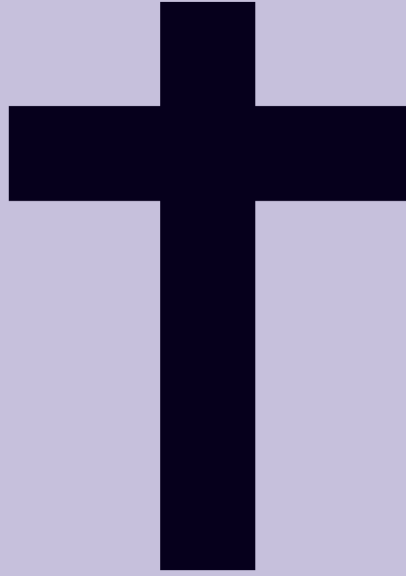

Bayıburu Izii

Izii: Bayıburu Izii Bible

Bayıburu Izii
Izii: Bayıburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Izii)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Mbulembu	1
Awufu	76
Ndu uke	138
Ógú	182
Ditoronomi	246
Jioshuwa	303
Ndu-ikpe	340
Rutu	376
1 Sámèlu	381
2 Sámèlu	428
1 Ndu eze	470
2 Ndu eze	518
1 Iphe, ndu eze meru	564
2 Iphe, ndu eze meru	611
Ezura	664
Nehemaya	683
Èsuta	712
Jiobu	723
Ebvù-oma	830
Ètu	1107
O-zì-iphe	1204
Ebvù Sólomõnu	1217
Azáya	1237
Jieremaya	1374
Ebvù-aphù	1512
Ezekèlu	1535
Danèlu	1618
Hosiya	1643
Jiowèlu	1657
Émõsu	1670
Obedaya	1682
Jiona	1687
Mayìka	1691
Nahumu	1699
Habakuku	1706
Zefanaya	1712
Hagayì	1717
Zekaraya	1720
Malakayi	1736
Matiyu	1741
Mak	1800
Luk	1835
Jìõnu	1893
Ndu-ishi-ozì	1937
Romu	1990
1 Kõrentu	2016

2 Kõrentu	2040
Galeshiya	2056
Efesõsu	2065
Filipayi	2074
Kolosi	2081
1 Tesalonayika	2087
2 Tesalonayika	2092
1 Timoti	2095
2 Timoti	2103
Tayitõsu	2109
Fayilimõnu	2112
Hiburu	2114
Jiemusu	2136
1 Pyita	2142
2 Pyita	2151
1 Jiõnu	2156
2 Jiõnu	2163
3 Jiõnu	2164
Jiudu	2165
Qphulenyã	2168

Ekwo Mbulembu

Mbulembu

¹ Lẹ mbulembu bẹ Chileke meru igwe bya emee eliphe. ² Ophu eliphe enwedu ugbugba; ophu o dudu iphe, nọ iya nọ. O buerupho mini echiphe l'ekameka; teme eli mini ono nọdu agbakọta ochii. Unme Chileke nọdu erwuphe l'eli mini ono kwaphọ.

³ Oo ya bụ; Chileke sụ: “Gìphóró dụ.” Ìphóró bya adụ. ⁴ Chileke bya elee ẹnya hụma l'ìphóró ono dụ ree. O bya edokaha ìphóró ono yẹe ochii. ⁵ Chileke bya agụa ìphóró ono “eswe”; bya agụa ochii ono “enyashi”. Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku kẹ mbụ.

⁶ Oo ya bụ; Chileke sụ: “G'ìphè nọdu l'echilabọ mini; nọ-buha mini ono ẹbo.” ⁷ Tọbudu iya bụ; Chileke bya emee ìphè dobe; o nọ-buha mini ophu nọ l'imeli yẹe ophu nọ l'alì ẹbo. O dụ g'o pfuru. ⁸ Chileke woru ìphè ono gụa “akpaminigwe”. Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ẹbo.

⁹ Chileke sụ: “Gẹ mini ophu nọ lẹ mkpula akpaminigwe nọkobe l'ekalanu; g'ẹka kpọhuru nkụ gbafuta ìphè.” O dụ g'o pfuru. ¹⁰ Chileke gụa ẹka ono, kpọhuru nkụ ono “alì”; bya agụa mini phọ “eze-enyimu”. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree.

¹¹ Chileke sụ: “G'alì fushia iphe, dzụ ndzụ: iphe, amị mebyi; yẹe oshiomì g'ophu nonu fushigbaa g'ọ dụ l'ugbugba nkiya.” O dụ g'o pfuru. ¹² Alì bya efushia iphe, dzụ ndzụ; ẹphe bya amishia mebyi; ophu nonu nọdu amishigbaa g'ọ dụ l'ugbugba nkiya. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree. ¹³ Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ẹto.

¹⁴ Chileke sụ: “G'iphe, echí echíchí dụ l'akpaminigwe g'o dokahajẹ eswe yẹe enyashi. Teme ẹphe egoshije teke bụ ògè iphe; waa mbọku; waa teke bụ apha agbaru. ¹⁵ Teme g'iphe ono, echí echíchí ono, dụ l'akpaminigwe ono chije lẹ mgboko.” O dụ g'o pfuru. ¹⁶ Chileke bya emee iphe, echí echíchí labọ, parụ ẹka apaa. Ophu ka shii bẹ o meru g'o chije l'eswe; ophu ka alwa alì bẹ o meru g'o chije l'enyashi. O bya emefukwapho kpokpode. ¹⁷ Chileke bya eworu phẹ dobe l'akpaminigwe g'ẹphe mee g'ìphóró dụ lẹ mgboko. ¹⁸ G'ẹphe chije l'eswe yẹe enyashi; teme waa g'ẹphe dokaha ìphóró yẹe ochii. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree. ¹⁹ Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ẹno.

²⁰ Chileke bya asụ: “Gẹ mini kpofuta anụ, dụ igwerigwe g'o buru lẹ mini; ẹnu awata ẹphe l'eliphe lẹ mkpula akpaminigwe.” ²¹ Oo ya bụ; Chileke mee eze anụ, bugbaa l'eze-enyimu; mękpoo iphe, dzụ ndzụ, awụ awụwu; o buru lẹ mini l'udu iya l'udu iya; waa ẹnu, ẹphe l'eli g'ẹphe ha; ophu nonu l'ugbugba nkiya. Chileke bya ahụma l'iphemiphe ono dụ ree. ²² Noo ya; Chileke bya agọru onu-oma nụ phẹ; sụ: “Unu zùà azùzù zù-jia mini, nọgbaa l'eze-enyimu; ẹnu azụa ji mgboko ejiji.” ²³ Nchi jihu bya abọhu. Ono buru mbọku k'ise.

²⁴ Chileke bya asụ: “G'eliphe kpofuta iphe, dzugbaa ndzụ l'udu iya l'udu iya. G'anụ, bụ iphe-edobe kpofuta; waa anụ ophu awụ l'ẹpho; waa anụ, bu l'ẹgbudu. G'ophu nonu kpofutagbaa l'ugbugba nkiya.” O dụ g'o pfuru.

²⁵ Chileke mee anụ, bu l'ẹgbudu l'udu iya l'udu iya; mę anụ, bụ iphe-edobe

l'udu nkiya; mekwapho anu ophu awu l'epho l'udu nkiya kwapho. Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'o du ree.

²⁶ Tɔbudu iya bu; Chileke su: "G'anyi bya emee nemadzu g'o yee anyi; mbu g'o du g'anyi du. G'o buru onye-ishi; g'ema, no l'eze-enyimu; yee enu, ephe l'eli; yee anu, bu iphe-edobe; yee eliphe l'ophu; waa iphe, bukpo anu, akpu wuruwuru l'ali nodu iya l'eka."

²⁷ Oo ya bu; Chileke woru nemadzu mee;

o yee ya; o buru ge Chileke du bu g'o meru iya; o du.

O buru nwoke le nwanyi be o meru.

²⁸ Chileke bya agoru onu-oma nu phe; su phe: "Unu zu azuzu kabaa shii; unu zu-jia mgboko kapyabe iya enya. Unu aburu ishi: ema, bu le mini; yee enu, ephe l'eli; yee iphemiphe, bu iphe, dzu ndzu, akpu wuruwuru l'ali anodu unu l'eka."

²⁹ Noo ya; Chileke su: "Iphe, bu iphe, aako akoko le mgboko; waa iphe, bu oshi, ami amimi l'ophu be mu nukotaru unu g'unu riye; g'o buru unu nri.

³⁰ Anu, nokota le mgboko-a; waa enu, ephekota l'eli; mekpoo iphemiphe, awukota l'epho; mbu iphemiphe, dzu ndzu g'ephe ha be mu nukotaru irwu eswa g'o buru nri phe." Iphemiphe dukota g'o pfuru.

³¹ Chileke bya elee enya huma iphemiphe, o meru. Ephe duebekota rengurengu shii. Nchi jihu bya abo. Ono buru mboku k'ishii.

2

¹ Noo g'e gude mee igwe; yee eliphe; me iphemiphe, no iya nu.

² Tɔbudu iya bu; o betashia le mboku k'esaa; Chileke jebekotawaa ozi ono, o shi eje ono. O buru le mboku k'esaa ono be o tutaru unme ozi, o jekotaru. ³ Chileke goru onu-oma nu mboku k'esaa ono; bya emee ya; o du no; kele oo mboku ono be o tutaru unme eme iphemiphe, o meshiru ono.

Adamu yee Ivu

⁴ Waa g'e gude mee igwe; yee eliphe; teke e meru iya baa.

Teke Chipfu, bu Chileke meru eliphe; yee igwe be ⁵ o to nweddu iphe, aako akoko shiwaa du l'ali; ophu o dudu irwu, erwuje l'egu ophu kpo-futawaru nu; noo kele Chipfu, bu Chileke te eshidu mewaa g'igwe dzeje mini l'eliphe. Teme ophu o toko nweduru onye a-koje ali. ⁶ O buru iji be o shi anoduje akwa gude agba ali l'ophu mini. ⁷ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke bya egude aja, shi l'ali kpu nemadzu; bya ekuru unme ndzu ye iya l'imi; onye ono bya aburu onye dzu ndzu.

⁸ Chipfu, bu Chileke bya eworu mgbabu gbaa l'uzo enyanwu-awawa le Edenu; bya eworu nemadzu-a, o meru-a dobe l'eka ono. ⁹ Chipfu, bu Chileke mee g'oshi, dulaje iche iche fushia l'ali ono. Oshi, du ree ele enya; bya atso utso eriri. O buru l'echi mgbabu ono be oshi, emeje g'a nodu ndzu no; waa oshi, emeje g'a maru iphe, du ree; yee ejo-iphe.

¹⁰ O buru l'ali Edenu be nggele, agba mini le mgbabu ono shi asoshi. Nggele ono bya agbaa eno le mgbabu ono. ¹¹ Epha nggele ke mbu bu Pishonu; o shijaru echilabo ali Havila l'ophu; aka mkpola-ododo no.

¹² Mkpola-ododo, no l'ali ono du ree. Etse, eshi mkpo, bu iya bu bedelomu nodu iya; teme mkpuma, aswa du, bu onikusu nodukwa iya pho. ¹³ Epha nggele k'ebobu Gihonu. O shijaru echilabo ali Kushi l'ophu. ¹⁴ Epha nggele k'etobu Tigirisu; yebdua soru shia uzo enyanwu-awawa l'ibiya ke Asiriya. Epha nggele k'eno buru Yufuretis.

¹⁵ Chipfu, bu Chileke bya eduta onye ono je edobe le mgbabu Edeu g'o jeje iya ozi letaje iya enya. ¹⁶ No iya; Chipfu, bu Chileke bya aturu nemadzu ekemu su ya: "Rijekwa akpuru oshi, nokota le mgbabu-a m'o du ngu ree; ¹⁷ ole nanu ophu i tii rijedu bu oshi ono, emeje g'a maru iphe, du ree yee ejo-iphe; kele mboku, i riru iya be i-nwuhukwa."

¹⁸ Noo ya; Chipfu, bu Chileke su: "O to dukwa ree ge nwoke ono nodu nwekinyi iya. Mu e-metaru iya onye n-yemeka, gbaru iya nu."

¹⁹ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke gudecha eja, shi l'ali mee anu; waa enu, ephe l'eli bya achitaru iya Adamu ge ya maru iphe o-gushi phe. O buru iphe, Adamu kuru iphemiphe ono, dzu ndzu ono be ephe wataru azaza.

²⁰ Oo ya bu; Adamu bya eworu epha gushia iphe-edobe l'ophu; me enu, ephe l'eli; me anu-egbudu g'o ha.

Obenu le Adamu te enwedu onye n-yemeka, gbaru iya nu, a cho-vuru iya. ²¹ Oo ya bu Chipfu, bu Chileke bya emee oke mgbanya tu Adamu. O nodu eku mgbanya ono; o bya ahata iya okpu-egara; bya egude anu-ehu rwachita iya. ²² Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke bya egude epara ono, o hataru l'ehu nwoke ono mee nwanyi; bya edutaru iya nwoke ono.

²³ Nwoke ono su:

"Onye owa-a bu okpu ophu
shi l'okpu mu;
bya aburu ogwehu,
shi l'ogwehu mu.

Iphe, ee-ku iya bu 'nwanyi';
noo kele e shi l'ehu nwoke
wofuta iya."

²⁴ Noo iphe, meru g'o gude nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya; ephe le nyee ya atugba; buru ogwehu lanu.

²⁵ Nwoke ono yee nyee ya ono tuko gbaru oto; ophu iphere adudu phe.

3

Adada nemadzu

¹ Agwo bu anu, shi kakota eregede l'anu-egbudu, Chipfu, bu Chileke meshiru l'ophu. Noo ya; o su nwanyi ono: "Chileke ?o sukpooru g'o to dushi akpuru oshi, no le mgbabu-a, unu e-rije to?"

² Nwanyi ono su agwo ono: "Anyi e-rijekwa-a akpuru, shi l'oshi, nogbaa le mgbabu-a. ³ O kwa akpuru oshi ophu no l'echi mgbabu be Chileke suru g'anyi te erishi; mbu g'anyi te emekwa iya eka ememe ophu; l'anyi -denyi iya eka be anyi a-nwuhukwa."

⁴ Agwo obu su nwanyi ono: "O to dukwa anwuhu, unu anwuhu. ⁵ O chia le Chileke maru le unu -ria ya; enya asahu unu; unu adu ge Chileke; maru iphe, du ree waa ejo-iphe."

⁶ Nwanyi ono bya elee enya l'akpuru oshi ono; bya ahuma l'o du ree k'eriri; bya amakwapho mma ele enya; teme o nodu agukwa iya pho egu g'o ria akpuru oshi ono maru iphe. O wota iya ria bya anukwapho ji iya, ephe l'iya tuko nodu l'eka ono; o rikwapho. ⁷ Enya tuko sahuchaa ephenebo; ephe maru l'ephe gba oto. Ephe dzukobe ekwo oshi figu nmaru.

⁸ Ephe numa ukporo Chipfu, bu Chileke le g'oojephe le mgbabu ono le ge pherephere uzenyashi ezi; ephe je eworu onwophe woharu Chipfu, bu

Chileke l'azụ oshi, nọgbaa lẹ mgbabu ono. ⁹ Chipfu, bụ Chileke bya ekua Ádamu; sụ iya: “?Bụ awe bẹ ị nọ?”

¹⁰ Ádamu sụ iya: “Mu nụmakwaru ụkporo ngu lẹ mgbabu ono; mu je eworu onwomu domia l'ẹka ndzụ agụ mu; kele mu gba ọto.” ¹¹ Ọ sụ iya: “?Bụ onye sụru ngu l'ị gba ọto? ?Ti riakwaru nụ akpuru oshi-a, mu sụru g'i ti rishi-a?”

¹² Ádamu sụ iya: “Ọ kwa nwanyị-a, i doberu mu l'iya l'ẹka-a bẹ woru akpuru, shi l'oshi ono nụ mu; mu ria.”

¹³ Chipfu, bụ Chileke bya ajia nwanyị ono sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru i meru iphe, dụ nno?”

Nwanyị ono sụ: “Ọ kwa agwọ gbaberu mu ẹregede; mu je erinaa ya.”

¹⁴ Chipfu, bụ Chileke sụ agwọ: “Eshinu i meru iphe-a bẹ

“Iphe, bukota iphe-edobe;
mẹ anụ-ẹgbudu l'ophu
buepho gubedua bẹ a turu onu.

Ịi-wata awụ l'epho.

Ọ bụru ẹja, shi l'alị bẹ ii-rije
gbiriri jasụ g'ii-nọ-beru.

¹⁵ Mu e-me g'unu lẹ nwanyị-a
bụru ọhogu; awa nkengu
yee ke nwanyị-a
a-bukwarupho ọhogu.

Ọo-zọpaya ngu ishi;
gubedua emeka iya iphe
l'ichirupfu ọkpa.”

¹⁶ Nwanyị ono bẹ ọ sụru:

“Mu e-me g'iphe-ẹhuka,
duru ngu l'apa ẹpho-ime ka shii.

Ii-jeje iphe-ẹhuka teme l'ị nwua nwa.

Ji ngu a-nọduje agụ ngu ẹgu;
ọ bụru iya bẹ ịi-nọdu l'ẹka.”

¹⁷ Ọ sụ nwoke ono:

“Eshi ọphu i kwetarụ ngaberu nyee ngu
nchị je eria akpuru oshi ono,
mu sụru g'i ti rikwa ono bẹ

I meakwaru; alị bụwaru iphe,
mu turu onu.

Ii-jeje ozi mkpọnwu ẹhu teme
l'i seta nri, ii-ri.

Ọ bụru g'ii-je iya bụ ono gbiriri
jasụ g'ii-nọ-beru.

¹⁸ Alị a-wata efushiru ngu ẹjo ẹswa;

waa obvu;
teme ọ bụru akpuru-iphe,
mitaru l'ẹgu a-bujeru ngu nri.

¹⁹ Ịi-kuta ẹphuru phee teme l'i ria nri;
gbiriri jasụ ị laphu azụ l'alị;
eshi ọphu ọ bụ ẹja shi l'alị bẹ i shi.

Ọo ẹja shi l'alị bẹ ị bụ;
ọ bukwarupho l'ẹja shi l'alị ono bẹ
ịi-laphu azụ.”

²⁰ Tòbudu iya bụ; nwoke ono gụa nyee ya ono Ivu; noo kẹle ọo-buru ne ọha l'ophu.

²¹ Chipfu bụ Chileke bya eworu akpọ-anụ mee ẹkwa nmabẹ Ádamu yee nyee ya. ²² Noo ya; Chipfu, bụ Chileke bya epfua sụ: “Nta-a bẹ nemadzu dūwaa g'anyibedua; mbụ ọ mawaru iphe, dū ree; bya amaru iphe, bụ ẹjo- iphe. G'ọ tọ wotafuanu akpuru oshi, emeje g'a nọdu ndzu ria nọdu ndzu ojejoje.” ²³ Oo ya bụ; Chipfu bụ Chileke chipfu iya lẹ mgbabu Édenu; g'o je ejeahaa ozi l'alị, bụ ẹka e shi wota eja kpua ya. ²⁴ Ọ chipfuchaepho nemadzu lẹ mgbabu ono; ọ bya eje l'uzo ẹnyanwu-awawa kẹ mgbabu Édenu ono; bya eworu ojozi-imigwe, bụ Chierobu dobe iya; bya edobe iya ogu-echi, charu gbarara; teme ọ nọdu egbu swiiswiiswii iphu l'azụ g'o chee ụzo, e shi eje l'oshi ndzu phọ nche.

4

Kénu yele Ebelu

¹ Ádamu bya ejepfu nyee ya, bụ Ivu; ọ tsuta ime; bya anwua Kénu. Ivu sụ: “Chipfu yewaru mu ẹka; mu nwua nwa nwoke.” ² E mechaa; ọ bya anwua nwune iya, bụ Ebelu.

Ebelu buru onye nweru aturu; waa egbu; Kénu buru onye akọ opfu. ³ A nonyaa; Kénu hata mebyi iphe, shi l'alị gude je g'ọ nụ Chipfu. ⁴ Obenu lẹ Ebelu hataru aturu ivuzo, aturu iya nwushiru gbua; bya ebuta iya ẹka ọ tsuru ẹba; je anụ Chipfu. Ebelu yee iphe, ọ nuru dū Chipfu ree; ọ nata iya. ⁵ Ọ jika Kénu yee iphe, ọ nuru iya. Ehu ghuahaa Kénu egbu; o woru iphu gbanwube.

⁶ Chipfu sụ Kénu: “?Bụ gūnu kparu iphe, ehu egbu ngu egbu? ?Bụ gūnu meru g'o gude i gbanwube iphu? ⁷ Ọ -buru l'i meru iphe, dū ree; ?taa natadu ngu tọ? Obenu; l'ọ -buru l'i ti meduru iphe, dū ree; makwaru l'iphe-ẹji pfuwaru l'onu mgbo ngu; ọ nọdu agụ iya egu g'o nweru ngu. Olee ọ bụ; kapyabekwa iya ẹnya!”

⁸ Tòbudu iya bụ; Kénu sụ nwune iya Ebelu: “G'anyi je l'egu.” Epeheshia; epeheshia rwuepho l'egu; Kénu zupyaabe nwune iya Ebelu gbua.

⁹ Noo ya; Chipfu sụ Kénu: “?Denu nwune ngu Ebelu?”

Ọ sụ: “Mu ta amakwa. ?Mu echekwanu nwune mu nche?”

¹⁰ Chipfu sụ iya: “?Bụ gūnu bẹ o gude i mee egube ẹjo- iphe ọwa-a? Gebekwa! Mee nwune ngu ono gbekwa l'alị echiku mu lẹ mkpu. ¹¹ E -shi ntan-a bẹ i bụwaa onye a turu onu. Alị ono, saru onu ngua mee nwune ngu ono jikawa ngu. ¹² I -kọo alị bẹ ọ tọ dudu iphe, iimeta iya. Ii-noduepho agba oso-ndzu aghaphe phururugbada lẹ mgboko.”

¹³ Kénu sụ Chipfu: “Iphe-ehuka ono, i sūru gẹ mu jee ono karikwaru mu ẹka. ¹⁴ Nta-a, g'iichifuwa mu l'alị-a; k'ophu bụ l'eedomiwa mu edomi l'iphu ngu-a; teme mu buru onye agba oso-ndzu aghaphe phururugbada lẹ mgboko-a; bẹ onye humaru mu nū e-wokwaru mu gbua.”

¹⁵ Chipfu sụ iya: “Ọ tọ dudu nno; ọ -duru onye gburu gube Kénu; eewota iphe, e meru ngu mee onye obu mgbo esaa.” Chipfu bya eworu iphe-ohubama mee Kénu; k'ophu ọ tọ dudu onye humaru iya nū eje iya egbugbu. ¹⁶ Oo ya bụ; Kénu tugbua lufu l'iphu Chipfu; je eburu l'alị Nodu, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa Édenu.

Eri Kénu

¹⁷ Kénu bya ejepfu nyee ya; ọ tsuta ime nwua Inoku. Kénu nweru mkpukpu, ookpu teke ono; o woru mkpukpu ono kua epha nwa iya ono,

bụ Inọku. ¹⁸ Inọku nwụta Iradu; Iradu buru nna Mehujielu; Mehujielu buru nna Metushelu; Metushelu buru nna Lameku.

¹⁹ Lameku lua unwanyi labo; onye lanu aza Ada; onye ophuu nodu aza Zila. ²⁰ Ada bya anwuta Jiabalu; o buru iya bu nna ndu ebujeru l'ulo-ekwa; bya aburu ndu ese akanya iphe-edobe. ²¹ Epha nwune iya bu Jiubalu; yebedua bu nna ndu akpoje ogumogu; bya aphu upyi. ²² Zila bya anwutakwapho nwa nwoke; epha iya bu Tubalu-Kenu. Yebedua bu onye gude ope yee igwe kpushia ngwa, du igwerigwe. Tubalu-Kenu be nwune iya nwanyi bu Nama.

²³ Noo ya; Lameku su unyomu iya:

“Ada; waa Zila;
 unu gebekpodapho!
 Unube unyomu Lameku;
 unu numa opfu mu!
 Mu gburu nemadzu;
 kele o mekaru mu iphe.

Oo nwokorobya,
 gburu mu onya be mu gburu.

²⁴ O -buru le Kenu be a gwataru
 ugwo-ochi iya ugbo esaa;
 ge ke yebe Lameku bururo
 ukporo ugbo eto l'ugbo esaa!”

²⁵ Noo ya bu; Adamu byakwa bya ejepfu nyee ya ozo; o bya anwua nwa nwoke; bya eworu iya gua Setu su: “Chileke nwaru mu nwa nwoke ozo, a-nochi enya Ebelu; eshi ophu Kenu gburu onye k'ono.” ²⁶ Setu bya anwutakwapho nwa nwoke; bya eworu iya gua Enoshi. E shi teke ono ndiphe wata eku epha Chipfu.

5

Eri Adamu

¹ Owa-a bu g'e gude deshia epha ndu bu oshilokpa Adamu; waa iphe, epe meshiru.

Teke Chileke meru nemadzu be o meru iya o du ge Chileke du. ² O meru nwoke yee nwanyi. G'o mecharu phe be o byaru agoru onu-oma nu phe bya ekua phe “nemadzu”.

³ Adamu nochaeapho ukporo apha ishii l'apha iri; o nwuta nwa nwoke, yeru iya nu; bya adu g'o du. O woru iya gua Setu. ⁴ A nwuchaa Setu; Adamu bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Setu. ⁵ Mkpako apha, Adamu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ishii l'apha iri; bya anwuhu.

⁶ Setu bya anoo ukporo apha ise l'apha ise; bya aburu nna Enoshi. ⁷ O nwuchaa Enoshi; bya anofua unu apha labo l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Enoshi. ⁸ Mkpako apha, Setu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri l'ebo; bya anwuhu.

⁹ Enoshi bya anoo ukporo apha eno l'apha iri; bya aburu nna Kenu. ¹⁰ O nwuchaa Kenu; bya anofua unu apha labo l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Kenu. ¹¹ Mkpako apha, Enoshi noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha ise; bya anwuhu.

¹² Kenu bya anoo ukporo apha eto l'apha iri; bya aburu nna Mahalalelu. ¹³ O nwuchaa Mahalalelu; bya anofua unu apha labo l'ukporo

apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Mahalalelu. ¹⁴ Mkpako apha, Kenanu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri; bya anwuhu.

¹⁵ Mahalalelu bya anoo ukporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Jiaredi. ¹⁶ O nwuchaa Jiaredi; mbu Mahalalelu; bya anofua unu apha labo l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Jiaredi. ¹⁷ Mkpako apha, Mahalalelu noru buru unu apha labo l'ukporo apha eno l'apha iri l'ise; bya anwuhu.

¹⁸ Jiaredi bya anoo ukporo apha esato l'apha labo; bya aburu nna Inoku. ¹⁹ O nwuchaa Inoku; bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Inoku. ²⁰ Mkpako apha, Jiaredi noru buru unu apha labo l'ukporo apha esato l'apha labo; bya anwuhu.

²¹ Inoku bya anoo ukporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Metusela. ²² O nwuchaa Metusela; yee Chileke bya aswia oswi ukporo apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Metusela. ²³ Mkpako apha, Inoku noru buru ukporo apha iri l'esato l'apha ise. ²⁴ Inoku be yee Chileke swiru oswi. A nonyaa; a huma-buhu iya; o buru Chileke kutaru iya.

²⁵ Metusela bya anoo ukporo apha tete l'apha esaa; bya aburu nna Lameku. ²⁶ O nwuchaa Lameku; bya anofua unu apha l'ukporo apha iri le tete l'apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Lameku. ²⁷ Mkpako apha, Metusela noru buru unu apha labo l'ukporo apha iri l'esato l'apha tete; bya anwuhu.

²⁸ Lameku bya anoo ukporo apha iri le tete l'apha labo; bya anwuta nwa nwoke. ²⁹ O gua ya Nuwa su: "Oo-du anyi obu l'akanya egu-a, anyi ese l'ali-a, Chipfu turu onu-a." ³⁰ O nwuchaa Nuwa; bya anofua unu apha l'ukporo apha tete l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Nuwa. ³¹ Mkpako apha, Lameku noru buru unu apha l'ukporo apha iri l'esato l'apha iri l'esaa; bya anwuhu.

³² Nuwa bya anoo unu apha l'ukporo apha ise; bya aburu nna Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti.

6

Ugbo Nuwa

¹ Nemadzu nodu aka shii eje le mgboko; a nodu anwushiru phe unwada. ² Unwu Chileke huma unwada nemadzu l'ephe ama mma; bya atugbua je alugbaa phe. ³ Chipfu su: "Unme mu ta anoduhedu l'ime nemadzu jasuru; noo kele o buepho anu-ehu mmanu. E -shi nta-a be iphe, nemadzu a-noje bu ukporo apha ishii."

⁴ Ndu gbaru oke mkparawa no le mgboko le teke ono; bya anokwaru iya ro kwaseru; mbu le teke unwu Chileke jepfuru unwada nemadzu; ephe bya anwushiaru phe unwegirima. Ephe bu ndu e shi maru epha phe teke ndiche l'okpehu, shi du phe nu.

⁵ Chipfu bya elee enya huma g'ejo-ememe nemadzu habewa shi le mgboko; l'iphe, obu phe anodujeepho ari bu g'ephe e-shi mee ejo-iphe tekenteke. ⁶ O buru aphu tsoru Chipfu le ya meru nemadzu le mgboko; teme o nodu egu iya egu l'ime okpoma. ⁷ Chipfu su: "Mu e-meepho ge nemadzu, mu meru dobe l'eliphe chihu. Nemadzu a-chihu; me anu; me iphe, awu l'ephe; waa enu, ephe l'eli; kele o buwaa aphu tsoru mu le mu meru phe dobe." ⁸ Obenu le Nuwa be du Chipfu l'obu.

⁹ Waa oshilokpa Nuwa.

Nuwa bu onye bu ya pho bu onye pfuleru-eka-oto; ophu uta adudu iya l'ehu le ndu teke ono; teme ephe le Chileke swia oswi. ¹⁰ Nuwa ono nwutaru unwegirima unwoke eto, ephe phe bu Shemu; yee Hamu; waa Jiafeti.

¹¹ Teke ono be mgboko mebyishihuwaru l'ataphu Chileke; bya aburu iwashi jiru iya. ¹² Chileke huma ge mgboko mebyihubewaru; noo kele ndu bu le mgboko mebyishibebewaru onwophe. ¹³ Oo ya bu; Chileke su Nuwa: "Mu abyawaa eme ge nemadzu l'ophu chihu; noo kele iphe, jiru mgboko bu iwashi; o buru phe kparu iya. Su-a; mu abyawaa phe emebyishi; mebyishikwapho mgboko. ¹⁴ Oo ya bu; je egude oshi gofa kua ugbo; tubushia ya omulo omulo l'ime iya; gude unwu dachishia ya ime; yee azu. ¹⁵ Waa g'ii-gude kua ya baa: ugbo ono a-du ukporo nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; osa iya aburu ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; l'o bya adu ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri l'eli. ¹⁶ L'i bya aku-chia eli ugbo ono aku-chi g'o du nkwo-eka lanu a -gbe l'igburonu iya. L'i bya eworu mgbo ye le mgbureku ugbo ono; teme l'i kua ya g'o du mkpopfu eto. ¹⁷ Mu e-gude utso bya le mgboko bya erigbushikota iphe, dzu ndzu, no igwe le mkpula; mbu iphemiphe, e meru ememe, atu unme. Iphemiphe, no l'eliphe a-buru mkpurupyata. ¹⁸ Obenu le gubedua be mu le ngu a-gba ndzu; l'ibahu l'ugbo ono; unu l'unwu ngu; waa nyee ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁹ L'i bya ahota iphemiphe, dzu ndzu ebo ebo; okee le nyee; dobe ndzu l'eka i no. ²⁰ Enu, ephe l'eli a-du ebo ebo du l'udu iya l'udu iya byapfuta ngu; unwu anu; yee anu, awu l'ephe adukwapho ebo ebo byapfutakota ngu g'i dobe phe ndzu. ²¹ Ibya ahota nri l'asa iya l'asa iya dobe g'o buru nri, unu l'ephe e-rije."

²² Nuwa bya atukoephe iphemiphe ono mekota ge Chileke suru g'o mee ya.

7

¹ E mechaa; Chipfu su Nuwa: "Bahu l'ugbo ono; unu le ndibe ngu l'ophu; noo kele oo gubedua kpoloko be mu humaru bu onye pfuleru-eka-oto l'ogbo-a. ² Hota anu, a ta sodu nsu esaa esaa; okee le nyee. L'i hota anu, aaso nsu ebo ebo; okee le nyee. ³ L'i bya ahota enu esaa esaa; okee le nyee; dobe phe ndzu le mgboko. ⁴ A -noephe ujiku esaa nta-a be mu edze mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi; gude mebyishikota iphemiphe, dzu ndzu, mu meru dobe le mgboko."

⁵ Nuwa bya atuko iphemiphe, Chipfu suru g'o mee mekota.

⁶ Nuwa ono nowaru unu apha l'ukporo apha iri teke utso ono byaru le mgboko. ⁷ Nuwa; yee unwu iya; waa nyee ya; waa unyomu unwu iya bya abahu l'ugbo ono; g'ephe gbalaru utso ono. ⁸ Anu ebo ebo l'ophu a ta sodu nsu; me ophu aaso nsu; me enu; mekpoo iphe, awu l'ephe; ⁹ okee le nyee byapfuta Nuwa bya abahu l'ugbo ono, bu iya bu ge Chileke pfuru iya. ¹⁰ A nochapho ujiku esaa ono; utso bya le mgboko.

¹¹ O be l'apha, kwe Nuwa unu apha l'ukporo apha iri; le mboku, onwa k'ebu dupeho l'abali iri l'esaa; ogba mini ime ali gbafushihu; teme a ghashia enya mini k'akpaminigwe. ¹² Igwe dzee mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi.

¹³ O buru mboku ono gedegede be Nuwa; yee unwu iya, bu Shemu; waa Hamu; yee Jiafeti; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya ephe n'eto tukoru bahu l'ugbo ono. ¹⁴ Anu-egbudu, dulaje l'udu iya l'udu iya; me anu, bu iphe-edobe, dulaje l'udu iya l'udu iya; me iphemiphe, bu iphe,

awu l'epho, dulaje l'udu iya l'udu iya; me enu, dulaje l'udu iya l'udu iya; mbu iphemiphe, furu nkù be ephe l'ephe tukoru bahu l'ugbo ono. ¹⁵ Iphemiphe, e meru ememe, dzu ndzu du ebo ebo byapfuta Nuwa; bya abahu l'ugbo ono. ¹⁶ Anu, wubakotaru l'ugbo ono bukotaerupho okee le nyee iphemiphe, dzu ndzu; egube ono, Chileke suru Nuwa l'oo-du ono. E mecha; Chipfu gu-chia ugbo ono gu-buru phe ye l'ime iya.

¹⁷ Ukporo abali labo be utso ono byakotaru le mgboko; mini ono nodu aka shii eje; o nodu apali ugbo ono ephekerephe le mgboko. ¹⁸ Mini ono nodu abyaepho ke kulakula le mgboko; ugbo ono nodu ese eli l'eli mini. ¹⁹ Utso ono byaa shii le mgboko; bya atuko ubvu, no igwe le mkpula gbamikota. ²⁰ Mini ono byaa shii; k'ophu o gude nkwo-eka iri l'ise kakota ubvu l'eli. ²¹ Iphemiphe, eme ukporo le mgboko lakota l'iyi. Mbu enu; waa anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphe, kukotaru le mgboko; yee nemadzu. ²² Iphemiphe, no l'eli mgboko, dzu ndzu, atu unme l'imi nwushikota. ²³ Iphemiphe, nokota le mgboko be e mebyishikotaru. Nemadzu; me anu; me iphe, awu l'epho; me enu be e mebyishikotaru le mgboko. O buerupho Nuwa yee iphemiphe ono, ephe l'iya tukoru nodu l'ugbo ono wafuru.

²⁴ Utso ono doru le mgboko no ukporo abali esaa l'abali iri.

8

Alala utso ono

¹ Obenu le Chileke nyataru-a Nuwa; waa anu-egbudu; me anu, bu iphe-edobe, ephe l'iya tukoru nodu l'ugbo ono. O bya emee ge pherephere wata ezizi le mgboko; mini ono wata alala. ² A zachishia ogba mini ime ali pho; bya aguchishia enya mini akpaminigwe pho. E buchia mini, shi l'igwe mee; igwe dzebuhu mini. ³ Mini ono nodu alakpoeppo le mgboko. A noepho ukporo abali esaa l'abali iri; mini ono lawaa shii. ⁴ Onwa k'esaa dueppo abali iri l'esaa; ugbo ono je je ebvuru l'ubvu Araratu. ⁵ Mini ono nodu alakpoeppo jasu l'onwa k'iri. O buru le mboku mbu l'onwa k'iri ono be e beberu humaahaa mkpakponu ubvu.

⁶ A noekwapho ukporo abali labo; Nuwa bya aguhaa windo, o yeru l'ugbo ono; ⁷ bya atufu okpoko-oha. O je etsoru rwupheahaa l'eli; gbiriri jasu mini tashihu le mgboko. ⁸ O bya atufu ndo g'o maru ?mini ono tahugbuwaru l'eli ali? ⁹ Ophu ndo ono ahumaduru eka oo-zobe okpa; noo kele mini nokwadu l'eli mgboko. Oo ya bu; o lapfu Nuwa l'ugbo ono ozo. Nuwa machia eka nwuta ndo ono ye l'ime ugbo ono ozo. ¹⁰ O bya anokwaa ujiku esaa; bya agbekwa l'ugbo ono tufu ndo ono ozo. ¹¹ Ndo ono lwatashia l'uzenyashi; o takpuru ekwo oshi olivu ophu gude lwa. Nuwa maru le mini tahuwaru l'eliphe. ¹² O nokwaa ujiku esaa ozo; bya atufukwa ndo ono ozo. O -rwua l'ogiya ono; ophu o lwaeduru azu lwapfuta iya.

¹³ O be ge Nuwa norwuerupho unu apha l'ukporo apha iri l'apha lanu; le mboku, onwa mbu du l'abali mbu; mini ono tashihuwaa l'ali. Nuwa bya ewofu iphe, e gude kuchia ugbo ono; bya ahuma l'eli ali kpohuwaru nku. ¹⁴ O rwua le g'onwa k'ebodu l'ukporo abali l'abali esaa; ali kpohukotawaa nku.

¹⁵ Oo ya bu; Chileke su Nuwa: ¹⁶ "Unu lufuta l'ugbo ono; gu le nyee ngu; waa unwu ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁷ L'ijichifuta iphemiphe, dzu ndzu, unu l'iya no l'eka ono: enu; me anu; mewaro iphemiphe, awu epho l'ali; g'ephe bya azua azuzu zu-jia mgboko; ephe anwushi unwu aka igwerigwe l'ime iya."

18 Oo ya bu; Nuwa bya afuta; yee unwu iya; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya. 19 Anu l'ophu; mewaro iphemiphe, awu epho l'ali; me enu l'ophu; mbu iphemiphe, eme ukporo le mgboko shikota l'ugbo ono futagbaa l'udu iya l'udu iya.

20 Nuwa bya akpuru Chipfu oru-ngweja; bya ahata anu; yee enu ndu k'ophu a ta sodu nso; bya egude gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu l'eka ono. 21 Chipfu numaepho ishishi iya, atso ntumatu; o pfua l'ime obu iya su: "Mu ta abyaedu egude opfu ehu nemadzu tubaa ali onu; kele iphe, nemadzu anodujekpoephe ari l'obu iya e -shi le nwata buephe ejo-iphe. Ophu mu abyaedu emebyishibaa iphemiphe, mu meru ememe, dzu ndzu; egube-a, mu meru-a.

22 "Jasu ge mgboko a-no-beru be teke akobe iphe l'ali a-du; teke akpata iya akpata adu.

Teke oyi atsü a-du; teke okpomoku du; adukwapho.

Onanwu a-du; udzumini adukwapho.

Eswe a-du; enyashi adukwapho; ophu o du-buhubaedu."

9

Ogbandzu Chileke yele Nuwa

1 Chileke bya agoru onu-oma nu Nuwa yee unwu iya; su phe: "Unu zua azuzu; kabaa igwerigwe; unu azua zu-jia mgboko. 2 Unwu anu, nokota l'eliphe; waa enu, ephe l'eli; waa iphemiphe, awu l'ephe; waa ema, bu le mini l'ophu be ndzu unu a-nodu agukota; ephe atsü unu ebvu. G'ephe ha a-nodukota unu l'eka. 3 Iphemiphe, dzu ndzu eme ukporo a-bukotaru unu nri. Oo ge mu nukotaru unu oshi-omi l'ophu bu ge mu nukotakwarupho unu iphemiphe l'ophu.

4 "Ole g'unu ta atajekwa anu me mee ndzu nodukwadu iya l'ime ehu. 5 Mee ndzu unu be mu a-ji aji iya. Teke o shi anu l'eka mu ajikwaa ya pho aji iya. Nemadzu -gburu nwibe iya be mu a-ji kwapho aji iya.

6 "Onye gburu nemadzu bukwapho nemadzu be e-gbu yebedua. Noo kele Chileke meru nemadzu; o du g'o du.

7 A -bya l'ehu ke gubedua; unu jaa ajaja ka l'otu; unu azua azuzu zujia mgboko."

8 Tobudu iya bu; Chileke su Nuwa; yee unwu iya, ephe l'iya tukoru nodu l'eka ono: 9 "Nta-a be mu l'unu waa oshilokpa unu ndu ophu no l'iphu gbawaru ndzu. 10 Teme anyi l'iphe, dzu ndzu, unu l'iya shi toko nodu gbakwapho ndzu; mbu enu; waa anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphemiphe ono, unu l'iya tukoru shi l'ugbo futa ono; mbu iphemiphe ono, bu l'eliphe ono. 11 Mu l'unu gbaakwaru ndzu. E tee gudebaekwa utso erigbushi nemadzu l'ophu ozobaa. Ophu utso, e-mebyishibaa mgboko-a l'ophu abyaedu agbaba."

12 Chileke su: "Waa iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu, unu l'ephe tukoru nodu l'eka ono; waa ogo ophu no l'iphu agba bu owa-a. 13 Mu wowaru eko-mini mu dobe l'akpaminigwe; teme

o-o-bujeerupho iphe, egoshi oḡbandzu mu lẹ mgboko l'ophu. ¹⁴ Teke igwe rwuru erwurwu; o gbaa eko-mini ono; ¹⁵ mu a-nyata oḡbandzu mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu l'ophu, dulaje l'udu iya l'udu iya. Mbụ lẹ mini ta abyabaedu abya utso bya erigbushia iphe, no ndzu ozo. ¹⁶ Iphe, bukpooteke eko-mini gbaru l'urwukpu; mu a-huma iya nyata oḡbandzu ojejeje ono, Chileke yee iphe, no ndzu, dulaje l'udu iya l'udu iya, no lẹ mgboko gbaru ono."

¹⁷ O buru iya bu Chileke su Nuwa: "Oo iphe-a bu iphe, egoshi oḡbandzu ono, mu l'iphemiphe, dzu ndzu, no l'eliphe gbaru ono."

Unwu Nuwa

¹⁸ Unwu Nuwa, shi l'ugbo ono lufuta bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti. O buru Hamu bu nna Kėnanu. ¹⁹ O buru shita l'unwu Nuwa unwoke eto-a be nemadzu shiru dzuru mgboko l'ophu.

²⁰ Noo ya; Nuwa bu onye emebe iphe l'ali; bya eworu opfu-vayinu ko. ²¹ O rwua ujiku lanu; o ngua mee, shi l'akpuru vayinu iya ono. O wata iya atsutsu k'ophu o gba oto je azee l'ulo-ekwa iya. ²² Hamu, bu nna Kėnanu je ahuma nna iya eka o gba oto; bya eje epfuaru iya unwune iya ephenebo ophu no l'etezi. ²³ Shemu; waa Jiafeti bya achita ekwa kobegbaa onwophe l'ukuvu je l'azu l'azu je aphukpute nna phe ono, gba oto ono. Epe woru iphu ghaa l'ibe iya ozo gephe ta ahuma nna phe l'eka o gba oto.

²⁴ O be teke mee tsubuhuru Nuwa; o tehu bya anuma iphe ono, nwa iya ke nwata meru iya ono; ²⁵ o su:

"Kėnanu be buakwaa
onye a turu onu.

Oo-buru ohu ndu bu ohu
l'eka unwune iya."

²⁶ O sukwapfo:

"G'e tua Chipfu, bu
Chileke ke Shemu epha!

Ge Kėnanu bukwaru
ohu Shemu!

²⁷ Ge Chileke mee ge
Jiafeti jaa ajaja!

Ge Jiafeti buru l'ulo-ekwa
Shemu!

Ge Kėnanu bukwarupho
ohu iya!"

²⁸ G'utso ono byachaaru be Nuwa nofuaru ukporo apha iri l'esaa l'apha iri. ²⁹ Mkpako iphe, Nuwa noru buru unu apha labo l'ukporo apha esaa l'apha iri; bya anwuhu.

10

Ajaja ohamoha

¹ Waa oshilokpa unwu Nuwa, bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti baa. Mbụ l'a nwushiru phe unwegirima lẹ g'utso ono lachaaru.

Eri Jiafeti

² Unwu Jiafeti bu Goma; waa Magogu; waa Madayi; waa Jiavanu; waa Tubalu; waa Mesheku; waa Tirasu.

³ Unwu ke Goma buru Ashikenazu; waa Rifatu; waa Togarama.

⁴ Unwu ke Jiavanu bu Elisha; waa Tashishi; waa ndu Kitimu; waa ndu Rodu. ⁵ Ndu ono bu phe bu eri Jafeti. O buru phe be iphe, bukpooteke oha,

bukube eze-enyimu gbẹ l'ẹka jakashia. Oha ono g'ephe hakota nwegbaarụ oke alì yẹ opfu-alì nkepẹ; waa ipfu ipfu nkepẹ.

Eri Hamu

⁶ Ụnwu Hamu bụ Kushi; waa Ijiputu; waa Putu; waa Kénanu.

⁷ Ụnwu kẹ Kushi bụru Seba; waa Havila; waa Sabuta; waa Rama; waa Sabuteka.

Ụnwu Rama bụ Sheba; waa Dedanu.

⁸ Kushi bụ nna Nimurodu, bụ onye mechaarụ bya aburu eze ojoḡu l'eliphe. ⁹ O bụ onye ike dū l'achi nta l'iphu Chipfu; noo iphe, meru g'o gude a noḡu anmajẹ etu sụ: "Onye-a dū gẹ Nimurodu onye ike dū l'achi nta l'iphu Chipfu." ¹⁰ Ẹka o gbuberu ishi aburu eze iya bụ lẹ Babelu; waa Ereku; waa Akadu; waa Kalune, no l'ime alì Shina. ¹¹ O shi l'ẹka ono wata àjàjà jarwua alì Asiriya, bụ ẹka o no meta mkpukpu Ninive. O metakwapho mkpukpu Rehobotu-Iye; waa mkpukpu Kala; ¹² waa mkpukpu Resenu. Resenu ono no lẹ mgbaka Ninive waa Kala. O bụru iya bụ oke mkpukpu ono.

¹³ Ijiputu bụ nna ndu Ludu; waa ndu Anamu; waa ndu Lehabu; waa ndu Nafutu; ¹⁴ waa ndu Paturosu; waa ndu Kasulu. Ndu Kasulu ono bụ iya bụ ẹka ndu Filisitayinu shi. Ijiputu bukwarupho nna ndu Kafuto.

¹⁵ Kénanu bụ nna Sayidonu. O bụru Sayidonu ono bụ okpara iya. Kénanu bukwarupho nna ndu Hetu; ¹⁶ waa ndu Jiebusu; waa ndu Amoru; waa ndu Gigashi; ¹⁷ waa ndu Hevu; waa ndu Aku; waa ndu Sini; ¹⁸ waa ndu Avadi; waa ndu Zamaru; waa ndu Hamatu.

E mecha; okpa-ipfu ndu Kénanu bya ajakashia. ¹⁹ Oke alì Kénanu gbẹ lẹ mkpukpu Sayidonu; mẹ a -noḡu eje mkpukpu Jira; noo jasụ lẹ mkpukpu Gaza. O gbekwapho lẹ Gaza l'ẹka ono; mẹ a -noḡu eje mkpukpu Sodomu yẹ Gómora; yẹ Adama; yẹ Zebowimu; noo jasụ lẹ mkpukpu Lesha.

²⁰ O bụru oha ono bukota unwu Hamu; g'ephe hakota nwegbaarụ ipfu ipfu nkepẹ; yẹ opfu-alì yẹ oke alì nkepẹ.

Eri Shemu

²¹ Shemu nwushikwarupho unwegirima unwoke. Nwune Jiafeti k'ogeranya bụ Shemu. O bụru Shemu bụ ochochoroche unwu Eba l'ophu.

²² Ụnwu Shemu bụ Elamu; waa Ashuru; waa Afakusadu; waa Ludu; waa Arámu.

²³ Ụnwu kẹ Arámu bụru Uzu; waa Hulu; waa Geta; wafua Mashu.

²⁴ Afakusadu bụ nna Shela. Shela bya aburu nna Eba.

²⁵ Eba nwuta unwoke labo. Epha onye lanu bụ Pelegu; noo kele a nwuru iya teke mgboko kekashihuru. Epha nwune iya bụru Jiokutanu.

²⁶ Jiokutanu bụ nna Alumodadu; waa Shilefu; waa Hazamaveti; waa Jera; ²⁷ waa Hadoramu; waa Uzal; waa Dikila; ²⁸ waa Obalu; waa Abimelu; waa Sheba; ²⁹ waa Ofi; waa Havila; wafua Jiobabu. G'ephe ha bukota unwu Jiokutanu.

³⁰ Ẹka ephe bu shi lẹ Mesha phobe rwua Sefa l'uzo oha úbvú l'uzo enyanwu-awawa.

³¹ O bụru oha ono bukota unwu Shemu; g'ephe hakota nwegbaarụ ipfu ipfu nkepẹ; yẹ opfu-alì yẹ oke alì nkepẹ.

³² Oha ono g'ephe ha bukota oshilokpa unwu Nuwa; g'ephe ha nwegbaarụ ipfu ipfu nkepẹ. O bụru phẹ bẹ ohamoha shi l'ẹka dzuru eliphe l'ophu g'utso gbacharu.

11

Ulo-eli Babelu

¹ Unwu-eliphe l'ophu shi epfukota opfu-ali lanu, a nu-dzuru. ² Noo ya; o be teke ndiphe kwaseru uzo enyanwu-awawa; ephe je ahuma nsuda le Shina; ephe je ebukobe l'eka ono.

³ Ephe su nwibe phe: "Unu bya g'anyi kpua eja hua ya l'oku hu-ghee ya ah-ghe." O buru eja akpukpu be no-chiru phe enya mkpuma; ephe wua ya korota g'o buru otu-paa. ⁴ Ephe su: "Unu bya g'anyi metaru onwanyi mkpukpu; g'anyi kpua ulo-eli, e-je asupfuru l'igwe. Oo ya bu; g'anyi aburu ndu aa-maru epha phe; g'anyi te je agbakashihu dzuru mgboko."

⁵ Tobudu iya bu; Chipfu bya enyizeta g'o huma mkpukpu ono; yee ulo-eli ono, unwu-eliphe akpu ono; ⁶ bya asu: "Ndu-a bukwa nanu; bya epfukota opfu-ali lanu; ephe wata eme iphe, du egube-a. O to nwekwa iphe, ephe chiru idzu ememe g'ephe te emegha iya. ⁷ Unu g'anyi nyizeta je aghaa phe olu-opfu; g'iphe, nwibe phe epfu te edojehe phe enya."

⁸ Oo ya bu; Chipfu bya achikashia phe; ephe dzuru mgboko; ephe paru akpu mkpukpu ono haa. ⁹ Noo iphe, meru g'o gude e kua ya Babelu; noo kele oo eka ono be Chipfu ghashiru opfu unwu-eliphe l'ophu. O shi l'eka ono chikashia phe; ephe dzuru mgboko.

E shi le Shemu jasule Ebiramu

¹⁰ Waa oshilokpa Shemu.

A noepho mgbarapha labo g'utso byachaaru ono; Shemu nwuta Afakusadu. Teke ono be Shemu nowaru ukporo apha ise teme o nwuta Afakusadu ono. ¹¹ O nwuchaa Afakusadu; bya anofua unu apha l'ukporo apha ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Afakusadu.

¹² Afakusadu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ise; bya aburu nna Shela.

¹³ O nwuchaa Shela; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Shela.

¹⁴ Shela bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Eba. ¹⁵ O nwuchaa Eba; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Eba.

¹⁶ Eba bya anoo ukporo apha l'apha iri l'eno; bya aburu nna Pelegu.

¹⁷ O nwuchaa Pelegu; bya anofua unu apha l'ukporo apha l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Pelegu.

¹⁸ Pelegu bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Rewu. ¹⁹ O nwuchaa Rewu; bya anofua ukporo apha iri l'apha tete. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Rewu.

²⁰ Rewu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ebo; bya aburu nna Serugu.

²¹ O nwuchaa Serugu; bya anofua ukporo apha iri l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Serugu.

²² Serugu bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Nahu. ²³ O nwuchaa Nahu; bya anofua ukporo apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Nahu.

²⁴ Nahu bya anoo ukporo apha l'apha tete; bya aburu nna Tera.

²⁵ O nwuchaa Tera; bya anofua ukporo apha ise l'apha iri le tete. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Tera.

²⁶ Tera bya anoo ukporo apha eto l'apha iri; bya aburu nna Ebiramu; waa Nahu; waa Haranu.

²⁷ Waa oshilokpa Tera.

Tera bu nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu. Haranu buru nna Lotu.
²⁸ Nna iya, bu Tera nọdukwadu ndzụ; Haranu nwuhu le mkpukpu Uru l'alị Kaludiya, bu eka a nwuru iya. ²⁹ Ebiramu yee Nahọ bya atuko lua nwanyi. Epha nyee Ebiramu bu Serayi; epha nyee ke Nahọ buru Milika. Onye nwuru Milika bu Haranu; o bukwarupho Haranu ono nwuru Isuka.
³⁰ Ophu Serayi anwutaduru nwa; noo kele o to o tsudu ime.

³¹ Noo ya bu; Tera duta nwa iya, bu Ebiramu; waa nwanwa iya, bu Lotu, bu nwatibe Haranu; bya edutakwapho nyee nwa iya, bu Serayi; bu iya, bu nyee Ebiramu. Ephe tuko swiru shi le Uru, no l'alị Babilonu jeshia Kėnanu. Obenu l'ephe rwurupho Haranu; epha buru l'eka ono.

³² Tera nọepo ukporo apha iri l'apha ise; o nwuhu le Haranu.

12

Chileke eku Ebiramu

¹ Chipfu suru Ebiramu: "Haa alị ngu; yee ndibe unu; me okpoku ibe nna ngu; lashia alị, mu e-goshi ngu.

² "Mu e-me ngu l'ii-buru oha,
 paru eka apaa;
 teme mu ekebekwa
 ngu pho l'oma.

Mu emee g'epha ngu paa eka;
 teme l'iburu onye mu
 e-shi l'ehu iya ekebe
 ndu ozo l'oma.

³ Mu a-goru onu-oma nu ndu
 goru onu-oma nu ngu;
 ndu turu ngu onu be mu a-tu onu.

Teme ndu mgboko l'ophu be
 ee-gude iswi ehuru ngu kebe l'oma."

⁴ Oo ya bu; Ebiramu tugbuna, bu iphe, Chipfu pfuru iya. Lotu tsoru iya. Ebiramu nwaru ukporo apha eto l'apha iri l'ise teke o shi Haranu tugbua.

⁵ Tọbudu iya bu; Ebiramu bya atuko eku, epha kpataru akpata rwuta; bya eduta nyee ya, bu Serayi; waa Lotu, bu nwa nwune iya; mekpoo ndu epha shi le Haranu gude; epha wufu; o buru phe ala alị Kėnanu. Epha je jasụ epha jerwua eka ono.

⁶ Ebiramu phe kwaseru alị ono gbiriri jasụ epha rwua eka eze oshi More no le mgboru mkpukpu Shėkemu. O buru ndu Kėnanu bu l'alị ono teke ono. ⁷ O le Chipfu byapfutaru Ebiramu bya asu iya: "O kwa oshilokpa ngu be mu a-nukota alị-a." Ebiramu bya akpuru Chipfu ono, byapfutaru iya nu ono oru-ngweja.

⁸ Ebiramu phe gbẹ l'eka ono kwaseru uzo enyanwu-awawa ubvu Betelu; je akpobe ulo-ekwa phe l'eka Betelu no l'uzo enyanwu-ariba. Eyayi nodu l'uzo enyanwu-awawa. Ebiramu rwukwaa eka ono bya akpuru Chipfu oru-ngweja; bya anodu l'eka ono kpọ-ku epha iya. ⁹ Noo ya; Ebiramu phokata ulo-ekwa iya tugbua kwaseru uzo echiegu ndohali.

Ebiramu bu l'alị Ijiputu

¹⁰ Tọbudu iya bu; eze egu wata ememe l'alị onoya; Ebiramu phe lashia alị Ijiputu g'ephe je ebutota l'eka ono; noo kele egu ono eme shii. ¹¹ Epha bya l'abahụ l'alị Ijiputu; Ebiramu su nyee ya, bu Serayi: "Mu maru l'i bu nwanyi, manukaru mma. ¹² Le ndu Ijiputu -huma ngu; be epha a-sukwa l'i bu nyee mu. Epha eworu mu gbua; haa ngu g'i nodu ndzụ. ¹³ Sujekwa

le mu le ngu bu nwune; oo ya bu g'eemekwanaru mu ree l'iswi ehu ngu; teme l'iishikwapho nno mee g'ishi mu kpo-pfuru."

¹⁴ Ebiramu phe bya abahu ali Ijiputu. Ndu Ijiputu huma le Serayi bu nwanyi, ama ntumatu. ¹⁵ Ndu no l'oke okwa Fero huma ya pho; bya eje atua onu iya l'iphu Fero. A bya eduta iya lashia ibe Fero. ¹⁶ Fero meeru Ebiramu ree l'opfu ehu Serayi; bya akpee ya aturu; kpee ya eswi; kpekwa ya pho oke le nyee nkapfu-igara; bya eduru unwoke yee unwanyi, a-nodu ejeru iya ozi nu iya. O bya akpekwa ya pho inya-kamelu.

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu bya aloru ejo iphe-ememe tu Fero yee ndibe iya; opfu l'o dutaru nyee Ebiramu, bu Serayi. ¹⁸ Noo ya; Fero kua Ebiramu su iya: "?Denu g'o gude i mee mu egube iphe owa-a? ?Bu gunu be i ti kajeduru mu l'oo nyee ngu? ¹⁹ ?Bu gunu meru iphe, i suru l'oo nwune ngu nwanyi; i haa; mu bya aluta iya luhaha? Ole g'o duhabe; waa nyee ngu baa; duta iya tugbua!" ²⁰ Fero bya asu ge ndu-ozu iya chifu Ebiramu. Epe chifu yele nyee ya; waa iphemiphe, o nweru.

13

Ebiramu yele Lotu ekekaha

¹ Noo ya; Ebiramu; waa nyee ya; waa iphemiphe, o nweru; yee Lotu, epe l'iya swi shi l'ali Ijiputu tugbua lashia echiegu ndohali. ² Ebiramu nwewaru iphe-edobe; waa mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo shii.

³ Epe shi l'echiegu ndohali jekpopho; epe -shi l'eka-a; epe ejerwua l'eka-a; epe -shi l'eka; epe ejerwua l'eka-a; gbiriri jasu epe jerwua l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbu eka ono, no le mgbaka Betelu yele mkpukpu Eyayi ono, bu iya bu eka epe kpobejehawaru ulo-ekwa phe-a; ⁴ teme o buru eka Ebiramu vuru uzo kpu oru-ngweja. O nodu l'eka ono kpo-kuahaa Chipfu.

⁵ Noo ya; Lotu-a, yele Ebiramu swi-a nwekwarupho aturu, du igwerigwe; waa eswi, du igwerigwe; waa ulo-ekwa, dukwapho igwerigwe. ⁶ Ophu ali ono asuedu ephenebo ebubu; kele iphe-edobe phe kwatakpo paa eka apaa; k'ophu bu l'ephe ta aduedu ike anokota l'eka lanu. ⁷ Oo ya bu; uswo daru ndu echeru Ebiramu iphe-edobe; yee ndu echeru Lotu nkiya. Ndu Kenanu yee ndu Perezu shikwapho buru l'ali ono teke ono. ⁸ A nonyaa; Ebiramu su Lotu: "G'uswo ta adashinuru mu le ngu; ophu o dashinuru ndu echeru ngu iphe-edobe; yele ndu echeru mbedua nkemu; eshinu mu le ngu bu abubu. ⁹ I tukerupho ali obu l'ophu humagbua. G'anyi ta akwopfuheru l'eka lanu. Hatakpopho ekiya ophu ii-la je eburu. I -nodu ala l'eka-icha; mbedua ala l'eka-utara; teke ila l'eka-utara; mbedua ala l'eka-icha."

¹⁰ Lotu palia enya imeli bya ahuma le nsuda enyimu Jiodanu, noru kpa le mkpukpu Zowa be nggele du shii; o dupeho ge mgbabu Chipfu ono; ozo ge ali Ijiputu. Teke ono be Chipfu teke emebyidu Sodomu yee Gomora. ¹¹ Tobudu iya bu; Lotu gude eka iya hata nsuda enyimu Jiodanu l'ophu; bya egweta lashia uzo enyanwu-awawa. O buru iya bu l'umadzu labo ono ekekaha; ¹² Ebiramu buru l'ali Kenanu; Lotu je ebukube mkpukpu, nogbaa le nsuda ono. O woru ulo-ekwa iya je akpobe le mgboru Sodomu gedegede. ¹³ Noo ya; ndu Sodomu nodu eme ejo-iphe; bya aburu ndu menukaru Chipfu iphe-eji.

¹⁴ Tobudu iya bu; Lotu lufuchaephe; Chipfu su Ebiramu: "Gbē l'eka i no palia enya lee l'uzo isheli; waa l'uzo ohali. L'ile l'uzo enyanwu-awawa; lekwapho l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁵ Ali ono, i humakotaru ono

mgburugburu be mu a-nukota gu l'awa ngu g'unu nweru jasụ l'ojeje. ¹⁶ Mu e-me awa ngu g'ephe ha g'aja, no l'ali. K'ophu bu l'oo onye duru ike guta aja, no l'ali be a-du ike guta awa ngu. ¹⁷ Jephekota ali ono maru aka o jeberu l'ogologo; l'iimaru g'o habe osa. Noo kele mu a-nukota ngu iya."

¹⁸ Oo ya bu; Ebiramu phuta ulo-ekwa iya bya eje ebukube eze oshi ndu Mamure, dokoberu le Heburonu. O nodu l'eka ono kpuaru Chipfu orungweja.

14

Ebiramu adzota Lotu

¹ O buru teke ono be Amurafelu, bu eze ndu Shina; me Ariyoku, bu eze ndu Elasa; me Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; waa Tidalu, bu eze ndu Goyimu chitaru ndibe phe tugbua jeshia ogu. ² O buru Bira, bu eze ndu Sodomu; me Birisha, bu eze ndu Gomora; me Shayinabu, bu eze ndu Adama; me Shimiba, bu eze ndu Zebowimu; waa eze Bela, bu iya bu Zowa be ephe jeru etso ogu obu. ³ Ndu k'ikpazu-a bya edzukobe chita ndibe phe jepfushia phe ogu le nsuda Sidimu, mechaaru buru Eze-enyimu Unu. ⁴ O buru iphe, kparu ogu ono bu l'ephe nokotaru apha iri l'ebo l'eka Kedolawoma; o rwua le k'iri l'eto; ephe kwefu ike.

⁵ O rwua l'apha k'iri l'eno; Kedolawoma yee ndu eze ono, wupfutaru iya nu ono tuko je anodu le Asheterotu Kaneemu lwu-kpee ndu Rafa; bya anodu le Hamu lwu-kpee ndu Zuzu; bya anodukwapho le Shave-Kiryatayimu lwu-kpee ndu Emu. ⁶ Ephe bya eje anodu l'ohu ubvu ndu Siye lwu-kpee ndu Horu; lwa phe jasụ le Elu-Paranu, no le mgboru echiogu. ⁷ Ephe bya alwaphuta azu bya eje anodu le Enu-Mishipati, bu iya bu Kadeshi; lwutakota ali Amaleku l'ophu; bya alwu-kpee ndu Amoru, bu le Hazezonu-Tama.

⁸ Tobudu iya bu; eze ndu Sodomu; me eze ndu Gomora; me eze ndu Adama; me eze ndu Zebowimu; wafua eze Bela, bu iya bu Zowa; wufuta bya eje akwaka k'ogu le nsuda Sidimu; ⁹ kwaberu Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; me Tidalu, bu eze ndu Goyimu; me Amurafelu, bu eze ndu Shina; waa Ariyoku, bu eze ndu Elasa. Oo ya bu; le ndu eze eno l'etso ndu eze ise ogu. ¹⁰ Nsuda Sidimu ono be iduma iduma, e bvutagbaru korota du igwerigwe. Obe teke ndu eze Sodomu waa Gomora ono; me ndibe phe tukoru gbalaaha agbala; o nweru ndibe phe ndu ophu haru dalahu iya nu. Ndu ophu phoduru nu gbaru laa l'ubvu ubvu. ¹¹ Ndu eze eno ono bya atuko eku Sodomu, yele Gomora; me nri phe gweta tugbua. ¹² Ephe kputakwapho Lotu, bu nwa nwune Ebiramu yele eku iya; eshinu o bu le Sodomu.

¹³ Onye lanu l'ime ndu gbalaru nu bya epfuaru iya Ebiramu onye Hiburu. Ebiramu bu le mgboru eze oshi ndu Mamure. Mamure bukwanu onye Amoru bya aburu nwune Eshukolu waa Ana. Ndu ono be ephe le Ebiramu tugbaru buru nanu. ¹⁴ Ebiramu numaepho l'abubu iya be a lwutaru l'ogu; o kua unwoke iya ukporo umadzu iri l'ise l'umadzu iri l'esato, a nwuru l'ibe iya, e ziru g'aalwuje ogu. Ephe chipyabe phe gbapfu phe le Danu. ¹⁵ O -rwua l'enyashi; Ebiramu bya ekekashia unwoke iya gude tsoo phe ogu; lwu-kpee phe; chia phe gbiriri jasụ ephe gbarwua Hoba, bu isheli Damasukosu. ¹⁶ O natakota phe ivu ono, ephe shi gweta ono; bya edulata abubu iya, bu Lotu yee eku nkiya; waa unwanyi; mewaro ndu ozo, ephe shi rwuta.

¹⁷ Ebiramu lwu-kpechaa Kedolawoma yee ndu eze, ephe l'iya swi bya alwatashia; eze ndu Sodomu gba iya ndzuta le nsuda Shave, bu iya bu nsuda, aza Nsuda Eze.

¹⁸ Noo ya bu; Melikizedeku, bu eze ndu Salemu gude buredi; waa mee byapfuta phe. Melikizedeku ono bu onye uke Chileke, bu Okalibe-kakota-shii. ¹⁹ O bya agoru onu-oma nu Ebiramu su:

“Ge Chileke, bu
Okalibe-kakota-shii
kebe gube Ebiramu l'oma!
Mbulembu Chileke ophu bu iya
meru igwe bya emee eliphe.

²⁰ G'e tua Chileke,
bu Okalibe-kakota-shii epha!
Mbulembu onye ono,
woru ndu ohogu ngu
ye ngu l'eka!”

Ebiramu nu iya oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe ono, o gwephtaruru azu ono; o nata iya.

²¹ Eze Sodomu sukwanu Ebiramu g'o haaru yebedua ndu ophu bu nemadzu; gwetawar ophu bu ivu nworu.

²² Ebiramu su eze ndu Sodomu: “Mu paliakwaru eka riaru Chipfu angu; mbulembu Chileke ophu bu Okalibe-kakota-shii; onye meru igwe bya emee eliphe; ²³ l'o to dudu iphe, bu iphe ngu, mu a-nata; mbulembu m'obeta o buru oghu; ozo eri akpokpa; g'o to du teke ii-su l'oo ngu meru Ebiramu; o baa eze. ²⁴ O to dudu iphe, mu a-nata gbahaa ophu ndu mu l'iya swi riwaru eriri; waa oke-iphe ophu rwuberu ndu tso mu jee; mbulembu-a; ge Ana; waa Eshukolu; waa Mamure ria oke, rwuberu phe nu.”

15

Ogbandzu Chileke ye Ebiramu

¹ E mechaa; Ebiramu numa Opfu Chipfu l'ophulunya. O su iya:

“Ge ndzu ba agushi ngu
Ebiramu.
Oo mbedua bu onye
egbobutaje ngu nu;
bya aburu obunggo ngu,
paru eka.”

² Ebiramu su: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu gunu ozo be ii-nu mu ge mu ta nwutaduru nwa-a; teme onye e-mecha nwekotaru eku mu buru Eliyaza-a, bu onye Damasukosu-a?” ³ Ebiramu bya asukwapho: “Nta-a, gi ti nuduru mu nwa-a bunu ohu, a nwuru l'ibe mu e-mecha ria iphe mu.”

⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su iya: “Onye ono ta abukwa iya e-ri iphe ngu. O kwa nwa nwoke ophu shi ngu l'ehu e-ri iphe ngu obu.” ⁵ O bya eduta iya lufu etezi bya asu iya: “Palia enya lee l'akpaminigwe gua kpokpode, no iya nu ogu; m'o buru l'ii-du ike gukota iya.” Su iya: “Noo g'awa ngu a-ha bu ono.”

⁶ Ebiramu kweta iphe, Chipfu pfuru. O garu iya ya l'apfube-eka-oto.

⁷ O sukwa iya pho: “Oo mbedua, bu Chipfu duru ngu dufuta le mkpukpu Uru, no l'ali Kaludiya ge mu bya anu ngu ali-a g'o buru oke ali ngu.”

⁸ Ebiramu su: “Jiko Nnajiuphu, bu Chipfu; ?denu ge mu e-shi maru le mu e-nweru iya?”

⁹ Chipfu sụ iya: “Wotaru mu ada eswi; waa ada egbu; waa ebili, gbacharu apha ẹto ẹto; ẹme waa kparaka; waa ndupfu.”

¹⁰ Ebiramu tuko iphe ono wotaru iya; bya asuchaa ya ibe; bya ewocharu ibiribe iya ono dobegbaa g'ọ ghaaru nwibe iya iphu. Ọphu ọ suduru ndu ọphu bu ẹnu ibe. ¹¹ Ẹnu, erije anụ phezetagbaa g'ẹphe vuka anụ ono; Ebiramu chifu pẹ.

¹² Ẹnyanwu nyihujeephe; oke mgbenya tu Ebiramu. Ọchii so-kputa iya. Ọchii ono agba ntumatu; ẹme ọ nọdu anyi ishi ẹdzu. ¹³ Chipfu bya asụ iya: “G'ọ doo ngu ẹnya ree l'oshilokpa ngu be e-mecha buru nlwamulwa l'alị, abudu nkepẹ; l'eeme pẹ ohu kpa pẹ ẹhu l'eka ono unu apha. ¹⁴ E-mechaa ẹphe evuru ẹku, ha shii lwa. Ọle ọha ono, ẹphe shi ejeru ozi ono be mu a-nukwanu aphu. ¹⁵ Obenu le gubedua be a-ka nka kaghekpoo ya akaghe. L'ilapfu nna ngu pẹ l'ẹhu-guu; l'eelia ngu elili. ¹⁶ O -rwua l'ogbo k'eno be oshilokpa ngu a-lwaphuta azu l'eka-a; kele nta-a be ejo-iphe, ndu Amoru eme teke ebuhudu.”

¹⁷ Ẹnyanwu nyihuchaephe le g'ochii byawaru; ite, a kpoberu oku, akpu tututu; yee oroku, enwu phoophoophoo bya aghaja ibe anụ ono. ¹⁸ Ọ buru le mboku ono be Chipfu yee Ebiramu gbaru ndu. Ọ sụ: “Oshilokpa ngu be ya nuru alị-a; e -shi le nggele Ijiputu jasụ le Yufurėtisu. ¹⁹ Alị ọbu bu alị ndu Kenu; me ke ndu Kenazu; me ke ndu Kadumonu; ²⁰ me ke ndu Hetu; me ke ndu Pérezu; me ke ndu Rafa; ²¹ me ke ndu Amoru; me ke ndu Kėnanu; me ke ndu Gigashi; me ke ndu Jiebusu.”

16

Hega yele Ishimelu

¹ Tọbudu iya bu; ọphu Serayi, nyee Ebiramu anwutaduru iya nwa. Ọle Serayi nweru nwamgboko, shi Ijiputu, ọ gbaru ohu, aza Hega. ² Ọo ya bu; Serayi sụ Ebiramu: “Ge Chipfu mewaru ọphu mu anwutaduru nwa-a be ii-jepfukwa ohu mu g'a maru ?mu e-shi iya l'eka nweru unwegirima?”

Ebiramu kweta bya emee iphe, Serayi pfuru. ³ Ọ buru ge Ebiramu buwaru l'alị Kėnanu apha iri be Serayi, bu nyee ya kutaru nwamgboko Ijiputu ono, bu ohu iya ono kee ya; ọ luru. ⁴ Ebiramu yele Hega kwaa; ọ buru iya atsuta ime.

Ọ maerupho le ya duwaa ime bya akpoo nwanyi, nwe iya nu ebo l'afu. ⁵ Serayi sụ Ebiramu: “Ọ kwa gubedua be iphe-ehuka-a, mu eje-a shi l'eka. Ge mu kuru ohu mu kee ngu; ọ maerupho l'ọ du ime bya akpooaha mu ebo l'afu. Ọ kwa Chipfu e-kpe ikpe mu le ngu.”

⁶ Ebiramu sụ Serayi: “Ohu ngu nokwa l'obochi-eka ngu; mee ya iphe, du ngu ree.” Serayi kpɔnwuhana Hega mkpɔnwu; ọ gbalana gbafuru iya.

⁷ Tọbudu iya bu; Ojozi Chipfu huma Hega le mgboru ogba, nọ l'echiegu. Ogba ono bu ogba, nọ l'aguga ọzo, shiru jeshia Shuru. ⁸ Ọ sụ: “Hega; ohu Serayi; ?i shi awe eje awe?”

Hega sụ: “Mu agbalaru onye nwe mu nu, bu Serayi.”

⁹ Ọo ya bu; ojozi ono sụ iya: “La azu lapfu onye nwe ngu nu je ewoze onwongu alị meje iphe, ọ suru g'i mee.” ¹⁰ Ojozi ono sukwaphe: “Mu e-me g'awa ngu du igwerigwe; k'ọphu ẹphe a-buru aguta aguta.”

¹¹ Ojozi Chipfu ono sukwa iya pho:

“Ime ono, i du ono

be ii-nwu nwa nwoke.

Iphe, ii-gu iya bu 'Ishimelu'.

Noo kele Chipfu numawaru

ẹkwa ịira k'iphe-ẹhuka, iije.

¹² Ọo-buru onye agirigo.

Ọo-nọdu etso onyemonye opfu;
onyemonye etsokwa iya pho
opfu.

Ẹphe l'unwune iya eburu
l'ukukanyi."

¹³ O kua ẹpha Chipfu, bu onye shi epfu eyeru iya nu su: "I bu Ẹlu-rọwi, bu iya bu Chileke ẹnya iya du l'eka mu no." Noo kele Hega suru: "Nta-a be mu humawaru onye ẹnya iya du l'eka mu no." ¹⁴ Noo iphe, e gude gu welu ono "Bee-lahayi-rọwi," bu iya bu, "o-dzu-ndzu-ele-mu-ẹnya." Welu ono no le mgbaka Kadeshi yee Beredu byasu nta-a.

¹⁵ E mecha; Hega nwuru Ebiramu nwa nwoke. Ebiramu gu nwata obu "Ishimelu". ¹⁶ Ebiramu nowaru ukporo apha eno l'apha ishii teke Hega nwutaru iya Ishimelu.

17

Ogbandzu, e gude ebu-ubvu gbaa

¹ Ebiramu nopho ukporo apha eno l'apha iri le tete; Chipfu byapfuta iya bya asu: "O kwa mbedua bu Chileke, bu Okwoolemka. Nodunu mu ntse g'uta ta adu le ndzu ngu. ² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu vuru ire. Mu emee g'unu du igwerigwe shii."

³ Ebiramu daa kpube iphu l'ali. Chileke su iya: ⁴ "A bya le mbedua; waa iphe, mu e-me l'ogbandzu mu le ngu. Ii-buru nnajioha, du igwerigwe. ⁵ E te ekubaedu ngu Ebiramu. Ẹpha ngu a-buru Ebirhamu; noo le mu mewaru ngu nnajioha, du igwerigwe. ⁶ Mu e-me ngu g'i zu azuzu shii; mu eshi l'awa ngu mee oha, du iche iche; teme ndu eze eshi l'awa ngu futu. ⁷ Mu e-me ogbandzu mu ono g'o buru ogbandzu, a-no ojeje; mbu g'o buru ogbandzu mu le ngu; waa ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu; k'opu mu a-buru Chileke ngu; waa Chileke oshilokpa ngu. ⁸ Ali Kenanu l'opu; mbu eka unu bu nlwamulwa nta-a be mu a-nu gu l'oshilokpa ngu; g'o buru okiphe unu jasuru asuru; teme mu aburu Chileke phe."

⁹ Chileke su Ebirhamu: "A bya le gubedua; dobekwa ogbandzu mu ono. Gubedua l'onwongu; unu le ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu. ¹⁰ Waa iphe, gubedua e-me gude dobe ogbandzu mu le ngu; waa oshilokpa ngu bu owa-a: Ge ndibe ngu ophu bu unwoke g'ephe ha bukotaje ubvu. ¹¹ Gubedua e-bu ubvu g'o buru iphe-ohubama, no l'ogbandzu mu le ngu. ¹² A -gbekpoo nta-a be iphe, bukpo nwa nwoke, a nwuru l'ibe ngu; o nowa ujiku esato be ee-buje ubvu; me le ndu bu awa ngu; me le ndu shi ohozo, bu ndu e gude okpoga zuta; mbu ndu abudu awa ngu; ¹³ me a nwuru phe l'ibe ngu-o; ozoo l'i gude okpoga ngu zu phe-o; g'e bufutaje phe ubvu. Ogbandzu mu ono, iphe-ohubama iya no ngu l'ogwehu ono a-buru ogbandzu ophu a-no jasuru l'ojeje. ¹⁴ Nwoke, bu akpapyi; mbu onye ebuduru ubvu; ge ndibe phe bufu iya; kele o mebyiru ogbandzu mu."

¹⁵ Chileke sukwapo Ebirhamu: "Nyee ngu, bu Serayi ta azaedu Serayi. Ẹpha iya a-buru Sera. ¹⁶ Mu e-kebe iya l'oma mee ya g'o nwutaru ngu nwa nwoke. Mu ekebe iya l'oma g'o buru ne, nwuru oha, du iche iche; teme ndu eze ndiphe e-shi iya l'eka futu."

¹⁷ Ébirihamu kpube iphu l'alì chĩa ọchi bya asụ onwiya: “?Nwoke, nọwaru ụkporo apha ise bẹ aa-nwutaru nwa nwoke nta-a? Tọo ?Sera, nọwaru ụkporo apha ẹno l'apha iri a-gbẹkwadu nta-a nwuta nwa nwoke?”

¹⁸ Ébirihamu sụ Chileke: “Jiko g'ẹnya ngu dụ nụ lẹ ndzụ Ishimelu!”

¹⁹ Chileke sụ: “Mu maru-a. Ọle nyee ngu, bụ Sera bẹ a-nwutaru ngu nwa nwoke. Iphe ì-gụ iya bụ Áyizaku. Mu l'iya; waa oshilọkpa iya, etso iya l'azụ bẹ mu l'ẹphe a-gba ndzụ, a-nọ ojeje. ²⁰ Ọ -buru kẹ Ishimelu bẹ mu nımawaru iphe, i pfuru. Mu kebefutaje iya l'oma mee ya g'ọ zushia ka l'otu. Ọo-buru nna ndu-ishi iri l'ẹbo; tẹme mu emee ya g'ọ buru ọha, parụ ẹka. ²¹ Ọle ọgbandzu mu bukwanu mu lẹ Áyizaku bẹ a-gba iya nụ; mbụ onye ọphu Sera a-nwutaru ngu ẹgube nta-a apha ọzo.” ²² Chileke pfuẹbechaaru Ébirihamu iphe, o pfuru iya; ọ parụ iya haa tughua.

²³ Lẹ mbọku ono gẹdegede bẹ Ébirihamu dutaru nwa iya nwoke, bụ Ishimelu; mẹ ndu ọzo, a nwuru l'ibe iya; mẹ ndu ọphu o gude okpoga iya zuta bushia úbvù. Iphe, bukota unwoke, bu l'ibe iya bẹ o bukọtaru úbvù; gẹ Chileke suru g'o mee ya. ²⁴ Ébirihamu nọwaru ụkporo apha ẹno l'apha iri lẹ tete teke o buru úbvù; ²⁵ nwa iya, bụ Ishimelu nọwa apha iri l'eto. ²⁶ A tuko Ébirihamu; waa nwa iya, bụ Ishimelu bukota úbvù l'ujiku lanụ ono. ²⁷ Unwoke, bukota l'ibe Ébirihamu l'ọphu; mẹ lẹ ndu ọphu a nwuru anwunwu l'ibe iya; mẹ lẹ ndu ọphu a zutaru azuta l'ẹka ndu ọhoro; bẹ yẹ l'iya tükokwarupho bua úbvù ọbu.

18

Umadzu eto, kpapfutaru Ébirihamu

¹ Noo ya; Chipfu bya abyapfuta Ébirihamu lẹ mgboru eze oshi ndu Mamure; lẹ g'ọ nọ anọo l'ọnu ụlo-ẹkwa iya l'echi eswe. ² Ébirihamu palia ẹnya bya ahuma unwoke eto, pfuru l'ataphu iya. Ọ hūmae phẹ phọ bya ezilihu l'ọnu ụzo iya gbapfushia phẹ. Ọ gbapfu phẹ bya ephozetaru phẹ.

³ Ọ sụ: “Jiko Nnajiuphu mu; teke mu dụ ngu l'obu; ta aghatashinu ibe mube onye-ozu ngu. ⁴ G'e kutanụ nwa mini g'unu kwọo ọkpa tuta unme lẹ mkpula oshi-a. ⁵ Gẹ mu chọoru unu nri g'unu ria; g'ike adu unu; unu ejeshiwaro iphe, unu eje; eshi ọphu unu batawaru ibe mube onye-ozu unu.”

Ẹphe sụ iya: “Ọ dụ ree; mee g'i pfuru.”

⁶ Ébirihamu bya emee ẹgwegwa bahụ l'ulo-ẹkwa gbapfu Sera; je asụ iya: “Ngwa; mee ẹgwegwa tuta ogbongu ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi; tuta iya ogbongu eto gwọ-phube gude mee buredi.”

⁷ Ọ bya agbaru je l'ẹka eswi iya dọru; bya ahota nwada eswi, anụ iya dụ belebele je akpẹe onye-ozu iya; onye-ozu ono kpuru iya je egbua boshia. ⁸ Ọ bya apata era-eswi; yee manụ, e gude era-eswi mee; waa nweswi ono, a boshiru ono dobe phẹ l'ataphu. Ẹphe nọdu eri nri ono; ọ nọ-kube phẹ lẹ mkpula oshi ono.

⁹ Ẹphe sụ iya: “?Denu nyee ngu, bụ Sera?”

Ọ sụ: “Ọ nọkwa l'ulo-ẹkwa anyi l'ẹka phọ.”

¹⁰ Chipfu sụ iya: “Ẹgube nta-a apha ọzo bẹ mu lwafutajekwa azu; ọzo bụ lẹ nyee ngu, bụ Sera bẹ a-nwụ nwa nwoke.”

Sera nọ l'ọnu ụlo-ẹkwa, Chipfu gharu okotazu ngabẹ nchị. ¹¹ Ébirihamu yee Sera bẹ bụwaa ọgerenya bya akahukpowaa shii; tẹme Sera nọghawa teke ogogo atsụ ime. ¹² Sera chĩa ọchi l'ime obu sụ: “?Gẹ mu gbirihucharu

egbirihu; teme nnajiuphu mu kahūwa g'ọ kahuru phọ be mu a -gbe nta laaru iya l'ulo?"

¹³ Chipfu sụ Ébirihamu: “?Bụ gūnu be Sera gude chia ọchi sụ: ‘Ya a-nwutakwadu-a nwa nta-a; ge ya kahūwaru egube-a?’ ¹⁴ ?O nweru iphe, kporu Chipfu ẹka ememe? Mu a-byakwa teke ono, mu tūru ọnu l'apha ọzo ono; ọzo bụ le Sera e-nweru nwa nwoke.”

¹⁵ Ndzū gūahaa Sera; ọ tūa ẹgo sụ: “Mu ta chikwaru ọchi.”

Ọ sụ iya: “Waawaa; i chicharu-a ọchi.”

Ébirihamu arwochiteru ndu Sodomu

¹⁶ Unwoke ono gbeshiepho alala; bya eshia ụzo Sodomu. Ébirihamu tsoru phe g'o duriberu phe. ¹⁷ Chipfu sụ: “?Mu a-nodu awachiru Ébirihamu iphe, mu eje ememe to? ¹⁸ Eshi ophu Ébirihamu e-mecha buru eze oha, okpehu du; teme ohamoha, no le mgboko be ee-gude iswi ehu iya kebe l'oma. ¹⁹ Noo kele mu hotawaru iya g'ọ buru onye a-kpo-ziru unwu iya ụzo; ephe le ndibe iya ndu ophu a-nodu etso iya l'azu; g'ephe meje iphe, mu suru g'ephe meje, bu iya bu g'ephe meje iphe, pfuru oto; waa iphe, gbaru phe nu. Oo ya bu ge mu emekwanaaru Ébirihamu iphe, mu kweru iya ukwe iya.”

²⁰ Oo ya bu; Chipfu sụ: “E chikuwaru iya le mkpu shii l'iphe-eji ndu Sodomu yee Gomora be panukaru ẹka. ²¹ Mu nodu eje ge mu maru ? iphe-eji phe kabu du-be eji g'e pfuru l'ọ du-be? Teke o to dudu; mu amakwarupho.”

²² Unwoke ono ghachi kwaseru ụzo Sodomu; obenu le Ébirihamu pfukwaduru l'iphu Chipfu l'eka ono. ²³ Ébirihamu bya akpitaru iya ntse bya asu iya: “?Ii-mebyishi ndu ejo-iphe yee ndu pfuleru-eka-oto to? ²⁴ ? O -buru le ndu pfuleru-eka-oto rwuru ukporo umadzu labo l'umadzu iri le mkpukpu ono? ?Ii-mebyishikwa iya pho? ?Tii gudedu iswi ehu ukporo umadzu labo l'umadzu iri, pfuleru-eka-oto, no iya nu pho haa ya? ²⁵ A maru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu g'i gbua ndu pfuleru-eka-oto yee ndu ejo-iphe; ozoo mee ndu pfuleru-eka-oto g'i meru ndu ejo-iphe. A makwaru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu ge gubedua, bu Onye-ikpe ke mgboko-a l'ophu te eme iphe, pfuru nhamunha.”

²⁶ Chipfu sụ: “O -buru le mu humaru ukporo umadzu labo l'umadzu iri, bu ndu pfuleru-eka-oto le mkpukpu Sodomu be mu e-gudekwa iswi ehu phe hakota mkpukpu ono l'ophu.”

²⁷ Ébirihamu pfukwa ozo sụ: “Eshinu mu gbenu kerebwanu k'epfu anu Nnajiuphu l'ebe adu iphe, mu bu gbahaa urwuku yele ntu; ²⁸ ?o -bukwanuru le ndu ono te erwuduru ukporo labo l'iri; mbu o -buru l'ephe phoduru umadzu ise; teme ephe erwua egube ono-ee?”

Chipfu sụ: “Mu -huma ukporo umadzu labo l'umadzu ise l'eka ono be mu te emebyikwa iya.”

²⁹ Ébirihamu bya epfua ozo sụ: “?O -bukwanuru ukporo labo damu be i humaru-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude nu iswi ehu ukporo umadzu labo ono haa ya ememe.”

³⁰ Ébirihamu sụ: “Jiko g'ehu te eghukwa gube Nnajiuphu egbu; ge mu pfubaro: ?o -bukwanuru ukporo umadzu l'umadzu iri be a humaru l'eka ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu te emebyikwa iya me mu huma ukporo umadzu l'umadzu iri l'eka ono.”

³¹ Ébirihamu sụ: “Eshinu mu gbenu kerebewanu k'epfu eyeru Nnajiuphu; ?ọ -bukwanuru ukporo umadzu kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude iswi ẹhu ukporo umadzu ono haa ya emebyi.”

³² Ébirihamu sụ: “Jiko Nnajiuphu; g'ẹhu te eghukwa ngu eghu; ge mu jifua nwa aji lanu: ?ọ -bukwanuru umadzu iri kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude iswi ẹhu umadzu iri ono haa ya emebyi.”

³³ Chipfu yele Ébirihamu pfughechaepho ọ tugbua; Ébirihamu lashia unuphu.

19

Eemebyishi Sodomu yele Gómóra

¹ Ojozi labo ono jerwua Sodomu l'uzenyashi. Ẹphe jeshia; Lotu nodu ano l'onu-abata mkpukpu ono. Ọ hūmae phe pho bya agba phe ndzuta; bya ephozetaru phe woru iphu kpube l'ali. ² Ọ sụ phe: “Nnajiuphu mu; mu arwo unu g'unu bataro l'ulo mube onye-ozu unu; bya akwo okpa unu; unu akwaa ibe mu; o -rwua l'utsu; unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje.”

Ẹphe sụ waawaa; l'ẹphe a-kwa l'uzo l'enyashi ono.

³ Ọ rwo phe rwohia phe ike gbiriri jasụ ẹphe tsoru iya bahu ibe iya. Ọ bya akwaaru phe eze ẹbyaa; mbu gheeru phe buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; ẹphe taa. ⁴ Ẹphe bya ala l'ulo; unwoke, shigba l'ekameka le mkpukpu Sodomu; egirima me ogerenya; bya aso-pee ulo ono mgburugburu. ⁵ Ẹphe bya ekua Lotu sụ iya: “?Denu unwoke, bataru ibe ngu l'uzenyashi-a? Chifuta phe chitaru anyi g'anyi l'ẹphe kwaa!”

⁶ Lotu bya alufu etezi bya eworu uzo gu-chia jepfushia phe bya asu: ⁷ “Jiko ndu mu; unu ta akabeshinu mee ejo-iphe owa-a! ⁸ Unu hūma le mu nweru unwumgboko labo, ẹphe l'unwoke teke akwaswee; ge mu chifutachiaru phe unu; g'unu mee phe iphe, du unu ree; g'unu haa unwoke-a; l'ẹphe bu ẹbyaa mu.”

⁹ Ẹphe sụ iya g'o gbalëshikwaru phe l'uzo; sụ: “Oo gube nlwamulwa a-bya atuharu anyi ekemu; anyi e-mekwa ngu ophu ka nkephe njo.” Ẹphe nwuriberu Lotu; bya akpiritaru g'ẹphe gbajaa mgbo ono.

¹⁰ Unwoke labo ono machiepho aka lobata Lotu l'ulo; bya eworu uzo ono gu-chia. ¹¹ Ẹphe mee; ndu ono, pfuru l'onu mgbo ono tsuahaah ishi; egirima me ogerenya; k'ophu ẹphe ta ahumaeduru onu mgbo ono.

¹² Unwoke labo ono sụ Lotu: “?O nweru onye ozo, i nweru l'eka-a? ? O nweru ndu i keru nwanyi; ozoo unwu ngu k'unwoke; ozoo unwanyi; ozokwanu l'o duru ndu ozo, bu le mkpukpu-a, bu ndu gu l'ẹphe bu? Tukokwa phe dufuta l'eka-a! ¹³ Noo kele anyi abyakwa emebyi eka-a. E chikuwaru Chipfu le mkpu shii l'ejo-iphe ndu eka-a pawaru eka; o zia anyi g'anyi bya emebyishia ya.”

¹⁴ Oo ya bu; Lotu tugbunaa bya eje epfuchaaru iya ndu ẹphe l'iya gba l'ogo, bu ndu abya alu unwada iya; sụ phe: “Unu medupho egwegwa futa le mkpukpu-a; noo le Chipfu abyakwa iya emebyishi.” O le ndu ogo iya riru l'oo mgbonu be oogbaru phe. ¹⁵ O be le geregere nchi-abo; ojozi ono lwuharu Lotu ulwu sụ iya: “Mee egwegwa duta nyee ngu; waa unwumgboko labo ibe ngu, bu ndu ophu no l'eka-a! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi teke aa-nu mkpukpu-a chipfuu.”

¹⁶ O jeshia abyibiye; unwoke ono kputa iya l'eka; bya akputa nyee ya; yele unwumgboko ibe iya ephenebo; kpufu le mkpukpu ono; noo kele

Chipfu aphuru phe obu-imemini. ¹⁷ Ephe kpufutachae phe pho; onye lanu su phe: “Unu gbaa oso ndzu unu! Unu ta aghakwa enya l'azu; ophu unu ejekwa apfuru apfuru le nsuda! Unu gbakwaru laa l'ubvu! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi!”

¹⁸ Lotu su phe: “Waawakwa; jikonu nnajiuphu mu phe! ¹⁹ Eshi ophu mube onye-ozu unu du unu l'obu; unu goshiwa l'unu yeru mu obu okpobe eyeye; k'ophu unu dzoru ndzu mu; ge mu te jeshinu agba ala l'ubvu! Odumeka be ejo iphe-ehuka ono a-byapfutakwa mu; mu anwuhu. ²⁰ Unu lekpodapho! O nweru mkpukpu, no-a le mgboru aka-a, du ntse k'ophu mu a-gbaru laa ya; teme o ha nwanshii. ?Unu te eledu enya le mkpukpu obu ta abadu ishi? Ge mu gbanuru laa aka ono; k'ophu mu a-nodu ndzu.”

²¹ O su iya: “O duapho ree; mu e-kwetaepho iphe, i rworu; mu te emebyishidu mkpukpu k'ono, iipfu opfu iya ono. ²² Ole o bu; gbaru laa aka ono egwegwa! Noo kele o to nwedu iphe, mu e-me gbiriri jasul'i jerwua aka ono.” Noo iphe ono meru g'o gude e kua mkpukpu ono Zowa.

²³ Lotu gbarwushia Zowa; enyanwu nodu aawatakpoepho awata. ²⁴ Chipfu dzee oku nshi-egbe ge mini le Sodomu yele Gomora; mbu o shi l'eka Chipfu ophu no l'imigwe. ²⁵ O bya atuko mkpukpu ono; me nsuda ono l'ophu mebyishikota; bya emebyishikwapho iphe, bu ndu bukota le mkpukpu ono; me iphe, futaru efuta, dzu ndzu l'ali ono. ²⁶ Nyee Lotu ghaa enya l'azu; o gho obvudu unu.

²⁷ Lonmewa utsu mboku ono Ebirihamu tehu; bya ejeshia l'eka o shi pfuru l'ataphu Chipfu pho. ²⁸ O gbe l'eka ono lee enya le Sodomu yele Gomora; bya elekota enya le nsuda ono l'ophu. O buerupho iphe, o humaru bu enwuru-oku, akpu ke tututuutu g'eka oku enwu phoophoohoo.

²⁹ Oo ya bu; le ge Chileke mebyishiru mkpukpu ono, no le nsuda ono be o nyataru Ebirihamu bya edufuta Lotu le mkpukpu, o shi buru teke o meru ge mkpukpu ono buru ola l'iyi.

Lotu yele unwu-ada iya

³⁰ Lotu ye l'unwada iya nonyaa bya ahaa Zowa je eburu l'ubvu; noo kele ndzu ebu le Zowa nonyaru guahaa ya. Ephe l'unwada iya ono ephenebo tugbua je eburu l'ime oga. ³¹ O -rwua ujiku lanu; onye k'ogeranya su onye ke nwata: “Nta-a be nna anyi kahwaru; ophu o budu l'o duru nwoke, bu l'uswe iya-a, anyi l'iya a-kwa, bu g'eemeje iya le mgboko l'ophu. ³² G'anyi chee nna anyi mee; g'anyi eje g'anyi l'iya kwaa; g'anyi shi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu.”

³³ L'enyashi ono be ephe cheru nna phe mee; onye k'ogeranya je aze ephe l'iya kwaa; ophu o madu teke o byaru aze-kube iya; teme ophu o makwapho teke o gbeshiru.

³⁴ O -rwua le nchitabohu iya; onye k'ogeranya su onye ke nwata: “L'enyashi unyaphu be mu le nna mu kwawaru. G'anyi chebakwaa ya mee ozo l'enyashi-a; g'i je g'unu l'iya kwaa. Oo ya bu g'anyi eshi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu.” ³⁵ Ephe bya echekwapho nna phe mee ozo l'enyashi ono. Onye ke nwata je; ephe l'iya kwa; ophu o makwapho teke o byaru bya aze-kube iya; ozo teke o gbeshiru.

³⁶ Tobudu iya bu; Lotu yee unwu iya nwanyi ono ephenebo ime. ³⁷ Onye k'ogeranya bya anwu nwoke; o woru iya gu Mowabu. O buru iya bu nna ndu Mowabu ntanu-a. ³⁸ Onye ke nwata nwutakwapho nwoke; o woru iya gu Benu-Ami; oo ya bu nna ndu Amonu ntanu-a.

20

Ébirihamu yele Abimeleku

¹ Ébirihamu shi l'ẹka o bu tugbua shia ọzo echięgu, nọ l'ohali; bya eje eburu lẹ mgbaka Kadęshi yęe Shuru; o je ebutọta lẹ Gera. ² Ọ bọru l'ẹka ono bẹ Ébirihamu nọ sọ lẹ nyee ya, bọ Sera bọ nwune iya kẹ nwanyi. Abimeleku, bọ eze ndu Gera zia; e je edutaru iya Sera.

³ Obenu lẹ Chileke byapfutaru Abimeleku lẹ nrwọ l'enyashi ujiku lanu; bya asu iya: "I bukwaa maa. Ọ bọru iphe, kparu iya nu bọ nwanyi ono, i dutaru ono. Nwanyi obu bukwaa nyee nemadzu."

⁴ Ọle Abimeleku bẹ ephe l'iya teke akwadu. Ọo ya bọ ọ sọ: "Nnajiuphu; ?ii-mebyishikwapho oha, adudu iphe, ephe meru? ⁵ ?To pfunuru mu-a l'onwiya sọ l'ọo nwune iya nwanyi? Tọo nwanyi l'onwiya; ?ta asunuru mu-a l'ọ kwa nwune iya kẹ nwoke? Obu gukwaru mu iphoro l'iphe, mu meru; teme iswi dukwa mu pho mma."

⁶ Chileke sọ iya lẹ nrwọ ono: "Ọ bọ eviya; mu makwaru-a l'imeru iya l'obu, guru iphoro. Ọ bọru iphe ono, meru g'o gude ophu mu ekwedu g'i meswee mu. Mbọ l'ọo iphe ono meru iphe, mu ekwedu g'i denyi iya ẹka.

⁷ Ngwa; dulaaru nwoke ono nyee ya; kele ọ bukwaa onye mpfuchiru. Oopfuru-a nu mube Chileke l'iswi ehu ngu g'i nodu ndzu. Teke i ti duladuru iya; makwaru lẹ gubedua; unu lẹ ndibe ngu bukwaa maa."

⁸ O -rwua l'onmewa utsu Abimeleku bya ekuko ndu-ozu iya g'ephe ha; bya akokotaru phe iphemiphe, nwuru nu. Ephe numae ya pho; ndzu rwuta phe. ⁹ Abimeleku kua Ébirihamu; ọ bya; ọ sọ iya: "Bọ gunu bẹ i meru anyi egube-a? Bọ awe bẹ mu mesweru ngu meru g'o gude i mee g'a taa mu uta, ha egube-a; mbọ mbedua mu lẹ ndu nọ l'ali-eze mu? I mekwaru mu iphe, i tigi kabedu mee mu!" ¹⁰ Abimeleku bya ajia Ébirihamu sọ: "Bọ gunu kpakporu iphe, i meru iphe ono?"

¹¹ Ébirihamu sọ: "Mu riru l'eshinu o to nwedu ndu atsọ Chileke ebvu, bu l'ẹka-a bẹ ephe e-gbu mu l'opfu ehu nyee mu. ¹² Ọzo bukponu lẹ-a; l'ọ kwa nwune mu gedegede; kele ọ bukwaa-a nna mu nwuru iya; ọle mu l'iya te shikwanu lẹ ne lanu; ọle mu alukwanu iya alulu. ¹³ Chileke meepho ge mu shi l'okpoku nna mu bya awata aghaphe aghaphe-a; mu sọ nyee mu ono: 'Waa g'ii-gude goshi l'i yeru mu obu baa: Iphe, bukpoo ekameka anyi jeru; sujekwa lẹ mu bọ nwune ngu.' "

¹⁴ Abimeleku bya achita aturu; rwuta eswi; chita ohu; unwoke me unwanyi; tuko chiru nu Ébirihamu; bya edulatakwaru iya pho Sera, bọ nyee ya. ¹⁵ Ọ bya asukwa iya pho: "Wakwa ali mu baa; je eburu l'ẹka du ngu ree."

¹⁶ Sera bẹ ọ suru: "Mu nuakwaru nwune ngu ekpa mkpola-ochaa iri; noo iphe, mu gude mezia emeswe, e mesweru ngu l'ataphu ndu unu l'ephe swi. Iswi dukotakpo ngu mma."

¹⁷ Ébirihamu pfuru nu Chileke; Chileke bya emee Abimeleku; me unyomu iya; me unwumboko ndu ophu bu ohu iya g'ephe nwushiaha unwu ozobaa; ¹⁸ kele Chipfu shi mechia unwanyi ibe Abimeleku ekpanwa; ọ bọru l'iswi ehu nyee Ébirihamu, bọ Sera.

21

Anwunwu Ayizaku

¹ Chipfu bya emeeru Sera eze-iphe-oma, bu g'o pfuru. Mbụ l'o meru Sera iphe, o kweru iya ukwe iya. ² Sera tsuta ime bya anwuaru Ébirihamu nwa nwoke lẹ nka. O buerupho teke Chileke kweru iya ukwe iya gededede be a nwuru iya. ³ Ébirihamu woru nwa nwoke ono, Sera nwutaru iya ono gua Áyizaku. ⁴ Nwa iya ono, bu Áyizaku nopho ujiku esato; Ébirihamu woru ubvu bua ya, bu iya bu ge Chileke suru g'o meje iya. ⁵ Ébirihamu bu iphe, o noru bu ukporo apha ise teke a nwuru iya Áyizaku.

⁶ Sera su: "Chileke meakwaru ge mu chia ochi; teme iphe, bukpo onye numaru iya nu be mu l'iya a-tuko chia ochi." ⁷ O bya asufukwapho: "?Bu onye gege asu Ébirihamu le mu e-mecha chee nwa era? Ole mu mechaleru-a nwutaru iya nwa nwoke le g'o kahwaru akahu-a."

Aachifu Hega yele Ishimelu

⁸ Nwata ono bya evuta; a mifu iya onu l'era. O buru mboku ono, a mifuru iya onu l'era ono be Ébirihamu shiru nri, ha shii. ⁹ Sera huma le nwa nwoke, Hega, bu nwanyi Ijiputu nwuru Ébirihamu be epfuru iya nu. ¹⁰ O su Ébirihamu: "Jekwa achifu nwanyi-a, bu ohu-a yele nwa iya; noo kele nwa nwanyi ono, bu ohu ono; yele nwa mu, bu Áyizaku ta agbakwaru mgba l'eku ngu."

¹¹ Iphe ono buru aphu tsoru Ébirihamu; kele o bu opfu ehụ nwa iya be eepfu. ¹² Obenu le Chileke suru iya: "Ge ke nwata-okoro ono ye l'ohu ngu nwanyi ono ta abushiru aphu tsoru ngu. Jekwa emee iphe, Sera pfuru ngu; noo kele o Áyizaku be awa ngu e-shi l'eka jaa. ¹³ Mu e-mekwapho nwatibe ohu ngu ono g'o buru oha eka iya; eshinu o bu iphe, shi ngu l'ehu."

¹⁴ O -rwua l'onmewa utsu nchita-abohu iya; Ébirihamu bya ewota nri; bya ekuru mini ye l'akpo, eeyeje mini woru nu Hega. O woru iya tukobe iya l'ukuvu bya achifu iya; ephe le nwata-okoro ono. Ephe tugbu je etsoru echiegu Biye-Sheba ghapheaha.

¹⁵ Mini, no l'eda-akpo ono -bvupho; o woru nwata ono nyebe le mkpula irwu lanu l'eka ono. ¹⁶ O tugbu je anodu iche le mgboru eka ono; l'eka bu; a -gbaa apfu l'oojerwua ya. Noo kele o riru su le ya taa nodudu ele nwata ono enya g'o nwuhu. O nodu le mgboru eka ono bya awata ara ekwa.

¹⁷ Chileke numa olu nwata ono l'eka ora ekwa. Ojosi Chileke shi l'imigwe kua Hega; bya asu iya: "?Bu gunu Hega? Ge ndzu ba agushi ngu; noo le Chileke numaru olu nwata ono le g'o ze l'eka ono ara ekwa. ¹⁸ Gbeshi kulia nwata ono ekuli; gudesia ya eka; kele mu e-me iya g'o buru oha, paru eka."

¹⁹ Chileke bya emee; enya sahu iya; o huma welu, mini du. O bya eje eworu mini kujia l'eda-akpo ono; bya echebe nwata ono.

²⁰ Chileke no-kube nwata ono le g'oovukpopho. O buru l'echiegu; jasụ o buru o-gba-apfu. ²¹ O buru g'o bu l'echiegu Paranu be ne iya jeru alutaru iya nwanyi l'ali Ijiputu.

Ébirihamu waa Abimeleku agba ndzu

²² Le teke ono be Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya suru Ébirihamu: "Chileke no-kubekwa ngu l'iphemiphe, iime. ²³ Rinaaru mu nte l'atatiphu Chileke l'eka-a l'i ti byadu agbaru mu eregede; ophu igbaduru iya unwegirima ibe mu; ozo oshilokpa mu. O buchia gi

goshi l'i yeru mu obu; bya eye mkpukpu-a obu; mbu mkpukpu-a, i lwaru alwalwa-a; egube ono, mu goshiru le mu yeru ngu ono."

²⁴ Ebirihamu su: "Mu e-ri-a nte obu."

²⁵ Ebirihamu bya epfuaru Abimeleku ke welu mini, ndu-zi Abimeleku nataru iya. ²⁶ Abimeleku su: "Mu ta amakwa onye meru iya nu; ophu i tiki pfusweru mu iya; mu teke anuma-swekwaa ya abudu ntanu-a."

²⁷ Ebirihamu bya achita aturu; rwuta eswi bya achie Abimeleku; ephenebo bya eworu ndzu gbaa. ²⁸ Ebirihamu bya ahota ada-aturu esaa l'igwe aturu iya dobe iche. ²⁹ Abimeleku su Ebirihamu: "?Bu gunu meru g'o gude i hota ada-aturu esaa ono dobe iche?"

³⁰ O su: "Ngge ada-aturu esaa-a, shi l'eka mu-a g'o buru iphe, agba ekebe l'oo mu turu welu-a."

³¹ E woru eka ono gube Biye-Sheba; kele eka ono be umadzu labo ono riru nte.

³² Ephe gbachaepho ndzu ono le Biye-Sheba; Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya laphushia azu l'ali ndu Filisitayinu.

³³ Ebirihamu bya eworu oshi tamarisuku dzaa le Biye-Sheba; bya anodu l'eka ono kpo-ku Chiojeje, bu Chipfu. ³⁴ Ebirihamu bukpooru l'ali ndu Filisitayinu noo odu.

22

Chileke ahù Ebirihamu ama

¹ E mechaa Chileke bya ahua Ebirihamu ama. O kua ya su: "Ebirihamu!" O za iya enu.

² Chileke su: "Duta nwa ngu; mbu mkpakò nwa ngu, bu Ayizaku, bu onye i yeru obu gude je l'ali Moriya. Gude iya gwee ngweja-akpo-oku l'ubvu lanu, mu e-goshi ngu."

³ Onmewa utsu nchita-abohu iya Ebirihamu gbeshi bya edozichaa nkapfu-igara iya ree. O duta ndu-zi iya umadzu labo; waa nwa iya, bu Ayizaku. O wataepho nku, suru iya egude gwee ngweja-akpo-oku ono vuru tugbua; o buru phe eje eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono.

⁴ O -rwua mboku, kwe phe eto; Ebirihamu jenyaa bya apalia enya huma eka ono uzanya. ⁵ O su ndu-zi iya ono: "Unu nodukwa l'eka-a; unu le nkapfu-igara ono; ge mu le nwa mu jeribebaaru eka pho je abaarù Chipfu eja lwaphuta azu byapfuta unu."

⁶ Ebirihamu bya apata nku, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono woru boo nwa iya, bu Ayizaku; yebedua gude oku; yele mma. Ephenebo swiru tugbua. ⁷ Ephe jenyaa; Ayizaku su nna iya, bu Ebirihamu: "Nnana!"

Ebirihamu su: "Owee nwa mu!"

Ayizaku su: "Nku yee oku dwaa; obenu ?denuhunu aturu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono?"

⁸ Ebirihamu su iya: "Nwa mu; Chileke a-nu-a aturu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono." Ephenebo kwaseru; o buru phe atugbu.

⁹ Ephe rwuepho eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono; Ebirihamu kpu ora-ngweja l'eka ono; bya eworu nku doo ya. O bya ekee nwa iya, bu Ayizaku egbu bya eworu iya tu-kobe l'eli nku ono. ¹⁰ O machia eka bya ewota mma g'o gude gbua nwa iya ono, bu Ayizaku. ¹¹ Ojozi Chipfu gbè l'imigwe kua ya oku su: "Ebirihamu! Ebirihamu!"

Ọ za iya ẹnu.

¹² Ọ sù: “Te ebyikwa nwata ono ẹka! Ta adùkwa iphe, ii-me iya. Nta-a bẹ mu maru l'ìitsu Chileke ebvu; noo kẹle i ti sephuduru nwa ngu azù; mbù nwa ngu lanù kpoloko.”

¹³ Ébirihamu bya apalia ẹnya; bya ahuma ebili, mpu iya kwagaru l'iphe. O je akpùta ebili ono gbua gude gwee ngweja-akpọ-ọku ono; parù nwa iya ono haa. ¹⁴ Ọo ya bụ; Ébirihamu woru ẹka ono gùbe: “Chipfu, bụ Ọkwoolemka.” Gbiriri byasù mẹ nta-nwa bẹ aasùje: “L'eli úbvú Chipfu bẹ aa-kwọ ngu lẹ mkpa.”

¹⁵ Ojozi Chipfu bya eshi l'imigwe kua Ébirihamu k'ugbo ẹbo bya asù iya: ¹⁶ “Mu gudeakwa onwomu ria nte. Eshi ọphu i meru iphe-a; mbù eshi ọphu i ti sephuduru nwa ngu azù; mbù nwa ngu lanù kpoloko; ¹⁷ bẹ mu kebefutaje ngu l'oma; bya emee g'awa ngu dù igwerigwe gẹ kpokpode, dù l'akpaminigwe; waa g'ẹja, dù l'aguga-enyimu. Oshilọkpa ngu bẹ l'a-nata mkpukpu ndu ọhogu phẹ; ¹⁸ tẹme ọ bụru eri ngu bẹ ee-shi kebe ọhamoha, nọkota lẹ mgboko-a l'oma; noo kẹle i ngaberu mu nchị.”

¹⁹ Ébirihamu bya abyapfuta ndu-ozì iya; ẹphe tuko lashia azù lẹ Biye-Sheba. Ébirihamu buwarurọ lẹ Biye-Sheba.

Unwu Nahọ

²⁰ E mechaa; a bya epfuaru Ébirihamu sù iya: “Milika nwùshikwaru nwune ngu, bụ Nahọ unwegirima unwoke. ²¹ Ọo Uzu, bụ ọkpara; Buzu bụru nwune iya nwoke; waa Kemelu. Kemelu ono mechaa bụru nna Arámu. ²² A nwua Kẹsedu tsoke Kemelu; waa Hazọ; waa Piludashu; waa Jidulafu; waa Betuwelu.” ²³ Betuwelu ono mechaa bya aburu nna Ribeka. Ọ bụru unwegirima ẹsato ono bẹ Milika nwùshiru nwune Ébirihamu, bụ Nahọ. ²⁴ Onye ọphu ọ tọo lùdu ọkpobe alùlu, ẹpha iya bụ Ruma bẹ nwutakwaru iya phọ unwegirima. ẹpha phẹ bụ Teba; waa Gahamu; waa Tahashu; waa Maka.

23

Anwùhu Sera

¹ Sera nọru ọkporo apha ishii l'apha ẹsaa. ² Ọ nwùhu lẹ Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu, nọ l'alì Kénanu. Ébirihamu kwaa Sera; raa ẹkwa iya.

³ Ébirihamu bya agbẹshi l'aguga nyee ya ono, nwùhuru nù ono; bya ejepfu ndu Hetu; je asù phẹ: ⁴ “Mu bukwa nlwamulwa; mbù onye shi ọhozo lwapfuta unu. Jiko unu renaa mu alì; gẹ mu lia odzu nyee mu-a.”

⁵ Ndu Hetu sù Ébirihamu: ⁶ “Nnajiuphu; anyi sùru-a: i bukwa ọnyibe, parù ẹka l'echilabọ anyi. Hatakpọepho ilu ndu anyi ọphu kachaa ngu ree je elia nyee ngu. O to nwedù onye ndu anyi, a-jìka sù g'i ti lishi iya l'ilu nkiya.”

⁷ Ébirihamu bya agbalihu bya ephozeru ndu alì ono, bụ iya bụ ndu Hetu. ⁸ Ọ sù phẹ: “Ọ -bùru l'ọ dù unu gẹ mu lia odzu nyee mu bẹ mu sùru-a: g'unu je arwọoru mu ẹfuronu, bụ nwatibe Zoha; ⁹ g'o ree mu ọgba Makupela iya phọ, nọ l'ishi alì iya ono. Unu sù iya g'o ree mu iya ọkpobe aswa iya; g'ọ bụru ẹka ee-lije odzu l'ibe unu.”

¹⁰ ẹfuronu ono, bụ onye Hetu ono bẹ ẹphe lẹ ndu ndu phẹ tükokwaru-a nọdukota l'ẹka ono l'ọnu-abata mkpukpu ono. Ọ raa ya arara k'ọphu ndu Hetu, byakọtaru ẹka ono nùmakotaru iya; sù Ébirihamu: ¹¹ “Nnajiuphu; waawakwa! Mu sùru-a: mu pfuru l'atatiphu ndu alì mu epfu sù g'i

nwokoṭaru alì ono l'ophu; nworu oḡba, nọ iya nù. Je elia ya rọ odzu nyee ngu!"

¹² Ébirihamu bya ephozetakwa ozo l'atatiphu ndu alì ono; ¹³ bya asu Èfuronu; mbù pfua ya ndu alì ono nùma-dzuru; sù iya: "Mu sùru-a; o -bùru l'ii-nù mu alì oḡbu bẹ mu a-pfù ngu-a okpoga l'aswa alì oḡbu. Natanu mu aswa iya; k'ophu mu e-je elia odzu nyee mu l'eka ono."

¹⁴ Èfuronu sù Ébirihamu: ¹⁵ "Mu sùru-a nnajiuphu; alì ono sùkwaru unu mkpọla-oḡchaa. Oḡle o bụ; ?bù ḡunu bụ iphe ono bụ lẹ mgbaka mu lẹ ngu? Je elia ya rọ odzu nyee ngu."

¹⁶ Ébirihamu kweta iphe, Èfuronu hùru iya; bya eworu aswa alì ono, o hùru l'iphu ndu Hetu ono pfua ya. Iphe, o pfuru iya bụ unu mkpọla-oḡchaa, a turu l'ekpa, e gude azu aswa teke ono.

¹⁷ Oo ya bụ; e woru alì Èfuronu, nọ lẹ Makupela ree Ébirihamu. Makupela oḡbu nọ-kube Mamure. E reru iya alì oḡbu; yee oḡba, nọ iya nù; meḡcha oshi, nọ je akpaa l'oke iya. ¹⁸ Iphe, bụ ndu Hetu l'ophu, bụ ndu dọru l'onu-abata mkpukpu ono nọkota hùma teke e reru Ébirihamu alì ono ḡ'o buri alì iya. ¹⁹ E meḡchaa; Ébirihamu lia nyee ya, bụ Sera l'oḡba ono, nọ l'alì Makupela ono; nọ-kubekwapho Mamure, bụ iya bụ Hẹburonu ono, nọ l'alì Kénanu ono. ²⁰ O buri iya bụ lẹ ndu Hetu woru alì oḡbu; yee l'oḡba, nọ iya nù; bvuaru Ébirihamu; o buri alì iya bya aburu eka ee-lije odzu.

24

Áyizaku waa Ribeka

¹ Ébirihamu kahụwaru buri oḡerenya shii; teme Chipfu kebewa iya l'oma l'uzomuzo. ² O bya ekua onye oḡphu bụ onye-ishi lẹ ndu-ozì iya; mbù onye oḡphu eletakọta iphemiphe, o nweru enya; bya asu iya: "Dee mu eka l'ehe. ³ Gude epha Chipfu, bụ Chileke oḡphu bu l'imigwe; bya eburu l'eliphe; ria nte l'ì tii lütaduru nwa mu Áyizaku nwanyì, shi l'ibe ndu Kénanu, anyi l'ephe bu l'eka-a. ⁴ L'ii-je l'alì mu; mbù l'ibe abubu mu ḡedegede je alütaru nwa mu, bụ Áyizaku nwanyì."

⁵ Onye-ozì iya ono sù iya: "'O -bukwanuru lẹ nwanyì oḡbu te ekwedu l'ootsoru mu alwa eka-e; ?mu duta nwa ngu gude lashia alì ono, i shi ono tọo?"

⁶ Ébirihamu sù iya: "Be dutakwapho nwa mu laa alì eka ono ozo! ⁷ Chipfu, bụ Chileke k'imigwe, bụ onye dufutaru mu l'okpoku ibe nna mu; waa l'alì, a nwuru mu anwunwu; mbù onye pfuru yeru mu nù; bya ekwee mu ukwe-iphe ribua ya l'angu sù l'awa mu bẹ ya a-nù alì-a; Chileke ono e-zia ojozi iya ḡ'unu l'iya swiru; k'ophu ii-luta nwanyì l'eka ono dulataru nwa mu. ⁸ O -buri lẹ nwanyì oḡbu te ekwedu ngu etsoru; evu ngu ogodogo. Oo epho ḡ'i ti dukwaru nwa mu laa alì eka ono ozo!" ⁹ Oo ya bụ; onye-ozì iya ono bya eye nnajiuphu iya eka l'ehe; bya eria angu l'opfu ono.

¹⁰ Onye-ozì iya ono bya achita anu-ije, bụ inya-kamelu nnajiuphu iya iri gude tugba. Nnajiuphu iya ono hakwarupho nù iya iphe, dugbaa ree; o gude; o buri iya eje alì Mesopotémiya. O jerwua bya abahu mkpukpu eka Nahọ bu. ¹¹ O mee ḡ'inya-kamelu ono ḡ'ephe ha gbushichaa ikpere lẹ mgboru welu, nọ l'azu mkpukpu ono k'ophu o-nyizeta. Teke ono buwaa uzenyashi; bya aburu teke unwanyi awufuje lẹ mkpukpu je eseta mini.

¹² Tɔbudu iya bɔ; onye-ozɪ Ɛbirihu mu ono pfuru nɔ Chileke sɔ: “Jiko Chipfu, bɔ Chileke kɛ nnajɪuphu mu, bɔ Ɛbirihu. Menaa g'ije mu ntanɔ-a nweru ishi! Goshinu l'i yeru nnajɪuphu mu, bɔ Ɛbirihu obu! ¹³ Mbɔ-a; ɔ kwa wɛlu bɛ mu nɔ-kube-a; tɛme unwumgboko shi lɛ mkpɔkpɔ-a wɔfuta abya eseta mini. ¹⁴ Menaa g'ɔ buru; teke o nweru unwumgboko ono onye ɔphu mu sɔru: ‘Jiko phozetanu ite ngu gɛ mu ngɔta mini’; o -kweta chebe mu iya; bya asɔ lɛ ya e-jekwa echebefua inya-kamɛlu mu; g'onye ono bukwaru onye ɪ hotaru onye-ozɪ ngu, bɔ Ɔyɪzaku. Noo iphe, l'e-me gɛ mu maru l'i yeru nnajɪuphu mu, bɔ Ɛbirihu obu.”

¹⁵ Ɔ nɔdu epfukwadu anɔ Chileke ono; Ribeka nɔdu abyawaa yɛ l'ite, ɔ nmako l'ukuvu. Ɔ buru nwatibe Bituwɛlu. Bituwɛlu bukwanuru nwatibe Milika, bɔ nyee Nahɔ. Nahɔ ono bukwanuru nwune Ɛbirihu. ¹⁶ Nwamgboko ono nɔdu ama ntumatu; tɛme o dobe onwiya ɔrɔ; kele o to nwedu nwoke, yɛ ya kwajɛwaru. Ɔ bya eje lɛ wɛlu ono je esejia ite iya mini nmakoru lɔfuta.

¹⁷ Onye-ozɪ ono bya emee ɛgwegwa bya agbapfu iya sɔ iya: “Jiko chebenu mu mini l'ite ngu ono nwanshɪi gɛ mu ngɔta.”

¹⁸ Ɔ sɔ: “Nguaro nnajɪuphu mu!” Ɔ bya ezia ite ono ɛgwegwa bya apata iya l'ɛka gude chebe iya mini ono.

¹⁹ O chebechaa ya mini ɔbu ɔ sɔ: “Mu e-setafukwaru inya-kamɛlu ngu g'ɛphe ngɔta jasɔ ɛphe angɔ-dzuru iya.” ²⁰ O mee ɛgwegwa bya awɔfu mini l'ite iya ono woru ye l'iphe, eeyejeru anɔ mini; bya agbapfu azɔ lɛ wɛlu je esetaba mini ɔzo. O seɛ ya phɔ gbiriri jasɔ ɔ sɔ-dzuru inya-kamɛlu ono angungu. ²¹ Ɔphu onye-ozɪ ono epfukpɔdaru mɛ akpɔru opfu lanɔ. Ɔ nɔdu egekpɔe ya phɔ g'ɔ maru ?Chipfu kabɛ mewaa ije iya; o nweru ishi tɔo?

²² Inya-kamɛlu ono ngughechaepho mini ɔbu; nwoke ono bya achɔfuta eregede-imi, e gude mkpirikpu mkpɔla-ododo mee; waa mgbalɛka labɔ, e gude mkpɔla-ododo, ɛrwa iya dɔ shɛkelu iri mee woru chɛ ya. ²³ Ɔ jɪa nwamgboko ono sɔ iya: “?ɪ bɔ nwatibe onye? Jiko mu sɔru-a: ?o nweru ɛka anyi a-zɛ l'ibe nna ngu g'anyi je akwaa l'enyashi-a?”

²⁴ Ɔ sɔ iya: “Mu bukwa nwatibe Bituwɛlu; nwa, Milika yeru Nahɔ.” ²⁵ Ɔ bya epfufua ya sɔ: “Anyi nweru ɛswa oyii; yɛle k'ɔkponku shii; waa ɔlo, ɪi-kwa l'enyashi-a.”

²⁶ Nwoke ono bya ephureta bya abaarɔ Chipfu ɛja sɔ: ²⁷ “G'ajaja buru kɛ Chipfu, bɔ Chileke kɛ nnajɪuphu mu, bɔ Ɛbirihu. Mbɔ Chipfu ahaduru Ɛbirihu; o yɛ ya phɔ obu g'o yeru iya ya; bya apfushikwapho ike l'iphe, oomeru iya. A bya lɛ mbɛdua bɛ Chipfu duwaru ije durwuta ibe abɔbu nnajɪuphu mu phɛ.”

²⁸ Nwamgboko ono bya agbaru laa unuphu je atɔko iphemiphe ono kɔkotaru ndu bu l'ɔlo ne iya. ²⁹ Ribeka nweru nwune nwoke, aza Lebanɔ. Lebanɔ gbagbɔa jeshia nwoke ɔbu ndzuta lɛ wɛlu l'ɛka ono; ³⁰ kele ɔ humaru eregede-imi phɔ; waa mgbalɛka, nwune iya nwanyɪ gba l'ɛka; bya anumakwapho iphe ono, Ribeka pfuru sɔ l'ɔo iphe, nwoke ono pfuru iya ono. Ɔ tugbua jepfushia nwoke ɔbu; o jeshia ɔ pfuwaru pfu-kube inya-kamɛlu iya lɛ mgboru wɛlu ono. ³¹ Tɔbudu iya bɔ; Lebanɔ sɔ iya: “Bata abata-o! Gɔbe onye Chipfu gɔru ɔnu-ɔma nɔ! ?Ɔ nwuru inwu-agma bɛ ɪ jeru apfuru l'ɛka ono? Mu doziakwaru ngu ɔlo; bya edoziwaa ɛka inya-kamɛlu ngu a-dɔru.”

³² Oo ya bu; nwoke ono bahu l'ulo ono. Lebanu bya atoshia inya-kamelu iya iphe, o shi vuru. O bya achitaru inya-kamelu ono g'ephe ha eswa oyii; waa k'okponku; bya apataru yebedua yee unwoke, ephe l'iya swi mini g'ephe kwoo okpa. ³³ A bya akwata nri doberu iya l'atatiphu. O su le ya te erikwa nri jasu teke ya pfuadaru iphe, ya byaru.

Lebanu su iya: "Ngwanu; pfunaa ya!"

³⁴ Oo ya bu; o su: "Mu bukwa onye-ozu Ebirhamu. ³⁵ Chipfu mewaru nnajiuphu mu iphe-oma, paru aka. O buwaru onye nweru iphe ntumatu. O nuru iya aturu; waa eswi; waa mkpola-ochaa; yele mkpola-ododo; waa ohu, du igwerigwe; unwoke me unwanyi; waa inya-kamelu; waa nkapfu-igara. ³⁶ Nyee nnajiuphu mu, bu Sera nwutaru iya nwa le nka. Ebirhamu wowaru iphemiphe, o nweru nukota nwata obu. ³⁷ Nnajiuphu mu ono mee; mu riaru iya nte kweta le mu ta alutaduru nwa iya ono nwanyi, shi l'ali ono, o bu ono, bu iya bu ali Kenanu.

³⁸ "Le mu e-je l'enya unuphu ibe nnajiuphu mu ono; mbu l'okpa-ipfu iya gedegede; je alutaru nwa iya ono nwanyi.

³⁹ "Mu jia nnajiuphu mu ono su iya: '?O -bukwanuru le nwanyi obu te ekwedu l'ootsoru mu alwa aka ono-e?'

⁴⁰ "O su le Chipfu ono, bu onye ono, ye l'iya l'ano ono be e-duru-a ozozi iya ye ge mu l'iya swiru; k'opu oo-me g'ije mu nweru ishi. Oo ya bu; k'opu mu a-luta nwanyi, shi l'okpa-ipfu phe; waa l'enya unuphu phe gedegede dulataru nwa iya nwoke. ⁴¹ Le mu -jekpowa l'okpa-ipfu phe; o buru l'ephe jikaru be enwa iya te egudehedu mu; l'oburu evu mu ogodogo.

⁴² "O buru iya bu; mu byarwuta le welu-a ntanu-a; mu su: 'Jiko gube Chipfu, bu Chileke ke nnajiuphu mu, bu Ebirhamu; o -buru l'o du ngu ree; jiko menaa g'ije-a, mu byaru-a nweru ishi. ⁴³ Nta-a be mu pfuru le mgboru welu-a; o -buru l'o nweru nwamgboko, byaru eseta mini; mu su iya: "Jiko ge mu ngutanu nwa mini, ha nwanshi l'ite ngu ono!" ⁴⁴ O -buru l'o kwetaru chebe mu iya; bya asu le ya e-jekwa echebefua inya-kamelu mu; g'onye ono bukwaru onye gube Chipfu hotaru nwatibe nnajiuphu mu.'

⁴⁵ "Mu nodu epfukwadu anu Chileke ono l'ime obu; Ribeka nodu abyawaa ye l'ite, o nmako l'ukuvu. O bya eje le welu ono je eseta mini. Mu su iya: 'Jiko chebenu mu mini!'

⁴⁶ "O mee egwegwa pazeta ite ono, o pa l'ukuvu ono; bya asu mu: 'Ngge; ngua; ge mu je esetafuaru inya-kamelu ngu g'ephe ngua.'

⁴⁷ "Mu jia ya su iya: '?I bu nwatibe onye?'

"O su le ya bu nwatibe Betuwelu, bu iya bu nwatibe Nahu; onye ophu Milika nwutaru iya.

"Mu bya eworu eregede-imi ye iya l'imi; bya agbabe iya echi-eka. ⁴⁸ Mu bya ephureta bya abaaruu Chipfu aja; bya ajaa Chipfu, bu Chileke ke nnajiuphu mu, bu Ebirhamu ajaja; mbu Chipfu, onye duru mu; mu shia okpobe uzu byarwuta aka mu humaru nwamgboko, bu nwanwa nwune nnajiuphu mu, mu a-luta dularu nwatibe nnajiuphu mu. ⁴⁹ O -buru l'unu e-goshi l'unu yeru nnajiuphu mu obu; l'o gbaru g'o gude ire unu aka; unu pfunaa ya ge mu numa. Teke o dudu; unu pfukwapho; ge mu maru ophu mu e-shi eshishi."

⁵⁰ Lebanu yee Betuwelu yeru iya onu su: "O kwa Chipfu du ngu bya; ophu anyi enwekwa onu opfu k'asu l'owa-a meru; ophu owa-a emeduru. ⁵¹ Wakwa Ribeka baa; duta iya gude laa g'o je aluru nwatibe nnajiuphu ngu; eshinu o bu ge Chipfu suru l'oo-du bu ono."

⁵² Onye-ozí Èbiríhamu nùmaepfo ònu, èphe yeru; o phozetaru Chipfu. ⁵³ Ọ bya egwefuta ngwa, e gude mkpòla-ododo; yè mkpòla-òchaa mee bya achíe Ribeka; bya achíekwaa ya phò ẹkwa. Ọ nùkwapho nwune iya; èphe lẹ ne iya iphe, vu oke aswa. ⁵⁴ Èphe lẹ ndu èphe l'íya swí gbẹ teke ono bya atùko ria nri; bya angua iphe, angungu; bya akwaa ẹka ono l'enyashi ono.

Èphe tehuèpho lẹ nchita-abòhu iya onye-ozí ono sù: “Unu dukwa mu gẹ mu lashia lapfushia nnajìuphu mu.”

⁵⁵ Nwune nwamgbòko ono; yèle nene iya sù: “Kabènu haa g'anyi lẹ nwada anyi òbu nòfua nwujiku iri; tème unu alashíwaro.”

⁵⁶ Ọ sùkwanu phẹ: “?Unu esedekwadù mu kẹ gùnù; l'ẹka Chipfu gbẹ mewaa ije mu; o nweru ishi? Unu hanaa gẹ mu lashia lapfu nnajìuphu mu!”

⁵⁷ Èphe sù g'èphe kua nwamgbòko ono jía ya g'o yee ònu. ⁵⁸ Èphe kua Ribeka bya ajía ya sù: “?Ii-tsoru nwoke-a?”

Ọ sù ee; lẹ ya e-tsoru iya-a.

⁵⁹ Ọo ya bù; èphe duru nwune phẹ nwanyì, bù Ribeka nù iya; èphe lẹ nwanyì, eleta iya ẹnya. Onye-ozí Èbiríhamu ono; yèle ndu èphe l'íya swí duta iya; èphe lashia. ⁶⁰ Èphe bya ala; ndu nwe Ribeka gòru ònu-òma nù iya; sù iya:

“Nwune anyi nwanyì;

jaa àjàjà ka l'òtu!

Mbù g'awa ngu bùru

agùta agùta!

G'awa ngu natajẹkwa

òguzo ndu òhogu phẹ!”

⁶¹ Ọo ya bù; Ribeka yèle ndu-ozí iya kwakòbe bya enyita ìnya-kamèlu phẹ tsoru onye-ozí Èbiríhamu ono; o duru phẹ; ọ bùru iya alala.

⁶² Teke ono bè Áyízaku shiwaa lẹ Ọgba Ọ-dzù-ndzù-ele-mu-ẹnya abya; kẹle ẹka o bu ebubu bù l'echiègu ndòhali. ⁶³ Ọ -rwua ụzenyashi ujiku lanù o tsoru òma ẹgu aghaphe. O jeshia ele ẹnya bya ahùma ìnya-kamèlu, awù abya nù. ⁶⁴ Ribeka bya apalikwaphò ẹnya hùma Áyízaku; bya eshi l'eli ìnya-kamèlu iya pfù-zeta. ⁶⁵ Ọ jía onye-ozí ono sù iya: “?Nwoke ono, shi lẹ mgbègu eje abya nù ono bù onye?”

Onye-ozí ono sù iya: “Ọ kwa nnajìuphu mu bè ọ bù.” Ọ chíta ẹkwa-ishi iya gude kpuchia onwiya.

⁶⁶ Onye-ozí ono bya akòkotaru Áyízaku gẹ ya gude mee ya. ⁶⁷ Áyízaku bya eduta iya duba l'ùlo-ẹkwa ne iya, bù Sera. Ọ bùru iya bù l'e kewaru iya Ribeka; ọ lùru. O yee ya obu shii. Ọ bùru iya bù l'obu abyahùkwa bya ejizeta Áyízaku lẹ kẹ ne iya, nwùhuru nù-a.

25

Anwùhu Èbiríhamu

¹ Èbiríhamu bya alùta nwanyì òzo, èpha iya bù Keturá. ² Ọ nwùtaru iya Zimuranu; waa Jiòkushanu; waa Midanu; waa Midíyanu; waa Ishibaku; waa Shuwa. ³ Jiòkushanu bù nna Sheba; waa Dedanu. Ndu bù oshilòkpa Dedanu bù ndu Ashuru; waa ndu Letushi; waa ndu Leyumu. ⁴ Ụnwu Midíyanu bù Ifa; waa Ife; waa Inòku; waa Abida; waa Èludaa. G'èphe hakòta tùkoru bùru ụnwu Keturá.

⁵ Ébirihamu hakotaru Áyizaku iphemiphe, o nweru. ⁶ Ole g'ọ nọkwadu ndzụ bẹ ọ hataru iphe hee unwu, ephe nwutaru iya; mbụ unwanyi, ndu ophu abụ-zidu unyomu iya; bya edufu pẹ; ephe lashia ụzo alị ẹnyanwu-awawa; k'ophu yee Áyizaku te ebuduru l'eka lanu.

⁷ Iphe, Ébirihamu kpakotaru nọ bu ukporo apha esato l'apha iri l'ise. ⁸ Ébirihamu tua unme ikpazu iya bya anwuhu le g'ọ kahuchawaru libaliba; k'ophu ọ bukpo nwoke ogerenya, apha, ọ nọru ndzụ jiru ephe; teme ọ lapfushia ndiche pẹ. ⁹ Unwu iya; mbụ Áyizaku yee Ishimelu lia ya l'ogba Makupela, nọ l'alị Efuronu, bu nwatibe Zoha, onye Hetu. Ogba ono nọ-kube Mamure. ¹⁰ Alị ono bu alị, Ébirihamu zuru ndu Hetu; ọ buru eka ono bẹ e liru Ébirihamu; lia nyee ya, bu Sera. ¹¹ Ébirihamu nwuhuchaephe Chileke bya ekebekpo Áyizaku l'oma eka o bukube welu O-dzụ-ndzụ-ele-mu-nya.

Unwu Ishimelu

¹² Waa oshilokpa Ishimelu nwa Ébirihamu; onye nwanyi, shi Ijiputu, bu ohu Sera, ephe iya bu Hega nwutaru Ébirihamu baa:

¹³ Owaa bu unwu Ishimelu le g'e deru ephe pẹ g'a nwuru pẹ. Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo buru Keda; waa Adubelu; waa Mibusamu; ¹⁴ waa Mishima; waa Duma; waa Masa; ¹⁵ waa Hadadu; waa Tema; waa Jieturu; waa Nafishi; waa Kedema. ¹⁶ G'ephe ha tukoru buru unwu Ishimelu; ọ buru pẹ bugbaa ndu-ishi okpa-ipfu pẹ ono ephe n'iri l'ebo. Teme ọ buru ephe pẹ bẹ a gubegbaaru mkpukpu le mkpukpu pẹ. ¹⁷ Mkpako iphe, Ishimelu nọru bu ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa; bya atua unme ikpazu iya nwuhu; lapfu ndiche pẹ. ¹⁸ Oshilokpa iya shi le Havila bu jasụ Shuru, nọ-kube oke alị Ijiputu; mē i nọdu eje ụzo Asiriya. Ephe l'unwunna pẹ g'ephe ha tuko duru l'opfu.

Jiekopu yele Iso

¹⁹ Waa oshilokpa Áyizaku, nwa Ébirihamu.

Ébirihamu bu nna Áyizaku; ²⁰ Áyizaku nọephe ukporo apha labo bya alua Ribeka, nwada Betuwelu, onye Aramu; eka o shi bu Padanu-Aramu; teme Ribeka ono buru nwune Lebanu, onye Aramu kwapho.

²¹ A nonyaa; Áyizaku bya epfuru nu Chipfu l'iswi ehu nyee ya; noo kele ọ toọ tsudu ime. Chipfu numa epfufu, o pfuru nu iya; bya emee nyee ya, bu Ribeka tsuta ime. ²² Unwegirima ono nọdu akpa onwophe mkpa l'ime ephe iya. A nonyaa; ọ sụ: “?Bu gunu bẹ iphe-a l'anwuru mu egube-a?” O jeshia l'aji l'iphu Chipfu.

²³ Chipfu sụ iya:

“Ọ kwa mkpukpu labo nọ
 ngu l'ephe;
 mbụ l'oha labo e-shi ngu
 l'ehu kekahaa onwophe.
 Onye lanu a-ka onye ophu ike;
 teme ọ buru onye k'ogeranya
 bẹ a-nodu ejeru onye ke nwata ozi.”

²⁴ Ọ gbabe ya pho l'ezeda; ọ nwua ejima; ọ buchaaru nwoke. ²⁵ Onye ophu vuru ụzo futu du uswe-uswe; ehu iya l'ophu dupeho g'uwe-adzu. Oo ya bu; ephe woru iya gụ Iso. ²⁶ Anwunwu, aanwu iya; nwune iya nodu etso iya; woru iya eka l'ichirupfu okpa. Oo ya bu; ephe gụ ya Jiekopu.

Áyizaku nọwaru ụkporo apha ẹto teke Ribeka nwutaru iya unwegirima ono.

²⁷ Unwegirima ono bya evuta. Iso buru onye maru ẹnya nta-a; onye anọduje aghaphe l'oma ẹgu. Jiékpọ bukwawuru onye eme gelee; ẹme ọ nọdu anọduje anọ l'unuphu. ²⁸ Eshinu Áyizaku bu onye anu, shi l'ẹgbudu atsoje ntumatu; o yee Iso obu; Ribeka yekwanaa Jiékpọ obu.

²⁹ O -rwua ujiku lanu; Jiékpọ nọdu agwo ine. Iso shi nta-a bata; mbà nọdu atụ iya atutu. ³⁰ O sụ Jiékpọ g'ọ kọo ya ọ-cha-pfuu iphe ono, o shiberu ono ẹgwegwa; le mbà atukwa iya atutu! (Noo iphe, meru g'o gude a wata iya eku Edomu bu ono.)

³¹ Jiékpọ sụ iya: "Ọo m'ọ buru le mu a-buru ngu ọgerenya!"

³² Iso sụ g'o lenu le ya anwuhukwa anwuhu. ?Ya gude aburu ọgerenya eme gunu?

³³ Jiékpọ sụ iya g'o riadanaru iya angu. Ọ bya eria angu le ya hawaru ge Jiékpọ buru iya ọgerenya.

³⁴ Jiékpọ bya awata buredi nu iya; bya ekuta ine azamu ono, ọ gworu ono nukwa iya pho; o ria. O richaa ya bya angua iphe, aangụ angungu; ọ buru iya atugbu.

Ọo ya bu le Iso ta agubeduru aburu ọgerenya iya iphe.

26

Áyizaku yele Abimeleku

¹ A nonyaa; ẹgu bya l'ali ono; a -gufukwa ophu byajeru teke Ebirihamu no. Áyizaku lapfu Abimeleku, eze ndu Filisitayinu le Gera. ² Chipfu byapfuta Áyizaku bya asu iya: "Te ejekwa ala ali Ijiputu. Bukwaru l'ali ono, mu a-su ngu g'i buru ono! ³ Butotanu l'ali-a; huma le mu a-nodu swiru ngu eswiru; ẹme mu ekebekwa ngu pho l'oma. Kele ọo gubedua; gu l'awa ngu be mu a-nukota ali-a l'ophu. Ozo bu l'iphemiphe, mu riru Ebirihamu nte le mu e-meru iya be mu e-mekotakwa. ⁴ Mu e-me awa ngu g'ephe ha l'otu ge kpokpode, no l'akpaminigwe. Mu abya anu phe ali-a l'ophu. ẹme ọ buru oshilokpa ngu be ee-shi l'eka kebe ohamoha, nokota le mgboko l'oma. ⁵ Ọ buru iphe, kparu iya nu bu le Ebirihamu meru olu mu; mbu l'o meru opfu mu. Ọ buru iphe, mu suru g'o mee be o meru; mbu iphe, mu toru okpa iya; bya edobekota ekemu mu." ⁶ Ọ buru iya bu le Áyizaku eburu le Gera.

⁷ Unwoke ndu aka ono bya akpaahaa ya ishi nyee ya. Ọ sụ phe l'ephe l'iya bukwa nwune. Iphe, o gude pfua nno bu le ndzu agu iya asu l'oo nyee ya. Ọ riru le ndu aka ono e-gbu iya nata iya Ribeka; kele Ribeka manukaru mma.

⁸ Áyizaku buepho aka ono noo odu; Abimeleku, eze ndu Filisitayinu bya epyofu ẹnya le windo huma Áyizaku aka yele nyee ya, bu Ribeka ebvu oke ebvu. ⁹ Abimeleku bya ekua Áyizaku sụ iya: "?Ọ kwa le nwanyi ono be ilu okpobe alulu? ?Bu gunu meru g'o gude i sụ l'ọ bu nwune ngu?"

Áyizaku sụ iya: "?Ti madu le mu arị le ndzu mu e-tuphahu l'opfu ẹhu iya?"

¹⁰ Ọo ya bu; Abimeleku sụ iya: "?Egube iphe owa-a, i meru anyi-a bu gunu? Ome unwoke ndu anyi onye lanu jekwanuru je ejepfu nyee ngu onoya; me iishi egube ono mee g'a taa anyi uta."

¹¹ Ọo ya bu; Abimeleku bya atuaru ndu aka ono g'ephe ha ekemu sụ: "Onye choru nwoke-a; ozoo nyee ya opfu be ee-gbukwa egbugbu!"

¹² Áyizaku bya akọbe iphe l'alì ono; bya akpata iphe, ha g'iphe, ọ kọberu l'alì apha ono mgbo ụkporo ise; noo kẹle Chipfu keberu iya l'oma. ¹³ Ọ bya enweru iphe; ẹku wata iya abyaru; jasụ ọ bụru ọbaba. ¹⁴ O nweru aturu, dụ igwerigwe; bya enweru eswi; bya agbashia ohu dobe. A nonyaa; ndu Filisitayinu jiaharu iya ijięnya. ¹⁵ Ọo ya bụ; iphe, bukpoọ wẹlu iya, shiro teke nna iya, bụ Ébirihamu nọ; bụ wẹlu, ohu nna iya phẹ tushiru doberu iya; ndu Filisitayinu bya atsuchishichaa ya; mbụ gude ẹja nwuchishichaa ya.

¹⁶ Ọo ya bụ; Abimeleku sụ Áyizaku: “Kwata lufuru anyi; noo kẹle ì kariwaru anyi ẹka shii!”

¹⁷ Ọ bụru iya bụ lẹ Áyizaku akwafụ je akpọbe ụlo-ẹkwa iya lẹ nsuda Gera; je eburu l'eka ono. ¹⁸ Áyizaku bya etsoru tukwachaa wẹlu ono, a turu teke nna iya, bụ Ébirihamu nọ ndzụ ono; mbụ wẹlu ono, ndu Filisitayinu nwuchishiru lẹ gẹ nna iya nwuhucharu ono. Ọ bya agukwachaa ya ẹpha ono, nna iya shi gushia ya ono.

¹⁹ Ndu ozi Áyizaku bya ebvua wẹlu lẹ nsuda ono; bya ebvuvu mini, doru risaa. ²⁰ Obenu lẹ ndu eche iphe-edobe ndu Gera; ẹphe lẹ ndu eche kẹ Áyizaku wataru adzọ wẹlu ọbu. ẹphe sụ lẹ mini ono bụ mini ẹphebe ndu Gera. Áyizaku woru wẹlu ono gụa Iseku; kẹle a sworu iya uswo. ²¹ ẹphe bya atua wẹlu ọzo; ndu Gera dzọpfukwaru iya phọ. Áyizaku gụa ono Sitina. ²² Ọ gbeshi l'eka ono je atua wẹlu ọzo; ọphu o nweedu onye dzọbaru ono. Ọ gụa ya Rehobotu sụ: “Nta-a bẹ Chipfu mewaru g'anyi susaa onwanyi l'alì-a; nọdu iya mĩa amimi g'oshi-omi.”

²³ Ọ gbẹ l'eka ono; ọ lashia Biye-Sheba. ²⁴ O -rwua l'enyashi ono; Chipfu byapfuta iya bya asụ iya: “Ọ kwa mbedua bụ Chileke kẹ nna ngu, bụ Ébirihamu. Gẹ ndzụ ta agushi ngu; kẹle mu nọ-kube ngu. Mu e-gude iswi ẹhu onye-ozì mu, bụ Ébirihamu kebe ngu l'oma; mee g'awa ngu ka l'otu.”

²⁵ Áyizaku bya akpua ọru-ngweja l'eka ono; bya akpo-ku ẹpha Chipfu. O woru ụlo-ẹkwa iya kpọbe. Ndu ozi iya bya eworu wẹlu tua.

²⁶ Ọ bụru teke ono bẹ Abimeleku shi lẹ Gera kpapfuta iya; ẹphe lẹ Ahuzatu, onye agbaziru iya olu; waa Fayikolu, onye-ishi ndu ojogu iya.

²⁷ Áyizaku jia phẹ sụ: “?Bụ gunu meru iphe, unu abya ibe mu; l'eka mu dụ unu ashi; unu chia mu l'alì unu-a?”

²⁸ ẹphe sụ iya: “Anyi humaru lẹ Chipfu nọ-kube ngu. Noo ya; anyi sụ l'ọ gbaru g'anyi lẹ ngu ria nte. G'anyi lẹ ngu gbaa ndzụ; ²⁹ g'ọ tọ dụ iphe, ii-me anyibe ndu Gera; ẹgube ono, adudu iphe, anyi meru ngu ono; ọ chia l'anyi meru ngu odoo; bya edufu ngu; ì lashia lẹ nchi-odoo. Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu abya nta-a bya ekebe ngu l'oma.”

³⁰ Áyizaku bya eshiaru phẹ nri, ha shii; ẹphe bya eria bya angua iphe, aangụ angungu. ³¹ O -rwua lẹ nchita-abọhu iya l'onmewa utsu; unwoke ono bya eworu nte ria. Áyizaku dufu phẹ; ẹphe tugbua; ọ bụru phẹ alala lẹ nchi-odoo.

³² Ọ bụru mbọku ono bẹ ndu-ozì Áyizaku byaru bya epfuaru iya kẹ wẹlu phọ, ẹphe turu phọ sụ iya l'ẹphe humakwaru mini. ³³ Ọ gụa ya Sheba. ẹpha mkpukpu ono bụru Biye-Sheba byasụ ntanu-a.

³⁴ Iso noepho ụkporo apha labọ; o je alua Jiuditu, nwada Beri, onye Hetu; bya alukwapho Basumatu, nwada Elonu, onye Hetu kwaphọ. ³⁵ ẹphe bụru aphụ tsoru Áyizaku yẹle Ribeka.

27

Jiékpou anata onu-oma l'eka Áyizaku

¹ Áyizaku buerupho ogerenya; k'ophu oophuwa ragaraga; o kua Iso, bu okpara iya su iya: "Nwa mu!"

O za iya enu.

² O su iya: "Nta-a be mu buakwaa nwoke ogerenya; ophu mu amakwa mboku, mu a-nwuhu. ³ Ngwa; wota iphe, iigudeje achi nta-a; mbu eda-apfu waa apfu ngu; gude je l'egbudu je egbuaru mu anu! ⁴ L'ibya egude iya shiaru mu nri, atso utso, bu ophu aduje mu ree; pataru mu; ge mu ria goru onu-oma nu ngu; temanu mu anwuhu!"

⁵ Ribeka ngabekpoepho nchi ge Áyizaku epfu eyeru nwa iya, bu Iso. Iso tugbuepho jeshia l'egbudu ge ya gbua anu palata; ⁶ Ribeka su nwa iya, bu Jiékou: "Mu suru-a; mu numakwaru teke nna ngu shi epfu eyeru nwune ngu, bu Iso ⁷ su iya g'o je gbua anu-egbudu gude shiaru iya nri, atso utso ge ya ria; k'ophu ya a-nodu l'atatiphu Chipfu goru onu-oma nu iya; teme ya anwuhu. ⁸ Nta-a bu le-a; nwa mu; ngabekpoepho nchi ree; mee iphe, mu a-su g'i mee! ⁹ Ngwa; je l'eka aturu ye l'eghu doru; je ahota ada egu labo, du ree; ge mu gude shiaru nna ngu nri, atso utso. Mu e-shie ya pho g'oo-du iya ree. ¹⁰ L'ikwata iya je anu nna ngu g'o ria; k'ophu oo-goru ngu onu-oma iya; temanu l'onwuhu."

¹¹ Jiékou su Ribeka, bu ne iya: "Obenu le nwune mu, bu Iso gbaru eji; mbedua buru onye ehu akwo akwoko. ¹² ?O bukwanuru le nna mu rwaru mu eka-e? L'ohuma l'oo eregede be mu agbaru iya; l'oworu onu tua mu; me o lasha ophu oo-goru onu-oma nu mu."

¹³ Ne iya su iya: "Nwa mu; ge mu vutaru onu ono m'o tua ngu iya! O epho g'i mee iphe, mu suru g'i mee-a; tugbu je akputaru mu iya!"

¹⁴ Oo ya bu; o tugbu je akputaru ne iya egu obu. Ne iya bya egude iya shia nri, atso utso; shie ya pho g'oduje nna Jiékou ono ree. ¹⁵ Ribeka bya ewota uwe Iso, bu nwune Jiékou k'ogeranya; mbu uwe iya ophu kakota ama mma l'uwe, Iso koberu l'ulo iya; bya eworu yee nwa iya ke nwata, bu Jiékou. ¹⁶ O bya eworu akpo egu phua ya l'eka; bya aphua ya ya l'olu, bu eka akwo iya akwoko. ¹⁷ O bya eworu nri ono, atso utso ono pee Jiékou; bya apee ya buredi, o gheru ye iya.

¹⁸ Jiékou bya aparu iya jepfu nna iya bya asu iya: "Nnana!"

O za iya: "Owee nwa mu! ?I bu onye?"

¹⁹ Jiékou su nna iya: "O kwa mbedua, bu Iso; bya aburu okpara ngu. Mu meakwaru g'i ziru mu. Gbeshikwa nodu anoo taa anu obu, mu gburu obu; g'igoru onu-oma nu mu."

²⁰ Áyizaku bya aja ya su: "?Denu g'i shiru gbukebewa iya egwegwa egube ono nwa mu?"

Jiékou su iya: "Oo Chipfu, bu Chileke ngu meru mu; o nweru ishi."

²¹ Áyizaku su Jiékou: "Kpiritaekwaru ge mu rwaa ngu eka; ge mu maru ?i bu-a nwa mu Iso too ti budu iya?"

²² Jiékou bya ejekube nna iya, bu Áyizaku ntse. O bya arwachaa ya eka bya asu: "Olu-opfu ngu bu olu Jiékou; obenu l'eka ngu bu eka Iso."

²³ Ophu o to hubeduru iya ama; noo kele eka iya du eji eji ge ke nwune iya, bu Iso. O goru onu-oma nu iya. ²⁴ O jadaa ya su iya: "?I bu-a nwa mu, bu Iso too?"

O su iya: "Ee. Mu bukwa iya-a."

25 Oo ya bu; o su iya: “Ngwanu nwa mu; patanuru mu anu, i gburu shia nri obu ge mu ria; k'ophu mu a-goru onu-oma nu ngu!”

Jiekopu bya apajeru iya ya; o ria; o bya apataru iya mee; o ngua. 26 Nna iya, bu Ayizaku su iya: “Bya eka-a nwa mu; bya etsutsua mu onu!”

27 Oo ya bu; o jekube iya ntse je etsutsua ya onu; Ayizaku numaepho mkpo, uwe iya eshi; o goru onu-oma nu iya su iya:

“Mkpo, nwa mu eshi
du ge mkpo egu,
Chipfu keberu l'oma.

28 Ge Chipfu shi l'imigwe
kwaaru ngu iji;
l'onu ngu eka mgboko
kakota ree;
l'oomee g'i nweru nri yele
mee nweru k'etsutsu iya.

29 G'oha, du igwerigwe
jeru ngu ozi!
Ge ndiphe phozejeru ngu!
L'iburu onye a-buru onye-ishi
unwune ngu!
G'unwu, ne ngu nwutaru
phozejeru ngu!
Ge ndu turu ngu onu
bukwaru ndu a turu onu!
Ndu goru onu-oma nu ngu
abukwanuru ndu a goru
onu-oma nu!”

30 Ayizaku go-ghechaerupho Jiekopu onu-oma ono; o shiepho l'ataphu nna iya tugbua jeriberu nwanshi; nwune iya, bu Iso shi nta-a bata. 31 O bya eshikwapho nri, atso utso pataru nna iya bya asu iya: “Nnana; gbeshi bya ataa anu-a, mu gburu shiaru ngu-a g'igoru onu-oma ngu nu mu.”

32 Nna iya, bu Ayizaku bya aja ya su: “?I bu onye?”

O su iya: “Mu bukwa nwa ngu nwoke; mbu okpara ngu, bu Iso.”

33 Ayizaku phuhu mebyikpo ke kpaakpaakpaa bya asu: “?Buhunu onye gburu anu wotaru mu; mu righeru le mgboru g'iibya-a? Mu goakwaru onu-oma nu onye ono; mbu l'onye ono buakwaa onye e keberu l'oma.”

34 Iso numaepho opfu nna iya; o tukpoo ekwa; chiahaa mkpu su nna iya: “Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!”

35 Ayizaku su iya: “Nwune ngu gudeakwa eregede bya anata onu-oma ngu obu.”

36 Iso su: “Oo epho Jiekopu, a guru iya be gbaru iya nu. Owa-a kwewa mgbo labo, o gho-gbutaru mu. O nataru mu okpara, mu bu. O bya nta-a bya anatafa mu onu-oma mu.” O ja nna iya su iya: “?To nwekpoda onu-oma ono ophu i doberu mu me nanu?”

37 Ayizaku su Iso: “Mu meakwaru Jiekopu g'o buru nnajuphu ngu; mu bya emekotaakwaa ndu epho l'iya bu g'ephe buru ndu-ozu iya; bya agoakwarupho onu-oma nu iya le nri; waa le mee. Nta-a be o to nwekwa iphe, mu a-du ike meeru ngu nwa mu.”

38 Iso nodu epfukpookwarupho nna iya su iya: “Nna; ti nwekpoda g'o ka mma l'oo akpuru onu-oma lanu, ii-goru mu? Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!” O wata ara ekwa.

39 Nna iya, bu Áyizaku bya eyeeru iya onu su iya:
 “I tii budu l’eka
 mgboko kakota ree;
 ophu i budu l’eka Chipfu
 shi l’imigwe akwa iji.
 40 Oo egbu mma be ii-gude buru;
 teme nwune ngu be
 ii-nodu ejeru ozi.
 Ole a -nonyakwanaa o du
 ngu enyiru;
 L’iikwefuru iya ike;
 unu l’iya edokaha.”

Jiékpóu agba ala ibe Lebanu

41 Iso bya akpoo Jiékpóu ashi; kele oo onu-oma, nna iya gege agoru nu iya be o goru nu Jiékpóu. O ría l’ime onwiya su: “?O kwa l’oorwuwa teke aa-kwa nnana? E -mechaa be mu e-woru Jiékpóu, bu nwune mu-a gbua.”

42 E pfuerupho Ribeka iphe, nwa iya k’ogeranya, bu Iso pfuru; o zia g’e je ekua nwa iya ke nwata, bu Jiékpóu. O bya; o su iya: “Lekwa le nwune ngu, bu Iso bukwa iphe, o gude adu onwiya obu bu le ya e-mecha gbua ngu. 43 Oo ya bu le-a; nwa mu; mekwaa iphe, mu abya epfupfu; gbalakwa egwegwa lapfu nwune ne ngu, bu Lebanu le Haranu! 44 Je anotota l’eka ono g’ehu ghubuhuada nwune ngu egbu! 45 O -buru l’iphe, i meru nwune ngu ghubuhuuru iya pho egbu; o zohaa ya; mu ezia ozi su g’i shi l’eka ono lwatashia. Kele mu ta ahadu ge ndzu unu n’ebo tuphashihu l’eswe ujiku lanu.”

46 Noo ya bu; Ribeka bya ejepfu Áyizaku je asu iya: “Anodu ndzu dukwaa mu enyiru; o buru unwanyi ndu Hetu-a kparu iya. O -buru le Jiékpóu lutafuaru unwanyi ndu ali-a; mbu unwanyi ndu Hetu, du ge ndu owa-a; be ?mu a-nodukwadu ndzu eme gunu?”

28

1 O buru iya bu le Áyizaku bya ekua Jiékpóu; bya agoru onu-oma nu iya; bya aturu iya ekemu su iya: “Ta alunupho nwanyị Kénanu!
 2 Tugbuekwapho jeshia Padanu-Arámu jepfu ndibe nna ngu oche, nwuru ne ngu, bu Betuwelu; je alutaru onwongu nwanyị l’eka ono; luta nwada Lebanu, bu nwune ne ngu! 3 Ge Chileke, bu Okwoolemka kebe ngu l’oma; mee ngu g’i nwushia unwu; bya emee g’i jaa ajaja gbiriri jasụ iburu nna oha, du igwerigwe. 4 Ge Chileke mee g’onu-oma ono, o goru nu Ebirihamu ono; ree l’ehu ngu me l’awa ngu. Oo ya bu; k’opu ii-nweru ali ono, i bu nlwamulwa ono; mbu ali ono, Chileke nuru Ebirihamu ono.” 5 Oo ya bu; Áyizaku bya edufu Jiékpóu; o tugbua jeshia Padanu-Arámu. O buru ibe Lebanu be ooje, bu iya bu nwatibe Betuwelu, onye Arámu. Lebanu ono bu nwune Ribeka, bu ne Jiékpóu yele Iso.

6 E mechaa; Iso bya amaru le Áyizaku gowaru onu-oma nu Jiékpóu; bya edufuwa iya g’o laa Padanu-Arámu; je aluta nwanyị l’eka ono; teme le teke ono, o goru onu-oma nu iya ono be o turu iya ekemu su g’o to lukwa nwanyị Kénanu; 7 teme waa le Jiékpóu mewaru iphe, ne iya yele nna iya pfuru iya bya ejeshiwa Padanu-Arámu. 8 O gbete teke ono bya edoo Iso enya l’o du nna iya, bu Áyizaku eji; mbu unwanyi, shi l’ali Kénanu. 9 O tugbua je l’ibe Ishimelu; bya alua Mahalatu, bu nwune Nebayotu; bya

aburu nwada Ishimelu, bu nwatibe Ébirihamu; je eyekoberu unwanyi ophu o shi aluhawa.

Nrwo, Jiékopu rworu le Betelu

¹⁰ Tòbudu iya bu; Jiékopu shi le Biye-Sheba tugbua; o buru iya eje mkpukpu Haranu. ¹¹ O jenyaa; nchi jipfu iya l'eka lanu. O pfushi l'eka ono ge ya kwaa akwakwa. O je apata mkpuma lanu l'eka ono bya eswibe l'ishi zezeta; mgbenya tu iya. ¹² O bya arwo nrwo bya ahuma obebe, a suberu okpa iya l'ali; o je eberu l'imigwe. Unwu ojozi Chileke nodu enyi iya godogodo; ndu enyihu enyihu; ndu enyizeta enyizeta. ¹³ Chipfu pfuru l'ononu iya pfua su: "O kwa mu bu Chipfu; bya aburu Chileke ke nna ngu, bu Ébirihamu; yele Ayizaku. Ali ono, i ze l'eli iya ono be mu a-nu unu l'awa ngu. ¹⁴ Oshilokpa ngu a-du igwerigwe g'aja, no l'ali. Unu e-bucha burwua uzo enyanwu-ariba; bya eburwua uzo enyanwu-awawa; unu ebua jasu l'uzo isheli; bua jasu uzo ohali. Mu e-shi unu l'awa ngu l'eka kebe ndiphe l'ophu l'oma. ¹⁵ Temé; humakpodapho; mu swikwaru ngu eswiru; mu a-nodukpoepho eleta ngu enya l'iphe, bukpo ekameka iije; ozo bu le mu e-duphuta ngu azu l'ali-a. Mu ta abyadu aha ngu jasu mu emekota iphe, mu kweru ukwe iya."

¹⁶ Jiékopu shiepho le mgbenya tehu; bya asu: "Aha! ?Bu iya bu le Chipfu no l'eka-a; ophu mu eshidu maru?" ¹⁷ Ndzu nodu agu iya. O su: "Eka-a be akpabiri iya dukwa! Eka-a te nwekwa iphe ozo, o bu; abudu ulo Chileke. O kwa eka-a bu eka eeshije bahu l'imigwe!"

¹⁸ O -rwua l'onmewa utsu le nchita-abohu iya; Jiékopu bya ewota mkpuma ono, o shi swibe l'ishi ono; bya akpobe g'itso; o woru manu wushi iya l'eli. ¹⁹ O gua eka ono Betelu; obenu iphe, e shi ekuje iya bu Luzu.

²⁰ Jiékopu bya eribua nte su: "Chileke -swikpowaru mu eswiru; eleta mu enya l'ije-a, mu eje-a; bya anukota mu nri; ye l'iphe, eeye l'ehu; me k'anma l'upfu; ²¹ k'ophu bu le mu lwaru l'ibe nna mu l'ehu-guu; be mu e-mekwa Chipfu g'o buru Chileke mu! ²² Mkpuma-a, mu pfuberu g'itso-a be a-buru ulo Chileke; teme iphemiphe, gube Chipfu nukotaru mu be mu a-nuje ngu oke-lanu-l'uzo-iri."

29

Jiékopu ejerwu ali Padanu-Aramu

¹ Jiékopu tugbukwa jeshia iphe, ooje; o jee gbiriri jasu o jerwua ali ndu uzo enyanwu-awawa. ² O -rwua l'eka ono; o huma welu, no l'oma egu; waa ikpo aturu eto, doru le mgboru iya; noo kele aturu ono anguje mini le welu ono. Mkpuma, e gude swichia onu welu ono ha shii. ³ O nodu abujeru; aturu ono -dzukopho l'eka ono; ndu eche iya nu abya atuko swifu mkpuma ono l'onu welu ono seta mini doberu aturu ono. Ephe -mechaa; ephe abya eswita mkpuma ono dobe l'eka o shi du l'onu welu ono.

⁴ Jiékopu bya ajia ndu eche aturu ono su: "Unwune mu; ?bu awe be unu shi?"

Ephe su iya l'ephe shikwa Haranu.

⁵ O su phe: "?Unu maru Lebanu, nwanwa Nah?"

Ephe su ee; l'ephe makwaru iya.

⁶ Jiékopu su phe: "?Ehu du iya-a ree?"

Ephe su iya: "Ee; eh du dukwa iya-a ree; teme l'o kwa nwada iya, bu Rechielu chi aturu abya pho."

⁷ Ọ sụ phẹ: “?Unu te eledu l’enyanywu dukwadu shii? L’o toko rwudu teke aachikobeje aturu. Unu setanu mini doberu aturu obu g’ephe ngua; g’unu achiru phẹ jebaa lẹ nri!”

⁸ Ephe sụ iya: “Anyi ta adukwa ike. Ọ kwa a -chikobechaa aturu ono g’o ha; l’aabya eswifu mkpuma l’onu wẹlu ono; temanu l’aawata eche aturu mini teke ono.”

⁹ Ọ nọdukwadu epfu eyeru phẹ; Rechielu chiru aturu ibe nna iya gude bya; noo kele ọ bu nwamgboko, eche aturu. ¹⁰ Jiékpọpu hūmaepho Rechielu, bu nwada Lebanu, onye bu nwune ne iya; waa aturu Lebanu; ọ tugbua je eswifu mkpuma ono l’onu wẹlu ono; bya eseta mini doberu aturu nwune ne iya ono; ọ ngua. ¹¹ Jiékpọpu bya etsutsua Rechielu onu; bya awata arashi ekwa ike. ¹² Ọ bya epfuaru Rechielu l’ephe lẹ nna iya bukwa; mbu lẹ ya bukwa nwatibe Ribeka. Rechielu gbagbua je akọoru iya nna iya.

¹³ Lebanu nūmaepho kẹ Jiékpọpu, bu nwa nwune iya; ọ gbapfushia ya. Ọ bya etsutsua ya onu; bya eduta iya lashia ibe iya. E rwua ibe iya; Jiékpọpu woru iphemiphe kọkotaru iya. ¹⁴ Lebanu sụ iya “Mu lẹ ngu bukwa mee lanu.”

Jiékpọpu aluta Lii yele Rechielu

Tobudu iya bu; ephe lẹ Jiékpọpu nọepho onwa ophu; ¹⁵ Lebanu sụ iya: “Ọ tọ bụdu lẹ mu lẹ ngu bu abubu bu iphe, a-kpata g’i jejeru mu ozi kẹ mmanu. Kọoru mu iphe, mu a-pfuje ngu aswa ozi ngu!”

¹⁶ Noo ya; Lebanu nwutaru unwumgboko labo. Epha onye k’ogeranya bu Lii; epha onye kẹ nwata bu Rechielu. ¹⁷ Lii bẹ enya du rogoro rogoro; Rechielu nọdu ama mma bya adu ubvu l’enya. ¹⁸ Jiékpọpu yeru Rechielu obu. Ọo ya bu; ọ sụ Lebanu: “Gẹ mu jenaaru ngu ozi apha esaa; g’i kee mu nwada ngu, bu Rechielu.”

¹⁹ Lebanu sụ iya: “Ọ kabakwanu ree lẹ mu keru ngu iya eme lẹ mu woru iya kee akataka onye ozo. Ngwa; g’anyi lẹ ngu bunuru.” ²⁰ Ọo ya bu; Jiékpọpu bya ejee ozi apha esaa g’e kee ya Rechielu. Apha esaa ono du ya pho gẹ nwujiku olemole; noo kele o yeru Rechielu obu shii.

²¹ Ọo ya bu; Jiékpọpu bya asu Lebanu: “Ngwa; dewaa mu ro nyee mu. Mu nọ-dzuwaru apha esaa obu. Ọ nọdu agwa mu egu gẹ mu l’iya kwaa.”

²² Ọo ya bu; Lebanu bya ekukobe ndu eka ono bya eshiaru phẹ nri. ²³ O be l’uzenyashi; ọ bya eduta nwada iya, bu Lii; bya eduru nu Jiékpọpu; ephe lẹ Jiékpọpu kwaa. ²⁴ Lebanu bya eye eka l’ohu iya duta nwamgboko lanu, epha iya bu Zilipa duru nu nwada iya ono g’o jejeru iya ozi ulo.

²⁵ Nchi bohuepho; Jiékpọpu hūma l’o Lii bẹ e deru iya. Jiékpọpu sụ Lebanu: “?Bu gunu bẹ i meru mu iphe, du egube-a? ?Tobudu Rechielu bẹ mu jeru ngu ozi iya? ?Bu gunu meru g’o gude i gbaaru mu egube eregede-a?”

²⁶ Lebanu sụ iya: “?Ti madu lẹ g’omelali du bu l’anyi te ekejedu onye kẹ nwata l’eba abu l’ekewaru onye k’ogeranya?” ²⁷ Sụ iya: “Taa nshi meghekpoodaa ekele onye owa-a idzu-a. E -mechaa; mu ekefua ngu onye kẹ nwata; ole ii-jekwanuru mu ozi iya apha esaa ozo.”

²⁸ Jiékpọpu mee ya nno. O mee ekele Lii idzu ophu. Lebanu bya ekefua ya nwada iya, bu Rechielu; ọ lufuaru. ²⁹ Lebanu bya eye eka l’ohu iya duta nwamgboko lanu, epha iya bu Biliha duru nu nwada iya ono, bu Rechielu g’o jejeru iya ozi ulo. ³⁰ Jiékpọpu ephe lẹ Rechielu bya akwakwapho. Ọ ka eye Rechielu obu eme lẹ Lii. Ọ bya ejeeru Lebanu ozi apha esaa ozo.

Unwu, Jiékọpu nwutaru

³¹ Chipfu hụmaepfo lẹ Lii bẹ e te eyeduru obu; o ghebe ẹkpa-nwa iya onu; ọpflu Rechielu atsudu ime. ³² Lii bya atsuta ime bya anwua nwa nwoke. O woru iya gwa Rubeu; kele o sọ: "Chipfu hūmawaru iphe-ehuka, mu eje. Nta-a bẹ mu maru lẹ nnajiuphu mu e-ye mu obu."

³³ O bya atsuta ime ozo bya anwukwapho nwa nwoke. O sọ: "O kwa lẹ Chipfu nūmaru l'e te eyeduru mu obu meru g'o gude o nukwa mu pho onye ọwa-a." O woru iya gwa Simiyonu.

³⁴ O byakwa atsuta ime ozo; o zedakwapho nwua nwa nwoke ozo. O sọ: "Nta-a bẹ mu maru lẹ nnajiuphu mu a-gharu mu iphu; noo kele mu nwutawaru iya unwoke ẹto." Oo ya bu; o woru iya gwa Liviayi.

³⁵ O bya atsuta ime ozo; nwua nwa nwoke. O sọ: "Ogiya-a bẹ mu etu Chipfu ẹpha." O woru iya gwa Jiuda. O nwuchaa onye k'ono; o pfuru apfuru.

30

¹ Rechielu hūmaepfo lẹ ya ta anwutaduru Jiékọpu mẹ nwa lanu; o koaharu nwune iya okophoo. Oo ya bu; o sọ Jiékọpu: "Yekwaa mu ime; odumeka mu anwuhukwa!"

² Opfu iya ono ghua Jiékọpu eghu. O sọ iya: "?Bu mbẹdua bu Chileke, kpọshiru ngu anwuta nwa?"

³ O sọ iya: "Duta ohu mu-a, bu Biliha gẹ gu l'iya kwajẹ g'ọ nwutaru mu unwegirima; k'ọpflu mu e-shi iya l'eka nweru awa."

⁴ Oo ya bu; o bya ekuta ohu ono, bu Biliha nu iya; o luru. Biliha yele Jiékọpu bya akwaa; ⁵ o bya atsuta ime nwuaru iya nwa nwoke. ⁶ Noo ya; Rechielu sọ: "Nta-a bẹ Chileke hawaru mu enge. O ngabewaru nchi nuna iphe, mu rworu iya; bya anu mu nwa nwoke." Eshinu o du egube ono; o gwa ya Danu.

⁷ A nonyakwa; ohu Rechielu ono, bu Biliha bya atsuta ime ozo; bya anwuaru Jiékọpu nwa nwoke k'ẹbo. ⁸ Rechielu sọ: "Mu lẹ nwune mu kpaakwaru ẹnya shii; ọle nta-a bẹ mu kaakwanaa ya ẹnya." Oo ya bu; o woru nwata obu gwa Nafutali.

⁹ Lii hūmaepfo lẹ ya pfuru apfuru; o duta ohu nkiya, bu Zilipa nu Jiékọpu g'ọ luru. ¹⁰ Ohu Lii ono, bu Zilipa bya anwutaru Jiékọpu nwa nwoke. ¹¹ Lii sọ: "Ọwa-a bukwa iphe-ekweru." Oo ya bu; o gwa ya Gadu.

¹² Ohu Lii ono, bu Zilipa bya anwuta nwa nwoke k'ẹbo. ¹³ Oo ya bu; Lii sọ: "Ehu atsoshikwa mu utso ike; nta-a bẹ unwanyi a-nodu eku mu onye a goru ehu-utso nu." O woru nwata obu gwa Asha.

¹⁴ O be teke ebuje witi; Rubeu tugbua je l'egu; o hūma akpuru mandureku; o wota iya je anu ne iya, bu Lii. Rechielu sọ Lii: "Jiko hēnaa mu akpuru mandureku, nwa ngu wotaru ngu."

¹⁵ Obenu l'ọ sọ iya: "?Ji mu ọpflu i nataru mu teke asuduru ngu; i nodu emefua g'i nata mu akpuru mandureku, nwa mu nuru mu?"

Rechielu sọ iya: "O du ree; g'ọ laru ngu l'ulo l'enyashi-a l'ugwo akpuru mandureku nwa ngu obu."

¹⁶ Oo ya bu; Jiékọpu shiepho l'egu lwa l'uzenyashi mboku ono; Lii gba iya ndzuta je asu iya: "Lwakwaru mu l'ulo l'enyashi-a! Mu gudeakwa akpuru mandureku nwa mu zua ngu!" Oo ya bu; o lwaru iya l'ulo l'enyashi ono.

¹⁷ Chileke ngaberu Lii nchi; o tsuta ime bya anwutaru Jiékọpu nwa nwoke k'ise. ¹⁸ Oo ya bu; Lii sọ: "Chileke buakwaru mu nggo; kele mu kutaru ohu mu kee Jiékọpu; o luru." O woru nwata obu gwa Isaka.

¹⁹ Lii tsuta ime ozo; bya anwutaru Jiékopu nwa nwoke k'ishii. ²⁰ Lii bya asu: "Chileke meakwaru mu iphe-oma, paru eka. Nta-a be mu mawaru le ji mu a-kwabaje mu-a ubvu; eshinu mu nwutaru iya unwu-okoro ishii." Oo ya bu; o woru iya gua Zebulun.

²¹ E mecha; o bya anwua nwamgboko bya eworu iya gua Dayina.

²² Chileke bya anyata Rechielu; bya angaberu iya nchi bya eworu iya eka-nwa ghebe onu. ²³ O tsuta ime; bya anwua nwa nwoke bya asu: "Chileke nafuwaru mu iphe-iphere ono." ²⁴ O gua ya Jiósefu; kele o suru: "Ge Chipfu yekwakwaru mu nwa nwoke ozo l'owa-a."

Aturu Jiékopu azushi aka igwerigwe

²⁵ Rechielu nwuchaepho Jiósefu; Jiékopu su Lebanu: "Dua mu ge mu laa ibe nna mu. ²⁶ Li haaru mu unyomu mu phe; waa unwegirima mu, bu ndu mu jeru ngu ozi l'ishi phe-a; ge mu gude lashia. Li mawaru ge mu jeberu ngu ozi."

²⁷ Lebanu su iya: "O -buru le mu du ngu l'obu eviya; jiko nobanaa! Le mu lewaru enya g'iphe, aanwu; mu maru l'oo iswi ehu ngu meru g'o gude Chipfu kebe mu l'oma egube-a." ²⁸ O sukwa iya pho: "Pfa iphe, mu a-pfuje ngu ge mu apfuje ngu iya."

²⁹ Jiékopu su iya: "I makpowaru-a ge mu jeberu ngu ozi; waa g'iphe-edobe ngu gude zu-beru ge mu eletaru ngu iya enya. ³⁰ Nwiphe nshii ono, i shi nweru teme mu bya ono be hawa shii egube-a. Kele obujeru; ibiya ophu mu shiru Chipfu ekebe ngu l'oma. Nta-a buru; denuhunu teke mu a-gba mkpu ehu mu le ndibe mu?"

³¹ Lebanu su iya: "?Bu gunu be mu a-pfujekwanu ngu?"

Jiékopu su iya: "Ta pfushi mu ugwo; o chia o -buru l'i kwetaru iphe, mu abya epfufu-a; mu echebaaru ngu aturu ngu. ³² Ge mu jephekota l'eka aturu ngu kuru ntanu-a; je ahoshikota aturu, tukashiru iphe oji; ozoo ophu dekaashiru iphe; waa iphe, bu nwaturu, jigburu uji; ye l'eghu, tukashiru ucha; ozoo ophu dekaashiru iphe. Ndu k'ono a-buru aswa ozi mu. ³³ Mbú l'ii-mecha maru le mu bu onye ire-lanu. Le-a; teke o bu l'e mecharu i bya ele enya le ndu k'ono, i gude pfa mu ugwo ono; i -huma iya egu, atukashiduru ucha; ophu o dekaashiduru iphe; ozoo l'oo nwaturu, ata budu k'ojii; l'ikua mu onye-oshi."

³⁴ Lebanu kweta bya asu iya: "G'o dukwapho gi pfuru." ³⁵ Le mboku ono gedegede be o tugburu je ahoshikota mkpi, dekaashiru iphe; waa ndu ophu tukashiru ucha; waa ne egu mmanu ndu ophu tukashiru ucha; ye ndu ophu dekaashiru iphe; waa aturu, jikotaru uji g'ephe ha. Ndu k'ono be o chiru nu unwegirima ibe iya g'ephe cheje. ³⁶ O chita phe je ije ujiku eto je edobe phe l'eka ono dokaha yebdua, bu Lebanu l'onwiya ye Jiékopu. Jiékopu nodu eche ndu ophu o chi-phodoru.

³⁷ Jiékopu bya egbuta ekali-oshi oyi; ekali-oshi popula; waa oshi alumondu; waa oshi pulenu. O bya aswabotachaa ekali-oshi ono egbo; mee ya; o du g'o dekaashiru iphe ocha. ³⁸ O bya ewota ekali-oshi ono, o swashiru egbo ono dobecha l'iphe, eeyejeru iphe-edobe ono mini; oo ya bu k'opu ephe a-nodujeepho iphe-edobe ono l'ataphu nhamunha; m'ephe byatashia anguta mini. O nodu abujeru; iphe-edobe ono -nodu ana okee; ephe -bya anguta mini; ³⁹ ephe awata eshi okee l'ataphu ekali-oshi ono. Ephe bya anwushi nwa; ephe anwushia unwu, dekaashiru iphe; waa ophu tukashiru iphe. ⁴⁰ Jiékopu bya ahoshia unwu iphe-edobe ono bya edobe iche; bya eworu ndu ophu chiru yeru ndu ophu dekaashiru

iphe yele k'ojii pho, bu ke Lebanu pho. O shi egube ono nweaharu iphe-edobe k'eka iya; ophu ochikobejeedu iya le ke Lebanu. ⁴¹ Ndu ophu bu nyee ya, gbashiru ike -najeepho okee; Jiékopu eje eworu ekali-oshi ono ye l'iphe, eeyejeru iphe-edobe mini ono dobe l'ataphu phe; k'ophu ephe eshi okee le mgboru ekali-oshi ono. ⁴² O -rwua l'anu ophu du nyegenyeye; o too dobeduru iya ekali-oshi ono. Oo ya bu; e shi egube ono iphe-edobe ono, ndu ophu du nyegenyeye laaru Lebanu; ndu ophu shihuru ike laaru Jiékopu. ⁴³ Jiékopu shi egube ono kwatakpo nweru iphe mebyi enweru; bya enweru igwe iphe-edobe; gbashia ohu; unwanyi me unwoke; bya enweru inya-kamelu; yele nkapfu-igara.

31

Jiékopu agbafu l'ibe Lebanu

¹ Noo ya; a nonyaa; Jiékopu nuaha l'unwu Lebanu be epfu l'o tukowaru iphe, nna phe nweru chitachaa. L'iphemiphe ono, o nweru ono g'o ha be bukota eku nna phe be o bu. ² Temé Jiékopu humakwapho l'o to buedu ge Lebanu shi emeru iya umere bu g'oomekwadu.

³ Oo ya bu; Chipfu su Jiékopu: "Tugbua lashia ibe nna ngu phe. Su-a; lapfu ndibe unu le mu no-a swiru ngu."

⁴ O buru iya bu; Jiékopu bya ezia g'e je ekuaru iya Rechielu waa Lii; ephe byapfuta iya l'egu l'eka anu, bu iphe-edobe iya doru. ⁵ O su phe: "Mu elekwa enya l'o to buedu ge nna unu shi emeru mu umere bu g'oomekwadu; ole Chileke ke nna mu phe noekwapho swiru mu. ⁶ Unu makotaru le mu gude ike mu g'o ha jekotaru nna unu ozi. ⁷ Obenu le nna unu riru mu urwu; gbanwee aswa ozi mu ugbo iri. Ole Chileke te ekwekwanu g'o meka mu iphe. ⁸ O -buru l'o suru l'oo ndu ophu tukashiru iphe, bu aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, tukashiru iphe. Teke o bu l'o suru l'oo ndu ophu dekaashiru iphe, a-buru aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, dekaashiru iphe. ⁹ Oo ya bu l'oo Chileke l'onwiya chitaru iphe-edobe nna unu chiru nu mu.

¹⁰ "Le teke anu anaje okee be mu rwojeru nrwo ge mu humaru l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekaashiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. ¹¹ Ojozi Chileke bya ekua mu oku le nrwo ono su: 'Jiékopu!' Mu za iya: 'Owee!' ¹² O su: 'Palikpodapho enya apali huma l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekaashiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. Noo kele mu humakotawaru iphe, Lebanu emekotaje ngu. ¹³ O kwa mbedua bu Chileke ke Betelu. Betelu bu eka ono, i wuru manu l'eli mkpuma ono; mbu eka ono, i no kwee ukwe-iphe ono. Su-a; gbeshikwa lufu l'ali-a nta-a nta-a; lashia eka a nwuru ngu.' "

¹⁴ Tobudu iya bu; Rechielu yee Lii bya eyeeru iya onu su iya: "Oo duru teke anyi e-ketakwadu oke l'iphe, shi l'ibe nna anyi? ¹⁵ ?Nna anyi te ekuada anyi ndu ohozo; mbu l'o to buada l'o reru anyi erere; obenu l'o mephushichawaru okpoga, a pfuru iya l'ishi anyi g'o ha. ¹⁶ O doru enya l'eku ono l'ophu, Chileke nataru nna anyi ono bukotawa k'anyi; bya aburu k'unwu anyi. Ngwanu; menaa iphe, Chileke suru g'i mee!"

¹⁷ Oo ya bu; Jiékopu bya eworu unwu iya; yee unyomu iya kuru ye l'eli inya-kamelu. ¹⁸ O bya achiru iphe-edobe iya g'o ha dobe l'ivuzo; yee iphemiphe, o setakotaru le Padanu-Aramu. O gude phe lashia ibe nna iya, bu Ayizaku l'ali Kénanu.

¹⁹ Lebanu jeruro ebushi aturu iya eji. Rechielu tugbushia bya akpaswata obu-nshi ibe nna iya ono, bu Lebanu. ²⁰ Temanu; o bukwarupho ezita be Jiékopu zitaru onwiya ala l'ebe epfuru Lebanu ono, bu onye Arámu ono le ya alawa. ²¹ O chita iphemiphe, o nweru gude gbalaa; je adaghaa enyimu Yufurétisu; kwaseru uzo, shijaru oha úbvú Giladu lashia.

Lebanu achipyabe Jiékopu

²² O -rwua mboku k'eto; e pfuaru Lebanu le Jiékopu phe gbalaakwaru. ²³ O chita ndibe iya; ephe chia phe ujiku esaa; bya agbapfu phe l'oha úbvú Giladu. ²⁴ Chileke byapfuta Lebanu, onye Arámu le nrwó l'enyashi bya asu iya: "Letanupho enya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékopu! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu i pfukwaru iya ejo opfu!"

²⁵ Oo ya bu; Lebanu bya agbapfu Jiékopu. O buru l'oha úbvú Giladu be Jiékopu kpoberu ulo-ekwa iya teke ono. Lebanu yee ndu ephe l'iya swi bya akpobekwapho nkephe l'eka ono. ²⁶ Lebanu su Jiékopu: "?Bu gunu be i meru egube-a? ?Denu g'o gude i zita onwongu ezita tugbua ge mu ba ma; chita unwada mu ge ndu a kpuru le ndzu l'egu ogu? ²⁷ ? Bu gunu be o gude i nodu agbala le mpya; i zita onwongu tugbua ge mu ba ma; ophu i pfuduru mu iya; k'ophu mu e-gude ehu-utso; gude ebvu, aaku nkwa yee une eye; gude bya edua unu? ²⁸ Ophu i kwekpodanu ge mu tsutsua unwu nwanwa mu; waa unwada mu onu; gude su phe tokwa ehu. I meru umere onye-eswe. ²⁹ Mu gege emerwukwa ngu ehu; ome o to bu le Chileke ke nna ngu byapfutaru mu le nrwó l'enyashi bya asu mu: 'Letanupho enya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékopu! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu iipfukwaru iya ejo opfu!' ³⁰ Nta-a be i tugburu ala opfu l'oghoroko ibe nna ngu du ngu. Obenu ?bu gunu kparu iphe, i zitaru iteshi mu?"

³¹ Jiékopu su Lebanu: "O kwa ndzu shi agu mu; kele mu riru l'ii-nata mu unwu ngu k'ehuka. ³² Obenu l'o -buru l'i humaru onye gude iteshi ngu be onye ono ta anodukwa ndzu. Ngwa; nodu l'iphu ndu anyi l'ephe bu-a; gude eka ngu choo g'i maru ?o nweru iphe ngu, mu gude? O -nweru ophu i humaru; wota iya!" Ge Jiékopu epfu nno be o to bukpooodanu l'o maru l'oo Rechielu be zitaru obu iteshi obu.

³³ Oo ya bu; Lebanu bya abahu l'ulo-ekwa Jiékopu; waa ke Lii; waa le k'unwanyi ohu labo ono je achokota iya; ophu o dudu iphe, o humaru. O lufutaepho l'ulo-ekwa Lii; bya abahu l'ulo-ekwa Rechielu. ³⁴ Ama le Rechielu woru obu-nshi ono nwua l'iphe, aanoduje anoo l'eli inya-kamelu; nopyabe iya anoo. Lebanu bya atuko iphe, no l'ulo-ekwa ono chighashia; ophu o dudu iphe, o humaru.

³⁵ Rechielu su nna iya: "G'ehu te eghukwa ngu eghu; nnana; le mu ta agbalihuduru agbalihu le g'i byaru-a; l'o kwa nsó nwanyi eme mu." O kwe iya hm; bya achoo obu-nshi ono nta-a; choo imo; ophu o humaduru iya.

³⁶ Ehu ghushiaha Jiékopu eghu ike; o tsopyabe Lebanu uswo su iya: "? Bukpoo gunu bu ejo-iphe obu, mu meru obu? ?Bu iphe-eji gunu be mu meru kparu iphe, ichi mu kpabekpabe nno? ³⁷ Nta-a, i tukoru ivu mu voghashicha-a; ?bu gunu be i humaru, bu nkengu? Wofuta iya l'ataphu ndibe anyi le ngu-a; g'ephe pfua onye ophu achoo opfu!"

³⁸ "Mu le ngu buwaru ukporo apha nta-a. Ophu aturu yee eghu ngu adudu ophu kwojeru nwa; ophu mu atsojeduru onu l'ebili, shi l'aturu ibe ngu; ³⁹ Ophu mu apalatajeduru ngu odzu iphe-edobe ngu, anu-egbudu gburu; o chia mbedua be oobutajechia; i nodu asuje ge mu pfua ngu ugwo iphe ophu iphuru zitaru l'eswe; ozoo l'enyashi. ⁴⁰ Lenea g'o shi

adujeru mu. L'eswe be anwu shi egheje mu egheghe. O -rwua l'enyashi; mu anokota l'ogoyi abali; ophu mgbenya abyadu eshita mu enya. ⁴¹ Noo ge mu jekotaru iya l'ukporo apha ono, mu bukotaru l'ibe ngu ono. Mu jeru ngu ozi apha iri l'eno l'ishi unwada ngu; bya echeru ngu iphe-edobe apha ishii. I ghazia ugwo mu mgbo iri. ⁴² Ome Chileke ke nna mu; mbu Chileke ke Ebirihamu; waa onye Ayizaku atsụ ebvu; ome o to no-kube mu; me imechaa gbabeghaa mu aka oto chia mu. Obenu le Chileke humaru iphe-ehuka mu; waa ge mu eseberu akanya; bya abaarụ ngu mba l'enyashi-a, laru nu-a."

⁴³ Lebanu su Jiekopu: "Unwanyi-a bukwa unwada mu; unwegirima-a buru unwegirima mu; iphe-edobe-a buru mu nwe iya. Iphemiphe-a g'o ha bukota nkemu. Ole ?bukwanu gunu be mu e-me l'ehu unwada mu obu; ozoo l'ehu unwegirima-a, ephe nwushiru-a? ⁴⁴ Ngwa; bya ge mu le ngu gbaa ndzu g'o buru iphe, a-buru ekebe mu le ngu!"

⁴⁵ Oo ya bu; Jiekopu bya apata mkpuma kpobe; o du g'itso. ⁴⁶ O su ndu ono, ephe l'iya bu ono g'ephe pakoo mkpuma. Ephe bya apakoo mkpuma ono kukobe l'eka lanu. Ephe nodu le mgboru ikpo mkpuma ono rigba nri. ⁴⁷ Lebanu kua aka ono Jiga Sahaduta; Jiekopu kua ya Giladu.

⁴⁸ Lebanu su: "Ikpo mkpuma-a bu ekebe mu le ngu ntanu-a." Noo iphe, kparu iphe, a guru iya Giladu. ⁴⁹ E kukwaru iya pho Mizupa; noo kele o suru: "Ge Chipfu tukokwa mu le ngu chee nche; me anyi gbakashihuchaa; tugbua. ⁵⁰ Teke o bu l'i meru unwada mu-a eji; ozoo l'i jeru alua unwanyi ozo; agufu ephebedua; a makwaru-a l'o to dudu onye anyi l'iya tuko nodu l'eka-a; ole gi nyatakwa le Chileke bu onye-ekebe mu le ngu."

⁵¹ Lebanu sukwapo Jiekopu: "Waa ikpo mkpuma-a; teme waa itso mkpuma-a, mu kpoberu l'echilabo mu le ngu. ⁵² Ikpo mkpuma-a bu ekebe; teme itso mkpuma-a bukwarupho ekebe le mu ta abyadu aghata iya; bya l'ibiya nkengu bya ngu emeka iphe. Ophu gubedua abyadu aghata iya abya ibiya nkemu abya mu emeka iphe. ⁵³ Ge Chileke ke Ebirihamu, bu Chileke ke Nahọ; bya aburu Chileke ke nna phe kpee ikpe mu le ngu!"

Oo ya bu; Jiekopu bya egude epha Chileke, bu Onye nna iya, bu Ayizaku atsụ ebvu riaru iya nte. ⁵⁴ O bya egwee ngweja l'eli ubvu l'eka ono; bya ezia abubu iya g'ephe bya le nri. Ephe richaa nri bya akwaa l'eka ono l'enyashi ono.

⁵⁵ O -rwuepho l'onmewa utsu; Lebanu bya etsutsua unwu nwanwa iya; yee unwada iya onu; bya agoru onu-oma nu phe; bya adakobe; o buru iya ala unuphu.

32

Jiekopu akwakobe g'ephe le Iso dzuda

¹ Jiekopu tugbukwapo nkiya; o buru iya alala. O jenyaa; unwu ojozi Chileke wu-pfuta iya. ² Jiekopu humae phe pho; o su: "Ha! Ndu owa-a bukwa ndu ojogu ke Chileke!" O gua aka ono "Mahanayimu" bu iya bu odu labo.

³ Jiekopu zia ndu-ozi g'ephe vuru iya uzo jepfu nwune iya, bu Iso l'ali Siye, bukwapo ali ndu Edomu. ⁴ O bya ezia phe su: "Waa iphe, unu e-pfuru nnajiuphu iya, bu Iso. Unu su iya l'onye-ozi iya, bu Jiekopu sukwaru l'oo l'ibe Lebanu be ya shi teke ono butaru; o buru aka ono be ya bu byasu nta-a. ⁵ Ya nweru eswi; bya enweru nkafu-igara; nweru aturu; yee eghe; nweru ohu; unwoke me unwanyi. Ya ezi ndu-ozi iya-a g'ephe byapfuta nnajiuphu iya g'a maru ?ya a-du iya l'obu?"

⁶ Ndu ozi ono jechaa bya alwaphuta azu lwapfuta Jiékọpu sụ iya: “Ephẹ jepfukwaru nwune ngu ọbu, bu Iso. Nta-a bẹ o gudekwa unu umadzu gude abya ngu ndzuta.”

⁷ Ndzu gụahaa Jiékọpu; meji tofu iya. O bya ekee ndu ephẹ l'iya swi ụzo labo; bya ekekwapho aturu waa egwu iya; kee eswi iya; me inya-kamelu iya ụzo ebo ebo kwapho. ⁸ O rịa sụ: “O -buru lẹ Iso tsoru ndu kẹ mbu ọgu; oke lanu ophuu, ghuduru nu pho agbalakponu.”

⁹ Jiékọpu bya epfuru nu Chileke sụ: “Gube Chileke kẹ nna mu oche, bu Ebirihamu; Chileke kẹ nna mu, bu Áyizaku; gube Chipfu; onye suru mu gẹ mu laphu azu l'ali, a nwuru mu; lapfu abubu mu phe; l'ii-me-a gẹ mu barahu. ¹⁰ Obu ono, i goshiru l'i yeru mu ono; waa ememe, i meru mu iphe, i pfuru ono be ta agbakwaru mu. Teke mu daru enyimu Jiódanu-a bu oshi-mpaleka bẹ mu pa kpoloko; obenu lẹ nta-a bẹ mu nwewaru iphe; k'ophu mu tsukaharu iya ebo. ¹¹ Mu epfu anu ngu g'i dzoo mu l'eka nwune mu, bu Iso. Kele ndzu agu mu l'oo-tso mu ọgu; tsoo unwanyi ibe mu yee unwegirima phe ọgu kwapho. ¹² Obenu l'i pfuru sụ l'i mee mu gẹ mu barahu; l'iimee g'awa mu ha g'eja, no l'eze-enyimu; mbu g'ephe buru aguta aguta.”

¹³ O kwaa l'eka ono l'enyashi ono; bya eshi l'iphe, o nweru hota iphe, oo-gude meeru Iso iphe-oma. ¹⁴ Iphe, o hotaru bu ukporo ne egwu iri; yee ukporo mkpi; waa ukporo ne aturu iri; yee ukporo ebili; ¹⁵ bya ahotakwapho ne inya-kamelu yee unwu iya ukporo l'iri; waa ukporo ne-eswi labo; yee oke-eswi iri; waa ukporo ne nkapfu-igara; yee okee ya iri. ¹⁶ O dokota anu ono iche iche; bya eyekota ndu-ozu iya g'ephe leta iya enya iche iche. O sụ ndu-ozu iya ono: “Unu vuru mu ụzo! Unu edoo onwunu iche iche gẹ ndu eche anu ophuu ta tukobekwa onwophe lẹ ndu eche ophuu!”

¹⁷ O sụ ndu ophuu vu ụzo: “O -buru l'unu lẹ nwune mu, bu Iso dzuru; o jia; sụ: ‘?Unu bu ndibe onye?’ teme ‘?Bu awe bẹ unu eje?’ teme ‘?Bu onye nwekota anu ono, awu l'atatiphu unu ono?’ ¹⁸ Iphe, unu e-pfu bu: ‘O kwa onye-ozu ngu, bu Jiékọpu nwe iya. Ole ọo iphe, o nuru g'e wotaru nnajiuphu iya, bu Iso; lẹ yebedua, bu Jiékọpu etsokwa phe-a l'azu.’ ”

¹⁹ O pfuaru ndu k'ebo; waa ndu k'eto; me iphe, bukpo g'ephe hakota, etso iphe-edobe ono; sụ phe: “O kwapho iphe ono, mu pfuru ono bẹ unu e-pfujeru Iso; me unu l'iya dzuda. ²⁰ Ole g'unu nyatajekwa sụ l'onye-ozu iya, bu Jiékọpu bẹ etsokwa unu.” Iphe, Jiékọpu gude pfua nno bu l'ọ riru sụ l'ee-gude iphe ono, ya nuru e gude vuru ụzo ono mee g'obu jidata iya. Sụ: “?A maru; ?o-nata mu-a; me mu humae ya pho?” ²¹ Oo ya bu; e rwutanu eku ono, Jiékọpu chieru g'a chie Iso ono vuru ụzo; yebedua, bu Jiékọpu kwaa l'eka ono l'enyashi ono.

Jiékọpu yele Chileke agba mgba

²² L'enyashi ono bẹ Jiékọpu dutaru unyomu iya ephenebo; waa unwanyi labo ono, bu ohu iya ono; waa unwu iya ephẹ n'iri lẹ nanu je adaghaa nggele Jiaboku l'uzo eka eerwuje iya erwurwu. ²³ O dughachae phe pho lẹ nggele ono; o bya alaphu azu bya achifukota iphemiphe, o nweru l'azu iya ophuu kwapho. ²⁴ O buwaru Jiékọpu nwekinyi iya no l'eka ono. Ephẹ lẹ nwoke lanu gbaepho mgba gbiriri jasụ l'uzo utsu. ²⁵ A nonyaa; nwoke ono maerupho l'o to gudedu iya; o rwua Jiékọpu eka l'ishi nka; nka kpokafu iya g'ephe lẹ nwoke ono agba mgba ono. ²⁶ Nwoke ono sụ iya: “Haa mu gẹ mu laa; lẹ nchi abohuwaa!”

Jiékpọpọ sùkwanu: “Mu taa hakwa ngu g’i laa; abudu l’i goru onu-oma nu mu.”

²⁷ Nwoke ono sù iya: “?Bù gunu bù ẹpha ngu?”

Ọ sù iya: “Ọo Jiékpọpọ.”

²⁸ Ọo ya bù; nwoke ono sù iya: “Ẹpha ngu taa bueduru Jiékpọpọ; ọo Ízurelu* bẹ ọo-buru; noo kele unu lẹ Chileke; waa nemadzù gharu iya; i lwu-kpee.”

²⁹ Jiékpọpọ sù iya: “Jiko; kọnaaru mu ẹpha ngu.”

Ọ sù iya: “?Bù gunu meru iphe, ikpa ishi ẹpha mu?” Ọ goru onu-oma nu Jiékpọpọ l’ẹka ono.

³⁰ Ọo ya bù; Jiékpọpọ gúa ẹka ono Peniyelu† sù: “Noo lẹ mu humaru Chileke iphu l’iphu; bya anodukwadu ndzù.”

³¹ Jiékpọpọ bya l’aghata Peniyelu; ẹnyanwu wawaa. Ọ nodu ete okpa; ọ buru nka ono, kpokafuru iya nu ono kparu iya. ³² Noo iphe, kparu iphe e -shi teke ono rwua ntanu-a bẹ ndu Ízurelu ta atajedu anu, nmopfuru lẹ nka. Noo kele ọo l’ẹka ono bẹ a rwuru Jiékpọpọ ẹka obu.

33

Jiékpọpọ yẹle Iso edzuda

¹ Jiékpọpọ jeshia ele ẹnya; ọ huma Iso ẹka ẹphe l’unu umadzu, ọ chi, eje abya. Ọ bya eworu unwegirima iya keeru Lii; yẹ Rechielu; yẹ unwanyi labo ophuu, bù ohu iya ono. ² O duru unwanyi labo ono, bù ohu ono; yẹ unwu phẹ dobe l’ivuzo. O dotsota phẹ Lii yẹ unwu iya; bya eworu Rechielu yẹ Jiófẹfu dobe l’ikpazu. ³ Yẹbedua vuta uzo jeru jepfushia nwune iya ono; bya ephozeru iya ishi mgbo ẹsaa lẹ g’ooje ejepfu iya ono.

⁴ Noo ya; Iso gbapfu Jiékpọpọ je anmata iya akpa. Ọ bya eworu ẹka gbakua ya l’olu bya etsutsua ya onu. Ẹphe tuko wa ẹkwa. ⁵ Iso jeshia apali ẹnya imeli; bya ahuma unwanyi ono; yẹ unwegirima ono; bya aja iya sù: “?Bù ndu ole bẹ unu l’ẹphe swi ono?”

Jiékpọpọ sù iya: “Ọ kwa unwegirima, Chileke nuru mube onye-osi ngu shita l’eze-iphe-oma nkiya.”

⁶ Unwanyi ono, bù ohu ono; yẹ unwegirima phẹ bya abyarwuta; bya ephozeru iya ishi. ⁷ Lii yẹ unwegirima ibe iya bya abyarwuta bya ephozeru iya ishi. O -rwua l’ikpazu iya; Jiófẹfu yẹ Rechielu bya ephozekwaru iya pho ishi.

⁸ Iso jia sù: “?Bù gunu bẹ ndu k’ophuu, ẹphe l’iya dzuru l’uzo pho bù?”

Ọ sù iya: “Ọ bù nupho iphe, mu nuru ngu gude eme ge mu tuba gube nnajiuphu mu l’obu.”

⁹ Obenu lẹ Iso sùru iya: “Waawaa. Nworuro iphe ngu; ophu mu nweru du-a shii.”

¹⁰ Jiékpọpọ sù: “E phokwaro! Ọ -buru lẹ mu du ngu l’obu; jiko natanu iphe ono, mu nuru ngu ono! Ahuma iphu ngu du g’onye eje ahuma iphu Chileke; eshinu i gude obu-oma nata mu. ¹¹ Jiko nataro iphe ono, e wotaru ngu ono; noo kele Chileke meru mu eze-iphe-oma; mu nwekotaru iphe, mkpa iya duru mu.” Jiékpọpọ rwoyakoephe; Iso nata iya.

¹² Iso sù: “Unu g’anyi je! G’anyi l’unu tuko swiru!”

¹³ Jiékpọpọ sù iya: “Nnajiuphu; i maru l’unwegirima-a bẹ okpu teke eshihudu ike. Temu mu emekwapho ge mu chikobe aturu waa eswi mu, nwushiru nwa k’ophuu. Ọ -buru l’a chiru phẹ l’ehuka bu-a ujiku ophu bẹ

* **32:28** 32:28 Iphe, Ízurelu bù bẹ bù ‘Onye yẹ Chileke agba mgba.’ † **32:30** 32:30 Iphe, Peniyelu bù bẹ bù ‘Íphú Chileke’.

ephe a-nwushihukota. ¹⁴ Oo ya bu; nnajiuphu; vururo onye-ozu ngu uzo! Mu a-tokpoeppo nwehu etso ndu ono, no l'ivuzo achi iphe-edobe ono; waa unwegirima gbiriri jasụ mu abyapfuta ngu le Siye."

¹⁵ Iso su: "Ge mu haphoduru ngu unwoke mu g'unu l'ephe swiru."

Jiekopu jia su: "?Bukwanu gunu be iijero eme nno? O bu-a ge mu maru eviya le mu du nnajiuphu mu l'obu."

¹⁶ Oo ya bu; Iso gbeshi mboku ono; o buru iya ala Siye. ¹⁷ Jiekopu swia uzo Sukotu; o jerwua Sukotu bya akpu unuphu l'eka ono; bya aturu iphe-edobe iya mkpu. Noo iphe, kparu iphe, a guberu eka ono Sukotu.*

¹⁸ Jiekopu shieppo Padanu-Aramu; Iwarwuta le nchi-odoo le mkpukpu Shekemu l'ali Kenu; bya eburu l'ataphu mkpukpu ono. ¹⁹ O gude ukporo mkpola-ochaa ise zuta unwu Hamo; mbu nna Shekemu ali eka o kporo ulo-ekwa iya. ²⁰ O bya eworu oru-ngweja kpu l'eka ono; kua ya "Chileke, bu Chileke ke ndu Izuru."

34

Dayina yele ndu Shekemu

¹ Noo ya; Dayina, bu nwada, Lii nwaturu Jiekopu; kpapfushia unwany ndu ali eka ono. ² Shekemu, bu nwatibe Hamo onye Hevu, bu eze ndu onu egu ono humae ya pho; o duta iya; ephe l'iya kwaa; o pharwushia ya. ³ Dayina; mbu nwada Jiekopu la iya l'ehu; o yee ya obu; bya emeaharu iya emereme. ⁴ Shekemu su nna iya, bu Hamo go lutaru iya nwamgboko ono go buru nyee ya.

⁵ Jiekopu numa le nwada iya, bu Dayina be a pharwushiaru; ophu o dudu iphe, o meru jasụ ndibe iya lwa; kele teke o numaru iya be ephe no l'egu eche iphe-edobe iya.

⁶ Oo ya bu; Hamo, bu nna Shekemu je g'ephe le Jiekopu pfugabe. ⁷ Unwu Jiekopu numaepho iphe, nwuru nu bya alwatashia. Aphu yee ehueghu ji phe obu; noo kele Shekemu meru iphe-iphere kpu ndu Izuru; kele o jepfuru nwada Jiekopu, bu iphe, agbaduru go nwua.

⁸ Hamo su phe: "Nwa mu, bu Shekemu be obu iya du le nwada unu-a. Jiko unu kenaa ya ya go luru. ⁹ G'anyi l'unu lugbaru nwanyi. Unu keje anyi nwada unu; unu alutaje k'anyi. ¹⁰ Unu eburu l'echilabo anyi. Ali dabyikpoerupho iphoro noduru unu. Unu eburu iya; anyi l'unu azugba aswa; unu anodu iya kpata eku."

¹¹ Oo ya bu; Shekemu su nna Dayina; yee unwune iya: "Unu kwenu le mu du unu l'obu; iphe, unu sukpoerupho ge mu nu unu be mu a-nu unu. ¹² Unu hua aswa nwada unu; yee iphe-oma, mu e-meru unu jasụ go-odube unu ree. Iphe, bu iphe, unu suru ge mu kwaa be mu a-kwaru unu. Oo epho g'unu kee mu nwamgboko-a ge mu luru."

¹³ Eshinu a pharwushiaru Dayina aphareshi be unwu Jiekopu yeru Shekemu; yee nna iya onu eregede. ¹⁴ Ephe su phe: "Tuswekwa! Anyi ta abyakwa eme iphe, du nno. Anyi te ewokwaru nwada anyi eke nwoke, ebuduru ubvu. Oo-bukwaru anyi iphe-iphere. ¹⁵ Iphe, e-meepho; anyi ekweta bu g'unu du g'anyi du; mbu g'iphe, bu nwoke le ndu unu bushikota ubvu. ¹⁶ Oo ya bu; anyi ekee unu nwada anyi; anyibedua alutaaha nwada unubedua. Anyi l'unu ebua eghirigha; bya aburu iphe lanu. ¹⁷ Obenu lo-buru l'unu te ekweddu l'unu e-bushi ubvu; anyi eduta nwada anyi; teme anyi alakwapho."

* **33:17** 33:17 Iphe, Sukotu bu be bu eka a tushiru 'mkpu'.

¹⁸ Iphe ono, ephe pfuru ono du Hamo yele nwa iya, bu Shekemu ree. ¹⁹ Ophu nwokorobya ono, bu iya bu onye a kakota akwabe ubvu l'ibe nna iya l'ophu ono akpoduru upfu eme iphe ono, ephe pfuru ono. Kele nwada Jiekopu du iya l'obu. ²⁰ Oo ya bu; ephe tugbua; mbu Hamo yee nwa iya, bu Shekemu jeshia l'oguzo mkpukpu phe; g'ephe je epfuaru iya unwoke, bu le mkpukpu ono. ²¹ Ephe jerwua bya asu phe: "Ndu-a be umere phe dukwa ree. Aa-hakwa phe g'ephe buru l'ali anyi; nodu iya agba ngho; eshinu ali, ha osa noduru phe. Anyi a-nodu alu unwada phe; ephe alu k'anyi. ²² Ole teme ndu ono ekwe buru l'echilabo anyibe ndu Shekemu bu m'o buru l'unube unwoke kwetaru bushia ubvu; du g'ephebedua du. ²³ ? Unu ta amadu l'iphe-edobe waa eku phe; waa iphe, bu anu, ephe nweru enweru a-buru k'anyi? Oo ya bu; unu g'anyi kweta iphe, ephe pfuru g'ephe eburu l'echilabo anyi."

²⁴ Unwoke, lufutakotaru l'oguzo mkpukpu ono kwetakota iphe, Hamo yee nwa iya pfuru. Unwoke, bu le mkpukpu ono bya ebushikota ubvu g'ephe ha.

²⁵ A noepho ujiku eto, ephe buru ubvu ono; g'ephe anyakwadu onya ubvu ono; unwu Jiekopu ebo, ndu ophu yele Dayina shi le ne lanu, bu iya bu Simiyonu; waa Liviayi gbeshi bya amita ogu-echi phe bahu le mkpukpu ono je atuko unwoke mkpukpu ono g'ephe ha gbuebe l'otulupfu.

²⁶ Ephe gbua Hamo; yee nwa iya, bu Shekemu; bya eduta Dayina l'ulo ibe Shekemu tugbua; o buru phe alala. ²⁷ Unwu Jiekopu bya adajaa l'echi odzu ono; bya akwata iphe, ndu mkpukpu ono, pharwushiru nwune phe ono l'okwata. ²⁸ Ephe kpata aturu waa egu phe; waa eswi phe; waa nkafu-igara phe; bya atuko iphemiphe, bukota ke ndu mkpukpu ono gwetakota; mbu gwetachaa ndu ophu no l'oma mkpukpu; me ndu ophu no l'egu. ²⁹ Ephe gwetakota eku phe; waa unwanyi phe; yee unwegirima phe; bya atuko iphemiphe, nokota l'ulo phe gweta.

³⁰ Tobudu iya bu; Jiekopu su Simiyonu; yee Liviayi: "Egube iphe-ehuka ophu unu wobatakwanuru mu nta-a! Nta-a be unu meru ge mu buru onye eshi ndu Kenanu; yee ndu Perezu ishi; mbu ndu bu l'ali-a. ?O kwa l'unu maru-a l'anyi paru nwanshii? O -buru l'ephe chigbaberu onwophe byapfuta mu ogu be mu le ndibe mu a-bukwaru mkpurupyata!"

³¹ Ephe su: "?O gbakwanuru g'ephe mee nwune anyi nwanyi ge nwanyi-ovuoba?"

35

Jiekopu alwaphuta azu le Betelu

¹ Oo ya bu; Chileke su Jiekopu: "Kwalita lashia mkpukpu Betelu je eburu. I -rwua l'i kparu mube Chileke oru-ngweja; mbu mube Chileke ono, byapfutaru ngu l'eka ono; teke igbalaru nwune ngu, bu Iso-a."

² O buru iya bu; Jiekopu su ndibe iya; waa ndu ephe l'iya bu: "Unu lwua iphe, bukpo agwa, unu gude; unu emee onwunu g'unu du nsu; unu agbanwee uwe unu. ³ Oo ya bu; unu agbeshi g'anyi je Betelu ge mu je akparu Chileke oru-ngweja l'eka ono, bu iya bu onye ono, numaru olu mu teke mu no l'aphu; bya aburu onye ono, no-kuberu mu l'ekameka ono, ya jekotaru ono." ⁴ Noo ya; ephe toko agwa ono, ephe gude ono; yee iphe-nchi, ephe yeru le nchi yeshia chiru nu Jiekopu; o likota le mkpula akpurata, no le mgboru mkpukpu Shekemu. ⁵ Ephe gweta tugbua; ndzu-agugu, shi l'eka Chileke rwupyabe mkpukpu ophu no-phegbaaru phe

mgburugburu; k'ophu bu l'ọ to dudu g'ephe ha, jeru achi ndibe Jiékpọu ono ọso.

⁶ Jiékpọu yee ndu ephe l'iya swi bya ejerwua mkpukpu Luzu, bu iya bu Bẹtelu, nọ l'alị Kénanu. ⁷ Ọ buru l'ẹka ono bẹ ọ kpuru ọru-ngweja; bya agua ẹka ono Elu Bẹtelu. Noo l'ọo ẹka ono bẹ Chileke goshiru iya onwiya lẹ g'ogbalaru nwune iya.

⁸ No iya; Debora, bu onye shi eleta Ribeka ẹnya nwuhu; e lia ya lẹ mkpula upfu akpurata lẹ nsuda Bẹtelu. Ọo ya bu; a gua ẹka ono Alọnu Bakutu.*

⁹ Jiékpọu shichaepho Padanu-Arámu lwa; Chileke byapfuta iya ọzo bya agoru onu-oma nọ iya. ¹⁰ Chileke sọ iya: “Epha ngu bu Jiékpọu; ọle epha ngu ta abuheduru Jiékpọu; epha ngu a-buru Ízurelu.” Ọo ya bu; ọ gua ya Ízurelu.

¹¹ Chileke sọ iya: “Ọo mbedua bu Chileke, bu Okwoolemka. Unu zua azuzu ka l'otu. L'iimeta ndu a-buru oha ẹka phe; bya emetakwapho ohamoha ọzo yekoberu phe. Ndu eze eshi ngu l'ehu futa. ¹² Alị ono, mu nuru Ébirihamu; waa Áyizaku bẹ mu nukwaru ngu pho; teme mu nukwa iya pho unwu nwanwanwaranwa ngu.” ¹³ Chileke shi l'ẹka ọ nọ pfuru yeru iya ono tugbua ephekerephe.

¹⁴ Jiékpọu bya apalia mkpuma pfube l'ẹka ono, Chipfu nọ pfuru yeru iya ono; bya ekpua ya mọe l'eli; kpua ya manụ gude gwaa Chileke. ¹⁵ Jiékpọu gua ẹka ono, Chileke nọ pfuru yeru iya ono Bẹtelu.

Anwuhu Rechielu yele Áyizaku

¹⁶ Ephe shi lẹ Bẹtelu tugbua. Ephe rwujeepho mgboru Ifurata; ime meahaa Rechielu. Ezeda iya kwatakpo tsuaha ya l'ehu. ¹⁷ Lẹ teke ono, iphe shihuru ike g'ooome zeda ono bẹ nwanyi, eswi iya ime suru iya: “Gẹ ndzu ba agushi ngu. Ọ kwa nwa nwoke ọzo bẹ i nwuru.” ¹⁸ Ọ bya l'atubuhu unme k'anwuhu; ọ gua nwa iya nwoke ono Benoni. E mechaa; nna iya gua ya Benjaminu.

¹⁹ Noo ya; Rechielu nwuhu; e lia ya l'uzo Ifurata, bu iya bu Bẹtulehemu. ²⁰ Jiékpọu swita mkpuma pfube l'eli ilu iya. Mbụ byasụ ntanụ-a bẹ mkpuma ono noekwapho l'ẹka ono egoshi l'ọo ilu Rechielu.

²¹ Ízurelu tugbukwa ọzo; bya eje akpobe ulo-ekwa iya l'azu ulo-ephekerephe, bu Eda. ²² Ọ buru lẹ teke Ízurelu bu l'alị ẹka ono bẹ Rúbenu jepfuru nyee nna iya, nna iya ta aludu okpobe alulu, bu Biliha. Nna iya, bu Ízurelu numa iya.

Jiékpọu nwutaru unwoke iri l'ẹbo.

²³ Unwu kẹ Lii bu: Rúbenu, bu iya bu okpara Jiékpọu; waa Simiyonu; waa Lívayi; waa Jiuda; waa Isaka; teme waa Zebulun.

²⁴ Unwu kẹ Rechielu buru Jíósefu waa Benjaminu.

²⁵ Unwu kẹ Biliha, bu ohu Rechielu buru Danu waa Nafutali.

²⁶ Unwu kẹ Zilipa, bu ohu Lii buru Gadu waa Asha.

Ọ buru ndu ono g'ephe ha bu unwu, a nwushikotaru Jiékpọu l'alị Padanu-Arámu.

²⁷ Jiékpọu lwapfuta nna iya, bu Áyizaku lẹ Mamure, nọ lẹ mgboru Kiriyatu-Araba, bu iya bu Hẹburonu; l'ẹka Ébirihamu yee Áyizaku shi tuko buru. ²⁸ Áyizaku nọru ukporo apha tete. ²⁹ Ọo ya bu; ọ tua unme ikpazu iya; ọ buru iya anwuhu. Ọ lapfu ndiche phe lẹ g'ọ kahucharu; bya anọo apha, du igwerigwe. Unwu iya, bu Jiékpọu yee Iso woru iya lia.

* **35:8** 35:8 Iphe, ọ futaru bẹ bu 'Achi uzu-ekwa'.

36

Oshilokpa ke Iso

¹ Waa oshilokpa Iso, bu iya bu Edomu baa:

² Iso luru unwanyi ndu Kénanu. Epha phe bu Ada, bu nwada Elonu, onye Hetu; waa Oholibama, bu nwada Ana; bya aburu nwanwa Zibiyonu, onye Hevu; ³ wakwapho Basumatu, bu nwada Ishimelu; bya aburu nwune Nebayotu.

⁴ Ada nwutaru Iso Elifazu; Basumatu nwutaru iya Ruwelu; ⁵ Oholibama nwutaru iya Jiwushi; waa Jielamu; waa Kora. Ndu ono bukota unwu Iso; o buru l'ali Kénanu be a no nwushiru iya ya.

⁶ Iso bya eduta unyomu iya; waa unwu iya unwoke; yee ke nwanyi; mekpoo iphe, bukota ndibe iya g'ephe hakota; teme waa iphe-edobe iya; waa anu iya ndu ozo; mekpoo eku, o kpatakotaru le Kénanu g'o ha; gude lasha ali eka du enya; me a -gbe l'eka nwune iya Jiekopu bu. ⁷ Eku phe pawaru eka; k'ophu o daghawaru g'ephe atuko buru l'eka lanu. Kele iphe-edobe phe ono meru; ophu ali eka ono asuedu phe ebubu. ⁸ Oo ya bu; Iso, bu iya bu Edomu je eburu l'oha ubvu Siye.

⁹ Wa oshilokpa Iso, bu nna ndu Edomu l'oha ubvu Siye baa:

¹⁰ Waa epha unwu Iso baa: Elifazu, bu iya bu nwa nwoke, Ada, bu nyee Iso nwutaru iya; waa Ruwelu, bu iya bu nwa nwoke, Basumatu, bukwapho nyee Iso nwutaru iya.

¹¹ Unwu nwa nwoke ke Elifazu bu Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Getamu; teme waa Kenazu.

¹² Nwa Iso; mbu Elifazu nweru nyee ya ophu o too ludu okpobe alulu, epha iya bu Timuna. Nwanyi ono nwutaru iya nwa nwoke, aza Amaleku. Ndu ono bukota unwu nwanwa Ada, bu nyee Iso.

¹³ Unwu nwa nwoke ke Ruwelu bu: Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bukota unwu nwanwa Basumatu, bu nyee Iso.

¹⁴ Unwu Oholibama, bu nyee Iso; mbu nwada Ana bya aburu nwanwa Zibiyonu nwutaru Iso bu: Jiwushi; waa Jielamu; teme waa Kora.

¹⁵ Waa ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa. Okpara Iso, bu Elifazu nwuru ndu-ishi, bu: Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Kenazu; ¹⁶ waa Kora; waa Getamu; teme waa Amaleku. Ndu ono bu ndu-ishi ali Edomu, shi l'eri Elifazu. Ephe bu unwu nwanwa Ada.

¹⁷ Ruwelu, bu nwa Iso, nwuru ndu-ishi, bu Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bu ndu-ishi ali Edomu ndu ophu shi l'eri Ruwelu. Ephe bu unwu nwanwa nyee Iso, bu Basumatu.

¹⁸ Oholibama, bu nyee Iso nwuru ndu-ishi, bu Jiwushi; Jielamu; teme waa Kora. Ndu ono bu ndu-ishi ndu ophu shi l'eri nyee Iso, bu Oholibama, bu nwatibe Ana.

¹⁹ G'ephe hakota ono bu unwu Iso, bu iya bu Edomu; bya aburu phe bu ndu-ishi phe.

²⁰ Waa unwu Siye, onye Horu, bu onye nwe ali ono baa: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; teme waa Ana; ²¹ waa Dishonu; waa Eza; teme waa Dishanu. Unwu Siye ono, bu l'ali Edomu ono bu ndu-ishi ndu Horu.

²² Unwu Lotanu bu Hori; waa Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

²³ Unwu Shobalu bu Aluvanu; waa Manahatu; waa Ebalu; waa Shefo; teme waa Onamu.

²⁴ Ụnwu Zibiyonu bu Aya; waa Ana. Ana k'owa-a bu onye ophu humaru nggele, ekpo oku l'echiegu teke o shi eche nkapfu-igara nna iya, bu Zibiyonu.

²⁵ Ụnwu Ana bu Dishonu; waa Oholibama, bu nwada iya.

²⁶ Ụnwu Dishonu buru Hemudanu; waa Eshubanu; waa Ituranu; teme waa Keranu.

²⁷ Ụnwu Eza bu Bilihanu; waa Zevanu; teme waa Ekanu.

²⁸ Ụnwu Dishanu bu Uzu; waa Eranu.

²⁹ Ndu bu ndu-ishi ndu Horu bu: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; waa Ana; ³⁰ waa Dishonu; waa Eza; teme waa Dishanu. Oo ephebedua bu ndu-ishi ndu Horu; e -shi le g'ephe gude kekashia onwophe l'alì Siye obu.

Ndu bu eze l'alì ndu Edomu

³¹ Owa-a bu ndu vuadaru uzo buru eze ndu Edomu; teme o nwejeru onye shi le Izurelu bya aburu eze:

³² Bela, bu nwatibe Beyo be bu eze ndu Edomu. Mkpukpu iya aza Dinuhaba.

³³ Bela nwuhuepho; Jobabu, bu nwatibe Zera, bu onye shi Bozura bya aburu eze l'onodu iya.

³⁴ Jobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye shi l'alì Temanu bya anochia enya iya buru eze.

³⁵ Hushamu nwuhuepho; Hadadu, bu nwatibe Bedadu, bu onye lwukperu ndu Midiyanu l'alì Mowabu; bya aburu eze l'onodu iya. Mkpukpu nkiya aza Avitu.

³⁶ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye shi Masureka bya anochia enya iya buru eze.

³⁷ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye shi Rehobotu, no l'uzo onu enyimu Yufuretis; bya aburu eze nochia enya iya.

³⁸ Shawulu nwuhuepho; Belu-hanani, bu nwatibe Akubo bya aburu eze l'onodu iya.

³⁹ Belu-hanani, bu nwatibe Akubo nwuhuepho; Hadadu bya aburu eze l'onodu iya. Epha mkpukpu iya buru Pawu; epha nyee ya buru Mehetabelu, bu nwada Maturedi. Maturedi bukwawuru nwada Mezahabu.

⁴⁰ Waa epha ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa; wakwapho okpa-ipfu; yee ohamoha, epe shigbaa, l'azagbaa epha phe baa. Timuna; waa Aluva; waa Jietetu; ⁴¹ waa Oholibama; waa Ela; waa Pinonu; ⁴² waa Kenazu; waa Temanu; waa Mibiza; ⁴³ waa Magudelu; teme waa Iramu. Ndu-a g'ephe ha bu ndu-ishi ndu Edomu; le g'ephe gude bua l'alì ono, epe lwaru ono.

Epe bu ndibe Iso, bu nna ndu Edomu.

37

Nrwo, Jiosefu rworu

¹ Oo ya bu; Jiekpu buru l'alì ono, nna iya shi buru, bu iya bu alì Kenanu.

² Waa oshilokpa Jiekpu.

Ge Jiosefu noerupho apha iri l'esaa be o shi etsojeru unwunna iya eche aturu; mbu unwu nyee nna iya, bu Biliha; waa Zilipa. O dooru nna phe ejo-ipe, unwunna iya ndu ophu anoduje eme.

³ No iya; Izurelu ka eye Jiosefu obu eme le g'o yeru unwu iya ndu ophu. Ipe, kparu iya nu buru l'oo nwa, a nwuru iya le nka. O bya akwaaru Jiosefu eguru uwe, ama ntumatu, chikashiru mkpo. ⁴ Unwunna iya maerupho le nna phe ka iya eye obu eme le g'o yeru ephebedua; epe kpo ya ashi; ophu epe epfujeheduru opfu oma eyeru iya.

⁵ Tọbudu iya bụ; Jíósefu rwọo nrwọ bya ezeeru unwunna iya ono nrwọ ono. O mee; ọ kabakpọọ phẹ rọ adu ashị. ⁶ Ọ sọru phẹ: “Unu gebe gẹ mu zeeru unu nrwọ, mu rwọru. ⁷ Anyi esweshi upfu ereshi esweshi l'egu. A nọnyaa; upfu ereshi nkemu gbalihu pfuru nhamunha; upfu iya k'unu bya anophe nkemu mgburugburu phozegbaaru iya.”

⁸ Unwunna iya sụ iya: “?Iiri l'ii-mechaa buru eze anyi tọo? Mbụ-a; ? bụwaa ngu e-mecha buru onye-ishi anyi?” Nrwọ ono, ọ rwọru ono; yẹe opfu ono, o pfuru ono mee; ọ kabakpọọ phẹ rọ adu ashị.

⁹ No iya; ọ byakwa arwọo nrwọ ọzo; bya ezeeru unwunna iya ono ọzo. Ono bẹ ọ sọru phẹ: “Unu gebe gẹ mu zeeru unu nrwọ ọzo, mu rwọru. Ọgiya-a bẹ mu rwọru g'enyanywu; waa ọnwa; waa kpokpode iri lẹ nanu bya ephozeru mu ishi.”

¹⁰ O zeeru iya phọ nna iya g'o zeru iya unwunna iya; nna iya baaru iya mba sụ iya: “?Iphe ọwa-a, iirwo ọwa-a bụ gunu? ?Bụ lẹ ne ngu; waa mbẹdua, bụ nna ngu; waa unwunna ngu bẹ e-mecha bya ephozeru ngu tọo?” ¹¹ Unwunna iya jiaharu iya ijienya; obenu lẹ nna iya kwakoberu iphe ono l'okpoma.

Unwunna Jíósefu ere iya

¹² Noo ya; unwunna iya chita aturu nna phẹ jeshia echeche lẹ mgboru mkpukpu Shẹkemu. ¹³ Ọo ya bụ; Ízurelu sụ Jíósefu: “Eshi ọphu i maru l'unwunna ngu eche aturu lẹ mgboru Shẹkemu bukwa g'i bya gẹ mu zia ngu g'i je agbaphe phẹ.”

Jíósefu sụ nna iya l'ọ dọ ree.

¹⁴ Ọo ya bụ; ọ sụ iya: “Jiko jenu je agbaphee unwunna ngu phẹ; yẹe aturu phẹ; maru ?ehu duchaa phẹ-a ree? L'ilwa bya akaru mu g'ọ dọ.” Ọ buru lẹ nsuda Hẹburonu bẹ ọ nọ zia ya ozi ọbu. Ọ tųgbua jeshia; bya ejerwua Shẹkemu.

¹⁵ O nweru nwoke humaru iya l'eka ọogha-phe l'egu ẹka ono; bya ajia ya sụ: “?Bụ gunu bẹ iicho?”

¹⁶ Ọ sụ iya: “Mu elekwa ẹnya unwunna mu. Ọ -buru l'i maru ẹka ẹphe nọ eche aturu phẹ; jiko tunuru mu onu iya.”

¹⁷ Nwoke ono sụ iya: “Epe shiakwa l'eka-a tųgbuwa. Mu nųmakwaru teke ẹphe shi epfu sụ g'ẹphe je Dotanu.”

Ọo ya bụ; Jíósefu chọoru unwunna iya jeshia; je ahuma phẹ lẹ mgboru Dotanu. ¹⁸ Epe levukpọo ya rọ teke ọ nọkwadu ụzenya; bya awata achi idzu g'ẹphe e-shi gbua ya.

¹⁹ Epe sụ nwibe phẹ: “Ọ-rwọ-nrwọ-a abyajẹ-o! ²⁰ Unu bya nta-a g'anyi gbua ya chie lẹ nsu lanu l'eka-a. E -mechaa; anyi asu l'ọo anu-egbudu gburu iya. G'anyi mawaruro gẹ nrwọ iya ono e-me vọ.”

²¹ Rúbenu nųmae ya phọ bya emeahaa g'ọ gbafuta iya. Ọ sụ phẹ: “Unu g'anyi te egbushi iya egbugbu. ²² G'anyi be gbushi ọchi. G'anyi chiechia ya lẹ nsu lanu l'echiegu l'eka-a; g'anyi te edenyikwa iya ẹka.” Iphe, Rúbenu gude pfua ya bụ g'ọ dzọo ya duta iya duphuru nna iya azu ọzo.

²³ Jíósefu byarwutaepho ẹka unwunna iya ono nọ; ẹphe gude iya yefu iya eguru uwe ono, o yeru ono, chikashiru mkpọo ono; ²⁴ bya akputa iya je echie lẹ nsu. Nsu ọbu ta adudu iphe, dọ iya nų; ọphu mini adudu iya.

²⁵ Epe nọ-zetaepho anọo wata eri nri; ẹphe jeshia ele ẹnya bya ahuma ndu ije, shi l'eri Ishimelu; ẹka ẹphe shi l'alí Giladu; ẹphe l'inya-kamelu phẹ; vuru manụ, eshi mkpọ; waa unwù, eshikwaphọ mkpọ; waa arwù, bụ mọru eje ala alí Ijiputu.

²⁶ Jiuda sù ùnwunna iya: “?Bù urwu gùnu bè anyi e-rita iya m'ò buru l'anyi gburu nwanna anyi bya eworu mee ya domia? ²⁷ Unu g'anyi ree ya oshilòkpa Ishimèlu. G'ò tò òkwa iphe, anyi e-je iya ememe; eshi òphu ò bù nwanna anyi; tème anyi buru mee lanù.” Ùnwunna iya kweta.

²⁸ Ndu Midiyanu ono, agba nghò ono ghatashiepho; ùnwunna Jiósèfu bya ekufuta iya lè nsù ono; woru iya ree oshilòkpa Ishimèlu ono ùkporo èkpa-ego mkpòla-òchaa. Èphe kpùta iya lashia Ijiputu.

²⁹ Rúbènu byaèpho lè nsù ono bya ahùma lè Jiósèfu ta nòedu iya; o gude èhu-eghu woru uwe iya gbajaa. ³⁰ O jepfu ùnwunna iya phè je asù phè: “Nwata ono ta nòekwa l'èka e chieru iya. ?Bùkpoo awe bè mu e-dobe iphu?”

³¹ Noo ya; èphe bya achita uwe Jiósèfu bya egbua egbu; woru uwe Jiósèfu ono tsee lè mee ya. ³² Èphe chita uwe ono, chikashiru mkpò ono chiphuru nna phè azù; sù iya: “Anyi hùmakwaru iphe-a l'ùzo; lekwa ya ènya g'ì maru ?bù kè nwa ngu tòò tò bùdu iya?”

³³ Jiékòpu bya elee ènya; ò buru iya. Ò sù: “Ò kwa uwe nwa mu-o! Ò òkwa g'ò bù anù-ègbudu gburu iya. Oowaa! Nta-a bè Jiósèfu bè anù-ègbudu lajashiakwaru nanù nanù!”

³⁴ Jiékòpu woru uwe iya gbajaa; bya achita uwe aphù yee onwiya; bya araa èkwa nwa iya ono ujiku olemole. ³⁵ Ùnwu iya k'unwoke; mè ùnwada iya bya g'èphe òya ya obu. Òphu o kwedu g'a òta iya. O pfua sù: “Mu a-gùkwa aphù nwa mu-a jasù mu alapfu iya lè maa.” Ò buru ègube ono bù gè nna iya gude gùa aphù iya.

³⁶ No iya; ndu Midiyanu ono woru Jiósèfu ree Potifa l'alì Ijiputu. Potifa ono bù onye lanù l'ime ndu Fero nùru oke-òkwa; kèlè ò bù ishi ndu ojògu, eche Fero nche.

38

Jiuda yèlè Tema

¹ Lè teke ono bè Jiuda harù ùnwunna iya je; èphe lè nwoke Adulamu, aza Hira buru. ² Ò buru l'èka ono bè Jiuda nò hùma nwada nwoke Kénanu, èpha iya bù Shuwa. Ò lùta iya; èphe l'iya kwaa. ³ Ò tsùta ime; bya anwù nwa nwoke a guru Èru. ⁴ Ò tsùta ime òzo; bya anwù nwa nwoke; bya agù ya Ònanu. ⁵ Ò bya anwùfua nwa nwoke lanù; bya agù ya Shela. Ò buru lè Kezibu bè ò nò nwù ya.

⁶ Jiuda bya alùtaru òkpara iya bù Èru, nwanyì. Èpha nwanyì ono bù Tema. ⁷ Obenu lè Èru, bù òkpara Jiuda bù onye eme èjo-iphe l'ènya Chipfu. Òo ya bù; Chipfu woru iya gbua.

⁸ Òo ya bù; Jiuda sù Ònanu: “Duta nyee nwune ngu g'unu l'iya kwaa. Luru iya g'iishi nno tògboru nwune ngu akò lè mgboko.” ⁹ Obenu lè Ònanu maru lè nwa, nwanyì ono a-nwùta ta abùduru nkiya. Ò nòdu abùjeru; yè nyee nwune iya -nòdu akwa; l'òogboshia ùnwuda l'alì g'eeshi gè nwune iya ta tògbo akò. ¹⁰ Iphe ono, oomeje ono buru èjo-iphe l'iphu Chipfu; o wokwaru iya phò gbua.

¹¹ E mechaa; Jiuda sù nyee nwa iya, bù Tema g'ò laa ibe nna iya je eburu eburu kwabè jasù teke Shela, bù nwa iya evuta. Kèlè ò rìru sù: “?A maru ?onye k'ono ta anwùhudunu g'unwune iya ndu òphuu nwùhuru.” Tema kwe hm laa ibe nna iya je eburu.

¹² A nònyakpoephe; nyee Jiuda, bù nwada Shuwa nwùhu. Jiuda ròkotachaephe ike l'anwùhu nyee ya ono; bya ejeshia Timina; l'èka eebushiru iya atùru iya èji. Ònyà iya, bù Hira, onye Adulamu tsoru iya.

¹³ A bya edooru iya Tema lẹ nna ji iya ejekwa Timina je ebushi aturu iya eji. ¹⁴ O kweepho doo yefu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o yeru; bya eworu gerebe gerebe ekwa phua onwiya l'iphu g'a ta hube iya ama; bya eje anodu l'onu-abata, e shi abahu Enemu, bukwapho uzo, e shi eje Timina. Kele o maru lẹ Shela vutawaru; obenu l'e te kuduru iya g'o bya g'o lupyabe iya ge ya buru nyee ya.

¹⁵ Jiuda huma Tema; bya aria l'oo nwanyi-ovuoba; noo kele o phu-chiru onwiya iphu; ¹⁶ ophu o madu l'oo nyee nwa iya. O duta iya je l'aguga gbororo bya asu iya g'o bya g'ephe l'iya je akwaa.

O jia ya su: “?Bu gunu be ii-nu mu g'anyi le ngu kwaa obu?”

¹⁷ O su iya: “Mu e-shi l'iphe-edobe mu kpee ngu ada-eghu.”

O kwe iya hm; bya asu iya: “?Ii-yekwanuru mu iphe l'itumo; ge mu gude jasu l'jikputaru mu iya?”

¹⁸ O su iya: “?Bu gunu be mu e-yeru ngu l'itumo obu?”

O su iya: “Oo iphe, agba l'eka ngu, eegudeje hube ngu ama; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka ngu ono, i gude l'eka ono.” O chiru iya nu iya; ephe l'iya je akwaa; o woru ime yee ya. ¹⁹ O tugbuepho bya eje aphufu ekwa ono, o shi phua l'iphu ono; bya eje eworu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o shi yee woru yepu azu.

²⁰ E mechaa; Jiuda bya akputa ada-eghu ono kpee onya iya, onye Adulamu g'o je akpee nwanyi ono; chitaru iya iphe, o yeru iya l'itumo ono. O jee ophu o humaeduru nwanyi obu. ²¹ O jia ndu bu l'eka ono su: “?Denu nwanyi-ovuoba, shi nodu l'aguga uzo Enemu-a?”

Ephe su iya: “Nwanyi-ovuoba ta nojekwaru l'eka-a.”

²² Oo ya bu; o laa je asu Jiuda le ya ta ahumakwaru iya. Teme ozo bu le ndu bu l'eka ono sukwaru le nwanyi-ovuoba ta nojeduru l'eka ono.

²³ Jiuda su: “G'a hakwaa ya g'o nwowaruro iphe, o gude; a -nonyaa; e gude iya gbaaharu anyi mgbonu. Eshi ophu mu kperu ngu ada-eghu, i gude je achokota iya; ophu i humaduru iya.”

²⁴ A noephe iphe, rwuru onwa eto; a bya asu Jiuda: “Tema, bu nyee nwa ngu be buakwaa nwanyi-ovuoba; mbu le-a; o dukwaa ime. O buru l'ovuoba ono be o vutaru iya.”

Jiuda su: “Unu kpufuta iya g'e kegbua ya l'oku!”

²⁵ A kpufutashia ya; o zia ozi g'e je ezia nna ji iya ono su iya l'o kwa onye nwe iphe-a be yeru iya ime ono. Su iya: “Maeshikwaru ?ii-du ike maru onye nwe iphe, agba l'eka eegudeje ahube nemadzu ama-a; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka-a?”

²⁶ Jiuda huma iphe ono bya amaru l'oo nkiya bya asu: “Ha! Nwanyi-a kakwa mu apfubekoto; eshi ophu mu sucharu le mu e-kuru iya nu nwa mu, bu Shela g'o luru. E mechaa; ophu ephe l'iya alueduru.”

²⁷ O rwue ya pho lezedu; a maru l'unwu ono du iya ebo l'ephe. ²⁸ Le g'oozedu be onye lanu wofutaru eka. Nwanyi, eswije ime bya ewota eba oghu, du uswe-uswe libe iya le nkwo-eka; bya asu l'oo onye owa-a bu ivuzo. ²⁹ O wobaephe eka ono; nwune iya kwofuta. Nwanyi, eswi ime ono su: “?Bu gi shiru kpakata uzo baa?” A gua ya Perezu.* ³⁰ Oo ya bu; nwune iya onye ophuu, a gbaeru eba oghu, du uswe-uswe le nkwo-eka ono lufuta; a gua ya Zera.†

* **38:29** 38:29 Iphe, Perezu bu be bu 'Okwokwo'. † **38:30** 38:30 Zera bu iphe, o futaru bu 'ocha-pfu'.

39

Jiósèfu yèlè nyee Potifa

¹ Tòbudu iya bụ; e gude Jiósèfu jerwua alì Ijiputu. O bụru Potifa onye Ijiputu zuru iya ndu oshilòkpa Ishimèlu ono, gude iya jerwua alì Ijiputu ono. Potifa ono tso lè ndu nọ l'oke-òkwa. Yèbedua bụ onye-ishi ndu ojògu, anòduje eche Fero nche.

² Chipfu nọ-kube Jiósèfu; o bụru onye iphe ejehuru. O buru l'ulo nnajiuphu iya, bụ nwoke Ijiputu ono. ³ Nnajiuphu iya ono hụmaepho lè Chipfu nọ-kube iya; tème lè Chipfu emeje g'iphemiphe, Jiósèfu ono eme vuru ire; ⁴ Jiósèfu dù iya l'obu. O woru Jiósèfu mee onye-ozì iya; mbụ mee ya onye elekòta unuphu ibe iya l'ophu ẹnya; tème o wokwarupho iphemiphe, o nweru yekòta iya l'èka g'o leta ẹnya. ⁵ Eshi teke ono, o woru unuphu ibe iya l'ophu; yèe iphemiphe, o nweru enweru yekòta Jiósèfu l'èka g'o leta ẹnya ono bè Chipfu bya ekebeahaa nwoke Ijiputu ono l'oma shita l'èhu Jiósèfu. Chipfu kebeahaa ya l'oma l'iphemiphe, o nweru enweru; je akpaa lè ndu ophu nọ l'unuphu; mè lè ndu ophu nọ l'ègu. ⁶ Oo ya bụ; o hakòtaru Jiósèfu èku iya l'ophu g'o leta ẹnya. Ophu o dùedu iphe, o nweru, òkpajekwadu ishi iya. Iphe, o maerupho kpoloko bụ g'o ria nri.

Jiósèfu gbaru mkparawa bya amashì mma ike. ⁷ A nọepho nwanshì; Jiósèfu guahaa nyee nnajiuphu iya ono; o sụ iya g'ò bya g'èphe l'iya je akwa.

⁸ Obenu lè Jiósèfu jìkaru bya asukwapho nyee nnajiuphu iya ono: “A -gbè teke nnajiuphu mu meru mu onye-ishi iphemiphe, o nwekòtaru bè o tọ dùedu iphe, eeme l'unuphu-a, òkpajekwadu ishi iya. Iphemiphe, o nweru g'ò ha bè o yekòtawaru mu l'èka gè mu leta ẹnya. ⁹ Ophu o tọ dùdu onye kabaa mu shii l'ulo-a. Ophu o dùkwapho iphe, oowoharu mu ewoha gbahaa gubedua; kèlè ì bụ nyee ya. ?Dènu gè mu e-shi mee èjo-iphe, dù ègube ono; mbụ mee Chileke iphe-èji onoya?” ¹⁰ O nòdu anòdujekpoepho epfuru iya Jiósèfu mbòkumboku; obenu lè Jiósèfu te ekweddu g'èphe l'iya kwaa; mbùkponu g'èphe l'iya nọ-kube ntse.

¹¹ O be ujiku lanù; Jiósèfu bahù l'ulo gè ya je ozi, dùru iya nù. Teke ono bè o tọ dùdu ndu-ozì ulo ono l'ophu m'onye lanù, nọ l'ime ulo ono; ¹² o gude iya l'uwe sụ iya g'ò bya g'èphe l'iya kwaa. Jiósèfu yefu uwe iya ono haa ya l'èka gbado ulo ono gbafu etezi.

¹³ O maerupho lè Jiósèfu yefuru uwe iya haa ya l'èka gbafu etezi; ¹⁴ o kua ndu-ozì ulo iya ndu ophu; sụ phè: “Unu lenu! Nwophu shi l'alì ndu Hiburu-a bè e dutaru dobe; g'ò bya anyi eme iphe-iphè. O bataru l'èka-a bya g'anyi l'iya kwaa; mu chishia mkpu. ¹⁵ O nùmaepho lè mu chiaharu mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'èka gbala gbafu etezi.”

¹⁶ O gude uwe ono gbiriri jasù nnajiuphu Jiósèfu bata. ¹⁷ O bya eworu iya pfiaru iya sù: “Nwohu ono, ì zùtaru, bụ onye Hiburu ono bè shi eme g'o mee mu iphe-iphè ntanu-a. ¹⁸ Mu wataepho echi mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'èka gbala gbafu etezi.”

¹⁹ Nnajiuphu Jiósèfu nùmaepho iphe ono, nyee ya pfuru iya ono sù l'onoo g'ohu iya meru iya ya bụ ono; o vuru oku wua èhu. ²⁰ O kpùta Jiósèfu jeye l'òka-mkpòro, eze atù-chije ndu mkpòro iya.

Ole Jiósèfu nọ lè mkpòro ono; ²¹ Chipfu nọ-kube iya bya egoshi iya lè ya yeru iya obu. O mee; Jiósèfu dù onye eche òka-mkpòro ono nche l'obu. ²² Onye eche òka-mkpòro ono woru Jiósèfu mee ishi ndu nòkòta l'òka-mkpòro ono. Iphemiphe, eemekòta l'èka ono bụru yèbe Jiósèfu bè e yeru iya l'èka. ²³ Iphe, nọwa Jiósèfu l'èka bè onye eche òka-mkpòro ono ta

akpajeedu ishi g'ee-me iya; noo kele Chipfu no-kube Jiófefu bya emee; iphemiphe, oome nodu evujeru ire.

40

Onye etsujeru Fero onu le mee; yele onye eghejeru iya buredi

¹ O nweru teke a nonyaru; onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi meswee nnajiuphu phe, bu eze ndu Ijiputu.

² Umadzu labo ono, ejeru iya ozi ono, bu onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; waa onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho mee; ehu ghuahanaa Fero obu egu. ³ O ye phe l'oka-mkporo l'ibe onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche, bu eka a tu-chikwarupho Jiófefu. ⁴ Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche woru phe ye l'eka Jiófefu; o nodu eleta phe enya.

Ephe nonyaepho l'eka ono; ⁵ unwoke labo ono; mbu onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi, bu ndu tukonodu le mkporo ono bya atuko rwo nrwo l'enyashi ujiku lanu. Nrwo ono nwecharu iphe, o futaru iche iche. ⁶ Jiófefu bya l'utsu iya bya ahuma l'ephe adzu iphu. ⁷ Oo ya bu; o jia ndu ono, bu ndu no l'oke-okwa Fero, a tukoru ephe le yebe Jiófefu tu-chia l'ibe nnajiuphu iya ono; su phe: “?Bu gunu kparu iphe, unu adzu iphu ke ntanu?”

⁸ Ephe su l'ephenebo ono tukonodu rwo nrwo; ophu o dudu onye a-koru phe iphe, nrwo ono futaru.

Jiófefu su phe: “?Tobudu Chileke bu onye akoje iphe, a rwo ru le nrwo? Jiko unu zeshikwaru mu nrwo ono, unu rwo ru ono.”

⁹ Oo ya bu; onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee bya ezeeru Jiófefu nrwo nkiya; su iya: “Mu rwo ru nrwo ge mu humaru vayinu l'ataphu mu.

¹⁰ Vayinu ono nweru ekali eto. O tuchaa ige; bya ajaa ajaja; bya amishia ke wogalaa; bya achashia. ¹¹ Mu gude okoro Fero l'eka; bya ewota akpuru vayinu ono pyiru ye l'okoro Fero; bya eworu iya nu iya.”

¹² Jiófefu su iya: “Waa iphe, nrwo ono bu baa. Ekali-oshi eto ono bu ujiku eto. ¹³ A -noepho ujiku eto; Fero abya edufuta ngu l'eka-a; bya edobe ngu l'onodu, i shi nodu; l'iibya agbaaharu Fero mee egube ono, i shi emeje teke ono, i shi buru onye etsujeru iya onu le mee pho. ¹⁴ Teke iphemiphe aduru ngu pho le ree; jiko nyatakwa mu. Iphe-oma, ii-meru mu bu g'i pfuaru Fero opfu ehu mu dufuta mu l'oka-mkporo-a; ¹⁵ kele o kwa ezita be e zitaru mu l'oshi l'ali ndu Hiburu. O rwukwaa l'eka-a; a bya atua mu mkporo l'ebe adu iphe, mu meru.”

¹⁶ Onye-ishi ndu ophu eghejeru Fero buredi pho humaepho le Jiófefu kowaru nrwo ono ree; o su Jiófefu: “Mbdua rwokwarupho nrwo ge mu vu nkata buredi eto. ¹⁷ Le nkata k'eli iya be e yeru iphe, du iche iche, e gheshiru Fero. Enu pheru bya eberu le nkata k'eli iya ono; bya awata avuka iphe, no le nkata ono, mu vu l'ishi ono.”

¹⁸ Jiófefu su iya: “Waa iphe, o bu baa; nkata eto ono bu ujiku eto. ¹⁹ A -noepho ujiku eto; Fero abya akpufuta ngu; je eworu ngu swigbua l'eli oshi. Enu abya avuka anu ngu.”

²⁰ O beepho mboku k'eto ono, gbaru l'eswe a nwuru Fero. O bya eshiaru ndu-ozu iya g'ephe ha nri obo-iphe. O bya edufuta onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; yee onye-ishi ndu eghejeru iya buredi dobe l'ataphu ndu-ozu iya. ²¹ O bya eworu onye-ishi ndu etsuje onu le mee dopu azu l'okwa iya ozo. O bya agbaaharu Fero mee g'o shi agbaru iya. ²² O bya eworu onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho swigbua l'eli oshi. O nwukotaepho

ge Jiófesfu sūru phe l'oo-nwu. ²³ Obenu l'onye-ishi ndu etsuru Fero onu le mee ono ta nyataeduru Jiófesfu; o zohaa ya.

41

Nrwo Fero

¹ A nopho apha labo sugbaa ishi; Fero rwo nrwo. O gbefuru l'aguga enyimu Nayilu. ² A bya ele enya; eswi esaa, du ubvu l'enya bya adu okporokpo shi l'enyimu Nayilu ono rwufutagba; bya anodugba l'aguga eka ono taaha nri. ³ E mecha; eswi esaa ozo, du eji bya ajo ehu shikwapho l'enyimu ono rwufuta bya anokube ophuu l'aguga enyimu ono l'eka ono. ⁴ Eswi esaa ophu du eji bya ajo ehu pho bya atuko eswi esaa ophu du ubvu l'enya bya adu okporokpo pho lwekota. O mecha nno; Fero tehu.

⁵ A nonyakwaa; mgbenya tu iya ozo; o rwo nrwo k'ebbo. K'ogiya ono be o rworu nrwo g'ishi akpe esaa, du okporokpo bya adu ree photaru l'oshi akpe lanu. ⁶ E mecha; ishi akpe esaa ozo, du mgbapya mgbapya, pherephere uzo enyanwu-awawa mebyishiru bya aphoshia l'oshi akpe ozo. ⁷ Ishi akpe esaa ophu du mgbapya mgbapya pho bya atuko ishi akpe esaa ophu du okporokpo bya apho aphopho pho lwekota. Oo ya bu; Fero tehu; bya amaru l'iphemiphe ono bu le nrwo be o shi anwukota.

⁸ A futa l'utsu; iphe ono nodu atsū iya l'ehu shii. O zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; waa ndu mmamiphe ndu Ijiputu. Fero bya ezeeru phe nrwo ono. Ophu o dudu onye duru ike kooru iya iphe, nrwo ono bu.

⁹ Onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee su Fero: "Ntanu-a be mu nyatakwaru iphe, mu meru, adudu ree. ¹⁰ O nweru teke ehu ghujeru gube Fero eghe l'eka anyibe ndu-ozu ngu no; i tua mu l'onye-ishi ndu eghejeru ngu buredi pho mkporo l'ulo ibe onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche. ¹¹ O -rwua enyashi ujiku lanu; anyi n'ebbo tuko rwo nrwo; nrwo ono ephenebo nwecharu iphe, o bugbaa. ¹² O nweru nwokorobya Hiburu, bu onye ohu onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche, anyi l'iya tuko nodu l'eka ono. Anyi zeeru iya nrwo ono; o kooru anyi iphe, o bugbaa. Onyenonu be o kochaaruru iphe, nrwo nkiya bu. ¹³ E mecha; iphemiphe ono nwukotaerupho anyi g'o pfuru. Mbɛdua be e kuphuru azu l'okwa mu; e woru onye ophuu je aswi-gbua."

¹⁴ Oo ya bu; Fero zia g'e je ekua Jiófesfu; a bya atufuta iya l'ulo-mkporo ono. O kpuchaa ishi bya agbanwee uwe iya bya ejeshia l'atatiphu Fero.

¹⁵ Fero su Jiófesfu: "Mu rworu nrwo; ophu o dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwo obu bu. Obenu le mu numaruru l'obujeru; teke e zeru ngu nrwo; l'i kooru onye ono iphe, o bu."

¹⁶ Jiófesfu su Fero: "O to bukwa mbɛdua akoje iphe, nrwo bu. O kwa Chileke be a-koru gube Fero iphe, nrwo ono bu le g'oo-ji ngu epho."

¹⁷ Fero su Jiófesfu: "Mu rworu nrwo ge mu pfuru le mgboru enyimu Nayilu; ¹⁸ mu huma eswi esaa, du okporokpo bya adu ubvu l'enya g'o shi le mini ono rwufuta bya anodu l'aguga mini l'eka ono taaha nri. ¹⁹ Ephe futachaa; eswi esaa ozo, du eji bya ajo ehu du garanyongu bya erwufutakwapho. Mbū le mu teke ahuma-swee eswi, du-be eji egube ono l'ali Ijiputu! ²⁰ Eswi esaa k'ono, du garanyongu ono bya ajo ehu ono bya atuko eswi esaa ke mbu pho, du okporokpo pho takota lwee. ²¹ Ephe taebachaa phe; ephe dukwapho njo adudu g'ephe du; k'ophu bu l'o to dudu onye e-kweta l'oo phe taru eswi ono. Mu tehu le mgbenya ono.

²² "Mu byakwa ekuru mgbenya ozo; mu watakwa arwo nrwo. O be k'ogiya ono; mu huma ishi akpe esaa, phoru aphopho bya adu ree

g'ọ phọtakotaru l'oshi akpe lanu. ²³ E mechaa; mu humakwapho ishi akpe esaa ozo, duchaa mgbapya mgbapya; bya aduchaa ke zitazita; teme pherephere uzo enyanwu-awawa zipyashia ya; o nwulwashihu anwulwashihu; g'ọ phọtakwarupho. ²⁴ Ishi akpe k'ono, du mgbapya mgbapya ono bya atuko ndu ophu du ree pho lwekota. Mu bya ezeeru iya ndu jibya; ophu o dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwọ obu bu."

²⁵ Noo ya; Jiófesu su Fero: "Nrwo labo ono bukwa iphe lanu be o bu. Chileke meru g'ọ kooru gube Fero iphe, ya abya ememe. ²⁶ Eswi esaa pho, du ree pho bu apha esaa; teme ishi akpe esaa pho, du ree pho bukwarupho apha esaa. Oo ya bu le nrwọ ono tukoru buru nrwọ lanu. ²⁷ Eswi esaa ophu du eji bya ajo ehu, futaru nu ge ndu ophuu futachaerupho pho bu apha esaa. Teme ishi akpe esaa pho, du mgbapya mgbapya; pherephere, shi uzo enyanwu-awawa zipyashiru; o nwulwashihu anwulwashihu pho buru apha esaa, egu e-me.

²⁸ "O kwa-a iphe, mu pfuhawaru gube Fero-a be o bu. O kwa Chileke goshiru ngu iphe, yebe Chileke abya ememe. ²⁹ Su-a; l'ime apha esaa be nri a-kwatakpo du shii l'ali Ijiputu mgburugburu. ³⁰ Ole e-mechaa; apha esaa ophu egu e-meshi ike etsota iya. L'aatuko apha esaa pho, nri shi du shii l'ali Ijiputu pho zohakota. Egu ono abya atuko ali ono nmaa swokoswoko. ³¹ Apha, nri shi paa eka l'ali ono-a te enweedu onye anyata iya nu; noo kele egu ono a-buru ejo iphe-ehuka. ³² Iphe, meru g'ọ gude gube Fero nrwọ nrwọ ono mgbo labo bu iphe obu be bu le Chileke chipyawaru iya rengurengu le ya e-me iya; teme ophu o duedu g'aa-no-beru; Chileke emee ya.

³³ "Nta-a bukwa ge gube Fero lee enya hota onye iphe edoje enya bya aburu onye maru iphe mee ya g'ọ buru ishi l'ali Ijiputu. ³⁴ Teme li hotakwapho ndu-ozu, a-no-tsota onye-ishi ali Ijiputu pho; g'ephe keje iphe, ndu Ijiputu kpataru l'opfu uzo ise wota oke lanu. ³⁵ G'ephe nakobe nri ono g'ọ ha l'apha k'ono, nri du ono. Teke epe nakobecharu iya; epe egude epha gube Fero je edobegbaa ya l'ulo eka eedobeje nri, nogbaa le mkpukpu le mkpukpu. ³⁶ L'e woru nri ono doberu ndu ali-a kwaberu apha esaa k'egu pho, a-bya le Ijiputu-a. Oo ya bu g'egu ete egbuchidu ali-a."

³⁷ Iphe ono du Fero ye ndu-ozu iya l'ophu ree. ³⁸ Oo ya bu; Fero jia phe su: "?Anyi a-du ike ahumaba onye ozo, a-du ge nwoke-a; mbu onye unme Chileke bu l'ehu egube-a?"

³⁹ Noo ya; Fero su Jiófesu: "Eshi ophu Chileke meru gi makotaru iphemiphe-a be o to nwekwa onye ka ngu aburu onye iphe edoje enya; ophu o nwekwa onye ka ngu amaru iphe. ⁴⁰ Oo gubedua be a-buru ishi l'ibe mu; teme o buru iphe, i pfuru be onyemonye e-meje l'ali-eze mu. Iphe, mu e-gude ka ngu shii kpoloko buepho l'oo mbedua be bu eze."

Jiófesu eleta ali Ijiputu l'ophu enya

⁴¹ Noo ya; Fero su Jiófesu: "Nta-a buakwaa ngu be mu yekotaru ali Ijiputu l'ophu l'eka." ⁴² Oo ya bu; Fero gbata echi-eze iya woru gbabe Jiófesu le mkpushi-eka; bya eyee ya akpawuru-uwe; nyabe iya iphe-olu, e gude mkpola-ododo mee. ⁴³ O bya anu iya ugbo-inya iya k'ebo; o nodu agba. Ndu ozo vuta uzo agbo ogboo ekpu iya asuje: "Unu phozeru iya!" O buru iya bu le Fero eworu ali Ijiputu l'ophu woru yekota Jiófesu l'eka.

⁴⁴ Fero su Jiófesu: "O kwa mbedua bu Fero; mbu le-a; o -buru l'i ti pfuduru l'owa-a iphe, ee-me baa; te enwekwa onye nweru iphe, o byaru eme l'ali Ijiputu l'ophu." ⁴⁵ Fero gua Jiófesu Zafunatu-Paneya bya eduta

Asenatu, nwada Potifera onye uke ndu Onu kee ya g'ọ buru nyee ya. Jiósèfu bya ejedzuru alì Ijiputu l'ophu.

⁴⁶ Jiósèfu nọwaru ụkporo apha l'apha iri tème ọ wata ejeru Fero, bu eze ndu Ijiputu ozi. Jiósèfu shi l'iphu Fero tughua; bya ejedzuru alì Ijiputu. ⁴⁷ L'apha esaa ono, nri dụ ono bẹ alì meshikpọoru kẹ nri ree ike. ⁴⁸ Jiósèfu bya atuko nri, a kotaru l'alì Ijiputu l'apha esaa ono, nri dụ ono kwakokota; dobegbaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu l'alì Ijiputu. Oobujeru; ọ -bya lẹ mkpukpu k'owa-a l'ọ kwakoo nri, a kotaru l'egu, nọ-pheru iya mgburugburu doo ya. ⁴⁹ Jiósèfu kwakọepho ereshi, e metaru l'opfu jasụ ọ kuta l'ikpo, ha g'evevee, nọ l'aguga eze-enyimu. Nri obu kwatakpo paa eka k'ophu a nonyaru; ophu e dejeedu iya l'ekwo. Noo kele ọ buwaa aguta aguta.

⁵⁰ O rwutashia apha okpa-nri ono; Asenatu, nwada Potifera, onye uke ndu Onu nwutawaru iya unwegirima unwoke labo. ⁵¹ Jiósèfu gaa onye ophu bu okpara iya Manase; noo kele ọ sụru: "Chileke mewaru; mu zohaa aphu, tsoru mu nu; bya azohaa okpoku ibe nna mu." ⁵² Onye k'ebọ bẹ ọ guru Ifuremu sụ: "Oo Chileke bu onye meru gẹ ya jaa ajaja l'alì, ya shi nodu eje iphe-ehuka."

⁵³ Apha esaa, nri dụ shii l'alì Ijiputu pho bya abvu. ⁵⁴ Apha esaa k'egu pho bya awata; mbu ọ nwuepho gẹ Jiósèfu pfuru ono; okpa-nri bya lẹ mgboko mgburugburu; ọ buerupho alì Ijiputu bu eka nri dụ. ⁵⁵ Egu meahaepho ndu Ijiputu; ephe je araaru Fero kẹ nri. Fero sụ ndu Ijiputu l'ophu: "Unu jepfufe Jiósèfu. Iphe, ọ sukpooru g'unu mee; unu emee ya!"

⁵⁶ Okpa-nri ono jedzuerupho alì ono; Jiósèfu tughashia ulo eka eedobeje nri reaha ndu Ijiputu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike l'ekameka l'alì Ijiputu. ⁵⁷ Ohamoha l'ophu nodu abyaje l'alì Ijiputu bya azuta Jiósèfu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike lẹ mgboko mgburugburu.

42

Unwunna Jiósèfu eje alì Ijiputu je azuta nri

¹ Jiékopu numaepho lẹ nri dụ l'alì Ijiputu; ọ sụ unwu iya: "?Bu gunu kparu iphe, unu a-nodu elegbaa nwibe unu enya?" ² O sukwapo: "Mu numakwaru lẹ nri dụ l'alì Ijiputu. Unu jekwa eka ono je azutaru anyi nri ilile. Oo ya bu; g'anyi anodu ndzu; g'egu te egbushi anyi."

³ Unwunna Jiósèfu umadzu iri bya atughbunaa jeshia azuta nri l'alì Ijiputu. ⁴ Ophu Jiékopu ekwedu gẹ nwune Jiósèfu, bu Benjaminu tsoru phe. Noo kele ndzu agu iya l'iphe-kpanganga e-me iya. ⁵ O buru iya bu l'unwu Izurelu yi lẹ ndu jeru azuta nri obu; kele okpa-nri ono dukwapo l'alì Kénanu.

⁶ Noo ya; ọ buru Jiósèfu bu ochi-oha ndu Ijiputu ono; tème ọ buru iya anoduje ere ndu alì ono l'ophu nri. Oo ya bu; unwune Jiósèfu byarwutaepho bya eworu iphu kpube l'alì baaru iya eja. ⁷ Ahuma, Jiósèfu ahuma unwunna iya; ọ hube phe ama; bya awataro eme umere g'ọ to madu ndu ephe bu; bya epfuaharu phe opfu ehuka ehuka. Sụ phe: "?Bu awe bẹ unu shi?"

Ephe sụ l'ephe shikwa alì Kénanu bya azuta nri.

⁸ Jiósèfu hubeepho unwunna iya ono ama; obenu l'ephebedua ta ahubeduru yebedua ama. ⁹ O bya anyata nrwo, o rwojeru k'ehu phe pho; bya asu phe: "Unu bu ndu ngge; unu byaru g'unu huma eka alì anyi dụ nyegenyege!"

¹⁰ Ẹphe sù iya: “Waawakwa nnajjuphu; anyibe ndu-ozì ngu bukwa nri bẹ anyi byaru azuta. ¹¹ G'anyi haa shikwa lẹ nna lanu. Anyibe ndu-ozì ngu epfukwa ire-lanu; anyi ta abukwa ndu ngge.”

¹² Ọ sù phẹ: “Ọo ọka; unu byacharu-a g'unu huma ẹka alì anyi dù nyegenyege!”

¹³ Ẹphe sù iya: “Anyibe ndu-ozì ngu dukwa iri l'ẹbo tuko shi lẹ nna lanu buru l'alì Kėnanu. Onye kẹ nwata bẹ ẹphe lẹ nna anyi nọkwa l'unuphu; onye lanu ta anọedu ndzu.”

¹⁴ Jiófẹfu sù phẹ: “Ọo gẹ mu pfuru unu-a bu g'ọ dù; unu bu ndu ngge! ¹⁵ Waa g'ee-shi huta unu ama baa: Ọ -buru-a lẹ Fero nọ ndzu g'ọ nọ iya-a bu g'iphe, mu epfu-a bu eviya l'unu ta abyadu ahata okpa l'ẹka-a tugbua; abudu lẹ nwune unu kẹ nwata bẹ e dutaru bya l'ẹka-a! ¹⁶ Unu zia onye lanu l'ime unu g'o je eduta nwune unu ono; unubẹ ndu ophuu g'unu ha bẹ a-nọdukota lẹ mkporo. Ọo ya bu l'ee-shi nno hua unu ama; maru mẹ ọ bu-a ire-lanu bẹ unu epfu. Teke odumeka l'aamaru l'ọo g'o doru ẹnya lẹ Fero nọ ndzu bu g'ọ bu eviya; l'ọo ndu ngge bẹ unu bu.” ¹⁷ Ọ tuko g'ẹphe ha je atụ-chishikota lẹ mkporo; ẹphe nọ ujiku ẹto.

¹⁸ O -rwua lẹ mbọku k'ẹto; Jiófẹfu sù phẹ: “Unu -mewaa iphe-a, mu abya epfufu-a; mu ahaa unu g'unu nọdu ndzu; kẹle mu bu onye atsù Chileke ebvu. ¹⁹ Unu -sù l'unu bu ndu ire-lanu; unu haa onye lanu lẹ g'unu ha g'ọ nọdu lẹ mkporo; unubẹ ndu ophuu egude nri wojeru ndibe unu, nọ l'unuphu, ẹgu eme. ²⁰ Ọle unu dutafutajekwaru mu nwanna unu kẹ nwata obu; g'e shi ẹgube ono maru l'unu epfu ire-lanu; g'e te egbukwanu unu.” Ẹphe kweta l'ẹphe e-me iya nno.

²¹ Ẹphe nọdu epfugbaru nwibe phẹ sù: “Ọ kwa iphe, anyi meru nwune anyi bẹ aanu anyi aphu iya. Anyi humaru ẹgube aphu, ọ guru kpua anyi teke oorwo anyi g'anyi dobe iya ndzu; obenu l'anyi te eyeduru iya onu. Ọ kwa iphe ono meru g'o gude ejo aphu, dù ẹgube-a byapfuta anyi ntanu-a.”

²² Rúbenu sù: “?Mu ta asuduru unu g'ọ tọ dushi iphe, unu e-me nwata ono; ophu unu eyeduru onu? Nta-a bẹ ishi ọchi iya tų-konuru anyi l'ishi.”

²³ Ẹphe dobesu l'eshi ophu a gbanweru Jiófẹfu opfu agbanwe bẹ ọ tọ numaduru iphe, ẹphe epfu.

²⁴ O wofu iphu l'ẹka ẹphe nọ kwashia ẹnya-mini bya aghachikwaru phe iphu ọzo; bya awata abọ uja eyeru phe ọzo. O zia; a kpufuta Simiyonu l'echilabọ phe; kee ya ẹgbu l'atatiphu phe l'ẹka ono.

²⁵ Jiófẹfu bya asu g'e yejishicharu phe nri l'ẹda phe; teme l'eeyephucharu phe okpoga phe azu l'ẹda phe; teme l'aanu phe nri, ẹphe e-ri l'uzo. A bya emeẹbecharu phe iphemiphe ono; ²⁶ ẹphe bya apata ẹda nri ono nmakobechaa l'eli nkafu-igara phe bya atugbua; ọ buru phe alala.

²⁷ O -rwua l'ẹka ẹphe nọ-zetaru k'akwakwa; onye lanu bya atohashia ẹda iya gẹ ya hata nri nu nkafu-igara iya; okpoga iya nọduwaa l'onu ẹda ono. ²⁸ Ọ sù unwune iya: “Iyii; okpoga mu bẹ a gbekwa yephuru mu azu! Wakwa iya nọ l'ẹda mu-a!”

Meji tsukahụ phe; teme ẹhu nọdu aphukwa phe phọ aphuphu. Ẹphe sù nwibe phẹ: “?Bụ gunu bẹ Chileke meru anyi ẹgube-a?”

²⁹ Ẹphe lwapfuta nna phe Jiékọpu l'alì Kėnanu; ẹphe tuko iphemiphe, nwuru phe nu kọkotaru iya; sù iya: ³⁰ “Onye bu nnajjuphu l'alì ono bẹ pfukwaru anyi opfu ẹhuka ẹhuka; bya emee anyi gẹ ndu byaru ngge l'alì phe. ³¹ Obenu l'anyi suru iya l'anyi bukwa ndu e gude ire phe ẹka; l'anyi ta abukwa ndu ngge. ³² Anyi dukwa unwoke iri l'ẹbo, shi lẹ nna lanu.

Onye lanu ta noedu; onye ke nwata be epe le nnana anyi no l'unuphu le Kenu.

³³ "Noo ya; nnajiuphu ndu ali ono su anyi: 'Waa-a ge mu e-shi maru me unu bu ndu ire-lanu baa. G'anyi haa nwanna anyi onye lanu g'o nodu l'eka ono; anyibe ndu ophuu e-wota nri wojeru ndibe anyi, no l'unuphu, egu eme. ³⁴ O le g'anyi dutaru iya nwanna anyi ke nwata pho. Oo ya bu; ya amaru l'anyi ta abudu ndu byaru ngge; l'anyi bu ndu e gude ire phe eka eviya. Oo ya bu; ya eduru nwanna anyi ono nu-phu anyiazu; anyi ejeahawaro g'o du anyi l'ali-a.' "

³⁵ Epe nodu awufu nri ono l'eda phe; epe huma ekpa okpoga phe g'o nogbaa l'eda phe. Epe le nna phe bya atukocha huma ekpa okpoga ono; ndzu rwuta phe. ³⁶ Nna phe Jieko su phe: "?Unu eme g'unwu mu buebe? Jiosefu ta noedu; ophu Simiyonu anoedu; teme unu nodu emefukwaapho g'unu natafu mu Benjaminu. Mbdua bukpowa oshi ukpara-ehu."

³⁷ Rubenu su nna iya: "Gbu unwegirima ibe mu-a ephenebo; m'o buru le mu te eduphutaduru ngu Benjaminuazu. Woru iya ye mu l'eka; mu eduphutaru ngu iyaazu."

³⁸ Jieko su phe: "Nwa mu te etsodu unu eje-o; kele nwune iya nwuhwaru; o buwaru iya nwekinyi iya. O -nweru ejo-iphe, meru iya l'iphe ozo obu, unu eje obu; unu emee ge mu ga aphu laa maa l'ishi ewo mu-a."

43

Unwunna Jiosefu alaphuazu l'ali Ijiputu

¹ Egu ono nodukwapho eme l'ali Kenu g'oome. ² Ndibe Jieko rigbuepho nri pho, epe shi l'ali Ijiputu gude pho; nna phe su phe: "Unu jebanaa je azutabaaru anyi nri!"

³ Jiuda su iya: "Nwoke ono pfukwaru iya pfushia ya ike su l'anyi ta abakwa ahumaba iphu iya; abudu l'anyi le nwanna anyi obu swi. ⁴ O -buru l'i kweru haaru anyi nwanna anyi ono g'o tsoru anyi be anyi e-jekwa-a je azutaru ngu nri. ⁵ O -bukwanuru l'i ti kwedu g'o je; be anyi te ejekwa; noo kele nwoke ono suru l'anyi ta ahumabaedu iphu iya; m'o budu l'anyi le nwanna anyi ono swi."

⁶ Izurelu su: "?Denu g'o nwuru unu tugburu je epfuaharu nwoke obu l'unu nweru nwanna ozo; shi nno mee; oke iphe-ehuka-a byapfuta mu?"

⁷ Epe su: "?Tobudu nwoke ono jikpaaharu anyi onu le k'ehu anyi; waa k'unuphu ibe anyi? O jiru su: '?Nna unu nokwadu ndzu? ?Unu nwebaaru nwune ozo?' Anyi kwenu 'Ee' bya eyeeru iya onu l'iphe, o jiru. ?Anyi makwanuru l'oo-su g'anyi duta nwanna anyi obu bya?"

⁸ Noo ya; Jiuda su Izurelu, bu nna iya: "Dena mu nwata-a g'anyi l'iya swiru; g'anyi agbeshi jeshia; k'ophu anyibedua; waa gubedua; waa unwu anyi a-tuko nodu ndzu; g'anyi ta nwuhushi. ⁹ Oo mbdua l'a-noduru ngu iya le mkpaleka. O buru mu be ii-kpa ishi iya. Teke mu te eduphutaduru ngu iyaazu; bya apfube ngu l'ataphu; g'o buru mu be aa-nodu ata uta iya jaswaruro. ¹⁰ Ome anyi te eshi teke-a noduta; me anyi ejeakwa mgbo labo lwachawa."

¹¹ Nna phe, bu Izurelu su phe: "O -bukpowaru l'oo egube ono bu g'e mefutaje iya bukwa iphe, unu e-me bu g'unu wota mebyi iphe, kachaa ree, shi l'ali-a yee l'eda unu, unu a-nu nwoke ono. Unu meta nwa manu bamu; waa nwa manu-enu; waa etse; waa manu meru; waa akpuru

oshi pisutasho; waa akpuru oshi alumundu. ¹² Unu wota okpoga mkpola-ochaa, ha g'ophu unu gude ogiya ophuu ugbo labo; kele unu e-je anu-phu phe ophuu, e yeru l'onu eda unu pho azu. ?A maru ?to budu nu emeswe be ephe mesweru iya? ¹³ Ngwa; unu duta nwune unu obu gude jepfu nwoke obu! ¹⁴ Ge Chileke, bu Okwoolemka mee ge nwoke ono phuru unu obu-imemini; k'ophu oo-kwe ge nwune unu ophuu; waa Benjiaminu tuko swiru lwa. O -buru ke mbedua; o -buru l'oo aphu a-tsoru mu; g'o tsowaru mu ro."

¹⁵ Oo ya bu; unwoke ono bya egweta iphe-anunu ono; bya ewota okpoga mkpola-ochaa ugbo labo; bya eduta Benjiaminu; ephe jeshia ali Ijiputu. Ephe rwua bya apfuru l'iphu Jiosefu. ¹⁶ Jiosefu humaepho l'ephe le Benjiaminu swi; o su onye-ozu ulo iya: "Duta ndu ono gude la ibe mu. Unu aphua anu teerii gude shia ite; kele mu l'unwoke-a e-rigbakwa nri-eswe."

¹⁷ Nwoke ono bya emee ge Jiosefu pfuru; bya eduta phe lashia l'ulo Jiosefu. ¹⁸ Ndzu wata agu unwoke ono; kele e dutaru phe je edobe l'ulo Jiosefu. Ephe su: "Iphe, e gude chiru anyi bya edobe l'eka-a a-bukwaru-a k'okpoga mkpola-ochaa pho, e yephuru anyi azu l'eda le mboku ke mbu pho, anyi byaru pho. O kwa iphe, ocho bu iphe, oo-su l'anyi meru kobe anyi opfu; mee anyi ohu iya; anyi le nkafu-igara anyi."

¹⁹ Noo ya; ephe jepfu onye-ozu Jiosefu l'onu mgbo ulo ono bya asu iya: ²⁰ "Jiko nnajiuphu; g'anyi byaru ogiya ophuu bya azuta nri; ²¹ be anyi lashiaru bya ejerwua l'ulo ndu ije; anyi jeshia atoha eda anyi; bya ejeshia ele enya; okpoga onyemonye nodugbawa l'onu eda iya. Mbu; okpoga anyi obu hachaepho g'o ha. Nta-a be anyi gudekwa iya wophuta azu. ²² Anyi gudefukwapho okpoga ozo, anyi e-gude zutaba nri. Anyi ta amakwa onye woru okpoga anyi ono yephuru anyi azu l'eda."

²³ O su phe: "G'ehu dukwa unu guu! Ge ndzu ta agushi unu! Oo Chileke unu; waa ke nna unu be yeru okpoga l'eda unu. Mu natakwaru-a okpoga unu ogiya ono." O je atufuta Simiyonu duta byapfuta phe.

²⁴ Onye-ozu Jiosefu duta ndu ono je edobe l'ulo Jiosefu ono; bya ekee phe mini; ephe kwoo okpa; bya anu nkafu-igara phe nri. ²⁵ Ephe bya akwakobe iphe, ephe gude, ephe a-nu Jiosefu-a; mbu iphe, ephe a-nu iya me o lwaepho l'eswe; kele ephe numaru l'oo l'eka ono be ephe e-ri nri.

²⁶ Jiosefu lwaepho unuphu; ephe wota iphe, ephe shi l'unuphu gude, ephe a-nu iya woru nu iya; ephe buaru iya iphu l'ali gude phozeru iya. ²⁷ O bya ajiebekpo phe g'ephe du su phe: "?Denu ge nna unu nwoke ogerenya-a, unu pfuru mu opfu iya-a du? ?O dzukwadu-a ndzu?"

²⁸ Ephe su iya: "Onye-ozu ngu, bu nna phe be nokwa-a ndzu; teme eh du dukwa iya pho ree." Ephe bya ephoze ishi baaru iya aja.

²⁹ O bya apalia enya bya ahuma nwune iya, bu Benjiaminu, onye ophu nene iya nwukpooru gedegede. O su: "?Bu nwune unu ke nwata, unu pfuru mu opfu iya obu baa?" O su iya: "Nwa mu; ge Chileke meeru ngu eze-iphe-oma!" ³⁰ Imemini nwune iya ono du iya. Jiosefu tugbua egwegwa; je ach oeka oo-nodu raa ekwa. O bahu le mkpulabo iya je anodu raa ekwa obu.

³¹ O swachaepho iphu; o lufuta ozo; bya egude eka l'obu su g'e wotaru phe nri-a.

³² E doberu Jiosefu nkiya iche; bya edoberu unwunna iya phe nkephe iche; bya edoberu ndu Ijiputu, ephe l'iya erigba nri nkephe iche; noo kele ndu Ijiputu be ephe le ndu Hiburu te erigbabejedu nri; kele o bu ebyi l'ali Ijiputu. ³³ Ndu ono be e doru; ephe gharu Jiosefu iphu; doo phe g'ogerena

phẹ becharu. A -gbẹ l'okpara jasụ l'onye ophu bụcha nwata. Ẹphe ghachaa ẹnaya lee nwibe phẹ gude goshi g'ọ dọ-be phẹ biribiri. ³⁴E shiẹpho lẹ teburu kẹ Jiósẹfu hẹe phẹ iphe. Oke-iphe kẹ Benjaminu gude ọzo oke ise kachaa kẹ ndu ophuu shii. Ẹphe tuko tsoru Jiósẹfu ria nri; bya angua g'ọ dọ phẹ.

44

Okoro mkpọla-ọchaa Jiósẹfu

¹ Noo ya; Jiósẹfu sụ onye-ozị ọlo iya: “Je akwajishichaaru ndu ono nri l'ẹda phẹ; ọo ẹpho g'ẹphe a-dụ ike vuru bẹ ii-yeru phẹ; tẹme l'iiyephuchaaru onyemonye okpoga iya azụ l'ọnu ẹda iya. ²L'iiwota okoro mkpọla-ọchaa mu ono woru ye l'ọnu ẹda onye kẹ nwata; tẹme wakwaphọ okpoga, o gude bya azuta nri.” O bya emee gẹ Jiósẹfu pfuru iya.

³Nchi bọhuepho; ndu ono tųgbua lasha; yẹe nkapfu-igara phẹ. ⁴Ẹphe shi lẹ mkpukpu ono tųgbua; ọle ẹphe teke atųgbu-mihudu lẹ teke Jiósẹfu sụru onye-ozị iya: “Chipyabe ndu ono nta-a; teke ị gbapfueru phẹ phọ; sụ phẹ: ‘?Denu g'ọ nwuru unu gude ẹjo-iphe pfa ụgwọ iphe-oma, e meru unu? ⁵?Tọbudu okoro, nnajiuphu mu anguje mini; tẹme ọ nọdu egudeje iya aphụ ophulanya bẹ unu gude nno? Iphe ono, unu meru ono bụkwa ẹjo-iphe bẹ unu meru!’ ”

⁶O gbapfu phẹ bya eworu iphe ono pfushikotaru phẹ. ⁷Ẹphe sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru gube nnajiuphu anyi pfuru iphe, dọ nno? Tụswekwa! Anyibe ndu-ozị ngu ta adukwa onye turu ama eme iphe, dọ nno! ⁸Tẹme anyi shi l'alị Kėnanu wolatakwaruro unu okpoga, anyi humaru l'ọnu ẹda anyi. ?Denu g'anyi e-shi zita mkpọla-ododo; ọzoo k'ọcha l'ulo ibe nnajiuphu ngu? ⁹O -buru l'ọ duru onye lanu l'ime anyibe ndu-ozị ngu, a humaru iya l'iphe iya; g'e gbua onye obu egbugbu; anyibe ndu ophuu abukpooruro ohu gube nnajiuphu anyi.”

¹⁰O sụ phẹ: “O dọ ree; g'ọ dọ g'unu pfuru. Onye a humaru, gude iya nọ bẹ a-buru ohu mu; unubẹ ndu ophuu ta adukwa onye bya ata unu uta.”

¹¹Onyenonu bya ezia ẹda iya l'alị ẹgwegwa; bya atọhaa ya. ¹²Onye-ozị ono bya awata iya achọcho; shi l'onye ophu bụcha ọgerenya jasụ l'onye ophu bụcha nwata. A huma okoro ono l'ẹda Benjaminu. ¹³Ẹphe woru uwe phẹ gbajashia bya ebogbaa nkapfu-igara phẹ ivu phẹ; bya adakobe laphushia azụ lẹ mkpukpu ono.

¹⁴Jiósẹfu nọdukwadu l'ulo teke Jiuda yẹe unwunna iya bataru; bya azeephọ kẹ bẹe l'atatiphu iya. ¹⁵Jiósẹfu sụ phẹ: “?Denu g'ọ nwuru unu meru iphe, dọ nno? ?Unu ta amadu l'onye gbaru gẹ mu aphuje ophulanya?”

¹⁶Jiuda sụ: “?Bụ gunu bẹ anyi a-dụ ike pfaaru gube nnajiuphu mu? ?Denu g'anyi e-shi sụ l'anyi pfuberu-eka-oto? Chileke mewaru g'ẹjo-iphe ndu-ozị ngu gbafuta iphe. Anyi bụwaa ohu gube nnajiuphu anyi; anyibedua; waa onye a humaru okoro ono l'ẹka.”

¹⁷Obenu lẹ Jiósẹfu sụru: “Tụswekwa! Mu ta abyakwa eme iphe, dọ nno; ọo onye a humaru okoro ono l'iphe iya bẹ a-buru ohu mu. Unubẹ ndu ophuu lashikporo lẹ chiriri werere lapfu nna unu.”

¹⁸Noo ya; Jiuda bya ejepfu iya bya asụ iya: “Gube nnajiuphu mu; kwenu gẹ mube onye-ozị ngu pfuru nwakpuru opfu lanu ye gube nnajiuphu mu lẹ nchi. Ọo eviya l'unu lẹ Fero bụwaa iphe lanu; ọle jiko nọ; g'umere mube onye-ozị ngu te emeshi nọ g'ẹhu ghua ngu egu. ¹⁹Gube nnajiuphu mu jiru anyibe ndu-ozị ngu sụ: ‘?Unu nweru nna; waa nwune ọzo tọ?’

²⁰Anyi sụ gube nnajiuphu mu lẹ nna anyi bụkwa nwoke ọgerenya; tẹme

l'ò nweru nwata okoro, a nwuru iya lẹ nka. Nwune iya nwuhuwaru; ọ buwaru yebedua nwẹkinyi iya ghuduru l'epho ne iya; teme nna iya ye iya obu shingushingu.

²¹ “Tobudu iya bu; i sụ anyibe ndu-ozì ngu g'anyi dutaru ngu iya g'ì hụma. ²² Anyi sụ gube nnajiuphu anyi lẹ nwata ono ta atugbukwa atugbu l'ẹka nna iya nọ. Ọ -buru l'ọ tugburu bẹ nna iya a-nwuhukwa. ²³ Obenu l'ì sụru anyibe ndu-ozì ngu: ‘Ọ -buru lẹ nwune anyi kẹ nwata te etsoduru anyi bya ẹka-a bẹ anyi ta ahumabaedu iphu ngu.’ ²⁴ Anyi laphuepho azu lapfu onye-ozì ngu, bu nnana anyi. Anyi bya epfuaru iya iphe, gube nnajiuphu anyi pfuru.

²⁵ “Noo ya; nna anyi sụ: ‘Unu tugbua je azutaba nri!’ ²⁶ Anyi sụ iya: ‘Anyi te ejekwa; abudu lẹ nwanna anyi kẹ nwata bẹ anyi ẹya swi; ọo ya bu anyi eje; kele anyi ta ahumabaedu iphu nwoke ono; abudu l'anyi lẹ nwanna anyi kẹ nwata swi.’

²⁷ “Onye-ozì ngu, bu nna anyi sụ anyi: ‘?Ọ kwa l'unu maru-a lẹ nyee ya bu unwegirima unwoke labo b'ọ nwutaru. ²⁸ Ọphu onye lanu anọedu; mu sụ l'anu-egbudu lajashwaru iya; e -shi teke ono ọphu mu ahumabaeduru iya. ²⁹ Ọ -buru l'unu dutafuaru onye ọwa tugbua; iphe-kpanganga -mee ya bẹ unu e-mekwa g'ishi ewo mu gude aphu kpuba l'ali.’

³⁰ “Ọo ya bu; ọ -buru lẹ nwata ono te etsodu anyi laphu azu jepfu onye-ozì ngu, bu nna anyi; teme ọ -buru lẹ nna anyi, bu onye wotawaru ndzu nkiya tuswia lẹ kẹ nwata-a ³¹ humaru l'anyi lẹ nwata ono ta aswidu bẹ ọo-nwuhukwa. Anyibe ndu-ozì ngu e-shi nno mee gẹ nna anyi guru aphu gude ishi ewo iya kpuba l'ali; ³² kele mube onye-ozì ngu nọ-dokwaru nwata ono l'itumo l'ẹka nna mu. Mbụ lẹ mu sụru nna mu lẹ teke mu te eduphutaduru iya ya azu; g'ọ buru mu bẹ aa-nodu ata uta iya jaswaruro.

³³ “Ọo ya bu; jiko gẹ mube onye-ozì ngu nọ-chinuru nwata ono l'ẹka-a buru ohu ngu. Haa nwata ono g'ephe l'unwune iya ndu ọphuu swiru lashia; ³⁴ kele-a; ?denu gẹ mu e-shi lapfu nna mu; m'ọ buru lẹ nwata ono bẹ anyi l'iya ta aswidu? Jiko te ekwekwa gẹ mu je ahuma egube aphu, a-tsoru nna mu!”

45

Jiosefu eme g'unwunna iya maru iya

¹ Noo ya; ọphu Jiosefu adudu ike sede onwiya ọzo l'ataphu iphe, bu ndu-ozì iya, pfu-kuberu iya nu. O chia mkpu; sụ: “Unu mee g'onnyemone tugbua lufu l'ataphu mu!” A tuko wufu; ọphu ọ dudu onye ephe l'iya nokwadu l'ẹka ono. Tobudu iya bu; Jiosefu gbẹ teke ono bya emee g'unwunna iya maru onye ya bu. ² Ọ bya arashikpo ẹkwa ike k'ọphu ndu Ijiputu numaru iya; teme ndibe Fero numakwa iya pho.

³ Jiosefu sụ unwunna iya ono: “Ọ kwa mbedua bu Jiosefu obu! Mbua-a; ?nna mu nokwadu ndzu to?” Ọphu unwunna iya adudu ike ye onu yeru iya; noo kele ndzu rwupyaberu phe l'ataphu iya.

⁴ Noo ya; Jiosefu sụ unwunna iya: “Unu jiko kpiritaru mu ntse!” Ephe kwe hm bya akpiritaru iya ntse. Ọ sụ phe: “Ọ kwa mbedua bu nwanna unu, bu Jiosefu; onye ọphu unu reru; e gude iya lashia ali Ijiputu-a. ⁵ Ọle g'aphu te jishi unu obu; ọphu ẹhu anodushi egbu unu egbu l'unu reru mu; noo kele ọo gẹ mu dzọ unu ndzu meru g'o gude Chileke zia mu gẹ mu vuru unu ọzo. ⁶ Ọkpa-nri mewaru apha labo l'ali-a; teme l'ime apha ise, abya nu bẹ ọ to dudu onye a-kobe iphe l'ali; ọphu ọ buru k'akpata iphe, shi iya nu. ⁷ Obenu lẹ Chileke ziru mu gẹ mu vuru unu ọzo; k'ọphu mu

e-me g'awa unu phodu le mgboko; waa ge mu a-dzota ndzu unu l'uzo, du biribiri.

⁸ “Oo ya bu le-a; o to bukwa unubedua ziru mu ge mu bya l'eka-a; o kwa Chileke. Teme o buru iya meru mu onye akpo-zijeru Fero uzo; bya emee mu onye elekota ibe iya l'ophu; waa onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu. ⁹ Nta-a bukwa g'unu tugbua egwegwa lapfu nna mu je asu iya le mube nwa iya, bu Jiosesu sukwaru le Chileke mewaru mu nnajiuphu ndu Ijiputu l'ophu. G'o lwatashikwa lwapfuta mu; g'o to jekwa akpo upfu; ¹⁰ l'eka oo-buru bu l'ali Goshenu; l'eka oo-no-kube mu ntse; yebedua yee unwegirima ibe iya; waa unwu nwanwa iya; waa aturu iya; waa eswi iya; mewaro iphemiphe, o nwekpuru enweru g'o ha. ¹¹ L'oo-buru l'eka ono; mu a-zu iya; noo kele apha ise, egu e-mefua nokwadu l'iphe. Odumeka be okpa-nri a-dapfukwa yebedua yee ndibe iya l'ophu; waa iphemiphe, o nwekpuru enweru g'o ha.

¹² “Unubedua humawaru l'onwunu; teme nwune mu Benjaminu humakwapho l'oo mbedua epfu opfu eyeru unu eviya. ¹³ Unu kokotaru nna mu k'egube ubvu, a kwaberu mu l'ali Ijiputu; teme waa k'iphemiphe, unu humakotaru l'onwunu. Unu je egwegwa je edutaru mu nna mu!”

¹⁴ Noo ya; o gbakua nwune iya, bu Benjaminu eka l'olu bya awaa ekwa; Benjaminu bya azukobe iya wata ara ekwa nkiya. ¹⁵ O bya etsutsua unwune iya ono onu g'ephe ha; bya araru ekwa kpua phe. E mecha; ephe l'unwune iya ono wata abo uja.

¹⁶ Noo ya; nzi ono rwuepho l'ibe Fero l'unwunna Jiosesu byaru; eh tu tsoo Fero yee ndu-ozu iya g'ephe ha utso. ¹⁷ Fero su Jiosesu: “Pfuaru unwunna ngu su phe g'ephe wota ivu phe tukobe l'eli anu phe gude lashia ali Kenu ¹⁸ je eduta nna phe; waa ndibe phe l'ophu gude lwapfuta iya. Mu a-nu phe ali Ijiputu eka kachaa ree. Mbulembu l'oo eguru iphe, shi l'ali ono be ephe a-nodu eri. ¹⁹ Teme l'isukwa phe pho g'ephe pata ugbo-inya ndu Ijiputu gude pata unwegirima phe; yee unyomu phe; waa nna phe gude bya. ²⁰ Su phe g'ephe ta ayoshi oshi k'eku phe; noo kele iphe, kachaa ree l'ali Ijiputu bu nkephe.”

²¹ Unwu Izurelu bya emee nno. Jiosesu bya anu phe ugbo-inya, du ge Fero pfuru; bya anukwa phe pho nri, ephe e-ri l'ije ono. ²² O bya anuchaa phe uwe ophu. O be le Benjaminu; o nu iya ekpa mkpola-ochaa eto; waa uzo uwe ise. ²³ Iphe, o nuru g'a nu nna iya bu: Nkapfu-igara iri, e dojiru iphe, kachaa ree le Ijiputu edoji; teme waa ne nkapfu-igara iri, e dojiru ereshi; waa buredi; mewaro iphe ozo, bu iphe, nna iya e-rije l'uzo teke oo-nodu abya. ²⁴ Oo ya bu; o zia unwunna iya ono g'ephe tugbua lashia. O su phe g'ephe ta swokwa uswo l'uzo.

²⁵ Oo ya bu; ephe shi l'ali Ijiputu tugbua lapfushia nna phe, bu Jiekopu l'ali Kenu. ²⁶ Ephe su iya: “Jiosesu nokwa ndzu! Mbulembu l'oo yebedua bu onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu.” O tufu Jiekopu eh; ophu o kwetaduru l'oo eviya. ²⁷ Obenu l'ephe bya atukoephe iphemiphe, Jiosesu pfuru phe pfushikota; o humaephe ugbo-inya, Jiosesu nuru g'e gude bya apata iya; unme lwa nna phe azu l'oru iya. ²⁸ O su: “Nta-a be mu kwetawaru le nwa mu Jiosesu nokwadu ndzu. Mu e-je ahuma iya enya teme mu anwuhu.”

46

Jiekopu ala Ijiputu

¹ Noo ya; Izurelu bya egweta iphe, bu nkiya tugbua. O rwuepho mkpukpu Biye-Sheba bya egweeru Chileke nna iya, bu Ayizaku ngweja.

2 Noo ya; Chileke bya epfuru opfu yeru Ízurelu l'enyashi shita l'ophulenyanya sù iya: "Jiékoṗu! Jiékoṗu!"

Ọ za iya ẹnu. 3 O sù iya: "Ọo mbedua bụ Chileke; mbụ Chileke kẹ nna ngu phẹ." Sù: "Gẹ ndzụ ala Ijiputu ta agushi ngu; noo kẹle mu e-me ngu g'i bụru ọha, parụ ẹka l'ẹka ono. 4 Mu e-tsoru ngu je alì Ijiputu; ẹme mu eduphutakwa ngu phọ azụ ọzo. Ẽme ọo Jiósefu ono gẹdegede a-nọdukpo swiru ngu teke ịi-nwuhu."

5 Noo ya; Jiékoṗu parụ Biye-Sheba haa tughua. Ụnwu Ízurelu bya apata nna phẹ, bụ Jiékoṗu; waa ụnwu phẹ; waa unyomu phẹ l'ugbo-inya ono, Fero nuru g'e gude pata iya ono. 6 Ẹphe rwutakwaphọ iphe-edobe phẹ; waa ẹku, ẹphe setarụ l'alì Kénanu. Jiékoṗu yẹ oshilokpa iya l'ophu lasha Ijiputu. 7 Ọ bya edutakwaphọ ụnwu iya nwoke; waa ụnwu nwanwa iya nwoke; waa ụnwu iya nwanyi; waa ụnwu nwanwa iya nwanyi. Ọ tuko iphe, bukota awa iya l'ophu rwuta gude lasha Ijiputu.

8 Waa ẹpha ụnwu Ízurelu, larụ alì Ijiputu baa; mbụ Jiékoṗu; yẹ oshilokpa iya:

Rúbenu, bụ okpara Jiékoṗu.

9 Ụnwu kẹ Rúbenu bụ Hanoku; waa Palu; waa Hezuronu; waa Kami.

10 Ụnwu kẹ Simiyonu bụ Jimelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; ẹme waa Shawulu; onye ọ nwuru; mbụ nwanyi, shi l'alì Kénanu.

11 Ụnwu kẹ Lívayi bụ Geshonu; waa Kohatu; ẹme waa Merari.

12 Ụnwu kẹ Jiuda bụ Ẹru; waa Onanu; waa Shela; waa Pérezu; waa Zera. Ẹru waa Onanu tuko nwushihuwa l'alì Kénanu. Ụnwu Pérezu bụ Hezuronu; waa Hamulu.

13 Ụnwu kẹ Isaka bụ Tola; waa Puwa waa Jioṗu; ẹme waa Shimuronu.

14 Ụnwu kẹ Zebulun bụ Sereḍu; waa Elonu; ẹme waa Jahulelu.

15 Ndu ono g'ẹphe ha bụ ụnwu, Lii nwutaru Jiékoṗu lẹ Padanu-Arámu; a -gufukwa Dayina, bụ nwa iya nwanyi. Ụnwu nwa nwoke iya ono yẹ kẹ nwanyi dū umadzu ukporo l'iri l'eto mkpakota iya.

16 Ụnwu kẹ Gadu bụ Zefonu; waa Hagi; waa Shuni; waa Ẹzubonu; waa Eri; waa Arodi; ẹme waa Areli.

17 Ụnwu kẹ Asha bụ Imuna; waa Ishiva; waa Ishivi; ẹme waa Beraya. Nwune phẹ kẹ nwanyi bụ Sera. Ụnwu Beraya bụ Heba; waa Malukelu.

18 Ndu ono bụ ụnwu, Zilipa, nwutaru Jiékoṗu; mbụ onye Lebanu kuru nū nwa iya nwanyi, bụ Lii g'ọ bụru ohu iya. Iphe, ẹphebedua tukoru dū bụ umadzu iri l'ishii.

19 Ụnwu, Rechielu, nyee Jiékoṗu bụ Jiósefu yẹ Benjiaminu. 20 L'alì Ijiputu bẹ Jiósefu nọ nwuta Manáse waa Ifuremu. Ọ bụru nwanyi, nwuru Jiósefu unwegirima ono bụ Asenatu, bụ nwada Potifera onye ishi-uke ndu Onu.

21 Ụnwu kẹ Benjiaminu bụ Bela; waa Beka; waa Ashibelu; waa Gera; waa Nemanu; waa Ehi; waa Roshi; waa Mupimu; waa Hupimu; ẹme waa Arudu.

22 Ndu ono bụ ụnwu, Rechielu nwutaru Jiékoṗu. Ẹphe dū umadzu iri l'eno lẹ mkpakota iya.

23 Nwa kẹ Danu bụ Hushimu.

24 Ụnwu kẹ Nafutali bụ Jiahuzelu; waa Guni; waa Jieza; ẹme waa Shilemu.

25 Ndu ono bụ ụnwu, Biliha, nwutaru Jiékoṗu; mbụ onye Lebanu kuru nū nwa iya nwanyi, bụ Rechielu g'ọ bụru ohu iya. Ẹphe dū umadzu ẹsaa lẹ mkpakota iya.

²⁶ Ndu tso Jiékpóu laa Ijiputu; a -gufukwa unyomu unwu iya; mbu ndu ophu bu oshilokpa iya gedegede du umadzu ukporo eto l'umadzu ishii. ²⁷ A -bya eyekobe iya unwu labo ke Jióséfú, a nwutaru Jióséfú le Ijiputu; oshilokpa Jiékpóu, laru Ijiputu du umadzu ukporo eto l'iri le mkpakota iya.

²⁸ Noo ya; Jiékpóu bya ezifu Jiuda g'o vuru uzo jepfu Jióséfú; je eduta iya g'ephe dzuda l'alí Goshenu. Ephe jee jasú l'alí Goshenu obu; ²⁹ Jióséfú byanu edozichaa ugbo-inya iya; bya ejeshia alí Goshenu ge yele nna iya, bu Ízurelu dzuda. O bya egoshi iya onwiya bya agbakua ya eka l'olu; kukua ya l'olu l'eka ono wata ekwa; raa ya noo odu.

³⁰ Ízurelu su Jióséfú: "Ge mu nwuhwaro nta-a; eshi ophu mu gudewaa enya mu ephenebo huma l'i nokwadu-a ndzu!"

³¹ Noo ya; Jióséfú su unwunna iya; waa ndibe nna iya l'ophu: "Mu jepfu Fero je asu iya l'unwunna mu; waa ndibe nna mu l'ophu, shi buru l'alí Kénanu be lwapfutawaru mu nu. ³² Ndu ono bu ndu eche aturu; mbu l'ephe bu ndu azu iphe-edobe; teme waa l'ephe tukowa iphe phe; mecha aturu phe; me eswi phe; mekpoo iphe phe g'o ha rwuta. ³³ Teke Fero kuru unu bya asu: "?Bu gunu bu akanya, unu maru esese?" ³⁴ Unu sukwa iya l'unube ndu-ozí iya shikwa teke unu bu nwata buru ndu azu iphe-edobe; egube ge nna unu oche phe shihawaa butaru iya. Oo ya bu l'eekwe g'unu buru l'alí Goshenu; noo kele ndu eche aturu du ndu Ijiputu ashi."

47

¹ Jióséfú bya jepfu Fero je asu iya: "Nna mu yee unwunna mu; waa aturu phe; waa eswi phe; yee iphe, ephe nweru enweru g'o ha be shiakwa l'alí Kénanu byarwuta Goshenu." ² O bya ahota unwunna iya ono umadzu ise; bya eduru phe jepfu Fero.

³ Fero bya ajia unwunna Jióséfú su phe: "?bu gunu bu akanya, unu maru esese?"

Ephe su Fero: "Anyibe ndu-ozí ngu bukwa ndu eche aturu. O kwapho egube ono bu ge nna anyi oche phe shi bukwaru iya pho." ⁴ Ephe sukwa iya pho: "Anyi byaru ebutota l'eka-a; noo kele okpa-nri paru eka l'alí Kénanu; ophu aturu anyibe ndu-ozí ngu enwedu eka oo-taje nri. Jiko hanaa g'anyibe ndu-ozí ngu buru l'alí Goshenu."

⁵ Fero su Jióséfú: "Nna ngu; waa unwunna ngu byapfutaakwaru ngu. ⁶ Teme alí Ijiputu buwaru ngu be o no l'eka. Hata eka kachaa ree l'alí-a woru nu nna ngu; yee unwunna ngu g'ephe buru. Mbu-a; woru alí Goshenu nu phe g'ephe buru. O -buru l'i maru ndu ophu ejeshi ozi ike l'echilabo phe l'iimee phe ndu a-noduje echeru mu iphe-edobe nkemu."

⁷ Noo ya; Jióséfú bya eduta nna iya, bu Jiékpóu; bya eduru jepfu Fero. Jiékpóu bya agoru onu-oma nu Fero; ⁸ Noo ya; Fero bya asu Jiékpóu: "I nowaru apha ole?"

⁹ Jiékpóu su Fero: "Apha, mu nowaru le mgboko be rwuakwaru ukporo apha ishii l'apha iri. Apha, mu nowaru hakwa nwanshii; ole oo epho iphe-ehuka be mu gude ejeje; o nodu eme ge mu ta no-rwu ge ndiche mu phe no-rwuru le mgboko." ¹⁰ Jiékpóu bya agoru Fero onu-oma; bya aburu iya atugbu.

¹¹ Oo ya bu; Jióséfú bya emee ge nna iya; waa unwunna iya buru le Ijiputu. O nu phe alí Ijiputu eka kachaa ree g'ephe buru, bu iya bu alí Ramesesu, bu egube Fero suru g'o mee ya. ¹² Jióséfú nodu azukwapho

nna iya; waa unwunna iya; waa iphe, bukota ndibe nna iya l'ophu le nri. Oo epho g'unwegirima phe habe bu g'oonu-bejeru phe nri.

Jiosefu yele okpa-nri ono

¹³ Nri bvukotawa l'ali ono mgburugburu; noo kele egu ono paru aka. Ali Ijiputu me ali Kenanu toko gbajoshihu; o buru shita l'okpa-nri ono.

¹⁴ Ndu Ijiputu; yee Kenanu toko okpoga, no l'ali phe gude pfu-gbua Jiosefu aswa nri, epe zutaru. Jiosefu vutakota okpoga ono je akube l'ulo Fero.

¹⁵ Okpoga ndu Ijiputu yee Kenanu -bvuepho; ndu Ijiputu lwapfuta Jiosefu bya asu iya: "Nu anyi nri! ?Denu g'o nwuru anyi a-nodu l'ataphu ngu nwushihu? Okpoga anyi be anyi kpagbuakwaru le nri."

¹⁶ Jiosefu su phe: "Eshi ophu okpoga unu bvuaru; unu kputajenuru mu iphe-edobe unu; ge mu gude ree unu nri." ¹⁷ Oo ya bu; epe nodu akputajeru Jiosefu iphe-edobe phe; mbu inya phe; me aturu phe; me egu phe; me eswi phe; me nkafu-igara phe. O nodu egudeje nri gbanweta phe iphe-edobe phe; shi nno zukota phe apha ono l'ophu.

¹⁸ Apha k'ono -bvuepho; epe byapfuta iya l'apha ophu tsotaru iya nu bya asu iya: "Anyi te ewohakwaru gube nnajiuphu anyi iphe l'eshi ophu okpoga anyi bvuaru; teme iphe-edobe anyi bukotawaru nkengu; nta-a te nwehekwa iphe, anyi e-gude pfua gube nnajiuphu anyi; abudu ishi onwanyi; waa ali anyi kpoloko. ¹⁹ ?Denu g'o nwuru anyi a-nodu l'ataphu ngu nwushihu; anyibedua l'ishi onwanyi; waa ali anyi? Zua ali anyi; waa ishi onwanyi; gi nuje anyi nri. G'ali anyi buwaruro ke Fero. Teme anyibedua l'ishi onwanyi abukwarupho ohu iya. Nu anyi akpuru iphe-akuku; g'anyi ta nwuhushi; k'ophu ali-a ta abuduru echiegu."

²⁰ Noo ya; Jiosefu bya azutakotaru Fero ali Ijiputu l'ophu. Ndu Ijiputu g'ephe ha rekota ali phe; noo kele egu ono shi menuka phe. Ali ono bukotaru ke Fero. ²¹ Jiosefu mee ndu Ijiputu; shita l'ishi iya ophuu jasu l'ishi iya ophuu ohu. ²² Ali lanu, o zuduru l'ali ono l'ophu bu ali ndu-uke; noo kele oo Fero anu phe nri. Teme nri k'ono, Fero eketaje nu phe ono nodu asujeru phe. Noo iphe, meru g'o gude ophu epe ereduru nkephe.

²³ Jiosefu su phe: "Eshinu mu zuru unu; waa ali unu ntanu-a nu Fero; wakwa akpuru-iphe, unu a-kobe l'ali baa. ²⁴ Ole unu -kpatachae ya pho; unu keje iya uzo ise nu Fero oke lanu. Uzo eno k'ophuu be unu e-dobe g'o buru ophu unu a-kophu azu l'ali. Teme o bukwaru iya pho be unu; waa ndu unu l'ephe bu; waa unwegirima ibe unu e-rije."

²⁵ Epe su iya: "I dzoru anyi ndzu! Jiko g'anyi du gube nnajiuphu anyi l'obu! Anyi a-bukpooruro ohu Fero."

²⁶ Jiosefu bya eworu ekemu tua l'ali Ijiputu. Teme ekemu ono be eemekwa byasu ntanu-a. O suru l'oke lanu l'uzo ise l'iphe, a kpataru l'opfu be aa-nuje Fero. O buepho ali ndu-uke be ta abudu ke Fero kpoloko.

²⁷ Ndu Izurelu bya eburu l'ali Ijiputu l'ali Goshenu. Epe buru l'eka ono daa eku; bya azua ka l'otu.

²⁸ Jiekopu bua l'ali ndu Ijiputu mgarapha iri l'esaa; jasu teke o no-rwuru mgarapha ukporo esaa l'apha esaa. ²⁹ O rwujeepho Izurelu l'anwuhu; o kua nwa iya, bu Jiosefu bya asu iya: "O -buru l'i yeru mu obu; jiko chinuru aka ye mu l'ehe riaru mu angu; l'ii-goshi mu l'i yeru mu obu bya aburu onye apfushije ike l'iphe, i pfuru; l'i tii lidu mu l'ali Ijiputu. ³⁰ Mu -nwuhuepho lapfu nna mu oche phe; patakwa mu pafu l'ali Ijiputu je elia mu l'eka e liru ephebedua!"

Jiosefu su iya: "Mu e-mekota g'i pfuru."

³¹ Ọ sụ iya g'o riaru iya nte l'oo-me iya. Jiósefu bya eriaru iya nte ọbu. Jiékọpu zẹ l'iphe-azẹe ya phoze ishi gude baarụ Chileke eja.

48

Ọnu-ọma, Jiékọpu agọ anụ Manáse; waa Ifuremu

¹ Noo ya; o be ujiku lanụ; g'iphemiphe ono mechaarụ; a bya ezia Jiósefu lẹ nna iya bẹ iphe emekwa. O duta unwu iya ẹphenebo; Manáse; waa Ifuremu gude jeshia. ² A sụepho Jiékọpu: “Ọ kwa Jiósefu nwa ngu byapfutaru ngu nta-a.” Ọ rọkota ike; bya agbeshi nọdu anọo l'iphe, ọo zeje azẹe.

³ Jiékọpu sụ Jiósefu: “Chileke, bụ Ọkwoolemka byapfutakwaru mu lẹ Luzu, nọ l'alị Kénanu; bya agọru ọnu-ọma nụ mu l'ẹka ono; ⁴ sụ mu: ‘Lekwa; mu e-me ngu g'i zụa azụzụ; bya emee g'unu du l'otu. Mu e-me ngu g'i bụru ọha ẹka ngu; tẹme mu anụ ngu alị-a g'ọ bụru oke-iphe oshilọkpa ngu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịmimii.’ ”

⁵ Jiékọpu sụ iya: “Unwegirima labọ, ị nwutaru l'alị Ijiputu tẹme mu bya phọ; mbụ Ifuremu waa Manáse bẹ mu wotaru g'unwu, mu nwuru l'onwomu; ẹgube Rúbenu; waa Simiyonu bụ unwu mu ono. ⁶ Unwu ọzo, aa-gbẹ nta-a nwutaru ngu a-buru unwu nkengu. Oke alị ọphu ẹphebedua a-hata bẹ e-shi l'ẹka unwune phẹ, bụ Ifuremu; waa Manáse. ⁷ Gẹ mu shi alị Padanu alwa bẹ aphụ jiru mu obu teke Rechielu nwuhuru l'alị Kénanu g'anyi nọkwadu lẹ gbororo lẹ mgboru alị Ifurata. Mu woru iya lia l'aguga ọzo; l'alị Ifuratu, bụ iya bụ Bẹtulehemu.”

⁸ Ízurelu hụma unwu Jiósefu bya asụ iya: “?Bụ ndu ole baa?”

⁹ Jiósefu sụ nna iya: “Ọ kwa unwu, Chileke nuru mu.”

Ízurelu sụ iya: “Dutaru mu phẹ gẹ mu gọru ọnu-ọma nụ phẹ.”

¹⁰ Teke ono bẹ Ízurelu aphuwaa ragaraga; kele ọ kahwaru. Ọ too phurweedu aphurwe. Jiósefu duritaru iya unwu iya ono ntse; nna iya bya etsutsua phẹ ọnu; bya anmata phẹ akpa.

¹¹ Ízurelu sụ Jiósefu: “Mu te eshikwa arikwadu lẹ mu e-mecha hụmaba ngu akpuru-ẹnya ọzobaa; Chileke mechaa bya ahaa mu; mu hụmafua unwu ngu yekobe iya.”

¹² Jiósefu bya eduritaru phẹ lẹ mgboru ikpere nna iya; bya ephureta kpube iphu l'alị. ¹³ Noo ya; Jiósefu bya esekputa ẹphenebo l'ẹka. Ifuremu bẹ o sekpu l'ẹkutara; ọ nọdukwanu Ízurelu l'ẹkicha; o sekpuru Manáse l'ẹkicha; ọ nọdu Ízurelu l'ẹkutara. O gude phẹ ẹgube ono byakube Ízurelu ntse. ¹⁴ Obenu lẹ Ízurelu byaru l'agọru ọnu-ọma nụ phẹ; ọ gbanga ẹka iya ẹphenebo; woru ẹkutara iya byabẹ Ifuremu, bụ onye kẹ nwata l'ishi; bya atụ-kobe Manáse, bụ ọkpara ẹkicha.

¹⁵ Ọ bya agọru Jiósefu ọnu-ọma sụ:

“Gẹ Chileke ono,
nna mu oche phẹ,
bụ Ébirihamu;
waa Áyizaku tsoru ọzo iya ono
kebe unwegirima-a l'ọma.

Mbụ Chileke ono,
bụ Onye-nche mu
e -shi teke a nwuru mu
byasụ nta-a.

¹⁶ Ọo ya bụ Ojozi-imigwe ono,

dzotakotaru mu nu
 l'eka iphe, bu ejo-iphe,
 byapfutaru mu nu ono.
 G'e kujekwa epha unwegirima-a
 laa l'epha mu;
 waa le ke nna mu oche phe,
 bu Ebirihamu; waa Ayizaku.
 Teme ephe adukwapho l'otu
 le mgboko-a."

¹⁷ Jiosefu humaephe le nna iya woru ekutara tu-kobe Ifuremu l'ishi; ehu gbangahu iya. O je azu nna iya l'eka; g'o lofu iya eka l'ishi Ifuremu lota tu-kobe l'ishi ke Manase. ¹⁸ Jiosefu su nna iya: "Waawakwa nna; o kwa onye k'ogerenya baa! Wokwaru ekutara byabe yebedua l'ishi!"

¹⁹ Nna iya jika su iya: "Mu maru-a nno nwa mu; mu maru-a le yebedua be a-jaakwapho buru oha ophu; teme oha ono apakwaapho eka. Obenu le nwune iya ke nwata be a-ka iya shii; teme oshilokpa nkiya be a-buru ikpoto oha." ²⁰ O goru onu-oma nu phe mboku ono su:

"Ndu Izurelu e-gudeje
 epha ngu goo onu-oma su:
 'Ge Chileke mekwaa ngu
 g'i du ge Ifuremu yee Manase.' "

O shi egube ono mee;
 Ifuremu ka Manase shii.

²¹ Izurelu su Jiosefu: "Mu abyaakwaa anwuhu; ole Chileke be a-no-kubekwa unu duphu unu azu l'ali nna unu. ²² Ozo bu le-a; mu nuwaru ngu oke ali lanu g'i gude kangoo unwunna ngu ndu ophuu. Ali ono be mu gude ugu-echi waa apfu lwuta l'eka ndu Amoru."

49

Jiekopu ago onu-oma anu unwu iya

- ¹ Noo ya; Jiekopu bya ekua unwu iya; su phe:
 "Unu dzukobe ge mu kooru
 unu iphe, a-nwuru unu
 l'ataphu!"
- ² Unu dzukobe bya
 angabe nchi;
 unube unwu Jiekopu!
 Unu ngaberu nna unu,
 bu Izurelu nchi!
- ³ Rubenu; oo gubedua bu
 okpara mu;
 bya aburu ike mu;
 mbu l'i bu nwa ivuzo,
 mu nwuru teke ike du mu.
 Oo ngu be a kachaa akwabe
 ubvu; bya aburu ngu be
 kakota okpehu.
- ⁴ Eshinu jinoduje atu kpereree
 g'akpara-mini l'eme iphe,
 erwubeduru ngu nu;
 be i tii kaedu ndu ophuu shii;

- noo kele i zeru l'iphe-azee
 nna ngu;
 mbu je eworu iphe,
 mu azeje aze merwua.
- 5 Simiyonu; waa Liviayi
 bu unwune.
 Epe egudeje ogu-echi
 phe emekpa ndu ozo ehu.
- 6 Mu ta abyakwa ayiru l'idzu,
 epe achi; ophu mu abyakwa
 anodu l'echilabo phe;
 noo kele epe gude ehu-eghu
 gbushia nemadzu;
 bya egbubushia oke-eswi
 akwara azu okpa k'iwashu.
- 7 G'ehu-eghu phe vuru onu;
 noo kele ooghughajeru
 phe eka.
 G'obu-oku phe vuru onu;
 noo kele opanukaje phe
 eka l'ehu.
 Mu a-chikashi-dzuru phe
 l'ali Jiekopu;
 mbu dokashidzuru phe
 l'ali Izurelu l'ophu.
- 8 Jiuda; unwunna ngu
 a-noduje ekele ngu ekele.
 Eka ngu a-zuchaa ndu
 ohogu ngu
 l'ekpiri ke pfuurii.
 Unwunna ngu g'ephe ha
 ephozeru ngu.
- 9 Gube Jiuda bu nwa oduma
 egbara.
 Gube nwa mu;
 i shiwaa l'eka i gbushiru iphe,
 i riru lwa.
 Nta-a be o gbushiwaru ikpere
 ze aze g'oduma;
 mbu g'akahu oduma;
 ?bu onye suru iya ekute?
- 10 Jiuda ta abu-buhuduru
 eze abu-buhu; ophu
 mgboro-eze ono abyadu
 alufu iya alufu le mgbaka
 okpa; gbiriri jasuteke onye
 o kuru ishi l'eka a-bya.
 O -byaepho be oha l'ophu
 a-ngaberu iya nchi.
- 11 Nkapfu-igara iya be
 oo-libeje le vayinu.
 Nwa nkapfu-igara iya be

- oo-libeje l'ekali vayinu
 ono ophu mishiru
 mebyi ke wogalaa.
 Oo-saje uwe iya le
 mini akpuru vayinu.
 Akpuru vayinu ono,
 enwuje ke pfuu
 ge mee ono be
 oo-gudeje asa
 akpawuru-uwe iya.
- 12 Mee e-me; enya
 achaa ya vaa.
 Era-eswi emee;
 eze acha iya phuuphuu.
- 13 Zebulun be e-buru le
 mgboru eze-enyimu.
 Aguga enyimu iya a-buru
 odu ugbo-mini.
 Oke ali iya e-erwu Sayidonu.
- 14 Isaka bu nkapfu-igara,
 okpehu du;
 mbu gude eda labo,
 a nmakoberu iya
 l'okpurukpu ze azee.
- 15 O humaepfo g'eka
 oodzu ike du-be ree;
 waa g'ali iya ono du-be guu;
 o phozeta nmakota ivu-erwa
 iya jikoru l'ukuvu;
 bya ejeahaa ozi,
 e kebutaru iya g'o je.
- 16 Danu be a-noduje ekpe
 ndu nkiya ikpe,
 pfuru oto;
 mbu egube ono,
 okpa-ipfu Izurelu ndu
 ophu ekpeje iya pho.
- 17 Danu a-du g'agwo,
 no l'aguga uzo;
 mbu g'ogiji,
 no l'aguga gbororo,
 abujeru:
- O -taa inya l'ichirupfu okpa
 l'o tufu onye agba iya
 nu l'azu.
- 18 Gube Chipfu;
 mu ele enya teke
 ii-dzota mu.
- 19 Gadu be ndu o-lwua-olaa
 a-dapfu;
 ole ooghakobe chipyabe
 phe.

- 20 Asha bẹ a-nọdu akọ
 ọkpobe nri.
 Nri, ọo-nọdu akọ bụ nri,
 atso uto,
 gbaru ndu eze l'eriri.
- 21 Nafutali bụ ele,
 agbaphe g'ọ dọ iya.
 Oonwuje nwa,
 ama ntumatu.
- 22 Jiósefu bụ vayinu,
 amije ntumatu;
 ọ bụ vayinu,
 nọ-kube mgboru ẹka
 mini dọ,
 amije mebyi shii.
 Ẹkali iya baa ụba tuko
 igbulọ sweta.
- 23 Ndu ọgba-apfọ gude
 ẹhu-eghu byapfuta
 iya ọgu.
 Ẹphe gbaru iya apfọ;
 shi nno mekpaa ya ẹhu.
- 24 Ọle apfọ iya keerupho
 jingujingu g'o keru;
 teme e mee ọkpọ ẹka iya;
 o shihu ike.
 Ọ bụru shita l'ike k'onye bụ
 Ọkalibe kẹ Jiékọpu;
 mbụ onye ono,
 bụ onye-nche;
 waa onye mgbobuta kẹ
 Ízurelu.
- 25 Onye ike ono shi l'ẹka bụ
 Chileke kẹ nna gube Jiósefu,
 bụ onye eyejeru ngu ẹka;
 mbụ onye ono,
 bụ Ọkwoolemka,
 bụ onye emejeru ngu
 iphe-ọma.
 Oomejeru ngu iphe-ọma
 ọphu shi l'imigwe;
 bya emejekwaru ngu
 phọ iphe-ọma ọphu shi
 lẹ mini ime-ali.
- Teme ọ bụru iya bụ onye
 egudeje nwa;
 waa eche nwa ẹra meeru
 ngu iphe-ọma.
- 26 Ọnu-ọma ọphu nna ngu
 gọru ngu kakwa k'oke-úbvú
 ndiche shii;
 mbụ l'ọ kakwa iphe-ọma

ophu úbvú,
shi teke ndiche nòduta
anuje shii.

G'iphe-oma ono g'ò hakòta
bùkwaru kẹ Jíósefu;
mbù g'ò bùkotakwaru kẹ
yẹbe onye ono,
a hòfutaru l'echilabọ
unwune iya dobe iche ono.

²⁷ Benjaminu bù ẹjọ-nkùta-ọswa,
ẹgu alabushi akùrepho.

O -rwua l'ùtsu l'o gbua iphe taa.
O -rwua l'ùzenyashi l'o kee iphe,
ọ lwùtaru l'ọgu."

²⁸ Ndu ono bùkota ọkpa-ipfu Ízurelu ẹphe n'iri l'ẹbo. Tẹme iphe ono bùkotaru iphe, nna phẹ pfuru yeru phẹ teke o gọru phẹ ọnu-oma. Ọ gọerupho onyenọnu ọnu-oma, rwuberu iya nù.

Anwuhu Jiékọpu

²⁹ Noo ya; ọ bya ekeru ekpe nù phẹ sù: "Mu abyawaa alapfu ndiche mu phẹ. Unu likwa mu l'ẹka e liru nna mu phẹ l'ọgba, nọ l'alì Ẹfuronu, bù onye Hetu. ³⁰ Ọgba ono yẹle alì ono nọ l'alì Makupela ono, nọ lẹ mgboru Mamure l'alì Kénanu; bẹ Ẹbirihamu zùtaru l'ẹka Ẹfuronu onye Hetu dobe; g'ò bùru ẹka ee-lije odzu. ³¹ Ọ bùru ẹka ono bẹ e liru Ẹbirihamu; yẹe nyee ya, bù Sera; tẹme e likwaphọ Áyizaku; yẹe nyee ya, bù Ribeka l'ẹka ono; tẹme mu bya elia Lii l'ẹka ono. ³² Alì ono yẹe ọgba, nọ iya nù bẹ a zùru ndu Hetu."

³³ Jiékọpu keghechaepho ekpe nù unwu iya; bya aze-zeta aze; tụa unme ikpazu; ọ bùru iya alapfu ndiche iya phẹ.

50

¹ Jíósefu bya apata onwiya tụa l'eli nna iya; kwaru ẹkwa kpua ya; bya etsutsukwaa ya phọ ọnu. ² Noo ya; Jíósefu bya ezia ndu dọkinta, ejeru iya ozi g'ẹphe dozia odzu nna iya, bù Ízurelu g'o to rehu. Ndu dọkinta ono bya edozia odzu ono ẹgube ono. ³ Ọ bùru ọkporo abalì labọ bẹ ẹphe gude dozia odzu ono; tee ya mmanu, g'o to rehu. E mechaa; ndu Ijiputu bya akwaa ẹkwa iya ọkporo abalì ẹto l'abalì iri.

⁴ Eswe akwakwa iya -bvùepho; Jíósefu sù ndu-ozì Fero: "Ọ -bùru lẹ mu dù unu l'obu; unu pfuaru Fero sù iya ⁵ lẹ nna mu mekwaru; mu riaru iya nte sù lẹ ya abyawaa anwuhu; ọle gẹ mbẹdua jekwa elia ya l'ilu, ọ turu doberu onwiya l'alì Kénanu. Ọo ya bù gẹ mu jenu je elia nna mu; gẹ mu alwaphuta azu."

⁶ Fero sù iya: "Tugbua je elia nna ngu l'ẹka o pfuru g'i riaru iya nte l'ii-je elia ya."

⁷ Ọo ya bù; Jíósefu tugbuna jeshia eli nna iya. Ndu ozi Fero g'ẹphe ha tuko wufu tsoru iya. Ndu bù ọgerenya l'ibe Fero; waa ndu bù ọgerenya Ijiputu l'ophu; ⁸ tẹme waa ndibe Jíósefu l'ophu; waa unwunna iya; mẹ ndu bùkpoo kẹ nna iya g'ẹphe hakòta. Unwegirima ibe phẹ mẹ iphe-edobe phẹ bẹ ẹphe hakòtaru l'alì Goshenu. ⁹ Ugbọ-inya; mẹ ndu agba l'inya bẹ ẹphe l'ẹphe swikwapho. Ẹphe dukpoo igwerigwe tuko swiru.

¹⁰ Ẹphe rwua ẹka eechije balì lẹ Atadu, nọ lẹ mgboru ẹnyimu Jiódanu; ẹphe raa ẹkwa iya rashia ya ike. Jíósefu bya anọdu l'ẹka ono kwaa nna iya

ono ujiku ɛsaa. ¹¹ Ndu Kɛnanu, bu l'ɛka ono nɔmaepho ɛkwa aphu, aara lɛ mgboru ɛka eechije balɛ lɛ Atadu; ɛphe su: "Ndu Ijiputu ataswibejekwa ɔkpoma raa ɛkwa aphu." Noo iphe ono meru g'o gude e kua ɛka ono, nɔ-kube ɛnyimu Jiɔdanu ono "Abɛlu-mizuremu".

¹² Noo ya; unwu Jiɛkɔpu mee g'o sɔru g'ɛphe mee. ¹³ ɛphe pata iya je l'alɛ Kɛnanu je elia ya l'ogba, nɔ l'alɛ Makupela lɛ mgboru Mamure, bu ɛka ɛbirihamu zutaru ɛfuronu onye Hetu g'o buru ɛka ee-lije odzu; yɛɛ alɛ, tso iya nɔ. ¹⁴ E lichaepho nna iya; Jiɔsɛfu lwaphuta azu l'alɛ Ijiputu; yɛɛ unwune iya; mɛwaro ndu ɔzo, tso iya je eli nna iya ono.

Jiɔsɛfu epfu opfu oma eyeru unwunna iya

¹⁵ Unwunna Jiɔsɛfu hɔmaepho lɛ nna phɛ nwuhuwaru; ɛphe su: "O -buru lɛ Jiɔsɛfu bɛ iphe, anyi meru iya-a eghukwadu eghu bɛ ɔo-pfukwa anyi ugwo iya." ¹⁶ Noo ya; ɛphe zia ozi g'e je ezia Jiɔsɛfu su iya: "Nna ngu byakwa l'anwuhu bya atɔa ekemu-a su: ¹⁷ 'Unu e-pfuru Jiɔsɛfu lɛ mu arwɔkwa iya arwɔrwo g'o gukwaaru unwunna iya nvu l'ɛka ɛphe mesweru iya; yɛ l'iphe-eji, ɛphe meru; kɛle ɔ kwa ɛjo-iphe bɛ ɛphe meru iya.' O bukwanuru iphe, anyi arwɔ ngu nta-a bu g'i gɔnaa nvu l'emeswe, anyibe ndu-ozɛ Chileke nna ngu mesweru ngu." ɛphe zichaepho Jiɔsɛfu ozi ono; ɔ wata ɛkwa.

¹⁸ Unwunna iya tugbukwapho wu-pfu iya je adaa kpurumu l'atatiphu iya bya asu: "Iilena l'anyi tɔkoakwaru buru ohu ngu."

¹⁹ No iya; Jiɔsɛfu su phɛ: "Gɛ ndzu ta agushi unu; kɛle ɔ tɔ budu mu bu Chileke. ²⁰ O bu eviya l'unu chiru idzu g'unu mee mu ɛjo-iphe; obenu lɛ Chileke meru iya; ɔ bya aburu iphe-oma; k'ɔphu e shi ɛgube ono dzɔta ndzu ndu du igwe, bu iya bu iphe, nwuru nu-a. ²¹ Oo ya bu gɛ ndzu ta agushi unu. Mu a-nɔdua anu unu nri; unu l'unwegirima unu." O bya emee ya; o doo phɛ ɛnya l'ɛhu te eghudu iya eghu; bya epfuru opfu-oma yeru phɛ.

Anwuhu Jiɔsɛfu

²² Jiɔsɛfu buru l'alɛ Ijiputu; yɛɛ ndibe nna iya l'ophu. O nɔru ukporo apha ise l'apha iri; ²³ bya ahuma nwanwa unwu Ifuremu. Tɛme Jiɔsɛfu hetakwapho unwu Makiya, bu nwatibe Manasɛ l'utapfu iya teke a nwuru phɛ.

²⁴ Noo ya; Jiɔsɛfu su unwunna iya: "Mu abyaakwaa anwuhu. Ole mu maru lɛ Chileke e-mecha bya eyeru unu ɛka dufuta unu l'alɛ-a; duta unu laphu azu l'alɛ, Chileke kweru ɛbirihamu; waa Ayizaku; waa Jiɛkɔpu ukwe iya ono; bya eria nte yeru phɛ iya ono." ²⁵ Jiɔsɛfu mee g'unwu Izurelu riaru iya nte. O su phɛ: "Mu maru lɛ Chileke e-mecha bya eyeru unu ɛka. O -rwua teke ono; unu chɛtakwa ɔkpu mu gude lufu l'ɛka-a."

²⁶ Oo ya bu; Jiɔsɛfu nwuhu g'o nɔchaerupho ukporo apha ise l'apha iri. E dozia odzu iya g'o to rehu; bya eye iya l'okpoko-odzu dobe l'alɛ Ijiputu.

Ekwo Awufu

Mkpamehu ndu Ízurelu

¹ Waa epha unwu Ízurelu, tso Jiékpóu laa alí ndu Ijiputu baa. Onyemonye dutaru ndibe iya lashia eka ono. ² Rúbenu; waa Simiyonu; waa Lívayi; waa Jiuda; ³ waa Isaka; waa Zebulon; waa Benjaminu; ⁴ waa Danu; waa Nafutali; waa Gadu; waa Asha. ⁵ Oshilokpa Jiékpóu tukoru du ukporo umadzu eto l'umadzu iri. Jióséfu nòhawaa anono l'alí ndu Ijiputu.

⁶ Tòbudu iya bú; Jióséfu yee unwunna iya g'ephe ha; waa ogbo k'ono tukowa nwushihukota. ⁷ O le ndu Ízurelu azushiele-a; bya abarahú. Epe zushiru kwatakpo paa eka apaa; k'ophu epe tukoerupho alí ono sweta.

⁸ Noo ya; onye eze òphúú, bú onye ta amadu ké Jióséfu amama ophu bya aburu eze le Ijiputu. ⁹ Noo ya; o sù ndu alí iya: “Unu lenu le ndu Ízurelu akaakwa anyi shii k'ophu epe e-mechaa ka anyi okpehu. ¹⁰ Unu byakwa g'anyi kwaberu phe enya. Odumeka be epe a-kabakwa evuvu. O -buru l'a nonyaru; ogu daa be epe e-tsokwaru ndu ohogu anyi bya etsoo anyi ogu; gbado eka-a lashia.”

¹¹ Oo ya bú; ndu Ijiputu bya ahota nemadzu; mee phe udumali; su g'ephe kebutaje ndu Ízurelu g'ephe je ozi mkponwu-ehu. Epe bya akpu mkpukpu Pitomu; waa mkpukpu Ramesesu g'o buru mkpukpu eka Fero e-dobeje iphe. ¹² A -ka phe akpa ehú; epe agbe ka azushi ka l'otu dzuru ekameka. Ndu Ijiputu kabakporo atsú ndu Ízurelu ebvu; ¹³ bya akabakporo eme g'ephe jeje ozi mkponwu-ehu. ¹⁴ Epe kpabe phe ozi; gude mee ndzu phe buru phe aphú; mee g'ephe yoshi eja buloku. Teme epe aghakwa pho eja mini; mewaro ozi, no-gbua l'egu phe. Iphe, bukota ozi, ndu Ijiputu kebutaru phe g'ephe je bukotaru ozi mkponwu-ehu.

¹⁵ Eze ndu Ijiputu su unwanyi, eswije ndu Hiburu ime, epha phe bú Shifura; waa Puwa: ¹⁶ “Unu -nodu eswi unwanyi ndu Hiburu ime m'ephe nodu anwu nwa; epe -nwue ya pho; unu nyoje phe. O -buru nwoke; unu gbuje iya; teke o bú nwata nwanyi; unu hajekwa iya g'o nodu ndzu!” ¹⁷ Obenu le ndu eswije ime ono atsú Chileke ebvu; ophu epe emejedu iphe ono, eze Ijiputu ziru phe ono. Epe nodu ahaje nwa-nwoke; epe anodu ndzu. ¹⁸ Noo ya; Eze ndu Ijiputu bya ekukoo ndu eswije ime ono; bya asu phe: “?Bu gunu be unu meru iphe, du egube-a? ?Bu gunu kparu iphe unu ahaje unwegirima unwoke; epe anodu ndzu?”

¹⁹ Unwanyi eswije ime ono su Fero: “Ti madu l'unwanyi Hiburu ta adudu ge ke ndu Ijiputu. Okpehu du phe. O nodu abujeru; ndu eswije ime -bya abyarwuta eka ono; epe ezedawaa.”

²⁰ Oo ya bú; Chileke meeru ndu eswije ime ono iphe-oma. Ndu Ízurelu nodu evu; bya akakporo aka l'otu. ²¹ Chileke mekwapho g'unwu ndu eswije ime ono ka l'otu; kele epe atsú iya ebvu.

²² Noo ya; Fero bya atuaru ndu nkiya g'ephe ha ekemu su: “O -buru le ndu Hiburu nwuru nwa; o -buru nwoke; g'e jeje echie ya l'enyimu Nayilu! Teke o bú nwanyi l'a haa ya g'o nodu ndzu!”

2

Anwunwu Mosisu

¹ Noo ya; nwoke, shi l'onulo Lívayi bya aluta nwanyi, shikwapho l'onulo Lívayi. ² Nwanyi ono bya atsuta ime; bya nwua nwa nwoke. O humaepho le nwata ono manukaru mma; o hee ya l'edomi onwa eto. ³ O nonyaa; ophu o duedu ike domikota iya edomi. O bya egbuta eji gude kpaaru iya nkata; bya echia ya urwa mbekee. O bya ekuru nwata ono ye l'ime nkata ono; pata je edobe l'aguga enyimu Nayilu eka eji zeru. ⁴ Nwune iya nwanyi bya eje apfuru uzanya g'o maru iphe, l'e-eme nwata ono.

⁵ Noo ya; nwa Fero ke nwanyi jeshia awu ehu l'enyimu Nayilu ono. Yele unwumboko, ejeru iya ozi swiru toko eje l'aguga enyimu ono. O huma nkata ono g'o no l'ime eji ono; bya ezia ohu iya nwamgboko g'o je ewotaeduru iya ya. ⁶ O kpuhaa ya; bya ahuma nwata ono. Nwata ono nodu ara ekwa; imemini iya du iya. O su: "O kwa nwa onye Hiburu be o bu!"

⁷ Nwune nwata ono ke nwanyi su nwatibe Fero ono: "?Bu ge mu je ekuaru ngu nwanyi Hiburu, e-heru ngu nwata ono?"

⁸ O su iya ngwa; g'o jenu. Nwamgboko ono tugbua je ekua nene nwata ono. ⁹ Nwada Fero su ne nwata ono g'o kuta nwata ono je ehefutaru iya; ge ya pfua ya ugwo. Noo ya; nwanyi ono bya ekuta nwata ono je ehehaa.

¹⁰ Nwata ono vutaepho; o duta iya dulaaru nwatibe Fero ono; o buru nwa iya. O woru iya gua Mosisu; kele o suru l'oo nwata, ya gutaru le mini.

Mosisu agba ala Midiyanu

¹¹ Noo ya; o rwua ujiku lanu ge Mosisu vutacharu; o jeshia ahuma ndu nkiya l'eka ono, ephe eje ozi mkponwu-ehu ono. O huma onye Ijiputu eka oochi onye Hiburu iphe, bu onye lanu l'unwunna iya. ¹² O bya achika enya ibe k'ebobo; ophu o dudu onye o humaru. O chigbua onye Ijiputu ono bya egude eja kpamia ya. ¹³ O -rwua le nchitabohu iya; o tugbukwa ozo je ahuma ndu Hiburu umadzu labo eka ephe alwu ugu. O su onye ophu achopfu: "?Denu g'o nwuru iichi onye Hiburu ibe ngu iphe?"

¹⁴ Onye k'ono su iya: "?Bu onye meru ngu onye-ishi; waa onye-ikpe anyi? To ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu pho?" Noo ya; ndzu guahaa Mosisu; o ria su: "Iphe-a, mu meru-a be a -gbemadzuchawaru nu."

¹⁵ Fero numaepho iphe ono bya emeahaa g'o gbua Mosisu. Mosisu gbafu l'ibe Fero gbaru lashia ali ndu Midiyanu je eburu. O jerwua bya anodu anoo l'aguga welu. ¹⁶ Noo ya; onye uke ndu Midiyanu nweru unwumboko esaa. Ephe bya le welu ono bya ekuta mini ye l'iphe, eeyejeru anu mini g'aturu ibe nna phe ngu. ¹⁷ O nweru ndu ozo, eche aturu, byaru bya achifu phe. Noo ya; Mosisu gbalihu bya eyetaru phe eka; kuta mini doberu aturu phe.

¹⁸ Unwumboko ono lapfuepho nna phe, bu Ruwelu; o su phe: "?Denu g'o nwuru unu lwaru egwegwa egube-a ntanu-a?"

¹⁹ Ephe su iya l'o nwekwaru nwoke Ijiputu, nafutaru phe l'eka ndu eche aturu ndu ophu. Teme o bya esetafukwapho mini doberu aturu phe; o ngu.

²⁰ O su unwada iya: "?Denuhunu nwoke obu? ?Bu gunu kparu iphe, unu paru iya haa? Unu je ekua ya g'o bya eria nri."

²¹ Mosisu kweta; yee nwoke ono buru. Nwoke ono bya ekuru nwa iya nwanyi, bu Zipora kee Mosisu; o luru. ²² Zipora bya eyeru iya nwa

nwoke. Mosisu gua ya Geshomu; noo kele Mosisu suru: "Mu bu onye lwaru alwalwa l'ali ndu ohozo."

²³ A nonyakpoepho; eze ndu Ijiputu nwuhu. Ndu Izurelu nodu atsu pfupfupfu; echi mkpu; ara g'e yeru phe eka l'iphe-ehuka ono, ephe eje l'abubu ono, ephe bu ohu ono. Ekwá ono, ephe ara ono rwua Chileke nchi. ²⁴ Chileke numa ude ono, ephe atsu ono; bya anyata ogbandzu ephe le Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu. ²⁵ Chileke bya aghaa enya; lee ndu Izurelu; bya arjahaa oriri ehu phe.

3

Oku, l'enwu l'irwu oshi

¹ No iya; Mosisu nodu eche aturu Jieturo, bu nna nyee ya; bya aburu onye uke ndu Midiyanu. O -rwua ujiku lanu; o chita aturu ono gude jeshia eka du enya l'echiegu. O jee jasú o jerwua l'ubvu Horebu, bu iya bu ubvu Chileke. ² O buru l'eka ono be Ojozi Chipfu gude oku, enwu l'irwu oshi hee ya l'ataphu. Mosisu huma l'oku ono enwu l'irwu oshi ono; obenu l'o to tsupyashidu iya. ³ Oo ya bu; Mosisu su: "Ge mu bya ejekubeekwa iphe owa-a ntse; mbu iphe owa-a, tufuru ehu, anwu nu-a; ge mu maekwaru iphe, kparu iphe, oku ono te etsupyashidu irwu ono."

⁴ Chipfu humaepho l'o kpiritawaru ntse g'o lerweta enya; Chileke shi l'irwu ono kua ya oku su: "Mosisu! Mosisu!"

Mosisu za enu; su: "Wakwa mu no l'eka-a."

⁵ Chileke su iya: "Ta kpiritabaekwaru ntse ozobaa! Yefu akpokpa ngu; noo kele eka ono, i pfuru ono bu ali, du nso." ⁶ Su iya: "O kwa mbedua bu Chileke ke nna ngu; buru Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiekopu." Mosisu numae ya pho; o wohaa iphu; kele ndzu ele Chileke enya wataru iya agugu.

⁷ To budu iya bu; Chipfu su: "Mu humawaru iphe-ehuka, ndibe mu eje l'ali ndu Ijiputu. Mu numawa mkpu, ephe echi su g'a dzota phe l'eka ndu udumali; teme iphe-ehuka, ephe eje rwuwa mu l'ehu. ⁸ Oo ya bu le mu byawaru ge mu nafuta phe l'eka ndu Ijiputu; duru phe laa l'ali, du ree; bya adu shii; mbu ali mini era-eswi; waa manu-enwu jiru ke pyimu pyimu; mbu l'ali ndu Kenanu; waa ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu. ⁹ Nta-a be mkpu, ndu Izurelu echi rwuwaru mu le nchi; teme mu humawaa ge ndu Ijiputu gude akpa phe ehu. ¹⁰ Oo ya bu; le nta-a be mu ezi ngu g'i jepfu Fero je edufuta ndibe mu, bu ndu Izurelu l'ali Ijiputu!"

¹¹ Mosisu su Chileke: "?Bu onye be mu bu k'eje apfuru Fero l'iphu; je edufuta ndu Izurelu l'ali Ijiputu?"

¹² Chileke su iya: "Mu e-swiru ngu eswiru. Teme waa iphe-ohubama, ii-gude maru l'oo mbedua ziru ngu ono baa: I -dufutaepho ndu ono le Ijiputu be unu a-baru mube Chileke eja l'ubvu-a."

¹³ Mosisu su Chileke: "O -bukwanuru le mu jepfuru ndu Izurelu je asu phe: 'Chileke ke nna unu phe zikwaru mu ge mu byapfuta unu.' Ephe -jikwanua mu su: '?Epha ngu aza gunu?' ?Bu gunu be mu e-yeru phe onu?"

¹⁴ Chileke su Mosisu: "Mu bu onye mu bu. Iphe, ii-pfuru ndu Izurelu bu l'oo mbedua, bu Chipfu ziru ngu gi byapfuta phe."

¹⁵ Chileke sukwapfo ge Mosisu su ndu Izurelu: "Oo Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe; mbu onye bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke

Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékpou be ziru ngu g'i byapfuta phe. Noo epha mu bu ono jasu le tuutuutuu le miiimii. Epha ono be ogbo me ogbo e-gude maru mu."

¹⁶ "Tugbua je ekuko ndu bu ogerenya le Izurelu; su phe le Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe; byapfutaru ngu; mbu onye ono, bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékpou. Waa iphe o pfuru baa: 'Mu lewaru unu enya; huma egube iphe, eeme unu le Ijiputu. ¹⁷ Mu kwewaa ukwe le mu e-dufuta unu l'iphe-ehuka, unu eje le Ijiputu; duru unu laa ali ndu Kénanu; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Pérezu; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu; ali, mini era-eswi; waa manu-enwu aso gborogboro.'

¹⁸ "Ndu bu ogerenya Izurelu be a-ngaberu ngu-a nchi. Oo ya bu; gubedua unu le ndu bu ogerenya atuko swiru jepfu eze ndu Ijiputu je asu iya: 'Chipfu, bu Chileke ndu Hiburu be byapfutakwaru anyi. Hanaa anyi g'anyi jee ije ujiku eto; lufu l'echiegu je agwaa Chipfu, bu Chileke anyi.' ¹⁹ Ole mu makwaru-a l'eze ndu Ijiputu te ekwedu g'unu je; gbahaa l'e meru iya l'okpehu. ²⁰ Oo ya bu le mu a-machi eka mu; gude iphe, du biribiri, mu e-me le Ijiputu nua phe chiipfuu. Iphe ono -mechaepho be oo-kwechaa haa unu g'unu lashia.

²¹ "Mu e-me ge ndu Izurelu-a du ndu Ijiputu l'obu; k'ophu bu; unu -lashiepho; unu ta agbaduru eka. ²² Nwanyi, nonu a-su onye obutobu iya; ozoo nwanyi, bu l'ulo iya g'o nu iya iphe, e meru le mkpola-ochaa; waa ophu e meru le mkpola-ododo; waa uwe, unu e-ye unwegirima unu. Oo ya bu unu eshi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude lashia."

4

Iphe-ohumalenya, Mosisu e-me

¹ Mosisu su: "'O -bukwanuru l'ephe te kwetaduru iphe, mu pfuru; ozoo l'ephe te ekwedu ngaberu mu nchi; su l'oo uka le Chipfu ta abyapfutaduru mu-e?"

² Oo ya bu; Chipfu ja ya; su: "'Bu gunu be i gude l'eka ono?"

O su iya l'o kwa mgboro.

³ Chipfu su iya: "Togboedu iya l'ali!"

O togbo iya. O gho agwo. O ye okpa l'oso. ⁴ Chipfu su iya: "Machia eka gude iya le mgbodzu!" Mosisu bya amachia eka; zu agwo ono. O nodu iya l'eka; gho-zia buru mgboro g'o shi buru. ⁵ Chipfu su iya: "Mee iphe-a gude mee g'ephe kweta le Chipfu, bu Chileke ke nna phe; mbu onye ono, bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékpou be byapfutaru ngu nu."

⁶ Chipfu byakwa asu Mosisu ozo: "Nwua eka le mkputepho ngu!" Mosisu bya eworu eka ye le mkputepho. O wofutashia eka; ekpenta nmawa iya eka swokoswoko; eka chahuwa iya roboo.

⁷ Chileke su iya: "Ngwa; yephu iya azu le mkputepho ngu!" Tobudu iya bu; Mosisu bya eyephu eka iya azu le mkputepho iya ono. O wofutashia ya; ekpenta ono mishihuwa; mbu eka dukotawa iya g'ehu iya ibe iya ophuu du.

⁸ Noo ya; Chipfu su: "O -buru l'ephe te kwetadu nkengu; ozoo l'ephe ta angabeduru ngu nchi l'iphe-ohumalenya ke mbu pho be ephe e-kweta-a k'eb-a. ⁹ Obenu o -buru l'ephe te kwetaduru; ozoo l'ephe ta angabeduru ngu nchi l'iphe-ohumalenya labo-a; je ekuta mini l'enymu Nayilu; bya

awushi l'alì ọkponku. Mini ono, i kutaru l'enyimu ono a-gho mee l'alì ẹka ono."

¹⁰ Mosisu sù Chipfu; "Oowaa Nnajiuphu; mu ta amakwa g'aasaje opfu. Eshikpoo le mbu bya aduru nta-a, iipfu eyeru mube onye-ozì ngu-a be mu buepho onye epfu deneshii bya aburu onye epfu l'onu oku."

¹¹ Chipfu sù iya: "?Bu onye meru onu nemadzu? ?Bu onye emeje nemadzu l'ooda nkuchi; ozo onu kpurukudukuu? ?Bu onye emeje nemadzu l'opphu uzo; ozoo g'o tsua ishi? ?Tobudu mbedua, bu Chipfu?"
¹² Ngwa je! Mu e-yetarù ngu-a ẹka g'i pfua opfu; bya ezikwa ngu pho iphe, ii-pfu."

¹³ Obenu le Mosisu sùru: "Jiko Nnajiuphu mu; zia ya ro onye ozo g'o jee."

¹⁴ Noo ya; Mosisu mee; ẹhu ghuaaha Chipfu egu. O sù Mosisu: "?Nwune ngu, bukwanu Eronu, bu oshilokpa Lìvayi-e? Mu maru le yebedua maru g'eepfu opfu. O noakwa l'uzo ẹka obya ngu ndzuta. Ozo bu l'obu a-tso iya utso shii me o -huma ngu. ¹⁵ Ii-pfuje yeru iya; karu iya iphe, oo-pfu. Mu a-nodua eyeru unu n'ebò ẹka l'epfu opfu; teme o buru mbedua a-nodu ezije unu iphe, unu e-meje. ¹⁶ Oo Eronu be e-pfuchitajeru ngu opfu l'ataphu ndu Ízurelu. Mbu l'oo-duepho g'o bu yebedua bu onu ngu. Teme l'i due ya pho gi bu Chileke. ¹⁷ Ole oo gi gude mgboro-a, i gude l'eka-a; k'ophu ii-gude iya meje iphe-ohumalenya-a."

Mosisu ala azu le Ijiputu

¹⁸ Oo ya bu; Mosisu bya ejepfu Jieturo, bu ogo iya bya asu iya g'o haa ya ge ya jepfu ndibe phe l'alì ndu Ijiputu je amaru ?ephe no-dzukwaduru-a ndzu?

Jieturo kweta bya asu iya g'o tokwa ẹhu.

¹⁹ Teke ono be Chipfu nohawa l'alì ndu Midiyanu; sù Mosisu: "Tugbua laphu azu l'alì ndu Ijiputu; noo kele iphe, bu ndu ono, shi achò ndzu ngu ono nwushihuchawaru." ²⁰ Oo ya bu; Mosisu bya eduta nyee ya; waa unwu iya; ephe no-koru l'eli nkafu-igara. O bya ewota mgboro Chileke ono gude l'eka; o buru phe ala alì Ijiputu.

²¹ Chipfu sù Mosisu: "I -laepho Ijiputu; tukokwa iphe, du biribiri ono, mu yeru ngu l'eka g'i mee ono mekota l'iphu Fero. Ole mu a-kpochi iya okpoma akpo-chi; k'ophu o too kwedu aha ndu ono g'ephe la. ²² Iphe, ii-pfuru Fero bu le mube Chipfu sùru l'oo Ízurelu bu okpara mu. ²³ Mu pfuwaru ngu sù gi haa okpara mu ono g'o tugbua; k'ophu oo-je abaru mu aja. I -jika l'i tii hadu iya g'o tugbua be mu e-gbukwa okpara nkengu."

²⁴ Noo ya; o rwua l'uzo ẹka ephe kwaru; Chipfu byapfuta Mosisu bya emeahaa g'o gbua ya. ²⁵ Zipora wota mkpuma, atsù nkò; bya ebuta akpapyi nwa iya bya edenyi Mosisu l'okpa sù iya: "Nta-a be anyi luwaru l'ehu mee."

²⁶ Oo ya bu; Chipfu haa ya. Teke ono, Zipora sùru l'ephe luwaru l'ehu mee be iphe, oorwu ẹka bu k'ebu ubvu.

²⁷ Chipfu sù Eronu g'o je l'echiegu je agba Mosisu ndzuta! Oo ya bu; Eronu gbapfu Mosisu l'ubvu Chileke; je anma iya akpa. ²⁸ Mosisu bya akokotaru Eronu iphemiphe, Chipfu ziru iya g'o je epfua; wakwapho k'iphe-ohumalenya ono, Chileke sùru g'o meshia ono.

²⁹ Mosisu yee Eronu bya ekukota ndu bu ogerenya Ízurelu g'ephe ha.
³⁰ Eronu bya atuko iphemiphe, Chipfu pfushiru Mosisu pfukotaru phe. O bya emee iphe-ohumalenya ono l'iphu ndu Ízurelu; ³¹ ephe kweta. Oo

ya bu; ephe numaepho le Chipfu akpa ishi phe; teme waa l'ò humawaru iphe-ehuka, ephe eje; ephe phozeta baaru Chileke eja.

5

¹ E mechaa; Mosisu yee Eronu jepfu Fero bya asu iya: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu epfu baa: 'Haa ndibe mu g'ephe je aboru mu iphe l'echiegu!' "

² Fero su: "?Bu onye bu Chipfu k'ophu mu a-ngaberu iya nchi; haa ndu Izurelu g'ephe tugbua? Su: Mu ta amakwa Chipfu; ophu mu ahakwa ndu Izurelu g'ephe tugbua."

³ Ephe su iya: "Chileke ndu Hiburu byapfutakwaru anyi. Jiko hanaa g'anyi wuru je l'echiegu jee ije ujiku eto je egweeru Chipfu, bu Chileke anyi ngweja. Odumeka be oo-gudekwa iphe-ememe; ozoo ogu-echi gbushia anyi."

⁴ Obenu l'eze ndu Ijiputu kuru Mosisu yee Eronu; su phe: "?Bu gunu kparu iphe unu jeru je achifuta ndu ono l'ozi, ephe eje? Ngwa; unu tugbua lapu azu l'ozi unu!" ⁵ O sukwapo: "Unu lewaro ya! Nta-a be ndu Izurelu hawaa igwerigwe; teme unu gbey bya akpashiaha phe ozi, ephe eje!"

⁶ O buru mboku ono kwapho be Fero kuru ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozi ndu Izurelu; su phe: ⁷ "Unu ta anujehe ndu Izurelu eswa, ephe e-gude yoo eja! G'ephe jeje achio eswa chita l'onwophe! ⁸ Ole g'unu mekwaa phe g'ephe yotaje iya g'o dzua ole, ephe shiwaa ayotaje iya. Unu te egbubotakwa iphe l'eja ole, ephe shi ayotaje. Ephe bu ndu enyiru; o buru iphe ono meru g'o gude; ephe nodu echi mkpu su g'a haa phe g'ephe je egweeru Chileke phe ngweja. ⁹ Unu kabaa phe akpabe ozi; k'ophu uzo k'eje angabe nchi l'asulasu ta adueduru phe."

¹⁰ Tobudu iya bu; ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozi ono bya asu ndu Izurelu: "Waa iphe, Fero pfuru baa. O suru g'a ta nujehe unu eswa.

¹¹ G'unu jeje achita iya l'onwunu l'eka unu humaru iya. Ole ozi unu be e tee gbubotakwa iphe me nanu." ¹² Oo ya bu; ndu Izurelu gbakashihu tsoru ali ndu Ijiputu l'ophu cholahaa eswa, ephe e-vuta gude bya ayoo eja obu.

¹³ Ndu udumali chiahaha phe kpabekpabe; su phe: "Ngwa! Unu yota-dzua eja ole, unu shi ayotaje ujiku lanu teke pho, e shi evutajeru unu eswa pho!" ¹⁴ Ndu udumali Fero bya echiahaha ndu-ishi l'ozi ndu Izurelu ono iphe; mbu ndu ono, ephe hotaru dobe g'ephe letaje ndu Izurelu enya ono;

su phe: "?Bu gunu kparu iphe, unu ta ayoo-dzuduru eja unu unyaphu waa ntanu-a; g'unu shi ayoo-dzujehawa iya?"

¹⁵ Ndu-ishi l'ozi ndu Izurelu ono bya awuru jepfu Fero; su iya: "?Bu gunu be iime anyibe ndu-ozu ngu egube-a? ¹⁶ Ndu ozi ngu be e te vutajeeduru eswa; teme a sukwapo g'anyi yoo eja. A nodu echi ndu-ozu ngu iphe; l'eka o gbey buru ndu nkengu be o shi l'eka."

¹⁷ Fero su: "Oo ke mmanu ono, unu no ono meru iphe; unu pfuaharu g'a haa unu g'unu je egweeru Chipfu ngweja. ¹⁸ Ngwa! Unu tugbua nta-a je eje ozi, unu eje. E tee vutabaeduru unu eswa. Ole mkpakoo bukwa g'unu yota-dzujee eja ole, unu shi ayotaje!"

¹⁹ Ndu-ishi l'ozi ndu Izurelu gbey teke ono maru l'ephe nmaru l'agaga g'ephe numacharu l'e tee gbubotaduru iphe l'eja ole, ephe shi ayotaje ujiku ophu. ²⁰ Ephe lufutaepho l'ibe Fero; ephe huma Mosisu; waa Eronu l'eka ephe pfuru echeru phe. ²¹ Ephe su: "Ge Chipfu lekwa enya l'iphe-a, unu meru-a; kpee unu ikpe iya! Kele unu kpataru; anyi duchawanu

Fero yee ndu-ozu iya ashi. Nta-a be unu wowaru mma ye phe l'eka g'ephe gbushia anyi."

Chileke ekwe ukwe adzo ndu Izurelu

²² Mosisu jepfu Chipfu bya asu iya: "Oowaa Nnajiuphu! ?Bu gunu kparu iphe, iime ge ndu-a jee egube iphe-ehuka-a? ?Bu iphe, i zidoru mu baa?
²³ Eshi teke mu jepfucharu Fero je egude epha ngu pfuru yeru iya be o wotaru iphe-ehuka, du egube-a nmakobe phe l'ishi. Ophu o to dudu iphe, i meru me nanu gude dzota ndu nkengu."

6

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Nta-a be ii-humanu-a iphe, mu e-me Fero. Kele oo okpehu mu be mu e-gude mee l'o haa phe; mbu l'oo okpehu mu be mu e-gude mee l'o chifu phe l'ali iya."

² Chileke sukwapo Mosisu: "Oo mbedua bu Chipfu. ³ Mu heru l'iphu Ebirhamu; bya ehee l'iphu Ayizaku; hekwaapho l'iphu Jiekopu; karu phe l'epha mu bu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu. Obenu l'epha mu ono, bu Chipfu be mu te emeduru g'ephe maru. ⁴ Anyi l'ephe bya agbaa ndzu le mu a-nu phe ali ndu Kenuanu eka ephe shi buru ge ndu lwaru alwalwa. ⁵ Ozo bu le mu numawaru ude, ndu Izurelu atsu; mbu ndu ono, ndu Ijiputu meru ohu ono. Mu nyata ogbandzu mu ono.

⁶ "Oo ya bu; unu su ndu Izurelu le-a: Oo mbedua bu Chipfu; oo mu anafuta unu l'ozu mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nodu eje ono. Mu e-me g'unu nweru onwunu; g'unu ta abureru ohu phe. Mu a-machi eka mu dzota unu; bya emeshia iphe, du biribiri gude nua phe aphu. ⁷ Mu e-me; unu aburu ndibe mu; mu aburu Chileke unu. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua, bu Chipfu bu Chileke unu; bya aburu onye nafutaru unu l'ozu mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nodu eje ono. ⁸ Mu e-duta unu je l'ali ono, mu paliru eka mu imeli ria nte le mu a-nu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu ono. Mu a-nu iya unu g'o buru okiphe unu. Oo mbedua bu Chipfu."

⁹ Mosisu bya eje ezia ya ndu Izurelu; obenu l'ephe te eyeduru iya onu; noo kele meji tofuaru phe; teme ozi mkponwu-ehu, ephe eje l'eka ono mewaru; o refu phe l'ehu.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ "Je epfuaru Fero, eze ndu Ijiputu g'o haa ndu Izurelu g'ephe tugbua lufu l'ali iya."

¹² Mosisu su Chipfu: "O -buru le ndu Izurelu ta angabeduru mu nchi; ?bu ishi gunu be Fero e-gude ngaberu mu nchi ge mu bu onye epfu l'onu oku-a?" ¹³ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Mosisu yee Eronu opfu eh ndu Izurelu; waa opfu eh Fero, bu eze ndu Ijiputu; su phe g'ephe dufuta ndu Izurelu l'ali ndu Ijiputu.

Oshilokpa Mosisu waa Eronu

¹⁴ Waa ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

Unwu ke Rubenu, bu okpara Izurelu bu Hanoku; waa Palu; waa Hezuronu; waa Kami. Ndu k'ono bukota okpa-ipfu Rubenu.

¹⁵ Unwu ke Simiyonu bu Jiemelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; teme waa Shawulu, nwa, nwanyi shi Kenuanu nwutaru. G'ephe ha bukota okpa-ipfu Simiyonu.

¹⁶ Epha unwu Livayi le g'e deru phe l'ekwo bu: Geshonu; waa Kohatu; teme waa Merari. Livayi noru ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa.

17 Ụnwu Geshonu l'anya-unuphu l'anya-unuphu p̄hẹ bụ Libuni; waa Shimeyi.

18 Ụnwu Kohatu bụ Amuramu; waa Izuha; waa Hẹburonu; waa Uzẹlu. Kohatu n̄oru ụkporo apha ishii l'apha iri l'ẹto.

19 Ụnwu Merari bụ Mahuli; waa Mushi. Ono bụ ọkpa-ipfu Lívayi lẹ g'e deru iya l'ẹkwo.

20 Amuramu bya al̄a nwune nna iya, bụ Jiokebedu. Ọ nwutaru iya Er̄onu; waa M̄osisu. Amuramu n̄oru ụkporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa.

21 Ụnwu Izuha bụ Kora; waa Nefegu; ẹme waa Zikiri.

22 Ụnwu Uzẹlu bụ Mishẹlu; waa Ẹluzafanu; ẹme waa Sitiri.

23 Er̄onu bya al̄a Elisheba, bụ nwatibe Amínadabu kẹ nwanyi; bukwarupho nwune Náshonu kẹ nwanyi. Elisheba ono nwutaru iya Nadabu; waa Abihu; waa Eleyaza; ẹme waa Itama.

24 Ụnwu Kora bụ Asiru; waa Ẹlukana; ẹme waa Abiyasafu. Ndu k'ono bụ oshilokpa Kora l'ipfu l'ipfu.

25 Eleyaza nwa Er̄onu bya al̄a onye lanu l'ime unwegirima unwanyi ibe Putelu; ọ bya nwutaru iya Finehasu.

Ndu ono bukota ndu-ishi unuphu ibe Lívayi l'ipfu l'ipfu.

26 Ọo b̄uru Er̄onu; yẹe M̄osisu ono bẹ Chipfu s̄uru g'ẹphe dufuta ndu Ízurelu g'ẹphe hakota l'al̄i Ijiputu! 27 Ọ bukwaru p̄hẹ phọ bẹ bụ ndu pfuru Fero, bụ eze ndu Ijiputu k'edufuta ndu Ízurelu l'al̄i ndu Ijiputu. Ọo kwaphọ M̄osisu yẹe Er̄onu lanu ono bẹ ọ bụ.

Er̄onu bụ ọnu, epfuchiru M̄osisu

28 Noo ya; teke ono, Chipfu pfuru yeru M̄osisu l'al̄i ndu Ijiputu ono 29 bẹ ọ s̄uru iya: “Ọo mb̄edua bụ Chipfu. Zikota Fero, bụ eze ndu Ijiputu iphemiphe, mu ziru ngu.”

30 Obenu lẹ M̄osisu s̄uru Chipfu: “Eshi ọphu mu epfu l'ọnu ọku; ?denu gẹ Fero e-mekwanu ngaberu mu nchị?”

7

1 Ọo ya bụ; Chipfu s̄u M̄osisu: “Huma lẹ mu mewaru ngu; ị d̄u Fero gẹ Chileke. Nwune ngu Er̄onu bụ onye a-n̄oduje epfuchiru ngu opfu.

2 Pfukotakwa iphemiphe, mu pfuru ngu. Nwune ngu Er̄onu bụ iphe, oo-pfuru Fero bụ g'ọ haa ndu Ízurelu g'ẹphe lufu l'al̄i iya. 3 Obenu lẹ mu a-kpọ-chi Fero ọkpoma. Mu e-mee iphe-ọhumalenya; waa iphe-ọhubama, d̄u igwerigwe l'al̄i Ijiputu; 4 ọle ọ t̄o byadu angaru unu nchị. Ọ b̄uru teke ono bẹ mu e-byi ndu Ijiputu ẹka l'ẹhu; meshia iphe, d̄u biribiri gude n̄a p̄hẹ aph̄u; dufuta ndibe mu, bụ ndu Ízurelu g'ẹphe hakota lẹ Ijiputu. 5 Ndu Ijiputu bẹ a-maru l'ọo mb̄edua bụ Chipfu m̄e mu machiapho ẹka mu byia Ijiputu; bya edufuta ndu Ízurelu l'echilabọ p̄hẹ.”

6 M̄osisu yẹe Er̄onu bya emee gẹ Chipfu ziru p̄hẹ. 7 M̄osisu n̄owaru ụkporo apha ẹno; Er̄onu n̄owa ụkporo apha ẹno l'apha ẹto teke ẹphe jeru je epfuru opfu n̄u Fero.

Mgboro Er̄onu ḡhoru agwọ

8 Chipfu s̄u M̄osisu yẹe Er̄onu: 9 “Ọ -b̄uru lẹ Fero s̄uru unu g'unu mee iphe-ọhumalenya gude goshi iphe, unu epfu; l'ị s̄u Er̄onu g'o woru mgboro iya t̄ogbo l'atatiphu Fero! Ọ -t̄ogboe ya phọ; l'ọ ghọo agwọ.”

10 Ọo ya bụ; M̄osisu yẹe Er̄onu bya ejepfu Fero je emekota gẹ Chipfu ziru p̄hẹ. Er̄onu t̄ogbo mgboro iya ono l'iphu Fero; yẹe ndu-ozii iya; ọ ghọo agwọ. 11 Fero bya ekukọo ndu mmamiphe; waa ndu emeje ọmamanshi.

Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. ¹² G'ephe ha byaru atogbochaa mgboro nkephe l'ali; o ghoshia agwo; ole ke Eronu bya atuko mgboro nkephe lwekota. ¹³ Ole obu Fero kpo-chileru-a; ophu o kwedu ngaberu phe nchi; ge Chipfu pfuru pho.

Mini ghoru mee

¹⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Fero be okpoma kpoakwaru mkpolanu. O jikaakwaru le ya ta ahadu ndu Izurelu g'ephe tugbua. ¹⁵ Jepfu Fero l'utsu m'o jeje l'enyimu. Nodu l'aguga Nayilu kwaberu iya; l'i wota mgboro ono, shi gho agwo pho gude l'eka. ¹⁶ L'i su iya le Chipfu, bu Chileke ke ndu Hiburu zikwaru ngu g'i bya asu iya g'o haa ndibe iya g'ephe tugbua; je a-baru iya eja l'echiegu. Ophu i kwedu byasu nta-a. ¹⁷ L'i su iya: 'Wakwa iphe, Chipfu pfuru baa: "Shita l'iphe-a, be ii-shi maru l'oo yebdua bu Chipfu. Mube Mosisu e-woru mgboro ono, mu gude l'eka ono chia le mini Nayilu. Mini ono agbanwee buru mee. ¹⁸ Ema, nokota le Nayilu a-nwushihukota. Enyimu ono eshihu ke swiswisi. Ndu Ijiputu ta adudu ike angu mini, shi iya nu." ' "

¹⁹ Chipfu su Mosisu: "Pfuaru Eronu g'o wota mgboro ono, o gude l'eka machia le mini, nokota l'ali ndu Ijiputu. G'o maa ya l'enyimu enyimu; waa le nggele nggele; waa l'okpuru okpuru; waa l'iphe, bu o-che-mini g'ephe tukochaa gbanwee buru mee. Mee a-tukoru ekameka sweta l'ali Ijiputu; mbu lufuchaa l'iphe, bu iphe, aado mini; ndu ophu a pyiru apyipyi; me ndu ophu a kpuru akpuku."

²⁰ Mosisu yee Eronu bya emeepho ge Chipfu ziru phe. O bya eworu mgboro iya malia l'ataphu Fero; yee ndu-ozu iya; bya echia ya l'enyimu Nayilu. Mini, du l'enyimu ono tukoeppo gbanwee buru mee. ²¹ Ema, nokota le Nayilu nwushihukota. Mini ono shihueppo ke swiswisi; k'ophu bu le ndu Ijiputu ta adudu ike ngua mini, shi iya nu. Mee ono tuko ekameka sweta l'ali ndu Ijiputu.

²² Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. Oo ya bu; Fero kpo-chile-a obu iya g'o kpo-chiru iya. Ophu o to ngabeduru Mosisu yee Eronu nchi; mbu egube ono, Chipfu pfuhawaru ono. ²³ O ghakobe bya alaphushia azu l'ibe iya. Ophu iphe ono erwukpodaru iya nu l'ehu. ²⁴ Ndu Ijiputu bya agwoshia obvu l'aguga Nayilu; eka ephe achu mini, ephe a-ngu. Noo kele mini enyimu ono ta adudu k'angungu.

Mbara byaru ugu

²⁵ A nepho ujiku esaa e -shi teke Chipfu byiru eka l'enyimu Nayilu;

8

¹ Chipfu su Mosisu: "Jepfu Fero je asu iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Haa ndibe mu g'ephe laa; k'ophu ephe a-baru mu eja. ² O -buru l'i jikaru g'ephe ta lashi; mu egude mbara bya ugu l'ali ngu l'ophu. ³ Mbara a-tuko enyimu Nayilu sweta; kposihu bya akuru l'ibe ngu; kuru l'ime eka ikwaje; kuru l'oma iphe-azee ngu; kuru l'ulo ndu-ozu ngu; kuru l'ibe ndu ali ngu l'ophu; kuru l'onu epfu, eeshijeru ngu ite; waa l'ochi, eegudeje agwo iphe, e gude emeru ngu buredi. ⁴ Mbara ono a-noduje apfu-kogbaa ngu l'ehu; waa l'ehu ndu ali ngu; me l'ehu ndu-ozu ngu l'ophu."

⁵ Chipfu su Mosisu: "Pfuaru Eronu g'o wolia mgboro iya ono; maa l'enyimu enyimu; waa le nggele nggele; waa l'okpuru okpuru; mee ge mbara dzuru ali Ijiputu."

⁶ No iya; Erõnu bya amachia ãka lẹ mini, nõkota l'ali ndu Ijiputu. Mbara wufuta bya edzuru ali ndu Ijiputu. ⁷ Ndu jibya ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. Ephe mekwarupho; mbara wubata l'ali Ijiputu.

⁸ Fero kua Mõsisu waa Erõnu bya asu: "Unu pfuru yeru Chipfu g'o wofuru mu lẹ ndu ali mu l'ophu mbara-a; ge mu ahaa ndibe unu g'ephe je agwaa Chipfu."

⁹ Mõsisu su Fero: "Ubvù, mu akwabẹ ngu bu g'i pfua teke mu e-pfuru nuru ngu Chileke; waa ndu-ozu ngu; waa ndu ali ngu; k'ophu mbara ta aduedu ngu l'ehu; me l'ibe ngu; a -gufu ndu ophu nõ l'enyimu Nayilu."

¹⁰ Fero su: "Oo echele."

Mõsisu su: "G'o du g'i pfuru; oo ya bu; g'i shi nno maru l'o to dudu onye du ge Chipfu, bu Chileke anyi. ¹¹ Mbara ono a-ha ngu; haa ibe ngu; haa ndu-ozu ngu; haa ndu ali ngu. ãka ephe a-phoduepho kpoko bu l'enyimu Nayilu."

¹² Oo ya bu; Mõsisu yee Erõnu lufuepho l'iphu Fero; Mõsisu bya araku Chipfu lẹ ke mbara ono, o meru; o bya ogu l'ali-eze Fero ono. ¹³ Chipfu bya emeeru Mõsisu iphe, o rworu iya. Mbara ono nwushihukota l'ulo; waa l'oma-unuphu; waa l'egu. ¹⁴ A bya akua phe l'ikpo l'ikpo. Ali ono l'ophu shihu ke swiswi. ¹⁵ Obenu lẹ Fero humaerupho lẹ mbara ono ta aduedu; o woru okpoma iya kpo-chia. Ophu o to kweedu angaberu Mõsisu yee Erõnu nchi ge Chipfu pfuru ono.

Mkpuruumkpu byaru ogu

¹⁶ Oo ya bu; Chipfu su Mõsisu g'o pfuaru Erõnu g'o machia mgboro iya chia l'urwuku, nõ l'ali; k'ophu urwuku ono a-gho mkpuruumkpu; dzuru ali Ijiputu l'ophu. ¹⁷ Ephe mee nno. Erõnu bya amachia mgboro ono chia l'urwuku, nõ l'ali. Mkpuruumkpu bya erikpute nemadzu eh; yee anu. Urwuku, nõkota l'ali Ijiputu ono mgburugburu bukotaru mkpuruumkpu. ¹⁸ Ndu jibya bya emeahaa g'ephe shi l'omamanshi phe mekwaapho nno. Ophu ephe aduedu ike. Mkpuruumkpu ono tuko eh nemadzu yee anu ripyabe aata.

¹⁹ Ndu jibya ono su Fero: "Iphe-a be ãka Chileke dukwa." Obenu lẹ Fero kpo-chilerua obu iya. Ophu o to kwedu ngabe nchi ge Chipfu pfuru ono.

Ijiji byaru ogu

²⁰ Oo ya bu; Chipfu su Mõsisu g'o tehu l'onmewa utsu; jepfu Fero me o -jejeepho l'enyimu; su iya l'owa-a iphe, mube Chipfu pfuru baa: "Haa ndibe mu g'ephe laa; je abaru mu aja. ²¹ O -buru l'i ti hadu ndibe mu g'ephe tugbua be mu e-zikwa ijiji g'o tsuru duuduudu; wu-pfuta ngu; wu-pfuta ndu-ozu ngu; wu-pfuta ndu ali ngu; mekwapho l'ulo ngu l'ophu. Ulo ndu Ijiputu be ijiji e-jikota; etsu duuduudu; mbu mechaa l'ali ãka ephe azoje okpa.

²² "Obenu lẹ mboku ono be mu e-me g'ali Goshenu du iche. Mbu l'eka ndibe mu bu be o to dudu ijiji, e-tsu duuduudu l'eka ono; k'ophu ii-maru lẹ mbedua, bu Chipfu nõ l'ali-a. ²³ Mu a-kpa oke l'eka ndibe mu yee ndibe ngu nõ. Iphe-ohumalenya-a e-me echele."

²⁴ Chipfu bya emee iphe ono. Ijiji tsuru duuduudu wubata l'ibe Fero; me l'ulo ndu-ozu iya; me l'ali Ijiputu l'ophu. Ijiji ono tukoeppo ali Ijiputu l'ophu mebyishikota.

²⁵ Fero bya ekua Mõsisu yee Erõnu bya asu phe: "Unu je agwaa Chileke unu obu l'ali ãka-a!"

²⁶ Obenu lẹ Mósísu sùru: “Ọ tọ dudu ree nno; noo kẹle iphe, anyi egudeje agwa Chipfu, bụ Chileke anyi bụ ndu Ijiputu ẹbyi. Ọ -buru l'anyi gude iphe, bụ ẹbyi l'anya nkephẹ gwee ngweja; bẹ ẹphe a-tụ-gbukwa anyi lẹ mkpuma! ²⁷ Anyi e-jekwa ije ujiku ẹto jerwua l'echiegu je egweeru Chipfu, bụ Chileke anyi ngweja l'ẹka ono; ẹgube ọ tųru ekemu sụ g'anyi mee.”

²⁸ Fero sụ: “Mu a-ha unu g'unu je egweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngweja l'echiegu. Ọle g'unu te ejenukakwa ẹka dų ẹnya. Ngwa; unu pfuru nuru mu Chileke!”

²⁹ Mósísu sụ iya: “Mu -lufuepho l'ataphu ngu; mu epfuru nų Chipfu; k'ophu ijiji ono, etsu gbiigbiigbi ono a-ha gube Fero; waa ndu-ozí ngu; tẹme waa ndu alí ngu. Ọle gẹ gube Fero te egudenupho ẹregede ọzo mee gẹ ndu Ízurelu te je abarų Chipfu eja!”

³⁰ Mósísu shi l'ataphu Fero tųgbua; je epfuru nų Chipfu. ³¹ Chipfu bya emee iphe, Mósísu rwọru iya. Ijiji ono parų Fero; waa ndu-ozí iya; waa ndu alí iya haa. Ophu ọ tọ dudu mẹ ijiji lanų, ghuduru nų. ³² Fero bya akpọ-chikwaphọ obu iya ọzobaa. Ophu o to kwedu gẹ ndu Ízurelu tųgbua.

9

Onwu iphe-edobe

¹ Noo ya; Chipfu sụ Mósísu: “Jepfu Fero je asụ iya: Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Hiburu pfuru baa: ‘Haa ndibe mu g'ẹphe tųgbua; je abaarų mu eja!’ ² Ọ -buru l'í jikaru g'ẹphe ta tųgbushi; bya esede phẹ ³ bẹ Chipfu e-gudekwa ẹka iya zia ẹjo iphe-ememe; l'ọ bya atųko iphe-edobe unu gbushia. Mbụ l'oo-gbushi inya unu; waa nkapfu-igara unu; waa inya-kamẹlu unu; tẹme waa eswi unu; waa aturu yẹ eghu unu. ⁴ Ọle Chipfu a-kpa oke l'ẹka iphe-edobe ndu Ízurelu; waa l'ẹka kẹ ndu Ijiputu nọ; k'ophu bụ l'ọ to nwedu anų kẹ ndu Ízurelu mẹ nanų a-nwuhuru nų.”

⁵ Chipfu bya epfua teke oo-me iphe ono; sụ: “Echele bẹ mube Chipfu e-me iphe ono l'alí-a.” ⁶ O -rwua lẹ nchitabọhu iya; Chipfu mee ya. Iphe-edobe ndu Ijiputu tųko nwushihukota. Obenu l'ọ to nwedu kẹ ndu Ízurelu mẹ nanų, nwuhuru nų. ⁷ Fero zia ndu jeru je ahuma l'ọ tọ dudu iphe-edobe ndu Ízurelu mẹ nanų, nwuhuru nų. Obenu lẹ Fero kpọ-chileru-a ọkpoma; ophu o to kwedu gẹ ndu Ízurelu tųgbua.

Ejo-onwo byaru ọgu

⁸ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósísu waa Erọnu: “Unu kpota ntų, jiru mkpoji ẹka l'ovokọku; gẹ Mósísu phekashia ntų ono l'imeli l'ataphu Fero. ⁹ Oo-phekashihu dzuru alí Ijiputu l'ophu g'urwuku; l'ọ mee; ejo-onwo aphokashiaha nemadzu l'ẹhu yẹ anų, bu l'alí ono l'ophu. Ejo-onwo ono efushihu; baaha phẹ ọnyá.”

¹⁰ Ẹphe bya ekpota ntų l'ovokọku; bya apfuru l'ataphu Fero. Mósísu woru ntų ono phekashia l'imeli. Ejo-onwo bya atųko nemadzu; yẹ anų wata aphokashi; baahaa phẹ ọnyá. ¹¹ Ophu ndu jibya adudu ike pfuru l'ataphu Mósísu; kẹle ejo-onwo ono phokwaru phẹ phọ g'ọ phoru ndu Ijiputu ndu ophu g'ẹphe ha. ¹² Obenu lẹ Chipfu kpọ-chiru Fero obu; ophu ọ tọ ngabeduru Mósísu yẹ Erọnu nchí; gẹ Chipfu pfuru Mósísu ono.

Akamini byaru ọgu

¹³ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósísu: “Nmaa ẹwa l'utsu je apfuru l'ataphu Fero; sụ iya: Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Hiburu pfuru baa: ‘Haa ndibe mu g'ẹphe tųgbua; je a-barų mu eja. ¹⁴ Ọdumeka bẹ ọgiya bẹ mu

e-me g'ejo iphe-ehuka, l'a-lọ ngu ẹka ẹ meji byapfuta ngu; gu ẹ ndu-ozu ngu; yee ndu ali ngu. Oo ya bu gi maru lo to dudu onye du ge mbedua ẹ mgboko l'ophu. ¹⁵ Noo kele mu gege amachihawa ẹka mu gude ejo iphe-ememe gbushia gu ẹ ndu ali ngu; unu achihu ẹ mgboko-a. ¹⁶ Obenu l'iphe, kparu iphe, mu gude haa ngu bu k'ophu mu e-goshi ngu g'okpehu mu habe shii. Oo ya bu g'eepfukashi-dzuru epha mu ẹ mgboko l'ophu. ¹⁷ Obenu l'iigude opfu ehu ndibe mu eku onwongu; jika li tii hadu phe g'ephe la. ¹⁸ Egube nta-a echele be mu a-tu ejo akamini egube teke atu-swee l'ali Ijiputu e -shi teke o beberu du byasu ntanu-a. ¹⁹ Zikwaa ozi nta-a g'e je achibata iphe-edobe ngu l'eka iphe e-gbobuta iya; noo kele akamini ono a-tu-gbushikota nemadzu; yee iphe-edobe, no l'egu, a chibataduru unuphu; ephe anwushihukota.' ”

²⁰ Ndu-ozu Fero ndu ophu atsu Opfu Chipfu ebvu bya emee egwegwa chibata ohu phe; waa iphe-edobe phe l'ime ulo. ²¹ Obenu ẹ ndu agubeduru Opfu Chipfu iphe be haru ohu phe; waa iphe-edobe phe l'egu.

²² Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o machia eka l'akpaminigwe g'akamini awata adashi l'ali ndu Ijiputu tu-gbushia nemadzu me iphe-edobe; waa irwu, dukotakpo l'ali Ijiputu. ²³ Mosisu machiepho mgboro iya l'akpaminigwe; Chipfu zia egbigwe; yee akamini; o wata adada. Ebemu nodu alo l'akpaminigwe. Chipfu dzee akamini l'ali Ijiputu. ²⁴ Akamini yee oku-egbigwe toko ghaa eghirigha nodu atu gbaagbaa. Ejo oke pherephere, ha shii; nodu ezi. Mbụ loo pherephere ono kakota shii ẹ pherephere, zijekporu l'ali ndu Ijiputu e -shi teke e beberu ali ndu Ijiputu du. ²⁵ L'ali ndu Ijiputu mgburugburu be akamini ono tu-gbushikotaru iphemiphe, nokota l'egu; nemadzu me iphe-edobe. O tupyashia iphemiphe, futaru l'egu; bya ezijashicha iphe, bu oshi, du l'egu ezijashi. ²⁶ Eka o tuduru akamini ono kpoloko bu l'ali Goshenu, bu eka ndu Izurelu bu.

²⁷ Noo ya; Fero zia g'e je ekua Mosisu yee Eronu; bya asu phe: “Mu mewaru iphe-eji. Oo Chipfu be iswi du maa; mbedua, bu Fero; waa ndibe mu acho opfu. ²⁸ Pfuru nu Chipfu; noo kele egbigwe ono; yee akamini ono tuta-shiwaru. Mu je a-ha unu g'unu laa; o to gbaeduru g'unu nodukwadu.”

²⁹ Mosisu su: “Mu -lufuepho ẹ mkpukpu-a; mu achilia eka imeli; pfuru nu Chipfu. Egbigwe adabuhu; igwe atu-buhu akamini. Oo ya bu gi maru ẹ mgboko-a bu ke Chipfu. ³⁰ Obenu ẹ mu maru-a ẹ gubedua waa ndu-ozu ngu ta atsuadaa Chipfu, bu Chileke ebvu.”

³¹ Owu fulakusu; waa bali be akamini ono mebyishichaa; noo kele bali eyeshiwa mebyi; owu fulakusu bukwaduru ige be otu. ³² Obenu ẹ witi; waa supelutu be o to mebyishiduru; noo lo to budu teke ono be oomije.

³³ Mosisu paru Fero haa; shi ẹ mkpukpu ono tugbua. O bya apaliaru Chipfu eka imeli. Egbigwe; waa akamini tukoru buru ke nyoo; igwe dzebuhu mini l'ali ono. ³⁴ Fero humae pho ẹ mini; waa akamini; waa egbigwe ono buwaa ke nyonyoronyo; o mekwaa iphe-eji ozo. Yebedua yee ndu-ozu iya kpo-chikwa obu phe ozo. ³⁵ Okpoma Fero bya akpo-chikwa; ophu o kwedu aha ndu Izurelu g'ephe tugbua, bu iya bu ge Chipfu shihawaa l'onu Mosisu pfua ya.

10

Igube byaru ogu

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: “Jepfu Fero; noo kele mu kpo-chiru iya obu; kpo-chia ke ndu-ozu iya; k'ophu mu e-meshigbaa oke iphe-ohumalenya,

dugbaa biribiri l'echilabọ pẹ; ² k'ophu unu a-kọru unwu unu; mẹ unwu nwanwa unu gẹ mu gude kpaa ndu Ijiputu ẹhu; tẹme waa gẹ mu gude mee oke iphe-ọhubama nọ pẹ. Ọo ya bụ g'unu amaru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.”

³ Ọo ya bụ; Mosisu yẹe Eronu bya ejepfu Fero sọ iya: “Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Hiburu pfuru baa: ‘?Bụ teke ole bẹ ijika-beru ewoze onwongu alị l'atathphu mu? Haa ndibe mu g'ephe la; k'ophu ephe e-je abaarụ mu ẹja! ⁴ Ọ -buru l'ị jikaru g'ephe ta tųgbushi bẹ mu e-gude igube bata l'alị ngu echele. ⁵ Ọo-bya atuko alị unu nyinwua; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu ẹka aahuma ọzo l'alị ono. L'ọ tuko iphe, akamini mebyishiphodoru tapyashikota; męchaa iphe, bụ oshi, pfuru l'egu unu. ⁶ Ephe abya atuko ọlo ngu; mę ọlo ndu-ozu ngu; mękpoo alị Ijiputu l'ophu sweta. Iphe ono bụ iphe, nna ngu; mę nna ngu oche pẹ teke ahuma-swee l'alị-a; e -shi teke ephe lwaru ẹka-a byasụ nta-a.’ ” Mosisu dakọbe; parụ Fero haa; ọ buru iya atugbu.

⁷ Ndu ozi Fero sọ Fero: “?Bụ teke ole bẹ nwoke-a a-chi-beru anyi okpu akpohu? Haa ndu-a g'ephe tųgbua je abaarụ Chipfu, bụ Chileke pẹ ẹja. ?Tị madu l'alị ndu Ijiputu bụwaa mkpurupyata?”

⁸ Noo ya; a bya eduphuta Mosisu yẹe Eronu azu l'iphu Fero. Ọ sọ: “Unu je abaarụ Chileke unu ẹja! Ọle ọ bụ; ?bulaje ndu ole e-je?”

⁹ Mosisu sọ: “Anyi l'unwegirima anyi; waa ndu bụ ọgerenya anyi; waa unwu anyi kẹ nwoke; waa kẹ nwanyi a-tukokwa swiru; anyi atuko aturu anyi; waa eswi anyi rwuta. Noo kẹle anyi a-boru Chipfu anyi obo-iphe.”

¹⁰ Fero sọ pẹ: “Gẹ Chipfu swikwaru unu eswiru ome ọo kẹ gẹ mu haa unu g'unu l'unwegirima unu swiru tųgbua! Nta-a bẹ mu makporu l'ọo ẹjo-iphe bẹ unu arị k'ememe. ¹¹ Waawakwa-o; g'ọ buru ndu k'unwoke kpoloko bẹ unu e-rwuta gude je abarụ Chipfu ẹja; eshi ophu ọ bụ iphe ono bẹ unu shi teke-a rwota!” Noo ya; a chifu Mosisu yẹe Eronu l'iphu Fero.

¹² Chipfu sọ Mosisu: “Machia ẹka maa l'alị Ijiputu; g'igube wubata l'alị ono bya atuko iphe, futaru l'egu l'alị ono tapyashikota; mbu iphe, akamini mebyishiphodoru.”

¹³ Ọo ya bụ; Mosisu bya eworu mgboro iya maa l'alị ndu Ijiputu. Chipfu bya emee; pherephere shi l'uzo ẹnyanwu-awawa wata ezizi. Pherephere ono zikota l'alị ono eswe l'enyashi. A futashia l'utsu; pherephere ono vubatawa igube l'alị ono. ¹⁴ Igube tuko Ijiputu sweta; bya anopho l'ekameka l'alị ono kẹ nyimunyimu. Igube teke ekpofutaswe egube ono; tẹme ophu ọ byadu awubataba l'otu egube ono ọzo. ¹⁵ Ephe nyinwuepho alị ono l'ophu; k'ophu bụ l'ekameka jihukotaru kẹ kpakpalu. Ephe bya atuko iphe, phoduru nọ g'akamini byachaarụ tapyashikota; mbu iphe, rwutakporu irwu l'egu; męchaa akpuru oshi. Ekwo oshi; mę k'iphe, a kọru l'egu te nweedu mę nanu, phoduru nọ l'alị Ijiputu l'ophu.

¹⁶ Fero bya ekua Mosisu yẹe Eronu ẹwegwa; sọ pẹ: “Mu meswewaru Chipfu, bụ Chileke; bya emeswee unu. ¹⁷ Jiko gufuaru mu nvu ugbo lanu ọwa-a; je epfuru nọ Chipfu, bụ Chileke unu g'o wofuru mu ẹjo iphe-ehuka-a!”

¹⁸ Mosisu parụ Fero haa; lufu je epfuru nọ Chipfu. ¹⁹ Ọo ya bụ; Chipfu bya agbanwee pherephere ono; mee ya; ọ buru eze pherephere, ha shii, shi l'uzo ẹnyanwu-ariba bya ezikotachaa igube ono g'ọ ha je achiru ye lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe. Ophu ọ tọ dudu mę igube lanu, ghuduru l'alị ndu Ijiputu. ²⁰ Ọle Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ophu o kwedu haa ndu Izurelu g'ephe tųgbua.

Ọchii byaru ọgu

²¹ Noo ya; Chipfu sù Mósísu g'ọ machia ẹka maa l'akpaminigwe; g'ọchii bya asọ-kpute ẹkameka l'alì ndu Ijiputu. Ọchii, e-me g'ẹkameka gbahù kẹ tsukiribaa. ²² Ọo ya bụ; Mósísu bya amachia ẹka maa l'akpaminigwe. Alì ndu Ijiputu l'ophu gbahukota tsurikitiki; nọ abalì ẹto. ²³ Ophu ọ dudu onye humaru nwibe iya; teme ophu ọ dudu onye humaru ọzo kẹ g'ọ shi l'ẹka o bu kpuriberu; jasụ abalì ẹto ono. Obenu lẹ ndu Ízurelu bẹ iphóró dọ l'ẹka ẹphe bu.

²⁴ Noo ya; Fero kua Mósísu bya asụ: “Unu je abaarụ Chipfu eja! Unu dutachaa unwanyi mẹ unwegirima unu g'unu swiru! Iphe, unu a-ha kpoloko bụ aturu; waa eswi unu.”

²⁵ Obenu lẹ Mósísu sụru iya: “Ìi-hafukwapho anyi g'anyi gude iphe, anyi e-gude nọ Chipfu, bụ Chileke anyi ngweja-akpọ-ọku; waa ngweja mmanụ ọzo. ²⁶ Ọo ya bụ l'anyi e-rwuta iphe-edobe anyi. A taa hakwa g'ọ ka mma l'ọo ichiripfu ọkpa eswi; k'ophu anyi a-harụ iphe-edobe ono hata gude baarụ Chipfu, bụ Chileke anyi eja. Anyi ejerwuduru ẹka ono bẹ anyi ta amadụ ndu ophu anyi e-gude baarụ Chileke eja.”

²⁷ Ole Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ophu o kwedu haa ndu Ízurelu g'ẹphe tugbua. ²⁸ Fero sù Mósísu: “Makwarụ onwongu! Gbeshi mu l'iphu! Gẹ mu ta ahumabaekwa ngu ọzo l'atatiphu mu. Mbọchi, ì byabaaru apfuru mu l'iphu bẹ ìi-nwuhukwa!”

²⁹ Mósísu sù iya: “G'ọ dọ nọ g'i pfuru. Mu ta abyabaedu ngu apfuru l'iphu ọzobaa.”

11*Mgbu-ọnwu a-bya ọgu*

¹ Noo ya; Chipfu sù Mósísu: “Mu e-gudefua oke iphe-ẹhuka lanụ byapfuta Fero; yele ndu Ijiputu. E -mechaephọ bẹ oo-kwechaa g'unu wufu l'ẹka-a. Teme o -kweephọ ono bẹ ọo-chifukota unu g'unu ha. ² Pfuaru ndu Ízurelu; g'unwoke pẹ; waa unwanyi pẹ; jepfu ndu obutobu pẹ je asụ pẹ g'ẹphe nọ pẹ iphe, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; waa ophu e meru lẹ mkpọla-ododo!” ³ Chipfu bya emee; ndu Ízurelu tũba ndu Ijiputu l'obu; mekwaaphọ gẹ ndu-ozì Fero; waa ndu Ijiputu l'ophu kwabẹ Mósísu l'onwiya eze ùbvù, ha shii.

⁴ Ọo ya bụ; Mósísu sù: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Ọ sùru lẹ ya e-gude ọzo echi abalì jedzuru alì Ijiputu l'ophu. ⁵ Iphe, bukota ndu bụ ọkpara lẹ nwoke l'alì Ijiputu bẹ a-nwushihukota nọ; a -gbẹ l'ọkpara Fero, bụ onye nọ l'aba-eze; je akpaa l'ọkpara nwanyì, bụ ohu, bụ onye egwejeru iya iphe; mękwapho iphe-edobe, e vuru ọzo nwua l'ẹpho ne iya. ⁶ Oke ọzu-ẹkwa, parụ ẹka a-tụ l'alì Ijiputu l'ophu. Mbụ ọzu-ẹkwa, ẹtu iya adujeduru; ophu ọ byadu l'a-dubaa. ⁷ Obenu l'ẹka ndu Ízurelu bu bẹ ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo nkuta bya agbọ ire kpua nemadzụ; ọzoo anụ. Ọo ya bụ g'unu amaru lẹ Chipfu kparụ oke; dokaha Ijiputu yee Ízurelu. ⁸ No teke ndu-ozì ngu-a a-wụ-pfuta mu bya ephozeru mu bya asụ mu: ‘Unu tugbuwaro-o! Tụkokpoo ndu ndu-unu l'ophu rwuta tugbua-o!’ Ọ -nwuchaephọ nno; mu atugbua.” No iya; Mósísu gude ẹhu-eghu lufu-shia l'iphu Fero.

⁹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósísu: “Fero te ekwekwa angaberu ngu nchì; gẹ mu eshi nno meshia igwerigwe iphe-ọhumalenya l'alì Ijiputu.”

¹⁰ Noo ya; Mósísu yee Erọnu bya emeshikọta iphe-ọhumalenya ono l'iphu

Fero. Obenu lẹ Chipfu kpọ-chileru-a Fero obu; ọphu o to kwedu haa ndu Ízurelu g'ẹphe shi l'alị iya wụfu lashia.

12

Obo Ojehata

¹ Chipfu sụ Mósísu yẹe Erọnu l'alị ndu Ijiputu: ² “Ọnwa-a, a nọ-a; a-bujeru unu ọnwa mbụ l'apha. ³ Pfiaru ndu Ízurelu g'ẹphe ha l'o -rwua mbọku, ọnwa-a a-dụ l'abalị iri gẹ nwoke, nọnu kpụta nwaturu lanụ dobe kẹ yẹe ndibe iya. ⁴ Ọ -buru lẹ ndibe onye ọbu hanụkaru nwanshii; k'ọphu bụ lẹ nwaturu ọphu parụ phẹ ẹka; ẹphe ejepfu ndu kachaa phẹ ebukube ntse; g'ẹphe gbarụ mgba lẹ nwaturu lanụ; m'ẹphe gụchaa onwophe maru ole, ẹphe dụ. Unu lee ẹnya lẹ g'onnyemonye a-taberu. ⁵ Anụ, unu a-họta l'a-buru anụ, gbaru apha; buru okee ya; bya aburu ọphu adudu ẹka iphe mebyiru iya. Unu -eshidu l'aturu họt a iya; unu ahọt a iya l'eghu mmanụ. ⁶ Unu leta iya ẹnya gbiriri jasụ mbọku, ọnwa-a l'a-dụ l'abalị iri l'eno. Noo mbọku, ndu Ízurelu l'ọphu e-gbushikọt a iya g'ọ ha l'ụzenyashi iya. ⁷ Ẹphe aharu mee ya nata techaa l'agụga mgbo; waa l'eli oshi-mgbo, nọkota l'ulo, ẹphe nọ ata anụ nwaturu ono. ⁸ Ẹnyashi ono bẹ ẹphe a-ta anụ nwaturu, a huru ahuhu l'ọku; yẹe ẹkwọ oshi, atsọ ilu; waa buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁹ Unu te eshikwa anụ ono eshishi; ẹbe unu atakwa iya l'oyii. Ọo ẹpho g'unu hushia ya l'ọku; mbụ ishi iya; mẹ ọkpa iya; męchaa iphe-ẹpho iya. ¹⁰ G'o to nwekwa ọphu unu a-ha g'ọ bọo nchi. Ọ -buru l'o nweru ọphu a haru; ọ nọo futa utsu; unu akpọo ya ọku. ¹¹ Waa g'unu e-gude taa ya baa: Unu gude akpọ tubuta uwe unu; unu eye akpọkpa unu l'ọkpa; bya ewota mgboro unu parụ l'ẹka. Unu ataa ya wobuwobuwobu; kele ọo ọbo Ojehata kẹ Chipfu.

¹² “Ẹnyashi ono kwaphọ bẹ mu e-jedzuru alị Ijiputu; gbushigbua iphe, bụ ọkpara nemadzụ mę iphe-edobe. Iphe, bukpo agwa ndu Ijiputu l'ọphu bẹ mu a-nọkota chijipfu. Ọ kwa mbedua bụ Chipfu. ¹³ Mee ono a-buru iphe-ọhubama, e-goshije ulo ọphu unu nọ. Ọo ya bụ; mu -humaepho mee ono; mu aghata unu. O to nweu ẹjo iphe-ememe, e-byi unu ẹka teke mu a-nọdu egbushi ndu Ijiputu ono.

¹⁴ “Mbọku ono l'a-buru unu mbọku ọbo-iphe, unu e-gudeje nyata iphe-a. E shi l'ogbo sweru ogbo bẹ unu a-boje iya g'ọ buru ọbo-iphe kẹ Chipfu. Ekemu ono a-dụ jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịimii. ¹⁵ Ujiku ẹsaa bẹ unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. Mbọku mbụ bẹ unu e-wofukọt a iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Noo kele iphe, bukpo onye taru iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; a -gbẹ lẹ mbọku mbụ ono jasụ lẹ mbọku k'ẹsaa ono bẹ ee-bufu lẹ Ízurelu. ¹⁶ Mbọku kẹ mbụ bẹ unu e-nweru ndzuko, dụ nsọ; bya enwekwarupho ọzo mbọku k'ẹsaa. G'ọ tọ dukwa iphe, unu e-je l'ujiku labọ ono; gbahaepho nri, unu e-ri bẹ unu e-shije. Noo iphe, unu e-meje bụ ono kpoloko.

¹⁷ “Unu bọo ọbo-iphe buredi, ekoduru ekoko; noo kele ọo mbọku ono gededede bẹ mu dufutaru unu g'unu hakọt a l'alị Ijiputu. Unu boje mbọku ono ọbo-iphe; g'ọ buru ekemu, a-nọ jasụ l'ojejoje; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ¹⁸ L'ọnwa mbụ phọ bẹ unu a-tajẹ buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; a -gbẹ l'ụzenyashi mbọku, ọnwa ono dụ l'abalị iri l'eno jasụ l'ụzenyashi mbọku, ọ dụ l'ukporo abalị l'abalị lanụ. ¹⁹ Ujiku ẹsaa bẹ a ta abyadu ahuma iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Onye rikpọoru iphe, e yeru iphe ekoje buredi bẹ ee-bufu lẹ ndu Ízurelu; m'onye ono bụ nlwamulwa; ọzoo onye a nwuru

anwunwu l'alì ono. ²⁰ G'o tọ dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, unu e-de onu. Èka unu e-buhabe; unu taa buredi, ekoduru ekoko!”

²¹ Tọbodu iya bụ; Mósìsu bya ekukọo ndu bụ ọgerenya Ízurelu g'ephe ha; bya asụ phẹ: “Unu tųgbua nta-a nta-a; je ahọta anụ ọphu unu lẹ ndibe unu e-gbu gude bọo ọbo Ojeghata k'unu. ²² Unu ewota ẹkwo isopu, dų jipfujipfu tsee lẹ mee anụ phọ, a nakọberu lẹ gbamųgbamu phọ tee l'eli oshi-mgbo ono; waa l'agụga iya ibe k'ẹbo ẹbo. G'o to nwekwa g'unu ha onye a-lufu etezi jasụ l'utsu. ²³ Ọo ya bụ; Chipfu -jeshiepho egbushi ndu Ijiputu; l'ọ hụma mee, e teru l'eli oshi-mgbo waa l'agụga iya ono; l'ọ ghata onu mgbo k'ono. O too kwedu gẹ mgbugbụmadzu ono bata l'ulo unu bya egbushia unu.

²⁴ “Unu mejekwa iphe-a g'ọ bụru nsọ, a-duru unu l'oshilokpa unu jasụ l'ojejoje. ²⁵ Unu -bahuepho l'alì ono, Chipfu a-nụ unu ono, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya ono; unu mejekwa omelalì ono. ²⁶ Ọ -bụru l'unwu unu jiru unu sụ: ‘?Bụ gunu bẹ unu emedojeru omelalì ono?’ ²⁷ unu asụ phẹ: ‘Ọo ngweja egbu anụ ọbo Ojeghata, eegweru Chipfu, bụ onye ghataru ọlo ndu Ízurelu l'alì ndu Ijiputu je egbushia ndu Ijiputu; mbụ onye harụ unuphu ibe anyi; ọphu o gbuduru ndibe anyi.’ ” Ndu Ízurelu -nụmaepho iphe ono; ephe phozeta; baarụ Chipfu ẹja. ²⁸ Ndu Ízurelu bya emee iphe ono; gẹ Chipfu tọru Mósìsu yẹle Erọnu okpa iya; ọ bụru egube ono bụ g'ephe meru iya.

²⁹ O -rwua l'echi-abalì; Chipfu bya egbushia okpara ndu Ijiputu l'ophu; a -gbẹ l'okpara Fero, bụ onye nọ l'aba-eze; jasụ l'okpara onye mkpọro, a tų-chiru l'oka-mkpọro; wakwaphọ nwa ivuzọ iphe-edobe. ³⁰ Fero; yee ndu-ozì iya g'ephe ha; waa ndu Ijiputu l'ophu tehu l'enyashi. Uzu-ekwa nọdu atuwaa l'alì Ijiputu; noo kele o to nwedu ọlo, nọ l'alì ono l'ophu, nemadzụ ata nwuhuduru.

Awufu unwu Ízurelu lẹ Ijiputu

³¹ Fero bya ekua Mósìsu yee Erọnu l'enyashi ono; sụ phẹ: “Unu gbeshi; unu lẹ ndu Ízurelu; jewarọ. Unu parụ ndu alì mu haa; tųgbuwaro je abaarụ Chipfu ẹja, bụ iya bụ iphe, unu epfukpọo. ³² Unu rwuta aturu unu; waa eswi unu gude tųgbua, bụ iphe, unu epfu. Ọle unu gọkwaaru mu onu-oma.”

³³ Ndu Ijiputu nọdu alwuru ndu Ízurelu ulwu g'ephe mee egwegwa lufu l'alì ẹka ono; kele ephe suru l'odumeka bẹ ephebe ndu Ijiputu a-nwushihukotakwa. ³⁴ Ephe kpota iphe, eegudeje eghe buredi kpojia ochi buredi; gude uwe phẹ kechia ya; nmakobe iya l'ukuvu; ọphu ephe eyeduru iya iphe, ekoje buredi. ³⁵ Ndu Ízurelu mee gẹ Mósìsu ziru phẹ; bya arwọkoo ndu Ijiputu iphe, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo; waa uwe. ³⁶ Chipfu mee; ndu Ízurelu tųba ndu Ijiputu l'obu; k'ọphu ephe nuru phẹ iphemiphe, ephe rwọru phẹ. Ephe shi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude tųgbua.

³⁷ Ndu Ízurelu shi lẹ mkpukpu Ramesesu jeshia mkpukpu Sukotu. Unwoke ndu ọphu gude okpa eje rwuru ukporo unu mgbo ukporo ẹto; l'ukporo unu ugbo iri l'ise; a -gufukwa unwanyi waa unwegirima. ³⁸ Ndu ọzo, dukwapho igwerigwe tsokwaru phẹ phọ; wakwaphọ ikpoto iphe-edobe; mbụ aturu mẹ eswi. ³⁹ Iphe, eegheje buredi, ephe shi l'alì Ijiputu gude bẹ ephe gude ghee akara, e yeduru iphe, ekoje buredi. Iphe meru

g'o gude ophu iphe, ekoje buredi adudu iya bu l'a chifuru phe achifu l'ali Ijiputu; ophu uzo k'akwakobe ke nri, ephe e-ri aduduru phe.

⁴⁰ Iphe, ndu Izurelu noru l'ali Ijiputu bu unu apha l'apha ukporo l'iri. ⁴¹ O -rwuepho le mboku, unu apha l'apha ukporo l'iri ono bvuru gedegede; ndibe Chipfu g'ephe ha, bu iya bu ndu Izurelu; wufukota l'ali ndu Ijiputu. ⁴² Eshi ophu Chipfu nwuru enya l'enyashi ono g'oo-me dufuta phe le Ijiputu be ephebe ndu Izurelu g'ephe ha a-nwujekwarupho Chipfu enya l'enyashi ono gude kwabe iya ubvu; e shi l'ogbo sweru ogbo.

K'eme k'obo Ojehata

⁴³ Chipfu su Mosisu waa Eronu: "Waa g'unu e-meje k'obo Ojehata baa: "G'o to nwekwa nlwamulwa, l'a-taje anu obo-iphe ono. ⁴⁴ Ohu, unu gbataru agbata be unu e-bujeada ubvu; teme l'o taa ya. ⁴⁵ Ole g'onye, byaru abyabya; ozoo onye e beru ozi ba atajekwa iya.

⁴⁶ "Aa-noduje l'ime ulo lanu taa ya. G'o to nwekwa anu obu; ophu ee-gude lufuta etezi. Ophu o dukwa okpu iya me nanu, unu a-nyakwo anyakwo. ⁴⁷ Ndu Izurelu g'ephe ha be a-tukoje bo obo-iphe ono.

⁴⁸ "O -buru l'onye lwaru alwalwa, bu le ndunu be o du ge ya yiru l'obo Ojehata ke Chipfu ono; g'o bushikota ndibe iya ndu k'unwoke ubvu g'ephe ha. Oo ya bu l'o yiwaruro boaha ya g'onye a nwuru l'ali ono. G'o to nwekwa nwoke, ebuduru ubvu, a-ta iya nu. ⁴⁹ Oo ekemu lanu-a duru onye a nwuru anwunwu l'ali-a; bya aduru onye lwaru alwalwa; unu eya tuko buru."

⁵⁰ Ndu Izurelu g'ephe ha bya emekota iphe, Chipfu pfuru Mosisu yee Eronu. ⁵¹ O buru le mboku ono gedegede be Chipfu dufutaru ndu Izurelu g'ephe hakota l'ali Ijiputu.

13

Eye ndu bu okpara l'eka Chileke

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Doberu mu okpara unu iche. Iphe-mbu, vukporu uzo waa ekpa-nwa l'epho ne iya le Izurelu: me nemadzu me iphe-edobe; bu nkemu."

³ Noo ya; Mosisu su ndu Izurelu: "Unu nyata ntanu-a; mbu mboku, unu wufutaru le Ijiputu, bu eka unu shi buru ohu. Ntanu-a bu mboku, Chipfu gude okpehu iya dufuta unu. G'o to dukwa onye a-ta iphe, e yeru iphe, ekoje buredi. ⁴ Oo ntanu-a l'ime onwa Abibu-a be unu atugbu. ⁵ Teke Chipfu durwuerupho unu l'ali ndu Kenu; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu; ali ono, o riburu nna unu oche phe angu le ya a-nu unu; ali, mini era-eswi waa manu-enwu jiru ke pyimu pyimu; unu dobejekwa omelali-a l'onwa-a. ⁶ Ujiku esaa be unu a-takota buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. O -rwua le mboku k'esaa; unu abooru Chipfu obo-iphe. ⁷ Unu takotaje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi l'ime ujiku esaa ono. G'o to nwekwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, aa-huma l'echilabo unu. Teme g'o to dukwa iphe, ekoje buredi, aa-huma l'ali unu. ⁸ Mboku ono be unu a-su unu unu l'iphe, kparu iphe, unu gude eme iya bu iphe, Chipfu meru unu mboku, unu lufutaru l'ali Ijiputu. ⁹ G'omelali ono bukwaru iphe-ohubama, e byiru unu ge mbo l'eka; dee ya unu g'uri l'iphu; g'e gude nyatajeru unu l'ekemu Chipfu bu iphe, unu akpujeru l'onu; kele oo Chipfu ono gude okpehu iya dzota unu l'ali Ijiputu. ¹⁰ Unu meje ekemu-a me o -rwuepho teke emeje iya; apha g'apha.

11 “Chipfu -durwuchaepho unu alị Kénanu ono; bya anụ ẹya phọ unu g'o riburu iya unu lẹ nna unu oche phẹ lẹ nte; 12 bukwa g'unu nuje Chipfu iphe-mbụ, vukpọoru ụzo waa ẹkpa-nwa l'epho ne iya. Anụ mbụ, bụ okee ya, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'epho ne iya l'iphe-edobe unu a-buru kẹ Chipfu. 13 Iphe, bụ nkapfụ-igara, vuru ụzo waa ẹkpa nwa l'epho ne iya bẹ unu e-gudeje nwaturu gbata. Ọ -buru l'unu ta agbatadu iya agbata; unu aswịkwo ya olu aswịkwo. Iphe, bụ ọkpara unu lẹ nwoke bẹ unu a-gbatajẹkwapho agbata.

14 “O -be l'atatiphu; unwu unu -jia unu sụ: ‘?Bụ gụnu bẹ eemedojeru iphe-a?’ Unu sụ phẹ: ‘Chipfu gude ọkpehu iya dufuta anyi l'alị ndu Ijiputu; mbụ dufuta anyi l'ẹka ono, anyi shi buru ohu ono. 15 Lẹ teke Fero kpọ-chiru obu jika lẹ ya ta ahadụ anyi g'anyi tughua bẹ Chipfu gbushiru ọkpara l'alị ndu Ijiputu; nemadzụ mẹ iphe-edobe. Noo iphe, meru g'o gude anyi nọdu akputaje anụ, bụ okee ya, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'epho ne iya; gbuaru Chipfu; bya egude iphe gbata ndu bụ ọkpara l'epho ne phẹ lẹ nemadzụ.’ 16 G'omelalị ono bukwaru iphe-ohubama, e byiru unu gẹ mbo l'ẹka; dee ya unu g'uri l'iphu; gude goshi lẹ Chipfu gude ọkpehu iya dufuta unu l'alị Ijiputu.”

Ndu Ízurelu l'awụgha Eze-enyimu Uswe-uswe

17 Fero haepho ndu Ízurelu; ephe tughua; ọphu Chipfu eduduru phẹ shia ụzo alị ndu Filisitayinu; a makwaru-a l'ono bẹ ka ntse. Noo kẹle Chipfu sụru: “?A maru ?ephe -vubaa ọgu bẹ ephe ta agbanwedụ nụ egomunggo; lashia azụ l'alị Ijiputu?” 18 Ọo ya bụ; Chipfu duru ndu Ízurelu gbaa mgburugburu; shia ụzo echięgu l'ibe iya k'uzo Eze-enyimu Uswe-uswe. Ndu Ízurelu ono shi l'alị Ijiputu wuru tughua; kwakọbe onwophe k'ọgu.

19 Mosisu bya achita ọkpu Jiósefu gude; noo kẹle Jiósefu meru unwu Ízurelu; ephe riaru iya nte l'ephe e-me nno. Ọ sụru: “Mu maru lẹ Chileke be e-mechaa bya eyeru unu ẹka. Ọle g'unu chitakwa ọkpu mu l'ẹka-a mẹ unu tughushia.”

20 Ephe wufuta lẹ Sukotu; je akpọbe ụlo-ekwa phẹ lẹ Etamu l'aguga echięgu. 21 O -rwua l'eswe; Chipfu egude urwukpu, kpuru oronmono edu phẹ ụzo. O -rwua l'enyashi l'ọ nwuberu phẹ ọku, kpuru oronmono g'ephe gude hụma ìphóró; k'ọphu ephe a-nọduje eje ije: eswe l'enyashi. 22 Urwukpu ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phẹ l'eswe; waa ọku ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phẹ l'enyashi ta alufujedu alufu l'atatiphu ndu Ízurelu.

14

1 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mosisu: 2 “Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe laphu azụ je akpọbe ụlo-ekwa phẹ lẹ mgboru mkpukpu Pi-Hahirotu, nọ lẹ mgbaka mkpukpu Migudolu yee eze-enyimu. Ephe akpọbe ụlo-ekwa phẹ ono l'aguga eze-enyimu; g'ọ gha iphu lẹ mkpukpu Belu-Zefonu nhamunha. 3 Ọo ya bụ lẹ Fero a-sụ l'unube ndu Ízurelu nmawaru l'agaga; l'unu kwawaru l'echięgu. 4 Mu a-kpọ-chia Fero obu; l'ọ chipfuru phẹ. Obenu l'ee-shi l'iphe, a-nwụ l'ehu Fero; yee ndu ojogu iya; kwabẹ mu ùbvù. Ọo ya bụ; ndu Ijiputu amaru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.” Noo ya; ndu Ízurelu mee nno.

5 A bya epfuaru eze ndu Ijiputu lẹ ndu Ízurelu gbalaakwaru; Fero yee ndu-ozí iya gbanwee obu phẹ l'ẹka ephe nọ; sụ: “?Bụ gụnu bẹ anyi meru

egube-a? ?Anyi gbẹ haa ndu Ízurelu g'ẹphe tugbua parụ ozi, ẹphe eje haa?" ⁶ Oo ya bụ; a bya edoziaru Fero ugbo-inya iya ree; o duta ndu ojogu yeru onwiya. ⁷ O chita ugbo-inya, kachaa ree unu l'ukporo iri; mewaro ugbo-inya Ijiputu g'ọ hakota. O byakwapho eworu ndu-ishi ojogu yegbachaa l'ugbo-inya ono. ⁸ Chipfu kpọ-chia obu Fero, bụ eze ndu Ijiputu; o chipyabe ndu Ízurelu g'ẹphe azo garamu garamu; awufu. ⁹ Inya Fero l'ophu; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya; waa ikpoto ndu ojogu iya; mbụ ndu Ijiputu l'ophu chipyabe ndu Ízurelu bya agbapfu phe l'eka ẹphe kpoberu ulo-ekwa phe l'agugu eze-enyimu; le mgboru Pi-Hahirotu, gharu iphu le Belu-Zefonu nhamunha.

¹⁰ Fero nodu akpitaru ntse; ndu Ízurelu palia enya imeli; o buwaru ndu Ijiputu be etso phe nu. Ndzụ rwuta phe; ẹphe bya araku Chipfu. ¹¹ Ẹphe sụ Mosisu: "Bụ l'ilu ta adudu l'alị Ijiputu meru g'o gude i dufuta anyi g'anyi bya anwushihu l'echiegu? ?Bunua gunu meru; g'o gude i dufuta anyi l'alị Ijiputu? ¹² ?Anyi ta asuduru ngu l'alị Ijiputu g'i parụ anyi haa; g'anyi jeruro ndu Ijiputu ozi? ?Togo kaduru anyi mma l'anyi ejeru ndu Ijiputu ozi; eme l'anyi nwushihuru l'echiegu?"

¹³ Mosisu sụ phe: "Ge ndzụ ba agushi unu! Unu pfuru pfushia ike; g'unu ahuma iphe, Chipfu e-me gude dzota unu ntanụ-a. Ndu Ijiputu ono, unu ele enya ntanụ-a be unu ta ahumabaekwa ozo. ¹⁴ Unu nodu ngguingguji; Le Chipfu a-lwụ-chiru-a unu ogu!"

¹⁵ Oo ya bụ; Chipfu sụ Mosisu: "Bụ gunu be iiraku mu? Karu ndu Ízurelu g'ẹphe tugbua jeshia iphe, ẹphe eje. ¹⁶ Wolia mgboro ngu; maa l'eze-enyimu ono g'o kekaha mini ono ẹbo; k'ophu ndu Ízurelu e-gude okpa phe jee ije l'alị okponku l'oma enyimu ono; wughaa. ¹⁷ Mu akpọ-chia obu ndu Ijiputu; k'ophu ẹphe e-tsopyabe phe. Oo ya bụ; l'e shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojogu iya; waa ugbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mube Chipfu ubvù. ¹⁸ Oo ya bụ ge ndu Ijiputu eshi nno maru le mu bụ Chipfu; mbụ teke ee-shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojogu iya; waa ugbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mu ubvù."

¹⁹ Noo ya; Ojozi Chileke, shi vuru ụzo edu ndu Ízurelu pho bya atsulaa azu bya etsoaha phe etsotso. Urwukpu pho, kpuru oronmono pho bya eshikwapho l'ataphu laa l'azu; je anodu phe l'okotazu; ²⁰ je anokaha ndu ojogu ndu Ijiputu; waa ndu Ízurelu. L'enyashi ono mgburugburu be urwukpu ono gbakotaru ochii l'eka lanu bya acha oku l'eka lanu. Iphe ono mee; ophu o dudu ndu ophu jekuberu nwibe phe ntse l'enyashi ono l'ophu.

²¹ Tobudu iya bụ; Mosisu bya amachia ẹka iya l'eli eze-enyimu ono. Enyashi ono l'ophu be Chipfu gude oke pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa ziphu eze-enyimu ono azu; o bya agho alị okponku. Mini ono kekaha ẹbo. ²² Ndu Ízurelu bya azo okpa l'alị okponku gude wughaa eze-enyimu ono. Mini eze-enyimu ono kpua g'igbulo; nodu phe l'ekutara; waa l'ekicha teke ẹphe awughu.

²³ Ndu Ijiputu chipyabe phe. Inya Fero; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya tuko tsoru phe wuba l'ime eze-enyimu ono. ²⁴ O -rwua l'uzo nchi-abohu; Chipfu shi l'oku; waa l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono lee ndu ojogu ndu Ijiputu enya; bya atu phe eberebete. ²⁵ O mee; okpa ugbo-inya phe wata agbaphe mgburugburu; k'ophu agbagba iya tsuahaaru phe l'ehu. Ndu Ijiputu sụ: "G'anyi halekwaa ndu-a; laphu azu; kele o kwa Chipfu l'etso anyi ogu l'iswi ehu phe."

²⁶ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'ọ machia ẹka maa l'eze-enyimu ono ge mini ono bya aso-kpute ndu Ijiputu; waa ugbo-inya phe; waa ndu agba l'inya phe. ²⁷ Mosisu bya amachia ẹka; maa l'eze-enyimu ono. O-rwua l'utsu; mini ono soahaa g'o shi aso. Ndu Ijiputu nodu agba g'ephe nahu mini ono; Chipfu zaru phe ye l'eze-enyimu ono. ²⁸ Mini ono bya asogbabe; rikota ugbo-inya ono; yee ndu agba l'inya. Mbụ le ndu ojogu Fero, chipyaberu ndu Izurelu chia phe jasụ l'eze-enyimu ono ta adudu g'ọ ka mma l'ọo onye lanu, lwaru nu.

²⁹ Obenu le ndu Izurelu jeru ije l'ali okponku ghaa eze-enyimu ono. Mini eze-enyimu ono kpua g'igbulo; nodu phe l'ekutara; me l'ekicha. ³⁰ Mboku ono be Chipfu dzotaru ndu Izurelu l'eka ndu Ijiputu. Ndu Izurelu huma ndu Ijiputu g'ephe nwushihuru dabyichaaru l'aguga mini. ³¹ Ndu Izurelu huma ike-okpu, Chipfu gude lwu-kpee ndu Ijiputu; ephe tsahaa Chipfu ebvu; bya ekweta nkiya; waa k'onye-ozii ya, bu Mosisu.

15

Ebvụ Mosisu

¹ Noo ya; Mosisu; waa ndu Izurelu gua ebvu-a nu Chipfu su:

Mu a-gu ebvu nu Chipfu;

kele o goshiwaru l'ọ parụ ẹka.

İnya me ndu agba iya nu

be o nwuru ye l'eze-enyimu.

² Chipfu bu okpehu mu

bya aburu onye mu agu-ku l'ebvu.

O buru yebedua bu onye dzotaru mu nu.

Oo ya bu Chileke mu; mu a-nodu aja iya ajaja.

O buru iya bu Chileke nna mu;

mu a-nodu ekutse epha iya.

³ Chipfu bu ojogu.

Oo Chipfu bu epha iya.

⁴ Ugbo-inya Fero yee ndu ojogu iya

be o nwuru ye l'eze-enyimu.

Ndu kachaa ree le ndu-ishi ugbo-inya Fero

be mini riru le Eze-enyimu Uswe-uswe

⁵ Ogbumini riru phe;

ephe buru tubukungu

l'ohu-mini ge mkpuma.

⁶ Ekutara gube Chipfu

be okpehu,

du iya nu du biribiri.

Ekutara gube Chipfu

be gweru ndu ohogu ngu uji.

⁷ I gude odu-biribiri ngu,

paru ẹka kwatsushia ndu

wu-lihuru etso ngu opfu.

I haa oke ehu-eghu ngu,

enwu g'oku;

o bya etsua phe g'oku,

etsu eswa okponku.

⁸ Oo unme be i ziru l'imi;

eze-enyimu ko obvudu.

Utso ono pfuru rọo g'igbulọ.
Ogbumini hukoo l'ohu eze-enyimu.

⁹ Ndu ohogu suru:

“Anyi a-chi phe oso gude.

Anyi a-kwa iphe phe l'okwata; kee;
gude phe mee iphe,
agu anyi egu ememe.

Anyi a-mita ogu-echi anyi;
tuko phe gbushia.”

¹⁰ Obenu l'i turu unme;
eze-enyimu tuko phe rigbushikota.

Ephe buru tubukungu
l'eze-enyimu g'ota-njele.

¹¹ ?Denu agwa,
aturu gube Chipfu?

?Bu onye du ge ngu?

G'i du-be nsọ be du biribiri.

G'i du-be akpabiri dukwapho ebvu.

Iimeje iphe, dugbaa biribiri.

¹² Ekutara ngu be i machiru;
mgboko bya atuko ndu ohogu
anyi lwee.

¹³ Ndu i gbafutaru
be ii-gude n-yemobu ngu; dua.

O buru eka ono, i bu, du nsọ ono
be ii-gude okpehu ngu durwua phe.

¹⁴ Ohamoha, numaru iya nu
be ndzu e-rwuta.

Ndzu e-rwuta ndu Filisitayinu.

¹⁵ Ndu-ishi ndu Edomu
be meji a-tofu.

Ehu anmaa ndu-ishi Mowabu
anmanma.

Ndu Kénanu erwushihu.

¹⁶ Ndzu-agugu; waa ehu-anmanma
e-gude phe.

O buru okpehu, du ngu l'ekutara
be ii-gude mee
g'ephe dabyichaaru ge mkpuma;
gbiriri jasụ ndibe gube Chipfu wughata;
mbu ndu ono, i gbafutaru l'ohu,
ephe shi buru ono.

¹⁷ Ii-dubata phe;
bya eye phe l'eli ubvú nkengu;
mbu eka gube Chipfu hotaru
g'o buru ibe ngu;
mbu ulo, du nsọ ophu i
gude eka ngu kpua.

¹⁸ Oo gube Chipfu a-buru eze
jasu le tuutuutuu le mijimimii.

¹⁹ Teke inya Fero; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya bahuru l'eze-
enyimu ono be Chipfu vutaru mini ono so-kpote phe. Obenu le ndu Izurelu

jeru ije l'alì ọkponku ghaa eze-enyimu ono. ²⁰ Noo ya; Miriyamu, nwanyi, epfuchiru Chileke, bu nwune Eronu bya ewota nkwa; unwanyi l'ophu wutsoru iya; akụ nkwa bya ete iya etete. ²¹ Miriyamu nọdu aguru phe ebvu ono; asuje:

Unu gwa ebvu nu Chipfu;
     noo kele o goshiwaru l'ọ parụ ẹka.
 Inya yee ndu agba iya nu
     be o nwuru ye l'echi eze-enyimu.

Mini Mara; waa Elimu.

²² Tọbudu iya bu; Mosisu dua ndu Ízurelu gbẹ lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe duru phe bahu l'echiegu Shuru. Epe jee ije ujiku ẹto l'echiegu; ophu epe ahumaduru mini. ²³ Epe rwua Mara; ophu epe adudu ike ngwa mini iya; noo kele mini ono atso ilu. Noo iphe ono, kparu iphe, a guru ẹka ono Mara. ²⁴ Epe gaharu Mosisu aphu; su: “?Bu gunu be anyi a-ngu?”

²⁵ Noo ya; Mosisu raku Chipfu. Chipfu bya egoshi iya mkpirikpu oshi. O wota iya chie lẹ mini ono. Mini ono tsoahaa utso mini.

O kwa l'ẹka ono be Chipfu turu ekemu nu phe; bya atọoru phe okpa iya. O bukwarupho l'ẹka ono be o nọ hua phe ama. ²⁶ Chipfu su phe: “O -buru l'unu ngaberu nchi l'opfu mube Chipfu, bu Chileke unu; bya eme iphe, pfuru oto l'anya mu; o -buru l'unu anga nchi l'iphe, mu suru g'unu meje; bya etsoepho iphe, mu toru okpa su g'unu tsoje; be o to dudu ejo iphememe ono, mu gude byapfuta ndu Ijiputu ono, mu bya egude byapfuta unu. Noo kele ọo mbedua bu Chipfu onye emeje unu g'unu ka mma l'iphememe.”

²⁷ E mecha; epe bya ejerwua Elimu; ẹka ogba-mini iri l'ẹbo nọ; waa upfu mpfu ukporo ẹto l'iri. Epe bya akpobe ulo-ekwa phe lẹ mgboru mini ono.

16

Mana waa okwà

¹ Ndu Ízurelu g'ephe ha wufu lẹ Elimu; bya erwua echiegu Sinu, nọ lẹ mgbaka Elimu yee ubvú Sayinayi lẹ mboku, onwa k'ẹbo du l'abalì iri l'ise g'ephe shichaepho l'alì ndu Ijiputu futa. ² G'ephe ha guru aphu kpua Mosisu yee Eronu l'echiegu ono; ³ su phe: “Ome Chipfu gude ẹka iya gbushia anyi l'alì Ijiputu; m'ehu akakwa anyi guu! Ẹka ono, anyi shi anopheje ite-anu mgburugburu; eriji epho. Obenu l'unu chifutaru anyi bya edobe l'echiegu l'ẹka-a g'unu kpo-gbushia anyibe igwe oha-a l'egu.”

⁴ Chipfu su Mosisu: “Mu e-shi l'imigwe dzeeru unu nri ge mini. Ge ndu Ízurelu lufutaje mbokumboku bya ekpota ophu a-suru phe eriri ke mboku ono. Ge mu eshi egube ono hua phe ama; maru; ?ephe e-kweta-a meje iphe, mu turu phe ekemu iya. ⁵ O -rwua lẹ mboku k'ishii; epe eshia nri ophu epe kpotaru. Mboku ono be epe e-kpota iya g'ọ ha g'ophu epe ekpotajehawa mboku ọzo ugbo labo.”

⁶ Oo ya bu; Mosisu yee Eronu su ndu Ízurelu g'ephe ha: “Uzenyashi-a be unu a-huma l'ọo Chipfu bu onye dufutaru unu l'alì Ijiputu. ⁷ O -rwua l'utsu be unu a-huma ọdu-biribiri Chipfu; noo kele o numawaru aphu, unu agu ekpu iya. ?Bu onye be anyibedua bu; ophu unu a-nodu aguru anyi aphu?” ⁸ Mosisu sukwapo: “Unu a-maru l'ọ bu Chipfu eviya. Onu unu anu, unu a-ta l'uzenyashi-a; waa nri, a-suru unu eriri l'utsu; noo kele o numawaru aphu, unu guru kpua ya. ?Bu onye be anyi bu? Unu ta agukwaru anyi aphu; o kwa Chipfu be unu aguru iya!”

⁹ Mosisu sụ Erõnu: “Sụ ndu Ízurelu g'èphe ha; g'èphe tũko bya l'ataphu Chipfu. Kele ọ nũmawaru aphũ, èphe agũ.”

¹⁰ Erõnu nõdukwadu epfu eyeru ndu Ízurelu g'èphe ha; èphe ghaa ẹnya l'echiègu; bya ahũma ọdu-biribiri Chipfu g'o nwuru ke phoo l'urwukpu ono, kpũru oronmono ono.

¹¹ Chipfu sụ Mosisu: ¹² “Mu nũmawaru aphũ, ndu Ízurelu agũ. Pfuaru phè l'èphe a-ta anũ lè nchi-ejiu. O -rwua l'ũtsu l'e gude nri zũ-jia phè èpho. Ọo ya bũ g'èphe amaru l'ọo mbèdua bũ Chipfu, bũ Chileke phè.”

¹³ O -rwua l'ũzenyashi ono; ọkwà bya atũko ẹka èphe kpõberu ọlọkwa phè dzuru. A fũtashia l'ũtsu; iji kwashiwaa ike; kwaphee ẹka ono, èphe kpõberu ọlọkwa phè ono mgburugburu. ¹⁴ Iji ono phosahuèpho; o nweru nwa iphe, wũshiru l'alì l'echiègu ono, dũgbaa yègèyègè; bya adũ g'iji, oyi meru; ọ hũko ahũko. ¹⁵ Ndu Ízurelu hũmae ya pho; èphe sụ nwibe phè: “?Bũ gũnu baa?” Noo kele èphe te eshidu maru iphe ọbu.

Mosisu sụ phè: “Ọo nri, Chipfu nũru unu g'unu ria. ¹⁶ Waa ekemu, Chipfu tũru baa: ‘G'onyenõnu kpotajè ọphu a-sũru iya eriri. Ndu bu l'ọlọkwa unu bè unu e-kpotajèru ogbongu lanũ ogbongu lanũ.’ ”

¹⁷ Ndu Ízurelu mee g'e pfuru phè. O nweru ndu ọphu kpotaru shii; o nweru ndu ọphu kpotaru nwanshii. ¹⁸ E mechaa; èphe gude ogbongu gbaa ya; ọphu ndu kpotaru shii; ekpotanũkaduru; ọphu ndu kpotaru nwanshii; ekpoteduru. Onyenõnu kpotaèrũpho ọphu sũru iya nũ.

¹⁹ Mosisu sụ phè: “G'o to nwekwa onye e-dobe nkiya g'ọ fũta l'ũtsu.”

²⁰ Ọle o nwelèru-a ndu ọphu angabèduru Mosisu nchi, haphodoru nkèphè dobe; ọ nõdu fũta l'ũtsu. A fũtashia l'ũtsu; ẹka jiwa iya ejiji; tème ọ nõdu eshiakwapho ishi. Èhu-eghu iphe ono, èphe meru ono ghuaaha Mosisu.

²¹ Ọtsu mbòkumboku; onyenõnu ekpota ọphu a-sũru yèe ndibe iya eriri. Teke anwũ chishijeèru pho ike; ọphu phoduru l'alì azashihũ. ²² O -rwua mbòku k'ishii; èphe kpota ọphu ha g'ọphu èphe ekpotajè mgbo labo. Ogbongu labo bè èphe kpotaru onye lanũ. Ndu-ishi ndu Ízurelu bya epfuaru iya Mosisu. ²³ Ọ sụ phè: “Waa ekemu, Chipfu tũru baa: ‘Echele bũ eswe Sabatũ; mbũ eswe-atũta-unme, dũ nsò ke Chipfu. Ọo ya bũ; unu ghee iphe, dũ unu k'egheghe; shia, iphe dũ unu k'eshishi ntanũ-a. Unu edobe ọphu ghuduru nũ jasũ l'ũtsu.’ ”

²⁴ Èphe haa ya; ọ bọo nchi, bũ iphe, Mosisu pfuru; ọphu o shiduru ishi; ọphu ẹkà aladũru iya. ²⁵ Mosisu sụ phè: “Unu ria ono ntanũ-a! Noo kele ntanũ-a bũ eswe-atũta-unme ke Chipfu; ọphu ọ tọ dũdu nri, unu a-hũma l'etezi ntanũ-a. ²⁶ Unu e-kpotajè nri ono ujiku ishii; ọle o -rwua mbòku k'èsa, bũ eswe-atũta-unme bè ọ tọ dũdu.”

²⁷ Ọle o nwelèru-a ndu tũgburu lè mbòchi k'èsa jeshia ekpota nri; obenu l'ọ to nwedũ ọphu èphe hũmaru. ²⁸ Chipfu sụ Mosisu: “?Bũ teke ole bè unu a-jikaberu eme ekemu mu; waa opfu mu? ²⁹ Nyatakwa l'ọo Chipfu bè nũru unu eswe-atũta-unme. Noo iphe, meru g'o gude ọ nõdu abũjeru: o -rwua mbòku k'ishii; l'ọ nũ unu nri, a-sũru unu ujiku èbo. O -rwua mbòku k'èsa; g'onnyemonye nõdujèpho l'ẹka ọ nõ. G'o to nweshiru onye a-lũfũje alũfu.” ³⁰ Ọo ya bũ; ndu ono dzua ike lè mbòku k'èsa.

³¹ Ndu Ízurelu kua nri ono mana. Ọocha ọcha g'akpũru koriyanda; tème ọ nõdu atsoje g'ècha mbekee, e gude manũ-ẹnwu mee. ³² Mosisu sụ: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu kpota ogbongu mana lanũ doberu

ogbo ophu no l'iphu. Oo ya bu g'ephe ahuma nri, mu nuru unu; unu ria l'echiegu; teke mu dufutaru unu l'alì Ijiputu.' "

³³ Oo ya bu; Mosisu su Eronu: "Wota ite; kporu ogbongu mana lanu ye iya. Dobe iya l'ataphu Chipfu; g'e doberu iya ogbo ophu no l'iphu."

³⁴ Eronu woru iya dobe l'ataphu okpoko ono, e yeru ekwo ekemu Chipfu ono; k'ophu ee-dobe iya; ge Chipfu pfuru Mosisu. ³⁵ Ndu Izurelu ria mana ukporo apha labo; gbiriri jasụ ephe jerwua alì eka e bu ebubu. Mbụ l'ephe riru mana gbiriri jasụ ephe rwua l'oke alì Kėnanu.

³⁶ Ogbongu lanu bu oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, jiru nkweka.

17

Mini, shi le mkpuma

¹ Ndu Izurelu g'ephe ha bya wulihu l'echiegu Sinu tugbua; ephe -gbe l'ibe iya ophuu; ephe abahu l'ibe iya ophuu; o buerupho ge Chipfu ziru phe bu ge ephe eje iya. Ephe je akpobe ulo-ekwa phe le Refidimu. Obenu le mini, ephe a-ngu ta adudu l'eka ono. ² Oo ya bu; ephe baaharu Mosisu mba su: "Nu anyi mini g'anyi ngua!"

Mosisu su: "?Bu gunu be unu abaru mu mba? ?Bu gunu kparu iphe unu ahụ Chipfu ama?"

³ Obenu le ndu Izurelu be egu mini agushi ike; ephe nodu aguru Mosisu aphu; su: "?Bunua gunu kparu iphe i dufutaru anyi; waa unwu anyi; waa iphe-edobe anyi l'alì Ijiputu bya edobe g'egu mini gbushia?"

⁴ Oo ya bu; Mosisu raku Chipfu su: "?Denu ge mu e-me ndu-a? Ephe a-byaakwa mu atụ-gbu le mkpuma."

⁵ Chipfu su Mosisu: "Vuta uzo ge ndu Izurelu tso ngu l'azu. Li haru ndu bu ogerenya Izurelu duta; li wota mgboro ono, i chiru l'enyimu Nayilu ono gude jeshia. ⁶ Mu a-pfuru ngu l'ataphu le mkpuma Horebu. I -rwua eka ono; chia mgboro ngu le mkpuma ono. Mini, ndu Izurelu a-ngu e-shi iya lwashihu." Mosisu bya emee nno l'ataphu ndu bu ogerenya ndu Izurelu ono. ⁷ O bya agua eka ono "Masa"; gukwaa ya pho "Meriba"; noo kele ndu Izurelu baru mba; bya ahua Chipfu ama; su: "?Chipfu na l'echilabo anyi to to nodu iya?"

Aalwu-kpee ndu Amaleku

⁸ Ndu Amaleku bya etso ndu Izurelu ogo le Refidimu. ⁹ Mosisu su Jioshuwa: "Haru unwoke anyi hota g'unu je awota ndu Amaleku ogo. Echele be mu e-gude mgboro Chipfu l'eka je apfuru l'eli ubvu."

¹⁰ Oo ya bu; Jioshuwa bya awota ndu Amaleku ogo, du ge Mosisu ziru iya. Mosisu; waa Eronu; waa Huru bya enyihu eli ubvu; je anodu le mkpakponu iya. ¹¹ O nodu abujeru; Mosisu -chilepho eka imeli; ndu Izurelu alwu-kpeahaa. Teke o chizetaru eka; ndu Amaleku alwu-kpeahaa. ¹² A nonyaa; eka tsuhu Mosisu mee; ephe pata mkpuma; bya edoberu iya; o nodu anoo. Eronu; waa Huru bya apalia ya eka imeli; onye lanu l'ekutara; onye ophuu l'ekicha. Oo ya bu; eka nodue ya pho l'imeli egube ono gbiriri jasụ nchi jihu. ¹³ Oo ya bu; Jioshuwa phe lwu-kpee ndu Amaleku.

¹⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Dee iphe-a l'ekwo g'o buru iphe, ee-gudeje nyata iya. Temel'imekwaapho ge Jioshuwa numa le mu e-me ge ndu Amaleku chihu le mgboko; g'a ta nyatabahe phe."

¹⁵ Mosisu bya akpua oru-ngweja; bya agua ya “O kwa Chipfu bu onye emeje g'eka mu kangoo l'ogu”. ¹⁶ O su: “Iphe, meru iphe, mu guru iya nno bu l'a chi-liru aka pfuru nu Chipfu l'aba-eze iya. Chipfu a-noduepho etso ndu Amaleku ogu; e -shi l'ogbo sweru ogbo.”

18

Jieturo akpafuta Mosisu

¹ Noo ya; Jieturo, onye uke ndu Midiyanu, bukwapho nna nyee Mosisu; bya anumakota iphemiphe, Chileke mekotaru Mosisu waa ndu nkiya, bu Izurelu; teme waa ge Chipfu gude dufuta ndu Izurelu l'alij ndu Ijiputu.

² Teke Mosisu dutaru nyee ya, bu Zipora dulaa ibe Jieturo, bu nna nyee ya ono; be Jieturo ono nabataru nyee Mosisu obu; ³ waa unwu iya unwoke labo. Onye lanu be epha iya bu Geshomu; noo kele Mosisu suru: “Mu bu onye lwaru alwalwa l'alij ndu ohozo.” ⁴ Epha onye ophuu buru Eliyeza; noo kele o suru: “Oo Chileke nna mu bu onye yeru mu aka. O dzotaru mu ge Fero te egbu mu.”

⁵ Jieturo, bu nna nyee Mosisu duru unwu Mosisu; waa nyee Mosisu obu byapfuta iya l'echiegu l'eka o kporeru ulo-ekwa le mgboru ubvu Chileke. ⁶ Jieturo zihawaru g'e je asu iya: “Mube Jieturo, bu nna nyee ngu be dukwa nyee ngu; waa unwegirima ibe ngu abya.”

⁷ Oo ya bu; Mosisu gba iya ndzuta bya ephozeru iya ishi; bya anma iya akpa. Ephe kelecha; bya bahu l'ulo-ekwa Mosisu. ⁸ Mosisu kokotaru nna nyee ya ono iphemiphe, Chipfu meru Fero waa ndu Ijiputu l'iswi ehuru ndu Izurelu; teme waa iphe-ehuka, ephe jekotaru l'uzo; waa ge Chipfu gude dzota phe.

⁹ Ehu tsoo Jieturo utso g'o numaru k'iphe, du ree, Chipfu mekotaru Izurelu; dzota phe l'eka ndu Ijiputu. ¹⁰ O su: “G'ajaja buru ke Chipfu, bu onye nafutaru ngu l'eka ndu Ijiputu; yeke eka Fero; mbu onye nafutaru ndu Izurelu l'eka ndu Ijiputu. ¹¹ Nta-a be mu maru le Chipfu be kakota agwa l'ophu shii. Noo kele oo ndu nmaru ndu Izurelu phulaphula be o meru iphe-a.” ¹² Noo ya; Jieturo, bu nna nyee Mosisu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; gwekwaaruru iya pho ngweja ozowaro. Eronu duta ndu bu ogerenya Izurelu bya g'ephe le Jieturo ria nri l'ataphu Chileke.

Aahota ndu l'e-doshijeru ndu Izurelu opfu

¹³ O -rwua nchitabohu iya; Mosisu bya eje anodu l'eka onoduje; kpeharuru ndu Izurelu ikpe. Ephe shi l'utsu no-pee ya mgburugburu jasuru l'uzenyashi. ¹⁴ Nna nyee Mosisu bya ahuma iphe, Mosisu emeru ndu Izurelu; o su: “?Bu gunu be iimeru ndu Izurelu egube ono? ?Bu gunu kparuru iphe, o bu gubedua nwekinyi ngu a-noduje ekperu ndu ono ikpe; ke g'ephe shije l'utsu no-pee ngu mgburugburu jasuru l'uzenyashi?”

¹⁵ Mosisu su iya: “O kwa phe abyaje mu akpata ishi iphe, bu uche Chipfu. ¹⁶ Teke o bu l'oo opfu adaru phe; ephe ewotaru mu iya; mu edoshiaru phe iya; bya akaru phe iphe, Chipfu toru okpa su g'e tsoje; waa ekemu iya.”

¹⁷ Nna nyee Mosisu su iya: “Iphe, iime ta adudu ree. ¹⁸ Oo egbugbu be gubedua; waa ndu ono, awu-pfutaje ngu nu ono egbu onwunu. Ozi ono karuru ngu aka; i tii jekotadu iya nwekinyi ngu. ¹⁹ Ngabe nchi ge mu kpo-ziaru ngu uzo g'ii-meje iya. Ge Chipfu swikwaru ngu. Oo gubedua a-nochi enya ndu-a l'ataphu Chileke. Ii-wotaje iphe, adaru phe nu dooru iya. ²⁰ Zia phe iphe, Chipfu toru okpa su g'e tsoje; waa ekemu iya; bya

egoshi phẹ ụzo, ephe e-tsoru; waa iphe, gbaru phẹ l'ememe. ²¹ L'ì bya eshi l'ime ndu Ízurelu g'ephe ha họta ndu ike dụ; mbụ ndu atsụ Chileke ebvu, bụ ndu e gude ire phẹ ẹka; bya abụru ndu te eridu uphalazu. Họtá phẹ g'ephe bụru ndu-ishi unu umadzu labọ l'ụkporo iri iri; waa ndu-ishi umadzu ụkporo ise ise; waa ndu-ishi umadzu ụkporo ẹbo l'iri iri; ẹme waa ndu-ishi umadzu iri iri. ²² Họtá phẹ g'ephe doshikọtajeru ndu Ízurelu opfu tekenteke. Oke g'ephe wotajeru ngu opfu ophu shihuru ike. Ephe edoshije opfu ophu dụ nphe nwẹka phẹ. Ono e-me g'ivu ngu ka nphe; noo kele unu l'ephe tukuroru evu iya. ²³ I -mee ya nno; o -bụru uche Chileke; bẹ ii-dukwa ike vua ivu-erwa ono; ẹme ndu ono -nọdu ala unuphu; ephe egude ẹhu-utso ala."

²⁴ Mosisu ngaberu nna nyee ya ono nchi; bya emekota iphemiphe, o pfuru. ²⁵ O bya ahota ndu okpehu dụ l'echilabọ Ízurelu l'ophu; bya emee phẹ ndu-ishi ndu dụ unu labọ l'ụkporo iri iri; waa ndu-ishi ndu dụ ụkporo ise ise; waa ndu-ishi ndu dụ ụkporo ẹbo l'iri iri; ẹme waa ndu-ishi ndu dụ iri iri. ²⁶ Ephe nọdu anọduje edoshikotaruru ndu Ízurelu opfu. Opfu ophu shihuru ike bẹ ephe ewotajeru Mosisu. Opfu ophu dụ nphe bẹ ephe edoshije nwẹka phẹ.

²⁷ Noo ya; Mosisu haa nna nyee ya ono; o lashia ali iya.

19

Úbvú Sayinayi

¹ O be mbọku, kwe ndu Ízurelu onwa ẹto gẹdegede, ephe wufuru l'ali Ijiputu; ephe byarwuta echięgu Sayinayi. ² Ephe shi lẹ Refidimu bya erwua echięgu Sayinayi, bya akpobe ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹka ono l'okpa úbvú ono.

³ Mosisu nyihu eli úbvú ono nyipfu Chileke. Chipfu bya agbẹ l'úbvú ono kua ya sụ: "Waa iphe, ii-zi ndu onu-ulo Jiékọpu baa; mbụ iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu: ⁴ 'Unubedua l'onwunu humaru iphe, mu meru ndu Ijiputu; waa gẹ mu gude hee unu g'ugo, he nwa iya; hepfuta onwomu. ⁵ O -bụru l'unu ngaberu mu nchi; bya edobe oğbandzu mu bẹ unu a-buru okiphe, duru mu iche l'echilabọ ohamoha. A makwaru-a lẹ mgboko l'ophu bụ nkemu; ⁶ oke unu a-buru mu ali-eze ndu-uke; waa oha, dụ nsọ.' Noo iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu bụ ono."

⁷ Oo ya bụ: Mosisu bya alaphu azu; bya ekuko ndu bụ ogerenya ndu Ízurelu; bya atuko iphemiphe ono, Chipfu ziru iya g'o pfua ono; pfukotaruru phẹ. ⁸ Ndu Ízurelu tuko zua mgbede sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekota." Oo ya bụ; Mosisu bya egude onu, ephe yeru jepfu Chipfu ozo.

⁹ Chipfu sụ Mosisu: "Mu a-nọdu l'urwukpu, jihuru kpakpalu byapfuta ngu; k'ophu ndu Ízurelu a-nọdu anu ẹka mu epfu eyeru ngu; g'ephe achiru upfu kwewaro l'ẹka i nọ." Oo ya bụ; Mosisu bya epfuaru Chipfu onu, ephe yeru.

Edobe ndu Ízurelu nsọ

¹⁰ Chipfu sụ Mosisu: "Jepfu ndu Ízurelu je edoo phẹ nsọ ntanụ-a; waa echele. G'i pfuaru phẹ g'ephe saa uwe phẹ asasa. ¹¹ O -rwutashia mbọku k'eto; g'ephe kwakobe-ghewa; noo kele mbọku ono bẹ Chipfu enyizeta bya anodu l'úbvú Sayinayi; ndu Ízurelu ahumakota iya g'ephe ha. ¹² Kpaaru phẹ oke l'úbvú ono mgburugburu. Pfuaru phẹ g'ephe letakwa enya g'okpa phẹ te jekubekwa mgboru úbvú ono ejekube; ophu o buro k'enyihu iya enyihu. Onye ẹhu iya rwutaru l'úbvú ono bẹ ee-gbu egbugbu.

13 G'a tugbua ya lẹ mkpuma; ozo gbagbua ya l'apfu; g'e te denyikwa iya ẹka. O -bụ nemadzu; ozo anụ; g'e te kwekwa g'ọ ndu ndu. O buepho teke a nonyaru; e gbua opu be ephe e-bebe jekube ubvu obu."

14 Mosisu shichaepho l'eli ubvu ono nyizeta byapfuta ndu Izurelu. O bya edoo phe nsọ g'ephe duru Chileke iche; ephe bya asashia uwe phe. 15 O su phe: "O -rwutashia mboku k'eto; unu kwakobechaakwa onwunu! Unu hakwaa ejepfu nwanyi!"

Mosisu enyipfu Chileke l'ubvu Sayinayi

16 O belepho l'utsu mboku k'eto ono; ebemu-igwe wata aku ke phoophoophoo; egbigwe ndu ada; teme urwukpu, jihuru kpakpalu sokputa eli ubvu ono. Opu, adashi oda ike shi l'ubvu ono ada. Onyemonye, no l'ulo-ekwa iya phuhu ke kpaakpaakpaa. 17 Mosisu bya edufuta phe l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe g'o duru phe byapfuta Chileke. Ephe bya tuko pfuru l'okpa ubvu ono. 18 Enwuru-oku tuko ubvu Sayinayi sweta; noo kele Chipfu gude oku nyizeta l'ubvu Sayinayi ono. Enwuru-oku ono ndu akpu ke tututuutu zelihi g'enwuru shi l'oku, enwu phoophoophoo. Ubvu ono l'ophu ndu anmakota jijijiji ehuka ehuka. 19 Oda opu ono ndu aka shii eje. Mosisu ndu epfu opfu; a ndu anukwapho olu Chileke aka oopfu eyeru Mosisu.

20 O buru iya bu le Chipfu enyizeta l'eli ubvu Sayinayi; bya ekua Mosisu g'o nyipfuta iya le mkpakponu ubvu ono. Mosisu nyihu eli ubvu ono.

21 Chipfu su iya: "Nyizeta l'ali je anmaaru ndu Izurelu okwa g'ephe ta akpape uzo g'ephe huma Chipfu; odumeka be ephe a-dukwa igwerigwe laa l'iyi. 22 Mbukponu ndu-uke, eme g'ephe byakube mube Chipfu ntse be e-do onwophe nsọ g'ephe duru mu iche; odumeka mu anua phe aphu."

23 Mosisu su Chipfu: "Ndu Izurelu te enyitakwa ubvu Sayinayi; noo kele i turu anyi ekemu su g'anyi dobe ubvu ono nsọ; teme anyi akpaa ya oke gbaphee mgburugburu."

24 Chipfu su: "Nyizeta l'ali je eduta Eronu g'unu l'iya swiru. Ole ge ndu-uke; waa ndu Izurelu ophu ta akpaghatakwa oke ono byapfuta mube Chipfu; odumeka be mu a-nukwa phe aphu."

25 Mosisu nyizeta bya epfuaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfuru.

20

Ekemu iri, shi l'eka Chileke

1 Chipfu bya epfukota iphemiphe-a; su:

2 "Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu; mbu ali aka ono, unu shi buru ohu ono.

3 "Unu ta adukwa iphe, unu a-bajeru aja; gbahaa mube Chileke kpurumu.

4 "Unu te emetakwaru onwunu ntekpe, e meru; o yee iphe, no l'imigwe; ozo iphe, no le mgboko-a; me iphe, bu le mini-ime-ali. 5 Unu ta abajekwaru phe aja; ophu unu ejejekwaru phe ozi. Noo kele mube Chipfu, bu Chileke unu eko okophoo. Mu ndu anuje ndu mu du ashu aphu k'iphe, du eji, ephe meru mu; gude iya nua unwu phe aphu; me unwu nwanwa phe; me unwu nwanwanwanwanwa phe. 6 Obenu l'iphe, bukpo ndu yeru mu obu bya emeje iphe, mu pfuru be mu emejekwanu ge n-yemobu mu buru o-je-le-nwanwa l'ehu phe.

⁷ “Unu te ekujekwa epha mube Chipfu, bu Chileke unu l'uzo, apfuduru-oto. Noo kele mube Chipfu ta ahakwa ndu eme nno; ge mu ta nu phe aphu.

⁸ “Unu nyataje mee mboku Sabatu, bu eswe-atuta-unme g'o du nsu. ⁹ Oo ujiku ishii be unu e-seje akanya; jekota ozi unu; ¹⁰ Obenu le mboku k'esaa bu eswe atuta-unme ke Chipfu, bu Chileke unu. G'o to dukwa ozi, unu e-jeje mboku onoya. Ophu unu ekwekwa ge nwa unu; m'onye unu gbaru ohu; me iphe-edobe unu; m'onye lwaru alwalwa, bu l'ibe unu; jee ozi mboku ono. ¹¹ Noo kele oo ujiku ishii be mube Chipfu meru igwe; bya emee eliphe; yee eze-enyimu; me iphemiphe, dukota iya nu. O be le mboku k'esaa; mu tuta unme. O buru iphe ono kparu iphe, mube Chipfu goru onu-oma nu eswe-atuta-unme; bya emee ya; o du nsu.

¹² “Unu kwabejekwa ne unu me nna unu ubvu. Oo ya bu g'unu enweru ndzu ogologo; buru l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono.

¹³ “Unu te egbukwa ochi.

¹⁴ “Unu te erijekwa ogori.

¹⁵ “Unu te ezijekwa iphuru.

¹⁶ “Unu ta adzujekwa uka kpua nemadzu ibe unu.

¹⁷ “G'ulo nwibe unu; me nyee ya; me ohu, o gbataru agbata; me iphe-edobe iya; mekpoo iphe, o nweru enweru g'o ha ta adujekwa unu g'a su l'oo unu nwe iya.”

¹⁸ Ndu Izurelu humaepho egbigwe; waa ebemu; bya anuma opu; bya ahuma g'ubvu ono akpushi enwuru-oku; ephe nmahu ke rwuurwuu le ndzu-agugu. Ephe pfuru uzanya; ¹⁹ su Mosisu: “Pfujueru yeru anyi gubedua; anyi a-ngabe-a nchi. Ge Chileke te epfuhakwa opfu yeru anyi l'onwiya; odumeka be anyi a-nwushihukwa.”

²⁰ Mosisu su ndu Izurelu: “Ge ndzu ba agushi unu. Chileke byaru g'o hua unu ama; k'ophu unu a-nodu atsuje iya ebvu; haa eme iphe-eji.”

²¹ Ndu Izurelu pfuru uzanya; Mosisu bya ejekube ochii ono ntse, bu eka Chileke no.

Aakpu oru-ngweja Chipfu

²² Chipfu su Mosisu: “Su ndu Izurelu le-a: Unu humawaru l'onwunu le mu shi l'imigwe pfuru yeru unu. ²³ G'o to dukwa agwa, unu e-meta swikube mu. Unu te egudekwa mkpola-ochaa; ozoo mkpola-ododo meta agwa doberu onwunu.

²⁴ “O buru eja, shi l'ali be ee-gudeje kparu mu oru-ngweja, bu eka ee-gbuje aturu; waa egu; waa eswi; gude gweeru mu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu. Ekameka mu meru g'a noduje; nyata epha mu be mu a-byapfutaje unu bya ekebe unu l'oma. ²⁵ O -buru l'unu gude mkpuma akparu mu oru-ngweja; unu te egudekwa mkpuma, a rwaru arwarwa. Noo kele unu -kua ya ongu be unu turwuwuru iya. ²⁶ Ophu unu akpukwa oru-ngweja ono g'o du l'eli; tua ya ocho k'ophu ee-nyihuje iya enyihu; a nonyaa; unu jia onwunu uwele l'oru-ngweja ono.”

21

Ndu Hiburu, a gbaru ohu

¹ “Waa ekemu, ii-zi phe baa:

² “O -buru l'i gbaru onye Hiburu ohu be iphe, oo-geru ngu ozi bu apha ishii. O -be l'apha k'esaa l'o nweru onwiya; a taa pfudu ugwo l'ishi iya.

³ Teke ọ bụ l'ọ swị nwẹkinyi iya teke ọ byaru; l'ọ laa nwẹkinyi iya. Ọ -bụkwanuru lẹ yẹ nyee ya swị teke ọobya; nyee ya ono etsoru iya mę ọ lashia. ⁴ Teke ọ bụ lẹ nnajiuphu iya lutaru iya nwanyi; ọ nwutaru iya unwegirima; nyee ya ono mę unwegirima iya ono a-tuko buru kę nnajiuphu iya. Ọ buerupho nwoke a-la nwẹkinyi iya.

⁵ “Obenu ọ -buru l'ohu ono suru lẹ ya yeru nnajiuphu iya obu; bya eye nwanyi ono, ọolu ono; waa unwegirima iya; ọphu ya alufudu eje enweru onwiya; ⁶ g'onye nwe iya nụ duru iya je l'iphu ndu-ikpe. L'ọ duru iya je l'onu-mgbo; ọzo l'okpa mgbo; je egude oji kpọ-fua ya nchi. L'ọ buru ohu iya jasụ g'ọo-nọ-beru.”

⁷ “Ọ -buru lẹ nwoke reru nwa iya nwanyi g'ọ buru ohu; a ta abyadu aha iya g'ọ laa g'aahaję unwoke phọ. ⁸ Teke e reru iya onye arị kę g'ọ luru iya; a nonyaa; ọphu ọ duedu iya ree; g'ọ hakwaa g'a gbata iya. Ọ tọ gbakwaru gę nnajiuphu iya ono ree ya ndu ọhozo; noo kele o to meeduru ohu iya obu iphe, o kweru ukwe iya. ⁹ Ọ -buru l'ọo nwa iya nwoke bę ọ zụ-doru iya g'ọ luru; g'ọ mejekwa nwamgboko obu gę nwa, ọ nwuru anwunwu. ¹⁰ Ọ -buru lẹ nwoke lutaru nwanyi ọzo; g'ọ nujekwa nyee ya kę mbu nri; nmajeru iya ekwa; emeru iya iphemiphe, eemejeru nwanyi, aalu alulu. ¹¹ Ọ -buru l'ọ too meduru iya ọzo iphe ęto ono; gę nwanyi ono lufu; ọle g'ọ tọ dukwa mę afu, aa-pfu nwoke ono.”

Emeka onye ọzo iphe

¹² “Onye chiru nemadzu iphe chigbua ya; g'ọ lakwaa l'ochi iya. ¹³ Ole ọ -buru l'ọ to lekebeduru ęnya chigbua ya; ọ -buru l'ọo Chileke haru iya g'ọ nwua nno; bę o nweru ęka mu e-goshi unu g'onye du nno gbajeru laa. ¹⁴ Obenu; ọ -buru lẹ nemadzu lekeberu ęnya; gude ęregede gbua nemadzu ibiya; unu kputa onye obu kpuru lufu l'oru-ngweja mu; je egbua l'ęka ọzo.”

¹⁵ “Onye tsoru ne iya; ọzoo nna iya ọgu bę ee-gbu egbugbu.”

¹⁶ “Onye paru nwibe iya je eree; ọzoo l'ọ nokwadu iya l'ęka teke e guderu iya; g'e gbua onye obu egbugbu.”

¹⁷ “Onye phuru ne iya iphu; ọzoo nna iya; g'e gbukwaa onye ono egbugbu.”

¹⁸ “Ọ -buru l'unwoke labọ bę opfu adaru; onye lanu tua onye ọphuu mkpuma; ọzoo l'ọ pfupfuberu ęka tsua ya; ọphu onye ono anwuhuduru anwuhu; ọ buru iphe bę o mekaru iya; ọ zęeru iya azę; g'ọ tọ dukwa iphe, ee-me onye ono, mekaru iya iphe ono; ¹⁹ m'ọ buru l'onye ono mecharu-a; ọ nọdu aduje ike gude mgboro ejephe l'etezi. Ọle onye ọphu mekaru iya iphe, a-pfukwanu iya ugwo azę ono, o shi zę kę mmanu ono; bya aghakwaa ya phọ jasụ l'ọ kaębe mma ree.”

²⁰ “Ọ -buru l'ọ nweru onye chiru ohu iya iphe; m'ọ bu ohu iya kę nwoke; ọzo kę nwanyi; ohu ono shi l'iphe ono, e chiru iya ono nwuhu; g'a nukwaa onye ono, chigburu iya nụ ono aphu. ²¹ Obenu l'ọ -buru l'ohu ono nọru ujiku ębo; ọzoo ęto bya ewekoro; g'ọ tọ dukwa iphe, ee-me onye chiru iya iphe; eshinu ohu ono bu ęku iya bę ọ bu.”

²² “Ọ -buru l'ọ nweru unwoke, alwu ọgu; ęphe meka nwanyi, du ime iphe; mee k'ọphu ępho lufuru iya; ọphu ọ dudu ęka a kwataru meka iya iphe ọzo; g'e retakwaa onye ọphu mekaru iya iphe obu nre lẹ g'ọodu ji nwanyi ono ree; waa gę ndu-ikpe kpeburu. ²³ Obenu; ọ -buru l'e mekaru iya iphe shii; gę ndzu laaru ndzu; ²⁴ g'ęnya laaru ęnya; eze alaaruru eze; ęka alaaruru ęka; okpa alaaruru okpa. ²⁵ Ọ -buru oku bę ọ huru iya; l'a hulata iya.

Teke o mefuru iya ónyá l'èhu; l'e melata iya. Teke o tsuru mkpukpu-mee ye iya l'èhu; l'e tsukwarupho mkpukpu-mee ye yèbedua l'èhu.”

²⁶ “Ọ -bùru l'o nweru onye chiru ohu iya iphe l'ènya; k'òphu o chipyaru iya ènya lanù; g'onye ono hakwaa ohu ono g'ò laa; je enweru onwiya; g'ò buru ugwo ènya ono, o chipyaru iya ono. ²⁷ Ọ -bùru l'o chikwofuru iya eze lanù; g'ò hakwaa ohu ono g'ò laa je enweru onwiya; g'ò buru ugwo eze iya ono.”

²⁸ “Ọ -bùru l'oke-eswi gude mpu dù-gbua nemadzu; g'a tugbua eswi ono lẹ mkpuma; tẹme g'a ta takwa anù iya atata; ọle g'ò tọ dukwa iphe, ee-me onye nwe iya nù. ²⁹ Obenu; ọ -bùru l'oke-eswi ọbu eme èna; e pfuhawaru iya onye nwe iya nù; ọphu ọ tọ kpọ-chiduru iya l'ọka; ọo ya bù; ọ -bùru l'ọ dù-gburu nemadzu; l'a tugbua eswi ono lẹ mkpuma; onye nwe iya nù alaa l'ọchi onye ọ dù-gburu. ³⁰ Ọle ọ -bùru l'ọ dù ndu ono g'èphe gbuaru onye nwe eswi ono nre; g'ò pfukotakwa iphemiphe, e gbuburu iya; shi nno gbata onwiya. ³¹ Ekemu ono bukwaphe iphe lanù m'ọ -bùru l'oke eswi dù-gburu nwokoro; ọzoo nwamgboko. ³² Ọ -bùru l'oke-eswi ono bẹ dù-gburu ohu; g'onye nwe eswi ono pfa onye nwe ohu ono okpoga mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya rwuru ukporo shẹkelu lẹ shẹkelu iri; tẹme l'a tų-gbukwaapho eswi ono lẹ mkpuma.”

³³ “Ọ -bùru lẹ nemadzu kpufuru iphe lẹ nsù; ọzoo l'onye ono tųru nsù; ghebe ọnu; oke-eswi; ọzoo nkapfù-igara je adalahù iya; nwùhu; ³⁴ g'onye nwe nsù ono pfukwaa ugwo anù ono. Mbù-a; g'onye ono pfukwaa onye nwe anù pho dalahuru lẹ nsù pho ugwo iya; patawaro ono, nwùhuru nù ono.

³⁵ “Ọ -bùru lẹ nemadzu bẹ oke-eswi iya dù-gburu oke-eswi onye ọzo; g'umadzu labo ono gbarù mgba ree oke-eswi ọphu dzu ndzu; kee aswa iya ènya-nhamunha. Èphe ekekwaapho anù iya ọphu nwùhuru anwùhu ènya-nhamunha. ³⁶ Ọle ọ -bùru l'onye nwe oke-eswi ono maru l'oke-eswi iya eme èna; ọphu ọ tọ kpọ-chiduru iya l'ọka; g'onye nwe oke-eswi ono kpẹe onye ọphuu oke-eswi ọzo; pata ọphu nwùhuru nù pho.”

22

Akwaberu ẹku ènya

¹ “Teke o nweru onye kpuru eswi; ọzoo aturu onye ọzo l'oshi; gbua; ọzoo l'o reru iya erere; g'o gude eswi ise pfa ugwo eswi ono. Ọ -bùru aturu; l'ọ buru aturu èno.

² “Ọ -bùru l'a humaru iphuru l'ẹka ootsukpo ulo onye ọzo gẹ ya bahu; e meka iya iphe; o shi nno nwùhu; bẹ onye ono, gburu iya nù ono te egbuduru ọchi. ³ Obenu; ọ -bùru l'iphe ono nwuru g'ènyanwu wacharu bẹ onye chigburu iya nù gbukwaru ọchi.

“Onye oshi pfufutaje ugwo iphe, o zitaru. Teke ọ bù l'o to nwedù iphe, o nweru; l'e ree yèbedua l'onwiya; gude aswa iya pfa ugwo iphe, o zitaru.

⁴ “Ọ -bùru l'iphe ono, o zitaru ono bẹ a humaru iya l'ẹka; iphe ọbu nọdukwadua ndzu; ọ bù oke-eswi-o; ọzoo nkapfù-igara; mẹ aturu; g'onye ono pfa ugwo iya mpfukwase.

⁵ “Ọ -bùru lẹ nemadzu chiru iphe-edobe iya ye; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye ọzo; ọzoo opfu-vayinu onye ọzo; ọzoo l'ọ haru iya ẹka; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye ọzo; g'onye nwe iphe-edobe ono gude iphe, kachaa ree, shi l'opfu iya; ọzoo opfu-vayinu iya; gude pfa onye ọphuu ugwo iphe iya.

⁶ “Ọ -buru l'ọku nahuru laa l'egbudu; k'ophu o tsuru ereshi, e gburu egbugbu; ọzoo ọphu pfuru apfuru; ọzoo l'o tsugburu opfu ono l'ophu; g'onye turu ọku ono pfua ugwo iya.

⁷ “Ọ -buru l'o nweru onye nuru onye ọzo okpoga; ọzoo iphe ọzo g'o doberu iya; a bya ezita iya l'ulo ibe onye ono; ọ -buru l'e guderu onye-oshi ono; l'ọ pfua ugwo iya mpfukwase. ⁸ Teke ọ bukwanu l'e te egudeduru iphuru ọbu; g'onye nwe ulo ono futa l'ataphu ndu-ikpe; bya egude epha Chipfu gwa enwa g'a maru l'ọ to budu iya kpamiru iya. ⁹ Ọ -buru l'ọ duru iphe, tuphahuru etuphahu; a huma iya onye ọzo l'eka; mbu iphe, du g'eswi; ọzoo nkapfu-igara; ọzoo aturu; ọzoo iphe eye l'ehu; mbu iphe, bukpo iphe, eenwejeru enweru; l'e duta umadzu labo, adzo iphe ono bya l'ataphu ndu-ikpe. Onye ọphu ikpe nmaru l'ọ pfua onye ọphuu mpfukwase.

¹⁰ “Ọ -buru l'o nweru onye kperu onye ọzo nkapfu-igara; ọzoo oke-eswi; ọzoo aturu; mewaro anu ọzo g'o doberu iya; ọ nwuhu; ọzoo l'e mekaru iya iphe; ọzoo l'o tuphahuru; ọphu ọ dudu onye maru iphe, meru iya nu; ¹¹ g'ee-shi doshia opfu ono bu g'onye ono bya l'ataphu Chipfu je agwa enwa l'ọ to makwa iphe, meru eku onye ọphuu. G'onye nwe iya nu kwetakwa nno; g'a ta pfukwa iya ugwo iya. ¹² Ọle ọ -bukwanuru l'a kpuru iya k'iphuru l'ibe onye ono, e doberu iya ono; g'onye ono pfukwaa onye nwe iya nu ugwo iya. ¹³ Ọ -buru l'ọo anu-egbudu gburu iya; l'o wota anu iya ọphu ọ taphodoru je egoshi; g'a maru l'ọo anu-egbudu gburu iya. G'a ta asukwa g'ọ pfua ugwo iya.

¹⁴ “Ọ -buru l'o nweru onye rwotaru iphe-edobe onye ọzo; iphe-ehuka meka iya; ọzoo l'ọ nwuhuru teke onye nwe iya nu ta nodu l'eka ono; g'onye rwotaru iya nu pfukwaa ugwo iya. ¹⁵ Obenu; ọ -buru l'onye nwe iya nu no l'eka ono teke ono; g'onye jeru arwota iya nu ta pfushi ugwo iya. Teke ọ bu l'ọ pfuru ugwo; nguta eswi ono; g'okpoga ono, a pfuru ono no-chiwaro uburu ọbu.”

Iphe, gbaru l'ememe

¹⁶ “Ọ -buru l'o nweru onye kparu nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; ọphu ọ dudu onye ejewa iya alulu; epe l'iya kwaa; g'ọ kwaru aswa nu ndibe phe; duta iya je aluru. ¹⁷ Ọ -buru le nna nwamgboko ono jikaru su le ya te ekedu iya ya; g'ọ kwaakwapho aswa, aakwaje l'ishi nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; nu nna iya.

¹⁸ “Unu ta ahajekwa nwanyi, eme omamanshi g'ọ nodu ndzu.

¹⁹ “Onye jepfuru anu; epe l'iya kwaa be ee-gbuje egbugbu.

²⁰ “Onye gweru ngweja nu iphe ọzo, abudu mbedua, bu Chipfu nwekinyi mu be ee-gbu egbugbu.

²¹ “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehu; ọphu unu emejekwa phe ewere; noo kele unu shi buru ndu lwaru alwalwa l'ali Ijiputu.

²² “Unu te emejekwa unwanyi, ji phe anodedu; waa unwu-ogbee ewere.

²³ Teke unu meru phe ewere; epe -wolia olu; raku mube Chipfu be mu a-numakwa olu phe. ²⁴ Ehu a-watakwa mu eghushi eghu ike; mu egude ọgu bya atuko unu gbuibe. Unyomu unu aburu unwanyi, ji phe anodedu; unwegirima unu aburu ndu enweedu nna.

²⁵ “Ọ -buru l'unu jieru ndu ke mube Chipfu, mkpa byaru ugwo l'echilabo unu; unu te emekwa ge ndu ejije ugwo-ntukwase. Unu ta asukwa g'ephe tukwase iya iphe. ²⁶ Ọ -buru le nwibe unu yeru unu uwe l'itumo; unu wolaaru iya ya temanu enyanwu ariba. ²⁷ Noo kele ọo uwe ono bu iphe, oogudeje gbobuta ehu iya. ?Buhunu gunu be oo-gude kuru mgbenya? Ọ

-raku mube Chipfu be mu a-numakwa olu iya. Noo kele mu aphuje obu-imemini.

²⁸ “Unu ta anmakwa Chileke phulaphula; ophu unu ephukwa ndu bu ndu-ishi ali unu iphu.

²⁹ “Unu ta ahakwa egweru mube Chipfu ngweja, shi l'akpuru iphe, unu kpataru l'opfu; waa ophu shi le mee, unu pyitaru apyita.

“Unu kujeru okpara unu nwoke nu mu. ³⁰ Unu mekwaapho eswi unu; waa aturu unu nno. Unu haje phe g'ephe noo l'ehu ne phe ujiku esaa. O-rwua mboku k'esato; unu akputa iya wotaru mu.

³¹ “Unu a-buru ndu duru mu nsọ. Unu ta atajekwa iphe, anu-egbudu gburu. Unu togbojeru iya nkuta.”

23

Ekemu, a turu swibe ikpe, pfuru oto; waa k'obu-imemini

¹ “Ta asujekwa asulasu. Ta agbajekwa ejo ekebe gude eyeru ejo nemadzụ aka.

² “Te etsojekwaru igwe-oha ye aka l'eme iphe, adudu ree. Teke i pfuru l'iphu ndu-ikpe; te egudekwa l'iime g'i pfua iphe l'a-du oha ree; woru ikpe nma onye iswi du mma. ³ Te egudekwa le nemadzụ bu onye ukpa; gbaaru iya odzori l'iphu ndu-ikpe.

⁴ “O -buru l'i humaru oke-eswi; ozoo nkapfu-igara onye ohogu ngu aka ootuphahwa etuphahu; kputa iya kpu-jeru iya. ⁵ O -buru l'i humaru nkapfu-igara onye i du ashị aka ivu, o vu nyi-tsutaru iya; ta ahakwa iya. Tugbukwaa je eyeru iya aka.

⁶ “Ta jikakwa ekperu onye ukpa ikpe, pfuru oto l'ulo-ikpe. ⁷ G'a ta anmajekwa onye e boru ibo ikpe; teme ophu eemegbukwa onye pfuberekoto, adudu iphe, o meru. Noo kele onye meru ejo-iphe, du nno be mu ta ahadu ge mu ta anma iya ikpe.

⁸ “Ta anatajekwa iphe-uphalazu; kele iphe-uphalazu emejekwa g'a tua enya mkpu l'iphe, e gege ahuma; teme o nodu emeje g'a nmaa onye pfuberekoto ikpe.

⁹ “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehü; kele unu maru g'o duje onye lwaru alwalwa; noo kele unu shiwaa buru ndu lwaru alwalwa l'ali Ijiputu.”

Ekemu eswe-atuta-unme

¹⁰ “Apha ishii be unu a-koje ali unu; kpata iya iphe, e meberu iya. ¹¹ O -be l'apha k'esaa; unu ahaa ali ono g'o to dukwa iphe, unu a-ko iya; k'oplu ndu Izurelu ndu ophu akpa nri e-je akpa l'eka ono; teme anu-egbudu erifufuwaro ughudu iya. Unu mekwapho opfu-vayinu; waa egu olivu unu nno.

¹² “Ujiku ishii be unu e-jeje ozi; o -be le mboku k'esaa; unu te ejekwa ozi. Oo ya bu g'oke-eswi unu; waa nkapfu-igara unu edzutaje ike; teme waa g'ohu, a nwuru l'ibe unu; m'onye lwaru ibe unu alwalwa a-tutakwapho unme.

¹³ “Unu kwabekwa enya mekota iphemiphe-a, mu pfushiru unu-a. Unu ta adukwa iphe, bu iphe, aagwa agwagwa, unu a-kpo-kuje. Unu te ephotajekwa epha iya ephota ophu.”

Uzo obo-iphe eto

¹⁴ “Ugbo eto l'apha be unu a-bojeru mu obo-iphe.

¹⁵ “Unu bojo obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iphe, mu turu unu l'ekemu. Unu

meje iya teke ono, aaboje obo-iphe ono l'onwa Abibu; noo kele o l'onwa ono be unu lufutaru l'ali Ijiputu.

"G'o to nwekwa onye a-gbajeru eka bya l'ataphu mu.

¹⁶ "Unu gudeje mebyi-iphe-mbu, iphe unu meberu l'ali mitaru; gude bo Obo Mebyi-iphe-mbu.

"Unu bo Obo-Mkpù l'ishi apha; me unu metajephe iphe, unu meberu l'ali.

¹⁷ "Ugbo eto l'apha be unwoke unu g'ephe ha a-tukoje bya l'ataphu Nnajiuphu, bu Chipfu.

¹⁸ "Unu ta adukwa iphe, e yekoberu iphe, ekoje buredi, unu e-yekobe le mee anu, unu gude egweru mu ngweja. Ophu o dukwa eba-anu ono, e gude abo obo-iphe ono, aa-ha g'o bo nchi.

¹⁹ "Iphe-mbu, vuru uzo kaa l'opfu unu be unu e-gudeje bya l'ulo Chipfu, bu Chileke unu.

"Unu te egudejekwa mini-era ne eghe shia nwa iya."

Ojosi Chileke be a-boru ndu Izurelu uzo

²⁰ "Unu huma le mu e-zi ojosi-imigwe g'o vutaru unu uzo; eche unu nche; waa g'o dua unu durwua eka ono, mu kwakobewaru akwakobe ono.

²¹ Unu ngabejeru ojosi-imigwe ono nchi; mee iphemiphe, o suru g'unu mee. Unu te kwefukwaru iya ike; kele o too gukwaru unu nvu; eshinu o bu epha mu be o gude eje. ²² O -buru l'unu jikpoerupho obu oyi; ngabe nchi l'iphemiphe, o pfuru; bya emekota iphe, mu suru g'unu meje; mu aburu ohogu ndu ohogu unu; ephe adu mu ashi; mbu ndu unu du ashi.

²³ Ojosi mu e-vuta uzo duru unu bahu l'ali ndu Amoru; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Kénanu; waa ke ndu Hevu; waa ke ndu Jiebusu; teme mu atukoephe ndu ono mee g'ephe chihu l'ali ono. ²⁴ Unu te ephozejekwaru iphe, bu iphe, aagwa agwagwa; ophu unu abajekwaru iya eja; ophu unu etsojekwaru phe mee omelali phe. Unu mebyishia agwa phe; unu etsukposhia mkpuma, ephe doberu l'oru-ngweja phe. ²⁵ Unu bajeru mube Chipfu, bu Chileke unu eja. Mu e-meru unu iphe-oma le nri waa le mini; bya ewofu iphe-ememe l'echilabo unu. ²⁶ L'ali unu te enwedu nwanji, ephe bya alufu; ozoo onye ata atsudu ime. Mu e-me g'unu kaje nka okpobe akaka.

²⁷ "Mu e-me g'a tsuje unu ebvu. Iphe, bu ohamoha, unu l'ephe alwu ogu be mu e-meje g'ephe mehu botorii. Mu emee ndu ohogu unu g'ephe ghakobeje; gbaaru unu oso. ²⁸ Mu e-ye evu g'o vuru uzo je je agbaa ndu Hevu; yee ndu Kénanu; yee ndu Hetu gbakashia phe g'ephe gbeshiru unu. ²⁹ Ole mu ta achifu-gbudu phe l'apha lanu; noo kele ali ono a-bya buru okorobo-egu; teme anu-egbudu apanukaru iya unu eka. ³⁰ Mu atokpoephe nwehu achishi phe; gbiriri jasu unu aka igwerigwe; du ike nwekotaru ali ono.

³¹ "Mu emee g'oke ali unu gbé le Eze-enyimu Uswe-uswe je akpaa l'eze-enyimu ndu Filisitayinu; l'o bya agbe l'echiegu noo jasu l'enyimu Yufurétisu. Mu eworu ndu bu l'ali ono ye unu l'eka; g'unu chifu phe l'ataphu unu. ³² G'unu l'ephe; ozoo agwa phe ta agbakwa ndzu. ³³ Unu te ekwekwa g'ephe buru l'ali unu; odumeka be ephe a-kpatakwa; unu emee iphe-eji meswee mube Chipfu. Noo kele unu -baaru agwa phe eja be unu nmalahukwaru l'onya."

24

Eme g'ogbandzu nguru anguru

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: “Ge gubedua; waa Eronu; waa Nadabu; waa Abihu; waa ndu bu ogerenya Izurelu ukporo umadzu eto l'umadzu iri nyipfuta mube Chipfu; bya anodu uzanya; baaru mu eja. ² Oo Mosisu nwekinyi iya bu onye a-byapfuta mube Chipfu; ge ndu ophuu be ejekwa mu akpitaru ntse; ophu ndu Izurelu etsokwa Mosisu nyikota imeli.”

³ Mosisu bya eje epfukotaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfushiru; waa ekemu iya. Epe tuko gude olu lanu zu; su: “Iphemiphe, Chipfu pfuru be anyi e-mekota.” ⁴ Mosisu bya atuko iphemiphe, Chipfu pfuru dekota lekwo.

O gbeshi lonmewa utsu; bya akpu oru-ngweja lokpa ubvu; bya apfube mkpuma iri lebo, no-chiru enya okpa-ipfu iri lebo ndu Izurelu. ⁵ Oo ya bu; o bya ezia unwokoroby ndu Izurelu; epe je egwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; bya egbushikwaapho unwu oke-eswi gude gwee ngweja-ehu-guu nu Chipfu. ⁶ Mosisu bya ekee mee anu ono ebo woru nanu wuru ye le gbamugbamu; bya ewota ophuu phee l'oru-ngweja. ⁷ O bya ewota Ekwo Ogbandzu ono guaru ndu Izurelu. Epe zu mgbede su: “Iphemiphe, Chipfu pfuru be anyi e-mekota; mbu l'anyi e-mekotajekpoephe iphemiphe, o pfuru.” ⁸ Mosisu bya ewota mee ono phee ndu Izurelu lehu bya asu: “Waa mee, egoshi ogbandzu, Chipfu meru; unu liya gbaa le k'opfu, o pfuru-a.”

⁹ Mosisu; yee Eronu; waa Nadabu; yee Abihu; waa ndu bu ogerenya Izurelu ukporo umadzu eto l'umadzu iri bya enyihu eli ubvu ono; ¹⁰ bya ahuma Chileke ndu Izurelu. Iphe, o pfuru l'eli iya buru iphe, e meru le mkpuma, aswa du, bu safaya; o doephe risaa g'akpaminigwe. ¹¹ Ophu o dudu iphe, Chileke meru ndu bu ogerenya Izurelu; epe huma Chileke; bya eria nri; ngua iphe, aangu angungu.

¹² Chipfu su Mosisu: “Nyipfuta mu l'ubvu-a bya anodu leka-a ge mu nu ngu mkpuma, du bachibachi, mu deru ekemu; waa iphe, mu suru g'ephe meje, a-noduje akpo-ziru phe uzo.”

¹³ Noo ya; Mosisu; yee Jioshuwa, bu onye eyejeru iya eka gbalihu swiru; je enyihu ubvu Chileke. ¹⁴ Mosisu su ndu bu ogerenya ono: “Unu nodu leka-a ngaberu anyi gbiriri jasu teke anyi a-byapfuta unu ozo. Eronu yee Huru be unu lepe no leka-a; onye opfu dapfutaru; g'o jepfufe phe.”

¹⁵ Mosisu nyihuepho ubvu ono; urwukpu so-kpute iya. ¹⁶ Ogbunwiiwii Chipfu bya atuko ubvu Sayinayi ono sweta. Urwukpu ono nokota l'ubvu ono ujiku ishii. O be le mboku k'esaa; Chipfu gbete l'urwukpu ono kua Mosisu oku. ¹⁷ Ogbunwiiwii Chipfu ono duepho ndu Izurelu g'oku, enwu enwunwu l'eli ubvu ono. ¹⁸ Mosisu nodu enyiribebaa l'ubvu ono; o nodu abahaba l'ime urwukpu ono. O no l'eli ubvu ono ukporo abali labo eswe lenyashi.

25

Iphe, ee-gude mee ulo-ekwa

(Awu 35:4-9)

¹ Chipfu su Mosisu: ² “Pfuaru ndu Izurelu g'ephe shi l'iphe, epe nweru enweru hata iphe bya anu mu. Iphe, ii-nataje bu iphe, onye gude obu iya wota bya anu. ³ Iphe, epe a-nu bu mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa;

waa onyirubvu; ⁴ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa okpobe owu ocha; waa eji egu; ⁵ waa akpo ebili, a tseru l'uswe; waa akpo umoro-enyimu; waa oshi akesha; ⁶ waa manu olivu, ee-gudeje anwu oku; waa iphe, eeyeje le manu k'awu l'ishi g'o shia mkpo; me ophu eeyeje l'unwu-isensu g'o shia kwekweekwee; ⁷ waa mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa. Mkpuma ono be ee-mechaa gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yele uwe-okpoma iya.

⁸ "Pfuaru phe g'ephe kpuaru mube Chipfu ulo, du nso; ge mu eburu l'echilabo phe. ⁹ Unu mekwa ulo-ekwa ono; yee iphemiphe, a-nodukota l'ime iya g'o duopho ge mu e-goshi unu g'e mee ya."

Okpoko Ogbandzu

(Awu 37:1-9)

¹⁰ "G'ephe gudekwa oshi akesha kua okpoko. G'ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya adukwapho nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ L'i wua okpobe mkpola-ododo l'ime iya; waa l'azu iya. L'i gudekwapho mkpola-ododo wu-pee mgbureku iya mgburugburu. ¹² L'i kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l'okpa iya ephen'eno; mbu g'i wota ebo depfube l'ibe lanu; wota ebo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ¹³ L'i gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ¹⁴ L'i woru mgboro ono ephenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya. ¹⁵ Mgboro ono a-noduwaro l'echi okpoko ono. G'e te wofubaekwa iya ewofu. ¹⁶ L'i woru iphe, e deru ekemu mube Chipfu, bu iphe, mu e-mechaa nu unu dobe l'ime okpoko ono.

¹⁷ "L'i gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; eka aapfufe ugwo iphe-eji, nemadzu meru. G'ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹⁸ L'i gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. G'o buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ii-gude mee ya. ¹⁹ L'i woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu. L'i mee ge chierobu labo ono, nogbaa l'ishishi okpoko ono ephenebo yele okpoko ono buru iphe lanu. ²⁰ Chierobu ono be ee-me g'o jashia nku l'uzo imeli; k'ophu nku iya ono e-kpuchite opfu okpoko ono. G'ephe ghagbabe iphu tuko lee enya l'eli okpoko ono kwapho. ²¹ L'i wota opfu okpoko ono kpuchia ya; woru iphe ono, e deru ekemu mu ono, bu iphe, mu e-mechaa nu unu ono; yekwapho l'ime okpoko ono. ²² O buru l'eli opfu okpoko ono; mbu le mgbaka chierobu labo ono, no l'eli okpoko ono, bu iya bu eka ono, e doberu iphe, e deru ekemu mu ono be mu a-byapfuta ngu bya akaru ngu iphemiphe, ndu Izurelu e-meje."

Teburu ono

(Awu 37:10-16)

²³ "Gude oshi akesha meta teburu. G'ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya adu nkwo-eka lanu. Eli iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ²⁴ L'i wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-pee le mgbureku iya mgburugburu. ²⁵ L'i wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-eka wu-pee mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-pee oshi ono. ²⁶ Kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ²⁷ Echi ono a-nokubechakwaa werere oshi pho; k'ophu o-dukwanu ike gudeshia mgboro,

ee-gudeje apa teburu ono. ²⁸ L'i gude oshi akesha pyishia mgboro ono; waa ya mkpola-ododo g'ọ buru mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁹ L'i gude ọkpobe mkpola-ododo meshia gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru mu ngweja-me. Iphemiphe ono bu iphe, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono. ³⁰ G'e dobeje buredi l'iphu mu. Ọ buru l'eli teburu ono be aa-tu-kobeje iya; k'ophu ọo-duje l'iphu mu tekenteke."

Iphe, aapfubeje oroku
(Awu 37:17-24)

³¹ "Gude ọkpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Mee ya g'o nweru oshi; waa ekali. L'o nweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g'okoko, jawaru ajaja. Tukokwa iphemiphe ono mee ge yele iphe ono, aapfubeje oroku ono dzepfua buru nanu. ³² Oshi iya ono e-nweru ekali ishii. G'ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu anodu le mgbureku iya ophuu. ³³ G'ekali iya lanu nwejeru okoro eto. Okoro ono be ee-mechaa g'ọ dugbaa g'okoko oshi alumundu. L'e mekwaapho nwopu okoko ye iya; ye okoko ophu jawaru ajaja. Noo g'oo-dukota l'ekali iya ono ephe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono. ³⁴ G'oshi iya ono nwekwaru okoro eno, e meru; ọ du g'okoko oshi alumundu. L'o nwekwarupho iphe, e meru; ọ du ge nwopu okoko; ye iphe, du g'okoko ophu jawaru ajaja. ³⁵ Nwopu okoko lanu be ee-me g'ọ nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l'uzo ali iya. K'ebo anodu le mkpula ekali iya labo k'echi. K'eto anodu le mkpula ekali iya labo k'uzo eli. Mbụ l'oo-noduchaa le mkpula ekali iya ono ephe n'ishii. ³⁶ Nwopu okoko iya ono; ye ekali iya ekali iya ono be ee-me ge yele oshi iya toko dzepfuru. Ọ buru ọkpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ee-gude mee ya.

³⁷ "L'i bya emeta oroku esaa pfubegbaa l'eli iphe ono, aapfubeje oroku ono. G'e dobekwa iya k'ophu iphoro iya a-ngakotaje iphu eka o no. ³⁸ Akpaa ya; waa iphe, aagujeru oku iya ye bukwa ọkpobe mkpola-ododo be ee-gude mekwa ya pho. ³⁹ Iphe, aapfubeje oroku ono; ye ngwa iya g'ọ hakota bu ọkpobe mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu be ee-gude mee ya. ⁴⁰ Letakwa enya g'e mee iphemiphe ono g'ọ du g'e goshiru ngu iya l'eli ubvu ono."

26

Mkpù-ekwà
(Awu 36:8-38)

¹ "Ozoo bu le-a; ii-meta ulo-ekwa. Gude owu ochaa, a swiru udo; waa ophu du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; ye ophu eke mee-mee; kwee ekwa kweta iya upfu ekwa iri. G'onye maru eme ona gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ekwa ono. ² G'upfu ekwa ono tukokwa haru enya nhamunha. G'ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'esato. Osa iya adu nkwo-eka eno. ³ L'i wota upfu ekwa ono ise gbagbabe g'ọ buru nlochiru lanu; l'i wotakwapho uzo ise ophuu gbagbabe nanu. ⁴ Nlochiru iya ono ke mbu be ii-gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu upfu ekwa iya ono k'ikpazu. L'i bya emekwaapho nno l'upfu ekwa k'ikpazu le nlochiru iya k'ebo. ⁵ Nkoloba ukporo labo l'iri be ii-ye l'ishishi nlochiru lanu; l'i yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono a-tuko ghagbabe iphu. ⁶ Gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri. L'i gude iya dzegebabe nlochiru ekwa ono ephebebo g'ọ toko buru nanu.

⁷ “L’i bya egude eji eghu kwee ekwa; kweta iya upfu ekwa iri le nanu, ee-gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. ⁸ G’upfu ekwa ono ephe n’iri le nanu tukokwa haru enya nhamunha. G’ogologo iya du nkwo-eka ukporo l’iri. Osa iya adu nkwo-eka eno. ⁹ L’i bya achita upfu ekwa ono ise gbagbabe g’o buru nlochiru lanu; chita uzo upfu ekwa ishii ophuu gbagbabekwapho nanu. Upfu ekwa lanu ophu meru nlochiru lanu; o du upfu ishii pho be ii-pyaji ebo dobe g’o gboru l’ataphu ulo-ekwa ono. ¹⁰ Nkoloba ukporo labo l’iri be ii-ye l’ishishi nlochiru lanu; l’i yekwapho nkoloba ukporo labo l’iri l’ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹¹ L’i gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l’iri. L’i gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru ekwa ono ephebebo; gude iya dzegbabe ulo-ekwa ono g’o buru nanu. ¹² A bya l’upfu ekwa, tsufuru l’ulo-ekwa ono; mbu nkeru-ebo upfu ekwa ono be ee-me g’o wu-zeta l’azu ulo-ekwa ono. ¹³ Nlochiru upfu ekwa ono, e gude phu-chite nlochiru k’ime iya pho be e-gudekota nkwo-eka lanu ka k’ime iya pho osa le mgbureku iya ibekeboebo. Ndu k’ono be aa-ha g’o wu-zeta l’uzo ali iya g’e gude iya kwechia mgbureku iya. ¹⁴ L’i wota akpo ebili, a tseru l’uswe mee iphe, ee-gude phu-chia eli ulo-ekwa ono ozo. L’i bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k’ebili ono.

¹⁵ “Gude oshi akesha metachaa oshi, ee-gudeje kpo be ulo-ekwa ono. ¹⁶ Oshi ono be aa-ruchaa g’o dugbaa nkwo-eka iri l’eli. Osa iya adu nkwo-eka le mkpirikpu iya. ¹⁷ Oshi ono be aa-pyitachaa okpa labo ye l’ibekboebo. O buru egube ono be ii-mekota oshi ulo-ekwa ono g’o ha. ¹⁸ A bya l’ulo-ekwa ono ibiya ophu gharu iphu l’uzo ohali; bu ukporo oshi be ii-ruta yegbaa ya. ¹⁹ L’i gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye. L’i meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g’o ha e-nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁰ A bya l’ibiya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l’uzo isheli; bukwapho ukporo oshi be ii-ruta; yeshia ya. ²¹ Gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye. L’i meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g’o ha e-nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²² A bya l’okotazu ulo-ekwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l’uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ii-ruta; yeshia ya. ²³ L’i metachaa oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ekwa ono l’uzo okotazu iya ono. ²⁴ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be a-dugbaa nkwegba ebo ebo. Oshi l’uzo ali du nkwegba ebo jasu l’imeli. Teme o buru echi lanu be aa-kube iya. Ephebebo a-tuko dukota nno. ²⁵ Oo ya bu l’oo-du oshi esato l’uzo okotazu ulo-ekwa ono. L’e gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l’ishii. Iphe, bu oshi ono g’o ha e-nwegbaaru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

²⁶ “Gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l’oshi ono. Uzo ise be ii-swebe l’oshi mgbureku ulo-ekwa ono ibe lanu; ²⁷ l’i swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo aburu k’okotazu ulo-ekwa ono; ibiya ophu gharu iphu l’uzo enyanwu-ariba. ²⁸ Oshi ophu ee-swebe l’echi iya be aa-rwa g’o gb l’ishi lanu lufu l’ishi iya ophuu. ²⁹ L’i wukota mkpola-ododo l’oshi ono, eegudeje kpo be ulo-ekwa ono. L’i gudekwapho mkpola-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Teme l’i wukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁰ “Rukwaa ulo-ekwa ono g’a turu ngu onu iya l’eli ubvu Sayinayi.

³¹ “L'i gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa. G'onye maru eme ona gudekwa owu ono kweshia chierobu ye l'ekwa ono. ³² L'i gude oshi akesha rwaa itso eno; wua ya mkpola-ododo. L'i woru itso ono kpobechaa l'anya eka e meshiru le mkpola-ochaa. L'i gude iphe, kweru nko, e gude mkpola-ododo mee kobe ekwa ono l'itso ono ³³ le mkpula iphe pho, kweru nko ishi labo pho, e gude dzegbabe nlochiru ekwa pho, e gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. L'i woru okpoko-ekemu ono sibe l'eka ono, e kobutaru ekwa ono. Ekwa ono be ee-gude kekahaa eka-du-nsa; yele eka-kakota-adu-nsa. ³⁴ L'e woru opfu okpoko ono, bu eka aapfuje ugwo iphe-eji, nemadzu meru ono; kpube l'eli okpoko-ekemu ono, a siberu l'ekakakota-adu-nsa ono. ³⁵ L'i pata teburu pho sibe l'iphu ekwa ono, e gude kobuta eka-kakota-adu-nsa ono. Eka aa-sibe iya bu l'ime ulo-ekwa ono l'ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli. L'i woru iphe pho, aapfubeje oroku pho sibe l'ibiya ophu gharu iphu l'uzo ndohali; g'ephe le teburu pho ghagbabe iphu.

³⁶ “G'onye gude ngga ekwe ekwa gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. ³⁷ L'i gude mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso. L'i gude oshi akesha rwata itso ise; wukwaa ya pho mkpola-ododo; gude onyirubvu kpushia enya eka aa-kpobegba itso ono ephe n'ise.

27

Oru-ngweja-akpo-oku (Awu 38:1-8)

¹ “Gude oshi akesha ruta oru-ngweja. G'eli iya du nkwo-eka eto. G'ogologo iya waa osa iya tukokwa haru enya nhamunha. Iphe, oduchaa bu nkwo-eka ise ise. ² L'i rutachaa mpu mobechea l'ishi ishi mgbureku iya ephen'eno. Ge mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. I -mechaa ya nno; l'i woru onyirubvu wua ya. ³ L'i gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite ekpo ntu; waa iphe, eegudeje ekpo ntu eye l'ite ono; waa gbamugbamu; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ L'i gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. L'i gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechea le mgbureku iphe ono. ⁵ L'i wota iphe ono kwechia uzo ali mgbureku oru-ngweja ono. G'a gbete l'uzo ali iya kwechia ya jasul'echilabo iya. ⁶ L'i gude oshi akesha pyita mgboro labo, ee-gudeje apa iya. L'i wukwapho mgboro ono onyirubvu. ⁷ L'e wocharu mgboro ono nwua l'anya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephenebo a-nodujecha le mgbureku iya ephenebo me a -nodu apa iya. ⁸ Gudekwa ibiribe oshi mee oru-ngweja ono g'uzo du iya l'echi. Mee ya g'o du ge mu goshiru ngu iya l'eli ubvu ono.”

Oma-unuphu ono (Awu 38:9-20)

⁹ “Meeru ulo-ekwa ono oma-unuphu. Gude owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ophu oma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ L'i gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono. L'i gude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwapho ekwa, du ukporo

nkwo-eka ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya eka aa-kpobe itso ono a-duchaa ukporo ukporo. O bukwarupho onyirubvu be ee-gude metachaa ya. O bukwannuru mkpola-ochaa be ee-gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² "A -bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-ariba iya; bukwa ekwa, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. G'e meta itso iri, aa-kpobe l'uzo enyanwu-ariba ono; metakwapho enya eka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa iya a-dukwapho ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo. ¹⁴ L'e kwee ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; gude gebuta aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono a-duchaa eto eto. ¹⁵ A -bya l'eka aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe iya ophuu; bukwapho ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono a-duchakwapho eto eto.

¹⁶ "L'e gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo; gude kwee ekwa, du nkwo-eka ukporo l'ogologo; gude gebuta onu-abata oma-unuphu ono. G'o bukwaru onye maru egude ngga kwee ekwa be e-me iya nu. Onu-abata iya ono be ee-metaru itso eno; waa enya eka aa-kpobechaa itso eno ono. ¹⁷ Iphe, ee-swebegbaa l'itso, ee-gude kpo-buta oma-unuphu ono mgburugburu; yee iphe, kweru nko, ee-gudechaa kobe ekwa ono l'itso ono bukota mkpola-ochaa be ee-gude meta iya. Teme enya eka aa-kpobechaa itso ono be ee-gude onyirubvu mekota. ¹⁸ Oma-unuphu ono a-du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; du ukporo nkwo-eka labo l'iri l'osa. Ee-gude ekwa, e kweru l'owu ochaa, a swiru udo; gebuta iya. Eli ekwa ono a-du nkwo-eka ise. Teme l'a wukota onyirubvu l'enya eka aa-kpobechaa itso iya. ¹⁹ Iphemiphe ozo, ee-gudejekpo eje ozi l'ulo-ekwa ono; m'obeta o buru gunu be e gude iya eme; je akpaa le nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono; be ee-gude onyirubvu mekota."

Manu oroku ono
(Uke 24:1-4)

²⁰ "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe wotaru ngu okpobe manu olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'oroku; g'oku oroku ono nwuje mkpurumkpuru. ²¹ Ge Eronu; yeje unwu iya yeje oku l'oroku ono l'ataphu Chipfu l'ime ulo-ekwa-ndzukono; mbu l'okotazu ekwa pho, e gude kobuta okpoko-ekemu pho. G'ephe mejekwa oroku ono g'o shije l'uzenyashi nwuje jasu l'utsu. Ge ndu Izurelu dobekwa ekemu-a; a -gbe l'ogbo sweru ogbo."

28

Uwe ndu-uke
(Awu 39:1-7)

¹ "G'e shi l'echilabo ndu Izurelu dufutaru ngu nwune ngu, bu Eronu; yeje unwu iya, bu Nadabu; yee Abihu; waa Eleyaza; yee Itama; g'ephe buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ² L'a kwaru nwune ngu, bu Eronu uwe, du nsu; g'e shi nno mee ya g'o du akpabiri l'enya; k'opu aa-kwabaje iya ubvu. ³ Pfuaru ndu maru eme ona; mbu ndu mu meru g'ephe nweru mmamiphe g'ephe maru eme iphe, du nno; g'ephe kwaru Eronu uwe, ee-gude doo ya nsu; k'opu o-buru onye uke; jejeru mu ozi. ⁴ Wakwa egube uwe, ephe a-kwagbaaru iya bu owa-a: uwe-okpoma; yee uwe-ukuvu; waa

uwe-mgbalanu; yee uwe ime-ehu; waa okpu-ekwa; yee ekwa-atu-buta-l'upfu. G'ephe kwaaruu nwune ngu, bu Eronu; waa unwu iya; uwe ono, du nsu; k'ophu ephe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁵ Iphe, ephe e-gude kwee ekwa uwe ono bu owu, e meru le mkpola-ododo; yee owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo.

Uwe Ukuvu
(Awu 39:2-7)

⁶ "G'onnye maru eme ona gude ekwa, e kweru l'owu mkpola-ododo; waa owu, eke urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa k'ochaa, a swiru udo; kpaaw uwe-ukuvu. ⁷ G'a kwaa uwe ukuvu ono; woru werere ekwa labo yechaa ya l'ishi ukuvu iya ibe aka ebo. L'e gudeje werere ekwa ono ephenebo lita k'ataphu yee k'azu. ⁸ L'e kwekwapho werere ekwa, ee-gudeje tu-buta iya l'upfu ye iya. Werere ekwa ono be yee uwe-ukuvu ono a-tuko buru iphe lanu. Iphe, ee-gude kwaa ya bu owu, e meru le mkpola-ododo; yee owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yee k'uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo.

⁹ "Wota mkpuma onikusu labo; deshia epa unwu Izuru l'eli iya. ¹⁰ Deshia epa ono le g'e gude nwushia phe. Epa ishii be ii-de le mkpuma lanu. L'i dee epa ishii ophu le mkpuma k'ophuu. ¹¹ Oo g'onnye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije iya epa; gude mee ya iphe-ohubama-a bu g'ii-kakota epa unwu Izuru l'ophu l'eli mkpuma labo ono. L'i wua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono mgburugburu. ¹² L'i dzupyabe mkpuma labo ono l'eli uwe-ukuvu pho ephenebo; k'ophu mube Chipfu e-gudeje iya nyata unwu Izuru. Epa unwu Izuru ono a-du l'ukuvu Eronu ephenebo g'o buru iphe, mu e-gudeje nyata phe. ¹³ L'i wua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono. ¹⁴ L'i gude owu okpobe mkpola-ododo swita udo gwogirigwo labo. L'i woru gwogirigwo ono ephenebo lipfubechaa le mkpola-ododo ono, a wuru l'igburonu mkpuma ono."

Uwe-Okpoma

¹⁵ "G'onnye maru eme ona kwee uwe-okpoma, ee-gudeje achu iphe, bu uche mube Chipfu. G'e gude iphe ono, e gude kwee uwe-ukuvu ono kwee ya, bu iya bu owu, e meru le mkpola-ododo; yee owu, du urwukpu-urwukpu; yee ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ochaa, a swiru udo. ¹⁶ G'e kwekwaa ya g'o nweru mgbureku eno; du nkwegba labo. Ge mgbureku iya ono ephen'eno tukokwa haru enya nhamunha. G'ogologo iya du nkwo-eka lanu; osa iya adukwapho nkwo-eka lanu.

¹⁷ "Dzupyabe mkpuma, vu oke aswa g'o kpoo giriri uzo eno l'ekwa ono. Mkpuma, a-nodu l'ogiri ke mbu bu rubi; yee topazu; waa berilu. ¹⁸ O -be l'ogiri k'eb; bu tokwasu; yee safaya; waa emeralludu be ee-do iya. ¹⁹ O -bekwa l'ogiri k'eto; l'e doo ya jiasintu; yee agetu; waa amitisutu. ²⁰ Teke o beru l'ogiri k'eno; l'e doo ya kirisolayitu; yee onikusu; waa jiasupa; l'a wua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono. ²¹ Iphe, oo-du bu mkpuma iri l'eb. G'ephe ha nanu nanu no-chichaa enya unwu Izuru. G'e dechaa epa unwu Izuru ono le mkpuma ono g'o du g'iphe-ohubama nochia enya okpa-ipfu iri l'eb ndu Izuru.

²² "L'i gude okpobe mkpola-ododo swishia udo gwogirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-okpoma obu. ²³ L'i gude mkpola-ododo meta echi labo; yechaa l'ishi uwe-okpoma ono. ²⁴ L'i woru gwogirigwo pho libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-okpoma ono. ²⁵ L'e wota ishi gwogirigwo ono

ishì iya ọphuu lipfubekwaphọ lẹ mkpọla-ododo phọ, a wuru l'igburonu mkpuma labọ phọ, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu phọ. ²⁶ L'i gude mkpọla-ododo meta echi labọ ọzo; lipfube l'ishì uwe-ọkpoma phọ l'uzo alì iya. Lipfubekwa iya l'ime uwe-ọkpoma ọbu; ibi ya ọphu tukoru l'eli uwe-ukuvu ono. ²⁷ L'i gude mkpọla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l'ishishi wẹrere ẹkwa labọ phọ l'uzo alì iya; mbụ wẹrere ẹkwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Libekwa iya l'eli ẹka ono, a nmaru wẹrere ẹkwa, a tu-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²⁸ Echi k'uwe-ọkpoma phọ bẹ ee-gude eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; libechaa l'echi uwe-ukuvu ọbu; k'ọphu ọo-nodu lẹ mgboru wẹrere ẹkwa, atụ-butu l'upfu phọ; g'uwe-ọkpoma phọ ta ndujeshi akụ pẹpẹe l'eli uwe-ukuvu ono.

²⁹ “Oo ya bu; g'ọ buru teke Eronu abahu l'eka-du-nsọ; ẹpha unwu Izurelu anodu iya l'obu; mbụ l'ẹpha ono a-nodu l'uwe-ọkpoma, eegudeje achọ iphe, bu uche Chileke; shi nno mee gẹ Chipfu gudeje iya nyata phẹ tekenteke. ³⁰ L'i yekobefukwapho ido, Urimu waa Tumimu l'uwe-ọkpoma ọbu; g'ọ tu-kojeru Eronu l'obu l'iphe, bukpuo teke ọbya l'ataphu Chipfu. Noo gẹ Eronu e-gudeje parụ iphe, eegudeje achọ iphe, bu uche Chileke l'ẹhu ndu Izurelu bya l'ataphu Chipfu tekenteke bu ono.”

Uwe ọzo, ndu-uke e-yeje

³¹ “Gude ẹkwa, du urwukpu-urwukpu kwee uwe mgbalanu, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. ³² Kwekwaa ya g'ẹka, eepyoje iya ishi nodu iya l'echilabo. L'i swia igburonu iya onu g'eeswije olu uwe-a; g'ọ to lakahu. ³³ Gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹ ọphu du uswe-uswe; kpacharu akpuru itorokuma; dophee onu uwe ono mgburugburu. L'i gudekwapho mkpọla-ododo meshia okunmengu dokahaje iya l'echilabo. ³⁴ G'okunmengu mkpọla-ododo ono; waa itorokuma ono; no-phekwa igburonu uwe ono mgburugburu. L'e dongakota phẹ edonga l'onu uwe ono. ³⁵ Gẹ Eronu yeje iya m'ọ nodu eje ozi l'ataphu Chipfu; g'ọ to nwuhu. Oda okunmengu ono bẹ aa-noduje anu m'ọ nodu abahu l'eka-du-nsọ ono; waa m'ọ lufutashia.

³⁶ “Gude okpobe mkpọla-ododo meta iphe, du g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje gude mee iphe-ohubama-a. Iphe, ee-de iya bu: Onye-a duru Chipfu nsọ. ³⁷ L'i wota eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, du g'okwekpu ono; woru iya lipyabe l'ataphu okpu-ekwa phọ. ³⁸ Eronu -kpuru okpu-ekwa ono; g'ọ nodu iya l'egedegee onu-iphu; g'ọ buru yebedua bẹ ọo-tu-koru l'ishì; mbụ aturwu, a aturwuru iphe, ndu Izurelu doberu Chipfu nsọ; m'obeta o buru iphe, du idu-agma bẹ ẹphe doberu mu nsọ ọbu. Iphe ono, du g'okwekpu ono a-nodujeepho Eronu l'egedegee onu-iphu; g'iphe ono, e doberu nsọ ono adukwanu mube Chipfu ree k'anata.

³⁹ “L'i gude owu ọchaa kwee uwe ime-ẹhu phọ; yẹ okpu-ekwa phọ. G'ọ bukwaru onye maru egude ngga kwee ẹkwa bẹ e-me ẹkwa-atu-butu l'upfu phọ. ⁴⁰ A -bya l'ẹhu unwu Eronu; kweeru phẹ uwe-ime-ẹhu; yẹ ẹkwa-atu-butu l'upfu; waa okpu ndu-uke; g'e shi nno mee phẹ g'ẹphe du akpabiri l'anya; k'ọphu aa-kwabeje phẹ ubvu. ⁴¹ I -yechaepho nwune ngu Eronu; waa unwu iya uwe ono; l'i wua phẹ manu l'ishì; gude mee g'ẹphe buru ndu-uke. L'i dobe phẹ iche g'ẹphe buru ndu-uke; jejeru mu ozi.

⁴² “L'i gude ẹkwa ọchaa metaru phẹ nwiba, ẹphe e-yeje. G'ẹphe yeje iya g'ọ gbẹ ẹphe l'upfu rwua phẹ l'utapfu. ⁴³ Gẹ Eronu; yẹ unwu iya yejekwa nwiba ono m'ẹphe nodu abahu l'ulo-ekwa-ndzukọ ono; ọzoo l'ẹphe eje

ejeru mube Chipfu ozi l'oru-ngweja, no l'eka-du-nsọ; k'ophu ephe tee metadu iphe-uta kpua onwophe; shi nno nwushihu.

“G'ekemu ono dukwaru Eronu; yee awa iya jasụ le tuutuutuu le m̄imiimii.”

29

Edobe ndu-uke nsọ

¹ “Waa iphe, ii-me gude dobe phe nsọ; k'ophu ephe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi bu owa-a: Kputa nwa oke-eswi lanu; waa ebili labo, enwedu eka ntucha du iya l'ehu; ² l'i gude ukpokutu iphe, e yeduru iphe, ekoje buredi; gude ghee buredi. Hatakwa iya pho gwọ le manu; gude ghee akara. L'i gudekwa iya pho ghee echa-mbekee, a gbashiru manu. ³ L'i tuko iya gweru ye le nkata pataru mu; ephe l'oke-eswi pho; yee ebili labo pho. ⁴ E -mechaa nno; l'i duta Eronu; yee unwu iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; gude mini wua phe eh. ⁵ L'i chita uwe ndu-uke pho yee Eronu. Vuru uzo yee ya uwe ime-ehu pho; teme l'i yee ya uwe mgbalanu pho, ee-ye uwe-ukuvu l'eli iya pho. L'i gbete teke ono yee ya uwe-ukuvu ono l'onwiya; mēfua uwe-okpoma pho. L'i gude werere ekwa pho, e kweru g'e gudeje tu-buta uwe-ukuvu ono; gude tu-buta iya. ⁶ L'i wota okpulishi-ekwa pho kpube iya; wota iphe, du g'okwekpu pho, e doberu nsọ pho libe l'okpulishi ono. ⁷ L'i wota manu, aawuje l'ishi wua ya l'ishi gude mee ya onye uke. ⁸ L'i duta unwu iya yeshia phe uwe mgbalanu; ⁹ bya ewochaaru okpu ndu-uke kpubegbaa phe l'ishi. L'i wotakwapho ekwa-atu-buta-l'upfu pho; webegbaa Eronu; yee unwu iya l'upfu. Ekemu, mube Chipfu turu phe bukwa g'ephe buru ndu-uke jasụ le tuutuutuu le m̄imiimii. Nokwa g'ii-gude mee Eronu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke bu ono.

¹⁰ “E -meēbechaa nno; l'i kputa oke-eswi pho gude bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. Ge Eronu; yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹¹ l'i nodu l'iphu Chipfu gbua ya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ¹² L'i meta mee oke-eswi ono gude mkpushi-eka ngu tee ya le mpu, nogbaa l'oru-ngweja ono. L'i woru ophu ghuduru nu wushia l'okpali oru-ngweja ono. ¹³ Tuko eba, nokota l'iphe-epho iya g'o ha heta. L'i botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephebebo; yee eba, nokota iya nu; kpoo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁴ Anu oke-eswi ono; waa akpo iya; yee nshi iya be ii-gude je akpoo oku l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe.

¹⁵ “L'i kputa ebili pho nanu gude bya ge Eronu yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹⁶ l'i gbua ya; nakobe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgbureku oru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁷ L'i bushia anu ebili ono iphiriba iphiriba; chita iphe-epho iya; yee okpa iya; saa asasa. L'i woru iphe-epho iya ono; yee okpa iya ono; chikobe l'ishi iya; yee iphiriba iphiriba iya pho. ¹⁸ L'i tuko anu ebili ono g'o ha kpoo oku l'oru-ngweja ono. G'o buru ngweja, a kpuru oku nu Chipfu; mkpo iya du iya ree.

¹⁹ “L'i kputa ebili ophu gude bya ge Eronu yee unwu iya byabekwa iya pho eka l'ishi; ²⁰ l'i gbua ya; haru mee ya meta; tee Eronu; yee unwu iya l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. L'i woru mee ono phedzuru le mgbureku oru-ngweja ono mgburugburu. ²¹ L'i meta mee ono, suru l'oru-ngweja ono; metakwapho manu awu l'ishi pho phedzuru Eronu l'ehu; phekota iya l'uwe iya; phedzukuraru iya pho unwu Eronu; me l'uwe phe. Noo g'ee-shi mee ge Eronu; yee unwu iya; waa uwe phe; du nsọ bu ono.

²² “Ebili ono bẹ ii-heshikọta ẹba; hetachaa ẹba, dọ l'upfumọdzu iya; waa ẹba, nọkọta l'iphe-ẹpho iya g'ọ ha; bọtakwapho anya iya; waa àkpùrù iya ẹphenebo; yẹ ẹba, nọkọta iya nù. L'i wota ọtapfu ọkpa ẹkutara iya tųkwase iya. Ebili ono bųkwa ọphu e gude eme Eronu yẹ ọnwu iya g'ẹphe bųru ndu-uke. ²³ L'i je lẹ nkata ono, e yeru buredi, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nọwaa l'iphu Chipfu ono; hata iya ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gwọru lẹ manu ghee ono; waa ẹcha-mbekee lanu. ²⁴ L'i tųko iphemiphe ono g'ọ ha dẹ Eronu; yẹ ọnwu iya l'ẹka g'ẹphe woru iya maa l'atatiphu Chipfu g'ọ bųru ngweja-amama. ²⁵ E -mechaa nno; l'i nata phẹ iphemiphe ono; l'i tųko yẹle ngweja-akpo-oku pho kpo oku l'oru-ngweja ono; g'ọ bųru ngweja, a kporu oku; nu Chipfu; mkpo iya dọ iya ree. ²⁶ E -mechaa; l'i wota ndu ebili ono, e gude mee Eronu g'ọ bųru onye uke ono; woru maa l'iphu Chipfu g'ọ bųru ngweja-amama. Ono a-buru oke iya nkengu.

²⁷ “Anu ebili ono, e gude mee Eronu g'ọ bųru onye uke ono bẹ ii-do nsọ; mbu ẹka ono, rwuberu Eronu; yẹ ọnwu iya ono, bu iya bu ndu iya pho, a maru amama pho; waa ọtapfu iya pho, e doberu mube Chipfu pho. ²⁸ Ndu Izurelu -gude iphe ngweja bya; gẹ ndu iya; waa ọtapfu iya bujekwaru oke, aa-heje Eronu yẹ ọnwu iya. Ono bu okiphe ọphu ndu Izurelu e-dobejeru mube Chipfu iche m'ẹphe bya egwe ngweja-ẹhu-guu.

²⁹ “Uwe, dọ nsọ kẹ Eronu ono bẹ a-bųkwarupho k'awa iya. O bųru uwe ono bẹ ẹphe e-yeje teke aawu phẹ manu gude eme phẹ g'ẹphe bųru ndu-uke. ³⁰ Gẹ nwa Eronu onye ọphu eeme g'ọ nọchia ẹnya iya l'okwa uke; jeje l'ulo-ẹkwa-ndzukọ; je ejee ozi l'ẹka-dọ-nsọ; yejekwa uwe ono ujiku ẹsaa.

³¹ “Wota anu ebili ono, e gude mee Eronu; o bųru onye uke ono; je eshia l'ẹka dọ nsọ. ³² Gẹ Eronu yẹ ọnwu iya nọdu l'onu-abata ulo-ẹkwa-ndzukọ taa anu ebili ono; waa buredi pho, e yeru lẹ nkata pho. ³³ O kwa ẹphebedua a-ta anu ngweja ono, e gude pfua ugwo iphe-ẹji phẹ; teke aawu phẹ manu l'ishi; e shi nno dobe phẹ nsọ g'ẹphe bųru ndu-uke. G'ọ to dukwa onye ozo, a-ta iya nu; noo kẹle o dọ nsọ. ³⁴ O -bųru l'ọ duru anu ebili ono, e gude mee Eronu; o bųru onye uke ono; ozoo buredi pho; ọphu a taphodoru; o kwaa akwakwa futa l'utsu; g'e jekwa akpo ya oku. G'ọ to dukwa onye a-ta iya nu; kẹle o dọ nsọ.

³⁵ “Su-a; mekwaaru Eronu yẹ ọnwu iya iphe, mu turu ngu ekemu su g'i meeru phẹ-a. Gude ujiku ẹsaa mee phẹ g'ẹphe bųru ndu-uke. ³⁶ Gbujekwa oke-eswi mbokumboku l'ime ujiku ẹsaa ono g'ọ bųru ngweja-iphe-ẹji, e gude apfu ugwo iphe-ẹji. Nokwapho g'ii-gwe ngweja-iphe-ẹji gude pfua ugwo iphe-ẹji; shi nno safu emeswe, dọ l'oru-ngweja ono. Teme l'i wukwaa ya pho manu gude mee ya g'ọ dọ nsọ. ³⁷ Gude ujiku ẹsaa gwee ngweja, e gude apfu ugwo iphe-ẹji; shi nno safu nturuwu, dọ l'oru-ngweja ono; k'ọphu oo-dọ nsọ. Oo ya bu g'ọ dọ nsọ shii; k'ọphu iphemiphe, rwuru iya nu a-dọ nsọ.

³⁸ “Mbokumboku bu iphe, ii-gudeje gwee ngweja ono l'oru-ngweja ono bu nwaturu labo, nogbaaru mgbarapha. ³⁹ Gbua nanu l'utsu; l'i gbua nanu ọphuu l'uzenyashi. ⁴⁰ Aturu kẹ mbu pho bẹ ii-yekobeje ukpokutu iphe je egwee; mbu ọzo lanu l'ime nkweka ukpokutu iphe, e keru ọzo iri; gwoo lẹ manu, a tsuru l'ikwe; manu, e-ji eze ekpemu ẹno. L'i wotakwapho nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu mee; ye iya g'ọ bųru ngweja-mee. ⁴¹ O -be l'uzenyashi; l'i kputa aturu ọphuu gbua. L'i yekobekwa iya pho ngweja-nri; waa ngweja-mee g'e yeru lẹ k'utsu pho; g'ọ bųru ngweja, a kporu oku nu Chipfu; mkpo iya dọ iya ree.

⁴² “G’e gwejekwa ngweja-akpo-oku-a tekenteke l’onu-abata ulo-ekwa-ndzuko, bu iya bu l’atathphu mube Chipfu; e -shi l’ogbo sweru ogbo. Oo l’eka ono be mu a-byapfuta ngu bya epfuru yeru ngu. ⁴³ O bukwarupho eka ono be mu a-byapfuta ndu Izurelu; ogbunwiiwii mu emee eka ono l’o du nsq.

⁴⁴ “Noo ge mu e-shi mee g’ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono; du nsq; mekwapho ge Eronu; yee unwu iya; du nsq; buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁴⁵ Teke ono; mu eburu l’echilabo ndu Izurelu buru Chileke phe. ⁴⁶ Oo ya bu g’ephe amaru l’oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe; onye dufutaru phe l’ali Ijiputu ge mu eburu l’echilabo phe. Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe.”

30

Oru-ngweja unwu-isensu (Awu 37:25-28)

¹ “Gude oshi akesha kua oru-ngweja, bu eka aa-kpoje unwu-isensu oku. ² G’ogologo iya waa osa iya tukokwa haru enya nhamunha. Iphe, oduchaa bu nkwo-eka lanu. Eli iya adu nkwo-eka labo. Ge mpu iya; yee oru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. ³ Wukotakwa eli iya; yee mgbureku iya; waa mpu iya okpobe mkpola-ododo. Li gudekwapho mkpola-ododo kpu-pee mgbureku iya mgburugburu. ⁴ Li meta echi mkpola-ododo ebo ebo yegbaa le mgbureku iya ibekboebo. Yekwa iya g’o noduchaa le mkpula iphe ono, a kpu-pheru iya mgburugburu ono. O buru l’echi ono be ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ⁵ Gude oshi akesha pyita mgboro ono; wua ya mkpola-ododo. ⁶ Li dobe oru-ngweja ono l’iphu ekwa pho, e gude kochite okpoko-ekemu; mbu opfu okpoko pho, aa-noduje apfu ugwo iphe-eji pho, e gude kpuchia okpoko-ekemu. Oo eka ono bu eka mu a-byapfutaje ngu.

⁷ “Ge Eronu kpojekwa unwu-isensu, eshi mkpo oku l’oru-ngweja ono l’utsu me o -jeshia emezi oroku pho. ⁸ G’o kpojekwapho unwu-isensu oku l’oru-ngweja ono l’uzenyashi me o -jeshia eye oku l’oroku ono; k’ophu oku unwu-isensu a-noduje enwu l’atathphu Chipfu; e -shi l’ogbo sweru ogbo. ⁹ G’o to dukwa unwu-isensu ozo, gbaru iche, ee-gudeje bya akpo oku l’oru-ngweja ono. Ophu e gudejekwa ngweja-akpo-oku; ozo ngweja-nri; ozo ngweja-mee bya l’oru-ngweja ono. ¹⁰ Ugbo lanu l’apha be Eronu e-teje mee le mpu oru-ngweja ono gude pfua ugwo iphe-eji. O buru mee anu ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji; be ee-teje le mpu ono aphagapha. G’e mejekwa iya nno; e -shi l’ogbo sweru ogbo. Eka ono bukwa eka kachaa aduru mube Chipfu nsq.”

Utu ulo-ekwa-ndzuko

¹¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹² “Teke ii-gu ndu Izurelu ogo g’i maru g’ephe ha; g’onyenonu pfujekwa mube Chipfu aswa ishi onwiya gude gbata onwiya; me a gue ya pho. Oo ya bu g’o to du ejo iphe-ehuka, a-byapfuta phe nu teke aa-gu phe ogo obu. ¹³ G’onye a guru pfujekwa okpoga mkpola-ochaa, erwa iya rwuru nkeru-ebo shekelu; teme l’o jepfu ndu ophu a guwaru. G’erwa shekelu ono, onye ono a-nu ono bukwaru iphe, eegudeje atu erwa iphe l’eze-ulo mube Chileke be ee-gude tua ya. Erwa shekelu lanu bu ukporo gera. O buru nkeru-ebo erwa shekelu ono be a-buru iphe, ee-doberu mube Chipfu iche. ¹⁴ Iphe, bu onye a guru ogo; a -gbe l’onye noru ukporo apha kwaseru be a-nu mube Chipfu iphe. ¹⁵ Ge ndu nweru

iphe ta nughatakwa nkeru-ẹbo ẹrwa shekelu ono; ophu ndu ukpa anu-petekwanu iya; me unu -nodu anu mube Chipfu iphe unu gude pfua ugwo iphe-ẹji, unu meru. ¹⁶ Nata okpoga ndu Izurelu ono, e gude apfu ugwo iphe-ẹji phe ono; gude jee ozi l'ulo-ekwa-ndzukọ ono. Ono bu iphe, mube Chipfu e-gude anyata ndu Izurelu; bya aburu iphe, ee-gude pfua ugwo iphe-ẹji, ẹphe meru.”

Eze gbamugbamu ono
(Awu 38:8)

¹⁷ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹⁸ “Gude onyirubvu mee eze gbamugbamu, ee-gudeje wua ẹhu. Gudekwa iya pho mee okpa iya. Li sube iya le mgbaka ulo-ekwa-ndzukọ ono; yee oru-ngweja ono; kuru mini ye iya. ¹⁹ Ge Eronu; yee unwu iya kwoje ẹka yee okpa le mini ono. ²⁰ Ẹphe -nodu abahu l'ulo-ekwa-ndzukọ ono; ozoo l'ẹphe ejekube oru-ngweja ono eje anu mube Chipfu ngweja, aakpo oku; g'ẹphe kwoshijekwa onwophe mini; k'ophu ẹphe ta anwushihudu. ²¹ Mbua; g'ẹphe kwojekwaa ẹka yee okpa; k'ophu ẹphe ta anwushihudu. Ono bu ekemu, a-duru Eronu; yee awa iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo.”

Manu awu l'ishi
(Awu 37:29)

²² Noo ya; Chipfu su Mosisu: ²³ “Wota okpobe iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe, ii-wota bu: Meru mini ophu ẹrwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu ise; waa sinamonu, eshi mkpo ophu ẹrwa iya du ukporo shekelu iri l'ẹbo le shekelu iri, bu iya bu nkeru-ẹbo meru pho; waa oshi omanko, eshi mkpo ophu ẹrwa iya du ukporo shekelu iri l'ẹbo le shekelu iri; ²⁴ waa kashiya ophu ẹrwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu iri. G'o ha bukwaru iphe, eegudeje atu ẹrwa iphe l'eze-ulo mube Chileke be ee-gude tua ya. Li wotakwapho manu olivu, jiru eze ekpemu eno. ²⁵ G'onye maru eme manu-mbeleke tuko iphemiphe ono gwakobe g'o buru manu, du nsọ bya eshi mkpo, aawuje l'ishi. Oo-buru manu, du nsọ, aa-wuje l'ishi. ²⁶ Li gude manu ono wu-dzuru ulo-ekwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu; ²⁷ waa teburu; yee iphemiphe, nokota iya nu; waa iphe, aapfubeje oroku; yee ngwa iya g'o ha; waa oru-ngweja unwu-isensu; ²⁸ waa oru-ngweja, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpo-oku; yee ngwa iya g'o ha; waa eze gbamugbamu; yee okpa iya. ²⁹ Tuko iphemiphe ono doo nsọ; g'o buru iphe, kakota nsọ; g'o buru iphe, rwutakporu iya nu; l'o dukwapho nsọ.

³⁰ “Wua Eronu; yee unwu iya manu l'ishi; doo phe nsọ; k'ophu ẹphe a-aburu ndu-uke jeahaaru mube Chipfu ozi. ³¹ Pfuaru ndu Izurelu l'owa-a bu manu mu, du nsọ, aa-wuje l'ishi; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ³² G'a ta wujekwa iya nemadzu mmanu; teme ophu agwajekwa manu ozo g'o du g'owa-a. O kwa manu, du nsọ. Oo ya bu g'e dobeje iya nsọ. ³³ O -duru onye gwaru manu ozo; o du ge manu owa-a; ozoo l'o wuru iya nemadzu mmanu l'ishi, abudu onye uke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya.”

Unwu-isensu

³⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: “Wota iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe ii-wota bu: etse; yee onika; waa galubanumu; yee okpobe furankisensu. Tua ya l'iphe, eegudeje atu ẹrwa iphe g'o tuko haru enya nhamunha. ³⁵ G'onye maru eme manu-mbeleke tuko iphemiphe ono gwakobe g'o buru unwu-isensu, eshi mkpo. G'a pyashi iya unu. G'o bukwaru iphe ono, a

gushiru ono kpoloko bẹ ee-gude mee ùnwù-isensu obu. Oo-buru ùnwù-isensu, dù nsọ. ³⁶ Haru iya gwee egwegwe dobe l'atatifhu okpoko-ekemu, nọ l'ulo-ekwa-ndzukọ, bu iya bu ẹka ono, mu a-byapfuta unu ono. G'ọ bukwaru unu ùnwù-isensu, kakọta adu nsọ. ³⁷ Unu te emekwa ùnwù-isensu k'unu g'ọ dù g'owa-a. Unu doberu iya mube Chipfu nsọ. ³⁸ O -duru onye meru ùnwù-isensu ozo, dù g'owa-a; doberu onwiya ge manumbeleke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya."

31

Bezalelu; waa Oholiyabu

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ² "Lenu; mu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru; onye okpa-ipfu Jiuda; ³ bya emewaa; unme mube Chileke ji iya ehu; g'o nweru mmamiphe; yee nkwaanya; g'iphe edoje iya enya ree; k'ophu oo-makotaru g'eemema iphemiphe emema; ⁴ g'ọ maru g'eemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁵ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa du; waa g'aawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakwarupho g'aapyije iphe apyipyi; mewaro g'eeshije eme ona ozo, dugbaa iche iche. ⁶ Teme mu hotafuakwaru Oholiyabu nwa Ahisamaku; onye okpa-ipfu Danu; g'o yeru iya eka; bya anukotakwapho ndu maru eme ona g'ephe ha ike g'ephe mekota iphemiphe, mu suru g'unu mee. ⁷ Iphe, ephe e-me bu: ulo-ekwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu; yee opfu okpoko ono, aanoduje apfu ugwo iphe-eji ono; mewaro iphemiphe ozo, eegudeje eje ozi l'ime ulo-ekwa ono; ⁸ dunaa ge teburu; yee iphemiphe, nokota iya nu; waa iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; yee ngwa iya g'ọ ha; waa orungweja unu-isensu; ⁹ waa oru-ngweja-akpo-oku; yee ngwa iya g'ọ ha; waa eze gbamugbamu; yee okpa iya; ¹⁰ wafua uwe, e kweru ekwekwe; mbu uwe, du nsọ, Eronu, bu onye uke e-yeje; waa uwe, unu iya e-yeje gude eje ozi ndu-uke; ¹¹ waa manu awu l'ishi; waa unu-isensu, eshi mkpo k'eka-du-nsọ. O buepho g'ephe mee ya g'ọ du ge mu suru ngu g'e mee ya."

Eswe-atuta-unme

¹² Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹³ "Waa iphe ii-pfuru ndu Izurelu baa: Unu ba adukwa iphe unu e-jeje l'eswe-atuta-unme ke mube Chipfu. Owaa aburu iphe-ohubama, a-nodu l'echilabo mu l'unu; e-shi l'ogbo sweru ogbo. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua bu Chipfu, bu onye eme unu g'unu du nsọ.

¹⁴ "Unu nyataje eswe-atuta-unme; noo kele mboku ono duru unu nsọ. O -duru onye dakaru iya nu; g'e gbukwaa onye obu ebugbu. Iphe, bu onye jeru ozi mboku ono be ee-bufu ebufu le ndu nkiya. ¹⁵ Oo ujiku ishii be unu e-gudeje jee ozi unu. Mboku k'esa bu eswe Sabatu, bu iya bu eswe-atuta-unme; bya aburu mboku, duru mube Chipfu nsọ. O -duru onye jeru ozi l'eswe-atuta-unme; g'e gbukwaa onye obu ebugbu. ¹⁶ Ge ndu Izurelu dobeje eswe-atuta-unme; mee ekemu iya; e-shi l'ogbo sweru ogbo; g'ọ buru iphe, a-nodu egoshi ogbandzu mu l'unu jasụ l'ojejeje. ¹⁷ Oo-buru iphe-ohubama, a-nodu le mgbaka mu le ndu Izurelu jasụ le tuutuutu le mimiimii; noo kele oo ujiku ishi be mube Chipfu gude mee igwe; yee ali. O -rwua le mboku k'esa; mu haa ozi; tuta unme."

¹⁸ Noo ya; Chipfu pfughechaepho opfu nu Mosisu l'eli ubvu Sayinayi; bya anu iya bachibachi mkpuma labo, e deru Ekemu. Mkpuma ono bu Chileke gude mkpushi-eka iya dee ya iphe nwekiya.

32

Nweswi, a kpuru le mkpola-ododo

¹ Ndu Ízurelu nonyaa bya asu le Mosisu anonukawa odu l'eli úbvú ono; ephe bya edzukobe gbaphee Eronu mgburugburu bya asu iya: “Ngwa; metaru anyi Chileke, a-nodu edu anyi! O -buru Mosisu-a, dufutaru anyi l'alì ndu Ijiputu-a be anyi ta amakwa iphe, meru iya nu.”

² Eronu su phe: “Unu yeshia iphe-nchi mkpola-ododo, unyomu unu; waa unwu unu unwoke; me k'unwanyi unu yeru le nchi; chitaru mu!” ³ Noo ya; ndu ono g'ephe ha bya eyeshia iphe-nchi phe bya achijeru Eronu. ⁴ O bya achita iphe ono, ephe nuru iya ono gude meta agwa; bya akpu ya; o du ge nweswi; bya egude ngwa oru mee ya ona. Noo ya; ephe su: “Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'alì Ijiputu!”

⁵ Noo ya; Eronu humaepto iphe ono bya akpu oru-ngweja l'ataphu nweswi ono bya araa su: “Echele be a-bo Chipfu!” ⁶ Oo ya bu; o rwua nchitabohu iya; ndu Ízurelu tehu l'onma-ewa-utsu; bya egwee ngweja-akpo-oku; bya egweeru iya ngweja-ehu-guu. E-mechaa; ephe bya anoshia ria nri; bya angwa mee; bya awu-lihu meahaa emereme.

⁷ Noo ya; Chipfu su Mosisu: “Nyize l'alì; noo kele ndu nkengu ono; mbu ndu i dufutaru l'alì ndu Ijiputu ono be merwushiwaru onwophe. ⁸ Ephe meru egwegwa gbado ekemu ono, mu turu phe ono; bya emetawaru onwophe agwa, ephe kpuru; o du ge nweswi. Ephe phozewaru ishi baaru iya eja; bya agwawaa ya agwagwa su: ‘Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'alì Ijiputu baa!’ ”

⁹ Chipfu su Mosisu: “Mu humawaru le ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma. ¹⁰ Nta-a bukwa g'i haa mu ge mu gude oke ehueghu mu dapfu phe bya emebyishia phe. Mu eworu gube Mosisu mee oha, paru eka.”

¹¹ Mosisu rwahahaa Chipfu, bu Chileke iya su: “Jiko Chipfu; g'ehu te eghunukashi nu ngu ehueghu nno l'opfu ehueghu ndu nkengu ono, i gude okpehu ngu dufuta l'alì Ijiputu ono no! ¹² Ge ndu Ijiputu ta asu l'iphe, kparu iphe, i gude dufuta ndu nkengu bu g'i bya egbushia phe l'ubvu ubvu-a g'ephe chihu le mgboko. Jiko gbanaa mini l'obu; paru haa; te emebyishishi nu ndu nkengu. ¹³ Nyatanu ndu-ozu ngu, bu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Ízurelu, bu ndu i gude epha ngu riaru nte su l'ii-me awa phe g'ephe ha ge kpokpode, no l'igwe; teme l'i nu awa phe ali-a, i kwekotaru phe ukwe iya-a; l'o buwa okiphe phe jasu le tuutuutu le mimiimii.” ¹⁴ Noo ya; egomunggo lwa Chipfu azu; o woru ejo iphe-ehuka ono, o shi epfu l'oo-gude byapfuta phe ono paru haa.

¹⁵ Mosisu bya aghachi nyizetashia l'eli úbvú ono; yee mkpuma labo ono, du bachibachi, e deru ekemu ono, o gude l'eka ono. Mkpuma ono be e deru iphe l'iphe; dee ya l'azu. ¹⁶ Mkpuma ono bu Chileke gude eka iya mee ya. Iphe ono, e deru iya ono, buru Chileke gude eka iya dee ya l'eli mkpuma ono.

¹⁷ Noo ya; Jioshuwa numaepo uzu, ndu Ízurelu atu; o su Mosisu: “Aatukwa uzu ogo l'eka anyi kpoberu ulo-ekwa anyi.”

¹⁸ Mosisu su iya:
“O to dakwa g'uzu ndu lwu-kperu l'ogu;
ophu o to dakwanu g'uzu ndu a lwu-kperu.
Iphe, mu anu bukwa uzu ebvu.”

¹⁹ Mosisu bya erwua le mgboru eka a kpoberu ulo-ekwa ono; bya ahuma nweswi ono; waa ndu ete ebvu ono. Ehu kwatakpo ghushia ya ehueghu ike;

o woru mkpuma ono, o gude l'eka ono tukposhia l'okpa ubvu ono. ²⁰ O bya ewota nweswi ono, ephe kpuru ono tsua oku bya egwee ya; o du ge ntu; bya awuru iya ye le mini; mee ndu Izurelu; ephe ngua ya.

²¹ O su Eronu: “?Bu gunu be ndu-a kabekpoo mee ngu; meru g'o gude i duru phe ye l'eme iphe-eji, habe egube-a?”

²² Eronu su iya: “Jiko g'ehu te eghukwa ngu egu; nnajiuphu mu. I mahawaru ge ndu-a bu-be ndu gharu iphu l'eme ejo-iphe. ²³ Ephe suru ge mu metaru phe Chileke, a-nodu edu phe nu! Kele Mosisu, bu onye dufutaru phe l'ali Ijiputu be ephe ta amakwa iphe, meru iya nu. ²⁴ Oo ya bu; mu su phe: ‘G'onye nwekpoo iphe, e meru le mkpola-ododo; yefuta iya.’ Noo ya; ephe chitaru mu mkpola-ododo ono; mu chiru iya ye l'oku; iphe, shi iya nu futa buru nweswi-a.”

²⁵ Mosisu bya ahuma le ndu Izurelu zuwaru onwophe l'eka nafu; le Eronu mewaru phe; ophu ephe ekweedu g'a chikobe phe; ephe nodu emewaa phukuphuku l'iphu ndu ohogu phe; ²⁶ o bya apfuru l'onu-abata eka a kpoberu ulo-ekwa ono bya asu: “Onye bu ke Chipfu byapfuta mu!” Ndu Livayi g'ephe ha wu-pfuta iya.

²⁷ Noo ya; o su phe: “Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu pfuru baa: ‘G'onyenonu kebe onwiya ogu-echi iya l'upfu; jee l'okotazu; waa l'atatiphu; mekpoo l'ekameka l'eka a kpoberu ulo-ekwa ono. G'onyenonu gbushia nwanna iya; waa onya iya; me obutobu iya.’ ” ²⁸ Oshilokpa Livayi bya emee ge Mosisu ziru phe. Ndu nwushihuru nu mboku ono be rwuru iphe, du g'unu umadzu esaa l'ukporo iri. ²⁹ Noo ya; Mosisu su: “A hotawaru unu doberu Chipfu iche ntanu-a; noo kele unu tsoru unwu unu; me unwune unu ogu. Teme o gowaru onu-oma nu unu ntanu-a.”

³⁰ O -rwua nchitabohu iya; Mosisu su ndu Izurelu: “Unu mekwaru eze iphe-eji, paru eka. Nta-a be mu ejepfuwa Chipfu. ?A maru; mu a-du ike rwobuta iya g'o guaru unu nvu l'iphe-eji ono, unu meru ono?”

³¹ Oo ya bu; Mosisu bya ejepfu Chipfu bya asu: “Oowaa! Iphe-eji, ndu-a meru kwatakwa paa eka! Ephe gudewaa mkpola-ododo metaru onwophe agwa. ³² Ole jiko guaru phe ro nvu l'iphe-eji ono; teke o dudu hufukwa epha mu l'ekwo, i deru epha ndu nkengu.”

³³ Chipfu su Mosisu: “Oo onye mesweru mu nu be mu e-hufu epha iya l'ekwo mu. ³⁴ Ngwa; tugbua nta-a je edurwua ndu Izurelu eka mu pfuru opfu iya ono; le Ojozi mu a-nodu edu unu. Ole o -rwuepho teke mu a-nu phe aphu; mu anua phe iya k'iphe-eji phe.”

³⁵ Chipfu bya egude ejo iphe-ememe byapfuta ndu Izurelu; k'iphe ono, ephe gude nweswi ono, Eronu kpuru ono mee.

33

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: “Unu tugbua l'eka-a; unu le ndu ono, i dufutaru l'ali ndu Ijiputu ono! Tugbua jeshia l'ali ono, mu kweru ukwe bya eriru nte yeru Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu su: ‘Mu a-nu iya awa unu.’ ² Mu e-zi ojozi g'o duru unu je; je achishiaru unu ndu Kenu; waa ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Perezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ³ Unu tugbua jeshia l'ali ono, bu ali, mini era-eswi; waa manunenwu aso gborogboro. Ole mu te etsoduru unu; noo kele unu bunukaru ndu ejo-okpoma; kele o -buru ge mu tsoru unu be o nwekwaru g'oo-du; mu emebyishia unu l'uzo.”

⁴ Ndu Ízurelu nũaaepfo njo-nzi ono; ephe waa ekwa; ophu o dudu onye kwaru onwiya akwa. ⁵ Noo kele Chipfu sũru Mosisu: “Pfiaru ndu Ízurelu l'ephe bunukaru ndu ejo-okpoma. Mbũ l'ọ -buru ge mu tsoru unu hata me ntũ-okpa lanũ be o nwekwarũ g'oo-du; mu emebyishia unu. Ngwa; unu kwashia onwunu akwa, unu kwarũ ge mu chia idzũ iphe, mu e-me unu.” ⁶ Noo ya; ndu Ízurelu woru akwa phe kwashia l'ubvũ Horebu.

Mkpũ-ekwà Ndzukọ

⁷ Mosisu shi aphũtaje ọlo-ekwa je akpobe ụzenya l'azũ eka ndu Ízurelu kpobechaaru ọlo-ekwa nkephe; kua ya “ọlo-ekwa-ndzukọ.” Iphe, bũ onye eje akpata ishi l'iphu Chipfu nọdu ejeje l'ọlo-ekwa-ndzukọ ono, nọ l'azũ eka ndu Ízurelu nọ ono. ⁸ Ọ nọdu abũjeru; Mosisu -gbalihu jeshia l'ọlo-ekwa-ndzukọ ono; ndu Ízurelu g'ephe ha awulihu je apfugbaaru l'onu-abata ọlo-ekwa nkephe elekpoeopho Mosisu enya; gbiriri jasũ l'obahu l'ọlo-ekwa-ndzukọ ono. ⁹ Ọ nọdu abũjeru; Mosisu -bahũchaepfo l'ọlo-ekwa ono; urwukpu ono, kpũru oronmono ono alwazeta bya anọ-chia onu-abata teke Chipfu epfu anũ Mosisu. ¹⁰ Ndu Ízurelu hũaaepfo urwukpu ono, kpũru oronmono ono g'ọ nọ l'onu-abata ọlo-ekwa ono; ephe atũko gbeshi baaru Chipfu eja. Onyenonu nọdu anọduje l'onu-abata ọlo-ekwa nkiya baaru Chipfu eja ono. ¹¹ Chipfu nọdu epfuje eyeru Mosisu l'iphu l'iphu ge nemadzũ yee ọnyà iya anọduje abọ ụja-a. Teke e mechaaru; Mosisu alwaphuta azũ l'eka ndu Ízurelu nọ; ophu nwokorọbya ono, bũ onye n-yemekà iya ono, bũ Jioshuwa nwa Nunu alũfujedu alũfu l'ọlo-ekwa ono.

Mosisu yee ogbunwĩnwii Chipfu

¹² Mosisu sũ Chipfu: “I shiẽpho teke-a pfutaru mu ge mu dua ndu-a; ọle i tiki mekpoda ge mu maru onye ii-yeru mu ge mu l'iya swĩru. I sũru l'i maru epha mu; teme mu dũ ngu l'obu. ¹³ Ọ -buru pho le mu dũ ngu l'obu k'eviya; goshinu mu ọzo ngu; k'ophu mu a-maru ngu; teme mu adũ ngu l'obu kwaseru. Nyatakwa l'oha-a bũ ndu nkengu.”

¹⁴ Chipfu sũ iya: “Mu e-tsoru-a unu l'onwomu; teme mu emee ge meji nmapfuru ngu.”

¹⁵ No iya; Mosisu sũ iya: “Ọ -buru l'i tii tsoduru anyi l'onwongu; te emekwa g'anyi hata okpa ahata tũgbua l'eka-a! ¹⁶ ?Denu g'ee-shi maru le mbẽdua; waa ndu nkengu dũ ngu l'obu; abũdu l'i tso anyi? ?Bũ gunu ọzo e-goshi le mbẽdua waa ndu nkengu dũ iche l'eka ndu mgboko l'ophu nọ?”

¹⁷ Ọo ya bũ; Chipfu sũ Mosisu: “Mu e-meẽpho iphe ono, i sũru ge mu meeru ngu ono. Noo kele i dũ mu l'obu; teme mu maru epha ngu.”

¹⁸ Mosisu sũ iya: “Jiko goshinu mu ogbunwĩnwii ngu.”

¹⁹ Tọbudu iya bũ; Chipfu sũ iya: “Mu e-me g'i hũaa ge mu dũ-be ree; teme mu anọdu l'ataphu ngu kua onwomu iphe, mu aza. Onye o dũ mu ge mu meeru eze-iphe-oma; mu emeeru iya ya; onye o dũ mu ge mu phũaru obu-imemini; mu aphũaru iya ya. ²⁰ Ọle i tii hũaadu iphu mu; noo kele o to nwedũ onye gude enya iya hũaa mu, a-nọdu ndzũ.”

²¹ Chipfu sũ: “O nweru eka nọ-kube mu nũ, i-pfũru le mkpuma. ²² Teke ogbunwĩnwii mu ghatajẽerupho; mu eworu ngu dobe le mgbaka agbara-mkpuma; bya egude eka mu gbobuta ngu; gbiriri jasũ mu aghata-gbua. ²³ Mu agbe teke ono wofu eka; l'i hũaa mu okpurukpu. Ọ -buru iphu mu be a taa hũaajekwa ahũaa.”

34

Bachibachi mkpuma k'ẹbo

¹ Chipfu sù Mòsisu: “Je awata bachibachi mkpuma labọ ọzo, a-dù gẹ kẹ mbù phọ. Gẹ mu dekwaa ya iphe, shi nọdu lẹ kẹ mbù phọ, ì tųkporu phọ.

² Kwakọbe l'utsu echele; nyikota úbvú Sayinayi; bya egoshi mu onwongu l'eli úbvú ono. ³ G'o to nwekwa onye e-tSORU ngu nu; ọzo onye aa-húma l'úbvú ono l'ophu l'ophu; g'o to nwekwa aturu; ọzoo eswi, a-nọdu ata nri l'atatiphu úbvú ono.”

⁴ Noo ya; Mòsisu mee gẹ Chipfu ziru iya; bya awata bachibachi mkpuma labọ ọzo, dukwa phọ gẹ kẹ mbù phọ; bya egude nyihu úbvú Sayinayi l'onmewa utsu. Ọ parụ bachibachi mkpuma labọ ono l'ẹka. ⁵ Noo ya; Chipfu bya anọdu l'urwukpu nyizeta; bya araa ya arara l'ẹpha iya bụ Chipfu. ⁶ Ọ bya aghata l'atatiphu Mòsisu etushi onwiya ẹpha sù: “Ọo mu bụ Chipfu; ọo mu bụ Chipfu; bya aburu Chileke k'obu-imemini; bya abukwarupho Chileke k'eze-iphe-oma. Onye ẹhu ete eghujedu eghu ẹgwegwa; onye n-yemobu iya; waa apfushi ike iya parụ ẹka. ⁷ Unubuku unwu-eliphe bẹ mu anọduje egoshi lẹ mu yeru obu. Mu agujeru phẹ nvù l'ẹjo-iphe, ẹphe meru; mẹ l'atupya, ẹphe tųpyaru mu; waa l'iphe-ẹji, ẹphe meru mu. Ọle mu ta ahajekwanu onye-ikpe nmaru gẹ mu ta ahù iya ahùhù. Ndu ẹjo-iphe bẹ mu ahùje ahùhù k'ẹjo-iphe, ẹphe meru mu; hù-rwua ya l'ẹka unwu nwanwa phẹ nọ; waa l'ẹka nwanwanwaranwa phẹ nọ; hù-rwua phẹ l'ogbo k'eno.”

⁸ Mòsisu bya ephoze iphu l'alì teke ono teke ono bya abaarù Chipfu ẹja. ⁹ Ọ sù: “Gùbe Chipfu; ọ -buru lẹ mu dù ngu l'obu eviya; jiko gẹ gùbe Chipfu tsonuru anyi. A makwaru-a lẹ ndu-a bụnukaru ndu ẹjo-ọkpoma; ọle jiko gunaru anyi nvù l'ẹjo-iphe; waa iphe-ẹji anyi; wotarọ anyi g'anyi buru okiphe ngu.”

¹⁰ Tọbodu iya bụ; Chipfu sù: “Anyi lẹ ngu a-gba ndzù. L'atatiphu ndu nkengu l'ophu bẹ mu e-me oke iphe, dù biribiri, mu teke emeswe l'ohamoha, nọ lẹ mgboko l'ophu. Ndu ono, unu bu l'echilabọ phẹ ono a-humakota g'iphe, mube Chipfu e-mekota dù-be ebvu. ¹¹ Unu ngabẹ nchì mee ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a. Mu a-chifuru unu ndu Amoru; waa ndu Kėnanu; waa ndu Hetu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Hevu; tẹme waa ndu Jiebusu. ¹² Ọle g'unu kwabẹ ẹnya g'unu lẹ ndu bu l'alì ono, unu ala ono ta agba ndzù; ọdumeka bẹ ẹphe e-mechakwaa buru ọnyà nmata unu. ¹³ Unu gbukposhia ọru-ngweja phẹ; tẹme unu etsukposhia mkpuma, ẹphe doberu nsọ. Tẹme unu aphokashikwapho itso, e doberu agwa phẹ, bụ Ashera. ¹⁴ Unu ta adukwa iphe ọzo, unu a-bajeru ẹja gbahaa mube Chipfu kpurumu. Noo kẹle mube Chipfu, ẹpha iya bụ Okophoo bẹ bukwa Chileke, ekoje okophoo.

¹⁵ “Unu kwabekwa ẹnya g'ọ tọ dushi ndu bu l'alì ono, unu l'ẹphe a-gba ndzù. Noo kẹle ẹphe -nọdu agwa agwa phẹ ono; bẹ ẹphe e-zi unu lẹ nri; unu eje eria iphe, ẹphe gude gwaa iphe ono. ¹⁶ Ọ -buru l'unu haru unwada phẹ lutaru unwu unu g'ẹphe buru unyomu phẹ; ndu ono nọdu agwa agwa phẹ ono bẹ ẹphe e-dukwarupho unwu unu; ẹphe eje emee nno.

¹⁷ “Unu ta akpukwa ntẹkpe!

¹⁸ “Unu boje ọbo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi egube ono, mu suru g'unu meje iya. Unu boje ọbo-iphe ono teke ono, e doberu iya ono l'onwa Abibu; noo kẹle ọo l'onwa ono bẹ unu shi l'alì ndu Ijiputu wufuta.

19 “Iphe-mbụ, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya bụ kẹ mụbe Chipfu. Iphe, bụ nwa mbụ iphe-edobe unu nwuru, bụ oke ya yichakwaa ya; m'ọ bụ eswi; ọzoo aturu; ọzoo egbu. 20 Unu gudeje nwaturu gbata nkapfu-igara, bụ kẹ mbụ l'epho ne iya. Obenu l'ọ -buru l'unu ta agbataduru iya agbata; unu aswikwoo ya olu.

“G'ọ to nwekwaru onye a-gbajeru ẹka bya l'ataphu mu.

21 “Ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -rwua mboku k'esaa; unu edzua ike. Unu te ejejekwa ozi lẹ mboku k'esaa; m'obeta ọ buru aako okoro; ọzoo teke aakpata iphe, e meberu l'egu.

22 “Witi-mbụ, unu vuru ụzo kpata bẹ unu e-gudeje bọo Ọbo-Idzu. Unu aboo ọbo-iphe, a kpataru l'opfu lẹ mbvucha apha.

23 “Ugbo ẹto l'apha bẹ unwoke unu g'ephe ha a-kpakoje bya l'ataphu Nnajiuphu, bụ Chipfu. 24 Mu a-chishiru unu ohamoha; bya emee g'alị unu kabaa shii. Ophu ọ dudu onye bya eme g'ọ nata unu alị unu ono; mę unu jeje l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ ophu unu ejeje ugbo ẹto l'apha.

25 “Unu ta adukwa iphe e yekoberu iphe ekoje buredi, unu e-yekobe lẹ mee anu, unu gude egweru mu ngweja.

“Teme ophu ọ dukwa anu ngweja ono, e gude abo ọbo Ojaghata, aa-ha g'ọ bọo nchi.

26 “Iphe-mbụ, vuru ụzo kaa l'opfu unu bẹ unu e-gudeje bya l'ulo Chipfu, bụ Chileke unu.

“Unu te egudejekwa mini-era ne egbu shia nwa iya.”

27 Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: “Dekota opfu ono g'ọ ha l'ekwo. Noo kele ọo opfu ono bẹ mu lẹ gubedua; mę ndu Izurelu gude gbaa ndzu.” 28 Mosisu bẹ yee Chipfu nọru l'eka ono ukporo abalı labo; eswe l'enyashi; ophu o riduru nri; ebe ọ ngutaduru mę mini. Ọ bya edee opfu ogbandzu ono, bụ iya bụ ekemu iri ono, shi l'eka Chileke ono l'eli bachibachi mkpuma ono.

Iphe Mosisu egbu nwii

29 Mosisu shiepho l'ubvu Sayinayi nyizeta; yee bachibachi mkpuma labo ono, e deru ekemu Chipfu ono, o gude l'eka; ophu ọ madu l'iphe egbu iya nwii; noo kele ephe lẹ Chipfu bogbaberu uja. 30 Eronu; yee ndu Izurelu g'ephe ha huma Mosisu g'iphe egbu iya nwii; ndzu ejekube iya ntse guhaa phe. 31 Mosisu bya ekua phe; ọo ya bụ; Eronu; yee ndu-ishi oha ono g'ephe ha gbẹ teke ono bya ejekube iya ntse; ọ bya epfuru yeru phe. 32 E mecha; ndu Izurelu g'ephe ha byakube iya ntse; ọ bya atushikotaru phe ekemu, Chipfu nuru iya l'ubvu Sayinayi.

33 Mosisu pfughechaaru phe opfu bya aphu-chia ekwa l'ataphu. 34 Ọ nọdu abujeru; teke Mosisu bahuru l'ulo-ekwa l'ataphu Chipfu gę yele iya bogba; l'ọ phufu ekwa ono l'ataphu iya gbiriri jasụ l'ọ futa. Ọ -futaepho l'obyepfu ọo bya epfukotaru ndu Izurelu iphe, e ziru iya; 35 ephe ahuma l'iphe egbu iya kẹ nwii. Ọo ya bụ; Mosisu abya ewota ekwa phu-chia iphe ọo gbiriri jasụ o jeshia gę yele Chipfu bogbabe.

35

Eswe-atuta-unme

1 Mosisu bya ekukobe ndu Izurelu g'ephe ha; sụ phe: “Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee bụ owa-a: 2 Ọ suru l'oo ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -be lẹ mboku k'esaa; unu edobe iya nsọ; g'ọ buru eswe-atuta-unme kẹ Chipfu. Ọ duru onye jeru ozi mboku ono; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu. 3 G'ọ to dukwa onye a-phu-nwu oku l'ibe iya l'eswe-atuta-unme.”

Iphe, ee-gude mee ọlo-ẹkwa
(*Awu 25:1-7; 35:10-19*)

⁴ Mósísu sù ndu Ízurelu g'ẹphe ha: "Wakwa iphe, Chipfu sùru g'e mee bú ọwa-a: ⁵ Unu shi l'iphe, unu nweru hata iphe bya anụ yẹbe Chipfu. Onye oohe ihee g'ọ nụ yẹbe Chipfu iphe bẹ iphe, oo-gude bya anụ iya bú mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa; waa onyirubvu; ⁶ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dụ uswe-uswe; waa owu ọchaa; waa ẹji eghu; ⁷ waa akpọ ebili, a tsẹru l'uswe; waa akpọ umoro-ẹnyimu; waa oshi akesha; ⁸ waa manụ olivu, ee-gudeje anwụ ọku; waa iphe, eeyeje lẹ manụ k'awu l'ishi g'o shia mkpọ; mẹ ọphu eeyeje l'ụnwù-isensu g'o shia kwẹekweekwee; ⁹ waa mkpuma ónikùsù; mẹwaro mkpuma ọzo, aswa dughbaa. Mkpuma ono bẹ ee-mechaa gbapyabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yẹle uwe-ọkpoma iya.

¹⁰ "G'iphe, búkpoo ndu maru eme ọna l'echilabọ unu futa bya emekọta iphemiphe, Chipfu turu ọnu g'e mee-a; ¹¹ mbụ ọlo-ẹkwa ono; waa ẹkwa, aa-phushi l'eli ọlo-ẹkwa ono; waa iphe iya ono, nweru nkoloba ishi labọ ono; waa mgbo ono, ee-gude kụ-chite ọlo-ẹkwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; waa ẹnya ẹka aa-kpogbaaru iya ye; mbụ itso ono; yẹe ọkpa mgbo ono; ¹² waa okpoko ono; yẹe mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-nọduje apfu ụgwọ iphe-ẹji ono; waa ẹkwa ono, ee-gude kochite iya; ¹³ waa teburu ono; yẹe mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; yẹe ngwa iya; yẹe buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono; ¹⁴ waa iphe ono, aapfubeje orọku ono, e-meje g'ìphóró dụ; yẹe ngwa iya; waa orọku iya ono; mẹ manụ ono, ee-gudeje anwụ ọku ono; ¹⁵ waa ọru-ngweja-ụnwù-isensu ono; yẹe mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa manụ ono, aa-wu l'ishi ono; yẹe ụnwù-isensu ono, eshi mkpọ ono; waa ẹkwa ono, ee-kochite ọnu-abata ọlo-ẹkwa ono; ¹⁶ waa ọru-ngweja ono, bú ẹka ee-gweje ngweja-akpọ-ọku ono; yẹe iphe iya ono, dụ g'ụgbu, ee-gude onyirubvu mee ono; waa mgboro ono, ee-gudeje apa ọru-ngweja ono; yẹe ngwa iya g'ọ ha; yẹkwapho eze gbamugbamu ono, ee-gude onyirubvu mee ono; yẹe ọkpa iya; ¹⁷ waa ẹkwa ono, ee-gude gebuta ọma-unuphu ọlo-ẹkwa ono; waa itso ọma-unuphu ono; yẹe ẹnya ẹka aa-kpobegba itso ono; waa ẹkwa ono, ee-gude gechite ọnu-abata ọma-unuphu ono; ¹⁸ waa nggu ọlo-ẹkwa ono; yẹe k'ọma-unuphu iya; mẹ eri iya; ¹⁹ waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ọlo-nsọ ono; mbụ uwe, e doberu nsọ kẹ Erọnu, bú onye uke; yẹe k'ụnwu iya, ẹphe e-yeje gude eje ozi gẹ ndu-uke."

²⁰ Ndu Ízurelu wụkahu l'atatiphu Mósísu. ²¹ Iphe, búkpoo onye oohe ihee; waa onye o rwuru l'ẹhu g'ọ nụ Chipfu iphe; gudegbaa iphe bya anụ iya; mbụ iphe, ee-gude mee ọlo-ẹkwa-ndzukọ; mẹwaro iphe, ee-gude eje ozi l'ime iya; mẹkwapho ọphu ee-gude kwee uwe, dụ nsọ. ²² Iphe, búkpoo onye oohe ihee; unwoke mẹ ụnwanyi; gudegbaa iphe, e gude mkpọla-ododo mee bya anụ; mbụ iphe, dughbaa gẹ ngga agbabe; mẹ eregedenchi; mẹ iphe-ẹka; mẹwaro iphe ọzo, dughbaa ẹgube ono. Ẹphe gudegbaa mkpọla-ododo phẹ ono bya anụ Chipfu g'ọ búru ngweja-amama. ²³ Ndu nweru owu wotagbaakwaru iya phọ; mbụ owu, dụ urwukpu-urwukpu; ọzoo ọphu eke mee-mee; ọzoo ọphu dụ uswe-uswe; ọzoo owu ọchaa; ọzoo ẹji eghu; ọzoo akpọ ebili, a tsẹru l'uswe; ọzoo k'umoro-ẹnyimu.

²⁴ Ndu dụ ike nụ mkpọla-ọchaa; ọzoo onyirubvu; nụkwaru iya phọ Chipfu. Ndu nweru oshi akesha, nweru ẹka ee-gude iya jee ozi ono nụkwa iya phọ. ²⁵ Iphe, búkpoo nwanyi, maru eme ọna gbaa owu bya anụ. Ọ

duru ndu bu owu urwukpu-urwukpu be ephe gbaru; ndu bu owu, eke mee-mee; duru ndu bu owu uswe-uswe; ndu aburu owu ochaa be ephe gbaru gude bya. ²⁶ Unwanyi, oohe ihee; teme ephe je adu ike mekota iya; bu eji egbu be ephe gude gbaa owu nkephe. ²⁷ Ndu-ishi wotagbaaru mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa; g'a gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi-uke; yele uwe-okpoma iya. ²⁸ Ephe nufukwapho iphe, eshi mkpo; waa manu olivu, ee-gudeje anwu oku; waa k'ophu ee-yeje le manu awu l'ishi; waa k'unwu-isensu, eshi mkpo. ²⁹ Ndu Izurelu l'ophu; unwoke me unwanyi; mbu ndu oohe ihee wotaru Chipfu iphe, ephe turu obu phe onyo nu g'e gude meeru Chipfu iphe ono, o shi l'onu Mosisu pfua su g'e meeru iya ono.

³⁰ Noo ya; Mosisu su ndu Izurelu: "Unu maru le Chipfu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, onye okpa-ipfu Jiuda; ³¹ bya emewaa; unme yebe Chileke ji iya ehuru; g'o nweru mmamiphe; yee nkwananya; g'iphe doje iya enya ree; k'ophu o-makotaru g'eemema iphemiphe emema; ³² g'o maru g'eemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ³³ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa du; waa g'aawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakwarupho g'aapyije iphe apyipyi; mewaro g'eeshije eme ona ozo, dugbaa iche iche. ³⁴ Teme o nukwapho yee Oholiyabu nwa Ahisamaku, onye okpa-ipfu Danu mmamiphe g'ephe zia ndu ozo g'eeme ona obu. ³⁵ O mekwaru ge mmamiphe k'eme iphe-erengete ji phe ehuru; mbu g'ephe maru eme ona; waa g'ephe maru g'eegudeje owu urwukpu-urwukpu; yee ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ochaa dengashia iphe edengashi. Ephenebo bu ndu tukoru makotaru g'eemeje iphe ona g'o maa mma.

36

¹ "Oo ya bu; Bezalelu; yee Oholiyabu; waa iphe, bukpo ndu maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; yee iphe edo enya g'ephe maru g'eeme iphemiphe, laru le k'akpu ulo-nsu ono bukwapho g'ephe mee ya ge Chipfu pfuru su g'e meeru iya ya."

² Tobudu iya bu; Mosisu kua Bezalelu; yee Oholiyabu; waa iphe, bukpo onye maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; o ndu ehakwa iya pho ihee g'o jee ozi ono. ³ Mosisu chiru iphe, ndu Izurelu tutaru g'e gude kpua ulo-nsu ono nu phe. Ndu Izurelu ndu atukokpoepho iphe ono l'utsu mboku anwuta anwuta g'ephe atu iya. ⁴ Ndu maru eme ona, akpu ulo-nsu ono tuko g'ephe ha paru iphe, ephe eme haa; ⁵ tugbua je asu Mosisu: "Ndu-a tutaakwaru iphe, suru egude mee iphe, Chipfu suru g'e mee; atwa k'etsutsu iya eye iya."

⁶ Mosisu tua ekemu su: "G'o to dukwa nwoke; ozoo nwanyi, a-kpataba iphe akpakpa bya anu su l'oo iphe, o gude eyeta aka k'ulo-nsu ono." E woru iphe ono, Mosisu pfuru ono pfudzuru l'ulo-ekwa ndu Izurelu l'ophu. E shi nno kposhia ndu Izurelu g'o to duhe iphe, ephe e-wotaba; ⁷ noo kele iphe, a tutawaru g'e gude jee ozi ulo ono suwaru g'ee-gude iya jee ozi ono; lo tsufu etsufu.

Mkpù-ékwà ono
(Awu 26:1-14)

⁸ Iphe, bu ndu ophu maru iphe le ndu-ozu ono gude owu ochaa, a swiru udo; waa ophu du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; yee ophu eke mee-mee; kwee ekwa kweta iya upfu ekwa iri. Onye maru eme

ona gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ẹkwa ono. ⁹ Upfu ẹkwa ono tũkọkwa haru ẹnya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-ẹka ụkporo l'eshato; ọsa iya du nkwo-ẹka eno. ¹⁰ Ẹphe wotaru upfu ẹkwa ono ise gbagbabe; ọ buru nlochiru lanu; bya ewotakwapho uzo ise ophuu gbagbabe nanu. ¹¹ Ishimishi-ophoko-ẹkwa ono ke mbu be ẹphe gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu iya. Ẹphe bya emekwapho nno l'ishimishi-ophoko-ẹkwo ono k'ebọ. ¹² Nkoloba ụkporo labo l'iri be ẹphe yeru l'ishishi nlochiru lanu; ẹphe yekwapho nkoloba ụkporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono tũko ghagbabe iphu. ¹³ Ẹphe gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ụkporo labo l'iri; gude iya dzegbabe nlochiru ẹkwa ono ẹphenebo; ọ tũko buru nanu.

¹⁴ Ẹphe bya egude eji egbu kwee ẹkwa; kweta iya upfu ẹkwa iri le nanu, ee-gude phuchite eli ulo-ẹkwa ono. ¹⁵ Upfu ẹkwa ono ẹphe n'iri le nanu tũko haru ẹnya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-ẹka ụkporo l'iri. Ọsa iya du nkwo-ẹka eno. ¹⁶ Ẹphe bya achita upfu ẹkwa ono ise gbagbabe; ọ buru nlochiru lanu; chita uzo upfu ẹkwa ishii ophuu gbagbabe kwapho nanu. ¹⁷ Nkoloba ụkporo labo l'iri be ẹphe yeru l'ishishi nlochiru lanu; yekwapho nkoloba ụkporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹⁸ Ẹphe gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ụkporo labo l'iri; gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru ẹkwa ono ẹphenebo; gude iya dzegbabe ulo-ẹkwa ono; ọ buru nanu. ¹⁹ E mecha; ẹphe gude akpo ebili, a tseru l'uswe; mee iphe, ee-gude phuchia eli ulo-ẹkwa ono ozo; bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k'ebili ono.

²⁰ Ẹphe gude oshi akesha meta oshi, ee-gudeje kpobe ulo-ẹkwa ono. ²¹ Oshi ono be e mekotaru; ọ dugbaa nkwo-ẹka iri iri l'eli. Ọsa iya dugbaa nkwo-ẹka le mkpirikpu iya. ²² Oshi ono be ẹphe pyitacharu okpa labo ye l'ibekeboebo. Ọ buru egube ono be ẹphe mekotaru oshi ulo-ẹkwa ono g'ọ ha. ²³ A bya l'ulo-ẹkwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo ndohali; bu ụkporo oshi be ẹphe rutaru yegbaa ya. ²⁴ Ẹphe gude mkpola-ochaa meshia ẹnya ẹka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ụkporo labo. Iphe, bu oshi ono g'ọ ha nweru ẹnya ẹka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁵ A bya l'ibe iya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapho ụkporo oshi be ẹphe rutaru; yeshia ya. ²⁶ Ẹphe gude mkpola-ochaa meshia ẹnya ẹka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ụkporo labo. Iphe, bu oshi ono g'ọ ha nweru ẹnya ẹka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁷ A bya l'okotazu ulo-ẹkwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba bu oshi ishii be ẹphe rutaru; yeshia ya; ²⁸ bya emetacha oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ẹkwa ono l'uzo okotazu iya ono. ²⁹ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be dugbaa nkwegba ebo ebo. O shi l'uzo ali du nkwegba ebo jasụ l'imeli. Teme ọ buru echi lanu be a kuberu iya. Ẹphenebo tũko dukota nno. ³⁰ Ọo ya bu l'ọ du oshi esato l'azu ulo-ẹkwa ono. E gude mkpola-ochaa meshia ẹnya ẹka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono g'ọ ha nwegbaaru ẹnya ẹka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

³¹ Ẹphe gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ẹphe sweberu l'oshi mgbureku ulo-ẹkwa ono ibe lanu; ³² swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo buru k'okotazu ulo-ẹkwa ono; ibiya ophu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba. ³³ Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be ẹphe rwaru g'ọ gbe l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. ³⁴ Ẹphe wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpobe ulo-ẹkwa ono; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia

echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Epe bya awukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁵ Epe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa. Onye maru eme ona bya egude owu ono kweshia chierobu ye l'ekwa ono. ³⁶ Epe gude oshi akesha rwaa itso eno; bya awua ya mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Epe bya egude mkpola-ochaa kpushia enya aka aa-kpobe itso ono uzo eno. ³⁷ Epe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. O buru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ³⁸ Epe gude oshi akesha rwata itso ise; bya emekwapho iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Epe bya awua ishi itso ono; waa iphe, ee-swebe l'itso ono mkpola-ododo; bya egude onyirubvu kpushia enya aka aa-kpobegba itso ono epe n'ise.

37

Okpoko ono

(Awu 25:10-22)

¹ Bezalelu gude oshi akesha kua okpoko. Ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya dukwapho nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ² O wua okpobe mkpola-ododo l'ime iya; waa l'azu iya. O gudekwapho mkpola-ododo wu-pee mgbureku iya mgburugburu. ³ O kpota echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l'okpa iya ephen'eno; mbu wota ebo depfube l'ibe lanu; wota ebo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ⁴ O gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ⁵ O woru mgboro ono ephenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya.

⁶ O gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; aka aapfuje ugwo iphe-iji, nemadzu meru. Ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ⁷ O gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. O buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be o gude mee ya. ⁸ O woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu; bya emee; chierobu labo ono, nogbaa l'ishishi okpoko ono ephenebo yele okpoko ono buru iphe lanu. ⁹ Cherubimu ono be o meru; o jashia nku l'uzo imeli; nku iya ono kpuchite opfu okpoko ono. Epe ghagbabe iphu; toko ele enya l'eli okpoko ono kwapho.

Teburu ono

(Awu 25:23-30)

¹⁰ Epe gude oshi akesha meta teburu. Ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya du nkwo-eka lanu. Eli iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ Epe wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-pee eli iya mgburugburu. ¹² Epe wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-eka wu-pee mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-pee werere oshi ono. ¹³ Epe kpota echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ¹⁴ Echi ono nokubechaa werere oshi pho; k'ophu o-dukwanu ike gudeshia mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ¹⁵ Mgboro, ee-gudeje apa teburu ono bu oshi akesha be epe gude pyishia ya; bya awua ya mkpola-ododo. ¹⁶ Epe

gude okpobe mkpola-ododo meshia ngwa, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono; mbu gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru Chipfu ngweja-mee.

Iphe, aapfubeje oroku
(Awu 25:31-40)

¹⁷ Ephe gude okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Ephe meru iya; o nweru oshi; waa ekali. O bya enweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g'okoko, jawaru ajaja. Ephe tuko iphemiphe ono mee ge yele iphe ono, aapfubeje oroku ono dzepfua buru nanu. ¹⁸ Oshi iya ono nweru ekali ishii. Ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu nodu le mgbureku iya ophuu. ¹⁹ Ekali iya lanu nweru okoro eto. Okoro ono be e mechaaru; o dugbaa g'okoko oshi alumundu. E mekwaapho nwopu okoko ye iya; yee okoko ophu jawaru ajaja. Noo g'o dukota l'ekali iya ono ephe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono. ²⁰ Oshi iya ono nweru okoro eno, e meru; o du g'okoko oshi alumundu. O nwekwarupho iphe, e meru; o du ge nwopu okoko; yee iphe, du g'okoko ophu jawaru ajaja. ²¹ Nwopu okoko lanu be e meru; o nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l'uzo ali iya. K'ebo nodu le mkpula ekali iya labo k'echi. K'eto nodu le mkpula ekali iya labo k'uzo eli. Mbu l'o nochaa le mkpula ekali iya ono ephe n'ishii. ²² Nwopu okoko iya ono; yee ekali iya ekali iya ono be e meru; yele oshi iya tuko dzepfuru. O buru okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be e gude mee ya.

²³ Ephe gudekwapho okpobe mkpola-ododo meta oroku esaa, aapfubegbaa l'eli iphe ono, aapfubeje oroku ono; bya emetakwapho akpa iya; waa iphe, aaguje oku iya. ²⁴ Iphe, aapfubeje oroku ono; yee ngwa iya g'o hakota bu okpobe mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu be e gude mee ya.

Oru-ngweja unwu-isensu
(Awu 30:1-5)

²⁵ Ephe gude oshi akesha kua oru-ngweja, bu eka aa-kpoje unwu-isensu oku. Ogologo iya waa osa iya tuko haru enya nhamunha. Iphe, o duchaa bu nkwo-eka lanu. Eli iya du nkwo-eka labo. Mpu iya; yee oru-ngweja ono tuko rwagbabe buru nanu. ²⁶ Ephe wukota eli iya; yee mgbureku iya; waa mpu iya okpobe mkpola-ododo. Ephe gudekwapho mkpola-ododo kpu-pee mgbureku iya mgburugburu. ²⁷ Ephe meta echi mkpola-ododo ebo ebo depfubegbaa le mgbureku iya ibekboebo. Ephe depfuberu iya; o noduchaa le mkpula iphe ono, a kpu-pheru iya mgburugburu ono. O buru l'echi ono be ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ²⁸ Ephe gude oshi akesha pyita mgboro ono; wua ya mkpola-ododo.

²⁹ Ephe mekwaapho manu ono, du nsu bya eshi mkpo, aawuje l'ishi ono; waa okpobe unwu-isensu ono, eshi mkpo ono. O buru ndu maru eme manu-mbeleke meru iya.

38

Oru-ngweja eka ee-gweje ngweja-akpo-oku
(Awu 27:1-8)

¹ Ephe gude oshi akesha kuta oru-ngweja. Eli iya du nkwo-eka eto. Ogologo iya waa osa iya tuko haru enya nhamunha. Iphe, o duchaa bu nkwo-eka ise ise. ² Ephe rutachaa mpu mobechea l'ishi ishi mgbureku iya ephen'eno. Mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbaa buru nanu. Ephe

mechaa ya nno; bya eworu onyirubvu wua ya. ³ Epe gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite; waa iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ Epe gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. Epe woru iya kwechia uzo ali mgbureku oru-ngweja ono. A -gbẹ l'uzo ali iya kwechia ya jasụ l'echilabo iya. ⁵ Epe gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechaa le mgbureku iphe ono, du nggafu-nggafu g'ugbu ono, e meru l'onyirubvu ono; g'o buru enya aka ee-pyocha mgboro, ee-gudeje apa oru-ngweja ono. ⁶ Epe gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya onyirubvu; ⁷ wocharu mgboro ono nwua l'enya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephenebo a-nodujechaa le mgbureku iya ephenebo me a -nodu apa iya. Epe gude iberibe oshi mee oru-ngweja ono; uzo du iya l'echi.

Eze gbamugbamu ono
(Awu 30:17-21)

⁸ Epe gude onyirubvu mee eze gbamugbamu; yee okpa iya. Onyirubvu ono, epe gude mee ya ono shi l'onyo unwanyi, anoduje eje ozi l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ.

Oma-unuphu
(Awu 27:9-19)

⁹ Epe bya emee oma-unuphu. Epe gude owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ophu oma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ Epe gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono; bya egude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwapo ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo be e kweru gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya aka aa-kpobe itso ono duchaa ukporo ukporo. O bukwarupho onyirubvu be e gude metachaa ya. O bukwanuru mkpola-ochaa be e gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² A bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-ariba iya; bukwa ekwa, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo be e kweru; gude gebuta iya. Epe bya emeta itso iri, aa-kpobe l'uzo enyanwu-ariba ono; metakwapo enya aka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. Epe bya egude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa iya dukwapo ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo. ¹⁴ Epe bya ekwee ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo g'e gude gebuta aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono duchaa eto eto. ¹⁵ A bya l'eka aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe iya ophuu; bukwapo ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo be epe kweru g'e gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono dukwapo eto eto.

¹⁶ Iphe, bu ekwa, ee-gude gebuta oma-unuphu ono mgburugburu bukota owu ochaa, a swiru udo be epe gude kwee ya. ¹⁷ Enya aka aa-kpobechaa itso, ee-gude kpobuta oma-unuphu ono mgburugburu bu onyirubvu be epe gude meshia ya. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebegbaa l'itso ono bukwanuru mkpola-ochaa be epe gude meshia ya. Ishi itso ono be epe wuru mkpola-ochaa. Iphe, ee-swebechaa l'itso ono, ee-gude kpobuta oma-unuphu ono mgburugburu

ono bu mkpola-ochaa be ephe gude meshia ya. ¹⁸ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo; gude kwee ekwa, du nkwo-eka ukporo l'ogologo; g'e gude gechite onu-abata oma-unuphu ono. O buru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ¹⁹ Ephe gude onyirubvu metaru onu-abata iya ono itso eno; waa enya eka aa-kpobechaa itso eno ono. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; waa iphe, ee-swebechaa l'itso ono be ephe mekotaru le mkpola-ochaa. Ephe wukotakwapho mkpola-ochaa l'eli itso ono. ²⁰ Iphe, bu nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono be ephe gude onyirubvu mekota.

Iphe, e gude jee ozi obu.

²¹ Owaa bu mkpako iphe, e gude mee ulo-ekwa obu; mbu ulo-ekwa Ekemu ono. Oo Mosisu suru ge ndu oshilokpa Livayi dekota iphemiphe ono l'ekwo. Onye-ishi phe bu Itama nwa Eronu, bu onye uke. ²² Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, bu oshilokpa Jiuda mekota iphemiphe ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²³ Onye ephe l'iya toko mee ya bu Oholiyabu nwa Ahisamaku; oshilokpa Danu; bu onye maru eme ona; yee erengete; bya aburu onye maru g'eegudeje owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa owu ochaa dengashia iphe edengashi. ²⁴ Erwa mkpola-ododo, a tutaru le ngweja-amama, a nuru g'e gude mee ulo ono, du nsu ono du ukporo talentu le talentu tete; waa unu shekelu; l'ukporo shekelu iri l'ishii; le shekelu tete. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ²⁵ Erwa mkpola-ochaa, ndu Izurelu tutaru teke ono, a guru phe ugu ono du ukporo talentu ise; waa unu shekelu eno; l'ukporo shekelu esato; le shekelu iri l'ise. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya.

²⁶ Iphe, mkpola-ochaa obu gbaru phe l'ehu l'ehu bu mkpola-ochaa, erwa iya bu nkeru-ebo shekelu. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ndu a guru teke ono, a guru ndu Izurelu ugu ono bu; a -gbu le ndu noru ukporo apha kwaseru. Iphe, ephe du bu ukporo unu nemadzu ugbo ukporo eto l'iri l'ise; l'unu nemadzu esato; l'ukporo umadzu iri l'esaa; l'umadzu iri. ²⁷ Mkpola-ochaa ono, erwa iya du ukporo talentu ise ono be e gude kpushigbaa enya eka aa-kpobegba okpa mgbo ono, ee-gude ku-chite ulo-ekwa ono uzo ukporo ise. Mkpola-ochaa, erwa iya du talentu lanu be eegudeje kpua enya iya lanu. ²⁸ Ephe gude unu shekelu mkpola-ochaa eno; l'ukporo shekelu esato; le shekelu iri l'ise kpushia iphe, nweru nkoloba, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; bya egudekwa iya pho wukota l'ishi itso ono; bya egude iya mekwapho iphe, ee-swebegbaa l'itso ono. ²⁹ Ephe tutakwarupho onyirubvu, erwa iya du ukporo talentu eto le talentu iri; waa unu shekelu ishii le ngweja-amama ono. ³⁰ Ephe gude iya kpua enya eka aa-kpobegba itso k'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono; bya egudekwa iya pho kpua oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; yee iphe ono, du g'ugbu ono; waa ngwa oru-ngweja ono g'o ha. ³¹ Ephe gudekwa iya pho kpua enya eka aa-kpobegba itso, ee-gude kpo-buta oma-unuphu ono; wakwapho k'onu-abata iya; waa nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu iya.

39

*Uwe ndu-uke
(Awu 28:1-14)*

¹ Ẹphe gude owu, ɖu urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yee ọphu ɖu uswe-uswe; kweeru ndu-uke uwe, ẹphe e-yeje gude eje ozi l'ulo-ekwa ono. Ẹphe kwekwarupho Eronu uwe, ɖu nsọ, bu iya bu ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

Uwe ifodu

² Ẹphe gude owu mkpola-ododo; yee owu, ɖu urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu ɖu uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swiru ɖdo; kwee uwe-ukuvu. ³ Ẹphe woru mkpola-ododo tsusaa etsusa; mee ya; ọ ɖu pheripheri; woru iya washia agwara; gude agwara ono tsokota le mgbaka owu urwukpu-urwukpu pho; yee ọphu eke mee-mee; yee ọphu ɖu uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swiru ɖdo pho. O buru onye maru eme ona meru iya. ⁴ Ẹphe woru werere ekwa labo libechaa l'uwe-ukuvu ono ibekeboebo; g'a nyaje iya l'ukuvu; g'e gudeje werere ekwa ono ẹphenebo lita k'ataphu yee k'azu. ⁵ Ẹphe bya ekwekwapho werere ekwa, ee-gudeje tu-buta iya l'upfu ye iya. Werere ekwa ono be yee ifodu ono tuko buru iphe lanu. Iphe, e gude kwee ya bu owu mkpola-ododo; yee owu, ɖu urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yee k'uswe-uswe; yee owu ọchaa, a swiru ɖdo, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ⁶ Mkpuma onikusu pho be ẹphe wuru mkpola-ododo l'igburonu iya. O buru egube ono, onye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije epha le mkpuma; gude mee ya iphe-ohubama ono bu g'ẹphe kakotaru epha unwu Izurelu le mkpuma ono. ⁷ Ẹphe bya adzupyabe mkpuma labo ono l'eli uwe-ukuvu pho ẹphenebo; k'ọphu Chipfu e-gudeje iya nyata unwu Izurelu, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya.

Uwe-Okpoma

⁸ Ẹphe bya ekwee uwe-okpoma pho, ee-gudeje achọ iphe, bu uche Chipfu pho. Ẹphe kweru iya; ọ ɖu g'uwe-ukuvu pho, e kweru l'owu mkpola-ododo; yee owu, ɖu urwukpu-urwukpu; yee ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swiru ɖdo. O buru onye maru eme ona meru iya. ⁹ O nweru mgbureku eno; ɖu nkwegba labo. Mgbureku iya ono ẹphen'eno tukokwa haru enya nhamunha. Ogologo iya ɖu nkwo-eka lanu; ọsa iya dukwapho nkwo-eka lanu. ¹⁰ Ẹphe bya adzupyabe mkpuma, vu oke aswa l'ogiri l'ogiri uzo eno l'ekwa ono. Mkpuma, no l'ogiri iya ke mbu bu rubi; yee topazu; waa berilu. ¹¹ Ogiri iya k'ẹbo; bu tokwasu; yee safaya; waa emeraludu be ẹphe doru iya. ¹² O be l'ogiri iya k'eto; ọ buru jiasintu; yee agetu; waa amitisutu be ẹphe doru iya. ¹³ Teke o beru l'ogiri k'eno; bu kirisolayitu; yee onikusu; waa jiasupa be ẹphe doru iya. Ẹphe bya awua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono.

¹⁴ Iphe, ọ ɖu bu mkpuma iri l'ẹbo. G'ẹphe ha nanu nanu no-chichaaru enya epha unwu Izurelu. Ẹphe bya edechaa epha unwu Izurelu ono le mkpuma ono; ọ ɖu g'iphe-ohubama nochia enya okpa-ipfu iri l'ẹbo ndu Izurelu. ¹⁵ Ẹphe gude owu okpobe mkpola-ododo swishia gwogirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-okpoma obu; mbu swishia ya; ọ ɖu g'onye swiru ɖdo. ¹⁶ Ẹphe gude mkpola-ododo meta echi labo; yechaa l'ishi uwe-okpoma ono; ¹⁷ bya eworu gwogirigwo pho libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-okpoma obu. ¹⁸ Ẹphe bya ewota ishi gwogirigwo ono ishi iya ọphuu lipfubekwapho le mkpola-ododo pho, a wuru l'igburonu mkpuma labo pho, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu pho. ¹⁹ Ẹphe bya egude mkpola-ododo meta echi labo ozo; lipfube l'ishi uwe-okpoma obu l'uzo ali. Ẹphe lipfuberu iya l'ime uwe-okpoma obu; ibiya ọphu tukoru l'eli uwe-ukuvu

phọ. ²⁰ Ẹphe bya egude mkpọla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l'ishishi wẹrere ẹkwa labọ phọ l'uzo alì iya; mbụ wẹrere ẹkwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Ẹphe liberu iya tẹmanu l'e rwua ẹka ono, a nmaru wẹrere ẹkwa, a tų-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²¹ Echi k'uwe-ọkpoma phọ bẹ ẹphe gude eri, e gude owu, dų urwukpu-urwukpu swia; litachaa l'echi uwe-ukuvu ọbu; k'ọphu ọo-nọdu lẹ mgboru wẹrere ẹkwa, atų-butu l'upfu phọ; g'uwe-ọkpoma phọ ta nọdujeshi akų pẹpẹe l'eli uwe-ukuvu ọbu, bụ iya bụ gẹ Chipfu tųru Mosisu ọnu g'e mee ya.

Uwe uke ọzo

²² Ẹphe gude ẹkwa, dų urwukpu-urwukpu mee uwe mgbalanų, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. Ọ bųru onye maru ekwe ẹkwa ree kweru iya. ²³ Ẹphe kweru iya; ẹka eepyoje iya ishi nọdu iya l'echilabọ; bya eswia igburọnu iya ọnu g'eeswije olu uwe-a; g'ọ tọ lakahų. ²⁴ Ẹphe gude owu, dų urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹ ọphu dų uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swiuru ọdo; metachaa iphe, dųgbaa g'akpuru itorokuma; dophee ọnu uwe ono mgburugburu. ²⁵ Ẹphe bya egude ọkpobe mkpọla-ododo meshia ọkunmengu dophee igburọnu uwe ono mgburugburu lẹ mgbaka iphe ono, dųgbaa g'akpuru itorokuma ono. ²⁶ Ọkunmengu ono; waa iphe ono, e meru; ọ dų g'akpuru itorokuma ono; nọ-pee igburọnu uwe ono mgburugburu. E dongakọtaru phẹ edonga l'ọnu uwe ono, ee-yeje ejeru Chipfu ozi ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu tųru Mosisu ọnu g'e mee ya. ²⁷ Ẹphe gude owu ọchaa kweeru Eronu; yẹ unwu iya uwe mgbalanų. Ọ bųru onye maru ekwe ẹkwa ree kweru iya. ²⁸ Ẹphe gudekwaphọ owu ọchaa kwee okpulishi-ẹkwa ono; waa okpu ndu-uke ono; gude owu ọchaa, a swiuru ọdo kwee nwiba ono. ²⁹ Ẹphe gude owu ọchaa, a swiuru ọdo; waa owu, dų urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹ ọphu dų uswe-uswe kwee ẹkwa-atų-butu-l'upfu ono. Ọ bųru onye maru ekwe ẹkwa kweru iya; bya aburu gẹ Chipfu tųru Mosisu ọnu g'e mee ya. ³⁰ Ẹphe gude ọkpobe mkpọla-ododo meta iphe, dų g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje l'iphe-ọhubama-a. Iphe, ẹphe deru iya bụ: IPHE, DURU CHIPFU NSỌ. ³¹ Ẹphe bya ewota eri, e gude owu, dų urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, dų g'okwekpu ono; woru iya lipyabẹ l'atatiphu okpulishi-ẹkwa, bụ iya bụ gẹ Chipfu tųru Mosisu ọnu g'e mee ya.

Mosisu eje agbaphe ọlo-ẹkwa ono.

³² Nta-a bẹ ọlo-ẹkwa ono; mbụ ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono bẹ e meghewaru. Ndu Ízurelų tųkoeru iya phọ mekọta gẹ Chipfu sųru Mosisu g'e mee ya. ³³ Noo ya; ẹphe chita iphe ọlo-ẹkwa ono g'ọ ha chitaru Mosisu; mbụ ọlo-ẹkwa ono; mẹ ngwa iya, dų g'iphe iya ono, nweru nkoloba ono; waa mgbo ono, ee-gude kų-chite ọlo-ẹkwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; yẹ ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono; waa ọkpa mgbo ono.

³⁴ Ẹphe chitakwarupho akpọ ebili ono, a tseru l'uswe, ee-gude kpua ọlo-ẹkwa ono; waa akpọ umoro-enyimu ono; waa ẹkwa ono, ee-gude kobuta ẹka-kakọta-adų-nsọ ono; ³⁵ waa okpoko-ekemu ono; yẹ mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-nọduje apfu ọgwo iphe-ẹji ono; ³⁶ waa teburu ono; yẹ ngwa iya; waa buredi ono, ee-dobeje l'iphe Chipfu ono; ³⁷ waa iphe ono, aapfubeje orọku ono, e meru l'ọkpobe mkpọla-ododo ono; waa orọku iya ono; yẹ ngwa iya; waa manų ono, ee-gudeje anwų ọku ono; ³⁸ waa ọru-ngweja ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; waa manų ono, aa-wų l'ishi ono; waa unwù-isensu ono, eshi mkpọ

ono; waa ẹkwa ono, ee-kochite ọnu-abata ọlo-ẹkwa ono; ³⁹ waa ọrun-
ngweja ono, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpo-ọku ono, e gude onyirubvu
mee ono; waa iphe iya ono, du g'ugbu ono; waa mgboro iya; yee ngwa
iya g'o ha; waa eze gbamugbamu ono; yee iphe ono, aa-subeje iya ono;
⁴⁰ waa ẹkwa ono, ee-gude gebuta oma-unuphu ono; yee itso iya; waa enya
ẹka aa-kpobechaa itso ono g'o ha; waa ẹkwa, ee-gude gechite ọnu-abata
oma-unuphu ono; waa eri iya; yee nggu iya; yee iphemiphe, ee-gude eje
ozi l'ulo-ẹkwa ono; mbu ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ⁴¹ waa uwe ono, e kweru
ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ulo-nsọ ono; mbu uwe, du nsọ ke Eronu,
bu onye uke; yee k'unwu iya, ephe e-yeje m'ephe nodu eje ozi uke phe.
⁴² Ndu Izurelu tukoepho iphemiphe ono mekota ge Chipfu turu Mosisu
onu iya. ⁴³ Mosisu bya elee enya l'ozi ono; huma l'ephe jekotaeru iya pho
ge Chipfu suru g'e mee ya. Oo ya bu; o bya agoru onu-oma nu phe; gude
kele phe ekele ozi ono, ephe jeru ono.

40

Akpobe ọlo-ẹkwa ono

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ² "Kpobe ọlo-ẹkwa ono; mbu ọlo-ẹkwa-
ndzukọ; le mboku, onwa mbu fuerupho. ³ Paru okpoko-ekemu ono sube
iya l'ime; l'i wota ẹkwa ono gude kobuta iya. ⁴ L'i pabata teburu ono;
yee ngwa iya. L'i pabatakwapo iphe ono, aapfubeje oroku ono; dozichaa
oroku, du iya nu. ⁵ L'i patakwapo ọrun-ngweja-unwu-isensu ono, e meru
le mkpola-ododo ono; sube l'ataphu okpoko-ekemu ono; gude ẹkwa ono
kobuta onu-abata ọlo-ẹkwa ono.

⁶ "L'i sube ọrun-ngweja ono, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpo-ọku ono
l'ataphu onu-abata ọlo-ẹkwa ono; mbu ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono. ⁷ L'i pata
eze gbamugbamu ono sube le mgbaka ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; yee ọrun-
ngweja ono, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpo-ọku ono; kuru mini ye iya. ⁸ L'i
chita ẹkwa oma-unuphu ono gude kobuta oma-unuphu mgburugburu;
wotakwapo ẹkwa onu-abata oma-unuphu ono kochite onu-abata iya.
⁹ L'i wota manu ono, aa-wu l'ishi ono; wua l'ulo-ẹkwa ono; yee iphemiphe,
nokota iya nu; shi nno doo yee iphemiphe, no iya nu nsọ; g'o du nsọ. ¹⁰ L'i
wukwapo ọrun-ngweja ono, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpo-ọku ono manu;
yee ngwa iya g'o ha; shikwapo nno doo ya nsọ; g'o buru iphe, du nsọ shi.
¹¹ L'i wukwapo eze gbamugbamu ono; yee okpa iya manu; shi nno doo
ya nsọ.

¹² "L'i duta Eronu; yee unwu iya bya l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono;
wua phe eh. ¹³ L'i chita uwe ono, du nsọ ono yee Eronu; wua ya manu
l'ishi gude doo ya nsọ; k'opu ọo-buru onye uke; jeeru mu ozi. ¹⁴ L'i
dutakwapo unwu iya yeshia phe uwe mgbalanu phe. ¹⁵ L'i wua phe manu
l'ishi g'i wuru nna phe; g'ephe buru ndu-uke jeeru mu ozi. Manu ono, ii-wu
phe l'ishi ono e-me phe; g'ephe buru ndu-uke; e -shi l'ogbo sweru ogbo."

¹⁶ Mosisu toko iphemiphe mekota ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya.

¹⁷ O be l'apha k'ebbo le mboku, onwa mbu furu; e woru ọlo-ẹkwa ono
kpobe. ¹⁸ Mosisu woru enya ẹka aa-kpobechaa mgbo ọlo-ẹkwa ono; waa
itso iya; pfubegbaa; bya akpobe iya mgbo ono; bya eye iya iphe ono, ee-
gude swebushia le mgbo ono; bya kpobekwa iya pho itso ono; shi nno
kpobe ọlo-ẹkwa ono teke ono. ¹⁹ O wota ẹkwa ono phushi l'eli ọlo-ẹkwa
obu; bya achita iphe phu-chite ọlo-ẹkwa ono, bu iya bu ge Chipfu suru
g'e mee ya. ²⁰ O pata ekemu ono ye l'ime okpoko ono; woru mgboro iya
ono pyochaa l'okpoko ono; bya apata opfu okpoko ono, aa-nodu apfu ugwo

iphe-eji ono; sùbe iya l'eli. ²¹ Ọ gbẹ teke ono pata okpoko ono pabata l'ulo-ekwa ono; bya eworu ekwa ono kobuta okpoko-ekemu ono, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²² Mosisu bya apata teburu ono sùbe l'ulo-ekwa-ndzuko ono l'uzo isheli; l'okotazu ekwa, e gude kobuta ekakakota-adu-nsọ ono. ²³ O woru buredi ono dobe l'ataphu Chipfu, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²⁴ Ọ pata iphe ono, aapfubeje oroku ono sùbe l'ulo-ekwa-ndzuko ono l'uzo ndohali; yele teburu ono ghagbabe iphu; ²⁵ bya anodu l'iphu Chipfu l'eka ono mezichaa oroku, du iya nu, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²⁶ Ọ patakwapfo oru-ngweja ono, e meru le mkpola-ododo ono sùbe l'ataphu ekwa ono, e gude kobuta ekakakota-adu-nsọ ono; ²⁷ bya akpo unwu-isensu oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu ziru iya g'o mee ya.

²⁸ O wota ekwa ono gude kochite onu-abata ulo-ekwa ono; ²⁹ bya eworu oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono sùbe le mgboru onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu iya ekemu g'o mee ya. ³⁰ Ọ bya apata eze gbamugbamu ono sùbe le mgbaka ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono. ³¹ Ọ buru eze gbamugbamu ono be Eronu yee unwu iya; waa Mosisu gude kwoo eka; yee okpa. ³² Ọ nodu abujeru; ephe -mee g'ephe bahu l'ulo-ekwa-ndzuko ono; ozoo g'ephe kpitaru ntse l'oru-ngweja ono, bu eka eegweje ngweja-akpo-oku ono; ephe akwadaa eka yee okpa, bu iya bu ge Chipfu turu phe ekemu g'ephe meje iya. ³³ Mosisu bya achitakwapfo ekwa oma-unuphu ono gude kobuta oma-unuphu ulo-ekwa ono yele oru-ngweja ono mgburugburu; wotakwapfo ekwa onu-abata oma-unuphu ono kochite onu-abata iya. Ọ buru iya bu le Mosisu ejeghee ozi obu.

Akpabiri Chipfu

³⁴ Noo ya; urwukpu ono bya aso-kpute ulo-ekwa-ndzuko ono; akpabiri Chipfu bya eji ulo-ekwa ono ejiji. ³⁵ Ophu Mosisu adukpodanu ike ye ishi l'ulo-ekwa-ndzuko ono; noo kele urwukpu so-kputeru iya; teme akpabiri Chipfu ji ulo-ekwa-ndzuko ono ejiji. ³⁶ Ndu Izurelu nodu abujeru; teke urwukpu ono wukahuru l'eli ulo-ekwa ono; ephe akwalia. ³⁷ Teke urwukpu ono atugbuduru; ephe anodu l'eka ephe no gbiriri jasụ mboku, urwukpu ono a-tugbu. ³⁸ Ọo ya bu; urwukpu Chipfu, no aso-kputaje ulo-ekwa ono l'eswe; teke o beru l'enyashi l'o nwaahaa g'oku l'ataphu ndu Izurelu. Ọ buru g'o mekotaru bu ono jasụ ndu Izurelu jeghee ije phe ono.

Ekwo Ndu Uke

Ngweja-akpo-oku

¹ Chipfu gbẹ l'ulo-ekwa-ndzukọ kua Mosisu oku bya epfuru yeru iya; sụ iya: ² “Waa opfu, ii-pfuru nū ụnwu Ízurelu baa: Ọ -duru g'unu ha onye gude ngweja abya anụ Chipfu; g'onye ono jejekwa l'eka eswi; ozoo aturu meghu iya doru je akputa nanu gude bya anu iya.

³ “Ọ -buru onye bu eswi be o gude abya egweru mu ngweja-akpo-oku; g'onye ono kputakwa oke-eswi, adudu eka iphe mebyiru iya; bya anu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ; k'ophu Chipfu a-natakwanu iya. ⁴ G'onye ono byabe anu ono, o nuru g'o buru ngweja-akpo-oku ono eka l'ishi. Aa-nata iya g'o nochia enya onye ono; buru iphe, ee-gude pfua ugwo iphe-eji, onye ono meshiru. ⁵ G'onye ono nodu l'iphu Chipfu gbua oke-eswi ono. Unwu Eronu, bu ndu-uke egude mee oke-eswi ono phephee oru-ngweja mgburugburu; mbu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ ono. ⁶ G'o swakwaa anu ono akpo; bushia anu iya iphiriba iphiriba. ⁷ Unwu Eronu ono, bu onye uke ono abya akpobe oku l'oru-ngweja ono; bya eworu nku doo byemubyemu l'oku ono. ⁸ Ndu uke ono, bu iya bu unwu Eronu ono abya eworu iphiriba iphiriba anu ono; mekpoo ishi iya; yee ebà iya doo le nku ono, e doru l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ⁹ Iphe-epho iya; waa eka iya; me okpa iya be onye ono e-gude mini saa asasa. E -mechaa; onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

¹⁰ “Ọ -buru l'onye obu bu eghu; ozoo aturu be o gude bya egwe ngweja-akpo-oku; g'o bukwaru iphe, oo-wota bu okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya. ¹¹ G'onye ono gha iphu l'uzo isheli woru iphe-ngweja ono gbua le mgbureku oru-ngweja ono l'atatiphu Chipfu. Unwu Eronu, bu ogbo-uke eworu mee anu ono phephee mgburugburu oru-ngweja ono. ¹² Onye ono eworu anu ngweja ono bushia iphiriba iphiriba. Onye uke abya achiru yele ishi iya; yee ebà iya doo byemubyemu l'eli nku ono, no l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ¹³ Iphe-epho iya; waa eka iya; yee okpa iya be onye ono e-gude mini saa asasa. Onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

¹⁴ “Ọ -buru l'oo iphe furu nkù be onye obu gude bya egweru Chipfu ngweja-akpo-oku obu; g'o bukwaru ndo; ozoo kparaka be oo-gude bya. ¹⁵ Onye uke anwuta iya bya l'oru-ngweja ono; bya aswi-bufu iya ishi woru iya kpoo oku l'oru-ngweja onoya. L'o haa mee ya g'o lashia l'aguga oru-ngweja ono. ¹⁶ L'o bya achifuta iya okpa-nri; bya anmashia ya eba bya eworu iya wushi l'ibiya k'uzo enyanwu-awawa oru-ngweja ono; mbu l'uzo eka ono, aawushije ntụ ono. ¹⁷ L'o gbẹ le nkù enu ono lajaa ya ebo g'o gheru onu; ole g'o to lajashia iya ebo g'o nodu iche iche. Onye uke abya eworu iya kpoo oku l'oru-ngweja; mbu l'eli nku ono, e doru l'eli iya ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.”

2

Ngweja-nri

¹ “Ọ -bụru onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu; g'onye ono gude ukpokutu iphe gude bya. L'ọ gbashị iya manụ; yekwa iya phọ ùnwù-isensu. ² Ọ -mechaa ya nno l'ọ woru iya nù ùnwu Eronu, bụ ndu-uke. G'onye uke woru ukpokutu iphe ọphu jiru mkpoji-eka a gbashiru manụ; bya eworu iphe, bụ ùnwù-isensu, e yeru iya kpoo ọku l'ọru-ngweja ono; g'ọ nochia ọnya ngweja-nri ono; g'ọ bụru iphe, aakpo ọku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree. ³ Ngweja-nri ono ọphu ghuduru nù a-bụwaro kẹ Eronu yee ùnwu iya. Ọ dụ nsọ shii kẹle o shi lẹ ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu.

⁴ “Teke ọ bụ ngweja-nri, e gheru lẹ ntụ-ọku bẹ i wotaru; g'ọ bụkwaru akara, e yeduru iphe, ekoje buredi, e meru l'ukpokutu witi, a gwọru lẹ manụ; ọdumeka l'ọ bụru ẹcha-mbekee, e yeduru iphe, ekoje buredi, a gwọru lẹ manụ. ⁵ Teke ọ bụ lẹ ngweja ngu bụ ngweja-nri ọphu e gheru lẹ mbeji; g'ọ bụkwaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; mbụ ereshi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁶ Gwepyaashia ya egwepyaashi; l'i bya agbashi iya manụ l'eli; kẹle ọ bụkwa ngweja-nri. ⁷ Teke ọ bụ lẹ ngweja ngu bụ ngweja-nri, e shiru l'ite; g'ọ bụkwaru ukpokutu ereshi, e yeru manụ bẹ ii-gude mee ya. ⁸ Ọ bụru ngweja-nri, dughbaa egube ono bẹ unu e-gudeje byapfuta Chipfu. Teke e gwetarụ iya bya anụ onye uke; l'ọ gude iya bya l'ọru-ngweja ono. ⁹ Onye uke ono e-wota ọphu a-nọ-chi ọnya ngweja ono je akpoo ọku l'ọru-ngweja; g'ọ bụru ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree. ¹⁰ Ngweja-nri ono ọphu phoduru nù bụwaa kẹ Eronu yee ùnwu iya. Ọ dụ nsọ shii kẹle o shi lẹ ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu.

¹¹ “G'ọ tọ dukwa ngweja-nri, unu gude abya agwa Chipfu, unu e-yeje iphe, ekoje buredi. Mbụ-a; g'ọ tọ dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; ọzoo manụ-ẹnwu, unu e-ye lẹ ngweja, unu akpo ọku anụ Chipfu. ¹² Unu e-yekobeje iya lẹ ngweja akpuru mbụ, iphe, unu kọru l'opfu unu mītaru abya anụ Chipfu. Obenu lẹ-a; g'a ta kpokwa iya ọku l'ọru-ngweja g'ọ bụru ngweja, mkpo iya dụ Chipfu ree. ¹³ G'onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu yejekwa iya únú. Ọphu i kwejekwa g'únú ọgbandzu Chileke ngu ono ta adụ lẹ ngweja-nri ngu. Mbụ-a; yejekwa únú l'iphe, bụkpoo ngweja, iigwekpoo egwegwe.

¹⁴ “Ọ -bụru l'unu gude akpuru mbụ, iphe, unu kọru l'opfu unu mītaru gude abya egweru Chipfu ngweja-nri; unu gbutakwa ishi ereshi, dukwadu oyii; hua ahùhù gude gwee ngweja-nri ọbu; unu tsukwaa ya etsutsu. ¹⁵ Unu gbashikwa iya manụ; yekwa iya phọ ùnwù-isensu; kẹle ọ bụkwa ngweja-nri. ¹⁶ G'onye uke hata nwọphu a-nọ-chi ọnya ngweja ono kpoo ọku; mbụ iphe, shi l'ereshi ono, e tsuru etsutsu gbashị iya manụ ono; mēkpoo iphe, bụ ùnwù-isensu, e yeru iya. Ọ buakwaa ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu.”

3

Ngweja-ẹhu-guu

¹ “Ọ -bụru onye gude ngweja-ẹhu-guu abya agwa Chipfu; ọ -bụru oke-eswi; ọzoo ne iya bẹ o gude abya agwa Chipfu ọbu; g'onye ono gudekwa ọphu adudu ẹka iphe mebyiru iya. ² G'onye ono woru ẹka byabẹ iphe ngweja ono l'ishi. Ọ -mechaa nno l'ọ woru iya gbua l'ọnu-abata ọlo-ekwandzukọ. E -gbuchaa ya; ùnwu Eronu, bụ ndu-uke egude mee-iphe ono je ephephee ọru-ngweja mgburugburu. ³ L'ọ gbẹ l'iphe ngweja-ẹhu-guu ono

bota anu, aa-kpo oku nu Chipfu. Iphe, aa-bota bu eba, kwechiru iphe-epho iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya l'ophu. ⁴ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ⁵ G'unwu Eronu woru iya kpo oku l'oru-ngweja l'eli ngweja-akpo-oku ono, no l'eli nku, e doru l'oku ono; g'o buru ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

⁶ "O -buru onye bu aturu; ozoo egu be o gude abya anu Chipfu ngweja-egu-guu; o -bu okee ya-o; ozoo nyee ya-o; g'o nukwa ophu adudu eka iphe mebyiru iya. ⁷ O -buru nwaturu be onye ono kpu bya anu ke ngweja obu; g'o kpukwaru iya bya l'iphu Chipfu. ⁸ G'onye ono woru eka byabe iphe ngweja ono l'ishi; woru iya gbua l'onu-abata ulo-ekwandzuko. E -mechaa; unwu Eronu egude mee anu ono je ephephee oru-ngweja mgburugburu. ⁹ Onye ono abya agbe l'anu ngweja-egu-guu ono buta anu, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aa-kpo oku nu iya. Eba iya g'o ha be ee-hetagbu; teme l'a gbe le mgboru okpu okpurukpu iya gbujita upfumozu iya l'ophu, bu eka eba aduje ono. Eba, kwechiru iphe-epho iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya be ee-hetafua. ¹⁰ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya; ephe le akpuru iya ono bofuchaa. ¹¹ Onye uke ewota iya je akporu Chipfu oku l'oru-ngweja; kele o bu nri; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu.

¹² "O -buru onye bu egu be o kpu bya egwe ngweja obu; g'onye ono kputakwa iya pho bya l'iphu Chipfu. ¹³ G'onye ono wokwarupho eka byabe egu ono l'ishi; woru iya gbua l'ataphu ulo-ekwandzuko. Unwu Eronu eworu mee ya je ephephee l'oru-ngweja mgburugburu. ¹⁴ Iphe, oo-wofuta l'anu ono gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku bu eba, kwechiru iphe-epho iya; me ophu nokota l'iphe-epho iya. ¹⁵ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ¹⁶ Onye uke ewota iya je akpo oku l'oru-ngweja; g'o buru nri, e gweru ngweja, aakpo oku, mkpo iya du Chipfu ree. Eba anu l'ophu bukota ke Chipfu. ¹⁷ Ekemu-a bu ekemu, a-no; e -shi l'ogbo sweru ogbo l'eka bukpo eka unu bu: Unu ta atajekwa eba-iphe; ozoo mee ya."

4

Ngweja-iphe-eji

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Waa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa: Teke o duru onye meru iphe-eji l'amagama; mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi.

³ "O -buru onye uke, a wuru manu l'ishi meru iphe-eji obu; shi nno meta ikpe-anmanma kpua oha l'ophu; g'onye ono kputakwa oke-eswi, adudu eka iphe mebyiru iya; gude bya ewotaru Chipfu g'o buru ngweja-iphe-eji k'iphe-eji ono, o meru ono. ⁴ G'onye ono kputa oke-eswi ono gude bya l'iphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwandzuko. L'o woru eka byabe oke-eswi ono l'ishi; gbua ya l'iphu Chipfu l'eka ono. ⁵ G'onye uke ono, a wuru manu l'ishi ono haru meta mee oke-eswi ono gude bahu l'ime ulo-ekwandzuko. ⁶ L'o tsee mkpushi-eka le mee ono phee mgbo esaa l'ataphu Chipfu; mbu l'ataphu eka ono, du nsu ono. ⁷ Onye uke ono abya emetakwapho mee anu ono wuru ye le mpu pho, e mobegbaaru l'oru-ngweja unwu-isensu; mbu oru-ngweja ono, no l'ataphu Chipfu l'ulo-ekwandzuko. L'o

pata mee ophu phoduru nu je awuru ye l'okpali oru-ngweja aka eegweje ngweja-akpo-oku, no l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko.

⁸ “L'o bya eheshikota iphe, bu eba, du l'oke-eswi ono, e gude egwe ngweja-iphe-iji ono; mbu eba, kwechiru iphe-epho iya; mekpoo eba, kweru iphe-epho iya ono l'ophu. ⁹ L'o bya abofu iya akpuru iya ephenebo; bya eheshikota iya eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya; ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ¹⁰ Oo egube ono, eeheshije eba l'oke-eswi, e gude egwe ngweja-ehu-guu ono bu g'ee-heshikwapho owa. E-mechaa ya nno; onye uke ono ewota iya je akpoo oku l'oru-ngweja aka eegweje ngweja-akpo-oku. ¹¹ Akpo oke-eswi ono; me anu iya l'ophu; je akpaa l'ishi iya; me aka iya; me okpa iya; waa iphe-epho iya; me nshi iya; ¹² mbu anu eswi ono g'o hakota be oo-gude lufu l'eka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe. G'o gude iya je l'eka e te merwushiduru emerwushi; mbu l'eka aawushiye ntu ono; je akpoo ya oku l'eli ntu ono.

¹³ “Teke o bu l'oo ndu Izurelu l'ophu meru iphe-iji l'amagama; shi nno mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi; obeta o buru l'ephe ta amadu iphe, meru nu; be ikpe nmakwaru phe. ¹⁴ Teke o bukwanu l'iphe, ephe meru be ephe byaru amaru; ge ndu Izurelu kputakwa nwa oke-eswi gude bya l'iphu ulo-ekwa-ndzuko bya egweeru Chileke ngweja-iphe-iji ono. ¹⁵ Ge ndu bu ogerenya ndu Izurelu byabe oke-eswi ono aka l'ishi l'ataphu Chipfu; l'e woru nwa oke-eswi ono gbua l'eka ono. ¹⁶ G'onye uke, a wuru manu l'ishi meta mee oke-eswi ono gude bahu l'ulo-ekwa-ndzuko; ¹⁷ tsee mkpushi-eka le mee anu ono; phee mgbo esaa l'ataphu Chipfu; mbu l'iphu ekwa ono.

¹⁸ “L'o metakwapho mee ono wuru ye le mpu, e moberu l'oru-ngweja; mbu oru-ngweja ono, no l'ataphu Chipfu l'ulo-ekwa-ndzuko ono. L'o pata mee ono ophu phoduru nu je awuru ye l'okpali oru-ngweja aka eegweje ngweja-akpo-oku, bu ophu no l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. ¹⁹ Eba anu ono l'ophu be oo-heshikota kpoo oku l'oru-ngweja ono. ²⁰ Oo epho g'o meru oke-eswi ono, e gude gwee ngweja-iphe-iji ono bu g'oo-mekota oke-eswi owa-a. Oo egube ono bu g'onye uke ono e-shi pfuaru phe ugwo iphe-iji obu, ephe meru obu; k'ophu aa-gukwanuru phe nvu. ²¹ L'o pata anu oke-eswi ono gude lufu l'azu aka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe je akpoo oku g'a kpuru oke-eswi k'ivuzo pho. Ono aburu ngweja-iphe-iji oha l'ophu.

²² “O -buru onye-ishi meru iphe-iji l'amagama; mbu mee iphe, Chipfu, bu Chileke iya turu ekemu su g'e te emeshi; be ikpe nmaakwaru onye obu. ²³ O -buru l'iphe-iji ono, o meru be e meru; o maru; iphe, oo-wota bu mkpi, adudu aka iphe mebyiru iya g'o buru ngweja iya. ²⁴ L'o byabe mkpi ono aka l'ishi woru iya gbua l'eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku l'ataphu Chipfu. O kwa ngweja-iphe-iji be o bu. ²⁵ G'onye uke tsee mkpushi-eka le mee anu ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja aka eegweje ngweja-akpo-oku. L'o bya eworu mee ono, phoduru nu ono wuru ye l'okpali oru-ngweja obu. ²⁶ Eba anu ono l'ophu be oo-heshikota kpoo oku l'oru-ngweja; g'a kpuru ke ngweja-ehu-guu pho. Onye uke eshi nno pfua ugwo iphe-iji obu, onye ono meru obu; g'eeshi nno gukwanaaru onye ono nvu l'iphe-iji iya obu.

²⁷ “O -buru l'o duru onye Izurelu mmanu ozo, meru iphe-iji l'amagama; mbu mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi; be ikpe nmaakwaru

onye obu. ²⁸ Ọ -buru l'iphe-eji ono, o meru ono be e meru; ọ maru; iphe, oo-wota bu nyee egbu, adudu eka iphe mebyiru iya; g'ọ buru ngweja k'iphe-eji ono, o meru ono. ²⁹ G'ọ byabe eka l'ishi anu ono; woru iya gbua l'eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku. ³⁰ G'onye uke tsee mkpushi-eka le mee anu ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku. L'ọ bya eworu mee ono, phoduru nu ono wuru ye l'okpali oru-ngweja obu. ³¹ L'ọ bya eheshikota eba, no l'anu ono; mbu egube ono, eemeje ke ngweja-ehu-guu ono. Onye uke akpo ya oku l'oru-ngweja; g'ọ buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree; g'o shi nno pfua ugwo iphe-eji, onye obu meru; k'ophu aa-gukwanuru iya nvu.

³² “Teke ọ bu aturu be onye ono gude bya anunu ke ngweja-iphe-eji obu; g'onye ono gudekwa ada aturu, adudu eka iphe mebyiru iya. ³³ G'ọ wokwarupho eka byabe l'ishi anu ono; woru iya gbua; g'ọ buru ngweja-iphe-eji. Eka ọo-nodu gbua ya bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku. ³⁴ G'onye uke tsee mkpushi-eka le mee anu ono tee le mpu ono, e mobegbaaru l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku. L'ọ bya eworu mee ono, phoduru nu ono wuru ye l'okpali oru-ngweja obu. ³⁵ L'ọ bya eheshikota eba, no l'anu ono; mbu egube ono, eemeje ke ngweja-ehu-guu ono. Onye uke akpo ya oku l'oru-ngweja; g'ọ buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree; g'o shi nno pfua ugwo iphe-eji, onye obu meru; k'ophu aa-gukwanuru iya nvu.”

5

Iphe, bu nemadzu -mee ya; l'o gwee ngweja-iphe-eji

¹ “Ọ -buru le nemadzu meru iphe-eji; kele ọ humaru iphe, nwuru nu; ozoo l'e meru ọ maru iphe, nwuru nu; a raaru iya oha arara g'onye humaru nu bya agbaa ekebe; ophu o jeduru agba ekebe obu; be ejo-iphe ono, o meru ono tukowaru onye ono l'ishi.

² “Ozoo l'ọ duru onye denyiru eka l'iphe, aaso nsọ; mbu l'iphe, du g'odzu anu-egbudu, aaso nsọ; ozoo l'ọ odzu iphe-edobe, aaso nsọ; ozoo l'odzu iphe, akpu wuruwuru l'ali, aaso nsọ; be onye obu buakwaa onye aaso nsọ; m'obeta ophu ọ to madu l'o denyiru iya eka; be ọ buakwaa onye ikpe nmaru.

³ “Ozoo l'o denyiru eka l'iphe, aaso nsọ, shi nemadzu l'ehu; g'iphe, aaso nsọ obu aduhabe, bu iphe, emeje ge nemadzu buru onye aaso nsọ; m'obeta ophu ọ madu l'o denyiru iya eka; be ọo-bukwaru onye ikpe nmaru me ọ maerupho.

⁴ “Onye ariduru iphe oriri; ọ pfu-bilhuepho ria angu su le ya e-me iphe; m'ọ bu iphe, du ree; m'ọ bu ejo iya; ọ to dukpodaa m'obeta ọ buru egube gunu be onye obu riru angu ememe; l'ebe o vuadaru uzo ria ya oriri; be ikpe nmaakwaru iya; m'ọ maerupho.

⁵ “Ọ -buru l'ọ duru onye meru iphe-a, a gushiru-a; shi nno mee; ikpe nma iya; g'onye ono pfukwaa iphe, o meru. ⁶ G'onye ono, mesweru nu ono shi l'eka egbu iya me aturu iya doru; kputa ada aturu; ozoo ada egbu bya anu Chipfu g'ọ buru ngweja-iphe-eji. Onye uke eshi nno pfua ugwo iphe-eji obu, onye ono meru obu.

⁷ “Ọ -buru l'eka onye obu te erwuduru le nwaturu; l'o wotaru Chipfu ndo labo; ozoo kparaka labo k'iphe-eji ono, o meru ono. Ge nanu bu ke ngweja-iphe-eji; ophuu aburu ke ngweja-akpo-oku. ⁸ G'onye ono chiru unwu-enu ono je achie onye uke. Onye uke ono evuru uzo gwee ophu bu ngweja-iphe-eji. Ọo-swikwo iya olu; ole g'o to bufukwa iya ishi. ⁹ L'o meta

mee ngweja-iphe-eji ono phee lẹ mgbureku oru-ngweja ono; haa mee ya ophu phoduru nu g'ọ lwashia l'okpali oru-ngweja ono. Ọ kwa ngweja-iphe-eji be ọ bu. ¹⁰ L'ọ bya eworu enu k'ẹbo gwee ngweja-akpo-oku; mee ya g'eemeje iya; shi nno gude iya pfa ugwo iphe-eji, onye obu meru; l'a guaru iya nvu.

¹¹ “Ole ọ -bukwanuru l'onye ono be ta adudu ike gbata ndo labo; ozoo kparaka labo; g'onye ono wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'ọ buru ngweja-iphe-eji k'iphe-eji ono, o meru. G'o to yekwa iya manu; ophu o yekwa iya unwu-isensu; kele ọo ngweja-iphe-eji be ọ bu. ¹² G'onye ono gude iya wojeru onye uke. G'onye uke hata iya ophu jiru mkpoji-eka g'ọ nochia enya ngweja ono; l'ọ kpo ya oku l'eli oru-ngweja; l'eli ngweja, aakpo oku anu Chipfu; kele ọo ngweja-iphe-eji. ¹³ Ọ buru; e -mee ya nno; l'ọ buru iya bu l'onye uke apfa ugwo iphe-eji, onye obu meshiru; l'a guaru iya nvu. Iphe-ngweja ono ophu phoduru nu aburu k'onye uke ono; egube eemeje ke ngweja-nri ono.”

Ngweja-apfu-ugwo

¹⁴ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁵ “O -duru onye mesweru iphe; mbu l'o meru iphe-eji l'amagama; ophu ọ nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nu; g'onye ono shi l'eka egu iya me aturu iya doru; kputa ebili, adudu eka iphe mebyiru iya; bya anu Chipfu g'ọ buru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa erwa shekelu k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. Ọo ngweja-apfu-ugwo be ọ bu. ¹⁶ G'onye ono mezia iphe ono, o mesweru ono; kele ọ to nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nu; l'o yekwaka iya pho oke lanu l'uzo ise l'iphe ono; tuko iya chiru nu onye uke. Onye uke ono egude ebili pho gwee ngweja-apfu-ugwo; shi nno pfa ugwo iphe-eji, onye ono meru; l'a guaru iya nvu.

¹⁷ “O -duru onye meru iphe-eji; mbu l'o meru iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te mejeshi; m'obeta ophu ọ madu; be ikpe nmaakwaru iya; teme ejo iphe ono tukoru onye ono l'ishi. ¹⁸ G'onye ono shi l'eka egu iya me aturu iya doru; kputakwa ebili, adudu eka iphe mebyiru ya; g'ọ buru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa mkpola-ochaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. G'ọ nu iya onye uke g'ọ gude iya pfa ugwo amagama ono, bu iphe ono, o meru; ophu ọ madu ono; l'a guaru iya nvu. ¹⁹ Ọ kwa ngweja-ikpe-anmanma be ọ bu; kele ikpe nmaru onye ono l'iphe Chipfu.”

6

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² “O -duru onye meru iphe-eji; shi nno meswee Chipfu; mbu l'ọ dzuru nemadzu ibiya uka l'iphe, a nuru iya su g'ọ dobe; ozoo g'ọ leta enya; ozoo l'ọ naru nwibe iya nfu; ozoo l'ọ riru nwibe iya urwu; ³ ozoo l'ọ turutaru iphe, tuphahuru etuphahu; ophu o kwedu le ya humaru iya; ozoo l'onye ono kpapyaberu iphe, o meru gua enwa; ozoo l'onye ono meru iphe, dugbaa egube ono; shi nno mee iphe-eji; ⁴ onye ono, meru iphe-eji ono; shi nno meta iphe, ikpe nmaru iya; bu iphe, oo-me bu g'ọ wolata iphe, ọ nataru le nfu; m'ọ bu ophu o ritaru l'urwu; m'ọ bu ophu a nuru iya g'ọ leta enya; o ria ya; m'ọ bu iphe onye ozo, tuphahuru nu; ọ turuta iya; ⁵ m'ọ bu iphe, dugbaa egube ono, o meru; ọ kpapyabe iya gua enwa. G'onye ono pfukwaa ugwo iphe ono g'ọ ha; teme l'ọ wotafua ophu ha g'e kee iphe ono uzo ise; tukobe iya woru nu onye nwe iphe ono. Mboku, ọo-tuko iphemiphe ono nu bu mboku ono, oo-gude ngweja-apfu-ugwo gude bya anu ono. ⁶ Ngweja-apfu-ugwo, oo-gweru Chipfu be oo-wotaru onye uke. G'o shi l'eka egu iya me

aturu iya dōru kpūta ebili, adūdu ẹka iphe mebyiru iya. G'e gudekwa mkpola-ọchaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. ⁷ Onye uke ono eshi ẹgube ono nōdu l'atatiphu Chipfu pfa ụgwo iphe-ẹji, onye ono meru; l'a ụkotaru iya nvu l'iphemiphe ono, o meru; ikpe iya nmaru iya ono."

Ngweja-akpo-oku

⁸ Noo ya; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ⁹ "Waa ekemu ị-turu Erōnu yee unwu iya bu ọwa: Ekemu ọwa-a bu ke ngweja-akpo-oku be a tu-doru iya su: Ge ngweja-akpo-oku nokotajekwa l'oku, du l'oru-ngweja enyashi ophu; jasụ ge nchi bōhu. Oku, nō l'oru-ngweja ono enwue ya pho l'eli. ¹⁰ Teke o rwuru l'utsu; g'onye uke ono chita uwe iya ono yee; mbu uwe ono, e meru l'oghu ọchaa ono. L'o chitakwapho nwiba pho yeada l'ime ehu. L'o bya ekpota ntụ, shi le ngweja-akpo-oku ono, bu ophu oku kepyashiru l'oru-ngweja ono; je asube le mgbureku oru-ngweja ono. ¹¹ L'o bya eyefu uwe iya ono; bya achita uwe ozo yee; pata ntụ ono lufu l'azu ẹka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe; je asube l'eka e merwuduru emerwu. ¹² G'oku ono, nō l'oru-ngweja ono nwuekwapho g'oonwu l'eli iya; g'e te menyikwa iya emenyi. G'onye uke yejekwa iya nku l'utsu mbokumboku. L'o bya eworu anu ngweja-akpo-oku doo giriri l'eli iya; l'o kpokwapho eba, shi l'anu ngweja-ehu-guu oku l'eli iya. ¹³ G'oku ono nwujeepho l'eli oru-ngweja ono mkpurumkpuru; g'o to nyihujekwa anyihu."

Ngweja-nri

¹⁴ "Waa ekemu le g'ee-gudeje egwe ngweja-nri baa: Oo unwu Erōnu anoduje l'iphu Chipfu gwee ngweja ono; l'iphu oru-ngweja ono. ¹⁵ G'onye uke hata ukpokutu ereshi ono, a gworu le manụ ono ophu jiru mkpoji-eka; wotakwapho iphe, bu unwu-isensu, e yeru le ngweja-nri ono; je akpo oku l'oru-ngweja ono g'o nochia enya ngweja ono; buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁶ E -mechaa; ge Erōnu yee unwu iya ria ophu ghuduru nu; ole g'ephe te eyekwa iya iphe, ekoje buredi; teme g'eka ephe a-nodu ria ya bukwaru eka du nsọ. G'ephe nodukwa l'oma-unuphu ulo-ekwandzukọ ria ya. ¹⁷ G'e te eyekobejekwa iya iphe, ekoje buredi; me a -nodu eghe iya. Ono be mu nuru phe g'o buru oke iya nkephe le ngweja, aakpo oku ono. O kakota nsọ ge ke ngweja-iphe-ẹji; waa ke ngweja-apfu-ugwo. ¹⁸ Onyemonye, bu nwoke l'oshilokpa Erōnu be e-rije iya nu. O buru g'ee-meje iya bu ono jasụ l'ojejeje l'ogbo unu; mbu g'ee-meje iphe, bukpo ngweja, aakpo oku anu Chipfu. Onyemonye, denyiru eka le ngweja ono a-dukwa nsọ."

¹⁹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁰ "Owa-a bu ngweja, oshilokpa Erōnu e-gudeje gweeru Chipfu mboku, a wuru iya manụ l'ishi: Iphe, ephe e-gudeje bu nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'o buru ngweja-nri ono, eegweje mkpurumkpuru ono. Nkerabo iya be eegwe l'utsu; nkeru-ebo iya ophu buru l'uzenyashi. ²¹ G'e ye iya le mbeji; gwoo ya le manụ ree; woru iya ghee egheghe pabata. L'i bya eworu iya gwepnyashia egwepnyashi; gude bya egweeru Chipfu; g'o buru ngweja-nri, mkpo iya du Chipfu ree. ²² O buru onye ono, bu oshilokpa Erōnu ono, a wuru manụ g'o nochia enya iya buru onye uke ono be e-gwe ngweja ono l'onwiya. Iphe ono bu iphe, a toru okpa iya g'e meje iya jasụ l'ojejeje. G'a kpokotajekwa iya oku g'o ha. ²³ Mbu l'iphe, bukpo ngweja-nri, onye uke gweru be aa-kpo oku l'ophu; g'e te rikwa iya eriri."

Ngweja-iphe-ẹji

²⁴ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sụ iya: ²⁵ “Waa iphe, iipfuru yeru Eronu yee unwu iya baa: O waa bụ ekemu ke ngweja-iphe-iji. Oo l'eka ono, eegbuje anụ e gude egwe ngweja-akpo-oku ono bukwapho eka ee-gbuje anụ, e gude egwe ngweja-iphe-iji; mbụ l'aa-noduje l'ataphu Chipfu gbuja anụ obu. O kwa ngweja, dū nsọ shii be o bụ. ²⁶ G'onye uke, bụ iya gweru ngweja-iphe-iji ono rikwaa ya. Oo l'eka dū nsọ be oo-nodu ria ya. Eka oo-nodu ria ya bụ l'oma-unuphu ulo-ekwa-ndzuko. ²⁷ Onyemonye, denyiru eka l'anụ ono a-dukwa nsọ. O -buru le mee anụ ono daru l'uwe; g'a nodukwa l'eka dū nsọ saa uwe obu. ²⁸ O -buru ite, a kpuru l'urwa be e gude shia anụ ono; g'a tukpokwaa ite ono; teke o bụ ite-igwe; g'e huchakwaa ya ehucha; teme l'a saa ya asasa. ²⁹ Ndu bụ nwoke le ndibe onye uke g'ephe ha l'e-rikota iya. O kwa ngweja, dū nsọ shii be o bụ. ³⁰ Ole-a; g'e te rikwa anụ ngweja-iphe-iji, bụ ophu e gude mee ya woba l'ulo-ekwa-ndzuko g'e gude pfua ugwo iphe-iji l'eka-du-nsọ. G'a kpokotakwa iya oku.”

7

Ngweja-apfu-ugwo

¹ “O waa bụ ekemu ke ngweja-apfu-ugwo. O kwa iya bụ ngweja, dū nsọ shii. ² Oo l'eka eegbuje anụ, e gude egwe ngweja-akpo-oku be ee-gbuje anụ, e gude egwe ngweja-apfu-ugwo. L'e phee mee ya l'oru-ngweja mgburugburu. ³ Eba anụ ono l'ophu be ee-gude gwekotaru Chileke; mbụ eba, shi l'upfumodu iya; me ophu kwechiru iphe-epho iya; ⁴ waa akpuru iya ephenebo; yee ebà, no l'uzo ose iya; waa anya iya be aa-tuko yee akpuru iya pho wota. ⁵ G'onye uke tukokwa iya kpo oku l'oru-ngweja; g'o buru ngweja, aakpo oku anụ Chipfu. O kwa ngweja-apfu-ugwo be o bụ. ⁶ Iphe, bukpo onye bụ nwoke le ndu bụ uke l'e-rije iya. O buru l'eka dū nsọ be aa-noduje ria ya; noo kele o bụ ngweja, dū nsọ shii.

⁷ “G'o bukwarupho egube ono, a turu onu g'e meje iphe ngweja-iphe-iji ono bụ g'ee-meje ke ngweja-onye-ikpe-nmaru. O buru onye uke, gude iya apfu ugwo iphe-iji ono be e-nweru iya nu. ⁸ O buru onye uke, gweru nemadzu ngweja-akpo-oku be e-nworu akpo iya. ⁹ Iphe, bụ ngweja-nri, e gheru le ntụ-oku; ozoo ophu e shiru l'ite; ozoo ophu e gheru le mbeji bukwaa onye uke, gweru iya nu nwe iya. ¹⁰ Teme iphe, bukpo ngweja-nri ophu a gworu le manụ; me k'okponku; tukokwarupho bukotaru k'unwu Eronu g'ephe ha. G'ephe kejekwa iya enya nhamunha.”

Ngweja-ehu-guu

¹¹ “O waa bụ ekemu ke ngweja-ehu-guu, nemadzu gude bya anụ Chipfu. ¹² O -buru l'onye obu anụ iya g'o gude iya kele Chipfu ekele; be iphe, onye ono e-gude tsoru iphe ngweja ono bụ akara, a gworu le manụ; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa echa-mbekee, e meru manụ; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu ereshi, a gworu le manụ rengurengu. ¹³ Iphe oo-gweru yekobe le ngweja-ehu-guu ono, o gude ekele Chipfu ono bụ akara, e yekoberu iphe ekoje buredi. ¹⁴ L'ooshije le ngweja ono wota ngguru akara lanu l'iphe ngweja ono iche iche woru gwee g'o buru ngweja, e gweru nu Chipfu. O buru onye e-ri iya nu bụ onye uke ono, pheru mee ngweja-ehu-guu pho. ¹⁵ Anụ ngweja-ehu-guu ono, o gude bya ekele Chipfu ekele ono be aa-takota le mboku, a nuru iya Chipfu. G'o to dukwa ophu aa-ha g'o kwaa akwakwa futu utsu.

¹⁶ “Ole ọ -bụkwanuru lẹ ngweja onye ọbu bụ ngweja, o gude eme iphe, o riburu angu ememe; ọzoo ngweja, ọ tūru obu iya onyo abya egwegwe; l'a taa anụ ono mbọku, a nūru iya. Ọ -būru l'a ta tagbuduru iya; g'a tafufua ya lẹ nchitabọhu iya. ¹⁷ Teke ọ bụ l'ọ phọdukwarupho lẹ mbọku k'eto; g'a kpọo ya ọku. ¹⁸ Ọ -būru l'ọ dūru anụ ngweja-ẹhu-guu ono ọphu a taru lẹ mbọku k'eto bẹ aa-jikakwa ngweja ọbu; ọphu aaguduru iya eyeru onye gweru iya nū. Ọo-būru ẹbyi bẹ o meru; tẹme onye rikwanuru iya nū bẹ ejo-iphe, o meru a-tu-koru l'ishi.

¹⁹ “Anụ ono ọphu rwuru l'iphe, aasọ nsọ; g'a ta takwa iya atata; g'e wokwaru iya kpọo ọku. Ole ọ -bụkwanuru l'ọo anụ ọzo; g'onye a ta sọdu nsọ taa ya. ²⁰ Ọ -dūru onye aasọ nsọ, taru anụ ngweja-ẹhu-guu kẹ Chipfu; g'e bufukwa iya lẹ ndu nkiya. ²¹ Ọ -bụkwarupho l'ọ dūru onye denyiru ẹka l'iphe, aasọ nsọ; dū g'iphe, aasọ nsọ, shi nemadzū l'ẹhu; ọzoo anụ, aasọ nsọ; ọzoo iphe ọzo, bụgbaa iphe, aasọ nsọ; o -mechaa bya ataa anụ ono, e gude gweeru Chipfu ngweja-ẹhu-guu ono; g'e bufukwa onye ọbu lẹ ndu nkiya.”

²² Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sū iya: ²³ “Pfuaru ndu Ízurelu sū phẹ-a: Unu ta adukwa ẹba iphe, unu a-tajẹ, dū g'ẹba eswi; ọzoo ẹba aturu; ọzoo ẹba egbu. ²⁴ Teke ọ bụ ẹba-anụ, nwuhuru l'onwiya; ọzoo ọphu anụ-egbudu gburu bẹ ọ -dū unu ree; unu gudejekwa iya mee iphe; ọle g'unu ba tsokwa iya ọnu. ²⁵ Iphe, bụ onye taru ẹba-anụ, e gude gwee ngweja, aakpọ ọku anụ Chipfu; g'e bufukwa iya lẹ ndu nkiya. ²⁶ Obetakpọo unu laa awe je eburu; unu te erijekwa mee-iphe; mbū mee ẹnu; ọzoo mee anụ. ²⁷ Onye riru mee-iphe; unu bufukwa onye ono lẹ ndu nkiya.”

²⁸ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sū iya: ²⁹ “Pfuaru ndu Ízurelu sū phẹ-a: Onye gude ngweja-ẹhu-guu abya egweru nū Chipfu; g'o wotakwa ẹka iya ọphu rwuberu Chipfu gweeru iya; ³⁰ mbū g'o gude ẹka iya wota ngweja, aa-kpọ ọku nū Chipfu. L'o wota ẹba iya; waa ndú iya bya anụ Chipfu; woru ndú iya ono maa amama l'iphu Chipfu g'ọ buri ngweja-amama. ³¹ Onye uke ewota ẹba iya ono kpọo ọku l'ọru-ngweja. Ole ndú iya bụ kẹ Eronu yẹe unwu iya. ³² G'unu kwata ụtapfu ọkpa ẹkutara anụ ngweja-ẹhu-guu unu ono woru nū onye uke ono g'ọ buri utu, a tūru iya. ³³ Unwu Eronu onye ọphu gude mee anụ ono; yẹe ẹba iya je egwee ngweja-ẹhu-guu ọbu bẹ aa-nū ụtapfu ọkpa ẹkutara iya ono g'ọ buri oke iya nkiya; ³⁴ kele mu shiwaa lẹ ngweja-ẹhu-guu ono, ndu Ízurelu egwejeru nū mu ono wota ndú iya ono, aamajẹ amama ono; yẹe ụtapfu iya ono, a tūru l'utu ono; woru nū Eronu yẹe unwu iya; g'ọ buri okiphe, ẹphe e-ketajẹ l'ẹka ndu Ízurelu jasū l'ojeje. ³⁵ Ọwaa bụ okiphe, shi lẹ ngweja, aakpoje ọku anụ Chipfu, bụ ọphu e doberu g'a nūje Eronu yẹe unwu iya; eshi mbọku, a hofutaru phẹ iche; g'ẹphe buri ndu-uke jejeru Chipfu ozi. ³⁶ Mbọku ono, a wuru phẹ manū l'ishi ono bẹ Chipfu tūru ekemu sū gẹ ndu Ízurelu nūje phẹ ẹka ono g'ọ buri okiphe phẹ; tẹme ọ bụkwarupho g'aa-nūje iya unwu phẹ bụ ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo jasū l'ojeje.”

³⁷ Ọo ekemu-a bẹ ee-tsoje mẹ a -nọdu egwe ngweja-akpọ-ọku; waa ngweja-nri; waa ngweja-iphe-ẹji; waa ngweja-apfū-ugwo; waa ngweja, e gude eme nemadzū g'ọ buri onye uke; waa ngweja-ẹhu-guu; ³⁸ bụ iya bụ ekemu ono, Chipfu tūru nū Mosisu l'úbvú Sayinayi lẹ mbọku ono, ọ sūru gẹ ndu Ízurelu wotaru yẹbe Chipfu ngweja l'echiegu Sayinayi ono.

8

Edobe ndu-uke nsọ
(*Awu 29:1-37*)

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu; sụ iya: ² “Duta Erọnu yee unwu iya; l'ị chita uwe ndu-uke ono; bya ewota manụ awụ l'ishi ono; l'ị kpụta oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji ono; waa ebili labo ono; bya apata nkata buredi ono, e yeduru iphe, ekoje buredi ono. ³ L'ị bya ekuko ndu Ízurelu g'ephe ha g'ephe dzukobe l'onu-abata ulo-ekwanndzuko.”

⁴ Tọbudu iya bụ; Mosisu bya emekota gę Chipfu ziru iya g'o mee; ndu Ízurelu bya edzukobe l'onu-abata ulo-ekwanndzuko. ⁵ Mosisu bya asu ndu Ízurelu ono: “Wakwa iphe, Chipfu suru g'e mee baa.”

⁶ Mosisu bya eduta Erọnu; yee unwu iya lufuta; bya egude mini wụa phezhu. ⁷ O wota uwe ime-zhu ono yee Erọnu; bya egude ekwa-atubuta-l'upfu ono kebuta iya. O bya ewota uwe mgbalanu ono yepyabe iya; bya ewota uwe-ukuvu ono yechite l'uwe mgbalanu ono; gude werere ekwa ono, ee-gude tu-buta uwe-ukuvu ono l'upfu ono; gude tu-buta iya. ⁸ O wota uwe-okpoma ono yekwaa ya pho; bya ewota ido Urimu; waa Tumimu ye l'uwe-okpoma ono. ⁹ O bya eworu okpulichie-ekwa ono kpube iya; bya eworu iphe ono, du g'okwekpu, e meru le mkpola-ododo ono; mbu okpu ono, du nsọ ono; libe l'okpulichie-ekwa ono l'uzo atatiphu, bu iya bu gę Chipfu turu Mosisu ekemu su g'o mee ya.

¹⁰ Noo ya; Mosisu bya ewota manụ awụ l'ishi obu; bya awukota l'ulo-ekwa ono; me iphemiphe, nokota iya nu; shi nno mee ya; o dukota nsọ. ¹¹ O meta manụ ono phee mgbo esaa l'oru-ngweja ono; mekpoo ngwa iya g'o ha; mekpoo eze gbanugbanu ono; yee okpa iya; shi nno mee ya; o dukota nsọ. ¹² O bya ewota manụ awụ l'ishi ono wụa Erọnu l'ishi gude mee ya; o du nsọ. ¹³ No iya; Mosisu byakwapho bya eduta unwu Erọnu futa; bya eworu uwe mgbalanu yee phe; bya egude ekwa-atubuta-l'upfu webegbaa phe; bya ewota okpu ndu-uke kpubegbaa phe l'ishi, bu iya bu gę Chipfu turu Mosisu onu g'o mee ya.

¹⁴ O bya akputa oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji ono bya; Erọnu yee unwu iya woru eka byabe oke-eswi ono l'ishi. ¹⁵ Mosisu woru oke-eswi ono gbua; bya emeta mee ya gude mkpushie-eka iya tee ya le mpu, nogbaa l'oru-ngweja ono; shi nno swafu nturuwu, du iya nu. O woru ophu ghuduru nu wụa l'okpali oru-ngweja ono; gude mee ya; o du nsọ; pfua ugwo iphe-eji; shi nno swafu nturuwu, du iya nu. ¹⁶ Mosisu bya eheshikota eba, no l'iphe-epho iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephebebo; yee eba, nokota iya nu; woru kpo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁷ O buru anu oke-eswi ono; waa akpo iya; yee nshi iya be o gude je akpo oku l'azu eka ndu Ízurelu kpoberu ulo-ekwa phe, bu iya bu gę Chipfu suru Mosisu g'o mee ya.

¹⁸ O bya akputa ebili ono, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono; Erọnu yee unwu iya bya eworu eka byabe ebili ono l'ishi. ¹⁹ Mosisu gbua ebili ono; nakobe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgburaku oru-ngweja ono mgburugburu. ²⁰ O gbubushia anu ebili ono mkpirikpu mkpirikpu; mbu Mosisu; bya eworu ishi iya yee mkpirikpu mkpirikpu iya ono; me eba iya kpokota oku. ²¹ O gude mini saa iphe-epho iya; waa eka iya; yee okpa iya

asasa; bya atuko anu ebili ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; o buru ngweja-akpo-oku, a nuru Chipfu; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du iya ree, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu ekemu g'o mee ya.

²² O bya akputa ebili ophuu. Ebili k'ono bu ophu ee-gude mee Eronu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. Eronu yee unwu iya je eworu eka byabe iya l'ishi. ²³ Mosisu gbua ebili k'ono; haru mee ya meta; tee Eronu l'atakpanchi ekutara; me le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. ²⁴ Mosisu dufutakwapho unwu Eronu; bya etekwa phe pho mee ono l'atakpanchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. Mosisu bya eworu mee ono phedzuru le mgbureku oru-ngweja ono mgburugburu. ²⁵ O bya eheta eba iya; hetachaa eba, du l'upfumodzu iya; waa ophu nokota l'iphe-ephe iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nokota iya nu; wota utapfu okpa ekutara iya tukwase iya. ²⁶ O je le nkata ono, e yeru buredi ono, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, no l'ataphu Chipfu ono; bya ahata ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gworu le manu ghee ono; waa echa-mbekee lanu. O wota iya yekobe l'eba iya pho; yee utapfu okpa ekutara iya pho. ²⁷ O tuko iphemiphe ono g'o ha dee Eronu yee unwu iya l'eka; ephe bya eworu iya maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁸ Mosisu bya anata phe iphemiphe ono; tuko yele ngweja-akpo-oku pho kpoo oku l'oru-ngweja ono; o buru ngweja, e gude mee nemadzu g'o buru onye uke; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du iya ree. ²⁹ O wotakwapho ndu iya, bu iya bu oke, a heru Mosisu l'ebili ono, e gude mee Eronu phe g'ephe buru ndu-uke ono; makwapho amama l'iphu Chipfu; g'o buru ngweja-amama, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu l'ekemu g'o mee ya.

³⁰ Noo ya; Mosisu bya emeta manu awu l'ishi ono; bya emetakwapho mee ono, no l'oru-ngweja ono; bya eworu phe Eronu yee unwu iya l'ehu; waa l'uwe phe. Oo ya bu; o mee Eronu yele uwe iya; waa unwu iya yele uwe nkephe; ephe tuko dukota nsu.

³¹ Mosisu su Eronu yee unwu iya: "Unu je eshia anu ono l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. Unu anodu l'eka ono taa ya; yele buredi ono, no le nkata ono, e yeru ngweja, e gude mee unu g'unu buru ndu-uke ono, bu iya bu iphe, mu turu ekemu su ge Eronu yee unwu iya riye. ³² Anu ono yee buredi ono ophu phoduru nu be unu e-woru je akpoo oku. ³³ Unu ta tugbukwa l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono jasu unu anorwua ya ujiku esaa; mbu jasu l'e meghee k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono; noo kele oo ujiku esaa ono be ee-gude mekota k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono. ³⁴ Iphe, e meru ntanu-a bu iphe, Chipfu turu ekemu su g'e mee; gude pfua ugwo iphe-ephe, unu meru. ³⁵ Noo g'o gude unu je l'anodu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko eswe l'enyashi noo ya ujiku esaa; shi nno mee iphe, Chipfu suru g'e meje; g'onwu te egbu unu; kele o kwa g'a turu mu ekemu iya bu ono."

³⁶ Noo ya; Eronu yee unwu iya mekota iphe, Chipfu shi l'onu Mosisu su g'ephe mee.

9

Ndu uke awata eje ozi phe

¹ O be le mboku k'esato; Mosisu kua Eronu; yee unwu iya; waa ndu bu ogerenya Izurelu. ² O su Eronu-a: "Kputa nwa oke-eswi, ii-gude gwee ngweja-iphe-ephe; yee ebili, ii-gude gwee ngweja-akpo-oku; mbu ophu

adudu ẹka iphe mebyiru iya; kpuru iya bya l'iphu Chipfu. ³ Pfuaru unwu Ízurelu sù phẹ: Unu kputa mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-iji; unu akputa nweswi yee nwaturu; ephenebo a-bucharu ophu nowaru mgbarapha; ophu o dudu ẹka iphe mebyiru iya; gude je g'e gwee ngweja-akpo-oku. ⁴ Unu akputakwapho oke-eswi; waa ebili, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu; g'e gude gwee ngweja l'iphu Chipfu; mekwapho ngweja-nri, a gworu le manu; kele ntanu-a be Chipfu e-goshikwa unu onwiya."

⁵ Epe gweta iphe ono, Mosisu gushiru ono; bya l'iphu ulo-ekwandzuko. Iphe, bukpo ndu Ízurelu l'ophu wuritaru bya akuru l'iphu Chipfu. ⁶ Noo ya; Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee baa; ge ya egoshikwanu unu odu-biribiri iya." ⁷ Tobudu iya bu; Mosisu su Eronu: "Tugbua je l'oru-ngweja je egwee ngweja-iphe-iji ngu obu; yee ngweja-akpo-oku ngu obu; gude pfuaru onwongu ugwo iphe-iji; yee ugwo iphe-iji ndu Ízurelu. Gwee ngweja ono gude pfua ugwo iphe-iji phe, bu iya bu ge Chipfu pfuru su g'e mee ya."

⁸ Noo ya bu; Eronu bya eje l'oru-ngweja ono; je egbua nwa oke-eswi ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-iji nkiya ono. ⁹ Unwu iya bya apataru iya mee nwa oke-eswi ono. O gude mkpushi-eka meta mee ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja ono; bya eworu mee ono ophu phoduru nu; wuru ye l'okpali oru-ngweja ono. ¹⁰ O bya eworu eba-anu ono, o gude gwee ngweja-iphe-iji ono; waa akpuru iya ephenebo; waa anya iya; kpoo oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya ono. ¹¹ Anu iya; waa akpo iya be o kporu oku l'azu eka ndu Ízurelu kpoberu ulo-ekwa phe ono.

¹² Eronu bya akputa anu ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono gbua. Unwu iya bya apataru iya mee anu ono; o bya ephepee ya l'oru-ngweja ono mgburugburu. ¹³ Epe haa anu ngweja-akpo-oku ono nanu nanu nu iya; epe nuchaa ya; nu iya me ishi iya; o toko iya g'o ha kpoo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁴ O gude mini saa iphe-epho iya; waa eka iya; waa okpa iya asasa; bya akpokwaa ya pho oku l'eli ngweja-akpo-oku ono, nohawa l'oru-ngweja ono.

¹⁵ Eronu gwefuta iphe ngweja ndu Ízurelu; kputa egbu ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-iji nkephe ono gbua; gude iya gwee ngweja-iphe-iji; egube ono, o gweru ke mbulembu pho. ¹⁶ O bya akputa anu ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono; bya egude iya gwee ngweja obu g'a turu onu su g'e meje iya. ¹⁷ O wotakwapho ngweja-nri ono; bya ahata iya ophu jiru mkpoji-eka; kpoo ya oku l'oru-ngweja; a -gufukwaro ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu. ¹⁸ O bya egbua oke-eswi pho; yee ebili pho; gude gweeru ndu Ízurelu ngweja-ehu-guu. Unwu iya pataru iya mee anu ono; o nata iya phepee oru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁹ Epe wotakwaru iya pho eba oke-eswi ono; yee k'ebili ono; mbu eba, shi l'upfumodzu iya; waa eba, kwechiru iphe-epho iya; waa akpuru iya ephenebo; waa anya iya. ²⁰ Epe woru eba-anu ono tukobe le ndu iya. Eronu bya eworu eba ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; ²¹ ole ndu iya ono; waa utapfu okpa ekutara iya; be o woru maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama, bu iya bu ge Mosisu suru g'e mee ya.

²² Tobudu iya bu; Eronu chilia eka imeli l'uzo eka ndu Ízurelu no; bya agoru onu-oma nu phe; bya eshi l'eka o shi egwe ngweja-iphe-iji pho; yee ngweja-akpo-oku pho; me ngweja-ehu-guu pho; nyizeta. ²³ Mosisu yee Eronu toko bahu l'ime ulo-ekwandzuko ono. Epe futaeppo; epe goru

onu-oma nū ndu Ízurelu; Chipfu goshi ndu ono l'ophu ogbunwɔ̄inwii ya. ²⁴ Oku shi l'iphu Chipfu daa bya ekee ngweja-akpo-oku ono; yee eba ono, no l'eli oru-ngweja ono. Ndu Ízurelu hūmaepho iphe ono, nwuru nū ono; ephe tushia uzu ehu-utso; bya adakota kpurumu woru iphu bubechaa l'ali.

10

Anwuhu Nadabu yee Abihu

¹ Unwu Eronu, bu Nadabu; yee Abihu wotachaa iphe, aaguje oku phe l'ehu l'ehu; bya anwuru oku ye iya; bya eye iya unwu-isensu. O buru oku adudu nsọ be ephe gude bya l'iphu Chipfu; bu iphe o suru g'ephe te emejeshi. ² Tɔbudu iya bu; oku shi l'iphu Chipfu bya eworu phe tsua; ephe nodu l'iphu Chipfu l'eka ono nwushihu. ³ Mosisu su Eronu: "O kwa iphe-a be Chipfu pfuru teke ono su: 'Ndu abya mu ntse be mu e-goshije onwomu g'ephe maru le mu du nsọ; mu emee ge ndu Ízurelu l'ophu hūma odu-biribiri mu.' " Eronu noduepho nggujungguji.

⁴ Mosisu kua Mishelu; waa Eluzafanu, bu unwu Uzelu. Uzelu ono bu nwune nna Eronu. O su phe: "Unu kpɔritaru ntse bya apata unwunna unu pafu l'ulo-ekwa Chileke; paru je l'azu eka ndu Ízurelu kpoberu ulo-ekwa phe." ⁵ No iya; ephe jekube iya; je apata phe; ephe l'uwe mgbalanu phe ono pafu l'azu eka ndu Ízurelu kpoberu ulo-ekwa phe ono, bu iya bu ge Mosisu suru g'ephe mee ya.

⁶ Noo ya; Mosisu su Eronu; yee unwu iya, bu Eleyaza; waa Itama: "Unu te emekwa ishi unu njo ememe; ophu o dukwa onye a-laka uwe iya; kele o -buru l'unu meru nno be unu a-nwuhukwa; mbu Chipfu atukoshi ndu Ízurelu l'ophu oke ehu-eghu iya. Oo unwunna unu, bu ndu Ízurelu l'ophu a-ra ekwa ndu Chipfu gude oku kegbushia. ⁷ Unu ta lufukwa alufu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; anonyakwa unu nwushihu; noo kele Chipfu wuru unu manu l'ishi." Ephe mekotaepho iphemiphe, Mosisu suru g'ephe mee.

Ekemu ke ndu-uke

⁸ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Eronu su iya: ⁹ "Ta ngujekwa mee; ophu i ngujekwa iphemiphe, atsɔ atsutsu; gubedua l'onwongu; mekpoo unwu ngu; teke unu abahu l'ulo-ekwa-ndzuko; odumeka be unu a-nwushihukwa. O buru g'oo-du bu ono ojejeje l'ogbo unu; eshi l'ogbo swewaruro ogbo. ¹⁰ Oo ya bu; g'unu edokahaje iphe, du nsọ; yee iphe, adudu nsọ; dokaha iphe, aasọ nsọ; yee iphe, a ta sọdu nsọ. ¹¹ Unu ezije unwu Ízurelu iphe, bu ekemu ono g'o ha, bu ophu Chipfu shi l'eka Mosisu tɔaru phe."

¹² Tɔbudu iya bu; Mosisu bya epfuru yeru Eronu; yee unwu iya ndu ophu phoduru nu, bu iya bu Eleyaza yee Itama; su phe: "Unu wota ngweja-nri ophu phoduru nu le ngweja ono, a kpuru oku nu Chipfu. Unu woru iya ria le mgboru oru-ngweja ono. Ole g'unu te eyekwa iya iphe, ekoje buredi. Noo kele o bu ngweja, du nsọ shii. ¹³ Unu nodukwa l'eka du nsọ ria ya; noo kele o iphe, rwuberu ngu nu; bya aburu iphe, rwuberu unwu ngu; mbu ngweja ono, aakpo oku anu Chipfu ono; kele oo g'a turu mu ekemu iya bu ono. ¹⁴ Obenu le-a; gubedua gu l'unwu ngu unwoke; yee unwu ngu unwanyi be a-taje ndu anu ono, e gude gwee ngweja-amama ono; yee utapfu iya ono, a nuru ono. Unu nodujekwa l'eka du nsọ taa ya; kele oo iphe, rwuberu ngu nu; bya aburu iphe, rwuberu unwu ngu, shi

l'iphe, unwu Ízurelu gude bya egwe ngweja-ẹhu-guu. ¹⁵ Ụtapfu iya ono, a nuru ono; waa ñdú iya ono, a maru amama ono bẹ ẹphe e-yekọbeje ẹba-anụ ngweja ono, aakpọ oku ono wota; g'a maa amama l'iphu Chipfu g'ọ buru ngweja-amama. Ono aburu nkengu; yee k'unwu ngu; l'ọ buru iphe, rwuberu unu jasụ l'ojeje, bu iya bu gẹ Chipfu turu ekemu sụ g'e meje iya ono."

¹⁶ Mósísu kpaá ishi g'e meru egwu phọ, e gude gwee ngweja-iphe-ẹji phọ; bya amaru l'a kporu iya oku. Ehu ghuahaa ya egwu l'iphe, unwu Eronu ndu ophu nokwadu ndzu ono meru, bu iya bu Eleyaza; yee Itama. O bya asu phe: ¹⁷ "Bu gunu kparu iphe, unu ta nodu l'ime ulo-ekwa Chileke taa anu ono, e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono; eshinu o bu iphe, du nsọ shii; bya aburu iphe, a nuru unu g'unu gude safu ejo-iphe, oha l'ophu meru; unu apfua ugwo iphe-ẹji phe l'iphu Chipfu? ¹⁸ Eshinu e te egudedu mee anu ono bahu l'eka-du-nsọ bẹ unu gege anodu l'ulo-ekwa Chileke taa anu ono, bu iya bu gẹ mu suru g'e meje iya."

¹⁹ Eronu sụ Mósísu: "O kwa ntanu-a bẹ ẹphe no l'iphu Chipfu gwee ngweja-iphe-ẹji phe; yee ngweja-akpo-oku phe; teme iphe, du egube-a bya anwujehawaru mu! Ome mu jeru je ataa anu ngweja-iphe-ẹji ono ntanu-a; Chipfu ?o gogo nata iya-a?" ²⁰ Mósísu numaepho iphe ono, o pfuru ono; o jie ya phọ epho.

11

*Nri, aasọ nsọ; yee nri, a ta sọdu nsọ
(Dit 14:3-21)*

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mósísu yee Eronu; sụ phe: ² "Unu pfuru yeru ndu Ízurelu; sụ phe-a: Wakwa uduru anu, unu a-taje l'iphe, bu anu, nokota le mgboko-a baa: ³ Unu taje iphe, bu anu, nweru ularabvu-okpa; teme o nodu anwafutaje nri taphu azu l'iphe, bukpo unwu anu. ⁴ O dukwaru ndu ophu anwafutaje nri taphu azu; ophu epe enwedu ularabvu-okpa; bya enwewarupho ndu ophu nweru ularabvu-okpa; ophu epe anwafutajedu nri taphu azu. Unu ta tajakwa ndu k'ono. Inya-kamelu bẹ anwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ularabvu-okpa. Oo ya bu l'ehu unu bẹ o bu anu, aasọ nsọ. ⁵ Unu ta tajakwa nchi-ogba; kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ularabvu-okpa. O bukwaru unu anu, aasọ nsọ. ⁶ Nggamachi bukwarupho unu anu, aasọ nsọ; kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ularabvu-okpa. ⁷ Teme g'ezi bukwarupho unu anu, aasọ nsọ; noo kele o nweru ularabvu-okpa; obenu l'ọ too nwafutaje nri taphu azu. ⁸ Unu ta tajakwa egube anu ono; ophu unu edenyijekwa odzu phe eka; noo kele epe bukota unu anu, aasọ nsọ.

⁹ "Wakwanu ophu unu a-taje baa l'anu, bu ndu ophu bu le mini; anu nweru mkpo; yee ophu nweru ekiri; buru l'eze-enyimu; me le nggele; unu taje ndu k'ono. ¹⁰ O -be le ndu ophu g'ephe ha; mbu ndu ophu bu l'eze-enyimu; me le nggele; ophu o to nwedu mkpo; ophu o to nwedu ekiri; mekpoo iphemiphe, bu iphe, bu le mini; mekpoo iphe, bu iphe, dzu ndzu; buru le mini g'ọ ha bukotakwa unu ebyi. ¹¹ Eshinu o bu unu ebyi; unu ta tajakwa anu iya; g'odzu iya bukwarupho unu ebyi. ¹² Mbu l'iphemiphe, bu le mini, enwedu mkpo; ophu o nwedu ekiri a-bukotajekwaru unu ebyi.

¹³ "Waa enu ndu ophu a-buru unu ebyi baa; ndu k'ono bẹ unu ta atajedu anu iya; kele o bu ebyi. Ndu k'ono bu ugo; waa udele; waa udele-ojii; ¹⁴ waa egbé; waa ivu l'udu iya l'udu iya; ¹⁵ mekpoo okpoko-ohà l'udu

iya l'udu iya; ¹⁶⁻¹⁸ waa mgbashi-ujiku l'udu iya l'udu iya; waa enu golu; waa okpo-ngwere l'udu iya l'udu iya; waa ogu-ikporo; waa ugo-mini; ¹⁹ wakwapho eze-okwu-uda; waa apyari-nhoko l'udu iya l'udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

²⁰ "Iphe, bukpo ogu, furu eba, bu iphe, gude okpa eno eje ije abukotajeru unu ebyi. ²¹ Olee o dukwaru-a ogu, furu eba, egudeje okpa eno eje ije, unu a-taje. Ophu unu a-taje bu ophu nweru ogba-kpii, oogudeje apfu mpfu. ²² Ophu unu a-taje bu igube l'udu iya l'udu iya; waa okaka l'udu iya l'udu iya; waa atsu-egu l'udu iya l'udu iya; waa mgbagbaramatsu l'udu iya l'udu iya. ²³ O be l'iphe, bukpo ogu ozo, furu eba bya egude okpa eno eje ije l'a-tuko buru unu ebyi.

²⁴ "Unwu iphe ono g'ephe ha l'e-me; unu aburu ndu aaso nsọ. Onye denyikwanuru odzu iya eka be aa-nodu aso nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁵ Iphe, bu onye pataru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; teme l'o buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁶ Iphe, bukpo anu, nweru upyi-okpa; ophu o nwedu ujarabvu-okpa; waa ophu ta anwafutajedu nri taphu azu; bukwaru unu anu, aaso nsọ. Iphe, bukpo onye denyiru odzu iya eka l'a-bukwarupho onye aaso nsọ. ²⁷ G'iphe, bukpo anu, nweru okpa eno, bu ndu ophu akobeje nvo eje ije bukwaru unu anu, aaso nsọ. Onye denyiru odzu iya eka a-bukwaru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁸ Onye pataru odzu iya a-sa uwe iya asasa; teme l'o buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. Unwu anu ono bukotaruru unu anu, aaso nsọ.

²⁹ "A -bya l'anu, awu l'epho; ndu owa-a bu ndu ophu unu a-nodu aso nsọ: uphega; waa okerepfu; waa ngwere l'udu iya l'udu iya; ³⁰ waa agulo; waa awala; waa okporoko; waa orinvuru; waa oguba. ³¹ Ono bukota anu, unu a-soje nsọ l'anu, awu l'epho. Onye duru ophu o denyiru eka l'eka o nwuhuru anwuhu l'a-buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. ³² Iphe, bu iphe, odzu iya ophu nwuhuru anwuhu dapyaberu buakwaa iphe, aaso nsọ; m'o bu iphe, e gude oshi pyia; ozo uwe; ozo akpo-anu; me uwe-aphu; mbukpo iphe, bu ngwa, e gude emekpo iphemiphe; g'e dekwaa ya le mini; l'o noo buru iphe, aaso nsọ jasụ nchi ejihu; l'a turwua ya. ³³ Teke o duru g'ephe ha ophu daru l'ite urwa; iphe, bukpo iphe, du l'ite ono bukotaakwa iphe, aaso nsọ; unu tukpokwaa ite obu atukpo. ³⁴ Nri, e gude ite, du nno kuta mini shibe buakwaa nri, aaso nsọ; teme iphe, aangụ angungu shi l'ite, du nno buakwaa iphe-angungu, aasokwapho nsọ. ³⁵ Iphe, odzu anu ono, a gushiru ono daru buakwaa iphe, aaso nsọ. O -buru l'o daru l'ite-okwu; ozo l'epfu, eeshi ite g'a photakwa iya je atukposhia. Ephe buwaa iphe, aaso nsọ; oo ya bu; unu mekwaa ya pho iphe, aaso nsọ. ³⁶ O -buru l'o daru l'anya eka mini eshije anwushi; ozo l'obvu, mini du shii be duebekwa ree; ole onye denyiru odzu iya ono eka be buakwaa onye aaso nsọ. ³⁷ O -buru l'o duru odzu anu ono ophu daru le mebyi iphe, eemebe l'ali be mebyi iphe ono ta abukwa iphe, aaso nsọ. ³⁸ Obenu; o -buru l'e yewaru mini le mebyi iphe obu; odzu anu ono dalahu iya be o buakwaa unu iphe, aaso nsọ.

³⁹ "O -buru l'oo anu ophu a haru g'unu taje anu iya nwuhuru be onye denyiru iya eka a-bukwaru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. ⁴⁰ Onye takwanuru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. Onye patakporunu odzu iya apata l'a-sakwapho uwe iya; buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu.

⁴¹ "Iphe, bukpo iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'ali l'abukotakwaru ebyi; ophu e rijekwa iya eriri. ⁴² Unu ta tajakwa iphemiphe,

awụ awụwu lẹ mgboko-a; m'ọ bụ ọphu gude ẹpho awụ; ọzoo ọphu gude ọkpa ẹno eje; ọzoo ọphu gude igwe ọkpa eje; kele ẹphe tukuru bụru ẹbyi. ⁴³ G'ọ tọ dukwa iphe, awụ l'ẹpho, unu e-gude mee onwunu ẹbyi. Ọphu unu egudekwa pẹ mee onwunu ndu aasọ nsọ; g'unu te shi l'ẹphe bụru ndu e merwuru emerwụ; ⁴⁴ kele ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu. Ọo ya bụ; unu sachaa onwunu; unu adu nsọ; kele mbedua du nsọ; ọphu unu aturwukwa onwunu l'iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpu wuruwuru l'alị g'ọ dūhabe; ⁴⁵ kele ọ kwa mbedua bụ Chipfu, onye shi l'alị Ijiputu dufuta unu gẹ mu bụru Chileke unu. Ọo ya bụ lẹ-a; unu dukwa nsọ; kele mbedua dukwa nsọ.”

⁴⁶ “Ono bụ ekemu, a tūru swibe anụ; waa ẹnu; waa iphe, bụ iphe, dzu ndzụ, bu l'ime mini; mēkpoo iphe ọzo, bụ iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpu wuruwuru l'eliphe; ⁴⁷ g'e gude dokaha iphe, aasọ nsọ; yee iphe, a ta sọdu nsọ; dokaha anụ, bụ ọphu ee-rije eriri; yee ọphu e te ridu eriri.”

12

Aswafu nturuwụ nwanyị mę o -zedacha

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Pfururu yeru unwu Ízurelu; sụ pẹ-a: Nwanyị -tsuta ime bya anwua nwa nwoke; g'ọ bukwaru onye aasọ nsọ nọ abalị ẹsaa; mbụ l'ọo ẹpho g'aasọ-bejeru iya nsọ mę ọ -nọdu anọ nsọ nwanyị-a bụ g'aa-sọ-beru iya nsọ. ³ O -be lẹ mbọku k'ẹsato l'e bua nwata ọbu úbvù. ⁴ E -mechaa; nwanyị ono anọ ukporo abalị l'abalị iri l'eto g'e gude swafu iya nturuwụ mee, larụ iya nū. G'ọ tọ dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-denyi ẹka; tẹme ọphu ọ bahukwa lẹ Ulo-du-nsọ jasụ mbọku, nsọ aswafu nturuwụ iya a-bvu.

⁵ “O -buru l'ọo nwa nwanyị bę ọ nwuru bę nwanyị ọbu a-buru onye aasọ nsọ ujiku iri l'eno; ẹgube ono, aanọduje asọ iya nsọ mę ọ -nọdu anọ nsọ nwanyị ono. Iphe, ọo-nọ g'e gude swafu iya nturuwụ mee alala bụ ujiku ukporo ẹto l'ishii.

⁶ “Teke eswe mbọku aswafu nturuwụ iya ono bvuerupho; l'onye nwuru nwoke ọzoo nwanyị; gẹ nwanyị ono kputa nwaturu mgbapha g'e gude gwee ngweja-akpo-ọku. L'ọ nwekwapho nwa ndo; ọzoo kparaka; g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji. G'ọ gude iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ bya anụ onye uke. ⁷ Onye uke ono egude iphe ono je egwee ngweja nū Chipfu gude pfa ugwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adubebe ree lẹ mee, larụ iya nū. Noo ekemu, duru nwanyị, nwuru nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyị.

⁸ “Teke ọ bụ l'onye ọbu ta adudu ike agbata nwaturu; g'ọ nwutaru iya kparaka labo; ọzoo nwa ndo labo. L'a nwuta nanu gude gwee ngweja-akpo-ọku; gude ọphuu gwee ngweja-iphe-ẹji. Onye uke egude iya pfa ugwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adubebe ree.”

13

Onye ekpenta eme

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu; sụ pẹ: ² “O -buru l'ọ nweru ọnyá, nọ nemadzu l'ẹhu; ọzoo l'ọo iphe, du g'ekpa; ọzoo l'iphe, tukashiru iya poopoo l'ẹhu, bugbaa iphe, nweru g'ọo-du; l'ọ ghọo ekpenta; nọdu onye ono l'akpo-ẹhu; g'e dutakwa onye ọbu duru jepfu Eronu, bụ onye uke; ọzoo l'e duru iya jepfu onye bụ nwa iya, bukwapo uke. ³ G'onye uke ono lee ẹnya l'ọnyá ono, nọ onye ọbu l'akpo-ẹhu ono. Teke ọ bụ l'ẹji, futaru l'ẹka ono ghohuru aghohu acha ucha; tẹme ẹka ono dalahu adalahu; bę ẹka-iphe-nọ ọbu buakwaa ekpenta; nọdu onye

ono l'akpo-ehu. G'onye uke lee ya enya gua ya l'onye aaso nsọ. ⁴ Teke ọ bu l'eka obu acha iya ucha l'akpo-ehu; e lee ya enya ophu ọ dalahuduru adalahu; ophu eji, nọ iya nọ aghohuduru aghohu acha ucha; g'onye uke gu-chia onye ono l'ulo nọ ujiku esaa. ⁵ O -be le mboku k'esaa; g'onye uke je elebaa onye obu enya l'ehu; teke ekpenta ono du g'ọ du; ophu ọ kadu asa ọsa; g'onye uke ono gu-chifua ya l'ulo ujiku esaa ozo. ⁶ O -bekwa le mboku k'esaa; g'onye uke jekwapho elebaa onye obu enya l'ehu. O -buru l'eka-iphe-nọ iya obu duwaa inchi inchi; ophu ọ kadu asa ọsa; g'onye uke gua ya onye a ta sọdu nsọ. Iphe, ọ bu be bu ekpa mmanu. G'ọ saa uwe iya asasa; buru onye a ta sọdu nsọ. ⁷ Obenu le-a; teke iphe ono bakahuru ka iya ọsa l'ehu; g'onye uke humachaa iya su l'a taa sọdu iya nsọ pho; g'ọ jekwa egoshibaa onwiya onye uke ono ozo. ⁸ Teke onye uke ono leri iya enya bya ahuma l'ọosa iya ọsa l'ehu; mbu iphe ono; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye aaso nsọ; ọ kwa ekpenta eme onye ono.

⁹ “O -buru le nemadzu be iphe eme l'akpo-ehu, bu iphe, eswe nswe; g'e dukwaru onye obu jepfu onye uke. ¹⁰ G'onye uke ono lee ya enya; teke o nweru onya, nọ onye ono l'ehu, acha nmalanmala; o mewaa; eji, nọ iya nọ ghohuwaa aghohu; teme o nweru iphe, du g'aji, du iya nu; ¹¹ be ọ kwa alagala ekpenta nọ onye ono l'akpo-ehu. G'onye uke gukwaa ya l'onye aaso nsọ. G'ọ to jekwa iya agu-chi l'ulo; kele ọ bukwaa onye aaso nsọ. ¹² Teke ọ bu l'ekpenta ono voshiru nemadzu l'akpo-ehu; ọ tuko onye obu ehụ sweta; mbu shi iya l'ishi vua ya kpatakpata jasụ l'okpa; mbu iphe, bukpo eka onye uke ono lekporu iya enya bukotaruru iya; ¹³ g'onye uke ono lekwaa ya enya. O -buru l'ekpenta ono mewaru iya; kpo; eka ono nọdu achawa ucha; g'ọ gukwaa onye ono l'onye a ta sọdu nsọ; kele ọ buwaa ichi-iphe; ọ to buedu ekpenta. ¹⁴ Ole ọ -nonyakwanaa; aji futu l'eka-iphe-nọ iya ono; l'ọ buru onye aaso nsọ. ¹⁵ Onye uke ono -humaepho aji ono; g'ọ gua onye ono l'onye aaso nsọ; kele aji bu iphe, aaso nsọ. O kwa ekpenta eme onye ono. ¹⁶ O -buru l'aji ono nonyaaru gbanwee; bya aghohu chaaha ucha; g'onye obu jepfukwa onye uke ozobaa. ¹⁷ G'onye uke ono lee ya enya; ọ -buru l'eka ono iphe shi eme iya ono kpo-huwaru; achawa ucha; g'onye uke ono pfukwaa l'onye ono, iphe shi eme ono be a taa sọdu nsọ. Teke ono; onye ono abya aburu onye a ta sọdu nsọ.

¹⁸ “A bya l'ehu onye bu ejo-onwo shi pho ya; ọ kawaa mma; ¹⁹ a bya l'eka ono, ejo-onwo shi pho ya ono; ọ -buru l'ọ byaru ahuta ahuta acha ucha; ozoo l'ọ nweru eka acha ucha bya adu nwa uswe-uswe; g'e jekwa egoshi iya onye uke. ²⁰ G'onye uke ono lekwaa ya enya; ọ -buru l'eka ono dalahuru adalahu; teme eji, futuru l'eka ono ghohuwaa aghohu acha ucha; g'onye uke ono gua ya l'onye aaso nsọ; kele ọ kwa ekpenta laru onye ono l'eka ono, ejo-onwo shi pho ya ono. ²¹ Ole ọ -buru l'onye uke ono leri eka obu enya; ophu eji, furu l'eka ono aghohuduru aghohu; ophu ọ dalahuduru adalahu; ọ rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gu-chia onye ono l'ulo g'ọ nọ ujiku esaa. ²² Teke ọ bu l'eka-iphe-nọ iya obu kabaa asa ọsa eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'ọ bu onye aaso nsọ; kele ọ bu ekpenta eme iya. ²³ Teke ọ bu l'eka-iphe-nọ iya ono dupeho g'ọ du; ophu ọ sadu ọsa; l'a maru l'ọo ichi ejo-onwo pho be ọ bu; g'onye uke ono gua ya l'onye a ta sọdu nsọ.

²⁴ “Teke ọ bu l'oku huru nemadzu l'ehu; eka ono, oku huru iya ono chaaha ucha; bya adukwapho nwa uswe-uswe; ozoo l'ochu ucha; ²⁵ g'onye uke ono lekwaa ya enya; ọ -buru l'oji, futuru l'eka ono ghohuwaru aghohu acha ucha; teme eka ono dalahu adalahu; be ọ bukwaa ekpenta

laru onye obu l'eka ono, oku huru iya ono. Oo ya bu g'onye uke gukwaa ya l'onye aaso nsọ; kele o kwa ekpenta eme onye ono. ²⁶ Obenu le-a; o -buru l'onye uke ono leri iya enya; ophu eji, no iya l'eka ono aghohuduru aghohu acha ucha; teme ophu eka ono adalahuduru adalahu; teme eka ono rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gu-chia ya l'ulo g'o noo ujiku esaa. ²⁷ O -be le mboku k'esaa g'onye uke ono lebaa ya enya l'ehu. Teke o kabaa ya asa osa l'ehu eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'o bu onye aaso nsọ; kele o kwa ekpenta eme iya. ²⁸ Ole o -bukwanuru l'eka-iphe-no iya ono duopho g'o du; ophu o kadu iya asa osa l'ehu; o gbechianu arwakpute arwakpute be o bukwa oku ono, huru iya nu ono switaru iya eswita; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye a ta sodu nsọ; kele oo ichii oku pho be o bu.

²⁹ "O -buru le nwoke; ozoo nwanyi be onya du l'ishi; ozoo l'agba; ³⁰ g'onye uke lekwa enya l'onya obu. O -buru l'o dalahuru adalahu; mbu onya obu; teme eji, furu iya nu du manumanu; bya adu ke zitazita; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye aaso nsọ; kele oo ejo akuruba; mbu l'oo ekpenta turu onye ono l'ishi; ozoo l'agba. ³¹ Ole o -buru l'onye uke ono lechaaru enya l'ejo akuruba obu; ophu o dudu l'enya g'o dalahuru adalahu; teme ophu eji, du iya nu ejidu uji; g'onye uke ono gu-chia onye ono l'ulo g'o noo ujiku esaa. ³² O -be le mboku k'esaa g'onye uke ono lebaa enya l'iphe-ememe ono; o -buru l'ejo akuruba ono ta abakahuduru abakahu; ophu eji, du iya nu adudu manumanu; ophu akuruba ono adudu l'enya g'o dalahuru adalahu; ³³ g'a kpushia onye ono ishi; kpu-buru eka akuruba ono du haa; g'onye uke ono gu-chifua ya l'ulo g'o noo ujiku esaa ozo. ³⁴ Teke o rwuru mboku k'esaa; g'onye uke ono lee enya l'akuruba ono; o -buru l'o to bakahuduru abakahu; e lee ya enya; ophu o dalahuduru adalahu; g'onye uke ono gua ya l'onye a ta sodu nsọ. G'onye ono saa uwe iya; buru onye a ta sodu nsọ. ³⁵ Obenu le-a; o -buru l'akuruba ono bakahuru iya l'akpo-ehu eviya g'a guwaru iya l'onye a ta sodu nsọ-a; ³⁶ g'onye uke ono lebaa ya enya. O -buru l'akuruba ono bakahuru iya l'ehu; g'onye uke te jeekwa ele enya g'a maru eji iya; ?o du manumanu. Onye ono buakwaa onye aaso nsọ. ³⁷ O -buru l'akuruba obu be duopho g'o du l'enya; teme eji ojii rwutawaa l'eka ono be akuruba obu kpoahuakwaru; o buakwaru onye a ta sodu nsọ; g'onye uke gua ya l'onye a ta sodu nsọ.

³⁸ "O -buru le nwoke; ozoo nwanyi be iphe-ochaa tukashiru poopoo l'ehu; achagbaa ucha; ³⁹ g'onye uke lekwa onye obu enya l'ehu. O -buru l'eka obu ta achadu okpobe ucha; l'a maru l'oo ugwò be tukashiru onye obu l'ehu; l'onye obu be a ta sodu nsọ.

⁴⁰ "Egbushi -rishihu onye nwoke l'ishi; bukwa ishi-onmo be o bu; obenu l'a taa sodu iya nsọ. ⁴¹ Teke o bu l'oo l'onu-iphu be egbushi rishihuru iya; be onye obu bukwa ishi onmo onu-iphu; obenu l'a taa sodu iya nsọ. ⁴² Ole o -buru l'o duru onya, acha ucha; bya adukwapho nwa uswe-uswe, no iya l'ishi-onmo obu; ozoo l'ishi-onmo onu-iphu obu; be o buakwaa ekpenta be turu iya l'ishi-onmo obu; ozoo l'ishi-onmo onu-iphu obu. ⁴³ Oo ya bu; g'onye uke lee ya enya. Teke o bu l'onya, du onye ono l'ishi; ozoo l'onu-iphu acha ucha; bya adukwapho nwa uswe-uswe; mbu du g'ekpenta ono, eswe nswe, emeje nemadzu l'akpo-ehu ono; ⁴⁴ oo ya bu l'onye obu bu onye ekpenta; o buru onye aaso nsọ eviya. G'onye uke ono gua ya l'onye aaso nsọ; kele ekpenta nkiya turu iya l'ishi.

⁴⁵ "G'onye ekpenta ono lakawaa uwe iya; haa egbushi iya g'o yagashihu ayagashihu; woru ekwa gbobuta ugbo-onu; chia mkpu su le ya bukwa onye aaso nsọ; ya bukwa onye aaso nsọ. ⁴⁶ Oo-buru onye aaso nsọ jasú

teke ọo-ka mma. G'ọ bụru onye aasọ nsọ je eburu nkinyi iya l'azụ ẹka ndu Ízurelu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ.

Ekemu k'iphe, tsuru evu

⁴⁷ “Ọ -bụru l'ọ nweru uwe, tsuru evu; ọzoo uwe ẹji anụ; ọzoo uwe ọchaa; ⁴⁸ ọzoo ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anụ kwee; ọzoo l'akpọ; ọzoo l'iphe, e meru l'akpọ; ⁴⁹ teke ọ bụ l'ẹka ono, tsuru evu ono dū oyingo-oyingo; ọzoo l'ọ dū uswe-uswe; bẹ ọ bụkwa ekpenta. G'e jekwa egoshi iya onye uke. ⁵⁰ G'onye uke ono lekwa ẹnya l'ẹka ono, tsuru evu ono; woru iphe ọbu, tsuru evu ọbu gụ-chia l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa. ⁵¹ Ọ -be lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke ono je elebaa ya ẹnya ọzo. Ọ -bụru l'evu ọbu kabaa asakahụ l'uwe ọbu; g'a makwaru l'ọ bụ ekpenta. Iphe ono, tsuru evu ono buakwaa iphe, aasọ nsọ. ⁵² G'onye ono kpọkwaa uwe ono ọku; m'ọ bụ uwe ẹji anụ; ọzoo uwe ọchaa; m'ọ bụ ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anụ kwee; ọzoo l'iphe, e meru l'akpọ, bụ ọphu evu ono dū; g'a kpọkwaa ya ọku; kele ọ bụ ekpenta.

⁵³ “Ọle ọ -bụru l'onye uke ono leri iya ẹnya; ọphu evu ọbu asakahuduru asakahụ l'iphe ono; ⁵⁴ g'onye uke ono zia g'a saa iphe ono, tsuru evu ono asasa; l'ọ bya agụ-chia ya l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa ọzo. ⁵⁵ G'onye uke ono lee ẹnya l'iphe ono; mẹ a sachaa ya ono; ọ -bụru l'iphe ọbu ta agbanweduru ụdudu iya; obetakporu ọphu ọ sakahuduru asakahụ; bẹ ọ bụkwa iphe, aasọ nsọ; g'a kpọkwaa ya ọku; mẹ evu ọbu; ?ọ nọ iya l'iphe; m'ọ nọ iya l'azụ. ⁵⁶ Ọ -bụru l'onye uke ono jeshiaru iya ele ẹnya; ẹka ono, tsuru evu ono rwakputewa arwakpute g'a sachaa iya ono; g'ọ lakafukwa ẹka ono, tsuru evu ono; mbụ l'uwe ono; ọzoo l'akpọ ono; ọzoo l'ẹkwa ono, e kweru ekwekwe ono; ọzoo l'ọphu a kparu akpakpa. ⁵⁷ Ọle ọ -bụru l'ọ watawaru atsu evu ono ọzo l'uwe ono; ọzoo l'iphe ono, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparu akpakpa; m'ọ bụ l'iphe ono, e meru l'akpọ-anụ ono; l'a maru l'ọ bụ iphe, asakahụ asakahụ. G'a kpọkwaa iphe, bụ iphe, tsuru evu ono ọku. ⁵⁸ Iphe, bụ iphe, tsuru evu, a sawaru asasa; ọphu evu ono aduedu iya; g'a saa ya k'ugbo ẹbo g'ọ bụru iphe, a taa sọhedu nsọ.”

⁵⁹ Ono bụ ekemu, duru iphe, bụ evu, tsuru l'uwe ẹji anụ; ọzoo l'uwe ọchaa; ọzoo l'ẹkwa, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparu akpakpa; ọzoo l'ọphu e gude akpọ-anụ mee; g'a gụ ya iphe, a ta sọdu nsọ; ọzoo l'a guru iya l'iphe, aasọ nsọ.

14

Egoshi l'onye iphe eme l'akpọ-ẹhu dūwaa iche

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Ọwaa bụ ekemu, ee-tsoje mbọku, ee-me onye ekpenta shi eme g'a ta sọhe iya nsọ: G'e duru iya dutaru onye uke. ³ G'onye uke ono shikwa l'ẹka ndu Ízurelu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lufu je elerwee ya ẹnya ree. Ọ -bụru l'onye ono wekorohuwaru l'ekpenta ono, shi eme iya l'akpọ-ẹhu ono; ⁴ g'onye uke ono zia ozi g'e wotaru onye ọbu, eeme g'a ta sọhe nsọ ọbu ẹnu labọ, nọ ndzụ, a ta sọdu nsọ; waa oshi sida; waa ẹkwa uswe-uswe; waa ẹsua isopu. ⁵ Onye uke ono asụ g'e gbua ẹnu ono nanu l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru risaa. ⁶ Ẹnu ọphu nọ ndzụ phọ bẹ ọo-nwuta; wota oshi sida phọ; waa ẹkwa uswe-uswe phọ; waa ẹsua isopu phọ; tuko tsee lẹ mee ẹnu ono, e gburu l'eli mini ono, dū ree ono. ⁷ L'ọ bya ephee ya onye ono ugbo ẹsaa; mbụ onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ l'ekpenta ono, shi eme iya nū ono. L'ọ bya agụ ya l'onye a ta sọdu nsọ; woru ẹnu k'ono, dzụ ndzụ ono

haa g'o pheba l'egu. ⁸ Onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta s'he iya ns'ono eje eworu uwe iya saa; kp'ushik'ota eji, du iya l'ehu g'o ha; me' egbushi iya; woru eh'u wua le' mini; shi nno buru onye a ta s'odu ns'o. E -mechaa nno; l'o batawaro l'ime eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe; ole g'o nokwaa l'azu ulo-ekwa iya ujiku esaa. ⁹ O -nochaa ujiku esaa g'o kp'ushikwaa eji, du iya l'ehu g'o ha ozo. G'o kp'ushia ishi; yee eji-agba; waa njibu-enya; mewaro eji ozo, dugbaa ya l'ehu. L'o saa uwe iya; woru eh'u wua le' mini; oo ya bu; l'o buru onye a ta s'odu ns'o.

¹⁰ "Teke o rwuru le' mboku k'esato; g'onye obu kputa unwu ebili labo, adudu eka iphe mebyiru iya; waa ada aturu, gbaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya. Tem'e l'o gude uzo eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo eto; gwoo le' manu; g'e gude iya gwee ngweja-nri. L'o wotakwapho man'u, jiru konggo ejiji tukobe iya. ¹¹ Onye uke ono, eme iya g'a ta s'he iya ns'ono; abya eduta onye obu, eeme g'a ta s'he ns'o obu; yee iphemiphe ono, o gude bya ono; bya eworu dobe l'iphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwandzuko. ¹² L'o bya akputa nwa ebili ono nanu; yee konggo, man'u jiru ejiji pho; gude gwee ngweja-apfu-ugwo. G'o maa ngweja ono l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama.

¹³ "L'o bya eworu nwa ebili ono gbua l'ulo-du-ns'o; mbu l'eka ono, eegbuje anu, e gude egwe ngweja-iphe-eji; yee ngweja-akpo-oku. Oo egube ono, ngweja-iphe-eji bu k'onye uke bukwapho ge ngweja-apfu-ugwo bukwapho nkiya; teme o buru ngweja, du ns'o shii. ¹⁴ Onye uke ono emeta mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono; ye onye ono, eeme g'a ta s'he ns'o ono l'atakpa-nchi ekutara; waa le' mkp'ushi-eka ezeke-eka ekutara; yee mkp'ushi-okpa ezeke-okpa ekutara iya. ¹⁵ Onye uke ono abya emeta konggo man'u ono; bya emeru iya ye onwiya l'obochi-eka ekicha; ¹⁶ l'o bya eworu mkp'ushi-eka ekutara tsee le' man'u ono; meta iya phee ugbo esaa l'iphu Chipfu. ¹⁷ Man'u ophu ghuduru iya l'obochi-eka be oo-tada onye ono, eeme g'a ta s'he ns'o ono l'atakpa-nchi ekutara; waa le' mkp'ushi-eka ezeke-eka ekutara; waa mkp'ushi-okpa ezeke-okpa ekutara; waa l'eli mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono. ¹⁸ Man'u ophu ghuduru nu be oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta s'he iya ns'o ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-eji onye ono l'iphu Chipfu.

¹⁹ "Onye uke ono abya egwee ngweja-iphe-eji ono; gude pfua ugwo iphe-eji, onye ono meru; mbu onye ono byaru g'e mee ya g'a ta s'he iya ns'o ono. E -mechaa; l'o woru anu ono, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono gbua; ²⁰ woru ngweja-akpo-oku ono; yee ngweja-nri, tso iya nu l'oru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-eji onye ono l'o bya aburu onye a ta s'odu ns'o.

²¹ "Ole o -buru l'onye obu akpa nri; ophu o dudu ike anu iphemiphe ono, a gushiru ono; g'onye obu kputa nwa ebili lanu nu g'o buru ke ngweja-apfu-ugwo; l'e woru iya maa g'o buru ngweja-amama, e gude apfu ugwo iphe-eji. Tem'e l'o wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi, a gworu le' man'u; g'o buru ngweja-nri; waa man'u, jiru konggo; ²² me' ndo labo; ozoo kparaka labo; ophu rwukpoeru iya pho eka. Nanu be ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'e gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku. ²³ O -be le' mboku k'esato l'o chiru iphemiphe ono byapfuta onye uke g'e gude mee ya g'a ta s'he iya ns'o; gude iya bya l'onu-abata ulo-ekwandzuko l'iphu Chipfu. ²⁴ G'onye uke ono kputa nwaturu ono; yee konggo, man'u jiru ejiji ono je amaa l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁵ L'o woru nwaturu ono gbua; meta mee ya tada onye obu, eeme g'a ta s'he ns'o obu l'atakpa-nchi

ekutara; waa lẹ mkpushi-ẹka ezeke-ẹka ekutara; wakwapho lẹ mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. ²⁶ Onye uke ono abya emeta manụ ono bya emeru ye onwiya l'obochi-ẹka ekicha; ²⁷ l'o woru mkpushi-ẹka ekutara iya phee manụ ono ugbo esaa l'iphu Chipfu. ²⁸ Onye uke ono abya emeta manụ ono, dụ iya l'obochi-ẹka ono tada l'ẹka ono, o tadaru mee anụ ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono, bu iya bu l'atakpa-nchi ekutara onye ono, eeme g'a ta sohe iya nsọ ono; waa lẹ mkpushi-ẹka ezeke-ẹka ekutara; waa lẹ mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara iya. ²⁹ Manụ ophu ghuduru iya l'obochi-ẹka be oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sohe iya nsọ ono l'ishi; gude pfa ugwo iphe-eji iya l'iphu Chipfu. ³⁰ L'o nwuta ndo ono; ozoo kparaka ono, bu ophu onye ono duru ike gbata; gude gwee ngweja. ³¹ Nanụ be oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri. Oo egube ono bu g'onye uke a-nodu l'iphu Chipfu pfa ugwo iphe-eji onye ono, eeme g'a ta sohe nsọ ono. ³² Ono bu ekemu, duru onye oome; mbu ekpenta ono; ophu o dudu ike gbata iphe, ee-gude mee g'a ta sohe iya nsọ."

Eka igbulọ tsuru evu

³³ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu; su phe: ³⁴ "Unu -laepho ali Kėnanu ono, bu ẹka mu abya anụ unu g'o buru okiphe unu ono; o -buru l'o duru ọlo, nọ l'ali ono, mu meru; o nweru ẹka tsuru evu; ³⁵ g'onye nwe ọlo ono jekwa akọoru onye uke l'ọlo iya gbekwa dụ iya g'o tsuru evu. ³⁶ Onye uke ono a-su g'e gweshigbua iphe l'ọlo ono; teme l'o bahu jeshia ahuma ẹka tsuru evu obu; oo ya bu g'o to tuko ọlo ono; yee iphe, nọ iya nu gua l'iphe, aasọ nsọ. E -gweshikotachaa iphe l'ọlo ono; g'onye uke ono bahu l'ọlo obu je elee ya enya. ³⁷ G'o lee enya l'igbulọ ẹka tsuru evu obu; teke o bu l'o du oyingo-oyingo; ozoo l'o du uswe-uswe; teme ẹka obu dalahu adalahu; ³⁸ g'onye uke ono lufuta l'ọlo ono; woru onu iya gu-chia g'o nọ ujiku esaa. ³⁹ O -be lẹ mboku k'esaa; g'onye uke laphu azu je elee enya l'ọlo obu ozo. O -buru l'evu obu sakahuru l'oma igbulọ ono; ⁴⁰ l'o su g'e bvufu mkpuma ono, tsuru evu ono je etuphaa l'eka aasọ nsọ l'azu mkpukpu. ⁴¹ L'e kwoshia igbulọ ime ọlo ono ekwoshi mgburugburu; kpota iphe, e kwoshiru iya je awushia l'azu mkpukpu l'eka aasọ nsọ. ⁴² L'e wota mkpuma ozo gude tu-chishia enya iya ophu e bvukpofugbaaru pho; teme l'a kutakwapho epuchi ozo gude rwaa ọlo obu ozo.

⁴³ "Teke o bu l'evu obu chafutaru l'ọlo obu ozo g'e bvukpofuchaaru mkpuma mkpuma pho; e kwoshichaa ya; bya arwaphu iya azu obu; ⁴⁴ g'onye uke laphu azu jee elee ya enya ozo; teke o bu l'evu obu bakahuru l'ọlo obu be o bukwa evu, asakahu asakahu du l'ọlo ono; oo ya bu; l'a maru l'ọlo obu buwaa ọlo, aasọ nsọ. ⁴⁵ G'e woru ọlo obu gbukaa; vuta mkpuma ọlo obu; me oshi iya; waa aja, e gude rwaa ya je awushia l'azu mkpukpu l'eka aasọ nsọ. ⁴⁶ Onye bahuru l'ọlo ono teke ono, a gu-chikwaduru iya agu-chi ono; be a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ⁴⁷ Onye zeru l'ọlo ono kua mgbenya; ozoo ria nri; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa.

⁴⁸ "Ole o -buru l'onye uke byaru g'o lee ọlo ono enya; o huma l'evu ono ta aduedu ẹka o nọba l'ọlo ono g'a rwaphuchaaru iya azu; g'o gua ọlo ono l'ọlo, a ta sodu nsọ; noo kele evu obu ta aduedu. ⁴⁹ Iphe, oo-gude mee ọlo ono g'o to buhe ọlo, aasọ nsọ; bukwa g'o nwuta enu labo; wotakwapho oshi sida; waa ẹkwa uswe-uswe; waa eswa isopu. ⁵⁰ L'o woru enu lanu gbua l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru risaa. ⁵¹ L'o wota oshi sida pho; waa eswa isopu pho; waa ẹkwa uswe-uswe pho; yee enu pho, dzu ndzu pho; tuko tsee lẹ mee enu ophu e gburu egbugbu pho; yele mini pho,

dụ ree phọ; woru iya phee l'ulo ono akpo esaa. ⁵² Oo-gude mee enu phọ; waa mini phọ, dụ ree phọ; waa enu ophu nọ ndzụ phọ; waa oshi sida phọ; waa eswa isopu phọ; waa ekwa uswe-uswe phọ mee ụlo ono g'a ta sọhe iya nsọ. ⁵³ L'o gude enu k'ophu nọ ndzụ phọ lufu azụ mkpukpu je ahaa ya g'o pheba l'oma egu. O kwa egube ono bẹ oo-shi pfaa ugwo iphe-eji; shi nno safu nturwu, dụ l'ulo ono. Oo ya bu l'ulo obu aburu ulo, a ta sọdu nsọ."

⁵⁴ Ono bu ekemu, g'ee-meje k'ekpenta, dukpoo l'udu iya l'udu iya; yee ejo akuruba; ⁵⁵ waa k'evu, turu l'uwe; yee ophu turu l'ulo; ⁵⁶ waa k'onye onya dụ l'ehu; ozoo iphe dụ g'ekpa; ozoo onye iphe tukashiru poopoo l'ehu; ⁵⁷ g'e shi egube ono goshi teke iphe, bu iphe, aasọ nsọ; waa teke o bu iphe, a ta sọdu nsọ. Ono bu ekemu, g'ee-meje k'ekpenta; waa k'iphe, tsuru evu.

15

Onye iphe asoshi l'ehu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu: ² "Unu pfuru yeru ndu Izurelu; su phe-a: O -duru onye nweru iphe, asoshi iya asoshi l'ehu; bẹ iphe ono, asoshi iya l'ehu ono bukwa iphe, aasọ nsọ. ³ Iphe ono meakwaru onye obu; o buru onye aasọ nsọ; me iphe obu nodu asoshi g'ososhi; ozoo l'o duru iphe, e gude gbobuta iya bẹ o bukwapho iphe, meru; a nodu asọ iya nsọ. ⁴ Iphe, bukpo iphe-azee, onye ono, iphe asoshi l'ehu ono zeru azee bẹ buakwaa iphe, aasọ nsọ; teme iphemiphe, bu iphe, o noru anoo l'a-bukwarupho iphe, aasọ nsọ. ⁵ G'onye denyiru eka l'iphe-azee onye obu; sakwaa uwe iya asasa; wua ehụ. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁶ Onye noru anoo l'iphe, onye iphe shi l'ehu asoshi shi nodu anoo; g'onye ono sakwaa uwe iya; wua ehụ. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁷ G'onye denyiru onye iphe shi l'ehu asoshi eka sakwaa uwe iya; wua ehụ. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁸ Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -gbua onye a ta sọdu nsọ onumini; g'onye obu sakwaa uwe iya; wua ehụ. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁹ Teme iphe, aagbajekpo agbagba, onye ono, iphe asoshi ono noru gbaa bẹ buakwaa iphe, aasọ nsọ; ¹⁰ teme onye denyiru eka l'iphe, onye obu shi nodu anoo; g'a sokwaa onye obu nsọ jasụ nchi ejihu. Onye wotaru iphe obu bẹ a-sakwa uwe iya wua ehụ. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ¹¹ Onye iphe shi l'ehu asoshi -denyi onye ozo eka; ophu o kwoduru eka; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa; wua ehụ. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ¹² O -buru ite, a kpuru l'urwa bẹ onye obu denyiru eka; g'a tukpokwaa ya; teke o bu iphe, e gude oshi mee; g'e gudekwa mini saa iphe obu asasa.

¹³ "Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -kaepho mma; g'o gutaru onwiya ujiku esaa nọo g'e gude mee ya g'a ta sọhe iya nsọ; l'o saa uwe iya; gude mini, doru risaa wua ehụ; l'o bya aburu onye a ta sọdu nsọ. ¹⁴ O -be le mboku k'esato l'o nwuta kparaka labo; ozoo unwu ndo labo gude bya l'ataphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ; bya anu iya onye uke. ¹⁵ Onye uke anwuta iya gude gwee ngweja. Nanu bẹ oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku. Noo g'ee-shi bu ono l'o pfaa ugwo iphe-eji onye ono, iphe asoshi l'ehu ono l'iphu Chipfu.

¹⁶ "Teke nwoke gboshiru unwuda; g'o wukotakwa ehụ iya l'ophu. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ¹⁷ Ekwa; ozoo akpo, a gburu unwuda kpua bẹ ee-gude mini saa asasa. A -nowaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ¹⁸ Nwoke yee nyee ya -kwaa akwakwa; o -buru le nwoke

ono gbọru iphe; g'ẹphenebo jekwa awụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu be a taa sọhedu phe nsọ."

Nwanyị, anọ nsọ

¹⁹ "Ọ -bụru lẹ nwanyị be nsọ-nwanyị eme be ọo-bụru onye mmerwu du l'ẹhu abali ẹsaa; teme onye denyiru iya ẹka a-bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁰ Iphe, bu iphe, ọ zekpooru azee teke ono, ọono nsọ ono; ọzoo iphe, ọ nọru anọ be tukoakwaru buru iphe, aasọ nsọ. ²¹ Onye denyiru iphe-azee ya ẹka; a-sa uwe iya asasa; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu be a taa sọhedu iya nsọ. ²² Onye denyiru iphe, ọ nọru anọ ẹka; a-sa uwe iya asasa; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu be a taa sọhedu iya nsọ. ²³ Onye denyiru iphe-azee ya ẹka; ọzoo oshi, ọonoje anọ ẹka be buakwaa onye aa-sọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁴ Ọ -bụru lẹ nwoke jepfuru nwanyị, anọ nsọ; mee ono, ala nwanyị ono -rwua ya l'ẹhu; g'a sọkwaa ya nsọ nọ abali ẹsaa. Teme iphe, nwoke ono zeru azee g'ọ ha abukotaru iphe, aasọ nsọ.

²⁵ "Ọ -bụru lẹ nwanyị be mee larụ ujiku olemole lẹ teke ọ tọ nọdu nsọ; ọzoo lẹ mee ọbu laghataru onye ọbu ujiku ole, ọonoje nsọ; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ g'aasoje iya me ọ -nọdu anọ nsọ phọ. ²⁶ Iphe, bukpo iphe-azee, ọ zeru azee l'iphe, bukpo mbọku lẹ mbọku ono, mee ono ala iya ono; be aa-sọkwapho nsọ g'a sọru iphe-azee, ọzeje me ọ -nọdu anọ nsọ phọ. Iphe, bu iphe, ọ nọru anọ; g'a sọkwaa ya phọ egube ono, aasoje iya me ọ -nọdu anọ nsọ ono. ²⁷ Iphe, bu onye denyiru ẹka l'iphe ono buakwaa onye aasọ nsọ. G'onye ono sakwaa uwe iya; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu be a taa sọhedu iya nsọ. ²⁸ Obenu lẹ-a; mee ọbu -labuhue ya phọ; g'ọ gutaru onwiya ujiku ẹsaa nọ. E -mechaa l'ọ bya aburu onye a ta sọdu nsọ ²⁹ O -be lẹ mbọku k'ẹsato g'onye ọbu nwuta kparaka labọ; ọzoo unwu ndo labọ; nwutaru onye uke l'onu-abata ọlo-ekwa-ndzuko. ³⁰ G'onye uke ono nwuta ẹnu lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; l'ọ gude ọphuu gwee ngweja-akpo-ọku. Onye uke ono e-shi nno pfua ugwo iphe-eji nwanyị ono l'iphu Chipfu lẹ ke mee ono, larụ iya nu ono, shi mee ya; ọ buru onye aasọ nsọ ono.

³¹ "Noo g'unu e-shije dobe unwu Ịzurelu iche l'iphe, e-me g'ẹphe buru ndu aasọ nsọ; g'ẹphe ta aburu ndu aasọ nsọ; nwuhu; m'ẹphe turwua ọlo-ekwa mu ono, nọ l'echilabọ phe ono."

³² Ono bu ekemu, a turu doberu nwoke, iphe asoshi asoshi l'ẹhu; yee nwoke, gbọru unwuda; shi nno buru onye aasọ nsọ; ³³ bya abukwarupho ke nwanyị, nsọ-nwanyị eme. Ọ bu k'onye iphe asoshi l'ẹhu; m'ọ bu nwoke-ọ; m'ọ bu nwanyị-ọ; yee k'onye jepfuru nwanyị, aasọ nsọ.

16

Eswe apfu ugwo iphe-eji

(Uke 23:26-32; Ógú 29:7-11)

¹ O be lẹ g'unwu Eronu duchaa ẹbo nwuhu; g'ẹphe jekubeerupho l'atatiphu Chipfu phọ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu; ² sụ iya: "Pfururu yeru nwune ngu, bu Eronu sụ iya g'ọ tọ bujekwarupho teke du iya ree be ọo-byaje l'eka-kakota-adu-nsọ ono; mbu l'eka ono, e gude ekwa kobuta ono, bu iya bu l'iphu ẹka aapfuje ugwo iphe-eji, bu ọphu nọ l'eli okpoko Chileke ono; odumeka be ọo-nwuhukwa. Noo kele mu anọduje l'urwukpu bya l'eli ẹka aapfuje ugwo iphe-eji ono. ³ Waa ge Eronu e-gudeje bahu l'eka-kakota-adu-nsọ ono baa: Oo-gude nwa oke-eswi, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; bya egude ebili, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku.

⁴ “L’ò chĩa uwe-ime-ẹhu ọchaa, e doberu nsọ phọ yee; bya eyekwaapho nwiba ọchaa, eeyeje l’ime ẹhu; l’o wota ẹkwa-ọchaa atụ-butal’upfu gude tubuta onwiya; bya ewota okpu-ẹkwa ọchaa kpuru. Uwe ono g’ò ha dukota nsọ; noo g’o gude o je l’a-wụada ẹhu tẹme l’o gude uwe ono kwaa onwiya akwa ono.

⁵ “Gẹ ndu Ízurelu kpẹe Erọnu mkpi labọ g’o gude gwee ngweja-iphe-ẹji; waa ebili lanụ, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku. ⁶ Gẹ Erọnu kputa oke-eswi phọ gude gwee ngweja-iphe-ẹji kẹ nkiya; shi nno pfula ụgwo iphe-ẹji, o meru; yee kẹ ndibe iya l’ataphu Chipfu. ⁷ L’ò bya akputa mkpi labọ phọ bya l’ataphu Chipfu l’onu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ. ⁸ Erọnu abya eworu ido tọaru mkpi labọ ono. Ido lanụ a-buru kẹ Chipfu; ọphuu aburu kẹ Azazelu. ⁹ Erọnu abya akputa mkpi ọphu ido Chipfu daru gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ¹⁰ obenu lẹ mkpi ọphu ido kẹ Azazelu daru bẹ aa-kputa lẹ ndzụ bya l’ataphu Chipfu g’e gude iya pfula ụgwo iphe-ẹji; tẹme l’a kputawa iya rọ je ahaa l’echiegu g’ò lapfu Azazelu.

¹¹ “Erọnu abya akputa oke-eswi phọ, oo-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; gude pfula ụgwo iphe-ẹji onwiya yee kẹ ndibe iya phọ. L’o woru oke-eswi ono gbua g’ò buru ngweja-iphe-ẹji k’onwiya ono. ¹² L’o wota iphe, aaguje ọku; vọta ọku l’ọru-ngweja, nọ l’ataphu Chipfu; vọ-jia ya avọji; bya ahata ụnwù-isensu ọphu e-ji mkpoji ẹka labọ, e gweru rwukuru rwukuru; gude bahu l’eka ono, e kobutaru ẹkwa ono. ¹³ L’ò bya eworu ụnwù-isensu ono tukobe l’eli ọku ono, nọ l’ataphu Chipfu ono; k’ọphu ẹnwuru-ọku ụnwù-isensu ono a-kpu tūuu kpụ-chia ẹka ono, aanọduje apfu ụgwo iphe-ẹji ono, nọ l’eli okpoko ono, e doberu ekemu ono. Oo ya bụ k’ọphu ọ tọo nwuhudu. ¹⁴ L’o meta mee oke-eswi ono; gude mkpushi-eka phee ya l’eli ẹka ono, aapfuje ụgwo iphe-ẹji ono; l’o gudekwaphọ mkpushi-eka phee mee-iphe ono mgbo ẹsaa l’iphu ẹka ono, aapfuje ụgwo iphe-ẹji ono.

¹⁵ “L’o woru mkpi phọ, e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ndu Ízurelu phọ; woru gbua egbugbu; gude mee ya bahu l’ime ẹka ono, e kobutaru ẹkwa ono; woru mee ya ono mee g’o meru mee oke-eswi phọ; mbụ phee ya l’eli ẹka ono, aapfuje ụgwo iphe-ẹji ono; yele iphu ẹka ono, aapfuje ụgwo iphe-ẹji ono. ¹⁶ Ọ buru ẹgube ono bẹ oo-shi pfula ụgwo iphe-ẹji k’eka-kakọta-adụ-nsọ ono; kele ndu Ízurelu bẹ buwaa ndu aasọ nsọ; waa kele ẹphe meswewaru iphe l’iphe-ẹji, ẹphe mekọtaru g’ò ha. Ọ bukwarupho nno bụ g’oo-me iya lẹ k’ulo-ẹkwa-ndzukọ, bụ ọphu nọ l’echilabọ pẹ teke ono, ẹphe bụ ndu aasọ nsọ ono. ¹⁷ G’ò tọ dukwa onye a-nọdu l’ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; mẹ Erọnu bahuepho l’eka-kakọta-adụ-nsọ ono je anọdu apfu ụgwo iphe-ẹji; jasụ l’ò pfula-ghee ụgwo iphe-ẹji k’onwiya; yee kẹ ndibe iya; yee kẹ ndu Ízurelu l’ophu; lufuta. ¹⁸ E -mechaa l’o jeshia l’ọru-ngweja ono, nọ l’ataphu Chipfu ono; je apfula ụgwo iphe-ẹji k’eka ono. L’o meta mee oke-eswi phọ; yee mee mkpi phọ; wuru ye lẹ mpu, e mobegbaaru l’ọru-ngweja ono. ¹⁹ L’o meta mee ono gude mkpushi-eka iya phee ya l’ọru-ngweja ono mgbo ẹsaa; shi nno swafu iya asọ nsọ kẹ ndu Ízurelu; dobe iya nsọ ọzo.”

Mkpi, vu iphe-ẹji, ndu Ízurelu meru

²⁰ “Erọnu -pfulachaa ụgwo iphe-ẹji, e meru l’eka-kakọta-adụ-nsọ ono; yee k’ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; yee k’ọru-ngweja ono; l’ò bya akpufuta mkpi phọ, nọ ndzụ phọ. ²¹ L’ò bya eworu ẹka labọ byabẹ mkpi k’ono, nọ ndzụ ono l’ishi; mbụ Erọnu; bya atuko ẹjo-iphe, ndu Ízurelu mekọtaru;

mekpoo emeswe, ephe meswekotaru; yee iphe-iji, ephe mekotaru g'ọ ha; pfushikọta kpua ya; l'ọ tuko iya byabe mkpi ono l'ishi; kpuru iya kpee onye a turu eka g'ọ je ahaa ya l'echiegu. ²² Ọ buru mkpi ono e-vutakọta ejo-iphe phe g'ọ ha laa l'oma-egu; eka e budu ebubu; je anodu. Ọ buru eka oo-je ahaa mkpi ono bu l'echiegu.

²³ “Erọnu abahu l'ulo-ekwa-ndzuko je eyefu uwe ochaa ono, o yeru teme o bahushia l'eka-kakota-adu-nsọ ono. O -yefuchaa ya l'ọ haa ya l'eka ono. ²⁴ L'ọ nodu l'eka du nsọ wua ehu; woru uwe iya ye; lufuta bya egwee ngweja-akpo-oku ke nkiya; yee ke ndu Izurelu; shi nno pfua ugwo iphe-iji k'onwiya yee ke ndu Izurelu. ²⁵ L'ọ woru eba-anu, e gude gwee ngweja-iphe-iji pho kpo oku l'oru-ngweja. ²⁶ Onye pho, jeru je ahaa mkpi pho; g'ọ lapfu Azazelu pho; l'a-sakwapho uwe iya; wua ehu; teme l'ọ batawaro l'ime eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe. ²⁷ Oke-eswi pho; yee mkpi pho, e gude gwee ngweja-iphe-iji pho, bu ophu e wobataru mee ya l'eka-kakota-adu-nsọ g'e gude pfua ugwo iphe-iji pho; be aa-paru lufu l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe; l'e woru akpo iya; waa anu iya; mekpoo nshi iya kpo oku. ²⁸ G'onye ono, jeru akpo ya oku ono sakwaa uwe iya asasa; wua ehu; teme l'ọ bata l'ime eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe.”

Ekemu eswe apfu ugwo iphe-iji

²⁹ “No iya; g'iphe-a bukwaru iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu e-meje jasụ l'ojejoje. Mbụ-a; o -rwuje l'onwa esaa; le mboku, onwa ono du l'abali iri; unu aswiye egu. Unu te ejekwa ozi ejeje ophu; mbụ unube ndu a nwuru le Izurelu; me ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu; ³⁰ kele o mboku ono be aa-pfu ugwo iphe-iji, unu meru; g'e gude sachafu unu iphe-iji, unu meru g'ọ ha; unu aburu ndu a ta sodu nsọ l'iphu Chipfu. ³¹ Mboku ono a-buru unu eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme; unu aswia egu. Iphe ono bu iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu e-meje jasụ l'ojejoje. ³² Ọ buru onye uke, a wuru manụ l'ishi dobe nsọ g'ọ buru onye uke l'ozori nna iya bu onye a-pfu ugwo iphe-iji obu. Oo-yeje uwe ochaa ono, du nsọ ono. ³³ L'ọ pfua ugwo iphe-iji, e meru l'eka-kakota-adu-nsọ; me k'ulo-ekwa-ndzuko; me k'oru-ngweja; l'ọ bya apfua ugwo iphe-iji, ndu-uke meru; me ke ndu Izurelu l'ophu. ³⁴ Ono a-buwaruro iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu a-nodu emewarọ jasụ l'ojejoje; mbụ l'aa-pfuje ugwo iphe-iji, unwu Izurelu l'ophu mekotaru. Ọ buru mgbo lanu l'apha be ee-meje iya.”

E mekotaepho iphemiphe ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

17

Ekemu g'a ta tajeshi mee-iphe

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru Erọnu yee unwu iya; yee unwu Izurelu l'ophu baa; su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu turu ekemu iya baa: ³ Ọ -duru onye Izurelu gburu eswi; ozoo nwaturu; ozoo egu l'ime eka ephe kpobegbaaru ulo-ekwa phe; ozoo l'azu eka ono; ⁴ ophu onye ono egudedu iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko g'e gude gwee ngweja nu Chipfu l'iphu ulo-ekwa Chipfu ono; onye ono be ikpe ochi nmaakwaru; o buakwaa ochi be o gburu. G'e bufukwa iya le ndu nkiya. ⁵ Iphe, meru iphe, a turu ekemu-a bu g'ọ mee ge ndu Izurelu wotaje ngweja ono, ephe anoduje egwe l'oma egu ono; bya egweru nu Chipfu; mbụ g'ephe woru iya nu onye uke l'onu-abata

ulo-ekwa-ndzukọ; g'ọ gbua ya g'ọ buru ngweja-ẹhu-guu, e gweru Chipfu. ⁶ Onye uke ono ephee mee anu ono l'oru-ngweja l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ; bya akpoo eba iya oku g'ọ buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Ephe te egweeduru ngweja phe anu agwa, a kpuru; o du g'eghu; mbu agwa ono, meru ephe du gheleghelehele ono. Ono bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje, ephe a-nodu eme jasu l'ojejoje; ephe eme iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo.

⁸ “Su phe le-a: Onye bu onye Izurelu; ozoo onye lwaru alwalwa, ephe l'ephe bu, bu onye gweru ngweja-akpo-oku; ozoo l'o duru ngweja ozo, o nuru; ⁹ ophu o gudedu iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ bya egweru nu Chipfu; g'e bufukwa onye obu le ndu nkiya.

¹⁰ “Iphe, bukpo onye Izurelu; ozoo onye lwaru alwalwa l'ali Izurelu, taru mee-iphe be mu a-noduepho achi le njo; mbu l'onye ono, taru mee-iphe ono; be mu e-bufu le ndu nkemu. ¹¹ Noo kele ndu iphemiphe, e meru ememe dobe bu le mee be o du. O kwa mee ono be mu nuru unu g'unu gudeje iya bya apfu ugwo iphe-aji unu l'oru-ngweja. O buru mee be eegudeje apfu ugwo ndu nemadzu. ¹² Oo ya kparu iphe, mu suru unube ndu Izurelu: G'o to dukwa g'unu ha onye a-taje mee-iphe; ophu o dukwa onye lwaru alwalwa, unu l'ephe bu ebubu, a-taje mee-iphe.

¹³ “O -duru onye Izurelu; ozoo onye lwaru alwalwa, unu l'ephe bu, akpa l'egbudu; o -gbua anu; ozoo enu, a ta sodu nsu; g'onye ono phushikwaa mee ya l'ali kpochia ya aja. ¹⁴ Noo kele iphemiphe, no ndu, e meru ememe bu le mee be ndu iya no. O buru iya kparu, iphe, mu suru ndu Izurelu: ‘Unu ta adukwa mee iphe, unu a-taje; kele ndu iphemiphe, e meru ememe bukota le mee be o no; l'onyemonye taru iya nu be ee-bufukwa ebufu.’

¹⁵ “Onyemonye kpo; m'o bu onye a nwuru le Izurelu; m'o bu onye lwaru alwalwa, bu onye taru iphemiphe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo iphe, anu dzugburu; be a-sa uwe iya asasa; wua ehu; l'o buru onye aaso nsu jasun nchi ejihu; teme l'o buru onye a ta sodu nsu. ¹⁶ Ole o -buru l'onye obu ta saduru uwe iya; ophu o wuduru ehu; be ejo-iphe obu, o meru tukokwaru iya l'ishi.”

18

Akwakwa nwoke yee nwanyi ophu adudu ree

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Izurelu baa; su phe-a: O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ³ Unu te emekwa g'eemeje le Ijiputu, bu iya bu eka ono, unu shi buru ono; teme ophu unu emekwa g'eemeje l'ali Kenu, bu ali eka ono, mu edu unu ala ono. Unu te etsokwa eka phe. ⁴ Unu mejekwa iphe, mu turu l'ekemu; waa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ⁵ Unu tsojekwa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; unu emekwapho iphe, mu turu l'ekemu, bu iphe, onye meru iya nu e-gude nodu ndu. O kwa mbedua bu Chipfu.

⁶ “G'o to dukwa onye e-jepfu onye ephe l'iya bu okpobe abubu g'ephe l'iya kwaa; kele o kwa mbedua bu Chipfu. ⁷ Te ejekwa g'unu le ne ngu kwaa; shi nno mee nna ngu iphe-iphere; noo kele onye obu bu ne ngu. G'unu le ne ngu ta akwakwaa akwakwa nwoke yee nwanyi. ⁸ Te jepfukwa nyee nna ngu; kele o kwa eme nna ngu iphe-iphere. ⁹ Te jepfukwa onye unu l'iya bu nwune ozoo nwanna; m'o bu l'unuphu lanu be e yeru unu; ozoo l'e yeru iya l'ibe onye ozo. ¹⁰ Te jepfukwa nwanwa ngu; m'o bu nwa

ngu nwoke nwuru iya; ozoo nwa ngu nwanyi nwuru iya; kele ono bukwa eme onwongu iphe-iphere. ¹¹ Te jepfukwa nwada nyee nna ngu; mbu onye e yeru nna ngu; noo kele o bu nwanna ngu nwanyi. ¹² Te jepfukwa nwune nna ngu; noo kele ephe le nna ngu bu mee lanu. ¹³ Te jepfukwa nwune ne ngu; noo kele ephe le ne ngu bu mee lanu. ¹⁴ Te jepfukwa nyee nwune nna ngu; shi nno mee nwune nna ngu obu iphe-iphere, noo kele oo nyee nwune nna ngu. ¹⁵ Te jepfukwa nyee nwa ngu; kele oo nyee nwa ngu be o bu. Be jepfukwa iya. ¹⁶ Te jepfukwa nyee nwune ngu; kele o kwa eme nwune ngu iphe-iphere. ¹⁷ Te jepfukwa nwanyi; yee nwa iya; ophu i jepfukwa nwanwa nwanyi ono; ozoo onye ophu nwa iya nwoke nwuru; ozoo onye nwa iya nwanyi nwuru; noo kele ephe l'iya be bu mee lanu. Onye eme nno eme ejo-ememe. ¹⁸ Te ejekwa aluta nwune nyee ngu g'ephe le nwune iya bya anodu kpaaha enya l'ibe ngu. Teme unu l'iya akwaa akwakwa nwoke yee nwanyi l'eka nyee ngu nokwadu ndzu.

¹⁹ "Te jepfukwa nwanyi teke onno nsu; mbu teke aasokwadu iya nsu ke nsu-nwanyi ono, eme iya nu ono. ²⁰ Te jepfukwa nyee nwoke obutobu ngu; shi nno merwua onwongu. ²¹ Ta adukwa unwu ngu ophu ii-kwe g'e gude kpoo oku gude gwaa agwa ono, bu Moleku; mbu-a; te shikwa egube ono merwua epa Chileke ngu. O kwa mbedua bu Chipfu. ²² Te jepfukwa nwoke ibe ngu g'unu l'iya kwaa akwakwa nwoke yee nwanyi; kele ono bukwa ebyi. ²³ Te jepfukwa anu; shi nno merwua onwongu. G'o to dukwa nwanyi, a-togbo onwiya g'anu jepfu iya; kele ono bukwa ejo ahuma be o bu.

²⁴ "G'o to dukwa iphe ono me nanu, unu e-gude merwua onwunu; noo kele oo iphemiphe-a be ohamoha gude merwushia onwophe; mbu ndu-a, mu abya achifu l'iphu unu-a. ²⁵ Umere phe ono woru ali eka ono merwushia; mu nua ndu eka ono aphu; ali ono gboshia ndu bu iya nu g'onye gboru egbo. ²⁶ Ole-a; unu tsojekwa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, mu turu l'ekemu. Ophu o dukwa onye e-je eme iphe ono, bu ahuma ono me nanu. G'onye a nwuru le Izurelu te emekwa iya; ophu onye lwaru alwalwa emekwa iya; ²⁷ kele oo ahuma ahuma ono g'o ha be ndu ali-a meru; mbu ndu ono, vuru unu uzo bua l'eka-a; ephe merwushia ali-a. ²⁸ O kwa k'ophu ali ono ata agboshidu unu g'onye gboru egbo; me unu merwushie ya pho; egube ono, o gboshiru oha ono, vu unu uzo ono. ²⁹ Kele o -duru onye meru ahuma ahuma ono; be ee-bufukwa onye ono le ndu nkiya.

³⁰ "Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, mu suru g'e meje; g'o to du ejo omelali ono ophu unu e-meje, bu ophu e shi emeje teme unu lwa ono; ophu unu egude iya merwushia onwunu; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

19

Ekemu, ekemu ozo dugbaa nu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Izurelu l'ophu baa; su phe le-a: Unu dukwa nsu; kele mbedua, bu Chipfu bya aburu Chileke unu dukwa nsu. ³ G'onyenonu l'ime unu kwabejekwa ne iya ephe le nna iya ubvu. Unu edobeje ekemu eswe-atuta-unme mu; kele o kwa mu bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

⁴ "Unu te jejekwa l'agwa; ophu unu akpukwa agwa akpukpu doberu onwunu; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

⁵ “Unu -nòdu egweru Chipfu ngweja-èhu-guu; unu gwejekwa iya l'ùzo, òo-nata iya unu. ⁶ G'a tajekwa iphe ngweja òbu lẹ mbòku, unu gweru iya; òzoo lẹ nchitabòhu iya. Ò -bùru l'o dùru òphu phòduru jasù lẹ mbòku k'èto; g'a kpòo ya òku. ⁷ Ò -bùkwanuru l'a tarù iya ilile lẹ mbòku k'èto ono bẹ ò buakwaa ahuma bẹ e meru; òphu a taa nataekwa iya. ⁸ Òo ya bù l'onjemonye, bù onye tarù iya nù bẹ èjo-iphe, o meru a-tukoru l'ishi; kele o merwuru iphe, dùru Chipfu iche. Onye ono bẹ ee-bufukwa lẹ ndu nkiya.

⁹ “Unu -nòdu akpata iphe, unu meberu l'ègu; unu ta akparwujekwa okoke; òphu unu aturutajekwa òphu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'alì. ¹⁰ Unu te jejekwa mkpakwa akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; òphu unu aturutajekwa òphu dashihuru l'alì. Unu pajeru ndu k'ono haarù ndu ùkpa; waa ndu lwarù alwalwa; noo kele ò kwa mbèdua bù Chipfu; bya aburu Chileke unu.

¹¹ “Unu te ezijekwa iphuru; òphu unu adzujekwa ùka; òphu unu aghojekwaru nwibe unu ùgho. ¹² Unu ta akpapyabekwa iphe, unu meru gude èpha mu gùa ènwa; shi nno merwua èpha Chileke unu. Ò kwa mbèdua bù Chipfu.

¹³ “Te erijekwa nemadzù ibe ngu urwu; òphu ì najekwa iya nfù. G'aswa ozi onye i butaru k'ozi ta akwajekwa ngu akwakwa l'èka fùta ùtsu. ¹⁴ Te ephujekwa onye ada nkùchi iphu; òphu i dochijekwa onye ata aphùdu ùzo iphe l'ùzo. Tsùje Chileke ngu ebvu; noo kele ò kwa mbèdua bù Chipfu.

¹⁵ “Unu te ekpejekwa ikpe, apfùduru-òto. Unu te elejekwa onye ùkpa ènya l'iphu haarù iya enge; kele ò bù onye ùkpa; òphu unu akwabejekwa onye ha shii ùbvù haarù iya enge; kele ò bù onye ha shii. G'ikpe, unu e-kpeje nemadzù ibe unu bùru ikpe, pfuru òto. ¹⁶ Te etsokwaru aghaphe asuphe asulasu; òphu ì nòdujekwa lẹ mpfube g'e gbua nwibe ngu. Ò kwa mbèdua bù Chipfu.

¹⁷ “Gẹ nwune ngu ta adujekwa ngu ashì l'ime òkpoma. Gudeje obu ngu baarù iya mba g'i ti tsoru keta oke l'èjo-iphe, onye òbu meru. ¹⁸ Te emelatajekwa iphe, ùnwu ndibe unu meru ngu; òphu ò dùkwa onye òphu ii-vujeru aphù l'obu. Ò chia g'i yee nemadzù ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ò kwa mbèdua bù Chipfu.

¹⁹ “Unu mejekwa iphe, mu toru òkpa iya sù g'e tsoje. G'a ta hajekwa anù-ùlo g'o shia òphu yee ya abùdu ùdu anù lanù. Òphu ì kujekwa uzi iphe labò l'opfu ngu; òphu i yejekwa uwe, abùdu ùdu èkwa lanù bẹ e gude kwaa ya.

²⁰ “Ò -dùru onye jepfuru nwamgbòko, a gbaru ohu, e kwetawaru l'ee-ke nwoke òzo; tème òphu ò bùdu l'a gbafutawaru iya g'o nweru onwiya; g'e kpekwa ya ekpekpe nùkwa ndu òbu aphù, rwuberu phẹ nù. Òlẹ g'e te egbukwa phẹ egbugbu; noo kele nwamgbòko ono bùkwadu ohu. ²¹ G'onye kẹ nwoke kpùtakwa ebili gude bya anù l'ònu-abata ùlo-èkwa-ndzukò; g'e gude gweeru iya ngweja-apfù-ùgwo l'iphu Chipfu. ²² Onye uke egude ebili ono, e gude gwee ngweja-apfù-ùgwo ono pfua ùgwo iphe-èji onye ono l'iphu Chipfu; l'a gùaru iya nvù l'iphe-èji ono, o meru ono.

²³ “Unu -bahùepho l'alì ono; unu bya eyeshia ya oshi-òmi, dùgbaa iche iche, eeri mebyi iya eriri; unu sojekwa mebyi iya nsò. G'a sòkwaa ya nsò ono apha èto; g'e te erikwa iya eriri. ²⁴ Teke o beèrupho l'apha k'èno g'e doo akpuru, oshi ono mìtaru nsò; woru gweeru Chipfu ngweja-ekele. ²⁵ Ò -be l'apha k'ise; unu awatawarò eri akpuru oshi òbu. Ò bùru nno bù g'ee-shi; iphe, unu meberu l'alì emehuaha; eevu aka shii eje. Ò kwa mbèdua bù Chipfu; bya aburu Chileke unu.

²⁶ “Unu ta atajekwa anụ, mee dukwadu. Unu te emejekwa omamanshi; ophu unu emejekwa mgbashi. ²⁷ Unu ta akpufubebejekwa egbushi, nọ unu l'ishi; ophu unu akpụ-byishijekwa éjì-agba unu akpụbyishi. ²⁸ Unu te eyebatajekwa onwunu ónyá l'èhu opfu lẹ nemadzu nwuhuru; ophu unu ebyikashijekwa onwunu mbo. O kwa mbedua bu Chipfu obu.

²⁹ “Te emekwa nwada ngu g'ọ buru nwanyi-ovuoba; shi nno merwua nwa ngu obu; a -nonyakwa; o buru ndu agba ukpara e-sweta ndu unu; ejo-ememe eji ali ono bushihu. ³⁰ Unu dobeje ekemu eswe-atuta-unme mu; unu akwabeje ulo mu ono, du nsọ ono ubvu; kele o kwa mbedua bu Chipfu.

³¹ “Unu te ejejekwa aji maa l'ibe ndu aphụ ophulanya; ozoo ndu jibya; noo kele ephe e-merwu unu. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.

³² “Gbeshijekwaru ndu-ishi-ewó l'oshi. Kwabeje ndu bu ogerenya ubvu; l'i tsuje Chileke ebvu. O kwa mbedua bu Chipfu.

³³ “O -duru onye lwaru alwalwa l'ali unu; unu te emekpakwa iya ehu. ³⁴ G'e mejekwa onye lwaru alwalwa, bu l'ali unu g'eemeje onye a nwuru lẹ Ízurelu. Unu yekwaa onye ono obu g'unu yeru onwunu; noo kele unubedua shikwapho buru ndu lwaru alwalwa l'ali Ijiputu. O kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu.

³⁵ “Unu -nodu atu ogologo iphe; ozoo erwa iphe; ozoo g'iphe habe l'igwerigwe; unu te emejekwa iya l'uzo, apfuduru-oto. ³⁶ Unu gudejekwa iphe, darwuru nu gude mee ya; mbu iphe, e gude atu erwa iphe ophu bu okpobe iya; yee okpobe nkweka; yee okpobe ekpemu be bugbaa iphe, unu e-gudeje tua iphe. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu; onye dufutaru unu l'ali Ijiputu. ³⁷ Oo ya bu le-a; unu tsokotaje iphe, bukpo iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, mu turu l'ekemu g'ọ ha. Unu meje iya nno; noo kele o kwa mbedua bu Chipfu.”

20

Ahụ onye meru iphe-eji

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa: Iphe, bukpo onye Ízurelu; ozoo onye lwaru alwalwa bya eburu lẹ Ízurelu, kputaru nwa iya je anu Moleku; g'e gbukwa onye ono egbugbu. Ge mkpukpu ono l'ophu wufutakwa je atugba ya lẹ mkpuma. ³ Mbedua l'onwomu a-gbanwuberu onye ono iphu mu; bufu iya lẹ ndu nkiya; kele o gude nwa iya gwaa Moleku; shi nno merwua ulo mu ono, du nsọ ono; bya arwutoshia epha mu ono, du nsọ ono. ⁴ O -buru lẹ ndu mkpukpu ono humaru onye kputaru nwa iya je anu Moleku; ephe nyia nchi manu; ophu ephe egbuduru onye obu; ⁵ be mu a-gbanwubekwaru onye obu iphu mu; yee ndibe iya; bufu phe lẹ ndu nkephe; mekpoo iphe, bu ndu ono, yee ya eshiswe uzo; jeru; ephe lẹ Moleku nodu eri ogori ono.

⁶ “Onye ejeje aji maa l'ibe ndu jibya; shi nno du ghelegheleghele; be mu a-gbanwubekwa iphu; bufu iya lẹ ndu nkephe. ⁷ Unu dobekwa onwunu iche; unu adu nsọ; noo kele oo mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ⁸ Unu dobe iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; meje iya ememe; kele oo mbedua bu Chipfu, emeje unu g'unu du nsọ.

⁹ “Onye phuru nna iya; ozoo ne iya iphu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu; kele oo nna iya; ozoo ne iya be o phuru iphu; ge mee ya tu-kokwaru iya l'ishi.

10 “O -buru lẹ nwoke jepfuru nyee nwoke ibe iya; ephe shi nno ria ogori; g'e gbukwaa nwoke obu yee nwanyi obu egbugbu. 11 Ozo bu l'onye jepfuru nyee nna iya bukwa nna iya be o meru iphe-iphere. G'e gbukwaa ephebebo egbugbu; ishi ochi phe atu-koru phe l'ishi; mbu ndu ono, e gburu ono. 12 Onye -jepfuru nyee nwa iya; g'a tuko ephebebo gbua; noo kele iphe, ephe meru bu akpamara. Ishi ochi phe bukwa onwophe be o tu-koru l'ishi. 13 O -buru lẹ nwoke jepfuru nwoke ibe iya; ephe l'iya kwaa akwakwa nwoke yee nwanyi; be ephebebo mekwaru ebyi. G'e gbukwaa ephebebo egbugbu. Ishi ochi onwophe bukwa ephebebo be o tu-koru l'ishi. 14 Onye jeru aluta nwanyi; bya emechaa je alutafua ne nyee ya ono mekwaru ejo-ememe. G'a kpatakwa nwoke ono; yee unwanyi labo pho je akpo oku. Oo ya bu; g'ejo-ememe, du egube ono ta adu l'echilabo unu. 15 Teke o bu lẹ nwoke jepfuru anu; g'e gbukwaa ya egbugbu; gbukwapo anu obu. 16 O -buru lẹ nwanyi togboru onwiya g'anu jepfu iya; g'e gbukwaa nwanyi obu yee anu obu. Ishi ochi onwophe atu-koru phe l'ishi.

17 “Teke o bu lẹ nwoke lutaru nwune iya; ozoo nwanna iya; o -jepfu iya; be o bukwa iphe-iphere. G'a nodukwa l'edzudzu-oha ndu nkephe bufu phe ebufu. O kwa nwune iya be o meru iphe-iphere. Iphe, o meru tu-koru iya l'ishi. 18 Onye jepfuru nwanyi teke onono nsọ be buakwaru enu-mee nwanyi ono; mbu lẹ yebe nwanyi kpuhawaru enu-mee ya ghebe onu. Oo ya bu; g'a tukokwa ephebebo bufu ebufu lẹ ndu nkephe.

19 “Te jepfukwa nwune ne ngu; ozoo nwune nna ngu; kele onye meru nno bu onye yele iya bu mee lanu be o meru iphe-iphere. Iphe, unu meru a-tu-kokwaru unu l'ishi. 20 Onye jepfuru nyee nwune nna iya; ozoo nyee nwune ne iya; be bukwa nwune nna iya ono; ozoo nwune ne iya ono be o meru iphe-iphere. G'iphe, ephe meru tu-kokwaru phe l'ishi. Ephebebo ta abyadu atogbo akọ lẹ mgboko. 21 Onye tugburu je aluta nyee nwune iya be mekwaru iphe, aasọ nsọ; bya emee nwune iya obu iphe-iphere. Ephe ta abyadu atogbo akọ lẹ mgboko.

22 “Oo ya bu lẹ-a; unu tsoje iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje g'o ha; waa iphe, mu turu l'ekemu. Unu meje iya ememe; k'ophu ali ono, mu edu unu ala ono ata agbodu unu g'onye gboru egbo. 23 Unu te emejekwa iphe, ephe emeje; mbu oha ono, mu abya achifu l'iphu unu ono; noo kele o kwa iphemiphe ono, ephe meru ono meru g'o gude mu soo phe oyi. 24 Mbu lẹ mu suru unu-a: O kwa unu e-nworu ali phe; mbu lẹ mu a-nu iya unu g'o buru okiphe unu; mbu ali ono, mini era-eswi waa manu-enwu aso gborogboro ono. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye hofutaru unu l'echilabo ndiphe. 25 Oo ya bu; unu mejekwa iya g'o doo enya; mbu odu-iche, du l'anu, aasọ nsọ; yee anu, a ta sodu nsọ; yee odu-iche, du l'enu, a ta sodu nsọ; yee enu, aasọ nsọ. Unu te egudekwa anu; ozoo enu; mewaro iphe, awu l'epho merwua onwunu; mbu anu ono; waa enu; mewaro iphe ozo ono, mu gushiru unu su g'unu soje nsọ ono. 26 Unu dukwaru mu nsọ; noo kele mbedua, bu Chipfu du nsọ; teme mu hofutawa unu l'echilabo ndiphe g'unu buru nkemu.

27 “Nwoke; ozoo nwanyi, aji maa; ozoo onye jibya g'e gbukwaa onye obu. G'e gude mkpuma tugbua onye o bu. Ishi ochi onwiya atu-koru iya l'ishi.”

21

Ekemu, a turu ndu-uke

1 Tobudu iya bu; Chipfu bya asu Mosisu: “Waa iphe, ii-pfuru ndu-uke baa; mbu unwu Eronu. Su phe g'o to dukwa onye ophu e-gudeje k'onye

nwuhuru anwuhu l'ibe phe mee onwiya onye aaso nsọ; ² gbahaepho l'onye obu nwuhuru nu obu be ephe l'onye uke obu bu mee lanu; mbu l'oo ne iya; ozoo nna iya; ozoo nwa iya nwoke; ozoo nwa iya nwanyi; ozoo nwune iya nwoke; ³ ozoo nwune iya nwanyi, eteke aludu ji; o buru iya be o no l'eka opfu l'o to ludu ji; odzu egube onye ono gbakwaru g'o gude iya mee onwiya onye aaso nsọ. ⁴ G'o to mekwa onwiya onye aaso nsọ l'eka o bu onye-ishi l'echilabo ndibe phe; mbu shi nno merwua onwiya.

⁵ "G'ephe ta akpushijekwa ishi; ophu ephe akpu-byishijekwa aguga aguga eji-agba phe; ophu ephe ebyijekwa mbo l'ehu ebyibi ophu. ⁶ G'ephe dukwaru Chileke phe nsọ; g'ephe ta turwu epa Chileke phe ono; kele ngweja ono, aakpoje oku nu Chipfu ono; mbu nri ono, aanuje Chileke phe ono be bu phe agwaje iya. Oo ya bu le-a; g'ephe bukwaru ndu du nsọ. ⁷ G'ephe ta lujekwa nwanyi, gude agba ukpara merwushiwa onwiya; ophu ephe alujekwa nwanyi, ji iya chifuru; noo kele onye uke duru Chileke iya nsọ. ⁸ Unu meje onye uke g'o buru onye du nsọ; kele oo yebedua l'agwaru unu Chileke. G'o bukwaru onye duru unu nsọ; kele mbedua, bu Chipfu, bu onye meru g'unu du nsọ bukwa onye du nsọ. ⁹ O -buru le nwada onye uke wataru agba ukpara shi nno merwua onwiya buakwaa nna iya be o merwuru. G'a kpokwaa nwamgboko ono oku.

¹⁰ "G'onye bu onye-ishi uke l'echilabo unwune iya; mbu onye ono, a wuru manu l'ishi; bya aburu onye e meru g'o yeje uwe ndu-uke; g'onye ono ta ahajekwa egbushi iya g'o du yagalayagalayagala; ophu o lakajekwa uwe iya alaka. ¹¹ G'onye ono ta abahujekwa l'eka odzu ze. G'o to dukwa m'obetaru o buru nna iya ozoo ne iya nwuhuru; l'o bahu eka ono je eme onwiya onye aaso nsọ. ¹² G'o to lufujekwa alufu l'ulo, du nsọ ke Chileke; ophu o merwukwa ulo obu; noo kele oo manu Chileke iya be a wuru iya l'ishi. O kwa mbedua bu Chipfu. ¹³ Ge nwanyi, oo-lu buru nwanyi, adudu nwoke jepfujeru iya nu. ¹⁴ G'o to lukwa nwanyi, ji iya ta anodedu; ophu o lukwa nwanyi, a chifuru achifu; ozoo nwanyi, agba ukpara; shi nno merwua onwiya. Ge nwanyi, oo-lu bukwaru onye adudu nwoke, jepfujeru iya nu; teme o bukwarupho onye Izurelu. ¹⁵ Oo ya bu; g'o to shi nno mee oshilokpa iya g'ephe buru ndu ndibe phe aso nsọ. O kwa mbedua, bu Chipfu bu onye meru iya; o du nsọ."

¹⁶ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁷ "Waa iphe, ii-pfuru Eronu baa; su iya: Iphe, bukpo onye bu oshilokpa ngu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bu onye nweru eka iphe mebyiru iya; g'o to byajekwa g'o nu Chileke iya nri. ¹⁸ G'iphe, bu onye nweru eka iphe mebyiru iya ta abyakubejekwa Chileke ntse; mbu onye atsụ ishi; ozoo onye bu eniyeni; ozoo onye iphe mebyiru eka ozo; ¹⁹ ozoo onye iphe lonwuru okpa lanu; ozoo eka lanu; ²⁰ ozoo onye okwebe kweberu; ozoo onye chikpirihuru achikpirihu; ozoo onye iphe eme l'enya; ozoo onye iphe eme l'akpo-ehu; ozoo onye a haru ahaha. ²¹ G'o to dukwa oshilokpa Eronu, bu onye uke, duru eka iphe mebyiru iya, a-byaje ntse k'abya egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Eshinu o duru eka iphe mebyiru iya g'o to kpiritakwaru ntse k'anu Chileke iya nri. ²² G'o rijekwaro nri, a nuru Chileke iya; mbu ophu du nsọ; me ophu du nsọ shii. ²³ Ole eshinu o duru eka iphe mebyiru iya g'o to jekubejekwa mgboru ekwa, e gude kobuta eka-kakota-adu-nsọ; ophu oojekubejekwa oru-ngweja; g'o to shi nno merwua ulo mu ono, du nsọ ono; kele o kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ."

²⁴ Tobudu iya bu; Mosisu bya eworu iphemiphe ono kokotaru Eronu; waa unwu iya; ye ndu Izurelu g'ephe hakota.

22

Ndu uke yee iphe, du nsọ ke Chileke

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² “Pfuaru Eronu yee unwu iya g'ephe kwabejekwaru iya enya; mbu iphe ono, ndu Izurelu doberu mu nsọ; g'ephe te egude iphe ono merwua epha mu ono, du nsọ; kele o kwa mbedua bu Chipfu.” ³ L'i su phe-a: “Iphe, bu onye bu oshilokpa unu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bu onye aasọ nsọ, byakuberu iphe, ndu Izurelu doberu mube Chipfu nsọ; g'e bufukwa onye ono l'atatiphu mu. O kwa mbedua bu Chipfu.

⁴ “O -buru l'o nweru oshilokpa Eronu, iphe, eswe nswe eme l'akpo-ehu; ozoo l'iphe alwashị iya l'ehu; g'onye ono te erikwa iphe, du nsọ; jasụ teke oo-du iche l'iphe obu, eme iya nu obu; buru onye a taa sọhedu nsọ. Teke o bukwanu l'o nweru onye denyiru iphe, aasọ nsọ eka; du ge l'o meru odzu eka; ozoo nwoke, gboru unwuda; ⁵ ozoo l'onye ono denyiru iphe, awu l'epho eka bu iphe, ee-me iya g'o buru onye aasọ nsọ; ozoo l'o denyiru onye aasọ nsọ eka; ozoo l'o duru iphe ozo, meru iya; o buru onye aasọ nsọ; be o buakwaa onye aasọ nsọ. ⁶ Onye denyiru iphe, du nno eka a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. G'o to dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-ri; gbahaa l'o gude mini wua onwiya ehu. ⁷ Enyanwu -nyihuepho; be a taa sọhedu onye obu nsọ. A -gbẹ teke ono be onye ono a-watawaro eri iphe, e doberu nsọ; noo kele oo nri iya bu ono. ⁸ G'o to rijekwa iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo iphe, anu-egbudu dzugburu; g'o to shi nno merwua onwiya. O kwa mbedua bu Chipfu.

⁹ “Ge ndu-uke mejekwa iphe, mu suru g'ephe meje. O -buru l'ephe te emedu iya; ephe emeta iphe-eji kpua onwophe; teme l'o gbukwaa phe pho. O kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ.

¹⁰ “G'o to dukwa onye abudu eri ndu-uke, e-rije iphe, e doberu nsọ. G'onye byaru onye uke ebyaa; ozoo onye o butaru ebuta ozi te erijekwa iphe, du nsọ. ¹¹ Ole o -buru l'onye uke gude okpoga iya gbata ohu; ozoo l'a nwuru iya ohu l'unuphu; ge ndu k'ono rijekwa nri ono. ¹² Nwada onye uke -je aluru onye abudu onye uke; g'onye obu te erijeekwa iphe ono, du nsọ ono, aanuje ndu-uke ono. ¹³ Obenu teke o bu le nwada onye uke be teke anwutadu nwa; ji iya nwuhu; ozoo l'a chifuru iya achifu; o laa ibe nna iya; g'o rijekwa nri ono, bu nri nna iya ono; g'o shi erije iya teke o bu nwata. Ole o bu; g'onye abudu onye oshilokpa ndu-uke te erikwa iya.

¹⁴ “Onye riru iphe, e doberu nsọ l'amagama; g'onye ono pfukwaa onye uke ugwo iya. O -pfuchaa ugwo iya l'o wota iphe ono ozo, ha nno; kee uzo ise woru oke lanu tukobe l'ono, o gude apfu ugwo iya ono. ¹⁵ Ge ndu-uke te emerwukwa iphe ono, du nsọ ono, shi l'eka ndu Izurelu ono, bu ophu ephe nuru Chipfu; ¹⁶ shi egube ono mee g'ephe buru ndu ejo-iphe tukoru l'ishi; teme ephe aburu ndu-ikpe nmaru; kele ephe riru iphe ono, ephe doberu nsọ ono; kele o kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ.”

¹⁷ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁸ “Waa iphe, iipfuru Eronu; yee unwu iya; yee ndu Izurelu l'ophu baa; su phe-a: O -duru onye bu onye Izurelu gedegede; ozoo onye lwaru alwalwa, bu le Izurelu, gude iphe abya g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja-akpo-okwu k'iphe, o kweru ukwe le ya e-me; ozoo iphe, o turu obu iya onyo anu; ¹⁹ g'onye ono kputakwa anu, bu okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya bya. Iphe, oo-gude bya bu oke-eswi; ozoo ebili; ozoo mkpi; k'ophu aa-nafukwanu iya

unu l'eka. ²⁰ Unu te wotakwa iphe, nweru eka iphe mebyiru iya gude bya egwee ngweja obu; kele a taa natakwa iya unu l'eka. ²¹ Onye kputaru eswi; ozoo aturu; ozoo egwu gude abya egweru Chipfu ngweja-ehu-guu; shi nno emekota iphe, o kweru ukwe iya; ozoo g'ọ buru iphe, ọ turu obu iya onyo anu; g'onye ono wotakwa anu, adudu eka iphe mebyiru iya; k'ophu aa-natakwanu iya ya l'eka.

²² “Unu ba anujekwa Chipfu anu, atsu ishi; ozoo ophu e mekaru iphe; ozoo ophu iphe mebyiru ibe lanu; ozoo ophu iphe alwashị l'ehu; ozoo ophu iphe eme l'akpo-ehu. Unu te egudekwa anu, du egube ono je akporu Chipfu oku l'eli oru-ngweja. ²³ O -buru ngweja, a turu obu onyo anu; g'onye egwe iya nu nujekwaro eswi; ozoo aturu, nweru eka iphe mebyiru iya; aa-nafu iya ya-a l'eka. Oke o -buru ophu onye ono gude emekota iphe, o kweru ukwe iya be a taa nafukwa iya ya l'eka. ²⁴ Unu ta nujekwa Chipfu anu, e mekaru iphe l'akporu-anwu; ozoo ophu e tsupyaruru nkiya etsupya; ozoo ophu iphe lajuru nkiya; m'o bu ophu e bufuru nkiya ebufu. Unu te emejekwa iphe, du egube ono l'ali unu-a. ²⁵ Unu ta nujekwa anu, shi l'eka onye ohozo; g'ọ buru nri, unu anu Chileke unu. Eshinu egube anu ono du g'anu, nweru eka iphe mebyiru iya be a taa nafukwa iya unu l'eka.”

²⁶ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁷ “Nwa eswi, a nwuru k'ophuu; ozoo aturu; ozoo egwu be aa-hajekwa ge yele ne iya nodadaa ujiku esaa. A -gbẹ le mboku, kwe anu ono ujiku esato tugbu; be a -kputa iya bya anu g'e gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku be aa-natakwa iya-a. ²⁸ Unu ta tukojekwa ne-eswi yee nwa iya; m'o bu aturu yee nwa iya gbua ujiku lanu. ²⁹ Unu -nodu egweru Chipfu ngweja-ekete; unu mejekwa iya l'uzo, du ree; k'ophu aa-nata iya unu l'eka. ³⁰ G'a tukokwa anu, e gude gwee ngweja obu takota mboku ono; g'ọ to dukwa ophu aa-ha g'ọ noo futu utsu. O kwa mbedua bu Chipfu.

³¹ “Oo ya bu le-a; unu dobekwa ekemu mu; unu emeje iya ememe. O kwa mbedua bu Chipfu. ³² Ophu unu emerwukwa epha mu ono, du nsọ ono; o chikwa ge ndu Izurelu dobe epha mu iche l'echilabo phe; kele o kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru; unu du nsọ; ³³ bya aburu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu ge mu buru Chileke unu. O kwa mbedua bu Chipfu.”

23

Obo-iphe ke Chipfu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² “Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa; su phe-a: Wakwa obo-iphe, mube Chipfu doberu baa; mbu obo-iphe, unu a-ra arara l'oo ya be a-buru ndzuko ophu du nsọ. ³ Oo ujiku ishii be unu e-jeje ozi; mboku k'esaa a-buru eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme. Mboku ono a-buru eswe ndzuko ophu du nsọ. Unu te jejekwa ozi mboku ono; kele o bu eswe-atuta-unme ke Chipfu l'ekameka unu bukpo. ⁴ Owaa bu obo-iphe, Chipfu doberu; mbu ndzuko, du nsọ, unu e-dzuko-beje m'o -rwua teke e doberu iya.”

Obo Ojehata

(Ogu 28:16-25)

⁵ “Obo Ojehata Chipfu bu mboku, aa-boje iya bu mboku, onwa mbu du l'abali iri l'eno l'uzenyashi. ⁶ O -be le mboku k'iri l'ise l'onwa ono kwapho; be unu a-bojeru Chipfu Obo-Buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁷ Mboku mbu k'obo-iphe ono be unu e-nweru ndzuko, du nsọ; g'ọ to dukwa ozi, unu e-je mboku ono.

⁸ Ujiku ẹsaa bẹ unu a-nọduepho egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Teke o rwuerupho lẹ mbọku k'ẹsaa; unu enweru ndzukọ, du nsọ; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono."

⁹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁰ "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa; su phe-a: Unu -bahuepho l'ali ono, mu abya anu unu ono; teke unu kpataru iphe, e meberu l'ali ono; unu ewota upfu lanu l'iphe mbu, unu e-vuru uto kpata je anu onye uke. ¹¹ G'onye uke ono wota upfu iphe ono maa l'iphu Chipfu. Oo ya bu ge Chileke anata iya unu l'eka. O buru lẹ nchitabohu iya; me eswe-atuta-unme -bvuepho bẹ ooma iya obu. ¹² Mbọku ono, unu a-ma upfu iphe ono l'iphu Chipfu ono bẹ unu e-gudekwapho nwa ebili, nowaru apha lanu, adudu eka iphe mebyiru iya; bya egwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. ¹³ Ngweja-nri, a-yikwaru iya pho a-buru ukpokutu ereshi, a gworu lẹ manu, jiru nkweka e keru uto iri wota uzi labo, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku, mkpo iya du ree; teme l'e yekobekwa iya pho mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu g'ọ buru ngweja-mee. ¹⁴ Ophu unu adukwa buredi, unu a-ta; ophu unu atakwa ereshi, a huru ahuhu; ophu unu atakwa ophu du oyii; gbiriri jasu mbọku ono, unu e-wotaru Chileke unu ngweja ono. Ono a-buru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje jasu l'ojejoje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo l'ekameka unu bu."

Obo-Idzu

(Ógú 28:26-31)

¹⁵ "O -be lẹ nchitabohu mbọku ono, unu byaru egude upfu iphe gwee ngweja-amama ono; me eswe-atuta-unme bvuchaepho; unu agbe mbọku ono no-dzua idzu ẹsaa. ¹⁶ Teke a no-dzuerupho ukporo abali labo l'abali iri; o -rwua lẹ nchitabohu eswe-atuta-unme k'ẹsaa; unu abyakwa egweeru Chipfu ngweja-nri, unu e-gude ereshi ophuu gwee. ¹⁷ Unu gbẹ l'eka unu bu wota ishi buredi ebo, e gheru l'ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru uto iri wota uzi labo, e yeru iphe, ekoje buredi; bya anu g'e gude gwee ngweja-amama g'ọ buru akpuru-iphe-mbu, a nuru Chipfu. ¹⁸ Iphe, unu e-wotafua yekoberu ishi buredi ono bu unwu ebili ẹsaa, nokotaru mgbarapha; teme o buru ophu adudu eka iphe mebyiru iya; waa nwa oke-eswi lanu; waa ebili labo. G'e gude anu ono g'ọ ha; waa ngweja-nri, etso iya nu; yee ngweja-mee, etso iya nu; gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; mbu ngweja, aakpo oku, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁹ Oo ya bu; unu abya akputa mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; bya akputa unwu ebili labo, nogbaaru mgbarapha gude gwee ngweja-ehu-guu. ²⁰ G'onye uke ono woru unwu ebili labo ono; waa buredi ono, e meru l'akpuru-iphe-mbu, a kpataru l'opfu ono maa l'iphu Chipfu g'ọ buru ngweja-amama. Iphe ngweja ono bukota ngweja, du nsọ ke Chipfu; o buru onye uke bu onye e-ri iya nu. ²¹ Mbọku ono kwapho bẹ unu e-nweru ndzukọ, du nsọ. Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu. Ono a-buru iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje jasu l'ojejoje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo; unu emeje iya l'ekameka unu bukpo.

²² "Unu -nodu akpata iphe, unu meberu l'egu; unu ta akparwujekwa okoke; ophu unu aturutajekwa ophu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'ali. Unu hajeru ndu ukpa; yee ndu lwaru alwalwa ophu daru l'ali. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

Obo Apha-ophuu

(Ógú 29:1-9)

²³ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sụ iya: ²⁴ Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sụ phẹ-a: “Iphe, bụkpoo mbọku mbụ l'ònwá k'èsaá bụkwa unu eswe-atùta-unme; mbụ mbọku, unu a-noje ndzukọ, dụ nsọ. O -be mbọku ono g'e gbua opu gude karu onyemonye. ²⁵ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu; iphe, unu e-mejechia bụ l'unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpọ oku.”

Eswe apfu ugwo iphe-eji

(Uke 16:1-34; Ógú 29:7-11)

²⁶ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sụ iya: ²⁷ “Mbọku, onwa esaa ono dụ l'abalị iri l'a-bujeru unu eswe apfu ugwo iphe-eji. Mbọku ono bẹ unu a-noje ndzukọ, dụ nsọ; unu a-swị egu; gwee ngweja, aakpọ oku anụ Chipfu. ²⁸ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono; noo kele mbọku ono bụ eswe apfu ugwo iphe-eji; mbụ mbọku, aa-nòdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu pfua ugwo iphe-eji, unu meru. ²⁹ Kele onyemonye, ta aswìdu egu mbọku ono bẹ ee-bufukwa ebufu lẹ ndu nkephe. ³⁰ Teke o duru onye jeru ozi mbọku ono; mu e-me onye ono g'ọ chihu l'echilabọ ndu nkephe. ³¹ G'ọ tọ dukwa ozi g'ọ dughabe, unu e-je. Ono a-buru iphe, a tọru okpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejeje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Unu emeje iya l'ekameka unu bu. ³² Mbọku ono a-buru unu eswe-atùta-unme. Unu aswìá egu mbọku ono. Unu e-shije l'uzenyashi mbọku, onwa dụ l'abalị tete tuta unme jasụ l'uzenyashi ke mbọku, onwa a-dụ l'abalị iri.”

Obo-Mkpù

(Ógú 29:12-40; Dit 16:13-17)

³³ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sụ iya: ³⁴ “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sụ phẹ-a: Teke onwa esaa ono dūepho l'abalị iri l'ise g'a bọo Obo-Mkpù ke Chipfu. Iphe, aa-bọru iya Chipfu bụ ujiku esaa. ³⁵ Mbọku mbụ bẹ unu e-nweru ndzukọ, dụ nsọ; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu. ³⁶ Ujiku esaa ono bẹ unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpọ oku. O -be lẹ mbọku k'èsaáto; unu anoje ndzukọ, dụ nsọ; bya anukwapho Chipfu ngweja, aakpọ oku. Ndzukọ ono bụkwa ndzukọ, dụ nsọ; ọo ya bụ g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu.”

³⁷ “Ono bụ obo-iphe, Chipfu doberu; mbụ ophu unu a-ra arara g'ọ buru ndzukọ, dụ nsọ. G'a nụ Chipfu ngweja, aakpọ oku, bụ iya bụ ngweja-akpọ-oku; yee ngweja-nri; waa ngweja-mee; mewardo ngweja ọzo. Iphe, bụ ngweja ono bẹ aa-nòdujeepho egwe lẹ mbọku, gbaru iya nụ. ³⁸ A gufukpokwaru ngweja k'eswe-atùta-unme; bya agufu iphe, unu anuje Chipfu anunu; gufu l'onye-a apfu iphe, o kweru ukwe iya; gufu iphe-anunu ophu unu turu obu unu onyo anụ, bụ ophu unu anụ Chipfu.

³⁹ “O -rwua mbọku, onwa esaa dūepho l'abalị iri l'ise; m'unu kpat-achaepho iphe, unu meberu l'alị; unu abọru Chipfu obo-iphe ujiku esaa. Mbọku abahụ iya bẹ unu a-tuta unme ozi; unu atutakwapho unme lẹ mbọku k'èsaáto. ⁴⁰ Mbọku mbụ l'obo-iphe ono bẹ unu a-hata akpuru oshi, kachaa ree l'akpuru oshi, unu wotaru; unu egbuta igu; me ekali-oshi, ekwo dū shii; waa ekali-oshi wilo. Unu gweta iphe ono gude je anodu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu tee eswa ujiku esaa. ⁴¹ Unu bojekwaru Chipfu obo-iphe ono ujiku esaa ono aphagapha. Ono bụ iphe, a tọru okpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejeje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Onwa, aa-boje iya bụ l'onwa esaa. ⁴² O buru lẹ m̀kpù bẹ unu e-buru abalị esaa ono; mbụ l'iphe, bụkpoo ndu a nwuru lẹ Ízurelu e-bukotaru lẹ m̀kpù teke ono.

⁴³ Ọo ya bụ; g'ogbo l'ogbo a-maru lẹ mu meru g'unwu Ízurelu bua lẹ m̀kp̀u teke ono, mu shi lẹ Ijiputu dufuta phẹ ono. Ọ kwa m̀bedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu."

⁴⁴ Ọo ya bụ; M̀osisu bya atuko obo-iphe, Chipfu doberu kakotaru ndu Ízurelu.

24

Eleta oroku enya (Awu 27:20-21)

¹ T̀obudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru M̀osisu sụ iya: ² "Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe wotaru ngu okpobe manu olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'oroku g'oku oroku ono nwuje mkp̀urumkpuru. ³ Gẹ Eronu; yele unwu iya yeje oku l'oroku ono l'ataphu Chipfu l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; mbu l'okotazu ekwa pho, e gude kobuta okpoko-ekemu pho. G'ephe mejekwa oroku ono g'o nwuje shita l'uzenyashi jasụ l'utsu. Gẹ ndu Ízurelu dobekwa ekemu-a; a -gbe l'ogbo sweru ogbo. ⁴ Gẹ Eronu dozije oku l'oroku ono l'eli iphe, aapfubeje oroku ono, e meru lẹ mkpola-ododo ono; g'o nwuje enwunwu l'ataphu Chipfu mkp̀urumkpuru."

Buredi, e doberu Chileke nsọ

⁵ "Gude ukpokutu ereshi gheeta ishi buredi iri l'ebo. L'ishi buredi lanu be ii-yeje ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru uzo iri wota uzi labo. ⁶ L'i woru buredi obu doo l'ogiri labo l'eli teburu ono, e gude okpobe mkpola-ododo mee dobe l'ataphu Chipfu ono. Ishi buredi ishii l'eka lanu; ishi buredi ishii ophuu l'eka iya ophuu. ⁷ L'i bya eworu okpobe unwu-isensu dokubegbaa ogiri iya ogiri iya ono; g'o buru iphe, no-chiru enya buredi ono; teme g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku. ⁸ Iphe, bukpo eswe-atuta-unme, a-nwuta anwuta be Eronu e-dozije iya l'iphu Chipfu. O buru ndu Ízurelu be oo-nodu emejeru iya; g'o buru ogbandzu, a-no jasụ l'ojeje. ⁹ Buredi ono bu Eronu yee oshilokpa iya nwe iya. G'ephe nodujekwa l'eka du nsọ taa ya; kele o du nsọ shii; kele o bu oke iya nkephe lẹ ngweja, aakpo oku anu Chipfu jasụ l'ojeje."

Onye pfubyiru epha Chileke

¹⁰ O nweru nwoke, ne iya bu onye Ízurelu; nna iya buru onye Ijiputu; ephe lẹ ndu Ízurelu swiru. A nonyaa; ogu daru ephe l'onye Ízurelu l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe. ¹¹ Onye ono, ne iya bu onye Ízurelu ono wata epfubyishi epha Chipfu. A kputa iya kpuleru M̀osisu. Epha ne nwata ono bu Shelomotu; nwada Dibiri onye bu oshilokpa Danu. ¹² A kputa iya je atụ-chia kwaberu Chipfu g'o karu phe iphe, bu uche iya.

¹³ T̀obudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru M̀osisu sụ iya: ¹⁴ "Kputa onye ono, pfubyiru epha mu ono kpufu l'azu eka unu kpoberu ulo-ekwa unu. G'iphe, bukpo ndu numaru teke oopfubyi epha mu ono byabe iya eka l'ishi; g'oha wulihu woru iya tugbua lẹ mkpuma. ¹⁵ Sụ ndu Ízurelu: Onye pfubyiru epha Chileke iya bukwa onye obu be iphe-eji iya obu tu-koru l'ishi. ¹⁶ Onye pfubyiru epha Chipfu be ee-gbu egbugbu. G'oha zefutakwa je atugbua onye obu lẹ mkpuma. Onye obu -buru onye lwaru alwalwa; ozoo l'o bu onye a nwuru lẹ Ízurelu; o pfubyia epha Chipfu ono; g'e gbua onye obu egbugbu.

¹⁷ “Onye gburu nemadzụ ibiya; g'e gbukwaa yēbedua. ¹⁸ G'onye gburu iphe-edobe onye ọzo pfukwaa ugwo iya. Ophu dzụ ndzụ bẹ oo-gude dochia ophu nwuhuru nū.

¹⁹ “Onye mebyiru nwibe iya ibe ẹhu lanū; bukwapo g'ee-mebyi yēbedua ibe ẹhu lanū. ²⁰ Onye gbajiru nwibe iya okpu g'a gbajilatakwa iya pho. Teke o bu ẹnya bẹ o meru; o pyahu onye obu; g'e mekwapho gẹ nkiya pyahulata. Teke o bu eze bẹ o chikwofuru onye ono; g'e chikwofulatakwa iya pho eze. Oo g'o mekaberu onye ọzo iphe, bu g'ee-mekaberu iya. ²¹ Onye gburu anū nemadzụ ibiya; g'o pfukwaa ugwo iya; teke o bu l'oo nemadzụ bẹ o gburu g'e gbukwaa yēbedua. ²² Ekemu-a dū swiru ndu a nwuru anwunwu lẹ Ízurelu; yee ndu lwaru iya alwalwa. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

²³ Mosisu pfuchaaru iya ndu Ízurelu; ephe kputa onye ono, pfubyiru epa Chipfu ono; kpufu l'azu ẹka ephe kpoberu ulo-ekwa phe je eworu iya tugbua lẹ mkpuma. Ndu Ízurelu shi nno mee iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu g'ephe mee.

25

Apha-atuta-unme

(Dit 15:1-11)

¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'eli úbvú Sayinayi sụ iya: ² “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sụ phe-a: Teke unu bahuerupho l'alì ono, mu abya anū unu ono; unu hajekwa alì ono g'o nọoru Chipfu apha-atuta-unme. ³ Unu mebeje iphe l'alì unu apha ishii; unu akochaje opfu-vayinu unu akocha apha ishii; wọ akpuru iya. ⁴ O -be l'apha k'esaa l'a haa alì ono g'o tuta unme. Ono bu apha-atuta-unme ke Chipfu. Unu be mebekwa iphe l'alì unu apha ono; ophu unu akochakwa opfu-vayinu unu. ⁵ Unu te ejekwa akpata iphe, daru ẹda. Teke vayinu, e mechaduru emecha mīru amimi; unu ta awotakwa iya; noo kele apha ono bẹ alì ono atuta unme. ⁶ Iphe, alì mītaru l'apha k'ono, alì atuta unme ono; a-buru nri unu; waa k'ohu unu; waa ndu-ozì, unu butaru ebuta; mē ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu. ⁷ O kwapho iphe, daru ẹda l'alì ono a-buru nri iphe-edobe unu; waa anū-egbudu, bu l'alì unu.”

Apha-ẹhu-utso

⁸ “Unu gwa apha-atuta-unme guta apha esaa; mbu apha esaa esaa mgbo esaa. Apha-atuta-unme esaa ono bu iphe, oo-du bu apha ukporo labo l'apha tete. ⁹ Onwa k'esaa -duepho l'abalì iri, bu iya bu eswe-apfu-ugwo-iphe-ẹji; l'i zia g'e gbua opu gude jedzuru l'alì unu ono. ¹⁰ Unu edoo apha k'ukporo ẹbo l'iri nsọ; unu epfua g'onymonye l'alì ono mgburugburu nweru onwiya. Apha ono a-buru unu apha-ẹhu-utso; noo teke onyenonu a-la alì iya; mbu l'onyenonu a-lapfu ndibe iya. ¹¹ G'apha k'ukporo ẹbo l'iri ono bukwaru unu apha-ẹhu-utso. Unu ta akobekwa iphe l'alì; ophu unu ejejekwa akpata ophu daru ẹda l'apha ono; ọzo ophu mītaru lẹ vayinu, a kochaduru akocha. ¹² Eshinu apha ono buru unu apha-ẹhu-utso bẹ unu e-dobe iya nsọ. Oo iphe, daru ẹda l'alì ono bẹ unu e-ri l'apha ono.

¹³ “O -rwua l'apha-ẹhu-utso ono; g'onyenonu lakwaa alì iya. ¹⁴ O -buru l'o duru iphe, i reru nwibe ngu; ọzo l'o duru iphe, i zutaru l'eka nwibe ngu; unu mekwaa ya g'o to du onye e-ri nwibe iya urwu. ¹⁵ G'ii-gudeje zua nwibe ngu iphe, bu: a -gbẹ lẹ g'a bocharu obo-iphe apha-ẹhu-utso. Mbu l'oo g'oo-nọ-beru l'aakpata iphe, e meberu l'alì bu g'oo-gude ree ngu

iphe, iizu iya. ¹⁶ Teke ọ bụ l'apha a-dụ igwerigwe nwua teme l'o rwua apha-ẹhu-utso; aswa alị ọbu aha shii. Teke ọ bụ l'apha habe nwahabe l'i gbuzeta aswa iya; noo kele iphe, iizu ele ọnya iya gubedua l'azu azuzu bụ iphe i-meta l'alị ọbu. ¹⁷ G'ọ tọ dukwa onye ọphu e-ri nwibe iya urwu; ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu tsuje Chileke unu ebvu. Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu."

Iphe, atsụ l'ẹhu lẹ k'apha k'ẹsaa ono

¹⁸ "Ọo ya bụ lẹ-a; unu tsojekwa iphe, mu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; unu emeje iphe, mu turu l'ekemu; k'ọphu unu e-buru l'alị ono; ọ tọ dudu iphe, eme unu. ¹⁹ Ọo ya bụ; g'alị emehuaha iphe, a kọberu iya; unu erijiaha ẹpho; buru iya; ọ tọ dudu iphe, eme unu.

²⁰ "Unu a-jikwanu sụ: '?Bụ gunu bẹ anyi e-ri l'apha k'ẹsaa ọbu; m'anyi adudu iphe, anyi kọru; ọphu ọ dukwapho iphe, anyi kpataru?' ²¹ Ọle mu e-kebe unu l'oma l'apha k'ishii; k'ọphu apha ono e-mehu iphe; unu enweru akpuru-iphe, a-suru unu apha ẹto. ²² O -be l'apha k'ẹsato; unu awata akobe iphe l'alị. Ọ buru akahu iphe, unu metaru bẹ unu a-nodu eri jasụ l'apha kẹ tete; teke unu a-kpata iphe, unu meberu l'alị."

Agbafuta iphe, e reru erere

²³ "G'ọ tọ dukwa onye e-rebuje alị iya erebu; noo kele alị bukwa mbedua nwe iya. Unubedua bụ abyabya bẹ unu byaru; ọ buru anunu bẹ mu nuru iya unu g'unu buru.

²⁴ "Unu sibeje iphe, ee-gude agbata alị ono, bụ oke alị unu ono l'ọphu. ²⁵ Ọ -buru lẹ nwune ngu bẹ ọkpa byaru; k'ọphu ọ haru alị iya ree; g'onye a-bya agbata alị ono, o reru ono; bukwaru onye yele iya bụ ọkpobe abubu. ²⁶ Ọle ọ -bukwanuru l'onye ọbu te nwedu onye e-je agbafuta iya nū; obenu lẹ yebedua nwewaru iphe k'ọphu ọo-dụ ike gbata iya; ²⁷ g'ọ gbakọo apha, nwuwaru nū e -shi teke o reru iya; l'ọ pfa onye o reru alị ono ugwo apha ọphu o tokọ kọdu alị ọbu; laphu azu l'alị iya. ²⁸ Ọle ọ -bukwanuru l'onye ọbu ta amadu ọzo, oo-shi gbafuta iya; g'alị ono, o reru ono nodukwa l'eka onye zuru iya nū jasụ l'apha-ẹhu-utso. O -be l'apha-ẹhu-utso g'onye zuru iphe ọbu haa ya; g'onye ono, nwe iya nū ono laphu azu l'alị ono.

²⁹ "Ọ -duru onye reru ọlo-ebubu lẹ mkpukpu, e gude igbulọ kpuphee mgburugburu; g'ọ gbatakwa iya l'ime mgbatapha, o reru iya ono. Ọo l'ime teke ono bẹ ọo-gbata iya. ³⁰ Ọle ọ -buru l'ọ tọ gbataduru iya jasụ apha gbaru; ọo ya bụ l'ọlo ono, dū lẹ mkpukpu, a kpupheru mgburugburu ono bẹ ee-me g'ọ buwaruro k'onye zuru iya nū; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Ọ tọ kufukpokwaa ya nū l'eka l'apha-ẹhu-utso. ³¹ Obenu l'ọlo, nọgbaa l'oma mkpukpu, a kpupheduru igbulọ mgburugburu bụ g'eemeje oma ẹgu bẹ ee-meje iya. Ẹphebedua dū k'agbata; teme o jee l'akufu onye zuru iya nū l'eka mē o -rwua l'apha-ẹhu-utso. ³² O bekwanu lẹ-a; a bya lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu kẹ ndu Lívayi; ọlo, nọgbaa l'oma mkpukpu, bụ nkephe bẹ ndu Lívayi ono a-gbatajẹ teke dū pẹ ree. ³³ Teke ọ duru onye zuru onye Lívayi ọlo; ọphu onye Lívayi ono adudu ike gbafuta iya; g'ọlo ono, e reru ono, nọ lẹ mkpukpu ono, bụ pẹ nwe iya ono; laphukwa iya azu l'eka; noo kele ọlo ndu Lívayi lẹ mkpukpu ono, a nuru pẹ ono bụ iphe pẹ l'echilabọ ndu Ízurelu. ³⁴ G'ọ tọ dukwa iphe, e-me g'ẹphe ree alị ẹka ẹphe echeje aturu pẹ; mbu ọphu nọ lẹ mkpukpu pẹ; noo kele ono bụ okiphe pẹ jasụ l'ojeje."

Ejie ndu ọkpa ugwo

³⁵ “Ọ -bụru l'onye Ízurelu ibe ngu bẹ ụkpa byaru; ọphu ọ duedu ike azụ onwiya l'obutobu ngu; yejeru iya ẹka ẹgube ono, eeyejeru onye lwaru alwalwa; ọzoo onye byaru abyabya ono; k'ọphu oo-bukube ngu g'o bukube ngu. ³⁶ Ta natakwá iya ntụkwase; ọ chikwa g'ị tsụ Chileke ngu ebvu; k'ọphu nwune ngu ono e-bukube ngu g'o bukube ngu. ³⁷ Te jiekwa iya okpoga sụ iya g'ọ tükwaseru ngu iya iphe; ọphu i lekwa ẹnya urwu ẹ nri, ị nuru iya. ³⁸ Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu gẹ mu nụ unu alị Kénanu; ẹme mu aburu Chileke unu.”

Aha ohu g'o nweru onwiya

³⁹ “Ọ -bụru l'onye Ízurelu ibe ngu, gụ l'iya bu obutobu bẹ ụkpa byaru; k'ọphu o woru onwiya ree ngu; be mekwa iya g'o jejeru ngu ozi g'ohu. ⁴⁰ Ọo g'iimeje onye i beru ozi; ọzoo onye byaru abyabya bụ g'ii-me iya; l'o jeeru ngu ozi nno jasụ l'apha-ẹhu-utso. ⁴¹ Ọ -rwua teke ono l'ị haa ya; mękpoo unwu iya; l'ọ laa lapfu ndibe pẹ; lapfu okiphe nna iya. ⁴² Kele eshinu ndu Ízurelu bụ ohu nkemu, mu shi l'alị Ijiputu dufuta bẹ e tee redu pẹ g'ẹphe bụru ohu. ⁴³ Ta dukwaru onye Ízurelu ibe ngu ẹhuka; l'ị tsujekwa Chileke ngu ebvu. ⁴⁴ Gẹ ndu unu a-gbajẹ ohu; unwoke mę unwanyi; bukwaru ndu shi l'ohozo, nọ-pheru unu mgburugburu. Nokwa ndu unu a-gbajẹ ohu bụ ono. ⁴⁵ Ndu ọzo, unu a-gbajẹfua ohu bụ ndu byaru abyabya, unu l'ẹphe tükö buru; ọzoo ndibe ndu ono, unu l'ẹphe tükökwapho buru ono, bụ ndu ẹphe nọ l'alị unu nwushia. Unu -gbaa pẹ ohu; unu enwowa pẹ rọ. ⁴⁶ Ndu k'ono bẹ unu e-me g'ẹphe buru okiphe, unu ketaru unwu unu, l'etso unu l'azụ; g'ẹphe keta pẹ g'ẹphe bụru ohu pẹ jaswaruro. Ọ -be l'unwune unu, bụ unwu Ízurelu; unu ta adukwaru pẹ ẹhuka.

⁴⁷ “Ọ -bụru l'onye lwaru alwalwa; ọzoo onye byaru abyabya, unu l'iya tükö buru nonyaru bya enweru iphe; onye Ízurelu ibe ngu, yee ya bukube -daa ụkpa bya eworu onwiya ree onye lwaru alwalwa ono, bukube ngu nụ ono; ọzoo l'o woru onwiya ree abubu onye ono, lwaru alwalwa ono; ⁴⁸ e -rechakpoo ya nụ bẹ aa-gbafutale iya-a; onye lanu l'ime unwune iya a-gbafutakpoo ya. ⁴⁹ Gẹ nwune nna onye obu; ọzoo nwa nwune nna iya; ọzoo onye ọzo, ẹphe l'iya bụ abubu jekwaa agbafuta iya. Ọ -bụru l'onye obu nonyaru bya enweru iphe k'ọphu ọo-dụ ike gbafuta onwiya; g'onye obu gbafutakwa onwiya. ⁵⁰ G'onye reru onwiya; yee onye zuru iya nụ; nọdukwa gbakoo maru apha ole, dụ nụ; a -gbẹ l'apha onye obu reru onwiya jasụ l'apha-ẹhu-utso. G'a gbẹ l'iphe, onye o-gburu-mita ejetaje ujiku lanu; gbakoo okpoga apha, ghuduru nụ; karu iya iphe, ọo-pfu gude gbata onwiya. ⁵¹ Ọ -bụru l'apha, ghuduru nụ hakwadụ shii; g'onye ono keta okpoga ono, o shi gude ree onwiya ono ọphu kwata ka shii pfua gude gbata onwiya. ⁵² Teke ọ -bukwanu l'apha, ghuduru nụ habewa nwahabe g'o rwua l'apha-ẹhu-utso; g'ẹphe l'iya gbakoo ya; g'ọ pfua g'apha ole, ghuduru nụ ha gbata onwiya. ⁵³ G'e mejekwa onye ono g'eemeje onye-ozí, e butaru ebuta apha g'apha. G'e leta ẹnya g'onye ono, ọ nọ l'eka ono ta adukwaru iya ẹhuka. ⁵⁴ Ọ -bụru l'a taa gbafutadu iya l'uzo, dụ ẹgube ono; g'a hakwaa yee unwegirima ibe iya mę o -rwuepho l'apha-ẹhu-utso. ⁵⁵ Noo kele ndu Ízurelu bụ ohu mu. ẹphe bụ ohu mu, mu dufutaru l'alị Ijiputu. Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

26

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a suru g'o mee*

(Dit 7:12-24; 28:1-14)

¹ “G’o tọ dukwa agwa; ọzoo ntekpe, a pyiru apyipyi; ọzoo mkpuma, a kpoberu g’itso, unu e-dobe l’alị unu. Ọphu ọ dukwa mkpuma, a pyiru apyipyi, unu ee-dobe l’alị unu wata abarụ eja. Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu. ² Unu dobeje eswe nkemu, bụ eswe-atuta-unme iche; unu akwabeje ụlo mu, dụ nsọ ụbvù. Ọ kwa mbedua bụ Chipfu.

³ “Unu -nọdu atukojewa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g’e tsoje etso; bya emekota iphe, mu suru g’unu mee; ⁴ bẹ mu a-noduepho edzeru unu mini l’orwuberu iya; iphe, e meberu l’alị emehu emehu; teme oshi, nọ l’egu amishigbaa mebyi iya. ⁵ Iphe a-nọdu emehuru unu shii; k’ophu bụ l’unu a-nọdu echi ereshi jasụ ògè awọ akpuru vayinu erwua. Unu egude awọ akpuru vayinu jasụ ògè emebe iphe l’alị erwua ọzo. Unu a-nọdu eri nri eriji epho; unu eburu l’alị ono; ọ tọ dudu iphe, eme unu.

⁶ “Mu e-me g’unu buru l’ehu-guu l’alị ono; k’ophu bụ l’unu a-zẹ pyakoo; ọ tọ dudu onye eye unu ebvu. Mu emee g’ejo anụ-egbudu chihu l’alị ono; ọphu a byadu alwụ ọgu l’alị unu ono. ⁷ Unu a-chi ndu ọhogu unu gbushia phe. ⁸ Unu -dụ ise; unu achia ụmadzu ụkporo ise; teke unu dụ ụkporo ise; unu achia unu ụkporo l’ise. Unu e-gude ogu-echi unu gbushia ndu ọhogu unu. ⁹ Mu a-nọdu eleta unu ọnya; mee unu g’unu zùà azùzù kabaa l’otu. Ọgbandzu mu l’unu bẹ mu e-me g’ọ nguru anguru. ¹⁰ Ọzo bụ l’unu e-rije akahụ iphe, unu kpataru jasụ unu akpata k’òphúú; mbụ a -nonyaa unu achishiaha akahụ iya k’ophu ee-wobata k’òphúú. ¹¹ Teme mu eworu ụlo-ekwa mu kpobe l’echilabọ unu; ọphu unu adubaedu mu ideyideyi. ¹² Mu a-nọdu ejephe l’echilabọ unu; mu aburu Chileke unu; unu aburu ndibe mu. ¹³ Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l’alị Ijiputu; g’unu ta abụheru ohu ndu Ijiputu. Mu mebyiwaa ike ono, epho shi gude mee g’unu buru ohu phe ono; shi nno mee unu g’unu phafuta ishi.”

*Aphụ, aa-nụ onye te emejedu iphe,
a suru g'o mee*

(Dit 28:15-68)

¹⁴ “Ọle ọ -buru l’unu ta ngabeduru mu nchi; ọphu unu emedu iphe, mu suru g’unu meje g’ọ ha; ¹⁵ mbụ ọ -buru l’unu ta agubeduru iya iphe; mbụ iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g’e tsoje; ọzoo l’obu unu woru iphe, mu tọru l’ekemu mee; ọ dụ ideyideyi; k’ophu bụ l’unu te emejedu iphe, mu suru g’unu meje g’ọ ha; unu eshi nno woru ọgbandzu, mu l’unu gbaru mebyia; ¹⁶ bụkwa iphe, mu e-me unu bụ ọwa: Mu e-me gẹ ndzụ-agugu rwuta unu; teme ụkwaranta eseahaa unu; yee ejo ehu-oku, e-woru unu ọnya mebyia; ndzụ unu ala ke mmanụ. Unu -kobe iphe l’alị l’ọ buru iphe-mmanụ; noo kele ọo ndu ọhogu unu e-mechaa ria ya. ¹⁷ Mu a-gharu unu iphu le ke njo; ndu ọhogu unu alwụ-kpee unu l’ogu. Ndu unu dụ ashị a-buru ndu-ishi unu; unu agbaaha ọso teke adudu onye achị unu.

¹⁸ “Ọ -buru le mu mechaaru unu nno; ọphu unu angabeduru nchi; mu anubaa unu aphụ iphe-iji unu ono ọphu ha g’owa mgbo esaa. ¹⁹ Mu e-me g’unu kubuhu onwunu; mbụ mee akpaminigwe, unu vu l’ishi g’ọ dụ gbọrojii gẹ mkpukurkpu-ígwè; bya emee alị, unu zoberu ọkpa g’ọ ha ngerengere g’onyirubvu. ²⁰ Ọkpehu, unu gude kọo alị a-buru unu ke

mmanụ; noo kele alị ta adūedu iphe, oo-meta; tēme oshi-ōmi, p̄furu l'alị ono amị-buhu mebyi.

²¹ “Teke ọ bụ l'unu emekwapho iphe, mu s̄uru g'unu te emejeshi; k'ophu bụ l'unu ta angakwaru mu pho nchị bē mu e-gude iphe-ēhuka, ka iphe-ēji, unu meru mgbo ęsaa; n̄a unu aph̄u. ²² Mu a-ch̄iru an̄u-ęgbudu ye g'ęphe bya adakaa unu; bya at̄uko un̄wegirima unu nakota unu l'okpehu; t̄uko iphe-edobe unu mebyishichaa; mee; unu ta abaędu ishi; eze gbororo unu adabyiru iphoro.

²³ “Teke mu mechakp̄ooru unu iphemiphe ono; ophu unu agbanwekwarupho; unu n̄odu emekwapho iphe, mu s̄uru g'unu te emejeshi ²⁴ bē mu e-mekwapho unu iphe, mu tege emedu unu; mb̄u l̄e mu a-n̄u unu aph̄u iphe-ēji ono, unu eme ono mgbo ęsaa. ²⁵ Mu a-ha g'oḡu dapfu unu; gude iya gwata unu ugwo ogbandzu ono, unu mebyiru ono. Unu -dzuk̄obeepho l'oma mkp̄ukpu unu; mu emee g'ęjo iphe-ememe dapfu unu; shi nno woru unu yee ndu ohogu unu l'ęka. ²⁶ Teke mu gbuchiru unu ụzo, eeshije akota nri ono; bē un̄wanyi iri a-d̄uje ike ghekota buredi g'unu ha l'ovokoku lanu. ęphe -ghechaa ya; ęphe egude iphe, eegudeje at̄u ęrwa iphe keeru iya unu. Unu -richaa ya; ęgu aguroo unu l'ęka oogu unu.

²⁷ “Ole ọ -buru l̄e mu mechaaru unu iphemiphe ono; unu n̄odu emekwapho iphe, mu s̄uru g'unu te emeshi ²⁸ bē mu e-gude ęhu-ęghu mee unu iphe, mu tege emedu unu; mb̄u l'oo mb̄dua l'onwomu e-chi unu iphe mgbo ęsaa k'iphe-ēji, unu eme. ²⁹ Noo teke unu a-wata eri an̄u un̄wu unu unwoke; mb̄u richaa ria an̄u un̄wu unu un̄wanyi. ³⁰ Mu e-mebyishi ęka unu agwaję iphe; bya enwutsushia oru-ngweja ęka unu akpoje un̄w̄u-isensu oku. Mu eworu odzu unu t̄ukaa l'eli nshi unu ono, b̄uhukwapho odzu l'onwiya ono. Unu ad̄e mu pho ideyideyi l'obu. ³¹ Mu emee mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu unu g'ọ buru iphe, dabyigbaaru iphoro. Mu emee ụlo unu, d̄u nsọ g'ọ buru okorobo ụlo. Teke ono bē mkp̄o ngweja, unu gweru ta abyaędu ad̄u mu ree. ³² Alị ono bē mu e-me g'ọ buru ochobu; k'ophu b̄u l̄e ndu ohogu unu, b̄u ndu e-mechaa buchia ya n̄u bē ọo-d̄u biribiri. ³³ Ozo b̄u l̄e mu a-t̄uka unu nan̄unanu l'alị ndu ohozo. O buru ogu-echi bē mu a-m̄ita gude tsoru unu. Alị unu adabyiru iphoro. Mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu unu abukotaruru ochobu. ³⁴ Noo teke ęhu a-wata atsọ alị ono l̄e ya at̄uta unme; mb̄u teke ono, ọ dabyikp̄ooru iphoro; unub̄dua n̄odu l'alị ndu ohogu unu ono. Teke ono bē alị ono a-n̄dukpoepho ete ęswa l̄e ya at̄uta unme. ³⁵ Teke ono, alị ono dabyiru iphoro ono b̄u unme bē ọtuta; kele o to shidu at̄utajekwadu unme l'apha-at̄uta-unme unu teke unu shi buru iya.

³⁶ “A bya l̄e ndu ophu ghuduru n̄u l'echilabo unu; ndu k'ono bē mu e-me g'ęphe d̄u ogozi l'ime obu ph̄e l'alị ndu ohogu ph̄e; k'ophu b̄u l'ękwo, a nmaru yigayiga l'e-me g'ęphe ye okpa l'oso; gbalaa ḡe ndu e gude ogu-echi ach̄i. ęphe adaa l'ębe ad̄u onye ach̄i ph̄e oso. ³⁷ ęphe e-vukotaję nwibe ph̄e daa dapyab̄e ph̄e ḡe ndu e gude ogu-echi ach̄i l'ębe ab̄u l'ọ duru onye ach̄i ph̄e n̄u. Ophu unu ad̄ubaedu ike ap̄furu l'iphu ohogu unu. ³⁸ Unu an̄wushihu l'alị ndu ohozo. O buru alị ndu ohogu unu e-ri ishi unu. ³⁹ Tēme nwa ndu ophu phoduru n̄u l'echilabo unu bē a-n̄odu eyifu eyifu l'alị ndu ohogu unu. O buru ęjo-iphe, ęphe meshiru; waa ophu nna ph̄e oche ph̄e meshiru bē ęphe e-gude yifu ono.

⁴⁰ “Ole ọ -buru l'ęphe p̄fushiru ęjo-iphe, ęphe eme; yęe ęjo-iphe, nna ph̄e oche meshiru; m̄ekpoo emeswe, ęphe mesweru mu; yęe ememe, ęphe emeje iphe, mu s̄uru g'ęphe te emeshi, ⁴¹ b̄u iphe, meru; mu mee ph̄e

iphe, mu tege emedu phe; chiru phe jeye l'ali ndu ohogu phe. O -buru l'okpoma phe ono, ejo-iphe jiru ejiji ono be ephe e-woze ali; bya apfu ugwo ejo-iphe, ephe mekotaru; ⁴² be mu a-nyatakwa-a ogbandzu mu le Jiekopu; yee ogbandzu mu le Ayizaku; mu anyatakwaphe ogbandzu mu le Ebirhamu; nyatakwaphe ali ono. ⁴³ Obenu l'ali ono be ephe a-ha g'o dabyiru iphoru; gude ehutu-utso nyaa oku. Noo teke ephe a-pfu ugwo ejo-iphe, ephe meru; noo kele ephe ta adudu iphe, ephe guberu iphe, mu turu l'ekemu; wafua l'ephe woru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje mee; o du ideyideyi. ⁴⁴ Ole g'o duhabe be teke ono, ephe a-nodu l'ali ndu ohogu phe ono be mu ta ajikakwa phe; ophu mu edobekwa phe ge ndu du ideyideyi; ke ge mu mebyishikota phe kpamu; mebyia ogbandzu mu l'ephe; kele o kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke phe. ⁴⁵ Ole mu e-gude iswi ehuphe nyata ogbandzu mu le ndu ndiche phe, bu ndu mu shi l'ali Ijiputu dufuta l'ataphu ohamoha; k'ophu mu a-buru Chileke phe. O kwa mbedua bu Chipfu."

⁴⁶ Ono bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o turu l'ekemu; waa ekemu, Chipfu turu dobe l'echilabo ephe le ndu Izurelu l'eli ubvu Sayinayi. O buru Mosisu be o nuru iya g'o nu phe.

27

Ekwe ukwe emeru Chipfu iphe

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Pfuaru unwu Izurelu; su phe-a: O -buru le nemadzu rifuru angu le ya e-woru nemadzu nu Chipfu; g'o pfukwaa ugwo l'ishi onye obu:

³ "O -buru nwoke, nowaru a -gbe l'ukporo apha rwua ukporo apha eto; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri. G'o bukwaru iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be ee-gude tua ya.

⁴ "O -buru nwanyi; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu le shekelu iri.

⁵ "O -buru nwokoro, noru a -gbe l'apha ise jasu l'ukporo apha; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu; o -buru nwanyi; iphe, aa-pfu l'ishi iya aburu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu iri.

⁶ "O -buru nwata ke nwoke, noru a -gbe l'onwa lanu jasu l'apha ise; be iphe, aa-pfu l'ishi iya bu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu ise. O -buru nwata ke nwanyi; iphe, aa-pfu l'ishi iya aburu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu eto.

⁷ "Nwoke, no-ghataru ukporo apha eto bu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu iri l'ise be aa-pfu l'ishi iya; teke o bu nwanyi l'a pfua mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu iri.

⁸ "O -buru l'onye ono, riburu angu ono be akpa nri; k'ophu bu l'o to dudu ike apfu iphe, a suru g'o pfua; g'o duru onye obu, o riru angu iya obu; dujeru onye uke. Onye uke ono elee ya enya kooru iya iphe, oo-pfu. O buru g'ike onye ono, riburu angu ono habe bu g'ee-guberu iya iphe, oo-pfu.

⁹ "Teke o bukwanu l'oo anu be nemadzu gude bya anu Chipfu iphe ngweja; mbu anu ophu gbaru g'anu iya Chipfu; iphe, bukpo anu, a nuru Chipfu egube ono dukotakwa nsu. ¹⁰ G'o to wotakwa anu ozo dochia enya iya; g'o to wotakwa anu ozo ka eji; ozoo ophu ka ree gude gbanweta anu k'ono, o riburu angu l'oo-nu ono. O -buru l'o gude anu ozo je agbanweta iya

bẹ anụ ọp̄hu o gude je iya agbanweta; yee anụ, o jeru agbanweta tukoakwa buru anụ, duru Chileke nsọ. ¹¹ Obenu; ọ -buru l'iphe, o riburu angụ l'oo-nụ bu anụ, aasọ nsọ; mbụ anụ ọp̄hu e tee gudejedu egweru Chipfu ngweja; g'a kp̄takwa anụ ọbu kp̄jeru onye uke. ¹² G'onye uke ono lee ya ẹn̄ya maru m'ọ d̄u ree t̄o ọ d̄u eji; ọ buru iphe, onye uke ono sukpoerupho g'ọ pf̄ua bu iphe, ọo-pf̄u. ¹³ Ọ -buru l'onye nwe iya n̄u bẹ ọ d̄u g'ọ gbata iya; g'onye ono kee aswa iya ụzo ise wota oke lan̄u t̄ukwase l'aswa iya pf̄ua gude gbata iya.

¹⁴ “Ọ -buru l'ọ duru onye woru ụlo iya n̄u g'ọ duru Chipfu nsọ; bukwa onye uke bẹ ọ duru epfu l'ulo ono d̄u ree; ọzoo l'ọ d̄u eji. Ọ buru iphe, onye uke sukpoerupho l'ọo aswa iya bu aswa iya. ¹⁵ Ọ -buru l'onye woru ụlo ono doberu Chipfu nsọ bẹ ọ d̄u g'ọ gbata iya; g'onye ọbu kee aswa iya ụzo ise wota yek̄obe l'aswa iya pf̄ua; t̄eme ụlo ọbu ab̄ubaruru nkiya.

¹⁶ “Ọ -buru l̄e nemadzu butaru al̄i-ihe iya n̄u g'ọ buru k̄e Chipfu; g'ee-gude maru iphe, bu aswa iya bu ḡe mebyi iphe, aa-k̄obe l'al̄i ono habe shii. Al̄i, aa-k̄u-gbu bal̄i, jiru nkweka iri bẹ aswa iya bu mkp̄ola-ochaa, ẹn̄wa iya d̄u ụkporo sh̄ekelu lab̄o l̄e sh̄ekelu iri. ¹⁷ Ọ -buru l'ọo apha-ẹhu-utso bẹ ọ n̄uru al̄i iya g'ọ buru k̄e Chipfu ọbu; buepho iphe, a s̄uru g'a pf̄ua bẹ aa-pf̄u. ¹⁸ Ọle ọ -buru l'apha-ẹhu-utso ghatawaru; t̄eme o riburu angụ l'oo-woru al̄i ono doberu Chileke nsọ; g'onye uke ḡua apha ole, ph̄oduru n̄u; t̄eme l'o rwua l'apha-ẹhu-utso ọzo; shi nno karu onye ono iphe, aswa iya bu. Ọo ya bu l'ee-gbub̄ota iphe l'iphe, a s̄uru g'a pf̄ua. ¹⁹ Ọ -buru l'onye woru al̄i ono doberu Chileke nsọ bẹ ọ d̄u g'ọ gbata iya; g'ọ kekwa aswa iya ụzo ise woru oke lan̄u yek̄obe l'aswa iya pf̄ua gude gbata iya. O -mechaa nno; al̄i ono ab̄uwaruru nkiya g'ọ shi buru iya. ²⁰ Ọle ọ -buru l'onye ono ta agbataduru al̄i ono; o woru iya ree onye ọzo; bẹ al̄i ọbu kwawaru; ọp̄hu ọ d̄uedu ike gbata iya. ²¹ O -rwuep̄ho l'apha-ẹhu-utso; bẹ al̄i ono a-duru Chipfu nsọ; ọ buru ndu-uke bẹ ọo-d̄u l'eka; eshinu ọ bu al̄i, e dobehawaru Chipfu nsọ.

²² “Ọ -duru onye riburu angụ anụ Chipfu al̄i, ọ zuru azuzu, ab̄udu al̄i iya, shi l'ẹn̄ya unuphu ibe p̄h̄e; ²³ g'onye uke ḡua apha ole, ph̄oduru n̄u; t̄eme l'o rwua l'apha-ẹhu-utso; shi nno karu onye ono iphe, aswa iya bu. Ọ buru mb̄oku ono bẹ onye ono a-pf̄u aswa iya ọbu g'ọ buru iphe, duru Chipfu nsọ. ²⁴ O -rwua l'apha-ẹhu-utso; g'al̄i ono laphu azu l'eka onye a zuru iya l'eka iya; mb̄u onye al̄i ono bu nkiya ḡedegede.

²⁵ “G'iphe, buk̄poo aswa iphe, aapf̄uk̄poo apf̄upfu buk̄waru iphe, eegudeje at̄u ẹn̄wa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ ee-gudeje t̄ua ya; g'a maru sh̄ekelu ole, ọ d̄u. Ẹrwa sh̄ekelu lan̄u bu ụkporo gera.

²⁶ “G'ọ t̄o dukwa onye a-kp̄taje anụ mb̄u, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya; bya anụ g'e doberu Chileke nsọ; k̄ele anụ, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya bukwa k̄e Chipfu; m'ọ bu eswi; ọzoo aturu; g'ọ ha t̄ukoru buru k̄e Chipfu. ²⁷ Ọ -buru anụ, aasọ nsọ; g'onye ono pf̄ua iphe, a s̄uru g'ọ pf̄ua gude gbata iya; g'ọ kekwap̄ho aswa iya ụzo ise; wota oke lan̄u yek̄obe l'aswa iya ono pf̄ua. Teke ọ bu l'ọ t̄o d̄udu ike gbata iya g'e ree ya onye ọzo iphe, a s̄uru l'ọ bu aswa iya.

²⁸ “Ọle g'ọ d̄uhabe; g'ọ t̄o dukwa iphe, nemadzu ḡoru n̄u Chipfu, ee-re erere; ọzoo gbata iya agbata. Mb̄u iphe, shi l'iphe, nemadzu nweru enweru; m'ọ bu nemadzu; ọzoo anụ; ọzoo al̄i, bu iya nwe iya; iphemiphe, a ḡoru n̄u Chipfu dukwaru Chipfu nsọ shii. ²⁹ G'ọ t̄o dukwa onye e doberu k'egbugbu, aa-gbataj̄e agbata; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu.

³⁰ “Oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphe, e metaru l'alị; m'obeta ọ bụru mebyi iphe, a kpataru l'iphe, a kọru l'alị; ọzoo akpuru, oshi mịtaru; bukotakwa ke Chipfu; ọ duru Chipfu nsọ. ³¹ Ọ -duru onye eme g'ọ gbata oke-lanụ-l'ụzo-iri nkiya; g'onye ono kekwa iphe, bụ aswa iya ụzo ise; wota oke lanụ yekobe l'aswa iya ono gude gbata iya. ³² A bya l'oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi l'eswi; ọzoo ọphu shi l'eghu mę aturu; mękpoo ọphu shi l'iphe, bụ anụ, eye ishi l'ọka; g'oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi iya nụ dukotajeru Chipfu nsọ. ³³ G'o to jejekwa iya enyocha ke ?a maru ọ dū ree tọo ọ dū eji; ọphu ọ gbakwa iya inwe. A -gbakwanaa ya inwe agbagba ọphu; g'ono yęe ọphu e gude agbanweta iya tükokwa bụru iphe, dū nsọ; ọphu a byadu agbata iya agbata.”

³⁴ Ono bụ ekemu, Chipfu tushiru nụ Mosisu l'úbvú Sayinayi g'o je anụ ndu Ízurelu.

Èkwo Ógú

Agu ndu Ízurelu ogu

¹ Chipfu pfuru opfu yeru Mosisu l'ulo-ekwa-ndzukọ ndu Ízurelu le g'ephe nọ l'echiegu Sayinayi l'abalị mbụ l'onwa k'ẹbo l'apha, kwe ndu Ízurelu apha labọ, ephe shi l'alị Ijiputu wufuta. O sụru iya: ² "Unu gụa ndu Ízurelu g'ephe hakọta ogu. Gụa phẹ l'onulo l'onulo; mę l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Unwoke bę ii-deshikọta epa phẹ nanu nanu. ³ Gę gụ le Erọnu tuko iphe, bụ unwoke le Ízurelu gụkota ogu; mbụ ndu nọwaru ukporo apha kwaseru; bya aburu ndu sụwaru eje ogu. ⁴ Unu hotachaa nwoke lanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu g'o yetaru unu ẹka. Ndu unu a-hota bụ ndu-ishi l'enya-unuphu ibe phẹ. ⁵ Waa epa ndu ono, unu a-hota g'ephe yeru unu ẹka obu baa:

"Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Rúbenu bụ Elizuru nwa Shediyo.

⁶ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Simiyonu bụru Shelumelu nwa Zurishadayi.

⁷ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Jiuda bụru Náshonu nwa Amínadabu.

⁸ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Isaka bụru Netanelu nwa Zuwa.

⁹ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Zebulun bụru Eliyabu nwa Helonu.

¹⁰ "A -bya l'okpa-ipfu k'unwu Jiósefu; onye unu a-hota l'okpa-ipfu Ifuremu bụ Elishama nwa Amihudu. Unu ahota Gamalelu nwa Pedazo l'okpa-ipfu kę Manáse.

¹¹ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Benjiaminu bụru Abidanu nwa Gidiyoni.

¹² "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Danu bụru Ahiyeza nwa Amishadayi.

¹³ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Asha bụru Pagelu nwa Okuranu.

¹⁴ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Gadu bụru Elyasafu nwa Diyuwelu.

¹⁵ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Nafutali bụru Ahira nwa Enanu."

¹⁶ Ndu ono bę bụ unwoke, a hotaru le Ízurelu l'opfu. Ephe bukota ndu-ishi l'okpa-ipfu, shi le ndiche phẹ; bya abuchaaru ishi l'enya-unuphu, du le Ízurelu.

¹⁷ Mosisu yele Erọnu bya achita ndu ono, a gushiru epa phẹ ono; ¹⁸ ephe kukobe ndu Ízurelu g'ephe ha; deshia epa phẹ l'ekwo l'abalị mbụ l'onwa k'ẹbo ono. Ephe deshiru epa onyemonye l'onulo l'onulo; mę l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Iphe, bukpo unwoke, nọwaru ukporo apha kwaseru bę e dekotaru epa phẹ nanu nanu; ¹⁹ egube ono, Chipfu sụru Mosisu g'o mee ya ono. Oo ya bụ; Mosisu gụa ndu Ízurelu ogu l'echiegu Sayinayi.

Umadzu ole, a gutaru l'ipfu l'ipfu

²⁰ A -bya l'oshilokpa Rúbenu, bụ okpara Ízurelu; iphe, bukota unwoke, nọwaru ukporo apha kwaseru; mbụ ndu sụwaru eje ogu bę a gụkotaru; deshikota epa phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epa phẹ l'onulo l'onulo; mę l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rúbenu bę bụ ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ishii l'ukporo umadzu ise.

²² Oshilokpa Simiyonu bę a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ukporo apha kwaseru, bụ ndu sụwaru eje ogu; bya edeshia epa phẹ nanu nanu

l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²³ Iphe, a gùtaru l'ipfu Simiyonu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹsaa l'ọnu ẹsato l'umadzu ọkpọro ise.

²⁴ Oshilokpa Gadu bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ nanu nanu l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²⁵ Iphe, a gùtaru l'ipfu Gadu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ise l'ọnu iri l'ẹno l'umadzu ọkpọro labọ l'iri.

²⁶ Oshilokpa Jiuda bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ nanu nanu l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²⁷ Iphe, a gùtaru l'ipfu Jiuda bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo tete l'ọnu ishii l'umadzu ọkpọro iri.

²⁸ Oshilokpa Isaka bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ²⁹ Iphe, a gùtaru l'ipfu Isaka bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ishii l'ọnu iri l'ishii.

³⁰ Oshilokpa Zebulun bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³¹ Iphe, a gùtaru l'ipfu Zebulun bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹsaa l'ọnu ẹto l'umadzu ọkpọro iri.

³² A -bya l'oshilokpa Jiófẹfu; mbọ awa Ifuremu bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³³ Iphe, a gùtaru l'ipfu Ifuremu bẹ dọ ọnu nemadzu ọkpọro ise l'ọnu lanu l'umadzu ọkpọro ise.

³⁴ Awa Manáse bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³⁵ Iphe, a gùtaru l'ipfu Manáse bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹno l'umadzu ọkpọro iri.

³⁶ A -bya l'oshilokpa Benjiaminu bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³⁷ Iphe, a gùtaru l'ipfu Benjiaminu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹno l'ọnu ẹsato l'umadzu ọkpọro iri.

³⁸ Oshilokpa Danu bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³⁹ Iphe, a gùtaru l'ipfu Danu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹsaa l'ọnu iri l'ishii l'umadzu ọkpọro iri l'ise.

⁴⁰ Oshilokpa Asha bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ⁴¹ Iphe, a gùtaru l'ipfu Asha bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ise l'ọnu ẹto l'umadzu ọkpọro iri l'ise.

⁴² Oshilokpa Nafutali bẹ a gùkotaru iphe, bọ unwoke, nọwaru ọkpọro apha kwasẹru, bọ ndu sọwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'èkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ònulo l'ònulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.

⁴³ Iphe, a gutaru l'ipfu Nafutali bẹ dọ ụkporo ụnu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'eto l'umadzu ụkporo iri.

⁴⁴ Ndu ono bẹ bụ ndu Mosisu yele Erọnu guru ogu. Ndu yetaru phe ẹka gua ogu ono bụ ndu-ishi ndu Ízurelu umadzu iri l'ẹbo ono, nọ-chigbaaru ẹnya-unuphu unuphu phe ono. ⁴⁵ Iphe, bụ unwoke Ízurelu l'ophu, nọwaru ụkporo apha kwaseru, bụ ndu sọwaru ejeru ndu Ízurelu ogu bẹ a gụkotaru l'ẹnya-unuphu phe l'ẹnya-unuphu phe. ⁴⁶ Mkpako iphe, ẹphe dọ g'ẹphe ha bẹ bụ ụkporo ụnu nemadzu mgbo ụkporo ẹto l'umadzu ụkporo iri l'ise; l'unu umadzu ẹsato; l'umadzu ụkporo iri l'ẹsaa; l'umadzu iri.

A gufuru ipfu Lívayi

⁴⁷ Olee ipfu Lívayi bẹ a ta guduru teke a guru ndu Ízurelu ophuna. ⁴⁸ O noo kele Chipfu bẹ sọru Mosisu lẹ-a: ⁴⁹ "Ndu ị tịi gudu kpoloko bụ ipfu Lívayi. Ta gụkobekwa phe mẹ ị guje ndu Ízurelu ophuna. ⁵⁰ Iphe, l'imechia bụ g'ị họtta ndu Lívayi ono g'ẹphe letajẹ ẹnya l'ulo-ẹkwa, eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke; ẹphe eletajẹ ẹnya l'ivu, dọ iya nụ; mẹ iphemiphe, bụ iphe, aduje l'ulo-ẹkwa ono. Oo ẹphebedua bẹ a-nọduje apa ulo-ẹkwa ono; mẹ iphe, bụ ivu, dukota iya nụ. O bụru phe a-nwuberu iya ẹnya; ẹphe egudeje ulo-ẹkwa nkephe kpọ-phee ulo-ẹkwa ono mgburugburu. ⁵¹ Iphe, bụ teke ulo-ẹkwa ono abya atugbu; g'ọ bụru ndu Lívayi bẹ a-phọ-tsutajẹ iya. Iphe, bụ teke aakpọbe ulo-ẹkwa ono; g'ọ bukwarupho ndu Lívayi bẹ a-kpọbeje iya nụ. Onye ozo mmanu, jekuberu iya ntse bẹ ee-gbu egbugbu. ⁵² Ndu Ízurelu a-kpọbeje ulo-ẹkwa phe l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Iphe, bụ nwoke nọnu a-kpọbeje ulo-ẹkwa iya l'ọnu-ogo nkephe l'ẹka ẹphe kpọberu ẹkwa-ọhubama ipfu phe. ⁵³ Obenu lẹ ndu Lívayi bẹ e-gude ulo-ẹkwa nkephe kpọ-pheta ulo-ẹkwa ono, eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke mgburugburu; k'ọphu Chileke ẹta atụ-koshidu edzudzu-ọha Ízurelu oke ẹhu-eghu iya. Oo ndu Lívayi bẹ a-nọdu eleta ulo-ẹkwa ẹka eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke ono ẹnya."

⁵⁴ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu mekọtaepho iphemiphe ono egube ono, Chipfu sọru Mosisu g'o mee ya.

2

Ekeshi ẹka ndu ipfu nọnu a-kpọbe ulo-ẹkwa nkephe

¹ Chipfu bya epfuaru Mosisu waa Erọnu; sọ phe: ² "Ge ndu Ízurelu kpọbeje ulo-ẹkwa phe g'ọ gha iphu l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. ẹphe ebuphee ulo-ẹkwa-ndzukọ ono mgburugburu. G'onyenọnu kpọbejekwa ulo-ẹkwa nkiya l'ọnu-ogo nkephe l'ẹka ndu ẹnya-unuphu phe kpọberu ẹkwa-ọhubama phe."

Ipfu ophu a-kpọbe ulo-ẹkwa ebubu phe laaru ụzo ẹnyanwu-awawa

³ "Ndu Jiuda bụ ẹphebedua a-kpọbe ulo-ẹkwa nkephe l'uzo ẹnyanwu-awawa; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo; l'ẹka ipfu ono kpọberu ẹkwa-ọhubama phe. Onye a-buru ishi ndu Jiuda bụ Nášọnu nwa Amínadabu. ⁴ Iphe, a gutaru l'ipfu Jiuda ono bẹ dọ ụkporo ụnu nemadzu mgbo tete l'unu ishii l'umadzu ụkporo iri.

⁵ "Ndu a-kpọbe ulo-ẹkwa nkephe tsota phe bẹ bụ ndu ipfu ke Isaka. Onye a-buru ishi l'oshilọkpa Isaka bụ Netanelu nwa Zuwa. ⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Isaka bẹ dọ ụkporo ụnu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'ishii.

⁷ “Ndu ozo, a-kpobe nkephe tsota phe be bu ndu ipfu ke Zebulun. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Zebulun bu Eliyabu nwa Helonu. ⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Zebulun be du ukporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu eto l'umadzu ukporo iri.

⁹ “Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Jiuda kpokube ulo-ekwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo ono be tukoru du ukporo unu nemadzu mgbo ukporo l'unu ishii. O buru ephebedua e-vutaje uzo; ndu ozo etso phe.”

Ipfu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu nkephe laaru uzo ndohali

¹⁰ “Ndu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu nkephe l'uzo ndohali be bu ipfu Rubenu be a-kpobe iya l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Rubenu bu Elizuru nwa Shediyo. ¹¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rubenu be du ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ishii l'umadzu ukporo ise.

¹² “Ndu a-kpobe ulo-ekwa nkephe tsota ipfu Rubenu be bu ipfu ke Simiyonu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Simiyonu bu Shelumelu nwa Zurishadayi. ¹³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu be du ukporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu esato l'umadzu ukporo ise.

¹⁴ “Ndu ophu a-kpobe nkephe tsota phe be bu ipfu Gadu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Gadu bu Eliyasafu nwa Diyuwelu. ¹⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Gadu be du ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'eno l'umadzu ukporo labo l'iri.

¹⁶ “Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Rubenu kpokube ulo-ekwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo ono be tukoru du ukporo unu nemadzu mgbo iri l'esato l'unu iri l'esato; l'ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu iri. O buru ephebedua bu ndu k'ebo, a-palihuje me a -gbeshi ije.

¹⁷ “Oo ya bu; ndu Livayi evuta ulo-ekwa-nduko nodu l'echilabo ndu ipfu ono tugbushia. Oo ephe g'ephe gude kpo ulo-ekwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo ono bu g'ephe e-gudeje gbeshi ije phe. Ndu nonu ephe apagbaaru ekwa-ohubama phe.”

Ipfu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu nkephe l'uzo enyanwu-ariba

¹⁸ “Ndu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu nkephe l'uzo enyanwu-ariba be bu ipfu ke Ifuremu; l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Ifuremu bu Elishama nwa Amihudu. ¹⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Ifuremu be du ukporo unu nemadzu mgbo ise; l'unu nemadzu; l'umadzu ukporo ise.

²⁰ “Ndu a-kpobe ulo-ekwa nkephe tsota ipfu Ifuremu be bu ipfu Manase. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Manase bu Gamalelu nwa Pedazo. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Manase be du ukporo unu nemadzu mgbo eno; l'umadzu ukporo iri.

²² “Ndu ophu a-kpobe ulo-ekwa nkephe tsota phe be bu ndu ipfu ke Benjaminu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Benjaminu bu Abidanu nwa Gidiyoni. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Benjaminu be du ukporo unu nemadzu mgbo eno; l'unu umadzu esato; l'umadzu ukporo iri.

²⁴ “Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Ifuremu kpokube ulo-ekwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo ono be tukoru du ukporo unu nemadzu mgbo iri l'eto; l'unu umadzu iri; l'umadzu ukporo ise. O buru ephebedua bu ndu k'eto, a-palihuje me a -gbeshi ije.”

Ipfu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu nkephe l'uzo isheli

²⁵ “Ndu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu nkephe l'uzo isheli be bu ipfu Danu; l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Danu bu Ahiyeza nwa Amishadayi. ²⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Danu be du ukporo unu nemadzu mgbo esaa; l'unu umadzu iri l'ishii; l'umadzu ukporo iri l'ise.

²⁷ “Ndu l'a-kpòbe ụlò-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Danu bẹ bụ ipfu Asha. Onye a-buru ishi l'oshilọkpa Asha bụ Pagẹlu nwa Ọkuranu. ²⁸ Iphe, a gụtaru l'ipfu Asha bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzu mgbo ise; l'ụnu ụmadzu ẹto; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.

²⁹ “Ndu ọpụ a-kpòbe ụlò-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu Nafutali. Onye a-buru ishi l'oshilọkpa Nafutali bụ Ahira nwa Enanu. ³⁰ Iphe, a gụtaru l'ipfu Nafutali bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzu mgbo ishii; l'ụnu ụmadzu iri l'ẹto; l'ụmadzu ụkporo iri.

³¹ “Ipfu ono, a họtaru g'ẹphe l'ipfu Danu kpọ-kube ụlò-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukurọ dụ ụkporo ụnu nemadzu mgbo iri lẹ tete; l'ụnu ụmadzu iri l'eno. Ọ buru ẹphebedua bẹ e-kpejeru azụ l'ije phẹ ono; pagbaarụ ẹkwa-ọhubama phẹ.”

³² Ndu ono bẹ bụ ndu Ízurelu; g'e gude gụa phẹ ọgụ l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ. Mkpakọ ndu nọkota l'ẹka a kpọberu ụlò-ẹkwa, bụ ndu a gụru ọgụ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzu mgbo ẹto; l'ụkporo ụmadzu iri l'ise; l'ụnu ụmadzu ẹsato; l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsaa; l'ụmadzu iri. ³³ Ọle ndu Lívayi bẹ a ta gụkobeduru lẹ ndu Ízurelu ọpụ; ọ buru ẹgube ono bẹ Chipfu sụru Mosisu g'o mee ya.

³⁴ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu mekọtaephe iphemiphe, Chipfu tųru Mosisu ekemu iya. Ọ buru ẹgube ono bẹ ẹphe kpọbechaaru ụlò-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo; pfubechaa ya ẹkwa-ọhubama phẹ. Nokwaphọ g'ẹphe eshije gbeshi tųgbua; ndu ọpụ nọnu ẹphe lẹ ndu ọnu-ụlò nkephẹ; me ndu ẹnya-unuphu nkephẹ.

3

Ndu Lívayi

¹ Ọwaa bụ oshilọkpa Eronu yẹle Mosisu lẹ teke ono, Chipfu pfuru yeru Mosisu l'úbvú Sayinayi phọ: ² Ẹpha ụnwu Eronu bẹ bụ Nadabu, bụ iya bụ ọkpara iya; waa Abihu; me Eleyaza; waa Itama. ³ Noo ẹpha ụnwu Eronu, bụ ndu a wụru manụ l'ishi; mbụ ndu ono, a họtaru dobe g'ẹphe buru ndu-uke Chileke. ⁴ Ọle Nadabu yẹle Abihu bẹ daru l'ataphu Chipfu nwushihu; kele ẹphe gude ọku, ta adudu nsọ kpọoru Chipfu ngweja ọku l'echiegu Sayinayi. Ọpụ ẹphe emetaduru ụnwegirima; ọ buru Eleyaza yẹle Itama bẹ jehaarụ ozi ndu-uke Chileke lẹ teke ono, nna phẹ, bụ Eronu nọkwaduro ndzụ.

⁵ Ọo ya bụ Chipfu bya asụ Mosisu: ⁶ “Chịta ipfu Lívayi jeye l'ẹka Eronu, bụ onye uke Chileke; k'ọpụ ẹphe a-nọdu ejebude iya ozi. ⁷ Ẹphe a-nọdu ejeru Eronu ozi; bya ejeru ndu Ízurelu l'ọpụ ozi l'ụlò-ẹkwa-ndzukọ; mbụ l'ẹphe a-nọdu eje ozi, rwuberu phẹ nụ l'ụlò Chileke. ⁸ Ẹphe a-nọduje eleta ivu, dụ l'ụlò-ẹkwa-ndzukọ ono ẹnya; shi nno ejeru ndu Ízurelu ozi, rwuberu phẹ nụ l'ụlò Chileke. ⁹ Tụko ndu Lívayi l'ọpụ ye Eronu yẹle ụnwu iya l'ẹka; mbụ l'a họtawaru phẹ g'ẹphe hakọta l'echilabọ ndu Ízurelu l'ọpụ woru ye iya l'ẹka. ¹⁰ L'ị tųa Eronu me ụnwu iya ẹka g'ẹphe buru ndu-uke Chileke. Iphe, bụ onye ọzo mmanụ, jekuberu mgboru ụlò-nsọ ono bẹ ee-gbu egbu.”

¹¹ Chipfu byakwa epfuaru Mosisu ọzo sụ iya: ¹² “Lenu; mu shiwaa l'echilabọ ndu Ízurelu họtta ndu Lívayi g'ẹphe nọchia ẹnya iphe, bụ ọkpara; mbụ iphe, bụ nwoke, vu ụzo waa ne iya ẹkpa-nwa lẹ Ízurelu. Ọo ya bụ lẹ ndu Lívayi bẹ bụ nkemu; ¹³ noo kele ndu bukọta ọkpara bụ nkemu. Mbọku ono, mu gbushiru ndu bụ ọkpara l'alị Ijiputu ono bẹ mu

wotaru iphe, bu okpara ndu Ízurelu; doberu onwomu; mbu e shikpoo le nemadzu je akpaa l'anu. Ephe a-buru nkemu. Oo mbedua be bu Chipfu."

Agu ndu Lívayi ugu.

¹⁴ No iya; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'echiegu Sayinayi su iya:
¹⁵ "Gua ndu Lívayi ugu; gua phe l'enya-unuphu l'enya-unuphu; me l'onulo l'onulo. Ndu ii-gu be bu unwoke, nowaru a -gbu l'onwa lanu kwaseru."

¹⁶ Tobudu iya bu; Mosisu gua phe egube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.

¹⁷ Waa epha unwu Lívayi baa: Geshonu; me Kohatu; waa Merari.
¹⁸ Owaa bu epha unwu Geshonu l'enya-unuphu phe l'enya-unuphu phe: Libuni waa Shimeyi. ¹⁹ Unwu ke Kohatu l'enya-unuphu phe l'enya-unuphu phe be bu Amuramu; me Izuha; me Hiburunu; waa Uzelu. ²⁰ Unwu ke Merari l'enya-unuphu phe l'enya-unuphu phe be bu Mahuli waa Mushi. Ndu ono tukoru buru ipfu Lívayi; egube ephe du l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe.

²¹ Unwu Geshonu bu ndu onu-ulo Libuni waa ndu onu-ulo Shimeyi. O buru phe bu ndu onu-ulo Geshonu. ²² Unwoke, nowaru onwa lanu kwaseru l'onulo Geshonu be du unu nemadzu iri l'esato; l'umadzu ukporo iri l'ise. ²³ Ndu onu-ulo Geshonu be akpobeje ulo-ekwa ebubu phe l'uzo enyanwu-ariba; l'azu ulo-ekwa Chileke. ²⁴ Onye bu ishi l'onulo Geshonu bu Eliyasafu nwa Layelu. ²⁵ Ozi, e yeru unwu Geshonu ono l'eka g'ephe jeje l'ulo-ekwa-ndzuko ono bu eleta ulo-ekwa Chileke enya; waa ekwa, e gude kpua ya; me eleta ekwa, e gude gbobuta onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono enya; ²⁶ me eleta ekwa, e gude gbobuta oma-unuphu; waa ekwa, e gude gbobuta onu-abata oma-unuphu ono, no-pheru ulo-ekwa Chileke ono; waa oru-ngweja mgburugburu; me eleta udo enya; waa iphe, bukpo ozi, gbaru phe nu.

²⁷ Unwu Kohatu bu ndu onu-ulo Amuramu; me ndu onu-ulo Izuha; me ndu onu-ulo Hiburunu; me ndu onu-ulo Uzelu. O buru phe bu ndu onu-ulo Kohatu. ²⁸ Unwoke, nowaru onwa lanu kwaseru le ndu onu-ulo Kohatu be du ukporo unu nemadzu; l'unu umadzu lanu; l'umadzu ukporo iri. O buru phe be o duru; mbu ozi, eeje l'ulo du nsu. ²⁹ Ndu onu-ulo Kohatu be akpobeje ulo-ekwa ebubu phe l'uzo ndohali ulo-ekwa Chileke. ³⁰ Onye bu ishi l'onulo Kohatu bu Elizafanu nwa Uzelu. ³¹ Ozi, duru phe nu bu eleta okpoko Chileke enya; me teburu; me iphe, aapfubeje oroku; me oru-ngweja; me ivu, du l'ulo-nsu, ndu-uke egudeje eje ozi; me ekwa, e gude gbobuta eka-kakota-adu-nsu; waa iphe, bukpo ozi ozo, gbaru phe nu. ³² Onye-ishi ndu-ishi ndu Lívayi l'ophu bu Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke. Oo yebdua be a hotaru g'o buru onye-ishi ndu eleta enya l'ulo-nsu ono.

³³ Unwu ke Merari be bu phe bu ndu onu-ulo Mahuli waa ndu onu-ulo Mushi. O buru ndu ono bu onu-ulo Merari. ³⁴ Unwoke, nowaru onwa lanu kwaseru le ndu onu-ulo Merari du unu nemadzu iri l'ise l'umadzu ukporo iri. ³⁵ Onye bu ishi l'onulo Merari ono bu Zuriyelu nwa Abihelu. Ndu onu-ulo Merari akpobeje ulo-ekwa ebubu phe l'uzo isheli ulo-ekwa Chileke. ³⁶ Ozi, e yeru unwu Merari l'eka k'ejeje bu: eleta mgbo ulo-ekwa Chileke ono enya; me oshi, e swebushiru le mgbo ono; me itso iya; me enya eka aakpobeje okpa mgbo ono; waa itso ono; me iphe, bu ngwa, dukota iya nu; waa ozi ozo, gbaru phe nu. ³⁷ Ozi ozo, e yeru phe l'eka g'ephe jeje bu: eleta enya l'itso, e gude kpo-pheta oma-unuphu ono mgburugburu; me okpa iya; me nggu, a kporu l'ulo-ekwa Chileke ono; me eri, e kegbaaru iya.

³⁸ Ndu bụ phẹ a-kpọbeje ụlo-ẹkwa ebubu nkepẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa ụlo-ẹkwa Chileke; mbụ l'atatiphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; bẹ bụ Mósísu; yele Eronu; mę unwu Eronu. Oo phẹ e-jekọtaje iphe, bụ ozi, eeje ejeje l'ulo Chipfu. Onye ozo mmanụ, jekuberu mgboru ulo Chipfu bẹ ee-gbu egbugbu. ³⁹ Iphe, bụ ndu a guru ogu l'ipfu Lívayi; mbụ ndu Mósísu yele Eronu guru ogu l'onulo l'onulo, bụ gẹ Chipfu sụru g'ẹphe mee ya; mbụ unwoke, nọwaru onwa lanụ kwaseru bẹ dụ ukporo unu nemadzu mgbo labọ l'unu iri l'ise.

⁴⁰ Chipfu bya asụ Mósísu: “Gụkota unwoke, bụ okpara l'alị Ízurelu l'ophu ogu; mbụ unwoke, nọwaru a -gbẹ l'onwa lanụ kwaseru; woru ẹpha phẹ deshia. ⁴¹ L'i woru ndu Lívayi doberu mube Chipfu iche; g'ẹphe nọdu l'ugwo ndu bụ okpara l'ulo l'ulo lẹ Ízurelu. L'i woru anụ, bụ iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ẹphe nọdu l'ugwo anụ, vuru ụzo waa ẹkpanwa l'iphe-edobe ndu Ízurelu l'ophu.” ⁴² Oo ya bụ; Mósísu gụa iphe, bụ okpara l'alị Ízurelu l'ophu ogu; ẹgube ono, Chipfu sụru g'o mee ya. ⁴³ Mkpakọ ndu bụ okpara l'iphe, bụ unwoke l'alị Ízurelu l'ophu; mbụ unwoke, nọwaru a -gbẹ l'onwa lanụ kwaseru bẹ dụ ukporo unu nemadzu mgbo labọ; l'unu iri l'ise; l'umadzu ukporo iri l'eto; l'umadzu iri l'eto. A guru phẹ ogu; deshia ẹpha phẹ l'ekwo.

⁴⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósísu: ⁴⁵ “Woru ndu Lívayi doberu mu iche; g'ẹphe nọdu l'ugwo ndu bụ okpara l'ulo l'ulo lẹ Ízurelu. L'i woru anụ, bụ iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ẹphe nọdu l'ugwo anụ, vuru ụzo waa ẹkpanwa l'iphe-edobe ndu Ízurelu l'ophu. O kwa mbedua bẹ bụ Chipfu. ⁴⁶ A -bya abya l'ukporo umadzu iri l'eto l'umadzu l'iri l'eto ono, bụ iphe, okpara ndu Ízurelu gude ka oshilokpa Lívayi shii ono; iphe, aa-pfu gude gbata phẹ bẹ bụ ⁴⁷ mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dụ shekelu ise, bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ẹrwa shekelu lanụ bụ ukporo gera. Ugwo ono bẹ aa-pfu l'ishi onye l'onye. ⁴⁸ L'i woru okpoga ono, ee-gude gbata umadzu ole ono, ẹphe gude ka ndu Lívayi shi ono nụ Eronu yele unwu iya.” ⁴⁹ Oo ya bụ; Mósísu nakọo okpoga ono, ee-gude gbata ndu ono; l'eka ndu ono, a guru ogu; ẹphe ka ndu Lívayi shii ono. ⁵⁰ Iphe, Mósísu natakotaru l'eka ndu bụ okpara l'alị Ízurelu bẹ bụ mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dụ unu shekelu eto; l'ukporo shekelu ẹsato lẹ shekelu ise, bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. ⁵¹ Mósísu wota okpoga-agbafuta ono nụ Eronu yele unwu iya; ẹgube ono, Chipfu turu iya ya l'ekemu.

4

Awa Kohatu

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mósísu yele Eronu; sụ phẹ: ² “Unu gụa unwu Kohatu, bụ ndu shi l'eri Lívayi ogu. Unu gụa phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. ³ Ndu unu a-gụ bẹ bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru ukporo apha l'apha iri je akpaa l'ukporo apha labọ l'apha iri; mbụ ndu sụwaru eje ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ.

⁴ “Ozi, unwu Kohatu a-nọdu eje l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono bụ: eleta iphe, kakọta adụ nsọ ẹnya. ⁵ Ndu Ízurelu -nọdu abya aphọta ụlo-ẹkwa phẹ tųgbua; gẹ Eronu yele unwu iya bahụ l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ je atofuta ẹkwa, eegudeje gbobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ; gude iya phụ-chia okpoko-ekemu. ⁶ Oo ya bụ; ẹphe ewota akpọ umoro-ẹnyimu phụ-kputa iya;

gude ẹkwa, dukota urwukpu-urwukpu phua ya l'eli; bya eworu mgboro, eegudeje ẹka apa iya ye iya.

⁷ “L'eli teburu pho, eedobeje buredi ono, aduje l'iphu Chipfu ono be ee-kwebeje ẹkwa, du urwukpu-urwukpu; l'e wota gbamugbamu tu-kobe iya l'eli; me ite; me nkweka; waa okoro, ngweja-me aduje. Aatu-kobekwa iya pho buredi ono, aduje l'ataphu Chileke mkpurumkpuru ono. ⁸ Epe abya eworu ẹkwa uswe-uswe tusaa l'eli iphemiphe ono; kwechita iya akpo umoro-enyimu; wota mgboro, eegudeje ẹka apa iya ye iya.

⁹ “Epe abya egude ẹkwa, du urwukpu-urwukpu kwechia iphe, aatukobeje oroku, e gude anwu oku; gude iya kwechia oroku l'onwiya; me iphe, apaje oghu iya; me iphe, aaguje oku; me iphemiphe, eeyeje manu, e gude anwu oku. ¹⁰ Oo ya bu; epe egude akpo umoro enyimu phu-kputa iphemiphe ono; me ivu, dukota iya nu; woru dobe l'eli iphe, aa-dobeje iya gude apa iya.

¹¹ “Epe a-phushi ẹkwa, du urwukpu-urwukpu l'eli oru-ngweja ono, e meru le mkpola-ododo ono; gude akpo umoro enyimu kwechia ya; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹² “Epe ewotakota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chipfu; gude ẹkwa, du urwukpu-urwukpu kekobe iya; bya egude akpo umoro enyimu kwechita iya; woru iya tukobe l'eli iphe, eegudeje apa iya.

¹³ “Epe e-kpofu nu, no l'oru-ngweja ono; woru ẹkwa oruswe oruswe tusaa l'eli iya. ¹⁴ Noo ya; epe ewota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l'oru-ngweja ono; tukobe l'eli ẹkwa oruswe oruswe ono. Mbú l'ephe atukobe iya iphe, aaguje oku; me oji; me iphe, eegudeje ekpo nu; me gbamugbamu. Iphemiphe ono be ee-kwechita akpo umoro enyimu; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹⁵ “Eronu yele unwu iya -kwechishigbuchaepo ulo Chipfu; me ivu, du iya nu; ndu Izurelu -byaepo aphota ulo-ẹkwa phe tugbua; g'o buru unwu Kohatu e-vuta iphe ono. Ole oo g'ephe te edenyikwa ẹka l'iphe, du nsó; odumeka be epe a-nwuhukwa. Oo unwu Kohatu be e-vutaje iphe ono, du l'ulo-ẹkwa-ndzuko ono.

¹⁶ “Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke be ke manu, eegudeje anwu oku du l'eka; me unwu-isensu, anoduje eshi mkpo; me ngweja-nri, eegweje mbokumboku; me manu, aawuje l'ishi. Oo yebdua be a-nodu eleta ulo-ẹkwa Chileke l'ophu enya; me iphemiphe, du iya nu; mbu ulo Chipfu; me ivu, dukota iya nu.”

¹⁷ Chipfu su Mosisu yele Eronu: ¹⁸ “Unu te ekwekwa g'onulo Kohatu chihu l'ipfu ndu Lívayi. ¹⁹ Waa iphe, unu e-meru phe; k'ophu epe a-nodu ndzu; epe taa nwuhudu m'ephe jekube iphe, kakota-adu-nsó ntse baa: G'o buru Eronu yele unwu iya a-bahuje l'ime ulo Chipfu je akaru onyenonu ozi ophu oo-je; me ivu, oo-vuta. ²⁰ Ole g'oshilokpa Kohatu ta abahukwa je ele enya l'iphe, du nsó ono; m'obeta o buru g'o chaa ya enya achacha mgo lanu; odumeka be epe a-nwushihukwa.”

Unwu Geshonu

²¹ Chipfu bya asu Mosisu: ²² “Gukwaapho unwu Geshonu ogo. Gua phe l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²³ Ndu ii-gu bu iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ẹkwa-ndzuko.

²⁴ “Iphe, a-buru ozi ndu onu-ulo Geshonu l'ozi, eeje eeje l'ulo-ẹkwa-ndzuko; me iphe, eevu evuvu be bu: ²⁵ Epe e-vutaje ẹkwa, e gude mee ulo-ẹkwa Chileke; mbu vuta ulo-ẹkwa-ndzuko ono, me ẹkwa, e gude

kpua ya; mę akpọ umoro-ęnyimu, e gude kwechia ya; mę ękwa, eegudeje gbobuta ọnu-ọlo-ękwa-ndzukọ; ²⁶ mę ękwa, eekobutaję mgburugburu l'oma-unuphu ono, nọ-pheru ọlo-ękwa Chileke ono; mę ọru-ngweja ono; waa ękwa, eekobutaję l'ọnuzo; mę eri, e gude gebe iya; mę iphe, bukota ngwa, eegudeje eje ozi, dụ iya nụ. Ọo ndu Geshonu ono bę e-gude iphe ono g'ọ ha mee iphe, ọ gbaru g'e gude iya mee. ²⁷ Iphe, bukpo ozi, unwu Geshonu ejekpo ejeje; obeta ọ buru evu ivu; ozoo eje ozi ozo; bę bu Eronu yele unwu iya bę e-goshije g'ephe e-je iya. Ọo unubedua bę e-goshije phe ivu, gbaru phe l'evuvu. ²⁸ Noo ozi, ndu ọnu-ọlo Geshonu a-nọduje eje l'ọlo-ękwa-ndzukọ bu ono. Iphe, bu ozi phe bę bu Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke bę a-nọdu egoshije phe g'ephe e-je iya."

Unwu Merari

²⁹ "A -bya abya l'unwu Merari; gua phe ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³⁰ Ndu ị-gụ bu iphe, bu unwoke, nọwaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labọ l'apha iri; mbu ndu sọwaru eje ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ. ³¹ Waa iphe, gbaru unwu Merari l'ememe teke ephe eje ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ baa: Ephe e-vutaję mgbo ọlo-ękwa Chileke; mę oshi, e swebushiru lę mgbo ono; mę itso iya; mę okpa mgbo. ³² Ephe e-vutajękwapho itso, nọ-pheru ọma-unuphu mgburugburu; mę okpa itso ono; mę nggu, a kpọru l'ọlo-ękwa ono; mę ọdo iya; męwaro ivu, etsoje iya nụ g'ọ ha; waa iphemiphe, e gude eje egube ozi ono. Unu ketaru onyenonu iphe, gbaru iya l'evuvu.

³³ "Noo ozi, ndu ọnu-ọlo Merari a-nọduje eje l'ọlo-ękwa-ndzukọ bu ono. Ọ buru Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke bę a-nọduje egoshi phe g'ephe e-je ozi ono."

Iphe, ndu Lívayi kpakọru dụ

³⁴ No iya; Mosisu yele Eronu; mę ndu-ishi ndu Ízurelu bya atuko ndu Kohatu gụkota ọgu; gua phe l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³⁵ Ndu bu unwoke, nọwaru shita l'ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labọ l'apha iri; mbu ndu sọwaru eje ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ; ³⁶ mbu ndu a guru l'ọnulo Kohatu bę dụ unu nemadzu ishii; l'umadzu ukporo iri l'ęsaa l'umadzu iri. ³⁷ Noo mkpakọ unwoke, a guru ọgu l'ipfu Kohatu bu ono; mbu ndu jeru ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ. Mosisu yele Eronu guru ọgu ono egube Chipfu turu Mosisu ekemu g'ọ gua ya.

³⁸ Unwu Geshonu bę a gụkwarupho ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³⁹ Iphe, bu unwoke, nọwaru shita l'ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labọ l'apha iri, bu ndu sọwaru eje ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ ⁴⁰ bę a guru ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu phe. Iphe, a gutaru bę dụ unu nemadzu ishii l'ukporo iri lę nanu l'umadzu iri. ⁴¹ Noo mkpakọ unwoke, a guru ọgu l'ọnulo Geshonu; mbu ndu suru eje ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ teke Mosisu yele Eronu guru phe ọgu gę Chipfu turu phe iya l'ekemu.

⁴² Unwu Merari bę a gụkwarupho ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ⁴³ Iphe, bu unwoke, nọwaru shita l'ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labọ l'apha iri, bu ndu sọwaru eje ozi l'ọlo-ękwa-ndzukọ ⁴⁴ bę a guru ọgu l'ọnulo l'ọnulo; guta unu umadzu esato damu. ⁴⁵ Noo mkpakọ unwoke, a gutaru l'ọnulo Merari bu ono. Ọ buerupho gę Chipfu pfuru iya Mosisu bu gę Mosisu yele Eronu guru phe ọgu ono.

⁴⁶ Ọo ya bu; Mosisu yele Eronu; mę ndu-ishi ndu Ízurelu gụkota ndu Lívayi l'ophu ọgu; l'ọnulo l'ọnulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu.

⁴⁷ Ndu ẹphe guru bẹ bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ l'apha iri, bụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzuko; mę evu ivu. ⁴⁸ Iphe, ẹphe tukuru dụ buru ụkporo unu nemadzu; l'unu ụmadzu lanu; l'ụmadzu ụkporo tete. ⁴⁹ E goshichaa ndu nonu l'ẹhu l'ẹhu ozi, ẹphe a-nọduje eje; mę ivu, ẹphe a-nọduje evu. Ọ bụerupho gę Chipfu sụru Mosisu g'o mee ya bụ g'o meru iya.

5

Edobe ẹka ndu Ízurelu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ nsọ

¹ Chipfu bya asụ Mosisu: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ẹphe chishia iphe, bụ ndu ekpenta eme l'ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa ebubu phẹ ono; ẹphe achishia ndu iphe alwashị alwashị l'ẹhu. Ẹphe achishikwaapho ndu denyiru ẹka l'odzu; shi nno merwua onwophe. ³ Unu chifukota phẹ; unwoke; mę unwanyi. Unu chishia phẹ l'ẹka ono, unu kpọberu ụlo-ẹkwa unu g'ẹphe be merwu iya; mbụ l'ẹka ono, mu bu l'echilabọ unu ono.”

⁴ Ndu Ízurelu mee ya ẹgube ono; bya achishikota ndu ono l'ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono. Ọ buru gę Chipfu pfuru iya Mosisu bụ g'ẹphe meru iya.

K'apfụ ugwo iphe, e mebyiru

⁵ Chipfu sụ Mosisu: ⁶ “Pfuaru ndu Ízurelu lẹ-a: Teke nemadzu; mbụ nwoke; ọzoo nwanyị mesweru nwibe iya ẹgube ono, ndiphe emeje; mbụ shi nno meswee Chipfu; bę ikpe nmaakwaru onye ọbu. ⁷ Onye ọbu bę e-pfu iphe-ẹji ono, o meru ono. L'ọ pfu-dzukọta ugwo ẹjo-iphe ọbu, o meru ọbu g'ọ ha; wota ụzo lanu l'ụzo ise l'iphe iya yekọbe iya nụ onye ono, o mesweru ono. ⁸ Ọ -buru l'onye ono, e mesweru ono te nwedụ abubu, bụ onye aa-pfu ugwo iphe ono; ọo ya bụ; ugwo ono aburu kę Chipfu. Onye aa-nụ iya bę bụ onye uke Chileke. Aakpuru ebili, e gude apfụ ugwo iphe-ẹji yekọbe iya. ⁹ Iphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu nsọ g'ẹphe nụ Chipfu, bụ iphe, ẹphe wotaru bya anụ onye uke Chileke bukota k'onye uke ono. ¹⁰ Iphe, onye doberu nsọ gę ya nụ Chileke bę bụ onye uke Chileke bę nwe iya nụ. Iphe, bukpo iphe, a nuru onye uke Chileke buru onye uke Chileke ono nwe iya.”

Kę nwanyị, ji iya ele ẹnya l'oori ogori

¹¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mosisu: ¹² “Pfuaru ndu Ízurelu; sụ phẹ: Ọ -buru lẹ nwoke bę nyee ya akpa njọ uri; shi nno emeswe ji iya; ¹³ mbụ; ọ -buru lẹ yele nwoke ọzo kwaru; o shi nno merwua onwiya; ọphu ji iya ta amadu; tẹme ọphu egechiduru iya teke oome iya; ọphu ọ dudu onye gbaru ekebe l'ọo iphe, o meru bụ ono; ¹⁴ mbụ; ọ -buru lẹ nwoke ono bę nọnyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya ẹnya l'o merwuwaru onwiya; lẹ teke nwanyị ono merwuru onwiya; ọzoo l'a nọnyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya ẹnya l'o merwuru onwiya l'ẹbe abụ l'o merwuru onwiya; ¹⁵ gę nwoke ono duta nyee ya ono jepfu onye uke Chileke. L'o gude ụzo lanu l'ime nkweka ukpokutu balị, e keru ụzo iri, ee-gude gwee ẹja ẹhu nyee ya ono. G'o to yekwa manụ l'ukpokutu balị ono; ọphu o yekwa iya unwụ-isensu; noo kẹle ọo ngweja-nri, e gweru lẹ k'okophoo; mbụ ngweja, e gude anyata ẹjo-iphe.

¹⁶ “G'onye uke Chileke duritaru nwanyị ono ntse g'ọ pfuru l'atatiphu Chipfu. ¹⁷ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono ekuta mini, e doberu nsọ l'ite, a kpuru l'urwa; kpota udzu ẹja, shi l'oma-ulo ụlo-ẹkwa Chileke wuru ye

l'ime mini ono. ¹⁸ Onye uke Chileke -pfubechaepho nwanyị ono l'atatiphu Chipfu; l'ootofu iya iphe, o keberu l'ishi; pata ngweja-nri ono, e gude anyata ejo-iphe ono nụ iya g'ọ parụ l'ẹka; mbụ ngweja-nri ono, e gwerụ lẹ k'okophoo ono. Onye uke Chileke ono l'onwiya aparụ mini, atso ilu ono, emeje gẹ nemadzu buru onye a turu onu ono. ¹⁹ Ọ buru teke ono bẹ onye uke Chileke a-nụ nwanyị ono nte g'o ria sụ: 'Ọ -buru l'ọ tọ dudu nwoke ọzo, gu l'iya kwajeru; ophu ị ti kpaduru njo uri; shiwaa nno merwua onwongu l'ehu-nwoke ọzo, gbahakwa ji ngu-a; gẹ mini, atso ilu-a, emeje gẹ nemadzu buru onye a turu onu-a ta adukwa iphe, oo-me ngu. ²⁰ Ọloburu l'ị nọ l'ẹka ji ngu-a; bya akpaa njo uri; gu lẹ nwoke ọzo kwaa gbahakwa ji ngu-a; i shi nno merwua onwongu; ²¹ gẹ Chipfu mekwaa g'ekpa-nwa chihu ngu; mbụ g'ị ti tū nwa l'utapfu; g'ị buru onye aa-noduje ephu l'iphu; bya anma l'ejo etu l'ibe unu.' Noo nte, onye uke Chileke ono a-sụ nwanyị ono g'o ria; tū onwiya onu bu ono. ²² 'Mbụ; gẹ mini, atso ilu-a, emeje gẹ nemadzu buru onye a turu onu-a kpobakwa ngu l'epho; k'ophu ekpa-nwa e-chihu ngu; g'ị ti tū nwa l'utapfu.'

"Oo ya bu; nwanyị ono asụ: 'G'ọ dū nū g'i pfuru. G'ọ dū nū g'i pfuru.'

²³ "Onye uke Chileke ono abya atuko ejo enwa ono, ọ guru ono deshikota l'ekwo; l'ọ bya asaru iphe ono, o deru ono ye lẹ mini, atso ilu ono. ²⁴ L'ọ bya eworu mini, atso ilu ono, emeje nemadzu g'ọ buru onye a turu onu ono nū nwanyị ono g'ọ ngua. Ọ -ngue ya pho; mini ono anodu iya l'epho; mee g'ejo iphe-ehuka, tsophuru ilu dapfuta iya. ²⁵ Lẹ teke ono bẹ onye uke Chileke ono a-nata nwanyị ono ngweja-nri ono, e gwerụ lẹ k'okophoo ono, nwanyị ono pa l'ẹka ono; l'obya amaa ya amama l'atatiphu Chipfu; woru iya je edobe l'oru-ngweja. ²⁶ Onye uke Chileke ono abya ahajia ngweja-nri ono mkpoji-eka; woru kpoo oku l'oru-ngweja ono. Ngweja ono a-buru ngweja, e gude anyata ejo-iphe ono. Ọ -mechaepho nno; l'ọ bya anụ nwanyị ono mini ono g'ọ ngua. ²⁷ Ọ -buru l'ọ merwurwu onwiya; mbụ l'ọ mesweru ji iya; bẹ bu teke a nueru iya pho mini ono; ọ ngua; ọ bahu iya l'epho bẹ oo-me g'ejo iphe-ehuka, atso ilu dapfuta iya. Oo-me g'ekpa-nwa chihu iya; g'ọ tọ tū nwa l'utapfu; temanu ọ buru onye vu onu l'ibe phe. ²⁸ Teke ọ bu lẹ nwanyị ono bẹ te emerwuduru onwiya; mbụ-a; ọ -buru lẹ nwanyị ono dū ree; bẹ ọ tọ dudu iphe, bya l'e-me iya nū; ọo-nodu anwushi unwegirima.

²⁹ "Noo ekemu, a turu swiberu nwanyị, ji iya ekoru okophoo; mbụ nwanyị, nọ l'ẹka ji iya; ọ nodu akpaje njo uri; emerwushi onwiya; ³⁰ ọzoo l'a nonyaaru nwoke koaharu nyee ya okophoo; leahaa ya njo enya. G'onye uke Chileke pfube nwanyị obu l'iphu Chipfu mekota iya iphemiphe ono, a turu l'ekemu ono. ³¹ Nwoke ono l'onwiya bẹ ta adukwa ejo-iphe, a-tukoru iya l'ishi. Ọo nwanyị ono e-vuru ejo-iphe, o metaru kpua onwiya."

6

Onye woru onwiya doberu Chipfu iche

¹ Chipfu sụ Mosisu: ² "Pfururu yeru ndu Ízurelu sụ phe-a: Ọ -nweru nwoke; ọzoo nwanyị, kweru ukwe, gbaru iche sụ lẹ ya a-duru Chipfu iche; mbụ lẹ ya e-dobe onwiya gẹ ya buru onye gbaru iche l'enya Chipfu; ³ g'onye obu ta ngujekwa mee; ọzoo iphe, aangụ angungu, atsụ atsutsu. Ophu ọ ngujekwa mee-veniga; ọzoo ophu e meru l'iphe, aangụ angungu ọzo, atsụ atsutsu. G'ọ tọ ngujekwa mini akpuru vayinu; ophu o rijekwa akpuru vayinu oyii; ọzoo ophu e gheru egheghe. ⁴ G'ọ to rijekwa iphe, shi l'oshi vayinu; m'ọ bu akpuru vayinu obu l'onwiya; ọzoo egbo vayinu jeye teke ọo-bu-beru onye duru Chipfu iche.

⁵ “Akwo ta abyadu e-rwu iya l'ishi jeye g'oo-bu-beru onye doberu onwiya iche ono. Oo-duepho iche g'o du iya jasụ; teke ono, o doberu onwiya Chipfu iche ono edzua. Egbushi, no iya l'ishi be oo-ha g'o rwuchia erwuchi. ⁶ L'ogè teke ono, o duru Chipfu iche ono be o to byadu e-je le mgboru eka odzu no. ⁷ Mbụ; obeta o buru l'oo nna iya nwuhuru; ozoo l'oo ne iya nwuhuru; ozoo l'oo nwune iya ke nwoke; ozoo nwune iya ke nwanyi be o to budu iya e-me g'o turwua onwiya; kele abubu, o bu onye duru Chileke iche; tukoru iya l'ishi. ⁸ Le teke ono oo-nokotakpo buru onye doberu onwiya iche ono be o bu onye duru Chipfu nsọ.

⁹ “Teke o nweru onye gbabuhuru nwuhu le mgboru eka o no; o shi nno turwua onwiya l'abubu ono, o bu onye duru Chileke iche ono, bu ophu tukoru iya l'ishi ono; g'o noo abali esaa; o -rwuepho le mboku k'esaa; l'o kpushia ishi; shi nno roo onwiya ehu ozo. ¹⁰ O -be le mboku k'esato; l'o wota ndo labo; ozoo unwu kparaka labo wojeru onye uke Chileke l'onu ulo-ekwa-ndzuko. ¹¹ Oo ya bu; onye uke Chileke ono abya ewota nanu gwee ngweja-iphe-eji; l'o wota nanu ophu gwee ngweja-akpo-oku gude pfua ugwo iphe-eji ono, o meru ono; mbu l'o noru le mgboru eka nemadzu nwuhuru. O buru mboku onokwapho be oo-me g'ishi iya du-phu nsọ azu. ¹² L'o byakwa aburu onye duru Chipfu iche g'o shi buru iya. O -no-dzua ya; l'o kputa ebili, gbaru apha je anu g'e gude gweeru iya ngweja-apfu-ugwo. Ophu, o nohawaru pho be a taa gukwa eye iya; kele o no iya turwua onwiya.

¹³ “Owaa bu ekemu, duru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; noo ya no-dzua. Ee-duru onye obu bya l'onu ulo-ekwa-ndzuko. ¹⁴ O buru l'eka ono be oo-nodu woru iphe, onu Chipfu nu iya. Oo-nu iya ebili, gbaru apha, te nwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-akpo-oku; l'o bya anu nwada aturu, gbawaru apha, te nwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o nu ebili, te nwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-ehu-guu. ¹⁵ Iphe ozo, oo-yekobe iya bu nkata buredi, e te yeduru iphe ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu witi, gwoo le manu; me echa-mbekee, a wuru manu l'eli; waa ngweja-nri; ye le ngweja-mee, ayijeru iya nu.

¹⁶ “Iphe ono g'o ha be onye uke Chileke e-gweru nu Chipfu. L'o gwee ngweja-iphe-eji ono; waa ngweja-akpo-oku ono. ¹⁷ Onye uke Chileke ono be e-woru nkata buredi ono, ekoduru ekoko ono nu Chipfu; bya egbu ebili pho gude gwee ngweja-ehu-guu nu Chipfu; bya eyekobekwa iya pho ngweja-nri; ye ngweja-mee, etsoje iya nu toko gwee. ¹⁸ O buru l'onu ulo-ekwa-ndzuko be onye ono, woru onwiya doberu Chipfu iche ono a-nodu kpushia ishi ono, o shi doberu Chileke iche ono. L'o kpota egbushi iya ono ye l'oku, no le mkpula eka iphe, e gude gwee ngweja-ehu-guu no.

¹⁹ “Onye ono, duru Chipfu iche ono -kpushichaepho ishi ono, o doberu iche ono; g'onye uke Chileke wota eka ebili ono ophu e shiru eshishi dee ya l'eka; l'o bya ewotafua akara lanu, te koduru ekoko le nkata ono; waa echa-mbekee lanu, te koduru ekoko nu iya. ²⁰ Oo ya bu; onye uke Chileke ono abya amaa ya amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja amama. Iphe ono be du nsọ; o buru onye uke Chileke be nwe iya nu; ye le ndu ebili ono, a maru amama; me utapfu iya ono, a nuru Chipfu ono. E -mechaa nno; onye ono, duru Chipfu iche ono angwaro mee.

²¹ “Ono bu ekemu duru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; mbu onye kwetaru ukwe le ya e-woru onwiya doberu Chipfu iche; wakwapho iphe, oo-nuje Chipfu me o no-dzue ya pho; a -gufukwa iphe ozo, oo-du

ike gbatafua. O le o medzufutaje iphe, o kweru ukwe iya; le g'ekemu onye duru Chipfu iche gude du."

Onu-oma ndu-uke Chileke l'ehu ndu Izurelu

²² Chipfu bya asu Mosisu: ²³ "Pfuaru Eronu ye le unwu iya su phe g'ephe gojeru ndu Izurelu onu-oma. Waa g'ephe epfuje iya baa:

²⁴ " 'Ge Chipfu goru onu-oma nu unu; chee unu.

²⁵ Ge Chipfu mee g'atatiphu iya gbuaru unu nwijnwii; l'o meeru unu eze-ipe-oma.

²⁶ Ge Chipfu ghaaru unu iphu; mee g'ehu du unu guu.'

²⁷ "Oo ya bu; ephe -gude epa mu goru onu-oma nu ndu Izurelu; mu agoru onu-oma nu phe."

7

Ngweja, e gude edobe ulo-ekwa Chipfu iche

¹ Tobudu iya bu; Mosisu bvubechaepho ulo-ekwa Chipfu ono; o wua ya manu; bya edobe iya iche; bya edobekwapho iphe, bu ivu no iya nu g'o ha iche. Nokwapho g'o wuru manu l'oru-ngweja; dobe iya iche; bya edobekwapho iphe, bu ivu oru-ngweja ono g'o ha iche. ² Oo ya bu; ndu-ishi ndu Izurelu, bu ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu; mbu ndu-ishi l'ipfu l'ipfu, bu iya bu ndu ono, bu ishi ndu ophu a guru ugu ono bya eworu iphe nu. ³ Iphe, ephe nuru Chipfu be bu ogba-kperekpere ishii, e kpuchiru iphe; me oke-eswi iri l'ebo. Ndu-ishi ono be nuchaaru oke-eswi lanu oke-eswi lanu l'ehu l'ehu. Ephe du ebo ebo nucha ogba-kperekpere lanu. Noo iphe, ephe wotaru bya anu l'iphu ulo-ekwa Chipfu bu ono.

⁴ Chipfu su Mosisu: ⁵ "Natakota phe iphe ono, ephe nuru; k'opu ee-gude iya eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. L'i woru iya nu ndu Livayi. Onyenonu be ii-nucha ya le g'ozu iya gbaru."

⁶ Oo ya bu; Mosisu bya ewota ogba-kperekpere ono; me oke-eswi ono nu ndu Livayi. ⁷ Unwu Geshonu be o nuru ogba-kperekpere labo; waa oke-eswi eno g'ephe gude jeje ozi, gbaru phe nu. ⁸ O nu unwu Merari ogba-kperekpere eno; waa oke-eswi esato g'ephe gude jeje ozi, gbaru phe nu. G'ephe ha be nokota l'eka Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke eje ozi phe. ⁹ Obenu l'o to dudu ophu o nuru unwu Kohatu; kele oo ephebedua be evu iphe, du nsu ono l'ukuvu duru.

¹⁰ Mboku, a wuru manu l'oru-ngweja Chileke g'e gude woru iya ye Chileke l'eka be ndu-ishi ono wotagbaaru iphe bya anu Chileke l'iphu oru-ngweja ono. ¹¹ Chipfu bya asu Mosisu: "Ge ndu-ishi ono byaje nanu nanu le mboku le mboku bya anu iphe ngweja phe g'e gwee l'oru-ngweja ono; shi nno woru iya ye Chileke l'eka."

¹² Onye wotaru iphe nkiya bya anu le mboku ke mbu be bu Nashonu nwa Aminadabu, bu onye-ishi ndu Jiuda. ¹³ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ¹⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ¹⁵ bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ¹⁶ waa mkpi lanu,

ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ¹⁷ mę oke-eswi labo; waa ebili ise; mę mkpi ise; mę unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Nášonu nwa Amínadabu wotaru bya anu bu ono.

¹⁸ O be le mboku k'ębo; Netanelu nwa Zuwa, bu onye-ishi l'ipfu Isaka wota iphe nkiya bya anu. ¹⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, ęrwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, ęrwa iya du ukporo shekelu ęto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atu ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tu ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, ęrwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ²¹ bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ²³ mę oke-eswi labo; waa ebili ise; waa mkpi ise; mę unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Netanelu nwa Zuwa wotaru bya anu bu ono.

²⁴ O be le mboku k'ęto; Eliyabu nwa Helonu, bu onye-ishi ndu ke Zebulun wota iphe nkiya bya anu. ²⁵ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, ęrwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, ęrwa iya du ukporo shekelu ęto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atu ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tu ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁶ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, ęrwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ²⁷ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²⁸ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ²⁹ waa oke-eswi labo; mę ebili ise; waa mkpi ise; mę unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Eliyabu nwa Helonu wotaru bya anu bu ono.

³⁰ O be le mboku k'ęno; Elizuru nwa Shediyo, bu onye-ishi, unwu Rubenu wota iphe nkiya bya anu. ³¹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, ęrwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, ęrwa iya du ukporo shekelu ęto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atu ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tu ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ³² Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, ęrwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ³³ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ³⁴ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ³⁵ waa oke-eswi labo; mę ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Elizuru nwa Shediyo wotaru bya anu bu ono.

³⁶ O be le mboku k'ise; Shelumelu nwa Zurishadayi, bu onye-ishi unwu Simiyonu wota iphe nkiya bya anu. ³⁷ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, ęrwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, ęrwa iya du ukporo shekelu ęto le shekelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atu ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tu ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ³⁸ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, ęrwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ³⁹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; mę nwa

ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁴⁰ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁴¹ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Shelumelu nwa Zurishadayi wotaru bya anu bu ono.

⁴² O be le mboku k'ishii; Eliyasafu nwa Diyuwelu, bu onye-ishi unwu Gadu wota iphe nkiya bya anu. ⁴³ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁴⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁴⁵ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; me nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁴⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁴⁷ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Eliyasafu nwa Diyuwelu wotaru bya anu bu ono.

⁴⁸ O be le mboku k'esaa; Elishama nwa Amihudu, bu onye-ishi ndu Ifuremu wota iphe nkiya bya anu. ⁴⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁵¹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁵² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁵³ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Elishama nwa Amihudu wotaru bya anu bu ono.

⁵⁴ O be le mboku k'esato; Gamalelu nwa Pedazo, bu onye-ishi ndu ipfu Manase wota iphe nkiya bya anu. ⁵⁵ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁶ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁵⁷ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁵⁸ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁵⁹ waa oke-eswi labo; me ebili ise, waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Gamalelu nwa Pedazo wotaru bya anu bu ono.

⁶⁰ O be le mboku ke tete; Abidanu nwa Gidiyoni, bu onye-ishi ndu Benjiaminu wota iphe nkiya bya anu. ⁶¹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶² Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu

bù ùnwù-isènsu; ⁶³ Ọ bya anù nwa oke-eswi lanù; waa ebili lanù; waa nwa ebili lanù, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁶⁴ waa mkpi lanù, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁶⁵ waa oke-eswi labo; mē ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Abidanu nwa Gidiyoni wotaru bya anù bù ono.

⁶⁶ O be lẹ mbọku k'iri; Ahiyeza nwa Amishadayi, bù onye-ishi ndu ipfu Danu wota iphe nkiya bya anù. ⁶⁷ Iphe, ọ nuru bù gbamugbamu mkpọla-ochaa lanù, ẹrwa iya dù ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anukwapho ochi lanù, e meru lẹ mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dù ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bù iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tọ ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manù; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶⁸ Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bù agọ lanù, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dù shẹkelu iri; iphe, jiru iya nù bù ùnwù-isènsu; ⁶⁹ Ọ bya anù nwa oke-eswi lanù; waa ebili lanù; waa nwa ebili lanù, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁷⁰ waa mkpi lanù, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁷¹ waa oke-eswi labo; mē ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Ahiyeza nwa Amishadayi wotaru bya anù bù ono.

⁷² O be lẹ mbọku k'iri lẹ nanù; Pagẹlu nwa Okuranu, bù onye-ishi ndu ipfu Asha wota iphe nkiya bya anù. ⁷³ Iphe, ọ nuru bù gbamugbamu mkpọla-ochaa lanù, ẹrwa iya dù ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anukwapho ochi lanù, e meru lẹ mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dù ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bù iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tọ ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manù; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁷⁴ Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bù agọ lanù, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dù shẹkelu iri; iphe, jiru iya nù bù ùnwù-isènsu; ⁷⁵ Ọ bya anù nwa oke-eswi lanù; waa ebili lanù; waa nwa ebili lanù, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁷⁶ waa mkpi lanù, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁷⁷ waa oke-eswi labo; mē ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Pagẹlu nwa Okuranu wotaru bya anù bù ono.

⁷⁸ O be lẹ mbọku k'iri l'ẹbo; Ahira nwa Enanu, bù onye-ishi unwu Nafutali wota iphe nkiya bya anù. ⁷⁹ Iphe, ọ nuru bù gbamugbamu mkpọla-ochaa lanù, ẹrwa iya dù ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anukwapho ochi lanù, e meru lẹ mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dù ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bù iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tọ ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manù; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁸⁰ Iphe ọzo, ọ nuru bẹ bù agọ lanù, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dù shẹkelu iri; iphe, jiru iya nù bù ùnwù-isènsu; ⁸¹ Ọ bya anù nwa oke-eswi lanù; waa ebili lanù; waa nwa ebili lanù, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁸² waa mkpi lanù, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁸³ waa oke-eswi labo; mē ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Ahira nwa Enanu wotaru bya anù bù ono.

⁸⁴ Iphe ono bẹ bù iphe, ndu-ishi ndu Ízurelu wotaru bya anù g'e gude woru ọru-ngweja ono ye Chileke l'ẹka; mbụ teke ono, a wuru iya manù ono. Iphe, ẹphe nuru bẹ bù: gbamugbamu mkpọla-ochaa iri l'ẹbo; waa ochi mkpọla-ochaa iri l'ẹbo; waa agọ mkpọla-ododo iri l'ẹbo. ⁸⁵ Gbamugbamu lanù bẹ ẹrwa iya aduje ụkporo shẹkelu mkpọla-ochaa ishii lẹ shẹkelu iri. Ẹrwa ochi lanù nọdu aduje ụkporo shẹkelu mkpọla-ochaa ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bù iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo

Chileke bẹ e gude t̄a ya. ⁸⁶ Ago mkp̄ola-ododo ono d̄u iri l'ẹbo; t̄eme e yejishichaa ya ̀nẁ-ìs̄ensu. Ẹrwa iya n̄odu ab̄uj̄eru sh̄ek̄elu mkp̄ola-ododo iri iri. G'ò ha b̄u iphe, eegudeje at̄u ẹrwa iphe l'eze-̀lo Chileke bẹ e gude t̄a ya. Mkp̄ola-ododo, e gude mee ago ono bẹ ẹrwa iya t̄uko d̄u ̀kp̄oro sh̄ek̄elu mkp̄ola-ododo ishii. ⁸⁷ Iphe mkp̄ak̄o an̄u, ee-gude gwee ngweja-akp̄o-̀ku ono d̄ukota bẹ b̄u; ̀nw̄u oke-eswi iri l'ẹbo; waa ebili iri l'ẹbo; waa ̀nw̄u ebili iri l'ẹbo, gbachaaru apha; ȳele ngweja-nri tso iya n̄u; waa mkpi iri l'ẹbo, ee-gude gwee ngweja iphe-ẹji. ⁸⁸ An̄u, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu bẹ t̄ukoru d̄u oke-eswi ̀kp̄oro l'eno; waa ebili ̀kp̄oro ẹto; m̄e mkpi ̀kp̄oro ẹto; waa ̀nw̄u ebili ̀kp̄oro ẹto, gbachaaru apha. Noo iphe, a n̄uru g'e gude woru ọru-ngweja ono ye Chileke l'ẹka; mb̄u teke ono, a w̄uru iya man̄u ono.

⁸⁹ O be teke M̄osisu bahuru ḡe ȳele Chipfu b̄ogba l'ime ̀lo-ẹkwa-ndzuko ono; ọ n̄uma olu-opfu, a n̄o l'eli opfu okpoko ono; ẹka aapfuj̄e ̀gw̄o iphe-ẹji ono epfu, b̄u iya b̄u ẹka ono, e doberu ekemu Chipfu ono. Opfu ono bẹ a n̄o l̄e mgbaka chierobu lab̄o ph̄o epfu eyeru M̄osisu.

8

Edobe or̄oku

¹ Chipfu bya as̄u M̄osisu: ² “Pfuaru Eronu s̄u iya l'ò -bya adobe or̄oku; g'ò d̄obe or̄oku ẹsaa ono k'ophu ìph̄or̄o iya a-nga atatiphu iphe ono, a tukoberu iya ono.” ³ Eronu mee ya ẹgube ono, a s̄uru g'ò mee ya ono; mb̄u d̄obe or̄oku ono; k'ophu ìph̄or̄o iya ngak̄otar̄u atatiphu iphe ono, a t̄u-koberu iya ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu kar̄u M̄osisu g'e mee ya. ⁴ Waa g'e gude mee iphe ono, aatukobeje or̄oku ono baa: Oo mkp̄ola-ododo, e tsusaru etsusa bẹ e gude mek̄ota iya shita l'ike iya jeye l̄e n̄ch̄i iya. Iphe ono, aatukobeje or̄oku ono bẹ e mērupho ẹgube Chipfu goshiru iya M̄osisu.

Edobe ndu Lívayi iche

⁵ Chipfu byakwa as̄u M̄osisu: ⁶ “H̄ota ndu Lívayi l'echilab̄o ndu Ízurèlu; mee ph̄e g'ẹphe d̄ube ree. ⁷ Waa g'ii-shi mee ph̄e g'ẹphe d̄ube ree baa: Wota mini nt̄urwu ph̄e ph̄e l'ẹhu; ẹphe akp̄ushikota iphe, b̄u ẹji, d̄u ph̄e l'ẹhu; bya asash̄ikota uwe ph̄e shi nno sachaa onwoph̄e ree. ⁸ Ẹphe ewota nwa oke-eswi; ȳele ngweja-nri, aȳiru iya n̄u, b̄u iya b̄u ukpokutu ereshi, a gw̄oru l̄e man̄u. L'i wota nwa oke-eswi ọzo, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji. ⁹ L'i duru ndu Lívayi ọbu je l'iphu ̀lo-ẹkwa-ndzuko; kuk̄obe iphe, b̄u ndu Ízurèlu l'ophu g'ẹphe dzuk̄ota l'ẹka ono. ¹⁰ L'i duru ndu Lívayi ono bya l'atatiphu Chipfu. Ndu Ízurèlu ebyibe ph̄e ẹka l'ishi. ¹¹ Ọ buru Eronu eworu ndu Lívayi ono ye Chipfu l'ẹka; ẹphe ab̄uru ngweja-amama, shi l'ẹka ndu Ízurèlu; k'ophu ẹphe a-n̄odu ej̄eru Chipfu ozi. ¹² Ọo ya b̄u; ndu Lívayi ono abya ebyibegbaa oke-eswi ono ẹka l'ishi. L'i gude nan̄u gwee ngweja-iphe-ẹji; gude nan̄u gwee ngweja-akp̄o-̀ku n̄u Chipfu; shi nno pf̄ua ̀gw̄o iphe-ẹji ndu Lívayi.

¹³ “L'i mee; ndu Lívayi ono abya at̄uko pf̄uru l'iphu Eronu ȳele ̀nw̄u iya. L'i woru ph̄e ye l'ẹka Chipfu g'ẹphe ab̄uru iya ngweja-amama. ¹⁴ Noo g'ii-shi d̄obe ndu Lívayi iche l'ẹka ndu Ízurèlu ọphuna n̄o b̄u ono; mee ndu Lívayi ono g'ẹphe buru nkemu. ¹⁵ Ị -sachaeph̄o ndu Lívayi ono; bya eworu ph̄e d̄obe g'ẹphe d̄u ḡe ngweja-amama; ẹphe ejeahaa ozi l'̀lo-ẹkwa-ndzuko. ¹⁶ Ọo ẹphebedua g'ẹphe hak̄ota bẹ e shi l̄e ndu Ízurèlu h̄ota ye mu l'ẹka. Mu nata ph̄e; mee ph̄e; ẹphe buru nkemu; n̄ochia ẹnya ndu b̄u

okpara l'alì Ízurèlu; mbụ iphe, bukota unwoke mbụ, vu ụzo waa ẹkpanwa l'alì Ízurèlu. ¹⁷ Iphe, bụ okpara l'ophu l'alì Ízurèlu; nemadzu-o; mę anụ bę bukota nkemu. Lę teke ono, mu gbushikotaru iphe, bụ okpara l'alì Ijiputu bę mu doberu phę iche g'ęphe bụru nkemu. ¹⁸ Nta-a bę mu wowaru ndu Lívayi mee; ęphe nọchia ęnya ndu bụ okpara l'alì Ízurèlu l'ophu. ¹⁹ Mbụ lę mu shiwaa l'echilabọ ndu Ízurèlu l'ophu họta ndu Lívayi woru ye Eronu yele unwu iya l'ęka; g'ęphe jejeru ndu Ízurèlu ozi l'ulo-ękwandzuko; ęphe apfuje ugwo iphe-ęji unwu Ízurèlu; k'ophu mgbu-onwu ete egbudu phę m'ęphe jekube ulo Chipfu ono ntse."

²⁰ Mosisu; waa Eronu; mę iphe, bụ ndu Ízurèlu l'ophu bya emeeru ndu Lívayi ęgube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu sụ g'e mee ndu Lívayi. O bụru gę ndu Ízurèlu meru phę iya bụ ono. ²¹ Ndu Lívayi bę safuru onwophe nturwu; bya asaa uwe phę asasa. Oo ya bụ; Eronu woru phę nụ Chipfu g'ęphe dų gę ngweja amama; bya apfua ugwo iphe-ęji phę shi nno safu phę nturwu. ²² E mechaa; ndu Lívayi nọdu Eronu yele unwu iya l'ęka wata eje ozi l'ulo-ękwandzuko. O bụru gę Chipfu gude tųaru iya Mosisu l'ekemu bụ g'ęphe meru ndu Lívayi ono.

²³ Chipfu bya asu Mosisu: ²⁴ "Iphe-a bę bụ ndu Lívayi bę o duru: Unwoke nọwaru a -gbę l'ukporo apha l'apha ise kwasęru bę a-wataję eje ozi l'ulo-ękwandzuko. ²⁵ ęphe -nọwa ukporo apha labọ l'apha iri; ęphe ahaa eje ozi l'ulo-ękwandzuko ono; ęphe te ejebaędu iya. ²⁶ Ole o -bụru l'ọ dų phę g'ęphe yejeru unwunna phę ęka l'ozu ulo-ękwandzuko ono; g'ęphe yekpooro ęka. Obenu l'ęphebedua l'onwophe bę l'e-jebuhu ozi. Noo g'ishi nụ ndu Lívayi ozi, ęphe a-nọduje eje bụ ono."

9

Obo Ojaghata

¹ L'onwa mbụ l'apha, kwe ndu Ízurèlu apha labọ, ęphe shi l'alì Ijiputu lufuta bę Chipfu pfuru yeru Mosisu l'echięgu Sayınayi sụ iya: ² "Gę ndu Ízurèlu bokwaa obo Ojaghata teke a boje iya. ³ Onwa-a -duępho l'abalì iri l'ęno; unu bọo obo Ojaghata ono teke a boje iya. Teke unu a-wata iya abobo bę bụ mę ęnyanwu ribajeepho. Unu bọo iphe ono g'ekemu iya gude dų waa gę nsọ iya gude dų." ⁴ Oo ya bụ; Mosisu bya epfuaru ndu Ízurèlu g'ęphe bọo obo Ojaghata ono. ⁵ ęphe woru obo Ojaghata ono bọo l'echięgu Sayınayi g'onwa mbụ ono dų l'abalì iri l'ęno; g'ęnyanwu abyawaa ariba. ęphe tuko iphemiphe mekota gę Chipfu suru Mosisu g'emeje iya.

⁶ Ole o nwekwanuru ndu ophu ayidu lę ndu bọru obo Ojaghata ono mbọku ono. Ishi iya bụ l'ęphe turwuru onwophe kele ęphe denyiru onye nwuhuru anwuhu ęka. Ndu ono byapfuta Mosisu yele Eronu lę mbọku ono; ⁷ bya asu Mosisu: "Nta-a bę nturwu dų anyi l'ęhu kele anyi denyiru onye nwuhuru anwuhu ęka. Ole-a; ?dęnu g'o gude ophu e te ekwedu g'anyi tsoru ndu Ízurèlu ophuna nụ Chipfu ngweja teke a nųje iya?"

⁸ Mosisu sụ phę: "Unu ngabę; gę mu maru iphe, Chipfu l'e-pfu l'opfu ęhu unu."

⁹ Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mosisu: ¹⁰ "Pfuaru ndu Ízurèlu sụ phę: O -nweru onye shi l'ime unu; ozoo l'onye obu bụ oshilokpa unu, denyiru ęka l'odzu; shi nno turwua onwiya; ozoo l'onye obu jeru ęka dų ęnya ęnya; g'onye ono bọlekwa-a obo Ojaghata kę Chipfu ono. ¹¹ Teke ęphe a-bọ iya bę bụ l'abalì iri l'ęno l'onwa k'ębo iya; mę ęnyanwu ribajeepho. Iphe,

ẹphe e-gude ọọ ya ọọ: buredi, ekoduru ekoko; waa mkpẹekwo, atsogbaa ilu. ¹² G'ọ tọ dukwa iphe ono ọọphu ẹphe a-ha g'ọ ọọ nchi; ọọphu ọ dukwa ọkpụ iya, ẹphe a-nyakwo anyakwo. Ọọ g'ekemu ọọ Ojẹghata ono dukota ọọ g'ẹphe e-gude ọọ ya. ¹³ Ọle onye nturwu adudu l'ẹhu; ọọphu o jeduru iphe; ọọphu onye ọọ abọduru ọọ Ojẹghata ono ọọ ee-bufu l'echilabọ ndibe pẹ; noo kẹle ọ tọ nuduru Chipfu ngweja iya teke a turu ọnu iya. Onye ono ọọ ẹphe-ẹji, o meru a-tukoru l'ishi.

¹⁴ “Onye lwaru alwalwa; unu l'iya buru; ọ -du iya g'o tsoru unu ọọ ọọ Ojẹghata kẹ Chipfu ono; g'onye ọọ mekwaa ya g'ekemu iya; waa nsọ iya gude du. Ọọ nsọ lanu ọọ duru onye a nwuru anwunwu l'alị-a waa onye lwaru alwalwa.”

Urwukpu asọ-kputa
ulo-ẹkwa Chileke
(Awu 40:34-38)

¹⁵ Mbọku ono, a kpọberu ulo-ẹkwa Chipfu, ọọ iya ọọ ulo-ẹkwa, ẹka eedobeje ẹkwo ekemu Chipfu ono; ọọ urwukpu sọ-kputeru iya. L'uzenyashi ọọ urwukpu ono dọepho g'ọku l'eli ulo-ẹkwa ono; dọepho nno jasụ l'utsu. ¹⁶ Ọ buerupho g'ọ du kwaseru ọọ ono. L'eswe ọọ urwukpu ono asọ-kputajẹ ulo-ẹkwa Chipfu ono; o -be l'enyashi; l'o nwua kẹ phoo g'ọku. ¹⁷ Ọ nọdu abujeru teke urwukpu ono shi l'eli ulo-ẹkwa ono palihu imeli imeli; ndu Ízurelu awu-lihu tugbua ije pẹ. Ẹka ẹphe jeberu; urwukpu ono keshiru; ẹphe akpọbe ulo-ẹkwa pẹ l'ẹka ono; nọshia. ¹⁸ Ọ nọdu abujeru Chipfu -sụ ndu Ízurelu g'ẹphe wu-lihu tugbua; ẹphe awufu tugbua. Teke ọ ọọ sụru pẹ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ulo-ẹkwa pẹ nọshia. Ọ buru g'urwukpu ono nọ-beru l'eli ulo-ẹkwa Chipfu ono ọọ g'ẹphe anọ-bejeru l'ẹka ẹphe kpọberu ulo-ẹkwa pẹ ono. ¹⁹ Teke urwukpu ono nọru ọdu l'eli ulo-ẹkwa Chileke ono; ndu Ízurelu emeepho gẹ Chipfu pfuru pẹ; nọpyabe; ẹphe ta atugbudu. ²⁰ Teke ọ ọọ l'urwukpu ono nọru l'eli ulo-ẹkwa Chipfu ono; nọ ya nwujiku olemole; ọọ ọọ Chipfu -sụ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ulo-ẹkwa pẹ nọshia. Teke ọ sụru pẹ g'ẹphe wu-lihu tugbua; ẹphe awufu tugbua. ²¹ Teke ọ ọọ l'urwukpu ono nọru shita l'uzenyashi jasụ l'utsu; o -rwua l'utsu ọọ palihu imeli imeli; ẹphe awufu tugbua. Obetakpọo ọ buru l'eswe ọọ urwukpu ono palihuru imeli; ọọo l'enyashi; ọọ buepho teke ọ palihuru ọọ ndu Ízurelu awufuje tugbua. ²² Obetakpọo urwukpu ono nọdu l'eli ulo-ẹkwa Chipfu ono nọ ya abalị labọ; ọọo nọ ya ọnwa ọọphu; ọọo l'ọo apha ọọphu; ọọ ndu Ízurelu a-nọdujeepho l'ẹka ẹphe kpọberu ulo-ẹkwa pẹ g'ẹphe nọ iya; ọọphu ẹphe ta abyadu atugbu atugbu. Obenu lẹ teke a nọnyaaru urwukpu ono palihu imeli; ẹphe awufu tugbua. ²³ Ọ nọdu abujeru; Chipfu -sụ pẹ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ulo-ẹkwa pẹ nọshia. Teke ọ sụru pẹ g'ẹphe tugbua; ẹphe awufu tugbua. Iphemiphe, Chipfu pfuru pẹ ọọ ẹphe mekọtaru ẹgube ọ turu iya Mosisu l'ekemu.

10

Opu labọ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa

¹ Chipfu sụ Mosisu: ² “Gude mkpọla-ọchaa, e tsusaru etsusa meta opu labọ; k'ọọphu ii-gudeje iya eku ndu Ízurelu g'ẹphe dzukọbe; gudejekwa iya phọ karu pẹ teke ẹphe a-phutajẹ ulo-ẹkwa pẹ tugbua. ³ Teke a tukoru opu labọ ono gbua ọọ ọọ iphe, oopfu ọọ g'iphe, ọọ ndu Ízurelu l'ọọphu dzukọbe l'iphu ngu l'ọnu ulo-ẹkwa-ndzukọ. ⁴ Ọ -buru l'ọo opu

lanụ kpoloko bẹ e gburu; iphe, oopfu bụ g'iphe, bụ ndu-ishi dzukòbekota l'atatiphu ngu; mbụ ndu bụgbaa ishi ipfu ipfu ndu Ízurelu. ⁵ Teke opu ono daru ugbo lanụ; iphe, oopfu bụ g'iphe, bụ ipfu, kpòberu ụlo-ẹkwa phẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa wulihu tughua. ⁶ Teke i gburu opu ono k'ugbo ẹbo; gẹ ndu ophu kpòberu ụlo-ẹkwa nkepẹ l'uzo ndòhali wulihu tughua. Eegbuje opu ono g'ọ gbajẹ ama teke ẹphe a-wufu tughua. ⁷ Unu -byaephò eku edzudzu-ọha g'ẹphe dzukòbe; unu egbua opu ono; ọle ọo g'ọ tọ dashi g'ọphu e gude agba ama. ⁸ Ọo unwu Eronu, bụ iya bụ ndu-uke Chileke bẹ e-gbuje opu ono. Ọo-buru omelali, a-duru unu jasuru asuru; e-shi l'ogbo sweru ogbo. ⁹ Teke ọ bụ l'unu eje etso ndu ohogu unu ogu l'alị unu; mbụ ndu akpa unu ẹhu; unu gbua opu ono g'ọ dashia ọda ike; k'ọphu Chipfu, bụ Chileke unu a-nyata unu; bya adzọta unu l'ẹka ndu ohogu unu ono. ¹⁰ Nokwaphọ g'unu e-gbuje opu mẹ ẹhu nọdu atso unu; mẹ teke unu abọ ọbo-iphe, unu abojegbaa; mẹ teke unu abọ iphe k'onwa ọphúú* unu; unu -gwechaephò ngweja-akpọ-ọku; mẹ ngweja-ẹhu-guu ono, unu egweje ono; unu egburu opu ye iya; k'ọphu Chileke e-gude iya nyata unu. Ọo mbedua bụ Chipfu, bụ Chileke unu."

Ndu Ízurelu awufu l'echiẹgu Sayinayi

¹¹ O be lẹ g'onwa k'ẹbo dụ l'ukporo abali; l'apha k'ẹbo iya; urwukpu ono shi l'eli ụlo-ẹkwa Chipfu ono, bụ ẹka ẹkwo ekemu aduje ono palia imeli imeli. ¹² Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya eshi l'echiẹgu Sayinayi ono; ọ buru phẹ atughbu. Ẹphe jee jasụ l'echiẹgu Paranu, bụ ẹka urwukpu ono jeberu keshiru.

¹³ Onoya bụ kẹ mbụ, ẹphe tughburu ije phẹ ono; ẹgube ono, Chipfu turu iya Mósisu l'ekemu. ¹⁴ Ọ buru ipfu Jiuda bẹ vutaru ụzo ije ono. Ẹphe dzebe l'ọkpa l'ọkpa; parụ ẹkwa-ohubama ipfu phẹ wuru tughua. Ọ buru Nášhọnu nwa Amínadabu bẹ bụ onye-ishi ipfu Jiuda ono. ¹⁵ Netanelu nwa Zuwa buru onye-ishi ipfu Isaka; ¹⁶ Eliyabu nwa Helonu buru onye-ishi ipfu Zebulun.

¹⁷ Ọo ya bụ; a phọ-tsuta ụlo-ẹkwa Chipfu ono; oshilọkpa Geshonu; mẹ oshilọkpa Merari pata iya; ọ buru phẹ atughbu.

¹⁸ Ipfu ọzo, l'etsota l'atughbu ono bẹ bụ ndu ipfu kẹ Rúbenu. Ẹphe dzebekwaphọ l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ohubama ipfu phẹ wuru tughua. Ọ buru Elizuru nwa Shediyo bụ onye-ishi ipfu Rúbenu ono. ¹⁹ Shelumelu nwa Zurishadayi buru onye-ishi ndu ipfu Simiyonu; ²⁰ Ẹliyasafu nwa Diyuwelu buru onye-ishi ipfu Gadu.

²¹ Tòbudu iya bụ; ndu Kohatu vuta iphe, dụ nsọ ono gude tughushia. Ẹphe jerwushia; a kpòbewa nụ ụlo-ẹkwa Chipfu.

²² Ipfu ọzo, l'etsota phẹ nụ buru ndu Ifuremu. Ipfu ọzo, l'etsota l'atughbu ono bẹ bụ ndu ipfu kẹ Rúbenu. Ẹphe dzebekwaphọ l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ohubama ipfu phẹ wuru tughua. Ọ buru Elishama nwa Amihudu bụ onye-ishi ndu ipfu Ifuremu ono. ²³ Gamalelu nwa Pedazo buru onye-ishi ndu ipfu Manáse; ²⁴ Abidanu nwa Gidiyoni buru onye-ishi ndu ipfu Benjiaminu.

²⁵ Ipfu ọzo, l'etsota nụ; bya aburu ipfu ophu ekpejeru azu l'ije ono buru ndu Danu. Ipfu ọzo, l'etsota l'atughbu ono bẹ bụ ndu ipfu kẹ Rúbenu. Ẹphebedua dzebekwaphọ l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ohubama ipfu phẹ wuru tughua. Ọ buru Ahiyeza nwa Amishadayi bụ onye-ishi ipfu Danu

* **10:10** 10:10 Ọbo-iphe-a bẹ ndu Ízurelu aboje ujiku ophu teke onwa ọphúú furu. Huma g'ẹphe emeje iya lẹ Ógú 28:18.

ono. ²⁶ Pagelụ nwa Okuranu buru onye-ishi ipfu Asha. ²⁷ Ahira nwa Enanu buru onye-ishi ipfu Nafutali. ²⁸ Noo gę ndu Ízurelu edzebeje l'okpa l'okpa wufu m'ephe gbeshi ije phe bu ono.

²⁹ Mosisu bya epfuaru Hobabu nwa Ruwelu, bu onye Midiyanu; bya aburu ogo iya su iya: "Nta-a be anyi atugbuwa ala ali eka ono, Chipfu pfuru anyi l'oo-nu anyi ono. Tsonuru anyi g'anyi je. Anyi e-mekwaru ngu ree; kele Chipfu kweshikwaru ndu Ízurelu ukwe-iphe, dugbaa ree."

³⁰ Hobabu su iya waawaa; le ya te etsoduru phe; le ya alaphuwa azu l'ali iya; lapfu ndu ephe l'iya bu.

³¹ Obenu le Mosisu suru iya: "Jiko ta ahashinu anyi. Eshinu obu ngu maru eka anyi a-kpobeje ulo-ekwa anyi l'echiegu-a; nodunu gi buru enya, anyi gude aphu uzo. ³² I -tsoru anyi be anyi le ngu a-gbaru mgbal'iphe, bukpuo iphe-oma, Chipfu e-mekotaru anyi."

Okpoko Chileke waa urwukpu

³³ Noo ya; ephe shi l'ubvu Chipfu ono tugbua; jee ije abali eto. Okpoko ogbandzu Chipfu vuta uzo l'ime abali eto ono; go chotaru phe eka ephe a-nodu tuta unme. ³⁴ O nodu abujeru; o -beepho l'eswe; urwukpu, shi l'eka Chipfu no abya atukoru phe l'ishi; mbu teke ono, ephe shi l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe tugbua ono.

³⁵ Teke e vutaerupho okpoko ono tugbua; Mosisu asu: "Zilihunu gube Chipfu. Gę ndu ohogu ngu gbakashihukwa nanu nanu. Gę ndu ono, i du ashi shikwa ngu l'iphu gbalachaa." ³⁶ Teke a pazetaru okpoko ono; Mosisu asu: "Lwaphuta azu gube Chipfu; lwapfuta unu-kuru-unu ndu Ízurelu-a."

11

Oku, shi l'eka Chipfu

¹ Todbudu iya bu; ndu Ízurelu wata aku photophoto epfu l'ephe eje iphe ehuka. Photophoto ono, ephe aku ono bya erwua Chipfu le nchi; ehu ghuaaha ya egbu. Oku shinu l'eka Chipfu bya ekegbushikota ndu Ízurelu ndu ophu kpoberu ulo-ekwa phe l'uzo ishi ishi. ² Ndu Ízurelu bya araku Mosisu; o pfuru nu Chipfu; oku ono nyishihu. ³ Oo ya bu; e kuaha ephe eka ono Tabera, bu iya bu "oku-ekeke"; kele oku, shi l'eka Chipfu bya ekegbushia phe.

Nri, bu Mana

⁴ Ikpoto ndu ono, ephe le ndu Ízurelu gwaru ogwaramogwa, bu ndu tsoru phe nu g'ephe gbeshiru ije ono; wata eze nzeri nri. Ndu Ízurelu watanu ara ekwa ozo su: "?Bu onye a-nukpo anyi anu g'anyi taa?" ⁵ Anyi nyataru teke anyi shi anoduje ata anu ema l'ali Ijiputu; anyi ta apfudu ugwo; teke ono be anyi shi anoduje eri ata kukumba; bya eri ashi; eri liku; me alibasa; waa galiku. ⁶ Ole nta-a be o to dudu iphe, agukwadu anyi egu; ophu o dudu iphe, anyi ahumaje ria; gbaha mana-a!"

⁷ Nri ono, bu mana be ugbugba iya du g'akpuru koryanda. I -lee ya enya; lo nyaku anyaku; eshi mkpo g'etse bedelomu. ⁸ Ndu Ízurelu nodu ejeje ekpokoo ya; gwee ya egwegwe; ozo tsua ya etsutsu l'ikwe. Ephe ahajeru shia ya eshishi; haru ghee ya egheghe. Onoduje atso g'iphe, e gude manu olivu ghee. ⁹ Teke mana ono adajeru phe bu teke iji daahaerupho l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe l'enyasi.

Mosisu edoru Chipfu edo

¹⁰ Mósísu bya anuma gę ndu Ízurelu wushigbaaru l'onu ọlo-ẹkwa phe aragbaa ẹkwa; onyenonu tuko nọdugbaa l'onulo l'onulo akwa ntumatu; ẹhu nọdu eghu Chipfu eghu eghushikpọo ya ya ike. O tsuahaa Mósísu l'ẹhu. ¹¹ Noo ya; Mósísu jiahaa Chipfu sụ iya: “?Denu g'o gude o buru mube onye-ozí ngu bę i meru g'egube iphe-ẹhuka ọwa-a dapfuta? ?Bụ lę mu ta adudu ngu l'obu meru g'o gude i parụ ivu ẹhu ndu-a l'ophu bo mu? ¹² ?Bụ mbedua bę yeru ime ndu-a g'ephe ha; tọo mu nwushiru phe; meru g'o gude i sụ gę mu heru phe l'utapfu gę nna he nwa iya, angukwadu ẹra. Gę mu heru phe nno jasụ l'alị ono, i riburu nna phe oche nte l'ii-nụ phe ono. ¹³ ?Bụ awe bę mu a-huma anụ, mu a-nugbabe ndu-a; g'ephe echiru mu mkpu ọwa-a, ephe echi-a; sụ g'a nụ phe anụ g'ephe taa! ¹⁴ Mu taa dukwa ike ehekota ndu-a nwẹkinyi mu; ivu ẹhu phe anyi-gbukwa mu anyi-gbu. ¹⁵ O -buru l'ọo egube-a bę ii-mee mu iya; gbuchikwa mu egbugbu nta; m'o -buru lę mu dụ ngu-a l'obu; gę mu ta anodukwanu ndzụ gude ẹnya huma ẹjo onodu mu.”

¹⁶ Chipfu bya eyeeru Mósísu onu sụ iya: “Chita ndu bụ ọgerenya Ízurelu umadzu ukporo ẹto l'iri g'ephe byapfuta mu; mbụ ndu i huberu ama l'ephe bupho ndu bụ ọgerenya; buru ndu-ishi phe. Chita phe gę gụ l'ephe tuko bya apfuru l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. ¹⁷ Mu e-nyizeta byapfuta ngu l'eka ono; mu lę ngu epfugba opfu; mu aharu unme, dụ ngu l'ẹhu habota woru ye ndu ono l'ẹhu nkephe; k'ophu ephe e-yeta ẹka vubude ngu ivu ono; g'i ti vuhę iya nwẹkinyi ngu. ¹⁸ Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe dobe onwophe iche kwaberu echele; l'o -rwua echele bę ephe a-ta anụ; kele mube Chipfu numawaru ẹkwa ono, ephe ara sụ: ‘?Bụ onye a-nụ anyi anụ g'anyi taa? Teke anyi shi nọdu lę Ijiputu bę shikwa karụ anyi lę ree.’ Nta-a bę Chipfu a-nụ unu anụ g'unu taa. ¹⁹ Anụ ono bę unu ta atagbudu l'ujiku lanụ; ophu unu atagbudu iya l'ujiku labo; ọzoo l'ime ujiku ise; ọzoo l'ime ujiku iri; ọzoo l'ime ujiku ukporo. ²⁰ Unu a-ta anụ ono onwa ophu; taa ya jasụ l'o bushihu unu l'imi; mbụ jasụ ọo-tushihu unu ayi; noo kele unu jikaru Chipfu, bụ onye swiru unu; mbụ rarụ ẹkwa kpua ya sụ: ‘?Bụ gunu meru g'o gude anyi shi l'alị Ijiputu futa?’ ”

²¹ Tọbudu iya bụ; Mósísu sụ Chipfu: “I humanuara-a l'ọo ukporo unu nemadzụ mgbo ukporo ẹto; l'ukporo unu nemadzụ iri l'ise bę mu l'ephe gude okpa eje egube-a. O buru phe bę i suru l'ii-nụ anụ, ephe a-ta onwa ophu. ²² E -gbushigbua aturu mę eswi; ?bụ g'o dzuru phe? Mbụ-a; ?bụ g'o dzuru phe obetakpọo e gbushikotaru phe ẹma, nokota l'eze-enyimu?”

²³ Chipfu sụ Mósísu: “?Bụ l'eka mu ta asudu iya ememe tọo? Nta-a bę ii-huma; iphe, mu suru l'oo-meru ngu; ?oo-me tọo too medu?”

Ndu bụ ọgerenya Ízurelu epfuchiru Chileke

²⁴ Noo ya; Mósísu bya alufu je akaru ndu Ízurelu iphe, Chipfu pfuru. O chita ndu bụ ọgerenya ukporo ẹto l'iri ono; ephe bya apfu-pee ọlo-ẹkwa Chileke mgburugburu. ²⁵ Oo ya bụ; Chipfu gude urwukpu nyizeta bya epfuru yeru Mósísu; haru unme, dụ Mósísu l'ẹhu habota woru ye ndu bụ ọgerenya ukporo ẹto l'iri ono l'ẹhu. Unme ono byaę phe pho l'ẹhu; ephe wata epfuchiru Chileke teke ono; obenu l'ephe te epfuchibaeduru iya ọzobaa.

²⁶ Ole o nweru umadzu labo ọzo, nopyaberu l'ulo-ẹkwa phe. Epha onye lanu bụ Ełudadu; epha onye ophuu buru Medadu. Ephe yi lę ndu bụ ọgerenya ono, e deru epha phe ono; ole ephe te ejeduru l'ulo-ẹkwa Chileke ono. Obenu lę Unme Chileke byaleru-a bya eji ephebedua ẹhu; ephe

nòdu l'ùlo-èkwa phẹ ono; pfuchiahaaruru Chileke. ²⁷ Nwata nwokoro lanu gbagbua je asu Mosisu: “Èludadu yele Medadu nokwa l'eka a kpoberu ulo-ekwa epfuchiru Chileke.”

²⁸ Jioshuwa nwa Nunu, bu onye shi teke o bu nwata jetaru Mosisu ozi tufuekwapho onu su: “Nnajiuphu mu, bu Mosisu; pfunuru phe g'ephe dobe onu doo.”

²⁹ Mosisu su iya: “?Bu odzori be iigbaru mu egube ono to? O gege adu mu ree; o -bu l'oo ge ndu ke Chipfu g'ephe ha gbẹ bukotaru ndu mpfuchiru; mbu ge Chipfu gbẹ yekota phe Unme nkiya l'ehu.” ³⁰ E mechaa; Mosisu me ndu bu ogerenya Izurelu ono laphu azu l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe.

Chipfu woru okwa mee anu atata

³¹ Noo ya; pherephere bya eshi l'eka Chipfu no ziahaa; o shi l'eze-enyimu chikashia okwa; ephe bya adabyigbaaru le mgboru eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono. Ephe toko eka ono g'o ha dzuru rwua iphe, ha g'eka nemadzu a-du ike jee l'okpa ujiku ophu. G'ephe epheberu l'eli be bu iphe, rwuru ntụ-okpa eto me a -gbẹ l'omali. ³² Mboku ono l'ophu; me enyashi ono l'ophu; mekwapho nchitabohu iya be ephe tsoru je anwuko okwa ono. Onye nwutanukaru nwanshii be nwu-jiru gbamugbamunwaka ukporo ise. Ephe woru iya kpassaaru onwophe; o toko eka ono, ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono dzuru mgburugburu. ³³ Ephe kpukwaduru-a anu okwa ono l'onu ata; mbu l'ephe teke atagbudu iya; Chipfu watawaa phe atu-koshi oke ehu-eghu iya. O loru ejo mgbu-onwu tu phe. ³⁴ Oo ya bu; e kuahaa eka ono Kiburotu-Hatava, bu iya bu “ochieja ndu ekpiri”; kele oo l'eka ono be e liru iphe, bu ndu ono, meru ekpiri ono.

³⁵ Ephe shi le Kiburotu-Hatava l'eka ono wufu; je adoru le Hazerotu.

12

Miriyamu yele Eronu etso Mosisu opfu

¹ Tobudu iya bu; Miriyamu yele Eronu wata epfubyishi Mosisu le ke nwanyi Kushi, o luru. Noo kele Mosisu lutakwanuru onye Kushi. ² Ephe su: “?Bu Mosisu kpoloko be Chipfu eshije l'onu iya pfua opfu? ?To shijedu l'onu k'anyibedua pfukwapho opfu?” Chipfu numanu iphe ono, ephe pfuru ono. ³ Su-a; nwoke ono, bu Mosisu be bunukaru onye eme odo. Oo ya kachakpo eme odo l'iphe, bu ndu mgboko l'ophu.

⁴ G'e jia epfu; Chipfu pfuaru Mosisu; waa Eronu; me Miriyamu su phe: “Unu n'eto toko futu byakota l'ulo-ekwanwuko.” Ephe n'eto ono bya afuta tugbua jeshia. ⁵ Oo ya bu; Chipfu nodu l'urwukpu, kpuru oronmono nyizeta bya apfuru l'onu ulo-ekwanwuko ono; bya ekua Eronu yele Miriyamu oku; ephe kpitaru. ⁶ Chipfu su phe: “Unu ngabe nchi numa iphe, mu epfuru unu: Obujeru; onye mpfuchiru Chipfu -nodu l'echilabo unu; mube Chipfu egoshi iya onwomu l'ophulanya; bya epfuru yeru iya le nrwo. ⁷ Obenu l'o to dudu nno l'ehu onye-ozu mu, bu Mosisu. Yebedua be mu yekotaru ndibe mu l'ophu l'eka. ⁸ Temu mu l'iya nodu abogbaje uja l'iphu l'iphu; mbu l'anyi l'epfuje opfu doru enya yeru onwanyi; o to budu etu-opfu. Oohumaje ge mube Chipfu gbaru ugbugba. Oo ya bu; ?bu gunu meru g'o gude ophu unu atsudu ebvu; unu nodu epfutoshi onye-ozu mu ono, bu Mosisu?”

⁹ Chipfu tukoshi phe ehu-eghu iya; bya aburu iya atugbu. ¹⁰ Urwukpu ono shiepho l'eli ulo-ekwa ono palia imeli imeli; a bya l'amaru; ekpenta

nmawaa Miriyamu swokoswoko. Ehu chahue ya pho ke roboo. Eronu bya elee Miriyamu enya bya ahuma g'ekpenta tukoru iya ehu sweta. ¹¹ Eronu su Mosisu: "Oowaa nnajiuphu mu; ba nushinu anyi aphu l'oo l'anyi gude eme eswe mee iphe-eji. ¹² Te ekweshinu ge nwanyi-a chahu roboo ge nwata, byaru l'afuta l'epho ne iya; o nwuhuwaa anwuhu; ibe ehu iya rekashihuwa erekashi."

¹³ Tobudu iya bu; Mosisu bya araku Chipfu su: "Jiko gube Chileke; menaa ya g'o wekorohu!"

¹⁴ Chipfu su Mosisu: "O -bu le nna nwanyi-a vuru onu-mini kpua ya l'iphu; ?iphere iya tege adudu abali esaa to? Nwuru iya ye l'azu eka ono, a kporu ulo-ekwa gu-buru iya ye g'o no ujiku esaa; o -no-chaepho ujiku esaa ono; l'e duphuta iya azu." ¹⁵ Tobudu iya bu; a bya enwufu Miriyamu gu-buru iya ye l'azu eka ono, ephe kporu ulo-ekwa phe ono; o no ujiku esaa. Ophu ndu Izurelu agbeshiduru ije jeye teke e duphutaru iya azu. ¹⁶ E mecha; ephe shi le Hazerotu l'eka ono lufu je akpobe ulo-ekwa phe l'echiegu Paranu.

13

Anwu ngge l'ali Kénanu (Dit 1:19-33)

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Yefu ndu e-je ali Kénanu je anwu ya ngge; mbu ali ono, mu eme ge mu nu ndu Izurelu ono. Shi l'ipfu l'ipfu, bu ipfu ndiche phe hotachaa onye lanu, e-je nu. Ndu i-hota be bu unwoke, bugbaa ishi l'ipfu, nonu." ³ Mosisu bya ahoo phe egube ono, Chipfu pfuru ono; bya ezia phe su g'ephe shi l'echiegu Paranu tugbaa jeshia. Ndu ono, o ziru ozi ono bukotaerupho ndu-ishi ndu Izurelu.

⁴ Qwaa be bu epha phe:

Onye shi l'ipfu Rubenu bu Shamuwa nwa Zaku;

⁵ onye shi l'ipfu Simiyonu buru Shafatu nwa Horu;

⁶ onye shi l'ipfu Jiuda buru Kalebu nwa Jiefune;

⁷ onye shi l'ipfu Isaka buru Igalu nwa Jiosefu;

⁸ onye shi l'ipfu Ifuremu buru Hosiya nwa Nunu;

⁹ onye shi l'ipfu Benjiaminu buru Paliti nwa Rafu;

¹⁰ onye shi l'ipfu Zebulun buru Gadiyelu nwa Sodi;

¹¹ onye shi l'ipfu Manase, bu iya bu ipfu Jiosefu be bu Gadi nwa Susi;

¹² onye shi l'ipfu Danu buru Amiyelu nwa Gemali;

¹³ onye shi l'ipfu Asha buru Seturu nwa Mayikelu;

¹⁴ onye shi l'ipfu Nafutali buru Nahubi nwa Vofusi;

¹⁵ onye shi l'ipfu Gadu buru Geyuwelu nwa Maki.

¹⁶ Noo epha unwoke ono, Mosisu yeru g'ephe je anwu ngge l'ali Kénanu bu ono. Mosisu woru Hosiya nwa Nunu gube Jioshuwa.

¹⁷ Mosisu bya ezia phe g'ephe jeshia ngge l'ali Kénanu su phe: "Unu tsoru echiegu ndohali bahu l'ali ubvu ubvu eka ono. ¹⁸ Unu je ahuma g'ali ono gbaru; me ge ndu bu iya nu du. Unu maru ?okpehu du phe; to ? ephe rwuhuru arwuhu? ?Ephe ha l'otu; to ?ephe habe ahabe? ¹⁹ Unu maru ?bu ali, du ree; to ali, du eji? Unu maru mkpukpu, ephe bugbaa: ?bu mkpukpu, a ta kpu-pheduru igbulu mgburugburu; to mkpukpu, a kpushiru ike? ²⁰ Unu amaru g'ali phe du. Unu maru ?bu ali emehuje iphe, e meberu iya; to ejo ali? Unu amaru ?oshi du iya; to ?oshi ta adudu iya?"

G'obu shihukwa unu ike. Unu egude akpuru oshi, shi l'alì ono lwa." Teke ono bẹ bu teke akpuru vayinu mbu anọduje achashigbaa.

²¹ Noo ya; ẹphe tugbuja jeshia je anwukota alì ono ngge; shita l'echiegu Zinu je akpaa lẹ Rehobu; mẹ a -nọdu eje Hamatu. ²² Ẹphe tsoru echiegu ndohali ono jeye ẹphe rwua mkpukpu Heburonu, bu ẹka Ahimanu; mẹ Sheshayi; mẹ Talumayi, bu ndu shi l'eri Anaku bu ebubu. (A kpuru mkpukpu Heburonu; o nọo apha ẹsaa; temanu a kpua mkpukpu Zowanu ophu du l'alì Ijiputu.) ²³ Ẹphe jerwuepho lẹ nsuda Ẹshukolu; ẹphe gbukwota ẹkali vayinu lanu, akpuru wopfuru awopfuru. Umadzu labo l'ime phe pyokafu iya l'oshi, du ogologo paru; onye lanu paru iya l'ishi lanu; onye ophuu paru iya l'ishi lanu. Ẹphe wokokwaapho akpuru itorokuma; mẹ akpuru oshi figu wolata. ²⁴ A gube ẹka ono nsuda Ẹshukolu, bu iya bu "wopfulaa"; kele o l'eka ono bẹ ndu Izurelu gbukwotaru ẹkali vayinu, akpuru wopfuru awopfuru vulata.

²⁵ Ẹphe noru ukporo abali ugbo labo g'ẹphe jeru anwu ngge l'alì ono; temanu ẹphe lwa. ²⁶ Ẹphe bya alwapfuta Mosisu mẹ Eronu; waa ndu Izurelu l'ophu l'echiegu Paranu, du lẹ mkpukpu Kadeshi. Ẹphe bya edooru Mosisu; mẹ Eronu; waa ndu Izurelu l'ophu g'ẹphe jeru; bya egoshi phe akpuru oshi, shi l'alì ono. ²⁷ Waa iphe, ẹphe pfuru Mosisu baa: "Anyi jewaru je ahuma alì ono, i suru g'anyi je ahuma. Alì ono bu alì, mini era-eswi yee manu-enu aso gborogboro. Waa akpuru oshi, shi l'alì ono baa. ²⁸ Ole ndu bu l'alì ono bẹ okpehu du; mkpukpu, du iya nu hagbaa shii; bya aburu mkpukpu, e gude igbulo kpuphee mgburugburu. Anyi humacharuro ndu shi l'eri Anaku l'eka ono. ²⁹ Ndu Amaleku bẹ bu l'echiegu ndohali. Ndu Hetu; mẹ ndu Jiebusu; mẹ ndu Amoru buru l'alì ubvu ubvu ẹka ono; ndu ke Kėnanu bua kube ẹhu l'eze-enyimu; bukwarupho l'aguga enyimu Jiđdanu."

³⁰ Tobudu iya bu; Kalebu bya emee ndu Izurelu daa jii l'iphu Mosisu; bya asu phe: "Unu g'anyi je alwuta alì ono g'o buru nkanyi; noo kele anyi a-du ike lwuta iya."

³¹ Obenu lẹ ndu ono, ẹphe lẹ Kalebu swi je ije ono bẹ suru: "Anyi ta adukwa ike eje adatso ndu ono ogu; noo kele ẹphe kakwa anyibedua okpehu." ³² O buru ejo nzi bẹ ẹphe byaru ezia ndu Izurelu lẹ k'alì ono, ẹphe jeru anwua ngge ono su: "Alì ono, anyi jeru anwua ngge ono bẹ egbukwa ndu bu iya nu mgbu-enu. Temu ndu anyi humakotaru l'eka ono bukotaru ndu hagbaa ke phengara phengara. ³³ Anyi humaru ndu gbaru oke mkparawa l'eka ono. (Oshilokpa Anaku ono bu l'ehu ndu ono, gbaru oke mkparawa ono bẹ ẹphe shi futa.) Anyi dehucharu onwanyi edehu l'enya dugbaa g'unwu ogu; o buru g'anyi du ẹphebedua bu ono."

14

Jioshuwa yele Kalebu bẹ epfu l'alì Kėnanu du ree

¹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu l'ophu rakota ẹkwa l'enyashi ono rashia ya ike. ² Ẹphe toko g'ẹphe ha guru aphu kpua Mosisu yele Eronu. Ẹphe nodu epfugbaa su: "O gege akakwaru anyi ree l'anyi nwushihuru l'alì Ijiputu; ozoo l'echiegu-a! ³ ?Bu gunu meru g'o gude Chipfu nodu eme g'o duru anyi je edobe l'alì ono g'ẹphe gbushia anyi? Unyomu anyi phe; mẹ unwegirima anyi phe bẹ a-bya aburu ndu a kputacharu lẹ ndu. ?To gege akaduru anyi ree g'anyi laphu azu l'alì Ijiputu?" ⁴ Ẹphe pfuaharu nwibe phe asuje: "G'anyi hota onye lanu; mee ya ishi g'o duru anyi laphu azu l'alì Ijiputu."

⁵ Mósísu yele Erõnu daa kpurumu l'atatiphu igwe-õha ndu Ízurelu ono l'ophu. ⁶ Jioshuwa nwa Nunu; yee Kalõbu nwa Jiefune, bu ndu yi le ndu jeru ngge l'alì Kõnanu ono gude õhu-eghu lajashia uwe, õphe yeru l'õhu; ⁷ akõ opfu ekpu edzudzu-õha Ízurelu ono su phe: "Alì ono, anyi jeru aghaphee bya anwua ya ngge ono be bukwa alì, dushikpoo ree ike. ⁸ O -buru l'anyi du Chipfu ree be oo-duru anyi bahu l'alì ono; nu iya anyi; kele alì ono bu alì, mini era-eswi waa manu-õnwu aso gborogboro. ⁹ Iphe, du iya nu kpoloko buõpho g'unu te kwefuru Chipfu ike. Iphe ozo buru g'unu ba tsushi ndu alì ono ebvu. Noo kele anyi e-ri phe ge nri. Ephe te nwe du onye egbobuta phe nu; obenu l'anyibedua be Chipfu swiru eswiru. G'anyi ba tsushinu phe ebvu." ¹⁰ Obenu l'iphe, bu ndu Ízurelu ono g'õphe ha be suru g'a tu-gbushia phe le mkpuma. Tõbudu iya bu; õdu-biribiri ke Chipfu bya enwuaru ndu Ízurelu g'õphe ha ke phoo l'ulo-õkwa-ndzukõ ono.

Mósísu arwo Chipfu l'iswi õhu ndu Ízurelu

¹¹ Chipfu bya asu Mósísu: "Bõ teke ole be ndu-a a-kpo-beru mu ebo l'afu-a? Bõkpoo teke ole be õphe a-jika-beru ekweta nkemu; yekwaru iphe-õhumalenya ono, mu meshigbaberu l'eka õphe no ono? ¹² Mu e-gude ejo iphe-ememe gbushia phe; mee phe; õphe aburu mkpurupyata. Mu eworu gubedua mee l'i buru õha l'ophu; õha, paru eka apaa; bya aka okpehu eme l'õphebedua."

¹³ Mósísu su Chipfu: "Oowaa! Ndu Ijiputu be a-numakwa iya me i -mee ya nno. Nyatakwa l'i gude okpehu ngu dufuta ndu-a l'eka ndu Ijiputu ono. ¹⁴ Ephe e-pfukwaru iya ndu bu l'alì-a; kele õphe numakotawaru le gube Chipfu swiru phe eswiru; numawa l'õphe egudeje õnya phe huma gube Chipfu; teme l'urwukpu nkengu be anõduje phe l'eli; teme l'õobujeru; o -rwua l'eswe; l'i gude urwukpu, kpuru oronmono edu phe; o -rwua l'enyashi l'i gude oku, kpuru oronmono edukwa phe pho. ¹⁵ O -buru l'i gbushiru ndu-a l'ugbo lanu nta-a be õha ono, numajewaru udu ngu ono be a-sukwa: ¹⁶ 'Le gube Chipfu ta aduedu ike durwua phe l'alì ono, i kweru phe ukwe iya; ribua le nte l'ji-nu phe ono; i woru phe gbushia l'echiegu.' ¹⁷ Oo ya bu; gube Nnajiuphu; mu arwo ngu g'i goshinu l'i bu onye ike paru eka apaa; mbu egube ono, i pfujehawaru su: ¹⁸ 'Chipfu bu onye õhu te eghujedu eghu egwegwa; bya aburu onye n-yemobu iya nyiberu anyibe; bya aburu onye aguje nvu l'iphe-õji; me l'emeswe, e mesweru iya. Obenu l'õ bukwapõho onye ta ahajedu onye-ikpe nmaru ke mmanu. Oogwaje unwegirima õchi iphe-õji, ndu nwuru phe nu meru jasõ l'õgbo k'eto rwua le k'eno.' ¹⁹ Iphe, mu arwo ngu bu g'i gudenu obu-imemini ngu ono, nyiberu anyibe ono guaru ndu-a nvu l'ejo-iphe, õphe meru ngu; mbu egube ono, i shiro l'alì Ijiputu gutaru phe nvu byasu nta-a ono."

²⁰ Chipfu bya asu Mósísu: "Mu guwaru phe nvu egube ono, i rworu. ²¹ Ole; eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a; õdu-biribiri nkemu sweta mgboko g'o swetaru iya-a; ²² be ndu-a, gudewaa õnya phe huma õdu-biribiri mu-a; me iphe-õhumalenya ono, mu meshiru l'alì Ijiputu ono; me õphu mu meshiru l'echiegu; mbu ndu ono, mecharu dale mu adale mgbo iri ono; õphu õphe angaduru mu nchi ono; ²³ be o to dudu onye õphu byaru egude õnya huma alì ono, mu riburu le nte kwe nna phe ukwe iya ono. Ophu o to dudu iphe, bu ndu ono, kpõru mu ebo ebo l'afu ono, byaru ahuma iya nu. ²⁴ Ole a -bya l'õhu k'onye-õzi mu ono, bu Kalõbu; eshi õphu o bu onye obu iya gbaru iche; teme o buru onye gude obu iya g'o ha etso uzo nkemu be mu e-duru iya bahu l'alì ono, o bahuru je anwua ngge ono; o

buru oshilokpa iya bẹ e-nweru alì ono. ²⁵ Oo ya bụ; eshinu ndu Amaleku; mę ndu Kėnanu bu lę nsuda nsuda; o -rwuepho echele; unu dakobe shia ụzo echięgu ono, dụ l'ụzo, e shi eje Eze-ęnyimu Uswe-uswe.”

Chipfu anụ ndu Ízurelu aphụ
(Dit 1:34-40)

²⁶ Chipfu bya asụ Mosisu yele Eronu: ²⁷ “?Bụ teke ole bẹ ndu ejo-ememe-a a-gunyaaru mu aphụ gụ-buhu? Mu nụmakotawaru aphụ, ndu Ízurelu nọ gushia kpua mu. ²⁸ Unu karụ phẹ lę mụbe Chipfu sụru-a: ‘Eshinu mu nọ-a ndzụ gę mu nọ iya-a; bẹ mu a-tụkokpoo iphemiphe ono, mu numaru, unu pfushiru ono; mee unu. ²⁹ Oo l'echięgu-a bẹ odzu unu a-wushiru; mbụ iphe, bụ ndu ono, nọwaru a -gbẹ l'ụkporo apha kwaseru ono; mbụ ndu a guru ogu teke aagu ogu, bụ ndu ono, yi lę ndu ono, guru ejo aphụ kpua mu ono. ³⁰ O tọ dudu m'onye lanụ l'ime unu bya a-bahụ l'alì ono, mu woliru ęka mu imeli kweta lę mu a-nụ unu g'unu buru ono; gbahaepho Kalebu nwa Jiefune; waa Jioshuwa nwa Nunu. ³¹ O buru unwegirima unu ono, unu sụru l'aa-kpụ lę ndzụ ono bẹ mu e-duru bahụ l'alì ono; g'ephe je amaru alì ono, unu jikaru ono. ³² A -bya l'unubedua; o l'oma echięgu-a bẹ odzu unu a-wushiru. ³³ Unwegirima unu bẹ a-nọdu awụ-phe l'oma echięgu-a gę ndu eche aturu; ghaphee nno nọo ụkporo apha labọ sụgba ishi; jee iphe-ęhuka k'ekwegekwe unu ono; gbiriri jasụ odzu unu akwashia l'oma echięgu ono. ³⁴ Iphe, unu nọru teke unu jeru anwụ ngge l'alì ono bụ ụkporo abalì labọ. O buru ụkporo apha labọ bẹ unu e-je iphe-ęhuka ejo-ememe, unu meru ye iya. Ujiku lanụ anwutaru unu apha ophu. Oo ya bụ g'unu a-makwanuru iphe, bụ lę mu bụ onye opfu unu. ³⁵ Mụbe Chipfu bẹ pfuakwaru nkemu; mu mefutajekwa iphemiphe ono l'ęhu ndu ejo-ememe ono; mbụ ndu ono, dọkoberu etso mu opfu ono. Ephe a-tụko buru mkpurupyata l'echięgu-a; mbụ l'ọo l'ęka-a bẹ ephe a-tụko nwushihukota.’ ”

³⁶ Noo ya; iphe, bụ ndu ono, Mosisu yeru; ephe je anwua ngge l'alì ono, lwaru nụ bya atua onu alì ono lę njo ono; mbụ shi nno mee ndu Ízurelu guru aphụ kpua Mosisu ono; ³⁷ ndu ono, bụ phẹ turu onu alì eji eji ono bẹ ejo iphe-ememe gbushikotaru l'iphu Chipfu. ³⁸ O buru Jioshuwa nwa Nunu yele Kalebu nwa Jiefune bẹ bụ ndu phoduru nụ l'iphe, bụ ndu ono, jeru anwua ngge l'alì ono.

Aalwụ-gbu ndu Ízurelu lę Homa
(Dit 1:41-46)

³⁹ Mosisu bya eworu iphe ono pfuaru ndu Ízurelu l'ophu; o rwua phẹ l'ęhu; ephe kwatakpoo raa ękwa onwophe. ⁴⁰ O -rwua l'onmewa utsu ophu etsota mboku ono; ephe tugbua jeshia l'alì úbvú úbvú Kėnanu je anodu asuje: “Anyi mewaru iphe-ęji. Unu g'anyi wufukwa jeshia ęka ono, Chipfu kweru anyi ukwe iya ono.”

⁴¹ Mosisu sụ: “?Bụ gunu meru iphe unu e-me g'unu mebyia iphe, ekemu Chipfu pfuru? O tọ dukwaru unu lę ree! ⁴² Unu te ejekwa; kele Chipfu ta nokwa swiru unu. Unu -jee bẹ ndu ohogu unu e-chigbushikwa unu; ⁴³ noo kele ndu Amaleku mę ndu Kėnanu bẹ nọ unu l'ụzo atatiphu l'ęka ono. Ephe e-gudekwa ogu-echi gbushikota unu. Chipfu te eswikwaru unu; kele unu gbakutawaru iya azu.”

⁴⁴ Obenu l'ephe ta akpadururo ishi; ephe tugbua jeshia l'alì úbvú úbvú ono; ọle Mosisu waa okpoko ogbandzu Chipfu te tsodu phẹ lufu l'ęka ono, ephe kpoberu ụlo-ękwa phẹ. ⁴⁵ Tọbudu iya bụ; ndu Amaleku mę ndu

Kénanu, bu l'alì úbvú úbvú ono datso phẹ ọgu; lwu-kpee; chia phẹ jeye le mkpukpu Homa.

15

Ekemu, du le ngweja, du iche iche

¹ Chipfu bya asu Mosisu: ² “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu -laephó alì ono, unu eje eburu ono, bu alì ono, mu a-nu unu ono; ³ unu -gwejeephó ngweja nu Chipfu; unu shi l'ikpoto ẹku unu hota anu gbua kpoo oku gude gwee ngweja obu g'ọ buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. Unu e-meje iya nno le ngweja-akpo-oku; me ngweja, e gude apfu ukwe-iphe e kweru; me teke unu anu iphe, shi unu l'obu; ozoo teke unu egwe ngweja obo-iphe. ⁴ Onye wotaru ngweja ono e-yekobeje iya ngweja-nri bya anu Chipfu; mbu wota uzi lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu, jiru eze ekpemu.

⁵ “Iphe, bu nwaturu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja mmanu be unu e-yekobeje ngweja-mee; mbu mee, jiru nkeru-eno otulufu otumu.

⁶ “A bya l'iphe, bu ebili, e gude egwe ngweja; unu yekobeje iya ngweja-nri; mbu uto labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu, jiru eze ekpemu lanu l'ubvu iya. ⁷ Ngweja-mee ono be unu e-gude mee, jiru nkereto otulufu otumu gwee. Unu meje iya g'ọ buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree.

⁸ “Teke o bu l'oo nwa oke-eswi be unu gude abya egweru Chipfu ngweja-akpo-oku; ozoo ngweja, e gude apfu ukwe-iphe; ozoo ophu e gude egwe ngweja-ehu-guu; ⁹ g'onye egwe ngweja ono yekobekwa iya ngweja-nri; mbu uto eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto iri; gwoo le manu, jiru eze ekpemu labo. ¹⁰ Nokwapho g'unu e-wota mee, jiru nkeru-ebo otulufu otumu gude gwee ngweja-mee. Ngweja ono be a-buru ngweja, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree.

¹¹ “O buru egube ono bu g'unu e-medzujeru iya l'iphe, bu oke-eswi; ozoo ebili; ozoo nwaturu; m'o bu nweghu, unu gude egwe ngweja. ¹² Noo g'unu e-medzujeru iya bu ono l'iphe, bu ngweja, unu egwekpoo egwegwe; g'ọ hahabe igwerigwe. ¹³ Iphe, bu onye a nwuru anwunwu le Ízurelu be bu egube ono be oo-meje ngweja, oogwe anu Chipfu; mbu ngweja, a kporu oku shi nno mee ge mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁴ Shita l'ogbo k'unu-a je akpaa l'ogbo ophu abya l'ataphu; onye bu onye lwaru alwalwa, bu ebubu l'echilabo unu -wota ngweja bya ge ya gweru nu Chipfu; mbu ngweja, a kporu oku; shi nno mee ge mkpo iya du Chipfu ree; g'ọ bukwaru egube unu emeje be oo-me. ¹⁵ Oo omelali lanu ono duru unube ndu Ízurelu l'ophu; me iphe, bu ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu. Omelali ono a-nopho shita l'ogbo unu sweru ogbo ophu abya nu jasuru asuru. Oo g'unu du l'ataphu Chipfu bu ge ndu lwaru alwalwa dukwapho. ¹⁶ O buru ekemu lanu; waa omelali lanu be duru unu le ndu lwaru alwalwa; unu l'ephe buru.”

Anu Chipfu iphe-mbu

¹⁷ Chipfu bya asu Mosisu: ¹⁸ “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu -rwuepho alì ono, mu edu unu eje ono; ¹⁹ unu -rijeephó nri, shi l'alì ono; unu ketakwa oke iya bya anu Chipfu. ²⁰ Unu gude ukpokutu-iphe, shi l'akpuru-iphe-mbu, unu metaru l'alì ono gheba buredi nu Chipfu g'ọ buru ngweja,

shi l'ẹka eechije bali. ²¹ Ngweja ukpokutu iphe-mbụ, unu metaru l'alì ono bẹ unu a-nuje Chipfu jasuru asuru; mbụ e -shi l'ogbo sweru ogbo."

Ngweja k'iphe-ẹji, e lekebeduru ẹnya mee

²² "Sụ-a; ọ -bụru l'o nweru onye elekebuduru ẹnya darwua ekemu-a, Chipfu tushiru ye Mosisu l'ẹka-a; ²³ mbụ ekemu ono, Chipfu shi l'ẹka Mosisu nukota unu ono; g'ọ ha; mbụ e -shi lẹ mbọku, Chipfu turu iya nū unu jaswaruroya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; ²⁴ bẹ ọ -bụru lẹ ndu Ízurelu te elekebeduru ẹnya darwua ekemu ono; mbụ l'ọha Ízurelu l'ophu ta amadụ teke ẹphe meru iphe-ẹji ono; gẹ ndu Ízurelu l'ophu kputa nwa oke-eswi gude gwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, e meru; mkpo iya dū Chipfu ree. L'e yekobekwa iya pho ngweja-nri; mẹ ngweja-mee, ayikwaru iya pho; waa mkpi, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji. ²⁵ G'onye uke Chileke gwee ngweja ono gude pfa ugwo iphe-ẹji ndu Ízurelu ono l'ophu; g'aa-guaru phe nvu l'iphe-ẹji ono, ẹphe meru ono; kele ẹphe te elekebeduru ẹnya mee ya; teme ẹphe bya egwewaru ngweja nū Chipfu lẹ k'emeswe ono, ẹphe mesweru ono; mbụ ngweja, a kporu ọku; mẹ ngweja-iphe-ẹji. ²⁶ Ndu Ízurelu l'ophu; mẹ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo phe bẹ aa-gukotaru nvu; noo kele ẹphe tukoru mee iphe-ẹji ono; ole ẹphe te elekebeduru ẹnya mee ya.

²⁷ "Ole-a; ọ -bụru l'ọo onye lanu bẹ meru iphe-ẹji ono; ophu o lekebeduru ẹnya mee ya; g'onye obu wota nwada egbu, gbaru apha g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono, o meru ono. ²⁸ Onye uke Chileke bẹ a-nodu l'iphu Chipfu pfa ugwo iphe-ẹji ono, onye ono elekebeduru ẹnya mee ono. A -pfauga ugwo iphe-ẹji ono, onye ono meru ono; bẹ a guwaru iya nvu. ²⁹ Ọo ekemu lanu ono bẹ duru iphe, bu onye meru iphe-ẹji, o lekebeduru ẹnya mee; m'ọ bu onye a nwuru anwunwu lẹ Ízurelu; m'ọ bu onye lwaru alwalwa."

Ngweja k'iphe-ẹji, e lekeberu ẹnya mee

³⁰ "O bekwanu l'onye lekeberu ẹnya mee iphe-ẹji; mẹ a nwuru onye obu anwunwu lẹ Ízurelu; ọzo l'ọ bu onye lwaru alwalwa; bẹ onye obu pfubiyakwaru ẹpha Chipfu. Onye dū nno bẹ ee-bufu ebufu l'echilabo ndibe phe. ³¹ Eshi ophu onye ono ta adudu iphe, ọ guberu Opfu Chipfu; bya emebiywaa ekemu Chipfu; bẹ ee-bufuje onye obu ebufu; iphe-ẹji, o meru atụ-koru iya l'ishi."

Nwoke, darwuru nsọ eswe-atuta-unme

³² Lẹ teke ndu Ízurelu nokwadu l'echiegu bẹ o nweru nwoke lanu, e guderu g'okpa nkụ l'eswe-atuta-unme. ³³ Ndu humaru iya l'ẹka okpa nkụ ono kputa iya kpụ-pfushiaru Mosisu yele Eronu; mẹ ndu Ízurelu l'ophu. ³⁴ Ẹphe kputa iya tū-chia atū-chi; kele e teke pfukahadu iphe, ee-me iya. ³⁵ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mosisu: "Nwoke ono bẹ ee-gbukwa egbugbu. Gẹ ndu Ízurelu l'ophu kpufukwa iya azu ẹka ẹphe kpoberu ulo-ekwa phe je atugbu ya lẹ mkpuma." ³⁶ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya akputa iya kpufu azu ẹka ono, ẹphe kpoberu ulo-ekwa phe ono; je eworu iya tugbu lẹ mkpuma, bu gẹ Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

Iphe, a kparu akpakpa gude mengashia onu uwe

³⁷ Chipfu bya asu Mosisu: ³⁸ "Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu kpajeru iyanguyangu ye lẹ mgbureku uwe mgbalanu unu ishi ẹno. Iphe, unu e-gudeje kpaa iyanguyangu ono aburu oghu, dū urwukpu-urwukpu.

Noo g'unu e-meje iya bu ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ³⁹ Iyanguyangu ono be unu e-leje enya gude nyatakota ekemu mube Chipfu; k'ophu unu a-noduje eme iya ememe; haa egu ejo-iphe ono, anoduje agugbaa obu unu; me ophu enya unu ahumagbabe ono; mbu ejo-iphe ono, unu shi anoduje emegbaa ono. ⁴⁰ Oo ya bu; k'ophu unu a-nyataje ekemu; bya eme iya ememe; shi nno duru Chileke unu nsọ. ⁴¹ Oo mbedua bu Chipfu; buru Chileke unu; mbu onye ono, dufutaru unu l'ali Ijiputu; ge mu buru Chileke unu ono. Oo mu bu Chipfu, bu Chileke unu."

16

Kora; Detanu; waa Abiramu

¹ O be teke ono; Kora nwa Izuha, bu nwanwa Kohatu; onye eri Lívayi; waa Detanu; me Abiramu, bu unwu Eliyabu; me Onu nwa Peleti, bu ndu ipfu Rúbenu bya achita nemadzu yeru onwophe; ² ephe wulihu tsoahaa Mosisu opfu. Ndu ono, tso phe nu ono bugbaa ndu a hotaru g'ephe buru ndu-ishi ndu Ízurelu; bya aburu ndu a maru epha phe le Ízurelu l'ophu. Iphe, ephe du bu ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu iri. ³ Ephe kpako onwophe byapfutashia Mosisu yele Eronu bya asu phe: "Unu metawaru iphe obu; o tsobe paa! Ndu Ízurelu l'ophu be unu maru l'ephe du nsọ l'ehu l'ehu; teme Chipfu swiru phe eswiru. ?Bu gunu meru g'o gude unu palia onwunu eli eli dobe doghata ndu ke Chipfu l'ophu?"

⁴ Mosisu numaepho iphe ono, ephe pfuru ono; o daa kpupyabe iphu l'ali.

⁵ O su Kora yele ndu ephe l'iya swi: "O -rwua l'utsu echele be Chipfu e-goshiwaro onye ophu bu nkiya; waa onye du nsọ; onye o hotaru be oo-me g'o byakube iya ntse. ⁶ Waa iphe, unu l'e-me baa: Ge gubedua, bu Kora; gu le ndu etso ngu nu; wota iphe, aaguje oku; ⁷ o -be echele; unu aguru oku ye iya; bya eye iya unwu-isensu l'ataphu Chipfu. Onye bu onye Chipfu hotaru be a-buru onye du nsọ. Unube eri Lívayi metawaru iphe obu; o tsobe paa!"

⁸ Mosisu bya asukwapho Kora: "Unu ngabe nchi; unube eri Lívayi! ⁹ Chileke ke Ízurelu hotaru unu dobe iche le Ízurelu l'ophu; mee g'unu nodu iya ntse; eje ozi, du l'ulo-ekwa ke Chipfu; me g'unu pfujeru l'ataphu ndu Ízurelu l'ophu jeru phe ozi; ophu ono asudu unu. ¹⁰ O meru ge gubedua; me ndu Lívayi ibe ngu phe nodu iya ntse; nta-a be unu achofua uzo, unu e-shi buru ndu-uke Chileke. ¹¹ O kwa Chipfu be gu le ndu etso ngu nu g'ephe ha tukoru etso opfu. ?Bu onye be Eronu bu ke g'unu tanyiru iya ntanyi?"

¹² Oo ya bu; Mosisu bya ezia g'e je ekua Detanu; me Abiramu, bu unwu Eliyabu. Ephe su l'ephe ta abyadu. ¹³ Su: "?I rwutaru anyi rwufuta l'ali ono, era-eswi waa manu-enwu aso gborogboro ono; ophu ono asudu ngu. I nodu emefua g'i woru anyi gbushia l'echiegu l'eka-a; bya emefukwapho g'i mee onwongu onye-ishi anyi. ¹⁴ Ophu ka njo bu l'i ti dubaduru anyi l'ali, era-eswi waa manu-enwu aso gborogboro; mbu ali eka anyi a-kobeje iphe; waa eka anyi e-me opfu-vayinu. ?Iime g'i mee ndu-a mkpurukpuru-nya too? Waawaa! Anyi ta abyadu!"

¹⁵ Oo ya bu; ehú ghushiahaa Mosisu egu ike; o su Chipfu: "G'o to dukwa ngweja, ndu-a gweru nu ngu, ii-nata. Mu ta natajekwaru phe g'o ka mma l'oo nkafu-igara phe me nanu; ophu mu emekajeduru phe iphe me onye lanu."

¹⁶ Mósísu sù Kora: “Gẹ gùbedua yẹe ndu etso ngu nù g'ẹphe ha tùko bya l'iphu Chipfu echele. Gẹ gùbedua; waa ẹphebedua; waa Erọnu tùko byakọta. ¹⁷ G'onyenọnu gudekwa iphe, aaguje ọku; ye iya ùnwù-isensu gude bya l'atiphu Chipfu. Iphe, ọo-dù; mbù iphe ono, aaguje ọku ono bụ ụkporo iri l'ẹbo l'iri. Gùbedua, bụ Kora l'onwongu e-gudekwaphọ nkengu; Erọnu egude nkiya bya.” ¹⁸ Tọbudu iya bụ; onyenọnu wota iphe ono, aaguje ọku ono; bya aguru ọku ye iya; ye iya ùnwù-isensu je apfugbaaru l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Ẹphe lẹ Mósísu mẹ Erọnu tùko pfuru l'ẹka ono. ¹⁹ Kora bya achikobe ọha Ízurelu ono l'ophu; l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono g'ẹphe tso Mósísu yẹle Erọnu opfu. No iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu sọpyabe ọha Ízurelu ono l'ophu. ²⁰ Chipfu sù Mósísu yẹle Erọnu: ²¹ “Unu shi l'echilabọ igwe ọha ono futa gẹ mu bya atùko phẹ mebyishikọta lẹ ntabu ẹnya lanụ.”

²² Mósísu yẹle Erọnu daa; kpube iphu l'alì chishia sù: “Oowaa! Gùbe Chileke; mbù Chileke bụ ishi ndzù iphe, bụ nemadzù l'ophu; ?ii-gude k'iphe-ẹji, onye lanụ metaru tù-koshi ọha l'ophu oke ẹhu-eghu ngu tọ?”

²³ Chipfu bya asù Mósísu: ²⁴ “Pfuaru ọha Ízurelu ono l'ophu g'ẹphe kpuriberu l'ibiya ọphu ụlo-ẹkwa Kora; mẹ Detanu; waa Abiramu nọ.”

²⁵ Mósísu gbalihu; yẹle ndu bụ ọgerenya Ízurelu swìru jepfushia Detanu waa Abiramu. ²⁶ Ọ sù igwe ọha ono: “Unu lufutakwa l'ụlo-ẹkwa ndu ẹjo-ememe ono! Unu te edenyikwa ẹka l'iphe, bụ nkepẹ; ọdumeka bẹ Chipfu e-gudekwa k'iphe-ẹji, ẹphe meru woru unu megbushia.” ²⁷ Ọo ya bụ; onyemonye buru ụbara yeru ụlo-ẹkwa Kora; mẹ kẹ Detanu; waa kẹ Abiramu.

Detanu yẹle Abiramu bya afuta pfuru l'ọnu ụlo-ẹkwa phẹ; ẹphe l'unyomu phẹ; mẹ unwu phẹ unwoke; waa unwegirima phẹ. ²⁸ Mósísu sù: “Ọo iphe-a bẹ unu e-gude maru l'ọo Chipfu ziru mu gẹ mu mee iphemiphe ono; l'ọ tọ bụdu iphe, gbataru mu l'uche bẹ mu emeje. ²⁹ Ọ -bùru lẹ ndu-a bẹ nwuhuru gẹ nemadzù mmanụ anwuhuje; mbù-a; ọ -bùru l'ọo g'oonwujeru nemadzù l'ophu bẹ ọ nwuru phẹ; ọo ya bụ l'ọ tọ bụdu Chipfu ziru mu iphe ono, mu eme ono. ³⁰ Ọle ọ -bùru lẹ Chipfu meru g'iphe te emejeduru nù mee; mbù; alì -saa ọnu lwegbushia phẹ; mẹ iphemiphe, ẹphe nweru enweru; mbù; ẹphe buru ndu wubaru l'alì-maa lẹ ndzù; ọo ya bụ; unu amaru l'ọ tọ dudu iphe, ẹphe gùberu Chipfu.”

³¹ Epfughe, Mósísu epfughe opfu ono; alì ono, Detanu phẹ pfuru ono kejaha ẹbo; ³² alì ono saa ọnu lwekọta phẹ; mẹ ndibe phẹ; mẹ ndu kẹ Kora; mẹ ivu phẹ. ³³ Ẹphe wubakota l'alì-maa lẹ ndzù; mẹ iphemiphe, ẹphe nweru enweru; alì kpupyabe phẹ; ẹphe tùko g'ẹphe ha lakọta l'iyi l'echilabọ ndu Ízurelu. ³⁴ Ọ buru mkpu, ẹphe chishiru bẹ meru; ndu Ízurelu, nọ-pheru ẹka ono mgburugburu ye ọkpa l'ọso; arajẹ sù: “Alì abyakwa anyi elwelwe-o!”

³⁵ Noo ya; ọku, shi l'ẹka Chipfu bya ekegbushikọta ụmadzu ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu iri phọ, shi akpọ ùnwù-isensu ọku phọ.

Gbamugbamu, dù nsọ, aagujeru ọku ye

³⁶ Chipfu sù Mósísu: ³⁷ “Pfururu Eleyaza, bụ nwa Erọnu; bya aburu onye uke Chileke g'ọ lọshia iphe ono, aaguje ọku l'ime ọku ono; vọshia icheku-ọku, dù iya nù tũkaa nanụ nanụ; noo kẹle iphe ono dù nsọ; ³⁸ mbù iphe ono, aaguje ọku ono, bụ kẹ ndu ono, meru iphe-ẹji shi nno tuphaa ndzù phẹ ono. Ọ -lọshichaa ya; g'a kũsaa ya akũsa g'o chisaa echisa g'e kpubeje iya l'eli ọru-ngweja Chipfu. Noo kẹle a nwaru iya Chipfu; ọ buru iya

bù l'ò dūwaa nsò. Iphe ono bẹ a-bùru iphe-òhubama l'ẹka ndu Ízurèlu nọ.”³⁹ Oo ya bù; Eleyaza, bù onye uke Chileke bya achikoo iphe ono, aaguje òku ono, bù onyirubvu bẹ e gude mee ya ono; mbù iphe ono, ndu ono, òku kegbushiru gude bya akpò ùnwù-isensu òku ono. A kúsa ya òsa k'òphu ee-kpubeje iya l'eli òru-ngweja Chipfu; ⁴⁰ g'ò bùru iphe, ndu Ízurèlu e-gudeje nyata l'ò tọ dudu onye òzo, bù onye ta abudu oshilòkpa Erònu, a-kpùritajeru bya g'ò kpò ùnwù-isensu òku l'ataphu Chipfu; òdumeka bẹ òo-dùkwaru onye ono egube ono, ò dùru Kora yẹle ndu tsoru iya nù; mbù egube ono, Chipfu shi l'ẹka Mòsisu pfua ya ono.

Onwu egbushi ndu Ízurèlu

⁴¹ O -rwuepho nchitabòhu iya; ndu Ízurèlu l'ophu wata aguru Mòsisu yẹle Erònu aphù asuje: “Ò kwa ùnwu Chipfu bẹ unu gbushiru egube ono.” ⁴² Tòbudu iya bù; òha Ízurèlu ono l'ophu bya akpakòbe onwophe g'èphe wata etso Mòsisu yẹle Erònu opfu. Èphe jeshia ele ẹnya l'ùlo-ẹkwa-ndzukò; urwukpu sọ-kputewa iya; òdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwua kẹ phoo. ⁴³ Mòsisu yẹle Erònu bya ejeshia l'ataphu ùlo-ẹkwa-ndzukò ono; ⁴⁴ Chipfu sù Mòsisu: ⁴⁵ “Unu shi l'echilabò igwe òha ono lufuta gẹ mu bya atùko phẹ mebyishikòta lẹ ntabu ẹnya lanù.” Èphe daèpho kpurumu l'iphu Chipfu.

⁴⁶ Tòbudu iya bù; Mòsisu sù Erònu: “Wota iphe, ìiguje òku; shi l'òru-ngweja Chipfu gùta òku ye iya. L'i woru ùnwù-isensu ye iya mee egwegwa gude jepfu igwe òha ono g'ì pfua ùgwò iphe-èji phẹ. Noo kẹle oke èhu-eghu, shi l'ẹka Chipfu bẹ talihuru nù; èjo iphe-ememe dapfutawa phẹ.” ⁴⁷ Oo ya bù; Erònu wota iphe ono egube Mòsisu pfuru iya ono; bya agbagbùa bahù l'echilabò igwe òha ono. O jerwushia; èjo iphe-ememe ono nòdu egbushiwaa ndu ono. Ò bya akpòoru Chipfu ùnwù-isensu ono òku; bya apfua ùgwò iphe-èji ndu ono. ⁴⁸ Ò pfuru l'echilabò ndu òphu nwùhuwaru anwùhu; waa ndu òphu nọ ndzù; èjo iphe-ememe ono bùru bugemu. ⁴⁹ Ndu èjo iphe-ememe ono gbushiru bẹ dù ùkporo unu ùmadzù; l'unu ùmadzù iri l'ishii; l'ùkporo ùmadzù iri l'ise; a -gùfukwa ndu òphu nwùhuru l'opfu èhu Kora. ⁵⁰ Erònu mechaa bya ejepfushia Mòsisu l'ònu ùlo-ẹkwa-ndzukò; noo kẹle èjo iphe-ememe ono mebuhwaru.

17

Mgboro Erònu bẹ rwutaru irwu

¹ Chipfu sù Mòsisu: ² “Pfuaru ndu Ízurèlu g'èphe chie ngu mgboro iri l'èbo. Gẹ ndu-ishi l'ipfu, nonu nùchaa ngu mgboro nanù nanù. L'i deshia ẹpha onyemonye lẹ mgboro nkiya. ³ Onye ii-de ẹpha iya lẹ mgboro k'ipfu Lívayi bù Erònu. Kẹle onyenonù lẹ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu e-nweru mgboro lanù. ⁴ L'ì chita mgboro ono je awùshi l'ùlo-ẹkwa-ndzukò l'iphu okpoko-ekemu, bù ẹka ono, mu abyapfutajẹ unu ono. ⁵ Mgboro k'onye òphu mu hòtaru bẹ a-kpofuta ome. Oo ya bù gẹ mu e-shi nno mee gẹ ndu Ízurèlu wofu mube Chipfu ònu l'èhu l'aphù ono, èphe anòduje agushi ekpu unu tekenteke ono.” ⁶ Tòbudu iya bù; Mòsisu bya epfuaru iya ndu Ízurèlu. Ndu-ishi l'ipfu nonu bya anùgbaa ya mgboro nanù nanù; ò tùko dù mgboro iri l'èbo. Mgboro kẹ Erònu yikwaru iya phò. ⁷ Mòsisu chita iya je edobe l'ataphu Chipfu l'ùlo-ẹkwa l'ẹka ono, okpoko-ekemu Chileke nọ ono. ⁸ O -rwua nchitabòhu iya; Mòsisu bahù l'ùlo-ẹkwa ẹka ono, okpoko-ekemu Chileke nọ ono; bya ahuma gẹ mgboro kẹ Erònu, bukwanu onye

nọ-chiru ẹnya ipfu kẹ Lívayi kpofushiru ome; rwushia irwu; tushikwapho ige; bya amishia akpuru alúmondu. ⁹ Ọo ya bụ; Mósísu bya achífuta mgboro ono g'ọ ha l'atátiphu Chipfu chíjeru ndu Ízurelu. Ẹphe lee ya ẹnya; onyenonu wotachaa mgboro ophu bụ nkiya.

¹⁰ Chipfu sụ Mósísu: “Woru mgboro kẹ Erọnu dobephu azụ l'iphu okpoko-ekemu ono; g'ọ dụ l'ẹka ono bụru iphe-ọhubama nọduru ndu ono, ekwefuje ike ono; g'ọ bụru iphe, a-nọduje alọ phẹ ẹka lẹ nchị g'ẹphe haa agụ-phe aphụ ekpu mube Chipfu; a -nonyaa ẹphe nwushihu.” ¹¹ Ọ bụerupho gẹ Chipfu sụru gẹ Mósísu mee ya bụ g'ọ meru iya.

¹² Ndu Ízurelu sụ Mósísu: “Anyi a-nwushihuchaakwa! Anyi laakwaru maa! Anyi lakọtaakwaru maa g'anyi ha! ¹³ Onyemonye, jekubekpọoru ụlo-ẹkwa Chipfu ntse bẹ a-nwuhukwa nụ. ?Anwuhu a-tụko anyi gbuebe ọo?”

18

Ozi, duru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi

¹ Chipfu sụ Erọnu: “Gụbedua l'onwongu; waa unwu ngu; mẹ iphe, bụ onu-ulo nna ngu l'ophu bẹ ọ tụ-koru l'ishi; mbụ ejo-iphe, e meru l'ulo mu; ọ bụru gụbedua l'onwongu kwapho; mẹ unwu ngu bẹ ọ tụ-kokwarupho l'ishi; mbụ ejo-iphe, e meru meswee k'abụ uke. ² Duta unwunna ngu phẹ, bụ iya bụ eri Lívayi, bụ ipfu nna ngu g'ẹphe yejeru ngu ẹka; gụbedua waa unwu ngu phẹ bẹ a-nọdu l'atátiphu ụlo-ẹkwa ẹka okpoko-ekemu Chileke nọ eje ozi. ³ Ẹphe a-nọdu eje ozi, i ziru phẹ; mẹ ozi, dukota l'ulo-ẹkwa. Ọle ọo ẹpho g'ẹphe te jekubekwa mgboru ụlo Chipfu; waa mgboru ọrungwẹja Chileke; ọ -dudu bẹ gu l'ẹphe a-tụkokwa nwushihu. ⁴ Gụ l'ẹphe a-tugba nanu; ẹphe eje ozi, dụ l'ulo-ẹkwa-ndzukọ; mbụ iphe, bukota ozi, dụ l'ulo-ẹkwa ono. G'onye abudu onye Lívayi ta abyakubekwa unu ntse. ⁵ Ọo unubedua a-nọdu eje ozi, dụ l'ulo Chipfu; mẹ ozi k'ọru-ngwẹja Chileke; k'ophu Chileke ata atụ-koshiedu ndu Ízurelu oke ẹhu-eghu iya ọzo. ⁶ Sụ-a; mu hotawaru ndu Lívayi, bụ unwunna unu l'echilabo ndu Ízurelu. Ẹphe bụ ndu e woru nụ unu; bụru ndu e doberu mube Chipfu iche g'ẹphe jeje ozi, dụ l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. ⁷ Gụbedua waa unwu ngu bẹ a-nọdu eje ozi k'egweru Chileke ẹja; mbụ l'unu a-nọdu ejekota ozi k'ọru-ngwẹja Chileke; waa ozi, dụ l'ime ẹka ẹkwa-mgbochi nọ. Noo ozi, unu a-nọdu eje bụ ono. Mu yeru unu k'egwe ngwẹja ono l'ẹka g'ọ bụru iphe-oma, mu meru unu. Onye ọzo, abudu oshilokpa Lívayi -byaru lẹ mgboru ụlo Chipfu bẹ a-nwuhukwanu.”

Oke, rwuberu ndu-uke Chileke

⁸ No iya; Chipfu sụ Erọnu: “Nta-a bẹ mu woakwaru iphemiphe, bụ iphe, aanuje mu anunu ye ngu l'ẹka. Iphemiphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu mu nsọ; bụwaa ngu bẹ mu nukotaru iya g'ọ bụru okiphe ngu; bụru okiphe unwu ngu jasuru asuru. ⁹ Ọwaa bẹ a-bụfuaru okiphe unu l'iphe, kakota adu nsọ ono, bụ ophu a ta kpoduru oku: Iphe, ẹphe gudekota bya egwe ngwẹja nụ mu; mbụ iphe, shi lẹ ngwẹja-nri; mẹ iphe, shi lẹ ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ ophu shi lẹ ngwẹja-apfu-ugwo; mbụ iphemiphe ono, ẹphe nuru mu g'ọ bụru ngwẹja, kakota adu nsọ ono. Ndu k'ono bẹ bukota okiphe, rwuberu gube Erọnu; waa unwu ngu phẹ. ¹⁰ Unu nọduje l'ẹka kakota adu nsọ ria ya. Ọ bụru unwoke kpoloko bẹ e-rije iya nụ. G'ọ bukwaru unu iphe, dụ nsọ.

11 “Iphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu mu iche; mbụ iphe, shikọta lẹ ngweja-amama bẹ bụ nkengu. Mu wowaru iya nụ gụ l'unwu ngu unwoke; mę ụnwada ngu jasuru asuru. Iphe, bụ ndibe ngu, nturwu adudu l'ehu bẹ e-tsojeru ria ya. 12 Iphe, ndu Ízurelu nuru Chipfu l'ọo iphe-mbụ, shi l'iphe, ephe metaru l'alị bẹ bụ ngu nwe iya; mbụ iphe, bụ manụ olivu, kakọta ree; mę iphe, bụ męe ọphúú, kakọta ree; waa iphe, bụ ereshi, kakọta ree. 13 Iphe, bụkota iphe, ephe wotaru Chipfu l'ọo akpuru-iphe-mbụ, ephe metaru l'alị phe bụ nkengu. Iphe, bụ ndibe ngu, nturwu adudu l'ehu bẹ l'e-tsojeru ria ya.

14 “Iphe, bụ iphe, e yeru Chipfu l'eka l'alị Ízurelu bẹ bụkota nkengu.

15 “Iphe, bụ iphe, vuchakpọo ụzo waa ekpa-nwa ne iya; anụ mę nemadzu; mbụ ophu e woru nụ mube Chipfu a-bụkotajeru nkengu. Obenu l'aa-pfuję ụgwo gude gbata iphe, bụ okpara, shi l'ehu nemadzu; nokwapho g'aa-pfuję ụgwo gude gbata iphe, bụ anụ mbụ, shi l'ehu anụ, aasọ nsọ futa. 16 Ephe -nọwaa onwa ophu bẹ aa-pfuję mkpọla-ochaa, erwa iya dụ shekelu ise gude gbata phe; mbụ mkpọla-ochaa, bụ iphe, eegudeje atụ erwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tya ya. 17 Obenu lẹ nweswi, ne iya vuru ụzo nwua; mę nwaturu, ne iya vuru ụzo nwua; mę nweghu, ne iya vuru ụzo nwua bẹ aa-haję agbata. Ndu k'ono bẹ dụ nsọ. Unu gbuje iya; phee mee ya l'eli oru-ngweja ono; unu akpoje eba iya oku gude gwee ngweja-akpo-oku; mbụ ngweja, mkpọ iya dụ Chipfu ree. 18 Anụ iya a-buru nkengu; egube ono, ndu-iphe, e gude gwee ngweja-amama; mę utapfu okpa ekutara anụ bụ nkengu ono.

19 “Iphemiphe, Ízurelu doberu nsọ g'ephe nụ Chipfu bẹ mu nwaru gu l'unwu ngu unwoke; mę ụnwada ngu phe g'ọ buru nkunu jeye lẹ gbururu. Ono bụ nrakunraku ogbandzu mu lẹ ngu; mę awa ngu l'ophu. Ogbandzu ono a-nọ jasuru asuru. O to nwedu echihu.”

20 Chipfu bya asụ Eronu: “Gę ndu Ízurelu te emejekwa alị gbaa unu; ophu ephe ahejekwa unu okiphe. O kwa mbedua bụ okiphe, unu hataru. Oo mu bụ okiphe, unu ketaru l'eka ndu Ízurelu.”

Oke-lanụ-l'uzo-iri bụ oke, duru ndu Lívayi

21 “A bya abya l'ehu ndu Lívayi; eshinu ephe eje ozi, dụ l'ulo-ekwanndzukọ bẹ mu nukotawaru phe iphe, shi l'oke-lanụ-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anuje mu. Ono bụwaa okiphe phe. 22 Shita nta-a kwaseru bẹ o tọ dudu onye Ízurelu ọzo, e-jekube mgboru ulo-ekwanndzukọ; odumeka bẹ iphe-ęji onye obu a-tukokwaru iya l'ishi; onye ono a-nwuhukwa. 23 Oo ndu Lívayi bẹ eje ozi, dụ l'ulo-ekwanndzukọ dụ l'eka; o buru phe bẹ ejo-iphe, e meru l'eka ono tukoru l'ishi. Iphe ono, a-buru nsọ, a-dụ jasuru asuru; mbụ jasụ l'ogbo sweru ogbo. O tọ dudu iphe, ephe eketa l'eka ndu Ízurelu. 24 Oke-lanụ-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anuje mu; bẹ mu nwaru ndu Lívayi g'ọ buru okiphe phe. Oo ya meru g'ọ gude mu pfua opfu ehu phe sụ: ‘Ephe ta ahatadu okiphe l'eka ndu Ízurelu.’ ”

Oke-lanụ-l'uzo-iri kę ndu Lívayi

25 Chipfu sụ Mosisu: 26 “Pfuaru ndu Lívayi sụ phe lę-a: O -buru l'unu nataru ndu Ízurelu oke-lanụ-l'uzo-iri ono, mu nuru unu g'ọ buru okiphe unu ono; unu shije l'ime iya woru oke-lanụ-l'uzo-iri nukwapho Chipfu. 27 Iphe, unu nuru bẹ aa-noduje aguru unu g'ọ bụ ereshi, shi l'eka l'eechije ereshi; a gukwaa ya pho gę męe, shi l'eka aakuje męe. 28 Oo ya bụ l'unu e-shije l'oke-lanụ-l'uzo-iri ono, unu anataję l'eka ndu Ízurelu ono woru

oke-lanụ-l'uzo-iri iya nụkwapho Chipfu. Ọ buru l'oke-lanụ-l'uzo-iri ono be unu e-shi woru ke Chipfu nụ Erọnu, bu onye uke Chileke. ²⁹ Unu wojeru iphe, gbaru Chipfu nụ iya l'iphemiphe, a nuru unu; unu shije l'ophu bu iya kakota ree nụ iya ya; me l'ophu kakota adu nsọ. ³⁰ Oo ya bu; pfiaru ndu Lívayi sụ phe le teke ephe woru iphe, kakota ree nụ Chipfu ono be aa-guru phe iya g'iphe, shi l'eka eechije balị; a gukwaa ya pho ge mee, shi l'eka aakuje mee. ³¹ Unu le ndibe unu a-noduje l'eka du unu ree ria ndu ophuu; kele oo obunggo ozi, unu eje l'ulo-ekwa-ndzukọ. ³² O to dudu iphe-eji, bya a-tukoru unu l'ishi m'ọ buru l'unu wotaru iphe ono ophu kachaa ree nụ mu. Teme ophu unu e-merwudu iphe, ndu Ízurelu doberu nsọ g'ephe nụ mu; k'ophu unu ta anwushihudu.”

19

Mini, e gude asafu nturuwu

¹ Chipfu bya asu Mosisu yele Erọnu: ² “Waa ekemu, Chipfu turu su: Pfiaru ndu Ízurelu g'ephe kputaru ngu nwada eswi, eke uswe-uswe; ophu o dudu eka iphe mebyiru iya; ophu o dudu ntuji, du iya nu; teme ophu e gudejeada ya jee ozi. ³ Unu kputa nwada eswi ono kpee Eleyaza, bu onye uke Chileke; g'a kpufu iya l'azu eka a kpoberu ulo-ekwa je egbua l'eka Eleyaza no. ⁴ Ge Eleyaza, bu onye uke Chileke tsee mkpushi-eka le mee ya phee l'uzo atatiphu ulo-ekwa-ndzukọ ugbo esaa. ⁵ Nwada eswi ono be aa-kpo oku l'iphu Eleyaza; kpo akpo iya oku; me anu iya; waa mee ya; me nshi iya. ⁶ Onye uke Chileke ono be e-wota oshi sida; me eswa isopu; me oghu uswe-uswe chiru ye l'echilabo oku ono, e gude akpo nwada eswi ono oku ono. ⁷ Teke ono be onye uke Chileke ono e-gude mini saa uwe iya; gude mini wu ehu. O -meghee ya pho nno; l'o batawaro l'ime eka ono, a kpoberu ulo-ekwa ono. O le o-buru onye aaso nsọ noo jasụ l'uzenyashi mboku ono. ⁸ Onye bu iya kporu nwada eswi ono oku be e-gudekwapho mini saa uwe iya; gude mini wu ehu; l'o bukwarupho onye aaso nsọ noo jasụ l'uzenyashi mboku ono. ⁹ Onye a ta sodu nsọ be e-kpota ntụ, shi l'oku ono, e gude kpo nwada eswi ono oku. Oo-kpota iya je awushi l'eka nturuwu ta adudu; l'azu eka a kpoberu ulo-ekwa. O buru l'eka ono be aa-wushiru iya ndu Ízurelu g'ephe gude meje ke mini, eegudeje asafu nemadzu nturuwu; gude iya eme k'asafu iphe-eji. ¹⁰ Onye bu iya kpotaru ntụ ono be a-sa uwe iya asasa. L'o buru onye aaso nsọ noo jasụ l'uzenyashi mboku ono. Omelali ono be a-du gbururu jeye le gbururu. Oo-duru ndu Ízurelu; duru ndu lwaru alwalwa; ephe l'ephe buru.”

Edenyi odzu eka

¹¹ “Onye denyiru odzu onye nwuhuru anwuhu eka be a-buru onye aaso nsọ noo ujiku esaa. ¹² Onye obu be e-gude mini ono, eegudeje asafu nturuwu saa onwiya le mboku k'eto iya; waa le mboku k'esaa ya; teme l'oddu ree. O le o -buru l'o to sachaduru onwiya le mboku k'eto iya ono; me le mboku k'esaa ya ono be o too dudu ree. ¹³ Iphe, bu onye meru odzu onye nwuhuru anwuhu eka; ophu onye obu ta sachaduru onwiya be bukwa ulo-ekwa Chipfu be ooturwu. Onye obu be ee-bufu l'eka ndu Ízurelu no. Oo-buru onye aaso nsọ; noo kele e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nturuwu; emeswe ono be dukwadu iya l'ehu g'o du iya.

¹⁴ “Owaa bu ekemu, du le k'onye no l'ime ulo nwuhu. Iphe, bu onye bahuru l'ime ulo ono teke ono; me iphe, bu onye no iya l'ime teke ono be a-buru onye aaso nsọ abali esaa. ¹⁵ Iphe, bu ivu, du l'ulo ono, e gheberu

onu; ophu e kpureduru iya iphe be aa-soakwapho nsò. ¹⁶ Iphe, bu onye nò l'oma egu denyi eka l'odzu onye e gburu le mma; ozoo odzu onye nwuhuru anwuhu mmanu; ozoo l'o denyiru eka l'okpu onye nwuhuru anwuhu; m'o bu l'ilu; be a-buru onye aaso nsò noo abali esaa.

¹⁷ "A -bya le ke ndu aaso nsò; g'ephe kpota ntu ono, shi l'oku, e gude kpo ngweja-iphe-eji oku ono ye l'iphe; ephe eje l'eka mini, doru risaa du; kuta mini ye iya. ¹⁸ Oo ya bu; onye a ta sodu nsò ewota eswa isopu tsee l'ime mini ono; phee ya l'eli ulo-ekwa ono; me l'eli ivu, du l'ulo-ekwa ono; me l'ehu ndu no l'ime ulo-ekwa ono. Nokwapho g'oo-phe iya iphe, bukpo onye denyiru eka l'okpu onye nwuhuru anwuhu; me onye denyiru eka l'odzu onye e gburu le mma; ozoo onye denyiru onye nwuhuru anwuhu mmanu eka; me onye denyiru eka l'ilu. ¹⁹ Onye obu, a ta sodu nsò obu be e-phe onye ono, aaso nsò ono mini ono le mboku k'eto; waa le mboku k'esaa. O -rwua le mboku k'esaa ono; l'o safu iya nturuwuo ono. Onye ono, a saru ono asaa uwe iya asasa; gude mini wua ehuru; l'o bya adu ree l'uzenyashi mboku ono.

²⁰ "Obenu l'onye aaso nsò; ophu o sachaduru onwiya asacha be ee-bufu l'echilabo ndu Izurelu; kele o merwuwaru ulo Chipfu. Eshinu e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nemadzu nturuwuo be o bu onye aaso nsò. ²¹ Ono bu ekemu, a-duru phe nu jasuru asuru. Onye ono, bu iya epheje mini ono, eegudeje asafu nemadzu nturuwuo ono be a-sakwapho uwe iya asasa. Onye meru eka le mini ono, eegudeje asafu nturuwuo ono be a-buru onye aaso nsò jeye l'uzenyashi mboku ono. ²² Iphe, onye aaso nsò denyiru eka be a turwuwaru aturuwuo; onye denyiru eka l'iphe obu be aa-nodu aso nsò jasuru l'uzenyashi mboku ono."

20

Anwuhu Miriyamu

¹ Tobudu iya bu; o rwua l'onwa mbu l'apha; ndu Izurelu l'ophu jerwua echiogu Zinu. Ephe noshia le Kadeshi. Miriyamu nodu l'eka ono nwuhu; e lia ya l'eka onokwapho.

Mini, shi le mkpuma

² Teke ono be mini ta adudu k'ophu ndu Izurelu a-ngu; ephe kpako onwophe tsoahaa Mosisu yele Eronu opfu. ³ Ephe wata abaru Mosisu mba su: "O gege akaru anyi ree; o bu l'anyi nwushihuru teke pho ndibe anyi phe nwushihuru l'iphu Chipfu pho. ⁴ ?Bu gunu meru g'o gude i chita anyibe ndu ke Chipfu bya awushi l'echiogu l'eka-a g'anyi l'iphe-edobe anyi nwushihu? ⁵ ?Bu gunu meru g'o gude i dufuta anyi l'ali Ijiputu bya eduru dobe le mkpokoro eka-a, ta adudu ereshi, du iya nu; ophu oshi figu adudu iya; ophu vayinu adudu iya; ophu oshi itorokuma adudu iya; ophu o dudu mini, anyi a-ngu, du iya nu?" ⁶ Tobudu iya bu; Mosisu yele Eronu lufu l'eka ono, ndu Izurelu doru ono tugbua jeshia l'onu ulo-ekwa-ndzuko je adaa; kpuyabechaa iphu l'ali. O-gbu-nwijnwii ke Chipfu nwaru phe ke phoo.

⁷ Chipfu su Mosisu: ⁸ "Wota mgboro pho ge gu le nwune ngu Eronu chikobe ndu Izurelu. Pfuru yeru mkpuma ono l'eka ephe ele ngu enya ge mini shi iya sofuta. Noo uzo, ii-shi mee ge mkpuma ono sofutaru phe mini bu ono; k'ophu ndu Izurelu me iphe-edobe phe a-ngu mini." ⁹ Tobudu iya bu; Mosisu bya ewota mgboro ono l'ataphu Chipfu l'eka ono gude tugbua; ge Chipfu suru iya g'o mee ya.

¹⁰ Mósísi yẹlẹ Erọnu bya achikobe ndu Ízurelu l'iphu mkpuma ono. Mósísi sụ phẹ: “Unu ngabẹ nchị nta-a unubẹ ndu okwefurike ono. ?Bụ g'anyi kuta mini lẹ mkpuma-a nụ unu tọ?” ¹¹ Oo ya bụ; Mósísi halia ẹka iya imeli byia mgboro ono ugbo labọ l'eli mkpuma ono. Mini shi lẹ mkpuma ono nwụshihu; ndu Ízurelu; mę iphe-edobe phẹ ngụ ya.

¹² Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósísi yẹlẹ Erọnu: “Eshi ọpụ unu te kwetaduru nkemu; ọpụ unu emeduru mu gę mu dụ nsọ l'ęnya ndu Ízurelu bę unu te edurwuekwa ndu-a alị ono, mu nuru phẹ ono.”

¹³ Ọwana bụ mini Meriba, bụ iya bụ “uswo”; kele ọo l'ẹka ono bę ndu Ízurelu nọ tsoo Chipfu uswo; Chipfu goshi phẹ lẹ ya dụ nsọ.

Ndu Edomu ajika gę ndu Ízurelu ta aghatashị l'alị phẹ

¹⁴ Mósísi bya eshi lẹ Kadęshi zia ozi g'e je zia eze ndu Edomu sụ: “Ọwaa bụ iphe, Ízurelu, bụ nwune ngu pfuru: Unu mawaru ęgube iphe-ẹhuka, byapfutaru anyi g'ọ ha. ¹⁵ Unu mawaru gę nna anyi oche phẹ gude chiru anyi laa alị Ijiputu; je ebua ẹka ono nọo ọdu. Ndu Ijiputu kpaa nna anyi phẹ ono ẹhu shii; bya akpakwaaphọ anyibedua. ¹⁶ Obenu lẹ teke anyi rakuru Chipfu bę ọ nọmaru olu anyi; bya ezia ojozi; ọ bya edufuta anyi lẹ Ijiputu. Nta-a bę anyi nọwa lẹ Kadęshi, bụ mkpukpu, unu l'ephẹ maru oke alị. ¹⁷ Jiko unu hanaa g'anyi shia alị unu ghata. Anyi te eshidu ęgu unu aghata; ọzoo ẹka unu gbaru opfu-vayinu; ọpụ ọ dudu wẹlu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngụ. Anyi e-tsoerupho ọma oji unu ogologo ghata. Anyi ta abyadu a-swiba aswiba l'uzo ẹkutara; ọzoo l'uzo ẹkicha jasụ anyi aghatakọta l'alị unu.”

¹⁸ Ọle eze ndu Edomu yeru iya ọnu sụ: “Unu ta aghatakwa l'alị anyi; ọ dudu bę mu e-gudekwa ogu-echi byapfuta unu ọgu.”

¹⁹ Ndu Ízurelu sụ iya: “Anyi e-tsoerupho ọma oji ghata. Ọ -bụru l'anyi nguru mini unu; ọzoo l'ọo iphe-edobe anyi nguru mini unu; anyi apfua unu ụgwo iya. Unu haarọ g'anyi gude ọkpa ghata; ọ tọ dukwa iphe ọzo.”

²⁰ Ọle eze ndu Edomu bę sụru g'ephẹ ta aghatashị. Ọo ya bụ; ndu Edomu chita ikpoto unwoke phẹ, bụ ndu ọkpehu dụ jepfushia ndu Ízurelu ọgu. ²¹ Ọ bụru iya bụ lẹ ndu Edomu ajika gę ndu Ízurelu ta aghatashị. Epe dakọbe shia ibiya ọzo.

Anwuhu Erọnu

²² Ndu Ízurelu l'ophu wụ-lihu lẹ Kadęshi dzebe; jasụ epe jerwua l'úbvú Họru. ²³ Ọ bụru l'úbvú Họru ono, nọ-kube oke alị Edomu ono bę Chipfu nọ sụ Mósísi yẹlẹ Erọnu: ²⁴ “Erọnu bę abya anwuhu lapfu ndiche ya phẹ. O too jerwudu alị ono, mu nuru ndu Ízurelu ono; kele unu kwefuru ike l'ekemu, mu turu lẹ kę mini Meriba. ²⁵ Duta Erọnu yẹlẹ Eleyaza, bụ nwa iya g'unu nyihu eli úbvú Họru; ²⁶ l'i yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, bụ nwa iya; noo kele Erọnu a-nọdu l'ẹka ono nwuhu lapfu ndiche ya phẹ.” ²⁷ Mósísi mee iphe, Chipfu sụru g'o mee. Ndu Ízurelu nọdu ele phẹ ęnya; epe nyihu eli úbvú Họru ono. ²⁸ Mósísi yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, bụ nwa iya. Erọnu nwuhu l'eli úbvú l'ẹka ono. Mósísi yẹlẹ Eleyaza shi l'eli úbvú ono nyizeta. ²⁹ Ndu Ízurelu l'ophu humaepo lẹ Erọnu bę nwuhwaru nụ; iphe, bụ ndu Ízurelu l'ophu rakọta ẹkwa iya ụkporo abalị l'abalị iri.

21

Ndu Ízureḷu alwu-kpe ndu Aradu

¹ O be teke onye Kénanu, bu eze ndu Aradu; mbu onye ono, bu l'echiegu ndohali ono numaru le ndu Ízureḷu be shi l'uzo Atarimu abya; o je etsoo ndu Ízureḷu ogo; kputa ndu ophu o kputaru le ndzu. ² Ndu Ízureḷu ribuaru Chipfu nte su: "O -buru l'ii-woru ndu-a yee anyi l'eka be anyi e-woru mkpukpu phe g'o ha mebyishikota." ³ Chipfu ngaberu ndu Ízureḷu nchi l'olu; bya eworu ndu Kénanu ye phe l'eka. Epe mee ndu ono; me mkpukpu phe omeliwe; mbu epe bukotaru mkpurupyata. Oo ya bu; e kuahaa eka ono Homa, bu iya bu "mkpurupyata".

Agwo, e meru l'ope

⁴ Ndu Ízureḷu bya eshi l'ubvu Horu tugbua; epe tsoru uzo, laru Ezenyimu Uswe-uswe; k'ophu epe e-shi nno jee ali Edomu mgburugburu. Epe jenya l'uzo ono; ophu epe aduhedu ike takota nshi. ⁵ Epe wata epfutoshi Chileke ye le Mosisu su: "?Bu gunu kparu iphe, unu dufutaru anyi le Ijiputu bya awushi l'echiegu-a g'anyi nwushihu? Eka nri ta adudu! Ophu mini adudu iya! Njo nri-a, anyi tsoru eriphe-a be tuhuakwaru anyi ayi!" ⁶ Tobudu iya bu; Chipfu bya achiru ejo agwo yeru ndu Ízureḷu ono. Agwo ono wata phe atagbushi. O tagbua ndu dukpoo igwerigwe. ⁷ Ndu Ízureḷu byapfuta Mosisu bya asu iya: "Anyi mewaru iphe-eji; kele anyi pfutoshiwaru Chipfu; waa gubedua. Pfunuru nu Chipfu; k'ophu oowofuru anyi agwo ono." Oo ya bu; Mosisu bya eworu opfu ehu ndu Ízureḷu ono pfuru nu Chipfu. ⁸ Chipfu su Mosisu: "Meta ejo agwo dobe l'eli itso lanu; k'ophu bu onye agwo pho -taru eru; l'o lee ya enya; dzuru ndzu." ⁹ Oo ya bu; Mosisu gude onyirubvu meta agwo bya atukobe iya l'eli itso lanu. O nodu abujeru; onye agwo taru; o -lewa enya l'agwo ono, e meru l'ope ono; l'oo-dzuru ndzu.

Ndu Ízureḷu eje ala Mowabu

¹⁰ Ndu Ízureḷu bya atugbua; rwua Obotu; epe kpo be ulo-ekwa phe. ¹¹ Epe gbete le Obotu tugbua; je akpo be ulo-ekwa phe le Iye-Abarimu l'echiegu ono, no chebe iphu le Mowabu l'uzo enyanwu-awawa ono. ¹² Epe shi l'eka ono tugbua bya erwua nsuda Zeredu; bya akpo be ulo-ekwa phe l'eka ono. ¹³ Epe shikwapho l'eka ono tugbua je akpo be ulo-ekwa phe l'azu enyimu Anonuazu iya ophu; eka ono, no l'echiegu, no kpaa l'oke ali ndu Amoru; noo kele oo enyimu Anonu bu oke ali ndu Mowabu; mbu nokaharu ndu Mowabu epe le ndu Amoru. ¹⁴ Oo ya meru g'o gude e pfua l'ekwo, e deru k'ogu, Chipfu lwuru su: "Mkpukpu Wahebu ono, du le Sufa; ye le nsuda nsuda enyimu Anonu; ¹⁵ me le mkpo-ze mkpo-ze ono, du le nsuda nsuda, no je kpaa le mkpukpu Aru; bya anodu nno jasu l'oke ali ndu Mowabu."

¹⁶ Epe gbalihu l'eka ono kwaseru jerwua Biye, bu iya bu welu ono, Chipfu suru Mosisu: "Chikobe ndu Ízureḷu l'eka lanu ge mu nu phe mini g'ephe nga." ¹⁷ Tobudu iya bu; ndu Ízureḷu gua ebvu-a su: "Nwufuta mini; gube welu!

G'a guru ebvu nu iya.

¹⁸ Oo ndu-ishi bvuru welu ono;

mbu l'oo ndu a maru epha phe le Ízureḷu be turu iya nu.
O buru mgboro ndu eze; me mgboro ndu a maru epha phe

bẹ ẹphe gude bvua ya.”

Tòbudu iya bụ; ẹphe shi l'echiègu jeshia Matana; ¹⁹ shi lẹ Matana lufu lẹ Nahalẹlu; shi lẹ Nahalẹlu lufu lẹ Bamọtu; ²⁰ shi lẹ Bamọtu lufu lẹ nsuda, nọ l'alì Mówabu lẹ mgboru úbvú Pisiga, bụ ẹka aagbeje ele alì, dabyiru mgbegere.

*Ízurelẹ alwụ-kpe Sihonu,
bụ eze ndu Amọru
(Dit 2:26-37)*

²¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelẹ zia ozi g'e je zia Sihonu, bụ eze ndu Amọru sụ: ²² “G'anyi ghatanụ l'alì unu. Anyi ta aswìbakwa l'egu unu; ophu anyi ta aswìbadu l'opfu-vayinu unu. Ophu o dudu wẹlu unu, anyi bya l'ekuta mini ngụ; ọo ẹpho oma oji bẹ anyi e-toru jasụ anyi aghatagbua l'alì unu.” ²³ Obenu lẹ Sihonu te ekwedu gẹ ndu Ízurelẹ ghata l'alì iya. O chikobe ndu nkiya g'ẹphe ha; ẹphe jepfushia ndu Ízurelẹ ọgu l'echiègu. Ẹphe rwuẹpho mkpụkpu Jiahazu; ẹphe datso ndu Ízurelẹ ọgu l'ẹka ono. ²⁴ Ndu Ízurelẹ gude ogu-echi sua pẹ pyaapya; nata pẹ alì pẹ ono; shita l'enyimu Anonu je akpaa l'enyimu Jiabọku; jeyewaruro l'alì ndu Amonu; oke alì ndu Amonu bẹ a kpuru igbulọ mgburugburu; o shihu ike. ²⁵ Ndu Ízurelẹ lwutakota mkpụkpu ndu Amọru g'ọ ha; buchikọta iya; lwutachaa mkpụkpu Heshibonu; mẹ mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu. ²⁶ Heshibonu bẹ bụ mkpụkpu Sihonu, eze ndu Amọru. Yẹle onye shi buru eze ndu Mówabu lwujeru ọgu; Sihonu lwutakota alì iya je akpaa l'enyimu Anonu. ²⁷ Ọo ya meru g'ọ gude ndu àkàkà ebvu nọdu aguje sụ:

“Bya mkpụkpu Heshibonu; g'a kpụ-phu iya azụ;
mbụ g'a kpụ-phu mkpụkpu Sihonu azụ;
kpụ ya g'ọ shihu ike.

²⁸ Noo kele ọku shi lẹ Heshibonu kpufu;
mbụ l'ire-ọku shi lẹ mkpụkpu Sihonu kpufu.

O tsuwaru mkpụkpu Aru kẹ ndu Mówabu;
mbụ ndu nwe úbvú, dughbaa lẹ mgboru enyimu Anonu.

²⁹ Nshio unubẹ ndu Mówabu!

E mebyishiwaru unu; unubẹ ndu anọduje agwa agwa Kemoshi!

Unwegirima unu unwoke bẹ o mewaru;
ẹphe gbalakọta lashia alì ọzo.

Unwegirima unu unwanyi bẹ o mewaru;
ẹphe buwaru ndu a kpuru lẹ ndzụ
nụ Sihonu, bụ eze ndu Amọru.

³⁰ Anyi kwatsuwaru pẹ.

Mkpụkpu Heshibonu buwaa mkpurupyata je akpaa lẹ mkpụkpu Dibonu.
Anyi gwewaru pẹ arakabya jasụ lẹ mkpụkpu Nofa;
mbụ je akpaa lẹ mkpụkpu Medeba.”

*Ízurelẹ alwụ-kpe Ogu,
bụ eze Beshanu
(Dit 3:1-11)*

³¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelẹ buru l'alì ndu Amọru. ³² Mosisu bya ezia ndu e-je anwua ngge lẹ mkpụkpu Jiaza; ẹphe jechaẹpho; ndu Ízurelẹ je alwua mkpụkpu, dọ iya nụ; chikashia ndu Amọru, shi buru l'ẹka ono.

³³ Ọo ya bụ; ndu Ízurèlu ghakọbe shia ụzo ọp̄hu shiru jeshia alì Beshanu. Ọgu, bụ eze ndu Beshanu ch̀ta ndu nkiya g'ẹp̄he ha jepfushia p̄hẹ ọgu lẹ mkp̄kp̄u Edereyi.

³⁴ Chipfu sụ M̀sisu: “Ta ts̀kwa iya ebvu; noo kẹle mu wowaru iya ye ngu l'ẹka; mẹ ndu nkiya; waa alì iya. Mekwaa ya ip̄he, i meru Sihonu, bu eze, bu lẹ Heshibonu buru onye-ishi ndu Amoru.” ³⁵ No iya; ndu Ízurèlu gbua Ọgu; gbushia ụnwegirima iya; mẹ ndu nkiya g'ẹp̄he ha; k'ọp̄hu bụ l'ọ tọ dudu onye phoduru nù l'ime p̄hẹ. Ndu Ízurèlu nata alì iya nworu.

22

Belaku ezi g'e je ekua Belamu

¹ Ndu Ízurèlu bya atuḡbua jerwua phorokoto alì ndu M̀wabu; ẹp̄he kp̄obe ụlo-ẹkwa p̄hẹ l'aguga ẹnyimu Jíodanu, nọ chebe ip̄hu lẹ mkp̄kp̄u Jieriko.

² Belaku nwa Zipo hụma ip̄hemip̄he, ndu Ízurèlu meru ndu Amoru. ³ Ndzu-agugu rwuta ndu M̀wabu kẹle ndu Ízurèlu dū igwerigwe. Ndzu ndu Ízurèlu gushiahaa ndu M̀wabu ike. ⁴ Ndu M̀wabu jepfu ndu bụ ọgerenya ndu Midiyanu je asụ p̄hẹ: “Nta bẹ ikpoto ndu Ízurèlu-a a-tuko ip̄he, bụ ndu gbaru anyi mgburugburu lwukota g'eswi, atukoje ẹswa, nọ l'ẹgu lwukota-a.” Teke ono bẹ bụ Belaku nwa Zipo bẹ bụ eze ndu M̀wabu. ⁵ Ọ bya ezia g'e je ekua Belamu nwa Beyo, bụ onye nọ lẹ mkp̄kp̄u Petọ l'alì Amawu, dū lẹ mgboru ẹnyimu Yufurėtisu. Ip̄he, Belaku ziru iya bụ: “O nweru ndu shi l'alì Ijiputu futa; bya atuko mgboko l'ophu dzuru. Nta-a bẹ ẹp̄he nọakwa mu lẹ mgboru. ⁶ Ip̄he, mu arwo ngu nta-a bukwa g'i bya atuaru mu ndu ono onu; noo kẹle ẹp̄he ka mu okpehu. ?A maru; mu alwu-kpe p̄hẹ; chia p̄hẹ l'alì-a? Noo kẹle mu maru l'onye i goru onu-oma nù bẹ buwaa onye a goru onu-oma nù; onye i turu onu buwaru onye a turu onu.”

⁷ Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu M̀wabu; mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Midiyanu gude ugwo, aapfuje g'a gbaa ẹja tuḡbua jepfushia Belamu; je ezia ya ozi, Belaku ziru iya ono. ⁸ Belamu sụ p̄hẹ: “Unu kwaa l'ẹka-a l'enyashi-a k'ọp̄hu mu a-karu unu ip̄he, Chipfu e-pfuru yeru mu.” Ọo ya bụ; Belamu yele ndu-ishi M̀wabu ono tuko nodu.

⁹ Chileke bya abyapfuta Belamu bya ajia ya sụ: “?Bụ ndu ole bẹ gu l'ẹp̄he nọ ono?”

¹⁰ Belamu sụ Chileke: “ọ kwa Belaku nwa Zipo, bụ eze ndu M̀wabu bẹ ziru p̄hẹ ozi g'ẹp̄he bya asụ mu ¹¹ l'o nweru ndu shi l'alì Ijiputu futa bya atuko mgboko l'ophu dzuru. L'oo gẹ mu bya atuaru iya ndu ono onu; g'a maru ?Ya a-lwu-kpee p̄hẹ? chishia p̄hẹ l'alì p̄hẹ.”

¹² Chileke sụ Belamu: “Te etsokwa p̄hẹ je; ta tukwa ndu ono onu; kẹle ẹp̄he bukwa ndu a goru onu-oma nù.”

¹³ O -rwua l'utsu iya; Belamu futa bya epfuaru ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi; sụ p̄hẹ: “Unu lashia alì unu lẹ Chipfu te ekwedū gẹ mu tsoru unu je.”

¹⁴ Ọo ya bụ; ndu-ishi M̀wabu ono tuḡbua lashia je asụ Belaku lẹ Belamu jikakwaru lẹ ya te etsoduru p̄hẹ.

¹⁵ Belaku bya ezikwaa ndu-ishi ozo, kaba igwerigwe; mbụ ndu a ka akwabẹ ụbvù eme lẹ ndu kẹ mbụ pho. ¹⁶ Ẹp̄he byapfuta Belamu bya asụ iya: “Waa ip̄he, Belaku nwa Zipo pfuru baa: ‘Jiko g'ọ tọ dukwa ip̄he, ii-kwe g'ọ kposhia ngu abya ibe mu. ¹⁷ Noo kẹle mu a-kwabẹ ngu ụbvù, parụ ẹka;

bya emeeru ngu iphe, ì sùru gẹ mu meeru ngu. Jiko byanù atùaru mu ndu-a ọnu.' "

¹⁸ Belamu sù ndu-ozì Belaku ono: "O -betakpọ Belaku je a-nù mu ọlọ iya ono, mkpọla-ododo waa mkpọla-ọchaa jiru ejiji ono; bẹ mu te emeghatadu iphe, Chipfu, bụ Chileke mu pfuru. Mu te ewofudu iya iphe; ọphu mu te eyekwadu iya iphe. ¹⁹ Jiko unu kwakwaaphọ akwakwa l'ẹka-a l'enyashi-a gẹ mu maru mẹ o -nweru iphe, Chipfu e-pfubaa yeru mu."

²⁰ Chileke bya abyapfuta Belamu l'enyashi bya asù iya: "Ọ -bùru l'ọo oku bẹ ndu-a byaru ngu ekuku; gbalihu tsoru phẹ; ọle ọo iphe, mu sùru g'i mee bẹ ii-me kpoloko."

Nkapfù-ìgara Belamu epfu opfu

²¹ Belamu bya agbalihu l'ùtsu dozia nkapfù-ìgara iya tsoru ndu-ishi Mówabu ono; ephe tųgbua. ²² Ọle ẹhu ghuru Chileke egbu shii g'ọ tųgburu jeshia ono. Ojozi Chipfu je apfuru kwachia ya ọzo. Teke ono bẹ Belamu nọ l'eli nkapfù-ìgara iya agba eje; yẹle ndu-ozì iya ọmadzu labọ swìru.

²³ Nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojozi Chipfu ono g'ọ pfuru l'ọzo; mífuta ogu-echi iya gude l'ẹka; ọ haa ọzo swìba l'ẹgbudu. Belamu chiahaa nkapfù-ìgara ono iphe g'ọ gọ-zia ya g'ọ laphu azù l'ọzo. ²⁴ Ojozi Chipfu ono je apfuru l'owere ọzo, nọ lẹ mgbaka opfu-vayinu labọ, igbulọ nọchaa ibekẹboebo. ²⁵ Tọbudu iya bụ; nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojozi Chipfu ono; o je akwaa onwiya l'igbulọ ono; woru Belamu ọkpa hua l'igbulọ ono. Belamu chikwaa ya iphe ọzo. ²⁶ Ojozi Chipfu ono bya atųgbukwa je apfuru l'ẹka dọ kparagù. Ẹka ono te nwedù ọzo, ee-shi swìá ẹkutara; ọzo swìá ẹkicha. ²⁷ Nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojozi Chipfu ono; ọ nmakpuru lẹ mkpula Belamu; ẹhu ghuahaa Belamu egbu; o chiahaa ya mgbọro iya. ²⁸ Chipfu kùhaa nkapfù-ìgara ono ọnu; o pfuru opfu yeru Belamu sù: "Bù gùnu bẹ mu meru ngu; meru g'ọ gude i nọdu echi mu ẹgube ono? Ọwaa kweakwa ugbo ẹto, i chiru mu iphe-a?"

²⁹ Belamu sù nkapfù-ìgara ono: "Iphe, mu gude echi ngu ẹgube ono bụ l'iime mu sùkusuku. Ọ -bù lẹ mu gude ogu-echi l'ẹka bẹ mu eworu ngu gbua nta-a."

³⁰ Nkapfù-ìgara ono sù Belamu: "Mu ta abudu nkapfù-ìgara, i nwe enwenwe tọo? I shihawaa gbata mu byasù ntanù-a. ?Mu mejewaru ngu ẹgube-a?"

Belamu sù iya: "Waawaa."

³¹ Noo ya; Chipfu bya emee g'ẹnya sahu Belamu; ọ hùma ojozi Chipfu ono g'ọ pfuru l'ọzo; mífuta ogu-echi iya parù l'ẹka. Belamu phozeta ishi ephozeta; bya adaa kpube iphu l'alì. ³² Ojozi Chipfu ono jia ya sù: "Bù gùnu meru iphe, i chiru nkapfù-ìgara ngu iphe ugbo ẹto-a? Mu byaru gẹ mu kwachia ngu ọzo; noo kẹle ọzo, i phoberu bẹ dọ gbajọgbajogbajo l'ẹnya nkemu. ³³ Ugbo ẹto bẹ nkapfù-ìgara-a hùmaru mu; bya agbangochaa mu. Ọ -bù l'ọ tọ gbango mu; mẹ mu asuwaa ngu pyaapya; haa yẹbedua g'ọ nọdu ndzù."

³⁴ Belamu sù ojozi Chipfu ono: "Mu mewaru iphe-ẹji; kẹle mu ta amadu l'i pfuru kwachia mu ọzo. Ọo ya bụ; ọ -bùru l'ọ tọ dudu ngu ree gẹ mu je; mu a-laphu azù."

³⁵ Ojozi Chipfu ono sù Belamu: "Tsorurọ ndu ono jeshia; ọle ọo g'ọ bukwaru iphe, mu sùru g'i pfua bẹ ii-pfu kpurumu." Ọo ya bụ; Belamu yẹle ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi ono tųgbua; ọ bọru phẹ ejeje.

Belamu nọ l'ibe Belaku

³⁶ Belaku nũaaepfo lẹ Belamu abyawaa; ọ lufu jeshia ya ndzuta lẹ mkpukpu, nọ l'alì Mówabu l'oke ẹnyimu Anọnu; mbụ l'ime ime ẹka oke alì ono beru. ³⁷ Belaku sụ Belamu: “Mu ziru ozi, dọ ọku-ọku g'a bya ekua ngu g'ì bya. ?Buhunu gunu meru iphe, ì tì byakebeduru? ?Bụ lẹ mu ta adudu ike akwabẹ ngu ùbvù tọ?”

³⁸ Belamu sụ Belaku: “Ọ dọ ree; mu byawaru. Ọle ọ bụ; ?ọ dūhunuru iphe, mu adu ike epfu; abuedupho opfu, Chileke yeru mu l'onu gẹ mu pfua.” ³⁹ Oo ya bụ; Belamu tsoru Belaku; ẹphe jeshia Kiriyatu-Huzotu. ⁴⁰ Belaku gbushia eswi mẹ aturu gude gwee ngweja; bya aharu nụ Belamu yẹle ndu-ishi ono, yee ya tuko swiru ono.

Opfu mbụ, Belamu nataru l'eka Chipfu

⁴¹ O bẹ l'utsu echele iya; Belaku duta Belamu; ẹphe tugbua jeshia Bamotu-Belu; Belamu gbẹ l'eka ono haru huma ndu Ízurelu.

23

¹ Belamu sụ Belaku: “Kpọaru mu ọru-ngweja ọzo ẹsaa. L'ì kpọtaru mu oke-eswi ẹsaa; waa ebili ẹsaa.”

² Belaku bya emee gẹ Belamu pfuru. Belaku yẹle Belamu gbua oke-eswi; mẹ ebili ono nanu nanu l'ọru-ngweja ono. ³ Belamu sụ Belaku: “Pfuru lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono gẹ mu kpribeeshikwaru. G'a maru; ? Chipfu abyapfuta mu? Iphe, bukpo iphe, o goshiru mu bẹ mu a-koru ngu-a.” Ọ tugbua jeshia l'eli nwubvu, adudu iphe, dọ iya nụ. ⁴ Chileke byapfuta Belamu. Belamu sụ Chileke: “Mu doziwaru ọru-ngweja ọzo ẹsaa; mu gbuwa oke-eswi yẹle ebili nanu nanu l'ọru-ngweja ono ẹphe n'ẹsaa.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu ye Belamu opfu l'onu sụ iya: “Laphu azu jepfu Belaku je ezia ya ozi-a.” ⁶ O jepfushia Belaku; bya ahuma iya g'ọ pfuru lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono; yẹle ndu-ishi Mówabu g'ẹphe ha.

⁷ Belamu pfuaaha sụ:

“Belaku bẹ byaru eduta mu l'alì Arámu.

Eze ndu Mówabu bya eduta mu l'ùbvù ùbvù ọzo ẹnyanwu-awawa.

Ọ sọru gẹ mu bya aturu iya unwu Jiékpọ ọnu;

gẹ mu bya epfubya unwu Ízurelu.

⁸ ?Denu gẹ mu e-shi bya eworu ọnu tua ndu Chileke atuduru ọnu?

?Denu gẹ mu e-shi pfubya ndu Chipfu te epfubyiduru?

⁹ Oo l'eli eze mkpuma bẹ mu anọduje huma pẹ.

Ọ buru l'eli ùbvù bẹ mu anọduje ele pẹ ẹnya;

mbụ ndu ono, bu iche ono, adudu ndu ẹphe l'ẹphe buru ẹghirigha ono.

Ẹphe ta agujeduru onwopẹ yeru ọhozo.

¹⁰ ?Bụ onye bẹ a-dọ ike guta unwu Jiékpọ l'ọgu;

mbụ ndu ha g'urwuku, nọ l'alì.

Mbụ-a; ?bụ onye a-dọ ike guta nkeru-eno unwu Ízurelu l'ọgu?

Gẹ mu nwuhukwa anwuhu onye pfuberekoto!

Gẹ mu lakwaa gẹ ndu pfuberekoto laru!”

¹¹ Belaku sụ Belamu: “?Bụ gunu bẹ i meru mu ẹgube ono? Mu sọru ngu g'ì bya atua ndu ọhogu mu ọnu; ọ gbẹ buru ọnu-oma bẹ ì gọru nụ pẹ!”

¹² Belamu sụ: “?Bụ gẹ mu te epfushi iphe, Chipfu yeru mu l'onu gẹ mu pfua?”

Opfu k'ẹbo, Belamu nataru l'eka Chipfu

¹³ Belaku sù Belamu: “Tsuru mu g'anyi je l'ẹka ozo, ịi-nọdu hụma phẹ. Oo aharu bẹ ịi-haru phẹ hụma; ị tịi hụma-gbudu phẹ g'ephe ha. Gbẹ l'ẹka ono tųaru mu phẹ ọnu.” ¹⁴ Belaku duta Belamu; ephe jeshia l'ẹgu mkpukpu Zofimu, nọ l'eli úbvú Pisiga; ọ kpua ọru-ngweja ọzo ẹsaa. Ephe gbushia oke-eswi yele ebili nanu nanu l'ọru-ngweja ono.

¹⁵ Belamu sù Belaku: “Pfuwaru lẹ mgboru ngweja-akpo-oku ono ge mu jepfu Chipfu l'ẹka pho.”

¹⁶ Chipfu byapfuta Belamu; bya eye iya opfu l'onu sù iya: “Jepfu Belaku ozo je ezia ya ozi-a.” ¹⁷ Belamu bya ejepfu Belaku; hụma iya g'ọ pfuru lẹ mgboru ngweja-akpo-oku ono; yele ndu-ishi Mówabu, yee ya tuko nọdu. Belaku sù Belamu: “?Bụ gunu bẹ Chipfu pfuru?” ¹⁸ Belamu pfushiahaa sù: “Gube Belaku; gbalihu agbalihu ngabẹ nchị!

Numa iphe, mu epfu; gube nwa Zipo.

¹⁹ Chileke ta abukwa nemadzu; k'ophu ọo-bya adzuaha ọka.

Ophu ọ budu nwa ndiphe; ke g'ọ gbanwee uche iya.

?O pfujewaru opfu; ophu o meduru g'ọ pfuru?

?O kwejeru ukwe-iphe; g'ọ to medzu ukwe-iphe obu?

²⁰ Sù-a; ekemu, mu nataru bukwa ge mu goru ndu ono onu-oma.

Chileke gowaru onu-oma nu phẹ.

Ophu mu ta a-dukwa ike agbanwe iya.

²¹ O to dudu ejo-iphe, e levuru l'ehu unwu Jiékpọ.

Ophu ọ dudu iphe, ta adudu ree, ọ humaru l'ehu unwu Ízurelu.

Chipfu, bụ Chileke phẹ swiru phẹ okpobe eswiru.

Ephe anọduje atụ ọzu l'ọ bụ eze phẹ.

²² Chileke bẹ dufutaru phẹ l'alị Ijiputu;

bya emee phẹ; ephe nweru okpehu g'atsụ.

²³ A ta abyadu egude oswe keta unwu Jiékpọ.

Ophu a byadu e-shi l'omamanshi mekata unwu Ízurelu.

Nta-a bẹ ee-pfu opfu ẹhu unwu Jiékpọ;

pfua opfu ẹhu unwu Ízurelu sù:

'Lewarọ iphe, Chileke megbaberu!'

²⁴ Sù-a; ndu Ízurelu angu-lihuje ge ne oduma.

Ephe anọduje ebu nggada g'oduma;

mbụ oduma, ta azejedu aze jasụ l'ọ labushia anụ eriri iya;

mbụ jasụ l'ọ ngua mee-iphe, o guderu.”

²⁵ Oo ya bụ; Belaku sù Belamu: “Ta atekwa phẹ onu ilile; ophu ị goekwaru phẹ onu-oma ililekpọ!”

²⁶ Belamu sù Belaku: “?Mu te epfuduru ngu l'ọo iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-me?”

Opfu k'eto, Belamu nataru l'ẹka Chipfu

²⁷ Tọbudu iya bụ; Belaku sù Belamu: “Bya ge mu duru ngu je ẹka ozo. ? G'a maru ọ-dụ Chileke ree g'ị gbẹ l'ẹka ono tųaru mu phẹ ọnu?” ²⁸ Belaku duta Belamu; ephe nyihu ononu úbvú Peyọ; mbụ úbvú ono, nọ chebe iphu l'alị, dabyiru mgbegere. ²⁹ Belamu sù Belaku: “Kpwaru mu ọru-ngweja ọzo ẹsaa l'ẹka-a; l'ị kputaru mu oke-eswi ẹsaa waa ebili ẹsaa.” ³⁰ Belaku mee ya ge Belamu sùru g'ọ mee ya. Ephe gbua oke-eswi ono yele ebili ono nanu nanu l'ọru-ngweja ono.

24

¹ Belamu bya ahumaepho l'iphe, dụ Chipfu ree bú g'a gọru ọnu-ọma nù ndu Ízurelu; ọphu o to jeeduru l'aji egube oojegehawa. Iphe, o meru bú l'o woru iphu ghaa l'uzo echiegu. ² Belamu bya apalia ẹnya imeli huma ndu Ízurelu g'ephe kpobegbaaru ọlo-ekwa phe l'ipfu l'ipfu. Unme Chileke bya iya l'ehu; ³ o pfushiahaa sụ:

“Waa iphe, Belamu nwa Beyo epfu.

Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahu ono epfu.

⁴ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'onu Chileke epfu;

mbu onye ono, ahumaje iphe, Okalibe-kangokotaru-nu egoshi; daa kpurumu kpupyabe iphu;

onye ono, e meru; ẹnya dụ sarimu ono.

⁵ Egube g'ulo-ekwa ngu amabe mma; gube Jiékọpu;

mbu eka gube Ízurelu bukpo ebubu!

⁶ Oo ge nsuda nsuda aduje-a bú g'o suseru asusa.

Ọ dụ ge mgbabu, a gbaru l'aguga enyimu.

Ọ dụ g'oshi alowe, Chipfu yeru l'onwiya;

bya adu g'oshi sida, bvuru l'aguga enyimu.

⁷ Mini e-shije l'ite-mini Ízurelu asoshihu asoshihu.

Oshilokpa phe be e-nweru mini nweru k'etsutsu iya.

Eze phe be a-ka eze Agagu shii.

Ali-eze phe be aa-pali eli.

⁸ Chileke dufutaru phe l'ali Ijiputu;

bya emee phe; ephe nweru okpehu g'atsụ.

Ephe a-lwucha ohamoha, ephe dụ ashị;

mbu kupyashia okpu phe yogiri yogiri.

Ephe e-gude arwa phe nmafushia phe ephe.

⁹ Ízurelu be nmakpuru anmakpuru; bya aze l'ali g'oduma.

Ephe dụ ge ne oduma; ?bu onye a-dụ ike kpatsu phe?

G'iphe, bú ndu gọru unwu Ízurelu ọnu-ọma bukwaru ndu a gọru ọnu-ọma nù.

G'iphe, bú ndu turu unu ọnu bukwaru ndu a turu ọnu.”

¹⁰ Tọbudu iya bú; Belamu mee; ehụ ghushiaha Belaku eghe ike. Ọ kua eka kpa; bya asụ Belamu: “Nta-a be mu kuru ngu g'i bya aturu mu ndu ohogu ọnu; ọ bú-chiaru ọnu-ọma be i gocharu nù phe ugbo eto-a.

¹¹ Ngwa; keta oso tugbua lashia ibe ngu egwegwa! Mu shi ria ke ge mu kwabe ngu ubvu, paru eka; obenu le Chipfu be nafuwaru ngu ubvu obu.”

¹² Belamu sụ Belaku: “?Mu te epfuduru iya ndu i ziru g'ephe bya ekua mu sụ: ¹³ ‘Obetakpo Belaku nù mu ọlo iya ono, mkpola-ododo me mkpola-

ochaa jiru pyimu ono be mu te emeghatakwa iphe, Chipfu sụru ge mu mee; ọphu mu egudekwa uche k'onwomu eme iphe, dụ ree; ozoo iphe, dụ eji. Oo ephe iphe, Chipfu pfuru be mu e-pfu.’ ¹⁴ Nta-a be mu alawa; alapfu

ndibe mu. Ole-a; byakwa ge mu nmaaru ngu okwa; ge mu pfuaru ngu iphe, ndu-a e-mechaa mee ndibe unu le teke dụ l'iphu.”

Opfu k'eno, Belamu nataru l'eka Chipfu

¹⁵ Oo ya bú; Belamu pfuaha sụ:

“Waa iphe, Belamu nwa Beyo epfu.

Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahu ono epfu.

¹⁶ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'onu Chileke epfu;

mbu onye ono, maru iphe, shi Okalibe-kakota-shii l'eka;

onye ono, ahumaje iphe, Okalibe-kangokotaru-nu egoshi; daa kpurumu kpupyabe iphu;

onye ono, e meru; enya du sarimu ono.

¹⁷ Mu humaru onye ono; ole o to bu du nta-a.

Mu ele onye obu enya; ole o to ndu ntse.

Kpokpode be e-shi l'onulo Jiekopu futu.

Mgboro-eze be a-futa le Izurelu.

Mowabu be oo-tuko egedegeee onu-iphu gwee arakabya.

L'oo-tuko unwu Sheti l'ophu mebyishikota.

¹⁸ Ndu Edomu be aa-lwuta l'ogu.

Nokwapho g'aa-lwuta ndu Siye, bu ndu ohogu Izurelu.

Obenu le ndu Izurelu be a-ndu aka ike eje.

¹⁹ Onye-ishi be e-shi l'onulo Jiekopu futu;

bya emebyishia ndu ophu phoduru nu le mkpukpu ono."

²⁰ Belamu bya elee ndu Amaleku enya bya asu:

"Ndu Amaleku be bu ivuzo l'echilabo ohamoha;

obenu l'ephe a-buru mkpurupyata l'ikpazu."

²¹ O bya elee ndu Kenu enya bya asu:

"Eka unube ndu Kenu bu ebubu be e meru; o shihu ke dungudungu.

Nwamkpu, unu turu be unu turu l'eli mkpuma.

²² Ole unube ndu Kenu be aa-lwukwa alwulwu.

Ndu Asiriya be a-kpuko unu le ndzu."

²³ Tobudu iya bu; o pfua su:

"Oowaa! ?Bu onye a-ndu ndzu le teke Chileke a-ndu eme iphe ono?"

²⁴ Ugbo-mini e-shi aguga enyimu l'ali Kitimu bya;

bya emekpaa ndu Asiriya yele ndu Eba ehu;

obenu l'ephebedua be a-bukwarupho mkpurupyata."

²⁵ Tobudu iya bu; Belamu pfuchaa nno bya agbalihu; o buru iya ala ibe iya; Belaku tugbukwapho lashia.

25

Ndu Mowabu eduswe ndu Izurelu uzo

¹ A nonyaepho le teke ono, ndu Izurelu bu le nsuda Shitimu ono; ephe l'unwada ndu Mowabu wata apharwushi onwophe. ² Unwanyi Mowabu

ono wata eku ndu Izurelu ono g'ephe tsoru phe je agwa agwa phe. Ndu

Izurelu ndu erije iphe, e shiru l'agwa ono; bya abaarugwa ndu Mowabu

ono eja. ³ No iya; ndu Izurelu woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo.

Eshi nno; ndu Izurelu kpatsu Chipfu ehu-eghu. ⁴ Chipfu bya asu Mosisu:

"Chitakota ndu-ishi ndu Izurelu l'ophu megbushia l'ataphu mu; gbaa phe

l'anwu; k'ophu mu e-wofu ehu-eghu mu, ata pfupfupfu l'ehu ndu Izurelu."

⁵ Oo ya bu; Mosisu su ndu ogbo-ikpe ndu Izurelu: "G'onyenonu le g'unu

ha l'ehu l'ehu gbushia ndu nkiya, bu ndu woru onwophe tugbabe l'agwa

Balu-Peyo."

⁶ Ndu Izurelu dokwaduru-a l'onu ulo-ekwa-ndzuko aragbaa ekwa. A

bya ele enya; onye lanu l'unwu Izurelu duwaru nwanyi Midiyani bahu

ibe iya l'eka Mosisu phe tukoru ele iya enya; me ndu Izurelu l'ophu.

⁷ Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke

humaepho iphe ono; o kwolihu l'eka ono, igwe-oha ono kuru ono; je

aduchata arwa iya. ⁸ O tsopyabe nwoke Izurelu ono bahu l'ime ulo iya; je

eworu arwa ono nmaa ya l'eli nwanyị ono; o shi l'ẹka a nmaru iya nwoke foo ke nwanyị ono l'ẹpho; nkephe bvụ. Oo ya bu; ejo iphe-ememe ono haa ndu Ízurelu. ⁹ Olee ndu ejo iphe-ememe ono gburu egbugbu be du ukporo unu nemadzu ugbo eto.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ “Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke be mewaru ophu ehueghu ndu Ízurelu adueduru mu. Noo kele o wotaru okophoo, mu gege ekoru ndu Ízurelu kooru phe; shi nno mee ophu mu egudeedu okophoo mu ono mee ge ndu Ízurelu laa l'iyi. ¹² Oo ya bu le-a; su iya le mu l'iya nowaa l'ogbandzu ehueghu. ¹³ Ogbandzu ono a-buru nkiya waa k'awa iya phe, bu ndu ophu etso iya etsotso. Ogbandzu ono be bu l'ephe a-buru uke jaswaruroya; kele o gude iswi ehue Chileke iya koo okophoo; mbu shi nno pfa ugwo iphe-eji, ndu Ízurelu meru.”

¹⁴ Epha nwoke Ízurelu ono, e gburu yele nwanyị Midiyanu ono be bu Zimiri nwa Salu. Nna iya, bu Salu be bu onye-ishi l'enya-unuphu, no l'ipfu Simiyonu. ¹⁵ Epha ke nwanyị Midiyanu ono, e gbukwarupho ono bu Kozubi nwada Zuru. Nna iya, bu Zuru be bu onye-ishi l'enya-unuphu ndu Midiyanu.

¹⁶ Chipfu bya asu Mosisu: ¹⁷ “Buru ohogu ndu Midiyanu; woru phe gbushia. ¹⁸ Noo kele ephe gude eregede buru ohogu unu; deru unu ye l'agwa agwa Balu-Peyo ono; waa le ke Kozubi, bu nwada onye-ishi ndu Midiyanu; mbu nwune ndu Midiyanu ke nwanyị, bu onye ono, e gburu teke ono, ke Peyo meru; ejo iphe-ememe bya ono.”

26

Agụ ndu Ízurelu ogu k'ugbo labo

¹ O be g'ejo iphe-ememe ono lachaaru; Chipfu bya epfuru Mosisu yele Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke su: ² “Unu gu ndu Ízurelu l'ophu ogu l'enya-unuphu l'enya-unuphu; e -shi le ndu nowaru ukporo apha kwaseru; mbu ndu suwaru eje ogu le Ízurelu.” ³ O buru le baswaa ali Mowabu, no l'aguga enyimu Jiodanu le mgboru mkpukpu Jieriko be Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke no pfuaru ndu Ízurelu su: ⁴ “Unu gu ndu Ízurelu l'ophu ogu; e -shi le ndu nowaru ukporo apha kwaseru; mbu egube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.”

Waa ndu Ízurelu, shi l'ali Ijiputu futaa baa:

⁵ Ndu bu oshilokpa Rubenu, bu okpara Ízurelu bu: Hanoku, onye metaru ipfu Hanoku; me Palu, onye metaru ipfu Palu; ⁶ me Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; me Kami, onye metaru ipfu Kami. ⁷ Ipfu ono g'ephe ha tukoru buru oshilokpa Rubenu. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu tete l'ukporo umadzu ishi l'umadzu iri. ⁸ Nwa Palu ke nwoke bu Eliyabu. ⁹ Unwu ke Eliyabu unwoke buru: Nemelu; me Detanu; waa Abiramu. Oo Detanu waa Abiramu-a be a hotajeru g'ephe buru ishi le Ízurelu; ephe tsoru ndu ke Kora kwefuru Mosisu yele Eronu ike; mbu teke ono, ephe kwefujeru Chipfu ike pho. ¹⁰ Ali saa onu toko ephe le Kora lwekota; ndu shi etso iya nu be nwushihuru nu; mbu le teke ono oku kegbushijeru ukporo umadzu iri l'ebio l'umadzu iri pho. Iphe ono buru iphe alo eka le nchi. ¹¹ Olee unwu Kora ta anwushihuduru.

¹² Ndu bụ oshilọkpa Simiyonu l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Nemelu, onye metaru ipfu Nemelu; me Jiaminu, onye metaru ipfu Jiaminu; me Jiakinu, onye metaru ipfu Jiakinu; ¹³ me Zera, onye metaru ipfu Zera; me Shawulu, onye metaru ipfu Shawulu. ¹⁴ Ipfu ono be tukoru buru oshilokpa Simiyonu. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri l'ise l'ukporo umadzu iri.

¹⁵ Ndu ophu bụ oshilokpa Gadu l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Zefonu, onye metaru ipfu Zefonu; me Hagi, onye metaru ipfu Hagi; me Shuni, onye metaru ipfu Shuni; ¹⁶ me Ozuni, onye metaru ipfu Ozuni; me Eri, onye metaru ipfu Eri; ¹⁷ me Arodi, onye metaru ipfu Arodi; waa Areli, onye metaru ipfu Areli. ¹⁸ Ipfu ono be tukoru buru oshilokpa Gadu. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu nemadzu; l'umadzu ukporo ise.

¹⁹ Jiuda be nwutaru unwoke labo, epha pẹ bụ Eru; waa Onanu. O ephenebo nwushihuru l'ali Kenanu. ²⁰ Ndu bụ oshilokpa Jiuda l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Shela, onye metaru ipfu Shela; me Perezu, onye metaru ipfu Perezu; me Zera, onye metaru ipfu Zera. ²¹ Unwu ke Perezu bụ: Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; waa Hamulu, onye metaru ipfu Hamulu. ²² Ipfu ono be tukoru buru oshilokpa Jiuda. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo tete l'unu iri le nanu l'ukporo umadzu ise.

²³ Ndu bụ oshilokpa Isaka l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Tola, onye metaru ipfu Tola; me Puwa, onye metaru ipfu Puwa; ²⁴ me Jiashubu, onye metaru ipfu Jiashubu; waa Shimuronu, onye metaru ipfu Shimuronu. ²⁵ Ipfu ono be tukoru buru oshilokpa Isaka. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo esato l'ukporo umadzu iri l'ise.

²⁶ Ndu bụ oshilokpa Zebulonu l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Seredu, onye metaru ipfu Seredu; me Elonu, onye metaru ipfu Elonu; waa Jiahulelu, onye metaru ipfu Jiahulelu. ²⁷ Ipfu ono be tukoru buru oshilokpa Zebulonu. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo esaa l'unu iri le nanu l'ukporo umadzu ise.

²⁸ Ndu bụ oshilokpa Jiosefu l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Manase; waa Ifuremu.

²⁹ Unwu ke Manase bụ: Makiya, onye metaru ipfu Makiya. Makiya bụ nna Giladu. Giladu meta ipfu Giladu. ³⁰ Unwu Giladu bụ: Iyeza, onye metaru ipfu Iyeza; me Heleku, onye metaru ipfu Heleku; ³¹ me Asurelu, onye metaru ipfu Asurelu; me Shekemu, onye metaru ipfu Shekemu; ³² me Shemida, onye metaru ipfu Shemida; waa Hefa, onye metaru ipfu Hefa. ³³ Zelofehadu, bụ nwa Hefa be ta nwutaduru unwoke. Oo unwanyi be o nwushiru. Epha unwanyi ono, o nwushiru ono bụ Mahula; me Nuwa; me Hogula; me Milika; waa Tiza. ³⁴ Ipfu ono tukoru buru oshilokpa Manase. Ndu ophu a guru ogu du ukporo unu nemadzu ugbo ishii l'unu iri le nanu l'ukporo umadzu iri l'ise.

³⁵ Unwu ke Ifuremu l'ipfu l'ipfu pẹ bụ: Shutela, onye metaru ipfu Shutela; me Beka, onye metaru ipfu Beka; waa Tahanu, onye metaru ipfu Tahanu. ³⁶ Unwu Shutela bụ Eranu, onye metaru ipfu Eranu. ³⁷ Ipfu ono be tukoru buru oshilokpa Ifuremu. Ndu ophu a guru ogu be du ukporo unu nemadzu ugbo eno l'unu nemadzu l'ukporo umadzu ise.

Ndu ono be tukoru buru oshilokpa Jiosefu l'ipfu l'ipfu pẹ.

³⁸ Ndu bụ oshilokpa Benjaminu bụ: Bela, onye metaru ipfu Bela; me Ashibelu, onye metaru ipfu Ashibelu; me Ahiramu, onye metaru ipfu Ahiramu; ³⁹ me Shefufamu, onye metaru ipfu Shefufamu; waa Hufama, onye metaru ipfu Hufamu. ⁴⁰ Unwu Bela bụ: Arudu; me Nemanu. Arudu, bụ iya metaru ipfu Arudu; Nemanu buru iya metaru ipfu Nemanu. ⁴¹ Ndu

ono bẹ tukuru buru oshilokpa Benjaminu l'ipfu l'ipfu phẹ. Ndu ophu a guru ogu bẹ dụ ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu umadzu iri l'eno.

⁴² Ndu bụ oshilokpa Danu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Shuhamu, onye metaru ipfu Shuhamu. Ndu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Danu l'ipfu l'ipfu phẹ.

⁴³ Epehe tukuru buru ipfu Shuhamu. Ndu ophu a guru ogu bẹ dụ ukporo unu nemadzu esato l'unu nemadzu lanu.

⁴⁴ Ndu bụ oshilokpa Asha bụ: Imuna, onye metaru ipfu Imuna; mę Ishivi, onye metaru ipfu Ishivi; waa Beraya, onye metaru ipfu Beraya. ⁴⁵ Unwu Beraya bụ: Heba, onye metaru ipfu Heba; waa Malukelu, onye metaru ipfu Malukelu. ⁴⁶ O buru nwa nwanyi lanu bẹ Asha nwutaru; epha iya bụ Sera. ⁴⁷ Ndu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Asha. Ndu ophu a guru ogu bẹ dụ unu ukporo ugbo ishii l'unu iri l'eto l'ukporo umadzu iri.

⁴⁸ Ndu bụ oshilokpa Nafutali l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Jiahuzelu, onye metaru ipfu Jiahuzelu; mę Guni, onye metaru ipfu Guni; ⁴⁹ mę Jieza, onye metaru ipfu Jieza; waa Shilemu, onye metaru ipfu Shilemu. ⁵⁰ Ndu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Nafutali l'ipfu l'ipfu phẹ. Ndu ophu a guru ogu bẹ dụ ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu iri l'eto l'ukporo umadzu iri.

⁵¹ Noo ya; iphe, ndu Izurelu tukuru dụ buru ukporo unu nemadzu ugbo ukporo eto l'ukporo unu ugbo iri l'ise l'unu nemadzu eno l'ukporo umadzu ishii l'umadzu iri.

Ndu Izurelu awa alı ono, epehe eje eburu ono

⁵² Chipfu sụ Mosisu: ⁵³ "Oo ndu-a bẹ aa-washıru alı ono g'ọ buru okiphe, epehe ketaru. Ndu nonu e-keta oke lę g'ephe ha teke a guru phẹ ogu.

⁵⁴ Ndu ha shii bẹ ı-wę alı, ha shii; ndu ophu ha nwanshi; wę phẹ alı, ha nwanshi. Ndu ophu nonu e-keta oke lę g'ephe ha teke a guru phẹ ogu.

⁵⁵ Alı ono bẹ bụ ido bẹ aa-tu gude washıa ya. Aa-wa iya l'ipfu l'ipfu; ipfu nonu l'o keta oke iya nkephe. ⁵⁶ O buru ido bẹ aa-tu gude washıaru ndu ophu ha shii; mę ndu ophu ha nwanshi alı ono."

Agü eri Lıvayi ogu

⁵⁷ Waa oshilokpa Lıvayi baa; waa g'e gude gıa phẹ ogu l'ipfu l'ipfu: Geshonu, onye metaru ipfu Geshonu; mę Kohatu, onye metaru ipfu Kohatu; waa Merari, onye metaru ipfu Merari. ⁵⁸ Ipfu-a bẹ bukwapho oshilokpa Lıvayi: Ipfu Libuni; mę ipfu Hęburonu; mę ipfu Mahuli; mę ipfu Mushi; mę ipfu Kora. Kohatu bụ nna Amuramu. ⁵⁹ Epha nyee Amaramu bẹ bụ Jiekobedu, bụ nwada Lıvayi. Jiokebedu bụ nwa nwanyi, a nwuru Lıvayi l'alı Ijiputu. Ndu o nwutaru Amuramu bụ Eronu; waa Mosisu; mę Miriyamu. Miriyamu buru nwune phẹ kę nwanyi. ⁶⁰ Eronu bụ nna Nadabu; mę Abihu; mę Eleyaza; waa Itama. ⁶¹ Nadabu yele Abihu bẹ nwuhuru lę teke epehe gude oku, adudu nsọ kporu Chipfu ngweja oku. ⁶² Ndu a guru ogu l'eri Lıvayi; mbu unwoke phẹ, nowaru shita l'onwa lanu kwaseru bẹ tukuru dụ ukporo unu nemadzu ugbo labo; l'unu umadzu iri l'esaa; l'ukporo umadzu iri. Ophu a guduru phẹ teke a guru ndu Izurelu ophuna; kele epehe te ketaduru oke l'echilabo ndu Izurelu.

⁶³ Ndu ono bẹ bụ ndu Mosisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke guru ogu; mbu ndu ono, guru ndu Izurelu ogu lę baswaa alı Mowabu l'aguga enyimu Jıdanu lę mgboru Jieriko. ⁶⁴ Ndu ono ta adudu g'ephe ha, yi lę ndu ophu Mosisu yele Eronu, bụ onye uke Chileke gujeru ogu teke pho, epehe guru ndu Izurelu ogu l'echiegu Sayınayi pho. ⁶⁵ Noo kele Chipfu suru ndu Izurelu ono l'ephe nwuhufutaje l'echiegu ono. O to dudu g'ọ ka

mma l'oo onye lanu, aphodu nu l'ime ndu ono; a -gufuepho Kalebu nwa Jiefune; yele Jioshuwa nwa Nunu.

27

Oke ali unwada Zelofehadu (Ógú 36:1-12)

¹ Tòbudu iya bu; unwada Zelofehadu bya atuko je apfuru l'onu ulokwa-ndzuko. Zelofehadu l'onwiya bu nwa Hefa; Hefa buru nwa ke Giladu; Giladu buru nwa ke Makiya; Makiya buru nwa ke Manase. G'ephe ha bukota oshilokpa Manase. Manase buru nwa ke Jiosefu. Epha unwada Zelofehadu ono bu: Mahula; me Nuwa; me Hogula; me Milika; waa Tiza. ² Unwada Zelofehadu ono bya apfuru l'ataphu Mosisu; waa l'ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; me l'ataphu ndu-ishi; me l'ataphu ndu Izurelu l'ophu l'onu ulokwa-ndzuko pfuaha sù: ³ "Nna anyi be nwuhuru l'echiegu. O le o to yikwa le ndu ono, chikoberu onwophe tsoo Chipfu opfu ono; mbu ndu ono, tsoru Kora ono. Nna anyi be bukpoephe iphe-eji, o metaru l'onwiya gburu iya; ophu o nwutaduru nwa nwoke. ⁴ ? Ee-gude kele nna anyi ta nwutaduru nwa-nwoke; epha iya echihu l'ipfu iya? G'a hekwa anyi oke l'echilabo ndibe nna anyi."

⁵ Oo ya bu; Mosisu wota opfu unwada Zelofehadu ono papfu Chipfu. ⁶ Chipfu su Mosisu: ⁷ "Unwada Zelofehadu pfuru iphe, gbaru nu. Unu shi l'oke ali ndu nna phe we phe ali; k'ophu ephe e-keta okiphe nna phe. ⁸ Pfuaru ndu Izurelu; su phe-a: O -buru le nwoke be nwuhuru nu; ophu o nwutaduru nwa-nwoke; g'e wotaje okiphe, rwuberu iya nu woru nu nwada iya. ⁹ O -buru l'onye obu ta nwutafudaru nwa-nwany; g'e wotaje okiphe, rwuberu iya nu obu woru nu unwune iya ke nwoke g'o buru iphe phe. ¹⁰ Teke obu l'o to nwefuda unwune nwoke; g'e woru okiphe ono, rwuberu iya nu woru nu unwune nna iya phe ke nwoke g'o buru iphe phe. ¹¹ O -buru le nna, nwuru onye obu te nwedu unwune nwoke; g'e woru okiphe, rwuberu iya nu obu nu ndu ephe l'iya bu okpobe abubu g'o buru iphe phe. Iphe ono bu omelali, a toru okpa iya doberu ndu Izurelu; egube Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu."

Jioshuwa anochi enya Mosisu (Dit 31:1-8)

¹² Tòbudu iya bu; Chipfu su Mosisu: "Nyihu eli ubvu Abarimu-a je anodu humakota ali ono, mu nuru ndu Izurelu ono. ¹³ I -humachae ya pho be ii-nwuhu lapfushia ndibe unu; egube ono nwune ngu nwoke, bu Eronu nwuhuru. ¹⁴ Iphe, kparu iya nu bu l'unu kwefuru ike l'opfu mu le teke ono, ndu Izurelu gujeru aphu le mgboru mini ono, du l'echiegu Zinu ono. Ophu unu adudu ike dobe mu nsò l'iphu phe." (Mini ono bu mini Meriba, du le Kadashi le mgbegu Zinu.)

¹⁵ Mosisu su Chipfu: ¹⁶ "Ge Chipfu; mbu Chileke ophu gude ndzu onyemonye hota nu onye a-nodu edu ndu Izurelu. ¹⁷ Onye e-vutajeru phe uzo l'ejeje me l'alwalwa; mbu onye a-nodu edu phe eje ejeje alwa alwalwa; ge ndibe gube Chipfu ta adushi g'aturu, te enwedu onye eche iya nu."

¹⁸ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Duta Jioshuwa nwa Nunu, bu onye Unme ke mube Chipfu bu l'ehu; byabe iya aka l'ishi. ¹⁹ Duru iya g'o je apfuru l'ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; me l'ataphu ndu Izurelu l'ophu; g'i nodu l'ataphu ndu ono woru ozi ono ye iya l'eka. ²⁰ Haru ike

nkengu ye iya l'ẹka; k'ophu iphe, bu Ízurelu l'ophu a-nọduje eme iphe, o suru g'ẹphe mee. ²¹ Ge Jioshuwa pfuru l'ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke. Eleyaza egude ido, urimu jee l'iphu Chipfu je ajia Chipfu g'ọ maru g'o pfuru opfu ẹhu iya. O buru iphe, Jioshuwa suru ge ndu Ízurelu mee be ẹphe a-tukoje mee. O -su ge ndu Ízurelu tugbua; ẹphe atugbua; o -su g'ẹphe bata; ye ẹphe a-tuko bata."

²² Mosisu mee ge Chipfu pfuru iya. O duta Jioshuwa pfube l'ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; me l'ataphu edzudzu-oha Ízurelu. ²³ Oo ya bu; o byibe Jioshuwa ẹka l'ishi woru ozi ono ye iya l'ẹka bu iphe, Chipfu shi l'onu Mosisu pfua.

28

Ngweja, eegweje mbokumboku (Awu 29:38-46)

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Turu ekemu nu ndu Ízurelu; su phe: Unu leta enya nuje mu ngweja, rwuberu mu nu; mbu nri, e gude egweru mu ngweja; mbu ngweja ono, a kporu oku, mkpo iya du mu ree. Unu nuje mu iya le teke bu orwuberu iya. ³ Su phe le-a: 'Waa ngweja, a kporu oku, unu e-gweje nu Chipfu baa: unwu ebili labo, gbacharu apha; ophu adudu ẹka iphe mebyiru iya. Unu gweje iya mbokumboku; g'o buru ngweja-akpo-oku, unu e-gweje tekenteke. ⁴ Unu gbuje ebili lanu l'utsu; unu egbua ebili lanu l'uzenyashi. ⁵ Unu yeje iya ngweja-nri gwee; mbu uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu, a tsuru l'ikwe; manu e-ji eze ekpemu. ⁶ Oo ya bu ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku, bu iya bu g'e meru iya dobe l'ubvu Sayinayi; mbu ngweja ono, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Unu -gbua ebili lanu; unu yekobe iya ngweja-mee gwee; mbu mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu. O buru l'eka-du-nsọ be unu a-gbashijeru Chipfu ngweja-mee ono; mbu mee, shihuru ike. ⁸ Unu egbufua ebili lanu l'uzenyashi; yekobekwa iya pho ngweja-nri; waa ngweja-mee egube ono, o du le k'utsu pho. Unu gwee ngweja ono; g'o buru ngweja, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree.'

Ngweja, eegweje l'eswe-atuta-unme

⁹ "A -bya l'eswe-atuta-unme; unu gbuje ebili labo, gbacharu apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja. Unu egude uzo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu; gude gwee ngweja-nri. Unu yekobe iya ngweja-mee, ayijeru iya nu. ¹⁰ Ono bu ngweja-akpo-oku, unu e-gweje l'eswe-atuta-unme; yekwaru ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku pho; ye ẹphe ngweja-mee, ayijeru iya nu."

Ngweja, eegweje l'onwa ophuu

¹¹ "Mboku mbu, onwa furu gedegede be unu e-gwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku. Unu gudeje unwu oke-eswi labo; waa ebili lanu; me unwu ebili esaa, gbacharu apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹² Unu -gbua oke-eswi ono nanu be unu e-yekobeje iya ngweja-nri gwee; mbu uzo eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu. Unu -gbua ebili ono; unu yekobe iya ngweja-nri gwee; mbu uzo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu. ¹³ Unu -gbua nwa ebili lanu; unu yekobe iya ngweja-nri gwee; mbu uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo le manu. Ono bu ngweja-akpo-oku, mkpo iya du Chipfu ree; mbu ngweja, a kporu oku

gweeru Chipfu. ¹⁴ Ngweja-mẹe, a-yijeru iya nù bụ: unu -gbua oke-eswi; unu eyekọbe iya mẹe, jiru nkeru-ẹbo ọtu-lupfu otumu. Ọ -buru l'ọo ebili; unu eyekọbe iya mẹe, jiru nkereto ọtu-lupfu otumu gwee. Unu -gbua nwa ebili; unu eyekọbe iya mẹe, jiru nkeru-eno ọtu-lupfu otumu gwee. Noo kẹ ngweja-akpo-ọku, unu e-gweje l'ọnwa l'ọnwa; mbụ l'ọnwa, dukota l'ime apha. ¹⁵ Unu gbuje mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji nù Chipfu; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku, eegweje mbokumboku; yẹle ngweja-mẹe, ayijeru iya nù."

Obo Ojaghata (Uke 23:5-14)

¹⁶ Mbọku k'iri l'eno l'ọnwa mbụ bẹ bụ obo Ojaghata kẹ Chipfu. ¹⁷ Mbọku k'iri l'ise l'ọnwa mbụ ono bẹ bụ obo-iphe. Ujiku ẹsaa l'ophu bẹ unu a-takọtaje buredi, te koduru ekoko. ¹⁸ Mbọku mbụ, unu wataru obo-iphe ono bẹ unu a-noje ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje mbọku ono l'ophu. ¹⁹ Sụ-a; unu gweje ngweja-akpo-ọku nù Chipfu. Unu gbua unwu oke-eswi labọ; waa ebili lanụ; mẹ unwu ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ya. ²⁰ Ngweja-nri bẹ unu e-gudeje ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ gwee. Oke-eswi lanụ bụ nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri bẹ unu e-yeje iya uzi lanụ gude gwee ya. Teke ọ bụ ebili ono; unu eworu ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. ²¹ Ọ buru ọzo lanụ l'ime ọzo iri bẹ unu e-gweje l'ishi nwa ebili ono nanụ nanụ ẹphe n'ẹsaa. ²² Unu e-gbukwaphọ mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; shi nno pfula ugwo iphe-ẹji, unu meru.

²³ Unu a-tukoje ngweja ono gwekota; yekobe lẹ ngweja-akpo-ọku ono, eegweje l'utsu, bụ iya bụ ngweja ono, eegweje mbokumboku. ²⁴ Ọ buru egube ono bẹ unu a-noduje egwe ngweja ono mbokumboku abali ẹsaa ono; g'ọ buru ngweja-nri, a kporu ọku; mkpo iya dụ Chipfu ree. Unu gweje ngweja ono; yekobefua lẹ ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; mẹ ngweja-mẹe, ayijeru iya nù. ²⁵ Ọ -rwua mbọku k'ẹsaa; unu anọo ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje lẹ mbọku ono l'ophu.

Obo-Idzu

²⁶ Ọzo bụ; o -be mbọku, unu abọ obo-iphe k'akpuru-iphe-mbụ unu; unu nojee ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje mbọku ono l'ophu. Mbọku ono bẹ unu a-gbajẹ l'upfu-ọha k'ọbo Idzu. Ọ buru mbọku ono bẹ unu a-nuje Chipfu akpuru-iphe ọphúú, unu metaru. ²⁷ Unu gwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, mkpo iya dụ Chipfu ree. Unu gbuje unwu oke-eswi labọ; waa ebili lanụ; mẹ unwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha; gude gwee ngweja ono. ²⁸ Ngweja-nri, ee-yekobeje l'oke-eswi lanụ bẹ bụ ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. Teke ọ bụ ebili; unu yekobe iya ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. ²⁹ Ọ buru ọzo lanụ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ bẹ unu e-yekobeje lẹ nwa ebili nanụ nanụ gwee ẹphe n'ẹsaa. ³⁰ Unu egbuje mkpi lanụ gude pfula ugwo iphe-ẹji, unu meru. ³¹ Unu tukoje ngweja ono g'ọ ha gwekotaje; yekoberu ngweja-akpo-ọku, unu egweje; mẹ ngweja-nri, ayijeru iya nù; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nù. Ọle ọo g'unu nwube ẹnya g'ọ tọ dukwa anụ ono, a-duru ophu nweru ẹka iphe mebyiru iya.

29

*Obo Apha-òphúú**(Uke 23:23-25)*

¹ “Lẹ mbọku mbụ l'ọnwa ẹsaa bẹ unu a-noje ndzuko, dụ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje lẹ mbọku ono. Mbọku ono bụ mbọku, unu e-gbuje opu. ² Unu egwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu egbua nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; mę unwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³ Ngweja-nri, ayijeru iya nụ bẹ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri gwọo lẹ manụ. Ebili ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri gwọo lẹ manụ. ⁴ A -bya l'unwu-ebili ẹsaa phọ; nanu bẹ unu e-yekọbeje uzi lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri gwọo lẹ manụ. ⁵ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; shi nno pfa ugwo iphe-eji, unu meshiru. ⁶ Unu a-tukoje ngweja ono g'ọ ha gwekota; yekoberu ngweja-akpo-ọku phọ, eegweje l'ọnwa l'ọnwa; mę mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nụ; mę ngweja-męe, ayijekwaru iya phọ ya; mbụ g'a suru g'e meje iya; mbụ ngweja ono, mkpọ iya dụ ree, bụ iya bụ ngweja, a kpọru ọku nụ Chipfu.”

*Eswe apfu ugwo iphe-eji**(Uke 16:1-34; 23:26-32)*

⁷ “Su-a; lẹ mbọku k'iri l'ọnwa ẹsaa ono bẹ unu a-noje ndzuko, dụ nsọ. Mbọku ono bẹ unu a-swi ẹgu; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono. ⁸ Unu egwee ngweja-akpo-ọku nụ Chipfu; mbụ ngweja, mkpọ iya dụ ree. Unu gbua nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; mę unwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ⁹ Ngweja-nri, ayiru iya nụ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje gwee ya. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri. Ebili ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo labọ l'ime nkweka utu-ereshi, e keru ọzo iri. ¹⁰ A -bya l'unwu-ebili ẹsaa phọ; nanu bẹ unu e-keje nkweka okpokutu ereshi ọzo iri; wota ọzo lanu gude gwee ya. ¹¹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-iphe-eji, eegweje gude pfa ugwo iphe-eji; mę ngweja-akpo-ọku ono, eegweje mbokumboku ono; yele ngweja-nri, ayijeru iya nụ; mę ngweja-męe, ayijekwaru iya phọ nụ.”

*Obo-Mkpù**(Uke 23:33-43; Dit 16:13-17)*

¹² “Lẹ mbọku k'iri l'ise l'ọnwa ẹsaa bẹ unu a-noje ndzuko, dụ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje mbọku ono. Unu bọoru Chipfu obo-iphe abali ẹsaa. ¹³ Unu e-gwe ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu egbua unwu oke-eswi iri l'ẹto; mę ebili labọ; waa unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁴ Ngweja-nri, ayijeru iya nụ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje gwee ya. Unwu oke-eswi ono nanu nanu ẹphe n'iri l'ẹto bẹ unu e-yekọbeje ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. Ebili labọ phọ; nanu iya bẹ unu e-yekọbeje ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. ¹⁵ Unwu ebili iri l'eno phọ; nanu nanu bẹ unu e-yekọbeje ọzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. ¹⁶ Unu egbua

mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

¹⁷ “Su-a; le mboku k'ebo be unu e-gbu unwu oke-eswi iri l'ebo; me ebili labo; waa unwu ebili iri l'eno, gbacharu apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁸ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu; bu g'a suru g'e meje iya. ¹⁹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

²⁰ “Su-a; le mboku k'eto be unu e-gbu unwu oke-eswi iri le nanu; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbacharu apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²¹ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu e-yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho nu; bu g'a suru g'e meje iya. ²² Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

²³ “Su-a; le mboku k'eno be unu e-gbu unwu oke-eswi iri; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbacharu apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²⁴ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya; bu g'a suru g'e meje iya. ²⁵ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

²⁶ “Su-a; le mboku k'ise be unu e-gbu unwu oke-eswi tete; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbacharu apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²⁷ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya, bu g'a suru g'e meje iya. ²⁸ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya.

²⁹ “Su-a; le mboku k'ishii be unu e-gbu unwu oke-eswi esato; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbacharu apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³⁰ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya; bu g'a suru g'e meje iya. ³¹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

³² “Su-a; le mboku k'esaa be unu e-gbu unwu oke-eswi esaa; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbacharu apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³³ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya, bu g'a suru g'e meje iya. ³⁴ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya.

³⁵ “Lẹ mbọku k'ẹsato bẹ unu a-noje ndzuko, dụ nsọ. G'ọ tọ dukwa ozi, unu e-jeje lẹ mbọku ono. ³⁶ Unu egwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu egbua oke-eswi lanu; mẹ ebili lanu; mẹ unwu ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³⁷ A bya l'unwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu eyekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; mẹ ngweja-mẹe, ayijegbakwaaru iya phọ nu; bụ g'a sọru g'e meje iya. ³⁸ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yẹle ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nu.

³⁹ “Ngweja ono g'ọ ha bẹ unu e-gweje nu Chipfu lẹ teke unu abọ obo-iphe unu, gechaaru egeru; a -gufukwa iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mẹ iphe, unu turu obu unu onyo l'unu l'a-nu Chipfu; mẹ ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-nri; mẹ ngweja-mẹe; mẹfua ngweja-ẹhu-guu.” ⁴⁰ Mosisu bya atuko ekemu ono, Chipfu tushiru ye iya l'ẹka ono pfukotaru ndu Ízurelu.

30

Ekwe Chipfu ukwe-iphe

¹ Mosisu bya epfuaru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu ndu Ízurelu; sụ phẹ: “Waa iphe, Chipfu turu l'ekemu baa: ² Nwoke -kweta Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya lẹ ya te emedu; gẹ nwoke obu te emebyikwa opfu, o pfuru. G'o mekotakwa iphemiphe, shi iya l'onu futa.

³ “Teke nwamgboko, bukwadu l'ibe nna iya kweru Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya lẹ ya te emedu; ⁴ nna iya -numa k'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ k'iphe ono, o riburu nte iya lẹ ya te emedu ono; ophu ọ dudu iphe, nna iya ono pfuru yeru iya; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte iya lẹ ya te emedu ono ekekwarupho. ⁵ Teke ọ bụ lẹ nna iya numachaaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu lẹ mbọku ono, ọ numaru iya ono jika lẹ ya te ekwetaduru; ọo ya bụ l'ọ tọ dudu ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ iphe ono, o riburu nte lẹ ya te emedu ono, duru ophu e-keru nu. Sụ-a; Chipfu bẹ a-guru nwamgboko ono nvu; noo kele ọo nna iya bẹ te kwetaduru g'ọ mee ya.

⁶ “Teke ọ bụ lẹ nwamgboko ono bẹ kweadaru ukwe-iphe ono; teme ọ lua ji; mbụ l'o nweru iphe, o gudewaa onu iya ribua nte lẹ ya te emedu; ⁷ ji iya ono -numa iya; ophu ọ dudu iphe, o pfuru yeru iya lẹ mbọku ono, ọ numaru iya ono; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte lẹ ya te emedu ekekwarupho. ⁸ Oke ọ -buru lẹ ji iya ono bẹ numachaaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu lẹ mbọku ono, ọ numaru iya ono jika lẹ ya te kwetaduru; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ iphe ono, o gudewa onu iya ribua nte lẹ ya te emedu ono te eveeduru ire; Chipfu aguru nwamgboko ono nvu.

⁹ “Nwanyị, ji iya anọedu ndzụ; ọzoo nwanyị, ji iya chifuru achifu -kwee Chipfu ukwe-iphe; bẹ o mefutajekwa iphe ono, o kweru ukwe iya ono.

¹⁰ “O -buru l'ọo nwanyị, nọ l'ibe ji iya bẹ kweru Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte lẹ ya te emedu; ¹¹ ji iya bya anuma iya; ophu ọ dudu iphe, o pfuru yeru iya; mbụ ophu ọ jikaduru; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, nwanyị ono kweru ono e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ ya te emedu ekekwarupho. ¹² Oke ọ -bukwanuru lẹ ji iya ono bẹ numaru iya nu; bya anodu lẹ mbọku ono, ọ numaru iya ono jika; sụ g'ọ to vushiru ire; bẹ iphemiphe, shi nwanyị ono l'onu futa l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mękpoo iphe ono, o riru nte lẹ ya te emedu ono te ekeeduru. Chipfu

aguaru nwanyị onọ nvụ; kele ọọ ji iya be sụru g'ọ to vushiru ire. ¹³ Iphe, bukpo ukwe-iphē, nwanyị onọ kweru; me iphemiphe, o riburu nte le ya te emedu bu ji iya be ọ du l'eka. Ji iya -sụ g'ọ keru; l'ọ keru; ọ -sụ g'ọ to vushiru ire; o too vuduru ire. ¹⁴ Ọ -buru le ji iya be nūmacharu iya; ọphu ọ dudu iphe, oopfujeru yeru iya mbokumboku; be ukwe, o kweru g'ọ ha e-keru; iphemiphe, o riru nte le ya te emedu e-kekwarupho. Ji nwanyị onọ be sụru g'ọ keru; noo kele ọ to dudu iphe, o pfuru mboku, ọ nūmaru iya. ¹⁵ Ọle ọ -nūmachaa ya; bya emecha mee g'ọ to vushiru ire; be oo-vuru ejo-iphē, nwanyị onọ gege evuru.”

¹⁶ Noo iphe, Chipfu toru Mosisu okpa iya sụ g'e tsoje g'ọ duru nwoke yee nyee ya; duru nna yee nwa iya nwanyị; mbu nwamgboko, bukwađu l'ibe nna iya.

31

Aagwata ndu Midiyanu ugwo iphe, ephe mejeru ndu Izurelu

¹ Chipfu bya epfuaru Mosisu sụ: ² “Gwata ndu Midiyanu ugwo iphe onọ, ephe mejeru ndu Izurelu-a. I -gwatachae phe iya pho be ii-nwuhu lapfu ndibe unu phe.”

³ Ọo ya bu; Mosisu sụ ndu Izurelu: “Unu haru kwaa onwunu ngwoju jepfu ndu Midiyanu ọgu je agwataru Chipfu ugwo iphe onọ, ephe mejeru ndu Izurelu onọ. ⁴ Ipfu, nonu le Izurelu be unu a-hotu unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri g'ephe je ọgu onọ.”

⁵ Noo ya; e shi l'ipfu, nonu le Izurelu hotachaa unu nemadzu ugbo labo l'umadzu ukporo iri. Ọ buru ukporo unu nemadzu l'unu nemadzu iri be bu ndu a hotakotaru; kwaa phe ngwoju. ⁶ Mosisu zia phe g'ephe jeshia ọgu onọ. Ipfu, nonu be hotaru unu nemadzu ugbo labo l'umadzu ukporo iri k'ogu onọ. Ephe le Finehasu nwa Eleyaza, bu onye uke Chileke swiru. Finehasu gude ivu, shi l'ulo Chipfu; me opu-ogu, eegudeje echi mkpu ọgu. ⁷ Ephe jepfushia ndu Midiyanu ọgu egube Chipfu toru iya Mosisu l'ekemu; tuko iphe, bu unwoke ndu Midiyanu gbushikota. ⁸ Ephe gbukwaapho ndu eze ise, bu ndu-ishi ndu Midiyanu; mbu Evi; me Rekemu; me Zuru; me Huru; me Reba; yekwaru ndu ozo, e gbukwarupho egbugbu. Ephe gudekwapho ọgu-echi gbua Belamu nwa Beyo.

⁹ Ndu Izurelu kpukota unwanyi ndu Midiyanu le ndzu; me unwegirima phe. Ephe rwuta eswi phe; me eku phe; bya atuko iphe, ephe nweru enwuru kwaa l'okwata; ¹⁰ bya atushia oku le mkpukpu eka ndu Midiyanu bukota; me eka ephe kporo ulo-ekwa phe g'ọ ha. ¹¹ Ephe rwutakota iphe, ephe kwataru l'okwata; me iphe, ephe lwataru l'ogu; mbu nemadzu; mekpoo iphe-edobe. ¹² Ephe chita ndu onọ, ephe lwataru l'ogu onọ; me ivu onọ, ephe vutaru; me iphe, ephe kwataru l'okwata wolataru Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke; mewaro ndu Izurelu l'ophu l'eka ephe kporo ulo-ekwa phe le baswaa ali Mowabu l'aguga enyimu Jidanu le mgboru mkpukpu Jieriko.

Ekemu, Mosisu toru teke ndu Izurelu shi ọgu Midiyanu lwa

¹³ Tobudu iya bu; Mosisu; me Eleyaza, bu onye uke Chileke; me ndu-ishi ndu Izurelu l'ophu wuru jeshia phe ndzuta l'azu eka onọ, ephe kporo ulo-ekwa phe onọ. ¹⁴ Ndu-ishi ndu ojogu onọ, shi l'ogu lwa onọ; mbu ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; yee ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mee; ehu ghuaaa Mosisu egbu. ¹⁵ Mosisu sụ phe: “?O kwa l'unu

hakotaru unwanyi-a g'ephe ndu ndzu? ¹⁶ ?Tobudu unwanyi-a be Belamu ziru; ephe mee ge ndu Izurelu meswee Chipfu l'opfu ehu agwa, du le Peyo; eshi nno; ejo iphe-ememe bya adaa l'echilabo ndu ke Chipfu ono. ¹⁷ Ngwa; unu tuko unwegirima phe unwoke gbushikota g'ephe ha; unu egbushikota iphe, bu nwanyi, yele nwoke kwajewaru l'ime phe. ¹⁸ Ndu ophu unu aharu onwunu buepho unwumboko, ephe le nwoke ta akwajeduru. ¹⁹ A -bya le g'unu ha buru ndu gburu nemadzu ono; me ndu denyiru onye e gburu egbugbu eka; ge ndu ono jekwa l'azu eka ono, a kporeru ulo-ekwa je anoo abali esaa. O -rwuepho le mboku k'eto iya waa mboku k'esaa ya; g'ephe safu onwophe nturwu; safukwapho ndu ono, unu kputaru le ndzu ono nturwu. ²⁰ Unu mechaa uwe unu emecha; unu emechaa iphe, e meru l'akpo; me iphe, e meru l'aji egbu; me iphe, a pyiru l'oshi."

²¹ Eleyaza, bu onye uke Chileke su ndu ojogu ono, jeru ogo ono: "Waa omelali, du l'ekemu ono, Chipfu turu nu Mosisu baa: ²² Oo mkpola-ododo kpoloko; me mkpola-ochaa; me onyirubvu; me igwe; me gbamugbamu; me ota-njele; ²³ mbu l'iphe, oku te ekepyashiduru be unu a-hu l'oku g'o du ree. Ole e gudefutaje mini ono, eegudeje asafu nturwu mechaa ya emecha. Obenu l'iphe, oku e-ke me a -hua ya l'oku be unu e-ye le mini ono gude mee ya g'o du ree. ²⁴ Le mboku k'esaa be unu safutaje uwe unu asasa; unu abya adu ree. Unu -mechaa nno; unu abatawaro l'eka ono, a kporeru ulo-ekwa ono teke ono."

Eekeshi iphe, a lwutaru l'ogu Midiyanu

²⁵ Chipfu su Mosisu: ²⁶ "Ge gubedua; me Eleyaza, bu onye uke Chileke; me ndu-ishi le ndu-unuphu ndu-unuphu ndu Izurelu tuko iphemiphe ono, ephe lwutaru l'ogu ono gukota ogo; mbu nemadzu; mekpoo iphe-edobe ono. ²⁷ Unu ekekaha iphe ono, a lwutaru l'ogu ono uzi labo. Unu kekaharu iya ndu ono, jeru ogo ono waa igwe-oha Izurelu. ²⁸ Unu shi l'ime ndu k'ono, unu keru nu ndu ono, jeru ogo ono taru Chipfu utu. Onye lanu be unu e-wofuta l'ime unu nemadzu l'ukporo ise; unu ewofuta iphe-edobe lanu l'ime unu iphe-edobe l'ukporo ise; mbu eswi; me nkafu-igara; me aturu; me egbu. ²⁹ Unu shi l'oke iya nkephe ono wota iya nu Eleyaza, bu onye uke Chileke g'o buru iphe, aa-nu Chipfu. ³⁰ Unu eshikwapho l'iphe ono, unu keru nu ndu Izurelu wofutachaa nanu nanu l'ime ukporo labo l'iri; mbu le nemadzu; me l'eswi; me le nkafu-igara; me l'aturu; me l'egbu; me l'anu ozo. Unu eworu iya nu eri Livayi, bu ndu eleta ulo-ekwa Chipfu enya." ³¹ Oo ya bu; Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke mee ge Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.

³² Waa iphe, phoduru nu l'iphe ono, ndu ono, jeru ogo lwutaru l'ogu baa: Aturu, phoduru nu bu ukporo unu aturu ugbo ukporo eno l'ukporo unu eno l'unu esaa l'ukporo iri. ³³ Eswi, phoduru nu buru ukporo unu eswi ugbo tete. ³⁴ Nkafu-igara, phoduru nu buru ukporo unu nkafu-igara ugbo esaa l'unu iri l'ebo l'ukporo iri. ³⁵ A -bya le nemadzu; unwanyi, ephe le nwoke ta akwajeduru be du ukporo unu unwanyi ugbo eno. ³⁶ Waa g'iphe, e keru nu ndu ono, jeru ogo ono ha baa: Aturu du ukporo unu aturu ugbo ukporo labo l'ukporo unu ugbo labo l'unu eto l'ukporo iri l'ise. ³⁷ L'ime aturu ono; ophu bu iya utu, aatu anu Chipfu bu unu aturu l'ukporo iri l'eto l'aturu iri l'ise. ³⁸ Eswi du ukporo unu eswi ugbo eno l'unu iri. L'ime eswi ono; ophu bu iya utu, aatu anu Chipfu bu ukporo eswi eto l'eswi iri l'ebo. ³⁹ Nkafu-igara du ukporo unu nkafu-igara ugbo eto l'unu iri l'ishii l'ukporo ise. L'ime nkafu-igara ono; ophu bu iya utu, aatu

anụ Chipfu dū ụkporo nkapfụ-igara ẹto lẹ nkapfụ-igara lanụ. ⁴⁰ A bya lẹ nemadzu; iphe, ẹphe dū bụ ụkporo unu nemadzu ugbo labo. Iphe, bụ ndu e gude atụ utu anụ Chipfu l'ime pẹ bụ ụkporo umadzu l'umadzu iri l'ebo. ⁴¹ Tọbudu iya bụ; Mosisu bya eworu utu ono, a turu nụ Chipfu ono nụ Eleyaza, bụ onye uke Chileke g'ọ buru iphe, aanụ Chipfu. Ono buru gẹ Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.

⁴² Waa g'iphe ono, e keru nū ndu Ízurelu ono ha baa; mbụ iphe ono, Mosisu wofuru l'ophu e keru nū ndu ono, jeru ogu Midiyanu ono. ⁴³ Iphe, e keru nū igwe-oha Ízurelu ono bẹ aturu dū ụkporo unu aturu ụkporo ugbo labo l'ụkporo unu ugbo labo l'unu ẹto l'ụkporo iri l'ise. ⁴⁴ Eswi dū iya ụkporo unu eswi ugbo ẹno l'unu iri. ⁴⁵ Nkapfụ-igara dū iya ụkporo unu nkapfụ-igara ugbo ẹto l'unu iri l'ishii l'ụkporo ise. ⁴⁶ Ndu nemadzu, e ketarū nū pẹ dū ụkporo unu nemadzu ugbo labo. ⁴⁷ Mosisu bya eshi l'iphe ono, e keru nū ndu Ízurelu ono wotachaa iphe nanū nanū l'ime ụkporo labo l'iri iri; mbụ lẹ nemadzu; mẹ l'iphe-edobe; o woru iya nū eri Lívayi, bụ ndu eleta ụlo-ẹkwa Chipfu ẹnya; bụ gẹ Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.

⁴⁸ Noo ya; ndu-ishi, achị ndu ojogu ono; mbụ ndu-ishi, unu ndu ojogu ugbo labo l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise wuru byapfutashia Mosisu. ⁴⁹ Ẹphe sụ Mosisu: “Anyibe ndu-ozì ngu bẹ guakwaru ndu ojogu ono, anyi chị jee ogu ono ogu; ophu o dudu m'onye lanụ, aachọ achọcho l'ime pẹ. ⁵⁰ Owaa bụ iphe, anyi ewota g'a nū Chipfu. Onyenonu gude iphe, o lwutaru l'ogu ono; mbụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo, bụ iya bụ iyagba-upfu; mẹ echi mgbalẹka; mẹ echi mkpushi-ẹka; mẹ iphe-nchị; mẹ iyagba-olu. Anyi wotaru iya g'e gude pfaa ugwo iphe-ẹji l'iphu Chipfu.”

⁵¹ Mosisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke nata pẹ iphe ono, e meshiru lẹ mkpọla-ododo ono; mbụ iphemiphe, e mekotaru ona. ⁵² Iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono, ndu-ishi unu ndu ojogu ugbo labo l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise nuru Chipfu ono bẹ bụ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dū ụkporo unu shekelu labo l'unu lanụ l'ụkporo shekelu iri l'esaa lẹ shekelu iri. ⁵³ Ndu ojogu ono l'ẹhu l'ẹhu gudechaa iphe, ẹphe kwatarū l'okwata lwa. ⁵⁴ Mosisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke nata iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono l'ẹka ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ụkporo iri; mẹ l'ẹka ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise. Ẹphe nata pẹ iya je edobe l'ulo-ẹkwa-ndzukọ l'ẹka ọo-nodu l'ataphu Chipfu; gẹ ndu Ízurelu e-gudeje iya nyata ogu ono.

32

*Alì, a nuru okpa-ipfu Rúbenu;
waa okpa-ipfu Gadu
(Dit 3:12-22)*

¹ Unwu Rúbenu waa unwu Gadu bẹ nweru iphe-edobe shingushingu. Ẹphe bya ahuma l'alì Jiaza; mẹ alì Giladu bẹ dū ree g'e dobe iya iphe-edobe. ² Oo ya bụ; unwu Gadu; mẹ unwu Rúbenu ono bya ejepfu Mosisu; waa Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Ízurelu je asụ: ³ “Mkpukpu Atarotu; mẹ mkpukpu Dibonu; mẹ mkpukpu Jiaza; mẹ mkpukpu Nimura; mẹ mkpukpu Heshibonu; mẹ mkpukpu Eleyale; mẹ mkpukpu Sebamu; mẹ mkpukpu Nebo; mẹ mkpukpu Beyonu; ⁴ mbụ alì ono, Chipfu meru gẹ ndu Ízurelu lwuta bẹ bukwa alì, dū ree k'edobe iphe-edobe; tẹmanu anyibe

ndu-ozí ngu búru ndu nweru iphe-edobe. ⁵ Sụ-a; ọ -búru l'anyi dú ngu l'obu; núnú anyíbe ndu-ozí nkengu alí onó g'ọ búwaruro oke alí nkanyi. Unu te edutashínu anyi dafú azú ẹnyimu Jíódanu azú iya ọphuu.”

⁶ Mósísu sụ unwu Gadu; mẹ unwu Rúbenu: “?Unwunna unu a-nọdu eje ọgu; unubẹdua anọ-kirishia l'ẹka-a tọo? ⁷ ?Bụ gunu meru iphe, unu eme g'obu te shihushi ndu Ízurelu ike g'ẹphe la l'alí onó, Chipfu nuru phẹ onó? ⁸ Ọo ẹgube onó bú gẹ nna unu phẹ meru teke mu ziru phẹ g'ẹphe gbẹ lẹ Kadeshi-Baneya je ahuma alí onó; ⁹ kele ẹphe jerwuru nsuda Ẹshukolu; je ahumabebe alí onó; bya eteyia ndu Ízurelu obu; mee g'ẹphe ta abahu l'alí onó, Chipfu nuru phẹ onó. ¹⁰ Ẹphe shi nno kpatsu Chipfu ẹhu-eghu lẹ mbọku onó. O ribua angụ sụ: ¹¹ 'Ọ tọ dúdu onye nwoke Ízurelu, shi lẹ Ijiputu futa; shita l'onye nọwaru ụkporo apha kwaseru, bya l'e-gude ẹnya iya huma alí onó; mbụ alí onó, mu riburu lẹ nte lẹ mu l'a-nụ Ẹbirihamu; mẹ Áyizaku; mẹ Jíékọpu; noo kele ẹphe te egudedu obu phẹ g'ọ ha etso mu; ¹² Gbahaẹpho Kalẹbu nwa Jiefune k'eri Kenazu; mẹ Jioshuwa nwa Nunu; kele ẹphe gude obu phẹ g'ọ ha tsoru Chipfu.' ¹³ Chipfu swibenuru ndu Ízurelu ẹhu-eghu iya; o mee phẹ; ẹphe tsoru echiegu ghaphee ụkporo apha labọ; jeye teke ọgbo onó, meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu onó bvụkotaru. ¹⁴ O rwukwaa nta; unubẹ unwu-a, ndu eme iphe-ẹji nwushiru-a byakwa apfuru l'ọzori nna unu phẹ; g'unu mee g'ẹhu-eghu Chipfu kaba atangirihu l'ẹhu ndu Ízurelu. ¹⁵ Kele-a; unu -gbakuta iya azú sụ l'unu te etsohedu iya nta; bẹ ọo-pakwaru phẹ haa l'echiegu; ọo-buru l'ọo unu bẹ kpataru gẹ ndu Ízurelu laa l'iyi.”

¹⁶ Tọbodu iya bú; unwu Gadu onó; mẹ unwu Rúbenu onó byapfuta Mósísu bya asụ iya: “Ọo-dú anyi ree g'anyi meta ẹka iphe-edobe anyi a-nọdu; mẹ g'anyi kpushia mkpukpu ẹka unwegirima anyi phẹ a-nọdu. ¹⁷ Ọle anyi jikobewaru k'achita ngwoğu vutaru ndu Ízurelu ọzo jeshia; jeye teke anyi e-durwu phẹ ẹka onó, ẹphe e-buru onó. Unwu anyi phẹ bẹ e-buru lẹ mkpukpu-a, a kpuchaaru; o shihu ike-a; gẹ ndu alí-a te sweta iya. ¹⁸ Anyi ta abyadu alwa ibe anyi jeye teke ndu Ízurelu e-ketadzuru oke, rwuberu phẹ nụ g'ẹphe ha. ¹⁹ Ọle anyibedua te etsoduru phẹ eketa oke l'azú ẹnyimu Jíódanu azú iya ọphuu; iphe, kparu iya nụ bú l'oke k'anyi bẹ nọ l'azú iya ọwa l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jíódanu.”

²⁰ Ọo ya bú; Mósísu sụ phẹ: “Ọ -búru l'unu e-me iya ẹgube onó; ọ -búru l'unu a-kwa onwunu ngwoğu unu l'ataphu Chipfu vuta ọzo k'ọgu onó; ²¹ ọ -búru lẹ g'unu ha bẹ a-chiru ngwoğu unu daa ẹnyimu Jíódanu l'ataphu Chipfu; lwua ọgu onó jasú teke Chipfu chifuru ndu ọhogu iya onó l'ataphu iya. ²² A -lwua alí onó lwutaru Chipfu; unu alwatashiwaro teke onó; ikpe ta anmaedu unu l'iphu Chipfu; mẹ l'iphu ndu Ízurelu l'ophu. Alí ọwa abúwaruro k'unu l'ataphu Chipfu. ²³ Ọle ọ -búru l'unu te emeduru iphe, unu pfuru; ọo ya bú l'unu meru Chipfu iphe-ẹji; g'o dokwaa unu ẹnya l'iphe-ẹji, unu meru bẹ unu e-je iphe-ẹhuka iya. ²⁴ Unu kpushia mkpukpu, unwegirima unu phẹ a-nọdu; unu emeta ẹka iphe-edobe unu a-nọdu; unu emeẹbekpoe ya phọ g'unu pfuru iya.”

²⁵ Unwu Gadu onó; mẹ unwu ke Rúbenu sụ Mósísu: “Anyíbe ndu-ozí ngu phẹ l'e-me gẹ gube nnajiuphu pfuru anyi. ²⁶ Unwegirima anyi phẹ; mẹ unyomu anyi phẹ; mẹ iphe-edobe anyi bẹ a-nọdu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dú l'alí Giladu. ²⁷ Ọle anyibedua, bú ndu-ozí ngu phẹ bẹ a-da ẹnyimu; anyi

a-chìgbaaru ngwògu l'èhu l'èhu k'ògu ono l'atatiphu Chipfu ẹgube ono, gube nnajiuphu anyi pfuru anyi."

²⁸ Noo ya; Mòsisu bya atụa ekemu nụ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mę Jioshuwa nwa Nunu; mę ndu-ishi, achìgba ẹnya-unuphu nọnu l'ipfu Ízurelu lę k'opfu ẹhu ụnwu Gadu ono; mę k'opfu ẹhu ụnwu Rúbenu. ²⁹ Ọ sụ phę: "Ọ -bụru l'ụnwu Gadu; mę ụnwu Rúbenu bę chítaru ngwògu phę; tsoru unu daa ẹnyimu Jíódanu; bya etsoru unu nọdu l'iphu Chipfu lwụa ọgu ono lwụta; unu l'ẹphe -lwutachaepo alị ono; unu nụkwaa phę alị Giladu g'ọ bụru oke alị phę. ³⁰ Ọle ọ -bụru l'ẹphe ta achítaduru ngwògu tsoru unu daa ẹnyimu; ẹphe etsoru unu keta oke l'alị Kénanu."

³¹ Ụnwu Gadu; mę ụnwu Rúbenu ono sụ: "Ọo gę Chipfu pfuru anyịbe ndu-ozì ngu phę bụ g'anyi e-me iya. ³² Anyi a-chìru ngwògu daa ẹnyimu Jíódanu bahụ l'alị Kénanu l'atatiphu Chipfu; ọle oke alị anyi bę a-dukota l'azụ ẹnyimu Jíódanu azụ iya ọwa."

³³ Tọbodu iya bụ; Mòsisu bya eworu alị-eze Sihonu, bụ eze ndu Amọru; mę alị-eze Ọgu, bụ eze ndu Beshanu woru nụ ụnwu Gadu; mę ụnwu kę Rúbenu; mę nkeru-ẹbo ipfu Manáse, bụ nwa Jíósefu. Ọ nuru phę alị ono l'ophu; mę mkpụkpu, dukota iya nụ g'ọ ha; mbụkpoo mkpụkpu lę mkpụkpu, nọ-pheru alị ono mgburugburu. ³⁴ Ụnwu Gadu kpua mkpụkpu Dibonu; mę Atarotu; mę Arowa; ³⁵ mę Atarotu-Shofanu; mę Jiaza; mę Jiogbeha; ³⁶ mę Bẹtu-Nimura; mę Bẹtu-Haranu. Ẹphe kpụkotaru mkpụkpu ono; o shihuchaa ike; bya emetagbaa ẹka iphe-edobe phę a-nọduje. ³⁷ Ụnwu kę Rúbenu kpua mkpụkpu Heshibonu; mę Eleyale; mę Kiriayatayimu; ³⁸ mękwapho Nebo; mę Belu-Meyonu. Ẹphe kpụkwapho mkpụkpu Sibuma. Ẹphe gbanweshikọta ẹpha mkpụkpu ono g'ọ ha; bya eworu ẹpha ọzo gushia mkpụkpu lę mkpụkpu ono, ẹphe kpushiru ono.

³⁹ Ụnwu Makiya, bụ nwa Manáse jee ọgu l'alị Giladu; je alwuta iya; chishia ndu Amọru, bu l'ẹka ono. ⁴⁰ Ọo ya bụ; Mòsisu woru alị Giladu nụ Makiya, bụ nwa Manáse; o buru l'ẹka ono. ⁴¹ Jiayi, bụkwapho oshilokpa Manáse lwuta ụnwu mkpụkpu lę mkpụkpu, du iya nụ; ọ gua ẹpha mkpụkpu ono Havotu-Jiayi. ⁴² Noba lwuta mkpụkpu Kenatu; mę nwa mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu. Ọ gube mkpụkpu ono Noba, bụ ẹpha, yẹbedua aza.

33

Ije ndu Ízurelu e shi lę Ijiputu jasu lę Mówabu

¹ Ọwaa bụ gę ndu Ízurelu gude jee ije phę teke ẹphe futaru l'alị Ijiputu. Ẹphe dzeberu lę mkpa lę mkpa; ọ bụru Mòsisu yele Eronu bę edu phę nụ.

² Ọ bụru Mòsisu bę deru g'ẹphe gude jee ije ono l'ẹkwo gę Chipfu pfuru iya ya. Waa g'ẹphe gude jee ije phę ono baa e shi lę Ijiputu:

³ Ndu Ízurelu gbalihuru ije l'ọnwa mbụ; l'abalị iri l'ise l'ọnwa mbụ ono. Lę mbọku, tsotaru mbọku ọbo Ojeghata kę Chipfu bę ẹphe wataru ije phę. Ẹphe shi lę mkpụkpu Ramesesu wuru gọromii wufuta k'ẹhuka tųgbua. Ndu Ijiputu doru chikafuchaepo ẹnya ele phę; ẹphe nọdu awu atųgbu.

⁴ Lę teke ono bę ndu Ijiputu eligbaa odzu ndu bụ ọkpara phę ono, Chipfu chigbushiru l'echilabọ phę ono. Chipfu bya ekpekwa phọ agwa phę ikpe.

⁵ Noo ya; ndu Ízurelu shi lę Ramesesu wuru tųgbua. Ẹphe rwua Sukotu; bya akpọbe ulo-ẹkwa phę. ⁶ Ẹphe gbeshi lę Sukotu je akpọbe ulo-ẹkwa phę lę Etamu, nọ l'aguga echięgu. ⁷ Ẹphe gbeshi lę Etamu; bya adakọbe laphu azụ lę Pi-Hahirotu, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa Belu-Zefonu; ẹphe kpọbe

ulo-ekwa phe le mgboru Migudolu. ⁸ Ephe gbeshi le Pi-Hahirotu; bya adaa eze-enyimu bahu l'echiegu. Ephe jee ije abali eto le mgbegu Etamu; bya erwua Mara; ephe kpobe ulo-ekwa phe. ⁹ Ephe gbeshi le Mara; bya ejerwua Elimu. Elimu be nweru enya-obvu mini iri l'ebo, no iya nu; mpfu ukporo eto l'iri nodu iya; ephe kpobe ulo-ekwa phe l'eka ono.

¹⁰ Ephe gbeshi le Elimu bya erwua aguga Eze-enyimu Uswe-uswe; ephe kpobe ulo-ekwa phe. ¹¹ Ephe gbeshi le Eze-enyimu Uswe-uswe bya eje akpobe ulo-ekwa phe l'echiegu Sinu. ¹² Ephe gbeshi l'echiegu Sinu je akpobe ulo-ekwa phe le Dofuka. ¹³ Ephe gbeshi le Dofuka je akpobe ulo-ekwa phe le Alushi. ¹⁴ Ephe gbeshi le Alushi je akpobe ulo-ekwa phe le Refidimu. Eka ono be mini ta adudu ge ndu Izurelu nua.

¹⁵ Ephe gbeshi le Refidimu je akpobe ulo-ekwa phe l'echiegu Sayinayi. ¹⁶ Ephe gbeshi l'echiegu Sayinayi je akpobe ulo-ekwa phe le Kiburotu-Hatava. ¹⁷ Ephe gbeshi le Kiburotu-Hatava je akpobe ulo-ekwa phe le Hazerotu. ¹⁸ Ephe gbeshi le Hazerotu je akpobe ulo-ekwa phe le Ritima. ¹⁹ Ephe gbeshi le Ritima je akpobe ulo-ekwa phe le Rimonu-Perezu. ²⁰ Ephe gbeshi le Rimonu-Perezu je akpobe ulo-ekwa phe le Libuna. ²¹ Ephe gbeshi le Libuna je akpobe ulo-ekwa phe le Risa. ²² Ephe gbeshi le Risa je akpobe ulo-ekwa phe le Kehelata. ²³ Ephe gbeshi le Kehelata je akpobe ulo-ekwa phe l'ubvu Shefa. ²⁴ Ephe gbeshi l'ubvu Shefa je akpobe ulo-ekwa phe le Harada. ²⁵ Ephe gbeshi le Harada je akpobe ulo-ekwa phe le Makelotu.

²⁶ Ephe gbeshi le Makelotu je akpobe ulo-ekwa phe le Tahatu. ²⁷ Ephe gbeshi le Tahatu je akpobe ulo-ekwa phe le Tera. ²⁸ Ephe gbeshi le Tera je akpobe ulo-ekwa phe le Mitika. ²⁹ Ephe gbeshi le Mitika je akpobe ulo-ekwa phe le Hashimona. ³⁰ Ephe gbeshi le Hashimona je akpobe ulo-ekwa phe le Moserotu. ³¹ Ephe gbeshi le Moserotu je akpobe ulo-ekwa phe le Bene-Jiakanu. ³² Ephe gbeshi le Bene-Jiakanu je akpobe ulo-ekwa phe le Horu-Hagidigadu. ³³ Ephe gbeshi le Horu-Hagidigadu je akpobe ulo-ekwa phe le Jiotubata. ³⁴ Ephe gbeshi le Jiotubata je akpobe ulo-ekwa phe le Aburona. ³⁵ Ephe gbeshi le Aburona je akpobe ulo-ekwa phe le Eziyonu-Geba. ³⁶ Ephe gbeshi le Eziyonu-Geba je akpobe ulo-ekwa phe le Kadeshi, no l'echiegu Zinu. ³⁷ Ephe gbeshi le Kadeshi je akpobe ulo-ekwa phe l'ubvu Horu, no l'oke ali ndu Edomu.

³⁸ O buru l'eka ono be epe no; Chipfu su Eronu, bu onye uke Chileke g'o nyihu eli ubvu Horu ono. Eronu nyihu ubvu ono nodu iya nwuhu; le mboku mbu lonwa ise l'apha, kwe ndu Izurelu ukporo apha labo, epe shi l'ali Ijiputu lufuta. ³⁹ Eronu be nowaru ukporo apha ishii l'apha eto le teke o nwuhuru l'ubvu Horu.

⁴⁰ Onye Kenu, bu eze ndu Aradu; bu l'echiegu ndohali l'ali Kenu ono; numa le ndu Izurelu l'awu abya.

⁴¹ Ndu Izurelu gbeshi l'ubvu Horu je akpobe ulo-ekwa phe le Zalumona. ⁴² Ephe gbeshi le Zalumona je akpobe ulo-ekwa phe le Punonu. ⁴³ Ephe gbeshi le Punonu je akpobe ulo-ekwa phe le Obotu. ⁴⁴ Ephe gbeshi le Obotu je akpobe ulo-ekwa phe le Iye-Abarimu, no l'oke ali Mowabu. ⁴⁵ Ephe gbeshi le Iye-Abarimu je akpobe ulo-ekwa phe le Dibonu-Gadu. ⁴⁶ Ephe gbeshi le Dibonu-Gadu je akpobe ulo-ekwa phe le Alomonu-Dibulatayimu. ⁴⁷ Ephe gbeshi le Alomonu-Dibulatayimu je akpobe ulo-ekwa phe l'ubvu ubvu Abarimu; l'ataphu ubvu Nebo. ⁴⁸ Ephe gbeshi l'ubvu ubvu Abarimu je akpobe ulo-ekwa phe le baswaa ali ndu Mowabu;

l'aguga ẹnnyimu Jiódanu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko. ⁴⁹ Ẹphe kpọbe ọlọkwa pẹ l'agugu ẹnnyimu Jiódanu; e -shi lẹ Bẹtu-Jieshimotu je akpaa lẹ Abẹlu-Shitimu lẹ baswaa alì ndu Mówabu ono.

⁵⁰ Ọ buru lẹ baswaa alì ndu Mówabu ono, nọ l'aguga ẹnnyimu Jiódanu lẹ mgboru Jieriko ono bẹ Chipfu pfuru yeru Mósisu sù: ⁵¹ “Pfiaru ndu Ízurelu sù pẹ-a: Unu -daepfo ẹnnyimu Jiódanu bahu l'alì Kénanu; ⁵² unu tuko ndu bu l'alì ono g'ẹphe ha chifukota. Unu emebyishikota mkpuma, ẹphe pyiru apyipyi; mebyishia iphe, bu ntẹkpe, ẹphe kpushiru doberu onwophe. Unu atuko iphe, bukpoọ ẹka ẹphe agwajẹ iphe nwukpọshia. ⁵³ Unu anata pẹ alì ono buru; kele mu nwaru iya unu g'ọ buru k'unu. ⁵⁴ Unu a-tu ido washia alì ono l'ipfu l'ipfu. Ipfu ophu ha shii; unu awẹ pẹ alì, ha shii; ipfu ophu ha nwanshii; unu awẹ pẹ alì, ha nwanshii. Ẹka a turu ido; ọ dabaru ndu ophu ọ dabaru; ẹphe enworu ẹka ọbu. Onyenonu a-wata oke alì nkiya l'ipfu nna iya. ⁵⁵ Ọle ọ -buru l'unu ta achifuduru ndu bu l'alì ono l'ataphu unu bẹ ndu ono, unu haru ono e-mechakwaa buru mkpọ kpọahaa unu l'ẹnya; buru obvu dzuahaa unu lẹ mgbureku. Ẹphe a-noduepho akpa unu ẹhu l'alì ono, unu e-buru ono. ⁵⁶ Teke ono; mu emee unu iphe, mu kwakoberu gẹ mu mee pẹ.”

34

Oke alì Kénanu

¹ Chipfu sù Mósisu: ² “Pfiaru ndu Ízurelu sù pẹ-a: Teke unu bahuru l'alì Kénanu, bu alì ono, unu eje eketa g'ọ buru oke alì unu ono; bu g'oke alì ono a-du bu owana: ³ Ọzo ndohali unu bẹ e-shi l'echiegu Zinu; nọ-tsuru oke ndu Edomu ogologo. L'uzo ẹnnyanwu-awawa bẹ oke alì ọzo ndohali unu a-wata l'ishi ẹka Eze-ẹnnyimu Únú jeberu. ⁴ Oke alì unu ono e-shi l'uzo ndohali gojia futa l'elikoro Akurabimu; shi l'ẹka ono jee je afuta lẹ mgbegu Zinu. L'ọ bya ejee nno futa l'uzo ndohali Kadeshi-Baneya; shikwapho nno lufuta lẹ Hazarada; ghabua ẹka ono rwua Azumonu. ⁵ Oke alì ọzo ndohali unu ono e-shi lẹ Azumonu gojia futa lẹ nggele Ijiputu. Ẹka oo-jeberu; mbu oke alì ono bu l'eze-ẹnnyimu.

⁶ “A bya l'oke alì ọzo ẹnnyanwu-ariba; oke iya a-buru l'oke-ẹnnyimu. Noo ẹka a-buru oke alì ọzo ẹnnyanwu-ariba unu bu ono.

⁷ “A bya l'oke alì ọzo isheli unu; unu shi l'oke-ẹnnyimu kpaa oke alì ono jeye l'úbvú Horu. ⁸ Unu eshi l'úbvú Horu kpaa oke alì ono jeye l'ẹka eeshije abahu Hamatu. Ẹka oke alì ono e-beru bu lẹ Zedadu. ⁹ L'ọ shi l'ẹka ono nọ jeye lẹ Zifuronu. Ẹka oke alì ọzo isheli unu ono e-beru aburu lẹ Haza-Enanu. Noo ẹka a-buru oke alì ọzo isheli unu bu ono.

¹⁰ “A bya l'oke alì ọzo ẹnnyanwu-awawa unu; unu shi lẹ Haza-Enanu kpaa oke alì ono jeye lẹ Shefamu. ¹¹ Oke alì ono e-shikwapho lẹ ndohali Shefamu lufuta lẹ Ribula; l'uzo ẹnnyanwu-awawa Ayinu. O -rwua ẹka ono l'ọ tsoerupho ọzo ndohali ono futa l'úbvú úbvú, du l'uzo ẹnnyanwu-awawa eze-ẹnnyimu Kineretu. ¹² L'ọ kwaseru; mbu oke alì ọbu jasù l'ẹnnyimu Jiódanu. Ẹka oo-beru aburu lẹ Eze-ẹnnyimu Únú.

“Noo ẹka a-buru alì unu bu ono; me oke iya mgburugburu.”

¹³ Mósisu bya epfiaru ndu Ízurelu sù pẹ: “Noo alì, unu a-tu ido gude washia g'ọ buru oke alì unu ọbu bu ono. Ọo ya bu alì ono, Chipfu sùru g'a nu ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo ipfu. ¹⁴ Noo kele ipfu unu Rúbenu; me ipfu k'unu Gadu bẹ natawaru oke alì nkepẹ l'ẹnya-unuphu pẹ l'ẹnya-unuphu pẹ; wakwapho nkeru-ẹbo ipfu Manáse. ¹⁵ Ipfu labo ono; me

nkeru-ẹbo ipfu Manáse ono bẹ nataru oke alì nkepẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa l'azu ẹnymu Jiódanu azu iya ophuu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l'uzo ẹka ẹnyanwu eshije awata.”

Unwoke, a hotaru g'ephe washia alì ono

¹⁶ Chipfu sù Mósisu: ¹⁷ “Waa ẹpha unwoke, a-washi alì ono nù unu g'ọ buru oke alì unu baa: Eleyaza, bụ onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu. ¹⁸ Unu hotachaa onye-ishi lanu l'ipfu l'ipfu g'ephe yeta ẹka g'a washia alì ono. ¹⁹ Ẹpha unwoke ono bụ: Kalẹbu nwa Jiefune, bụ onye shi l'ipfu Jiuda; ²⁰ mẹ Sámẹlu nwa Amihudu, bụ onye shi l'ipfu Simiyonu; ²¹ mẹ Elidadu nwa Kisulonu, bụ onye shi l'ipfu Benjiaminu; ²² mẹ Buki nwa Jioguli; onye-ishi ndu ipfu Danu; ²³ mẹ Hanẹlu nwa Efodu; onye-ishi l'ipfu Manáse, bụ nwa Jiósefu; ²⁴ mẹ Kemẹlu nwa Shifutanu; onye-ishi l'ipfu Ifuremu, bukwapo nwa Jiósefu; ²⁵ mẹ Elizafanu nwa Panaku; onye-ishi l'ipfu Zebulonu; ²⁶ mẹ Palutelu nwa Azanu; onye-ishi l'ipfu Isaka; ²⁷ mẹ Ahihudu nwa Shelomi; onye-ishi l'ipfu Asha; ²⁸ mẹ Pedahẹlu nwa Amihudu; onye-ishi l'ipfu Nafutali.”

²⁹ Noo ẹpha unwoke obu Chipfu sùru g'ephe washia alì ono g'ọ buru oke alì ndu Ízurelu l'alì Kénanu.

35

Mkpukpu, ipfu Lívayi e-buru

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu pfuru yeru Mósisu lẹ baswaa alì Mówabu l'aguga Jiódanu l'ẹka ono, nọ lẹ mgboru Jieriko sù iya: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe shi l'oke alì, ẹphe ketaru nughaa eri Lívayi mkpukpu lẹ mkpukpu, ẹphe e-buru. Unu anukwapo ndu Lívayi ono alì ẹka iphe-edobe pẹ a-kpajẹ nri lẹ mgburugburu mkpukpu lẹ mkpukpu ono, aa-nu pẹ ono. ³ Mkpukpu ono g'ọ ha bẹ a-buru ẹka ipfu Lívayi e-buru eburu; alì ono aburu ẹka eswi pẹ; mẹ ẹku pẹ; mękpoo iphe-edobe pẹ l'ophu anọduje ata nri. ⁴ Alì ẹka ono, unu a-nu ipfu Lívayi g'iphe-edobe pẹ kpajẹ nri ono bẹ a-dụ unu ntụ-ọkpa ẹto lẹ ntụ-ọkpa ukporo iri l'ise. Oo-shi l'azu igbulọ mkpukpu ono nọdu gbaa mgburugburu.

⁵ “Uzo ẹnyanwu-awawa azu mkpukpu ono bẹ unu a-tuta unu ntụ-ọkpa ẹsaa lẹ ntụ-ọkpa ukporo iri; unu atuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo ndohali azu mkpukpu ono. Unu atuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo ẹnyanwu-ariba azu mkpukpu ono; tuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo isheli mkpukpu ono. Mkpukpu pẹ ono anodu l'echilabo. Azu mkpukpu ono aburu ẹka iphe-edobe pẹ atajẹ nri. ⁶ Mkpukpu ishii l'ime mkpukpu ono, unu a-nu ipfu Lívayi ono bẹ a-buru mkpukpu ẹka aa-nọduje ezeru ndzu. Onye gburu ochi; l'ọ gbaru laa lẹ mkpukpu ono je anodu zeeru ndzu. Unu anufua pẹ ukporo mkpukpu labo lẹ mkpukpu labo ozo yekoberu pẹ lẹ mkpukpu ono. ⁷ Mkpukpu, unu a-nu ipfu Lívayi bẹ a-kpakota dọ ukporo mkpukpu labo lẹ mkpukpu ẹsato; yele alì ẹka iphe-edobe pẹ a-nọduje akpa nri. ⁸ A bya lẹ mkpukpu, unu e-shi l'alì unu Ízurelu nù ipfu Lívayi ono; unu shikwa l'ipfu ophu alì pẹ ha shii nù pẹ mkpukpu, dọ igwerigwe. Unu eshi l'ipfu ophu alì pẹ pehuru nù-pete pẹ mkpukpu. Oo ẹpho g'oke alì ndu nonu habe bụ g'aa-nu-beru ipfu Lívayi ono mkpukpu obu.”

*Mkpukpu, onye gburu nemadzu
a-nọduje ezeru ndzu*

(Dit 4:41-43; 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁹ Chipfu sù Mósísi: ¹⁰ “Pfiaru ndu Ízurelu sù phẹ: Unu -daephọ ẹnyimu Jiódanu bahù l'alí Kénanu; ¹¹ unu họtá mkpúkpu, unu a-nọduje ezeru ndzù; mbù ẹka bụ: onye -gbua nemadzù; ẹbe o lekebeduru ẹnya; l'ọ gbaru laa ẹka ono. ¹² Mkpúkpu ono a-buru unu ẹka unu a-nọduje zeeru ndzù; gbalaaru onye agwata ụgwọ ọchi; g'onye ono, gburu nemadzù ono ta nwùhu jeye teke ọo-futa bya apfuru l'iphe edzudzu-ọha g'e kpee ya ikpe. ¹³ Ọ buru mkpúkpu ishii ono, unu a-nụ ipfu Lívayi ono a-buru mkpúkpu ezeru ndzù ọbu. ¹⁴ Unu a-nụ mkpúkpu, ee-zejeru ndzù ono ẹto l'azụ ẹnyimu Jiódanu azụ iya ọwa-a; unu anụ ẹto ọzo l'alí Kénanu. ¹⁵ Mkpúkpu ishii ono bẹ a-buru mkpúkpu ẹka ndu Ízurelu; mẹ ndu abụdu ndu Ízurelu; mẹ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabọ phẹ a-gbabajẹ je anọdu zeeru ndzù. Ọ buru onye gburu nemadzù; ẹbe o lekebeduru ẹnya; bẹ a-gbajeru laa l'ẹka ono.

¹⁶ “Obenu lẹ-a; ọ -buru lẹ nemadzù bụ iphe-ígwè bẹ o gude chigbua nemadzù ibiya; bẹ onye ọbu buakwaa onye gburu ọchi. Onye ono, gburu ọchi ono lafutajekwa l'ọchi, o gburu. ¹⁷ Ọzoo ọ -buru l'o nweru onye turu nemadzù mkpuma tugbua ya; bẹ onye ọbu buakwaa onye gburu ọchi. Onye ono, gburu ọchi ono lafutajekwa l'ọchi, o gburu. ¹⁸ Ọzoo l'o nweru onye wotaru oshi chia nemadzù; woru iya chigbua; bẹ onye ọbu buakwaa ọchi bẹ o gburu. Onye ono, gburu ọchi ono lafutajekwa l'ọchi, o gburu. ¹⁹ Onye bụ iya agwata ụgwọ ọchi ono bẹ ee-gbu onye ono, gburu ọchi ono. Mbụ-a; g'onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọchi ono gbua ya l'ẹka o jepfukporu iya.

²⁰ “Onye gude kele nemadzù bẹ dụ iya ashị; o nwutsua ya; ọ nwùhu; ọzoo l'ọ kwaburu ẹnya tua ya iphe shi nno tugbua ya; ²¹ ọzoo gude kele yele onye ọbu dụ l'opfu; o je echia ya ẹka chigbua ya; bẹ onye ono, chigburu nemadzù ono bẹ e gbufutajekwa; noo kele o gburu ọchi. Onye agwata ụgwọ ọchi ono e-gbu onye ono, gburu ọchi ono teke o jepfuru iya.

²² “Ọle ọ -buru l'o nweru onye nwutsuru nemadzù l'ọtulupfu; ọ nwùhu; ọphu ọ bụdu lẹ yele onye ọbu dụ l'opfu; ọzoo l'o to lekebeduru ẹnya tua ya iphe; ²³ ọzoo l'ọo mkpuma, a-dụ ike tugbua nemadzù bẹ ọ tọ humaduru onye ono; ọ tua ya woru onye ono tugbua; bẹ eshi ọphu onye ono, ọ tųgburu ono bẹ yele iya ta adudu l'opfu; ọphu ọ gbaduru ẹnya gẹ ya meka ya iphe; ²⁴ g'edzudzu-ọha kpeshiaru iya onye ono, gburu nemadzù ono yele onye ono, agwata ụgwọ ọchi onye ono, o gburu ono. Waa g'ee-gude doshiaru phẹ iya baa: ²⁵ G'edzudzu-ọha nafuta onye ono, gburu nemadzù ono l'ẹka onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọchi onye ono, o gburu ono; ẹphe eduru iya je edobephu azụ lẹ mkpúkpu ono, aa-nọduje ezeru ndzù ono, bụ ẹka ọ gbaru laa. Ọ nọdu lẹ mkpúkpu, aa-nọduje ezeru ndzù ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke, bụ onye ono, a wuru manụ, dụ nsọ l'ishi a-nwùhu. ²⁶ Ọle ọ -buru l'onye ono, gburu ọchi ono bẹ nweru teke ọ nonyaru; ọ kpoghata oke mkpúkpu, ọ nọ ezeru ndzù ono; mbù mkpúkpu ono, ọ gbaru je anọdu ono; ²⁷ onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọchi ono -huma iya l'oke azụ mkpúkpu, ọ nọ ezeru ndzù ono; ọ -buru l'onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọchi ono bẹ gburu iya nụ; bẹ ikpe ọchi ta anmakwaru iya. ²⁸ Noo kele onye ono, gburu ọchi ono nọdofutaje lẹ mkpúkpu, ọ nọ ezeru ndzù ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke a-nwùhu. Ọo ẹpho; onye-ishi uke Chileke -nwùhuada tẹme l'ọ lawarọ alí iya. ²⁹ Iphe ono a-bukotaru omelalí, a tọru ọkpa iya, a-duru ọgbomogbo l'ẹka unu bukọtakpoo.

³⁰ “Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye gburu nemadzù; bẹ onye ono gburu nemadzù ono bẹ e gbufutajẹ egbugbu; m'ọ -buru l'ọ duru ndu agba iya ekebe ọchi, o

gburu. Ọle g'ọ tọ bụkwa ekebe, onye lanu agba be ee-gude gbua nemadzu. ³¹ G'ọ tọ dukwa iphe, unu a-nataje g'e gude gbata ndzu onye gburu ochi, bu onye o gbaru g'ọ nwuhu anwuhu. E gbufutaje iya egbugbu. ³² Onye gbaru laa le mkpukpu, eezejeru ndzu; bya eworu iphe nu l'ugwo g'a haa ya g'ọ laa ali phe teme onye-ishi ndu-uke Chileke anwuhu; unu ta natakwaa iya iphe obu. ³³ Unu te emerwushikwa ali ono, unu eje eburu ono emerwushi; noo kele mee ochi aturwujekwa ali. O tọ dudu g'ee-shi pfa ugwo ejo-iphe ali eka e gburu ochi; gbahaepho l'e gburu onye ono gburu ochi ono. ³⁴ Unu ta turwukwa ali ono, unu eje eburu ono; noo kele mbedua, bu Chipfu be bu l'echilabo unube ndu Izurelu."

36

Okè ali unwada Zelofehadu (Dit 27:1-11)

¹ Ndu-ishi l'enya-unuphu l'unuphu, nogbaa l'ipfu Giladu bya abyapfuta Mosisu; me ndu-ishi l'enya-unuphu l'unuphu ndu Izurelu. Giladu bu nwa Makiya; Makiya buru nwa Manase. Manase l'onwiya be shi l'onulo Jiosefu. ² Ephe byapfuta phe bya asu: "Chipfu be suru ge gube nnajiuphu anyi, bu Mosisu tua ido gude washia ali ono keuru ndu Izurelu g'ọ buru oke ali phe. Chipfu sukwapo ge gube nnajiuphu anyi woru oke ali ophu rwuberu Zelofehadu, bu nwune anyi woru nu unwada iya. ³ Ọle-a; o -buru l'o nweru onye shi l'ipfu ozo, no le Izurelu; bya aluta phe; oniya bu l'aa-gufu okiphe phe l'ime okiphe, shi le ndiche anyi phe; je eworu yekobe le k'ipfu ono, epe laru ji ono. Oo ya bu; eeshi nno wofu iphe l'okiphe, anyi ketaru. ⁴ O -rwuepho l'apha-ehu-utso ke ndu Izurelu; ee-wota okiphe phe yekoberu ipfu ono, epe laru ji ono. Okiphe phe be aa-gufu l'okiphe ipfu nna anyi phe."

⁵ Tobudu iya bu; Mosisu bya epfuaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfuru iya su: "Iphe, ipfu unwu Jiosefu epfu be pfukwaru nhamunha. ⁶ Wakwa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ehunwada Zelofehadu ba. O suru: G'ephe luru onye dukpoo phe ree. Ọle eka epe a-lu ji bu l'enya-unuphu ipfu nna phe. ⁷ G'okiphe ndu Izurelu te shikwa l'ipfu dasweru ipfu. Iphe, bu ndu Izurelu be e-gudeshichaa okiphe, epe ketaru l'ipfu nna phe. ⁸ Iphe, bu nwa nwanyi, ketaru oke l'ipfu Izurelu be lufutaje ji l'ipfu nna iya; k'opfu ee-shi nno g'iphe, bu ndu Izurelu nwekotaru okiphe nna phe. ⁹ Oo ya bu l'okè-iphe te eshidu l'ipfu adasweru ipfu ozo; noo kele ipfu nonu le Izurelu be e-gudeshi okè-iphe nkephe."

¹⁰ O buru iphe ono, Chipfu pfuru Mosisu ono be unwada Zelofehadu meru. ¹¹ Noo kele unwada Zelofehadu ono, epha phe bu Mahula; me Tiza; me Hogula; me Milika; waa Nuwa be bu unwu nwune nna phe luru phe. ¹² A luru phe lubata l'ipfu unwu Manase, bu nwa Jiosefu; okiphe phe nodu g'ọ no l'ipfu nna phe.

¹³ Noo ekemu, Chipfu turu; me omelali, o gbè Mosisu l'eka nu unwu Izurelu le baswaa ali Mowabu; l'aguga enyimu Jiodanu le mgboru Jieriko bu ono.

Ěkwo Ditoronomi

Ekemu k'alufu l'úbvú Horebu

¹ Ọwaa bụ iphe, Mosisu pfuru nū ndu Ízurelu g'ẹphe ha l'echiegu ọzo enyanwu-awawa Jiódanu, bụ iya bụ nsuda Araba, nọ gha iphu l'uzo Sufu. Ọ nọ lẹ mgbaka Paranu l'azụ lanu; waa Tofelu; waa Lebanu; waa Hazerotu; yee Dizahabu l'azụ iya ọphuu. ² E -shi l'úbvú Horebu eje Kadeshi-Baneya bẹ ee-jegbuje ije ujiku iri lẹ nanu tẹme l'e rwua ya mẹ e tsoru ọzo úbvú Siye. ³ O be l'apha, kwe pẹ mgbarapha ụkporo labo; lẹ mbọku, ọnwaa k'iri lẹ nanu furu gẹdegede; Mosisu raaru iya ndu Ízurelu g'ẹphe ha arara; mbụ iphe, Chipfu turu iya l'ekemu lẹ k'opfu ẹhu pẹ. ⁴ Ono bụ g'ọ lwụ-kpechaerupho Sihonu, bụ eze ndu Amoru; bụ onye shi buru lẹ Heshibonu. Teme o jekwapho Edereyi je alwu-kpee Ogu, bụ eze ndu Beshanu; bụ onye shi buru lẹ Ashitoretu. ⁵ Ọ buru l'uzo enyanwu-awawa Jiódanu l'eka ono l'alị ndu Mówabu bẹ Mosisu nọ wata pẹ atokashiru ekemu ono; sụ:

⁶ “Chipfu, bụ Chileke anyi nọ l'úbvú Horebu pfuru nū anyi sụ: ‘Unu nonukakwaru ọdu l'úbvú-a. ⁷ Unu phokashia ọlo-ekwa unu tugbua jeshia alị úbvú úbvú ndu Amoru; waa alị ndu nọ-kube pẹ nū lẹ nsuda Araba; mẹ l'alị úbvú úbvú; mẹ l'alị ọkpa-úbvú, nọ l'uzo enyanwu-ariba; waa ndu bu l'uzo echiegu ndohali; waa ndu bu l'uzo aguga eze-enyimu; mbụ kwaseru ọzo alị ndu Kėnanu; yee úbvú úbvú Lėbanonu; mbụ kwaseru rwuchaa enyimu ono, bụ enyimu Yufurėtisu. ⁸ Lekwaa; mu woakwaru alị ono dobe l'iphu unu. Unu wubakwa je alwuta alị obu nworu; mbụ alị ono, Chipfu riru angu lẹ ya a-nū nna unu oche pẹ ono, bụ Ěbirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu; yee oshilokpa pẹ g'ẹphe ha.’ ”

Mosisu ahota ndu-ikpe

(Awu 18:13-27)

⁹ “Ọ buru teke ono bẹ mu suru unu: ‘Mu ta adukwa ike evukota ivu-erwa unu nwėkinyi mu. ¹⁰ Sụ-a; nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke unu mewaru; unu ka l'otu k'opfu bụ lẹ nta-a bẹ unu hawa gẹ kpokpode, nọ l'igwe. ¹¹ Mu nodu epfukwapho gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu pẹ mekwaro g'unu kabaa l'otu eme lẹ g'unu ha nta-a ugbo ụkporo l'unu; tẹme l'ookebekwapho unu l'oma, bụ iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹² ?Denu gẹ mbėdua nwėka mu a-du ike vukota ivu-erwa unu; mẹ iphe, atsụ unu l'ẹhu; edoshikotaru unu opfu? ¹³ Sụ-a; unu shigbaa l'okpa-ipfu unu l'okpa-ipfu unu hotakota ndu maru iphe; mbụ ndu bụ ndu iphe edoje ẹnya; bya aburu ndu a maru ẹpha pẹ; gẹ mu mee pẹ g'ẹphe buru ndu-ishi unu.’

¹⁴ “Unu yeeru mu onu sụ l'iphe, mu pfuru bụ iphe, ọ gbaru g'unu mee. ¹⁵ Ọo ya bụ; mu bya ahotagbaa ndu bụ ndu nweru ẹnya l'okpa-ipfu unu iche iche buru ndu maru iphe; bukwarupho ndu a maru ẹpha pẹ; mee pẹ g'ẹphe buru ndu-ishi unu. Ọ duru ndu ọphu mu meru; ẹphe buru ishi unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri iri; ọ duru ndu ọphu bụ ishi umadzu ụkporo ise. Ọ dukporuro ndu ọphu bụ ishi umadzu ụkporo ẹbo l'iri; duru ndu ọphu bụ ishi umadzu iri; tukọ g'ẹphe ha mee ndu-ishi l'ipfu l'ipfu.

¹⁶ “Mu tũaru ndu-ikpe unu ekemu teke ono; sụ pẹ: ‘Unu ngabejekwaru unwune unu, opfu adaru nchi; g'ẹphe dooru unu iphe, adaru pẹ nū.

Èphe -dochaa ya; unu edoshiaru phẹ opfu ọbu l'uzo pfuru ọto; m'ọ bu ndu Ízurelu lẹ ndu Ízurelu bẹ ọdaru; m'ọ bu onye Ízurelu yẹle onye lwaru alwalwa. ¹⁷ Unu te elejekwa nemadzu ẹnya l'iphu ekpe ikpe. Unu ngabejekwaru umadzu labo, opfu adaru nchi; g'ephe doo iphe, adaru phe nu; m'ephe bu ndu ha nwanshii; m'ephe bu ndu ha shii. Unu ta atsujekwa nemadzu ebvu; kele onye-ikpe du l'eka bukwa Chileke. Teke o bu opfu, kariru unu eka; unu egude iya byapfuta mbedua ge mu numa.' ¹⁸ Mbụ lẹ teke ono bẹ mu tukoerupho iphe, gbaru unu l'ememe kakotaru unu g'unu mee."

Anwu ngge l'ali Kėnanu

(Ogu 13:1-33)

¹⁹ "Noo ya; ge Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi wufu l'ubvu Horebu; bẹ anyi wufuru kwaseru uzo, e shi eje ali ubvu ubvu ndu Amoru; jekota ije l'echiegu ono, paru eka bya adu ebvu ono, unu humakotaru ono; jasụ anyi rwua Kadeshi-Baneya. ²⁰ Tobudu iya bu; mu su unu: 'Nta bẹ unu rwuakwaru ali ubvu ubvu ndu Amoru, bu iya bu ali, Chipfu, bu Chileke anyi abya anyi anunu. ²¹ Unu lenu; lẹ Chipfu, bu Chileke unu nuakwaru unu ali obu. Unu tugbukwa je anata ali obu, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ke nna anyi oche phe pfuru. Ge ndzu ba agukwa unu; ophu ehu anmakwa unu anmanma!'

²² "Obenu l'unu byapfutaru mu bya asu l'o kakwa ree g'anyi hota ndu nemadzu zia g'ephe je anwuaru anyi ngge l'ali ono; g'ephe bya akaru anyi uzo, anyi ee-shi bahu iya; teme waa mkpukpu, anyi e-shi bahu.

²³ "Iphe ono, unu pfuru ono du mu ree shii; o ya bu; mu bya ahota umadzu iri l'ebo; okpa-ipfu, nonu onye lanu. ²⁴ Ndu ono tugbua kwaseru uzo ali ubvu ubvu ono; lufuta lẹ nsuda Eshukolu; nwukota ali obu ngge. ²⁵ Ephe hacharu akpuru oshi, no l'ali ono wota gude lwapfuta anyi; bya asu anyi: 'Ali obu, Chipfu, bu Chileke anyi abya anyi anunu obu dukwa ree.' "

Ndu Ízurelu ekwefuru Chipfu ike

²⁶ "Obenu l'unu numacharu iya; bya ekwefu ike ejeje; jika eme iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'unu mee. ²⁷ Unu nodu l'ulo-ekwa unu agushi aphu su: 'Chipfu bẹ anyi dukwa ashị; o kwa iphe ono meru iphe, o dufutaru anyi l'ali ndu Ijiputu; woru anyi ye ndu Amoru l'eka g'ephe megbushia anyi.' ²⁸ Unu su: '?Bu ole bẹ anyi e-shi abahu nta; g'unwunna anyi-a mewaru; meji tsukahụ anyi-a? kele ephe suru lẹ ndu bu l'ali ono ka anyi l'otu; bya akagbaa anyi ogologo; teme mkpukpu phe pagbaa eka; yee phengara phengara igbulọ mkpukpu ono, aakpujegbaa l'oorwua akpaminigwe. Ozo, ka njo bu l'anyi humacharu unwu ndu Anaku l'ali eka ono.'

²⁹ "Mu su unu: 'Ge meji te tsukahushi unu! Mbụ-a; ge ndzu phe ba agushi unu! ³⁰ Lẹ Chipfu, bu Chileke unu, bu onye vutaru unu uzo bẹ alwu-chiteru-a unu ogu; egube ono, o lwu-chiteru iya unu l'ali ndu Ijiputu ono; bu ophu unu gude ẹnya unu huma-a. ³¹ Teme wakwapho g'o lwu-chiteru iya unu l'echiegu; eka unu humaru ge Chipfu, bu Chileke unu hetaru unu ge nna ehetaje nwatibe iya-a; hekpopho unu gbiriri jasụ unu rwua eka-a.' ³² Unu lephukota opfu mu ono; mbụ bya ajika achiru upfu kwẹ l'eka Chipfu, bu Chileke unu no, ³³ bu onye vutaru unu uzo l'ije unu obu. Teme o buru yebdua bẹ anoduje eleru unu ẹnya eka unu a-kpobe ulo-ekwa ono. Onye abujeru; o -be l'enyashi l'o nwuberu unu oku; teke o beru l'eswe l'o doberu unu urwukpu; shi nno egoshi unu uzo unu a-nodu

eshi; teme o buru yebedua anoduje eleru unu enya aka unu a-kpobe ulokwa unu.”

Chipfu anu ndu Izurelu aphu

(*Ogu 14:20-45*)

³⁴ “Chipfu numa iphe, unu pfuru; ehu ghuahaa ya eghe; o buta angu ria su: ³⁵ ‘O to dukwa me onye lanu l’ogbo ndu ejo-okpoma-a, byaru ahuma eguru ali ono enya; mbu ali ono, mu riru angu su le mu a-nu nna unu oche phe ono; ³⁶ gbahaa Kalebu nwa Jiefune. Yebedua a-huma iya; mbu le yebedua be mu a-nu aka o zokporu okpa l’ali ono; teme mu anukwa iya pho unwu iya. Iphe, kparu iya nu buru l’o gude obu iya g’o ha tsoo Chipfu.’ ³⁷ O bukwarupho opfu ehu unu meru g’o gude; ehu ghuahaa Chipfu eghe l’eka mu no. O pfua su: ‘Gubedua ta abahukwa iya pho. ³⁸ L’o onye eyejeru mu aka bu Jioshuwa nwa Nunu be a-bahu iya nu.’ Su: ‘Gbakwaa ya unme g’obu shihu iya ike; noo kele o yebedua e-du ndu Izurelu g’ephe je alwuta ali ono nworu. ³⁹ A -bya l’unwegirima ke nshii, bu ndu ophu unu suru l’aa-kpu le ndzu ono; mbu unwegirima unu ndu ophu teke amaduru iphe, du ree; me iphe, du eji le teke ono; ndu k’ono bu ndu a-bahu l’ali ono. O buru ephebedua be mu a-nu ali obu; ephe enworu iya g’o buru okiphe phe. ⁴⁰ A -bya l’unubedua; unu laphukwa azu; unu wukwaru shia uzo echiegu lashia l’uzo Eze-enyimu Uswe-uswe.’

Aalwu-gbu ndu Izurelu

(*Ogu 14:39-45*)

⁴¹ “Tobudu iya bu; unu yeeru mu onu su: ‘Anyi mesweakwaru Chipfu. Anyi e-jewarọ alwua ogu obu; mekota iphemiphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g’anyi mee.’ Oo ya bu; unu tuko g’unu ha kwakobe keje ogu. Unu dobesu l’abahu l’ali ubvu ubvu ono du npho.

⁴² “Tobudu iya bu; Chipfu su mu: ‘Kakwaru phe g’ephe te ejekwa abahu; ophu ephe ejekwa alwu ogu; noo kele mu ta no-kubekwa unu. Unu -jee be ndu ohogu unu a-lwukwa unu.’ ⁴³ Mu pfuaru iya unu; ophu unu angaduru nchi; unu jika eme iphe, Chipfu suru g’unu mee; gude eku onwunu wufu jeshia l’ali ubvu ubvu. ⁴⁴ Ndu Amoru, bu l’ali ubvu ubvu ono wufuta tsopfuru unu ogu. Ephe vupyabe unu g’enwu; gbushia unu. Ephe chipfuru unu egbushi unu eshi le Siye jasule Homa. ⁴⁵ Unu lwaphuta azu bya egude olu ekwa raku Chipfu; ophu o yeduru onu yeru unu; o gbagbua ya le nkuchi. ⁴⁶ O buru iya bu l’unu adoru le Kadeshi noo ujiku, du igwerigwe.”

2

Aghaphe botorii l’echiegu

¹ “Anyi dakobe wu-phu azu l’echiegu; wuru shia uzo Eze-enyimu Uswe-uswe, bu iya bu ge Chipfu suru mu g’e mee ya. Anyi wu-phekpoo noo odu l’ali ubvu ubvu Siye l’eka ono.

² “A nonyaa Chipfu su mu: ³ ‘Unu wu-pheshitaakwaru l’ali ubvu ubvu-a. Iphe, unu e-me nta-a be bu g’unu shia uzo isheli. ⁴ Waa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa: Nta-a be unu abyakwa awughata aka unwunna unu, bu oshilokpa Iso bu; mbu ndu bu l’ali Siye. Ephe a-nodukwa atsule ebu; ole-a; unu kwabekwaru onwunu enya! ⁵ Unu ta akpakokwaru phe k’ogu; noo kele o to dudu ali phe me aka lanu, mu a-nu unu; m’o beta o buru ntokpa lanu. Mu nukwaru Iso ali ubvu ubvu Siye g’o buru nkiya. ⁶ Unu

gudekwa okpoga zuta phe nri, unu e-ri; unu egudekwapho okpoga zuta phe mini, unu a-ngu.'

⁷ "Chipfu, bu Chileke unu kebekwaru unu l'oma l'iphe, bu ozi, unu gude eka unu jee. O buru yebedua letakotaru unu enya l'ije, unu jekotaru l'echiegu-a, paru eka apa-a. L'ime ukporo apha labo-a be Chipfu, bu Chileke no-kubekotakwaru unu; ophu o dudu iphe, uko iya dujeru unu me nanu.

⁸ "Tobudu iya bu; anyi bya aghata eka unwunna anyi ono, bu oshilokpa Iso bu l'ali Siye. Anyi bya aji-chi uzo nsuda Araba, bu uzo, shi mkpukpu Elatu; bya eshikwapho mkpukpu Eziyonu-Geba. Anyi kwaseru uzo echiegu Mowabu tugbua. ⁹ Noo ya; Chipfu su mu: 'Unu ta chokwa ndu Mowabu opfu; ophu unu akpakokwaru phe k'ogu; kele o to dukwa ali phe me eka lanu, mu a-nu unu; eshinu mu wowaru ali Aru nu oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.' "

¹⁰ Ndu shi buru l'eka ono bu ndu Emu. Ephe bu ndu okpehu du; teme ephe du igwerigwe. Ephe hachaepho kpaphere kpaphere ge ndu Anaku. ¹¹ O kwapho egube ono, aasuje le ndu Anaku bu oshilokpa Rafa; bukwapho g'aasuje l'ephebedua bu. Ndu Mowabu ekuje phe ndu Emu. ¹² O buru ndu Horu shi buru l'ali Siye; ole oshilokpa Iso chifuru phe gbushia phe l'eka ono bya ebuchia eka ephe shi buru; egube ono, ndu Izurelu meru l'ali ono, Chipfu nuru phe g'o buru nkephe ono.

¹³ "Tobudu iya bu; Chipfu su: 'Unu wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu ono.' Anyi wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu obu. ¹⁴ A -gbu le teke anyi gbeshiru le Kadeshi-Baneya gbiriri jasu teke anyi jeru je adaghaa nggele Zeredu obu be bu ukporo apha l'apha iri l'esato. O rwutashia teke ono; ogbo, shi suru eje ugu le Izurelu laebewa mpfulome, bu iya bu iphe, Chipfu riburu angu le ya e-me. ¹⁵ Kele Chipfu daburu phe eka; gbushikota jasu ephe chihu l'odu unwu Izurelu.

¹⁶ "Tobudu iya bu; o be teke ndu suru eje ugu l'echilabo ndu Izurelu nwuhubebechaerupho; ¹⁷ Chipfu su mu: ¹⁸ 'Ntanu-a be unu a-ghabu ali ndu Mowabu, bu iya bu Aru. ¹⁹ Ole teke unu rwuru l'ali ndu Amonu; unu ta chokwa phe opfu; ophu unu akpakokwaru phe k'ogu; noo kele o to dudu ali, bu ke ndu Amonu, mu byaru anu unu. Ali obu be mu nuwaru oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.

²⁰ " 'Ndu shi buru l'ali ono bukwapho ndu aasuje l'ephe bu oshilokpa Rafa. Mb'u l'oo ndu Rafa shi buru iya teke ndiche. Ndu Amonu bu ndu Zamuzumimu be ephe ekuje phe. ²¹ Ephe bu ndu okpehu shi du shii; teme ephe shi du l'otu; bukwarupho ndu shi hagbaa kpaphere-kpaphere ge ndu Anaku. Obenu le Chipfu mebyishiru phe l'iphu ndu Amonu. Ndu Amonu chifu phe buru l'eka ephe shi buru. ²² O bukwapho nno bu ge Chipfu meru iya oshilokpa Iso, shi buru l'ali Siye. O mebyishiru phe ndu Horu, shi buru l'eka ono. Oshilokpa Iso chifu phe buru l'eka ephe shi buru gbiriri jasu ntanu-a. ²³ Ndu Ava, shi bugbaaru l'unwu mkpukpu, noru jasu le mkpukpu Gaza be ndu Kafuto, shikwapho l'ali Kafuto wufuta byaru bya emebyishia; chifu phe; buchua eka ephe shi buru.

*Izurelu alwu-kpe Sihonu,
bu eze ndu Amoru
(Ogu 21:21-30)*

²⁴ " 'Unu gbeshi je aghabua nsuda Anonu. Unu lenu; mu woakwaru Sihonu onye Amoru, bu eze Heshibonu; yee ali iya ye unu l'eka. Unu

je awata phe achifu. Unu je akpakoru iya k'ogu. ²⁵ Mu agbe ntanu-a wata eme ge ndzu unu wata agu onyemonye, no le mkpula akpaminigwe-a l'opfu; mbu g'ephe tuko g'ephe ha wata aphu kpaakpaakpaa l'opfu ehu unu. Epe a-numa iphe, unu eme; meji etsukahụ phe; epe awata ete kparikpari l'eka ndzu unu agu phe.' "

²⁶ "Mu gbe l'echiegu Kedemotu zia ndu-ozu g'ephe je ezia Sihonu, bu eze Heshibonu ozi nchi-odoo; su iya: ²⁷ 'Jiko g'anyi ghatanu l'ali unu. Oo epho l'oma eze gbororo be anyi e-toru. Anyi ta ahakwa gbororo ono; swia uzo ozo. ²⁸ Nri, anyi a-nodu eri; waa mini, anyi a-nodu angu be anyi a-zuje unu l'okpoga. Iphe, anyi arwo unu kpoloko bu g'anyi zo okpa anyi l'ali unu ghata. ²⁹ Mbu egube ono, oshilokpa Iso, bu l'ali Siye shi ereje iya anyi-a; ndu Mowabu, bu l'ali Aru shi erejekwa iya pho anyi nno. Unu reje iya anyi nno gbiriri jasụ anyi aghaa enyimu Jiodanu bahu l'ali, Chipfu, bu Chileke anyi anu anyi.'

³⁰ "Obenu le Sihonu, bu eze Heshibonu jikaru g'anyi ta aghatashi. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu meru g'o buru onye ejo-okpoma waa g'o kpochia obu; g'ee-shi g'o woru iya ye unu l'eka; bunu iya bu iphe, o mewaru-a.

³¹ "Chipfu sukwaru mu: 'Lenu; mu wataakwaru eworu Sihonu; yee ali iya ye unu l'eka. Unu watakwa iya alwuta; k'ophu ali iya e-mechaa buru okiphe unu.' ³² Tobudu iya bu; Sihonu yee ndu nkiya g'ephe ha wufuta byapfuta anyi ugu le Jiahazu. ³³ Chipfu, bu Chileke anyi woru iya ye anyi l'eka; anyi lwu-kpee ya; waa unwu iya; yee ndu nkiya iya g'ephe ha. ³⁴ Anyi nata mkpukpu le mkpukpu iya g'o ha teke ono; bya emebyishikota iya l'opfu; unwoke; me unwanyi; me unwegirima. Ophu o dudu me onye lanu, anyi haru g'o phodu. ³⁵ Iphe-edobe; me iphe ozo, anyi kwataru l'okwata le mkpukpu ono, anyi lwu-kperu ono be anyi gwetaru; o buru k'anyi. ³⁶ A -gbe le mkpukpu Arowa, no l'oke nsuda Anonu; me le mkpukpu ono, no l'ime nsuda Anonu ono je akpaa l'ali Giladu ta adudu me mkpukpu lanu, okpehu nkephe nyiberu k'anyi; kele Chipfu, bu Chileke anyi tukoru iya g'o ha nukota anyi. ³⁷ Obenu l'ali ndu Anonu; me ali, no l'aguga nggele Jiaboku; me le mkpukpu, nogbaa l'ubvu ubvu be unu gbangoru, bu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi mee."

3

*Ízurelu alwu-kpe Ogu,
bu eze ndu Beshanu*

(Ógú 21:31-35)

¹ "Tobudu iya bu; anyi gbe teke ono gha iphu l'uzo Beshanu. Ogu, bu eze ndu Beshanu; yee ndu ali iya wufuta; byapfuta anyi ugu le mkpukpu Edereyi. ² Chipfu su mu: 'Unu ta atsukwa iya ebvu; kele mu woakwaru iya; yee ndu ali iya; waa ali iya l'opfu ye unu l'eka. Unu mekwaa phe iphe, unu meru Sihonu, bu eze ndu Anonu, bu le Heshibonu.'

³ "Noo ya; Chipfu, bu Chileke anyi woru Ogu, bu eze ndu Beshanu; yee ndu ali iya l'opfu ye anyi l'eka. Anyi gbushiaha phe; lwa phe gbiriri jasụ ophu o dudu onye phodukwaduru nu. ⁴ Anyi nata mkpukpu iya g'o ha teke ono; ophu o dudu me mkpukpu lanu, l'ime ukporo mkpukpu eto, o nweru, anyi nataphodoru; mbu ali Agobu l'opfu, bu iya bu ali-eze Ogu, no l'ali Beshanu. ⁵ Mkpukpu ono g'o ha b'e gude igbulo kpu-phekota mgburugburu; teme a kpukotakwapho igbulo obu; o hakota ephekerephe ephekerephe; bya eyekota mgbo-igwe l'onu-abata iya; tuchikota iya atuchi. Teme o dukwarupho mkpukpu le mkpukpu ozo,

dụ igwerigwe, a kpuduru igbulọ, anyi lwutachaaru ye iya. ⁶ Anyi tuko mkpukpu ono g'ephe ha mebyishikota; egube anyi meru ke Sihonu, bu eze ndu Heshibonu; mbu tuko unwoke; me unwanyi; me unwegirima mkpukpu ono mebyishikota. ⁷ Iphe-edobe phe; me iphe, ephe nweru enweru be anyi kwataru l'okwata; g'o buru k'anyi.

⁸ "O buru teke ono be anyi nataru ndu eze ndu Amoru ono ephenebo ali, no l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; a -gbẹ le nsuda Anonu jasụ l'ubvu Hamonu. ⁹ Ubvu Hamonu be ndu Sayidonu ekuje Siriyonu; ndu Amoru nodu ekuje iya Seniru. ¹⁰ Anyi natakotaru mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa uswe iya ono l'ophu; waa ali Giladu l'ophu; mekwapho ali Beshanu g'o ha; jasụ le mkpukpu Saleka; yee Edereyi, tukokwapho yiru l'ali Beshanu; eka Ogu bu ishi.

¹¹ "Oo Ogu, bu eze ndu Beshanu be shi phodu nu l'oshilokpa Rafa. Mbu l'iphe, ozeje aze bu l'igwe be e meru iya. Ogologo iphe-aze obu du nkwo-eka tete. Uswekete iya du nkwo-eka eno; mbu nkwo-eka mmanu. Iphe-aze ya obu dukwa le mkpukpu Raba, du l'ali ndu Amonu byasụ ntanu-a."

Aaweshi ali ono
(Ogu 32:1-42)

¹² "Anyi lwutachaephe ali ono; mu woru uzo isheli mkpukpu Arowa, bu ophu du l'aguga nsuda Anonu; waa nkeru-ebo ali ubvu ubvu Giladu me mkpukpu, dukota iya nu; nu oshilokpa Rubenu; waa oshilokpa Gadu. ¹³ Mu bya ekee okpa-ipfu Manase ebo bya eworu ali Giladu ibiya ophu ghuduru nu pho; waa ali Beshanu l'ophu; eka shikota buru ali-eze Ogu; woru nu oke lanu l'uzo labo ndu Manase ono."

Ali Agobu l'ophu, no l'ali Beshanu be aza ali oshilokpa Rafa. ¹⁴ O buru Jiayi, bu oshilokpa Manase wotakotaru ali Agobu ono l'ophu; jasuchaa l'oke ephe le ndu Geshu; waa ndu Maka. E woru epha iya gua ali ono; k'ophu bu l'a -gbẹ teke ono byasụ ntanu-a be a wataru eku uswe eka ono Havotu-Jiayi.

¹⁵ "Mu woru ali Giladu nu Makiya. ¹⁶ A bya abya l'unwu Rubenu; yee unwu Gadu; o buru eka mu nuru phe bu a -gbẹ l'ali Giladu tugbua jee jasụ le nsuda nggele Anonu. O buru echilabo nsuda ono be oke iya kparu. Teme mu nukwa phe pho ali ophu shi l'eka ono noo jasụ le nggele Jiaboku, bu iya bu eka ali ndu Amonu kparu. ¹⁷ Mu nukwa phe pho nsuda Jiordanu, gbẹ l'eze-enyimu Galili noo jasụ l'eze-enyimu nsuda Araba, bu iya bu Eze-enyimu Unu, no l'uzo enyanwu-awawa ubvu ubvu Pisiga. O buru l'enyimu Jiordanu be oke iya kparu.

¹⁸ "Mu tbaru iya unu l'ekemu teke ono su: 'Chipfu, bu Chileke unu nuakwaru unu ali-a g'o buru k'unu. G'unwoke unu ndu ike du l'ogu kwakwaa onwophe k'ogu; vuru unwune unu ndu Izurelu uzo daa enyimu Jiordanu. ¹⁹ O le g'unyomu unu; yee unwegirima unu; mekpoo iphe-edobe unu nodukwa le mkpukpu ono, mu nuru unu ono. Le mu makwaru-a l'unu nwenukaru iphe-edobe. ²⁰ Unu tsokwaru phe je ugu gbiriri jasụ teke Chipfu e-mefua g'unwune unu ono nopyabe g'o meru g'unubedu nopyabe-a; mbu m'ephe nata ali nkephe, bu ali ono, Chipfu abya phe anunu l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu. O -nwuchaephe nno; ndu nonu alaphushiwaro azu l'oke ali ophu mu nuru phe ono.'

²¹ "Mu bya akaru Jioshuwa teke ono su iya: 'Nta be i gudewaa enya ngu ebo ebo huma iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru ndu eze labo-a. O

kwapho egube ono bu ge Chipfu e-me ali-eze ophu nokota l'azu-enyimu azu iya ophu unu eje pho. ²² Unu ta tsukwa phe ebvu; kele o kwa Chipfu, bu Chileke unu l'onwiya a-lwu-chiru unu ogo obu.' "

Aadabuta Mosisu g'o to ghatashi enyimu Jiordanu

²³ "O buru teke ono be mu rworu Chipfu su: ²⁴ 'Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; nta-a be i watawaru egoshi mube onye-ozu ngu g'i habe shii; yee okpukpu-ike ngu. ?Bu agwa, du idu-agma, no l'eliphe-a; ozoo l'imigwe suru eme iphe, paru eka imegbabe-a? ²⁵ Hanaa mu jiko ge mu daghaa enyimu-a je ahuma eguru ali ono, no l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophu ono; mbu eguru ali ubvu ubvu ono; waa ubvu ubvu Lebanonu ono!'

²⁶ "Obenu l'oo opfu ehuru unu be Chipfu gude tukoshi mu oke ehuru-eghu iya; ophu o kwedu ngaberu mu nchi. Chipfu gbenu su mu: 'Be pfukwa iya ozo! Ta rwokwa mu iphe ono, irwo mu ono! ²⁷ Nyihukwa ubvu Pisiga; lee enya l'uzo enyanwu-ariba; lee l'uzo isheli; lee l'uzo ndohali; waa l'uzo enyanwu-awawa. Nodu l'eka ono lee enya l'ali ono; kele i ti dakwa enyimu Jiordanu-a alufu azu iya ophu. ²⁸ Oo g'i zia Jioshuwa iphe, oo-me; l'i mee g'obu shihu iya ike; g'o to te etete; kele oo yebdua bu onye e-du ndu-a g'ephe lufu azu iya ophu je enworu ali ono, i-huma ono.'

²⁹ "O buru iya bu; anyi doshia le nsuda ono, no-kube mkpukpu Betu-Peyo."

4

Mosisu epfu ge ndu Izurelu meje iphe, a turu l'ekemu

¹ "Unube unu Izurelu; unu ngabekwa nchi ge mu zia unu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, o suru g'e meje. Unu mekwa ekemu-a g'unu anodu ndu; je alwuta ali ono nworu; mbu ali ono, Chipfu, bu Chileke nna unu phe abya unu anunu ono. ² Unu te eyekwakwa iphe, l'opfu-a, mu epfuru unu-a; ophu unu ahabotakwa iya iphe; k'opfu unu a-nodu eme ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ekemu ono, mu aturu unu ono. ³ Unu gudewaa enya unu huma iphe, Chipfu meru l'opfu ehuru agwa Balu-Peyo. Chipfu, bu Chileke unu meru iphe, bu ndu shi l'ime unu tsoru agwa, bu Balu-Peyo; ephe bukotaru mkpurupyata. ⁴ Obenu le g'unu ha, bu ndu noshiru ike l'ime Chipfu, bu Chileke unu be no ndu rwua ntanu-a.

⁵ "Unu lekwa; mu zikwaru unu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; bya ezia unu iphe, o suru g'e meje, bu iphe, Chipfu, bu Chileke mu suru ge mu zia unu; k'opfu unu a-wata iya ememe me unu laepho l'ali ono, unu eje alwuta ono. ⁶ Unu dobekwa ekemu ono; meje iya ememe; kele oo ya bu mmamiphe unu; bya aburu iya bu l'iphe edoje unu enya l'iphu ndiphe, bu ndu e-mechaa numa iphemiphe ono, Chipfu toru okpa iya ono; pfuaaha su: 'Okpobe-opfu bu l'oha-a, paru eka-a bukwa oha, maru iphe; bya aburu oha, iphe edoje enya!'

⁷ "Mbu-a; ?denu ohozo, ha shii, agwa phe no-kube ntse okpobe anokube ge Chipfu, bu Chileke anyi anokubeje anyi me anyi raku iya-a? ⁸ Too; ?denu ohozo, habaa shii, nweru ekemu, pfuru oto ge ndu owa-a, mu atushiru unu ntanu-a? ⁹ Oo ephe g'unu kwaberu onwunu enya; unu anwuberu ndu unu okpobe enya; a -nonya unu zoha iphe, unu gude enya unu huma; mbu g'o to lufu unu alufu l'okpoma jeye g'unu a-no-beru ndu. O chia g'unu zia ya unu unu; unu ezia ya unu nwanwa unu phe. ¹⁰ Unu nyatakwa mboku ono, unu pfuru l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'ubvu Horebu ono; mbu mboku ono, o suru mu: 'Kukobe ndu Izurelu

g'ephe dzukobe l'ataphu mu; g'ephe numa olu mu; k'ophu ephe a-nwuta g'ephe e-shije akwabe mu ubvu; jasu g'ephe a-no-beru l'ali ono; teme ephe ezikwaa ya pho unwu phe.'

¹¹ "O buru iya bu; unu kpitaru ntse bya apfuru le mgboru okpa ubvu ono; oku, enwu phoophoophoo l'eli ubvu ono nodu ebulihuje erwu echilabo imigwe. Ekameka gbakota ochii; urwukpu nodu akpu ke tututuutu; ekameka gbahukota ke tsukiribaa. ¹² Chipfu gbẹ l'oku ono epfu anu unu. Unu nodu anu olu-opfu; obenu l'unu ta ahumaduru onye epfu iya nu. O buepho olu-opfu kpoloko be unu numaru. ¹³ O mee g'unu maru ogbandzu iya, o suru g'unu dobe, bu iya bu ekemu iri ono. O wokwaru iya pho deeru unu le mkpuma labo, du bachibachi. ¹⁴ Chipfu bya akaru mu teke ono su mu ge mu zia unu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, o suru g'e meje; k'ophu unu a-nodu eme iya l'ali ono, unu adagha eje enweru ono."

Eebuchi abaru agwa eja

¹⁵ "Oo ya bu le-a; eshinu o dudu ugbugba iphe, unu humaru mboku ono, Chipfu gbẹ l'oku pfuru yeru unu l'ubvu Horebu ono; unu kwabekwaru onwunu enya okpobe akwabe; ¹⁶ a nonya; unu pyia ntekpe; gude merwua onwunu; pyia ya; o yee iphe, oo-ye; ophu l'o yeru nwoke; ozoo nwanyi. ¹⁷ Ozoo l'o yeru udu anu ophu oo-ye l'eliphe-a; ozoo l'o yeru enu, ephe le pherephere; ¹⁸ ozoo l'o yeru iphe, akpu wuruwuru l'ali; ozoo ema, bu le mini. ¹⁹ Mbua; unu kwabekwa enya; a -nonya; unu jeshia apali enya imeli bya ahuma enyanwu; ozoo onwa; ozoo kpokpode; mbukpoo iphemiphe, nokota l'akpaminigwe; o guahaa unu egu k'abaru eja; unu wata phe ejeru ozi; mbu iphemiphe ono, Chipfu, bu Chileke unu meru; keshigbaaru ndiphe, nokota le mkpula akpaminigwe-a l'ophu. ²⁰ Obenu l'unubedua be Chipfu lofutaru l'o-ta-pfupfupfu oku, ekeje mkpurukpu-igwe; mbu l'o dufutaru unu l'ali Ijiputu g'unu buru iya ndu o ketaru l'oke; g'unu bunu iya-a ntanu-a. ²¹ Temanukwapho; mbedua be Chipfu tukoshiakwaru ehueghu iya l'opfu ehueghu unu; bya eribua ya l'angu le mu ta adaghatadu enyimu Jiodanu; ophu mu abahudu l'eguru ali ono, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu g'o buru okiphe unu ono; ²² le mu nwuhufutaje l'ali eka-a; l'o to dudu iphe, e-me ge mu daghata enyimu Jiodanu. Loo unubedua a-daghata iya je enworu eguru ali ono. ²³ Unu kwabekwa enya g'unu ta azoha ogbandzu Chipfu, bu Chileke unu meru; unu l'iya gbaa. G'o to dukwa iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu ta abashiru eja ono, unu a-kpu; ozoo pyia ntekpe, yeru iya nu. ²⁴ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu bukwa oku, ekepyashije iphe, o humaru; bya aburu Chileke, te ekwedu g'e koo ya okpa l'ishi.

²⁵ "O -buru l'unu buchaaru l'ali ono; noo odu; k'ophu unu nwushichawaru unwegirima; bya enwechawaru unwu nwanwa; bya agbe teke ono mebyishiaha onwunu; mbu je emeta ntekpe g'unu emehabe iya; o du; shi nno mee ejo-iphe l'iphe Chipfu, bu Chileke unu bya akpatsu iya ehueghu; ²⁶ mbu le mu ekukwa igwe l'ali oku; g'ephe bya agbaa unu ekebe ntanu-a l'unu ta adukwa g'unu a-no-beru; unu alakota l'iyi l'ali ono, unu abya ada enyimu Jiodanu eje enworu ono. Unu te ebukwaru iya noo odu; l'e mewaa unu; unu echihu. ²⁷ Ozo bu le Chipfu a-chikashi unu g'unu dzuru ohamoha; l'o buru nwa ndu habe nwahabe l'a-wafu l'ohamoha ono, Chipfu a-chiru unu laa ono. ²⁸ Eka ono be unu a-baru agwa, nemadzu gude eka mee eja; mbu iphe, bu mkpuma; yee mkpurukpu oshi be o bu. Iphe, ta aphudu uzo; ophu onodu iphe le nchi; ophu oorijedu nri; teme ophu

ponudu ishishi iphe. ²⁹ Ọle unu -nọdu l'ẹka ono chọo Chipfu, bu Chileke unu be unu a-chotakwa iya-a; m'ọ buru l'unu gude obu unu g'ọ ha; me ndzu unu g'ọ ha gude chọo ya. ³⁰ Teke unu jeahaaru iphe-ẹhuka ono; mbu teke iphemiphe-a nwukotaru kpua unu be o -be l'ikpazu iya be unu adakobe woru iphu ghaaru Chipfu, bu Chileke unu; bya emeahaa opfu iya. ³¹ Eshinu Chipfu, bu Chileke unu bu Chileke, aphuje obu-imemini; be o to jikakwa unu; ophu oomebyishikwa unu; ophu oozohakwa oqbandzu ono, yele nna unu oche phe gbaru ono, bu ophu o riru angu yeru phe."

Abubu, Chipfu bu Chileke

³² "Mbua; unu gbeshikwa nta-a kpaa ishi iphe, meru le teke k'azu; teme a nwua unu; mbu e -shi teke Chileke meru nemadzu le mgboko. Unu kpaeshikwa ishi jeye l'eka imigwe beru; ali beru; g'unu maeshikwaru me iphe, paberu aka egube-a mejewaru; ozo l'a numajewaru etu iya. ³³ ?O duru ndu ozo, numajewaru aka Chileke gbẹ l'oku epfu opfu; g'unu numarua; mecha nọdu ndzu? ³⁴ To ?o duru agwa, tujeru ama anafutaru onwiya oha, no l'eka ndu ohozo? Mbua gude ohtama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, du biribiri; waa ogu; gude ike me agburehu iya; yee oke n-yemebvu; egube ono, Chipfu, bu Chileke unu meru unu l'ali ndu Ijiputu; unu gude enya unu huma ono? ³⁵ E goshiru unu iphe ono; k'ophu unu a-maru l'oo Chipfu bu Chileke; l'o to duedu Chileke ozo, du nu. ³⁶ O gbẹ l'imigwe mee g'unu numa olu iya; shi nno lo unu aka le nchi. O goshi unu o-ta-pfupfufu oku iya l'eliphe; unu numa olu-opfu, o gbẹ l'ime oku ono epfu. ³⁷ Oo kele o yeru nna unu oche phe obu; hota oshilokpa phe; meru g'o gude yebedua l'onwiya gude okpukpu-ike iya dufuta unu l'ali Ijiputu; ³⁸ bya achifuru unu ohozo, kagbaa unu shii; ka unu okpehu; bya edubata unu l'ali phe ono; woru iya nu unu g'ọ buru okiphe unu, bunu iya bu g'ọ du ntanu-a. ³⁹ Oo ya bu l'iphe, unu a-maru ntanu-a; l'o dukwapho unu l'okpoma bu l'oo Chipfu bu Chileke l'imigwe ophu no ephekerephe; bya aburu iya l'eli ali ophu no iya le mkpula; l'o to duedu Chileke ozo. ⁴⁰ Oo ya bu le-a; unu tsojekwa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; unu emejkwapho ekemu ya ono, bu ekemu, mu aturu unu ntanu-a. Oo ya bu g'iphe aduru unu le ree; duru unwu unu m'unu nochaa laa; waa k'ophu ndzu unu a-du ogologo l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'ọ buru k'unu jasul'ojeje ono."

Mkpukpu, onye gburu nemadzu a-noduje ezeru ndzu

(Ogu 35:9-34; Dit 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁴¹ Oo ya bu; Mosisu kpafu mkpukpu eto dobe iche l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiodanu; ⁴² aka onye gburu nemadzu ibiya; ebe o lekebeduru enya; a-gbajeru laa; m'ọ budu l'onye ono dujehawaru onye obu ashị. G'onye du nno gbaru laa le mkpukpu lanu l'ime mkpukpu eto ono je anodu; zeeru ndzu iya. ⁴³ Epha mkpukpu ono bu: Beza, no l'echiegu, dabyiru baswaa. Ono bu aka oshilokpa Rubenu a-gbajeru laa. Mkpukpu ozo buru Ramatu, no l'ali Giladu; bu aka oshilokpa Gadu a-gbajeru laa. Ozo buru Golanu; no l'ali Beshanu, bu iya bu aka oshilokpa Manase a-gbajeru laa.

Mosisu eme g'ekemu doo enya

⁴⁴ Owaa bu ekemu, Mosisu turu doberu ndu Izurelu. ⁴⁵ Owaa buru iphe, Chipfu turu l'ekemu; bya aburu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe,

ọ sūru g'e meje; mbū iphe Mósisu pfushikọtaru nū ụnwu Ízurelu g'ephe shichaa l'alì Ijiputu wufuta; ⁴⁶ mbū teke ephe nọ lẹ nsuda, nọ lẹ mgboru mkpukpu Betu-Peyo, l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu; l'alì Sihonu, eze ndu Amoru, bụ onye shi buru lẹ mkpukpu Heshibonu, bụ onye ono, Mósisu yele ndu Ízurelu lwu-gburu g'ephe shi l'alì Ijiputu wufuta ono. ⁴⁷ Ephe nworu alì Sihonu ono; yee alì Ogu, bụ eze ndu Beshanu. Ndu eze labo ono bụ ndu eze ndu Amoru, shi buru l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu. ⁴⁸ Alì ono gbẹ lẹ mkpukpu Arowa, nọ l'aguga nsuda nggele Anonu; rwua úbvú Siriyonu, bụ iya bụ úbvú Hamonu. ⁴⁹ Nsuda Araba l'ophu l'uzo ẹnyanwu-awawa Jiódanu; gbiriri jasụ l'eze-ẹnyimu nsuda Araba; mbū gbazeta l'úbvú Pisiga tuko yikotaru iya.

5

Ekemu iri (Awu 20:1-17)

¹ Tọbudu iya bụ; Mósisu bya ekukọbe ndu Ízurelu g'ephe ha bya asụ pphẹ-a: “Unubẹ ndu Ízurelu; unu nūmakwa iphe, Chipfu tọru okpa iya sụ g'e tsoje; yee iphe, ọ sūru g'e meje, mu epfu eye unu lẹ nchị ntanu-a. Unu nwua ya onwu-ekwo; unu edobe iya edobe; eme iya ememe. ² Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ mekwaru; anyi l'iya gbaa ndzụ l'úbvú Horebu. ³ O tọ bukwa nna anyi oche pphẹ bẹ ephe lẹ Chipfu gbaru ndzụ obu; ọ kwa anyibedua; mbū g'anyi hakota, bụ ndu nọ ndzụ l'eka-a ntanu-a. ⁴ Chipfu gbekwa l'ime oku pfuru opfu nū unu l'iphu l'iphu l'eli úbvú. ⁵ Teke ono bẹ mu pfuru lẹ mgbaka unu lẹ Chipfu; epfuru unu iphe, Chipfu pfuru; noo kele ndzụ oku ono agụ unu; ophu unu enyihuduru úbvú ono. Iphe, o pfuru bụ:

⁶ “ ‘O kwa mbedua bụ Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alì Ijiputu; mbū l'alì eka ono, unu shi buru ohu ono.

⁷ “ ‘Ta adukwa iphe ozo, ii-bajeru eja; gbahaa mbedua.

⁸ “ ‘G'ọ tọ dukwa ntekpe, ii-metaje dobe; mbū iphe, dukpoo g'iphe, dū l'imigwe l'ephekerephe; ozoo iphe, nọ l'eli alì lẹ mkpula igwe; ozoo iphe, bu lẹ mini-ime alì. ⁹ Ta abajekwaru pphẹ eja; ophu i jekwaru pphẹ ozi; kele mbedua, bụ Chipfu; bya aburu Chileke ngu bukwa Chileke, l'ekoje okophoo. Mu ahujekwa ndu kporu mu ashì ahùhù k'ejo-iphe, ephe meru mu; huchaa mē unwu pphẹ; hürwuchaa ya ogbo k'eto mē k'eno. ¹⁰ Mu nọdu aphujekwanu obu-imemini l'ehu unu-kuru-unu ndu yeru mu obu bya edobe ekemu mu.

¹¹ “ ‘Te ekujekwa epha Chipfu, bụ Chileke ngu ke mmanu; kele onye eku epha Chipfu ke mmanu bẹ ọ tọ hakwa g'ọ tọ nma iya ikpe.

¹² “ ‘Dobekwa eswe-atuta-unme nsọ, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu sūru g'i meje. ¹³ Oo ujiku ishii bẹ ii-seje akanya; jekota ozi ngu g'ọ ha. ¹⁴ Obenu l'abalì k'esa bụ eswe-atuta-unme ke Chipfu, bụ Chileke ngu. G'ọ tọ dukwa ozi, ii-je mboku ono. Te ejekwa ozi; ophu nwa ngu nwoke ejekwa; ophu nwa ngu nwanyi ejekwa; ophu onye nwoke, i gbaru ohu ejekwa; ophu onye nwanyi, i gbaru ohu ejekwa; ophu oke-eswi ngu ejekwa; ophu nkafu-igara ngu ejekwa; ophu ọ dukwa iphe-edobe ngu ophu e-je nū; ophu onye byaru abyabya, nọ l'ibe ngu ejekwa; g'onye nwoke, i gbaru ohu; yee onye nwanyi, i gbaru ohu tutakwa unme g'ituta. ¹⁵ Teme; nyatakwa l'i shi buru ohu l'alì Ijiputu; l'ọo Chipfu, bụ Chileke ngu gude ike; mē agburehu iya dufuta ngu l'eka ono. Noo g'ọ gude Chipfu, bụ Chileke ngu nọdu aturu ngu iya l'ekemu sū g'i tutajekwa unme l'eswe-atuta-unme.

16 “ Kwabejekwa nna ngu yee ne ngu ùbvù, bụ iya bụ iphe ono, Chipfu, bụ Chileke ngu suru g'i meje ono-a; k'ophu ñi-nõriberu ndzụ; me k'ophu iphe a-duru ngu lẹ ree l'alì ono, Chipfu, bụ Chileke ngu abya ngu anunu ono.

17 “ Te egbujekwa ochi.

18 “ ‘Ophu i rijekwa ogori.

19 “ ‘Ophu i zijekwa iphuru.

20 “ ‘Ophu ñ gbajekwa nwibe ngu ekebe ntuphu-ire.

21 “ ‘Ophu nyee nwibe ngu agujekwa ngu. Ophu ùlo nwibe ngu; ozoo alì iya; ozoo ndu o gbaru ohu; ozoo oke-eswi iya; ozoo nkapfù-ìgara iya; ozoo iphe, bukpo iphe, nwibe ngu nweru enweru adujekwa ngu g'a sù l'òo ngu nwe iya.’

22 “ Ono bụ opfu, Chipfu gbẹ l'ime oku raa arara ye unu lẹ nchì l'eli ùbvù l'èka unu dzuru edzudzu. Mbù l'ùbvù ono, urwukpu yee ochi sopyaberu ono. O tọ dudu iphe ozo, o yekoberu iya. O woru iya dee l'eli mkpuma labo, dù bachibachi nù mu ono.”

*Ndzụ agụ ndu Ízurelu
l'ùbvù Sayinayi
(Awụ 20:18-21)*

23 “ Tòbudu iya bụ; o be g'unu nùmaru olu ono, gbẹ l'ime ochi epfu anu unu ono; kele oku ono bụ l'eli ùbvù ono bẹ ootsu; iphe, bukpo ndu-ishi l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu unu; yee ndu bụ ogerenya unu wu-pfuta mu. 24 Unu bya asu mu: ‘Nta bẹ Chipfu, bụ Chileke anyi goshiwaru anyi akpabiri iya; waa g'ò habe shii. Teme anyi nùmakwapho olu-opfu iya, o gbẹ l'ime oku ono epfu. Ntanu-a bẹ anyi hùmawaru lẹ Chileke pfuru opfu yeru nemadzu; o nõdule-a ndzụ. 25 Oke nta-a; ?bù g'anyi nwushihu tọ? Kele ejo oku-a l'e-kegbushikwa anyi; mbù l'anyi -nùmabaa olu Chipfu, bụ Chileke anyi ozobaa bẹ anyi a-nwuhukwa. 26 Noo kele o tọ dudu nemadzu mmanu nùmajewaru èka Chileke, dzu ndzụ; gbẹ l'oku epfu opfu; g'anyi nùmaru iya-a; mechaa dzuru ndzù-a.’ 27 Unu sù mu gẹ mu jekubechia Chipfu, bụ Chileke anyi ntse; je anumakota iphemiphe, oopfu. E -mechaa; mu abyawarọ bya akọoru unu iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi pfuru. L'unu angabẹ-a nchì; mee iphe, o pfuru.

28 “ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya anuma iphe, unu epfu teke ono, unu epfu eyeru mu ono; bya asu mu: ‘Mu nùmakotaru iphe, ndu ono pfuru ngu. Iphemiphe, ephe pfuru dukwa ree. 29 Ome l'òo ke g'obu phẹ dũwaro g'ò dũ-a je asuru; mbù g'ephe tsuje mu ebvu; dobe iphemiphe, mu tũru l'ekemu; me iphe adukwaru phẹ lẹ ree; yee unwu phẹ jasù l'ojejoje! 30 Tugbua; je asu phẹ g'ephe laphuchawarọ azu l'ulo-ekwa phẹ. 31 Oke gẹ gubedua nõ-kubekwa mu l'èka-a; k'ophu mu a-kõru ngu iphemiphe, mu tũru l'ekemu; yee iphe, mu tũru okpa iya sù g'e tsoje; yee iphe, mu suru g'e meje; bụ iphe, ii-zi phẹ g'ephe meje l'alì ono, mu abya phẹ anu g'ephe nworu ono.’

32 “ Oo ya bụ; unu kwabekwa enya; meje iphe, Chipfu, bụ Chileke unu suru g'unu meje. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo. 33 Unu tũkojekwa uto ono shije; mbù uto ono, Chipfu, bụ Chileke unu suru g'unu shije ono; k'ophu unu a-nõdu ndzù; waa k'ophu iphe aduru unu lẹ ree; wafu k'ophu unu a-karọ nka l'alì ono, unu e-nworu ono.”

6

Iphe, a tũ-doru ekemu obu

1 “Qwaa bugbaa iphe, Chipfu tūru l'ekemu; waa iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje; waa iphe, ọ sūru g'e meje, bụ ọphu Chipfu, bụ Chileke unu sūru g'e mu zia unu g'unu meje l'alì ono, unu adagha ẹnnyimu Jìódanu eje enworu ono; ² mbụ k'ọphu unubèdua; mę unwu unu; mę unwu nwanwa unu a-nọ atsu Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; emeje iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje; waa iphe, ọ tūru l'ekemu, bụ iphe, mu epfuru unu g'unu meje jasū g'unu a-nọ-beru; k'ọphu unu a-ka nka. ³ Unubę ndu Ízurelu; unu ngabę nchì. Unu letakwa ẹnya mee iphemiphe ono; k'ọphu iphe a-duru unu lę ree; tẹme unu ajaa àjàjà ka l'otu l'alì ono, bụ alì, mini ẹra-eswi yęe manụ-ẹnwu asọ gę mini ono, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke nna unu phę kweru unu ukwe iya.

4 “Unubę ndu Ízurelu; unu nụmakwa iya: Chipfu, bụ Chileke anyi bukwa Chileke lanu bę ọ bụ. ⁵ Ọo ya bụ g'unu gude obu unu g'ọ ha; yęe ndzụ unu g'ọ ha; waa ike unu g'ọ ha ye Chipfu, bụ Chileke unu obu. ⁶ G'ekemu-a, mu aturu unu ntanụ-a bukwaru unu eburu l'okpoma. ⁷ Unu zijekwa iya unwegirima unu okpobe ezizi. Unu egude iya abọ l'uja mę unu nọdu anọ l'oma ọlo unu; mę teke unu eje ije lę gbororo; mę teke unu zę azęe; mękpoo teke unu pfuru apfuru. ⁸ Unu gbajęru iya l'ẹka g'ọ buru iphe-ohubama; unu epfubeje iya l'onu-iphu; k'ọphu unu a-nyataję iya. ⁹ Unu dee ya edede l'okpa mgbo ọlo unu; wafua l'oguzo ibe unu.

10 “K'ọphu bụ lę-a; teke Chipfu, bụ Chileke unu dubataerupho unu l'alì ono, o riru angu lę ya a-nu nna unu oche phę, bụ Ébirhamu; waa Áyizaku; waa Jíékọpu ono; mbụ eze mkpukpu lę mkpukpu ono, dugbaa ree, abudu unu kpuru iya l'onwunu ono; ¹¹ nụkwapho unu ọlo, bugbaa iphe, du ree jiru iya; iphe, abudu unu kwaru iya ye l'ọlo obu; nu unu ọmi-mini ono, abudu unu turu iya ono; nu unu opfu-vayinu; yęe oshi olivu, abudu unu yegbaaru iya ono; teke ono, unu a-nọdu eri nri eriji ẹpho ono; ¹² unu kwabekwa ẹnya; g'unu ta azoha Chipfu, bụ iya dufutaru unu l'alì Ijiputu ono, bụ ẹka ono, unu shi buru ohu ono. ¹³ Unu tsuje Chipfu, bụ Chileke unu ebvu. Unu jejeru iya ozi. Unu egudeje ẹpha iya eri angu. ¹⁴ Unu te etsokwaru agwa ọzogba; mbụ agwa ndu ono, bupheru unu mgburugburu ono. ¹⁵ Ọdumeka bę ẹhu-eghu Chipfu, bụ Chileke unu a-dapfutakwa unu; mebyia unu; mee unu; unu achihu l'eliphe-a; kele Chipfu, bụ Chileke unu bukwa Chileke, l'eko okophoo.

16 “Unu ta ahukwa Chipfu, bụ Chileke unu ama; ẹgube ono, unu huru iya ya lę Masa. ¹⁷ Unu tubekwa nvo; huma l'unu emeje iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke unu sūru g'unu meje; mę iphe, ọ tūru l'ekemu; yęe iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje. ¹⁸ G'iphe, unu e-meje bukwaru iphe, pfuru nhamunha bya aburu iphe, du ree l'ẹnya Chipfu; k'ọphu iphe a-duru unu lę ree; waa k'ọphu unu a-du ike bahu je enworu ẹguru alì ono, bụ ọphu Chipfu rifuru nna unu oche phę angu iya; ¹⁹ sū lę ya a-chifukotaru unu ndu ohogu unu phę g'ẹphe lufu unu l'iphu, bụ iya bụ gę Chipfu pfuru iya.

20 “Teke o beru l'iphu; unwu unu -jia unu sū: ‘?Bụ gunu bę ọ bụ; mbụ iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi tūru l'ekemu-a; yęe iphe, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje-a; waa iphe, ọ sūru g'e meje-a?’ ²¹ Iphe, unu e-pfuru unwu unu ono bụ l'unu shi buru ohu Fero l'alì Ijiputu; Chipfu gude okpehu, du iya l'ẹka dufuta unu. ²² Tẹme unu gude ẹnya unu huma iphe-ohumalenya; waa oke iphe, daru kpaakpaa, Chipfu meru kpua alì Ijiputu; yęe Fero; waa ndu alì iya l'ophu. ²³ L'o dufutaru unu l'ẹka ono; bya anu unu alì ono, o kweru nna unu oche phę ukwe iya; bya eriru angu yeru phę iya ono; ²⁴ bya asu unu g'unu tsokotaje iphe-a, ọ tōru ọkpa iya sū g'e tsoje-a; tẹme unu

atsujekwapho Chipfu, bu Chileke unu ebvu; g'iphe aduru unu le ree; wafua g'unu akaa nka; bunu iya bu g'o du ntanu-a. ²⁵ L'o -buru l'unu kwaberu enya; dobekota iphe, bukpo ekemu-a l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu, bu iya bu iphe, o suru g'unu meje-a; be unu buakwaa ndu pfuberekoto l'iphu iya."

7

Ndibe Chipfu

(Awu 34:11-16)

¹ "Teke Chipfu, bu Chileke unu durwutaerupho unu ali ono, unu eje enworu ono; bya achishierupho unu ikpoto oha ono; mbu ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amoru; waa ndu Kenu; waa ndu Perezu; waa ndu Hevu; wakwapho ndu Jiebusu; ohamoha esaa, kachaa unu shii; bya akachaa unu okpehu ono; ² mbu-a; teke Chipfu, bu Chileke unu -woeru phe pho ye unu l'eka; unu gbushikotakwa phe; unu tukokwaphe mebyishibebe. G'unu l'ephe ta agbakwa ndzu; ophu unu aphukwaru phe obu-imemini. ³ G'unu l'ephe te kegbakwaru nwanyi. Unu te ekukwaru unwada unu kee unwu phe; ophu unu alutajekwa unwada phe. ⁴ Noo kele ephe e-mekwa unwu unu ono; ephe ahaa ya etsotso; je awata ejeru agwa ozogba ozi. Noo teke unu e-me; ehu eghuahaa Chileke ehu; l'oomee unu; unu achihu nchihu lanu. ⁵ Waa iphe, unu e-me phe bu owa-a: Unu tuko oru-ngweja phe mebyishikotachaa; unu etsukposhichaa mkpuma, ephe doberu nsu; unu atuko itso Ashera phe gbutsushia; woru nteke phe l'ophu kpokota oku. ⁶ Noo kele unu bu oha, duru Chipfu, bu Chileke unu nsu. Mbu le Chipfu, bu Chileke unu hotawaru unu g'unu buru oha, o doberu iche g'o buru nkiya. O doberu unu; unu no-ngoo iphe, bu ndu nokota l'eliphe l'ophu.

⁷ "Iphe, kparu iphe, unu du Chipfu l'obu; o hota unu ta abukwa l'unu ka ndu ozo igwerigwe; g'o gbé buru unu be kachaa nwanshii le ndiphe l'ophu-a. ⁸ Ochia l'oo le Chipfu yeru unu obu; waa kele iphe ono, o rifuru angu iya l'iphu nna oche unu phe le ya e-meru unu ono be o mefutaje; meru g'o gude Chipfu gude okpehu, du iya l'eka dufuta unu; bya agbafuta unu l'eka ono, unu shi buru ohu ono; mbu l'eka Fero, bu eze ndu Ijiputu. ⁹ Oo ya bu le-a; makwaru le Chipfu, bu Chileke ngu bukwa Chileke; mbu Chileke, apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; buru Chileke, edobeje oqbandzu, yee ndu yeru iya obu gbaru; teme o nodu egoshije phe l'o yeru phe obu; mbu ndu ono, yeru iya obu bya emeje iphe, o suru phe g'e meje. Iphe ono be oomeje unu-kuru-unu oqbo. ¹⁰ O nodu apfuje ndu kporu iya ashii ugwo l'iphu phe; mbu l'oomeje; ephe aburu mkpurupyata. Mbu-a; ndu kporu iya ashii be o too kpokwa upfu emelata. ¹¹ Oo ya bu le-a; unu kwabekwa enya mejekwa iphe, Chipfu turu l'ekemu; unu etsoje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje; ge mu aturu iya unu ntanu-a."

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a suru g'o mee*

(Uke 26:1-13; Dit 28:1-14)

¹² "Su-a; o -buru l'unu ngaberu nchi l'ekemu-a; unu dobe iya; eme iya ememe; be Chipfu, bu Chileke unu e-dobekwa oqbandzu iya ono; yee n-yemobu iya ono, bu ophu o riburu nna oche unu phe angu l'oo-me. ¹³ Oo-ye unu obu; kebe unu l'oma; l'o mee unu; unu adu igwerigwe. L'o gokwarupho onu-oma nu unwu unu; waa iphe, unu meberu l'ali; mbu ereshi unu; me me unu; me manu unu; mee g'eswi unu; yee aturu unu;

waa eghu unu nọdu azụ azụzu l'alị ono, o riburu nna unu oche p̄hẹ angu lẹ ya a-nụ unu ono. ¹⁴ G'oo-shi kebe unu l'oma a-kachaa kẹ ndu ọzo shii. Ọ tọ dudu nwoke, te eyedu ime; ọzoo nwanyi, ta atsudu ime, byaru adu l'echilabo unu; ọphu ọ dudu l'iphe-edobe unu. ¹⁵ Ọzo bu lẹ Chipfu a-tuko iphe-ememe wofu l'ehu unu; ọphu ọ dudu ejo o-me-l'ehu ndu Ijiputu ono, unu maru ono me nanu, ọ byaru ekwe g'o mee unu. Ọo ndu unu du ashi be oo-gude iya dapfu. ¹⁶ Unu tukokwa ndu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu eye l'eka ono gbushia. Unu ta aphujekwaru p̄hẹ obu-imemini; ọphu unu ejejekwaru agwa p̄hẹ ozi; kele ono a-bukwaru onya be a gbareru unu.

¹⁷ "Unu a-gbekwaro su: 'Ohamoha-a kagbakwa anyi okpehu. ?Denu g'anyi e-shi lwa p̄hẹ?' ¹⁸ Obenu lẹ-a; unu ta atsukwa p̄hẹ ebvu. Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru Fero; yee ndu Ijiputu l'ophu. ¹⁹ Unu gude enya unu ebo ebo huma oke ohtama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, dugbaa biribiri, Chipfu, bu Chileke unu gude ike; me agburehu iya dufuta unu. Noo ge Chipfu, bu Chileke unu e-me iphe, bukpo ndu ono, unu atsụ ebvu ono bu ono. ²⁰ Ọzo bu lẹ Chipfu, bu Chileke unu l'e-ye evu g'o je adatsu p̄hẹ; gbagbushiaha p̄hẹ gbiriri jasụ teke oo-gbagbushibebe mecha ndu ọphu nahuru unu je edomia onwophe. ²¹ G'ephe be yekwa unu ebvu; kele Chipfu, bu Chileke unu nokwa l'echilabo unu; mbu Chileke ono, paru eka bya aburu onye aatsụ ebvu ono. ²² Chipfu, bu Chileke unu a-to nwehu chishiaru unu ohamoha ono, no-chiru unu ọzo ono. Unu ta adukwa ike erwushikota p̄hẹ mgbo lanu; odumeka be ejo anu-egbudu a-pakwa eka l'echilabo unu. ²³ Obenu lẹ Chipfu, bu Chileke unu e-wokwanuru p̄hẹ ye unu l'eka. Oo-meje g'utsu daa l'echilabo p̄hẹ jasụ unu atuko p̄hẹ gbushichaa. ²⁴ Ọo-tuko ndu eze p̄hẹ g'ephe ha yekota unu l'eka; unu emee g'epha p̄hẹ chihu lẹ mkpula akpaminigwe-a. Ọ tọ dudu onye adu ike apfuru g'unu l'iya mee jasụ teke unu e-mebyishibebe p̄hẹ g'ephe ha. ²⁵ Ntekpe agwa p̄hẹ be unu a-kpo oku. Ge mkpola-ochaa; ọzoo mkpola-ododo, a wuru lẹ ntekpe ono ta agujekwa unu agugu ọphu. Ọphu unu ewotajekwa iya nworu enworu; odumeka be oo-bukwaru onya nmata unu; kele ọ bukwa eme ahuma l'ehu Chipfu, bu Chileke unu. ²⁶ Ọphu unu ewobatajekwa ejo ahuma ono l'ulo unu; a nonyakwa unu buru ndu a turu onu g'ephe bu-a. Ochia iphe, unu e-me bu g'unu kpokotaje iya ashi; unu asokota iya oyi; noo kele ọ bu iphe, a turu onu."

8

Ta azohakwa Chipfu

¹ "Unu kwabekwa enya tsoru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; k'ophu unu a-nodu ndu jaa ajaja ka l'otu; jekwapho enworu ali ono, Chipfu kweru nna unu oche p̄hẹ ukwe iya; bya eriru angu yeru p̄hẹ iya ono. ² Unu nyatakwa ge Chipfu, bu Chileke unu gude dua unu ukporo apha labo l'echiegu; gude nno go-zeta unu; hukwaapho unu ama; ge ya maru iphe, du unu l'obu; mbu ge ya maru; ?me unu e-meje-a ekemu iya; to unu te emedu? ³ Ọ go-zetaru unu mee g'egu gua unu; bya anu-a unu mana, bu nri unu amahadaa; ọphu nna unu oche p̄hẹ amadu iya; k'ophu unu a-maru l'oto bu nri kpurumu be amadu e-gudeje nodu ndu. Iphe, amadu e-gude nodu ndu bu iphe, bukpo opfu, shi Chipfu l'onu. ⁴ L'ime ukporo apha labo ono be uwe unu akahuduru; ọphu okpa abyaduru unu erwa. ⁵ Ọo ya bu g'o dokwaa unu enya ree; l'oo g'amadu ahuje nwa iya ahuhu-a bu ge Chipfu, bu Chileke unu ahuje unu. ⁶ Noo g'o gude unu jee edobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; tsoje ọzo iya; tsuje iya ebvu; ⁷ kele

Chipfu, bu Chileke unu edu unu ala l'ali, du ree; ali, mini, shi l'ime ali anwu shokoshoko; teme nggele nodu aso iya gborogboro. ⁸ Mbụ ali, witi; me bali; me vayinu; me oshi figu; me oshi itorokuma jiru ejiji; mbụ ali, oshi olivu; me manụ-enuwu jiru ejiji. ⁹ O bu ali, uko nri ta abyadu aduru unu; ophu o dudu me iphe lanu, uko iya, bya aduru unu l'ali ono. Mkpuma, no iya nu bukota mkpurukpu-igwe; teme ubvu ubvu, nogbaa ya nu be unu a-nodu ebvutaje onyirubvu. ¹⁰ Teke unu richaaru nri; epho ji unu; unu tujekwa Chipfu, bu Chileke unu epha k'eguru ali ono, o nuru unu ono.

¹¹ "Unu kwabekwa enya g'unu ta azoha Chipfu, bu Chileke unu; mbụ g'unu ta aha emeje ekemu iya; yee iphe, o suru g'e meje; yee iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bu iya bu ekemu ono, mu aturu unu ntanu ono. ¹² Unu kwabekwa enya g'o to bu; unu -rijeepho nri rijiaha epho; bya awata akpushi ulo, dugbaa ree buru l'ime iya; ¹³ eswi unu yee aturu unu; me egbu unu -wataepho azushi; mkpola-ochaa unu; me mkpola-ododo; mewaro iphemiphe, unu nweru enweru bya aduepho shii; ¹⁴ unu eworu okpoma kpo-vube; zohaa Chipfu, bu Chileke unu, bu iya dufutaru unu l'ali Ijiputu ono; mbụ l'eka ono, unu shi buru ohu ono. ¹⁵ Mbụ onye ono, duru unu ghakota echiogu ono, paru eka bya eye ebvu ono; eka ejo-agwo dugbaa; akpi du iya; teme o kpohu nku; ophu mini adudu iya; o buru le mkpuma, kpuru jegengu be o shi ekufutajeru unu mini. ¹⁶ Mbụ onye bu iya nuru unu mana l'echiogu, bu nri, nna unu oche phe amadu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'oome g'o go-zeta unu; hua unu ama; meeru unu ree l'ikpazu iya. ¹⁷ Unu ta asunupho l'ime obu unu: 'O kwa ike unu; waa ike eka unu be unu gude kpakota eku-a.' ¹⁸ Obenu le-a; unu nyatajekwa Chipfu, bu Chileke unu; kele oo yebedua nuru unu ike, unu gude akpa eku obu; k'ophu oo-me g'ogbandzu ono keru, bu ophu o riru nna unu oche phe angu iya ono; egube o du ntanu-a. ¹⁹ O -bukwanuru l'unu zoharu Chipfu, bu Chileke unu ililekpo; bya awata etso agwa; jeaaharu phe ozi; baaharu phe eja be mu agbakwaru unu ama ntanu-a su: L'o to dukwa iphe, e-me g'unu ta laebe l'iyi. ²⁰ O kwa g'ohamoha ono, Chipfu no l'iphu unu mebyishia ono lakotaru l'iyi bu g'unu a-lakota l'iyi; m'o -buru l'unu te emeduru olu Chipfu, bu Chileke unu."

9

Ekwefu ike ndu Izurelu

¹ "Unube ndu Izurelu; unu gebekwapho. O kwa ntanu-a be unu abya adaghata enyimu Jiordanu; g'unu je enworu ohamoha, kakota unu shii; bya akakota unu okpehu; mkpukpu le mkpukpu, kagbaa unu shii; teme e gudegbaa igbulu, su-pfuru l'imigwe kpu-pee ya mgburugburu. ² Mbụ ndu paru eka bya ahagbaa ke phengara phengara; mbụ ndu Anaku, bu ndu unu maru amaru; teme unu nodu anumajewaa etu, aanmaje su: '? Bu onye suru akpafu unwu Anaku l'iphu?' ³ Ole o bu; g'o dokwaa unu enya ntanu-a l'oo Chipfu, bu Chileke unu bu onye e-vutaru unu uzo g'oku, enwu enwunwu. Oo-mebyishi phe; bya akapyabe phe l'iphu unu; k'ophu unu a-chifu phe egwegwa; mee; ephe aburu mkpurupyata; bu iphe, Chipfu kweru unu ukwe iya.

⁴ "Teke Chipfu, bu Chileke unu chifuchaeru phe pho l'iphu unu; unu ta awatakwa aru l'ime okpoma unu su: 'O kwa l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu dubata unu g'unu bya enworu ali-a.' Waawakwa; iphe, Chipfu gude achifu phe l'iphu unu bukwa l'ohamoha ono menukaru ejo-iphe. ⁵ O to bukwa ke l'unu pfuberekoto; ozoo l'obu unu guru iphoro

meru g'o gude unu nọdu eje enworu alị phẹ. Ọ bụchia l'ọha ono wenụkaru iwashi meru g'o gude Chipfu, bụ Chileke unu nọdu achifu phẹ l'iphu unu; wafua k'ọphu oo-me iphe ono, o riru nna unu oche phẹ angụ iya ono; mbụ Ébirihamu; waa Áyizaku; mẹ Jiékoṣu. ⁶ Ọo ya bụ; g'o dokwaa unu ẹnya l'ọ tọ bụdu l'ọo l'unu p̄fuberekoto meru g'o gude Chipfu, bụ Chileke unu nụ unu ẹguru alị-a g'unu nworu; kele unubẹdua bụkwa ndu ejo-ọkpoma.”

Nweswi, a kpuru akpukpu

⁷ “Unu nyatakwa iphe-a; mbụ-a; unu ba azọhakwa g'unu gude kpatsua Chipfu, bụ Chileke unu oke ẹhu-eghu l'echiẹgu. A -gbẹ lẹ mbọku ono, unu gbeshiru l'alị Ijiputu ono; jasụ unu byarwuta ẹka-a bẹ unu shiẹpho kwefutaru Chipfu ike. ⁸ L'úbvú Horebu bẹ unu kpatsukwarupho Chipfu oke ẹhu-eghu iya. Ẹhu ghutabe Chipfu eghu; k'ọphu o gogo mebyishi unu. ⁹ Teke mu nyihuru úbvú je anata mkpuma, dụ bachibachi ono; mbụ mkpuma ọgbandzu, unu lẹ Chipfu gbaru ono; bẹ mu nọru l'eli úbvú ono ụkporo abalị labọ; eswe l'enyashi; ọphu mu eriduru nri; ọphu mu anguduru mini. ¹⁰ Chipfu nụ mu mkpuma labọ, dụ bachibachi; mbụ mkpuma, bụ Chileke l'onwiya gude ẹka iya dee ya iphe. Ọ bụru lẹ mkpuma labọ ono bẹ e dekotaru ekemu ono; mbụ ekemu ono, Chipfu nọ l'ọku, enwu enwunwu l'eli úbvú t̄aru unu g'unu dzukoberu ono. ¹¹ Ụkporo abalị labọ; eswe l'enyashi ono b̄vuchaep̄ho; Chipfu nụ mu mkpuma labọ ono; mbụ mkpuma ọgbandzu ono.

¹² “Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: ‘Gbeshikpodapho; shikwa l'ẹka-a nyizeta ẹgwegwa; noo kele ndibe ngu-a, i dufutaru l'alị Ijiputu-a merwuakwaru onwophẹ. Ọ tọ d̄ekwa g'ẹp̄he nọ-bekwaduru; ẹp̄he gbakutawa azụ l'uzo ono, mu t̄uru phẹ ekemu g'ẹp̄he shije ono; bya akputawaru onwophẹ iphe a kpuru akpukpu.’

¹³ “Chipfu bya asukwa mu phọ: ‘Mu h̄umawaru lẹ ndu-a b̄nukaru ndu ejo-ọkpoma eviya! ¹⁴ Hakwaa mu gẹ mu mebyishia phẹ; hufu ẹpha phẹ l'eliphe. Mu -mechaa; mu emee ngu g'ị b̄uru ọha, ka phẹ ọkpehu; t̄eme l'ị ka phẹ l'otu.’

¹⁵ “Tọbudu iya bụ; mu dachi shi l'eli úbvú ono, ọku enwu phoophoophoo ono nyizetashia; parụ mkpuma ọgbandzu labọ phọ, dụ bachibachi phọ l'eka. ¹⁶ Mu bya elee ẹnya; bya h̄uma eviya l'unu meswewaru Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ l'unu kputawaru iphe, a kpuru akpukpu, dụ gẹ nweswi doberu onwunu. L'unu gbakutawaru ụzo, Chipfu t̄uru unu ekemu g'unu shia ono azụ; ẹbe eteke adụ g'a nọ-beru. ¹⁷ Mu woru mkpuma labọ phọ, mu pa l'eka phọ t̄ukposhia l'atatip̄hu unu. ¹⁸ Mu byakwa adaa kpurumu l'ip̄hu Chipfu ọzo; nọo ụkporo abalị labọ; eswe l'enyashi; ọphu mu eriduru nri; ọphu mu angutaduru mini. Ọ b̄uru iphe, kparụ iya nụ bụ iphe-ẹji, unu meru l'ip̄hu Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu. ¹⁹ Ndzụ oke ẹhu-eghu Chipfu shiwaa rwuta mu; noo kele ẹhu ghutabewaru iya eghu k'ọphu o shiwaa abya unu emebyishi. Obenu lẹ Chipfu mechaarụ ngaberu mu nchị teke ono kwaphọ. ²⁰ Er̄onu shikwaphọ kpatsu Chipfu ẹhu-eghu; k'ọphu o shikwaphọ abya iya emebyishi. Mu pfukwarupho nụ Chipfu l'iswi ẹhu iya. ²¹ Mu bya eworu iphe ono, unu gude mee iphe-ẹji, bụ iya bụ nweswi ono, unu kpuru ono woru kpọo ọku; bya eworu iya tsukposhia; bya egwee ya; ọ d̄u rwukuru rwukuru g'urwuku. Mu woru urwuku iya ono w̄uru ye lẹ nggele ono, shi l'úbvú asoshi ono.

²² “Unu kpatsukwarupho Chipfu ẹhu-eghu lẹ Tabera; mẹ lẹ Masa; m̄kwapho lẹ Kiburotu-Hatava. ²³ O be teke Chipfu gbẹ lẹ Kadeshi-Baneya zia unu; sụ g'unu t̄ugbua je alw̄uta alị ono, ya n̄uru unu ono; unu kwefu

ike j̄ika eme iphe, Chipfu, b̄u Chileke unu s̄uru g'unu mee. Unu j̄ika akp̄oru obu ye l'eka ọ nọ; j̄ika eme opfu iya. ²⁴ Eshikp̄oo teke mu beberu maru unu b̄e unu gudep̄ho ekwefuru Chipfu ike byas̄u nta-a.

²⁵ "Iphe, mu gude daa kp̄urumu n̄odu l'ip̄hu Chipfu ụkp̄oro abal̄i lab̄o; eswe l'enyashi p̄h̄o; bukwa l'oo l̄e Chipfu s̄uru l̄e ya e-mebyishi unu. ²⁶ Mu pfuru n̄u Chipfu s̄u: 'Gube Nnajiup̄hu, b̄u Chipfu; j̄iko te emebyishishinu ndu b̄u nkengu; bya aburu okiphe ngu, i gbafutaru l'ike-okpu ngu; bya egude okp̄ehu ngu dufuta l'al̄i Ijiputu. ²⁷ J̄iko nyatanu ndu-oz̄i ngu; mb̄u Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiék̄opu! Te eleshinu g'ej̄o-okpoma ndu-a; waa ej̄o-iphe p̄h̄e; m̄e g'iphe-eji p̄h̄e habe shii! ²⁸ Odumeka b̄e ndu ono, i dufutaru anyi l'al̄i p̄h̄e ono a-s̄ukwa l'ọ kwa l̄e Chipfu ta adudu ike edurwu p̄h̄e al̄i ono, o kweru p̄h̄e ukwe iya ono; t̄eme ndu ono d̄u iya ash̄i; meru iphe, o dutaru p̄h̄e bya egbushia l'echīegu. ²⁹ Obenu l'ep̄he ta adudu ngu ash̄i; ep̄he gb̄echia buru ndu nkengu; buru okiphe ngu, i gude eze ike ngu; m̄e agburehu ngu dufuta.' "

10

Bachibachi m̄kpuma k'eb̄o

(Awu 34:1-10)

¹ "Ọ buru teke ono b̄e Chipfu s̄uru mu: 'Je awata m̄kpuma lab̄o, d̄u bachibachi ḡe k̄e mb̄u p̄h̄o gude nyipfuta mu l'eli ụbv̄u. T̄eme l'i gudekwaph̄o oshi k̄uta okpoko. ² Mu e-wota iphe, e shi dee l̄e m̄kpuma k̄e mb̄u p̄h̄o, i t̄ukporu p̄h̄o dee ya. L'i ch̄ita iya ep̄henebo yee l'ime okpoko ono.'

³ "Noo ya; mu gude oshi akesha r̄uta okpoko ono; bya awata m̄kpuma lab̄o, d̄u ḡe k̄e mb̄u p̄h̄o. Mu gude m̄kpuma lab̄o ono l'eka nyihu eli ụbv̄u ono. ⁴ Chipfu bya eworu iphe, o shi dee l̄e mb̄u p̄h̄o; woru dep̄hu az̄u l̄e m̄kpuma ono, b̄u iya b̄u ekemu iri ono, ọ gb̄e l'ime oku l'eli ụbv̄u mee g'unu madzuru l̄e mb̄oku ono, unu dzuk̄oberu ono; bya eworu iya n̄u mu. ⁵ Mu bya eshi l'eli ụbv̄u ono nyizeta; woru m̄kpuma ono ye l'ime okpoko ono, mu r̄utaru ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru mu ekemu ḡe mu mee ya. M̄kpuma ono n̄okwa l'ime okpoko ono nta-a."

⁶ Ndu Ízurelu shi l̄e w̄elu ndu Jiakanu jerwua Moserotu. Ọ buru l'eka ono b̄e Er̄onu nwuhuru; e lia ya. Eleyaza, b̄u nwa iya nwoke buru onye uke n̄ochia enya iya. ⁷ Ep̄he gb̄e l'eka ono jeshia Gudugoda. Ep̄he shi Gudugoda; ọ buru p̄h̄e eje Jīotubata. Al̄i k'ono b̄u ẹka nggele d̄ugbaa. ⁸ Ọ buru teke ono b̄e Chipfu hotaru okpa-ipfu Lívayi dobe iche; g'ep̄he paj̄e okpoko ogbandzu ȳebe Chipfu; waa g'ep̄he pf̄uj̄eru l'ip̄hu ȳebe Chipfu ej̄eru iya oz̄i; waa g'ep̄he gudeje ep̄ha iya ḡo ọnu-oma. Ep̄he emekwa iya byas̄u ntan̄u-a. ⁹ Ọ buru iphe ono kpar̄u iphe, oshilokpa Lívayi te nwed̄u okiphe l'eka ụnwunna p̄h̄e ndu ophuu nọ. Ọ buru Chipfu b̄u okiphe p̄h̄e, b̄u iya b̄u iphe, Chipfu, b̄u Chileke ngu kweru iya ukwe iya.

¹⁰ "Noo ya; mu byakwa an̄o l'eli ụbv̄u ono ụkp̄oro abal̄i lab̄o; eswe l'enyashi; ḡe mu n̄oru k̄e mb̄u p̄h̄o. Chipfu ngab̄ekwaru mu p̄h̄o nch̄i g'o ngaberu mu ogiya ophuu. Ophu o mebyishīeduru unu. ¹¹ Chipfu s̄u mu: 'T̄uḡbua je edua ndu Ízurelu g'ep̄he je enworu al̄i ono, mu riburu anḡu l̄e mu a-n̄u nna p̄h̄e oche ono.' "

Tsuj̄e Chipfu ebvu

¹² "Oo ya b̄u l̄e-a; unub̄e ndu Ízurelu; ?b̄ubaa ḡunu b̄e Chipfu, b̄u Chileke unu ele enya g'unu mee, ab̄udu g'unu tsuj̄e Chipfu, b̄u Chileke unu ebvu;

unu etsokota uto iya g'ọ ha; unu eyee ya obu; gude obu unu g'ọ ha; yee ndzu unu l'ophu ejeru Chipfu ono, bu Chileke unu ozi. ¹³ Ozo bu g'unu meje iphemiphe, Chipfu suru g'e meje; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; mbu ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; g'ọ duru unu le ree. ¹⁴ Unu lewaro enya; eligwe; yee imigwe, noghataru eligwe bukwa Chipfu, bu Chileke unu nwe iya. Eliphe bukwarupho nkiya; mekpoo iphemiphe, no iya nu. ¹⁵ O buepho le Chipfu be nna unu oche phe dupeho l'obu; k'ophu o yeru phe obu; bya ahoata oshilokpa phe; ophu o hotaduru ohozo, nogbaa nu; g'ọ dunaa ntanu-a. ¹⁶ Oo ya bu le-a; unu bunaa onwunu ubvu; bufu akpapyi ophu no unu l'ime obu; ba apfubehe olu kanganaa; ¹⁷ kele Chipfu, bu Chileke unu bukwa Chileke, ka agwa, nokota nu; bya aburu Nnajiuphu, kakota iphe, bukpoo ndu bu nnajiuphu. O bu Chileke, paru aka bya adu akpabiri; du ebvu l'enya; ophu o dudu onye ooleje enya l'iphu; teme ophu o ridu uphalazu. ¹⁸ Oo yebedua ahajeru ndu enwedunna; yee unwanyi, ji phe anodedu enge. Ndu lwaru alwalwa be ooyeje obu; azu phe le nri; yee iphe, anma l'upfu. ¹⁹ Oo ya bu le-a; unu yejekwa ndu lwaru alwalwa obu; noo kele unubedua shikwapho buru ndu lwaru alwalwa l'ali ndu Ijiputu. ²⁰ Unu tsuje Chipfu, bu Chileke unu ebvu; o buru iya be unu a-nodu ejeru ozi kpoloko; buru iya be unu a-kukuru; buru epha iya be unu e-gudeje eri angu. ²¹ Oo yebedua be unu a-noduje aja ajaja; o buru iya bu Chileke unu, bu onye meru unu eze iphe-a, du ebvu l'enya-a, bu ophu unu gude enya unu huma-a. ²² Nna unu oche phe be teke epe laru ali ndu Ijiputu bu umadzu ukporo eto l'iri be epe du; obenu le nta-a be Chipfu, bu Chileke unu mewaru; unu du ge kpokpode, no ligwe; o buru g'unu habe igwe."

11

Eye Chipfu obu; anuru iya opfu

¹ "Oo ya bu le-a; yee Chipfu, bu Chileke ngu obu; meje iphe, o karu ngu g'i meje; l'i meje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; me iphe, o suru g'i meje; meje ekemu iya tekenteke. ² Ophu unu a-maru ntanu-a bu owa-a. Ndu mu epfuru iphe-a ta abukwa unwu unu; ndu ata amadu; ophu epe ahumajeduru ahuhu ono, Chipfu, bu Chileke unu huru unu ono; ozo akpabiri iya; ozo ike me okpehu iya; ³ waa iphe-ohubama iya ono; waa iphe ono, o meru l'ali ndu Ijiputu l'ophu ono; mbu iphe, o meru Fero, bu eze ndu Ijiputu; yee ali iya l'ophu; ⁴ waa iphe ono, o meru ndu oogu ndu Ijiputu; me inya phe; me ugbo-inya phe; waa g'o gude mee ge Eze-enyimu Uswe-uswe bya utso byapyabe phe teke ono, epe achi unu oso ono; teme waa ge Chipfu mecharu gude mee; epe bukotaru mkpurupyata byasu ntanu-a; ⁵ mekpoo iphemiphe ono, o meru unu l'echiegu gbiriri jasununu byarwuta aka-a ono; ⁶ waa iphe ono, o meru Detanu; yee Abiramu; unwu Eliyabu, bu nwa Rubenu; teke ono, ali saru onu l'echilabo ndu Izurelu lwekota; epe le ndibe phe g'ephe ha; me ulo-ekwa phe; mekpoo iphe, dzu ndzu ophu bu nkephe. ⁷ Oo unubedua gude enya unu humakota eze iphe ono, Chipfu mekotaru ono.

⁸ "Oo ya bu; unu toko ekemu, mu aturu unu ntanu-a dobekota. Oo ya bu g'ike adukwanu unu; g'unu je alwuta ali ono, unu abya ada enyimu Jiordanu eje enworu ono. ⁹ Teme g'unu enwekwarupho ndzu ogologo l'ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu phe; yele awa phe ono; mbu ali ono, mini era-eswi; yee manu-enwu aso gborogboro ono; ¹⁰ kele ali ono, unu eje anata ono ta adukwa g'ali Ijiputu, bu aka unu shi lufuta, bu aka unu shi akoje iphe l'ali l'onwunu; unu ejee l'okpa unu je agbaa

ya mini g'aagbaję l'ęka a kọru ękwo-ophe-a. ¹¹ Obenu l'alį ono, unu eje enworu ono bų alį, dų úbvú úbvú; bya enweru nsuda nsuda; ọ bųru igwe edzeje mini agba iya l'oonwu shokoshoko. ¹² Ọo alį, Chipfu, bų Chileke unu nwuberu ęnya. Mbų l'ęnya Chipfu, bų Chileke unu adųjeepho l'alį ono mkpųrumkpuru; mbų e -shi lę mgbube ishi apha jasų l'abvųbvų iya.

¹³ "K'ophu bų lę; ọ -bųru l'unu kwetarų mee ekemu, mu atųru unu ntanų-a, bų iya bų g'unu yee Chipfu, bų Chileke unu obu; unu egude obu unu g'ọ ha; mę ndzų unu l'ophu jeeru iya ozi ¹⁴ bę Chipfu e-me g'igwe dzejeru mini l'orwuberu iya wųshiru unu l'alį unu; ọ -dzeeru unu mini ishi-apha; l'ọ dzekwaphọ mini ọla-apha; k'ophu onyenọnu a-kpata iphe, ọ meberu l'alį; mbų g'i gbuta ereshi ngu; kųa męe ngu; mee manų ngu. ¹⁵ Oo-me g'ęswa dų l'ęgu ngu; g'eswi ngu taję; k'ophu ọi-nọdu eri nri eriji ępho. ¹⁶ Unu kwabękwaru onwunu ęnya; g'e te dephe unu g'unu dakọbe wata ejeru agwa ozi baaharų phę eja. ¹⁷ Unu -mee ya nno bę Chipfu a-tukoshikwa unu oke ęhu-eghu iya; l'ọ woru imigwe guchia g'igwe te edzehe mini. Ophu ọ nweędu iphe, a kọberu l'alį, emehuba emehu. Ọ tọ dųedu g'a nọ-beru; unu abųru mkpųrupyata l'ęguru alį ono, Chipfu abya unu anųnu ono.

¹⁸ "Ọo ya bų lę-a; unu woru opfu-a, mu epfuru unu ntanų-a kwachia l'ime obu unu; yęfua lę ndzų unu. Unu gbaru iya l'ęka g'ọ bųru iphe-ọhubama; l'ọ kejekwarųpho unu l'egedegee iphu g'ọ bųru unu iphe-ọhubama. ¹⁹ Unu zije iya ọnwegirima unu. I -nọdu l'ibe ngu l'į bọ iya l'ųja; teke iije l'ųzo l'įibo iya. I -zęe azęe l'įipfu iya; teke ọ gbalihuru l'į pfukwa iya phọ. ²⁰ L'į dekwaa ya phọ l'oshi mgbo ọlo ngu; waa l'oshi mgbo ọguzo ngu. ²¹ Ọo ya bų k'ophu gų l'ọnwegirima ngu a-ka nka l'alį ono, Chipfu riburu angų lę ya a-nų nna ngu oche phę ono; g'ęphe buru jasų teke mgboko a-nọ-beru.

²² "Kęle-a; ọ -bųru l'unu tųkoru ekemu-a, mu atųru unu g'unu dobe-a tsokọta; mbų g'unu ye Chipfu, bų Chileke unu obu-a; tsoo ọzo iya; chįru ųpfu kwęe ya; ²³ bę Chipfu a-chįfukwaru unu ọhamoha, nọ unu l'iphu ono. Unu a-chįfu ọha, kagbaa unu shii; bya aka unu ọkphehu; buru l'alį phę. ²⁴ Ęka unu wotawaru ọkpa unu zọbe a-bųru k'unu; mbų a -gbę l'ęchiegu rwua úbvú úbvú Lébanọnu; yęe a -gbę l'ęnyimu Yufurétisu rwua eze-ęnyimu ọzo ęnyanwu-arįba. ²⁵ Ọ tọ dųdu onye byaru adų ike akpafų unu l'iphu; kęle Chipfu, bų Chileke unu e-me g'a tsuje unu ebvų l'alį ono l'ophu. Mbų l'iphe, bųkpoo ęka unu zọru ọkpa bę ndzų-agųgu e-rwutaję phę, bų iya bų iphe, ọ kweru unu ukwe iya.

²⁶ "Unu lenu! Ntanų-a bę mu edoberu unu ọnu-ọma; yęe mburọnu. ²⁷ Ọo-bųru ọnu-ọma dųru unu; mę ọ -bųru l'unu ngabęru nchį mee ekemu Chipfu, bų Chileke unu, bų iya bų ekemu, mu atųru unu ntanų-a. ²⁸ Ọo-bųru mburọnu dųru unu; mę ọ -bųru l'unu jįkaru eme ekemu Chipfu, bų Chileke unu-a; unu bya agbakųta azų l'ųzo-a, mu atųru unu ekemu iya ntanų-a; sų g'unu shije-a; je etsoaha agwa ọzo, bų ophu unu amahaada. ²⁹ Sų-a; teke Chipfu, bų Chileke ngu dubaęru ngu phọ l'alį ono, unu eje enworu ono; teke ono bę unu e-pfufuta k'ọnu-oma phọ l'úbvú Gerizimu; waa k'atų ọnu phọ l'úbvú Ebalu. ³⁰ Úbvú ono ęphenebo nọephe mę a dafųta ęnyimu Jįdọdanu. Ọ nọ l'ęka ọzo gbororo ono ibe iya ophu ęnyanwu arįbaje; lę mgboru ibe iya ophu oshi More pfųgbaaru; mbų l'alį ndu Kęnanu, bu lę nsuda Araba; lę mgboru mkpųkpų Gilugalu. ³¹ Nta-a bę unu abyawaa ada ęnyimu Jįdọdanu je g'unu nworu alį ono, Chipfu, bų Chileke unu abya unu anųnu ono. Unu -nataę ya phọ nworu; ³² unu kwabękwa

ɛnya mekɔtaje iphe, Chipfu tɔru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje; waa iphe, ɔ sɔru g'e meje, bɔ ɔphu mu egoshi unu ntanɔ-a.”

12

Oru-ngweja ke Chipfu

¹ “Owaa bɔ iphe, Chipfu tɔru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje; waa iphe, ɔ sɔru g'e emeje, bɔ iphe, unu e-leta ɛnya; meje ɔkpobe ememe l'ali ono, Chipfu, bɔ Chileke nna unu phe anɔ unu g'ɔ buru k'unu jasɔ g'unu a-nɔ-beru l'eliphe-a. ² Unu tɔkokpoo ɛka ɔhamoha ono agwaje agwagwa mebyishicha; mbɔ ɔha ono, unu eje enworu ali phe ono. Unu mebyishicha agwa, ɛphe agwaje l'eli ɔbvú, ha shii; me l'eli ɔbvú, ha nwanshii; me le mkpula oshi, jaru àjàjà. ³ Unu tɔko ɔru-ngweja phe nwukpɔshia; unu atɔko mkpuma, ɛphe doberu nsɔ tsukpɔshia; tsua itso Ashera phe ɔku. Unu tɔkokwapho ntɛkpe agwa phe gbujishia; g'ɛpha iya chihuchaa; g'ɔ tɔ dɔhekpo adɔdu ophu l'ɛka ono.

⁴ “O tɔ bukwa g'ɛphe emeje k'agwa phe bɔ g'unu e-meje ke Chipfu, bɔ Chileke unu. ⁵ Iphe, unu e-mechia bɔ g'unu cho ɛka Chipfu, bɔ Chileke unu a-hɔta l'ɔkpa-ipfu unu g'ɔ buru ɛka ee-dobe ɛpha iya; l'o buru iya eburu. O buru ɛka ono be unu e-jeje. ⁶ Ngweja-akpɔ-ɔku; me ngweja mmanɔ ɔzo; me oke-lanɔ-l'ɔzo-iri; me iphe ɔzo, unu nɔru iya; me iphe, unu riburu angɔ anɔnu; waa ngweja onye tɔru obu iya onyo; me nwa eswi yee aturu, bɔ ɔkpara l'ɛpho ne iya; bukota l'ɛka ono be unu a-tɔkoje iya wota bya anɔ. ⁷ O buru l'atatiphu Chipfu, bɔ Chileke unu l'ɛka ono be unu le ndibe unu a-tɔkoje nɔdu ria nri. Ehu atsojekwapho unu l'iphemiphe, unu kuberu ɛka k'ememe; noo keke Chipfu, bɔ Chileke unu kebewaru unu l'oma.

⁸ “G'ɔ tɔ bukwaru g'anyi eme l'ɛka-a ntanɔ-a bɔ g'unu e-meje l'ɛka ono. L'ɛka-a be onyenɔnu anɔduje eme iphe, dɔ iya ree l'ɛnya nkiya. ⁹ Noo keke nta-a be unu teke erwudu ɛka unu a-tɔta unme, bɔ ɛka Chipfu, bɔ Chileke abya unu anɔnu g'ɔ buru okiphe unu. ¹⁰ O le unu -daɛpho ɛnyimu Jiɔdanu je eburu l'ali ono, Chipfu, bɔ Chileke unu abya unu anɔnu ono; mbɔ o -meɛpho; unu nweru onwunu l'ɛka iphe, bɔ ndu ɔhogu unu, bupheru unu mgburugburu; k'ɔphu unu bu le nchi-odoo; ¹¹ ɔ buru teke ono be unu e-wotaje iphemiphe-a, mu tushiru unu l'ekemu-a gude bya l'ɛka ono, Chipfu, bɔ Chileke unu a-hɔta g'e dobe ɛpha iya; l'o buru iya eburu. Iphemiphe ono bɔ iya bɔ ngweja-akpɔ-ɔku; waa ngweja mmanɔ ɔzo; me oke-lanɔ-l'ɔzo-iri; me iphe ɔzo, unu anɔ iya anɔnu; mekpoo iphe, kachaa ree l'iphe, unu nweru enweru, bɔ iphe, unu riburu angɔ l'unu a-nɔ Chipfu. ¹² O buru l'atatiphu Chipfu, bɔ Chileke unu ono be unu a-nɔduje; tee ɛswa. Unubɛdua l'onwunu; waa unwu unu unwoke; me unwu unu unwanyi; waa ohu unu unwoke; me ohu unu unwanyi; waa ndu Lívayi, bu le ndu-unu, bɔ ndu ɔphu adɔdu ali ɛka a nɔru phe; ɔphu ɔ dɔdu iphe, ɛphe ketaru g'ɔ buru okiphe phe. ¹³ Unu kwabekwa ɛnya g'ɔ tɔ buɛpho ɛka dɔ unu ree be unu e-jeje anɔdu gwee ngweja-akpɔ-ɔku. ¹⁴ G'ɛka unu e-gweje ngweja-akpɔ-ɔku ono bukwarupho l'ɛka Chipfu a-hɔta l'ɔkpa-ipfu unu nanɔ. O buru ɛka ono be unu a-tɔkoje iphemiphe-a, mu tɔru unu ekemu iya-a emekɔta.

¹⁵ “O le ɔ bɔ; unu gbujekwaa anɔ, dɔ unu ree; taa le mkpukpu le mkpukpu unu g'ɔ ha; mbɔ iphe, bukpo anɔ, guru unu ɛgu atata. Oo ge Chipfu, bɔ Chileke kebeberu nemadzu l'oma bɔ g'oo-tabejeru. G'onye duebe ree; ɔzoo onye aasɔ nsɔ taje kwa iya rɔ. G'a taje iya g'ɔ bɔ mgbada; ɔzoo umoro be aata. ¹⁶ O buɛpho g'unu ta taje kwa mee ya;

unu wushijekwa iya l'alì g'onye wushiru mini. ¹⁷ Ophu unu anòdujekwa l'oma mkpukpu unu ria iphe, a turu oke-lanu-l'uzo-iri l'ereshi unu; ozoo mēe unu; ozoo manu unu; ozoo nwa mbu, o nwuru mbu eswi unu; ozoo iphe-edobe unu ozoo; ozoo iphe, onye kweru ukwe iya; ozoo iphe ngweja, nemadzu turu obu iya onyo anu; ozoo iphemiphe ozo, du iche, a nuru anunu. ¹⁸ Ochia g'unu noduje l'iphu Chipfu, bu Chileke unu riye iya; mbu l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono. Unubedua l'onwunu e-riye iya; waa unwu unu unwoke; waa unwu unu unwanyi; waa ohu unu ke nwoke; waa ohu unu ke nwanyi; waa ndu Lívayi, bu le mkpukpu unu. Unu noduje l'iphu Chipfu, bu Chileke unu tee eswa iphemiphe, unu kuberu eka k'ememe. ¹⁹ Unu kwabekwa enya g'unu ta akwasweru ndu Lívayi enya jasukpoo g'unu a-no-beru l'alì unu ono.

²⁰ "Chipfu, bu Chileke unu -meepho g'oke alì unu ka shii, bu iya bu iphe, o kweru unu ukwe iya; onye egu anu agu; o -nonyaa bya asu: 'Anu agukwa mu!' G'onye ono takwaa ya g'oggu iya. ²¹ O -buru l'eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota g'o buru eka oo-dobe epha iya be paru enya; oo ya bu g'onye obu gbua eswi iya obu; ozoo iphe-edobe iya obu, bu ophu Chipfu nuru iya, bu iya bu ge mu turu iya unu l'ekemu ono; onye obu anodu l'oma mkpukpu unu taa ya g'o guru iya. ²² O buepho g'aataje mgbada; ozoo umoro bu g'unu a-taje iya. Ge ndu aaso nsu; waa ndu a ta sodu nsu tukojekwa taa ya. ²³ O buepho g'unu kwabe enya g'unu te erije mee ya; kele oo mee bu ndzu. Oo ya bu; unu te erijekwa ndzu iphe; taa anu iya. ²⁴ Unu be rijekwa mee-iphe. Unu wushijekwa iya g'onye wushiru mini. ²⁵ Unu be erijekwa iya; k'opu oo-duru unu le ree; duru unwu unu le ree, bu ndu a-nodu etso unu l'azu; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphu Chipfu. ²⁶ Obenu l'iphe ono, unu doberu Chipfu nsu ono; yee iphe ono, unu kweru ukwe iya ono be unu e-gudeje je l'eka Chipfu a-hota. ²⁷ Eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku; mbu anu obu mekpoo mee ya; l'a-buru l'eli oru-ngweja ke Chipfu, bu Chileke unu. L'a gbashì mee-iphe ono l'eli oru-ngweja Chipfu, bu Chileke unu ono; unu eworu anu iya taa. ²⁸ Unu kwabekwa enya; mekotaje iphe, bu opfu-a, mu epfu anu unu; aturu iya unu l'ekemu-a; k'opu oo-duru unu le ree; duru unwu unu, etso unu l'azu ree jasu l'ojejoje; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

²⁹ "Teke ono, Chipfu, bu Chileke unu e-me g'ephe chihu l'atatiphu unu; mbu ohamoha ono, unu eje enworu alì phe ono; unu bya anochia enya phe; bya ebuchia alì phe; ³⁰ unu kwabekwaru onwunu enya me a lwepho ndu ono l'iphu unu: g'a ta kwaru unu ye g'unu wata anwu eka phe; mbu g'unu wata akpa ishi agwa phe; jahaa su: '?Denu g'ohamoha-a egudeje abaru agwa phe eja; g'anyibedua awata eme g'ephe emeje.' ³¹ Unu ba abajekwaru Chipfu, bu Chileke unu eja g'ephe abajeru agwa phe; kele o bukwapho ahuma ahuma, Chipfu kporu ashì be ephe emejeru agwa phe; mbu l'unwu phe unwoke; yee unwu phe unwanyi be ephe akpojechaa oku; nu agwa phe.

³² "Su-a; iphemiphe-a, mu aturu unu ekemu iya-a; unu letakwa enya mee ya. Unu te eyekwa iya iphe; ophu unu ahabotakwa iya iphe!"

13

Abaru agwa ohozo eja

¹ "O -buru l'o nonyaaru; onye shi l'echilabo unu bya aburu onye mpfuchiru; ozoo o-rwo-nrwo; o bya emeaharu unu iphe-ohubama; ozoo iphe-ohumalenya; ² e mechaa; iphe-ohubama ono; waa iphe-ohumalenya

ono v̄a g'ò pfuru iya; ọ bya epfuahaaru unu s̄u: 'Unu g'anyi tsopyabe agwa ọzo, unu amahaada je awata ph̄e ejeru ozi'; ³ unu ta angakwa nchi l'opfu ẹgube onye mpfuchiru ono; ọzoo opfu ọ-rwọ-nrwọ, d̄u nno; kele ọ kwa Chipfu, b̄u Chileke unu ah̄u unu ama ḡe ya maru: ?unu gude-a obu unu g'ọ ha; m̄e ndz̄u unu g'ọ ha yee Chipfu, b̄u Chileke unu obu? ⁴ Ọ kwa Chipfu, b̄u Chileke unu b̄u onye unu e-tsojeru; ọ buru iya kpoloko kpeekpu b̄u onye unu a-tsuje ebvu. Unu dobeje ekemu iya; ngabejeru iya nchi; jeeru iya ozi; chijeru upfu kw̄e ya. ⁵ G'e gbukwaa onye mpfuchiru ono; ọzoo ọ-rwọ-nrwọ ono egbugbu; noo kele o ziru unu g'unu kwefu ike; haa etso Chipfu, b̄u Chileke unu, b̄u onye dufutaru unu l'al̄i Ijiputu; bya agbafuta unu l'al̄i ẹka unu shi buru ohu ono. Onye ono b̄u iphe, oome b̄u g'ọ kp̄oshia unu g'unu te tsoshi ọzo ono, Chipfu t̄uru unu ekemu g'unu tsoo ono. Ọ kwa ẹgube ono b̄e unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabọ unu.

⁶ "Ọ -buru nwune ngu; mb̄u onye ḡu l'iya shi l̄e ne lan̄u; ọzoo nwa ngu nwoke; ọzoo nwa ngu nwanyi; ọzoo nyee ngu, d̄u ngu l'obu; ọzo ẹguru ọnyà ngu, ḡu l'iya n̄o l̄e ndz̄u; byapfutaru ngu l̄e mpya bya emeahaa g'ọ rata ngu g'unu je awata ejeru agwa ọzogba ozi; mb̄u agwa, ḡubedua l'onwongu amahaadaa; ọphu nna ngu ph̄e amahadaa ya; ⁷ mb̄u agwa ndu bupheru unu mgburugburu; ndu ọphu n̄o unu ntse; m̄e ndu ọphu n̄o unu ẹnya; jasukpoo l'ẹka igwe beru; al̄i beru. ⁸ Unu te kwetakwa iphe onye ono pfuru; ọphu unu angabekwaru iya nchi. Unu ta aphukwaru onye ono obu-imemini. Unu te edobekwa iya ndz̄u; ọphu unu ewohakwa onye ọbu ewoha. ⁹ Unu gbukwaa onye ọbu egbugbu. Ḡe ḡubedua vuru ọzo dab̄e iya ẹka ọnwu l'ẹhu; t̄emanu ndu ọphuu l'ọphu awuppyabewa iya r̄o. ¹⁰ Unu gude mkpuma tugbua ya; kele o meru g'ọ dufu unu l'ẹka Chipfu, b̄u Chileke unu, b̄u onye dufutaru unu l'al̄i Ijiputu, b̄u ẹka unu shi buru ohu. ¹¹ Ọo ya b̄u ḡe ndu Ízurelu l'ọphu anuma iya tsuhu ebvu; ọ t̄o d̄uedu onye byaru emebaa ejo-iphe, d̄u g'ono l'echilabọ unu.

¹² "Ọ -buru l'unu shi l̄e mkp̄ukpu lan̄u l'ime mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu ono, Chipfu, b̄u Chileke unu a-n̄u unu g'unu buru ono n̄uma; ¹³ l'ọ d̄uru ndu b̄u ọgalemkpa, n̄o iya n̄u; ọ buru l'echilabọ unu b̄e ẹphe shi; bya erwutawaa ndu bu l̄e mkp̄ukpu ono; s̄u ph̄e: 'Unu g'anyi je awata ejeru agwa ọzo ozi'; mb̄u agwa, unu amahaada; ¹⁴ unu kpakwaa ishi; bua ẹka iya ọkpobe ebubu; j̄ia aji mkp̄onwu mkp̄onwu. Teke e mechaaru ọ buru eviya; iphe ọbu mee ememe eviya; mb̄u l'ejo ah̄uma, d̄u nno meru l'echilabọ unu; ¹⁵ unu egude ogu-echi gbushik̄ota ndu bu l̄e mkp̄ukpu ono; mebyishik̄ota iya g'ọ ha; m̄ekpoo iphemiphe, n̄o l'ime iya; m̄ekpoo iphe-edobe n̄o iya n̄u; unu gude ogu-echi gbushichaa ya. ¹⁶ Unu abya atuko iphemiphe, n̄o l̄e mkp̄ukpu lw̄a; bya akube l'oma edupfu mkp̄ukpu ono. Unu eworu mkp̄ukpu ono; ȳe iphemiphe, n̄o iya n̄u kp̄oo ọku; g'ọ buru ngweja-akp̄o-ọku l'ọphu, a n̄uru Chipfu, b̄u Chileke unu. Ḡe mkp̄ukpu ono bukwaru ikp̄ozu jas̄u l'ojejoje; ọphu a kp̄u-phukwa iya az̄u ọzo. ¹⁷ G'ọ t̄o dukwa iphe ono, e doberu k'emebyishi ono m̄e nan̄u, aa-h̄uma nemadz̄u l'ẹka; k'ọphu Chipfu e-woru onwu-phuruphuru oke ẹhu-eghu iya ono sephu az̄u; imemini unu ad̄u iya; l'ọ ph̄aru unu obu-imemini; l'o mee unu aka igwerigwe, b̄u iphe, o rifuru nna unu oche ph̄e anḡu iya; ¹⁸ m'ọ -buru l'unu ngaberu Chipfu, b̄u Chileke unu nchi; dobek̄ota ekemu iya-a, mu aturu unu ntan̄u-a g'ọ ha; bya emekwapho iphe, pfuru oto l'ẹnya Chipfu, b̄u Chileke unu."

*Nri, aasọ nsọ; yee nri,
a ta sodu nsọ
(Uke 11:1-47)*

¹ “Ọ kwa unu bụ unwu Chipfu, bụ Chileke unu. Unu te eyebatajekwa onwunu ọnyá l'ẹhu; ọphu unu akpūshijekwa onwunu ẹgbushi ọnu-iphu mę unu -nọdu akwa nemadzu. ² Noo kele unu bụ ọha, ọdu Chipfu, bụ Chileke unu nsọ; teme le Chipfu shiwaa l'echilabọ ọha, nọ l'eliphe mgburugburu họtá unu dobe g'unu buru ọha, bụ yẹbedua kpoloko nwe unu.

³ “Unu te erijekwa iphe, bụ ẹbyi. ⁴ Waa anụ, unu a-taję bụ ọwa-a: eswi; waa aturu; waa egbu; ⁵ waa ele; waa anigo; waa egbu-ọswa; waa atsu; waa aturu-ọswa. ⁶ Unu taję iphe, bụ anụ, nweru ọjarabvu-ọkpa; bya anwafutaje nri taphu azu. ⁷ Ọle ọ bụ; anụ ọphu anwafutaje nri taphu azu; ọzoo ọphu nweru ọjarabvu-ọkpa, unu ata tajędu bụ: ọnya-kamelu; waa nggamachi; waa nchi-ọgbà. Ndu k'ono bụ anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; noo kele ọnwafutaje nri taphu azu; obenu l'ọ to nwedu ọjarabvu-ọkpa. ⁸ Ezi bukwapu anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; a makwaru-a l'ọ nweru ọjarabvu-ọkpa; obenu l'ọ to nwafutajędu nri taphu azu. Unu ta tajękwa anụ iya; ọphu unu edenyijekwa odzu iya ẹka.

⁹ “Iphe, bu le mini be ọphu unu a-taję bụ ọphu nweru mkpọ yee ẹkiri. ¹⁰ Ndu ọphu enwedu mkpọ yee ẹkiri bukwa anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; unu ta atajękwa iya.

¹¹ “Iphe, bukpuo ẹnu, a ta sodu nsọ; unu taję iya. ¹² Ọle ndu ọphu unu ta atajędu bụ: ugo; waa udele; waa udele-ọji; ¹³ waa ẹgbé l'udu iya l'udu iya; waa ivu; ¹⁴ mekpoo okpoko-ohà l'udu iya l'udu iya; ¹⁵⁻¹⁷ waa mgbashi-ujiku l'udu iya l'udu iya; waa ẹnu ọlu; waa okpo-ngwere l'udu iya l'udu iya; waa ugo-mini; waa ọgu-ikporo; ¹⁸ waa eze oku-eswi-uda; waa apyari-nhoko l'udu iya l'udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

¹⁹ “Iphe, bukpuo ogu, furu ẹba bukotakwa anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; unu ta atajękwa iya. ²⁰ Obenu l'iphe, bukpuo iphe, furu ẹba g'ọ ha, a ta sodu nsọ be unu a-takotaje.

²¹ “Unu ta atajękwa iphe, nwuhuru anwuhu. Unu nuje iya ndu lwaru alwalwa, bu le ndu unu g'ephe taa. Ọzoo unu eje eree ya ndu ọhozo. Kele unubedua bụ ndu ọdu Chipfu, bụ Chileke unu nsọ.

“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne egbu shia nwa iya.”

Oke-lanu-l'uzo-iri

²² “Unu nujekwa oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe, unu kpataru l'opfu unu aphagapha. ²³ Ọ kwa l'ataphu Chipfu, bụ Chileke unu l'eka ono, ọo-hota; dobe ẹpha iya; buru iya eburu ono be unu a-nọduje ria oke-lanu-l'uzo-iri ono, bụ iya bụ iphe, shi l'ereshi unu; waa le mee unu; waa le manu unu; waa l'iphe mbu, shi l'eswi unu; yee egbu unu me aturu unu; k'ophu unu e-shi nno nwuta atsu Chipfu, bụ Chileke unu ebvu tekenteke. ²⁴ Ọ -buru l'eka ono be paru unu ẹnya; k'ophu bụ le teke Chipfu, bụ Chileke unu keberu unu l'oma shii; be unu ta adudu ike evukota iya eje ẹka ono, Chipfu a-hota g'ọ buru ẹnya ẹka ẹpha iya a-du ono; kele ọ paru unu ẹnya; ²⁵ unu eree ya erere; reta iya okpoga; gudepyabe l'eka gude je ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-hota ono.

²⁶ “Unu -rwua; unu egude okpoga ono mee iphe, du unu ree; unu egude iya zuta eswi; ọzoo gude iya zua aturu; ọzoo gude iya gaa mee; ọzoo gude iya gaa iphe-angungu ọzo, atsu atsutsu; ọzoo zukupoe ya pho iphe, du unu ree. Unu anodu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu l'eka ono ria ya;

tee ɛswa; unu lɛ ndibe unu l'ophu. ²⁷ A bya lɛ ndu Lívayi, bu lɛ ndu-unu; unu ta akwaswekwaru phɛ ɛnya; noo kɛlɛ ɔ tɔ dudu alɪ ɛka a nuru phɛ; ophu ɔ dudu iphe, ɛphe ketarɔ g'ɔ buru okiphe phɛ. ²⁸ Iphe, bukpo apha ɛto a-nwuta anwuta; mɛ apha k'ɛto ono bvujɛ abvubvu bɛ unu a-chitakotajɛ oke-lanɔ-l'uzo-iri l'iphe, bu iphe, unu meberu l'alɪ l'apha ono; bya akubegbaa l'ɛka aa-kwakɔbechaa ya lɛ ndu-unu; ²⁹ k'ophu ɛphe a-byajɛ bya eria rijia ɛpho; mbu ndu Lívayi, bu ndu ophu adudu alɪ ɛka a nuru phɛ; ophu ɔ dudu iphe, ɛphe ketarɔ g'ɔ buru okiphe phɛ; waa ndu lwarɔ alwalwa; mɛ ndu enweɛdu nna; waa unwanyɪ, ji phɛ anɔɛdu, bugbaa lɛ ndu-unu. Oo ya bu gɛ Chipfu, bu Chileke unu ekebe unu l'oma l'iphemiphe, bu akanya, unu gude ɛka unu ese.”

15

Apha, onyemonye e-nweru onwiya (Uke 25:1-7)

¹ “Iphe, bukpo apha ɛsaa; mɛ apha k'ɛsaa ono bvujɛ abvubvu bɛ unu a-hajɛ ugwo, e ji ejiji g'ɔ laa nno. ² Waa g'ee-gudeje mee k'aha ugwo ono baa: G'onye jieru nwibe iya ugwo hajɛkwaaru iya ya. G'o to jɛkwa anata onye Ízurelu ibe iya ono; ɔzoo nwune iya ugwo ono; kɛlɛ iphe, e kuru apha ono bu apha, Chipfu sɔru gɛ k'ugwo laa. ³ O -buru ophu onye ɔhoozi ji ngu; jerɔ je anata ono; obenu ophu dagbaru gu lɛ nwune ngu; hakwaa ɛka l'ono.

⁴ “O tɔ dukwa onye ukpa, byaru l'adu l'echilabɔ unu; kɛlɛ Chipfu, bu Chileke unu a-kwatakwa kebe unu l'oma l'alɪ ono, oome gɛ ya nu unu g'ɔ buru okiphe unu ono; ⁵ m'ɔ -buru l'unu ngaberu Chipfu, bu Chileke unu nchi; leta ɛnya; mekɔta ekemu-a, mu aturu unu ntanɔ-a. ⁶ Noo kɛlɛ Chipfu, bu Chileke unu e-kebekwa unu l'oma, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya. Unu e-jieje ɔhamoha, du igwerigwe ugwo; ɔlɛ unu ta abyadu ejita; tɛme unu aburu ishi ikpoto ɔha; ɔlɛ ɔ tɔ dudu ndu byaru a-buru ishi unubɛdua.

⁷ “O -buru l'o nweru nwune unu, bu onye ukpa, unu l'iya tukɔ buru lɛ mkpukpu; l'alɪ-a, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu-a; unu te edobekwaru iya ɔkpoma mgbashi; ophu unu ekekwaru nwune unu ono, bu onye ukpa ono ɛka mbvu. ⁸ O chia ɛka bɛ unu a-nɔdu asajɛru iya ɔkpobe asaru. Unu ejieje iya ugwo, a-suru iya eme iphe, bu mkpa iya; gɛ mkpa ɔbu ahahabɛ. ⁹ Unu letakwa ɛnya g'ejo ɔriri ta abatajɛkwa unu l'obu kɛ g'unu sɔ l'apha k'ɛsaa, bu iya bu apha aa-ha g'ugwo-a laa dukwaa ntse; woru iphu gbanwuberu nwune unu ono, mkpa byaru ono; ɔ tɔ dudu iphe, unu anɔ iya. Onye ono a-kpɔkwaru Chipfu yeru unu; l'ɔ buru unu iphe-eji. ¹⁰ Unu gudejɛkwa obu unu; nu iya iphe, ɔ sɔru g'unu nu iya; ophu unu anɔdukwa agu aphɔ anɔ iya ya; kɛlɛ Chipfu, bu Chileke unu e-gudekwa k'iphe ono, unu nuru iya ono kebe unu l'oma l'iphemiphe, unu turu ama ememe; mekpoo l'iphemiphe, unu yeru ɛka wata ememe. ¹¹ Kɛlɛ ndu ukpa ta abyadu abvu abvubvu l'alɪ-a. Noo g'ɔ gude mu nɔdu aturu iya unu l'ekemu epfu sɔ: Unu sajɛkwaaru unwane unu ɛka ɔkpobe asasa; yɛɛ ndu ukpa; mɛ ndibe unu, nɔ lɛ mkpa l'alɪ unu ono.”

Aha ndu bu ohu *g'ɛphe nweru onwophɛ* (Awu 21:1-11)

¹² “O -buru l'o nweru onye Hiburu ibe ngu, i gbataru l'ohu; m'ɔ -bu nwoke; ɔzo nwanyɪ; o jɛwaru ngu ozi apha ishii; o -be l'apha k'ɛsaa;

hakwaa ya g'ò laa; je enweru onwiya l'èka ngu. ¹³ Teke ono, ì haru iya g'o shi ngu l'èka lashia ono; ta agbabekwa iya èka oto. ¹⁴ Sakwaa èka asasa; nu iya iphe, shi l'èku ngu; me ophu shi l'ulo bali ngu; me ophu shi l'èka iikuje mee. Oo iphemiphe ono, Chipfu, bu Chileke ngu gude kebe ngu l'oma ono; bu iphe, ii-nu iya. ¹⁵ Unu nyatakwa l'unu shi buru ohu l'alì Ijiputu; Chipfu, bu Chileke unu bya agbafuta unu. O buru iphe ono meru iphe, mu aturu unu ekemu-a ntanu-a.

¹⁶ "Ole o bu; teke o bukwanu l'ohu ngu ono suru ngu le ya ta alufudu ngu l'èka; kele o yeru ngu obu; bya eyee ndibe ngu obu; teme gu l'iya du le ree; ¹⁷ l'i wota oji; dobe iya nchi le mgbo; kpo-fua; onye ono abuwaruro ohu ngu jaswaruroya. O bukwarupho egube ono be ii-mekwapho ohu ngu ke nwanyi. ¹⁸ G'aha ohu ngu g'o nweru onwiya te ejekwa ngu atsu l'ehu; kele ozi, yebedua nwekiya jeru ngu apha ishii ono kakwa shii ugbo labo; eme l'ozi, onye e butaru ebuta gege jeru ngu. I -mee ya nno; Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l'oma l'iphemiphe, iime."

Anu, vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya

¹⁹ "Iphe, bu eswi unu; waa aturu yee egu unu; be nwa mbu, o vuru uzo nwua, bu okee ya be unu e-dobekotajeru Chipfu, bu Chileke unu iche. Unu te egudejekwa oke-eswi, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eje ozi egu; ophu unu ebushijekwa aturu, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eji. ²⁰ Apha g'apha be unu le ndibe unu a-noduje l'atatiphu, Chipfu, bu Chileke unu taa ya; l'èka Chipfu a-hota. ²¹ Ole o -bukwanuru l'anu ono nweru èka iphe mebyiru iya; mbu l'o bu eniyeni; ozoo l'ootsu ishi; ozoo l'o duru èka ozo, iphe mebyiru iya shii; unu te egudekwa iya gweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja. ²² Unu nodujekwa le ndu-unu taa ya. Unu taa ya g'aataje mgbada; ozoo umoro-a. Onye aaso nsò a-ta iya; onye duebe ree ataa ya. ²³ O buepho g'unu ta taje mee ya. Unu wushije iya l'alì g'onye wushiru mini."

16

Obo Ojehata (Awu 12:1-20)

¹ "Unu boje obo Ojehata ke Chipfu, bu Chileke unu l'onwa Abibu; noo kele oo l'onwa Abibu ono be Chipfu, bu Chileke unu duru unu l'enyashi dufuta l'alì Ijiputu. ² Unu gwejeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja Ojehata ono. O buru aturu; ozoo egu; ozoo eswi be unu e-gudeje egwe ngweja ono l'èka Chipfu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ Unu te egudejekwa buredi, e yeru iphe, ekoje buredi taa ya. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iya bu buredi iphe-ehuka. Noo kele oo ephuru-oku be unu gude wufuta l'alì Ijiputu. Unu meje iya jasukpoo g'unu a-no-beru gudeje nyata teke unu shi le Ijiputu wufuta. ⁴ G'o to dukwa onye aa-huma iphe, ekoje buredi l'ibe iya l'alì ono mgburugburu gbiriri jasujiku esaa ono abvu. Ophu e kwejekwa g'anu ono, e gburu l'uzenyashi mbu pho noo futa l'utsu.

⁵ "Unu ta nodujekwa le mkpukpu le mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono bo obo Ojehata. ⁶ Èka ee-gweje iya bu l'èka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu ono. Noo èka aa-noduje gwee ngweja Ojehata obu l'uzenyashi; me enyanwu ribaahaepho; le gube teke ono, unu shi l'alì Ijiputu wufuta ono. ⁷ O buru ahuhu be aa-huje anu iya taa l'èka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota

ono. O -be l'utsu; onyenonu adakobe lashia ibe iya. ⁸ Ujiku ishii be aa-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; o -be le mboku k'esaa; unu edzuko l'iphu Chipfu, bu Chileke unu. G'o to dukwa onye e-je ozi mboku ono."

Obo-Idzu

(Awu 34:22; Uke 23:15-21)

⁹ "Idzu esaa be unu a-gutaje dobe. Teke aa-wataje agu idzu ono bu me a wataepho egbuta ereshi. ¹⁰ Noo teke unu a-bojeru Chipfu, bu Chileke unu Obo-Idzu. A -nodu abo iya; g'onyenonu wotajekpoephe iphe, o turu obu iya onyo je anu Chipfu; g'onyenonu nujeekwapho ge Chipfu, bu Chileke unu keheberu iya l'oma. ¹¹ Unu aduru l'iphu Chipfu, bu Chileke unu; mee emereme; onyemonye yee unwegirima iya unwoke me unwanyi; me ohu iya unwoke me unwanyi; mekpoo ndu Lívayi, no le mkpukpu unu; me ndu lwaru alwalwa; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe nwuhwaru, bu ndu unu l'ephe tukoru nodu. Eka aa-nodu mee ya bu l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota; dobe epha; buru iya eburu ono. ¹² Unu nyatajekwa l'unu shi buru ohu l'ali Ijiputu; k'ophu oo-me g'unu kwabe enya mekotaje iphe-a, mu toru okpa iya; su g'e meje-a."

Obo-Mkpù

(Uke 23:33-43; Ógú 29:12-38)

¹³ "Unu boo Obo-Mkpù ujiku esaa; me unu gbutachaephe balì unu; kutachaa mee unu. ¹⁴ Unu -nodu abo iphe obu; unu eme emereme; unubedua l'onwunu; mekpoo unu unwoke me unwanyi; me ohu unu unwoke me unwanyi; me ndu Lívayi; me ndu lwaru alwalwa; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe nwuhwaru, bu ndu unu l'ephe tukoru nodu. ¹⁵ O buru l'eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota be unu a-nodu booru iya obo-iphe ono ujiku esaa. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu be e-kebe unu l'oma l'iphe, unu kpataru l'egu; waa l'iphemiphe, unu byibekporu eka k'ememe; k'ophu ehu a-tso unu utso tsofu l'ishi.

¹⁶ "Ugbo eto l'apha g'apha be unwoke unu g'ephe ha a-byakotaje l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka oo-hota. Ephe a-bya le Obo-Buredi, e yeduru iphe ekoje buredi; waa le Obo-Idzu; waa le Obo-Mkpù. Ephe -nodu abya ono; g'ephe ta agbajekwaru eka bya l'iphu Chipfu. ¹⁷ G'onyenonu nujeephe iphe, oo-du ike nu. G'o bujeerupho ge Chipfu, bu Chileke unu kebekporupho onyemonye l'oma beru bu g'oo-nu-beru."

Ahota ndu-ikpe

¹⁸ "Unu hotakwa ndu-ikpe; me ndu-ishi l'okpa-ipfu, nonu le mkpukpu, nokota nu, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono. O buru ndu ono, aa-hota ono a-noduje ekpe ndu Izurelu ikpe, pfuru oto. ¹⁹ Unu ta nmajekwa ikpe inmaphu; ophu unu elejekwa enya l'iphu kpee ikpe. Unu te erijekwa uphalazu; noo kele uphalazu apyi-chijekwa onye maru iphe eka l'enya; teme o nodu emeje g'opfu onye pfuberekoto du gheleghele. ²⁰ O buekwapho ikpe, pfuru oto kpoloko kpeekpu be unu a-noduje ekpe; k'ophu unu a-nodu ndzu; ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono aburu k'unu."

Abaru agwa eja

²¹ "Unu ta akpobejekwa itso Ashera le mgboru oru-ngweja, unu doberu Chipfu, bu Chileke unu. ²² Ophu o dukwa mkpuma, unu e-dobeje onu wata agwagwa; mbu iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu kporu ashi ono."

17

¹ “Unu te egudekwa oke-eswi; ọzoo aturu, ntucha dụ l'ẹhu; ọzoo ọphu nweru ẹka iphe mebyiru iya; bya egweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja; kele ono bukwa akpamara l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

² “Ọ -duru nwoke; ọzoo nwanyi, unu l'iya bu le mkpukpu lanu l'ime mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono, a humaru l'eka oome iphe, dụ eji l'enya Chileke; shi nno emebyi ọgbandzu Chileke; ³ mbu; ọ -buru l'onye ono wataru agwa agwa ọzogbaa; mbu wata abaru phe eja; phozeaharu enyanwu; ọzoo onwa; ọzo kpokpode, bu iphe, mu suru g'e be emejeshi-a; ⁴ e pfuaru iya unu; unu numa; unu kparwetakwa ishi iya rengurengu; ọ -buru eviya; l'iphe obu meru ememe; mbu l'egube ahuma ono be e meru l'ali Izurelu; ⁵ g'a kputa onye obu, meru ejo iphe obu; m'ọ bu nwoke; ọzoo nwanyi kpufu l'onu-abata mkpukpu unu ono; gude mkpuma tugbua ya. ⁶ Onye ee-kpe mpfugbu be aa-duada ẹbo; ọzoo ẹto; gbaa ekebe teme l'e gbuje onye obu. G'ọ to dukwa onye e-gbu me ọ -buru onye lanu agba iya ekebe. ⁷ G'ọ bukwaru ndu ekebe ono, e-vuru ọzo dabẹ iya ẹka onwu l'ẹhu; teme ndu ọphuu g'ephe ha awuppyabewa iya ọ. Ọ kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.”

Ulo-ikpe

⁸ “Ọ -buru l'ọ duru opfu, daru nu, dunukaru unu ehuka ekpekpe; opfu ke l'e gburu ọchi te egbu; ọzoo l'e tsuru nemadzu iphe te tsu; ọ buru opfu dahaa le mkpukpu unu; unu gude opfu ono je l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hotata ono; ⁹ gude iya jepfu ndu-uke, bu oshilokpa Livayi; waa onye-ikpe, no l'okwa le teke ono; pafuru phe ikpe obu g'ephe kpee; pfua g'ọ gbaru g'e mee ya. ¹⁰ G'onye e kperu ikpe iya mekwaa iphe ono, ephe kperu ono; mbu ikpe ono, ephe no l'enya ẹka ono, Chipfu a-hotata ono kpee ono. Unu kwabekwa enya g'ọ buerupho iphe, ephe suru g'e mee be ee-me. ¹¹ Unu tukokwa ekemu, ephe turu unu g'ọ ha; waa ikpe, ephe kperu unu g'ọ ha mekotaje. Unu ta ahakwa iphe, ephe pfuru unu; meahaa iphe ọzo. ¹² Onye jikaru eme iphe onye-ikpe kperu; ọzoo iphe, o kperu mbu onye uke, no l'eka ono ejeru Chipfu, bu Chileke unu ozi be ee-gbu egbugbu. Ọ buru egube ono be unu l'e-shi wofu ejo-iphe l'ali ndu Izurelu. ¹³ Onyemonye anuma iya; ndu aguhu iya. Ọ to duedu onye byaru emebaa iphe, dụ egube ono ọzobaa.

Ahotata Eze

¹⁴ “Teke unu baherupho l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; ọ -laepho unu l'eka; unu buru iya eburu; unu wata epfu su: ‘Unu g'anyi hotata eze, a-buru onye-ishi anyi g'ohozo, no-phegbaaru anyi mgburugburu hotagbaaru nkephe-a.’ ¹⁵ G'o dokwaa unu enya l'onye unu a-tu ẹka bu onye Chipfu, bu Chileke unu hotaru. Mbu-a; g'ọ bukwaru onye Izurelu ibe unu be unu a-hotata. Unu ta ahotakwa onye ohozo g'ọ buru onye-ishi unu; mbu onye abudu onye Izurelu. ¹⁶ G'onye obu ta abukwaru onye a-nodu achiko inya akuberu onwiya; ọphu o mekwa ge ndu Izurelu laphu azu le Ijiputu; ọ buru g'ee-shi ge ya nmakobaa inya doberu onwiya. Noo kele Chipfu pfuwaru iya unu su: ‘Unu ta alaphubaekwa azu l'eka ono ọzobaa.’ ¹⁷ Ọphu onye obu abukwa onye a-nodu aluko nwanyi akuberu onwiya; odumeka be ọzo a-kpo-swehukwa iya. G'ọ to chitakwa mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa kuberu onwiya. ¹⁸ Onye ono -bahuepho l'okwa eze ono g'o wota ekwo, a phuru aphuphu detakotaru onwiya iphe, nokota l'ekwo ekemu-a, bu ekwo, no l'eka ndu-uke, bu oshilokpa Livayi. ¹⁹ G'o

gudeje ẹkwo ono tekenteke; l'ogoguje iya mbokumboku jasụ gẹ ndzụ iya anọ-beru. Oo ya bụ g'o shi nno nwuta g'oo-shije atsụ Chipfu, bụ Chileke iya ebvu; shi nno kwabẹ ẹnya mekotaje iphe, bukpo ekemu Chipfu; yee iphe, o toru okpa iya sụ g'e tsoje. ²⁰ G'onye ono ta arikwa lẹ ya ka unwunna iya ndu ophuu shii; shi nno parụ ekemu ono haa; meahaa iphe ozo. Mbụ l'ọ kwa g'onye obu anoriberu ndzụ l'aba-eze iya obu; yebedua yee unwegirima iya l'echilabọ ndu Ízurelu."

18

Oke, rwuberu ndu-uke

¹ "Ndu uke, bụ iya bụ oshilokpa Lívayi; mbụ ndu okpa-ipfu Lívayi g'ephe ha bẹ a taa hedu oke ali; ophu o dudu okiphe ozo, e-rwube phe nù l'ali Ízurelu. Iphe, ephe e-gude buru bụ iphe ngweja, a kpọ-phodoru oku l'iphu Chipfu; kele ono bụ okiphe phe. ² Ephe te enwedu okiphe g'unwunna phe; oo Chipfu bụ okiphe nkephe, bụ iya bụ iphe, o kweru phe ukwe iya.

³ "Waa iphe, rwuberu ndu-uke baa mę ndu Ízurelu gude oke-eswi; ozoo aturu bya egweru Chipfu ngweja: iphe, aa-nụ onye uke bụ ẹka iya; waa agba iya; waa opfuru iya. ⁴ Iphe ozo, unu a-nujekwa phe pho bụ ereshi, unu vuru ụzo gbuta; waa mee ophúú; yee manụ; waa ẹjí mbụ, unu bushiru l'aturu unu; ⁵ noo kele Chipfu, bụ Chileke unu shiwaa l'okpa-ipfu unu l'ophu hota phe; ephe l'oshilokpa phe; g'ephe gude epha Chipfu pfujeru l'iphu iya; ejeru iya ozi tekenteke.

⁶ "O -buru l'onye shi l'okpa-ipfu Lívayi shi lẹ mkpukpu ẹka o bu l'ali Ízurelu; gude obu iya l'ophu byatashia ẹka Chipfu, bụ Chileke a-hota; ⁷ g'a hakwaa ya g'o gude epha Chipfu, bụ Chileke iya jejeru iya ozi gẹ ndu oshilokpa Lívayi ibe iya; bụ ndu nọ l'ataphu Chipfu ẹka ono ejeru iya ozi. ⁸ G'ephe kejekwaa iphe, gbaru phe nụ ẹnya nhamunha; g'a -gufukwaro ophu onye k'ono ketarụ l'iphe, e retaru l'iphe ndu unuphu ibe phe."

Etso ẹka ndu amadu Chileke

⁹ "Teke unu baherupho l'ali ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono; unu te ejekwa anwu eme ahuma ahuma ono, ndu ohamoha ono anoduje eme ono. ¹⁰ G'ọ to dukwa g'unu ha onye a-kpo nwa iya nwoke; ozoo ke nwanyi oku. Ophu o dukwa onye a-nodu agba eja; ozoo eme omamanshi; ophu o dukwa onye e-jeje l'eja. ¹¹ Ophu o dukwa onye e-keje oswe; ophu o dukwapho onye e-jeje l'aji maa; ¹² kele iphe, bukpo onye eme iphemiphe ono bukwa ahuma bẹ oome l'iphu Chipfu; o buru ahuma ahuma ono, ohamoha ono eme ono meru g'o gude Chipfu, bụ Chileke unu je achifu phe l'iphu unu. ¹³ Unu bukwaru ndu uta adudu l'ehu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu."

Onye mpfuchiru ono

¹⁴ "Ohamoha ono, unu a-chifu ono anoduje angaru ndu eme omamanshi mę ndu agba eja nchi. Ole unubedua bẹ Chipfu, bụ Chileke unu te ekwekwa g'unu mee nno. ¹⁵ Chipfu, bụ Chileke unu e-shi l'echilabọ unu hofutaru unu onye mpfuchiru; onye ono a-buru onye shi l'unwunna unu gedegede; buru onye du gẹ mu du. Noo onye unu a-ngabejeru nchi bụ ono.

¹⁶ "Kele mboku ono, unu dzukoberu l'ubvú Horebu ono bukwa iphe ono bẹ unu rworu Chipfu, bụ Chileke unu sụ: 'Jiko g'anyi ta anuhenu olu Chipfu, bụ Chileke anyi; ophu anyi ahumahe oku-a, parụ ẹka-a; odumeka bẹ anyi a-nwuhukwa.' ¹⁷ Chipfu sụ mu: 'Iphemiphe ono, ephe pfuru ono

bẹ ẹphe pfukwaru ree. ¹⁸ Mu e-shikwa l'echilabọ ụnwunna pẹ wofutaru pẹ onye mpfuchiru, ọ ọ gẹ gubedua. Mu eworu opfu mu ye onye ọbu l'ọnu; l'ọtuko iphe, mu pfuru iya kọkotajeru pẹ. ¹⁹ Onye ta ngabeduru nchị l'opfu, onye ono a-nọdu epfu epfuchiteru mu ono; ọ ọ mbedua bẹ a-ji aji iya. ²⁰ Ọle onye mpfuchiru, nọnyaaru wata eku onwiya bya epfuahaa iphe, mu epfuduru; ọzoo onye ọphu e-gude ẹpha agwa ọzo epfu; g'e gbukwaa onye mpfuchiru ono egbugbu.'

²¹ "Unu a-jikwaro onwunu; sụ: '?Denu g'anyi e-shi maru ozi ọphu abudu Chipfu ziru iya?' ²² Ọ -buru l'onye mpfuchiru gude ẹpha Chipfu ezi ozi; teke ọ ọ bu l'ozi, o ziru te egeduru egeru; ọzoo l'o to meduru g'o pfuru iya; nokwa iphe, Chipfu epfuduru ọ ọ ono. Ọ kwa onye mpfuchiru ono gude eku-onwonye pfua opfu ọbu. G'a ba tsujekwa ẹgube onye ono ebvu."

19

*Mkpukpu, onye gburu nemadzu
a-noduje ezeru ndzu*

(Ọgụ 35:9-28; Dit 4:41-43; Jios 20:1-9)

¹ "Teke Chipfu, ọ ọ Chileke unu meerupho g'ọhamoha ono chihu; mbu ndu ono, Chipfu, ọ ọ Chileke unu abya eworu ali pẹ nu unu; g'unu nọchia ẹnya pẹ; buchia mkpukpu lẹ mkpukpu pẹ; yẹ unuphu l'unuphu pẹ ono; ² unu hofutakwa mkpukpu ẹto dobe iche l'echilabọ ali ono, ọ ọ ali ọphu Chipfu, ọ ọ Chileke a-nu unu g'ọ buru k'unu ono. ³ Unu e-gude ẹka unu kpaa oke; gude kee ali ono, Chipfu, ọ ọ Chileke unu abya unu anunu g'ọ buru nkunu ono ọzo ẹto. Oke ali ono ẹphe n'eto e-nwekotaru mkpukpu, agbabe ezeru ndzu nanu nanu l'ime iya. L'a bya ọta oji g'ọ rwua ẹka ono; k'ọphu onye gburu nemadzu a-gbajeru laa ẹka ono.

⁴ "Waa g'ọo-dujeru onye gburu ọchi gbalaa laa ẹka ono baa; k'ọphu ọo-noddu ndzu; mbu onye elekebeduru ẹnya gbua nwibe iya; ọphu ọ ọ bu l'opfu duhawaru yẹ onye ọbu; ⁵ du gẹ lẹ nemadzu bẹ yẹ nwibe iya swi je l'oswa je awata nku; ọ halia ẹka gbua ke swi gẹ ya gbutsua oshi ono; ishi ogbunku ono mifu je atua nwibe iya ono woru iya tugbua; g'onye ono gbalaa laa mkpukpu lanu l'ime mkpukpu ẹto ono je adzuru ndzu. ⁶ Odumeka bẹ onye eme g'ọ gwata ọgwọ ọchi onye ono, e gburu ono e-gudekwa ẹhu-eghu chipfuru onye ono, gburu nwibe iya ono; gbapfu iya; kele ọzo du ẹnya; je eworu iya gbua; l'ebe abu l'onye ọbu gbaru g'ọ nwuhu; eshinu abudu lẹ yẹ nwibe iya ono shi duhawaa l'opfu. ⁷ Noo g'ọ gude mu noddu aturu iya unu l'ekemu sụ g'unu hota mkpukpu ẹto doberu onwunu.

⁸ "Teke ọ ọ bu lẹ Chipfu, ọ ọ Chileke unu kparu oke ali unu; ọ kabaa ọsa, ọ ọ iphe, o riburu ndiche unu pẹ angu lẹ ya e-me; e mechaa; ọ nukota unu iphe, bukpuo ali ono, o kweru ukwe lẹ ya a-nu ndiche unu pẹ ono; ⁹ ọ -buru l'unu doberu-a ekemu-a g'ọ ha eme iya ememe, ọ ọphu mu aturu unu ntanu-a; mbu g'unu yee Chipfu, ọ ọ Chileke unu obu; g'ọ buru ọzo iya bẹ unu a-nodujukpoepho etso; unu eyekwabaa mkpukpu ẹto ọzo lẹ mkpukpu ẹto ọphuu; ¹⁰ k'ọphu e tee gbujedu onye iswi du mma l'ali unu ono, ọ ọphu Chipfu, ọ ọ Chileke unu nuru unu g'ọ buru okiphe unu ono; shi nno mee g'ikpe ọchi tukoru unu l'ishi.

¹¹ "Obenu; teke ọ ọ bu lẹ nemadzu bẹ opfu duru yẹ nwibe iya; o je akwaberu iya l'uzo; tsoo ya ọgu; megbua ya; bya agbaru laa lẹ mkpukpu-a nanu; ¹² gẹ ndu ọ ọ gerenya mkpukpu ono zia g'e je akputa iya l'eka ono; kpe onye agwataje ọgwọ ọchi onye e gburu; g'ọ gbua. ¹³ G'a ta aphukwaru

iya obu-imemini. Onye gburu onye adudu iphe, o meru; be ee-wofujekwa ndzu iya l'ali Izurelu; g'oo-duru unu le ree."

Iphe, e gude kpa ake ali

¹⁴ "G'o to dukwa onye e-wofuje mkpuma, e gude kpaaru yele nwibe iya oke ali; mbu iphe, ndiche meru l'ali ono, bu okiphe, unu e-keta l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'unu nworu ono."

Agba ekebe

¹⁵ "G'e te egudejekwa ekebe onye lanu gbaru; nma nemadzu ikpe ejo iphe; ozo iphe-eji, a suru l'o meru. Nemadzu -mee iphe-eji; g'a du ebo; ozo eto gbaa ya ekebe; teme l'e kpebua ikpe onye obu. ¹⁶ Teke o bu l'onye-ekebe eregede wataru agba nemadzu ekebe; gbaahaa ya ekebe, abudu eviya; ¹⁷ g'uzi umadzu labo obu, opfu adaru obu bya apfuru l'iphu Chipfu: l'iphu ndu-uke me ndu-ikpe, bu ndu no l'okwa teke ono. ¹⁸ Ge ndu-ikpe ono ja phe aji njinwuru-njinwuru. Teke o bu l'onye-ekebe ono be epfu iphe, abudu eviya; k'ophu bu l'o wataru epfu iphe, nwibe iya emeduru; ¹⁹ unu eworu iphe ono, o shi ari l'ee-me nwibe iya ono woru mee ya. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu. ²⁰ Oo ya bu; k'ophu ndu ozo a-numa iya; tsuhu ebvu; o to duhedu onye emebaa egube ejo-iphe ono ozo l'echilabo unu. ²¹ Unu ta aphujekwa obu-imemini. O kwa ge ndzu laaru ndzu; enya alaarun enya; eze alaarun eze; aka alaarun aka; okpa alaarun okpa."

20

Ekemu, duru ogu ndu Izurelu

¹ "Unu -huma inya ndu ohogu unu; waa ugbo-inya phe; waa ndu ojogu phe; l'eka unu ejepfu phe ogu; ephe ka k'unu shii; ge ndzu phe ta agujekwa unu. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu be nokwa swiru unu eswiru. ² Unu -bya awata ogu ono; g'onye uke futakwa bya epfuru opfu yeru ndu ojogu unu. ³ G'o su phe: 'Unube ndu Izurelu; unu ngabekwa nchi; ntanu-a be unu ejepfu ndu ohogu unu ogu. Ge meji ta atofukwa unu; ophu ndzu agukwa unu. G'ehu te etekwa unu etete; ophu ephe eyekwa unu ebvu; ⁴ kele oo Chipfu, bu Chileke unu be unu l'ia swi; g'o lwu-chiteru unu ogu l'iphu ndu ohogu unu; shi nno mee g'unu lwu-kpee phe.'

⁵ "Ge ndu-ishi unu byakwapho bya epfuru nu ndu ono; su phe: '?O duru g'unu ha, onye kpuru ulo ophu; ophu o toko yedu iya Chileke l'eka? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o nwuhu l'ogu; onye ozo je eworu ulo obu ye Chileke l'eka. ⁶ ?O duru onye gbaru opfu-vayinu ophu o toko ridu iphe, shi iya nu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyaa; o nwuhu l'ogu; onye ozo ria ya. ⁷ ?O duru onye kweru nwanyi ukwe l'oo-lu iya; ophu o toko ludu iya? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa onye ono nwuhu l'ogu; onye ozo je alua onye obu.'

⁸ "Ge ndu-ishi ono pfukwarupho yebaaru ndu ojogu ono; su phe: '? O -duru onye ndzu agu; ozoo onye meji atofu atofu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o mee; meji tofuaaha ndu ophu g'ootofu iya.' ⁹ Teke ndu-ishi ono pfughechaerupho iphemiphe ono nu ndu ojogu ono; ephe abya ahotagbaa ndu-ishi ojogu dobe, bu ndu a-nodu edu phe eje.

¹⁰ "Teke unu wufuru ejepfu mkpukpu ogu; unu vukwaru uzo kua phe; g'unu l'ephe doshia; ge nchi du doo. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'ephe zaru unu oku nchi-adu-doo ono; bya aguhaaru unu uzo phe; oo ya bu; iphe, bukpo

ndu bu lẹ mkpukpu ono abukotaru ndu unu a-noduje ezi ozi mkponwu-ehu. ¹² Teke ephe te ekwedu g'unu l'ephe nodu lẹ nchi-odoo; ephe gbenu wata unu etso ogu; unu ekee ogu kephee mkpukpu ono mgburugburu. ¹³ Teke Chipfu, bu Chileke unu woerupho mkpukpu ono ye unu l'eka; unu gude ogu-echi tuko unwoke, nokota iya nu gbushigbua. ¹⁴ Obenu l'unwanyi phe; me unwegirima; me iphe-edobe phe; mewaro iphemiphe ozo, no l'ime mkpukpu ono; mekpoo iphe akwa l'okwata g'o hakota; be unu e-gwetakota g'o buru k'unu. Mbua; unu e-ripya iphe, unu gwetaru l'eka ndu ohogu unu, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu nuru unu. ¹⁵ Noo g'unu e-mekotaje iphe, bu mkpukpu lẹ mkpukpu ono l'ophu, bu ndu ophu nochaa unu urenya, bu ndu ophu ayidu l'ohamoha owa-a, bugbaa l'eka-a.

¹⁶ "Ole o -buru mkpukpu ndu owa-a, no l'ali, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'o buru okiphe unu-a; g'o to dukwa iphe, atu unme me nanu, unu a-ha g'o nodu ndzu. ¹⁷ Unu tukokwa phe g'ephe ha gbushikota; mbu ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Kenu; me ndu Perezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke unu turu ekemu; su g'unu mee; ¹⁸ g'ephe te ezi unu ahuma ahuma, ephe anoduje eme, bu ophu ephe anoduje eme eyeru agwa phe; unu eshi nno meswee Chipfu, bu Chileke unu.

¹⁹ "Teke unu keru ogu kephee mkpukpu mgburugburu noo odu; l'eka unu etso iya ogu g'unu lwua ya lwuta; unu te emebyishikwa oshi, pfugbaaru lẹ mkpukpu ono; ke g'unu gude ogbunku wata iya egbutsushi. Unu hakwaa ya; wotaje mebyi iya ria eriri; unu te egbutsushikwa iya egbutsushi. ?Unu eke ogu ekephefu oshi, bvuru l'egu mgburugburu? Oshi; ?o bu nemadzu? ²⁰ O buepho oshi ndu ophu unu maru l'o to budu oshi, eeri mebyi iya eriri; noo ndu ophu unu e-mebishi. Unu gbutsushia ndu k'ono. Unu akpu ose-ogu kpu-pee mkpukpu ono, etso unu ogu ono mgburugburu jasu teke unu emekpe phe."

21

Onye e gburu; ophu a madu onye gburu iya nu

¹ O -buru l'a humaru odzu onye e gburu egbu; ophu a madu onye gburu iya nu l'eka o dabyiru l'egu; l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya anu unu g'o buru okiphe unu ono; ² ge ndu bu ogerenya unu phe; me ndu-ikpe unu phe wufutakwa; bya agbe l'eka onye ono, e gburu ono ze; tua iphe atutu jasuchaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. ³ Ge ndu bu ogerenya, shi lẹ mkpukpu ophu ka ano-kube onye ono, e gburu ono ntse kputa ada eswi, e teke gudeswee jee ozi; ophu a tugbabejeduru iya lẹ nwibe iya; ⁴ gude bahu lẹ nsuda, mini aso asoso; mbu nsuda, e teke ako-swe akoko; ophu e teke aku-swee ya iphe, aaku akuku. Ge ephe nodu lẹ nsuda ono; swi-kwo ada eswi ono olu. ⁵ Ge ndu-uke, bu unwu Luvayi lufuta l'ataphu bya apfuru. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu hotaru phe g'ephe jejeru iya ozi; wafua g'ephe gudeje epha Chipfu gooru nemadzu onu-oma. Teke opfu adaru nemadzu yee nwibe iya; ozoo lẹ nemadzu mekaru nwibe iya iphe; l'o buru ephe e-kpe iya. ⁶ Ndu bu ogerenya, shi lẹ mkpukpu ophu ka ano-kube ntse l'eka onye e gburu pho zee g'ephe hakota akwo eka l'eli ada eswi ono, a swi-kworu olu lẹ nsuda ono. ⁷ Ephe epfu su: "Eka anyi ta adukwa l'ochi onye-a; ophu anyi ahumakwaru teke eegbu iya. ⁸ Jiko Chipfu; natanu ugwo-a, aapfu k'iphe-iji, ndu nkengu, bu ndu Izurelu meru-a; mbu ndu ono, i gbafutaru. G'ochi onye adudu iphe o meru ta atukokwaru ndu nkengu, bu ndu Izurelu l'ishi.

Ọo ya bụ; e shi ẹgube ono p̄fua ụgwo ọchi onye ono, e gburu ono. ⁹ Ọ b̄uru ẹgube ono b̄u g'unu e-shi nwefu onwunu ọchi onye adudu iphe, o meru ono l'echilabọ unu; kele unu mewaru, iphe, p̄furu ọto l'iphu Chipfu.

K'alu nwanyi, a lwutaru l'ogu

¹⁰ “Ọ -b̄uru l'unu jepfuru ndu ọhogu unu ọgu; Chipfu, b̄u Chileke unu woru p̄he ye unu l'eka; unu kp̄ua p̄he l̄e ndzu; ¹¹ ọ -b̄uru l̄e ndu ono, unu kp̄uru l̄e ndzu ono b̄e ọ d̄uru nwanyi, ama mma, nweru g'unu ha onye ọ d̄u ree; t̄eme ọ n̄odu aḡu onye ono ẹgu g'onye ono duta iya g'ọ b̄uru nyee ya; ¹² g'onye ono duta iya laa ibe iya je akp̄ushia ya ishi; bee ya n̄vo ebebe. ¹³ L'o yefu uwe, o shi ye teke a kp̄utaru iya p̄h̄o. L'o buru l'ibe onye ọbu; kwaa ẹkwa ne iya ȳe nna iya ọnwa ophu. E -mechaa; ȳe onye ọbu awatawaro akwakwa; onye ọbu aburu ji iya; l'ọ b̄uru nyee ya. ¹⁴ Ọ -b̄uru l'e mechaaru; ọphu nwanyi ọbu ad̄uedu onye ọbu ree; g'ọ pakwaru iya haa g'o je ẹka d̄u iya ree. Ọ b̄uepho g'i ti re iya erere k'ereta okpoga; ọphu i mekwa iya g'eemeje ohu; noo kele i mewaru iya iphe-iphere.”

Iphe, rwuberu ọkpara

¹⁵ “Ọ -b̄uru l̄e nwoke alu unwanyi labo; o yee onye lanu obu; onye ọphu d̄u iya ash̄i; ẹphe t̄uko nwutawaru iya unwegirima; m̄e onye ọphu e yeru obu ȳe onye ọphu a kp̄oru ash̄i; teke ọ b̄u l'oo onye ọphu a kp̄oru ash̄i yeru ọkpara l̄e nwoke; ¹⁶ mb̄oku, oo-ke ekpe gude keeru unwu iya ẹku iya; g'o to wotakwa nwa onye ọphu o yeru obu p̄h̄o dobe l'onodu ọkpara; hachia nwa nke onye ono, ọ kp̄oru ash̄i p̄h̄o, gb̄echia buru iya b̄u ọkpara. ¹⁷ G'onye ono mekwaaru ọkpara iya ono, b̄u nwa nwanyi ono, ọ kp̄oru ash̄i ono iphe, rwuberu iya n̄u. Mb̄u-a; g'ọ h̄e ya oke labo; l'iphemiphe, o nweru enweru; kele ọo nwata ono b̄u nwa mb̄u, goshiru l'ọ d̄uje ike yee ime. Iphe, rwuberu ọkpara bukwa iya nwe iya.”

Nwa, kariru ndu nwuru iya n̄u ẹka

¹⁸ “Ọ -b̄uru l̄e nemadzu nwutaru nwa, kariru iya ẹka; k'ọphu b̄u l'ọ t̄o ngadu nchi l'opfu ndu nwuru iya n̄u; mb̄u l'o too mejedu iphe, nna iya p̄furu; ọphu o medu iphe, ne iya p̄furu; t̄emanu; teke ẹphe chiru iya iphe; o too yeduru p̄he ọnu; ¹⁹ ḡe nna iya; ȳe ne iya kp̄utakwa iya kp̄ujeru ndu b̄u ọgerenya l'onu-abata mkp̄ukpu p̄he. ²⁰ Ẹphe asu ndu b̄u ọgerenya mkp̄ukpu ono: 'Nwatibe anyi-a kariru anyi ẹka; k'ọphu b̄u l'ọ t̄o ngajedu nchi l'opfu anyi; ọphu oomejedu iphe, anyi s̄uru g'o mee. Ọ b̄u oke-ẹkpiri; t̄eme ọ ngunuka m̄e.' ²¹ G'unwoke mkp̄ukpu ono g'ẹphe ha wufuta; woru iya tugbua l̄e mkpuma. Ọ kwa ẹgube ono b̄e unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu; k'ọphu ndu Ịzurelu l'ophu a-numa iya; tsuhu ebvu.”

Ekemu, du iche iche

²² “Ọ -b̄uru l̄e nemadzu meru iphe, ọ gbaru g'ọ nwuhu; e woru iya gbua; unu kobe odzu onye ono l'eli oshi; ²³ g'odzu iya te kokwaru l'eli oshi l'eka ono jas̄u nchi abohu. Unu likwaa ya mb̄oku ono ḡedegede; kele onye koru l'eli oshi b̄e b̄u onye Chileke t̄uru ọnu. Unu te emerwushikwa al̄i ono, Chipfu, b̄u Chileke unu abya unu anunu; g'ọ b̄uru okiphe unu ono.”

22

¹ “Ọ -b̄uru l'ị humaru eswi; ọzoo aturu nemadzu ibe ngu l'eka ọokpaphuhu akpaphuhu; te emekwa ẹnya g'ị t̄i humaduru iya; kukebekwa ẹhu kp̄uta iya kp̄uphuru nwibe ngu ono azu. ² Teke ọ b̄u l'onye ono te ebukubedu ngu ntse; ọzoo l'ị t̄i madu onye ọbu; kp̄uta iya laa ibe

ngu je edobe jasụ teke onye ono a-chọru iya bya; l'ị kpuru iya nụ iya.
³ Nokwaphọ g'ii-meje nkapfụ-igara iya; ọ bukwarupho nno bu g'ii-meje uwe iya; mękpoo iphemiphe, bu ke nwibe ngu, tuphahuru etuphahu; mbu ophu tuphahuru nu; i huma iya. Te emekwa enya g'i ti humaduru iya.

⁴ “O -buru l'i humaru nkapfụ-igara nemadzu ibe ngu; ozoo eswi iya l'eka o daru l'aguga gbororo; te emekwa enya g'i ti humaduru iya. Kukebekwa ehu je eyeru onye obu eka g'o palia ya.

⁵ “Ge nwanyi ta akwajekwa ngwa nwoke; ophu nwoke akwajekwa ngwa nwanyi; kele onye eme iphe, du nno bukwa ebyi be oome l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

⁶ “I -nodu aghata le gbororo; i huma efunne enu, kparu l'eli oshi; ozoo l'ali; o buru unwu enu no iya; ozoo l'o bukwa du eka iya; ne iya kpuru l'eli unwu iya ono; ozoo l'eli eka iya ono; ba anwuppyabekwa ne enu ono; yee unwu iya. ⁷ Kukebekwa ehu kpatsu ne iya g'o phefu; l'i nwutawaro unwu iya; k'ophu o-duru ngu le ree; waa k'ophu ii-kariberu nka.

⁸ “I -nodu akpu ulo ophu; kpusakwaa uko iya osa; swia ya onu mgburugburu; g'o to du onye e-shi l'eka ono wefu bya adaa; g'ochi ta akwa l'ulo ngu ono.

⁹ “I -gbaa opfu-vayinu; ta akukwa iya iphe eghirigha. I -mee ya nno be aa-natakwa ngu mebyi iphe ono, i koru ono; natakwa ngu pho akpuru, vayinu ngu mitaru je edobe l'ulo, du nsọ.

¹⁰ “Te eligbabejekwa eswi yee nkapfụ-igara gude atupya ali mgbo lanu.

¹¹ “Te eyejekwa uwe, a kwaru eghirigha; du ge l'e wotaru eka baragidi je akwagbabe le gerebe-gerebe eka mmanu.

¹² “Kpajekwaru iyanguyangu ye le mgbureku uwe mgbalanu ngu ishi eno.”

Emebyi k'alulu

¹³ “O -buru le nwoke lutaru nwanyi; ephe le nwanyi obu kwachaepho; o kpoo ya ashi; ¹⁴ boaha ya ibo gude epfubyishi iya su: ‘Mu lutaru nwanyi-a; mu jepfu iya; ophu o dudu iphe, egoshi l'o shi buru nwamgboko, yele nwoke teke akwaswee.’ ¹⁵ Ge nna nwamgboko ono yee ne iya gude iphe, egoshi le nwamgboko ono shi buru onye yele nwoke teke akwaswee je egoshi ndu bu ogerenya l'onu-abata mkpukpu. ¹⁶ Nna nwamgboko ono asu ndu bu ogerenya ono: ‘Nwa mu nwanyi-a be mu keru nwoke-a; ole nta-a be nwamgboko ono duwaa iya ashi. ¹⁷ Ole-a; unu lewaro le nta-a be o wataru iya ebo ibo asuje le nwatibe mu obu ta adukwa iphe, egoshi le yele nwoke teke akwaswee! Ole o bu; wakwa iphe, egoshi le nwatibe mu obu be yee nwoke teke akwaswee baa.’ Ephe abya eworu eka ono phushi l'iphu ndu bu ogerenya mkpukpu ono. ¹⁸ Ndu bu ogerenya mkpukpu ono akputa nwoke ono chia ya echachi; ¹⁹ reta iya nre ukporo mkpola-ochaa ise; woru nu nna nwamgboko ono; noo kele nwoke ono boru nwamgboko Izurelu ibo. Nwamgboko ono aburu nyee ya eka o bu iya; ophu o byadu achifubaa nwanyi ono jasụ g'oo-no-beru.

²⁰ “Ole o -bukwanuru l'ibo ono, e boru iya ono bu eviya; k'ophu bu l'o to dudu iphe, e gude goshi le nwamgboko ono be yele nwoke teke akwaswee; ²¹ oo ya bu; g'ephe kpufutakwa nwamgboko ono l'onu eswulo l'ibe nna iya; unwoke mkpukpu iya atua ya mkpuma; woru iya tugbua; kele o meru ejo ememe l'ali Izurelu. O shi nodu l'ibe nna iya agba ukpara. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

22 “Ọ -bùru l'e ge-chiru nwoke l'ẹka ẹphe lẹ nyee onye ọzo akwa; g'ẹgbukwaa nwoke ono, jepfuru nwanyi ọbu; yee nwanyi, o jepfuru egbugbu. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'alì Ízurelu.

23 “Ọ -bùru lẹ nwamgbọko, yele nwoke teke akwaswee; mbụ nwamgbọko, e jebuwaru k'alulu; bẹ yele nwoke ọzo kwaru l'ime mkpukpu; 24 unu tükokwa ẹphenebo kputa kpufu l'ọnu-abata mkpukpu ono; tuko ẹphenebo tu-gbukota lẹ mkpuma. Nwamgbọko ono bẹ aa-tu-gbu; noo kele ọ nọ l'oma mkpukpu ọphu o chiduru mkpu. Nwoke bẹ aa-tu-gbukwapho; kele o merwuru nyee onye ọzo. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabo unu.

25 “Obenu; ọ -bùru l'ọo l'azu ẹgu bẹ nwoke guderu nwamgbọko, onye ọzo jebuwaru k'alulu; ẹphe l'iya kwaa; bukwa nwoke kpoloko bẹ ee-gbu. 26 G'ọ tọ dukwa iphe, unu e-me nwamgbọko ono; ọ tọ dukwa iphe-ẹji, o metaru, ee-gude gbua ya. Noo kele ọwa-a dukwapho g'onye je afuaru nemadzu ibiya l'uzo; gbua. 27 Mbụ lẹ nwoke ono guderu nwamgbọko ono, onye ọzo jebuwaru k'alulu ono l'azu ẹgu; o chia mkpu; ọphu ọ dudu onye nafutaru iya nu.

28 “Ọle ọ -bukwanuru lẹ nwoke zuguderu nwamgbọko, adudu onye eje iya nu; ẹphe l'iya kwaa; a huma phe; 29 gẹ nwoke ono pfukwaa nna nwamgbọko ono ukporo shekelu mkpola-ochaa labo lẹ shekelu mkpola-ochaa iri. G'onye ọbu lukwaru nwamgbọko ono; noo kele o mebyishiwaru iya. Ọphu ọ byadu achifu nwamgbọko ono gbiriri jasụ g'ọo-nọ-beru.

30 “Gẹ nwoke ba lukwa nyee nna iya; shi nno mee nna iya iphe-iphere.”

23

Ebufu nemadzu lẹ ndzuko

1 “G'onye e tsupyaruru akpuru-anwu; ọzoo onye e bufuru utsu ta abatajekwa l'ẹka ndu ke Chipfu dzukoberu.

2 “G'ọ tọ dukwa onye a gbataru l'ukpara; abatajẹ l'ẹka ndu ke Chipfu dzukoberu. Ọphu oshilokpa iya; mbụ je eyee l'ogbo k'iri abatajekwa l'ẹka ndu ke Chipfu dzukoberu.

3 “G'ọ tọ dukwa onye Amonu; ọzoo onye Mowabu, abatajẹ l'ẹka ndu ke Chipfu dzukoberu; ọphu oshilokpa phe jeye l'ogbo k'iri abatajekwa; mbụ g'ẹphe ta abatajekpo l'ẹka ndu ke Chipfu dzukoberu jeye l'ojejoje. 4 Noo kele ẹphe te egudedu nri; yee mini gbaa unu ndzuta teke unu shi l'alì Ijiputu. Iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe gbẹchia je ebuta Belamu nwa Beyo, shi mkpukpu Petọ l'alì Mesopotemiya g'ọ bya atua unu ọnu. 5 Obenu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu ta ngabeduru Belamu nchị; ọ gbẹchia ghazia ọnu ono; ọ buri ọnu-oma; kele Chipfu, bụ Chileke unu yeru unu obu. 6 Unu ta achokwa ọzo, ee-shi g'ẹhu dọ phe guu; ọzoo g'ọ duru phe lẹ ree jasụ g'unu a-nọ-beru.

7 “Gẹ ndu Edomu ta adukwa unu ashị; noo kele ẹphe bụ unwune unu. Ọphu ndu Ijiputu adukwa unu ashị; noo kele unu shi buri ndu Iwaru alwalwa l'alì phe. 8 G'a hajekwa oshilokpa phe ogbo k'eto g'ẹphe bata l'ẹka ndu ke Chipfu dzukoberu.”

Eme ọdu-ọgu g'ọ tọ du ideyideyi

9 “Ọ -bùru l'unu jepfuru ndu ohogu unu ọgu; unu dokwaduru l'ọdu-ọgu unu; unu kwabekwa ẹnya g'unu te eye ẹka l'eme ẹjo-iphe. 10 Ọ -bùru l'o nweru onye lanu l'echilabo unu, byaru bya aburu onye aaso nsọ; kele ọ gbọru unwuda kpua onwiya l'enyashi; g'onye ono lufukwa je anodu l'azu

odu-ogu; g'ọ tọ nọdukwa l'ime iya. ¹¹ O -be l'uzenyashi l'o gude mini wu ẹhu. Ẽnyanwu -nyihuchaepo; l'ọ batawaro l'odu-ogu ono.

¹² “Unu eje l'azu odu-ogu ono je emeta ẹka unu e-jeje ejeluko. ¹³ Unu yekobeje ikworo le ngwogu unu; oo ya bu g'ọ buru; onye eje anyi nshi; l'o gude ikworo ono tua nsu; nyiru iya yee; ghakobe woru iya kpochia. ¹⁴ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu etsojeru oma odu-ogu ejephe; adzo unu ndzu; waa g'o woru ndu ohogu unu ye unu l'eka. Noo g'o gude; odu-ogu unu je l'adu nsu; g'ọ tọ huma iphe, aaso nsu l'eka unu no; dakobe paru unu haa.”

Unwu ekemu ozo

¹⁵ “Ohu -shi l'eka nnajiuphu iya gbapfuta ngu; ta akputakwa iya kpuphuru nnajiuphu iya onoazu. ¹⁶ Hakwaa ya g'unu l'iya buru; l'o buru l'eka du iya ree le mkpukpu, dukpoe ya pho ree. Ophu a kpakwa iya ẹhu.

¹⁷ “G'ọ tọ dukwa unwada Izurelu onye a-nodu agbaru agwa ukpara; ophu o dukwa onye nwoke Izurelu a-nodu agbaru agwa ukpara. ¹⁸ Mbua; g'e be wotajekwa ugwo, a pfuru nwanyi-ovuoba; ozoo ugwo, a pfuru nkuta-urwuali ono; gude bya l'ulo Chipfu, bu Chileke unu bya apfu ugwo iphe, unu riburu l'angu k'ememe; kele ephenebo bu ebyi l'enya Chipfu, bu Chileke unu.

¹⁹ “Be jiekwa onye Izurelu ibe ngu ugwo ntukwase; ntukwase l'okpoga; ozoo ntukwase le nri; ozoo l'iphemiphe, bukpo iphe, eejeje ugwo ntukwase. ²⁰ Onye ii-jie ugwo ntukwase bu onye ohozo; obenu l'onye bu nwune ngu be i tii jiedu ntukwase; oo ya bu ge Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l'oma l'iphemiphe, i byibekporu eka ememe l'ali ono, iije alwuta ono.

²¹ “O buru l'i riburu angu emeru Chipfu, bu Chileke ngu iphe; ta akpokwa upfu ememe iya; kele Chipfu, bu Chileke ngu a-wata ele ngu enya g'i mee ya; teme l'i buru onye-ikpe nmaru l'i meru iphe-aji. ²² Ole o -bukwanuru l'i selaru onwonguazu l'eribu angu eme iphe; be ikpe ta nmakwaru ngu. ²³ Iphe, shikpowa ngu l'ogbogboromonu futa; letakwa enya g'i meebekota iya. Noo kele oo gubedua turu obu ngu onyo gudekpoo onu ngu gedegede ribuaru Chipfu, bu Chileke ngu angu.

²⁴ “O buru l'i bahuru l'opfu-vayinu nemadzu ibe ngu; ritakpopho akpuru vayinu g'ọ dukpoe ngu pho ree; ole g'ọ tọ dukwa ophu ii-ye le nkata ngu. ²⁵ Teke i -bahuru l'egu nemadzu ibe ngu; o -du ngu gi wota iphe, o kuru akuku ria; wotakwa iya; ole g'ọ tọ dukwa upfu iphe ono ophu ii-gude mma gbutsua.

24

¹ “O -buru le nwoke luchaaru nwanyi; ophu nwanyi ono aduedu iya ree; kele o humaru iphe, adudu ree l'ehu nwanyi obu; o bya ederu ekwo achifu nwanyi nu iya; bya achifu iya; ² o -buru l'o lufuru g'o jero je aluru nwoke ozo; ³ teke o bukwanu l'onye k'ono byakwarupho bya akpoo ya ashi; bya edekwapho ekwo achifu ozokwa bya eyekwa iya pho l'eka; bya achifukwa iya pho l'ibe iya; ozoo l'onye k'ono bu anwuhu be o nwuhuru; mbu onye k'ono, shi duta iya alu alulu ono; ⁴ ge ji iya ke mbu pho, chifuru iya nu pho ta laphukwa azu jeshia ya alulu g'e merwushichawaru iya ono; kele o bukwa ebyi l'iphu Chipfu. Unu te emetakwa ebyi kpube ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'ọ buru okiphe unu ono.”

Ekemu, du iche iche

⁵ “Ọ -buru lẹ nemadzu luru nwanyi k'òphúú; g'e te zikwa iya g'o je ogo; ophu o dukwa ozi ozo, ee-zi iya. G'onye ono no-gbukwaa mgbarapha l'unuphu; mee nyee ya ono, o lutaru ono g'ehu tsoo ya utso.

⁶ “Ge nemadzu ta patakwa mkpuma, egweje nri; ozoo nggu-mkpuma; g'o buru iphe, e yeru iya l'itumo; kele ono dukwaa g'onye woru ishi nemadzu ophu sube l'itumo.

⁷ “Ọ -buru lẹ nemadzu be e guderu l'eka o pataru onye Izurelu ibe iya l'oshi eme iya g'ohu; ozoo l'oore onye obu erere; g'e gbukwa onye opaleda ono egbugbu. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

⁸ “Ọ -buru onye ehu-ochaa byaru; unu letakwa enya mee iphemiphe, ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi suru g'unu mee. Unu tukokpoephe iphemiphe, mu turu phe ekemu su g'ephe meje mekota. ⁹ Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru Miriyamu teke unu no l'uzo; g'unu wufutacharu l'alijiputu.

¹⁰ “Teke i jieru nemadzu ibe ngu ugwo; m'obeta o buru ugwo, du idu-agma; ta abahukwa l'ulo iya je ewota iphe, o suberu ngu l'itumo.

¹¹ Nodukwa l'etezi g'onye obu, i jieru ugwo obu wofutaru ngu iphe, o suberu ngu l'itumo obu. ¹² Ọ -buru l'onye obu akpa nri; te egudekwa iphe ono, o yeru ngu l'itumo ono lashia unuphu je akwaa ge nchi bohu. ¹³ Nchi-jihushia; wophutakwaru iya ukpo ono, o yeru ngu l'itumo ono azu; k'ophu oo-ze iya; kua mgbenya; goru onu-oma nu ngu. Oo ya bu g'a garu ngu iya l'apfubekoto l'iphu Chipfu, bu Chileke ngu.

¹⁴ “Onye adudu g'o du iya; o nodu akpa nri -byaru ngu ozi; te emekwa iya omeliwe; m'obeta onye obu buru onye Izurelu ibe ngu; ozoo onye lwaru alwalwa, bu l'alijiputu unu l'ime mkpukpu unu. ¹⁵ Pfujekwa iya aswa ogburumita iya; teme enyanwu anyihu mbokumboku; kele onye obu akpa nri; o gbawaru aswa ozi iya ono ye le mkpa. Teke odumeka be oo-chikukwa ngu l'ejo mkpu l'iphu Chipfu; iphe obu aburu ngu iphe-eji, iimeta iya.

¹⁶ “Ge ndu bu nna ta lajekwa l'iphe, nwa phe metaru; ophu unu alajekwa l'iphe, nna phe metaru. G'onye metaru iphe onwu lajekwa l'iphe, o meru.

¹⁷ “Unu ta anafujekwa nemadzu iswi-odumma iya opfu l'o bu onye lwaru alwalwa; ozoo onye enwedu nna; ophu unu anatajekwa ekwa nwanyi, ji iya anodedu l'itumo. ¹⁸ Unu nyatajekwa l'unubedua shi buru ohu l'alijiputu; Chipfu, bu Chileke unu gbata unu l'eka ono; noo iphe, meru g'o gude mu nodu aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.

¹⁹ “Unu -nodu akpata iphe, unu meberu l'opfu unu; unu zohaa tiyotiyoo iya ophu l'egu; unu ba laphuhakwa azu je iya achita. Unu hajekwa iya g'o duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phe anodedu; yee unwanyi, ji phe anodedu; k'ophu Chipfu, bu Chileke unu e-kebe unu l'oma l'iphemiphe, unu byiberu eka unu k'ememe. ²⁰ Unu -nodu aji-koshi akpuru, miru l'oshi olivu unu; unu ta ajijekwa iya nji labo. Unu hakwa ophu phoduru nu g'o duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phe anodedu; yee unwanyi, ji phe anodedu. ²¹ Teke o bu l'unu awo akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; unu te ejekwa mkpakwa iya m'e mechaa. Unu hajekwa ophu phoduru nu g'o duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phe anodedu; me unwanyi, ji phe anodedu. ²² Unu nyatajekwa l'unubedua shi buru ohu l'alijiputu; noo iphe, meru g'o gude mu nodu aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.”

25

Ekemu k'echi nemadzu echachi

¹ “Ọ -buru l'umadzu labo be opfu adaru; g'ephe gude iya je l'ulo-ikpe ge ndu-ikpe kpeeru phe iya; haaru onye ophu iswi du mma enge; nma onye ophu achọ opfu ikpe. ² Teke o bu l'onye ophu ikpe nmaru be o gbaru g'e chia iphe; g'onye-ikpe mekwaa ya g'o zee azee; g'e chia ya iphe obu l'iphu iya; chia ya onu echachi ole yele iphe o meru ha. ³ Iphe, ee-chi iya bu onu echachi ukporo labo. G'e te chighatakwa iya egube ono. E -chighata iya egube ono be o buakwaa eme nwune ngu ono g'o to dudu iphe, o bu l'iphu ngu.

⁴ “Te ekechijekwa eswi onu me o -nodu azoshiru ngu ereshi.”

Onye nwune iya nwuhuru; gbado nyee ya

⁵ “Ọ -buru l'unwune labo bu; onye lanu nonyaa bya anwuhu; ebe o nwuta nwa; ge nyee ya ta lukwa ndu unuphu ozo. Ge nwune ji iya dutakwa iya luru; lajeru iya l'ulo. Nwune ji iya ono eshi nno medzukota iphe, gbaru iya nu l'ehu nwanyi ono. ⁶ Nwa nwoke mbu, o nwutaru; mbu nwanyi ono be a-zaru epha la l'epha nwune iya ono, nwuhuru nu ono g'epha iya te echihu l'alị Izurelu. ⁷ Ole o -buru l'o to dudu onye ono g'o luru nyee nwune iya ono; ge nwanyi ono jepfu ndu bu ogerenya mkpukpu ono l'onu-abata mkpukpu ono je asu phe: ‘Nwune ji mu jikawaru eme g'epha nwune iya te echihu le Izurelu. O jikakwaru le ya te emeduru mu iphe, nemadzu emejeru nyee nwune iya.’ ⁸ Oo ya bu; ndu bu ogerenya mkpukpu ono ekua nwoke ono; pfiaru iya opfu. O -buru l'iphe, oopfu be oopfu epfushi iya ike; su le ya ta abyakpoda aluru nwanyi ono m'obeta gunu mee; ⁹ ge nyee nwune iya ono gbeshi l'atatiphu ndu bu ogerenya ono je eyeta akpokpa nwoke ono nanu; gbuta onu-mini tua ya l'iphu su: ‘Noo iphe, eemeje onye ta choduru eme g'unuphu ibe nwune iya keru bu ono.’ ¹⁰ Iphe, ee-ku ibe nwoke ono le Izurelu bu ‘ibe onye e yetaru akpokpa.’

¹¹ “Ọ -buru l'unwoke labo alwu ogu; nyee onye lanu byatashia odzori ji iya; bya azu nwoke ophu l'ehu-nwoke; ¹² g'e gbubufukwa nwanyi ono eka; g'a ta aphukwaru iya obu-imemini.

¹³ “Unu te eyejekwa iphe, eegudeje atu erwa iphe uzo labo l'eda unu; ophu bu okpobe iya; me ophu abudu okpobe iya. ¹⁴ Ophu unu enwekwaru iphe, eegudeje akpo iphe uzo labo l'ibe unu; ophu bu okpobe iya; me ophu abudu okpobe iya. ¹⁵ Unu gudeje okpobe iphe, ugho adudu tua erwa iphe. Unu egudejekwapho okpobe iphe, ugho adudu; kpo iphe; k'ophu unu a-noriberu ndzu l'alị ono, Chipfu bu Chileke unu abya unu anunu ono; ¹⁶ kele iphe, bukpo onyemonye, eme egube iphe ono; mbukpo onyemonye, eme iphe l'ugho emekotakwa ebyi l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.”

A turu ekemu g'e gbushia ndu Amaleku

¹⁷ “Unu nyatakwa iphe, ndu Amaleku meru unu teke unu no l'uzo; g'unu lufutacharu le Ijiputu. ¹⁸ O bu teke ike ije bvwaru unu; ophu ike aduziedu unu be ephe shiru unu azu byapfuta unu ogu l'uzo; gbushia ndu ophu kpe azu; ophu ephe atsuduru Chileke ebvu. ¹⁹ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke unu -meepho; unu nweru onwunu l'eka iphe, bu ndu ohogu unu, bupheru unu mgburugburu l'alị ono, oobya unu anunu ono; g'o buru okiphe unu ono; unu mekwaa g'a ta nyatabahe ndu Amaleku le mkpula akpaminigwe. Unu ta azohakwa iya ememe!”

26

Akpuru-iphe-mbu; waa oke-lanu-l'uzo-iri

¹ “I -bahuepho l'ali ono, Chipfu, bu Chileke abya unu anunu g'o buru okiphe unu ono; mbu unu -natae ya pho buru; ² hatajekwa akpuru-iphe-mbu l'iphe, i kotakpooru l'ali ono, Chipfu abya ngu anunu ono; chiru ye le nkata; vuru je l'eka Chipfu, bu Chileke ngu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ L'i vuru iya jepfu onye bu onye uke teke ono je asu iya: 'Ntanu-a be mu pfuwaru epfuru Chipfu, bu Chileke ngu le mu lwarwutaru l'ali ono, Chipfu riru nna anyi oche phe angu le ya a-nu anyi ono.'

⁴ “Onye uke ono anata ngu nkata ono; sube l'ataphu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke ngu. ⁵ L'i nodukwapho l'ataphu Chipfu, bu Chileke ngu pfua su: 'Nnana mu shi buru onye Aramu, aghaphe aghaphe. O gude ndu ha nwanshi laa Ijiputu je aburu onye lwaru alwalwa l'eka ono. O buru l'eka ono be o je eburu; buru oke mba, okpehu du; teme epe du igwerigwe. ⁶ Obenu le ndu Ijiputu nuru anyi aphu; bya emee g'anyi jee iphe-ehuka; mee g'anyi jee ozi mkponwu-ehu. ⁷ Tobudu iya bu; anyi chia mkpu raku Chipfu, bu Chileke ke nna anyi oche phe. Chipfu nuna olu anyi; bya ahuma iphe-ehuka, anyi eje; waa ozi mkponwu-ehu, anyi eje; me g'e gude emebe anyi ewere. ⁸ No iya; Chipfu bya egude ike me agburehu iya; yee ebvu, ooye; yee iphe-ohubama; mekpoo iphe, du biribiri; gude dufuta anyi le Ijiputu. ⁹ O bya edubatawa anyi l'eka-a; bya eworu ali-a nu anyi; mbu ali, bu mini era-eswi yee manu-enwu aso iya gborogboro-a. ¹⁰ Nta-a be mu wotawaru ngu akpuru-iphe-mbu, shi l'iphe, mu meberu l'ali-a, gube Chipfu nuru mu-a.' L'i bya eworu iya dobe l'iphe Chipfu, bu Chileke ngu; bya abaru Chipfu, bu Chileke ngu ono aja. ¹¹ L'i bya etee eswa iphemiphe ono, du ree ono, Chipfu, bu Chileke ngu nuru gu le ndibe ngu ono. Ndu Liviayi; me ndu lwaru alwalwa, unu l'ephe bu etekwapho eswa.”

Uzo-lanu-l'uzo-iri k'apha k'eto

¹² “I -pfuchaa oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe, i setaru l'apha k'eto, bu apha, aapfuje oke-lanu-l'uzo-iri; mbu; i -wochaaru iya nu ndu Liviayi; yee ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phe anodu; me unwanyi, ji phe anodu; k'ophu epe a-nodu le ndunu eriji epho; ¹³ l'i nodu l'iphe Chipfu, bu Chileke ngu pfua su: 'Mu wofuakwaru iphe ono, du nsu ono l'ulo mu; teme mu wowaru iya nu ndu Liviayi; waa ndu lwaru alwalwa; me ndu nna phe anodu; me unwanyi, ji phe anodu, bu ekemu, i turu nu mu. O to dukwa ekemu ono, i turu nu mu ono, duru ophu mu etsotaduru; ophu o dukwa ophu mu zoharu. ¹⁴ O to dukwa oke-lanu-l'uzo-iri ono ophu mu riru teke mu no l'aphu; ophu o dukwa ophu mu wofuru teke mu bu onye aaso nsu; ophu o dudu ophu mu nujeru ndu maa. Mu meerupho olu Chipfu, bu Chileke mu; mbu l'oo iphemiphe, i suru ge mu mee be mu meru. ¹⁵ Shinu l'ibe ngu ono, du nsu ono lezeta enya; mbu-a; shinu l'imigwe lezeta enya; goru onu-oma nu ndibe ngu ono, bu ndu Izurelu; l'i goru onu-oma nu ali ono, i nuru anyi ono, bu ali, mini era-eswi yee manu-enwu aso gborogboro ono; eshinu ono bu iphe, i riru nna anyi oche phe angu iya.'

¹⁶ “Ntanu-a be Chipfu, bu Chileke ngu tuwaru ngu ekemu su g'i meje iphe-a, ya toru okpa iya su g'e tsoje-a; waa iphe-a, ya suru g'e meje-a. Zikwaa obu l'ali; gude ndzu ngu g'o ha yele obu ngu g'o ha meje iphemiphe ono. ¹⁷ Ntanu-a be i pfuwaru ke Chipfu hoo haa; su l'oo ya bu Chileke ngu; l'oo uzo, o toru be ii-nodu etso; eme iphe, o toru okpa iya su g'e meje; emekwapho iphe, o turu l'ekemu; mekpoo iphe, o suru g'e meje; teme l'i

mekwapho olu iya. ¹⁸ Teme Chipfu bya epfuakwaa ya hoo haa ntanu-a; su l'unu buwaa ndibe iya, ya nwe k'iche, bu iphe, o kwehawaru unu ukwe iya; bya asu g'unu mekotaje iphe, o suru g'unu meje l'ophu. ¹⁹ Ozo bu le ya e-me g'unu ha shii; kakota ohamoha ozo, ya meru ememe shii. Unu aka phe enweru epha; oha m'oha ono aka unu etu epha; ka unu akwabẹ ubvu. Unu aburu oha, duru Chipfu, bu Chileke unu nsọ, bu iphe, o pfuhawaru."

27

Oru-ngweja, nọ l'úbvú Ebalu

¹ Noo ya; Mosisu yee ndu bu ogerenya ndu Ízurelu bya aturu ndu Ízurelu ono ekemu-a; su phe: "Unu tukokwa ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a dobekota. ² Teke unu gharu enyimu Jiordanu bahu l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; unu patachaa mkpuma, ha shii kpokobe; unu emeta urwa gude rwaa ya arwarwa. ³ Unu woru ekemu-a g'o ha dekota iya me unu ghachaepho enyimu ono bahu l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; mbu ali ono, era-eswi yee manu aso gborogboro ono. Ono bu iphe, Chipfu, bu Chileke nna unu oche phe kweru unu ukwe iya. ⁴ Oo ya bu; teke unu dachaerupho enyimu Jiordanu; unu akpokobe mkpuma ono, mu aturu unu ekemu iya ntanu ono. O buru l'eli ubvu Ebalu be unu a-kpokobe iya. Unu egude urwa rwaa ya arwarwa. ⁵ O buru l'eka ono be unu a-kpuru Chipfu, bu Chileke unu oru-ngweja. O buru mkpuma be ee-gude kpu ya; mbu mkpuma, adudu iphe, e meru l'igwe, a kujeru iya. ⁶ O buru mkpuma, furu ophu be unu e-gude kpuaru Chipfu, bu Chileke unu oru-ngweja obu. Teme o buru l'eli iya be unu egweje ngweja-akpo-oku; nu Chipfu, bu Chileke unu. ⁷ Unu gwejekwapho ngweja-ehu-guu l'eka ono. Unu atuko nodu l'eka ono ria ya; tee eswa l'iphu Chipfu, bu Chileke unu. ⁸ Unu tukokwa ekemu-a g'o ha dekota g'o shia ekiri le mkpuma ono, unu kpobegbaaru ono."

Mburonu, a nọ l'úbvú Ebalu togbo

⁹ Mosisu waa ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi bya epfuru yeru ndu Ízurelu l'ophu; su phe: "Unu gebekwa-o; unube ndu Ízurelu; unu ngabekwa nchi. Ntanu-a be unu buakwaa ndibe Chipfu, bu Chileke unu. ¹⁰ Oo ya bu le-a; unu mejekwa olu Chipfu, bu Chileke unu. Unu dobekwa ekemu iya; meje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bu iphe, mu aturu unu ekemu iya ntanu-a."

¹¹ O bukwarupho mboku ono be Mosisu turu ndu Ízurelu ekemu su: ¹² "Teke unu dachaerupho enyimu Jiordanu; waa okpa-ipfu, a-pfuru l'eli ubvu Gerizimu goru onu-oma nu ndu Ízurelu baa: Okpa-ipfu Simiyonu; waa ipfu Lívayi; waa ipfu Jiuda; waa ipfu Isaka; waa ipfu Jiosefu; waa ke Benjaminu. ¹³ Okpa-ipfu owa-a a-buru ndu ophu a-pfuru l'eli ubvu Ebalu togbo mburonu: Okpa-ipfu Rubenu; waa ipfu Gadu; waa ipfu Asha; waa ipfu Zebulun; waa ipfu Danu; waa ke Nafutali. ¹⁴ Ndu Lívayi ewolia olu; raaru iya unwoke ndu Ízurelu l'ophu arara su:

¹⁵ " 'Mburonu duru onye edobe ntekepe, a pyiru apyipyi; ozoo ophu a kpuru akpukpu. Iphe ono bukwa eme ebyi l'iphu Chipfu; mbu iphe ono, bu ndu eme ona be meru iya nu; bya eworu iya dobe; agwa le mpya!'

"Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: 'G'o du egube ono-o!'

¹⁶ " 'Mburonu duru onye nmaru nna iya; ozoo ne iya phulaphula!'

"Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha su: 'G'o du egube ono-o!'

- 17 “ ‘Mburonu duru onye wofuru mkpuma oke alị nemadzu ibiya!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 18 “ ‘Mburonu duru onye dusweru onye atsụ ishi ụzo!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 19 “ ‘Mburonu duru onye anafuje nemadzu iswi-oduma; opfu l'ọ bụ onye
 lwaru alwalwa; ozoo onye nna iya anọedu; ozoo nwanyi, ji iya anọedu!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 20 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru nyee nna iya; noo kele ọo nna iya be
 o meru iphe-iphere.’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 21 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru anu; udu anu, ọ bụhabe!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 22 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru nwune iya nwanyi; m'obeta ọ bụru ada
 nna iya; ozoo ada ne iya!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 23 “ ‘Mburonu duru onye jepfuru ne nyee ya!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 24 “ ‘Mburonu duru onye gburu nemadzu ibiya le mpya!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 25 “ ‘Mburonu duru onye nataru uphalazu je egbua onye adudu iphe, o
 meru!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’
 26 “ ‘Mburonu duru onye atukoduru iphemiphe, a turu l'ekemu-a
 emekota!’
 “Ndu Ízurelu atuko g'ephe ha sụ: ‘G'ọ dụ egube ono-o!’ ”

28

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
 a suru g'o mee*

(Uke 26:1-13; Dit 7:12-24)

1 “Teke ọ bukwanu l'unu ngaberu nchi okpobe angabe l'olu Chipfu, bu Chileke unu; kwaberu ekemu iya g'ọ ha enya; eme iya ememe; mbu ekemu ono, mu aturu unu ntanu-a ono; be Chipfu, bu Chileke unu e-me g'unu kakota ohamoha, nogbaa le mgboko-a shii. ² Onu-oma-a g'ọ ha a-soru sọpfuta unu etso unu purupuru; m'ọ buru l'unu a-nodu anuru Chipfu, bu Chileke unu olu.

³ “Onu-oma a-nodu etso unu l'oma mkpukpu; etso unu l'oma egu.

⁴ “Onu-oma a-nodu etso unu, unu nwutaru anwuta; etsokwapho unu iphe, unu meberu l'ali; etsokwapho unu iphe-edobe unu nwushiru. Mbu l'eswi unu; waa egbu ye aturu unu a-nodu azu azuzu; azushi iya ike.

⁵ “Onu-oma a-nodu etso nkata, unu evuje eje l'egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

⁶ “Onu-oma a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l'o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

⁷ “Chipfu e-me g'unu lwu-kpee ndu ohogu unu, wu-lihuru etso unu ogu. Epe e-dzebe edzebe byapfuta unu ogu; ole epe e-mechaa gbaa nanu nanu; gbakashihu.

⁸ “Chipfu e-me g'onu-oma iya tsoru oba unu; mekpoo l'iphemiphe, unu byiberu aka k'ememe; mbu l'oo-goru onu-oma nu unu l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono.

9 “Chipfu e-me g'unu nguru anguru; mee unu g'unu buru ndu duru iya nso, bu iphe, o rifuhawaru unu angu iya; ole o kwa me o -buru l'unu e-dobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; bya etsokwapho uzo, o toru. 10 Unwuliphe l'ophu ahuma l'unu zaru epha laaru Chipfu; epe atsuahaa unu ebvu. 11 Teme Chipfu emee g'unu nweru iphe okpobe enweru; nwushia unu okpobe anwushi; unu iphe-edobe unu anwushi nwa okpobe anwushi; unu iphe, unu meberu l'ali emehu okpobe emehu l'ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu unu ono. 12 Chipfu a-guharu unu ulo eka oodobeje eku iya l'imigwe; g'igwe dzeje mini gbaa l'ali unu; l'orwuberu iya; l'o goru onu-oma nu iphe, bukpo ozi, unu gude eka unu jee. Unu ejije ikpoto oha ugwo; unu ta adudu ndu unu eje ejita. 13 Chipfu e-meje unu g'unu buru ishi; unu ta anodu ndu ozo l'eka. L'o mee; unu akaepho shingushingu eje; unu ta abyadu alwa ali ali; ole o kwa me unu -nodu angabe nchi l'ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ophu mu aturu unu ntanu-a su g'unu leta enya; meje iya ememe. 14 Unu ta agbakutakwaru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-aazu me nanu. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo; tsolahaa agwa ozo, unu a-nodu abaru eja.

*Aphu, aa-nu onye te emejedu iphe,
a suru g'o mee
(Uke 26:14-46)*

15 “Ole o -bukwanuraa l'unu ta angadu nchi l'olu Chipfu, bu Chileke unu; ophu unu eletaduru enya eme ekemu iya g'oha; ophu unu etsoduru iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bugba iphe, mu aturu unu l'ekemu ntanu-a; be mburonu-a g'o ha a-byapfutakwa unu; etso unu purupuru.

16 “Mburonu a-nodu etso unu l'oma mkpukpu; etso unu l'egu.

17 “Mburonu a-nodu etso nkata, unu evuje eje l'egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

18 “Mburonu a-nodu etso unu, unu nwutaru anwuta; etso unu iphe, unu meberu l'ali; etso unu, eswi unu nwushiru; mekpoo ikpoto eghe me aturu unu.

19 “Mburonu a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l'o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

20 “Chipfu a-tu unu onu; tu unu eberebete; meru ghajoghajoghajo nu unu l'iphemiphe, unu byiberu eka ememe. Oo-me iya unu egube ono gbiriri jasun aburu mkpurupyata; mbu ola-l'iswi atu unu l'uzorehu; l'ejo-ememe, unu wataru ememe; gwobe Chileke. 21 Chipfu e-gudeepho ejo iphe-ememe swiru unu gbiriri jasun abvube l'ali ono, unu abahu eje alwuta g'o buru k'unu ono. 22 Chipfu a-tu unu ehun, ami mini; yee ehoku; yee ehun-ekoko; yee oke okpomoku; l'o mee; anwu akpobe; iphe unu meberu l'ali achashia manun; l'e gude ogu-echi gbushia unu. Iphemiphe ono emekpaa unu ehun jasun aburu mkpurupyata. 23 Akpaminigwe-a, unu vu l'ishi-a a-buru onyirubvu; ali, unu zoberu okpa aburu mgboro-igwe. 24 Chipfu e-me ge mini, gege edze l'ali unu buru urwuku; yee udzu. O buru igwe a-nodu edze urwuku yee udzu ono ekpu unu gbiriri jasun abvube.

25 “Chipfu a-ha ge ndu ohogu unu lwu-kpee unu. Unu e-dzebe edzebe byapfuta ndu ohogu unu ogu; ole unu a-gba nanun nanun; gbakashihu. Unu aburu ndu ali-eze ndu mgboko l'ophu a-nodu aso oyi. 26 Odzu unu aburu nri enu, epe l'eli; yee anu, bu l'eliphe; ophu o dudu onye bya eye phe ebvu; chifu phe. 27 Chipfu a-tu unu ejo-onwo ndu Ijiputu; waa oke-ejo-onwo; waa onwo, aba yoyoyo; waa eka-ebyi; ophu unu abyadu aka

mma l'iphe-ememe obu. ²⁸ Chipfu e-me g'obvu bya unu; unu atsuahaa ishi; egomunggo eswehu unu. ²⁹ Echilabo eswe be unu a-wata ebyiphe aka ebyiphe g'eka onye atsu ishi ebyiphe aka l'ochii. Ophu o dukpodaa iphe, unu byiberu aka k'ememe, byaru ekeru ekeru. Aa-noduepho akpa unu ehu; ana unu nfu mbokumboku; ophu unu abyadu enweru onye a-gbaru unu mkpu.

³⁰ "Ii-je le nwanyi jebua; oo-buru onye ozo e-mechaa jepfuaha ya. Li kpa uo kpu-ghe; ole i ti buduru iya. Li koo opfu-vayinu; i ti ghotadu mebyi iya. ³¹ Oke-eswi ngu be aa-nodu l'atatiphu ngu gbu; ole i ti tadu anu iya. Nkapfu-igara ngu be aa-nata ngu l'okpehu; ophu a byadu akpu-phutaru ngu iya azu. Aturu ngu be ee-rwuta chiru nu ndu ohogu ngu; ophu o dudu onye agbaru ngu mkpu. ³² Unwu unu unwoke; yee ke nwanyi be aa-chiru nu ndu ohozo. Enya aduepho unu l'uzo mbokumboku gbiriri jasu enya agbahu unu tsukiribaa. Eka unu be e-rishihu erine; ole o to dudu iphe unu adu ike ememe. ³³ Ndu unu amadu be e-ri iphe, unu koru l'opfu; mbu iphe, unu setaru l'akanya. Iphe, a-noduepho etso unu kpoloko bu mkpamehu; yee mkpawere mbokumboku; ³⁴ k'opfu bu l'iphe, unu e-gude enya unu huma a-gbaghaa unu iphu. ³⁵ Chipfu a-tu unu ejo-onwo, eme ejo ehuka l'ikpere; me l'okpa l'opfu; mbu ejo-onwo, ata byadu akpo hu akpo hu. Ejo-onwo ono e-shiepho unu l'obochi-okpa phokota jasu l'ishi.

³⁶ "Chipfu a-chita unu; yee onye unu hotaru g'o buru eze unu; laa oha, unu ta amadu; ophu nna unu oche phe amajeduru oha obu. O buru l'eka ono be unu a-nodu baaru agwa eja; mbu agwa, e gude oshi; yee mkpuma mee. ³⁷ Unu a-buru ndu aka ono, Chipfu a-chiru unu laa ono iphe, anyi ishi edzu; iphe, e gude anma l'ejo etu; waa iphe, e gude agba mgbonu.

³⁸ "Unu e-mebekwa iphe, ha shii l'ali; ole iphe, unu a-kpata iya ta abadu ishi; noo kele igube e-mebyishi iya. ³⁹ Unu a-gba opfu-vayinu koo ya opfu; ole unu ta angudu mee, shi iya nu; ophu unu awotadu akpuru, shi iya nu; noo kele unwehu a-tafu iya. ⁴⁰ Oshi olivu a-tuko ali unu sweta; ole unu ta abyadu ete onwunu manu, shi iya nu; noo kele akpuru iya e-rishihu; dashia. ⁴¹ Unu a-nwushi unwoke; yee unwanyi; ole ephe ta abaduru unu urwu; kele aa-kpu phe le ndzu laa ohozo. ⁴² Iphe, bu oshi, pfuru l'ali unu; waa iphe, unu meberu emebe be igube a-tapyashibebe.

⁴³ "Ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu be aka phe l'a-kangoje k'unu okpobe akango; unubedua akaepho alwa ali ali eje. ⁴⁴ Ephe e-jieje unu ugwo; ole unu tee nwe du ophu unu e-jie phe. O buru ephebedua a-bujeru ishi; unubedua anodu phe l'eka.

⁴⁵ "Mburonu ono g'o hakota l'a-dapfuta unu; chia unu kpabe kpabe; jasu l'o gude unu; mee; unu aburu mkpurupyata. Noo kele unu ta ngabeduru Chipfu, bu Chileke unu nchi mee ekemu iya; me iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje. ⁴⁶ Mburonu ono a-du unu l'ehu; buru unu iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri; dukwapho oshilokpa unu l'ehu jasu l'ojejeje. ⁴⁷ Eshinu unu te egudedu ehu-utso; tee eswa; jeeru Chipfu, bu Chileke unu ozi teke iphe shi ejehuru unu le ree; ⁴⁸ be unu a-sw i egu nri; waa egu mini; gbaru oto; teme uko iphemiphe aduru unu; unu jeeru ndu ohogu unu ozi; mbu ndu ono, Chipfu e-ye g'ephe bya etsoo unu ogu ono. L'o woru odogoro-igwe nyabe unu l'olu; jasu unu aburu mkpurupyata. ⁴⁹ Chipfu e-duta oha, shi uzanya; mbu l'eka igwe beru ali beru; g'ephe zia phaa g'ugo bya ezikota unu. Oha ono a-buru ndu unu ta anudu olu phe. ⁵⁰ Oha ono be iphu a-gba igirigiri; k'opfu bu l'ephe ta agubedu ndu bu ogerenya iphe; ophu ephe aphuduru unwegirima obu-imemini. ⁵¹ Ephe e-ripya unwu iphe-edobe unu; waa

unwu iphe, unu meberu l'alì; jasù e mebyishibèbe unu. Ọ tọ dudu ereshi unu; mē mē ọphúú unu; mē manù unu; ọzoo eswi unu; mē unwu aturu unu, ẹphe byaru aharu unu gbiriri jasù unu alakota l'iyi. ⁵² Ẹphe a-nọ-phekota mkpukpu, nọgbaa l'alì unu mgburugburu gbiriri jasù igbulọ, ha l'eli ono, a kpushiru ike ono, unu chiru upfu kwẹe ono aphofu daa. Ẹphe a-nọ-phekota mkpukpu unu l'ophu, nọgbaa l'alì unu l'ophu mgburugburu; mbụ alì ono, Chipfu, bụ Chileke unu nuru unu ono.

⁵³ “Shita l'iphe-ẹhuka, ndu ọhogu unu e-me g'unu je teke ẹphe a-nọ-phe mkpukpu unu ono mgburugburu bẹ e-me; unu awata ata iphe, shi unu l'ẹhu; mbụ wata ata unwu unu unwoke; mē unwanyi, bụ unwu, Chipfu, bụ Chileke unu nuru unu. ⁵⁴ Ọo-du-tabe ẹji; k'ophu bụ lẹ nwoke, kachakpoo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ẹhu bẹ imemini nwune iya nwoke; ọzoo nyee ya, o yeru obu; ọzoo unwu iya, ghuduru nù ta aduedu. ⁵⁵ Ọphu ọ byadu ebuta anù nwa iya ono, ọota ono; bee onye lanù lẹ ndu ono. Iphe, a-kpata iya nù aburu l'ọ tọ duedu iphe ọzo, phodubaaru iya l'ẹka; kele ndu ọhogu unu nọ-pheru unu mgburugburu; unu nọdu eje iphe-ẹhuka. ⁵⁶ Nwanyi, kachakpoo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ẹhu l'echilabọ unu; mbụ onye anọduje arwọ alì gẹ ya zọbe ọkpa lẹ g'o nweberu obu-imemini; yẹe g'iphe erwube iya l'ẹhu; bẹ imemini ji iya, o yeru obu; mē nwa iya nwoke yẹe kẹ nwanyị ta adukwa. ⁵⁷ Unwu, ọo-nọdu anwushi; mēkpoo eze, l'etsoje nwa bẹ oo-meje lẹ mpya gẹ ya atuko iya taa nkinyi iya. Ọ buru iphe, a-kpa iya nù bụ ọkpa-nri, a-du nù; yẹe iphe-ẹhuka, ndu ọhogu unu e-me g'unu jee teke ono, ẹphe a-nọ-phe mkpukpu unu mgburugburu ono.

⁵⁸ “Ọ -buru l'unu te eletaduru ẹnya meje iphemiphe, e pfuru l'ekemu-a, e deru l'ekwo-a; k'ophu unu a-nọdu akwabẹ ẹpha-a ubvù; mbụ ẹpha ono, dọ akpabiri bya adu ebvu ono, bụ iya bụ Chipfu, bụ Chileke unu; ⁵⁹ bẹ Chipfu e-mekwa g'ejo iphe-ẹhuka, ẹtu iya adujeduru dapfu unu l'awa unu; mbụ ejo iphe-ẹhuka, a-pa ẹka; ẹme l'oonoo ọdu alala; wafua ejo iphe-ememe, a-du iberezi; ẹme l'oomee ẹriri nggeringge. ⁶⁰ L'o wofutakwarupho unu iphe, bụ ejo iphe-ememe ono, l'emeje ndu Ijiputu ono, bụ ọphu unu shi atsujẹ ebvu ono g'ọ bya arakwaruro unu arakuru l'ẹhu. ⁶¹ Ọ bukwarupho iphe, bụ iphe-ememe; mē iphe, bụ iphe-ẹhuka, e deduru l'ekwo ekemu-a bẹ Chipfu e-vuru byabẹ unu l'ishi gbiriri jasù unu aburu mkpurupyata. ⁶² Unu abya aburu ndu a-phodu nwanshii nwanshii; l'unubẹ ndu shi dutabe igwerigwe gẹ kpokpode, nọ l'igwe. Ọ buru iphe, a-kpa iya nù bụ l'unu te emeduru Opfu Chipfu, bụ Chileke unu. ⁶³ Ọ buru ẹgube ono, Chipfu gude ẹhu-utso mee g'iphe duru unu lẹ ree; bya emee g'unu ka l'otu ono; nokwaphọ gẹ Chipfu e-gude ẹhu-utso; mee; unu aburu mkpurupyata; mekwaaphọ; ọ tọ dudedu iphe, unu a-bu; l'e phefu unu l'alì ono, unu eje alwuta ono.

⁶⁴ “Chipfu a-chika unu; mee unu edzuru mgboko l'ophu; e -shi l'ishi mgboko ishi iya-a jasù l'ishi iya ophuu. Ẹka ono bẹ unu a-nọdu baaru agwa ẹja; mbụ agwa, e meru l'oshi; yẹe mkpuma. Iphe ono buru iphe, unu ta mahaada; ẹme ọphu nna unu oche pẹ amajeduru iya. ⁶⁵ Ọle iphe ta abyadu adu unu lẹ nphe l'echilabọ ọha m'ọha ono; ọphu ọkpa abyadu adu unu doo. Ọ chia iphe, Chipfu e-me bụ l'oo-me g'obu te unu etete l'ẹka ono; ẹnya agbahukota unu ọchii; aphụ eji unu obu. ⁶⁶ Ndzụ unu a-nọdu awa awawa; mbụ l'eswe l'enyashi bẹ unu a-nọduje lẹ ndzụ-agugu. Ọ to nwedu onye a-maru; ?ya a-dzuru-a ndzụ; tọo ya ta adzudu. ⁶⁷ Teke o beru l'utsu bẹ unu a-su: ‘Ome ọ bukponu l'uzenyashi!’ Teke ọ bụ l'uzenyashi;

unu asu: 'Ome o bukponu l'utsu!' Iphe, a-kpata iya nu aburu oke ndzu-agugu, a-nodu l'ime okpoma unu; yee ejo-iphe, unu e-gude enya unu ahumagbabe. ⁶⁸ Chipfu e-ye unu l'ugbo-mini; mee unu alaphu azu l'ali Ijiputu, bu eka ono, ya suru l'unu te ejebaedu ozo ono. Eka ono be unu a-kpobe onwunu k'erere; ge ndu ohogu unu zua unu g'unu buru ohu phe unwoke; me k'unwanyi; ole o to dudu onye e-kwe azu unu."

29

Ogbandzu, Chileke yele ndu Izurelu gbaru le Mowabu

¹ Owaa bu iphe, e pfuru l'ogbandzu ono, Chipfu turu Mosisu ekemu su g'o mee ge yele ndu Izurelu gbaa l'ali ndu Mowabu ono; a -gufukwa ogbandzu ophu yele ephe gbaru l'ubvu Horebu.

² Mosisu bya ekukobe ndu Izurelu g'ephe ha; su phe: "Unu gudewaa enya unu huma iphemiphe, Chipfu meru Fero; waa ndu-ozu iya l'ophu; waa ali iya l'ophu l'ali ndu Ijiputu. ³ Enya unu ebo ebo be unu gude huma iphe-ohutama, paru eka ono; yee iphe-ohumalenya ono; me iphe, dugbaa oke biribiri, nwuru nu ono. ⁴ Ole Chipfu ta nuduru unu uche, emeje g'iphe doo enya; waa enya, unu e-gude huma uzo; waa nchi, unu e-gude anu iphe jasun tanu-a. ⁵ Mu duru unu ukporo apha labo l'echiegu; ophu uwe unu akahuduru unu l'ehu; ophu akpo-okpa unu akahuduru unu l'okpa. ⁶ Unu ta taduru buredi; ophu unu anguduru mee; ozo iphe ozo, atsu atsutsu; k'ophu unu a-maru l'oo mu bu Chipfu bya aburu Chileke unu. ⁷ O be teke anyi rwuru ali eka ono; Sihonu, bu eze ndu Heshibonu; waa Ogu, bu eze ndu Beshanu lufuta bya adatso anyi ogu; anyi lwu-kpee phe. ⁸ Anyi lwuta ali phe bya eworu iya nu okpa-ipfu Rubenu; waa Gadu; waa okpa-ipfu Manase, e keru ebo; woru iya nu phe g'o buru okiphe phe. ⁹ Oo ya bu le-a; unu dobekwa opfu, e pfuru l'ogbandzu-a; unu emeje iya ememe; g'iphe, unu kuberu eka ememe abujeru unu upete.

¹⁰ "G'unu ha tanu-a pfukotaru l'iphu Chipfu, bu Chileke unu; mbu ndu-ishi unu; okpa-ipfu unu; waa ndu bu ogerenya unu; waa ndu nweru enya, nogbaa l'echilabo unu; mekwapho ndu bu nwoke le ndu Izurelu l'ophu; ¹¹ yee unwegirima unu; me unwanyi, unu alu alulu; waa ndu lwaru alwalwa, bu l'eka unu kpoberu ulo-ekwa unu, bu ndu awaru unu nku; ekuru unu mini; ¹² k'ophu unu le Chipfu, bu Chileke unu a-gba ndzu; unu ayiru l'angu ono, Chipfu, bu Chileke unu eriru unu tanu onoya. ¹³ G'ee-shi g'o mee unu tanu-a g'unu buru ndibe iya; g'o buru Chileke unu, bu iya bu iphe, o pfuru; bya aburu iphe, o riburu nna unu oche phe, bu Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu l'angu. ¹⁴ Ogbandzu-a, mu no l'eka-a eme g'unu gbaa tanu-a; me angu-a, mu eri eye iya-a ta abukwa unubedua be yi ya nu kpoloko. ¹⁵ O yi ya; mbu onye anyi l'iya tuko pfuru l'ataphu Chipfu, bu Chileke anyi l'eka-a; o yiru iya; mbu onye anyi l'iya ta nodu l'eka-a tanu-a.

¹⁶ "Unubedua l'onwunu be o doru enya ree g'anyi shi buru l'ali ndu Ijiputu; waa g'anyi shi ghakota ali ndu ohozo; jee gbiriri; jasun anyi rwua eka-a. ¹⁷ Temme unu humawaa ahuma ahuma, ephe emeshi; me agwa phe, bu iphe, ephe pyiru l'oshi; me ophu ephe wataru le mkpuma; waa ophu a kpuru le mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo. ¹⁸ Unu letakwa enya g'o to du nwoke; ozo nwanyi; ozo ipfu; ozo okpa-ipfu obu iya a-lufu l'eka Chipfu, bu Chileke anyi no; tugbua je abaaharu agwa ndu ohozo ono eja. Unu te ekwekwa g'ejo-iphe, egbu egbugbu bya atso ilu egube ono

kprofuta l'echilabọ unu. ¹⁹ G'ọ tọ dukwa onye a-nụmacha ejo ọnu, aatu-a l'ọowata agoru ọnu-oma anụ onwiya sụ l'ẹhu a-dụ iya-a guu; m'obeta ya tsoru ọkpoma-mgbashi, shi iya l'obu. Kẹle ẹgube iphe ono -dụ bẹ alị, mini dụ yee k'ọkponku a-tuko buru mkpurupyata. ²⁰ Chipfu ta abyakwa aguru onye obu nvu. Ẹhu-eghu Chileke; yee okophoo ya a-nọduwaro swiru onye obu. Teme mburonu ono, e deshiru l'ekwo-a a-dapfuta iya; teme Chipfu e-hufu ẹpha onye ono lẹ mkpula akpaminigwe-a. ²¹ Chipfu a-hota onye ono l'okpa-ipfu Ịzurelu l'ophu dobe g'ejo-iphe nwuaru iya; mbu ejo ọnu ono, e pfuru opfu iya l'ekwo ekemu-a, e deru ogbandzu-a.

²² “Unwu unu, bu ogbo ophu e-tsota k'unu; me ndu bu nlwamulwa, shi l'eka du ẹnya a-huma ejo-iphe, a-nwu l'alị ono; waa iphe-ememe, Chipfu e-gude kpakaa alị ono. ²³ Alị ono g'ọ ha bẹ iphe, e-jiru iya nu bu oku nshi-egbe; waa unu; yee onwu-phuruphuru; k'ophu bu l'a taa kodu iphe l'alị ono; ophu o dudu iphe, emehu iya nu; ophu ẹswa efukpoda ya nu. Mbu l'ee-me iya iphe, e meru Sodomu; yee Gomora; mee ya iphe, e meru Adama; yee Zebowimu; bu ndu Chipfu gude oke ẹhu-eghu iya mebyishia ono. ²⁴ Ohamoha l'ophu atuko jahaa su: ‘Bu gunu kparu iphe, Chipfu meru alị-a ẹgube-a; mbu iphe, kparu iphe, o tu-koshiru alị-a ejo oke ẹhu-eghu iya ẹgube-a?’

²⁵ “Noo teke ndiphe e-yeru phe ọnu su: ‘Iphe, kparu iya nu bukwa lẹ ndu ono gbakutaru azu l'ogbandzu Chipfu, bu Chileke nna phe oche, bu ophu ẹphe l'iya gbaru teke ono, o dufutaru phe l'alị Ijiputu ono. ²⁶ Ẹphe gbafuru je abaaharu agwa aja; bya ephozeaharu iya; mbu agwa ẹphe amadu; teme ophu o budu yebedua nuru phe iya. ²⁷ Oo iphe ono kparu iphe, oke ẹhu-eghu Chipfu gbanwuhuru oku l'eka alị-a no; k'ophu o tukoru ejo ọnu, a turu dee l'ekwo ekemu-a kpukposhi phe l'ẹhu. ²⁸ Tọbudu iya bu; Chipfu pphetu phe l'alị ono g'onye pphetu ogbarabvu-oshi; o buru oke ẹhu-eghu iya; yee ẹnya, ata iya kpitikipiti bẹ o gude nwuru phe ye l'alị ndu ozo g'ọ dunaa nta.’

²⁹ “Iphe, e domiru edomi bu ke Chipfu, bu Chileke anyi; obenu l'iphe, e meru g'a maru bu k'anyibedua; waa unwu anyi jasụ l'ojejeje; k'ophu anyi e-meje iphemiphe, e pfuru dee l'ekwo ekemu-a.”

30

Iphe e-jehuru onye izimanu lwaru azu

¹ “Oo ya bu; teke iphemiphe-a mejeerupho unu; mbu ago ọnu-oma yee atu ọnu ono, mu togboru unu ono; unu nodu l'echilabọ ohamoha ono, Chipfu, bu Chileke unu chikashiru unu; unu laa je anodu ono; nyata iya; k'ophu o rwuru unu l'uche; ² k'ophu unu lwaphutaru azu lwapfuta Chipfu, bu Chileke unu; bya emeahaa olu iya, bu iphemiphe ono, mu aturu unu ekemu iya ntanu ono; mbu unubedua unu l'unwegirima ibe unu; unu gude obu unu g'ọ ha; yee ndzu unu l'ophu lwa ³ bẹ Chipfu, bu Chileke unu e-dophu unu azu l'onodu unu; mbu l'oo-phuru unu obu-imemini; bya edufutakota unu l'ohamoha ono, bu eka Chipfu, bu Chileke unu chiru unu ye onoya. ⁴ O -nwekpọoru ndibe unu ono ophu a chiru jeye l'eka igwe beru alị beru; Chipfu, bu Chileke unu ejele-a eka ono je eduphuta phe azu; mbu l'oo-jekpọepho l'eka ono je ekua unu. ⁵ Mbu lẹ Chipfu, bu Chileke unu e-duphuta unu azu l'alị ono, bu ke nna unu oche phe ono; l'ọ buru k'unu. L'ọ meeru g'iphe duru unu lẹ ree; mee g'unu barahu jaa ajàjà ka nna unu oche phe shii. ⁶ Chipfu, bu Chileke unu e-bu unu ubvu l'ime obu; bukwapho awa unu ubvu l'ime obu; k'ophu bu l'unu e-ye Chipfu, bu

Chileke unu obu unu g'ọ ha; gude ndzụ unu l'ophu yee ya obu; k'ophu unu a-nọdu ndzụ. ⁷ Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke unu atuko ọtu-ọnu-a byabẹ l'ishi ndu ọhogu unu; waa l'ishi ndu kpọru unu ashị eme unu ewere. ⁸ Noo teke unu a-lwaphuta azụ bya emeaha opfu, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Chileke unu; bya awata emekọta iphe, bụkpoo ekemu iya, bụ ọphu mu aturu unu ntanụ-a. ⁹ Chipfu, bụ Chileke unu e-me g'iphe, unu kuberu ẹka ememe jehuru unu; mekwaphọ g'unu nwushia unwu; waa g'iphe-edobe zushiaru unu; ọme iphe, unu meberu l'alị emehukwaphọ; kele Chipfu e-mechaa gude ẹhu-utso ọzobaa mee g'iphe jehuru unu; ẹgube ono, o gude ẹhu-utso meeru iya nna unu oche pẹ ono; ¹⁰ mẹ ọ -buru l'unu ngaberu nchị l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu; meje ekemu iya; waa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụchaa iphe, e deru l'ekwo ekemu-a; yefua m'ọ buru-a l'unu e-gude obu unu g'ọ ha; waa ndzụ unu l'ophu dakọbe lwaphuta azụ lwaphuta Chipfu, bụ Chileke unu."

Opfu mkpochi-ishi

¹¹ "Noo kele ekemu-a, mu aturu unu ntanụ-a ta atsunukakwa unu l'ẹhu ememe; ọphu ọ karikwaru unu ẹka. ¹² Opfu ono ta nọdu l'imigwe k'ophu unu a-ji sụ: '?Bụ onye e-nyihu imigwe je ewota iya bya araaru anyi arara; k'ophu anyi a-ngabẹ iya nchị mee ya?' ¹³ Ọme ọphu ọ nọdu l'azụ eze-onyimu azụ iya ọphuu; k'ophu unu a-ji sụ: '?Bụ onye a-da eze-onyimu je ewota iya raaru anyi arara k'ophu anyi a-numa iya meaha ya?' ¹⁴ Obenu l'opfu ọbu nọkpoo unu ntse ọkpobe anono; mbụ l'unu kpụ iya akpukpu l'onu; ọme ọ nọdu unu l'obu; k'ophu unu e-mekwanụ iya ememe.

¹⁵ "Unu lenu; ntanụ-a bẹ mu dobekwaru unu ndzụ; waa ẹka-atutu; bya edoberu unu anwuhu; yee ọla-l'iswi. ¹⁶ Ọ -buru l'unu yeru Chipfu, bụ Chileke unu obu; bya etsokọta ọzo iya; mbụ edobe iphe, ọ turu l'ekemu; waa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ sụru g'e meje, bụ iya bụ iphe, mu ezi unu ntanụ-a; bẹ unu a-nọdukwa ndzụ; jaa ka l'otu; ọme Chipfu, bụ Chileke unu ekebe unu l'oma l'alị ono, unu abahụ eje alwuta nworu ono. ¹⁷ Ọle ọ -buru l'unu wofuru ọkpoma unu l'eka Chipfu nọ; ọphu unu ekwedu angabẹ nchị; unu haa; e deta unu; unu je ephozeaharu agwa; baaharu iya eja; ¹⁸ bẹ mu arajakwaru iya unu araja ntanụ-a sụ l'unu a-lakwa l'iyi. Ọphu unu ebukwa nọ ọdu l'alị ono, unu abya ada onyimu Jíodanu eje alwuta nworu ono. ¹⁹ Ntanụ-a bẹ mu ekukwa igwe yee alị g'ọ bya agbaa unu ekebe lẹ mu dobeakwaru unu ndzụ; bya edoberu unu anwuhu; doberu unu onu-oma; yee mburonu. Ọo ya bụ lẹ-a; unu hatalakwa ndzụ; k'ophu unu lẹ ndu a-buru oshilokpa unu a-tuko nọdu ndzụ; ²⁰ k'ophu unu e-ye Chipfu, bụ Chileke unu obu; waa k'ophu unu e-meje opfu iya; waa k'ophu unu l'iya arakuru; noo kele ọo yebedua bụ ndzụ unu. Ọ buru iya bụ l'unu nọ ndzụ ogologo; k'ophu unu e-buru l'alị ono, Chipfu rifuru nna unu oche pẹ l'angu lẹ ya anụ pẹ ono; mbụ ndiche unu pẹ, bụ Ébirhamu; waa Áyizaku; yee Jiékpọu."

31

Jioshuwa anọ-chi ẹnya Mosisu

¹ Tọbudu iya bụ; Mosisu nọdu epfukpọkwapho opfu-a anụ ndu Ízurelu g'ephe ha; ² sụ pẹ: "Nta-a bẹ mu kawaru nka nọwa ọkporo apha ishii; ọphu mu aduedu ike edu unu eje ejeje alwa alwalwa. Ọme Chipfu sụakwa mu pọ gẹ mu ta adafukwa azụ ẹnnyimu Jíodanu azụ iya ọphuu. ³ Ọ buru Chipfu, bụ Chileke unu e-vuta ọzo; unu etso iya je adaa ẹnnyimu ono. Ọ

buru iya a-tuko ohamoha-a mebyishiaru unu; mee; unu alwuta ali phe nworu. O buru Jioshuwa e-vutaru unu uzo; unu etso iya je adaa enyimu ono, bu iya bu ge Chipfu pfuru iya. ⁴ Chipfu emee phe egube ono, o meru ndu eze ndu Amoru, bu Sihonu yee Ogu; bu ndu o mebyishiru; yee ali phe. ⁵ Mbụ lẹ Chipfu e-woru phe ye unu l'eka; ole g'unu mekotakwa phe ge mu suru g'unu mee phe. ⁶ G'okpehu dukwa unu; unu eshihu obu ike. Ge ndzu ba agukwa unu; ophu unu atsukwa phe ebvu. Noo kele o Chipfu, bu Chileke unu l'onwiya bu onye du unu eje. O to byadu aha unu; ophu o leswedu unu enya."

⁷ Mosisu bya ekua Jioshuwa; bya anodu l'ataphu ndu Izurelu g'ephe ha su iya: "G'okpehu dukwa ngu; l'i shihu obu ike; kele o kwa ngu e-tsoru ndu-a bahu l'ali ono, Chipfu riburu angu l'oo-nu nna phe oche ono. O buru gubedua l'e-me g'ephe lwuta iya nworu. ⁸ O buru Chipfu l'onwiya e-vutakwanuru ngu uzo; teme l'o nodukwapho swiru ngu eswiru. O to byadu aha ngu; ophu o leswedu ngu enya. Ge ndzu ba agukwa ngu; ophu obu etekwa ngu etete!"

Agụ ekemu ono

⁹ Noo ya; Mosisu bya edee ekemu ono edede woru nu ndu-uke, bu phe bu oshilokpa Liviayi, bya aburu phe apaje okpoko ogbandzu Chipfu; nukwa iya pho ndu bu ogerenya le Izurelu g'ephe ha. ¹⁰ Mosisu bya atukwaru phe pho ekemu su phe: "A -nojechaepho apha esaa; o bvujeepho, bu iya bu l'apha akagbu ugwo; mbu teke ono, aaboje Obo-Mkpù ono; ¹¹ teke ndu Izurelu wufutakotaerupho l'iphu Chipfu, bu Chileke phe l'eka oo-hota dobe g'unu dzukoje; teke ephe dzukoerupho; unu agua ekemu-a ge Izurelu l'ophu numakota g'ephe ha. ¹² Unu dzukobe phe l'eka lanu; unwoke me unwanyi; yee unwegirima; me ndu lwaru alwalwa, bu le mkpukpu le mkpukpu unu; k'ophu ephe a-tuko ngabe nchi; nwuta atsụ Chipfu, bu Chileke unu ebvu; teme ephe eleta enya emekota iphe, e pfuru l'ekemu ono g'o ha. ¹³ Unwu phe ndu ophu teke amadu ekemu-a be aa-numakwa iya pho nwuta atsụ Chipfu, bu Chileke unu ebvu jasụ g'unu e-buberu l'ali ono, unu ada enyimu Jiordanu eje enworu ono."

Aanma okwa le ndu Izurelu e-mechaa kwefuru Chileke ike

¹⁴ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: "Mboku, inwuhu erwuakwa ntse. Kua Jioshuwa; g'unu l'iya tuko swiru bya apfuru l'ulo-ekwa-ndzuko ge mu karu iya iphe, oo-me." Mosisu yee Jioshuwa bya ejerwua je apfuru l'ulo-ekwa-ndzuko obu. ¹⁵ Chipfu gude urwukpu, kpuru oronmono bya l'ulo-ekwa-ndzuko ono. Urwukpu ono kpu oronmono l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono.

¹⁶ Chipfu su Mosisu: "Nta be iibyakwa alapfu nna ngu oche phe. Ole ndu-a ta adukwa g'ephe a-no-beru; ephe awata apharwushi onwophe g'unwanyi ukpara l'abarụ agwa ndu ali ono, ephe abahu ono eja. Ephe agwobe mu; mebyia ogbandzu ono, anyi l'ephe gbaru ono. ¹⁷ O buru teke ono be ehueghu mu e-nwuhaha phuruphuru. Mu agwobe phe; woru iphu wohaarụ phe. L'e woru phe mebyishia. Ikpoto ejo-iphe; me iphe-ehuka a-dapfu phe; k'ophu ephe a-wata epfu l'eswe mboku ono su: 'Iphe, meru g'o gude ejo-iphe-a byapfuta anyi bukwa l'oo le Chileke anyi ta anodu l'echilabo anyi.' ¹⁸ Mboku ono be mu wohafutajeru phe ataphu mu. O buru iphe, a-kpa iya nu bu iphe, bukota ejo-iphe, ephe e-mekota; merwua k'ophu bu l'ephe a-gharu agwa ozo iphu.

¹⁹ “Nta-a bụ g'i woru ebvu-a dee l'ekwo dobe; gujeru onwongu; l'i zikwaa ya pho ndu Izurelu g'ephe maru iya agugu; g'o buru iphe, mu e-gude agba phe ekebe. ²⁰ Mu -durwutaę phe pho l'ali ono, manụ-ęnwu yęę mini ęra-eswi aso gborogboro ono; mbu l'ali, mu kweru nna phe oche phe ukwe iya; bya eriru angu yeru phe iya ono; ephe -rijiaha ephe bya adu okporokpo; be ephe a-gharu agwa ozo iphu; jeahaaru phe ozi; nmaahaa mu phulaphula; bya emebyia ogbandzu mu. ²¹ Ikpoto ejo-iphe; me iphe-ehuka -dapfue phe pho; ebvu ono agbaa phe ejo ekebe; kele oshilokpa phe ta abyadu agu-buhu iya agu-buhu. Noo kele mu mahawaru idzu iphe, ephe achi k'ememe; temanu mu durwutaje phe ali, mu riburu angu anunu-a.”

²² Oo ya bu; Mosisu dee ebvu ono mboku ono; bya eworu iya zia ndu Izurelu.

²³ Chipfu pfiaru Jioshuwa nwa Nunu iphe, oo-me; su iya: “G'okpehu dukwa ngu; l'i shihu obu ike; kele oo gubedua e-du ndu Izurelu laa l'ali ono, mu riburu angu le mu a-nu phe ono. Mbędua e-swięru ngu pho eswiru.”

²⁴ Mosisu dekotachaephe ekemu-a l'ekwo; e-shi l'ishi jeye l'eka o bvuru; ²⁵ o pfiaru oshilokpa Livayi, bu ndu apaje okpoko ogbandzu Chipfu; su phe: ²⁶ “Unu nata ekwo ekemu-a dobe le mgburęku okpoko ogbandzu Chipfu, bu Chileke unu ono; g'o nodu l'eka ono agba unu ejo ekebe. ²⁷ Kele mu maru g'unu bu-be ndu ekwefuje ike; waa g'unu bu-be ndu ejo-okpoma. O -buru l'unu shiwaa nta-a, mu nokwadu swiru unu-a buru ndu kwefuru Chipfu ike; lewaro g'oo-du me mu nwuhuepho! ²⁸ Unu kukoberu mu ndu bu ęgerenya l'okpa-ifu l'okpa-ifu nonu g'ephe ha; yęę ndu-ishi unu; ge mu pfua opfu-a ye phe le nchi; mu ekua igwe yęę ali g'o bya agbaa phe ekebe. ²⁹ Kele o dokporu mu ęnya rengurengu le mu -nwuhuchaa be unu a-wata eme ejo umere, rehuru erehu; mbu unu ahaa uto-a, mu turu unu l'ekemu su g'unu tsoje-a. L'iphe be ejo-iphe a-dapfukwa unu; noo kele unu a-nodu eme iphe, du eji l'iphe Chipfu; shi nno gude iphe, unu gude eka unu meta kpatsu iya ehu-eghu.”

Ebvụ, Mosisu ęuru

³⁰ Tębudu iya bu; Mosisu shiepho l'ishi gushiaru phe iphe, e deru l'ebvu ono gbiriri jasu o bvụ. Ndu Izurelu, dzukoberu nu g'ephe ha numakota iya.

32

¹ Gube igwe; ngaberu mu nchi
ge mu pfua opfu!

Gube ali; numakwa opfu,
shi mu l'onu!

² G'iphe, mu ezi dzekwaa
ge mini.

G'opfu, shi mu l'onu
kwakwaa g'iji.

G'o dzekwaa ge mini,
alwa yęgeyege l'irwu ęswa;
mbu g'o dzekwaa g'oke mini,
alwa wọwoowoo l'eli
irwu oshi.

³ Mu a-rakwa epha Chipfu arara.
Unu janaa epha Chileke anyi ono ajaja;

- kele o parụ ẹka!
 4 O bụ iya bụ oke mkpuma ono!
 Iphemiphe, oome nọdu adubebeje ree;
 teme ụzo iya pfukotaru nhamunha.
 O bụ Chileke, apfushije ike l'iphe,
 o pfuru;
 ophu o dudu iphe,
 apfuduru-oto, oomeje.
 O pfuberekoto; teme obu gụa
 ya iphóró.
 5 Ẹphe watawaru eme ẹjo umere,
 rehuru erehu l'ẹka o nọ.
 Mbụ lẹ ntucha, dụ phẹ l'ẹhu
 meakwaru; ophu ẹphe
 abuedu unwu iya.
 Ẹphe bụru ogbo,
 menukaru ẹjo-iphe;
 mbụ ogbo, ụzo phẹ gberu nggọ.
 6 ?Bụ ẹgube iphe-a bẹ unu gude
 apfu Chipfu ugwo;
 unube ndu-a, bụ ndu eswe;
 bya aburu ndu amadu iphe-a?
 ?Tobudu iya bụ nna unu;
 bya aburu onye meru unu?
 Mbụ-a; ?tọ bụdu iya meru unu
 g'unu a-du; bya emee;
 unu nguru anguru?
 7 Unu nyatakwa teke k'ichee!
 Unu arĩa oriri nyata ogbo,
 ghatawaru nụ!
 Unu jĩa nna unu g'ẹphe
 kọoru iya unu!
 Unu ajikwaa ya phọ ndu bụ
 ogerenya unu;
 g'ẹphe kọkwaaru iya phọ unu!
 8 Teke Okalibe-kakota-shii
 heru ohamoha okiphe phẹ;
 mbụ teke o kekashiru unwu-eliphe;
 bẹ o tu-bugbaaru unwu-eliphe oke
 ẹka ẹphe e-jeberu l'ẹhu l'ẹhu;
 g'unwu Ízurelu habe l'otu;
 9 kele okiphe Chipfu bụ ndibe iya;
 mbụ l'ọo ndu Jiékọpu bụ okiphe
 ophu o hotaru.
 10 Oo l'echiẹgu bẹ o chọru phẹ
 chọta; mbụ l'ọo l'alị,
 dabiyiru mgbegere ẹka
 aanugbaa njọ ọrà;
 bẹ o nọ-pheru phẹ mgburugburu;
 eleta phẹ ẹnya.
 O nwuberu phẹ ẹnya
 g'aanwubejeru akpuru

- ęnya ojii-a.
 11 Oo ęgube ono, ugo anọduje
 ephephe ępfune iya;
 erwuphe l'eli ụnwu iya-a;
 mbụ ęgube ono,
 ọosashije ńkù iya pakọo ụnwu iya;
 mbụ parụ phẹ l'igburonu ńkù iya;
 12 bụ ęę Chipfu nwekinyi iya
 duru phẹ;
 ọphu ọ dudu agwa ndu ọhozo,
 yeru iya ęka.
 13 O doberu phẹ l'ęka ha l'eli
 lẹ mgboko;
 g'ęphe bụru ishi.
 O bụru akpuru-iphe,
 miru l'ęgu bẹ ęphe riru.
 O mekwaaphọ; ęphe ria manụ-ẹnwu,
 shi lẹ mkpuma;
 yẹe manụ, shi l'alị,
 dọ epfu epfu.
 14 Manụ ęra-eswi;
 yẹe mini-ęra aturu;
 waa nwaturu, tsuru ęba; yẹe ebili;
 waa iphe-edobe,
 shi l'alị Beshanu; yẹe egwu;
 waa ọkpobe witi
 bẹ o gudekwaphọ zụ-jia phẹ ępho.
 Teme ęphe ngụkwaapho
 mee uswe-uswe,
 shi l'akpuru vayinu.
 15 Ole Jieshurunu* datachaerupho okporokpo; o kwefu ike.
 O daru okporokpo;
 bya aduwa bogili-bogili.
 O tsuwaru onwiya ęba;
 teme ọ gbẹ teke ono
 bya ajika Chileke,
 meru iya nụ.
 O bụru oke mkpuma ono,
 dzotaru iya nụ ono
 bẹ o gude weaha
 gbęgele-gbęgele.
 16 ęphe shi nno kpata;
 o koaharu phẹ okophoo
 k'agwa ndu ọhozo
 ęphe jetaru dobegba.
 O bụru ahuma ahuma ono,
 ęphe eme ono bẹ ęphe gude mee;
 ęhu ghuahaa ya egwu.
 17 ęphe wataru egwe ngweja
 nụ ọbvụ, abudu Chileke;

* 32:15 32:15 Iphe Jieshurunu bụ bẹ bụ 'onye pfulerekoto' bụ iya bụ l'ọo ndu Ízurẹlu bẹ eepfu ama ęka.

mbụ agwa, ẹphe amajeduru;
agwa ọphúú, bụa mgboru nta-a
bẹ ọ futaru; agwa, nna unu oche
phẹ atsujeduru ebvu.

18 Ọ kwa oke mkpuma ono,
zufutaru unu ono bẹ unu
gbakutaru azụ;
mbụ l'ọo Chileke ono,
bụ onye nwuru unu ono bẹ
unu zoharu.

19 Tọbudu iya bụ;
Chipfu bya ahuma iphe ono,
ẹphe eme ono;
bya asọaha phẹ oyi;
noo kele unwu iya nwoke;
mẹ kẹ nwanyị bẹ kpatsuru iya
ẹhu-eghu.

20 Ọ sụ: “Mu e-wofu phẹ ẹnya;
gẹ mu hụmaeshikwa iphe,
ẹphe e-mechaa buru.

Noo kele ẹphe bụ ọgbo,
uzo phẹ gberu nggo;
mbụ unwegirima,
ta apfushijedu ike l'iphe,
ẹphe pfuru.

21 Ẹphe gude iphe, abudu Chileke
eme gẹ mu wata eko okophoo;
gude unwu agwa,
bucha iphe-mmanụ akpatsu
mu ẹhu-eghu.

Mu e-gudekwanụ ọha,
abudu okpobe ọha
meru okophoo ye phẹ l'ẹhu;
gude ọha, eme eswe kpatsu
phẹ ẹhu-eghu;

22 kẹle oke ẹhu-eghu mu bẹ gbanwuhuwaru ọku;
ọku ọbu jee eke gbiriri jasụ
l'ọ kerwua ime ime alị-maa.

Ọo-kekọta mgboko; yẹe iphe,
a kpatarụ dobe iya;
l'ọ woru ọku tua l'ẹka úbvú futaru.

23 Mu a-tụpyabe phẹ iphe-ẹhuka.

Ọ buru phẹ bẹ mu a-nọdu
awụ apfụ mu l'ẹhu.

24 Mu e-me g'ẹjo okpa-nri
byapfuta phẹ;
l'ọ mee g'ẹphe korofu ẹnya.

Mu emee; okpomoku
erebushi phẹ anụ;
ẹjo iphe-ememe,
atuko phẹ gbushia.

Mu e-me g'ẹjo anụ-ẹgbudu

- gude ẹpyii-eze bya atajashĩa phẹ;
 ẹjo agwọ, awu l'ali,
 atagbushia phẹ l'ẹru.
- 25 Ogu-echi bẹ ee-gude egbu phẹ pyaapyaa l'etezi.
 Ndzu-agugu anma phẹ ẹhu
 godagoda l'ime ọlọ.
 Unwokorobya;
 mẹ unwumboko;
 mẹ unwegirima nshii;
 mẹ ndu ẹwó befuru l'ishi
 atuko buru mkpurupyata.
- 26 Mu shi sọ lẹ mu achikashi phẹ;
 ẹphe edzuru ẹkameka;
 bya emee g'a ta nyatabahe
 phẹ l'eliphe.
- 27 Obenu l'ọo ẹjo opfu ndu ọhogu
 phẹ bẹ mu ezeru;
 mbu; a -nonyakwa;
 ndu ọhogu phẹ pfua iphe,
 abudu ire-lanu.
- G'ẹphe ta anọnya wata epfu sọ:
 'L'ọ kwa ẹphebedua gude
 ẹka phẹ lwu-kpe phẹ;
 l'ọ tọ buẹbekwa Chipfu
 meẹberu iphemiphe ono!' "
- 28 Sọ-a; ndu Ízurelu bukwa ọha, egomunggo swehuru.
 Ọ tọ dukpoda iphe,
 edoje phẹ ẹnya mẹ nanu.
- 29 Ọme l'ọ duru mmamiphe,
 du phẹ l'ẹhu;
 mẹ iphe-a edokwa phẹ ẹnya.
 Mbu m'ẹphe amakwaru-a
 g'o mechaa nwuru phẹ
 teke ikpazu.
- 30 ?Denu g'onye lanu e-shi
 chia unu umadzu labo
 l'umadzu ukporo iri ọso?
 Mbu-a; ?denu g'umadzu labo
 e-shi chia unu umadzu ise ọso
 g'ẹphe gbala; gbahaa l'onye ono,
 bu Agbara-mkpuma phẹ ono
 bẹ gbahawaru phẹ ẹka;
 mbu lẹ Chipfu miwaru phẹ ẹnya?
- 31 Kele mkpuma nkephe ta adudu ge Agbara-mkpuma k'anyi.
 Ndu ọhogu anyi makwaru-a l'ọo
 g'ọ du bu ono.
- 32 Vayinu nkephe shi lẹ vayinu
 ke ndu Sodomu.
 Ọ buru l'egu ndu Gómóra
 bẹ akpuru vayinu phẹ shi.
 Akpuru vayinu phẹ nodu
 egbu egbu.

Itoto iya nọdu atsọkota ilu.

33 Mẹẹ phẹ bụkwa obire ẹjo agwọ;
tẹme ọ bụru ẹjo ọnu-mini,
shi óghù l'ọnu.

34 “Mu woru iphemiphe ono
kwakọbe ree;
mbụ lẹ mu kwachiwaru iya l'ẹka
mu doberu ẹku,
mu nweru enweru.

35 Ọ kwa mbedua nwe emelata.

Ọo mbedua a-pfụ
phẹ ugwo phẹ.

O -beephọ teke ono bẹ ọkpa
e-chifu phẹ.

Mbụ lẹ mbọku, ẹphe a-buru
mkpurupyata nọakwa ntse.

Ọla-l'iswi gudeakwa ọso achi
phẹ kpabẹ kpabẹ.”

36 Ọ kwa Chipfu a-harụ
ndibe iya enge.

Ọ bụru iya a-phuru
ndu-ozì iya obu-imemini;
mẹ ọ -humaephọ l'ike
ta aduedu phẹ mẹ nanụ;
mbụ l'ọ tọ duedu onye
ghuduru nụ: ohu mẹ amadụ.

37 Ọo-sụ phẹ:

“?Denu agwa phẹ ọbu;
mbụ mkpuma phẹ ono,
ẹphe agbabajẹ je
anọdu eze ndzụ?

38 Mbụ agwa,
atajẹ ẹbà anụ ngweja phẹ;
bya angụa mẹe ngweja phẹ ono.

G'ọ gbeshinu bya eyeru
unu ẹka!

G'ọ gbobutanu unu!

39 Unu humakwa;
ọ kwa mbedua kpoloko
bụ Chileke!

Ọ tọ dọekwa Chileke ọzo, dọ nụ;
gbahaa mbedua.

Ọ kwa mbedua emeje g'a nwụhu;
tẹme mu nọdu emeje
g'a nọdu ndzụ.

Ọo mbedua emekajẹ iphe;
ọ bụru mu emeje g'e wekọrohu;
ọphu ọ dudu onye adu ike
anafu mu onye mu guderu.

40 Mu paliru ẹka mu mabẹ
l'imigwe ria angụ sụ:

Ọo gẹ mu bụ onye a-nọ ndzụ

jasu l'ojejoje-a bu ge mu
epfu su:

41 Mu -baepho ogu-echi mu ono,
egbu nwiiinwii ono ababa;
bya aparu iya l'eka;
gude kpeahaa ikpe;
be mu e-melata ndu ohogu mu;
mbu pfua ndu kporu mu ashi ugwo.

42 Mu e-me ge mee nemadzu
nguguchaa apfu mu angugu;
mbu mee ndu e gburu egbugbu;
waa ndu a kpuru le ndzu.

Teme ogu-echi mu asua
nemadzu pyaapyaa;
gbushia ishi ndu bu
ndu-ishi ndu ohogu mu ono.”

43 Unu tee eswa;
unube ohamoha!
G'unu le ndibe Chileke tee eswa!
Noo kele oo-gwata ugwo
ishi ochi unwu iya.
Ndu ohogu iya be oo-melata
ugwo iphe, ephe eme iya.
L'o pfua ugwo iphe-aji,
ndu nkiya meru l'ali iya.

44 Mosisu ephe le Jioshuwa nwa Nunu swiru bata; bya agukota ebvu
ono; ndu Izurelu l'ophu numakota.

45 Tobudu iya bu; Mosisu pfuchaerupho ndu Izurelu iphemiphe ono;
46 bya asukwa phe pho: “Unu vukwaru opfu-a, mu rarununu arara ntanua
a l'obu. Oo ya bu; g'unu ezia unwu unu g'ephe kwabe enya mekotaje
iphemiphe, e deru l'ekemu-a. 47 G'opfu-a ta abukwaru unu opfu, enwedu
ishi; kele o kwa aka ono be ndzu unu no. O buru iphemiphe ono e-
me g'unu kariberu nka l'ali ono, unu adagha enyimu Jiodanu eje alwuta
nworu ono.”

*Eepfu le Mosisu a-nwuhu
l'eli ubvu Nebo*

48 Noo ya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'eswe mboku ono
gedegede su: 49 “Nyihu ubvu-a, bu ubvu ubvu Abarimu-a; mbu ubvu
Nebo, no l'ali Mowabu; bya anodukwapho l'okotazu mkpukpu Jieriko; je
ahuma ali Kenanu, bu ali, mu abya anu ndu Izurelu g'ephe nworu. 50 Oo
l'eli ubvu ono, ii-nyihu ono be ii-nodu nwuhu lapfu ndiche ngu phe; egube
ono, nwune ngu, bu Eronu nwuhuru l'ubvu Horu; lapfu ndiche iya phe
ono. 51 Iphe, a-kpa iya nu buru l'unu no l'echilabo ndu Izurelu le mini
Meriba ke Kadashi, no l'echiegu Zinu kwefuru mu ike; mbu l'oo l'unu te
emeduru g'a maru ge mu du-be nso l'echilabo ndu Izurelu. 52 Oo ya meru
iphe, bu uzanya be ii-gbe huma ali ono; ole i tii bahudu l'ali obu, mu a-nu
ndibe mu, bu ndu Izurelu ono.”

33

Mosisu ago onu-oma anu okpa-ipfu Izurelu

1 Ọwaa bụ ọnu-ọma, onye kẹ Chileke, bụ Mosisu gọru nụ ụnwu Ízurelu teme ọ nwuhu. ² Ọ sụru:

“Chipfu shi l'úbvú úbvú Sayınayi bya.

Mbụ-a; ọ gbẹ l'uzo alị Siye nwaru phẹ kẹ phoo gẹ nchi-abọhu.

Ọ gbẹ l'úbvú Paranu echiru phẹ kẹ swachaswacha;

chiru unubuku ndu dụ nsọ abya;

bya aparu ọku, enwu enwunwu l'ekutara.

³ Sụ-a; ndiphe bẹ o yeru obu;

mbụ l'iphe, bụ ndu dụ nsọ nọkota iya l'ẹka.

Ẹphe nọdu adajẹ kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya; phozeta baaru iya ẹja.

Ọ bụru iphe, o pfuru bẹ ẹphe emeje.

⁴ Mosisu tūru ekemu doberu anyi;

ọ bụru okiphe k'oshilọkpa Jiéọpu l'ophu.

⁵ Chipfu bụru eze ndu Jieshurunu

teke ono, ndu-ishi lẹ Ízurelu;

ẹphe l'ọkpa-ipfu ndu Ízurelu l'ẹhu l'ẹhu dzukoru ono.

⁶ Gẹ ndzụ bukwaru k'ọkpa-ipfu Rúbenu!

G'ọ tọ chihukwa; ọpu awa iya epehukwa!”

⁷ Ọwaa bụ iphe, o pfuru l'ẹhu ọkpa-ipfu Jiuda:

“Jiko Chipfu; nūmajekwa olu ndu Jiuda!

Dutakwa phẹ dupfuta ndu nkephẹ;

l'i mee g'ẹka shihuje phẹ ike l'ọgu!

Jiko yejenuru phẹ ẹka g'ẹphe lwụ-kpee ndu ọhogu phẹ!”

⁸ Ọkpa-ipfu Lívayi bẹ o pfuru nkephẹ; sụ:

“Gube Chipfu; menaa g'ọkpa-ipfu Lívayi tujeru ngu ido,

bụ iya bụ tumimu yee urimu ngu; gudeje maru iphe, bụ obu ngu;

mbụ ndu ị huru ama lẹ Masa;

teme gụ l'ẹphe see opfu l'aguga mini Meriba.

⁹ Ọo phẹ pfuru kẹ nna phẹ; yee kẹ ne phẹ;

sụ l'ẹphe ta akpadu phẹ ishi.

Ẹphe mĩa ụnwu, ẹphe nwuru anwunwu ẹnya;

mikwaapho unwune phẹ ẹnya.

Obenu l'ẹphe letaru ẹnya mee opfu ngu;

bya eletakwaphọ oğbandzu ngu ẹnya.

¹⁰ Ọ bụ phẹ e-zije ndibe Jiéọpu iphe, ị sụru g'e meje.

Ẹphe ezia ndu Ízurelu iphe, ị tūru l'ekemu.

Ọ bụru phẹ e-dobejeru ngu ụnwù-isensu;

buru phẹ e-dobeje ngweja-akpo-ọku l'ọru-ngweja ngu.

¹¹ Jiko Chipfu; gọru ọnu-ọma ye l'akanya, oose!

Jiko g'ozì, o gude ẹka iya jee dujukwa ngu ree!

Ndu ono, wụ-lihuru etso iya opfu ono;

mẹ ndu ono, kpọru iya ashì ono; nyakashinaa phẹ ọkpu-nka;

k'ọpu ẹphe ta adubaedu ike egbeli ishi ọzo!”

¹² Ọkpa-ipfu Benjaminu bẹ o pfuru nkiya; sụ:

“Onye Chipfu yeru obu l'a-nọdu nọ-kube iya; tūsarụ ẹhu.

Ọ bụru Chipfu anọduje egbobuta iya eswe l'enyashi.

Ọ bụru l'echi ọkpoma Chipfu bẹ ọo-nmakojeru.”

¹³ Ọkpa-ipfu Jiósefu bẹ o pfuru nkiya; sụ:

“G'alì iya bukwaru alì, Chipfu gọru ọnu-ọma nù.

G'ọ kwajeru phẹ ẹguru iji, shi l'imigwe;

l'ọ nwuru phẹ mini ime alì shokoshoko.

- 14 G'enyanywu mekwaa g'eguru akpuru-iphe, o koberu l'alì mehuru iya!
G'iphe, e meberu l'alì byaru iya gbukugbuku l'onwa l'onwa!
- 15 G'a nukwa iya iphe, kachakpo ree, shi l'úbvú úbvú ndiche ono;
yee eguru iphe, shigbaa le nwa-obvù ojejeje onoya!
- 16 G'e gudekwa iphe, kachaa ree, jiru eliphe kebe iya l'oma!
Ge Jiófesu tubakwa onye ono l'enya;
mbu onye ono, no l'irwu nwoshi ono, enwu oku ono!
G'iphemiphe-a bukotakwaru ke Jiófesu;
onye bu onye-ishi l'echilabo unwune iya.
- 17 O du akpabiri g'oke-eswi, vu uzo l'epho ne iya.
Mpu iya du ge k'atsu.
O buru mpu iya ono be oo-gude adu-tsushi ohamoha l'opfu;
mbu je akpaa le ndu bu l'eka igwe beru ali beru.
Nokwapho g'unubuku oshilokpa Ifuremu du;
bya abukwarupho nno bu g'aguta aguta oshilokpa Manase du."
- 18 Okpa-ipfu Zebulun be o pfuru nkiya; su:
"G'ehu tsoje ngu utso; Zebulun; teke ilufu alufu.
G'ehu tsokwa ngu pho; Isaka; me i nodu l'ibe ngu.
- 19 Ephe e-ku ndiphe g'ephe dzukoo l'ubvu.
Ephe anodu l'ubvu ono gwee ngweja l'uzo, pfuru oto.
O buru iphe-oma, kuru l'eze-enyimu;
waa eku, domigbaaru onwiya l'ali-evevee
be ephe e-gude buru."
- 20 Okpa-ipfu Gadu be o pfuru nkiya; su:
"G'ajaja buru k'onye meru g'ali Gadu jaa ajaja.
Ipfu Gadu tokpoepho nwehu ze; kupyabe ishi g'oduma.
Iphemiphe, o humaru be oozijashije eka; zijashia ya ishi.
- 21 O hotaru ali, kakota ree doberu onwiya;
kele o bu eka oke ali ke ndu-ishi ndu ojogu no
be ndu-ishi ndu Izurelu edzukobeje;
mee iphe, pfuru oto l'enya Chipfu;
bya edobe iphe, o suru g'e meje."
- 22 Okpa-ipfu Danu be o pfuru nkiya; su:
"Danu bukwa nwa oduma, shi le Beshanu apfu shoshoo eje abya."
- 23 Okpa-ipfu Nafutali be o pfuru nkiya; su:
"Nafutali be tubaakwaru Chipfu l'enya.
Teme onu-oma Chipfu bukwarupho nkiya.
Oke ali iya be shi l'uzo eze-enyimu Galili; je akpaa l'uzo ndohali."
- 24 Okpa-ipfu Asha be o pfuru nkiya; su:
"G'onu-oma unwu ke Asha kakota k'unwegirima ozo shii.
G'o tubakwa unwune iya l'enya.
G'okpa iya dekwaru ederu le manu.
- 25 G'iphe, ii-gudeje gu-chia oguzo ngu bukwaru igwe; yee onyirubvu.
Ike ngu; yee ujiku ole, ii-no a-harupho enya nhamunha.
- 26 O to dukwa onye du ge Chileke ke Jieshurunu;
onye aghajaje akpaminigwe ebo bya eyeru unu eka;
teme o nodu aduje akpabiri l'eka ogha l'urwukpu.
- 27 O kwa Chiojeje bu onye ii-noduje l'ime iya eze ndzu.
O buru oshi-eka ojejeje iya ono be odeje ngu le mkpula; kuta; heru eheru.
O nodu achifuje ndu ohogu ngu l'ataphu ngu; su ngu:
'Ngwa; toko phe gbushia!'

28 Oo ya bu le ndu Ízurelu e-buru; tusaru ehu;
 o to dudu iphe, byaru eme phe nu.
 Mbù l'eri Jiékpóu e-buru mbvulehu phe l'ali, ereshi yee mee du.
 Temé igwe akwaaru phe iya iji.
 29 Ehutso be a goru nu unube ndu Ízurelu.
 ?Bù onye du g'unu; unube ndu Chipfu dzotaru?
 Oo yebedua bu onye egbobutaje unu; bya aburu onye eyejeru unu eka.
 O bukwarupho yebedua bu ugu-echi, unu gude eku onwunu.
 Ndu ohogu unu e-gude ndzu-agugu byapfuta unu;
 unu azopyashia eka ephe agwaje iphe azopyashi.”

34

Anwuhu Mosisu

1 Noo ya; Mosisu gbé le nsuda Mówabu nyihu úbvú Nebo, bu iya bu úbvú, kachaa l'eli l'ime úbvú úbvú Pisiga, no ghaaru mkpukpu Jieriko iphu. Chipfu bya egoshikota iya ali ono g'o ha; a -gbé l'ali Giladu jasú l'ali ndu Danu; 2 goshigbua ya ali ndu Nafutali l'ophu; yee ali ndu Ifuremu; waa ali ndu Manase; mekpoo ali ndu Jiuda l'ophu je akpaa l'eze-enyimu uzo enyanwu-ariba; 3 goshigbua ya echiegu ndohali; mekpoo uswe iya ono l'ophu; eshikpoo le nsuda ke mkpukpu Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu; je akpaa le mkpukpu Zowa.

4 Tobudu iya bu; Chipfu su iya: “Owaa bu ali ono, mu riburu Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiékpóu angu le mu a-nu oshilokpa phe ono. Mu hawaru ngu g'i gude enya ngu huma iya; ole i tii bahudu iya abahu.” 5 Oo ya bu; onye-ozí Chipfu ono, bu Mosisu nwuhu l'eka ono l'ali ndu Mówabu; egube Chipfu pfuru iya. 6 O woru iya lia le nsuda l'ali ndu Mówabu l'eka no ghaaru mkpukpu Betu-Peyo iphu; ole o to dudu onye maru nhamunha eka e liru iya jasú ntanu-a. 7 Mosisu noru ukporo apha ishii; teme o nwuhu; ole o to phujeduru ragaraga; ophu okpehu iya alwajeduru ali. 8 Ndu Ízurelu nodu le nsuda Mówabu ono kwaa ekwa Mosisu ukporo abali l'abali iri. Ephe nochaa nno; eswe mboku, eegude akwa Mosisu bvú.

9 Unme mmamiphe bya eji Jioshuwa nwa Nunu ehu; noo kele Mosisu byiberu iya eka l'ishi. Ndu Ízurelu nodu emeje iphe, o pfuru; ephe shi nno mekotaephe iphe ono, Chipfu turu Mosisu ekemu iya ono. 10 Eshi teke ono ta adukwa onye mpfuchiru, futajeru l'ali Ízurelu, du ge Mosisu; mbu onye Chipfu maru iphu l'iphu. 11 O to dudu onye du g'oo ya l'eme iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri, bu ophu Chipfu ziru iya; o je emeshia l'ali Ijiputu; mbu meeru Fero; yee ndu-ozí iya; me ndu ali iya l'ophu. 12 Ophu o dudu onye du ge Mosisu l'enweru oke agburehu; yee eme iphe, paru eka bya adu ebvu l'enya, bu ophu o no l'iphu ndu Ízurelu l'ophu meshia.

Ekwo JIOSHUWA

Chipfu ezi Jioshuwa ozi

¹ Tɔbudu iya bụ; onye-ozii Chipfu, bụ Mosisu nwuhuchaepfo; Chipfu su Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye shi anɔduje eyeru Mosisu ɛka: ² “Onye-ozii mu, bụ Mosisu bɛ nwuhwaru nụ. Nta-a bụkwa g'ị gbeshi; g'unu lɛ ndu Ízurelu l'ophu je adaa ɛnyimu Jiódanu-a bahu l'alí ono, mu abya phɛ anunu ono. ³ Iphe, bụkpoo ɛka unu zɔru ɔkpa bɛ mu a-nụkota unu, bụ iya bụ gɛ mu pfuru iya Mosisu. ⁴ Alí unu a-gbɛ l'echiɛgu nɔdu jasụ l'úbvú úbvú Lébanonu l'ɛka ono. L'ɔ gbɛkwapho l'oke-ɛnyimu Yufurétisu nɔdu je akpaa l'oke eze-ɛnyimu, nɔ l'uzo ɛnyanwu-aríba. Alí ndu Hetu l'ophu ayikwaru iya phɔ. ⁵ Ọ tɔ dukpodaa onye byaru adu ike pfuchia ngu ụzọ gbiriri jasụ teke ịi-nɔ-beru. Ọ ɛgube ono, mu shi swiru Mosisu ono bụ gɛ mu e-swikwaru ngu phɔ; ọphu mu abyadu aha ngu nwɛkinyi ngu; tɛme ọphu mu agwɔbekwa ngu.

⁶ “G'obu shihu ngu ike; gɛ ndzụ ba agukwa ngu; noo kɛle ọo gubedua bɛ e-duru ndu-a je g'ephe je anata alí ono, mu riru nna phɛ oche angụ lɛ mu a-nụ phɛ ono. ⁷ Ọo ɛpho g'obu shihukwa ngu ike; gɛ ndzụ ba agukwa ngu agugu ọphu. Ọo g'ị kwabɛ ɛnya dobekota ekemu ono, onye-ozii mu, bụ Mosisu nuru ngu ono. Ta agbakutakwaru iya azụ; ọphu i yekwaru iya ɛka lanu. Ọo ya bụ g'upete agbajeru ngu l'ekameka i jekporu. ⁸ Ta ahakwa ɛkwo ekemu ono g'ọ gbatehu ngu l'onu. Rije iya l'oriri eswe l'enyashi; ọo ya bụ l'i-leta ɛnya mekotaje iphemiphe, e deru l'ime iya. Ọo ya bụ; g'eso etsoje ngu l'iphemiphe, iimekpoo ememe; upete agbakwaaru ngu phɔ. ⁹ ? Tɔ bunaa mbɛdua suru g'obu shihu ngu ike? Gɛ ndzụ ba agushi ngu; ọphu meji atofukwa ngu. G'ọ tɔ dukwa teke ịi-la azụ azụ. Noo kɛle Chipfu, bụ Chileke ngu bɛ e-swiru ngu nụ l'ekameka iijekpo.”

¹⁰ Jioshuwa bya ezia ndu-ishi ndu Ízurelu sụ: ¹¹ “Unu jedzuru ɛka ndu Ízurelu kpoberu ulo-ɛkwa phɛ je epfuaru phɛ g'ephe kwakɔbe nri eriri phɛ ree; kɛle o ghuduru ujiku ɛto; unu adaa ɛnyimu Jiódanu je anata alí ono, Chipfu bụ Chileke unu a-nụ unu; g'ọ bụru k'unu ono.”

¹² O be l'okpa-ipfu Rúbenu; waa ɔkpa-ipfu Gadu; waa unwunna ɔkpa-ipfu Manáse, e keru ɛbo; Jioshuwa sụ phɛ: ¹³ “Unu nyatakwa ekemu, onye-ozii Chipfu, bụ Mosisu turu nụ unu g'unu meje! Chipfu, bụ Chileke unu abya eme g'unu tuta unme; woru alí-a nụ unu g'ọ bụru k'unu. ¹⁴ Ọo ya bụ l'unyomu unu; waa unwegirima unu; mɛ iphe-edobe unu bɛ a-nɔdu l'alí phɔ, Mosisu nuru unu l'uzo ɛnyanwu-awawa ɛnyimu Jiódanu phɔ. Obenu lɛ ndu alwuru unu ọgu bɛ e-vuru unwunna unu-a ụzọ dafu azụ iya ọphuu; je eyeru unwunna unu ɛka; ¹⁵ gbiriri jasụ teke Chipfu e-me g'ephe tuta unme; g'ọ meru unubɛdua; bya emee; ɛphe anata alí ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-nụ phɛ g'ọ bụru nkephe ono. Teke e mecharu; unu alaphuwaro azụ je eburu l'alí k'ono, onye-ozii Chipfu, bụ Mosisu nuru g'ọ bụru k'unu l'azụ ɛnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu; l'uzo ɛnyanwu-awawa.”

¹⁶ ɛphe sụ Jioshuwa: “Iphemiphe, ị suru g'anyi mee bɛ anyi e-mekotaje. ɛka ị suru g'anyi je be anyi e-je. ¹⁷ Ọo ɛgube ono, anyi ngabekotaru Mosisu nchị l'iphemiphe ono bụ g'anyi a-ngabejeru ngu iya. Ọle ọo ɛpho gɛ Chipfu, bụ Chileke ngu nɔ-kube ngu; g'ọ shi nɔ-kube Mosisu. ¹⁸ Onye jikakporu l'ọ

too medu opfu ngu; m'obeta o buru gunu be i ziru iya be ee-gbuje egbugbu. Ole o bukwapfo g'obu shihu ngu ike; ophu ndzu agukwa ngu!"

2

Réhabu; yee ndu ngge

¹ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya agbe le Shitimu zia ndu ngge labo le mpya. Su phe: "Unu je agbaphee ali ono; kelekelekpọ ke mkpukpu Jieriko." Tobudu iya bu; ephe tugbua bya eje abahu l'ulo ibe nwanyi ovuoba, aza Réhabu je anodu.

² Ama bya agbaaru eze ndu Jieriko su l'o nwekwaru ndu Izurelu bataru le mkpukpu-a l'uzenyashi-a; bya anwu ngge l'ali-a. ³ Eze ndu Jieriko bya ezia ozi su g'e je asu Réhabu g'o je achifuta unwoke ono, bataru ibe iya ono; noo kele ephe byaru anwu ngge l'ali-a l'ophu.

⁴ Obenu l'e jeshiaru; nwanyi ono dutawa unwoke labo ono je ewoha. O su phe: "Unwoke ono byakwaru-a; ole mu ta amakwa eka ephe shi bya. ⁵ O be l'uzenyashi; g'o rwwaru mgboru teke aabya agu-chi oguzo mkpukpu; ephe tugbua. Ophu mu amaekwa ibe iya ophu ephe shiru. O -buru l'unu tugburu nta-a gbakwaseru uzo be unu a-gbapfukwa phe-a l'uzo." ⁶ (Ama l'o dutaru phe je ewohaa le mkpula oghu ocha, a susagbaaru l'eli ulo ono.) ⁷ Unwoke ono gbakwaseru uzo, eeshije je adaa enyimu Jiordanu; jeshia achọ ndu ngge ono. Ephe lufuepho azu mkpukpu; e woru oguzo mkpukpu ono gu-chia.

⁸ Ndu ngge ono bya l'ala l'ulo; nwanyi ono byapfuta phe l'eli ulo ono; ⁹ bya asu phe: "Mu mawaru le Chipfu nwaru unu ali-a. Akpabiri unu gudewaru anyi g'anyi hakota. Ndu bukota l'ali-a be anmakota rwwuru l'eka ephe atsụ unu ebvu. ¹⁰ Anyi numawaru ge Chipfu gude meeru unu gbororo l'echi Eze-enyimu Uswe-uswe le teke unu shi l'ali ndu Ijiputu wufuta; wafua g'unu woru eze ndu Amoru umadzu labo ono, bu Sihonu; waa Ogu mee umerekete l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu. ¹¹ Anyi numachaa nno; meji tofu anyi; ike bukwapfo anyi l'opfu ehu unu; noo kele anyi maru le Chipfu, bu Chileke unu bu Chileke k'imigwe; waa k'eliphe. ¹² Nta-a bukwa g'unu gude epha Chipfu riaru mu nte l'unu e-meru mu le ndibe mu iphe-oma; eshinu mbedua mekwarupho unu iphe-oma. Unu anu mu iphe-ohubama iya; ¹³ l'unu a-dzo nna mu ndzu; waa ne mu; waa unwune mu nwoke; waa unwune mu ke nwanyi; mekpoo ndibe anyi l'ophu; mbu l'unu a-dzota anyi g'anyi ta anwuhu."

¹⁴ Ephe su iya: "Anyi e-gude kele i dzoru anyi ndzu; dzoo ndzu nkengu. O -buru l'o to nweddu onye i pfuru iphe, anyi byaru ememe-a; be Chipfu-nuepho anyi ali ono be anyi e-doheru ngu ire-lanu meeru gu le ndibe ngu iphe-oma."

¹⁵ O bya epyofu eri le windo; ephe gude iya eka lufu azu iya ophu; noo kele o bu l'ulo, a kpuru l'eli igbulo, e gude kpuphee mkpukpu ono mgburugburu. ¹⁶ O su phe: "Unu tugbukwaa je ewohaa onwunu l'ubvu ge ndu ono, achọ unu ono ta ahuma unu. Unu wohaa onwunu l'eka ono ujiku eto ge ndu ono lwaphutaada azu; teme unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje."

¹⁷ Unwoke ono su iya; "Nte-a, i meru anyi ria tee gudekwa anyi; ¹⁸ gbahaa l'anyi byatashiaru; i lipfube eri-a, du uswe-uswe-a, i gude yeru anyi eka; anyi nyifu-a le windo, anyi pyoru ono. Teme i duta nna ngu; yee ne ngu; waa unwune ngu; mekpoo ndibe ngu l'ophu dobe l'ulo ngu. ¹⁹ Onye tugburu lufu gbororo; iphe me iya; be bukwa iya paa ishi ochi onwiya; o to

bukwa anyịbedua. Oo ndu ophu nọ l'ime ụlo ngu gedegede bẹ anyịbedua paa ishi ochi pẹ m'ọ duru onye denyiru pẹ ẹka. ²⁰ Olee ọ -bukwanuru l'ị tugburu je efulukashia iphe, anyi byaru ememe-a; bẹ nte ono, ị sūru g'anyi riaru ngu ono tee gudekwa anyi."

²¹ O sū: "Ee! Mu kwetarū!" G'ọ dū g'unu pfuru; o dufu pẹ; ẹphe tugbua. O wota eri uswe-uswe ono lipfube lẹ windo ono.

²² Ẹphe tugbua je ewohaa onwophe l'úbvú ujiku ẹto; gbiriri jasū ndu achi pẹ nū chokota pẹ l'uzo ono; ophu ẹphe ahumaduru pẹ; ẹphe lapu azu. ²³ Noo ya; unwoke labo ono bya afuta; o buru pẹ alala. Ẹphe bya akpo-zeta l'okpa úbvú ono; bya adaa ẹnyimu lapfushia Jioshuwa nwa Nunu. Ẹphe je akokotaru iya iphe, nwukotaru pẹ nū. ²⁴ Ẹphe sū Jioshuwa: "Alị ono g'ọ ha bẹ Chipfu woakwaru ye anyi l'ẹka. G'ẹphe ha tukoeppo aphū kẹ kpaakpaakpaa l'ẹka ndzū anyi agū pẹ."

3

Ndu Ízurelu awughā ẹnyimu Jíódanu

¹ O be l'onmewa-utsu; Jioshuwa; yele ndu Ízurelu g'ẹphe ha wufu lẹ Shitimu; jeshia ẹnyimu Jíódanu. Ẹphe woru ụlo-ekwa pẹ kpobegba l'ẹka ono g'ẹphe nọduadaa; teme ẹphe aghaa ẹnyimu ono. ² A nọepo ujiku ẹto; ndu-ishi ndu ojogu bya ejedzuketaru ẹka ẹphe doru ono; ³ bya asū ndu Ízurelu: "Unu -humaepo okpoko ogbandzu kẹ Chipfu, bụ Chileke unu; waa ndu-uke, bụ pẹ bụ oshilokpa Lívayi l'ẹka ẹphe pa iya; unu wū-lihukwa l'ẹka unu nọ tsoru iya. ⁴ Oo ya bụ g'unu amaru ụzo, unu e-shi; eshi ophu unu teke eshiswee ụzo owa-a. Olee g'unu te etsokubekwa iya ntse ntse. Unu a-kparū unu nkwo-ẹka ise yeru okpoko ono."

⁵ Noo ya; Jioshuwa sū ndu ono: "Unu doo onwunu nsọ; noo kẹle echele bẹ Chipfu e-me iphe, dū biribiri l'echilabo unu!"

⁶ Jioshuwa sū ndu-uke: "Ngwa; unu pata okpoko ogbandzu ono ghata ndu Ízurelu vuru ụzo!" Ẹphe bya apata iya ghata vuru ụzo.

⁷ Chipfu sū Jioshuwa: "Ntanu-a bẹ mu e-kutse ngu l'ataphu ndu Ízurelu g'ẹphe ha; k'ophu ẹphe a-marū lẹ mu nọ-kube ngu ẹgube ono, mu shi nọ-kube Mosisu ono. ⁸ Pfuaru ndu-uke, pa okpoko ogbandzu sū pẹ: "Teke unu rwuru ẹnyimu Jíódanu; unu rwuba l'ime ẹnyimu ono je apfuru!" "

⁹ Jioshuwa sū ndu Ízurelu: "Unu dzua l'ẹka-a bya angabẹ nchị l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu. ¹⁰ Waa g'unu e-shi maru lẹ Chileke ophu dzū ndzū bu l'echilabo unu baa; teme l'ọo-chifuru unu ndu Kėnanu; waa ndu Hetu; waa ndu Hevu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amoru; waa ndu Jiebusu. ¹¹ Unu hūma l'okpoko ogbandzu kẹ Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu bẹ e-vuru unu ụzo rwuba l'ẹnyimu Jíódanu. ¹² Nta-a bukwa g'unu hōo unwoke nanū nanū l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hōta umadzu iri l'ẹbo dobe. ¹³ Ndu uke, pa okpoko ogbandzu Chipfu; Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu; -yeepo okpa lẹ Jíódanu; bẹ mini ono, aso ala l'uzo ndohali ono e-bukahū ẹbo kpua oronmono."

¹⁴ Oo ya bụ; ẹphe bya aphokashia ụlo-ekwa pẹ g'ẹphe daa ẹnyimu Jíódanu; ndu-uke bya apata okpoko ogbandzu ghata vuru ụzo. ¹⁵ Teke ono bẹ ẹnyimu Jíódanu byakporu utso shingushingu; kẹle ọ bụ teke eemeta iphe, e meberu l'alị. Olee ndu-uke Chileke, pa okpoko ono rwubaerupho l'ẹnyimu Jíódanu; mbū l'ọo ẹpho erwurwu, okpa pẹ erwu lẹ mini ono; ¹⁶ mini, shi l'ishi nggele sọ-buhu asoso. Mini ono bya akocha obvudu ụzenya ụzenya lẹ mkpukpu Ádamu, nọ lẹ mgboru Zaretanu; mini ono,

asọ ala lẹ Eze-enyimu nsuda Araba, bu iya bu Eze-enyimu Unu tabuha ebo. Oo ya bu; ndu Izurelu bya awughaa dafu azu iya ophuu gha iphu le mkpukpu Jieriko. ¹⁷ Ndu uke, pa okpoko ogbandzu Chipfu ono; paru iya pfuru pfushia ike l'echilabo enyimu Jiordanu, buwaa ali okponku ono; ndu Izurelu nodu awugha. Epe pfuru gbiriri jasu oha ono l'ophu jekota ije ghata l'echilabo enyimu Jiordanu ono, buwaa ali okponku ono.

4

Mkpuma, e gude anyata iphe, Chipfu meru

¹ Ndu Izurelu ghatagbuchaepho enyimu Jiordanu; Chipfu bya epfuru yeru Jioshuwa su iya: ² "Hoo unwoke nanu nanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hota umadzu iri l'ebo l'echilabo ndu Izurelu; ³ zia phe g'ephe pata mkpuma iri l'ebo l'echilabo enyimu Jiordanu l'eka ndu-uke Chileke pfuru. G'ephe pata mkpuma ono pafuta l'enyimu ono; paru jeshia eka unu a-kwa. Epe -rwua; epe atuko zia mkpuma ono l'eka ono."

⁴ Oo ya bu: Jioshuwa bya ekukobe unwoke iri l'ebo ono, o hору nanu nanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu ndu Izurelu ono; ⁵ bya asu phe: "Unu tugbua je l'eka ono, a pa okpoko ogbandzu Chipfu, bu Chileke unu pfuru l'echilabo Jiordanu ono. Unu je apatachaa mkpuma lanu mkpuma lanu nmakobechaa l'ukuvu; gbiriri jasu unu apatadzua ya okpa-ipfu iri l'ebo, ndu Izurelu du. ⁶ Ono a-buru iphe-ohubama, unu doberu l'echilabo unu; k'ophu bu teke unwu unu, eje l'iphu jiru nna phe su: '?Bu gunu be unu dobedoru mkpuma owa-a?' ⁷ Unu asu phe le teke e gude okpoko ogbandzu Chipfu rwubata l'enyimu Jiordanu be enyimu ono tabuharu ebo. Mbụ l'okpoko ono daerupho enyimu Jiordanu; mini ono tabuha ebo. Mkpuma ono bu iphe, ndu Izurelu e-gudeje nyata iphe ono, nwuru nu ono jasu le tuutuutu le mimiimii."

⁸ Oo ya bu; ndu Izurelu bya emee ge Jioshuwa ziru phe; je apata mkpuma iri l'ebo l'echilabo enyimu Jiordanu, bu iya bu g'okpa-ipfu Izurelu ha; bya aburu ge Chipfu pfuru iya Jioshuwa. Epe paru mkpuma ono ghaa enyimu Jiordanu; je edobe l'eka epe kwaru. ⁹ Jioshuwa bya apakobe mkpuma iri l'ebo l'echilabo enyimu Jiordanu l'enyoru pho, ndu-uke Chileke, shi paru okpoko ogbandzu Chileke pfuru pho. O noekwapho l'eka ono byasu ntanu-a.

¹⁰ Ndu uke, pa okpoko ono pfukpoerupho l'echilabo enyimu Jiordanu ono gbiriri jasu ndu Izurelu mekota iphe, Chipfu suru Jioshuwa g'e mee. E meebekota iya ge Mosisu turu Jioshuwa onu su g'e mee ya. Nokwapho ge ndu Izurelu wuru egwegwa wughaa. ¹¹ Epe wughataepho je akuru lazụ iya ophuu; ele enya; ndu-uke paru okpoko ogbandzu Chipfu lufuta nkephe. ¹² Ndu okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa ndu okpa-ipfu Manase, e keru ebo; bya akwaa onwophe ngwogu ge Mosisu suru g'ephe mee; wufuta bya awughaa l'ataphu unwu Izurelu. ¹³ Ndu kwaru onwophe ngwogu wughata l'ataphu Chipfu, bu ndu kwakoberu k'ogu; wuru jeshia le baswaa ali, no le mgboru mkpukpu Jieriko; du ukporo unu unwoke ise.

¹⁴ Mboku ono be Chipfu tuliru Jioshuwa eka l'eli l'ataphu ndu Izurelu. Epe wata akwabe Jioshuwa ubvu. O buerupho g'e shi akwabe Mosisu ubvu bu g'a kwaberu iya ya jasu o nwuhu.

¹⁵ Noo ya; Chipfu bya epfuru nu Jioshuwa su iya: ¹⁶ "Ngwa; kawaruro ndu-uke, pa okpoko-ekemu ono g'ephe lufutawaro l'enyimu Jiordanu l'eka

ono, ephe pfuru ono.” ¹⁷ Tɔbudu iya bụ; Jioshuwa bya akaru ndu-uke ono sụ phẹ: “Ngwa; unu shiwaro l'enyimu Jiordanu ono futa!”

¹⁸ Tɔbudu iya bụ; ndu-uke Chileke parụ okpoko ono lufuta. O buerupho azobe okpa phẹ l'eli mgboko; mini enyimu Jiordanu ono sogbabe; bya abyaa utso; bya adu g'o shihawaa du.

¹⁹ O -rwua le mboku, onwa mbu du l'abali iri; ephe gbẹ l'enyimu Jiordanu jeshia mkpukpu Gilugalu le mgboru oke ali mkpukpu Jieriko l'uzo enyanwu-awawa. ²⁰ Jioshuwa woru mkpuma iri l'ebo, a pataru l'enyimu Jiordanu ono; woru kpokobe le Gilugalu. ²¹ O sụ ndu Izurelu: “O -rwuepho l'ataphu; teke unwu unu a-ji unu sụ: ‘?Bu gunu be e dobedoru mkpuma owa-a?’” ²² Unu asu phẹ l'unwu Izurelu gharu enyimu Jiordanu l'ali okponku. ²³ Kele Chipfu, bu Chileke unu meru oma enyimu o kpohu nku l'iphu unu gbiriri jasụ unu wughakota. Oo ephe iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu meru le Eze-enyimu Uswe-uswe ono be o meru l'enyimu Jiordanu ono. Mbụ teke ono, o meru Eze-enyimu Uswe-uswe o tabuha; oma ali iya kpohu jegiri-jegiri noo jasụ anyi tuko wughakota ono. ²⁴ Iphe, kparu iphe, o meru iya bu g'unwu-eliphe amaru le Chipfu nweru okpehu; oo ya bu g'unu atsuje Chipfu, bu Chileke unu ebvu.”

5

¹ Tɔbudu iya bụ; eze ndu Amoru, bu l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiordanu; waa eze ke ndu Kėnanu, bu le mgboru eze-enyimu; numaeopho le Chipfu meru oma enyimu Jiordanu kpohu nku; unwu Izurelu bya awugha g'ephe hakota; ndzu rwuta phẹ. Akpabiri unwu Izurelu ono mee; ophu uvohu adukpoedu phẹ ililekpoo.

Ndu Izurelu ebushi ubvu le Gilugalu

² O buru teke ono be Chipfu suru Jioshuwa: “Gude mma, atsụ nkọ bushia unwu Izurelu ubvu! Ono bu k'ugbo ebo, e buru udu ubvu ono le Izurelu.”

³ Oo ya bu; Jioshuwa bya egude mkpuma mee mma gude bushia unwu Izurelu ubvu le Ubvu Akpapyi ono.

⁴ Waa iphe, meru g'o gude Jioshuwa bushia phẹ ubvu baa: Unwoke, shi l'ali Ijiputu futa; mbu ndu suru eje ogu be nwushihukotarunu l'echiegu, g'ephe shichaepho l'ali Ijiputu lufuta. ⁵ Iphe, bukota ndu ono g'ephe ha be bushikotaru ubvu. Obenu l'unwegirima, a nwuru l'echiegu teke ephe shiwaa l'ali Ijiputu lufuta be e te buduru ubvu. ⁶ Kele unwu Izurelu noru ukporo apha labo l'echiegu. Unwu Izurelu, bu ndu suru eje ogu; mbu ndu ono, shi le Ijiputu futa ono nodu l'eka ono nwushihu-gbua; kele ephe te ekwedu mee iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Oo ya bu; Chipfu ria nte sụ l'ephe ta abyadu ahuma ali ono, ya kweru nna phẹ oche ukwe le ya a-nu phẹ; mbu ali, manụ-enwu yele era-eswi aso gborogboro. ⁷ Noo ya; o mee unwu phẹ bya evutachaa nochia enya nna phẹ. O buru ndu ono be Jioshuwa bushiru ubvu-a; kele ephe shi buru akpapyi; l'e te buduru phẹ ubvu teke ephe eje l'echiegu. ⁸ E bushichaa ephebe oha ophu ono ubvu g'ephe ha; ephe nodu l'ulo-ekwa phẹ nyaa ya gbiriri jasụ ephe ka mma.

⁹ No iya; Chipfu sụ Jioshuwa: “Ntanu-a be mu swafuwaru unu iphere ono, shi unu le teke unu gbeshiru l'ali Ijiputu ono!” Oo ya bu; e woru eka ono gua Gilugalu, bu iya bu “eswifu.”

¹⁰ O buru teke ndu Izurelu no le Gilugalu be ephe boru obo Ojaghata; l'uzenyashi mboku, onwa ono duerpho abali iri l'eno; le baswaa ali, no

le mgboru mkpukpu Jieriko. ¹¹ O be le nchitabohu mboku obo Ojaghata; ephe ria iphe, shi l'ali ono. Ephe taru buredi, ekoduru ekoko; bya ataa akpe, a huru ahuhu. ¹² A -gbę le mboku, ephe beberu wata eri iphe, shi l'ali ono be mana dabuhuru. Ophu mana adabaeduru ndu Izurelu; ephe gbę l'apha ono rikwaseru nri, a kotaru l'ali ndu Kėnanu.

Jioshuwa yee onye pa ogu-echi

¹³ Jioshuwa noduepho le mgboru mkpukpu Jieriko l'eka ono; o palia enya huma nwoke, mitawaru ogu-echi iya paru l'eka pfuru iya l'ataphu. Jioshuwa bya ejefu iya su: “?I bu anyi? To o ?I bu ke ndu ohogu anyi?”

¹⁴ O su iya: “Waawakwa; mu bukwa onye-ishi ndu ojogu ke Chipfu. O buru iphe ono be mu byaru.”

Jioshuwa bya adaa kpurumu; woru iphu kpube l'ali baaru iya eja bya asu iya: “?Bu gunu be Nnajiuphu ziru mube onye-ozu iya?”

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu Chipfu ono su Jioshuwa: “Yefu akpokpa ngu; kele eka ono, i pfuru ono bukwa eka du nsu!” Jioshuwa kwe doo bya emee g'o pfuru.

6

Adada Jieriko

¹ Tobudu iya bu; ndu mkpukpu Jieriko woerupho onuzo eka eeshije abahu l'ime mkpukpu phe tu-chia. Ophu o duedu onye abata abata; ophu o duedu onye alufu alufu; l'eka ephe atsụ ndu Izurelu ebvu.

² No iya; Chipfu su Jioshuwa: “Humakwa; mu woakwaru mkpukpu Jieriko yee onye eze phe; yee ndu ojogu phe; ye ngu l'eka. ³ Chita ndu ojogu ngu g'unu je azo-pee mkpukpu ono mgburugburu ugbo lanu le mboku. Unu emee ya nno abali ishi. ⁴ Ndu uke Chileke umadzu esaa apagbaaru opu mpu ebili l'ehu l'ehu; vuru uzo; aaparuru okpokoko ogbandzu etso phe. O -be le mboku k'esaa; unu ejephee mkpukpu ono mgburugburu ugbo esaa. Ndu uke atuko wata egbu opu ono. ⁵ Teke ephe gbuerupho opu ono mkpeelanu; ndu Izurelu numa opu ono; ge ndu Izurelu l'ophu wata agbo ogboo ehuka ehuka. Noo teke igbulu mkpukpu ono e-zekposhihu; onyemonye echebeepho iphu nhamunha.”

⁶ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya ekua ndu-uke Chileke bya asu phe: “Unu je apata okpokoko ogbandzu Chipfu paru. Ge ndu-uke Chileke umadzu esaa gudegbaa opu mpu ebili l'ehu l'ehu; vuru uzo; unu aparuru okpokoko ogbandzu Chipfu ono etso phe.” ⁷ O bya edzukobe ndu Izurelu su phe: “Unu wu-lihu jephee mkpukpu ono mgburugburu. Ge ndu gude ngwogu vuru uzo; ge ndu pa okpokoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe!”

⁸ Jioshuwa ziebechaa phe iya egube ono; ndu-uke esaa, pa opu mpu ebili l'ehu l'ehu; bya evuta uzo; egbu opu ono l'ataphu Chipfu. Okpokoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe. ⁹ Ndu kwaru ngwogu bya awughata ndu-uke, egbu opu ono awughata je evuta uzo. Ndu ojogu ozo nodu etso okpokoko ogbandzu. Ndu uke Chileke ono nodu egbuepho opu ono eje l'iphu l'iphu. ¹⁰ Jioshuwa pfuhawaru phe su phe g'o to dukwa onye a-gbo ogboo; ophu e chikwa mkpu; gbiriri jasụ mboku, ya a-su g'ephe gbowaro ogboo; teme ephe agbowaro ogboo. ¹¹ Oo ya bu; ephe byanu apata okpokoko ogbandzu Chipfu ono bya egude iya wu-pee mkpukpu ono. Ephe wu-pee mkpukpu ono mgbo lanu; bya awu-phu azu l'eka ephe doru je azeshia.

¹² O -rwua l'õnmewa-ùtsu echele iya; Jioshuwa gbeshi; ndu-uke gbeshi; pata okpoko õgbandzu Chipfu. ¹³ Ndu uke esaa, gudegbaa opu mpu ebili l'èhu l'èhu nõdu egbu opu ono eje l'atatiphu okpoko õgbandzu Chipfu ono. Ndu chi ngwõgu vuru ụzo; ndu ojõgu ọzo nõdu awu etso phe l'azu. ¹⁴ Lẹ mbõku k'ẹbo ono; bẹ ẹphe wufutaru; bya awu-phee mkpukpu ono mgburugburu mgbo lanu; bya awu-phu azu l'eka ẹphe dõru. Ẹphe wu-phee nno abali ishii.

¹⁵ O be lẹ mbõku k'esaa; ẹphe gbeshi l'õnmewa-ùtsu; je awu-phee mkpukpu ono mgburugburu g'ẹphe awu-phejehawa iya. Ọle mbõku ono bẹ ẹphe wu-pheru iya ugbo esaa. ¹⁶ Ẹphe nõduepho lẹ k'ugbo esaa ono; ndu-uke woru opu phe gbu; Jioshuwa su unwu Ízurelu: "Unu tua okoo; kele Chipfu wowaru mkpukpu-a yee unu l'eka! ¹⁷ Lẹ mkpukpu ono; mẹ iphemiphe, nõ iya nu; bẹ a nmaru mkpurophu dobe g'e mebyiaru Chileke g'ọ buru iya iphe ngweja. Ọo ẹpho nwanyi ovuoba ono, bu Réhabu bẹ aha; yee onyemonye, nõkpoo l'ulo iya; noo kele o woharu ndu ngge, anyi zijeru pho. ¹⁸ Ọle unu kwabekwa enya g'ọ to dukwa iphemiphe ono, e doberu k'emebyishi ono, unu e-wota k'enworu; odumeka bẹ unu e-mekwa onwunu g'unu buru ndu e doberu k'emebyishi; kele unu wotaru iphe, e doberu k'emebyishi; unu emee; ndu Ízurelu l'ophu aburu iphe, e doberu k'emebyishi; shi nno kpataru phe opfu. ¹⁹ Obenu l'iphe, bu mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onwirubvu; ọzoo l'igwe; duchaaru Chipfu nsõ. Ndu k'ono bẹ ee-gweta dobe l'ulo-eku ke Chipfu."

²⁰ Ndu Ízurelu bya agbõ õgbo. Mbụ l'opu ono wataerupho adada; ẹphe tuko g'ẹphe ha wata agbõ õgbo; igbulõ, e gude kpụ-phee mkpukpu ono mgburugburu zekposhihu buru l'ali gwoo. Unwu Ízurelu wuba l'ime mkpukpu ono; onyemonye chebeepho iphu nhamunha; ẹphe lwua mkpukpu ono lwuta. ²¹ Tõbudu iya bu; ẹphe tuko iphemiphe, du lẹ mkpukpu ono mebyishikota; unwanyi mẹ unwoke; nwata mẹ ọgerenya; mẹ eswi; waa aturu; waa nkafu-igara. Iphemiphe ono bẹ ẹphe gude ogu-echi sua pyaapya.

²² No iya; Jioshuwa bya asu unwoke labo pho, nwuru ngge pho: "Unu bahu je l'ulo nwanyi ovuoba ono je edufuta iya; yee ndibe iya g'ẹphe ha. Unu je emeeru iya iphe ono, unu riru angu l'unu e-meru iya ono." ²³ Ọo ya bu; unwoke labo ono, jeru anwua ngge ono bya abahu l'ulo Réhabu je edufuta iya; dufuta nna iya yee ne iya; mẹ unwune iya; mekpoo iphe, bu ndu ẹphe l'iya nõ; mekpoo abubu iya l'ophu; chita phe je edobe l'azu eka ndu Ízurelu dõru.

²⁴ Ẹphe tufu oku lẹ mkpukpu ono; ọ tuko iphe, nõkota iya nu tsufu. O be lẹ mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onwirubvu; ọzoo l'igwe; ẹphe vuta ndu k'ono je edobe l'ulo-eku ke Chipfu. ²⁵ Ọle nwanyi ovuoba ono, bu Réhabu; yee ndibe iya; waa abubu iya l'ophu bẹ Jioshuwa doberu ndzu; noo kele o woharu ndu Jioshuwa yeru g'ẹphe je anwua ngge lẹ Jieriko. A haa; o buru l'echilabo ndu Ízurelu gbiriri jasụ ntanu-a.

²⁶ Tõbudu iya bu; Jioshuwa bya epfua ya pfushia ya ike su l'iphe, bukpo onye nonyaru bya ejeshia akpukwa mkpukpu Jieriko-a buakwaa onye a turu onu l'iphu Chipfu. Su:

"G'onye ono bukwaru okpara iya
 bẹ oo-gude tua okpa igbulõ ono.
 Teme iphe, onye ono e-gude chia ya mgbo
 aburu mbuhu ime iya."

²⁷ Oo ya bu; Chipfu swikpøerupho Jioshuwa; teme údù Jioshuwa ono tuko alì ẹka ono vọo pfurupfuru.

7

Iphe-ẹji Ekanu

¹ Obenu l'iphe ono, Chipfu sùru g'e mebyishiaru iya ono; be unwu Ízurelu emeẽbeeduru ge Chipfu sùru g'e mee ya. Ekanu nwa Kami, bu nwanwa Zabudi; bya aburu nwanwanwaranwa Zera; buru onye shi l'okpa-ipfu Jiuda; be haru iphe ono, a sùru g'e mebyishia ono gweta k'enworu. Chipfu vuharu ndu Ízurelu ovuma.

² Noo ya; Jioshuwa gbẹ lẹ mkpukpu Jieriko zia unwoke g'ephe je mkpukpu Eyayi, nọ-kube mkpukpu Betu-Avenu; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Betelu; sù phẹ g'ephe je anwua ngge l'onu-egu ibe iya ono. Oo ya bu; unwoke ono je anwua mkpukpu Eyayi ngge.

³ Ephe lwa bya asu Jioshuwa-a: "Ge ndu Ízurelu l'ophu ta awukwaru je k'ogiya-a. O kwa unu unwoke ise; ozoo unu esaa l'umadzu ukporo iri be ee-ye g'ephe je alwuta ndu Eyayi obu. G'a ta chitakwa ndu Ízurelu l'ophu g'ephe je ese nsegbu akanya; kele ndu ono bu-a nwochileka mkpukpu."

⁴ Oo ya bu; a byanu ezia unu umadzu esaa l'umadzu ukporo iri; ephe jeshia alwu Eyayi. Ephe jerwua; ndu Eyayi chia phe ikpabaka. ⁵ Ephe gbua ndu Ízurelu iphe, rwuru umadzu ukporo l'iri l'ishii. Ephe shiepho l'eka eeshije abahu lẹ mkpukpu Eyayi chia ndu Ízurelu oso jasù l'eka aakwoje mkpuma; bya egbushia ndu du igwerigwe g'ephe agbazeta lẹ nsuda ono; k'ophu bu lẹ meji tofuru ndu Ízurelu; ephe rwushihu.

⁶ Tobudu iya bu; Jioshuwa yeepho ẹka l'uwe iya laa tarara; bya adaa kpurumu; woru iphu bube l'alì l'atatiphu okpoko Chipfu gbiriri jasù nchi jihu. O buru ephe lẹ ndu bu ogerenya ndu Ízurelu tukoru wushiru l'eka ono; votachaa urwuku kpube onwophe l'ishi. ⁷ Jioshuwa bya asu: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?Bu iphe, i dughataru anyi enyimu Jiordanu bu gi bya eworu anyi ye ndu Amoru l'eka g'ephe gbushia? Anyi gege anodukwaro l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophu! ⁸ Gube Nnajiuphu; ? bu gunu be mu e-pfujekpo nta-a; ge ndu ohogu ndu Ízurelu achì anyi kpabekpabe egube-a? ⁹ Noo kele o -buru lẹ ndu Kėnanu; waa ndu ozo, bukota l'alì-a numaru iya be ephe a-byakwa atuko anyi lwuebe; mbu mee; anyi achihu lẹ mgboko-a. O -bukwanuru l'o du nno; ?bu gunu be ii-me g'epha ngu ono, paru ẹka ono pfuru?"

¹⁰ Oo ya bu; Chipfu su Jioshuwa: "Gbeshi agbeshi! ?Bu gunu kparu iphe, i ze woru iphu kpube l'alì? ¹¹ O kwa ndu Ízurelu meru iphe-ẹji. Ephe wowaru ogbandzu ono, mu sùru g'ephe dobe ono gbukaa. Kele ephe hataru iphe ono, mu sùru g'e mebyishia ono woru je achikobe l'iphe, ephe nweru. Ephe zikwaru iphuru; bya adzua uka. ¹² Noo iphe, kparu iphe, ndu Ízurelu adudu ike pfushia ike l'iphu ndu ohogu phe. Ephe dakobe ye okpa l'oso; kele ephe bu ndu e doberu k'emebyishi. Unu -atukoduru iphemiphe ono, mu sùru g'e mebyishia ono chifuta mebyishikota be mu ta ano-kubebaekwa unu ozobaa.

¹³ "Gbalihu je emee ndu Ízurelu g'ephe du nsọ. Iphe, ii-pfuru phe bu: Unu dobe onwunu nsọ kwaberu echele. Lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu epfu baa: O nwekwaru iphe, e doberu k'emebyishi, du l'echilabo unube ndu Ízurelu. Ophu unu adukwa ike apfushibaa ike

l'iphu ndu ọhogu unu; abudu l'unu wofuru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'echilabo unu.

¹⁴ “O -rwua l'utsu be aa-chiru unu bya l'eka-a l'ipfu l'ipfu. Ipfu ọphu Chipfu turu eka afuta bya l'anya-unuphu l'anya-unuphu. Enya-unuphu ọphu Chipfu turu eka abyaa l'onulo l'onulo. Onu-ulo ọphu Chipfu turu eka abyaa l'onye l'onye. ¹⁵ Iphe, bukpo onye a humaru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'eka; unu kpoo ya oku; yee ndibe iya; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru g'o ha. Onye obu gbukaru ogbandzu Chipfu; bya emewaa akpamara l'alị ndu Izurelu.”

¹⁶ O -rwua l'onmewa-utsu; Jioshuwa bya ekua ndu Izurelu g'ephe wufuta bya anoo l'ipfu l'ipfu. A hota ipfu Jiuda. ¹⁷ Okpa-ipfu Jiuda bya anoo l'onulo l'onulo; o nmaa onu-ulo Zera. A bya edoo ndu onu-ulo Zera l'anya-unuphu l'anya-unuphu; o nmaa enya-unuphu Zabudi. ¹⁸ O bya achifuta enya-unuphu Zabudi bya edoo phe l'onye l'onye; o nmaa Ekanu nwa Kami; mbu nwanwa Zabudi; bya aburu nwanwanwanwanwa Zera; buru onye shi l'okpa-ipfu Jiuda.

¹⁹ Noo ya; Jioshuwa bya asu Ekanu: “Nwa mu; jiko kwabekwa Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu ubvu. Pfuaru mu iphe, i meru; mbu-a; pfukpoeru mu pho iphe, i meru. Pfuaru mu iya nta-a; b'emekwaru mu iya le mpya!”

²⁰ Ekanu bya eyeeru Jioshuwa onu su iya: “O kwa eviya; mu mesweakwaru Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu. Wakwa iphe, mu meru baa. ²¹ Mu humaru uwe mgbalanu, ama mma; uwe ndu Babilonu, yi l'iphe ono, aakwa l'okwata ono; bya ahuma mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu iri; waa mkpirikpu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri. O guahaa mu egu enworu; mu jenu achita iya nworu. Mu bya eje ebvua nsu l'ime ulo-ekwa mu woru iya libe; mu woru mkpola-ochaa pho dobe l'ohu nsu ono.”

²² Oo ya bu; Jioshuwa bya eye nemadzu; a gbaru jeshia ibe Ekanu. E jeshia; o domiwaa ya l'ulo ibe iya eviya; mkpola-ochaa pho noduepho l'ohu nsu l'eka o domiru iya. ²³ Ephe bya avota iphe ono l'ulo ibe iya l'eka ono gbaru bya achie Jioshuwa yee unwu Izurelu g'ephe ha. E woru iya tosa l'alị l'atathu Chipfu l'eka ono.

²⁴ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Izurelu g'ephe ha bya akputa Ekanu, bu onye onu-ulo Zera; waa unwu iya nwoke; me ke nwanyi; bya achita mkpola-ochaa ono; yee uwe mgbalanu ono; waa mkpirikpu mkpola-ododo ono; waa ulo-ekwa iya; bya akputa eswi iya; waa nkapfu-igara iya; waa aturu iya; mekpoo iphe, o nweru enweru g'o ha gude je adoru le nsuda Akoru. ²⁵ No iya; Jioshuwa su iya: “?Denu g'o gude i kpataru anyi opfu? Ntanu be Chipfu e-mekwanu g'opfu rikpote ngu ishi.”

Noo ya; ndu Izurelu wupyaabe yee ndibe iya woru phe tugbushia le mkpuma; bya eworu phe kpoo oku. ²⁶ Ephe tutua mkpuma, du igwerigwe kube Ekanu l'eli. Mkpuma ono no l'eka ono gbiriri jasunanu-a. O buru iya bu le Chipfu avu-buhuru ndu Izurelu ovuma. Oo ya bu; a wata eku eka ono nsuda Akoru, bu iya bu “iphe-ehuka”. E kumaru eka ono epha ono byasu ntanu-a.

8

Aalwu-kpe ndu Eyayi

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Jioshuwa: “Ge ndzu ba agushi ngu; ọphu meji atofukwa ngu. Rwuta ndu ojogu g'ephe ha gude jepfu ndu Eyayi

ogu. Kẹle-a; mu woakwaru onye eze ndu Eyayi; yee ndibe iya; mekpoo mkpukpu iya; waa ali iya woru ye ngu l'eka. ² Oo epho iphe, unu meru ndu Jieriko; waa onye eze phe; be unu e-me ndu Eyayi; yee onye eze phe. Ole iphe phe, a lwutaru l'ogu; waa iphe-edobe phe be unu te emebyishidu emebyishi. Unu a-tuko iya gweta g'o buru nkunu. Unu je edomia onwunu l'azu mkpukpu ono."

³ Oo ya bu; Jioshuwa yee ndu ojogu ndu Izurelu l'ophu tsulihu jeshia ogu le Eyayi. Jioshuwa bya ahota ndu ojogu, ike du l'ogu; unu ukporo eto l'iri l'ise; dufu phe l'enyashi. ⁴ Iphe, o pfuru phe bu: "Unu lekwa; unu je edomia onwunu l'azu mkpukpu ono kwaberu phe. Unu ta anodukwa mkpukpu ono enya; oo epho g'unu kwakobe akwakobe. ⁵ Mbedia le ndu mu l'ephe swi e-je emeeru ndu mkpukpu ono bugagangu. Teke epe wufutaru byatashia anyi etso ogu; g'ephe tsoru iya anyi ogiya ophuu; anyi eye okpa l'oso gbalaha. ⁶ Epe achia anyi gbiriri jasu anyi edefutagbua phe; k'ophu epe nowa mkpukpu ono uzanya; noo kele epe a-su l'anyi agbakwaru phe oso g'anyi gbaru le mbu pho. Oo ya bu; teke anyi yeerupho okpa l'oso gbalashiaru phe; ⁷ unu eshi l'eka unu woharu onwunu wubata le mkpukpu ono; kele Chipfu, bu Chileke unu wowaru iya yee unu l'eka. ⁸ Unu -wubaephe le mkpukpu ono; unu tufu iya oku. Unu mekwaa ya ge Chipfu suru g'e mee ya. Unu tukokwa iphemiphe-a, mu suru g'unu mee-a; mekota!"

⁹ Tobudu iya bu; Jioshuwa su g'ephe je; epe tugbua je ewohaa onwophe le mgbaka Betelu yee Eyayi; l'uzo enyanwu-awawa Eyayi. Jioshuwa yee ndu Izurelu nodu l'unuphu l'enyashi ono.

¹⁰ O -rwua l'onmewa-utsu; Jioshuwa dzua ndu nkiya. Epe le ndu bu ogerenya ndu Izurelu vuta uzo duru phe jeshia mkpukpu Eyayi. ¹¹ Ndu ojogu, epe l'iya swi g'ephe ha wu-tsoru iya; jasu epe jerwua ataphu mkpukpu ono. Epe kpobe ulo-ekwa phe l'uzo isheli mkpukpu Eyayi. Nsuda nokaha epe le mkpukpu Eyayi l'echilabo. ¹² Jioshuwa bya eduta unwoke, rwuru unu iri l'ebo l'ukporo iri je edomia le mgbaka mkpukpu Betelu yee mkpukpu Eyayi; l'uzo enyanwu-ariba mkpukpu ono. ¹³ O bya edoo ndu ojogu ono g'ephe a-nodu k'ogu. O woru ndu bukpo ndu alwu ogu gedegede dobe l'uzo isheli mkpukpu ono; bya achiru ndu ophu phoduru nu dobe l'uzo enyanwu-ariba. Jioshuwa l'onwiya nodu le nsuda ono.

¹⁴ Eze ndu Eyayi humaephe iphe ono; yele ndu mkpukpu iya ono gude oso wufuta le mkpukpu ono l'onmewa-utsu; chebe iphu l'uzo nsuda Araba jepfushia ndu Izurelu ogu. Ophu o to madu l'o nweru ndu woharu onwophe l'azu mkpukpu ono kwaberu phe. ¹⁵ Jioshuwa yee ndu Izurelu g'ephe ha meahaa g'o bu l'eemekpe phe emekpe. Epe chipyabe phe; chia phe gbaa uzo echiogu. ¹⁶ E kukota unwoke, bu le mkpukpu Eyayi l'ophu; epe zefuta tuko chipyabe phe. Epe gude achu Jioshuwa phe oso gbiriri jasu ndu Eyayi ono wufu-gbua l'oma mkpukpu phe. ¹⁷ Ophu o to dudu g'o ka mma l'oo nwoke lanu, bu le mkpukpu Eyayi; ozo mkpukpu Betelu, alufuduru chiru ndu Izurelu kwaseru. Epe gbadokota mkpukpu phe; ghebe iya onu; chiru ndu Izurelu tugbua.

¹⁸ Noo ya; Chipfu su Jioshuwa: "Ngwa; wolia arwa ngu maa amama l'uzo mkpukpu Eyayi; ge mu bya bya eworu mkpukpu ono ye ngu l'eka!" Tobudu iya bu; Jioshuwa bya ewolia arwa iya bya eworu maa l'uzo mkpukpu Eyayi. ¹⁹ Ewoli, Jioshuwa ewoli arwa ono; ndu pho, woharu

onwophe k'ogu pho shi l'eka ephe no wufutagbaa wuba le mkpukpu ono je alwua ya lwuta teke ono teke ono woru oku tufu iya.

²⁰ Unwoke Eyayi jeshia agha enya l'azu; enwuru-oku shiwaa le mkpukpu phe kpuwaa oronmono tsoru akpaminigwe l'okotazu phe; ophu ephe amaedu uzo, ephe e-shi gbalaa; kele ndu Izurelu ono, shi tsoru uzo echiogu agbaru phe oso ono kporawaru etsowa phe ugu. ²¹ O be ge Jioshuwa; yee ndu Izurelu l'ophu humaerupho le ndu ono, geparu egeparu ono wubawaru le mkpukpu ono; l'enwuru-oku, shi le mkpukpu ono kpufuwaru; ephe ghakobe wata egbushi ndu Eyayi. ²² Ndu ophuu shi l'ime mkpukpu ono alwu phe eje abya; mbu le ndu ophuu no phe l'iphu; ndu ophuu nodu phe l'azu; ephe kwaa iphe l'echi nodu le mgbaka ndu Izurelu. Ndu Izurelu gbua phe pyaapya gbiriri jasu ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye lanu nahuru gbalaa. ²³ Ephe kpa onye eze ndu Eyayi le ndzu; kputa iya kpuleru Jioshuwa.

²⁴ O be ge ndu Izurelu gbuerberu ndu Eyayi ono; mbu l'ephe gude oguechi sua phe pyaapya; jasu ephe bvube le mbege ono; mbu l'echi-egu l'eka ono, ephe chi-beru phe ono; ndu Izurelu g'ephe ha gbete teke ono bya awuba le mkpukpu Eyayi je egude oguechi gbushikota ndu no iya nu. ²⁵ Ndu Eyayi, e gburu mboku ono rwuru unu nemadzu ukporo l'unu iri; unwoke me unwanyi. Mbu le ndu Eyayi be e gbuerberupho mboku ono. ²⁶ Kele Jioshuwa te wophuduru aka arwa iya azu. O maberu iya pho g'o maberu iya gbiriri jasu e gbube ndu bu le mkpukpu Eyayi l'ophu. ²⁷ Ndu Izurelu je akpukoo iphe-edobe ndu aka ono; bya atuko iphe ndu mkpukpu ono kwaa l'okwata je enworu, bu iya bu ge Chipfu suru Jioshuwa g'e mee ya.

²⁸ Oo ya bu; Jioshuwa woru oku tufu le mkpukpu Eyayi; mee aka ono; o buru ikpozu ojeje. Aka ono buru ochobu byasu ntanu-a. ²⁹ O kputa eze ndu Eyayi je akpopyabe l'eli oshi. O kporu l'eka ono gbiriri jasu l'uzenyashi. Enyanwu gbuzeeho; Jioshuwa tua ekemu; e je je apazeta odzu iya l'eli oshi ono; je atogbo l'onu-abata mkpukpu ono. Ephe kwakoo mkpuma kua ya l'eli jasu o kuta l'ikpo l'ikpo. Ephe haa ya; o nodu nno gbiriri byasu ntanu-a.

Ogbandzu, a gbaziru l'ubvu Ebalu

³⁰ Noo ya; Jioshuwa bya akparu Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu ongunweja l'eli ubvu Ebalu; ³¹ mebekota iya g'onye-ozu Chipfu, bu Mosisu turu ekemu su ge ndu Izurelu meje iya l'ekwo ekemu Mosisu. Mbu-a; e gude mkpuma, furu ophu kpa ya; mbu mkpuma, adudu onye kujeru iya iphe-igwe gbengu. O buru l'eli iya be ephe gweru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu. ³² Jioshuwa nodu l'iphu ndu Izurelu l'eka ono deru ekemu Mosisu ono ye le mkpuma; mbu ekemu ono, o shihawaa dee ono. ³³ Ndu Izurelu l'ophu; ndu bu nlwamulwa me ndu bu okpobe Izurelu; waa ndu bu ogerenya phe; me ndu-ishi phe; me ndu-ikpe phe; pfugaru okpoko ogbandzu Chipfu ono le mgbureku labo; ghagbaru ndu-uke, bu oshilokpa Livayi, pa iya nu iphu. Ndu ono uzo lanu pfuru gha iphu l'ubvu Gerizimu; ndu ophuu pfuru gha iphu l'ubvu Ebalu. Mbu pferupho egube onye-ozu Chipfu, bu Mosisu suru g'ephe pfuru teke ono, o turu ekemu g'a goru onu-oma nu phe ono.

³⁴ E mecha; Jioshuwa bya atuko ekemu ono g'o ha gushikotaru phe; onu-oma me atu onu; mbu gweru phe iya pho g'e deru iya l'ekwo ekemu.

³⁵ O tọ dudu mę akpuru opfu lanu, Mosisu pfuru, Jioshuwa agufutaduru; ndu Ízurelu l'opfu nưmakota; je akpaa l'unwanyị; waa unwegirima; mę ndu lwaru alwalwa, ephe l'ephe buru eghirigha.

9

Eregede, ndu Gibiyonu gbaru ndu Ízurelu

¹ Tọbudu iya bu; ndu eze, bukota l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiđdanu; ndu bu l'alị ubvu ubvu; mekpoo ndu ophu bu l'alị okpa ubvu, nọ l'uzo enyanwu-ariba; mę ndu ophu buru dee ike l'oke-enyimu ono; je akpaa l'ubvu ubvu Lebanonu; mbu ndu Hetu; waa ndu Amoru; waa ndu Kėnanu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu nưmaepho iphe, nwuru nu ono; ² ephe dzukobe tugba nanu jeshia etso Jioshuwa yee ndu Ízurelu ogu.

³ Obenu le ndu mkpukpu Gibiyonu nưmaru iphe, Jioshuwa meru ndu Jieriko waa ndu Eyayi; ⁴ ephe je eworu eregede gbaa wata eme umere ge ndu duru ndu ephe nọ-chiru enya phe; je eworu nkirika eda-ukpo; waa akahu eda, eeyeje mee, lakashihucharu alakashihu; teme a dzukwachakwaa ya pho adzuka; woru dojicha nkafu-igara phe edoji. ⁵ Ephe wota nkirika akpokpa, a dzukwanyaru ike bu; woru yee. Ephe bya eworu nkirika uwe yekwapho; bya ewota buredi, kpohuru nku; bya atsua evu gude. ⁶ Noo ya; ephe bya ejepfu Jioshuwa phe l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu; je epfuru nu Jioshuwa yee ndu Ízurelu su phe: "Anyi bukwa ndu shi eka du enya bya g'anyi l'unu gbaa ndu."

⁷ Ndu Ízurelu su ndu Hevu ono: "A maru to bukwanu le mgboru anyi l'eka-a be unu bu? ?Denu g'anyi l'unu e-shi agba ndu?"

⁸ Ephe su Jioshuwa: "Anyi bukwa ndu-ozu ngu."

Jioshuwa su phe: "?Bu onye be unu bu? Teme ?bu awe be unu shi?"

⁹ Ephe su iya: "Anyibe ndu-ozu ngu shikwa oha, du enya. Iphe, kparu anyi abyabya bukwa l'anyi nưmaru iphe, du biribiri, Chipfu, bu Chileke unu meru. Anyi nưmakotaru k'iphe, o meru; mbu k'iphe, o mekotaru l'alị ndu Ijiputu; ¹⁰ waa iphe, o meru ndu eze ndu Amoru ono ephebebo, bu l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiđdanu; mbu Sihonu, bu eze Heshibonu; waa Ogu, bu eze ndu Beshanu, bu le mkpukpu Ashitoretu. ¹¹ Oo ya bu; ndu bu ogerenya anyi; waa onyemonye, bu l'alị anyi su anyi g'anyi kwakobe iphe, anyi e-ri l'uzo; gbeshi byatashia unu ndzuta; bya asu unu l'anyi bukwa ndu ejeru unu ozi. G'unu kwenu g'onye l'unu gbaa ndu. ¹² Su-a; buredi anyi-a shikwa evugbaa oku teke anyi chitaru iya gude gbeshi ije mboku, anyi gbeshiru abyapfuta unu; ole lewaro enya huma le nta-a be o kpohihuwaru nku; tsuchaa evu. ¹³ Eda-a, eeyeje mee-a be shikwa buru k'ophuu teke anyi yeru iya mee. Ole lewa iya ro enya g'o lakashihuchaaru. Uwe anyi; mę akpokpa anyi bu g'anyi nọ l'uzo be o tukocharu kashihu; noo kele eka anyi shi du enya."

¹⁴ Ndu Ízurelu nata iphe, ephe gude bya eworu ria; ophu ephe ejeeduru akpata Chipfu ishi g'a maru g'ephe e-me iya. ¹⁵ No iya; Jioshuwa bya ekweta l'ephe l'ephe te enwedu opfu; ephe l'ephe bya agbaa ndu ye iya; kweta l'ephe a-ha phe g'ephe nodu ndu. Ndu-ishi Ízurelu bya eworu ego riaru phe.

¹⁶ A nopho ujiku eto, ephe le ndu Gibiyonu riru nte ndu ono; ndu Ízurelu nưma l'ephe bu ndu ephe l'ephe bu obutobu mkpukpu. ¹⁷ Oo ya bu; ndu Ízurelu bya awufu nu; jeepho ije ujiku eto; ephe rwua ndu eka

ono. Mkpukpu, nogbaa l'eka ono bu Gibiyonu; waa Kefira; waa Berotu; waa Kiriya-Jiarimu. ¹⁸ Obenu le ndu Izurelu te etsoduru phe ogu; noo kele ndu-ishi phe gudewaa epha Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu riaru phe angu l'ephe ta abyadu etso phe ogu.

Ndu Izurelu wata ata ndu-ishi phe uta l'ephe meru iphe, du nno. ¹⁹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ono g'ephe hakota bya asu ikpoto oha ono l'ophu: "Anyi gudeakwa epha Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu riaru ndu-a nte. Nta-a ta aduekwa iphe, anyi emekwadu phe. ²⁰ Iphe, anyi e-me bu l'anyi a-ha phe g'ephe nodu ndzu; k'ophu ejo-iphe ata abyapfutadu anyi le nte ono, anyi riru phe ono." ²¹ Ndu-ishi ono nodu epfukwaru phe pho su phe: "Unu g'anyi haa phe g'ephe nodu ndzu; wajeru anyi nku; kujeru anyi mini." E shi egube ono; ndu-ishi mee iphe ono, ephe kweru ukwe l'ephe e-me ono; mbu ephe paru ndu ono haa; ephe nodu dzu.

²² Tobudu iya bu; Jioshuwa bya ekukobe ndu mkpukpu Gibiyonu; bya asu phe: "?Denu g'o gude unu gbaberu anyi eregede su anyi l'unu shi oha, du enya; l'unube ndu anyi l'unu tukoru buru l'eka-a? ²³ Nta-a be unu buakwaa ndu a turu onu. O buakwaa ohu anyi be unu bya l'aburu je aduwaruroya. Oo unu a-nodu awa nku; eku mini edo l'eze-ulo Chileke mu."

²⁴ Ephe su Jioshuwa: "Anyibe ohu ngu be a kocakwaru ge Chipfu, bu Chileke unu gude tua ekemu nu onye-ozu iya, bu Mosisu su g'o nu unu ali-a l'ophu; wafua g'o toko ndu bu l'ali-a gbushikotaru unu. Tobudu iya bu; ndzu unu rwutanu anyi. O buru iphe ono, meru g'o gude anyi mee iphe ono, anyi meru ono. ²⁵ Nta-a be anyi noakwa ngu l'obochi-eka. O kpopho g'i mee anyi iphe, dukpoe ngu pho ree."

²⁶ Oo ya bu; Jioshuwa nafuta phe l'eka ndu Izurelu; ophu ephe e gbuduru phe. ²⁷ Jioshuwa woru ndu Gibiyonu mee ndu awa nku; me ndu ekuru ndu Izurelu l'ophu mini. Ephe nodu awakwapho nku bya eku mini, eegudeje eme iphe l'eka Chipfu hotaru g'o buru eka aa-kpuru iya oru-ngweja. O buru iphe ono be ephe bu gbiriri jasu ntanu-a.

10

Enyanwu ekeshiru l'eka lanu

¹ Tobudu iya bu; eze ndu Jierusalemu, bu Adoni-Zedeku bya anuma le Jioshuwa lwu-kpewaru ndu Eyayi; mee mkpukpu phe; o buru mkpurupyata. Mbu l'o meru ndu Eyayi; yee onye eze phe g'o meru ndu Jieriko; yee onye eze phe. Teme o bya anuma le ndu mkpukpu Gibiyonu tugburu jepfu ndu Izurelu; ephe l'ephe ria nte nchi-adu-doo; ephe l'ephe tukowa buru. ² Iphe ono kwatakpo rwua ephe le ndu ali iya l'ehu; noo kele mkpukpu Gibiyonu kwatakpooru nweru okpehu okpobe enweru; bya aburu mkpukpu, duta-be mkpa g'oha ndu eze. Teme o buru mkpukpu, ka ke ndu Eyayi shii; teme unwoke mkpukpu Gibiyonu buru ndu ike du l'ogu. ³ Oo ya bu; Adoni-Zedeku, bu eze ndu Jierusalemu; zia ozi g'e je ezia Hohamu, bu eze ndu Hebironu; yee Piramu, bu eze ndu Jiarumutu; yee Jiafiya, bu eze ndu Lakishi; yee Debi, bu eze ndu Egulonu; su phe: ⁴ "Unu byanu bya eyetaru mu eka g'anyi je etsoo ndu mkpukpu Gibiyonu ogu; kele ephe tugburu jepfu Jioshuwa yee ndu Izurelu; ephe ria nte nchi-adu-doo."

⁵ Noo ya; ndu eze ise ono, bu eze ndu Amoru ono bya edzukobe, bu iya bu eze ndu Jierusalemu; waa ke ndu Hebironu; waa ke ndu Jiarumutu;

waa ke ndu Lakishi; wafua eze ndu Egulonu. Epe chitanu ndu ojogu phe je akpobe ulo-ekwa phe l'iphu mkpukpu Gibiyonu; bya awata etso ndu Gibiyonu ogu.

⁶ Ndu Gibiyonu zia ozi g'e je zia Jioshuwa l'eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu. Su iya: "Jiko ta agbadoshinu anyibe ohu ngu phe! Kukebero ehu bya egwegwa bya adzo anyi; le ndu eze ndu Amoru, bu l'ubvu ubvu dzukobeakwaru; abya anyi alwuluwu."

⁷ Tobudu iya bu; Jioshuwa rwutanu ndu ojogu iya l'ophu; mekpoo iphe, bu ndu ike du l'ogu; epe shi le Gilugalu wufuta; o buru phe eje mkpukpu Gibiyonu. ⁸ Chipfu su Jioshuwa: "Ba atsukwa phe ebvu; kele mu woakwaru phe ye ngu l'eka. O to dukwa g'ephe ha bya l'ekeru okpa l'ataphu unu."

⁹ Noo ya; Jioshuwa phe gude enyashi ono shi le Gilugalu tugbua jekota ije l'enyashi ono je atu phe l'uzorehu. ¹⁰ Chipfu mee phe; epe mehu butsu-butsu-butsu l'iphu ndu Izurelu. Ndu Izurelu gbua phe pyaapya le mkpukpu Gibiyonu gbushikpo phe ike; chia phe kpara-kpara-kpara chipyabe phe kwaseru uzo, shiru jeshia mkpukpu Betu-Horonu; saa phe osa-mpfu l'uzo, shiru jeshia mkpukpu Azeka; waa mkpukpu Makeda (bu iya bu a -ghachaa mkpukpu Betu-Horonu). ¹¹ Epe nodu agba agbalaru ndu Izurelu ono; kwaseru uzo Betu-Horonu; eje ala mkpukpu Azeka ono; Chipfu gb'e l'imigwe wata phe atu akamini-mkpuma, paru eka; gude tugbushiahaa phe. Ndu akamini-mkpuma ono tugburu ka igwerigwe eme le ndu ophu ndu Izurelu gude ogu-echi su pyaapya.

¹² Le mboku ono, Chipfu woru ndu Amoru yee ndu Izurelu l'eka ono be Jioshuwa pfuru l'iphu ndu Izurelu su Chipfu: "Gube enyanwu; keshiru le mkpukpu Gibiyonu! Gube onwa; kwakwaa le nsuda Ajialonu!"

¹³ Oo ya bu; enyanwu keshiru l'eka-lanu; onwa keshiru l'eka o jeberu nokirishia gbiriri jasu ndu Izurelu mee ndu ohogu phe g'o ghuru phe. Iphe-a be e dekwaru l'ekwo Jiasha; l'enyawu keshiru l'echi akpaminigwe; noo ujiku ophu; ophu o ribaduru ariba. ¹⁴ Eshinu ta adudu mboku dujehewaru ge mboku ono; e -mecha ophu o dubaekwapho mboku ozo nwubaaru ge mboku ono; mbu mboku, Chipfu ngabejebaaru amadu nchi ge mboku ono. Ge mu gbukwaa ya tororo; o kwa Chipfu lwu-chiru ndu Izurelu ogu mboku ono.

¹⁵ E mecha; Jioshuwa yee ndu Izurelu wufu lasha l'eka epe kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu.

Egbushi ndu eze ndu Amoru; epe n'ise

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu eze ise ono gbagbua je ewohaa onwophe l'ogba, no le Makeda. ¹⁷ A bya epfuaru Jioshuwa le ndu eze ise ono be a humakwaru l'eka epe woharu onwophe l'ogba, no le mgboru mkpukpu Makeda. ¹⁸ Jioshuwa su: "Unu je eswita eze mkpuma gude swichia onu ogba ono. Unu aharu nemadzu hota ye g'e che iya nche. ¹⁹ Unu alwuro ogu, unu alwu. Unu chiru ndu ohogu unu ono oso tugbua; unu eje atuko ndu ophu no l'uzo okotazu phe gbushia. Unu te ekwewa g'ephe gbarwua mkpukpu phe; noo kele Chipfu wowaru phe ye unu l'eka."

²⁰ Jioshuwa yee ndu Izurelu toko phe mebyishikota. O phoduru nwanshi me a su l'o to nwedu me onye lanu waru nu. Ole nwa umadzu olemole, waru nu be laru le mkpukpu phe ono, bu mkpukpu, a kpushiru

ike. ²¹ E mechaa; ndu Ízurelu g'ephe ha wufu le chiriri le werere lapfushia Jioshuwa l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe le mgboru mkpukpu Makeda; ophu o dudu onye halibaru onu k'epfuru ndu Ízurelu.

²² Jioshuwa su: "Unu swifu mkpuma ono l'ogba ono; kpufutaru mu ndu eze ise-a!" ²³ Oo ya bu; ephe bya akpufuta ndu eze ise ono. Mbụ eze ndu mkpukpu Jierusalemu; waa ke ndu Heburonu; waa ke ndu Jiarumutu; waa ke ndu Lakishi; waa ke ndu Egulonu. ²⁴ Ephe kpucharu Jioshuwa ndu eze ono; o bya ekuko unwoke Ízurelu; bya ekua ndu-ishi ndu ojogu, bu ndu ephe l'iya swi; su phe: "Ngwa; unu bya l'eka-a bya azobecha phe okpa l'olu!" Oo ya bu; ephe wufuta bya eworu okpa zobechaa phe l'olu.

²⁵ Jioshuwa su phe: "Unu ta atsukwa ebvu; ophu meji atofukwa unu. G'obu shihukwa unu ike; ophu ndu agukwa unu; kele oo egube-a be Chipfu e-mekota iphe, bukpo ndu ohogu unu, unu eje etso ogu." ²⁶ E mechaa; Jioshuwa woru ndu eze ono gbushia; woru odzu phe kobegbaa l'eli oshi iche iche uzi ise. A paru phe haa l'eli oshi l'eka ono, e kobegbaru phe ono jasụ l'uzenyashi.

²⁷ O be l'uzenyashi; Jioshuwa zia; e je ekofuta phe l'eli oshi eka ono; je eworu nwua l'ogba eka ephe shi wohaa onwophe pho. Ephe pata oke mkpuma, hagbaa shii swichia onu ogba ono. Mkpuma ono du l'eka ono gbiriri byasu ntanu-a.

²⁸ O buru mboku ono be Jioshuwa lwutaru mkpukpu Makeda. O tuko ndu bu le mkpukpu ono; waa onye eze phe gbushikota. Ophu o to dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, no le mkpukpu ono, waru nu. Oo ephe g'o meru eze ndu Jieriko bu g'o meru ke ndu Makeda.

Aalwu-kpe ndu ndohali

²⁹ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Ízurelu g'ephe ha gbẹ le mkpukpu Makeda jeshia ogu le mkpukpu Libuna. ³⁰ Chipfu wokwarupho ndu mkpukpu ono; yee eze phe ye ndu Ízurelu l'eka. Jioshuwa yee ndu Ízurelu tuko ndu bu le mkpukpu ono gbuẹbe. Ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, waru nu. O bukwarupho g'o meru eze ndu Jieriko bu g'o meru eze ndu Libuna.

³¹ Tobudu iya bu; Jioshuwa yee ndu Ízurelu l'ophu gbẹ le mkpukpu Libuna jeshia mkpukpu Lakishi; je eworu ulo-ekwa phe kpobe l'eka ono; bya awata phe etso ogu. ³² Chipfu bya eworu mkpukpu Lakishi ye ndu Ízurelu l'eka. O be le mboku k'ebọ; Jioshuwa lwuta iya. O tukoeppo ndu bu iya nu gbushigbua; g'o gbushiru ndu mkpukpu Libuna. ³³ Horam, bu eze ndu Geza bya g'o yeru eze ndu Lakishi eka; Jioshuwa phe lwu-kpekwa ya pho ye le ndu ojogu iya; ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, waru nu.

³⁴ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Ízurelu l'ophu gbẹ le mkpukpu Lakishi jeshia mkpukpu Egulonu; je eworu ulo-ekwa phe kpobe l'eka ono; bya awata phe etso ogu. ³⁵ Ephe lwu-kpee ya le mboku ono kwapho; bya egude ogu-echi gbuẹbekota onyemonye, bu iya nu; mbu l'iphe, bukpo nemadzu, bu le mkpukpu ono be e gbukotaru pyaapya mboku ono; bu nwune iphe, o meru ndu Lakishi.

³⁶ Jioshuwa yee ndu Ízurelu l'ophu bya agbẹ le mkpukpu Egulonu jeshia mkpukpu Heburonu; je etsoo ndu eka ono ogu. ³⁷ Ephe lwuta mkpukpu ono; bya egude ogu-echi gbushia ndu bu iya nu; ephe le ndu eze phe; waa ndu bu le mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu g'ephe hakota. Ophu o dudu m'onye lanu, waru nu. E mee phe iphe, e meru ndu Egulonu. Mbụ

l'ò tũkoerupho mkpũkpu lẹ mkpũkpu ono g'ẹphe hakọta; mękpoo iphe, bũ nemadzũ, bukọta iya nũ; sũa pyaapyaa.

³⁸ Jioshuwa yẹe ndu Ízurelu l'ophu bya alwatashia; bya abahũ lẹ mkpũkpu Debi je etsoo phẹ ọgu. ³⁹ Ẹphe lwũta mkpũkpu ono; waa onye eze phẹ; waa mkpũkpu lẹ mkpũkpu, nọgbaa ya mgburugburu; bya egude ọgu-echi tũko phẹ gbushia; mbũ l'ẹphe tũkoru nemadzũ, bukọta l'ẹka ono sũebe pyaapyaa; ọphu ọ dũdu m'onye lanũ, wafũru nũ; bũ nwune iphe, o meru ndu Hẹburonu. Noo iphe, o meru ndu Debi; yẹe onye eze phẹ bũ ono; tẹme ọ bukwarupho nwune iphe, o meru ndu Libuna; yẹe onye eze phẹ bẹ o meru phẹ ono.

⁴⁰ Oo ya bũ; Jioshuwa phẹ tũko ndu alĩ ẹka ono lwũ-kpee; mbũ ndu bu l'alĩ úbvú úbvú; yẹe ndu ọphu bu l'echiegu ndọhali; waa ndu bu l'alĩ ọkpa úbvú, nọ l'ũzo ẹnyanwu-arĩba; waa ndu ọphu bu lẹ mgbaka úbvú; ẹphe lẹ ndu eze phẹ l'ophu. Ọphu ọ dũdu mẹ onye lanũ, warũ nũ. Ẹphe tũko iphe, bukpo iphe, atũ unme l'ẹka ono gbushikọta. O mee ya phọ gẹ Chipfu, bũ Chileke ndu Ízurelu tũru ekemu sũ g'o mee ya. ⁴¹ Jioshuwa phẹ shiepho lẹ mkpũkpu Kadeshi-Baneya lwũa phẹ gbiriri jasũ lẹ mkpũkpu Gaza; bya atũko mkpũkpu, nọkota lẹ Goshenu lwũkota; je akpaa lẹ mkpũkpu Gibiyonu. ⁴² Ndu eze ono; me alĩ phẹ bẹ Jioshuwa lwũtakotaru l'akpo ephopho lanũ; noo kele Chipfu, bũ Chileke ndu Ízurelu bũ iya alwũ-chiru phẹ ọgu.

⁴³ Tọbudu iya bũ; Jioshuwa yẹe ndu Ízurelu mechaa bya awũfu lashia l'ẹka ẹphe kpọberu ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Gilugalu.

11

Aalwũ-kpe ndu eze ndu isheli

¹ Tọbudu iya bũ; Jiabinu, bũ eze ndu Hazọ nũmaepho iphemiphe ono, eme nũ ono; o zia sũ g'e je ekua Jiobabu, bũ eze ndu Madonu; kukwapho eze ndu Shimuronu; waa eze ndu Akushafu; ² waa ndu eze, bu l'alĩ úbvú úbvú l'ũzo isheli; waa ndu ọphu bu lẹ nsũda Araba, nọ l'ũzo ndọhali eze-ẹnyimu Kineretu; waa ndu ọphu bu l'alĩ ọkpa úbvú, nọ l'ũzo ẹnyanwu-arĩba; tẹme wakwapho ndu bu lẹ mgboru mkpũkpu Nafatu-Doru, nọ l'ũzo ẹnyanwu-arĩba. ³ Ọ byakwapho ezia g'e je ekua ndu Kėnanu ndu ọphu bu l'ũzo ẹnyanwu-awawa; ẹphe lẹ ndu ọphu bu l'ũzo ẹnyanwu-arĩba; wakwapho ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Jiebusu, bugbaa l'alĩ úbvú úbvú; waa ndu Hevu, bu l'ọkpa úbvú Hamonu l'alĩ Mizupa. ⁴ Ẹphe tũko rwuta ndu ojogu phẹ gude bya. Ndu ojogu phẹ haepho l'otu g'ẹja, nọ l'agũga eze-ẹnyimu. Ẹphe chikwarupho inya; waa ugbo-inya, dũ igwerigwe. ⁵ Ndu eze ono g'ẹphe ha bya achigbabe ndu ojogu phẹ ono; bya eworu ọlo-ẹkwa phẹ kpọbe l'agũga nggele Meromu g'ẹphe tsoo ndu Ízurelu ọgu.

⁶ Chipfu sũ Jioshuwa: “Ba atsũkwa phẹ ebvu; kele o -rwutashia ẹgube nta-a echele bẹ mu woakwaru phẹ ye unubẹ ndu Ízurelu l'ẹka g'unu gbushibẹbe. Unu ebushikọta inya phẹ akwara azũ ọkpa; unu eworu ugbo-inya phẹ kpọkota ọku.”

⁷ Jioshuwa yẹe ndu ojogu ndu Ízurelu wũfuta; bya atũ phẹ l'uzorehu lẹ nggele Meromu; daru ivoyi kpua phẹ. ⁸ Chipfu woru phẹ ye ndu Ízurelu l'ẹka; ẹphe lwũ-kpee phẹ; chipyabe phẹ kwaseru ọzo eze mkpũkpu Sayidonu; mẹ ọzo mkpũkpu Misurefotu-Mayimu. Ẹphe chikwaa phẹ pho shia ọzo ẹnyanwu-awawa; mbũ chia phẹ gbiriri jasũ lẹ nsũda Mizupa.

Ɛphe gbua phe gbiriri jasụ teke aduedu me onye lanu, ghuduru nu. ⁹ Jioshuwa mee phe ge Chipfu suru g'ephe mee phe. Ɛphe tuko inya phe bushikota akwara azu okpa; bya achikobe ugbo-inya phe tua oku.

¹⁰ Teke ono kwapho be Jioshuwa phe wu-phuru azu je alwua mkpukpu Hazo; bya eworu onye eze phe gbua. Hazo shi buru ishi mkpukpu ono g'o hakota. ¹¹ Ɛphe gude ogu-echi tuko nemadzu, bu le mkpukpu ono su pyaapya; tuko phe gbuɛbekota; ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye atu unme me nanu, phoduru nu. E woru oku lokpua le mkpukpu Hazo; o tsufu iya.

¹² Jioshuwa tuko mkpukpu ndu eze ono g'o hakota; ephe le ndu eze phe, lwutakota; bya egude ogu-echi sukota phe pyaapya; tuko phe gbushibebe; g'onye-ozu Chipfu, bu Mosisu turu iya ekemu su g'o mee ya. ¹³ Obenu l'iphe, bukpo mkpukpu ono, a kpuru l'eli ubvu ono be Jioshuwa phe ta akpoduru oku me nanu; gbahaa Hazo kpoloko be Jioshuwa phe kpuru oku. ¹⁴ Ndu Izurelu tuko eku ndu mkpukpu ono gweta; bya akpukoo iphe-edobe phe le ndu je edoberu onwophe. Obenu le nemadzu be ephe gude ogu-echi su pyaapya; jasụ teke ephe tuku g'ephe ha gbushibebebekota. ¹⁵ O buerupho ge Chipfu turu iya onye-ozu iya, bu Mosisu l'ekemu bu ge Mosisu turu iya Jioshuwa; teme o bukwarupho ge Jioshuwa mekotaru iya. Ophu o dukpoda me iphe lanu, o meduru l'iphemiphe ono, Chipfu turu Mosisu l'ekemu ono.

¹⁶ Oo ya bu; Jioshuwa phe lwutakota ali eka ono l'ophu: ndu bu l'ali ubvu ubvu; yee ndu ophu bu l'echiegu ndohali; waa ndu bu l'ali Goshenu l'ophu; waa ndu ophu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa ndu bu le nsuda Araba; mbu ndu bu l'ubvu ubvu Izurelu; yee ndu bu l'okpa ubvu iya. ¹⁷ Ephe gbe l'ubvu Halaku, no l'uzo Siye; lwuta ali ono jasụ le mkpukpu Belu-Gadu, no le nsuda Lebanonu l'uzo ndohali ubvu Hamonu. O kputachaa ndu eze phe le ndu gbushia. ¹⁸ Jioshuwa tsokpo ndu eze ono ogu no odu. ¹⁹ A -gufu ndu Hevu, bu le mkpukpu Gibiyonu be o to dudu ndu ephe le ndu Izurelu gbabaaru ndu. Ndu Izurelu lwutacharu ndu k'ophu g'ephe ha. ²⁰ Kele o Chipfu l'onwiya kpo-chiru phe okpoma g'ephe tsoje ndu Izurelu ogu; k'ophu oo-shi nno gbuɛbe phe rengurengu; mee g'ephe chihu; g'a ta phuru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu su g'o mee.

²¹ O bukwarupho teke ono be Jioshuwa phe byaru bya emee ge ndu Anaku chihu l'ali ubvu ubvu; me ndu ophu bu le mkpukpu Həburonu; me ndu ophu bu le mkpukpu Debi; waa mkpukpu Anabu; waa ndu ophu bu l'ali ubvu ubvu ndu Jiuda l'ophu; wakwapho ndu bu l'ali ubvu ubvu Izurelu l'ophu. Jioshuwa tuko phe mebyishikota; ephe le mkpukpu phe. ²² Ophu o to dudu ndu Anaku, phoduru l'ali unwu Izurelu ono me onye lanu. Eka nemadzu phoduru bu le mkpukpu Gaza; waa le mkpukpu Gatu; waa le mkpukpu Ashidodu. ²³ Oo ya bu le Jioshuwa atuko ali ono l'ophu lwutakota; mbu egube ono, Chipfu suru Mosisu g'o mee ya. O lwutachaa ya; bya eworu iya keeru unwu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; o buru okiphe phe.

E mechaa; ali ono kabə daa jii; haa alwu ogu.

12

Ndu eze, Mosisu lwutaru

¹ Ọwaa bu ẹpha ndu eze ndu alì ono, unwu Ízurelu sùru pyaapyaata natachaa alì phẹ nworu l'azụ ẹnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu l'uzo ẹnyanwu-awawa; a -gbẹ lẹ ndu bu lẹ nsụda nggele Anọnu; jasụ lẹ ndu bu l'úbvú Hamọnu; mẹkpoo ndu bu l'uzo ẹnyanwu-awawa nsụda Araba.

² Eze kẹ mbụ bu Sihonu, bu eze ndu Amọru. Yẹbedua shi buru lẹ mkpukpu Hẹshibonu. Alì-eze iya kee alì Giladu ẹbo; ọ buru eze l'uzo lanu. Alì-eze iya ono gbẹ lẹ mkpukpu Arowa, nọ l'aguga aguga nsụda nggele Anọnu; bya agbẹ lẹ mkpukpu ono, nọ l'echilabọ nsụda nggele Anọnu ono je akpaa lẹ nggele Jiabọku, bu oke alì ndu Amọnu. ³ O shikwaphọ buru eze ndu ọphu bu lẹ nsụda Araba; a -gbẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa eze-ẹnyimu Gálili je akpaa lẹ mkpukpu Bẹtu-Jieshimotu, du l'uzo ẹnyanwu-awawa Eze-ẹnyimu Únú; bya ago-jia shia ọzo ndohali lufuta lẹ mgbaze mgbaze úbvú Pisiga.

⁴ Onye eze ọzo bu Ogu, bu eze ndu Beshanu. Alì ẹka o shi buru eze phẹ bẹ a lwutakwarupho. Yẹbedua shi buru lẹ mkpukpu Ashitoretu; yee mkpukpu Edereyi. Ogu ono bu onye ikpazụ l'eri Rafa. ⁵ Alì-eze iya rwuchaaru úbvú Hamọnu; waa mkpukpu Saleka; waa alì Beshanu l'ophu; je akpaa l'oke alì ndu Geshu; mẹ kẹ ndu Maka; mẹ nkeru-ẹbo alì Giladu; nọ jasụ ẹphe l'onye eze, bu Sihonu je amaa oke lẹ mkpukpu Hẹshibonu.

⁶ Ndu eze labọ ono bu onye-ozì Chipfu, bu Mosisu; yee ndu Ízurelu lwukperu phẹ. Mosisu bya eworu alì ono nọ ọkpa-ipfu Rúbenu; waa kẹ Gadu; waa kẹ nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manáse g'ọ buru okiphe phẹ.

Ndu eze ọphu Jioshuwa lwu-kperu l'onwiya

⁷ Ọwa-a bu ndu eze ọphu bu l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnyimu Jiódanu, bu ndu Jioshuwa yee ndu Ízurelu lwu-kpekotaru. Alì ndu eze ono gbẹ lẹ mkpukpu Belu-Gadu, nọ lẹ nsụda Lébanonu; je akpaa l'úbvú Halaku, nọ l'uzo, e shi eje Siye. Jioshuwa bya eworu alì ono keeru ndu Ízurelu l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu g'ọ buru okiphe phẹ. ⁸ Alì, shi tuko yikotaru iya nọ bu: alì úbvú úbvú; waa alì ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-ariba; waa nsụda Araba; waa alì, nọ lẹ mgbaka mgbaka úbvú; waa oma echiegu; waa echiegu ndohali. Alì ono shi tukoru bukotaru alì ndu Hetu; waa kẹ ndu Amọru; waa kẹ ndu Kėnanu; waa kẹ ndu Pérezu; waa kẹ ndu Hevu; mẹ kẹ ndu Jiebusu.

⁹ Ndu Ízurelu lwu-kperu onye eze ndu Jieriko;
waa onye eze ndu Eyayi, nọ-kube mkpukpu Bẹtelu;

¹⁰ waa onye eze ndu Jierúsalem;

mẹ onye eze ndu Hẹburonu;

¹¹ waa onye eze ndu Jiarumutu;

mẹ onye eze ndu Lakishi;

¹² waa onye eze ndu Ẹgulonu;

mẹ onye eze ndu Geza;

¹³ waa onye eze ndu Debi;

mẹ onye eze ndu Geda;

¹⁴ waa onye eze ndu Homa;

mẹ onye eze ndu Aradu;

¹⁵ waa onye eze ndu Libuna;

mẹ onye eze ndu Adulamu;

¹⁶ waa onye eze ndu Makeda;

mẹ onye eze ndu Bẹtelu;

¹⁷ waa onye eze ndu Tapuwa;

mẹ onye eze ndu Hefa;
¹⁸ waa onye eze ndu Afẹku;
 mẹ onye eze ndu Lasharọnu;
¹⁹ waa onye eze ndu Madọnu;
 mẹ onye eze ndu Hazọ;
²⁰ waa onye eze ndu Shimurọnu-Merọnu;
 mẹ onye eze ndu Akushafu;
²¹ waa onye eze ndu Tanaku;
 mẹ onye eze ndu Megido;
²² waa onye eze ndu Kadeshi;
 mẹ onye eze ndu Jiokuneyamu, nọ l'úbvú Kamẹlu;
²³ waa onye eze ndu Dọru, nọ lẹ Nafatu-Dọru;
 mẹ onye eze ndu Goyimu, nọ l'alì Gálili;
²⁴ wafúa onye eze ndu Tịza.

Iphe, ndu eze ono tukuru dọ bu ndu eze ụkporo l'iri lẹ nanu.

13

Alì ọphu ee-mechakwaphọ je alwuta

¹ Tọbudu iya bu; Jioshuwa buerupho ọgerenya; bya akapfuhuchawa akapfuhu; Chipfu sụ iya: “Nta be ị buwaa ọgerenya bya akapfuhuchawa akapfuhu; teme alì, aa-lwuta kpọkwaduro ke barara-a. ² Alì ndu ọphu ghuduru nu, ee-je alwutafua bu ọnu-egu ndu Filisitayinu; waa ke ndu Geshu; ³ mbu alì, gbẹ lẹ nggele Shihọ, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa alì ndu Ijiputu; je akpaa lẹ mkpukpu Ẹkuronu l'uzo isheli. Alì ono, ndu-ishi ndu Filisitayinu ise shi buru eze phe ono be aguchaaru yeru alì ndu Kėnanu, bu iya bu: mkpukpu Gaza; waa mkpukpu Ashidodu; waa mkpukpu Ashikelonu; waa mkpukpu Gatu; wafua mkpukpu Ẹkuronu. Ọzoo bu alì ndu Ava, ⁴ nọ l'uzo ndohali; waa alì ndu Kėnanu l'ophu; mę ndu mkpukpu Meyara, bu alì ndu Sayidonu; je akpaa lẹ mkpukpu Afẹku, bu oke alì ndu Amọru; ⁵ wafua alì ndu Gebalu; waa alì úbvú úbvú Lébanonu l'ophu l'uzo ẹnyanwu-awawa; a -gbẹ lẹ mkpukpu Belu-Gadu, bu ndohali úbvú Hamonu; je akpaa lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu; ⁶ wafua alì ndu Sayidonu ndu ọphu bu l'alì úbvú úbvú, nọ lẹ mgbaka úbvú úbvú Lébanonu; yele mkpukpu Misurefotu-Mayimu. Iphe, bu ndu ono, mu gushiru ono be mu a-chifukotaru ndu Ízurelu. Ọle g'i tua ido gude keshiaru ndu Ízurelu alì ono g'ọ buru okiphe phe; mbu ge mu suru g'i keeru phe iya ono. ⁷ Ọo ya bu; gbeshi nta-a woru alì ono keeru ọkpa-ipfu tete phọ; waa nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manáse ndu ọphu ghuduru nu phọ; g'ọ buru okiphe phe.”

Eeke alì, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu

⁸ Ọkpa-ipfu Rúbenu; waa ke Gadu; waa nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manáse be natawaru alì, onye-ozì Chipfu, bu Mosisu nuru phe; l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu; ⁹ natakwaphọ alì, nọru jasụ lẹ mkpukpu Arowa. Ndu Arowa bu lẹ nsuda ono, nọ l'aguga nggele Anonu; teme ọ buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mękpoo baswaa alì ono, nọ l'uzo mkpukpu Medeba; je akpaa lẹ mkpukpu Dibonu. ¹⁰ Ẹphe natakwarupho alì, nọru je akpaa l'oke alì ndu Amọnu l'uzo ẹnyanwu-awawa, bu iya bu mkpukpu Sihonu, bu eze ndu Amọru, shi buru lẹ mkpukpu Heshibonu; ¹¹ natakwaphọ alì Giladu; waa alì ndu Geshu; waa ke ndu Maka; waa úbvú Hamonu l'ophu; wafua alì Beshanu l'ophu je akpaa lẹ mkpukpu Saleka; ¹² mbu alì Beshanu ono, shi buru alì-eze Ọgu, bu onye phoduru nu

l'oshilokpa Rafa, bu onye shi bua le mkpukpu Ashitoretu; yee mkpukpu Edereyi. O le Mosisu lwuchawaru ndu ono; chifu phe l'ali ono. ¹³ Obenu le ndu Izurelu ta achifuduru ndu Geshu; waa ndu Maka. Epe paru phe haa; epe le ndu Izurelu tuko buru byasu ntanu.

¹⁴ A bya l'okpa-ipfu Livayi; ophu a heduru phe ali; kele Chipfu kwewaru phe ukwe su l'okiphe, epe e-keta bu iphe-ngweja, a kporu oku nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.

Ali okpa-ipfu Rubenu

¹⁵ Okpa-ipfu Rubenu be Mosisu mekwarupho ali ono hee l'ipfu l'ipfu. ¹⁶ Ali nkephe shiepho le mkpukpu Arowa noduta. Ndu Arowa bu le nsuda ono, no l'aguga nggele Anonu; teme o buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mekpoo baswaa ali ono, no l'uzo mkpukpu Medeba; ¹⁷ waa mkpukpu Heshibonu; waa mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali, bu iya bu: Dibonu; waa Bamotu-Belu; waa Betu-Belu-Meyonu; ¹⁸ waa Jiahazu; waa Kedemotu; waa Mefahatu; ¹⁹ waa Kiriyatayimu; waa Sibuma; waa Zeretu-Shaha, bu iya bu mkpukpu ophu no l'eli ubvu, no l'ime nsuda; ²⁰ wafua mkpukpu Betu-Peyo; waa mkpoze ubvu Pisiga; wafua mkpukpu Betu-Jieshimotu; ²¹ waa iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali; mekpoo iphe, bu ohamoha ono, onye eze ndu Amoru ono, bu Sihonu shi buru le mkpukpu Heshibonu buru onye-ishi phe ono. E mechaa; Mosisu lwu-kpee ya; lwu-kpekwapo ndu-ishi ndu Midiyanu, bu iya bu Evi; waa Rekemu; waa Zuru; waa Huru; waa Reba. G'epe hakota shi nochia enya Sihonu bugbaaru ishi ndu ali ono. ²² Belamu nwa Beyo, bu onye jibya yi le ndu ophu ndu Izurelu gburu l'ogu. ²³ Eka oke ali ndu okpa-ipfu Rubenu kparu l'uzo enyanwu-ariba bu l'enyimu Jiodanu. Noo oke ali, ndu okpa-ipfu Rubenu ketaru bu ono. E woru mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu; mekpoo unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu keeru phe l'ipfu l'ipfu.

Ali okpa-ipfu Gadu

²⁴ Okpa-ipfu Gadu be Mosisu nukwarupho oke ali ono; epe haa l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Ali nkephe l'ophu be mkpukpu Jiaza yikotakpo; me iphe, bukota mkpukpu, no l'ali Giladu l'ophu; waa ali ndu Amonu jasule le mkpukpu Arowa, bu iya bu uzo enyanwu-awawa mkpukpu Raba. ²⁶ Ali ono bya agbe le mkpukpu Heshibonu; je akpaa le mkpukpu Ramatu-Mizupa; waa mkpukpu Betonimu. O gbekwapo le Mahanayimu noo jasule l'oke ali Lodeba. ²⁷ Mkpukpu, nogbaa le nsuda, bu iya bu Betu-Haramu; waa Betu-Nimura; waa Sukotu; waa Zafonu yicharu iya; mekpoo iphe, bu ohamoha ono, onye eze ono, bu Sihonu shi buru le Heshibonu buru eze phe ono. Mkpukpu ono bukota oke ali okpa-ipfu Gadu l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu je akpaa l'eze-enyimu Galili l'uzo isheli iya. ²⁸ Ono bukpoepho ali, e woru keeru okpa-ipfu Gadu. E keru phe iya l'enya-unuphu l'enya-unuphu; mbu mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu; mekpoo nwa mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu.

Ali nkeru-ebo okpa-ipfu Manase

²⁹ Nkerubo okpa-ipfu Manase be Mosisu nukwarupho oke ali ono; epe haa l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Ali nkephe bu eka o swetaru bu a -gbe le mkpukpu Mahanayimu; je atuko ali Beshanu l'ophu sweta; mekpoo ohamoha, onye eze ono, bu Ogu, shi buru eze ndu Beshanu waa ukporo mkpukpu eto, bu mkpukpu ndu Jiayi; Jiayi ono nokwapo le Beshanu. ³¹ Nkerubo ali

Giladu yikwa iya pho; waa mkpukpu Ashitoretu; waa mkpukpu Ederayi. Mkpukpu le mkpukpu ono shi buchaaru ohamoha, onye eze, bu Ogu shi buru onye-ishi phe a -gbe le Beshanu aka o shi buru. Ono, a gushiru ono bu ophu a nuru oke lanu l'oshilokpa Makiya nwa Manase. Epe keshia ya l'ipfu l'ipfu.

Iphe, e doberu oshilokpa Livayi

³² Ali ono bu le baswaa ali ndu Mowabu, no l'azu enyimu Jiodanuazu iya ophu; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; be Mosisu no keshia ya. ³³ Obenu l'okpa-ipfu Livayi be Mosisu ta aheduru oke ali; kele o suru phe l'oo Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu bu okiphe nkephe.

14

Eeke ali uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu

¹ Owaa bukota ali ndu Kenanu; ibe iya ophu ndu Izurelu natagbaaru; o buru okiphe phe, bu iya bu ge Eleyaza, bu onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi okpa-ipfu ndu Izurelu gude keeru phe iya. ² Oke ali phe ono bu ido be a turu gude keeru iya okpa-ipfu tete le nkeru-ebo iya pho, bu iya bu ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya. ³ Mosisu nuru okpa-ipfu labo le nkeru-ebo iya ophu oke ali nkephe l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiodanu. Obenu l'okpa-ipfu ke ndu Livayi ta adudu ophu a nuru phe g'a nuru ndu ophu; ⁴ mbu l'okpa-ipfu Jiosefu duwaa okpa-ipfu labo, bu iya bu okpa-ipfu Manase; waa ke Ifuremu. Ndu Livayi be a ta nuduru ali. Nwaka a nuru phe buepho mkpukpu aka epe e-buru; yee aka epe e-cheje iphe-edobe phe. ⁵ Ndu Izurelu woru ali ono kee ge Chipfu suru Mosisu g'e kee ya.

Aanu Kalebu mkpukpu Heburonu

⁶ Noo ya; ndu shi l'okpa-ipfu Jiuda wu-pfuta Jioshuwa le Gilugalu. Tobudu iya bu; Kalebu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu su iya: “?O kwa l'i makwaduru-a iphe, Chipfu pfuru onye-ozu iya, bu Mosisu l'opfu ehu mu le ngu le Kadshi-Baneya? ⁷ Iphe, mu nowaru eshinu a nwuru mu bu ukporo apha labo teke onye-ozu Chipfu, bu Mosisu no le mkpukpu Kadshi-Baneya zia mu su ge mu je anwua ngge l'ali-a. Mu jechaa bya ewota iphe, mu humaru kokotaru iya; koreru iya pho g'o du mu l'obu. ⁸ Obenu le ndu ophu anyi l'ephe swi jeru je emee; ndu rwuta ndu Izurelu. Ole mbedua gudeepho obu mu g'o ha tsoru Chipfu, bu Chileke mu. ⁹ Oo ya bu; o buru le mboku ono gedegede be Mosisu rifuru angu su l'ali ono, mu zoru okpa ono a-buru okiphe mu l'unwu mu jasu le tuutuutu le mimiimii; kele mu gude obu mu l'opfu etso Chipfu, bu Chileke ke yebe Mosisu.

¹⁰ “Chipfu mechaa mee iphe ono, o kweru mu ukwe iya ono; dobe mu ndu; k'opfu bu le nta-a be mu nowaru ukporo apha labo l'apha ise; e-shi teke ono, o pfuru Mosisu iphe ono, bu iya bu teke ono, ndu Izurelu shi aghaphe l'echiegu ono. Waa mu baa ntanu-a; mube onye nowaru ukporo apha eno l'apha ise eshinu a nwuru mu! ¹¹ Temu mu bukwaduru oya ge mu bu iya eshi teke Mosisu ziru mu ozu ono. Oo g'ike du mu teke ono bu g'o du mu nta-a k'eye ugu jee lwa. ¹² O buru iphe, mu epfu bu g'i phenaaru mu aka l'oboto-egu ndu-a, bu l'ali ubvu ubvu-a, bu ali aka Chipfu kweru mu ukwe iya mboku ono. O dunaa g'i numanuru-a teke ono le ndu bu l'aka ono bu oshilokpa Anaku; le mkpukpu phe paru aka; wafua l'ephe

gude igbulọ kpụ-phee mkpụkpụ pẹ ono mgburugburu; obenu lẹ Chipfu e-yetarụ mu-a ẹka; mu achifu pẹ nata alị pẹ; bụ iphe, o pfuru mu.”

¹³ Noo ya; Jioshuwa bya agọru ọnu-oma nụ Kalẹbu nwa Jiefune; bya eworu Hẹburonu nụ iya g'ọ bụru okiphe iya. ¹⁴ Oo ya bụ; mkpụkpụ Hẹburonu bụru kẹ Kalẹbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu e -shi teke ono; noo kẹle o gude obu iya g'ọ ha tsoru ụzo Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu. ¹⁵ Hẹburonu bẹ e shi ekuje Kiriyatu-Araba. Aba ono bụ nwoke, bụ iya shi kachaa shii l'oshilọkpa Anaku.

Oo ya bụ; e mecha; ẹphe tuta unme k'alwụ ọgu.

15

Alị ọkpa-ipfu Jiuda

¹ Alị, a tūru ido; ọ dabaru ọkpa-ipfu Jiuda; ẹphe haa ya l'ipfu l'ipfu nọru gbiriri jasụ l'oke ẹphe lẹ ndu Edomu; l'uzo echięgu Zinu; l'ẹka alị ono jeberu l'uzo ndọhali iya.

² Oke alị pẹ l'uzo ndọhali gbẹ l'aguga Eze-enyimu Únú l'ibiya k'uzo ndọhali; ³ kwaseru ụzo ndọhali úbvú “akpi”; bya agbewaro l'ẹka ono pfukwaseru nọo jasụ l'echięgu Zinu. Teme ọ gbekwapho l'ẹka ono lufu lẹ ndọhali mkpụkpụ Kadeshi-Baneyia. O shijaa mkpụkpụ Hẹzuronu bahụ lẹ mkpụkpụ Adaru; gbajia uswe bahụ lẹ mkpụkpụ Karaka. ⁴ O shikwapho l'ẹka ono kwaseru jasụ lẹ mkpụkpụ Azumonu; bya anowaro lufuta l'ọnu nggele ndu Ijiputu. Alị pẹ ono l'ophu bụru lẹ nggele ono bẹ ọ kparụ. O bụru ẹka alị pẹ jeberu l'uzo ndọhali bụ ono.

⁵ Oke iya l'uzo ẹnyanwu-awawa shi lẹ Eze-enyimu Únú kwaseru jasụ l'ẹka ẹnyimu Jiódanu asọba lẹ Eze-enyimu Únú ono.

Oke iya l'uzo isheli gbẹ l'ẹka ono ⁶ nọo jasụ lẹ mkpụkpụ Betu-Hogula; nọwaro gbiriri jasụ l'uzo isheli mkpụkpụ Betu-Araba; jasụ lẹ Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bụ nwa Rúbenu. ⁷ Oke-alị ono bya agbẹ lẹ nsuda Akọru kwaseru ụzo mkpụkpụ Debi; bya agbẹ l'ẹka ono kwaseru ụzo ndegu jasụ lẹ mkpụkpụ Gilugalu, nọ gha iphu l'úbvú Adumimu, nọ l'uzo ndọhali nsuda nggele, nọ l'ẹka ono. O gbẹ l'ẹka ono pfukwaseru Enu-Shemeshi; kwaseru lufuta lẹ Enu-Rogelu. ⁸ Noo ya; oke alị pẹ ono gbẹ lẹ nsuda Hinomu, nọ l'uzo ndọhali mkpụkpụ Jiebusu, bụ iya bụ Jierúsalemu; nyikota úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-arịba nsuda Hinomu; mbụ l'uzo isheli nsuda Refayimu. ⁹ Oke-alị ono bya agbẹ l'eli úbvú ono nọo jasụ l'enyamini Nefutowa; bya agbẹ l'ẹka ono lufuta lẹ mgboru mkpụkpụ, nọgbaa lẹ mgboru úbvú Efuronu; bya aswị-jia futa lẹ mkpụkpụ Bala, bụ iya bụ Kiriyatu-Jiarimu. ¹⁰ O gbẹ lẹ mkpụkpụ Bala gbajia ụzo ẹnyanwu-arịba jasụ l'úbvú Siye; shiwaro l'ẹka ono kwaseru ụzo isheli úbvú Jiarimu, bụ iya bụ úbvú Kesalonu; bya eshi l'ẹka ono gbazeta mkpụkpụ Betu-Shemeshi; bya aghabua mkpụkpụ Timuna. ¹¹ O gbẹ l'ẹka ono pfukwaseru úbvú, nọ l'uzo ndegu mkpụkpụ Ekuronu; bya agbajia shita mkpụkpụ Shikeronu; je aghabua úbvú Bala; bya erwua Jiabunelu. Oke iya jeephọ je asube l'eze-enyimu.

¹² Oke iya l'uzo ẹnyanwu-arịba bụ Eze Enyimu.

Noo g'e gude meeru ọkpa-ipfu Jiuda alị bụ ono; ẹphe haa ya l'ipfu l'ipfu.

Otuniyelu alwuta mkpụkpụ Debi (Ikpe 1:10-15)

¹³ No iya; ọ bụru l'ẹka oke alị ọkpa-ipfu Jiuda dū bẹ Jioshuwa meru alị nụ Kalẹbu nwa Jiefune. O bụru ẹgube ono bẹ Chipfu tūru iya ya l'ekemu

sù g'o mee ya. Alì ẹ̀ka ọ̀ nùru iya bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ Kiriyatu-Araba, bụ̀ iya bụ̀ Hẹ̀buronu. Aba ono bụ̀ nna Anaku. ¹⁴ Kalẹ̀bu bya agbẹ̀ lẹ̀ Hẹ̀buronu chifù ipfu ndu Anaku ẹ̀phe n'ẹ̀to, bụ̀ iya bụ̀ ndu Sheshayi; waa ndu Ahimanu; waa ndu Talumayi. G'ẹ̀phe ha tukurù bụ̀ru oshilọ̀kpa Anaku. ¹⁵ Ọ̀ gbẹ̀ l'ẹ̀ka ono jeshia ndu mkpụ̀kpụ̀ Debi ọ̀gu. Iphe, e shi ekuje Debi bụ̀ Kiriyatu-Sefa. ¹⁶ No iya; Kalẹ̀bu sù: "Onye -gbẹ̀shikpowaru je alwụ̀a ndu Kiriyatu-Sefa lwuta; mu ekee onye ọ̀bu nwatibe mu, bụ̀ Akusa g'ọ̀ luru." ¹⁷ Ọ̀ bụ̀ru Ọ̀tuniyelu nwa Kenazu, bụ̀ nwune Kalẹ̀bu bẹ̀ jeru alwuta mkpụ̀kpụ̀ ono. Ọ̀o ya bụ̀; Kalẹ̀bu kee ya nwada iya ono, bụ̀ Akusa; ọ̀ luru.

¹⁸ Ọ̀ lwaephò ibe Ọ̀tuniyelu; ọ̀ sù iya g'o je epfuaru nna iya, bụ̀ Kalẹ̀bu g'ọ̀ wẹ̀e ya alì.

Akusa bya enyizeta l'eli nkapfù-igara iya; Kalẹ̀bu jia ya sù: "Bụ̀ ọ̀nù bẹ̀ mu e-meru ngu?"

¹⁹ Ọ̀ sù iya: "Menaarù mu iphe-oma. Eshinu ì sùru gẹ̀ mu laa echiegu ndohali; nufunaa mu alì l'ẹ̀ka mini, anwù shokoshoko." Ọ̀o ya bụ̀; Kalẹ̀bu bya eworu ẹ̀ka mini anwù shokoshoko l'ẹ̀ka dù dagere-dagere mẹ̀ l'ẹ̀ka bụ̀ ọ̀hu iya woru nù iya.

²⁰ Waa oke alì, e meru nù ọ̀kpa-ipfu Jiuda l'ipfu l'ipfu g'ọ̀ bụ̀ru okiphe phe baa: ²¹ Mkpụ̀kpụ̀, a nugharu ọ̀kpa-ipfu Jiuda l'alì ndu ndohali lẹ̀ mgboru oke alì ndu Edomu bu: Kabuzelu; waa Eda; waa Jiagu; ²² waa Kina; waa Dimona; waa Adada; ²³ waa Kadeshi; waa Hazo; waa Itunanu; ²⁴ waa Zifu; waa Telemu; waa Beyalotu; ²⁵ waa Hazo Hadata; waa Keriyotu-Hẹ̀zuronu, bụ̀ iya bụ̀ Hazo; ²⁶ waa Amamu; waa Shema; waa Molada; ²⁷ waa Haza-Gada; waa Heshimonu; waa Betu-Peletu; ²⁸ waa Haza-Shuwalu; waa Biye-Sheba; waa Biziyotiya; ²⁹ waa Bala; waa Imu; waa Ezemu; ³⁰ waa Elutoladu; waa Kesilu; waa Homa; ³¹ waa Zikulagu; waa Madumana; waa Sansana; ³² waa Lebawotu; waa Shilihimu; waa Ayinu; wafua Rimonu. Iphe, ọ̀ tukurù dù bụ̀ ọ̀kporo mkpụ̀kpụ̀ lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ tete; yẹ̀e unwu mkpụ̀kpụ̀, nọ̀gbaa phe mgburugburu.

³³ Ẹ̀ka a nùru ọ̀kpa-ipfu Jiuda l'alì ọ̀kpa úbvú, nọ̀ l'uzo ẹ̀nyanwuariba bụ̀ Eshutolu; waa Zora; waa Ashuna; ³⁴ waa Zanowa; waa Enu-Ganimu; waa Tapuwa; waa Enamu; ³⁵ waa Jiarumutu; waa Adulamu; waa Soko; waa Azeka; ³⁶ waa Sharayimu; waa Aditemu; waa Gederu; wafua Gederotayimu. Iphe, ọ̀ dù bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ iri l'eno; yẹ̀e unwu mkpụ̀kpụ̀, nọ̀gbaa phe mgburugburu.

³⁷ Wafua Zenanu; waa Hadasha; waa Migudalu-Gadu; ³⁸ waa Dilanu; waa Mizupa; waa Jiokutelu; ³⁹ waa Lakishi; waa Bozukatu; waa Egulonu; ⁴⁰ waa Kabonu; waa Lahumamu; waa Kitulishi; ⁴¹ waa Gederotu; waa Betu-Dagonu; waa Nama; wafua Makeda. Iphe, ọ̀ dù bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ iri l'ishii; yẹ̀e unwu mkpụ̀kpụ̀, nọ̀gbaa phe mgburugburu.

⁴² Wafua Libuna; waa Eta; waa Ashanu; ⁴³ waa Ifuta; waa Ashuna; waa Nezibu; ⁴⁴ waa Keyila; waa Akuzibu; wafua Maresha. Iphe, ọ̀ dù bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ tete; yẹ̀e unwu mkpụ̀kpụ̀, nọ̀gbaa phe mgburugburu.

⁴⁵ Ọ̀zo bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ Ekuronu; yẹ̀e mkpụ̀kpụ̀ ọ̀zo, nọ̀gbaa lẹ̀ mgboru ẹ̀ka ono; yẹ̀e unwu mkpụ̀kpụ̀, nọ̀gbaa phe mgburugburu. ⁴⁶ Ọ̀zo bụ̀ iphe, bụ̀ mkpụ̀kpụ̀, nọ̀ lẹ̀ mgboru Ashidodu; lẹ̀ mgbaka ọ̀zo ẹ̀nyanwuariba mkpụ̀kpụ̀ Ekuronu; yẹ̀e eze-ẹ̀nyimu. ⁴⁷ Ọ̀zo bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ Ashidodu l'onwiya; waa mkpụ̀kpụ̀ Gaza; waa mkpụ̀kpụ̀ ọ̀zo, nọ̀gbaa lẹ̀ mgboru ẹ̀ka ono; waa nwa mkpụ̀kpụ̀, nọ̀gbaa iphe, bụ̀ mkpụ̀kpụ̀ ono mgburugburu; gbiriri je akpaa lẹ̀ nggele, bụ̀ oke alì ndu Ijiputu; waa l'oke-ẹ̀nyimu.

⁴⁸ Owaa bu mkpukpu, no l'ali ubvu ubvu, a nuru okpa-ipfu Jiuda baa: Shamiru; waa Jiaturu; waa Soko; ⁴⁹ waa Dana; waa Kiriyatu-Sana, bu iya bu Debi; ⁵⁰ waa Anabu; waa Eshutemowa; waa Animu; ⁵¹ waa Goshenu; waa Holonu; wafua Gilo. Iphe, o du bu mkpukpu iri le nanu; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁵² Wafua Arabu; waa Duma; waa Eshanu; ⁵³ waa Jianimu waa Betu-Tapuwa; waa Afeka; ⁵⁴ waa Humuta; waa Kiriyatu-Araba, bu iya bu Hebironu; waa Ziyu. Iphe, o du bu mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁵⁵ Wafua Mawonu; waa Kamelu; waa Zifu; waa Jiuta; ⁵⁶ waa Jiezerelu; waa Jiokudeyamu; waa Zanowa; ⁵⁷ waa Kenu; waa Gibiya; wafua Timina. Iphe, o du bu mkpukpu iri; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁵⁸ Wafua Haluhulu; yee Betu-Zuru; waa Gedo; ⁵⁹ waa Maratu; waa Betu-Anotu; wafua Elitekonu. Iphe, o du bu mkpukpu ishii; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁶⁰ Wafua Kiriyatu-Belu, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu; waa Raba. Iphe, o du bu mkpukpu labo; yee nwa mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu.

⁶¹ Owaa bugbaa mkpukpu, no l'echiegu, a nuru okpa-ipfu Jiuda: Betu-Araba; waa Midinu; waa Sekaka; ⁶² waa Nibushanu; waa Unu; waa Enu-Gedi. Iphe, o du bu mkpukpu ishii; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁶³ Ophu ndu Jiuda adudu ike chifu ndu Jiebusu, bu le Jierusalemu. Ndu Jiuda ephe le ndu Jiebusu ono bua eghirigha e-shi teke ono byasu ntanu-a.

16

Ali okpa-ipfu Ifuremu waa Manase

¹ Oke ali ophu a turu ido gude hee oshilokpa Jiosefu; gbẹ l'uzo enyanwu-awawa obvu mini ke mkpukpu Jieriko, no le mgboru enyimu Jiodanu; ghata mkpukpu Jieriko; kwaseru echiegu lufu l'ali ubvu ubvu je akpaa le mkpukpu Betelu. ² O shi le mkpukpu Betelu kwaseru mkpukpu Luzu; bya eshi l'eka ono rwua mkpukpu Atarotu, no l'ali ndu Aku. ³ O gbẹ l'eka ono kwaseru uzo enyanwu-ariba lufu l'oke ephe le ndu Jiafuleti; noduwaro egube ono kwaseru ali ndu Betu-Horonu; shiwaro l'eka ono noo jasụ le mkpukpu Geza; o kwaseru je asube l'eze-enyimu. ⁴ Noo oke ali, okpa-ipfu Manase; yee ke Ifuremu, oshilokpa Jiosefu nataru g'o buru okiphe phe.

⁵ Waa g'oke ali oshilokpa Ifuremu l'ipfu l'ipfu jeru baa: O gbẹ le mkpukpu Atarotu-Ada, no l'uzo enyanwu-awawa kwaseru mkpukpu Betu-Horonu ophu no l'uzo eli iya; ⁶ shikwapho l'eka ono noo jasụ l'eze-enyimu; l'uzo ndohali mkpukpu Mikumetatu. O gbẹ l'eka ono gbajia uzo enyanwu-awawa noo jasụ le mkpukpu Tanatu-Shilo; bya agbe l'eka ono pfukwaseru uzo enyanwu-awawa noo jasụ le mkpukpu Jianowa. ⁷ O gbewaro l'eka ono gbazeta jasụ le mkpukpu Atarotu; waa mkpukpu Nara; bya ehuru ehuru le mkpukpu Jieriko; gbẹ l'eka ono lufuta l'enyimu Jiodanu. ⁸ L'ibiya ophu be oke ali ndu Ifuremu gbẹ le mkpukpu Tapuwa kwaseru lufu le nggele Kana; nowaro nno kpoda l'eze-enyimu. Ono bukota oke ali ndu Ifuremu l'ipfu l'ipfu; ⁹ yee mkpukpu olemole ozo, e bufuru ndu Ifuremu l'ali ophu a nuru ndu Manase.

¹⁰ Ole ephe ta achifuduru ndu Kenanu, bu le mkpukpu Geza. Ephe le ndu Ifuremu buru eghirigha byasu ntanu-a; ephe nodu ekebutaje ndu Kenanu ono g'ephe jeru phe ozi.

17

¹ O waa bu òkè alì ọ́phu a tǔru ido gude keeru oshilọ́kpa Manáse; kele ọ́o ya bu ọ́kpara Jíósefu. Ọ́kpara Manáse, bu Makiya, bu nna Giladu be a nǔwaru alì Giladu; waa alì Beshanu, nọ́ l'uzo ẹ́nyanwu-awawa ẹ́nyimu Jíódanu. Noo kele o goshiru l'ọ́ bu onye ike dǔ l'ọ́gu. ² A tǔkwapho ido gude mee alì nǔ ọ́kpa-ipfu Manáse ọ́phu ghuduru nǔ; ẹ́phe haa l'ipfu l'ipfu, bu iya bu ụ́nwu Abiyeza; waa ụ́nwu Helẹ́ku; waa ụ́nwu Asurelu; waa ụ́nwu Shẹ́kemu; waa ụ́nwu Hefa; waa ụ́nwu Shemida. G'ẹ́phe ha tǔkoru bukotaruru ụ́nwu Manáse; Manáse bukwanuru nwatibe Jíósefu. Ọ́ buru g'ẹ́phe haru alì ono l'ipfu l'ipfu bu ono.

³ A bya le Zelofehadu; yẹ́bedua ta nwutaduru nwa nwoke. Ọ́o ụ́nwu nwa nwanyi be ọ́ nwushiru. Zelofehadu ono bu nwa Hefa; Hefa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Makiya; Makiya bukwanuru nwa Manáse. Ẹ́pha ụ́nwanyi ono, Zelofehadu nwushiru ono bu Mahula; yee Nuwa; yee Hogula; yee Milika; yee Tiza. ⁴ Ụ́nwu iya ụ́nwanyi ono wuru bya ejepfu onye uke Chileke, bu Eleyaza; waa Jioshuwa nwa Nunu; yee ndu bu ndu-ishi je asu phe: "Chipfu tǔkwaru ekemu nǔ Mosisu su iya g'ọ́ hee anyi oke alì g'a heru ụ́nwunna anyi phe." Ọ́o ya bu; Jioshuwa bya emeephọ́ ge Chipfu pfuru; mee alì nǔ phe g'a nuru ụ́nwunna phe. ⁵ Ọ́kpa-ipfu Manáse be a nuru ụ́zo alì iri; a -gufukwa alì Giladu; waa alì Beshanu, bu ọ́phu nọ́ l'uzo ẹ́nyanwu-awawa ẹ́nyimu Jíódanu azu iya ọ́phuu; ⁶ kele ụ́nwuada Manáse be a nuru alì g'a nuru ụ́nwu iya unwoke. Ụ́nwu Manáse ndu ọ́phuu buru alì Giladu bu oke alì phe.

⁷ Alì ndu Manáse shi l'oke ẹ́phe l'ọ́kpa-ipfu Asha nọ́ je akpaa le mkpukpu Mikumetatu, bu ụ́zo ẹ́nyanwu-awawa mkpukpu Shẹ́kemu. Oke alì ono gbẹ́ l'ẹ́ka ono kwaseru ụ́zo ndohali; kpabuta ndu bu le Enu Tapuwa yekobe iya. ⁸ Alì ndu Tapuwa l'ophu bukota ke ndu Manáse; obenu le mkpukpu Tapuwa obu gedegede laaru ndu Ifuremu; kele ọ́ nọ́ le mgbaka ndu Manáse ẹ́phe le ndu Ifuremu. ⁹ Oke alì ono gbẹ́ l'ẹ́ka ono kwaseru ụ́zo ndohali lufu le nsuda nggele Kana. O nweru mkpukpu olemole, nọ́ l'uzo ndohali nggele ono, bu ke ndu Ifuremu. Ọ́le alì ono bu ndu Manáse nwe iya. Oke alì ndu Manáse gbẹ́ l'ẹ́ka ono laphu azu l'uzo ndegu nggele ono bya akwaseru nno jasụ́ l'eze-ẹ́nyimu. ¹⁰ Alì ono l'uzo ndohali nggele ono be bu ke ndu Ifuremu; ụ́zo isheli buru ke ndu Manáse. Nkephe noru je akpaa l'eze-ẹ́nyimu; ẹ́phe le ndu Asha je amaa oke l'uzo isheli; ẹ́phe le ndu Isaka je amaa oke l'uzo ẹ́nyanwu-awawa.

¹¹ L'ime alì ndu Isaka; waa ke ndu Asha be o nweru mkpukpu olemole, bu ke ndu Manáse, bu iya bu Betu-Shanu; waa Ibulamu; mekwapho mkpukpu ke ndu Doru; waa Enu-Doru; me Tanaku; mekwapho Megido; teme wakwapho ndu bupheru iya mgburugburu. Mkpukpu ọ́phu kwe k'eto le mkpukpu ono, a gushiru ono bu Nafatu.

¹² Ọ́le oshilọ́kpa Manáse ta adudu ike chifu ndu Kėnanu, bu le mkpukpu ono; ndu Kėnanu buerupho l'alì ono g'ẹ́phe bu iya. ¹³ O be ge ndu Izurelu nonyaru bya evuta kapyabe ndu Kėnanu; ẹ́phe kebuta ndu Kėnanu; ẹ́phe jehaaru phe ozi; ọ́phu ẹ́phe achifuduru phe achifu.

¹⁴ O -rwua ujiku lanu; oshilọ́kpa Jíósefu jepfu Jioshuwa je asu iya: "Ọ́ denu g'ọ́ nwuru ọ́ bu uzi alì lanu kpoloko be a tǔru ido nǔ anyi su g'ọ́ buru oke alì anyi; l'anyi be ndu Chileke keberu l'oma mee; anyi buru ndu du igwerigwe egube-a?"

¹⁵ Jioshuwa sụ phẹ: “Ọ -bụru l'unu ha l'igwe k'ophu bụ l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu parụ unu nwanshì; unu je asụta ọswa l'alì ndu Pérezu; waa k'oshilọkpa Rafa yebaa ya!”

¹⁶ Oshilọkpa Jíósefu ono sụ iya: “Alì úbvú úbvú ono ta asụkwa anyi; ẹme ndu Kénanu, bu ẹ nsụda nsụda, nọ ẹ mgboru ẹka ono bụru ndu nwechaaru ụgbo-inya, e meru l'ígwè; mbụ ndu bu ẹ Bẹtu-Shanu; mẹ ndu bupheru iya mgburugburu; waa ndu bu ẹ nsụda Jiezerelu.”

¹⁷ Jioshuwa sụ oshilọkpa Jíósefu, bụ iya bụ ndu Ifuremu; waa ndu Manáse: “Unu dụ igwe shii; ẹme ọkpehu dụ unu; ọ tọ bụdu uzi alì lanụ kpoloko bẹ ido iya a-dabarụ unu. ¹⁸ Alì úbvú úbvú l'ophu a-buru k'unu. Ọ bụ eviya l'ọswa dụ iya. Unu sụ ya; g'oke iya g'ọ hakọta bụkotaru k'unu. A makwaru-a ẹ ndu Kénanu bẹ nweru ụgbo-inya, e meru l'ígwè; ẹme ọkpehu dụ phẹ; ọle unu a-dụ-a ike chishichaa phẹ l'ẹka ono!”

18

Eeme alì ọphu ghuduru nụ

¹ Ndu Ízurelu g'ẹphe ha bya edzukọbe ẹ mkpụkpu Shilo; woru ụlo-ẹkwan-ndzukọ kpọbe. Ẹphe sepyabewaa alì ono; ọ nọdukota phẹ l'ẹka. ² Ọle ọkpa-ipfu Ízurelu ẹsaa teke anatadụ oke alì nkephẹ.

³ Ọo ya bụ; Jioshuwa sụ ndu Ízurelu: “?Bụkpoo teke ole bẹ unu a-nọberu; ẹme unu atụgbua je anata alì ono, Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu oche phẹ nuru unu ono? ⁴ Ngwa; g'ọkpa-ipfu nọnu họtá unwoke ẹto ẹto g'ẹphe bya gẹ mu zia phẹ g'ẹphe je agbaphe alì ono; bya edee ya l'ẹkwo kọọ g'ee-gude kee ya. Ẹphe -meẹbe nno; ẹphe ewotaru mu iya. ⁵ Alì ono bẹ ẹphe e-ke uzi ẹsaa. Ndu Jiuda a-nọdu l'alì ọphu a nuru phẹ l'ụzo ndọhali; ndu Jíósefu anọdu l'ọphu a nuru phẹ l'ụzo isheli. ⁶ Unu pfua g'ee-me alì ono ụzo ẹsaa; dee ya l'ẹkwo; unu abya epfuaru mu g'unu meru iya; mu atụa ido l'iphu Chipfu, bụ Chileke anyi g'unu gude haa ya. ⁷ Unu te emekwa alì gbaa ndu Lívayi; kele okiphe nkephẹ bụ abụbu ono, ẹphe bụ ndu-uke Chileke ono. Ẹme ọphu ndu Gadu; waa ndu Rúbenu; waa ndu Manáse ẹka lanụ ahatakwapọ alì ono; kele ẹphebedua bẹ a nwaru oke alì nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jíódanu. Ọ bụru onye-ozí Chipfu, bụ Mósísu bẹ nuru phẹ alì nkephẹ.”

⁸ Tọbudu iya bụ; unwoke ono wụ-lihuepho g'ẹphe je emee alì ono dee ya l'ẹkwo; Jioshuwa nmaaru phẹ ọkwa sụ phẹ: “Unu tųgbua je ejedzuru alì ono mgburugburu; unu edee g'ọ gbaru l'ẹkwo wotaru mu; gẹ mu nọdu l'ẹka-a tųa ido l'iphu Chipfu ẹ Shilo l'ẹka-a g'unu gude haa ya.” ⁹ Ọo ya bụ; unwoke ono tųgbua je ejedzuru alì ono. Ẹphe bahụ ẹ mkpụkpu ẹ mkpụkpu ọzo je emee alì ono ụzo ẹsaa; dekọta g'alì ono gbaru l'ẹkwo; wolataru Jioshuwa l'ẹka ndu Ízurelu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ẹ Shilo. ¹⁰ Jioshuwa bya atųaru phẹ ido l'iphu Chipfu ẹ Shilo; shi nno doziaru ndu Ízurelu alì ono; ẹphe haa ẹ g'e keru iya.

Alì ndu Benjaminu

¹¹ Ido ono daaru ọkpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu. Alì ọphu a nuru phẹ nọdu ẹ mgbaka alì ndu Jiuda yee kẹ ndu Jíósefu.

¹² L'ụzo isheli bẹ oke alì phẹ gbẹ l'ẹnyimu Jíódanu nọo jasụ l'ụzo ibiya k'isheli mkpụkpu Jieriko; bya adasweru alì úbvú úbvú l'ụzo ẹnyanwuarịba; gbẹ l'ẹka ono lufuta l'echiegu, nọ ẹ mkpụkpu Bẹtu-Avenu. ¹³ Oke alì phẹ ono gbẹ l'ẹka ono dasweru ụzo mkpụkpu Luzu; mbụ l'ọ jeerupho je adakoru Luzu, bụ iya bụ Bẹtelu; l'ụzo ndọhali; bya agbẹ l'ẹka ono

gbazeta lẹ mkpukpu Atarotu-Ada l'eli úbvú, nọ l'uzo ndohali mkpukpu Betu-Horonu.

¹⁴ Oke alì ndu Benjaminu gbẹ l'úbvú, gharu iphu lẹ mkpukpu Betu-Horonu l'uzo ndohali; gbajia ọzo ndohali; kwaseru ọzo ẹnyanwu-ariba úbvú ono; bya alufuta lẹ Kiriyatu-Belu, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu, bu mkpukpu, nọ l'alì ndu Jiuda. Noo oke alì ndu Benjaminu k'uzo ẹnyanwu-ariba bu ono.

¹⁵ L'uzo ndohali bẹ ọ gbẹ l'oke Kiriyatu-Jiarimu; pfukwaseru lufu lẹ mgboru ẹnya-mini Nefutowa. ¹⁶ Oke alì ono bya agbẹ l'ẹka ono dasweru okpa úbvú, nọ gha iphu lẹ nsuda Hinomu; mbu l'uzo isheli nsuda Refayimu. Ọ gbẹ l'ẹka ono gbazeta lẹ nsuda Hinomu, nọ l'uzo ndohali mkpukpu Jiebusu; jee jasụ ọ lufu lẹ Enu-Rogelu. ¹⁷ Ọ gbẹ l'ẹka ono gbajia ọzo isheli lufu l'uzo mkpukpu Enu-Shemeshi; nowaro jasụ lẹ mkpukpu Gelilotu, nọ gha iphu l'úbvú Adumimu; gbẹ l'ẹka ono gbafu lẹ Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bu nwa Rúbenu. ¹⁸ Ọ gbekwapho l'ẹka ono nọo jasụ l'uzo isheli mkpukpu Betu-Araba; gbẹ l'ẹka ono lufu lẹ nsuda Araba. ¹⁹ Ọ kwaseru ọzo isheli mkpukpu Betu-Hogula; bya ebufuta l'uzo isheli Eze-ẹnyimu Únú l'ẹka ẹnyimu Jiódanu asoba l'eze-ẹnyimu ono l'uzo ndohali. Noo oke alì ndu Benjaminu k'uzo ndohali bu ono.

²⁰ L'uzo ẹnyanwu-awawa bẹ oke iya bu l'ẹnyimu Jiódanu. Ono bu oke alì ndu Benjaminu. Ọ bu alì nkepẹ bu ono gbaa mgburugburu; ọ buru g'ephe haru alì pẹ bu ono l'ipfu l'ipfu.

²¹ Waa mkpukpu, bu k'okpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu baa: Jieriko; waa Betu-Hogula; waa Emeku-Kezizu; ²² waa Betu-Araba; waa Zemarayimu; waa Bételu; ²³ waa Ava; waa Para; waa Ofura; ²⁴ waa Kefa-Amoni; waa Ofuni; wafua Geba. Iphe, ọ du bu mkpukpu iri l'ẹbo; yee unwu mkpukpu, nogbaa pẹ mgburugburu.

²⁵ Mkpukpu ọzo bu ke ndu Benjaminu bu Gibiyonu; waa Rama; waa Berotu; ²⁶ waa Mizupa; waa Kefira; waa Moza; ²⁷ waa Rẹkemu; waa Ipelu; waa Tarala; ²⁸ waa Zela; waa Hẹlefu; waa mkpukpu ndu Jiebusu, bu iya bu Jierúsalemu; waa Gibiya; waa Kiriyatu-Jiarimu. Iphe, ọ du bu mkpukpu iri l'ẹno; yee unwu mkpukpu, nogbaa pẹ mgburugburu.

Ono bu g'ọ hakota; mbu okiphe unwu Benjaminu; g'e keru iya l'ipfu l'ipfu.

19

Alì ndu Simiyonu

¹ A bya atua ido k'ẹbo; ọ daaru okpa-ipfu Simiyonu l'ipfu l'ipfu. Oke alì, a nuru pẹ nọ l'ime alì ndu Jiuda.

² Mkpukpu, yi l'ophu a nuru pẹ bu: Biye-Sheba, bu iya bu Sheba; waa Molada; ³ waa Haza-Shuwalu; waa Bala; waa Ezemu; ⁴ waa Ẹlutoladu; waa Betulu; waa Homa; ⁵ waa Zikulagu; waa Betu-Makabotu; waa Haza-Susa; ⁶ waa Betu-Lebawotu; wafukwapho Sharuhenu. Iphe, ọ du bu mkpukpu iri l'ẹto; yee unwu mkpukpu, nogbaa pẹ mgburugburu.

⁷ Mkpukpu ọzo, yikwapho l'alì ndu Simiyonu bu Ayinu; waa Rimonu; waa Eta; wafua Ashanu. Iphe, ọ du bu mkpukpu ẹno; yee unwu mkpukpu, nogbaa pẹ mgburugburu; ⁸ mewaro iphe, bu unwu mkpukpu ọzo, nophgbaaru mkpukpu ono, a gushiru ono mgburugburu; je akpaa lẹ Balatu-Biye, bu iya bu Rama, du l'echiegu ndohali.

Noo oke alì, a nuru okpa-ipfu Simiyonu l'ipfu l'ipfu bu ono. ⁹ Alì ke ndu Simiyonu bu alì, a wataru l'alì ophu a nuru ndu Jiuda; noo kele ophu a

nuru oshilokpa Jiuda parụ ẹka k'ophu bụ l'ephe ta adudu ike buchia ya. Noo iphe, meru g'o gude a wata alị ndu Jiuda nụ phe.

Alị ndu Zebulun

¹⁰ A bya atụa ido k'eto; ọ daaru Zebulun l'ipfu l'ipfu. Oke alị nkephe kparụ lẹ Saridi. ¹¹ Ọ gbẹ l'ẹka ono kwaseru ọzo ẹnyanwu-ariba mkpukpu Marala; bya eshita mkpukpu Dabeshetu; bya anodu nno ghiriri jasụ lẹ nggele, nọ gha iphu lẹ mkpukpu Jiokuneyamu. ¹² L'ibiya ke mkpukpu Saridi be ọ kwaseru ọzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'oke alị ndu mkpukpu Kisulotu-Tabo; shiwaro l'ẹka ono nọo jasụ lẹ mkpukpu Daberatu; bya ejerwucha mkpukpu Jiafiya. ¹³ Ọo ya bụ; ọ kwasekpouerupho ọzo ẹnyanwu-awawa lufu lẹ mkpukpu Gatu-Hefa; waa mkpukpu Etu-Kazinu; o bufuta lẹ mkpukpu Rimonu; bya ekwojia okotazu Mkpukpu Neya. ¹⁴ O -rwua ẹka ono; ọ kwaseru ọzo ndegu lufu lẹ mkpukpu Hanatonu; je akpaa lẹ nsuda Ifutahelu. ¹⁵ Mkpukpu, nọ l'oke ibe iya ono bụ Katatu; waa Nahalolu; waa Shimuronu; waa Idala; wafua Betulehemu. Iphe, ọ tukuru du bụ mkpukpu iri l'ẹbo; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

¹⁶ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, nọ-pheru phe mgburugburu ono tukuru buru okiphe ndu Zebulun l'ipfu l'ipfu.

Alị ndu Isaka

¹⁷ O -rwua l'ido k'eno; ọ daaru ndu Isaka l'ipfu l'ipfu. ¹⁸ Mkpukpu, nọ l'alị ophu a nuru phe bụ:

Jiezerelu; waa Kesulotu; waa Shunemu; ¹⁹ waa Hafarayimu; waa Shiyonu; waa Anaharatu; ²⁰ waa Rabiti; waa Kishonu; waa Ebezu; ²¹ waa Remetu; waa Enu-Ganimu; waa Enu-Hadahu; wafua Betu-Pazezu. ²² Oke alị phe rwuchaaru ubvu Tabo; waa Shahazuma; waa Betu-Shemeshi; shi l'ẹka ono lufu l'enyimu Jiordanu. Iphe, ọ tukuru du bụ mkpukpu iri l'ishii; yele unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

²³ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, nogbaa ya mgburugburu ono g'o ha tukuru buru k'okpa-ipfu Isaka. Ephe kee ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu me lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu waa l'onu-egu l'onu-egu.

Alị ndu Asha

²⁴ A bya atụa ido k'ise; ọ daaru okpa-ipfu Asha l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Mkpukpu, nọ l'alị ophu a nuru phe bụ:

Helukatu; waa Hali; waa Betenu; waa Akushafu; ²⁶ waa Alameleku; waa Amadu; wafua Mishalu. Eka a kparụ oke alị obu l'uzo ẹnyanwu-ariba bụ ubvu Kamelu; waa mkpukpu Shihọ-Libinatu. ²⁷ Ọ bya agbajia ọzo ẹnyanwu-awawa shita Betu-Dagonu; bya erwua alị ndu Zebulun; waa nsuda Ifutahelu; bya agbe l'ẹka ono kwaseru ọzo ndegu jasụ lẹ mkpukpu Betu-Emeku; waa mkpukpu Niyelu; bya aghabua mkpukpu Kabulu l'uzo ekicha. ²⁸ Ọ kwaseru egube ono shita mkpukpu Eburonu; waa Rehobu; waa Hamonu; wafua Kana; jasụ o rwua eze mkpukpu ono, bụ Sayidonu. ²⁹ Oke alị ono bya agbe l'ẹka ono laphu azu kwaseru ọzo mkpukpu Rama; bya erwua mkpukpu Taya, bụ mkpukpu, a kpu-pheru igbulọ mgburugburu. Ọ bya agbe l'ẹka ono gbajia uswe lufu lẹ mkpukpu Hosa; bya ebufuta l'eze-enyimu. Mkpukpu, nogbaa l'ime alị ono bụ Mahalabu; waa Akuzibu; ³⁰ waa Uma; waa Afeku; wafua Rehobu. Iphe, ọ tukuru du bụ ukporo mkpukpu lẹ mkpukpu labo; yee unwu mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu.

³¹ Mkpukpu le mkpukpu ono; yele unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu ono g'o ha tukoru buru okiphe okpa-ipfu Asha. Epe haa ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu; me l'onu-egu l'onu-egu.

Ali ndu Nafutali

³² A byakwa atua ido k'ishii; o daaru Nafutali. Epe haa ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu.

³³ Oke ali ono gbe le mkpukpu Helefu; waa le mgboru eze oshi Zanimu; ghata mkpukpu Adaminekebu; waa mkpukpu Jiabunelu; gbe l'eka ono lufu le mkpukpu Lakumu; kwaseru nno jasu l'enyimu Jiordanu. ³⁴ Oke ali ono bya agbajia uzo enyanwu-ariba ghabua mkpukpu Azunotu-Tabo; bya eshia futa le mkpukpu Hukoku. O bya erwua ali ndu Zebulun l'uzo ndohali; waa ke ndu Asha l'uzo enyanwu-ariba; waa ke ndu Jiuda l'uzo enyanwu-awawa le mgboru enyimu Jiordanu. ³⁵ Mkpukpu, no l'ali eka ono, a kpu-pheru igbulu mgburugburu bu Zidimu; waa Zeru; waa Hamatu; waa Rakatu; waa Kineretu; ³⁶ waa Adama; waa Rama; waa Hazo; ³⁷ waa Kadeshi; waa Edereyi; waa Enu-Hazo; ³⁸ waa Yironu; waa Migudalu-Elu; waa Horemu; waa Betu-Anatu; waa Betu-Shemeshi. Iphe, o kpakotaru du bu mkpukpu iri le tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

³⁹ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, no-pheru iya mgburugburu ono g'o ha tukoru bukotaru okiphe okpa-ipfu Nafutali l'anya-unuphu l'anya-unuphu; le mkpukpu le mkpukpu me l'onu-egu l'onu-egu.

Ali ndu Danu

⁴⁰ Tobudu iya bu; a bya atua ido k'esaa; o daaru okpa-ipfu Danu. ⁴¹ Mkpukpu, no l'ali ophu a nuru phe bu:

Zora; waa Eshutolu; waa Iru-Shemeshi; ⁴² waa Shalubimu; waa Ajialonu; waa Itula; ⁴³ waa Elonu; waa Timuna; waa Ekuronu; ⁴⁴ waa Eluteke; waa Gibetonu; waa Balatu; ⁴⁵ waa Jiehudu; waa Bene-Baraku; waa Gatu-Rimonu; ⁴⁶ waa Mejakonu; wafua Rakonu; wakwapho ali ophu no gha iphu le Jiopa.

⁴⁷ Obenu le ndu Danu be alwuta ali nkephe tsuru l'ehu. Oo ya bu; epe gbeshi je adatso ndu mkpukpu Leshemu ogu; lwu-kpee phe bya atuko phe gbushia; nata ali phe buru. Epe je eburu le mkpukpu Leshemu; bya eworu mkpukpu ono gua epha nna phe oche, bu Danu.

⁴⁸ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu, no-pheru phe mgburugburu tukoru bukotaru okiphe okpa-ipfu Danu l'ipfu l'ipfu.

Ali Jioshuwa

⁴⁹⁻⁵⁰ A tuebe ido gude washiaru ndu Izurelu ali ono g'ephe nworu ndu Izurelu bya eworu ali nu Jioshuwa nwa Nunu no l'echilabo phe. O buerupho iphe, Chipfu suru g'ephe mee be epe meru; mbu l'ephe nueru iya pho eka o turu eka su g'a nu iya. Ali, epe nuru iya bu Timunatu-Sera, bu mkpukpu, no l'ali ubvu ubvu Ifuremu. O kpukwaa mkpukpu ono buru.

⁵¹ Ali ono g'o ha be Eleyaza, onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu no l'ataphu Chileke le mkpukpu Shilo; l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuku tua ido gude washiaru iya ndu Izurelu. O buru egube ono bu g'ephe gude kee ali ono g'o ha kegee.

20

*Mkpukpu, onye gburu nemadzu
a-noduje ezeru ndzu*

(Ógú 35:9-34; Dít 4:41-43; 19:1-13)

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu sụ Jioshuwa: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'èphe họtà mkpukpu ono, aa-noduje ezeru ndzu ono, mu shi l'ònu Mòsisu pfuaru unu ono; ³ k'òphu bụ: ọ -duru onye gburu nemadzu; èbe o lekebeduru ọnya; l'ọ gbaru laa ẹka ono je ezeeru ndzu; gè ndu nwe onye ono, e gburu ono te egude ọnya-mee gbua ya gwata ụgwọ ọchi onye k'ono, e gburu ono.

⁴ “Onye ono -nodu agba ala lẹ mkpukpu lanu lẹ mkpukpu ono bụ a -gbabe aadzuru ono; teke onye ono gbarwuèrupho l'ònu-abata mkpukpu ono; g'onye ono pfukwaru l'ẹka ono dooru ndu bụ ọgerenya mkpukpu ono iphe, daru nù. E -mecha; ẹphe edubata onye ọbu lẹ mkpukpu ono, nù iya alì; ẹka oo-buru. ⁵ Ọ -buru l'o nweru onye achì onye ọbu g'o melata iya; gè ndu bụ ọgerenya mkpukpu ono ta ahakwa iya g'onye abya emelata ọbu melata iya; noo kẹle o to lekebeduru ọnya gbua onye ọbu; tẹme ọphu ọ bụdu l'opfu, shiwaa duru ẹphe l'onye ọbu. ⁶ Onye ono ebua l'ẹka ono, ọ gbaru laa ono gbiriri jasụ teke ọo-bya apfuru l'iphu ndiphe; ẹphe ekpee ya ikpe. E -kpechaa ya ikpe; l'o bukwarupho l'ẹka ono; jasụ onye-ishi-uke Chileke, ejeru Chileke ozi teke ono anwuhu. Ono -mechaèpho; onye ono alashiwaro l'ẹka o shi buru lẹ mkpukpu ono, ọ gbẹ gbala gbaru lashia mkpukpu a -gbabe aadzuru ono.”

⁷ Ọo ya bụ; ẹphe họtà mkpukpu Kadeshi, nọ l'alì úbvú úbvú kẹ ndu Nafutali l'alì Gálili; waa mkpukpu Shekemu, nọ l'alì úbvú úbvú kẹ ndu Ifuremu; waa mkpukpu Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Heburonu, nọ l'alì úbvú úbvú kẹ ndu Jiuda. ⁸ O -rwua l'uzo ọnyanwu-awawa ọnyimu Jiòdanu; mbụ baswaa alì, tụ-koru l'eli úbvú, nọ l'echiègu l'uzo ọnyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; ẹphe họtà mkpukpu Beza, nọ l'alì ọkpa-ipfu Rúbenu; waa mkpukpu Ramatu, nọ l'alì Giladu l'alì k'ọkpa-ipfu Gadu; waa mkpukpu Golanu, nọ l'alì Beshanu l'alì ọkpa-ipfu kẹ Manáse. ⁹ Mkpukpu ono g'ọ hakọta bẹ a họtaru doberu ndu Ízurelu; waa ndu bụ nlwamulwa; g'onye gburu nemadzu; ọphu o lekebeduru ọnya gbajeru laa; g'ọ tọ dọ iphe, onye eme g'ọ gwata ụgwọ ọchi onye ọzo e-me iya; gbiriri jasụ teke onye ono a-pfuru l'iphu ndiphe g'e kpee ya ikpe.

21

Mkpukpu ọphu a nuru ndu Lívayi

¹ Noo ya; ndu-ishi ndu unuphu ndu Lívayi bya edzukọbe; wuru jepfu Eleyaza onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu unuphu ndu Ízurelu ọphuu ² lẹ mkpukpu Shilo l'alì Kénanu bya asụ phẹ: “Chipfu shikwa l'ònu Mòsisu tụa ekemu sụ g'a nù anyi mkpukpu olemole g'anyi buru; wafua alì, iphe-edobe anyi a-noduje ata nri.” ³ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu bya emee gè Chileke turu ekemu sụ g'èphe mee; bya eshi l'oke iya nkepẹ buta mkpukpu; waa ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri woru nù oshilokpa Lívayi.

⁴ Ido kẹ mbụ, e vuru ọzo tụa daaru oshilokpa Kohatu l'ipfu l'ipfu. A nù ndu Lívayi ndu ọphu bụ oshilokpa Eronu, bụ onye uke Chileke mkpukpu iri l'eto, shi l'alì ọkpa-ipfu Jiuda; waa kẹ Simiyonu; waa kẹ Benjiaminu. ⁵ Oshilokpa Kohatu ndu ọphu ghuduru nù bẹ a nuru mkpukpu iri, shi l'alì ọkpa-ipfu Ifuremu; waa kẹ Danu; wafua kẹ nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manáse.

⁶ Oshilokpa Geshonu be a nuru mkpukpu iri l'eto, shi l'ali okpa-ipfu Isaka; waa ke Asha; waa ke Nafutali; waa nkeru-ebo okpa-ipfu Manase, bu l'ali Beshanu.

⁷ Oshilokpa Merari l'ipfu l'ipfu be a nuru mkpukpu iri l'ebo, shi l'ali okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; wafua ke Zebulun.

⁸ Tobudu iya bu; ndu Izurelu bya atua ido gude nu ndu Livayi mkpukpu le mkpukpu nkephe; waa aka iphe-edobe phe a-taje nri, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu ekemu su g'e mee ya.

⁹⁻¹⁰ A -gbe l'ali k'okpa-ipfu Jiuda; waa ke Simiyonu woru mkpukpu-a, aabya agushia nu g'o buru ali nkephe. Ndu a nuru iya bu oshilokpa Eronu, shi l'ipfu unwu Kohatu bu okpa-ipfu Livayi; kele oophe be ido mbu vuru uzo daaru.

¹¹ Ephe nuru phe ali ke mkpukpu Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu; yele aka iphe-edobe a-taje nri, no mkpukpu ono mgburugburu. Heburonu ono no l'ali ubvu ubvu ndu Jiuda. Aba bu nna oche Anaku. ¹² O be l'ali egu; waa nwa mkpukpu, no-pheru mkpukpu ono mgburugburu; ephe woru iya nu Kalebu nwa Jiefune g'o buru okiphe iya.

¹³ Oshilokpa Eronu, bu onye uke Chileke be a nuru mkpukpu Heburonu g'o buru mkpukpu aka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; bya anu iya mkpukpu Libuna; ¹⁴ waa Jiatiru; waa Eshutemowa; ¹⁵ waa Holonu; waa Debi; ¹⁶ waa Ayinu; waa Jiuta; wafua Betu-Shemeshi; yee aka iphe-edobe ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. Mkpukpu tete be a wataru l'ali k'okpa-ipfu labo k'ono.

¹⁷ A bya l'ali k'okpa-ipfu Benjiaminu; a wee phe mkpukpu Gibiyonu; waa Geba; ¹⁸ waa Anatotu; waa Alumu; teme wakwapho aka iphe-edobe ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

¹⁹ Mkpukpu, a nuru ndu-uke, bu oshilokpa Eronu du iri l'eto; yee aka iphe-edobe phe a-taje nri.

²⁰ Oshilokpa Kohatu, bu okpa-ipfu Livayi ndu ophu ghuduru nu be e butaru mkpukpu olemole l'ali ke Ifuremu nu.

²¹ Ali ubvu ubvu Ifuremu be e butaru mkpukpu Shekemu; nu phe g'o buru aka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Geza; ²² waa Kibuzayimu; waa Betu-Horonu; teme yee aka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

²³ Okpa-ipfu Danu nu phe Eluteke; waa Gibetonu; ²⁴ waa Ajialonu; wafua Gatu-Rimonu; yee aka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o dukwapho bu mkpukpu eno.

²⁵ E shi le nkeru-ebo okpa-ipfu Manase, woru Tanaku nu phe; bya anu phe Gatu-Rimonu; yele aka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu labo.

²⁶ Mkpukpu iri ono; yee aka iphe-edobe ataje nri ono be a nukotaru oshilokpa Kohatu ndu ophu ghuduru nu.

²⁷ Waa mkpukpu, a nuru oshilokpa Livayi, bu ipfu unwu Geshonu baa: Okpa-ipfu Manase, be e keru ebo nu phe Golanu, no l'ali Beshanu g'o buru aka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Beshitera; yee aka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu labo.

²⁸ Okpa-ipfu Isaka nu phe Kishonu; waa Daberatu; ²⁹ waa Jiarumutu; wafua Enu-Ganimu; yee aka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁰ Okpa-ipfu Asha nū phẹ Mishalu; waa Abụdonu; ³¹ waa Hẹlukatu; waa Rehobu; tẹme wakwaphọ ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dū bụ mkpụkpu ẹno.

³² Okpa-ipfu Nafutali nū phẹ Kadeshi, nọ l'alị Gálili g'ọ bụru ẹka onye gburu ọchi a-gbajẹru laa je anọdu; waa Hamotu-Dọru; wafua Katanu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dū bụ mkpụkpu ẹto.

³³ Mkpụkpu ọphu a nūru ipfu unwu Geshonu ẹphe kee l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu dū iri l'ẹto; yele ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu.

³⁴ Waa mkpụkpu, a nūru oshilokpa Lívayi ndu ọphu ghuduru nū, bụ ipfu unwu Merari baa.

Okpa-ipfu Zebulun nūru phẹ Jiokuneyamu; waa Kata; ³⁵ waa Dịmuna; wafua Nahalolu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dū bụ mkpụkpu ẹno.

³⁶ Okpa-ipfu Rúbenu nū phẹ Beza; waa Jiahazu; ³⁷ waa Kedemotu; wafua Mefahatu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dū bụ mkpụkpu ẹno.

³⁸ Okpa-ipfu Gadu nū phẹ Ramatu, nọ l'alị Giladu g'ọ bụru ẹka onye gburu ọchi a-gbajẹru laa je anọdu; bya anukwa phẹ phọ Mahanayimu; ³⁹ waa Heshibonu; tẹme waa Jiaza; yele ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ tukuru dū bụ mkpụkpu ẹno.

⁴⁰ Mkpụkpu ọphu a nūru ipfu unwu Merari, bụ phẹ bụ oshilokpa Lívayi ndu ọphu phoduru nū; dū iri l'ẹbo.

⁴¹ Mkpakota mkpụkpu, a nūru oshilokpa Lívayi l'ime alị ndu Ízurelu dū ukporo mkpụkpu labọ lẹ mkpụkpu ẹsato; yele alị ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri. ⁴² Mkpụkpu ono g'ọ hakota iche iche bẹ nwekotachaa ẹka iphe-edobe a-tajẹ nri nọ-phechaaru iya mgburugburu.

⁴³ Ọo ya bụ; Chipfu nukota ndu Ízurelu alị ono, o riburu ndiche phẹ angu l'oo-nū phẹ ono; ẹphe je alwuta alị ono buru. ⁴⁴ Chipfu mee; ọphu ọ duedu ndu emekpakwadu phẹ ẹhu, bụ iphe, o kweru ndiche phẹ ukwe sụ lẹ ya e-meru phẹ. Ọphu ọ duedu ndu ohogu phẹ, duru ndu ọphu adujekwadu ike gbelia ishi l'ẹka ẹphe nọ. Chipfu wokotaru ndu ohogu phẹ ono g'ẹphe ha yekota phẹ l'ẹka. ⁴⁵ Ọphu ọ dudu iphemiphe, dū ree ono, Chipfu kweru ndu Ízurelu ukwe iya ono, duru ọphu o meduru phẹ. Ọ tukuru iya g'ọ ha mekotaru phẹ.

22

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukobe ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu; ² bya asu phẹ: “Nta bẹ unu mekotawaru iphe, Mosisu, bụ onye-ozu Chipfu turu unu ekemu sụ g'unu mee; tẹme unu ngabekotaru yẹbe Jioshuwa nchị mekota iphe, ya ziru unu g'ọ ha. ³ E-shi teke ama byasu ntanu-a bẹ unu ta ahaduru unwunna unu; unu letakpọepho ẹnya je ozi, Chipfu yeru unu l'ẹka. ⁴ Nta-a, Chipfu mewaru iphe, o kweru ukwe iya-a; bya emee; ọphu ọ duedu ndu akpakwadu unwunna unu ẹhu-a; bukwa g'unu lashiwaro ibe unu l'alị ono, Mosisu onye-ozu Chipfu nuru unu l'azu ẹnyimu Jiordanu azu iya ọphuu. ⁵ Ọle g'unu letakwa ẹnya meje iphemiphe ono, Chipfu suru g'emeje; yele ekemu iya ono, Mosisu turu nū unu ono, bụ iya bụ g'unu yee Chipfu, bụ Chileke unu obu; shije iphe, bukpo ọzo, ọ suru g'unu shije; tukota ekemu iya g'ọ ha mekota. Tẹme unu achiru upfu kwee l'ẹka ọ nọ gude obu unu g'ọ ha ejeru iya ozi.”

⁶ Jioshuwa bya agochaaru ọnu-oma nụ pẹ; bya edufu pẹ; ẹphe wufu; ọ bụru pẹ ala ibe pẹ. ⁷ Ọkpa-ipfu Manáse ibe lanụ bẹ Mósísu nuru alí lẹ Beshanu; Jioshuwa bya anụ ibe lanụ k'ophuu alí l'ẹka ọ nuru ụnwunna pẹ alí l'azụ ẹnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu l'uzo ẹnyanwu-aríba. Jioshuwa bya akarụ pẹ g'ẹphe lashia bya agoru ọnu-oma nụ pẹ ⁸ sụ: “Unu tükochaa gude ẹku unu, parụ ẹka lashichaa ibe unu; mbụ mẹ igwe iphe-edobe unu; mẹ mkpọla-ochaa unu; mẹ mkpọla-ododo unu; mẹ onyirubvu unu; mẹ ígwè unu; mẹkpoo ẹkwa unu, parụ ẹka. G'unu l'ụnwunna unu kekwa iphe ono, unu kwatarụ l'ọkwata l'alí ndu ọhogu unu ono.”

⁹ Ọo ya bụ; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanụ haa ndu Ízurelu lẹ Shilo, nọ l'alí Kénanu lashia alí Giladu, bụ alí nkepẹ, bụ iya bụ alí ono, Chipfu turu ekemu sụ gẹ Mósísu nụ pẹ ono.

¹⁰ Noo ya; ẹphe jerwuẹpho mkpukpu Gelilotu lẹ mgboru ẹnyimu Jiódanu l'alí Kénanu; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanụ bya eworu ọru-ngweja, ha shii kpua lẹ mgboru ẹnyimu Jiódanu l'ẹka ono.

¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu numaepho l'ẹphe kpuru ọru-ngweja lẹ mkpukpu Gelilotu, bụ oke alí Kénanu lẹ mgboru ẹnyimu Jiódanu l'azụ iya kẹ ndu Ízurelu azụ iya-a; ¹² ndu Ízurelu l'ophu bya edzukọbe lẹ mkpukpu Shilo g'ẹphe je etso pẹ ọgu.

¹³ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu bya ezia Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke g'o je l'alí Giladu; jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanụ. ¹⁴ Ẹphe bya eyeru iya ndu-ishi ụmadzu iri; ụmadzu iri ono shicha l'ọkpa-ipfu ndu Ízurelu nanụnanu. G'ẹphe ha bụchaaru ishi l'ẹnya-unuphu, ndu Ízurelu l'ẹhu l'ẹhu.

¹⁵ Ẹphe jerwuẹpho Giladu jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanụ bya asụ pẹ: ¹⁶ “Ndibe Chipfu l'ophu sụkwaru: ‘?Denu g'o nwuru unu mebyiru ekemu, Chileke turu? Mbụ; ?denu g'o nwuru unu gbakutaru Chipfu azụ je akpuru onwunu ọru-ngweja; shi nno kwefuru iya ike? ¹⁷ ?Iphe-ẹji, anyibe ndu Ízurelu meru lẹ mkpukpu Peyọ teke ahudu anyi ahuhù? Ọ kwa l'unu maru l'eshi teke ono byasụ nta-a bẹ anyi teke aduebedu ree lẹ k'iphe-ẹji ono; mbukponu je akpaa lẹ g'ejo ahuma-a dapfutachakporu anyi ono. ¹⁸ ?Unu tọwaa nwẹhu akpọ gẹegeegee akpofu l'ẹka Chipfu tọo?

“ ‘Unu makwaru l'ọ -buru l'unu kwefuru Chipfu ike ntanu-a bẹ o -rwutashia echele bẹ Chipfu tukoshiakwaru anyibe ndu Ízurelu l'ophu oke ẹhu-eghu iya. ¹⁹ Ọ -buru l'ọ dū unu g'alí nkunu bẹ e merwushiwaru; unu lwakwa l'alí kẹ Chipfu l'azụ iya-a; l'ẹka ọlo-ẹkwa kẹ Chipfu nọ g'anyi l'unu tuko buru. Unu ta akpūshiru onwunu ọru-ngweja, abudu ọru-ngweja Chipfu, bụ Chileke anyi; shi nno kwefuru Chipfu; waa anyibedua ike. ²⁰ Teke ono, Ekanu nwa Zera mebyiru ekemu, Chipfu turu lẹ k'iphe, duru iya nsọ ono; ?Chipfu ta atụ-koshiduru ndu Ízurelu l'ophu oke ẹhu-eghu iya tọo? Ọ tọ bụkwapho yẹbedua nwẹkinyi iya bẹ nwuhuru nụ.’ ”

²¹ Noo ya; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanụ sụ ndu-ishi ndu Ízurelu: ²² “Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike makwaru! Mbụ lẹ Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike tükokwaru iphemiphe maẹberu. G'unubẹ ndu Ízurelu makwaru iya phọ! L'ọ tọ bụdu iphe, anyi gude kpua ya bụ l'anyi eme g'anyi kwefuru iya ike. Ọo ya bụ lẹ teke unubẹ ndu Ízurelu mecharu bya amaru l'iphe, anyi gude kpua ya bụ g'anyi kwefuru Chileke ike; unu tükoeppo anyi gbushigbua

ntanụ-a. ²³ Ọzoo; ọ -bụru l'iphe, anyi gude kpua ọru-ngweja k'eka anyi; bu g'anyi gwaję iya agwagwa; g'anyi shi nno gbakutaru Chipfu azu; wata iya anu ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja-nri; ọzoo ngweja-ehu-guu; ge Chipfu gwatakwa anyi ugwo iya l'onwiya!"

²⁴ Sụ: "Waawakwa! L'iphe, anyi gude mee ya bukwa ndzu-agugu. ? A maru ?to budunu; a -nonyaa; awa unu asu l'ephe e-bufu anyi su l'ọ to dudu iphe, anyi le Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu jigba? ²⁵ Mbụ; ephe asu le Chipfu mewaru; oke anyi l'unu buru enyimu Jiđdanu; l'anyiibe ndu Rubeņu; waa ndu Gadu be ta agbadu le Chipfu. Oo ya bu; eshi nno; awa unu emee awa nkanyi ababuhuru Chipfu eja."

²⁶ Sụ: "O kwa iphe, meru g'o gude anyi kpua ọru-ngweja bu ono. O to bukwa iphe, anyi kpu-doru iya bu g'anyi egweahaa ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja ozo l'eli iya. ²⁷ Iphe, anyi kpu-doru iya bukwa g'ọ buru iphe, a-nodu agba anyi l'unu ekebe; waa ogbo ophu no l'iphu; l'anyi e-gudeje ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu; wafua ngweja ozo bya abaarụ Chipfu eja l'ulo iya, du nsọ. G'ọ to dukwanu teke bu: a -nonyaa; awa unu asu k'anyiibedua l'anyi l'unu ta agbadu le Chipfu.

²⁸ "A -ta asu; ọ -buru l'a nonyaru awa unu pfiaru anyi; ọzoo unwu anyi nno; oo ya bu g'anyiibedua asukwanu phe: 'Unu humakwa ọru-ngweja ophu ephe le ke Chipfu gba nanu; mbu ophu nna anyi oche phe kpuru l'onwophe. Ole anyi ta akpukwaru iya g'anyi egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja ozo l'eli iya; obenu l'anyi kpuru iya g'ọ buru iphe, a-nodu agba anyi l'unu ekebe.'

²⁹ "Tuswekwa! Anyi ta abyadu ekwefuru Chipfu ike; ophu anyi abyakwa aha etso uzo iya; je akpua ọru-ngweja ozo, ee-gweje ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja-nri; ọzoo ngweja ozo; abudu ọru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi ono, no l'ataphu ulo-ekwa iya ono."

³⁰ Tobudu iya bu; Finehasu, bu onye uke; waa ndu-ishi ndu Izurelu, bu phe bu ndu-ishi, shigbachaa le ndu unuphu ndu Izurelu numaeпо iphe, ndu Rubeņu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase pfuru; ehụ tsoahaa phe utso. ³¹ Noo ya; Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke bya eyeru ndu Rubeņu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase onu su phe: "Nta-a be anyi mawaru le Chipfu no swiru anyi; noo kele unu te emebyiduru ekemu Chipfu. Nta-a be unu nafutawaru anyibe ndu Izurelu l'eka Chipfu."

³² Oo ya bu; Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke; waa ndu-ishi gbę l'alį Giladu eka ephe le ndu Rubeņu; waa ke Gadu shi nodu ndzuko ono lashia alį Kėnanu je akooru ndu Izurelu g'ephe jeru. ³³ Ephe numachaa g'ephe jeru iya; ehụ tso phe ntumatu; teme ephe bya ekele Chileke ekele. Ephe gbę teke ono gbütoshia eka k'eje etso ndu Rubeņu; waa ke Gadu ogu; mbu ogu, ephe shi akwakobe g'ephe je etso phe; mebyishia alį phe.

³⁴ Ndu Rubeņu waa ndu Gadu bya eworu epha gua ọru-ngweja ono. Iphe, ephe guru iya bu: "Iphe, agba anyi ekebe le Chipfu bu Chileke."

23

Ekpe, Jioshuwa eke anu ndu Izurelu

¹ A nonyapowaro ge Chipfu mechaaru; ehụ du ndu Izurelu guu; ophu ọ duedu ndu ohogu phe akpakwadu phe ehụ; ge Jioshuwa kahukpowaru ke libaliba. ² O -rwua ujiku lanu; o kukobe ndu Izurelu g'ephe ha. O kuru ndu bu ogerenya phe; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ozo, dugbaa mkpa bya asu phe: "Nta be mu buwaa ogerenya; teme mu kapfuhuchawa

akapfuhu. ³ Unubedua gudewaa enya unu huma iphemiphe, Chipfu, bu Chileke unu meru ohamoha-a l'opfu ehu unu. Oo Chipfu ono, bu Chileke unu ono bu onye lwu-chiteru unu ogu. ⁴ Unu nyatakwa ge mu gude washiaru unu ali ndu k'ono, e teke alwutadu; waa ali ndu k'ono, mu lwutawaru ono; mbu ali ono, no le mgbaka enyimu Jiordanu yee Eze Enyimu, no l'uzo enyanwu-ariba ono. ⁵ Oo Chipfu, bu Chileke unu l'onwiya be a-chifuru phe unu; chia phe g'ephe b'anoduhe l'ataphu unu. Unu anata iya; l'o buru ali unu, bu iphe, Chipfu, bu Chileke unu kweru unu ukwe iya.

⁶ "Unu dekwa enya le mini tuko iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu mekota; ebe unu agbakutakwaru iya azu shia uzo aka-icha; ozoo ekutara. ⁷ G'o to dukwa iphe, unu l'oha, ghuduru nu, bukube unu e-megbaje me ililekpo. Unu te epfujekwa mabeeru agwa phe; ophu unu egudejekwa phe ria angu. Unu te ephozejekwaru agwa phe ono; ophu unu abajekwaru phe aja. ⁸ O buchia g'unu chiru upfu kwee le Chipfu, bu Chileke unu; egube ono, unu shi teke ama meta byasu nta-a ono.

⁹ "Chipfu chishiru unu oha, hagbaa shii, okpehu pagbaaru aka. Eshi teke ono byasu ntanu-a ta adukpoda oha ophu dujeru ike pfuru wota unu ogu. ¹⁰ Onye lanu l'ime unu be a-du ike chishia aguta aguta nemadzu; noo kele Chipfu, bu Chileke unu anoduje alwu-chiru unu ogu, bu iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹¹ Oo ya bu; g'unu pfushikpoepho ike l'eye Chipfu, bu Chileke unu obu g'unu yeru iya.

¹² "Obenu l'o -buru l'unu nonyaaru gbakuta iya azu; bya eje; unu l'oha owa, a lwu-phodoru-a tugba buru nanu; ozoo l'unu l'ephe wataru alugba nwanyi; wata emegbaa l'iphemiphe; ¹³ unu makwaru le Chipfu, bu Chileke unu be taa achifuekwaru unu oha ono. O chia iphe, e-me nu bu l'ephe a-buru onya nmata unu. Ephe aburu echachi, ee-mechaa gude ahu unu ahuhu; bukwapho obvu, a-nodu adzukashi unu l'ehu; gbiriri jasuteke unu a-tuko buru mkpurupyata l'eguru ali ono, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu ono.

¹⁴ "O gbabewaru mu l'alala, bu iphe, duru ndiphe l'opfu. Unu gudewaa obu; waa uche unu maru l'o to dudu iphe, Chipfu, bu Chileke unu kweru ukwe iya, duru ophu o mephodoru unu me nanu. O tukoru ukwe-iphe ono g'o ha mekota. Ophu o dudu g'o ka mma l'oo nanu, o haru; o laa ke mmanu. ¹⁵ Ole o kwa egube ono, iphe, du ree, Chipfu, bu Chileke unu kwekotaru ukwe iya vukotaru ono; bukwapho g'ejo-iphe, Chipfu pfuru unu opfu iya ono a-vukota; bya atuko unu mebyishikota l'eguru ali-a, o nuru unu-a; ¹⁶ m'o buru l'unu mebyiru ekemu, du l'ogbandzu ono, unu le Chipfu gbaru ono. O -buru l'unu jeru ephozeaharu agwa ishi bya abaaharu phe aja be Chipfu a-tu-koshikwa unu oke ehu-eghu iya; ophu o dukwa g'unu a-no-beru; unu aburu mkpurupyata l'eguru ali ono, Chipfu nuru unu g'unu buru ono."

24

Ozi ikpazu, Jioshuwa ziru ndu Izurelu

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukobe okpa-ipfu ndu Izurelu l'opfu; ephe dzugbua le mkpukpu Shekemu. O bya ekugbua ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ozo, dugbaa mkpa, shi le ndu Izurelu; ephe dzugbua l'iphu Chileke.

² Jioshuwa su ndu ono g'ephe ha: "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: "Teke ndiche be nna unu oche phe; shi abaru agwa

ėja; je akpachaa lẹ Tera, bu nna Ébirihamu; waa Nahọ; shi buru l'azu ẹnyimu Yufurétisu azu iya ophuu. ³ Obenu lẹ mu dufutaru nna unu, bu Ébirihamu l'alị ono, nọ l'azu ẹnyimu azu iya ophuu ono; bya edua ya; o jedzukotaru alị Kénanu l'ophu; teme mu mee ya; o nweru awa, du igwerigwe. Mu nuru iya Áyizaku; ⁴ bya emee; Áyizaku nwuta Jiékọpu; yee Iso. Mu woru alị úbvú úbvú Siye nu Iso; obenu lẹ Jiékọpu yee unwu iya laru alị Ijiputu.

⁵ “ ‘Mu zia Mósisu yee Erọnu ozi; bya egude phe mee ndu Ijiputu; ephe jee iphe-ehuka; shi nno dufuta unu l'eka ono. ⁶ Teke mu dufutaru nna unu phe l'alị Ijiputu be ephe rwuru eze-ẹnyimu. Ephe bya ele ẹnya; ndu Ijiputu gudewaa ugbo-inya; waa ndu agba l'inya achị phe; ephe chia phe jasụ lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe. ⁷ Obenu l'ephe rakuru Chipfu sụ g'ọ dzoo phe. O woru ochii dobe lẹ mgbaka nna unu phe lẹ ndu Ijiputu. O chiru phe ye l'oma eze-ẹnyimu; o woru phe ria. Unu gude ẹnya unu huma iphe, mu meru ndu Ijiputu. E mechaa; unu buru l'echiegu nọ ọdu.

⁸ “ ‘Mu dua unu; jasụ l'alị ndu Amọru, bu ndu shi buru l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu. Ephe bya etsoo unu ọgu; obenu lẹ mu wotaeru phe phọ ye unu l'eka; mbụ woerupho nkephe meghee l'ataphu unu; unu nata alị phe; o buru nkunu. ⁹ Teke ono, Belaku nwa Zipo, bu eze ndu Mówabu kwakoberu g'ọ bya etsoo ndu Ízurelu ọgu; be o ziru g'e je ekuaru iya Belamu nwa Beyo g'ọ bya atua unu onu. ¹⁰ Obenu lẹ mu ta ngabeduru Belamu nchi; o buru iphe ono kparu iphe, o wataru agoru unu onu-oma; o -gochaa l'ọ goba; mu shi nno nafuta unu l'eka iya.

¹¹ “ ‘Noo ya; unu dachaa ẹnyimu Jiódanu; bya abyarwuta mkpukpu Jieriko. Ndu bu lẹ Jieriko tsoo unu ọgu. Ndu Amọru; waa ndu Pérezu; waa ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Hevu; wafua ndu Jiebusu bya etsokwapho unu ọgu. Obenu lẹ mu tukoru phe g'ephe ha yekota unu l'obochi-eka; unu lwu-kpee phe. ¹² Mu ziru kirikiti-mgbọ g'o vutaru unu uzo ọgu; o buru iya chifuru phe unu; teme unu byarwuta; mbụ je akpachaa ndu-eze labo, shi buru ndu-eze ndu Amọru pho. Noo kele o to budo ogu-echi; ozoo apfu unu be unu gude mee ya. ¹³ Mu nuru unu alị, unu te seduru akanya iya; mbụ mkpukpu, abudu unu gude eka unu kpua ya. Unu bya eburu l'ime iya eri iphe, shi l'akpuru vayinu, unu ta akuduru; bya eri iphe, shi l'oshi olivu, unu eyeduru l'onwunu.’

¹⁴ “Nta bukwa g'unu tsuje Chipfu ebvu bageru iya eja. Unu tuphashikota nshi, nna unu oche phe shi abaru eja l'azu ẹnyimu Yufurétisu azu iya ophuu; wafua l'alị ndu Ijiputu; wata ejeru Chipfu ozi. ¹⁵ Obenu o -buru l'ejeru Chipfu ozi du unu eji; ọo ya bu; unu ahatawaro onye ophu unu a-nodu ejeru ozi ntanu-a: l'agwa ophu nna unu oche phe shi abaru eja l'azu ẹnyimu; l'agwa ke ndu Amọru, bu ndu ophu shi buru l'eka unu bu-a. Obenu lẹ mbedua; waa ndibe mu l'ophu; bukwa Chipfu be anyi a-nodu ejeru ozi!”

¹⁶ Ndu Ízurelu tuko pfua su: Tuswekwa! “Anyi ta abyakwa aha Chipfu je ejeahaaru agwa ozi. ¹⁷ Oo Chipfu, bu Chileke l'onwiya be dufutaru anyi; waa nna anyi oche phe l'alị ndu Ijiputu; eka anyi shi buru ohu. O bya emeshigbaa iphe, du biribiri anyi huma. O buru yebedua bu onye gbochiteru anyi l'eka ohamoha, anyi ghakotaru teke anyi nọ l'ije ono. ¹⁸ Teme Chipfu bya achifuru anyi ohamoha; waa oha ke ndu Amọru-a, shi buru l'alị-a. Anyibedua a-tukokwapho jeeru Chipfu ozi; noo kele ọo ya bu Chileke anyi.”

¹⁹ Jioshuwa sù phẹ: “Unu taa adùkwa ike ejekọtaru Chipfu ozi; noo kẹle ọọ Chileke, dù nsọ; tẹme ọphu ọ dukwa onye ookweje g'o koo ya ọkpa l'ishi. Ọ tọo hakwa unu kẹ mmanụ mẹ unu kwefuru iya ike mee iphe-eji. ²⁰ Ọ -bùru l'a nọnyaaru; unu gbakùta Chipfu azụ; bya awata ejeru agwa ndu ọhozo ozi; bẹ Chipfu a-ghakọbekwa meka unu iphe; mekwaaphọ unu achihu lẹ g'ooomeẹbechaerupho unu ree ono.”

²¹ Obenu lẹ ndu Ízurelu sùru Jioshuwa: Waawaa-o! Anyi a-nọdu-a abarụ Chipfu ẹja-o!

²² Noo ya; Jioshuwa sù phẹ: “Unu bụakwaa ekebe onwunu l'unu họtaru l'unu a-nọdu abarụ Chipfu ẹja.”

Ephe tuko sù: “Ee; anyi bụwaa ekebe onwanyị.”

²³ Jioshuwa sù phẹ: “Nta bụkwa g'unu tuko agwa unu g'ọha lwua; unu eworu obu unu nụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu.”

²⁴ Ndu Ízurelu tuko sù Jioshuwa: “Anyi a-bajẹru-a Chipfu ẹja bya angabejeru iya nchị mee iphe, ọ sùru g'anyi mee.”

²⁵ Ọ bụru mbọku ono bẹ Jioshuwa yẹe ndu Ízurelu nọ lẹ Shẹkemu gbaa ndzụ; tẹme ọ tuaru phẹ ekemu; karụ phẹ iphe, ephe e-meje. ²⁶ Ọ bya atuko iphemiphe ono dekọta l'ekwo ekemu Chileke; tẹme ọ pata mkpuma, ha shii pfube l'upfu achi, nọ-kube ọlo, dù nsọ kẹ Chipfu.

²⁷ Ọ sùbechaa ya; bya asù ndu Ízurelu g'ephe ha: “Mkpuma-a a-nọdu agba anyi ekebe. Ọ tükowaru iphemiphe, Chipfu pfuru anyi nụmakota. Teke e mecharu; ọphu unu emeęduru iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mkpuma ono agbaa unu ẹjo ekebe!”

Anwuhu Jioshuwa

²⁸ Noo ya; Jioshuwa parụ phẹ haa; ephe lashia. Onyenonu lashia ibe iya ọphu a wẹru phẹ.

²⁹ E meẹbechaepho iphemiphe ono; Jioshuwa nwa Nunu; onye ejeru Chipfu ozi; nwuhu g'ọ nọchaaru ụkporo apha ise l'apha iri. ³⁰ E lia ya l'eka a nuru iya alị; mbụ lẹ mkpukpu Timunatu-Sera l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu l'uzo ndegu úbvú Gashị.

³¹ Ndu Ízurelu bakọtakpoerupho Chipfu ẹja lẹ teke Jioshuwa; waa ndu bụ ọgerenya, gude ẹnya phẹ hụma iphemiphe, Chipfu mekọtaru ndu Ízurelu; nọkwadu ndzụ.

³² Ọkpu Jíósefu, ndu Ízurelu shi lẹ Ijiputu chiru bẹ ephe liru lẹ mkpukpu Shẹkemu l'alị, Jíékọpu zuru unwu Hamọ, bụ nna Shẹkemu l'ụkporo mkpọla-ọchaa ise. Eka ono mechawarọ bụru alị k'oshilokpa Jíósefu.

³³ Tẹme Eleyaza, bụ nwa Erọnu nwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Gibiya, bụ eka a wẹru nwa iya, bụ Finehasu l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu.

Ekwo Ndu-ikpe

Ndu Ízurelu etso ndu Kénanu ophu phoduru nu ugu

¹ Jioshuwa nwuhuchaepho; ndu Ízurelu bya akpata Chipfu ishi su iya: “?Bu onye e-vuru uzo je etsooru anyi ndu Kénanu ugu?”

² Chipfu su phe: “Oo ndu Jiuda be e-je nu; mu wowaru ali ono ye phe l'eka.”

³ Tobudu iya bu; ndu Jiuda bya asu ndu ke Simiyonu, bu unwune phe: “Unu bya g'anyi tuko je l'ali ono, a nuru anyi ono je etsoo ndu Kénanu ugu. E -mechaa anyi ee-tsoru unu jee ugu k'unu.” Oo ya bu; ndu Simiyonu tsoru phe jeshia. ⁴ No iya; ndu Jiuda jenu etsoo phe ugu ono. Chipfu woru ndu Kénanu waa ndu Pérezu ye phe l'eka; ephe gbua ukporo unu nemadzu l'unu ise le mkpukpu Bezeku. ⁵ O buru le mkpukpu Bezeku ono be ephe humaru Adoni-Bezeku; bya etsokwaa ya pho ugu. O buru iya bu l'ephe alwu-kpee ndu Kénanu waa ndu Pérezu. ⁶ Adoni-Bezeku ye okpa l'oso. Ephe chia ya gude; bushia ya mkpushi-eka ezekeka waa mkpushi-okpa ezekekpa. ⁷ No iya; Adoni-Bezeku su: “Ukporo ndu eze eto le ndu eze iri, e bushiru ezekeka me ezekekpa shi atutuje ekputara le mkpula teburu mu. Nta-a be Chileke pfuwaru mu ugwo iphe, mu meru phe.” Ephe kpuru iya jeshia Jierusalemu; o buru l'eka ono be o mechaaru nodu nwuhu.

⁸ Ndu Jiuda tsokwaapho mkpukpu Jierusalemu ugu; lwuta iya. Ephe gude ugu-echi gbufu mkpukpu ono; tufu iya oku. ⁹ E mechaa; ndu Jiuda jepfushia ndu Kénanu ugu; mbu ndu Kénanu ophu bu l'ali ubvu ubvu; me l'echiegu ndohali; me l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba.

Otuniyelu alwuta mkpukpu Debi (Jios 15:13-19)

¹⁰ Ndu ke Jiuda ono bya ejekwapho je etsoo ndu Kénanu ophu bu le mkpukpu Heburonu ugu; lwuta ndu Sheshayi; me ndu Ahimanu; waa ndu Talumayi. Iphe, e shi ekuje Heburonu le mbu bu Kiriyatu-Araba. ¹¹ Ephe gbé l'eka ono wuru jeshia ndu mkpukpu Debi ugu. Iphe, e shi ekuje Debi bu Kiriyatu-Sefa. ¹² No iya; Kalebu su: “Onye gbeshikpowaru je etsoo ndu Kiriyatu-Sefa ugu; lwua phe lwuta; mu e-ke onye obu nwatibe mu, bu Akusa g'o luru.” ¹³ Otuniyelu nwa Kenazu, nwune Kalebu ke nwata tugbua je alwuta mkpukpu ono. Oo ya bu; Kalebu kee ya nwada iya ono, bu Akusa; o luru.

¹⁴ O lwaepho ibe Otuniyelu; o su iya g'o je epfuaru nna iya, bu Kalebu g'o wee ya ali.

Akusa bya enyizeta l'eli nkafu-igara iya; Kalebu jia ya su: “?Bu gunu be mu e-meru ngu?”

¹⁵ O su iya: “Menaaru mu iphe-oma. Eshinu i suru ge mu laa echiegu ndohali; nufunaa mu ali l'eka mini, anwu shokoshoko.” Oo ya bu; Kalebu bya eworu eka mini anwu shokoshoko l'eka du dagere-dagere me l'eka bu ohu ali woru nu iya.

¹⁶ Oshilokpa ogo Mosisu, bu iya bu ndu Kenu be yee ndu Jiuda shi le mkpukpu Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu tuko wufu jeshia echiegu ndu Jiuda, bu iya bu eka ono, no l'echiegu ndohali le mgboru mkpukpu Aradu. Oo ya bu; ephe tuko buru l'eka ono. ¹⁷ Tobudu iya bu; ndu Jiuda me ndu

Simiyonu, bu unwunna phe tugbabe nanu je etsoo ndu Kénanu ophu bu le mkpukpu Zefatu ogu; mekota mkpukpu ono l'ophu; o chihu. Oo ya bu e kuahaa mkpukpu ono Homa, bu iya bu "mkpurupyata". ¹⁸ Ndu Jiuda lwutakwarupho ali Gaza; me ali Ashikelonu; me ali Ekuronu; lwutakota mkpukpu, nokota iya nu. ¹⁹ Chipfu no swiru ndu Jiuda; ephe lwuta ndu bu l'eka du ubvu ubvu. Ndu ophu bu le nsuda be kpobaru phe achishi kele ndu k'ono be nweru ugbo-inya ogu, e gude igwe mee. ²⁰ Mkpukpu Heburonu be a nuru Kalebu; kele Mosisu kwehawaru iya ukwe iya. Kalebu bya achishia unwu Anaku eto, bu l'eka ono. ²¹ Ndu Benjaminu be ta achifuduru ndu Jiebusu, bu le Jierusalemu. Ndu Benjaminu yee ndu Jiebusu tuko buru eghirigha le Jierusalemu byasu ntanu-a.

²² Ndu onu-ulo ke Jiosifu be jekwarupho etsoo mkpukpu Betelu ogu; Chipfu swikporu phe eswiru. ²³ Ephe bya ezia ndu e-je anwua ngge le Betelu ono, bu iphe, o shi aza bu Luzu. ²⁴ Ndu ono huma nwoke, shi le mkpukpu ono alufuta. Ephe su iya: "Jiko goshinu anyi onu-abata mkpukpu-a. Anyi e-mekwaru ngu-a iphe-oma." ²⁵ Oo ya bu; o goshi phe onu-abata mkpukpu ono. Ephe tsoo ndu mkpukpu ono ogu; gude oguechi gbushikota phe. Ole ephe haru nwoke ono; waa ndibe iya l'ophu. ²⁶ Tobudu iya bu; nwoke ono kwafu lashia ali ndu Hetu, bu eka o buwaro jaa buru mkpukpu eka iya. O gube mkpukpu ono Luzu, bu iya bu iphe, ooza byasu ntanu-a.

Oha, ndu Izurelu ta achifuduru

²⁷ Ndu Manase be ta achifuduru ndu ali Betu-Shanu waa mkpukpu iya; me ndu ali Tanaku; me ndu ali Doru; me ndu ali Ibulamu; me ndu ali Megido; me mkpukpu le mkpukpu, nogbaa phe nu; kele ndu Kénanu ono be kpofuru ishi phe ye l'ali ono. ²⁸ A nonyaa; ndu Izurelu bya enweru agburehu; ephe kebuta ndu Kénanu; ephe jeahaaru phe ozi; kele ephe ta achifu-gbuduru ndu Kénanu ono.

²⁹ Ndu Ifuremu be ta achifukwarupho ndu Kénanu ndu ophu bu le mkpukpu Geza; ephe l'ephe tuko bua eghirigha l'eka ono.

³⁰ Ndu ke Zebulon be ta achifuduru ndu ophu bu le mkpukpu Kitoronu; me ndu ophu bu le mkpukpu Nahalolu. Ndu Kénanu ono, bu l'echilabo phe ono; jeahaaru phe ozi.

³¹ Ndu ke Asha be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Ako; me ndu ophu bu le mkpukpu Sayidonu; me ndu mkpukpu Ahulabu; me ndu mkpukpu Akuzibu; me ndu mkpukpu Heluba; me ndu mkpukpu Afeku; me ndu mkpukpu Rehobu. ³² Oo ya bu; ndu Asha buru l'echilabo ndu Kénanu, bu ndu vuhawaa uzo buru l'ali ono; kele ndu Asha be ta achifuduru phe.

³³ Ndu Nafutali be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Betu-Shemeshi; waa ndu bu le mkpukpu Betu-Anatu. Ephe buru l'echilabo ndu Kénanu, bu ndu vuhawa uzo buru l'ali ono. Ephe mee ndu Betu-Shemeshi; waa ndu Betu-Anatu; ephe jeahaaru phe ozi.

³⁴ Ndu Amoru be nwularu ndu Danu azu; chiru phe ye l'ali ubvu ubvu. Ophu ephe te ekwedu g'ephe wu-pfuta phe le nsuda. ³⁵ Oo ya bu; ndu Amoru kebe l'ephe bufutaje l'ubvu Heresu; me le mkpukpu Ajialonu; me le mkpukpu Shalubimu. A nonya ndu onu-ulo Jiosifu bya aja ajaja ka l'otu; bya aka enweru okpehu; ephe kebuta ndu Amoru ephe jeahaaru phe ozi mkponwu-ehu.

³⁶ Oke-ali ndu Amoru be shi l'uzo isheli ubvu "Akpi" noo jasu le mkpukpu Sela; bya akwasewaruro ya.

2

Aabarụ ndu Ízurelu mba

¹ Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu bya agbẹ lẹ mkpukpu Gilugalu jeshia lẹ mkpukpu Bokimu je asụ: “Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurelu l'alị Ijiputu; duru unu ye l'alị ono, mu riburu nte lẹ mu a-nụ nna unu ono. Mu sụ lẹ mu ta abyadu emebyi oğbandzu, mu lẹ unu gbaru. ² L'unubedua bẹ bụ iphe, duru unu bụ g'unu lẹ ndu bu l'alị-a ta gbashị ndzụ; unu e-chikposhikota oru-ngweja pẹ. Obenu l'unu jikaru eme iphe ono, mu pfuru unu g'unu mee ono. ?Bụ gụnu kparụ iphe, unu meru egube ono? ³ Eshinu o dū nno bẹ iphe, mu epfuru unu nta-a bụ lẹ mu taa chifuekwaru unu ndu ono. Epe a-buru unu aghamehu; teme agwa pẹ, a-buru onyà, unu a-nmalahuje.” ⁴ Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono pfuchaerupho ndu Ízurelu iphe ono; epe tushia uzu-ekwa. ⁵ Oo ya bụ; epe gube eka ono “Bokimu, uzu-ekwa.” Epe nodu l'eka ono gwaa Chipfu.

Anwuhu Jioshuwa

⁶ Tọbudu iya bụ Jioshuwa suchaa gẹ ndu Ízurelu lashia; onyenonu laa je enwechaarụ oke alị nkiya. ⁷ Epe bakotaru Chipfu eja lẹ teke Jioshuwa nọ ndzụ; mekwapho lẹ teke ndu bụ ogerenya ophu ka Jioshuwa aka nka nọ ndzụ, bụ iya bụ ndu ono, humakotaru iphe, dū biribiri, Chipfu meshiru ndu Ízurelu ono. ⁸ Onye-ozì Chipfu, bụ Jioshuwa; nwa Nunu bẹ nọru ukporo apha ise l'apha iri; o nwuhu. ⁹ Epe lia ya l'eka o nweru alị lẹ mkpukpu Timunatu-Heresu, nọ l'alị úbvú úbvú Ifuremu l'uzo isheli úbvú Gashì. ¹⁰ Ogbo k'ono nwushihu-gbuchaeopho lapfuchaa nna pẹ; ogbo ozo bya alufuta, bụ ndu ta amadu Chipfu; ophu epfuro k'iphe, dū biribiri ono, o meshiru ndu Ízurelu ono.

Ndu Ízurelu abarụ Balụ eja

¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu meahaa ejo-ememe l'anya Chipfu; bya awata abarụ Balụ eja; ¹² mbụ; parụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna pẹ haa, bụ onye ono, dufutaru pẹ l'alị Ijiputu ono. Epe tsoru iphe, bụ agwa ndu bupheru pẹ mgburugburu baaharụ eja. Epe kpatsunụ Chipfu ehu-eghu; ¹³ kele epe parụ Chipfu haa; baaharụ agwa Balụ; waa Ashitoretu eja. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurelu; o woru pẹ ye l'eka ndu o-lwua-olaa; epe lwua pẹ alwulwu. O nwuru pẹ nū ndu ohogu pẹ, bupheru pẹ mgburugburu, bụ ndu epe ta aduedu ike wotaba ogu ozoba. ¹⁵ Ekameka, epe jekporu bẹ Chipfu ahajee pẹ pọ; g'e emekpee pẹ; mbụ egube ono, o pfuhawaru pẹ l'oo-nodu anwuru pẹ ono. O bunuru iya bụ l'ephe anodunu l'oke iphe-ehuka.

¹⁶ A nonya Chipfu bya emee epe nweru ndu-ikpe, bụ ndu adzoje pẹ l'eka ndu lwutaru pẹ nū. ¹⁷ Obenu l'ephe ta angabekwarupho ndu-ikpe pẹ ono nchị; kele epe tsoleru-a apharwushi onwophe l'abarụ agwa eja. Epe dakoberu gbakuta azụ l'etso uzo ono, nna pẹ tsoru ono, bụ iya bụ; eme ekemu Chipfu. Epe te emeduru gẹ nna pẹ. ¹⁸ O nodu abujeru teke Chipfu meru g'ephe nweru Onye-ikpe; o swiru onye-ikpe ono eswiru; gude onye-ikpe ono dzotakota pẹ l'eka ndu ohogu pẹ jasụ g'onye-ikpe ono a-nọ-beru ndzụ. Iphe, kparụ iya nū buru l'ude, epe atsuje lẹ k'ishi, ndu ono akparya pẹ; mē k'ehu, epe anoduje emekpa pẹ; bẹ l'emeje imemini pẹ adu Chipfu. ¹⁹ Teke onye-ikpe ono nwuhuerupho; epe adakobe; kabaa apharwushi onwophe eme lẹ gẹ nna pẹ meru; mbụ ephozeru agwa abarụ iya eja. Epe te ekweddu haa ejo-ememe pẹ; ophu epe ta ahaduru

ekwefuru Chipfu ike. ²⁰ No iya; oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurelu; ọ sù: “Eshinu ọha-a mebyiwaru ọgbandzu ono, mu meru doberu nna pẹ ono; ọphu ẹphe ta angajẹedu nchi l'iphe, mu pfuru; ²¹ bẹ mu ta abyadu achifukwaduru pẹ ọha ono, Jioshuwa ta chishiduru; ẹme ọ nwuhu ono. ²² Mu e-gude pẹ huta ndu Ízurelu ama; maeduru ẹphe a-wata etso mube Chipfu ẹgube nna pẹ oche tsoru mu?” ²³ Ọo ya bụ; Chipfu parụ ọha ono haa; ọphu o woduru pẹ ye Jioshuwa l'ẹka; mbụ shi nno chishi-kebe pẹ ẹgwewa.

3

Ọha, Chipfu ta achishiduru ndu Ízurelu

¹ Waa ọha ono, Chipfu parụ haa g'o gude hua ndu Ízurelu ama; mbụ ndu Ízurelu, ndu ọphu ta amadu k'ogu ono, alwuru l'ali Kėnanu ono. ² Iphe, kparụ iphe o meru iphe-a bụ g'o gude iya zia unwu Ízurelu ndu ọphu te eshidu maru g'aalwuje ọgu ẹgube aalwuje iya. ³ Ọha ono bụ umadzu ise, bụ ndu-ishi ndu Filisitayinu; mẹ ndu Kėnanu l'ọphu; mẹ ndu Sayidonu; mẹ ndu Hevu, bukota l'ubvú ubvú Lébanonu; e-shikpoo l'ubvú Belu-Hamonu je akpaa lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu. ⁴ Chipfu ta achishiduru pẹ g'o gude pẹ hutaje ndu Ízurelu ama g'ọ maru; ẹphe e-meje-a ekemu Chipfu; mbụ ekemu ono, o shi l'ẹka Mosisu turu nù nna pẹ ono. ⁵ Ndu Ízurelu buru l'echilabo ndu Kėnanu; mẹ ndu Hetu; mẹ ndu Amoru; mẹ ndu Pérezu; mẹ ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ⁶ Ndu Ízurelu wata alu unwada ndu ono; bya ewojekwarupho unwada nkepẹ kee unwoke ndu ọhozo ono; bya abaahakwarupho agwa pẹ eja.

Ọtuniyelu adzo ndu Ízurelu

⁷ Ndu Ízurelu bya emee ejo-ememe l'ẹnya Chipfu. ẹphe zoharu Chipfu, bụ Chileke pẹ; baaharu Balu mẹ Ashera eja. ⁸ Tọbudu iya bụ; Chipfu swibenuru ndu Ízurelu ẹhu-eghu; k'ọphu o nwuru pẹ ye l'ẹka Kushanu-Rishatayimu, bụ iya bụ eze ndu Mesopotemiya. Ndu Ízurelu ọdu Kushanu-Rishatayimu l'ẹka apha ẹsato. ⁹ A nonyaa; ndu Ízurelu raku Chipfu; ọ nù pẹ onye ndzota, bụ Ọtuniyelu nwa Kenazu; mbụ Kenazu, bụ nwune Kalebu kẹ nwata; ọ dzota pẹ. ¹⁰ Unme Chipfu bya eji iya ẹhu; ọ bya aburu onye-ikpe ndu Ízurelu. Ọ tugbua jeshia ọgu; Chipfu woru Kushanu-Rishatayimu, bụ eze ndu Mesopotemiya ye iya l'ẹka; ọ lwu-kpee Kushanu-Rishatayimu. ¹¹ Tọbudu iya bụ; ali ono buru lẹ nchi-odoo ukporo apha labo. Ọo ya bụ Ọtuniyelu, bụ nwa Kenazu bya anwuhu.

Ehudu adzo ndu Ízurelu l'ẹka ndu Mówabu

¹² No iya; ndu Ízurelu bya emekwaa ejo-ememe ọzobaa l'ẹnya Chipfu. Ọo ya bụ; Chipfu gude nù k'ejo-ememe ono ẹphe meru ono mee ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu ọ kapyabẹ pẹ. ¹³ Ọo ya bụ; ẹgulonu je akpakọ ndu Amonu; waa ndu Amaleku; ẹphe je alwu-kpee ndu Ízurelu. ẹphe nata pẹ mkpukpu Ọha-mpfu ono. ¹⁴ Ndu Ízurelu ọo l'ẹka ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu ono apha iri l'ẹsato.

¹⁵ Ọle ndu Ízurelu rakerupho Chipfu; ọ nù pẹ onye ndzota, bụ Ehudu; nwa Gera; bya aburu onye shi l'okpa-ipfu Benjaminu. Ọ bụ onye eme ẹkicha. O be teke ndu Ízurelu byaru aturu utu nù iya g'o je anu ẹgulonu, bụ iya bụ eze ndu Mówabu; ¹⁶ Ehudu bya emeta ogu-echi, atsu nkọ akpata

iphu labo, ogologo iya habe ge nkwo-eka lanu; woru nwua l'ime uwe iya l'utapfu okpa ekutara. ¹⁷ O je eworu utu ono nu Egulun, bu eze ndu Mowabu. Egulun be bu onye du okporokpo. ¹⁸ O nwebecha ya iphe ono; o bya edufu ndu ono, shi voru iphe ono, epe tutaru ono. ¹⁹ E rwuepho l'agwa, no-kube mkpukpu Gilugalu; o ghakobe lashia azu je asu: "Jiko eze; o duru ozi, mu e-zi ngu le mpya."

Eze ono su ndu-ozu iya: "Unu gebeeshikwa-o!" Oo ya bu; epe tuko gbado iya tugbua.

²⁰ Noo ya; Ehudu bya ejekube iya ntse l'eka o no nkinyi iya l'ime mkpuru ulo-eli ono, bu eka ka ejidata ejidata; je asu iya: "O duru ozi, shi Chileke l'eka mu eme ge mu zia ngu." Eze gbalihuapho l'oshi, o no anoo; ²¹ Ehudu gudeapho ekicha mifuta ugu-echi ono l'utapfu okpa ekutara iya ono; woru iya nmaa eze ono l'epho. ²² Ugu-echi ono bahugbua ya l'epho jeye l'ishi iya; eba rimia ugu-echi ono; k'opu bu le Ehudu be haru iya amifuta. Akurepho kpshihu iya. ²³ Tobudu iya bu; Ehudu bya abahu l'oma ulo ono; woru mgbo k'ulo-eli ono gu-chishikota; guburu iya ye; woru iya tuchishia. ²⁴ O tugbuchaapho; ndu ejeru eze ono ozi bya eje ahuma le mgbo ulo-eli ono be a tuchishikotaru atu-chishi; epe su: "Oo-bukwaru unme be ootuta l'ime mkpuru ulo-eli ono." ²⁵ Epe nodu kwabe gbiriri jasu odu tsuru phe; epe ghadashiaha; ophu o to ghaduru phe uzo. Epe bya ewota ire-igodo tushiaha uzo ono. Epe bya ahuma nnajuphu phe ono g'o dabyiru l'oma-ulo ono; nwuhuwaa anwuhu.

²⁶ Ehudu bu teke ono, epe no kwabe pho be o pyofuru gbalaa; shia uzo eka ono, agwa no ono; gbaru lashia mkpukpu Seyira. ²⁷ O gbarwuepho l'eka ono; o nodu l'ali ubvu ubvu Ifuremu woru opu gbua; ndu Izurelu wuru tsoru iya; a -gbu l'ubvu ono; yebdua vuta uzo. ²⁸ O su phe: "Unu tso mu! Chipfu yeakwaru unu ndu ohogu unu, bu ndu Mowabu l'eka." Oo ya bu; epe wuru tsoru iya; je anochishikota enyimu Jidanu l'eka dukota chara chara, bu eka eeshije gude okpa dafu mkpukpu Mowabu; ophu epe ekwedu g'o nweru m'onye lanu a-dafu azu iya ophu. ²⁹ Epe gbua ndu Mowabu ono iphe, rwuru ukporo unu nemadzu l'unu ise le teke ono; mbu ndu bukota mkparawa okpehu dukota; ophu o dudu m'onye lanu, nahuru nu. ³⁰ Ndu Izurelu lwuta ndu Mowabu le mboku ono; epe nodu phe le mkpula. Tobudu iya bu; ali ono nodu le nchi-odoo ukporo apha eno.

Shamuga l'adzota ndu Izurelu

³¹ Ehudu bugecheapho ishi; Shamuga, bu nwa Anatu bya aburu ishi. O buru yebdua gude mgboro chigbushia ndu Filisitayinu unu nemadzu l'ukporo umadzu iri. Yebdua bukwapho onye dzoru ndu Izurelu.

4

Debora me Baraku adzota ndu Izurelu l'eka ndu Kénanu

¹ Tobudu iya bu; Ehudu nwuhuchaa; ndu Izurelu meahaa ejo-ememe l'enya Chipfu ozo. ² Chipfu woru phe ye Jiabinu, bu eze ndu Kénanu l'eka. Eka o no buru eze be bu le mkpukpu Hazo. Onye-ishi ndu ohogu iya buru Sizera, onye bu le mkpukpu Haroshetu-Hagoyimu. ³ O gude kele o nweru ugbo-inya, e meru l'igwe; unu labo l'ukporo ise kpaa ndu Izurelu owechorochocho apha ukporo. Tobudu iya bu; ndu Izurelu raku nu Chipfu g'o gbaaru phe mkpu.

⁴ Debora, bụ nwanyị epfuchiru Chileke; mbụ nyee Lapidotu bụ onye-ikpe ndu Ízurelu teke ono. ⁵ Eka o shi anọduje bụ lẹ mkpula mpfu Debora, nọ lẹ mgbaka mkpukpu Rama yele mkpukpu Bételu l'alì úbvú úbvú Ifuremu; ndu Ízurelu awu ejepfu iya g'o kpeeru phe ikpe. ⁶ Oo ya bụ; o bya ezia e je ekua Baraku nwa Abinowamu, shi lẹ mkpukpu Kadeshi, nọ l'alì ndu Nafutali. O sụ iya: “Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu bẹ ziru ngu sụ g'ì tughua je achita unwoke ndu Nafutali; mę unwoke ndu Zebulun ukpore unu nemadzụ l'unu ise yeru onwongu; duru phe g'unu shia uzo úbvú Tabo. ⁷ Mu e-me Sizera, bụ onye-ishi ndu ojogu Jiabinu; g'ọ chiru ugbo-inya iya; yele ndu ojogu iya; bya l'enyimu Kishonu; mu eworu Sizera ye ngu l'eka.”

⁸ Baraku sụ iya: “O -buru l'ii-tSORU mu je; bę mu e-jekwa-a; teke i tii tsodu mu je bę mu tee jekwa.”

⁹ Debora sụ iya: “O dęepho ree; mu lę ngu a-swiru-a je; o le úbvù, nọ l'iphe-a, iibya ejeje-a bę taa bęekwanuru nkengu. Ishi iya bụ l'ọo nwanyị bę Chipfu e-me; l'o gude Sizera.” No iya; Debora gbalihu tsoru Baraku; ephe jeshia Kadeshi. ¹⁰ O buru lę Kadeshi bę Baraku rwukoberu ndu Zebulun waa ndu Nafutali ephe doru. Ndu o gude jee bụ ukpore unu nemadzụ l'unu ise. Debora tsokwaru phe pho.

¹¹ No iya; Heba, bụ onye Kenu, bụ iya bụ oshilokpa Hobabu, bụ nwune nyee Mosisu; bufu onwiya l'eka ndu Kenu nọ. O tughua je eworu ulokwa iya kpobe l'upfu achi, nọ lę mkpukpu Zanimu, nọ lę mgboru alì Kadeshi. ¹² Tobudu iya bụ; epfuaru Sizera lę Baraku nwa Abinowamu bę jeshiakwaru l'úbvú Tabo; ¹³ Sizera chitakota ukpore unu ugbo-inya igwe iya labo l'ukpore ugbo-inya igwe ise; mę unwoke, ephe l'iya nọ l'ophu; shi lę mkpukpu Haroshetu-Hagoyimu jeshia l'enyimu Kishonu.

¹⁴ Noo ya; Debora sụ Baraku: “Ngwa! Oo ntanu-a bę Chipfu woru Sizera ye ngu l'eka.” Sụ iya: “Chipfu vutahaakwaru uzo.” Oo ya bụ; Baraku chiru ukpore unu ojogu labo l'ukpore iri nyizetakota l'úbvú Tabo. ¹⁵ Chipfu gude ogu-echi Baraku meru eberebete tu Sizera; mę ugbo-inya iya l'ophu; waa ndu ojogu iya g'ephe ha. Sizera pfufuta l'ugbo-inya iya chie okpa l'oso. ¹⁶ Baraku chipyabe ndu ojogu Sizera; mę ugbo-inya phe jasụ ephe rwua Haroshetu-Hagoyimu. O buru ogu-echi bę e gude gbushikota ndu ojogu Sizera. Ophu o dudu m'onye lanu, phoduru nu.

Jiayelu egbu Sizera

¹⁷ No iya; Sizera gude okpa gbaru lashia l'ulo-ekwa Jiayelu, bụ nyee Heba; onye Kenu. O buru iphe, kparu iya nu bụ lę Jiabinu, bụ eze ndu Hazo bę yele ndibe Heba, bụ iya bụ onye Kenu ono du lę ree. ¹⁸ Jiayelu gbagbua je agba Sizera ndzuta; bya asu iya: “Nnajiuphu mu tokwa ehü! Gbabata! Ta atsushi ebvu!” O gbapfu nu iya l'ulo-ekwa ono; o bya eworu ekwa kpube iya. ¹⁹ O sụ iya: “Jiko kenaa mu mini ge mu ngua; kele egu mini agukwa mu.” O kpuhaa iphe, ooyeje mini-era-eswi; gbata iya nu iya; o ngua. O bya ewokwaru ekwa ono kpuchia ya. ²⁰ O sụ nwanyị ono: “Pfuokwaru l'onu-abata ulo-ekwa ono; k'ophu bụ; o -duru onye byaru bya ajia ngu su: ‘?O nweru onye nọ l'eka-a?’ l'ii-sukwanu iya: ‘Waawaa!’ ”

²¹ Obenu lę Jiayelu, bụ nyee Heba gbę wota nggu, eegudeje kpobe ulokwa; bya ewota ongu; pyaa mpya jepfu iya; je egude ongu ono kpobe iya nggu ono l'ishi nchi. O foo ya bahu l'alì; kele mgbenya tu-rwewaru iya atu-rwe; teme ike bvushikwa iya pho. O buru iya anwuhu. ²² A bya l'amaru; Baraku nodu agbaghawaa l'eka ochikwanu Sizera; Jiayelu lufuta gbapfuta iya; bya asu iya: “Bya; ge mu goshi ngu nwoke ono, icho

ono.” Tòbudu iya bụ; ọ bya etsoru nwanyị ono bahụ; bya ahụma Sizera g'ọ dabyiru nwuhuwaa anwuhu; nggu kpọru iya l'ishi-nchị.

²³ Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ Chileke meru Jiabinu, eze ndu Kénanu; ọ laa ndu Ízurelu l'ẹka. ²⁴ Ike ndu Ízurelu bya akapyabẹ kẹ Jiabinu, bụ eze ndu Kénanu ọkpobe akapyabẹ gbiriri jasụ ẹphe lwụ-kpee ya.

5

Ebvụ, Debora yẹe Baraku gụru

- ¹ Lẹ mbọku ono bẹ Debora yẹe Baraku nwa Abinowamu gụru ebvụ-a sụ:
- ² “Ndu-ishi ndu Ízurelu vutaru ụzo ọgu;
ndu Ízurelu l'ophu gude obu phẹ tsoru phẹ;
unu jaa Chipfu ajaja!
- ³ Unu numa iphe-a; unubẹ ndu eze!
Unu ngabẹ nchị; unubẹ ndu-ishi!
Mu a-gụ ebvụ nụ Chipfu; mu a-gụ ebvụ gụ-ku iya;
mbụ lẹ mu e-gude ebvụ jaa Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu ajaja.
- ⁴ Gụbe Chipfu; teke ị lufuru l'alị Siye;
mbụ teke ị zọru garamugaramu lufu l'alị ndu Edomu
bẹ mgboko nmahuru jiiijiii;
igwe rwua erwurwu; wa mini.
- ⁵ Úbvú bẹ nmakotaru jiiijiii l'iphu gube Chipfu;
mbụ jeyekpọ l'úbvú Sayinayi bẹ nmacharu jiiijiii
l'iphu gube Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu.
- ⁶ Lẹ teke kẹ Shamuga nwa Anatu; waa Jiayelu
bẹ a gwọberu eshi eze gbororo;
ndu ije pyoaha ntubo.
- ⁷ Iphe, bụ mkpukpu, nọ lẹ Ízurelu dabyikotaru iphoru;
gbiriri jasuru Debora futa;
bya aburu ne ndu Ízurelu.
- ⁸ G'ẹphe hataru agwa ọphúú; bẹ ọgu wataru ada l'alị Ízurelu gbaa
mgburugburu;
ophu ọ dudu mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye; ọzoo arwa, a
humaru l'echilabọ ukporo unu nemadzụ ise, nọ l'alị Ízurelu.
- ⁹ Ndu-ishi ndu Ízurelu dụ mu l'obu;
mbụ ndu turu obu phẹ onyo wofuta onwophe onoya.
Unu jaa Chipfu ajaja!
- ¹⁰ Unubẹ ndu ono agba l'eli nkapfụ-igara ọchaa;
mbụ unubẹ ndu ono, nọ l'eli ukpo, a wukoberu l'eli nkapfụ-igara;
mẹ unubẹ ndu eje l'okpa;
¹¹ unu geedukwa olu-ebvụ ndu ono, agụ ebvụ l'ẹka eekutajẹ mini ono.
Ọo l'ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu gụa ebvụ k'iphe, pfuru ọto, Chipfu mekotaru;
mbụ iphe, pfuru ọto, o mekotaru ndibe iya lẹ Ízurelu.
Tòbudu iya bụ; ndibe Chipfu wufu jeshia l'ọnu-abata mkpukpu.
- ¹² 'Gbalihukpọdapho! Debora gbalihu!
Gbalihu! Gbalihu! Chiswee ebvụ!
Baraku; gbalihu!
Gụbe nwa Abinowamu; duta ndu ị kpuru lẹ ndzụ.'
- ¹³ Tòbudu iya bụ; unwoke ophu phoduru nụ wụ-pfushia ndu-ishi.
Ndibe Chipfu wuru byapfuta mu g'anyi tsoo ndu ọkpehu dụ ọgu.

- 14 Ndu Ifuremu, bu ndu ophu gbaru ogbarabvu l'úbvú úbvú Amaleku wufuta tsoru gube Benjaminu; gu le ndibe ngu.
Ndu-ishi-ojogu, shi l'alì ndu Makiya wufutakwapho;
ndu shi l'alì Zebulun bu ndu gude mgboro onye-ishi-ojogu.
- 15 Ndu-ishi ndu Isaka; epe le Debora tuko swiru.
Nokwapho ge ndu Isaka l'onwophe wukwarupho tsoru Baraku; gbazeta le nsuda ono.
Ophu obu anodu ndu Rubenu l'eka lanu.
- 16 ?Bu gunu be unu doru l'odu aturu eme?
?Bu g'unu numa okwe onye eche aturu akpo gude ekukobe aturu iya to?
Ndu Rubenu be agba egomunggo shii.
- 17 Ndu Giladu be kwaru l'azu enyimu Jiodanu.
?Bu gunu be ndu Danu gugaru kwaa l'ugbo-mini?
Ndu Asha kwaa l'aguga enyimu;
mbu l'odu ugbo-mini.
- 18 Ndu Zebulun mia enya le ndzu kweta onwu.
Nokwapho ge ndu Nafutali mikwarupho enya le ndzu bu ono;
mbu l'egu ugu ono.
- 19 Ndu eze byaru; epe lwua ugu ono.
Ndu eze ndu Kenanu be lwuru ugu le mkpukpu Tanaku;
le mgboru mini mkpukpu Megido;
ophu epe alwutaduru me mkpola-ochaa.
- 20 Kpokpode be gbetchaa l'akpaminigwe alwu ugu;
mbu l'ephe shichaa l'eka epe eshije; etso Sizera ugu.
- 21 Enyimu Kishonu tuko phe kpota;
mbu enyimu shi l'ichee ono, bu iya bu enyimu Kishonu.
Gube obu mu; gude ike zoru je l'iphu!
- 22 No iya; igiji okpa inya nodu ada g'egbigwe.
Mbu inya, okpehu du nodu agbagbaa ke kwaakwa.
- 23 Ojosi-imigwe, shi l'eka Chipfu suru: 'Unu tua mkpukpu Merozu onu;
mbu; unu tua phe ejo onu;
kele epe ta abyaduru eyetaru Chipfu eka l'ogu;
mbu yetaru Chipfu eka lwua ndu ike du l'ogu.'
- 24 Ge Jiayelu; mbu nyee Heba, bu onye Kenu bukwaru onye aa-kachaa agoru onu-oma nu l'iphe, bu unwanyi;
g'o buru iya be aa-kachaa agoru onu-oma nu l'iphe, bu unwanyi, bu l'ulo-ekwa.
- 25 O rarú ora mini; o nu iya mini-era-eswi.
Mbu l'oo l'iphe, gbaru ndu eze be o yeru iya mini era-eswi.
- 26 O dzu-liru nggu ulo-ekwa;
bya egude ekutara palia ongu ndu-ozu;
kpobe iya Sizera l'ishi-nchi;
tsupyabe iya ishi l'alì; kpo-fua uzo.
- 27 O buru le mgboru okpa iya be o phozeru; dabyiru.
Mbu l'oo le mgboru okpa iya be o phozeru dabyiru nwuhu.
O buru l'eka o phozeru ono be o daru; nwuhu.
- 28 Le windo be ne Sizera gbepofu enya.
O nodu l'onu-uzo ulo-eli ara ekwa su:
'?Bu gunu kparu iphe, ugbo-inya ano odu alwalwa?
?Bu gunu meru iphe, a ta nuada ukporo okpa ugbo-inya iya?'
- 29 Unwumgboko ibe eze ndu ophu kachaa amaru iphe nodu azu eyeru iya l'iphe, oopfu;

teme yēbedua nōdu azukwa iya pho ekwe l'onwiya.

³⁰ Ephe nōdu asuje iya: ‘?Tobudu iphe, ephe a-kwata l'okwata be ephe achō; bya ekekwa iya pho ekeke?’

Nwoke nonu e-keta nwamgboko lanu; ozoo ebo.

Sizera eketachaa uwe, ama ntumatu;

mbu l'oo-ketachaa uwe, ama ntumatu, akwaru k'erengete;

waa ekwa, du eguru, mu a-tu-phuje l'olu;

mbu ?o bukotarū iphe, a kwatarū l'okwata?’

³¹ Ge ndu ohogu gube Chipfu lakota l'iyi egube ono.

Ole ge ndu yeru ngu obu gbukwa ke nwijinwii g'enyanywu, agbakota agbakota.”

Tobudu iya bu; ali ono nweru nchi-odoo no ukporo apha labo.

6

Ndu Midiyanu akpa ndu Izurelu ehu

¹ Ndu Izurelu mekwa ejo-ememe l'iphu Chipfu ozo. Chipfu woru phe yee ndu Midiyanu l'eka; ephe no phe l'eka apha esaa. ² Ndu Midiyanu kpaa phe ehu k'ophu ephe laru l'ubvu je emeshia ulo waa mkpu le mgbaka mgbaka mkpuma; me l'ogba; me l'eka a kpushigbaaru ike je ebugbaaru.

³ No iya; o nodu abujeru teke ndu Izurelu koru opfu; ndu Midiyanu; me ndu Amaleku; mewaro ndu buchaa l'uzo enyanwu-awawa awuru bya etsoo phe ugu naa phe iya. ⁴ Ephe nodu ejeje anmaa anmanma ugu l'ali ono; toko iphe, ephe meberu l'ali mebyishikota; mbu mebyishikota iya nno je akpaa le mkpukpu Gaza. Ophu o dudu me iphe, dzu ndzu, ephe ahaje le Izurelu; je akpachaa l'aturu; waa eswi; me nkapfu-igara. ⁵ Ephe achijeru eku phe; waa ulo-ekwa phe zeru gbiigbiigbi g'igube; mbu k'ophu a ta majeduru g'e-shi aguta phe l'ogu ephe l'inya-kamelu phe; ephe abya aphunwua ali ono gbaa ya ophorokpo. ⁶ Ndu Midiyanu ono mee ndu Izurelu; ephe kwata daa ukpa okpobe adada. No iya; ephe bya araku Chipfu g'o gbaaru phe mkpu.

⁷ Oo ya bu; ndu Izurelu rakuopho Chipfu le k'iphe ndu Midiyanu eme phe ono; ⁸ o zitaru phe onye mpfuchiru Chileke, bu onye pfuru ndu Izurelu su: “Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Oo mu bu onye ono, dufutaru unu l'ali Ijiputu; mbu l'ali ono, unu shi buru ohu ono. ⁹ Mu nafutaru unu l'eka ndu Ijiputu me l'eka ndu shi akpa unu ehu; mu chishikotarū unu ndu ono l'ali phe; woru iya nu unu. ¹⁰ Mu pfuaru unu su l'oo mbedua, bu Chipfu, bu Chileke unu. G'unu ta abakwaru agwa ndu Amoru eja l'ali ono, unu bu ono. Ole unu te eyeduru mu onu.”

¹¹ Noo ya; ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu bya bya anodu l'upfu achi, no le mkpukpu Ofura. Onye nwe achi ono bu Jiowashi, bu onye shi l'ipfu ndu Abiyeza. Nwatibe iya, bu Gidiyonu nodu l'eka aazoshije mee l'akpuru vayinu; echishi witi g'o wohaa ya ge ndu Midiyanu ta ahuma iya. ¹² Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono bya achaa Gidiyonu l'iphu bya asu iya: “Chipfu nokwa swiru ngu; gube ojogu, ike du.”

¹³ Gidiyonu su iya: “Oowaa; nnajiuphu mu; o -buru le Chipfu no swiru anyi; ?bu gunu meru g'o gude iphe-a nodu anwukotarū anyi? ?Denuhunu iphe-ohumalenya iya ono, nna anyi phe koru anyi ono; mbu l'ephe suru: ‘L'oo Chipfu dufutaru anyi l'ali Ijiputu.’ Ole nta-a be Chipfu obu gbe gwobewaa anyi; woru anyi ye l'eka ndu Midiyanu.”

¹⁴ No iya; Chipfu bya adakọbe sù iya: “Gude ike, i nweru je anafuta ndu Ízurelu l'ẹka ndu Midiyanu. Ọ kpọkwaa mbẹdua gẹdegedede bẹ ezi ngu sù ngu g'i je.”

¹⁵ Gidiyonu sù iya: “Oowaa; nnajiuphu mu; ?mu e-me ime-agma dzọo ndu Ízurelu? Hụmanu l'ọ kwa unuphu k'anyi bẹ ẹnya kachakpọo alwalwa l'ipfu Manáse; tẹme ọ bụru mu bẹ kachaa alwa alì l'ọnulo ibe nna mu.”

¹⁶ Chipfu sù iya: “Mu e-swiru ngu-a; mbụ l'ìi-tụko ndu Midiyanu lwụ-kpekọta g'ẹphe bụ onye lanụ.”

¹⁷ Gidiyonu yeeru iya ọnu sù: “Ọ -bụru lẹ mu dūwaa ngu l'obu; goshinu mu iphe, e-me gẹ mu maru l'ọ bụ-a gụbedua bẹ epfu eyeru mu nù. ¹⁸ Jiko ta atugbukwa l'ẹka-a jasù gẹ mu byapfuta ngu; gẹ mu je ewota iphe, mu a-nù ngu bya edoberu ngu l'ataphu.”

Tọbudu iya bụ; Chipfu sù iya: “Mu a-nọdu-a jeye ìlwa azụ.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Gidiyonu bya abahụ l'ulo je eworu mkpi gbua shia; bya ewota utu iphe, egudeje eme buredi, jiru nkweka gheba buredi, e te yeduru iphe, ekoje buredi. Ọ bya agushia anụ ono ye lẹ nkata; wuru urwukurwuku iya ye l'itoshi. Ọ gweta iya wojeru iya l'upfu achì ono.

²⁰ Ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chileke ono bya asù iya: “Gweta anụ ono; mẹ buredi ono dobe l'eli mkpuma-a; ìiwufutakwapho urwukurwuku iya ono.” Gidiyonu bya emekọta iya nno. ²¹ Tọbudu iya bụ; ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono bya eworu ọnonu mgboro, ọ gude l'ẹka denyi l'anụ yele buredi ono. Ọku shi lẹ mkpuma ono gbanwuhu; kepyashikota anụ; mẹ buredi ono. Ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono phuhu.

²² Gidiyonu maerupho l'ọo Ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu; ọ rashia: “Nnajiuphu, bụ Chileke mu-e! Alashikwa mu-o! Kele ọ kwa Ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu bẹ mu gude ẹnya mu hụma ono-o!”

²³ Chipfu sù iya: “G'ẹhu dukwa ngu guu! Ta atsushi ebvu. I tị nwuhuduro.” ²⁴ Tọbudu iya bụ; Gidiyonu kpọaru Chipfu ọru-ngweja l'ẹka ono; gube iya: “Chipfu bụ ẹhu-guu.” Ọru-ngweja ono bẹ nọpho lẹ mkpukpu Ọfura, nọ l'alì ndu Abiyeza byasù ntanụ-a.

²⁵ L'enyashi mbọku onokwapho bẹ Chipfu sùru iya: “Kpụta oke-eswi k'ẹbo l'eswi nna ngu; mbụ ọphu gbawaru apha ẹsaa. Je enwukpọshia ẹnya ẹka nna ngu agwajẹ Balu; gbutsushia itso Ashera, nọ iya l'aguga.

²⁶ I -mechaa g'i kpọaru Chipfu, bụ Chileke ngu ọru-ngweja, dukpoo rengurengu l'ẹka-a, ha l'eli-a. Ii gbẹ teke ono kpụta oke-eswi k'ẹbo ono; chita itso Ashera ono, i gbutsushiru ono gude nkụ iya gwee ngweja-akpọ-ọku.” ²⁷ Tọbudu iya bụ; Gidiyonu bya achita ndu-ozì iya unwoke iri; bya emee gẹ Chipfu pfuru iya ono. Ọ bụru l'enyashi bẹ o mekọtaru iphemiphe ono. Ọphu o meduru iya l'eswe; kele ọotsu ndibe phẹ waa unwoke mkpukpu ono ebvu.

²⁸ Ndu mkpukpu ono lufutashia l'ọnmewa utsu; bya ahuma l'a gbẹ mebyishikotawa nù ẹka ẹphe agwajẹ Balu; gbutsushiwa itso Ashera, nọ l'aguga iya; bya eworu oke-eswi k'ẹbo ono kpọo ọku l'eli ọru-ngweja ono, a gbẹ kpụwaanu l'ẹka ono. ²⁹ Ndu mkpukpu ono bya ajiahaa: “? Bụ onye meru iphe ọwa?” ẹphe kpanyaa ishi; jikashinyaa; a sù phẹ l'ọ kwa Gidiyonu nwa Jiowashi bẹ meru iya nù. ³⁰ No iya; ndu mkpukpu ono bya epfuaru Jiowashi sù iya: “Je edufuta nwa ngu. Ọo-nwuhu; kele o tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balu; bya egbutsushia itso Ashera, nọ l'aguga iya.”

³¹ Iphe, Jiowashi pfuru ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ẹhuka ẹhuka ono bẹ bụ: “?Unu agbaru Balu ọdzori? Tọo g'unu dzọo ya bẹ unu

eme? Onye agbataru Balu be ee-gbukwa l'utsu. O -buru-a le Balu be bu okpobe agwa be teke nemadzu mebyishiru oru-ngweja iya be o-du nu ike gbaaru onwiya odzori." ³² O buru le mboku ono be a guberu Gidiyonu "Jieru-Balu;" bu iya bu: "Ge Balu gbaa mkpu onwiya"; kele Gidiyonu be tsukposhiru enya aka aagwaje Balu.

³³ Tobudu iya bu; ndu Midiyanu l'ophu; me ndu Amaleku; waa ndu bugbaa l'uzo enyanwu-awawa bya atuko ndu ojogu phe dzukobe; bya awufu azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu; je anmaa le nsuda Jiezerelu.

³⁴ Oo ya bu; Unme Chipfu bya eji Gidiyonu ehu; o woru opu gbua gude kukota unwu Abiyeza g'ephe tsoru iya. ³⁵ O byakwapho eye ndu-ozu ephe zikota ozi l'ali ndu Manase l'ophu g'ephe kwaa ngwogu; bya ekukokwapho ndu Asha; me ndu Zebulun; waa ndu Nafutali; ephe wuru byapfuta phe.

³⁶ Gidiyonu bya asu Chileke: "O -buru l'ii-shi l'eka mu dzoo ndu Izurelu egube ono, i kweru mu ukwe iya; ³⁷ lenu; mu a-kube eji aturu l'eka eechishije witi-a. O -buru l'oo l'oji aturu-a be iji dashiru kpoloko; ophu o to dashiduru l'oma ali l'ophu; mu amaru l'ii-shi-a l'eka mu dzoo ndu Izurelu egube ono, i pfuru iya ono." ³⁸ No iya; o meepho egube ono, Gidiyonu pfuru ono. O bya agbalihu le nchitabohu iya je apyia eji aturu ono mini; pyita iya mini, jiru gbamugbamu, eku mini. ³⁹ Tobudu iya bu; Gidiyonu su Chileke: "Jiko g'ehu-eghu ngu te ejekwa aburu oku dapfuta mu; ge mu rwofuna ngu iphe lanu. Ge mu gudeeshi eji aturu ono hutafua ama ugbo lanu. K'ogiya-a; mee g'oji aturu ono kpohukota nku; l'i mee g'iji dashikota l'oma ali l'eka ono." ⁴⁰ L'enyashi mboku ono be Chileke meeru iya pho egube ono. Eji aturu ono kpoloko be iji ta adashiduru; o dashikota l'oma ali l'ophu.

7

Gidiyonu alwu ndu Midiyanu

¹ O -rwua l'onmewa utsu; Jieru-Balu, bu iya bu Gidiyonu yee ndu ojogu iya l'ophu wu-lihu je anmaa anmanma ogu le mgboru obvu-mini Harodu. Ndu Midiyanu doru le nsuda, no l'uzo isheli ibiya ophu ephebedua no; le mgboru ubvu More.

² Chipfu bya asu Gidiyonu: "Ndu ojogu ngu be hanukakwaru mu igwerigwe ge mu e-woru ndu Midiyanu ye phe l'eka. Iphe, ii-me nta-a ge ndu Izurelu ta anodushi epfuru mu l'oo ike phe be ephe gude dzoo onwophe ³ bu g'i je araaru iya ephe arara nta-a su phe: "Teke o dukwaru onye ehu anmaa anmanma le ndzu-agugu; g'onye obu shikwa l'ubvu Giladu-a lashia." " No iya; ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri l'ise zehu lashia; o buwaru ukporo unu nemadzu l'unu ise be phoduru nu.

⁴ Obenu le Chipfu pfuleru-a Gidiyonu su: "Ndu ono be panukakwarupho igwerigwe. Chita phe je le mini ge mu huchaaru ngu ephe ama l'eka ono. Onye mu suru l'oo-tsoru ngu je; be e-je nu. Onye ophu mu sukwanuru l'oo tsoduru ngu eje be te ejekwa." ⁵ Oo ya bu; Gidiyonu duta ndu ono jeshia le mini. Chipfu su iya: "Dobe ndu ophu gude ire angu mini ge nkuta anguje-a iche; l'i dobekwapho ndu ophu gbushiru ikpere angu iya iche." ⁶ O buru umadzu ukporo iri l'ise be gude aka kwota mini ono ye l'onu. Ndu ophuu l'ophu be tukoru gbushikota ikpere g'ephe nguta iya. ⁷ No iya; Chipfu su Gidiyonu: "Oo umadzu ukporo iri l'ise ono, gude aka kwota mini ye l'onu ono be mu e-gude dzoo unu; mbu woru ndu Midiyanu ye unu l'eka. Ge ndu ophuu tuko lashichaa ibe phe." ⁸ Oo ya bu; ndu k'ophuu vulia nri; bya achita opu-ogu ndu k'ophuu. Gidiyonu su

phẹ g'ephe lashichaa unuphu. O buru umadzu ukporo iri l'ise pho be o haru. Eka ndu Midiyanu doru buru l'uzo ali le nsuda eka ono, Gidiyonu phẹ doru ono.

⁹ O -rwua l'enyashi mboku ono; Chipfu su Gidiyonu: "Gbalihu; je adatso ndu Midiyanu ogu; kele mu wowaru phẹ ye ngu l'eka. ¹⁰ O -buru l'iitsu ebvu eje phẹ etso ogu; ge gu le Pura, bu onye-ozu ngu swiru je l'odu-ogu phẹ ono. ¹¹ Ii-numawaro iphe, ephe epfu. I -numachaa ya be oo-me-a g'obu shihu ngu ike g'i je ogu l'odu ono." Tobudu iya bu; yele Pura, bu iya bu onye-ozu iya ono swiru jerwua azu eka ndu ojogu ono doru. ¹² Ndu Midiyanu ono; me ndu Amaleku; me ndu shikota l'uzo enyanwu-awawa tuko nmaa erupfu g'igube le nsuda ono. Inya-kamelu phẹ buru aguta aguta; mbu byerupho g'aja, no l'aguga eze-enyimu.

¹³ Gidiyonu jerwua; bya ahuma ge nwoke lanu ezeru onya iya nrwọ, o rworu asuje iya: "Mu rworu nrwọ g'ishi buredi, du mgburugburu, e meru le balı ewe kperekpere ewebata l'eka ndu Midiyanu nmaru anmanma ogu. Ishi buredi balı ono weru bya asua l'ulo-ekwa; suta iya tua; o daa gwoo; kpo mkpomishaku."

¹⁴ Oo ya bu; onya iya ono su iya: "Iphe-a ta adukwa iphe ozo, o bu; abudu ogu-echi Gidiyonu nwa Jiowashi, bu onye Izurelu; kele Chileke woakwaru ndu Midiyanu waa ndu ojogu phẹ l'ophu ye iya l'eka."

¹⁵ Tobudu iya bu; Gidiyonu numa nrwọ ono, e zeru ono; waa iphe, o bu; o bya abaarų Chileke aja. O buru iya ala azu l'odu-ogu ndu Izurelu; je asu phẹ: "Unu wu-lihu-o! Chipfu woakwaru ndu ojogu Midiyanu ye unu l'eka." ¹⁶ O bya eworu umadzu ukporo iri l'ise ono kee uzi eto; bya eworu opu-ogu nuchaa phẹ; wakwapho ite nshii, duchaa iphoro, owá nochaa l'ime. ¹⁷ O su phẹ: "Unu lee mu enya! Unu meje ge mu meru. Teke mu ruerupho l'onu eka ono, ephe doru ono; unu tsokwaru mu mejekpoephe ge mu meru. ¹⁸ Teke mu le ndu ophu mu l'ephe swi gburu opu-ogu; g'unubedua nodukwapho l'eka unu no gbaa odu phẹ ono mgburugburu gbua nkunu; chia mkpu su: 'A kwa ogu-echi ke Chipfu waa Gidiyonu-o!' "

¹⁹ Tobudu iya bu; Gidiyonu yele umadzu ukporo ise ono, ephe l'iya tuko swiru ono jerwua l'onu eka ono, ndu Midiyanu ono doru ono le teke a wataru eche nche k'echi abali. O buerupho teke ono be ndu ophu no le nche lufuru; ndu ozo bahuwaa le nche. Gidiyonu phẹ woru opu-ogu phẹ ono gbua; bya eworu ite nshii ono, ephe gudechaa l'eka pho tukposhia. ²⁰ G'ephe hakota uzi eto ono woru opu-ogu nkephẹ gbua; bya atukposhichaa ite ono. Ephe pagbaarų owá pho l'ekicha; gudegbaa opu-ogu, ephe e-gbu l'ekutara; bya echishia su: "A kwa ogu-echi ke Chipfu waa Gidiyonu-o!" ²¹ Onyenonu pfugbaarų l'ekiya nkiya; ephe gbaphee eka ndu Midiyanu doru ono mgburugburu. Ndu Midiyanu ono l'ophu ye okpa l'oso; echi mkpu agba agbala. ²² Oo ya bu; ephe gbuopho opu-ogu ukporo iri l'ise ono; Chipfu mee onyemonye, no l'odu ndu Midiyanu ono wata egbu nwibe iya ogu-echi. Ndu ojogu ono gbaru lasha mkpukpu Betu-Shita; l'uzo mkpukpu Zerera; mbu gbaa gbarwua oke mkpukpu Abelu-Mehola, no-kube mkpukpu Tabatu.

²³ Ndu Izurelu, shi l'okpa-ipfu Nafutali; me ipfu Asha; waa ipfu Manase be e kukotaru; ephe chipyabe ndu Midiyanu. ²⁴ Gidiyonu ye ndu-ozu; ephe je ezidzuru iphe, bu ndu bukota l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu g'ephe wufuta je agbabua ndu Midiyanu iphu l'enyimu Jiodanu; je akpakpo le mkpukpu Betu-Bara. Tobudu iya bu: e kukoo ndu Ifuremu l'ophu; ephe wufuta je anochia enyimu Jiodanu; je akpaa le Betu-Bara. ²⁵ Oo ya bu;

ephe gude ndu-ishi ndu Midiyanu umadzu ebo. Epha ndu-ishi labo ono bu Orebu waa Zeyebu. Orebu b'ephe gburu le mkpuma Orebu; gbu Zeyebu l'eka aakuje mee le mkpuma Zeyebu. Ephe nodu achikpoepho ndu Midiyanu ono; bya apata ishi Orebu waa Zeyebu palataru Gidiyonu l'eka o no l'azu enyimu Jiordanu.

8

Gidiyonu alwu ndu Midiyanu ophu phoduru nu

¹ Tobudu iya bu; ndu Ifuremu su Gidiyonu: “?Denu g'o gude i mee ya anyi egube-a? Mbụ; ?denukpoo g'o gude ophu i ti kuduru anyi teke i jeru etso ndu Midiyanu ogu?” Ephe gbachae ya pho opfu agbagba ehuka.

² Gidiyonu su phe: “?Denu iphe, mu gbẹ mee, ka ophu unu meru shii? ?O du g'akpa mkpakwa akpuru vayinu ke ndu Ifuremu ta akadụ ree; eme l'akpuru vayinu ke Abiyeza l'ophu? ³ Chileke be woru Orebu waa Zeyebu, bu ndu-ishi ndu Midiyanu ye unu l'eka. ?Denu iphe, mu gbẹ mekpọ, ka ophu unu meru shii?” O pfuchaepho iphe ono; obu jizeta phe.

⁴ Gidiyonu yee umadzu ukporo iri l'ise pho bya erwua enyimu Jiordanu; bya aghabua ya aghabu. Teke ono be ike bvushichakpowaru phe ree; o ephe achiepho ndu ohogu phe ono kpabe kpabe. ⁵ Ephe rwua mkpukpu Sukotu; o su ndu mkpukpu ono: “Jiko unu nunu ndu ojogu mu nri le mbà atukwa phe atutu. O kwa Zeba waa Zalumuna, bu ndu eze ndu Midiyanu be anyi achi oso.”

⁶ No iya; ndu-ishi Sukotu ono su iya: “?Unu gudeakwanaru Zeba yee Zalumuna obu meru g'o gude anyi je anu ndu ojogu ngu nri?”

⁷ Tobudu iya bu: Gidiyonu su phe: “O dua ree; teke Chipfu woerupho Zeba yee Zalumuna ye mu l'eka be bu ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu be mu e-gude lakashia anu unu alakashi.” ⁸ O bya agbe l'eka ono jeshia mkpukpu Peniyelu; bya eje arwokwa phe pho nno; ephe pfukwapho ge ndu Sukotu pfuru pho. ⁹ Oo ya bu; o su ndu Peniyelu: “Mu-lwu-kpee l'ogu ono lwajeepho alwalwa; be mu e-tsukposhi ulo-eli unu-a.”

¹⁰ Zeba waa Zalumuna be no le mkpukpu Kakọ ephe le ndu ojogu phe, du ukporo unu nemadzu l'unu iri l'esaa l'ukporo nemadzu iri, bukota ndu ojogu, e gbuphodoru le ndu ojogu, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ndu ojogu ono be e gbuwaru ukporo unu nemadzu ugbo iri l'ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi. ¹¹ Gidiyonu bya eje eshia uzo ndu ije eshije; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Noba waa mkpukpu Jiogbeha; je etsoo ndu ojogu ono ogo le teke ephe tuzohuru ehụ. ¹² Eze ndu Midiyanu ono ephenebo, bu iya bu Zeba yee Zalumuna ye okpa l'oso; a chia phe je egude; bya edukaa ndu ojogu phe.

¹³ Gidiyonu, bu nwa Jiowashi lwajeepho ogo ono o shia uzo ubvu Heresu. ¹⁴ Oo ya bu; o gude nwokoro lanu, shi le mkpukpu Sukotu bya ajiahaa ya aji. Nwokoro ono deshianu iya epha ndu-ishi waa ndu bu ogerenya mkpukpu Sukotu; deta umadzu ukporo eto l'iri l'esaa.

¹⁵ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya ejepfu ndu mkpukpu Sukotu ono je asu phe: “Wakwa Zeba yee Zalumuna ba; mbụ ndu ono, unu shi epfuru mu kwaphukwaphu su: ‘?Mu gudeakwanaru Zeba waa Zalumuna; meru g'o gude unu je anu ndu ojogu mu, ike bvushiru nri g'ephe ria-a?’ ” ¹⁶ No iya; o bya akpukoo ndu bu ogerenya mkpukpu Sukotu; gude ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu gude nua phe aphu. ¹⁷ O bya etsukposhia ulo-eli ndu mkpukpu Peniyelu; bya egbushikwaapho ndu mkpukpu ono.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu bya ajja Zeba waa Zalụmuna sụ phẹ: “?Bụ ẹgube ndu ọnu bẹ unu gbushiru l'úbvú Tabọ?”

Ẹphe sụ iya: “?Ọ kwa unwoke, dụkotaepho g'unubedua; mbụ l'onye ọphu ọnu dụchaepho ọ nwa onye eze.”

¹⁹ Gidiyọnu sụ phẹ: “Ndu ono bẹ bukotakwa unwune mu; mbụ l'ẹphe bukota unwoke, ne mu nwushiru. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ mu tege egbukwa unu ọme unu doberu phẹ ndzụ.” ²⁰ Ọo ya bụ; ọ sụ ọkpara iya, bụ Jieta g'o gbushia phẹ. Ọphu ọ dudu ike milia ogu-echi iya gbua; kele ọ bụnukaru nwatanshii; ndzụ nọdu agụ iya.

²¹ Tọbudu iya bụ; Zeba waa Zalụmuna sụ iya: “Gbalihu; bya egbuga anyi l'onwongu. Ọo ọ nwoke ha bụ g'ike iya ahajẹ.” Ọo ya bụ; Gidiyọnu zilihu; woru phẹ gbushia; bya anyafuchaa ọnya-kamelu phẹ iphe, e gude mee phẹ ọna, bụ iphe, e shi nyabechaa phẹ l'olu.

²² E mechaa; ndu Ízurelu sụ Gidiyọnu: “Buru Onye-ishi anyi; gu lẹ nwa ngu; mẹ nwanwa ngu; eshinu ọ bụ ngu dzọtaru anyi l'ẹka ndu Midiyanu.”

²³ Gidiyọnu sụ phẹ: “Mu taa bukwaru onye-ishi unu; ọphu nwa mu abukwaru onye-ishi unu. Ọ kwa Chipfu a-buru Onye-ishi unu.” ²⁴ Ọ sụ phẹ: “Iphe lanu, mu arwo unu bụ g'onyenonu nuchaa mu iphe-nchi, yi l'iphe, ọ kwataru l'okwata.” Ndu Midiyanu eyeje iphe-nchi; noo kele ẹphe bụ ndu ke Ishimelu.

²⁵ Ẹphe yee ọnu sụ: “Anyi e-gudekpoo ẹhu-utso nụ ngu iya.” Ẹphe bya eworu ẹkwa phushi l'alị; onyenonu wotachaa iphe-nchi, yi l'iphe, ọ kwataru l'okwata chie l'ekwa ono. ²⁶ Iphe-nchi mkpọla-ododo ono, ọ sụru g'ẹphe nụ iya ono bẹ ẹrwa iya ha g'unu ẹkpa mkpọla-ododo ẹno l'ukporo ẹkpa mkpọla-ododo ise; a -gufukwa iphe, e gude eme ome mma; mẹ iyagba-olu; mẹ uwe uswe, ndu eze ndu Midiyanu eyeje; waa gwogirigwo, ndu eze ono nyabechaa ọnya-kamelu phẹ l'olu. ²⁷ Gidiyọnu gude iphe-nchi mkpọla-ododo ono kputa uwe-ukuvu; dobe iya ọnu lẹ mkpukpu iya ono, bụ Ọfura. Ndu Ízurelu bya agwaahaa ya; gude pharwushiahaa onwophe. Ọ bya aburu ọnyà; nmata Gidiyọnu yee ndibe iya.

²⁸ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu bya akapyabẹ ndu Midiyanu; ọphu ndu Midiyanu egbelibaeduru ishi ọzobaa. Lẹ teke Gidiyọnu nọ ndzụ bẹ alị ono bukọtaru lẹ nchi-odoo ukporo apha labọ.

Anwuhu Gidiyọnu

²⁹ Jieru-Balu, nwa Jiowashi bya alaa ibe iya je eburu. ³⁰ Ọ nwutaru unwoke ukporo ẹto l'iri; kele ọ luru unwanyi igwerigwe. ³¹ O nwekwarupho nwanyi, ọ tọ ludu ọkpobe alulu, bu lẹ mkpukpu Shẹkemu. Yẹbedua nwutaru iya nwa nwoke lanu. Iphe, ọ guru nwata ono bụ Abimeleku. ³² Gidiyọnu, nwa Jiowashi nwuhu teke ọ kahwaru ọkpobe akahu. E lia ya l'ilu nna iya, bụ Jiowashi lẹ Ọfura, bụ iya bụ mkpukpu ndu Abiyeza.

³³ Anwuhu, Gidiyọnu anwuhu; ndu Ízurelu dakobe wata apharwushi onwophe; mbụ wata abaru Balu, nọgbaa l'alị ono ẹja. Ẹphe woru Belu-Beritu dobe; ọ buru agwa phẹ. ³⁴ Ọphu ẹphe anyataeduru Chipfu, bụ Chileke phẹ ono, bụ iya dzọtakotaru phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ mgburugburu egede ono. ³⁵ Ọphu ẹphe emejeduru ndibe Jieru-Balu, bụ iya bụ Gidiyọnu ree lẹ ke ree ono, o mekọtaru ẹphebe ndu Ízurelu ono.

9

Ẹjo-idzu, Abimeleku chiru

¹ Tọbudu iya bụ; Abimeleku nwa Jieru-Balụ gbeshi bya ejeshia lẹ mkpukpu Shẹkemu l'ibe nwune ne iya pẹ; jekọta l'iphe, bụ ipfu kẹ ndu ne iya je asụ pẹ: ² “Unu jikotakpoo iphe, bụ ndu Shẹkemu sụ pẹ: ‘? Bụ ole karu unu ree? ?Bụ g'unwu Jieru-Balụ umadzu ukporo ẹto l'iri ono buru onye-ishi unu; ọo ?g'onye lanu buru onye-ishi unu?’ Ọzo bụ g'unu nyatakwapọ lẹ mu bụ okpu, shi unu l'ẹhu waa mee unu.” ³ Ndu ne iya ono je eworu iphe ono pfukotaru iphe, bụ unwoke ndu Shẹkemu; ọ buru iphe, okpoma pẹ nataru bụ g'ephe tsoru Abimeleku; kele ẹphe pfuru sụ: “Ọo nwune anyi bẹ ọbu.” ⁴ Ẹphe bya anu iya ukporo mkpọla-ọchaa ẹto lẹ mkpọla-ọchaa iri, shikọta l'ulo agwa pẹ ono, bụ Belu-Beritu. Abimeleku bya egude mkpọla-ọchaa ono buko ndu ogalemkpa waa ndu eme gapu-gapu-gapu; ẹphe wuru tsoahaa ya. ⁵ Ọ bya ejeshia l'ibe nna iya lẹ mkpukpu Ofura; je egbushikọta unwunna iya ono, bụ iya bụ unwu Jieru-Balụ ono, dū umadzu ukporo ẹto l'iri ono l'eli mkpuma lanu. Ọo ẹpho Jiótamu, bụ iya kachakpoo aburu nwata l'unwu Jieru-Balụ ono bẹ bụ onye phoduru nū; kele o jeru edomia onwiya. ⁶ No iya; ndu Shẹkemu mekpoo ndu mkpukpu Betu-milo je atuko dzukobe l'upfu achi, nọ lẹ mgboru itso, dū nsọ, bvuru lẹ Shẹkemu; woru eze mee Abimeleku.

⁷ G'e pfuerupho Jiótamu iphe ono, ẹphe meru ono; o je enyihu mkpakponu ubvu Gerizimu; raaru pẹ iya arara sụ: “Unube ndu Shẹkemu; unu ngabekpodaru mu pho nchi-o; k'ophu Chileke a-ngabekwarupho unu nchi! ⁸ Sụ-a; ọ nweru teke oshi gbeshikotaru jeshia ahota oshi, a-buru eze pẹ. Ẹphe pfuaru oshi olivu g'ọ buru eze pẹ. ⁹ Oshi olivu sụ pẹ: ‘? Mu a-paru manu mu haa, bụ iphe, eegudeje akwabẹ Chileke me nemadzu ubvu bya eletaha oshi l'ophu ẹnya?’ ¹⁰ Ẹphe bya epfukwaarupho oshi figu g'ọ buru eze pẹ. ¹¹ Oshi figu sụ pẹ: ‘?Mu a-paru ẹguru akpuru ono, mu amije ono, atsoje ntumatu ono haa bya eletaaha oshi l'ophu ẹnya?’ ¹² Tọbudu iya bụ; ẹphebe oshi ono bya asụ vayinu g'ọ buru eze pẹ. ¹³ Vayinu sụ pẹ: ‘?Bụ gẹ mu paru mee mu, emeje g'obu tso Chileke waa nemadzu utso ono haa bya eletaaha oshi l'ophu ẹnya?’ ¹⁴ E mechaa; oshi ono g'ephe ha sụ gẹ ogara-mbo bya aburu eze pẹ. ¹⁵ Ogara-mbo sụ pẹ: ‘Teke ọ dū unu gẹ mu buru eze unu; unu wubata nū lẹ mkpula mu bya ezee ndu; ọ -dudu; g'oku shikwa lẹ mube ogara-mbo bya ekepyashikota iphe, bụ oshi sida, nokota l'ubvu Lebanonu!’ ”

¹⁶ Noo ya; Jiótamu sụ pẹ: “Ọ -buru l'oo iphe, gbaru unu bẹ unu meru ono; mbu ọ -buru l'oo ree bẹ unu meru ono; woru Abimeleku mee eze; mbu-a; ọ -bukpooru l'oo iphe, duta aduta bẹ unu meru Jieru-Balụ yee ndibe iya ono; mbu ọ -bukpooru l'oo egube, ọ gbaru g'unu mee ya ya bẹ unu meru iya ya ono; ¹⁷ mbu nna mu ono, lwuru unu ogu; ta ishi ndu iya; dzota unu l'eka ndu Midiyanu ono; ¹⁸ bẹ ọ gbetchia rwua ntanu owa; unu gbẹ tsopyabẹ ndu unuphu ibe nna mu ono; woru unwu iya ukporo umadzu ẹto l'iri gbushia l'eli mkpuma lanu. Unu bya eworu Abimeleku, bụ nwatibe ohu, nna mu gbataru agbata mee eze ndu Shẹkemu; kele ọ bụ nwune unu. ¹⁹ Ọ -buru l'oo iphe, gbaru unu bẹ unu meru ono; mbu ọ -buru l'oo ree bẹ unu meru Jieru-Balụ yee ndibe iya lẹ ntanu-a; gẹ Abimeleku bukwaru unu ẹhu-utso; unubedua abukwarupho yebedua! ²⁰ Teke ọ tọ dudu; g'oku shikwa l'ẹhu Abimeleku bya ekepyashia unube ndu Shẹkemu waa ndu Betu-milo; g'oku shikwapọ l'ẹhu unube ndu Shẹkemu; waa ndu Betu-milo bya ekepyashia Abimeleku!” ²¹ Noo ya; Jiótamu pfuchaa nno; bya agbalaa lashia mkpukpu Biye je ebuwaruro l'eka ono; kele ọtsu nwanna iya ono, bụ Abimeleku ebvu.

²² Abimeleku buru onye-ishi ndu Ízurelu nọo apha ẹto; ²³ Chileke zia ẹjo maa; o je anọdu l'echilabọ Abimeleku yele ndu Shekemu; ẹphe meahaaru Abimeleku gheleghele. ²⁴ O buru Chileke meru ge ndu Shekemu meje nno; g'ee-shi g'a pfa Abimeleku ugwo ẹjo-iphe ono, o meru unwunna iya ono; mbu g'a gwata iya ugwo ochi unwu Jieru-Balu, du umadzu ukporo ẹto l'iri; mbu unwunna iya ono, o gbushiru ono. Aagwatakwapọ ndu Shekemu, bu ndu yetaru Abimeleku njo ẹka g'o gbushia unwunna iya ono ugwo ochi phe. ²⁵ Tobudu iya bu; ndu Shekemu bya eye ndu jeru akwakaaru iya l'eli ubvu, nọgbaa l'eka ono g'ẹphe mekata iya. O nọdu abujeru onye ghatakporu l'uzo ibe iya ono; ẹphe anaa ya nfu. E je agbaarụ Abimeleku ama.

²⁶ Noo ya; Galu, bu nwa Ebedu gbeshi duta unwunna iya; ẹphe wuru jeshia Shekemu. O jerwua; ndu Shekemu woru onwophe ye iya l'eka okpobe eyeye. ²⁷ Ẹphe bya awufu jeshia l'egu je awokoo akpuru vayinu l'opfu-vayinu phe. Ẹphe wokobechaa ya; bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono wata abo obo-iphe l'ulo agwa phe. Ẹphe nọdu eri; bya angu; teme ẹphe nọdu epfubyishikwapọ Abimeleku. ²⁸ Tobudu iya bu; Galu nwa Ebedu su: “?Bu onye be Abimeleku bunu-a? ?Bukpoo gunu aa-kpata g'anyi be ndu Shekemu nọdu iya l'eka? ?O kwa l'oo nwatibe Jieru-Balu be o bu? Mbu ?to budu Zebulu be etsota iya nu l'aburu ishi? Unu jechiaru ndu Hamo, bu iya bu nna ndu Shekemu ozi! ?Bu gunu aa-kpata g'anyi bya ejeahaaru Abimeleku ozi? ²⁹ O du g'a sukwanu le ndu-a be no mu l'eka! Mu gege emegheana ke Abimeleku. Mu gege asu Abimeleku g'o kwakobe ndu ojogu iya gude lufuta!”

³⁰ No iya; Zebulu, bu onye-ishi mkpukpu ono numaepho iphe ono, Galu nwa Ebedu pfuru ono; o voru oku wua eh. ³¹ O bya ezia ndu-ozu iya le mpya; ẹphe je ezia Abimeleku ozi su iya: “Lenu; Galu nwa Ebedu be yele ndu unuphu ibe phe byaakwaru Shekemu. Ẹphe tukoakwa iphe, bu ndu mkpukpu-a kpalia g'ẹphe tso ngu opfu. ³² Oo ya bu; iphe, ii-me nta-a bu g'i gbeshi l'enyashi; waa ndu ophu gu l'ẹphe no; je akwakachaa l'ime egbudu. ³³ O -beepho l'utsu; mbu me enyanwu -waepho; unu gbeshi je etsoo mkpukpu ono ogu. Galu yee ndu ono -byatashia g'ẹphe tso ngu ogu; mee phe g'eka ha ngu.”

³⁴ Oo ya bu; o be l'enyashi; Abimeleku yele ndu ojogu iya l'ophu kee onwophe uzi eno; je akwakachaa l'aguga mkpukpu Shekemu. ³⁵ No iya; Galu nwa Ebedu gbeshi je apfuru l'onu ẹka eeshije abahu le mkpukpu ono. Abimeleku yele ndu ojogu iya shichaa l'eka ono, ẹphe domishiru onwophe ono wufuta. ³⁶ Galu humae phe pho; o rashiaru Zebulu su: “Lenu-o! Ndu nemadzu shikwa l'eli ubvu awu abya!”

Zebulu su iya: “Oo onyonyo ubvu ono be i humaru; o gbẹ duchaa ngu nu g'o bu nemadzu.”

³⁷ Galu bya epfukwaa ya pho ozo su: “Ophu lekpodapho; ndu nemadzu shikwa l'echilabọ mkpukpu eje abya; teme o dukwarupho ndu ophu shi l'uzo upfu achu ndu jibya eje abya.”

³⁸ Zebulu su iya: “?Denuhunu onu ono, i shi apashi-a; mbu onu, i gude su: ‘?Bu onye be Abimeleku bu ke g'anyi bya ejeahaaru iya ozi-a?’ ? Tobunaa ndu-a be i shi epfutoshi-a? Jenụ je adatso phe ogu!” ³⁹ No iya; Galu bya eduta ndu Shekemu; ẹphe je etsoo Abimeleku ogu. ⁴⁰ Abimeleku chia phe oso; ẹphe ye okpa l'oso. Igwerigwe ndu ojogu ke Galu dachaa iko; mekachaa iphe-ehuka. Ẹphe daepho popoo jasụ l'onu ẹka eeshije abahu le mkpukpu ono. ⁴¹ E mechaa; Abimeleku lashia mkpukpu Aruma je

anọdu. Ọ bụrụ Zebulu bẹ chifuru Galu yẹle ụnwunna iya ono lẹ Shẹkemu. ⁴² Tọbudu iya bụ; ọ bya ebekwa lẹ nchitabọhu iya; ndu Shẹkemu bya ejeshikwaa l'ẹgu; e je epfuaru iya Abimeleku. ⁴³ Ọo ya bụ; ọ chita ndu ojogu iya; woru phẹ kèé uzi ẹto; ẹphe je akwakachaa l'ẹgbudu l'ẹgbudu. O leepho ẹnya; hụma gẹ ndu Shẹkemu shi lẹ mkpukpu ono awụ abya; ọ gbeshi datso phẹ ọgu; woru phẹ gbushia. ⁴⁴ Tọbudu iya bụ; Abimeleku waa ndu ọphu yee ya swi bya awufu-kebe jeshia l'ibiya k'onu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpukpu ono. Uzi labọ k'ophuu wufu je adatso ndu Shẹkemu ndu ọphu nọ l'ẹgu phọ ọgu; woru phẹ gbushia. ⁴⁵ Lẹ mbọku ono l'ọphu bẹ Abimeleku lwukotaru ọgu lẹ mkpukpu ono. Ọ lwuta iya; gbushia ndu bu iya nụ; mebyishikọta mkpukpu ono; bya eworu ụnú ghakọta iya.

⁴⁶ Ndu bu l'ulo-eli ono, nọ lẹ Shẹkemu ono numapho iphe ono; ẹphe wubakota l'ime ẹka a kpushiru ike l'eze ụlo agwa, bụ Ẹlu-Beritu. ⁴⁷ No iya; ama bya agbaaru Abimeleku lẹ ndu bu l'ulo-eli Shẹkemu bẹ kụkobekwaru l'ẹka lanu. ⁴⁸ Ọo ya bụ; Abimeleku waa ndu ọphu yee ya swi bya ejeshia ụbvú Zalumonu. Ẹphe rwua l'ẹka ono; Abimeleku bya egude ogbunku gbukwoshia nkụ; chita tua l'ukuvu. Ọ bya asu ndu ono, yee ya swi ono: “Ngwa! Iphe, unu humaru, mu meru; unu mee egube ono!” ⁴⁹ Noo ya; onyenonu bya ebukoo nkụ; vuta tsoru Abimeleku. Ẹphe je eworu iya doo l'ime ẹka ono, a kpushiru ike ono; mbụ l'eli ndu nọ l'ime iya ono; woru oku tua ya. Oku tsua ụlo-eli ono; kegbushikọta ndu nọ iya nụ, rwuru unu ụmadzu labọ l'ukporo ụmadzu iri; unwoke mę ụnwanyi. Ẹphe nwushihukota.

Anwuhu Abimeleku

⁵⁰ E mechaa Abimeleku bya ejeshia mkpukpu Tebezu; je ekephee mkpukpu ono; lwuta iya. ⁵¹ Olee o nwekwanuru ụlo-eli, a kpushiru ike nọ lẹ mkpukpu ono. Ọ bụrụ l'ẹka ono bẹ unwoke mę ụnwanyi; mbụ ndu bukọta lẹ mkpukpu ono gbaru la je anọdu. Ẹphe gụ-chishikọta onwophe l'ime iya; bya awuru lashia l'ime mkpotsu ụlo-eli ono. ⁵² Abimeleku bya ejeshia l'ulo-eli ono g'o tsoo ndu nọ ya nụ ọgu. O rwutashia onu-abata ụlo-eli ono ntse g'ọ tufu iya oku; ⁵³ nwanyi lanu l'ime ndu ono, nọ l'ulo-eli ono pataepho nggu-mkpuma uswe woru tua Abimeleku l'ishi; woru iya okpu ishi tupyashia atupyashi. ⁵⁴ Ọ bya ekukebe nwokorobya, achijeru iya ngwogu iya su iya: “Mita-kebe ogu-echi ngu gbugbua mu; k'ophu ẹphe taa anodudu epfu su: ‘Ọ kwa nwanyi bẹ gburu iya nụ.’ ” Ọo ya bụ; onye-ozii iya ono wota ogu-echi sua ya; ọ nwuhu. ⁵⁵ Ndu Izurelu humaepho lẹ Abimeleku bẹ nwuhwaru nụ; onyenonu tugbuchaa lashia unuphu.

⁵⁶ Ọ bụrụ egube ono bẹ Chileke shiru gwata Abimeleku ugwo ejo-iphe ono, o meru nna iya ono; mbụ k'ụnwunna iya, dū ụkporo ẹto l'iri, o gbushiru ono. ⁵⁷ Chileke bẹ mekwarupho g'ejo-iphe, ndu Shẹkemu meru ono tukoru phẹ l'ishi. Onu ono, Jiọtamu nwa Jieru-Balu turu bẹ mechaa nwua l'ẹhu phẹ.

10

Tola; onye-ikpe ndu Izurelu

¹ No iya; gẹ Abimeleku buchaaaru onye-ikpe ndu Izurelu; bẹ onye ozo shi l'okpa-ipfu Isaka byaru afuta g'ọ dzota ndu Izurelu. Ẹpha nwoke ono bụ Tola; nwa Puwa; mbụ nwanwa Dodo. Ẹka o bu bụ lẹ mkpukpu Shamiru, nọ l'alị ụbvú ụbvú ndu Ifuremu. ² Ọ bụrụ onye-ikpe ndu Izurelu ụkporo apha l'apha ẹto; bya anwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Shamiru.

Jiayi; onye-ikpe ndu Ízurelu

³ Jiayi, bu onye Giladu bya etsota iya; bya ekpeeru ndu Ízurelu ikpe ukporo apha l'apha labo. ⁴ O nwuta unwoke ukporo l'iri. Unwu iya ono nodu agbakota nkapfu-igara l'ehu l'ehu. Onye ophu nonu; nwechaaru mkpukpu nkiya l'alí Giladu. Mkpukpu ono g'ọ hakota be aza Havotu-Jiayi byasu le ntanu. ⁵ E mechaa; Jiayi nwuhu; e lia ya le mkpukpu Kamonu.

Jiefuta; onye-ikpe ndu Ízurelu

⁶ Ndu Ízurelu bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu ozobaa; mbu baaharu agwa Balu eja; me Ashitoretu; me agwa ndu Aramu; me agwa ndu Sayidonu; me agwa ndu Mowabu; me agwa ndu Amonu; waa agwa ndu Filisitayinu. Epe paru Chipfu haa; ophu epe ta abajeeduru iya eja. ⁷ Oke ehu-eghu Chipfu dapfuta nu ndu Ízurelu. Chipfu nwuru phe ye ndu Filisitayinu waa ndu Amonu l'eka. ⁸ Epe mekpaa phe ehu; gwee phe arakabya l'apha ono. Apha iri l'esato be epe mekpakotaru ndu Ízurelu, bukota l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu ehu; mbu l'alí Giladu, no l'alí ndu Amoru. ⁹ Ndu Amonu bya adafu azu enyimu Jiordanu azu iya ophu g'ephe je adatso ndu Jiuda; me ndu Benjaminu; waa unwu Ifuremu ogu. Oo ya bu; ndu Ízurelu nodunu l'oke iphe-ehuka.

¹⁰ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu bya araku Chipfu; su iya: "Anyi mesweakwaru ngu; kele anyi paru gube Chileke anyi haa; je abapheahaaru agwa, bu Balu eja." ¹¹ No iya; Chipfu su phe: "?To bunu mu-a be dzotaru unu l'eka ndu Ijiputu; me ndu Amoru; me ndu Amonu; mekpoo ndu Filisitayinu? ¹² Mekpoo teke ndu Sayidonu; me ndu Amaleku; waa ndu Mawonu shi akparya unu ishi ono be unu rakuru mu ge mu gbaaru unu mkpu; mu dzota unu l'eka phe. ¹³ Unu gbeparu mu haa je abapheahaaru agwa eja. Eshinu o du nno be mu ta abyakwa adzotabaa unu ozo. ¹⁴ Unu tugbuja jenu araku agwa, bu ophu unu hataru g'ephe bya adzota unu teke unu no l'iphe-ehuka!" ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu su Chipfu: "Anyi meakwaru iphe-eji. Mee anyi iphe, dukpoe ngu pho ree. Ole-a; jiko dzonaa anyi ntanu-a." ¹⁶ Tobudu iya bu; epe wofukota agwa ndu ohozo ono, epe dobechaaru ono; bya abaaharu Chipfu eja. Aphu, ndu Ízurelu no ono rwutabe iya l'ehu k'ophu o to duedu ike taa nshi.

¹⁷ No iya; a bya ekuko ndu Amonu k'ogu; epe je anmaa anmanma ogu l'alí Giladu. Ndu Ízurelu bya edzukobekwapho; je anmaa anmanma ogu le mkpukpu Mizupa. ¹⁸ No iya; ndu-ishi Giladu su nwibe phe: "Onye vukporo uzo je etsoo ndu Amonu ogu be bu onye ono a-buru onye-ishi ndu Giladu l'ophu."

11

¹ Jiefuta, bu onye Giladu be bu onye ojogu ike du; ole o bu nwatibe nwanyi ukpara. Nna Jiefuta be bu Giladu. ² Unyomu Giladu be nwushiru iya unwu. O be teke unwegirima unyomu iya ono byaru evushichaa; epe chifu Jiefuta su iya: "I tii ketakwa oke l'unuphu ibe anyi; kele oo nwanyi ozo be nwuru ngu nu." ³ Tobudu iya bu; Jiefuta gbafuru unwune iya ono gbaru lashia alí Tobu je eburu. O buru l'eka ono; ndu ogalemkpa wu-pfuta iya bya etsoahaa ya.

⁴ A nonyaa; ndu Amonu bya etsoo ndu Ízurelu ogu. ⁵ O buru teke ono, ndu Amonu tsoaharu ndu Ízurelu ogu ono be ndu bu ogerenya ndu Giladu

tugburu je ekua Jiẹfuta l'alị Tobu; ⁶ sụ iya: “Bya bya aburu onye-ishi anyi; k'ophu anyi a-dụ ike datsoo ndu Amọnu ogu.”

⁷ Jiẹfuta sụ phẹ: “?Unu ta akponuru mu-a ashi; chifu mu l'unuphu ibe nna mu? ?Bụ gụnu kparụ iphe, ọ bụ nta-a, unu nọ l'iphe-ehuka-a bẹ unu chọaharu mu bya?”

⁸ Ndu bụ ọgerenya Giladu sụ: “Oo ya meru g'o gude anyi byapfutashia ngu-a; k'ophu ii-tsoru anyi je etsoo ndu Amọnu ogu; l'ị buru onye-ishi ndu bukọta l'alị Giladu.”

⁹ Oo ya bụ; Jiẹfuta sụ phẹ: “Unu -duta mu lashia azụ gẹ mu je etsoo ndu Amọnu ogu; ?mu a-buru-a onye-ishi unu k'eviya mẹ Chipfu mee mu lwu-kpee phẹ?”

¹⁰ Ndu bụ ọgerenya Giladu ono sụ iya: “Ọ buepho Chipfu bẹ bụ onye-ekabe anyi lẹ ngu. Anyi ee-mejeepho iphe, i pfuru.” ¹¹ Tọbudu iya bụ; Jiẹfuta bya etsoru ndu bụ ọgerenya ndu Giladu ono. Ndu ono mee ya onye-ishi waa onye-ishi ojogu phẹ. Jiẹfuta nọdu lẹ Mizupa pfushikọta iphe ono, o pfuhawaru ono l'iphu Chipfu.

¹² No iya; Jiẹfuta bya ezia ndu-ozị g'ephe je ajia eze ndu Amọnu sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ anyi meru ngu, meru g'o gude ị byatashia anyi etso ogu l'alị anyi?” ¹³ Eze ndu Amọnu bya ezia ndu ono, Jiẹfuta ziru ozị ono; sụ phẹ: “Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ teke ndu Ízurelu shi l'alị Ijiputu wufuta bẹ ephe natakotaru mu alị mu shita l'enyimu Anọnu jeye l'enyimu Jiaboku; mbụ jasụ l'enyimu Jiódanu. Unu nụ-phuchaa mu alị ọbu azụ nta-a lẹ nchiodoo.”

¹⁴ Jiẹfuta bya ezikwaa ndu-ozị iya ọzo g'ephe je eziphu eze ndu Amọnu ono azụ; ¹⁵ sụ iya: “Waa iphe, Jiẹfuta pfuru baa: Ndu Ízurelu ta natakwaru alị ndu Mówabu; ophu ephe anataduru ndu Amọnu alị phẹ. ¹⁶ Teke ndu Ízurelu shi l'alị Ijiputu lufuta bẹ ephe shiru ọzo echiegu lufu lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe; gbẹ l'eka ono bahụ lẹ mkpukpu Kadeshi; ¹⁷ Ọ buru lẹ Kadeshi ono bẹ ndu Ízurelu nọ zia ndu-ozị g'ephe je epfuaru eze ndu Edomu sụ: ‘Jiko g'anyi shijana-a alị ngu ghata.’ Ophu eze ndu Edomu ta angaduru phẹ nchị. Ephe byakwaphọ eje ezia eze ndu Mówabu egube ono; yebedua jikakwapho. Oo ya bụ; ndu Ízurelu kwaa lẹ Kadeshi. ¹⁸ Tọbudu iya bụ; ephe wulihu kwaseru echiegu; tsoru alị ndu Edomu waa kẹ ndu Mówabu gbaa mgburugburu; bya alufuta l'uzo ẹnyanwu-awawa alị ndu Mówabu ono. Ephe je adọru l'azụ enyimu Anọnu azụ iya ophuu; ọle ephe ta abahuduru l'alị ndu Mówabu; kẹle ọo enyimu Anọnu bụ oke alị ndu Mówabu ono. ¹⁹ Ndu Ízurelu byakwa ezia ndu-ozị g'ephe je ezia Sihonu, bụ eze ndu Amọru, mbụ onye bu lẹ mkpukpu Heshibonu sụ iya: ‘G'anyi shijana-a alị ngu ghata lashia alị nkanyi.’

²⁰ “Ophu Sihonu ekwekwaphọ gẹ ndu Ízurelu ghata l'alị iya. Ọ bya ekukobekota ndu nkiya l'ophu; ephe wufu je adọru lẹ mkpukpu Jiahazu; ephe lẹ ndu Ízurelu lwugbabe ogu. ²¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu woru Sihonu; mẹ ndu nkiya l'ophu ye ndu Ízurelu l'eka. Ephe lwu-kpee phẹ. Ndu Ízurelu nakọta alị ndu Amọru, bụ ndu bu l'eka ono. ²² Ephe lwutakota alị ndu Amọru; e shi lẹ Anọnu jasụ lẹ Jiaboku; mękwapho; a -gbẹ l'echiegu jasụ l'enyimu Jiódanu. ²³ Oo ya bụ; eshi ophu Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu chishichawaru ndu Amọru; bya eworu alị phẹ nụ ndu nkiya, bụ ndu Ízurelu; ?ọ gbaru g'a nụ-phu ngu iya azụ ọzo tọ? ²⁴ ?Tọbudu iphe, agwa ngu, bụ Kemoshi nuru ngu bụ ophu ịi-kwẹ ẹka? Nokwaphọ g'anyibedua e-nweru iphe, Chipfu, bụ

Chileke anyi nuru anyi g'anyi nweru bu ono. ²⁵ ?I ka eze ndu Mówabu, bu Belaku nwa Zipo ree? ?O tsoru ndu Ízurelu opfu? Tọo; ?ephe l'iya lwuru ogu? ²⁶ Ndu Ízurelu bukotaru le Heshibonu; me Arowa; me nwa mkpukpu, no-pheru phe mgburugburu; mekwapho le mkpukpu, nochaa l'aguga enyimu Anonu ukporo apha iri l'ise ophu. ?Bu gunu meru iphe, i ti natachadaru ali obu le teke ono? ²⁷ Mbèdua te emeswekwaru ngu. Oo gubedua, byaru etsoaha mu ogu be gbè achọ mu opfu. Ole-a; ge Chipfu, bu onye-ikpe, bukafukwa opfu ono, duru ndu Ízurelu yee ndu Amonu le ntanu." ²⁸ Ole eze ndu Amonu be ta ngakpodaru nu nchi l'ozi ono, Jiefuta ziru g'e zia ya ono.

Jiefuta alwu ndu Amonu

²⁹ Tọbudu iya bu; Unme Chipfu bya eji Jiefuta ehu. O bya eshijaa ali Giladu; waa ali ndu Manase; bya eshijaa mkpukpu Mizupa, no l'ali Giladu. O buru le mkpukpu Mizupa ono be o gbè jeshia etso ndu Amonu ogu. ³⁰ Jiefuta bya ekwee Chipfu ukwe; su: "O -buru l'i woru Amonu ye mu l'eka; ³¹ be iphe, vukpo uzo gbafuta l'ulo mu bya agba mu ndzuta me mu -lwu-kpee ndu Amonu lwaje; be a-buru ke Chipfu. Mu e-gudeele iya pho gwee ngweja-akpo-oku."

³² Tọbudu iya bu; Jiefuta bya atugbuja jeshia etso ndu Amonu ogu. Chipfu woru phe ye iya l'eka. ³³ E -shi le mkpukpu Arowa jasụ l'uzo, eeshije abahu le mkpukpu Minitu be o mekotaru mkpukpu ukporo umerekete; mbu gbua phe pyaapyaas jasụ le mkpukpu Abelu-Keramimu. Tọbudu iya bu; ndu Ízurelu bya akapyabe ndu Amonu.

Jiefuta eworu nwatibe iya ke mgboko anu Chipfu

³⁴ No iya; Jiefuta lwarutaepho unuphu ibe iya le mkpukpu Mizupa; a bya ele enya; nwatibe iya ke mgboko nodu akwa nkwa; ete ebvu; agba iya ndzuta. Nwamgboko ibe iya ono bu nwa lanu, o nwutaru kpekpu. Mbu l'a -gufu iya be o to nweedu nwa nwoke; ozo nwa nwanyi ozo o nwutabaaru. ³⁵ Jiefuta humae ya pho; o woru uwe iya lajashia; bya arashia: "Oowa-e! Nwada mu-e! I mewaru aphu tsoru mu; mbu mu bya aburu onye gba eka nwa; kele ukwe-iphe, mu kweru Chipfu be mu ta adukwa ike ge mu te emeru iya ya." ³⁶ Nwa iya nwanyi ono su iya: "Nnana mu! Iphe, i pfuru Chipfu be i pfuwaru iya. Mee mu egube ono, i kwetawaru ukwe iya; eshinu Chipfu mewaru gi gwata ndu ohogu ngu bu ndu Amonu ugwo iphe, ephe meru." ³⁷ Su iya: "Ole-a; iphe, ii-mekpoeru mu pho kpoloko bu gi haaru mu onwa labo ge mu le ndu onya mu swiru je l'ubvu; je araa ekwa; kele mu ta abyadu aluru ji." ³⁸ Tọbudu iya bu; o su iya: "Jenu." O dufu iya; o je l'ubvu je anoo onwa labo yele unwumgboko, bu onya iya. Ephe raa ekwa kele o to byadu aluru ji. ³⁹ Onwa labo ono -bvuepho; o lapfushia nna iya. O woru iya mee egube ono, o kweru ukwe iya ono; ophu yee nwoke akwajeduru jasuru o nwuhu. Oo ya bu; o bya aburu omelali, du l'ali ndu Ízurelu; ⁴⁰ k'ophu bu l'aphagapha be akatikpo unwumgboko ndu Ízurelu awufuje je anoo ujiku eno gude nyata nwada Jiefuta ono; mbu Jiefuta, onye Giladu ono.

12

Jiefuta yele ndu Ifuremu

¹ Tọbudu iya bu; ndu Ifuremu bya edzukobe k'ogu; bya adafu azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu jeshia le mkpukpu Zafonu je ajia Jiefuta;

sụ iya: “?Bụ gunu meru iphe, i jeru alwua ndu Amonu; ophu i kuduru anyi? Anyi ejeakwa atụ ulo ngu oku g'o tsupyabe gubedua.”

² Jiẹfuta sụ phẹ: “?O kwa lẹ mu lẹ ndibe mu bẹ yele ndu Amonu shi nọdu l'ukukanyi; mu kua unu; ophu unu ekwedu bya adzọo mu l'eka phẹ. ³ Mu hụmaepho l'unu ta agbaduru mu mkpu; mu woru ishi ndzụ mu tụa; dafu azu enyimu Jiódanu je adatso ndu Amonu ogu. Chipfu meekwapho; mu lwu-kpee phẹ. ?Buhunu ole bẹ unu gbẹ nta-a byatashia mu etso ogu?” ⁴ Tọbudu iya bụ; Jiẹfuta bya ekukobe ndu Giladu; ephe je etsoo ndu Ifuremu ono ogu. Ndu Giladu lwu-kpee ndu Ifuremu; kele ndu Ifuremu sụru phẹ: “Unubẹ ndu Giladu; unu bụ nlwamulwa, bya eburu l'echilabọ ndu Ifuremu waa ndu Manase.” ⁵ Ndu Giladu je akwachishichaa ẹka eerwuje erwurwu l'enyimu Jiódanu lufu lẹ mkpukpu Ifuremu. O nọdu abujeru teke onye Ifuremu, nahuru nụ gbarwutaru l'eka ono; osu phẹ: “Gẹ mu ghataeshikwa.” Ndu Giladu ono ajia ya sụ iya ?I bụ onye Ifuremu? Teke onye obu suru: “Waawaa.” ⁶ Ephe asu iya: “O du ree; pfuedukwa: ‘Shiboletu.’ ” O nọdu abujeru; onye jeru iya ekuku; o -kuswee ya kua ya “Siboletu”; ephe egude iya woru gbua l'eka ono, eerwuje enyimu Jiódanu erwurwu ono. Lẹ teke ono bẹ e gburu ndu Ifuremu, du ukporo unu nemadzụ ise l'unu ise.

⁷ Noo ya; Jiẹfuta ono, bụ onye Giladu ono; buru onye-ikpe ndu Izurelu apha ishii. O nwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu lanu, nọ l'alị Giladu obu.

Ibuzanu; onye-ikpe ndu Izurelu

⁸ Onye ozo, byaru aburu Onye-ishi, ndu Izurelu gẹ Jiẹfuta nwuhuchaaru ono bẹ bụ Ibuzanu, onye mkpukpu Betulehemu. ⁹ O nwutaru ukporo unwoke l'unwoke iri; waa ukporo unwanyi l'unwanyi iri. Unwumboko ibe iya ono bẹ o keshichaaru ji l'ipfu ozo. Unwu iya unwoke ono bẹ o jekwarupho alutachaaru unwumboko l'ipfu ozo. Ibuzanu buru ishi ndu Izurelu apha esaa; ¹⁰ nwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Betulehemu.

Elonu; onye-ikpe ndu Izurelu

¹¹ Ibuzanu buchaaaru ishi; Elonu, bụ onye Zebulun bya aburu ishi ndu Izurelu apha iri. ¹² Tọbudu iya bụ; Elonu, bụ onye Zebulun bya anwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Ajialonu l'alị ndu Zebulun.

Abudonu; onye-ikpe ndu Izurelu

¹³ Noo ya; Elonu nwuhuchaa; Abudonu; nwa Hilelu onye shi lẹ mkpukpu Piratonu bya aburu onye-ikpe ndu Izurelu. ¹⁴ O nwutaru ukporo unwoke labo; bya enweru unwu nwanwa, du ukporo unwoke l'unwoke iri. Ephe nweru ukporo nkapfu-igara eto lẹ nkapfu-igara iri. Abudonu buru onye-ikpe ndu Izurelu apha esato. ¹⁵ Abudonu; nwa Hilelu, bụ onye Piratonu nwuhu; e lia ya lẹ Piratonu, nọ l'alị ndu Ifuremu l'alị ubvu ubvu ndu Amaleku.

13

Anwunwu Samusinu

¹ Ndu Izurelu bya emee iphe-aji l'enya Chipfu ozobaa. Oo ya bụ; o nwuru phẹ ye; ephe nọ ndu Filisitayinu l'eka ukporo apha labo.

² O nweru nwoke lanu, bụ onye mkpukpu Zora, epa iya bụ Manowa. O bụ onye shi l'ipfu ke Danu. O luru nwanyi; ophu nyee ya ono ta atsudu ime; o nọdu ophu o to nwutaduru nwa. ³ Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe,

ke Chipfu bya ehee nwanyị ono l'iphu; sụ iya: "Lenu; nta-a be i tị tsudu ime; ophu o dudu nwa, i nwutaru; ole ii-tsuta ime; nwua nwa nwoke. ⁴ Nta-a bu g'i kwabekwapho enya g'i ti ngu mee; ophu i ngukwa iphe, atsụ atsutsu; ophu i rikwa iphe, aaso nsọ; ⁵ kele ii-tsuta ime nwua nwa nwoke. G'a ta kpukwa iya ishi; noo kele oo-buru onye duru Chileke iche e -shi l'epho. Oo-wata adzo ndu Izurelu l'eka ndu Filisitayinu."

⁶ Tɔbudu iya bu; nwanyị ono tugbuwa je epfuaru ji iya sụ iya: "Onye ke Chileke byapfutakwaru mu. O dupeho akpabiri g'ojosi-imigwe ke Chileke. Ole mu ta jikwanuru iya eka o shi; ophu o kokwanuru mu epha iya. ⁷ Ole o suru mu le mu a-tsuta ime; nwua nwa nwoke. Le nta-a be bukwa ge mu ba angushi mee; ophu mu angukwa iphe, atsụ atsutsu; ophu mu erikwa iphe, aaso nsọ; kele nwata ono a-buru onye duru Chileke iche e -shi teke o no l'epho jeye mboku, oo-nwuhu."

⁸ Tɔbudu iya bu; Manowa bya epfuru nu Chipfu sụ: "Nnajiuphu; jiko menaa g'onye ke Chileke ono, i ziru; o byapfuta anyi ono lwaphuta azu ozo bya egoshi anyi g'anyi e-shi hee nwata ono, aa-nwu onoya." ⁹ Chileke numa iphe ono, Manowa pfuru ono. Ojosi-imigwe ke Chileke ono byapfuta nwanyị ono ozo le teke o no l'egu; ole Manowa, bu ji iya be yele iya ta atukoduru nodu l'eka ono. ¹⁰ Nwanyị ono gbaepho egwegwa je epfuaru iya ji iya sụ: "Lenu-o! Nwoke ono, byapfutajeru mu mboku pho-a be rwuakwaru ozo!"

¹¹ Manowa gbalihu tsoru nyee ya ono jeshia. O bya abyapfuta nwoke ono; o jia ya sụ: "?Bu ngu be pfujeru opfu nu nyee mu-a?"

O sụ iya: "Oo mu."

¹² Oo ya bu; Manowa sụ iya: "Teke iphe ono, i pfuru ono vukotaerupho; ?denu egube anyi ee-gude hee nwata ono? Temе; ?bu gunu a-buru ozi iya?"

¹³ Ojosi-imigwe ke Chipfu ono sụ iya: "Ge nyee ngu mekotaepho iphe, mu pfuru iya ono. ¹⁴ G'o to rikwa iphe, shikpo l'akporu vayinu; ophu o ngukwa mee; ophu o ngukwa mee, atsụ atsutsu; ophu o rikwa iphe, aaso nsọ. Iphemiphe ono, mu tushiru iya ekemu iya ono be oo-mekota."

¹⁵ Manowa sụ ojosi-imigwe ke Chipfu ono: "Jiko g'anyi sede nu ngu g'i nodu g'anyi gude nwa mkpi meeru ngu nri."

¹⁶ Ojosi-imigwe ke Chipfu ono sụ: "Unu e-sedekpokwa mu; ole mu tee erikwa nri unu. Ole o -buru l'oo ngweja-akpo-oku be unu eme g'unu gwee; unu gweru iya nu Chipfu." Ophu Manowa amakwanu l'oo ojosi-imigwe ke Chipfu be o bu.

¹⁷ Tɔbudu iya bu; o bya ajia ojosi-imigwe ke Chipfu ono; sụ iya: "?Iza gunu; k'ophu anyi a-kwabekwanu ngu ubvu me iphe ono, i pfuru ono vukotaepho?"

¹⁸ Ojosi-imigwe ke Chipfu ono sụ iya: "?Bu gunu kparu iphe, iji mu iphe, mu aza? Epha mu dakikwaru uche amadu."

¹⁹ Tɔbudu iya bu; Manowa bya akputa nweghu yekobe iya ngweja-nri; bya egweshiru iya Chipfu l'eli mkpuma. Manowa yee nyee ya nodukpoepho ele enya; Chipfu mee iphe, du biribiri; ²⁰ noo kele oku gbanwuhurupho l'eli eka ono, eegweje eja ono; kpumia ala l'igwe; ojosi-imigwe ke Chipfu ono bahu l'iroku ono. Manowa yee nyee ya humaepho iphe ono; epe dachaa woru iphu kpube l'ali. ²¹ Ojosi-imigwe ke Chipfu ono mechaa; ophu o chafutabaeduru l'iphu Manowa yee nyee ya. Manowa gbete teke ono maru l'oo ojosi-imigwe ke Chipfu be o bu.

²² O sụ nyee ya ono: “Anyi a-nwuhukwa; noo kele ọo Chileke be anyi humaru ono!”

²³ Nyee ya ono sụ iya: “Ome ọ du Chipfu g'o gbua anyi egbugbu me o togo natadunu ngweja-akpo-oku waa ngweja-nri ono, anyi nuru iya ono; ophu o togo goshidunu anyi iphemiphe-a; ophu o togo pfukwarupho anyi iphemiphe-a, o goshiru anyi-a.”

²⁴ Nwanyị ono mechaa bya atsuta ime; nwua nwa nwoke; bya agwa ya Samusinu. Nwata ono bya evuta; Chipfu kebe iya l'oma. ²⁵ No iya; Unme Chipfu bya emeahaa ya ire l'ehu le teke ọ nọ le mkpukpu Mahane-Danu, nọ le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu.

14

Samusinu alu nwamgboko Filisitayinu

¹ O be ujiku lanu; Samusinu jeshia mkpukpu Timuna. O buru l'eka ono be o humaru nwamgboko Filisitayinu lanu. ² O bya alarwua unuphu; je asu ne iya yee nna iya le ya jekwaru mkpukpu Timuna; ya huma nwamgboko ndu Filisitayinu lanu. Sụ g'e jekwa alutaru iya ya g'o buru nyee ya.

³ Nna iya waa ne iya ono sụ iya: “?To dukpoda nwanị, du ngu ree l'ime unwada abubu ngu phe; ozoo le ndibe anyi? Gubedua; ?bu l'ibe ndu Filisitayinu, bu ndu te ebuduru ubvu ono be ii-jeshia alu nwanị?”

Ole Samusinu suleru-a nnana iya g'o je alutaru iya ya; l'oo ya bu nwamgboko ama iya mma shii.

⁴ Ophu nna iya yee ne iya ta amadu l'oo Chipfu be iphe ono shi l'eka; mbu le Chipfu achọ g'oo-shi mekata ndu Filisitayinu; kele teke ono be ndu Izurelu nọ l'eka ndu Filisitayinu.

⁵ Tobudu iya bu; Samusinu yee nna iya waa ne iya tuko swiru jeshia Timuna. Epe rwuepho l'opfu-vayinu, nogbaa le Timuna ono; a bya l'amaru; nwa oduma lufutawa; aba hanyihanyi azo-kube Samusinu.

⁶ Unme Chipfu bya abya iya l'ehu k'ike. O zuepho oduma ono gburumu; gude eka labushia ya g'onye labushiru nweghu nshii. Ophu o pfuduru nna iya; waa ne iya iphe ono, o meru ono.

⁷ Oo ya bu; o bya atugbua jepfushia nwanị ono, oopfu k'alulu ono; yee ya bogbabecha; nwanị ono nodu ama iya mma shii. ⁸ E mecha g'a nonyaaru; o laphushia azu je iya aluta; o swiba ge ya huma odzu oduma pho. O huma l'enwu gbawaru iya ite; manu-enwu duwa iya. ⁹ O gude eka kukuta iya ritsoru uzo. O jepfuepho nna iya waa ne iya; o nu phe; epe ria. Ophu o pfukwanuru phe l'oo l'odzu oduma pho be o kukutaru manu-enwu obu.

Ilú, Samusinu turu

¹⁰ Tobudu iya bu; nna iya bya ejeshia g'o huma nwanị ono. Samusinu bya eshia nri ekele-nwanị l'eka ono; kele ọo g'unwoke, alu nwanị l'eka ono emejekpo bu ono. ¹¹ No iya; epe humaepho Samusinu; epe duru umadzu ukporo l'iri yeri iya g'ephe l'iya tuko nodu. ¹² Samusinu bya asu phe: “Ge mu tukpodarupho unu ilu lanu. O -buru l'unu koru mu iphe, o bu l'ime abali esaa, a nọ le nri-a be mu a-nu unu uwe mgbalanu ukporo l'iri waa uwe, du iche iche ukporo l'iri. ¹³ Teke o bu l'unu ta akotaduru iya; unu anu mbedua uwe mgbalanu ukporo l'iri waa uwe, du iche iche ukporo l'iri.”

Epe sụ iya: “Tueshiduru anyi ilu ngu obu; g'anyi numa.”

14 O bya atụaru p̄he iya sụ:

“Ip̄he, erije ip̄he b̄e ip̄he, eeri eriri shi l̄ufuta.

Ip̄he, nweru ọkp̄ehu b̄e ip̄he, atso ụtso shii l̄ufuta.”

A n̄o abali ẹto; ọphu ẹp̄he adudu ike k̄oo ip̄he, ílú ono b̄u.

15 O be l̄e mb̄oku k'eno; ndu ono sụ nyee Sam̄sinu ono: “Dee ji ngu edede g'ọ karu anyi ip̄he, ílú ono b̄u; ọdumeka b̄e anyi e-tsukwa ngu ọku; ḡu l̄e ndibe nna ngu. ?B̄u ip̄he, i yeru anyi g'anyi bya b̄u g'ị nata anyi ip̄he, anyi nweru ọt̄o?”

16 T̄obudu iya b̄u; nyee Sam̄sinu ono bya an̄odu iya l'ip̄hu raahaa ẹkwa; sụ iya: “Mu d̄u ngu ash̄i! I ti yeduru mu obu ilile! I t̄uru ndibe anyi ílú; ọphu ị t̄i kaduru mu ip̄he, ílú obu b̄u!”

O sụ iya: “Mu ta ak̄oduru iya nna mu; ọzoo ne mu; ?d̄enu ḡe mu e-shi bya ak̄o-chiaru iya ḡubedua?” 17 Nwanȳi ono rak̄ota ẹkwa ujiku ẹsaa, ẹp̄he n̄o l̄e nri ono. Oo ya b̄u; o be l̄e mb̄oku k'esa on̄o; o woru iya k̄ooru iya; kele oopfukp̄oeru iya p̄h̄o g'ọ k̄ooru iya ya. Ȳebedua je eworu ip̄he, ílú ono b̄u k̄ooru ndibe p̄he on̄o. 18 Ẽnyanwu bya ar̄iba l̄e mb̄oku k'esa on̄o; ndu mkp̄ukpu ono sụ Sam̄sinu:

“?B̄u ḡunu b̄e ka man̄u-ẹnwu ụtso?

?B̄u ḡunu b̄e ka oduma ọkp̄ehu?”

Sam̄sinu sụ p̄he:

“O t̄o b̄u l'unu k̄ularu l'eka ada-eswi mu n̄o;

b̄e unu tege adukwa ike k̄oo ip̄he, ilu mu ono b̄u.”

19 T̄obudu iya b̄u; Unme Chipfu bya iya l'ẹhu k'ike; ọ buru iya eje mkp̄ukpu Ashikelon̄u je echigbushia ukporo umadzu l'umadzu iri; natakota p̄he ip̄he, ẹp̄he nweru. O chiru uwe p̄he, d̄u iche iche chiru n̄u ndu ono, kotaru ílú ono, ọ t̄uru ono. O gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru l'ẹhu lash̄ia ibe nna iya. 20 Ẽp̄he woru nyee Sam̄sinu ono kee ọnȳa Sam̄sinu, yeru iya ẹka l̄e teke ọolu nwanȳi ono.

15

Sam̄sinu at̄u ọku l'ip̄he, ndu Filisitayinu meberu l'ali

1 O r̄wūerupho teke eebuje witi; Sam̄sinu kp̄uta nwada eḡhu; k̄p̄afushia nyee ya ono. O rwua ọ sụ ọgo iya ono: “Mu e-jepfuakwa nyee mu l̄e mkpuru nkiya.”

Ọphu nna nyee ya ono te ekwed̄u g'ọ bah̄u l'ime ọlo; 2 sụ iya: “Mu maru l̄e nyee ngu ono b̄e d̄u ngu ash̄i ọkp̄obe adudu. Oo ya meru g'ọ gude mu kee ya ọnȳa ngu.” Sụ iya: “?Nwune iya k̄e nwata ta akad̄u iya ama mma ọt̄o? Dutachinaa ȳebedua.”

3 Sam̄sinu sụ p̄he: “Nta b̄e mu nweru ẹka mu a-gbabe ọkpa meshia ndu Filisitayinu ip̄he ike; ọphu uta taa dudu mu iya.” 4 Oo ya b̄u; ọ t̄uḡbua je akp̄ukoo up̄hega l̄e ndz̄u; kp̄uta p̄he ukporo iri l'ise; gude p̄he l'ite-odzu ligbabechaa p̄he ẹbo ẹbo. O bya eworu ọw̄a lipyabechaa p̄he l̄e mgbaka ite-odzu ono. 5 O bya anwuru ọku yekota l'ọw̄a ono; par̄u up̄hega ono hash̄ichaa ẹka l'eka witi ndu Filisitayinu n̄o. O t̄ukota ọku l̄e witi, e gbushiwaru egbushi; m̄e ndu ọphu e teke egbushidu egbushi; je akpaa l'op̄fu-vaȳinu m̄ekpoo oshi olivu p̄he.

6 T̄obudu iya b̄u; ndu Filisitayinu sụ: “?B̄u onye meru ip̄he ọwa?”

A sụ p̄he: “L'oo Sam̄sinu, b̄u ọgo nwoke Timuna b̄e meru iya n̄u; kele e dutaru nyee ya kee ọnȳa iya.” Oo ya b̄u ndu Filisitayinu t̄uḡbuepho je egude nyee Sam̄sinu ono; waa nna iya kp̄oo ọku.

⁷ Samụsinu sụ phẹ: “Eshinu unu gbẹ mee egube-a bẹ mu ta abyadụ aha unu; jasụ mu emelataada unu!” ⁸ O tsoo phẹ ọgu ẹhuka ẹhuka; gbushia ndu dụ igwerigwe l'ime phẹ. O mechaa bya atụgbua je anọdu l'ogba, nọ l'oke mkpuma lẹ mkpukpu Etamu.

⁹ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wufu je adọru l'alị Jiuda k'ọgu; nọchaa jasụ lẹ mkpukpu Lehi. ¹⁰ Ndu Jiuda jĩa sụ: “?Bụkwa ole bẹ unu byaru anyi etso ọgu?”

Ẹphe sụ: “Anyi byaru g'anyi gude Samụsinu melata iya ụgwọ iphe, o meru anyi.” ¹¹ Ọo ya bụ; ụnu nemadzu ẹsaa l'ụkporo iri, shi l'alị Jiuda zafu jepfushia Samụsinu l'ogba, nọ l'oke mkpuma lẹ mkpukpu Etamu ono je asụ iya: “?Bụ egube ọnu bẹ i meru anyi ọwana? ?Tị madu l'anyi nọ l'ẹka ndu Filisitayinu?”

Ọ sụ phẹ: “Ọo iphe, ẹphe meru mu bẹ mu melataru phẹ.”

¹² Ẹphe sụ iya: “Anyi byakwaru g'anyi kee ngu egbu; kputa je anụ ndu Filisitayinu.”

Samụsinu sụ phẹ: “Unu riaru mu angụ l'unu te egbudu mu l'onwunu.”

¹³ Ẹphe sụ iya: “Waawaa; anyi te egbukwa ngu. A kwa egbu bẹ anyi e-kee ngu kpoloko; kputa ngu je anụ phẹ.” Ẹphe bya egude ọkpukpu ọphúú labo kee ya egbu; bya akpufuta iya l'oke mkpuma ono.

¹⁴ O rwutashia lẹ mkpukpu Lehi; ndu Filisitayinu turu oko kpua ya; gbapfushia ya. Unme Chipfu bya iya l'ẹhu k'ike. Ọkpukpu ono, e kekọtaru iya l'ẹka ono ribushihuephoo g'ẹba-oghu, e gude ọku dabua; egbu ono, e kekọtaru iya ono gbabushihukota iya l'ẹka dashihu. ¹⁵ Ọ hụmaekwapho ọkpu-agba nkafu-igara, dụ ọphúú ọphúú; ọ dzukotae l'iya pho; gude iya chigbushia unu ụmadzu labo l'ụmadzu ụkporo iri. ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Samụsinu sụ:

“Ọkpu-agba nkafu-igara bẹ mu gude mee;

ẹphe kuta l'ikpo l'ikpo;

mbụ; l'ọo ọkpu-agba nkafu-igara

bẹ mu gude gbushia unu ụmadzu labo l'ụmadzu ụkporo iri.”

¹⁷ O pfuẹbechaa nno; o tuphaa ọkpu-agba nkafu-igara ono; woru ẹka ono gube “Ramatu-Lehi”, bụ iya bụ “obvudu ọkpu-agba”.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; ẹgu-mini bya agushiaha ya ike; ọ raku Chipfu; sụ iya: “Ọo ngu bẹ meru g'onye-ozu ngu lwu-kpe k'ọphu paru ẹka egube-a. Nta; ?bụ-chia ẹgu-mini bẹ a-gbẹ gbua mu; mu adaba ndu ono, bụgba akpapyi ono l'ẹka?” ¹⁹ Chileke woru ẹka dụ nsuda lẹ mkpukpu Lehi gbawaa; mini soshiaha ya. Samụsinu bya anguchaa mini ono; ike bya adu iya; obu guzeta iya. O woru ẹka ono gube Enu-Hakore, bụ iya bụ “obvumini onye rakuru nụ”. Obvu-mini ono nọepho lẹ mkpukpu Lehi byasụ nta. ²⁰ Samụsinu bụru Onye Ikpe ndu Ízurelu ụkporo apha lẹ teke ke ndu Filisitayinu ono.

16

Samụsinu aphokata oguzo, eeshije abahu lẹ mkpukpu Gaza

¹ Samụsinu bya ejee mkpukpu Gaza; je ahuma nwanyi ukpara; o jee yee ya kwaa. ² Tọbudu iya bụ; a bya epfuaru ndu Gaza sụ: “Samụsinu bẹ byakwaru l'ẹka-a!” Ọo ya bụ; ndu mkpukpu ono je aso-pee ẹka ono nọdu kwabekotaru iya l'enyashi ono l'ophu; nọdukota nggujunguji l'onu ẹka eeshije abahu lẹ mkpukpu ono kwabekotaru iya l'enyashi ono l'ophu asuje: “L'iphoro nchi-abo hu bẹ anyi e-woru iya gbua.” ³ Samụsinu ze l'ẹka ono jeye l'echilabo abali. Ọ gbẹ teke ono gbalihu je aphokata mgbo-oguzo,

e yeru l'õnu-abata mkpukpu ono; phokatachaa yee itso labo, e gude yee oguzo ono; mbu phota me mgbo-igwe g'ohakota dee l'ukuvu. O vutakota iya je enyihu mkpakponu ubvu ono, no gha iphu le mkpukpu Hiburonu ono.

Samusinu yee Delayila

⁴ Tobudu iya bu; a nonyaepho; o bya eje eyee nwanyi, bu le nsuda Soreku obu. Epha nwanyi ono bu Delayila. ⁵ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya jepfu nwanyi ono je asu iya: "Dejibekpoe ya pho g'o goshi ngu eka okpehu iya ono, paru eka ono nokpoo; dekwaa ya pho g'o karu ngu g'anyi e-shi gude iya kee ya egbu; bya akapyabe iya." Ephe su nwanyi ono l'ephe a-nuchaa ya eka mkpola-ochaa iri le nanu l'ehu l'ehu.

⁶ Oo ya bu; Delayila jepfu Samusinu je asu iya: "Jiko kanuru mu iphe, meru g'o gude ejo okpehu du ngu egube-a; ikafuaru mu egube ee-me gudekpoo ngu kee ngu egbu; mee ngu ewere."

⁷ Samusinu su iya: "O -buru l'e gude okpukpu esaa, a swiru k'ophuu, ta akpohuduru nku kee mu egbu; be mu a-byaepho adu arwuhu; mu abya adu g'onye ozo du."

⁸ Tobudu iya bu; ndu-ishi ndu Filisitayinu bya achie Delayila okpukpu esaa, a swiru k'ophuu, ta akpohuduru nku; o gude iya kee ya egbu. ⁹ A chiru nemadzu domishia l'ime mkpuru; ephe nodu kwagebe akwagebe. O keebechaa ya ya; o su iya: "Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" O gbabushia okpukpu ono g'o bu eba-oghu be e gude oku dabua. Oo ya bu l'a ta cho-vuduru eka okpehu iya no.

¹⁰ No iya; Delayila su Samusinu: "Ichi mu eswe; bya adzu-pheru mu uka. Jiko kanuru mu g'ee-shikpo kee ngu egbu."

¹¹ O su iya: "Oo e -gude eri ophuu, ta adudu iphe, e mejewaru iya kee mu pyataa; mu abya adu arwuhu; du g'onye ozo du."

¹² Oo ya bu; Delayila bya achita okpukpu ophuu gude kee ya egbu. O nweru unwoke, domiru onwophe l'ime mkpuru; kwaberu iya. O su iya: "Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" O lwubilihu; woru okpukpu ono, o keru iya l'eka ono gbabushia g'o bu eba-oghu. ¹³ Delayila bya asu Samusinu: "Ime teke i shikwanu chita mu eswe; bya adzu-pheru mu uka. Kanuru mu egube ee-shikpo kee ngu egbu obu."

O su iya: "O -buru li hakaharu egbushi mu-a uzo esaa; bya eworu iya ganga l'iphe, eegudeje ekwe ekwa; mbu kwepyabechaa egbushi mu ono l'iphe iigudeje ekwe ekwa ono; bya egude ngga, i gudeje ekwe ekwa kppyabeshia ya ike l'iphe iikweje ekwa ono be mu a-bya adu arwuhu; mbu bya adu g'onye ozo du."

¹⁴ Tobudu iya bu; Samusinu kuerupho mgbenya; Delayila bya aloa egbushi ono, a hakaharu uzi esaa ono kwepyabe l'oghu, e gudeje ekwe ekwa; bya egude ngga, e gude ekwe ekwa kppyabeshia ya ikike. O bya asu iya: "Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" O zilihu le mgbenya, ooku; mi-lita ngga ono; waa iphe, e gudeje ekwe ekwa; me oghu, e gudeje ekwe ekwa ono. ¹⁵ O su iya: "?Denu g'ii-shi su li yeru mu obu l'ebe abu l'obu ngu no l'eka mu no? Owaa kwewa ugbo eto, i chikotachaaruru mu eswe; ophu i kwedu kooru mu eka okpehu ngu ono, paru eka ono nokpoo." ¹⁶ Tobudu iya bu; o tu-chinyaa ya nchi; epfupheru iya iphe ono mbokumboku; mbu pfutabe iya k'ophu bu l'ike bvuchaaruru Samusinu bvu esha iya. ¹⁷ Oo ya bu; o bya eworu obu iya pfukotaruru iya; su iya: "A ta adajeduru mu akwo l'ishi; kele mu shi l'epho ne mu buru

onye duru Chileke iche.” Sụ iya: “Ọ -buru l'a kpushiru mu ishi; ike mu alufu mu l'ehu; mu abya adu arwuhu; mbu du g'onye ozo mmanu.”

¹⁸ Delayila maerupho l'o pfuwaru iya obu iya; o zia ozi g'e je ezia ndu-ishi ndu Filisitayinu ono; sụ phe-a: “Unu lwafua azu ogiya-a l'o pfugbuwaru mu iphemiphe.” Oo ya bu; ndu-ishi ndu Filisitayinu gude okpoga ono, ephe kweru iya ukwe iya ono byatashia. ¹⁹ O bya emee Samusinu o nodu iya l'utapfu kuru mgbenya. O kua nwoke lanu; o bya akpushia ya egbushi iya ono, a swingashiru uzi esaa ono. O kpushichaa ya ya; Delayila kapyabe iya; okpehu iya ono phefuwa iya l'ehu. ²⁰ Tobudu iya bu; o sụ iya: “Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!” O bya etehu le mgbenya ono gbę rĩa sụ: “Ge mu bya emee ge mu emejehawaa; mu anyikofu nweru onwomu.” Ophu o to madu le Chipfu be pawaru iya haa. ²¹ No iya; ndu Filisitayinu bya egude iya; woru iya enya swoshia; kpuru iya jeshia mkpukpu Gaza. Ephe bya ekee ya egbu; woru egbirigba onyirubvu tua ya; kpata iya ye le mkporo o je egweaha ereshi l'ulo mkporo. ²² A nonyaa egbushi, no iya l'ishi ono bya erwutaaha ozo g'a kpushicharu iya ya ono.

Anwuhu Samusinu

²³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya edzukobe g'ephe gwee ngweja, paru eka nu agwa phe, bu iya bu Dagonu; tekwaapho eswa; kele ephe epfu sụ: “Agwa anyi be wowaru onye ohogu anyi, bu Samusinu ye anyi l'eka.”

²⁴ Ndu ono humaerupho Samusinu; ephe wata etu agwa phe epha; asuje: “Agwa anyi be wowaru onye ohogu anyi ye anyi l'eka; mbu onye ono meru; ali anyi buru mkpurupyata ono; mbu onye bu iya gbushiru igwerigwe l'ime anyi ono.” ²⁵ Emereme jie phe pho ehu; ephe tushia uzu; sụ: “G'e dufutaedurunu anyi Samusinu g'o meeru anyi iphe, ezi onochi.” Oo ya bu; a bya edufuta iya l'ulo-mkporo; o bya emeahaaru phe iya. O be teke ephe meru iya o pfuru le mgbaka itso, gudegbaa ulo ono; ²⁶ Samusinu pfuaru nwokoro, sekpu iya l'eka sụ: “Meekwa mu ge mu mevuchaa itso ono, gudechaa ulo ono k'ophu bu le mu a-daphube iya.” ²⁷ Ulo ono be unwoke me unwanyi jiru ejiji tsua erupfu. Iphe, bu ndu-ishi ndu Filisitayinu g'ephe ha be nokota l'eka ono. L'eli ulo ono be unwoke l'unwanyi, no iya nu rwuru unu esaa l'ukporo iri, bu ndu nokota ele Samusinu l'eka oomeru phe iphe, ezi onochi ono.

²⁸ Tobudu iya bu; Samusinu bya epfuru nu Chipfu sụ iya: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; nyatanu mu! Gube Chileke; jiko menaa g'ike dufua mu ugbo lanu-a; k'ophu mu e-gude ugbo lanu-a gwata ndu Filisitayinu ugwo enya mu ephenebo-a.” ²⁹ No iya; Samusinu bya aworu eka l'itso labo, bu iya gude ulo ono. O bya azu-beshichaa ya eka ike; mbu zube ophu no iya l'ekutara; bya azube ophu no iya l'ekicha. ³⁰ Samusinu bya asu: “Ge mu le ndu Filisitayinu tukowaro nwushihukota!” O bya atsu-rweta; gude ike iya l'ophu nwubekota l'itso labo ono; ulo ono daa; tpyabekota ndu-ishi ono; me ndu ozo nokota l'ime ulo ono. Oo ya bu le ndu Samusinu gburu le teke o nwuhuru be ka igwerigwe eme le ndu ophu o gbushiru teke o no ndzu.

³¹ Tobudu iya bu; unyunna iya waa ndibe phe tugbua je apata iya. Ephe je eworu iya lia le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu l'ilu Manowa, bu nna iya. Samusinu be kperu ikpe le Izurelu ukporo apha.

¹ O duru nwoke lanu, epha iya bu Mayika, shi l'alị ubvú ubvú ndu Ifuremu. ² O nonyaepho o sụ ne iya: "Ekpa mkpola-ochaa iri le nanu ngu ono, e wotajerupho; mbu mu numajeru eka itu onye wotaru iya nu onu ono be bukwa mu gude iya; mbu l'oo mbedua be wotaru iya nu."

Ne iya ono sụ iya: "Ge Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwa mu!" ³ O bya eworu unu mkpola-ochaa labo l'ukporo mkpola-ochaa iri l'ise ono nu-phu ne iya azu. Ne iya ono sụ: "Mkpola-ochaa, shikota mu l'eka be mu tukowaru doberu Chipfu iche ge nwa mu gude iya meta ntekepe, a pyiru apyipyi; waa obvu, a kpuru akpukpu. Oo ya bu le nta-a be mu a-nu-phu ngu iya azu." ⁴ Oo ya bu; o bya eworu mkpola-ochaa ono nu-phukota ne iya ono azu; ne iya ono ye eka le mkpola-ochaa ono wota iya ukporo mkpola-ochaa iri je achie onye akpuje mkpola-ochaa. O gude iya kputa ntekepe; waa obvu. E je eworu iya dobekota l'ulo Mayika. ⁵ Mayika nweru ulo-nshi; bya enwekwarupho uwe-ukuvu; mekwapho obvu ozobaa. O woru onye lanu l'unwu iya unwoke mee onye agwaje iphe. ⁶ Teke ono be ndu Izurelu eshidu nweru ndu eze; onyemonye nodu anoduje eme g'o du iya. ⁷ Tobudu iya bu; o duru nwokorobya lanu, bu onye Liviayi, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'alị Jiuda. O shi buru l'echilabo ndu ipfu Jiuda. ⁸ Nwoke ono lufu le mkpukpu ono tugbua jeshia achọ eka ozo, oo-buru. O jenyaa bya abahu ibe Mayika l'alị ubvú ubvú ndu Ifuremu ono. ⁹ Mayika jia ya sụ: "?Bu awe be i shi?"

O sụ iya: "Mu bukwa onye Liviayi. Mu shi le Betulehemu, no l'alị Jiuda; mu nodu achọ eka mu e-buru."

¹⁰ Tobudu iya bu; Mayika sụ iya: "Ge mu le ngu bunuru; gi buru nna mu waa onye a-noduje agwaru mu iphe. Mu a-nuje ngu mkpola-ochaa iri l'apha; akporu ngu uwe; bya azukwa ngu pho le nri." ¹¹ No iya; onye Liviayi ono kweta ge yee nwoke ono buru. Nwokorobya-a bya adu Mayika g'o bu onye lanu l'unwu iya. ¹² Tobudu iya bu; Mayika bya emee onye Liviayi ono onye agwajeru iya iphe; o bya aburu onye gwaaharu iya iphe; buwaruroo ya l'ibe Mayika. ¹³ Oo ya bu Mayika pfua sụ: "Nta-a be mu makporu le Chipfu ee-me g'iphe duru mu le ree; eshi ophu onye Liviayi buwa iya agwajeru mu iphe."

18

Ndu Danu achọ alị, ephe e-buru

¹ Teke ono be ndu Izurelu te nwedu onye eze. O buru teke ono be ipfu Danu shi achọ eka ephe e-buru; kele o to dudu alị, a heru phe, g'o buru oke alị phe l'echilabo okpa-ipfu ndu Izurelu. ² Oo ya bu; ndu Danu ono bya ezia ndu ojogu umadzu ise, shi le mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu g'ephe je anwua ngge l'alị ono; maru g'o gbaru. Ndu ono be no-chikotaru enya unuphu phe g'o ha. Ephe sụ phe g'ephe tugbua je anwua ngge l'alị ono. Ndu ono jerwua l'alị ubvú ubvú ndu Ifuremu; bya abahu l'ibe Mayika je akwaa akwakwa l'enyashi ono. ³ Ephe no-kubeepho ibe Mayika ntse; ephe numa olu-opfu nwokorobya, bu onye Liviayi pho; bya amamobeerupho l'oo ya be epfu opfu. Oo ya bu; ephe bahu l'eka ono; je ajia ya sụ: "?Bu onye du ngu bya l'eka-a? ?Bu gunu be iime l'eka-a? ?Bu gunu meru iphe, i no l'eka-a?"

⁴ O bya edoshikotaru phe iphe, Mayika meshikotaru iya; sụ phe: "Mayika be butaru mu ebuta ge mu buru onye agwajeru iya iphe."

⁵ Tobudu iya bu; ephe sụ iya: "Jiko jitaeduru anyi Chileke g'anyi maru ije anyi-a; ?oo-nweru-a ishi?"

⁶ Onye uke ono sụ phẹ: “Unu jee lẹ chiriri werere. Chipfu bẹ tọwaru unu ụzo l'ije unu ono.”

⁷ Tọbudu iya bụ; ụmadzu ise ono tųgbua bya ejerwua mkpukpu Layishi. Ẹphe rwua l'eka ono bya ahuma gẹ ndu bu iya nụ tųsaru ẹhu. Ẹphe bukpọepho nwajii; nweru onwophe gẹ ndu Sayidonu bu; kele ọ tọ dudu onye-ishi, emekpa phẹ ẹhu l'alị ono m'ilile. Ẹphe bukwapho ndu Sayidonu ụzenya; ọphu ọ dudu ndu ọzo, ẹphe l'ẹphe emegbaa. ⁸ Ẹphe bya alaphu azụ lẹ Zora; mẹ lẹ Ẹshutolu. Ụnwunna phẹ jia phẹ sụ: “?Denu g'unu jeru iya?” ⁹ Ẹphe sụ: “Unu wulihu g'anyi je etsoo phẹ ọgu; kele anyi humawaru l'alị ọbu bẹ dụ rengurengu. Mbụ; ?unu nọkwadua gbụligbuli? Unu te ejekwa anmarwube k'eje alwuta alị ono. ¹⁰ Teke unu rwuerupho ẹka ono bẹ unu a-huma gẹ ndu bu iya nụ tųzoshihukotaru ẹhu; humakwapho g'alị ono ha kẹ phorokotokongu. Chileke woakwaru alị ono ye unu l'eka; mbụ alị, ta adudu iphe, dụ lẹ mgboko-a duru ọphu dụ iya ụko.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; unu unwoke lẹ unwoke ụkporo iri, bụ ndu ipfu Danu ono bya akwaa ngwogu shi lẹ Zora mẹ Ẹshutolu wufu jeshia. ¹² Ẹphe jenyaa; ẹphe je adọru lẹ mgboru mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu, nọ l'alị Jiuda. Ọo ya meru iphe, ụzo ẹnyanwu-arịba Kiriyatu-Jiarimu aza Mahane-Danu, bụ iya bụ “ọdu Danu” byasụ ntanụ-a. ¹³ Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe shi jeshia l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya awuba ibe Mayika.

Ndu Danu apata ọbvụ Mayika

¹⁴ Tọbudu iya bụ; ụmadzu ise ono, jeru anwua ngge l'alị ndu Layishi ono pfiaru unwunna phẹ ono sụ: “?Unu maru l'ulo-a, nọkota egube-a bẹ o nweru uwe-ukuvu; waa ọbvụ unuphu; mękwapho ntẹkpe, a pyiru apyipyi; waa ọphu a kpuru akpukpu nọgbaa ya nụ? Nta-a buakwaaro g'unu; maru iphe, unu ee-me.” ¹⁵ Ọo ya bụ; ẹphe swiba l'eka ono; bahu l'ulo ọphu nwokorọbya bụ onye Lívayi ono bu l'ibe Mayika. Ẹphe bya ekele iya ekele. ¹⁶ Ndu Danu ono, dụ unu nemadzụ l'ụkporo iri ono, bukota ndu kwaru onwophe ngwogu pho tuko pfukotaru l'onu ọguzo. ¹⁷ Ụmadzu ise pho, jejeru anwua ngge l'alị ono pho bahu l'ulo nshi ono je apata ntẹkpe, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; waa ọbvụ unuphu ono; mę ntẹkpe, a kpuru akpukpu ono. Onye agwajẹ iya nụ pfuru l'onu ọguzo yele unu ụmadzu ụkporo iri ono, kwaru onwophe ngwogu pho.

¹⁸ O be teke ndu ono bahu l'ulo Mayika je achikoo ntẹkpe ono, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; mę ọbvụ unuphu ono; mękpoo ntẹkpe, a kpuru akpukpu ono; onye ono, agwajẹ iphe ono jia phẹ; sụ: “?Bụ gunu bẹ unu eme egube ono?”

¹⁹ Ẹphe sụ iya: “Dobekwa onu doo. Te epfukwa mę akpuru opfu lanu. Bya etsoru anyi g'i buri nna anyi waa onye a-nodu agwajeru anyi iphe.” Sụ iya: “?Ọ ka ngu ree g'ọ buri unuphu onye lanu bẹ ii-nodu agwajeru iphe; eme lẹ g'i gwajeru ipfu waa ndu unuphu ndu Izurelu iphe?” ²⁰ Tọbudu iya bụ; ẹhu tsoahaa onye agwajẹ iphe ono ntumatu. Ọ bya ewota uwe-ukuvu ono; waa ọbvụ unuphu; mę ntẹkpe, a pyiru apyipyi ono tsoru ndu ono.

²¹ Ẹphe bya adakọbe ọ buri phẹ atugbu. Ẹphe kparu unwegirima vuru ụzo; mę iphe-edobe phẹ; mękpoo iphemiphe, ẹphe nweru enweru. ²² Ẹphe jeribeerupho ụzenya; mę a -gbẹ l'ibe Mayika; a bya ekukọo ndu bunyabẹ Mayika; ẹphe zefu je agbabua ndu Danu iphu. ²³ Ẹphe wata echi mkpu eekpu ndu Danu. Ndu Danu ghakọbe sụ Mayika: “?Bụ gunu eme ngu meru g'o gude i chita nemadzụ byatashia anyi etso ọgu?”

²⁴ O sụ phẹ: “Unu gwetarụ ọbvu mu; bya eduta onye agwajeru mu iya nụ tugbua.” Sụ phẹ: “?Bụ ọ́nụ bẹ bụ iphe, mu nwebakwadaaru ọzobaa? ?Denuhununu g'unu gbẹ jiahaa mu sụ: ‘?Bụ ọ́nụ bẹ e me ngu nụ?’ ”

²⁵ Ndu Danu ono sụ iya: “Ta byakwa apfuru g'anyi lẹ ngu saka iya; ọdumeka bẹ ndu obu ọku a-byakwa ngu l'ẹhu; ọ́nụ lẹ ndibe ngu e-tuphaa ishi ndzụ unu.” ²⁶ Ọo ya bụ; ndu Danu wuru tugbua jeshia iphe, ẹphe eje. Mayika bya ahuma l'ẹphe ka iya ọkpehu; o kwe doo ghakobe; ọ buru iya ala unuphu.

²⁷ Tọbudu iya bụ; ẹphe gweta iphe ono, Mayika meshiru ono; duta onye ono, agwajeru iya iphe ono tugbua. Ẹphe jeshia Layishi je etsoo ndu ono, bukpoephọ lẹ nchi odoo; tuseru ẹhu ono ọgu. Ẹphe gude ọgu-echi gbua phẹ pyaapya; woru ọku tufu lẹ mkpukpu ono. ²⁸ Ọphu ọ tọ dudu onye byaru adzota phẹ nụ; kele ẹphe bu ndu Sayidonu ọzenya; teme ọphu ọ dudu iphe, ẹphe lẹ ndu ọzo emegbajẹ. Ẹka mkpukpu ono, bụ Layishi nọ bẹ bụ lẹ nsuda ọ́bvú, nọ-kube mkpukpu Betu-Rehobu. Ndu Danu woru mkpukpu ono kpukwaa; buru. ²⁹ Ẹphe gube mkpukpu ono Danu, bụ iya bụ ẹpha nna phẹ oche, bụ onye ono a nwuru Ízurelu. Ọle iphe, mkpukpu ono shi aza bẹ bụ Layishi. ³⁰ Ọo l'ẹka ono bẹ ndu Danu doberu ntekpe ono, a kpuru akpukpu ono. Ọ buru Jionatanu nwa Geshomu; mbụ nwanwa Manase waa unwu iya bẹ bụ ndu gwaaharu ndu ipfu Danu iphe gbiriri jasụ teke a byaru akpua ndu alị ono lẹ ndzụ. ³¹ G'ulo Chileke nọ-bekporu lẹ Shilo bẹ ẹphe gwakotaerupho ntekpe Mayika ono; mbụ ntekpe ono a pyiru apyipyi ono.

19

Onye Lívayi yee nwanyi, ọ tọ ludu ọkpobe alulu

¹ Teke ndu Ízurelu te enwedu onye eze bẹ ọ duru nwoke lanu, bụ onye Lívayi, bu l'imime alị ọ́bvú ọ́bvú ndu Ifuremu. O duta nwanyi, ọ tọ ludu ọkpobe alulu lẹ mkpukpu Bětulehemu, nọ l'alị Jiuda. ² Ọle nwamgboko ono wataru agba ukpara; bya alufu lashia ibe nna iya lẹ Bětulehemu, nọ l'alị Jiuda. Ọ nọchaepho onwa ẹno l'ibe nna iya ono; ³ ji iya gbeshi jeshia ya arworwo g'ọ lwa azu. Ọ gbeshi kputa nkafu-igara labo; duta nwozi iya ẹphe swiru jeshia. Ẹphe rwua; nwamgboko ono duta iya; ẹphe bahu l'ulo nna iya ono. Nna nwamgboko ono huma ẹ ya pho; bya egude ẹhu-utso gba iya ndzuta. ⁴ Ọgo iya ono, bụ iya bụ nna nwamgboko ono sede iya; yee ya nọo ujiku ẹto. Ọ nọdu l'ẹka ono eri; angụ bya ekujekwapho mgbenya l'ẹka ono. ⁵ Tọbudu iya bụ; o be lẹ mboku k'eno; ẹphe tehu l'onmewa utsu; ọ kwakobe g'ọ lashia; nna nwamgboko ono sụ ọgo iya ono: “Ria nri g'ẹhu shihu ngu ike teme l'ilashijewaro.”

⁶ Ọo ya bụ; ẹphenebo tuko nọdukota ria; ngua. E mechaa; nna nwamgboko ono sụ iya: “Jiko nọdunaa l'enyashi-a; mee g'ẹhu tsọfua ngu utso.”

⁷ Nwoke ono bya agbeshi gẹ ya lashia; ọgo iya ono rwopyabe iya; k'ọphu bụ l'ọ kwafuaru akwakwa l'enyashi mboku ono. ⁸ Ọ bya erwua l'utsu mboku, kwe iya ujiku ise; ọ gbeshi lẹ ya alawa; nna nwamgboko ono sukwa iya: “Ria iphe g'ẹhu dū ngu gbukuu; g'iinodu teke o beru l'eswe l'ilashiwaro.” Ọo ya bụ; ẹphenebo bya atuko nọdu; rigba nri.

⁹ Tọbudu iya bụ; o be teke nwoke ono; yee nyee ya ono; mę nwozi iya pho gbeshiru g'ẹphe lashia; ọgo iya ono, bụ iya bụ nna nwamgboko ono sụ iya: “Lenu; nta-a bẹ ọ buakwaa ọzenyashi; jiko kwafua akwakwa l'enyashi-a. Mbụ-a; lenu lẹ nchi ejihuakwa. Nọdukwa; kwaa akwakwa l'enyashi-a

g'èhu tsọ ngu ụtso. Teke o beru l'ònmewa ụtso echele; ìgbeshi lashia unuphu ibe ngu."

¹⁰ Obenu lẹ nwoke ono bẹ ọ tọ duedu g'ọ kwabaa akwakwa ọzo. Ọ gbeshi tugbua; ọ buru iya alala. O duta nyee ya ono; kputa nkapfu-igara labo ono, o bochaaru ivu; ọ buru phe atugbu kwaseru uto mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierusalemu. ¹¹ Epe nduepho Jiebusu ntse; nchi ndu ejihugbuwa. Nwozi ono pfiaru nnajiuphu iya ono su iya: "Jiko bya g'anyi bahu le mkpukpu ndu Jiebusu je akwaa l'enyashi-a."

¹² Nnajiuphu iya ono su iya: "Waawaa; anyi taa bahu du mkpukpu ndu ohozo, ta abudu ndu Izurelu. Anyi e-jechia jerwua mkpukpu Gibiya." ¹³ Su iya: "Bya g'anyi kukebe ehuru jerwua mkpukpu Gibiya; ọzo mkpukpu Rama g'anyi akwaa l'eka lanu l'eka ono." ¹⁴ Oo ya bu; epe tugbukwa; nchi jipfu phe le g'ephe eruwaa mkpukpu Gibiya, no l'ali Benjiaminu. ¹⁵ Epe rwua; bya aswiba; bahu le mkpukpu Gibiya g'ephe kwaa l'eka ono. Epe je anodu l'edupfu mkpukpu ono; kele ọ tọ dudu onye dutaru phe nu g'ephe bahu ibe iya je akwaa.

¹⁶ No iya; a bya ele enya; nwoke ogerenya shi waa l'ozu egu eje alwa l'uzenyashi ono. Nwoke ono bẹ bu onye shi l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. O bu ebubu le Gibiya. Ndu bu l'eka ono bẹ bu ndu Benjiaminu bẹ epe bu. ¹⁷ Nwoke ogerenya ono bya apalia enya huma onye ije, no l'edupfu ono; ọ jia ya; su: "Bụ awe bẹ ije? Teme ?bụ aweya bẹ i shi?"

¹⁸ O su iya: "Anyi shikwa Betulehemu, no l'ali Jiuda eje ala l'imime ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. Oo l'eka ono bẹ mu bu. Mu shi je Betulehemu; mu ndu alawa l'ulo Chipfu; ophu ọ dudu onye dutaru mu duba l'ibe iya. ¹⁹ Anyi gudekwaru nkapfu-igara anyi eswa okponku, epe a-ze aze; waa nri, epe e-ri; bya egudekwapho nri waa mee k'anyi ibe ndu-ozu ngu; mbu ke mbedu; waa ke nwozi ngu ke nwanyi; me ke nwokoro-a, anyi l'iya tuko swiru-a. O tọ dukwa iphe, uko iya duru anyi."

²⁰ Oo ya bu; nwoke ogerenya ono; su phe: "G'ehu dukwa unu guu. Unu hakporo eka; mu e-meeru unu iphe, mkpa iya duru unu. Unu be jekwa k'aze l'edupfu." ²¹ No iya; o duta phe; lashia ibe iya. O bya anukota nkapfu-igara nwoke ono nri. Epe bya akwoebechaa okpa; bya eria; ngua.

²² Epe ndukwadu-a eme emereme; ndu iwashi shi le mkpukpu ono bya agbaa ulo ono, epe no ono mgburugburu. Epe bya etsuaha eka le mgbo; epfuru nwoke ogerenya, nwe ulo ono asuje: "Dufutaru anyi nwoke ono, bataru l'ulo ngu ono g'anyi jepfu!"

²³ Onye ono, nwe ulo ono bya ekpufu etezi je asu phe: "Ndu mu; waawakwa! Unu te eweshinu iwashi. Unu te emeshinu egube iphe iphere owana; eshinu nwoke-a bu ibe mu bẹ ọ byaru. ²⁴ Waa nwa mu nwanyi, nwoke teke ejepfuswee baa; wakwapho nwanyi, nwoke ono ta aludu okpobe alulu. Mu e-dufuta phe nta-a g'unu gude phe jepfu; mee phe egube dukpoepho unu ree. Ole-a; unu te ejekwa eme nwoke-a egube iphe-iphere du nno." ²⁵ Ole ndu ono ta ngaduru iya nchi. Oo ya bu; nwoke ono, byaru ebyaa ono bya edufuta nwanyi ono, ọ tọ ludu okpobe alulu ono l'etezi; nu phe. Epe gude iya phakota iya l'enyashi ono mgburugburu. Nchi bohujepho; epe paru iya haa; g'ọ tugbua.

²⁶ Nchi bohushia; nwanyi ono kpota onwiya je adaa gburugudugungu l'onu mgbo ulo nwoke ono, nnajiuphu iya no ono. O dabyiru l'eka ono gbiriri jeye nchi bohu. ²⁷ Nnajiuphu nwanyi ono bya etehu l'utsu; guhaa uto ge ya lufu lashia; nwanyi ono ọ tọ ludu okpobe alulu ono dabyiwaru l'onulo ono; wushi eka l'onu-abata. ²⁸ O su iya: "Gbeshi g'anyi la!" O buru

riḡbidii. O kwe bya apata iya tū-kobe l'eli nkapfū-igara iya; ọ bụru iya ala unuphu. ²⁹ O larwua unuphu bya ewota mma gbubushia nwanyị ono, ọ tọ lūdu ọkpobe alūlu ono lẹ nkwo lẹ nkwo. Kwakashia ụzo iri l'ẹbo; chita je ekeeru ndu Ízurelu l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Onyemonye humaru iya nū; nọdu asuje: “Egube iya ọwa bẹ ẹnya ta ahumajekwaru l'alị Ízurelu; ọphu e te mejekwaru egube iya ọwa e shikpoo teke ndu Ízurelu shi l'alị Ijiputu lufuta gbiriri byasū ntanū-a. Unu rikwaa ya ọriri; unu achiaru iya idzu; pfua iphe, anyi e-me.”

20

Ndu Ízurelu akwakobe etso ndu Benjaminu ọgu

¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu l'ophu bya azafutakota e shi lẹ mkpukpu Danu jeye lẹ mkpukpu Biye-Sheba; mbụ jeye l'alị Giladu. Ikpoto ọha ono bya edzukobe g'onye lanū l'ipfu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa. ² Ndu-ishi Ízurelu l'ipfu l'ipfu l'alị Ízurelu l'ophu bya edzukota l'ipfu ndu kẹ Chileke, dzukoberu nū ono. Iphe, ndu ojogu phẹ, gude ọkpa; bya apagbaaru oguechi dū bẹ bụ unu ugbo unu labo l'unu ukporo iri. ³ Ndu Benjaminu bya anuma lẹ ndu Ízurelu bẹ jerwuwaru mkpukpu Mizupa. Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya asū: “Unu kọkpeeduru anyi g'ejo-iphe ọwana shikpoo nwua.” ⁴ No iya; onye Lívayi ono, bụ iya bẹ alū nwanyị ono, e gburu ono bya akọahaa ya sū: “Mu lẹ nyee mu bẹ bahuru lẹ mkpukpu Gibiya, nọ l'alị Benjaminu g'anyi je akwaa akwakwa. ⁵ O be l'enyashi; unwoke ndu Gibiya byapfutashia mu; bya agbaa ụlo, mu nọ mgburugburu. Epehe nọdu eme g'ephe gbua mu. O bụru nyee mu bẹ ephe guderu k'ehuka jepfu jasū ọ nwūhu. ⁶ Tọbudu iya bụ; mu pata nyee mu ono gbubushia; chita iya wojechaa l'alị Ízurelu mgburugburu; kẹle ephe rwuru alị; bya emee ẹbyi l'alị Ízurelu. ⁷ Nta-a; unubẹ ndu Ízurelu l'ophu; unu pfua g'ee-me iya.”

⁸ No iya; ndu Ízurelu wulihukota g'onye lanū; sū: “O tọ dukwa m'onye lanū l'ime anyi byaru a-la unuphu. Mbụ l'ọ tọ dudu m'onye byaru a-la ibe iya. ⁹ O le nta-a bẹ iphe, anyi e-me ndu Gibiya ta adukwa abudu g'anyi tūa ido; egube ido ono meru bẹ bụ g'anyi e-me phẹ. ¹⁰ L'okpa-ipfu Ízurelu l'ophu bẹ e-wofuta umadzu iri l'ime ndu ophu dū ukporo ise; a hota umadzu ukporo ise l'ime ndu ophu dū unu labo l'ukporo iri; a bya ahota unu umadzu labo l'ukporo iri l'ime unu ukporo l'ise g'ephe bụru ndu a-nọdu evujeru ndu ojogu nri. Oo ya bukwanu ephe -jerwua mkpukpu Gibiya, nọ l'alị Benjaminu; ephe emee phẹ iphe, gbaru phẹ nū lẹ k'ẹbyi ono, ephe meru l'alị Ízurelu ono.” ¹¹ Oo ya bụ; ndu Ízurelu l'ophu bya edzukobekota g'onye lanū g'ephe tsoo mkpukpu ono ọgu.

¹² No iya; okpa-ipfu ndu Ízurelu bya ezia unwoke; ephe jegbabe ipfu Benjaminu sū phẹ: “?Ebyi ọwana, e meru l'echilabo unu-a bukpoogunu? ¹³ Unu dufutaru anyi ndu iwashi ono nta-a; mbụ ndu Gibiya ono g'anyi gbushia; g'anyi shi nno wofu ejo-iphe ono l'alị Ízurelu.” O le ndu Benjaminu ta ngaduru nchị l'iphe ono, unwunna phẹ, bụ ndu Ízurelu pfuru phẹ ono. ¹⁴ O bụru iphe, ndu Benjaminu meru bụ l'ephe jeru edzukobe lẹ mkpukpu Gibiya g'ephe tsoo ndu Ízurelu ọgu. ¹⁵ Epehe bya edzukobe ukporo unu nemadzu ẹto l'unu ise, bukota ndu pagbaa oguechi, bụ ndu shikota lẹ mkpukpu kẹ ndu Benjaminu; teme waa unu nemadzu l'umadzu ukporo iri l'ise, bụ ndu e shi lẹ mkpukpu Gibiya hota. ¹⁶ L'ime ndu ojogu ono g'ephe ha bẹ unu l'ukporo iri l'ise bụ ndu a hotaru, emegbaa

ekicha. Epe bu ndu maru g'agba mgbeka l'ehu l'ehu; k'ophu bu l'ephe a-du ike gude mkpuma gbata akporu egbushi lanu; ophu epe agbaswedu iya agbaswe. ¹⁷ Ndu Izurelu; a -gufukwa ndu Benjaminu; bya edzukobe unu unwoke ugbo unu labo l'unu ukporo iri, bu ndu pagbaa ogu-echi. G'ephe ha bukota ndu alwuje ogu.

Ndu Izurelu etso ndu Benjaminu ogu

¹⁸ Oo ya bu; ndu Izurelu bya awu-lihu jeshia mkpukpu Betelu; je ajitaada Chileke; su: “?Bu ndu ole l'ime anyi be e-vuru uzo je etsoo ndu Benjaminu ogu?”

Chipfu su phe: “Oo ndu Jiuda be e-vuru uzo je.”

¹⁹ Tobudu iya bu; o be l'utsu iya; ndu Izurelu wu-lihu je adoru kwaberu mkpukpu Gibiya. ²⁰ Ndu Izurelu bya awufu jeshia etso ndu Benjaminu ogu. Epe woru onwophe dozichaa g'ephe a-nodu tsoo phe ogu ono le mkpukpu Gibiya. ²¹ Ndu Benjaminu bya eshi le mkpukpu Gibiya wufuta bya egbua ndu Izurelu ukporo unu umadzu labo l'unu iri l'ise le mboku ono. ²² Ole ndu Izurelu be byaru eyeeru nwibe phe njima; bya edozichaa onwophe k'ogu l'eka ono, epe shi nodugbaa le mboku k'ivuzo ono. ²³ No iya; ndu Izurelu bya awufu je araa ekwa l'iphu Chipfu gbiriri jasu l'uzenyashi. Epe jikwaapho Chipfu su iya: “?Bu g'anyi je etsobaa unwunna anyi, bu ndu Benjaminu ogu ozo to?”

Chipfu su phe: “Unu jenu.”

²⁴ Tobudu iya bu; o be le mboku k'ebo; ndu Izurelu wufutakwa bya g'ephe tsoo ndu Benjaminu ogu. ²⁵ Le mboku k'ebo iya ono be ndu Benjaminu byaru eshikwapho le Gibiya wufuta je etsoo ndu Izurelu ogu. Epe gbua ndu Izurelu ukporo unu umadzu labo l'unu ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi. ²⁶ Tobudu iya bu; ndu Izurelu l'ophu wufu jeshia Betelu je anodu kwaa ekwa l'iphu Chipfu. Epe swikota egu mboku ono jasu l'uzenyashi. Epe bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku waa ngweja-ehu-guu. ²⁷ Oo ya bu; ndu Izurelu bya ajita Chipfu; kele teke ono be bu l'eka ono be okpoko ogbandzu Chileke shi nodu. ²⁸ O buru Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu be bu onye eleta iya enya. Epe jia Chipfu su iya: “?Bu g'anyi je je etsoo ndu Benjaminu, bu unwunna anyi ogu ozo; to g'anyi te ejeshi?”

Chipfu su phe: “Unu je; kele echele be mu e-woru phe ye unu l'eka.”

Ndu Izurelu alwu ndu Benjaminu

²⁹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu bya eye ndu nemadzu; epe kpukotaru ekpuru gbaa mkpukpu Gibiya mgburugburu. ³⁰ Ndu Izurelu bya awufu jepfushia ndu Benjaminu ogu le mboku k'eto ono. Epe je edozichaa onwophe egube ono, epe emejehawa iya ono nodu kwaberu ndu Gibiya. ³¹ No iya; ndu Benjaminu wufuta g'ephe bapfu ndu Izurelu. Ndu Izurelu defuta phe edefuta. Epe shi le mkpukpu phe ono wufuta. Epe bya awata egbushi ndu Izurelu egube ono, epe egbujehawaa phe ono; k'ophu bu le ndu Izurelu, epe gbushiru l'egu; me le gbororo uzo, e shi eje Betelu; me ophu e shi eje Gibiya be du ukporo umadzu l'umadzu iri. ³² Tobudu iya bu; ndu Benjaminu nodu epfu su: “Anyi egbushiakwaa phe egube anyi gbushiru phe le k'ivuzo pho!”

Ndu Ízurelu nòdu epfu sù: “Unu g'anyi kpòlaa azù g'èphe wufuta-gbua lè mkpùkpu; bya anòdukota lè gbororo.” ³³ No iya; ndu Ízurelu l'ophu lufukota l'èka èphe nò; je akwakachaa k'ògu lè mkpùkpu Belu-Tama. Ndu Ízurelu, bù ndu ophu kpugbaaru ekspuru l'ègbudu shichaa l'èka èphe nò zefuta l'ùzo ènyanwu-arìba mkpùkpu Gibiya. ³⁴ Tòbudu iya bù; ùkporo unu nemadzù l'unu ùmadzu ise, a hòtaru l'ime ndu Ízurelu l'ophu bya awufu jeshia etso ndu Gibiya ogu. Ogu ono kpohu òku; k'òphu bù lè ndu Benjaminu ta amadù lè teke èphe a-bùru mkpurupyata bè rwuwaru nù. ³⁵ Chipfu gude ndu Ízurelu lwùà ndu Benjaminu mbòku ono. Ndu Ízurelu gbua ndu Benjaminu ono ùkporo unu nemadzù èto l'unu labò l'ùkporo ùmadzu iri l'ise, bù ndu pagbaa ogu-echi. ³⁶ Oo ya bù; ndu Benjaminu hùma l'a lwù-kpewaru phè.

Ndu Ízurelu parù ndu Benjaminu haa laphushia azù; kèlè èphe kpòru obu ye lè ndu k'ono, èphe yeru èphe kwakaa l'ègbudu lè mgboru mkpùkpu Gibiya ono. ³⁷ No iya; ndu ono, domishiru onwophè l'ègbudu ono gbaèpho ègwègwa bapfu ndu Gibiya; bya agbakashìhu gude ogu-echi gbushikòta ndu bù lè mkpùkpu ono l'ophu. ³⁸ Ndu Ízurelu bè èphe lè ndu ono, domishiru onwophè l'ègbudu ono chihawaru iya achìchi l'èphe e-me g'ènwuru-òku kpufu lè mkpùkpu ono. ³⁹ Oo ya bù; teke ono ndu Ízurelu ghakòberu tsù-phuahaa azù l'ògu ono; ndu Benjaminu wata egbushi ndu Ízurelu; gbua phè ùkporo ùmadzu l'ùmadzu iri phò; bè ndu Benjaminu wataru epfufu asuje: “Anyi alwùakwaa phè ègube anyi lwùru phè lè mbòku k'ivuzò phò!” ⁴⁰ Ènwuru òku kpufuepho lè mkpùkpu ono; ndu Benjaminu bya aghaa ènya hùma lè mkpùkpu phè ono l'ophu bè ènwuru-òku, shi iya nù akpù kè tütutuutu ala l'akpaminigwe.

⁴¹ Tòbudu iya bù; ndu Ízurelu ghakòbe wùpyabe phè. Ndzù-agùgu rwuta ndu Benjaminu; kèlè èphe mawaru lè teke èphe a-bùru mkpurupyata bè rwuwaru nù. ⁴² Oo ya bù; èphe chie òkpa l'òso gbalaaharu ndu Ízurelu; agba ala l'ùzo echiegu. Oè èphe ta awaduru l'ògu ono. Ndu Ízurelu ndu ophu shi lè mkpùkpu ono awufuta bè kwabutaru phè woru phè gbushia l'èka ono. ⁴³ Èphe gbaa ndu Benjaminu mgburugburu; chia phè je agbabua phè iphu; zò phè pyakapyaka gbiriri jasù l'ùzo ènyanwu-awawa mkpùkpu Gibiya. ⁴⁴ Ndu Benjaminu, e gburu egbugbu bè dù ùkporo unu nemadzù labò l'unu ise, bukota ndu ojògu, ike dù l'ògu. ⁴⁵ Èphe ghakòbe gbaru lashia l'echiegu l'òke mkpuma Rìmonu. Ndu Ízurelu gbutsukwaapho unu ùmadzu iri l'èbo l'ùkporo ùmadzu iri lè gbororo. Èphe chia ndu Benjaminu kpabèkpabe jasù lè mkpùkpu Gidòmu; bya egbutsushifua unu ùmadzu ise ozo. ⁴⁶ Mbòku ono bè ndu Benjaminu, e gburu egbugbu, bù iya bù ndu pagbaa ogu-echi bè dù ùkporo unu nemadzù èto l'unu ùmadzu labò l'ùkporo ùmadzu iri. G'èphe hakòta bè bùgbaa ndu ike dù l'ògu.

⁴⁷ Oè unu nemadzù l'ùkporo ùmadzu iri bè dùru ike nahù gbarwua echiegu oke mkpuma, Rìmonu. Èphe nòkota l'èka ono onwa èno mgburugburu. ⁴⁸ No iya; ndu Ízurelu bya alaphu azù; bapfu ndu Benjaminu; je egude ogu-echi tùko ndu bù lè mkpùkpu ono gbushikòta; mbù gbukòta iphe-edobe; mèkpoo iphemiphe, èphe hùmaru. Iphe, bukpoò mkpùkpu, èphe jepfuru bè èphe tushichaaru òku.

Unwanyi, ndu Benjaminu a-luru

¹ Ndu Ízurelu bẹ ribuhawaru angu lẹ mkpukpu Mizupa sụ l'ọ tọ dudu m'onye lanu l'ime phe byaru ekuta nwada iya kee onye Benjaminu. ² Oo ya bu; ndu Ízurelu ono zafu je akuru lẹ Betelu; nodu l'iphu Chileke kwaa ekwa kwashia ya ike; gbiriri jasụ l'uzenyashi. ³ Ephe nodu ara sụ: "Oowaa! Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu; ?bu gunu kparu iphe, egube iphe owana dapfutaru ndu Ízurelu? ?Bu gunu kparu iphe, ipfu lanu a-nodu achihu achihu lẹ Ízurelu ntanu?"

⁴ O beepho l'onmewa utsu lẹ nchitabohu iya; ephe woru oru-ngweja kpua l'eka ono; bya egwee ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu l'eli iya. ⁵ No iya; ndu Ízurelu bya ajia sụ: "?Bu ndu ole l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu bẹ te etsodu bya g'anyi dzukoo l'iphu Chipfu l'eka-a?" Noo kele ephe ribuhawaru oke nte sụ l'onye ta abyaduru g'ephe dzukobe l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa bẹ e-gbu egbugbu. ⁶ Tobudu iya bu; aphụ rwua ndu Ízurelu l'ehu l'opfu unwunna phe ono, bu ndu Benjaminu. Ephe sụ: "Nta-a bẹ ipfu lanu chihuru lẹ Ízurelu." ⁷ Sụ: "?Denukpoo g'anyi e-me lushiaru ndu ophu phoduru nu nwanyi; eshinu anyi gudewaa epha Chipfu ribua nte l'ọ tọ dudu nwada anyi, anyi byaru eke phe-a."

⁸ Oo ya bu ephe bya ajia sụ: "?Bunu-a ndu ole l'ipfu ndu Ízurelu bẹ ta abyaduru g'anyi dzukobe l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa?" No iya; ephe bya amaru lẹ ndu mkpukpu Jiabeshi-Giladu bẹ ta adudu m'onye lanu, byaru nu; ⁹ noo kele ephe byaru edzua onwophe maru l'ọ tọ dudu ndu Jiabeshi-Giladu m'onye lanu no l'eka ono. ¹⁰ Tobudu iya bu; ndu ono, dzukoberu l'eka ono bya eye ukporo unu ndu ojogu l'unu ndu ojogu iri g'ephe je egude ogu-echi gbushikota ndu bu lẹ Jiabeshi-Giladu; je akpachaa l'unwanyi; me unwegirima. ¹¹ Ephe sụ phe: "Iphe, unu ee-me baa: Unu gbushia iphe, bukpo unwoke; me unwanyi, nwoke jepfujewaru." ¹² L'ime ndu ono, bu lẹ Jiabeshi-Giladu ono bẹ bu unu unwumboko bẹ ephe humaru, bu ndu nwoke teke ejepfuswee. Ephe duta phe jeshia l'odu phe lẹ mkpukpu Shilo l'alị Kénanu.

¹³ Tobudu iya bu; ndu ono, dzukoberu nu ono l'ophu bya ezia ozi g'e je ezia ndu Benjaminu ono, no l'oke mkpuma Rimonu l'ephe l'ephe bẹ duwaa lẹ ree. ¹⁴ Oo ya bu; ndu Benjaminu lwatashia lẹ teke ono; a bya eduru unwumboko ono, a haru ephe nodu ndu, bu ndu shi Jiabeshi-Giladu pho nu phe g'ephe luru; obenu l'unwumboko ono ta asudu phe.

¹⁵ No iya; aphụ ndu Benjaminu bya erwua phe l'ehu; kele Chipfu yewaru uwara l'ipfu ndu Ízurelu.

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu bu ogerenya lẹ ndu ono, dzukoberu nu ono bya asu: "?Denu g'anyi e-me k'unwanyi, ndu ophu phoduru nu a-luru; g'a tukowaru unwanyi, no l'alị ndu Benjaminu gbushigbu?" ¹⁷ Ephe sụ: "O tọ dukwa g'ee-me ge ndu Benjaminu, phoduru nu te enweru okiphe; k'ophu bukwanu l'ipfu lanu ta a-chihudu lẹ Ízurelu." ¹⁸ Sụ: "Ole anyi te e-kekwanu phe unwada anyi; eshinu anyibe ndu Ízurelu ribuwaru nte sụ: 'Onye keru ndu Benjaminu nwada iya; g'onye obu bukwaru onye a turu onu!' "

¹⁹ Ephe sụ: "Lenu! Anyi nwekwaru obo-iphe, anyi abojeru Chipfu l'aphagapha lẹ Shilo, no l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbu l'uzo enyanwu-awawa uzo, shiru Betelu jeshia mkpukpu Shekemu; waa l'uzo ndohali mkpukpu Lebona." ²⁰ Oo ya bu; ephe pfuaru ndu Benjaminu sụ phe: "Unu tugbu je edomishia onwunu l'opfu-vayinu; ²¹ kwagebekpopho.

Teke ụnwumgboko Shilo wufutaerupho bya ete ebvu; g'onyenonu gbafutachaa l'opfu-vayinu ono je egude nwamgboko lanu, ọo-luru; gude gbaru lashia ali ndu Benjaminu. ²² Teke ndu nna ụnwumgboko ono; ọzoo unwune phe unwoke jeru epfupfu be anyi a-su phe g'ephe meeruro anyi ree; yetaru unu aka; kele o to dudu nwoke, anyi gbuphoduru nwanyi, ọo-luru le teke anyi lwuru ogo ono. L'iswi dukwa phe mma; eshinu o to budu ephebedua kutaru unwada phe kee unu."

²³ Oo ya bu; ndu Benjaminu mee nno. O be teke ụnwumgboko ono ete ebvu; nwoke nonu gbafutachaa je azu-gude nwamgboko lanu; pata iya gbalaa g'o je a buru nyee ya. No iya; ephe lashia l'oke ali phe; je eworu mkpukpu ono kpukwa-zia; buru. ²⁴ Tobudu iya bu; ndu Izurelu wukahu l'eka ono teke ono; onyenonu lashia unuphu l'ipfu nkiya; mbu onyenonu shi l'eka ono lashia l'oke ali nkiya.

²⁵ Teke ono be ndu Izurelu eshidu nweru onye bu eze phe; onyemonye shi anoduje eme g'o du iya.

Ekwo Rutu

Nawomi yee Rutu

¹ Teke ndu-ikpe shi abujekwaduru ndu-ishi ndu Ízurelu be okpa-nri byaru l'alì ono. O duru nwoke lanu, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'alì Jiuda; yee nyee ya; me unwu iya unwoke ephenebo gbeshi lashia alì Mówabu. ² Epha nwoke ono bu Elimeleku; epha nyee ya buru Nawomi. Epha unwoke labo, o nwutaru buru Mahulonon waa Kiliyonu. Epe bu ndu mkpukpu Betulehemu, no le Ifurata, l'alì Jiuda. Epe gweta lashia alì Mówabu je eburu.

³ Epe bunyaa l'eka ono; Elimeleku, bu iya bu ji Nawomi nwuhu; gbado nwanyi ono yee unwu iya unwoke labo pho. ⁴ Epe bya aluchaa unwanyi Mówabu. Unyomu phe ono be onye lanu aza Opa; onye ophuu buru Rutu. Epe buepho l'eka ono iphe, rwuru apha iri; ⁵ Mahulonon yee Kiliyonu bya anwushihukotakwapho. Oo ya bu; ephenebo gbado Nawomi egube ono, ji iya gbadokwaru iya pho ono.

⁶ A nonyaa o numa le Chipfu byawaru agbaaru ndibe iya mkpu; mee g'ephe nweru nri eriri; Nawomi; yee unyomu unwu iya ephenebo jikobe shi l'eka ono lashia ibe phe. ⁷ Noo ya; yee unyomu unwu iya ono ephenebo tuko shi l'alì ono, epe shi buru ono gbeshi; kwaseru uzo, shiru lashia alì Jiuda.

⁸ Nawomi bya epfuaru unyomu unwu iya ono ephenebo su: "Unu tugbukwaa la azu lapfuchaa ne unu l'ulo phe. Ge Chipfu mekwaa unu ree g'unu meru iya ndu ophu nwuhuwaru nu-a; waa mbedua. ⁹ Mbu; ge Chipfu mekwaa ge meji nmapfuru unu l'ibe onye unu a-lucharu l'ehu."

O pfuebe nno o tsutsuchaa phe onu; epe tuko bungee ekwa; raa ntumatu; ¹⁰ su iya: "Waawaa-o! Anyi a-tuko swiru lapfu ndibe unu."

¹¹ Ole Nawomi suru phe: "Unwada mu; ophu g'unu laphu azu. ? Bu k'ishi gunu be unu e-gude tsoru mu? ? Bu ge mu a-nwutakwadu unwu; k'ophu aa-su l'oo g'ephe aluru unu? ¹² Unu laphu azu unwada mu; kele mu kahunukaakwaru k'alu ji ozo; ole o -bukpoorunu l'oo ge mu su le mu elekwadu enya k'alu ji; mbu; mu -luru ji l'enyashi-a; bya anwushia unwegirima unwoke; ¹³ ? unu a-nodukpoepho kwaberu phe g'ephe vutaada too? Mbu-a; unu a-ha eje aluru ji; nodukpoepho kwaberu phe too? Waawaa; unwada mu; kele mbedua be o kakwa aburu aphu eme l'unubedua; noo kele Chipfu be tufuwaru eka byia mu l'ehu."

¹⁴ O pfuchaa nno; epe tuko waa ekwa ozo. No iya; Opa kwe bya etsutsua ne ji iya ono onu; o buru iya ala azu. Obenu l'onye ophu bu Rutu turu Nawomi swiswi-a.

¹⁵ Nawomi su iya: "Lenu; nyee nwune ji ngu alapfuakwa ndibe phe; waa agwa phe. Tsokwaru iya la azu."

¹⁶ Rutu su iya: "Ta asuhe mu ge mu haa ngu; ozo ge mu laphu azu; l'o kwa eka iije be mu e-je. O buru eka i kwaru be mu a-kwakwapho. Ndibe unu a-buru ndibe nkemu; Chileke ngu abukwarupho Chileke nkemu.

¹⁷ Eka i nwuhuru be mu a-nwuhu. O bukwarupho eka e liru ngu be ee-li

mu. Gẹ Chileke mekwaa mu ophu, ka njo m'ọ budu anwuhu bu iphe, e-kekaha mu le ngu." ¹⁸ Nawomi maerupho le Rutu pfuwaru iya obu iya; o parụ iya haa.

¹⁹ Tọbudu iya bu; unwanyi labo ono kpochibe iya; jee gbiriri jasụ ephe rwua Bẹtulehemu. Ephe bahuepho Bẹtulehemu; mkpukpu ono l'ophu swongahu l'opfu ehu phe. Unwanyi nodu ebu mkpu asuje: "?Mbụ; bu Nawomi du egube-a to?"

²⁰ O su phe: "Ndu mu; unu te ekuhekwa mu Nawomi. Unu kujechia mu 'Mara'; kele Okalibe-kangokotaru-nu mewaru; ndzu mu buru nwa-otso-ilu. ²¹ Teke mu eje ejeje be mu vu l'ishi parụ l'eka. O le Chipfu mewaru ge mu gbaru eka lwatashia. ?Bu k'ishi gunu be unu a-nodu eku mu Nawomi l'eka Chipfu nuwaru mu chipfuu? Mbụ le Okalibe-kangokotaru-nu meakwaru iphe-ehuka dapfuta mu."

²² Oo ya bu; Nawomi yee nyee nwa iya, bu Rutu, bu onye Mówabu tuko swiru lwarwuta Bẹtulehemu le g'aabahụ le teke akpataje balị.

2

Rutu eje ákpá l'opfu Bówazu

¹ O nweru nwoke lanu, yee ji Nawomi bu abubu. Nwoke ono bu onye unuphu Elimeleku phe. O bu onye nweru iphe shii. Epha iya bu Bówazu.

² O be ujiku lanu; Rutu, bu iya bu nwanyi, shi Mówabu ono su Nawomi: "Jiko ge mu jenu l'okabyi ndiphe je amaru; ?o duru onye mu a-tuba l'enya, e-kwe ge mu je ákpá l'okabyi iya."

Nawomi su iya: "Jenu nwada mu." ³ Oo ya bu; o tugbua je akpaahaa ákpá; etsokpoe pho ndu akpata iphe l'okabyi azu l'azu akpa mkpakwa iya. Iphe emeje iphe; o buerupho l'opfu Bówazu, bu onye shi l'enya unuphu Elimeleku phe be o bahuru obu.

⁴ A bya ele enya; Bówazu shiwaa le Bẹtulehemu bya. O bya ekele phe su: "Gẹ Chipfu swikwaru unu-o!"

Ephe su iya: "Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'oma."

⁵ Tọbudu iya bu; Bówazu bya ajia onye-ishi ndu akparu iya iphe l'egu ono su iya: "?Bu nwamgboko ibe onye bu owa-a?"

⁶ Onye-ishi ndu akpata iphe l'egu ono su iya: "O kwa nwamgboko, shi Mówabu, tso Nawomi lwa. ⁷ O sukwaru: Jiko g'a hanaa ya g'o tsoru ndu ebu balị l'azu; kpa mkpakwa iya ophu nashihuru l'upfu iya ophu, e keshiru ekeshi. O shiepho l'utsu jeta ozi byasu nta; gbahaepho ugbo lanu be o je atuta unme nwanshii l'ime Mkpù."

⁸ No iya; Bówazu su Rutu: "Ngaberu mu nchi jiko nwada mu. Ba adukwa teke ii-je ákpá l'egu k'onye ozo. Ta atugbubaekwa l'eka-a. Gẹ gu l'unwumgboko, ejeru mu ozi tukokwa nodu l'eka-a. ⁹ Leta enya l'eka-a, ephe akpata iphe l'okabyi-a. Tsojekpoe phe pho l'azu. Mu pfuakwaru unwokorobya ono su g'o bo dukwa onye a-cho ngu opfu. Teke mini gutaru ngu; jeje anguta mini, unwoke ono kutaru ye l'itemini pho."

¹⁰ Bówazu pfuchaa nno; Rutu gbushi ikpere; bya ephozeta ishi l'ali kele iya ekele su: "?Bu gunu meru iphe, mu gude du-beru ngu l'obu egube-a; mbu ke g'i nyata mube onye ohozo?" ¹¹ Bówazu su iya: "A kọkotaakwaru mu iphemiphe, i mekotaru ne ji ngu ono; k'eshi teke ono, ji ngu nwuhuru; mekwapho g'i gude haa nna ngu; waa ne ngu; me ali eka a nwuru ngu anwunwu ono bya ge gu le ndu i ti mahaada buru. ¹² Gẹ Chipfu pfukwaa ngu ugwo iphe, i meru ono. Gẹ Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu, bu iya

bụ onye ono, i gbatataru l'ime iya bya ezeru ndzụ ono; p̄fukwaa ngu ugwo iya mp̄fu-ngo l̄e k'oma."

¹³ O sụ iya: "Nnajiuphu mu; jiko ḡe mu dujenu ngu l'obu tekenteke ḡe mu du ngu iya-a; k̄ele i gudewaa op̄fu oma ngu dua onye-oz̄i ngu nwanyị obu; l'ēbe abụ l̄e mu dukpoo n̄u g'onye lan̄u l'unwumgboko, ejeru ngu ozi."

¹⁴ O gbabeep̄ho l'eri nri; Bówazu sụ iya: "Bya an̄odu l'ēka-a taa buredi; g'i tsutaj̄e iya l̄e m̄ee-veniga; taa." Oo ya bụ; o bya an̄o-kubeep̄ho ndu ono, egbu bal̄i ono; Bówazu woru bal̄i, a h̄uru ah̄uhu n̄u iya. O taa ya tajia ep̄ho; taphodo ataphodo. ¹⁵ O gb̄eshiepho akpa ukpa bal̄i ozo; Bówazu sụ ndu-oz̄i iya g'ep̄he hakwaa ya g'o kpaj̄echaa ukpa iya kpa l'op̄hu, e swek̄oberu eswek̄obe; g'o t̄o dukwa onye e-je iya abar̄u mba. ¹⁶ Ip̄he, unu a-gb̄e mejechia bụ g'unu lekebeje enya hata op̄hu unu sweru esweswe w̄ushi k'op̄hu oo-t̄utuje iya. Unu ta abakwaru iya mba.

¹⁷ No iya; Rutu kpaep̄ho ukpa bal̄i l'op̄fu ono jas̄u l'uzenyashi. O bya echishia op̄hu, o kpatar̄u ono; o buru ip̄he, du ḡe nkweka lab̄o b̄e bal̄i ono jiru. ¹⁸ O vuta iya lashia unuphu. Ne ji iya ono h̄uma g'op̄hu o kpatar̄u ha. Rutu bya ewofutaf̄u nri, o riphodoru eriphodo l'ēka ono; woru n̄u iya.

¹⁹ Ne ji iya ono j̄ia ya s̄u: "?B̄u awe b̄e i jeru akpa k̄e ntan̄u? ?B̄u awe b̄e i jeru iya? G'onye ono, nyatar̄u ngu n̄u ono bukwaru onye a goru onu-oma n̄u!"

Oo ya bụ; Rutu bya ep̄fuaru ne ji iya ono onye o jeru akpa l'egu iya. O sụ iya: "Epha onye mu jeru l'egu iya ntan̄u bukwa Bówazu."

²⁰ Nawomi sụ nyee nwa iya ono: "Ḡe Chipfu kebekwa iya l'oma; mb̄u onye taa ahaj̄edu egoshi ndu n̄o ndz̄u m̄e ndu nwuhuru anwuh̄u l̄e ya yeru p̄h̄e obu." O sukwa iya p̄h̄o: "Nwoke ono b̄e anyi l'iya bukwa okpobe abubu; mb̄u l'oo onye lan̄u l̄e ndu o gbaru g'ep̄he leta anyi enya."

²¹ No iya; Rutu, b̄u nwanyị Mówabu ono sụ iya: "L'op̄hu kachakpoo n̄u bukwa l'o suru ḡe mu byaj̄ekpoep̄ho bya etsoru ndu-oz̄i iya jas̄u teke ee-gbuebe bal̄i nkiya."

²² Nawomi sụ Rutu; mb̄u nyee nwa iya ono: "O dukwa ree nwada mu; g'i tsojeru unwumgboko, ejeru iya ozi; k̄ele i -jee ēka ozo b̄e aa-chokwa ngu op̄fu."

²³ Oo ya bụ; Rutu tsoahaa unwumgboko, ejeru Bówazu ozi; akpaj̄ekpoep̄ho ukpa witi; waa bal̄i jeye teke e būberu iya. No iya; Rutu ȳe ne ji iya ono t̄ukokpoep̄ho buru g'ep̄he bu.

3

Rutu ȳele Bówazu l'ēka eechije bal̄i

¹ O be ujiku lan̄u; Nawomi, b̄u ne ji Rutu sụ iya: "Ada mu; ?t̄o dudu ree ḡe mu ch̄otar̄u ngu unuphu ēka aa-n̄odu eleta ngu enya ree; mb̄u ēka ēhu a-du ngu guu? ² Bówazu; mb̄u onye ono, gu l'unwumgboko, ejeru iya ozi shi at̄ukoje n̄odu ono b̄e bukwa okpobe abubu anyi. L'enyashi ntan̄u-a b̄e oo-n̄odukwa aph̄ucha bal̄i l'ēka eechije bal̄i ono. ³ Wuchachaa ēhu ree; nyia man̄u, esh̄i mkp̄o; ch̄ita uwe ngu op̄hu kachaa ree yee. I mechaa nno; t̄uḡbua jeshia l'ēka ono, eechije bal̄i ono; ole oo g'i tii mekwa g'o maru l'i n̄o l'ēka ono jas̄uru oo-riḡhee nri; nḡua ip̄he, angungu. ⁴ Teke o z̄e-zetaerup̄ho az̄ee; t̄onwube enya maru ēka o z̄e; t̄uḡbua je aph̄u-lia ya ip̄he, o phukputeru onwiya l'okpa; z̄e-kube iya. Oo-kar̄u ngu-a ip̄he, ii-me."

⁵ Rutu sụ iya: “Iphemiphe, ị sụru gę mu mee bę mu e-mekọta.” ⁶ Ọo ya bụ; ọ tughua jeshia l'eka ono, eechije balị ono je emekọta iphemiphe ono, ne ji iya sụru iya g'o mee ono.

⁷ No iya; Bówazu richaa nri; ngua iphe angungu; ẹhu tsoahaa ya uto; o je aze l'ishi eka a kuberu balị ono. Rutu pyakpopho mpya je aphufu iya iphe l'okpa bya aze-zeta aze. ⁸ O beepho l'echi-abalị; ọ lwu-bilihu; chizia nchizi; bya amaru l'ọ duru nwanyi, ze l'uzo okpa iya.

⁹ Ọ sụ: “?Bụ onye bę ị bụ?”

Rutu sụ: “Ọ kwa mbedua Rutu; onye-ozu ngu. Hepyabenu mu; kele ọo ngu bụ abubu anyi, gbaru g'o leta anyi enya.”

¹⁰ Bówazu sụ iya: “Gę Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwada mu. Ree ophu i meru l'ikpazu-a kakwa ophu i mehawaru le mbu pho shii; kele ị ti kpaduru ishi g'i gbaru tsoru unwokoro; m'ephe nweru iphe-o; m'ọ bụ l'ephe daru ukpa-o. ¹¹ Sụ-a nwada mu; ba tsushi ebvu; mu e-mekotaru ngu iphemiphe, ị rworu; kele onyemonye, nọ le mkpukpu-a bę makotaru l'i bụ nwanyi, umere iya dushi ree ike. ¹² Ọ bụ eviya l'abubu mu l'unu du ntse shii; ọle o nweru onye ozo, abubu unu l'iya kabaa nkemu ntse. ¹³ Nodu l'eka-a l'enyashi-a. Teke o beru l'utsu; ọ -buru l'oo-meru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya bę ọ dukwa ree g'o mee ya. Teke ọ bụ l'o to meduru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya bę eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; bę mu e-meru ngu-a iphe, g'onye bụ abubu nemadzu emejeru iya. Zero l'eka jasụ gę nchi bọhu.”

¹⁴ Ọo ya bụ; Rutu ze l'uzo okpa iya jasụ l'utsu. Ọ gbalihu l'onma-ewa-utsu l'ahuma onye ama epha iya tughushia. Bówazu sụ iya: “Be mekwa g'a maru le nwanyi byaru l'ekikiya-a, eechishije balị-a.”

¹⁵ Ọ sukwa iya pho: “Tofuta ukpo, i gude phukpute onwongu ono; tosaa ya atosa.” Ọ bya eworu iya tosaa; Bówazu bya egude iphe gbata balị ono ugbo ishii yeru iya l'ekwa ono; woru iya bo iya; o vuru lasha.

¹⁶ Tọbudu iya bụ; Rutu lwapfutaepho ne ji iya, bụ Nawomi; ọ jia ya sụ: “?Ọ nwuru inwa; nwada mu?” Ọ tuko iphe-oma, nwoke ono meru iya dokotaru iya; ¹⁷ sụ iya: “O gude iphe gbata balị ono ugbo ishii nu mu; bya asụ gę mu ta agbashiru eka lapfu ne ji mu.”

¹⁸ Nawomi sụ iya: “Nodukpopho doo nwada mu; jasuru teke ịi-maru iphe, e-me nu; kele nwoke ono ta abyakwa atuta unme ntanu-a jasụ teke ọ humaru iya ishi.”

4

Bówazu alu Rutu

¹ Noo ya; Bówazu tughua je anodu l'onu-abata mkpukpu. A bya ele enya; onye k'ono, ephe l'iya ka abubu ono, Bówazu pfuru opfu iya pho nodu aghatawa. O kua ya oku sụ iya g'ọ byakpodapho bya anodu anọ. Ọ lapu azu je anọ-zeta anọ.

² Bówazu bya ekua ndu bụ ogerenya iri le mkpukpu ono sụ pẹ: “Unu byakwa bya anodu anọ l'eka-a.” Ephe kwe bya anọ-zeta. ³ Ọ bya asụ abubu pẹ: “Nawomi, bụ onye ono shi l'alị Mówabu lwa ono bę abyaakwa ere alị nwanna anyi, bụ Elimẹleku. ⁴ Ọo ya bụ; mu rịa sụ le mu e-pfuru ngu g'i nodu l'ataphu ndu-a, nọ l'eka-a zua ya; waa l'iphu ndu bụ ogerenya anyi-a. Ọ -buru l'ii-gbata iya; gbatakwaa iya. Teke ọ bụ l'i tii gbatadu iya; karu mu gę mu maru. Kele o to nwedu onye ozo, o rwuberu l'agbata iya; agufu gubedua. A -kpoghata gubedua; bụ mu bę o rwuberu.”

Nwoke ono sụ: “Mu a-gbata iya-a.”

⁵ Bówazu sù iya: “Ì -zùwa Nawomi yee Rutu, bù nwanyì Mówabu alì ono bẹ ìi-lùpyabekwapho nyee nwoke ono, nwùhuwaru nù ono; k'òphu ọọ-tọgbo akọ mee g'ẹpha onye ono, nwùhuwarunu ono te echihu l'alì iya ono.”

⁶ Onye abubu phẹ ono sù: “Ọ -dùkwa nno bẹ mu taa gbatakwa iya; kele mu e-shi nno woru okiphe mu tsebe l'ọnu ẹta. Gbatachiwaru mu iya rọ; kele mu ta agbatakọtadu iya.”

⁷ Lẹ teke k'ichee lẹ Ízurelu bẹ ọobujeru; ọ -bùru l'aagbata iphe agbata; ọzoo l'aagbanweta iya agbanweta bẹ onye lanu eyetajẹ akpọkpa iya nù onye ọphuu. Ọ bùru ẹgube ono bẹ eeshije goshi l'iphe bẹ e mewaru; o keru ekeru lẹ Ízurelu.

⁸ Ọo ya bù; abubu phẹ ono sù Bówazu: “Zunaa ya gùbedua.” Ọ bya eyefuta akpọkpa iya.

⁹ Bówazu bya asù ndu bù ọgerenya; mẹ ndu ono l'ophu: “Unu buakwaa ndu ekebe lẹ ntanu-a bẹ Nawomi rekọtawaru mu iphemiphe, bù kẹ Elimẹleku; mẹ kẹ Kiliyonu; waa kẹ Mahulonu. ¹⁰ Tẹme mu lùpyabeakwapho Rutu, bù nwanyì Mówabu; g'ọ bùru nyee mu; mbù onye ono, ji iya, bù Mahulonu nwùhuwaru ono; k'òphu ọọ-tọgbo akọ mee g'ẹpha onye ono, nwùhuwarunu ono te echihu l'alì iya. Mbù g'ẹpha iya ta achihu l'ọkpoku ibe phẹ; ọphu ọ chìhu lẹ mkpukpu phẹ. Ntanu-a bẹ unu tükowaru bùru ndu ekebe mu.”

¹¹ Tọbudu iya bù; ndu bù ọgerenya ono; mẹ iphe, bù ndu nọkota l'ọnu-abata ono zù mgbede sù: “Anyi bukota ndu ekebe. Gẹ Chipfu mekwaa nwanyì ono, alwa ibe ngu ono g'ọ dù gẹ Rechielu waa Lii; bù phẹ bù ndu nwùshiru ipfu ndu Ízurelu. Gẹ gùbedua nwekwaru iphe l'alì Ifurata; bukwaru onye a maru amaru lẹ Bẹtulehemu. ¹² Gẹ Chipfu shikwa l'unwu, oo-me gẹ nwata nwanyì ono nwùshiaru ngu mee g'ọnulo ngu dù gẹ kẹ Pérezu, bù onye ono Tema yeru Jiuda.”

Eri Dévidi

¹³ Ọo ya bù; Bówazu duta Rutu luru. Ọ bya ejepfu iya; Chipfu mee ya; ọ tsùta ime; nwua nwa nwoke. ¹⁴ Unwanyi tuko epfuru Nawomi sù: “G'ajaja bukwaru kẹ Chipfu; mbù onye ono meru g'i nweru abubu, l'e-leta ngu ẹnya ntanu-a. G'ẹpha iya tükokwa Ízurelu ngakọta. ¹⁵ Ọ bù iya e-me g'i tsefu ẹpa; bya aburu iya e-le ngu nka. Noo kele ọọ nyee nwa ngu ono, yeru ngu obu ono; mbù onye ono, ka ngu ree eme l'unwu-nwa-nwoke ẹsaa ono bẹ nwuru nwata ọbu.”

¹⁶ Tọbudu iya bù; Nawomi bya ekuta nwata ono heru l'utapfu. Ọ bọwaru iya rọ ehe iya. ¹⁷ Unwanyi obutobu iya pfua sù: “Nawomi bẹ a nwutawaru nwa nwoke!” Ẹphe gụa ya Óbẹdu. Óbẹdu bù nna Jiesi; Jiesi bùru nna Dévidi.

¹⁸ Waa oshilokpa Pérezu baa:
Pérezu bù nna Hezuronu.

¹⁹ Hezuronu bùru nna Ramu.
Ramu bùru nna Amínadabu.

²⁰ Amínadabu bùru nna Náshonu.
Náshonu bùru nna Sálumonu.

²¹ Sálumonu bùru nna Bówazu.
Bówazu bùru nna Óbẹdu.

²² Óbẹdu bùru nna Jiesi.
Jiesi bùru nna Dévidi.

Ekwo Sámēlu ke mbụ

Hana yēe Penina

¹ Ọ dūru nwoke lanụ, shi lẹ mkpụkpu Ramatayimu-Zofimu; mbụ l'ali úbvú úbvú ndu Ifuremu. Epha nwoke ono bụ Ełukana; nwa Jierohamu; mbụ nwanwa Elihu. Elihu ono bụ nwa ke Tohu; Tohu bụru nwa ke Zufu, bụ onye Ifuremu. ² Ełukana ono bẹ luru unwanyi labọ; onye lanụ aza Hana; onye ophuu nọdu aza Penina. Penina bẹ nwushiru unwegirima; obenu lẹ Hana ta adudu nwa, ọ nwutaru.

³ Aphagapha bẹ nwoke ono eshije lẹ mkpụkpu iya jeshia mkpụkpu Shilo je abarụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eja; gweru ngweja nụ iya. Ọ bụru unwu Elayi, epha pẹ bụ Hofini waa Finehasu bẹ bụ ndu-uke ke Chipfu l'eka ono. ⁴ Ọ nọdu abụjeru teke Ełukana gweru ngweja ono; o woru oke anụ hẹe nyee ya, bụ Penina; bya ahęchaa unwu iya unwoke; mę unwu iya unwanyi. ⁵ Ọle Hana bẹ ọonmeje anụ anmęe; kele o yeru iya obu; egudekpọro lẹ Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu ọotsudu ime. ⁶ Ọ bụru kele Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu ọ tsudu ime ono kpatarụ iphe, nyeji iya anọduje aduka iya l'onyá ono gude akpatsushi iya aphụ. ⁷ Ọ bụru nno bụ g'oonoduje anwụ aphagapha. Ọ nọdu abụjeru gę Hana jekpọoru l'eze-ulo Chipfu; nyee ji iya ono akpatsu iya aphụ; k'ophu bụ l'ookwaje ekwa; jika eri nri. ⁸ Ełukana, bụ ji iya abya asụ iya: "Hana; ?bụ gunu bẹ iikwaru ekwa ke te eri nri? ?Bụ gunu bẹ aphụ jiru ngu obu? Mu ta akadu ngu unwu iri aburu iphe tọ?"

⁹ Tọbudu iya bụ; Hana kwolihu g'ephe righechaaru nri; bya angụ iphe-angungu lẹ Shilo. Teke onoya bẹ Elayi, bụ onye uke Chileke nọ anọo l'oshi, dū l'onu eze-ulo Chipfu. ¹⁰ Hana gude obu aphụ raa ekwa; pfuru nụ Chipfu. ¹¹ O ribua nte sụ: "Gube Chipfu, bụ Okalibe-kakọta-ike; ọ -buru l'ii-le ęnya l'aphụ, byaru mube nwozi ngu; mbụ nyata mu; ophu i tị zohaduru mube nwozi ngu; i -mewaa mu nwuta nwa nwoke bẹ mu e-woekwaru iya pho nụ gube Chipfu g'ọ bụru nkengu jasụ g'ọo-nọ-bekpọru ndzụ. Ophu rizo abyadu erwu iya l'ishi."

¹² Tọbudu iya bụ: ọ nọdu epfu anụ Chipfu ono; Elayi nọdu elekpọe ya pho ęnya l'onu. ¹³ Hana gudekpọepho obu iya epfu anụ Chileke; ọ bụru ogbogboromonu bẹ eme iya ukporo; ọle a ta nưmakwanuru iphe, oopfu. Elayi nọdu arị l'ọo męe atsụ iya. ¹⁴ Ọ bya asụ iya " ?Bụ teke ole bẹ iingubekpọru męe? Panuru męe haa!"

¹⁵ Hana sụ iya: "Ọ tọ dukwa nno; nnajiuphu mu. Mu bukwa nwanyị, aphụ jiru obu. Mu ta angukwaru męe; ọzoo iphe ọzo, atsụ atsutsu. Ọ kwa g'ọ haru mu l'obu bẹ mu shi akoshiru Chipfu. ¹⁶ Ta arikwa lẹ nwozi ngu nwanyị bụ onye iphere bvuru l'iphu. Ọ kwa g'aphụ ono habe mu shii; waa g'otsu-be mu l'ęhu bẹ mu shi teke ono pfushitaru Chileke."

¹⁷ Ọo ya bụ Elayi sụ iya: "Laa l'ęhu-guu! Gę Chileke ke İzurelu mekwaaru ngu iphe, i rwọru iya."

¹⁸ Hana sụ iya: "Gę nwozi ngu nwanyị dukwa ngu l'obu." Ọo ya bụ; Hana tųgbua je eria nri; iphu bya atusahu iya.

¹⁹ O -rwua l'ònmewa utsu echele iya; ephe gbeshi bya abaarụ Chipfu ẹja tughua laphushia azụ l'ibe phẹ ẹ mkpukpu Rama. Ẹlukana bya ejepfu nyee ya ono, bụ Hana; Chipfu nyata nwanyị ono. ²⁰ Tòbudu iya bụ; ọ tsuta ime. O rwue ya phọ l'ezeda; ọ nwua nwa nwoke. O gụa ya Sámèlu sù: "Iphe, kparụ iya nù bụ l'òo Chipfu bẹ mu rwotaru iya."

Hana eye Sámèlu l'ẹka Chileke

²¹ O be teke nwoke ono, bụ Ẹlukana yee ndibe iya tughuru jeshia anụ Chileke ngweja; məkwapfo g'o mee iphe, o kweru Chileke ukwe iya, bụ g'oomeje aphagapha; ²² ọphu Hana ejeduru; kele ọ sụru ji iya: "Mu tee jekwa jasuru teke a nafuadaru nwata-a era; ge mu ekutakwa nù iya je edobe l'ulo Chipfu. O buwaruro l'eka ono bẹ oo-buru jasuru asuru."

²³ Ji iya, bụ Ẹlukana sù iya: "Mee egube dukpoe ngu pho ree. Nodunu jasuru teke ii-nafu iya era. Oo ge Chipfu mee g'opfu iya vua." Oo ya bụ; nwanyị ono nodu l'unuphu; hee nwa iya ono gbiriri jasuru ọ nafu iya era.

²⁴ O nafuchaepfo nwata ono era; o kuta iya; yee ya swiru; bya akputa oke-eswi, gbaru apha eto; wota ukpokutu-nri, jiru, nkweka labo; bya egude otumu mee; duru iya jeshia l'ulo Chipfu ẹ mkpukpu Shilo; e-gudekpoooro ẹ nwata ono hakwadu nwanshii. ²⁵ Ephe gbuchaa oke-eswi ono; ephe duta nwata ono dujeru Elayi. ²⁶ Hana bya asu Elayi: "Eshinu i no ndzu gi no iya-a; nnajiuphu mu; be o kwa mu bu nwanyị ono, pfu-kubejeru ngu nu l'eka-a; epfu anu Chipfu ono. ²⁷ Mu rworu g'ọ nu mu nwata-a; Chipfu mewaaru mu iphe ono, mu rworu iya ono. ²⁸ Oo ya bu ẹ nta-a bẹ mu ekuwaru iya anu Chipfu. Oo-buru ke Chipfu jasukpooru g'oo-no-beru." Ephe baaru Chipfu ẹja l'eka ono.

2

Hana epfu anu Chileke

- ¹ Tòbudu iya bụ; Hana pfuru nu Chipfu sù:
"Obu mu ete eswa l'ime Chipfu; ọ buru l'ime Chipfu ono bẹ a paliru mpu mu imeli.
Mu nodu asawaa kpaakpaa l'iphu ndu ohogu mu; kele mu ete eswa li dzotaru mu.
- ² O to dukwa onye dubaa nsọ ge Chipfu; ọphu ọ dukwa onye ozo, l'aturu ngu nu.
O to nweddu oke mkpuma, du ge Chileke anyi.
- ³ Ọphu g'unu haa egude etsetse aba l'abaa;
g'opfu etsetse te eshihekwa unu l'onu afushi; noo kele Chipfu bu Chileke, bu iya nwe mmamiphe.
O buru iya bu onye enyochaje umere, nemadzu emekota ememe.
- ⁴ Apfu ndu okpehu be anyakwoshiakwaru; ole ndu ike bvuru be a kwawaru okpehu g'onye kwaru ngwogu.
- ⁵ Ndu rijiru ephe be wowaru onwophe nu l'opfu nri; obenu ẹ ndu ọphu mbà shi atụ be egu ta abyadu agubaa.
Nwanyị ono, te eshidu atsụ ime bẹ nwutawaru unwu esaa; ole onye ọphu nwushiru unwu igwerigwe bẹ anwupyashihuwaa anwupyashihu.
- ⁶ Oo Chipfu aduje ike gbua egbugbu;
ọ bukwaru iya pho emeje g'a dzuru ndzu.
Oo ya bẹ enwubaje nemadzu l'ali-maa;
ọ bukwaru iya pho emeje g'e teta nodu ndzu.
- ⁷ Oo Chipfu bẹ emeje g'a daa ukpa; ọ bukwaru iya pho bẹ emeje g'e nweru iphe.

Ọọ ya ewozetajẹ nemadzu alì; ọ bụkwaru iya phọ bụ onye ewolije nemadzu eli.

⁸ Ookulije ndu ụkpa, gwọru l'urwuku; ndu adudu g'ọ dū phẹ bẹ ookufutajẹ l'ikpọzu.

Owojeru phẹ dobe l'echilabọ ndu-ishi; mbụ dobe phẹ l'ẹka ẹphe anọduje eri ùbvù.

Ẹka a tūru ọkpali mgboko bụkota kẹ Chipfu; ọ bụru l'eli iya bẹ o bvugaberu mgboko.

⁹ Ọo-nọduje abọru ndu dūru iya nsọ ụzo; ọle ndu ẹjo-ememe bẹ oomeje g'ẹphe tabuhu ọnu l'ọchii.

Ọ tọ bụkwa ọkpehu bẹ nemadzu egudeje phafuta ishi;

¹⁰ ndu achọ Chipfu opfu bẹ aa-nyakwoshi yẹgiriye giri.

Oo-shi l'imigwe gude egbigwe bapfuta phẹ; ọo Chipfu e-kpe mgboko l'ophu ikpe jasụ l'ẹka o jeberu.

Ọo-nụ Onye eze iya ike; mbụ woru mpu onye nkiya, a wūru manụ l'ishi palia eli."

¹¹ Tọbudu iya bụ; Ẹlukana phẹ tūgbua lashiya ibe phẹ lẹ mkpukpu Rama. Nwata ono, bụ Sámèlu nọdu l'ẹka Elayi, bụ onye uke kẹ Chileke jeahaaru Chipfu ozi.

Iwashị unwegirima ibe Elayi

¹² Unwegirima ibe Elayi bya abụkotaru ndu iwashị; ọphu ẹphe ta agubeduru Chipfu iphe. ¹³ Iphe, ndu-uke Chileke emejkpoo bụ l'ọobujeru teke o nweru onye gweru ngweja; bẹ nwozi onye uke Chileke egudeje ọjì, nweru ọnu ẹto bya mẹ anụ ono shikwaduru l'epfu. ¹⁴ Ọ -bya l'oo-bvua ya l'ite-ọku ono; ọzoo nwitoshi ono; ọzoo l'eze ite ono; ọzoo l'ite ono, e gude eshi anụ ono. Iphe, ọjì ono rwutaru bẹ onye uke kẹ Chileke ewotajẹ l'ọburu nkiya. Noo g'ẹphe emegbabeje iya iphe, bụkpoo ndu Ízurelu l'ophu, gude iphe-ngweja bya lẹ Shilo bụ ono. ¹⁵ Tẹme ọ nọdu abujeru; a -bya l'akpọ ẹba-iphe ono, e gude egwe ngweja ono ọku; nwozi onye uke Chileke ono abyapfuta onye ọbu, egwe ngweja ọbu; bya asụ iya: "Nụkwa mu anụ, onye uke Chileke a-hụ ahùhù; l'ọ tọ natakwa ọphu e shiru eshishi; gbahaa k'oyii."

¹⁶ Ọ -buru l'onye ono, byaru egwe ẹja ono sūru: "G'e vuadaru ụzo kpọ ẹba-anụ ono ọku; tẹme l'ii-wotawarọ ẹgube dūkpoe ngu phọ ree." Nwozi ono asụ: "Waawaa! Ye mu iya l'ẹka nta-a; ọ dudu mu ewota iya k'ẹhuka."

¹⁷ Iphe-ẹji, unwokorobya ono eme kwata paa ẹka apaa l'ẹnya Chipfu; noo kele iphe, a nūru Chipfu bẹ ẹphe anọduje emebyishi emebyishi.

Sámèlu ejeru Chipfu ozi

¹⁸ Sámèlu bụ nwata nwokoro nshii, ejeru Chipfu ozi, eyeje akpawuru uwe ọchaa, ndu-uke Chileke eyeje. ¹⁹ Aphagapha bẹ ne iya akwajẹ nwa uwe kpowula-kpowula; chitaru iya mẹ yẹ ji iya je egwe ẹja, ẹphe egweje aphagapha. ²⁰ Elayi nọdu agojeru ọnu-ọma nū Ẹlukana yẹ nyee ya ono sū: "Gẹ Chipfu mee gẹ nwanyi-a nwutaru ngu unwegirima, l'a-nọ-chi ẹnya Sámèlu, onye ono, nwanyi-a rwojeru Chipfu; o mechaa kuru iya nū-phu Chipfu azu-a." E -mechaa ẹphe atūgbua lashiya ibe phẹ.

²¹ Chipfu bya emeeru Hana iphe-ọma; ọ tsuta ime bya anwūtafua unwegirima unwoke ẹto; waa unwanyi labọ. Nwata ono, bụ Sámèlu nọdu l'iphu Chipfu vuta.

Elayi abarụ unwegirima ibe iya mba

22 Nta-a bẹ Elayi kahūwaru ọkpobe akahū. Ọ nọdu anụmakotaje iphemiphe, ụnwegirima ibe iya eme ndu Ízurelù l'ophu; waa l'ẹphe ẹjepfufe ụnwanyi, eje ozi l'ọnu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ. 23 Ọo ya bụ; ọ sụ phẹ: “?Bụ gūnu meru g'ọ gude unu nọdu eme ẹgube iphe, dū nno? Onyemonye bẹ epfukọtaeru mu phọ k'iwashj, unu ewegbabe. 24 Waawakwa ụnwu mu. Iphe ono, mu anụ l'ẹka epfu iya l'echilabọ ndu kẹ Chileke ono ta abụkwa iphe, dū ree bẹ ọ bụ; kẹ g'unu nọduje eme ndibe Chipfu g'ẹphe shiswee ụzo. 25 Ọ -būru lẹ nemadzū mesweru nemadzū ibiya bẹ bụkwa Chileke e-doshiru phẹ iya; ọle ọ -bụkwanuru l'ọo Chipfu bẹ nemadzū mesweru; ?bụ onye a-gbaru nemadzū ono ọdzori?” Ụnwegirima ibe iya ono nyiele-a nchị manụ l'opfu nna phẹ ono; noo kẹle Chipfu tū-buwaru lẹ ya e-gbushi phẹ.

26 Nwokoro nshii ono, bụ Sámèlù nọdu evukpọepho evuvu eje. Ọ buri onye dū Chipfu mẹ ndiphe l'obu.

Ejo-iphe, a-dapfuta ọnu-ọlo Elayi

27 Onye kẹ Chileke bya abyapfuta Elayi bya asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?Mu te ewonuru-a onwomu goshi ọnu-ọlo nna ngu rengurengu lẹ teke ono, ẹphe nọ Fero l'ẹka l'alị Ijiputu ono tọo? 28 ?Tọ bụnaa mbẹdua họtaru nna ngu l'ime ipfu ndu Ízurelù l'ophu g'ọ buri onye uke nkemu; g'ọ buri iya e-jeje l'ọru-ngweja mu; g'ọ kpọje ụnwù-isensu ọku; yeje uwe-ukuvu nọdu mu l'iphu? ?Mu ta atukoduru iphe ngweja, ndu Ízurelù nuru, ee-gude kpọo ọku nūkotakwapho ọnu-ọlo nna ngu? 29 ?Bụ gūnu meru iphe, unu ta agubeduru ngweja mu iphe; mẹ iphe, aanuje mu anunu ono, mu tūru ekemu sụ g'a nuje mu l'eze-ọlo ẹka mu bu ebubu ono? ?Bụ gūnu meru g'ọ gude ị ka akwabe ụnwegirima ngu ụbvù eme lẹ mbẹdua; mbụ unu nọdu agbavụ iphe, kakọta ree l'iphe, ndibe mu, bụ ndu Ízurelù nuru mu anunu; eri iya ada ẹpfurepfu?”

30 “Ọo ya bụ lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù epfu sụ-a: ‘Ọo eviya lẹ mu pfuru sụ l'ọo ọnu-ọlo ngu; waa ọnu-ọlo nna ngu bụ phẹ a-nọduje eje ozi l'iphu mu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mīimiimii’; ọle nta-a bẹ mube Chipfu epfu sụ-a: ‘G'ọ tọ bụkwaru mu! L'ọ kwa ndu akwabe mu ụbvù bẹ mu akwabeje ụbvù. Ndu ọphu akpọ mu ẹbo l'afụ bẹ a taa gubedu iphe ilile. 31 Tūbekwa nvo l'ọo-gbabeakwa teke mu e-gbushi ndibe ngu; mẹ ndu ọnu-ọlo nna ngu; k'ọphu bụ l'ọ too nweduru m'onye lanụ, bụ ọgerenya, a-dūbaa nū l'ẹnya unuphu ibe unu. 32 Ii-gude ẹnya ngu hūma g'ẹka ono, mu bu ono nọ l'iphe-ẹhuka. Iphe, dū ree bẹ mu e-mekpọkwaru ndu Ízurelù; ọle-a; l'ẹnya unuphu ibe unu bẹ ta adudu onye bụ ọgerenya, byaru l'adūbaa ya nū. 33 Onyemonye l'ime unu, bụ onye mu te ebufuduru l'ọru-ngweja mu ono bẹ a-nọdukwa-a ndzu; ọle ọo-buru unu iphe-aphu; mbụ iphe, unu a-kwa ẹkwa ẹnya adu unu ragaraga. Iphe, bụ ndu-shi l'ọnulo ngu bẹ a-gbabuhuje nwuhu l'oyii.

34 “ ‘Iphe, a-nwụ l'ẹhu ụnwegirima unwoke ngu ono ẹphenebo, bụ Hofini yẹ Finehasu bẹ a-buru ngu iphe-ọhubama. Ẹphe a-tuko nwushihukota l'ujiku lanụ. 35 Mu e-gude ẹka mu họtara onye a-buru uke mube Chileke; mbụ onye e gude ire iya ẹka; bya aburu onye anọduje eme uche mu; waa obu mube Chileke. Mu e-me g'ọnulo onye ọbu pfushia ike. Ọo-nọdu l'iphu onye nkemu ono, mu wuru manụ l'ishi ono eje ozi jasuru asuru. 36 Ọ buri g'ọo-nwụ bụ l'iphe, bụ onye phoduru nū l'ẹnya unuphu ibe unu l'a-byajẹ bya ephozeru iya; arwo iya okpoga; waa nri; arwokwa

iya phọ g'e ye iya gẹ ya buru onye-ozì l'ẹka ndu-uke Chileke anọduje eje ozi; k'ọphu ya a-turutajekponu ẹkpu nri ria.' "

3

Chipfu eku Sámèlu oku

¹ Nwata nwokoro ono, bụ Sámèlu nọdukpoepho l'ẹka Elayi ejeru Chipfu ozi. Teke ono bẹ Chipfu te eshidu akwatajẹkwadu epfu eyeru nemadzu; ọphu e shidu akwatajẹkwadu aphụ ọphulenyà.

² O rwua l'enyashi ujiku lanu; Elayi zẹ l'ẹka ọozeje. Teke ono bẹ nka lawaru iya l'enyà k'ọphu bụ l'ọ tọ kwatadu aphụ-rwekwadu aphụ-rwe.

³ Ọphu orọku, dū l'eze-ulo Chileke teke anyihudu teke ono. Sámèlu zẹ azẹ l'ime eze-ulo Chipfu ono l'ẹka okpoko ọgbandzu Chileke nọ. ⁴ Chipfu bya ekua Sámèlu oku. Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ⁵ O gude ọso gbapfushia Elayi je asụ iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi sụ iya: "Mu te ekukwaru ngu; jekwa azẹ azẹ!" Ọo ya bụ; ọ tughua je azẹ-zetakwa azẹ ọzo. ⁶ Chipfu byakwa ekua ya oku ọzo sụ: "Sámèlu!" Sámèlu gbalihukwa bya ejepfushia Elayi je asụ iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi sụ iya: "Nwa mu; mu te ekukwaru ngu oku; jekwa je azẹ azẹ." ⁷ Teke ono bẹ Sámèlu teke amaduru Chipfu; ọphu Chipfu teke emedu g'ọ maru opfu nkiya. ⁸ Chipfu byakwa ekua Sámèlu oku k'ugbo ẹto; Sámèlu zilihukwa jepfushia Elayi je asụ iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Ọ bya erwua Elayi l'ẹhu l'ọo Chipfu bẹ eku nwata ono oku. ⁹ Ọo ya bụ; Elayi sụ Sámèlu: "Tughua je azẹ azẹ. O -kuẹ ngu phọ ọzo; sụ iya: 'Pfu iphe, ọ bụ Chipfu; kele nwozi ngu ngaberu-a nchi.'" Sámèlu bya atughua je azẹ-zetakwa azẹ l'ẹka ọ zehawaa.

¹⁰ Chipfu bya bya apfuru l'ẹka ono; bya ekuahaa ya g'ọ shihawaa eku iya teke ọphuu sụ: "Sámèlu! Sámèlu!" Sámèlu bya asụ: "Pfu iphe, ọ bụ; kele nwozi ngu ngaberu-a nchi." ¹¹ Chipfu bya epfuaru Sámèlu sụ iya: "Lenu; iphe, mu a-bya ememe l'alì Ízurelu bẹ a-buru onye nọmaru iya nù; ọo-gbaa ya anwirinwa lẹ nchi. ¹² Lẹ mbọku ono bẹ mu e-me g'iphe, mu pfuru l'ẹhu ọnu-ulo Elayi nwukota; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvuru. ¹³ Mu pfuwaru Elayi lẹ mu abyawaa anụ ọnu-ulo iya aphụ shita nta-a jasuru asuru lẹ k'ẹjo-iphe ono, ọ machacharu l'unwu iya eme ono; mbụ l'ẹphe bụ ndu anọduje epfubiyi ẹpha Chipfu; ọphu o selajeduru phẹ azụ g'ẹphe te eme nno. ¹⁴ Ọo ya meru g'ọ gude mu riaru ọnu-ulo Elayi angụ sụ l'ẹjo-iphe, ọnu-ulo Elayi metaru kpua onwophe bẹ ngweja; ọzo iphe-anunu ta asukwa asafu jasumaroya."

¹⁵ Sámèlu zẹwaro jasụ l'utsu; bya agbeshi je aguhaa ọzo ọlo Chipfu ono. Ọle Sámèlu bẹ ndzụ agụ g'oo-shi pfuaru Elayi iphe, e pfuru iya l'ọphulenyà ono. ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Elayi bya ekua ya oku sụ iya: "Nwa mu, Sámèlu." Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ¹⁷ Ọ jia Sámèlu sụ: "?Bụ gunu bẹ Chipfu pfuru ngu-a? Be ewohakwaru mu iya ewoha. Teke o nweru iphe ono, o pfuru ngu ono duru ọphu i woharu mu ewoha ọphu iipfuduru mu iya; gẹ Chipfu mekwaa ngu iphe ono; mbụ-a; g'ọ mekwaa ngu ọphu kabaarọ shii." ¹⁸ Ọo ya bụ; Sámèlu tuko iphe ono pfushikotaru iya; ọphu ọ dudu ọphu ọ wachiru iya awachi. Elayi bya asụ: "Ọ bụ iya bụ Chipfu; g'ọ mekwaa iphe, dukpoe ya phọ ree."

¹⁹ Sámèlu nọdu evukpoepho eje; Chipfu swieru iya phọ eswiru; ọphu ọ dudu opfu, o pfuru, adajẹ l'alì gbaru ẹka. ²⁰ Iphe, bukota ndu Ízurelu; e -shikpọo lẹ mkpukpu Danu jasụ lẹ mkpukpu Biye-Sheba makotaerupho lẹ

Sámèlu bụ ọkpobe onye mpfuchiru kẹ Chipfu. ²¹ Chipfu bya achafuta lẹ Shilo; kẹle ooshije l'opfu iya egoshi Sámèlu onwiya.

4

Ndu Filisitayinu alwuta okpoko oḡbandzu Chipfu

¹ Tọbudu iya bụ; iphe, Sámèlu pfuru nwụkotaru ndu Ízurelu l'opfu. Lẹ teke ono bẹ ndu Ízurelu wufuru g'ẹphe je etsoo ndu Filisitayinu oḡ. Ndu Ízurelu je akwabe k'ọḡu lẹ Ebeneza; ndu kẹ Filisitayinu nọdu kwabe lẹ mkpụkpu Afeku. ² Ndu Filisitayinu bya edzuchaa onwophe k'ọḡu bya abapfushia ndu Ízurelu. Oḡu ono shihuẹpho ike; ndu Filisitayinu lwụkpee ndu Ízurelu; gbua iphe, rwuru ụnu ụmadzu iri* l'iphu oḡu ono. ³ Ndu ojọḡu ndu Ízurelu laphuẹpho azu l'odu phe; ndu bụ ogerenya phe jia phe sụ: “?Bụ ḡunu meru iphe, Chipfu kweru ḡe ndu Filisitayinu lwụkpee anyi l'ọḡu ntanụ-a? G'anyi je apata okpoko oḡbandzu Chipfu lẹ Shilo k'ọphu oo-tsoru anyi je adzota anyi l'eka ndu ohogu anyi.” ⁴ Oo ya bụ; ndu ono bya ezia ndu tḡgburu jeshia Shilo je apata okpoko oḡbandzu Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike ono; mbụ onye ono, bvugaru l'eli chierobu ono. Hofini yee Finehasu, bụ unwegirima Elayi nọkwapho l'eka ono; waa okpoko oḡbandzu Chileke ono.

⁵ A pabataẹpho okpoko oḡbandzu Chipfu ono l'odu ndu Ízurelu; uzu tu kẹ wọ; k'ọphu bụ l'alị nmahụchaaru jiiijiii. ⁶ Ndu Filisitayinu numaepho ḡe ndu Ízurelu atụ uzu ono; ẹphe jiahaa sụ: “?Bụkpoo ḡunu bẹ aatụ oke uzu ọwana l'odu ndu Hiburu?” Tọbudu iya bụ; ẹphe bya amaru l'oo okpoko oḡbandzu Chipfu bẹ a pabataru l'odu ono. ⁷ Ndzụ ḡuhu ndu Filisitayinu ono. Ẹphe pfuahaa sụ: “Oke-agwa bẹ bataakwaru l'odu ndu Ízurelu!” “Anyi lashịakwaru mma! Ẹḡube iphe, ọwa-a teke anwụswekwaa! ⁸ Nshio anyi! ?Bụ onye a-dzota anyi l'eka oke-agwa ọwa? O kwa phe bụ agwa ono, gudegbaa ejo iphe-ememe, dḡgbaa l'udu iya l'udu iya gbushia ndu Ijiputu l'echieḡu ono-a. ⁹ Unu shihukwa ike; unube ndu Filisitayinu! Unu mekwaa ḡe nwoke; g'unu ta aburu ohu ndu Hiburu ẹḡube ono ẹphe shihawaa buru ohu unu ono-a. Oo ya bụ; unu rụkota onwunu tsoo phe oḡu ḡe nwoke!”

¹⁰ Oo ya bụ; ndu Filisitayinu lwua oḡu ono; lwụkpee ndu Ízurelu k'ọphu onyenonu gbalachaaru lashia ibe iya. Ndu e ḡburu eḡbugbu kwata paa ẹka apaa; kẹle ụnu nemadzụ ugbo ụkporo ẹto l'iri l'ise,† bụ ndu ojọḡu eje l'okpa lẹ ndu Ízurelu bẹ larụ l'ọḡu ono. ¹¹ Ẹphe lwuta okpoko Chileke ono. E gbua unwegirima ibe Elayi ẹphenebo, bụ Hofini waa Finehasu l'ọḡu ono.

Anwuhu Elayi

¹² L'ujiku lanụ onokwapho bẹ onye Benjaminu gude ọso shi l'iphu oḡu ono jeshia Shilo; yee uwe iya, o ḡbajashiru agbajashi; waa eja, o kporu kpua onwiya l'ishi. ¹³ Teke o bataru bẹ Elayi nọepho anọo lẹ nggada iya ele ẹnya l'uzo; noo kẹle obu ete iya ophe lẹ k'okpoko Chileke ono. Nwoke ono bata l'ime mkpụkpu; bya epfua iphe, nwuru nụ. Uzu-ẹkwa buru wọ lẹ mkpụkpu ono l'opfu. ¹⁴ Elayi bya anumaepho uzu-ẹkwa ono; o jiahaa sụ: “?Bụ ḡunu bẹ aatukpooru wọwoowoo ophuna?” Nwoke ono meepho ẹḡwegwa bya ejepfu Elayi. ¹⁵ Elayi bẹ dḡ ụkporo apha ẹno l'apha iri l'ẹsato. Ophu o kwataeduru aphụ ụzo ree; mbụ l'ọphuwaa ragaraga.

* **4:2** 4:2 Bụ iya bụ 4,000 lẹ mbekee. † **4:10** 4:10 Bụ iya bụ 30,000, lẹ mbekee.

¹⁶ Nwoke ono sù Elayi: “Mu bukwa onye shi l'iphu oḡu. Ọ kwa oḡo bẹ mu gude shi l'iphu oḡu ono gbalaa ntanu-a.” Elayi bya ajia sù: “Nwa mu; ? Denu g'ọ nwuru?” ¹⁷ Nwoke ono, byaru ezi ozi ono sù iya: “Ndu Ízurelu bẹ gbakwaru oḡo l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Ízurelu bẹ e gburu k'ophu paru ẹka apaa. Teme l'unwegirima ibe ngu ephenebo; mbu Hofini waa Finehasu bẹ nwuhucharu nu; a bya anatakwapo okpoko Chileke.” ¹⁸ No iya; teke o kuerupho okpoko Chileke ono; Elayi shi lẹ nggada ono dafu dala azu l'aguga onu-abata ẹka ono. Ọ daa sùru olu ye l'ekwe; ọ buru iya anwuhu; kele ọ buwaa nwoke ogerenya; bya anyikwapo erwa. Ọ buru ukporo apha labo bẹ ọ buru onye-ishi ndu Ízurelu.

¹⁹ Nyee nwa iya, bu Finehasu, bẹ du ime; ọ gbabewa iya l'ezeda. Nwanyị ono numaepo l'okpoko Chileke bẹ a nataru; teme lẹ nna, nwuru ji iya waa ji iya bẹ nwuhuwaru nu; ime wata iya ememe; ọ buru iya ezeda. Ọle ime ono megharu iya ẹka. ²⁰ Ọ jiphuahaepo ajiphu k'anwuhu; unwanyi, eswi iya ime sù iya: “Gude ẹka l'obu; ọo nwa nwoke bẹ i nwuru.” Ọphu o pfuduru opfu yeru phe; ọphu ọ ngaduru phe nchi. ²¹ Ọ bya agwa nwata ono Ikabodu sù: “Ọdu-biribiri Chileke bẹ lufuwaru l'alì Ízurelu.” Ishi iya bu l'a nataru okpoko Chileke; teme waa lẹ nna, nwuru ji iya; waa ji iya nwuhuru. ²² Ọ bya asu: “Ọdu-biribiri Chileke bẹ lufuwaru l'alì Ízurelu; kele okpoko Chileke be a natawaru.”

5

Ndu Filisitayinu ephe l'okpoko oḡbandzu Chileke

¹ Ndu Filisitayinu natachaa okpoko Chileke ono; bya apafu iya lẹ Ebeneza je edobe lẹ mkpukpu Ashidodu. ² Ephe paru iya je edobe l'ime ulo agwa phe, bu Dagonu; woru iya dokube Dagonu l'onwiya. ³ Ọ bya ebe ge ndu Ashidodu tehuru l'onmewa utsu lẹ nchitabohu iya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'alì l'ataphu okpoko Chileke ono. Ephe bya apalia Dagonu woru iya dopu azu l'eka o shi du. ⁴ Ephe bya etehukwa l'onmewa utsu ophu tsotaru mboku k'ono; bya ejeshia ele enya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'alì l'ataphu okpoko Chipfu ono. Ishi iya me ẹka iya tuko chikwoshihu dabyiru l'oma ulo; ọ buru ogwehu kpoloko bẹ phoduru nu. ⁵ Ọo ya kparu iphe ndu agwaje Dagonu lẹ mkpukpu Ashidodu; mekpoo ndu abahuje l'ulo Dagonu taa zojedu okpa l'onu-eswa ulo ono byasu ntanu-a.

⁶ Chipfu gude ke njo ada ndu Ashidodu ẹka l'ehu; mewaro ndu obutobu phe. Ọ mee phe umerekete; mbu loru oke-ejo-onwo tu phe; gude iya mekpaaha phe eh. ⁷ Unwoke Ashidodu bya ahuma g'onwuru phe; ephe sù: “Okpoko Chileke ke ndu Ízurelu bẹ taa nodulekwa eswiru anyi l'eka-a; noo kele o gudewaa ke njo adawaa anyi l'agwa anyi, bu Dagonu ẹka l'ehu.” ⁸ Ọo ya bu; ephe zia ozi; kukoo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya ajiahaa phe sù: “?Bukpoo imeagha bẹ anyi e-me okpoko Chileke ke ndu Ízurelu-a?” Ephe sù: “G'a pafukwa okpoko Chileke ke ndu Ízurelu je edobe lẹ mkpukpu Gatu.” Ọo ya bu; ephe pafu okpoko Chileke ke ndu Ízurelu ono. ⁹ Tobudu iya bu; ephe pafuchae ya pho paba lẹ Gatu; Chipfu ghaziaru iya ndu mkpukpu k'ono; gude ke njo daahakwa phe pho ẹka l'ehu; mbu k'ophu ndzu-agugu rwutaru phe. Ọ mee oke-ejo-onwo phokashiahaa ndu mkpukpu ono; mbu egirima me ogerenya. ¹⁰ Ọo ya bu; ephe gulia okpoko Chileke ono je edobe lẹ mkpukpu Ekuronu. Okpoko Chileke ono nodu abahu lẹ mkpukpu Ekuronu; ndu Ekuronu

chishia sù: “Èphe pataakwaru okpoko Chileke ndu Ízureļu bya edobe l'èka-a g'o gbushia anyi lẹ ndibe anyi-o!” ¹¹ Oo ya bụ; èphe bya ezia ozi; kukọo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya asụ phẹ: “Unu pafụ okpoko Chileke kẹ ndu Ízureļu g'ọ laphu azụ l'èka o shi; ọ -dudu bẹ oo-gbushibebekwa anyi lẹ ndibe anyi.” Mgbu-ọnwu dzuerupho mkpukpu ono l'ophu; mee ndzụ-agugu rwuta phẹ. Noo kẹle Chileke gude kẹ njọ ada phẹ ẹka l'èhu. ¹² Ndu ophu nwuhu-phodoru nụ bẹ oke-ẹjo-onwo phokashiru; ẹkwa, ndu mkpukpu ono ara rwua imigwe.

6

Okpoko ọgbandzu Chileke alaphu azụ l'alị Ízureļu

¹ Okpoko Chipfu ono nọo ọnwá ẹsaa l'alị ndu Filisitayinu. ² Ndu Filisitayinu bya ekukọo ndu l'agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya bya ajia phẹ sù: “?Bụ imeagha bẹ anyi e-me k'okpoko Chipfu ono? Unu pfiaru anyi g'anyi e-gude paphu iya azụ l'èka o shi.” ³ Ndu agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya ono, e kukọru ono sù: “Teke ọbu l'unu ewola okpoko Chileke kẹ ndu Ízureļu; unu ta agbabekwa iya ẹka ọto wolaa. Unu gwekwaru ngweja-apfụ-ugwo nụ iya. Oo ya bụ unu agbẹ teke ono dụ iche l'iphe-ememe, eme unu; tẹme unu abyakwaphọ amaru iphe, meru g'o gude ophu o tokọ hadu egude kẹ njọ ada unu ẹka l'èhu.” ⁴ Ndu Filisitayinu ono bya ajia sù: “?Bụ gunu gbaru kẹ g'anyi nụ iya lẹ kẹ ngweja-apfụ-ugwo ọbu?” Èphe sù phẹ: “Oo Oke-ẹjo-onwo ise, e gude mkpọla-ododo kpua; waa okerepfu ise, e gude mkpọla-ododo kpua, bụ iya bụ gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu hatabe l'igwe. Noo kẹle ọo nchika-èhu lanu bẹ shi tuko eme unu lẹ ndu-ishi unu. ⁵ Unu kpua iphe, dụ g'oke-ẹjo-onwo ono, aphọ unu ono; waa okerepfu ono, eyi alị unu iyi ono; unu abya akwabẹ Chileke kẹ ndu Ízureļu ùbvù; g'a maru; ?ọo-tuwo ẹka l'egude kẹ njọ ada unu l'agwa unu; mẹ alị unu ẹka l'èhu?”

⁶ “?Denuhununu g'o gude unu kpochia obu gẹ ndu Ijiputu waa Fero kpochiru nkepẹ? Teke ono Chileke meshiaharu phẹ iphe-ohumalenya ono; ?èphe te emechaeduru paleru-a ndu Ízureļu haa? ⁷ Oo ya bụ; unu mee ọgba-kperekpere ọphúú. Unu akputa ne-eswi labọ, he unwu; mbụ ophu e teke gudeswee odogoro tughabe ẹbo. Unu woru ne-eswi labọ ono tughabe l'ọgba-kperekpere ono. Unu apata unwu eswi ono paphuchaa azụ l'unuphu; pahaaru phẹ iya ne phẹ ono. ⁸ Unu aparu okpoko Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono bya eworu iphe ono, unu gude mkpọla-ododo kpushia ono; mbụ ngweja-apfụ-ugwo ono ye l'ime okpoko, dụ l'aguga okpoko Chipfu ono. Unu mechaa nno; unu ewehaa ya; g'ọ lashia ẹka o shi. ⁹ Oo ọo g'unu lekpọe ya phọ ẹnya. O -buru l'ọ tughuru; chebe ọzo ẹka o shi; l'uzo mkpukpu Betu-Shemeshi; unu amaru l'ọo Chipfu bẹ meru g'oke ẹjo-iphe ono dapfuta anyi. Teke ọ tọ dudu; anyi amaru l'ọ tọ bụdu iya gbushiru anyi ono; l'a nonyakpoerupho iphe ono melahaa anyi.”

¹⁰ Oo ya bụ; èphe mee ya nno. Èphe woru ne-eswi labọ ono libe l'ọgba-kperekpere ono; bya achita unwu iya je akpọ-chishia l'ọka-eswi l'unuphu. ¹¹ Èphe parụ okpoko Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono; parụ okpoko, a chiru okerepfu mkpọla-ododo ono; waa iphe ono, dugbaa g'oke-ẹjo-onwo phẹ ono, e gudekwaphọ mkpọla-ododo kpushia ono ye iya. ¹² Oo ya bụ; ne-eswi labọ ono kwaserupho ọzo Betu-Shemeshi nhamunha. Èphe kwasekpoeopho gbororo ono; egbukpoeopho ọrà eje; ophu ọ tọ dudu ẹka èphe swijiru aswiji. Ndu-ishi ndu Filisitayinu nọdu etso phẹ azụ azụ

jasù l'oke ephe lẹ mkpukpu Bẹtu-Shẹmeshi. ¹³ Teke ono bẹ ndu Bẹtu-Shẹmeshi akpata witi lẹ nsuda nsuda alì phẹ. Ephe bya apalia ẹnya; hụma okpoko Chileke ono; ẹhu tsoo phẹ ntumatu l'ephe hụmaru iya. ¹⁴ Ogba-kperekpere ono rwua l'egu Jioshuwa kẹ Bẹtu-Shẹmeshi; bya apfuru l'aguga eze mkpuma, nọ l'ẹka ono. Ndu ono gbujashia oshi, e gude kua ogba-kperekpere ono egbujashi; bya eworu ne-eswi labo ono gude gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. ¹⁵ Ndu Lívayi bya apazeta okpoko Chipfu ono waa okpoko ono, e yeru iphe ono, a kpushiru lẹ mkpola-ododo pho; bya eworu iya tukobekota l'eli eze mkpuma ono. Ndu Bẹtu-Shẹmeshi bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja ozo lẹ mboku ono gedegede. ¹⁶ Ndu-ishi ndu Filisitayinu ephe n'ise noduchaa hụma iphe ono g'oonwu; ephe dakobe laphushia azu lẹ mkpukpu Ẹkuronu lẹ mboku ono kwapho.

¹⁷ Owana bẹ bu mkpola-ododo ono, a kpushiru o du g'oke-ejo-onwo ono; mbu ono, ndu Filisitayinu nuru Chipfu g'o buru ngweja-apfu-ugwo ono. Mkpukpu Ashidodu nuru nanu; nanu buru kẹ ndu Gaza; nanu buru kẹ mkpukpu Ashikelonu; nanu buru kẹ ndu Gatu; nanu buru kẹ ndu Ẹkuronu. ¹⁸ Okerepfu ono, e gude mkpola-ododo kpua pho bẹ hatabeepho igwerigwe gẹ mkpukpu, ndu Filisitayinu, ndu-ishi ise pho bu eze phẹ pho; mbu mkpukpu ono, a kpu-phegbaaru mgburugburu; mẹ mkpukpu mkpukpu, dugbaa ya nu. Eze mkpuma ono, atu-koberu okpoko Chileke ono; noepho buru iphe, ohubama l'egu Jioshuwa kẹ Bẹtu-Shẹmeshi byasu ntanu-a.

¹⁹ Chileke bya awata echigbushi unwoke ndu Bẹtu-Shẹmeshi; kele ephe nyoru okpoko ogbandzu Chipfu enyonyo. O chigbua ukporo umadzu eto l'umadzu iri. Ndu Izurelu gua aphu kele ndu Chileke chigbushiru bẹ kwataru paa ẹka apaa. ²⁰ Ndu Bẹtu-Shẹmeshi su: “?Bu onye a-du ike pfuru Chipfu, bu Chileke, du nsọ l'iphu? ?Bukpoo onye bẹ anyi a-pajeru iya?” ²¹ Tobudu iya bu; ephe bya ezia ndu-ozu g'ephe jepfu ndu mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu je ezia phẹ su: “Ndu Filisitayinu bẹ palataakwaru okpoko Chipfu. Unu byakwa apata iya je edobe l'ibiya k'unu!”

7

¹ Oo ya bu; unwoke mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu bya eje apata okpoko Chipfu ono. Ephe paru iya je edobe l'ulo Abinadabu l'eli ubvu; bya edobe nwa iya, bu Eleyaza nsọ g'o letaje okpoko Chipfu ono ẹnya.

Aadzota ndu Izurelu l'eka ndu Filisitayinu

² Tobudu iya bu; okpoko ogbandzu ono nokpoo odu lẹ mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu. O noru iya ukporo apha ophu. Ndu Izurelu tuko akwakota ekwa; achọ Chipfu.

³ Tobudu iya bu; Sámèlù bya epfuaru ndu Izurelu l'ophu su: “O -buru l'unu gudewaa obu unu g'o ha alwapfuta Chipfu; unu wofuchaa agwa ndu ohozo ono; waa agwa Ashitoretu. Unu kporu obu unu ye l'eka Chipfu nọ; g'o buru iya kpoloko bẹ unu a-nodu abaru eja; oo ya bu l'o nafutakwanu unu l'eka ndu Filisitayinu.” ⁴ Oo ya bu; ndu Izurelu wofukota agwa Balu waa kẹ Ashitoretu, ephe dobegbaaru; bya abaaharu Chipfu eja nwekinyi ya.

⁵ Sámèlù bya asu: “Unu tuko dzukobe lẹ mkpukpu Mizupa unube ndu Izurelu l'ophu; gẹ mu pfuru nu Chipfu l'iswi ẹhu unu.” ⁶ No iya ephe dzukobeepho lẹ mkpukpu Mizupa ono; ephe kuta mini gbashì l'alì

l'iphu Chipfu. Èphe swĩa ẹgu; nòdu l'ẹka ono pfushikòta iphe-ẹji phẹ sù: “Anyi mesweakwaru Chipfu.” Ọ búrú Sámèlu bú onye-ikpe ndu Ízùrèlu lẹ Mizupa.

⁷ Ndu Filisitayinu byaẹpho anuma lẹ ndu Ízùrèlu bẹ dzukòberu nù lẹ mkpùkpù Mizupa; ndu-ishi ndu Filisitayinu jeshia g'ẹphe tsoo ndu Ízùrèlu ọgu. Ndu Ízùrèlu nùmae ya phọ; ndzù ndu Filisitayinu wata phẹ agùgu.

⁸ Ọo ya bú; ndu Ízùrèlu pfiaru Sámèlu sù: “Ta ahakwa araku Chipfu, bú Chileke anyi l'iswi ẹhu anyi; k'ọphu ọo-gbafuta anyi l'ẹka ndu Filisitayinu!”

⁹ Sámèlu kwe; bya ewota nwatùru, angùkwadu ẹra gweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku. Ọ bya araku Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízùrèlu. Chipfu nùma olu iya.

¹⁰ Sámèlu gudekwadù ngweja-akpo-ọku ono l'ẹka egwe; ndu Filisitayinu zakubewaa ndu Ízùrèlu ntse k'ọgu. Chipfu bya egude egbigwe raarù ndu Filisitayinu oke ọrà lẹ mbòku ono; mbù tù phẹ ẹberebete. ¹¹ Ndu Ízùrèlu wufuta lẹ Mizupa; bya achipfuru ndu Filisitayinu ono; egbutsushi phẹ l'ùzo jeye lẹ mkpòda mkpùkpù Bẹtu-Karu.

¹² Ọo ya bú; Sámèlu woru mkpuma dobe l'echilabọ mkpùkpù Mizupa waa Shẹnu; bya eworu iya gùbe Ebeneza; bya epfua sù: “Chipfu bẹ yetakòtaru anyi ẹka byasù nta-a.”

¹³ Ọo ya bú; ndu Ízùrèlu kapyabẹ ndu Filisitayinu; ọphu ẹphe te eyebaẹduru ọkpa l'alì ndu Ízùrèlu ọzo. Chipfu gude kẹ njo adaẹpho ndu Filisitayinu ẹka l'ẹhu jasù gẹ Sámèlu nọ-beru ndzù.

¹⁴ Mkpùkpù, ndu Filisitayinu shi natakòta ndu Ízùrèlu bẹ ndu Ízùrèlu byaru anataphukòta azù; mbù e shikpọo lẹ mkpùkpù Ẹkuronu jasù lẹ mkpùkpù Gatu. Ndu Ízùrèlu nafutachaa ndu ẹphe l'ẹphe bukube l'ẹka ndu Filisitayinu. Nchì bya adù doo l'echilabọ ndu Ízùrèlu ẹphe lẹ ndu Amọru.

¹⁵ Sámèlu búrú iya bukòtaru ishi ndu Ízùrèlu jasù g'ọ nọ-beru ndzù.

¹⁶ Aphagapha bẹ o shijeẹpho lẹ mkpùkpù Bẹtelu bahù lẹ mkpùkpù Gilugalu; lufu lẹ mkpùkpù Mizupa; eekperu ndu Ízùrèlu ikpe l'ẹka ono g'ọ hakòta. ¹⁷ Ọ nòdu abujeru; o -jehaa g'ọ jeru; l'ọ laphu azù lẹ mkpùkpù Rama, bú ẹka ibe iya nọ. Ọ búrú l'ẹka ono bẹ ọonoduje edoshiru ndu Ízùrèlu opfu. Ọ kpàru Chipfu ọru-ngweja l'ẹka ono.

8

Ndu Ízùrèlu achọ onye a-bùru eze phẹ

¹ Tòbudu iya bú; Sámèlu kahùẹpho; ọ chìru ụnwegirima iya unwoke ye g'ẹphe kpejeru ndu Ízùrèlu ikpe. ² Ẹpha ọkpara iya bẹ bú Jiowèlu; ẹpha otsota iya búrú Abáyijia. Ẹka ẹphe tükòru búrú ndu-ikpe bú lẹ mkpùkpù Biye-Sheba. ³ Obenu l'ụnwu iya ono te etsodu ụzo, o tsoru. Iphe, ẹphe gharu iphu bú eri urwu l'ùzo, apfùduru-oto; bya eriphe ụphalazu; ekpephe ikpe, apfùduru nhamùha.

⁴ Ọo ya bú; ndu bú ọgerenya ndu Ízùrèlu bya edzukòbe; jepfu Sámèlu lẹ mkpùkpù Rama. ⁵ Ẹphe sù iya: “Lenu; nta-a bẹ ì kahùwaru akahù; tẹme ọphu ụnwu ngu te eshidu ụzo ono, i shiru ono. Nta-a bukwa g'ì họtaru anyi onye a-bùru eze anyi ẹgube ono ndu ọzo nwegbaarù ono.” ⁶ Iphe ono, ẹphe pfuru sù g'a nù phẹ onye a-bùru eze phẹ ono dù Sámèlu ẹji. O woru iya pfiaru Chipfu. ⁷ Chipfu pfiaru Sámèlu sù iya: “Ngabẹkwaru ndu ono nchì l'iphe, bukpo iphe, ẹphe epfuru ngu opfu iya. Ọ tò bukwa ngu bẹ ẹphe jìkaru; ọ gbẹ-chikwaa búrú mube Chipfu bẹ ẹphe jìkaru gẹ

mu ta abùheru eze phẹ. ⁸ Oo ẹgube ono, bẹ ẹphe shi e -shi kẹ mbọku, mu dufutaru phẹ l'alì Ijiputu meta byasù ntanù-a; mbù k'ọphu bụ l'ẹphe gwọberu mu; je abaaharù agwa ndu ọzo ẹja. Nokwaphọ g'ẹphe gwọberu gubedua bụ ono. ⁹ Ngabẹkpooru phẹ rọo nchì l'iphe, ẹphe epfu. Ọle ọo g'ì nmashiaru phẹ ọkwa ike; mee g'ẹphe maru g'onye ọbu, a-bùru eze phẹ ọbu a-nọdu eme."

¹⁰ Oo ya bụ; Sámèlu bya atùko iphe, Chipfu pfuru iya ono dooru ndu ono, epfu g'o goshi phẹ onye a-bùru eze phẹ ono. ¹¹ O sù phẹ: "Waa iphe, onye a-bùru eze unu a-nọdu e-me baa: Ọo-chìko unwu unu unwoke dobe g'ẹphe gbajeru iya ugbo-inya; mẹ inya l'onwiya gude ejeru iya ozi; mbù l'ẹphe e-vutajeru ugbo-inya iya ono ọzo. ¹² O nweru ndu ọphu ọo-harù zia g'ẹphe bùru ishi ndu ojọgu, dù unu labọ l'ùkporo iri iri; ndu ọphu abùru ndu-ishi ùkporo ndu ojọgu labọ lẹ ndu ojọgu iri iri; nweru ndu ọphu a-nọdu akọru iya ọkoro l'ẹgu; mẹ ndu ọphu a-nọdu akpataru iya iphe, o meberu l'alì; mẹ ndu ọphu a-nọdu emeru iya ngwọgu waa ngwa, l'etsoje ugbo-inya iya. ¹³ Oo-chìru unwada unu ye g'ẹphe meje manù, eshi mkpọ. Hakwaru phẹ phọ mee ndu eshije nri; mẹ ndu egheje iphe egheghe. ¹⁴ Oo-nashichaa unu alì unu; waa opfu-vayinu unu; mẹ mgbabu oshi olivu unu, ọphu kachakpọ ree; woru iya nùkota ndu-ozì iya. ¹⁵ Oo-vukọ ereshi unu; waa akpuru vayinu unu oke lanù iya l'ime ọzo iri woru nù ndu-ishi mẹ ndu-ozì iya. ¹⁶ Ohu unu unwoke mẹ unwanyi; mẹkpoo unwokorobyà unu ndu ọphu ike ozi kachakpọ; mẹ nkafu-igara unu bẹ ọo-tùko chitakota g'ẹphe jejeru iya ozi. ¹⁷ Aturu unu mẹ eghe unu bẹ oo-rwuta uzi lanù l'ime ọzo iri. Unubedua l'onwunu atùko ejekotaru iya ozi. ¹⁸ O -rwuepho teke ono bẹ unu a-raswerekwa g'a nafuta unu l'ẹka onye ono, unu gude ẹka unu họtà g'ọ bùru eze unu ono; ọle Chipfu bẹ ta abyadù angaru unu nchì lẹ teke ono."

¹⁹ Obenu lẹ ndu ono jikaru angaberu Sámèlu nchì. Ẹphe sù iya: "Waawaa-o! G'a họtaru anyi eze-o; ²⁰ k'ọphu anyi a-dù gẹ ndu alì ọzo dughbaa; nweru onye a-bùru eze anyi; vutajeru anyi ọzo; alwuru anyi ọgu, anyi alwukpo alwulwu." ²¹ Sámèlu bya anumakotachaa iphemiphe ono, ndu ono pfuru ono; ọ tũko iya kọkotaru Chipfu. ²² Chipfu pfiaru Sámèlu sù: "Numa iphe, ẹphe pfuru ngu; woru onye eze nù phẹ." Tọbudu iya bụ Sámèlu pfiaru unwoke Ízurelu sù: "G'onyenonu lashichaa mkpukpu iya."

9

Sámèlu awù Sọlu manù l'ishi

¹ O nweru nwoke, bụ onye Benjaminu, ẹpha iya bụ Kishi; nwa Abiyelu; Abiyelu bụ nwa Zero; Zero bùru nwa Bekoratu; Bekoratu bùru nwa Afaya onye Benjaminu. Kishi ono bụ onye ọkpehu parù ẹka. ² O nwutaru nwata nwoke, ẹpha iya bụ Sọlu; mbù nwokoro, amaghe mma amaghe; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu onye aturu iya nù lẹ ndu Ízurelu. Shitakpọ l'ukuvu kwaseru ọzo imeli bẹ ọ kakọta onyemonye l'eli.

³ O be teke nkafu-igara Kishi, bụ nna Sọlu tuphashihuru; Kishi pfiaru nwa iya ono, bụ Sọlu sù: "Duta nwozi lanù gẹ gù l'iya je achogbaa nkafu-igara ono." ⁴ Oo ya bụ; ẹphe tughua ghajaa alì úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya aghajaa alì Shalisha; ọphu ẹphe ta ahumaduru iya. Ẹphe bya atughua; shia ọzo alì ndu Shalimu; ọphu ọ tọ dudu nkafu-igara ono, ọphu nọ l'ẹka ono. Ẹphe tũko ẹka iya kẹ ndu Benjaminu jekota; ọphu ẹphe ta ahumaduru iya. ⁵ Ẹphe bya erwuepho l'alì Zufu; Sọlu pfiaru nwozi ono,

yee ya swì onò sù: “Bya g'anyi laphu azù; òdumeka bẹ nna mu a-gbẹkwa haa arì kẹ nkapfù-ìgara; wata akù photophoto k'èhu anyi.”

⁶ Nwozi onò sù iya: “Lenu; o nwekwarù onye kẹ Chileke bu lẹ mkpùkpù-a. Ọ bụ onye aakwabẹ ùbvù shii; tẹme iphemiphe, o pfuru nòdu erekọtaje g'o pfuru iya. G'anyi jeèdukwa ẹka onò; je amaru; ?òo-karù anyi ẹka anyi a-hùma iya?”

⁷ Sòlu bya asù iya: “?Òle-a; lekpodanu; ọ -bùru l'anyi jeru; ?bù gùnu bẹ anyi a-nù nwoke ọbu? Nri, dù lẹ nwèda anyi bẹ bvùwaru nù; ọphu ọ dùdu iphe, anyi a-nyako onye kẹ Chileke onò. ?Bùkpoo gùnu bẹ ẹka anyi tù-pheru?”

⁸ Nwozi onò bya eyeeru Sòlu ọnu ọzo sù iya: “Lenu; iphe, dù mu l'ẹka bẹ bùkwa mkpòla-ọchaa, ẹrwa iya dù nkeru-ẹno shẹkelu. Mu e-woru iya nù onye kẹ Chileke onò k'ọphu ọo-karù anyi ọzo ọphu anyi e-shi iya.”

⁹ Teke mbù l'alì Ízurelù bẹ shi abujeru -nemadzu nòdu eje ajìta Chileke iphe; l'ọo-sù: “Unu bya g'anyi jepfu onye aphù ọphulenyà.” Noo kẹle ndu onò, eekuje ndu mpfuchiru Chileke nta-a onò bẹ e shi ekuje ndu aphù ọphulenyà lẹ teke onò.

¹⁰ Sòlu sù nwozi iya onò: “I pfuru ree! Ngwa bya g'anyi je.” Ọo ya bụ; ọ bùru phẹ eje mkpùkpù onò, onye kẹ Chileke bu onò.

¹¹ Ẹphe nòdu enyikpọephe òbvù abahù lẹ mkpùkpù onò, ẹphe l'unwumgboko, eje ekuta mini dzuda. Ẹphe jìà phẹ sù: “?Bù ẹka-a bẹ onye aphuje ọphulenyà-a bụ?” ¹² Ẹnwumgboko onò sù phẹ: “Ee! Ọ nọ-a unu l'ọzo atatiphu l'ẹka onò. Unu mekebe ẹgwegwa nta-a; kẹle ọ bụ-a ntanù bẹ ọ byaru mkpùkpù-a; noo kẹle ndu ọha bẹ egwe ngweja l'ẹka aagwajẹ iphe. ¹³ Unu -bahùephe l'ime mkpùkpù onò bẹ unu a-hùma iya; tẹme l'oo-jeshia l'ẹka aagwajẹ iphe jeshia eri nri. Noo kẹle ndu onò tee ridu nri jasuru l'ọobya; kẹle ọo-gọfutajeadaru ọnu-ọma ye l'ẹja, e gwerù onò; e -mechaa; ndu e yeru lẹ nri onò eriwarọ nri. Unu tųgbua je nta-a; unu a-hùma iya-a!” ¹⁴ Ẹphe tųgbua je abahù lẹ mkpùkpù onò. Ẹphe nòdu abahù lẹ mkpùkpù onò; a bya ele ẹnya Sámèlù nòdu ejewa abyapfuta phẹ; eje ala l'ẹka aagwajẹ iphe.

¹⁵ Ọle Chipfu goshihawaru Sámèlù iphe onò l'unyaphu iya tẹme Sòlu bya onò sù: ¹⁶ “Ẹgube nta echele bẹ mu e-zi nwoke, shi l'alì ndu Benjaminu g'ọ byapfuta ngu. Ọ -byarwutaephe; wùà ya manù l'ishi g'ọ bùru iya a-bùru onye-ishi, ndibe mu onò, bụ Ízurelù; je anafùta phẹ l'ẹka ndu Filisitayinu. Lẹ mu lewaru ndibe mu ẹnya; ẹkwa, ẹphe ara rwuwaa mu lẹ nchì.”

¹⁷ Ahùma, Sámèlù ahùma Sòlu; Chipfu sù iya: “Lekwa nwoke onò, mu pfuru ngu opfu iya onò; ọo ya bẹ a-bùru eze ndibe mu.” ¹⁸ Ọo ya bụ; Sòlu bya ejepfu Sámèlù l'ọnu-abata mkpùkpù onò bya ajìà ya sù: “Jiko kanùru mu ọlo, ẹka onye onò, aphuje ọphulenyà onò bu.”

¹⁹ Sámèlù sù iya: “Ọo mbedua bụ onye aphuje ọphulenyà ọbu. Vuru mu ọzo nyihu eli ẹka onò, aagwajẹ iphe onò; noo l'enyashia bẹ mu lẹ ngu a-tùko rigba nri. Teke e rwuerupho l'ùtsu; mu ahaa unu g'unu lashìwaro; mu akakọtakwaru ngu phọ iphe, dù ngu l'obu. ²⁰ A bya lẹ kẹ nkapfù-ìgara unu onò, tųphashìhuru e -shì k'abalì ẹto, larù alala onò; unu ta arìhe ọriri iya; noo kẹle a hùmakotawaru iya. Sù: ?Tọ bünü ngu-a bẹ iphe onò, ndu Ízurelù tųkoru achọshi ike onò kwarù l'ẹka? Mbù; ?tọ bünua gùbedua; waa ọnu-ọlo nna ngu bẹ ọbu?”

²¹ Sòlu sù iya: “Ọle-a; ?ọ kwa lẹ mu bụ onye Benjaminu; mbù l'ọo ipfu, kakọtà alwa alì l'ipfu ndu Ízurelù bẹ mu shinù-a; tẹme ọ bùru unuphu ibe

anyi bẹ kakọta nwanshii l'ipfu Benjaminu? ?Bụ gụnu kparụ iphe iipfuru mu egube iphe-a?"

²² Oo ya bụ; Sámèlù bya eduta Sọlu yẹe nwozi iya bahụ l'ime phorokoto ụlo, dū l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; bya eworu phẹ dobe g'ẹphe nọdu l'ishi ndu ono, e yeru g'ẹphe bya, bụ ndu rwuru ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri ono. ²³ Sámèlù bya epfuaru onye eshi nri sụ: "Wota nū anū ono, mu nūru ngu ono; mbụ onoya, mu sūru g'i dobe iche phọ." ²⁴ Oo ya bụ; onye ono, eshi nri ono bya ewolia ụtapfu anū ono yẹe iphe, tukoru iya nū; bya edoberu iya Sọlu l'iphu. Sámèlù sụ: "Nokwa iphe, e doberu ngu. Ria ya; noo kẹle ọo gubedua be e doberu iya kwabẹru e -shi teke ono, mu pfuru sụ lẹ mu eshiru ndu nemadzū ite ẹbyaa ono."

No iya; Sọlu yẹe Sámèlù tuko rigba nri lẹ mbọku ono. ²⁵ E mechaa; ẹphe tuko shi l'eli ẹka ono, aagwajẹ iphe ono lufuta bahushia l'ime mkpukpu. Sámèlù yẹe Sọlu nọdu l'eli ụlo iya bọo uja.

²⁶ Ẹphe bya etehu l'onmewa lẹ teke nchi abọhuwaa; Sámèlù kua Sọlu l'eli ụlo ono; bya asụ iya: "Gbeshi gẹ mu dukwa ngu." Oo ya bụ Sọlu bya agbeshi; yẹe Sámèlù tuko lufushia etezi. ²⁷ Ẹphe nọdu ejerwuwaa ishishi mkpukpu ono; Sámèlù sụ Sọlu: "Pfuaru nwozi ono g'ọ tughua vuru anyi ụzo." "Gubedua angabẹ nwanshii k'ophu mu e-zi ngu ozi, Chileke ziru." Nwozi ono bya evuru ụzo tughua.

10

¹ Oo ya bụ; Sámèlù wota mgbere, manụ dū; woru manụ ono wua Sọlu l'ishi bya etsutsua ya ọnu sụ: "Chipfu bẹ wūwaru ngu manụ l'ishi g'i buri onye-ishi, a-nọdu edu ndibe iya, bụ ndu Ízurelù. ² I -haẹ mu phọ tughua ntanụ-a bẹ o nweru unwoke labọ, gụ l'ẹphe e-dzuda lẹ mgboru ilu Rechielù lẹ mkpukpu Zeluza l'oke alì ndu Benjaminu. Ẹphe a-sụ ngu lẹ nkapfu-igara ono, i jeru achọcho ono bẹ a humakotaakwaru; teme lẹ nna ngu ta ariekwa kẹ nkapfu-igara; l'ọ gbekwanu ayọ oshi ngu; epfu sụ: "Bụ imeagha bẹ mu e-me kẹ nwa mu-a?"

³ "O buri l'ẹka ono bẹ ii-shiwarọ lufu l'upfu eze oshi, dū lẹ Tabọ. Oo l'ẹka ono bẹ gụ l'unwoke ẹto, eje mkpukpu Bẹtelu je abarụ Chileke ẹja e-dzuda. Onye lanụ bẹ a-kpuru unwu-eghu ẹto; onye ophuu achiru ishi buredi ẹto; onye ophuu aparu otumu mée. ⁴ Ẹphe e-kele ngu ekele; bya achiru ishi buredi labọ nū ngu; l'i nata phẹ iya.

⁵ "E -mechaa bẹ ii-erwu l'úbvú Chileke, dū lẹ mkpukpu Gibiya; mbụ ẹka ono, ndu Filisitayinu kwakachaaru ono. I -rwujeepho mkpukpu ono bẹ ii-huma ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe dzeberu shi l'eli ẹka aagwajẹ iphe chiru ogumogu; mẹ nkwa; mẹ opu; waa une akụ eje l'ụzo. Ẹphe a-nọdu epfuchiru Chileke. ⁶ Noo teke Unme Chipfu a-bya ngu l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; l'i tsoru phẹ pfuchiaharu Chileke bya agbanwee teke ono buri onye dū iche. ⁷ Iphe-ohubama-a -mekọtaepho; mee iphemiphe, ii-dū ike mee; noo kẹle Chileke nọwaa swiru ngu.

⁸ "Oo ya bụ l'ii-vuru mu ụzo jeshia Gilugalu. E -mechaa bẹ mu a-byapfuta ngu l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpo-ọku; wakwaphọ ngweja-ẹhu-guu. Olee ọo g'i kwabẹ nọo ujiku ẹsaa jasuru mu abyapfuta ngu bya egoshi ngu iphe, ii-me."

⁹ Sọlu ghakobepho gẹ ya haa Sámèlù tughua; Chileke gbanwee obu iya; iphe-ohubama ono mekọtaepho mbọku ono. ¹⁰ Ẹphe bya erwua mkpukpu Gibiya ono; ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke, dzeberu nū bya edzuda. Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; yẹe ẹphe tuko pfuchiaharu Chileke.

11 Tọ̀budu iya bụ; ndu mahawarụ iya nụ bya ahụma iya gę yęe ndu mpfuchiru Chileke tukuroru epfuchiru Chileke; ęphe jį́ahaa onwopęe sụ: “? Bụkwa ole bę byapfutaru nwatibe Kishi? Sọlu; ?ọ yį́fua lę ndu mpfuchiru Chileke tọo?” 12 Nwoke, bu l'ęka ono sụ: “?Bụ onye bę bụ nna phę?” Oo ya bụ; a nmalahaa ya l'ętu sụ: “Sọlu; ?ọ yį́fua lę ndu mpfuchiru Chileke tọo?” 13 Sọlu pfuchibuhuerupho Chileke ono; ọ tugbua jeshia l'ęka eegweje ngweja.

14 Tọ̀budu iya bụ; nwune nna Sọlu bya ajį́a yęe nwozi iya ono sụ: “?Bụ aweya bę unu shi jee?”

Sọlu sụ: “Anyi shikwa je achọ nkapfụ-įgara-a. Anyi chọnyaa ya; bya amaru l'anyi taa hụmadu iya; anyi chọru Sámẹ̀lu jeshia.”

15 Nwune nna Sọlu ono sụ iya: “Jiko pfunaaru mu iphe, Sámẹ̀lu pfuru unu.”

16 Sọlu sụ iya: “O pfuru iya anyi hoo haa l'a hụmachawaru nkapfụ-įgara ọbu.” Ole o to pfukwanuru iya iphe ono, Sámẹ̀lu pfuru iya lę k'aburu eze pho.

Eeme Sọlu eze ndu Ízurelu

17 Sámẹ̀lu bya ekukọbe ndu Ízurelu l'iphu Chipfu lę mkpukpu Mizupa.

18 O bya epfuaru ndu Ízurelu sụ: “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kę ndu Ízurelu epfu baa: ‘Mu dufutaru unubę ndu Ízurelu l'alį́ ndu Ijiputu; nafuta unu l'ęka ndu Ijiputu; mękpoo l'ęka ndu alį́ ndu ọzo, shi akpa unu ęhu.’

19 Obenu lę nta-a bę unu jį́kawaru Chileke unu ono, adzọtaje unu l'oke iphe-ęhuka mę l'oke aphụ ono. Unu sụ: ‘Waawaa; l'ọo g'e doberu unu onye a-buru eze unu.’ Oo ya bụ lę-a; unu bya edoo onwunu l'iphu Chipfu; unu edoo onwunu l'ipfu l'ipfu; mę l'unuphu l'unuphu unu.”

20 Sámẹ̀lu bya achikobechaa ipfu ndu Ízurelu l'ęka lanu; ọ buru ipfu Benjiaminu bę a họtaru. 21 O bya achikobe ipfu Benjiaminu ono l'unuphu l'unuphu l'iphu Chileke; ọ buru unuphu kę Matiri bę a họtutaru. E mechaa; ọ buru Sọlu; nwa Kishi bę a họtaru. A chọahaa ya; ọphu a hụmaduru iya.

22 Oo ya bụ; ęphe bya eje ajį́tabaa l'iphu Chipfu sụ: “?Onye ọbu; ọ nọwa-a l'ęka-a tọo?”

Chipfu sụ: “Ee; o domiru onwiya l'ęka a kuberu ivu.”

23 ęphe gude ọso je akpufuta iya l'ęka ono. O pfuru apfuru. O gbę l'ukuvu kakọta onyemonye l'eli. 24 Sámẹ̀lu bya asụ ndu nọkota l'ęka ono: “?Unu hụmawaru onye Chipfu họtaru? O tọ dukwa onye dų g'ọ dų lę ndu Ízurelu l'ophu.”

Ndu Ízurelu ono tua uzu sụ: “Nọdukwa ndzų ogologo gube eze!”

25 Sámẹ̀lu bya epfuaru ndu Ízurelu ekemu, dų nụ lę k'onye eze ono. O tuko iya dekọta edede l'ękwo; bya eworu iya dobe l'iphu Chipfu. Oo ya bụ; Sámẹ̀lu haa phę; onyenonu lashį́a ibe iya. 26 Sọlu lashį́kwaapho ibe iya lę mkpukpu Gibiya. Ndu ọkpehu dų, bụ ndu Chileke yeru iya l'obu tsoru iya. 27 Obenu l'o nweru ndu mkpaka suru “?Dęnu g'onye ọwana e-shi dzoo anyi?” ęphe kpoo ya ębo l'afu; ọphu ọ dudu iphe, ęphe nuru iya. Ole Sọlu te eyeduru phę onu.

11

Sọlu Adzọ mkpukpu Jiabęshi

1 Oo ya bụ; Nahashi, bụ eze ndu Amonu tugbua je ekephee mkpukpu Jiabęshi-Giladu k'ogu. Ndu Jiabęshi l'ophu sụ iya: “G'anyi lę ngu gbanaa ndzų g'anyi jeahaaru ngu ozi.”

² Eze ndu Amõnu ono, bu Nahashi su phe: “Teme anyi l'unu agbaa ndzu buepho me mu tukoru unu l'ehu l'ehu swoshichaa enya ekutara; shi nno meru iphe-iphere kpua ndu Ízurelu l'ophu.”

³ Ndu bu ogerenya ndu Jiabeshi su iya: “Nu anyi abali esaa g'anyi ye ndu-ozu g'ephe zidzuru ozi l'ali Ízurelu. O -buru l'o to dudu onye a-dzota anyi; anyi atukonu wuru byapfutashia ngu.”

⁴ Tobudu iya bu; ndu ezi ozi ono bya erwua mkpukpu Gibiya, bu iya bu eka Sõlu bu; bya epfuaru ndu ono iphe ono. Ephe tuko tushia uzu-ekwa. ⁵ O buerupho teke ono be Sõlu shi l'egu chiru oke-eswi alwa. O jia su: “?Bu gunu be eme ndu-a meru g'o gude ephe nodu ara ekwa?” Oo ya bu; ephe bya epfuaru iya iphe ono, ndu Jiabeshi pfuru ono. ⁶ Tobudu iya bu; Sõlu numachaa iphe ono, ephe pfuru ono; Unme Chileke bya iya l'ehu ehuka ehuka; ehú wata iya eghushi eghu ike. ⁷ O kpota oke-eswi labo gbua; bya ebushia anu iya ebushi chiru nu ndu-ozu g'ephe goshidzuru iya l'ali Ízurelu l'ophu. Ephe nodu ara iya arara asuje: “Oo egube-a be bu g'ee-me oke-eswi onye ono, te ekwedú etso Sõlu yee Sámèlu.”

Tobudu iya bu; ndzu-agugu Chipfu rwupyabe ndu ono; ephe tuko meepho ke kpukumu byakota-gbua. ⁸ Sõlu bya agukota phe ogu le mkpukpu Bezeku. Unwoke ndu Ízurelu du unu umadzu ugbo unu; l'unu ukporo iri l'esaa l'unu iri.* Ndu ke Jiuda be du unu ukporo eto l'iri l'ise.† ⁹ Ephe bya ezia ndu-ozu ono, byaru nu ono su: “Unu zia unwoke mkpukpu Jiabeshi-Giladu l'aa-dzota phe echele le teke anwu eswe shihu erupho ike.” O -rwua ge ndu-ozu ono je erupho ezia ndu Jiabeshi ozi ono; ehú tsoo phe utso. ¹⁰ Ndu Jiabeshi bya epfuaru ndu Amõnu su: “O -rwua echele be anyi a-wu-pfuta unu; g'unu mee anyi g'o du unu ree.”

¹¹ O bya erwua echele iya ono; Sõlu woru ndu nkiya kee uzi eto. A bya erwua teke eecheje nche ikpazu l'enyasi; ephe wuba l'ime odu ndu Amõnu je egbaa phe pyaapyaasuru anwu eswe shihu ike. Ndu ophu phoduru nu gbaa nanu nanu; k'ophu bu l'o to dudu onye yee ibe iya gbaru uzo lanu.

¹² Tobudu iya bu; ndu Ízurelu ono bya asu Sámèlu: “?Denu onye ono, suru: ‘Sõlu ?oo-du-a ike buru onye eze anyi-a?’ Dufutaru anyi ndu ono g'anyi gbushia.”

¹³ Sõlu su: “O to dukwa onye eegbu egbu ntau; kele oo ntau-a be Chipfu dzoru ndu Ízurelu.” ¹⁴ Sámèlu bya asu ndu ono: “Unu bya g'anyi je mkpukpu Gilugalu; je emee ge k'aburu eze iya ono kabaa evuru ire l'eka ono.” ¹⁵ Oo ya bu; ephe tuko g'ephe ha jeshia mkpukpu Gilugalu je anodu l'iphu Chipfu mee Sõlu onye eze. Ephe bya egweeru Chipfu ngweja-ehugu l'eka ono. Sõlu me ndu Ízurelu l'ophu tuko teshia eswa ike l'eka ono.

12

Opfu, Sámèlu pfuru nu ndu Ízurelu

¹ Tobudu iya bu; Sámèlu bya epfuaru ndu Ízurelu l'ophu su: “Mu numakotaru iphemiphe, unu pfuru mu; bya ewowaru eze, a-buru onye ishi unu doberu unu. ² Nta-a be unu nwewaa eze, a-nodu edu unu. Mbèdua l'onwomu be kahwaru akahu; ishi bukotawaru mu ewo. Unwu mu unwoke be unu l'ephe tukokwaru nodu. Mu shi le nwata duta unu byasu ntau-a. ³ Unu eleana; waekwa mu pho baa. Unu gbaeshidu mu ekebe

* **11:8** 11:8 Bu iya bu 300,000 le mbekee. † **11:8** 11:8 Bu iya bu 30,000 le mbekee.

l'iphu Chipfu waa l'iphu onye ono, ọ wuru manụ l'ishi ono l'ọo waa iphe, dū eji, mu yejeru ẹka. ?Bụ eswi onye bẹ mu kputajeru? ?Tọo nkafu-igara onye bẹ mu kputajeru? ?Bu onye bẹ mu mekputajeru? ?Bu onye bẹ mu kpajekporu ẹhu? Tọo ?mu rijeru onye iphe uphalazu shi nno mee ẹnya g'o to nwedu iphe, mu humaru? Ọ -buru l'o nweru iphe ono ọphu mu mejeru bẹ mu a-pfuepho ugwo iya."

⁴ Ẹphe sụ iya: "I ti mekputajekwaru anyi; ọphu ị ti kpajekwaru anyi ẹhu; ọphu o nwekwa onye ị natajeru iphe."

⁵ Sámeḷu sụ phẹ: "Ọ kwa Chipfu bẹ bụ onye-ekebe; onye-a, e meru eze-a bukwarupho onye-ekebe ntanu-a l'ọ tọ dudu iphe, unu a-gbabe ọkpa ebo mu ibo."

Ẹphe zua sụ: "Ọo ya bẹ bụ onye-ekebe."

⁶ Sámeḷu bya asụ phẹ: "Ọo Chipfu bẹ hotaru Mosisu yee Eronu; bya edufutakwapho nna unu phẹ l'alị Ijiputu. ⁷ Ọo ya bụ; unu pfukwaru g'unu pfuru; ge mu nyataru unu l'iphu Chipfu iphe ono, bukota iphe, dū ree, Chipfu meshiru unu waa nna unu phẹ ono. ⁸ Teke Jiékpọ lachaaru l'alị Ijiputu; nna unu phẹ bya araku Chipfu g'ọ gbaaru phẹ mkpu; bẹ Chipfu yeru Mosisu yee Eronu, bụ ndu dufutaru nna unu phẹ l'alị Ijiputu; bya emee ẹphe buru l'eka-a. ⁹ Obenu l'ẹphe zoharu Chipfu, bụ Chileke phẹ; o nwuru phẹ ye l'eka Sizera, bu onye-ishi ojogu ndu Hazo; woru phẹ yekwapho l'eka ndu Filisitayinu; me l'eka eze ndu Mowabu, bụ ndu tsochaaru phẹ ọgu. ¹⁰ Ẹphe bya araku Chipfu sụ: 'Anyi meakwaru iphe-eji; kele anyi paru Chipfu haa bya abaaharu Balu me Ashitoretu eja. Ọle-a; dzonaaro anyi l'eka ndu ohogu anyi l'anyi a-baru ngu-a eja.' ¹¹ Ọo ya bụ; Chipfu bya ezia Jieru-Balu; me Baraku; me Jiefuta; waa Sámeḷu; gude phẹ nafuta unu l'eka ndu ohogu unu, no-pheru unu anọ-phe ono. Unu bya eburu l'ehu-guu. ¹² O be teke unu byaru ahuma le Nahashi, bụ eze ndu Amonu bẹ abyawaa unu etso ọgu; unu sụ mu: Waawaa; g'a nū unu onye a-buru eze unu; l'eka Chipfu, bụ Chileke unu gbekwa buru onye eze unu.

¹³ "Nta bụ g'unu huma onye eze obu, unu hataru obu; mbu onye ono, unu suru g'a nū unu-a. Unu huma iya le Chipfu nuwaru unu onye eze obu. ¹⁴ Ọ -buru l'unu a-nodu atsụ Chipfu ebvu; ejeru iya ozi; anuru iya opfu; ọphu unu ekwefujedu ike l'eme ekemu Chipfu ono; mbu-a; unu l'onye ono, bụ onye eze unu ono tuko etso Chipfu, bụ Chileke unu; bẹ ọ dukwa-a ree. ¹⁵ Obenu l'ọ -buru l'unu ta anuduru Chipfu opfu; mbu unu nodu ekwefuje ike l'ekemu, ọ turu bẹ oo-gudekwa ke njọ byia unu ẹka l'ehu; egube o byiru iya nna unu phẹ ono. ¹⁶ Nta-a bụ g'unu gebekpøkwapo g'unu ahuma eze iphe, Chipfu e-me l'anya unu. ¹⁷ ?Tọo bunaa onanwu teke aakpataje witi baa? Mu a-kpoku Chipfu g'ọ tya egbigwe; dzee mini. Ọo ya bụ g'unu eshikwanu nno maru g'ejo-iphe, unu metaru l'iphu Chipfu habe shii; mbu le k'onye eze ono, unu suru g'a nū unu ono."

¹⁸ Ọo ya bụ; Sámeḷu bya araku Chipfu. Chipfu tya egbigwe; bya edzee mini le mboku ono. Ndu ono g'ẹphe ha wata atsushi Chipfu yee Sámeḷu ebvu ike. ¹⁹ Ndu Ízureḷu ono tuko sụ Sámeḷu: "Pfunuru nū Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu ndu-ozu ngu g'anyi ta anwushihu; kele anyi byaru eyekobe ejo-ememe l'iphe-eji ono, anyi meru ono; g'anyi byaru epfuahaa g'a nū anyi onye eze."

²⁰ Sámeḷu sụ phẹ: "Unu ba atsushi ebvu. Ọ bụ eviya l'unu mekotaru ejo-iphe ono; ọle ọo g'unu ba agwobekwa etso Chipfu; unu gbekhwaa gude obu unu g'ọ ha jeeru Chipfu ozi. ²¹ Unu ta adakobekwa tsoahaa agwa, bụ iphe-mmanu; iphe, taa badu urwu; ọphu ọ nafutadu unu; noo kele ẹphe

búkota iphe-mmanù. ²² Chipfu e-gudekwa l'èpha iya parù éka apaa; ọ tọọ mídu ndibe iya énya; kéle ọọ l'ọ dú iya ree bẹ o gude mee unu g'unu búru ndibe iya. ²³ A -bya lẹ mbèdua; túswekwa! G'iphe ọphu e-me gẹ mu ta anọdu epfu anù Chipfu l'iswi ẹhu unu; mbù shi nno meswee Chipfu ta abyakwaru mu. Mu e-zi unu ọzo, dú ree; bya abùru ọzo, pfulu ọto. ²⁴ Ọo ẹpho g'unu tsuje Chipfu ebvu; unu egude ire-lanù; wofuta obu unu abarù iya ẹja. Unu nyatakwa eze iphe, o megbaberu unu. ²⁵ Ọle ọ -bùru l'unu kwasẹru l'eme ẹjo-ememe bẹ unu l'eze unu ọbu a-tùkokwa búru ọla-l'iswi."

13

Ndu ojogu Sọlu waa kẹ ndu Filisitayinu alwu ọgu

¹ Sọlu bẹ dú ọkporo apha l'apha iri teke ọ watarù abùru eze. Ọ búru eze ono nọchaepho apha labọ; ² ọ họtà ndu Ízurelù unu unwoke ẹsaa l'ọkporo unwoke iri* dobe. Unu ọmadzu ise† bẹ ẹphe lẹ Sọlu ono tukurù nọdu lẹ mkpukpu Mikumashi; waa l'alì úbvú úbvú mkpukpu Bẹtelu. Ndu ọphu dú unu labọ l'ọkporo iri bẹ ẹphe lẹ Jionatanu tukurù nọdu lẹ mkpukpu Gibiya, nọ l'alì ndu Benjiaminu. Ndu ọphunapho bẹ ọ sùru g'ẹphe tuko lashichaa ibe pẹ.

³ Jionatanu lwù-kpee ndu Filisitayinu, nọ l'ọdu-ọgu pẹ lẹ mkpukpu Geba. Ndu Filisitayinu ono nùma-dzuru iya. Sọlu gbua opu l'alì ono l'ọphu sù: "Gẹ ndu Hiburu nùmakwa iya-o!" ⁴ Ọo ya bú; ndu Ízurelù nùma-dzuru lẹ Sọlu bẹ tsowaru ndu Filisitayinu ọgu l'ọdu-ọgu pẹ; tẹme lẹ ndu Ízurelù bẹ dú-tabewa ndu Filisitayinu ashì; k'ọphu ẹphe eshichiwaa pẹ imi. A bya ekukọbe ndu Ízurelù sù g'ẹphe jepfu Sọlu lẹ mkpukpu Gilugalu.

⁵ Ndu Filisitayinu bya atugba nanù jeshia etso ndu Ízurelù ọgu. Ẹphe chilia ọgbo-inya pẹ, dú unu ugbo ọkporo ẹto l'unu ọkporo iri l'ise; waa ndu ọgbo-inya, dú unu ọmadzu iri l'ise gude eje. Ndu ojogu mmanù ghashierupho g'ẹja, nọ l'aguga eze-ényimu. Ẹphe wulihu je akwakaa k'ọgu lẹ mkpukpu Mikumashi l'uzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Bẹtu-Avenu. ⁶ Ndu Ízurelù bya ahùma l'alì arwuhuwaa arwuhu; lẹ ndu nkepẹ bẹ udele atuwaa ọnu lẹ meji; ẹphe domishiahaa onwopẹ l'ime ọgba; mẹ l'ime ẹpfukala; mẹ lẹ mkpula oke mkpuma; mẹ l'ime iduma; mẹkpoo l'ime obvu mini. ⁷ O nwechaaru ndu Hiburu ono harù dafuchaa azù ẹnyimu Jíodanu azù iya ọphuu bahù l'alì Gadu; mẹ l'alì Giladu.

Sọlu nọ-kirishia lẹ mkpukpu Gilugalu. Ndu ojogu ọphu yẹe ya swì tuko anmagbaa pyaapyaapya l'ẹka ndzù agù pẹ. ⁸ Sọlu nọkota l'ẹka ono ujiku ẹsaa, bú iya bú teke Sámèlù tùru ọnu abyabya; obenu lẹ Sámèlù ta abyaduru mkpukpu Gilugalu. Ndu ẹphe lẹ Sọlu nọ gbakashihuaha agbakashihu. ⁹ Ọo ya bú; Sọlu sù: "Wotaru mu nù iphe ngweja-akpọ-ọku ono; waa iphe ngweja-ẹhu-guu ono." Sọlu bya eworu ngweja-akpọ-ọku ono gwee. ¹⁰ Ọ kwadua g'oome gweghee ngweja-akpọ-ọku ono; a bya ele énya Sámèlù rwuwaa. Sọlu gbeshi gba iya ndzuta g'o kele iya ekele. ¹¹ Sámèlù jia ya sù: "Bù gunu bẹ i meru ono?"

Sọlu sù iya: "Ọ kwa lẹ mu byaru elee énya lẹ ndu mu l'ẹphe swì bẹ agbakashihuaha agbakashihu; ọphu ì tì byaedurù teke ì tùru ọnu; tẹme ndu Filisitayinu nọdu edzuwaa lẹ mkpukpu Mikumashi. ¹² Mu rija sù: 'Nta bẹ ndu Filisitayinu a-byapfutaakwa mu ọgu lẹ Gilugalu l'ẹka-a l'ẹbe abù

* **13:2** 13:2 Bù iya bú 3,000 lẹ mbekee. † **13:2** 13:2 Bù iya bú 2,000 lẹ mbekee.

lẹ mu rwọwaru Chipfu g'o doberu mu obu-ọmaa ya.' Sụ iphe ono tsutabe mu l'ẹhu k'ọphu mu woru ngweja-akpo-ọku ono gwee."

¹³ Sámeļu sụ iya: "Ọo iphe onye-eswe bẹ i meru ono. I ti dobeduru ekemu, Chipfu, bụ Chileke ngu turu nụ ngu. Ọ -bụ l'i doberu iya mẹ Chipfu gege emekwa-a g'abubu ị bụ eze ndu Ízurelu shihu ike jasuwaruroya. ¹⁴ Obenu lẹ nta-a bẹ ị tii bueduru eze kwaseru; kele Chipfu humawaru nwoke lanu, du iya ree l'obu; bya atụwa iya ẹka g'ọ buru iya a-buru onyeshi ndibe iya; noo l'i ti dobeduru ekemu Chipfu turu nụ ngu."

¹⁵ Ọo ya bụ; Sámeļu shi lẹ Gilugalu tugbua; ọ buru iya eje mkpukpu Gibiya, nọ l'alị Benjaminu. Sọlu bya agwa unwoke, ẹphe l'iya tukuru nọdu l'ẹka ono ọgu. Ẹphe du unu l'ukporo iri. ¹⁶ Sọlu yee nwa iya, bụ Jionatanu; mẹ ndu ẹphe l'iya swi tuko nọdu lẹ mkpukpu Gibiya, du l'alị Benjaminu. Ndu Filisitayinu nmaa anmanma ọgu lẹ mkpukpu Mikumashi. ¹⁷ Ndu ọ-lwua-ọlaa bya edzebe ọzo ẹto shi l'ọdu ndu Filisitayinu wufuta. Ọzo lanu bẹ wuru shia ọzo mkpukpu Ofura, nọ l'alị Shuwalu. ¹⁸ Ọzo lanu ọzo wuru kwaseru ọzo mkpukpu Betu-Horonu; ndu ọphuu phobe ibiya k'oke-alị ono, nọ laaru nsuda mkpukpu Zebowimu ono; mbụ nọ chebe iphu l'echiegu ono.

¹⁹ Ọphu ọ dudu mẹ onye-úzu lanu, du l'alị Ízurelu mgburugburu; kele ndu Filisitayinu te ekwedu. "Ẹphe suru l'a -hawaa phe bẹ ndu Hiburu ono a-wata akpushi ogu-echi ọzoo arwa!" ²⁰ Ọ buru l'alị ndu Filisitayinu bẹ ndu Ízurelu ejeje je abaa iphe, ẹphe egudeje atupya alị; mẹ ọgu; mẹ ogbunku; waa mma phe. ²¹ Ẹphe nọdu apfuje ugwo, ha shii gude baa iphe, eegudeje atupya alị; waa ikworo; mẹ ayọ; mẹ ogbunku; mękpoo gude iya mee g'iphe, eegudeje achi eswi tupyaia onu. ²² Ọo ya bụ; o be mboku, aalwu ọgu ono; ọphu ọ dudu ndu ojogu Sọlu waa Jionatanu duru m'onye lanu, gude ogu-echi; ọzoo arwa l'ẹka. Ọ buerupho Sọlu yee nwa iya, bụ Jionatanu bẹ gude iya nụ.

²³ Ndu Filisitayinu bya ahakata ndu ojogu phe; ẹphe wufu je anochia ọzo lẹ mkpukpu Mikumashi.

14

Jionatanu etso ndu Filisitayinu ọgu

¹ O be ujiku lanu; Jionatanu; nwa Sọlu sụ nwokoro bya, achijeru iya ngwoğu: "Bya g'anyi je azu iya ọphuu l'ẹka ndu Filisitayinu doru." Ole o to pfukwanuru iya nna iya. ² Sọlu nọdu l'ime ime mkpukpu Gibiya l'upfu itorokuma, nọ lẹ mkpukpu Mịguronu. Ndu ẹphe l'iya tukuru nọdu bẹ rwuru unu nemadzu l'ukporo iri; ³ teme waa Ahayijia, bụ onye yeru uwe-ukuvu, ndu-uke Chileke eyeje. Ahayijia ono bẹ bụ nwa Ahitubu, bụ nwanna Ikabodu. Onye nwuru Ahitubu buru Finehasu, bụ nwatibe Elayi, bụ onye uke Chipfu lẹ mkpukpu Shilo. Ọphu ọ dudu onye maru lẹ Jionatanu bẹ tugbuwaru nụ.

⁴ Lẹ mgbaka úbvú ono, Jionatanu eme g'o shia ghata je l'ẹka ndu Filisitayinu doru ono bẹ mkpuma kpukotaru oronmono nochikota ibekęboebo. Ẹka lanu bẹ eekuje Bozezu; ẹka ibe iya ọphuu buru Sene. ⁵ Mkpuma ono bẹ nanu bvugaru l'uzo isheli laaru mkpukpu Mikumashi. Ọphuu bvugaru l'uzo ndohali laaru ọzo mkpukpu Geba.

⁶ Jionatanu bya asu nwokoro bya ono, achiru iya ngwoğu ono: "Bya g'anyi daghata je l'ẹka ndu ono, ebuduru úbvù onoya doru ono. ?A maru;

Chipfu alwu-chiru anyi oḡu? Kele o tọ dudu egube iphe, kpobaru Chipfu egude dzoo nemadzu; me a du igwerigwe; me a ha nwanshii.”

⁷ Onye ono, achiru iya ngwogu ono su: “Mekpoeḡpho iphe, du ngu l'obu. Mu pfuru ngu l'azu; o buru uche ngu bu uche mu.”

⁸ Jionatanu su: “Ngwa g'anyi jenu. Anyi e-nyighataepho jepfu ndu ono; mee k'ophu ephe a-huma anyi. ⁹ O -buru l'ephe suru anyi: ‘Unu ngabe g'anyi byapfuta unu’; anyi apfuru no-kirishia l'eka anyi no; anyi tee jeedu phe jepfu. ¹⁰ Teke ephe suru: ‘Unu nyipfutanu anyi’; anyi amaru le Chipfu wowaru phe ye anyi l'eka.”

¹¹ Oo ya bu; ephenebo bya ephuphee onwophe l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Filisitayinu ono su: “Lekpodapho!” “Ndu Hiburu be ekpufutaakwa l'ime enu, l'eka ephe shi domishia onwophe.” ¹² Unwoke ono, doru kwakachaa k'ogu ono raaru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwogu ono ora su: “Unu byapfutanu anyi g'anyi bya egoshi unu uzu!”

Oo ya bu; Jionatanu su onye ono, achiru iya ngwogu: “Nyikota tso mu l'azu le Chipfu wowaru phe ye ndu Izurelu l'eka.” ¹³ Jionatanu gude okpa yee eka enyikokpoeḡpho eka ono. Onye ono, achiru iya ngwogu ono nodu etso iya l'azu. Ndu Filisitayinu nodu adashi popoo l'iphu Jionatanu; onye ono, achiru iya ngwogu ono tsoru iya egbushikwa phe pho. ¹⁴ L'ogu ke mbu ono, be Jionatanu yee onye ono achiru iya ngwogu ono gburwuru umadzu ukporo. Ogologo ali eka e tsopyaberu ndu ono gbushia be hakwa ge nkeru-ebo eka e gude eswi labo tupa atupa. ¹⁵ Akparajiji iya tuko ndu ojogu ono l'ophu gudeshichaa; mbu ndu ophu no l'eka ephe doru; me l'egu; mbu je akpaa le ndu ophu no kwakachaa k'ogu; waa ndu k'olwua-olaa. Ali nmahu jijijiji. Akparajiji obu paa eka apaa.

Ndu Izurelu achika ndu Filisitayinu

¹⁶ Ndu ojogu Solu ndu ophu no le nche le mkpukpu Gibiya, du l'ali Benjaminu bya ahuma g'ikpoto ndu ono anmagbaa rwuurwu; ebu ishi kpurukpuru. ¹⁷ Solu bya asu ndu ephe l'iya no: “Unu dzu edukwa ndu ojogu ono g'a maru onye ophu lufuru nu l'ime anyi.” A bya edzua phe; o buru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwogu ono be ta anodu iya. ¹⁸ Solu su Ahayijia: “Pataekwaru mu okpoko Chileke ono.” Ishi iya bu l'okpoko Chileke ono nokwadu swiru ndu Izurelu le teke ono. ¹⁹ Solu nodu epfu eyeru onye uke Chileke ono; uzu ono nodu ada adashi ike l'odu-ogu ndu Filisitayinu; mbu kabaa aswo-lihu eje. Oo ya bu; Solu su onye uke Chileke ono: “Hawa iya ro!” ²⁰ Solu yee ndu ojogu iya bya edzuko; o buru phe eje oḡu. Ephe bya ahuma le ndu Filisitayinu ta amaedu iphe, ephe eme; noo l'ephe gudegbaa ogu-echi phe egbushi nwibe phe. ²¹ Ndu Hiburu ono, bu ndu ophu shi turu ike yeru ndu Filisitayinu le mbu; tsoru phe laa l'eka ephe nmaru anmanma oḡu pho; bya atua ike ituphu wu-pfushia ndu Izurelu ophu no l'eka iya ke Solu yele Jionatanu. ²² O be teke ndu Izurelu ono, domishiru onwophe l'ali ubvu ubvu, ndu Ifuremu numaru le ndu Filisitayinu be l'agbawaa oso; ephe wufuta; chipyabeshia phe ikike l'ogu ono. ²³ Ephe lwua oḡu ono gbiriri jasu ephe ghata mkpukpu Betu-Avenu. Oo ya bu; Chipfu nafuta ndu Izurelu le mboku ono.

Jionatanu eri man-enwu

²⁴ Mboku ono be ndu Izurelu jeru iphe-ehuka; kele Solu guderu phe; nua phe nte su: “Onye wotaru nri ria teme e rwua l'uzenyashi be buakwaa onye a turu onu; mbu onye ta anodu kwabe jasu teke mu gwatadaaru ndu

ohogu mu ugwo iphe, ephe meru mu ono.” Oo ya bu; ophu o dudu onye ophu riru nri. ²⁵ Ndu Ízurelu ono l'ophu tuko zehu wuba l'oswa. Ali ono buru eka manụ-ẹnwu dū. ²⁶ Ephe wubachaa l'ime oswa ono; ephe huma ge manụ-ẹnwu ono alwashihu; ophu o to dudu onye meru iya eka dee l'onu; kele ephe atsū ebvu nte pho, ephe riru pho. ²⁷ Ole Jionatanu te eshidu numa le nna iya nuru ndu Ízurelu nte; o je eworu ishishi mgboro, o gude l'eka rwua l'ebakala ẹnwu ono; bya akpaa ya eka dee l'onu; o bya arokota ike. ²⁸ Onye lanu le ndu ono su iya: “Nna ngu gudekwaru anyi; anyi ribua nte su: ‘Onye wotaru nri ria ntanu-a be buakwaa onye a turu onu!’ Oo ya meru iphe mba atushi onyemonye-a.”

²⁹ Jionatanu su: “Nnana mu be meakwaru g'iphe-ehuka dapfuta ndu ali-a. Lewaro g'anya byaru ekosahu mu nta-a le nwa manụ-ẹnwu, ha nwanshii-a, mu deru l'onu-a. ³⁰ Mbua-a; ?Iphe tege akabadaa ree; ome a haru ndu Ízurelu; ephe haru ria iphe, ephe kwataru l'okwata l'eka ndu ohogu phe ntanu-a? ?Ephe tege akadu egbushi ndu Filisitayinu obu igwerigwe to?”

³¹ Mboku ono be ephe gbushikporu ndu Filisitayinu e -shi le mkpukpu Mikumashi jasū le mkpukpu Ajialonu. A nonyaa; mba tushiahaa ndu Ízurelu ono. ³² Ephe bya avupyabe iphe, a kwataru l'okwata ono; kpukaa egbu; me aturu; waa eswi; yee unwu iya; woru phe gbushia l'ali ono; taa l'oyii. ³³ Tobudu iya bu; e pfiaru Solu su iya: “Lekwa-a; le ndu Ízurelu egbukwa anu; ata l'oyii; gude nno emeswe Chipfu.”

Solu su: “Unu ta apfushiekwaru ike l'iphe, unu pfuru; unu swiritaru mu eze mkpuma ntanta! ³⁴ Su: Unu tugbua jechaa l'echilabo ndu ono je asu phe g'onyenonu wotacharu mu eswi waa aturu l'ehu l'ehu; bya eworu iya gbushia l'eka-a taa. G'ephe ha ata anu, mee no gude nno emeswe Chipfu.” Oo ya bu; onyenonu kputachaa eswi nkiya l'enyashi ono bya egbua l'eka ono. ³⁵ Solu bya akparu Chipfu oru-ngweja. Onoya buru ke mbu, Solu kpuru Chipfu oru-ngweja.

³⁶ Solu su: “Unu g'anyi bapfu ndu Filisitayinu l'enyashi; je akwaa iphe phe l'okwata jasū le nchiabohu. G'o to dukwa m'onye lanu, anyi e-dobe ndu l'ime phe.”

Ephe su: “Iphe, dukpoe ngu pho ree mee ya.”

Onye uke Chileke su: “G'anyi kpaadakwaa Chileke ishi l'eka-a.”

³⁷ Oo ya bu; Solu bya aja Chileke su: “?Bu ge mu bapfuwaro ndu Filisitayinu to? ?Ii-woru phe-a ye ndu Ízurelu l'eka to?” Ophu Chileke eyeduru iya onu mboku onoya. ³⁸ Solu kwe bya asu: “Unu byakota l'eka-a unube ndu ono, bukota ndu-ishi-ogogu ono; g'anyi choeshikwa g'anyi gude meswee le ntanu-a. ³⁹ Eshinu Chipfu, bu onye ono, adzoje ndu Ízurelu no ndu g'o no iya-a; be o betakporu o buru okpara mu, bu Jionatanu be o nmaru; be o nwuhufutajekwa.” Ophu o dudu m'onye lanu l'ime ndu ono yeru iya onu. ⁴⁰ Solu bya epfiaru ndu Ízurelu l'ophu su: “Unu pfuru l'eka pho; g'anyi l'okpara mu, bu Jionatanu pfuru l'eka-a.”

Ndu ono pfua su iya: “Iphe, dukpoe ngu pho ree; mee ya.” ⁴¹ Solu bya epfuru nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu su: “Yenaaru mu okpobe onu.” A bya atua ido; o buru Jionatanu waa Solu be o nmaru. Ophu eka ndu ophu adudu iya. ⁴² Solu su: “Unu tuduru mu le nwa mu, bu Jionatanu ido obu.” A bya atua ya; o buru Jionatanu be o nmaru. ⁴³ Tobudu iya bu; Solu bya asu Jionatanu: “Pfedukwaru mu iphe, i meru.”

Oo ya bu; Jionatanu su iya: “Oo nwa manụ-ẹnwu, mu gude mgboro, mu gude l'eka rwukata be mu kparu l'onu. Wakwa mu baa; mu nwuhufutajenu!”

⁴⁴ Solu su iya: “Ge Chileke mekwaa mu nno; mbu g'o mekwaa mu ophu ka-njo; m'o -buru l'i tii nwuhuduru; gube Jionatanu.”

⁴⁵ Ndu ono bya asu Solu: “?O gbaru ge Jionatanu nwuhu; mbu onye ono, dzoru ndu Izurelu ndzu k'ophu paru eka apaa? Tuswekwa! Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be o to dukwa me egbushi lanu, shi iya l'ishi, byaru a-darwu ali; noo kele o Chileke be yetaru iya eka; o mee iphe ono le ntanu.” Ndu Izurelu shi nno nafuta Jionatanu; ophu e gbueduru iya.

⁴⁶ Solu paru achu ndu Filisitayinu oso haa; ndu Filisitayinu wuphu azu lashia ali phe.

Ndu Solu tsogbaaru ogu

⁴⁷ Le teke ono, Solu byaru aburu eze ndu Izurelu ono; be o tukoru ndu ohogu phe, nogbaa mgburugburu tsokota ogu, bu iya bu ndu Mowabu; me ndu Amonu; me ndu Edomu; me ndu eze ndu Zoba; me ndu Filisitayinu. Ndu ophu o ghachiru jepfu ogu; be onujeepho aphu.

⁴⁸ O lwuru ogu mkparawa lwu-gbua ndu Amaleku; shi nno nafuta ndu Izurelu l'eka ndu shi kwagbaa iphe phe l'okwata.

⁴⁹ Unwoke, Solu nwushiru bu: Jionatanu; waa Ishivi; waa Malukishuwa. Epha nwa iya nwanyi k'ogerenya bu Merabu; epha ke nwata buru Mikalu.

⁵⁰ Epha nyee ya bu Ahinowamu, bu nwada Ahimaazu. Epha onye-ishi ndu ojogu Solu bu Abuna; nwa Neru. Neru bukwanuru nwune nna Solu.

⁵¹ Nna Solu buru Kishi; yee nna Abuna, bu Neru be tukoru buru unwu Abiyelu.

⁵² Teke Solu shi buru eze be buepho ogu ogu be ephe le ndu Filisitayinu shi anoduje alwu-phe. O nodu abujeru Solu -huma onye bu mkparawa; ozoo l'oo onye ike du l'ogu; l'ooduta iya yeru onwiya.

15

Aalwu-kpee ndu Amaleku

¹ Tobudu iya bu; Sámèlu bya asu Solu: “Oo mbedua be bu onye ono, Chipfu ziru ge mu bya awua ngu manu l'ishi gi buru eze ndibe iya, bu ndu Izurelu. Su-a; ngabe nchi l'ozi, Chipfu ziru g'e zia ngu. ² Waa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: ‘Mu a-nu ndu Amaleku aphu iphe ono, ephe meru ndu Izurelu le teke ono, ephe jeru akwaaru phe l'uzo g'ephe shi l'ali Ijiputu alufuta ono. ³ Tugbua nta-a je etsoo ndu Amaleku ono ogu. Tukokpoo iphe, bu iphe, ephe nweru enweru mebyishikota. Ta aphukwaru phe obu-imemini. Gbushikota unwoke me unwanyi; unwegirima me ndu e he l'eka; me eswi; me aturu; me inyakamelu; mekpoo nkafu-igara.’ ”

⁴ Oo ya bu; Solu bya akpako-dzua ndu Izurelu le mkpukpu Telayimu. O gua phe ogu. Ndu ojogu, eje l'okpa du ukporo unu nemadzu ugbo ukporo l'ise;* ndu ophu shi l'ali Jiuda du unu nemadzu ugbo ukporo l'ise.†

⁵ Solu phe tugbua jeshia mkpukpu ndu Amaleku; je edomishia onwophe kwabegbaaru phe le nsuda. ⁶ O bya asu ndu Kenu: “Unu tugbukwaa lufu l'echilabo ndu Amaleku; k'ophu anyi ta atukodu unu l'ephe gbushia; noo

* **15:4** 15:4 Bu iya bu 200,000 le mbekee. † **15:4** 15:4 Bu iya bu 10,000 le mbekee.

kele unu meru ndu Ízurelù l'opflu ree teke ono, ephe shi l'alì Ijiputu lufuta ono." Oo ya bu; ndu Kénu shi l'echilabo ndu Amaleku wufu.

⁷ No iya; Solu bya eshi le Havila tsua ndu Amaleku epfu jasù l'echiegu Shuru, no l'uzo enyanwu-awawa alì Ijiputu. ⁸ O kputa Agagu, bu eze ndu Amaleku le ndzu. O gude ogu-echi tuko ndu ke Agagu ono gbushikota. ⁹ Obenu le Solu yee ndu ojogu iya doberu Agagu ndzu; me iphe, bukota aturu, kachaa ree; me eswi; me unwu eswi, tsugbaaru eba; me unwu aturu. Mbù l'ephe hakotaru iphemiphe, du ree; ophu ephe te emebyishikotaduru iya. O buru unwu jogojogojogo iphe; me iphe, ta abadu urwu be ephe mebyishiru.

Chipfu anafu Solu okwa-eze iya

¹⁰ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru Sámèlù su iya: ¹¹ "Mu taru onwomu uta le mu meru Solu g'o buru eze; kele o gbakutawaru mu azu; haa etso mbedua; ophu o to mejedu iphe, mu turu ekemu iya." Iphe ono tsua Sámèlù l'ehu shii. O rakota ekwa l'enyashi ono l'opflu raku Chipfu. ¹² O be l'onmewa utsu; Sámèlù bya agbalihu jepfushia Solu. E pfuaru Sámèlù su iya le Solu be jeshiakwaru ubvu Kamelu. L'o kpuakwaru iphe, ee-gudeje nyata iya; bya adachi jeshia mkpukpu Gilugalu. ¹³ Sámèlù jepfuepho Solu; Solu su iya: "Ge Chipfu gokwaru onu-oma nu ngu. Mu meakwaru iphe, Chipfu suru g'e mee."

¹⁴ Sámèlù su iya: "?Orà aturu pho, mu anu-a ?bu gunu? ?Eswi, egbugbaa ora pho ?buru gunu be o bu?"

¹⁵ Solu su iya: "Ono bukwa ophu ephe shi le Amaleku gude lwa. Ndu ophu kakota ree l'aturu phe me l'eswi phe be e dobetaru ndzu, ee-gude gweeru Chipfu, bu Chileke ngu ngweja. Ndu ophu be anyi tukoru mebyishikota kpakparakpa."

¹⁶ Sámèlù su Solu: "Ngabekpodapho ge mu karu ngu iphe, Chipfu pfuru mu l'enyashi."

Solu su iya: "Ngwa; pfunaaru mu iya."

¹⁷ Sámèlù su: "Teke ono, i shi ha onwongu nwanshi l'anya; ?to bunu ngu-a be e woru mee onye-ishi l'okpa-ifu ndu Ízurelù to? Chipfu bya awukwa ngu pho manu l'ishi g'i buru eze ndu Ízurelù. ¹⁸ Chipfu ziru ngu ozi su g'i je atuko ndu ejo-ememe ono, bu ndu Amaleku gbushikota; g'i je etsoo phe ugu jeye teke ephe a-bukotaru mkpurupyata. ¹⁹ ?Bu gunu kparu iphe, i ti meduru iphe, Chipfu pfuru? ?Denu g'o gude unu gbaa egwegwa je avupyabe iphe-okwata; mbu shi nno mee ejo-ememe l'anya Chipfu?"

²⁰ Solu bya asu Sámèlù: "Mu mekwaru-a iphe, Chipfu pfuru; bya ejee ozi ono, Chipfu ziru mu ono. Mu tukoru ndu Amaleku gbushikota; bya akputa Agagu, bu eze phe kpulata. ²¹ Ole ndua kwakwanuru okwata. Ephe kpukoru aturu; me eswi ndu ophu kakota ree l'iphe ono, e doberu k'emebyishi ono; g'ee-gude iya gweeru Chipfu, bu Chileke ngu ngweja le mkpukpu Gilugalu."

²² Sámèlù su:

"?I dobesu le ngweja akpokotaru oku me
ngweja mmanu ozowaro be ka adu
Chipfu ree;
karia eme opfu iya g'o suru
g'e mee ya to?"

Lekwa-a! Eme iphe, a suru g'e mee kakwa
ree karia egwe ngweja;

mbúa; anuma iphe lẹ nchị kakwa ree
karia egude anụ tsuru ẹba gwee ngweja.

²³ Ekwefu-ike bẹ duta-bekwa ẹji g'agwo ọbvụ;
eku onwonye duta-bekwapho ẹji g'agwo nshi.

Eshi ọphu ị jikaru opfu, Chipfu pfuru; bẹ ọ
jikaakwaru ngu pho g'ị ti buheru eze.”

²⁴ Ọo ya bu; Sọlu bya asụ Sámẹ̀lu: “Mu mewaru iphe-ẹji. Mu mebyiakwaru ekemu Chipfu waa opfu i pfuru. Ọ kwa kele ndzụ ndua l'agụ mu meru g'o gude mu kweta mee iphe, ẹphe pfuru. ²⁵ Nta-a jiko; gunaaru mu nvụ l'iphe-ẹji, mu meru. Tsonuru mu laphu azụ gẹ mu je abaarụ Chipfu ẹja.”

²⁶ Sámẹ̀lu sụ iya: “Mu te etsokwaru ngu alaphu azụ. Noo kele ị jikaru Opfu Chipfu. Chipfu jikaakwa ngu pho g'ị ti buheru eze ndu Ízurelu!”

²⁷ Sámẹ̀lu bya aghakọbe gẹ ya tugbua; Sọlu wọru ẹka l'ọnu uwe-mgbalanụ iya; ọ lakahụ. ²⁸ Sámẹ̀lu sụ iya: “Ntanu-a bẹ Chileke lakafutaakwaru ali-eze ndu Ízurelu l'ẹka ngu; mbụ woakwaru iya nụ onye lanụ lẹ ndu obutobu ngu phẹ; mbụ onye ọphu ka ngu aburu ọkpobe nemadzu. ²⁹ Chipfu, bu iya bu ọkpehu kẹ ndu Ízurelu bẹ ta abyakwa adzụ ụka; ọphu ọogba-nwedu iphe, dū iya l'uche; noo kele ọ tọ budu nemadzu mmanụ; k'ọphu bu l'ọo-gbanwe iphe, dū iya l'uche.”

³⁰ Tọbudu iya bu; Sọlu sụ iya: “Mu meswewaru. Ọle-a; jiko kwabenu mu ụbvù l'iphu ndu bu ọgerenya ndibe mu; mękwapho l'iphu ndu Ízurelu; mbụ g'ị tsoru mu rọ laphu azụ k'ọphu bu lẹ mu a-barụ Chipfu, bu Chileke ngu ẹja.” ³¹ Sámẹ̀lu kwe bya etsoru Sọlu laphushia azụ; Sọlu baarụ Chipfu ẹja.

³² Sámẹ̀lu bya asụ: “Kputaru mu Agagu, bu eze ndu Amaleku ono l'ẹka-a!” Agagu bya egude ẹhu-utso jefushia ya; bya asụ: “O doru mu ẹnya lẹ teke anwuhu shi erwuphe mu bẹ ghatawaru nụ.” ³³ Obenu lẹ Sámẹ̀lu sụru: “Ọo ẹgube ono, i gude ogu-echi mee unwanyi; ẹphe gbaru ẹka nwa ono; bukwaphe gẹ ne ngu a-buru onye gba ẹka nwa l'echilabo unwanyi.” Sámẹ̀lu woru Agagu gbua pyaapya l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Gilgalu.

³⁴ Ọo ya bu; Sámẹ̀lu tugbua lashia mkpukpu Rama. Sọlu tugbua lashia mkpukpu Gibiya, bu ibe iya. ³⁵ Ọphu Sámẹ̀lu te ejebaeduru gẹ ya huma Sọlu jasuru mbọku, yẹbe Sámẹ̀lu nwuhuru. Iphe ono, Sọlu meru ono buru aphụ tsoru Sámẹ̀lu. Chipfu sụ lẹ ya tege emedu Sọlu eze ndu Ízurelu.

16

Sámẹ̀lu awụ Dévidi manụ l'ishi g'ọ buru eze

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya asụ Sámẹ̀lu; “?Bụ teke ole bẹ ịi-gụ-bekporu aphụ Sọlu; l'ẹka mu gbẹ jikawa iya g'ọ tọ buhe eze ndu Ízurelu. Gbajia manụ l'upyi ngu tugbushia gẹ mu zia ngu ibe Jiesi, bu onye Bětulehemu; noo lẹ mu hotawaru onye lanụ l'unwu iya unwoke g'ọ buru eze.”

² Sámẹ̀lu sụ: “?Mu e-me imeagha jee? Sọlu -nụma iya bẹ oo-gbukwa mu.”

Chipfu sụ: “Kputa nwada eswi; sụ l'ọo Chipfu bẹ ị byaru egweru ngweja.

³ Zia Jiesi g'ọ bya l'ẹka ono, eegwe ngweja ono. Mu e-goshi ngu-a iphe, ii-me. Ọo onye ọphu mu pfuru ngu bẹ ịi-wuru mu manụ l'ishi g'ọ buru eze obu.”

⁴ Sámèlu bya emee iphe, Chipfu pfuru. O -rwuèpho mkpukpu Bètulehemu; ndu bu ọgerenya mkpukpu ono tuko anma rwuuruwu lẹ k'abyabya, ọ byaru ono. Èphe nọdu ajigbaa: “?Bù-a k'oma bẹ ì byaru?”

⁵ Sámèlu sù phẹ: “Ee; ọ kwa-a k'oma. Ọ Chipfu bẹ mu byaru egweru ngweja. Unu je eme onwunu g'unu dù nsọ; g'unu abya etsoru mu je kẹ ngweja obu.” Ọo ya bù; ọ bya emee Jiesi yẹe unwu iya unwoke; èphe dù nsọ k'ẹje kẹ ngweja ono. Ọ bya ekua phẹ g'èphe bya ngweja ono.

⁶ Èphe tuko jerwuèpho; Sámèlu hụma Eliyabu; bya arià sù: “O doru ẹnya l'ọo onye ono, Chipfu họtaru g'a wụa manụ l'ishi ono bẹ pfuru Chipfu l'iphu-a.” ⁷ Obenu lẹ Chipfu sùru Sámèlu: “Te eleshiro ẹnya l'ugbugba iya; ọzoo g'ọ habe l'eli; noo lẹ mu jikaru iya ajika. Noo kẹle ọ tọ bụdu gẹ nemadzụ eleje ẹnya l'iphe, bụ gẹ Chipfu eleje iya. Nemadzụ anọduje ele ugbugba eli ẹhu; obenu lẹ Chipfu anọduje ele ẹnya l'ime obu.”

⁸ Ọo ya bù; Jiesi bya ekua Abinadabu; bya emee g'ọ ghabua l'iphu Sámèlu. Sámèlu sù: “Onye ọwana bẹ Chipfu ta ahọtakwarupho.” ⁹ Jiesi bya emee gẹ Shama ghabua. Sámèlu sù: “Onye ọwana bẹ ta abukwapho onye ọphu Chipfu họtaru.” ¹⁰ Jiesi mee g'unwu iya unwoke ẹsaa ghagbua l'iphu Sámèlu. Sámèlu sùkọta l'ọ tọ dudu onye ọphu Chipfu họtaru l'ime phẹ. ¹¹ Sámèlu bya ajia Jiesi sù: “?Bù mkpakọ unwegirima ngu unwoke baa?”

Jiesi sù iya: “Ọ phọdukwaduru onye ọphu kachakpọo aburu nwata; ọle oochekwanu aturu.”

Sámèlu sù: “Ye nemadzụ g'e je ekua ya; kẹle anyi taa nọdukwa anọ jasu l'ọo-bya.” ¹² Ọo ya bù; o zia e je ekua ya ọ bya. Nwata ono dù kẹ nwa putuputu. Ẹnya nọdu egbu iya kẹ nwa shiishii; ọ dù ùbvù l'ẹnya. No iya; Chipfu sù Sámèlu: “Gbalihu wụa ya manụ l'ishi; kẹle ọo ya bẹ bụ onye ọphu obu.” ¹³ Sámèlu bya ewota ọpyi ono, o yeru manụ ono bya egude wụa ya manụ ono l'ishi l'iphu unwune iya. E -shi mbọku ono; Unme Chipfu bya Dévidi l'ẹhu k'ike. Sámèlu tughbuwaro lashia mkpukpu Rama.

Dévidi akporu Sọlu une

¹⁴ Nta-a bẹ Unme Chipfu lufuwaru Sọlu l'ẹhu; Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ kpangashiahaa ya ẹhu. ¹⁵ Ndu ozi Sọlu sù iya: “?Lewarọ; nta-a bẹ ẹjo maa, Chileke ziru akpangashi ngu ẹhu? ¹⁶ Gẹ gube nnajiuphu anyi zinaa anyibe ndu-ozu ngu g'anyi je achọo onye maru g'aakpoje une; k'ọphu bụ ẹjo maa ono, Chileke ziru ozi ono -kparwutaẹ ngu phọ l'ẹhu; onye ono akpọoru ngu iya; l'ii-ka nwa mma.”

¹⁷ Ọo ya bù; Sọlu sù ndu-ozu iya: “Unu chọo onye akpoje une rengurengu dutaru mu.”

¹⁸ Onye lanu lẹ ndu-ozu ono sù iya: “O nweru nwata mu hụmaru lẹ mkpukpu Bètulehemu; nwatibe Jiesi. Nwata ọ bụ bẹ akpọ une doru ẹnya ree. Ọ bụ onye ọkphehu dù-ghe adù-ghe; bụru onye ike dù l'ọgu; bya amaru g'èepfufe opfu ree; bya amakwaphọ mma; bụru onye Chipfu swiru eswiru.”

¹⁹ Sọlu bya ezia ndu oozije ozi g'èphe je ibe Jiesi je asu iya: “Denaa mu nwa ngu nwoke ono, bụ Dévidi, bụ iya bụ onye ọphu eche aturu ono.” ²⁰ Ọo ya bù; Jiesi bya akpata nkapfu-igara; chiru buredi doo ya l'eli; pata otumu mee bya akpata nweghu ye iya; bya eduru nwatibe iya ono, bụ Dévidi nù phẹ g'èphe dujeru Sọlu. ²¹ No iya; Dévidi lapfu Sọlu je ejeahaaru iya ozi. Sọlu kwatakpọo ye Dévidi obu ọkpobe eyeye. Dévidi bya abụwaruro onye achijeru iya ngwọgu. ²² Tọbudu iya bù; Sọlu bya ezia ozi g'e ziaru iya Jiesi sù: “Jiko hanaa gẹ Dévidi buwaruro jeru mu ozi; kẹle ọ dù mu l'obu.”

²³ Ọ nõdu abujeru teke ẹjo maa ono, Chileke ziru ono kparwutaerupho Sọlu l'ẹhu; Dévidi ewota une iya kpọahaa. Sọlu agbẹ teke ono bya enweru onwiya; l'ọ bya aka mma; ẹjo maa ono aparu iya haa.

17

Dévidi yẹe Golayatu

¹ Ndu Filisitayinu bya atuko ndu ojoḡu pẹ kpakọo k'ọḡu. Ẹphe dzukọbe lẹ mkpukpu Soko, dọ l'alị Jiuda. Ọ buru lẹ mkpukpu Efesu-Damimu, nọ lẹ mgbaka Soko yẹe mkpukpu Azeka bẹ ẹphe nmaru anmanma ọḡu. ² Sọlu yẹe ndu Ízurelu dzukọbe bya anmaa anmanma ọḡu lẹ nsuda Ela bya akpọo giriri g'ẹphe tsoo ndu Filisitayinu ọḡu. ³ Ndu Filisitayinu nõdu l'eli úbvú lanu; ndu Ízurelu nõdu l'eli úbvú lanu l'ibiya ọphuu. Ọ buru nsuda úbvú labọ ono bẹ nọ-buharu pẹ l'echi.

⁴ Tọbudu iya bu; onye bu ọ-lwua-ọodoru, shi lẹ mkpukpu Gatu, ẹpha iya bu Golayatu bya eshi l'ọdu ndu Filisitayinu lufuta. Ogologo iya bẹ dọ nkwo-ẹka tete. ⁵ Okpu-igwe, o kpuchiru ishi bẹ bu onyirubvu bẹ e gude mee ya. Teme uwe-ọḡu, o yeru l'ẹhu bẹ bukwapo onyirubvu bẹ e gude mee ya; teme e mee ya ọ dọ ẹkiri ẹkiri. Uwe-ọḡu ono bẹ ẹrwa iya dọ unu shekelu iri l'ẹbo l'ukporo iri. ⁶ O woru iphe, e gude onyirubvu mee kechia ogboro; bya ewofuaru arwa, e gude onyirubvu mee nyakoru l'azọ. ⁷ Oshi arwa iya ọphu o gude l'ẹka dọepo g'ígwe, shihuru ike, onye ekweje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa. Pyipyipyi igwe, e moberu l'ishishi arwa iya ono bẹ ẹrwa iya dọ unu shekelu l'ukporo shekelu iri. Onye apajeru iya iphe, l'oogbobeje ezeru onwiya bya evutaru iya ọzo. ⁸ Golayatu bya ebvuru; raaru ndu ojoḡu ndu Ízurelu ọrà sọ pẹ: “?Denu g'o gude unu futa bya akpọo giriri k'ọḡu? Mbẹdua bu onye Filisitayinu; unubẹdua buru ndu-ozì Sọlu. Unu họtà onye lanu l'ime unu g'ọ byapfuta mu ọḡu! ⁹ Ọ -buru l'ọo-dọ ike tsoo mu ọḡu; gbua mu; anyi anọdu unu l'ẹka; ọle ọ -bukwanuru lẹ mbẹdua kapyaberu iya; woru iya gbua; unu aburu ndu a-nọdu anyi l'ẹka; jeahaaru anyi ozi!” ¹⁰ Onye Filisitayinu ono bya asu: “Ntanu-a bẹ mu tunwaaru ndu ojoḡu ndu Ízurelu! Unu họtà onye lanu yeru mu gẹ mu l'iya zugbabe iya!” ¹¹ Sọlu yẹe ndu Ízurelu numaepo iphe, onye Filisitayinu ono pfuru; ẹhu rwushihu pẹ; oke ndzọ-agugu rwuta pẹ.

Dévidi abya agbaphe ndu Ízurelu

¹² Dévidi bẹ bu nwatibe onye Ifurata ono, ẹpha iya bu Jiesi, shi lẹ mkpukpu Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda. Jiesi bẹ nwutaru unwoke ẹsato. Ọ buwaa ọgerenya shii; buru onye yi lẹ ndu kawaru nka nọo ọdu teke Sọlu bu eze. ¹³ Unwu Jiesi ọmadzu ẹto ọphu kachaa aburu ọgerenya bẹ tso Sọlu jee ọḡu. Ẹpha ọkpara iya bu Eliyabu. Otsota buru Abinadabu. Onye k'ẹto buru Shama. ¹⁴ Ọ buru Dévidi bẹ kakọta aburu nwata l'ime pẹ. Ọmadzu ẹto ọphu kachaa aburu ọgerenya bẹ tso Sọlu. ¹⁵ Dévidi nõdu eshije l'ibe Sọlu eje eche aturu nna iya lẹ Bẹtulehemu. O -jehaa; l'ọ laphushia azu l'ibe Sọlu.

¹⁶ Ụkporo abali labọ bẹ onye Filisitayinu ono afutakotaje l'utsu mẹ l'uzenyashi bya ebvugabẹ onwiya.

¹⁷ Tọbudu iya bu; Jiesi sọ nwa iya, bu Dévidi: “Wota nkweka ereshi, a huru ahuhu waa ishi buredi iri-a mee ẹgwegwa wojeru iya unwune ngu l'ẹka ẹphe dọru k'ọḡu ono. ¹⁸ Gudekwaphọ chiizu-a ẹphe n'iri; woru nu onye-ishi ndu ojoḡu pẹ. Lị maru mẹ ?ẹhu dọ unwune ngu ono ree?”

L'iibyawaro edooru mu g'ònodu phẹ̀ dọ. ¹⁹ Ẹ̀phe lẹ̀ Sọ̀lu; mẹ̀ ndu Ízurèlu l'òphu bẹ̀ tukuru nọ̀du lẹ̀ nsuda Èla etso ndu Filisitayinu oḡu."

²⁰ Ọ̀o ya bụ; o be l'ònmewa ọ̀tsu; Dévidi gbẹ̀shi parụ aturu iya haaru onye eletaru iya ya ẹn̄ya; bya akwakọ̀be ivu tųgbua jeshia gẹ̀ nna iya, bụ Jiesi ziru iya ono. Ọ̀ buri teke o rwuru l'ọ̀du ono bụ teke ndu oḡoḡo ono azu ebvu oḡu; awufu ejewaa l'iphu oḡu. ²¹ Ndu Ízurèlu waa ndu Filisitayinu bya akpọ̀o giriri chebegbaaru onwophẹ̀ iphu. ²² Dévidi tuko ivu ono, o gude bya; haaru onye l'eche ivu ndu oḡoḡo nche; gude ọ̀so gbapfu unwune iya l'ẹ̀ka a kpọ̀ru giriri k'ọ̀ḡu je ekele phẹ̀. ²³ Ẹ̀phe kpukwadurua opfu l'ọ̀nu; ọ̀-lwua-ọ̀odoru ndu Filisitayinu, bụ Golayatu, bụ onye shi lẹ̀ mkpukpu Gatu; shiẹ̀pho l'ẹ̀ka ẹ̀phe kpọ̀ru giriri k'ọ̀ḡu hefuta; bya awata atunwa ndu oḡoḡo ndu Ízurèlu g'ọtunwajehawa phẹ̀ phọ. Dévidi numa iya. ²⁴ Ndu Ízurèlu l'òphu bya elevu nwoke ono; ndzu-aguḡu rwutanu phẹ̀; ẹ̀phe tuko tsu ọ̀so. ²⁵ Ndu Ízurèlu tuko epfu su: "Ọ̀nu humaru-a gẹ̀ nwoke-a l'anọ̀dujeepho afuta-phe tekenteke? Iphe, ọ̀ofutajeepho bụ g'ọ̀ tunwaa ndu Ízurèlu. Onye duru ike gbua ya bẹ̀ eze e-vukwaru ẹ̀ku, parụ ẹ̀ka apaa nu. Oo-kekwapọ̀ onye ọ̀bu nwada iya; bya agufu ndu unuphu ibe nna onye ọ̀bu l'atu akirikọ̀ l'alị Ízurèlu."

²⁶ Dévidi bya aja ndu pfu-kube iya nu su: "Ọ̀ bụ ḡunu bẹ̀ ee-meru onye gburu nwoke Filisitayinu ono; wofu ndu Ízurèlu iphe-iphere ọ̀wana l'iphu? Ọ̀ bụ ḡunu bẹ̀ onye Filisitayinu-a, te ebuduru ubvu-a bụ kẹ̀ g'ọ̀ tunwaa ndu oḡoḡo kẹ̀ Chileke ọ̀phu nọ̀ ndzu?" ²⁷ Ẹ̀phe bya eyeeru iya ọ̀nu; su iya: "Ọ̀o iphe ono, anyi shi pfuhawaa ono bẹ̀ ee-meru onye gburu iya nu."

²⁸ Eliyabu, bụ nwune Dévidi k'ọ̀gerenya bya anuma gẹ̀ yee ndu ono epfu; ọ̀ voru ọ̀ku wua ẹ̀hu l'iphe ono, Dévidi pfuru ono su: "Ọ̀? Ọ̀ byaru eme ḡunu l'ẹ̀ka-a? Mbụ ọ̀ bụ onye bẹ̀ ọ̀ gbadoru aturu olemole phọ l'echieḡu? Mu maru-a g'i kube onwongu; bya amakwaruphọ g'ejo ọ̀kpoma du-be ngu. Iphe, ọ̀ byanuru bụ g'i bya ahuma g'e gude alwu oḡu."

²⁹ Dévidi su iya: "Ọ̀ bụ ḡunu bẹ̀ mu meru nta-a? Ọ̀ bụ gẹ̀ mu te epfushi opfu?" ³⁰ Ọ̀ ghakọ̀be ghaaruru onye ọ̀zo iphu wata aja iphe, ọ̀oji. A bya epfukwaaru iya iphe ono, e pfuhawaru iya phọ.

³¹ Ndu ọ̀zo numa ọ̀nu, Dévidi yeru; bya atugbua je edooru iya Sọ̀lu. Sọ̀lu zia g'e je ekua ya. ³² Dévidi bya asu Sọ̀lu: "G'ọ̀ tọ̀ dukwa onye obu e-te ophe l'opfu ẹ̀hu onye Filisitayinu-a. Nwozi ngu bẹ̀ e-je-a etsoo ya oḡu."

³³ Sọ̀lu su iya: "Ọ̀ tị hakwa k'eje etso onye Filisitayinu ono oḡu; ọ̀ bụ kwadu nwata nwokoro nshii; obenu lẹ̀ yẹ̀bedua buwaa onye bụ ọ̀gerenya, shi teke ọ̀ bụ okorọ̀bya lwuta oḡu."

³⁴ Dévidi sukwanu Sọ̀lu: "Nwozi ngu bẹ̀ bụ aturu nna iya bẹ̀ o shihawaa ọ̀zenya cheta. Teke oduma; ọ̀zoo ejo anu, bụ biye byaru apata nwaturu mu lanu l'ẹ̀ka ẹ̀phe doru; ³⁵ bẹ̀ mu etsopyabeje iya; chia ya iphe; nafu iya nwaturu ono l'ọ̀nu. Teke ọ̀ ghakọ̀beru tsopfuru mu; mu aworu iya; kwaa ya agba; woru iya gbua. ³⁶ Nwozi ngu bẹ̀ gbuwaru oduma yee ejo anu, bụ biye. Onye Filisitayinu-a, te ebuduru ubvu-a je l'adu egube ono; noo kele ọ̀ tunwaru ndu oḡoḡo kẹ̀ Chileke ọ̀phu nọ̀ ndzu. ³⁷ Chipfu ono, bụ onye dzotaru mu l'ẹn̄ya-nvọ̀ oduma waa l'ẹn̄ya-nvọ̀ ejo anu, bụ biye ono bẹ̀ bụ iya a-dzota mu l'ẹ̀ka onye Filisitayinu ono."

Sọ̀lu su Dévidi: "Jeshia. Gẹ̀ Chipfu swikwaru ngu eswiru-o!" ³⁸ Sọ̀lu bya achita akpawuru uwe iya kpua Dévidi; bya eworu okpu-oḡu, e meru l'ope kpube iya l'ishi; bya achita uwe-oḡu iya yefua ya. ³⁹ Dévidi bya eworu oḡu-echi iya kepyabe l'uwe-oḡu ono; bya ejeshia g'o gude iya jephee ejephe;

ophu o dudu ike; kele o toko kwoduru iya ehu; mbu egube ngwa ono. O su Solu: "Mu ta adukwa ike eye egube iphe owa-a eje; kele o toko kwoduru mu ehu." Oo ya bu; o woru iya yeshikota. ⁴⁰ O bya ewota oshi-mpaleka iya kpapfuru; bya ahota mkpuma, a gba enu uzo ise, akwoğbachaa akwoğwo le nggele l'eka ono; chiru ye le nwekpa, no l'eda, ndu eche aturu o gude. O gude robo iya l'eka; bya ejepfushia onye Filisitayinu ono ogu.

⁴¹ No iya; onye Filisitayinu ono kparu onye apajeru iya iphe, eegudeje gbobuta onwonye vuru uzo; ejekpoepfo abyapfuta Dévidi. ⁴² O bya elevu Dévidi; bya ahuma l'o bu nwata nwokoro nshii, du nwa putuputu; bya acha nwa rweerweerwe; o gbe lephee ya enya. ⁴³ O su Dévidi: "?Mu bu nkuta meru iphe i chi oshi abyapfuta mu?" Onye Filisitayinu ono gude agwa ibe phe ephu Dévidi iphu; ⁴⁴ bya asu iya: "Bya l'eka-a ge mu eworu anu ngu keeru anu-egbudu yee enu, ephe l'eli!"

⁴⁵ Dévidi su onye Filisitayinu ono: "O bu eviya l'i gude ogu-echi; me arwa, du iche iche abyapfuta mu ogu; obenu le mbedua gude epha Chipfu, bu Okalibe-kangokotaru-nu; mbu Chileke ke ndu ojogu ndu Izurelu, bu iya bu onye ono, i tunwaru ono. ⁴⁶ Ntanu-a be Chipfu l'e-me gi daba mu l'eka; mu echitsua ngu l'ali; gbuta ngu ishi. Ntanu-a be mu l'e-me g'anu-egbudu yee enu, ephe l'eli ria odzu ndu ojogu ndu Filisitayinu. Oo ya bu ge mgboko l'ophu amakwanuru le Chileke dua le Izurelu. ⁴⁷ Teme ndu-a, doru l'eka-a be a-makwarupho l'o to budu ogu-echi yee arwa be Chipfu egudeje adzo nemadzu; kele ogu-a be bu ke Chipfu. Oo-chikotaru unu ye anyi l'eka."

⁴⁸ O be g'onye Filisitayinu ono jepfushiaru iya ntse k'ogu; Dévidi gude oso agba eje l'iphu ogu ono g'ephe l'iya zugbabe iya. ⁴⁹ Dévidi bya eye eka l'ekpa iya; wofutaepfo mkpuma lanu; bya eye le robo iya ono; bya esetae ya pho gbaa; o je adaepfo onye Filisitayinu ono l'egedegee onu-iphu. Mkpuma ono buru iya ke tsurumu l'egedegee onu-iphu ono. O behuepfo ebehu daa ke gworogodogo woru iphu bua l'ali. ⁵⁰ Oo ya bu; Dévidi gude mkpuma waa robo lwu-kpee onye Filisitayinu ono; mbu gbatsua ya; woru iya gbua; ophu o dudu me ogu-echi, o gude l'eka. ⁵¹ Dévidi gude oso je apfukota iya l'eli. O woru eka l'ogu-echi onye Filisitayinu ono; mifuta iya l'obo iya; gude ogu-echi ono gbua ya; bya egbuta iya ishi.

Ndu Filisitayinu humaepfo l'o-lwua-odoru phe ono be nwuhwaru nu; ephe dakobe ye okpa l'oso. ⁵² Unwoke Izurelu waa ndu ke Jiuda wulihu atu oko; achi ndu Filisitayinu; chia phe chi-rwua mkpukpu Gatu; me l'eka eeshije abahu le mkpukpu Ekoronu. Ndu Filisitayinu, e gbushiru dakachaa l'uzo, e shi eje mkpukpu Sharayimu; mbu jasu le mkpukpu Gatu me Ekoronu. ⁵³ Ndu Izurelu chi-gheepfo ndu Filisitayinu ono lwaphuta azu; bya eje akwaa okwata l'odu ndu Filisitayinu ono. ⁵⁴ E mechaa; Dévidi pata ishi onye Filisitayinu ono je edobe le Jierusalemu. O bya achikoo ngwogu onye Filisitayinu ono dobe l'ulo-ekwa yebe Dévidi gedegede.

Eedu Dévidi edupfu Solu

⁵⁵ No iya; Solu bya ahuma Dévidi g'oojepfu onye Filisitayinu ono ogu; o jiahaa onye-ishi ndu ojogu iya, bu Abuna; su: "?Nwata ono bunaa nwatibe onye?"

Abuna su iya: "Gube eze; ge ndzu dukwa ngu. Mu ta amakwa nwata obu."

⁵⁶ Eze su iya: "Kpataedukwa ishi nwatibe onye nwokorobyia ono bu."

⁵⁷ Dévidi lwaèpho egbu onye Filisitayinu ono; Ábuna duta iya dupfushia Sòlu lẹ gẹ Dévidi pakwadua ishi onye Filisitayinu ono l'ẹka. ⁵⁸ Sòlu bya ajiya ya sù: "Nwokorọbya; ?ì bñnaa nwatibe onye?"

Dévidi sù iya: "Mu bukwa nwatibe nwozi ngu, bu Jiesi ke mkpukpu Bètulehemu."

18

Ọnyà Dévidi yee Jionatanu

¹ Dévidi yee Sòlu bọ-ghechaepho ọja ono; obu Jionatanu yee ke Dévidi je atugba; Jionatanu yee Dévidi obu g'o yeru onwiya. ² E shi mbọku ono, be Sòlu kutaphuru Dévidi azu swibe onwiya; ophu o to kwebaedu g'o lapfu azu l'ibe nna iya. ³ Dévidi yee Jionatanu woru ndzu gbaa kele o yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya. ⁴ Jionatanu yefu uwe-mgbalanu, o yeru l'ehu chie Dévidi; yee uwe-ogu iya; me ugu-echi iya; me apfu iya; waa akpo, ookebeje l'uwe. ⁵ Iphe, Sòlu zikotaru Dévidi g'o mee be oomekotajeepho rengurengu. Sòlu woru iya mee onye-ishi ndu ojogu iya. O tuko atsokota ndu Izurelu utso; jeakpaa le ndu-zi Sòlu.

Dévidi aduwaa Sòlu ashi

⁶ Ndu ojogu wataepho alwa ugu ono gẹ Dévidi gbuchaaru onye Filisitayinu pho; unwanyi shi le mkpukpu le mkpukpu, du le Izurelu l'ophu wufuta chiru nkwa; me une; azu ebvu ehu-utso; bya ete iya etete gude agba eze phe, bu Sòlu ndzuta. ⁷ Ephe nodu agu ebvu ono; ete asuje: "Sòlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ugbo iri." ⁸ Tobudu iya bu; ehu ghuaaha Sòlu eghu shii; kele iphe ono, ephe epfu ono be du iya eji. O bya ariya su: "Dévidi be eepfu l'o gburu unubuku ugbo iri; mbedua buru unubuku lanu kpoloko. ?Bu gunu be o-natabaa ozo; ta abuadaa ali-eze ndu Izurelu?" ⁹ E shi ke mboku ono be Sòlu jiahaaru Dévidi ijiyenya.

¹⁰ O rwua nchitabohu iya; ejo maa, shi l'eka Chileke; bya eji Sòlu l'ehu k'ike. O nodu anoduje epfushi obvu obvu l'ime ulo iya. Dévidi nodu anoduje akporu iya une egube okpojahawa iya ono. Sòlu nodu egudejekwanu arwa l'eka. ¹¹ Sòlu bya ariya su: "Ge mu bya egude arwa-atupyabe Dévidi l'igbulo." O tua ya ugbo labo; Dévidi zekota iya.

¹² Sòlu tsuaha Dévidi ebvu; kele Chipfu pawaru iya haa; je eswiwaru Dévidi eswiru. ¹³ Oo ya bu; Sòlu bya edufu Dévidi l'eka yebe Sòlu no; woru iya mee onye-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri. Dévidi nodu edujuer ndu ono eje ugu. ¹⁴ Iphemiphe, o yeru eka nodu abujeeru iya pho upete; kele Chipfu no swiru iya eswiru. ¹⁵ Sòlu humaepho g'iphe gude ekweberu Dévidi; o tsuaha ya ebvu. ¹⁶ Obenu l'iphe, bu ndu Izurelu; me ndu Jiuda l'ophu tukoru ye Dévidi obu; kele oo ya anoduje edu phe eje ugu.

Dévidi alu nwada Sòlu

¹⁷ Sòlu bya asu Dévidi: "Waa Merabu, bu nwada mu k'ogeranya baa. Ooepho g'i gude ike ngu g'o ha jeru mu ozi; l'i lwu-chiru Chipfu ugu ehu mu." Noo le Sòlu riru l'ime onwiya su; "Mu te ebyikpoda Dévidi eka. G'o bururo ndu Filisitayinu be oo-bugbaru ephe l'iya!"

¹⁸ Noo ya; Dévidi su Sòlu: "?Bu onye be mu bukwanu? ?Bu gunu be ndu unuphu anyi; ozoo ipfu nna mu bukwanu l'ali Izurelu ke ge mu bya aburu ogo eze?" ¹⁹ Tobudu iya bu; o gbabe teke o gbaru g'e kee Dévidi nwada Sòlu ono, bu Merabu; a gbẹ woru iya kee Adurelu, bu onye mkpukpu Mehola.

²⁰ Mikalu, bukwapho nwada Sọlu bya eyee Dévidi obu. E je edooru iya Sọlu; ẹhu tsoo ya ntumatu. ²¹ Sọlu rĩa su: “Mu e-woru iya kee ya g'ọ bọru ọnyà nmata iya; k'ọphu ndu Filisitayinu a-daaha ya ẹka njo l'ẹhu.” Ọo ya bu; Sọlu bya asu Dévidi: “Nta be buwaa k'ugbo ẹbo, ọzo dọru ngu g'i bọru ọgo mu.” ²² Ọo ya bu; Sọlu zia ndu-ozii iya su: “Unu kuchi Dévidi ekuchi su iya: ‘Lenu; i dukwa eze ree; teme ndu-ozii iya yekota ngu obu. Bunuru ọgo eze obu nta-a.’ ”

²³ Ndu ozi ono je eworu iphe ono pfiaru Dévidi. Dévidi su: “?Unu dobesu l'ọ dọ nphe aburu ọgo eze? Le mube onye adudu g'ọ dọ mu; ọphu a ta kwatadu maru mu amaru.”

²⁴ Ndu ozi Sọlu je efiaru iya iphe, Dévidi pfuru; ²⁵ Sọlu su: “Unu su Dévidi le-a: ‘Eze te eledu ẹnya g'a kwaru iya aswa l'ishi nwanyi ono; iphe oole ẹnya bu g'e butaru iya akpayi ndu Filisitayinu ukporo ise; kele oomee g'o shi nno melata ndu ọhogu iya ono.’ ” Iphe, Sọlu gude eme iphe ono bọru g'o mee ge Dévidi daba ndu Filisitayinu l'eka. ²⁶ Ndu ozi eze bya efiaru Dévidi iphe, eze pfuru ono; ọ bya adu iya ree g'ọ bọru ọgo eze. Ọo ya bu; ọphu o toko rwukpodanu teke a tuburu; ²⁷ Dévidi gbalihu yee ndu etsoje iya nu je egbua ndu Filisitayinu ukporo umadzu iri. Ọ chilata akpayi phe; bya agu-dzua ya agu-dzu nu eze; k'ọphu ọo-bukwanuru ọgo eze. Sọlu bya ekuru nwada iya ono, bu Mikalu kee ya; ọ luru.

²⁸ Tọbudu iya bu; Sọlu bya amaru le Chipfu no swiru Dévidi eswiru; bya ahuma le nwatibe iya ke mgboko, bu Mikalu yekwaru iya pho obu; ²⁹ Sọlu bya akabaa ya atsu ebvu. Dévidi buwaruro ọhogu Sọlu jaswaruro ya.

³⁰ Ndu ojogu ndu Filisitayinu nodu anoduje ejefu ndu Izurelu ogo njepyabe. Epe -byaa ogo ono; Dévidi akaephe emekpe ndu ọhogu phe; e me le ndu-ishi ndu ojogu Sọlu l'ophu. E shiwaro nno; epha Dévidi deahaa edede.

19

Solu eme g'o gbua Dévidi

¹ Sọlu bya ezia nwa iya, bu Jionatanu me ndu-ozii iya l'ophu g'ephe gbua Dévidi. Obenu le Jionatanu be yeru Dévidi obu shii. ² Jionatanu je je edooru Dévidi su iya: “Nna mu, bu Sọlu be achokwa ọzo, oo-shi gbua ngu. Ọo ya bu; kwabekwaru onwongu ẹnya l'utsu echele. Jekwa anodu l'eka du l'icha domia onwongu. ³ Mu e-tsoru nnana mu je anodu l'egu l'eka ono, i no ono; mu a-chi-koshiedu iya idzu ẹhu ngu. Iphe, mu numaru iya l'onu k'idzu ẹhu ngu ono; mu abya edooru ngu iya.”

⁴ Jionatanu pfushiaru Sọlu, bu nna iya ke Dévidi l'oma su iya: “Gube eze; te emekwa nwozi ngu Dévidi eji. Ọ to dukwa eka o mewaru ngu eji. Iphe, o megbaberu be i ritakporu urwu, ha shii. ⁵ Kele-a; ọ turu ishi ndzu iya teke ono, o jeru egbua onye Filisitayinu pho. Chipfu dzoo ndu Izurelu l'ophu; k'ọphu paru eka apaa. I humakwaru iya; bya etee eswa. ?Denuhunu g'o gude i je emeswe onye adudu iphe, o meru; mbu gi woru Dévidi gbua l'ebe adu iphe, ii-guru nu iya?”

⁶ Sọlu numa iphe, Jionatanu pfuru bya eribua nte su: “Eshinu Chipfu no ndzu g'ọ no iya-a be a ta abyadu egbu Dévidi.” ⁷ Ọo ya bu; Jionatanu bya ekua Dévidi tuko iphe ono dokotaru iya. O mechaa duta Dévidi dujeru Sọlu; epe tuko nodu g'ephe shihawaa nodu le mbu.

⁸ Ogu bya adakwaa ozo; Dévidi gbalihukwa je etsoo ndu Filisitayinu ogo. Ọ tsua phe otsu-epfu; epe gbachaa ikpabaka.

⁹ Chipfu bya ezia ejo maa; o bya Sòlu l'èhu lẹ g'ọ nọ l'ime ọlo iya ujiku lanu paru arwa l'eka. Dévidi gudekwadu une iya l'eka akpo; ¹⁰ Sòlu meahaa gẹ ya gude arwa ono tọpyabe Dévidi l'igbulọ; Dévidi zee ya; arwa ono je eguru l'igbulọ. Dévidi pyofu gbalaa l'enyashi ono.

¹¹ Sòlu bya ezia ndu-ozì g'ẹphe je l'ulo Dévidi je eche iya nche; g'ẹphe egbua ya l'utsu. Mikalu, bu nyee Dévidi pfiaru iya ya su: "O -buru l'i ti dzoduru ishi ndzu ngu l'enyashi-a be ee-gbukwa ngu echele." ¹² Oo ya bu; Mikalu shi lẹ windo kuzeta iya; o gbafu gbalaa. ¹³ Mikalu bya ewota ntẹkpe nyebe l'iphe-azee; bya achiru ekwa phukpute iya; bya eworu pyilo, e meru l'ẹji egbu dobe iya l'uzo ishi. ¹⁴ O beephọ teke Sòlu ziru g'e je egude Dévidi; Mikalu su phe: "Iphe emekwa iya." ¹⁵ Sòlu bya eziphu ndu ono azu ozo g'ẹphe je ahuma Dévidi; bya asu phe: "Unu pata iya l'iphe-azee obu bya k'ophu mu e-gbuwa iya ro." ¹⁶ Obenu lẹ ndu ono byaru abata; o buru ntẹkpe be ze l'iphe-azee ono; waa pyilo, e meru l'ẹji egbu, nọ iya l'uzo ishi. ¹⁷ Sòlu su Mikalu: "?Denu g'o gude i ghọoru mu ugho egube-a; mbu woru ohogu mu dufu g'o gbalaa?"

Mikalú su Sòlu: "O kwa l'ọo l'ọ sọru mu gẹ mu haa ya gẹ ya gbalaa! O -dudu be ya e-gbukwa mu!"

¹⁸ Dévidi nahuepho gbalaa ono; o jepfushia Sámèlu lẹ mkpukpu Rama je atuko iphe, Sòlu mekotaru iya dooru iya. Oo ya bu; yee Sámèlu swiru jeshia mkpukpu Nayotu je anodu. ¹⁹ Ozi bya erwua Sòlu nchi lẹ Dévidi be nọ lẹ mkpukpu Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama. ²⁰ O zia g'e je egude Dévidi. E jerwua bya ahuma ogo ndu mpfuchiru Chileke l'eka epe epfuchiru Chileke. O buru Sámèlu be pfuru l'eka ono; buru onye-ishi phe. Unme Chileke bya ndu ono, Sòlu ziru ozi ono l'ehu; epe pfuchiaharu Chileke. ²¹ A bya epfiaru iya Sòlu; o zia ndu ozo; epe jerwua bya epfuchikwarupho Chileke. Sòlu bya ezia ndu k'eto; epe pfuchikwarupho Chileke. ²² Tobudu iya bu; o bya atugbuja jeshia Rama l'onwiya bya erwua l'eze welu ono, du lẹ Seku; o jia su: "?Bu awe be Sámèlu yee Dévidi nọ?" Epe su iya: "Epe nokwa lẹ Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama." ²³ Oo ya bu; Sòlu tugbuja jeshia Nayotu, du lẹ Rama ono; Unme Chileke byakwa iya pho l'ehu; o tsoru uzo epfuchiru Chileke jasuru o rwua Nayotu, du lẹ Rama. ²⁴ O lafuchaa uwe iya gbaru oto pfuchiaharu Chileke l'iphu Sámèlu. O gbaru oto dabýiru l'eka ono eswe me l'enyashi ono l'ophu. Oo ya meru iphe, ndiphe asuje: "Sòlu ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke to?"

20

Jionatanu yele Dévidi

¹ Dévidi bya eshi lẹ Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama gbalaa jepfushia Jionatanu je asu iya: "?Bukpoo gunu be mu meru? ?Bu gunu bu ejo-iphe, mu mekpọru? ?Bu iphe-ẹji gunu be mu meru nna ngu, meru g'o gude o nodu achọ ishi ndzu mu?"

² Jionatanu su iya: "Tuswekwa! Ishi ngu tee tuphahukwa. Lekpodapho; nna mu ta adukwa iphe, o byaru eme; ophu o vuru uzo pfuadaru mu iya; m'obeta o buru iphe, ha shii ozo ophu ha nwanshi. ?Denu g'o gude o je l'emeru mu owana lẹ mpya? O to dukwa nno!"

³ Dévidi bya eria angu su: "Nna ngu be o doru enya ree lẹ mu lẹ ngu du lẹ ree. O pfuwa iya hooaha l'ime onwiya su: 'Jionatanu ta abyadu amaru iphe ya eme. O -maru be oo-ghu iya egbu.' O- a; eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; gubedua nodu ndzu g'i nọ iya-a; be bukwapho g'ọ bu ire-lanu lẹ ndzu mu tso-geewaru atso-geru."

⁴ Jionatanu sù Dévidi: “Iphe, ì sùkporu gẹ mu meeru ngu bẹ mu l'e-meru ngu.”

⁵ Oo ya bụ; Dévidi sù iya: “Lenu; echele bukwa ọnwá òphúú; ọ gbaru gẹ mu l'eze tũko rigba nri. Ọle-a; haa mu gẹ mu je edomia onwomu l'egu jasù l'uzenyashi nwarechi. ⁶ Ọ -bùru lẹ nna ngu kpajẹru ishi mu; sù iya lẹ mụbe Dévidi bẹ rwoshikwaru ngu ike g'ì haa mu gẹ mu gbaru je Bètulehemu, bụ ibe anyi; kele eegwe ngweja, ndu ipfu anyi l'ophu eegweje aphagapha l'ẹka ono. ⁷ Ọ -bùru l'ọ sùru l'ọ dọa ree; l'ì maru lẹ mụbe nwozi ngu bẹ a-dzụ-a. Ọ -bukwanu l'ẹhu ghuru iya eghu; l'ì maru l'ọoriru mu ẹjo ọriri. ⁸ A -bya lẹ kẹ gụbedua; mejekwaru mụbe nwozi ngu iphe-oma; noo kele mu lẹ ngu tũkokwaru nọdu l'iphu Chipfu gbaa ndzụ. Ọ -nweru ẹjo-iphe, mu meru; gbukwaa mu l'onwongu. Kele-a ?bụ kẹ gụnu bẹ ii-gude kpuru mu je anụ nna ngu?”

⁹ Jionatanu sù: “Tuswekwa! Ọ -bùru lẹ mu maru lẹ nna mu arịru ngu ẹjo ọriri; ?mu te epfuduru ngu iya tọo?”

¹⁰ Dévidi jịa ya sù: “?Bụ onye e-pfukwanuru mu iya; m'ọ -bùru lẹ nna ngu yeru ngu iya ọnu karabaa?”

¹¹ Jionatanu sù: “Bya g'anyi je l'egu ọbu.” Oo ya bụ; ẹphe bya atũko jeshia l'egu ono. ¹² Jionatanu bya asù Dévidi: “Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù bukwaru onye-ekebe anyi; lẹ mu a-jita nnana mu iphe ono ẹgube nta-a echele; ọzoo nwarechi. Ọ -bùru l'ọochiru ngu idzu oma bẹ mu e-pfuru ngu iya-a g'ì maru. ¹³ Ọ -bukwanuru lẹ nna mu bẹ l'achọ g'o meka ngu iphe; gẹ Chipfu mekwaa mụbe Jionatanu ọphu ka njọ; m'ọ -bùru lẹ mu te emeduru g'ì maru; mbụ dufu ngu g'ì gbalaa l'ẹhu-guu. Teme gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru g'o shi swiru nna mu ono. ¹⁴ Ọle-a; jasukpooru gẹ mu a-nọ-bekporu ndzụ; goshijeekwa mu phọ n-yemobu, shi l'ẹka Chipfu; mbụ g'e shi ẹgube ono g'e te egbu mu. ¹⁵ Mbụ-a; gẹ n-yemobu ngu ono te ebuhukwa ebuhu l'ẹhu ndibe mu; m'ọ betakpooru Chipfu wofukotachaa ndu ọhogu gube Dévidi l'eli mgboko-a.” ¹⁶ Oo ya bụ; Jionatanu yee ọnu-ulo Dévidi gbaa ndzụ. Ọ sù: “Gẹ Chipfu jikwaa ndu ọhogu Dévidi 'ọka-lẹ-aji.”

¹⁷ Jionatanu bya emee gẹ Dévidi ribuaru iya nte; gude goshi iya l'ọ yeru yẹbe Jionatanu obu; noo kele Jionatanu yeru Dévidi obu g'ọ yeru onwiya.

¹⁸ Jionatanu bya asù Dévidi: “Echele bẹ bụ ọbo-iphe k'ọnwá òphúú. A taa humadu ngu; oshi, ìinoduje egheru ọnu. ¹⁹ Teke o beru nwarechi; je anọdu l'ẹka phọ, i domijeru onwongu lẹ teke ono, iphe-a wataru adada lẹ mbụ phọ. Nọdu kwabẹ l'aguga mkpuma ono, bụ Ezelu. ²⁰ Mu -bya bẹ mu a-gba ọnu apfu ẹto l'uzo ibiya ono; mbụ gbaa ya g'ọ bụ l'ọ nweru iphe, mu tũberu agbagba. ²¹ Teke ono bẹ mu e-zi nwata nwokoro sù iya: ‘Tugbua je achọ apfu ono.’ Teke mu sùru iya g'ọ chita apfu ọbu; l'ọ kwa iya nọ iya l'uzo ẹka ibiya ọphuu; futawaro teke ono; ono goshiru l'eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ ọ tọ dudu iphe, bya l'eme ngu nù. ²² Teke bukwanu lẹ mu sùru nwata nwokoro ono: ‘Lenu; apfu ọbu bẹ dukwadu ngu l'uzo ataphu!’ Oo ya bụ; l'ì tugbua; kele Chipfu bẹ dufuwaru ngu g'ì tugbua. ²³ A -bya abya l'iphe ọphu anyi shi pfua; nyatakwa l'ọ Chipfu bụ onye-ekebe mu lẹ ngu jasù l'ojejeje.”

²⁴ Oo ya bụ; Dévidi domia onwiya l'egu. Ọ bya erwua g'ọbo ọnwá òphúú ono rwuru; eze bya anọdu gẹ ya ria nri ọbo-iphe ono. ²⁵ Eze nọdu l'ẹka ọonoduje lẹ mgboru igbulọ. Jionatanu nọdu anọ ghaaru iya iphu. Ábuna nọ-kube Sọlu lẹ mgburẹku. Obenu l'ẹka Dévidi anọduje dabyiru iphoro. ²⁶ Ọphu Sọlu te nwedu iphe, o pfuru mbọku ono; kele ọ rikwanuru sù: “O nweruphọ g'ọ nwuru Dévidi ọphu ọ tọ dudu nsọ. Sù l'ọo-bùru phọ eviya

l'oo nsọ bẹ Dévidi ta adudu." ²⁷ O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku k'ẹbo l'ọnwa òphúú onó; ẹka Dévidi anọduje dabyikwaru iphoro ọzo. Oo ya bụ; Sọlu sụ nwatibe iya, bụ Jionatanu: "Bụ ọ́nụ meru iphe, nwatibe Jiesi ta abyaduru eri nri unyaphu ọ́zoo ntanụ?"

²⁸ Jionatanu sụ iya: "Dévidi rwoshikwaru mu ike ọ́nụ mu haa ya ọ́nụ ya je Betulehemu. ²⁹ O sọru l'oo ọ́nụ ya je; kele ndu ipfu pẹ bẹ eegwe ngweja lẹ mkpukpu pẹ; nwune iya sukwanu ọ́nụ ya bya. L'ọ́ -buru lẹ ya dọ́ mu l'obu; ọ́nụ ya jenu ọ́nụ yẹ unwune iya humagbabe. Noo iphe, meru g'ọ́ gude ọ́nụ o tọ́ byaduru eri nri eze bụ onó."

³⁰ Teke onó Sọlu tukoshi Jionatanu ẹhu-eghu sụ iya: "Gube nwa, ẹjọ́ nwanị; mbụ nwa, nwanị, ekwefuje ike nwuru-a! Ọ́ dọ́ ngu ọ́nụ mu ta amadụ́ l'ị́ tọ́ru ikẹ́ yeru nwatibe Jiesi; eme iphe-iphere ekpu unu lẹ́ ne, nwuru ngu nụ? ³¹ Lẹ́ ọ́nụ nwatibe Jiesi a-nọ́-bekpọ́ru ndzụ́ lẹ́ mgboko-a bẹ́ ẹhu ngu mẹ́ alị́-eze ngu ta abyakwa l'ekeru ekeru. Ngwa; zia g'e je ekuaru mu iya nta-a; kele ọ́ nwuhufutaje!"

³² Jionatanu bya ajia nna iya sụ: "Bụ k'ishi ọ́nụ bẹ́ ee-gude gbu ya? Bụ ọ́nụ bẹ́ o meru?"

³³ Sọlu woerupho arwa iya tọ́ ya ọ́nụ ya nmagbua ya. O tọ́swee ya. Jionatanu maekwarupho lẹ́ nna iya chibwaru l'oo-gbu Dévidi. ³⁴ Jionatanu gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru g'ọ́ku l'ẹhu shi l'ẹka a nọ́ eri nri onó kwolihu lufu. O gude apfu k'iphe-iphere onó, nna iya eme ekpu Dévidi onó; ọ́nụ o to riduru nri lẹ́ mbọku k'ẹbo l'ọnwa òphúú onó. ³⁵ O be l'utsu iya; Jionatanu gbeshi jepfushia Dévidi l'egu g'ephe l'iya dzuda. O duta nwata nwokoro nshii; ephe l'iya swiru. ³⁶ O sụ nwata onó: "Gbagbua je achọ́ apfu-a, mu abya agbagba-a." Nwata onó nọ́du agbagbukwadu; ọ́ gbaa apfu onó l'uzo atatiphu nwata onó. ³⁷ Nwata bya erwu l'ẹka apfu onó, Jionatanu gbaru pọ́ daru; o kua nwata oku sụ: "Tọ́budu l'uzo atatiphu ngu bẹ́ apfu onó daru?" ³⁸ O rashiaru nwata onó ọ́rà ike sụ iya: "Mee egwegwa! Lọ́baru ije! Ta apfukwaru apfuru!" Nwata onó turuta apfu onó; gbapfutashia nnajiuphu iya. ³⁹ Ophu nwata onó amakpọ́danu iphe, akọ́ nụ; gbahaepho Jionatanu yẹ́ Dévidi maru iphe, anwụ́ nụ. ⁴⁰ Oo ya bụ; Jionatanu chiru ngwọ́gu iya chie nwata sụ iya: "Jewarọ́; chiru iya chilaa unuphu."

⁴¹ Nwata onó tugbuchaepho; Dévidi shi l'aguga mkpuma onó l'uzo ndohali bya bya ebruaru Jionatanu iphu l'alị́ ugbo ẹto. Ephe bya etsutsua onwophe ọ́nu; bya atuko chiswee ekwa; ọ́le Dévidi ka ara ekwa ọ́bu. ⁴² Jionatanu sụ Dévidi: "Laa l'ẹhu-guu; kele anyi gudewaa ephe Chipfu ribua nte lẹ́ mu lẹ́ ngu bẹ́ a-buru ọ́nyà. 'O kwa Chipfu bẹ́ bụ́ onye-ekebe mu lẹ́ ngu; mbụ́ mẹ́ oshilokpa ngu waa oshilokpa nkemu jasụ́ l'ojeje.' " Oo ya bụ; Dévidi tugbushia; Jionatanu laphushia azu l'unuphu.

21

¹ Dévidi tugbua jepfushia Ahimeleku, bụ́ onye uke Chileke lẹ́ mkpukpu Nobu. ẹhu nmaa Ahimeleku anmanma g'ọ́ humaru Dévidi. O sụ Dévidi: "Bụ ọ́nụ meru iphe, ị́ swi nwekinyi ngu? Bụ ọ́nụ meru iphe o to nwedu onye unu l'iya swi?"

² Dévidi sụ Ahimeleku, bụ́ onye uke Chileke: "Eze bẹ́ nweru iphe, o ziru mu ọ́nụ mu mee. O sọru mu g'ọ́ tọ́ dukwa onye mu e-me g'ọ́ maru iphe onó, o ziru mu onó; mbụ́ iphe onó, ọ́ tọ́ru mu ekemu iya onó. Ndu ozi mu bẹ́ o nwewaru ẹka mu sọru g'anyi l'ephe dzuda. ³ Sụ-a; ọ́o nweru g'ọ́ dọ́ ngu l'ẹka tọ́? Nunu mu ishi buredi ise; ọ́zokpoephe iphe ọ́zo, dọ́ ngu nụ."

⁴ Onye uke Chileke ono sù Dévidi: “Buredi mmanụ ta adukwa mu; gbahaepho buredi, dụ nsọ. Lẹ mu anụ ngu iya bukwa m'ọ buru l'unwokoro ono bẹ ephe l'unwanyi ta akwaduru.”

⁵ Dévidi yeeru onye uke Chileke ono ọnu sù: “Iphe, bụ ire-lanụ bụ l'anyi l'unwanyi te emegbakwaru e -shi k'ujiku ẹto, anyi gbeshiru ije. Ono buru g'oodujekpoo mę anyi -gbeshi ije. Mbụ l'ẹhu-nwoke agbejenu dụ nsọ mę anyi -nọdu eje iphe mmanụ ọzo; ọphu ọ buru kẹ ntanụ-a!”

⁶ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono woru buredi ono, dụ nsọ ono woru nụ iya; eshi ọphu ọ tọ duedu buredi ọzo, dụ l'ẹka ono; gbahaepho buredi k'ono e shi dobe l'iphu Chipfu ono. Mbụ buredi k'ono, a chifuru bya egude ọphu evu ọku dochia ẹnya iya lẹ mbọku ono, e wofuru iya ono.

⁷ Noo ya onye lanụ lẹ ndu ejeru Sọlu ozi nọdu l'ẹka ono mbọku ono. Kẹle iphe sederu iya nụ bụ g'oo-shi mebe nsọ nsọ abarụ Chileke ẹja. Ẹpha iya bụ Dowegu; ọ bụ onye Edomu; buru onye-ishi ndu eche-aturu Sọlu.

⁸ Dévidi jia Ahimeleku sù: “?Unu nweru arwa; ọzoo ogu-echi l'ẹka-a? Kẹle mu te egudedu ogu-echi mu; ọzoo ngwogu ọzo; noo kẹle ozi ono, eze ziru ono bẹ dụ ọku ọku.”

⁹ Onye uke Chileke ono sù: “Ọo ogu-echi Golayatu, bụ onye Filisitayinu ono, i gburu lẹ nsuda Ela bẹ dụ l'ẹka-a. A phụ-chiru iya l'ekwa dobe l'azu uwe-ukuvu, onye uke, eyeje. Ọ -buru l'ii-wota ono; l'i wota iya; eshinu ọ tọ duedu ogu-echi ọzo, dụ l'ẹka-a; gbahaa onoya.”

Dévidi sù: “Ọ tọ dudu ọphu dubaa g'ono; nụ mu iya rọ.”

¹⁰ Lẹ mbọku ono bẹ Dévidi gbafuru lapfushia Akishi, bụ eze mkpukpu Gatu l'ẹka ọo gbalarụ Sọlu. ¹¹ Ndu ozi Akishi sù iya: “?Tọ bunaa Dévidi ọwa bẹ bụ eze ndu alị ono-a? ?Tọ bunaa yẹbedua bẹ ephe agu-kuje l'ebvu l'ẹka ephe ete ebvu sù: ‘Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojogu ugbo iri?’ ” ¹² Opfu ono rwua Dévidi l'ẹhu; ọ tsushiahaa Akishi, bụ eze ndu Gatu ebvu ike. ¹³ Ọ bya elekebe ẹnya ghaa umere; meahaa ọbvu ọbvu l'atatiphu phẹ l'ẹka ono; mbụ nọdu phẹ l'ẹka meahaa g'onye ọbvu eme. Ọ nọdu akakashị mgbo, e yeru l'onu-oguzo; alwashị ọnu-mini ekpu onwiya l'ẹji-agba. ¹⁴ Akishi sù ndu-ozi iya: “Unu lenu; ọbvu emekwa nwoke-e! ?Bụ gunu bẹ unu dutashiaru mu iya? ¹⁵ ?Ndu ọbvu eme bẹ akọru mu ọko meru g'o gude unu duta onye-a g'ọ bya emehaa ọbvu ọbvu l'iphu mu. ?Ọ bụ ekemu l'onye-a batafutajeru mu l'ulo tọ?”

22

Sọlu egbushi ndu-uke Chileke

¹ No iya; Dévidi shi lẹ mkpukpu Gatu gbaru je anọdu l'ogba, dụ lẹ mkpukpu Adulamu. Unwune iya waa ndibe nna iya l'ophu numa ẹ ya phọ; ephe wuru jepfushia ya l'ẹka ono. ² Ndu bukpo ndu iphe atsù l'ẹhu; mę ndu ji ugwo; waa ndu iphe, eemegbabe l'alị ono ta adudu ree tuko wu-pfuta iya bya adọ-pee ya mgburugburu. Ọ bya aburu onye-ishi phẹ. Unwoke, yẹ ya tukuru nọdu bẹ dụ unu nemadzu.

³ Ọ buru l'ẹka ono bẹ Dévidi shi jeshia mkpukpu Mizupa, dụ l'alị Mówabu. O rwua je asụ eze ndu Mówabu: “?Jiko kwenu gę ne mu waa nna mu lwapfuta ngu gę gu l'ephe nọdu jeye teke mu a-maru iphe, Chileke l'e-meru mu?” ⁴ Ọo ya bụ; ọ parụ phẹ haarụ eze ndu Mówabu; yẹle ephe bukọtaru mkpurumkpuru teke ono Dévidi bukọtaru l'ogba ẹka ọ gbaru laa je anọdu ezeru ndzụ ono.

⁵ Onye mpfuchiru Chileke, bụ Gadu bya asụ Dévidi: “Ba nọduhekwa l'ogba ezeru ndzụ. Tugbukwa lashia alì ndu Jiuda.” Oo ya bụ; Dévidi shi l'eka ono lufu laa l'oswa Heretu.

⁶ Sọlu bya anuma l'a humawaru Dévidi waa ndu etsoje iya nụ. Teke ono bẹ Sọlu nọ lẹ mkpula oshi tamarisuku, nọ l'eli úbvú, dọ lẹ mkpukpu Gibiya. Sọlu gude arwa l'eka; ndu-ozì iya l'ophu tuko pfu-pee ya mgburugburu. ⁷ Sọlu sụ pẹ: “Unu ngabekpodapho; unubẹ ndu Benjiaminu! Nwatibe Jiesi; ?l'oo-nukota unu okabyi; waa opfu-vayinu tọo? ?Oo-mekota unu ndu-ishi unu ndu ojogu labọ l'ukporo iri iri; mẹ ndu-ishi ukporo ndu ojogu ise ise tọo? ⁸ Mbụ meru iphe g'unu hakota agbaru mu ejo idzu; ophu o tọ dudu onye ophu meru gẹ mu maru teke okpara mu waa nwatibe Jiesi gbaru ndzụ. Ophu o tọ dudu g'unu ha onye ophu kparu mu ishi; ozoo pfuaru mu l'okpara mu bẹ yewaru nwozi mu, bụ Dévidi dube dube g'o je edomia onwiya kwaberu mu; mbụ egube o kwagebenuru mu-a ntan-a.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Dowegu, onye Edomu, yele ndu-ishi ozi Sọlu tukoru pfuru l'eka ono sụ: “Mu humakwaru nwatibe Jiesi g'ọ byapfutaru Ahimeleku nwa Ahitubu lẹ mkpukpu Nobu. ¹⁰ Ahimeleku jee akpataru iya ishi l'eka Chipfu. O gwekwarupho iphe, eri eriri gweru nụ iya; woru ogu-echi Golayatu, onye Filisitayinu pho woru nufua ya.”

¹¹ Noo ya; eze bya ezia g'e je ekuaru iya onye uke Chileke, bụ Ahimeleku nwa Ahitubu; mẹ ndibe nna iya l'ophu, bụ ndu ono, bụ ndu-uke Chileke lẹ mkpukpu Nobu. Epe tuko wu-pfuta eze. ¹² Sọlu bya asụ: “Ngabẹ nchi nta-a gube nwa Ahitubu!”

Ahimeleku sụ iya: “Hm; nnajiuphu mu.”

¹³ Sọlu sụ iya: “?Bụ gunu meru g'o gude unu lẹ nwatibe Jiesi gbaaru mu ejo idzu. Mbụ i nụ iya buredi yee ogu-echi; bya akpataru iya ishi l'eka Chileke; k'ophu o byaru ekwefuru mu ike; je akwageberu mu g'ọ kwagebenuru mu-a ntan-a?”

¹⁴ Ahimeleku yeeru eze onu sụ: “?Denukpoo onye ozo, egudebakpoo ire iya eka lẹ ndu-ozì ngu l'ophu g'ogo eze, bụ Dévidi; mbụ onye-ishi lẹ ndu eche ngu nche; bya aburu onye a kakota akwabẹ úbvù lẹ ndibe ngu l'ophu? ¹⁵ ?Bụ mboku ono bụ mboku mbụ, mu kpataru ishi opfu ehu iya l'eka Chileke? Tuswekwa! Gẹ gube eze te ejekwa atukobe nwozi ngu opfu; ozoo m'onye lanu lẹ ndibe nna mu; noo kele nwozi ngu ta amadu iphe, ada nụ.”

¹⁶ Eze sụ iya: “I buakwaa maa Ahimeleku; mbụ gubedua l'ishi onwongu waa ndibe nna ngu l'ophu.” ¹⁷ Eze sụ ndu eche iya nche, nọ-kube iya nụ: “Unu ghakobe gbushia ndu-uke Chipfu; noo kele epebedua tukwarupho ikè yeru Dévidi. Epe machacharu teke oogbala; ophu epe abyaduru epfuaru mu iya.” Ole ndu-ozì eze ta adudu onye ophu o dọ nphe gẹ ya halia eka gbua ndu-uke Chipfu. ¹⁸ Eze bya asụ Dowegu: “Ngwa; ghakobe gbushia ndu-uke Chileke ono!” Oo ya bụ; Dowegu, onye Edomu bya aghakobe gbushiahaa pẹ. Lẹ mboku ono bẹ o gburu ukporo umadzu eno l'umadzu ise, bụ ndu yeru uwe-ukuvu. ¹⁹ O gudekwapho ogu-echi tuko ndu Nobu, bụ mkpukpu ndu-uke Chileke gbushikota; mbụ gbushikota unwoke, bu iya nụ; mẹ unwanyi; mẹ unwegirima; je akpaa lẹ ndu ophu angukwadu era; mekpoo eswi; mẹ nkapfu-igara; mẹ aturu.

²⁰ Ole nwoke lanu, epha iya bụ Abyiyata, bụ onye lanu l'ime unwegirima unwoke, Ahimeleku nwa Ahitubu nwutaru nahuru gbalaa; gbapfushia Dévidi. ²¹ Abyiyata dooru Dévidi lẹ Sọlu bẹ tukokwaru ndu-uke Chipfu gbushikota. ²² Dévidi bya asụ Abyiyata: “Mu maleru-a mboku ono lẹ

Dowègu, bụ onye Edòmu bẹ pfufutajèrù iya Sòlù; eshi òphu ò nọ l'èka onó. Egbugbu onó, e gbushikòtaru ndu unuphu ibe nna ngu onó bẹ bụ mbèdua bẹ o shi l'èka. ²³ Ta atsushi ebvu; nòdu l'èka-a; kẹle onye onó l'achọ ishi ndzù ngu onó bẹ l'achòkwapho kẹ mbèdua, bụ Dévidi. O to nwèdu iphe, e-me ngu nù mẹ mu lẹ ngu -nòdu."

23

Dévidi adzọ ndu mkpụkpu Keyila

¹ Tòbudu iya bụ; a bya edooru Dévidi sù iya: "Lenu; ndu Filisitayinu bẹ etsoakwa ndu mkpụkpu Keyila ògu; bya anawa phẹ nfu l'èka ephe echije balị phẹ." ² Dévidi bya akpata Chipfu ishi sù: "?Bụ gẹ mu je etsoo ndu Filisitayinu onó ògu tọ?"

Chipfu sù iya: "Jenụ je etsoo ndu Filisitayinu òbu ògu; dzọta ndu Keyila."

³ Ndu ephe lẹ Dévidi aswije sù iya: "Lewarọ; l'alị ndu Jiuda l'èka-a bẹ anyi atsukpoadà ebvu. ?Dènkwanu g'òo-dùwaro mẹ ò -bùru l'anyi jeshiaru etso ndu Filisitayinu ògu lẹ mkpụkpu Keyila!" ⁴ Dévidi byakwa akpata Chipfu ishi òzo. Chipfu sù iya: "Gbalihi jeshia Keyila; noo kẹle mu e-woru ndu Filisitayinu ye ngu l'èka." ⁵ Oo ya bụ; Dévidi yẹe ndu etsoje iya nù tughua jeshia mkpụkpu Keyila je etsoo ndu Filisitayinu ògu; gbua phẹ pyaapya; rwukọo ẹku phẹ; shi nno dzọta ndu mkpụkpu Keyila. ⁶ Teke onó, Abyiyata nwa Ahimeleku gbalarụ gbapfuta Dévidi lẹ mkpụkpu Keyila onó bẹ ò chī uwe-ukuvu onó.

⁷ E je edooru Sòlù lẹ Dévidi bẹ nọkwa lẹ Keyila. Sòlù sù: "Chileke mewaru gẹ Dévidi daba mu l'èka; kẹle ò kwawaru; eshinu o jeru abahụ lẹ mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu; yee ya mgbo waa mkpụrụkpụ-ìgwè, eegudeje atuchi iya atuchi." ⁸ Sòlù bya atuko ndu ojogu iya kukọbe k'ògu; mbụ g'ephe jeshia mkpụkpu Keyila je ekephee Dévidi yẹe ndu ephe l'iya swi.

⁹ O be gẹ Dévidi byaru amaru lẹ Sòlù bẹ achịwaru iya ẹjọ idzu; ò sù Abyiyata, bụ onye uke Chileke: "Chitaru mu nù uwe-ukuvu onó." ¹⁰ Dévidi bya asù: "Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù; mube nwozi ngu bẹ o tsuwaru etsutsu lẹ nchị lẹ Sòlù bẹ eme g'oo-shi bya Keyila bya egude opfu ẹhu mu mebyishia mkpụkpu-a. ¹¹ ?Ndu Keyila a-kpụta mu nù iya tọ? Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù; pfuaruro mube nwozi ngu gẹ mu maru: ?Sòlù a-bya l'èka-a dù gẹ mu nùmaru iya onó?"

Chipfu sù iya: "Oo-byakwa."

¹² Dévidi bya ajikwaa ya òzo: "?Ndu Keyila a-kpụta mu lẹ ndu-a, l'etsoje mu nù-a nù Sòlù tọ?"

Chipfu sù: "Ee; ephe a-kpụkwaru unu nù iya."

¹³ Oo ya bụ; Dévidi yẹe ndu ephe l'iya swi, bụ ndu rwuru unu nemadzù l'umadzu ukporo iri gbeshi lufushia lẹ mkpụkpu Keyila; tsoru je aghapheahaa l'èka ephe jebekpọerupho. A bya edooru Sòlù lẹ Dévidi gbafuwaru lẹ mkpụkpu Keyila; òphu o to jeeduru ẹka onó.

Dévidi nọ l'echiègu

¹⁴ Dévidi nọ-kirishiwarọ l'ime ògba mgbègu-evevee; mbụ nòduwaro l'alị úbvú úbvú l'echiègu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu. Sòlù nòdu etsojeru achọphe iya mbòkumboku; obenu lẹ Chileke te ekwèdu gẹ Dévidi daba iya l'èka.

¹⁵ O bùru gẹ Dévidi nọ l'alị Horèshi l'echiègu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu bẹ o nùmaru lẹ Sòlù l'abya g'o gbua ya. ¹⁶ Jionatanu, bụ nwa Sòlù gbeshi

jepfushia Dévidi lẹ Horeshi. Ọ bya eyetaru iya ẹka mee g'okpoma shihu iya ike l'ime Chileke. ¹⁷ Ọ sụ Dévidi: “Ta atsukwa ebvu; kele ẹka nna mu, bụ Sọlu ta abyakwa erwu ngu l'ẹhu. Ọo ngu l'a-buru eze ndu Ízurelu; mbedua e-kwe ngu ẹbo. Nna mu, bụ Sọlu bẹ makaharu onoya.” ¹⁸ Ẹphenebo bya atuko gbaa ndzu l'iphu Chipfu. E mechaa; Dévidi nọ-kirishiwaro ya l'alì Horeshi ono; Jionatanu lashia ibe iya.

¹⁹ No iya; ndu Zifu wupfu Sọlu lẹ mkpukpu Gibiya je asụ iya: “Dévidi domikwaru onwiya l'echilabo anyi. Ọ nọkwa l'ogba, nọ l'alì Horeshi; mbụ l'eli úbvú Hakila, nọ lẹ ndohali Jieshimonu. ²⁰ Ọle-a gube eze; nta-a bụ g'i bya teke dukpoe ngu pho ree k'abyabya; ọo anyibedua bẹ ọ duwaruro g'anyi kputa iya ye gube eze l'eka.”

²¹ Sọlu sụ phe: “Gẹ Chipfu gokwaru onu-oma nụ unu; kele unu phutaru mu. ²² Unu je akwakobebaa; unu eje achoo ẹka Dévidi obu anoduje; humakwanu ẹka obu; makwarupho onye ophu humawaru iya nụ; kele mu numaru l'ọ gbanukaru ẹregede. ²³ Ọo ya bụ; g'unu je elerweta ẹnya getachaa ẹka oodomije onwiya; unu alwaphutakwanu azu bya epfuaru mu okpobe-opfu. Unu -byakwanu; mu l'unu aswiwaruro: ọ -buru l'ọ nọ l'alì ẹka ono bẹ mu l'a-chokota iya l'ẹnya-unuphu, dukota l'ipfu Jiuda mgburugburu.”

²⁴ No iya; ẹphe tugbua vuru Sọlu uzo jeshia mkpukpu Zifu. Dévidi yee ndu ẹphe l'iya swi bẹ gbẹ noduwaa l'echiegu mkpukpu Mawonu; mbụ lẹ nsuda Araba, nọ l'uzo ndohali Jieshimonu. ²⁵ Sọlu mẹ ndu yee ya tukoru swiru bya awata achokashi Dévidi. A bya edooru iya Dévidi; ọ tugbua lashia eze mkpuma ono, nọ l'echiegu Mawonu je anodu. Sọlu bya anuma iya; bya achiru Dévidi jeshia l'eka ono. ²⁶ Sọlu nodu eje l'azu úbvú ono ẹka iya ophuu; Dévidi yee ndu nkiya nodu eje l'azu ibiya ophuu; agba g'ẹphe gbalaaru Sọlu. O be gẹ Sọlu yee ndu ojogu iya eme g'ẹphe gbaa Dévidi phe mgburugburu g'ẹphe gude phe; ²⁷ onye ezije ozi rwua bya asu Sọlu: “Bya ẹgwegwa-o! Ndu Filisitayinu bẹ byaakwaru etso ndu alì anyi ogu.” ²⁸ Sọlu ghakobeekwapho paru achì Dévidi haa; ọ buru iya ejepfu ndu Filisitayinu. Ọo ya kparu iphe, ẹphe ekuje ẹka ono Sela-Hamalekotu.* ²⁹ Dévidi bya eshi l'eka ono tugbua je eburu l'ogba, nọ lẹ mkpukpu Enu-Gedi.

24

Dévidi edobe Sọlu ndzu

¹ Tọbudu iya bụ; Sọlu chifuchaepho ndu Filisitayinu ono bya alwa; a bya edooru iya lẹ Dévidi nọkwa l'echiegu, nọ lẹ mkpukpu Enu-Gedi. ² Ọo ya bụ; Sọlu bya achita unu umadzu esaa l'ukporo iri, bụ ndu a hotaru ahota l'ime ndu Ízurelu l'ophu ẹphe wufu choru Dévidi yee ndu l'etsoje iya nụ jeshia l'ibiya ke “Mkpuma Eghu Oswa”. ³ Sọlu bya erwua l'eka a kpuru nwulo aturu l'aguga gbororo; o nweru ogba, nọ l'eka ono; Sọlu bahu l'ime ogba ono gẹ ya je atuta unme. A ma lẹ Dévidi waa ndu yee ya swi; nọ l'ime ime ogba ono.

⁴ Ndu ono, etso Dévidi ono sụ iya: “Lewaro ya! Ọ kwa ntanu-a bụ mboku ono, Chipfu pfuru ngu opfu iya sụ g'i huma lẹ ya e-woru ndu ohogu ngu ye ngu l'eka; g'i woru phe mee g'ọ du ngu ree.” Ọo ya bụ; Dévidi bya epyofuta toepho nwehu pyaa mpya je ebyibuta onu uwe-mgbalanu Sọlu.

* **23:28** 23:28 Iphe, Sela-Hamalekotu bụ bẹ bụ Mkpuma Ogbode-ogu.

⁵ E mechaḗpho; obu wata anma Dévidi ikpe keḷe o byibutaru onu uwe-mgbalanu Sọlu ono. ⁶ O sụ ndu ono, l'etsoje iya nụ ono: “Ge Chipfu te ekwekwa ge mu mee nnajiuphu mu egube iphe ono; mbụ onye ono, Chipfu wuru manụ l'ishi ono; ozoo ke ge mu halia eka denyi iya; keḷe o bu onye Chipfu wuru manụ l'ishi.” ⁷ O buru opfu ono be Dévidi gude gbọoru ndu etsoje iya nụ uja; ophu o to haduru phe g'ephe tsoo Sọlu oḡu. No iya; Sọlu shi l'ogba ono lufu jeshia mkpa iya. ⁸ Dévidi mechaa bya eshi l'ime ogba ono lufuta kuahaa Sọlu oku sụ: “Nnajiuphu mu, bu eze!” Sọlu bya aghaa enya l'azu. Dévidi bya adaa kpurumu phozeta; bya eworu iphu kpube l'ali; ⁹ sụ Sọlu: “Bu gunu kparu iphe, inoduje angaru ndiphe nchi; mbụ ndu anoduje edoru ngu le Dévidi l'achọ g'o meka ngu iphe? ¹⁰ Hụmanu! Ntanu-a be i gudewaa enya ngu huma ge Chipfu meru; i daba mu l'eka l'ime ogba pho. O nweru ndu suru ge mu gbua ngu; obenu le mu dobeleru ngu-a ndu. Mu sụ le mu ta abyakwa ahali eka mu byia nnajiuphu mu; noo keḷe o bu onye Chipfu wuru manụ l'ishi g'o buru eze. ¹¹ Nna mu; lekpodapho enya; humawaro onu uwe-mgbalanu ngu ge mu gude iya l'eka! Mu byibutaru onu uwe ngu ono; ophu mu te egbuduru ngu. G'o dokwaa ngu enya nta-a teme l'ii-makwarupho le mu te emesweduru ngu; ophu mu te ekwefuduru ngu ike. O to dudu ejo-iphe, mu meru ngu; ole ichie mu pho kpabekpabe gi gbua mu. ¹² Ge Chipfu kpekwa ikpe ehu mu le ngu; mbụ ge Chipfu gwatakwa ngu ugwo ejo-iphe ono, iime mu ono; ole ?mu byahunuru edenyi ngu eka. ¹³ O dua g'etu ndiche, nmaru sụ: ‘Ejo-ememe bu l'eka ndu iwashi be ooshije’; obenu le mbedua ta abyadu l'edenyi ngu eka. ¹⁴ ?Bunua onye be eze ndu Izurelu pafutaru onwiya g'o gbua? ?Bu onye be ichi oso? ?To bunaa odzu nwankuta-a? ?To bunaa nwogu, agbaduru ebà-a? ¹⁵ Oo Chipfu be e-kperu mu le ngu ikpe; pfua onye ophu iswi adudu mma. G'o lee ya enya; haaru mu enge nafuta mu l'eka ngu.”

¹⁶ Dévidi pfughechaepho nno; Sọlu jia ya sụ: “?Bu gubedua epfu iphe ono; nwa mu, Dévidi?” Sọlu bya echishia mkpu eka. ¹⁷ O bya asu: “Oowa-e! I kakwa mu apfubekoto; noo keḷe iimeru mu ree; obenu le mbedua eme ngu ejo-iphe. ¹⁸ Le ntanu-a be i goshiwaru l'iimeru mu ree; mbụ le Chipfu meru mu daba ngu l'eka; ophu i ti gbuduru mu. ¹⁹ Teke nemadzu humaru ohogu iya; ?ohaje iya g'o laa ke mmanu? Oo ya bu ge Chipfu pfukwaa ngu ugwo iphe-oma ono, i meru mu ntanu-a ono! ²⁰ Ole nta-a be o dowaru mu enya l'i bufutaje eze; temanu o buru ngu be ali-eze ndu Izurelu l'ophu a-du l'eka. ²¹ Gude epha Chipfu ribuaru mu angu nta-a sụ l'i ti byadu l'akpabufu awa mu akpabufu; ozoo mee g'epha mu chihu achihu l'unuphu ibe nna mu!” ²² Oo ya bu; Dévidi bya eribuaru Sọlu angu egube ono. Sọlu lashia ibe iya.

Dévidi yee ndu etsoje iya nụ wufu laphushia azu l'ogba.

25

Nebalu aswaru Dévidi uswara

¹ Oo ya bu; Sámeḷu bya anwuhu; ndu Izurelu bya edzukobe raa eka iya. Ephe bya elia ya l'ibe iya le mkpukpu Rama.

Dévidi bya atugbua lashia echiegu Paranu. ² O duru nwoke lanu bu le mkpukpu Mawonu. O bu onye nweru eku le mkpukpu Kamelu; bya aburu onye nweru iphe shii. Aturu, o nweru enweru du unu esaa l'ukporo iri. Eghu iya du unu labo l'ukporo iri. O nodu le Kamelu eseshi aturu iya ono

ẹji l'ẹhu. ³ Ẹpha nwoke ono bu Nebalu; ẹpha nyee ya buru Abigelu. Nyee ya ono buru onye maru iphe okpobe amaru; bya amakwapho mma. Oḷe ji iya be du ehuka bya aburu onye ejo-obu l'iphe, oomekpoo ememe. O bu onye shi l'eri Kalebu.

⁴ Dévidi nodu l'echiegu numa le Nebalu be eseshi aturu iya eji l'ẹhu. ⁵ O bya ezia umadzu iri l'ime unwokorobya, epe l'iya swi su phe: "Unu jepfu Nebalu le mkpukpu Kamelu; unu ekeleru mu iya. ⁶ Unu su iya: 'Ge ndzu ngu tsekwa ogologo. G'ehu dukwa ngu guu le ndibe ngu; mekpoo iphemiphe, i nweru enweru! ⁷ Mu numaru l'i bushi aturu ngu eji. Teke anyi le ndu nche-aturu ngu shi tuko nodu l'eka lanu be anyi te emekpajekwaru phe ehu; ophu o to dudu iphe phe, phuhujeru nu l'iphe, bu teke anyi l'ephe nokotaru le Kamelu. ⁸ I -jia ya ndu-ozu ngu be epe a-koru ngu iya-a. Oo ya bu; g'obu ngu dunu l'eka unwokorobya mu-a no eshi ophu anyi byaru l'obo-iphe-a. Jiko nunu ndu-ozu ngu; me nwa ngu, bu Dévidi iphe, eka ngu rwukpoperupho.' "

⁹ Ndu ozi Dévidi ono rwuepho; epe bya eworu ozi ono, Dévidi ziru ono bya ezia Nebalu; bya adaa ngaberu iya. ¹⁰ Nebalu bya asu ndu-ozu Dévidi ono "?Bu onye bu Dévidi? Mu suru: nwa Jiesi ?o bu onye? Ndu nta-a be dukwaa igwerigwe anashihu nnajiuphu phe agbakashihu. ¹¹ ?Bu k'ishi gunu be mu e-wota nri mu waa mini; me anu, mu gburu ndu ebushiru mu aturu mu eji woru nu ndu mu ta amadu eka epe shi?"

¹² Unwokorobya ono dakobe laphushia azu je edokotaru Dévidi iphe ono, o pfuru ono. ¹³ Dévidi su phe: "Ngwa; onyenonu wota ogu-echi iya turu!" Oo ya bu; onyenonu bya ewotachaa ogu-echi iya turu. Dévidi bya etukwarupho nkiya. Ndu ophu tso Dévidi be rwuru unu nemadzu. Umadzu ukporo iri nodu swiru ivu phe.

¹⁴ Nwokorobya lanu l'ime ndu-ozu Nebalu je edooru nyee Nebalu, bu Abigelu su: "Lekpodapho le Dévidi be no l'echiegu zia ndu-ozu iya g'ephe bya ekeleru iya nnajiuphu; o gbere meru iphe-iphere kpua phe. ¹⁵ Oḷe ndu ono mekwanuru anyi ree shii; ophu epe emekpajeduru anyi ehu; ophu iphe anyi te ephuhujeduru le teke ono, anyi l'ephe tukoru nokotakpo le mgbeḡu ono. ¹⁶ Eswe l'enyashi mbokumboku be epe shi abujeru igbo-ulo gbobuta anyi le teke ono, anyi shi ano-kubeje phe eche aturu anyi ono. ¹⁷ Nta bukwa g'i riedu iya oriri maru iphe, ii-me; noo kele ejo-iphe abyakwa adapfuta nnajiuphu anyi yee ndibe iya l'ophu; kele o kwataru buru onye iwashi k'ophu bu l'o to dudu onye ejiru iya onu de."

¹⁸ Abigelu bya emekebe egwegwa je achita ishi buredi ukporo iri; waa otumu mee labo; waa aturu ise, e gburu huchaa ya ahuhu; bya ajaa ya ajaja dobe; waa akpe, a huru yejia ogbongu ise; waa echa-mbekee ukporo ise, e gude akpuru vayinu ghee; waa echa-mbekee ophu du ukporo iri, e gude akpuru figu ghee. O gwekoo ya tukobegbaa l'eli nkafu-igara. ¹⁹ O bya asu ndu-ozu iya: "Unu tugbua vuta uzo; mu a-nodu-a etso unu l'azu." Oḷe o to pfukwanuru iya ji iya, bu Nebalu.

²⁰ O nodu l'eli nkafu-igara iya agba agbazeta l'uwuru, no l'ubvu ono; o bya l'amaru Dévidi yeḷe ndu epe l'iya swi nodu agbazetawaa abyapfuta iya. O bya agba phe ndzuta. ²¹ O buru teke ono be Dévidi pfukwaduru-a su: "O to dudu urwu, o baru mu mbu echeche, mu shi echeru nwoke-a eku iya l'echiegu; mbu chekota iya k'ophu bu l'o to dudu iphe, o nweru enweru duru ophu tuphahuru nu. O buru ejo-iphe be o gude pfua mu ugwo ree, mu meru iya. ²² Ge Chileke mekwaa mu iphe, o meru ndu ohogu Dévidi;

m'ò bürü l'e rwuru l'ùtsu mu dobe m'onye lanù, bụ nwoke ndzù lẹ ndu o nwekòtaru.”

²³ Abigelu bya ahumaepho Dévidi; o nyizetakebe l'eli nkafu-igara iya ono; bya ephozeta l'iphu Dévidi bya eworu iphu kpube l'alì. ²⁴ Nwanyì ono daa gbushi ikpere l'iphu Dévidi sù iya: “Nnajiuphu mu; g'ò bürü mu rọ bẹ aa-ta ùta iya nwẹkinyi mu. Jiko gẹ mụbe nwozi ngu nwanyì pfunuru opfu yeru ngu. Ngabẹnuru mụbe nwozi ngu nwanyì nchi. ²⁵ Ọ -bürü kẹ nnajiuphu mu; ba ngakwaru mkpòkoro nwoke ono, bụ Nebalù nchi; kẹle ọọ ẹpho g'ẹpha iya dù bụ g'ò dù. Ọoza onye-eswe l'ẹpha; tẹme ọ nọdu emehukwaphọ eswe. Obenu lẹ mụbe nwozi ngu nwanyì gbẹ ọphu mu ta ahumaduru ndu-ozì ono, gùbe nnajiuphu mu yeru ono. ²⁶ Ọle-a nnajiuphu mu; bẹ eshinu Chipfu sephuwaru ngu azù g'i ti je egbua ọchi waa g'i tì gwata ụgwọ iphe, e meru ngu l'ẹka onwongu; bẹ Chipfu -nọdu-a ndzù g'ò nọ iya-a; gùbedua nọdu; bẹ bụkwa gẹ Nebalù dù bụ gẹ ndu ọhogu ngu waa iphe, bụkota ndu l'achọ g'ẹphe e-shi mekata gùbe nnajiuphu mu a-dù. ²⁷ G'e wonuru iphe-a, mụbe nwozi ngu nwanyì guderu gube nnajiuphu mu-a nù ụnwokorobyà ono, unu l'ẹphe swì ono. ²⁸ Jiko gwaruro nwozi ngu nwanyì nvù l'ẹka mu mesweru; noo kẹle a makahawaru lẹ Chipfu e-me g'abụ eze kẹ gùbe nnajiuphu mu nọọ ọdu; kẹle ọọ ọgu Chipfu bẹ ìlwu. G'ò tọ dükwa ẹjo-iphe, aa-huma ngu l'ẹhu jasù teke ìi-nọ-beru. ²⁹ Ọ betakpọoru nemadzù nọdu achì ngu k'egbugbu bẹ Chipfu, bụ Chileke ngu e-woerupho ndzù gùbe nnajiuphu mu kwachia rengurengu l'ite ndzù. Ọle ndzù ndu ọhogu ngu phẹ bẹ aa-gbáphù ẹgube aagbaphuje mkpuma rọbo-a. ³⁰ Tọbudu iya bụ; teke Chipfu meerupho gùbe nnajiuphu mu iphe, dù ree ono, o kweshigbaaru ngu ukwe iya ono; bya eworu ngu mee onye-ishi l'alì Ízurelù; ³¹ ọ tọọ bụeduru nnajiuphu mu aphù; ọzoo g'obu waahaa ngu mini l'i gburu ọchi enwedu ishi; ọzoo l'ì gwataru ụgwọ iphe, e meru ngu. Lẹ teke ono, Chipfu e-meshiru gùbe nnajiuphu mu iphe, dù ree ono; nyatakwa mụbe nwozi ngu nwanyì.”

³² Dévidi sù Abigelu: “G'ajaja bürü kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelù; mbụ onye ziru ngu g'ì gba mu ndzuta ntanù-a. ³³ Gẹ mmamiphe ngu bụkwaru iphe, a gọru ọnu-ọma nù; tẹme g'a gọkwarupho ọnu-ọma nù gùbedua gbobutaru mu gẹ mu te egbu ọchi lẹ ntanù-a; waa gẹ mu te egude ẹka onwomu gwata ụgwọ iphe, e meru mu. ³⁴ Ọme ọ tọ bụ l'ì gbaru ẹgwegwa bya mu ndzuta-a; bẹ mu shiakwa ribua nte sù: ‘L'eshinu Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelù nọ ndzù g'ò nọ iya-a; mbụ onye ono, gbobutaru ọphu mu te emekaeduru ngu iphe ono; bẹ ọ tọ dükwa onye nwoke l'ibe Nebalù m'onye lanù mu gege egbuphodo mẹ ọ -rwutashia l'ùtsu echele.’ ” ³⁵ Ọo ya bụ; Dévidi bya anata iya iphe ono, o gwetarù iya ono; sù iya: “Tọkwa ẹhu. Mu nùmawaru iphe, i pfuru bya ekwetawaa iphe, ì rwọru.”

³⁶ Abigelu bya alapfu Nebalù je ahuma l'ọ nọroo abọ-iphe l'ibe iya; ẹgube ono, onye eze emeje ono. ẹhu nọdu atso Nebalù uto; kẹle mẹe atsushi iya ike. Ọphu ọ tọ dudu iphe, Abigelu pfuru iya jasù nchi bọhu. ³⁷ Ọ -rwua l'ùtsu iya lẹ teke mẹe ono sahuwaru Nebalù; nyee ya bya atuko iphemiphe ono dokotaru iya; meji tofu iya; ọ kpọ-kerehu gẹ mkpuma. ³⁸ A bya anọchaa iphe, dù g'abalì iri; Chipfu chitsua Nebalù; ọ bürü iya anwùhu.

Dévidi aluta Abigelu

³⁹ Ọ be teke Dévidi byaru anuma lẹ Nebalù nwùhuwaru ọ sù: “G'ajaja bürü kẹ Chipfu; mbụ onye ono, gwataru ụgwọ iphe-iphere ono, mu natarù

l'eka Nebalu. O bya egbobutakwapho mube nwozi iya ge mu te eye eka l'ejo-iphe. Chipfu be wowaru ejo-ememe, Nebalu meru kpukposhi iya l'ishi nkiya."

Oo ya bu; Dévidi zia g'e je ezia Abigelu g'ọ bya ge ya luru iya. ⁴⁰ Ndu ozi Dévidi jeshia mkpukpu Kamelu je ezia Abigelu su iya: "Dévidi be zikwaru anyi g'anyi bya eduta ngu g'i buru nyee ya."

⁴¹ Abigelu gbalihu bya ephozeta iphu iya l'ali su: "Waa mube nwozi unu nwanyi baa; mbu onye a-nodu asaje ndu-ozu nnajiuphu mu okpa."

⁴² Abigelu jikobe egwegwa bya eduta unwumgboko ise, l'ejeru iya ozi yeru onwiya; o nyikota eli nkafu-igara tsoru ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; o je aluru Dévidi.

⁴³ Dévidi be aluhawaa Ahinowamu, bu onye shi le mkpukpu Jiezerelu; yee Abigelu bya atuko buru unyomu Dévidi. ⁴⁴ Teke ono be Solu kutawaru nwada iya, bu Mikalu; mbu nyee Dévidi woru kee Paliti nwa Layishi; mbu onye shi le mkpukpu Galimu.

26

Dévidi aha Solu ndzu ozobaa

¹ Ndu mkpukpu Zifu bya atugbua je edooru Solu le mkpukpu Gibiya su: "Dévidi be domikwaru onwiya l'ubvu Hakila, no gha iphu le Jieshimonu."

² Solu bya atugbua jeshia l'echiegu mkpukpu Zifu; yee unu unwoke esaa l'ukporo iri, a hotaru l'ali Izurelu tuko swiru jeshia achọ Dévidi. ³ Solu phe bya adoru l'aguga gbororo l'ubvu Hakila ono, no gha iphu le Jieshimonu. Dévidi noduro ya l'echiegu. O humaeпо le Solu chowaru iya byatashia eka ono; ⁴ o zia ndu anwu ngge ephe jee; bya eme o marweta l'oo eviya le Solu byawaru. ⁵ Oo ya bu; Dévidi gbeshi bya ejeshia l'eka ono, Solu phe doru ono. O -rwua je ahuma eka Solu yee Abuna nwa Neru, bu onye-ishi ndu ojogu ze. Solu zee l'ime odu ono; ndu ojogu iya do-pee ya mgburugburu.

⁶ Dévidi bya ajia Ahimeleku, bu onye Hetu waa Abishayi nwa Zeruya; mbu nwune Jiowabu su phe: "?Bu onye ole be e-tsoru mu g'anyi jepfu Solu l'eka ephe doru ono?"

Abishayi su: "Oo mbedua l'e-tsoru ngu je."

⁷ Oo ya bu; Dévidi yee Abishayi tugbua jepfu ndu ojogu ono l'enyashi. Ephe jerwua bya ahuma Solu l'eka o ze eku mgbenya l'ime ime odu ono; yee arwa iya, o woru bvube l'ali l'uzo ishi iya. Abuna yee ndu ojogu ono ze-pee ya mgburugburu. ⁸ Abishayi su Dévidi: "Ntanu-a be Chileke mewaru g'ohogu ngu daba ngu l'eka. Jiko hanaa nta-a ge mu gude arwa-a supyabe iya l'ali ugbo lanu; mu ta a-sukwa iya ya ugbo ebo."

⁹ Obenu le Dévidi suru Abishayi: "Te emeghekwa nkiya! Mbu-a; ?Bu onye a-hali eka byia onye ono, Chipfu wuru manu l'ishi g'ọ buru eze; g'e-mecha g'onye ono laa ke mmanu?" ¹⁰ "Eshinu Chipfu no ndzu g'ọ no iya-a be bukwa Chipfu l'onwiya be l'e-gude eka iya chigbua ya. Ophu l'anwuhu iya rwuru; o nwuhu; ozoo l'o jeru odu; je alaa l'ogu. ¹¹ Ge Chipfu te ekwekwa ge mu halia eka byia onye ono, Chipfu wuru manu l'ishi ono. Iphe, e-me nu bu g'i wota arwa ono waa iphe, aangụ mini ono, no iya l'uzo ishi ono g'anyi tugbua." ¹² Oo ya bu; Dévidi tuta arwa ono; bya ewota iphe, aangụ mini ono, no Solu l'uzo ishi ono o buru phe atugbu. Ophu o to dudu onye humaru iya nu; ophu o dudu onye maru nu; ophu o dudu onye ophu tehuru etehu. Ephe tukoeпо ekugbaa mgbenya; kele Chipfu meru g'oke mgbenya tu phe.

¹³ No iya; Dévidi bya adafu azu iya ophuu; je enyikota eli úbvú; nodu nwuzenya uzanya. Eka no-buharu phe l'echilabo kwatakpo du osa shii.

¹⁴ Dévidi bya ekua ndu ojoğu ono oku; kua me Ábuna nwa Neru su phe: "Ábuna; t'ii zadu enu; Ábuna?"

Ábuna za enu bya asu: "?I bu onye; gube nwophu eku eze oku?"

¹⁵ Dévidi su Ábuna: "?Ti bunaa nwoke, du ike l'ogu? ?Bu onye be atukpooru ngu nu l'ali Ízurelu? ?Denu g'o nwuru i ti letaduru nnajiuphu ngu, bu eze enya; k'ophu bu l'o nweru onye byaru ge ya gbua nnajiuphu ngu, bu eze? ¹⁶ Iphe ono, i meru ono ta adukwa ree. Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be iphe, gbaru unu g'unu ha bukwa anwuhu. Noo kele unu te eletaduru nnajiuphu unu enya; mbu onye ono, Chipfu wuru manu l'ishi ono. Chikaedu enya achika. ?Denu arwa eze yee iphe, onguje mini, o shi dobe le mgboru ishi iya ono?"

¹⁷ Solu maekwarupho l'oo olu-opfu Dévidi bya asu: "?Bu olu-opfu ngu bu ono nwa mu, bu Dévidi?"

Dévidi su iya: "Ee! O kwa iya-a nnajiuphu mu, bu eze." ¹⁸ O sukwapo: "?Bu ke gunu be gube nnajiuphu mu achihunuru nwozi ngu? ?Buhunu gunu be mu meru? ?Bu ejo-iphe gunu be eka mu dukpo? ¹⁹ Jiko ge gube nnajiuphu mu, bu eze ngabenuru nwozi ngu nchi nta. O -buru l'oo Chipfu be kpaliru ngu gi chiahaa mu nno; g'o natakwa ngweja. Teke obu l'oo ndiphe be eme iya nu; g'ephe bukwaru ndu vu onu l'ataphu Chipfu. Nta-a be ephe chifuwaru mu l'echilabo ndibe Chipfu. Ephe su ge mu je ejeaaru agwa ozo ozi! ²⁰ Ole-a; ge mee mu te egedakwa l'ali l'eka du enya l'iphu Chipfu; kele eze ndu Ízurelu be lufutawaru bya achiahaa nwogu, teke agbadu eba g'onye achi nta okwa l'ubvu."

²¹ Tobudu iya bu Solu su: "Mu meakwaru iphe-eji. Lwanu azu; nwa mu, Dévidi. Mu taa tubaedu ama emeka ngu iphe ozo; noo kele i guberu ndzu mube Solu iphe ntanu-a. Oo eswe be mu meru; mbu le mu meswekporu k'ophu paru eka apaa."

²² Dévidi su: "Wakwa arwa gube eze baa. G'unwokoro ngu onye lanu tughata bya ewota iya. ²³ Oo Chipfu a-pfu onyenonu ugwo apfubekoto iya waa k'apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Ntanu-a be Chipfu meru; i daba mu l'eka; ole mu taa halikwanu eka ebyi onye ono, Chipfu wuru manu l'ishi ono. ²⁴ G'o bunuru ge mu guberu ndzu ngu iphe ntanu-a; bukwapo ge Chipfu a-gube ndzu nkemu iphe; mbu g'o nafutakota mu l'iphe-ehuka, byaru mu nu."

²⁵ Oo ya bu; Solu bya asu Dévidi: "G'e kebekwa ngu l'oma nwa mu, bu Dévidi. Ii-me iphe, nyiberu anyibe; mbu mee ya mekota!"

Oo ya bu; Dévidi tughushia; Solu laphushia azu l'ibe iya.

27

Dévidi alafu ndu Filisitayinu

¹ Dévidi bya arja l'ime onwiya su: "Nta be ujiku lanu be mu e-mechakwaa shi l'eka Solu laa l'iyi. O to nwedu iphe ozo, kabakpo ree; ta abudu ge mu gbaru lashia ali ndu Filisitayinu. Oo ya bu Solu akabe haa mu acho-phe l'ali Ízurelu; mbu mu e-shi nno ya nahu iya." ² Oo ya bu; Dévidi yee unwoke ono, du unu nemadzu l'ukporo iri ono, bu ndu yee ya aswije ono gbeshi lapfushia Akishi, bu onye eze mkpukpu Gatu; mbu nwatibe Mawoku. ³ Dévidi phe lapfu Akishi je eburu le mkpukpu Gatu. Onyenonu be yele ndibe iya tukochaaru buru. Dévidi be yele unyomu iya

labọ tukuru buru; mbụ Ahinowamu kẹ mkpukpu Jiezerelu waa Abigelu kẹ Kamelu, bụ iya bụ nwanyi ono, ji iya, bụ Nebalu ta anọedu-a. ⁴ O be teke e doerupho Sọlu lẹ Dévidi gbalawaru lashia Gatu; ophu ọ tọ chọbaeduru iya.

⁵ Oo ya bụ Dévidi bya asụ Akishi: “Ọ -buru lẹ mu dụ ngu l'obu; wofutanu mkpukpu lanu l'alị-a; nụ mu gẹ mu buru. ?Denu g'ọ bụ mube nwozi ngu bẹ unu l'iya atuko buru lẹ mkpukpu lanu l'eka eze bu?” ⁶ Oo ya bụ; Akishi woru mkpukpu Zikulagu woru nụ iya mbọku ono. Ọ buru iya meru iphe Zikulagu bụ mkpukpu ndu eze ndu Jiuda byasụ ntanụ-a. ⁷ Dévidi bẹ bugbaru apha ophu l'onwa ẹno l'alị ndu Filisitayinu ono.

⁸ Dévidi yee ndu etsoje iya nụ bya atugbua je alwua ndu Geshu; me ndu Gizi; me ndu Amaleku. Ndu-a bẹ shihawaa teke dụ ẹnya butaru l'alị ono; mbụ shitakpoo me a -nọdu eje Shuru jasụ l'alị ndu Ijiputu. ⁹ Ọ nọdu abujeru ndu ophu Dévidi bapfuwaru l'ogu ono; l'oogbushikota phe. Ọ tọ dudu nwoke ozoo nwanyi, oodobeje ndzu. Ọ bya akpuko aturu; me egbu; me eswi; me nkafu-igara; me inya-kamelu; bya achikochaa uwe. O -mechaa; oolapfushia Akishi. ¹⁰ Teke Akishi jiru iya: “?Bụ ibiya ole bẹ i jeru alwua ntanụ-a?” Dévidi asụ iya: “Ọ kwa echiegu ndohali mkpukpu Jiuda.” Ozoo l'oo echiegu ndohali kẹ mkpukpu ndu Jierahumelu; ozoo l'oo echiegu ndohali Kenu. ¹¹ Ọ tọ dudu nwoke ozoo nwanyi, oodobeje ndzu kẹ kpuru bya Gatu; kele onoduje ari sụ: “Epe e-jekwa agba anyi ama sụ l'owakwa iphe, Dévidi meru baa.” Ọ buru gẹ Dévidi shi emeje iya bụ ono lẹ teke o bukotaru l'alị ndu Filisitayinu. ¹² Akishi daru Dévidi ye l'ehu; asuje onwiya: “Dévidi bẹ a-buwaruro nwozi mu jasuru asuru; noo kele ndibe phe, bụ ndu Izurelu bẹ kpowaru iya ashị mebyi akpokpo.”

28

¹ Ọ bya erwua teke ono; ndu Filisitayinu bya akpakoo ndu ojogu phe g'ephe tsoo ndu Izurelu ogu. Akishi je asụ Dévidi: “G'o dokwaa ngu ẹnya ree l'unu l'unwoke ngu bẹ e-dujekwa mu ogu.”

² Dévidi sụ iya: “Ọ n'iya bụ l'ii-humawaro iphe, onye-ozu ngu e-me.”

Akishi sụ Dévidi: “Ọ duepho ree; mu e-mewaa ngu rọ g'i buru onye a-nọdu eche mu nche jeye ndzu mu abvu.”

Sọlu yee nwanyi, aphuje ophulanya, bu lẹ Enudo

³ Nta-a bẹ Sámèlu nwuhwaru; ndu Izurelu l'ophu tuko raa ekwa iya; bya elia ya lẹ mkpukpu iya lẹ Rama. Sọlu bẹ tukowaru ndu emeje omamanshi; me ndu aphuje ophulanya rwushikota l'alị ono.

⁴ Ndu Filisitayinu bya edzukobe bya adoru k'ogu lẹ mkpukpu Shunemu. Sọlu bya akpakoo ndu Izurelu l'ophu ephebedua doru nkephe l'ubvú Gilubowa. ⁵ O be gẹ Sọlu humaerupho ndu ojogu ndu Filisitayinu; ndzu guhu iya; teme obu nọdu etekwa iya pho ophe. ⁶ O mee g'ọ kpata Chipfu ishi; ophu Chipfu ta adudu iphe, ọ gbẹ lẹ nrwo; ozoo l'ido urimu pfuaru iya; ozokpoonu l'onu ndu mpfuchiru iya. ⁷ Sọlu bya asụ ndu ejeru iya ozi: “Unu leeru mu ẹnya nwanyi, aphuje ophulanya k'ophu mu e-je akpata iya ishi.”

Epe sụ iya l'o nweru onye lanu, bu lẹ mkpukpu Enu-Doru.

⁸ Sọlu bya eworu onwiya gbugabe; chita uwe mmanu yee. O be l'enyashi yee unwoke labọ swiru jepfushia nwanyi ono. Sọlu rwua bya asụ iya: “Kpataeduru mu maa ishi. Onye ophu mu kukpoperupho epha iya bẹ ii-kpokuta.”

⁹ Nwanyị ono sụ iya: “Lenu; ị manurua iphe, Sọlu meru. Mbụ lẹ ndu ajije iphe; mę ndu aphuje ọphuleny a bę ọ tukuru rwushikọta l'alị-a. ? Denu g'o gude ị bya ekweberu mu ẹregede; gę mu eshi nno nwuhu?”

¹⁰ Sọlu bya egude ẹpha Chipfu ribuaru iya angụ sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bę ọ tọ dukwa aphụ, a bya l'anụ ngu l'opfu iphe-a.”

¹¹ Nwanyị ono bya ajia ya sụ: “?Bụ onye bę mu a-kpokuru ngu?”

O sụ iya: “Oo Sámèlu bę ịi-kpoku.”

¹² Nwanyị ono bya ahumaepho Sámèlu bya echishia mkpu sụ Sọlu: “? Denu g'o gude ị gbaaru mu ẹregede? O kwa ngu bụ Sọlu!”

¹³ Eze, bụ Sọlu bya asụ nwanyị ono: “Ta atsushi ebvu. ?Bụ gunu bę ị humaru?”

Nwanyị ono sụ iya: “Mu humaru maa g'o shi l'alị afuta.”

¹⁴ O jia ya sụ: “?O dukwanu idagha?”

Nwanyị ono sụ: “Oo akahụ nwoke ọgerenya, yeru uwe-mgbalanu bę alufutana ọbu.”

Sọlu maekwarupho l'ọo Sámèlu. O phozeta woru iphu kpupyabę l'alị.

¹⁵ Sámèlu bya epfua opfu sụ Sọlu: “?Bụ gunu bę iikuru mu; i gude akposhi mu atuta unme, mu atuta-a?”

Sọlu sụ iya: “Mu nọ l'oke iphe-ehuka; kele ndu Filisitayinu bę etso mu ọgu; teme Chileke pawaru mu buhaa; ophu ooyejeedu onu yeru mu e-shi lẹ ndu mpfuchiru iya; ọzoo lẹ nrwọ. Oo ya kpatarụ iphe, mu eku ngu g'ị karu mu ọzo, mu e-shi iya.”

¹⁶ Sámèlu sụ iya: “?Ị chọru mu gunu nta-a, Chipfu pawaru ngu buhaa; ọ bwaru onye opfu ngu-a? ¹⁷ Oo iphe ono, Chipfu shi mu l'onu gbaaru ngu ama iya ono bę avukota nno. Chipfu bę nafuwaru ngu aba eze ono woru iya nụ onye ọzo, bụ Dévidi. ¹⁸ Kele i ti meduru Opfu Chipfu; mbụ l'i ti tukoshiduru ndu Amaleku oke-ehu-eghu Chipfu. O bụru iya meru g'o gude; o mee ngu iphe ono, o meru ngu ntanu-a ono. ¹⁹ Ophu kachakpoo nụ bụ lẹ Chipfu a-chiru unu lẹ ndu Ízurelu ye ndu Filisitayinu l'eka; mbụ l'echele ọwa-a bę unu l'unwu ngu unwoke a-lwapfuta mu lẹ maa. Nokwapho gę Chipfu a-chiru ndu ojogu ndu Ízurelu chiru ye ndu Filisitayinu l'eka.”

²⁰ Ndzụ-agugu iphe ono, Sámèlu pfuru ono gude Sọlu; ọ ngabufu daa l'alị teke ono teke ono. Ike bvụ iya; kele o to riduru nri eswe mę ke enyashi mboku ono l'opfu. ²¹ Nwanyị ono bya bya ahuma g'ehu anmashiberu Sọlu anmanma ike bya asụ iya: “Lenu; mube nwozi ngu nwanyị bę nukwaru ngu opfu; mee iphe, i ziru mu ememe. Mu turu ishi ndzụ mu mekota iphemiphe, ị sụru gę mu mee. ²² Oo ya bụ jikonu; ngabenuru nwozi ngu nwanyị nchi; mbụ gę mu nunu ngu nri g'i ria; k'opfu ike a-dụ ngu g'i gude lashia.”

²³ Sọlu jika sụ lẹ ya te eridu nri. O lẹ ndu-ozu iya waa nwanyị ono tukuru rwoahaa ya; ọ gbę teke ono kweta. O bya agbeshi l'eka ọ zę l'alị bya anozeta l'iphe-azęe.

²⁴ Nwanyị ono bę nweru nweswi, tsuru ẹba, nọ l'ulo iya. O woru iya gbua teke ono teke ono. O bya ewota ukpokutu-nri gwọ-phube gude ghee buredi, eeyeduru iphe, ekoje buredi. ²⁵ Nwanyị ono bya akwashiaru Sọlu phę iphe ono; ẹphe ria. E mechaa; ẹphe tugbua l'enyashi ono lashia.

29

Ndu-ishi ndu Filisitayinu achifu Dévidi l'iphu ọgu

¹ Ndu Filisitayinu bya edzukobe-gbua ndu ojogu phę lẹ mkpukpu Afeku. Ndu Ízurelu je anmaa anmanma ọgu lẹ mgboru ẹka mini anoduje anwushi

lẹ mkpukpu Jiezerelu. ² O be gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu keshiru ndu ojoḡu pẹ; ẹphe dzebegbaa ukporo ise ise; ndu ophu adu unu labo l'ukporo iri iri; Dévidi yee ndu etsoje iya nu nọdu awu etso pẹ azu azu ẹphe lẹ Akishi. ³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya aja sụ: “?Bụ gunu be ndu Hiburu owana eme l'eka-a?”

Akishi sụ pẹ: “O kwa Dévidi ono, shi buru nwozi Solu, bu eze ndu Izurelu-a. Mu l'iya bughataakwaru apha ophu. Ole eshinu o gbafutaru l'ibe Solu lwapfuta mu be ta adukwa ntucha, mu humajeru iya l'ehu.”

⁴ Ehu ghuahaa ndu-ishi ndu Filisitayinu ono egbu; ẹphe sụ iya: “Duphukwa pẹ azu g'ẹphe je anoduro l'eka ono, i nuru pẹ g'ẹphe buru ono. G'o to tsokwaru anyi je oḡu; a -nonyanu; e rwua lẹ teke aalwu oḡu; o gbẹ ghakobe tsoahaa anyi oḡu. Kele-a; ?to kabadaa nphe g'ee-shi gẹ yee nnajiuphu iya bya adu lẹ ree ozo me o -gbushia anyi ishi? ⁵ ?To bunaa Dévidi owana be ẹphe aguje l'ebvu ete sụ: ‘Solu gbuwaru unubuku ndu ojoḡu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojoḡu ugbo iri?’ ”

⁶ Oo ya bu; Akishi bya ekua Dévidi sụ iya: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a be i buepho onye pfuru oto; teme o dūhukwa mu pho ree ke g'i tsoru anyi g'anyi tuko swiru jee oḡu-a; noo kele e -shi mboku ono, i lwapfutaru mu ono byasu ntanu-a be o to dudu ntucha, mu humajeru ngu l'ehu. Ole oo ndu-ishi ono be i ti dudu ree l'enya. ⁷ Ghakobe lashia lẹ nchi-odoo; be ejekwa eme iphe, ta adudu ndu-ishi ndu Filisitayinu ree.”

⁸ Dévidi jia ya sụ: “?Bukwanu gunu be mu mehunuru? ?Bukpoo gunu be i humaru l'ehu mube nwozi ngu shitakpo lẹ mboku, mu lwapfutaru ngu byasu nta-a? ?Denu iphe, bu lẹ mu tee jedu etsoo ohogu gube nnajiuphu mu, bu eze oḡu?”

⁹ Akishi sụ iya: “Mu maru-a li du mu ree l'enya; mbu li du-tabee mu pho g'ojosi-imigwe Chileke; ole ndu-ishi ndu Filisitayinu pfuwaru sụ li ti byadu etso anyi je oḡu ono. ¹⁰ Nta-a bukwa g'i tehu lonma ewa utsu unu lẹ ndu-ozu nnajiuphu ngu ono; mbu ndu ono, unu l'ẹphe tukoru swiru ono; g'unu tugbua lẹ geregere nchi-aboḡu.”

¹¹ Oo ya bu; Dévidi yele ndu etsoje iya nu gbeshi lonmewa utsu laphushia azu l'ali ndu Filisitayinu; ndu Filisitayinu tugbua; o buru pẹ eje Jiezerelu.

30

Dévidi etso ndu Amaleku oḡu

¹ O bya ebe gẹ Dévidi yee unwoke iya rwuerupho mkpukpu Zikulagu lẹ mboku ophu kwe iya eto, ẹphe gbeshiru; ẹphe huma lẹ ndu Amaleku byawaru alwu ndu bu l'echieḡu ndohali waa ndu mkpukpu Zikulagu alwulwu. Ẹphe lwuru Zikulagu woru oku tufu iya. ² Ndu Amaleku ono kpukotachaa unwanyi, no iya nu lẹ ndzu; kpuchachaa egirima me ogerenya. Ophu o to dudu me onye lanu ẹphe gburu egbugbu; gbahaepho akpuko be ẹphe kpukoru pẹ lashia. ³ Noo ya; Dévidi yee unwoke iya ono bya abyarwuta Zikulagu; bya ahuma g'oku mebyishiru iya; teme a kpukoo unyomu pẹ; me unwegirima pẹ lẹ ndzu. ⁴ Tobudu iya bu; Dévidi yee ndu ono, yee ya tukoru swiru ono chishia mkpu ekwa; raḡ ya pho jasḡ ike ekwa bvushikota pẹ. ⁵ Unyomu Dévidi ẹphe n'ebō, bu iya bu Ahinowamu, onye Jiezerelu; me Abigelu, ophu ji iya, bu Nebalu nwuhuwuru; mbu onye Kamelu be a kpuchachaa.

⁶ Iphe ono tsushia Dévidi l'ehu ike; kele ndu ono be epfu g'ẹphe tugbua ya lẹ mkpuma. Onyenonu l'ime pẹ be ehu gbangahuchaa lẹ k'unwu

phẹ unwoke mẹ unwada phẹ, a kpɔtaru. Ole Dévidi bẹ gbataru onwiya ike l'ime Chipfu, bu Chileke iya. ⁷ Tɔbudu iya bu; Dévidi bya epfuaru Abyiyata, onye uke Chileke; mbu nwa Ahimeleku su iya: "Wotaru mu nu uwe-ukuvu ono!" Abyiyata chita iya chijeru iya. ⁸ Dévidi bya ajia Chipfu su: "?Bu ge mu chipfuru ikpoto ndu o-lwua-ola-a? ?Mu a-gbapfu phe-a to?"

O su iya: "Chipyabe phe; ii-gbapfu phe-a; mbu nashichaa phe iphe ono g'o ha."

⁹ Dévidi yee unwoke, yee ya swi, du unu l'ukporo iri bya agbarwua nggele Beso. O rwua l'eka ono o nweru ndu ophu haru noshia; ¹⁰ kele umadzu ukporo iri l'ime phe be ike bvueberu k'ophu ephe ta adudu ike daa nggele ono. O bu ru Dévidi waa unu nemadzu k'ophuu be chikwaseru ndu ono. ¹¹ Ephe gbata je ahuma onye Ijiputu le mgbegu. Ephe duta iya dupfu Dévidi. Ephe bya eworu nri nu iya o ria; bya echebe iya mini o ngua. ¹² Ephe woru ibiribe echa-mbekee, e gude akpuru oshi figu mee nu iya; wafua ophu e gude akpuru vayinu ghee. O bya eria ya rokota ike; kele o to riduru nri; ophu o to nguduru mini e -shi k'abali eto; eswe l'enyashi. ¹³ Dévidi jia ya su: "?Bu onye ke ndu ole be i bu? Teme ?bu awe be i shi bya?"

Nwokorobya ono su iya: "Mu bukwa onye Ijiputu; bukwarupho nwohu onye Amaleku. Nnajiuphu mu gbadoru mu e -shi k'abali eto, laru alala; kele iphe-ememe zupyaberu mu. ¹⁴ Anyi jeru alwua ndu Kereti, bu l'uzo ndohali; me ndu bu l'eka iya ke ndu Jiuda; me ndu Kalebu, bu l'echiegu ndohali. Anyi tua oku le mkpukpu Zikulagu."

¹⁵ Dévidi jia ya su: "?Ii-du ike duru mu je egoshi mu ikpoto ndu o-lwua-olaa ono?"

O su: "I-gude ephe Chileke ribuaru mu nte li ti byadu l'e-gbu mu; ophu i kpuduru mu anu nnajiuphu mu; mu e-duru ngu je egoshi ngu eka ephe no." ¹⁶ O duru Dévidi phe rwua. Ndu Amaleku ono doru l'ali ono; eri angu; bya eme emereme k'ikpoto iphe ono, ephe gwekoruru l'ali ndu Filisitayinu; me ke ndu Jiuda ono. ¹⁷ Dévidi phe datso phe ogu; shi l'uzenyashi mboku ono lwua phe jasu l'uzenyashi echele iya. Ophu o to dudu m'o onye lanu, gbalaru nu; a-gufuepho unu unwokorobya, nyihuru eli inya-kamelu gba. ¹⁸ Dévidi phe tukokpoo iphemiphe ono, ndu Amaleku gwekoruru pho nafutachaa; lufuchaa l'unyomu iya pho ephe n'ebo. ¹⁹ Ophu o dudu iphe phe ophu tuphahuru etuphahu; onye upfu me onye nta; unwokoro me unwumboko; iphe, a kwataru l'okwata; mekpoo iphe mmanu ozo, ephe gwekoruru egweko. Dévidi phe tuko iya naphutachaa azu. ²⁰ Dévidi phe bya akpukochaa aturu ndu Amaleku; me egu phe; me eswi phe. Ndu ojogu Dévidi kparu eku ono vuru uzo asuje: "Owa-a bu iphe, Dévidi kwataru l'okwata."

²¹ Oo ya bu; Dévidi bya abyapfuta umadzu ukporo iri pho bu ndu ono, ike bvushiru k'ophu ephe ta aduedu ike tsoru iya pho; mbu ndu ono, a haru l'azu nggele Beso azu iya ophu-a. Ephe wufuta g'ephe gba Dévidi yee ndu ophu yee ya swi ndzuta. Dévidi jerwua bya ekele phe ekele. ²² Ndu ejo nemadzu me ndu mkpaka l'ime ndu ono, tso Dévidi ono bya asu: "Eshi ophu anyi l'ephe ta aswidu jee ogu be anyi tee kekwa iphe ono, anyi kwataru l'okwata ono agba phe. Iphe, e-mechia nu bu l'onyenonu l'e-duta nyee ya waa unwu iya lashia."

²³ Dévidi su phe: "Waawakwa; unwunna mu; unu be jekwa egude iphe, Chipfu nuru anyi mee nno. Oo Chipfu bu onye gbobutaru anyi; bya eworu

ndu byaru anyi etso oḡu ye anyi l'ẹka. ²⁴ Ọ dū unu g'onye angaru unu nchị l'iphe ono, unu epfu ono? Iphe, onye nọ swiru ivu ketarū bẹ bụ iphe, onye tso je oḡu e-keta. Ẹphe e-ketagbaa iphe lanū.” ²⁵ Dévidi tũa ya; ọ bũru ekemu bya abũru omelalị ndu Ízurelù e -shi mbọku ono byasũru ntanũ-a.

²⁶ Dévidi bya alarwuepho mkpũkpũ Zikulagu; ọ harũ iphe ono, ẹphe kwatarũ l'ọkwata ono nũ g'e je anũ ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà, bũ ndu bũ ọgerenya ndu Jiuda. Ọ sũ g'a sũ phẹ: “Ọwaa bũ iphe, mu anũ unu l'iphe, anyi natarũ ndu ọhogu Chipfu l'ọḡu.” ²⁷ Ọ nũru iphe ono g'a nũ ndu ọphu bu lẹ mkpũkpũ Bẹtelu; mẹ ndu ọphu bu lẹ mkpũkpũ Ramotu, dũ l'echieḡu ndọhali; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Jiatiru; ²⁸ mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Arowa; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Sifumotu; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Eshutemowa; ²⁹ mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Rakalu; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ ndu Jierahumelu; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ ndu Kénu; ³⁰ mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Homa; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Borashanu; mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Ataku; ³¹ mẹ ndu kẹ mkpũkpũ Hẹburonu; mẹwaro ndu ẹka Dévidi mẹ ndu nkiya shi anọduje aghaphegbaa.

31

Anwũhu Sọlu yee unwu iya (1Iphe 10:1-12)

¹ Tọbudu iya bũ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurelù oḡu; ndu Ízurelù yeru phẹ ọkpa l'oso. E gbushia ndu Ízurelù ndu ọphu dũ igwerigwe l'úbvũ Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Sọlu waa unwu iya ẹhuka ẹhuka. Ẹphe gbua unwu iya, bũ Jionatanu; mẹ Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Oḡu ono kpohu ọku mebyi ekpohu l'ibe iya ọphu Sọlu nọ. Ndu chị apfũ chipyabe Sọlu woru apfũ gbaa ya; meka iya iphe ọkpobe emeka. ⁴ Sọlu sũ onye achijeru iya ngwọḡu: “Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nonyaa nũ ndu ono, ebuduru úbvù ono rwua bya eworu mu nmagbua; meru iphere kpua mu.” Ọle onye ono, achijeru iya ngwọḡu ono bẹ ndzũ agũ; ọphu o kwedu gbua ya. Ọo ya bũ; Sọlu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru ẹpho chie ya. ⁵ Onye achijeru Sọlu ngwọḡu ono hũmaepho lẹ Sọlu nwũhuwaru; ọ dafũa l'eli ogu-echi nkiya; ẹphe l'iya tũko nwũshihu. ⁶ Ọo ya bũ; Sọlu yee unwu iya unwoke ẹphe n'eto; mẹ onye achijeru iya ngwọḡu; mẹ ndu ojọḡu iya g'ẹphe ha tũko nwũshihukota l'ujiku lanũ ono.

⁷ O be teke ndu Ízurelù ọphu bu l'azũ nsũda azũ iya ọphuu; mẹ ndu ọphu bu l'agũga ẹnymu Jiọdanu hũmaerupho lẹ ndu ojọḡu Ízurelù bẹ yewaru ọkpa l'oso; bya ahũmakwapho lẹ Sọlu yee unwu iya unwoke tũkowaru nwũshihu; ẹphe tũko haa mkpũkpũ phẹ gbalachaa; ndu Filisitayinu bya bya eburu iya. ⁸ O beepho lẹ nchitabọhu iya; gẹ ndu Filisitayinu byaru g'ẹphe yeshia ndu ono, e gburu l'ọḡu ono iphe, ẹphe yeru l'ẹhu; ẹphe hũma odzu Sọlu yee unwu iya unwoke ẹphe n'eto g'ẹphe dabyigbaaru l'úbvũ Gilubowa. ⁹ Ẹphe bya egbuta Sọlu ishi; yeshikọta iya ngwọḡu, ọ kwarũ onwiya; bya eye ndu-ozu g'ẹphe jedzuru alị Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'ọphu agwa phẹ; mẹ ndiphe a-nũma-dzuru iya. ¹⁰ Ẹphe woru ngwọḡu iya ono dobe l'ulo agwa, bũ Ashitoretu; bya eworu ogwẹhu iya kpọpyabe l'igbulọ mkpũkpũ Bẹtu-Shanu.

¹¹ O be teke ndu bu lẹ mkpũkpũ Jiabeshi-Giladu nũmaerupho iphe ono, ndu Filisitayinu meru Sọlu ono; ¹² unwoke l'ọphu, bũ ndu ọkpehu dũ lẹ mkpũkpũ ono tũko wũfu l'enyashi jeshia Bẹtu-Shanu. Ẹphe je apazeta odzu Sọlu yee k'unwu iya l'eli igbulọ Bẹtu-Shanu; pata jeshia Jiabeshi

je akpõchaa phẹ ọku. ¹³ Ẹphe bya atutukobe ọkpu phẹ lia l'upfu oshi tamarisuku, dũ lẹ Jiabeshi; bya aswĩa ẹgu abali ẹsaa.

Èkwo Sámèlu k'èbo

Anwùhu Sòlu erwu Dévidi lẹ nchi

¹ Tọbudu iya bụ; Sòlu nwùhuchaepfo; Dévidi shi l'ọgu ono, o gbushiru ndu Amalẹku ono lwa; bya anọ abalị labọ lẹ mkpukpu Zikulagu. ² O -rwua mbọku ọphu kwe iya ẹto; a bya ele ẹnya; nwoke lanu, shiwaa l'odu-ọgu Sòlu phẹ rwua; yẹ uwe iya, a gbajashichaaru agbajashi; kporu urwuku kpua onwiya l'ishi. Ọ byapfutaepfo Dévidi; bya adaa kpurumu l'alị gude kwabẹ iya ùbvù. ³ Dévidi jịa ya sụ iya: “?Bụ aweya bẹ i shi?”

Ọ sụ Dévidi: “Mu shikwa l'odu-ọgu ndu Ízurelu gbalaa.”

⁴ Dévidi sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru? Jiko kọeshiduru mu iya.”

Ọ sụ Dévidi: “Ndu Ízurelu gbakashihukwaru l'iphu ọgu ono. Ndu ọphu dọ igwerigwe bẹ daru nwùshihu; k'ọphu bụ lẹ Sòlu yẹ nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukurọ nwùshihukota.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajịa nwokorọbya ono, byaru bya akọoru iya iphe ono sụ iya: “?Denu g'i shi maru lẹ Sòlu yẹle nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukurọ nwùhuchaa?”

⁶ Nwokorọbya ono, byaru akọoru Dévidi iphe ono sụ: “O nweerupho g'o meru; mu nọdu l'úbvù Gilubowa; Sòlu l'onwiya nọdu l'ẹka ono nmakpuru l'eli arwa iya. Ụgbo-inya ndu ọhogu iya; yẹle ndu agba l'inya ono nọdu achịwa iya kpabẹ kpabẹ. ⁷ No iya; Sòlu bya aghaa ẹnya l'azu hụma mu; bya araku mu. Mu jịa ya sụ: ‘?Bụ gẹ mu mee gụnu?’ ⁸ Ọ jịa mu: ‘?Bụ onye bẹ i bụ?’ Mu sụ iya lẹ mu bụ onye Amalẹku. ⁹ Ọ sụ mu jiko gẹ mu bya apfụ-kube iya gbua ya; noo kẹle ya nọ ndzụ, ọnwu ka mma! ¹⁰ Mu jenu apfụ-kube iya; woru iya gbua; noo kẹle o doru mu ẹnya l'ọ -darwuwa alị bẹ ọ bụwaa iya ọnwu. Mu bya ekputa iya okpu-eze, o kpu l'ishi; bya agbata iya echi, ọ gba l'ẹka; ọ bụru iya bẹ mu gude wotaru gube nnajịuphu mu l'ẹka-a.”

¹¹ Noo ya; Dévidi yẹle ndu ẹphe l'iya swi ye ẹka l'uwe phẹ gbajashichaa.

¹² Ẹphe tuko raa ẹkwa; gụa aphụ; swia ẹgu jeye l'uzenyashi l'opfu ẹhu Sòlu; mẹ nwa iya nwoke, bụ Jionatanu; mẹ kẹ ndu ojogu Chipfu, bụ onu-ulo Ízurelu ono, e gude ogu-echi gbushia ono.

¹³ Dévidi bya ajịa nwokorọbya ono, byaru iya edoru iphe ono sụ iya: “?I bụ onye awe?”

Ọ sụ: “Mu bụkwa nwatibe onye Amalẹku, bụ mbyambya.”

¹⁴ Dévidi jịa ya sụ: “?Bụ gụnu bẹ i tị tsuduru ebvu k'ahali ẹka gbua onye Chipfu wuru manụ l'ishi?” ¹⁵ Dévidi bya ekua onye lanu l'unwokorobya iya sụ: “Je egbuta nwoke ono tụa!” O je egbuta iya tụa; ọ nwùhu. ¹⁶ Dévidi sụ iya: “G'ochi ngu tukokwaru ngu l'ishi; noo kẹle i gudewaa onu ngu gbaa onwongu ama sụ l'ọo ngu gburu onye Chipfu wuru manụ l'ishi.”

Dévidi agụ aphụ Sòlu yẹle Jionatanu

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya agụa ebvu-aphụ ẹhu Sòlu yẹle nwa iya, bụ Jionatanu; ¹⁸ bya asụ g'e zia ndu Jiuda g'aaguje ebvu-aphụ ono. Ẹpha ebvu ono bụ “apfụ.” Ẹka e deru ebvu ọbu bụ l'ẹkwo Jiasha.

¹⁹ “Ùbvù, i dọ gube Ízurelu bẹ

- e gbuwaru toḡbo l'eli úbvú!
 Ge ndu okpehu dụ
 tuko dabyigbaaru!
- 20 G'e te pfukwa iya le
 mkpukpu Gatu;
 ophu a rakwa iya arara tsoru
 gbororo oma mkpukpu
 Ashikelonu; a -nonyaa;
 ehu je atsoahaa unwada
 Filisitayinu utso;
 mbu a -nonyaa;
 unwada ndu ono,
 e buduru úbvù ono
 tuahaa okoo.
- 21 Unube úbvú úbvú Gilubowa;
 g'iji ta akwabaekwa kpua unu;
 ophu mini edzebaekwaru unu;
 ophu unu enweekwaru ali,
 emehuje iphe.
 Noo kele o l'eli unu be a no
 merwua iphe, ndu okpehu dụ
 egudeje egbobuta
 onwophe l'ogu.
 Mbu l'iphe, Solu egudeje
 egbobuta onwiya l'ogu
 be a taa nyibaedu manu.
- 22 Apfu Jionatanu be ta
 akpolajeduru azu g'o to
 nmopfuta eba ndu okpehu dụ;
 ophu ogu-echi Solu
 ta alwajeduru l'ebe abu
 l'o gburu nemadzu jasuru
 o ji iya.
- 23 Solu waa Jionatanu;
 teke unu no ndzu be unu
 shi ama ntumatu;
 teme unu buru ndu
 e yeru obu.
 Ophu unu ekekahaduru
 ekekahaa jasuru l'onwu.
 Unu shi ka ugo eme barabara;
 teme unu shikwapho ka
 oduma okpehu.
- 24 Unube unwada Izurelu;
 unu kwaa ekwa Solu;
 mbu onye ono,
 yeru unu uwe uswe-uswe,
 ama mma ono;
 onye ono, gude
 mkpola-ododo
 memashia uwe,
 unu yeru l'ehu ememashi ono.
- 25 Lewarọ ge ndu okpehu dụ

dabyigbaaru l'ẹka ẹphe
 laru l'ogu!
 L'eli úbvú bẹ e gburu
 Jionatanu toḡbo.
²⁶ Mu agu aphu ẹhu ngu;
 nwune mu Jionatanu.
 I shi bunukaru mu onye vu
 oke aswa.
 N-yemobu, i shi yee mu bẹ
 dukwa biribiri.
 O ka n-yemobu k'unwanyi
 adu biribiri.
²⁷ Lewarọ gẹ ndu okpehu
 dabyigbaaru!
 Ngwoḡu, eegudeje alwu ogu
 bukotawa ọla-l'iswi!"

2

Eechi Dévidi eze ndu Jiuda

¹ Toḡbuda iya bu; e mecha; Dévidi je akpata Chipfu ishi; su: “?Bu gẹ mu tugbua lashia mkpukpu lanu le Jiuda?”

Chipfu su iya: “Ngwanu!”

Dévidi jia ya su: “?Bu aweya bẹ mu a-la?”

Chipfu su iya: “Lashinaa Heburonu!” ² Oo ya bu; Dévidi lashia ẹka ono; yele unyomu iya ephenebo; mbu Ahinowamu ke Jiezerelu; waa Abigelu ke Kamelu, bu nwanyi ono, ji ya, bu Nebalu anodu ono. ³ Dévidi bya achitakwapho unwoke yee ya swi; onyenonu duta ndibe iya; epehe je eburu le mkpukpu Heburonu waa mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu. ⁴ Oo ya bu; ndu Jiuda byatashia Heburonu. O buru l'eka ono bẹ epehe no wu Dévidi manu l'ishi g'o buru eze ndu onu-ulo Jiuda.

A bya epfuaru Dévidi l'oo ndu Jiabeshi-Giladu bẹ liru Solu. ⁵ Dévidi bya ezia ndu oozije ozi g'ephe je ezia unwoke mkpukpu Jiabeshi-Giladu su phe: “Ge Chipfu goru onu-oma nu unu k'ubvu ono, unu kwaberu Solu, bu nnajiuphu unu; woru iya lia ono. ⁶ Ge Chipfu goshikwa unu n-yemobu omaa ya; goshikwapho unu le ya gbaru g'e gude ire iya eka l'opfu ẹhu unu! Mbẹdua, bu Dévidi l'onwomu e-mekwarupho unu iphe-oma eshi ophu unu meru egube iphe-a. ⁷ Oo ya bu; g'eka shihukwa unu ike; unu aburu ndu ike du; noo kele nnajiuphu unu, bu Solu bẹ nwuhwaru nu; ndu onu-ulo Jiuda wuwa mu manu l'ishi gẹ mu buru eze phe.”

Eechi Ishibosheti eze ndu Izurelu

⁸ Abuna nwa Neru, bu onye-ishi ndu ojoḡu Solu bya edufuta nwatibe Solu, bu Ishibosheti duru bya le mkpukpu Mahanayimu. ⁹ O bya emee ya eze ndu Giladu; me ndu Ashuru; me ndu Jiezerelu; mecha ndu Ifuremu; me ndu Benjiaminu; mewaro ndu Izurelu l'opfu. ¹⁰ Nwatibe Solu ono, bu Ishibosheti bẹ nowaru ukporo apha labo teke e meru iya eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze ono bu apha labo.

Ole ndu onu-ulo Jiuda bu Dévidi bẹ epehedua awu etso. ¹¹ Dévidi buru le mkpukpu Heburonu buru eze ndu onu-ulo Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha esaa l'onwa ishii.

Ogu adaru ndu ke Dévidi; epehe le ndu ke Ishibosheti

¹² No iya; Ábuna nwa Nèru yèlè ndu ejeru Ishibosheti, bú nwa Sòlù ozi shi lẹ Mahanayimu tǔgbua jeshia mkpǔkpù Gibiyonu. ¹³ Jiowabu; nwa Zeruya yèlè ndu ejeru Dévidi ozi tǔgbua jepfushia phẹ l'okpuru, nọ lẹ Gibiyonu. Ndu ọphuu dọru l'azụ okpuru ono ibe lanụ; ndu ọphuu dọru l'ibiya ọphuu. ¹⁴ Ábuna bya asụ Jiowabu: "G'unwokorobya-a haèduru gbalihu l'iphu anyi je g'ẹphe lẹ nwibe phẹ lwupfuru."

Jiowabu sụ: "Ngwanụ; g'ẹphe gbalihunu je."

¹⁵ Ọo ya bú; ẹphe bya awụ-lihu; a bya aguta phẹ umadzu iri l'ẹbo l'ẹka iya kẹ ndu Benjiaminu yèlè Ishibosheti, bú nwa Sòlù; bya guta umadzu iri l'ẹbo l'ẹka iya kẹ Dévidi. ¹⁶ Ọo ya bú; onyenonu bya awọcharu nwibe iya l'ishi; woru ogu-echi nmachaa ibe phẹ lẹ mgbureku; ẹphe tǔko daa nwushihu l'ugbo lanụ. Noo iphe, meru g'ọ gude e kuahaa ẹka ono "Egu Ogu-echi". Ẹka ono bẹ nọ lẹ mkpǔkpù Gibiyonu.

¹⁷ Ọgu mbọku ono kpohu ọku. Ndu kẹ Dévidi lwụ-kpee Ábuna yèlè unwoke Ízurelù. ¹⁸ No iya; unwegirima unwoke Zeruya ẹphe n'ẹto nọdukota l'ẹka ono; mbụ Jiowabu; mẹ Abishayi; yèlè Asahelù. Asahelù bẹ bú onye emebe barabara gẹ mgbada. ¹⁹ Asahelù chipyabe Ábuna kparakpara; l'ẹbe ele ẹnya l'ẹkutara; ọzo ẹkicha; kẹ gẹ ya dakọbe; haa ya achị ọso. ²⁰ Ábuna bya aghaa ẹnya hụma iya. Ọ jia ya sụ: "Asahelù; bú gubedua?"

Ọ sụ iya: "Ọo mbedua bẹ ọ bú."

²¹ Ọo ya bú; Ábuna bya asụ iya: "Laphu azụ. Shia ẹkutara ngu; ọzo ẹkicha; gude onye lanụ l'unwokorobya ono; nashichaa ya ngwogu iya!" Ọphu Asahelù te ekwedu haa ya achị ọso. ²² Ábuna bya anmaaru Asahelù ọkwa ọzo; sụ iya: "Laphu azụ; ba achihe mu! Mu -gbutsukpoo ngu nta-a; ?mu e-shi ishiagha palia iphu l'ẹka nwune ngu, bú Jiowabu nọ?" ²³ Ọphu Asahelù ekwedu lẹ ya a-ha iya achị ọso. Ọo ya bú; Ábuna bya eworu onuonu arwa iya súa Asahelù l'ẹpho; o foo ya l'okpurukpu. Ọ daa nwuhu l'ẹka ono. Ọ nọdu abujeru; onye jetaru bya ebu ishi l'ẹka ono, Asahelù dabýiru ono; l'ọopfuru.

²⁴ Jiowabu yèlè Abishayi chipyabe Ábuna. Ọ búru g'ẹnyanwu aribawa bẹ ẹphe chirwuru iya l'úbvú Ama, nọ chebe iphu lẹ mkpǔkpù Giya l'uzo ibiya ọphu eeshije eje l'echiegu mkpǔkpù Gibiyonu. ²⁵ Unwoke Benjiaminu dzukọbe tǔko pfuru Ábuna l'azụ. Ẹphe tǔgba onwophe nanụ; búru ọgbogu lanụ; je atǔko pfuru l'eli úbvú lanụ. ²⁶ Ábuna bya ekua Jiowabu sụ iya: "Búwaro ya mma bẹ anyi e-gude egbushi onwanyí jasuru? ?Tí madu l'ikpetemazu bẹ iphe-a e-mechaa búru anyi aphụ? ?Bú teke ole bú a -nọ-beadaru tẹme l'i pfiaru ndu nkengu g'ẹphe haa achị unwunna phẹ?"

²⁷ Jiowabu yee onu sụ: "Eshinu Chileke nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ tọ bú l'i pfuru opfu; mẹ ndu-a anọduekwapho achị unwunna phẹ-a g'ẹphe achị phẹ jasụ l'utsu." ²⁸ Ọo ya bú; Jiowabu bya eworu opu gbua; ndu ojogu ono parụ achị ndu Ízurelù ọso haa; ọphu ẹphe alwubaeduru ọgu ọzo.

²⁹ Ábuna yèlè unwoke, ẹphe l'iya swi; shia nsuda Araba jekota ije l'enyashi mbọku onoya. Ẹphe daa ẹnymu Jiódanu. Ẹphe jekota ije l'utsu iya futa lẹ mkpǔkpù Mahanayimu.

³⁰ Ọo ya bú Jiowabu bya eshi lẹ k'achị Ábuna ono lwa; bya akpakọo ndu nkiya. Umadzu iri lẹ tete búru ndu achọ achọcho lẹ ndu kẹ Dévidi; a -gufukwa Asahelù. ³¹ Ole ndu kẹ Dévidi ono gbukwanuru ụkporo umadzu

iri l'ēsato, bu ndu ipfu Benjaminu me ndu ephe le Ábuna aswije. ³² Ephe pata Asahelu je elia l'ilu nna iya le Betulehemu. Oo ya bu; Jiowabu ye le ndu nkiya tugbua l'enyashi ono; o buru le nchi-abohu be ephe jerwuru Heburonu.

3

¹ Onu-ulo ke Solu waa ke Dévidi be ogu, daru phe nu be ephe lwukporu noo odu. Okpehu ke Dévidi nodu aka shii eje; ike ka abvu onu-ulo ke Solu abvubvu eje.

Unwegirima, a nwushiru Dévidi le Heburonu (1Iphe 3:1-4)

² A nwushiru Dévidi unwoke teke o bu le Heburonu. Okpara iya bu Amunonu. Onye nwuru iya nu bu Ahinowamu ke Jiezerelu. ³ Nwa iya k'ebobu Kilabu. Onye nwuru iya nu bu Abigelu, bu onye shi buru nyee Nebalu ke Kamelu. Nwa iya k'etobu Abusalomu. Onye nwuru iya nu bu Maka nwada Talumayi, bu eze ndu Geshu. ⁴ Nwa iya k'enobu Adonijia. Onye nwuru iya nu bu Hagitu. Nwa iya k'ise buru Shefataya. Onye nwuru iya nu bu Abitalu. ⁵ Nwa iya k'ishii buru Ituramu. Onye nwuru iya nu bu nyee ya, bu Egula. Ndu-a be a nwushikotaru Dévidi teke o bu le Heburonu.

Abuna etsoru Dévidi

⁶ No iya; o buru teke ono, ogu adaru ndu onu-ulo Solu waa ndu onu-ulo Dévidi ono be Ábuna no l'eka ulo ke Solu; alwushi ogu ike. ⁷ Solu be nweru nwanyi, o to shidu alu okpobe alulu. Epha iya bu Rizupa, nwada Aya. O be ujiku lanu; Ishibosheti bya ekua Ábuna su iya: “?Denu iphe, meru g'o gude unu le nwanyi, nna mu ta ludu okpobe alulu nodu akwaje?” ⁸ Tobudu iya bu; ehughushiahaa Ábuna egu ike le k'opfu ono, Ishibosheti pfuru ono. O su Ishibosheti: “?Iri le mu bu oke nkuta ndu Jiuda; k'opfu mu e-shi eshi teke ono bya eye ntanu-a; gude obu mu g'o ha turu ikè yeru nna ngu Solu; me ndibe iya; me ndu ye ya eshi onya. Mu nodu alwukpoephe ogu ehugunu ge ndu ke Dévidi ta alwuta unu; i gbe nta-a bya ekobe mu opfu ehugunu nwanyi-a. ⁹ Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwa mu ophu ka njo m'o buru le mu te emeduru Dévidi iphe ono, Chipfu riburu le nte; kwee ya ukwe iya ono; ¹⁰ mbu le mu a-nafu onu-ulo Solu aba-eze ono; woru Dévidi mee g'o buru eze ndu Izurelu me Jiuda; e -shi le Danu jasule Biye-Sheba.” ¹¹ Ophu Ishibosheti ahalibaeduru onu k'epfu opfu yeru Ábuna ozo; kele ootsu iya ebvu.

¹² Oo ya bu; Ábuna bya ezia ndu oozije ozi g'ephe jeru iya ibe Dévidi le Heburonu je asu iya: “?Bunaa onye be ali-a du l'eka? Ge mu le ngu gbanaa ndzu; ge mu eyeta eka mee ge ndu Izurelu l'opfu lwakota ngu l'eka.”

¹³ Noo ya; Dévidi su: “O du ree! Mu le ngu a-gba ndzu obu. Ole mu elekwanu enya iphe lanu l'eka ngu, bu iya bu gi ti shitakwa eka mu no gbahaa l'i du Mikalu, bu nwada Solu dutaru mu mi byajephe ge mu le ngu huma!” ¹⁴ Dévidi bya eye ndu-ozie g'ephe jepfu Ishibosheti, bu nwa Solu je asu iya: “Dee mu nyee mu Mikalu, bu onye ono mu butaru akpapyi ndu Filisitayinu ukporo ise gude kwaa aswa iya ono.” ¹⁵ Oo ya bu; Ishibosheti zia; e je anata Mikalu l'eka ji iya, bu Palutelu nwa Layishi. ¹⁶ Ji nwanyi ono nodu ara ekwa etso iya l'azu jeye ephe jerwua mkpukpu Bahurimu. Ábuna su iya: “Tugbule-a lashia ibe ngu!” O laphushia azu.

¹⁷ Ábùna bya ekua ndu bú ogerenya ndu Ízurèlù l'ìdzù sù phẹ: “Unu shiwaá teke dú ẹńya seta g'unu e-shi mee Dévidi eze unu. ¹⁸ Ngwa; unu mee ya ya nta! Noo kéle Chipfu kwewaru Dévidi ukwe sù: ‘Ọo l'ẹ́ka nwozi mu, bú Dévidi bẹ́ mu e-shi nafùta ndibe mu, bú ndu Ízurèlù l'ẹ́ka ndu Filisitayinu; mẹ́ l'ẹ́ka ndu ọ́hogu phẹ́ l'ophu.’ ” ¹⁹ Ábùna l'onwiya bya epfukwarùpho yeru ndu Benjiaminu. Ọ́ bya atùgbua jeshia Hẹ́buronu je edooru Dévidi iphemiphe, ndu Ízurèlù; mẹ́ ndu ipfu Benjiaminu l'ophu abya ememe.

²⁰ O beẹ́pho teke Ábùna yẹ́le unwoke ụ́kporo, yẹ́e ya swị́ jeru ibe Dévidi lẹ́ mkpùkpù Hẹ́buronu; Dévidi shiaru iya nri; yẹ́e ndu yẹ́e ya swị́. ²¹ Ábùna bya asù Dévidi: “Gẹ́ mu bya eje nta-a je ekukọ́oru gùbe eze, bú nnajìuphu mu ndu Ízurèlù l'ophu gẹ́ gù l'ẹ́phe gbaa ndzù; k'ọ́phu ìi-bùkotaru eze ndu ono, ọ́ogu obu ngu ẹ́gu g'ì búru ono.” Ọ́o ya bú; Dévidi dukwa Ábùna; ọ́ tùgbua lashìá l'ẹ́hu-guu.

Jiowabu egbu Ábùna

²² Ọ́ búkpọ́erupho teke ono bẹ́ ndu-ozì Dévidi waa Jiowabu shi ọ́gu ndu ọ́-lwùá-ọ́lää, ẹ́phe jeru bata; vuru iphe, parù ẹ́ka ẹ́phe kwatarù l'ọ́kwata lwa. Ọ́le Ábùna ta anọ́ekwanu l'ìbe Dévidi lẹ́ Hẹ́buronu; kéle Dévidi dukwawaru iya; ọ́ tùgbua lashìá l'ẹ́hu-guu. ²³ Jiowabu yẹ́le ndu ojọ́gu, yẹ́e ya swị́ bataẹ́pho; e pfiaru iya lẹ́ Ábùna nwa Nẹ́ru bẹ́ shikwa byapfuta eze; o dukwawa iya ọ́ lashìá l'ẹ́hu-guu. ²⁴ Ọ́o ya bú; Jiowabu jepfushia eze je asù iya: “?Bù gùnu bẹ́ i meru ẹ́gube ono? ?Bù gùnu meru g'ọ́ gude Ábùna byapfuta ngu; ì haa ya; ọ́ lashìá? Nta-a bẹ́ ọ́ lashìghawaru! ²⁵ Mbù-a; ì maru-a onye Ábùna nwa Nẹ́ru bú. Ọ́ kwa ụ́gho bẹ́ ọ́ byaru ngu aghọ́ru; bya g'ọ́ makọ́tcharu g'ìije iya ala; gẹ́ ya makọ́taru iphemiphe, iimekpọ́o ememe.”

²⁶ Jiowabu bya atùgbua lùfu l'ìphu Dévidi. Ọ́ bya ezia ndu-ozì iya g'ẹ́phe gbapfu Ábùna. Ẹ́phe gbapfu Ábùna lẹ́ wẹ́lu Sira kuphuta iya azù; ọ́phu Dévidi ta amadù. ²⁷ Ábùna lwaphutaẹ́pho azù lẹ́ Hẹ́buronu; Jiowabu kuchi iya ekuchi l'ọ́nu-ọ́guzo g'ọ́ bú l'ọ́ nweru iphe, oome g'ọ́ pfiaru iya lẹ́ mpya. Ọ́ búru l'ẹ́ka ono bẹ́ Jiowabu nọ́ nmafua ya ẹ́pho; ọ́ nwùhu. O shi nno gwata ụ́gwo ọ́chi nwune iya phọ́ bú Asahẹ́lu. ²⁸ E mechaa; Dévidi bya anùma iya. Ọ́ sù: “Mu lẹ́ ndu alì-eze mu bẹ́ ikpe ta anmakwaru l'ìphu Chipfu jasùru asùru lẹ́ k'egbugbu, e gburu Ábùna nwa Nẹ́ru. ²⁹ G'ọ́ búkwaru Jiowabu; mẹ́ ọ́nu-ùlo nna iya l'ophu bẹ́ ọ́chi Ábùna a-tù-koru l'ìshi! G'onye vu atashì ta abvùkwa abvùbvù l'ọ́nulo Jiowabu; ọ́zoo onye ekpenta eme; ọ́zoo onye gude mgbọ́ro ete ọ́kpa; mẹ́ onye e gburu l'ìke; mẹ́ onye akpa nri.” ³⁰ Ọ́ búru Jiowabu yẹ́le nwune iya nwoke, bú Abishayi bẹ́ gburu Ábùna kéle ọ́o ya gburu Asahẹ́lu, bú nwune phẹ́ l'ọ́gu lẹ́ mkpùkpù Gibiyọ́nu.

Eeli Ábùna

³¹ Dévidi bya asù Jiowabu mẹ́ ndu ẹ́phe l'ìya nọ́: “Unu gbajashìá uwe unu; unu achìta uwe-aphù yee; tùko raa ẹ́kwa Ábùna.” Eze, bú Dévidi nọ́du etso igbe-odzu ono l'azù. ³² Ẹ́phe lia Ábùna lẹ́ Hẹ́buronu; eze kwaa idemini l'ìlu Ábùna. Ndu nọ́kota l'ẹ́ka ono rakọ́ta ẹ́kwa. ³³ Eze, bú Dévidi bya agua ebvù-aphù ẹ́hu Ábùna sù:

“?Ọ́ gbaru g'ọ́ búru Ábùna bẹ́ a-nwùhu anwùhu onye-eswe-a?

³⁴ E te keduru ngu ẹgbu l'ẹka; ophu a tuduru ngu mkpọro l'ọkpa. I laru l'ike g'onye dabaru ndu ejo-iphe l'ẹka." Ndu nokota l'ẹka ono tuko tu uzu-ekwa iya ozo.

³⁵ Ndu ono g'ephe ha bya atuko rwoahaa Dévidi g'o ria nri le teke o bukwađu l'eswe. Obenu le Dévidi riburu nte su: "Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwa mu ophu ka njo me mu wotawaa nri dee l'onu; ozo wota iphe ozo, ria teme enyanwu ariba!" ³⁶ Ndu ono l'ophu tube iphe ono nvo; teme o tsoo phe utso; mbu-a; iphemiphe, eze Dévidi meru dukota phe ree. ³⁷ Oo ya bu; ndu ono g'ephe ha; je akpaa le ndu Izurelu l'ophu tuko maru l'eze, bu Dévidi be aka iya ta adudu l'egbugbu ono, e gburu Abuna nwa Neru. ³⁸ E mecha; eze je asu ndu-ozu iya: "?Unu ta amadu l'onye-ishi; mbu oke amadu be nwuhuru nu l'ali Izurelu ntanu-a?" ³⁹ O bu eviya l'a wuru mu manu l'ishi ge mu buru eze; obenu l'ike ta adudu mu ntanu-a; noo kele unwegirima Zeruya be nabaru mu aka. Ge Chipfu pfukwa ndu eme eji ugwo g'ejo-ememe, ephe meru habe!"

4

Eegbu Ishibosheti

¹ Tobudu iya bu; Ishibosheti; nwa Solu numaeпо le Abuna be nwuhuwuru nu le Hebironu; ike bu iya; ndzu guhu ndu Izurelu l'ophu. ² Nwa Solu ono be nweru unwoke labo, bu ndu-ishi o-lwua-olaa. Epha onye lanu bu Bana; epha onye ophuu buru Rekabu. Ephe tukoru buru unwu Rimonu, bu onye ipfu Benjiaminu bya aburu onye mkpukpu Berotu. Berotu ono be a gukoberu l'ekiya ke Benjiaminu; ³ kele ndu Berotu gbaru oso laa mkpukpu Gitayimu je ebuwaruro l'eka ono buru ndu lwaru alwalwa byasu ntanu-a.

⁴ No iya; Jionatanu, bu nwa Solu be nweru nwa iya nwoke, iphe lonwuru okpa labo. O buru teke nwata ono nowaru apha ise be e shi le Jiezerelu bya edoo k'anwuhu Solu ye le Jionatanu. Nwanyi, ehe nwata ono numaeпо iphe ono; o kwoo gburumu jeshia ge ya kuta nwata ono gbalaa; nwata nyifu iya daa; mecha buru eniyeni. Epha nwata ono bu Mefibosheti.

⁵ Noo ya; Rekabu waa Bana, bu unwu Rimonu, bu onye Berotu ono bya atugbua mboku ono; o buru phe eje ibe Ishibosheti. O buru l'echilabo eswe be ephe jerwuru ibe Ishibosheti le teke o no atuta unme eswe. ⁶ Ephe bya abahu l'ime ulo iya g'o bu l'ephe eje ahata witi. Ephe nmafua ya eпо l'ime aka ono; bya epyofu; gbalaa. ⁷ O buru teke Ishibosheti ze aze l'iphe-azee ya be ephe bapfuru iya l'ime mkpuru l'eka ozozeje l'ime ulo iya. Ephe nmaa ya mma; nmagbua ya; bya egbuta iya ishi. Ephe pata ishi iya ono tugbua jekota ije l'uzo nsuda Araba l'enyashi mboku ono l'ophu. ⁸ Ephe pata ishi iya ono pataru Dévidi le Hebironu; bya asu iya: "Waa ishi nwa Solu ono, bu Ishibosheti ba; mbu ohogu ngu ono, shi achọ ishi ndzu ngu ono. Ntanu-a be Chipfu gwatawuru Solu ye le eri iya ugwo iphe, ephe meru gube nnajuphu anyi, bu eze."

⁹ No iya; Dévidi bya eyeeru Rekabu ye le nwune iya nwoke, bu Bana onu; mbu unwu Rimonu, bu onye Berotu ono; su phe: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, nafutaru mu l'iphe-ehuka; ¹⁰ be oo-nwuru unu g'o nwuru onye ono teke o byaru asu mu le Solu be nwuhuakwaru nu ono. O gbenu ari le ya byaru mu ezi ozi, du ree; obenu le mu zuguderu iya gbua le mkpukpu Zikulagu. Ono buru obunggo, mu buru iya l'ozu, o byaru ezizi. ¹¹ ?Too kabadaro njo l'eka o bu ndu ejo-iphe jeru egbua nwoke, adudu

iphe, o meru l'ime ọ̀lo iya; mbụ́ l'iphe, ọ̀ozeje azẹe? ʔTọ̀ bụ̀edupho gẹ̀ mu gwata unu ụ̀gwọ̀ mee ọ̀chi iya l'ishi unu nta; mbụ́ wofu unu lẹ̀ mgboko-a?" ¹² Ọ̀o ya bụ́; Dévidi bya ezia ụ̀nwokorobyia iya; ẹ̀phe gbushia pẹ̀. Ẹ̀phe kwashia pẹ̀ ẹ̀ka yẹe ọ̀kpa; pakọ̀o ogwẹ̀hu pẹ̀ je ekobe lẹ̀ mgboru okpuru, nọ̀ lẹ̀ Hẹ̀buronu. Ẹ̀phe pata ishi Ishibosheti je elia l'ilu Ábuna lẹ̀ Hẹ̀buronu.

5

Eeme Dévidi eze ndu Ízurèlu l'ophu (1Iphe 11:1-9)

¹ Tọ̀budu iya bụ́; ipfu ndu Ízurèlu l'ophu tọ̀ko byapfuta Dévidi lẹ̀ Hẹ̀buronu bya sụ́ iya: "Anyi lẹ̀ ngu tọ̀koru bụ́ru mee lanụ́ waa ogwẹ̀hu lanụ́. ² Tẹ̀me; teke Sọ̀lu shi bụ́ru eze anyi; bẹ̀ bụ́kwa gụ̀bedua shi edujueru ndu Ízurèlu eje ejeje alwa alwalwa l'ọ̀gu. Ọ̀ bụ́ru ngu bẹ̀ Chipfu sụ́ru l'ọ̀o ngu a-nọ̀du eche ndu nkiya, bụ́ ndu Ízurèlu g'onye eche atụ́ru; mbụ́ l'ọ̀o ngu a-bụ́ru onye-ishi pẹ̀." ³ Ọ̀o ya bụ́; iphe, bụ́ ndu bụ́ ọ̀gerenya Ízurèlu bya awụ́-pfu eze, bụ́ Dévidi lẹ̀ Hẹ̀buronu; ẹ̀phe l'iya gbaa ndzụ́ l'iphu Chipfu; ẹ̀phe wua Dévidi manụ́ g'ọ̀ bụ́ru eze ndu Ízurèlu. ⁴ Dévidi nọ̀waru ụ̀kporo apha l'apha iri teke e meru iya eze. Iphe, ọ̀ nọ̀ru l'aba-eze bụ́ ụ̀kporo apha labọ̀. ⁵ Teke o bu lẹ̀ Hẹ̀buronu bẹ̀ ọ̀ nọ̀ru l'aba-eze ndu Jiuda apha ẹ̀saa l'ọ̀nwa ishii. Ọ̀ bya anọ̀du lẹ̀ Jierúsalemụ́ bụ́ru eze ndu Ízurèlu l'ophu yẹ̀le ndu Jiuda ụ̀kporo apha l'apha iri l'ẹ̀to.

⁶ Eze, bụ́ Dévidi yẹ̀le ndu nkiya wụ́ru jeshia ọ̀gu lẹ̀ Jierúsalemụ́, bụ́ iya bụ́ Jiebusu. Ọ̀ bụ́ru ndu Jiebusu bẹ̀ bụ́ l'alị́ ono teke ono. Ndu Jiebusu ono bya asụ́ Dévidi: "ʔA sụ́ru ngu l'ị́ dụ́ ike abata l'ẹ̀ka-a; mbụ́ l'ọ̀ kwa ndu atsụ́ ishì; mẹ́ ndu ẹ̀niyeni bẹ̀ a-chipfu ngu azụ́; mẹ́ ị́ -byatashia." No kele ẹ̀phe rị́ru lẹ̀ Dévidi ta abyadụ́ adụ́ ike bata l'alị́ pẹ̀. ⁷ Ọ̀le Dévidi mechalẹ̀ru-a lwụ́ta ẹ̀ka a kpụ́shiru ike, nọ̀ l'eli ú̀bvú́ Zayọ̀nu, mecharu bụ́ru mkpụ́kpu Dévidi.

⁸ Mbọ̀ku ono bẹ̀ Dévidi sụ́ru: "Onye a-dụ́ ike lwua ndu Jiebusu bẹ̀ e-tsoru ọ̀swà-mini bapfu ndu atsụ́ ishi mẹ́ ndu ẹ̀niyeni ono, dụ́ Dévidi ashì ono." Ọ̀o ya bụ́ iphe ono, eepfujẹ́ sụ́: "Ndu atsụ́ ishi mẹ́ ndu ẹ̀niyeni ta abyadụ́ a-bahụ́ l'ụ̀lo."

⁹ Dévidi bya akwata unuphu l'ẹ̀ka ono, a kpụ́shiru ike ono. O woru iya gụ́a mkpụ́kpu Dévidi. Ọ̀ kpua igbulọ́ mkpụ́kpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulọ́ mkpụ́kpu ono kpua ya bahụ́ l'ime. ¹⁰ Dévidi nọ̀du aka ike ejekpọ̀epfo; kele Chipfu; mbụ́ Chileke, bụ́ Ọ̀kalibe-Kakọ̀ta-Ike swiru iya eswiru.

¹¹ Tọ̀budu iya bụ́; Hiramụ́, bụ́ eze ndu Taya bya eye ndu-ozì iya g'ẹ̀phe vutaru Dévidi oshi sida; bya eyekwaphọ́ ndu kapyị́nta; mẹ́ ndu edoje ẹ́ja ụ̀lo; ẹ̀phe tọ̀ko swị́ru je akpua ru Dévidi ụ̀lo. ¹² Dévidi bya amaru lẹ̀ Chipfu bẹ̀ mewaru gẹ̀ ya nguru anguru l'abụ́ eze ndu Ízurèlu; tẹ̀me lẹ̀ Chipfu bẹ̀ gudewaa iswi ẹ̀hu ndibe iya ono, bụ́ ndu Ízurèlu palia alị́-eze iya imeli.

¹³ Dévidi bya alufutachaepfo lẹ̀ Hẹ̀buronu; ọ̀ lụ́tabaa ụ̀nwanyi, ndu ophu abụ́-zidu unyomu iya lẹ̀ Jierúsalemụ́; bya alushia igwerigwe ụ̀nwanyi. A bya nwushibakwaru iya phọ́ ụ̀nwegirima; unwoke mẹ́ ụ̀nwanyi. ¹⁴ Waa ẹ̀pha ụ̀nwegirima, a nwushiru iya lẹ̀ Jierúsalemụ́ baa: Shamuwa; mẹ́ Shobabu; mẹ́ Nétanu; mẹ́ Sólomọ̀nu; ¹⁵ mẹ́ Ibuha; mẹ́ Elishuwa; mẹ́ Nẹ̀fegu; mẹ́ Jiafiya; ¹⁶ mẹ́ Elishama; mẹ́ Elijada; mẹ́ Elifeletu.

Dévidi alwụ-kpee ndu Filisitayinu
(1Iphe 14:8-17)

¹⁷ Ndu Filisitayinu bya anụmaepho l'a wụwaru Dévidi manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurelụ; ẹphe tuko zelihi; chọru Dévidi jeshia. Dévidi numa iya; bya abahụ l'ẹka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁸ Ndu Filisitayinu bya bya ejerwua je edokaa onwophe; ẹphe dzuru nsuda Refayimu. ¹⁹ Oo ya bụ; Dévidi bya eje ajita Chipfu sụ: “?Bụ gẹ mu jepfu ndu Filisitayinu ogu too? ?Ii-woru phe-a ye mu l'ẹka?”

Chipfu yeeru iya onu sụ iya: “Jerọ ya; le mu e-woru-a ndu Filisitayinu obu ye ngu l'ẹka.”

²⁰ Oo ya bụ; Dévidi jeshia mkpukpu Belu-Perazimu; je alwụ-kpee phe l'ẹka ono. O sụ: “Oo g'ukporo-mini ekpoje-a bụ gẹ Chipfu kpotaru ndu ohogu mu l'ataphu mu.” Oo ya meru g'ọ gude a gwa ẹka ono Belu-Perazimu. ²¹ Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phe l'ẹka ono; Dévidi yele ndu nkiya chitakota iya tugbua.

²² E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa bya edokaa onwophe dzuru nsuda Refayimu. ²³ Dévidi byakwa eje ajita Chipfu ozo; Chipfu sụ iya: “Unu te eshikwa phe ataphu nhamunha; unu shichikwaa phe okotazu; nophe phe mgburugburu l'iphu ẹka ono, oshi balusamu pfulgbaaru ono tsoo phe ogu. ²⁴ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g'igiji okpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe egwegwa; noo kele ọ teke ono be Chipfu vutawaru unu uzo g'unu je egbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu.” ²⁵ Noo ya; Dévidi mee ya egube ono, Chipfu ziru iya ono. O shiepho le mkpukpu Geba gbushia ndu Filisitayinu jasụ le mkpukpu Geza.

6

Eedobe Okpoko Ogbandzu Chileke l'ibe Obedu-Edomu
(1Iphe 13:1-14; 15:1—16:3,43)

¹ Dévidi byakwa akpakọ-dzua ndu a hotaru le ndu Ízurelụ. Iphe, ẹphe du bụ ukporo unu umadzu ugbo eto l'unu iri l'ise.* ² Dévidi yele ndu nkiya l'ophu tugbua jeshia mkpukpu Belu, no l'ali Jiuda g'ẹphe je apalata okpoko Chileke; mbụ okpoko ono, a guru ẹpha Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; mbụ onye ono, aba-eze iya no le mgbaka cherubimu ono. ³ Ẹphe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu paru tukobe l'eli ogbakperekpere ophuu. Ulo Abinadabu ono tukoru l'eli ubvu. O buri Uza waa Ahiyo, bụ unwu Abinadabu ke nwoke be anga ogba-kperekpere ophuu ono. ⁴ Ẹphe ngaru ogba-kperekpere ono, a tukoberu okpoko Chileke ono lufuta l'ibe Abinadabu. Ahiyo vuru okpoko ono uzo. ⁵ Dévidi yele ndu Ízurelụ l'ophu tuko gude ike phe g'ọ ha ete eswa l'iphu Chipfu. Ẹphe nodu agu ebvu; akpo ogumogu; me une; bya akụ nkwa; egbu opu; akụ ogelenda.

⁶ Ẹphe rwuepho ẹka eechishije eswa le balị le Nakonu; Uza tufu ẹka gẹ ya wota okpoko Chileke ono; kele eswi, alokpụ ogba-kperekpere, a tukoberu iya ono be vukotaru iphe. ⁷ Chipfu tukoshi Uza ehu-eghu iya; kele o to soduru okpoko Chileke ono nsọ. Chileke woru iya chigbua; o nwuhu le mgboru okpoko Chileke l'ẹka ono. ⁸ Ehu daa Dévidi ke dzuu; kele oke-eghu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nodu ekuje ẹka ono Perezu-Uza byasụ ntanu.

⁹ Oo ya bụ; ndzụ Chipfu ghụ Dévidi le mboku ono; o sụ: “?Denukpoo g'e-me palata okpoko Chipfu-a?” ¹⁰ Ophu o to vuedu Dévidi evuvu g'ọ

* 6:1 6:1 Bụ iya bụ 30,000 le mbekee.

palata okpoko Chipfu ono lẹ mkpukpu Dévidi. Ọ patawa iya rọ je edobe l'ibe Óbèdu-Edomu, bụ onye Gatu. ¹¹ Okpoko Chipfu ono nọo ọnwá ẹto l'ibe Óbèdu-Edomu onye Gatu. Chipfu kebe Óbèdu-Edomu waa ndibe iya l'ophu l'oma.

Eevulata okpoko Chileke lẹ Jierúsalemu
(1Iphe 15:25-29)

¹² Noo ya; a bya edooru eze, bụ Dévidi sụ: “Chipfu gudekwa k'okpoko Chileke-a kebewaa ndibe Óbèdu-Edomu l'oma; mękpoo iphemiphe, o nweru enweru.” Ọo ya bụ; Dévidi teru ẹswa je apafuta okpoko Chileke ono l'ibe Óbèdu-Edomu; palaa lẹ mkpukpu Dévidi. ¹³ Ọ nọdu abujeru; ndu pa okpoko Chipfu ono -tụa ntọkpa ishii; Dévidi egbua oke-eswi waa nweswi, ẹba dụ gude gweeru Chileke ngweja. ¹⁴ Dévidi nmaru ẹkwa ọchaa l'upfu; bya egude ike iya g'ọ ha ete ebvu l'iphu Chipfu. ¹⁵ Noo ya; Dévidi yẹle ndu Ízurelu l'ophu nọdu apalata okpoko Chipfu ono; akpọ okwe etso iya; bya egbu opu.

¹⁶ A nọdu apabata okpoko Chipfu ono lẹ mkpukpu Dévidi; nwada Sọlu, ẹpha iya bụ Mikalu pyofu ẹnya lẹ windo; hụma eze, bụ Dévidi g'ọnmalihuje anmalihu bya ete ebvu l'iphu Chipfu; ọ nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

¹⁷ Ọo ya bụ; ẹphe bya apabata okpoko Chipfu ono; woru iya dobe l'ẹka rwuberu iya nụ l'ime ụlo-ẹkwa ono, Dévidi kpọberu g'e dobe iya ono. Dévidi bya egweshia ngweja-akpọ-ọku; mę ngweja-ẹhu-guu l'iphu Chipfu. ¹⁸ Dévidi gweghechaephọ ngweja-akpọ-ọku ono; waa ngweja-ẹhu-guu ono; o gude ẹpha Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike gọru ọnu-oma nụ ndu Ízurelu. ¹⁹ Ọ bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanu nanu l'ẹhu l'ẹhu; mę akara, e meru l'akpuru oshi detu; mę akara, e meru l'akpuru vayinu; kedzuru iya ndu Ízurelu ono l'ophu; unwoke; mę unwanyi. E mechaa; ndu ono l'ophu wụkashihu lashichaa ibe pẹ l'ẹhu l'ẹhu.

²⁰ O be teke Dévidi larwuru; g'ọ gọru ọnu-oma nụ ndibe iya; nwada Sọlu, bụ Mikalu gbafuta gba Dévidi ndzuta bya asụ iya: “Eze ndu Ízurelu bvubenụkakwaru onwiya ebvube ntanu-a. Ọ gbabechakwaru onwiya ọto l'iphu unwumgboko, bụ ohu ndu e jeru iya ozi; mbụ egube ono, iphere abvuje mkpokoro nemadzu l'iphu; l'oggbabe onwiya ọto-a.”

²¹ Dévidi sụ Mikalu: “Ọo l'iphu Chipfu bẹ ọ bụ; mbụ onye ono, haru nna ngu mę onye ọzo, shi l'ọnulo nna ngu hotachia mbèdua gę mu buri onye-ishi ndu kẹ Chipfu ono, bụ ndu Ízurelu; mbụ-a; mu a-nọdu ete ẹswa l'iphu Chipfu. ²² Mu a-kabakpokwanu eme g'ọ to nwedu iphe, mu bụ; eme l'owana, mu meru-a. L'ẹnya nkemu bẹ mu a-buru onye e wozetaru alị; obenu l'unwumgboko ono, bụ ohu, iipfuru ono bẹ a-gbenu akwabẹ mu ùbvù.”

²³ Ọo ya bụ; ophu nwada Sọlu ono, bụ Mikalu anwutaduru nwa jasụ mbọku, ọ nwuhuru.

7

Ozi, Nétanu ezi Dévidi
(1Iphe 17:1-15)

¹ Tọbudu iya bụ; ọ bya ebe teke eze bukpowaa ebubu l'ibe iya; Chipfu mewa; obu rwua ya alị; ophu ọ tsuhedu ebvu ndu ohogu iya, nọ-pheru iya mgburugburu; ² eze pfiaru onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu sụ iya:

“Lenu; mbèdua bu l'ùlo, e gude oshi sida kpua; okpoko Chileke buru l'ùlo-èkwa bè ọ nọ.”

³ Nétanu sù iya: “Iphe, bukpuo iphe, dù ngu l'obu; tugbua je emee ya; lẹ Chipfu bè swiru ngu eswiru.”

⁴ O be l'enyashi mbọku ono; Chipfu pfuru yeru Nétanu; sù iya: ⁵ “Je ezia nwozi mu, bu Dévidi lẹ mube Chipfu sùru-a: ?Bu gubedua bè bu onye a-kpuru mu ọlo, mu e-buru? ⁶ Eshi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurelu l'ali Ijiputu byasu ntanu-a bè mu te ebujekwaru l'ùlo. Mu shihawaa jepheta ejephe; bukpoerupho l'ùlo-èkwa. ⁷ L'ekameka ono, mu lẹ ndu Ízurelu jekotaru ono; ?o nweru teke mu jjeru ndu-ishi ipfu Ízurelu; mbu ndu ono, mu sùru g'ephe cheje ndibe mu, bu Ízurelu g'onye eche aturu ono iphe, meru g'o gude ophu ephe akpuduru mu ọlo sida?

⁸ “Sù nwozi mu Dévidi lẹ-a: ‘Mube Okalibe-Kakota-Ike, bu Chipfu sùru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; aka eku ataje nri; g'i ti tsophehe aturu; g'i byachia bya aburu onye-ishi ndibe mu, bu Ízurelu. ⁹ Mu shi eswijekpoeru ngu pho l'ekameka, iije; mu toko ndu ohogu ngu g'ephe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bè mu e-me epha ngu g'o paa aka g'epha ndu oke amadu, e nwegbaaru lẹ mgboko. ¹⁰ Mu a-nu ndibe mu, bu Ízurelu ali aka phe. Mu a-dzabe phe g'oshi l'ali ono; k'ophu ephe e-buru l'ali aka phe. Eka ono ta adudu onye byaru l'a-chobaa phe opfu ozo. Ophu ndu ejo-iphe ta abyadu emekpabaa phe ehu g'e shi emekpa phe iya lẹ mbu pho; ¹¹ mbu g'e shi emekpa phe iya; a -gbẹ teke ono, mu hotaru ndu-ikpe g'ephe dua ndibe mu, bu Ízurelu ono. Mu e-mekwapho g'ogu dabuhuru gu lẹ ndu ohogu ngu; obu erwua ngu ali. Mube Chipfu bè epfukwaru ngu pho lẹ mu e-me g'onulo ngu nguru anguru. ¹² Teke ndzu ngu bvuerupho; mbu i-lapfuepho nna ngu phe; bè mu e-shi l'unwu ngu wofuta onye a-no-chi enya ngu; mbu onye e-shi l'ehu ngu gedegede. Mu emee g'ali-eze iya nguru anguru. ¹³ O buru onye ono bè a-kpuru mube Chileke ọlo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasù lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. ¹⁴ Mu a-buru nna iya; yebedua aburu nwa mu. O -mee ejo-iphe; mu egude echachi ndiphe húa ya ahuhú; mbu chia ya echachi unwu-eliphe. ¹⁵ Mu ta abyadu e-wofu n-yemobu mu l'ehu phe; egube ono, mu wofuru iya l'ehu Solu; mbu onye ono, mu wofuru l'iphu ngu ono. ¹⁶ Onu-ọlo ngu waa ali-eze ngu bè e-keru ekeru l'iphu mu jasù lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Mbu-a; aba-eze ngu bè ee-me g'o nguru anguru jasù lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii.’ ”

¹⁷ Noo ya; Nétanu kọkotaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; me g'o humaru iya l'ophulanya.

*Dévidi epfu anu Chileke
(1Iphe 17:16-27)*

¹⁸ Oo ya bu; eze, bu Dévidi gbeshi bahu l'ime ọlo-èkwa Chileke je anodu l'iphu Chipfu bya asu: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu onye bè mu bu? teme onu-ọlo mu ?bukwanu gunu; ke g'i woliamu je apfube l'eka ha l'eli egube-a? ¹⁹ Ophu ono atsudu iya gube Nnajiuphu, bu Chipfu l'anya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozu ngu a-du l'iphu yekobefua ya. ?Bu egube ono bu g'iigudeje ehe nemadzu; gube Nnajiuphu, bu Chipfu? ²⁰ ?Bu gunu ozo bè mube Dévidi e-pfubaaru ngu? I makotaru ge mube onye-ozu ngu gbaru; gube Nnajiuphu, bu Chipfu. ²¹ I gude k'iphe, i pfuru; waa g'o du ngu l'obu; mee eze iphe, ha egube-a; bya emee ge mube onye-ozu ngu maru iya.

²² “Egube gi habekwanu shii gube Nnajiuphu, bu Chipfu! O to dudu onye du ge ngu; ophu o dudu Chileke ozo, du nu; gbahaa gubedua; mbu

egube ono, anyi gude nchì anyi nùmawa iya ono. ²³ ?Dènukpoo ndu ozo, dūbaa gè ndu nkengu, bụ ndu Ízurelu; mbụ oha lanụ lẹ mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'èphe bụru ndu nkengu; bya egude phẹ mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaarụ eka; bya adu biribiri l'alì phẹ; l'iphu ndibe ngu ono, bụ ndu ono, ì gbafutaru l'eka ndu Ijiputu; tème ì chikashikwaapho ohamoha ozo yele agwa, epe agwagbaa l'iphu ndibe ngu ono? ²⁴ I mewaru gè ndu nkengu, bụ ndu Ízurelu nguru anguru; bụru ndu nkengu gèdegede jeyewaroya; tème gube Chipfu bya abụwaru Chileke phẹ.

²⁵ “Gube Chipfu, bụ Chileke; mekwa g'o keru; mbụ ukwe-iphe ono, i kweru l'èhu mube onye-ozì ngu; mē l'èhu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. Mekwaa g'i pfuru; ²⁶ k'ophu epha ngu a-pa eka apaa jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. O bụru teke ono bẹ ndiphe asụ l'oo gube Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike bẹ bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu! Tème onu-ulo mube onye-ozì ngu, bụ Dévidi angukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁷ “Eshi ophu o bụ gube Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke kẹ ndu Ízurelu bẹ goshiru mube onye-ozì ngu iphe-a sụ l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; bẹ bụ iya meru g'o gude onu du mube onye-ozì ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁸ Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; oo ngu bụ Chileke! Opfu ngu bẹ bukota okpobe-opfu. I bya ekweshia mube onye-ozì ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. ²⁹ G'o dunu ngu l'obu; mbụ g'i goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozì ngu; k'ophu epe a-nodu eje kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Nnajiuphu, bụ Chipfu bẹ pfuru iya nu. G'onu-oma ngu ono dukwaru onu-ulo onye-ozì ngu jasụ l'ojejeje.”

8

Ogu, Dévidi lwugbaberu (1Iphe 18:1-17)

¹ E mechaa; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee epe nodu iya l'eka. O nafu ndu Filisitayinu ono mkpukpu Metegama. ² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee epe zeshikota azee; kpoo onwophe giriri l'alì. O bya ewota eri, du ogologo tua phe g'èphe zè giriri ono. Obujeru; o -tuta eri ono ugbo labo l'o woru ndu k'ono gbushikota. O bya atuta k'eto l'o dobe ndu k'ono ndu. Oo ya bu; ndu Mowabu nodu Dévidi l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwaapho Hadadeza nwa Rehobu, bu eze ndu Zoba lè teke o jeru gè ya mee g'alì, noru je akpaa l'enyimu Yufurétisu lwakota iya l'eka. ⁴ Dévidi nata iya ugbo-inya, du unu labo l'ukporo iri; bya anatakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri.

⁵ Ndu Aramu, bu lè Damasukosu byaepho g'èphe yetaru eze ndu Zoba, bu Hadadeza eka; Dévidi gbua phe ukporo unu ugbo labo l'unu iri l'ise.*

⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'alì ndu Aramu kẹ Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Aramu ono nodu Dévidi l'eka; atu utu anu iya. Chipfu nodu emejeepho gè Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu ugu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozì Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophe ophu e gude mkpola-ododo meshia chilata lè Jierusalemu.

⁸ Dévidi shikwapho lè mkpukpu Beta; mē lè mkpukpu Berotayi, bukota mkpukpu, no l'eka Hadadeza; vukoo onyirubvu, hakpoo shii.

* 8:5 8:5 Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee.

⁹ Tòbudu iya bụ; Toyi, bụ eze ndu Hamatu nūmaepfo lẹ Dévidi bẹ lwu-kpekọtawaru ndu ojogu Hadadeza; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, epha iya bụ Jióramu g'o je ekele eze, bụ Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele ọ lwu-kperu Hadadeza. Ọ bụru iphe, kparu iya nū bụ lẹ Hadadeza bẹ yele Toyi shi anọduje alwu ọgu. Ọ bụru iphe, Jióramu gude bya bụ ivu, e megbaaru lẹ mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo; mę l'onwirubvu. ¹¹ Eze, bụ Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpọla-ọchaa; ye mkpọla-ododo, shikota l'ohamoha, ọ lwu-kpekọtaru pho; ¹² mbu ọphu shi lẹ Edomu; mę Mówabu; mę ke ndu Amonu; mę ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku. Nokwapho g'o woru iphe, ọ nataru eze ndu Zoba, bụ Hadadeza nwa Rehobu l'ogu doberu Chipfu iche bụ ono.

¹³ Dévidi bya aburu onye a maru amaru g'o shichaepfo Nsuda Únú lwa; mbu eka ono, ọ nọ gbua ndu Edomu ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu ise.† ¹⁴ Ọ bya emeshia ọdu ndu ojogu l'alị ndu Edomu l'ophu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ophu nọdukota Dévidi l'eka. Chipfu nọdu emeje ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu ọgu.

¹⁵ Ọo ya bụ; Dévidi bụru eze ndu Ízurelu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe l'uzo, du ree; mę l'uzo, pfuru oto. ¹⁶ Ọ bụru Jiowabu nwa Zeruya bẹ bụ onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu bụru onye akwakobeje iphe, meru ememe. ¹⁷ Zadoku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku nwa Abyiyata bụru ndu-uke Chileke; Seraya bụru onye edeje ekwo. ¹⁸ Benaya nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Peleti, bụ ndu anọduje eche eze nche. Unwu Dévidi unwoke bụru ndu mgbazi eze.

9

Iphe-oma, Dévidi meru Mefibosheti

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi bya ajia su: “?O nwekpọru onye shi l'onulo Sọlu, phoduru nū ge mu gude iswi ehu Jionatanu meeru onye obu iphe-oma?”

² O nweru nwozi ndu onu-ulo Sọlu, epha iya bụ Ziba. Epha kua ya; ọ bya l'iphe Dévidi. Eze, bụ Dévidi jia ya su: “?Bụ gubedua bẹ bụ Ziba?”

Ziba su iya: “Ọ kwa-a mube nwozi ngu bẹ bụ iya nū.”

³ Eze jia ya su: “?O nwekpọru onye phoduru nū l'onulo Sọlu ge mu meeru iya iphe-oma, shi l'eka Chileke?”

Ziba bya asu eze: “O nweru nwa Jionatanu lanu, nokwadu nū, bụ onye okpa labo nwuhuru anwuhu.”

⁴ Eze jia ya su: “?Bụ l'awe bẹ ọ nọ?”

Ziba su l'ọ nokwa l'ibe Makiya nwa Amiyelu lẹ mkpukpu Lodeba. ⁵ No iya; eze, bụ Dévidi zia g'e je Lodeba l'ibe Makiya nwa Amiyelu je eduta iya.

⁶ Nwanwa Sọlu ono, bụ Mefibosheti; nwa Jionatanu ono rwuepho l'iphe Dévidi; ọ daa l'alị phozeru Dévidi gude kwabe iya ubvu. Dévidi bya ekua ya su: “Mefibosheti!” Ọ za iya enu su: “Ọo nwozi ngu bẹ mu bụ.”

⁷ Dévidi su iya: “Ta atsukwa ebvu; noo kele mu e-gude iswi ehu nna ngu, bụ Jionatanu meeru ngu iphe-oma. Alị nna ngu oche, bụ Sọlu bẹ mu a-nuphukota ngu azu; teme ọ bụru lẹ teburu mu bẹ ii-nọduje eri nri mbokumboku.”

⁸ Mefibosheti phozeta l'alị su: “?Bụ gunu bẹ mube nwozi ngu bukwanu ke g'i nyata odzu nkuta, du ge mbedua?”

⁹ Ọo ya bụ; eze bya ekua Ziba, bụ nwozi Sọlu bya asu iya: “Mu wowaru iphe, bụ iphe ke Sọlu je akpaa lẹ ke ndu onu-ulo iya gedegede woru nū

† 8:13 8:13 Bụ iya bụ 18,000, lẹ mbekee.

nwanwa nnajiuphu ngu. ¹⁰ Gùbedua waa unwu ngu; mē ndu-ozì ngu bē a-kojeru iya alì iya ono; kòtajē nri k'òphu nri a-dùru nwanwa nnajiuphu ngu. Ozo bụ lē teburu mbèdua, bụ Dévidi." Teke ono bē Ziba nwùtaru unwoke iri l'ise; bya enweru ndu-ozì ùkporo.

¹¹ Tòbudu iya bụ; Ziba sù eze: "Mùbe nwozi ngu bē e-mekòtaepho iphe, gùbe nnajiuphu mu, bụ eze ziru mu gē mu mee."

No iya; Mefiboshèti riahaa nri lē teburu Dévidi g'ò bụ nwatibe eze. ¹² Mefiboshèti bē nwùtaru nwata nwoke nshìi, èpha iya bụ Mayika. Ndibe Ziba l'ophu tùkoru bükotaru ndu-ozì Mefiboshèti. ¹³ Oo ya bụ; Mefiboshèti buru lē Jierúsalemù; kēle ò-òduje eri nri lē teburu eze; tēme ò bürü eniyenu, òkpa labò nwùshihuchaaru anwùshihu.

10

Ogu, Dévidi yèlè ndu Amònu alwù (1Iphe 19:1-19)

¹ A nonyaa; eze ndu Amònu bya anwùhu. Nwa iya nwoke, bụ Hanunu bya aburu eze nòchia ènya iya. ² Dévidi bya epfua sù: "Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; ègùbe nna iya meru mbèdua." Oo ya bụ; Dévidi zia ndu-ozì g'èphe je akporu Hanunu iphu nna iya ono.

O be gē ndu-ozì Dévidi ono rwuru alì ndu Amònu; ³ ndu-ishi ndu Amònu sù Hanunu, bụ nnajiuphu phè: "¿Ìiri l'òo ùbvù bē Dévidi akwabè nna ngu ègùbe ono meru g'ò gude o zia g'a bya akporu ngu iphu nna ngu? ? Tòbudu ezizi bē Dévidi ziru g'èphe nwùà mkpùkpu-a ngge; genwushia ya èhu; woru iya lwùà?"

⁴ Oo ya bụ; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono kpùshichaa phè èjí-agba ibe lanù ibe lanù; bya eshi lē nhamùnhà ike bukashia uwe-mgbalanù phè; nwufu phè; èphe lashia. ⁵ O be teke e pfuru iya Dévidi; o zia g'a gba phè ndzuta; kēle e meru phè iphe-iphèrè parù èka. Eze zia ozi sù phè: "Unu nòdu lē Jieriko jeye teke èjí-agba unu erwudzu; tēme unu alwatashìwaro."

⁶ Ndu Amònu bya amaerupho l'èphe eshiwaa tukurubaa l'imi Dévidi; èphe je ebuta ndu ojogu ndu Arámu, bu lē Bètu-Rehobu; mē ndu kē Zoba. Èphe tùkoru bürü ndu ojogu, eje l'òkpa. Iphe, èphe tùkoru dù bụ ùkporo unu unwoke ugbo labò l'unu unwoke iri. Èphe butafùà eze ndu Maka; yèlè ndu ojogu, dù unu labò l'ùkporo iri; bya ebutafùà ndu Tobu unu unwoke ùkporo l'iri yeru onwophe. ⁷ Anùma, Dévidi anùma iya; o yefù Jiowabu yèe ndu ojogu iya g'èphe ha. ⁸ Ndu Amònu wufuta bya akpoo giriri k'ògu l'iphu èka eeshije abahù lē mkpùkpu ono. Ndu kē Arámu phò, shi lē Zoba; mē Rehobu; mē ndu shi l'alì Tobu; waa ndu kē Maka nòdu l'òma ègu.

⁹ Jiowabu hùmaepho l'e gbürü iya giriri iphu l'azù k'ògu ono; ò hòkoo ndu Ízurelù ndu òphu kachaa amaru k'ògu chìru phè ye g'èphe kwabèru ndu kē Arámu. ¹⁰ O chìru ndu òphuu dobe g'èphe nòdu nwune iya, bụ Abishayi l'èka kwabèru ndu kē Amònu. ¹¹ Jiowabu sù: "O -bürü lē ndu Arámu-a lwùkpeaharu mu; unu abya eyetaru mu èka; teke ò bükwanu l'òo ndu kē Amònu lwùkpeaharu unu; anyi abya eyetaru unu èka. ¹² G'òbu shihu unu ike; g'anyi lwùà ògu èhu ndibe anyi gē ndu bụ mkparawa; mbù g'anyi lwùà ògu l'iswi èhu mkpùkpu kē Chileke. Chipfu e-me-a iphe, dù iya ree l'ènya nkiya."

¹³ Oo ya bụ; Jiowabu yèlè ndu nkiya tùko wù-pfuahaa ndu Arámu k'ògu ono; èphe ye òkpa l'òso gbalaaharu iya agbala. ¹⁴ Ndu kē Amònu

humaepfo lẹ ndu Arámu gbalaru; ephebedua yefua okpa l'oso nkephe gbaaaharu Abishayi; gbaru gbaba l'ime mkpukpu phe. Oo ya bu; Jiowabu shi l'ogu ephe lẹ ndu Amonu ono lwatashia Jierusalemu.

¹⁵ Ndu Arámu humaepfo lẹ ndu Ízurelu lwu-kpewaru phe; ephe je edzukobe. ¹⁶ Hadadeza zia ndu Arámu, no l'azu enyimu Yufuretisu; ephe bya. Shobaku, bu onye-ishi ndu ojogu Hadadeza duta phe; ephe wuru laa mkpukpu Helamu. ¹⁷ E pferu iya pho Dévidi; o kpakoo ndu Ízurelu l'ophu; ephe daa azu enyimu Jiordanu jeshia Helamu. Ndu Arámu ono kpoo giriri; tsoo Dévidi phe ogu. ¹⁸ Ndu Arámu ono mecha gbaaru ndu Ízurelu oso. Dévidi gbua ndu ugbo-inya, du unu l'ukporo iri l'ise; bya egbua ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ise;* bya egbutsua Shobaku, bu onye-ishi ndu ojogu phe; o nwuhu l'eka ono. ¹⁹ Oo ya bu; ndu eze ono, ephe lẹ Hadadeza shi tuko nmagba buru nanu ono humaepfo lẹ ndu Ízurelu lwu-kpewaru phe; ephe je; ephe lẹ ndu Ízurelu doshia; ephe nodu ndu Ízurelu l'eka. Ndu Arámu tsuaha ebvu jika eyetaru ndu Amonu eka ozo.

11

Dévidi anata Uráya nyee ya

¹ O be lẹ mini-odu; mbu teke ndu eze ejeje ogu; Dévidi bya ezia Jiowabu yele ndu-ozu iya; me ndu Ízurelu l'ophu; ephe je emebyishia ndu Amonu; kephee mkpukpu Raba. Dévidi l'onwiya nodukwanu lẹ Jierusalemu.

² O be l'uzenyashi ujiku lanu; Dévidi gbeshi l'iphe-azee ya ge ya kpaphe akpaphe l'eli ulo ibe-eze iya. O nodu l'eli eka ono tufu enya huma nwanyi, awu eh. Nwanyi ono nodu amashikpoo mma ike. ³ Oo ya bu; Dévidi zia nemadzu g'o je akpaaru iya ishi onye nwanyi ono bu. Onye o ziru su iya: "O kwa Batusheba, bu nwada Eliyamu. O bu nyee Uráya, bu onye Hetu."

⁴ Dévidi bya eye ndu-ozu iya g'ephe je edutaru iya ya. Batusheba byaepfo; Dévidi duta iya; yee ya kwaa. O buru teke ono be Batusheba futuerupho l'eme nsu aswafu nturu, eemeje me nwanyi no-ghechaa nsu nwanyi. E mecha nwanyi ono tugbua lashia. ⁵ Nwanyi ono bya atsuta ime; bya ezia Dévidi su iya lẹ ya dukwa ime.

⁶ Oo ya bu; Dévidi bya ezia Jiowabu su iya g'o ziaru iya Uráya, bu onye Hetu g'o lwa. Jiowabu bya ezia Uráya g'o je aza Dévidi enu. ⁷ Uráya bya abyapfuta iya; Dévidi jia ya aji Jiowabu; me ndu ojogu iya; me g'ogu eje ala. ⁸ Oo ya bu; Dévidi bya asu Uráya: "Lashwaro ibe ngu je atuta unme." Oo ya bu; Uráya bya agbeshi l'ibe eze tugbushia. Eze gweru iphe nu g'e wolaaru iya unuphu. ⁹ Obenu lẹ Uráya be mechaaru kwaa l'onu-abata ibe eze. Ephe lẹ ndu ejeru nnajiuphu iya ozi tuko zee l'eka ono. Ophu o larwueduru unuphu ibe iya. ¹⁰ A bya epfuaru Dévidi lẹ Uráya ta laekwaru unuphu. O bya ajia ya su: "?To bunaa eka du enya be i shi lwa nta? ?Bu gunu meru iphe i ti larwuduru unuphu?"

¹¹ Uráya su Dévidi: "Okpoko Chipfu; me ndu Ízurelu; me ndu Jiuda; me nnajiuphu mu, bu Jiowabu; me ndu-ozu iya phe be tuku wushi l'egu ogu. ?Denu g'ee-shi ge mbedua lashia unuphu je eria; ngua; mu lẹ nyee mu akwaa? Eshinu i no ndzu g'i no iya-a be mu ta abyakwa e-me nno!"

¹² Tobudu iya bu; Dévidi su iya: "No-gbufuwaro ntanu-a; o-rwua echele mu aha ngu g'i laphushia azu." Oo ya bu; Uráya noo lẹ Jierusalemu mboku ono; waa echele iya. ¹³ Dévidi bya ekua ya; o bya; yele iya tuko

* **10:18** 10:18 Bu iya bu 40,000, lẹ mbekee, mbu ndu ophu eje l'okpa.

ria ngua. Dévidi kwatakpo cheshia ya mēe ike. E mechaēla; o rwua l'enyashi; Uráya gbeshikwa je azēe l'ēka o zē unyaphu iya; ephe lē ndu ejeru nnajiuphu iya ozi; ophu o tō laduru ibe iya.

¹⁴ O be l'utsu; Dévidi deeru Jiowabu ekwo-ozī; woru nu Uráya g'ō nu iya. ¹⁵ O deru l'ekwo-ozī ono sū: “Duru Uráya ye l'ataphu ēka ogu kachaa ekpohu oku. I -ducharu iya ye; unu alaphu azu g'e meka ya iphe; g'ō nwuhu.” ¹⁶ E mecha; o buru teke Jiowabu chiru ndu ojogu iya gbaa mkpukpu ono mgburugburu bē o duru Uráya ye l'ēka o maru l'ōo ēka ono bē ndu ohogu iya phē, ike kachaa adudu nō. ¹⁷ Ndu mkpukpu ono wufutaepho jepfu Jiowabu phē ogu; a haru ndu ojogu Dévidi gbushia. Uráya, bu onye Hetu yiru lē ndu nwuhuru nu.

¹⁸ Jiowabu bya ezia ozi kōoru Dévidi g'ōgu ono gude jee. ¹⁹ Jiowabu pfiaru onye ono, o ziru sū iya: “I -doghechaerupho eze g'ōgu obu jeru la; ²⁰ bē o -buru l'ēhu-eghu byaru iya l'ēhu; o -jīahaa ngu sū: ‘?Denu g'ō gude unu je anodunuka mkpukpu obu ntse alwu ogu? ?Unu ta amahaada l'ephe a-gbē l'eli igbulō agba apfu? ²¹ ?Bunaa onye bē gburu Abimeleku nwa Jierubeshetu? ?Tō bunaa nwanyi, nō l'eli igbulō mkpukpu Tebezu gude mkpuma, eegudeje egwe nri tugbua ya; o nwuhu? ?Denu g'ō gude unu je anodunuka igbulō obu ntse?’ Sū-a; o -buru l'ō jiru ngu egube ono; sū iya lē nwozi iya, bu Uráya onye Hetu bē nwuhufukwarupho ya.”

²² Nwozi ono tugbua jeshia. O jerwua je atuko iphe, Jiowabu ziru iya zikōta Dévidi. ²³ Nwozi ono sū iya: “Ndu ono bē nabaru anyi ēka; wuru wu-pfuta anyi ogu l'oma egu. Ole anyi chi-phuru phē azu jeye anyi rwua l'ōnu ēka eeshije abahu lē mkpukpu phē. ²⁴ Oo ya bu; ndu chi arwa nōdu l'eli igbulō atu ndu-ozī ngu arwa. Ephe haru tu-gbushia ndu-ozī gube eze. Ozo bu lē nwozi ngu, bu Uráya onye Hetu yikwapho lē ndu nwuhuru nu.”

²⁵ Dévidi bya ezia nwozi ono; sū iya: “Iphe, ii-pfuru nu Jiowabu bu lē mu suru g'ēhu be jekwa unu arwushihu; noo kele o gē nkogo taru ishi onye lanu bu g'ōo-ta k'onye ozo. Unu kukebekwa ehū tsoo mkpukpu ono ogu; lwua phē lwuta. Je epfiaru Jiowabu egube ono gude mee g'obu shihu iya ike.”

²⁶ Nyee Uráya numaeopho lē ji iya nwuhwaru; o raa ekwa iya. ²⁷ Batusheba raghechaepho ekwa ono egube arajē iya; Dévidi je eduta iya lūahaa. O nwuaru iya nwa nwoke. Ole iphe ono, Dévidi meru ono du Chipfu eji.

12

Nétanu abaru Dévidi mba k'ejo-iphe, o meru

¹ Tōbudu iya bu; Chipfu bya ezia Nétanu g'ō je ibe Dévidi. Nétanu jerwua bya asu iya: “O nweru unwoke labo, bu lē mkpukpu lanu. Onye lanu bē nweru iphe; onye ophu buru onye ukpa. ² Onye k'ono nweru iphe ono bē kwatakpooru nweru aturu waa eswi, paru ēka apaa. ³ Obenu l'onye ukpa pho te enwedu iphe, o nweru; gbahaa nwada aturu, o zutaru azuta; chee ya jasū o nōdu yēle unwegirima ibe iya l'ēka vuta. Nwoke ono yēle aturu iya ono nōdu anoduje erigba nri; tūko angu mini l'okoro lanu; mbu je akpachaa k'ophu bu l'oohejeru nwaturu ono eheru l'ō ku mgbenya. Aturu ono nōdu onodu nwada iya. ⁴ Tōbudu iya bu; ebyaa byaru nwoke ono, nweru iphe ono; o haa akputa aturu iya ono nanu; ozoo eswi iya pho nanu gbua gude shiaru onye byaru ibe iya nri; o gbē-chia je akputa nwada aturu k'onye ukpa pho gbua gude shiaru onye byaru nu ono nri.”

⁵ Dévidi voru ọ́ku wuá ẹ́hu l'opfu ẹ́hu onye ono; bya asu Nétanu: “Eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a bẹ iphe, gbaru onye meru ẹgube iphe ono bẹ bukwa anwuhu! ⁶ Ọ pfufutaje ugwo aturu ono ugbo ẹno; eshinu o meru ẹgube iphe ono; ọ́phu imemini onye ukpa ono adudu iya.”

⁷ Tọ́budu iya bu; Nétanu sunu Dévidi: “Ọo gubedua bu onye ọ́bu! Chipfu, bu Chileke kẹ́ Ízurelu pfuru sọ́: ‘Mu wuru ngu manu l'ishi g'ị́ buru eze, ndu Ízurelu. Mu byakwaphọ́ anafuta ngu l'ẹ́ka Sọ́lu. ⁸ Mu woru ọ́lo Sọ́lu, bu nnajiuphu ngu ye ngu l'ẹ́ka; wocharu unyomu iya ye ngu l'ẹ́ka. Mu woru alí-eze ndu Ízurelu; mẹ́ kẹ́ Jiuda woru ye ngu l'ẹ́ka. Mbụ; ọ́ -buru l'iphemiphe ono bẹ́ pẹ́huru nu; bẹ́ mu gege eyekwabakporu ngu iya iphe. ⁹ ?Denu g'ọ́ gude; ọ́ buru Opfu Chipfu bẹ́ ị́ kporu ẹ́bo l'afu; shi nno mee iphe, du iya ẹ́ji l'ẹ́nya? I gude ogu-echi gbua Uráya onye Hetu; duta nyee ya lụ́ahaa. Ọ́ buru ogu-echi ndu Amọ́nu bẹ́ i gude gbua ya. ¹⁰ Iphe, ị́-maru bu l'egbu ọ́chi ta abyadu abvu abvubvu l'ibe ngu jasuru asuru; noo kẹ́le o to nwedu iphe, ị́ guberu mu; tẹ́me ị́ nata Uráya, bu onye Hetu nyee ya lụ́ahaa.’

¹¹ “Chipfu suru-a: ‘Mu e-shi l'ibe ngu vofuta ẹ́jo-iphe kpube ngu l'ẹ́hu. Ị́-nọ́du rakafu ẹ́nya; mu anashia ngu unyomu ngu phẹ́ woru nu onye ọ́zo; mbụ́ l'oo-jepfu unyomu ngu phẹ́ ono l'echilabọ́ eswe ọ́chaa. ¹² I meru nkengu lẹ́ mpya; ọ́le mu e-mekwanu ngu nkengu l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu; l'echilabọ́ eswe ọ́chaa.’ ”

¹³ Dévidi su Nétanu: “Mu meswekwaru Chipfu.”

Nétanu su iya: “Chipfu guwaru ngu nvu l'iphe-ẹ́ji, i meru ono. Ị́ tị́ nwuhudu. ¹⁴ Obenu l'eshinu ndu ọ́hogu Chipfu gudewaa iphe-a, i meru-a epfubyishi iya; bẹ́ nwata ono, a nwuru ngu ono ta adzukwaru ndzu.” ¹⁵ E mechaa; Nétanu tugbua; ọ́ buru iya ala unuphu.

Anwuhu nwatibe Dévidi ono

Tọ́budu iya bu; Chipfu danaa nwata ono ẹ́ka kẹ́ njọ́; mbụ́ nwata ono, nyee Uráya nwataru ono. Iphe-ememe zupya bẹ́ nwata ono. ¹⁶ Dévidi rwoahaa Chileke l'iswi ẹ́hu nwata ono. Ọ́ swia ẹ́gu; bahu l'ime ọ́lo iya je azekota l'alí l'ẹ́nyashi ono l'ophu. ¹⁷ Ndu bu ọ́gerenya l'ibe iya bya apfukube iya g'ẹ́phe kpu-lia ya l'oma alí ono, ọ́ zẹ́ ono; ọ́phu o to kwedu; tẹ́me ọ́phu o kwekwaphọ́ tsoru phẹ́ ria nri. ¹⁸ O be lẹ́ mbọ́ku k'ẹ́saa; nwata ono nwuhu. Ndu ozi Dévidi nọ́du atsụ́ ebvu g'ẹ́phe e-me pfuaru iya lẹ́ nwata ono nwuhuwaru; kẹ́le ẹ́phe sọ́ru: “Teke nwata ono nọ́kwadu ndzu bẹ́ anyi pfuru yeru Dévidi; ọ́phu ọ́ tọ́ ngaduru anyi nchị́. ?Denu g'anyi e-shi pfuaru iya lẹ́ nwata ọ́bu nwuhuwaru? Oo-mekakwa onwiya iphe.”

¹⁹ Dévidi bya ahuma gẹ́ ndu-ozí iya achí-phe nwirinwiri l'ime onwophe; o rwua ya l'ẹ́hu lẹ́ nwata ono bẹ́ nwuhuwaru nu. Ọ́ jia phẹ́ sọ́: “?Nwata ọ́bu nwuhuwaru tọ́?”

Ẹ́phe sọ́ iya: “Ee; ọ́ nwuhuwakwaru.”

²⁰ Ọ́o ya bu; Dévidi bya agbeshi l'omali ẹ́ka ọ́ zẹ́ ono je awua ẹ́hu; nyia manu. Ọ́ bya agbanwee uwe iya bahu l'ime ọ́lo Chipfu je abaarụ́ iya ẹ́ja. O mechaa nno bya alashia ibe iya. Ọ́ larwua bya asu g'a nu iya nri gẹ́ ya ria. A nu iya ya; o ria. ²¹ Ndu ozi iya bya ajia ya; sọ́: “?Denu g'ọ́ gude ị́ nọ́du emee ẹ́gube umere ọ́wa-a? Teke nwata ono nọ́kwadu ndzu bẹ́ i shi akwa ẹ́kwa; aswi ẹ́gu. Ọ́ bu-chiaru nta-a, ọ́ nwuhuwaru-a bẹ́ ị́ gbeshiru ria nri!”

²² Dévidi su phẹ́: “Mu shi akwa ẹ́kwa; aswi ẹ́gu teke nwata ono shi nọ́dukwadu ndzu; kẹ́le mu riru sọ́: “?Bu onye maru mẹ́ Chipfu e-meru mu

eze-iphe-oma dobe nwata ono ndzu?' ²³ Ole nta-a g'ò nwuhuwaru-a; ?bù gunu bẹ mu a-nòdu aswi-doru ẹgu? ?Mu a-dù ike wophuta iya azù ọzo tọo? Mu e-mechaa jepfu iya; ọle yẹbedua ta alwaẹdu azù alwapfuta mu ọzo."

Anwunwu Sólomonu

²⁴ Oo ya bù; Dévidi bya adua nyee ya, bù Batusheba obu. O bya alapfu iya; yee ya kwaa. O nwuaru iya nwa nwoke. Dévidi gua nwata ono Sólomonu. Chipfu yee nwata ono obu. ²⁵ Chipfu gude kẹ n-yemobu ono, o yeru iya ono zia onye mpfuchiru iya, bù Nétanu g'o je agua ya Jiedidaya, bù iya bù "onye Chipfu yeru obu."

Jiowabu alwuta mkpukpu Raba (1Iphe 20:1-3)

²⁶ No iya; Jiowabu je etsoo mkpukpu Raba ọgu. Mkpukpu ono dù l'ali ndu Amonu. O lwua ya lwuta ẹka onye eze phe bu. ²⁷ Jiowabu bya ezia ndu-ozì iya g'e je ezia Dévidi ozi; sù iya-a: "Mu tsoakwaru mkpukpu Raba ọgu; natachawa phe ẹka ẹphe shi angù mini. ²⁸ Oo ya bù; kpakoo ndu ojogu ophu phoduru nu bya ekepheta mkpukpu ono; nata iya; teke mu a-gbe nata iya; e woru ẹpha mu gua mkpukpu ono." ²⁹ Oo ya bù; Dévidi bya akpakoo ndu ojogu ono g'ẹphe ha; bya achiru phe jeshia mkpukpu Raba. O -rwua; bya abapfu phe ọgu; lwuta mkpukpu ono. ³⁰ O kputa eze phe okpu-eze, o kpu l'ishi. Erwa mkpola-ododo, e gude mee okpu-eze ono bẹ dù talentu lanu. O buru mkpuma, vu oke aswa bẹ nọ iya nu. E woru okpu-eze ono kpube Dévidi l'ishi. Dévidi kwatakwapọ okwata, parù ẹka lẹ mkpukpu ono. ³¹ O rwukoo ndu mkpukpu ono dobe g'ẹphe gudeje soya; yele ikworo-igwè; waa ogbunku jeaha ozi; bya eye phe g'ẹphe yoje ẹja ulo. O buru ẹgube ono bẹ o mekotaru mkpukpu, nokota l'ali ndu Amonu l'ophu. E mechaa; Dévidi yele ndu ojogu iya l'ophu laphushia azù lẹ Jierusalemu.

13

Amunonu emerwu nwanna iya, bu Tama

¹ Abusalomu; nwa Dévidi nweru nwune nwanyi, ama mma, ẹpha iya bù Tama. A nonyaa; nwa nwoke Dévidi ọzo, aza Amunonu bya eyee Tama obu. ² Ehu gbangahu Amunonu k'ophu o buwaro iphe-ememe zupyabe iya lẹ k'opfu ehu nwanna iya ono, bù Tama. O buru iphe, nyiberu Amunonu g'oo-shi gẹ ya kpabata iya; kele Tama bù nwamgboko, yee nwoke ta akwajeduru. ³ Noo ya; Amunonu ono bẹ nweru onyà, ẹpha iya bù Jionadabu nwa Shimeya; mbu nwa nwune Dévidi. Jionadabu ono bù onye ẹregede. ⁴ O bya ajia Amunonu sù: "?Bù gunu kparu iphe, o bù nnata gube nwatibe eze abujeru utsu g'utsu; l'i nwupyashihu ẹgube-a? ? Tji kaduru mu iphe obu?"

Amunonu sù iya: "Mu yeru Tama obu; mbu nwune Abusalomu, bù nwanna mu ono."

⁵ Jionadabu sù iya: "Je azẹ azẹ l'iphe-azẹ ngu; mekiritaru g'iphe-ememe eme ngu. Nna ngu -byaẹ ngu pho ajiji; sù iya l'irwo iya g'ọ haa Tama, bù nwanna ngu nwanyi g'ọ bya anu ngu nri g'i ria. G'ọ nodukwanu ngu l'iphu mee nri obu gude ẹka iya nu ngu iya g'i ria." ⁶ Oo ya bù; Amunonu kwe je azẹ g'onye iphe-ememe eme.

Eze byaẹ ya pho ajiji; Amunonu sù iya: "Jiko gẹ nwanna mu nwanyi, bù Tama byanu bya anodu mu l'iphu ghee akara nu mu gẹ mu taa."

⁷ Tòbudu iya bụ; Dévidi zia g'e zia Tama l'ẹka ọ nọ l'unuphu; sù iya g'ọ tũgbua je l'ulo nwanna iya, bụ Amunonu je emeeru iya nri. ⁸ Tama bya atũgbua jeshia l'ulo nwanna iya Amunonu; o rwua; Amunonu zẹ azẹe. Tama bya ekpota ukpokutu iphe, eegudeje eme akara bya agwọkobe iya gude mee akara l'iphu iya; bya eworu iya ghee egheghe. ⁹ Ọ bya achiru akara ono ye lẹ gbamũgbamu woru nù iya. Ọ jịka iya eriri. Amunonu sù: “Karũ onyenonu g'ọ lufukota l'ẹka-a!” Onyenonu bya atũko lufuchaa. ¹⁰ Ọo ya bụ; Amunonu bya asù Tama: “Wobata nri ọbu l'ime mkpuru gude ẹka ngu nũje mu iya gẹ mu ria.” Ọo ya bụ; Tama pata akara ono, o gheru ono wojeshiaru nwanna iya, bụ Amunonu l'ime mkpuru iya. ¹¹ Tama bya ewoerupho nri ono nù iya g'o ria; Amunonu zũkobe iya sù iya: “Bya gẹ mu lẹ ngu kwaa; nwanna mu.”

¹² Tama sù iya: “Waawakwa; nwanna mu! Te egudekwa mu k'ike! E te emekwa egube iphe ono l'alì Ízurẹlu! Ọphu te emekwa ẹbyi ọwana. ¹³ A -bya l'ẹhu nkemu; ?bù aweya bẹ mu a-parũ egube iphe-iphere ọwa je? Teme gũbedua l'onwongu bẹ a-yikwaru lẹ ndu emeshi eswe ike l'alì Ízurẹlu. Jiko pfunuru yeru eze; ọ tọo jikadu g'i tị lù mu.” ¹⁴ O pfua nta; pfua imo; ọphu Amunonu angaduru iya nchì; o gude iya jepfu k'ike; kele ọ ka iya ọkpehu.

¹⁵ E mechaa; Tama bya adũ Amunonu ashì k'ọphu parũ ẹka apaa. Ashì, ọ dũ iya bya aka shii; e me lẹ g'o shi yeberu iya obu. Amunonu bya asù iya: “Gbeshi tũgbua lashia!”

¹⁶ Tama jịka; sù iya: “Waawaa! Achichi ọwa-a, ìichi mu gẹ mu lufu-a kabakwa ẹji; eme l'ọphu i mewaru mu.” Ọphu Amunonu angaduru iya rọ nchì. ¹⁷ O kua onye-ozì iya, eyetajeru iya ẹka sù iya: “Kpufuru mu nwanyị-a l'iphu; guburu iya ye l'etezi; swọ-chia iphe lẹ mgbo!” ¹⁸ Ọo ya bụ; nwozi iya ono nwufu iya; guburu iya ye l'etezi swọbe iphe lẹ mgbo ono. Tama bẹ yeru eguru uwe mgbalanũ, nweru ẹka ogologo; kele ọo egube uwe ono bẹ unwada eze ndu ọphu bũkwadu unwumgboko, nwoke teke ejepfuswee eyeje. ¹⁹ Tama kpota ntũ kpube onwiya l'ishi; woru eguru uwe mgbalanũ ono, o ye ono gbajashia. Ọ chiru ẹka kwẹe l'ishi; rarũ ẹkwa lashia.

²⁰ Nwune iya, bụ Abusalomu hũma iya bya ajia ya sù: “?Ọ dũ gẹ nwanna ngu, bụ Amunonu mebyiwarũ ngu? Nọduro nwadoo nwune mu. Ọo nwanna ngu bẹ ọ bụ; te ejekwa evuru iphe ono l'obu.” Ọo ya bụ; Tama je eburu l'ibe nwune iya Abusalomu nọdu bũru nwanyị, e bufuru ebufu.

²¹ Eze Dévidi nũmaepho iphe nwũru nù; ẹhu ghushiahaa ya eghe ike. ²² Abusalomu gbaa nkũchi; ọphu o pfujeduru opfu ọma; ọzoo ẹjo opfu yeru Amunonu. Amunonu dũ iya ashì; kele o guderu nwune iya nwanyị, bụ Tama jepfu k'ike.

Abusalomu egbu Amunonu

²³ A bya anọchaa apha labọ lẹ teke ndu ebushijeru Abusalomu atũru iya ẹjí nọ lẹ mkpũkpũ Belu-Hazọ, nọ-kube oke alì ndu Ifuremu; Abusalomu zia iphe, bụ unwoke, eze nwũru nzi g'ẹphe byakotaru iya lẹ nri. ²⁴ Abusalomu jepfu eze l'onwiya je asù iya: “Mũbe nwozi ngu bẹ ndu ebushije atũru ẹjí byakwaru ozi. Mu nọdu arwọ gũbe eze gẹ gũ lẹ ndu-ozì ngu tsonũru mu je ẹka ono.”

²⁵ Eze sù iya: “Waawaa; nwa mu. Anyi ta atũkodu abya; kele anyi a-bya abũru ivu-erwa dũru ngu.” Ọ rwọo ya nta-a rwọo imo; ọphu o to kwedu lẹ ya e-je. Ọ bũru ọnu-ọma bẹ ọ gọru nù iya.

²⁶ Abusalomu bya asu iya: “O -buru l’i tji byadu; jiko ge nwanna mu Amunonu tsonuru anyi je!”

Eze jia ya; su: “?Bu ke gunu be oo-gude tsoru unu je?” ²⁷ Abusalomu rwoshiahaa ya ike; o kweta ge Amunonu yele unwu eze Dévidi ndu k’ophuu tsokotaru iya je.

²⁸ Noo ya; Abusalomu bya akaru ndu-ozu iya; su phe: “Unu tonwube enya maru teke Amunonu nguwaru mee; o nodu atsu iya atsutsu. Mu -su unu g’unu chitsua Amunonu; unu woru iya chigbua. Unu ta atsukwa ebvu. Oo mbedua ziru iya unu. Unu shihu obu ike; mee okpehu!” ²⁹ Ndu ozi Abusalomu mee Amunonu iphe, o ziru g’ephe mee ya. Oo ya bu; unwoke, eze nwushiru ono wu-lihu; onyenonu pfukotachaa inya-mulu iya; gbalaa.

³⁰ Ephe nodukwadro l’uzo; ozi gbe rwuwanu Dévidi nchi le Abusalomu gbushikotawaru unwoke, eze nwuru; l’o to nwe du onye ophu phoduru nu. ³¹ Eze zilihu; ye eka l’uwe iya gbajashia. O gwodoshihu l’ali. Ndu ozi iya pfu-kube iya l’eka ono tuko uwe phe gbajashikwaapho. ³² Jionadabu; nwa Shimeya; mbu nwa nwune Dévidi bya asu: “Nnajiuphu mu; ba arishi l’unwu-eze be e gbushikotawaru. Oo Amunonu kpoloko be nwuhuru nu. Oo iphe Abusalomu shihawaa rita k’ememe e -shi mboku ono, Amunonu guderu nwune iya nwanyi, bu Tama k’ehuka jepfu pho. ³³ Sa-a; ge nnajiuphu mu, bu eze ba chishiru uche ye l’a suru l’unwu-eze nwushihukotawaru. Oo Amunonu kpoloko be nwuhuru nu.”

³⁴ E mecha; Abusalomu ye okpa l’oso gbala.

Oo ya bu; nwoke, echeje nche palia enya huma ikpoto ndu no le gbororo l’uzo azu iya; g’ephe shi l’aguga ubvu eje abya. ³⁵ Jionadabu bya asu eze: “Lenu; unwu gube eze alwaakwa. Oo ephe ge mube nwozi ngu pfuru bu g’o nwuru.” ³⁶ Oo ya bu; epfughe, oopfughe nno; unwu-eze ono wubata; chiahaa mkpu eka. Eze yele ndu-ozu iya g’ephe ha tuko chiswee eka; rashikpo ya ike.

³⁷ Abusalomu gbalaa lapfushia Talumayi; nwa Amihudu; mbu eze ndu Geshu. Dévidi nodu anoduje ara eka nwa iya ono mbokumboku.

³⁸ Abusalomu gbaru laa Geshu ono je anoo apha eto l’eka ono. ³⁹ A nonyaa; oghoroko Abusalomu bya adushia eze, bu Dévidi ike; kele a dutawaru iya le k’anwuhu Amunonu.

14

Abusalomu alwaphuta azu le Jierusalemu

¹ Noo ya; Jiowabu; nwa Zeruya bya amaru l’oghoroko Abusalomu be dushi eze ike. ² Oo ya bu; o bya eye nemadzu g’o je mkpukpu Tekowa je ekuaru iya nwanyi, maru iphe l’eka ono; su iya: “Mekiritaru g’i bu onye no l’aphu. Yee uwe onye no l’aphu. Ta anyikwa manu mbeleke. Mekpopho g’i bu nwanyi, shi teke du enya noduta l’aphu onye nwuhuru anwuhu. ³ L’i jepfu eze je epfuaru iya egube ono.” Oo ya bu; Jiowabu bya ezikota iya iphe oo-pfu.

⁴ Nwanyi Tekowa ono bya ejepfu eze ge ya pfuru yeru iya; bya adaa kpurumu l’iphu iya; woru iphu kpube l’ali gude kwabe iya ubvu. O bya asu eze: “Gube eze; jiko yenuru mu eka!”

⁵ Eze jia ya su: “?Bu gunu be atsu ngu l’ehu?”

O su iya: “Mu bu nwanyi, ji iya anodedu; mbu le ji mu nwuhuwaru. ⁶ Mube nwozi ngu nwanyi buru unwoke labo be mu nwutaru. Sa-a; ephebebo wata alwu ogu l’egbudu; ophu o dudu onye no l’eka ono; k’ophu e gbokaharu phe. Onye lanu chita ibe iya ta; woru iya chigbua. ⁷ Noo ya;

ndibe anyi l'ophu wu-lihu ripyabẹ mube nwozi ngu nwanyi sụ mu gẹ mu kpufutafuaru pẹ onye ophuu chigburu nwune iya nwoke pho g'ephe gbua gude gwata ugwo ochi nwune iya nwoke ono, o gburu ono; mbụ l'ephe ewofufua ndzụ onye ophu e-ri iphe nna pẹ. Sụ-a; ephe eshi nno menyia nwa akpuru icheku-oku lanu ono, mu togboru ono; mbụ mee g'epha ji mu me awa iya chihu l'eliphe-a."

⁸ Eze bya asụ nwanyi ono: "Tugbua lashia ibe ngu; gẹ mu bya aturu ekemu nu pẹ l'opfu ehu ngu."

⁹ Nwanyi Tekowa ono bya asụ iya: "Gube nnajiuphu mu, bu eze; g'uta, e gege ata ngu tukokwaru mu l'ishi; me l'ishi onu-ulo nna mu. G'o to dukwaro onye eje ata eze; yee aba-eze iya uta."

¹⁰ Eze sụ iya: "O -nwekpwaru onye jeru ngu epfuru; duta iya byapfuta mu; g'onye obu aha ngu epfuchi nchi."

¹¹ Oo ya bu; nwanyi ono sụ: "Jiko gube eze kpọ-kunu Chipfu, bu Chileke ngu; k'ophu onye o du l'eka; mbụ agwata ugwo ochi ono a-ha egbu nwa mu nwoke ono."

Eze sụ iya: "Eshinu Chipfu no ndzụ g'o no iya-a be egbushi, no nwa ngu l'ishi ta abyakwa erifu me nanu daa l'ali."

¹² Noo ya; nwanyi ono sụ: "Gẹ mube nwozi ngu nwanyi pfufunaaru akpuru opfu lanu yeru gube nnajiuphu mu, bu eze."

O sụ iya: "Pfukporoo ya."

¹³ Nwanyi ono sụ iya: "?Denu g'o gude gube eze mee ndibe Chileke egube ejo-iphe owa-a? ?T'o budu ikpe be gube eze anma onwongu l'iphe ono, iipfu nta-a ono; kele nwa ngu pho, a chifuru achifu pho be gube eze teke eduphutadu azu. ¹⁴ G'anyi ha nwuhufutaje anwuhu. Anyi du gẹ mini, wushihuru l'ali, te nweedu g'ee-shi kukobe iya l'iphe ozobaa. O to nweedu onye Chileke gufuru anwuhu l'ehu iya. O chia iphe, oomeje bu l'oochoje uzo, ee-shi g'onye a chifuru achifu lwaphuta azu lwapfuta iya. ¹⁵ Sụ-a; mu byaru gẹ mu pfuaru iya gube nnajiuphu mu, bu eze; kele ndiphe mewaru ndzụ nodu agu mu. Mube nwozi ngu nwanyi ria sụ le mu e-pfuru yeru gube eze; ?a maru; ?l'i-meru nwozi ngu iphe, o rwọ ngu. ¹⁶ Mbụ; ?a maru gube eze a-numa opfu mu nafuta mube nwozi ngu l'eka nwoke ono, achọ uzo, oo-shi gbua mu le nwa mu; nafu anyi okiphe, Chileke nuru anyi ono? ¹⁷ Oo ya bu; mube nwozi ngu nwanyi pfua sụ: 'Jiko g'opfu gube nnajiuphu mu, bu eze mekwaa gẹ meji nmapfuru mu'; noo kele nnajiuphu mu, bu eze du g'ojosi Chileke, amajeru iphe, du ree waa iphe, du eji. Gẹ Chipfu, bu Chileke ngu swikwaru ngu eswiru."

¹⁸ Oo ya bu; eze bya ajia nwanyi ono sụ: "Ta awachikwaru mu iphe-a, mu eme gẹ mu jia ngu-a awachi."

Nwanyi ono sụ iya: "Jinaa mu iphe obu; gube nnajiuphu mu, bu eze."

¹⁹ Eze bya ajia ya sụ: "?Eka Jiowabu du l'iphemiphe-a, iipfu-a to?"

Nwanyi ono sụ iya: "Gube nnajiuphu mu, bu eze; eshinu i no ndzụ g'i no iya-a ?bu onye be a-lokata iphe, gube nnajiuphu mu, bu eze pfuru shia ekutara; ozoo loru laa l'ekicha? Ee; oo nwozi ngu Jiowabu be bu onye ziru gẹ mu mee iphe-a; o bukwaru iya pho be suru gẹ mu pfua gẹ mu epfua. ²⁰ Oo nwozi ngu, bu Jiowabu be meru iphemiphe ono; k'ophu onodu-a, a no nta-a l'a-gbanwe. Gube nnajiuphu be maru mmamiphe g'ojosi Chileke; k'ophu bu l'i makotaru iphemiphe, eme le mgboko-a."

²¹ No iya; eze bya asụ Jiowabu: "O du ree; mu e-me iphe ono. Tugbua je edulata nwokorobyia ono, bu Abusalomu."

²² Jiowabu daa kpurumu woru iphu kpube l'alì gude kwabẹ iya ùbvù; bya etua eze ẹpha. O pfua sù: “Ntanu-a bẹ mube nwozi ngu marwataru lẹ mu dọ gube nnajiuphu mu, bụ eze l'obu; noo kele i meru mu iphe, mu pfuru g'i meeru mu.” ²³ Oo ya bụ; Jiowabu tugbua jeshia mkpukpu Geshu je eduphuta Abusalomu azu lẹ Jierusalemu. ²⁴ Ole eze sukwanuru g'o jeekwapho eburu l'ulo ẹka iya; g'o to humakwa iya ẹnya. Noo ya; Abusalomu je eburu l'ulo nkiya; ophu o to humajeduru eze atatiphu.

Jiowabu edoshiru Abusalomu yẹ Dévidi opfu

²⁵ L'alì Ízurelu mgburugburu bẹ o to dudu nwoke ozo, a jaberu ajaja ke mma, ooma g'a ja Abusalomu. E -shi l'ishi jasù l'obochi-okpa bẹ o to dudu ẹka iphe, takuru iya l'ehu. ²⁶ O nodu abujeru; o -kpushia ẹgbushi, dọ iya l'ishi; kele ookpuje iya aphagapha m'o nyijee ya pho ẹrwa; l'o wota iya tụa atutu maru g'onyita-be ẹrwa. Ẹrwa ẹgbushi iya buru shekelu ukporo iri bẹ oobujeru; me e -gude iphe, ndu eze egudeje atụ ẹrwa iphe tụa ya. ²⁷ Unwegirima unwoke ẹto; waa nwata nwanyi lanu bẹ Abusalomu nwataru. Ẹpha nwa iya nwanyi ono bụ Tama; o buru nwanyi, ama mma.

²⁸ Abusalomu bua apha labo lẹ Jierusalemu; ophu o to humajeduru eze iphu. ²⁹ Oo ya bu; Abusalomu zia g'e ziaru iya Jiowabu g'o bya ge ya zia ya ibe eze. Ophu Jiowabu ekwedu bya iya aza ẹnu. O bya ezia ya k'ugbo ẹbo; o jikakwapho abyabya. ³⁰ Tobudu iya bụ; o bya ezia ndu-ozì iya; sù phe: “Unu lenu; ẹgu, Jiowabu koru balì bẹ no-kube nkemu. Unu je atua ya oku.” Ndu ozi iya ono tugbua je eworu oku tụa ya.

³¹ Oo ya bụ; Jiowabu tugbua jepfu Abusalomu l'ibe iya je asu iya: “?Bù gunu meru g'o gude ndu-ozì ngu je atua oku l'egu mu?”

³² Abusalomu sù Jiowabu: “Mu ziru ozi g'e zia ngu g'i bya ge mu zia ngu g'i jepfu eze je aja ya: “?Buhunu gunu meru iphe, mu shi mkpukpu Geshu lwatashia? O gege akarù mu ree lẹ mu nokwadu l'eka ono.” Oo ya bụ lẹ-a; mee ge mu huma eze iphu. O -buru l'o nweru ejo-iphe, mu meru; g'o gbua mu ro ẹgbu.”

³³ Oo ya bụ; Jiowabu tugbua je epfuaru eze iphe ono. Eze bya ekua Abusalomu. O byarwuta l'atatiphu iya; bya adaa kpurumu woru iphu kpube l'alì. Eze bya etsutsua Abusalomu onu.

15

Ejo idzu, Abusalomu achiru Dévidi

¹ Tobudu iya bụ; Abusalomu bya enweru ugbo-inya; waa inya k'ekiya; waa unwoke ukporo labo l'iri, bụ ndu evutajeru iya uzo. ² O nodu abujeru o -rwua l'onmewa utsu; Abusalomu agbeshi je apfuru l'aguga gbororo eeshije bahu l'ime mkpukpu ono. Teke o bụ l'o nweru onye eje echiru eze ichi g'eze kpee opfu ono; Abusalomu ekua ya jia ya sù: “?Bù mkpukpu awe bẹ i shi?” Onye ono asu iya: “Nwozi ngu shikwa l'ipfu lanu l'ime ipfu ndu Ízurelu.” ³ Onye obu -pfuchaa iphe o byaru; Abusalomu asu iya: “Iphe, i pfuru dukwa ree; bya aburu iphe, pfuru oto; obenu l'o to nwedu onye a-no-chi ẹnya eze numa iphe, adaru unu.” ⁴ Iphe ozo, Abusalomu epfufua bụ: “Ome o bụ l'oo g'a hotaekwadu mu pho ge mu buru onye-ikpe l'alì-a; m'o bujekwaru iphe, bụ onye wotaru mu opfu; ozo onye byaru echia mu ichi; mu ekpejeepho ikpe ono; kperu iswi-odu-mma nu iya.” ⁵ Nokwapho g'o bujeru; o -duru onye byapfutaru iya nu ge ya phozeta l'iphu iya; kele iya ekele; l'o machia ẹka; nmatachia onye obu akpa; tsutsua ya onu. ⁶ Noo

gẹ Abusalomu shi emeje iphe, bu ndu Ízurelu, gude ikpe abya ibe eze bu ono. O shi nno mee; o buru yẹbedua bẹ ndu Ízurelu yeru obu.

⁷ Apha ẹno lachaephō; Abusalomu sū eze: “Jiko; hana mu gẹ mu je mkpukpu Hẹburonu je emeeru Chipfu iphe, mu kweru iya ukwe iya. ⁸ Noo kele teke ono, mube nwozi ngu nokwadu le mkpukpu Geshu l'alì Arámu bẹ mu kweru ukwe sū: ‘Chipfu -mewaa mu lwaphuta azu le Jierúsalemu bẹ mu a-baru iya eja.’ ”

⁹ Eze sū iya: “Jekwaa l'ehu-guu!” Oo ya bu; o tugbua jeshia Hẹburonu. ¹⁰ Abusalomu bya ezia ndu-ozì ẹphe je ejekota le mpya l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu sū phe: “Unu -numaephō oda opu; unu tua uzu sū: ‘Abusalomu buakwa eze le Hẹburonu.’ ” ¹¹ Ndu ẹphe le Abusalomu shi le Jierúsalemu swiru bẹ du unwoke ukporo iri. Ndu ono bẹ bu ndu e ziru nzi g'ẹphe bya ẹbyaa. Ẹphe gude obu iphóró jeshia; ophu ẹphe amadu iphe, anwu nu. ¹² Abusalomu gudekwadu ngweja ono l'eka egwe; bya ezia g'e je ekuaru iya Ahitofelu, bu onye mkpukpu Gilo le mkpukpu iya bu Gilo g'o bya. Ahitofelu ono bẹ bu onye mgbazi Dévidi. Noo ya; ẹjo idzu ono, aachiru Dévidi kabaa eshihu ike; ndu awu etso Abusalomu nodu aka shii eje.

Dévidi agbafu le Jierúsalemu

¹³ Tọbodu iya bu; nwozi lanu gbaru bya asu Dévidi: “?Ì maru-a l'obu ndu Ízurelu l'ophu buwaa l'eka Abusalomu no bẹ o dukota?”

¹⁴ Dévidi bya epfuru yeru ndu-ozì iya g'ẹphe ha, bu ndu yee ya tukoru nodu le Jierúsalemu sū phe: “Unu wu-lihukwa g'anyi gbalachaa; odumeka bẹ o to dukwa onye byaru l'anahu Abusalomu. Unu mekebe ẹwegwa g'anyi tugbua; a nonyanu o mee ẹwegwa ghabuta anyi bya emeru ẹjo-iphē kpua anyi; mbu gude ogu-echi gbugbushia ndu mkpukpu-a.”

¹⁵ Ndu ozì eze tuko sū iya: “Oo iphe, gube nnajiuphu anyi, bu eze turu eka l'oo iphe, ee-me bẹ anyibe ndu-ozì ngu e-mekotaephō.” ¹⁶ Oo ya bu; eze tugbua; ndibe iya l'ophu tsoru iya. Eze bya ahaa umadzu iri, bu unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya g'ẹphe letaru iya enya l'unuphu.

¹⁷ Oo ya bu; eze tugbua; waa ndu yee ya swikota; ẹphe jekpopho jerwua eka du enya; teme ẹphe bebe doshia. ¹⁸ Ndu ozì iya bya awughakota iya; mbu ndu Kereti; me ndu Peleti; me unu nemadzu l'ukporo iri ono, shi le mkpukpu Gatu tsoru iya pho. Ẹphe ghata eze; vuta uzo. ¹⁹ Tọbodu iya bu; eze bya asu Itayi, bu onye Gatu: “?Bu gunu meru g'o gude i tsoru anyi? Laphukwa azu lapfu eze, bu Abusalomu; kele i bu onye ohozo; teme i buru onye akpuru le ndzu l'ibe unu. ²⁰ ?Denu g'ee-shi l'oo-buru gube onye byaru unyaphu bẹ buwaa ntanu-a mu abya emee g'i tsoru anyi ghapheaha aghaphe l'ebe abu le mu maru eka mu eje ala. Chita ndibe unu laphu azu. Gẹ Chipfu phukwaaru ngu obu-imemini; goshi ngu l'o bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru.”

²¹ Noo ya; Itayi yeeru eze onu; sū iya: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gube nnajiuphu mu, bu eze nodu ndzu g'i no iya-a; bẹ bukwa eka gube nnajiuphu mu, bu eze no bẹ mube nwozi ngu a-nodu; me le ndzu; me l'onwu.”

²² Dévidi sū Itayi: “Ngwa; ghata vuru uzo g'anyi je!” Oo ya bu; Itayi, bu onye Gatu bya aghata; me ndu yee ya swi; waa unwegirima, tso iya nu. ²³ Noo ya; uzu-ekwa nodu atu wowoowo l'alì ono l'ophu gẹ ndu ono tukoru awughagbaa. Eze waa ndu ono, yee ya swi ono je adaghaa nggele Kidironu; kwaseru chebe uzo echiegu.

²⁴ Abyiyata bya aghata; Zadòku ghatakwaphò; mē ndu Lívayi l'opfu, bu ndu pa okpoko oḡbandzu Chileke. Èphe bya apazeta okpoko Chileke ono dobe l'alì jeye teke ndu ono tukuru wufutakota lè mkpukpu ono. ²⁵ Eze sù Zadòku: "Paphu okpoko Chileke ono azù l'ime mkpukpu ono. O -bùru lè mu dù Chipfu l'obu bè oo-duphuta mu-a azù; mee gè mu hùmabaa okpoko Chileke ono ozo; waa èka ono, oṇoduje ono. ²⁶ Teke o bù l'èhu ta tsòdu Chileke útso l'opfu èhu mu; wanaa mu-a baa; g'o mekwaa mu g'ò dù iya ree." ²⁷ Eze pfukwaarupho Zadòku, bù onye uke Chileke ono sù iya: "Tìì bñnaa onye aphuje ophulenyà? Laphushia azù l'ime mkpukpu ono l'èhuguu; unu lè nwa ngu, bù Ahimaazu; waa Jionatanu, bù nwa Abyiyata. ²⁸ Mu a-nòdu kwabè l'òkpa ènyimu Jìòdanu l'ibe iya ophu eerwuje iya erwurwu l'ùzo echiègu jasù unu ezia ozi g'e zia mu." ²⁹ Oo ya bù; Zadòku yèe Abyiyata pata okpoko Chileke ono laphushia azù lè Jierúsalemù je anòkirishia l'èka ono.

³⁰ Dévidi tṡgbua kwasèru ara èkwa enyikota eli úbvú olivu. O kpuchia iphe l'ishi gbaru okpa oṭo eje. Ndu èphe l'iya swì g'èphe ha tṡko kpuchishikòta iphe l'ishi awù etso iya; bya ara èkwa g'èphe ejekpòepho ono. ³¹ A bya epfuaru Dévidi sù iya: "Ahitofèlu bè tsokwa Abusalomu achi èjo idzu ono." Oo ya bù; Dévidi pfuru nù Chileke sù: "Jiko Chipfu; menaa gè mgbazi ono, Ahitofèlu agbazi ono bùru iphe-mmanù."

³² Dévidi nyirwuèpho mkpakponu úbvú ono, bù èka aanòduje abarù Chileke èja; o bya amaru Hushayi, bù onye Akù gbawa iya ndzuta. Uwe Hushayi gbajashihucha agbajashihu; tème o kporu ntù kpua l'ishi. ³³ Dévidi sù iya: "I -tsowaru mu bè ii-bùkwaru ivu-èrwa dùru mu. ³⁴ O -bùru l'ì laphuru azù lè Jierúsalemù je asù Abusalomu: 'Mu a-bùru nwozi ngu gube eze; mbù ègube ono, mu shi bùru nwozi nna ngu Dévidi phò. Nta-a bè mu a-bùru nwozi ngu.' I -mee nno; bè ii-yetarù mu èka gbanwe èjo idzu ono, Ahitofèlu achi ono. ³⁵ Zadòku yèle Abyiyata, bù ndu-uke Chileke bè unu l'èphe a-tùkona-a nòdu l'èka ono. Iphemiphe, ì nùmakporu l'ibe eze; pfujeru phè iya. ³⁶ Ùnwu phè èphenebo; mbù Ahimaazu nwa Zadòku; waa Jionatanu nwa Abyiyata bè èphe l'èphe tukuru nòdu l'èka ono. Iphe, bùkpoo iphe, Ì nùmaru zia phè g'èphe bya epfuaru mu iya."

³⁷ Oo ya bù; erwurwu, ònyà Dévidi, bu Hushayi erwu Jierúsalemù; Abusalomu nòdu abatakpòepho abata l'ime mkpukpu ono.

16

Dévidi yèle Ziba

¹ Tòbudu iya bù; Dévidi jeribeèrupho nwanshii lè mkpakponu úbvú ono; o bya l'amarù; o hùma nwozi Mefiboshèti, bù Ziba g'ò nòwa kwabèru iya g'ò gba iya ndzuta. O chìru nkafù-ìgara olemole, e dozichaaru ree bya ebo iya ishi buredi ùkporo iri; waa ècha-mbekee ùkporo ise, e gude akpuru vayìnu ghee; waa akpuru oshi-òmi ùkporo ise; waa otumu mée lanù. ² Eze bya ajia Ziba sù iya: "Bù kè gùnu bè i vutaru iphe owa-a?"

Ziba sù iya: "Nkapfù-ìgara ono bù iphe, ndibe eze a-nò-kojeru agbaphe. Ophu bù buredi; yèe akpuru oshi-òmi phò bè bù iphe, unwoke, tso ngu nù a-nòduje ata. Mée phò bù ndu ike bvùru l'echiègu bè a-ngútaje iya gude ròkota ike."

³ Eze jia ya sù: "Dènu nwanwa nnajìuphu ngu?"

Ziba sù iya: "O nòkwa lè Jierúsalemù; epfuje sù lè ntanù-a bè ndu Ìzurelù e-woru alì-eze nna iya oche nù-phu iya azù."

⁴ Oo ya bụ; eze sụ Ziba: “Iphemiphe, shi bụru iphe Mefibosheti bẹ bụwaa nkengu nta.”

Ziba sụ iya: “Mu wozeru onwomu ali ephozeru ngu; jiko gę mu túbajekwa ngu l'ęnya gube nnajuphu mu, bụ eze.”

Shimeyi ephu Dévidi iphu

⁵ O be teke eze, bụ Dévidi erwu mkpukpu Bahurimu; a bya l'amaru nwoke lanu, yę Sọlu shi l'ęnya-unuphu lanu shiwaa l'ęka ono futa. Epha iya bụ Shimeyi; nwa Gera. O nọdu ephushi iphu eje abya. ⁶ O tųahaa Dévidi; yęle ndu-ozu iya g'ęphe ha mkpuma; l'ęka ndu yę ya swi mę ndu ojogu iya nọkakaruru iya rọ l'ękutara mę l'ękicha. ⁷ Shimeyi nọdu ephu iphu ono asuje: “Tųgbua! Tųgbua; gube ogbu-ochi ono; gube onye ejo-iphu ono! ⁸ Chipfu gwatawaru ngu ugwo ochi ndu i gbushiru l'onulo Sọlu; mbu onye ono, i nọ l'aba-eze, o shi nọdu ono. Chipfu nafuwaru ngu ali-eze ono woru nu nwa ngu, bụ Abusalomu. Hụmanu l'ęjo-ememe, iime gudeshiwaru ngu; kele i bụ o-gbu-ochi!”

⁹ Oo ya bụ; Abishayi; nwa Zeruya sụ eze: “?Dęnu g'o gude odzu nkuta-a nọdu ephu gube nnajuphu mu, bụ eze iphu? Jiko hanaa mu gę mu je egbubufu iya ishi.”

¹⁰ Eze sụ iya: “?Bụ gunu bę mu l'unu jigba; unubę unwu Zeruya? O -buru l'ọo Chipfu ziru iya g'ọ phu mu iphu obu; ?bụ onye a-dụ ike jia ya sụ: “?Bụ gunu kparu iphe, iime nno?” ¹¹ No iya; Dévidi bya epfuaru Abishayi yęle ndu-ozu iya g'ęphe ha sụ: “Unu lewaro l'ọo nwa mu, shi mu l'ępho bę achọ ishi ndzu mu. ?Bụ-chia onye owana, bụ onye Benjiamina bę ta a-kabadaro njo? Unu paru iya haa g'o phu mu iphu obu; kele ọo Chipfu ziru iya ya. ¹² O nweru-a g'oo-dụ; Chipfu elee ęnya huma egube ejo-iphu, dapfutaru mu nu; l'oo-meeru mu iphe-oma gude pfua mu ugwo iphu-a, ephushi mu ntanu-a.” ¹³ Noo ya; Dévidi yęle ndu nkiya ono kwasekpouerupho gbororo uzo ono; Shimeyi kwaseru aguga ubvu, nọ chebe iphu l'ibiya ophu Dévidi nọ. O nọdu eje bya ephushi iya iphu; atų iya mkpuma; bya aphuru iya ntų. ¹⁴ Eze yęle ndu ono, yę ya tųko swiru ono bya e-jerwu ęka ephe eje; ike bvushikotawa phe; ephe jerwua bya anodu l'ęka ono rokota ike.

Ahitofelu ezi Abusalomu ejo-nzi

¹⁵ Tųbudu iya bụ; Abusalomu yęle ndu ono l'ophu; mbu unwoke Izurelu wuru zebata lę Jierusalemu. Ahitofelu tsokwaru phe pho. ¹⁶ Oo ya bụ; Hushayi, bụ onye Aku, bụ onyą Dévidi jepfu Abusalomu je asu iya: “Nọdukwa ndzu ogologo; gube eze! Gube eze! Nọdukwa ndzu ogologo!”

¹⁷ Abusalomu bya asu Hushayi: “?Bụ n-yemobu, i yeru onyą ngu obu-a baa? ?Bụ gunu meru g'o gude ophu unu l'onyą ngu ta aswidu?”

¹⁸ Hushayi sụ Abusalomu: “Waawaa; kele ọo onye ophu Chipfu; mę ndu-a; waa ndu Izurelu l'ophu hotaru bę mu a-buru nkiya. O buru iya bę mu l'iya a-noduwaro ya. ¹⁹ Temanu; ?bụ onye bę o gbaru gę mu jeru ozi; bụ nna to nwa? Oo nwa bę mu e-jeru ozi. Oo egube mu shi ejeru nna ngu ozi bụ gę mu e-jekwarupho gubedua ozi.”

²⁰ Abusalomu bya asu Ahitofelu: “Chị-koshikwa mu idzu iphe, anyi eme.”

²¹ Ahitofelu pfunaaru Abusalomu sụ iya: “Je ejepfukota unwanyi ono, ndu ophu abu-zidu unyomu nna ngu ono; mbu g'unu l'ephe kwa akwakwa nwoke yęle nwanyị; mbu unwanyi ono, o haru g'ęphe leta ibe eze ęnya ono. Oo teke ono bę ndu Izurelu l'ophu a-numa l'i mewaru onwongu i nọdu

eshiwaa nna ngu tukuruba; teme obu akabakwapho eshihu ndu ono, etso ngu nu ono ike.” ²² Oo ya bu; a bya akpoberu Abusalomu ulo-ekwa l'eli mkpotsu-ulo ibe eze; Abusalomu jepfu unwanyi ono, abu-zidu unyomu nna iya ono l'eka ndu Izurelu l'ophu ele iya enya.

²³ Teke ono be mgbazi Ahitofelu shi adujeepho g'egube, eejeje l'aji l'eka Chipfu-a. O buru egube ono be Dévidi yele Abusalomu shi ewotaje mgbazi Ahitofelu.

17

Hushayi ezi Abusalomu ejo-nzi

¹ Ahitofelu bya ekua Abusalomu su iya: “Haa ge mu hota unu unwoke ukporo l'iri g'anyi tugbua je achia Dévidi oso l'enyashi-a. ² Mu a-bapfu iya teke ike bvushiwaru iya; o duwaa gologolo. Mu emee ge ndzu-agugu rwuta iya ge ndu ono, yee ya swi l'ophu ono gbakashihu. Mu agbe teke ono woru eze gbugbua nwekinyi iya. ³ Mu e-duphutamataru ngu ndu ono azu. Onye ono, icho -nwuhwaa be ndu ophuu g'ephe ha lwakotawaru azu. Ndu ono g'ephe ha be ta adudu me onye lanu, a byaru e-merwu eh.”

⁴ Iphe ono tuko du Abusalomu yee ndu bu ogerenya ndu Izurelu l'ophu ree.

⁵ Abusalomu bya asu: “Unu kufua Hushayi, bu onye Aku g'anyi numafua iphe, oo-pfu.” ⁶ Hushayi byapfuta e ya pho; Abusalomu su iya: “Wakwa iphe Ahitofelu pfuru baa. ?Bu g'anyi mee iphe, o pfuru? Teke odumeka yekwaa onu nkengu.”

⁷ Oo ya bu; Hushayi bya asu Abusalomu: “Idzu, Ahitofelu chi-koshiru ngu k'ogiya-a ta adukwa ree. ⁸ I mahawaru ge nna ngu gbaru; me ndu nkiya. Ephe bukota ndu ike du l'ogu; emebe ehuka g'agu, a chitaru unwu iya. A -gufukpooro ono be nna ngu bu onye k'ogu doru enya; yele ndu ophuu ta abyadu aze l'eka lanu l'enyashi-a. ⁹ Lenu; nta-a be o domiwaru onwiya l'ime ogba ozoo l'eka ozo. O -buru l'o futaru bya etsoo unu ogu nta-a; ndu ojogu ngu haru nwuhu; be onye numakporu iya nu a-sukwa: ‘E gbushiakwaru nemadzu shii l'echilabo ndu etso Abusalomu.’

¹⁰ Je akpachaa le ndu ike du l'ogu; mbu ndu ono, obu shihucharu ike g'oduma ono be ndzu-agugu e-rwutachakwaa; noo kele ndu Izurelu l'ophu be maru le nna ngu be bu onye ike du l'ogu; teme ndu yee ya swi bu-charu ndu okpehu du. ¹¹ Su-a; iphe, bu idzu nkemu bu ge ndu Izurelu l'ophu dzukobe byapfuta ngu; e shikpo le Danu jasu le Biye-Sheba; mbu g'ephe zahu g'aja, no l'aguga eze-enyimu; gubedua l'onwongu e-duru phe jeshia ogu obu. ¹² Oo ya bu; anyi etsoo ya ogu l'eka anyi cho-vukpoeru iya pho. Anyi adapyabe iya egube ono, iji utsu anoduje adashi l'ali-a. Yebedua l'onwiya waa ndu yee ya swi l'ophu be ta adudu onye ophu e-dobe ndzu m'onye lanu. ¹³ O -buru l'o nweru mkpukpu, o pyobaru; ndu Izurelu l'ophu e-gude eri bya le mkpukpu ono; bya eworu iya lo-tsua; loo ya wuruwuru nwuru ye le nsuda; k'ophu bu l'a ta abyadu a-huma m'ibiribe eja lanu l'eka ono.”

¹⁴ Abusalomu me ndu Izurelu l'ophu tuko za su: “Idzu ke Hushayi, onye Aku be kakwa ke Ahitofelu ree.” Iphe, kparu iya nu bu le Chipfu chibuwaru ge ya shi nno kpakashia okpobe idzu ono, Ahitofelu chi-koshiru ono; k'ophu Chipfu e-shi nno mee g'ejo-iphe dapfuta Abusalomu.

Ama gbaru Dévidi; o gbalaa

¹⁵ Tòbudu iya bụ; Hushayi bya akaru Zadòku yẹe Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke idzu ono, Ahitofèlu chì-koshiru Abùsalomu yẹle ndu bụ ọgerenya ndu Ízureļu ono; waa ọphu yẹbedua l'onwiya chì-koshiru phẹ. ¹⁶ Sụ: “Unu mee ẹgwegwa zia ozi g'e zia Dévidi sụ iya g'ọ tọ kwakwa akwakwa l'ẹka eerwuje ẹnnyimu Jiódanu erwurwu l'echiẹgu ono. G'ọ tọ dukwa iphe, e-me g'ọ tọ dafu azu iya ọphuu; ọ -dudu bẹ aa-tukokwa yẹbedua bụ eze waa ndu yẹe ya swi kpo g'eekpoje ntụ-a.”

¹⁷ Teke ono bẹ Jionatanu yẹle Ahimaazu anọduje lẹ Enu-Rogelu; kẹle ẹphe ta tudu ama abahu lẹ mkpukpu Jierúsalemụ. Ọ buru nwata nwamgboko, eje ozi bẹ eezije g'o je ezia phẹ ozi; ẹphe eje ezia ya eze, bụ Dévidi. ¹⁸ Ọle o nweru nwokorọbya lanu humaru phẹ nụ; o je edooru iya Abùsalomu. Ẹphenebo mee pho ẹgwegwa lufu l'ẹka ono tugbua jeshia ibe nwoke, bu lẹ mkpukpu Bahurimu. Nwoke ono nweru welu l'oma-unuphu ibe iya. Ẹphe nyiba l'ime welu ono. ¹⁹ Nyee nwoke ono chita iphe kpuchite onu welu ono; bya eworu akpuru mebyi iphe súsaa l'eli iya. Ọphu ọ tọ dudu onye maru nụ. ²⁰ Ndu ozi Abùsalomu byapfutaephọ nwanyi ono l'ulo; ẹphe jia ya sụ: “?Bụ aweya bẹ Ahimaazu yẹe Jionatanu nọ?”

Nwanyi ono sụ phẹ l'ẹphe daakwaru azu nggele pho tugbua.

Ẹphe chọ phẹ; ọphu ẹphe ahumaduru phẹ; ẹphe laphushia azu lẹ Jierúsalemụ. ²¹ Ndu ono lashichaephọ; Ahimaazu yẹe Jionatanu shi lẹ welu ono nyifuta tugbua jeshia ezi eze, bụ Dévidi ozi ono. Ẹphe rwua bya akọoru iya ẹgube idzu, Ahitofèlu chiru; bya asu iya g'o tugbuekwapho nta-a dafu azu ẹnnyimu azu iya ọphuu. ²² Noo ya; Dévidi yẹe ndu yẹe ya swi tugbua je adaa ẹnnyimu Jiódanu. Nchi bohushia; ọphu o nweedu onye ọphu phoduru nụ; ẹphe dafukotawa azu ẹnnyimu Jiódanu.

²³ Ahitofèlu humaephọ l'ọ tọ budu idzu nkiya bẹ e tsoru; o nyikota eli nkafu-igara iya gbagbua; ọ buru iya ala ibe iya lẹ mkpukpu, o shi. Ọ larwua bya edozichaa ibe iya g'ọo-du; o je aswi-gbua onwiya. Ọo ya bụ; ọ nwuhu; e lia ya l'ilu nna iya.

²⁴ Dévidi tugbua jeshia mkpukpu Mahanayimu; Abùsalomu yẹe unwoke ndu Ízureļu l'ọphu, ẹphe l'iya swi, daa ẹnnyimu Jiódanu kwaseru.

²⁵ Abùsalomu woru Amasa mee onye-ishi ndu ojogu iya l'ozo Jiowabu. Amasa bẹ bụ nwatibe onye Ízureļu, ẹpha iya bụ Itura. Itura ono bẹ luru Abigelu, nwada Nahashi bya aburu nwune Zeruya, bụ ne Jiowabu.

²⁶ Abùsalomu yẹe ndu Ízureļu je adoru l'alị Giladu.

²⁷ Dévidi byarwutaephọ Mahanayimu; Shobi nwa Nahashi kẹ mkpukpu Raba, du l'alị ndu Amonu; mẹ Makiya nwa Amiyelu kẹ mkpukpu Lodeba; mẹ Bazilayi, bụ onye Giladu, shi lẹ mkpukpu Rogelimu; ²⁸ vukoo iphe vutaru Dévidi yẹe ndu yẹe ya swi g'ẹphe rije. Iphe, ọ bụ buru iphe-azee; mẹ eze gbanugbamụ; mẹ iphe, a kpushiru l'ẹja; mẹ witi; mẹ balị; mẹ ereshi, e gweru egwegwe; mẹ ọphu a huru ahuhu; mẹ azamu; mẹ okpa; ²⁹ mẹ manụ-enwu; mẹ mini era-eswi, toru atoto; mẹ aturu; mẹ mini era-eswi, hukoru ahuko. Noo kẹle ẹphe suru lẹ Dévidi phẹ bẹ ẹgu agụwa; ike bvushiwa phẹ; teme ẹgu mini nọdu agukwa phẹ pho l'echiẹgu.

18

Anwuhu Abusalomu

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi bya akpakoo ndu yẹe ya swi; bya ahota ndu-ishi ojogu kẹ ndu ọphu du unu labo l'ukporo iri iri; bya ahota ndu-ishi ojogu kẹ ndu ọphu du ukporo ise ise. ² Dévidi bya eye ndu ojogu ono

g'èphe tũgbua. Nkerèto lẹ ndu ojogu ono bẹ bụ Jiowabu bụ onye-ishi pẹ; nkerèto ọzo bụru Abishayi; nwa Zeruya; mbụ nwune Jiowabu, bụ onye-ishi pẹ; nkerèto ọzo bụru Itayi onye Gatu bẹ bụ onye-ishi pẹ. Eze sụ ndu ono: "Mbèdua l'onwomu a-futakwapho bya etsoru unu jeshia."

³ Obenu lẹ ndu ono sùru iya: "Ọ tọ dukwa iphe bya eme g'i tsoru anyi je; kele ọ -bùru l'anyi yeru ọkpa l'oso bẹ ephe ta akpadu anyi ishi. Ọ -bùru lẹ nkeru-ẹbo l'ime anyi nwùshihuru bẹ ephe ta abyadu akpa anyi ishi. Gùbedua l'onwongu ha g'anyibedua ụkporo unu nemadzu l'unu ise. Sù-a; iphe, kachia ree bụ g'i nòduchia lẹ mkpukpu; gbẹ l'ẹka ono bụchiaru agbarike anyi."

⁴ Eze sù pẹ: "Ọo iphe, unu rìkpoerupho l'ọ kaa ree bẹ mu e-me." Ọo ya bụ; eze bya apfucha l'aguga onu-abata mkpukpu ono; ndu ono nòdu awughatagbaa; ndu ọphu adu ụkporo ise ise; ndu ọphu adu unu labo l'ụkporo iri iri. ⁵ Eze nmaru okwa nu Jiowabu; me Abishayi; me Itayi su: "Unu gudekwaro iswi ehụ mbèdua haa eme nwokorobyanya ono, bụ Abusalomu iphe kpanganga-a." Ndu ono l'ọphu nùmakota g'eze nmaru okwa ehụ Abusalomu yechaa ndu-ishi ndu ojogu ono l'ẹka.

⁶ Ọo ya bụ; ndu ono wuru jeshia l'oma egu je etsoo ndu Ízurelu ogu. Ọ bụru l'oswa Ifuremu bẹ ephe nọ lwua ogu ono. ⁷ Ndu kẹ Dévidi nòdu l'ẹka ono lwu-kpee ndu ojogu ndu Ízurelu. Ndu e gburu egbugbu mboku ono paa ẹka apaa. Ephe du ụkporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri.* ⁸ Ogu ono swokobe dzuru ali ono l'ọphu. Ndu nwuhuru nu l'ime oswa mboku ono ka ndu ọphu e gude ogu-echi gbushia.

⁹ A nòdu alwu ogu ono; Abusalomu yele ndu ojogu Dévidi dzugbabe. Teke ono bẹ Abusalomu agba inya-mulu iya; inya-mulu ono gbaba lẹ mkpula eze achi. Ẹkali achi ono kota Abusalomu l'ishi; ọ kwaa iphè l'echi; kùahaa eregede l'ẹkali achi. Inya-mulu ono, o shi agba ono gbakwaseru tũgbua. ¹⁰ Nwoke lanu huma iya; je edooru iya Jiowabu su: "Lenu; mu humakwaru Abusalomu g'ọ kwakoru aku eregede l'achi."

¹¹ Jiowabu jia nwoke ono, pfuru iya iphe ono su: "Ị sùru l'oo gunu? ? Ị humaru iya l'enya to? ?Bù gunu meru g'o gude ọphu i ti chitaduru iya tua l'ali l'ẹka ono. Mu gege anu ngu pho shekelu mkpola-ochaa iri; waa akpo, eekebutaje l'upfu."

¹² Nwoke ono su Jiowabu: "Obetakpo e jee aparu shekelu mkpola-ochaa, du unu labo l'ụkporo iri dee mu l'ẹka; mu tege ahalikwa ẹka k'egbutsu nwatibe eze; l'ẹka anyi nùmakwaru-a okwa, eze nmaru ye unu lẹ Abishayi; me Itayi l'ẹka su: 'G'unu gudekwa ke yebe eze gbobuta nwokorobyanya ono, bụ Abusalomu.' ¹³ Sù-a; ọ -bù lẹ mu jeru etsebe ndzu mu l'onu eta; woru Abusalomu gbua; g'o to nwedu iphe, eedomiru eze edomi-a; me unu apfuribecharu je apfuru paru mu buhaa."

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Jiowabu su: "Mu taa kwabekotaduru ngu egube ono." Ọ chita arwa eto je anmaa Abusalomu l'obu; lẹ ge Abusalomu nokwadu ndzu l'eli achi ono. ¹⁵ Unwokorobyanya iri, bụ ndu achijeru Jiowabu ngwogu nọ-pee Abusalomu mgburugburu woru iya gbugbua; ọ nwuhu.

¹⁶ Noo ya; Jiowabu bya egbua opu gude sephuta ndu ojogu ono azu. Ọo ya bụ; ephe haa achi ndu Ízurelu oso. ¹⁷ Ephe bya apata odzu Abusalomu chie l'eze iduma, nọ l'oswa l'ẹka ono; kwaa ikpo mkpuma kube iya l'eli. Ndu Ízurelu gbẹ teke ono tuko tsukahụ; onyenonu lashia ibe iya.

* 18:7 18:7 Bù iya bụ 20,000, lẹ mbekee.

¹⁸ Teke Abusalomu nõ ndzũ bẽ ọ pataru òbvúró je ebvube lẹ Nsũda Eze g'ọ buru iphe, ee-gudeje nyata iya; kele ọ rĩru sũ: “Mu te enwedu nwa nwoke, ee-gudeje nyata ẹpha mu.” O woru ẹpha nkiya gũbe òbvúró ono. A nõdu anõduje eku iya iphe, e gude anyata Abusalomu byasũ ntanũ-a.

Eepfuru Dévidi k'anwũhu Abusalomu

¹⁹ No iya; Ahimaazu nwa Zadọku sũ: “Gẹ mu bya agbagbũa je ezia eze lẹ Chipfu bẽ nafutawaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya.”

²⁰ Jiowabu sũ iya: “Ọ tọ bũdu gũbedua bẽ ọ gbaru g'i jeshia ezi ozi ntanũ-a. O -rwua mbọku ọzo; l'i jewarọ ezia ya ozi. Ọ -buru kẹ ntanũ-a bẽ ọ tọ gbaduru g'i je ezia ya ozi; noo kele nwatibe eze bẽ nwuhuru nũ.” ²¹ Ọo ya bũ; Jiowabu pfiaru nwoke, shi l'alì Kushi sũ iya: “Tugbua je akọoru eze iphe, ì hũmaru.” Onye Kushi ono phozeru Jiowabu iphu l'alì; bya agbagbũa; ọ buru iya ejeje.

²² Ahimaazu nwa Zadọku bya epfukwaaru Jiowabu ọzo; sũ iya: “Haarọ gẹ mu gbatsoru onye Kushi ono azũ l'azũ; obetakpọo gũnu je e-me.”

Jiowabu sũ iya: “Nwa mu; ?bũ gũnu meru g'ọ gude ọ dũ ngu g'i je? O to nwedu obunggo, ee-bu ngu l'ozi ono.”

²³ Ọ sũ iya: “Obetakpọo gũnu je e-mee bẽ mu jefutaje.”

Ọo ya bũ; Jiowabu sũ iya: “Gbagbũnaa!” Ọo ya bũ; Ahimaazu gbagbũa shia ọzo nsũda ẹnyimu Jiódanu shi nno gbaghata onye Kushi phọ.

²⁴ Teke ono bẽ Dévidi nõ lẹ mgbaka echilabọ ọnu-abata ime mkpukpu ono; waa ọphu nõ mẹ a -nõdu alufu alufu. Onye-nche nyihu eli igbulọ ono, e gude kpua ọnu-abata ono je apfuru l'eli iya. Onye-nche ono jeshia ele ẹnya; ọ hũma nwoke, agbakpọepho ọso nwẹkinyi iya. ²⁵ Onye-nche ono kua eze oku; pfiaru iya ya. Eze sũ: “Ọ -buru l'ọ swì nkinyi iya; bẽ bũ ozi, dũ ree bẽ ọobyazizi.” Nwoke ono nõdu agbakpọepho abya ntse ntse.

²⁶ Ọo ya bũ; onye-nche ono tũfu ẹnya hũma nwoke ọzo, agbakwaphọ ọso abya. O kua onye-nche ọnu-abata mkpukpu sũ: “Lenu; onye ọzo agbakwa ọso nwẹkinyi iya abya!”

Eze sũ: “Ọo ozi, dũ ree bẽ ọobyakwapho ezizi.”

²⁷ Onye-nche ono sũ: “Onye kẹ mbũ phọ bẽ ọso iya gbẹ dũ mu g'ọ bũ kẹ Ahimaazu nwa Zadọku.”

Eze sũ: “Ọo ọkpobe nemadzũ bẽ ọbu; ọ buru ozi, dũ ree bẽ ọobyaje ezizi.”

²⁸ Noo ya; Ahimaazu gbarwuta bya ekua eze sũ iya: “Iphemiphe dukotaekwapho ree-o!” O phozeta buaru eze iphu l'alì sũ: “G'ajaja buru kẹ Chipfu, bũ Chileke ngu! O wofuwarũ ndu ono, haliru ẹka g'ẹphe gbua gũbe nnajũphu mu, bũ eze.”

²⁹ Eze jĩa ya sũ: “?To nwedũnu iphe, meru nwokorọbya ono, bũ Abusalomu?”

Ahimaazu sũ iya: “Mu hũmaru g'aatũ ejo ọzu lẹ teke ono, Jiowabu eme g'ọ zia mũbe nwozi gũbe eze ozi-a. Ọle mu ta amakwanũ ishi ọzu ono, aatũ ono.”

³⁰ Eze sũ iya: “Ghakọbe pfuru l'ẹka-a.” Ọo ya bũ; ọ bya aghachi pfuru l'ẹka ono.

³¹ Ọo ya bũ; onye Kushi ono byarwuta bya asũ: “Gũbe nnajũphu mu, bũ eze; nũmakwa ozi ẹhu-utso! Lẹ ntanũ-a bẽ Chipfu nafutakotawaru ngu l'ẹka ndu wulihuru etso ngu opfu.”

³² Ọo ya bũ; eze jĩa onye Kushi ono sũ iya: “?To nwedũnu iphe, meru nwokorọbya ono, bũ Abusalomu?”

Onye Kushi ono sụ iya: “G'iphe, bukpo ndu ohogu nnajuphu mu, bu eze; mekpoo iphe, bu ndu wulihuru etso ngu opfu dukotaekwapho ge nwokorobya ono.”

³³ Iphe ono rwua eze l'ehu shii; o nyigobe jeshia l'ulo ophu a kpuru l'eli onu-abata mkpukpu je anodu raahaa ekwa. O nodu eje bya araje sụ: “Gube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu Abusalomu! O -bu l'oo mbedua nwuhuru; gubedua noduroya. Gube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu-ee!”

19

Jiowabu abaru Dévidi mba

¹ Tobudu iya bu; e je edooru Jiowabu sụ iya: “Eze be agukwa aphu; bya ara ekwa Abusalomu.” ² Alwu-kpe ono, ndu ojogu lwu-kperu mboku ono bya aghaa igharaphu buru ndu ojogu ono g'ephe haa iphe aphu; noo kele ephe numaru g'aasuje l'eze be akwakwa ekwa nwa iya ono nwuhuru nu ono. ³ Ephe to nwehu zitachaa onwophe ezita pyoba l'ime mkpukpu mboku ono; g'egube ono, ndu iphere du l'ephe gbaru oso l'ogu ezitaje onwophe ezita pyobata ono-a. ⁴ Eze kpuchia onwiya iphe l'iphu chia mkpu ekwa sụ: “Gube nwa mu Abusalomu! Oowa-e Abusalomu nwa mu; nwa mu-ee!”

⁵ Noo ya; Jiowabu bya ejepfu eze l'ime ulo je asu iya: “Nta-a bu ndu nkengu, dzoru ngu ndzu; dzoo unwu ngu; me unyomu ngu; me unwanyi, abu-zidu unyomu ngu-a be i tukoru meru iphe-iphere kpua ntanu-a; ⁶ O buru ndu i du ashị be i yeru obu; kpo-chia ndu yeru ngu obu ashị. Umere ngu ntanu-a mewaru o doo enya l'o to dudu iphe, i guberu ndu-ishi ndu ojogu ngu; waa ndu-ozu ngu phe. Mu humawaru l'ehu gege agbe atso ngu utso ome o -bu le Abusalomu no ndzu ntanu-a; anyibedua tuko g'anyi ha nwushihukota. ⁷ Ngwa; tugbukwaa jepfu ndu-ozu ngu je eyeru phe njima. Mu gudekwa epha Chipfu eriburu ngu angu; l'o -buru l'i ti gbeshiduru je; be anyi a-wufu-gbukwa gbado ngu; o to nwedu me onye lanu ihumakwadu le mgboru ngu l'enyashi-a. O buru ono a-bya akakota ngu atsụ l'ehu eme l'ejo-iphe, shikpo teke i bu nwokorobya nwutaru ngu byasu ntanu-a.” ⁸ Oo ya bu; eze bya agbeshi pata oshi iya je anodu l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. A bya akooru ndu ono sụ phe: “Unu lenu; eze nokwa l'onu eka eeshije abata le mkpukpu-a.” Ndu ono tuko g'ephe ha wu-pfuta iya.

Dévidi alaphu azu le Jierusalemu

Teke ono be ndu Izurelu gbakashihuwaru; onyenonu lashichawa ibe iya. ⁹ Ndu Izurelu g'ephe ha swaha uswo l'ipfu nonu; ndu nonu ephe epfugbaa; asuje: “Oo eze be nafutaru anyi l'eka ndu ohogu anyi; bya adzota anyi l'eka ndu Filisitayinu. Obenu le nta-a be o gbafuru l'ali-a; o buru opfu ehu Abusalomu be o gude gbafu obu. ¹⁰ Abusalomu-a, bu onye ono, anyi wuru manu l'ishi g'o buru eze anyi ono-a byawanu anwuhu l'ogu. Sụ-a; ?bu gunu meru g'o gude ophu e te yedu onu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?”

¹¹ Eze, bu Dévidi bya ezia ozi g'e zia Zadoku yele Abyiyata, bu ndu-uke Chileke sụ: “Unu jiedu ndu bu ogerenya ndu Jiuda sụ phe: “?Bu gunu meru g'o gude o buru unubedua eme g'unu kperu azu l'eme g'eze lwaphuta azu l'ibe iya; l'eka iphemiphe, ndu Izurelu l'ophu epfu rwuchawaru l'eka mube eze no l'ibe mu? ¹² Unubedua be bu unwunna mu; mbu le mu l'unu tukoru buru anu-ehu waa mee lanu. Sụ-a; ?denuhunu g'o gude; o

būru unubēdua bū ikpazū lē g'ee-shi mee g'eze lwaphuta azū?' ¹³ Unu asū Amasa lē mu sūru-a: 'ʔMu lē ngu ta abūdu anū-ēhu lanū waa mee lanū tō? Oo gūbedua bē mu e-gude dochia ēnya Jiowabu g'ī būru ishi ndu ojōgu mu shita ntanū-a kwasēru; o -dūdu nno; gē Chileke gwakwa mu ochi; mbū g'o mekwa mu ophu ka njō!' " ¹⁴ Oo ya bū; o pfubuta ndu Jiuda; obu bya abūru phē nanū. Ēphe bya ezia sū g'e zia eze sū iya g'ēphe lē ndu nkiya tūko lwatashia.

¹⁵ Eze bya alwatashia; lwaberu ēnyimu Jiōdanu. Teke ono bē ndu Jiuda jēwaru anōdu lē mkpūkpu Gilugalu g'ēphe gba iya ndzuta; g'ēphe edughatawa iya rō l'ēnyimu Jiōdanu. ¹⁶ Tōbudu iya bū; Shimeyi; nwa Gera, bū onye Benjaminu kē mkpūkpu Bahurimu mekebeēpho ēgwegwa tsoru ndu Jiuda; ēphe jeshia agba eze, bū Dévidi ndzuta. ¹⁷ Ndu ipfu Benjaminu, ēphe l'iya swī bē dū ūnu labō l'ūkporo iri; waa onye-ozī ōnu-ūlo Sōlu, bū Ziba; yēle ūnwu iya unwoke, dū iri l'ise; waa ndu-ozī iya ūmadzu ūkporo. Ēphe mee ēgwegwa je agba eze ndzuta l'ōnenyimu Jiōdanu l'ēka o nō. ¹⁸ Ēphe rwughata ēnyimu Jiōdanu g'ēphe kughata ndibe eze; tēme waa g'ēphe meeru eze iphe, o dū iya g'e meeru iya.

Dévidi agūru Shimeyi nvū

O be gē Shimeyi; nwa Gera daērupho ēnyimu Jiōdanu; o daa kpurumu l'ataphu eze; ¹⁹ sū iya: "Pakwarū haa; jiko nnajiuphu mu l'ēka mu mesweru ngu. Te ejekwa anyata iphe, dū ēji, mūbe nwozi ngu meru gūbe nnajiuphu mu, bū eze lē mbōku ono, i shī Jierúsalemū tūgbua ono. Eze; jiko wofukwa iya l'obu ngu. ²⁰ Noo kēle mūbe nwozi ngu maru-a lē mu meru iphe-ēji; ōle o kwanū mbēdua bū onye ivuzō l'ōnulo Jiōsēfu l'ophu, byaru ntanū-a bya agba gūbe nnajiuphu mu, bū eze ndzuta."

²¹ Oo ya bū; Abishayi; nwa Zeruya sū: "O gbaru g'e gude k'iphe-a gbua Shimeyi; noo kēle ōo iphu bē o phuru onye Chipfu wūru manū g'ō būru eze."

²² Dévidi sū: "ʔBū gūnu bē mu l'unu jigba; unubē ūnwu Zeruya; meru g'o gude unu je a-būru ndu etso mu opfu lē ntanū-a? ʔO gbaru g'o nweru onye ee-gbu egbugbu l'alī Ízureļu ntanū-a? ʔTō lē mu ta amadū l'ōo mbēdua bū eze ndu Ízureļu ntanū-a?" ²³ Oo ya bū; o sū Shimeyi: "E tee gbudu ngu rō ya." Eze kwee ya ukwe ribuaru iya nte.

Dévidi emeru Mefiboshēti iphe-ōma

²⁴ Nwanwa Sōlu, bū Mefiboshēti tūgbukwapho jeshia eze ndzuta. O tō nwūbejeduru ōkpa iya ēnya; ophu o tō kpūbotajeduru ējī-agba iya akpūbota; ophu o sajeduru uwe iya asasa e -shi mbōku ono, eze lūfuru tūgbua; jasū mbōku, o lwaphutaru azū l'ēhu-guu. ²⁵ O shiēpho Jierúsalemū bya gē ya gba eze ndzuta; eze jīa ya sū: "Mefiboshēti; ʔbū gūnu meru g'ō gude ophu i ti tsoduru mu tūgbua?"

²⁶ O sū: "Gūbe nnajiuphu mu, bū eze; eshinu mūbe nwozi ngu bū ēniyeni bē mu sūkwaru nwozi mu g'o doziaru mu nkafū-īgara mu gē mu nōdu iya gbaru tsoru gūbe eze; obenu lē nwozi mu ono, bū Ziba ghōru mu ūgho. ²⁷ Tēme o byawa bya epfutoshia mūbe nwozi ngu l'ēka gūbe nnajiuphu mu, bū eze nō. Ōle gūbe nnajiuphu mu, bū eze bē dū-a g'ōjozi Chileke. Iphe, dūkpoe ngu phō ree; mee ya. ²⁸ Iphe, shi rwube ndu ōnu-ūlo nna mu l'ophu bū g'ēphe nwūshihu l'iphu nnajiuphu mu, bū eze; ōle e mecharu i woru mūbe Mefiboshēti, bū nwozi ngu dobe gē mu yīru lē ndu a-nōduje eri nri lē teburu nkengu gēdegede. O to rwubeēkwaru mu mē ililekpōo gē mu rajēbaaru kpua gūbe eze."

²⁹ Eze sù iya: “?Bù opfu ẹhu ngu bẹ ii-gudewarọ epfupfu? Mu sùwaru gẹ gù lẹ Ziba kekaha alì ono!”

³⁰ Mefiboshẹti sù eze: “Haa gẹ Ziba wotakọtaro iphemiphe; eshinu e mecharu gùbe nnajìuphu mu, bù eze lwarwuta ibe ngu l'ẹhu-guu.”

Dévidi emeru Bazilayi iphe-oma

³¹ Bazilayi kẹ Giladu bẹ shi lẹ mkpukpu Rogelimu bya gẹ ya tsoru eze daa ẹnyimu Jiódanu; mbù gẹ ya dughata iya ẹnyimu Jiódanu. ³² Bazilayi bẹ búwaa ọgerenya shii. Ọ nọwaru ụkporo apha ẹno. Ọ bù nwoke nweru iphe shii k'ọphu bù l'ọo ya shi anuje eze nri teke ọ nọ lẹ Mahanayimu. ³³ Eze sù Bazilayi: “Tsoru mu daa ẹnyimu-a; g'anyi je anọdu lẹ Jierúsalemu k'ọphu mu a-nọdu eleta ngu ẹnya ree.”

³⁴ Bazilayi sù eze: “?Mu a-nọfua apha ole nta-a kẹ gẹ mu tsoru gùbe eze lashia Jierúsalemu? ³⁵ Iphe, mu nọwaru nta-a bukwa ụkporo apha ẹno. ?Mu makwaduru iphe, dù ree waa iphe, dù ẹji? Tọ ?mu adu ike amakwaduru uto iphe, mu eri eriri; ọzoo ọphu mu angu angungu? Tọ ?mu adu ike anumakwadu olu-ebvu unwoke; ọzoo k'unwanyi? ?Bù kẹ gunu bẹ mube nwozi ngu a-bya aburu ivu-erwa duru gube nnajìuphu mu, bù eze? ³⁶ Mube nwozi ngu bua gẹ mu duriberu ngu nwanshii l'azu ẹnyimu Jiódanu azu iya ọphuu. ?Bù kẹ gunu bẹ gube eze e-gude bua mu obunggo ọphu ha egube ono? ³⁷ Haarọ gẹ mube nwozi ngu lashia k'ọphu mu a-nọdu lẹ mkpukpu ẹka mu shi nwuhu; mbù l'ẹka nọ-kube ilu nna mu waa kẹ ne mu ntse. Sù-a; waa nwozi ngu, bù Kimuhamu baa; g'o tsoru gube nnajìuphu mu, bù eze dafu azu iya ọphuu; l'iimeeru iya iphe, dukpoe ngu pho ree.”

³⁸ Eze sù iya: “Kimuhamu bẹ e-tsoru mu-a dafu azu iya ọphuu; ọ buru iphe, dù ngu ree bẹ mu e-meru iya. Ọzo buru l'ọo iphe, i sukpoerupho gẹ mu meeru ngu bẹ mu e-meru ngu.” ³⁹ Ọo ya bù; ndu ono l'ọphu dafukota azu ẹnyimu Jiódanu azu iya ọphuu; eze bya adafukwapho. Eze bya eworu onu tsutsua Bazilayi; goru onu-oma nu iya. Bazilayi lashia ibe iya.

Ndu Ízurelu ekoru ndu Jiuda okophoo

⁴⁰ Eze bya adaa ẹnyimu ono jeshia mkpukpu Gilugalu; Kimuhamu tsokwaru iya pho. Ndu Jiuda l'ọphu mẹ nkeru-ẹbo ndu Ízurelu tuko tsoru edu eze. ⁴¹ Noo ya; iphe, bù ndu Ízurelu l'ọphu zahu byapfuta eze bya asu iya: “?Denu g'o gude unwunna anyi phe, bù ndu Jiuda bya eduta gube eze lẹ mpya; mbù duta gù lẹ ndibe ngu; mẹ ndu gù l'ephẹ swi l'ọphu dafuta azu ẹnyimu Jiódanu?”

⁴² Ndu Jiuda l'ọphu tuko g'ephẹ ha yeeru ndu Ízurelu onu sù phe: “Iphe, kparu iya nu bẹ bù l'anyi l'eze bẹ ka abubu. Sù-a; ?bù gunu meru iphe, ẹhu egu unu egu lẹ k'iphe ono? ?O nweru iphe, shi eze l'ẹka anyi riru? Tọ; ?o nweru iphe, anyi nataru g'ọ buru nkanyi?”

⁴³ Ọo ya bù; ndu kẹ Ízurelu yeeru ndu Jiuda onu; sù phe: “Eka anyi dukwa l'ẹhu eze ugbo iri. Ọzo bukpooru nu l'anyi kakwa iya unu enweru. ?Dehunu g'o gude; ọphu unu agubeduru anyi iphe? ?Tọ buna anyibedua vu ọzo wata epfu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?”

Ọle ndu kẹ Jiuda gbẹ kabaanu eyeru ndu Ízurelu onu ẹhuka ẹhuka.

20

¹ Tọbudu iya bù; o nweru ọgalemkpa nemadzu, nọ l'ẹka ono, ẹpha iya bù Sheba nwa Bikiri. Ọ bù onye ipfu Benjaminu. Ọ woru opu gbua chishia mkpu sù:

“Ọ tọ dukwa òkè, anyi nweru l'èhu Dévidi.
 Ọ tọ dukwa okiphe, anyi nweru l'èhu nwa Jiesi!

Unubẹ Ízurelu; g'onyenonu lashia ibe iya-o!”

² Ọo ya bụ; ndu Ízurelu l'ophu gbadochaa Dévidi je awụ-tSORU Sheba nwa Bikiri. Ọle ndu kẹ Jiuda nọpfo nọnyabe eze shitakpọo l'enyimu Jiordanu jasụ lẹ Jierúsalemụ.

³ Dévidi bya alarwua ibe iya lẹ Jierúsalemụ; bya achita unwanyi iri ono, abụ-zidu unyomu iya ono, ọ haru g'èphe nọdu leta ibe eze enya ono. Ọ chiru phẹ ye l'ulo ẹka a nọ eche phẹ nche. Ọ nọdu azu phẹ lẹ nri; ọle o to jepfujeduru phẹ. E wuchia phẹ l'ime ulo; ẹphe nọdu onodu unwanyi, ji phẹ anọedu jasuru ẹphe nwushihu. ⁴ No iya; eze bya bya ezia Amasa sụ iya: “Gude ujiku ẹto kukọoru mu ndu Jiuda g'unu l'ẹphe tuko wụ-pfuta mu l'ẹka-a.” ⁵ O be teke Amasa jeru gẹ ya kukọo ndu Jiuda ọbu; o je anoghata teke eze tū-buru iya. ⁶ Dévidi bya asụ Abishayi: “Ejo-iphe, Sheba nwa Bikiri e-me anyi bẹ kakwa ọphu Abusalomu meru. Chita ndu-ozì mube nnajiuphu ngu chipyabe iya; ọdumeka bẹ ọo-bahukwa lẹ mkpukpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu; nahụ anyi gbalaa.” ⁷ Ọo ya bụ; Abishayi chitanu ndu ojogu Jiowabu; mẹ ndu Kereti; mẹ ndu Peleti; mẹ ndu bukpo ndu ike dọ l'ogu; ẹphe shi lẹ Jierúsalemụ tugbua jeshia achì Sheba nwa Bikiri.

⁸ O be teke ẹphe nọkwadu l'oke mkpuma, nọ lẹ mkpukpu Gibiyonu; Amasa byapfutashia phẹ. Teke ono bẹ Jiowabu yeru uwe ojogu iya; gude akpọ, o we l'upfu gude kebuta ogu-echi, a tsuru ọbo. O jeshia ahata ọkpa; ogu-echi ono shi l'ọbo iya mifu daa. ⁹ Jiowabu bya ajia Amasa sụ iya: “? Ehu dọ ngu-a ree; nwanna mu?” Jiowabu bya eworu ẹkutara dẹe Amasa l'ẹji-agba gẹ ya tsutsua ya onu. ¹⁰ Ọphu Amasa te elerwetaduru enya huma ogu-echi, Jiowabu kpapyaberu l'ẹka. Ọo ya bụ; Jiowabu woru iya nmaa ya l'ẹpho; akurepho iya kposhihu l'alì. Ọphu ọ nmaeduru iya ogu-echi ono ọzo; ọ bụwaru iya nọ anwuhu.

Ọo ya bụ; Jiowabu yele nwune iya, bụ Abishayi chipyabe Sheba nwa Bikiri. ¹¹ Onye lanu lẹ ndu ojogu Jiowabu je apfuru lẹ mgboru Amasa asuje: “Onye sụru lẹ Jiowabu dọ iya l'obu; mbụ onye sụru lẹ ya bụ kẹ Dévidi; g'onye ọbu tsonuru Jiowabu!” ¹² Noo ya; Amasa dabyiru l'echilabọ gbororo l'ẹka ono arwaswi onwiya lẹ mee ya. Ọ nọdu abujeru; onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru. Nwoke ono humaepfo l'obujeru; onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru; ọ lọcha Amasa l'egbudu; chita kpowulakpowula uwe phukputa iya. ¹³ Ọ buru g'a pafueru iya phọ l'uzo ono bẹ ndu ojogu ono l'ophu tukuru wuru tSORU Jiowabu chiahaa Sheba nwa Bikiri.

¹⁴ Sheba ghajakota iphe, bụ ipfu, dọ l'alì ndu Ízurelu je akpaa lẹ mkpukpu Abelu-Betu-Maka. Ndu shi l'ipfu Bikiri g'èphẹ ha kpakodzua wụ-tSORU iya. ¹⁵ Jiowabu mẹ ndu ojogu iya phẹ bya bya ekephee mkpukpu Abelu-Betu-Maka mgburugburu; kebuta Sheba l'ẹka ono. Ẹphe bya akube ẹja gude kpụ-butu mkpukpu ono; ẹja ono nọdu rwua l'igbulọ mkpukpu ono. Ẹphe nọdu etsukposhi igbulọ mkpukpu ono; g'ophofukwanu daa.

¹⁶ O nweru nwanyị maru mmamiphe, bu lẹ mkpukpu ono, ara ọrà sụ: “Unu ngabekpodapho-o! Unu ngabekpodapho-o! Jiko ziaru mu Jiowabu g'ọ bya gẹ mu pfuru yeru iya.” ¹⁷ Jiowabu bya ejekubeshia ya; nwanyị ono jia ya sụ: “?Bụ gubedua bẹ bụ Jiowabu?”

O sụ iya: “Ee.”

Nwanyị ono sụ iya: “Ngabekwa nchì l'iphe, mube nwozi ngu nwanyị abya epfufu.”

Jiowabu sù iya: “Mu ngaberu-a nchi.”

¹⁸ Nwanyì onò sù: “Teke ndiche bẹ e shi asuje: ‘G'e jekwa akpata ishi lẹ mkpukpu Abẹlu!’ A -kpatawa ishi onò; eeshi nno doshia opfu, ada nù.

¹⁹ Sù-a; anyi bụ ndu dụ àgù; tẹme anyi bụru ndu e gude ire anyi ẹka l'alì Ízurelu. Nta-a bẹ iime g'i mebyishia mkpukpu, nọ onodu ne l'alì Ízurelu. ?Denu g'o gude ì nọdu eme g'i lwua ndu bụ okiphe Chipfu?”

²⁰ Jiowabu sù: “Tuswekwa! Tuswekwa! G'ọ tọ bụkwaru mu a-lwù mkpukpu unu; ọzoo mebyishia ya. ²¹ Ọ tọ bụkwa g'ọ dụ bụ onò. Ọle o nwekwanuru nwoke lanu, ẹpha iya bụ Sheba nwa Bikiri, shi l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu, bụ onye kwefuru eze, bụ Dévidi ike. Unu -kputawa nwoke onò ye mu l'ẹka; mu alufu lẹ mkpukpu-a.”

Nwanyì onò sù Jiowabu: “Ee-shi l'eli igbulọ tufuru ngu ishi nwoke obu.” ²² Tọbudu iya bụ; nwanyì onò gude mmamiphe iya onò jepfu ndu mkpukpu onò; ẹphe gbuta ishi Sheba nwa Bikiri woru tufuru Jiowabu. O woru opu gbua; ndu ojogu onò wufu lẹ mkpukpu onò; onyenonu lashichaa ibe iya. Jiowabu laphu azu jepfushia eze lẹ Jierusalemu.

Ndu-ishi Dévidi

²³ Ọo Jiowabu bẹ bụ onye-ishi iphe, bụkpoo ndu ojogu l'alì ndu Ízurelu. Benaya nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti mẹ ndu Pẹleti.

²⁴ Adoniramu bụru onye-ishi ogo ozi. Jiehoshafatu nwa Ahiludu bụru onye akwakọbeje iphe, meru ememe. ²⁵ Sheva bụru onye edeje ẹkwo. Ọ bụru Zadoku yẹe Abyiyata bụ ndu-uke Chileke. ²⁶ Ira kẹ mkpukpu Jayi bụkwarupho onye uke Chileke kẹ Dévidi.

21

Ègu-ememe waa g'e gude gbushia unwu Sọlu

¹ O nweru teke ẹgu mejeru l'alì Ízurelu mkpurumkpuru apha ẹto lẹ teke Dévidi bụ eze. Dévidi bya akpaa Chipfu ishi iphe onò. Chipfu sù: “Iphe, kparu iya nù bụ l'ikpe ochi tukuru Sọlu yẹe onu-ulo iya l'ishi; kẹle o gbushiru ndu Gibiyonu.” ² Ndu Gibiyonu onò bẹ ta abudu ndu Ízurelu gẹdegede. Ẹphe bụ ndu phoduru nù lẹ ndu Amoru. Ndu Ízurelu riburu phẹ nte l'ẹphe e-dobe phẹ ndzụ. Sọlu gudekwanu 'amenya kẹ ndu Ízurelu waa ndu Jiuda bya egbushigbua phẹ. Ọo ya bụ; eze, bụ Dévidi bya akpako ndu Gibiyonu pfuru yeru phẹ. ³ Ọ jia phẹ sù: “?Bụ gunu bẹ mu e-meru unu? ?Denu gẹ mu e-me mezita unu; k'ophu unu a-goru onu-oma nù ndu onò, bụ okiphe Chipfu?”

⁴ Ndu Gibiyonu onò sù iya: “Anyi ta akpadu ishi mkpọla-ochaa ọzoo mkpọla-ododo, shi Sọlu l'ẹka; ọzoo ophu shi l'ẹka ndibe iya. Ophu o tọ dukpodanu anyi l'ẹka g'anyi gbua nemadzụ l'alì Ízurelu.”

Ọ sù phẹ: “Ọo iphe, unu sukpoerupho gẹ mu meeru unu bẹ mu e-meru unu.”

⁵ Ọo ya bụ; ẹphe sù eze: “Ọo nwoke onò, bụ iya gbushiru anyi onò; bya achipyaa g'ee-shi g'e gbushigbua anyi; g'anyi ta aphoduhe l'alì Ízurelu l'ophu onò; ⁶ bẹ ee-duta unwegirima iya unwoke ẹsaa dufutaru anyi g'anyi je megbushia l'iphu Chipfu lẹ Gibiya, bụ mkpukpu Sọlu, bụ onye onò, Chipfu hotaru onò.”

Ọo ya bụ; eze bya asu phẹ: “Mu e-duta phẹ nù unu.”

⁷ Obenu l'eze, bụ Dévidi gude k'ogbandzu yele Jionatanu, bụ nwa Sọlu nọ l'iphu Chipfu gbaa dobe Mefibosheti ndzụ. Mefibosheti bụ nwa Jionatanu; bya aburu nwanwa Sọlu. ⁸ Ọ bụru Amoni waa Mefibosheti, bụ

unwoke labo, Rizupa, bu nwada Aya nwutaru Solu be o kpuru nu phe. O kputakwapho unwoke ise, nwada Solu, bu Merabu nwutaru nu phe. Epha ji nwanyi ono be bu Adurelu nwa Bazilayi, bu onye shi mkpukpu Mehola. ⁹ Dévidi kpuru phe nu ndu Gibiyonu ono; epe je megbushia phe l'eli úbvú l'iphu Chipfu. Epe n'esaa ono lakota l'ugbo lanu. O buru mboku mbu le teke aawataje akpata iphe, e meberu l'ali; mbukpoephe le teke aabya awata egbu balì be e gbushiru phe.

¹⁰ Noo ya; Rizupa, bu nwada Aya je achita uwe-aphu phushi l'eli oke mkpuma; zee. Nwanyi ono shi le teke aawataje akpata iphe, e meberu l'ali; ndu l'eka ono swiru odzu unwu iya ono jeye mini, shi l'igwe dzeru kpua phe. Ophu o to kwejeduru g'o duru enu, epe l'eli, a-bya ebvua odzu phe onu l'eswe; ozoo anu-egbudu a-byapfuta phe l'enyashi.

¹¹ E pferupho Dévidi iphe, nwada Aya ono, bu Rizupa meru; mbu nwanyi ono, Solu ta ludu okpobe alulu ono; ¹² o tugbua je achita okpu Solu yee ke nwa iya, bu Jionatanu l'eka ndu mkpukpu Jiabeshi-Giladu wushiru iya. Ndu Jiabeshi jeru le mpya je achita iya l'eze edupfu, no le mkpukpu Betu-Shanu l'eka ndu Filisitayinu gburu phe woru kobe l'eli úbvú Gilubowa. ¹³ Dévidi tuko okpu Solu me ke nwa iya, bu Jionatanu g'o ha chilata e -shi l'eka ono; mekpoo ke ndu ophu e megbushiru emegbushi. ¹⁴ E mechaa; epe woru okpu Solu yee ke nwa iya, bu Jionatanu je elia le mkpukpu Zela, no l'ali ndu Benjaminu l'ilu Kishi, bu nna Solu. Epe tuko iphe, eze karu phe g'ephe mee; mekota. E mechaa; Chileke meeru phe iphe, epe rworu iya l'opfu ehuru ali ono.

*Ogu ozo, ndu Izurelu waa ndu Filisitayinu no lwugbabe
(1Iphe 20:4-8)*

¹⁵ A nonyakwaa ozo; ogu daru ndu Filisitayinu waa ndu Izurelu. Dévidi tugbua yee ndu ojogu iya jeshia etso ndu Filisitayinu ogu. A nonyaa; ophu ike aduedu Dévidi. ¹⁶ Ishibibenobu, bu onye lanu l'eri Rafa rja l'owa ge ya gbua Dévidi. Nwoke ono be erwa arwa iya du shekelu onyirubvu ukporo iri l'ise. Teme o turu ogu-echi ophuu. ¹⁷ Ole Abishayi nwa Zeruya be byaru agbataru Dévidi; bya echitsua onye Filisitayinu ono; woru iya gbua. Oo ya bu; ndu ojogu Dévidi ribuaru iya anu su l'o to byadu etsobaa phe je ogu ozo k'opfu a taa tsonyidu oroku ndu Izurelu.

¹⁸ Tobudu iya bu; e mechaa; ogu ozo daaru epe le ndu Filisitayinu le mkpukpu Gobu. O buru teke ono be Sibekayi, bu onye mkpukpu Husha gburu Safu, bu onye lanu l'eri Rafa.

¹⁹ Ogu ozo bya adaru epe le ndu Filisitayinu le mkpukpu Gobu. Eluhananu nwa Jiayi, bu onye mkpukpu Betulehemu gbua Lahumi, bu nwune Golayatu, bu onye Gatu; mbu onye ono, igbidigbi arwa, o gude du ge k'oshi, onye ekweje ekwa egudeje ekwe ekwa.

²⁰ Ogu ozo bya adaa le mkpukpu Gatu. L'eka ono be o nweru nwoke lanu, haephe ke kpikpirikpii. O fuchaaru mkpushi-eka ishii ishii l'eka iya ephenebo; waa mkpushi-okpa ishii ishii l'okpa iya ephenebo. Mkpushi-eka iya; me k'okpa iya tuku du ukporo l'eno. Nwoke ono bukwapho eri Rafa. ²¹ Nwoke ono bya awataephe ako ndu Izurelu onu; nwa nwune Dévidi, bu Jionatanu nwa Shimaya woru iya gbua.

²² Ndu ono ephen'eno shikota l'eri Rafa, bu onye mkpukpu Gatu. O buru l'eka Dévidi yee ndu-ozu iya be epe shikota nwushihu.

22

Ebvü ajaja, Dévidi gürü
(Ebvü 18:1-50)

- ¹ Dévidi gürü ebvü-a nü Chipfu lẹ mbọku, Chipfu nafutakotaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya l'ophu; kelekele kẹ Sọlu.
- ² Ọ gürü sù:
 Ọo Chipfu bú agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu ọlo-ezeru-ndzụ mu; buru onye agbafutaje mu nü.
- ³ Ọo Chileke mu bú agbara-mkpuma, mu agbabajẹ je edomia onwomu.
 Ọo ya egbobutaje mu g'ọ tọ dọ iphe, e-me mu nü.
 Ọ buru iya bú onye eegudeje ọkpehu iya dzọo mu.
 Ọo l'ime iya bẹ mu agbabajẹ je anọdu zeeru ndzụ.
 Tẹme ọ buru iya bú onye ndzọta mu;
 ọo yẹbedua adzọje mu l'ẹka ndu eme mu mkpawere.
- ⁴ Ọo Chipfu ono, bú onye gbaru g'a jajẹ iya ajaja ono bẹ mu arakuje;
 l'ọ dzọta mu l'ẹka ndu ọhogu mu.
- ⁵ Anwuhu shiwaa chie mu egbirigba l'olu.
 Ọla-l'iswi nọdu asọ gborogboro gẹ mini asọ-pfuta mu.
- ⁶ Ẹkpa oyi alị-maa nwua mu kpalaa.
 Anwuhu shiwaa woru ọnyà gbaberu mu.
- ⁷ Ọle teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ mu rakuru Chipfu.
 Mu rakuru Chileke mu.
 Ọ gbẹ l'eze-ọlo iya numa olu mu;
 mkpu, mu chiru chiku iya rwua ya nchị.
- ⁸ Noo ya bú; eliphe l'ophu tehu kparịkpari; nmakọta jijijijii.
 Ẹka a turu ọkpa imigwe l'ophu nmaghukọta anmaghu;
 kele Chileke bẹ ẹhu eghe.
- ⁹ Ẹnwuru ọku, shi iya l'imi akpụ kẹ tọtututu.
 Ọku, shi iya l'ọnu afushi tukoephọ iphemiphe ekepyashi.
 Icheku-ọku iphe, o kepyashiru tuko ẹkameka ata pfupfupfu.
- ¹⁰ Ọ dojaha akpaminigwe kẹ tararara; ọ buru iya alufuta.
 Ọchii, gbahuru kẹ tsukiribaa nọdu iya lẹ mkpula ọkpa.
- ¹¹ Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
 Ọ buru lẹ ñkù pherephere bẹ o degeru ezi phuphupu.
- ¹² O woru ọchii kpuchia onwiya;
 mbụ l'urwukpu, mini jiru ejiji bẹ nọ-pheru iya mgburugburu.
- ¹³ Icheku-ọku, ata pfupfupfu
 shi l'ogbunwiiwii ya agushihugba.
- ¹⁴ No iya; Chipfu gbẹ l'akpaminigwe tọa egbigwe.
 A numa olu onye ono, bú Ọkalibe-kakọta-shii ono.
- ¹⁵ Ọ gbaa apfụ gude chikaa ndu ọhogu iya.
 Ebemu-igwe bẹ ọ kuru kẹ phoo;
 ẹphe zẹkota l'oso gbalachaa.
- ¹⁶ Chipfu ziru unme fuu gbọoru ndu ọhogu iya ọja.
 Eze Ẹnyimu sọkahu ẹbo; k'ophu a humacharu ọhu-ẹnyimu l'ẹnya;
 kpuhachaa ẹka a turu ọkpa-alị mgboko; a hụma.
- ¹⁷ Chipfu gbẹ l'imigwe tufu ẹka;
 zụ mu gburumu; gufuta mu l'ogbu-mini.
- ¹⁸ Ọ nafutakwaru mu phọ l'ẹka ndu ọhogu mu, ọkpehu dọ;
 mẹ l'ẹka iphe, bukpo ndu mu dọ ashị;
 noo kele ẹphe kariru mu ẹka.

- 19 Mbòku ono, mu eje iphe-ẹhuka ono bẹ ẹphe tsoru mu ọgu;
obenu l'ọo Chipfu gbataru mu ike.
- 20 Ọo yẹbedua kutaru mu dobe l'ẹka mu nọ tɔsaru ẹhu.
O yeru mu ẹka nafuta mu l'ọgu; kele mu du iya l'obu.
- 21 Chipfu buru mu nggo; kele mu bu onye p̄fuberekoto;
mbu kele mu bu onye iswi du mma.
- 22 Noo kele o buẹpho ọzo, Chipfu toru bẹ mu anọduje etso.
Ophu mu egudejedu eme ẹjo-iphe gbakuta Chileke azu.
- 23 Ekemu Chipfu bẹ mu nwubekotaru ẹnya g'ọ ha.
Teme ophu mu aghajeduru iphe, o suru g'e meje okotazu.
- 24 O to dukpodaa ẹka uta du mu l'ẹhu l'ataphu iya.
Mu sedekp̄erupho onwomu; ophu o dudu ẹjo-iphe, mu yejeru ẹka.
- 25 Chipfu buru mu nggo; kele mu bu onye p̄fuberekoto;
mbu l'o buru mu nggo; kele mu bu onye iswi du mma l'iphu iya.
- 26 Ndu yeru ngu obu bẹ iigoshije l'i yeru obu.
Ndu dubebe ree bẹ iidubebejeru ree.
- 27 Ndu obu phe guru iphoro bẹ iidubebejeru obu iphoro.
I nodu emejeru ndu doberu ọzo phe nggodogo nggodogo g'umere phe
gbaru.
- 28 Ndu wozeru onwophe ali bẹ iidzotaje;
obenu l'ẹnya ngu aduje l'ẹka ndu eku onwophe nọ g'i wozeta phe ali.
- 29 Ọo gubedua, bu Chipfu bu oroku mu.
Ọo gube Chipfu emeje g'iphoro duru mu l'ẹka ochii agba.
- 30 Eshinu iyeru mu ẹka bẹ mu e-tso ikpoto ndu ojogu ọgu.
Igbulo mkpukpu phe bẹ mu e-nyi; eshinu mu le Chileke swi.
- 31 Ọzo Chileke bẹ ntucha adudu m'ilile;
opfu Chipfu bukota okpobe opfu.
Oogbobutaje ndu gbabarū l'ime iya je anodu ezeru ndzu.
- 32 ?Bu onye bubaa Okalibe, du nu, abudu Chipfu kpoloko?
?Bu onye buba agbara-mkpuma, abudu Chileke anyi?
- 33 Ọo Chileke emeje g'ike du mu.
O buru iya meru ọzo mu; ophu ntucha adudu iya.
- 34 Oomeje ge mu p̄fu shooshoo ge mgbada;
mbu l'oomeje ge mu p̄furu p̄fushia ike l'eli ubvu.
- 35 O ziru mu; mu maru g'aalwuje ọgu;
k'ophu bu l'o to dudu m'obeta o buru apfu, e kweru l'igwe; mu aduele-
a ike gbaa ya.
- 36 Ọo gube Chipfu egbobutaje mu; shi egube ono dzoo mu ndzu.
Eka iyeru mu ekutseje mu.
- 37 I mesataru ọzo mu ọsa; g'okpa te echiswafu mu.
- 38 Mu gude ọso chia ndu ohogu mu; gwee phe arakabya;
ophu mu anmaduru nggu; jasū mu mee phe; ẹphe buru mkpurupyata.
- 39 Mu chiru phe pyakapyaka; k'ophu ẹphe ta aduedu ike gbelibaa ishi ọzo.
Epe zegbaepho ke manyoo le mgboru okpa mu.
- 40 Ọo ike nkengu bẹ mu gude eje ọgu.
Ndu etso mu opfu bẹ i meru; ẹphe gbushiru mu ikpere.
- 41 Ndu ohogu mu bẹ i meru; ẹphe chie okpa l'oso.
I mee; mu tuko ndu mu du ashi gbushikota.
- 42 Epe chia mkpu; ophu o dudu onye gbaru phe mkpu.
Epe raku Chipfu; ophu o yeduru phe onu.
- 43 Mu gweru phe uji mee phe; ẹphe du g'urwuku, du l'ali.

Mu tsua phẹ ọtsuepfu; zọo phẹ ọlitolu g'ẹpuchi, nọ lẹ gbororo.

⁴⁴ I nafutaru mu l'ẹka ndu etso mu opfu;

bya emee mu; mu buru ishi ọhamoha;

k'ọphu ndu mu eshidu maru byaru alwakọta mu l'ẹka.

⁴⁵ Ndu ọhozo ephozekọtaru mu.

Ẹphe -nụma l'ọwa-a iphe, mu sọru g'e mee baa; ẹphe emee ya ẹgwegwa.

⁴⁶ Meji ọfukota iphe, bu ndu ọhozo ono;

tẹme ẹphe nọdu eshijegbaa l'ẹka ẹphe shi wohaa onwophẹ phuru
yeyeye byapfuta mu.

⁴⁷ Chipfu nọkwa ndzụ; unu tua agbara-mkpuma nkemu ono ẹpha!

Unu kutsee Chileke; l'ọo ya bu onye adzoje mu nụ!

⁴⁸ Ọo Chileke ejeje agwata ụgwo iphe, ndu ọhogu mu meru mu.

O meru; unwu-eliphe nọdu mu lẹ mkpula.

⁴⁹ Ọonafutaje mu l'ẹka ndu ọhogu mu;

oowolije mu eli woru mu doghaa ndu etso mu opfu.

Ọogbafutaje mu l'ẹka ndu emeje nemadzụ iphe-kpangangaa.

⁵⁰ Noo g'o gude mu je a-pfuru l'iphu ọhamoha kele gube Chipfu ekele.

Mu a-gụ ebvu gude tua ngu ẹpha.

⁵¹ Onye eze, ọ hotaru bẹ oomeje g'o mekpee l'ọgu.

N-yemobu iya bẹ ọonoduje egoshi onye ọ wuru manụ l'ishi,

bu Dévidi yẹe oshilọkpa iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

23

Opfu ikpazu, Dévidi pfuru

¹ Ọwaa bu opfu ikpazu Dévidi:

"Ọwaa bu iphe, Dévidi; nwa Jiesi pfuru;

mbụ opfu nwoke ono, Chileke woliru eli;

mbụ nwoke ono, Chileke kẹ Jiékpọ wuru manụ l'ishi g'ọ buru eze ono;

mbụ onye ono, agujeru ndu Ízurelu ebvu, atso uto ono.

² Unme Chipfu bẹ shi l'ọnu mu epfu opfu.

Opfu iya degeru mu edegeru l'ire.

³ Chileke kẹ Ízurelu bẹ pfuwaru opfu.

Oke mkpuma kẹ ndu Ízurelu bẹ sọru mu lẹ-a:

"Teke eze eme iphe, pfuru ọto;

mbụ teke oome atsụ Chileke ebvu

⁴ bẹ ọoduje g'iphóró nchi-abọhu lẹ teke ẹnyanwu awa awawa;

mbụ lẹ mbọku igwe dụ kọroko.

Ọoduje g'anwu, emeje g'ẹswa, akpọ-futa akpọ-futa l'alị sha kẹ biribiri
mẹ mini dzeghepho.'

⁵ Ọo ẹgube ono bẹ ndibe mu ẹphe lẹ Chileke dụ lẹ ree.

Noo kẹle o meru; mu l'iya gbaa ndzụ, a-nọ jasụ l'ojejeje.

O meru iya ọ nguru anguru l'iphemiphe;

bya emee ya g'ọ tọ dụ iphe, e-mebyi iya nụ.

Chileke e-me gẹ ndzọta mu dzua oke;

tẹme iphemiphe, agụ mu nụ bẹ oo-meru mu.

⁶ Obenu lẹ ndu bu ọgalemkpa bẹ ee-tuphachaa etupha g'onye tupharu
obvu;

kẹle e te egudejedu ẹka achita phẹ.

⁷ Onye edenyi ẹka l'obvu ono gundefutaje iphe-ígwè ọzoo oshi arwa;
ọ buru ọku bẹ aakpọkotaje iya l'ẹka ọ wushiru."

*Ndu a maru amaru lẹ ndu ojogu Dévidi
(1Iphe 11:10-19)*

⁸ Waa ẹpha ndu ojogu, ike kakọta lẹ ndu ojogu Dévidi baa: Ishubelu onye Hakumonu. Oo ya shi buru onye-ishi ụmadzu ẹto, kachakpoo mkparawa. O gudeje arwa jepfu unu ụmadzu labo ogo; gbushikota phe l'ugbo lanu.

⁹ Onye ophu etsota iya nu bu Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yebedua yikwapho l'ụmadzu ẹto ono, kachakpoo mkparawa ono. O tso Dévidi pfubyishia ndu Filisitayinu lẹ teke ẹphe dzukoberu k'ogu lẹ Pasu-Damimu. Ndu Ízurelu tsulaaharu azu; ¹⁰ yebedua pfushiepho ike gbua ndu Filisitayinu jasuru ẹka tsushihu iya mee; mbu ẹka kwekobechea ya ekwekobe nyakuru l'ogu-echi, o pa. Chipfu mee; o lwu-kpee k'ophu paru ẹka apaa lẹ mboku ono. E mecha; ndu ophu wu-phu azu. O buwaru iphe, ẹphe wu-phudoru azu bu g'ẹphe gwee ivu ndu e gbushiru egbushi.

¹¹ Onye k'eto, etsota iya nu be bu Shama nwa Agee; onye Hararu. Ujiku lanu be ndu Filisitayinu kpako-dzujeru onwophe k'ogu lẹ Lehi; mbu l'egu, azamu jiru ejiji ono. Ndu ojogu ndu Ízurelu yekota okpa l'oso gbalachaa. ¹² Obenu lẹ Shama pfushierupho ike l'echilabo egu ono; tsoo ndu Filisitayinu ogo; gbushia phe. Chipfu mee; o lwu-kpee k'ophu paru ẹka apaa.

¹³ O be lẹ teke akpata iphe l'ali; ụmadzu ẹto l'ime ukporo ụmadzu l'ụmadzu iri, bugbaa ndu-ishi ogo wuru jepfu Dévidi l'ogba Adulamu. Teke ono be ikpoto ndu Filisitayinu wufutaru bya adoru lẹ nsuda Refayimu. ¹⁴ Teke ono be Dévidi no l'ime ẹka o kpuru; o shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu doru lẹ mkpukpu Betulehemu. ¹⁵ Egu-mini wata agushi Dévidi ike; o su: "Oowa-e; o du mu g'a su l'o nweru onye gbẹ je ekutaru mu mini lẹ welu, no-kube ẹka eeshije abahu lẹ Betulehemu ge mu ngya!" ¹⁶ Oo ya bu; unwoke ẹto ono, kachakpoo mkparawa ono kpata uzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'eka ẹphe doru ono; je ekuta mini lẹ welu ono, no-kube l'eka ono, eeshije abahu lẹ Betulehemu ono; wotaru Dévidi. O lẹ Dévidi te ekwedu ngya mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; ¹⁷ bya asu: "Tuswekwa! Jiko Chipfu; te ekwekwa ge mu mee egube iphe owa-a. ?Mini-a ta aduada ududu ge mee ndu-a, woru ndzu phe tsebe l'onu eta g'ee-shi g'e kuta iya-a too?" Oo ya bu; ophu o nguduru mini ono. Nocha eze iphe, unwoke ẹto ono, kachakpoo mkparawa ono megbaberu bu ono.

¹⁸ Abishayi, bu nwune Jiowabu nwa Zeruya bu onye-ishi ụmadzu ẹto ono. Abishayi be gudeje arwa iya jepfu ụmadzu ukporo iri l'ise ogo; gbushikota phe; e shiwaro nno; a maru ẹpha iya ge k'ụmadzu ẹto ono. ¹⁹ Oo yebedua be a kachaa akwabe ubvu l'ime ụmadzu ẹto ono. O buru yebedua bu onye-ishi phe; o lẹ a ta gukwanuru iya ye l'ụmadzu ẹto ono.

²⁰ Benaya nwa Jiehoyada bu onye okpehu du shii. Eka o shi bu Kabuzelu. Yebedua mekwarupho eze iphe, paru ẹka apaa. Oo yebedua gburu unwoke Mowabu labo ono, okpehu du-be g'oduma ono. O bukwaru iya pho jejeru egbua oduma l'ime nsu lẹ mboku, akamini, kpukoru akpuko dashiru. ²¹ Benaya gbujekwarupho oke mkparawa onye Ijiputu, pa arwa. Iphe, yebedua gude bapfu iya bu mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. ²² Noo ge Benaya nwa Jiehoyada meberu ike bu ono. E shiwaro nno; a maru ẹpha iya ge k'ụmadzu ẹto pho, kachakpoo mkparawa pho. ²³ O bu onye a kwatakpoo akwabe ubvu l'ime

ųkporo ųmadzu l'ųmadzu iri pho. Ole a ta gųkobeduru iya l'ime ųmadzu ęto pho. Dévidi meru iya onye-ishi le ndu ojoęu, eche iya nche.

²⁴ Asahęlu, bu nwune Jiowabu yi l'ime ųkporo ųmadzu l'ųmadzu iri ono. Ndu ozo bu Eluhananu nwa Dodo ke Bętulehemu; ²⁵ waa Shama ke Harođu; waa Elika ke Harođu; ²⁶ waa Hęlezu ke Pęleti; waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; ²⁷ waa Abiyeza ke Anatotu; waa Mebunayi ke Husha; ²⁸ waa Zalųmonu, bu onye shi l'eri Ahowa; waa Maharayi ke Netofa; ²⁹ waa Helebu nwa Bana ke Netofa; waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, du l'alį ndu Benjiaminu; ³⁰ waa Benaya ke Piratonu; waa Hįdayi, shi l'ųzo nggele Gashi; ³¹ waa Abiyalųbonu ke nsuda Jiodanu; waa Azųmavetu ke Bahurimu; ³² waa Eliyahuba ke Shalųbonu; waa unwu Jiashęnu; waa Jionatanu; ³³ waa Shama ke Hararu; waa Ahayamu nwa Shararu ke Hararu; ³⁴ waa Elifeletu nwa Ahasubayi ke Maka; waa Eliyamu nwa Ahitofęlu ke Gilo; ³⁵ waa Hezuro ke Kamęlu; waa Parayi ke Arabu; ³⁶ waa Igalu; nwa Nętanu ke Zoba; waa Bani; onye ipfu Gadu; ³⁷ waa Zeleku, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwoęu; ³⁸ waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; ³⁹ mefua Uraya, bu onye Hetu. Epe tukoru du ųkporo ųmadzu l'ųmadzu iri l'ęsaa.

24

Dévidi agu ndu Ízureļu oęu (1Iphe 21:1-6)

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu voru oęu wua ehu l'opfu ehu ndu Ízureļu. O kpalia Dévidi g'o mee g'iphe-ęhuka dapfuta phe; bya asu iya: "Tugbua je agua ndu Ízureļu waa ndu Jiuda oęu." ² Oo ya bu; eze, bu Dévidi zia Jiowabu; me ndu-ishi ndu ojoęu, epe l'iya no su: "Unu jegbabekota ipfu, dukota le Ízureļu; e -shi le mkpukpu Danu je akpaa le mkpukpu Biye-Sheba gukota phe oęu k'ophu mu a-maru g'ęphe ha."

³ Jiowabu su: "Ge Chipfu, bu Chileke ngu mekwaa ge ndu ono kabaa igwerigwe ugbo ųkporo ise eme le g'ęphe ha nta-a; teme ge gube nnajiuphu mu, bu eze gudekwapho ęnya ngu huma iya. Ole bukwanu ke gunu meru g'o gude gube nnajiuphu mu, bu eze nodu eme gi mee egube iphe ono?" ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa ke Jiowabu; yele ke ndu-ishi ndu ojoęu iya ono. Oo ya bu; Jiowabu waa ndu-ishi ndu ojoęu ono shi l'iphu eze tugbua jeshia agu ndu Ízureļu oęu ono. ⁵ Epe bya adaepho ęnyimu Jiodanu; epe doshia le mgboru mkpukpu Arowa; mbu l'ųzo ndohali mkpukpu, no l'echilabo nsuda; bya agbe l'ęka ono jeshia l'alį ndu Gadu jerwuchaa mkpukpu Jiaza. ⁶ Epe bya abahu l'alį Giladu; me mkpukpu Tatimu-Hodushi. Epe gbę l'ęka ono bahu le mkpukpu Danu-Jianu; bya agbajia lufu jeshia mkpukpu Sayidonu. ⁷ Epe bya eshi nno chebwaro mkpukpu ndu Taya, a kpushiru ike; jekota mkpukpu, dukota l'alį ndu Hevu yele ndu Kėnanu. Epe mechaa kpo-chia ya ishi le mkpukpu Biye-Sheba, no l'echięgu ndohali l'alį ndu Jiuda. ⁸ Epe jeru iya onwa tete l'ujiku ųkporo teme epe lwaphuta azu le Jierusalemu. ⁹ Jiowabu bya akooru eze, bu Dévidi ge ndu ono, o guru oęu ono hakotakpoo. Ndu Ízureļu du ųkporo unu unwoke ugbo ųkporo ise,* bu ndu ike du l'oęu; bya aburu ndu aduje ike paa oguechi. Ndu Jiuda du

* 24:9 24:9 Bu iya bu 800,000, le mbekee.

ųkporo ųnu unwoke ugbo ųkporo ęto l'ųnu unwoke ugbo ųkporo labo l'iri.†

¹⁰ Dévidi gųchaepfo ndu ono oęu ono; meji tsukaha iya. Oo ya bu; o sų Chipfu: “Mu meakwaru iphe-eji, parų ęka lę k'iphe-a, mu meru-a. Ole-a; jiko Chipfu; wofunu ejo-iphe ono, mųbe onye-ozu ngu meru ono; kele o eswe bę mu meru ono.”

¹¹ Dévidi bya etehushia lę nchitabohu iya; Chipfu pfuwaru Gadu, bu onye mpfuchiru Chileke; mbų onye aphųjeru Dévidi ophuleny sų iya: ¹² “Je asų Dévidi lę Chipfu sųru-a: Uzi iphe ęto bę mu doberu ngu; g'į hata nanų, mu e-me ngu.”

¹³ Oo ya bu; Gadu jepfu Dévidi je asų iya: “?Bų g'ejo okpa-nri byapfuta ngu noo apha ęto l'alį-a? Too ?bų g'į gbaa oso onwa ęto l'ęka ndu ohogu ngu achį ngu? Too ?bų g'ejo iphe-ememe bya emee noo ujiku ęto l'alį ngu? Nta-a bukwa g'į rįa ya arįri karų mu; gę mu maru iphe, mu e-je epfuaru onye ono, ziru mu nų ono.”

¹⁴ Dévidi bya asų Gadu: “Mu noakwa l'oke iphe-ęhuka. Ole o kakwa ree g'anyi daba l'ęka Chipfu; eme l'anyi dabarų nemadzų l'ęka; noo kele obu-imemini Chipfu parų ęka apaa.”

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu lorų ejo iphe-ememe tų ndu Ízureļu shita l'ųtsu mbokų ono jeye mbokų, o tų-buru pųe. E-shi lę Danu jasų lę Biye-Sheba bę ephe dų ųkporo ųnu nemadzų ugbo ęsato l'ųnu iri l'ise nwųshihu. ¹⁶ Ojozi-imigwe ono machiępho ęka gę ya mebyishia mkpųkpu Jierúsalemų; o rwua Chipfu l'ęhu; mbų ejo-iphe ono, dapfuru pųe nų ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono sų iya: “O dųwaa ree! Sephu ęka ngu azų parų pųe haa!” Teke ono bę ojozi Chipfu ono nowaa l'oma ęka Arawuna, bu onye Jiebusu anoduje echishi ęswa lę balį iya.

¹⁷ Dévidi hųmaepfo g'ojozimigwe ono gude echitsushi ndu ono; o sų Chipfu: “Oowa-e; o kwa mbedua meru iphe-eji; mbų l'oo mbedua bę meru iphe, adudu ree. ?ųnwu atųru-a mehunuru ole? G'ọ bų-chiaru mbedua waa ndibe nna mu bę įi-da ejo ęka l'ęhu!”

¹⁸ O bųru mbokų ono bę Gadu byaru abyapfuta Dévidi bya asų iya: “Tųgbua je akpųaru Chipfu oru-ngweja l'oma ęka ono, Arawuna, bu onye Jiebusu anoduje echishi ęswa lę balį ono.” ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi tųgbua jeshia eme ęgube ono, Chipfu shi l'onu Gadu zia ya ono. ²⁰ Arawuna tųfuepho ęnya hųma eze, bu Dévidi yele ndu-ozu iya g'ęphe eje abyapfuta iya; o je je adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeta kwabę iya ųbvų. ²¹ Arawuna sų: “?Bukwa ole bę nnajįuphu mu, bu eze byapfutashįaru onye-ozu iya?”

Dévidi sų iya: “Mu byaru gę mu zųa ngu ęka iichishije balį gę mu kpųaru Chipfu oru-ngweja; k'ophu ejo iphe-ememe-a, emenua e-buhu.”

²² Arawuna sų Dévidi: “Gę gųbe nnajįuphu mu, bu eze wotakpųepho iphe, dų ngu ree gude gwee ngweja obu. Waa eswi, ee-gude gwee ngweja-akpo-okų nų Chipfu; waa iphe, eegudeje echishi ęswa l'ereshi; mę odogoro, eegudeje tųgbabe eswi g'ọ bųru nkų. ²³ Gųbe eze; iphemiphe ono g'ọ ha bu mųbe Arawuna nųru ngu iya.” Arawuna bya asųkwa iya pho: “Gę Chipfu, bu Chileke ngu natakwaro ngweja ngu.”

²⁴ Eze, bu Dévidi sų Arawuna: “Waawakwa; mu a-pfų ngu ųgwo iya. Mu te egudedu iphe, adudu iphe, o phuru mu egweru Chipfu, bu Chileke mu ngweja-akpo-okų.” Oo ya bu; Dévidi zųa oma ęka aanoduje echishi ęswa lę balį ono azųzu; mę eswi ono. O bųru mkpųla-ochaa, ęrwa iya

† 24:9 24:9 Bų iya bų 500,000, lę mbekee.

dụ ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri bẹ o gude zụa ya. ²⁵ Dévidi bya akpuaru Chipfu oru-ngweja l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpo-ọku; me ngweja-ẹhu-guu l'eli iya. Chipfu numa arwọrwo, ọ rwọru iya l'opfu ẹhu alị Ízurẹlu ono; ẹjo iphe-ememe ono, eme nụ ono mebuhu.

Ekwo Ndu eze ke mbu

Teke Dévidi buwaa ogerenya

¹ Teke ono be eze, bu Dévidi kahwaru; nowaa apha, du igwerigwe. Oyi nodu anoduje atsụ iya m'obeta a phukputechaa ya ukpo. ² Oo ya bu; ndu-ozii iya bya asu iya: "G'anyi lenaarụ gube nnajiuphu anyi, bu eze enya nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; g'ọ bya eswiru gube eze; letaje ngu enya. Teme oozе-kubeje ngu; k'ophu bu l'oo-meje g'ehu vu gube nnajiuphu anyi, bu eze oku."

³ Oo ya bu; ephe tuko ali Izurelu l'ophu tukota jji; l'eka ephe achọ nwamgboko, ama mma. Ephe bya ahuma nwamgboko, epha iya bu Abishagu; onye mkpukpu Shunemu. Ephe dutaru iya eze. ⁴ Nwamgboko ono be ama ntumatu. O nodu eletaje eze enya; bya ejeru iya ozi. Ole eze te ejepfujeduru iya.

Adonijia eme g'o mee onwiya eze ndu Izurelu

⁵ Noo ya; Adonijia, bu nwatibe nwanyi ono, bu Hagitu wata ekuli onwiya eli asuje: "Mu a-buru eze." O bya akwakoberu onwiya ugbo-inya; me ndu agbaje l'inya; bya edobe ukporo umadzu labo l'umadzu iri g'ephe vutajeru iya uzo. ⁶ Ophu nna iya abajeduru iya mba le k'iphe ono ke g'ọ jia ya su: "Bu gunu meru g'ọ gude i nodu eme iphe, du nno?" Adonijia ono be amashi mma ike. O buru iya be a nwuru tsobe Abusalomu.

⁷ Adonijia je achi-koshi Jiowabu, bu nwatibe nwanyi aza Zeruya; waa Abyiyata, bu onye uke idzu iya; ephe tsoru iya; turu ikè yeru iya. ⁸ Obenu le Zadoku, bu onye uke Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada; me Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke; waa Shimeyi; me Reyi; me ndu ojogu, eche Dévidi nche ta adudu g'ephe ha, turu ikè yeru Adonijia.

⁹ Adonijia je anodu le "mkpuma agwo" le mgboru Enu-Rogelu gbushia aturu; me oke-eswi; me eswi, tsugbaaru eba gude shia nri. O kua unwunna iya l'ophu, bu iya bu unwu eze; bya ekukwapho unwoke ndu Jiuda, bu ndu eje ozi l'ibe eze le nri ono. ¹⁰ Ole o to kuduru Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke; ophu o kuduru Benaya; me ndu ojogu, eche eze nche; waa Sólomonu, bu nwanna iya.

Batusheba ejepfu Dévidi l'opfu ehu Adonijia

¹¹ Tobudu iya bu; Nétanu bya epfuaru Batusheba, bu ne Sólomonu; su iya: "Tii numaduru le Adonijia, bu nwa ke Hagitu be buwaa eze; ophu nnajiuphu anyi amadu?" ¹² Byakwapho nta-a ge mu karu ngu g'ii-me dzota ishi ndzu ngu; waa ke nwa ngu, bu Sólomonu. ¹³ Tugbuekwapho nta-a bapfu eze, bu Dévidi je asu iya: "Nnajiuphu mu, bu eze; ?ti ribunuru-a mube nwozi ngu nte l'oo nwa ngu, bu Sólomonu be a-buru eze no-tsota ngu l'aba-eze ngu? ?O nwuhunuru inwuagha be o gbe buwarunu Adonijia bu eze obu?" ¹⁴ Su: teke ono, i no l'eka ono; unu l'eze kpuru opfu ono l'onu epfu ono; be mu a-bata bya agbaru ido yeru ngu l'opfu ono.

¹⁵ Oo ya bu; Batusheba bya atugbua bapfu eze l'ulo iya. Eze l'onwiya buwaa okpobekpo nwoke ogerenya. Abishagu, bu onye Shunemu ono buru iya eleta iya enya. ¹⁶ Batusheba bya adaa kpurumu byishi ikpere l'iphu eze.

Eze jia ya su: “?Bu gunu be mu e-meru ngu?”

¹⁷ Batusheba su iya: “Nnajiuphu mu; i gude epha Chipfu, bu Chileke ngu ribuaru mube nwozi ngu nwanyi nte su le nwa ngu, bu Solomonu be aburu eze notsota ngu l'aba-eze ngu. ¹⁸ Ole-a; humawaro le Adonijia gbe buwaru nu eze obu nta-a; ophu gube nnajiuphu mu, bu eze ta amadu. ¹⁹ O gbushiwaru ikpoto oke-eswi; me eswi, tsuchaaru eba; me aturu; bya ekuwa unwu eze l'ophu; kua Abyiyata, bu onye uke Chileke; me Jiowabu, bu onye-ishi ndu ojogu; ophu o to kuduru nwa ngu, bu Solomonu. ²⁰ Gube nnajiuphu mu, bu eze; nta-a be ndu Izurelu l'ophu noakwa ele ngu enya; g'ephe maru onye ii-mechaa su g'o nodu l'aba-eze gube nnajiuphu mu, bu eze notsota ngu. ²¹ Teke o dudu be obukwaru a -nonyaepho mgbenya tu ngu; i lapfushia nna ngu phe; aawata eme mu le nwa mu, bu Solomonu ge ndu meru ejo-ipe.”

²² Noo ya; Batusheba yee eze kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke bata. ²³ A bya ezia eze le Netanu, onye mpfuchiru Chileke be byakwaru nu. O bata; bya adaa kpurumu l'atiphu eze phozeru iya.

²⁴ Netanu bya asu: “Gube nnajiuphu mu, bu eze; ?o du g'i suwaru l'oo Adonijia a-buru eze nochia enya ngu; mbu l'oo ya a-nodu l'aba-eze ngu? ²⁵ Ntanu-a be o jewaru egbushia oke-eswi; me eswi, tsuchaaru eba; me ikpoto aturu; teme o kuwa unwu eze l'ophu; bya ekua ndu-ishi ndu ojogu, bu Jiowabu; me Abyiyata, bu onye uke Chileke; mbu le nta-a be ephe nokwa eri; angu epfuje su: ‘Nodukwa ndzu ogologo; eze, bu Adonijia!’ ²⁶ Ole mbedua, bu onye-ozu ngu; me Zadoku, bu onye uke Chileke; me Benaya; nwa Jiehojada be o to kuduru; ophu o kuduru nwozi ngu, bu Solomonu. ²⁷ ?Bu gube nnajiuphu mu, bu eze be meru iphe, du nno; ophu i ti kabedu mee g'anyibe ndu-ozu ngu maru l'ophu onye ophu a-nodu l'aba-eze ngu notsota ngu?”

Dévidi eme Solomonu eze

²⁸ Tobudu iya bu; eze, bu Dévidi su: “Kuaru mu nu Batusheba.” Oo ya bu; o bata bya apfuru l'iphu eze.

²⁹ Eze ribua nte su: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, nafutaru ndzu mu l'iphe-ehuka l'ophu ono; ³⁰ be nte ono, mu gude epha Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ribuaru ngu ono be mu e-mekotakwa ntanu-a; mbu nte ono, mu riburu su l'oo nwa ngu, bu Solomonu be aburu eze l'ozori mu; o buru iya a-nochi enya mu l'aba-eze mu ono.”

³¹ Tobudu iya bu; Batusheba daa kpurumu; phozeta kwabe eze ubvu; bya asu: “Ge nnajiuphu mu, bu eze Dévidi nodukwa ndzu ojejoje!”

³² Eze, bu Dévidi su: “Kuaru mu nu Zadoku, bu onye uke Chileke; me Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; me Benaya; nwa Jiehojada.” Oo ya bu; ephe byarwuta l'iphu eze. ³³ Eze su phe: “Unu le ndu-ozu mube nnajiuphu unu swiru. Ge Solomonu, bu nwa mu nwoke nodu l'eli inyamulu ke mbedua g'unu duru iya jeshia le nggele Gihonu. ³⁴ Unu -rwepho eka ono; ge Zadoku, bu onye uke Chileke; waa Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke wua ya manu l'ishi g'o buru eze ndu Izurelu. Teke ono; unu egbua opu; raa ya su: ‘Nodukwa ndzu ogologo; eze, bu Solomonu!’ ³⁵ E -mechaa;

unu awuru tsoru iya g'ọ bya anọdu l'aba-eze mu buru eze l'ozori mu; noo kele mu tɔwaru iya ẹka g'ọ buru iya a-buru eze ndu Ízurelu; buru eze ndu Jiuda.”

³⁶ Benaya nwa Jiehojada zua mgbede sù: “Nokwa g'ọ dọ! Gẹ Chipfu, bu Chileke kẹ gube nnajuphu mu, bu eze pfufukwaa g'i pfuru ono. ³⁷ G'ọ bukwaru gẹ Chipfu swiru gube nnajuphu mu, bu eze bu g'oo-swiru Sólomonu; bya emee g'abubu ọ bu eze kangoo kẹ nnajuphu mu, bu eze Dévidi.”

³⁸ Oo ya bu; Zadoku, bu onye uke Chileke; mẹ Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke; mẹ Benaya nwa Jiehojada; mewardu ndu Kereti mẹ ndu Pẹleti doziaru Sólomonu inya-mulu eze, bu Dévidi; ọ nọdu iya l'eli agba; ẹphe jeshia Gihonu.

³⁹ Ẹphe jerwuepho ẹka ono; Zadoku, bu onye uke Chileke shi l'ulo-ekwa wota ọpyi, manụ nọ; wua Sólomonu l'ishi. Tọbudu iya bu; ẹphe gbua opu; onyenonu tuko tɔa ọzu sù: “Nọdukwa ndzọ ogologo; eze, bu Sólomonu!”

⁴⁰ Ndu ono g'ẹphe ha nọdu awu etso iya l'azu. Ẹphe nọdu egbu opu; atụ ọzu ẹhu-utso; k'ophu alị anmachaa jiiijiii l'uzu, ẹphe atụ.

Ndzọ Sólomonu agu Adonija

⁴¹ Adonija yee ndu o kuru lẹ nri ono buru g'ẹphe erighewa nri ono bẹ ẹphe numaru ọzu, aatụ. Jiowabu bya anuma ọda opu, eegbu; ọ jia sù: “? Bu ọzu gunu ada l'ime mkpukpu ẹgube pho?”

⁴² O kpukwaduru iya l'onu epfu; Jionatanu nwa Abyiyata, bu onye uke Chileke buru phereketeke. Adonija sù iya: “Gude ozi-oma bata; kele i bu okpobe nemadzu.”

⁴³ Jionatanu sù iya: “Tuswekwa! Nnajuphu anyi, bu eze, bu Dévidi bẹ meakwaru Sólomonu eze. ⁴⁴ Eze bẹ yeru iya Zadoku, bu onye uke Chileke; mẹ Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke; mẹ Benaya; nwa Jiehojada; mẹ ndu Kereti; mẹ ndu Pẹleti. Ẹphe mee Sólomonu ọ nọdu l'eli inya-mulu eze agba. ⁴⁵ O buru lẹ Gihonu ono bẹ Zadoku, bu onye uke Chileke; waa Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke wuru iya manụ l'ishi g'ọ buru eze. Ẹphe shiwaa l'eka ono gude ẹhu-utso wufuta; k'ophu bu lẹ mkpukpu bẹ phuhuru ẹphu. O kwa iya bu ọzu ono, unu anu ono. ⁴⁶ Mbụ lẹ Sólomonu gbekwa nọduwanu l'aba-eze obu. ⁴⁷ Ndu ozi eze nọdukwapu etu nnajuphu anyi, bu eze Dévidi ẹpha asuje: ‘Gẹ Chileke ngu mekwa ẹpha Sólomonu g'ọ ka nkengu edede; bya emekwaapho g'aba-eze iya ka nkengu shii!’ Eze l'onwiya nọduwaa l'iphe-azee ya phozeta baaru Chileke eja; ⁴⁸ bya asu: ‘G'ajaja buru kẹ Chipfu, bu Chileke kẹ Ízurelu, bu onye ono, doberu mu ndzọ; gẹ mu gude ẹnya mu labo huma onye bu eze nochia ẹnya mu ntanu-a!’ ”

⁴⁹ Ndzọ-agugu rwuta ndu ono, Adonija kuru lẹ nri ono. Onyenonu gbalihu; ẹphe gbakashihu. ⁵⁰ Ndzọ Sólomonu nọdu agu Adonija; ọ gbagbua je akwee ẹka lẹ mpu, e moberu l'oru-ngweja Chipfu. ⁵¹ Ama bya agbaaru Sólomonu sù iya lẹ Adonija gudekwa ndzọ gube Sólomonu, agu iya nù je akwee ẹka lẹ mpu, e moberu l'oru-ngweja Chipfu; epfufe sù: “G'eze, bu Sólomonu ribuaru mu nte ntanu-a l'ọ tọ byadu egude ogu-echi gbua mube onye-ozii iya!”

⁵² Sólomonu sù: “O -buru l'oo-nọdu egoshi lẹ ya bu okpobe nemadzu; bẹ ẹgbushi ta abyadu eshi iya l'ishi darwua alị mẹ nanu. O lẹ ọ -buru l'a humaru ejo-iphe lẹ ndzọ iya bẹ ọ lajekwa maa.” ⁵³ Oo ya bu; eze, bu Sólomonu bya eye ndu jeru je edufuta iya l'oru-ngweja ono. Adonija bya ephozeru eze, bu Sólomonu. Sólomonu sù iya: “Tugbua lashia ibe ngu.”

2

Dévidi eke ekpe anụ Sólomọnu

¹ Ọ gbabeephọ teke Dévidi abya anwụhu; o keru ekpe nụ nwa iya, bụ Sólomọnu sụ: ² “Ọ gbabewaru mu l'alala, bụ iphe, duru ndiphe l'ophu. Shihukwa ike; goshije l'ị bụ nwoke. ³ Mejekwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu ele ọnya iya; mbụ g'ị tsozu ọzo iya; l'iimeje iphe, ọ tọru ọkpa iya; mę ekemu iya; mę omelalị iya; mę iphe, o pfuru; ęgube ono, e deru iya l'ekwo ekemu Mosisu; k'ophu bụ l'ekameka; mę iphemiphe, iime a-bujeeru ngu phọ upete; ⁴ wafua k'ophu Chipfu e-meebe iphe ono, o kweru mu ukwe iya sụ: ‘Ọ -buru l'unwu ngu kwaberu onwophę ọnya; gude obu phę g'ọ ha; mę ndzụ phę g'ọ ha pfushia ike l'etsotso, ęphe etso mu; bę nwa ngu nwoke ta abyadụ a-nọdu-buhuje l'aba-eze ndu Ízurelu anọ-dubuhu.’

⁵ “Ọzo bụ; l'ị manuru-a iphe, Jiowabu nwa Zeruya meru mu. Mbụ iphe ono, o meru umadzu labọ, bụ ndu-ishi ndu ojogu Ízurelu ono, bụ Ábuna nwa Neru; yę Amasa nwa Jieta. O gbushiru phę lę teke nchị dọ doo; woru phę gbushia g'ọ bụ l'ọo teke aalwụ ọgu. Ọ gbę buru mbędua bę byaru evuru ishi ọchi phę; ana mburọnu iya. ⁶ Gude mmamiphe ngu maru iphe, ii-me iya; ọle ọo g'ị ti kwekwa g'ọ kaa nka nwụhu anwụhu mgboshi.

⁷ “A -bya l'unwu Bazilayi kę mkpukpu Giladu; mejeru phę ree. G'ęphe yikwaru lę ndu a-nọduje eri nri lę teburu ngu; noo kęle ọo g'ęphebedua mekwaru mu phọ ree bụ ono lę teke ono, mu shi agbalaru nwanna ngu, bụ Abusalomu.

⁸ “Onye ọzo bụ Shimeyi nwa Gera; onye mkpukpu Bahurimu, dọ l'alị Benjiaminu. Ọo yębedua phuru mu ęjo iphu mbọku ono, mu jeru Mahanayimu. Ọle teke ọ byapfutaru mu lę Jiọdanu bę mu gude ępha Chipfu ribuaru iya angụ lę mu ta abyadụ egude ọgu-ęchi gbugbua ya. ⁹ Ọle ọ bụ; nta-a ba ahakwa iya kę mmanu. Ị bụ onye maru iphe. Ii-maru-a iphe, ii-me iya. Mee ya g'ọ gude ishi-ęwó iya ono lọkaru mee kpuba l'ilu.”

Anwụhu Dévidi (1Iphe 29:26-28)

¹⁰ Tọbodu iya bụ; Dévidi bya anwụhu lapfushia nna iya phę; e lia ya lę mkpukpu Dévidi. ¹¹ Iphe, ọ nọru l'aba-eze ndu Ízurelu bụ ọkporo apha labọ. Ọ buru eze apha ęsaa lę Hęburonu; bya anọo l'aba-eze lę Jierúsalemu ọkporo apha l'apha iri l'ęto. ¹² Ọo ya bụ; Sólomọnu bya anọdu l'aba-eze nna iya, bụ Dévidi. Alị-eze iya bya anguru anguru k'ophu parụ ęka apaa.

Eegbu Adonijia

¹³ Noo ya; Adonijia, bụ nwa Hagitu bya ęjepfu Batusheba, bụ ne Sólomọnu. Batusheba jia ya sụ: “?Bụ-a k'ọma bę ị byaru?”

Adonijia sụ: “Ee; ọ kwa-a k'ọma;” ¹⁴ bya asụ: “O nweru iphe, mu byaru ngu epfuru.”

Batusheba sụ iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

¹⁵ Adonijia bya awata epfufu sụ: “Ị maru l'ọo mbędua bę ọ gbaru gę mu buru eze. Tęme ndu Ízurelu l'ophu buru mu bę ęphe shi ele ọnya l'ọo mbędua a-buru eze. Ọle e mecharu ọ nwua inwu-phu; ọ buru nwanna mu bę ọ laru l'ęka; noo kęle ọo Chipfu bę meru g'ọ buru nkiya. ¹⁶ Ọle nta-a bę o nweru iphe lanu, mu eme gę mu rwọta ngu. Ta ajikakwa.”

Batusheba sụ iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

¹⁷ Oo ya bu; Adonijia su iya: “Jiko pfunaaru eze, bu Sólomonu g'o dee mu Abishagu, bu nwamgboko ono, shi Shunemu g'ọ buru nyee mu. O ọọ jikadu m'i pfiaru iya ya.”

¹⁸ Batusheba su: “O du ree.” “Mu e-pfuru-a yeru eze l'iswi ẹhu ngu.”

¹⁹ Oo ya bu; Batusheba tugbua jepfu Sólomonu g'o pfiaru iya opfu ẹhu Adonijia. Eze gbalihu gba iya ndzuta; bya ephozeta l'iphu iya; bya anozeta anoo l'aba-eze iya; bya eye; e je apata aba-eze doberu ne iya ono; o ọọdu anoo l'uzo ẹkutara iya.

²⁰ Batusheba bya asu: “O nweru iphe, ha nwanshii, mu eme ge mu rwoo ngu.” “Jiko ba ajikakwa.”

Eze su iya: “Rwoo iphe obu ne mu; mu taa jikadu iya ememe.”

²¹ Batusheba su iya: “G'e dunuru Abishagu, onye Shunemu kee nwanna ngu, bu Adonijia g'ọ buru nyee ya.”

²² Eze, bu Sólomonu yeeru ne iya onu su: “?Bu k'ishi gunu be i gude su g'e duru Abishagu, onye Shunemu kee Adonijia? I gege asufuna g'a haaru iya ali-eze-a; eshi ophu o bu nwanna mu k'ogerenya; mbu g'a haaru iya yee Abyiyata, bu onye uke Chileke waa Jiowabu nwa Zeruya!”

²³ Noo ya; eze, bu Sólomonu gude epha Chipfu ribua angu su: “Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu mee mu ophu ka njo m'ọ -buru l'ishi Adonijia ta aladuru l'iphe ono, o pfuru ono!” ²⁴ Eshinu Chipfu no ndzu g'ọ no iya-a; mbu onye ono, meru mu kpoa abara l'aba-eze nna mu, bu Dévidi ono; bya emewaa ge mu nweru onu-ulo, ndu eze e-shije futu bya aburu eze; egube ono, o kweru mu ukwe iya; be ee-gbukwa Adonijia ntanu-a.

²⁵ Oo ya bu; eze, bu Sólomonu zia Benaya; nwa Jiehoyada; o je egbugbua Adonijia.

Iphe meru Abyiyata; yee Jiowabu

²⁶ A bya le ke Abyiyata, bu onye uke Chileke; eze su iya: “Tugbua lasha eka i shi; le mkpukpu Anatotu. I gbaru k'anwuhu; ole mu tee gbudu ngu nta; noo kele oo ngu shi apajeru okpoko Nnajiuphu, bu Chileke le teke nna mu, bu Dévidi bu eze; teme i tsoru nna mu jekota iphe-ehuka, byapfutakotaru iya nu.” ²⁷ No iya; Sólomonu wofu Abyiyata g'ọ to buhe onye-uke ke Chipfu. Eshi nno; opfu, Chipfu pfujeru le mkpukpu Shilo l'opfu ẹhu onu-ulo Elayi vua.

²⁸ Jiowabu bya anumaepho iphe, nwuru nu; o gbaba l'ulo-ekwa Chipfu je akwee eka le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja Chipfu; kele Jiowabu be shi etso Adonijia; ole o to tsojeduru Abusalomu.

²⁹ A bya epfiaru eze, bu Sólomonu le Jiowabu be gbakwaru laa l'ulo-ekwa Chipfu; mbu l'ọ pfukubekwa oru-ngweja. Oo ya bu; Sólomonu zia Benaya; nwa Jiehoyada su: “Je egbua ya.”

³⁰ Oo ya bu; Benaya jeshia l'ulo-ekwa Chipfu ono je asu Jiowabu: “Eze sukwaru gi lufuta l'eka ono!”

Jiowabu su: “Waawaa. Oo l'eka-a be mu a-nwuhu.”

Benaya laphushia azu je akaru eze iphe, Jiowabu yeru onu.

³¹ Eze su iya: “Mee ya g'o pfuru. Gbugbua ya; woru lia; k'ophu bu le mbedua waa onu-ulo nna mu te evueduru ochi ndu ono, o gbushiru l'ebe adu iphe, ephe meru ono. ³² Chipfu e-me g'ugwo ochi, o gburu tukoru iya l'ishi. Mbu ochi umadzu labo ono, o tsoru ogu gbugbushia ophu nna mu, bu Dévidi amadu ono; mbu egbugbu ono, o gburu Abuna nwa Neru, bu onye-ishi ndu ojogu Izurelu; waa Amasa nwa Jieta, bu onye-ishi ndu ojogu Jiuda. Ndu ono be kakota iya apfubekoto; bya aka iya ree. ³³ G'ochi phe

tukokwaru Jiowabu waa oshilokpa iya l'ishi jeye le tuutuutuu le m̄imiimii. Obenu le Dévidi; me oshilokpa iya; me onu-ulo iya; me aba-eze iya be Chipfu a-nu ehu-guu jasụ le tuutuutuu le m̄imiimii.”

³⁴ Tɔbudu iya bu; Benaya nwa Jiehoyada tugbua je egbua Jiowabu. E je elia ya l'ibe iya l'echiegu. ³⁵ Eze bya ewota Benaya nwa Jiehoyada dochia enya Jiowabu g'o buru onye-ishi ndu ojogu; bya eworu Zadoku, bu onye uke Chileke dochia enya Abyiyata.

³⁶ Tɔbudu iya bu; eze bya ezia ozi; e je ekua Shimeyi. O su iya: “Kpua ulo le Jierusalemu buru. Ba adukwa teke ii-lufu alufu l'eka ono jee eka ozo. ³⁷ Mboku, i lufuru daa nggele Kidironu be bukwa g'o doo ngu enya l'ii-nwuhu; ochi ngu a-tukoru ngu l'ishi.”

³⁸ Shimeyi su eze: “Iphe, i pfuru du ree. Oo ge gube nnajjuphu mu, bu eze pfuru bu ge mube onye-ozu ngu e-me.” Oo ya bu; Shimeyi buru le Jierusalemu; bukpoo ya noo odu.

³⁹ A bya anoo apha eto; ohu Shimeyi du umadzu labo gbafu gbapfushia Akishi nwa Maka, bu eze ndu Gatu. A bya epfuaru iya Shimeyi su iya: “Ohu ngu phe nokwa le Gatu.” ⁴⁰ Shimeyi gbalihu bya edozia nkafu-igara iya gbagbua; o buru iya eje Gatu l'ibe Akishi je ele enya ohu iya phe ono. O je eduta ohu iya phe ono le Gatu.

⁴¹ E je edooru Solomonu le Shimeyi shi lufu le Jierusalemu jee Gatu; bya alwaphutawa azu. ⁴² Eze bya ezia nzi; e je ekua Shimeyi. O su iya: “?Mu te emenuru ngu-a g'i gude epha Chipfu ria nte; teme mu bya anmashiaru ngu okwa iya ike su ngu; g'o dokwaa ngu enya le mboku, i lufuru alufu jee eka ozo be ii-nwuhu? ?Ti suduru l'o dukwa ngu-a ree; mbu l'ii-mekwaa nno? ⁴³ ?Buhunu gunu meru g'o gude ophu i ti meeduru iphe, i riburu Chipfu angu l'ii-meru iya ono; waa ekemu ono, mu turu nu ngu ono?”

⁴⁴ Eze bya asukwapho Shimeyi: “L'ime obu ngu be i makotaru ejo-iphe, i meru nna mu, bu Dévidi. Nta-a be Chipfu a-tukobe ngu ejo-iphe ono, i meru l'ishi. ⁴⁵ Ole eze, bu Solomonu be aa-goru onu oma nu; teme aba-eze Dévidi be a-nguru anguru l'iphu Chipfu jasụ le tuutuutuu-m̄imiimii.”

⁴⁶ Oo ya bu; eze bya akaru Benaya nwa Jiehoyada; o je egbugbua Shimeyi. O buru teke ono be ali-eze ono byaru anguru anguru l'eka Solomonu.

3

Sólomonu epfu ge Chipfu nu iya mmamiphe (2Iphe 1:1-13)

¹ Sólomonu bya aluta nwada Fero, bu eze ndu Ijiputu; epe shi nno gbaa ndzu. O duta nwada Fero ono bya edobe le mkpukpu Dévidi; o nodu l'eka ono jasụ o kpụ-ghee ulo-ibe-eze iya; me ulo Chipfu; me igbulo, no-pheru Jierusalemu mgburugburu. ² O buru l'eka aagwaje iphe be ndu Izurelu shi agwaje Chileke; kele e teke akpudu ulo Chipfu teke ono. ³ Sólomonu yee Chipfu obu; bya etsokota iphe, Dévidi, bu nna iya toru okpa iya. A gufuepho l'o shi egweje ngweja; bya akpoje unwu-isensu oku l'eka aagwaje iphe.

⁴ Eze, bu Sólomonu bya ejeshia egwe ngweja le Gibiyonu, bu ishi eka aagwaje iphe; bya eworu ngweja-akpo-oku unu labo l'ukporo iri gwee l'oru-ngweja, no l'eka ono. ⁵ O -rwua l'enyasi; Chipfu byapfuta Sólomonu le nrwo le Gibiyonu l'eka ono bya asu iya: “Pfua iphe, bukpoo iphe, o du ngu ge mu nu ngu.”

⁶ Sólomonu su: “I goshiwaru l'i yeru nwozi ngu Dévidi, bu nna mu obu shii; kele o bu onye ire-lanu; bya aburu onye pfuberekoto; bukwarupho

onye obu guru ìphóró l'iphu ngu. Ọ bụru n-yemobu ono bẹ i yekpọeru iya phọ; k'ọphu ì nūru iya nwa, a-nọdu l'aba-eze iya ntanụ-a.

⁷ “Gube Chipfu, bụ Chileke mu; nta-a bẹ i mewaru mube onye-ozì ngu gẹ mu bụru eze nọchia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; lẹ mube nwatanshì, ta amadu gẹ mu e-shije mee iphe, gbaru mu l'ememe. ⁸ Mube nwozi ngu bẹ nọwaa l'echilabọ ndu ono, ì họtaru; mbụ ndu ono, parụ ẹka apaa; bya aburu aguta aguta ono. ⁹ Ọo ya bụ; nūnu mube nwozi ngu egomunggo mu e-gude bụru eze ndibe ngu ọbu; waa gẹ mu majeru iphe, dū ree; l'iphe, dū ẹjì. Noo kele ọ tọ dudu onye sūru aburu eze ndibe ngu-a l'ọphu.”

¹⁰ Iphe ono, Sólomonu rwozu ono dū Nnajiuphu ree. ¹¹ Ọo ya bụ; Chileke sū Sólomonu: “Eshi ọphu ọ bụ iphe ono bẹ ì sūru g'e meeru ngu; ọphu ì pfuduru kẹ ndzụ ogologo; ọphu ì sūduru g'a nū ngu ẹku; ọphu ì pfuduru kẹ gẹ ndu ọhogu ngu nwushihu; ọ bụ-chiaru egomunggo, ii-gude bụru eze l'uzo, pfuru ọto bẹ ì sūru g'a nū ngu; ¹² bẹ mu e-meeru ngu phọ iphe ono, ì pfuru sū g'e meeru ngu ono. Mbụ lẹ mu a-nū ngu mmamiphe bya anū ngu egomunggo; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu onye eze ọzo byaru aturu ngu nū, dūjeru nū; ọphu ọ dudu onye eze ọzo byaru aturu ngu nū, byaru a-dū nū. ¹³ Mu a-nūkwá ngu phọ iphe, ì tì rwozuru gẹ mu nū ngu; mbụ lẹ mu e-me g'ì nweru iphe; bya emee g'a kwabeje ngu ùbvù; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu eze ọzo, bya a-turu ngu nū lẹ ndzụ ngu. ¹⁴ Ọ -buru l'ì tsoru ọzo mu; bya eme iphe, mu tọru ọkpa iya; waa ekemu mu ẹgube ono nna ngu, bụ Dévidi meru ono; bẹ mu e-me g'ì kaa nka.” ¹⁵ Teke ono; Sólomonu tehu lẹ mgbenya ono; bya amaru l'ọo nrwọ bẹ ya shi arwọ.

Tobudu iya bụ; ọ lwatashia Jierúsalemu; o je apfuru l'iphu okpoko ogbandzu Chipfu gwee ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-ẹhu-guu; bya abọoru ndu-ozì iya g'ephe ha ọbo-iphe.

Sólomonu ekpe ikpe, atsu l'ẹhu

¹⁶ O nweru unwanyi ukpara labọ, byapfutaru eze bya apfuru iya l'iphu. ¹⁷ Onye lanụ sū: “Nnajiuphu mu; mu lẹ nwanyị-a bẹ gba mgba buru l'ulo lanụ; mu bya ezeda. Mu l'iya tuko buru l'ulo ono teke mu zedaru. ¹⁸ Lẹ mbọku, kwe iya ẹto gẹ mu zedacharu ono bẹ yẹbedua byaru ezedakwaphọ nkiya. Ọphu ọ tọ dudu onye ọzo, nọ l'ulo ghaha anyi n'ẹbo bẹ nọ iya nū.

¹⁹ “O -rwua l'enyashi; o gude njo azee dagbua nwa nkiya. ²⁰ O beephọ l'echi-abali lẹ teke mube nwozi ngu ekuwaa mgbenya; ọ gbalihu pata odzu nwa iya ono bya enyekube mu; bya ekuta nwa kẹ mbedua nyekube onwiya. ²¹ A futa l'utsu iya; mu bya agbalihu gẹ mu chebe nwa mu ẹra; ọ bwaru nū odzu. Nchi bohuepho ree; mu bya atọ nwehu lerwee nwata ono ẹnya; bya ahuma l'ọ tọ budu nwa nkemu.”

²² Nwanyi ọphuna swọ-lihu sū: “Waawaa! Nwata ọphu nọ ndzụ bẹ bụ nwa mu; nwata ọphu nwuhuru anwuhu buru nwa nkengu.”

Nwanyi k'ivuzọ phọ sū: “Waawaa; nwata ọphu nwuhuru anwuhu bụ nwa nkengu; nwata ọphu nọ ndzụ buru nwa nkemu.” Ẹphe nọdu adzokashi iya nno l'iphu eze.

²³ Tobudu iya bụ; eze bya asū: “Onye ọwa-a sūru: ‘Lẹ nwa, nọ ndzụ bụ nkiya; onye ọphu nwuhuru anwuhu buru nwa k'onye ọphuu.’ Onye ọphuu sū: ‘Waawaa; l'ọo nwa nkengu nwuhuru; ọ bụru nwa nkemu nọ ndzụ.’ ”

²⁴ Eze bya asū: “Unu wotaeshikwaru mu nū ogu-echi.” A bya ewotaru eze ogu-echi ono. ²⁵ Ọ sū: “Ngwa; sukaha nwata ọphu nọ ndzụ ẹbo; woru ibe lanụ nū onye lanụ; l'ì woru ibe lanụ nū onye ọphuu.”

²⁶ Tòbudu iya bụ; imemini nwata ono bya adushia nwanyị ophu nwa iya nọ ndzụ ike. O chishia sụ eze: “Jiko nnajiuphu mu; kururọ nwata ono, dzụ ndzụ ono kee ya; g'e te egbukwa iya egbugbu!”

Nwanyị ophuna sụ: “Mu lẹ ngu ta adudu onye ophu e-nweru nwa ono. G'a sùkaha iya ẹbo!”

²⁷ Tòbudu iya bụ; eze bya ebua ikpe ono; sụ: “Kuru nwata ono nụ nwanyị ivuzọ phọ. Te egbuhẹkwa iya egbugbu. Oo nwanyị ono bụ ne, nwuru iya nụ.”

²⁸ Ndu Ízurelù l'ophu nùmaepho g'eze gude kpee ikpe ono; ẹphe tsùahaa ya ebvu; kele ẹphe maru l'ọo Chileke bẹ nuru iya mmamiphe, o gude kpee ikpe, pfuru ọto nno.

4

Ndu gude ọkwa l'aba-eze Sólomọnu

¹ Noo ya; eze, bụ Sólomọnu bụru eze ndu Ízurelù l'ophu. ² Waa ndu gude ọkwa l'aba-eze iya baa:

Azaríya nwa Zadọku bẹ bụ onye uke Chileke.

³ Elihorefu yẹe Ahayijia, bụ unwu Shisha bẹ bụ ndu ederu eze ẹkwo. Jiehoshafatu; nwa Ahiludu bụru onye akwakọbeje iphe, meru ememe.

⁴ Benaya; nwa Jiehojada bụ onye-ishi ndu ojọgu.

Zadọku waa Abyiyata bụru ndu-uke Chileke.

⁵ Azaríya nwa Nétanu bụ onye-ishi ndu ọchi-ọha.

Zabudu nwa Nétanu bụru onye uke Chileke; wakwaphọ onye agbazijeru eze idzu.

⁶ Ahisha bụ onye-ishi l'ibe-eze.

Adoniramu; nwa Abuda bụru onye-ishi ọgbo ozi.

Ndu Sólomọnu meru ndu-ishi; mę ẹkali ibiya ophu ẹphe bụgbaa ishi

⁷ Sólomọnu bẹ nweru ndu-ishi iri l'ẹbo, bụ ndu-ishi Ízurelù l'ophu. O bụru pẹ anọduje ewotaru eze yẹe ndibe iya nri, ẹphe erije. Onye lanụ ewotajeru iya nri l'onwa lanụ l'ime apha. ⁸ Waa ẹpha ndu ono baa:

Nwa Họru bụ ishi l'alì úbvú úbvú Ifuremu.

⁹ Nwa Deka bụru ishi lẹ Makazu; mę Shalubimu; mę Bẹtu-Shẹmeshi; waa Elọnu-Bẹtu-hananu.

¹⁰ Nwa Hesedu bụru ishi lẹ Arubotu. Soko; mę alì Hefa l'ophu bụkotaru nkiya.

¹¹ Nwa Abinadabu, bụ ishi ndu Nafatu-Dọru, bụ iya bẹ alụ nwada Sólomọnu, bụ Tafatu.

¹² Bana, bụ nwa Ahiludu bụru ishi lẹ Tanaku; mę Megido; mę Bẹtu-Shanu l'ophu; mbụ ẹka ono, nọ-kube Zaretanu; nọ lẹ nsuda Jiezerelù; mbụ e -shi lẹ Bẹtu-Shanu je akpaa lẹ Abẹlu-Mehola; je aghaa Jiokumeyamu.

¹³ Nwa Geba bụ ishi lẹ Ramotu, nọ l'alì Giladu. Mkpukpu Jiayi, bụ iya bụ ẹka nwa Manáse shi buru lẹ Giladu l'ophu bụkotaru nkiya; mę ẹkali mkpukpu Agọbu l'alì Beshanu; mbụ eze mkpukpu ụkporo ẹto ono, e gude igbulọ kpụ-phetagbaa ono; bya egudeje mgboro onyirubvu kpọ-chia ọnu-oguzo iya ono.

¹⁴ Ahinadabu nwa Ido bụru ishi lẹ Mahanayimu.

¹⁵ Ahimaazu ophu alụkwapho nwada Sólomọnu ono, bụ Basumatu nọdu bụru ishi lẹ Nafutali.

¹⁶ Bana nwa Hushayi bụ ishi lẹ Asha mę Beyalotu.

¹⁷ Jiehoshafatu nwa Paruwa bụru ishi lẹ Isaka.

18 Shimeyi nwa Ela bu ishi le Benjiaminu.

19 Geba nwa Uri buru ishi le Giladu, bu iya bu ali, aka Sihonu shi; onye shi buru eze ndu Amoru; bukwarupho ali, aka Ogu shi; onye shi buru eze ndu Beshanu. O buru yebedua kpoloko shi buru ochi-oha l'ali ono.

Iphe, eewotajeru Solomonu l'ujiku lanu

20 Ndu Jiuda me ndu Izurelu be ha igwerigwe g'aja, no l'aguga eze-enyimu. Ephe nodu anoduje eri; bya angu; ehuru nodu anoduje atso phe utso. 21 Solomonu buru eze ndu ali ono l'ophu; e -shi l'enyimu Yufurétisu jasú l'ali ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ephe le ndu Ijiputu. Iphe, bu ali-eze, nokota l'uswe iya ono g'ephe ha nodu atukota akiriko anu Solomonu; teme ephe nodukota iya l'aka jasú g'o no-beru.

22 Iphe, eewotajeru Solomonu mbokumboku be bu ekpa ukpokutu ereshi, e tsuru etsutsu ukporo ekpa l'ekpa iri; waa ekpa ereshi, a kworu akwokwo, du ekpa ukporo eto; 23 me eswi iri, tsuchaaru ebà; me ukporo eswi, akpa l'onwiya; me ukporo aturu ise; mekwapho ele; me mgbada; me anigo; me oku, phuru l'anya. 24 Solomonu buru eze ali ono, dukota l'uzo enyanwu-ariba enyimu Yufurétisu ono l'ophu; mekpoo ndu eze, bukota l'uzo enyanwu-ariba enyimu ono; mbu e -shi le Tifusa je akpaa le Gaza. Teme nchi dukota iya doo mgburugburu egede.

25 Teke Solomonu no ndu Jiuda me ndu Izurelu tukoru buru le ntusarehu; e -shi le Danu je akpaa le Biye-Sheba. Onyenonu nwegbaarú opfu-vayinu; me oshi figu nkiya.

26 Solomonu be nweru ulo, du unu ukporo ise, bu aka oodobeje inya, anoduje akpu ugbo-inya iya; bya enweru ukporo unu nemadzu iri, bu ndu agbaje inya.

27 Ndu ochi-oha ono be ewotajeru eze, bu Solomonu nri; mekwapho ke ndu onu nri. Onyenonu be ewotaje nkiya l'onwa ophu rwuberu iya nu. O to dudu iphe, ephe ekweje g'uko iya duru iya. 28 Nokwapho g'ephe ewotaje bali; me eswa ereshi, inya-ogu; waa inya ozo mmanu ataje bya edobe l'aka gbaru nu. Onyenonu ewotaje iphe, gbaru iya l'ewota.

Mmamiphe Solomonu

29 Chileke be nuru Solomonu mmamiphe; bya emee g'iphe doje iya enya k'ophu paru aka apaa; bya eye iya egomunggo, ha g'aja, du l'aguga eze-enyimu l'ehu. 30 Solomonu be mmamiphe iya kangokotaru mmamiphe ke ndu uzo enyanwu-awawa l'ophu; bya akangokwapho mmamiphe ke ndu Ijiputu l'ophu. 31 Mmamiphe nkiya kakota ke nemadzu ozo l'ophu shii. Mmamiphe iya kakwapho ke Etanu, bu onye shi l'eri Ezura; bya aka ke Hemanu; me ke Kalukolu; me ke Dada, bu unu Maholu. Udú Solomonu ono ngakota ohamoha, no-pheru iya mgburugburu.

32 Etu etu, o nmashiru du unu esaa l'ukporo iri*; bya agua unu ebvu labo l'ukporo iri l'ebvu ise. 33 Ootuje onu ugbugba oshi; mbu e shikpo l'ugbugba oshi sida, du le Lebanonu je akpaa l'eswa isopu, efushije l'igbulo. Nokwapho g'ootuje onu ugbugba anu; me enu; me ugbugba anu, l'awu l'epho; me ke ema.

34 Ndu eze ohamoha, nokota le mgboko-a be numakotaru ke mmamiphe Solomonu ono; ephe nodu eyeje ndu e-je anuma opfu mmamiphe, oopfu obu.

* 4:32 4:32 Bu iya bu 3,000 le mbekee.

5

*Sólomõnu akwakõbe akpũ eze-ũlo Chipfu
(2Iphe 2:1-16)*

¹ Hiramũ, bũ eze ndu Taya bẽ yẽ Dẽvidi shi eshi ònyà. Ọ nũmaepho lẹ Sólomõnu bẽ a wũwaru manũ l'ishi g'ọ bũru eze, a-nõchi ẹnya nna iya, bũ Dẽvidi; o zia ndu-ozi iya g'ephe byapfuta Sólomõnu. ² Sólomõnu l'onwiya bya ezia Hiramũ ozi sũ: ³ “I mawaru lẹ Dẽvidi, bũ nna mu ta akpũduru Chipfu, bũ Chileke iya ũlo; mkpata iya bũru ogu ono, ndu ọhogu iya shi eshije l'ẹkameka etso iya ono; jasũru Chipfu mee ndu ọhogu iya ono ọdukota iya lẹ mkpula ọkpa. ⁴ Obenu lẹ nta-a bẽ Chipfu, bũ Chileke mu mewaru; nchĩ dũ mu doo l'ẹkameka; o to nwedu onye opfu dũru mu l'iya; ọphu ọ dũdu ẹjo-iphe, dapfutawaru mu nũ. ⁵ Ọo ya bũ; mu ọdu arĩ k'akpũru Chipfu, bũ Chileke mu ũlo; ẹgube ono o pfuru iya nna mu, bũ Dẽvidi sũ: ‘Ọo nwa ono, mu e-dobe g'ọ nõchia ẹnya ngu l'aba-eze ngu bẽ a-kpũru mu ũlo.’

⁶ “Nta bũkwa g'i zia ndu e-je egbuaru mu oshi sida, dũ lẹ Lébanõnu. Ndu ozi mu bẽ ephe lẹ ndu-ozi nkengu a-tũko yekõta ẹka l'ozi, dũ iya nũ. Mu a-pfũ ngu ụgwo ozi ndu nkengu ono; iphe, ị sũkpoerupho gẹ mu pfũa; kele ị manũru-a l'ọ tọ dũdu onye maberu ẹnya g'eegbuje oshi l'ime anyi gẹ ndu Sayĩdonu.”

⁷ Tọbudu iya bũ; Hiramũ nũmaepho ozi ono, Sólomõnu ziru ono; ẹhu tsoshia ya ụtso ike. Ọ sũ: “G'ajaja bũru kẹ Chipfu ntanũ-a; mbũ onye ono, nũru Dẽvidi nwa, maru iphe ẹgube-a g'ọ bũru ishi ọha, parũ ẹka ono!”

⁸ Hiramũ bya ezia Sólomõnu sũ iya: “Mu nũmawaru ozi, i ziru mu. Mu emekõtacha iphe, ị sũru gẹ mu mee lẹ k'oshi sida mẹ oshi payĩnu ono. ⁹ Ndu ozi mu e-shi lẹ Lébanõnu vua oshi ono vufutakõta l'õnu eze-ẹnymu. Mu esweshi iya esweshi gude iya kpõghata l'eze-ẹnymu; je edobe l'ẹka ị tũru ẹka g'e dobe iya. Ọo l'ẹka ono bẽ ee-dokashĩ iya; unu abya evutawa iya rọ. Iphe, dũ mu ree g'i meeru mu iya bũ g'ị nũje ndibe mu nri.”

¹⁰ No iya; Hiramũ nũkota Sólomõnu oshi sida mẹ oshi payĩnu, mkpa iya dũru iya g'ọha. ¹¹ Sólomõnu ọdu anũje Hiramũ unu ẹkpa witi mgbo ụkporo labọ l'unu iri g'ọ bũru nri, ndibe iya; bya eye iya unu ite-mkpa manũ olivu, a tsũru l'ikwe unu ụkporo labọ l'iri. Ọ bũru gẹ Sólomõnu anũje iya Hiramũ bũ ono l'aphagapha. ¹² Chipfu nũerupho Sólomõnu mmamiphe g'o kweru iya ukwe iya. Sólomõnu yẽ Hiramũ tũko ọdu lẹ nchĩ-odoo; ephebebo woru ndzũ gbaa.

*Ndu ọgbo-ozi Sólomõnu
(2Iphe 2:17-18)*

¹³ Eze, bũ Sólomõnu bya ahõta ndu ọgbo-ozi l'alĩ Ízurelu l'ọphu. Ndu ọgbo-ozi ono bẽ tũkoru dũ ụkporo unu unwoke ẹto l'unu iri l'ise. ¹⁴ Ọ ọdu ezije phẹ ụkporo unu l'unu ise ise g'ephe je Lébanõnu; ephe ọdu ejeje je anọo ọnwa ọphu l'ẹka ono; ephe alwa bya anọo ọnwa labọ l'unuphu. Ọ bũru Adoniramũ bẽ bũ onye-ishi ndu ọgbo-ozi ono. ¹⁵ Sólomõnu bẽ nwekwarupho ụkporo unu ụmadzu ugbo ẹsato l'unu iri l'ise, bũ ndu evuje iphe; bya enweru ụkporo unu ụmadzu ugbo iri, bũ ndu anọduje awa mkpuma l'úbvũ úbvũ alĩ ono. ¹⁶ Teme wafũkwapho unu ụmadzu ẹsato l'ụmadzu ụkporo ise, bũ ndu-ishi, eleta ẹnya l'ozi ono. ¹⁷ Eze bya atũa ekemu sũ g'ephe gbakpõshia oke mkpuma, vu aswa kwachashĩa ya g'e gude tũa ọkpa ũlo ono. ¹⁸ Ọo ya bũ; ndu emeru Sólomõnu ọna; waa ndu

emeru Hiramụ ọna; mę ndu Gebalu bya egbushia oshi woru kwakọbe; bya agbakpọshia mkpuma, ee-gude kpua ụlo ono.

6

Sólomọnu akpụ eze-ụlo Chipfu (2Iphe 3:1-14)

¹ Tọbudu iya bụ; Sólomọnu wata akpụ eze-ụlo Chipfu ono l'apha, kwe ndu Ízurelụ unu apha l'ụkporo apha ẹno g'ẹphe shichaa l'alị ndu Ijiputu futa; mbụ apha, kwe Sólomọnu apha ẹno, e -shi teke ọ watarụ abụru eze ndu Ízurelụ; mbụ l'ọnwa, ọnwa Zivu, bụ iya bụ ọnwa k'ẹbo l'apha.

² Eze-ụlo ono, eze, bụ Sólomọnu kpuru Chipfu ono bę ogologo iya dụ ụkporo nkwo-ẹka ẹto; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lę nkwo-ẹka iri. ³ Nwụlo, a kpuru; dupfube l'atatiphu eze-ụlo ono bę ogologo iya dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ogologo iya bę yele uswekete eze-ụlo ono l'onwiya ha ẹnya nhamunha. Uswekete kę nwụlo ono dụ nkwo-ẹka iri.

⁴ Eze-ụlo ono bę windo, o yeru iya dughaa wẹrere wẹrere. ⁵ Ọ kpụ-phetaru igbulọ eze-ụlo ono; waa ime ẹka-kakọta-adu-nsọ mgburugburu. Ọ kpua ya nno; bya eyekọta iya mkpuru; ọ nọ-pee ụlo ono mgburugburu. ⁶ Ụlo k'alị iya bę ọsa iya dụ nkwo-ẹka ise; ọsa iya k'echilabọ bụru nkwo-ẹka ishii; ọsa iya k'ẹto bụru nkwo-ẹka ẹsaa. A kpushiru ọbvurú doo mgburugburu l'azụ eze-ụlo ono. Ọ bụru l'eli ọbvurú ono bę a tukobegbaaru oswebe; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu iphe, asupfukwaduru l'ime igbulọ eze-ụlo ono.

⁷ Teke aakpụ eze-ụlo ono bę mkpuma, e gude kpua ya bụ l'ẹka aanọduje agbakpọshi mkpuma bę a nọ kwachakọta mkpuma ọbu. Ọphu ọ tọ dudu teke a nọmajeru ọda ọngu; ọzoo ọda ogbunkụ; ọphu a nọmajeduru ọda iphe-ígwe, e gudeje eme k'ụlo teke aakpụ iya.

⁸ Ọnu ẹka eeshije abahụ l'ọma ụlo ono k'alị bę nọ laaru ụzo ndọhali eze-ụlo ono. O nweru ẹka eenyije enyinyi nyiba lę mkpopfu ụlo ono k'echilabọ; bya agbewaro lę k'echilabọ ono nyihu mkpopfu k'ẹto.

⁹ Nno ya; Sólomọnu kpua eze-ụlo ono kpụ-tsee. O gude oswebe oshi sida; mę oshi sida, a washiru awashị gude kụ-chia eli iya. ¹⁰ A kpushikwarupho nwụlo, dụ mkpopfu mkpopfu; ọ dụ-pfuchaaru l'eze-ụlo ono mgburugburu. Iphe, ẹphe dughaa l'eli bụ nkwo-ẹka ise ise. Ọ bụru oshi sida bę e gude gbapfube iya l'eze-ụlo ono.

¹¹ Chipfu bya epfuru yeru Sólomọnu sụ: ¹² "A -bya lę k'eze-ụlo-a, iikpu-a; ọ -bụru l'itsoje iphe, mu tọru ọkpa iya g'e tsoje; bya edobe nsọ mu; bya edobekọta ekemu mu g'ọ ha; bya emeje iya ememe; bę mu e-shi l'ẹka ngu mee g'opfu ono, mu pfuru nna ngu, bụ Dévidi ono vukota. ¹³ Mbụ lę mu e-buru l'echilabọ ndu Ízurelụ; ọphu mu ta abyadụ aha ndibe mu ono, bụ ndu Ízurelụ."

G'e mengashiru ime eze-ụlo ono; ọ dụ (2Iphe 3:8-14)

¹⁴ Ọo ya bụ; Sólomọnu bya akpua eze-ụlo ono kpụ-tsee. ¹⁵ O gude oshi sida, a washiru awashị kwechishia igbulọ ime eze-ụlo ono; shita l'ọkpa-alị jeye l'eli iya ẹka a kụ-chiru akụ-chi. Ọma-ụlo iya bụru oshi payinu bę o gude kwechishia ya. ¹⁶ O gude oshi sida, a washiru awashị kụ-buta ẹka dụ ụkporo nkwo-ẹka l'ime ime eze-ụlo ono gude meta mkpuru, bụ iya bụ ẹka-kakọta-adu-nsọ. E shi l'ọma iya kua ya oshi sida ono jeye l'eli iya. ¹⁷ Nwụlo

ophu dị l'iphu ẹka-kakọta-adu-nsọ ono bẹ ogologo iya dị ukporo nkwo-ẹka labọ. ¹⁸ Ime eze-ulo ono bẹ bu oshi sida bẹ e gude kwechishikọta iya l'ophu; k'ophu bu l'ọ tọ dudu mkpuma, e gude kpua ulo ono duru ophu a humaru l'anya. A pyishigbaa iphe, dị g'otumu; mę okoko, jawaru àjàjà l'oshi sida ono.

¹⁹ Ọ kpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ dobe l'ime ime eze-ulo ono g'ọ buru ẹka aasubeje okpoko ogbandzu Chipfu. ²⁰ Ẹka-kakọta-adu-nsọ l'ime ime ulo ono bẹ dị ukporo nkwo-ẹka l'ogologo iya. Uswekete iya dị ukporo nkwo-ẹka; eli iya dị ukporo nkwo-ẹka. Ọ wukota iya mkpọla-ododo, guru egugu. O gudekwaphọ oshi sida kuta oru-ngweja.

²¹ Sólomọnu gude okpobe mkpọla-ododo kwechishikọta ime eze-ulo ono l'ophu; bya eswebushia gwogirigwo, e gude mkpọla-ododo mee l'onu ime mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ ono; bya awua ya mkpọla-ododo gude kwechia ya. ²² Eze-ulo ono l'ophu bẹ ọ wukotaru mkpọla-ododo l'ime iya. Nokwaphọ g'ọ wukotaru mkpọla-ododo l'oru-ngweja ono, dị l'ẹka-kakọta-adu-nsọ ono.

²³ O gude oshi olivu meta chierobu labọ, eli iya dugbaa nkwo-ẹka iri iri woru pfube l'ẹka ono, kakọta-adu-nsọ ono. ²⁴ Nkù chierobu ono nanu bẹ dị nkwo-ẹka ise; nanu ophu dị nkwo-ẹka ise. E -shi l'ishishi nkù ophuu jasụ l'ophuu bẹ dị nkwo-ẹka iri. ²⁵ Chierobu k'ẹbo bẹ dukwapho nkwo-ẹka iri l'eli. Chierobu ono ephenebo bẹ hakọta ęnya nhamunha; gbakọta ugbugba lanu. ²⁶ Chierobu ono nanu bẹ dị nkwo-ẹka iri l'eli; ọ buru nno bu g'ophuu dị. ²⁷ Ọ pfubekota chierobu ono l'ime ẹka ono, kakọta nsọ l'eze-ulo ono. Nkù phẹ tuko jashichaa ajashi. Nkù kẹ chierobu lanu bẹ nọ je asụ-pfuru l'igbulọ ibe lanu; nkù k'ophuu nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ibe iya ophuu. Nkù phẹ ono bya asụ-pfuchaaru lẹ kẹ nwibe phẹ l'echilabọ ulo ono. ²⁸ Ọ buru mkpọla-ododo bẹ ọ wuru l'eli chierobu ono.

²⁹ Ọ pyishia chierobimu; pyishia mpfu; mę okoko l'eli igbulọ ime ulo, dị nsọ ono; mękota azu iya mgburugburu. ³⁰ Oma eze-ulo ono bẹ ọ wukotaru mkpọla-ododo l'ime iya mę azu iya. ³¹ L'onu-abata ẹka-kakọta-adu-nsọ bẹ o yeru mgbo, dị nkwegba labọ, e gude oshi olivu pyia. Okpa mgbo ono k'imeli yee kẹ mgbureku bẹ tukoru nweru mgbureku ise. ³² Ọ pyishia chierobimu; mę mpfu; waa okoko, jawaru àjàjà l'eli mgbo labọ ono, e gude oshi olivu pyia ono; bya ekwekọta phẹ mkpọla-ododo l'eli. O woru mkpọla-ododo wua l'eli chierobu waa mpfu ono. ³³ Nokwaphọ g'o meru okpa mgbo, nweru mgbureku ęno, e gude oshi olivu mee; woru ye l'onu eze-ulo ono gedegede. ³⁴ Ọ bya egude oshi payinu pyia mgbo labọ. Mgbo ono bẹ aagujeru tukobe l'ibe iya. ³⁵ Ọ pyishikwaapho chierobu; mę mpfu; waa okoko, jawaru àjàjà l'eli mgbo ono; bya egude mkpọla-ododo kwee l'eli iphe ono, ọ pyishiru lẹ mgbo ono; mbu chibechaa ya echibe.

³⁶ Ọ kpụ-butaru oma-unuphu ye l'ime eze-ulo ono. Igbulọ, e gude kpụ-butu iya bẹ aatu-kobeje oshi sida lanu l'eli mkpuma, a kwacharu akwacha, e doru mkpopfu ęto.

³⁷ Sólomọnu turu okpa eze-ulo Chipfu ono l'apha, kwe iya apha ęno, ọ wataru aburu eze; mbu l'onwa Zivu. ³⁸ Ọ buru l'apha, kwe iya apha iri lẹ nanu, o shi butaru eze; l'onwa Bulu, bu iya bu onwa k'esato bẹ a kpụ-tsekotaru ulo ono l'ophu; kpukota iya egube, a riru k'akpukpu iya. Ọ buru apha ęsaa bẹ Sólomọnu gude kpua ulo ono.

7

Sólomọnu akpụ ulo ibe-eze iya

¹ Sólomõnu gude apha iri l'eto kpua ulo ibe-eze iya kpu-tse. ² Ulo ibe-eze ono be o gude oshi sida, shi l'oswa ubvu ubvu Lebanõnu kpua. Ogologo ulo ono du ukporo nkwo-eka ise; uswekete iya du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; eli iya du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. Ulo ibe-eze ono be a kporu itso akpaa sida giriri uzi eno; bya eworu oswebe oshi sida swee l'eli itso ono. ³ O buru oshi sida be e gude kpuchia ya l'eli oswebe ono, e swebegbaaru l'eli itso ono. Itso ono be du ukporo labo l'ise. Iphe, o du l'ogiri l'ogiri buru iri l'ise ise. ⁴ Windo, e yeru iya be a kporu giriri uzi eto; o nodu chegbabegbaa windo ibe iya iphu. ⁵ Mgbo, e yekotaru l'ulo ono; me windo, e yeru iya be e meru okpa iya o nweru mgbureku eno eno. Windo ono be a kporu giriri uzi eto; ephe ghagbabegbaa windo ibe phe iphu.

⁶ O bya emeta oma-ulo ophu bu Ulo-Itso. Ogologo iya du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; uswekete iya du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. O nweru nwulo ophu a kpuru du-pfube l'onu eka eeshije abahu iya; bya ekpua ya iphe l'eli; o buru itso ono gudeshe iya.

⁷ O bya akputa Oma-ulo Aba-Eze, bu iya bu Oma Ulo-Ikpe; mbu eka onoduje ekpe ikpe. O buru oshi sida be e kweru iya; e -shi l'oma iya jasu l'eli iya.

⁸ Ophu bukpo ulo-ebubu Sólomõnu be no le nkulahu oma-unuphu ono, du l'uzo ulo-ikpe ono. Ulo ono be e meru; o gbaa ugbugba lanu. O bukwarupho egube ulo lanu ono be o kpuru nyee ya; mbu nwada Fero, bu eze ndu Ijiputu pho, o lutaru pho.

⁹ Ulo ono g'o hakota shita l'eka a turu okpa iya jasu l'eli iya; mekwapho gbetezi jasu l'eze oma-unuphu ono be bu mkpuma, vu oke aswa be e gude kpukota iya. Mkpuma ono be a gbakposhiru g'o ha; o nweru mgbureku; bya egude soya kwachashia ya iphu l'azu iya.

¹⁰ Mkpuma, e gude tua okpa ulo ono be vugbaa oke aswa bya ahagbaa shingushingu. O nweru ndu ophu du nkwo-eka esato; bya enweru ndu ophu du nkwo-eka iri. ¹¹ E gude mkpuma, a washiru awashi, vugbaa oke aswa; waa oswebe oshi sida doo l'eli iya.

¹² A kpu-pheru igbulu mgburugburu gude meta eze oma-unuphu. Igbulu ono abujeru; a -kpua mkpopfu mkpuma eto; a tu-kobe iya oswebe oshi sida lanu l'eli egube ono, e meru iya l'igbulu, e gude kpu-pheta oma-unuphu eze-ulo Chipfu pho; waa nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono.

Iphe, e meru dobe l'eze-ulo Chipfu

(2Iphe 3:15-17; 4:1-10)

¹³ Eze, bu Sólomõnu bya ezia g'e je ekuaru iya Hiramulu le mkpukpu Taya. ¹⁴ Hiramulu ono be bu nwatibe nwanyi, ji iya anodedu, shi l'ipfu Nafutali. Nna iya be bu onye Taya; bya aburu onye maru g'e gudeje onyirubvu eme ona. Hiramulu be bu onye nweru mmamiphe; iphe nodu edoje iya enya; o makotaru g'e gudeje onyirubvu eme ona. O bya ibe Sólomõnu bya emekota iphemiphe, a suru g'o mee.

Itso, e meru l'onyirubvu

(2Iphe 3:15-17)

¹⁵ O bya egude onyirubvu kpua itso labo, duchaa nkwo-eka iri l'esato l'eli; waa nkwo-eka iri l'ebo le mgburugburu iya. ¹⁶ O gudekwapho onyirubvu, a dazeru adaze kputa nchi-itso labo, aa-tu-kobe l'eli itso ono. Nchi-itso ono l'ehu l'ehu be bu iphe, o duchaa l'eli be bu nkwo-eka ise ise. ¹⁷ O bya akpata iphe, du g'ugbu; waa iphe, du ge gwogirigwo yechaa

lẹ nchị-itso ono, dụ l'eli itso ono. Iphe, ọ dụchaa bụ ẹsaa ẹsaa lẹ nchị-itso lanu. ¹⁸ Teme ọ bya emeshia iphe, dụ g'akpuru itorokuma doo giriri uzi labọ l'eli nchị-itso ono gude dophechaa iphe ono, a kparu akpakpa phọ mgburugburu; gude memashia ya ememashi. ¹⁹ Nchị-itso ono, a tuko-beru l'eli itso ono, a kpọberu l'onu nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono be ọ kpuru; ọ dụ g'ojimbvu. Ọ buru nkwo-eka eno be ọ dụchaa l'eli. ²⁰ Ọ buru l'eli nchị-itso ono g'ephe ha; mbu l'eka e meru; ọ gwọo kokoroko ono, nọ-kube iphe, a kparu akpakpa ono be e doru iphe ono, dụ g'akpuru itorokuma ono giriri uzi labọ. Ishi itso ono l'ehu l'ehu be e dokotaru ukporo akpuru itorokuma iri iri gbaa mgburugburu. ²¹ Ọ bya akpobe itso ono ephenebo l'iphu nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono. Itso ophu ọ kpọberu l'uzo ndohali be ọ guberu Jiakinu. Ophu ọ kpọberu l'uzo isheli be ọ guberu Bówazu. ²² Nchị-itso ono g'ọ hakota be e mekotaru ọ dụ g'ojimbvu. Ọo ya bu; ozi k'itso bvụ.

*Iphe, e meru l'onirubvu dobe g'e yeje mini
(2Iphe 4:2-5)*

²³ Tọbudu iya bu; Hiram bya adazee onirubvu gude kputa iphe, dụ mgburugburu, ee-yeje mini g'ọ doru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu be dụ nkwo-eka iri. G'ọ habe l'eli bu nkwo-eka ise. Mgburugburu iya dụ ukporo nkwo-eka lẹ nkwo-eka iri. ²⁴ Lẹ mkpula igburonu iya be a kpopyaberu iphe, dụ g'otumu uzi iri iri l'enya nkwo-eka nanu nanu; woru iya kpoo giriri uzi labọ. E mee ya; yeje mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ²⁵ Iphe ono, ee-yeje mini ono be a doberu l'eli oke-eswi iri l'ebo, a kpuru l'onirubvu. Oke-eswi ono eto be a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa eto iphu l'uzo enyanwu-ariba; ghaa eto iphu l'uzo ndohali; ghaa eto iphu l'uzo enyanwu-awawa; ghakota phe ike ye l'uzo ime iya. ²⁶ Iphe ono, ee-yeje mini ono be igbidigbi iya ha g'mpfupfumeka. Igburonu iya be o meru; ọ dụ g'igburonu okoro; mbu ọ duẹpho g'okoko ojimbvu. Mini, alaje iya nu be e-rwu iphe, dụ g'unu galonu ukporo labọ l'iri.

²⁷ O gudekwapho onirubvu meta ogba-kperekpere iri. Ogba-kperekpere ono l'ehu l'ehu dụchaa nkwo-eka eno eno l'ogologo; waa nkwo-eka eno l'uswekete iya; eli iya dụ nkwo-eka eto. ²⁸ Waa g'e gude mee ogba-kperekpere ono bu owa: O nweru iphe, e gude degbabe iya, e swebuhacharu iya l'echilabọ. ²⁹ L'eli iphe ono, o swebuhacharu l'echilabọ iya ono be ọ kpuru oduma; waa oke-eswi; me chierobu dobegbaa. Ọ bya egude ongu tsua onirubvu jeye ọ dụ g'iphe, a kparu akpakpa; woru iya hebe l'eli oduma ono; me oke-eswi ono; hebekwa iya pho lẹ mkpula iya. ³⁰ Ogba-kperekpere ono nwechaaru okpa eno l'ehu l'ehu, e meru l'ope; bya enweru iphe, emeje g'okpa iya ono wephe ewephe, bukwapo onirubvu be e gude mee ya. O gude onirubvu meta iphe, aasubeje eze gbumgbamu lẹ mgbureku iya eno; bya akpaa iphe akpakpa; gude memashia ya ememashi. ³¹ Eli ogba-kperekpere ono be a kpofuru uzo; bya eyephee ya iphe mgburugburu l'uzo ono. Eka ono, a kpofuru iya uzo ono be omilomi iya dụ nkwo-eka lanu. Uzo ono be gbaru mgburugburu dụ g'iphe, a doberu iya adobe lẹ mkpula. Onu iya yee iphe ono, e yeru iya lẹ mkpula ono tuko dụ nkwo-eka lẹ mkpirikpu iya. A pyishia iphe, dụ iche iche gude gbakota eka ono, a kpofuru iya uzo ono mgburugburu. A kuru ogba-kperekpere ono; o nweru mgbureku eno; a ta kuduru iya mgburugburu. ³² E meru okpa iya ephen'eno ye lẹ mkpula iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono. Iphe ono, emeje okpa iya ewephe ono be e meru; o lipfuchaaru elipfuru l'ogba-kperekpere ono. Okpa iya nanu be

dụ nkwo-eka lẹ mkpirikpu iya l'eli. ³³ Okpa iya ono bẹ e meru; ọ dụ g'okpa ugbo-inya. Ọ bụru onyirubvu bẹ a dazeru adaze gude meta iphe ono, emeje g'okpa iya wephe ewephe ono; mę igburonu okpa iya; mę nggara supoku iya; waa iphe, aagajeru nggara supoku ye.

³⁴ Ogba-kperekpere ono nwekotaru iphe, adobeje iphe ụzo ẹno ẹno. Iphe ono bẹ nochaa nanu nanu lẹ mgbureku iya. Iphe ono bẹ e meru; yee ogba-kperekpere ono tuko lipfuru. ³⁵ L'eli ogba-kperekpere ono bẹ e yeru iphe, dụ mgburugburu, dụ uzi ẹto l'ime nkeru-ẹbo nkwo-eka lanu l'eli. Iphe ono, aadobeje iphe ono; waa iphe, e gude kua ogba-kperekpere ono bẹ e meru; ọ tuko lipfuru l'eli iya ono. ³⁶ Ọ bya apyishia chierobu; mę oduma; mę mpfu l'eli iphe ono, aadobeje iphe ono; pyishikwaa ya pho l'eli iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono; mbu l'eka ta adudu iphe no-chiru iya nu; bya akpaa iphe-akpakpa l'eli iya gude mee ya ona. ³⁷ Noo g'o gude mee ogba-kperekpere iri bu ono. O meru iya; ọ buri iphe lanu; epe hakotaru ẹnya nhamunha; gbakota ugbugba lanu.

³⁸ Ọ bya egude onyirubvu mee eze gbamugbamu iri. Ophu nonu bẹ anataje ukporo galonu mini ugbo iri lẹ nanu lẹ galonu iri. Gbamugbamu ono l'ehu l'ehu bẹ duchaa nkwo-eka ẹno ẹno l'osa. Gbamugbamu ono bẹ aa-dobechaa nanu nanu l'ogba-kperekpere ono epe n'iri. ³⁹ Ọ bya apfube ogba-kperekpere ono ise l'uzo ndohali eze-ulo Chipfu; bya apfube ise l'uzo isheli eze-ulo ono. Eka ọ doberu eze iphe pho, ee-yeje mini pho bu l'ekutara l'eze-ulo ono; laaru ụzo ẹnyanwu-awawa l'ibiya k'uzo ndohali.

⁴⁰ Iphe ozo, Hiramụ mefuaru bu ite; mę iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa gbamugbamu.

*Mkpako iphe, Hiramụ kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(2Iphe 4:11-22)*

Tobudu iya bu; Hiramụ tuko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chipfu ono jeebekota.

Owaa bu iphe, ọ kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ⁴¹ Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu ke kokoroko, ọ tu-kobecharu l'eli itso labo ono; mę iphe-akpakpa labo, ọ kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; ⁴² mę akpuru itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa labo ono. O doru iya giriri uzi labo lẹ nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; ⁴³ mę ogba-kperekpere iri; waa eze gbamugbamu iri, a dobechaaru iya l'eli; ⁴⁴ mę iphe, eeyeje mini, echi ririri; mę oke-eswi iri l'ẹbo, a doberu iphe ono l'eli; ⁴⁵ mę ite; mę iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa gbamugbamu.

Iphemiphe, Hiramụ meshikotaru eze, bu Solomonu lẹ k'eze-ulo Chipfu ono bẹ bu onyirubvu, aphugbaa ke ngerengere bẹ o gude mekota iya.

⁴⁶ Eze bẹ ziru g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono lẹ phorokoto ali Jiodanu; mbu ali urwa, dụ lẹ mgbaka Sukotu waa Zaretanu. ⁴⁷ Solomonu ta tuduru ẹrwa iphe ono atutu; kele ọ panukaru igwerigwe. Ẹrwa onyirubvu, laru iya nu bẹ a ta makahadu g'ọ habe.

⁴⁸ Solomonu meshikotaru ivu, dụ l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu: Orungweja, e gude mkpola-ododo mee; mę teburu, e gude mkpola-ododo mee, eedobeje buredi, dụ nsọ l'iphu Chipfu; ⁴⁹ mę iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo. Ise bẹ o doberu l'ekutara; dobe ise ophu l'ekicha l'iphu mkpuru eka-kakota-adu-nsọ ono; mę iphe, dụ g'okoko; mę oroku; mę iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono bẹ e mekotaru lẹ mkpola-ododo; ⁵⁰ mę gbamugbamu; mę iphe, apaje oghu oroku; mę ago; mę iphe, aaguje oku. E gudekota okpobe mkpola-ododo mekota iya;

mẹ ẹnya ọkpa-mgbo ime mkpuru, bu iya bu mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ; yee ẹnya ọkpa-mgbo eze-ulo ono l'onwiya, e gude mkpola-ododo mee.

⁵¹ Noo ya; ozi, eze, bu Sólomọnu ejekọta l'eze-ulo Chipfu ono bya abvukota. O bya ewobatakọta iphemiphe, Dévidi, bu nna iya shi dobe nsọ bya eworu dobe l'ẹka eedobeje ẹku l'eze-ulo Chipfu ono; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu, du iche iche.

8

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chipfu (2Iphe 5:2—6:2)

¹ Tọbudu iya bu; Sólomọnu bya ekukọo ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu; mbu ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Ízurelu; g'ephe byapfuta iya le Jierúsalemu; k'ophu ephe a-pafuta okpoko ọgbandzu Chipfu l'úbvú Zayonu, bu iya bu mkpukpu Dévidi. ² O -rwuepho teke ephe aboje iphe l'onwa Etanimu, bu iya bu onwa k'esaa; unwoke Ízurelu l'ophu tuko g'ephe ha dzukọo l'iphu Sólomọnu.

³ Ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu l'ophu dzukọo; ndu-uke Chileke pata okpoko ono. ⁴ Ephe pata okpoko Chipfu; bya aphota ulo-ekwa-ndzukọ; gwetakota iphe, bu ivu, du nsọ, du iya nu. O buru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi be vutaru iya nu. ⁵ Eze, bu Sólomọnu me ikpoto ndu Ízurelu, ephe l'iya dzukoberu l'ẹka ono tuko nodu l'iphu okpoko ono; egbushi aturu me eswi. Ephe gbushiru ikpoto anu, a ta tukotadu onu iya; teme ophu a ta gutadu iya l'ogu.

⁶ Noo ya; ndu-uke Chileke ono pata okpoko ọgbandzu Chipfu ono je edobe l'ẹka du nsọ, e metaru doberu iya l'ime mkpuru eze-ulo ono, bu iya bu ẹka-kakọta-adu-nsọ; woru iya dobe le mkpula nkù chierobu. ⁷ Chierobu ono be sashigbaaru nkù l'eli ẹka ono, okpoko ono no ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁸ Oshi ono be du ogologo k'ophu bu l'aagbeje l'ẹka-du-nsọ ono, du l'iphu ẹka-kakọta-adu-nsọ ono ele ishishi iya g'o tsefutaru. Ole a ta gbejekwanu l'ẹka ozo huma iya. Ephe dukwa-a l'ẹka ono byasu le ntanu. ⁹ O to dudu iphe, du l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labo, du bachibachi, Mosisu yeru iya l'úbvú Horebu l'ẹka ono, Chipfu yee ndu Ízurelu no gbaa ndzu g'ephe futaru l'alì Ijiputu ono-a.

Odu-biribiri Chipfu (2Iphe 5:11-14)

¹⁰ Ndu uke Chileke ono shiepho l'ẹka-du-nsọ lufuta; urwukpu bya eji eze-ulo Chipfu ono ejiji. ¹¹ Urwukpu ono mee k'ophu ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike jee ozi, ephe eje; noo kele odu-biribiri Chipfu be jiru eze ulo Chipfu ono.

Opfu, Sólomọnu pfuru (2Iphe 6:3-11)

¹² Tọbudu iya bu; Sólomọnu su: "Chipfu suru l'oo l'urwukpu, gbahuru ke tsukiribaa be ya e-buru. ¹³ Nta-a be mu kpuwaru ngu eze-ulo, paru ẹka apaa, bu ẹka ii-buru jasu le tuutuutu le mimiimii."

¹⁴ Ndu Ízurelu ono, dzukoberu nu ono pfuru l'ẹka ono; Sólomọnu bya aghachiru phe iphu; goru onu-oma nu phe; ¹⁵ su phe: "G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; mbu onye ono, gude onu iya kwee Dévidi, bu nna mu ukwe; bya egudewaa ẹka iya meebekota iya g'o pfuru. Kele

o pfuru sụ: ¹⁶ 'Eshi mbọku, mu dufutaru ndibe mu, bụ ndu Ízurelu l'alí Ijiputu bẹ ọ tọ dudu mkpukpu, mu hofutaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'ọ buru ẹka aa-kpuru mu ọlo; g'ẹpha mu reje ire l'ẹka ono. Ọle mu họtaru Dévidi g'ọ buru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurelu.'

¹⁷ "Nna mu, bụ Dévidi bẹ o shikpoo dọ g'a sụ l'ọ kpuru Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelu eze-ọlo. ¹⁸ Obenu ọ Chipfu sụru nna mu, bụ Dévidi: 'Eshi ophu i vu iya l'obu g'i kpuaru mu eze-ọlo bẹ ọ dukwa-a ree l'ọ dọ ngu l'obu. ¹⁹ Ọle-a; ọ tọ budo gubedua bẹ a-kpu ọlo obu. Onye a-kpu iya nọ bụ nwa ngu, i nwuru anwunwu. Ọo yẹbedua bẹ a-kpuru mu eze-ọlo obu.'

²⁰ "Nta bẹ Chipfu meebewaru ukwe ono, o kweru; kele mu futawaru bya anọ-chia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; mu nọduwaa l'aba-eze ndu Ízurelu ẹgube ono, Chipfu kweru ukwe iya; teme mu bya akpuwa eze-ọlo Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu ono. ²¹ Ọ buru l'ẹka ono bẹ mu metawaru ẹka okpoko Chipfu nọ; mbụ okpoko ono, e yeru ẹkwo ogbandzu ono, Chipfu yee nna anyi phe gbaru ọ teke ono, o dufutaru phe l'alí Ijiputu ono."

Sólomonu epfu anụ Chileke (2Iphe 6:12-42)

²² Tọbodu iya bụ; Sólomonu pfuru l'iphu ọru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-ọha ndu Ízurelu ono; chilia ẹka iya labọ imeli; ²³ pfuahaa sụ: "Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; ọ tọ dudu Chileke ozo, dūbaa ge gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ gube onye edobeje ogbandzu, unu ọ ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozu ngu obu; mbụ ndu gude obu phe g'ọ ha etso ọzo ngu. ²⁴ Gube onye ono, mekotaru ukwe-iphe, i kweru onye-ozu ngu ono, bụ nna mu Dévidi. I gude ọnu ngu kwee ya ukwe-iphe; bya egude ẹka ngu mee iphe, i kweru iya ukwe iya; g'i meru iya ntanụ-a.

²⁵ "Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; nta-a bụ g'i mefunaa ukwe-iphe ono, i kweru onye-ozu ngu ono, bụ nna mu Dévidi; mbụ ono, i kweru iya sụ: 'Ọ tọ dudu iphe, bya l'e-me g'unwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu; m'ọ buru-a l'unwu ngu obu bẹ a-kwaberu onwophe ẹnya; etso ọzo mu; ẹgube ono, gubedua tsoru iya ono.' ²⁶ Jiko Chileke ke Ízurelu; g'opfu ono, i pfuru yeru onye-ozu ngu, bụ nna mu Dévidi ono vukotakwa.

²⁷ "Obenu; ?Chileke e-buru l'eliphe k'eviya tọo? Sụ-a; igwe; mbụ igwe ophu kakota l'eli ta asudu ngu anodu; ?bụ-chia eze-ọlo ọwa-a, mu kpuru-a l'asuru ngu? ²⁸ Ọle-a; numanu epfupfu, onye-ozu ngu epfu anụ ngu; me arworwo, oorwo ngu. Gube Chipfu, bụ Chileke mu; ngabenu nchị ọ mkpu, onye-ozu ngu echiku ngu; waa epfupfu, ọ nọ l'iphu ngu epfu anụ ngu ntanụ-a. ²⁹ Mbụ; g'ẹnya ngu dọjenu l'eze-ọlo-a eswe l'enyashi. Mbụ ẹka-a i sụru l'ii-buru-a; k'ophu bụ teke mube onye-ozu ngu gharu iphu l'eze-ọlo-a pfuru nọ ngu; l'i ngaberu mu nchị. ³⁰ Ngabejenu nchị l'arworwo, onye-ozu ngu; me ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu arwo ngu; ọ teke ẹphe gharu iphu l'ẹka-a epfu anụ ngu. Shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu numa iya. Teke i numaru iya; gukwaaru phe nvu l'iphe-ẹji phe.

³¹ "Ọ -buru l'ọ nweru onye mesweru ibe iya; a nọdu ele ẹnya g'onye obu ria nte; onye ono -bya l'ọru-ngweja ngu, nọ l'eze-ọlo-a; bya eria nte obu; ³² shikwa l'imigwe numa iya; l'iimee iphe, gbaru ngu nọ. Kpee ndu-ozu ngu ono ikpe l'onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l'ishi. Onye ophu iswi dọ mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nọ ọ k'apfubekoto iya.

³³ “Ọ -buru l'ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bu ndu Ízurelu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa epa ngu; ndu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; rwo ngu; ³⁴ shikwa l'imigwe numa iya; l'i guaru ndibe ngu ono, bu ndu Ízurelu nvu l'iphe-iji phe ono. L'i bya eduphuta phe azu l'ali ono, i nuru nna phe ono.

³⁵ “Teke o bu l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kele o l'ephe meru iphe-iji; ephe byakwanu aghaa iphu l'uzo aka-a pfuru nu ngu; kuahaa epa ngu; bya agbaka iphe-iji phe ono azu; kele i mewaru ephe jee iphe-ehuka; ³⁶ shikwa l'imigwe numa iya; guaru ndu-ozu ngu ono, bu ndu Ízurelu nvu l'iphe-iji ono. L'i zia phe uzu, pfuru oto, ephe a-ndu etso. L'i mee ge mini dzee l'ali ono, i nuru ndibe ngu g'o buru okiphe phe ono.

³⁷ “Ọ -buru l'oo egu-ememe byaru l'ali-a; ozoo ejo iphe-ememe; m'obu iphe, emebyishije nri, a koru l'opfu; ozoo ophu emeje g'o tsua evu; ozoo igube; m'obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l'oo ohogu phe byaru bya ekepheta phe le mkpukpu, du l'ali phe; mbu; o betakporu o buru ejo iphe-ememe gnu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma be byaru nu; ³⁸ o -nwekporu onye machiru aka iya l'uzo ulo-a pfuru nu ngu; ozoo l'oo ndibe ngu, bu ndu Ízurelu l'opfu be pfuru nu ngu; bya arwo ngu; kele o onyenonu maru g'iphe-ehuka ono atsu-beru iya l'ehu l'obu iya; ³⁹ shikwa l'imigwe, bu aka ono, i bu ebubu ono numa iya. Gukwaaru phe nvu; mee iphe, gbaru ngu nu; l'i meeru onyenonu g'iphe, oome gbaru; eshi ophu i maru obu onyemonye. Noo kele o gubedua kpoloko be maru obu unwu-eliphe l'opfu; ⁴⁰ k'opfu ephe a-ndu atsu ngu ebvu mbokumboku; jeye g'ephe a-no-bekporu l'ali-a, i nuru nna anyi phe-a.

⁴¹ “A bya l'onye bu onye ohozo; mbu onye ta abudu onye Ízurelu, bu ndibe ngu; mbu onye ono, gude k'epa ngu shi l'aka du enya bya; ⁴² kele ndiphe a-numa k'epa ngu ono, paru aka apaa ono; me k'okpehu ngu; waa k'iphe, du biribiri, inoduje emegbabe. Teke onye obu byaru bya aghaa iphu l'eze-ulo-a; pfuru nu ngu; ⁴³ shikwa l'imigwe, bu aka i bu ebubu; numa iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k'opfu ndu mgboko l'opfu a-madzuru epa ngu; shi nno atsu ngu ebvu ge ndibe ngu, bu ndu Ízurelu atsu ngu. Teme ephe amakwarupho l'eze-ulo-a, mu kpuru-a be bu epa ngu be e gude kpa ya.

⁴⁴ “Ọ -buru le ndu nkengu jeru etso ndu ohogu phe ugu l'aka bukpo aka i ziru phe; ephe -chebewa iphu le mkpukpu-a, i hotaru-a; me l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a pfuru nu gube Chipfu; ⁴⁵ ndukwa l'imigwe numa epfufu ono, ephe pfuru nu ngu ono; me arworwo, ephe rworu ngu; bya agbaaru phe mkpu.

⁴⁶ “Teke o bu l'oo iphe-iji be ephe meru ngu; kele o to dudu onye te emejedu iphe-iji; ehuhuahaa ngu egu; i woru phe ye ndu ohogu l'aka; k'opfu bu l'ohogu kpuru phe le ndzu lashia ali phe l'aka du enya; ozoo aka du ntse; ⁴⁷ ephe -ndu l'ali ono, a kpuru phe le ndzu laa ono; egomunggo lwa phe azu; izimanu lwa phe azu; ephe ndu l'ali ndu ono, kpuru phe le ndzu ono rwo ngu su l'ephe mewaru iphe-iji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ejo-ememe; ⁴⁸ mbu; o -buru l'ephe no l'ali ndu ohogu phe ono, kpuru phe le ndzu ono gude obu phe g'o ha; me ndzu phe g'o ha lwapfuta ngu ozo; ephe gha iphu l'ali-a, bu ali, i nuru nna phe-a; mbu le mkpukpu-a, i hotaru-a; me l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a; pfuru nu ngu; ⁴⁹ shikwa l'imigwe, bu aka i bu ebubu numa epfufu ono, ephe pfuru nu ngu ono; me arworwo ono, ephe rworu ngu ono; gbaaru phe

mkpu. ⁵⁰ Gwaru ndibe ngu ono, meru ngu iphe-eji ono nvu. Gwaru phe nvu l'emeswe, ephe mesweru ngu. Li mee ge ndu ono, lwutaru phe nu ono phujeru phe obu-imemini. ⁵¹ Noo kele ephe bu ndibe ngu; bya aburu okiphe nkengu ono, i dufutaru le Ijiputu; mbu l'ejo o-ta-ririri oku ono, adazeje iphe-igwe ono. ⁵² Genya dunu ngu l'iphe, nwozi ngu arwo ngu; waa iphe, ndibe ngu ono, bu ndu Izurelu arwo ngu; ngabejenuru phe nchi teke bukpuo teke ephe rakuru ngu. ⁵³ Noo kele; ephe bu ndu i wofutaru dobe iche l'echilabo ohamoha, dukota le mgboko-a; g'ephe buru okiphe ngu; mbu egube ono, i shi l'onu onye-ozu ngu, bu Mosisu pfua ya le teke ono, gube Okalibe-Kakota-Ike, bu Chipfu dufutaru nna anyi phe le Ijiputu pho."

⁵⁴ No iya; Solomonu bya epfughechaepho nu Chipfu; arwokota iya iphemiphe ono; o gbalihu l'oru-ngweja Chipfu ono, o byishiru ikpere ono woru eka labo chi-lia imeli. ⁵⁵ O bya apfuru apfuru; wolia olu ewoli; goru edzudzu-oha Izurelu ono l'ophu onu-oma su:

⁵⁶ "G'ajaja buru ke Chipfu, bu onye ono, meru ge ndu Izurelu tuta unme; egube, o kweru ukwe iya. Ukwe-iphe, du ree ono, o shi l'eka onye-ozu iya, bu Mosisu kwee ono be ta adudu me nanu, laru ke mmanu. ⁵⁷ Ge Chipfu, bu Chileke anyi swiru anyi eswiru; egube ono, o swiru nna anyi phe ono. G'o to pakwaru anyi haa; ophu o gwobekwa anyi. ⁵⁸ G'o mekwaa g'anyi kporu obu anyi yeru iya; tsoje uzo iya l'ophu; meje ekemu iya; me iphe, o toru okpa iya g'e tsoje; me omelali iya, bu iya bu iphe, o pfuru nna anyi phe. ⁵⁹ G'epfufu owa-a, mu no l'iphu Chipfu pfuru nu iya-a nodukwa yebe Chipfu, bu Chileke anyi ntse eswe l'enyashi; k'ophu oo-gbajeru nwozi iya; me ndibe iya, bu ndu Izurelu mkpu le mkpa, duru phe nu mbokumboku. ⁶⁰ K'ophu bu le ndu mgboko l'ophu a-maru l'oo Chipfu be bu Chileke obu; l'o to duedu Chileke ozo, du nu. ⁶¹ Su-a; unu wotakota obu unu g'o ha ye l'eka Chipfu, bu Chileke no; unu etsoje iphe, o toru okpa iya; meje iphe, ekemu iya pfuru; mbu g'o du ntanu-a."

*Eeye eze-ulo Chipfu l'eka Chileke
(2Iphe 7:4-10)*

⁶² Tobudu iya bu; eze ye le ndu Izurelu l'ophu, bu ndu ye le iya no l'eka ono woru ngweja gwee l'iphu Chipfu. ⁶³ Anu, Solomonu gburu gude gweeru Chipfu ngweja-ehu-guu be du ukporo unu eswi ugbo labo l'unu iri l'ise*; me ukporo unu aturu ugbo iri l'ise†. Oo ya bu; eze ye le ndu Izurelu ono g'ephe ha tugba woru eze-ulo ono ye Chipfu l'eka.

⁶⁴ O bukwarupho mboku ono be eze doberu echilabo oma-unuphu ono, no l'atatiphu eze-ulo Chipfu ono nsu. O buru l'eka ono be o no gwee ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me eba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo kele oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono, no l'iphu Chipfu ono be ha nwanshii; k'ophu bu le ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-nri ono; me eba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu ono taa lakotadu iya.

⁶⁵ Oo ya bu; Solomonu me ndu Izurelu g'ephe ha ono, ephe l'iya no l'eka ono; mbu ikpoto oha, shi le mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa le nggele Ijiputu tuku nodu teke ono bo obo-iphe l'iphu Chipfu, bu Chileke anyi; mbu bo ya abali esaa; bya abokwase iya abali esaa ozo; mbu bo ya ujiku iri l'eno. ⁶⁶ O be le mboku k'esato; o su phe g'ephe lashia. Ephe

* **8:63** 8:63 Bu iya bu 22,000 le mbekee. † **8:63** 8:63 Bu iya bu 120,000 le mbekee.

goru onu-oma nu eze; bya awukashihu lashia; eje ete eswa le k'iphe-oma, Chipfu mekotaru onye-ozu bu Dévidi; me ndibe iya, bu ndu Izurelu.

9

Chipfu epfu eyeru Sólomonu (2Iphe 7:11-22)

¹ Noo ya; Sólomonu kpu-tsechaa eze-ulo Chipfu; me ulo nkiya; bya emekota iphemiphe, o tuberu k'ememe; ² Chipfu byapfuta iya k'ugbo ebo egube ono, o byapfutihawaru iya le Gibiyonu pho. ³ Chipfu bya asu iya: "Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; waa iphe, i rworu mu. Mu dobewaru eze-ulo-a, i kpuru-a nsu; bya emewaa iya g'o buru eka epha mu a-nodu ere ire jasu l'ojejoje. Enya mu; waa obu mu be a-duje l'eka ono tekenteke.

⁴ "A bya le gubedua; o -buru l'ii-gude obu, guru iphoro etso mu egube ono Dévidi, bu nna ngu meru; bya eme iphemiphe, mu turu ngu l'ekemu; ⁵ be mu e-me g'aba-eze ngu le Izurelu nguru anguru jasuru asuru; egube ono, mu kweru iya nna ngu, bu Dévidi ukwe iya le teke ono, mu suru iya l'oto nwedu iphe, bya l'eme ge gu l'unwu ngu no-buhu l'aba-eze ndu Izurelu.

⁶ "Ole-a; o -buru le gubedua; ozoo unwegirima ngu nonyaaru ophu unu te etsoedu mu; teme ophu unu emejeedu ekemu ono, mu turu unu ono; mbu unu je agwaahaa agwa; baaharu phe eja; ⁷ be mu e-wofukwa Izurelu l'ali ono, mu nuru phe ono; mu amia enya l'eze-ulo-a, mu doberu nsu g'epha mu reje ire-a. Izurelu aburu ndu ndu ozo a-nodu anma l'ejo etu; buru ndu aa-nodu eme iphe ochi. ⁸ Eze-ulo-a, ha imelimeli egube-a be a-buru onye aghata iya nu; ishi anyia ya edzu; l'o kpo-ya ukuvu su: "Bu gunu meru g'o gude Chipfu mee ali-a; waa eze-ulo-a egube-a?" ⁹ Ndiphe epfua su: "Oo kele epha haru Chipfu, bu Chileke phe; mbu onye dufutaru nna phe l'ali Ijiputu; gbeworu obu phe kporu yeru agwa; gwaahaa ya; abaru iya eja. Noo iphe, meru g'o gude Chipfu wopfuta phe egube ejo iphe-ehuka-a.' "

Iphe ozo, Sólomonu megbaberu (2Iphe 8:1-18)

¹⁰ Noo ya; ukporo apha ono bvuchaepho, bu iya bu teke Sólomonu gude kpua ulo labo pho; mbu eze-ulo Chipfu yee ulo nkiya; ¹¹ eze, bu Sólomonu woru mkpukpu ukporo, du le Galili nu Hiram, bu eze ndu Taya. Noo kele oo Hiram be nukotaru iya oshi sida; me oshi payinu; me mkpola-ododo g'o guru iya. ¹² Hiram bya eshi le Taya bya ge ya huma mkpukpu obu, Sólomonu nuru iya obu. O humachaa ya; ophu o to dudu iya ree. ¹³ Tobudu iya bu; o ja su: "Bu egube mkpukpu gunu be i nuru mu egube-a?" O woru mkpukpu ono gube ali Kabulu, bu iya bu ali, nwahuru anwahu. E kumaru iya epha ono byasu ntanu-a. ¹⁴ Iphe, Hiram nuru eze bu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu ishii.

¹⁵ Owaa bu iphe, ndu ogbo-ozu ono, eze Sólomonu hotaru ono megbaberu; mbu ndu o hotaru g'ephe kpua eze-ulo Chipfu; me ulo nkiya; waa igbulu Jierusalem; me agbarike iya; me mkpukpu Hazo; me mkpukpu Megido; waa mkpukpu Geza. ¹⁶ Fero, bu eze ndu Ijiputu be jeru ugu le mkpukpu Geza je alwuta iya; tufu iya oku; bya egbushia ndu Kenanu, bu phe bu le mkpukpu ono; bya eworu iya nu nwa iya nwanyi ono, Sólomonu luru ono; g'o buru iphe, o gude laa ji. ¹⁷ Oo ya bu; Sólomonu bya akpukwaa mkpukpu Geza ono. O kpua mkpukpu Betu-Horonu ophu

nọ l'uzo ndohali; ¹⁸ mę mkpukpu Balatu. O bya akpua mkpukpu Tama* ono, nọ l'echiegu ali Jiuda; ¹⁹ kpukwapho mkpukpu, ookwakobeje iphe; mę mkpukpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; mę ophu ndu agbaru iya inya anoduje. Solomonu tukoru iphemiphe, du iya g'ọ kpua ya le Jierusalemu kpukota; mę l'ubvu ubvu Lebanonu; mękpoo l'ali-eze iya l'ophu.

²⁰ A bya le ndu ophu phoduru nu le ndu Amoru; mę ndu Hetu; mę ndu Perezu; mę ndu Hevu; mę ndu Jiebusu; mbu ndu ono, ta abudu ndu Izurelu ono; ²¹ be awa ndu ono, phoduru nu l'ali ono; mbu ndu ophu ndu Izurelu ta adudu ike gbushikota; be Solomonu meru g'ephe buru ohu, eje ozi mkponwu-ehu byasu ntanu-a. ²² A bya le ndu Izurelu be o to dudu onye ophu Solomonu meru ohu. Epehedua be o meru ndu ojogu iya; mę ndu-ishi ozi iya; mę ndu-ishi ndu ojogu iya; mę ndu-ishi ugbo-inya iya; mę ndu agbaru iya inya. ²³ Oo ephe bu ndu-ishi l'iphe, Solomonu gude l'eka eme; ephe du unu nemadzu l'umadzu ukporo esaa l'iri bu ndu eleta ndu-ozu ono enya.

²⁴ Oo ephe ge nwada Fero pho shi le mkpukpu Devidi lwa bya eburu l'ulo ono, Solomonu kpuru iya ono; be Solomonu kpuru agbarike igbulo mkpukpu ono.

²⁵ Ugbo eto l'apha be Solomonu egweje ngweja-akpo-oku; mę ngweja-ehu-guu l'eli oru-ngweja ono, o kpuru Chipfu ono. O nodu akpojekwapho unwu-isensu oku l'iphu Chipfu; shi nno meebekota iphemiphe, eemeje l'eze-ulo Chipfu.

²⁶ Eze, bu Solomonu bya akushia ugbo-mini dobe le Eziyonu-Geba ono, no-kube mkpukpu Elatu ophu du l'ali ndu Edomu l'aguga Eze-enyimu Uswe-uswe. ²⁷ Noo ya; Hiram ye ndu nkiya, maru g'aakpoje ugbo-mini, bu ndu mahawaru eze-enyimu ono; g'ephe tsoru ndu ke Solomonu meje k'ugbo ono. ²⁸ Ephe jeshia ali Ofi; bya eshi l'eka ono wolata mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu le talentu ukporo bya akuberu eze, bu Solomonu.

10

Eze-nwanyi ndu Sheba akpafuta Solomonu (2Iphe 9:1-12)

¹ Tobudu iya bu; eze-nwanyi ndu Sheba bya anuma udu Solomonu; waa ge yee Chipfu gude nodu; o bya g'ọ gude aji, shihuru ike dalee ya. ² O chiru ikpoto nemadzu bya Jierusalemu; chiru inya-kamelu, vugbaa manu, eshi kweekweekwee; waa igwerigwe mkpola-ododo; mę mkpuma, vugbaa oke aswa. O byapfuta Solomonu; bya atuko iphemiphe, du iya l'obu pfukotaru iya. ³ Solomonu yekotaru iya onu l'aji, o jikotaru iya. Ophu o dudu aji, o jiru eze, kpuru iya eka l'enya ke g'ọ to saru iya ya. ⁴ Eze-nwanyi ndu Sheba ono bya ahumaephe egube mmamiphe, Solomonu nweru; waa egube ulo, o kpuru; ⁵ mę egube nri, oorije; mę udu oshi, ndu-ozu iya anoduje anoo; mę ge ndu-ozu iya gude eje ozi; waa egube uwe, ephe eye l'ehu; mę ndu etsujeru iya onu le mee; mękpoo ngweja-akpo-oku, oogweje l'ulo Chipfu; o tufu iya eh.

⁶ O bya asu eze: "Akọ, mu no l'ali anyi numa k'opfu iphe, i meshiru; mę ke mmamiphe ngu be bukota eviya. ⁷ Mu te eshidu kweta l'akọ ono bu eviya; jasụ ge mu byaru bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; a ta kojahaduru mu iya ebo. Mmamiphe ngu; waa iphe, i nweru be ka g'a turu onu iya. ⁸ Oo ephe le ndibe ngu be iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozu ngu

* 9:18 9:18 O kwa iya pho bu mkpukpu Tadumo.

phe, bu ndu anoduje l'iphu ngu mkpurumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁹ G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ngu, bu onye ono, i du ree; o woru ngu dobe l'aba-eze ndu Izurelu. Oo kele Chipfu yeru ndu Izurelu obu ojejeje meru g'o gude; o mee ngu eze phe; k'ophu ii-nodu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru oto."

¹⁰ To budu iya bu; eze-nwanyi ono bya eworu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu ishii nu eze; bya anu iya manu, paru eka apaa, eshi kwekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manu ono, eze-nwanyi ndu Sheba nuru eze, bu Solomonu ono be paru eka shii; k'ophu bu lo to dudu manu, a nujebaaru iya habe g'onoya.

¹¹ Ugbo-mini Hiramu nodu eshije l'ali Ofi vulata mkpola-ododo. Nokwapho g'ooshije l'eka ono evulata oshi alugumu, ha igwerigwe; me mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹² O buru oshi alugumu ono be eze gude meshia itso ye l'ulo Chipfu; me l'ulo ibe eze; bya egudekwa iya pho mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agu ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono be e te vulatabaeduru; ophu a ta humajeduru udu iya ono byasunatanu-a.

¹³ Eze, bu Solomonu bya anukota eze-nwanyi ndu Sheba ono iphemiphe, du iya ree, o suru g'o nu iya; a -gufukwa ebyaa, o sahawaru obu iya kwaaruu iya. Oo ya bu; eze-nwanyi ono dakobe lashia ali phe; yele ndu-ozii iya.

Èku Solomonu
(2Iphe 1:13-17; 9:13-28)

¹⁴ Mkpola-ododo, eevulatajeru Solomonu aphagapha be erwa iya aduje unu talentu; l'ukporo talentu iri l'eto le talentu ishii; ¹⁵ a -gufukwa iphe, l'eshije l'eka ndu ngho; me l'eka ndu agba eze ngho; waa ophu eshije l'eka ndu eze ndu Arabu; me ophu eshije l'eka ndu ochi-oha ali ono.

¹⁶ Eze, bu Solomonu gude mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; uzo ukporo iri. Mkpola-ododo, laru le nanu be duchaa unu shekel; le shekelu ukporo iri. ¹⁷ O gudekwapho mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ono ke nshii; uzo ukporo iri l'ise. Mkpola-ododo, laru le nanu bu shekelu ukporo esaa; le shekelu iri. Eka eze doberu iya bu l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, no l'ubvu ubvu Lebanonu kpua ono.

¹⁸ Nokwapho g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya okpobe mkpola-ododo l'eli. ¹⁹ Eka eshije enyikota aba-eze ono, be du ntokpa ishii; eka aadaphubeje iya be eli iya du ke kokoroko. E metaru iya eka aatukobeje eka ibekeboebo; kpua oduma labo pfu-kubechaa iphe ono, aatukobeje eka ono ephenebo. ²⁰ A kpua oduma iri l'ebo pfubechaa ibekeboebo l'eli ntokpa ishi ono, e shije enyikota aba-eze ono. O to dudu aba-eze ozo, e mejewaru; o du egube ono. ²¹ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bu mkpola-ododo be e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvu ubvu Lebanonu kpua ono be bu okpobe mkpola-ododo be e gude mee ya. O to dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpola-ochaa; noo kele o to dudu iphe, a guberu mkpola-ochaa le teke Solomonu bu eze. ²² Eze nwegbaaruu ugbo-mini, e gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono be ephe l'ugbo-mini ke Hiramuu atukoje swiru. O buru ugbo lanu l'ime apha eto be ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²³ O buru eze, bu Solomonu be kakota enweru eku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bu ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²⁴ Eliphe l'ophu nodu abyaje l'iphu Solomonu g'ephe anuma opfu mmamiphe, Chileke nuru

iya. ²⁵ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpola-ochaa; me ophu e meru le mkpola-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwogu; me manu, eshi kwEEKweekwee; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya be apaje aka apaa.

²⁶ Solomonu bya akuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya eto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya, du ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu yebe eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophu le Jierusalem swibe onwiya. ²⁷ Eze be meru; mkpola-ochaa kuru g'aja le Jierusalem; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tukoru ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwuariba sweta-a. ²⁸ Oo l'ali Ijiputu yele ali Kuwe be e shi anmatajeru Solomonu inya. O buru ndu agbaru eze ngho shi anmatajeru iya inya obu. ²⁹ Iphe, ephe shi egudeje azu ugbo-inya le Ijiputu bu unu shekelu mkpola-ochaa le shekelu mkpola-ochaa iri; bya egudeje ukporo shekelu mkpola-ochaa esaa l'iri nmata inya. Ndu ono, agbaru eze ngho ono; shikwapho evujejeru ndu eze ndu Hetu; me ndu eze ndu Aramu iphe, shi l'ali nkephe.

11

Solomonu alushi igwe nwanyi

¹ Noo ya; Solomonu bya eyee igwerigwe unwanyi ndu ohozo obu. O je alushia unwanyi, shi Mowabu; me Amonu; me Edomu; me Sayidonu; waa Hetu; yekoberu nwada Fero pho, ooluhawaa pho. ² Ndu ono shikota l'oha ono, Chipfu nmaru unwu Izurelu okwa iya su: "Unu l'ephe te kegbakwaru nwanyi; noo kele ephe e-mekwa g'unu kporu obu unu yeru agwa phe." Ole Solomonu gbeyeshia phe obu ike. ³ Unyomu iya be du unu unwanyi l'unwanyi ukporo mgbo iri l'ise. Ephe tukoru bukotaru ada-eze ada-eze. O bya enweru unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya, du unwanyi ukporo mgbo iri l'ise. Unyomu iya ono mee; obu iya lufu l'eka Chipfu no. ⁴ O buru ge Solomonu kahwaru be unyomu iya meru o kporu obu ye l'agwa; ophu obu iya l'ophu aduedu l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono, obu nna iya, bu Devidi shi du iya ono. ⁵ Solomonu bya etsoaha Ashitoretu, bu agwa ndu Sayidonu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ⁶ Oo ya bu; Solomonu mee ejo-ememe l'enya Chipfu; ophu o to gudeedu obu iya g'o ha tsoo Chipfu; egube nna iya, bu Devidi tsoru iya.

⁷ L'ubvu uzo enyanwu-awawa Jierusalem be Solomonu kpuru aka aagwaje agwa Kemoshi, bu ejo agwa ndu Mowabu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ⁸ Nokwapho g'o kpushiru unyomu iya ono, shigbaa ohozo ono aka ephe anoduje akpo unwu-isensu oku; agwa agwa phe.

⁹ Chipfu bya edoberu Solomonu ehueghu; noo kele obu iya lufuwaru l'eka yebe Chipfu, bu Chileke ke Izurelu no; mbu onye ono, byapfutacharu iya mgbo labo ono. ¹⁰ Chipfu tuhawaru Solomonu ekemu; su iya g'o to tsokwa agwa. Obenu l'o jikaru edobe iphe ono, Chipfu turu iya ekemu iya ono. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu su Solomonu: "Eshi ophu i meru iphe, du egube-a; mbu ophu i ti dobeduru ogbandzu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; mbu iphe ono, mu turu ngu ekemu iya-a; be mu a-nafu ngu ali-eze ono; woru iya ye onye-ozu ngu l'eka. ¹² Ole mu e-gude ke nna ngu, bu Devidi; haa ya anafu nta-a, i no ndzu-a. Mu a-nafu ngu iya l'enya ke nwa ngu nwoke. ¹³ Ole-a; mu ta anafu-gbudu iya ali-eze ono g'o ha. Mu e-gude k'onye-ozu mu, bu Devidi; me ke Jierusalem, bu aka mu hotaru ono; woru ipfu lanu nu nwa ngu nwoke."

Ndu ọhogu Sólomọnu

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya emee gę Hadadu, bụ onye Edọmu bụru onye a-nọdu etso Sólomọnu opfu. Ọ bụ onye shi l'eri ndu eze ndu Edọmu. ¹⁵ Ọ bụru teke Dévidi yęe ndu Edọmu lwujeru ọgu; bę Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojogu jeru eli odzu ndu e gbushiru l'ogu ono; o jerwua je atuko unwoke Edọmu ono gbushia. ¹⁶ Jiowabu yęe ndu Ízurelu nọ ọnwa ishii l'eka ono; jasụ ęphe gbushikọta unwoke ndu Edọmu g'ęphe ha. ¹⁷ Ọle Hadadu tsoru ndu Edọmu, shi ejeru nna iya ozi gbalaa lashia alị ndu Ijiputu. Teke ono bę ọ bukwađu nwatanshii. ¹⁸ Ęphe shi lę Midiyanu gbęshi; bya alufuta lę Paranu. Ęphe shi lę Paranu chita unwoke; ęphe l'ęphe swiru jeshia Ijiputu; ęphe bya ejepfu Fero, bụ iya bụ eze ndu Ijiputu. Ọ nụ Hadadu ụlo; nụ iya alị; bya anụ iya nri.

¹⁹ Hadadu bya atuba Fero l'ęnya shii; k'ophu bụ lę Fero keru iya nwune nyee ya g'ọ luru; mbụ nwune eze-nwanyị ono, bụ Tahupenesu. ²⁰ Nwune Tahupenesu ono bya anwataru iya nwa nwoke, ępha iya bụ Genubatu. Tahupenesu, bụ eze-nwanyị hee nwata ono hetsee l'ibe-eze. Genubatu yęe unwu Fero tuko buru vuta.

²¹ Hadadu bya anọdu lę Ijiputu numa lę Dévidi nwuhwaru lapfushia nna iya pę; teme lę Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojogu bę nwuhwaru nụ; o sụ Fero: “Haa gę mu tugbua lashia alị mu.”

²² Fero sụ iya: “?Bụ gunu bę ụko iya duru ngu l'eka mu nọ; meru g'o gude i nọdu achọ g'i lashia alị unu?”

Hadadu sụ iya: “Haa mu rọ gę mu lashia.”

²³ Chileke bya akpalia onye ọzo, ępha iya bụ Rezonu nwa Eliyada; ọ bụru onye tsoharu Sólomọnu opfu. Rezonu bę gbafujeru l'ibe nnajiuphu iya, bụ Hadadeza, bụ eze ndu Zoba. ²⁴ Lę gę Dévidi gbushichaaru ndu ojogu ndu Zoba; bę Rezonu chitaru ndu nemadzụ swikaa onwiya; woru onwiya mee onye-ishi pę; bya eme pę g'ęphe kwefuje ike. Ęphe tugbua jeshia Damasukosu. Ęphe je eburu l'eka ono bụru ndu-ishi. ²⁵ Rezonu bę tsokotaerupho ndu Ízurelu opfu jeye gę Sólomọnu nọ-beru; yekobewaro emekpa ęhu, Hadadu shi emekpa pę. Rezonu obu bụru eze ndu Arámu; bya emekpa ndu Ízurelu ęhu.

Jierobowamu ekwefuru Sólomọnu ike

²⁶ Jierobowamu nwa Nebatu bya awatakwaphọ ekwefuru Sólomọnu ike. O shi bụru onye lanụ l'ime ndu-ozu Sólomọnu. Ọ bụ onye ipfu Ifuremu; ęka o shi bụru mkpukpu Zereda. Ne iya bę bụ nwanyị, ji iya anọdu, ępha iya bụ Zeruwa. ²⁷ Waa g'o shi kwefuru Sólomọnu ike obu baa: Sólomọnu bę kpuru agbarike igbulọ, e gude kpụ-pheta mkpukpu Dévidi, bụ nna iya mgburugburu; bya akpụ-chishia ęka gbaru ọru l'igbulọ ono. ²⁸ Jierobowamu bukwanuru nwoke dụ ike. Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya ahuma lę nwokorọbya ono bę bụ onye ejeshi ozi ike; o mee ya onye-ishi ndu ọgbo ozi ọnu-ulo Jiósęfu l'ophu.

²⁹ O -rwua teke ono; Jierobowamu shi lę Jierúsalemụ jeshia iphe; Ahayijia, bụ onye mpfuchiru Chileke, shi mkpukpu Shilo huma iya lę gbororo. Ahayijia yeru uwe ọphúú. Ọ bụru ęphenebo ono nọ nwęka pę lę mgbegu ono. ³⁰ Ọo ya bụ; Ahayijia ye ęka l'uwe ọphúú ono, o yeru ono; zijaha uzi iri l'ębo; ³¹ bya asụ Jierobowamu: “Hata mpekala uwe-a iri, ophu ii-nworu. Noo kęle Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu suru-a: ‘Mu abyawaa a-nafu alị-eze ono l'eka Sólomọnu; nụ ngu ipfu iri. ³² Ọle mu e-gude k'onye-ozu mu, bụ Dévidi; mę kę Jierúsalemụ, bụ mkpukpu, mu

họtaru l'ipfu ndu Ízurèlu l'opfu; haaru iya ipfu lanu kpoloko. ³³ Iphe, mu e-gude mee ya nno be bu l'ephe haru mbedua; baaharu Ashitoretu, bu agwa ndu Sayidonu eja; me Kemoshi, bu agwa ndu Mowabu; waa Moleku, bu agwa ndu Amonu. Ophu o to tsoduru uzo mu; meje iphe, pfuru nhamunha l'enya mu; mee iphe, mu toru okpa iya; me omelali mu; egube ono, nna iya, bu Devidi tsoru iya.

³⁴ “ ‘Ole-a; mu taa nafu-gbukwa iya ali-eze ono l'opfu l'eka. Mu e-gude k'onye-ozu mu, bu Devidi, bu onye mu hotaru; bya aburu onye doberu iphe, ekemu mu pfuru; me iphe, mu toru okpa iya; haa ya g'o buru onye-ishi jeye g'oo-no-beru. ³⁵ Oo l'eka nwa iya nwoke be mu a-nafu ali-eze ono; woru ipfu iri l'ime iya nu ngu. ³⁶ Nwa iya be mu a-nu ipfu lanu; k'opfu onye-ozu mu, bu Devidi e-nweru onye a-buru ishi le Jierusalemu, bu mkpukpu, mu hotaru dobe g'o buru eka epha mu a-nodu ere ire. ³⁷ Gubedua l'onwongu be mu e-me gi buru ishi l'eka ono, ogugu ngu gi buru ishi ono; mbu l'iburu ishi le Ízurèlu. ³⁸ Oo ya bu; o -buru li ngaberu mu nchi l'iphemiphe, mu turu ngu ekemu iya; etso uzo nkemu; bya eme iphe, pfuru nhamunha l'enya mu; mbu etso iphe, mu toru okpa iya; me ekemu mu; egube onye-ozu mu, bu Devidi tsoru iya; be mu e-swiru ngu eswiru; mee g'ali-eze ngu noduwaro jasuru ge ke Devidi. Mu eworu Ízurèlu nukota ngu. ³⁹ Mu e-gude k'iphe ono, meru nu ono hua unwu Devidi ahuhu. Ole ahuhu ono be taa buduru jasuru asuru.’ ”

⁴⁰ Tobudu iya bu; Solomonu chokashiahaa uzo ya e-shi gbua Jierobowamu. Jierobowamu gbalaa lashia Ijiputu; lapfushia Shishaku, bu eze ndu Ijiputu. O noduwaro le Ijiputu jasuru Solomonu nwuhu.

Anwuhu Solomonu (2Iphe 9:29-31)

⁴¹ Iphe ozo, Solomonu megbaberu; me ke mmamiphe iya; be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, Solomonu meru. ⁴² Solomonu be no le Jierusalemu buru eze ndu Ízurèlu ukporo apha labo. ⁴³ Tobudu iya bu; o nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Devidi, bu nna iya. Nwa iya nwoke, bu Rehobowamu buru eze nochia enya iya.

12

Ndu Ízurèlu ekwefuru Rehobowamu ike (2Iphe 10:1-19)

¹ Tobudu iya bu; Rehobowamu tugbua jeshia Shekemu; kele ndu Ízurèlu l'opfu wwaru jeshia l'eka ono g'ephe mee ya eze. ² Teke ono be Jierobowamu nwa Nebatu nokwadu le Ijiputu, bu eka ono, o gbaru laa teke ogbaru eze, bu Solomonu oso. O numa ke Rehobowamu ono; o shi le Ijiputu lwatashia. ³ Oo ya bu; e zia g'e je ekua ya; yele ndu Ízurèlu g'ephe ha bya awu-pfu Rehobowamu je asu iya: ⁴ “Nna ngu boru anyi ivu, anyi erwa. O -buru l'ii-me g'ozu aphu ono, nna ngu shi kpabe anyi ono; me ivu ono, o boru anyi ono ka alwa ali; be anyi a-nodukwa-a ejeru ngu ozi.”

⁵ Rehobowamu su phe: “Unu lashia je anoo ujiku eto; g'unu alwa-phutawaro azu.” Oo ya bu; ephe wukashihu.

⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Rehobowamu jeshia akpata ishi l'eka ndu bu ogerenya ono, shi ejeru nna iya, bu Solomonu ozi teke o no ndzu ono. O jia phe su: “?Denu g'unu suru ge mu yeeru ndu-a onu?”

⁷ Ẹphe sù iya: “Ọ -bùru l'ìi-bùru onye-ozì ndu-a ntanù-a; mbù wùaru phẹ ẹpho l'alì; bya epfuaru phẹ opfu ọma; bẹ ẹphe a-bùkwaru ndu-ozì ngu jasuru asuru.”

⁸ Obenu lẹ Rehobówamu jìkaru idzu ono, ndu bù ọgerenya chítaru iya ono. O jepfushia unwokorobyà, bù ndu yee ya tùkoru bùru ọgbo; tẹme ẹphe nọdu ejeru iya ozì; gẹ ya kpata phẹ ishi. ⁹ Ọ jìà phẹ sù: “?Denu g'unubèdua sùru gẹ mu yeeru phẹ ọnu? ?Bù gùnu bẹ anyi e-pfuru ndu-a, sùru gẹ mu mee g'ivu, nna mu boru phẹ ka alwa alì-a?”

¹⁰ Unwokorobyà ono, bù unwu ọgbo iya ono sù iya: “Iphe, ii-pfuru ndu ono, sùru ngu lẹ nna ngu boru phẹ ivu, anyì ẹrwa ono; l'ọo g'ì mee ya g'ọ ka alwa alì ono bù lẹ-a: mkpùshi-ẹka-nwọtsutso ngu bẹ ka upfu nna ngu igbì. ¹¹ L'eshi ọphu nna ngu boru phẹ ivu, anyì ẹrwa bẹ ii-me g'ọ kaba anyì ẹrwa. Eshi ọphu ọ bù ẹchachi bẹ nna ngu shì echije phẹ bẹ ìi-gbaahaa phẹ akpì.”

¹² Ọo ya bù; o -rwuẹpho lẹ mbọku k'ẹto ono; Jierobowamu yẹle ndu Ízurelù l'ọphu byapfuta eze, bù Rehobówamu ọzo; ẹgube ono, o pfuru phẹ g'ẹphe bya lẹ mbọku k'ẹto ono. ¹³ Eze jìka idzu phọ, ndu bù ọgerenya chikoshiru iya phọ; yeeru ndu ono ọnu ẹhuka ẹhuka. ¹⁴ O je etsoru idzu ono, unwokorobyà chikoshiru iya ono sù phẹ: “Nna mu boru unu ivu, anyì ẹrwa; ọle mbèdua e-me g'ọ kaba anyì ẹrwa. Nna mu bù ẹchachi bẹ o shì echije unu; ọle mbèdua bẹ a-gbaahaa unu akpì.” ¹⁵ Ọo ya bù; ọphu eze angaduru ndu Ízurelù ono nchì; noo kẹle ọo Chipfu bẹ meru g'ọ dù nno; k'ọphu iphe ono, Chipfu shije l'ọnu Ahayijia kẹ mkpùkpù Shilo pfuaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vùkota.

¹⁶ Ndu Ízurelù ono l'ọphu bya ahumaephe l'eze ta angaduru phẹ nchì; ẹphe sù iya:

“?Bù gùnu bẹ anyi lẹ
Dévidi jìgba?

Ọ tọ dùkwa okiphe,
anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.

Unubẹ Ízurelù;
g'onyenọnu lashia
unuphu ibe iya-o!

Gẹ Dévidi letawarọ ọnu-ùlo
nkiya ẹnya!”

Ọo ya bù; ndu Ízurelù wùkashihu lashia unuphu ibe phẹ. ¹⁷ Ọ bụwaruro ndu Ízurelù ọphu bu lẹ mkpùkpù lẹ mkpùkpù, dù l'alì Jiuda bẹ Rehobówamu bù eze phẹ.

¹⁸ Tọbudu iya bù; eze, bù Rehobówamu zia Adoniramù, bù onye-ishi ọgbo ozì; g'o jepfu ndu Ízurelù. O -rwua; ẹphe tùko g'ẹphe ha gude mkpuma tugbua ya. Eze, bù Rehobówamu mekebe ẹgwegwa nyita ụgbọ-inya iya gbalaa; ọ bùru iya ala Jierúsalemù. ¹⁹ E shì teke ono; ndu Ízurelù wata ekwefuru ọnu-ùlo Dévidi ike byasù ntanù-a.

²⁰ Noo ya; ndu Ízurelù l'ọphu nùma lẹ Jierobowamu bẹ lwawaru nù; ẹphe zia g'e je ekua ya. Ọ bya lẹ ndzukọ phẹ; ẹphe mee ya eze ndu Ízurelù l'ọphu. Ọphu ọ dùedu ndu ọzo, ẹphe l'ọnulo kẹ Dévidi tųgbaru; gbahaa ipfu Jiuda kpoloko.

*Ozi, Shemaya ezi Rehobówamu
(2Iphe 11:1-4)*

²¹ Rehobówamu larwuèpho Jierúsalemu; ọ chikobe iphe, bu ndu ojoḡu ndu Jiuda; me ndu ipfu Benjaminu; ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'iri l'èbo, bu ndu a họtaru ahọtà; g'èphe je etsoo ndu Ízurelu ọḡu; k'ophu èphe a-nataphu alì-eze ono azu woru nu Rehobówamu, bu nwa Sólomonu.

²² Obenu lè Chileke byaru epfuru yeru Shemaya, bu onye kè Chileke; su: ²³ “Je akaru Rehobówamu nwa Sólomonu; mbu eze ndu Jiuda; l'ì karu ndu Jiuda; me ndu Benjaminu l'ophu; mewaroya ndu ophuu g'èphe ha ²⁴ lè Chipfu sùru-a: ‘Unu te ejekwa etso unwunna unu, bu ndu Ízurelu ọḡu. G'onyenonu lashikwaa ibe iya; noo kèlè ọo mu bè iphe ono shi l'èka.’ ” Ọo ya bu; èphe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azu egube ono, Chipfu pfuru ono.

*Nwa eswi labo, e gude
mkpola-ododo kpua*

²⁵ Tòbudu iya bu; Jierobowamu bya akpua mkpukpu Shèkemu l'alì úbvú úbvú Ifuremu kpushia ya ike; buru l'èka ono. Ọ buru l'èka ono bè o shi je akpua mkpukpu Peniyèlu.

²⁶ Jierobowamu bya epfua l'ime obu iya su: “Alì-eze-a bè e-mechakwaa laphu onu-ulo Dévidi azu l'èka. ²⁷ Ọ -buru lè ndu-a ejeje egwe ngweja l'eze-ulo Chipfu; lè Jierúsalemu bè obu pè a-laphukwa azu l'èka nnajiuphu pè nọ; mbu Rehobówamu, bu eze ndu Jiuda. Èphe eworu mu gbua; lapfushia Rehobówamu, bu eze ndu Jiuda.”

²⁸ Ọo ya bu; eze bya ejecha akpata ishi; o gude mkpola-ododo kpua unwu-eswi labo; bya asu pè: “Eje Jierúsalemu bè dunukaru unu enya. Unubè ndu Ízurelu; unu waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'alì Ijiputu!” ²⁹ O woru nanu dobe lè mkpukpu Bètelu; dobe nanu ophuu lè mkpukpu Danu. ³⁰ Iphe ono buru iphe-èji; noo kèlè èphe baaharu unwu-eswi ono eja; je akpaa l'ophu nọ lè Danu.

³¹ Jierobowamu kpushikwapho ulo-agwa l'èka aagwaje iphe; bya eshi l'ime ndu Ízurelu ono l'ophu họtà ndu abudu ndu Lívayi èphe nọdu anọduje egwe eja l'èka ono. ³² Ọ bya edobe obo-iphe l'onwa esato lè mboku, ọ du l'abalì iri l'ise, bukwapho egube obo-iphe ophu aaboje l'alì Jiuda. Teme ọ nọdu egwejewarọ ngweja l'oru-ngweja. Nokwapho g'o meru iya lè Bètelu bu ono; mbu ọ wata agwa unwu-eswi ono, ọ kpushiru ono. Ọ bya edobekwapho ndu a-nọduje egwe ngweja lè Bètelu l'èka ono, aagwaje iphe ono. ³³ O -rwuèpho g'onwa esato du l'abalì iri l'ise, bu iya bu mboku ono, ọ họtutaru l'obu iya doberu ndu Ízurelu g'èphe boje obo-iphe ono; ọ bya eje l'oru-ngweja ono, ọ kpuru lè mkpukpu Bètelu ono; je anọdu iya kpọo unwù-isensu ọku.

13

Onye kè Chileke, shi l'alì Jiuda

¹ Noo ya; ọ buerupho gè Jierobowamu pfuru l'iphu oru-ngweja ono akpọ unwù-isensu ọku ono bè onye kè Chileke shi l'alì Jiuda gude opfu, shi Chipfu l'onu byarwuta Bètelu. ² Onye ono raa opfu ono, Chipfu pfuru ono arara kpua oru-ngweja ono su: “Gube oru-ngweja-a! Chipfu sùru-a: ‘Ee-mechaa nwua nwa nwoke l'onulo Dévidi. Èpha iya a-buru Jiosáya. Nwata ono bè e-gude ndu-uke ono, egweje eja l'eli èka ono, aagwaje iphe ono gwee eja; mbu ndu ono, anọduje ngu l'eli akpọ unwù-isensu ọku ono. Ọkpọ nemadzụ bè aakpọ ọku l'eli ngu!’ ” ³ Onye kè Chileke ono bya emee

iphe-ohubama sụ: “Owaa bụ iphe-ohubama, Chipfu pfuru opfu iya sụ: ‘Oru-ngweja-a bę a-dakposhihu; ntụ, dụ iya nụ awushihi!’ ”

⁴ Eze, bụ Jierobowamu numaepho iphe ono, onye kę Chileke ara ekpu oru-ngweja ono, nọ lę mkpukpu Bętelu ono; ọ gbę l'oru-ngweja ono machia ęka sụ: “Unu gude iya!” ęka ono, ọ maberu iya ono nwua ya lwaa; kpohu iya nkụ k'ophu bụ l'ọ tọ duedu ike sephu iya azụ. ⁵ Oru-ngweja ono dakposhihu; ntụ iya wushihi, bụ iya bụ iphe-ohubama ono, onye kę Chileke pfuhawaru lę Chipfu sụru l'oo-me ono.

⁶ Eze sụ onye kę Chileke ono: “Rwona Chipfu, bụ Chileke ngu; mbụ pfunuru nụ iya l'iswi ęhu mu; k'ophu ęka mu a-dụ g'o shi dụ.” Onye kę Chileke ono bya arwo Chipfu; o mee; ęka eze dụ g'o shihawaa dụ lę mbụ.

⁷ Eze sụ onye kę Chileke ono: “Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'iiria nri; gę mu anyakowa ngu pho iphe.”

⁸ Onye kę Chileke ono sụ eze: “O betakporu i jee e-ke iphe, dụ l'ulo ngu ębo; nụ mu uzi lanu; bę mu tee tsodu ngu abahu. Teme ophu mu ta abyadu e-ri nri; ozoo ngu-a mini l'ęka-a. ⁹ Noo kęle Chipfu nmaru mu okwa iya anmanma sụ: ‘Be rikwa nri; ophu i ngukwa mini; g'ọ tọ bukwaru ọzo, i shiru bya bę ii-shi laa.’ ” ¹⁰ Oo ya bụ; o tsoru ọzo ọzo; ophu ọ będu ọzo ophu o shiru g'obya Bętelu bę o shiru lashia.

Onye mpfuchiru Chileke, shi Bętelu

¹¹ O nweru nwoke ọgerenya, bụ onye mpfuchiru Chileke, bu lę Bętelu. Unwu nwoke ono je edokotaru iya iphemiphe, onye kę Chileke pho byaru emee lę Bętelu mboku ono. Opfu, o pfukotaru eze bę ęphe pfukotaru nna pęe ono. ¹² Nna pęe jia pęe sụ: “?Bụ ọzo ole bę o shiru?” Oo ya bụ; unwegirima iya ono bya egoshi iya ọzo ophu onye kę Chileke ono, shi Jiuda ono shiru. ¹³ O sụ unwegirima iya ono: “Ngwa; unu doziaru mu nkapfu-igara!” Oo ya bụ; ęphe doziaru iya nkapfu-igara ono; o nyikota iya; ¹⁴ gbagbua chipyabe onye kę Chileke ono. O je ahuma iya l'ęka ọ nọ anọ l'upfu achi. O jia ya sụ: “?Bụ gbędua bụ onye kę Chileke ono, shi Jiuda?”

O sụ iya: “Ee; ọo mbędua.”

¹⁵ O sụ iya: “Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'ii-ria nri.”

¹⁶ Onye kę Chileke ono sụ iya: “Mu tee tsokwaru ngu alaphu azu; ophu mu etsokwaru ngu abahu ibe ngu; ophu mu erikwa nri; ophu mu angukwa mini l'ęka-a. ¹⁷ Noo kęle Chipfu turu mu ekemu sụ gę mu te erikwa nri; ophu mu angukwa mini l'ęka-a; teme g'ọ tọ bukwaru ọzo ophu mu shiru bya bę mu e-shi laa.”

¹⁸ O sụ iya: “Mbędua l'onwomu bukwapo onye mpfuchiru g'i bụ. Ojozi, shi l'ęka Chipfu bę pfuru yeru mu sụ gę mu bya eduphuta ngu azu g'anyi je ibe mu; g'i ria nri; ngua mini.” Obenu l'ọo uka bę ọ dzuru iya ęgube ono. ¹⁹ Oo ya bụ; onye kę Chileke ono tsoru iya; ęphe je eria; ngua l'ibe iya.

Oduma adzu-gbu onye kę Chileke, shi Jiuda

²⁰ Noo ya; ęphe gudekwada nri l'ęka eri; Chipfu pfuru yeru onye mpfuchiru, ophu ka aburu ọgerenya ono, duphutaru iya azu pho. ²¹ O raswerehu sụ onye kę Chileke ono, shi Jiuda ono: “Chipfu sụru-a: ‘L'eshinu i ti meduru iphe, Chipfu pfuru ngu; ophu i ti dobeeduru ekemu ono, Chipfu, bụ Chileke ngu turu ngu ono; ²² i lwaphuta azu; bya eria nri; ngua mini l'ęka ono, o sụru ngu g'i ti rikwa nri; ophu i ngukwa mini ono; bę e tee likwa odzu ngu l'ilu nna ngu pęe!’ ”

²³ Onye ke Chileke ono richaepho nri; ngwa mini; onye mpfuchiru ono, duphutaru iya azu ono je edoziaru iya nkapfu-igara iya. ²⁴ O lashia; yee oduma dzuda l'uzo. Oduma ono dzu-gbua ya; paru odzu iya togbo le gbororo; nkapfu-igara iya; me oduma ono pfuru iya le mgboru. ²⁵ Ndu nemadzu ghatashia; bya ahuma odzu iya g'o dabyiru l'uzo; waa oduma, pfuru iya le mgboru; ephe bahu le mkpukpu, nwoke ogerenya, bu onye mpfuchiru pho bu; je edoo ya.

²⁶ Teke onye mpfuchiru ono, bu iya dubataru iya l'ibe iya ono numaru iphe, meru nu; o su: "O kwa onye ke Chileke ono, te emeduru iphe, Chipfu pfuru ono. Chipfu wowaru iya nu oduma; o dzu ya; dzu-gbua; egube ono, Chipfu pfuru iya ya ono."

²⁷ O su unwegirima iya: "Unu doziaru mu nkapfu-igara." Ephe bya edozia ya. ²⁸ O je je ahuma odzu ono g'o dabyiru l'uzo. Nkapfu-igara; waa oduma pfuru iya le mgboru. Ophu oduma ono ta ataduru odzu iya ono; ophu o dzu-gbuduru nkapfu-igara ono. ²⁹ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru ono pata odzu onye ke Chileke ono tukobe l'eli nkapfu-igara; vulaa mkpukpu iya; je araa ekwa iya; woru iya lia. ³⁰ O buru l'ilu nkiya be o liru iya. Ephe raa ekwa iya su: "Oowa-e; nwune mu-e!"

³¹ O lichae ya pho; o su unwegirima iya: "Mu -nwuhuepho; unu lia odzu mu l'ilu ono, e liru onye ke Chileke ono; unu chiru okpu mu dokube okpu nkiya. ³² Noo kele ozi ono, Chipfu ziru iya; o bya araru kpua oru-ngweja ono, du le mkpukpu Betelu ono; me ulo-agwa ono, dugbaa l'eka aagwaje iphe le mkpukpu, dukota l'ali Sameriya ono be a-vukotakwa."

³³ Iphe ono mechakpo; ophu Jierobowamu ta aghaduru umere; haa eme ejo-iphe, oome. Iphe, o mechiaru bu l'o gbey bya ahotagbaa ndu a-nodu egwe eja l'eka aagwaje iphe ono. Iphe, bu onye o du g'o buru uke gweje ngweja l'eka ono, aagwaje iphe ono be onabataje; doo ya nso; mee ya onye egweje ngweja l'eka aagwaje iphe ono. ³⁴ Iphe ono bya aburu iphe-aji, du lonulo Jierobowamu. O buru iya kpataru iphe, e meru ephe chihu le mgboko; woru phe mee ephe buru mkpurupyata.

14

Ozi, Chipfu ziru Ahayijia g'o zia Jierobowamu

¹ Le teke ono be iphe-ememe guderu Abayijia, bu nwa Jierobowamu. ² Jierobowamu su nyee ya: "Gbeshi; mee onwongu gi gbaa iche; g'o to du onye a-hube ngu ama li bu nyee mube Jierobowamu. Tugbua jeshia mkpukpu Shilo. Ii-huma onye mpfuchiru Chileke, bu Ahayijia l'eka ono; mbu onye ono, suru le mu a-buru eze ndu Izurelu ono. ³ Guderu iya ishi buredi iri; waa akara; me ite manu-enwu; g'o karu ngu iphe, e-mechaa nwua l'ehu nwata-a." ⁴ Nyee Jierobowamu bya emee ya nno; bya agbeshi tugbua; o buru iya eje mkpukpu Shilo l'ibe Ahayijia.

Ahayijia be ta aphu-rweedu aphu-rwe; kele nka lawaru iya l'enya. ⁵ O le Chipfu be pfuhawaru Ahayijia su: "Nyee Jierobowamu be abyakwa ngu akpata ishi ehunwa iya, iphe eme. O buru iphe, ii-pfuru iya bu egube-a; waa egube-a. Noo kele teke o byarwutaru; be oo-meahaa g'o bu onye ozo du iche."

⁶ No iya; Ahayijia bya anumaepho igiji okpa iya g'ooje abya lonu ulo; o su: "Bata-o; nyee Jierobowamu! ?Bu gunu meru g'o gude i nodu eme g'a su li bu onye ozo? E zikwaru mu ozi, du eji ge mu zia ngu. ⁷ Lashia; je ezia Jierobowamu su iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu suru-a: 'Mu

kutseru ngu l'echilabọ ndu Ízurelu; mee ngu; ì bụru onye-ishi ndibe mu, bụ Ízurelu. ⁸ Mu bukafu ali-eze ono l'onulo ke Dévidi woru iya nū ngu; ophu ì tì dudu ge nwozi mu, bụ Dévidi, bụ onye ono, mekotaru ekemu mu; bya egude obu iya g'ọ ha tsoo mu; bya abuerupho iphe, pfuru nhamunha kpeekpu be o shi emeje l'iphe mu. ⁹ Ejo-iphe, i meru be kakota ke ndu ophu vu ngu uzo. I meshiru onwongu agwa; gude igwe kpushia unwu ntekpe; shi nno kpatsua mu ehu-eghu; teme i wowaru mu docha edocha l'azu ngu.

¹⁰ “ ‘Su-a; iphe ono, i meru ono; be e-mekwa ge mu wobata ejo-iphe l'ibe Jierobowamu. Iphe, bu nwa nwoke shi l'ibe iya; m'ọ bu ohu; m'ọ bu amadu le Ízurelu be mu e-me g'ephe chihu. Oo g'eekepoje ntu-a bu ge mu e-kpofu ndibe Jierobowamu; jasụ ibe iya l'ophu abvukota. ¹¹ Onye shi l'onulo Jierobowamu -nwuhu le mkpukpu be bu nkuta a-ta anu iya; onye ophu nwuhuru l'azu egu bu udele be a-vuka anu iya. Nokwa ge Chipfu pfuru bu ono.’

¹² “A bya le gubedua; tugbua lasha ibe ngu. I -bebeepho tua okpa le mkpukpu unu be nwata ono a-nwuhu. ¹³ Ndu Ízurelu l'ophu be a-kwa ekwa nwata ono; woru iya lia. Oo ya kpoloko l'iphe, bu unwu Jierobowamu bu onye ee-li elili; noo kele oo ya kpoloko bu onye Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu humaru iphe, du ree l'ehu l'ibe Jierobowamu l'ophu.

¹⁴ “Ozo bu l'oo Chipfu l'onwiya a-pfube onye a-buru eze ndu Ízurelu. O buru onye ono e-kpo ndibe Jierobowamu g'eekepoje ntu-a. Mbụ; o buakwaa iphe nta; e tee dobeekwa iya edobe. ¹⁵ Chipfu be a-da ndu Ízurelu eka ke njo l'ehu; k'ophu ephe a-du g'ekperema, enwunga enwunga le mini. Oopheshi phe epheshi l'ali oma ono, o nuru nna phe ono; woru phe tukashia nanu nanu l'azu enyimu Yufuretisu. Noo kele ephe gudewaa itso Ashera ono, ephe kpobegbaaru ono kpatsu Chipfu ehu-eghu. ¹⁶ Oo-gude k'iphe-aji ono, Jierobowamu meru ono; me k'iphe-aji ono, o meru ndu Ízurelu ye eka ono; mia ndu Ízurelu enya.”

¹⁷ Tobudu iya bu; nyee Jierobowamu gbalihu; o buru iya ala Tiza. Atutu, otu okpa l'onulo; nwata ono nwuhu. ¹⁸ Ízurelu l'ophu lia ya; kwaa ekwa iya egube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Ahayijia, onye mpfuchiru Chileke pfuhawa iya ono.

Anwuhu Jierobowamu

¹⁹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jierobowamu bu eze; me ogu, o lwuru; me g'ọ gude buru eze be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ²⁰ Jierobowamu be buru eze ukporo apha l'apha labo. O nwuhu lapfushia nna iya phe. Nadabu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

Teke Rehobowamu bu eze ndu Jiuda

²¹ Rehobowamu; nwa Solomonu buru eze le Jiuda. O nowaru ukporo apha labo l'apha lanu; teke o bya aburu eze obu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri l'esaa le Jierusalemu, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'ọ buru eka epha iya e-reje ire ono. Epha ne iya bu Nama onye Amonu.

²² Ndu Jiuda bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu. Iphe-aji, ephe meru kpatsu Chipfu okophoo; kele ephe meru iphe-aji, ka ophu nna phe meru. ²³ Ephe kpatakwarupho eka aagwaje iphe doberu onwophe; dobegbaa mkpuma, du nso; me itso Ashera l'ubvu; me le mkpula mkpula oshi,

kpugbaaru ke gayii. ²⁴ L'alì ono l'ophu be epe nwekwarupho unwoke, agba ukpara l'ulo agwa phe. Urwuali ono, ohamoha shi arwu ono; mbu ohamoha ono, Chipfu chifuru l'alì phe woru iya nu ndu Izurelu ono; be epe arwukota g'o ha.

Ndu Ijiputu ezebata le Jierusalemu
(2Iphe 12:1-11)

²⁵ O be l'apha, kwe Rehobowamu apha ise, o wataru aburu eze; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ogu le Jierusalemu. ²⁶ O bya evukochaa eku, du l'ulo Chipfu; me eku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono g'o ha, Solomonu gude mkpola-ododo kpushia pho. ²⁷ Tobudu iya bu; eze, bu Rehobowamu bya egude onyirubvu kpu-phukota iphe ono azu; gude dochia enya iya ophuu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu eka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ephe leta iya enya. ²⁸ O nodu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono. E -mechaa; epe ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

Anwuhu Rehobowamu
(2Iphe 12:15-16)

²⁹ Iphe ozo, Rehobowamu megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru lekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ³⁰ Rehobowamu ye Jierobowamu ta alwu-buhjeduru ogu alwu-buhu. ³¹ Rehobowamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi. Epha ne iya bu Nama onye Amonu. Abyijiam, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

15

Teke Abyijiam bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 13:1—14:1)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu nwa Nebatu apha iri lesato, o wataru abu eze ndu Izurelu; Abyijiam bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha eto. Epha ne iya bu Maka nwada Abishalomu.

³ Abyijiam be mekotaru iphe-eji, nna iya mehawaru. Obu iya l'ophu be o to kpoduru ye l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono obu Devidi, bu nna iya oche shi du pho. ⁴ Ole o opfu ehu Devidi be Chipfu, bu Chileke iya gude nu iya nwa, a-nochia enya iya le Jierusalemu; bya emee ge Jierusalemu pfushia ike. ⁵ Iphe, kparu iya nu buru le Devidi be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. O to hajeduru eme iphe, Chipfu turu iya ekemu iya jasu g'o no-beru; a -gufuepho k'opfu ehu Uraya, bu onye Hetu.

⁶ Ogu gudepho adapheru Rehobowamu ye Jierobowamu jeye ge Abyijiam no-beru.

⁷ Iphe ozo, Abyijiam megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru lekwo ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁸ Oo ya bu; Abyijiam nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Devidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Asa bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 15:16—16:6)

⁹ L'apha, kwe Jierobowamu ukporo apha, e -shi teke o beberu buru eze ndu Izurelu be Asa byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁰ Iphe, o noru l'aba-eze bu

ụkporo apha labo l'apha lanu le Jierusalemu. Epha ne iya oche bu Maka nwada Abishalomu.

¹¹ Asa be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube Devidi, bu nna iya meru. ¹² O chishikotaru iphe, bu unwoke, agba ukpara l'ulo agwa l'ali ono l'ophu; bya alwukota nshi, nna phe gwotaru dobe. ¹³ O nafucharu Maka, bu ne iya oche okwa eze-nwanyi, o bu; kele o doberu ejo itso agwa Ashera. Asa be gbukwoshiru itso Ashera ono je akpo ya oku le nsuda nggele Kidironu. ¹⁴ A -gufukpooro le Asa ta aphoshiduru eka ono, aagwaje iphe ono; obu iya g'o ha be o kpokotaru ye l'eka Chipfu no jeye g'o no-beru. ¹⁵ O wotaru iphe, nna iya doberu nsọ; me iphe, yebedua doberu nsọ bya edobe l'eze-ulo Chipfu; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; mewaro ivu ozo.

Asa etso Basha ogu (2Iphe 16:1-6)

¹⁶ Ogu gudeepho adaru Asa yee Basha, bu eze ndu Izurelu teke ephenebo bu ishi. ¹⁷ Basha, bu eze ndu Izurelu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'o to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

¹⁸ Tobudu iya bu; Asa wotakota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, phoduru nu l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; woru ye ndu-ozu iya l'eka; bya ezia phe g'ephe je ibe Benu-Hadadu nwa Taburimonu; mbu nwanwa Heziyonu, bu eze ndu Aramu. Eka o bu bu le Damasukosu. G'ephe je ezia ya su: ¹⁹ "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube nna mu yele nna ngu shi tugba ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, mu achie ngu. Jiko tugbunaa je emebyia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Izurelu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

²⁰ Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O yefu ndu-ishi ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le mkpukpu, dugbaa l'ali Izurelu. Ephe lwuta mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abelu-Betu-Maka; me mkpukpu Kineretu l'ophu; mekpoo ali ndu Nafutali l'ophu. ²¹ Basha numaepho iphe, meru nu; o haa akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike; o buru iya ala Tiza. ²² Tobudu iya bu; eze, bu Asa bya atuaru ndu Jiuda l'ophu ekemu; ophu o dudu onye o gufuru. O su g'ephe je evutakota mkpuma ono; yee oshi ono, Basha shi gude akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike ono. O buru iya be eze, bu Asa gude kpu mkpukpu Geba, du l'ali Benjaminu; o shihu ike; waa mkpukpu Mizupa.

Anwuhu Asa (2Iphe 16:11-14)

²³ Iphe ozo, Asa megbaberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa iphemiphe, o meru; mekpoo mkpukpu, o kpushiru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. O buru g'o kahwaru buru ogerenya be iphe-ememe meaharu iya l'okpa. ²⁴ Oo ya bu; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi, bu nna iya. Jiehoshafatu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Nadabu bu eze ndu Izurelu

²⁵ Nadabu, bu nwa Jierobowamu bya aburu eze ndu Izurelu l'apha, kwe Asa, bu eze ndu Jiuda apha labo. Iphe, Nadabu noru l'aba-eze ndu Izurelu

bụ apha labọ. ²⁶ O mee ẹjo-ememe l'anya Chipfu; tsokọta ọzo nna iya tsoru; mbụ mee iphe-ẹji ono, ọ kpatarụ ndu Ízurelu ye ẹka ono.

²⁷ Basha nwa Ahayijia k'ónulo Isaka bya agbaarụ Nadabu ẹjo-idzu; woru iya gbua lẹ mkpụkpụ Gibetonu, dū l'alị Filisitayinu; lẹ teke ono, Nadabu yee ndu Ízurelu l'ophu kephetaru mkpụkpụ ono. ²⁸ Ọ bụru l'apha, kwe Asa apha ẹto, ọ bụ eze ndu Jiuda bẹ Basha gburu Nadabu; bya aburu eze nọchia ẹnya iya.

²⁹ Basha bebeerupho bụru eze; o gbushikọta ndibe Jierobowamu g'ẹphe ha. Ophu ọ dudu onye ọ haru g'ọ nọdu ndzu l'ibe Jierobowamu. Ọ tuko phẹ g'ẹphe ha gbushikọta ẹgube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bụ Ahayijia kẹ Shilo pfua l'ọo-dū ono. ³⁰ Ọ bụru iphe, kparụ iya nū bụ k'iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru; mẹ ophu ọ kpatarụ ndu Ízurelu ye ẹka ono; mẹ k'ẹhu-eghu ono, ọ kpatsuru Chipfu, bụ Chileke Ízurelu.

Anwuhu Nadabu

³¹ Iphe ọzo, nwugbaberu nū teke Nadabu bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ, e deshuru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ³² Ogu gudeepho adaru Asa yee Basha, bụ eze ndu Ízurelu teke ẹphenebo bụ ishi.

Teke Basha bụ eze ndu Ízurelu

³³ Ọ bụru l'apha, kwe Asa apha ẹto, ọ bụ eze ndu Jiuda; bẹ Basha nwa Ahayijia byaru aburu eze kẹ ndu Ízurelu lẹ mkpụkpụ Tiza. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ ụkporo apha l'apha ẹno. ³⁴ O mee ẹjo-ememe l'anya Chipfu; tsoepho ọzo kẹ Jierobowamu; mekọta iphe-ẹji ono, ọ kpatarụ ndu Ízurelu mee ono.

16

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Jiehu; nwa Hanani iphe laru lẹ k'ẹhu Basha sụ: ² “Eshi ophu mu kulitaru ngu l'ime urwuku; bya emee ngu g'ị bụru onye edu ndibe mu, bụ ndu Ízurelu; ị gbẹ ghaa ophu tsochiaru ọzo kẹ Jierobowamu; bya emewaa gẹ ndibe mu, bụ ndu Ízurelu mee iphe-ẹji; mbụ g'ẹphe gude iphe-ẹji phẹ ono kpatsụ mu ẹhu-eghu; ³ bẹ mu e-me gẹ Basha; mẹ ndibe iya chihu. Mu e-me ndibe ngu ẹgube ono, mu meru ndibe Jierobowamu; nwa Nebatu. ⁴ Ndibe Basha phẹ onye ophu, nwuhuru lẹ mkpụkpụ bụ nkuta a-ta iya. Onye ophu, nwuhuru lẹ mgbeğu aburu ẹnu, ephe l'eli a-vuka anu iya.”

Anwuhu Basha

⁵ Iphe ọzo, nwugbaberu nū teke Basha bụ eze; mẹ iphe, o meru; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ, e deshuru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ⁶ Basha bya anwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpụkpụ Tiza. Ela, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

⁷ Opfu, Chipfu ono, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jiehu; nwa Hanani pfuru l'opfu ẹhu Basha yele ndibe iya phọ vukotaepho. Ọ bụru iphe, kparụ iya nū bụ k'ẹjo-iphe, o megbaberu l'anya Chipfu; shi nno kpatsụ iya ẹhu-eghu; mbụ bya emeahaa gẹ ndibe Jierobowamu; ọle ọ gbekwa bụru yebedua gbushuru phẹ.

Teke Ela bụ eze ndu Ízurelu

⁸ O b̄uru l'apha, kwe Asa ¼kporo apha l'apha ishii, o shi b̄utaru eze ndu Jiuda; b̄e Ela nwa Basha byaru ab̄uru eze ndu Ízurelu. Iphe, o n̄oru l'aba-eze ono b̄u apha lab̄o l̄e T̄iza.

⁹ Onye-oz̄i iya, b̄u Zimiri, b̄u onye-ishi nkeru-ẹbo ¼gbo-inya iya bya agbaaru iya ejo-idzu. Teke ono b̄e Ela n̄oro l'ulo Aza, b̄u onye-ishi l'ibe-eze l̄e mkp̄ukpu T̄iza anḡu mee anḡu-sweshi iphu. ¹⁰ Zimiri bapfu iya je echitsua ya l'ali; woru iya gbua. O b̄uru l'apha, kwe Asa ¼kporo apha l'apha ẹsaa, o shi b̄utaru eze ndu Jiuda b̄e Zimiri gburu Ela ōbu; bya ab̄uru eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

¹¹ Zimiri b̄uerupho eze; o b̄uru an̄ozeta, o n̄ozetaru l'aba-eze ono; o t̄uko ndibe Basha gbushik̄ota. Ophu o d̄udu nwa nwoke, o gbuphodoru m̄e nan̄u. O gbuk̄otaru ab̄ubu iya p̄e; m̄e ndu ẹp̄he l'iya eshi ọnyà. ¹² Oo ya b̄u; Zimiri bya emee; ndibe Basha l'ophu b̄ukotaru mkpurupyata. E shi nno; o v̄u mb̄u opfu ono, Chipfu shi l'onu Jiehu, b̄u onye mpfuchiru iya pfua l̄e k'ẹhu Basha ono. ¹³ Iphe, kpataru iya n̄u b̄uru iphe-ẹji ono, Basha ȳe nwa iya, b̄u Ela meshiru; t̄eme ẹp̄he kpata ḡe ndu Ízurelu mekwaa ya p̄ho ono; mb̄u gude ọgalemkpa agwa ono, ẹp̄he agwa ono; shi nno kpatsu Chipfu, b̄u Chileke k̄e Ízurelu ẹhu-eghu.

¹⁴ Iphe ọzo, nwugbaberu n̄u teke Ela b̄u eze; m̄e iphe, o meshiru b̄e e dek̄otaru l'ẹkwo-ak̄o, e desh̄iru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru.

Teke Zimiri b̄u eze ndu Ízurelu

¹⁵ O b̄uru l'apha, kwe Asa ¼kporo apha l'apha ẹsaa, o shi b̄utaru eze ndu Jiuda; b̄e Zimiri n̄oru abali ẹsaa l'aba-eze l̄e mkp̄ukpu T̄iza. Teke ono b̄e ndu ojogu ndu Ízurelu d̄oru l̄e mkp̄ukpu Gibetonu ono, d̄u l'ali Filisitayinu.

¹⁶ Ndu ono, d̄oru n̄u ono bya anuma l̄e Zimiri b̄e gbaru eze ejo-idzu; gbua ya; ẹp̄he n̄odu mb̄oku ono l'eka ono, ẹp̄he d̄oru ono mee Omuri, b̄u onye-ishi ndu ojogu ono g'o b̄uru eze ndu Ízurelu. ¹⁷ Oo ya b̄u; Omuri ȳe ndu Ízurelu ono, ȳe ya n̄okota l̄e Gibetonu; shi l'eka ono wufu tugbua je ekep̄hee mkp̄ukpu T̄iza. ¹⁸ Zimiri h̄umaep̄ho l'aanatawa mkp̄ukpu ono; o bah̄u l'ime ulo, d̄u l'ibe-eze, b̄u ẹka aan̄oduje zeeru onwonye; n̄odu iya l'ime nwuru oku ye l'ulo-eze ono; o tsugbua ya. ¹⁹ Mkpata iya b̄uru iphe-ẹji, o megbaberu. O meru ejo-iphe l'ẹn̄ya Chipfu; bya etsoo ọzo Jierobowamu; mee iphe-ẹji ono, o kpataru ḡe ndu Ízurelu ye ẹka ono.

²⁰ Iphe ọzo, nwugbaberu n̄u teke Zimiri b̄u eze; m̄e ejo-idzu, o gbaru b̄e e dek̄otaru l'ẹkwo-ak̄o, e desh̄iru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru.

Teke Omuri b̄u eze ndu Ízurelu

²¹ T̄obudu iya b̄u; ndu Ízurelu bya ekekaha onwoph̄e ẹbo. Ndu lan̄u t̄uru ik̄e yeru Tibuni; nwa Ginatu g'ẹp̄he mee ya eze; ndu ophuu t̄uru ik̄e yeru Omuri. ²² Ōle ndu ophu tsoru Omuri b̄e ka ndu ophu tsoru Tibuni; nwa Ginatu okp̄ehu. E mechaa; Tibuni nwuh̄u; Omuri b̄uru eze.

²³ O b̄uru l'apha, kwe Asa ¼kporo apha l'apha iri l̄e nan̄u, o shi b̄utaru eze ndu Jiuda; b̄e Omuri byaru ab̄uru eze ndu Ízurelu. Iphe, o n̄oru l'aba-eze b̄u apha iri l'ẹbo. Apha ishii b̄e o b̄uru eze l̄e mkp̄ukpu T̄iza. ²⁴ O bya azuta ¼bv̄u Sam̄eriya l'eka Shemeru. O b̄uru mkp̄ola-ọchaa, ẹrwa iya d̄u tal̄entu lab̄o b̄e o zuru iya. O bya akp̄ua mkp̄ukpu l'eli ¼bv̄u ono; woru iya gua Sam̄eriya, b̄ukwapho ẹpha Shemeru ono, b̄u onye shihawaa nweru ¼bv̄u ono.

²⁵ Omuri b̄e meru ejo-ememe l'ẹn̄ya Chipfu. Ejo-iphe, o meru b̄e kak̄ota k̄e ndu vuhawa iya ọzo. ²⁶ Noo k̄ele o tsoru ọzo Jierobowamu; nwa Nebatu;

bya emee iphe-eji ono, o meru gę ndu Ízureļu ye ęka ono; mbu gude agwaphe ęgalemkpa agwa shi nno kpatsua Chipfu, bu Chileke ke Ízureļu ęhu-ęghu.

Anwuhu Omuri

²⁷ Iphe ęzo, nwugbaberu nu teke Omuri bu eze; me iphe, o meru; me ęhuka ęhuka, o mekotaru be e dekotaru l'ękwo-akę, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízureļu meru. ²⁸ Omuri nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le Sameriya. Ehabu, bu nwa iya nwoke buru eze nęchia ęnya iya.

Teke Ehabu bu eze ndu Ízureļu

²⁹ O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ęsato, e -shi g'o byaru aburu eze ndu Jiuda; be Ehabu nwa Omuri byaru aburu eze ndu Ízureļu. Iphe, o noru l'aba-eze bu ukporo apha l'apha labo le Sameriya. ³⁰ Ehabu nwa Omuri bya emee ęjo-ememe l'ęnya Chipfu kangokotachaa ndu ophu vuhawa iya ęzo buru eze. ³¹ O to bulekwa l'o meru iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru kpoloko; obenu l'o lukwarupho Jiezebelu nwada Etu-Belu, bu eze ndu Sayidonu. O gwaru agwa ono bu Balu; bya abaru iya ęja. ³² O kpuru Balu oru-ngweja l'ulo Balu, o kpuru le mkpukpu Sameriya. ³³ Ehabu dobekwarupho nteke Ashera; bya emebaa iphe ęzo gude kpatsu Chipfu, bu Chileke ke Ízureļu ęhu-ęghu; mbu kangokota ndu ophu vuhawa iya ęzo.

³⁴ Oo teke Ehabu bu eze be Hiyelu ke Betelu kpuru mkpukpu Jieriko. Teke o turu okpa igbulo mkpukpu ono be o phuru iya ishi okpara iya nwoke, bu Abiramu; o phua ya ishi mbuhu ime iya nwoke, bu Segubu teke ooye onu ęka ee-shije abahu le mkpukpu ono. O dupeho ęgube ono, Chipfu pfuhawaru iya e -shi l'onu Jioshuwa nwa Nunu.

17

Okpoko-ęhą aanu Elayijia nri

¹ Noo ya; Elayijia, bu onye mkpukpu Tishibe, du l'ali Giladu bya asu Ehabu: "Eshinu Chipfu, bu Chileke ke Ízureļu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, mu ejeru ozi; be iji ta abyadu l'a-da; ophu mini ta abyadu e-dze l'ime apha olemole; gbahaepho le mu suru g'o dziee."

² Chipfu bya epfuaru Elayijia su: ³ "Tugbua lufu l'ęka-a; swia ęzo ęnyanwu-awawa je edomia onwongu le mgboru nggele Keritu, du l'ęzo ęnyanwu-awawa Jiđanu. ⁴ Oo le nggele ono be ii-nguje mini; teme mu pfuwaru okpoko-ęhą g'o patajeru ngu nri l'ęka ono."

⁵ Oo ya bu; Elayijia tugbua je emee gę Chipfu suru iya g'o mee. O tugbua je anodu le mgboru nggele Keritu ono, du l'ęzo ęnyanwu-awawa Jiđanu. ⁶ Okpoko-ęhą nodu apatajeru iya nri waa anu l'utsu; pataru iya nri waa anu l'uzenyashi. O buru le nggele ono be ęonguje mini.

⁷ A nonyaa; nggele ono tahu; kele igwe te edzeduru mini l'ali ono.

Elayijia ye nwanji Zarefatu, ji iya anędu

⁸ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru Elayijia su: ⁹ "Gbalihuękwapho jeshia mkpukpu Zarefatu ono, du le Sayidonu je anodu l'ęka ono. O nweru nwanji, ji iya anędu bu l'ęka ono, mu pfuwaru g'o nuje ngu nri." ¹⁰ Oo ya bu; Elayijia tugbua; o buru iya eje mkpukpu Zarefatu. O -rwuepho onu-abata mkpukpu ono; o nweru nwanji, ji iya anędu, no l'ęka ono akpata nkę. Elayijia kua ya su: "Jiko kutaęshikwa nwamini ye l'iphe wotaru mu

gę mu ngua” ¹¹ Nwanyị ono tugbua gę ya je ekutaru iya mini ọbu; Elayijia kua ya sụ: “Jiko wotafukwaaru mu rọ nwibiribe buredi.”

¹² Nwanyị ono sụ: “Ọo gę Chipfu, bụ Chileke ngu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lę mu te enwedụ buredi. Iphe, mu nweru kpoloko bụkwa nwamkpoji-ęka nwa ukpokutu-nri, du l'ite; waa nwa manụ, du l'ite-mkpa. Ọo ya bę mu akpata nkụ-a gę mu ala je emee ya gę mu lę nwa mu ria. Anyi -richaa ya; anyi anọduwaro ęgu jasụ anyi anwụhu.”

¹³ Elayijia sụ iya: “Ta atsushi ebvu. Laa je emee ya ęgube ono, i pfuru ono. Ọle ọo g'i vuadaru ọzo gude nwukpokutu iphe ono gmeta akara, ha nwanshii wotaru mu. E -mechaa; l'i ghetawarọ kę gụ lę nwa ngu. ¹⁴ Noo kęle Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu suru-a: ‘Nwa ukpokutu-nri ono taa byadu a-bvụ abvubvu l'ite ono; ọphu ite-mkpa manụ ono ta abyadụ a-du iphoro gbiriri jasụ mbọku, Chipfu e-me g'igwe dzee mini lę mgboko.’ ”

¹⁵ Ọ tugbuekwapho je emee gę Elayijia pfuru iya. Noo ya; nwanị ono waa ndibe iya; mę Elayijia bya enweru nri ęphe erije mbokumboku. ¹⁶ Ọphu nwa ukpokutu-nri ono abvujeduru abvubvu l'ite ono; teme ọphu ite-mkpa ono ta adujeduru iphoro; ęgube ono, Chipfu shi l'ọnu Elayijia pfua ya ono.

¹⁷ A nọnyaa iphe-ememe gude nwa nwanị ono, bụ iya nwe ọlo ono. Iphe-ememe ọbu nọdu aka iya njo eje; jasụ o woru iya gbua. ¹⁸ Nwanị ono sụ Elayijia: “Gube onye kę Chileke; ?bụ gunu bę ii-sụ lę mu mekataru ngu? ?i byaru g'i nyataru mu iphe-ęji, mu meru; shi nno gbua nwa mu-a?”

¹⁹ Elayijia sụ iya: “Kee mu nwa ngu ọbu!” Elayijia bya ekuta iya l'utapfu nwanị ono; bya ekuba l'ulo eli, l'ęka ọonoduje; je enyebe iya l'oshi-azęe ya. ²⁰ Ọ bya araku Chipfu; sụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke mu; ?i mefuaru g'ęjo akpamara ọwa-a dapfuta nwanị-a, ji iya anọedu-a, mu nọ l'ibe iya-a; mbụ kę g'i mee gę nwa iya nwụhu?”

²¹ Tọbudu iya bụ; Elayijia dakoru nwata ono l'eli ugbo ęto machia onwiya; bya araku Chipfu sụ: “Jiko Chipfu, bụ Chileke mu; menaa gę ndzụ nwata-a lwaphutaru iya azụ!”

²² Chipfu numa olu Elayijia. Ndzụ nwata ono bya alwaphutaru iya azụ; ọ gbakerehu. ²³ Elayijia kulita nwata ono shi l'ulo-eli ono nyizeta lę k'alị. O kuru iya nụ ne iya sụ: “Wa nwa ngu baa; ọ nọwa ndzụ.”

²⁴ Nwanị ono sụ Elayijia: “Ọo nta-a bę mu maru l'i bụ onye kę Chileke; teme l'opfu, Chipfu shi l'ọnu ngu pfua bę bụ ọkpobe-opfu.”

18

Elayijia yęe Obedaya

¹ A nọnyakpowaro-o; nọ-rwua apha k'ęto; Chipfu sụ Elayijia: “Je egoshi Éhabu onwongu; gę mu bya e-me g'igwe dzee mini lę mgboko.” ² Ọo ya bụ; Elayijia jeshia egoshi Éhabu onwiya.

Teke ono bę ęgu kabaa emeshi ike lę Samériya. ³ Éhabu bya ekua Obedaya, bụ onye-ishi l'ibe iya. Obedaya bụ onye Chipfu duru lę nsọ shii. ⁴ Noo kęle teke Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu bę bụ Obedaya chitaru ndu mpfuchiru Chipfu ono ukporo umadzu ise je edomishia l'ogba. O dobecharu phę ukporo labọ l'umadzu iri iri l'ogba lanụ; azụ phę lę nri; bya ekeje phę mini. ⁵ Éhabu sụ Obedaya: “G'anyi jegbabekota alı-a l'ęka obvu-mini du; mę nsuda nsuda dukota nụ; g'a maru; ?anyi a-huma irwu-ęswa; shi nno dzọ inya anyi; mę inya-mulu anyi ndzụ. G'o to nweru ọphu anyi e-gbu l'opfu l'ęgu emeshiwa iya ike.”

⁶ Oo ya bu; ephe bya ekee ali ono ekeke g'ephe e-shi jegbabekota iya. Ehabu tsoru eka lanu; Obedaya tsoru eka iya ophuu.

⁷ Obedaya jenyakpopho; yee Elayijia bya edzuda. Obedaya hubeeekwa iya pho ama; bya ephozeru iya iphu l'ali su: "Nnajiuphu mu, bu Elayijia! ?Bu ngu baa?"

⁸ Elayijia su iya: "Oo mbedua be o bu. Tugbua je akaru nnajiuphu ngu le Elayijia no l'eka-a."

⁹ Obedaya su: "?Bu ejo-iphe gunu be mu meru; meru g'o gude i nodu eme g'i nwuru mube nwozi ngu ye l'eka Ehabu; g'o woru mu gbua? ¹⁰ Oo ge Chipfu, bu Chileke ngu, no ndzu; g'o no iya-a; be bukwapo g'o bu irelanu l'o to dudu oha; me ali-eze, nnajiuphu mu teke ezidu g'e je achoo ngu. Oha; ozoo ali-eze ophu suru l'i ti nodu le ndu phe; l'o nua phe nte g'ephe ria l'ephe ta ahumaduru ngu. ¹¹ O buru iya be i byaru nta-a bya asu ge mu tugbua je akaru nnajiuphu mu le gube Elayijia no l'eka-a. ¹² ?Mu maru eka Unme Chipfu e-duta ngu je edobe me mu ha e ngu pho tugbua. Mu -jeepho je epfuaru iya Ehabu; o bya; ophu o to humaduru ngu; l'o woru mu gbua. Ole mube onye-ozu ngu be Chipfu shikwa teke mu bu nwokoro dutaru le nsu. ¹³ Nnajiuphu mu; ?ti numajeduru iphe, mu meru teke ono, Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu; mbu ge mu gude wohaa ndu mpfuchiru Chipfu ono ukporo ise l'ogba? Mu wohacharu phe ukporo labo l'umadzu iri iri l'ogba lanu; azu phe le nri; bya eku mini anu phe. ¹⁴ O buru nta-a be i byaru asu ge mu tugbua je akaru nnajiuphu mu le Elayijia no l'eka-a. Oo-gbukwa mu!"

¹⁵ Elayijia su iya: "Eshinu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, mu ejeru ozi; be mu goshifutajekwa Ehabu onwomu ntanu-a."

Ehabu yele Elayijia edzuda

¹⁶ Oo ya bu; Obedaya tugbua jepfushia Ehabu je ezia ya ya. Ehabu jepfushia Elayijia. ¹⁷ Ehabu humaepho Elayijia bya asu iya: "?Bu ngu baa; gube onye ono, l'akpa ndu Izurelu ehu-a?"

¹⁸ Elayijia su: "O to bukwa mbedua akpa ndu Izurelu ehu. O kwa gubedua; gu le ndibe nna ngu be o bu; kele unu haru eme ekemu Chipfu; tsoahaa Balu." ¹⁹ "Ngwa; zia g'e je ekua ndu Izurelu l'ophu g'ephe byapfuta mu l'ubvu Kamelu. Chita unu umadzu l'ukporo labo l'iri ono, bu ndu epfuchiru Balu; waa unu nemadzu ono, bu ndu epfuchiru Ashera; mbu ndu ono, Jiezebelu anu nri ono g'ephe bya."

Elayijia yee ndu epfuchiru Balu

²⁰ Oo ya bu; Ehabu bya ezia nzi ekukota ndu Izurelu l'ophu; waa ndu epfuchiru Balu; ephe dzukota l'ubvu Kamelu. ²¹ Elayijia bya apfuru ndu Izurelu ono l'iphu g'ephe ha su: "?Bu jasu teke ole be unu a-no-bekporu ogazi-nya-labo ono unu no ono? O -buru l'oo Chipfu be bu Chileke; unu tsoru iya. Teke obu l'oo Balu be bu Chileke; unu tsonuru iya."

O pfuchaa nno; ophu ephe epfuduru opfu yeru iya.

²² Tobudu iya bu; Elayijia su ndu ono: "Oo mbedua kpoloko be phoduru nu le ndu epfuchiru Chipfu. Obenu le ndu epfuchiru Balu be du unu nemadzu l'ukporo labo l'iri. ²³ G'a kputaru anyi oke-eswi labo. G'ephe hata oke-eswi lanu; gbua; bokashia; doo l'eli nku; ole oo g'ephe ta nwukwaru oku ye iya. Mbedua be e-gbu oke-eswi lanu ophuu; bokashia; doo l'eli nku; mu taa nwuduru oku eye iya. ²⁴ Unu araku epha agwa unu; ge mbedua

arakukwapho epha Chipfu. Onye ophu gude oku za enu; aamaru l'oo ya bu Chileke."

Ndu ono g'ephe ha zukota mgbede su: "Iphe, i pfuru du ree."

²⁵ Elayijia su ndu epfuchiru Balu: "Unu vuru uzo hata oke-eswi lanu gbua; eshi ophu unu du igwerigwe. Unu araku epha agwa unu; ole oo g'unu ta anwukwaru oku ye l'anu ono." ²⁶ Epe bya akputa oke-eswi lanu l'ime oke-eswi, a nuru phe; gbua.

Epe kpo-kua epha Balu shita l'utsu jasu l'eswe asuje: "Gube Balu; zanu anyi oku!" Ophu o dudu ophu, meru nu; mbu ophu e yeduru phe onu. Epe tsoru oru-ngweja ono, epe meru ono etephe ebvu mgburugburu.

²⁷ O be l'eswe; Elayijia chihaha phe ochi; su phe: "Unu kushibaa ya oku ike; kele oo agwa be o bu. ?A maru; ?o no l'oke oriri; ?too oome iphe; ?too o jeru iphe; ?too bu mgbenya be ooku; g'unu ekutee ya." ²⁸ Oo ya bu; epe rashia ya ike; gude mma; me arwa ebvujashi onwophe l'uzo omelali phe; jasu mee, shi phe l'ehu alwashu. ²⁹ Echi-eswe bya aghata g'ephe chiphenyaru okorobo mkpu ono, epe echi ono. A bya erwua teke eegweje ngweja uzenyashi; ophu o dukwapho ophu meru nu; ophu e yeduru phe onu; mbu ophu o dudu iphe nwuru nu.

Chipfu gude oku eke ngweja Elayijia

³⁰ Tobudu iya bu; Elayijia su ndu ono g'ephe ha: "Unu wuritaru mu ntse." Epe bya awupfu iya ntse. Elayijia bya edozia oru-ngweja Chipfu ono, e nwutsushiwaru enwutsushi ono. ³¹ O bya apata mkpuma iri l'ebo, no-chiru enya ipfu iri l'ebo, bu unwu Jieko; mbu onye ono, Chipfu pfujeru su: "Epha ngu a-buru Izurelu-a." ³² O gude mkpuma ono kpokoberu Chipfu oru-ngweja. O bya ebvua nsu, ha osa bvuphee oru-ngweja ono mgburugburu. ³³ O bya edoo nku g'oo-du; bya egbua oke-eswi ono bokashia; doo l'eli nku ono. O su: "Unu je ekujishia mini l'ite-mini eno; bya awua l'eli ngweja-akpo-oku-a; waa le nku-a."

³⁴ O su phe: "Unu je ekutafua ya ke mgbo ebo" Epe je ekutafua ke mgbo labo.

O su phe: "Unu je ekutafua ke mgbo eto." Epe je ekuta iya ke mgbo eto. ³⁵ Mini ono nodu asoshihu l'eli oru-ngweja ono; bya eji nsu ono, e bvupheru mgburugburu ono ejiji.

³⁶ O be teke eegweje ngweja uzenyashi; Elayijia, bu onye mpfuchiru Chipfu bya akpuritaru ntse su: "Gube Chipfu, bu Chileke ke Ebirhamu; me ke Ayizaku; me ke Izurelu; menaa g'a maru ntanu-a l'oo ngu be bu Chileke le Izurelu; teme waa g'a maru le mu bu onye-ozu ngu; waa l'iphe-a, mu meru-a be bu iphe, i suru ge mu mee. ³⁷ Zanu mu oku gube Chipfu; zanu mu oku; k'ophu ndu-a a-maru l'oo gube Chipfu bu Chileke; teme o buru ngu bu onye e-me g'obu phe lwaphuta azu l'eka i no."

³⁸ Tobudu iya bu; oku shi l'eka Chipfu buru phaa; bya ekekota ngweja-akpo-oku ono; me nku ono; me mkpuma ono; me urwuku, no l'ali; bya erichachaa mini ono, doru le nsu ono ericha.

³⁹ Ndu ono l'ophu huma iphe ono; bya adashihu kpurumu; rashia su: "Oo Chipfu be bu Chileke! Oo Chipfu be bu Chileke!"

⁴⁰ Elayijia su phe: "Unu gudechaa ndu mpfuchiru Balu. Unu te ekwekwa g'o duru onye ophu e-pyofu l'ime phe!" Epe gude phe; Elayijia chita phe je le nsuda Kishonu je eworu phe gbushikota l'eka ono.

Igwe abya mini

⁴¹ No iya; Elayijia sù Éhabu: “Tugbua je eria; ngua; kele ephu oke mini aphuwaa.” ⁴² Éhabu tugbua ge ya je eria; ngua. Elayijia nyihu mkpakponu úbvú Kamelu ono; phozeta kpupyabé iphu le mgbaka ikpere iya.

⁴³ O sù nwozi iya: “Tugbua nta-a je eleedu enya l'uzo eze-enyimu.”

Nwozi iya ono tugbua je elee enya; bya asu iya: “O to dukwa iphe, no l'eka ono.”

O zia ya nno mgbo esaa.

⁴⁴ O be le k'esaa; nwozi iya ono su: “Lenu; urwukpu, habeepho nwanshii ge mpfupfumeka nemadzú be shi l'eze-enyimu erwu eje abya.”

Elayijia sù iya: “Tugbua je akaru Éhabu sù iya: ‘Dozia ugbo-inya ngu gbagbua lashia; a -nonyaa oke mini nmaburu ngu ye.’ ”

⁴⁵ A notaepho nwanshii; igwe rwua erwurwu; jihu kpakpalu; pherephere ziahaa; oke mini wata edzedze. Éhabu gbaru lashia mkpukpu Jiezerelu. ⁴⁶ Ike Chipfu bya Elayijia l'ehu; o rukota iphe, o yeru l'ehu; gbagbua je agbaghata Éhabu; vuru iya uzo gbarwua mkpukpu Jiezerelu.

19

Elayijia agbaru Jiezebelu oso

¹ Éhabu bya akokotaru Jiezebelu iphemiphe, Elayijia meru; waa g'o gude ogu-echi gbushikota ndu mpfuchiru Balu. ² Oo ya bu; Jiezebelu zia nzi g'e je ezia Elayijia su: “G'agwa gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwaa mu ophu ka njo m'o -betashia egube nta-a echele ophu mu emeduru ndzu ngu g'o du g'i meru ke ndu mpfuchiru Balu ono.”

³ Elayijia tsuhu ebvu; bya agbaahaa oso ndzu iya. O -rwuepho mkpukpu Biye-Sheba, du l'ali Jiuda; o haa nwozi iya l'eka ono. ⁴ Yebedua l'onwiya jee ije ujiku ophu bahu l'echiegu. O -rwua l'upfu oshi junipa; o no-zeta anoo; bya epfuahaaru Chileke g'o mee ge ya nwuhu. O su Chileke: “O jiwaru mu epho; jiko Chipfu; wotanu ndzu mu; kele mu ta akadú ndiche mu phe ree.” ⁵ O pfuchaa nno; bya aze-zeta l'upfu oshi ono; mgbenya tu iya.

A bya l'amaru; ojozi-imigwe lanu bya akpaa ya eka su: “Gbeshi; ria nri.” ⁶ Elayijia bya achikaa enya huma ishi buredi, e gheru l'ovokoku waa ite, mini no, a suseru iya l'uzo ishi. O bya eria; ngua; bya aze-zeta ozo.

⁷ Ojozi Chipfu ono bya alwaphuta azu ke mgbo labo; bya akpaa ya eka su: “Gbeshi; ria nri; odumeka be ije obu a-panukakwa ngu eka.” ⁸ O bya agbalihu ria; ngua. O gude ike nri ono, o riru ono jee ije ukporo abali labo; eswe l'enyashi jasú o jerwua úbvú Horebu, bu iya bu úbvú Chileke.

⁹ O buru l'eka ono be o bahuru l'ogba je akwaa l'enyashi iya. Chipfu bya epfuaru iya opfu su: “?Bu gunu be iime l'eka-a Elayijia?”

¹⁰ Elayijia su: “Iphe ke gube Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike be aphu mu l'obu aphushi mu iya ike. Noo kele ndu Izurelu be gwobewaru ogbandzu ngu; bya enwutsushiwa oru-ngweja ngu; gude ogu-echi tukó ndu mpfuchiru ngu gbushia; o buwaru mbedua nkinyi mu be phoduru nu. Nta-a be ephe achofuwaa ishi ndzu mu.”

¹¹ Chipfu su: “Ngwa; lufu je apfuru l'iphu Chipfu l'eli úbvú; kele Chipfu abya aghata.”

Tobudu iya bu; oke pherephere, paru eka bya eziahaa; agbawashi úbvú ono; bya agbakposhi eze mkpuma, dugbaa l'úbvú ono ke yogiri yogiri l'iphu Chipfu. Ole Chipfu ta anodu le pherephere ono. Pherephere ono zibuhuepho; ali wata anma jiiijiii. Ophu Chipfu ta nodu l'ali-onma-jiiijiii ono. ¹² Ali ono, nmabuhuepho jiiijiii; oku bya nkiya; ophu Chipfu ta nodu

l'oku ono. Oku ono nyihuepho; e pfua nwa nwirinwiri opfu. ¹³ Elayijia numa iya; bya egude uwe iya kwechia onwiya iphu; lufuta bya apfuru l'onu ogha ono.

O duru olu-opfu suru iya: “?Bu gunu be iime l'eka-a Elayijia?”

¹⁴ Elayijia su: “Iphe ke gube Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike be aphu mu l'obu aphushi mu iya ike; noo kele ndu Izurelu be gwobewaru oghandu ngu; teme ephe nwutsushiwa oru-ngweja ngu; gude ogu-echi toko ndu mpfuchiru ngu gbushia; o buwaru mbedua nkinyi mu be phoduru nu. Nta-a be ephe achofuwaa ishi ndzu nkemu.” ¹⁵ Chipfu su iya: “Laphu azu shia uzo ophu i shiru jeshia echiegu Damasukosu. Teke i jerwuerupho; wua Hazelu manu l'ishi g'o buru eze ndu Aramu. ¹⁶ Li wua Jiehu; nwa Nimushi manu l'ishi g'o buru eze ndu Izurelu; li wua Elayisha nwa Shafatu ke mkpukpu Abel-Mehola manu l'ishi g'o nochia enya ngu buru onye mpfuchiru Chileke. ¹⁷ Onye ophu gbalaru nu ophu Hazelu e gudedu ogu-echi gbua ya; Jiehu egbua ya. Onye gbalaru nu ophu Jiehu e gudedu ogu-echi gbua ya; Elayisha egbua ya. ¹⁸ G'o duhabekponu be mu dobeeleru-a unu umadzu iri l'esaa l'ukporo umadzu iri l'ali Izurelu, bu ndu te wotajeduru ikpere phe gbushiru Balu; baaru iya aja; ophu ephe te tsutsujeduru iya onu.”

Elayijia yee Elayisha

¹⁹ Oo ya bu; Elayijia shi l'eka ono lufu; je ahuma Elayisha nwa Shafatu l'eka o gude oke-eswi ukporo l'eno, a jigbaaru ebo ebo arwaze ali. Elayijia jeru jepfushia ya; bya ewota ukpo iya gbaphua ya l'ehu. ²⁰ Elayisha gbadogbua oke-eswi ono; gbatoru Elayijia. Elayisha su: “Ge mu tsutsufua ne mu waa nna mu onu ge mu abyawaro etsoru ngu.” Elayijia su iya: “Laphu azu. ?Ii-tsoru mu ke gunu?”

²¹ Elayisha paru iya haa laphushia azu; je egbushikota oke-eswi iya pho. O gude oshi ono, e gude gakoo phe ono shia anu phe; woru iya kekashiaru ndiphe; ephe taa. O gbete teke ono gbalihu tsoru Elayijia; jeahaaru iya ozi.

20

Benu-Hadadu etso ndu Sameriya ogu

¹ Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu bya achikobe ndu ojoju iya l'ophu. Yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo toko swiru; waa inya; me ugbo-inya. Ephe je ekepheta mkpukpu Sameriya; tsoo phe ogu. ² O zia ndu-ozu g'e je l'ime mkpukpu je ezia Ehabu, bu eze ndu Izurelu su iya le Benu-Hadadu suru-a: ³ “Mkpola-ochaa ngu waa mkpola-ododo ngu bukotawa nkemu; unyomu ngu waa unwegirima ngu ndu ophu kakota ama mma bukwarupho nkemu.”

⁴ Eze ndu Izurelu su: “Gube eze, bu nnajiuphu mu; oo g'i pfuru buepho g'o du; mbedua me iphemiphe, mu nweru be bukota nkengu.”

⁵ Ndu ozi ono bya alaphu azu ozo je asu: “Benu-Hadadu be suru le-a: ‘Mu zihawaru g'i chita mkpola-ochaa ngu; me mkpola-ododo ngu; me unyomu ngu phe; waa unwegirima ngu nu mu. ⁶ Ole-a; egube nta-a echele be mu e-ye ndu-ozu mu g'ephe bya etsoru ulo ngu; me ulo ndu-ozu ngu vachachaa pfurupfuru. Iphe, bukpo iphe, du ngu ubvu l'enya be ephe e-gwetakota.’ ”

⁷ Tobudu iya bu; eze ndu Izurelu bya ekukobe ndu bu ogerenya ali ono l'ophu su phe: “?Unu humadupho ge nwoke-a acho mu opfu? O ziru ozi ge

mu nū iya unyomu mu; mē unwegirima mu; mē mkpōla-ōchaa mu; waa mkpōla-ododo mu; ophu mu ta jikakwaru.”

⁸ Ndu bụ ogerenya ono g'ephe ha; mē ndu Ízurelu l'ophu sụ: “Ta ngashiru iya nchi; ophu i kwetakwa iphe, o pfuru.”

⁹ Oo ya bụ; Éhabu ziphu ndu ono, Benu-Hadadu ziru ozi ono azụ sụ: “Unu karu nnajiuphu mu, bụ eze sụ iya lẹ-a: ‘Iphe ono, i vu ụzo sụ gē mube onye-ozu ngu mee ono bē mu e-mekota. Olee k'ikpazu-a bē mu ta adudu ike eme-o!’ ” Ndu ono, byaru ozi ono lufu; je ezia Benu-Hadadu iphe, e ziru phe.

¹⁰ Benu-Hadadu bya ezia Éhabu ozi ozo; sụ: “G'agwa gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwaa mu ophu ka njo m'urwuku, no lē mkpukpu Sameriya phodukpowaa ophu suru gē ndu tso mu nū e-kpotachaa ya mkpoji-eka.”

¹¹ Eze ndu Ízurelu sụ: “Unu karu iya l'onye kwaru onwiya ngwogu ta abajedu aba; gbahaepho teke o lwu-kpecharu l'ogu.”

¹² O buru gē Benu-Hadadu no lē mkpu angu mee yee ndu eze, yee ya no bē a byaru ezia ya ozi ono. O sụ ndu nkiya: “Unu kwakobe k'ogu.” Oo ya bụ; ephe kwakobe onwophe k'etso mkpukpu Sameriya ogo.

Éhabu alwu-kpee Benu-Hadadu

¹³ No iya; o nweru onye mpfuchiru Chileke, byapfutaru Éhabu, bụ eze ndu Ízurelu bya asu iya: “Chipfu suru-a: ‘?I humaru ikpoto ndu-a? Mu e-woru phe ye ngu l'eka ntanu-a; g'ii-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.’ ”

¹⁴ Éhabu sụ: “?Bu onye bē e-me iya nu?”

Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: “Chipfu suru: ‘Oo unwokorobyia ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono bē e-me iya nu.’ ”

Tobudu iya bụ: Éhabu sụ: “?Bu ndu ole a-wata ogo obu?”

Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: “Oo unubedua.”

¹⁵ Tobudu iya bụ; o bya achikobe unwokorobyia, bụ ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono. Iphe, ephe du buru ukporo umadzu iri lē nanu l'umadzu iri l'ebo. E mechaa; o bya achikobe ndu Ízurelu ndu ophu tukoru du unu nemadzu iri l'esaa l'ukporo umadzu iri. ¹⁶ O buru l'eswe bē ephe tugburu jeshia; mbu teke Benu-Hadadu no lē mkpu ngu waa mee k'ophu o tsu iya atsutsu; yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo pho, eeyetaru iya eka pho. ¹⁷ Unwokorobyia ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono vuru ụzo tugbua.

Ndu Benu-Hadadu yefuhawaru g'ephe kwabe; bya agbaaru iya ama; sụ: “Unwoke shikwa lē Sameriya eje abya.”

¹⁸ Benu-Hadadu sụ: “Teke ephe byaru kē nchi-odu-doo; unu kpukoo phe lē ndzu; teke o bu k'ogu bē ephe abya; unu kpukokwa phe pho lē ndzu.”

¹⁹ Unwokorobyia ndu ojogu ono vuru ụzo wufuta lē mkpukpu; ndu ojogu ozo nodu etso phe etsotso. ²⁰ Onyenonu gbukotaepho onye ophu ye ya wogbaberu ogo. O nwuepho nno; ndu Aramu yee okpa l'oso; ndu Ízurelu chipyabe phe. Benu-Hadadu, bụ eze ndu Aramu nodu l'eli inya iya gbalaa. Yee ndu agbaru iya l'inya toko gbalaa. ²¹ Eze ndu Ízurelu chipyabe phe je egudegbaa inya phe; mē ugbo-inya phe; bya egbua ndu Aramu k'ophu paru eka apaa.

²² E mechaepho; onye mpfuchiru Chileke ono byapfuta eze ndu Ízurelu ono bya asu iya: “Unu jekwa emee onwunu g'unu kaba eshihu ike; maru iphe, unu e-me. Noo kele apha gbaerupho bē eze ndu Aramu a-byakwa etsoo ngu ogo ozo.”

²³ No iya; ndu-ishi ozi eze ndu Arámu bya epfuaru iya sụ: “Iphe, meru g'o gude ndu Ízurelu ka anyi ọkpehu bụ l'agwa phẹ bụ agwa eli úbvú. Ọ -bụru l'anyi l'ephe lwuru ọgu ono l'eka dụ baswaa; bẹ anyi a-kakwa phẹ ọkpehu. ²⁴ Iphe, ii-me bụ g'i wofuchaa ndu eze phọ l'onodu phẹ; wotachia ndu-ishi ndu ojogu dochia ẹnya phẹ. ²⁵ L'i chita ndu ojogu, ha gẹ ndu e gburu egbugbu yekwaa lẹ ndu ojogu; mẹ inya, ha g'ophu tuphashihuru nụ; mẹ ugbo-inya, ha g'ophu tuphashihuru nụ kwaphọ; g'anyi jepfu phẹ ọgu l'eka dụ baswaa. Anyi kafutaje phẹ ọkpehu.” Ọo ya bụ; Benu-Hadadu kweta; bya emee iphe, ephe pfuru iya.

²⁶ Apha sugbaepho ishi; Benu-Hadadu chikobe ndu Arámu; ephe jeshia mkpukpu Afeku; g'ephe je etsoo ndu Ízurelu ọgu. ²⁷ A bya akpakoo ndu Ízurelu; ephe kwakobekwapho; bya awu-pfushia phẹ. Ndu Ízurelu doru uzi labo g'unwu ndokobe egbu; ghaaru ndu Arámu iphu; obenu lẹ ndu Arámu tukoru obotegu sweta.

²⁸ Onye kẹ Chileke bya eje asụ eze ndu Ízurelu: “Chipfu sụru-a: ‘Eshi ophu ndu Arámu gude onu phẹ sụ lẹ Chipfu bẹ bụ agwa, ereje ire l'eli úbvú; l'ọ tọ bụdu agwa ereje ire lẹ nsuda nsuda; bẹ mu a-chita ikpoto ndu-a g'ephe ha ye ngu l'eka; g'i makwanuru l'ọo mu bụ Chipfu.’ ”

²⁹ Ephe doru chebegbachaa ibe phẹ iphu egube ono abali ọsaa. O be lẹ mboku k'ọsaa; ephe wogbabe ọgu ono. Ndu Ízurelu gbua ndu Arámu ukporo unu unwoke iri l'ẹbo; l'unu iri*, bụ ndu ojogu o-je-l'okpa l'ujiku lanu. ³⁰ Ndu ophu e gbuphodoru gbaba lẹ mkpukpu Afeku; igbulo mkpukpu ono zeshihu tugbu ukporo unu nemadzu ugbo ẹto; l'unu ọsaa; l'ukporo umadzu iri†. Benu-Hadadu gbalaa je edomia onwiya l'ime ime ulo, dụ lẹ mkpukpu ono.

Éhabu edobe Benu-Hadadu ndzu

³¹ Ndu ozi Benu-Hadadu bya asụ iya: “Lenu; anyi numaru lẹ ndu eze ndu Ízurelu bẹ aphuje obu-imemini. G'anyi gbaphua uwe-aphu l'upfu; rikua onwanyeri eri l'ishi; jepfushia eze ndu Ízurelu. ?A maru; o-dobe ngu ndzu.”

³² Ọo ya bụ; ephe bya agbaphua uwe-aphu l'upfu; rikua eri l'ishi jepfushia eze ndu Ízurelu je asụ iya: “Onye-oziri ngu Benu-Hadadu sụru jiko g'i dobe nụ iya ndzu.”

Eze jia sụ: “?Ọ nokwadu-a ndzu? Ọo nwune mu bẹ ọ bụ.”

³³ Ndu ozi Benu-Hadadu ono nođu egekpọepho iphe, e-shi iya l'onu futa. Ephe nalitakebe iya opfu ono l'onu; sụ: “Ee; mbụ nwune ngu Benu-Hadadu.”

Ọ sụ phẹ: “Unu je eduta iya g'ọ bya.” Benu-Hadadu byaepho; Éhabu mee g'o nyikota ugbo-inya iya.

³⁴ Benu-Hadadu sụ iya: “Mkpukpu ono, nna mu nataru nna ngu ono bẹ mu a-nu-phukota ngu azu; l'i meta ẹka aa-nođuje azuru ngu aswa lẹ Damasukosu egube ono, nna mu meru lẹ Samériya.”

Éhabu sụ: “Mu e-gude k'ogbandzu-a haa ngu g'i lashia.” Ọo ya bụ; yee ya gbaa ndzu; Éhabu parụ iya haa; ọ lashia.

Aanma Éhabu ikpe ẹhu Benu-Hadadu

³⁵ O nweru onye lanu l'ime ogbo ndu mpfuchiru Chileke, Chipfu byaru epfuaru g'ọ sụ onye ophuu: “Jiko chia mu iphe.” Onye ono jika iya echi iphe ono. ³⁶ Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru Chileke ono sụ iya: “Lenu;

* **20:29** 20:29 Bụ iya bụ 100,000 lẹ mbekee. † **20:30** 20:30 Bụ iya bụ 27,000 lẹ mbekee.

eshi ophu i jikaru eme iphe, Chipfu pfuru; be i -bebeepho haa mu l'eka-a lufu; oduma adzugbua ngu." Alufu, nwoke ono haru iya lufu; oduma huma iya woru iya dzugbua.

³⁷ Onye mpfuchiru Chileke ono bya ahuma onye ozo bya asu iya: "Jiko chia mu iphe." Onye ono wagochaa ya awago; chibashia ya ehu onya.
³⁸ Onye mpfuchiru Chileke ono lufu; je apfuru l'aguga uzo; nodu kwaberu eze. O gude iphe kechia onwiya iphu; g'a ta maru iya. ³⁹ O be teke eze ghatajerupho; onye mpfuchiru Chileke ono kua ya oku su: "Mube onye-ozu ngu be bahuru l'echilabo ogo; o nweru nwoke lanu ghakoberu duta onye o kputaru le ndzu bya asu mu: 'Chee onye-a nche; o -buru l'o gbalaru; be ii-gude ishi ndzu nkengu pfua ugwo iya; teke odumeka l'i pfua mkpola-ochaa, erwa iya du talentu lanu.' ⁴⁰ Tobudu iya bu; mube onye-ozu ngu gbephibe iphu eme iphe ozo; nwoke ono gbalaa."

Eze ndu Izuru su iya: "Oo iphe, gbaru ngu nu bu ono. O buru ngu be o shiekwapo l'onu."

⁴¹ Oo ya bu; onye mpfuchiru Chileke ono; bya apufu-kebe iphe ono, o gude kechia onwiya iphu ono; eze ndu Izuru bya amaru l'oo onye lanu le ndu mpfuchiru Chileke be o bu.

⁴² O su eze: "Chipfu suru-a: 'Eshinu i haru onye mu suru g'e mee omeliwe; o laa ke mmanu; be ishi ndzu ngu a-laa l'ugwo ishi ndzu nkiya; ndu nkengu alaa l'ugwo ndu nkiya.' "

⁴³ Eze ndu Izuru gude iwe; me ehu-eghu tugbua lashia ibe iya le Sameriya.

21

Mgbabu vayinu Nabotu

¹ O nweru opfu-vayinu, no le mkpukpu Jiezeru le mgboru ibe Ehabu, bu eze le Sameriya. Onye nwe iya nu bu Nabotu, onye mkpukpu Jiezeru.

² A nonyaa; Ehabu su Nabotu: "Nunu mu opfu-vayinu ngu-a ge mu mee mgbabu, mu a-kobeje eba; eshi ophu o no-kube ibe mu. Mu e-gude opfu-vayinu ophu kakporoo ya ree gbanweta ngu iya; ozo le mu gude okpoga pfua ngu aswa iya; me obeta aswa iya buru gunu."

³ Nabotu su Ehabu: "Ge Chipfu te ekwekwa ge mu woru oke ali nna mu phe nu ngu."

⁴ Ehabu gude ehu-eghu; vua ovuma lashia ibe iya; kele Nabotu, bu onye Jiezeru be suru le ya taa ndu iya oke ali nna iya phe. O je aze l'iphe-aze ya; gbanwube iphu; jika eri nri. ⁵ Jiezebelu, bu nyee ya bya abyapfuta iya; bya asu iya: "?Bu gunu kpataru iphe, ehu egu ngu egu ke g'i ti ri nri?"

⁶ Ehabu su iya: "Iphe, kparu iya nu bu le mu pfuru Nabotu onye Jiezeru g'o nu mu opfu-vayinu iya ge mu pfua ya aswa iya l'okpoga; odumeka ge mu gbetchia nu iya opfu-vayinu ozo l'ugwo iya; m'o -buru l'o du iya ree. Obenu l'o suru le ya ta anudu mu opfu-vayinu iya anunu ophu."

⁷ Nyee ya ono, bu Jiezebelu su iya: "?Bukwadu ngu-a bu eze ndu Izuru too? Gbalihu ria nri; g'ehu tsoo ngu utso. Mu a-nataru ngu-a opfu-vayinu Nabotu, bu onye Jiezeru ono."

⁸ No iya; Jiezebelu bya egude epha Ehabu deshia ekwo-ozu; gude iphe-ohubama, Ehabu egudeje anyachishi ekwo ozi nyachishia ya; woru iya keshiaru ndu bu ogerenya; me ndu nweru enya, bu ndu ephe le Nabotu tukoru buru le mkpukpu.

⁹ Iphe, o deru l'ekwo-ozi ono bu:

"Unu tua onu mboku unu a-swị egu. O -be mboku ono; unu dobe Nabotu l'onodu, ha shii l'echilabo oha. ¹⁰ Unu eyeru iya ndu bu ogalemkpa nemadzu labo g'ephe nodu iya l'iphu; boo ya ibo; su l'o pfubyiru Chileke; bya epfubyia eze. Teke ono; unu akpufu iya je atugbua le mkpuma."

¹¹ Tobudu iya bu; ndu mkpukpu ono; mbu ndu bu ogerenya; me ndu nweru enya, bu le mkpukpu Nabotu phe mee ge Jiezebelu pfuru phe l'ekwo-ozi ono, o deru keshiaru phe ono. ¹² Ephe bya atua onu mboku aswi egu; woru Nabotu dobe l'onodu, ha shii l'echilabo phe. ¹³ Ndu ogalemkpa labo bata bya anodu iya l'iphu; boahaa ya ibo su: "Nabotu pfubyishiru Chileke; bya epfubyishikwapho eze." Noo ya bu; ephe kpufu iya l'azu mkpukpu; je atugbua ya le mkpuma. ¹⁴ Tobudu iya bu; ephe zia Jiezebelu; su: "A tugbuakwaru Nabotu le mkpuma; o nwuhuwaa obu."

¹⁵ Anuma, Jiezebelu anuma l'a tu-gbuwaru Nabotu le mkpuma; o su Ehabu: "Tugbua je anata opfu-vayinu Nabotu onye Jiezerelu pho; mbu ono, o jikaru le ya taa ndu ngu g'i pfua ya okpoga ono. Noo kele Nabotu ta anohedu ndu; o nwuhuwaru." ¹⁶ Tobudu iya bu; Ehabu numaepho le Nabotu be nwuhuwaru nu; o gbalihu jeshia l'opfu-vayinu Nabotu, bu onye Jiezerelu ono; ge ya nata iya nworu.

Elayijia epfu iphe, e-me Ehabu

¹⁷ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Elayijia, bu onye Tishibe su: ¹⁸ "Gbalihu; je Sameriya; jepfu Ehabu, bu eze ndu Izurelu ono. Eka o no nta-a bu l'opfu-vayinu Nabotu; l'eka-a, oome g'o nata iya nworu. ¹⁹ Karu iya le Chipfu suru-a: '?I gbuchaaru nemadzu; bya anafua ya iphe iya?' Su iya le Chipfu suru-a: 'Oo eka ono, nkuta no richaa mee Nabotu ono be nkuta a-nodu richaa mee nkengu!'"

²⁰ Ehabu su Elayijia: "'?I chowaru mu bya; gube onye ohogu mu?"

Elayijia su iya: "Ee; mu chowaru ngu bya; kele i wowaru onwongu haaru eme ejo-ememe l'enya Chipfu. ²¹ Huma ahuma le mu e-me g'ejo-iphe dapfuta ngu. Awa ngu be mu a-za l'eza; teme iphe, bukpo onye bu nwoke l'ibe gube Ehabu be mu e-kpo g'e kpoje ntua l'ali Izurelu: ohu; me amadu. ²² Mu e-me onu-ulo ngu ge ke Jierobowamu nwa Nebatu; me ke Basha nwa Ahayijia; noo kele i kpatsuru mu ehueghu; teme i mee ge ndu Izurelu mee iphe-aji.

²³ "A bya l'ehu Jiezebelu be Chipfu pfukwarupho su: 'Oo nkuta a-ta Jiezebelu l'ime mkpukpu Jiezerelu.'

²⁴ "Ndibe Ehabu phe onye ophu nwuhuru le mkpukpu be bu nkuta a-ta onye obu. Onye ophu nwuhuru l'oma egu be bu enu, ephe l'eli a-vuka anu iya."

²⁵ O to dudu onye ejo-iphe nkiya duta-bejeru ge ke Ehabu. O woru onwiya ree eme ejo-ememe l'enya Chipfu. O buru nyee ya, bu Jiezebelu be kwaru iya ye. ²⁶ O meru akpamara; kele o gwaru agwa ge ndu Amoru ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Izurelu ono.

Iphe, Ehabu meru erwu iya l'ehu

²⁷ Noo ya; Ehabu numachaepho opfu ono; o gbajashia uwe iya; yee uwe-aphu; swiahaa egu; azejeepho l'uwe-aphu ono; bya anoduje ejephe ke gologolo.

²⁸ Chipfu bya epfuaru Elayijia, bu onye Tishibe su: ²⁹ "'?I humaru ge Ehabu gbey bya ewozeta onwiya ali l'iphu mu? Eshinu o wozetaru onwiya

alì l'iphu mu bẹ mu tee meèdu g'ejo-iphe ono bya teke ọ nọ ndzụ. Mu e-doheru iya ọnu-ulo iya yele unwu iya."

22

Mayikaya aphụ ọphulenyà ẹhu Éhabu (2Iphe 18:2-27)

¹ A nọo apha ẹto; ọphu ndu Arámu waa ndu Ízurelu ta alwuḍuru ọgu.
² Ọ buru l'ime apha k'ẹto ono bẹ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda kpapfuru Éhabu, bụ eze ndu Ízurelu.

³ Eze ndu Ízurelu bẹ pfuhawaru ndu-ozì iya sụ: "Ọunu maru-a l'ọo anyịbedua nwe mkpukpu Ramotu, ọdu l'alì Giladu; ọphu ọ ọdu iphe, anyi eme g'ee-shi g'anyi je anata iya eze ndu Arámu?"

⁴ Ọo ya bụ; ọ jìahaa Jiehoshafatu; sụ: "Ọi-tsoru mu jee ọgu lẹ mkpukpu Ramotu, ọdu l'alì Giladu ọo?"

Jiehoshafatu sụ eze ndu Ízurelu ono: "Mu lẹ ngu tükokwaru buru nanu. Ndibe mu; waa ndu nkengu buru nanu; inya mu; mẹ inya nkengu buru nanu." ⁵ Jiehoshafatu sụ iya: "Vuadaru ọzo maru iphe, Chipfu e-pfu."

⁶ Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurelu bya achikobe ndu mpfuchiru, rwuru l'unu nemadzụ bya ajia pẹ; sụ: "Ọbụ gẹ mu je etsoo ndu mkpukpu Ramotu, ọdu l'alì Giladu ọgu; ọo gẹ mu te ejeshi?"

Éphe sụ iya: "Jeshia; lẹ Nnajiuphu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ẹka."

⁷ Jiehoshafatu sụ: "Ọto ọdu onye mpfuchiru kẹ Chipfu, nọ l'ẹka-a g'anyi kpata iya ishi?"

⁸ Eze ndu Ízurelu sụ Jiehoshafatu: "O nwefukwaru onye lanu, anyi e-shi l'ẹka iya kpata Chipfu ishi ọbu. Ọle ọ du mu ashì; noo kẹle o to pfujeduru opfu ọma l'ẹhu mu; gbahaepho ejo iya. Onye ọ bụ bẹ bụ Mayikaya nwa Imula."

Jiehoshafatu sụ: "Eze; te epfubaekwa egube ono."

⁹ Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurelu bya ekua onye-ozì iya lanu sụ iya: "Je ekua Mayikaya nwa Imula g'ọ bya ntanta-a."

¹⁰ No iya; eze ndu Ízurelu yẹ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda yegbachaa uwe eze pẹ; sughacharu l'aba-eze pẹ l'ẹka eechije balì, nọ l'ọnu-abata mkpukpu Samériya; ndu mpfuchiru ono g'ẹphe ha nọdu pẹ l'iphu epfugbaa iphe, ẹphe epfu. ¹¹ Zedekaya, bụ nwa Kenana bya egude iphe-ígwè meshia upyi; bya asuje: "Chipfu sọru-a: 'Ọo upyi-a bẹ ìi-du ndu Arámu jasụ ẹphe alakọta l'iyi.' "

¹² Ndu mpfuchiru ono g'ẹphe ha nọdu epfukọta iphe lanu; asuje: "Jeshia ọgu lẹ mkpukpu Ramotu, ọdu l'alì Giladu; je alwu-kpee; kẹle Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ẹka."

¹³ Tọbudu iya bụ; onye-ozì ono, jeru eku Mayikaya ono bya asụ iya: "Lenu; ndu mpfuchiru ọphuu bẹ tükokwaru wua ọnu nanu; tükọ epfu lẹ k'ọma a-ọdu eze. Jiko g'opfu unu l'ẹphe bukwaru nanu; g'ì pfua opfu, ọdu ree."

¹⁴ Mayikaya sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ buẹpho iphe, Chipfu pfuru mu bẹ mu e-pfu."

¹⁵ Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze sụ iya: "Mayikaya; ọbụ g'anyi jee ọgu lẹ mkpukpu Ramotu, ọdu l'alì Giladu; ọo g'anyi te ejeshi?"

Mayikaya sụ iya: "Ngwanu! Unu jenu je alwu-kpee pẹ. Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ẹka."

¹⁶ Eze bya asụ iya: “?Bụ ugbo ole bẹ mu a-rwọ ngu g'i gude ẹpha Chipfu ribuaru mu angụ l'ọ tọ dudu iphe ọzo, ii-pfuru mu; gbahaephọ ọkpobe-opfu?”

¹⁷ Ọo ya bụ; Mayikaya sụ: “Mu humaru gẹ ndu Ízurelu l'ophu gbakashihuru nanu nanu aghaphe l'oma úbvú g'aturu, enwedu onye-nche. Chipfu sụ: ‘Ndu-a bẹ te enwedu nnajiuphu; g'onyenonu lashia ibe iya l'ehu-guu.’ ”

¹⁸ Eze ndu Ízurelu sụ Jiehoshafatu: “?Mu ta asuduru ngu l'ọ tọ byadu epfu iphe, du ree l'ishi mu; gbahaephọ ẹjo iya?”

¹⁹ Mayikaya nọdu epfu iphe, oopfu sụ: “Ngwa; ngabẹ nchi numa iphe, Chipfu pfuru: Mu humaru Chipfu g'ọ nọ l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfu-pee ya mgburugburu; pfuru iya l'uzo ẹkutara; mẹ l'uzo ẹkicha.

²⁰ Chipfu sụ phẹ: ‘?Bụ onye e-je epfubuta Éhabu g'ọ jeshia ọgu lẹ mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu; k'ophu oo-je anwuhu l'ẹka ono?’

“Onye lanu -futa; l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya baa; onye ọzo -bya; l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya bụ ophuu. ²¹ E mechaa; ojozi lanu futa bya apfuru l'iphu Chipfu sụ: ‘Ọo mbedua e-pfubuta iya.’

²² “Chipfu sụ iya: ‘?Denu g'ii-shi pfubuta iya obu?’

“Ọ sụ: ‘Mu e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire je anodu l'onu ndu mpfuchiru Éhabu.’

“Chipfu sụ iya: ‘Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’

²³ “Ọo ya bụ g'i maru lẹ Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; ọ nọdukota ndu mpfuchiru ngu-a l'onu; tẹme Chipfu pfuwaa lẹ ya e-merwu ngu ẹhu.”

²⁴ Tọbudu iya bụ; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya ẹka l'upfuru nchi; sụ: “?Denu gẹ Unme Chipfu shi lufu mu l'ehu; bya epfuru yeru ngu?”

²⁵ Mayikaya sụ: “Mbọku, ii-maru bụ mbọku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono.”

²⁶ Eze ndu Ízurelu bya asụ: “Unu kputa Mayikaya kpụ-pfu Amonu, bụ ọchi-ọha mkpukpu; waa Jiowashi, bụ nwa eze. ²⁷ Unu asụ phẹ l'eze sụru-a: ‘Unu tụ-chia onye-a l'ọka-mkporo; nuje iya nri, ha nwanshii; waa mini jasụ mu ejee lwa l'ehu-guu.’ ”

²⁸ Mayikaya sụ: “Ì -lwawaa l'ehu-guu; l'ì maru l'ọ tọ bụdu Chipfu bẹ gbẹ mu l'onu pfua opfu.” Ọ bya asụ ndu nọ l'ẹka ono g'ephẹ tẹbe nvọ l'opfu iya ono.

Eegbu Éhabu l'ogu (2Iphe 18:28-34)

²⁹ Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda chita ndu ojogu phẹ tugbua jeshia mkpukpu Ramotu ono, du l'alì Giladu.

³⁰ Eze ndu Ízurelu bya asụ Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bụ; bahụ l'ogu ono. Gubedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurelu bya emee onwiya g'a ta maru iya bahụ l'ogu ono.

³¹ Eze ndu Arámu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ugbo-inya iya, du umadzu ukporo l'iri l'ẹbo; sụ phẹ: “Unu te etsokwa onye upfu m'ọ bụ onye nta ọgu. Onye unu a-nodu etso ọgu kpoloko bụ eze ndu Ízurelu.” ³² Ndu-ishi ugbo-inya ono humapho Jiehoshafatu; ẹphe sụ: “Wakwa eze ndu Ízurelu obu-o!” Ọo ya bụ; ẹphe ghaaru iya iphu g'ephẹ tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu chishia mkpu. ³³ Ndu-ishi ugbo-inya ono bya amaru l'ọ tọ bụdu eze ndu Ízurelu; ẹphe dakọbe haa ya achichi.

³⁴ O nweru onye ophu agbaepho apfu iya l'eka o humaru; woru iya gbaa eze ndu Izurelu l'ehu le mgbaka aka ngwogu, o kwaru onwiya dzepfuru edzefuru. Eze rasharu onye angaru iya ugbo-inya su: "Kpolaaazu; pafu mu l'ogu-a; kele e mekaru mu iphe okpobe emeka." ³⁵ Ogu ono kpohu oku le mboku ono; e kepyabe eze ekepyabe l'ugbo-inya ono; ephe le ndu Aramu nodu alwu ugu ono. Mee, shi l'eka ono, e mekaru iya iphe ono nodu asoshihu l'oma ugbo-inya ono. O be l'uzenyashi iya; o nwuhu. ³⁶ Enyanwu ribajeepho; e chishia mkpu l'eka ndu ojogu ono no su: "G'onyenonu lashia mkpukpu iya-o; g'onymonye lashia ali iya!"

³⁷ Tobudu iya bu; eze nwuhu; a palata odzu iya le mkpukpu Sameriya bya elia. ³⁸ Ephe je asaa ugbo-inya ono asasa l'okpuru, du le mkpukpu Sameriya, bu aka ndu agba ukpara awuje eh. Nkuta richaa mee ya egube ono, Chipfu pfuhawaru iya ono.

³⁹ A bya l'iphe ozo, nwugbaberu nu teke Ehabu bu eze; me iphemiphe, o mekotaru; me k'ulo-eze, o kpuru gude eze-enyi memaa ya; me ke mkpukpu, o kpushigbaaru ike be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Izurelu meru. ⁴⁰ No iya; Ehabu kua mgbenya ikpazu; bya alapfushia nna iya phe. E hazaya, bu nwa iyanwoke buru eze nochia enya iya.

*Teke Jiehoshafatu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 20:31—21:1)*

⁴¹ Jiehoshafatu nwa Asa bya aburu eze ndu Jiuda l'apha, kwe Ehabu apha eno, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Izurelu. ⁴² Jiehoshafatu nowaru ukporo apha l'apha iri l'ise teke o wataru aburu eze. O noo l'aba-eze iya ukporo apha l'apha ise le Jierusalemu. Epha ne iya bu Azuba nwada Shilihi. ⁴³ Jiehoshafatu bya etsokotae pho uzo, nna iya, bu Asa tsoru. Ophu o dudu ophu o haru me nanu. O meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. Ole o to lwuduru aka aagwaje iphe. Ndu Izurelu nodu ejeje egwe ngweja; bya akpo unwu-isensu oku l'eka ono. ⁴⁴ Jiehoshafatu mekwarupho; ye eze ndu Izurelu nodu le nchi-odoo.

⁴⁵ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbaberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa g'o gude lwua ugu be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁴⁶ Unwoke, anoduje agba ukpara l'ulo agwa, bu ndu ophu phoduru nu le teke nna iya bu eze; be o chishikotaru l'ali ono. ⁴⁷ Teke ono be ndu Edomu te enwedu onye eze; o buru onye no-tsotaru eze be bu onye-ishi.

⁴⁸ Jiehoshafatu bya achiru ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho ye g'e gude je ali Ofi je evuta mkpola-ododo. Ole ugbo-mini ono tsukposhihuru le Eziyonu-Geba; ophu o to jeeduru. ⁴⁹ O buru teke onoya be E hazaya nwa Ehabu suru Jiehoshafatu: "Ge ndu-ozu mu waa ndu-ozu ngu swijenuru l'ugbo-mini ono." Jiehoshafatu jika.

⁵⁰ Noo ya; Jiehoshafatu kuru mgbenya ikpazu; bya alapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi, bu nna iya. Jiehoramu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke E hazaya bu eze ndu Izurelu

⁵¹ E hazaya nwa Ehabu bya aburu eze ndu Izurelu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'esaa, o bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; o buru eze ndu Izurelu apha labo le Sameriya. ⁵² O mee ejo-ememe l'enya Chipfu; bya

etsoo ụzo nna iya; mę kę ne iya; bya etsoo ụzo Jierobowamu nwa Nebatu; mbụ onye ono, kpatarụ; ndu Ízurelu mee iphe-ęji ono. ⁵³ Ọ barụ Balụ ęja; bya ephozeru iya; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu ęhu-ęghu, bụ iphe, nna iya meru.

Ekwo Ndu eze k'ẹbo

Éhazaya ezi g'e jeru iya l'agwa Balu-Zebobu

¹ Tọbudu iya bụ; Éhabu nwuhuepho; ndu Mówabu wata ekwefuru ndu Ízurelu ike.

² Ọ bụru teke ono bẹ Éhazaya shi l'ọnuzo ọlo-eli iya lẹ Samériya kabafu bya adaa meka iphe. Ọ bya ezia ndu-ozí; sụ phẹ: “Unu jeeshikwa l'aji lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ẹkuronu g'a maru ?mu l'a-kaa mma l'iphe-a, mu mekaru-a?”

³ Ọle ojozi Chipfu jeru asụ Elayijia, onye mkpukpu Tishibe: “Gbalihu jepfu ndu-ozí eze ndu Samériya phọ je asụ phẹ: “?Bụ lẹ Chileke ta nọdu l'alí ndu Ízurelu meru g'o gude; unu nọdu eje l'aji lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ẹkuronu?” ⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; Chipfu sụru-a: “Í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe, ẹka i dabyiru ono. Í nwuhufutajekwa.” ” Ọo ya bụ; Elayijia jeshia.

⁵ Ndu ozi ono lwaphuta azụ; bya abyapfuta eze; ọ sụ phẹ: “?Denu g'ọ nwuru; unu lwatashiaru azụ?”

⁶ Ẹphe sụ iya: “O nweru nwoke, byapfutaru anyi bya asụ anyi: ‘Unu jepfu eze ono, ziru unu ozi ono je asụ iya lẹ Chipfu sụru-a: ?Bụ lẹ Chileke ta anọdu l'alí Ízurelu meru g'o gude i zia g'e jeru ngu l'aji lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Ẹkuronu? Sụ-a; í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe ẹka i dabyiru ono. Í nwuhufutajekwa.’ ”

⁷ Eze bya asụ phẹ: “?Ọ dū ọdu-agma; mbụ nwoke ono, byapfutaru unu bya epfuaru unu iphe ono?”

⁸ Ẹphe sụ iya: “O yeru uwe, e meru l'ẹji anụ; iphe, o keru l'upfu bụru akpo-anụ.”

Éhazaya sụ: “Ọ kwa Elayijia kẹ Tishibe bẹ ọ bụ.”

Éhazaya ezi g'e je egude Elayijia

⁹ Tọbudu iya bụ; eze bya ezia onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri; bya eyeru iya ndu ojoğu iya ono g'ẹphe je egude Elayijia. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojoğu ono bya ejepfu Elayijia lẹ mkpakponu úbvú l'ẹka ọ nọ; je asụ iya: “Gùbe onye kẹ Chileke; eze sụru g'i nyizeta!”

¹⁰ Elayijia sụ onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono: “Ọ -bụru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'ọku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono, unu l'ẹphe swí ono.” Tọbudu iya bụ; ọku shinu l'imigwe bya ekegbushia yẹle ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono.

¹¹ Eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ọzo; bya eyeru iya ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri g'ẹphe je egude Elayijia. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojoğu ono sụ iya: “Gùbe onye kẹ Chileke; eze sụru g'i nyizeta ẹgwegwa!”

¹² Elayijia sụ: “Ọ -bụru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'ọku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono, unu l'ẹphe swí ono.” Tọbudu iya bụ; ọku kẹ Chileke shi l'imigwe bya ekegbushikọta yẹle ndu ojoğu ụkporo labọ l'iri ono.

¹³ Oo ya bu; eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri k'eto iya; bya eyeru iya ndu ojogu ukporo labo l'iri ono. Epe rwua; onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri k'eto iya ono nyikota; bya ejepfu Elayijia; je adaa gbushi ikpere l'iphu iya; rwoahaa ya; su: "Gube onye ke Chileke; jiko gubenu ndzu mu iphe; me ndzu umadzu ukporo labo l'iri-a, bu ndu-ozin ngu-a. Gubenu phe iphe l'enya nkengu. ¹⁴ Lewaro g'oku shi l'imigwe bya ekegbushia ndu-ishi ndu ojogu labo pho, vuhawa uzo bya; me ndu ojogu ukporo labo l'iri iri pho, epe l'ephe swigbaa pho. Jiko gubero ndzu mu iphe l'enya nkengu."

¹⁵ Tobudu iya bu; ojozi Chipfu su Elayijia: "Tsoru iya nyize. Ba atsushi iya ebvu!" Oo ya bu; Elayijia gbalihu tsoru iya nyizeta; epe jepfu eze.

¹⁶ Elayijia su eze: "Chipfu suru-a: '?Bu le Chileke ta anodu l'ali ndu Izurelu be meru g'o gude i zia ndu-ozin g'ephe jeshiaru ngu l'aji le Balu-Zebubu, bu agwa ndu Ekuronu. Eshi ophu i meru iya nno be i ti byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azee ono, i dabyiru ono. I nwuhufutajekwa.'" "

¹⁷ No iya; Ehazaya nwuhu egube ono, Chipfu shi l'onu Elayijia pfua ya ono.

Jioramu bya aburu eze nochia enya iya; kele Ehazaya ta anwutaduru nwa nwoke. O buru l'apha, kwe Jiehoramu, bu nwa Jiehosafatu apha labo, o shi butaru eze ndu Jiuda be Jioramu, bu iya bu nwune iya byaru aburu eze ndu Izurelu.

¹⁸ Iphe ozo, nwuru nu teke Ehazaya bu eze; me iphe, o meru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Izurelu megbaberu.

2

Chipfu ekuba Elayijia l'imigwe

¹ Teke Chipfu abya egude oke pherephere, l'aswore aswore kuba Elayijia l'imigwe be Elayijia yele Elayisha no l'ije a -gbe le mkpukpu Gilugalu.

² Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a; kele Chipfu zikwaru mu ge mu je mkpukpu Betelu."

Elayijia su iya: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu g'i no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta byadu aha ngu." Oo ya bu epe swiru jeshia Betelu.

³ O buru le Betelu be ogbo ndu mpfuchiru Chileke, bu iya nu wu-pfutaru Elayisha bya asu iya: "?I maru-a le Chipfu abya ekuta nnajiuphu ngu ntanu-a?"

Elayisha su: "Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haaru ono."

⁴ Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a Elayisha; kele Chipfu zikwaru mu ge mu je mkpukpu Jeriko."

Elayisha su iya: "Oo ge Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu g'i no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadu aha ngu." Oo ya bu; epe swiru jeshia Jeriko.

⁵ Ndu ogbo mpfuchiru Chileke, bu le Jeriko bya awu-pfu Elayisha; bya asu iya: "?I maru-a le Chipfu abya ekuta nnajiuphu ngu ntanu-a?"

Elayisha su: "Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haaru ono."

⁶ Tobudu iya bu; Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a; le Chipfu zikwaru mu ge mu je enyimu Jiodanu."

Elayisha su: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu g'i no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadu aha ngu." Oo ya bu; ephenebo kpochibe iya.

⁷ Ụmadzu ụkporo labo l'ụmadzu iri le ndu ogbo ndu mpfuchiru Chileke tsoru phe; je apfuru ụzenya ele phe g'ephenebo pfuru l'aguga enyimu Jiordanu ono. ⁸ Elayijia yefuta uwe-mgbalanu iya; bya aphukoo ya aphuko; chia le mini ono; mini ono kekaha ebo; ophuu wuru laa l'ibe iya ophuu; ophuu wuru laa l'ibe iya ophuu; k'ophu bu l'ephenebo ghaburu l'ali okponku.

⁹ Ephe ghabuchaepho; Elayijia su Elayisha: "Pfuaru mu iphe, mu e-meru ngu temanu l'e kuta mu kufu l'eka i no."

Elayisha su: "Jiko g'unme, ha ge nkengu ugbo labo dunu mu l'ehu."

¹⁰ Elayijia su: "Iphe i pfuru g'e mee atsukwa l'ehu ememe. O-le-a; o -buru l'i humaru mu me Chileke kutaje mu pho be o-bukwaru-a nkengu; o -dudu be o to dukwa nno."

¹¹ Noo ya; ephe nodu aboshikpoepho uja eje; a bya l'amaru; ugbo-inya, enwu oku; me inya, enwugbakwapho oku chaa phe l'echilabo; bya ekekaha phe. Elayijia tsoru oke pherephere ono, aswore aswore ono bahu l'imigwe. ¹² Elayisha huma iya; o chishia su: "Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye ono, bu ugbo-inya; bya aburu o-gba-l'inya-ogu ndu Izurelu!" O huma-beru iya. Elayisha ye eka l'uwe, o yeru l'ehu zijaha ebo.

Elayisha awata eje ozi iya

¹³ No iya; Elayisha chita uwe Elayijia, dafuru nu; ghakobe laphu azu je apfuru l'onu enyimu Jiordanu. ¹⁴ O woru uwe Elayijia ono, dafuru nu ono chia le mini; su: "?Denu Chipfu; mbu Chileke ke Elayijia?" O chie ya pho le mini ono; o bukaha ebo; ophuu wuru laa ibiya ophuu; ophuu wuru laa ibiya ophuu. Elayisha ghata.

¹⁵ Ndu ogbo mpfuchiru Chileke pho, shi Jieriko pho; mbu ndu pho, shi pfuru ụzenya ele phe enya pho; humaepho Elayisha; ephe su: "Unme Chileke ono, shi du Elayijia l'ehu ono dukwaa Elayisha l'ehu-o!" Ephe zefu je agba iya ndzuta; bya ephozeta l'ali l'iphu iya. ¹⁶ Ephe su iya: "Lenu; anyibe ndu-ozu ngu be nweru ukporo umadzu labo l'umadzu iri, okpehu dukota. Jiko g'ephe jenu achoo nnajuphu ngu; g'a maru; ?Unme Chipfu pataru iya je edobe l'ubvu; ozoo le nsuda."

Elayisha su phe: "Waawakwa; unu te ezikwa phe."

¹⁷ Ephe pfunyaaru iya ya; iphere iya du iya; o su phe: "Ngwa; unu zinaa phe iya." Oo ya bu; ephe zia ukporo umadzu labo l'umadzu iri ono. Ephe choo ya abali eto ophu ephe ta ahumaduru iya. ¹⁸ Ephe lwaphutaepho azu byapfuta Elayisha l'eka o no le mkpukpu Jieriko; o su phe: "?Mu ta asunuru-a unu g'unu te ejeshi?"

Iphe ohumalenya, Elayisha meshigaberu

¹⁹ No iya; unwoke mkpukpu ono bya epfuaru Elayisha su: "Nnajuphu anyi; lekpodapho le mkpukpu-a be nokpoo l'eka du ree; ole mini, no iya nu be du eji; teme ophu ali-a te emehujedu iphe."

²⁰ Elayisha su phe: "Unu jeye unu le gbamugbamu ophuu wotaru mu." Oo ya bu; ephe bya ewotaru iya ya.

²¹ O bya atugbua jeshia l'enya-mini ono je agharu unu ono ye iya su: "Chipfu suru-a: 'Mu mewaru mini-a g'o du ree. O to byadu e-gbubaa egbugbu ozo; ophu o byadu e-mebaa g'ali-a te emehujehe iphe ozobaa.' "

²² Mini ono bya adu ree; bya asu ntanu-a, bu iya bu egube ono, Elayisha pfuru iya.

²³ Elayisha shi l'eka ono jeshia Betelu. O nodu eje l'uzo; unwokoro shi l'ime mkpukpu ono wufuta; bya achiahaa ya ochi; asuje iya: "Tugbua je

iphe iije; gube ishi-ọnmo ono! Tugbua; gube ishi-ọnmo ono!” ²⁴ Elayisha bya aghakọbe hụma pẹ; o gude ẹpha Chipfu t̄a pẹ ọnu. Ẹjo anụ-ẹgbudu labọ, bụ biye, bụgbaa nyee ya shi l'oswa f̄ta bya alabushia anụ unwokoro ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu labọ ono alabushi.

²⁵ Elayisha shi l'ẹka ono ọ b̄uru iya eje l'úbvú Kamelụ; ọ b̄uru l'ẹka ono b̄e o shi lashia Samériya.

3

Ogu, ndu Ízurelụ; waa ndu Mówabu

¹ Jiehoramu nwa Éhabu b̄e byaru ab̄uru eze ndu Ízurelụ l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'esato, o shi b̄utaru eze ndu Jiuda. Ẹka Jiehoramu nọ b̄uru eze b̄u l̄e Samériya. Iphe ọ n̄oru l'aba-eze b̄u apha iri l'ẹbo. ² O mee ẹjo-ememe l'anya Chipfu; ọle o to mebeduru iya ḡe nna iya; m̄e ḡe ne iya meru. Ọ ph̄ofuru itso, d̄uru Balụ nsọ ono, nna iya kp̄oberu ono. ³ Obenu l'o yel̄eru-a ẹka l'iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mb̄u iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurelụ mee ono. Ọ t̄o d̄udu ọphu ọ haru ememe.

⁴ No iya; Mesha, b̄u eze ndu Mówabu b̄e azu aturu. Aphagapha b̄e ọokpujeru ụkporo unu unwu aturu iri l'ẹbo l'unu iri kp̄ee eze ndu Ízurelụ; n̄ukwa iya ph̄o ẹjí, shi l'ebili ụkporo unu iri l'ẹbo l'unu ebili iri. ⁵ Ọle Éhabu nw̄uhuerupho; eze ndu Mówabu wata ekwefuru eze ndu Ízurelụ ike. ⁶ Ọo ya b̄u; eze, b̄u Jiehoramu l̄ufu l̄e Samériya je akpak̄o ndu Ízurelụ l'ọphu. ⁷ Ọ bya ezia Jiehoshafatu, b̄u eze ndu Jiuda s̄u: “Eze ndu Mówabu b̄e kwefukwaru mu ike. ?Ii-tsoru mu g'anyi je etsoo ndu Mówabu ọgu t̄o?”

Jiehoshafatu s̄u iya: “Mu e-tsoru ngu-a je. Mb̄edua b̄e d̄uwaa ḡe ḡubedua; ndibe mu d̄uwaa g'ẹphe b̄u ndu nkengu; ịnya mu d̄uakwapho g'ọ b̄u ịnya nkengu.”

⁸ Ọ j̄ia s̄u: “?B̄u ụzo ole b̄e anyi e-shi jeshia ọgu ọbu?”

Jiehoramu s̄u: “Anyi e-shi echiegu ndu Edomu.”

⁹ Ọo ya b̄u; eze ndu Ízurelụ; waa eze ndu Jiuda; m̄e eze ndu Edomu t̄uko sw̄iru jeshia. Ẹphe jeeph̄o ngbango ụzo abal̄i esaa mgburugburu; mini p̄e bv̄u; ọphu ọ d̄uedu ọphu ndu ojogu ono; m̄e ẹku, ẹphe ch̄i a-ngu.

¹⁰ Eze ndu Ízurelụ chishia s̄u: “Hae! Chipfu kuakwaru anyibe ndu eze ẹto-a g'ọ ch̄iru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka.” ¹¹ Jiehoshafatu j̄ia s̄u: “?T̄o d̄udu onye mpfuchiru Chipfu, nọ l'ẹka-a; k'ọphu anyi e-shi iya l'ẹka j̄ita Chipfu g'ije anyi gbaru?”

Onye lanu l'ime ndu-oz̄i eze ndu Ízurelụ s̄u: “Elayisha nwa Shafatu bukwa l'ẹka-a. Ọo ya shi agbashije Elayijia mini l'ẹka.”

¹² Jiehoshafatu s̄u: “Ọ kwa onye Opfu Chipfu bu l'ehu b̄e ọ b̄u.” Ọo ya b̄u; eze ndu Ízurelụ waa Jiehoshafatu; m̄e eze ndu Edomu jepfushia ya.

¹³ Elayisha s̄u eze ndu Ízurelụ: “?O nweru iphe, mu l̄e ngu jigba t̄o? Jepfu ndu mpfuchiru ono, nna ngu; m̄e ne ngu shi ejepfuj̄e ono.”

Eze ndu Ízurelụ s̄u iya: “Waawakwa. Ọ kwa Chipfu kuk̄obewaru anyibe ndu eze ẹto-a g'ọ ch̄iru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka.”

¹⁴ Elayisha s̄u: “Ọo ḡe Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; mb̄u onye mu ejeru oz̄i; b̄e b̄u g'ọ b̄u ire-lan̄u; l̄e mu tege eledu ngu ẹnya; ọphu ọ b̄u k̄e ḡe mu h̄uma ngu; ọme ọ t̄o b̄u Jiehoshafatu, b̄u eze ndu Jiuda, n̄onu-a b̄e mu akwab̄e ùbv̄u. ¹⁵ Ngwa-a; unu je ekuaru mu onye

akpoje ogumogu.” Onye ogumogu ono byaepho bya awata iya akpoko; ike Chipfu bya akparwuta Elayisha l'ehu.

¹⁶ O su: “Waa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu tushia nsu g’o tuko nsuda nsuda-a sweta.’ ¹⁷ Kele Chipfu suru-a: ‘Unu ta abyadu a-huma eka pherephere ezi; ophu o buro kele oo mini eedze; ole mini e-jikota nsuda ono pyimu. Oo ya bu g’unubedua; me eswi unu; me anu unu angua mini. ¹⁸ O bu iphe, du nphe l’anya Chipfu. Oo-wokwarupho ndu Mowabu ye unu l’eka. ¹⁹ Iphe, bukota mkpukpu, a kpushiru ike be unu a-lwukota; me mkpukpu, nwegbaarụ ɛnya. Unu egbutsushikota iphe, bu oshi, du ree; tuko ɛnya-obvu mini nwuchishia; kwakoo mkpuma kubechaa l’okpobe ali phe; gude mebyishia ya.’ ”

²⁰ O be l’utsu echele iya; le teke egweje ngweja utsu; mini shi l’uzo ibe iya ke Edomu aso gborogboro; bya ejikota ali ono ejiji.

²¹ Ndu Mowabu numaeppo le ndu eze ono byaru phe etso ogu; ephe bya ekokobe unwoke, a-du ike kwaa ngwogu; e -shi le ndu ha nwanshi je akpaa le ndu ha shii; ephe je apfukachaa l’oke ali phe. ²² Ephe tehushia l’onmewa utsu; anwu utsu nodu echi le mini ono. Ndu Mowabu huma mini ono l’azu iya ophu; o du phe uswe-uswe l’anya ge mee. ²³ Ephe su: “O kwa mee du egube pho! Ndu eze ono lwuakwaru ogu gbushia onwophe. Unube ndu Mowabu; ngwa; g’anyi je akwaa iphe phe l’okwata.”

²⁴ Ndu Mowabu wuba nu l’odu ndu Izurelu. Ndu Izurelu wu-lihu tsoahaa phe ogu; jeye ephe ye okpa l’oso. Ndu Izurelu zehu tsoru phe; zeba l’ali phe; je awata phe egbushi. ²⁵ Ephe mebyishikota mkpukpu le mkpukpu phe l’ophu. Onyenonu kwaa mkpuma kubechaa l’okpobe ali phe; gude mebyishia ya; jeye ephe ku-jikota mkpuma l’ali ndu eka ono. Ephe nwuchishichaa ɛnya-obvu mini phe; gbutsushichaa oshi, du ree le mkpukpu ono. Eka ephe haru mkpuma, no iya nu o nodu l’eka o no be bu mkpukpu Kiru-Haresetu kpoloko. Ole ndu agbaje mgbeka nophekwanuru iya mgburugburu; lwa ya lwa.

²⁶ Eze ndu Mowabu numaeppo l’ogu ono nabawaru iya eka; o chita unu umadzu ukporo l’umadzu iri l’ise, bu ndu chigbaa ogu-echi; g’ephe kpata uzo jepfushia eze ndu Edomu. Ole ephe ta akpataduru uzo. ²⁷ Tobudu iya bu; o kpata okpara iya nwoke, bu onye gege aburu eze nochia ɛnya iya gude gwee ngweja-akpo-oku l’eli igbulo mkpukpu ono. Ndu rwuta ndu Izurelu; ephe tsuphu azu; lashia ali phe.

4

Manu, nwanyi, ji iya anoedu

¹ O nweru nwanyi, bu onye lanu l’ogbo ndu mpfuchiru shi alu iya. O byapfuta Elayisha bya araku iya su: “Onye-ozu ngu, bu iya bu ji mu be nwuhwakwaru nu. O doru ngu ɛnya l’onye-ozu ngu ono shi atsụ Chipfu ebvu. Ole nta-a be onye o ji ugwo be byaru g’o nata mu unwu mu: unwokoro mu labo l’opfu ugwo ono; g’ephe buru ohu iya.”

² Elayisha su nwanyi ono: “?Bu gunu be mu e-meru ngu? ?Bu gunu bu iphe, i nweru l’ulo ngu? Karu mu iya.”

Nwanyi ono su: “Nwozi ngu nwanyi ta adukwa iphe, o nweru l’ulo; gbahaepho nwite-mkpa manu lanu.”

³ Tobudu iya bu; o su: “Je arwokokpo ndu obutobu unu phe ite iphoru. Rwotakpoo ya igwerigwe. ⁴ Teke i mechaaru nno; g’unu l’unwu ngu bahu l’ulo; swo-chia onwunu l’uzo. Unu wu-jishikota ite ono g’o hakota le manu; ophu jierupho; unu edocha iya.”

⁵ Oo ya bu; nwanyi ono haa ya lufu; je aswo-chite onwiya; me unwegirima iya l'ulo. Epe nodu apatagbaaru iya ite ono; o nodu awu manu eye iya. ⁶ O be g'ite ono jikotachaaru g'o ha; o su nwa iya: "Patabanaaru mu ite ozo!" O su iya: "O to dukwa ite ozo, dukwadu nu." Tobudu iya bu; manu ono soshi-buhu.

⁷ Nwanyi ono tugbua je epfuaru iya onye ke Chileke ono.

O su iya: "Je ereshia manu ono gude pfua ugwo obu. Unu l'unwu ngu egude ophu phoduru nu buru."

Eme nwatibe nwanyi Shunemu g'o teta nodu ndzu

⁸ O -rwua ujiku lanu; Elayisha jeshia mkpukpu Shunemu. O nweru nwanyi, nweru iphe, bu l'eka ono, shiru iya ite ebyaa. O nodu abujewaruro; o -nodu aghata l'eka ono; l'o bahu je eria nri.

⁹ Tobudu iya bu; nwanyi ono su ji iya: "Lenu; nta-a be mu humawaru le nwoke-a, anoduje abya aka-a tekenteke-a be bu onye ke Chileke, du nso. ¹⁰ G'anyi meta nwulo nshii kpo-pfube l'eli iya nkanyi; doberu iya ya iphe-azee; me teburu; me oshi-anoo; me iphe, aapfubeje oroku; k'ophu bu o -byaepho; l'o noduje iya."

¹¹ O be ujiku lanu ge Elayisha byaru l'eka ono; o bahu le nwulo ono je azee. ¹² O su nwozi iya, bu Gehazi: "Je ekuaru mu nu nwanyi Shunemu ono." O kua ya; o bya bya apfuru iya l'iphu.

¹³ Elayisha su nwozi iya g'o su nwanyi ono: "?Bu gunu be ee-meru ngu le k'onwongu, ilashi le k'iswi ehuru anyi-a? ?Bu g'anyi pfuru opfu ehuru ngu yeru eze; to g'anyi pfua ya yeru onye-ishi ndu ojogu?"

Nwanyi ono su: "O to dukwa iphe mkpa iya duru mu. Mu bukwa tusaru ehuru l'echilabo ndu nwe mu nu."

¹⁴ Elayisha jia su: "?Bu gunu be ee-meru nwanyi ono?"

Gehazi su: "Okpobe opfu bu l'o to nwutaduru nwa; teme ji iya kahuwaa akahu."

¹⁵ Elayisha su: "Kueshidukwa iya." O bya ekua ya; nwanyi ono jeta bya apfuru l'onu mgbo.

¹⁶ Elayisha su: "Egube nta-a apha ozo be l'ii-hewaru nwa nwoke l'eka."

Nwanyi ono su: "Waawaa; nnajuphu mu; ba kabeshinu dzuaru mu aka gube onye ke Chileke."

¹⁷ E mecha; nwanyi ono tsuta ime; nwua nwa nwoke l'egube teke ono, Elayisha pfuru iya opfu iya ono le mgbatapha iya.

¹⁸ O be ujiku lanu ge nwata ono vutawaru; o tugbua jepfushia nna iya l'egu l'eka yee ndu akpata iphe, o koru l'opfu tukoru nodu. ¹⁹ A nonyaa; o rashiaru nna iya su: "Ishi mu-o! Ishi mu-o!"

Nna iya su onye-ozu iya: "Kuta iya kulaaru ne iya." ²⁰ Onye-ozu iya ono bya ekuta nwata ono kulaaru ne iya; ne iya heru iya l'utapfu jeye o rwua l'eswe; nwata ono nwuhu. ²¹ O je eworu iya nyebe l'iphe-azee onye ke Chileke ono; gu-buru iya ye l'ime ulo ono; tugbushia.

²² Tobudu iya bu; o bya ekua ji iya su: "Jiko yenuru mu onye-ozu lanu; waa nkafu-igara lanu ge mu gbaru egwegwa je ibe onye ke Chileke; ge mu alwa."

²³ Ji iya su: "?Bukwa gunu be iije ibe iya ntanu-a; g'o to budu l'oo onwa ophu; ozoo eswe-atuta-unme-a?"

Nwanyi ono su: "O bukwa k'oma be o bu."

²⁴ Oo ya bu; o dozia nkafu-igara ono; su nwozi ono: "Gbaru iya g'anyi je; te ejekwa iya ato nwehu; gbahaa le mu suru gi to nwehu." ²⁵ Nwanyi ono gbagbua; bya ejepfu onye ke Chileke l'ubvu Kamelu.

Teke ọ nọkwaduro ụzenya bẹ onye kẹ Chileke ono humaru iya; ọ sụ Gehazi, bụ onye-ozii iya: “Lenu; ọ kwa nwanyị Shunemu phọ bụ ọphuu. ²⁶ Gbagbua je agba iya ndzuta; g'i jia ya sụ: ?Bua k'oma? ?Ehu dua ji iya ree? ?Nwatibe iya bẹ ehu dua ree?”

Nwanyị ono sụ iya: “Ọ bukwa oma ayi ayi.”

²⁷ Nwanyị ono byapfutaepho onye kẹ Chileke ono, l'ubvú ono; ọ wọru iya eka l'okpa. Gehazi byatashia ya enwufu; onye kẹ Chileke ono sụ: “Paru iya haa; kele aphụ jiru iya obu. Ọphu Chipfu ta abudu l'o meru ge mu maru; teme ọphu o pfuduru mu iya.”

²⁸ Tọbudu iya bụ; nwanyị ono sụ: “Nnajiuphu mu! ?Mu pfunaru ngu-a opfu nwa? ?Mu ta asunuru ngu-a g'i ti kobeshi mu obu l'eli?”

²⁹ Elayisha sụ Gehazi: “Rukota onwongu; wota oshi-mpaleka mu pho gude jeshia. Teke unu le nemadzu dzudaru; te kelekwa iya ekele; ọphu ọ dukwa onye ii-kwe ekele me o -kele ngu. Je atụ-kobe nwata ono oshi-mpaleka mu ono l'ataphu!”

³⁰ Ne nwata ono sụ: “Ọo ge Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; teme gubedua nọdua ndzu g'i nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanu le mu ta abyadu aha ngu!” Ọo ya bụ; Elayisha gbalihu tsoru iya jeshia. ³¹ Gehazi vuru ụzo tugbua je atụ-kobe nwata ono oshi-mpaleka ono l'ataphu. Ọphu nwata ono ta tsukpodaru nụ me pfuu; ọzoo mee ukporo. Ọo ya bụ; ọ lapu azu jepfu Elayisha je asu iya: “Nwata obu te etetakwaru.”

³² Elayisha bya abahu l'ulo; bya ahuma ge nwata ono nwuhuru; nyeru l'iphe, ozeje aze. ³³ Ọo ya bụ; ọ bahu l'ime ulo; bya aswo-chia ụzo; ọ buru yee nwata ono bẹ nọ l'ulo ono; ọ nọdu epfu anu Chipfu. ³⁴ Ọ bya agbalihu je aze-koru nwata ono l'eli; woru onu nkiya tsupfube iya l'onu nkiya; pfube iya enya iya l'enya nkiya; woru eka iya dobe l'eka nkiya. Ọ machinyaepho onwiya l'eli nwata ono; ehu bya evuahaa nwata ono oku.

³⁵ Elayisha bya agbalihu; jephee l'ulo ono; bya alaphu azu je aze machia onwiya l'eli nwata ono. Nwata zee uze ugbo esaa; bya eworu enya saa.

³⁶ Tọbudu iya bụ; Elayisha kua Gehazi sụ: “Kueshidu nwanyị Shunemu-a!” Ọo ya bụ; o kua ya. Nwanyị ono bya abya; Elayisha sụ iya: “Kutawarọ nwa ngu.” ³⁷ Nwanyị ono bata bya adaa kpurumu l'iphu Elayisha; phozeru iya; bya eduta nwa iya ọ buru iya atugbu.

Ine, egbu egbu, nọ l'ite

³⁸ O be teke Elayisha lashiaru mkpukpu Gilugalu; egu nọdu eme l'ali ono. Ogbo ndu mpfuchiru bya adoru iya l'iphu; ọ sụ nwozi iya: “Wota eze ite pho gwọoru ndu ogbo mpfuchiru ine g'ephe ria.”

³⁹ No iya; onye lanu tugbua bahu l'egbudu ge ya kpata eba, ee-ye l'ine ono. O je ahuma vayinu oswa. Ọ wokoo mebyi iya; phokobe uwe-mgbalanu iya chiru iya yejia ya eyeji. Ọ lwaepho; o byia ya ebyibi chiru ye l'ite ono, e shiberu ine ono; ọphu ọ dudu onye maru iphe ọ bụ. ⁴⁰ A gwoghe ya pho; a wufuta iya yeru ndu ono g'ephe ria. Ephe rijeepho ine ono; ephe chishia mkpu; sụ: “Gube onye kẹ Chileke; iphe, nọ l'ite-a egbukwa egbu!” Ọphu ephe aduhedu ike ria ya.

⁴¹ Elayisha sụ: “Kpotaeduru mu ukpokutu iphe.” E kpotaru iya ya. O kpota iya ye l'ite ono; bya asu: “Wufutawa iya ro; nū ndu ono g'ephe ria.” A wufuta iya; ọphu ọ duedu iphe, egbu egbu nọkwadu le nri ono.

Elayisha anu umadzu ukporo ise nri

⁴² No iya; nwoke lanu, shi le mkpukpu Belu-Shalisha wotaru onye kẹ Chileke ishi buredi ukporo, e gude ukpokutu bali, bụ akpuru-iphe-mbu

ghee; mę ishi akpe olemole, o gbutaru k'òphúú ye l'èda iya. Elayisha sụ nwozi iya: "Woru iya nụ ndu ono g'èphe ria."

⁴³ Nwozi iya ono sụ: "?Denu gę mu e-shi doberu ụmadzu ụkporo ise iphe-a l'iphu?"

Elayisha sụ: "Woru iya nụ phę rọo g'èphe ria; kęle Chipfu sụru-a: 'Èphe e-ri iya riphodo eriphodo.' " ⁴⁴ Oo ya bụ; ọ bya edoberu phę iya l'iphu; ephe ria ya riphodo eriphodo; bụ iphe ono, Chipfu pfuru ono.

5

Nemanu; onye ekpenta

¹ Nemanu bụ onye-ishi ndu ojogu eze ndu Arámu. Ọ bụ oke amadụ l'ènya nnajuphu iya; tẹme ọ bụru onye aakwabę oke ùbvù; kęle ọo l'ẹka iya bę Chipfu shi mee ndu Arámu nọdu alwu-kpeje l'ogu. Ọ buẹbekpo onye ojogu, ike dụ l'ogu egube ono; ọle ekpenta emekwanụ iya.

² O nweru teke ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa, shi l'alị Arámu jeru ọgu l'alị Ízurelu; ephe kpụta nwamgboko lanụ lę ndzụ bya edobe; ọ nọdu ejeru nyee Nemanu ozi. ³ O -rwua ujiku lanụ; nwamgboko ono sụ nyee nnajuphu iya ono: "Ọ dụ mu g'a sụ lę nnajuphu mu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke, nọ lę Samériya. O gege eme iya l'ọ ka mma l'ekpenta ono, eme iya nụ ono."

⁴ Oo ya bụ; Nemanu je epfuaru nnajuphu iya ono sụ: "Nwamgboko ono, shi l'alị ndu Ízurelu ono bę pfukwaru egube-a; bya epfua egube-a." ⁵ Eze ndu Arámu sụ: "Jewarọ. Mu e-deru-a ekwo-ozí nụ g'e je anụ eze ndu Ízurelu." Oo ya bụ; Nemanu tugbuna jeshia. Iphe, o gude bụ mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dụ talęntu iri; waa mkpọla-ododo, ęrwa iya dụ unu shękelu iri l'ise; waa akpawuru-uwe iri. ⁶ O je eworu ekwo-ozí ono nụ eze ndu Ízurelu. Ekwo-ozí ono bę sụru: "Mu gude ekwo-ozí-a ezi onye-ozí mu, bụ Nemanu g'ọ byapfuta ngu; g'i mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta, eme iya nụ."

⁷ Eze ndu Ízurelu bya agua ekwo-ozí ono; bya eworu uwe iya zijashia; bya echishia; sụ: "?Bụ mu bụ Chileke? ?Mu a-dụ ike gbua egbugbu bya anụ-phu ndzụ azụ ọzo tọo; mbụ meru g'ọ gude nwoke-a zia onye-a g'ọ bya gę mu mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta, eme iya nụ? Unu lewa iya rọ ęnya; tọ bụdu g'ọ daru mu l'iya bę ọocho ono."

⁸ Elayisha onye kę Chileke bya anuma l'eze ndu Ízurelu bę zijashiru uwe iya; o zia eze nzi sụ: "?Bụ gunu meru iphe, i zijashiru uwe ngu? Gę nwoke ono byapfuta mu; g'ọo-maru l'onye mpfuchiru Chileke nọ lę Ízurelu." ⁹ Oo ya bụ Nemanu chiru inya iya; mę ugbo-inya iya byarwuta onu-ulo Elayisha; bya apfuru. ¹⁰ Elayisha zia onye-ozí g'ọ je asụ iya: "Je je awua ęhu ugbo ęsaa l'ęnyimu Jiódanu! Oo ya bụ; ęhu ngu abya adụ g'ọ shi dụ; l'iibya adụ iche."

¹¹ Obenu lę Nemanu gude ęhu-ęghu tugbua asuje: "Mu gbękwa ría l'ọ gege afuta byapfuta mu; bya apfuru kpoku ępha Chipfu, bụ Chileke iya; mbụ phuphechakponu ẹka iya l'ẹka ono, ekpenta l'eme mu ono; bya emee mu gę mu dụ iche. ¹² ęnyimu Abana; mę ęnyimu Farupa, dųgbaa lę Damasukosu; ?ta akakọtadu mini, dųkota lę Ízurelu ree? Mu e-jenụ je awua ęhu ọbu l'ẹka ono dųwaro iche ọbu." Oo ya bụ; ọ ghakọbe gude ęhu-ęghu tugbua lashia.

¹³ Ndu ozi Nemanu jepfu iya je asụ iya: "Nna; ọ -bụ l'onye mpfuchiru Chileke ono sụru g'i mee iphe ọzo, kabaa shii; ?ti g'i medu iya tọo? ?

Denuwaro g'ò dū l'èka ọ sūru ngu g'i je awuwa ẹhu; dū iche?" ¹⁴ Ọo ya bụ; Nemanu tūgbua je atsua ọtsiri l'enyimu Jíódanu ụgbo ẹsaa ẹgube ono, onye kẹ Chileke pfuru ono; akpẹhu iya bya alwa azụ dū gẹ kẹ nwatanshii; ọ bya ewekorohu.

¹⁵ Teke ono; Nemanu yee ndu-ozí iya swíru laphu azụ jepfu onye kẹ Chileke ono. O rwua bya apfuru iya l'iphu sụ: "Nta-a bẹ mu kabewa maru l'ọ tọ dudu ẹka Chileke nọbaa lẹ mgboko-a l'ophu; gbahaa lẹ Ízuru. Jiko natanu iphe, mube nwozi ngu anu ngu."

¹⁶ Elayisha sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bẹ ọ bụ ire-lanu l'ọ tọ dudu iphe, mu anata." Nemanu rwokota iya nta rwo imo g'ọ nata iya; ọ jika.

¹⁷ Nemanu sụ: "Ọ -buru l'i tii natadu iya; jiko kponaa mube onye-ozí ngu ẹja, inya-mulu labo a-dū ike vua. Noo kele mube onye-ozí ngu ta abyadu egwebaa ngweja-akpo-oku; m'ọ bụ ngweja ọzo nū agwa ọzo; gbahaepho Chipfu. ¹⁸ Ọle-a; gẹ Chipfu gvaru mube onye-ozí ngu nvu l'iphe lanu kpoloko. Iphe ono bụ ọ -buru lẹ nnajuphu mu jeshiaru l'ulo agwa Rimonu eje iya abaru ẹja; mu duru iya ọ nọdu eje; mu -jerwua je etsoru iya phozetakwapho l'ulo agwa Rimonu ono; jiko gẹ Chipfu gvaru iya mube onye-ozí ngu nvu."

¹⁹ Elayisha sụ iya: "Tọkwa ẹhu-o."

Nemanu bya atugbua jeriberu ụzenya nwanshii; ²⁰ Gehazi, bụ onye-ozí onye kẹ Chileke, bụ Elayisha pfuahaa l'ime onwiya; sụ: "Nta-a bẹ nnajuphu mu haru Nemanu, onye Aramu-a kẹ mmanu; ophu ọ dudu iphe, o gude bya, ọ nataru iya. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ obu g'ọ bụ ire-lanu lẹ mu a-gbapfu iya je anata iya iphe."

²¹ Ọo ya bụ; Gehazi gbapfushia Nemanu. Nemanu humaepho onye agba agbapfuta iya nū; o shi l'ugbo-inya iya nyizeta jeshia ya ndzuta; bya asu iya: "Bụ-a k'oma tọ?"

²² Gehazi sụ "Ee; ọ bukwa-a k'oma. Ọo nnajuphu mu bẹ ziru mu gẹ mu bya asu ngu l'oo nta-a bẹ unwokoro labo, bụ ndu shi l'ogbo ndu mpfuchiru gbẹ shi l'alí úbvú úbvú ndu Ifuremu bya ibe iya. Sụ-a; jiko g'i nūnu phe mkpola-ochaa, ẹrwa iya dū talentu lanu; waa upfu ẹkwa labo."

²³ Nemanu sụ: "Wotaroo ya mkpola-ochaa, ẹrwa iya dū talentu labo." Ọ rwoahaa Gehazi g'ọ nata iya rọ. O kekobe mkpola-ochaa, ẹrwa iya dū talentu labo l'ime ẹda labo; ye iya akpawuru-uwe labo ono woru bo ndu-ozí iya umadzu labo; ephe vuta iya vuru Gehazi ụzo. ²⁴ Gehazi rwoepho l'úbvú ono; ọ nata ndu-ozí ono iphe ono woru pahaa l'ulo. Ọ bya edufu ndu ono; ephe lashia. ²⁵ Tọbudu iya bụ; ọ bya abahu l'ulo je apfuru l'iphu nnajuphu iya. Elayisha jiahaa ya sụ:

"Gehazi; Bụ awe bẹ i shi jee?"

Gehazi sụ: "Ọ tọ dukwa ẹka onye-ozí ngu shi jee."

²⁶ Elayisha sụ iya: "Unme mu te eshinu-a etso ngu teke ono, nwoke ono shi l'ugbo-inya iya nyizeta byapfutashia ngu pho? Bụ nta-a bẹ ọ gbaru g'a nata okpoga; mẹ ẹkwa; mẹ mgbabu olivu; mẹ opfu-vayinu; mẹ igwe aturu; mẹ eswi; mẹ ndu-ozí unwoke mẹ unwanyi? ²⁷ Ekpenta ono, shi eme Nemanu l'e-sweru unu l'awa ngu jasụ l'ojeje." Ọo ya bụ; Gehazi shi l'iphu Elayisha lufu; ekpenta dzuru iya ẹhu. Ọ chanwehu; chaaha g'aka-mini-suno.

6

¹ O rwuru ujiku lanu; ogbo ndu mpfuchiru su Elayisha: "Lenu; eka-a, anyi le ngu tukoru buru-a ta asukwa anyi eburu. ² G'anyi jenu Jiodanu, bu eka onyenonu e-gbuta oswebe, anyi e-gude meta eka anyi l'a-noduje l'eka ono."

Elayisha su: "Unu jenu."

³ Tobudu iya bu; onye lanu l'ime phe su: "Jiko tsonuru anyibe ndu-ozu ngu jee."

Elayisha su: "Mu e-je-a." ⁴ Oo ya bu; o tsoru phe jeshia.

Ephe rwuepho Jiodanu; ephe wata egbutsushi oshi. ⁵ Onye lanu nodu egbuta oswebe nkiya; ire ogbunku, o gude kpofo dalahu le mini. O chishia mkpu; su: "Nnajiuphu mu-e; nshio mu-e! O kwa anguta be mu ngutaru iya-o."

⁶ Oo ya bu; Elayisha, bu onye ke Chileke ono su: "?Bu l'awe be o dalahuru?" O goshi iya eka o dalahuru. Elayisha gbuta oshi chiee l'eka ono. Ire ogbunku ono see eli. ⁷ O su: "Ngwa-a; gutawa iya ro." Nwoke ono machia eka guta iya.

Ndu ojogu ndu Aramu atsushi

⁸ A nonyaa; eze ndu Aramu tsoahaa ndu Izurelu ogu. Yee ndu-ishi ojogu iya bya achia idzu su: "Eka pho; me eka du egube pho be mu e-dobe odu-ogu." ⁹ Onye ke Chileke bya ezia eze ndu Izurelu; su: "Kwabekwaru onwongu enya gi ti ghata eka ono aghata; kele ndu Aramu ejekwa ala l'eka ono." ¹⁰ Oo ya bu; eze ndu Izurelu zia g'e jeshia l'eka ono, onye ke Chileke pfuru iya opfu iya ono. Elayisha nodu anoduje agbaru eze ama tekenteke; k'ophu o kwabekwanuru onwiya enya l'egube eka du nno.

¹¹ Iphe ono ghushiaha eze ndu Aramu egu ike. O bya ekua ndu-ishi ojogu iya su phe: "Unu karu mu onye ophu turu ikè yeru eze ndu Izurelu l'ime anyi."

¹² Onye lanu l'ime ndu-ishi ono su: "Nnajiuphu mu, bu eze; o to dukwa. Oo Elayisha, bu onye mpfuchiru Chileke, bu l'ali Izurelu be epfukotajeru iya iphemiphe, i no l'ime mkpuru-azee ngu pfua."

¹³ Eze ndu Aramu su: "Unu je achoo eka Elayisha obu no; k'ophu mu e-ye ndu e-je egude iya nu." A bya epfuaru iya l'o no le mkpukpu Dotanu. ¹⁴ O bya eyefu ikpoto ndu ojogu; ephe chigbaaru inya; me ugbo-inya. Ephe gude enyashi je je aso-pee mkpukpu ono mgburugburu.

¹⁵ O be teke nwozi onye ke Chileke ono tehuru lonmewa utsu; bya alufu etezi. O jeshia ele enya; ikpoto ndu ojogu; me inya phe; waa ugbo-inya phe so-phewaa mkpukpu ono mgburugburu. Nwozi iya ono chishia su: "Owa-e! Nnajiuphu mu; ?Bu gunu be anyi e-me?"

¹⁶ Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Ba tsushi ebvu; noo kele ndu ophu no swiru anyi be ka ndu ophu no swiru ephebedua shii."

¹⁷ Elayisha bya epfuru nu Chileke su: "Jiko Chipfu; menaa g'enya sahu nwozi mu-a; k'ophu oo-huma uzo." Oo ya bu; Chipfu bya eme enya sahu nwokoro ono; o huma l'iphe, jiru ubvu ono gwaphe Elayisha mgburugburu bu inya; me ugbo-inya, lenwugbaa oku.

¹⁸ Ge ndu ojogu Aramu ono abyapfuta Elayisha ogu be o pfuru nu Chipfu su: "Menaa ge ndu-a tsukotaaha ishi." Chipfu meru ishi tu phe; egube ono, Elayisha pfuru nu iya ono.

¹⁹ Tobudu iya bu; Elayisha su phe: "Eka-a ta abukwa uzo; ophu o to bukwa mkpukpu ono baa. Unu tsoru mu ge mu duta unu jepfu onye unu achoo." O duru phe jeshia Sameriya.

²⁰ Ẹphe bahụepho lẹ Samériya; Elayisha pfuru nụ Chipfu sụ: “Gùbe Chipfu; menaa gẹ ndu-a saa ẹn्या; phụahaa ụzo.” Ọo ya bụ; Chipfu bya emee ẹn्या sahụ phẹ. Ẹphe bya elee ẹn्या hụma l'ọo l'echilabọ Samériya bẹ ẹphe nọ.

²¹ Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurelu hụmae phẹ phọ; ọ sụ Elayisha: “Nnana mu; ?Bụ gẹ mu gbushia phẹ tọo? ?Mu gbushiwa phẹ rọ?”

²² Elayisha sụ iya: “Te gbushikwa phẹ. ?Ndu i gude ogu-echi ngu waa apfu ngu kpụta lẹ ndzụ bẹ iigbushije tọo? Nụ-chia phẹ nri; l'i doberu phẹ mini; k'ọphu ẹphe e-ri; ngua; lapfushia nnajiuphu phẹ.” ²³ Ọo ya bụ; eze ndu Ízurelu bya eshiaru phẹ ọkpobe ite ẹbyaa. Ẹphe rijishia ẹpho; ngujishia ẹpho; o dufu phẹ; ẹphe lapfushia nnajiuphu phẹ. Ọo ya bụ; ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa, shi l'alị ndu Arámu byaberu ọgu l'alị ndu Ízurelu.

Okpa-nri, dụ lẹ Samériya

²⁴ E mechaa; Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya akpakọo ndu ojogu iya l'ophu; chita phẹ; ẹphe jeshia je ekephee mkpukpu Samériya. ²⁵ Okpa-nri bya apaa ẹka lẹ mkpukpu Samériya ono. Ẹphe kepheru iya nọo ọdu k'ọphu bụ l'e reaharu ishi nkafu-igara lanụ ụkporo mkpọla-ọchaa ugbo ẹno; bya ereaha nshị ndo, habe nwahabe mkpọla-ọchaa ise.

²⁶ O be teke eze ndu Ízurelu eje aghata l'eli igbulọ, e gude kpụ-pheta mkpukpu ono mgburugburu; nwanyị lanụ rashiaru iya sụ: “Nnajiuphu mu, bụ eze; gbanaaru mu mkpu!”

²⁷ Eze sụ: “Ọ -buru lẹ Chipfu ta agbaduru ngu mkpu; ?bụ awe bẹ mu e-shi gbaaru ngu mkpu? ?Mu e-shi l'ẹka eechije balị; tọ l'ẹka aazoshije mee?” ²⁸ Eze bya ajia ya sụ: “?Bụ gunu eme ngu?”

Nwanyị ono sụ iya: “Ọo nwanyị-a bẹ sụru gẹ mu wota nwa mu g'anyi taa anụ iya ntanụ; o -rwua echele; o wota nwa nkiya g'anyi taa anụ iya. ²⁹ Ọo ya bụ; anyi woru nwa nkemu shia taa anụ iya. O be lẹ nchitabọhu iya; mu sụ iya g'o wota nwa nkiya g'anyi taa anụ iya; o wowaru iya wohaa.”

³⁰ Eze nụmachaepho iphe ono, nwanyị ono kọru ono; bya alajashia uwe iya. Teke ọoghata l'eli igbulọ ono; ndu nọ l'ẹka ono lee ẹn्या hụma g'o yeru uwe-aphụ l'ime ẹhu.

³¹ O pfua sụ: “Gẹ Chileke gwakwaa mu ọchi; mbụ g'o mekwaa mu ọphu ka njo m'ọ buru l'ishi Elayisha nwa Shafatu bẹ kpopfuru iya nụ ntanụ-a!”

³² Teke ono bẹ Elayisha yẹe ndu bụ ọgerenya mkpukpu tükokporuro nọdu l'ibe iya. Eze bya ezia onye-ozì; o voru iya ụzo jeshia ibe Elayisha. Onye ọbu, e ziru ozì ọbu bya ejerwu; Elayisha vuwaru ụzo pfuaru ndu bụ ọgerenya ono sụ: “?Unu hụmawaro onye mgbugbumadzu-a g'o yeru onye a-bya egbuta mu ishi? Onye ono, o ziru ozì ono -byaepho; unu gụchia ụzo; swọchia ya iphe g'ọ tọ bata. ?Tọbudu igiji-ọkpa nnajiuphu iya bẹ mu anụ g'ootso iya l'azụ phọ?”

³³ Elayisha kpukwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; onye ono, e ziru ozì ono byapfutawa iya. Eze sụ: “Iphe-ẹhuka-a bụ l'ẹka Chipfu bẹ o shi. ?Bụ kẹ gunu bẹ mu a-da ngabẹbaaru Chipfu ọzobaa?”

7

¹ Tọbudu iya bụ; Elayisha sụ: “Unu nụmadupho iphe, Chipfu pfuru. Chipfu sụru-a: ‘Ẹgube nta-a echele bẹ aa-nọdu ere ogbongu utu-iphe, eegudeje eme buredi mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu lanụ; l'e ree ogbongu balị labọ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dukwapho shẹkelu lanụ l'ọnu-abata Samériya.’ ”

² Onye-ishi, anọduje eyeru eze ẹka sù onye kẹ Chileke ono: “Ọoyapho! O-betakpọo Chipfu gùhashia ọzo ẹku k'imigwe bẹ ọ tọ byadu adu nno.”

Elayiisha sù iya: “Ii-gude ẹnya ngu hùma iya; ọle ị tị byadu atsọ iya ọnu.”

Ndu ojogu Arámu agba oso

³ O nweru ụmadzu ẹno, ekpenta emegbaa, anọduje l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpukpu Samériya. Ẹphe sù nwibe phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe anyi a-nọdu l'ẹka-a jasù anyi anwùshihu? ⁴ Anyi -sù g'anyi bahù l'ime mkpukpu bẹ anyi a-nwùshihu; kele ẹgu eme l'ẹka ono. Teke anyi nọ l'ẹka-a; anyi anwùhukwapho. G'anyi jechia l'ọdu-ọgu ndu Arámu je eworu onwanyi nù phẹ. Ẹphe -haa anyi; ọo ya bụ anyi anọdu ndzù; teke ẹphe gburu anyi; anyi anwùshihu nù.”

⁵ O be lẹ nchi-atụ-chite; ẹphe gbalihu jeshia l'ọdu-ọgu ndu Arámu ono. Ẹphe rwuẹpho l'agụga ọdu-ọgu ono; ọphu ọ tọ dudu m'onye nọkwadu l'ẹka ono; ⁶ kele Chipfu meru gẹ ndu ojogu ndu Arámu nùma igiji ikpoto ụgbo-inya; mẹ k'inya; mẹ igiji ikpoto ndu ojogu; k'ọphu ẹphe sùru nwibe phẹ: “Unu lekpodapho! Eze ndu Ízurelu bẹ butaakwaru eze ndu Hetu; mẹ eze ndu Ijiputu g'ẹphe bya etsoo anyi ọgu.” ⁷ Ọo ya bụ; o be lẹ nchi-atụ-chite; ẹphe wulihu; gbalachaa; gbadochaa ọlo-ẹkwa phẹ; mẹ inya phẹ; mẹ nkafụ-igara phẹ. Ẹphe gbado ọdu-ọgu phẹ ono g'ọ dụ; gbakashihu; gbaahaa oso ndzù phẹ.

⁸ Ndu ekpenta ono rwuẹpho l'agụga ọdu-ọgu ono; ẹphe bahù l'ọlo-ẹkwa lanù; ria; bya angụ; vuta mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ẹkwa je eworu domia. Ẹphe bya alaphuta azù; bya abahù l'ime ọlo-ẹkwa ọzo; vukọo iphe, dù iya nù; je edomikwapho.

⁹ Tọbudu iya bụ; ẹphe sù nwibe phẹ: “Anyi te emekwa ree. Ntanu-a bẹ bụ eswe ozi-oma; ọle anyi gbẹ nọ-kirishia. O -buru l'anyi kwabẹru jeye l'utsu bẹ aa-nukwa anyi aphù. Unu g'anyi jeekwapho nta-a je epfuaru iya ndibe eze.”

¹⁰ Ọo ya bụ; ẹphe tųgbua je ekua ndu echeje nche l'ọnu-abata mkpukpu ono pfuaru phẹ iya sù: “Anyi jeru l'ọdu-ọgu ndu Arámu; ọphu ọ dudu m'onye lanù, nọ l'ẹka ono; ọphu anyi ta nùmaduru ụkporo nemadzù. O buru inya; mẹ nkafụ-igara bẹ likachaaru l'ẹka ono; ọlo-ẹkwa phẹ dọepho g'ọ dụ.” ¹¹ Ndu nche ono raa ozi ono arara; e je epfua ya l'ibe eze.

¹² Eze gbalihu l'enyashi ono; bya asù ndu-ozi iya: “Mu a-karù unu iphe, ndu Arámu meru anyi nta. Ẹphe maru l'ẹgu eme anyi. Ọo ya meru g'ọ gude ẹphe lufu l'ọdu-ọgu phẹ ono je edomishia onwophẹ l'ẹgu. Ọriri phẹ bụ l'anyi fọtajenu pho afuta; g'ẹphe akpuko anyi lẹ ndzù; zebata l'ime mkpukpu-a.”

¹³ Onye lanù lẹ ndu-ozi eze ono sù: “G'anyi harù zia unwoke g'ẹphe gude inya ise, phọduru lẹ mkpukpu-a jeshia. E -gudeshia phẹ bẹ ọnodu phẹ aduhukwapho gẹ kẹ ndu Ízurelu ono, a harù l'ẹka-a. Mbù l'ẹphe a-dọepho g'ikpoto ndu Ízurelu ono, lawarù l'iyi ono. Ọo ya bụ g'anyi ziekwaphẹ g'ẹphe je amaru iphe, meru nù.”

¹⁴ Ọo ya bụ; ẹphe bya achita ụgbo-inya labo; męgbaa inya. Eze bya ezia g'a chọru ndu ojogu ndu Arámu jeshia; bya asù phẹ: “Unu je amaru iphe, nwuru nù.” ¹⁵ Ẹphe chọo phẹ jasù l'enyimu Jiódanu; ẹphe hùma g'uwe mẹ ivu, ndu Arámu tuphashiru l'ẹka ẹphe agba ẹwegwa agbala jiru lẹ gbororo. Ọo ya bụ; ndu ono, jeru ozi ono laphushia azù je epfuaru iya eze.

¹⁶ Tọbudu iya bụ; ẹphe tųgbua je egwekọo iphe l'ọdu-ọgu ndu Arámu ono.

Noo ya; e mechaa ree ogbongu uto-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu lanu; bya eree ogbongu bali labo mkpola-ochaa, erwa iya dukwapho shekelu lanu; egube ono Chipfu pfuru l'oo-du ono.

Aazo onye-ishi ozi eze pyakapyaka

¹⁷ Eze ndu Izurelu yeru onye-ishi ozi, eyejeru iya eka g'o leta enya l'onu-abata mkpukpu ono. O buru l'eka ono be e gude okpa zoo ya pyakapyaka; o nwuhu; egube ono, onye ke Chileke pfuhawaru iya teke ono, eze jeru ibe iya-a. ¹⁸ Kele teke ono, onye ke Chileke pfuru eze su: "Egube nta-a echele be ee-re ogbongu uto-iphe, eegudeje eme buredi mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu lanu; bya eree ogbongu bali labo mkpola-ochaa, erwa iya dukwapho shekelu lanu l'onu-abata Sameriya;" ¹⁹ be onye-ishi ozi ono, eyejeru eze eka ono suru: "Ooyapho! O to byakwa l'eme nno; o betakporu Chipfu ghashia uzo eku k'imigwe." Elayisha sukwanu iya: "Ii-gude enya ngu huma iya; ole i ti byadu eri iya." ²⁰ O buru g'o nwuru iya bu ono; mbu le ndiphe zoru iya pyakapyaka; o nwuhu l'onu-abata mkpukpu ono.

8

Aanu-phu nwanyi Shunemu ali iya azu

¹ O nweru teke Elayisha pfujeru nwanyi ono, o mejeru nwa iya, nwuhuru anwuhu; o teta nodu ndzu pho su: "Gbeshi; duta ndibe ngu g'unu lufu je anodu l'eka unu e-jekpopho anodu; kele Chipfu be kuwaru okpa-nri oku g'o bya l'ali-a. Okpa-nri ono be a-no apha esaa." ² Oo ya bu; nwanyi ono gbeshi bya emee iphe, onye ke Chileke ono pfuru; duta ndibe iya; ephe lufu; je anoo apha esaa l'ali ndu Filisitayinu.

³ A nochapho apha esaa ono; nwanyi ono shi l'ali ndu Filisitayinu lwa. O bya ejepfu eze je arwoahaa ya g'a nu-phu iya ulo iya me ali iya azu. ⁴ Teke ono be eze epfuru Gehazi, bu onye-ozu onye ke Chileke asuje: "Kakotanuru mu iphe-ohumalenya, Elayisha meshikotaru?" ⁵ Gehazi nodu akoru eze ge Elayisha gude mee g'onye nwuhuru anwuhu teta nodu ndzu ozo; a bya l'amaru; nwanyi ono, Elayisha meru nwa iya o teta nodu ndzu ono bata bya arwoahaa eze g'a nu-phu iya ulo iya azu; yee ali iya.

Tobudu iya bu; Gehazi su: "Gube nnajiuphu mu, bu eze; oo nwanyi obu ba; yee nwa iya ono, Elayisha mejeru; o teta nodu ndzu ono." ⁶ Eze bya ajia nwanyi ono k'iphe ono; o kokotaru iya ya.

Oo ya bu; eze bya eduru onye-ozu lanu yeru iya su: "woru iphe, bu ke nwanyi ono g'o ha nu-phukota iya azu. Nukota iya iphe, shikota l'ali iya futa; e -shi mboku, o lufuru l'ali-a byasu nta."

Hazelu egbu Benu-Hadadu

⁷ Tobudu iya bu; Elayisha bya ejee Damasukosu. Teke ono be iphe-ememe guderu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu. A bya epfuaru iya l'onye ke Chileke be byaru nu. ⁸ Eze su Hazelu: "Wota iphe, ii-nu onye ke Chileke ono gude; g'i shi iya l'eka kpataedu Chipfu ishi su: "?Mu a-ka-a mma l'iphe, eme mu nu-a too?" "

⁹ Oo ya bu; Hazelu bya ewota iphe, dugbaa iche iche, kakota ree, shi le Damasukosu dojia l'eli inya-kamelu ukporo labo gude jepfushia Elayisha. O rwua bya apfuru iya l'iphu su: "Nwa ngu, bu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu be ziru mu ge mu bya ajia ngu me ya ?a-ka-a mma l'iphe, eme iya nu?"

¹⁰ Elayisha sụ iya: “Je asụ iya l'oo-ka-a mma; ọle Chipfu bẹ goshikwanuru mu l'ọ nwuhufutaje.” ¹¹ O woru ẹn्या dazibe Hazelu jeye iphere gude iya. Onye kẹ Chileke ono, raahaa ẹkwa.

¹² Hazelu sụ: “Nnajiuphu mu; ?bụ gunu bẹ jiraru?”

Elayisha sụ: “Ishi ẹkwa mu bụ lẹ mu mawaru ejo-iphe, ii-me ndu Ízurelu. Ii-tushikota ọku l'ekameka, ephe kpuru; o shihu ike; teme unwokoro phẹ bẹ ii-gude ogu-echi gbushia; gwee unwegirima phẹ arakabya; kpafushia unyomu phẹ, dụ ime ephe.”

¹³ Hazelu sụ: “?Denu gẹ mube onye-ozí ngu, buepho nkuta bẹ obu e-shi mee iphe, parụ ẹka nno?”

Elayisha sụ: “Chipfu bẹ goshiwaru mu l'ii-mechaa buru eze ndu Arámu.”

¹⁴ Oo ya bụ; Hazelu haa Elayisha lapfushia nnajiuphu iya, bụ Benu-Hadadu. Benu-Hadadu jia ya sụ: “?Bụ gunu bẹ Elayisha pfuru ngu?” Hazelu sụ: “O sukwaru mu l'ii-ka-a mma.” ¹⁵ O rwua lẹ nchitabohu iya; Hazelu wota ukpo tsee lẹ mini; ọ ngugua ya angugu; o wota iya kwechia Benu-Hadadu iphu; ọ nwuhu. Hazelu buru eze nochia ẹn्या iya.

Teke Jióramu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 21:1-20)

¹⁶ L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha ise, ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu, bụ iya bụ teke Jiehoshafatu shi buru eze kẹ ndu Jiuda; bẹ Jióramu nwa Jiehoshafatu byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁷ Jióramu bẹ nowaru ukporo apha l'apha iri l'ẹbo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze buru apha ẹsato lẹ Jierúsalemu. ¹⁸ O tsoo ẹka ndu eze ndu Ízurelu; mee gẹ ndibe Éhabu meru; kele ọ luru nwada Éhabu. O meru ejo-iphe l'ẹn्या Chipfu. ¹⁹ Ọle Chipfu gude k'onye-ozí iya, bụ Dévidi; ophu o too vudu iya evuvu g'o mebyishia ndu Jiuda; kele o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; mẹ awa iya ta abyadu abubuhuru eze jasuru asuru.

²⁰ Teke Jióramu bụ eze; bẹ ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya ahotarú onwophẹ onye a-buru eze phẹ. ²¹ Noo ya bụ; Jióramu chita ugbo-inya iya g'ọ ha jeshia mkpukpu Zayi. Ndu Edomu bya ekephee yee ndu-ishi ugbo-inya ono mgburugburu. O be l'enyashi; ọ gbeshi bapfu ndu Edomu ono ogu. Ọle ndu ojogu iya gbaru nanu nanu lashia ibe phẹ. ²² O buru gẹ ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike bụ ono byasu ntanu O bukwarupho teke ono bẹ ndu Libuna kwefuru ike nkephe.

²³ Iphemiphe ozo, Jióramu megbaberu bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ kẹ ndu eze ndu Jiuda. ²⁴ Oo ya bụ; Jióramu nwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'eka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Nwa iya nwoke, bụ Éhazaya buru eze nochia ẹn्या iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 22:1-6)

²⁵ L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha iri l'ẹbo, ọ bụ eze ndu Ízurelu bẹ Éhazaya nwa Jióramu byaru aburu eze ndu Jiuda. ²⁶ Éhazaya nowaru ukporo apha l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze bụ apha lanu lẹ Jierúsalemu. Epha ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa Omuri, bụ onye ono, bụ eze ndu Ízurelu ono. ²⁷ O tsoo ẹka ndibe Éhabu; mee ejo-iphe l'ẹn्या Chipfu egube ndibe Éhabu meru; kele ọ bụ ogo ndu unuphu ibe Éhabu.

²⁸ O tsoru Jióramu nwa Éhabu; ephe jepfu Hazelu, bụ eze ndu Arámu ogu lẹ mkpukpu Ramotu, dụ l'alí Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu

iphe. ²⁹ Oo ya bu; eze, bu Jióramu lashia mkpukpu Jiezerelu g'o je anodu nyaa iphe-ehuka ono, ndu Arámu mekaru iya le mkpukpu Ramotu teke ono, o tsoru Hazelu, bu eze ndu Arámu ogu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bu eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu le mkpukpu Jiezerelu l'iphe-ehuka ono, e mekaru iya ono.

9

Aawu Jiehu manu l'ishi g'o buru eze ndu Ízurelu

¹ Onye mpfuchiru Chileke, bu Elayisha bya ekua onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru su iya: "Jikobe; wota mgbere manu-a jeshia mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. ² Teke i rwuru eka ono; lee enya Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbu nwanwa Nimushi. Kuchi iya ekuchi l'eka unwanwa iya no; duru iya g'unu bahu l'ime ulo. ³ Teke ono be ii-wota mgbere manu ono; woru manu ono wu ya l'ishi su: 'Chipfu suru-a: Mu wuru ngu manu l'ishi g'i buru eze ndu Ízurelu.' I -mechaa nno; guhaa uzo gbagbu; ba kpokwa upfu!"

⁴ Oo ya bu; nwokorobya ono, bu onye mpfuchiru ono tugbu jeshia mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. ⁵ O -rwuepho; o huma ndu-ishi ndu ojogu g'ephe no ndzuko; o su: "Onye-ishi ojogu; mu nwekwaru ozi, mu e-ziekwa ngu."

Jiehu jia ya su: "?Bu onye ole l'ime anyi be iipfuru?"

O su iya: "Oo gubedua; onye-ishi ojogu."

⁶ Oo ya bu; Jiehu gbalihu ephe bahu l'ime ulo. Onye mpfuchiru ono woru manu ono wu ya l'ishi su: "Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu suru-a: 'Mu wuwaru ngu manu l'ishi g'i buru eze ndibe ke Chipfu; mbu ndu Ízurelu. ⁷ Ii-tuko ndu onu-ulo ibe Éhabu, bu nnajiuphu ngu gwee arakabya; k'ophu mu e-shi nno gwata ugwo ochi ndu-ozu mu ono, bu ndu mpfuchiru; waa k'iphe, bukpo ndu-ozu Chipfu, bu ndu Jiezebelu gbushikotaru. ⁸ Ndibe Éhabu l'ophu a-buru mkpurupyata. Mu e-gbufu iphe, bukpo nwa nwoke l'onulo ibe Éhabu l'alí ndu Ízurelu; m'o bu ohu m'o bu amadu. ⁹ Mu e-me ibe Éhabu g'o du g'ibe Jierobowamu nwa Nebatu; mekwapho g'o du g'ibe Basha nwa Ahayijia. ¹⁰ Jiezebelu be bu nkuta a-ta iya l'egu, du le Jiezerelu. O to dudu onye e-li iya elili.' " O pfuchaa nno; bya aguhaa uzo gbafu.

¹¹ E mechaa; Jiehu bya ejepfushia ndu-ishi ndu ojogu ophuna; onye lanu jia ya su: "?Bu-a k'oma? ?Bu gunu be onye obvu ono achodoru ngu?"

Jiehu su: "G'unu mahawaru onye obu bya amaru g'oopfuje opfu-a."

¹² Ephe su: "Oo uka be obu! Pfuaru anyi iphe obu."

Jiehu su: "Iphe, o pfuru mu bu le Chipfu suru le ya wuwaru mu manu l'ishi ge mu buru eze ndu Ízurelu."

¹³ Ephe mekebe egwegwa je achikoo uwe phe bya atooru iya l'alí g'o zo okpa. Ephe nodu egbu opu asuje: "Jiehu buakwaa eze!"

Jiehu egbu Jióramu

¹⁴ Noo ya; Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbu nwanwa Nimushi bya agbaaru Jióramu ejo idzu. Teke ono be Jióramu yee ndu Ízurelu l'ophu shi etso Hazelu, bu eze ndu Arámu ogu g'ephe e-shi gbobuta mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. ¹⁵ Ole eze, bu Jióramu be laru mkpukpu Jiezerelu je anyaa iphe-ehuka ono, ndu Arámu mekaru iya ono; teke ephe le Hazelu, bu eze ndu Arámu lwuru ogu ono. Oo ya bu Jiehu su: "O -buru l'oo uche unu bu ono; g'o to dukwa onye e-shi le mkpukpu-a pyofu jeshia mkpukpu Jiezerelu je edoo iphe-a." ¹⁶ Tobudu iya bu; Jiehu nyihu ugbo-inya iya gbaru jeshia

mkpukpu Jiezerelu; kele o o eka ono be Jioramu ze. Ehazaya, bu eze ndu Jiuda be jeru iya ajiji.

¹⁷ O be teke onye-nche, pfuru l'ulo eli, du le mkpukpu Jiezerelu ono humaru Jiehu; me ndu awu etso iya nu g'ephe dzeberu abya; o chishia mkpu su: "O nwekwaru ndu mu humaru, awu abyanu-o!"

Jioramu su: "G'a chota onye agba l'inya zia g'o gba phe ndzuta je ajia phe su: '?Bu-a k'oma to?' "

¹⁸ Onye agbaje inya gbagbua je agba Jiehu ndzuta su iya: "Eze suru: '?Bu-a k'oma to?' "

Jiehu su iya: "?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu l'azu!"

Onye-nche ono su eze: "Onye e ziru jepfuakwaru phe; ole o gbegbe ophu o to lwaedu azu."

¹⁹ Oo ya bu; eze; bya ezia onye agbaje inya le k'ugbo ebo. O bya jepfu phe bya asu: "Eze suru-a: '?Bu-a k'oma to?' "

Jiehu su iya: "?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu l'azu!"

²⁰ Onye-nche ono su eze: "O jepfuakwaru phe; ole o to lwakwapho azu. G'onye obu gude agba be o dukwa ge Jiehu nwa Nimushi; kele o o gba ehuka ehuka."

²¹ Jioramu su: "Doziaru mu ugbo-inya mu." E doziaru iya ya. Jioramu, bu eze ndu Izurelu; yee Ehazaya, bu eze ndu Jiuda gbagbua jepfushia Jiehu. Onyenonu noduchaa l'ugbo-inya nkiya. Eka ephe gbapfuru iya bu l'ali Nabotu, bu onye Jiezerelu. ²² Jioramu humaepho Jiehu bya ajia ya su: "Jiehu; ?bu-a k'oma to?"

Jiehu su: "?Denu ge k'oma e-shi du; l'eka urwuali; me agwo nshi ono, shi ne ngu, bu Jiezebelu l'eka; kutaru l'ikpo l'ikpo egube-a?"

²³ Oo ya bu; Jioramu ghakobe; gbagbua arajeru Ehazaya su: "Ehazaya; o bu ugu-o!"

²⁴ Jiehu gudeepho ike iya g'o ha seta apfu iya gbaa Jioramu le mgbaka ukuvu; o foo ya l'obu; o daa dakoru l'eli ugbo-inya iya. ²⁵ Oo ya bu; Jiehu pfuaru onye-ishi ugbo-inya iya, epha iya bu Bidika su: "Pata iya je etuphaa l'ali Nabotu, onye Jiezerelu pho. Nyatakwa le teke pho, mu le ngu tukojeru gude ugbo-inya agbatso nna iya, bu Ehabu l'azu pho be Chipfu pfuru opfu ehu iya su: ²⁶ 'Unyaphu be mu humaru mee Nabotu; me mee k'unwu iya, e gburu egbu. Nnajiuphu pfua su; mu a-gwata ngu ugwo iya l'ali-a. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.' Oo ya bu; pata iya je etuphaa l'ali ono; egube Chipfu pfuru iya ono."

Egbu Ehazaya

²⁷ Ehazaya, bu eze ndu Jiuda humaepho iphe, e me nu; o ye okpa l'oso tsoru uzo, shiru bahu le mkpukpu Betu-Haganu gbalaaha. Jiehu chipyabe iya; asuje: "Gbagbufua ya l'eli ugbo-inya ono!" Ephe gbaa ya apfu l'eka o no l'uzo, jeru lashia mkpukpu Guru, du le mgboru mkpukpu Ibulamu. O gbaru laa mkpukpu Megido; je anwuhu l'eka ono. ²⁸ Ndu ozi iya gude ugbo-inya pata iya jeshia Jierusalemu je elia l'ilu iya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi. ²⁹ O buru l'apha, kwe Jioramu; nwa Ehabu apha iri le nanu, o shi butaru eze ndu Izurelu be Ehazaya byaru aburu eze ndu Jiuda.

Egbu Jiezebelu

³⁰ Noo ya; Jiehu tugbua jeshia mkpukpu Jiezerelu. Jiezebelu numaepho l'o byaru; o tee pensuru enya; memaa egbushi iya emema; je eworu enya

pyofu lẹ windo. ³¹ Jiehu bya abyarwuta l'ọnu-abata; Jiezebelu sụ: “?Bụ-a k'oma Zimiri; mbụ gube onye ono, gburu nnajiuphu ngu?”

³² Jiehu palia ọnya l'uzo windo ono sụ: “?Bụ onye bẹ tūru ikè yeru mu nū? ?Bụ onye?” Tọbudu iya bụ; iphe, dū g'umadzu labo; ọzoo umadzu ẹto, bụ ndu eleta ibe eze ọnya shi lẹ windo lee ya ọnya. ³³ Jiehu sụ phẹ: “Unu gbẹ l'ẹka ono pata Jiezebelu zee ogbu g'ọ bya ada!” Ọo ya bụ; ẹphe tufu iya ọ bya adaa. Mee ya pfukashihu kpua l'igbulo; mẹ inya, nọgbaa l'ẹka ono. Jiehu gude inya gbaa ya eli; zoo ya tilitoli.

³⁴ Jiehu bahụ l'ime ọlo je eria; ngua sụ: “Unu pata nwanị ono, vu ọnu ono je elia; kele ọ bụ pho nwada eze!” ³⁵ Ẹphe lufushia g'ẹphe je elia ya; ọ bwaru iphe, ẹphe humaru kpoloko bụ okpokoroko ishi iya; mẹ okpu ogboro iya; waa okpu oshi-ẹka iya. ³⁶ Ẹphe laphu azu je epfuaru iya Jiehu; ọ sụ: “Ọo ya bụ iphe ono, Chipfu shi l'ọnu onye-ozu iya, bụ Elayijia ke Tishibe pfua sụ: ‘Ọo l'alị, dū lẹ mkpukpu Jiezerelu bẹ nkuta a-ta anụ Jiezebelu.’” ³⁷ Jiezebelu bẹ odzu iya a-dū gẹ nshị, a nyiru tūkaa nanu nanu l'alị, dū lẹ Jiezerelu; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye byaru a-hube iya ama ke g'ọ sụ: ‘Ọo Jiezebelu baa.’ ”

10

Eegbushi ndibe Éhabu

¹ Éhabu bẹ unwu iya dū ukporo ẹto l'umadzu iri lẹ Samériya. Ọo ya bụ; Jiehu bya edeshia ẹkwo-ozu keshiaru ndu-ishi lẹ mkpukpu ono; mẹ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu bụ phẹ mefutaru unwu Éhabu ono. Ẹkwo-ozu ono bẹ o deru sụ: ² “Eshi ophu unu l'unwegirima nnajiuphu unu tukuru nodu; teme unu nweru ugbo-inya; nweru inya bya enweru ngwoğu; nweru mkpukpu, a kpushiru ike; bẹ bụ ẹkwo-ozu-a -bebeephoro rwu unu ẹka; ³ unu hota onye kachaa ree; mbụ onye ọ gbaru g'unu hota l'unwu nnajiuphu unu; mee ya eze; g'unu lwua oğu see iswi ọnu-ọlo nnajiuphu unu.”

⁴ Ọle ndzu-agugu rwutaru phẹ; ẹphe sụ: “lewaro; ndu eze labo pho ta adudu ike pfuru wota iya oğu. ?Denu g'anyibedua e-shi dū ike pfuru wota iya oğu?”

⁵ Tọbudu iya bụ; onye bụ ishi l'ibe eze; mẹ onye bụ ishi mkpukpu; mẹ ndu bụ ọgerenya; waa ndu bụ phẹ mefutaru unwu Éhabu zia Jiehu ozi sụ: “Anyi bụ ndu-ozu ngu; ọo iphe, i sūru g'anyi mee bẹ anyi e-me. O to nwedu onye anyi eme eze; mekpopho iphe, i riru l'ọ pfuru oto.”

⁶ Jiehu bya edeeru phẹ ẹkwo-ozu k'ugbo ẹbo sụ: “Ọ -buru l'unu tūru ikè yeru mu; unu je a-nodu eme iphe, mu sūru g'unu mee; unu gbukoo ishi unwu nnajiuphu unu ono g'ẹphe ha vutaru mu lẹ mkpukpu Jiezerelu egube nta-a echele.”

Unwu ibe Éhabu ono, bụ iya bụ umadzu ukporo ẹto l'iri ono bẹ bụ ẹphe lẹ ndu oke amadu lẹ mkpukpu ono shi nodu; ọ buru ndu ono metseshiru phẹ.

⁷ Ẹkwo-ozu ono rwuepho ndu ono ẹka; ẹphe kputa unwu ibe eze ono; gbushikota ẹphene ukporo ẹto l'iri ono. Ẹphe parụ ishi phẹ yechaa lẹ nkata; vulaaru Jiehu lẹ mkpukpu Jiezerelu. ⁸ Onye-ozu bya ezia Jiehu sụ: “E vulataakwaru ishi unwu Éhabu obu.”

Jiehu sụ: “Kube phẹ l'ikpo labo l'ọnu-abata mkpukpu g'ẹphe nodu l'ẹka ono jeye l'utsu.”

⁹ O be l'utsu; Jiehu lufu je apfuru pfuaru ndu ono g'ẹphe ha sụ: “Ụta ta adukwa unu l'ẹhu. Ọo mbedua bẹ gbaru nnajiuphu mu ẹjo-idzu; woru

iya gbua. Ọle ọ bụ; ?bụkwanu onye bẹ gbushiru ndu ọwana? ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu maru l'ọ tọ dudu opfu, Chipfu pfuru lẹ k'ehu ndibe Éhabu duru ọphu tee mekotadu nụ. Chipfu bẹ mewaru iphe, o shi l'ọnu onye-ozii iya, bụ Elayijia pfua.” ¹¹ Ọo ya bụ Jiehu gbushikota iphe, bụ ndibe Éhabu, phoduru lẹ mkpukpu Jiezerelu. O gbukotaru ndu oke amadu, o nweru; me ndu eguru onyà iya; mekpoo ndu-uke, o nweru; ọphu ọ tọ dudu m'onye lanu, ọ haru; ọ nodu ndzu l'ime phe.

Jiehu egbushi ndu abubu eze Éhazaya

¹² Noo ya; Jiehu bya agbeshi jeshia mkpukpu Sameriya; o jetabeepho rwua eka ndu nche aturu anoduje ebushi aturu eji; ¹³ yee ndu bụ abubu Éhazaya ono, shi buru eze ndu Jiuda pho dzuda. Ọ jia phe su: “?Unu bụ ndu ole?”

Ephe su iya: “Anyi bukwa abubu Éhazaya. Iphe, anyi abya bụ g'anyi kele unwu ibe eze; me unwu ibe eze-nwanyi.”

¹⁴ Jiehu su: “Unu kpukoo phe lẹ ndzu.” Ephe bya akpukoo phe lẹ ndzu je egbushia; chiru ye l'iduma, du l'eka ono, ndu nche aturu anoduje ebushi aturu eji ono. Ephe du umadzu ukporo labo l'ebo. E gbushia phe; ọphu ọ tọ dudu onye ọphu a haru; ọ nodu ndzu m'onye lanu.

Eegbufufua ndibe Éhabu, phoduru nụ

¹⁵ Jiehu bya alufu l'eka ono; ọ huma Jiehonadabu nwa Rekabu g'oboyapfuta iya. Jiehu kele iya ekele bya asu: “?Obu ngu guru-a iphoro l'eka mu no; g'obu nkemu guru l'eka i no-a?”

Jiehonadabu su iya: “Ee; obu mu gukwaru-a iphoro.”

Jiehu su iya: “Ọ -buru l'ọ du nno; machiaru mu eka ngu.” Ọ bya amachiaru iya eka; Jiehu selita iya lobata l'ugbo-inya. ¹⁶ Jiehu su iya: “Tsuru mu g'i huma ge ke Chipfu aphu-beru mu l'ehu.” Ọo ya bụ; ọ pata iya l'ugbo-inya. ¹⁷ Jiehu phe rwuepho Sameriya; ọ tuko iphe, bụ ndibe Éhabu, phoduru nụ l'eka ono gbushikota. O gwekota phe arakabya g'ephe ha; egube ono, Chipfu shi l'ọnu Elayijia pfua ya ono.

Eegbushi ndu abaru Balu eja

¹⁸ Jiehu bya akpakoo ndu Izurelu l'ophu su phe: “Éhabu bẹ bapeteru Balu eja; mbedua a-baru iya eja; barweru iya ya abarwe. ¹⁹ Ngwa; unu kukota ndu mpfuchiru Balu g'ephe ha; me ndu abaru iya eja; me ndu bugbaa uke iya. G'ọ tọ dukwa onye a-gbala nụ; noo kele mu abya egweru Balu ngweja, paru eka. Onye gbalaru nụ bẹ ta adzukwaru ndzu.” Obenu lẹ Jiehu gude eregede eme ge ya mee ge ndu abaru Balu eja bukotaru mkpurupyata.

²⁰ Jiehu su: “Unu tua nduko; g'e dzuko gude kwabe Balu ubvu.” Ephe bya araa ke nduko obu arara. ²¹ Jiehu bya atuko ali Izurelu l'ophu zidzuru ozi; ndu bukpo ndu abaru Balu eja g'ephe ha byakota; ọphu ọ tọ dudu m'onye lanu, ta abyaduru nụ. Ephe wubakota l'ime eze ulo Balu ono; jikota iya pyimu; shita l'ishi iya ọphuu je akpaa l'ishi iya ọphuu. ²² Jiehu bya epfuaru onye eleta enya l'ulo, eedobeje uwe su iya: “Chitaru ndu abakotakporu Balu eja awurukpata uwe g'ephe yee!” Ọ bya achitaru phe iya.

²³ Tobudu iya bụ; Jiehu yee Jiehonadabu; nwa Rekabu bahu l'ime ulo Balu ono. Jiehu su ndu ono, abaru Balu eja ono: “Unu lerwee enya maru; ?tọ dukwanu onye ke Chipfu tso unu nodu l'eka-a; abuedupho ndu abaru Balu eja kpoloko.”

²⁴ Oo ya bu; ephe bya abahu jeshia egwe eja; me ngweja-akpo-oku.

Jiehu be wowaru umadzu ukporo eno ye g'ephe kwakaa l'etezi; bya asu phe: "O -nwewaru onye haru m'onye lanu le ndu-a, mu eye unu l'eka-a; o gbalaa be e-gude ishi ndzu nkiya pfua ugwo iya."

²⁵ Egweghe, Jiehu egweghe ngweja-akpo-oku ono; o su ndu nche; me ndu-ishi: "Unu wubawaro je egbushikota phe! G'o bo dukwa onye ophu a-gbala nu!" Oo ya bu; ephe gude ogu-echi gbugbushikota phe. Ndu nche ono; waa ndu-ishi ono tufuchaa odzu phe l'etezi. Ndu nche ono bya abamihuchaa l'ime ime ulo Balu ono. ²⁶ Ephe pafutagbaa ntেকে, du l'ulo Balu ono; kpo ya oku. ²⁷ Ephe bya etsukposhia ntেকে Balu; nwukposhia ulo Balu ono. O buru nshi be aanoduje anyi iya byasu ntanu-a.

²⁸ Noo ya bu; Jiehu mebyia k'abaru Balu eja l'ali Izurelu. ²⁹ Ole Jiehu te wofuduru eka l'eme iphe-aji ono, Jierobowamu nwa Nebatu kpataru ge ndu Izurelu mee ono. Mbụ eja ono, ephe baru unwu-eswi pho, e gude mkpola-ododo kpa dobe le mkpukpu Betelu; me le mkpukpu Danu pho.

³⁰ Chipfu su Jiehu: "Eshinu i meru iphe, du ree; mee iphe, pfuru nhamunha l'enya nkemu; bya emee ndibe Ehabu iphe, du mu l'obu g'e mee phe iya; be awa ngu a-nodu l'aba-eze ndu Izurelu jasụ l'ogbo k'eno."

³¹ Ole Jiehu te egudegbudu obu iya g'o ha dobe iphe, ekemu Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru. O to haduru eme iphe-aji ono, Jierobowamu meru; mbụ ono, o kpataru ge ndu Izurelu mee ono.

Anwuhu Jiehu

³² Teke ono be Chipfu wataru akpa ndu Izurelu mkpa-eka. Hazelu lwukpekota mkpukpu le mkpukpu ndu Izurelu l'ophu; ³³ shita l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; mbụ ali Giladu l'ophu; me ali ndu Gadu; me ke ndu Rubenu; me ke ndu Manase e -shi le mkpukpu Arowa, du le mgboru nsuda Anonu je akpaa le Giladu; waa Beshanu.

³⁴ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jiehu bu eze; waa iphemiphe, o meru; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Izurelu.

³⁵ Tobudu iya bu; Jiehu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya le mkpukpu Sameriya. Jiehowahazu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ³⁶ Iphe, Jiehu noru l'aba-eze ndu Izurelu le Sameriya bu ukporo apha l'apha esato.

11

Atalaya yee Jiowashi (2Iphe 22:10—23:15)

¹ Tobudu iya bu; Atalaya, bu ne E hazaya humaephe le nwa iya nwuhwaru; o gbeshi je atuko ndibe eze g'ephe ha saa osa-mpfu. ² Ole Jiehosheba, bu nwada eze, bu Jioramu; bya aburu nwune E hazaya ke nwanyi be dutaru Jiowashi, bu nwa E hazaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nu je edomia le mkpuru-azee; shi nno wo haaru iya Atalaya; k'ophu bu l'o to gbuduru iya. ³ E domiru Jiowashi; yele onye ehe iya nu l'eze-ulo Chipfu apha ishii ge Atalaya bukpoephe ishi l'ali ono.

E kwefuru Atalaya ike (2Iphe 23:1-15)

⁴ O be l'apha k'èşaa; Jiehoyada bya ezia g'e je ekua ndu bugbaa ishi ndu ojoḡu ụkporo ise ise, bu ndu anọduje eche eze; me ndu anọduje eche ibe iya; g'e duru phe byapfuta iya l'eze-ulo Chipfu. Epe l'ephe woru ndzu gbaa; o mee; epe ribuaru iya nte l'ulo Chipfu l'eka ono. O bya egoshi phe Jiowashi, bu nwatibe eze ono. ⁵ O bya atuaru phe ekemu su: "Waa iphe, unu e-me baa; unube ndu ono, anọduje le nche l'eswe-atuta-unme; unu kee onwunu uzi eto. G'uzi lanu je anodu chee nche l'ibe eze; ⁶ uzi lanu eje anodu eche le Onu-abata Suru; uzi lanu ophuu a-nodu l'azu ndu nche ono; mbu l'azu oguzo ono azu iya ophuu. Noo g'unu e-shi bu ono chee ulo ono nche. ⁷ Uzi labo l'ime unube ndu anọduje le nche l'eswe-atuta-unme be a-nodukwapho eche eze-ulo Chipfu nche; gude gbobuta eze; g'o to du iphe e-me iya nu. ⁸ Unu pagbaarū ngwoḡu unu l'eka no-pee eze, bu Jiowashi mgburugburu. Iphe, bukpo onye shitaru eka unu no; unu gbua onye obu. Ekameka, eze ejekpo; unu swiru iya eswiru."

⁹ Ndu-ishi ndu ojoḡu ụkporo ise ise ono mee ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke pfuru phe ono. Onyenonu chita ndu nkiya, bu ndu echeje nche l'eswe-atuta-unme; me ndu ophu afuta le nche l'eswe-atuta-unme ono; epe byapfutashia Jiehoyada, bu onye uke Chileke ono. ¹⁰ Onye uke Chileke ono bya achita arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono, shi buru ke Devidi ono; mbu ono, e doberu l'eze-ulo Chipfu ono; woru keshiaru ndu bugbaa ishi ndu ojoḡu ụkporo ise ise ono. ¹¹ Ndu nche ono pagbaarū ngwoḡu phe l'ehu l'ehu pfuru gbaphee eze mgburugburu le mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ekutara jeye l'uzo ekicha.

¹² Jiehoyada bya edufuta nwatibe eze ono, bu Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; woru ekwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'eka su l'oo ya bu eze. Epe bya awua ya manu l'ishi; bya atuko aku eka; atu uzu su: "Nodukwa ndzu ogologo; gube eze!"

¹³ Atalaya numaepho wowoowoo, ndu nche; me ndu oha atu; o tugbua jepfushia phe l'eze-ulo Chipfu. ¹⁴ O bya eje elee enya; bya ahuma eze g'o pfuru le mgboru itso, bu iya bu g'ephe emeje iya l'omelali phe; bya ahumakwapho ndu-ishi ndu ojoḡu; me ndu egbuje opu g'ephe pfukubegbaaru iya; me ge ndu ali ono l'ophu tukoru etegbaa eswa; egbu opu; o gbajashia uwe iya chishia su: "Ebyi anwua-o! Ebyi anwua-o!"

¹⁵ Tobudu iya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya atuaru ndu-ishi ndu ojoḡu ụkporo ise ise ono ekemu su: "Unu kpufuta nwanyi ono l'echilabo ndu nche ono. Iphe, bu onye epe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya." Noo kele onye uke Chileke ono be suru g'e tee gbukwa iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Oo ya bu; epe gude iya; kpu-rwua onu eka inya eshije abahu l'ibe eze; epe woru iya gbua l'eka ono.

Jiehoyada edozi ali Jiuda (2Ipe 23:16-21)

¹⁷ No iya; Jiehoyada bya emee eze epe le Chipfu gbaa ndzu; bya emekwapho ndu ono epe le Chipfu gbakwapho ndzu. Ogbandzu obu bu l'ephe a-buru ndibe Chipfu. O mekwapho eze; epe le ndu ono gbaa ndzu nkephe. ¹⁸ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balu je enwutsushia ya. Epe toko iphe, bu oru-ngweja Balu; me ntekpe iya tsukposhichaa yogiri yogiri. Epe gbua Matanu, bu onye uke Balu l'iphu oru-ngweja Balu.

Oo ya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya eye ndu nche; epe cheahaa eze-ulo Chipfu nche. ¹⁹ O chita ndu-ishi ndu ojoḡu ụkporo ise ise ono, bu ndu anọduje eche eze; waa ndu anọduje eche ibe iya; me ndu

alì ono l'ophu; ẹ̀phe dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu. Ẹ̀phe shia ẹ̀ka ndu nche eshije abahụ́ duba iya l'ibe eze. Oo ya bụ́; eze je anọ́du l'aba-eze.

²⁰ Noo ya; ẹ̀hu kwatakpọ́o tsoo ndu alì ono l'ophu okpobe atsọtso. Nchị́ bya adụ́ doo lẹ́ mkpukpu ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

²¹ Jiowashi nọ́waru apha ẹ́saa teke ọ́ wataru aburu eze.

12

Teke Jiowashi bụ́ eze ndu Jiuda (2Iphe 24:1-16)

¹ L'apha, kwe Jiehu apha ẹ́saa, e -shi teke o beberu buru eze ndu Ízurelu; bẹ́ Jiowashi bataru l'aba-eze ndu Jiuda. Iphe, ọ́ nọ́ru l'aba-eze ono lẹ́ Jierúsalemu bụ́ ukporo apha labọ́. Ẹ́pha ne iya bụ́ Zibaya. Ẹ́ka ne iya ọ́bu shi bụ́ lẹ́ mkpukpu Biye-Sheba. ² Jiowashi bẹ́ mekotaru iphe, pfulu ọ́to l'ẹ́nya Chipfu l'apha ono g'ọ́ ha, Jiehojada, bụ́ onye uke Chileke kpọ́-zikọtaru iya ụ́zo. ³ Obenu l'ẹ́ka aagwajẹ́ iphe ono bẹ́ a ta alwuduru; ndu alì ono nọ́du egweje ẹ́ja bya akpọ́ ụ́nwù-isensu oku l'eli ẹ́ka ono.

⁴ Tọ́budu iya bụ́; Jiowashi bya epfuaru ndu-uke Chileke sụ́ phẹ́: “Unu nakọ́be iphe, bụ́ okpoga, dụ́ nsọ́, eewobatajẹ́ l'eze-ulo Chipfu; mbụ́ okpoga, atutajẹ́ l'utu; mẹ́ okpoga, e ketaru onyenonu g'ọ́ pfulẹ́; mẹ́ okpoga, nemadzụ́ gude obu iya bya anụ́ l'eze-ulo Chipfu. ⁵ Gẹ́ ndu-uke Chileke l'ẹ́hu l'ẹ́hu nakọ́ta okpoga ono l'ẹ́ka ndu edobeje okpoga g'e gude iya mekwakọ́ta iphe, mebyihuru emebyihu l'ulo Chipfu; l'ẹ́ka bukpoọ́ ẹ́ka a humaru mebyihuru emebyihu.”

⁶ Olee a nọ́ru jeye l'apha, kwe Jiowashi ukporo apha l'apha ẹ́to; ophu ndu-uke Chileke ono te emekwaduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ono. ⁷ Tọ́budu iya bụ́; eze, bụ́ Jiowashi bya ekua onye uke Chileke, bụ́ Jiehojada; mẹ́ ndu-uke Chileke ọ́zo jị́a phẹ́ sụ́: “?Bụ́ gunu meru iphe, unu te emekwaeduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ọ́bu? Ngwa; g'ọ́ bọ́ dukwa okpoga ọ́zo, unu a-natabaa l'ẹ́ka ndu edobeje okpoga. Iphe, unu emechia bụ́ g'unu tuko iphe, bụ́ okpoga unu natawaru nụ́ g'e gude mekwaa eze-ulo ọ́bu.” ⁸ Oo ya bụ́; ndu-uke Chileke ono kweta l'ẹ́phe taa nakọ́edu ndu ono okpoga; ophu ẹ́phe emekwaedu eze-ulo Chipfu ono l'onwophẹ́.

⁹ Noo ya bụ́; onye uke Chileke, bụ́ Jiehojada bya apata okpoko; swofua ụ́zo l'opfu iya; dokube iya ọ́ru-ngweja Chipfu l'ẹ́kutara; mẹ́ a -nọ́du abahụ́ l'eze-ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke, eche onu-abata nche tuko okpoga, e wobataru l'eze-ulo ono yekọ́ta l'okpoko ono. ¹⁰ O nọ́du abujeru; okpoga ono -haepho shii l'okpoko ono; onye ederu eze ẹ́kwo; mẹ́ onye-ishi ndu-uke Chileke abya agua okpoga ono ọ́gu; chiru ye l'ẹ́kpa kechia. ¹¹ Ẹ́phe pyachaa okpoga ono g'ọ́o-du; ẹ́phe eworu iya nụ́ ndu-ishi ozi ọ́bu, eeje l'eze-ulo ono. Ẹ́phe nọ́du eshije l'okpoga ono pfula ndu eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono ugwo; mbụ́ ndu kapyinta; mẹ́ ndu akpụ́ ụ́lo ọ́bu akpukpu; ¹² mẹ́ ndu edo ẹ́ja edodo; mẹ́ ndu akwacha mkpuma. O buru l'okpoga ono bẹ́ ẹ́phe eshije zuta oshi; mẹ́ mkpuma, a gbakpọ́shiru agbakpọ́shi, e gude emekwa eze-ulo Chipfu ono. O buru iya bẹ́ ẹ́phe eshije emephu okpoga l'iphe, l'ala, l'iphe, eemekwa emekwa l'eze-ulo ono. ¹³ Olee ọ́ tọ́ budu okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bẹ́ e gude mee gbamugbamu mkpọ́la-ọ́chaa; mẹ́ iphe, apajẹ́ oghu oroku; mẹ́ gbamugbamu ọ́zo; mẹ́ opu; mẹ́waro iphe ọ́zo, e gude mkpọ́la-ododo; mẹ́ mkpọ́la-ọ́chaa mee dobe l'eze-ulo Chipfu ono. ¹⁴ O buepho ndu eje ozi l'eze-ulo ono bẹ́ a nuru iya g'ẹ́phe gude mekwaa eze-ulo ono. ¹⁵ A ta sujeduru ndu a nuru okpoga ono g'ẹ́phe bya edoo

g'ephe gude mephusia okpoga ono; kele ephe bu ndu gude ire-lanu eje ozi obu.

¹⁶ Okpoga, shi le ngweja-apfu-ugwo; me ke ngweja-iphe-aji; be e te ewobatajedu l'eze-ulo Chipfu; ndu nwe iya nu bu ndu-uke Chileke.

¹⁷ O buru teke ono be Hazelu, bu eze ndu Aramu jeru etsoo mkpukpu Gatu ogu; lwa ya lwa. O bya adakobe jeshifa ogu le Jierusalemu.

¹⁸ Jiowashi, bu eze ndu Jiuda wota iphemiphe, nna iya phe, bu Jiehoshafatu; me Jiehoramu; me Ehzaya, bu ndu shi buru eze ndu Jiuda doberu Chipfu iche; me ophu yebedua doberu Chipfu iche; mekota mkpola-ododo, a humaru l'eka eedobeje eku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo ibe eze; wolaaru Hazelu, bu eze ndu Aramu. O buru teke ono be Hazelu bebe paru Jierusalemu haa tugbua.

¹⁹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jiowashi bu eze; me iphemiphe, o meru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Jiuda.

²⁰ Ndu ozi Jiowashi bya agbaaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ulo Betumilo l'uzo, shiru jeshia Sila. ²¹ Ndu ozi iya, gburu iya nu obu bu Jiozaka nwa Shimeyatu; me Jiehozabadu; nwa Shoma. Tobudu iya bu Jiowashi nwuhu; e lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi. Amazaya, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

13

Jiehowahazu bu eze ndu Izurelu

¹ L'apha, kwe Jiowashi; nwa Ehzaya ukporo apha l'apha eto; e -shi teke o beberu buru eze ndu Jiuda be Jiehowahazu nwa Jiehu byaru aburu eze ke ndu Izurelu le mkpukpu Sameriya. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri l'esaa. ² O mee ejo-ememe l'enya Chipfu. O tsokotaru ejo-iphe ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru ono; mbu ono, o meru ndu Izurelu mee ono. O to gbakutaduru ejo-ememe ono azu. ³ Oo ya bu; Chipfu woru oke-ehu-eghu iya swibe ndu Izurelu. O paru phe haru Hazelu bu eze ndu Aramu; waa nwa iya bu Benu-Hadadu ephe ka phe okpehu no odu.

⁴ Jiehowahazu bya epfuru nu Chipfu; Chipfu ngaberu iya nchi; kele o humaru g'eze ndu Aramu gude akpaberu ndu Izurelu eh. ⁵ Tobudu iya bu; Chipfu bya anu ndu Izurelu onye dzoru phe nu; o buru iya bu l'ephe anahu ndu Aramu. Ndu Izurelu bya eburu l'ibe nkephe g'ephe shihawaa buru iya. ⁶ Obenu l'ephe ta tu-woduru eka l'eme iphe-aji ono, ndibe Jierobowamu meru; mbu ono, o meru ndu Izurelu g'ephe mee ono. O tukoru iya mekota. Nokwapho g'itso Ashera du le Sameriya g'o du iya.

⁷ Ophu o dudu ndu ojogu Jiehowahazu phoduru nu; a -gufuepho ndu ojogu ukporo labo l'iri, bu ndu agbaje l'inya; me ugbo-inya iri; waa unu ndu ojogu ugbo ukporo l'ise, bu ndu ojogu oje-l'okpa; kele eze ndu Aramu be sakotaru phe osampfu; bya egude okpa gwee phe uji l'ali.

Anwuhu Jiehowahazu

⁸ Iphemiphe, nwugbaberu nu teke Jiehowahazu bu eze; waa iphe, o meberu; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu. ⁹ Jiehowahazu bya anwuhu; lapfushia nna iya phe; e lia ya le mkpukpu Sameriya. Jiowashi, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Jiowashi bu eze ndu Izurelu

¹⁰ Ọ bụru l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; bẹ Jehowashi nwa Jiehowahazu byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ishii lẹ Samériya. ¹¹ O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu ẹphe mee ono. Iphe-ẹji ono bẹ o yeru ẹka l'ememe.

Anwuhu Jiowashi

¹² Iphe ọzo, nwụgbaaru nụ lẹ teke Jiowashi bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru; mẹ ọkpehu iya, o gude tsoo Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ọgu; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹³ Ọo ya bụ; Jiowashi nwuhu lapfushia nna iya pẹ; e lia ya l'ẹka e liru ndu eze ndu Ízurelu lẹ Samériya. Jierobowamu, bụ nwa iya bya anọdu l'aba-eze nọchia ẹnya iya.

Anwuhu Elayisha

¹⁴ Lẹ teke iphe-ememe, bụ iya mechaaru gbua Elayisha gudeshiru iya ike bẹ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurelu jeru iya ajiji. O rwua bya araaha ẹkwa l'iphu iya sụ: “Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye bụ ụgbo-inya; bya aburu ọ-gba-l'inya-ọgu ndu Ízurelu!”

¹⁵ Elayisha sụ iya: “Wota uta yẹ apfu.” Jiowashi bya ewota iya. ¹⁶ Elayisha bya asụ eze ndu Ízurelu ono: “Seta apfu ono!” Ọ bya eseta iya. Elayisha bya atụ-kobe eze ono ẹka l'ẹka nkiya.

¹⁷ Elayisha sụ iya: “gụhaa windo ọphu nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa!” Ọ gụhaa ya. Elayisha sụ iya: “Gbaa apfu ono!” Ọ gbaa ya. Elayisha pfua sụ: “Ọwa-a bụ apfu Chipfu, e-gude lwụ-kpee! Ọo apfu, ee-gude lwụ-kpee ndu Arámu; kele ị-lwụ ndu Arámu lẹ mkpukpu Afeku; mbụ woru pẹ saa ọsampfu.”

¹⁸ Ọ sụkwa iya phọ: “wota apfu ono!” O wota iya. Ọ sụ eze ndu Ízurelu ono: “Wata iya asụ l'alị!” Ọ sụa ya ụgbo ẹto; bya ahaa ya. ¹⁹ O mee; ẹhu ghuaaha onye kẹ Chileke ono eghu; ọ sụ: “I gege asụ iya ugbo ise m'ọbu ụgbo ishii; k'ọphu i gege alwụ-kpekwanu ndu Arámu jasụ ii-mebyishikọta pẹ. Ọle nta-a bụ ugbo ẹto kpoloko bẹ ị-lwụ-kpe pẹ.”

²⁰ Tọbudu iya bụ; Elayisha nwuhu; e lia ya.

Ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa, shi l'alị ndu Mówabu bẹ ezebatajẹ l'alị Ízurelu; mẹ a bahuepho l'apha ọphúú. ²¹ O be teke o nweru ndu eli odzu; ẹphe bya amaru; ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa ono bụwaru phereketeteke; ẹphe parụ odzu nwoke ono tụa l'ilu Elayisha. Odzu nwoke ono je edenyi l'ọkpu Elayisha; o teta bya anọdu ndzụ ọzo; gbeshi pfuru apfuru.

Ọgu ndu Ízurelu waa ndu Arámu

²² Hazelu, bụ eze ndu Arámu bẹ kpakọtaru ndu Ízurelu ẹhu teke Jiehowahazu bụ eze. ²³ Ọle Chipfu l'anọduje emeru ndu Ízurelu eze-iphe-oma; aphuru pẹ obu-imemini; tẹme ọ ghakwaaru pẹ phọ iphu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ ọgbandzu ono, yẹ Ẹbirhamu; mẹ Áyizaku; waa Jiékpọ gbaru ono. Byasụ ntanụ-a bẹ ọ tọ bụdu uche iya g'o mebyishia pẹ; ọzoo g'ọ chifu pẹ l'atatiphu iya.

²⁴ Teke Hazelu, bụ eze ndu Arámu nwuhuru; bẹ nwa iya, bụ Benu-Hadadu byaru aburu eze nọchia ẹnya iya. ²⁵ Ọ bụru teke ono bẹ Jiowashi, bụ nwa Jiehowahazu tukuru mkpukpu lẹ mkpukpu ono, Hazelu shi natakọta nna iya, bụ Jiehowahazu l'ọgu ono naphutakọta azụ. Jiowashi

lwu-kpekotaru iya ugbo eto; shi nno naphutakota mkpukpu ndu Ízurelu onó azu.

14

Teke Amazaya bu eze ndu Jiuda (2Iphe 25:1-24)

¹ O be l'apha, kwe Jiowashi nwa Jiehowahazu apha labo, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Ízurelu; Amazaya nwa Jiowashi bya aburu eze ke ndu Jiuda. ² O nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru ukporo apha l'apha tete le Jierusalemu. Epha ne iya bu Jiehowadinu. Eka ne iya obu shi bu Jierusalemu. ³ Amazaya be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. Ole o to mebeduru iya g'ochooroke iya, bu Dévidi meru. O mekotaerupho ge nna iya, bu Jiowashi meru. ⁴ Obenu l'oto lwuduru eka aagwaje iphe ono; ndu Jiuda nodu anoduje egwe eja; bya akpo unwu-isensu oku l'eli eka ono.

⁵ Ali-eze ono laepho Amazaya l'eka okpobe alala; o gbushia ndu-oziiya ono, bu phe gburu nna iya teke o bu eze pho. ⁶ Ole o to gbuduru unwegirima ndu mgbugbumadzu ono; kele o tsoru iphe ono, e deru l'ekwo ekemu Mosisu l'eka ono, Chipfu turu ekemu su: "Ndu nwuru nwa be e tee gbudu l'ugwo iphe, unwu phe metaru; ophu eegbukwapho unwegirima l'ugwo iphe, nna, nwuru phe nu metaru; onyenonu be aa-laje l'iphe-eji, o metaru."

⁷ Oo yebedua be gburu ndu Edomu unu ugbo ukporo l'ise* le nsuda ali Unu; bya alwuta mkpukpu Sela l'ogu; woru iya gube Jiokutelu. O buru epha ono be oza byasu ntanu-a.

⁸ Tobudu iya bu; Amazaya bya ezia ozi ge je ezia eze ndu Ízurelu, bu Jiowashi nwa Jiehowahazu mbu nwanwa Jiehu; su iya: "Bya g'anyi le ngu zugbabe ogu."

⁹ Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu ziphu Amazaya, bu eze Jiuda ozi azu su: "Oshi uke, du l'ubvu ubvu Lebanonu be ziru oshi sida, dukwapho l'ubvu ubvu Lebanonu su iya: 'Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu g'olu.' Tobudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvu ubvu Lebanonu ono ghatajephoo; o zo oshi ukèè ono pyaapya. ¹⁰ I lwu-kpeanaru ndu Edomu; i nodu ekuanaa onwongu. Nodule-a l'ibe ngu ku onwongu; k'alwu-kpe, i lwu-kperu. ?Bu gunu be iime gi kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?"

¹¹ Ole Amazaya ta ngaduru iya nchi. Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu chita ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ¹² Ndu Ízurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee phe; ephe gbaa nanu nanu lashichaa ibe phe.

¹³ Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Ehazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. O jekwapho Jierusalemu je enwutsushia igbulo Jierusalemu; a -gbe le Onu-abata Ifuremu; je erwua l'onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ¹⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; mewaro ivu, o humaru l'eze-ulo Chipfu; me ophu du l'eka eedobeje eku l'ulo eze. O chitakwapho ndu a tu-chiru atu-chi lashia Sameriya.

* 14:7 14:7 Bu iya bu 10,000 le mbekee.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nū teke Jiehowashi bụ eze; mbụ iphe, o meęberu; me ęhuka ęhuka, o mekọtaru; waa ge ye Amazaya, bụ eze ndu Jiuda gude lwua ogu; be e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹⁶ Tọ budu iya bụ; Jiehowashi nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka eelije ndu eze le mkpukpu Sameriya. Oo ya bụ; Jierobowamu, bụ nwa iya buru eze nochia enya iya.

¹⁷ Amazaya, bụ nwa Jiowashi; mbụ eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bụ eze ndu Ízurelu nwuhuchaaru. ¹⁸ Iphe ozo, Amazaya megbaberu be e dekọtaru l'ekwo-akọ, ndu eze ndu Jiuda.

¹⁹ Le Jierusalemu be a no gbaaru Amazaya ejo-idzu; o gbalaa lasha mkpukpu Lakishi. Epe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbua ya. ²⁰ Epe gude inya palata iya bya elia le Jierusalemu l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi.

²¹ Ndu Jiuda l'ophu wofuta Azariya, bụ onye nowaru apha iri l'ishii mee ya eze l'ozo nna iya, bụ Amazaya. ²² O buru Azariya ono mechaaru; kpukwaa mkpukpu Elatu woru iya nu-phu ndu Jiuda azu ge Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

Jierobowamu k'ębo bụ eze ndu Ízurelu

²³ O be l'apha, kwe Amazaya nwa Jiowashi apha iri l'ise, o shi butaru eze ndu Jiuda; Jierobowamu nwa Jiehowashi bya aburu eze ke ndu Ízurelu. Iphe, o noru l'aba-eze iya bụ ukporo apha labo l'apha lanu le Sameriya. ²⁴ O mee ejo-ememe l'enya Chipfu. O to haduru eme iphe-ęji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. ²⁵ Oo ya be e shi l'eka; a nataphukota oke ali ndu Ízurelu azu; e -shi le mkpukpu Lebo-Hamatu jeye l'eze-ęnyimu nsuda Araba†. O shi nno vua; mbụ iphe ono, Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelu shihawaa l'onu onye-ozu iya, bụ Jiona nwa Amitayi pfua; mbụ onye mpfuchiru Chileke ono, shi le mkpukpu Gatu-Hefa.

²⁶ Chipfu be humawaru g'iphe-ęhuka, ndu Ízurelu eje habe shii; mbụ le g'ęphe ha be o rwubekọtaru ęka; mbụ iphe ęhuka ono; shita l'ohu je akpaa l'amadu; ophu o dudu onye a-gbaru phe mkpu. ²⁷ Ole eshinu Chipfu ta asuduru le ya e-me g'ępha ndu Ízurelu chihu le mgboko-a be o shi l'eka Jierobowamu, bụ nwa Jiowashi dzota phe.

²⁸ Iphe, nwugbaberu nū teke Jierobowamu bụ eze; me iphe, o meęberu; me ęhuka ęhuka, o mekọtaru; waa k'ogu, o lwugbaberu; mewaro g'o shi nataphu mkpukpu Damasukosu; me mkpukpu Hamatu azu l'eka ndu Jiuda woru nu ndu Ízurelu be e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ²⁹ Tọbudu iya bụ; Jierobowamu nwuhu lapfushia nna iya phe, bụ ndu eze ndu Ízurelu. Zekaraya, bụ nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

15

Teke Azariya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 26:1-5)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu ukporo apha l'apha esaa, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Ízurelu; Azariya nwa Amazaya bata l'aba-eze ndu Jiuda. ² O nowaru apha iri l'ishi teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru

† 14:25 14:25 Oo mini ono bukwapho 'Eze-ęnyimu Únú'.

l'aba-eze buru ukporo apha labo l'apha iri l'ebo le Jierusalemu. Epha ne iya bu Jiekolaya. Eka ne iya obu shi bu Jierusalemu. ³ Azariya be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube ono, nna iya, bu Amazaya meru. ⁴ Obenu l'oto to lwuduru eka aagwaje iphe; ephe nodu egweje eja l'eka ono; bya akpo unwu-isensu oku.

*Ekpenta eme Azariya
(2Iphe 26:16-23)*

⁵ Chipfu bya aloru ekpenta tu eze ono; ekpenta ono mee ya jasụ mboku, o nwuhuru. O buru l'ulo iche. O buru Jiótamu, bu nwa iya nwoke be bu onye-ishi l'ibe eze; buru iya bu onye bu ishi ndu ali ono.

⁶ Iphe ozo Azariya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ⁷ No iya; Azariya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Jiótamu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Zekaraya bu eze ndu Izurelu

⁸ O buru l'apha, kwe Azariya ukporo apha l'apha iri l'esato, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; be Zekaraya nwa Jierobowamu; byaru aburu eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu onwa ishii le Sameriya. ⁹ Zekaraya mee ejo-ememe l'enya Chipfu ge nna iya phe. O to haduru eme iphe-eji, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbu iphe-eji ono, o meru ndu Izurelu mee ono.

¹⁰ Oo ya bu; Shalumu nwa Jiabeshi gbaaru iya ejo-idzu; nodu l'iphu ndu Izurelu gbua ya; bya aburu eze nochia enya iya. ¹¹ Iphe, nwugbaberu nu teke Zekaraya no be e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Izurelu. ¹² Oo ya bu; iphe ono, Chipfu pfuru jiehu vaa; mbu iphe ono, o pfuru iya su: "Oshilokpa ngu bu phe a-nodu l'aba-eze ndu Izurelu; buru eze jeye l'ogbo k'eno."

Shalumu bu eze ndu Izurelu

¹³ Shalumu nwa Jiabeshi bya aburu eze l'apha, kwe Uzaya ukporo apha l'apha iri le tete, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze bu onwa lanu le Sameriya. ¹⁴ Menahemu nwa Gadi bya eshi le mkpukpu Tiza jeshia Sameriya. O nodu le Sameriya l'eka ono tsoo Shalumu nwa Jiabeshi ogo; gbua ya; buru eze nochia enya iya.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nu teke Shalumu bu eze; me ejo-idzu, o gbaru be e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Izurelu.

¹⁶ Teke onoya be Menahemu gbẹ le mkpukpu Tiza tsoo ndu mkpukpu Tifusa ogo; woru phe lwua; me ndu bukube phe nu; kele ephe jikaru iya. O kpafushicha unwanyi, du ime epho.

Menahemu bu eze ndu Izurelu

¹⁷ O be l'apha, kwe Azariya ukporo apha l'apha iri le tete, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda; Menahemu nwa Gadi bahu l'aba-eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri le Sameriya. ¹⁸ Menahemu mee ejo-ememe l'enya Chipfu. Teke o bu eze be o to haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbu ono, o meru ndu Izurelu mee ono.

¹⁹ Eze ndu Asiriya, bu Pulu bya achita ndu ogo zebata l'ali ndu Izurelu. Menahemu nu iya mkpola-ochaa, erwa iya du unu talentu labo l'ukporo talentu iri; g'o mee g'oto noshia ike l'aba-eze iya. ²⁰ O buru l'ali Izurelu be

Menahemu shi wofuta okpoga ono. Ndu nweru iphe be o keshiru utu ono; onyenonu be o keru mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri nu; g'a chikobe nu eze ndu Asiriya. Oo ya bu; eze ndu Asiriya ono tugbua laphushia azu; ophu o to nodubaeduru l'ali ono.

²¹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Menahemu no; me iphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu. ²² Menahemu kuru mgbenya ikpazu; o buru iya alapfu nna iya phe. Pekahaya, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

Pekahaya bu eze ndu Izurelu

²³ O be l'apha, kwe Azariya ukporo apha labo l'apha iri, e -shi teke o beberu buru eze ndu Jiuda; Pekahaya nwa Menahemu bahu l'aba-eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha labo le Sameriya. ²⁴ Pekahaya be meru ejo-ememe l'enya Chipfu. O to haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbu ono, o meru ndu Izurelu ephe mee ono. ²⁵ Onye-ishi ndu ojogu Pekahaya, epha iya bu Peka nwa Remalaya gbaaru iya ejo-idzu; gbata ukporo umadzu labo l'iri le Giladu; ephe tsoru iya je etsoo Pekahaya ogu l'eka a kpuru o shihu ike l'ulo-eze le Sameriya; ephe gbua ya; gbukwapho Agobu; me Ariye yeru iya. Oo ya bu; Peka gbua Pekahaya; buru eze nochia enya iya.

²⁶ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Pekahaya bu eze; me iphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu.

Peka bu eze ndu Izurelu

²⁷ O be l'apha, kwe Azariya ukporo apha labo l'apha iri l'ebo, o byaru aburu eze ndu Jiuda; Peka nwa Remalaya bahu l'aba-eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze ono bu ukporo apha le Sameriya. ²⁸ Peka meru ejo-ememe l'enya Chipfu. O to haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru; mbu ono, o meru ndu Izurelu mee ono.

²⁹ Teke Peka bu eze ndu Izurelu be Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya nataru mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Abelu-Betu-Maka; waa mkpukpu Jianowa; me mkpukpu Kadeshi; me mkpukpu Hazo. O natakwarupho ali Giladu; me ali Galili, bu iya bu ali ndu Nafutali l'ophu; kpukoo ndu eka ono le ndzu lashia Asiriya. ³⁰ O be l'apha, kwe Jiotamu nwa Uzaya ukporo apha, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela gbaaru Peka nwa Remalaya ejo-idzu; woru iya gbua; buru eze nochia enya iya.

³¹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Peka bu eze; me iphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu.

Teke Jiotamu bu eze ndu Jiuda (2Iphe 27:1-9)

³² O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha labo, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Izurelu; Jiotamu nwa Uzaya bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ³³ Iphe, o noru bu ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha iri l'ishii. Epha ne iya bu Jierusha nwada Zadoku. ³⁴ Jiotamu meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ono, nna iya, bu Uzaya meru. ³⁵ Obenu l'o to lwuduru eka aagwaje iphe. Ndu Jiuda nodu egweje eja; bya akpo unwu-isensu oku l'eka ono. Jiotamu bu iya kpukwaru onu-abata ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu Onu-abata Imeli.

³⁶ Iphe ozo, Jiótamu megbabèru bẹ e dekotaru l'èkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ³⁷ Oo teke ono bẹ Chipfu byaru awata ezi Rezinu, bụ eze ndu Arámu; mę Peka nwa Remalaya g'èphe je etsoo ndu Jiuda ogu. ³⁸ No iya; Jiótamu nwùhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'èka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi, bụ ochoroke iya. Nwa iya, bụ Éhazu bya aburu eze nọchia ęnya iya.

16

Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 28:1-4)

¹ O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha iri l'ęsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze; Éhazu nwa Jiótamu bya aburu eze kẹ ndu Jiuda. ² Éhazu bẹ nọwaru ukporo apha teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu bụ apha iri l'ishii. O to meduru iphe, pfuru ọto l'ęnya Chipfu, bụ Chileke iya ęgube ochoroke iya, bụ Dévidi meru. ³ O tsoru ęka ndu eze ndu Ízurelu. Ọ kpọru nwa iya nwoke ọku gude gwee ęja, bụ iya bụ ębyi ono, ọha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu shi anọduje eme ono. ⁴ O gweru ęja; kpọo ùnwù-isęnsu ọku l'èka aagwaję iphe; mę l'úbvú úbvú; mękpoo lẹ mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashị.

⁵ Tọbudu iya bụ; Rezinu, eze ndu Arámu; mę Peka nwa Remalaya, eze ndu Ízurelu bya eje ogu lẹ Jierúsalemu; ęphe kepheta Éhazu; ọle ęphe ta alwu-kpeduru iya. ⁶ Ọ buru teke ono bẹ eze ndu Edomu lwuta-phuru mkpukpu Ilatu azu nu ndu Edomu. O chishikotaru ndu Jiuda lẹ mkpukpu Elatu ono; ndu Edomu bya ebuchishia ya byasu ntanu-a.

Éhazu arwo n-yemęka l'ęka ndu Asiriya (2Iphe 28:16-21)

⁷ Oo ya bụ; Éhazu bya ezia ndu-ozu g'e je ezia Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya sụ: “Mu bụ onye-ozu ngu; tẹme mu buru nwa ngu; byanu bya anafuta mu l'ęka eze ndu Arámu; mę l'ęka eze ndu Ízurelu, bụ ndu etso mu ogu.” ⁸ Éhazu bya achikoo mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo, du l'eze-ulo Chipfu; mę ọphu du l'ulo ęku l'ibe eze nu g'a nu eze ndu Asiriya onoya. ⁹ Eze ndu Asiriya bya ekweta iphe, Éhazu rworu iya; chita ndu ojogu iya ęphe wuru jeshia Damasukosu je alwuta iya; kpukoo ndu bu l'ęka ono lẹ ndzu lashia ali Kiru; bya eworu Rezinu gbua.

¹⁰ Noo ya; eze, bụ Éhazu tugbua jeshia Damasukosu gę ya je ahuma Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya. O jerwua; bya ahuma ọru-ngweja lẹ Damasukosu; o woru ọphu du ęgube ono see esese nu g'e wolaaru Uraya, bụ onye uke; dekota ugbugba iya; mę ęgube, ee-gude kpua ya woru nu iya. ¹¹ Oo ya bụ; Uraya, bụ onye uke ono kpua ọru-ngweja; mbu ọphu duępho g'ono, Éhazu shi Damasukosu nu iya ono. Ọ kpu-gheru iya tẹme eze, bụ Éhazu shi Damasukosu lwa. ¹² Eze bya eshi Damasukosu lwa; bya ahuma ọru-ngweja ono. Ọ bya ejerwua ya; bya egwee ngweja l'eli iya. ¹³ O gweru ngweja, a kpokotaru ọku; mę ngweja-nri; mę ngweja-męe; bya ephee mee anu, o gburu kẹ ngweja-ęhu-guu l'eli ọru-ngweja ono. ¹⁴ Ọru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee, shi nọdu l'iphu Chipfu ono bẹ ọ pafutaru l'ataphu ulo ono; mbu ono, du lẹ mgbaka ọru-ngweja ono, a kpuru k'òphúú; yele eze-ulo Chipfu; woru iya dobe l'uzo isheli ọru-ngweja ono, ọ kpuru ono.

¹⁵ No iya; eze, bụ Éhazu bya atuaru Uráya, bụ onye uke ekemu sụ: “Ọo l'eli ọru-ngweja-a, a kpuru k'òphúú-a bẹ ii-gweje ngweja-akpo-ọku, eegweje l'utsu; gwee ya ngweja-nri, eegweje l'uzenyashi; mę ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-nri, shi eze l'ẹka; mę ngweja-akpo-ọku, shi ndu alị-a l'ẹka; mę ngweja-nri phę; mę ngweja-męe phę. Nokwaphọ g'ii-pheje iya mee anụ, ngweja-akpo-ọku; mę mee anụ, e gude gwee ngweja ọzo. Ọru-ngweja ono, e meru l'onirubvu ono bę mu e-jeje akpata ishi iphe.”

¹⁶ Uráya, bụ onye uke ono mekọta iphe, eze, bụ Éhazu kakọtaru iya g'o mee.

¹⁷ Eze, bụ Éhazu bya akpọkashia iphe ono, e swebegbaru lę mgbureku mgbureku ọgba-kperekpere phọ; pashikwaapho eze gbamugbamu, shi nọdugbaa ya l'eli. Ọ pafukwarupho eze durongu mini phọ, e doberu l'eli oke-eswi, a kpuru l'onirubvu phọ; mbụ ono, shi nọdu iya lę mkpula ono; woru iya tų-kobe l'eli mkpuma. ¹⁸ O gude gę ya mee iphe, a-dų eze ndu Asiriya ree l'obu pafu ẹka oshi-eze atų-kojeru; bya agų-chia ẹka eze eshije abahų l'eze-ulo Chipfu.

Anwuhu Éhazu (2Iphe 28:26-27)

¹⁹ Iphe ọzo, Éhazu megbabęru bę e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁰ No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phę; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phę lę mkpukpu Dévidi. Hezekáya, bụ nwa iya nwoke buru eze nọchia ęnya iya.

17

Hosiya bų eze ndu Ízurelu

¹ O be l'apha, kwe Éhazu apha iri l'ẹbo, e -shi teke ọ byaru aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela bahų l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono buru apha tete lę Samériya. ² Hosiya bę meru ẹjo-ememe l'ęnya Chipfu. Iphe ọ bųepho kpoloko bų l'ẹjo-iphe, o meru te erwuduru gę kę ndu vuhawa iya ọzo buru eze l'alị Ízurelu.

³ Shalumanesa, bų eze ndu Asiriya bya ejepfu Hosiya ọgu; je alwu-kpee ya. Hosiya bya awata iya ejeru ozi; bya atųaha akiriko nuahaa ya. ⁴ Eze ndu Asiriya bya amaru lę Hosiya achiru iya ẹjo-idzu; kęle Hosiya ziru ndu-ozu g'ęphe je ezia So, bų eze ndu Ijiputu g'o yetarų iya ẹka; ọphu ọ tųedu akiriko anų eze ndu Asiriya ęgube ono, o shi atųje iya aphagapha ono. Ọo ya bų; eze ndu Asiriya gude Hosiya tų-chia lę mkpọro. ⁵ No iya; eze ndu Asiriya chita ndu ojogu iya ęphe zebata l'alị Ízurelu l'ọphu; ęphe wuba lę Samériya kephee ya apha ęto. ⁶ Ọ buru l'apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke ọ bataru l'aba-eze; bę eze ndu Asiriya lwutaru Samériya; kpukoo ndu Ízurelu lę ndzų chita lashia Asiriya; je edobe phę ęphe buru lę mkpukpu Hala; waa l'uzo ęnyimu Habọ lę mkpukpu Gozanu; bya achita ndu ọphu ọ chitaru dobe; ęphe buru lę mkpukpu lę mkpukpu, dų l'alị Midiya.

Iphe-ęji, ndu Ízurelu waa ndu Jiuda megbabęru

⁷ Iphe, meru g'o gude ọ nwuaru ndu Ízurelu nno bų l'ọo l'ęphe mesweru Chipfu, bų Chileke phę; mbụ onye ono, dufutaru phę l'alị Ijiputu l'ẹka Fero, bų eze ndu Ijiputu ono. ęphe baaharų agwa ęja; ⁸ tęme ęphe tsoru meahaa g'ọha ono, Chipfu chishiru l'iphu ęphebe ndu Ízurelu ono shi

eme; mbụ meahaa iphe ono, ndu eze ndu Ízurelu wobataru l'alì ono. ⁹ Ndu Ízurelu ono nọdu anọduje l'edomi eme Chipfu, bụ Chileke pẹ iphe, apfuduru-oto. Lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu pẹ bẹ ẹphe kpushiru ẹka aagwajẹ iphe dobegbaaru onwophe. Ẹphe kpushiru iya lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, hagbaa nwanshii je akpaa lẹ mkpukpu, a kpuru; o shihu ike. ¹⁰ L'úbvú úbvú, nọgbaa l'alì ono; mẹ lẹ mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashì bẹ ẹphe dobekotaru agwa; kpobegba itso Ashera. ¹¹ Ẹphe nọdu anọduje akpọ ùnwù-isensu oku l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; ẹgube ono, ndu oha ono, Chipfu chifuru ẹphe shi akpoje iya ono. Ẹphe meru ejo-ememe gude kpatsua Chipfu ẹhu-eghu. ¹² Ẹphe baaru agwa aja; mbụ iphe ono, Chipfu sụru pẹ: “Unu be emekwa iphe, dọ nno-a!” ¹³ Chipfu shi l'onu ndu mpfuchiru iya l'ophu; mẹ ndu aphụ ophulenyà lọo ndu Ízurelu mẹ ndu Jiuda ẹka lẹ nchì sù: “Unu haa eme ejo-ememe, unu eme. Unu meje ekemu mu; mẹ iphe, mu tọru okpa iya; mbụ ekemu ono, mu turu nù nna unu pẹ ono; mbụ ono, mu shi l'ẹka ndu-ozì mu pẹ, bụ ndu mpfuchiru nù unu ono.”

¹⁴ Obenu l'ẹphe ta angaduru nchì; ẹphe kwefuru ike; gẹ nna pẹ ono, te ekwetaduru kẹ Chipfu, bụ Chileke pẹ ono. ¹⁵ Ẹphe jikaru eme iphe, o tọru okpa iya; mẹ ogbandzu ono, yelè nna pẹ gbaru ono; ẹphe kwefuru ike l'iphe, o nmaru pẹ okwa iya. Ẹphe tsoru abapheru agwa, adudu iphe, o yi aja; ẹphebedua l'onwophe bya abufuaru ndu ta adudu iphe, ẹphe yi. Ẹphe tsoru ẹka ndu oha ono, bupheru pẹ mgburugburu, bụ iya bụ ndu ono, Chipfu sụru g'ẹphe te emekwa gẹ ndu ono eme ono.

¹⁶ Ekemu, Chipfu, bụ Chileke pẹ tukotaru pẹ l'ophu bẹ ẹphe jikakotaru. Ẹphe kpuru agwa labo, dọ g'unwu oke-eswi doberu onwophe; bya edobekwapho itso Ashera; bya abaahaaru kpokpode; mẹ Balu aja. ¹⁷ Ẹphe kpuru unwu pẹ unwoke; mẹ unwada pẹ oku; gude gwee aja. Ẹphe nọdu anọduje ejekwapho l'aja; bya eme omamanshi. Ẹphe woru onwophe togboru eme ejo-ememe l'enya Chipfu; gude nno akpatsu iya ẹhu-eghu.

¹⁸ Oo ya bụ; ndu Ízurelu mee; ẹhu ghushiaha Chipfu egu ike; o chifu pẹ l'iphu iya. Ndu ophu o haru kpoloko buru ndu okpa-ipfu Jiuda. ¹⁹ Ophu ndu Jiuda edobekwarupho ekemu Chipfu, bụ Chileke pẹ. Ẹphe jekwapho eye ẹka l'eme iphe ono, ndu Ízurelu wobataru ono. ²⁰ Chipfu jikakota iphe, bụ oshilokpa Ízurelu; nua pẹ aphụ bya enwuru pẹ nù ndu kwaru pẹ l'okwata; jeye o chifukota pẹ l'ataphu iya.

²¹ Teke Chipfu bufuerupho Ízurelu l'onulo Dévidi bẹ ẹphe meru Jierobowamu nwa Nebatu eze pẹ. Jierobowamu mee ndu Ízurelu ẹphe haa etso Chipfu; bya akpata ẹphe mee iphe-aji, paru ẹka apaa. ²² Ndu Ízurelu bẹ yekotaru ẹka l'eme iphe-aji ono, Jierobowamu meru ono. Ẹphe ta ahaduru iya ememe; ²³ jeye teke Chipfu chifuru ndu Ízurelu ono l'iphu iya ẹgube ono, o shihawaa l'onu ndu-ozì iya, bụ ndu mpfuchiru pfua l'odudu ono. Noo ya; a kpukoo ndu Ízurelu l'alì pẹ chiru lashia Asiriya byasụ ntanu-a.

Ndu ohozo byaru ebuchishia Samériya

²⁴ Eze ndu Asiriya je achita nemadzu l'alì Babilonu; mẹ lẹ Kuta; mẹ lẹ Ava; mẹ lẹ Hamatu; mẹ lẹ Sefavayimu je edobe pẹ g'ẹphe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alì Samériya l'ozo ndu Ízurelu. Oo ya bụ; ẹphe nweru alì Samériya; tuko mkpukpu, dọ iya nù buchishikota. ²⁵ Lẹ

mbụ teke ẹphe bya eburu l'ẹka ono bẹ ẹphe te eshidu abajẹru Chipfu ẹja. Oo ya bụ Chipfu yenu oduma; ọ nọdu l'echilabọ pẹ; haru pẹ gbushiaha. ²⁶ E pfuaru iya eze ndu Asiriya sụ: “Ndu-a ị chịtaru dobe g'ẹphe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, du l'alị Samériya-a bẹ ta amakwa nsọ Chileke alị ono. O ye oduma; ọ nọdu l'echilabọ pẹ egbushi pẹ; kẹle ẹphe ta amadu nsọ Chileke alị ono.”

²⁷ Tọbudu iya bụ; eze ndu Asiriya tụa ekemu sụ: “Unu duta onye lanu lẹ ndu-uke Chileke ono, unu kputaru l'ẹka ono; g'o je eburu eburu l'ẹka ono; g'o zia pẹ nsọ Chileke alị ono.” ²⁸ No iya; onye lanu lẹ ndu-uke Chileke ono, ẹphe shi lẹ Samériya kputa jenu je eburu lẹ mkpukpu Bẹtelu; ziahaa pẹ g'ẹphe e-shi abajẹru Chipfu ẹja.

²⁹ Ọle ọha, nonu bẹ metacharu agwa alị pẹ swibe onwopẹ lẹ mkpukpu, ẹphe bugbaa; woru iya dobechaa lẹ nwulo-agwa, ndu Samériya kpushiru l'ẹka ẹphe agwajẹ iphe. ³⁰ Ndu ọphu shi l'alị Babilonu metaru agwa Sukotu-Benotu; ndu ọphu shi l'alị Kutu; meta agwa ọphu bụ Nẹgalu; ndu ọphu shi l'alị Hamatu meta agwa, bụ Ashima; ³¹ ndu ọphu shi lẹ Ava meta agwa, bụ Nibuhazu yẹe Tatakụ. Ndu ọphu shi l'alị Sefavayimu meta agwa, bụ Adurameleku; yẹe Anameleku. Ndu Sefavayimu ono bẹ akpoje unwu pẹ ọku gude gweeru agwa pẹ ẹja.

³² Ẹphe abajẹkwarupho Chipfu ẹja. Ọle iphe, ẹphe meru bụ l'ọo ndu nkepẹ bẹ ẹphe họtaru g'ẹphe gwajẹru pẹ iphe lẹ nwulo-agwa, dughbaa l'ẹka aagwajẹ iphe ono. ³³ Ẹphe nọdu abajẹru Chipfu ẹja; obenu l'ẹphe abajẹkwarupho agwa pẹ ẹja l'uzo ndu alị ẹka ẹphe shi emeje.

³⁴ Ẹphe emeepho g'ẹphe shi emejehawaa ono byasụ ntanu-a. Ẹphe ta abaduru Chipfu ẹja; ọphu ẹphe emedu iphe, ọ tọru ọkpa iya; mẹ omelalị iya; ọphu ẹphe emedu ekemu iya; waa ekemu ono, ọ turu nu oshilokpa Jiékọpu, bụ onye ono, ọ guberu Ízurelu. ³⁵ Teke Chipfu yẹe ndu Ízurelu gbaru ndu bẹ ọ sụru pẹ: “G'ọ tọ dukwa agwa ọzo, unu a-baru ẹja; ọzo phozeru iya; ọzo jeeru iya ozi; ọzo gwaa ya agwagwa. ³⁶ Ọo Chipfu, bụ onye gude ike iya, paru ẹka; mẹ ọkpehu iya dufuta unu l'alị Ijiputu bẹ unu a-bajẹru ẹja. Ọo yẹbedua bẹ unu e-phozejeru; ọ buru iya bẹ unu e-gwejeru ẹja nu. ³⁷ Unu kwabekwa ẹnya meje iphe, mu tọru ọkpa iya; mẹ omelalị mu; mẹ iphe, mu sụru g'e meje; waa ekemu ono, mu deru doberu unu ono jasuru asuru. Unu ta abajẹkwaru agwa ẹja. ³⁸ Unu ta azohakwa ọgbandzu ono, mu l'unu gbaru ono; ọphu unu abajẹkwaru agwa ẹja. ³⁹ Ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu a-bajẹchiaru ẹja. Ọo ya bụ onye a-nafuta unu l'ẹka ndu ohogu unu l'ọphu.”

⁴⁰ Ọle ẹphe ta angaduru nchị; ẹphe kwaa l'eme g'ẹphe shi emejehawaa pho. ⁴¹ Noo ya; ọha ono nọdu abaru Chipfu ẹja; bya abakwarupho agwa nkepẹ ẹja. Unwu pẹ je akpaa lẹ nwanwa pẹ buru gẹ nna pẹ meru bụ g'ẹphebedua eme byasụ ntanu.

18

Teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 29:1-2)

¹ O be l'apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ẹto, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Hezekáya, bụ nwa Éhazu bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² Ọ nọwaru ukporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemụ buru ukporo apha l'apha tete. Ẹpha ne iya bụ Abi nwada Zekaraya. ³ Hezekáya bẹ meru iphe, pfuru ọto l'ẹnnya Chipfu ẹgube ochoroke iya, bụ Dévidi meru. ⁴ Ọ lwuru ẹka aagwajẹ iphe; bya

akupyashia mkpuma, e doberu nsọ; bya egbutsushichaa itso Ashera. O tsupyashikwarupho agwo ono, Mosisu gudeje onyirubvu mee pho; kele jasụ le teke ono be ndu Izurelu shi akpojekwadu unwu-isensu oku anu iya. E shi ekuje agwo ono Nehushutanu.

⁵ Hezekaya be dakoberu Chipfu, bu Chileke ke Izurelu. O to dudu onye eze ozo, dubaa g'oo ya le ndu eze ndu Jiuda g'ephe ha; mbu je akpaa le ndu ophu vu iya uzo buru eze; me ndu ophu tsotaru iya nu. ⁶ Noo kele o turu Chipfu swiswia. O to tsonyadaru Chipfu o tsobuhu iya. O dobekotaru ekemu ono, Chipfu turu nu Mosisu ono. ⁷ Chipfu swiru iya okpobe eswiru; k'ophu bu l'iphemiphe, o yeru aka l'abujeru iya pho upete. O kwefuru eze ndu Asiriya ike; ophu o to jeduru iya ozi. ⁸ O lwu-kperu ndu Filisitayinu; e -shi le mkpukpu, ha nwanshii je akpaa le mkpukpu phe, a kpuru; o shihu ike; mbu je akpaa le mkpukpu Gaza; yee mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu.

⁹ O be l'apha, kwe Hezekaya apha eno, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda, bu iya bu apha, kwe Hosiya nwa Ela apha esaa, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Izurelu; Shalumanesa, bu eze ndu Asiriya jee ogu le Sameriya; je ekephee ya mgburugburu. ¹⁰ A noephe apha eto; ephe naa mkpukpu ono. O buru l'apha, kwe Hezekaya apha ishii be a nataru Sameriya, bu iya bu apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Izurelu. ¹¹ Eze ndu Asiriya chita ndu Izurelu lashia Asiriya; je edobe phe le mkpukpu Hala; me l'uzo enyimu Habo le mkpukpu Gozanu; me le mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Midiya. ¹² Iphe, kparu iphe o du nno bu le ndu Izurelu jikaru eme iphe, Chipfu, bu Chileke phe suru g'ephe mee; ephe mebyiru ogbandzu Chileke ono. Iphe, Mosisu, bu onye-ozu Chipfu pfukotaru phe be ephe ta angaduru nchi; ophu ephe emeduru iya.

*Senakeribu eye ndu Jierusalemu ebvu
(2Iphe 32:1-19; Azá 36:1-22)*

¹³ Tobudu iya bu; o rwua l'apha, kwe eze, bu Hezekaya apha iri l'eno, o wataru aburu eze; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya bya ogu l'ali ndu Jiuda; bya atuko mkpukpu phe g'o ha, bu mkpukpu, a kpushiru ike lwa lwa.

¹⁴ No iya; Hezekaya, bu eze ndu Jiuda bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Asiriya l'eka o no le mkpukpu Lakishi su: "Mu chowaru ngu opfu. Jiko laphuro azu. Iphe, i sukpoerupho ge mu pfua be mu a-pfu." Eze ndu Asiriya ono su Hezekaya, bu eze ndu Jiuda g'o nu iya mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu iri l'ise; yee mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu le talentu iri. ¹⁵ Oo ya bu; Hezekaya chitakota mkpola-ochaa, nokota l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo eku ibe eze woru nu eze ndu Asiriya ono.

¹⁶ Teke ono be Hezekaya kweshiru mkpola-ododo, o kweru le mgbo; me ophu o kweru l'okpa mgbo eze-ulo Chipfu woru nu eze ndu Asiriya ono.

¹⁷ No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbe le mkpukpu Lakishi zia umadzu eto, bu ndu-ishi ojogu iya; yeru phe ndu ojogu, du igwerigwe g'ephe jepfu eze, bu Hezekaya le Jierusalemu. Ephe jerwua Jierusalemu; bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru uzo eli, du l'uzo ono, eeshije eje aka aasaje uwe. ¹⁸ Ephe zia g'e je ekuaru phe eze; o buru Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe be lufutaru byapfutashia phe.

¹⁹ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asu phe: "Unu je akaru Hezekaya le-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze, bu eze ndu Asiriya. O suru-a: ?Bu le gunu be i chiru nwupfu ophu i nweru kwee? ²⁰ I suru l'i machawaru

eregede ọgu bya enweru ike, e gude alwu ọgu. Obenu l'opfu ngu bu okorobo opfu. ?Bu onye be i dakoberu ekwefuru yebe eze ndu Asiriya ike? ²¹ Lenu nta-a; o kwa ndu Ijiputu be i dakoberu; mbu Ijiputu ono, bu mgbawa-echara, abujeru: onye dakoberu iya nu; l'o yejashia ya eka meka iya iphe onoya. O kwa egube ono be Fero du; mbu eze ndu Ijiputu. O kwa nno bu g'o duru iphe, bukpo ndu dakoberu iya nu. ²² Teke i sukwanuru mu l'oo Chipfu, bu Chileke unu be unu dakoberu; ?to budu Chipfu obu bu ophu Hezekaya lwuru eka aagwaje iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierusalemu g'ephe byaje abaarụ oru-ngweja ono, du le Jierusalemu ono eja-a?

²³ "Byalekwa-a g'idzu buru unu le nnajiuphu mu, bu eze ndu Asiriya nanu. Mu a-kpuru unu inya ise kpee ngu; me o -buru l'ii-du ike yechaa ya ndu a-nodu agba iya nu. ²⁴ Odumeka; ?denu g'i riru l'ii-du ike kpafu l'iphu onye-ishi ndu ojogu nnajiuphu mu; m'obeta o buru onye enya kachaa alwalwa le ndu-ishi ndu ojogu iya; l'eka o bu ndu Ijiputu be i dakoberu g'ephe chie ngu ugbo-inya; chie ngu ndu agbaje inya-ogu? ²⁵ Ozo bu le-a; ? i dobesu l'o to budu Chipfu be mu no l'eka bya ọgu l'eka-a ge mu mebyishia ya? O kwa Chipfu l'onwiya ziru mu ge mu bya ọgu l'ali-a mebyishia ya."

²⁶ Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya; yee Shebuna; waa Jiowa bya asu onye-ishi ndu ojogu ono-a: "Jiko gude opfu-ali ndu Aramu* pfuru yeru anyibe ndu-ozu ngu; eshinu anyi anu iya ree. Te egudeshi opfu-ali ndu Jiuda† pfuru yeru anyi; kele ndu no l'eli igbulu anukwa iya."

²⁷ Onye-ishi ndu ojogu ono su phe: "?Bu unu le nnajiuphu unu kpoloko be o du unu ge nnajiuphu mu ziru mu ge mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. O kwa unu le ndu ono, no l'eli igbulu ono; mbu ndu ono, unu l'ephe e-mechaa ria nshi unu l'onu; ngua mamini, unu gboru be mu epfuru iya."

²⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike su: "Unu numakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze ono, bu eze ndu Asiriya! ²⁹ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa ge Hezekaya dephua unu. O too dukwa ike adzota unu l'eka mu! ³⁰ Ophu unu ekwekwa ge Hezekaya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'eka oopfuru unu asuje le Chipfu ta adukwa iphe, e-me g'o to dzota unu. Le mkpukpu-a taa lakwa l'eka eze ndu Asiriya. ³¹ Unu ta angakwaru Hezekaya nchi; kele eze ndu Asiriya sukwaru g'unu wufutakwa wu-pfuta iya ge yele unu doshia. Oo ya bu g'onymonye le g'unu ha eria akpuru shi le vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angua mini, du le welu iya; ³² jasuteke ya a-bya eduta unu; lashia ali, du ge k'unu; mbu ali, ereshi du; mee ophuu du iya; ali, nri du; teme opfu-vayinu du iya; oshi olivu du iya; bya aburu ali, manu-enwu du; k'ophu unu a-nodu ndu; haa anwuhu.

"Unu ta angakwaru Hezekaya nchi l'eka oodephu unu edephu asuje unu le Chipfu l'a-dzota-a unu. ³³ ?O dukporu oha ophu agwa ali phe nafutajewaru l'eka eze ndu Asiriya? ³⁴ ?Bu awe be agwa ndu Hamatu yee ke ndu Apadu no? Agwa ndu Sefavayimu; me ke ndu Hena; me ke ndu Iva; ?ephe no l'awe? ?Ephe duru-a ike dzoo ndu Sameriya l'eka yebe eze ndu Asiriya too? ³⁵ ?Bu agwa ole l'ime agwa ndu ali ono be duru ike nafuta ndu ali iya l'eka iya? ?Denu ge Chipfu e-shi du ike nafuta ndu Jierusalemu l'eka iya?"

* **18:26** 18:26 Bu iya bu 'Aramaic' le mbekee. † **18:26** 18:26 Bu iya bu 'Hebrew' le mbekee.

³⁶ Ndu Jiuda ono, oopfu eyeru ono nɔduepho nggujunggui; ophu ɔ dudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bu Hezekaya turu ekemu su g'o to dukwa onye e-yeru iya onu.

³⁷ Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe tugbua; ɔ buru phe ejepfu Hezekaya. Ephe gbajachaa uwe phe agbaja. Ephe jerwua bya eje akooru iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

19

Eepfu le Chileke a-dzota Jierusalemu

(Azá 37:1-37)

¹ Eze, bu Hezekaya numaepho iphe ono; o ye aka l'uwe yebe eze; gbajaa ke tarara; bya achita uwe-aphu yee; ɔ buru iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² ɔ bya ezia Eliyakimu, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edeje ekwo; waa ndu-ishi le ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bu Azaya nwa Emozu. Ephe toko yee uwe-aphu jeshia. ³ Ephe je je asu iya: "Hezekaya suru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aanu anyi aphu; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. ɔ dukwa g'egube ime anoduje eme nwanyị; ɔ too dudu ike nyia onyi nwua nwata obu-a. ⁴ ?Bu onye maru; Chipfu, bu Chileke ngu numaru iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru ono; mbu onye ono, nnajiuphu iya, bu eze ndu Asiriya yeru g'o bya epfutoshia Chileke, no ndzu ono; k'ophu bu le Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yebe Chipfu, bu Chileke ngu numaru ono. Oo ya bu; pfuru nu Chileke l'opfu eh u ndu ophu phoduru nu.' "

⁵ Oo ya bu; ndu ono, eze, bu Hezekaya ziru ono bya abyapfuta Azaya; ⁶ Azaya su phe: "Unu je asu nnajiuphu unu le Chipfu suru-a: 'Ba atsukwa ebvu le k'iphe ono, i numaru ono; mbu opfu ono, ndu-ozu eze ndu Asiriya gude bya mu epfutoshi ono. ⁷ Huma le mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bu l'oo-numa asulasu; lashia ali phe; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'ali phe gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru le mkpukpu Lakishi; ɔ lwatashia; je ahuma l'eze ndu Asiriya ono be etsowa ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu ozi le Tirihaka, bu eze ndu Kushi be abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozu g'ephe je ezia Hezekaya su: ¹⁰ "Iphe, unu e-pfuru Hezekaya baa; mbu eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa ge Chileke ngu, bu onye i dakoberu duphua ngu; l'eka oopfu le Jierusalemu ta alwadu l'eka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru enya bu l'i numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu ali ozo; mbu l'o mebyishikotaru phe. ? Aa-nafuta-chia gubedua too? ¹² Mbu-a; ohamoha ono, nna mu oche phe mebyishiru ono; ?agwa phe nafutaru phe-a too? Mbu agwa ndu Gozanu; yee ke ndu Haranu; waa ke ndu Rezefu; me ke ndu Edenu, bu ndu shi nodu le Telasa. ¹³ ?Bu awe be eze ndu Hamatu no nta-a; me eze ndu Apadu; me eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozoo eze ndu Hena; ozoo eze ndu Iva?' "

¹⁴ Tobudu iya bu; Hezekaya nata ekwo-ozu ono l'eka ndu e ziru iya; bya eworu iya gua. ɔ bya abahu l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tosa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekaya bya epfuru nu Chipfu su: "Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu; onye sugaru l'aba-eze iya l'echilabo chierobu. Oo ngu kpoloko bu Chileke, nwekota ali-eze, du le mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁶ Ngabenu nchi gube Chipfu; numa iphe, mu

epfu. Sanaa ęnya humakpodapho. Ngabękpodapho nchi; numa opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoshia gube Chileke, no ndzu ono.

¹⁷ “Gube Chipfu; o kwa eviya le ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ohamoha; waa ali phe. ¹⁸ Epe chiwaru agwa ndu ono ye l'oku; o kepyashia; kele agwa phe obu ta adudu iphe, ozo o bu; gbahaa nku; yee mkpuma, bu iphe, nemadzu gude eka mee. ¹⁹ Oo ya bu le-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; jiko dzonaa anyi l'eka eze ndu Asiriya; k'ophu ali-eze, dukota le mgboko l'ophu a-maru l'oo gubedua kpoloko; mbu gube Chipfu be bu Chileke.”

Azaya aphu ophulanya ge Senakeribu e-gude daa

²⁰ Tobudu iya bu; Azaya nwa Emozu bya ezia Hezekaya ozi su: “Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu suru-a: ‘Iphe, i pfuru nu mu l'opfu ehu Senakeribu, bu eze ndu Asiriya be mu numawaru. ²¹ Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ehu Senakeribu baa:

“ ‘ “Nwada Zayonu, nwoke teke ejepfuswee;
ta adukwa iphe,
o guberu ngu;
teme o nodu aja ngu ewenu.

Nwada Jierusalemu ekwe
l'ishi l'eka igba oso ndzu.

²² ?Bu onye bu onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutoshi iya ono?

?Bu onye be i shi atu uzu ekpu-a;
mbu onye ono,
i gude eku-onwonye
voru ęnya ono?

O kwa Onye du Nso ke Izurelu!

²³ I ziru ndu-ozu ngu;
epe bya eburu iphu
nyabe Nnajiuphu.

I suru l'i gudewaa ikpoto
ugbo-inya-ogu ngu
nyirwuchaa mkpakponu
ubvu ubvu.

Mbu l'i nyirwuwaru mkpakponu,
eka ubvu ubvu Lebanonu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
du iya nu, bu ndu ophu
kachaa etse ogologo;
me oshi payinu iya ophu
kachaa adu ubvu l'ęnya;
bya ejerwuwaa eka o kachaa
aburu epfukala;
me eka o kachaa aburu oswa,
du ree.

²⁴ Mbu l'i tuwaru welu l'ali
ndu ohozo;
bya angwa ya mini;
bya egudewaa obochi-okpa
ngu zoo iphe, bu nggele,

dụkota l'alị Ijiputu tọlitoli;
jasu o tashihukota.

²⁵ Sụ-a; ?o dụ g'ị tị nụmajeduru iya?

Oo mu tubehawaru g'ọ dụ nno
teke duhawaa ẹnya.

Mbụ l'ọo teke ndiche bẹ mu
chihawaru iya ọo dobe.

O buru nta-a bẹ mu meru iya
g'ọ vua; mbụ mee;
i woru mkpukpu, a kpugbaaru
o shihu ike mebyishia;
o buru ikpo mkpuma.

²⁶ O buru iya bụ;
ike bvụ ndu bu iya nụ;
ẹphe buru ndu a turu ẹberebete;
e meru iphe-iphere kpua phe.

Ẹphe bya adu g'iphe, a kuru l'opfu;
g'iphe, rwuru irwu k'òphúú;
mbụ dụ g'ẹswa,
furu lẹ mkpotsu ọlo,
anwu chigbushiru l'ẹbe adu
g'o vutaberu l'eli.

²⁷ Obenu lẹ gubedua bẹ mube
Chileke maru ẹka i nọ.

Mu maru teke ibata abata;
maru teke itugbu atugbu;
bya amaru g'ibata-taberu
hanyihanyi ekpu mu.

²⁸ Eshi ophu o bu mube Chileke
bẹ ibaru hanyihanyi;
tẹme beebabee, iipfuru
mu rwuwa mu nchị;
bẹ mu e-woru ikokoro mu
dzube ngu l'imi;
woru mkpurukpu-igwè mu
ye ngu l'onu g'inya.

Mu emee ngu g'ị shia ophu
i shiru laphu azu l'ẹka i shi."

²⁹ " 'A -bya lẹ gubedua, bu Hezekaya; waa iphe, a-buru ngu iphe-ohubama baa: apha-a bẹ ii-ri iphe, daru ẹda. O -be apha ọzo l'ị ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; ọo opfu kpata iphe, i ọo iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nụ. ³⁰ Sụ-a; nwa ndu ono, a-phodu nụ l'onulo Jiuda bẹ a-gba ogbarabvu l'ime alị; mịa mebyi l'eli mgboko; ³¹ noo kele o nweru nwa ndu a-waa nụ lẹ Jierusalemu. Ikpoto ndu phoduru nụ e-shi l'ubvú Zayonu. O buru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'ọ phụ-beru iya l'ẹhu mee g'ọ dụ nno.

³² " 'Oo ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ẹhu eze ndu Asiriya baa: "O to byadu a-bata lẹ mkpukpu-a; ophu o byadu agba g'ọ ka mma l'ọo apfu l'ẹka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutajẹ onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³³ Oo ọzo, o shiru bya bẹ oo-shi laa. O to byadu abata lẹ mkpukpu ọwa abata ophu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³⁴ Sụ-a; mu e-gude k'ẹpha mu; mę kę Dévidi, bụ onye-ozu mu gbobuta mkpukpu-a; dzọo ya." , "

³⁵ Tọbudu iya bụ; o rwua l'enyashi mbọku ono; ojozi Chipfu tųgbuepho bya eje l'eka ndu ojoğu Asiriya dọru; bya eje egbua ụkporo unu ụmadzu ugbo ụkporo l'eto l'unu ụmadzu labo l'ụkporo ụmadzu iri* l'ime ndu ojoğu ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshiwaa kę baarii. ³⁶ Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya tųgbua; o buru iya alaphu azu. O laphushia azu le Ninive je anodu. ³⁷ O be ujiku lanu; o nodu agwa agwa iya, bụ Nisuroku; unwu iya, bụ Adurameleku; mę Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia ali Araratu. Oo ya bụ; Esahadonu, bụ nwa iya buru eze nochia enya iya.

20

Iphe-ememe guderu Hezekaya (Azá 38:1-8,21-22; 2Iphe 32:24-26)

¹ A nonya iphe-ememe gude Hezekaya; k'ophu bụ l'o byawa anwuhu. Onye mpfuchiru Chileke, bụ Azaya nwa Emožu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu suru-a: "Dozia ibe ngu ree; kele iibyawa anwuhu; i tii kadu mma."

² Noo ya; Hezekaya bya aghaa iphu l'uzo igbulo pfuru nu Chipfu su: ³ Gube Chipfu; nyatanu ge mu bu-be onye gude ire-lanu; mę obu mu g'o ha tsoo uzo nkengu; mę ge mu gude meberu iphe, du ree l'enya ngu. Hezekaya raa ekwa kpo pfula pfula.

⁴ Tọbudu iya bụ; temanu Azaya ghata oma-unuphu k'echilabo; be Opfu Chipfu kparwutaru iya l'ehu bya asu: ⁵ "Laphu azu je akaru Hezekaya, bu onye-ishi ndibe mu le Chipfu, bu Chileke ke nna ngu, bu Dévidi suru-a: 'Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahumawaa enya-mini, shi ngu l'enya. Mu e-me ngu g'i wekorohu. Le mboku k'eto be ii-je l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Mu e-yekwafua apha iri l'ise le ndzu ngu. Ozo bu le mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu e-gude k'epha mu; waa k'epha Dévidi ono, bu onye-ozu nkemu ono; gbaaru mkpukpu-a odzori.' "

⁷ No iya; Azaya su: "Unu meta iphe oshi figu." Ephe meta iya tųpfube Hezekaya l'ejo-onwo ono, phokashiru iya l'ehu ono; o wekorohu.

⁸ Hezekaya bya ajia Azaya su: "Bụ gunu bu iphe-ohubama, e-goshi le Chipfu e-me-a ge mu wekorohu; teme le mu e-je l'eze-ulo Chipfu le mboku k'eto?"

⁹ Azaya su: "Waa iphe-ohubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru le Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. Mbua; ?bu g'ononyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri? Too ?bu g'o jeru laa azu jerwua ntokpa iri?"

¹⁰ Hezekaya su: O dukwa nphe g'ononyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri; g'o jechiaro laa azu jeberu ntokpa iri.

¹¹ Oo ya bụ; onye mpfuchiru Chileke, bụ Azaya bya araku Chipfu; Chipfu mee g'ononyo ono, shi jerwuwa ntokpa iri l'ulo-eli Ehazi; tsu-phu azu jeberu ntokpa iri.

Ndu ozi, shi Babilonu

¹² O buru teke ono be Merodaku-Baladanu; mbu nwa Baladanu, bu eze ndu Babilonu deshuru ekwo-ozu nu g'e je anu Hezekaya; bya eyekwaru iya ya pho iphe-oma g'e gude bya iya ajiji; kele o numaru l'iphe shi eme iya; o kawaa mma. ¹³ Hezekaya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi

* **19:35** 19:35 Bu iya bu 185,000 le mbekee.

phẹ iphe, nọkọta l'ụlo-ẹku iya; mbụ goshi phẹ mkpọla-ọchaa; yee mkpọla-ododo; mę manụ, eshi mkpọ; mę ngwoḡu iya; mę iphe, bukọta ẹku iya. Ọ tọ dudu iphe, dụ l'ibe iya; ọzoo iphe, dụ l'alị-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbụ Hezekáya.

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bụ Hezekáya je ajia ya sụ: “?Bụ awe bę ndu ọwa-a shi bya? ?Bụ ḡunu bę ephe pfuru?”

Hezekáya sụ iya: “Ephe shikwa ẹka dụ ẹnya bya. Ephe shi Bábilonu.”

¹⁵ Azáya bya ajia ya sụ: “?Bụ ḡunu bę ephe hụmaru l'ibe ngu?”

Hezekáya sụ iya: “Ephe tọkokwaru iphemiphe, dụ l'ibe mu hụma-gbua. Ọ tọ dukwa iphe, dụ g'ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ.”

¹⁶ Noo ya; Azáya bya asụ Hezekáya: “Nụma opfu, shi Chipfu l'onu. ¹⁷ Ọ sụru-a: Lẹ mbọku abyawaa teke iphemiphe, dụ l'ụlo eze ngu; mę iphe ono, nna ngu phẹ setarụ dobe; ọ nọo byasụ nta-a a-buru iphe, ee-vuta lasha Bábilonu. Ọ tọ dudu m'ophu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁸ Teme unwu ngu unwoke, bụ ndu a nwutaru ngu bę aa-harụ kpukaa; ephe eje aburu ndu anọduje eleta ibe eze ndu Bábilonu ẹnya.”

¹⁹ Hezekáya sụ iya: “Opfu, ị sụru lẹ Chipfu pfuru dukwaa ree.” Iphe, Hezekáya gude pfua nno bụ l'ọ riru sụ: ?ọ kwa lẹ nchị a-dụ-a doo nta-a; mbụ l'ọ tọ byadu ememe nta-a, mu nọkwadu ndzụ-a.

Anwuhu Hezekáya

(2Iphe 32:32-33)

²⁰ Iphe ọzo, Hezekáya megbabẹru; mę ẹhuka ẹhuka, o mekotaru; mekpoo g'ọ gude tọ okpuru; bya ebvua ọswa-mini, bụ ẹka mini e-shije asobata l'ime mkpukpu ono bę e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

²¹ Ọo ya bụ; Hezekáya nwuhu lapfushia nna iya phẹ. Manáse, bụ nwa iya bya aburu eze nọchia ẹnya iya.

21

Teke Manáse bụ eze ndu Jiuda

(2Iphe 33:1-20)

¹ Manáse bę nọwaru apha iri l'ẹbo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu buru ukporo apha labọ l'apha iri l'ise. Epha ne iya bụ Hefuziba. ² O mee iphe, dụ eji l'ẹnya Chipfu; ẹbyi, ọha ono, Chipfu chifuru l'ataphu ndu Ízurelu ono shi eme; bę yẹbedua mekotakwarupho.

³ Ẹka ono, aagwajẹ iphe ono, nna iya, bụ Hezekáya mebyishiru ono bę o woru kpukwaa; bya edobegbaa ẹnya ẹka aagwajẹ Balu; kpobe itso Ashera ẹgube ono, Éhabu, shi buru eze ndu Ízurelu meru. O phozekwarupho kpokpode, nọgbaa l'igwe; bya abakwaaru iya phọ eja. ⁴ Ọ kpushia ẹnya ẹka aagwajẹ iphe l'eze-ulo Chipfu, bụ iya bụ ẹka ono, Chipfu pfuru sụ: Ọo Jierúsalemu bę mu e-me g'epha mu reje ire. ⁵ L'oma-unuphu labọ, dụ l'eze-ulo Chipfu ono bę ọ kpushiru ẹnya ẹka aagwajẹ kpokpode, nọgbaa l'igwe. ⁶ Ọ kporu nwa iya kẹ nwoke ọku gude gwee eja. O meru mgbashị; gwọo ọbvụ; bya ejeje l'aji l'ẹka ndu maa; mę l'ẹka ndu aphụ ọphulenyá. O meru ejo-iphe, parụ ẹka l'ẹnya Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu.

⁷ Ọ pyiru ntẹkpe Ashera woru iya je edobe l'eze-ulo Chipfu, bụ ẹka ono, Chipfu sụru Dévidi waa nwa iya, bụ Sólomonu: “Ọo l'eze-ulo-a; mę lẹ Jierúsalemu, bụ mkpukpu, mu hotaru l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu bę mu e-me g'epha mu reje ire jasụ l'ojejeje. ⁸ Ọphu mu ta abyadu eme gę ndu Ízurelu shi l'alị ono, mu nuru nna phẹ ono hata ọkpa lufu alufu ọzo;

m'ọ -bụru-a l'ẹphe letaru ẹnya emekọta iphe, mu sūru g'ẹphe meje; bya emekọta ekemu ono, Mósisu, bụ onye-ozu mu tūru nū phẹ ono.”⁹ Ọle ndu Ízurelu ta angaduru nchị. Manáse bẹ dusweru phẹ ụzo; k'ọphu bụ l'ẹphe meru ẹjo-iphe, ka ọphu ndu ọha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurelu megbabẹru.

¹⁰ Noo ya; Chipfu bya e -shi l'ọnu ndu-ozu iya, bụ ndu mpfuchiru pfua sū: ¹¹ “Eshi ọphu Manáse, bụ eze ndu Jiuda mewaru akpamara; bya emewaa ẹjo-ememe, ka ọphu ndu Amọru, bụ ndu vu iya ụzo meru; bya emekwaphọ gẹ ndu Jiuda ye ẹka l'agwa nshi; shi nno mee iphe, dū ẹji; ¹² bẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu sūru-a: mu e-wota ẹjo-iphe bya edoberu ndu Jierúsalemụ mẹ ndu Jiuda; mbụ udu iya ọphu bụ onye nūmaru iya nū; nchị agbachaa ya anwirinwa. ¹³ Mu e-wota iphe, mu meru ndu Samériya; mẹ iphe, mu meru ndibe Éhabu mee ndu Jierúsalemụ. Mu e-hucha ndu Jierúsalemụ ẹgube ono, onye asa gbamugbamụ ehuchajẹ iya kpube iya iphu ono. ¹⁴ Ndu ọphu phoduru nū l'okiphe mu ono bẹ mu a-gwọbe; woru phẹ ye l'ẹka ndu ọhogu phẹ; g'a lwua phẹ alwulwu; kwaa iphe phẹ l'okwata. ¹⁵ Iphe, kparụ iya nū bụru l'ẹphe meru ẹjo-iphe l'ẹnya nkemu; kpatsua mu ẹhu-eghu; e -shi mbọku, nna phẹ shi l'alị Ijiputu lufuta bya asụ ntanu-a.”

¹⁶ Ọphu ka njo bụru lẹ Manáse bẹ gbushiru ndu adudu iphe, ẹphe metaru; k'ọphu bụ lẹ mee ọchi ono tukuru Jierúsalemụ l'ọphu jikọta shita l'ishi iya ọphuu rwua l'ishi iya ọphuu. Ono je adakpuaru iphe-ẹji ono, ọ kparụ ndu Jiuda mee; shi nno mee ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu ono.

Anwuhu Manáse (2Iphe 33:18-20)

¹⁷ Iphe ọzo, Manáse megbabẹru; mẹ iphe-ẹji, o meshiru; bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ¹⁸ Ọo ya bụ; Manáse nwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mgbabu ibe iya; mbụ lẹ mgbabu Uza. Amọnu, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Amọnu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 33:21-25)

¹⁹ Amọnu bẹ nọwaru ukporo apha l'apha labọ teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemụ bụ apha labọ. Ẹpha ne iya bụ Meshulemetu nwada Haruzu. Ẹka ne iya shi bụ mkpukpu Jiotuba. ²⁰ Amọnu meru iphe, dū ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya, bụ Manáse. ²¹ O tsokotaru ụzo, nna iya tsoru; mbụ l'agwa, nna iya barụ ẹja bẹ ọ bakwarupho ẹja bya ephozejegbaaru phẹ. ²² Ọ parụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna iya phẹ haa; jịka etso ụzo kẹ Chipfu.

²³ Ndu ozu Amọnu gbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁴ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bụ Amọnu ẹjo-idzu ono gbushikọta. Ẹphe bya eworu Jiosáya, bụ nwa iya mee eze nọchia ẹnya iya.

²⁵ Iphe ọzo, Amọnu megbabẹru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁶ Ẹka e liru iya bụ lẹ mgbabu Uza. Ọo ya bụ Jiosáya, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

22

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 34:1-2)

¹ Jiosáya bẹ nọwaru apha ẹsato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú buru ukporo apha l'apha iri lẹ nanu. Epha ne iya bu Jiedida nwada Adaya. Eka ne iya shi bu lẹ mkpukpu Bozukatu. ² Jiosáya meru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu. O tsokotaru ọzo ochooroke iya, bu Dévidi tsoru. O to dudu ophu o mephodoru; me nanu.

*A humaru ekwo ekemu
(2Iphe 34:8-28)*

³ O be l'apha, kwe eze, bu Jiosáya apha iri l'ẹsato, ọ wataru aburu eze; o zia onye edeje ekwo, bu Shafanu, bu nwa Azalaya; mbu nwanwa Meshulamu g'o jee l'eze-ulo Chipfu. O ziru iya su: ⁴ "Jepfu Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; g'o gukota okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chipfu; mbu okpoga, ndu ono, eche nche l'onu eze-ulo Chipfu nataru ndu nemadzu. ⁵ G'e woru okpoga ono ye l'eka ndu eleta ọnya l'ozi ono, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbu g'ephe woru iya nu ndu ono, eje ozi l'eze-ulo Chipfu g'ephe gude kpukwaa ya; ⁶ mbu ndu kapyinta; me ndu akpu ọlo; me ndu edo ẹja ọlo. Epe egudekwa iya pho zua oshi; me mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi, ee-gude kpukwaa eze-ulo ono. ⁷ O to gbaduru g'a kpaa phe ishi g'ephe gude mephua okpoga ono; noo kele epe bu ndu e gude ire phe eka."

⁸ Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke pfuaru Shafanu, bu onye edeje ekwo; su: "Mu humakwaru ekwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." O bya eworu ekwo ekemu ono nu Shafanu; o gua. ⁹ Oo ya bu; Shafanu, bu onye edeje ekwo laphu azu je akaru eze; su: "Ndu ozi ngu be wotaakwaru okpoga obu, du l'eze-ulo Chipfu ye l'eka ndu eleta ọnya l'ozi ono, e je l'ulo Chipfu ono." ¹⁰ Shafanu, bu onye edeje ekwo bya agbe teke ono pfuaru eze su: "O nweru ekwo onye uke Chileke, bu Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya gua l'iphu eze.

¹¹ Eze numaepho iphe, o gutaru l'ekwo ekemu ono; o gbajashia uwe yebe eze. ¹² O bya ekua Hilikaya, bu onye uke Chileke; me Ahikamu nwa Shafanu; me Akubo nwa Mayikaya; me Shafanu, bu onye edeje ekwo; me Asaya, bu onye-ozu eze su phe: ¹³ "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ehu mu; me l'iswi ehu ndu-a; waa l'iswi ehu ndu Jiuda l'opfu iphe-a, a gufutaru l'ekwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ehu-eghu Chipfu be paakwaru eka; nodu swiru anyi; kele nna anyi phe ta angaduru nchi l'iphe, du l'ekwo-a; ophu epe emeduru iphe, e deru anyi l'ekwo ekemu ono."

¹⁴ Oo ya bu; Hilikaya, bu onye uke Chileke; me Ahikamu; me Akubo; me Shafanu; me Asaya jeshia ibe nwanyi, bu onye mpfuchiru Chileke, epha iya bu Huluda. Huluda be bu nyee Shalumu, nwa Tikuva; mbu nwanwa Hahasu. Shalumu bu onye eletaje uwe ndu-uke Chileke ọnya. Eka o bu bu lẹ mkpukpu k'ẹbo lẹ Jierúsalemú.

¹⁵ Nwanyi ono su phe: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lẹ-a; ¹⁶ lẹ Chipfu suru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierúsalemú; waa ndu bu iya nu ejo iphe-ehuka; mbu egube ono, o du l'ekwo ekemu ono, eze ndu Jiuda guru ono. ¹⁷ Eshi ophu epe gwoberu mu; kpohaa unwu-isensu oku anu agwa; o buru iphe, epe gude eka mee be epe gude akpatsu mu ehu-eghu; be oke ehu-eghu mu a-noduepho ata pfupfufu g'oku l'ehu ndu eka-a; ophu e tee gbobotadu iya egbobuta. ¹⁸ A bya l'ehu eze ndu Jiuda l'onwiya, bu onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'eka Chipfu; unu karu iya lẹ Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be suru-a: Lẹ k'opfu ono, i numaru ono; ¹⁹ be eshi

ophu iphe ono rwuru ngu l'obu; ì bya ewozeta onwongu alì l'iphu Chipfu teke ono, ì nùmaru iphe, mu pfuru lẹ k'ẹka-a; mẹ ndu bu iya nù; mbù kẹ l'ẹphe a-bùru mkpurupyata; buru ndu a tũru ọnu; mbù i gude k'iphe ono gbajashia uwe ngu; raa ẹkwa l'iphu mu; bẹ mu nùmawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bụ ono. ²⁰ Sù-a; mu e-me g'ì lapfu nna ngu phẹ; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadụ ahuma ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu ẹka-a ono."

Ọo ya bụ; ẹphe lwa bya akọoru eze gẹ nwanyị ono pfuru.

23

Jiosáya agbaphu oğbandzu Chipfu azu (2Iphe 34:3-7,29-33)

¹ Tọbudu iya bụ; eze bya ezia; e je ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda; mẹ kẹ ndu bu lẹ Jierúsalemú. ² Eze yẹle unwoke ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalemú; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu mpfuchiru Chileke; mẹkpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mẹ ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ẹkwo oğbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phẹ lẹ nchi. ³ Ọ bya apfuru lẹ mgboru itso eze-ulo ono; ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzụ; o kwee ukwe lẹ ya a-nọdu etso Chipfu; gude obu iya g'ọ ha; mẹ ndzụ iya g'ọ ha eme ekemu iya; mẹ iphe, ọ sũru g'e meje; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya; shi nno eme iphe, oğbandzu ono pfuru, bũkwa iya phọ bụ iphe, e deru l'ẹkwo oğbandzu ono. Ndu ono tũko zua mgbede lẹ k'ọğbandzu ono.

⁴ Noo ya; eze bya ezia Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; mẹ ndu-uke Chileke ophu nọ-tsotaru Hilikaya; mẹ ndu eche ọnu eze-ulo Chipfu nche g'ẹphe je achishikota ivu, eegudeje abarụ Balụ ẹja; mẹ kẹ Ashera; mẹ kẹ kpokpode l'eze-ulo ono. Ọo ya bụ; eze je akpọ ivu ono ọku l'oma ẹgu Kidirọnu l'azu Jierúsalemú; kpota ntụ iya lashia Betelu. ⁵ Ọ chishikota ndu ono, ndu eze Jiuda yeru g'ẹphe kpoje ụnwù-isensu ọku l'ẹka ono, aagwajẹ iphe, dũgbaa lẹ mkpukpu Jiuda ono; mẹ ophu nọ-pheru Jierúsalemú mgburugburu; mbù ndu ono, akpoje ụnwù-isensu ọku nù Balụ; mẹ ẹnyanwu; mẹ ọnwa; mẹ iphe, bụ kpokpode, nonu ono. ⁶ Ọ phọfu itso Ashera, a kpọberu l'eze-ulo Chipfu; je akpọo ọku lẹ nsũda Kidirọnu l'azu Jierúsalemú; gwee ya nukuru nukuru jeye ọ bũru ntụ; kpota ntụ iya wushia l'ẹka eelije ụnwu-eliphe. ⁷ O nwutsushia ụlo-ebubu unwoke, agba ụkpara, dũ l'eze-ulo Chipfu, bũkwa iya phọ bụ ẹka ụnwanyi, anọduje akpa uwe, eewebeje Ashera.

⁸ Ọ bya achitakota ndu-uke, bụ ndu shi lẹ mkpukpu, dũgbaa l'alì Jiuda; bya aturwua ẹka aagwajẹ iphe; mbù ẹka ono, ndu ono shi akpoje ụnwù-isensu ọku ono; e -shi lẹ mkpukpu Geba jeye lẹ mkpukpu Biye-Sheba. O mebyishia ẹka aagwajẹ iphe ono, dũ l'ọnu-oguzo Jioshuwa, bụ onye-ishi mkpukpu ono, bụ ophu dũ l'ẹkicha m'ì -nọdu l'ọnu-abata mkpukpu ono. ⁹ Ndu uke ono, shi egweje ngweja l'ẹka aagwajẹ iphe ono te etsojekwa egwe ngweja l'ọru-ngweja Chipfu, bụ ophu dũ lẹ Jierúsalemú; ọle ẹphe etsojeru unwunna phẹ taa buredi, ekoduru ekoko.

¹⁰ Ọ turwua Tofetu, bụ ẹka aagwajẹ iphe, dũ lẹ nsũda ụnwu Hinomu; k'ọphu ọ tọo dũedu onye a-kpojekwadu nwa iya nwoke; ọzoo nwa iya nwanyi ọku gude gwee ẹja nù Moleku. ¹¹ O wofukọta inya, ndu eze Jiuda nũru ẹnyanwu, bụ ophu nọ l'ọnu ẹka ono, eeshije abahụ l'eze-ulo Chipfu; bya anwuru ọku ye l'ugbo-inya, e shi dobekwarupho ẹnyanwu iche; ọku

kepyashia ya. Eka ephe shi nodu bu l'oma eka ono, du le mgboru ulo ono, onye eleta ibe eze enya, bu Nétanu-Meleku bu.

¹² O nwutsushia oru-ngweja ono, ndu eze ndu Jiuda kpuru l'ulo-eli Éhazu; nwutsushia oru-ngweja, Manáse kpuru l'oma-unuphu labo, du l'eze-ulo Chipfu. O kupyashiru phe l'eka ono; kua ya pyaapya; chita iphiriba iya je enwuru ye le nsuda Kidironu. ¹³ Eze turwukota eka aagwaje iphe, du l'uzo enyanwu-awawa Jierúsalemu; l'ekutara ubvu ejo-ememe; mbu eka aagwaje iphe, Solomonu kpuru doberu Ashitoretu, bu ejo agwa ndu Sayidonu; me Kemoshi, bu ejo agwa ndu Mowabu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ¹⁴ Jiosaya bya aku-kwoshikota ntekpe, du l'eka ono; gbukwoshia itso Ashera; woru okpu ndu nwuhuru anwuhu kube l'eka ono.

¹⁵ O mebyishicharu oru-ngweja, du le mkpukpu Betelu; mbu eka aagwaje iphe, Jierobowamu nwa Nebatu kpuru; mbu onye ono, kpataru ndu Izurelu mee iphe-eji ono. Oru-ngweja; me eka aagwaje iphe be o nwutsushikotaru. O bya atua oku l'eka aagwaje iphe; tsupyashikota iya; o buru ntụ; bya anwuru oku ye l'itso Ashera. ¹⁶ No iya; Jiosaya bya achikaa enya huma ilu, dugbaa l'ubvu ono; o zia; e je avoshiaru iya okpu, du l'ilu ono; o kpo ya oku l'eli oru-ngweja ono; shi nno turwua ya. Oo ya bu; o vua; mbu iphe ono, Chipfu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua ono.

¹⁷ Noo ya bu; Jiosaya bya aja su: “?Bu gunu be a kpuru egube pho, mu ele enya pho?”

Ndu shi mkpukpu ono su iya: O kwa ilu onye ke Chileke pho, shije ali Jiuda; bya epfua k'iphe-a, i meru oru-ngweja Betelu-a.

¹⁸ O su phe: “Unu hakwaa ya; g'o to dukwa onye e-me eka l'okpu.” Oo ya bu; ephe paru okpu onye ke Chileke ono haa; me k'onye mpfuchiru Chileke ophu shi mkpukpu Sameriya.

¹⁹ O buru ge Jiosaya mebyishiru eka aagwaje iphe, dukota le mkpukpu Betelu bu g'o mebyishikwarupho eka aagwaje iphe, nogbaa le mkpukpu Sameriya; mbu ophu ndu eze ndu Izurelu kpushiru; shi nno kpatsu Chipfu ehu-eghu ono. ²⁰ O tuko iphe, bu ndu agwaje iphe l'eka ono, aagwaje iphe ono gbushikota l'eli oru-ngweja ono; bya akpo okpu ndiphe oku l'eli oru-ngweja ono. E mecha; o tugbua laphushia azu le Jierúsalemu.

A boahaaru obo Ojaghata ozo (2Iphe 35:1-19)

²¹ Tobudu iya bu; eze bya epfuaru ndu Jiuda l'ophu su: “Unu boru Chipfu, bu Chileke unu obo Ojaghata egube e deru iya l'ekwo ogbandzu.”

²² O to dudu obo Ojaghata ophu a bojewaru g'a boru ono. A ta abojeduru iya nno teke ndu-ikpe shi buru ishi l'ali Izurelu; ophu abojeduru iya nno teke ndu eze no l'ali Izurelu; me teke ndu eze no l'ali Jiuda. ²³ O buru l'apha, kwe Jiosaya apha iri l'esato, e -shi teke o wataru aburu eze be a boru Chipfu obo Ojaghata ono le Jierúsalemu.

²⁴ Iphe ozo, Jiosaya meru bu l'o chishikotaru ndu ejeje akpata ishi l'eka maa; me ndu mgbashi; tuko iphe, bu agwa; me ejo akpamara, dukota le Jierúsalemu; me l'ali ndu Jiuda l'ophu wofukota. Iphemiphe ono o mekotaru ono mee o vukota mbu iphe, e deru l'ekwo ekemu ono, Hilikaya, bu onye uke Chileke humaru l'eze-ulo Chipfu ono. ²⁵ O to dudu eze ozo, du ge Jiosaya le ndu vu iya uzo buru eze; me ndu ophu, etso iya l'azu, bu onye gudeje obu iya g'o ha; me ndzu iya g'o ha; me ike iya g'o ha ghaaru Chipfu iphu, bu iya bu g'o du l'ekwo ekemu Mosisu.

²⁶ Obenu l'oke ẹhu-eghu Chipfu, ata pfupfupfu, o kpukposhiru ndu Jiuda ono; be ta tu-zetaduru atu-zeta. O buru iphe, kparu iya nu bu iphemiphe ono, Manase megbaberu gude kpatsu iya ẹhu-eghu ono. ²⁷ Oo ya meru iphe, Chipfu pfuru su: "Mu e-wofufua ndu Jiuda l'atatiphu mu egube ono, mu wofuru ndu Izurelu; mu ajika Jierusalemu, bu mkpukpu ono, mu hotaru; me eze-ulo ono, mu suru l'oo eka epha mu a-nodu ere ire ono."

Anwuhu Jiosaya
(2Iphe 35:20—36:1)

²⁸ Iphe ozo, Jiosaya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Jiuda.

²⁹ O buru teke Jiosaya bu eze ono be onye eze ndu Ijiputu, bu Neko, chi ndu ojogu iya jeshia enyimu Yufuretisugwe ge ya yetaru eze ndu Asiriya eka l'ogu. Eze, bu Jiosaya chita ndu ojogu nkiya tugbua jepfushia ya ogu. Eze ndu Ijiputu ono bu Neko humae ya pho bya eworu iya gbua le mkpukpu Megido. ³⁰ Ndu ozi iya shi le Megido gude ugbo-inya palata odzu iya le Jierusalemu; bya elia ya l'ilu nkiya. Ndu Jiuda wofuta nwa Jiosaya ke nwoke, epha iya bu Jiehowahazu; wua ya manu l'ishi; o buru eze nochia enya nna iya.

Teke Jiehowahazu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:2-4)

³¹ Jiehowahazu be nowaru ukporo apha l'apha eto teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu onwa eto. Epha ne iya bu Hamutalu nwada Jieremaya ke mkpukpu Libuna. ³² Jiehowahazu be meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya oche phe meru. ³³ Eze ndu Ijiputu bu Neko tu-chiru iya le mkporo le mkpukpu Ribula l'ali Hamatu; k'opu bu l'oto nohedu le Jierusalemu buru eze. O bya atu-buaru ndu Jiuda g'ephe pfua mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; waa mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu. ³⁴ O bya eworu Eliyakimu, bu nwa Jiosaya mee eze l'ozo nna iya, bu Jiosaya. O gbanwee epha iya gube iya Jiehoiakimu. Oo ya bu; o dufu Jiehowahazu je edobe l'ali Ijiputu; o nodu l'eka ono nwuhu. ³⁵ Jiehoiakimu pfua Eze ndu Ijiputu bu Neko mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono, o tu-buru ndu Jiuda ono. O keru utu nuchaa ndu Jiuda g'ike beru onyemonye; shi nno gbata mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo ono.

Teke Jiehoiakimu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:5-8)

³⁶ Jiehoiakimu nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru apha iri le nanu. Epha ne iya bu Zebida nwada Pedaya ke mkpukpu Ruma. ³⁷ Jiehoiakimu meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya oche phe g'ephe ha meru.

24

¹ O buru teke ono, Jiehoiakimu bu eze be Nebukadineza, bu iya bu eze ndu Babilonu jeru ogu l'ali ono. Jiehoiakimu nodu iya l'eka apha eto. A nonyaa; o ghachi kwefuahaaru iya ike. ² Chipfu bya zia ndu ojogu o-lwua-ola, shi ali Babilonu; me ke ndu Aramu; me ke ndu Mowabu; me ke ndu Amonu; ephe byapfutashia Jiehoiakimu ogu; mbu g'ephe bya emebyishia Jiuda egube ono, Chipfu shi l'onu ndu-oziiya, bu ndu mpfuchiru iya pfua l'oo-du ono. ³ Iphe, doru enya bu l'iphe ono, nwukotaru l'ehu ndu Jiuda ono; be bu Chipfu suru g'o nwua; g'o shi nno wofu phe l'atatiphu iya l'opfu

iphe-ẹji, Manáse megbabẹru; mẹwaro iphemiphe, o meshiru; ⁴ mękwapho kẹ ndu ono, adudu iphe, ẹphe meru, o gbukotaru; ọ tukuru Jierúsalemú l'ophu gbuja ndu te nwedú iphe, ẹphe meru egbuji. Ophu ọ dudu Chipfu ree; g'ọ gụa nvu l'ono.

⁵ Iphe ọzo, Jiehoyakimu megbabẹru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze Jiuda. ⁶ Oo ya bu; Jiehoyakimu nwuhu lapfushia nna iya phe. Jiehoyakinu, bu nwa iya buru eze nochia ẹnya iya.

⁷ Ophu Eze ndu Ijiputu eshibaedu l'alí iya futabaa; kele eze ndu Babilonu bẹ natakotaru alí, bu k'eze ndu Ijiputu; e -shi lẹ nggele Ijiputu je akpaa l'enyimu Yufurétisu.

*Teke Jiehoyakinu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:9-10)*

⁸ Jiehoyakinu bẹ nowaru apha iri l'esato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú buru onwa ẹto. Epha ne iya bu Nehushita; nwada Elunatanu kẹ Jierúsalemú. ⁹ Jiehoyakinu meru iphe, du ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya meru.

¹⁰ O bya erwua teke ono; ndu-ozí Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu wuru byatashia Jierúsalemú bya ekepheta mkpukpu ono. ¹¹ Nebukadineza l'onwiya bya abyapfuta ndu-ozí iya ono lẹ Jierúsalemú l'eka ẹphe kephetaru iya ono. ¹² Tobudu iya bu; Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda; me ne iya; me ndu-ozí iya; me ndu-ishi iya; me ndu eleta ibe iya ẹnya tuko woru onwophe nu eze ndu Babilonu.

O buru l'apha, kwe eze ndu Babilonu apha esato, ọ byaru aburu eze bẹ ọ kputaru Jiehoyakinu lẹ ndzu. ¹³ O woshikota ẹku, du l'eze-ulo Chipfu; me k'ulo-eze; bya evutakota ivu ono, Solomonu gude mkpola-ododo mekota, dobe l'eze-ulo Chipfu; teke ono, ọ bu eze ndu Izurelu ono. O vutakotaru iya egube ono, Chipfu pfujehawaru opfu iya ono. ¹⁴ O kpukota ndu Jierúsalemú l'ophu lẹ ndzu lashia alí Babilonu; kputa ndu-ishi; me ndu ojoğu; me ndu eme ona; me ndu akpu uzu. Iphe, ẹphe du bu unu umadzu ugbo ukporo l'ise*; ọ kpua phe. Ophu ọ dudu onye phoduru nu; gbahaa ndu kachaa aburu ndu ukpa l'alí ono.

¹⁵ Nebukadineza bya eshi lẹ Jierúsalemú kpua Jiehoyakinu lẹ ndzu laa alí Babilonu; kputa ne Jiehoyakinu; me unyomu iya; me ndu eleta ibe iya ẹnya; me ndu ike du l'alí ono. ¹⁶ Eze ndu Babilonu ono kputaru ndu ojoğu, du unu iri l'esaa l'ukporo ndu ojoğu iri, bu ndu okpehu du; bya aburu ndu maru ẹnya oğu; bya akpota unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri, bu ndu eme ona; me ndu l'akpu uzu. ¹⁷ Oo ya bu; o wota Matanaya, bu nwune nna Jiehoyakinu mee eze l'ozo Jiehoyakinu. O gbanwee epha iya gube iya Zedekaya.

*Teke Zedekaya bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:11-12; Jier 52:1-3)*

¹⁸ Zedekaya bẹ nowaru ukporo apha l'apha lanu teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú buru apha iri lẹ nanu. Epha ne iya bu Hamutalu nwada Jieremaya kẹ Libuna. ¹⁹ O meru iphe, du ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ Jiehoyakimu meru. ²⁰ O buru ẹhu-eghu, egbu Chipfu bẹ iphe ono gude nwua l'ẹhu ndu Jierúsalemú; me l'ẹhu ndu Jiuda; jeye teke ọ chifuru phe l'atatiphu iya.

Zedekaya nonyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Babilonu ike.

* **24:14** 24:14 Bu iya bu 10,000 lẹ mbekee.

25

Adada Jierúsalemu

(2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10; 52:3-11)

¹ Tòbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ wataru aburu eze; l'abali k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bụ Nebukadineza chita ikpoto ndu ojogu iya; ephe byatashia Jierúsalemu. Ephe no-pee ya mgburugburu. Ephe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ogu mgburugburu. ² Ephe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bụ Zedekaya apha iri le nanu; e -shi teke ọ wataru aburu eze. ³ O rwua abali ke tete l'onwa eno; egu-ememe, du le mkpukpu ono kabaa njo; k'opu ndu bu iya nu te nwehedu nri, ephe e-ri. ⁴ O rwua mboku ono; e tsukpo igbulo mkpukpu ono. O be l'enyashi iya; onye eze, bụ Zedekaya yele ndu ojogu l'opu tsukahụ gbalaa. Eka ephe shiru gbalaa bụ l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulo labo ono, du le mgboru mgbabu eze. Teke ono be ndu ojogu ndu Babilonu kepheru mkpukpu ono mgburugburu. O buru eka ephe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁵ O le ndu ojogu ndu Babilonu chipyaberu eze, bụ Zedekaya je egude iya le baswaa ali, du le Jieriko. Ndu ojogu iya buhaa ya tsukashihu. ⁶ Ephe kpua eze, bụ Zedekaya le ndzu; kpuru iya kpupfu eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula, bu eka o no nmaa ya ikpe. ⁷ Ephe gbushia unwu Zedekaya; o nodu ele phe enya; a nodu egbushi phe. E mechaa bya aswoshia yebedua akpuru-enya; gude egbirigba, e meru l'onirubvu tua iya mkporo kputa lashia Babilonu.

Eemebyishi Jierúsalemu; me eze-ulo Chipfu

(Jier 52:12-23)

⁸ O bya erwua g'onwa ise du l'abali esaa; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri le tete, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Babilonu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozu eze ndu Babilonu ono jeshia Jierúsalemu. ⁹ O je atua oku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo-eze; me l'ulo, dukota le Jierúsalemu; mbu l'ulo ndu oke amadu be o tukotaru oku. ¹⁰ Ndu ojogu, onye-ishi ojogu ono, echeje eze nche chitaru je l'eka ono; be tsukposhiru igbulo, e gude kpupheta Jierúsalemu mgburugburu. ¹¹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, echeje eze nche ono bya atuko iphe, bu ndu opu phoduru le mkpukpu ono rwukpo lashia Babilonu; ephe le ndu lapfuru eze ndu Babilonu alapfu; mekpoo ndu phoduru nu g'ephe ha. ¹² Onye-ishi ndu ojogu ono be ndu opu o haru haa bu ndu opu kachakpo aburu ndu ukpa l'ali ono; g'ephe jeje ozi l'opfu-vayinu; me l'opfu.

¹³ Itso onyirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; me ogba-kperekpere; me iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpua, du iya nu; be ndu Babilonu kupyashichaaruu akupyashi; vuta onyirubvu ono lashia ali Babilonu. ¹⁴ Ephe vutakwarupho ite; me iphe, eegudeje ekpo nu; me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamuu; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁵ me iphe, aaguje oku; me gbamugbamuu; waa iphemiphe, e mekotaru le mkpola-ododo; me le mkpola-ochaa be onye-ishi ndu ojogu ono vutakotaru.

¹⁶ Onyirubvu, lakotaru l'itso labo ono; me l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; me l'ogba-kperekpere ono, buchaa iphe, Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; be erwa, du iya nu dakiri atu onu iya. ¹⁷ Itso ono be eli iya dugbaa nkwo-eka iri l'esato l'ehu l'ehu. O buru onyirubvu be e gude kpua nchi-itso tu-kobe l'eli itso ono ephenebo. Nchi-itso ono du nkwo-eka

eto eto l'eli; bya enwegbaaru iphe, du g'ugbu; waa iphe, du g'itorokuma, a kpuchaaru l'onvirubvu, no-pheru iya mgburugburu. Itso k'ebo; yee iphe ono, du g'ugbu, du iya nu ono be bu iphe lanu yee ophuu.

A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda le ndzu

(Jier 52:24-27)

¹⁸ Noo ya; onye-ishi ndu ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke le ndzu; kputa Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; me umadzu eto, echeje nche l'onu-abata ezeulo Chipfu. ¹⁹ A bya abya le ndu ophu nokwadu le mkpukpu; o bya akputa onye-ishi ndu ojogu; me umadzu ise, shi agbazijeru eze idzu; kputa onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ekwo, bu iya bu onye-ishi ndu akputaje ndu eka ono mee phe epe aburu ndu ojogu; me ukporo umadzu eto, bu unwoke ali ono, a humaru le mkpukpu ono. ²⁰ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono toko g'ephe ha kputa kpu-pfuta eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula. ²¹ O buru le Ribula l'eka ono, du l'ali Hamatu be eze ndu Babilonu no gbushia phe. Noo g'e shi kpu ndu Jiuda le ndzu l'ali phe laa ali ozo bu ono.

Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu

(Jier 40:1—41:15)

²² Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya ahota Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu g'o buru ochi-oha; buru onye-ishi ndu ophu phoduru nu l'ali Jiuda. ²³ O be ge ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; epe le ndu nkephe numaru l'eze ndu Babilonu hofutawaru Gedalaya g'o buru ochi-oha; epe wu-pfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nu bu Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu nwa Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu, bu onye Netofa; me Jiazanaya, bu nwa onye Maka; epe le ndu nkephe. ²⁴ Gedalaya bya eribuaru epe le ndu nkephe ono nte su: "Unu ta tsushi ndu-ishi ndu Babilonu ebvu. Unu nodukpoephe l'ali ono jeeru eze ndu Babilonu ozi g'o duru unu le ree."

²⁵ No iya; o be l'onwa k'esaa l'apha ono; Ishimelu, bu nwa Netanaya, bu nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; chita umadzu iri jeshia mkpukpu Mizupa je egbua Gedalaya; me ndu Jiu; me ndu Babilonu ono, epe l'iya nokota le mkpukpu Mizupa ono. ²⁶ Iphe ono mee; ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; je akpaa le ndu-ishi ndu ojogu phe; epe gude ntsu-mebvu ndu Babilonu gbaru lashia ali ndu Ijiputu.

A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo

(Jier 52:31-34)

²⁷ O rwua l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'esaa, e -shi teke a kpuru iya le ndzu; Evilu-Merodaku, bata l'aba-eze ndu Babilonu. O buru g'onwa iri l'ebo du l'ukporo abali l'abali esaa; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ²⁸ O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ke ndu eze ozo shi, a tukoru ye epe kpu le ndzu laa ali Babilonu. ²⁹ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁰ Mbokumboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o no-beru.

Ekwo Iphe, ndu eze meru ke mbu

*Ndu a nwuru e -shi l'ogbo Adamu
jasu l'ogbo ke Ebirhamu
(Mbu 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)*

¹ Adamu bu nna Setu; Setu buru nna Enoshi; ² Enoshi buru nna Kénanu; Kénanu buru nna Mahalalelu; Mahalalelu buru nna Jiaredi; ³ Jieredi buru nna Inoku; Inoku buru nna Metusela; Metusela buru nna Lameku; ⁴ Lameku buru nna Nuwa. Unwu Nuwa bu Shemu; Hamu; waa Jiafeti.

⁵ Unwu Jiafeti bu Goma; me Magogu; me Madayi; me Jiavanu; me Tubalu; me Mesheku; me Tirasu. ⁶ Unwu Goma bu Ashikenazu; me Difatu; me Togarama. ⁷ Unwu Jiavanu bu Elisha; me Tashishi; me Kitimu; me Rodaniyimu.

⁸ Unwu Hamu bu Kushi; me Ijiputu; me Putu; me Kénanu. ⁹ Unwu Kushi bu Seba; me Havila; me Sabuta; me Rama; me Sabuteka. Unwu Rama buru Sheba waa Dedanu. ¹⁰ Kushi bu nna Nimurodu. Nimurodu ono mechaaru buru onye ojogu, okpehu du l'eliphe. ¹¹ Ijiputu bu nna ndu Ludu; me ndu Anamu; me ndu Lehabu; me ndu Nafutuhu; ¹² me ndu Paturosu; me ndu Kasuluhu. Kasuluhu bu eka ndu Filisitayinu shi futa. Mizuremu bukwarupho nna ndu Kafuto. ¹³ Kénanu bu nna Sayidonu. Sayidonu bu okpara iya. Kénanu bukwarupho nna Hetu; ¹⁴ me ndu Jiebusu; me ndu Amoru; me ndu Gigashi; ¹⁵ me ndu Hevu; me ndu Aku; me ndu Sini; ¹⁶ me ndu Avadu; me ndu Zamaru; me ndu Hamatu. ¹⁷ Unwu Shemu bu Elamu; me Ashuru; me Afakusadu; me Ludu; me Aramu; me Uzu; me Hulu; me Geta; me Mesheku. ¹⁸ Afakusadu bu nna Shela; Shela buru nna Eba. ¹⁹ Eba nwutaru unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu. Noo kele a nwuru iya teke ndiphe kekashiru onwophe ekekashi. Epha nwune iya nwoke buru Jiokutanu. ²⁰ Jiokutanu bu nna Alumodadu; me Shelefu; me Hazamaveti; me Jiera; ²¹ mekwapho Hadoramu; me Uzal; me Dikila; ²² me Ebalu; me Abimelu; me Sheba; ²³ me Ofi; me Havila; mefua Jibabu. Epe tukoru bukotaru unwu Jiokutanu.

²⁴ Shemu bu nna Afakusadu; Afakusadu buru nna Shela; ²⁵ Shela buru nna Eba; Eba buru nna Pelegu; Pelegu buru nna Rewu. ²⁶ Rewu buru nna Sérugu; Sérugu buru nna Nahọ; Nahọ buru nna Tera. ²⁷ Tera buru nna Ebiramu, bu iya bu Ebirhamu.

*Eri Ishimelu
(Mbu 25:12-16)*

²⁸ Unwu Ebirhamu bu Ayizaku waa Ishimelu. ²⁹ Waa eri phe baa: Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo bu Keda; me Adubelu; me Mibusamu; ³⁰ me Mishima; me Duma; me Masa; me Hadadu; me Tema; ³¹ me Jieturu; me Nafishi; me Kedema. Epe bukota unwu Ishimelu g'ephe ha.

³² Nwanyị, Ebirhamu ta ludu okpobe alulu, epha iya bu Ketura be nwutaru iya Zimuranu; me Jiokushanu; me Medanu; me Midiyanu; me Ishibaku; me Shuwa. Unwu Jiokushanu bu Sheba; me Dedanu. ³³ Unwu

Midiyanu buru Ifa; me Ife; me Hanoku; me Abida; me Eludaa. Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Ketura.

Eri Iso

(Mbu 36:1-19)

³⁴ Ebirhamu bu nna Ayizaku. Unwu Ayizaku bu Iso waa Izurelu.
³⁵ Unwu Iso bu Elifazu; me Ruwelu; me Jieyushi; me Jielamu; me Kora.
³⁶ Unwu Elifazu bu Temanu; me Omaru; me Zefi; me Getamu; me Kenazu; me Timuna; waa Amaleku. ³⁷ Unwu Ruwelu bu Nehatu; me Zera; me Shama; me Miza.

Ndu ivuzo, buru l'ali Edomu

(Mbu 36:1-19)

³⁸ Unwu Siye bu Lotanu; me Shobalu; me Zibiyonu; me Ana; me Dishonu; me Eza; me Dishanu.

³⁹ Unwu Lotanu bu Hori; me Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

⁴⁰ Unwu Shobalu bu Alayanu; me Manahatu; me Ebalu; me Shefi; me Onamu.

Unwu Zibiyonu bu Aya; me Ana. ⁴¹ Nwa, Ana nwutaru bu Dishonu.

Unwu ke Dishonu bu Hamuranu; me Eshubanu; me Ituranu; me Keranu.

⁴² Unwu Eza bu Bilihanu; me Zevanu; me Jiakanu.

Unwu Dishanu bu Uzu; me Aranu.

Ndu eze ndu Edomu

(Mbu 36:31-43)

⁴³ Waa ndu eze, nodaru l'aba-eze l'ali Edomu; temekpooro ndu Izurelu bebe nweru eze baa:

Bela; nwa Beyo. Epha mkpukpu iya bu Dinuhaba.

⁴⁴ Bela nwuhuepho; Jiobabu nwa Zera ke mkpukpu Bozura buru eze nochia enya iya.

⁴⁵ Jiobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye ali Temanu buru eze nochia enya iya.

⁴⁶ Hushamu bya anwuhu; Hadadu nwa Bedadu buru eze nochia enya iya. Oo yebedua be lwu-kperu ndu Midiyanu l'ali ndu Mowabu. Epha mkpukpu iya bu Avitu.

⁴⁷ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye mkpukpu Masureka buru eze nochia enya iya.

⁴⁸ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye mkpukpu Rehobotu, no le mgboru enyimu Yufuretisu buru eze nochia enya iya.

⁴⁹ Shawulu nwuhuepho; Belu-Hananu nwa Akubo buru eze nochia enya iya.

⁵⁰ Belu-Hananu nwuhuepho; Hadadu buru eze nochia enya iya. Epha mkpukpu iya bu Payi. Epha nyee ya buru Mehetabelu; nwada Maturedi. Maturedi bu nwada Mezahabu.

⁵¹ Hadadu bya anwuhu.

Ndu owa-a buru ndu-ishi ndu Edomu: Timuna; me Aluva; me Jietetu; ⁵² me Oholibama; me Ela; me Pinonu; ⁵³ me Kenazu; me Temanu; me Mibuza; ⁵⁴ me Magudelu; me Iramu. Ndu ono shi bukotaru ndu-ishi ndu Edomu.

2

Unwu Izurelu

¹ Qwaa bu unwu Izurelu: Rubenu; me Simiyonu; me Livayi; me Jiuda; me Isaka; me Zebulun; ² me Danu; me Jiosefu; me Benjaminu; me Nafutali; me Gadu waa Asha.

³ Unwu Jiuda bu: Eru; me Onanu; me Shela. Onye nwutaru iya umadzu eto ono bu Batushuwa, bu nwanyi Kenanu. Ole Eru, bu iya bu okpara Jiuda be meru ejo-iphe l'enya Chipfu. Chipfu woru iya gbua. ⁴ Tema, bu nyee nwa Jiuda bya anwutakwaru iya pho Perezu waa Zera. Iphe, unwu Jiuda tukoru du bu ise.

⁵ Unwu Perezu bu Hezuronu waa Hamulu. ⁶ Unwu Zera bu Zimiri; me Etanu; me Hemanu; me Kalukolu; me Dara. Iphe, ephe tukoru du bu ise.

⁷ Nwa Kami bu Ekanu. Oo ya be meru iphe-ehuka dapfuta ndu Izurelu; kele o mebyiru iphe ono, e pfuru su g'oto dukwa onye e-wota iphe, e doberu Chileke iche ono.*

⁸ Nwa Etanu bu Azariya.

⁹ Unwu, a nwutaru Hezuronu bu Jierahumelu; me Ramu; waa Kelubayi.

¹⁰ Ramu bu nna Aminadabu; Aminadabu buru nna Nashonu, onye bu iya bu onye-ishi ndu Jiuda. ¹¹ Nashonu bu nna Saluma; Saluma buru nna Bowazu; ¹² Bowazu buru nna Obedu; Obedu buru nna Jiesi.

¹³ Jiesi be nwutaru okpara iya nwoke, bu Eliyabu; Abinadabu buru otsota; Shimeya buru k'eto; ¹⁴ Netanelu buru k'eno; Radayi buru k'ise; ¹⁵ Ozemu buru k'ishii; Davidi buru k'esaa. ¹⁶ Unwune phe unwanyi bu: Zeruya waa Abigelu.

Unwoke eto, Zeruya nwutaru bu: Abishayi; me Jiowabu; waa Asahelu.

¹⁷ Abigelu bu ne Amasa. Nna Amasa buru Jieta, bu oshilokpa Ishimelu.

Eri Hezuronu

¹⁸ Kalebu nwa Hezuronu be shi l'eka nyee ya, bu Azuba nwuta Jieriyotu. Unwu nwanyi ono ozo bu Jiesha; me Shobabu; me Adonu. ¹⁹ Azuba bya anwuhuepho; Kalebu je aluta Ifuratu; o nwutaru iya Huru. ²⁰ Huru bu nna Uri; Uri buru nna Bezalelu.

²¹ E mecha; Hezuronu jepfu nwada Makiya, bu nna Giladu. O luru iya teke yebe Hezuronu nowaru ukporo apha eto; o nwutaru iya Segubu. ²² Segubu bu nna Jiayi; onye ukporo mkpukpu le mkpukpu eto l'ali Giladu shi du l'eka. ²³ Ole ndu Geshu waa ndu Aramu be nataru phe mkpukpu Havotu-Jiayi; waa Kenatu; me unwu mkpukpu le mkpukpu, nopheru iya mgburugburu. Mkpukpu obu tukoru du mkpukpu ukporo eto. Ndu ono, bukota oshilokpa Makiya, bu nna Giladu. ²⁴ Hezuronu, bu nna Kalebu nwuhuchaepho; o lupyabe Ifurata, bu nyee nna iya; o nwutaru iya Ashuru. Ashuru nwuta Tekowa.

Eri Jieramelu; nwa Hezuronu

²⁵ Unwu Jierahumelu, bu okpara Hezuronu bu: Ramu, bu okpara iya; me Buna; me Orenu; me Ozemu; me Ahayijia. ²⁶ Jierahumelu be lukwarupho nwanyi ozo, epa iya bu Atara. Yebdua bu ne Onamu. ²⁷ Unwu Ramu, bu okpara Jierahumelu bu: Mazu; me Jiaminu; me Eka. ²⁸ Unwu Onamu bu: Shamayi waa Jiada. Unwu Shamayi buru Nadabu waa Abishuru.

²⁹ Epa nyee Abishuru bu Abihelu. O nwutaru iya Ahubanu waa Molidu. ³⁰ Unwu Nadabu bu: Seledu waa Apemu. Seledu nwuhuru; ophu o to togboduru ako. ³¹ Nwa Apemu bu Ishi. Ishi buru nna Sheshanu; Sheshanu buru nna Ahulayi.

* 2:7 2:7 Gunaa Jios 7:1-26.

³² Ụnwu Jiada; mbụ nwune Shamayi kẹ nwoke bụ: Jieta waa Jionatanu. Jieta nwụhuru; ọphụ ọ tọ tọgboduru akọ. ³³ Ụnwu Jionatanu bụ: Pẹleti waa Zaza. Ndu ono bụkota oshilọkpa Jierahumelu.

³⁴ Sheshanu ta anwutaduru unwoke. Ọo unwanyi bẹ ọ nwushiru kpoloko. O shi nweru onye Ijiputu, shi ejeru iya ozi, epha iya bụ Jiaruha. ³⁵ Sheshanu woru nwa iya nwanyi kee Jiaruha, bụ onye-ozii iya g'ọ luru. Ọ nwutaru iya Atayi. ³⁶ Atayi bụ nna Nétanu; Nétanu bụru nna Zabadu; ³⁷ Zabadu bụru nna Efulalu; Efulalu bụru nna Óbèdu; ³⁸ Óbèdu bụru nna Jiehu; Jiehu bụru nna Azariya; ³⁹ Azariya bụru nna Hẹlezu; Hẹlezu bụru nna Eleyasa; ⁴⁰ Eleyasa bụru nna Sisumayi; Sisumayi bụru nna Shalumu; ⁴¹ Shalumu bụru nna Jiekamaya; Jiekamaya bụru nna Elishama.

Eri Kalẹbu

⁴² Ụnwu Kalẹbu, bụ nwune Jierahumelu kẹ nwoke bụ: Misha, bụ ọkpara iya. Misha ono bụ nna Zifu. Nwa Kalẹbu ọzo bụ Maresha, bụ iya bụ nna Hẹburonu. ⁴³ Ụnwu Hẹburonu bụ: Kora; mẹ Tapuwa; mẹ Rẹkemu; mẹ Shema. ⁴⁴ Shema bụ nna Rahamu. Rahamu bụru nna Jiokamu. Rẹkemu bụ nna Shamayi. ⁴⁵ Nwa Shamayi bụru Mawonu. Mawonu bụru nna Bẹtu-Zuru.

⁴⁶ Nwanyị, Kalẹbu ta aludu ọkpobe alulu, epha iya bụ Efa bẹ nwutaru Haranu; mẹ Moza waa Gazezu. Haranu bụ nna Gazezu.

⁴⁷ Ụnwu kẹ Jiahudayi bụ Rẹgemu; mẹ Jiótamu; mẹ Geshanu; mẹ Pẹleti; mẹ Efa; mẹ Shafu.

⁴⁸ Nwanyị, Kalẹbu ta aludu ọkpobe alulu, epha iya bụ Maaka bẹ nwuru Sheberu waa Tirihana. ⁴⁹ Ọ bụkwaru iya pho nwuru Shafu, bụ onye bụ nna Madumana; bya anwuta Sheva, bụ onye bụ nna Makubena waa Gibiya.

Nwada Kalẹbu bẹ bụ Akusa.

⁵⁰ Ndu ono bụkota oshilọkpa Kalẹbu.

Ụnwu Huru, bụ ọkpara Ifuratu bụ: Shobalu, bụ onye bụ nna Kiriyatu-Jiarimu; ⁵¹ mẹ Saluma, bụ onye bụ nna Bẹtulehemu; mẹ Harefu, bụ onye bụ nna Bẹtu-Gaderu.

⁵² Ụnwu Shobalu, bụ nna Kiriyatu-Jiarimu bụ: Harowe; waa nkeru-ẹbo ndu Menuhotu. ⁵³ Ẹnya-unuphu Kiriyatu-Jiarimu bụ: ndu Itiru; mẹ ndu Putu; mẹ ndu Shumatu; mẹ ndu Mishira. Ọ bụru l'eri ndu ono bẹ ndu Zora; mẹ ndu Eshutolu shi futa.

⁵⁴ Ụnwu Saluma bụ: ndu mkpukpu Bẹtulehemu; mẹ ndu mkpukpu Netofa; mẹ ndu mkpukpu Atarotu-Bẹtu-Jiowabu; mẹ nkeru-ẹbo ndu mkpukpu Manahatu; mẹ ndu mkpukpu Zora.

⁵⁵ Ndu bụ ẹnya-unuphu ndu edeje ẹkwo, bụ ndu bu lẹ mkpukpu Jiabẹzu bụ: ndu Tiratu; mẹ ndu Shimeya; mẹ ndu Suka. Ndu ono bụ ndu Kenu; mbụ ndu shi l'eri Hamatu, bụ nna ndu onu-ulo Rekabu.

3

Ụnwu, Dévidi nwushiru lẹ Hẹburonu (2Sám 3:2-5)

¹ Waa unwu Dévidi baa; mbụ ndu a nwushiru iya teke o bu lẹ Hẹburonu. Ọkpara iya bụ Amunonu. Onye nwuru iya nụ bụ Ahinowamu kẹ Jiezerelu. Nwa iya k'ẹbo bụ Daneļu. Onye nwuru iya nụ bụ Abigelu kẹ Kamelu. ² Nwa iya k'eto bụ Abusalomu. Onye nwuru iya nụ bụ Maka nwada Talumayi, bụ eze ndu Geshu. Nwa iya k'eno bụ Adonijia. Onye nwuru iya nụ bụ Hagitu. ³ Nwa iya k'ise bụru Shefataya. Onye nwuru iya nụ bụ Abitalu.

Nwa iya k'ishii b̄uru Ituramu. Onye nw̄uru iya n̄u b̄u nyee ya, b̄u Ẹgula. ⁴ Ẹmadzu ishii b̄e Dévidi nw̄utaru teke o bu l̄e H̄eburonu, b̄u ẹka ọ n̄oru b̄uru eze apha ẹsaa l'ọnwa ishii.

Ọ n̄okwarupho l'aba-eze ụkporo apha l'apha iri l'ẹto l̄e Jierúsalem̄u. ⁵ Ndu a n̄ọ l̄e Jierúsalem̄u nw̄ushiaru iya b̄u: Shimeya; m̄e Shobabu; m̄e Nétanu; m̄e Sólom̄onu. Onye nw̄utaru iya ụmadzu ẹno ono b̄u Batusheba nwada Amiȳelu.

⁶ Ẹnwu iya ọzo b̄u Ibuha; m̄e Elishama; m̄e Elifeletu; ⁷ m̄e Noga; m̄e Nefegu; m̄e Jiafiya; ⁸ m̄e Elishama; m̄e Ẹliyada; m̄e Elifeletu; ụmadzu tete ono. ⁹ Ndu ono l'ophu b̄ukota unwoke, Dévidi nw̄ushiru a -ḡufukwa unwoke ophu ụnwanyi, ab̄u-zidu unyomu iya nw̄ushiru. Tama b̄e b̄u nwune ph̄e k̄e nwanyi.

Ndu-eze Jiuda

¹⁰ Nwa Sólom̄onu b̄u Rehobówamu; Abáyijia b̄uru nwa Rehobówamu; Asa b̄uru nwa Abáyijia; Jiehoshafatu b̄uru nwa Asa. ¹¹ Jióramu b̄uru nwa Jiehoshafatu; Ẹhazaya b̄uru nwa Jióramu; Jiowashi b̄uru nwa Ẹhazaya; ¹² Amazaya b̄uru nwa Jiowashi; Azaríya b̄uru nwa Amazaya; Jiótamu b̄uru nwa Azaríya; ¹³ Ẹhazu b̄uru nwa Jiótamu; Hezekáya b̄uru nwa Ẹhazu; Manáse b̄uru nwa Hezekáya; ¹⁴ Am̄onu b̄uru nwa Manáse; Jiosáya b̄uru nwa Am̄onu; ¹⁵ Ẹnwu Jiosáya b̄u: Jiohananu b̄u ọkpara iya; Jiehoyakimu b̄uru otsota; Zedekaya b̄uru k'ẹto; Shalumu b̄uru k'ẹno. ¹⁶ Ẹnwu Jiehoyakimu b̄u: Jiẹkonáya b̄u nwa Jiehoyakimu; Zedekaya b̄uru nwa Jiẹkonáya.

Ẹnwu Jiẹkonáya

¹⁷ Ẹnwu Jiẹkonáya, b̄u nwoke ono, a kp̄uru l̄e ndz̄u ono, b̄u: Sheyalu-tiȳelu; ¹⁸ m̄e Malukiramu; m̄e Pedaya; m̄e Shenaza; m̄e Jiekamaya; m̄e Hoshama; m̄e Nedabaya. ¹⁹ Ẹnwu Pedaya b̄u Zerúbabelu waa Shimeyi. Ẹnwu Zerúbabelu b̄uru Meshulamu waa Hananaya. Shelomotu b̄e b̄u nwune ph̄e k̄e nwanyi. ²⁰ Ọ nw̄utakwarupho ụmadzu ise ọzo, ẹpha ph̄e b̄u Hashuba; m̄e Oh̄elu; m̄e Berekaya; m̄e Hasadaya; m̄e Jiushabu-H̄esedu.

²¹ Ẹnwu k̄e Hananaya b̄u: Pelataya; m̄e Jieshaya; m̄e ụnwu Refaya; m̄e ụnwu Ananu; m̄e ụnwu Obedaya; m̄e ụnwu Shekanaya.

²² Ẹnwu Shekanaya b̄uru: Shemaya m̄e ụnwu iya, b̄u Hatushi; m̄e Igalu; m̄e Baraya; m̄e Neyaraya; m̄e Shafatu. Ẹphe t̄ukoru d̄u ishii.

²³ Ẹnwu Neyaraya b̄u Eliyowenayi; m̄e Hezekáya; m̄e Azurikamu. Ẹphe t̄ukoru d̄u ẹto.

²⁴ Ẹnwu Eliyowenayi b̄u Hodavaya; m̄e Ẹliyashibu; m̄e Pelaya; m̄e Akubu; m̄e Jiohananu; m̄e Delaya; m̄e Anani. Ẹphe t̄ukoru d̄u ẹsaa.

4

Oshilokpa Jiuda

¹ Ẹnwu Jiuda b̄u: Pérezu; m̄e H̄ezuronu; m̄e Kami; m̄e Huru; m̄e Shobalu. ² Shobalu b̄u nna Reyaya. Reyaya b̄uru nna Jiahatu. Jiahatu b̄uru nna Ah̄umayi; m̄e Lahadu. Ndu ono b̄ukota ẹnya-unuphu ndu Zora.

³ Waa ụnwu Etamu baa: Jiezer̄elu; m̄e Ishima; m̄e Idubashi. Ẹpha nwune ph̄e k̄e nwanyi b̄u Hazeleponi.

⁴ Penuw̄elu b̄u nna ndu Gedo. Eza b̄uru nna Husha. Ndu ono b̄u ụnwu Huru, b̄u iya b̄u ọkpara Efuratu; bya ab̄uru iya b̄u nna ndu B̄etulehemu.

⁵ Ashuru, b̄u nna ndu Tekowa. Ọ l̄uru ụnwanyi lab̄o; ẹpha ph̄e b̄u Hela; m̄e Nara. ⁶ Nara b̄e nw̄utaru iya Ah̄uzamu; m̄e Hefa; m̄e Temeni; waa

Hahashutari. Ndu ono bu unwu Nara. ⁷ Unwu ke Hela bu Zeretu; me Zoha; me Etunanu;

⁸ Kozu bu nna Anubu; me Zobeba; bya abukwarupho nnaji ndu enya-unuphu Ahahelu, bu nwa Harumu.

⁹ Jiabezu be a ka akwabe ubvu eme l'unwunna iya. Ne iya be guberu iya Jiabezu su: "Mu jeru iphe-ehuka teme mu nwua ya." ¹⁰ Jiabezu raku Chileke ke Izurelu su iya: "Jiko kebenu mu l'oma. Mena g'oke ali mu ka osa. Guden eka ngu heru mu jiko Chileke. Wofujenuru mu ejo-iphe; g'o to mekaje mu iphe!" Oo ya bu; Chileke meeru iya iphe, o suru g'o meeru iya.

¹¹ Kelubu, bu nwune Shuha be bu nna Mehuru. Mehuru bya aburu nna Eshutonu. ¹² Eshutonu buru nna Betu-Rafa; me Paseya; me Tehina; onye bu nna ndu Iru-Nahashi. Ndu ono bu phe bu unwoke mkpukpu Reka.

¹³ Unwu Kenazu bu Otuniyelu; me Seraya. Unwu ke Otuniyelu buru Hatatu me Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi ono buru nna Ofura. Seraya bu nna Jiowabu, onye bu nna ndu Ge-harashimu. Ge-harashimu ono bu nsuda ndu emeje ona; kele ndu bu iya nu bu ndu emeje ona.

¹⁵ Unwu Kalebu, bu nwa Jiefune bu Iru; me Ela; me Namu. Nwa ke Ela bu Kenazu.

¹⁶ Unwu Jiehalelelu bu: Zifu; me Zifa; me Tiraya; waa Asarelu.

¹⁷ Unwu Ezura bu Jieta; me Meredu; me Ife; me Jialonu. Nye Meredu be nwuru Miriyamu; me Shamayi; me Ishiba, bu nna ndu Eshutemowa.

¹⁸ Nwanyi ozo, Meredu lutaru l'ipfu Jiuda be nwutaru iya Jieredu, bu nna ndu Gedo; bya anwuta Heba, bu nna ndu Soko; teme o nwutakwapho Jiekutiyelelu, bu nna ndu Zanowa. Ndu ono bukota unwu Bitiya, bu nwada Fero, Meredu luru.

¹⁹ Unwu nye Hodaya, bu nwune Nahumu ke nwanyie be bu phe bu nna Keyila, bu onye Gami; me nna Eshutemowa, bu onye Maka.

²⁰ Unwu Shimonu bu Amunonu; me Rina; me Benu-Hananu waa Tilonu.

Unwegirima ibe Ishi bu: Zohetu waa Benu-Zohetu.

²¹ Unwu Shela, bu nwa Jiuda bu: Eru, bu nna Leka; me Lada, bu nna Maresha; bya abukwaru iya pho bu nna ndu enya-unuphu ono, anoduje ekwe ekwa-ochaa le mkpukpu Betu-Ashubeya; ²² me Jiokimu; me unwoke Kozeba; me Jiowashi; me Sarafu, bu onye ono, shi buru ishi l'ali Mowabu; mbu onye ono, mechaaru laa mkpukpu Betulehemu. Iphe ono be shi l'ichee. ²³ Oo phe bu ndu akpuje ite, bu le mkpukpu Netayimu; me le mkpukpu Gedera. Ephe bu l'eka ono ejeru eze phi ozi.

Oshilokpa Simiyonu

²⁴ Unwu Simiyonu bu: Nemelu; me Jiaminu; me Jiaribu; me Zera; me Shawulu. ²⁵ Shalumu bu nwa ke Shawulu; Mibusamu buru nwa Shalumu; Mishima buru nwa ke Mibusamu. ²⁶ Nwa ke Mishima bu Hamelu; Zaku buru nwa Hamelu; Shimeyi buru nwa Zaku. ²⁷ Shimeyi nwutaru unwoke iri l'ishii; bya anwuta unwanyie ishii. Ole unwune iya ke nwoke ta anwushiduru unwu igwerigwe. O buru iya meru ophu enya-unuphu phe akwatadu jaa ajaja egube ndu Jiuda jaru.

²⁸ Eka ephe bugbabe bu le mkpukpu Biye-Sheba; me le mkpukpu Molada; me le mkpukpu Haza-Shuwalu; ²⁹ me le mkpukpu Biliha; me le mkpukpu Ezemu; me le mkpukpu Toladu; ³⁰ me le mkpukpu Betuwelu; me le mkpukpu Homa; me le mkpukpu Zikulagu; ³¹ me le mkpukpu Betu-Makabotu; me le Haza-Susimu; me le Betu-Biri; me le mkpukpu Sharayimu. Oo le mkpukpu ono g'o ha be ephe shi buru jasuteke Devidi bu

eze. ³² Ụnwu mkpụkpu pẹ bụ: Etamu; mę Ayĩnu; mę Rĩmonu; mę Tokenu waa Ashanu. Mkpụkpu ise bę ọ tukuru dụ; ³³ yekoberu ụnwu mkpụkpu lę mkpụkpu, nọ-pheru mkpụkpu ono mgburugburu je akpaa lę mkpụkpu Belu. Noo ẹka ẹphe bugbabę bụ ono. Ẹphe nwekwarupho ẹkwo, akọ g'e gude nwushia pẹ.

³⁴ Meshobabu; mę Jiamuleku; mę Jiosha; nwa Amazaya; ³⁵ mę Jiowelu; mę Jiehu; nwa Jioshibaya. Jioshibaya buru nwa Seraya; Seraya buru nwa Asiyelu; ³⁶ Eliyowenayi; mę Jiakoba; mę Jieshohaya; mę Asaya; mę Adiyelu; mę Jiesimelu; mę Benaya; ³⁷ mę Ziza; nwa Shifi. Shifi bụ nwa Alonu; Alonu buru nwa Jiedaya; Jiedaya buru nwa Shimiri; Shimiri buru nwa Shemaya. ³⁸ Ndu ono, a gushiru ẹpha pẹ ono bugbaa ndu-ishi l'ęnya-unuphu pẹ. Onu-ulo nna pẹ bę zuru azuzu k'ophu parụ ẹka apaa. ³⁹ Ẹphe buru je akpaa l'onu ẹka eeshije abahụ lę mkpụkpu Gedo; mbụ jeye l'uzo ęnyanwu-awawa nsuda ono l'ẹka ẹphe achọ nri, ẹku pẹ a-nọduje ata. ⁴⁰ Ọ buru ẹka ono bę ẹphe chọ-vuru ọkpobe nri; mę nri, dụ ree, ẹku pẹ a-taję. Alị ọbu bę ha ọsa shii; bya ejia oyi; teme nchị dụ doo l'ẹka ono. Ndu shi buru l'ẹka ono bụ ndu shi l'eri Hamu.

⁴¹ Ndu ono, e deshiru ẹpha pẹ ono bę byaru mkpụkpu Gedo lę teke Hezekaya shi buru eze ndu Jiuda. Ẹphe tsoo oshilokpa Hamu ono ọgu l'ẹka ẹphe bu; mękwapho ndu Meyuni, ẹphe humaru l'ẹka ono. Ẹphe woru pẹ mee ẹphe buru mkpurupyata, bụ iya bụ g'ẹphe dụ byasụ ntanụ-a. Ẹphe bya ebuchishia ẹka ẹphe shi buru; kele nri duru ẹku pẹ l'ẹka ono. ⁴² Ụnwu Simiyonu ono haru tugbua jeshia l'úbvú Siye. Iphe, ẹphe dụ bụ unu unwoke l'unwoke ukporo ise. Ndu du pẹ nụ bụ: Pelataya; mę Neyaraya; mę Refaya waa Uzelu. Ẹphe bụ unwegirima ibe Ishi. ⁴³ Ẹphe gbushikọta ndu phoduru nụ lę ndu Amaleku ono, gbalajeru nụ pho. Ẹphe buru l'ẹka ono byasụ ntanụ-a.

5

Oshilokpa Rúbenu

¹ Ụnwu Rúbenu, bụ iya bụ ọkpara Ízurelu; (Ọo yębedua bụ ọkpara; ọle o jepfuru nyee nna iya; e shi nno nafu iya onodu ọkpara ono, ọ bụ; woru iya nụ ụnwu Jiósefu, bukwapo nwa Ízurelu. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ophu e deduru l'ọo ya bụ ọkpara l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwua pẹ.

² E -gudekpọoro l'ọo Jiuda kachakpọo ike l'unwunna iya; teme ọ buru l'eri iya bę onye-ishi shi futa; obenu l'onodu ọkpara bulele-a Jiósefu bę ọ larụ.)

³ Ụnwu Rúbenu, bụ ọkpara Ízurelu bụ: Hanoku; mę Palu; mę Hezuronu waa Kami.

⁴ Eri Jiowelu bụ: Jiowelu bụ nna Shemaya; Shemaya buru nna Gogu; Gogu buru nna Shimeyi. ⁵ Shimeyi buru nna Mayika; Mayika buru nna Reyaya; Reyaya buru nna Belu; ⁶ Belu buru nna Bera. Bera bę Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya kpuru lę ndzụ. Ọ bukwaru iya pho shi buru ishi l'ipfu Rúbenu.

⁷ Waa ndu bụ abubu pẹ l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu pẹ; mę lę g'e shi dee ẹpha pẹ l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwua pẹ baa: Onye-ishi pẹ bụ Jieyelu; mę Zekaraya; ⁸ mę Bela; nwa Azazu. Azazu bụ nwa Shema; Shema buru nwa Jiowelu. Ẹka o bu bụ lę mkpụkpu Arowa. O bua nno je akpaa lę mkpụkpu Nebo; mę lę mkpụkpu Belu-Meyonu. ⁹ Ọ bukwapo je akpaa l'uzo ęnyanwu-awawa; bua jasụ l'ẹka eeshije abahụ l'echięgu, nọru jasụ l'ęnyimu Yufurétisu; kele ẹku pẹ zushiru kabaa igwerigwe l'alị Giladu.

¹⁰ Lẹ teke Sọlu shi bọru eze bẹ ipfu Rúbenu tsoru ndu Hega oḡu; lwųpkee pẹ; buchishia ọlọ-ẹkwa eri Hega ono l'alị, dọkota l'uzo ẹnyanwu-awawa alị Giladu l'ophu.

Oshilọkpa Gadu

¹¹ Ụnwu Gadu bẹ bu ghaaru ụnwu Rúbenu iphu l'alị Beshanu; bua je akpaa lẹ mkpụkpu Saleka. ¹² Jiowelu bụ onye-ishi pẹ. Shafamu bọru onye etsota iya nụ. Ndu ozo bụ Jianayi; mẹ Shafatu lẹ ndu bu l'alị Beshanu. ¹³ Ndu bụ abubu pẹ l'anya-unuphu l'anya-unuphu pẹ bụ: Mayikelu; mẹ Meshulamu; mẹ Sheba; mẹ Jiorayi; mẹ Jiakanu; mẹ Ziya; mẹ Eba. Ẹpẹ tukuru dọ ẹsaa. ¹⁴ Waa ụnwu Abihelu nwa Huri baa: Huri bụ nwa Jiarowa; Jiarowa bọru nwa Giladu; Giladu bọru nwa Mayikelu; Mayikelu bọru nwa Jieshishayi; Jieshishayi bọru nwa Jiahudo; Jiahudo bọru nwa Buzu. ¹⁵ Ahi, bụ nwa Abudiyelu; bya aburu nwanwa Guni bẹ shi bọru ishi l'anya-unuphu ibe nna iya. ¹⁶ O bọru l'alị Giladu bẹ ẹpẹ bu; mẹ l'alị Beshanu; mẹ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ iya nụ; bya enwekotaru alị ẹka ẹku pẹ atajẹ nri l'alị Sharonu je akpaa l'ẹka o jeberu. ¹⁷ Ndu ono g'ẹpẹ ha bẹ e dekotaru ẹpha pẹ l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwua pẹ. Teke e deru iya bụ lẹ teke Jiótamu shi bọru eze ndu Jiuda; Jierobowamu bọru eze ndu Ízurelu.

¹⁸ Ndu ipfu Rúbenu; mẹ ndu ipfu Gadu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manáse bẹ nweru ndu mkparawa ojogu; mbụ ndu aduje ike gude iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mẹ ogu-echi; mbụ ndu agbajẹ apfu; bya aburu ndu k'ogu doru ẹnya ree. Ẹpẹ dọ ụkporo unu ndu ojogu ugbo ise l'unu iri lẹ nanu; l'ụkporo iri l'ẹsato; bukotaru ndu ejeje oḡu. ¹⁹ Ẹpẹ tsoru ndu Hega oḡu; mẹ ndu Jieturu; mẹ ndu Nafishi; mẹkpoo ndu Nodabu. ²⁰ Chileke yetaru pẹ ẹka mee gẹ ndu Hega; mẹ ndu ẹpẹ l'ẹpẹ tugbaru la pẹ l'ẹka; kele ẹpẹ rakuru Chileke l'ogu ono; bya akporu obu yeru iya; o meeru pẹ iphe, ẹpẹ sọru g'o meeru pẹ. ²¹ Ẹpẹ rwukọo ẹku ndu Hega. Inya-kamelu, ẹpẹ kpọtaru bẹ dọ ụkporo unu ishii l'unu ise. Aturu, ẹpẹ kpọtaru dọ ụkporo unu ugbo ụkporo l'iri lẹ nanu l'unu ise. Nkapfu-igara, ẹpẹ kpọtaru dọ unu ise. Nemadzu, ẹpẹ kpuru lẹ ndzu dọ ụkporo unu ugbo iri l'ẹbo l'unu iri. ²² Ndu dọ igwerigwe bẹ e gburu egbugbu; kele o Chileke bẹ alwu oḡu ono. Ndu Rúbenu buchishia ẹka ono jeye teke a kpuru pẹ lashia alị ozo.

Nkerẹbo ipfu Manáse

²³ Nkerẹbo ipfu Manáse bẹ dọ igwerigwe shi; o bọru pẹ bu l'alị ono. Ẹpẹ shi l'alị Beshanu bua jeye lẹ mkpụkpu Belu-Hamonu; mẹ l'úbvú Seniru; bya ebua jasụ l'úbvú Hamonu. ²⁴ Waa ndu bugbaa ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna pẹ baa: Eferu; mẹ Ishi; mẹ Eliyelu; mẹ Azuriyelu; mẹ Jieremaya; mẹ Hodavaya; mẹ Jiahudiyelu. Ẹpẹ bukota ndu ojogu, ike dọ; bọru ndu a maru amaru; bya aburu ishi l'anya-unuphu ibe nna pẹ.

²⁵ Ole ẹpẹ te egoshiduru l'o gbaru gẹ Chileke ke nna pẹ gude ire pẹ ẹka; ẹpẹ bya awata abaru agwa ndu alị ozo eja; mbụ ndu alị ono, Chileke meru ẹpẹ bọru mkpurupyata l'atatiptu pẹ ono. ²⁶ Oo ya bụ; Chileke ke Ízurelu kpalia obu Pulu, bụ eze ndu Asiriya, bụ iya bụ Tigulatu-Pilesa, o kpua ipfu Rúbenu; mẹ ipfu Gadu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manáse lẹ ndzu; kpuru lashia mkpụkpu Hala; mẹ Habo; mẹ Hara; mẹ ẹnymu mkpụkpu Gozanu. O bọru l'ẹka ono bẹ ẹpẹ nọ byasụ ntanu-a.

6

Ipfu Lívayi

¹ Ụnwu Lívayi, ọ́ unwoke ọ́: Geshonu; ọ́ Kohatu; ọ́ Merari.
² Ụnwu Kohatu, ọ́ unwoke ọ́: Amuramu; ọ́ Izuha; ọ́ Hẹburonu;
 ọ́ Uzelu.

³ Ụnwu Amuramu, ọ́ Eronu; ọ́ Mosisu waa Miriyamu.
 Ụnwu Eronu, ọ́ unwoke ọ́ Nadabu; ọ́ Abihu; ọ́ Eleyaza; ọ́ Itama.
⁴ Eleyaza ọ́ nna Finehasu; Finehasu ọ́ru nna Abishuwa; ⁵ Abishuwa
 ọ́ru nna Buki; Buki ọ́ru nna Uzi; ⁶ Uzi ọ́ru nna Zerahaya; Zerahaya ọ́ru
 nna Merayotu; ⁷ Merayotu ọ́ru nna Amaraya; Amaraya ọ́ru nna Ahitubu;
⁸ Ahitubu ọ́ru nna Zadoku; Zadoku ọ́ru nna Ahimaazu; ⁹ Ahimaazu
 ọ́ru nna Azariya; Azariya ọ́ru nna Jiohananu; ¹⁰ Jiohananu ọ́ru nna
 Azariya. Oo ya shi ọ́ru onye uke Chileke l'eze-ulo Chileke ono, Solomonu
 kpuru le Jierusalemu ono. ¹¹ Azariya ọ́ru nna Amaraya; Amaraya ọ́ru
 nna Ahitubu; ¹² Ahitubu ọ́ru nna Zadoku; Zadoku ọ́ru nna Shalumu;
¹³ Shalumu ọ́ru nna Hilikaya; Hilikaya ọ́ru nna Azariya; ¹⁴ Azariya ọ́ru
 nna Seraya; Seraya ọ́ru nna Jiehozadaku. ¹⁵ Jiehozadaku be a kputaru le
 ndu lashia ali ozo le teke ono, Chipfu shi l'eka Nebukadineza kpukoo ndu
 Jiuda waa ndu Jierusalemu le ndu lashia ali ozo ono. ¹⁶ Ụnwu Lívayi, ọ́
 unwoke ọ́ Geshonu; ọ́ Kohatu; ọ́ Merari. ¹⁷ Waa epha unwu Geshonu
 baa: Libuni; ọ́ Shimeyi. ¹⁸ Ụnwu Kohatu ọ́ Amuramu; ọ́ Izuha; ọ́
 Hẹburonu; ọ́ Uzelu. ¹⁹ Ụnwu Merari ọ́ Mahuli waa Mushi.

Waa ndibe Lívayi l'anya-unuphu l'anya-unuphu phe:

²⁰ Eri Geshonu ọ́: Libuni ọ́ nwa Geshonu. Jiahatu ọ́ru nwa Libuni.
 Zima ọ́ru nwa ke Jiahatu; ²¹ Jiowa ọ́ru nwa Zima; Ido ọ́ru nwa Jiowa;
 Zera ọ́ru nwa Ido; Jieyaterayi ọ́ru nwa Zera.

²² Eri Kohatu ọ́: Aminadabu ọ́ nwa Kohatu; Kora ọ́ru nwa
 Aminadabu; Asiru ọ́ru nwa ke Kora; ²³ Elukana ọ́ru nwa Asiru;
 Ebyasafu ọ́ru nwa Elukana; Asiru ọ́ru nwa Ebyasafu; ²⁴ Tahatu ọ́ru
 nwa Asiru; Uriyelu ọ́ru nwa Tahatu; Uzaya ọ́ru nwa Uriyelu; Shawulu
 ọ́ru nwa Uzaya.

²⁵ Ụnwu Elukana ọ́ Amasayi waa Ahimotu. ²⁶ Elukana ọ́ nwa Ahimotu;
 Zofayi ọ́ru nwa Elukana; Nahatu ọ́ru nwa Zofayi; ²⁷ Eliyabu ọ́ru nwa
 Nahatu; Jierohamu ọ́ru nwa Eliyabu; Elukana ọ́ru nwa Jierohamu;
 Samelu ọ́ru nwa Elukana.

²⁸ Waa unwu Samelu baa: Jiowelu ọ́ okpara iya. Abayijia ọ́ru nwa
 iya k'ebo.

²⁹ Waa eri Merari baa: Mahuli ọ́ nwa Merari; Libuni ọ́ru nwa Mahuli;
 Shimeyi ọ́ru nwa Libuni; Uza ọ́ru nwa Shimeyi; ³⁰ Shimeya ọ́ru nwa
 Uza; Hagaya ọ́ru nwa Shimeya; Asaya ọ́ru nwa Hagaya.

*Ndu aguje ebvu
 l'eze-ulo Chileke*

³¹ Waa unwoke, Devidi yeru g'ephe ọ́ru ndu-ishi ebvu l'ulo Chipfu le g'e
 dobechaaru okpoko Chileke l'eka ono bu owana. ³² Ozi phe bu g'ephe guje
 ebvu l'atatiphu ulo-ekwa Chileke, bu iya bu ulo-ekwa-ndzuko ono. Epe
 nodu anoduje iya nno jas Solomonu kpa eze-ulo Chipfu le Jierusalemu.
 Epe nodu ejeje ozi phe egube o gbaru g'ephe jeje iya.

³³ Waa unwoke ono, shi ọ́ru ogbo-ebvu ono waa unwu phe nwoke baa:
 Ndu ophu shi l'eri Kohatu ọ́: Hemanu; onye aguje ebvu agugu.
 Hemanu ọ́ru nwa Jiowelu; Jiowelu ọ́ru nwa Samelu; ³⁴ Samelu ọ́ru nwa
 Elukana; Elukana ọ́ru nwa Jierohamu; Jierohamu ọ́ru nwa Eliyelu;

Eliyelu buru nwa Towa; ³⁵ Towa buru nwa Zufu; Zufu buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Mahatu; Mahatu buru nwa Amasayi; ³⁶ Amasayi buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Jiowelu; Jiowelu buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Zefanaya; ³⁷ Zefanaya buru nwa Tahatu; Tahatu buru nwa Asiru; Asiru buru nwa Ebyasafu; Ebyasafu buru nwa Kora; ³⁸ Kora buru nwa Izuha; Izuha buru nwa Kohatu; Kohatu buru nwa Liviayi; Liviayi buru nwa Izurelu.

³⁹ Onye notsotaru Hemanu bu Asafu. O buru yebedua anodeje Hemanu lekutara. Asafu bu nwa Berekaya; Berekaya buru nwa Shimeya; ⁴⁰ Shimeya buru nwa Mayikelu; Mayikelu buru nwa Baseya; Baseya buru nwa Malukayijia; ⁴¹ Malukayijia buru nwa Etuni; Etuni buru nwa Zera; Zera buru nwa Adaya; ⁴² Adaya buru nwa Etanu; Etanu buru nwa Zima; Zima buru nwa Shimeyi; ⁴³ Shimeyi buru nwa Jiahatu; Jiahatu buru nwa Geshonu; Geshonu buru nwa Liviayi.

⁴⁴ Onye ozo, etsoje Hemanu bu Etanu, bu onye shi l'eri Merari. Yebedua anodeje Hemanu lekicha. Etanu bu nwa Kishi; Kishi buru nwa Abudi; Abudi buru nwa Maluku; ⁴⁵ Maluku buru nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Amazaya; Amazaya buru nwa Hilikiya; ⁴⁶ Hilikiya buru nwa Amuzi; Amuzi buru nwa Bani; Bani buru nwa Shemeru; ⁴⁷ Shemeru buru nwa Mahuli; Mahuli buru nwa Mushi; Mushi buru nwa Merari; Merari buru nwa Liviayi.

⁴⁸ Unwunna phe, bu ndu Liviayi be e yeru g'ephe jeje ozi ozo, dugbaa le mkpu eze-ulo Chileke.

Unwu Eronu

⁴⁹ Oo Eronu yele unwu iya be egweje ngweja l'oru-ngweja aka eegweje ngweja-akpo-oku; me l'oru-ngweja aka aakpoje unwu-isensu oku. O buru phe be k'eka-kakota-adu-nsu du l'eka; mekpoo ngweja k'apfu ugwo iphe-iji, ndu Izurelu meshiru; egube ono, Mosisu, bu onye-ozu Chileke turu iya lekemu.

⁵⁰ Waa eri Eronu baa: Eleyaza bu nwa Eronu; Finehasu buru nwa Eleyaza; Abishuwa buru nwa Finehasu; ⁵¹ Buki buru nwa Abishuwa; Uzi buru nwa Buki; Zerahaya buru nwa Uzi; ⁵² Merayotu buru nwa Zerahaya; Amaraya buru nwa Merayotu; Ahitubu buru nwa Amaraya; ⁵³ Zadoku buru nwa Ahitubu; Ahimaazu buru nwa Zadoku.

⁵⁴ Owaa bu aka ephe bu ebubu; mbu oke ali, a nuru phe g'ephe buru. Eka ono bu oshilokpa Eronu; mbu eri Kohatu be a nuru iya ephe buru; noo kele oo phe be ido mbu daru. ⁵⁵ A nuru phe mkpukpu Heburonu, no l'ali Jiuda; me ali aka eku ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. ⁵⁶ Ole egu, du le mkpukpu ono; me unwu mkpukpu ozo, nokota iya nu be a nuru Kalebu; nwa Jiefune. ⁵⁷ O buru oshilokpa Eronu be a nuru mkpukpu, eezeje ndzu, bu Heburonu; me Libuna; me Jiatiru; me Eshutemowa; yele ali aka eku ataje nri, nokotagbaa le mkpukpu ono. ⁵⁸ Eka ozo bu mkpukpu Hilenu; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Debi; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁵⁹ me mkpukpu Ashanu; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Shemeshi; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁰ Mkpukpu, e shi l'ipfu ke Benjiaminu nu phe bu; mkpukpu Geba; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Alemetu; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu; me Anatotu; yele ali aka eku ataje nri, nokota iya nu. Mkpukpu, a nuru eri Kohatu l'enya-unuphu l'enya-unuphu be tukoru du iri leto. ⁶¹ A bya atua ido shi le mkpukpu

k'anya-unuphu nkeru-ẹbo ipfu Manáse keta mkpukpu iri nu ndu phoduru nu l'eri Kohatu.

⁶² E shi le mkpukpu ipfu Isaka; me k'ipfu Asha; me k'ipfu Nafutali; me k'ipfu Manáse, bu ndu ophu bu l'ali Beshanu keta mkpukpu iri l'eto nu eri Geshonu; l'anya-unuphu l'anya-unuphu.

⁶³ E shi le mkpukpu k'ipfu Rubenu; me l'ipfu Gadu; me ipfu Zebulun tu ido keta mkpukpu iri l'ebo nu eri Merari; l'anya-unuphu l'anya-unuphu.

⁶⁴ Oo ya bu; ndu Izurelu woru mkpukpu le mkpukpu ono nu eri Liviayi; nuchaa phe ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁵ Ndu Izurelu tukwapho ido shi le mkpukpu ipfu ndu Jiuda; me ipfu Simiyonu; me ipfu Benjaminu woru mkpukpu ono nu phe, bu iya bu mkpukpu le mkpukpu ono, a gushiru epha phe ono.

⁶⁶ O nweru ndu ophu shi l'anya-unuphu eri Kohatu, e shi l'ipfu Ifuremu nu mkpukpu, epe bugbaa. ⁶⁷ L'ali ubvu ubvu Ifuremu, be a nuru phe mkpukpu Shekemu, bu iya bu mkpukpu, eezeje ndzu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Geza; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁸ me mkpukpu Jiokumeyamu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Horonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁹ me mkpukpu Ajialonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Gatu-Rimonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁰ Anya-unuphu, phoduru nu l'eri Kohatu be e shi l'ali nkeru-ẹbo ipfu Manáse nu mkpukpu Ana; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Bilamu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷¹ Unwu Geshonu be e shikwapho l'ali nkeru-ẹbo ipfu Manáse nu mkpukpu Golanu, du l'ali Beshanu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Ashitoretu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷² E shi l'ali ipfu Isaka nu phe mkpukpu Kadeshi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Daberatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷³ me mkpukpu Ramatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Anemu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁴ E shi l'ali ipfu Asha nu phe mkpukpu Mashalu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Abudonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷⁵ me mkpukpu Hukoku; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Rehobu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁶ E shi l'ali ipfu Nafutali nu phe mkpukpu Kadeshi, no le Galili; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Hamonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Kiriayatayimu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁷ Ndu phoduru nu l'eri Merari be e shi l'ali ipfu Zebulun keta mkpukpu Rimonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Tabo; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu woru nu.

⁷⁸ E shi l'ali ipfu Rubenu, no l'azu enyimu Jidanu azu iya ophuu l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Jeriko nu phe mkpukpu Beza, no l'echiegu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Jiahazu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷⁹ me mkpukpu Kedemotu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Mefahatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁸⁰ E shi l'ali ipfu Gadu nu phe mkpukpu Ramatu, no l'ali Giladu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Mahanayimu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁸¹ me mkpukpu Heshibonu; yele ali eka eku

atajẹ nri, nọkota iya nù; mẹ mkpukpu Jiaza; yẹle alì ẹka ẹku atajẹ nri, nọkota iya nù.

7

Oshilokpa Isaka

¹ Ọnwu Isaka bụ Tola; mẹ Puwa; mẹ Jiashubu; mẹ Shimuronu. Ẹphe tukuroru dọ ọmadzu ẹno.

² Ọnwu kẹ Tola bụ Uzi; mẹ Refaya; mẹ Jieriyelu; mẹ Jiahumayi; mẹ Ibusamu; mẹ Sámelu. Ẹphe bụkota ndu-ishi l'ẹnya-unuphu nna phẹ, bụ Tola. Ẹphe bụkota ndu ojogu, ike dọ l'ogbo nkephẹ. Teke Dévidi shi bụru eze bẹ ẹphe dọ ọkporo ọnu ugbo labọ l'ọnu nemadzọ ugbo iri l'ishii l'ọkporo iri.

³ Nwa kẹ Uzi bụ Izurahiya. Ọnwu nwoke Izurahaya bụ Mayikelu; mẹ Obedaya; mẹ Jiowelu; mẹ Ishaya. G'ẹphe hakota ẹphe n'ise tukuroru bụkotaru ndu-ishi l'ẹhu l'ẹhu. ⁴ Ẹphe lushiru ọnwanyi igwerigwe; nwushia ọnwu igwerigwe. L'eri nkephẹ l'ẹnya unuphu nna phẹ bẹ e nweru ọkporo ọnu ugbo ẹno l'ọnu ọmadzu iri, bụchaa ndu sọwaru eje ogu.

⁵ Ipfu Isaka l'ophu; mbụ ẹnya unuphu phẹ mẹ abubu phẹ bẹ ndu bụ ojogu dọ ọkporo ọnu ugbo iri; l'ọnu nemadzọ ugbo iri l'ẹsaa l'ọkporo iri; mbụ ẹgube e deru iya l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwua phẹ.

Oshilokpa Benjaminu

⁶ Ọnwu Benjaminu bụ Bela; mẹ Beka; mẹ Jiediyelu. Ẹphe dọ ọmadzu ẹto.

⁷ Ọnwu kẹ Bela bụ Ẹzubonu; mẹ Uzi; mẹ Uzelu; mẹ Jierimotu; mẹ Iri. Ẹphe tukuroru dọ ọmadzu ise; bụchaaru ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bya abụkotaru ndu ike dọ l'ogu. L'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwua phẹ bẹ ẹphe dọ ọkporo ọnu ugbo labọ; l'ọnu ugbo iri l'ise; l'ọkporo l'iri l'ẹno.

⁸ Ọnwu kẹ Beka bụ Zemira; mẹ Jiowashi; mẹ Eliyéza; mẹ Eliyowenayi; mẹ Omuri; mẹ Jieremotu; mẹ Abáyijia; mẹ Anatotu; mẹ Alemetu. G'ẹphe ha tukuroru bụkotaru ọnwu Beka. ⁹ L'ẹkwo, e deru g'e shi nwua phẹ bẹ ẹphe dọ ọkporo ọnu ugbo labọ; l'ọnu iri l'ọkporo iri. Ẹphe bụkota ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bya abụkotaru ndu ojogu.

¹⁰ Nwa Jiediyelu bụ Bilihanu. Ọnwu kẹ Bilihanu bụ Jieyushi; mẹ Benjaminu; mẹ Ehudu; mẹ Kenana; mẹ Zetanu; mẹ Tashishi; mẹ Ahishaha. ¹¹ Ọnwu Jiediyelu ono g'ẹphe ha bụkota ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bya aburu ndu ojogu. Ndu sọwaru eje ogu bẹ dọ ọkporo ọnu ugbo labọ l'ọnu ẹto. ¹² Shupimu mẹ Hupimu bẹ bụ ọnwu Iri; Hushimu bụru nwa Aha.

Oshilokpa Nafutali

¹³ Ọnwu Nafutali bụ Jiahazelu; mẹ Guni; mẹ Jieza; mẹ Shalumu. Ẹphe bụ eri Biliha.

Oshilokpa Manáse

¹⁴ Ọnwu Manáse bụ: Asurelu, onye ophu nwanyi Arámu, o tọ ludu okpobe alulu nwutaru iya; mẹ Makiya, bụ nna Giladu. ¹⁵ Makiya bya aluaru Hupimu yẹle Shupimu nwanyi. Ẹpha nwune Makiya kẹ nwanyi bụ Maka. Ẹpha onye k'ẹbo bụru Zelofehadu. Zelofehadu bẹ bụ ọnwanyi bẹ o nwushiru kpoloko.

¹⁶ Nyee Makiya ono, ẹpha iya bụ Maka bẹ nwutaru nwa nwoke; bya agube iya Pẹreshi. Ẹpha nwune Pẹreshi bụru Shẹreshi. Ọnwu Pẹreshi

buru Ulamu waa Rẹkemu. ¹⁷ Nwa kẹ Ulamu bu Bedanu. Ndu ono bu eri Giladu. Giladu bu nwa Makiya; Makiya buru nwa Manáse.

¹⁸ Nwune iya nwanyi, bu Hamoleketu be nwutaru Ishodu; me Abiyeza; me Mahula.

¹⁹ Unwu ke Shemida bu Ahayanu; me Shekemu; me Likihi; me Anayamu.

Oshilokpa Ifuremu

²⁰ Ifuremu bu nna Shutela; Shutela buru nna Beredu; Beredu buru nna Tahatu; Tahatu buru nna Eleyada; Eleyada buru nna Tahatu; ²¹ Tahatu buru nna Zabadu; Zabadu buru nna Shutela. Eza waa Eleyadu be jeru ezita oshi eku le mkpukpu Gatu; ndu a nwuru l'eka ono gude phe gbushia.

²² Nna phe, bu Ifuremu raa ekwa phe noo odu; unwunna iya phe bya akporu iya iphu. ²³ Ifuremu byakwa ejepfu nyee ya ozo; o tsuta ime nwua nwa nwoke. Epha, o guru iya bu Beraya; kele ejo-iphe nwuru l'ibe iya.

²⁴ Ifuremu be nwutaru nwa nwanyi, epha iya bu Shera. O buru iya kpuru mkpukpu Betu-Horonu, du l'uzo nsuda; yeke k'isheli; bya akpua mkpukpu Uzen-Shera.

²⁵ Onye nwoke ozo, Ifuremu nwutaru bu Refa. Refa bu nna Reshefu; Reshefu buru nna Tela; Tela buru nna Tahanu; ²⁶ Tahanu buru nna Ladanu; Ladanu buru nna Amihudu; Amihudu buru nna Elishama; ²⁷ Elishama buru nna Nunu; Nunu buru nna Jioshuwa.

²⁸ Ali, bu nkephe; mbu eka epe bu ebubu bu mkpukpu Betelu; me mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu; je akpaa le mkpukpu Naranu, l'uzo enyanwu-awawa; me mkpukpu Geza, du l'uzo enyanwu-ariba; yeke mkpukpu, nokota iya nu; mewaro mkpukpu Shekemu; me mkpukpu, nokota iya nu; waa mkpukpu Aya; me mkpukpu, nokota iya nu.

²⁹ Ndu buru kwaseru oke ali unwu Manase bu mkpukpu Betu-Shanu; me Tanaku; me Megido; me Doru; me iphe, bu mkpukpu dukota iya nu.

Mkpukpu ono g'o ha bu oshilokpa Jiosesu, bu nwa Izurelu bukota iya.

Oshilokpa Asha

³⁰ Unwu nwoke Asha bu Imuna; me Ishiva; me Ishivi; me Beraya. Nwune phe ke nwanyi bu Sera.

³¹ Unwu Beraya bu Heba; me Malukelu, bu nna Biruzayitu.

³² Heba bu nna Jiafuleti; me Shoma; me Hotamu. Nwune phe ke nwanyi bu Shuwa.

³³ Unwu Jiafuleti ke nwoke bu Pasaku; me Bimuhalu; me Ashuvatu. Noo unwu Jiafuleti bu ono.

³⁴ Unwu Shema bu Ahi; me Rohuga; me Huba; me Aramu.

³⁵ Unwu nwoke ke Helemu bu Zofa; me Imuna; me Sheleshi; me Amalu.

³⁶ Unwu Zofa bu Suwa; me Hanefa; me Shuwalu; me Beri; me Imura; ³⁷ me Beza; me Hodu; me Shama; me Shilusha; me Ituranu; me Bera.

³⁸ Unwu Jieta bu Jiefune; me Pisupa; me Ara. ³⁹ Unwu Ula ke nwoke buru Ara; me Hanelu; me Riziya.

⁴⁰ Ndu ono g'ephe ha bukota eri Asha. Epe bukota ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe; buchaaru ndu a horu ahoho; bya aburu ndu ojoju; buchaaru ndu-ishi. L'ekwo, e deru g'e shi nwua phe be epe tukoru du ukporo unu ugbo eto l'unu ise, bu ndu suwaru eje oju.

¹ Benjiaminu bu Bela bu okpara iya; Ashibelu, bu nwa iya nodu etsota iya; Ahara buru onye k'eto; ² Nohahu, buru k'eno. Onye k'ise buru Rafa.

³ Unwu Bela bu Adaru; me Gera; me Abihudu; ⁴ me Abishuwa; me Nemanu; me Ahowa; ⁵ me Gera; me Shefufanu; waa Huramu.

⁶ Unwu Ehudu bukota ndu-ishi l'enya unuphu ibe ndu shi buru le mkpukpu Geba. Ole a chitaru phe lashia mkpukpu Manahatu. ⁷ Epha phe bu: Nemanu; me Ahayijia; me Gera, bu onye chitaru phe nu; bya aburu iya bu nna Uza waa Ahihudu.

⁸ Shaharayimu be nwutaru unwu l'ali ndu Mowabu g'o chifucharu unyomu iya, bu Hushimu yele Bara. ⁹ Nwanyi ozo, o luru, epha iya bu Hodeshu bya anwutaru iya Jobabu; me Zibiya; me Meshu; me Malukamu; ¹⁰ me Jieyuzu; me Sakaya; me Mirima. Ndu ono bukota unwu iya; teme ephe bukotaru ndu-ishi l'enya unuphu phe. ¹¹ O shikwapho l'eka Hushimu nwuta Abitubu yele Elupalu.

¹² Unwu Elupalu bu: Eba; me Mishamu; me Shemedi, bu onye bu iya metaru mkpukpu ono, bu Ono; waa Lodu; me mkpukpu, dukota iya nu.

¹³ Beraya; me Shema be bu ndu-ishi l'enya unuphu ndu bu le mkpukpu Ajialonu; buru phe chifuru ndu shi buru le Gatu.

¹⁴ Unwu Beriya bu Ahiyo; me Shashaku; me Jieremotu; ¹⁵ me Zebadaya; me Aradu; me Eda; ¹⁶ me Mayikelu; me Ishupa; me Jioha.

¹⁷ Unwu Elupalu bu Zebadaya; me Meshulamu; me Hiziki; me Heba; ¹⁸ me Ishimerayi; me Izulaya; me Jobabu.

¹⁹ Unwu Shimeyi bu Jiakimu; me Zikiri; me Zabudi; ²⁰ me Eliyenayi; me Ziletayi; me Eliyelu; ²¹ me Adaya; me Beraya; me Shimuratu.

²² Unwu ke Shashaku bu Ishupanu; me Eba; me Eliyelu; ²³ me Abudonu; me Zikiri; me Hananu; ²⁴ me Hananaya; me Elamu; me Anatotayijia; ²⁵ me Ifudeya; me Penuwelu.

²⁶ Unwu ke Jierohamu bu Shamusherayi; me Sheharaya; me Atalaya; ²⁷ me Jiareshaya; me Elayijia; me Zikiri.

²⁸ Ndu ono bukota ndu-ishi l'enya-unuphu nna phe; egube e deru iya l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwua phe. Eka ephe bu bu le Jierusalemu; bugbaaru ndu-ishi.

²⁹ Nna ndu Gibiyonu, bu Jieyelu bu le Gibiyonu be o bu. Epha nyee ya bu Maka. ³⁰ Okpara iya bu Abudonu. O gbete teke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Nadabu; ³¹ me Gedo; me Ahiyo; me Zeka; ³² me Mikulotu. Mikulotu bu nna Shimeya. Ephebedua be bukubekwapho unwunna phe le Jierusalemu.

³³ Neru bu nna Kishi; Kishi buru nna Solu; Solu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ³⁴ Nwa, Jionatanu nwutaru bu Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

³⁵ Unwu Mayika bu Pitonu; me Meleku; me Tareya; me Ehazu. ³⁶ Ehazu bu nna Jiehowada; Jiehowada buru nna Alemetu; me Azumavetu; me Zimiri. Zimiri buru nna Moza; ³⁷ Moza buru nna Bineya; Bineya buru nna Rafa; Rafa buru nna Eleyasa; Eleyasa buru nna Azelu.

³⁸ Azelu be nwutaru unwoke ishii. Epha phe bu Azurikamu; me Bokeru; me Ishimelu; me Sheyaraya; me Obedaya; me Hananu. Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Azelu. ³⁹ Unwu ke nwune iya nwoke, bu Esheku bu: Ulamu, bu iya bu okpara iya; Jieyushi bu k'ebo; Elifeletu buru k'eto.

⁴⁰ Unwu Ulamu bukota ndu ojogu, ike du; buru ndu maru k'apfu. Ephe nwushuru unwu igwerigwe bya enweru unwu nwanwa. Iphe, ephe tukoru

dụ bụ ụkporo ọsaa l'iri. Ndu ono g'ephe ha tukuru bukotaru oshilokpa Benjaminu.

9

Ndu a kpuru le ndzu laa Babilonu, alwa azu le Jierusalemu

¹ Noo ya; e deshikota ephe ndu Izurelu l'ophu l'ekwo g'e shi nwua phe. G'ephe ha be e deshiru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu.

Ndu Jiuda be a kpuru le ndzu laa Babilonu; kele ephe mesweru Chileke.

² Ndu mbu, vuchakpo ozo bya ebubaaru ozo l'ali ono, bu nkephe ono; mbu le mkpukpu phe ono bu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi; me ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke.

³ Ndu ophu bu ndu Jiuda; me ndu Benjaminu; me ndu Ifuremu; me ndu Manase, bu le Jierusalemu bu: ⁴ Utayi, bu nwa Amihudu; Amihudu buru nwa Omuri; Omuri buru nwa Imuri; Imuri buru nwa Bani; Bani shi l'eri Perezu, bu nwa Jiuda.

⁵ A bya le ndu ophu shi l'eri Shilo; o buru Asaya, bu iya bu okpara; me unwu iya.

⁶ A bya le ndu ophu shi l'eri Zera; o buru Jiyuwelu. Ndu shi l'eri Jiuda be du unu nemadzu l'ukporo iri l'eno; l'umadzu iri.

⁷ A bya le ndu ophu shi l'eri Benjaminu; o buru Salu, bu nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Hodavaya; Hodavaya buru nwa Hasenuwa; ⁸ teme waa Ibunayjia, bu nwa Jierohamu; me Ela, bu nwa Uzi; Uzi buru nwa Mikiri; me Meshulamu, bu nwa Shefataya; Shefataya buru nwa Ruwelu; Ruwelu buru nwa Ibunayjia.

⁹ Ndu shi l'eri Benjaminu be du unu nemadzu ugbo labo; l'ukporo ọsaa l'umadzu iri l'ishii. G'ephe ha bugbaa ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

¹⁰ A bya le ndu-uke Chileke; o buru Jiedaya; me Jiehoyaribu; me Jiakinu; ¹¹ me Azariya, bu nwa Hilikaya; Hilikaya buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Merayotu; Merayotu buru nwa Ahitubu, bu onye-ishi ulo Chileke. ¹² Onye ozo bu Adaya, bu nwa Jierohamu; Jierohamu buru nwa Pasho; Pasho buru nwa Malukayjia; me Masayi, bu nwa Adiyelu; Adiyelu buru nwa Jiahuzera; Jiahuzera buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Meshilemitu; Meshilemitu buru nwa Ima.

¹³ Ndu bu abubu ndu-uke Chileke ono; mbu ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe be du unu eno l'ukporo umadzu esato. Ephe bu ndu ike du l'eje ozi, du l'ulo Chileke.

¹⁴ A bya le ndu ophu bu eri Liviayi; o buru Shemaya, bu nwa Hashubu; Hashubu buru nwa Azurikamu; Azurikamu buru nwa Hashabaya, bu onye shi l'eri Merari; ¹⁵ teme waa Bakubaka; me Hereshi; me Galalu; me Matanaya, bu nwa Mayika; Mayika buru nwa Zikiri; Zikiri buru nwa Asafu; ¹⁶ me Obedaya, bu nwa Shemaya; Shemaya buru nwa Galalu; Galalu buru nwa Jiedutunu; waa Berekaya, bu nwa Asa; Asa buru nwa Elukana, bu onye bu le nwa mkpukpu ndu Netofa.

¹⁷ A bya le ndu nche eze-ulo Chileke; o buru Shalumu; me Akubu; me Talumonu; me Ahimanu; me unwune phe. Shalumu bu onye-ishi phe.

¹⁸ Eka e doberu phe g'ephe che nche bu Onu-oguzo Eze, no laaru ozo enyanwu-awawa; mbu bya asu ntanu-a. Oo ephebedua shi echeje eka eeshije abahu l'eka ndu Liviayi bu.

¹⁹ Shalumu bu nwa Kore; Kore buru nwa Ebyasafu; Ebyasafu buru nwa Kora. Shalumu yeke unwunna iya, bu iya bu ndu enya unuphu phe, bu

unwu Kora bẹ o shi dọ l'ẹka; mbụ eche ẹka eeshije abahụ l'ulo-ekwa Chipfu. Nokwaphọ gẹ nna phẹ shi eche ẹka eeshije abahụ l'ẹka Chipfu bu.

²⁰ Lẹ teke ndiche bụ Finehasu nwa Eleyaza shi buru onye-ishi phẹ. Chipfu shi swiru iya eswiru.

²¹ Zekaraya, bụ nwa Meshelemaya bẹ shikwaphọ eche onu ẹka eeshije abahụ l'ulo-ekwa-ndzuko ono.

²² Iphe, bukota ndu a hotaru g'ephe cheje nche l'onu ẹka eeshije abahụ ono bẹ dọ ukporo umadzu iri l'umadzu iri l'ẹbo. E dekotaru epha phẹ l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phẹ lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ. O Dévidi yele Sámelu, bụ onye aphuje ophulenyanya bẹ woru ozi ono ye phẹ l'ẹka; kele epe bụ ndu gbaru g'e gude ire phẹ ẹka. ²³ Oo ya bụ; o buru epe l'unwu phẹ bẹ o dọ l'ẹka g'ephe cheje nche ẹka eeshije abahụ l'ulo Chipfu, bụ iya bụ ulo-ekwa. ²⁴ Ndu nche ono anodukotaje lẹ mgbureku eno k'eze-ulo ono. Epe anoduje l'uzo enyanwu-awawa; nodu l'uzo enyanwu-ariba; nodu l'uzo isheli; me uzo ndohali. ²⁵ Unwunna phẹ eshije l'ime mkpukpu bya echebude phẹ nche abali esaa. O buru g'ephe emeje iya bụ ono tekenteke kpoo. ²⁶ Umadzu eno, shi l'eri Lívayi, bụ ndu-ishi nche ono bẹ anodujeephe l'ozi phẹ mkpurumkpuru. Oo phẹ bẹ echeje mkpuru; me ulo, aakwakobeje eku l'ulo Chipfu. ²⁷ Epe anopheje eze-ulo Chileke ono mgburugburu; kwaa akwakwa; noo kele oo epebedua anoduje eche ẹka ono nche; teme o buru phẹ aguhaje ulo ono l'utsu g'utsu.

²⁸ L'ime phẹ bẹ o nweru ndu ophu eleta enya l'ivu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chileke. Oo epebedua bẹ aguje iya ogu lẹ teke a chibatara iya; me lẹ teke a chifuru iya achifu. ²⁹ O nweru ndu ophu a tukwarupho ẹka g'ephe buru ndu-ishi, eleta ngwa, dọ l'eze-ulo ono enya; me ivu, dukota nsọ; me ukpokutu iphe; me mee-vayinu; me manụ; me unwu-isensu; me manụ, eshi mkpo. ³⁰ O nweru ndu-uke Chileke ono, ozi phẹ bụ g'ephe gwakobeje manụ, eshi mkpo.

³¹ Onye Lívayi, epha iya bụ Matitaya; mbụ okpara Shalumu, bụ eri Kora bẹ bụ ozi nkiya bụ eghe iphe, bukpo iphe, egheje egheghe lẹ gbanugbanu. ³² Nokwaphọ g'o nweru unwunna phẹ, bụ eri Kohatu, o dọ l'ẹka mbụ eme buredi, eedobeje l'iphu Chileke, bụ iya bụ buredi eswe atuta-unme.

³³ E nwekwarupho ndu ogbo ebvu. Epe bugbaa ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phẹ l'ipfu Lívayi. Eka epe bu ebubu bụ l'eze-ulo Chileke. O to nwedu ozi ozo, a guru phẹ ye; noo kele epe anoduje l'ozi eswe l'enyasi.

³⁴ Ndu ono g'ephe ha bẹ bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ndu Lívayi; noo g'e deru iya l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phẹ. Epe bugbaa ndu-ishi, bu lẹ Jierúsalemu.

Eri Sọlu (1Iphe 8:29-38)

³⁵ Jieyelu, bụ nna Gibiyonu, bụ onye bu lẹ mkpukpu Gibiyonu. Epha nyee ya bụ Maka. ³⁶ Okpara iya bụ Abudonu. O gbẹ teke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Neru; me Nadabu; ³⁷ me Gedo; me Ahiyo; me Zekaraya; me Mikulotu. ³⁸ Mikulotu bụ nna Shimeyamu. Epebedua bẹ bukubekwaphọ unwunna phẹ lẹ Jierúsalemu.

³⁹ Neru bụ nna Kishi; Kishi buru nna Sọlu; Sọlu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ⁴⁰ Nwa, Jionatanu nwutaru bụ Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

⁴¹ Ụnwu Mayịka bụ: Pitonu; mę Meleku; mę Tahureya; mę Éhazu.
⁴² Éhazu bụ nna Jiara; Jiara bụru nna Alemetu; mę Azumavetu; mę Zimiri.
 Zimiri bụru nna Moza; ⁴³ Moza bụru nna Bineya; Bineya bụru nna Refaya;
 Refaya bụru nna Eleyasa; Eleyasa bụru nna Azelu.

⁴⁴ Azelu bę nwutaru unwoke ishii. Epha phez bụ Azurikamu; mę Bokeru;
 mę Ishimelu; mę Sheyaraya; mę Obedaya; mę Hananu. Ndu ono bukota
 unwu Azelu.

10

Anwuhu Solu yee unwu iya *(1Sám 31:1-13)*

¹ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurelu ogu; ndu Ízurelu
 yeru phez okpa l'oso. E gbushia igwerigwe ndu Ízurelu l'úbvú Gilubowa.

² Ndu Filisitayinu chipfuru Solu waa unwu iya ehuka ehuka. Epeh gbua
 unwu iya, bụ Jionatanu; mę Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ogu ono
 kpohu oku mebyi ekpohu l'ibe iya ophu Solu no; ndu apfu chipyabe Solu
 woru apfu gbaa ya; meka iya iphe. ⁴ Solu sụ onye achijeru iya ngwoğu:
 "Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nonyaa nụ ndu ono, ebuduru úbvú
 ono rwua bya emeru iphere kpua mu." Oke onye ono, achijeru iya ngwoğu
 ono bę ndzụ agu; ophu o kwedu nmagbua ya. Oo ya bụ; Solu woru
 ogu-echi iya gha igharaphu; woru epho chie ya. ⁵ Onye achijeru Solu
 ngwoğu ono humaephe lę Solu nwuhuwaru; o dafua l'eli ogu-echi nkiya
 nwuhufua. ⁶ Oo ya bụ; Solu yele unwu iya epeh n'eto; mę ndibe iya
 tuko g'ephe ha nwushihukota. ⁷ Ndu Ízurelu ndu ophu bu lę nsuda bya
 ahumaephe lę ndu ojogu yewaru okpa l'oso; teme lę Solu yele unwu iya
 bę nwushihuwaru nụ; epeh haa mkpukpu phez gbalachaa; ndu Filisitayinu
 bya ebuchia ya.

⁸ O beephe lę nchitabohu iya; gę ndu Filisitayinu byaru g'ephe yeshia
 ndu ono, e gburu l'ogu ono iphe, epeh yeru l'ehu; epeh huma odzu Solu
 yele unwu iya g'ephe dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa. ⁹ Epeh yeshia Solu
 iphe, o yeru l'ehu; bya egbuta iya ishi; chikoo ngwoğu iya; bya eye ndu-
 ozi g'ephe jedzuru alı Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'ophu
 agwa phez mę ndiphe a-numa-dzuru iya. ¹⁰ Epeh woru ngwoğu Solu je
 edobe l'ulo agwa phez; woru ishi iya kobe l'ulo agwa, bụ Dagonu. ¹¹ O be
 teke ndu bu lę mkpukpu Jiabeshi-Giladu numaerupho iphemiphe ono,
 ndu Filisitayinu meru Solu ono; ¹² unwoke l'ophu, bụ ndu okpehu dę
 lę mkpukpu ono tuko wufu je apata odzu Solu yele k'unwu iya palata
 mkpukpu Jiabeshi. Epeh lia okpu phez l'upfu eze oshi, dę lę Jiabeshi; bya
 aswia egu abalı esaa.

¹³ Solu bę nwuhuru nụ; kele o mesweru Chipfu. O to meduru iphe,
 Chipfu pfuru; teme o jee l'aji l'eká ndu maa g'ephe kpo-ziaru iya uto;
¹⁴ ophu o tọ kpataduru Chipfu ishi. Oo ya bụ; Chipfu woru iya gbua; woru
 alı-eze ono nụ Dévidi, bụ nwa Jiesi.

11

Eeme Dévidi eze ndu Ízurelu l'ophu *(2Sám 5:1-10)*

¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu l'ophu tuko wu-pfuta Dévidi lę mkpukpu
 Hęburonu bya asu iya: "Anyi lę ngu tukoru bụru mee lanu waa ogwehu
 lanu. ² Teke Solu shi bụru eze; bę bukwa gubedua shi edujeru ndu Ízurelu

eje ejeje; alwa alwalwa l'ogu. Teme o buru ngu be Chipfu, bu Chileke ngu suru l'oo ngu a-nodu eche ndu nkiya, bu ndu Izurelu g'onye eche aturu; mbu l'oo-buru ngu a-buru onye-ishi phe." ³ Oo ya bu: iphe, bu ndu bu ogerenya Izurelu bya awu-pfu eze, bu Dévidi le Heburonu; ephe l'iya gbaa ndzu l'iphu Chipfu; ephe wua Dévidi manu g'o buru eze ndu Izurelu; egube ono, Chipfu shi l'onu Samelu pfua ya ono.

⁴ Dévidi yele ndu Izurelu l'ophu wuru jeshia ugu le Jierusalemu, bu iya bu Jiebusu. Ndu Jiebusu be bu phe bu l'ali ono. ⁵ Ndu Jiebusu ono su Dévidi: "I ti byadu adu ike bata l'eka-a." Ode Dévidi mechaleru-a lwuta eka a kpushiru ike, no l'eli ubvu Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi. ⁶ Dévidi be pfuhawaru su l'onye bu iya vuchakpoo uzo gbua onye Jiebusu be a-buru ishi; teme onye obu abukwarupho onye-ishi ndu ojogu. Jiowabu; nwa Zeruya vuru uzo tugba; oo ya bu; o bya aburu onye-ishi ono. ⁷ Dévidi woru unuphu kwaa l'eka ono, a kpushiru ike ono. E kuahaa ya mkpukpu Dévidi. ⁸ O kpua igbulu mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulu mkpukpu ono kpua ya jeye l'igbulu ono gedegede. O buwaruro Jiowabu be dozi-fufuaru eka phoduru le mkpukpu ono. ⁹ Dévidi nodu aka ike ejekpopho; kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

*Ndu a maru amaru le ndu ojogu Dévidi
(2Sam 23:8-39)*

¹⁰ Waa ndu-ishi le ndu ojogu Dévidi baa; mbu ndu ephe le ndu Izurelu l'ophu turu ike yeru Dévidi okpobe eyeru l'aba-eze iya; teme o buru phe tugbaru mee ya eze; egube ono, Chipfu kweru ndu Izurelu ukwe iya ono.

¹¹ Waa ephe ndu ojogu, ike kakota le ndu ojogu Dévidi baa: Jiashobamu, bu onye Hakumonu. Oo ya shi buru onye-ishi umadzu eto, kachakpoo mkparawa. O gudeje arwa iya jepfu umadzu ukporo iri l'ise ugu; gbushikota phe l'ugbo lanu.

¹² Onye ophu etsota iya nu bu Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yebedua yikwapho l'umadzu eto ono, kachakpoo mkparawa ono. ¹³ O tso Dévidi nodu le Pasu-Damimu le teke ono, ndu Filisitayinu dzukoberu k'ogu l'eka ono. O nweru ugu, a kuru bali; o buru l'eka ono be ndu Izurelu yeru okpa l'oso gbalaaharu ndu Filisitayinu agbala. ¹⁴ Yebedua yee Dévidi pfushiepho ike l'echilabo ugu ono; tsoo ndu Filisitayinu ugu; gbushia phe. Chipfu mee; ephe l'uwu-kpee k'ophu paru eka apaa.

¹⁵ Umadzu eto l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri, bugbaa ndu-ishi ugu wuru jepfu Dévidi le mkpuma, no l'ogba Adulamu. Ikpoto ndu Filisitayinu wufuta bya adoru le nsuda Refayimu. ¹⁶ Teke ono be Dévidi no l'ime eka o kpuru; o shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu doru le mkpukpu Betulehemu. ¹⁷ Ugu-mini wata agushi Dévidi ike; o su: "Oowa-e; o du mu g'a su l'o nweru onye gbje je ekutaru mu mini le welu ono, no-kube eka eeshije abahu le Betulehemu ono ge mu ngua!" ¹⁸ Noo ya; unwoke eto ono kpata uzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'eka ephe doru ono; je ekuta mini le welu ono, no-kube l'eka ono, eeshije abahu le Betulehemu ono; wotaru Dévidi. Ode Dévidi te ekweddu ngua mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; ¹⁹ bya asu: "Tuswekwa! Jiko Chileke; te ekwekwa ge mu mee egube iphe owa-a. ?Mini-a ta aduada ge mee ndu-a, woru ndzu phe tsebe l'onu eta g'ee-shi g'e kuta iya-a to?" Oo ya bu; ophu o nguduru mini ono. Noo ehuka ehuka, unwoke eto ono, kachakpoo mkparawa ono meru bu ono.

²⁰ Abishayi, bu nwune Jiowabu nwa Zeruya bu onye-ishi umadzu eto ono. Abishayi be gudeje arwa jepfu umadzu ukporo iri l'ise ogu; gbushikota phe; e shiwaro nno; a maru epha iya ge k'umadzu eto ono. ²¹ Oo yebedua be a kachaa akwabe ubvu l'ime umadzu eto ono. O buru yebedua bu onye-ishi phe; ole a ta gukwannuru iya ye l'umadzu eto ono.

²² Benaya nwa Jiehoyada bu onye okpehu du shii. Eka o shi bu Kabuzelu. O meru ehuka k'ophu paru eka apaa. Oo yebedua gburu unwoke Mowabu labo ono, okpehu du-be g'oduma ono. O bukwaru iya pho jejeru egbua oduma l'ime nsu le mboku, akamini, kpukoru akpuko dashiru. ²³ Benaya gbujekwarupho nwoke Ijiputu, du nkwo-eka ise l'ogologo. Arwa, nwoke ono pa l'eka be ha g'oshi, onye ekwe ekwa egudeje ekwe ekwa. Obenu l'iphe, yebedua gude bapfu iya bu mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. ²⁴ Noo okpehu, Benaya nwa Jiehoyada meru bu ono. E shiwaro nno; a maru epha iya ge k'umadzu eto pho, kachakpo mkparawa pho. ²⁵ O bu onye a kwatakporu akwabe ubvu l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri pho. Ole a ta gukobeduru iya l'ime umadzu eto pho. Devidi meru iya onye-ishi le ndu ojogu, eche iya nche.

²⁶ Epha ndu ono, ike du l'ogu ono bu: Asahelu, bu nwune Jiowabu; waa Eluhananu nwa Dodo ke Betulehemu; ²⁷ waa Shamotu ke Hararu; waa Helezu ke Pelonu; ²⁸ waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; waa Abiyeza ke Anatotu; ²⁹ waa Sibekayi ke Husha; waa Ilayi, bu onye shi l'eri Ahowa; ³⁰ waa Maharayi ke Netofa; waa Heledu nwa Bana ke Netofa; ³¹ waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, du l'ali ndu Benjaminu; waa Benaya ke Piratonu; ³² waa Hurayi, shi l'uzo nggele Gashi; waa Abiyelu ke nsuda Jiodanu; ³³ waa Azumavetu ke Baharumu; waa Eliyahuba ke Shalubonu; ³⁴ waa unwu Hashemu ke Gizonu; waa Jionatanu nwa Shage ke Hararu; ³⁵ waa Ahayamu nwa Saka ke Hararu; waa Elifalu nwa Uru; ³⁶ waa Hefa ke Mekera; waa Ahayijia ke Pelonu; ³⁷ waa Hezuro ke Kamelu; me Narayi nwa Ezubayi; ³⁸ waa Jiowelu, bu nwune Netanu; waa Mibuha nwa Hagiri; ³⁹ me Zeleku, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwogu; ⁴⁰ waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; ⁴¹ waa Uraya, bu onye Hetu; me Zabadu nwa Ahulayi; ⁴² waa Adina nwa Shiza, bu onye okpa-ipfu Rubenu. Oo ya bu onye-ishi ndu ke Rubenu; bya aburu iya bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri, ephe l'iya tukoru nodu. ⁴³ Me Hananu nwa Maka; waa Jioshafatu ke Mitanu; ⁴⁴ waa Uzaya ke Ashitoretu; waa Shama yele Jieyelu, bu unwu Hotamu, bu onye Arowa; ⁴⁵ waa Jiediyelu nwa Shimiri; Jioha, bu nwune iya. Ephe bu ndu Tizu; ⁴⁶ me Eliyelu, bu onye Mahava; waa Jieribayi yele Jioshavaya, bu unwu Elunamu; me Ituma ke Mowabu; ⁴⁷ me Eliyelu; me Obedu; me Jiasiyelu, bu onye Mezoba.

12

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu

¹ Waa ndu byapfutaru Devidi le mkpukpu Zikulagu bu owa; teke Solu nwa Kishi meru iya ophu o kpadu ntusarehu. Ndu ono yi le ndu ojogu, yetaru iya eka l'ogu. ² Ephe chi uta; bya amaru g'eegudeje ekutara waa ekicha agba apfu; ozoo atu mkpuma. Ephe bu abubu Solu, bu ndu shi l'ipfu Benjaminu. ³ Onye-ishi phe bu Ahiyeza; onye ozo buru Jiowashi. Ephe tukoru buru unwu Shema, bu onye mkpukpu Gibiya; teme waa Jieziyelu; me Peleti, bu unwu Azumavetu; me Beraka; me Jiehu ke mkpukpu Anatotu. ⁴ Ishimaya, bu onye mkpukpu Gibiyonu yiru iya. O bu

onye ọkpèhu dù, tso lẹ ndu ojoḡu ụkporo l'iri phọ; temanu ọ buru iya bu onye-ishi phẹ; mẹ Jieremaya; mẹ Jiahaziyelu; mẹ Jiohananu; mẹ Jiozabadu, bu onye mkpukpu Gederu; ⁵ mẹ Eluzayi; mẹ Jierimotu; mẹ Beyalaya; mẹ Shemaraya; mẹ Shefataya kẹ mkpukpu Harufu. ⁶ Ndu ozo bu Elukana; mẹ Ishaya; mẹ Azarelu; mẹ Jioweza; mẹ Jiashobamu, bu onye shi l'eri Kora; ⁷ mẹ Jiowela; mẹ Zebadaya, bu unwu Jierohamu kẹ mkpukpu Gedo.

Ndu ojoḡu, shi l'ipfu Gadu

⁸ A bya l'ipfu Gadu; ọ duru ndu ophu bufuru onwophe jepfu Dévidi l'eka a kpushiru ike l'echieḡu. Ndu obu bu ndu ọkpèhu dù; buru ndu ojoḡu, k'ogụ doru ẹnya; buru ndu aduje ike parụ iphe, eegudeje egbobuta onwonye l'ogụ; mẹ arwa. Epe gbaru igiri igiri g'oduma; bya emebe barabara gẹ mgbada, nọ l'úbvú. ⁹ Onye-ishi phẹ bu Eza; onye k'ẹbo bu Obedaya; onye k'eto bu Eliyabu; ¹⁰ onye k'eno buru Mishimana; onye k'ise buru Jieremaya; ¹¹ onye k'ishii bu Atayi; onye k'esaa buru Eliyelu; ¹² onye k'esato bu Jiohananu; onye kẹ tete buru Eluzabadu; ¹³ onye k'iri bu Jieremaya; onye k'iri lẹ nanu buru Makubanayi.

¹⁴ Ndu ipfu Gadu ono bukota ndu-ishi ojoḡu l'ehu l'ehu. Onye ophu ẹnya kachaa alwalwa l'ime phẹ bu onye-ishi ndu ojoḡu ụkporo ise; onye ophu kakota ike l'ime phẹ buru onye-ishi unu ndu ojoḡu labo l'ukporo iri. ¹⁵ Oo ndu ono dajeru enyimu Jiordanu l'onwa kẹ mbu; lẹ teke ọ byajeru utso sofuta l'onu iya; je achikashia iphe, bu ndu bukota lẹ nsuda nsuda je akpaa l'uzo ẹnyanwu-awawa; mẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba.

Ndu ojoḡu, shi l'ipfu Benjaminu; mẹ ipfu Jiuda

¹⁶ O nwekwarupho ndu ophu shi l'ipfu Benjaminu; mẹ l'ipfu Jiuda; jepfuru Dévidi l'eka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁷ Dévidi lufu je agba phẹ ndzuta bya asu phẹ; "O -buru l'oo nchi-odoo be unu gude byapfuta mu g'unu yeru mu eka; be obu mu l'unu a-tugbakwa-a buru nanu. Teke ọ bu l'iphe, unu byaru bu g'unu seru mu ye l'eka ndu ohogu mu; l'ebe abu l'eka mu du l'ejo-iphe; be bukwa gẹ Chileke kẹ nna anyi phẹ lee ya ẹnya; gbọoru unu ọja."

¹⁸ Tọbodu iya bu; unme Chileke bya Amasayi, bu onye-ishi ndu ojoḡu ụkporo l'iri phọ l'ehu; ọ sụ:

"Anyi bukwa nkengu Dévidi!

Anyi turu ikè yeru gube

nwa Jiesi!

Gẹ nchi dukwa ngu doo!

Gẹ nchi dukwa ngu doo!

Gẹ nchi dukwa ndu

yeru ngu eka doo;

Noo kẹle Chileke ngu e-yeru

ngu eka."

Oo ya bu; Dévidi nata phẹ; bya emee phẹ ndu-ishi ndu ojoḡu ọ-lwua-ọlaa nkiya.

Ndu ojoḡu, shi l'ipfu Manase

¹⁹ O nwekwarupho ndu shi l'ipfu Manase, bukafuru tsoru Dévidi lẹ teke ono, yele ndu Filisitayinu swi jepfu Solu oḡu ono. Ode Dévidi mechaaru; ophu o to yetaeduru ndu Filisitayinu eka; kẹle ndu-ishi phẹ chichaaru idzu; bya achifu iya g'o to tsoshiru phẹ. Epe su l'ishi phẹ e-je; mẹ Dévidi bukafu tsoru nnajiuphu iya, bu Solu. ²⁰ O buru gẹ Dévidi eje mkpukpu Zikulagu be ndu ipfu Manase-a wu-pfutaru iya; mbu Aduna;

mę Jiozabadu; mę Jiediyelu; mę Mayikelu; mę Jiozabadu; mę Elihu; mę Ziletayi. Ndu ono bukota ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri l'ipfu Manase. ²¹ Ephe yetaru Devidi eka tsoo ndu o-lwua-olaa ogu. Ephe bukota ndu ojogu, ike du; teme ephe buru ndu-ishi le ndu ojogu iya. ²² Mbokumboku be ndu nemadzu anoduje abya g'ephe yetaru Devidi eka; jasuru ephe buru ikpoto ndu ojogu, du ge ndu ojogu Chileke.

Ge ndu ojogu Devidi ha

²³ Owaa bu unwoke ole, ephe du mbu ndu ono kwaru onwophe ngwogu k'ogu; mbu ndu ono, byapfutaru Devidi le mkpukpu Hiburunu g'ephe nafu Solu ali-eze ono woru nu Devidi; egube ono, Chipfu pfuru l'oo-du ono.

²⁴ Ndu k'ipfu Jiuda; mbu ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa be du unu iri l'esaa; * bukotaru ndu kwaru ngwogu.

²⁵ Ndu k'ipfu Simiyonu be du unu ndu ojogu iri l'esaa l'ukporo iri l'ise; bukotaru ndu ojogu, ike du k'ogu.†

²⁶ Ndu k'ipfu Liviayi be du unu iri le nanu l'ukporo umadzu iri;‡
²⁷ yekoberu Jiehoyada, bu onye-ishi onu-ulo Eronu. Ndu ephe l'iya swi be du unu tete l'ukporo ise.§ ²⁸ Teme waa Zadoku, bu nwokorobya bya aburu onye ojogu, ike du l'alwu ogu. Ndu-ishi ndu ojogu, shi l'onulo nna iya be du ukporo l'ebo.

²⁹ Ndu k'ipfu Benjaminu, bu iya bu abubu Solu be du unu esaa l'ukporo umadzu iri.* Ndu ophu ka igwerigwe l'ime phe be tukwaduru ike yeru Solu jeye teke ono.

³⁰ Ndu k'ipfu Ifuremu be du ukporo unu ugbo labo; l'unu iri l'ebo;† bukotaru ndu ojogu, ike du; teme ephe buru ndu a maru epha phe l'enya unuphu ibe nna phe.

³¹ Le nkeru-ebo ipfu Manase be ephe du ukporo unu ugbo labo l'unu ise.‡ Ndu ono bu ndu e wofutaru epha phe g'ephe bya etsoru mee Devidi eze.

³² Ndu k'ipfu Isaka be bukota ndu k'ogu doru enya; ephe makotaru iphe, gbaru ge ndu Izurelu mee ya. Ephe du ukporo iri;§ bukotaru ndu-ishi. Ndu abubu phe nodu phe l'eka.

³³ Ndu k'ipfu Zebulun be du ukporo unu ugbo ishii; l'unu umadzu ise; * bukotaru ndu maru k'ogu shii; teme ephe nweru ngwogu, du iche iche. Ephe gude obu lanu bya g'ephe yeru Devidi eka.

³⁴ Ndu k'ipfu Nafutali be du unu labo l'ukporo iri;† bukotaru ndu-ishi ndu ojogu. Ndu tso phe nu be du ukporo unu ugbo eno l'unu umadzu iri l'ebo l'ukporo iri;‡ buru ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa.

³⁵ Ndu k'ipfu Danu be du ukporo unu ugbo eto l'unu iri le nanu l'ukporo iri;§ bukotaru ndu k'ogu doru enya.

³⁶ Ndu k'ipfu Asha be du unu ukporo ise; * bukotaru ndu maru k'ogu shii; buru ndu kwakoberu k'ogu.

* **12:24** 12:24 Iphe, o bu be bu 6,800. † **12:25** 12:25 Iphe, o bu be bu 7,100. ‡ **12:26** 12:26 Iphe, o bu be bu 4,600. § **12:27** 12:27 Iphe, o bu be bu 3,700. * **12:29** 12:29 Iphe, o bu be bu 3,000. † **12:30** 12:30 Iphe, o bu be bu 20,800. ‡ **12:31** 12:31 Iphe, o bu be bu 18,000. § **12:32** 12:32 Iphe, o bu be bu 200. * **12:33** 12:33 Iphe, o bu be bu 5,000. † **12:34** 12:34 Iphe, o bu be bu 1,000. ‡ **12:34** 12:34 Iphe, o bu be bu 37,000. § **12:35** 12:35 Iphe, o bu be bu 28,600. * **12:36** 12:36 Iphe, o bu be bu 40,000.

³⁷ Ndu k'ipfu Rúbenu; mę ndu k'ipfu Gadu; mę ndu kę nkeru-ębo ipfu Manáse, bu iya bu ndu k'ono, bu l'azụ ęnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu bę dụ unu ụkporo ugbo iri l'ise;† buru ndu nweru ngwoęu, dụ iche iche.

³⁸ Ndu oęoęu ono g'ęphe ha bę kwakotaru ngwoęu l'ęhu l'ęhu. ęphe gudekọta obu pę g'ọ ha byapfuta Dévidi lę mkpukpu Hęburonu g'ęphe mee ya eze ndu Ízurelu l'ophu. O kwaphọ ęgube ono bę obu ndu Ízurelu ọphuu bukota nanu g'e mee Dévidi eze ono. ³⁹ Ndu ono bę ęphe lę Dévidi nọru abalı ęto l'ęka ono. ęphe nọdu eri; bya angu; noo kęle ndibe pę tukuru pę nri eriri. ⁴⁰ Nokwaphọ gę ndu obutobu pę; je akpaa lę ndu shi l'ipfu Isaka; mę l'ipfu Zebulun; mę l'ipfu Nafutali kebegbaaru nri l'eli nkapfu-igara vutaru pę; mę l'eli inya-kamelu; mę l'eli inya-mulu; mękpoo l'eli oke-eswi. Nri dụ k'etsusu iya; mbu utu-ereshi; mę ęcha-figu; mę wopfulaa akpuru vayinu, a miru amimi; mę mee; mę manu; mę eswi; mę aturu; kęle ęhu-utso bę jiru Ízurelu ejiji.

13

Eedobe Okpoko Chileke l'ibe

Obędu-Edomu

(2Sám 6:1-11)

¹ Tọbudu iya bu; Dévidi bya ejepfu ndu-ishi, unu ndu oęoęu labọ l'ụkporo iri iri; mę ndu-ishi ụkporo ndu oęoęu ise ise g'ęphe l'iya chia idzu. ² Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ndu Ízurelu su pę: “O -buru l'ọ dụ unu ree; teme o buru uche Chipfu, bu Chileke anyi; g'anyi zikwaa ozi g'o rwukọta unwune anyi pę nchi l'alı Ízurelu l'ophu; zikwaa ya pho ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi, yę pę tukuru buru lę mkpukpu pę l'ęka eecheje ęku; g'ęphe bya g'anyi l'ęphe tuko tugba; ³ mbu g'anyi je apalata okpoko Chileke anyi ono; kęle teke Sọlu shi buru eze bę anyi ta akpaduru ishi iya.” ⁴ Ndzuko ono l'ophu kwetakọta g'e mee ya nno; kęle iphe ono bu iphe, dụ ree l'ęnya ndu ono l'ophu g'e mee ya.

⁵ Oo ya bu; Dévidi bya akpakọ-dzua Ízurelu l'ophu; shita l'ęnyimu Shihọ l'alı Ijiputu jeye l'ęka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; g'ęphe je apafuta okpoko Chileke ono lę mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu. ⁶ Dévidi yęle ndu Ízurelu l'ophu zaru jeshia mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu, nọ l'alı Jiuda g'ęphe je apalata okpoko Chileke ono; mbu okpoko ono, a guru ępha Chipfu ono; mbu onye ono, aba-eze iya nọ lę mgbaka chierobu ono. ⁷ ęphe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu paru tukobe l'eli oęba-kperekpere ọphuu. O buru Uza waa Ahiyo bę anga oęba-kperekpere ono. ⁸ Dévidi yęle ndu Ízurelu l'ophu tuko gude ike pę g'ọ ha ete ęswa l'iphu Chileke. ęphe nọdu agụ ebvu; akpo ogumogu; mę une; bya akụ nkwa; mę ogelenda; egbu opu eye iya.

⁹ ęphe rwuępho ęka eechishije ęswa lę balı lę Kidonu; Uza tufu ęka ge ya wokobe okpoko Chileke ono; kęle eswi, alokpu oęba-kperekpere, a tukoberu iya ono bę vukotaru iphe. ¹⁰ Chipfu tukoshi Uza ęhu-ęghu iya; woru iya chigbua; kęle o tufuru ęka denyi l'okpoko ono. Oo ya bu; o nọdu l'atatiphu Chileke l'ęka ono nwuhu. ¹¹ ęhu daa Dévidi kę dzuu; kęle oke-ęhu-ęghu Chipfu dapfutaru Uza. A nọdu ekuje ęka ono Pérezu-Uza byasụ ntanu.

¹² Oo ya bu; ndzu Chileke guhu Dévidi lę mboku ono. O su: “?Dęnu gę mu e-shi bya aparu okpoko Chileke-a dobe l'unuphu ibe mu?” ¹³ Ophu

† 12:37 12:37 Iphe, o bu bę bu 120,000.

Dévidi apalataəduru okpoko Chileke ono lẹ mkpukpu Dévidi. Ọ buru iphe, ọ gbęchia mee bu l'ọ pataru iya je edobe l'ibe Óbędu-Edomu, bu onye Gat. ¹⁴ Okpoko Chileke ono yę ndibe Óbędu-Edomu nọo l'unuphu iya onwa ęto. Chipfu kebe ndibe Óbędu-Edomu l'oma; mękpoo iphemiphe, o nweru enweru.

14

Ndibe Dévidi

¹ Tọbudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya bya eye ndu-ozu iya g'ęphe vutaru Dévidi oshi sida; bya eyekwapho ndu edoje ęja ọlo; mę ndu kapyinta; ęphe tuko swiru; g'ęphe je akpuru Dévidi ọlo. ² Dévidi bya amaru lẹ Chipfu bę mewaru gę ya nguru anguru l'aburu eze ndu Ízurelu; tẹme l'alị-eze iya bę e gudewaa iswi ęhu ndu nkiya ono, bu Ízurelu palia imeli.

³ No iya; Dévidi bya alushibaa unwanyi igwerigwe lẹ Jierúsalem; bya anwushibaa unwegirima; unwoke mę unwanyi. ⁴ Waa ępha unwegirima, a nwushiru iya lẹ Jierúsalem baa: Shamuwa; mę Shobabu; mę Nétanu; mę Sólomonu; ⁵ mę Ibuha; mę Elishuwa; mę Ẹlupeletu; ⁶ mę Noga; mę Nefegu; mę Jiafiya; ⁷ mę Elishama; mę Beluyada; mę Elifeletu.

Dévidi alwu-kpee ndu Filisitayinu

(2Sám 15:11-16)

⁸ Ndu Filisitayinu bya anumaepho l'a wuwaru Dévidi manu l'ishi g'ọ buru eze ndu Ízurelu l'ophu; ęphe tuko g'ęphe ha jeshia ya egude k'ęhuka. Dévidi numa iya; bya ejepfushia pę. ⁹ Teke ono bę ndu Filisitayinu byawaru egwee tutua lẹ nsuda Refayimu. ¹⁰ Ọo ya bu; Dévidi bya eje ajita Chileke su: “?Bu gę mu jepfu ndu Filisitayinu ọgu tọ? ?li-woru pę-a ye mu l'ęka?”

Chipfu yeeru iya onu su iya: “Jerọ ya; mu e-woru pę-a ye ngu l'ęka.”

¹¹ Ọo ya bu; Dévidi waa ndu nkiya jeshia mkpukpu Belu-Perazimu; je alwu-kpee pę l'ęka ono. Ọ su; “Ọo g'ukporo-mini ekpoje-a bu gę Chileke shiwaa l'ęka mu kpota ndu ohogu mu.” Ọo ya meru g'ọ gude a gua ęka ono Belu-Perazimu. ¹² Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa pę l'ęka ono. Dévidi tua ekemu g'a kpọo ya ọku.

¹³ E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa egwee tutua lẹ nsuda ono ọzo. ¹⁴ Dévidi byakwa eje ajita Chileke ọzo; Chileke su iya: “Te eshikwa pę atatiphu nhamunha; shichia okotazu gbaa pę mgburugburu l'iphu ęka ono, oshi balusamu pfugbaaru ono tsoo pę ọgu. ¹⁵ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g'igiji ọkpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe ęwegwa jeshia alwu ọgu; noo kele ọo teke ono bę Chileke vutawaru unu ọzo g'unu je egbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu.” ¹⁶ Noo ya; Dévidi meepho gę Chileke ziru iya. Ọ shiepho lẹ mkpukpu Gibiyonu gbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu jasụ lẹ mkpukpu Geza. ¹⁷ Tọbudu iya bu; údú Dévidi tuko mgboko l'ophu ngakota. Chipfu mee; ohamoha nọdu atsukota iya ebvu.

15

Aapafu okpoko Chileke l'ibe Óbędu-Edomu

¹ Dévidi bya akpushichaaru onwiya ọlo lẹ mkpukpu Dévidi; bya e dozia ęka okpoko Chileke a-du; bya akpoberu iya ọlo-ękwa. ² Tọbudu iya bu; Dévidi su: “Ọ tọ dudu onye ọzo, a-paru okpoko Chileke; gbahaepho ndu

Lívayi; noo kele ọọ ẹphe bẹ Chipfu hotaru g'ẹphe pajẹ okpoko Chipfu ono; waa g'ẹphe jeru iya ozi jeyewarọya.”

³ Dévidi bya ekukọbe ndu Ízurelu g'ẹphe ha lẹ Jierúsalemu; g'ẹphe je apata okpoko Chipfu ono bya edobe l'ẹka ono, ọ kwakọberu iya g'ọo-dụ ono. ⁴ O kukọbe oshilọkpa Eronu; mẹ ndu Lívayi. ⁵ Oshilọkpa Kohatu, o kuru bẹ dụ ụkporo ụmadzu ishii. Ọ bụru Uriyelu bụ onye-ishi pẹ. ⁶ Oshilọkpa kẹ Merari bẹ dụ ụkporo ụmadzu iri lẹ nanu. Ọ bụru Asaya bụ onye-ishi pẹ. ⁷ Oshilọkpa kẹ Geshonu bẹ dụ ụkporo ishii l'ụmadzu iri. Ọ bụru Jiowelu bụ onye-ishi pẹ. ⁸ Oshilọkpa kẹ Elizafanu bẹ dụ ụkporo ụmadzu iri. Ọ bụru Shemaya bụ onye-ishi pẹ. ⁹ Oshilọkpa Heburonu bẹ dụ ụkporo ụmadzu ẹno. Ọ bụru Eliyelu bụ onye-ishi pẹ. ¹⁰ Oshilọkpa Uzelu bẹ dụ ụkporo ise l'ụmadzu iri l'ẹbo. Ọ bụru Amínadabu bụ onye-ishi pẹ.

¹¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ekua Zadọku; yẹle Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke; mẹ Uriyelu; mẹ Asaya; mẹ Jiowelu; mẹ Shemaya; mẹ Eliyelu; mẹ Amínadabu, bụ ndu Lívayi. ¹² Ọ sụ pẹ: “Ọo unubedua bụ ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna unu l'ipfu Lívayi. Unu je edobe onwunu nsọ; unu l'unwunna unu pẹ; k'ọphu unu a-pata okpoko Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu bya edobe l'ẹka mu kwakọberu iya g'ọ dụ. ¹³ Ọọ kele ọ tọ bụdu unubedua bẹ pataru iya lẹ mbụ pọ; bẹ Chipfu, bụ Chileke gude tukoshi anyi ẹhu-eghu pọ; kele anyi ta ajitaduru iya g'e-gude paa ya; k'ọphu anyi a-pa iya g'ọ sụru g'apajẹ iya.”

¹⁴ Ọọ ya bụ; ndu-uke Chileke ono; mẹ ndu Lívayi ono bya edoo onwophe nsọ; k'ọphu ẹphe e-je apata okpoko Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ono. ¹⁵ Ndu Lívayi ono bya atukoru oshi, e gude apa okpoko Chileke ono l'ukuvu gude parụ iya, bụ iya bụ gẹ Mosisu turu iya l'ekemu; mbụ ẹgube Chipfu pfuru iya.

¹⁶ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya asụ ndu-ishi ndu Lívayi g'ẹphe tụa unwunna pẹ ẹka g'ẹphe bụru ndu a-nọdu agụ ebvu; mbụ gude ngwa-ebvu, bụ une; mẹ ogumogu; mẹ ogelenda; mbụ g'ẹphe gude ẹhu-utso gushia ebvu ike. ¹⁷ Ọọ ya bụ; ndu Lívayi bya atụa Hemanu; nwa Jiowelu ẹka; mẹ Asafu; nwa Berekaya, bụ onye lanu l'unwunna iya; mẹ Etanu; nwa Kushaya, bụ oshilọkpa Merari. ¹⁸ Unwunna pẹ ọzo, ẹphe hotaru tsope pẹ bụ Zekaraya; mẹ Jiaziyelu; mẹ Shemiramotu; mẹ Jiehiyelu; mẹ Uni; mẹ Eliyabu; mẹ Benaya; mẹ Maseya; mẹ Matitaya; mẹ Elifelehu; mẹ Mikuneya; mẹ Óbedu-Edomu; mẹ Jieyelu, bụ ndu nche onu-oguzo. ¹⁹ Ndu ono agụ ebvu agugu ono, bụ iya bụ Hemanu; mẹ Asafu; mẹ Etanu bẹ anọduje akụ ogelenda, e meru l'onwirubvu. ²⁰ Zekaraya; mẹ Aziyelu; mẹ Shemiramotu; mẹ Jiehiyelu; mẹ Uni; mẹ Eliyabu; mẹ Maseya; mẹ Benaya bụru pẹ a-nọdu akpọ ogumogu g'ọ dajẹ gengugengu.

²¹ Matitaya; mẹ Elifelehu; mẹ Mikuneya; mẹ Óbedu-Edomu; mẹ Jieyelu; mẹ Azazaya bụru ndu akpọ une g'ọ dajẹ zinguzingu.

²² Kenanaya, bụ onye-ishi ebvu ndu Lívayi bẹ bụ iya a-nọdu akpọ-zi k'ebvu ono; kele o doru iya ẹnya.

²³ Berekaya; yẹle Ẹlukana bụru ndu nche onu ẹka okpoko Chileke nọ.

²⁴ Shebanaya; mẹ Jioshafatu; mẹ Netanelu; mẹ Amasayi; mẹ Zekaraya; mẹ Benaya; mẹ Eliyéza, bụ pẹ bụ ndu-uke Chileke bẹ a-nọdu egbu opu l'atatiphu okpoko Chileke ono. Óbedu-Edomu waa Jiehaya bẹ a-bukwarupho ndu nche onu ẹka okpoko ono nọ.

*Aapalata okpoko Chileke
lẹ Jierúsalemu
(2Sám 6:12-22)*

²⁵ Oo ya bụ; Dévidi; mę ndu bụ ogerenya ndu Ízurelu; mę ndu-ishi unu ndu ojoḡu labo l'ukporo iri iri wube; gude ehu-utso jeshia apata okpoko oḡbandzu Chipfu ono l'ibe Óbedu-Edomu. ²⁶ Epe gbua oke-eswi esaa waa ebili esaa; kele Chileke be eyetaru ndu Lívayi ono, pa okpoko oḡbandzu Chipfu ono eka. ²⁷ Dévidi yee akpawuru uwe ocha; mekpoo ndu Lívayi ono, apa okpoko ono; mekpoo ndu ebvu; mę Kenanaya, bụ onye-ishi ebvu ono. Dévidi nmakwarupho ekwa ocha l'upfu. ²⁸ Noo ya; ndu Ízurelu l'ophu ndu apalata okpoko oḡbandzu Chipfu ono; akpo okwe etso iya; aphụ upyi; bya egbu opu; akụ nkwa; bya egude ogumogu mę une azu ebvu.

²⁹ A ndu apabata okpoko oḡbandzu Chipfu ono lẹ mkpukpu Dévidi; nwada Sọlu, epha iya bụ Mikalu pyofu enya lẹ windo; huma eze, bụ Dévidi g'onma-lihuje anmalihu ete ebvu; o nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

16

¹ Oo ya bụ; epe pabata okpoko Chileke ono; woru iya dobe l'ime ulokwa ono, Dévidi kpoberu g'e dobe iya ono. Epe bya egweshia ngweja-akpo-oku; mę ngweja-ehu-guu l'iphu Chileke. ² Dévidi gweghechapho ngweja-akpo-oku ono; mę ngweja-ehu-guu ono; o gude epha Chipfu goru onu-oma nụ ndu Ízurelu. ³ O bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanu nanu l'ehu l'ehu; mę akara, e meru l'akpuru oshi detu; mę akara, e gheru l'akpuru vayinu; kedzuru iya ndu Ízurelu ono l'ophu; unwoke; mę unwanyi.

⁴ O bya a haru ndu Lívayi hota g'ephe jeje ozi l'ataphu okpoko Chipfu ono; mbu g'ephe rwoje Chileke iphe; mę g'ephe tuje iya epha; jaje Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu ajaja. ⁵ Asafu bụ ishi; Zekaraya buru otsota. Ndu ozo bụ Jieyelu; mę Shemiramotu; mę Jiehiyelu; mę Matitaya; mę Eliyabu; mę Benaya; mę Óbedu-Edomu; mę Jieyelu. Epebedua be a-nduje akpo une; mę ogumogu. Asafu akụ ogelenda. ⁶ Benaya yele Jiahaziyelu, bụ ndu-uke Chileke be a-nduje egbu opu tekenteke l'ataphu okpoko oḡbandzu Chileke ono.

*Ebvu-ekete
(Ebvu 105:1-15; 96:1-13; 106:1,47-48)*

⁷ Mboku ono be Dévidi vuru uzo pfuaru Asafu; mę ndu oḡbo-ebvu iya g'ephe gụ ebvu ekele nụ Chipfu.

⁸ Unu kele Chipfu ekele;

unu kua epha iya!

Unu mee g'ohamoha

madzuru iphe,

o meru!

⁹ Unu guku iya l'ebvu!

Unu gụ ebvu gude tua ya epha!

Unu pfukashikwapho iphe,

bukpoo iphe, du biribiri,

onoduje eme!

¹⁰ Unu gude epha iya ono,

du nsọ tua onwunu epha!

G'obu ndu achọ Chipfu

- teje ẹswo!
- 11 Unu wojeru ẹnya dabẹ
lẹ Chipfu mẹ ọkpehu iya!
Unu achoje iphu iya
mkpurumkpuru!
- 12 Unu nyatakwa iphe,
dụ biribiri, o mekotaru;
waa iphe-ọhumalenya,
o meshigbaaru; waa ikpe,
o kperu;
13 unubẹ oshilokpa Ízurelu,
bụ onye-ozí iya;
unubẹ unwu Jiékọpu,
bụ ndu o gude ẹka iya họtá!
- 14 Ọ kwa iya bụ Chipfu;
bya aburu Chileke anyi;
ikpe o kperu tukurú
mgboko l'ophu sweta.
- 15 Unu nyatajẹ ọgbandzu iya
jasuru asuru.
Ukwe-iphe, o kweru bẹ anoje;
e -shi l'ogbo sweru ọgbo.
- 16 Ọgbandzu ono,
yẹlẹ Ébiríhamu gbaru ono;
mbụ angụ ono,
o riburu Áyizaku ono;
17 bẹ o meru; ọ bụru
ekemu l'ẹhu Jiékọpu.
- Ndu Ízurelu bẹ o meru iya;
ọ bụru ọgbandzu,
a-nọ ojejoje;
18 sụ phẹ: “Ọo unu bẹ mu
a-nụ alí Kénanu
g'ọ bụru okiphe, unu ketarụ.”
- 19 Teke ono bẹ ẹphe shi habe
nwahabe; mbụ teke ẹphe
shi ha nwa chịaka-chịaka;
buru ndu lwarụ alwalwa
l'alí ono.
- 20 Ẹphe shi etsojeru ọhamoha
aghaphe.
Ẹphe -shi l'alí-eze ọwa-a;
ẹphe alufu l'alí-eze ọphuu.
- 21 Ọphu ọ dudu onye o
kweru g'o mee phẹ ewere.
Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu phẹ
baarụ ndu eze mba;
22 sụ phẹ: “Unu te edenyikwa
ndibe mu, mu, a wuru manụ,
ẹka!
Ba adụkwa iphe,

- unu e-me ndu epfuchiru
mu nù!"
- 23 Unu gụa ebvu nù Chipfu;
unubẹ eliphe l'ophu!
Unu rajẹ iya arara
mbọkumboku l'ọdzoje
nemadzụ!
- 24 Unu tųaru ndu ọhozo ọnu
g'ọ dų-be biribiri!
Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
dų biribiri, oomeje!
- 25 Noo kẹle Chipfu parụ ẹka;
bya abụru onye gbaru g'a
jajẹ iya ajaja.
G'a tsujekwa iya phọ ebvu
l'ọ kakọta iphe,
bụ agwa ndu mgboko
l'ophu shii.
- 26 Kẹle agwa ndiphe l'ophu
bukota iphe,
e gude ẹka mee;
obenu lẹ Chipfu bụ iya gude
ẹka iya mee igwe l'onwiya.
- 27 Akpabiri yẹe ogbunwụinwii
bẹ nọ iya l'atatiphu;
tẹme ọkpehu waa ẹhu-utso
tụko ẹka o bu sweta.
- 28 Unubẹ ipfu l'ipfu,
dų lẹ mgboko-a;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'ọ dų-be biribiri;
yẹe g'ọkpehu iya habe shii!
- 29 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru ẹpha iya.
Unu gude iphe bya l'iphu iya.
Unu yee adụ nsọ g'onye yeru
uwe baarụ Chipfu ẹja.
- 30 Unu nmahụkwa
pyaapyaapya l'iphu iya;
unubẹ eliphe l'ophu.
Mgboko bẹ e mewaru ọ
nguru anguru;
ọphu ọ dųdu iphe,
suru iya enwubata.
- 31 G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
ẹhu atsọo ndiphe l'ophu utso!
G'ẹphe karụ ọhamoha l'ọo
Chipfu bụ eze.
- 32 G'eze-ẹnyimu yẹe iphemiphe,
nọ iya l'ime tųkokwa tųa
oke akparamini.
G'ẹgu l'ophu mẹkpoo iphemiphe,

nọ iya nọ tuko gbọo ọgboo!

³³ Noo teke iphe, bụ oshi,
dụ l'oswa a-gụ ebvu ẹhu-utso
l'iphu Chipfu.

Noo kele ọobyawaa gẹ ya
kpee unwu-eliphe ikpe.

³⁴ Unu keke Chipfu ekele
kele ọ bụ onye oma!

N-yemobu nkiya anọje jasụ
l'ojejoje.

³⁵ Unu rarụ kpua ya sụ:
“Dzọnaa anyi; gube Chileke,
bụ onye ndzọta anyi!

Rwukọbenu anyi;
dzọta anyi l'ẹka ndu ọhozo ono;
k'ọphu anyi e-tu ngu ẹpha;
gube onye ono,
ẹpha ngu dụ nsọ ono;
gude ajaja, anyi a-ja ngu baa aba.

³⁶ G'ajaja bụru ke Chipfu,
bụ Chileke ke Ízurelu;
e -shi lẹ gbururu jeye lẹ gbururu.”

Noo ya; ndu Ízurelu l'ọphu tuko zụkota mgbede sụ: “Nokwa g'ọ dụ.
G'ajaja bụru ke Chipfu.”

Eke ozi

³⁷ Ọo ya bụ; Dévidi bya ahaa Asafu mę ndu ọgbo-ebvu iya l'ataphu okpoko ọgbandzu Chipfu ono; g'ẹphe jeje ozi dụ l'ẹka ono tekenteke; mbụ g'ọ gbarụ g'e jeje iya mbokumboku. ³⁸ Ọ hakwarupho Óbedu-Edomu waa unwunna iya, dụ ukporo ẹto l'umadzu ẹsato. Óbedu-Edomu nwa Jiedutunu; yẹle Hosa nọdu eche ọnu ẹka ono nche.

³⁹ Ọ haa Zadoku, bụ onye uke Chileke; waa unwunna iya, bukwapu ndu-uke Chileke g'ẹphe nọdu l'ataphu ọlo mkpu Chipfu, dụ l'ẹka aagwaje iphe lẹ mkpukpu Gibiyonu ono. ⁴⁰ Ozi phẹ bụ g'ẹphe gwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja; eswe l'enyashi; mbụ tekenteke; ẹgube ono, e deru iya l'ekwo ekemu, Chipfu turu nọ ndu Ízurelu ono. ⁴¹ Ndu a guru yeru phẹ bụ Hemanu; mę Jiedutunu; męwaro ndu a hotaru kua phẹ l'ẹpha l'ẹpha g'ẹphe keleje Chipfu ekele ke n-yemobu iya ono, anọje jasụ l'ojejoje ono. ⁴² Hemanu; yẹle Jiedutunu bẹ egbu opu duru; mę akụ ogelenda; męwaro ngwa-ebvu ọzo, e gude agụ ebvu, dụ nsọ. Unwu Jiedutunu bẹ bụ ndu eche ọnu-oguzo.

⁴³ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu l'ọphu wukashihu lashia ibe phẹ. Dévidi lashia ibe nkiya g'ọ goru ọnu-oma nọ ndibe iya.

17

Ozi, Nétanu ziru Dévidi (2Sám 7:1-17)

¹ Tọbudu iya bụ; ọ bya ebe teke Dévidi bukpowa ebubu l'ibe iya; ọ sụ onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu: “Lenu; mbẹdua bu l'ulo, e gude oshi sida kpua; okpoko ọgbandzu Chipfu bụru l'ulo-ekwa bẹ ọ nọ.”

² Nétanu sù iya: “Iphe, bukpuo iphe, dù ngu l'obu; tugbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru.”

³ O be l'enyashi mbọku ono; opfu Chileke kparwuta Nétanu l'ẹhu bya asù iya: ⁴ “Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mube Chipfu sùru-a: ‘Ọ tọ bụdu gubedua bẹ a-kpuru mu ọlo, mu e-buru. ⁵ E -shi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurelu l'alì Ijiputu byasù ntanu-a bẹ mu te ebujekwaru l'ọlo. Oo mu -shi l'ọlo-ẹkwa ọwa; mu abahụ l'ọlo-ẹkwa ọzo; mu -shi lẹ mkpu ọwa mu abahụ lẹ mkpu ọzo. ⁶ L'ekameka ono, mu lẹ ndu Ízurelu jekotaru ono; ?Ọ dùru teke mu jijeru ndu-ishi ipfu Ízurelu; mbụ ndu ono, mu sùru g'ẹphe cheje ndibe mu, bụ Ízurelu g'onye eche aturu ono; “?Bụ gunu meru g'o gude ọphu unu akpuduru mu ọlo sida?” ’

⁷ “Sù nwozi mu Dévidi lẹ-a: ‘Mube Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chipfu sùru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; ẹka ẹku atajẹ nri; g'i ti tsophehe aturu; g'i byachia aburu onye a-buru ishi ndibe mu, bụ Ízurelu. ⁸ Mu shi eswijekpoeru ngu pho l'ekameka, iije; mu tuko ndu ohogu ngu g'ẹphe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ẹpha ngu g'ọ paa ẹka g'ẹpha ndu oke amadu, e nwegbaaru lẹ mgboko. ⁹ Mu a-nu ndibe mu, bụ Ízurelu alì ẹka phe. Mu a-dzabe phe g'oshi l'alì ono; k'ọphu ẹphe e-buru l'alì ẹka phe. Ẹka ono te nwedu onye byaru l'a-chobaa phe opfu ọzo. Ọphu ndu ẹjo-iphe ta abyadu emekpabaa phe ẹhu g'e shi emekpa phe iya lẹ mbụ pho; ¹⁰ mbụ g'e shi emekpa phe iya a-gbẹ teke ono, mu hotaru ndu-ikpe g'ẹphe dua ndibe mu, bụ ndu Ízurelu ono. Ndu ohogu ngu phe bẹ mu a-kapyabekota. Iphe ọzo, mu epfuru ngu bụ lẹ Chipfu e-meru ngu ọlo. ¹¹ Teke ndzụ ngu bvuerupho; mbụ i -lapfuepho nna ngu phe; bẹ mu e-shi l'unwu ngu hota onye a-no-chi ẹnya ngu; mbụ onye bụ nwa ngu gededede. Mu emee g'alì-eze iya nguru anguru. ¹² Ọ buru onye ono bẹ a-kpuru mu ọlo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasù lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. ¹³ Mu a-buru nna iya; yebedua aburu nwa mu. Mu ta abyadu e-wofu nyemobu mu l'ẹhu iya; egube ono, mu wofuru iya l'ẹhu onye ono, vu ngu ọzo ono. ¹⁴ Tẹmanu; mu e-dobe iya g'ọ buru onye-ishi l'ọlo mu; mẹ l'alì-eze mu jeye lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Nokwapho g'aba-eze iya bẹ ee-me g'ọ nguru anguru jasù lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii.’ ”

¹⁵ Noo ya; Nétanu kọkotaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; mẹ g'ọ humaru iya l'ophulenyia.

Dévidi epfu anu Chileke

(2Sám 7:18-29)

¹⁶ Ọo ya bụ; eze, bụ Dévidi gbeshi bahu l'ime ọlo-ẹkwa Chileke je anodu l'iphu Chipfu bya asù: “Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; ?bụ onye bẹ mu bụ? Teme; ?onu-ọlo mu bukwanu gunu? kẹ g'i wolía mu je apfube l'eka ha l'eli egube-a? ¹⁷ Ọphu ono atsudu iya gube Chileke l'ẹnya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozì ngu a-dù l'iphu yekobefua ya. I wotaru mu mee mu buru onye bụ iya bẹ ndiphe kachaa apali eli; gube Chipfu, bụ Chileke? ¹⁸ ?Bụ gunu ọzo bẹ mube Dévidi e-pfubaaru ngu l'egube ubvu ọwa-a, i kwaberu mube onye-ozì ngu-a? I makotaru gẹ mube onye-ozì ngu gbaru. ¹⁹ Gube Chipfu; i gudewaa iswi ẹhu onye-ozì ngu; waa g'ọ dù ngu l'obu; meshia eze iphe, hagbaa egube-a; bya emee gẹ mu makotaru eze iphe ọwa-a. ²⁰ Ọ tọ dùdu onye dù gẹ ngu; gube Chipfu; ọphu ọ dùdu Chileke ọzo, dù nù; gbahaa gubedua, mbụ egube ono, anyi gude nchì anyi numawa iya ono. ²¹ ?Denukpoo ndu ọzo, dubaa gẹ ndu nkengu, bụ ndu Ízurelu; mbụ oha lanu lẹ mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'ẹphe buru

ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaaru eka; bya adu biribiri l'iphu ndu nkengu. Mbụ ndu ono, i gbataru l'alị Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo l'iphu ndibe ngu ono? ²² I meru ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu buru ndu nkengu gedegede jaswaroya; teme gube Chipfu bya abwaru Chileke phe.

²³ "Gube Chipfu; mekwaa g'o keru; mbụ ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozu ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwaa g'i pfuru jasụ le tuutuutu le mimiimii. Mekwaa g'i pfuru; ²⁴ g'o kekwaru; k'ophu epha ngu a-pa eka apaa jasụ le tuutuutu le mimiimii. O buru teke ono be ndiphe a-sụ le gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbụ le Chileke ke Izurelu be bu Chileke ndu Izurelu eviya! Teme onu-ulo mube onye-ozu ngu, bu Dévidi a-ngukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁵ "Oo kele oo gube Chileke mu be goshiru mube onye-ozu ngu iphe-a sụ l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozu ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁶ Gube Chipfu; oo ngu be bu Chileke obu! I kweshiwaru mube onye-ozu ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. ²⁷ Nta-a be o byaru adu ngu ree g'i goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozu ngu; k'ophu ephe a-nodu kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Chipfu be goru onu-oma nu iya; o je l'aburu onu-ulo, a goru onu-oma nu jasụ l'ojeje."

18

Ogu, Dévidi lwugbaberu (2Sám 18:1-18)

¹ E mechaa; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee ephe nodu iya l'eka. O nata ndu Filisitayinu ono mkpukpu Gatu; yele nwa mkpukpu le mkpukpu, dukota iya nu. ² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee ephe nodu iya l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwapfo Hadadeza, bu eze ndu Zoba; je akpaa le mkpukpu Hamatu; le teke o jeru g'o mee g'alị, noru je akpaa l'enyimu Yufurétisu lwakota iya l'eka. ⁴ Dévidi nataru iya ugbo-inya, du unu labo l'ukporo iri; bya anata iya ndu agba l'inya, du unu iri l'esaa l'ukporo iri; bya anatakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri. Dévidi tuko inya, anoduje alokpu ugbo-inya gbubushikota akwara azu okpa; bya eworu ukporo ise dobe.

⁵ Ndu Aramu, bu le Damasukosu byaepfo g'ephe yetaru eze ndu Zoba, bu Hadadeza eka; Dévidi gbua phe ukporo unu ugbo labo l'unu iri l'ise.

⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'alị ndu Aramu ke Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Aramu ono nodu Dévidi l'eka; atukwapho utu anu iya. Chipfu nodu emejeepfo ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozu Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophe ophu e gude mkpola-ododo meshia chilata le Jierusalemu. ⁸ Dévidi shikwapfo le mkpukpu Tibuhatu; me le mkpukpu Kunu, bukota mkpukpu, du l'alị, Hadadeza bu ishi iya; vukoo onyirubvu, ha shii. O buru iya be Solomonu mecharu gude mee eze iphe, eeyeje mini, no l'eze-ulo Chileke; me itso; mewaro iphe ozo, o gude onyirubvu meshia.

⁹ Tobudu iya bu; Towu, bu eze ndu Hamatu numaepfo le Dévidi be lwu-kpekotawaru ndu ojogu Hadadeza, bu eze ndu Zoba; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, bu Hadoramu g'o je ekele eze, bu Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele o lwu-kperu Hadadeza. O buru iphe, kparu iya nu bu le Hadadeza be yele

Towu shi anọduje alwụ ọgu. Ọ buru iphe, Hadoramu gude bya bụ ivu, e megbaaru lẹ mkpọla-ododo; mę mkpọla-ọchaa; mę l'onvirubvu.

¹¹ Eze, bụ Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; ẹgube ono, o dobehawaru mkpọla-ọchaa yele mkpọla-ododo, ọ natagbaaru ndu ọhozo phọ; mbụ ndu Edomu; mę ndu Mówabu; mę ndu Amonu; mę ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku.

¹² Abishayi nwa Zeruya gburu ndu Edomu ụkporo unu nemadzụ ugbo labọ l'unu umadzu ise lẹ Nsuda Únú. ¹³ Ọ bya emeshia ọdu ndu ojogu l'alị ndu Edomu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ophu nọdukota Dévidi l'eka. Chipfu nọdu emeje gę Dévidi lwụ-kpee l'ekameka, o jekporu.

¹⁴ Ọo ya bụ; Dévidi buru eze ndu Ízurelu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe l'uzo, dụ ree; mę l'uzo, pfuru oto. ¹⁵ Ọ buru Jiowabu nwa Zeruya bę bụ onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakọbeje iphe, meru ememe. ¹⁶ Zadọku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku* nwa Abyiyata buru ndu-uke Chileke; Shavusha buru onye edeje ẹkwo. ¹⁷ Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Pẹleti, bụ ndu anọduje eche eze nche. Unwu Dévidi unwoke buru ndu-ishi, anonyabeje yębe eze.

19

Ogu, Dévidi yele ndu Amonu lwuru (2Sám 10:1-19)

¹ A nonyaa; Nahashi, bụ eze ndu Amonu bya anwuhu. Nwa iya nwoke bya aburu eze nọchia ęnya iya. ² Dévidi bya epfua sụ: “Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; ẹgube nna iya meru mbedua.” Ọo ya bụ; Dévidi zia ndu-ozu g'ephe je akporu Hanunu iphu nna iya ono.

O be gę ndu-ozu Dévidi ono rwuru alị ndu Amonu bya erwua ibe Hanunu g'ephe kporu iya iphu ono; ³ ndu-ishi ndu Amonu sụ Hanunu: “?İiri l'ọ ubvú bę Dévidi akwabę nna ngu ẹgube ono meru g'o gude o zia g'a bya akporu ngu iphu nna ngu? ?Tọbudu iphe, ndu-ozu iya ono byaru bụ g'ephe nwua alị-a nge; genwushia ya ẹhu; woru iya lwua?”

⁴ Ọo ya bụ; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; kpushia phę ẹjí-agba; bya e -shi lẹ nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanu phę; nwufu phę ephe lashia. ⁵ Tọbudu iya bụ; o nweru ndu tugburu je epfuaru Dévidi g'e meru ndu ono; o zia g'a gba phę ndzuta; kele e meru phę iphe-iphere shii. Eze zia sụ phę: “Unu nọdu lẹ Jieriko jeye teke ẹjí-agba unu erwudzu; teme unu alwatashiwaro.”

⁶ Ndu Amonu bya amaerupho l'ephe eshiwaa tukurubaa l'imi Dévidi; Hanunu mę ndu Amonu wota mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dụ unu talentu labọ l'ukporo talentu iri gude je ebuta ugbo-inya; mę ndu agbaję inya l'alị Mesopotemiya; mę l'alị ndu Aramu-Maka; mę l'alị ndu Aramu-Zoba. ⁷ Ephe je ebuta ugbo-inya, dụ ukporo unu ugbo ęno; butafua eze ndu Maka yele ndu ojogu iya. Ephe bya adoru l'ataphu mkpukpu Medeba. Ndu ke Amonu shigbaa lẹ mkpukpu phę gbakodzua futu k'ogu ono.

⁸ Anuma, Dévidi anuma iya; o zia Jiowabu yele ndu ojogu iya g'ephe ha; ephe jepfushia phę. ⁹ Ndu Amonu wufuta bya akpọo giriri k'ogu l'iphu ęka eeshije abahu lẹ mkpukpu ono. Ndu eze phọ, byaru nụ phọ nọdu l'oma ęgu.

* **18:16** 18:16 Ahimeleku bę e kukwarupho Abimeleku lẹ Vulugati waa l'ekwo ọzo, e deshiru l'opfu ndu Hiburu.

¹⁰ Jiowabu hūmaepho l'e gburu iya giriri iphu l'azụ k'ọgu ono; ọ hokoo ndu Ízurelu ndu ọphu kachaa amaru k'ọgu chiru p̄hẹ ye g'ẹp̄he kwab̄eru ndu k̄e Arámu. ¹¹ Ọ chiru ndu ọphuu dobe g'ẹp̄he n̄du nwune iya, b̄u Abishayi l'ẹka kwab̄eru ndu k̄e Am̄onu. ¹² Jiowabu s̄u: "Ọ -b̄uru l̄e ndu Arámu-a b̄e kariaharu mu ẹka; unu abya eyetaru mu ẹka; teke ọ b̄ukwanu l'ọo ndu k̄e Am̄onu b̄e kariaharu unu ẹka; anyi abya eyetaru unu ẹka. ¹³ G'obu shihu unu ike; g'anyi lw̄ua ọgu ẹhu ndibe anyi ḡe ndu b̄u mkparawa; mb̄u g'anyi lw̄ua ọgu l'iswi ẹhu mkp̄ukpu k̄e Chileke. Chipfu e-me-a iphe, d̄u iya ree l'ẹnya nkiya."

¹⁴ Ọo ya b̄u; Jiowabu ȳele ndu nkiya t̄uko w̄u-pfuahaa ndu Arámu k'ọgu ono; ẹp̄he ye ọkpa l'oso gbalaaharu iya agbala. ¹⁵ Ndu k̄e Am̄onu hūmaepho l̄e ndu Arámu gbaru; ẹp̄hebedua yef̄ua ọkpa l'oso nkep̄h̄e gbalaaharu Abishayi, b̄u nwune Jiowabu; gbaru gbaba l'ime mkp̄ukpu p̄h̄e. Ọo ya b̄u; Jiowabu laphushia azụ l̄e Jierúsalem̄u.

¹⁶ Ndu Arámu hūmaepho l̄e ndu Ízurelu lw̄u-kpewaru p̄h̄e; ẹp̄he zia; e je ach̄itakota ndu Arámu ndu ọphu n̄o l'azụ ẹnyimu Yufur̄étisu. Ọ b̄uru Shofaku, b̄u onye-ishi ndu ojogu Hadadeza b̄e edu p̄h̄e n̄u. ¹⁷ E pfūeru iya p̄h̄o Dévidi; ọ kpak̄oo ndu Ízurelu l'ọphu; ẹp̄he daa azụ ẹnyimu Jīodanu jep̄fushia p̄h̄e; je akp̄oo giriri g'ẹp̄he t̄soo p̄h̄e ọgu. Dévidi bya akp̄ochaa ndu ojogu iya ono giriri ono; ẹp̄he l̄e ndu Arámu ono wata ọgu. ¹⁸ Ndu Arámu ono gbaaru ndu Ízurelu ọso. Dévidi gbua ndu Arámu ono unu unwoke iri l'ẹsaa l'umadzu ụkporo iri, b̄u ndu egudeje ụgbo ịnya alw̄u ọgu; waa ndu ojogu o-je-l'okpa, d̄u ụkporo unu ise; gbukwaph̄o Shofaku, b̄u onye-ishi ndu ojogu p̄h̄e. ¹⁹ Ọo ya b̄u; ndu eze ono, ẹp̄he l̄e Hadadeza shi t̄uko nmagba b̄uru nan̄u ono hūmaepho l̄e ndu Ízurelu lw̄u-kpewaru p̄h̄e; ẹp̄he wup̄fu Dévidi; ẹp̄he l'iya doshia; ẹp̄he n̄du iya l'ẹka. Ọphu ndu Arámu ejejebāeduru eyeru ndu Am̄onu ẹka ọzo.

20

Jiowabu alw̄uta mkp̄ukpu Raba (2Sám 12:26-31)

¹ T̄obudu iya b̄u; apha -bv̄uepho, b̄u teke ndu eze alufuje jeshia ọgu; Jiowabu ch̄ita ndu ojogu; ẹp̄he je alw̄ukota al̄i ndu Am̄onu alw̄ulwu. Ẹp̄he jeshia mkp̄ukpu Raba je ekep̄hee ya. Dévidi n̄odukporoo ya l̄e Jierúsalem̄u. Jiowabu t̄soo ndu Raba ono ọgu; mee ẹp̄he b̄uru mkpurupyata. ² Dévidi kputa eze p̄h̄e okpu-eze mkp̄ola ododo, o kpu l'ishi kpuru l'ishi nkiya. Ẹrwa iya b̄uru tal̄entu ọphu. Ọ b̄uru mkpuma, vu oke aswa b̄e e gude mee ya ọna. Dévidi kwatakwap̄h̄o ọkwata, par̄u ẹka l̄e mkp̄ukpu ono. ³ O rwuk̄oo ndu mkp̄ukpu ono dobe g'ẹp̄he gude soya jeahaa ozi; m̄e ọgu, e meru l'ígw̄è; m̄e ogbunk̄u. Ọ b̄uru ẹgube ono b̄e Dévidi mek̄otaru mkp̄ukpu, n̄okota l'al̄i ndu Am̄onu l'ọphu. E mechaa; Dévidi ȳele ndu ojogu iya l'ọphu laphushia azụ l̄e Jierúsalem̄u.

Ọgu ọzo, ndu Ízurelu waa ndu Filisitayinu n̄o lw̄ugbabe (2Sám 21:15-22)

⁴ T̄obudu iya b̄u; e mechaa; ọgu daaru ẹp̄he l̄e ndu Filisitayinu l̄e mkp̄ukpu Geza. Ọ b̄uru teke ono b̄e Sibekayi, b̄u onye mkp̄ukpu Husha gburu Sipayi, b̄u onye lan̄u l'eri Rafa. A kapyab̄e ndu Filisitayinu ẹnya.

⁵ Ogu ozo bya adaarụ ẹphe lẹ ndu Filisitayinu. Ẹluhananu, bụ nwa Jiayi gbua Lahumi, bụ nwune Golayatu, bụ onye Gatu; mbụ onye ono, igbidigbi arwa, o gude dū gẹ k'oshi, onye ekweje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa.

⁶ Ogu ozo bya adaa lẹ mkpukpu Gatu. L'eka ono bẹ o nweru nwoke lanụ, haepho kẹ kpikpirikpii. O fuchaaru mkpushi-eka ishii ishii l'eka iya ẹphenebo; waa mkpushi-okpa ishii ishii l'okpa iya ẹphenebo. Mkpushi-eka iya; mẹ k'okpa iya tukoru dū ukporo l'eno. Nwoke ono bukwapo eri Rafa. ⁷ Nwoke ono bya awataepho akọ ndu Ízurelu onu; nwa nwune Dévidi, bụ Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.

⁸ Ndu ono shikọta l'eri Rafa, bụ onye mkpukpu Gatu. O bụru l'eka Dévidi yele ndu-ozu iya bẹ ẹphe shikọta nwushihu.

21

Dévidi agụ ndu Ízurelu ogu (2Sám 24:1-25)

¹ Tọbudu iya bụ; Nsetanu gbeshi gẹ ya mekata ndu Ízurelu; bya akpalia Dévidi g'ọ gua ndu Ízurelu ogu. ² Oo ya bụ; Dévidi sụ Jiowabu mẹ ndu-ishi ndu ojogu: “Unu je agua ndu Ízurelu ogu. Unu shi lẹ mkpukpu Biye-Sheba gua ya je akpaa lẹ mkpukpu Danu. Unu -guchae ya phọ; unu abya akaru mu; k'ophu mu a-maru g'ephe ha.”

³ Jiowabu sụ: “Gẹ Chipfu mekwaa gẹ ndibe iya kabaa igwerigwe ugbo ukporo ise e -me lẹ g'ephe ha nta-a. Olee-a; gube nnajiuphu mu, bụ eze; ? ndu-a ta abukotanu-a ndu-ozu ngu? ?Denuhununu iphe, meru g'ọ gude gube nnajiuphu mu nọdu eme g'i mee egube iphe ono? ?Bụ gunu meru iphe, o bụ yebedua bẹ a-gbẹ meta iphe-ẹji kpube ndu Ízurelu?” ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa kẹ Jiowabu. Oo ya bụ; Jiowabu lufu je atuko Ízurelu l'ophu jegbabekota; bya alwaphuta azu lẹ Jierusalemu. ⁵ Jiowabu bya akọoru Dévidi gẹ ndu ono, o guru ogu ono hakotakpoo. Ndu Ízurelu l'ophu bẹ dū ukporo unu unwoke ugbo ukporo ishii l'iri l'esaa l'unu iri,* bụ ndu aduje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda dū ukporo unu unwoke ugbo ukporo labo l'iri l'esato l'unu iri l'ise, bukwapo ndu aduje ike paa ogu-echi.

⁶ Olee o tọ gukobeduru ipfu Lívayi; waa ipfu Benjiaminu l'ogu ono; kelee iphe ono, eze pfuru ono bẹ ta adudu iya ree.

⁷ Iphe ono, o suru g'e mee ono bụru iphe, dū Chileke ẹji; oo ya bụ; o nua ndu Ízurelu aphụ. ⁸ Dévidi bya asụ Chileke: “Mu mewaru iphe-ẹji, parụ ẹka lẹ k'iphe-a, mu meru-a. Olee mu arwo ngu g'i wofunu ẹjo-iphe ono, mube onye-ozu ngu meru ono; kelee oo eswe bẹ mu meru ono.”

⁹ No iya; Chipfu pfuru nū Gadu, bụ onye aphujeru Dévidi ophulanya sụ iya: ¹⁰ “Je asụ Dévidi lẹ Chipfu suru-a: Uzo iphe ẹto bẹ mu doberu ngu; g'i hata nanu, mu e-me ngu.”

¹¹ Oo ya bụ; Gadu bya ejepfu Dévidi je asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Hata nanu. ¹² ?I hataru g'okpa-nri dū apha ẹto? Tọo ?gẹ ndu ohogu unu pẹ gude onwa ẹto mee unu umerekete; mbụ g'ephe gude ogu-echi gbushia unu? Tọo ?i hataru ogu-echi kẹ Chipfu abali ẹto, bụ iya bụ teke ẹjo iphe-ememe a-dū l'alı-a; mbụ g'ojozu Chipfu tukokpoepo mkpukpu Ízurelu l'ophu mebyishia? Nta bukwa g'i pfuaru mu iphe, mu e-je epfuaru onye ziru mu ozi obu.”

* 21:5 21:5 Bụ iya bụ 1,100,000 lẹ mbekee.

13 Dévidi bya asụ Gadu: “Mu nọakwa l'oke iphe-ẹhuka. Ole ọ kakwa ree gẹ mu daba l'ẹka Chipfu; eme lẹ mu dabaru nemadzu l'ẹka; noo kele obu-imemini Chipfu pakporu ẹka apaa.”

14 Oo ya bu; Chipfu loru ejo iphe-ememe tu ndu Ízurelu. Ndu nwushihuru nu du ukporo unu nemadzu ugbo esato l'unu iri l'ise. 15 Chipfu zia ojozi-imigwe ono g'o je emebyishia Jierúsalemu. Ole ojozi-imigwe ono mejeerupho g'o mebyishia Jierúsalemu; Chipfu huma iya; o rwua ya l'ehu; mbu ejo-iphe, dapfuru phe nu ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono su iya: “O duwaa ree! Sephu ẹka ngu azu paru phe haa!” Teke ono be ojozi Chipfu ono nowaa l'oma ẹka Onanu, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le balı iya.

16 Dévidi bya apalia enya imeli huma ojozi Chipfu ono g'o pfuru le mgbaka igwe yee ali; mifuta ogu-echi mabe le Jierúsalemu. Teke ono be Dévidi yee ndu bu ogerenya tukoru yegbaa uwe-aphu; daa kpubechaa iphu l'ali. 17 Dévidi bya asụ Chileke: “O kwa mbedua be turu ekemu g'a gua ndu-a ogu ono. Mbu-a; ọo mbedua be meru iphe-aji; mbu l'oo mbedua be meru iphe, adudu ree. ?Unwu aturu-a mehunuru ole? Jiko Chipfu, bu Chileke mu; iphe, mu arwo ngu bu g'o buru mbedua waa ndibe nna mu be ii-da ejo ẹka l'ehu. Te kweshinu g'ejo-ehu-a duru ndibe ngu!”

18 Tobudu iya bu; ojozi Chipfu ono su Gadu g'o je epfuaru Dévidi g'o je akpuaru Chipfu oru-ngweja l'oma ẹka ono, Onanu, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le balı ono. 19 Oo ya bu; Dévidi tugbua jeshia eme egube ono, Gadu gude epha Chipfu pfuaru iya ya ono. 20 Teke ono be Onanu echishi witi; o bya aghakobe huma ojozi-imigwe ono; yele unwegirima iya eno, yele iya no tuko domichaa onwophe. 21 Dévidi bya ejepfushia Onanu; Onanu lee enya bya ahuma Dévidi g'ooje abyapfuta iya; o shi l'eka oochi witi ono lufuta; je ephozeta iphu l'ali l'ataphu Dévidi. 22 Dévidi su Onanu: “Nunu mu ali-a, bu ẹka iichije balı-a gẹ mu kpuaru Chipfu oru-ngweja; k'ophu ejo iphe-ememe-a l'eme ndu-a l'e-buhu. Ree mu iya erere gẹ mu pfu-dzuu ngu ugwo iya.”

23 Onanu su Dévidi: “Wota iya roya. Gẹ gube nnajiuphu mu, bu eze gudekpoe ya pho mee iphe, du ngu ree. Mu a-nu eswi, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku obu. Mu anu iphe, eegudeje echishi eswa l'ereshi g'o buru nku; nu witi g'e gude gwee ngweja-nri. Iphe ono g'o ha be mu anukota.”

24 Eze, bu Dévidi su Onanu: “Waawakwa; mu a-pfu-dzu aswa iya apfu-dzu. Mu te ewotadu iphe, bu iphe ngu nu Chipfu. Ophu mu egudedu iphe, adudu iphe, o phuru mu egwe ngweja-akpo-oku.” 25 Oo ya bu; Dévidi pfua Onanu mkpola-ododo, erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu iri g'o buru ugwo ali ono. 26 Dévidi bya akpuaru Chipfu oru-ngweja l'eka ono; bya egwee ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'eli iya; bya araku Chipfu; Chipfu shi l'imigwe gude oku bya aza iya oku l'eli oru-ngweja ono.

27 Tobudu iya bu; Chipfu karu ojozi ono; g'o mi-phu ogu-echi ono azu l'obo iya. 28 Teke ono; Dévidi bya ahuma le Chipfu be zaru iya oku l'eka ono, Onanu, bu onye Jiebusu echishije eswa le balı ono; o nodu l'eka ono gweshia ngweja. 29 Ishi iya bu le teke ono be ulo-ekwa Chipfu pho, Mosisu meru l'echiegu pho; yele oru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-oku; be bukota l'eka aagwaje iphe le mkpukpu Gibiyonu be o nokota. 30 Ole Dévidi te ejeduru l'iphu ẹka ono g'o jita Chileke; kele ootsu ogu-echi ojozi Chipfu ono ebvu.

22

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi sụ: “Ọọ ẹka-a bẹ ọlo Chipfu, bụ Chileke a-dụ; ọ bụru l'ẹka-a bẹ ọru-ngweja a-dụkwapho; mbụ ẹka ndu Ízurelu a-nọduje egwe ngweja-akpọ-ọku.”

Aakwakọbe k'akpu eze-ọlo Chileke

² Ọọ ya bụ; Dévidi tụa ekemu g'a chikobe ndu bụ nlwamulwa, nọ l'alị Ízurelu. Ọ bya eshi l'ime pẹ họtá ndu a-nọdu akwachashị mkpuma g'ẹphe kwachaa mkpuma, ee-gude kpua ọlo Chileke ono. ³ Ọ nụkwarupho mkpuru-kpu-ígwè, dụ igwerigwe g'e gude kpushia nggu, aa-kupyabechaa lẹ mgbo ọnu-oguzo; m'ọphu ee-gude jìgbabe iphe ajìgbabe; bya anụkwapho onyirubvu, dụ igwerigwe k'ọphu a ta amadu g'ee-shi tụa ẹrwa iya. ⁴ Ọ bya anụ oshi sida, bụ aguta aguta; noo kele ndu Sayidonu; mẹ ndu Taya bẹ vulataru Dévidi oshi sida, dụ igwerigwe. ⁵ Dévidi sụ: “Nwa mu Sólomonu bẹ bụ nwatanshii, adudu iphe, ọ mawaru. Teme ọlo ọbu aa-kpuru Chipfu ọbu bẹ a-kwata paa ẹka apaa. Ọlo ọbu bẹ aa-nọdu atụ ọnu iya; teme l'ọ dụ-dzuru ndiphe l'ọphu biribiri. Ọọ ya bụ lẹ mu a-kwakọbe ẹka iya akwakọbe.” Ọọ ya bụ; Dévidi kwakọbe g'ee-gude kpua ọlo ono; ọkpobe akwakọbe teme ọ nwuhuje.

⁶ Tòbudu iya bụ; ọ kua nwa iya, bụ Sólomonu; tūaru iya ekemu sụ iya g'ọ kpuaru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ọlo. ⁷ Dévidi sụ Sólomonu: “Nwa mu; ọ shi dụ mu l'obu gẹ mu kpuaru Chipfu, bụ Chileke mu ọlo. ⁸ Obenu lẹ Chipfu byaru epfuaru mu sụ: ‘I gbunukawaru ọchi; lwuwa ọgu, parụ ẹka apaa. Ọ tọ bụdu ngu a-kpuru mu ọlo. I gbunukawaru ọchi l'eliphe-a l'ẹnya nkemu. ⁹ Aa-nwutaru ngu nwa nwoke. Nwata ọbu bẹ a-buru onye emeje gẹ nchị dụ doo. L'oo-me gẹ yele ndu ọhogu iya mgburugburu zee jii. Ẹpha iya bẹ a-buru Sólomonu. Ọ bụru teke ọ bụ eze bẹ mu e-me gẹ nchị dụ ndu Ízurelu doo; ẹkameka adakọtaru pẹ jii. ¹⁰ Ọ bụru yebedua bẹ a-kpuru mu ọlo. Ọo-buru nwa mu. Mbèdua aburu nna iya. Mu emee g'abubu ọ bụ eze lẹ Ízurelu nguru anguru jasuru asuru.’

¹¹ “Nwa mu; gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru; k'ọphu bụ l'ii-kpu ọlo Chipfu, bụ Chileke ngu ono kpukota; ẹgube ono, ọ pfuru iya l'ẹhu ngu ono. ¹² Ọọ gẹ Chipfu nụ ngu ọriri; mee g'iphe doje ngu ẹnya; k'ọphu bụ lẹ teke ọ meru g'ike dụ ngu; g'ị bụru onye-ishi ndu Ízurelu; bẹ ii-buru onye a-nọduje eme ekemu Chipfu, bụ Chileke ngu ono. ¹³ Teke ono bụ; ọ -buru l'ị nwuberu ẹnya eme iphe, ọ tūru ọkpa iya; mẹ omelalị ono, Chipfu karu Mosisu gẹ ndu Ízurelu meje ono; bẹ iphe a-nọduepho ejehuru ngu. Shihukpọepho ike; shihu obu ike. Ta atsukwa ebvu; ọphu ike abvukwa ngu.

¹⁴ “Mu jeru iphe-ẹhuka gẹ mu e-shi dobe iphe, ee-gude mee k'ọlo Chipfu ono. Mu doberu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ukporo unu talentu ugbo iri l'ẹbo l'unu talentu iri; bya edobe mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ukporo unu talentu ugbo unu ẹto l'ukporo labọ l'iri; bya akwatakpọ dobe onyirubvu; mẹ mkpuru-kpu-ígwè, dụ shingushingu k'ọphu a ta atukotadu ẹrwa iya atutu. Mu dobekwarupho oshi; bya edobe mkpuma. E -mechaa, l'ii-yekwabawa iya rọ iphe. ¹⁵ Ndu ozi bẹ i nweru nweru k'etsutsu iya. I nweru ndu akwachashị mkpuma; nweru ndu edoje ẹja ọlo; nweru ndu kapyinta; mewardu ndu eme ọna l'uzo, dụ iche iche; ¹⁶ ndu emeje ọna lẹ mkpọla-ododo nọ iya; mẹ ndu kẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ndu k'onyirubvu; teme ndu kẹ mkpuru-kpu-ígwè nọdukwa iya phọ. Ẹphe bụ aguta aguta. Gbalihu wata ozi ọbu. Gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru!”

¹⁷ Dévidi bya akakwarupho ndu-ishi ndu Ízurelu l'oplu g'ephe yetaru nwa iya, bu Sólomonu eka; su phe: ¹⁸ “?Chipfu, bu Chileke unu ta anona swiru unu to? ?To meduru ge nchi du unu doo l'ekameka to? O mewaru ge ndu bu l'ali-a lwakota mu l'eka; teme a kapyabewa ndu ali-a enya l'iphu Chipfu; me l'eka ndu nkiya no. ¹⁹ Nta-a bukwa g'unu gude ndzu unu; me obu unu cho Chipfu, bu Chileke unu. Unu wu-lihu kpa eka-du-nsọ ke Chipfu, bu Chileke; k'oplu aa-pata okpoko oqbandzu Chipfu; me ivu, du nsọ, bu ke Chileke bya edobe l'ulo ono, aa-kpuru Chipfu ono.”

23

Ozi, duru ndu Lívayi

¹ Dévidi kahuepho; nowaa apha, du igwerigwe; o mee nwa iya, bu Sólomonu eze ndu Ízurelu.

² O bya ekukobekwapho ndu-ishi ndu Ízurelu l'oplu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi. ³ Ndu Lívayi, nowaru e -shi l'ukporo apha l'apha iri kwaseru be a gukotaru ogu. Iphe, unwoke phe tukoru du buru ukporo unu ugbo eno l'unu iri l'ise. ⁴ Dévidi su: “Ukporo unu unwoke ugbo eto l'ime ndu ono be a-nodu eleta enya l'ozu, eeje l'ulo Chipfu ono. Unu unwoke iri l'ise aburu ndu-ishi; me ndu-ikpe. ⁵ Unu unwoke iri a-buru ndu nche onu-oguzo; unu unwoke iri ozo; e gude ngwa-ebvu, mu metaru g'e gudeje gu ebvu ajaja; gude agu ebvu aja Chipfu.”

⁶ Dévidi bya ekee phe l'okpa l'okpa g'ephe du l'awa Lívayi, bu iya bu Geshonu; me Kohatu; waa Merari.

⁷ Ndu ophu eketaru yeru ndu Geshonu bu: Ladanu; me Shimeyi. ⁸ Unwu Ladanu bu Jiehiyelu, bu okpara; waa Zetamu; me Jiowelu. Eto be ephe tukoru du. ⁹ Unwu ke Shimeyi bu Shelomotu; me Haziyele; me Haranu. Eto be ephe tukoru du. Ephe bukotaru ndu-ishi l'enya unuphu ibe Ladanu.

¹⁰ Ndu ophu bu eri Shimeyi bu: Jiahatu; me Zina; me Jieyushi; me Beraya. Eno be ephe tukoru du. ¹¹ Jiahatu bu okpara; Ziza buru otsota. Jieyushi waa Beraya be ta nwutaduru unwoke igwerigwe; a gua phe ge ndu enya-unuphu lanu.

¹² Unwu Kohatu buru: Amuramu; me Izuha; me Hiburonu; me Uzele. Eno be ephe tukoru du. ¹³ Unwu ke Amuramu bu: Eronu; me Mosisu. Eronu be e doberu iche; mbu yebdua waa unwu iya g'ephe buru ndu e-wojeru iphe, kakota adu nsọ dobe nsọ; kpoje unwu-isensu oku l'iphu Chipfu jasuru asuru. O buru phe a-nodu ejeru Chipfu ozi; gude epha iya ago onu-oma jasuru l'ojejoje. ¹⁴ A bya le Mosisu, bu onye ke Chileke be a guru unwu iya yeru ndu Lívayi. ¹⁵ Unwu Mosisu bu: Geshonu me Eliyeza. ¹⁶ Unwu ke Geshonu buru: Shebelu, bu okpara. ¹⁷ Unwu ke Eliyeza bu: Rehabaya; yebdua bu okpara. Eliyeza ta nwutaeduru nwa nwoke ozo; ole unwoke, Rehabaya nwushiru dukwanu igwerigwe shii.

¹⁸ Unwu ke Izuha bu: Shelomotu, bu iya bu okpara. ¹⁹ Unwu ke Hiburonu bu: Jieraya, bu okpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyele buru k'eto; Jiekameyamu buru k'eno. ²⁰ Unwu ke Uzele bu: Mayika, bu okpara; Ishaya buru otsota.

²¹ Unwu ke Merari bu: Mahuli waa Mushi. Unwu ke Mahuli buru: Eleyaza waa Kishi. ²² Eleyaza nwuhuru; ophu o nwutaduru unwoke. O unwanyi be o nwushiru kpoloko. O buru unwu Kishi, bu abubu phe be lukotaru phe nu. ²³ Unwu ke Mushi bu: Mahuli; me Eda; waa Jieremotu. Eto be ephe tukoru du.

²⁴ Ndu ono bukota eri Lívayi l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu phẹ. Èphe bukota ndu-ishi l'ènya-unuphu ibe nna phẹ; egube e deru epha phẹ l'èkwo; bya agua phẹ ogu l'èhu l'èhu; mbụ ndu ono, nọwaru e -shi l'ụkporo apha kwaseru; bya aburu ndu eje ozi l'ulo Chipfu ono.

²⁵ Noo kele Dévidi bẹ pfuhawaru sụ: “Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu bẹ mewaru gẹ nchị dụ ndibe mu doo; teme o buwaru lẹ Jierúsalemu g'oo-buru iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. ²⁶ Ọ tọ gbaeduru gẹ ndu Lívayi vupheje ụlo-mkpu; mẹ iphe, e gude eje ozi l'ime iya.” ²⁷ Ọ buru opfu ikpazu, Dévidi pfuru bẹ meru g'o gude a gua ndu Lívayi ogu e -shi lẹ ndu nọwaru ụkporo apha kwaseru.

Ozi, duru ndu Lívayi l'ulo Chipfu

²⁸ Ozi, duru ndu Lívayi bụ g'èphe yetajeru unwu Eronu eka l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbụ l'oma-unuphu eze-ulo ono; mẹ lẹ mkpuru, dugbaa ya nụ; mękpoo emecha iphemiphe, dụ nsọ emecha; męwaru ozi ozo, eeje l'eze-ulo Chileke ono. ²⁹ Ozi ozo, duru phẹ nụ bụ kẹ buredi, eedobeje l'iphu Chileke; mẹ k'ukpokutu-nri, eegudeje egwe ngweja-nri; mẹ k'echambekee, te ekoduru ekoko; mẹ k'eghe iphe egheghe; mẹ k'iphe, bukpo iphe, aagwoje agwoowo; męwaro atụ iphe atutu; maru ole, o dụ; mẹ g'o habe. ³⁰ Ụtsugutsu bẹ ephe aa-pfujeru ekele Chipfu ekele; aja iya ajaja. Èphe e-mejekwa iya phọ nno l'uzenyashi; ³¹ mękpoo teke e gwee ngweja-akpo-okwu k'eswe-atuta-unme; mẹ k'onwa ophúú; mẹ k'obo-iphe, a turu teke aaboje iya. Èphe a-noduje eje ozi l'ataphu Chipfu tekenteke; mbụ egube a tuburu phẹ g'èphe meje iya. ³² Ọo ya bụ l'oo phẹ bẹ o dụ l'eka; mbụ ozi, eeje l'ulo-ekwa-ndzuko; mẹ k'eka-du-nsọ; mbụ g'èphe yetajeru unwunna phẹ, bụ unwu Eronu eka l'ozi, dụ l'ulo Chipfu ono.

24

Ogbo uke Chileke

¹ Waa g'e gude keshia unwu Eronu baa. Unwu Eronu bụ: Nadabu; mę Abihu; mę Eleyaza; waa Itama. ² Nadabu yele Abihu bẹ vu nna phẹ ụzo nwuhu; ophu o dudu onye ophu nwutaru nwa. Ọo ya bụ; Eleyaza yele Itama jeaha ozi ndu-uke Chileke. ³ Zadoku, bụ oshilokpa Eleyaza; yele Ahimeleku, bụ oshilokpa Itama bẹ yetarụ Dévidi eka kee phẹ g'èphe a-nodugba eje ozi, duru phẹ nụ. ⁴ L'oshilokpa Eleyaza bẹ a ka enweru ndu-ishi eme l'oshilokpa kẹ Itama. Waa g'èphe gude keshia phẹ bụ owa: l'oshilokpa kẹ Eleyaza bẹ e ketarụ umadzu iri l'ishii, bugbaa ndu-ishi l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu; bya eketa umadzu esato, bugbaa ndu-ishi l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu l'eri kẹ Itama. ⁵ A turu ido gude kee phẹ; ephe haru enya nhamunha; noo kele ọo g'e nweru ndu-ishi ozi eka-du-nsọ; mę ndu-ishi ozi Chileke l'oshilokpa Eleyaza bụ g'e nweru iya l'oshilokpa kẹ Itama. ⁶ Onye edeje ekwo, bụ Shemaya; nwa Netanelu; mbụ onye Lívayi bẹ nọ l'iphu eze deshia epha phẹ; mę l'iphu ndu-ishi, bụ Zadoku, bụ onye uke Chileke; mę Ahimeleku, bụ nwa Abyiyata; mę l'iphu ndu-ishi enya-unuphu ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi. E vuru ụzo hota enya-unuphu lanụ l'eri Eleyaza; bya agbẹ teke ono hota enya-unuphu lanụ l'eri Itama.

⁷ A turu ido kẹ mbụ; o daaru Jiehoyaribu; a tua ido k'èbo; o daaru Jiedaya. ⁸ Ido k'eto daaru Harimu; ido k'eno daaru Seyorimu; ⁹ k'ise daaru Malukayijia; k'ishii daaru Mijiaminu. ¹⁰ Ido k'esaa daaru Hakozu; k'esato daaru Abáyijia; ¹¹ kẹ tete daaru Jieshuwa; k'iri daaru Shekanaya; ¹² k'iri lẹ

nanu daaru Elyashibu; k'iri l'ebo daaru Jiakimu; ¹³ k'iri l'eto daaru Hupa; k'iri l'eno daaru Jieshebeyabu; ¹⁴ k'iri l'ise daaru Biliga; k'iri l'ishii daaru Ima; ¹⁵ k'iri l'esaa daaru Heziru; k'iri l'esato daaru Hapizezu; ¹⁶ k'iri le tete daaru Petahaya; k'ukporo daaru Jiehezekelu; ¹⁷ k'ukporo le nanu daaru Jiakinu; k'ukporo l'ebo daaru Gamulu; ¹⁸ k'ukporo l'eto daaru Delaya; k'ukporo l'eno daaru Mazaya.

¹⁹ Noo g'e gude gbaa phe g'ephe jeje ozi bu ono le teke ephe bahuru l'ulo Chipfu; egube ono, ocheoroke phe, bu Eronu turu phe eka iya, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke ke Izurelu turu iya ya l'ekemu.

²⁰ A bya l'eri Lívayi ndu ophu phoduru nu:

L'unwu Amuramu be a hotaru Shubelu; l'unwu ke Shubelu buru Jiehudeya.

²¹ A bya l'eri ke Rehabiya; onye shi l'unwu Rehabaya bu Ishaya, bu okpara.

²² Onye shi l'eri ke Izuha bu Shelomotu; onye shi l'unwu Shelomotu buru Jiahatu.

²³ L'eri Hiburonu bu Jieraya, bu iya bu okpara; Amaraya buru otsota; Jiahazyelu buru onye k'eto; Jiekameyamu buru k'eno.

²⁴ L'eri ke Uzelu bu Mayika; onye shi l'unwu Mayika buru Shamiru.

²⁵ Nwune Mayika ke nwoke bu Ishaya. Onye shi l'unwu Ishaya buru Zekaraya.

²⁶ L'unwu ke Merari be bu Mahuli waa Mushi. A hota Beno; nwa Jiazaya.

²⁷ L'eri ke Merari be ndu shi l'unwu Jiazaya bu: Beno; me Shohamu; me Zaku; me Ibiri. ²⁸ L'eri Mahuli bu Eleyaza. Eleyaza ta anwutaduru unwoke.

²⁹ A bya l'eri Kishi be bu nwa Kishi, bu Jierahumelu. ³⁰ L'unwu ke Mushi buru Mahuli; me Eda; waa Jierimotu.

Ndu ono bukota eri Lívayi l'enya-unuphu phe l'enya-unuphu phe.

³¹ Ephebedua be tukwarupho ido; egube ono, unwunna phe, bu oshilokpa Eronu turu pho. Ephe no l'iphu eze, bu Dévidi; me l'iphu Zadoku; me Ahimeleku; me l'iphu ndu-ishi enya-unuphu ndu-uke Chileke; me ke ndu Lívayi tua ido ono. O buru g'e meru enya-unuphu unwunna phe k'ogerenya bu g'e meru ndu ophu bu nwata.

25

Ndu aguje ebvu

¹ Dévidi yele ndu-ishi ndu ojogu toko shi l'unwu Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu hota ndu e-gudeje ogumogu; me une; me ogelenda epfuchiru Chileke. Waa epha ndu eje ozi ono bu owa:

² L'unwu ke Asafu bu: Zaku; me Jiósefu; me Netanaya; me Asharela. Unwu Asafu ono be bu Asafu bu onye anoduje egoshi phe iphe, ephe e-me. Asafu l'onwiya buru eze be o no l'eka epfuchiru Chileke.

³ A bya le Jiedutunu; ndu ophu shi l'unwu iya bu: Gedalaya; me Zeri; me Jieshaya; me Shimeyi; me Hashabaya; me Matitaya. Ephe du umadzu ishii. O buru nna phe, bu Jiedutunu be bu onye ephe no l'eka egudeje ogumogu agu ebvu ekele; me ebvu ajaja; shi nno epfuchiru Chipfu.

⁴ A bya l'unwu Hemanu; ndu ophu shi l'unwu iya buru: Bukaya; me Matanaya; me Uzelu; me Shebelu; me Jierimotu; me Hananaya; me Hanani; me Elyata; me Gidaliti; me Romamiti-Eza; me Jioshubekasha; me Maloti; me Hotiru; me Mahazyotu. ⁵ Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Hemanu, bu onye aphujeru eze ophulanya. O buru shita l'ukwe, Chileke

kweru iya be o shi nwushia phe; k'ophu oo-shi nno buru onye ike du. Chileke be nuru Hemanu nwa nwoke iri l'eno; waa unwada eto.

⁶ G'ephe ha shi nodukota nna phe l'eka. O buru iya egoshije phe ebvu, ephe a-nodu agu l'ulo Chipfu. Ephe egudeje ogelenda; me une; me ogumogu agu ebvu ono l'ulo Chileke. Asafu; me Jiedutunu; me Hemanu be shi nodukota l'eka eze; eme iphe, o suru g'ephe mee.

⁷ Iphe, ephe dukota; mbu ndu aguje ebvu ono be bu ukporo iri l'eno l'umadzu esato. Ephe bukota ndu e ziru k'ebvu ono ezizi; bya aburu ndu k'ebvu, aaguru Chipfu doru enya.

⁸ Ephe turu ido l'ehu l'ehu gude haa ozi phe; mbu egirima me ogerenya; me onye ezi iphe; me ndu ophu eezi iya ezizi.

⁹ Ido ke mbu be a turu Asafu; o daaru Jiوسفu; k'ebo daaru Gedalaya. Yebdua me unwunna iya; waa unwu iya be du iri l'ebo.

¹⁰ K'eto daaru Zaku; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹¹ Ido k'eno daaru Izuri; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹² K'ise daaru Netanaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹³ K'ishii daaru Bukaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹⁴ K'esaa daaru Jiesharela; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹⁵ K'esato daaru Jieshaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹⁶ Ke tete daaru Matanaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹⁷ K'iri daaru Shimeyi; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹⁸ K'iri le nanu daaru Azarelu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

¹⁹ K'iri l'ebo daaru Hashabaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²⁰ K'iri l'eto daaru Shubelu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²¹ K'iri l'eno daaru Matitaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²² K'iri l'ise daaru Jieremotu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²³ K'iri l'ishii daaru Hananaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²⁴ K'iri l'esaa daaru Jioshubekasha; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²⁵ K'iri l'esato daaru Hanani; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²⁶ K'iri le tete be daru Maloti; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²⁷ K'ukporo daaru Eliyata; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

²⁸ K'ukporo le nanu daaru Hotiru; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebo.

- ²⁹ K'ukporo l'èbo bẹ daru Gidaliti; yẹle unwu iya; mẹ unwunna iya. Èphe dù iri l'èbo.
- ³⁰ K'ukporo l'èto daaru Mahaziyotu; yẹle unwu iya; mẹ unwunna iya. Èphe dù iri l'èbo.
- ³¹ K'ukporo l'èno bẹ daru Romamiti-Eza; yẹle unwu iya; mẹ unwunna iya. Èphe dù iri l'èbo.

26

Ndu nche onu-abata eze-ulo Chileke

¹ G'e gude keshia ndu eche onu-abata nche bẹ bụ:

Ndu shi l'eri Kora bụ Meshelemaya, bụ nwa Kore, bụ oshilokpa Asafu.

² Meshelemaya bẹ nwushiru unwoke: Zekaraya bụ okpara iya; Jiediyelu buru otsota; Zebadaya buru onye k'eto; Jiatuniyelu buru onye k'eno;

³ Elamu buru onye k'ise; Jiehohananu buru onye k'ishii; Eliyowenayi buru onye k'èsa.

⁴ Óbèdu-Edomu nwushikwarupho unwoke: Shemaya bụ okpara; Jiehozabadu buru otsota; Jiowa buru onye k'eto; Saka buru onye k'eno; Netanelu buru onye k'ise; ⁵ Amiyelu buru onye k'ishii; Isaka buru onye k'èsa; Peyuletaiyi buru onye k'èsa; noo kele Chileke goru onu-oma nù Óbèdu-Edomu. ⁶ Nwa Óbèdu-Edomu, bụ Shemaya bẹ nwushikwarupho unwoke, bugbaa ndu-ishi l'ènya-unuphu nna phẹ; kele èphe buchaa ndu tsuru lẹ nwoke. ⁷ Unwu Shemaya bụ: Otuni; mẹ Refayelu; mẹ Óbèdu; mẹ Eluzabadu. Unwunna phẹ, bụ Elihu; mẹ Semakaya bẹ bukwapho ndu tsuru lẹ nwoke.

⁸ Ndu ono g'èphe ha bẹ bukota oshilokpa Óbèdu-Edomu. Èphe l'unwu phẹ mẹ unwunna phẹ bukota ndu tsuru lẹ nwoke; nweru ike k'èje ozi ono. Èphe dù ukporo èto l'umadzu labo; mbụ oshilokpa Óbèdu-Edomu ono.

⁹ Meshelemaya bẹ nweru unwu; nweru unwunna, tsugbaaru lẹ nwoke. Iri l'èsa bẹ èphe kpakota dù.

¹⁰ Hosa, bụ oshilokpa Merari bẹ nwushiru unwu. Shimiri bụ okpara. O tọ bụdu yèbedua bụ okpara gèdegede; òle nna iya wotaru iya mee okpara. ¹¹ Hilikaya bụ otsota; Tebalaya buru k'eto; Zekaraya buru k'eno. Unwu Hosa g'èphe ha; mẹ unwunna iya bẹ tukurù dù iri l'èto.

¹² Ndu nche onu-abata ono bẹ e keshigbaaru lẹ gẹ ndu-ishi phẹ dù. Èphe nwegbaaru ozi, èphe eje l'ulo Chipfu egube ono unwunna phẹ nweru ono. ¹³ Èphe tụa ido l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu gude keshia onu-abata ono; mbụ onye upfu mẹ onye nta. ¹⁴ Ido, a turu lẹ k'onu-abata ophu nọ laaru ụzo enyanwu-awawa bẹ daru Shelemaya. A bya atuaru nwa iya, bụ Zekaraya ido; o daaru iya; mbụ k'onu-abata ophu nọ l'uzo isheli. Zekaraya bụ onye mgbazi, nweru egomunggo. ¹⁵ Óbèdu-Edomu bẹ nkiya daru l'onu-abata ophu nọ l'uzo ndohali. O buru unwu iya bẹ ido k'ulo, aakwakobeje iphe daru. ¹⁶ Shupimu yẹle Hosa bẹ bụ ido k'onu-abata ophu nọ chebe ụzo enyanwu-ariba bẹ daru phẹ nù; yẹle oguzo Shaleketu, nọ l'aguga gbororo ụzo imeli. Nche ono bẹ a gbaru agbagba. ¹⁷ L'oguzo k'uzo enyanwu-awawa bẹ ndu Lívayi aduje ishii eche lẹ mboku. L'uzo isheli bẹ èphe aduje èno lẹ mboku; bya aduje èno l'uzo ndohali lẹ mboku; bya aduje èbo èbo l'ulo, aakwakobeje iphe.

¹⁸ A bya l'oma-unuphu ono, ibiya ophu nọ chebe ụzo enyanwu-ariba bẹ aaduje èno lẹ gbororo; dù èbo eche oma-unuphu ono gèdegede.

¹⁹ Noo g'e kekashiru ndu nche onu-abata ono bu ono; mbu oshilokpa Kora waa Merari.

Ulo eku k'ulo Chileke

²⁰ Ulo eku k'ulo Chileke bu ndu Lívayi ibe phe be o du l'eka; me ulo eku k'eka aakwakobeje iphe, e doberu nsọ. Onye bu ishi phe buru Ahayijia. ²¹ A bya l'eri Ladanu; mbu oshilokpa Geshonu ono, ndu ophu shi l'eri Ladanu; mbu ndu bugbaa ishi l'enya-unuphu Ladanu, bu onye Geshonu be bu Jiehiyeli. ²² Jiehiyeli bu nna Zetamu. Nwune Zetamu buru Jiowelu. Oo phe be eku k'ulo Chipfu du l'eka.

²³ A bya l'eri Amuramu; me eri Izuha; me eri Hẹburonu; me eri Uzelu bu: ²⁴ Shebelu be bu onye-ishi eku k'eze-ulo Chileke ono. O bu oshilokpa Geshonu, bu nwa Mosisu. ²⁵ A bya l'unwunna iya, bu eri Eliyeza: Eliyeza bu nna Rehabaya; Rehabaya buru nna Jieshaya; Jieshaya buru nna Jioram; Jioram buru nna Zikiri; Zikiri buru nna Shelomotu. ²⁶ O buru Shelomotu yele unwunna iya be o du l'eka; mbu eka ono, aakwakobeje iphe, e doberu nsọ; mbu iphe, eze, bu Devidi; me ndu-ishi enya-unuphu ibe nna phe; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise; me ndu-ishi ndu ojogu ozo doberu nsọ. ²⁷ Iphe, ephe gwetarụ l'ogu be ephe haru dobe nsọ g'e gude mekwaa ulo Chipfu ono. ²⁸ Iphe, bukpo iphe, ephe doberu nsọ; mbu Samelu, bu onye aphuje ophulanya; waa Solu; nwa Kishi; waa Abuna nwa Neru; wafua Jiowabu; nwa Zeruya; be bu Shelomotu; yele unwunna iya be eletakota iya enya.

Ndu e yeru l'ishi

²⁹ E shi l'eri Izuha tua Kenanaya; yele unwu iya eka g'ephe buru ndu anodu eje ozi, abudu l'eze-ulo Chileke. A turu phe eka g'ephe buru ndu-ishi ozi waa ndu ogbo-ikpe ke Izurelu.

³⁰ E shi l'eri Hẹburonu hota Hashabaya; yele unwunna iya g'ephe buru ndu eleta ndu Izurelu enya; l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu le k'iphe, bukpo ozi, e jeru Chipfu; me ozi, eejeru eze. Ephe du unu unwoke eno l'ukporo ise; bukotaruru ndu tsuru le nwoke. ³¹ O buru Jieraya be bu onye-ishi l'eri Hẹburonu, bu iya bu g'e deru iya l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe l'enya-unuphu phe. L'apha, kwe Devidi ukporo apha labo e -shi teke o beberu bya aburu eze; be o gu-vuru l'ekwo l'o nweru ndu shi l'eri ono, bu ndu tsuru le nwoke, bu le mkpukpu Jiaza l'alj Giladu. ³² Eze, bu Devidi bya ahota Jieraya yele unwunna iya g'ephe buru ndu-ishi, eleta ipfu Rubenu enya; me ipfu Gadu; me nkeru-ebọ ipfu Manase; l'iphe, eeme l'uzo ke Chileke; me iphe, eeme l'opfu ehu eze. Ephe du unu unwoke ishii l'ukporo iri l'ise; bukotaruru ndu tsugbaaru le nwoke; bya abucharu ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

27

Ndu ojogu

¹ Owaa bu epha ndu Izurelu; mbu ndu-ishi l'enya-unuphu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; me ndu-ishi, bu ndu ejeru eze ozi le k'iphe, lakporu le k'ibiya ophu e ketaru phe ye. Obujeru ndu ophu eje ejeje; ndu ophu alwa alwalwa lonwa lonwa jeye apha asugba ishi. A gbachaaru phe unu ukporo eto eto.

² Onye-ishi ndu ojogu ivuzo; mbu ndu k'onwa ke mbu be bu Jiashobamu nwa Zabudelu. Ndu e keru yeru iya du unu ugbo ukporo eto.

³ Jiashobeyamu bẹ shi l'eri Pérezu. Ọ bụru iya bụ onye-ishi ndu-ishi ojogu l'ónwa k'ivuzọ.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'ẹbo mbụ ndu k'ónwa k'ẹbo bẹ bụ Dodayi, bụ onye shi l'eri Ahowa. Mikulotu bẹ yikwapho lẹ ndu-ishi. Ndu nkiya bẹ dukwapho unu ukporo ẹto.

⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'ẹto; mbụ ndu k'ónwa k'ẹto bẹ bụ Benaya; nwa Jiehoyada, bụ onye uke Chileke. Ndu nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto. ⁶ Ọo yẹbedua bụ Benaya ono, yi lẹ ndu ojogu ukporo l'iri phọ; bụru iya bụ onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri ono. Nwa iya, bụ Amizabadu bẹ bụ ishi lẹ ndu ojogu, e keru yeru iya ono.

⁷ Onye-ishi ndu ojogu kẹ ẹno; mbụ ndu k'ónwa k'ẹno bẹ bụ Asahelu, nwune Jiowabu. Nwa iya, bụ Zebadaya bẹ mecharu bụru onye-ishi l'ozo iya. Ndu nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

⁸ Onye-ishi ndu ojogu k'ise; mbụ ndu k'ónwa k'ise bẹ bụ Shamuhutu, bu onye eri Izura. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

⁹ Onye-ishi ndu ojogu k'ishii; mbụ ndu k'ónwa k'ishii bẹ bụ Ira; nwa Ikeshi, bụ onye eri Tekowa. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

¹⁰ Onye-ishi ndu ojogu kẹ ẹsaa; mbụ ndu k'ónwa k'ẹsaa bẹ bụ Helezu, bu onye shi l'eri Pelonu; mbụ onye ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

¹¹ Onye-ishi ndu ojogu k'ẹsato; mbụ ndu k'ónwa k'ẹsato bẹ bụ Sibekayi, bụ onye eri Husha; mbụ onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

¹² Onye-ishi ndu ojogu kẹ tete; mbụ ndu k'ónwa kẹ tete bẹ bụ Abiyeza kẹ Anatotu; onye ipfu Benjiaminu. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

¹³ Onye-ishi ndu ojogu k'iri; mbụ ndu k'ónwa k'iri bẹ bụ Maharayi kẹ Netofa; onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

¹⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'iri lẹ nanu; mbụ ndu k'ónwa k'iri lẹ nanu bẹ bụ Benaya kẹ Piratonu; onye okpa-ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya bẹ dū unu ukporo ẹto.

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'iri l'ẹbo; mbụ ndu k'ónwa k'iri l'ẹbo bẹ bụ Heludayi kẹ Netofa; onye shi l'eri Otuniyelu. Ndibe nkiya bẹ dū ukporo ẹto.

Ndu bụgbaa ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Ízurelu

¹⁶ Ndu bụgbaa ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Ízurelu bụ ọwana:

Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Rúbenu bẹ bụ Eliyéza nwa Zikiri.

Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Simiyonu bụru Shefataya nwa Maka.

¹⁷ Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Lívayi bẹ bụ Hashabaya nwa Kemelu.

Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Eronu bụru Zadoku.

¹⁸ Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Jiuda bẹ bụ Elihu, bụ nwune Dévidi.

Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Isaka bụru Omuri nwa Mayikelu.

¹⁹ Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Zebulonu bẹ bụ Ishimaya nwa Obedaya.

Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Nafutali bụru Jierimotu nwa Azuriyelu.

²⁰ Onye bụ ishi l'okpa-ipfu Ifuremu bụ Hosiya nwa Azazaya.

Onye bụ ishi lẹ nkeru-ẹbo okpa-ipfu Manáse bụru Jiowelu nwa Pedaya.

²¹ Onye bụ ishi kẹ nkeru-ẹbo okpa-ipfu Manáse ophu bu l'alí Giladu bẹ bụ Ido nwa Zekaraya.

Onye bụ onye-ishi l'okpa-ipfu Benjiaminu bụru Jiasiyelu nwa Ábuna.

²² Onye bụ ishi l'ipfu Danu bẹ bụ Azarelu nwa Jierohamu.

Noo ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Ízurelu bụ ono.

²³ Dévidi bẹ ta aguduru ndu ophu nowaru ukporo apha; ozoo ndu ophu teke erwudu iya nu; kele Chipfu bẹ kweru ukwe le ya e-me ge ndu Ízurelu habe igwerigwe ge kpokpode, no l'igwe. ²⁴ Jiowabu; nwa Zeruya bẹ wataru agu ogu ono; ophu o to gufuduru iya l'ishi. O buru k'ogu, a guru ono bẹ Chipfu gude tukoshi ndu Ízurelu oke ehu-eghu iya. Ophu e te deeduru ogu ono l'ekwo, e deshuru iphe, e meru le teke Dévidi bu eze.

Ndu-ishi ibe eze

²⁵ Onye bu ishi l'ulo, eze akwakobeje eku iya bẹ bu Azumavetu; nwa Adiyelu. Onye bu ishi ulo, aakwakobeje eku k'ali ono buru Jionatanu; nwa Uzaya; mbu ulo eku, du le mkpukpu le mkpukpu; me le mkpukpu ke nshji; mekpoo l'ulo-eli l'ulo-eli.

²⁶ Onye-ishi ndu eje ozi egu, bu iya bu ndu ako ofu buru Ezuri; nwa Kelubu.

²⁷ Onye bu ishi ofu-vayinu bẹ bu Shimeyi ke mkpukpu Rama.

Onye bu ishi, k'emefuta mee l'ofu-vayinu; me k'eka aakwakobeje iya buru Zabudi ke mkpukpu Shifamu.

²⁸ Onye-ishi, k'oshi olivu; me oshi sikamo, no l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba du l'eka bẹ bu Belu-Hananu ke mkpukpu Geda.

Onye bu ishi, l'eka eedobeje manu buru Jiowashi.

²⁹ Onye-ishi, eleta enya l'eku, ata nri l'ali Sharonu bẹ bu Shiturayi, bu onye shi Sharonu.

Onye bu ishi, eleta enya l'eku ophu no le nsuda nsuda buru Shafatu; nwa Adulayi.

³⁰ Onye bu ishi, eleta k'inya-kamelu bẹ bu Obilu, bu oshilokpa Ishimelu.

Onye bu ishi, eleta ke nkapfu-igara buru Jiehudeya, bu onye Meronotu.

³¹ Onye bu ishi, eleta k'eghu; me aturu bẹ bu Jiazizu, bu oshilokpa Hega.

Ndu ono g'ephe ha bẹ bukota ndu eleta iphe Dévidi enya.

³² Nwune nna Dévidi, bu Jionatanu bẹ bu onye mgbazi. O bu onye enya erwuje ali; bya aburu onye edeje ekwo. Yele Jiehiyelu; nwa Hakumoni bẹ bu ndu eleta unwegirima eze enya. ³³ Ahitofelu bẹ bu onye mgbazi eze. Hushayi, bu oshilokpa Aku bẹ bu eguru onya eze. ³⁴ Ahitofelu bẹ bu Jiehojada nwa Benaya; me Abyiyata bẹ mecharu nochia enya iya.

O buru Jiowabu bu onye-ishi ndu ojogu eze.

28

Okwa, Dévidi nmaru le g'ee-gude kpua ulo Chipfu

¹ No iya; Dévidi bya ekua ndu-ishi ndu Ízurelu ndzuko le Jierusalemu. O kuru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mekpoo ndu bu ndu-ishi ndu ojogu ono shigba le g'e gude keshia phe iche iche, ejeru eze ozi ono; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; bya ekua ndu eleta iphe eze; yele k'unwegirima iya enya; me ndu-ishi, eleta eku eze me k'unwegirima iya enya; mekwapho ndu eleta ibe eze enya; me ndu okpehu du; mekpoo ndu maru enya k'ogu.

² Tobudu iya bu; eze, bu Dévidi gbalihu bya apfuru apfuru su: "Unwunna mu; me ndibe mu; unu ngaberu mu nchi. O shi du mu l'obu ge mu kpua ulo eka okpoko oqbandzu Chipfu a-noduje; mbu okposhi, Chileke a-tukobeje okpa. Mu shi kwakobewaa k'akpu ulo ono. ³ Ole Chileke bẹ suru mu l'o to budu mu a-kpuru iya ulo ono; kele mu bu ojogu; mu gbuwa ndu du igwerigwe. ⁴ Obenu le Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu bẹ hotaleru mu-a l'onulo nna mu l'ofu ge mu buru eze ndu Ízurelu jaswaroya. O

ya bẹ họtaru ipfu Jiuda g'ọ bụru ishi; bya eshi l'ulo kẹ Jiuda họtara ọnu-ulo nna mu. A bya l'unwunna mu; ọ bụru mbedua bẹ dụ iya ree g'o mee mu eze ndu Ízurelu g'ẹphe ha. ⁵ Ọ nuru mu unwegirima, dụ igwerigwe. A bya l'unwu mu ono; ọ bụru nwa mu, bụ Sólomonu bẹ ọ họtaru g'ọ nọdu l'aba-eze k'alì-eze Chipfu; bụru eze ndu Ízurelu.

⁶ “Ọ sụru mu: ‘Ọo nwa ngu Sólomonu bẹ a-kpuru mu ulo; mẹ ọma-unuphu mu; kẹle mu họtawaru iya g'ọ bụru nwa mu; mbedua aburu nna iya. ⁷ Mu e-me g'alì-eze iya, nguru anguru jasuru asuru; mẹ ọ -buru-a l'oomeje ekemu mu; waa iphe, mu tọru ọkpa iya; ẹgube ono, oome iya nta ono.’

⁸ “Nta bụ iphe, mu epfuru unu l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu, bụ iya bụ edzudzu-ọha kẹ Chipfu; tẹme mu nọdu epfu iya gẹ Chipfu numa; bụkwa g'unu nwube ọnya meje iphe, Chipfu turu l'ekemu; k'ophu unu e-nweru alì ọma-a; tẹme l'ọ nọdu nọ-doru unwegirima unu, bụ ndu ọphu etso unu etsotso g'ọ bụru okiphe phẹ jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịmimii.

⁹ “Gubedua, bụ nwa mu Sólomonu; makwaru Chileke kẹ nna ngu. L'i gude obu ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha ejeru iya ozi; noo kẹle ọ bụ Chipfu enyochaje obu; tẹme iphe, nemadzu vu l'uche; mẹ ọphu ọ riru l'oriri nọdu edokọtaje iya ọnya. I -chọo ya bẹ ịi-chọtakwa iya. Ọle ọ -buru l'ị gwọberu iya bẹ ọo-jikakwa ngu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịmimii. ¹⁰ Kwabekwapho ọnya nta; noo kẹle Chipfu họtawaru ngu g'ị kpuru iya ulo, a-buru ẹkadu-nsọ. Shihuekwapho ike jee ozi ono.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi woru ugbugba nwulo, aa-kpu dụ-pfube l'onu eze-ulo ono woru nụ nwa iya, bụ Sólomonu. Ọ nukwa iya pho ugbugba g'ulo ono, a-dukota; mẹ ugbugba mkpuru ẹka aa-kwakọbeje iphe l'ulo ono; mẹ k'ulo-eli iya; mẹ k'ulo ime iya; mẹ k'ẹka aa-nọduje pfua ugwo iphe-eji. ¹² Ọ byakwapho eworu g'ugbugba ọma-unuphu ulo Chipfu ono a-dụ nụ iya; mẹ kẹ mkpuru, a-gba iya mgburugburu; bya anụ iya k'ulo ẹku k'ulo Chileke; mẹ ulo ẹku, bụ ẹka aa-kwakọbeje iphe, e doberu nsọ. Iphemiphe ono bẹ ọ nuru ẹgube ọ dụ iya l'uche g'a kpua ya. ¹³ Ọ bya epfua g'ee-gude keshia ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; bya epfua k'ozì, eejekọta l'ulo Chipfu; mẹ k'ivu, ee-gude eje ozi l'ulo Chipfu ono. ¹⁴ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, a-suru eme ivu, eeme lẹ mkpọla-ododo; bya egoshi ẹrwa mkpọla-ọchaa, a-suru eme ivu, eeme lẹ mkpọla-ọchaa; mbụ ọphu ee-gude eje ozi, dụ iche iche. ¹⁵ Ọ goshi ẹrwa mkpọla-ododo, ee-gude kpushia iphe, aapfubeje orọku, e meshiru lẹ mkpọla-ododo; mẹ k'orọku l'onwiya; mbụ g'ẹrwa iphe, aapfubeje orọku ono, a-hagbaa l'ẹhu l'ẹhu; mẹ k'orọku a-nọdu iya nụ; bya egoshi ẹrwa mkpọla-ọchaa, ee-gude kpushia iphe, aapfubeje orọku, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ k'orọku l'onwiya; mbụ ẹgube a-sukpoerupho iphe, aapfubeje orọku ono l'ẹhu l'ẹhu. ¹⁶ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, ee-gude kpushia teburu, eedobejeru Chileke buredi; mẹ ẹrwa mkpọla-ọchaa, ee-gude mee teburu mkpọla-ọchaa. ¹⁷ Ọ goshikwapho ẹrwa mkpọla-ododo, guru egugu, ee-gude mee oji; mẹ ọphu ee-gude mee gbamugbamụ; mẹ okoro; bya egoshichaa ẹrwa mkpọla-ododo, e-gude meshia gbamugbamụ mkpọla-ododo l'ẹhu l'ẹhu; goshi ẹrwa mkpọla-ọchaa ọphu a-suru emeshi gbamugbamụ mkpọla-ọchaa. ¹⁸ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, a huru l'ọku, a-suru eme ọru-ngweja unwu-isensu. Ọ goshikwapho ugbugba ugbo-inya, ee-me lẹ mkpọla-ododo doberu chierobu ono, sashiru ñkù asashì gude gbobuta okpoko ọgbandzu Chipfu ono.

¹⁹ Dévidi sūru: “Iphe ono g'ọ hakọta bụ Chipfu bẹ goshiru mu iya nū; mu dee ya edede. Mbū l'ọo ya meru; o doo mu ẹnya g'ọo-gbakọta ụgbugba.”

²⁰ Dévidi bya epfukwarupho nwa iya Sólomonu sū: “Shihukpọepho ike; gude ẹka l'obu jee ozi ono. Ta atsukwa ebvu; ọphu meji atofukwa ngu; noo kele Chipfu, bụ Chileke; mbū Chileke ke mbedua bẹ swiru ngu eswiru. Ọ tọ byadu agbakuta ngu azu; ọphu ọ byadu aha ngu jasụ teke ozi, dukota l'ulo Chipfu ono a-bvukota. ²¹ Ọgbo ndu-uke Chileke; me ke ndu Lívayi bẹ nọwa anono le k'iphe, bukpo ozi, eeje l'ulo Chileke ono. Ndu unu l'ephe a-gbaru mgba jee ozi ono; bẹ bụ ndu eme ọna l'iphe dugbaa iche iche, ephe buru ndu-ozi ono evu evuvu. Nokwapho ge ndu-ishi; me ndu Ízurelu l'ophu a-nodu emekotakpoo iphe, i sūru g'ephe mee.”

29

Iphe, a nuru g'e gude kpua eze-ulo Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ono l'ophu sū: “Sólomonu, bụ nwa mu ono, Chileke hotaru bẹ bukwa du nwatanshii, adudu iphe, ọ maru; teme ozi ono buru ozi, paru ẹka; kele eze-ulo ono bẹ ta abudu nemadzụ bẹ aakpuru iya; ọo Chipfu, bụ Chileke bẹ aakpuru iya. ² Mu dobewaru iphe, ee-gude mee k'eze-ulo Chileke mu ono g'ike beru mu. Mu doberu mkpọla-ododo, ee-gude mee iphe, eeme le mkpọla-ododo; dobe mkpọla-ọchaa, ee-gude mee iphe, eeme le mkpọla-ọchaa; dobe onyirubvu, ee-gude mee iphe, eeme l'onyirubvu; dobe mkpurukpu-ígwè, ee-gude mee iphe, eeme le mkpurukpu-ígwè; me oshi, ee-gude mee iphe, eeme l'oshi. Nokwapho ge mu kuberu ikpoto mkpuma onikusu; me mkpuma, ee-do edodo; me mkpuma, aphugbaa ke ngerengere; mewaro mkpuma, du iche iche, vugba oke aswa; me mkpuma-egbe mabulu. ³ Ọzo bụ le-a; eshinu k'ulo Chileke mu ono du mu l'obu shii bẹ mu anukwapho mkpọla-ododo; me mkpọla-ọchaa k'eka mu gedegede; mbu anu iya anughata ophu ka ophu mu shi kwakobehawa g'e gude kpua ulo nsọ ono. ⁴ Mu anu mkpọla-ododo, ẹrwa iya du unu talentu ẹsaa l'ukporo talentu iri, bụ mkpọla-ododo, shi l'alí Ofi; mu nodu anukwapho mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du unu talentu iri l'ẹsaa l'ukporo talentu iri; g'e gude wukota l'eli igbulọ ulo ono. Mkpọla-ọchaa ono bẹ a huru; o gbuchafu egbuchafu. ⁵ Mkpọla-ododo ono bẹ ee-gude mee iphe, eeme le mkpọla-ododo; gude mkpọla-ọchaa mee iphe, eeme le mkpọla-ọchaa; me iphemiphe, ndu eme ọna emekota. ?Nta-e? ?Bụ onye bẹ oovu evuvu g'o woru onwiya ye l'ejeru Chipfu ozi ono?”

⁶ Tọbudu iya bụ; ndu-ishi l'anya-unuphu l'anya-unuphu; me ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mekpoo ndu-ishi-ozi eze woru iphe nu egube, oovu phe evuvu g'ephe nu. ⁷ Iphe, ephe nuru g'e gude mee k'ulo Chileke ono bu: mkpọla-ododo, ẹrwa iya du unu talentu iri l'ẹbo l'ukporo talentu iri; me ukporo unu dariku l'unu ise; me mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo unu talentu l'unu talentu ise; me onyirubvu, ẹrwa iya du ukporo unu talentu ugbo labo l'unu talentu ise; me iphe-ígwè, ẹrwa iya du ukporo unu talentu iri l'ẹbo l'unu talentu iri. ⁸ Iphe, bukpo onye nweru mkpuma, vu oke aswa bẹ nuru iya g'e dobe l'ulo ẹku eze-ulo Chipfu ono. Ọ buru Jiehiyelu, bụ onye Geshonu bẹ eleta iya ẹnya. ⁹ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu tekota ẹsua; kele ndu ono bẹ o vuru evuvu g'ephe nu iphe ono; mbu l'ephe gude obu phe g'ọ ha nu Chipfu iphe ono. Eze, bụ Dévidi tekwaapho ẹsua shii.

Dévidi epfu anụ Chileke

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Dévidi wata aja Chipfu ajaja l'iphu edzudzu-ọha ono asuje: "G'ajaja bụru nkengu; gube Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi, bụ Ízurelu; shita l'ojejoje jasụ l'ojejoje. ¹¹ Gube Chipfu bẹ parụ ẹka apaa; teme ike; me ùbvù; me ọdu-biribiri bukotaru nkengu. Iphemiphe, nọ l'igwe; me ọphu nọ l'eliphe bẹ bukota nkengu. Ọo ngu bụ eze; gube Chipfu; ọ bụru ngu bụ ishi iphemiphe. ¹² Ẹku yele ọkwabe ùbvù bụ ngu bẹ o shikọta l'ẹka. Ọ bụru ngu bụ ishi iphemiphe. Ọo ngu bẹ ike yele ọkphehu kwarụ l'ẹka. Eme nemadụ g'ọ bụru oke amadụ; bụru onye ike dū bẹ bụ ngu bẹ ọ dū l'ẹka. ¹³ Nta-a bẹ anyi ekele ngu ekele; gube Chileke anyi; anyi nọdu aja ẹpha ngu ono, dū akpabiri ono ajaja.

¹⁴ "Ole ọ bụ; ?bụ onye bẹ mu bụ? Tọo ?bụ gūnu bẹ ndibe mu bụ; kẹ g'o vu anyi evuvu g'anyi dū ike nū iphe ẹgube-a? Ọo ngu bẹ iphemiphe shikọta l'ẹka; ọ bụru iphe, shi ngu l'ẹka bẹ anyi wotaru bya anụ ngu ono. ¹⁵ L'ataphu ngu bẹ anyi bụ ndu mbyambya; bụru ndu nọ l'ije; ẹgube ono, nna anyi pẹ shi bụru iya. Ndụ, anyi nọ l'eliphe-a bẹ agba phuruphuru g'ononyo; kele ọ tọo nọdu jasuru asuru. ¹⁶ Gube Chipfu, bụ Chileke anyi; ikpoto iphe ọwana, anyi wofutaru g'e gude kpuru ngu ụlo, bụ k'ẹpha ngu, dū nsọ ono bẹ bukwa l'ẹka ngu bẹ o shi bya; teme g'ọ ha bukotaru ngu nwe iya. ¹⁷ Chileke mu; mu maru l'jidaleje obu; ọ bụru obu, guru iphóró aduje ngu ree. Ọ bụru obu, guru iphóró bẹ mu gude nukota ngu iphe-a g'ọ ha ẹgube oovu mu evuvu. Nta-a bẹ mu humawaru ndibe mu, bụ ndu ọphu nọ l'ẹka-a g'o vu pẹ evuvu; ẹphe gude ẹhu-utso anụ ngu iphe. ¹⁸ Jiko Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi pẹ, bụ Ébirhamu; me Áyizaku; me Ízurelu; mekwaa g'ẹgube ọriri ono dū l'obu ndibe ngu jasuru asuru; l'i mee g'obu pẹ dū l'ẹka i nọ. ¹⁹ Mee gẹ nwa mu, bụ Sólomonu gude obu iya g'ọ ha meje ekemu ngu; me iphe, i sūru g'e meje; me iphe, i toru ọkpa iya; mbụ g'o mekotaje iphemiphe ono g'ọ ha; l'ọ kpua eze-ulo ono, mu dobewaru iphe, ee-gude kpua ya ono."

²⁰ No iya; Dévidi bya asụ edzudzu-ọha ono: "Unu jaa Chipfu, bụ Chileke unu ajaja." Edzudzu-ọha ono tuko jaa Chipfu, bụ Chileke kẹ nna pẹ ajaja. Ẹphe bya ephozeta; baaru Chipfu ẹja; bya ephozeru eze.

Eeme Sólomonu eze

²¹ O be lẹ nchitabọhu iya; ẹphe gweeru Chipfu ngweja. Ẹphe gburu oke-eswi, dū unu labọ l'ukporo iri; gbua ebili, dū unu labọ l'ukporo iri; me unwu aturu, dū unu labọ l'ukporo iri; gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; yele ngweja-mee, ayijegbaaru iya nū. Ẹphe gwee ikpoto ngweja mmanụ ọzo l'iswi ẹhu ndu Ízurelu. ²² Ẹphe gude oke ẹhu-utso ria; ngua l'iphu Chipfu mboku ono.

Ẹphe bya emee Sólomonu, bụ nwa Dévidi eze k'ugbo labọ. Ẹphe nọdu l'iphu Chipfu wua ya manụ l'ishi g'ọ bụru onye-ishi pẹ; Zadoku bụru onye uke Chileke. ²³ Ọo ya bụ; Sólomonu nọdu l'aba-eze, Chipfu doberu; bụru eze nọchia ẹnya nna iya, bụ Dévidi. Iphe nọdu ejehuru iya; ndu Ízurelu l'ophu nọdu emeje iphe, ọ sūru g'e mee. ²⁴ Iphe, bụ ndu-ishi; me ndu ojogu; mekpoo unwu Dévidi, g'ẹphe ha; tukotaru ike yeru eze, bụ Sólomonu. ²⁵ Chipfu mee Sólomonu bụru oke amadụ l'ẹnya ndu Ízurelu l'ophu; bya eworu ọdu-biribiri k'onye eze ye iya l'ẹhu; mbụ udu iya ọphu ta adudu onye eze, vu iya ọzo nwejeru iya nū.

Anwuhu Dévidi (1Ndu 2:10-12)

²⁶ Noo gę Dévidi nwa Jiesi gude nọo l'aba-eze ndu Ízurelu. ²⁷ Iphe, Dévidi nọru l'aba-eze lę Ízurelu bụ ụkporo apha labọ. Ọ bụ eze nọo apha esaa lę Hęburonu; bya aburu eze lę Jierúsalemụ ụkporo apha l'apha iri l'ęto. ²⁸ Ọ nwuhuru teke ọ kahwaru ọkpobe akahụ. Ọ nọru apha, dụ igwerigwe; buru onye nweru ęku; ria ùbvù. Nwa iya, bụ Sólomonu bya aburu eze nọchia ęnya iya. ²⁹ Iphemiphe, eze Dévidi megbaberu; e -shi l'ishi jasụ l'ęka o jeberu bę e dekotaru l'ękwo, ęphe deshuru iphe, meru nụ; mbụ Sámęlu, bụ onye aphuje ọphulenyaa; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Gadu, bụ onye aphuje ọphulenyaa. ³⁰ E dekotaru iphemiphe o mekotaru teke ọ bụ eze mękpoo ęhuka ęhuka o megbaberu mę iphemiphe dapfutagbarụ iya nụ; mę ọphu dapfutaru ndu Ízurelu; męwaru iphe, dapfutaru alị-eze ono l'ophu.

Ekwo Iphe, ndu eze meru k'ẹbo

*Sólomọnu arwọ mmamiphe
(1Ndu 3:1-15)*

¹ Tọbudu iya bụ; Sólomọnu, bụ nwa Dévidi bya akpọ onwiya g'abara l'ali-eze iya. Chipfu, bụ Chileke iya swiru iya ọkpobe eswiru; bya emee ya; ọ bụru onye parụ ẹka mebyikpọo apaa.

² Sólomọnu bya ekukọ ndu Ízurelu l'ophu. Ndu o kukọru bụ ndu-ishi ndu ojọgu, dọ unu labọ l'ụkporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojọgu, dọ ụkporo ise ise; mę ndu-ikpe; mę iphe, bụ ndu-ishi ndu Ízurelu g'ẹphe ha; mbụ ndu-ishi l'ęnya-unuphu ibe nna pẹ. ³ Sólomọnu yele edzudzu-ọha Ízurelu tugbua jeshia l'ẹka aagwaję iphe, nọ lę mkpukpu Gibiyonu; kele ọo l'ẹka ono bę ọlo-ẹkwa-ndzukọ Chileke nọ; mbụ ono, Mosisu, bụ onye-ozu Chipfu meru l'echięgu phọ. ⁴ Dévidi bę pafutawaru okpoko Chileke lę mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu bya edobe l'ẹka o metaru iya; kele ọ kpọberu iya ọlo-ẹkwa lę Jierúsalemu. ⁵ Ole ọru-ngweja, Bezalelu meru l'onwirubvu; bę dọ lę Gibiyonu l'ẹka ono; l'iphu ọlo-ẹkwa Chipfu. Bezalelu bụ nwa Uri; Uri bụru nwa Huru. Sólomọnu yele edzudzu-ọha ono chọahaa Chipfu l'ẹka ono. ⁶ Sólomọnu bya ejeshia lę Gibiyonu je anọdu l'atatiphu ọru-ngweja, e meru l'onwirubvu ophu nọ l'iphu ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; mbụ l'iphu Chipfu gwee ngweja-akpọ-ọku, dọ unu labọ l'ụkporo iri.

⁷ O rwua l'ęnyashi; Chipfu byapfuta Sólomọnu bya asụ iya: “Pfuaru mu iphe, bukpo iphe, ọ dọ ngu gę mu meeru ngu.”

⁸ Sólomọnu sụ Chileke: “I goshiwaru l'i yeru Dévidi, bụ nna mu obu shii; bya emewaa gę mu bụru eze nọchia ęnya iya. ⁹ Jiko Chipfu, bụ Chileke; g'iphe ono, i kweru nna mu, bụ Dévidi ukwe l'ii-meru iya ono vukota nų; kele i mewaru gę mu bụru eze ikpoto ndu-a, ha g'ęja, nọ l'ali-a. ¹⁰ Nunu mu mmamiphe yele nkwamęnya, mu e-gude meeru ndu-a iphe, gbaru mu l'ememe; noo kele ọ tọ dọdu onye sụru aburu ishi ndu nkengu-a, parụ ẹka ẹgube-a.”

¹¹ Chileke yeeru Sólomọnu onu sụ: “Eshi ophu ọ bụ iphe ono agu ngu ęgu l'obu; ophu i sụduru g'a nų ngu ẹku; ọzoo iphe-enweru; ọzoo g'e mee g'a kwabeje ngu ọbvù; ophu i sụduru g'e mee gę ndu ọhogu ngu nwushihu; ophu i sụduru g'a nų ngu ndzụ ogologo; gbahaa g'a nų ngu mmamiphe; waa nkwamęnya, ii-gude bụru eze ndibe mu ono, mu meru g'i bụru eze pẹ ono; ¹² bę mu a-nų ngu mmamiphe; mę nkwamęnya ono. Mu a-nukwa ngu phọ ẹku waa iphe-enweru; mee g'a kwabeje ngu ọbvù, adudu onye eze akwabejeruwaru iya lę ndu ophu vu ngu ọzo; ophu ọ dukwapho onye ọzo; abyaru akwabebaa ya lę ndu ophu etso ngu etsotso.”

¹³ Oo ya bụ; Sólomọnu shi l'ẹka aagwaję iphe lę Gibiyonu ono nyizeta; mbụ l'iphu ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọ bụru iya ala Jierúsalemu je anọdu bụru onye eze ndu Ízurelu.

*Ẹku Sólomọnu
(1Ndu 10:14-29; 2Iphe 9:13-28)*

¹⁴ Sólomõnu kuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya eto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophuu le Jierusalemu swibe onwiya. ¹⁵ Eze be meru; mkpola-ochaa kuru g'aja le Jierusalemu; bya emee g'oshi sida sweta ekameka; g'oshi sikamo, tuko ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba sweta. ¹⁶ Oo l'ali Ijiputu ye le ali Kuwe be e shi anmatajeru Sólomõnu inya. O buru ndu agbaru eze ngho shi ejeje ali Kuwe je apfua ugwo iya nmata iya. ¹⁷ Aswa, ephe shi apfuje gude zua ugbo-inya le Ijiputu be bu unu shekelu mkpola-ochaa l'ukporo shekelu mkpola-ochaa iri. Inya be ephe shi egudeje ukporo shekelu mkpola-ochaa esaa le shekelu iri nmaa. Ephe shikwapho evujejeru iya ndu eze ndu Hetu; me ndu eze ndu Aramu.

2

Sólomõnu akwakobe k'akpu eze-ulo Chipfu (1Ndu 5:1-18)

¹ No iya; Sólomõnu bya epfua ya hoo haa le ya a-kpuru Chipfu eze-ulo; teme ya abya akpua ulo-eze dobe k'eka iya. ² O bya aguta ukporo unu unwoke ugbo esato l'unu iri l'ise g'ephe buru ndu a-nodu evu iphe; guta ukporo unu unwoke ugbo iri g'ephe buru ndu a-nodu awashi mkpuma l'ubvu ubvu ali ono; bya aguta unu unwoke tete g'ephe buru ndu eleta phe enya l'ozi ono.

³ Sólomõnu bya ezia Hiram, bu eze ndu Taya ozi su: "G'o bukwaru egube ono, i meru nna mu, bu Dévidi; nu iya oshi sida g'o kpua ulo-ebubu iya ono bu g'ii-meru mbedua. ⁴ Nta-a be mu abya akpuru Chipfu, bu Chileke mu ulo; doberu iya ya nsò g'o buru eka aa-kpoje unwu-isensu, eshi kweekweekwee oku l'iphu iya; mekwapho g'e dobeje iya buredi, eedobeje l'iphu Chileke tekenteke; bya aburu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku eswe l'uzenyashi; me l'eswe-atuta-unme; me l'onwa ophuu; me l'obo-iphe, geru egeru, aabojeru Chipfu, bu Chileke anyi. Iphe ono be e doberu g'o buru omelali, duru ndu Izurelu jasuru asuru. ⁵ Ulo ono, mu abya akpukpu ono be a-pa eka; noo kele Chileke anyi be kangokotaru agwa l'ophu. ⁶ Ole o bu; ?bu onye be suru g'oo-kpuru iya ulo? Eshi ophu imigwe; me imigwe ophu kakota l'eli ta asudu iya anodu; ?bu onye be mu bu ke ge mu kpuaru iya ulo? Oo epho g'akputa eka aa-kpojeru iya unwu-isensu oku. ⁷ Nta-a bukwa g'i yeru mu onye emeje ona le mkpola-ododo; me le mkpola-ochaa; me l'onwirubvu; me le mkpurukpu-igwe; bya aburu onye maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; me oghu, eke mee-mee me oghu, du urwukpu-urwukpu eme ona. Onye obu a-bukwarupho onye apyi iphe apyipyi doru enya. Ye le ndibe mu, bu ndu eme ona, nna mu Dévidi doberu be a-tuko eje ozi le Jierusalemu; me l'ali Jiuda.

⁸ "G'i nukwa mu pho oshi sida; me oshi payinu; me oshi alugumu, shigba l'ubvu ubvu Lebanonu; kele mu maru le ndu nkengu be awa oshi doru enya. Ndu ozi mu be ephe le ndu-ozi nkengu a-tuko yekota eka l'ozi, du iya nu; ⁹ k'ophu ephe a-kwakoberu mu oshi ono k'etsutsu iya; kele ulo obu, mu abya akpukpu obu be a-pakwa eka apaa; teme l'o dukwapho biribiri. ¹⁰ Ndu nkengu ono, egbu oshi ono be mu a-nu ukpokutu witi, jiru ukporo unu eka ugbo labo l'unu eka iri. Mu anu phe bali, jiru ukporo unu eka ugbo labo l'unu eka iri; bya anu phe ite mee, du ukporo unu labo l'unu iri; bya anu phe ite manu, du ukporo unu labo l'unu iri."

11 Tòbudu iya bụ; Hiram, bụ eze ndu Taya dee ẹkwo-ozì gude yeeru Sólomónu ónu sù: “Oo kẹle Chipfu yeru ndibe iya obu meru g'ò gude o mee g'ì bụru eze pẹ.” 12 Hiram pfukwaaphọ sù: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ono, meru igwe mee eliphe; mbụ onye ono, nuru eze, bụ Dévidi nwa, maru iphe; kwaa ẹnya; bya aburu onye iphe edoje ẹnya; g'ò bụru onye a-kpuru Chipfu eze-ulo; kpuru onwiya ulo-eze. 13 Nta-a bẹ mu ziwaru nwoke, maru eme ọna; mbụ onye iphe, edoje ẹnya, aza Hiram-Abi g'ò byapfuta ngu.

14 “Ọ bụ nwatibe nwanyị, shi l'ipfu Danu. Nna iya bụru onye Taya. Ọ maru g'e shi eme ọna lẹ mkpọla-ododo; mẹ lẹ mkpọla-ochaa; mẹ l'onwirubvu; mẹ lẹ mkpurukpu-igwè; mẹ lẹ mkpuma; mẹkpoo l'oshi; tẹm ọ maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mẹ oghu, dọ urwukpu-urwukpu; mẹ oghu, eke meeme; mẹ ọkpobe ẹkwa-ochaa eme ọna. Ọ maru g'aapyye iphe-apyipyi, dọ iche iche; tẹm ẹgube ẹrengete, a sọru g'ò mee bẹ oomekọtaephọ. Yele ndu nkengu, bụ ndu eme ọna; mẹ ndu eme ọna ono, nnajuphu mu, bụ Dévidi, bụ iya bụ nna ngu doberu bẹ a-tuko jee ozi ono. 15 Nta-a bukwa gẹ gube nnajuphu mu nuwaro ndu-ozì ngu witi; mẹ balì; mẹ manụ; mẹ mẹe ono, i pfuru opfu iya ono. 16 Ọo ya bụ; g'anyi eje awataru ngu oshi, dukpoe ngu phọ ree l'úbvú úbvú Lébanonu; sweshia ya esweshi kpoghaa ya eze-enyimu; je edobe iya lẹ Jiopa, bụ ẹka ọo-dụ; l'i vuta iya lashia Jierúsalemu.”

*Ndu ogbo-ozì Sólomónu
(1Iphe 5:13-18)*

17 Tòbudu iya bụ; Sólomónu bya agụa ndu lwaru alwalwa, bukọta l'alì Ízurẹlu ọgu; mbụ ẹgube ono, nna iya, bụ Dévidi guru pẹ ono. Mkpako iphe, ẹphe dọ bụru ukporo unu ugbo iri lẹ tete l'unu ẹno*. 18 O woru ukporo unu nemadzu ugbo esato l'unu iri l'ise† dobe g'ẹphe bụru ndu evuje iphe; dobe ukporo unu nemadzu ugbo iri‡ g'ẹphe bụru ndu agbakposhi mkpuma l'úbvú úbvú alì ono; bya edobe unu tete g'ẹphe bụru ndu-ishi, eleta ẹnya l'ozì ono; k'ophu ẹphe a-nodu eme gẹ ndu ono je ozi ono.

3

*Sólomónu akpu eze-ulo Chileke
(1Ndu 6:1-36)*

1 Tòbudu iya bụ; Sólomónu wata akpu eze-ulo Chipfu ono lẹ Jierúsalemu l'úbvú Moriya, bụ ẹka ono, Chipfu byapfutajeru nna iya, bụ Dévidi ono; mbụ l'oma ẹka Onanu, bụ onye Jiebusu echije balì, bụ iya bụ ẹka ono, Dévidi doberu g'a kpua ya ono. 2 Ọ bụru l'abalì k'ẹbo l'onwa k'ẹbo l'ime apha k'ẹno e -shi teke ọ wataru aburu eze bẹ ọ wataru iya akpukpu. 3 Waa gẹ Sólomónu gude tya ọkpa-ulo ono, aa-kpuru Chileke ono baa: A -bya l'ọgba-lẹ-mbụ iphe, e shi egudeje atụ iphe; bẹ ogologo iya dọ ukporo nkwo-ẹka ẹto; uswekete iya dọ ukporo nkwo-ẹka. 4 Nwulo, a kpuru; dupfube l'ataphu eze-ulo ono bẹ ogologo iya dọ ukporo nkwo-ẹka. Ogologo eze-ulo ono bẹ yele uswe iya ha ẹnya nhamunha. Eli nwulo ono dọ ukporo nkwo-ẹka ishii. L'ime iya bẹ bụ ọkpobe mkpọla-ododo bẹ a wukotaru iya. 5 O gude oshi Sayipuros kwechishia igbulọ ime eze-ulo ono; bya awukota iya mkpọla-ododo, guru egugu; bya esengashia ya mpfu mẹ gwogirigwo l'eli iya gude mee ya ọna. 6 O gude mkpuma, vugbaa oke aswa memaa ulo

* 2:17 2:17 Bụ iya bụ 153,600 lẹ mbekee. † 2:18 2:18 Bụ iya bụ 70,000 lẹ mbekee. ‡ 2:18 2:18 Bụ iya bụ 3,600 lẹ mbekee.

ono emema. Mkpọla-ododo, o gude mee ụlo ono bẹ bu mkpọla-ododo, shi l'alị Pavayimu. ⁷ Ọ wụkota mkpọla-ododo l'ụlo ono l'ophu. Ọ wụkotaru iya l'oswebe; mę l'ọnu-ụlo ono; mę l'igbulọ ụlo ono; mękpoo mgbo iya; bya apyishia chierobu doo l'eli igbulọ ono. ⁸ Ọ bya akpụta mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ. Ogologo ụlo ono bẹ ọ kpuru; yele uswekete iya buru iphe lanu. Ọ kpuru ogologo iya; ọ du ụkporo nkwo-ẹka; uswekete iya du ụkporo nkwo-ẹka. Ọ wụkota iya ọkpobe mkpọla-ododo, ẹrwa iya du unu talentu l'ụkporo talentu iri. ⁹ Nggụ mkpọla-ododo, e gude mee k'ulo ono bẹ ẹrwa iya du shekelu ụkporo labo l'iri. Ọ wụkotakwarupho mkpọla-ododo l'ulo k'eli iya.

¹⁰ Le mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ bẹ ọ kpuru chierobu labo akpukpu dobe; wụkota iya mkpọla-ododo. ¹¹ Nkù chierobu ono ẹphenebo bẹ tukoru du ụkporo nkwo-ẹka. Nkù lanu bẹ du nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asu-pfuru l'igbulọ ụlo ono; nanu ophuu du nkwo-ẹka ise; nọdu je asu-pfuru le nkù chierobu ophuu. ¹² Nkù chierobu ono ophuu du nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asu-pfuru l'igbulọ ụlo ono; nanu ophuu du nkwo-ẹka ise; nọdu je asu-pfuru le nkù ke nanu ophuu. ¹³ Chierobu ono bẹ sashichaaru nkù phe asashi; ọ du ụkporo nkwo-ẹka. Ẹphe pfuru ghagbaa iphu le mkpuru ono gededede. ¹⁴ O gude oghu, du urwukpu-urwukpu; mę oghu uswe-uswe; mę oghu eke meeme; mę ọkpobe ẹkwa-ọchaa kwee ẹkwa-mgbochi; bya eseshia chierobu l'eli iya.

Itso, e meru l'onirubvu

(1Ndu 7:15-22)

¹⁵ L'ọnu-ụlo ono bẹ o meru itso labo bvube. Ọ duchaa ụkporo nkwo-ẹka le nkwo-ẹka iri l'ise l'eli; bya emeta nchi-itso, eli iya du nkwo-ẹka ise tukobegbaa l'eli iya iche iche. ¹⁶ Ọ bya akpata iphe, du ge gwogirigwo yechaa le nchi-itso ono, du l'eli itso ono; bya akpua iphe, du g'itorokuma, du ụkporo ise swobechaa le gwogirigwo ono. ¹⁷ Ọ bya akpobe itso ono ẹphenebo l'iphu eze-ulo ono. Nanu bẹ ọ kpoberu l'uzo ndohali ụlo ono; kpobe ophuu l'uzo isheli. Ophu ọ kpoberu l'uzo ndohali bẹ ọ guberu Jiakinu; gube ophu no l'uzo isheli Bówazu.

4

Oru-ngweja, e meru l'onirubvu

(1Ndu 7:23-51)

¹ Tọbudu iya bu; ọ bya egude onirubvu meta oru-ngweja, du ụkporo nkwo-ẹka l'ogologo; uswekete iya du ụkporo nkwo-ẹka; eli iya du nkwo-ẹka iri.

Iphe, e meru l'onirubvu dobe g'e yeje mini

(1Ndu 7:23-26)

² Tọbudu iya bu; Hiramụ bya adazee onirubvu gude kpata iphe, du mgburugburu, ee-yeje mini g'ọ doru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu bẹ du nkwo-ẹka iri. G'ọ habe l'eli bu nkwo-ẹka ise. Mgburugburu iya du ụkporo nkwo-ẹka le nkwo-ẹka iri. ³ Le mkpula igburonu iya bẹ a kpuyaberu iphe, du g'oke-eswi uzi iri l'anya nkwo-ẹka lanu; woru iya kpoo giriri uzi labo. E meru iya; yele mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ⁴ Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ a doberu l'eli oke-eswi iri l'ẹbo, a kpuru l'onirubvu. Oke-eswi ono ẹto bẹ a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa ẹto iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba; ghaa ẹto iphu l'uzo ndohali; ghaa ẹto iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa; ghakota phe ike ye l'uzo ime iya. ⁵ Iphe ono, eeyeje

mini ono bẹ igbidigbi iya ha gẹ mpfufumeka. Igburonu iya bẹ o meru; ọ dọ g'igburonu okoro; mbu ọ dọepho g'okoko ojimbvu. Mini, alajẹ iya nọ bẹ e-rwu iphe, dọ g'unu galonu ọkporo ẹto l'iri l'ise.

⁶ O mekwarupho eze gbamugbamu iri, ee-gudeje asa iphe. Ise bẹ ọ suberu l'uzo ndohali; sibe ise l'uzo isheli. O buru eze gbamugbamu ono bẹ ephe asajẹ iphe, e gude mee kẹ ngweja-akpo-oku. Eze iphe pho, eeyeje mini pho buru ophu ndu-uke Chileke asajẹ onwophe.

⁷ O bya egude mkpola-ododo meta iphe, aapfubeje oroku uzo iri dobe l'eze-ulo ono. O buru g'a suru g'e mee ya bu g'o meru iya. O woru ise dobe l'uzo ndohali; dobe ise l'uzo isheli. ⁸ O mekwaapho teburu iri dobe l'eze-ulo ono. Ise bẹ o doberu l'uzo ndohali; dobe ise l'uzo isheli. O gude mkpola-ododo mee gbamugbamu ọkporo ise.

⁹ O bya emeta oma-unuphu kẹ ndu-uke Chileke; mẹ eze oma-unuphu; mẹ mgbo, ee-yegbaa l'onu oma-unuphu ono. O wukota onyirubvu lẹ mgbo iya. ¹⁰ O pata eze iphe pho, eeyeje mini pho sibe l'uzo ndohali; mbu l'uzo enyanwu-awawa ndohali ọlo ono.

¹¹ Iphe ozo, Huramu mefuaru bu ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntẹ; mẹ gbamugbamu.

*Mkpako iphe, Hiramu kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(1Ndu 7:40-51)*

Tobudu iya bu; Huramu tuko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chileke ono jeebekota.

Owaa bu iphe, ọ kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ¹² Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu kẹ kokoroko, ọ tu-kobecharu l'eli itso labo ono; mẹ iphe-akpakpa labo, ọ kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; ¹³ mẹ akpuru itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa ono mgburugburu. O doru iya giriri uzi labo lẹ nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; ¹⁴ mẹ ogba-kperekpere; waa eze gbamugbamu, a dọbechaaru iya l'eli; ¹⁵ mẹ iphe, eeyeje mini, echi ririri; mẹ oke-eswi iri l'ẹbo, a dọberu iphe ono l'eli; ¹⁶ mẹ ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntẹ; waa oji; mewardu unwu ivu ozo, gbaru nẹ.

Iphemiphe, Huramu-Abi meshikotaru eze, bu Solomonu lẹ k'eze-ulo Chipfu ono bẹ bu onyirubvu, aphugbaa kẹ ngerengere bẹ o gude mekota iya.

¹⁷ Eze bya ezia g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono lẹ phorokoto alẹ Jidanu; mbu alẹ urwa, dọ lẹ mgbaka Sukotu waa Zaretanu*. ¹⁸ Solomonu bẹ meshiru iphemiphe ono ọ dọ igwerigwe k'ophu bu l'erwa onyirubvu, laru iya nẹ bẹ a ta amakahadu g'ọ habe.

¹⁹ Solomonu meshikotaru ivu, dọ l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu: Oru-ngweja, e gude mkpola-ododo mee; mẹ teburu, eedobeje buredi, dọ nsọ l'iphu Chipfu; ²⁰ mẹ iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; yele oroku, a pfubegbaaru iya g'o nwuje oku l'iphu aka-kakotadunso; egube ono, a suru g'ọ dọ; ²¹ mẹ iphe, dọ g'okoko; mẹ oroku; mẹ iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono bẹ e mekotaru l'okpobe mkpola-ododo; ²² mẹ iphe, apajẹ oghu oroku; mẹ gbamugbamu; mẹ ago; mẹ iphe, aaguje oku. E gudekota okpobe mkpola-ododo mekota iya; mekpoo mgbo eze-ulo ono, bu iya bu mgbo k'ime mkpuru aka-kakotadunso; mẹ mgbo k'eze-ulo ono l'onwiya.

* 4:17 4:17 O kwa iya pho bu Zereda.

5

¹ Noo ya; ozi, Sólomõnu ejekõta l'eze-ulo Chipfu ono bya abvukota. O bya ewobatakõta iphemiphe, Dévidi, bu nna iya shi dobe nsõ bya eworu dobe l'eka eedobeje eku l'eze-ulo Chipfu ono; mbu mkpõla-õchaa; me mkpõla-ododo; me ivu, du iche iche.

*Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chileke
(1Ndu 8:1-9)*

² Tõbudu iya bu; Sólomõnu bya ekukõo ndu bu õgerenya ndu Ízurelu le Jierúsalem; mbu ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi l'anya-unuphu ndu Ízurelu; k'õphu ephe a-pafuta okpoko õgbandzu Chipfu l'ubvú Zayõnu, bu iya bu mkpukpu Dévidi. ³ O -rwuepho teke ephe abõje iphe l'õnwa esaa; unwoke Ízurelu l'õphu dzukõta l'iphu eze.

⁴ Ndu bu õgerenya ndu Ízurelu l'õphu dzukõo; ndu Lívayi pata okpoko ono. ⁵ Ephe pata okpoko ono; bya aphõta ulo-ekwa-ndzuko; gwetakõta iphe, bu ivu, du nsõ, du iya nu. O buru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi be vutaru iya nu. ⁶ Eze, bu Sólomõnu me ikpoto ndu Ízurelu, ephe l'iya dzukõberu l'eka ono tuko nõdu l'iphu okpoko ono; egbushi aturu me eswi. Ephe gbushiru ikpoto anu, a taa tukotadu õnu iya; teme õphu a taa gutadu iya l'õgu.

⁷ Noo ya; ndu-uke Chileke pata okpoko õgbandzu Chipfu õbu je edobe l'eka e metaru g'õ nõduje l'ime mkpuru eze-ulo ono, bu iya bu eka-kakõta-adu-nsõ; woru iya dobe le mkpula nkù chierobu. ⁸ Chierobu ono be sashigbaaru nkù l'eli eka ono, okpoko Chipfu nõ ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁹ Oshi ono be du ogologo k'õphu bu l'aagbeje l'eka-du-nsõ, du l'iphu eka-kakõta-adu-nsõ ele enya l'ishishi iya g'õ tsefutaru. Ole a ta agbejekwanu l'eka õzo huma iya. Ephe dukwa-a l'eka ono byasu ntanu-a. ¹⁰ O to dudu iphe, du l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labõ, du bachibachi, Mõsisu yeru iya l'ubvú Horebu l'eka Chipfu yee ndu Ízurelu nõ gbaa ndzu g'ephe futaru l'alì Ijiputu ono-a.

*Õdu-biribiri Chipfu
(1Ndu 8:10-11)*

¹¹ Tõbudu iya bu; ndu-uke Chileke bya eshi l'eka-du-nsõ wufuta. Ndu uke Chileke ono, bu ndu õphu nõ l'eka ono be dobehawaru onwophõ nsõ g'ephe hakõta; õphu ephe akpaduru ishi k'õgbo õphu ephe yi. ¹² Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu; me unwu phe; me abubu phe; mbu õgbo-ebvu ono, shi l'eri Lívayi ono l'õphu bya bya apfuru l'uzo enyanwu-awawa õru-ngweja ono. Ephe yekõta uwe, e meru l'õkpobe ekwa-õchaa; chiru ogelenda; me une; me ogumogu akõ ebvu. Ndu uke Chileke, du ukporo ishii tuko tsoru phe egbu opu. ¹³ Oda opu ono; waa olu ebvu ndu ono, agõ ebvu ono tuko awukotaephe nanu. Ephe nõdu agõ ebvu ajaja; me ebvu ekele anu Chipfu. Ephe nõdu agõ ebvu ono egbu opu eye iya; akõ ogelenda; mewaro ngwa-ebvu õzo eye iya. Olu phe nõdu aha gengugengu l'eka ephe aguru Chipfu ebvu ajaja asuje:

“Chipfu bu onye õma;
n-yemobu iya
a-noje jasõ l'õjejeje.”

Tõbudu iya bu; urwukpu bya eji ulo ono ejiji; mbu ulo Chipfu ono. ¹⁴ Urwukpu ono mee k'õphu bu le ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike takebe eje ozi phe; kele õdu-biribiri Chipfu byaru bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji.

6

Opfu, Sólomõnu pfuru (1Ndu 8:12-21)

¹ Tòbudu iya bụ; Sólomõnu sụ: “Chipfu sụru l'ọo l'urwukpu, gbahuru ke tsukiribaa bẹ ya e-buru. ² Nta-a bẹ mu kpụwaru ngu eze-ulo, parụ ẹka apaa, bụ ẹka ii-buru jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄imiimii.”

³ Ndu Ízurelu ono, dzukoberu nụ ono pfuru l'ẹka ono; Sólomõnu bya aghachiru phẹ iphu; ọru onu-oma nụ phẹ; ⁴ sụ phẹ: “G'ajaja buru ke Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; mbụ onye ono, gude onu iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ẹka iya meebekota iya. Kele o pfuru sụ: ⁵ 'E -shi mbọku, mu dufutaru ndibe mu l'alị Ijiputu bẹ ọ tọ dudu mkpukpu, mu hotaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'ọ buru ẹka aa-kpuru mu ulo; g'epha mu reje ire l'ẹka ono; teme ophu ọ dudu onye mu hotaru g'ọ buru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurelu. ⁶ Oke nta-a bẹ mu hotawaru Jierúsalemu g'ọ buru ẹka epha mu e-reje ire; teme mu hotawa Dévidi g'ọ buru onye-ishi ndibe mu ono, bụ ndu Ízurelu.’

⁷ “Nna mu, bụ Dévidi bẹ shikpo dobesu lẹ ya a-kpuru Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu eze-ulo. ⁸ Obenu lẹ Chipfu sụru nna mu, bụ Dévidi: Eshi ophu i vu iya l'obu g'i kpuru mu eze-ulo bẹ ọ dukwa-a ree l'ọ du ngu l'obu. ⁹ Oke-a; ọ tọ bụdu gubedua bẹ a-kpu ulo obu. Onye a-kpu iya nụ bụ nwa ngu, i nwuru anwunwu. Oo yebedua bẹ a-kpuru mu eze-ulo.

¹⁰ “Nta bẹ Chipfu mekotawaru iphe o kweru ukwe iya; kele mu futawaru bya anọ-chia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; mu noduwaa l'aba-eze ndu Ízurelu egube ono, Chipfu kweru ukwe iya; teme mu bya akpwa eze-ulo Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu ono. ¹¹ O buru l'ẹka ono bẹ mu doberu okpoko Chipfu; mbụ okpoko ono, e yeru ekwo ogbandzu ono, Chipfu yele ndu Ízurelu gbaru ono.”

Sólomõnu epfu anụ Chileke (1Ndu 8:22-53)

¹² Tòbudu iya bụ; Sólomõnu pfuru l'iphu ọru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-oha ndu Ízurelu ono; chilia ẹka iya labo imeli. ¹³ Sólomõnu bẹ gude onyirubvu meta ẹka aapfu-kojeru apfu-koru; ogologo iya du nkwo-eka ise; ọsa iya du nkwo-eka ise; eli iya du nkwo-eka ẹto. O buru ẹka o doberu iya bụ l'oma-unuphu ono; pfu-koru l'eli iya. O gbushi ikpere l'ataphu edzudzu-oha Ízurelu ono; bya achị-lia ẹka imeli; ¹⁴ pfuaha sụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; ọ tọ dudu Chileke ọzo, dūbaa gẹ gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ gube onye edobeje ogbandzu, unu lẹ ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozu ngu obu; mbụ ndu gude obu phẹ g'ọ ha etso ọzo ngu. ¹⁵ Gube onye ono, meebekotaru ukwe, i kweru onye-ozu ngu ono, bụ nna mu Dévidi. I gude onu ngu kwee ya ukwe; bya egude ẹka ngu meebekota iya egube ọ du ntanụ-a.

¹⁶ “Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; nta-a bụ g'i mefunaa ukwe-iphe ophu, i kweru onye-ozu ngu ono, bụ nna mu Dévidi; mbụ ono, i kweru iya sụ: ‘O tọ dudu iphe, bya l'e-me g'unwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu; m'ọ buru-a l'unwu ngu obu bẹ a-kwaberi onwophe ẹnya; meje ekemu mu; egube ono, i shi emeje iya ono.’ ¹⁷ Jiko Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; g'opfu, i pfuru yeru onye-ozu ngu, bụ nna mu Dévidi vukotakwa.

18 “Obenu; ?Chileke yele nemadzu mmanu e-bukotaru l'eliphe-a k'eviya too? Su-a; igwe; mbu igwe ophu kakota l'eli ta asudu ngu anodu; ?buchia eze-ulo owa-a, mu kpuru-a be l'asuchiaru ngu nu? 19 Oe-a; numanu epfupfu, onye-ozu ngu epfu anu ngu; me arworwo, oorwo ngu. Gube Chipfu, bu Chileke mu; ngabenu nchi le mkpu, onye-ozu ngu echiku ngu; waa epfupfu, o no l'iphu ngu epfu anu ngu. 20 Mbu; g'anya ngu djuenu l'eze-ulo-a eswe l'enyashi. Mbu aka-a i suru l'ii-buru-a; k'ophu bu teke mube onye-ozu ngu gharu iphu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; li ngaberu mu nchi. 21 Ngabenu nchi l'arworwo, onye-ozu ngu; me ndibe ngu, bu ndu Izurelu arwo ngu; le teke ephe gharu iphu l'aka-a epfu anu ngu. Shikwa l'imigwe, bu aka i bu ebubu numa iya. Teke i numaru iya; gukwaaru phe nvu l'iphe-eji phe.

22 “O -buru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nodu ele enya g'onye obu ria nte; onye ono -bya l'oru-ngweja ngu, no l'eze-ulo-a; bya eria nte obu; 23 shikwa l'imigwe numa iya; li mee iphe, gbaru ngu nu. Kpee ndu-ozu ngu ono ikpe l'onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l'ishi. Onye ophu iswi du mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nu le k'apfubekoto iya.

24 “O -buru l'ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bu ndu Izurelu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa epha ngu; nodu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; rwo ngu; 25 shikwa l'imigwe numa iya; li guaru ndibe ngu ono, bu ndu Izurelu nvu l'iphe-eji phe ono. Li bya eduphuta phe azu l'ali ono, i nuru nna phe ono.

26 “Teke o bu l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kele oo l'ephe meru iphe-eji; ephe byakwanu aghaa iphu l'uzo aka-a pfuru nu ngu; kuahaa epha ngu; bya agbakuta iphe-eji phe ono azu; kele i mewaru ephe jee iphe-ehuka; 27 shikwa l'imigwe numa iya; guaru ndu-ozu ngu ono, bu ndu Izurelu nvu l'iphe-eji ono. Li zia phe uzo, pfuru oto, ephe a-nodu eshi. Li mee g'igwe dzeje mini l'ali ono, i nuru ndibe ngu o buru okiphe phe ono.

28 “O -buru l'oo egu-ememe byaru l'ali-a; ozoo ejo iphe-ememe; m'obu iphe, emebyishije nri, a koru l'opfu; ozoo ophu emeje g'o tsua evu; ozoo igube; m'obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l'oo ohogu phe byaru ekepheta phe le mkpukpu, du l'ali phe; mbu o betakporu o buru ejo iphe-ememe gunu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma be byaru nu; 29 o -nwekporu onye machiru aka iya l'uzo ulo-a pfuru nu ngu; ozoo l'oo ndibe ngu, bu ndu Izurelu l'ophu be pfuru nu ngu; bya arwo ngu; kele oo onyenonu maru g'iphe-ehuka ono atsü-beru iya l'ehu l'obu iya; 30 shikwa l'imigwe, bu aka i bu ebubu numa iya. Gukwaaru phe nvu; mee iphe, gbaru ngu nu; li meeru onyenonu g'iphe, oome gbaru; eshi ophu i maru obu onyemonye. Noo kele oo gubedua kpoloko be maru obu unwu-eliphe l'ophu; 31 k'ophu ephe a-nodu atsü ngu ebvu mboku-mboku; jeye g'ephe a-no-bekporu l'ali-a, i nuru nna anyi phe-a.

32 “A bya l'onye bu onye ohozo; mbu onye ta abudu onye Izurelu, bu ndibe ngu; mbu onye ono, gude ke epha ngu; waa k'okpehu, du ngu nu; waa k'iphe, du biribiri, inoduje emegbabe; shi l'aka du enya bya. Teke onye obu byaru bya aghaa iphu l'eze-ulo-a; pfuru nu ngu; 33 shikwa l'imigwe, bu aka i bu ebubu; numa iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k'ophu ndu mgboko l'ophu a-madzuru epha ngu; shi nno atsü ngu ebvu ge ndibe ngu, bu ndu Izurelu atsü ngu. Teme ephe amakwarupho l'eze-ulo-a, mu kpuru-a be bu epha ngu be e gude kpu ya.

³⁴ “Ọ -bụru lẹ ndu nkengu jeru etso ndu ọhogu phẹ ọgu l'ẹka bukpo ẹka i ziru phẹ; ẹphe -ghawaa iphu lẹ mkpukpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a pfuru nọ gube Chipfu; ³⁵ nọdukwa l'imigwe numa epfupfu, ẹphe pfuru nọ ngu; mẹ arworo, ẹphe rworu ngu; bya agbataru phẹ.

³⁶ “Teke ọ bụ l'ọo iphe-ẹji bẹ ẹphe meru ngu; kele ọ tọ dudu onye te emejedu iphe-ẹji; ẹhu ghuaaha ngu eghu; i woru phẹ ye ndu ọhogu l'ẹka; k'ophu bụ l'ohogu kpuru phẹ lẹ ndzụ lasha l'ẹka dọ ẹnya; ọzoo ẹka dọ ntse; ³⁷ ẹphe -nọdu l'alị ono, a kpuru phẹ lẹ ndzụ laa ono; egomunggo lwa phẹ azụ; izimanu lwa phẹ azụ; ẹphe nọdu l'alị ndu ono, kpuru phẹ lẹ ndzụ ono rwo ngu sọ l'ẹphe mewaru iphe-ẹji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ẹjo-ememe; ³⁸ mbụ; ọ -bụru l'ẹphe nọ l'alị ono, a kpuru phẹ lẹ ndzụ laa ono gude obu phẹ g'ọ ha; mẹ ndzụ phẹ g'ọ ha lwapfuta ngu ọzo; ẹphe gha iphu l'alị-a, bụ alị, ị nuru nna phẹ-a; mbụ lẹ mkpukpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a; pfuru nọ ngu; ³⁹ shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu numa epfupfu, ẹphe pfuru nọ ngu; mẹ arworo, ẹphe rworu ngu; gbaaru phẹ mkpu. L'ị gvaru ndibe ngu ono, mesweru ngu nọ ono nvu.

⁴⁰ “Jiko Chileke mu; g'ẹnya ngu dujenu l'epfupfu, a nọ l'ẹka-a epfu anu ngu; l'ingabejekwa iya pho nchi.

⁴¹ “Nta bukwa g'ị gbalihu gube Chipfu, bụ Chileke; jeshia l'okpoku ngu.

“Gbalihu gu l'okpoko ngu
ono, egoshi l'ị bụ onye
okpehu dọ ono.

Gube Chipfu, bụ Chileke;
ge ndu-uke nkengu
bukwaru ndu ee-ye
ndzota egube eeyeje
uwe-a.

Ge ndu duru ngu nsọ tekwa
eswa l'iphe, dọ ree,
iimeru phẹ.

⁴² Jiko Chipfu, bụ Chileke;
ta ajikakwa onye-ozu ngu
ono, ị họtaru bya emee
ya ọ bụru eze ono.

Nyatakwa n-yemobu ono,
i yeru Dévidi,
bụ onye-ozu ngu ono.”

7

¹ Sólomonu pfughechaepo nọ Chileke; ọku shi l'imigwe bụru kẹ phaa bya ekekota ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja ọzo, e gweru. Ọdu-biribiri Chipfu bya ẹji ọlo ono ejiji. ² Ọphu ndu-uke Chileke adudu ike bahu l'ime ọlo Chipfu ono; kele ọdu-biribiri Chipfu jiru iya ejiji. ³ Ndu Ízurelu humaepo ọku ono g'ọ nwuru; bya ahuma g'odu-biribiri Chipfu ono nọ l'eli ọlo ono; ẹphe phozeta kpubegbaa iphu l'alị l'eli ẹka e gude mkpuma kpu-lia akpu-li; ẹphe baaharu Chipfu ẹja ekele iya ekele asuje:

“Chipfu bụ onye oma;
n-yemobu iya anoje
jasu l'ojeje.”

*Eeye Eze-ulo Chipfu l'eka Chileke
(1Ndu 8:62-66)*

⁴ Tòbudu iya bụ; eze yele ndu Ízurelu l'ophu tuko gwee ngweja l'iphu Chipfu. ⁵ Anụ, eze, bụ Sólomonu gburu gude gwee ngweja bẹ dū ụkporo unu eswi ugbo labo l'unu iri l'ise;* mę ụkporo unu aturu ugbo iri l'ise.† Oo ya bụ; eze yele ndu Ízurelu ono g'ephe ha tugba woru eze-ulo ono ye Chipfu l'eka. ⁶ Ndu uke Chileke tuko pfuru l'onodu phe. Nokwapho gę ndu Lívayi pfuru le nkephe; gude ngwa ebvu Chipfu; mbu ono, eze, bụ Dévidi meru dobe g'e gude guje ebvu ekele nu Chipfu, bu iya bu ngwa ebvu ono, o shi egudeje agu ebvu ekele asuje: "N-yemobu iya anoje jasụ l'ojejoje." Ndu uke Chileke ono nodu ghaaru ndu Lívayi iphu egbu opu; ndu Ízurelu l'ophu pfugbaaru apfuru.

⁷ Sólomonu dobe echilabo oma-unuphu ono, no l'ataphu ulo Chipfu ono nsọ. O buru l'eka ono be o no gwee ngweja-akpo-oku; mę eba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo kele oru-ngweja, e gude onyirubvu mee, no l'iphu Chipfu be ha nwanshi; k'ophu bu le ngweja-akpo-oku; mę ngweja-nri; mę eba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu ono taa alakotadu iya.

⁸ Oo ya bụ; Sólomonu mę ndu Ízurelu g'ephe ha, bu ndu ephe l'iya no l'eka ono; mbu ikpoto oha, shi le mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa le nggele Ijiputu, bu ndu tukuru nodu teke ono; bo Obo-iphe ono abali esaa. ⁹ O be le mboku k'esato; ephe no ndzuko, gbaru iche; noo kele ephe meru k'edobe oru-ngweja ono nsọ ujiku esaa; bo obo-iphe ujiku esaa. ¹⁰ O be le mboku, onwa esaa du l'ukporo abali l'abali eto; o gbasaa ndu ono g'ephe lashia ibe phe. Ephe gude ehu-utso lashia; mę obu-utso le k'iphe-oma, Chileke meru Dévidi; mę Sólomonu; mę ndibe iya, bu ndu Ízurelu.

*Chipfu epfu eyeru Sólomonu
(1Ndu 9:1-9)*

¹¹ Oo ya bụ; Sólomonu kpu-tsechaepho eze-ulo Chipfu obu; mę ulo nkiya; mbu tuko iphemiphe, o tuberu k'ememe l'eze-ulo Chipfu ono; mę l'ulo nkiya mekota; ¹² Chipfu byapfuta iya l'enyashi bya asu iya: "Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahotawa eka-a g'o buru eka a-anoduje egweru mu ngweja. ¹³ O -buru le mu guchiru igwe; k'ophu bu l'o to dzeduru mini; ozoo le mu turu igube ekemu g'o tuko iphe, du l'ali ono tapyashia; ozoo le mu ziru ejo iphe-ememe g'o bya l'echilabo ndibe mu; ¹⁴ o -buru le ndibe mu ono, bu ndu eeku epha ala l'epha mu ono; wozetaru onwophe ali; pfuru nu mu; choo ataphu mu; bya adakobe haa ejo-ememe, ephe eme; be mu e-shikwa l'imigwe numa epfupfu, ephe epfu anu mu; guaru phe nvu l'iphe-aji phe; mee g'ali phe du iche. ¹⁵ Nta-a be enya mu; mę nchi mu a-duje l'epfupfu, eepfu anu mu l'eka-a. ¹⁶ Mu hotawaru eze-ulo-a; bya edobewa iya nsọ; mewaa iya g'o buru eka epha mu a-anoduje ere ire jasuru asuru. Enya mu; waa obu mu a-duje l'eka ono tekenteke.

¹⁷ "A bya le gubedua; o -buru l'i tsoru uzo mu egube ono, nna ngu Dévidi tsoru iya ono; eme iphemiphe, mu turu ngu l'ekemu; ¹⁸ be mu e-me g'onodu ngu l'aba-eze ndu Ízurelu nguru anguru; egube ono, mu le nna ngu, bu Dévidi gbaru iya le ndzu le teke ono, mu suru iya l'o to nwedu iphe, byaru e-me g'unwu iya no-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu.

* 7:5 7:5 Bụ iya bụ 22,000 le mbekee. † 7:5 7:5 Bụ iya bụ 120,000 le mbekee.

¹⁹ “Ọle-a; ọ -buru l’i n’onyaaaru ọphu iitsoedu mu; gwọbe ekemu ono, mu turu unu ono; mbu je agwaahaa agwa abaru phe eja; ²⁰ be mu a-vukwa phe l’ogbarabvu vufu l’ali ono, mu nuru phe ono; mu amia enya l’eze-ulo-a, mu doberu nsọ g’epha mu reje ire-a. Mu e-me iya g’o buru iphe, ndiphe e-gude anma l’ejo etu; waa iphe, aa-nodu eme iphe ochi. ²¹ Eze-ulo-a, ha imelimeli egube-a be a-buru onye aghata iya nu; ishi anyia ya edzu; l’o kpọ-yiaru iya ukuvu su: ‘?Bu gunu meru g’o gude Chipfu mee ali-a; waa eze-ulo-a egube-a?’ ²² Ndiphe epfua su: ‘Oo kele ephe haru Chipfu, bu Chileke ke nna phe; mbu onye ono, dufutaru phe l’ali Ijiputu ono; gbẹ woru obu phe kporu yeru agwa; gwaahaa ya; abaru iya eja. Noo iphe, meru g’o gude Chipfu wopfuta phe egube ejo iphe-ehuka-a.’ ”

8

Iphe ozo, Sólomonu megbaberu (1Ndu 9:10-28)

¹ Noo ya; a nọepho ukporo apha sugba ishi, bu iya bu teke Sólomonu gude kpua eze-ulo Chipfu ono; yee ulo nkiya; ² ọ tuko mkpukpu, Hiramuru nuru iya kpukwashia; bya eworu ndu Ízurelu yekota iya g’ephe bugbaaru iya.

³ Sólomonu bya eje ọgu le mkpukpu Hamatu-Zoba; je alwuta iya. ⁴ Ọ kpua mkpukpu Tadumo l’echiegu; bya akpushia mkpukpu, aakwakobeje iphe le mgboru Hamatu. ⁵ Ọ kpukwaa mkpukpu Betu-Horonu k’imeli; me ọphu nọ l’uzo ali; kpua ya; o shihugbaa ike. O gude igbulọ kpupheta iya; bya eyee ya oguzo; me mgborigwe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; ⁶ bya akpua mkpukpu Balatu; kpushia mkpukpu, ookwakobeje iphe; me mkpukpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; me ọphu ndu agbaru iya inya anoduje. Sólomonu tukoru iphemiphe, du iya g’o kpua ya le Jierusalemu kpukota; me l’ubvu ubvu Lebanonu; mekpoo l’ali-eze, nokota iya l’eka l’ophu.

⁷ A bya le ndu ọphu phoduru nu le ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Pérezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu; mbu ndu ono, ta abudu ndu Ízurelu ono; ⁸ be awa ndu ono, phoduru nu l’ali ono; mbu ndu ọphu ndu Ízurelu te egbushiduru; be Sólomonu meru g’ephe buru ohu, ejeru iya ozi byasu ntanu-a. ⁹ A bya le ndu Ízurelu be ọ to dudu onye ọphu Sólomonu meru ohu, ejeru iya ozi. Ephebedua be o meru ndu ojogu iya; me ndu-ishi ozi iya; me ndu-ishi ugbo-inya iya; me ndu agbaru iya inya. ¹⁰ Oo ephe bu ndu-ishi ozi Sólomonu. Ephe du ukporo umadzu iri l’ebo l’umadzu iri buru ndu-ishi l’ozi ono.

¹¹ Sólomonu bya eshi le mkpukpu Dévidi dufuta nwada Fero pho bya edobe l’ulo ono, ọ kpuru iya ono; kele Sólomonu be suru le nyee ya tee budu l’ulo Dévidi, bu eze ndu Ízurelu; noo kele iphe, bu eka okpoko Chipfu bahugbaaru be dukota nsọ.

¹² Sólomonu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l’eli ọru-ngweja Chipfu, ọ kpuru l’ataphu eze-ulo ono. ¹³ Ngweja ono be oogweje egube ọ gbaru g’e gweje iya mboku-mboku; mbu egube ekemu Mosisu pfuru g’e gweje iya l’eswe-atuta-unme; me l’onwa ophuu; me l’obo-iphe eto, aaboje aphagapha ono: bu iya bu Obo-Buredi, ekoduru ekoko; me Obo-Idzu; me Obo-Mkpù. ¹⁴ O tsoru egube ono, nna iya Dévidi toru okpa iya gude hoo ogbo ndu-uke Chileke dobe phe l’ozi, ephe a-nodu eje; me ogbo ke ndu Livayi g’ephe bujeru ishi l’agu ebvu ajaja; me g’ephe yejeru ndu-uke

Chileke ẹka l'ozi ẹgube ọ gbaru ẹ mbọku-mbọku; ọ gbaa ọgbo ndu nche dobegbaa pẹ l'oguzo g'ẹphe chee nche; kele ọo ẹgube ono bẹ Dévidi, bụ onye ke Chileke tūru iya l'ekemu. ¹⁵ Ọp̄hu ọ dudu iphe, eze tūru ekemu iya doberu ndu-uke Chileke; m̄e ndu Livayi g'ẹphe meje, duru ọp̄hu ẹphe haru ememe; je akpaa ẹ k'ẹka aakwakọbejegba ẹku.

¹⁶ Noo ya; ozi Sólom̄onu ono buru iphe, e jekọtaerupho e -shi ẹ mbọku, a tūru ọkpa eze-ulo Chipfu ono jasuru a kpu-tsee ya. Ọ buru iya bụ l'aakpu-ghe ulo Chipfu ono.

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Sólom̄onu bya atuḡbua jeshia Eziyọnu-Geba; m̄e Elatu ọp̄hu dū l'al̄i Edomu l'aguga eze-enyimu. ¹⁸ Hiram̄u ye ndu nkiya, bụ ndu mahawaru eze-enyimu ono; ẹphe pataru Sólom̄onu ugbo-mini. Ẹphe ẹ ndu ke Sólom̄onu tuko jeshia al̄i Ofi; bya eshi l'ẹka ono wolata mkpola-ododo, ẹrwa iya dū unu talentu l'ukporo talentu labo ẹ talentu iri bya akuberu eze, bụ Sólom̄onu.

9

Eze-nwanyị ndu Sheba akpafuta Sólom̄onu (1Ndu 10:1-13)

¹ Tọbudu iya bụ; eze-nwanyị ndu Sheba bya anuma ụdu Sólom̄onu; ọ byatashia Jierúsalem̄u g'o gude aji, shihuru ike dalee ya. Ọ chiru ikpoto nemadzu; m̄e inya-kam̄elu, vugbaa manū, eshigbaa kw̄ekweekwee; waa igwerigwe mkpola-ododo; m̄e mkpuma, vugbaa oke aswa. Ọ byapfuta Sólom̄onu; bya atuko iphemiphe, ọ riru k'epfupfu pfukotaru iya. ² Sólom̄onu yekotaru iya onu ree l'aji, ọ jikotaru iya. Mbụ l'ọ tọ dudu aji, ọ jiru Sólom̄onu, ọ madu yeru iya onu ree. ³ Eze-nwanyị ndu Sheba ono bya ahuma ẹgube mmamiphe, Sólom̄onu nweru; waa ẹgube ulo, ọ kpuru; ⁴ m̄e ẹgube nri, oorije; m̄e udu oshi, ndu-ozii iya anoduje anoo; m̄e ge ndu-ozii iya gude eje ozi; waa ẹgube uwe, ẹphe eye l'ehu; m̄e ndu etsujeru iya onu ẹ mee; m̄e ẹgube uwe, ẹphe eye l'ehu; mekpoo ngweja-akpo-oku, oogweje l'ulo Chipfu. Ọ bya ahumakotachaa iphemiphe ono; ọ tufu iya eh̄u.

⁵ Ọ bya asu eze: "Akọ, mu nọ l'al̄i anyi numa k'iphe, i meshiru; m̄e ke mmamiphe ngu bẹ bukota eviya. ⁶ Mu te eshidu kweta l'akọ ono bẹ bụ eviya; jasū ge mu byaru nta-a bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; ge ke mmamiphe ngu ono gude habe shii bẹ a ta kojahaduru mu ẹbo; noo kele i dakiri g'aturu onu ngu. ⁷ Ọo ẹpho ẹ ndibe ngu bẹ iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozii ngu pẹ, bụ ndu anoduje l'iphu ngu mkpurumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁸ G'ajaja buru ke Chipfu, bụ Chileke ngu; bụ onye ono, i dū ree; o woru ngu dobe l'aba-eze iya g'i buru eze l'iswi eh̄u iya. Ọo kele Chileke ngu yeru ndu Ízurelu obu ojejoje meru g'o gude; o mee ngu eze pẹ; k'ophu ii-nodu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru oto."

⁹ Tọbudu iya bụ; eze-nwanyị ono bya eworu mkpola-ododo, ẹrwa iya dū ukporo talentu ishii nū eze; bya anu iya manū, parū ẹka apaa, eshi kw̄ekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manū ono, eze-nwanyị ndu Sheba nuru eze, bụ Sólom̄onu ono parū ẹka shii; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu manū, a nujebaaru iya habe g'onoya.

¹⁰ Teme ndu ke Hiram̄u; m̄e ndu ke Sólom̄onu, bụ ndu ono, evutaje mkpola-ododo l'al̄i Ofi ono bẹ evutajekwapho oshi alugumu; m̄e mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹¹ Ọ buru oshi alugumu ono bẹ eze gude meta ẹka aazoje ọkpa enyihu ulo Chipfu ono; m̄e k'ulo ibe eze; bya egudekwa iya pho mee

une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agụ ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono bẹ a ta ahụmajebaeduru l'ali Jiuda.

¹² Eze, bụ Sólomõnu bya anụkota eze-nwanyị ndu Sheba ono iphemiphe, dū iya ree, ọ sūru g'ọ nū iya; a -gụfukwa ọphu eze-nwanyị ono nūru eze l'onwiya. Ọo ya bụ; eze-nwanyị ono yele ndu-ozì iya dakọbe lashia alì pẹ.

Èku Sólomõnu
(1Ndu 10:14-25)

¹³ Mkpọla-ododo, eevulatajeru Sólomõnu aphagapha bẹ ẹrwa iya aduje unu talentu; l'ụkporo talentu iri l'eto le talentu ishii; ¹⁴ a -gụfukwa iphe, eshije l'eka ndu ngho, ephe agba ha nwanshii me l'eka ndu agba eze ngho. Mkpọla-ododo; waa mkpọla-ochaa bẹ eeshijekwapho l'eka ndu eze ndu Arabu; me l'eka ndu ochi-oha alì ono evulataru Sólomõnu.

¹⁵ Eze, bụ Sólomõnu gude mkpọla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; ụzo ụkporo iri. Mkpọla-ododo, larū le nanū bẹ dūchaa unu shēkelu; le shēkelu ụkporo iri. ¹⁶ O gudekwapho mkpọla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ke nshii; ụzo ụkporo iri l'ise. Mkpọla-ododo, larū le nanū iya bụ ụkporo shēkelu iri l'ise. Eka eze doberu iya bụ l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, nọ l'ubvú ubvú Lébanõnu kpua ono.

¹⁷ Nokwapho g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya okpobe mkpọla-ododo l'eli. ¹⁸ Aba-eze ono bẹ bụ ntokpa ishii; bya enweru okposhi, e meru le mkpọla-ododo ye iya g'a tukobeje okpa. E meru iya eka aatukobeje eka ibekebo; kpua oduma labo pfu-kubecha iphe ono, aatukobeje eka ono ephenebo. ¹⁹ A kpuru oduma iri l'ebo pfube l'eli ntokpa ishii ono. O pfugbaaru l'ibe lanu; waa l'eka ibe iya ophu. O to dudu aba-eze ozo, e mejewaru o du egube ono. ²⁰ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bụ mkpọla-ododo bẹ e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvú ubvú Lébanõnu mee ono be bụ okpobe mkpọla-ododo bẹ a wukotaru iya. O to dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpọla-ochaa; noo kele o to dudu iphe, a guberu mkpọla-ochaa le teke Sólomõnu bụ eze. ²¹ Eze nwegbaarū ugbo-mini, e gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono bẹ ephe le ndu-ozì Hiramū atukoje swiru. O buru ugbo lanu l'ime apha eto bẹ ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpọla-ododo; me mkpọla-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²² O buru eze, bụ Sólomõnu bẹ kakota enweru eku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bụ ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²³ Ndu eze ndu mgboko l'ophu nodu abyaje l'iphu Sólomõnu g'ephe numa opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁴ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpọla-ochaa; me ophu e meru le mkpọla-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwogu; me manu, eshi kweekweekwee; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya bẹ apaje eka apaa.

²⁵ Sólomõnu bẹ nweru eka oodobeje inya; me ugbo-inya. Eka ono bẹ du unu iri. O nwekwarupho ndu agba l'inya ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophu le Jierusalemu swibe onwiya. ²⁶ O buru iya bụ ishi iphe, bụ ndu eze; e -shi l'enyimu Yufurētisu je akpaa l'ali ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke alì ndu Ijiputu. ²⁷ Eze meru; mkpọla-ochaa kuru ge mkpuma le Jierusalemu; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tuko alì okpa ubvú, nọ l'uzo enyanwu-ariba sweta. ²⁸ A nodu eshije l'ali Ijiputu mewaro alì ndu ozo anmataru Sólomõnu inya.

Anwuhu Sólomonu
(1Ndu 10:28)

²⁹ Iphe ọzo, Sólomonu megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka o jeberu; bẹ e dekotaru l'ẹkwo, Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mẹ l'ẹkwo mpfuchiru Ahayijia, bụ onye Shilo; mẹ l'ẹkwo ọphulenyanya Ido, bụ onye aphuje ọphulenyanya; mbụ ọphulenyanya, ọ phuru lẹ k'ẹhu Jierobowamu nwa Nebatu. ³⁰ Sólomonu bẹ nọ lẹ Jierúsalemụ bụru eze ndu Ízurelu ụkporo apha labọ. ³¹ Tọbudu iya bụ ọ nwuhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi, bụ nna iya. Nwa iya nwoke, bụ Rehobówamu bụru eze nọchia ẹnya iya.

10

Ndu Ízurelu Ekwefuru Rehobówamu ike
(1Ndu 12:1-20)

¹ Tọbudu iya bụ; Rehobówamu tugbua jeshia Shẹkemu; kele ndu Ízurelu l'ophu wụwaru jeshia l'ẹka ono g'ẹphe mee ya eze. ² Teke ono bẹ Jierobowamu nwa Nebatu nọkwadu lẹ Ijiputu, bụ ẹka ono, ọ gbaru lashia teke ono, ọogbaru eze, bụ Sólomonu ọso ono. Ọ numa ke Rehobówamu ono; o shi lẹ Ijiputu lwatashia. ³ Ọo ya bụ; e zia g'e je ekua ya. Jierobowamu yele ndu Ízurelu g'ẹphe ha bya awụ-pfu Rehobówamu je asụ iya: ⁴ “Nna ngu boru anyi ivu, anyi ẹrwa. Ọ -bụru l'ii-me g'ozu aphụ ono, nna ngu shi kpabẹ anyi; mẹ ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alị; bẹ anyi a-nọdukwa-ejeru ngu ozi.”

⁵ Rehobówamu sụ phẹ: “Unu lashia je anọ ujiku ẹto; g'unu alwa-phutawarọ azụ.” Ọo ya bụ; ẹphe wụkashihu.

⁶ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu jeshia akpata ishi l'ẹka ndu bụ ọgerenya ono, shi ejeru nna iya, bụ Sólomonu ozi lẹ teke ọ nọ ndzụ ono. Ọ jia phẹ sụ: “?Denu g'unu sụru gẹ mu yeeru ndu-a ọnu?”

⁷ Ẹphe sụ iya: “Ọ -bụru l'ii-nọdu emeru ndu-a iphe-ọma; emeru phẹ ree; bya epfuru phẹ opfu ọma; bẹ ẹphe a-bụkwaru ndu-ozu ngu jasuru asuru.”

⁸ Obenu lẹ Rehobówamu bẹ jikaru idzu ono, ndu bụ ọgerenya chitaru iya ono. O jepfushia unwokorobya, bụ ndu ẹphe l'iya tukuru tsee, ejeru iya ozi; gẹ ya kpata phẹ ishi iphe. ⁹ Ọ jia phẹ sụ: “?Denu g'unubedua sụru gẹ mu yeeru phẹ ọnu? ?Bụ gunu bẹ anyi e-pfuru ndu-a, sụru gẹ mu mee g'ivu, nna mu boru phẹ ka alwa alị-a?”

¹⁰ Unwokorobya ono, bụ unwu ọgbo iya ono sụ iya: “Iphe, ii-pfuru ndu ono, sụru ngu lẹ nna ngu boru phẹ ivu, anyi ẹrwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa alị ono bụ lẹ-a: mkpushi-ẹka ọtsutso ngu bẹ kakwa upfu nna ngu igbi. ¹¹ L'eshi ọphu nna ngu boru phẹ ivu, anyi ẹrwa bẹ ii-me g'ọ kaba anyi ẹrwa. Eshi ọphu ọ bụ ẹchachi bẹ nna ngu shi echije phẹ bẹ ii-gbaahaa phẹ akpị.”

¹² Ọo ya bụ; o -rwuepho lẹ mbọku k'ẹto ono; Jierobowamu yele ndu Ízurelu l'ophu wụ-pfuta eze, bụ Rehobówamu ọzo; ẹgube ono, o pfuru phẹ g'ẹphe bya lẹ mbọku k'ẹto ono. ¹³ Eze, bụ Rehobówamu jika idzu, ndu bụ ọgerenya phọ chikoshiru iya; eyeeru phẹ ọnu ẹhuka ẹhuka. ¹⁴ O je etsoru idzu ono, unwokoro phọ chikoshiru iya sụ: “Nna mu boru unu ivu, anyi ẹrwa; ọle mbedua bẹ e-me g'ọ kaba anyi ẹrwa. Nna mu bụ ẹchachi bẹ o shi echije unu; ọle mbedua bẹ a-gbaahaa unu akpị.” ¹⁵ Ọo ya bụ; ọphu eze angaduru ndu Ízurelu ono nchị; noo kele ọo Chileke bẹ meru g'ọ

dụ nno; k'ophu iphe ono, o shije l'onu Ahayjia ke mkpukpu Shilo pfiaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vukota.

¹⁶ Ndu Ízurelu ono l'ophu bya ahumaepho l'eze ta angaduru phe nchi; ephe su iya:

“?Bu gunu be anyi le Dévidi jigba?

Ọ to dukwa okiphe,
anyi nweru l'ehu nwa Jiesi.

Unube Ízurelu;
g'onyenonu lashia
unuphu ibe iya-o!

Ge Dévidi letawaro onu-ulo
nkiya enya!”

Ọo ya bu; ndu Ízurelu l'ophu wukashihu lashia unuphu ibe phe. ¹⁷ Ọ buwaruro ndu Ízurelu ophu bu le mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Jiuda be Rehobowamu bu eze phe.

¹⁸ Tọbudu iya bu; eze, bu Rehobowamu zia Adoniramu, bu onye-ishi ogbo ozi; g'o jepfu ndu Ízurelu. O rwua; ephe gude mkpuma tugbua ya. Eze, bu Rehobowamu mekebe egwegwa nyita ugbo-inya iya gbalaa; ọ buru iya ala Jierusalemu. ¹⁹ E -shi teke ono be ndu Ízurelu shi kwefutaru onu-ulo Dévidi ike byasu ntanu.

11

Shemaya Ezi Rehobowamu Ozi (1Ndu 12:21-24)

¹ Rehobowamu larwuepho Jierusalemu; ọ chikobe ndu onu-ulo Jiuda; me ndu Benjiaminu; ukporo unu unwoke mgbo ukporo l'ebo l'unu unwoke iri, bu ndu a hotaru ahota; g'ephe je etsoo ndu Ízurelu ogu; k'ophu ephe a-nataphu ali-eze ono azu woru nu Rehobowamu.

² Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfiaru Shemaya, bu onye ke Chileke su:
³ “Je akaru Rehobowamu nwa Sólomonu; mbu eze ndu Jiuda; l'i karu ndu Ízurelu l'ophu, bu ndu ophu no le Jiuda me le Benjiaminu ⁴ le Chipfu sru-a: ‘Unu te ejekwa etso unwunna unu phe ogu. G'onyenonu lashia ibe iya; noo kele ọo mu be iphe ono shi l'eka.’ ” Ọo ya bu; ephe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azu. Ophu ephe ejeeduru etso Jierobowamu ogu.

Rehobowamu akpu Jiuda; g'o shihu ike

⁵ Rehobowamu be bu le Jierusalemu. Ọ kpushia mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Jiuda; o shihuchaa ike; k'ophu oo-gbobutaje phe l'ogu. ⁶ Mkpukpu, ọ kpuru bu Betulehemu; me Etamu; me Tekowa; ⁷ me Betu-Zuru; me Soko; me Adulamu; ⁸ me Gatu; me Maresha; me Zifu; ⁹ me Adoremu; me Lakishi; me Azeka; ¹⁰ me Zora; me Ajalonu; me Heburonu. Mkpukpu ono be bukota mkpukpu, a kpushiru ike l'ali Jiuda; me l'ali Benjiaminu. ¹¹ Ọ mekwarupho aka eedomije onwonye; o shihugbaa ike; bya achita ndu-ishi ndu ojogu yechaa ya. O meta ulo aka aakwakobeje nri; me manu; me me yechaa ya. ¹² Ọ yekotaru iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me arwa le mkpukpu nonu; bya emee; mkpukpu ono shihu ike okpobe eshihu. Ọo ya bu; Jiuda; me Benjiaminu buwaru iya be ọ du l'eka.

Ndu uke Chileke; me ndu Liviya alwa Jiuda

¹³ No iya; ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, nokota l'alí Ízurelu bya aturu ike yeru iya. ¹⁴ Ndu Lívayi paru alí eka eku phe ataje nri; me alí phe haa; lashia Jiuda; me Jierúsalemu; kele Jierobowamu yele unwu iya chipfuru phe g'ephe te ejeshiru Chipfu ozi ndu-uke. ¹⁵ Jierobowamu gude eka iya hota ndu e-gweje ngweja l'eka aagwaje iphe; me ndu a-gwaje nwamkpi; yele oke-eswi, o kpushiru dobe. ¹⁶ Iphe, bu ndu doberu obu phe g'ephe choro uzo ke Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu shi l'ipfu nonu le Ízurelu wufu tsoru ndu Lívayi jeshia Jierúsalemu; g'ephe gweeru Chipfu ngweja; mbu Chileke ke nna phe. ¹⁷ Epe mee; ali-eze ndu Jiuda ka eshihu ike; turu íke yeru Rehobowamu, bu nwa Sólomonu apha eto. Epe nodu etsokota uzo, Dévidi; me Sólomonu toru l'ime apha eto ono.

Ndibe Rehobowamu

¹⁸ Rehobowamu be luru Mahalatu, bu nwada Jierimotu. Jierimotu bu nwa Dévidi ke nwoke. Jierimotu ono lua Abihelu, bu nwada Eliyabu. Eliyabu bu nwa Jiesi ke nwoke. ¹⁹ Mahalatu nwutaru iya unwoke, epha phe bu: Jieyushi; me Shemaraya; me Zahamu. ²⁰ O luchaa ya; bya alua Maka, bu nwada Abusalomu. O nwutaru iya Abayijia; me Atayi; me Ziza; me Shelomiti. ²¹ Rehobowamu buru Maka, bu nwada Abusalomu ono be o kachaa eye obu eme l'unyomu iya ndu ophu; mekpoo unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya. O luru unwanyi iri l'esato. O nweru unwanyi ukporo eto, bu ndu ophu abu-zidu unyomu iya. O nwuta unwoke ukporo l'esato; bya anwuta unwanyi ukporo eto.

²² O buru Abayijia, bu nwa ke Maka be o turu eka g'o buru onye-ishi l'echilabo unwunna iya; noo kele oo ya be oome ge ya mee eze. ²³ O meru g'onye maru iphe; bya edokaa unwu iya; epe dzuru ali Jiuda; me ke Benjaminu; mbu le mkpukpu ono, a kpugbaaru; o shihu ike ono; mbu nu phe nri k'etsutsu iya; bya alushiaru phe nwanyi.

12

Ndu Ijiputu ezebata le Jierúsalemu (1Ndu 14:25-28)

¹ O be teke Rehobowamu meerupho aba-eze iya o nguru anguru shihu okpobe ike; yele ndu Ízurelu g'ephe ha gwobe ekemu Chipfu. ² Eshinu epe ta apfushiduru ike l'eka Chipfu; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ogu le Jierúsalemu l'apha kwe Rehobowamu apha ise o wataru aburu eze. ³ O chiru unu ugbo-inya eto; me ndu agba l'inya, du unu umadzu ugbo ukporo esaa l'unu iri bya ogu ono. Ndu yee ya shi le Ijiputu swiru bya ogu ono buru aguta aguta; mbu ndu Libiya; me ndu Sukimu; me ndu Kushi. ⁴ O natakota iphe, bu mkpukpu, a kpushiru ike le Jiuda; mbu epe byarwutachaa Jierúsalemu.

⁵ Tobudu iya bu; Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke byapfuta Rehobowamu; yele ndu-ishi ndu Jiuda g'ephe dzukoberu le Jierúsalemu l'eka epe atsú Shishaku ebvu. O su phe: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pawaru mu haa; oo ya meru iphe, mbedua paru unu haaru Shishaku."

⁶ Oo ya bu; ndu-ishi ndu Ízurelu ono waa eze bya ewozeta onwophe ali su: "Chipfu bu onye pfuberekoto."

⁷ Chipfu bya ahumaepho l'ephe wozetaru onwophe ali; Chipfu byakwa epfuaru Shemaya su: "Eshinu epe wozetawaru onwophe ali be mu te emebyishiedu phe; mu e-mechia g'a nafuta phe. Mu te eshiedu Shishaku l'eka tu-koshi Jierúsalemu oke ehu-eghu mu. ⁸ Ole-a; epe a-nodu ejeru

iya ozi; k'ophu ephe a-maru iphe, dụ iche l'ejeru mu ozi waa ejeru ndu eze ndu alì ọzo ozi."

⁹ Oo ya bụ; Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu byatashia ọgu lẹ Jierúsalem; bya evukochaa ẹku, dụ l'ulo Chipfu; mę ẹku, dụ l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbụ chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye pho, Sólomonu gude mkpọla-ododo kpushia pho. ¹⁰ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobowamu bya egude onyirubvu kpụ-phukota iphe ono azụ; gude dochia ẹnya iya ophuu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu ẹka eeshije abahụ l'ibe eze nche; g'ephe leta iya ẹnya. ¹¹ O nọdu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono tsoru iya. E -mechaa; ephe ewophuta iya azụ bya edobe l'ulo-nche.

¹² Rehobowamu wozetaepho onwiya alì ono; Chipfu vù-buhuru iya ovuma; k'ophu bụ l'o to meduru iya g'ọ buru mkpurupyata; teme iphe bya aduharu ndu Jiuda lẹ ree.

¹³ Noo ya; eze, bụ Rehobowamu eze lẹ Jierúsalem; kpoo onwiya g'abara. O nọwaru ukporo apha labo l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o nọru l'aba-eze iya bụ apha iri l'esaa lẹ Jierúsalem, bụ iya bụ mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'o buru ono. Epha ne iya bụ Nama onye Amonu. ¹⁴ O meru ejo-iphe; kele o to gudedu obu iya choo Chipfu.

Anwuhu Rehobowamu (1Ndu 14:29-31)

¹⁵ Iphe, Rehobowamu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo Shemaya, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę l'ekwo Ido, bụ onye aphuje ophulanya. Ophu Rehobowamu yele Jierobowamu alwu-buhjeduru ọgu alwu-buhu. ¹⁶ Rehobowamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya lẹ mkpukpu Dévidi. Abáyijia, bụ nwa iya nwoke buru eze nochia ẹnya iya.

13

Teke Abáyijia bụ eze ndu Jiuda (1Ndu 15:1-8)

¹ L'apha, kwe Jierobowamu apha iri l'esato, o wataru aburu eze ndu Ízurelu be Abáyijia wataru aburu eze ndu Jiuda. ² Iphe, o nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalem bụ apha eto. Epha ne iya bụ Mayıkaya nwada Uriyelu ke mkpukpu Gibiya.

Abáyijia yele Jierobowamu shi anoduje alwu-phe ọgu. ³ Abáyijia bya atugbua jeshia ọgu ono; chita ndu ojogu, dụ ukporo unu ugbo ukporo labo l'iri, buchaa ndu ike dụ l'ogu; buru ndu ojogu, a hору ahoho. Jierobowamu chita ndu nkiya, dụ ukporo unu ndu ojogu ugbo ukporo ise, bukwapho ndu a hору ahoho; ephe je akwaberu Abáyijia k'ogu ono.

⁴ Tọbudu iya bụ; Abáyijia je apfu-koru l'eli úbvú Zemarayimu ophu nọ l'alì úbvú úbvú Ifuremu; pfushiahaa sụ: "Gube Jierobowamu mę Ízurelu l'ophu; unu ngaberu mu nchi! ⁵ ?Unu ta amadu lẹ Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu be gude ogbandzu, ta abyadu anwahu anwahu woru abu eze ndu Ízurelu nu Dévidi yele oshilokpa iya jasụ l'ojejeje? ⁶ O buru iya be Jierobowamu nwa Nebatu, bụ onye-ozì Sólomonu nwa Dévidi gbalihuru bya ekwefuru nnajiuphu iya ike. ⁷ Ogalemkpa nemadzu phe, bụ mkpokoro nemadzu je eswiphee ya mgburugburu. Ephe nọduru Rehobowamu nwa Sólomonu l'ukukanyi; mbụ lẹ teke Rehobowamu

bukwaduro nwatanshii, adudu iphe, o maru; ophu o to dudu ike kpfung phez l'iphu.

⁸ “Nta-a bu iphe, unu tuberu bu g'unu tsoo aliz-eze Chipfu ogu; mbu aliz-eze ono, no l'eka unwu Devidi ono. Unu bukpooru ikpoto nemadzuz; teme unu l'unwu oke-eswi mkpola-ododo ono, Jierobowamu meshiru g'oburu agwa unu ono tuko nodu. ⁹ Ole-a; ?to bunaa unu be chishiru ndu-uke ke Chipfu-a; mbu oshilokpa Eronu ono; me ndu Liviayi; mbu gude eka unu dobe ndu egweru unu ngweja egube ono, ndu ohozo emeje ono? Iphe, bu onye gude oke-eswi; yele ebili esaa bya ge ya swaa onwiya eja be abujewaru nu onye egweru agwa ono, adudu iphe, o bu ngweja.

¹⁰ “Obenu l'anyibedua be bu Chipfu bu Chileke nkanyi; anyi teke ahakwa iya. Anyi nweru ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu. O buru phe ejeru Chipfu ozi; ndu Liviayi nodu eyetaru phe eka. ¹¹ Utsugutsu; me uzenyashi nonu be ephe egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja unwu-isensu, eshi kwekweekwee; bya edoo buredi, eedobeje l'iphu Chileke l'eli teburu ono, e mecharu emecha ono. L'uzenyashi be ephe eyeje oku l'oroku ono, a tukoberu l'iphe, e meru le mkpola-ododo, aapfubeje oroku ono. O buru iphe, kparu iya nu bu l'anyibedua eme iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'emeje. Obenu l'unubedua be pawaru Chipfu haa. ¹² Chileke be swiru anyi eswiru. Oo ya bu onye-ishi anyi. Ndu uke iya be egbuwaru unu opu-ogu eje abya. Unube unwu Izurelu; unu te etsokwa Chipfu ogu; mbu Chileke ke nna unu phe; noo kele o too jehukwaru unu.”

¹³ Jierobowamu be gbeyewanu ndu ojogu kpugbaaru ekpuru k'ophu ephe e-shi l'azu ndu Jiuda ono. Jierobowamu phe nodu ndu Jiuda l'iphu; ndu ojogu iya ophu kpuru ekpuru pho nodu ndu Jiuda ono l'azu. ¹⁴ Ndu Jiuda bya aghaa enya; huma l'e shi l'iphu me l'azu etso phe ogu ono. Ephe raku Chipfu; ndu-uke Chileke woru opu gbua. ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu Jiuda chishia mkpu ogu. Ephe chiepho mkpu ogu ono; Chileke tu Jierobowamu; me ndu Izurelu l'ophu eberebete l'iphu Abayijia; yele ndu Jiuda. ¹⁶ Ndu Izurelu gbaaru ndu Jiuda oso; Chileke woru phe ye ndu Jiuda l'eka. ¹⁷ Abayijia yele ndu nkiya lwu-kpee phe; gbua phe pyaapya; k'ophu bu le ndu ephe gburu egbugbu le ndu ojogu ndu Izurelu ono be du ukporo unu ugbo ukporo eto l'ebo l'unu iri, bu ndu ojogu, a horu aho. ¹⁸ Oo ya bu; a kapyabe ndu Izurelu le teke ono. Ndu Jiuda lwu-kpee; kele ephe dakoberu Chipfu, bu Chileke ke nna phe.

¹⁹ Abayijia chipyabe Jierobowamu; je anaa ya mkpukpu Betelu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Jieshana; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Efuronu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu. ²⁰ Ophu Jierobowamu aduedu ike palihubaa ozo teke Abayijia bu eze. Tobudu iya bu; Chipfu chita iya tua; o nwuhu.

²¹ Ole Abayijia be ike kaba shi eje. O lua unwanyi iri l'eno; nwuta unwoke ukporo l'ebo; nwuta unwanyi iri l'ishii.

²² Iphe ozo, Abayijia megbaberu be e dekotaru l'ekwo ako onye mpfuchiru Chileke, bu Ido.

14

¹ Oo ya bu; Abayijia nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Devidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. Teke Asa bu eze be ali ono noru le nchi-odoo apha iri.

Teke Asa bu eze ndu Jiuda

² Asa bẹ meru iphe, dọ ree; mẹ iphe, pfulu ọto l'anya Chipfu, bọ Chileke iya. ³ O wofuru ẹnya ẹka eegwejeru agwa ndu ọhozo ngweja; wofu ẹka aagwajẹ iphe; bya akųpyashia mkpuma, e doberu nsọ; gbutsushia itso Ashera. ⁴ O bya atųaru ndu Jiuda ekemu sọ g'ẹphe chọo Chipfu; mbọ Chileke kẹ nna pẹ; waa g'ẹphe meje ekemu iya mẹ iphe, ọ sọru g'e meje. ⁵ Nokwaphọ g'o wofuru ẹka aagwajẹ iphe, dukota lẹ mkpųkpu ndu Jiuda; mẹ ẹnya ẹka aakpoje ụnwù-isensu ọku, dọ iya nọ. Alị-eze ono nọdu lẹ nchị-odoo teke ọ bọ eze. ⁶ O kpųshia mkpųkpu, a kpų-phetaru mgburugburu l'alị Jiuda; kele alị ono bẹ nọ lẹ nchị-odoo. Ọphu ọ dọdu onye tsoru iya ọgu l'apha ono; kele Chipfu bẹ meru; nchị dọ iya doo.

⁷ O bya asọ ndu Jiuda: “Unu g'anyi kpųa mkpųkpu-a; gude igbulọ kpų-pee ya mgburugburu; kpųshia ya ọlo-eli; yekọta iya ọguzo; mẹ mgborígwè, ee-gudeje aswọ-chi iya aswọ-chi. Alị-a bẹ bukwađu nkanyi; kele anyi chọru Chipfu, bọ Chileke anyi; o mewaa gẹ nchị dọ anyi doo ibekeboebo.” Oo ya bọ; ẹphe kpųa ya; o jehuru pẹ.

⁸ Asa bẹ nweru ndu ojọgu, shi l'ipfu Jiuda, ndu dọ ųkporo unu unwoke ugbo ųkporo l'ugbo iri l'ẹsaa l'unu iri. Ndu ono egudeje eze iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mẹ arwa. O nweru ndu ojọgu, shi l'ipfu Benjiaminu, ndu dọ ųkporo unu unwoke ųkporo l'iri l'ise. Ẹphebedua apajẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye kẹ nshị; mẹ apfu. G'ẹphe ha bukota ndu ike dọ l'ọgu.

Asa lwų-kperu Zera

⁹ No iya; Zera, bọ onye Kushi bya achịta unu-kuru-unu ndu Ojọgu byapfutashia ndu Jiuda ọgu; chiru ugbo-inya, dọ ųkporo iri l'ise; ẹphe byarwutacha mkpųkpu Maresha. ¹⁰ Asa pẹ bya ejepfushia Zera pẹ ọgu. Ẹphe bya akpọ giriri k'ọgu ono lẹ nsuda Zefata lẹ mkpųkpu Maresha.

¹¹ Tọbudu iya bọ; Asa bya araku Chipfu, bọ Chileke iya sọ: “Jiko Chipfu; ọ tọ dukwa onye ọzo, dọ gẹ gubedua, bọ onye e-yetarų onye ọkpẹhu adudu ẹka gẹ yẹle onye ọkpẹhu dọ ghaa ya. Yetanuru anyi ẹka; gube Chipfu, bọ Chileke anyi; kele ọo ngu bẹ anyi dakoberu; teme ọ buru ẹpha ngu bẹ anyi gude abyapfuta ikpoto ndu-a ọgu. Gube Chipfu; ọo ngu bọ Chileke anyi; te ekwekwa gẹ nemadzọ ka ngu ike.”

¹² Oo ya bọ; Chipfu dukaa ndu Kushi ono l'iphu Asa yẹle ndu Jiuda. Ndu Kushi ono ye ọkpa l'oso. ¹³ Asa mẹ ndu yẹe ya swị chia pẹ jeye lẹ mkpųkpu Gera. E gbushia ndu Kushi ono jeye ọphu ọ dọdu onye e gbuphodoru. E gwee pẹ arakabya l'iphu Chipfu yẹle ndu ojọgu iya. Ndu Jiuda kwatakpọo kwaa ọkwata k'ọphu parų ẹka. ¹⁴ Mkpųkpu, nọ-phekọtaru mkpųkpu Gera mgburugburu bẹ ẹphe mebyishikọtaru; kele ndzọ-agugu, shi l'ẹka Chipfu bẹ byaru ndu mkpųkpu ono l'ẹhu. Ẹphe gwekọta ivu ndu mkpųkpu ono; kele iphe, aakwata l'ọkwata parų iya ẹka. ¹⁵ Ẹphe kwatsushikwaaphọ ọlo-ẹkwa ndu nweru iphe-edobe; kpųkoo ikpoto aturu waa egbu ndu ono; mẹ inya-kamẹlu pẹ. Ẹphe gbẹ teke ono lwatashia Jierusalemu.

15

Iphe, Asa meziru emezi

¹ Tọbudu iya bọ; Unme Chileke bya Azarịya nwa Odẹdu l'ẹhu. ² O lufu jepfushia Asa je asọ iya: “Asa; mẹ ndu Jiuda; mẹ ndu Benjiaminu l'ọphu; unu ngaberu mu nchị. Chipfu bẹ a-tųkwaru ikẹ yeru unu; mẹ ọ -buru l'unu tųru ikẹ yeru iya. Unu -chọo ya bẹ unu a-chọta iya. Ole unu -haa

ya; l'ọ haa unu. ³ A nọwaru ọdu, ndu Ízurelu nọ; ọphu ẹphe enwedu ọkpobe Chileke; ọphu ẹphe enwedu ndu-uke Chileke, ezije pẹ iphe; teme ọphu ẹphe enwedu ekemu Chileke. ⁴ Ọle ẹphe nọepfo l'iphe-ẹhuka; ẹphe dakọbe lwapfuta Chipfu, bu Chileke kẹ Ízurelu; ẹphe chọo ya; chọta iya. ⁵ Teke ono bẹ nemadzụ te ejedu g'ọ dụ iya ree; iphe emee ya; noo kẹle iphe, bukpoo ndu bu l'alị ono nọepfo l'aghamẹhu. ⁶ Ọha anọduje egwe ọha ibe pẹ arakabya; mkpukpu anọdu egwe mkpukpu ibe pẹ arakabya; kẹle Chileke bẹ gude iphe-ẹhuka, dụ iche iche akpa pẹ owechọrochoro. ⁷ Ọle ọo g'unubẹdua shihukpọepfo ike. G'ike ta abvukwa unu; noo kẹle ozi, unu jeru bẹ ee-bu unu obunggo iya."

⁸ Asa numaepfo opfu; mbụ ozi, Azaríya nwa Odẹdu ziru; obu shihu iya ike. Ọ bya ewofukọta ejo agwa, dụ l'alị Jiuda; mękpoo ọphu dụ lẹ mkpukpu Benjiaminu l'ọphu; mękpoo ọphu dụ lẹ mkpukpu, ọ lwutakotaru l'úbvú úbvú alị Ifuremu. Ọ bya emekwaa ọru-ngweja Chipfu, nọ l'atatiphu eze-ulo Chipfu ono.

⁹ Tọbudu iya bu; ọ chikobe ndu Jiuda; mę ndu Benjiaminu l'ọphu; mę ndu ọphu shi l'ipfu Ifuremu; mę ndu k'ipfu Manáse; mę ndu k'ipfu Simiyonu; mbụ ndu ono, ẹphe l'iya bu; kẹle igwerigwe bẹ kekatarunu lẹ ndu Ízurelu wụ-pfuta Asa g'ẹphe humaru lẹ Chipfu, bu Chileke iya bẹ swiru iya eswiru.

¹⁰ Ọo ya bu; ẹphe dzua lẹ Jierúsalemu l'onwa k'ẹto l'apha, kwe Asa apha iri l'ise e -shi teke ọ wataru aburu eze. ¹¹ Ẹphe gweeru Chipfu ngweja lẹ mbọku ono. Ọ buru anu, ẹphe kpukoru l'ọgu bẹ ẹphe hataru gude gwee ngweja ono; mbụ unu eswi l'ukporo iri l'ise; mę unu aturu iri l'ẹsaa l'ukporo iri. ¹² Ẹphe gbaa ndzụ sụ l'ẹphe e-gude obu pẹ l'ọphu; mę ndzụ pẹ l'ọphu chọo Chipfu, bu iya bu Chileke kẹ nna pẹ; ¹³ l'onye ta achoduru Chipfu, bu Chileke kẹ Ízurelu bẹ ee-gbu egbugbu; obeta ọ buru nwata ọzoo ọgerenya; ọzoo nwoke ọzoo nwanyi. ¹⁴ Ẹphe chia mkpu; tuta uzu; gbua opu; phua upyi gude ribuaru Chipfu nte. ¹⁵ Ndu Jiuda l'ọphu tekọta ẹsua kẹ nte ono, ẹphe riru ono; kẹle ẹphe gude obu pẹ g'ọ ha ribua ya; teme ẹphe kwatakpọo chọo Chileke ọkpobe achọcho; ẹphe chọta iya. Chipfu bya emee; ẹphe tuta unme ibekẹboebo.

¹⁶ Eze, bu Asa nafu ne iya, bu Maka okwa k'abu ne eze-nwanyi; kẹle o doberu ejo agwa, bu Ashera. Asa gbujishia ntekpe Ashera ono; gwee ya arakabya; woru iya kpọo oku lẹ nggele Kidironu. ¹⁷ Ọle o to wofuduru ẹka aagwajẹ iphe lẹ Ízurelu. Obenu lẹ ntucha ta adudu l'obu Asa l'ẹka Chipfu nọ jeye g'ọ nọ-beru. ¹⁸ O wota iphe, nna iya doberu nsọ; mę iphe, yẹbedua doberu nsọ bya edobe l'eze-ulo Chileke; mbụ mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo; mę ivu ọzo.

¹⁹ Ọphu ọgu ọzo adajeeduru jeye l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ise, e -shi teke ọ wataru aburu eze.

16

Asa Etso Basha Ogu (1Ndu 15:16-22)

¹ O be l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ishii, e -shi teke ọ wataru aburu eze; Basha, bu eze ndu Ízurelu bapfu ndu Jiuda ọgu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'ọ tọ dụ onye e-shi lẹ kẹ Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ọzoo bahu iya abahu.

² Tòbudu iya bụ; Asa wota mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo, shi l'ẹku, dụ l'eze-ulo Chipfu; mę l'ẹku, dụ l'ibe eze; wojeru eze ndu Arámu, bụ Benu-Hadadu; mbụ onye ono, bu lę Damasukosu; bya asụ iya: ³ “Gę mu lę ngu tųbanu bųru nanų; ęgube ono, nna mu yele nna ngu shi tųgba bųru nanų ono. Ọwaa bų mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo, mu anų ngu. Jiko tųgbunaa je emebyia atųgba ono, unu lę Basha, bų eze ndu Ízurelu tųgbaru ono; k'ọphu ọo-parų mu haa.”

⁴ Ọo ya bų; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bų Asa pfuru ono. O zia ndu-ishi ndu oọgu iya; ęphe jeshia ọgu lę mkpųkpu, dųgbaa l'alį Ízurelu. Ęphe lwuta mkpųkpu Ijionu; mę mkpųkpu Danu; mę mkpųkpu Abelu-Mayimu; mękpoo mkpųkpu ęka aakwakọbeje iphe l'alį Nafutali l'ọphu. ⁵ Basha numaepho iphe, meru nų; ọ haa akpų mkpųkpu Rama g'o shihu ike; gwọbe ozi, o gude l'ęka. ⁶ Tòbudu iya bų; eze, bų Asa chitakota ndu Jiuda l'ọphu; ęphe je evutakota mkpuma, yeę oshi, Basha shi gude akpų mkpųkpu Rama g'o shihu ike. Ọ bųru iya bę Asa gude kpua mkpųkpu Geba; o shihu ike; waa mkpųkpu Mizupa.

⁷ Ọ bųru teke ono bę Hanani, bų onye aphuje ọphulenyia byapfutaru Asa, bų eze ndu Jiuda bya asụ iya: “Eshi ọphu i dakoberu eze ndu Arámu; ọphu i dakobeduru Chipfu, bų Chileke ngu; bę ndu oọgu eze ndu Arámu ono pyofuchawaru ngu l'ęka. ⁸ ?Ndu Kushi; mę ndu Libiya ta abuna ikpoto ndu oọgu, chį igwerigwe ugbo-inya mę ndu agba l'inya tọo? Obenu l'ọo l'i dakoberu Chipfu bę o gude woru phę ye ngu l'ęka. ⁹ Ęnya Chipfu bę ejekwa warawara lę mgboko l'ọphu; achọ ndu kpọru obu phę l'ọphu yeru iya g'o mee g'ęphe kaba eshihu ike. I mewaru umere onye-eswe; ọo ya bų lę shita nta-a kwasęru bę ọgu a-nọduepho etso ngu.”

¹⁰ Ọo ya bų; Asa vọru ọku wua ęhu l'ęka onye ono, aphuje ọphulenyia ono nọ; o woru iya ye l'ọka-mkpọro; kele ęhu eghushi iya eghu ike lę k'iphe ono. Asa nweru ndu ọphu ọ watarų akpa ęhu lę teke ono.

Anwuhu Asa (1Ndu 15:23-24)

¹¹ Iphe, Asa megbabęru; e -shi l'ishi jeye l'ęka o bvuru bę e dekotaru l'ękwo ndu eze ndu Jiuda mę kę ndu Ízurelu. ¹² Ọ bųru l'apha, kwe Asa ųkporo apha l'apha iri lę tete, e -shi teke ọ watarų aburu eze; bę iphe-ememe meaharu iya l'ọkpa. Iphe-ememe ono kabaa ya njọ. Mbųkponu teke iphe eme iya ono bę ọ tọ chọkwaru Chipfu; ọ bųru ndu eme ọbvụ bę ọ chọchiaru g'ęphe yeru iya ęka. ¹³ Ọo ya bų; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya phę. Ọ bųru l'apha, kwe iya ųkporo apha labọ l'apha lanų, e -shi teke ọ watarų aburu eze bę ọ nwuhuru. ¹⁴ Ęphe kua ya l'igbe odzu a wuru manų dų l'udu iya l'udu iya, eshigbaa kwekweekwee; teme ọ bųru ndu emeje manų meru iya l'onwophe; bya e woru iya lia l'ilu, ọ turu doberu onwiya lę mkpųkpu Dévidi. Ęphe kpọbe ọku enwu phoophoophoo gude kwaa ya.

17

Jiehoshafatu; eze ndu Jiuda

¹ Tòbudu iya bų; Jiehoshafatu, bų nwa Asa kę nwoke bųru eze nọchia ęnya iya. Ọ bya emee onwiya; ike kabaa ya adudu k'etso ndu Ízurelu ọgu. ² O dokashia ndu oọgu l'iphe, bų mkpųkpu, e gude igbulọ kpų-pheta mgburugburu, nọ l'alį Jiuda; bya edobe ọdu-ọgu l'alį Jiuda; mę lę mkpųkpu

lẹ mkpukpu ndu Ifuremu, bu ẹka ono, nna iya, bu Asa natakotaru l'ogu ono.

³ Chipfu swikpoperupho Jiehoshafatu eswiru; kele teke o wataru aburu eze be o tsoru ẹka ochoroke iya, bu Dévidi. O to gwaduru agwa Balu. ⁴ O Chileke ke nna iya be o choru; eme ekemu iya; ophu o to tsoduru ẹka ndu Ízurelu. ⁵ O buru iya meru g'o gude Chipfu mee g'alì-eze ono kwata lwa Jiehoshafatu l'ẹka okpobe alwalwa. Ndu Jiuda g'ephe ha nodu abyaje anu iya iphe; o bya enweru iphe k'ophu paru ẹka; buru onye aakwabe ubvu, paru ẹka. ⁶ O wofutaru obu iya dobe l'ẹka Chipfu no. Ozo buru l'o wofuru ẹka aagwaje iphe; me itso Ashera l'alì Jiuda.

⁷ O be l'apha, kwe iya apha eto, e -shi teke o wataru aburu eze; o zia ndu-ishi iya, bu Benu-Hayilu; me Obedaya; me Zekaraya; me Netanelu; me Mayikaya; g'ephe je ezia iphe le mkpukpu, dukota l'alì Jiuda. ⁸ Ndu Lívayi, o yeru phe bu Shemaya; me Netanaya; me Zebadaya; me Asahelu; me Shemiramotu; me Jiehonatanu; me Adonijia; me Tobayijia; me Tobu-Adonijia. Ndu ophu bu ndu-uke Chileke buru Elishama; waa Jiehoramu. ⁹ Epehe zigbabekota iphe l'alì Jiuda; gude ekwo ekemu Chipfu ezi iya. Epehe jebabekota mkpukpu, nokota l'alì Jiuda ezi phe iphe.

¹⁰ Iphe, bu ndu eze ndu alì ono, buphegbaaru ndu Jiuda mgburugburu ono wata atsù Chipfu ebvu; k'ophu bu l'ephe te etsoduru Jiehoshafatu ogu.

¹¹ Ndu Filisitayinu haru wotaru Jiehoshafatu iphe; gude mkpola-ochaa turu utu nu iya. Ndu Arabu kpataru iya ebili, du unu iri le tete l'ukporo ise; me mkpi, du unu iri le tete l'ukporo ise.

¹² Jiehoshafatu nodu aka ike akaka eje. O bya akpushia ẹka eedomije onwonye; kpushia mkpukpu ẹka aakwakobeje iphe l'alì Jiuda; ¹³ bya enweru iphe, o kubechaaru ke nyimunyimu le mkpukpu, dugbaa l'alì Jiuda. O bya enweru ndu ojogu, bu ndu ike du l'ogu le Jierusalemu. ¹⁴ Waa g'e shi doo phe l'anya-unuphu l'anya-unuphu baa: L'ipfu Jiuda be onye bu onye-ishi ndu ojogu, dugbaa unu labo l'ukporo iri iri be bu Aduna. Ndu ojogu, o bu ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'iri l'esa l'unu unwoke iri. ¹⁵ Onye etsota iya nu be bu onye-ishi ndu ojogu, bu Jiehoananu. Ndu ojogu, yebedua bu onye-ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'iri l'ise. ¹⁶ Onye ophu tsotaru iya nu buru Amazaya nwa Zikiri. Yebedua be wofutaru onwiya k'ejeru Chipfu ozi. Ndu ojogu, o bu onye-ishi phe du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ise; mbu ndu bukota ndu ike du l'ogu.

¹⁷ L'ipfu ke Benjaminu be o bu Eliyada, bu onye ike du l'ogu. Ndu ojogu, yebedua bu onye-ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ise, bu ndu pagbaa uta; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ¹⁸ Onye etsota iya nu be bu Jiehozabadu. Ndu ojogu, yebedua bu onye-ishi phe be du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ebo l'unu unwoke iri. ¹⁹ Ndu ono bu ndu ejeru eze ozi; a -gufukwa ndu ophu eze doberu le mkpukpu, o kpuru; o shihugbaa ike l'alì Jiuda l'ophu.

18

Mayikaya aphu ophulenyà ẹhu Éhabu (1Ndu 22:1-28)

¹ Teke ono be Jiehoshafatu nweru iphe, paru ẹka; bya aburu onye aakwabe ubvu, paru ẹka. Yee Éhabu gbaa ndu alugba nwanyi. ² A nochaa apha olemole; o tugbua kpapfushia Éhabu le mkpukpu Samériya. Éhabu gbushiaru yele ndu yee ya swi ikpoto aturu; me eswi; bya akwata

iya g'o je etso mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu oḡu. ³ Éhabu, bu eze ndu Ízurelu bya asu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda: “?Ii-tsoru mu je oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu toḡ?”

Jiehoshafatu su iya: “Mu le ngu tukoru buru nanu. Ndibe mu me ndibe nkengu buru nanu. Anyi le ngu a-tugbabe lwua oḡu ono.” ⁴ Jiehoshafatu su iya: “Vuadaru uzo maru iphe, Chipfu e-pfu.”

⁵ Tobudu iya bu; eze ndu Ízurelu bya achikobe ndu mpfuchiru, du unu nemadzu bya aja phe su: “?Bu g'anyi je etsoo ndu mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu oḡu; toḡ g'anyi te ejeshi?”

Ephe su iya: “Jeshia; le Chileke be e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'eka.”

⁶ Jiehoshafatu su: “?To dudu onye mpfuchiru ke Chipfu, no l'eka-a g'anyi kpata iya ishi?”

⁷ Eze ndu Ízurelu su Jiehoshafatu: “O nwefukwaru onye lanu, anyi e-shi l'eka iya kpata Chipfu ishi obu. Ole o du mu ashi; noo kele o toko pfuswe opfu oma l'ehu mu; gbahaepho ejo iya. Onye obu bu Mayikaya nwa Imula.”

Jiehoshafatu su: “Eze; te epfubaekwa egube ono.”

⁸ Tobudu iya bu; eze ndu Ízurelu bya ekua onye-ozì iya lanu su iya: “Tugbua je ekua Mayikaya nwa Imula g'o bya ntanta-a.”

⁹ No iya; eze ndu Ízurelu yee Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda yegbaa uwe eze phe; sugachaaru l'aba-eze phe l'eka eechije balì, no l'onu-abata mkpukpu Sameriya; ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nodu phe l'iphe epfugbaa iphe, ephe epfu. ¹⁰ Zedekaya, bu nwa Kenana bya egude iphe-igwe meshia upyi; bya asuje: “Chipfu suru-a: ‘Oo upyi-a be ii-du ndu Aramu jasuteke ephe a-lakota l'iyi.’”

¹¹ Ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nodu epfukota iphe lanu; asuje: “Jeshia oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu; je alwu-kpee; kele Chipfu be e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'eka.”

¹² Tobudu iya bu; onye-ozì ono, jeru eku Mayikaya ono bya asu iya: “Lenu; ndu mpfuchiru ophuu be tukokwaru wua onu nanu; toko epfu le k'oma a-duru eze. G'opfu unu l'ephe bukwaru nanu; g'i pfua opfu, du ree.”

¹³ Mayikaya su: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a be buepho iphe, Chileke mu pfuru be mu e-pfu.”

¹⁴ Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze su iya: “Mayikaya; ?bu g'anyi je oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu; toḡ ge mu kposhia ya?”

Mayikaya su: “Ngwa jenu je alwu-kpee; ee-woru phe-a ye ngu l'eka.”

¹⁵ Eze bya asu iya: “?Bu ugbo ole be mu a-rwo ngu g'i gude epha Chipfu ribuaru mu angu l'o to dudu iphe ozo, ii-pfuru mu; gbahaepho okpobe-opfu?”

¹⁶ Oo ya bu; Mayikaya su: “Mu humaru ge ndu Ízurelu l'opfu gbakashihuru nanu nanu aghaphe l'oma ubvu g'aturu, enwedu onye-nche. Chipfu su: ‘Ndu-a be te nwedu nnaji; g'onyenonu lasha ibe iya l'ehu-guu.’”

¹⁷ Eze ndu Ízurelu su Jiehoshafatu: “?Mu ta asuduru ngu l'o to byadu epfu iphe, du ree l'ishi mu; gbahaepho ejo iya?”

¹⁸ Mayikaya nodu epfu iphe, oopfu su: “Ngwa; ngabe nchi numa iphe, Chipfu epfu: Mu humaru Chipfu g'o no l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfuphee ya mgburugburu; pfuru iya l'uzo ekutara; me l'uzo ekicha. ¹⁹ Chipfu su phe: “?Bu onye e-je epfubuta Éhabu, bu eze ndu Ízurelu g'o jeshia oḡu le mkpukpu Ramotu, du l'alì Giladu; k'opfu oo-je anwuhu l'eka ono?”

“Onye lanu -futa l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya baa; onye ọzo -bya l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya bu ọphuu. ²⁰ E mechaa; ojozi lanu futa bya apfuru l'iphe Chipfu sụ l'ọo yebedua e-pfubuta iya.

“Chipfu sụ iya: ‘?Denu g'ii-shi pfubuta iya ọbu?’

²¹ “Ọ sụ lẹ ya e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire nọdu l'ọnu ndu mpfuchiru Éhabu.

“Chipfu sụ iya: ‘Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’

²² “Ọo ya bu g'i maru lẹ Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o je anọdukota ndu mpfuchiru ngu-a l'ọnu; tẹme Chipfu pfuwa l'ejo-iphe adapfuta ngu.”

²³ Tọbudu iya bu; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya ẹka l'upfuru nchi sụ: “?Denu gẹ Unme Chipfu shi lufu mu l'ẹhu; bya epfuru yeru ngu?”

²⁴ Mayikaya sụ: “Mbọku, ii-maru bu mbọku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono.”

²⁵ Eze ndu Ízurelu bya asụ: “Unu kputa Mayikaya kpụ-pfu Amonu, bu ọchi-ọha mkpukpu; waa Jiowashi, bu nwa eze. ²⁶ Unu asụ pẹ l'eze sụru-a: ‘Unu tụ-chia onye-a l'ọka-mkporo; teje iya nri atẹ; waa mini jeye mu ejee lwa l'ẹhu-guu.’ ”

²⁷ Mayikaya sụ: “I -lwawaa l'ẹhu-guu; l'i maru l'ọ tọ budu Chipfu bẹ gbẹ mu l'ọnu pfua opfu.” Ọ bya asụ ndu nọ l'ẹka ono g'ẹphe tẹbe nvo l'opfu iya ono.

Éhabu ala l'ọgu (1Ndu 22:29-35)

²⁸ Tọbudu iya bu; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda chita ndu ojogu pẹ tugbua jeshia mkpukpu Ramotu ono, du l'ali Giladu.

²⁹ Eze ndu Ízurelu bya asụ Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bu; bahụ l'ọgu ono. Gubedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurelu bya emee onwiya g'a ta maru iya; ẹphe bahụ l'ọgu ono.

³⁰ Eze ndu Aramu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ugbo-inya iya sụ pẹ: “Unu ta etsokwa onye upfu m'ọ bu onye nta-a ọgu. Onye unu a-nọdu achi ọso kpoloko bu eze ndu Ízurelu.” ³¹ Ndu-ishi ugbo-inya ono humaeпо Jiehoshafatu; ẹphe sụ: “Ọo eze ndu Ízurelu bẹ ọ bu!” Ọo ya bu; ẹphe gharu iya iphu; meahaa g'ẹphe tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu chishia mkpu; Chipfu gbaaru iya mkpu; mee ẹphe haa ya. ³² Ndu-ishi ugbo-inya ono bya amaru l'ọ tọ budu eze ndu Ízurelu; ẹphe dakobe haa ya achichi.

³³ O nweru onye ọphu agbaepo apfu iya l'ẹka ọ humaru; o woru iya gbaa eze ndu Ízurelu l'ẹhu lẹ mgbaka ẹka ngwoгу, ọ kwaru onwiya dzepfuru edzepfuru. Eze rasharu onye angaru iya ugbo-inya sụ: “Kpolaa azu; pafu mu l'ọgu-a; kele e mekaakwaru mu iphe ọkpobe emeka.” ³⁴ Ọgu ono kpohu ọku lẹ mbọku ono; e keyabẹ eze ekeyabẹ l'ugbo-inya ono; ẹphe lẹ ndu Aramu nọdu alwu ọgu ono jasụ l'uzenyashi.

Enyanwu ribajeepo; ọ nwuhu.

19

Mba, onye mpfuchiru Chileke baru Jiehoshafatu

¹ Tọbudu iya bu; Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda bya alwa ibe iya lẹ Jierusalemu l'ẹhu-guu. ² Jiehu, bu nwa Hanani; mbu onye aphuje ọphulenyala lufu g'o je agba iya ndzuta. Ọ sụ eze, bu Jiehoshafatu: “?Ọ

gbaru ke g'i yetaru onye ejo-iphe aka? ?O gbaru g'i yee ndu kporu Chipfuashi obu? Eshi ophu i meru nno; be oke ehu-eghu Chipfu dapfutaakwaru ngu. ³ Oke g'o duhabe be iphe, du ree haru du ngu l'ehu; kele i wofukotaru itso Ashera, dukota l'ali-a; teme i woru obu ngu dobe l'achọ Chipfu."

Iphe, Jiehoshafatu meziru emezi

⁴ Jiehoshafatu be bu le Jierusalemu. O shi l'eka ono jepfu ndu Izurelu; mbu ndu shi le mkpukpu Biye-Sheba bua jeye l'ubvu ubvu ali Ifuremu; je emee ephe buru ke Chipfu, bu Chileke ke nna phe ozo. ⁵ O woru ndu ogbo-ikpe dobekota le mkpukpu, e gude igbulọ kpu-pheta mgburugburu, no l'ali Jiuda; dobegbaa phe le mkpukpu le mkpukpu. ⁶ O su ndu ogbo-ikpe ono: "Unu nwubekwa enya l'iphe, unu eme; noo kele o to bukwa nemadzu be unu ekperu ikpe; onye unu ekperu iya bukwa Chipfu, bu onye ono, anoduje swiru unu l'ikpe, unu ekpe ono. ⁷ Nta-a bukwa g'unu tsua Chipfu ebvu; unu akwabe enya l'iphe, unu eme; kele Chipfu, bu Chileke anyi be aka iya ta adukwa l'ikpe, apfuduru-oto; ophu o ledu nemadzu enya l'iphu; teme ophu o ridu uphalazu."

⁸ Le Jierusalemu be Jiehoshafatu hakwarupho dobe ndu Lívayi; me ndu-uke Chileke; me ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu g'ephe kpeje ikpe ke Chipfu; waa g'ephe doshije opfu. O buru le Jierusalemu be ephe bu. ⁹ O pfuaru phe su: "Wakwa g'umere unu a-duje baa: Unu tsua Chipfu ebvu; pfushia ike l'iphe, unu pfuru; gude obu unu l'ophu mee iphe, unu eme. ¹⁰ Iphe, bu opfu, unwunna unu phe shi le mkpukpu, ephe bu wotaru unu g'unu doo; mbu opfu l'e gburu ochi; ozoo opfu, laru le k'ekemu; ozoo k'omelali; unu loje phe aka le nchi k'ophu ephe tee metadu iphe, ikpe a-nna phe l'iphu Chipfu. Odumeka be oke ehu-eghu Chipfu a-dapfutakwa unu l'unwunna unu ono. Noo g'unu e-me iya bu ono; g'ikpe ta nma unu.

¹¹ "Oo Amaraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke be a-buru onye-ishi unu l'iphe, eeme ala le ke Chipfu. Zebadaya nwa Ishimelu, bu ochi-oha ipfu Jiuda be a-buru onye-ishi l'iphe, eeme ala le k'eze. Ndu Lívayi be a-buru ndu-ishi unu. G'obu shihukwa unu ike l'iphemiphe, unu eme. Ge Chipfu swikwaru ndu eme iphe, pfuru oto."

20

Jiehoshafatu alwu-kpee ndu Mówabu; waa ndu Amonu

¹ E mechaa; ndu Mówabu; me ndu Amonu; me ndu ophu haru buru ndu Meyuni byatashia g'ephe tsoo Jiehoshafatu ogu.

² O nweru ndu haru bya epfuaru Jiehoshafatu su iya: "Ikpoto nemadzu awukwa abyapfuta ngu ogu. Ephe shikwa l'azu eze-enyimu abya; mbu l'ephe shi le Edomu. Ephe noduwaa le Hazazonu-tama, bu iya bu Enu-Gedi." ³ Ndzu guhu Jiehoshafatu; o woru onwiya ghaa l'achọ Chipfu. O bya araa ya arara g'a swikota egu l'ali Jiuda l'ophu. ⁴ Oo ya bu; ndu Jiuda tuko g'ephe ha dzukobe g'ephe choo n-yemeka l'eka Chipfu. Ephe shi le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda l'ophu byakota g'ephe choo Chipfu.

⁵ Tobudu iya bu; Jiehoshafatu bya apfuru l'ataphu edzudzu-oha ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu, dzukoberu l'iphu oma-unuphu ophuu, du l'eze-ulo Chipfu; ⁶ bya asu: "Gube Chipfu, bu Chileke ke nna anyi phe; ?to budu ngu bu Chileke l'imigwe? ?Tobudu ngu bu ishi ali-eze, no l'ohamoha to? Ike me okpehu be bu l'eka ngu be o dukota; k'ophu bu l'o to du du onye suru ngu akpafu l'iphu. ⁷ Gube Chileke anyi; ?to bunaa gubedua be chifuru ndu shi buru l'ali-a l'ataphu ndibe ngu, bu ndu Izurelu; bya

eworu alì ọbu nù oshilọkpa Ébirihamu, bụ ònyà ngu g'ọ bụru nkepẹ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄iimiimii? ⁸ Ẹphe buwa iya ebubu; nọduwa iya kpuaru ngu ọlo, bụ ẹka ẹpha ngu a-nọduje ere ire; bya epfua sụ: ⁹ Ọ -bụru l'ẹjo- iphe bẹ byapfutaru anyi; o betakpọoru ọ bụru ọgu; ọzoo l'ii-nụ anyi aphụ; ọzoo ẹjo iphe-ememe; m'ọ bụ ọkpa-nri byaru; bẹ anyi a-pfuru l'ulo-a; mbụ l'ataphu ngu-a; rarụ kpua ngu l'iphe-ẹhuka, anyi eje; l'ii-numa olu anyi dzọo anyi; kele i bu ebubu l'ulo-a.

¹⁰ “Sụ-a; lewarọ unwoke ndu Amọnu; mę ndu Mówabu; mę ndu k'úbvú úbvú alì Siye; mbụ ndu ono, i ti kwedu gę ndu Ízurelu zeba l'alì pẹ lẹ teke ono, ẹphe shi l'alì Ijiputu futa ono. Ẹphe kwe gbango pẹ; haa pẹ emebyishi ono. ¹¹ Lewarọ l'ọo iphe, ẹphe gude apfụ anyi ụgwo iya bụ l'ẹphe abya anyi achifu l'iphe, anyi nwe enwenwe; mbụ l'alì-a, i nuru anyi g'ọ bụru okiphe anyi-a. ¹² Oowaa Chileke anyi; ?tì gwadụ pẹ ọchi? Noo kele anyi te nwedu ike, anyi gude ejepfu ikpoto ndu-a, eze gidigidi abyapfuta anyi-a ọgu. Anyi ta amakwa iphe, anyi e-me; ọle ọo ngu bẹ anyi chiru ẹnya dzee.”

¹³ Ndu Jiuda l'ophu tuko pfuru l'ataphu Chipfu; yele ndu ọphu hagbaa nwanshii; mę unyomu pẹ; mę unwegirima pẹ.

¹⁴ No iya; Unme Chipfu bya Jiahaziyelu l'ẹhu l'echilabọ edzudzu-ọha ono. Jiahaziyelu bẹ bụ nwa Zekaraya; Zekaraya bụru nwa Benaya; Benaya bụru nwa Jieyelu; Jieyelu bụru nwa Matanaya. Jiahaziyelu ono bẹ bụ onye Lívayi; bụru oshilọkpa Asafu. ¹⁵ Ọ sụ: “Unu ngabẹ nchì; unubẹ ndu Jiuda g'unu ha; mę ndu bu lẹ Jierúsalemụ; mę eze, bụ Jiehoshafatu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu ta atsukwa ebvu; ọphu ike abvukwa unu opfu l'unu humaru ikpoto ndu-a; kele ọgu ono ta abudu unu a-lwụ iya; ọo Chileke bẹ a-lwụ iya nù. ¹⁶ Unu gbalihu echele jepfu pẹ ọgu. Ẹphe e-shi ụzo, nọ l'ibiya k'úbvú Zizu abya; ẹka unu a-huma pẹ bụ l'ishishi nsuda, nọ l'ataphu echięgu Jieruwelu. ¹⁷ Mkpa g'unu lwua ọgu alwulwu ta adudu. Unu dozichaa onwunu; pfuru nwadoo; huma adzota, Chipfu adzota unubẹ ndu Jiuda; mę ndu Jierúsalemụ.’ Unu ta atsushi ebvu; ọphu ẹhu arwushihukwa unu. O -be echele; unu jepfu pẹ; Chipfu e-swiru unu eswiru.”

¹⁸ Tọbudu iya bụ; Jiehoshafatu phozeta iphu l'alì. Ndu Jiuda l'ophu; mę ndu bu lẹ Jierúsalemụ tuko g'ẹphe ha dakota kpurumu l'ataphu Chipfu; baahaaru iya ẹja. ¹⁹ Ndu Lívayi, bụ ndu ọphu shi l'eri Kohatu; mę ndu ọphu shi l'eri Kora wulihu wata arashi ọrà ike gude aja Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ajaja.

²⁰ O be l'onmewa utsu; ẹphe gbalihu jeshia l'echięgu mkpukpu Tekowa. Ẹphe jenyaa Jiehoshafatu pfuru apfuru sụ: “Unu numa iphe, mu epfu; unubẹ ndu Jiuda; mę ndu bu lẹ Jierúsalemụ! Unu kweta kẹ Chipfu, bụ Chileke unu; k'ọphu unu a-nguru anguru. Unu ekweta iphe, ndu mpfuchiru iya epfu; k'ọphu iphe a-nọdu ejehuru unu.” ²¹ Jiehoshafatu jechaa l'idzù; bya atua ẹka lẹ ndu a-guru Chipfu ebvu; mbụ ndu a-nọdu aja iya ajaja; yee uwe, dụ nsọ vutaru ndu ojogu ono ụzo; asuje:

“Unu kele Chipfu ekele;

kele n-yemobu iya anoje
jasu l'ojejeje.”

²² Ẹphe wataepho agu ebvu gude aja Chipfu ajaja; Chipfu woru ndu ojogu dobe g'ẹphe kpuru ekpuru wata etso ndu Amọnu ono ọgu; mę ndu Mówabu; mę ndu úbvú úbvú alì Siye, bụ iya bụ ndu ono, byapfutaru ndu Jiuda ọgu ono. Ndu Jiuda lwu-kpee pẹ l'ogu ono. ²³ Ndu Amọnu; mę ndu

Mówabu zelihi wúpyabe ndu k'úbvú úbvú alí Siye; mebyishikóta phẹ; ẹphe buru mkpurupyata. Ẹphe gbushigheephó ndu k'úbvú úbvú alí Siye onó; ẹphe gbushiaha onwophe.

²⁴ Ndu Jiuda bya erwua l'ẹka aagbeje lee ẹnya l'echiegu; ẹphe bya ele ẹnya l'uzo ẹka ikpoto ndu onó kuru. Iphe, ẹphe humaru buru odzu, dabyigbaaru l'alí; mbú ophu o tọ dudu onye ophu nahuru nù. ²⁵ Oo ya bú; Jiehoshafatu yele ndu nkiya wuru jeshia egwe ivu ndu onó; je asu-vu ikpoto iphe-edobe; me ivu, bú aguta aguta; me ẹkwa; me iphe, vugbaa oke aswa; mbú iphe, habe shii k'ophu ẹphe ata dudu ike egwetagbudu iya. Iphe okwata onó be ha shii; k'ophu ẹphe gweru iya ujiku ẹto. ²⁶ O be le mboku ophu kwe iya eno; ẹphe dzukóta le nsuda Beraka; nodu l'ẹka onó jaa Chipfu ajaja. Oo ya meru g'o gude ẹphe kuahaa ẹka onó nsuda Beraka byasu ntau.

²⁷ Tọbudu iya bú; ndu Jiuda l'ophu; me ndu Jierúsalemu tuko lwatashia Jierúsalemu. O buru Jiehoshafatu bú onye-ishi phe. Ẹphe gude ẹhu-utso awu alwa; kele Chipfu be mewaru g'ẹphe turu okoo kpua ndu ohogu phe. ²⁸ Ẹphe wubata le Jierúsalemu; akpo une; me ogumogu; bya egbu opu gude abahu l'ulo Chipfu.

²⁹ No iya; iphe, bú ndu eze ndu alí ozo l'ophu numaepho le Chipfu tsoru ndu ohogu ndu Ízurelu ogu; ẹphe tsuahaa ya ebvu. ³⁰ Oo ya bú; alí-eze Jiehoshafatu dakota jii; kele Chileke iya be meru g'o tuta unme ibekeboebo.

Mkpochi-ishi abu eze Jiehoshafatu

(1Ndu 22:41-50)

³¹ O buru iya bú le Jiehoshafatu aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o noru bú ukporo apha l'apha iri l'ise teke o wataru aburu eze. O noo l'aba-eze onó ukporo apha l'apha ise le Jierúsalemu. Ẹpha ne iya bú Azuba nwada Shilihi. ³² Jiehoshafatu tsoru uzo, nna iya, bú Asa tsoru. O tọ dudu ophu o haru me nanu. O meru iphe, pfuru oto l'ẹnya Chipfu. ³³ Ole o tọ lwuduru ẹka aagwaje iphe; teme ophu ndu Jiuda te edobeduru obu phe l'ẹka Chileke ke nna phe no.

³⁴ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'ẹka o bvuru be e dekotaru l'ekwo, e deru iphe, meru nu teke Jiehu nwa Hanani no ndzu; mbu ophu e deru l'ekwo ndu eze ndu Ízurelu.

³⁵ E mechaa; Jiehoshafatu, bú eze ndu Jiuda; yele Éhazaya, bú eze ndu Ízurelu je atugba buru nanu; mbu onye onó, meru ejo-iphe onó. ³⁶ Yelee iya be tugbaru pyishia ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho. O buru le mkpukpu Eziyonu-Geba be ẹphe no pyishia ugbo-mini onó. ³⁷ Tọbudu iya bú; Eliyẹza, bú nwa Dodavahu ke mkpukpu Maresha bya epfuru maberu Jiehoshafatu su: "Eshi ophu gu le Éhazaya tugbaberu be Chipfu a-tuko iphe, i mekotaru mebyishikóta." Ugbo onó kpukóta; ophu ẹphe egudeedu iya agba ngho.

21

Teke Jióramu bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 8:16-24)

¹ Noo ya; Jiehoshafatu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'ẹka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Jióramu, bú nwa iya nwoke buru eze nochia ẹnya iya. ² Jióramu be nweru unwune nwoke, bukwapho unwu Jiehoshafatu. Ẹpha unwune iya onó bú: Azaríya; me Jiehiyelu; me

Zekaraya; mę Azarıya; mę Mayikelu; mę Shefataya. G'ephe ha bukota unwu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda. ³ Nna phe be nuru phe igwerigwe mkpola-ochaa; mę mkpola-ododo; mę ivu, vugba oke aswa; bya anukota phe mkpukpu, a kpugbaaru o shihu ike l'alı Jiuda. O woru alı-eze nu Jióramu; kele ọo ya bu okpara iya.

⁴ Jióramu byaepho bya aburu eze; ndu l'aba-eze nna iya ono; mbu kpoo g'abara; ọ tuko unwunna iya gbushikota; hakwarupho ndu-ishi ndu Ízurelu gbushia. ⁵ Jióramu nowaru ukporo apha l'apha iri l'ebo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze buru apha esato le Jierúsalemu. ⁶ O tsoo eka ndu eze ndu Ízurelu; mee ge ndibe Éhabu meru; kele ọ luru nwada Éhabu. O meru ejo-iphe l'enya Chipfu. ⁷ O le Chipfu be gude k'ogbandzu, yee Dévidi gbaru haa onu-ulo Dévidi ono; ophu o to mebyishiduru iya; kele o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; mę awa iya ta abyadu alufubaa l'aba-eze ono jeaduru aduru.

⁸ O buru teke Jióramu bu eze be ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya echia onye ibe phe eze; woru iya dobe l'aba-eze phe. ⁹ Oo ya bu; Jióramu chita ndu-ishi ndu ojogu iya; mę ugbo-inya iya l'ophu gbapfushia phe. Ndu Edomu bya ekephee yee ndu-ishi ugbo-inya iya ono mgburugburu. O be l'enyasi; ọ gbeshi bapfu ndu Edomu ono ọgu. ¹⁰ O buru ge ndu Edomu ekwefuru ndu Jiuda ike bu ono byasu ntanu. O bukwarupho teke ono be ndu Libuna kwefuru ike nkephe; kele Jióramu gwoberu Chipfu, bu Chileke ke nna iya phe.

¹¹ Nokwapho ge Jiehoramu megbaaru eka aagwaje iphe l'ubvu ubvu alı Jiuda. O mee ge ndu bu le Jierúsalemu du ghelegheleghele; teme o duswee ndu Jiuda ọzo.

¹² Tobudu iya bu; ekwo-ozı, shi l'eka Elayijia, bu onye mpfuchiru Chileke bya erwua Jióramu eka. Ekwo-ozı ono epfu su: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke nna ngu Dévidi pfuru baa: Eshi ophu i ti tsoduru ọzo ophu nna ngu, bu Jiehoshafatu tsoru; ophu i ti tsoduru ke Asa, bu eze ndu Jiuda; ¹³ ọ bu-chiaru eka ndu eze ndu Ízurelu be i tsoru; bya emee ge ndu Jiuda; mę ndu bu le Jierúsalemu du ghelegheleghele; egube ono, ndibe Éhabu meru ono; teme i gbushikwaapho unwunna ngu, bu ndibe nna ngu phe; mbu ndu ono, ka ngu mma ono; ¹⁴ bukwa gi huma ahuma le Chipfu e-gude ejo iphe-ememe daa ndibe unu eka; mę unwegirima unu; mę unyomu unu; mę eku unu l'ophu. ¹⁵ Gubedua l'onwongu bu epho-ekoko a-byapfuta ngu; mbu ejo ehu, eme l'epho. Ehu ono e-me ngu; epho achaa ngu nkiriri. Akurepho ngu achabushihu ada ppopoo mboku-mboku."

Anwuhu Jióramu

¹⁶ No iya; Chipfu bya akpalia ndu Filisitayinu; mę ndu Arabu, bu iya bu ndu ono, bukube ndu Kushi; Jióramu du phe ashi. ¹⁷ Ephe bya ọgu l'alı Jiuda; zebata l'alı ono; vutakota iphemiphe, ephe humaru l'ulo eze; kpukoo unwu iya unwoke; mę unyomu iya; k'ophu bu l'ọ to dudu nwa iya nwoke, a haru iya; gbahaa Éhazaya, bu onye ophu kachakpoo aburu nwata l'unwu iya nwoke.

¹⁸ Iphemiphe ono nwuchaepho; Chipfu bya aloru iphe-ememe, bu alagala tu Jióramu l'akuru-epho. ¹⁹ A nonyaa; g'apha labo bvuru; iphe-ememe ono mee ya; epho chaa ya nkiriri. O taa kpookpookpo nwuhu. Ophu ndibe phe ta akpobeduru iya oku gude kwabe iya ubvu; egube ono, a kpoberu nna iya phe.

²⁰ Jióramu nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze buru apha ẹsato lẹ Jierúsalem. Ọ nwuhu; ọphu ọ dudu onye yoru ọshi iya. E lia ya lẹ mkpukpu Dévidi; ọle e te liduru iya l'ilu ndu eze.

22

Teke Éhazaya bu eze ndu Jiuda (2Ndu 8:25-29; 9:21-28)

¹ Tọbudu iya bu; ndu bu lẹ Jierúsalem mee Éhazaya, bu nwa nwoke Jióramu onye ọphu kachaa aburu nwata g'ọ buru eze nọchia ọnya nna iya; kele ndu ọ-lwua-ọlaa; yele ndu Arabu swi wubata l'ọdu-ọgu ono be tukoru ndu ọphu bu ọgerenya gbushikọta. Ọo ya bu; Éhazaya nwa Jióramu bya aburu eze ndu Jiuda.

² Éhazaya be nọwaru ụkporo apha ẹbo l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bu apha lanu lẹ Jierúsalem. Ọpha ne iya bu Atalaya, bu nwanwa Omuri. ³ O tsokwarupho ẹka ndibe Éhabu; kele ne iya be kpọ-ziru iya ọzo g'o mee ẹjo-iphe. ⁴ O mee ẹjo-iphe l'ọnya Chipfu; ẹgube ono, ndibe Éhabu meru ono; kele nna iya nwuhuchaaru; ẹphe kpọ-ziaharu iya ọzo; shi nno loru iya ye l'ẹka ọla-l'iswi.

⁵ O tso ru ọzo, ẹphe kpọ-ziru iya; je etsoru Jióramu nwa Éhabu, bu eze ndu Ízurelu; ẹphe jepfu Hazelu, bu eze ndu Arámu ọgu lẹ mkpukpu Ramotu, du l'ali Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. ⁶ Ọo ya bu; ọ lashia mkpukpu Jiezerelu g'o je anodu nyaa ọnyá ẹka ono, ndu Arámu mekaru iya iphe lẹ mkpukpu Ramotu teke ono, ọ tso ru Hazelu, bu eze ndu Arámu ọgu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bu eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu lẹ mkpukpu Jiezerelu lẹ k'iphe-ẹhuka ono, e mekaru iya ono.

Jiehu Egbu Éhazaya

⁷ Éhazaya tugbu jeshia ibe Jióramu; je alaa l'iswi. Ọ buru Chileke be o shi l'ẹka. Kele Éhazaya byaru erwua ẹka ono; yele Jiehoramu je adato Jiehu nwa Nimushi ọgu; mbu onye ono, Chipfu turu ẹka g'o gbushigbu ndibe Éhabu ono.

⁸ No iya; ọ buru ge Jiehu agwa ndibe Éhabu ọchi; be ọ humaru ndu-ishi ndu Jiuda; me unwu unwune Éhazaya, bu ndu ejeru Éhazaya ozi; ọ tukọ phe gbushikọta. ⁹ Ọ wata achokashi Éhazaya; e je egude iya l'ẹka o domiru onwiya lẹ Samériya; kpuru iya kpọ-pfu Jiehu; e woru iya gbua. Ọphe lia ya elili; kele ẹphe suru l'ọ bu nwa Jiehoshafatu, bu onye ono, gude obu iya l'ọphu choo Chipfu ono. Ọo ya bu; ọphu o to nweedu onye ọzo, shi l'ibe Éhazaya, bu onye a-du ike buru ishi l'ali-eze ono.

Atalaya yele Jiowashi (2Ndu 11:1-3)

¹⁰ Tọbudu iya bu; Atalaya, bu ne Éhazaya humaepto lẹ nwa iya nwuhuwuru; ọ gbeshi je atuko ndibe ndu eze, shi l'ọnu-ulo Jiuda g'ẹphe ha saa ọsampfu. ¹¹ Ọle Jiehosheba, bu nwada eze, bu Jiehoramu be dutaru Jiowashi, bu nwa Éhazaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nu je edomia lẹ mkpuru-azee. Noo ge Jiehosheba, bu nwada eze, bu Jiehoramu; bya aburu nyee Jiehojada, bu onye uke Chileke shiru wohaa Jiowashi ge Atalaya ta ahuma iya bu ono;

k'opfu bu l'o to gbuduru iya; kele Jiehoshaba be bu nwune Ehazaya ke nwanyi. ¹² E domiru Jiowashi; yele phe nodu l'ulo Chileke apha ishii ge Atalaya bu eze l'ali ono.

23

E kwefuru Atalaya ike (2Ndu 11:4-16)

¹ O be l'apha k'esaa; Jiehoyada bya akata obu. Yele ndu-ishi, bugbaa ishi ukporo ndu ojogu ise ise woru ndzu gbaa; me Azariya nwa Jierohamu; me Ishimelu nwa Jiehohananu; me Azariya nwa Obedu; me Maseya nwa Adaya; me Elishafatu nwa Zikiri. ² Epe tuko ali Jiuda jegbabekota; je ekukoo ndu Liviayi, bu le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda l'opfu; kua ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu. Epe dzukota le Jierusalemu. ³ Eze waa edzudzu-oha ono l'opfu nodu l'ulo Chileke gbaa ndzu.

Jiehoyada bya asu phe: "Unu lekwa nwa eze! Oo ya a-buru eze; egube ono, Chipfu pfuru iya l'ehu unwu Devidi ono. ⁴ Waa iphe, unu e-me baa: Unube ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi ono, bu ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; unu kee onwunu uzi eto. G'uzi lanu je anodu chee onu-abata nche; ⁵ uzi lanu eje anodu eche ibe eze; uzi lanu ophuu eche Onu-abata Okpa-ulo. Ndu ophuu l'opfu be a-nodugbaa l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu. ⁶ G'o to dukwa onye e-je abahu l'ulo Chipfu; gbahaepho ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi, bu ndu eje ozi. Oo phe bu ndu a-bahuje iya; noo kele epe du nsu. Obenu le ndu ophuu be a-kwabeje enya l'iphe, Chipfu suru g'a kwabe enya. ⁷ Ndu Liviayi a-no-pee eze ono mgburugburu. Onyenonu a-pakotaru ngwogu iya l'eka. Iphe, bukpo onye bahuru l'ulo ono; unu gbua onye obu. Ekameka, eze ejekpo unu swiru iya eswiru."

⁸ Ndu Liviayi ono; me ndu Jiuda l'opfu mee ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke pfuru phe ono. Onyenonu chita ndu nkiya; mbu ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; me ndu ophu afuta le nche l'eswe-atuta-unme ono; kele Jiehoyada, bu onye uke Chileke ta adudu ogbo ophu o hawaru g'ephe lashia. ⁹ Jiehoyada, bu onye uke Chileke ono bya achita arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye ophu ha shii me ke nshii ono, shi buru ke Devidi; mbu ono, e doberu l'eze-ulo Chileke ono; woru keshiaru ndu-ishi bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono. ¹⁰ O woru ndu Jiuda l'opfu kpoo giriri; epe pagbaaru ngwogu phe l'ehu l'ehu; pfuru gbaphee eze mgburugburu le mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ekutara jeye l'uzo ekicha.

¹¹ Epe bya edufuta nwatibe eze ono, bu Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; su l'oo ya bu eze; bya eworu ekwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'eka. Jiehoyada yele unwu iya wua ya manu l'ishi; tua uzu; su: "Nodukwa ndzu ogologo; gube eze!"

¹² Atalaya numaeopho wowoowoo, ndu Jiuda atu l'eka epe agba oso; bya aja eze ajaja; o tugbaa jepfushia phe l'eze-ulo Chipfu. ¹³ O bya eje elee enya; bya ahuma eze g'o pfuru le mgboru itso l'onu-abata eze ulo ono; bya ahumakwapho ndu-ishi ndu ojogu; me ndu egbu opu g'ephe pfu-kubegbaaru iya; teme ndu ali ono l'opfu nodu etegbaa eswa; egbu opu; ndu ebvu chiru ngwa-ebvu phe azu ebvu ajaja. Atalaya gbete teke ono gbajashia uwe iya chishia mkpu su: "Ejo-iphe anwua-o! Ejo-iphe anwua-o!"

¹⁴ Tobudu iya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya edufuta ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono; bya asu phe: "Unu kpufuta nwanyi ono

l'echilabọ ndu nche ono. Unu te egbukwa iya l'ulo Chipfu. Iphe, bu onye ephe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya." ¹⁵ Oo ya bu; ephe gude iya; kpuru iya jerwuẹpho Onu-abata Inya, no l'ibe eze; ephe woru iya gbua l'eka ono.

Jiehoyada edozi ali Jiuda
(2Ndu 11:17-20)

¹⁶ No iya; Jiehoyada yele ndu Jiuda l'ophu waa eze l'onwiya; bya agbaa ndzu. Ogbandzu obu bu l'ephe a-buru ndu ke Chipfu. ¹⁷ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balu je enwutsushia ya. Ephe tuko iphe, bu oru-ngweja Balu; me ntẹkpe tsukposhichaa ke yogiri yogiri. Ephe gbua Matanu, bu onye uke Balu l'iphu oru-ngweja Balu.

¹⁸ Oo ya bu; Jiehoyada bya eye ndu nche; ephe cheahaa ulo Chipfu nche. Ephe nodu l'eka ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Lívayi; me l'eka ndu Lívayi ono, Dévidi yeru ozi ulo Chipfu l'eka bya edobe g'ephe gweje ngweja-akpo-oku nu Chipfu; egube ono, e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu. Ehu nodu atsọ phe utso; ephe nodu agu ebvu eme iya, egube ono, Dévidi turu iya l'ekemu doberu phe ono. ¹⁹ O woru ndu nche ono yekota l'onu-abata eze-ulo Chipfu; k'ophu bu l'ọ to dudu onye aasọ nsọ, a-bahu iya nu.

²⁰ O chita ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono; me ndu oke amadu; me ndu-ishi ndu Jiuda; me ndu ali ono l'ophu; yeru onwiya; ephe dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu ono. Ephe shia uzo onu-oguzo imeli duba iya l'ibe eze; bya emee ya; o nodu l'aba-eze. ²¹ Noo ya; ehu kwatakpo tsọ ndu ali ono l'ophu okpobe atsotso. Nchi bya adu doo le mkpukpu ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

24

Teke Jiowashi bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 12:1-16)

¹ Jiowashi be nowaru apha esaa teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu ukporo apha labo. Epha ne iya bu Zibaya. Eka ne iya obu shi bu le mkpukpu Biye-Sheba. ² Jiowashi be mekotaru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu jeye ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke noberu. ³ Jiehoyada be luru Jiowashi unwanyi labo; o nwushia unwoke; me unwanyi.

⁴ A nonyaa; Jiowashi bya achipyaa ya l'obu iya su le ya e-dobe ulo Chipfu l'onodu, gbaru iya nu. ⁵ O bya ekukobe ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi; su phe: "Unu tuko mkpukpu, dukota l'ali Jiuda jegbabekota; naa ndu Izurelu okpoga, ee-gudeje emekwa ulo Chileke l'aphagapha. Unu mee egwegwa nakoo ya." Ole ndu Lívayi ono te emeduru iya egwegwa.

⁶ Oo ya bu; eze kua Jiehoyada, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; su iya: "Buhunu gunu meru g'o gude ophu i suduru ndu Lívayi g'ephe wolata okpoga akiriko ono, shi l'ali Jiuda; me Jierusalemu ono; mbu ono, Mosisu, bu onye-ozi Chipfu tu-buru g'edzudzu-oha ndu Izurelu pfuje g'e gude mee k'ulo-ekwa, e doberu ekemu Chipfu ono?"

⁷ Unwu Atalaya, bu nwanyi iwashi ono be wubatawaru l'ulo Chipfu; mbu gudechaa iphe, e doberu nsọ l'ulo Chipfu ono gwaa Balu.

⁸ Oo ya bu; eze bya asu g'e meta okpoko dobe l'azu onu eka eeshije abahu l'ulo Chipfu. ⁹ A bya araa ya arara l'ali ndu Jiuda; me le Jierusalemu; g'e wolataru Chipfu okpoga akiriko ono, Mosisu, bu onye-ozi Chileke keru nu ndu Izurelu teke ephe no l'echiegu ono. ¹⁰ Ndu-ishi; me ndu Jiuda

l'ophu gude ẹhu-utso wolata okpoga akiriko ono; bya ewojeru iya chie l'ime okpoko ono; jasuru ẹphe wolatagbua ya; ọ bvụ. ¹¹ Ọ nọdu abujeru; teke ndu Lívayi pataru okpoko ono pajeru ndu-ishi ozi eze; ẹphe -bya ahuma l'okpoga bẹ ha iya shii; onye edejeru eze ẹkwo; yele onye-ozí onye-ishi ndu-uke Chileke abya ephoo okpoko ono olu; pata iya je edobenwee l'ẹka ọoduje. Ọ buru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje iya mbọku-mbọku; shi nno nata okpoga ono nata k'etsutsu iya. ¹² Eze yele Jiehoyada woru okpoga ono nọ ndu-ozí ono, eeje ozi l'ulo Chipfu ono dọ l'ẹka. Ẹphe gude iya buta ndu edoje ẹja ọlo; mẹ ndu kapyinta g'ẹphe mezia ọlo Chipfu ono g'ọ dọ g'o shi dọ. Nokwaphọ g'ẹphe gude iya buta ndu gude mkpụrukpu-ígwè; mẹ ope ẹje ozi g'ẹphe gude iya mekwaa ọlo Chipfu ono.

¹³ Ndu ẹje ozi ono bẹ nwuberu iya ẹnya. Ẹphe nọdu emekwa ọlo ono ẹje l'iphu l'iphu. Ẹphe bya akpukwa ọlo Chileke ono; ọ dọ g'o shi dọ lẹ mbụ; mee ya; o shihu ike. ¹⁴ Ẹphe meghechaephọ ọlo ono; ẹphe wota okpoga ọphu phoduru nọ bya anọ eze yele Jiehoyada. Ọ buru iya bẹ e gude meshia ivu, e doberu l'ulo Chipfu ono; mbụ ivu, e gude ẹje ozi; mẹ ivu, e gude eme kẹ ngweja-akpo-ọku; mẹ gbamugbamu; mẹ ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa. Ẹphe gweahaa ngweja-akpo-ọku l'ulo Chipfu ono tekenteke jeye gẹ Jiehoyada nọ-beru.

Anwuhu Jiehoyada

¹⁵ Ọle Jiehoyada bẹ kakkporu nka nọ apha, dọ igwerigwe; tẹme ọ nwuhu. Ọ nọwaru ukporo apha ishii l'apha iri teke ọ nwuhuru. ¹⁶ Ẹphe lia ya l'ẹka e liru ndu eze lẹ mkpukpu Dévidi; kẹle o meru iphe, dọ ree lẹ Ízurelu; meeru iya Chileke; waa eze-ọlo Chileke ono.

Iwashì, Jiowashi weru

¹⁷ Gẹ Jiehoyada nwuhuchaaru bẹ ndu-ishi ndu Jiuda byaru bya ephozeru eze; eze ngaberu phẹ nchì. ¹⁸ Ẹphe parụ ọlo Chipfu, bọ Chileke kẹ nna phẹ haa; gwaahaa itso Ashera; mẹ agwa ọzo. Chileke tukoshi ndu Jiuda; mẹ ndu Jierúsalemu ẹhu-eghu iya; kẹle ikpe nmarụ phẹ. ¹⁹ Chipfu bya ezichaakpo ndu mpfuchiru iya g'ẹphe duphuta phẹ azụ l'ẹka ọ nọ; ndu mpfuchiru ono pfua nta pfua imo; ọphu ẹphe ta ngaduru nchì.

²⁰ Tọbodu iya bọ; Unme Chileke bya Zekaraya nwa Jiehoyada, bọ onye uke Chileke l'ẹhu. O phekoru ndu ono sọ phẹ: “Waa iphe, Chileke pfuru baa: ?Bọ gọnu meru iphe, unu emebyishi ekemu Chileke; g'iphe te ejehuru unu? Eshì ọphu unu harụ Chipfu bẹ Chipfu haakwaru unubẹdua.”

²¹ Ọo ya bọ; ẹphe gbaaru iya ẹjo-idzu; eze sọ phẹ g'ẹphe tugbua ya lẹ mkpuma. Ẹphe woru iya tugbua l'oma-unuphu eze-ọlo Chipfu. ²² Ọphu eze, bọ Jiowashi anyataduru ẹguru iphe-oma, Jiehoyada, bọ nna Zekaraya meru iya; o woru nwa iya nwoke gbua. Zekaraya nwuhuje; ọ sọ: “Gẹ Chipfu humakwa iphe, unu meru-a; gwata unu ọgwo iya!”

Anwuhu Jiowashi

²³ Apha gbaerupho; ndu ojogu ndu Arámu bapfu Jiowashi ọgu. Ẹphe zebata l'alì Jiuda; mẹ lẹ Jierúsalemu bya atuko ndu-ishi ndu Jiuda l'ophu gbushikọta. Ẹphe vutakọta iphe, ẹphe kwataru l'okwata wolaaru eze phẹ lẹ Damasukosu. ²⁴ Ndu ojogu ndu Arámu ono bẹ bọ-a ndu habe nwahabe bẹ ẹphe chì bya ọgu ono; obenu lẹ Chipfu bẹ yeru phẹ igwerigwe ndu ojogu ndu Jiuda l'ẹka; kẹle ẹphe harụ Chipfu, bọ Chileke kẹ nna phẹ. Ọ buru g'ẹphe shi bọ ono nwa Jiowashi aphụ.

²⁵ Ndu Arámu ono tugbuchaeapho; kẹle ẹphe mekararu Jiowashi iphe okpobe emeka; ndu-ozí iya chọaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'iphe-azẹe

ya; lẹ k'ishi ọchi nwatibe Jiehoyada ono, bu onye uke Chileke, o gburu pho. Oo ya bu; Jiowashi nwuhu; ephe lia ya lẹ mkpukpu Dévidi. Olee ephe te eliduru iya l'ilu ndu eze. ²⁶ Ndu ono chiru iya ejo-idzu ono bu: Zabadu nwa Shimeyatu, bu nwanyi Amonu nwuru iya; me Jiehozabadu nwa Shimiritu, bu nwanyi Mowabu nwuru iya. ²⁷ A bya l'ako ehu unwegirima iya; me igwerigwe ozi, Chipfu zigbaberu l'ishi iya; me g'o gude mezia ulo Chileke g'o du g'o shi du; be e dekotaru l'ekwo, e deshiru iphe, ndu-eze meru. Oo ya bu; Amazaya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

25

Teke Amazaya bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 14:1-6)

¹ Amazaya be nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru ukporo apha l'apha tete lẹ Jierusalemu. Epha ne iya bu Jiehowadanu. Eka ne iya obu shi bu lẹ Jierusalemu. ² Amazaya be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. Olee o to gudegbudu obu iya mee ya. ³ Aba-eze Amazaya bya anguerupho anguru; o gbushia ndu-ozii ono, bu phe gburu nna iya teke o bu eze pho. ⁴ Olee o to gbuduru unwegirima ndu ono; kele o tsoru iphe ono, e deru l'ekemu; mbu l'ekwo Mosisu; l'eka ono, Chipfu turu ekemu su: "Ndu nwuru nwa be e tee gbudu l'ugwo iphe, unwu phe metaru; ophu eegbukwapho unwegirima l'ugwo iphe, nna, nwuru phe nu metaru; onyenonu be aa-laje l'iphe-eji, o metaru."

⁵ Amazaya bya ekukobe ndu Jiuda; doo phe l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu bu nna l'ipfu Jiuda me l'ipfu Benjiaminu; g'ephe nodu l'eka ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me l'eka ndu-ishi, bu ishi ndu ojogu ukporo ise ise. Ndu o gutaru be bu ndu nowaru shita l'ukporo apha kwaseru. O bya ahuma l'iphe, ephe du bu ukporo unu ugbo ukporo l'iri l'esaa l'unu iri. Ndu ono bukota ndu a horu ahoho; mbu ndu suwaru eje ogu; buru ndu a-du ike paru arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ⁶ Nokwapho g'o pfuru mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise gude buta ndu ojogu ndu Izurelu, du ukporo unu unwoke ugbo iri l'ebo l'unu iri, bu ndu ike dukota.

⁷ No iya; onye ke Chileke byapfuta iya bya asu iya: "Gube eze; ge gu lẹ ndu ojogu ndu Izurelu ta aswikwaru jee ogu ono; noo kele Chipfu te eswikwaru ndu Izurelu; ophu o to swiduru ndu Ifuremu. ⁸ Olee-a; i-jewaa be obetakpoo ike ogu duchakpoo ngu idu-agma; be Chileke e-chitsukwa ngu l'iphu ndu ohogu ngu; noo kele oo Chileke bu onye nweru ike, oo-gudeje yeta eka; bya enweru ike, oo-gude chitsua nemadzụ."

⁹ Amazaya su onye ke Chileke ono: "?Bu gunu be anyi e-mekwanu lẹ mkpola-ochaa ono, erwa iya du ukporo talentu ise ono, mu nuru ndu ojogu ndu Izurelu pho?"

Onye ke Chileke ono su iya: "Chileke be a-dukwaa ike nu ngu ophu ka ono shii."

¹⁰ Tobudu iya bu; Amazaya chifuta ndu ojogu ono, shi l'alị Ifuremu byapfuta iya ono; su phe g'ephe lashia ibe phe. Iphe ono mee ehu ghushia phe eggu ike. Ephe taru ehu chorochoro lashia ibe phe.

¹¹ Obu bya eshihu Amazaya ike; o duta ndu nkiya; o buru phe eje lẹ nsuda alị Unu; je egbushia ndu Siye; unu unwoke ugbo ukporo l'ise.*

¹² Unwoke ndu Jiuda ono kpatakwapo unu unwoke ugbo ukporo l'ise†

* 25:11 25:11 Iphe, o bu be bu 10,000. † 25:12 25:12 Iphe, o bu be bu 10,000.

le ndzu; chita phe je edobe l'eli eze mkpuma; bya eshi l'eka ono nwuhaa phe; ephe bya adaa; gwee onwophe arakabya.

¹³ Ole ndu ojogu ono, Amazaya chiphuru azu g'ephe te etsoshi iya jee ogu ono; wubaru le mkpukpu ndu Jiuda; je eshilepho le Sameriya lwua phe nlwu lanu jasu le Betu-Horonu; gbua unu umadzu esaa l'umadzu ukporo iri[‡] le ndu Jiuda ono; bya egwee ivu phe shii.

¹⁴ Teke ono Amazaya shi l'eka o gbushiru ndu Edomu alwa ono be o chigbaa agwa ndu Siye. O dobe agwa ono; o buru nkiya; bya abaaharu iya aja; akporu iya unwu-isensu oku. ¹⁵ Oo ya bu; Chipfu tanwuberu Amazaya ehu-eghu iya; o zia onye mpfuchiru; o jepfu Amazaya je asu iya: “?Bu gunu meru g'o gude o buru agwa, ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka ngu be i choharu?” ¹⁶ Onye mpfuchiru ono kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; eze jipfube iya su iya: “?Bu ngu be anyi turu eka gi buru onye mgbazi eze? Dobe onu doo! O -dudu be ee-gbukwa ngu.”

Oo ya bu; onye mpfuchiru ono no-kirishia; bya agbe teke ono su: “Mu maru le Chileke chipyawaru g'o mee gi laa l'iyi; kele i meru iphe, du nno; teme ophu i ngabeduru nchi l'idzu, mu chi-koshiru ngu.”

Ogu, daru ndu Jiuda waa ndu Izurelu
(2Ndu 14:8-14)

¹⁷ Tobudu iya bu; Amazaya, bu eze ndu Jiuda yele ndu agbazijeru iya idzu bya achia idzu. O zia ozi g'e je zia eze ndu Izurelu, bu Jiowashi nwa Jiehowahazu mbu nwanwa Jiehu su iya: “Bya g'anyi le ngu daledu onwanyi l'ogu.”

¹⁸ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya eziphu Amazaya, bu eze ndu Jiuda ozi azu su: “Oshi uke, du l'ubvu ubvu Lebanonu be ziru oshi sida, dukwapho l'ubvu ubvu Lebanonu su iya: 'Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu g'o luru.' Tobudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvu ubvu Lebanonu ono ghatajephho; o zoo oshi uke ono pyaapya. ¹⁹ Iphe, iipfunu bu g'a humanu li lwu-kpewaru ndu Edomu. O buru iya meru g'o gude i nodu ekuanaa onwongu. Nodule-a l'ibe ngu. ?Bu gunu be iime gi kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?”

²⁰ Obenu le Amazaya ta ngaduru iya nchi; kele oo Chileke be o shi l'eka k'ophu oo-woru phe ye ndu ohogu phe l'eka; noo kele ephe choharu agwa ndu Edomu. ²¹ Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Izurelu chita ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ²² Ndu Izurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee onyenonu gbalaa lashichaa ibe phe. ²³ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Ehazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. Jiowashi kpuru iya rwua Jierusalemu; bya enwutsushia igbulu Jierusalemu; a -gbe le Onu-abata Ifuremu je rwua le Onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ²⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me iphe, bu ivu, o humaru l'eze-ulo Chileke, bu ndu ophu no l'eka Obedu-Edomu. O chitakwapho iphe, bu eku, du l'ulo eze; me ndu atu-chiru atu-chi, lasha Sameriya.

²⁵ Amazaya, bu nwa Jiowashi; mbu eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bu eze ndu Izurelu nwuhuchaaru. ²⁶ Iphe ozo, Amazaya megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e

[‡] 25:13 25:13 Iphe, o bu be bu 3,000.

dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ Eshi teke Amazaya haru etso Chipfu be a no le Jierusalemu gbaaru iya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Ephe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbua ya. ²⁸ Ephe gude inya palata odzu iya; bya eworu iya lia l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi.

26

Teke Uzaya bu eze ndu Jiuda (2Ndu 14:21-22; 15:1-7)

¹ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu duta Uzaya, bu onye nowaru apha iri l'ishii eshinu, a nwuru iya; mee ya eze; o nochia enya nna iya, bu Amazaya. ² Oo ya be kpukwaru mkpukpu Elatu woru iya nu-phu ndu Jiuda azu; ge Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

³ Uzaya be nowaru apha iri l'ishii e -shi teke a nwuru iya teme o bya aburu eze ono. Iphe, o noru l'okwa-eze buru ukporo apha labo l'apha iri l'ebo le Jierusalemu. Epha ne iya bu Jiekolaya. Eka ne iya obu shi bu le Jierusalemu. ⁴ Uzaya be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube ono, nna iya, bu Amazaya meru. ⁵ O choru Chileke le teke Zekaraya no ndzu; o buru Zekaraya ono be kpo-ziru iya uzo g'o tsuje Chileke ebvu. Jasukpoo g'o no-beru buru onye achọ Chipfu; be Chileke meerupho; iphe nodu ejehuru iya.

⁶ Uzaya tugbua je etsoo ndu Filisitayinu ogu; nwutsushia igbulo mkpukpu Gatu; me igbulo mkpukpu Jiabune; me igbulo mkpukpu Ashidodu. O bya akpushia mkpukpu l'ali Ashidodu; mewaro l'eka ozo l'ali Filisitayinu. ⁷ Chileke yetaru iya eka o tsoo ndu Filisitayinu ogu; me ndu Arabu ono, bu l'ali Guru-Belu; bya eyekwaru iya pho eka o tsoo ndu Meyuni ogu. ⁸ Ndu Amonu tufuaha utu anu Uzaya ono. Udú iya ngakota je akpaa l'oke ali ndu Ijiputu; kele o byaru aburu onye atsú ebvu shii.

⁹ O kpushikwarupho ulo-eli le Jierusalemu le Onu-abata Mgbureku; me le Onu-abata Nsuda; me le nkuji nkuji igbulo ono; kpu ya; o shihugbaa ike. ¹⁰ O kpushia ulo-eli l'echiegu; bvushia iduma mini, du igwerigwe; kele o nweru iphe-edobe shii l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; me le phorokoto ali. O nweru ndu akoru iya opfu; me ndu eletaru iya opfu-vayinu enya l'ali ubvu ubvu; me l'ali, emehuje iphe; kele emebe iphe l'ali be o yenukaru enya.

¹¹ Uzaya nweru ndu ojogu, e ziru k'ogu okpobe ezizi. Ephe anoduje l'odze l'odze eje ogu; mbu egube a guru phe g'ephe noduje. Ndu guru phe nu bu Jieyelu, bu onye edeje ekwo; waa Maseya, bu onye-ishi ozi. O buru onye lanu le ndu-ishi ojogu eze, bu Hananaya be kpo-ziru phe g'aagu iya. ¹² Iphe, ndu-ishi l'enya-unuphu, bu ndu-ishi ndu ojogu ono du be bu unu ishii l'ukporo iri. ¹³ Ndu ojogu, ephe bu ishi phe du ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'esato; l'unu umadzu esato; l'umadzu ukporo iri l'ise. Ephe bu ndu gude okpehu alwu ogu alwu-chiru eze gude emekperu iya ndu ohogu iya. ¹⁴ Uzaya nukota ndu ojogu ono iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me arwa; me okpu-igwe; me uwe-igwe; me apfu; me mkpuma, eegudeje agba robo. ¹⁵ Le Jierusalemu be o meshiru ugbo-igwe, a-noduje agba apfu; bya atu mkpuma, ha shii dobegbaa l'eli ulo-eli; me l'eli nkuji nkuji igbulo mkpukpu. Ndu meru iya nu bu ndu eme ona. Udú Uzaya ngakota ekameka; kele Chileke yetaru iya eka l'uzo, du biribiri jasuru; o buru onye aatsú ebvu.

Ekpenta eme Uzáya
(2Ndu 15:5-7)

¹⁶ Olee Uzáya wataerupho eme ike ike ono; o kuahaa onwiya; eku-onwonye ono mee ya o buru o-la-l'iswi. O to pfushiduru ike l'eka Chipfu, bu Chileke iya; kele o bahuru l'eze-ulo Chipfu ge ya kpoo unwu-isensu oku l'oru-ngweja unwu-isensu. ¹⁷ Onye uke Chileke, bu Azariya; waa ndu-uke Chipfu, du ukporo umadzu eno; bukotaru ndu ike du; tsopyabe Uzáya bahu l'eze-ulo ono. ¹⁸ Ephe kwachia ya uzo; su iya: "Gube Uzáya; o to budu ngu be o gbaru gi kpooru Chipfu unwu-isensu oku. Ndu o gbaru be bu ndu-uke Chileke, bu phe bu oshilokpa Eronu; mbu ndu ono, e doberu nsọ g'ephe kpoje unwu-isensu oku ono. Shi l'eka du nsọ ono lufu; kele i mewaru iphe, adudu ree; mbu li nafuwaru onwongu ubvu, shi l'eka Chipfu, bu Chileke."

¹⁹ No iya; ehu ghuahaa Uzáya egbu. Teke ono be o gudewaa iphe, eegudeje akpo unwu-isensu oku l'eka ge ya kpoo unwu-isensu oku. Ehu watae ya pho egbu egbu l'opfu ono ndu-uke Chileke epfu ono; ekpenta mifuta iya l'egedegee onu-iphu; l'eka o pfuru le mgboru oru-ngweja unwu-isensu, no l'ime ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke ono tuko ele iya enya. ²⁰ Azariya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke ono; waa ndu-uke Chileke ono g'ephe ha bya elee ya enya; ephe huma g'ekpenta tukoru iya egedegege onu-iphu. Ephe mekebe egwegwa nwufu iya l'eka ono. Yebedua l'onwiya mekebekwapho egwegwa lufu; kele Chipfu byiwaru iya aka.

²¹ Ekpenta ono be meerupho eze, bu Uzáya jasụ mboku, o nwuhuru. O vuru ekpenta ono buru l'ulo iche. E bufu iya ebufu l'eze-ulo Chipfu. O buru Jiótamu, bu nwa iya nwoke be bu onye-ishi l'ibe eze; buru iya bu onye-ishi ndu ali ono.

²² Iphe ozo, Uzáya megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be bu onye mpfuchiru Chileke, bu Azáya nwa Emozu be deshuru iya nu. ²³ No iya; Uzáya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe; mbu l'egu, no-kube aka eelije ndu eze; kele ephe suru l'o bu onye ekpenta. Jiótamu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

27

Teke Jiótamu bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 15:32-38)

¹ Jiótamu be nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha iri l'ishii. Epha ne iya be bu Jierusha nwada Zadoku. ² Jiótamu meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ono, nna iya, bu Uzáya meru. Ophu o to bahukwanuru l'eze-ulo Chipfu ejo abahu ge nna iya; teme ndu Jiuda nduele-a arwu urwuali, ephe arwu. ³ O kpukwaru onu-abata, du ephekerephe, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu. Bya akpukwakwapho igbulọ Ofelu aka ha shii. ⁴ Nokwapho g'o kpushiru mkpukpu l'ubvu ubvu ali ndu Jiuda; o kpushia aka eedomije onwonye; me ulo-eli l'eka oswa dugbaa.

⁵ Jiótamu be tsoru eze ndu Amonu ogu; lwu-kpee ya. L'apha ono be ndu Amonu nuru iya mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; me ogbongu witi, du ukporo unu l'unu ise; me ogbongu balị, du ukporo unu l'unu ise. Ndu Amonu ono be nukwaru iya pho ophu ha egube ono l'apha k'eto iya; me l'apha k'eto iya.

⁶ Oo ya bu; Jiótamu buru onye paru aka; noo kele o tsoerupho uzo ke Chipfu, bu Chileke iya kwaseru.

⁷ Iphe ozo, Jiótamu megbaberu; me ogo, o Iwukotaru; be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Ízurelu; me ke ndu Jiuda. ⁸ O nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze ono. Iphe, o noru l'aba-eze buru apha iri l'ishii le Jierúsalemu. ⁹ No iya; Jiótamu nwuhu lapfushia nna iya phe; ephe lia ya le mkpukpu Dévidi. Nwa iya, bu Éhazu buru eze nochia enya iya.

28

Teke Éhazu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 16:1-4)

¹ Éhazu be nowaru ukporo apha teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu bu apha iri l'ishii. Ophu o meduru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ochooroke iya, bu Dévidi meru. ² O tsoru eka ndu eze ndu Ízurelu; kpushiaru Balu ntekpe. ³ O kpoò unwu-isensu oku le nsuda Hinomu; kpoò unwu iya unwoke oku gude gwee eja, bu iya bu ebyi ono, oha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu shi anoduje eme ono. ⁴ O gweru eja; kpoò unwu-isensu oku l'eka aagwaje iphe; me l'ubvu ubvu; mekpoo le mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashi.

⁵ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke iya woru iya ye l'eka eze ndu Aramu. Ndu Aramu lwu-kpee ya; kpu ikpoto ndu nkiya le ndzu; kpuru phe laa Damasokosu. E wokwaru iya pho ye l'eka eze ndu Ízurelu, bu onye gbushiru ndu ke Éhazu ono k'ophu paru eka apaa. ⁶ Peka nwa Remalaya be gburu ukporo unu unwoke ugbo iri l'ise l'ali Jiuda l'ujiku lanu; mbu ndu bukota ojogu, ike du. Iphe, kparu iya nu buru l'ephe gwoberu Chipfu, bu Chileke ke nna phe. ⁷ Zikiri, bu onye ojogu, ike du, shi l'ipfu Ifuremu be gburu Maseya, bu nwa eze; me Azurikamu, bu onye-ishi l'ibe eze; gbukwaapho Elukana, bu onye etsota eze l'okwa. ⁸ Ndu Ízurelu kpukoo ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'ise le ndzu l'ime ndu Jiuda ono, bu abubu phe ono. Ephe kpukoru unwanyi; me unwu phe unwoke; me unwu phe unwanyi; bya egwekwaapho ivu k'ophu paru eka apaa vuru laa Sameriya.

⁹ Ole o nweru onye mpfuchiru Chipfu, epha iya bu Odedu, bu le Sameriya. O tugbua je agba ndu ojogu ono ndzuta g'ephe shi ogo alwa Sameriya; je asu phe: "Unu lenu; Chipfu, bu Chileke nna unu phe be gude le ndu Jiuda be meru ehu nodu eghu iya eghu; o woru phe ye unu l'eka. Ole unu gudewaa ehu-iwe ophu rwuru imigwe gbushia phe. ¹⁰ Nta-a be unu tuberu g'unu dobe ndu Jiuda ono; me ndu Jierúsalemu ono; mbu unwoke phe me unwanyi phe g'ephe buru ohu unu. Ole-a; ?unubedua te eme adaru Chipfu, bu Chileke unu iphe-eji to? ¹¹ Unu ngaberu mu nchi nta. Unu duphu ndu abubu unu ono, unu kpukoru le ndzu ono azu; kele oke ehu-eghu Chipfu be dapfutaakwaru unu."

¹² Tobudu iya bu; Azariya nwa Jiehohananu; me Berekaya nwa Meshilemotu; me Jiehezekaya nwa Shalumu; me Amasa nwa Hadulayi, bu iya bu ndu-ishi ndu Ifuremu kwachia ndu ojogu ono uzo, mbu ndu ojogu ono, shi ogo alwa ono; ¹³ su phe: "Unu te edubatakwa ndu ono, unu kpuru le ndzu ono l'eka-a; kele iphe, unu tuberu be bu g'unu metabaa iphe-eji; me iphe, Chipfu e-gude nmaa anyi ikpe; yekobe l'ophu anyi mewaru ememe. Ikpe, nmaru anyi be panukaru eka k'ophu oke ehu-eghu Chipfu atawa ririirii l'ehu ndu Ízurelu."

¹⁴ Oo ya bu; ndu ojogu ono nodu l'iphe ndu-ishi; me edzudzu-oha ono haa ndu ono, ephe kpukoru ono; me ivu, ephe gwekoruru l'ogu ono. ¹⁵ Tobudu iya bu; unwoke, a guru ephe bya achita ndu ono, a kpuru le ndzu ono; bya eye eka l'ivu ono, e gwekoruru ono chita uwe yee ndu ophu gba oto l'ime phe. Ephe nu phe iphe eye l'ehu; me akpokpa; me nri; me iphe-angungu; bya edebe phe manu l'eka onya, du phe l'ehu. E gude nkapfu-igara pata ndu ophu ike bvushiru; duru phe dulaaru ndu abubu phe le Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu. Oo ya bu; ephe lwatashia Sameriya.

*Éhazu arwo n-yemeka l'eka ndu Asiriya
(2Ndu 16:7-9)*

¹⁶ O buru teke ono be eze, bu Éhazu ziru ndu eze ndu Asiriya g'ephe bya eyetaru iya eka. ¹⁷ Noo kele ndu Edomu be byaru bya etsoo ndu Jiuda ugu ozo; kpukoo ndu ephe kpukoru le ndzu. ¹⁸ Ndu Filisitayinu be zebatakwarupho le mkpukpu, nogbaa l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwuariba; me l'echiegu ndohali l'ali ndu Jiuda. Ephe lwuta mkpukpu Betu-Shemeshi; me Ajialonu; me Gederotu; me Soko; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; bya alwuta mkpukpu Timuna yele unwu mkpukpu, no iya nu; me mkpukpu Gimuzo yele unwu mkpukpu, no iya nu. Ephe buru l'eka ono. ¹⁹ Chipfu gude k'iphe, Éhazu, bu eze ndu Izurelu meru wozeta ndu Jiuda ali; kele Éhazu be rwuru urwuali, du shii l'ali Jiuda; ophu Chipfu egudedu ire iya eka. ²⁰ Oo ya bu; Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya labeshia ophu oo yeru iya eka; o gbeyapfuta iya; bya anua ya nshi kpurukpuru. ²¹ Éhazu shichakpoo l'ulo Chipfu; me l'ulo eze; me l'ulo ndu-ishi hata iphe nu eze ndu Asiriya ono; ophu o to yetaduru iya eka.

Iphe-eji, Éhazu meru

²² Teke ono, eze, bu Éhazu eje iphe-ehuka ono be o kabaa aburu onye Chipfu te egudedu ire iya eka. ²³ O gweru eja nu agwa ndu Damasukosu, bu iya bu ndu ono, lwu-kperu iya nu ono. O su le ya e-gwe eja nu agwa ndu Aramu g'ephe yetaru iya eka; eshi ophu ephe yetaru ndu eze ndu Aramu ono eka. Obenu l'oo ya mecharu mee yebedua waa ndu Izurelu l'ophu laa l'iyi. ²⁴ Éhazu bya achikobe ivu, du l'ulo Chileke; gbupyashia ivu ono ke yogiri yogiri. O gu-chia mgbo ulo Chipfu ono agu-chi; tuko ekameka le Jierusalemu dokaa enya-agwa. ²⁵ Iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda be o metakotaru eka aakpoje unwu-isensu oku l'enya-agwa. O shi nno kpatsu Chipfu, bu Chileke ke nna iya phe ehueghu.

*Anwuhu Éhazu
(2Ndu 16:19-20)*

²⁶ Iphe ozo Éhazu megbaberu e-shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phe. Ephe lia ya le mkpukpu Jierusalemu. Ole e te liduru iya l'ilu eka eelije ndu eze ndu Izurelu. Hezekaya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

29

*Teke Hezekaya bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 18:1-3)*

¹ Hezekáya bẹ wataru aburu eze teke o nɔwaru ukporo apha l'apha ise. Iphe, o nɔru l'aba-eze iya lẹ Jierúsalemu bu ukporo apha l'apha tete. Epha ne iya bu Abáyijia nwada Zekaraya. ² Hezekáya meru iphe, pfuru ɔto l'ɛnya Chipfu egube ochoroke iya, bu Dévidi meru.

Hezekáya emecha eze-ulo Chipfu

³ L'onwa mbu l'apha mbu, Hezekáya wataru aburu eze bẹ o guhashiru mgbo eze-ulo Chipfu; bya emekwachaa ya emekwa. ⁴ O bya edubata ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; kukobe phe l'edupfu, nọ l'uzo ɛnyanwu-awawa; ⁵ bya asu phe: “Unube ndu Lívayi; unu ngaberu mu nchi! Unu dobe onwunu nsọ nta-a; unu edobe eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe nsọ. Unu wofukota iphe, aasọ oyi, nọ l'eka ono, du nsọ ono. ⁶ Noo kele nna anyi phe shi buru ndu e gudedu ire phe eka; ephe mee iphe, du eji l'ɛnya Chipfu, bu Chileke anyi. Ephe paru iya haa; wofu iphu l'eka Chipfu bu ebubu; bya agbakuta iya azu. ⁷ Ephe gu-chishikwarupho mgbo nwulo, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu; menyishicha oku l'oroku, du l'ulo ono; teme ephe kpọ-buhu unwu-isensu oku; ephe gwebuhuru Chileke ke Izurelu ngweja-akpo-oku l'eka ono, du nsọ ono. ⁸ O buru iya meru g'o gude oke ehu-eghu Chipfu dapfuta ndu Jiuda; mę ndu Jierúsalemu. O mee; ephe buru iphe, anyi ishi edzu; mbu mee phe; ephe buru iphe, aasọ oyi bya anmaru ɔtsa; egube unu gude ɛnya unu elenu iya-a. ⁹ Oo ya meru iphe, e gude ogu-echi gbushia nna anyi phe. O buru iphe ono meru iphe, unwu anyi unwoke; mę unwanyi; mę unyomu anyi phe bu ndu nọ l'eka a kpuru phe lę ndzu laa.

¹⁰ “Iphe, du mu l'obu nta-a bẹ bu ge mu lę Chipfu gbaa ndzu; mbu Chileke ke Izurelu; k'ophu ehu-eghu iya ono, ata pfupfupfu ono a-lufu anyi l'ehu. ¹¹ Unwu mu; unu te eyekwaru ozi unu eka lanu nta-a; noo kele Chipfu bẹ hotaru unu g'unu pfuru l'iphu iya; ejeru iya ozi; mbu g'unu buru iya ndu-ozu; mę ndu anoduje akporu iya unwu-isensu oku.”

¹² Tobudu ya bu; ndu Lívayi ono jikobe k'ozu ono. Oshilokpa Kohatu, tso iya nu bẹ bu Mahatu nwa Amasayi; yee Jiowelu nwa Azariya. Oshilokpa Merari, tso iya nu buru Kishi nwa Abudi; yee Azariya nwa Jiehalelelu. Oshilokpa Geshonu, tso iya nu bẹ bu Jiowa nwa Zima; yee Edenu nwa Jiowa. ¹³ Oshilokpa Elizafanu, tso iya nu bẹ bu Shimiri; yee Jiyuwelu. Oshilokpa Asafu, tso iya nu buru Zekaraya; yee Matanaya. ¹⁴ Oshilokpa Hemanu, tso iya nu buru Jiehiyelu; yee Shimeyi. Oshilokpa Jiedutunu, tso iya nu buru Shemaya; yee Uzelu.

¹⁵ Ephe bya achikobechaa unwunna phe; bya emee onwophe; ephe du nsọ. Oo ya bu; ephe bahu je emechaa ulo Chipfu emecha; egube ono, eze tu-buru phe iya; mbu egube ono, Opfu Chipfu pfuru iya. ¹⁶ Ndu uke Chileke bya abahu l'ime ime eze-ulo Chipfu ono je emechaa ya emecha. Iphemiphe, ephe humaru, aasọ nsọ, nọ l'eze-ulo Chipfu ono bẹ ephe chifutakotaru l'oma-unuphu ulo ono. Ndu Lívayi ye iya eka vuta vufu je awushi lę nsuda nggele Kidironu. ¹⁷ Eze-ulo ono bẹ ephe wataru emecha lę mboku mbu l'onwa mbu. O be lę mboku k'esato l'onwa ono ephe metabe iya rwua lę nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono. Oo ya bu ephe gude abali esato mecha eze-ulo Chipfu ono l'onwiya. O buru ujiku iri l'ishii l'onwa mbu ono bẹ ephe megheru iya.

Eeyephu ulo Chileke azu l'eka Chileke

¹⁸ Tobudu iya bu; ephe jepfu eze, bu Hezekáya je asu iya: “Anyi mechaakwaru eze-ulo Chipfu ono l'ophu; mę oru-nweja eka eegweje

ngweja-akpo-oku; me iphe, bu ivu, aduje iya nu; me teburu ono, eedobeje buredi, eedobeje l'iphe Chileke ono; yee ivu, aduje iya nu. ¹⁹ Iphe, bu ivu ono, eze Ehazu woshiru l'eze-ulo ono teke o bu eze; mbu teke ono e te gudedu ire iya eka ono be e dobephuwaru azu; teme anyi mechawa iya emecha. Epe dukotawa l'iphe oru-ngweja Chipfu."

²⁰ No iya; o be l'onmewa utsu; eze, bu Hezekaya gbalihu je ekukota ndu-ishi mkpukpu ono; epe jeshia l'ulo Chipfu ono. ²¹ Epe kpuru oke-eswi esaa; me ebili esaa; me unwu aturu esaa; me mkpi esaa, epe egude gwee ngweja-iphe-eji l'iswi ehuru ali-eze ono; me l'iswi ehuru eze-ulo Chileke; me l'iswi ehuru ndu Jiuda. Eze su ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu g'epe gwee ngweja ono l'oru-ngweja Chipfu. ²² Oo ya bu; epe gbua oke-eswi ono; ndu-uke Chileke nata mee ya; phee l'oru-ngweja. Epe gbukwapho ebili ono; phee mee ya l'oru-ngweja. Epe bya egbua unwu aturu pho; phee mee ya l'oru-ngweja. ²³ Mkpi ono, e gude egwe ngweja-iphe-eji ono be a kpatakotaru je anu eze; yele edzudzu-oha ono; epe byibegbaa phe eka. ²⁴ Ndu uke Chileke gbushia mkpi ono; bya eworu mee ya gwee ngweja-iphe-eji l'oru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-eji, ndu Izurelu l'ophu mekotaru; kele eze be turu ekemu su g'e gwee ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-iphe-eji ono l'iswi ehuru ndu Izurelu l'ophu.

²⁵ O bya achiru ndu Lívayi ye l'ulo Chipfu; nu phe ogelenda; me une; me ogumogu; egube ono, epe turu l'ekemu; mbu Dévidi; yee Gadu, bu onye aphujeru eze ophulanya; me Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke. Ekemu ono be bu ekemu, Chipfu shi l'eka ndu mpfuchiru iya tua. ²⁶ Oo ya bu; ndu Lívayi pfuru gudegbaa ngwa-ebvu Dévidi ono; ndu-uke Chileke gudegbaa opu phe. ²⁷ No iya; Hezekaya tua ekemu su g'e gwee ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja. A wataepho egwe ngweja ono; a wata agu ebvu anu Chipfu; bya egbu opu eye iya; aku ngwa-ebvu, bu ke Dévidi ono, bu eze ndu Izurelu. ²⁸ Edzudzu-oha ono l'ophu nodu abaru Chipfu eja; ndu ebvu nodu agu ebvu; ndu opu nodu egbu opu. E mee ya nno jeye e gweghee ngweja-akpo-oku ono. ²⁹ E gwegheepho ngweja ono; eze me iphe, bu ndu yele iya no l'eka ono tuko g'epe ha phozeta baaru Chipfu eja. ³⁰ Eze, bu Hezekaya; yele ndu-ishi ndu Jiuda bya epfuaru ndu Lívayi g'epe gua ebvu ajaja nu Chipfu; mbu g'epe gua ya l'uzo Dévidi; yele Asafu, bu onye aphuje ophulanya guru iya. Oo ya bu; epe gude ehuru-utso gua ebvu ajaja ono; bya ephozeta baaru Chipfu eja.

³¹ Tobudu iya bu; Hezekaya su: "Nta be unu dobewaru onwunu Chipfu iche. Unu gude ngweja; me ngweja-ekele bya l'ulo Chipfu." Oo ya bu; edzudzu-oha ono wota ngweja; me ngweja-ekele ono. Iphe, bukpuo ndu oovu evuvu l'obu wotagbaa iphe, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku.

³² Anu, edzudzu-oha ono nuru g'e gude gwee ngweja-akpo-oku ono be du oke-eswi ukporo eto l'iri; me ukporo ebili ise; me ukporo unwu aturu iri. Anu ono g'o ha be bukota ophu ee-gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. ³³ Anu, e doberu nsu k'egwe ngweja ono be du unu oke-eswi l'ukporo oke-eswi iri; waa unu aturu esaa l'ukporo iri. ³⁴ Ole ndu-uke Chileke be ha nwanshi; k'ophu bu l'epe ta adudu ike swashikota akpo l'anu ono, e gude egwe ngweja-akpo-oku ono. O buru unwunna phe, bu ndu Lívayi be yetaru phe eka ge ndu ozo, bu ndu-uke Chileke dobefua onwophe nsu; epe yeru phe eka ono jasuru ozi, du iya nu bvuru; kele ndu Lívayi be o ka erwu l'ehuru ke g'epe dobe onwophe nsu eme le ndu-uke Chileke. ³⁵ Anu, e gude eme ke ngweja-akpo-oku ono be ha igwerigwe; mekwapho eba-anu,

e gude egwe ngweja-ẹhu-guu; mę ngweja-męę, ayijeru lę ngweja-akpo-oku ono.

Noo ya; ozi, eeje l'ulo Chipfu bya alwa azu l'onodu iya. ³⁶ Hezekaya yele ndu Jiuda g'ephe ha tekota ęswa k'iphe, Chipfu meru ndu nkiya; kele iphe ono be e mekotaru ęwegwa ęwegwa.

30

Aakwakobe k'obo Ojehata

¹ Tobudu iya bu; Hezekaya bya ezikota iphe, bu ndu Izurelu me ndu Jiuda ozi; dekwarupho ekwo-ozu nu ndu Ifuremu; me ndu Manase g'ephe byakota l'eze-ulo Chipfu le Jierusalemu; k'opu epe a-boru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu obo Ojehata. ² Eze yele ndu-ishi; me edzudzu-oha ono, no le Jierusalemu bya achipyaa ya l'oo l'onwa k'ebo be epe a-bo obo Ojehata ono. ³ Epe ta aboduru iya teke aaboje iya; noo kele ndu doberu onwophe nsu le ndu-uke Chileke ta ahadu shii; ozo bu le ndu Izurelu te eshidu dzukowaa le Jierusalemu. ⁴ Iphe ono, epe chitaru idzu iya ono tuko du eze yele ndu Jiuda l'opu ree. ⁵ Tobudu iya bu; epe pfua ya hoo haa su l'aa-ra iya arara l'ali Izurelu mgburugburu; e -shi le Biye-Sheba jasu le Danu ge ndu Izurelu wuru byatashia Jierusalemu bya aboru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu obo Ojehata ono; noo kele epe ta adudu igwerigwe zefuta bya abo obo-iphe ono egube e deru iya l'ekwo.

⁶ Eze tua ekemu ge ndu okpa-egwa jebabekota ali Izurelu; me ali Jiuda. Epe gude ekwo-ozu, eze yele ndu-ishi iya deru jeshia. Iphe, e deru l'ekwo-ozu ono be suru:

“Unube ndu Izurelu; unu lwaphuta azu lwapfuta Chipfu; mbu Chileke ke Ebirhamu; me Ayizaku; me Izurelu; k'opu oo-ghachiru unu iphu ozo; mbu unube nwa ndu opu wafuru l'eka ndu eze ndu Asiriya ono. ⁷ Unu ta adukwa ge nna unu phe; me unwunna unu phe, bu ndu ono, duru Chipfu, bu Chileke ke nna phe gheleghelehele k'opu bu le Chipfu meru phe; epe buru mkpurupyata egube unu humanuru-a. ⁸ Unu te kwefukwa ike ge nna unu phe. Iphe, unu e-mechia bu g'unu woru onwunu ye Chipfu l'eka. Unu bya l'eze-ulo iya ono, du nsu; mbu ulu ono, o mewaru g'o du nsu jasu le tuutuutu le mijimiimii ono. Unu abajeru Chipfu, bu Chileke unu aja; k'opu ehu-eghu iya ono, ata pfupfupu ono a-lufu unu l'ehu. ⁹ O -buru l'unu lwapfutaru Chipfu ozo; be ndu kpuru unwunna unu; me unwegirima unu phe le ndzu a-phuru phe obu-imemini; haa phe epe alwaphuta azu l'ali-a; kele Chipfu, bu Chileke unu be bu onye emeje eze-iphe-oma; bya aburu onye aphuje obu-imemini. O to byadu ewofu iphu iya l'eka unu no; me o -buru l'unu lwapfutaru iya.”

¹⁰ Oo ya bu; ndu okpa-egwa ono tuko mkpukpu le mkpukpu jebabekota l'ali ipfu Ifuremu; me k'ipfu Manase jasu l'ali ipfu Zebulun. Obenu l'oo ochi be aachi phe; aja phe ewenu. ¹¹ Oe o nweluru-a ndu opu haru shi l'ipfu Asha; me ipfu Manase; me ipfu ke Zebulun, bu ndu kweru wozeta onwophe ali byatashia Jierusalemu. ¹² Nokwapho g'eka Chipfu du l'ehu ndu Jiuda; o mee k'opu obu phe bu nanu; epe nodu eme iphe, Chipfu pfuru egube eze ye ndu-ishi suru phe g'ephe mee.

Aabo obo Ojehata ono

¹³ No iya; ikpoto nemadzu bya edzuko le Jierusalemu g'ephe bo obo iphe ono, aataje buredi, ekoduru ekoko l'onwa k'ebo. Epe dzukoberu

k'ophu paru ẹka apaa. ¹⁴ Ẹphe wu-lihu; tuko ẹnya ẹka e shi agwajẹ iphe lẹ Jierúsalemu wofukọta. Ẹphe vutakwaphọ ẹnya ẹka aakpoje ̀nwù-isensu ọku je enwuru ye lẹ nsuda Kidirọnu.

¹⁵ O rwua l'abalì iri l'ẹno l'ọnwa k'ẹbo ono; ẹphe gbua nwaturu Ojẹghata ono. Iphere bya adu ndu-uke Chileke ono; mẹ ndu Lívayi. Ẹphe je emechaa onwophe emecha; gude anu, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku byatashia l'ulo Chipfu ono. ¹⁶ Ẹphe je anodukota l'onodu, ẹphe anoduje; egube ono, o pfuru iya; mbu ekemu Mosisu, bu onye ke Chileke. Ndu uke Chileke ono woru mee-iphe ono, ẹphe nataru l'eka ndu Lívayi ono phekota l'oru-ngweja ono. ¹⁷ Igwerigwe, ndu no l'igwe-oha ono be te emechaduru onwophe emecha. O buru iya meru g'o gude ndu Lívayi gbuaru ndu ono, aaso nso ono nwaturu Ojẹghata nkephe; k'ophu ẹphe e-me iya g'o duru Chipfu nso. ¹⁸ Ndu ophu ka l'otu lẹ ndu shi l'ipfu Ifuremu; mẹ ipfu Manase; mẹ ipfu Isaka; mẹ ke Zebulun be te emechaduru onwophe emecha; ole ẹphe rikwanuru iphe Ojẹghata ono. Eriri, ẹphe riru iya ta abukwa egube ono be e deru iya l'ekwo. Ole Hezekaya pfukwanuru nu Chipfu l'iswi ehu phe su: "Ge Chipfu, bu onye ono, du ree ono guaru ¹⁹ onyemonye nvu; mbu onye gude obu iya l'ophu achọ Chipfu, bu Chileke ke nna iya phe; e-gudekporo l'onye obu te emeduru onwiya g'o debe ree g'ekemu k'ezeulo Chileke pfuru." ²⁰ Oo ya bu; Chipfu nma epfufu, Hezekaya pfuru nu iya; bya emee; ehu du ndu ono ike.

²¹ Ndu Izurelu, bu ndu ophu no lẹ Jierúsalemu gude ehu-utso bo obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono ujiku esaa. Ndu Lívayi mẹ ndu-uke Chileke nodu anoduje agu ebvu anu Chipfu mboku-mboku; ẹphe nodu egudeje ngwa-ebvu, ada oda agu ebvu ono.

²² Hezekaya pfuru opfu, agba unme nu ndu Lívayi, goshiru l'o doru phe ẹnya; mbu ozi, ẹphe ejeru Chipfu. Abali esaa ono be ẹphe rikotaru iphe; egwe ngweja-ehu-guu; bya ekele Chipfu, bu Chileke ke nna phe ekele.

²³ Ndu ono l'ophu bya ekweta l'ẹphe a-bofua obo-iphe ono ujiku esaa ozo. Oo ya bu; ẹphe gude ehu-utso bo obo-iphe ono abali esaa ozo.

²⁴ Hezekaya, bu eze ndu Jiuda bya anu ndu ono unu oke-eswi labo l'ukporo iri; mẹ unu aturu iri l'esaa l'ukporo iri. Ndu-ishi nu phe unu oke-eswi labo l'ukporo iri; mẹ unu aturu ugbo ukporo l'ise g'ẹphe gbushia gude bo obo-iphe ono. Igwerigwe lẹ ndu-uke Chileke mechaa onwophe emecha. ²⁵ Iphe, bu ndu Jiuda l'ophu tekota eswa; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mēkpoo ndu shi Izurelu bya ndzuko ono; mēkwapho ndu lwaru alwalwa, shi l'ali Izurelu bya; mēkpoo ndu ophu bu ebubu l'ali Jiuda. ²⁶ Ehu-utso kwatakpo ha shii lẹ Jierúsalemu; kele e -shi lẹ teke Solomonu, bu nwa Dévidi, shi buru eze ndu Izurelu be ta adujeduru iphe, du nno, dujeru lẹ Jierúsalemu. ²⁷ Tobudu iya bu; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi wulihu goru onu-oma nu ndu ono; Chileke nma olu phe; epfufu, ẹphe epfu anu Chileke rwua imigwe, bu ẹka ono, du nso, o bu ebubu ono.

31

¹ E meghechaepho iphemiphe ono; ndu Izurelu l'ophu, no l'eka ono wu-lihu bahu l'ime mkpukpu ndu Jiuda; je atuko mkpuma, e dobegbaaru nso kupyashikota akupyashi. Ẹphe gbutsushia itso Ashera; bya enwutsushia ẹka aagwajẹ iphe; mẹ iphe, bu ẹnya ẹka aagwajẹ iphe, nokota l'ali Jiuda l'ophu; mẹ ke Benjaminu; mẹ ke Ifuremu; mẹ ke Manase. Ẹphe mee ya nno jasẹ ẹphe mebyishikota iphemiphe ono. E mechaa; ndu Izurelu lashichaa mkpukpu phe; onyenonu lashia ibe iya.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chipfu eja

² Hezekáya bya agbaa ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi l'ogbo l'ogbo. O kechaaru ozi nų ogbo nonu; mbų ozi, gbaru ndu-uke Chileke; mę ozi, gbaru ndu Lívayi. Ozi phę bų egwe ngweja-akpo-oku; mę egwe ngweja-ęhu-guu; mę anodu l'onu-ulo Chipfu eje ozi; ekele Chipfu ekele; agų ebvu ajaja anų iya. ³ Eze bya eshi l'iphe, o nweru enweru hata anų nų g'e gude gwee ngweja-akpo-oku l'utsu mę l'uzenyashi; mę k'eswe-atuta-unme; mę k'onwa ophúú; męwaro k'obo-iphe, geru egeru; mbų egube ono, e deru iya l'ekemu Chipfu.

⁴ O bya atua ekemu gę ndu bu lę Jierúsalemuru woru okiphe, rwuberu ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi nų phę; k'ophu ephe e-yeru ęhu l'eme ekemu Chipfu. ⁵ Ekemu ono bya angaa ekameka; teke ono teke ono; ndu Ízurelu nųaha akpuru-iphe-mbų phę; mbų ereshi; mę męe ophúú; mę manų olivu; mę manų-ęnwu; mękpoo iphemiphe, shi l'ęgu. Ephe vubatakwapo oke-lanų-l'uzo-iri, shi l'iphemiphe, ephe nweru; o nyibe anyibe. ⁶ Ndu Ízurelu; mę ndu Jiuda, bukota lę mkpukpu, noğbaa lę Jiuda wotakwapo oke-lanų-l'uzo-iri, shi l'eswi phę; mę l'aturu phę; mę l'ęghu phę bya anų. Ephe nukwapo oke-lanų-l'uzo-iri, shi l'iphe, dų nsọ, e doberu Chipfu, bų Chileke phę nsọ. Ephe kųbe iya l'ikpo l'ikpo. ⁷ Ephe wataru akųbe iphe ono l'ikpo l'ikpo l'onwa k'ęto; o bųru l'onwa k'ęsaa ya bę ephe megheru iya. ⁸ Teke Hezekáya yęe ndu-ishi byaru ahuma g'iphe ono kutaru l'ikpo l'ikpo; ephe jaa Chipfu ajaja; bya agoru onu-oma nų ndibe iya, bų ndu Ízurelu.

⁹ Hezekáya bya ajiahaa ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi g'ee-me iphe ono, kutaru l'ikpo l'ikpo ono. ¹⁰ Azariya, bų onye-ishi ndu-uke Chileke ono; mbų onye onu-ulo Zadoku bya eyee onu sų: "Anyi wataru eriji ephe e - shi teke a wataru evubata iphe ono l'eze-ulo Chipfu; tęme ophu aphoduje aphodu paa ęka; noo kele Chipfu bę keberu ndibe iya l'oma. Oo ya meru iphe, eze iphe, ha egube-a tsufutaru etsufuta."

¹¹ Hezekáya bya epfuaru phę g'ephe dozia mkpuru, aakwakobeje iphe l'ulo Chipfu; ephe bya edozia ya. ¹² Ephe yeru ęhu vubakota iphe ono, a nuru ono l'ime mkpuru ono; mękpoo oke-lanų-l'uzo-iri phę; mę iphe, e doberu nsọ. O bųru Konanaya, bų onye Lívayi bę bų onye-ishi, eleta phę ęnya. Onye etsota iya nų bųru nwune iya, bų Shimeyi. ¹³ Eze, bų Hezekáya; mę onye-ishi eze-ulo Chipfu, bų Azariya bya ahota ndu a-nodu l'ęka Konanaya yele nwune iya, bų Shimeyi eleta iphe ono ęnya. Ndu ephe hotaru bų: Jiehiyęlu; mę Azazaya; mę Nahatu; mę Asahęlu; mę Jierimotu; mę Jiozabadu; mę Eliyęlu; mę Isumakaya; mę Mahatu waa Benaya.

¹⁴ O bųru Kore, bų nwatibe onye Lívayi, bų Imuna; mbų onye-nche onu-abata uzo ęnyanwu-awawa bę iphe, a nuru Chileke egube oovu nemadzų evuvu l'obu dų l'ęka. Iphe, a nuru Chipfu; mę iphe, kachakpoo adų nsọ bų iya anoduje ekeshi iya. ¹⁵ Ndu yekporu ęhu eyetaru iya ęka lę mkpukpu ęka ndu-uke Chileke bu ebubu bę bų: Eđenu; mę Minyaminu; mę Jieshuwa; mę Shemaya; mę Amaraya; mę Shekanaya. Ephe yetaru ęka ekeshiru ndu-uke Chileke ibe phę iphe, gbaru phę nų. Ephe keshiru iphe ono l'ogbo l'ogbo. O bųru g'a nuru ogerenya bų g'a nuru nwata.

¹⁶ Ndu ozo, ephe keru iphe gbaa bę bų unwoke, nowaru shita l'apha ęto kwasęru, bų ndu ephe phę nọ l'ękwo, e deshuru g'e shiru nwųa phę; keru gbaa iphe, bukpo ndu abahųje l'ulo Chipfu je eje ozi mbokumboku. Ephe keru phę iya g'ozu, ephe ejegbaa gbaru; mę l'ogbo l'ogbo

phẹ. ¹⁷ Ẹphe bya ekeru gbaa ndu-uke Chileke, e deru ẹpha phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ ẹgube e shi nwua phẹ; mẹ ndu Lívayi, nọwaru shita l'ụkporo apha kwaseru. Ẹphe keeru phẹ iphe ono g'ozì phẹ gude dọ; mẹ l'ọgbo l'ọgbo phẹ. ¹⁸ E deshichaaru ẹpha unwegirima phẹ; mẹ unyomu phẹ; mẹ unwu phẹ unwoke; mẹ unwu phẹ unwanyi lẹ mkpukpu ono l'ophu l'ẹkwo, e deshìru g'e shìru nwushia phẹ; kele ẹphe gbaru g'e gude ire phẹ ẹka l'edobe onwophẹ nsọ.

¹⁹ A bya lẹ ndu-uke Chileke, bụ oshilokpa Eronu; mbụ ndu ono, bu l'egu, nọ-pheru mkpukpu phẹ mgburugburu; ẹphebedua bẹ a gutaru unwoke lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu g'ẹphe keeru unwoke oshilokpa Eronu ono iphe nkephẹ; mękpoo ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshìru g'e shi nwushia ndu Lívayi.

²⁰ Iphe ono bẹ bụ iphe, Hezekaya meru l'alì ndu Jiuda l'ophu. O meru iphe, dọ ree; mẹ iphe, pfuru ọto; bya aburu onye e gude ire iya ẹka l'ẹka Chipfu, bụ Chileke nọ. ²¹ Iphemiphe, o yeru ẹka k'ememe l'ozì, dọ l'ulo Chileke; mẹ l'eme ekemu; mẹ eme iphe, a sùru g'e meje; mbụ l'achọ Chileke iya; bẹ o gudekọta obu iya l'ophu mee. Eshi nno iphe nọdu ejehuru iya.

32

Senakeribu abya ogu lẹ Jierúsalemu

(2Ndu 18:13-27; 19:14-19,35-37; Azá 36:1-22; 37:8-38)

¹ Hezekaya meghechaephọ iphemiphe ono, o yeru ẹhu mee ono; eze ndu Asiriya, bụ Senakeribu chita ndu ojogu iya; ẹphe zebata l'alì Jiuda; bya ekephetagbaa mkpukpu, a kpushìru ike. Ọ bụru iphe, ọori bụ lẹ ya alwutacharu iya onwiya. ² Hezekaya bya ahumaephọ lẹ Senakeribu byaru; tẹme l'iphe, ọ gbaru ẹnya iya bya bụ g'ọ lwua Jierúsalemu. ³ O jepfu ndu-ishi iya mẹ ndu ojogu iya l'idzù; ẹphe sù l'ẹphe a-tuko je enwuchishia ẹnya-mini, dọ l'azụ mkpukpu ono g'ọ gbabuhu mini. Ẹphe yetarụ iya ẹka mee ya. ⁴ Ikpoto nemadzu dzukobe; ẹphe je enwuchishia ẹnya-mini ono g'ọ ha; mẹ nggele, asoghataje l'alì ono. Ẹphe sù l'ẹphe tee kwedu gẹ ndu eze ndu Asiriya huma mini, ẹphe a-ngụ; m'ẹphe -byaephọ. ⁵ Hezekaya bya ephube iphu kpukwachaa ẹka daru adada l'igbulọ mkpukpu ono; bya akpushia ụlo-eli ụlo-eli l'eli igbulọ ono. L'azụ igbulọ ono bẹ ọ kpuru igbulọ ọzo. Ọ bya emee agbarike igbulọ mkpukpu Dévidi; ọ kabaa eshihu ike. Ọ kpushikwaaphọ ngwoğu, dọ igwerigwe; mẹ iphe, eegudejegba egbobuta onwonye.

⁶ Ọ bya edobe ndu ojogu, a-buru ishi ndu Ízurelu. Ọ bya ekukobe phẹ; ẹphe byapfuta iya l'edupfu, nọ l'onu mkpukpu ono. O pfuaru phẹ opfu, e-me g'obu shihu phẹ ike sù: ⁷ "Unu shihukwa ike; gẹ ndzụ ta agukwa unu. Unu ta tsukwa ebvu; ophu ẹhu arwushihukwa unu lẹ k'eze ndu Asiriya; yẹle ikpoto ndu ẹphe l'iya swi; kele onye nọ swiru anyi bẹ kakwa onye ophu nọ swiru phẹ nù okpehu. ⁸ Iphe, o nweru bẹ bụ ngwoğu nemadzu mmanụ; obenu l'anyibedua nweru Chipfu, bụ Chileke anyi, bụ onye e-yetarụ anyi ẹka lwu-chiru anyi ogu." Iphe ono, Hezekaya, bụ eze ndu Jiuda pfuru ono mee; meji nmapfuru ndu Jiuda.

⁹ A nonyaa; eze ndu Asiriya, bụ Senakeribu; mbụ onye ono, chì ndu ojogu iya kepheta mkpukpu Lakishi ono bya ezia ndu-ozì iya g'ẹphe je Jierúsalemu je ezia Hezekaya, bụ eze ndu Jiuda; mẹ iphe, bụ ndu Jiuda, nọ lẹ Jierúsalemu ozi sù:

¹⁰ "Waa iphe, Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya pfuru baa: ?Bụ lẹ gụnu bẹ unu chiru upfu kwẹe; meru g'o gude unu noshia lẹ Jierúsalemu l'ẹka e

kephetaru unu ekepheta? ¹¹ ?Unu maru-a l'oo eduphu be Hezekaya eduphu unu l'eka osuje unu le Chipfu, bu Chileke unu a-nafuta unu l'eka eze ndu Asiriya? Iphe, oome bu g'egu-nri; me egu-mini gbushia unu. ¹² ?Tobudu Hezekaya ono be wofuru eka aagwaje iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierusalemu l'oo l'ataphu oru-ngweja lanu be ephe a-baje eja; o buru l'eka ono be ephe a-kpoje unwu-isensu oku?

¹³ “?Unu ta amadu iphe, mu le nna mu phe meru iphe, bu ndu ali ozo? ?Agwa ohamoha ono dukporu-a ike nafuta ali phe l'eka mu? ¹⁴ A bya l'oha ono, nna mu phe meru; ephe buru mkpurupyata ono; ?deno agwa ohamoha ono ophu duru ike nafuta ndu nkiya l'eka mu? ?Deno ge Chileke nkunu e-shi du ike nafuta unu l'eka mu? ¹⁵ Ophu g'unu te ekwekwa ge Hezekaya gho-gbua unu; dephushia unu g'oodephushi unu ono. Unu te ekwetashi nkiya; kele o to dukwa agwa oha; ozoo k'ali-eze ophu dujewaru ike nafuta ndibe iya l'eka mu; ozoo l'eka nna mu phe. ?Denowaro g'o buchia Chileke unu a-nafuta unu l'eka mu?”

¹⁶ Ndu ozi Senakeribu ono pfutoshibakwapho Chipfu, bu Chileke; me onye-ozu Chipfu ono, bu Hezekaya. ¹⁷ Eze, bu Senakeribu dekwaapho ekwo-ozu gude pfungashia Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ehu; mbu epfubyishi iya asuje: “Oo egube ono, agwa ndu ali ozo ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka mu pho; bu ge Chileke ke Hezekaya ta adukwapho ike anafuta ndu nkiya l'eka mu.” ¹⁸ Ndu ozi Senakeribu ono gude opfu ndu Jiuda rashia ya ike ge ndu Jierusalemu ono, no l'eli igbulu mkpukpu ono numa iya; g'ephe shi nno mee ge ndu guhu phe; ephe atsuhaha ebvu; k'ophu ephe e-shi nno nata mkpukpu ono. ¹⁹ Ephe pfuaharu Chileke ke Jierusalemu sukusuku g'o bu agwa ndiphe, bu iphe, nemadzu gude eka iya mee.

²⁰ Eze, bu Hezekaya waa onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emozu bya epfuru nu Chileke; raku iya; o rwua l'imigwe le k'iphe ono. ²¹ Chipfu zia ojozi; o bya echigbushia iphe, bu ndu ojogu, ike du l'ogu; me ndu-ishi ndu ojogu; me ndu-ishi ozo, no l'odu-ogu eze ndu Asiriya ono. Eze ndu Asiriya ono gude iphere laphushia azu l'ali iya. Olwa bya abahu l'eze-ulo agwa iya; o duru unwu iya unwoke gude ogu-echi je egbuta iya tua.

²² Oo ya bu; Chipfu shi nno dzoo Hezekaya yele ndu bu le Jierusalemu l'eka Senakeribu, bu eze ndu Asiriya; mewaro l'eka ndu ozo. O nwuberu phe enya ibekboebo. ²³ Igwerigwe vuta iphe bya anu Chipfu le Jierusalemu; me iphe, eregbaa ire, ephe nuru Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. E -shi teke ono be ohamoha byaru edobe iya l'onodu, ha shii.

*Iphe-ememe guderu Hezekaya
(2Ndu 20:1-3,12-19; Azá 38:1-3; 39:1-8)*

²⁴ A nonyaa iphe-ememe gude Hezekaya; k'ophu bu l'o nowaa l'onu onwu. O pfuru nu Chipfu; o za iya; bya emeru iphe-ohumalenya nu iya. ²⁵ Hezekaya gbete wata etsetse l'ime obu iya; ophu o dudu iphe, o meru le k'iphe-oma ono, o nataru ono. Oo ya bu; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta iya; me ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu. ²⁶ Tobudu iya bu; izimanu etsetse ono lwa Hezekaya yele ndu Jierusalemu azu. Oo ya bu; Chipfu haa phe atu-koshi oke ehu-eghu iya le teke Hezekaya bu eze.

Iphe, Hezekaya nweru

²⁷ Hezekaya be nweru iphe shii; teme a nodu akwabe iya ubvu, ha shii. O metaru onwiya mkpuru eka okwakobeje mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me mkpuma, vugbaa oke aswa; me manu, eshi mkpo; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mewaro ivu ozo, vugbaa oke aswa. ²⁸ O

kpukwarupho ụlo ẹka oodobeje ereshi; me ẹka oodobeje mee; me manụ; nweru oka-eswi, du iche iche anọduje; me mgbabu ẹka aturu anọduje. ²⁹ O kpushiaru onwiya mkpukpu le mkpukpu; nweru ikpoto aturu; me egbu; me eswi; kele Chileke nuru iya ẹku, paru ẹka apaa.

³⁰ Oo Hezekaya be mechiru ẹka mini Gihonu eshije l'uzo imeli asofu; bya eshi l'uzo ali iya gbuhaarụ iya uzo l'uzo enyanwu-ariba mkpukpu Dévidi. Hezekaya mekota iphemiphe, o meru; o jehuru iya. ³¹ O be teke ndu-ishi ndu Babilonu yeru ndu abya amaru ge k'iphe-ohumalenya pho, Chipfu meru l'ali ono meru; Chileke haa ya go dalee ya; maru iphe, dukota iya l'obu.

Anwuhu Hezekaya
(2Ndu 20:20-21)

³² Iphe ozo, Hezekaya megbaberu; me g'o gude goshi l'o yeru Chileke obu; be e dekotaru l'ophulenyanya onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emozu; me lekwo ndu eze ndu Jiuda; me ke ndu Izurelu. ³³ Oo ya bu; Hezekaya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'okpa ubvu ẹka e liru iphe, bu Nwa Dévidi. Ndu Jiuda l'ophu me ndu Jierusalemu kwabe iya ubvu teke o nwuhuru. Manase, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

33

Teke Manase bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 21:1-9,17-18)

¹ Manase be nowaru apha iri l'ebo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru ukporo apha labo l'apha iri l'ise. ² O meru iphe, du eji l'enya Chipfu; ebyi, oha ono, Chipfu chifuru l'atatiphu ndu Izurelu ono shi eme; be yebedua mekotakwarupho. ³ Eka ono, aagwaje iphe ono, nna iya, bu Hezekaya mebyishiru ono be o woru kpukwaa; bya edobegbaa enya ẹka aagwaje Balu; kpoebchaa itso Ashera. O phozekwarupho kpokpode, nogbaa l'igwe; bya abakwaaru iya pho eja. ⁴ O kpushia enya ẹka aagwaje iphe l'eze-ulo Chipfu, bu iya bu ẹka ono, Chipfu pfuru su: "Jierusalemu be epha mu a-du jeye le tuutuutu le mimiimii." ⁵ L'oma-unuphu labo, no l'eze-ulo Chipfu ono be o kpushiru enya ẹka aagwaje kpokpode, nogbaa l'igwe. ⁶ O kporu unwu iya unwoke oku gude phe gwee eja le nsuda Hinomu. O meru mgbashi; gwoo obvu; mee omamanshi; bya ejeje l'aji l'eka ndu maa; me l'eka ndu aphu ophulenyanya. O meru ejo-iphe, paru ẹka l'enya Chipfu; shi nno kpatsu iya ehu-eghu.

⁷ O pyiru ntekpe dobe l'eze-ulo Chileke, bu ẹka ono, Chileke pfuru Dévidi waa nwa iya, bu Solomonu su: "Oo l'eze-ulo-a; me le Jierusalemu, bu mkpukpu ono, mu hotaru l'ipfu ndu Izurelu l'ophu be mu e-me g'epha mu reje ire jasụ l'ojejeje. ⁸ Ophu mu ta abyadu eme ge ndu Izurelu shi l'ali ono, mu turu nna phe ẹka ono hata okpa lufu alufu ozo; m'o -buru-a l'ephe letaru enya emekota iphe, mu turu phe l'ekemu ono, mu shi l'eka Mosisu nu phe ono; me iphe, bu iphe, mu toru okpa iya." ⁹ Manase be dusweru ndu Jiuda; me ndu bu le Jierusalemu; ephe mee ejo-iphe, ka ophu ndu oha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Izurelu ono megbaberu.

Izimanu Alwa Manase Azu

¹⁰ Chipfu pfuru yeru Manase; yeke ndu nkiya; ophu ephe angaduru nchi. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu chita ndu-ishi ndu ojogu eze ndu Asiriya; ephe bapfu phe. Ephe gude ikokoro kota Manase l'imi; tua ya egbirigba, e

meru l'onwirubvu kpuru lashia Babilonu. ¹² Iphe ono tsujee ya pho l'ehu; o choahaa g'oo-shi tuba Chipfu, bu Chileke iya l'anya; o kwata wozeta onwiya ali l'iphu Chileke ke nna iya phe. ¹³ O pfuru nu Chileke. Opfu ono o pfuru ono, rwua Chipfu l'ehu; o numa opfu iya; bya eduphuta iya azu le Jierusalemu; o bya anodu l'ali-eze iya. Manase gbe teke ono bya amaru l'oo Chipfu bu Chileke.

¹⁴ E mecaa; o kpukwaa igbulo mkpukpu Devidi ekibiya ophu no l'a-nodu afuta afuta; mbu le nsuda, no l'uzo enyanwu-ariba obvu-mini Gihonu; kpa ya jeye le Onu-abata Ema; bya akpu-pee ubvu Ofelu mgburugburu. O kpukwaru iya pho; o kabaa l'eli. O bya edokaa ndu-ishi ndu oogu l'iphe, bu mkpukpu, a kpuru; o shihukota ike l'ali Jiuda.

¹⁵ O wofukota obvu, e jetaru ejeta; bya ewofu ntekpe pho l'eze-ulo Chipfu; bya emebyishia enya aka aagwaje iphe, o kpushiru l'ubvu aka eze-ulo Chipfu du; me le Jierusalemu. O vuta phe tuphaa l'azu mkpukpu. ¹⁶ O bya edozia oru-ngweja Chipfu; bya egwee ngweja-ehu-guu; me ngweja-ekete l'eli iya. O pfuaru ndu Jiuda g'ephe bageru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu aja. ¹⁷ Ole g'o duhabe be ndu Jiuda ta ahakwanuru egwe ngweja l'eka aagwaje iphe; ole oo Chipfu, bu Chileke phe be ephe anoduje egwe iya anu kpoloko.

Anwuhu Manase (2Ndu 21:17-18)

¹⁸ Iphe ozo, Manase megbaberu; me epfupfu, o pfuru nu Chileke; me iphe, ndu aphu ophulanya gude epha Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru nu iya; be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu. ¹⁹ Epfupfu, o pfuru nu Chileke; me g'iphe, o rworu gude rwua Chileke l'ehu; mekpoo iphe-eji, o meshiru; je akpaa le ndu ghelegheleghele, du iya l'ehu; mekpoo aka o kpushiru, aagwaje iphe; meka o doberu itso Ashera me ntekpe; teme o wozetaje onwiya ali; be e dekotaru l'ekwo-ako onye aphuje ophulanya, bu Hozayi. ²⁰ Oo ya bu; Manase nwuhu lapfushia nna iya phe. Ephe lia ya l'ibe iya. Amonu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

Teke Amonu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 21:19-26)

²¹ Amonu be nowaru ukporo apha l'apha labo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha labo. ²² O mee iphe, du eji l'anya Chipfu ge nna iya, bu Manase. Iphe, bu ntekpe Manase, bu nna Amonu doberu be o gweru ngweja nu; baaru iya aja. ²³ O to wozeduru onwiya ali l'iphu Chipfu egube nna iya, bu Manase wozetaru onwiya. Amonu buepho ikpe be oomeko ekpu onwiya. ²⁴ Ndu ozi iya gbaaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁵ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bu Amonu ejo-idzu ono gbushikota. Ephe bya eworu Jiosaya, bu nwa iya mee eze; o nochia enya iya.

34

Teke Jiosaya bu eze ndu Jiuda (2Ndu 22:1-2)

¹ Jiosaya be nowaru apha esato teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru ukporo apha l'apha iri le nanu. ² Jiosaya meru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu. O tsokotaru uzo, ochooroke iya, bu Devidi tsoru. O to dudu ophu o mephodoru; me nanu.

³ L'apha, kwe iya apha ẹsato, ọ wataru aburu eze be ọ wataru acho uzo ke Chipfu, bu Chileke k'ochooroke iya, bu Dévidi. Teke ono be ọ bukwarduro nwatanshii. O be l'apha k'iri l'ẹbo iya; ọ gwòahaa mkpukpu Jiuda; waa Jierúsalemu; mbu woshiahaa ẹka aagwaje iphe, nogbaa ya nu; me itso Ashera; me ntekpe, a pyiru apyipyi; me ophu a kpuru akpukpu. ⁴ O zia g'e tsukposhia ẹnya ẹka aagwaje Balu. O nwutsushia ẹnya ẹka aakpoje unwu-isensu oku, du l'eka ono. Itso Ashera; me ntekpe, a pyiru apyipyi; me ophu a kpuru akpukpu be o gwekotaru ọ du rwukuru rwukuru; o woru iya je ephekaa l'ilu ndu shi agwaje phe nu. ⁵ Ndu egweru agwa ono eja be ọ kpokotaru okpu phe oku l'eli ẹnya ẹka ono, aagwaje agwa ono. O tuko Jiuda waa Jierúsalemu mechakota emecha. ⁶ Le mkpukpu ẹka ndu Manase; me ndu Ifuremu; me ndu Simiyonu bukota; mbu je akpaa le ke ndu Nafutali; me l'eka no-pheru iya mgburugburu, e meru; ọ buru mkpurupyata; ⁷ be o nwutsushiru ẹnya ẹka aagwaje iphe; bya egwepyashia itso Ashera; me ntekpe, du iya nu; ọ du rwukuru rwukuru. O tuko ẹnya ẹka aakpoje unwu-isensu oku, dukota l'alì Izurelu nwutsushikota. E mecha; Jiosaya laphushia azu le Jierúsalemu.

A humaru ekwo ekemu
(2Ndu 22:3-20)

⁸ O be l'apha, kwe Jiosaya apha iri l'ẹsato, ọ wataru aburu eze; teke ono be o wofuchawaru iphe, du eji l'alì ono; o zia Shafanu, bu nwa Azalaya; me Maseya, bu ochi-oha mkpukpu ono; me Jiowa, bu nwa Jiowahazu, bu onye nkwakobe; g'ephe je emekwaa ulo Chipfu, bu Chileke iya.

⁹ Ephe bya ejepfu Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke je eworu okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chileke nu iya; mbu okpoga ono, ndu Lívayi, bu ndu eche nche l'onu eze-ulo nataru l'eka ndu Manase; me l'eka ndu Ifuremu; me l'eka ndu Benjiaminu l'ophu; me l'eka ndu bu le Jierúsalemu.

¹⁰ Ephe woru okpoga ono ye l'eka ndu eleta ẹnya l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu. Ephebedua woru iya nu ndu ono, eje ozi l'ulo Chipfu ono g'ephe gude kpukwaa ya; mezia ya emezi. ¹¹ Ephe woru okpoga ono nu ndu kapyinta; me ndu akpu ulo ono g'ephe gude zua mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi; me oshi, aagbaje uko l'ulo; me oswebe, eswebeje l'ulo; kele ndu ophu shi du iya nu be ndu shi buru eze, le Jiuda hakotaru ọ lakota l'iyi.

¹² Unwoke ono bya eyeru ehu jee ozi ono. Ndu e doberu g'ephe leta ẹnya le g'e gude eje ozi ono be bu Jiahatu; me Obedaya. Ndu ono be bu ndu Lívayi, shi l'eri Merari. Ndu ozo be bu Zekaraya; me Meshulamu, bu oshilokpa Kohatu. Ndu Lívayi ono, bu ndu ophu emeje ona l'aku ngwa ebvu ¹³ be bu ndu-ishi ke ndu ophu evu iphe, e gude eme k'ulo ono; ọ buru phe eleta ndu eje ozi ono ẹnya l'ozi, dugbaa ya nu. Ndu Lívayi ono be haru buru ndu edeje ekwo; me ndu-ishi ozi; me ndu nche onu oguzo.

¹⁴ O buru g'ephe ewofuta okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono be Hilikaya, bu onye uke Chileke humaru ekwo ekemu ono, Chipfu shi l'eka Mosisu nu ono. ¹⁵ Hilikaya pfiaru Shafanu, bu onye edeje ekwo; su: "Mu humakwaru ekwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." O bya eworu ekwo ekemu ono nu Shafanu. ¹⁶ Oo ya bu; Shafanu gude ekwo ono jepfu eze; bya akaru iya su: "Iphemiphe, e yeru ndu-ozu ngu l'eka g'ephe mee be ephe emekwa-a. ¹⁷ Ephe wotaakwaru okpoga, du l'eze-ulo Chipfu ye l'eka ndu-ishi ozi; me ndu ophu eje ozi obu." ¹⁸ Shafanu, bu onye edeje ekwo bya agbe teke ono pfiaru eze su iya: "O nweru ekwo onye uke Chileke, bu Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya gu l'iphu eze.

¹⁹ Eze nũaaep̄ho iphe, ọ gutaru l'ẹkwo ekemu ono; o woru uwe iya gbajashia. ²⁰ Ọ bya ekua Hilikaya; mẹ Ahikamu nwa Shafanu; mẹ Abudonu nwa Mayika; mẹ Shafanu, bu onye edeje ẹkwo; mẹ Asaya, bu onye-ozì eze sù phẹ: ²¹ “Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ẹhu mu; mẹ l'iswi ẹhu ndu phoduru nù lẹ Ízurelu; mẹ lẹ Jiuda; k'iphe ono, e deru l'ẹkwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ẹhu-eghu, Chipfu a-tu-koshi anyi bẹ paakwaru ẹka; kele nna anyi phẹ bẹ te emeduru iphe, Chipfu pfuru; tẹme ọphu ẹphe emeduru iphe, e deru l'ẹkwo-a.”

²² Ọo ya bu; Hilikaya; mẹ ndu ono, eze ziru ozi ono jeshia ibe nwanyì, bu onye mpfuchiru Chileke, ẹpha iya bu Huluda. Huluda bẹ bu nyee Shalumu, bu nwa Tokuhatu nwa Hasura. Shalumu bu onye eletajẹ uwe ndu-uke Chileke ẹnya. Ẹka o bu bu lẹ mkpukpu k'ẹbo lẹ Jierúsalem̄u. Ẹphe bya epfuaru iya k'iphe ono.

²³ Nwanyì ono sù phẹ: “Waa iphe, Chipfu, bu Chileke kẹ Ízurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lẹ-a; ²⁴ lẹ Chipfu sùru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierúsalem̄u; waa ndu bu iya nù ẹjo iphe-ẹhuka; mbù iphe, bu mburonu ono, e deshìru l'ẹkwo ono, a gùru l'ip̄hu eze ndu Jiuda ono. ²⁵ Eshì ọphu ẹphe gwọberu mu; kpọahaa ùnwù-isensu ọku anù agwa; ọ buru iphe, ẹphe gude ẹka mee bẹ ẹphe gude akpatsu mu ẹhu-eghu; bẹ mu a-tukoshi ẹka-a oke ẹhu-eghu mu; ọphu e tee gbobotadu oke ẹhu-eghu mu ono egbobuta. ²⁶ A bya l'ẹhu eze ndu Jiuda l'onwiya, bu onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'ẹka Chipfu; unu karù iya lẹ Chipfu, bu Chileke kẹ Ízurelu bẹ sùru-a: Lẹ k'opfu ono, ì nũmaru ono; ²⁷ bẹ eshì ọphu iphe ono rwuru ngu l'obu; ì bya ewozeta onwongu alì l'ip̄hu Chileke teke ono, ì nũmaru iphe, mu pfuru lẹ k'ẹka-a; mẹ ndu bu iya nù; mbù eshì ọphu ì gude k'iphe ono wozeta onwongu alì l'ip̄hu mu; bya agbajashia uwe ngu; raa ẹkwa l'ip̄hu mu; bẹ mu nũmawaru iphe, ì pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bu ono. ²⁸ Sù-a; mu e-me g'ì lapfu nna ngu phẹ; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadu ahuma ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu ẹka-a; mẹ ndu bu iya nù ono.”

Ọo ya bu; ẹphe lwa bya akọoru eze gẹ nwanyì ono pfuru.

Jiosáya agbaphu ọgbandzu Chipfu azu (2Ndu 23:1-20)

²⁹ Tọbudu iya bu; eze bya ezia; e je ekukọo ndu bu ọgerenya ndu Jiuda; mẹ kẹ ndu bu lẹ Jierúsalem̄u. ³⁰ Eze yẹle unwoke ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalem̄u; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹkpoo ndu Jiuda l'ọphu; ndu upfu mẹ ndu nta; bya atuko swìru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ẹkwo ọgbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono gùru ye phẹ lẹ nchì. ³¹ Ọ bya apfuru lẹ mgboru itso iya; ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzù; o kwee ukwe lẹ ya a-nọdu etso Chipfu; gude obu iya g'ọ ha; mẹ ndzù iya g'ọ ha eme ekemu iya; mẹ iphe, ọ sùru g'e meje; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya; shì nno eme iphe, ọgbandzu ono pfuru, bukwa iya phọ bu iphe, e deru l'ẹkwo ọgbandzu ono. ³² O mee g'iphe, bu ndu nọ lẹ Jierúsalem̄u; mẹ lẹ Benjaminu kweta iphe ono, o pfuru ono. Ọo ya bu; ndu bu lẹ Jierúsalem̄u mee iphe, ọgbandzu Chileke kẹ nna phẹ ono pfuru.

³³ Jiosáya wofukọta ẹjo agwa, nọ l'alì kẹ ndu Ízurelu l'ọphu. O mee g'iphe, bu ndu nọkota lẹ Ízurelu bajeru Chipfu, bu Chileke phẹ ẹja. Ọphu ẹphe ta ahajeduru etso Chipfu, bu Chileke kẹ nna phẹ jasù g'ọ nọ-beru.

35

A ọ́báharu ọ́bo Ojẹghata ọ́zo (2Ndu 23:21-23)

¹ Tọ́budu iya bú; Jiosáya bya abọ́oru Chipfu ọ́bo Ojẹghata lẹ́ Jierúsalemú. E gbua nwatúru Ojẹghata onó lẹ́ g'ọ́nwa mbú dú l'abalí iri l'eno. ² O dobe ndu-uke Chileke l'ozí, gbaru phẹ́ nù; bya agbaa phẹ́ unme sù phẹ́ g'ẹ́phe leta ẹńya l'ozí, dú l'ùlo Chipfu. ³ Ọ́ bya epfuru yeru ndu Lívayi, bú ndu ezije ndu Ízurelú l'ọ́phu iphe; bya abúru ndu dú nsọ́ l'ẹ́ka Chipfu nọ́ sù phẹ́: “Unu woru okpoko onó, dú nsọ́ onó dobe l'ùlo, Sólomọ́nu nwa Dévidi, bú eze ndu Ízurelú kpúru. Unu ta apaphehẹ́kwa iya l'ukuvu ọ́zo. Unu jeeru Chipfu, bú Chileke unu yẹ́le ndibe iya, bú ndu Ízurelú ozi nta-a. ⁴ Unu kwakọ́be onwunu l'ẹńya-unuphu l'ẹńya-unuphu ẹ́gube unu dú l'ọ́gbo l'ọ́gbo, bú iya bú ẹ́gube onó, Dévidi, bú onye onó, shi búru eze ndu Ízurelú; yẹ́le nwa iya, bú Sólomọ́nu deru iya l'ẹ́kwo doberu unu onó.

⁵ “Unu pfúru l'ẹ́ka onó, dú nsọ́ onó; unu pfúa ẹ́gube e gude keshia unwunna unu l'ẹńya-unuphu l'ẹńya-unuphu ndu Ízurelú. Ọ́gbo ndu Lívayi apfú-kubecha ndu ọ́phu nọ́nu. ⁶ Unu egbua nwatúru Ojẹghata onó; mee onwunu g'unu dú nsọ́; kwakọ́be nwatúru onó k'ọ́phu unwunna unu phẹ́ a-nọ́du eme iya gẹ́ Chipfu shi l'ẹ́ka Mósísi túa ekemu iya.”

⁷ Ndu Ízurelú mmanú, bú ndu nọ́ l'ẹ́ka onó bẹ́ Jiosáya nùru nwatúru; mẹ́ nweghu, túkọ́ru dú ọ́kporo unu ugbo ẹ́to l'unu iri l'ise g'ẹ́phe gude mee kẹ́ ngwẹ́ja ọ́bo Ojẹghata onó. Ọ́ nùkwa phẹ́ phọ́ eswi, dú unu ẹ́saa l'ọ́kporo iri. Anú onó bẹ́ shikọ́ta l'ẹ́ku, eze nweru.

⁸ Nokwaphọ́ gẹ́ ndu-ishi Jiosáya woru iphe, shi phẹ́ l'obu nù ndu Ízurelú onó; mẹ́ ndu-uke Chileke; mẹ́ ndu Lívayi. Hilikaya; mẹ́ Zekaraya; mẹ́ Jiehiyelú, bú ndu-ishi ọ́lo Chileke bya eworu unu nwatúru ishii l'ọ́kporo iri; mẹ́ eswi ọ́kporo iri l'ise nù ndu-uke Chileke g'ẹ́phe gude gwee ngwẹ́ja Ojẹghata onó. ⁹ Konanaya; mẹ́ Shemaya yẹ́le Netanelú, bú unwunna iya; mẹ́ Hashabaya; mẹ́ Jieyelú; mẹ́ Jiozabadu; bú ndu-ishi ndu Lívayi bẹ́ nùru ndu Lívayi unwu-atúru; yẹ́le unwu-eghu, dú unu iri l'ẹ́bo l'ọ́kporo iri; nùkwa phẹ́ phọ́ unu eswi l'ọ́kporo ise; g'ẹ́phe gude gwee ngwẹ́ja Ojẹghata onó.

¹⁰ A kwakọ́bechaa nkwaọ́ Ojẹghata onó; ndu-uke Chileke je apfúru l'ọ́nodu phẹ́; ndu Lívayi nọ́du ẹ́gube e keshiru phẹ́; mbú ẹ́gube onó, eze sùru g'ẹ́phe mee. ¹¹ Ẹ́phe gbushia unwu-atúru Ojẹghata onó. Ndu uke Chileke nata mee ya phee; ndu Lívayi swashia anú onó akpọ́. ¹² Ẹ́phe woru anú, e gude eme kẹ́ ngwẹ́ja-akpọ́-ọ́ku dobe iche; k'ọ́phu ẹ́phe e-keshiru iya ndu Ízurelú l'ẹńya-unuphu l'ẹńya-unuphu; g'ẹ́phe gude ẹ́ka phẹ́ gweeru iya Chipfu; ẹ́gube onó, e deru iya l'ẹ́kwo Mósísi. Ọ́ búkwarupho g'ẹ́phe meru anú eswi bú onó. ¹³ Unwu-atúru Ojẹghata onó bẹ́ ẹ́phe hùru ahùhu l'ọ́ku; ẹ́gube omelalí iya dú. Ẹ́phe gude ite-ọ́ku; mẹ́ nwtoshi; mẹ́ ite-ophe shia ngwẹ́ja ọ́zo, dú nsọ́ eshishi; bya emekebe ẹ́gwegwa pajeru iya ndu Ízurelú l'ọ́phu. ¹⁴ Ẹ́phe mechaa onó; bya akwakọ́be nkepẹ́; mẹ́ kẹ́ ndu-uke Chileke; noo kẹ́le ndu-uke Chileke, bú oshilọ́kpa Erọ́nu bẹ́ phuberu iphu egwe ngwẹ́ja-akpọ́-ọ́ku; mẹ́ ẹ́ba-anú onó jasú nchi jihu. Ọ́ búru iya meru g'ọ́ gude ndu Lívayi kwakọ́be nkepẹ́ waa ọ́phu ndu-uke Chileke, bú oshilọ́kpa Erọ́nu riru.

¹⁵ Ndu ọ́gbo-ebvu; mbú oshilọ́kpa Asafu nọ́du l'ọ́nodu phẹ́, bú iya bú ọ́nodu, Dévidi; mẹ́ Asafu; mẹ́ Hemanu; mẹ́ Jiedutunu, bú onye aphújeru eze ọ́phulénýa doberu phẹ́. Ndu nche nọ́duchaa l'ọ́guzo l'ọ́guzo; ọ́phu ọ́

dudu onye gbadoru ozi nkiya; noo kele unwunna phe, bu ndu Lívayi be eshiru phe nri.

¹⁶ Tòbudu iya bu; e jekòta ozi, e jeru Chipfu mbòku ono gude bọo ọbo Ojeghata ono; gwee ngweja-akpọ-ọku ono l'ọru-ngweja Chipfu; egube ono, eze, bu Jiosáya karu g'e mee ya. ¹⁷ Ndu Ízurelu, bu ndu ọphu nọ anọno l'ẹka ono bọo ọbo Ojeghata ono teke ono; bya abọo Ọbo-iphe ono, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ujiku ẹsaa. ¹⁸ Egube ọbo Ojeghata ono be a ta bojeduru l'alì Ízurelu e -shi teke onye mpfuchiru Chileke, bu Sámẹlu bu ishi. Ọphu ọ dudu onye eze ndu Ízurelu, bojeru ọbo Ojeghata ọphu dọjeru g'ọphu Jiosáya bọru ono; mbu yele ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu Jiuda l'ọphu; me ndu Ízurelu, nọ l'ẹka ono; me ndu bu le Jierúsalemu. ¹⁹ Ọbo Ojeghata ono be a bọru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, e -shi teke ọ wataru aburu eze.

Anwuhu Jiosáya (2Ndu 23:28-30)

²⁰ E meghebẹbechaepho iphemiphe ono; Jiosáya bya edozichaa ọlo Chipfu; ọ du ree; Neko, bu eze ndu Ijiputu chita ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le Kakemishi, du le mgboru enyimu Yufurétisu; Jiosáya chita ndu ojogu nkiya jeshia ge ya wota iya ogu. ²¹ Oke Neko be yeru ndu jeru ezia Jiosáya su iya: “?Bu gunu be adaru mu le ngu; gube eze ndu Jiuda? O to bukwa ngu be mu byapfutaru ogu ntanu; ndu mu byapfutaru bukwa ndu ono, mu l'ephe alwu ogu ono. Chileke be ziru mu ge mu mekebe egwegwa. Ta pfu-chikwa Chileke uzo l'ọ kwa iya swiru mu eswiru; ọ -dudu be oomakwa g'i laa l'iyi.”

²² Oke Jiosáya te ekweddu haa ya; bya emee onwiya g'a ta hube iya ama ge yele iya lwua ogu. O jika le ya ta angadu nchi l'opfu Neko, bu iya bu opfu, shi l'onu Chileke; ọ tugbule-a jepfushia ya ogu le phorokoto ali mkpukpu Megido.

²³ No iya; ndu agba apfu gbanaa eze, bu Jiosáya apfu; ọ su ndu-ozii iya: “Unu pafu mu l'ẹka-a; kele e mekawaru mu iphe okpobe emeka.” ²⁴ Oo ya bu; ndu-ozii iya ono pata iya pafu l'ugbo-inya iya; paru iya ye l'ugbo-inya iya ọphu kwe ẹbo palata Jierúsalemu. O buru l'ẹka ono be ọ nwuhuru; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phe. Ndu Jiuda l'ọphu; me ndu Jierúsalemu raa ẹkwa iya.

²⁵ Jieremaya gua ebvu-aphu ẹhu Jiosáya. Unwoke; me unwanyi, agu ebvu nodu aguje ebvu ẹhu Jiosáya m'ephe -nodu erwu erwubvu. O buru g'ọ du bu ono byasu ntanu-a. Ephe mee ya; ọ buru omelali, du l'alì Ízurelu; teme e dee ya edede l'ekwo ebvu-aphu.

²⁶ Iphe ọzo, Jiosáya megbaberu; me g'o gude mee iphe-oma l'uzo, ọ du l'ekemu Chipfu; ²⁷ mewaro iphe, o mekotaru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Ízurelu; me ke ndu Jiuda.

36

Teke Jiehowahazu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 23:31-35)

¹ Tòbudu iya bu; ndu ali ono wofuta Jiehowahazu, bu nwa Jiosáya ke nwoke; mee ya ọ buru eze le Jierúsalemu nochia enya nna iya.

² Jiehowahazu be nowaru ukporo apha l'apha eto teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze le Jierúsalemu bu onwa eto. ³ Eze ndu Ijiputu

chifu iya l'aba-eze iya lẹ Jierúsalemú; bya asu gẹ ndu Jiuda tua mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dọ ụkporo talentu ise; waa mkpọla-ododo, ẹrwa iya dọ talentu lanu. ⁴ Eze ndu Ijiputu ono bya eworu Eliyakimu, bu nwune Jiehowahazu ke nwoke; mee o buru eze ndu Jiuda; me Jierúsalemú. O gbanwee epha iya gube iya Jiehoyakimu. Oe Neko be kpọturu nwune Eliyakimu ono, bu Jiehowahazu lashia Ijiputu.

Teke Jiehoyakimu bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 23:36—24:7)

⁵ Jiehoyakimu nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú buru apha iri lẹ nanu. O mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke iya. ⁶ Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya bya etsoo ya ogu; tua ya egbirigba onyirubvu kpuru lashia Babilonu. ⁷ Nebukadineza be hakwarupho ivu, du l'ulo Chipfu vuta lashia Babilonu je edobe l'ulo agwa iya lẹ Babilonu l'eka ono.

⁸ Iphe ozo, Jiehoyakimu megbaberu; me ebyi, o mekotaru; me ejophe, a humaru loome; iphemiphe ono be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu; me ke ndu Jiuda. Jiehowakinu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Jiehowakinu bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:8-17)

⁹ Jiehowakinu be nowaru apha iri l'esato teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú buru onwa eto l'abali iri. O mee iphe, du eji l'enya Chipfu. ¹⁰ Apha sugbaepho ishi; eze, bu Nebukadineza zia ozi g'e je ekua ya g'o bya Babilonu; l'oo-chiru ivu, eregbaa ire, shi l'ulo Chipfu bya. O woru nwune nna Jiehowakinu ono, bu Zedekaya mee eze ndu Jiuda waa Jierúsalemú.

Teke Zedekaya bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:18-20; Jier 52:1-3)

¹¹ Zedekaya be nowaru ukporo apha l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú buru apha iri lẹ nanu. ¹² O mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke iya. Ophu o wozetaduru onwiya ali l'iphu Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chipfu.

Adada Jierúsalemú
(2Ndu 25:1-7; Jier 39:1-10; 52:3-11)

¹³ Zedekaya be kwefukwarupho eze, bu Nebukadineza ike, bu iya bu onye ono, meru o gude epha Chileke ribua angu ono. O kpuru gagaraga; teme o kpochia obu; ophu o to gaduru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu iphu. ¹⁴ Ozo buru lẹ ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu Jiuda l'ophu be ghelegheleghete nkephe kabaa njo. Epe yekotaru eka l'akpamara ono, ohamoha ono anoduje eme; teme epe merwushia eze-ulo Chipfu, bu eka ono, o doberu nsọ lẹ Jierúsalemú ono.

¹⁵ Chipfu, bu Chileke ke nna phe nodu eshije l'onu ndu-ozu iya epfu opfu anu phe; o -pfuchaa l'o pfubaa; kele imemini ndibe iya; waa eka ono, o bu ebubu ono be du iya nu. ¹⁶ Obenu l'oo ewenu be epe anoduje aja ndu-ozu Chileke ono; akpo opfu iya ebo ebo l'afu; achu ndu mpfuchiru iya ochi. Epe mee ya nno jasọ teke oke ehu-eghu Chipfu tangirihuru l'ehu ndibe iya; o buru a-ma-g'eme iya.

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu duta eze ndu Babilonu dobe g'o tsoo phe ogu. O gude ogu-echi gbugbushia unwokorobyia phe l'eze-ulo Chileke. Ophu o

dudu onye ophu o haru l'unwokorobya phe; me l'unwumgboko phe; me l'unwoke, buwaa ogerenya; me ndu ophu kahwaru akahu. Chileke tuko phe g'ephe ha yekota Nebukadineza l'eka. ¹⁸ O gwetakota ivu, du l'eze-ulo Chileke lashia Babilonu; mbu ophu ha shii me ndu ophu ha nwanshii. O vutakwapho eku, du l'eze-ulo Chipfu; me eku k'onye eze; waa ke ndu-ishi iya. ¹⁹ Ephe tufu oku l'eze-ulo Chileke; bya enwutsushia igbulu, e gude kpu-pheta Jierusalemu mgburugburu. Ephe tufukota oku l'ulo ndu eze, dukota iya nu. Ephe tukokpoo iphe, ere ire, no l'eka ono mebyishikota.

²⁰ O chita nwa ndu ophu phoduru nu lashia Babilonu; ephe jeahaaru iya ozi; ejeru unwu iya ozi jasu teke ndu Peshiya wataru abu eze. ²¹ Ali ono bya atuta nwune le teke ono, o dabyiru buru ochobu ono; no ukporo apha eto l'apha iri. O shi nno vukota; mbu opfu, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua.*

Sayirosu eme ge ndu a kpuru le ndzu laphu azu

(Ezu 1:1-4)

²² O be l'apha ke mbu, Sayirosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nwusaa ya obu; mbu eze ndu Peshiya obu; o raa ozi arara l'ali-eze iya l'opfu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono buru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua ono vukota.†

²³ "Waa iphe, Sayirosu, bu eze ndu Peshiya pfuru baa:

"Chipfu, bu Chileke k'imigwe nukotawaru mu ali-eze, nokota le mgboko-a; bya asuwa mu ge mu kpuaru iya ulu le Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda. Iphe, bukpuo onye ke Chileke, no l'echilabo unu; ge Chipfu, bu Chileke iya swikwaru iya okpobe eswiru; teme g'onye ono tugbukwaa lashia eka ono."

* **36:21** 36:21 Gunaa Jier 25:11. † **36:22** 36:22 Gunaa Jier 25:12; 29:10.

Ekwo Ezura

*Sayirosu atụ ekemu gę ndu a kpuru lę ndzụ laphu azụ
(2Iphe 36:22-23)*

¹ O be l'apha kę mbụ, Sayirosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nwusaa Sayirosu, bu eze ndu Peshiya obu; o raa ozi arara l'ali-eze iya l'ophu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono buru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua ono vukota.

² Waa iphe, Sayirosu, bu eze ndu Peshiya pfuru baa:

"Chipfu, bu Chileke k'imigwe nukotawaru mu ali-eze, nokota le mgboko-a; bya asuwa mu gę mu kpuaru iya ulo le Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda. ³ Iphe, bukpoonye kę Chileke, no l'echilabo unu; gę Chileke iya ono swikwaru iya okpobe eswiru. G'onye obu tugbuu lashi Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda je akpuu ulo Chipfu, bu Chileke kę Izuru; mbu Chileke ono, no le Jierusalemu. ⁴ A -bya le ndu phoduru nu l'eka-a ephe lwaru alwalwa-a; gę ndu ephe bu l'eka iya nkephe gude mkpola-ochaa; me mkpola-ododo yetaru phe eka; ephe anu phe ivu ozo, du iche iche; me iphe-edobe; mewaro iphe ozo, shi phe l'obu futu g'ephe gude je akpuu ulo Chileke le Jierusalemu."

⁵ Tobudu iya bu; ndu bugbaa ishi l'unuphu l'unuphu; l'ipfu Jiuda; me kę Benjaminu; me ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi; mbu iphe, bukpoonye Chileke yeru iya l'obu tuko wulihu jeshia akpu ulo Chipfu ono le Jierusalemu. ⁶ Ndu obutobu phe gweru ivu mkpola-ododo me mkpola-ochaa nu phe gude yetaru phe eka; me ivu ozo, du iche iche; me iphe-edobe; me iphe, vugbaa okaswa; a -gufukwa iphe, shi phe l'obu futu, ephe nuchaaru phe.

⁷ Eze, bu Sayirosu gwefutakwapho ivu ulo Chipfu ono, Nebukadineza shi gweta le Jierusalemu je edobe l'ulo agwa iya pho. ⁸ O buru onye edobeje okpoga, epha iya bu Mituredatu be Sayirosu, eze ndu Peshiya shi l'eka iya gwefuta ivu ono. Onye ono woru iya guu ogo nu Sheshubaza, bu onye-ishi ndu Jiuda.

⁹ Waa g'ivu ono ha baa:

Gbamugbamu mkpola-ododo
be du ukporo l'iri;
gbamugbamu
mkpola-ochaa du
unu labo l'ukporo iri;
iphe, eegudeje akpo
unwu-isensu oku,
e meru le mkpola-ochaa
du ukporo le tete.

¹⁰ Ochi, e meru le
mkpola-ododo du
ukporo l'iri.

Ochi, e gude
mkpola-ochaa mee,
l'udu iya l'udu iya
du unu ochi l'ochi iri.

Ụnwu ivu ọzo, dughbaa
nụ dụ ụnu l'ụkporo iri.

¹¹ Ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mę kę mkpọla-ọchaa bę dụ ụnu iri l'eto l'ụkporo iri. Ivu ono g'ọ ha bụ ivu, Sheshubaza gwelataru teke ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ laa alị Babilonu ono lwaru Jierusalemu.

2

Ndu lwaru nụ lẹ ndu ono a kpuru lẹ ndzụ ono

¹ Waa ndu Ízurelu ono, shi l'alị Babilonu lwa; mbụ ndu ono, a kpụjeru lẹ ndzụ laa alị ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu kpukojeru laa Babilonu. Ẹphe lwaru Jierusalemu; mę Jiuda; onyenonu lashichaa mkpukpu ẹka o shi. ² Ndu ẹphe tso lwa bę bụ Zerúbabelu; mę Jieshuwa; mę Nehemaya; mę Seraya; mę Relaya; mę Mọdekayi; mę Bilishanu; mę Misupa; mę Biguvayi; mę Rehumu; waa Bana.

Waa gę ndu Ízurelu ono ha bụ ọwana:

³ Oshilokpa Paroshi bę dụ
unu ise l'ụkporo ụmadzu ẹsato;
l'ụmadzu iri l'ẹbo.

⁴ Oshilokpa Shefataya dụ
ụkporo ụmadzu iri l'ẹsato
l'ụmadzu iri l'ẹbo.

⁵ Oshilokpa Ara dụ ụnu
l'ụkporo iri l'ẹsato
l'ụmadzu iri l'ise.

⁶ Oshilokpa Pahatu-Mówabu,
bụ iya bụ ndu shi l'eri
Jieshuwa yẹle Jiowabu
bę dụ ụnu ẹsaa l'iri l'ẹbo.

⁷ Oshilokpa Elamu dụ ụnu
eto l'ụmadzu ụkporo labọ
l'ụmadzu iri l'ẹno.

⁸ Oshilokpa Zatu dụ ụnu
labọ l'ụkporo ẹsaa
l'ụmadzu ise.

⁹ Oshilokpa Zakayi dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsato.

¹⁰ Oshilokpa Bani dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo ugbo iri
l'ẹbo l'ụmadzu labọ.

¹¹ Oshilokpa Bebayi dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri lẹ
nanu l'onye lanu.

¹² Oshilokpa Azugadu dụ
unu eto l'ụmadzu ụkporo
l'ẹbo.

¹³ Oshilokpa Adonikamu
dụ ụnu l'ụmadzu ụkporo
iri l'eto l'ụmadzu ishii.

¹⁴ Oshilokpa Biguvayi dụ
unu ụmadzu ise l'ụmadzu
ụkporo labọ l'ụmadzu
iri l'ise.

- 15 Oshilokpa Adinu dụ ụnu
l'umadzu ukporo labo
l'iri l'eno.
- 16 Oshilokpa Ateya, bu iya
bu ndu shi l'eri Hezekaya be
du ukporo eno l'umadzu iri
l'esato.
- 17 Oshilokpa Bezayi dụ ukporo
umadzu iri l'ishii l'umadzu eto.
- 18 Oshilokpa Jiora dụ ukporo
ise l'umadzu iri l'ebo.
- 19 Oshilokpa Hashumu dụ
ukporo iri le nanu
l'umadzu eto.
- 20 Oshilokpa Gibaru dụ ukporo
eno l'umadzu iri l'ise.
- 21 Unwoke, shi le Betulehemu
be du ukporo ishii
l'umadzu eto.
- 22 Ndu ke Netofa be du ukporo
labo l'umadzu iri l'ise.
- 23 Ndu ke Anatotu dụ ukporo
ise l'umadzu esato.
- 24 Ndu ke Azumavetu be du
ukporo labo l'umadzu
labo.
- 25 Ndu ke Kiriyatu-Jiarimu;
me Kefira; me Berotu be
du unu l'umadzu ukporo
iri l'esaa l'umadzu eto.
- 26 Ndu ke Rama yee Geba
du unu l'umadzu ukporo
iri le nanu l'umadzu eto.
- 27 Ndu ke Mikumashi dụ
ukporo ishii l'umadzu labo.
- 28 Ndu ke Betelu; me Eyayi dụ
ukporo iri le nanu
l'umadzu eto.
- 29 Ndu ke Nebo dụ ukporo
labo l'umadzu iri l'ebo.
- 30 Ndu ke Magubishi dụ ukporo
esaa l'umadzu iri l'ishii.
- 31 Ndu ke Elamu ophunapho be
du unu eto l'ukporo
labo l'umadzu iri l'eno.
- 32 Ndu ke Harimu dụ ukporo
iri l'ishii.
- 33 Ndu ke Lodu; me Hadidi;
me Ono be du unu l'umadzu
ukporo iri l'ishii l'umadzu ise.
- 34 Ndu ke Jjeriko dụ ukporo iri
l'esaa l'umadzu ise.
- 35 Ndu ke Senaa dụ unu tete

l'ukporo l'iri.

³⁶ A bya lẹ ndu-uke Chileke:

Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu
ndu shi l'onu-ulo ndibe
Jieshuwa be du unu labo
l'ukporo esato l'umadzu
iri l'eto.

³⁷ Oshilokpa Ima du unu labo
l'ukporo iri l'ebo l'umadzu
iri l'ebo.

³⁸ Oshilokpa Pasho du unu
eto l'ukporo labo
l'umadzu esaa.

³⁹ Oshilokpa Harimu du unu
labo l'ukporo iri l'umadzu
iri l'esaa.

⁴⁰ A bya lẹ ndu Lívayi:

Oshilokpa Jieshuwa; me
Kadumelu, bu iya bu ndu
shi l'eri Hodavaya be du
ukporo eto l'umadzu
iri l'eno.

⁴¹ A bya lẹ ndu aguje ebvu:

Oshilokpa Asafu be du
ukporo ishii l'umadzu
esato.

⁴² A bya lẹ ndu anoduje eche
nche l'onu-abata
eze-ulo Chileke:

Oshilokpa Shalumu; me
oshilokpa Ateya; me
oshilokpa Talumonu;
me oshilokpa Akubu;
me oshilokpa Hatita;
me oshilokpa Shobayi;
be tukoru du ukporo ise
l'umadzu iri lẹ tete.

⁴³ A bya lẹ ndu anoduje eje
ozi l'eze-ulo Chileke bu:

Oshilokpa Ziha; me
oshilokpa Hasufa;
me oshilokpa Tabayotu;
⁴⁴ me oshilokpa Kerosu;
me oshilokpa Siyaha;
me oshilokpa Padonu;
⁴⁵ me oshilokpa Lebana;
me oshilokpa Hagaba;
me oshilokpa Akubu;
⁴⁶ me oshilokpa Hagabu;
me oshilokpa Shamulayi;
me oshilokpa Hananu;
⁴⁷ me oshilokpa Gidelu;
me oshilokpa Gaharu;

- mẹ oshilọkpa Reyaya;
⁴⁸ mẹ oshilọkpa Rezinu;
 mẹ oshilọkpa Nekoda;
 mẹ oshilọkpa Gazamu;
⁴⁹ mẹ oshilọkpa Uza;
 mẹ oshilọkpa Paseya;
 mẹ oshilọkpa Besayi;
⁵⁰ mẹ oshilọkpa Asuna;
 mẹ oshilọkpa Meyuni;
 mẹ oshilọkpa Nefisimu;
⁵¹ mẹ oshilọkpa Bakubuku;
 mẹ oshilọkpa Hakufa;
 mẹ oshilọkpa Hahuru;
⁵² mẹ oshilọkpa Bazulutu;
 mẹ oshilọkpa Mehida;
 mẹ oshilọkpa Hasha;
⁵³ mẹ oshilọkpa Bakosu;
 mẹ oshilọkpa Sizera;
 mẹ oshilọkpa Tema;
⁵⁴ mẹ oshilọkpa Nezaya;
 mẹ oshilọkpa Hatifa.
- ⁵⁵ A bya l'oshilọkpa ndu
 ojozi Sólomonu bẹ bụ:
 Oshilọkpa Sotayi;
 mẹ oshilọkpa Hasoferu;
 mẹ oshilọkpa Peruda;
⁵⁶ mẹ oshilọkpa Jiala;
 mẹ oshilọkpa Dakonu;
 mẹ oshilọkpa Gidelu;
⁵⁷ mẹ oshilọkpa Shefataya;
 mẹ oshilọkpa Hatilu;
 mẹ oshilọkpa
 Pokeretu-Hazebayimu;
 mẹ oshilọkpa Ami.
- ⁵⁸ Ndu anọduje eje ozi
 l'eze-ulo Chileke
 g'ẹphe ha; mẹ oshilọkpa
 ndu ojozi Sólomonu
 bẹ dọ ukporo iri lẹ tete
 l'umadzu iri l'ẹbo.
- ⁵⁹ Waa ndu ophu shi lẹ mkpukpu Tẹlu-Mela; mẹ lẹ mkpukpu Tẹlu-Hasha; mẹ lẹ mkpukpu Kerubu; mẹ lẹ mkpukpu Adanu; mẹ lẹ mkpukpu Ima lwa bụ owana: Ole ndu ono ta adudu ike goshi ipfu, ẹphe bụ; mẹ oshilọkpa onye ẹphe bụ; k'ophu ee-shi nno maru l'ẹphe bụ ndu Ízurelu.
- ⁶⁰ Oshilọkpa Delaya; mẹ oshilọkpa Tobaya; mẹ oshilọkpa Nekoda bẹ dọ unu l'ukporo iri l'ẹbo l'umadzu iri l'ẹbo.
- ⁶¹ A bya l'oshilọkpa ndu-uke Chileke: oshilọkpa Habaya; mẹ oshilọkpa Hakozu; mẹ oshilọkpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi kẹ Giladu; a nọdu ekuwa iya rọ ẹpha ala l'ẹpha iya. ⁶² Ndu ono bẹ a chọru ẹpha pẹ l'ẹkwo, e deru g'e gude nwushia pẹ; ọle a ta humaduru ẹpha pẹ l'ẹkwo ono. Oo ya bụ; e wofu pẹ l'onodu ndu-uke Chileke mee pẹ ẹphe buru ndu aaso nsọ. ⁶³ Ochi-oha bya asu g'ẹphe te tsojeshi ria nri, kakota adu

nsọ jeye teke onye uke Chileke, e-gude Urimu; waa Tumimu kpata ishi l'eka Chipfu.

⁶⁴ Mkpakọ ndu ono, lwaru nọ ono g'ephe ha du ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri l'esato;* ⁶⁵ a -gufukwa ndu-ozì phẹ unwoke; mę unwanyi. Ndu k'ono du unu iri l'esato l'ukporo ishii l'umadzu iri l'esaa.† Epe nwekwarupho ndu aguje ebvu, du ukporo iri; unwanyi yę unwoke.

⁶⁶ Inya phẹ du unu l'ukporo iri l'ishii; l'inya iri l'ishii; inya-mulu phẹ du ukporo iri l'ebọ l'inya-mulu ise. ⁶⁷ Inya-kamelu phẹ du unu l'ukporo l'iri l'ise; nkafu-igara du unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.‡

⁶⁸ Epe rwua l'ulo Chipfu lę Jierusalemu; o duru ndu bugbaa ishi l'onu-ulo l'onu-ulo wotaru iphe, shi phẹ l'obu nọ g'e gude kpukwaa ulo Chileke ono g'o du g'oshi du. ⁶⁹ Epe meru g'ike phẹ beru woru mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo esaa; l'unu iri l'ebọ; l'ukporo iri; nọ g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo ukporo l'iri lę nanu; l'unu ise; bya anufua uwe ndu-uke Chileke, du ukporo ise.

⁷⁰ Ndu uke Chileke; mę ndu Lıvayi; mę uphodu ndu ono; mę ndu aguje ebvu; mę ndu echeje onu-oguzo nche; mę ndu anoduje eje ozi l'eze-ulo Chileke bę buchaa lę mkpukpu nkephę. Ndu Izurelu g'ephe ha bukwarupho lę mkpukpu nkephę.

3

Aakpukwa oru-ngweja Chileke

¹ O rwua l'onwa k'esaa; ndu Izurelu tuko g'ephe ha gude obu lanu dzukobe lę Jierusalemu. Teke ono bę ndu Izurelu bukotawaa lę mkpukpu eka epe shigbaa. ² Tobudu iya bu; Jieshuwa, nwa Jiozadaku epe l'unwunna iya, bu iya bu ndu-uke Chileke; mę Zerubabelu, nwa Sheyalutiyelu epe l'unwunna nkiya wulihu kpuaa oru-ngweja Chileke kę Izurelu; k'ophu epe e-gwe ngweja-akpo-oku l'eli iya; g'e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu, bu onye kę Chileke. ³ Epe kpa oru-ngweja ono l'eli eka e shi tuhawa okpa iya; kele epe atsụ ndu ono, bu l'ali ono ebvu; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'eli iya; mbu epe gwee ngweja ono l'utsu mę l'uzenyashi. ⁴ Epe bokwapho Obo-Mkpü; boya ya g'e deru iya l'ekwo; bya egwee ngweja-akpo-oku, eegweje mboku-mboku l'obo-iphe ono. Ngweja ono bę epe gweru ugbo ole, ekemu iya suru g'e gweje iya lę mboku lę mboku. ⁵ E mechaa; epe bya egweaha ngweja-akpo-oku ono, eegweje tekenteke ono; mę ngweja, eegweje l'obo onwa-afufu; mę ngweja ozo, eegweje l'obo-iphe e dobegbaaru Chipfu iche; mekwapho ophu onyemonye wotagbaaru iphe, o turu obu iya onyo nọ Chipfu. ⁶ E-shi lę mboku mbu l'onwa k'esaa ono bę epe wataru egwe ngweja-akpo-oku anu Chipfu. Obenu l'e teke atudu okpa eze-ulo Chipfu teke ono.

Aakpukwa eze-ulo Chipfu

⁷ Epe woru okpoga nọ ndu akpuje ulo; mę ndu kapyinta; woru nri; mę iphe-angungu; mę manu nọ ndu Sayidonu; mę ndu Taya k'ophu epe e-shi l'ubvu ubvu Lebanonu vufutaru phẹ oshi sida l'eze-enyimu; mbu vufutaru phẹ iya lę Jiopa, bu iya bu gę Sayirosu, bu eze ndu Peshiya kweru g'ephe vuta. ⁸ L'onwa k'ebọ l'apha, kwe apha labo, epe byarwutaru l'ulo Chileke lę Jierusalemu bę Zerubabelu, bu nwa Sheyalutiyelu; mę

* **2:64** 2:64 Bu iya bu 42,360 lę mbekee. † **2:65** 2:65 Bu iya bu 7,337 lę mbekee. ‡ **2:67** 2:67 Bu iya bu nkafu-igara du 6,720 lę mbekee.

Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku ephe l'unwunna phe ndu ophuna, bu iya bu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; mewaro ndu ono, e shi kpua le ndzu, bu ndu ono, lwaru Jierúsalemu ono bya atuko g'ephe ha wata ozi ono. Ephe hotagbaa ndu Lívayi, a -gbẹ le ndu nowaru ukporo apha kwaseru g'ephe buru ndu eleta enya l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu. ⁹ O buru Jieshuwa yee oshilokpa iya; me abubu iya; me Kadumelu yee oshilokpa iya, bu unwu Jiuda be bu ndu eleta enya l'ozi, eeje l'ulo Chipfu; mekwapho oshilokpa Henadadu; me ndu Lívayi, unwu phe unwoke me abubu phe.

¹⁰ Ndu akpu eze-ulo Chipfu ono tūepho okpa iya; ndu-uke Chileke chita uwe uke phe yee; bya apagbaaru opu. Ndu Lívayi, bu unwu Asafu gudegbaa nkwa futa; ephe wata aja Chipfu ajaja l'uzo, Dévidi, bu eze ndu Izurelu toru phe okpa iya. ¹¹ Ebvu nodu ada; ephe tuko ekwe iya ekwekwe aja Chipfu ajaja; ekele iya ekele asuje:

“O bu onye du ree.

N-yemobu iya l'anoje
 jasu le tuutuutuu le
 mimiimii l'ehu
 ndu Izurelu.”

Ndu ono g'ephe ha tuko tua oke uzu gude jaa Chipfu ajaja; kele a turu okpa ulo Chipfu. ¹² O le ikpoto ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu-ishi l'ipfu; mbu ndu ono buwaa ogerenya ono, humahawaru ulo ke mbu pho be raru ekwa rashia ya ike g'ephe humaru g'aatu okpa ulo ono. Igwerigwe nodu aturo uzu ehutso atushi iya ike; ¹³ k'ophu bu le ndiphe ta amadu ophu bu uzu ehutso; ozo uzu-ekwa, ephe atu; kele uzu tukoeurupho swokobe atu ke wowoowoo; a nodu uzenya anugbaa ya.

4

Ndu akposhi g'a ta kpu ulo Chileke

¹ Noo ya; ndu ohogu ndu Jiuda yee ke ndu Benjaminu numaeopho le ndu ono, e shi kpua le ndzu ono akpuwa eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; ² ephe byapfuta Zerubabelu; me ndu-ishi l'onu-ulo l'onu-ulo bya asu phe: “G'anyi tsonuru unu yeta aka kpua ulo ono; kele anyibedua abakwaru-a Chileke unu aja g'unubedua. Kele anyi shihawaa uzenya gweta ngweja anu iya. Anyi shiro le teke Esahadonu bu eze ndu Asiriya; mbu onye ono, duru anyi lwa aka-a ono gweta ngweja obu.”

³ Obenu le Zerubabelu; me Jieshuwa; me ndu ozo, bu ishi l'onu-ulo l'onu-ulo le Izurelu be suru phe: “O to dudu iphe, anyi l'unu jigba le k'akpuru Chileke anyi ulo. Oo anyibedua nwekinyi anyi be a-kpuru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ulo ge Sayirosu, bu eze ndu Peshiya tu-buru iya anyi.”

⁴ Oo ya bu; ndu ali ono mee ndu Jiu tsuaha ebvu; ephe tu-gbee aka l'akpu ulo ono. ⁵ Ndu ono je ebukoo ndu mkpaka g'ephe bya akposhia iphe, ephe tūberu k'ememe. Ephe shiepho teke Sayirosu, bu eze ndu Peshiya; kpakashita iphe, ephe eme gbiriri jasule teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

⁶ O be teke Kuzakusesu bataru l'aba-eze; ndu ohogu ono dee ekwo gude epfu iphe, ephe suru le ndu bu le mkpukpu Jiuda meru; me ndu bu le mkpukpu Jierúsalemu.

⁷ O be teke Atakuzakusesu bu eze ndu Peshiya; Bishilamu; me Mituredatu; me Tabelu; waa ndu ozo, ephe l'ephe aswije; dee ekwo-ozin iya. Ekwo-ozin ono be e gude aka-ekwo ndu Aramu dee; o bukwarupho opfu-ali ndu Aramu be e gude dee ya.

8 Ọ bụru Rehumu, bụ nnajioha; yee Shimushayi, bụ onye edeje ekwo be deru ekwo-ozu ono nu eze Atakuzakuzesu gude pfubyishia ndu Jierusalemu. Iphe, ephe deru l'ekwo-ozu ono bu:

9 "Ekwo-ozu owa shi l'eka Rehumu, bụ nnajioha; me Shimushayi, bụ onye edeje ekwo; waa ndu ozo, ephe l'ephe aswije; mbu ndu-ikpe; me ndu eze; me ndu-ishi ndu Peshiya; me ndu-ishi ndu Ereku; me ndu-ishi ndu Babilonu; me ndu-ishi ndu Susa, bu iya bu ndu Elamu; ¹⁰ mewaro iphe, bu ohamoha ono, paru eka; bya enwegbaaru enya ono, bu ndu Osunapa chishiru; ephe je ebugbaaru le mkpukpu le mkpukpu, du le Sameriya; me l'eka ozo, duchaa l'azu enyimu."

¹¹ Waa iphe, e deru l'ime ekwo-ozu, ephe deru nu Atakuzakuzesu baa:

"Ekwo-ozu-a be anyi ede anu gube eze Atakuzakuzesu.

"Ndu ede iya nu bu ndu-ozu ngu; mbu anyibe ndu ono, bu l'azu enyimu:

¹² "Ge gube eze makwaru le ndu Jiu ono, bu ndu shi ngu l'eka lwapfuta anyi-a be jeshiwaru Jierusalemu. Ephe akpukwawa mkpukpu ono, ekwefuje ike; bya abukwarupho mkpukpu ejo-ememe ono. Ephe akpu-phuwa igbulu iya azu; atukwafuwa okpa iya. ¹³ Iphe ozo bu ge gube eze makwaru l'a -kpuwa mkpukpu ono; kpu igbulu iya be ephe ta tubaekwa utu ali ozo; me utu aswa; me utu uzo; shi nno mee g'uzo, okpoga shi erwu ndu eze eka rwuhu. ¹⁴ Eshi ophu o bu l'ibe eze be anyi shi eri nri; teme ophu o dudu ree g'anyi huma eka eeme eze iphe-iphere meru iphe anyi ezi ozi g'eze maru; ¹⁵ k'ophu bu l'e -nyochaa ekwo, nna unu phe deshuru iphe, meru nu; unu ahuma l'ime ekwo ono le mkpukpu-a bu mkpukpu ekwefuje ike; emejkwapho g'iphe tsu ndu eze l'ehu; me iphe, bukpuo ali-eze ali-eze; mbu l'ejo-ememe ono bukpuwaa iphe, ephe shi teke du enya meta. O buri iya meru iphe e mebyishuru mkpukpu ono. ¹⁶ Anyi eme ge gube eze maru l'a -kpuwa mkpukpu ono; bya akpu igbulu iya be o to dudu iphe, byaru e-shikwadu l'azu enyimu erwu ngu eka ozo."

¹⁷ Eze bya eyee onu su:

"Mu ekele Rehumu, bu nnajioha ekele; bya ekelekwapho Shimushayi, bu onye edeje ekwo; me ndu ono, bu ndu ephe l'ephe aswije ono, bu le Sameriya; me ndu ophu bu l'eka ozo, du iche iche l'azu enyimu azu iya ophuu.

¹⁸ "Ekwo-ozu, unu nuru anyi be a guwaru gbanwee l'atatihi mu. ¹⁹ Mu bya atuwaa ekemu; a bya enyochawa huma le mkpukpu-a te emejedu iphe, ndu eze pfuru e -shi teke ndiche; me l'ephe ekwefuje ike; eme ge ndu ozo ta anodujeshi eme iphe, ndu eze pfuru. ²⁰ Temanu; le Jierusalemu shi nweru ndu eze, okpehu du; teme mkpukpu du igwerigwe shi nodu phe l'eka l'azu enyimu. E shi anoduje aturu phe utu ali; me utu aswa; me utu uzo. ²¹ Nta-a bu g'unu tua ekemu su ge ndu ono te jhekwa ozi ono, ephe eje ono. G'ephe ta akpekwa mkpukpu ono ozo jasute mu a-su g'a wata iya akpukpu. ²² Unu te ewekwa ozi ono gbegele gbegele; l'a taa ahakwa iphe, emebi iphe g'o vu evuvu eje; shi nno emekata ndu eze."

²³ Tobudu iya bu; a gupho iphe ono, eze, bu Atakuzakuzesu deru l'ekwo-ozu ono, o deru nu Rehumu; me Shimushayi, bu onye edeje ekwo; me ndu ephe l'ephe aswije ono; ephe mekebe egwegwa jepfushia ndu Jiu ono, no le Jierusalemu ono; je ekebuta phe k'ike; g'ephe te ejehete ozi ono, ephe eje ono.

²⁴ Noo ya; ozi ono, e gude l'eka eje l'ulo Chileke le Jierusalemu ono; kwaa g'o jeberu; ophu e tee jehedu iya jeye o rwua l'apha, kwe Dariyosu, bu eze ndu Peshiya apha labo, o wataru aburu eze.

5

Aakpuphu eze-ulo Chileke azu le Jierusalemu

¹ Tɔbudu iya bu; ndu mpfuchiru Chileke, bu Hagayi yele Zekaraya nwa Ido bya awata epfu opfu Chileke nuaha ndu Jiu, bu le Jierusalemu; me l'ali ndu Jiuda; mbu l'ephe gude epha Chileke ke ndu Izurelu, pfuaharu phe iya. ² Oo ya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; yele Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku wata akpu ulo Chileke ono; mbu ulo ophu du le Jierusalemu. Ndu mpfuchiru Chileke tsokwaru phe pho eyetaru phe eka.

³ O buru teke ono be Tatenayi, bu ochi-oha ndu bu l'azu enyimu; me Sheta-Bozenayi yele ndu ephe l'ephe aswije wu-pfutaru phe bya asu phe: “?Bu onye karu unu g'unu kpua ulo-a dozia?” ⁴ Ephe jikwaa phe pho su: “? Bu gunu bugbaa epha ndu ono akpu ulo ono?” ⁵ Ole Chileke be nwuberu ndu bu ogerenya ndu Jiu ono enya; k'ophu bu le ndu ono ta akposhiduru phe eje ozi, ephe eje; jeye teke opfu ono rwuru Dariyosu le nchi; o dee ekwo-ozi nu g'abya akarū phe onu ya yeru le k'opfu ono.

⁶ Owaa bu iphe, e deru l'ekwo-ozi ono, Tatenayi, bu ochi-oha ndu bu l'azu enyimu deru; yee Sheta-Bozenayi; me ndu ephe l'ephe aswije, bu ndu no l'oke-okwa, bu l'azu enyimu; mbu ekwo-ozi ono, ephe deru nu eze Dariyosu. ⁷ Ekwo-ozi ono, ephe deru nu iya ono be e deru su:

Ekwo-ozi-a be anyi ede anu gube eze Dariyosu. Anyi ekele ngu ekele!

⁸ Owaa bu ge gube eze maru l'anyi jeru l'eka ndu Jiuda bu. Anyi jeshia l'ulo Chileke ono, bu onye paru eka ono; bya ahuma le ndu ono gudewaa mkpuma, ha shii akpu ulo ono; ephe zubechaa eze-itso l'ime igbulu ono. Ephe yeru ehu l'ozi ono; o nodu eje egwegwa egwegwa l'eka phe.

⁹ Anyi jia ndu ophu bu ogerenya ndu Jiuda ono su phe: “?Bu onye karu g'unu kpua ulo ono dozia?” ¹⁰ Anyi bya ajikwaa phe pho epha phe; k'ophu anyi e-de epha phe ono edede nu ngu gi maru ndu-ishi ozi ono.

¹¹ Owaa bu onu, ephe yeru anyi: “Anyi bu ndu-ozi ke Chileke, nwe igwe; nweru ali. Anyi akpukwa ulo ono, a kpuhawaru teke du enya ono; mbu ulo, onye eze ndu Izurelu ono, paru eka apaa ono kpuleru kpu-tse ono. ¹² O buru l'oo le nna anyi phe kpatsuru Chileke k'imigwe ehu-eghu meru g'o gude o woru phe ye l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; mbu onye Kaludiya ono, bu iya mebyishiru ulo-a bya achita ndu ali-a chiru lasha Babilonu. ¹³ O buru iya bu l'o rwua l'apha, kwe Sayirosu, bu eze ndu Babilonu apha lanu, o wataru aburu eze; o tua ekemu; mbu eze, bu Sayirosu g'a kpukwaa ulo Chileke ono. ¹⁴ Ivu, e meru le mkpola-ododo; me ndu ophu e meru le mkpola-ochaa dobe l'ulo Chileke, bu iya bu ono, Nebukadineza gwetajeru l'eze-ulo ono, du le Jierusalemu je edobe l'eze-ulo agwa ndu Babilonu be bu eze bu Sayirosu ono l'onwiya jeru egweta iya l'eze-ulo agwa ndu Babilonu ono. Eze Sayirosu gweru ivu ono ye l'eka onye eekuje Sheshubaza; onye o meru ochi-oha; ¹⁵ bya asu iya: ‘Gweta ivu-a gweru je edobe l'eze-ulo, du le Jierusalemu. Ozo bu g'a kpukwaa ulo Chileke g'o nodu-phu azu l'eka onohawa.’ ¹⁶ Nokwa iya bu le Sheshubaza abya atua okpa ulo Chileke le Jierusalemu. Eshi teke ono bya eye nta-a be e shi kputa iya; ophu a kpu-gheduru iya.”

¹⁷ “Oo ya bu; o -buru l'o du gube eze ree; i haa g'a vochaada ulo eka aakwakobeje iphe ndu eze deru le Babilonu l'eka ono g'a maru; ?bua eviya l'eze, bu Sayirosu turu ekemu su g'a kpukwaa ulo Chileke, le Jierusalemu. Ge gube eze ezilatakwanuru anyi iphe, i chi-taru l'idzu l'obu ngu l'opfu-a.”

6

A chọru ekemu, eze, bụ Sayirosu tūru chọta

¹ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dariyosu bya atūa ekemu; e tsoru ụlo ẹka akwakọbeje iphe vọchaaha lẹ Bábilonu; mbụ ẹka a kuberu ẹkwo, e deshiru iphe, meru l'alị ono. ² Ọ bụru lẹ mkpukpu Ẹkubatana, bụ ishi mkpukpu ndu Midiya bẹ a vofutaru ẹkwo, a phuru aphuphu.

Iphe, e deru l'ẹkwo ono bẹ sūru:

³ “L'apha kẹ mbụ, Sayirosu wataru abụ eze bẹ ọ tūru ekemu g'a kpua ụlo Chileke ono, dū lẹ Jierúsalemū; sū g'a kpukwaa ụlo ono, bụ ẹka aanọduje egwe ngweja; mbụ g'a tūkwaa ọkpa iya atūkwa. G'ọo-habe l'eli aburu ntụ-ọkpa ụkporo ẹno l'iri; mgbureku iya adū ntụ-ọkpa ụkporo ẹno l'iri. ⁴ Aakpopfube iya mkpuma, ha shii uzi ẹto; aapfube iya itso lanu. Ụgwo iya bẹ ee-shi l'ulo ẹku ndu eze pfa. ⁵ Ọzo bụ; ivu, e meru lẹ mkpola-ododo; mẹ kẹ mkpola-ochaa, bụ ọphu Nebukadineza shi l'eze-ulo ono, dū lẹ Jierúsalemū ono gweta je edobe lẹ Bábilonu; g'e gwetakota iya je edobephu azu l'ẹka o shi dū l'eze-ulo ono.

⁶ “Ọo ya bụ gẹ gube Tatenayi, bụ ọchi-ọha l'azu ẹnyimu; mẹ Sheta-Bozenayi; mẹ ndu unu l'ẹphe aswije, bụ ndu nọ l'oke-ọkwa tuko g'unu ha buru ubara yeru ẹka ono. ⁷ Ba adukwa g'unu ha onye e-je akposhi ozi ono, eeje l'ulo Chileke ono. Unu haa g'ochi-ọha ndu Jiu; mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Jiu kpukwaa ụlo Chileke ono g'ọ pfuru l'onodu iya. ⁸ Ọzo bụ lẹ mu atū ekemu iphe, unu e-meru ndu bụ ọgerenya ndu Jiu ono g'ẹphe gude kpukwaa ụlo Chileke ono sū: G'a pfu-dzukotaje ndu ono ụgwo, ẹphe gude eme k'ulo ono rengurengu. Ẹka ee-shi pfa phe iya bụ l'ulo ẹku ndu eze; mbụ shita l'utu, ndu bu l'azu ẹnyimu tūru; ọo ya bụ g'ọ tọ dū iphe, a-kposhi ozi ono akposhi. ⁹ Iphe, bụ iphe, mkpa iya dūru phe; g'a nujekwa phe iya; dū g'unwu oke-eswi; mẹ ebili; m'ọ bụ nwaturu, ee-gude egwe ngweja-akpo-ọku nū Chileke k'imigwe; mẹ witi; mẹ unu; mẹ mē; mē manū; mbụ ẹgube ono, ndu-uke Chileke lẹ Jierúsalemū sukpoerupho g'a nū phe bẹ a-anukotajekwa phe mboku-mboku; g'a ba hakwa phe iya anunu; ¹⁰ k'ọphu ẹphe e-gwe ngweja, dū ree nū Chileke k'imigwe; pfukwarupho nū iya g'ọ kebe eze l'oma; yee unwu iya.

¹¹ “Ọzo bụ lẹ mu atukwapho ekemu sū l'onye gbanweru opfu mu ono bẹ aa-phota itso, gude ụlo iya nanu; gude tsebe onye obu etsebe; teme l'e mee ụlo iya obu g'ọ buri ikpozu. ¹² Gẹ Chileke ono, bụ iya hotaru ẹka ono g'ọ buri ẹka oo-buru eburu ono mebyikwaa iphe, bụ ndu eze; waa iphe, bụ ndu e-me g'ẹphe gbanwee opfu-a; ọzo machia ẹka g'ẹphe mebyia ụlo Chileke-a, dū lẹ Jierúsalemū. Ọo mbedua, bụ eze, bụ Dariyosu bẹ tūru ekemu-a. G'unu doo ẹnya lẹ mini mee iphe, ekemu-a pfuru.”

Eeye eze-ulo Chileke ono l'ẹka Chileke

¹³ Tọbudu iya bụ; Tatenayi, bụ ọchi-ọha l'azu ẹnyimu; mẹ Sheta-Bozenayi; mẹ ndu ẹphe l'ẹphe aswije; bya emee iphe ono, eze, bụ Dariyosu sūru g'e mee ono ẹgwegwa. ¹⁴ Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Jiu ono nọdu akpu ụlo ono eje l'iphu l'iphu shita l'opfu Chileke, Hagayi, bụ onye mpfuchiru Chileke yele Zekaraya, bụ nwa Ido epfu. Ẹphe kpua ụlo ono jasū ẹphe kpu-ghee ya ọ dū gẹ Chileke kẹ Ízurelu sūru g'ẹphe kpua ya g'ọ dū; mẹ l'uzo Sayirosu; mẹ Dariyosu; mẹ Atakuzakuzesu, bụ ndu eze Peshiya tūru phe ekemu iya. ¹⁵ Ẹphe kpua ụlo ono kpu-ghee l'abalị k'eto l'ime onwa Ada; l'apha, kwe eze Dariyosu apha ishii, ọ wataru aburu eze.

¹⁶ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu; mbụ ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; męwaro ndu ono, e shi kpua lę ndzụ ono tũko g'ęphe ha gude ęhu-utso, bọ iphe; woru ọlo ono ye Chileke l'ęka. ¹⁷ Ęphe gude ọkporo oke-eswi ise; mę ọkporo ebili iri; mę ọnu ọnwu aturu gwee ngweja, ęphe gude yee ọlo Chileke ono l'ęka Chileke. Ęphe gude mkpi iri l'ębo gwee ngweja- iphe-ęji l'iswi ęhu ndu Ízurelu l'ophu. Mkpi iri l'ębo ono nọ-chiru ęnya ipfu iri l'ębo, Ízurelu nweru. ¹⁸ Ęphe bya edobe ndu-uke Chileke l'ogiri l'ogiri; dobe ndu Lívayi l'ogbo l'ogbo pę g'ęphe a-nọdu eje ozi Chileke lę Jierúsalemụ; ęgube e deru iya l'ękwo Mósisu.

Obo Ojeghata

¹⁹ O rwua l'abalị k'iri l'ęno l'ime ọnwa mbụ; ndu ono, e shi kpua lę ndzụ ono bọ ọbo Ojeghata. ²⁰ Ndu uke Chileke; mę ndu Lívayi bę a sachakotaru; ęphe tũko g'ęphe ha bụru ndu mmerwu adudu l'ęhu. Ndu Lívayi gbua nwaturu ọbo Oje-aghata l'iswi ęhu ndu ono, e shi kpua lę ndzụ ono; bya egbudoru iya ọnwunna pę ono, bụ ndu-uke Chileke; bya egbudokwaru iya pọ onwopę. ²¹ Oo ya bụ; ndu Ízurelu ono, e shi kpua lę ndzụ ono, lwaru nụ ono tũko ria ya; męwaro ndu ono, woru onwopę dobe iche l'urwuali ono, ndu ta amadu Chileke l'alị ono emegbabe; shi nno abaru Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu ęja. ²² Abalı ęsaa bę ęphe gude ęhu-utso bọ Obo-iphe aataję buredi ekoduru ekoko; kęle Chipfu bę meru g'ęhu tsọ pę uto shii; bya emee g'eze ndu Asiriya kporu obu yeru pę; k'ophu bụ l'o meru g'ęka shihu pę ike l'akpu ọlo Chileke ono, bụ Chileke kę Ízurelu.

7

Ndu Ezura du lwa Jierúsalemụ

¹ Tòbudu iya bụ; abya anọ gbiriri jeye teke Atakuzakuzęsu wataru abụ eze ndu Peshiya; Ezura gbalihu alala. Ezura ono bụ nwa Seraya; Seraya bụru nwa Azariya; Azariya bụru nwa Hilikaya; ² Hilikaya bụru nwa Shalumu; Shalumu bụru nwa Zadoku; Zadoku bụru nwa Ahitubu; ³ Ahitubu bụru nwa Amaraya; Amariya bụru nwa Azariya; Azariya bụru nwa Merayotu; ⁴ Merayotu bụru nwa Zerahaya; Zerahaya bụru nwa Uzi; Uzi bụru nwa Buki; ⁵ Buki bụru nwa Abishuwa; Abishuwa bụru nwa Finehasu; Finehasu bụru nwa Eleyaza; Eleyaza bụru nwa Eronu. Eronu bụru onye-ishi ndu-uke Chileke.

⁶ O bụru Ezura ono gbalihuru shi lę Babilonu lwatashia. Ezura ono bụ onye ede ękwo; bya aburu onye k'ekemu Mósisu doru ęnya rengurengu; mbụ ekemu, Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu turu. Eze mekotaru iya iphemiphe, o rworu iya g'o meeru iya; kęle ęka Chipfu, bụ Chileke iya du iya l'ęhu. ⁷ O dukwarupho ndu Ízurelu, lwakwarupho Jierúsalemụ teke ono; mbụ l'apha, kwe eze, bụ Atakuzakuzęsu apha ęsaa, o wataru aburu eze. Ndu uke Chileke hakwarupho yiru iya; mę ndu Lívayi; mę ndu aguje ebvu; mę ndu echeje ọnu-oguzo nche; mę ndu eje ozi l'eze-ọlo Chileke. ⁸ Ezura l'onwiya bę jerwuru Jierúsalemụ l'onwa k'ise, bukwapo apha, kwe eze apha ęsaa l'abụ eze iya. ⁹ O shi lę Babilonu gbęshi ije iya g'onwa mbụ du l'abalị mbụ; rwua Jierúsalemụ g'onwa ise du l'abalị mbụ; noo kęle ęka-oma kę Chipfu, bụ Chileke iya bę du iya l'ęhu. ¹⁰ Noo kęle Ezura bę ziberu obu iya g'o nwuta ekemu Chipfu; mekwapho iphe, o pfuru; mę g'o zia iphe, Chipfu toru okpa iya; mę nsọ iya l'alị Ízurelu.

Ēkwo-ozī, eze, bụ Atakuzakuzeshu deru nū Ēzura

¹¹ Ọwaa bụ iphe, e deru l'ēkwo-ozī, eze, bụ Atakuzakuzeshu nūru Ēzura, bụ onye uke Chileke; bụru onye edeje ēkwo; mbụ onye iphe, Chipfu tūru l'ekemu; mē iphe, ọ tōru ndu Ízurelu ọkpa iya doru ẹnya:

¹² “Ēkwo-ozī-a bē shi l'ēka mūbe eze, bụ Atakuzakuzeshu, bụ onye eze ka ndu eze. Onye mu ede iya anū bụ Ēzura, bụ onye uke Chileke; bụru onye edeje ēkwo k'ekemu Chileke k'imigwe.

“Mu ekele ngu ekele.

¹³ “Mu tūru ekemu dee ya edede sū l'iphe, bụ onye Ízurelu, nọ l'alī-eze mu; mēkpoo ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi, bụ onye ọogu ala Jierúsalemū; g'onye ọbu tsokwaru ngu lashja. ¹⁴ Mūbe eze; mē umadzu ẹsaa, l'agbazijeru mu idzu bē ezi unu g'unu je amaru g'ọnodu dū lē Jiuda; mē lē Jierúsalemū; unu amaru g'e gude emebe ekemu Chileke unu l'ēka ono, bụ iya bụ ekemu ono, nọ unu l'ēka ono. ¹⁵ Iphe ọzo, unu e-mefua bụ g'unu chīta mkpọla-ọchaa; mē mkpọla-ododo ono, mūbe eze; mē ndu ono, agbazijeru mu idzu ono gude obu anyi nū Chileke kē Ízurelu; bụ onye ono, bu ebubu lē Jierúsalemū. ¹⁶ Unu achītafua mkpọla-ọchaa; mē mkpọla-ododo, unu a-nata lē Bábilonu l'ophu yekọbe iya; mēfua iphe ndu Ízurelu; mē ndu-uke Chileke e-gude obu phē nū g'e gude mee k'ulo Chileke phē ọbu lē Jierúsalemū.

¹⁷ “Unu hūma l'unu gudefutaje okpoga ono zūta oke-eswi; mē ebili; mē nwatūru, unu e-gude gwee ngweja; yēle ngweja-nri, etsoje iya nū; mē ngweja iphe-angungu, l'etsojekwa iya phọ. Unu e-gwe ngweja ono l'eli ẹnya ēka eegweje ngweja l'ulo Chileke unu lē Jierúsalemū. ¹⁸ A bya lē mkpọla-ọchaa; mē mkpọla-ododo ọphu phoduru nū; gē gūbe Ēzura; mē ndu Jiu ọphuna gude iya mee iphe, dū unu ree l'uzo, ọ bụ uche Chileke unu. ¹⁹ Iphemiphe, a nūkotaru unu g'unu gude jeje ozi l'ulo Chileke unu ono bē unu e-gweshikọta dobe l'iphu Chileke lē Jierúsalemū. ²⁰ Iphe ọzo, dū unu mkpa, bụ iphe unu ee-gude eme k'ulo Chileke unu ono; ọ -būru iphe, unu nūfutaje; unu eshi l'ulo ēku eze wota iya nū.

²¹ “Nta bē mbēdua, bụ eze Atakuzakuzeshu atū ekemu ede iya edede anū iphe, bụ ndu akwakọbeje okpoga l'azū ẹnymu azū iya ọphuu sū: Iphe, bụ iphe Ēzura, bụ onye uke Chileke; bya abūru onye edeje ēkwo k'ekemu Chileke k'imigwe sūru g'unu nū iya; unu nūjekwa iya iphe ọ bụ. ²² Je akpaa l'okpoga mkpọla-ọchaa, dū ụkporo ise; mē ogbongu witi, dū ụkporo ise; mē ite-mēe, dū ụkporo ise; mē ekpemu manū, dū ụkporo ise; mē únú; ọle únú b'a ta sūdu l'ọ waa g'oo-jeberu. ²³ Iphe, Chileke k'imigwe turu l'ekemu; g'e mekwaa ya rengurengu; mbụ iphe, a tūru l'ekemu g'e mee l'ulo Chileke k'imigwe; a -nonyanu oke ẹhu-eghu iya dapfuta alī-eze iya; yēe k'unwu iya. ²⁴ Ọzo bụ l'anyi emekwaphọ g'o doo unu ẹnya l'a dachiwaru unu anata utu-alī; mē utu-aswa; mē utu-uzo l'ēka ndu-uke Chileke; mē l'ēka ndu Lívayi; mē l'ēka ndu aguje ebvu; mē l'ēka ndu echeje ọnu-oguzo nche; mē l'ēka ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mē l'ēka ndu ọzo, ejekpoo ozi l'ulo Chileke.

²⁵ “Gē gūbe Ēzura gude mmamiphe, Chileke ngu nūru ngu gude hōta ndu-ikpe; mē ndu a-nōduje edoshi opfu g'ephe kpeje ikpe, pfuru ọto l'opfu ẹhu iphe, bụkpoo ndu bu l'azū ẹnymu; mbụ iphe, bụkpoo ndu maru ekemu Chileke ngu. Unu eworu ekemu ono zia ndu amadū ekemu g'ephe maru iya. ²⁶ Iphe, bụ onye jīkaru eme iphe, ekemu Chileke ngu pfuru; mē iphe, ekemu eze pfuru; g'e kpee onye ọbu ikpe, shihuru ike; g'e kpee ya

mpfugbu; ọzoo l'achifu onye ọbu achifu; ọzoo l'e gweta iphe, o nweru; ọzoo l'a tua ya mkpọro."

Ezura etu Chileke epha

²⁷ G'ajaja bụru kẹ Chipfu; mbụ Chileke kẹ nna anyi pẹ; onye meru g'egube iphe ọwa dụ eze l'obu kẹ g'o mee g'ulo Chipfu ono, dụ lẹ Jierúsalemu bụru ẹka dụ ùbvù. ²⁸ Yẹbe onye meru gẹ n-yemobu eze; mẹ kẹ ndu anọduje agbaziru eze idzu rwube mu ẹka; mẹ n-yemobu kẹ ndu bụkpoo ndu ike dụ, bụ ndu-ozi eze. Obu bẹ shihuru mu ike shii; noo kẹle ẹka Chileke bẹ dụ mu l'ẹhu. Ọ bụru iya meru g'o gude mu dụ ike chikota ndu-ishi lẹ Ízurelu; ẹphe tsoru mu; anyi lashia.

8

Epha ndu ẹphe lẹ Ezura swị lwa

¹ Ọwaa bụ epha ndu bụgbaa ishi l'ọnu-ulo nna pẹ; tẹmanu ọwa-a bụru ẹkwo, e deshiru epha pẹ g'e gude nwua pẹ; mbụ ndu ono, mu l'ẹphe shi lẹ Babilonu swiru lwa teke Atakuzakuzesu bụ eze:

- ² Onye-ishi ndu oshilokpa
Finehasu bụ Geshomu.
Onye-ishi ndu oshilokpa
Itama bụru Danelu.
Onye-ishi ndu Nwa Dévidi
bụru Hatushi,
³ bụ nwa Shekanaya.
Onye-ishi ndu oshilokpa
Paroshi bụ Zekaraya.
Ndu ẹphe l'iya swị,
bụkwanu ndu e deru l'ẹkwo,
e deshiru g'e gude nwua pẹ
dụ unwoke ụkporo ẹsaa l'iri.
- ⁴ Onye-ishi ndu oshilokpa
Pahatu-Mówabu bụ
Eliyowenayi nwa Zerahaya.
Ndu ẹphe l'iya swị dụ
unwoke ụkporo iri.
- ⁵ Onye-ishi ndu oshilokpa
Zatu bụ Shekanaya nwa
Jiahaziyele. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
iri l'ise.
- ⁶ Onye-ishi ndu oshilokpa
Adinu bụ Ebedu nwa
Jionatanu. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
labọ l'iri.
- ⁷ Onye-ishi ndu oshilokpa
Elamu bụ Jieshaya nwa
Atalaya. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
eto l'iri.
- ⁸ Onye-ishi ndu oshilokpa
Shefataya bụ Zebadaya

- nwa Mayikelu. Ndu ephe
l'iya swi du unwoke
ukporo eno.
- ⁹ Onye-ishi ndu oshilokpa
Jiowabu bu Obedaya nwa
Jiehiyelu. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo iri
l'unwoke iri l'esato.
- ¹⁰ Onye-ishi ndu oshilokpa
Bani bu Shelomiti nwa
Jiosifaya. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo
esato.
- ¹¹ Onye-ishi ndu oshilokpa
Bebayi bu Zekaraya nwa
Bebayi. Ndu ephe l'iya swi
du unwoke ukporo l'esato.
- ¹² Onye-ishi ndu oshilokpa
Azugadu bu Jiohananu
nwa Hakatanu. Ndu ephe
l'iya swi du unwoke ukporo
ise l'unwoke iri.
- ¹³ Onye-ishi ndu oshilokpa
Adonikamu be bu phe
byakpechaaruazu. Epha
phe bu Elifeletu; me Jiyuwelu;
me Shemaya. Ndu ephe l'ephe
swi du unwoke ukporo eto.
- ¹⁴ Onye-ishi ndu shilokpa
Biguvayi bu Utayi; me
Zaku. Ndu ephe l'ephe swi
du unwoke ukporo eto
l'unwoke iri.

Ezura Achọ ndu a-nọdu eje ozi l'eze ụlo Chileke

¹⁵ Mu bya achikobe phe l'aguga enyimu ono, l'asọ ala Ahava. Anyi kpobe ụlo-ekwa anyi l'eka ono nọo ujiku eto. Mu bya elekota enya le ndu ono g'ephe ha; me ndu-uke Chileke; huma l'o to dudu m'onye Lívayi, nọ l'eka ono. ¹⁶ Tọbudu iya bu; mu zia g'e je ekua Eliyéza; me Ariyelu; me Shemaya; me Elunatanu; me Jiaribu; me Elunatanu; me Nétanu; me Zekaraya; me Meshulamu, bu ndu-ishi. Mu kukwapho Jioyaribu; me Elunatanu, bu ndu iphe edoje enya. ¹⁷ O buru Ido, bu onye-ishi phe le mkpukpu Kasifiya be mu ziru phe g'ephe jepfu. Mu karu phe iphe, ephe e-pfuru Ido; me ndu nkiya phe; mbu ndu ono, l'eje ozi l'eze-ulo, du le Kasifiya l'eka ono; g'ephe zia ndu a-byapfuta anyi bya eje ozi l'ulo Chileke anyi.

¹⁸ O buru l'oo le Chileke doberu anyi eka oma iya l'ehu meru g'o gude ephe dutaru anyi onye iphe edoje enya; mbu oshilokpa Mahuli, epha iya bu Sherebaya. Mahuli bu nwa Lívayi; Lívayi buru nwa ke Izurelu. Unwu Sherabaya; me ndibe phe be du iri l'esato. ¹⁹ Ndu ozo bu Hashabaya; me Jieshaya, bu oshilokpa Merari. Ndibe phe me unwune iya k'unwoke be du ukporo. ²⁰ Ndu ozo, ephe dutafuaru le ndu eje ozi l'eze-ulo ono du ukporo iri le nanu. Ndu ono bu ndu Dévidi; yele ndu-ishi ozi iya hotaru g'ephe

yetajeru ndu Lívayi ẹka. Ndu ono g'ephe ha be e deshikotaru ẹpha phe l'ekwo.

Aswi ẹgu epfu anu Chileke

²¹ Tọbodu iya bu; mu bya araa ya arara su g'a swia ẹgu l'eka ono; mbu l'enyimu Ahava ono. K'opu anyi e-shi nno wozeta onwanyi ali l'ataphu Chileke anyi; rwo ya g'o duru anyi l'unwegirima anyi; me ivu anyi shia uzo opu ka ree. ²² Kele iphere du mu ke ge mu jepfu eze je arwo ya g'o yeru anyi ikpoto ndu ojogu; me ndu agba l'inya g'ephe dua anyi l'uzo m'obvu ndu ohogu. Eshi opu anyi gudewaa onu anyi su eze: "Eka-oma Chileke anyi be aduje l'ehu ndu bukpo, ndu achọ iya nu g'ee-shi g'o duru phe le ree. Ole okpehu iya; me oke ehueghu iya be aduje l'ehu iphemiphe bu ndu jikaru iya nu." ²³ Oo ya bu; anyi swia ẹgu rwo Chileke anyi k'iphe ono. O meeru anyi iphe, anyi suru g'o meeru anyi.

Iphe, a nuru g'e gude mee iphe l'eze-ulo Chileke

²⁴ Tọbodu iya bu; mu woru umadzu iri l'ebo pho, bu ndu-ishi ndu-ishi-uke Chileke dobe iche; mbu Sherebaya; me Hashabaya; mewaro ndibe phe umadzu iri opuna. ²⁵ Mu bya atukota ẹrwa mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu; mekpoo iphemiphe, ndu eze; me ndu-uke Chileke; me ndu l'agbazijeru eze idzu; me ndu o meru ishi; me ndu Izurelu l'opu, no l'eka ono nuru g'e gude eje ozi l'ulo Chileke. ²⁶ Mu tua ẹrwa iphe ono goshi phe. Iphe, ẹrwa mkpola-ochaa du buru unu talentu l'ukporo talentu iri l'ebo le talentu iri; ivu, e meru le mkpola-ochaa be ẹrwa iya du ukporo talentu ise. ẹrwa ke mkpola-ododo du ukporo talentu ise. ²⁷ Iphe ozo bu gbamugbamu, e meru le mkpola-ododo, dataru unu dariku labo l'ukporo iri; me ivu labo, e meru l'okpobe onyirubvu, eke ododo ododo, vukwapho onu aswa ge ke mkpola-ododo.

²⁸ Mu su phe: Unu duru Chipfu nsọ; onokwapho g'ivu-a g'o ha dukotaru iya nsọ bu ono. Mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono bu iphe, ndiphe turu obu phe onyo nu Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe. ²⁹ Unu letakwa phe enya ree jeye teke unu a-tu ẹrwa iya l'ataphu ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu-ishi ndu Lívayi; me ndu-ishi l'onu-ulo nna phe le Izurelu. O buru l'ime mkpuru, duchaa l'ulo Chileke le Jierusalemu be unu a-nodu tua ẹrwa iphe ono goshi phe. ³⁰ Oo ya bu; ndu-uke Chileke chita mkpola-ochaa ono; me mkpola-ododo ono; me ivu ono, a tawaru ẹrwa iya atutu ono; gude jeshia l'ulo Chileke anyi le Jierusalemu.

³¹ Tọbodu iya bu; o rwua g'onwa mbu du l'abali iri l'ebo; anyi shi l'enyimu Ahava gbalihu jeshia Jierusalemu. Eka Chileke anyi du anyi l'ehu; o shi nno nafuta anyi l'eka ndu ohogu; me l'eka ndu ana nfu, kwakachaaru anyi l'uzo. ³² Anyi rwua Jierusalemu bya anọ ujiku ẹto l'eka ono. ³³ O be mboku k'eno iya; anyi nodu l'ulo Chileke tua ẹrwa mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu ozo, du nsọ; woru ye l'eka Meremotu, bu nwa Uraya, bu onye uke Chileke. Eleyaza nwa Finehasu be yee ya nogbabe. Ndu tso phe nodu l'eka ono bu ndu Lívayi; me Jiozabadu nwa Jieshuwa; me Nowadaya nwa Binuyi. ³⁴ Iphemiphe ono be a guru ogu; tua ẹrwa iya atutu; bya edeshikota ẹrwa iya ono l'ekwo teke ono.

³⁵ Ozo bu le ndu ono, e shi kpua le ndzu ono; mbu ndu ono, shi l'eka ono, e shi kpua phe le ndzu lwa ono be gweru ngweja-akpo-oku nu Chileke ke Izurelu. Epe gburu oke-eswi iri l'ebo l'ehu ndu Izurelu l'opu; gbua ebili ukporo eno l'iri l'ishii; me unwu aturu ukporo ẹto l'iri l'esaa; bya egbua mkpi iri l'ebo, e gude gwee ngweja-iphe-eji. Ngweja ono g'o ha be a

kpokotaru oku nu Chipfu. ³⁶ Epe zia ozi ono, eze ziru ndu no-chiru enya eze; me ndu bu ochi-oha; l'azu enyimu azu iya ophuu. Ndu ono bya eyeru ndu Jiu ono aka; yetakwapho aka l'akpu ulo Chileke ono.

9

Ezura epfu anu Chileke ke ndu Jiu, alu nwanji eghirigha

¹ E mechaepho iphemiphe ono; ndu-ishi byapfutashia mu bya asu mu: "Ndu Izurelu je akpaa le ndu-uke Chileke; me ndu Livayi be jikakwaru edobe onwophe iche l'eka ndu ali-a no; epe tsoakwaru eyephe aka l'akpamara, ndu ali-a l'anoduje emegbabe; mbu ndu Kenu; me ndu Hetu; me ndu Perezu; me Jiebusu; me ndu Amonu; me ndu Mowabu; me ndu Ijiputu; me ndu Amoru. ² Epe watawaru aluta unwada ndu ali-a k'onwophe; bya alutakwaru phe pho unwu phe; k'ophu bu le ndu ono, du nsu ono be watawaru onwophe tugbabe l'ehu ndu ali-a. O buru ndu-ishi; me iphe, bu ndu no l'oke okwa be aka phe kangoru l'eme ejo-iphe ono." ³ Mu numaepho iphe ono; mu lajashia uwe mu; lajashia uwe mgbalanu mu; mu pheta onwomu egbushi l'ishi; pheta eji l'agba; bya ano-zeta ano; edzu nodu eswi mu l'ehu. ⁴ Tobudu iya bu; iphe, bukpo ndu ndu guhuru l'eka epe numaru opfu, o pfuru mbu Chileke ke Izurelu le k'emeswe ono, ndu ono, a kpuru le ndu pho, lwaru nu pho mesweru ono; bya egbuphe mu mgburugburu; mu nodu ge mu no jeye teke eegweje eja uzenyashi; edzu nodu eswi mu pho l'ehu.

⁵ O beepho l'egwe eja uzenyashi ono; mu shi l'enyoru, mu gworu gbalihu; yele uwe mu pho, mu lajashiru pho; me uwe mgbalanu mu pho, mu lajashiru pho; bya ephureta gbushi ikpere l'ali chiliaru Chipfu, bu Chileke mu aka mu labo imeli; ⁶ pfuru nu iya su: "Gube Chileke nkemu; iphere du mu; teme eh ruwukwa mu pho ge mu e-shi palia enya lee gube Chileke mu; iphe, kparu iya nu buru l'ejo-iphe, anyi eme be kawa anyi l'eli; temanu ikpe, nmaru anyi ruwaa imigwe. ⁷ E -shi teke nna anyi phe no; rwua ntanu-a be ikpe, paru aka nmaakwaru anyi. O buru ejo-iphe, anyi emegbabe be meru g'o gude e woru anyibedua; me ndu eze anyi phe; me ndu-uke Chileke anyi phe ye ndu eze ndu ali-a l'eka epe gude oguechi gbushia anyi; kpukoo anyi le ndu; kwaa iphe anyi l'okwata; epe nodu eme anyi iphe-iphere egube ono, epe eme iya anyi ntanu-a. ⁸ Ole ke nwanta be gube Chipfu, bu Chileke mewaru anyi iphe-oma; kele i meru anyi nweru nwa ndu ophu, phoduru nu; bya emee g'anyi nguru anguru l'eka-a, duru ngu nsu-a; k'ophu bu le gube Chileke anyi e-me g'enya sahu anyi; bya emekwapho g'anyi shi l'abu ohu, anyi bu-a jakerehu. ⁹ Anyi shi buru ndu ohu; ole gube Chileke ta ahaduru anyi g'anyi kwawaruo ya l'abu ohu ono. I goshiru l'iphuru anyi obu-imemini l'atatiphu ndu eze ndu Peshiya; i meru anyi jakerehu; shi nno mee g'anyi kpukwaaru gube Chileke anyi ulo ngu; me g'anyi kpukwachaa aka o mebyishihuru; teme i mee g'anyi nweru igbulu le Jiuda me le Jierusalemu.

¹⁰ "Gube Chileke anyi; ?bu gunu be anyi e-pfu me e -mechaa; kele anyi gwobewaru eme ekemu ngu ono. ¹¹ Mbu ekemu ono, i turu shita l'eka ndu-ozu ngu ono, bu ndu mpfuchiru su: 'Ali ono, unu eje eburu ono be bu ali, ndu bu iya nu pharwushiru apharwushi. O buru akpamara, epe eme; yele ahuma ahuma be jiru ali ono shita l'ishi iya lanu rwua l'ishi iya ophuu. ¹² Oo ya bu; g'unu b'e wokwaru unwada unu kee unwu phe unwoke; ophu unu alutakwa unwada nkephe duru nu unwu unu unwoke. Unu l'ephe ba anodukwa le nchi-adu-doo; ozoo g'unu choo iphe a-nodu

egehuru phe nū; k'ophu unu e-shihu ike; ria iphe-oma, shi l'alī ono; unu eme g'ọ buru okiphe unwu unu jasuru l'ojejoje ono.' ¹³ Iphe, nwuru anyi buru l'ejo-iphe, anyi meru; me l'ikpe, nmaru anyi ono be o shi. Ole iphe, du eji, anyi meru be ka shii eme l'ahuhu gube Chileke anyi huru anyi; temanu i mee g'anyi nweru nwa ndu owana, phoduru nu-a. ¹⁴ ?O gbaru g'anyi mebyibaa ekemu ngu ozo; ke g'anyi le ndu ono, eme akpamara ono kegbajeru nwanyi ozo? ?Anyi te emedu ehu eghua ngu eghu ghumihu k'ophu ii-me anyi alakota l'iyi k'ophu o to duedu onye aphodu nu; ophu o duedu onye anahu nu? ¹⁵ Gube Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; i bu onye pfuberekoto; kele anyi nweru nwa ndu ophu phoduru nu ntanu-a; mbu nwa ndu ophu nahuru nu. Huma g'anyi pfuru l'iphu ngu buru ndu-ikpe nmaru; mbu l'o meru ophu o to dudu onye a-du ike pfuru l'ataphu ngu."

10

Ndu Jiu akoshiru Chileke iphe-eji phe

¹ Ge Ezura epfu anu Chileke; akoshiru Chileke iphe, du eji, epe megbaberu; ara ekwa; echi onwiya gbaagbaa l'alī l'ataphu ulo Chileke; ndu Izurelu zefuta igwerigwe wu-pfuta iya; unwoke; me unwanyi; me unwegirima; epebedua nodu arakwapho ekwa nkephe arashi iya ike. ² Shekanaya, bu nwa Jiehiyelu; onye lanu l'ime ndu shi l'eri Elamu bya epfuru nu Ezura su iya: "Anyi meakwaru ge Chileke anyi te egudehe ire anyi eka; noo kele anyi jeru je alushia unwanyi ndu ohozo; mbu unwanyi ndu ali-a. Ole g'ọ dūhabe be ndu Izurelu dulekwarua iphe, epe a-nodu ele enya iya. ³ Oo ya bu; g'anyi le Chileke anyi gbanaa ndzu; l'anyi l'a-chishikota unwanyi ono, anyi lushiru ono; me unwegirima, epe nwushiru, bu iya bu egube ono nnajiuphu mu chiru idzu iya; me ndu ono, anoduje atsu ekemu Chileke anyi ebvu ono. Ozo bu l'anyi e-me iya g'ekemu pfuru. ⁴ Gbalihu; o kwa ngu be opfu-a du l'eka; anyibedua be aa-pfukwaru ngu-a l'azu. Shihu obu ike mee ya."

⁵ Oo ya bu; Ezura gbalihu; bya emee ge ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu Izurelu l'ophu ribua nte l'ephe e-me iphe ono g'e pfuru iya. Epe tuko g'ephe ha ria nte ono. ⁶ Noo ya; Ezura bya alufu l'ataphu ulo Chileke ono; tugbua o buru iya eje l'ulo Jiehohananu nwa Eliyashibu. O rwua eka ono; o jika eri nri; jika angu mini; kele ogukwadu aphu le ndu ono, e shi kpua le ndzu ono be e te gudedu ire phe eka.

⁷ A bya atuko Jiuda; me Jierusalemu l'ophu raa ya arara ge ndu ono, e shi kpua le ndzu ono tuko dzukota le Jierusalemu. ⁸ L'iphe, bu onye ta abyaduru l'ime abali eto iya be ee-gwe ivu iya; chifu onye obu g'ọ bo yihe l'ogbo, e shi kpua le ndzu. O buru ge ndu-ishi; me ndu bu ogerenya chiru idzu iya bu ono.

⁹ Tobudu iya bu; unwoke ndu Jiuda me ndu ke Benjaminu tuko g'ephe ha dzukota le Jierusalemu l'ime abali eto ono. Mboku ono bu mboku onwa ke tete du l'ukporo abali. Ndu ono g'ephe ha nodugbaa l'oma etsuzo l'ataphu ulo Chileke l'eka ono. Iphe ono; yee eze mini ono, edze nu ono mee; ehu nodu etegbaa phe etete. ¹⁰ Ezura, bu onye uke Chileke gbalihu su phe: "Unu mewaru; ophu egudedu ire unu eka; kele unu lushiru unwanyi ndu ohozo; shi nno mee g'ikpe kaba anma unube ndu Izurelu. ¹¹ Oo ya bu; unu tuko iphe-eji, unu meru koshiaru Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe; unu awata eme iphe, du iya ree. Unu bufu onwunu l'eka ndu ali-a no; me l'eka unwanyi ndu ohozo ono, unu lushiru ono no."

¹² Ndu ono, dzukoberu l'eka ono tua uzu su: "O kpøephe iphe, i pfuru be anyi e-me. ¹³ Obenu le ndu kuru l'eka-a paru igwerigwe; teme o buru udzumini; k'opfu anyi taa apfukotaduru l'etezi. Ozo bu l'iphe-a ta abudu iphe, ee-mekota ujiku lanu; ozo ujiku labo; noo kele iphe ono mewaru anyi meswewa shingushingu. ¹⁴ Ge ndu-ishi igwe-oha-a pfunuru; g'iphe, bukpo ndu ndu-anyi le mkpukpu le mkpukpu, bu ndu luru unwanyi ndu ohozo; byakota l'iphe phe; g'ephe byaje mboku, a suru g'ephe bya. Ephe -nodu abya; ephe le ndu ogerenya le mkpukpu le mkpukpu aswijeru; mekwapho ndu-ikpe; jeye teke Chileke e-wofu oke ehu-eghu iya ono, l'enwu g'oku l'ehu anyi ono." ¹⁵ O buerupho Jionatanu nwa Asahelu; yele Jiazaya nwa Tikuva kpoloko be bu ndu jikaru iphe ono, e pfuru ono. Meshulamu; me Shabetayi nodu agba eyeru phe.

¹⁶ Ndu ono, e shi kpu le ndzu ono, lwaru nu ono mee iphe ono, e pfuru ono. Ezura, bu onye uke Chileke hota unwoke, bu ndu-ishi l'onu-ulo nna phe; deshia epha phe l'ekwo. O hota phe g'onu-ulo phe hakota. O beephe l'abal mbu l'onwa k'iri; ephe nodu pfushia opfu ono. ¹⁷ O buru g'onwa ke mbu du l'abal mbu be ephe pfugheru opfu ehu ndu ono, luru unwanyi ndu ohozo ono.

Unwoke, luru unwanyi ndu ohozo

¹⁸ A -bya l'echilabo ndu-uke Chileke be bu ndu owa-a luru unwanyi ndu ohozo ono: Ndu shi l'eri Jieshuwa nwa Jiozadaku; ye unwane iya ke nwoke, luru unwanyi ndu ohozo ono bu: Maseya; me Eliyeza; me Jiaribu; me Gedalaya. ¹⁹ Ndu ono g'ephe ha be tukoru kweta ukwe l'ephe a-chishikota unyomu phe ono, ephe luru l'ohozo ono. Onyenonu l'ime phe shi l'igwe-aturu iya kputa ebili lanu nu g'e gude gwee ngweja-apfu-ugwo.

²⁰ Ndu shi l'eri Ima, luru phe nu bu: Hanani; me Zebadaya.

²¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru phe nu bu: Maseya; me Elayijia; me Shemaya; me Jiehiyele; me Uzaya.

²² Ndu shi l'eri Pasho, luru phe nu bu: Eliyowenayi; me Maseya; me Ishimelu; me Netanelu; me Jiozabadu; me Eleyasa.

²³ A bya le ndu Livayi; ndu luru unwanyi ndu ohozo bu: Jiozabadu; me Shimeyi; me Kelaya, bukwapho onye eekuje Kelita; me Petahaya; me Jiuda; me Eliyeza.

²⁴ A bya le ndu aguje ebvu be bu Eliyashibu bu onye luru unwanyi ndu ohozo.

Le ndu nche-onu-oguzo buru Shalumu; me Telemu; me Uri bu ndu luru unwanyi ndu ohozo.

²⁵ A bya le ndu Izurelu ozo, luru unwanyi ohozo ono:

Ndu shi l'eri Paroshi, luru phe nu bu: Ramaya; me Izaya; me Malukayijia; me Mijiaminu; me Eleyaza; me Hashabaya; me Benaya.

²⁶ Ndu shi l'eri Elamu, luru phe nu bu: Matanaya; me Zekaraya; me Jiehiyele; me Abudi; me Jieremotu; me Elayijia.

²⁷ Ndu shi l'eri Zatu, luru phe nu bu: Eliyowenayi; me Eliyashibu; me Matanaya; me Jieremotu; me Zabadu; me Azayiza.

²⁸ Ndu shi l'eri Bebayi, luru phe nu bu: Jiehohananu; me Hananaya; me Zabayi; me Atulayi.

²⁹ Ndu shi l'eri Bani, luru phe nu bu: Meshulamu; me Maluku; me Adaya; me Jiashubu; me Sheyalu; me Jieremotu.

³⁰ Ndu shi l'eri Pahatu Mowabu, luru phe nu bu: Aduna; me Kelalu; me Benaya; me Maseya; me Matanaya; me Bezaele; me Binuyi; me Manase.

³¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru phẹ nụ bụ: Eliyéza; mẹ Ishaya; mẹ Malukayijia; mẹ Shemaya; mẹ Simiyonu; ³² mẹ Benjiaminu; mẹ Maluku; mẹ Shemaraya.

³³ Ndu shi l'eri Hashumu, luru phẹ nụ bụ: Matenayi; mẹ Matata; mẹ Zabadu; mẹ Elifẹletu; mẹ Jieremayi; mẹ Manáse; mẹ Shimeyi.

³⁴ Ndu shi l'eri Bani, luru phẹ nụ bụ: Madayi; mẹ Amuramu; mẹ Uwẹlu; ³⁵ mẹ Benaya; mẹ Bedeya; mẹ Keluhi; ³⁶ mẹ Vanaya; mẹ Meremotu; mẹ Eliyashibu; ³⁷ mẹ Matanaya; mẹ Matenayi; mẹ Jiasu.

³⁸ Ndu shi l'eri Binuyi, luru phẹ nụ bụ: Shimeyi; ³⁹ mẹ Shelemaya; mẹ Nétanu; mẹ Adaya; ⁴⁰ mẹ Makunadebayi; mẹ Shashayi; mẹ Sharayi; ⁴¹ mẹ Azarelu; mẹ Shelemaya; mẹ Shemaraya; ⁴² mẹ Shalumu; mẹ Amaraya; mẹ Jiósefu.

⁴³ Ndu shi l'eri Nebo, luru phẹ nụ bụ: Jieyẹlu; mẹ Matitaya; mẹ Zabadu; mẹ Zebina; mẹ Jiadayi; mẹ Jiowẹlu; mẹ Benaya.

⁴⁴ Ndu ono g'ẹphe ha bẹ shi lụkota ụnwanyi ndu ọhozo; mbụ l'ọ duru ndu ọphu ụnwanyi ono shi yechawaru ụnwegirima.

Ekwo Nehemaya

¹ O waa bu opfu Nehemaya nwa Hakalaya.

Nehemaya vutaru ivu ehu Jierúsalem

L'ónwa Kisilewu l'apha k'ukporo gę mu nọ lę Susa, bu ishi mkpukpu; ² bę Hanani, bu onye lanu l'ime unwune mu yele unwoke ozo tukoru shi l'alı Jiu bya. Mu jia phe aji ndu Jiuda, phoduru nu; mbu ndu ono, shi l'alı, e shi kpuru phe lę ndzu laa; laphu azu ono. Mu bya ajikwaa phe pho aji Jierúsalem. ³ Epe su mu lę-a: "Ndu ono, e shi kpua lę ndzu laa alı ozo; epe mecha laphu azu l'alı ndu Jiuda ono bę onodu phe dukwa eji shii; mbu l'onodu phe bę iphere iya dukwa. Igbulo Jierúsalem bę e nwukpochaaruru enwukposhi; teme onu-abata iya bę oku tsukotaru."

⁴ Mu numachaa iphe ono, epe pfuru ono; mu no-zeta anoo wata ara ekwa.

Mu noo ujiku olemole gukota aphu; aswi egu epfu anu Chileke k'imigwe. ⁵ Iphe, mu pfuru bu: "Gube Chipfu, bu Chileke k'imigwe; mbu Chileke ono, paru eka bya adu ebvu ono; onye ono, edobeje ogbandzu iya l'ehu ndu yeru iya obu bya eme iphe, o pfuru; teme o nodu egoshije phe lę ya yeru phe obu. ⁶ Ngabenu nchi; le mu enya; numa epfufu, mube onye-ozu ngu epfu anu ngu; mbu epfufu, mu anoduje l'iphu ngu epfu anu ngu eswe l'enyashi l'iswi ehu ndu-ozu ngu, bu ndu Izurelu. Mu epfufuta iphe-eji, anyibe ndu Izurelu megbaberu ngu; mbu iphe-eji, mbedua me ndibe nna mu phe meru ngu. ⁷ Anyi mewaru ngu ejo-iphe, ha shii; mbu l'anyi pawaru eme ekemu ono, i turu ono haa; bya ahaa eme iphe, i toru okpa iya su g'e meje; me eme omelali, i doberu, bu iya bu iphe, i turu l'ekemu nu onye-ozu ngu, bu Mosisu. ⁸ Nyatanu opfu ono, i pfuru onye-ozu ngu, bu Mosisu su: 'O -buru l'e te egudedu ire unu eka bę mu a-tukashikwa unu nanu nanu l'echilabo ohamoha. ⁹ Ole o -buru l'unu dakoberu lwapfuta mu; bya edobe ekemu mu; eme iya ememe; o betakpo eka a chiru unu laa buru l'ohu eka igwe beru ali beru; bę mu e-shi l'eka ono rwukobe unu; duphuta unu azu l'eka ono, mu hotaru g'o buru eka mu e-buru eburu ono.'

¹⁰ "Oo ndu-ozu ngu bę epe bu; bya aburu ndibe ngu; mbu ndu i gude eze ike ngu; me okpehu ngu gbafuta. ¹¹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi l'epfufu, onye-ozu ngu epfu anu ngu; me l'epfufu, ndu-ozu ngu epfu anukwa ngu pho; mbu ndu ono, bu ndu oduje ree g'ephe tsu ngu ebvu ono. Jiko menaa g'iphe jeeru mube onye-ozu ngu lę ree ntanu-a; mbu g'i mee g'imemini mu du nwoke-a, bu eze."

Teke ono bę bu mu shi buru onye agbajeru eze mee.

2

Aaha Nehemaya g'o je Jierúsalem

¹ O be l'onwa Nisanu l'apha, kwe Atakuzakuzesu ukporo apha, o wataru aburu eze; g'a pataru iya mee; mu pata mee ono; gbaahaaru eze. Ophu o toko du-swee teke mu gbanwubejeru iphu l'iphu eze. ² Eze jia mu su: "Bu gunu meru iphe iidzu iphu l'ebe abu iphe-ememe eme ngu? O to nwedu iphe ozo gbahaa l'obu ta atsodu ngu utso."

Teke ono; ndzū wata mu agushi ike. ³ Mu bya asū eze: “Gẹ gube eze nọdukwa ndzū jasuru asuru. ?Bū kẹ gūnu bẹ mu ta anọdudu adzū iphu; lẹ mube onye mkpukpu mu dakposhihuru adakposhihu; mbū ẹka ono, e liru nna mu oche pẹ; tẹme oguzo iya buru iphe, oku tsukotaru?” ⁴ Tọbudu iya bụ; eze sū mu: “?Bū gūnu bẹ ọ dū ngu gẹ mu meeru ngu?”

Mu bya atakpeeru Chileke k'imigwe opfu; ⁵ bya asū eze: “Ọ -buru l'ọ dū gube eze ree; mbū ọ -buru lẹ mube nwozi ngu dū ngu l'obu; hanaa mu gẹ mu jeshia alì Jiuda; je lẹ mkpukpu ono, e liru nna mu oche pẹ ono; je akpukwaa ya.”

⁶ Eze yele eze-nwanyi, bụ onye nọ-kube iya nū jia mu sū: “?Denu g'ii-nọ-beru l'ije ngu obu? ?Bū teke ole bẹ ii-lwa?” Ọ dū eze ree gẹ mu je; mu bya atuaru iya onu.

⁷ Mu pfukwaarupho eze sū iya: “Ọ -buru l'ọ dū gube eze ree; denuru ẹkwo-ozì nū mu gẹ mu nū ndu bụ ọchi-ọha l'azū ẹnymu; k'ophu ẹphe a-ha mu gẹ mu ghata jeshia alì ndu Jiuda. ⁸ Dekwaapho ẹkwo-ozì ophu mu a-nū Asafu, bụ onye eleta oswa eze ẹnya; g'ọ nū mu oshi, mu e-gude mee mgbo onu-abata ọlo-mgbobuta eze-ọlo Chileke; mẹ oshi, mu e-gude mezia igbulọ mkpukpu ono; mẹ ophu mu e-gude mee ọlo, mu e-buru.” Iphemiphe, mu rwozu eze bẹ o mekotaru mu; kele ẹka-oma kẹ Chileke mu bẹ dū mu l'ehu.

Nehemaya agbaphe igbulọ Jierúsalem

⁹ Mu bya ejerwua azū ẹnymu; mu bya eworu ẹkwo-ozì ono, eze deru ono nū ndu ọchi-ọha ono. Eze bẹ duwaru ndu-ishi ndu ojogu; waa ndu agba l'inya yeru mu gẹ mu l'ẹphe swiru. ¹⁰ Teke Sambalatu, bụ onye Horonu; mẹ Tobaya, bụ onye-ishi l'alì Amonu numaerupho l'ọ nweru onye byaru achọ g'ee-shi g'iphe duru ndu Ízurelu lẹ ree; ọ dū pẹ ẹjì dushia pẹ iya ike.

¹¹ Noo ya; mu bya abata lẹ Jierúsalem; nọo ya abalì ẹto. ¹² O be l'enyashi ujiku lanu; mu gbalihu; mu l'unwoke olemole; anyi tugbua. Ophu ọ dudu onye mu pfuwaru iphe, Chileke mu yeru mu l'obu gẹ mu meeru Jierúsalem. Ophu ọ dukwapho anu-agbagba ozo, mu gude ghahaepho ophu mu l'agba. ¹³ Ọ buru l'echi abalì bẹ mu gude tugbua. Ẹka mu shiru bụ Onu-abata Nsuda lufuta lẹ Welu Nkuta-oswa; shia ono futa lẹ Onu-abata Ikpozu; ejekpopho agbaphe igbulọ Jierúsalem ono, e tsukposhi etsukposhi ono; yele oguzo iya ono, oku tsukotaru ono. ¹⁴ Mu bya eshi l'ẹka ono tugbua shia ọzo Onu-abata Ẹnya-nwobvu; waa Okpuru Eze; ọle anu, mu agba agbagba te nwedu ẹka oo-shi ghata. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; mu gude ẹnnyashi ono tugbua kwaseru ọzo nsuda; agbaphe igbulọ ono. Mu gbaphechaa ya; bya alwaphuta azū shia Onu-abata Nsuda bahu l'ime mkpukpu.

¹⁶ Ophu ndu-ishi amadu ẹka mu jeru; ozoo iphe, mu meru; kele o toko dudu iphe, mu pfuwaru ndu Jiu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu a maru ẹpha pẹ; mẹ ndu-ishi; mewaro ndu ozo, bụ ndu e-mechaa eje ozi ono.

Nehemaya epfu lẹ ya a-kpukwa igbulọ Jierúsalem

¹⁷ Tọbudu iya bụ; mu sū pẹ: “Unu humawaru egube iphe-otsulehu, anyi nọ l'ime iya; mbū gẹ Jierúsalem gude dakposhihu; oku tsukota oguzo iya. Unu byakwa g'anyi kpukwaa igbulọ Jierúsalem; k'ophu anyi e-mefu onwanyi iphe-iphere l'ehu.” ¹⁸ Mu bya epfukwaaru pẹ pho g'ẹka-oma kẹ Chileke mu gude dū-be mu l'ehu; waa k'iphe, eze pfukotaru mu. Ẹphe sū: “Ngwa; g'anyi wata iya akpukpu.” Ẹphe kwakobeahaa ẹka k'awata eguru ozi ono.

¹⁹ Sambalatu, bu onye Horonu; yele Tobaya, bu onye-ishi l'alì Amõnu; me Geshemu, bu onye Arabu numaepho iphe ono, anyi chiru idzu iya k'ememe ono; ephe chiahaa anyi ochi jaahaa anyi ewenu asuje: “?Bu gunu be unu eme nno? ?Bu ikè be unu ekwefuru eze to?”

²⁰ Mu bya eyeeru phe onu su phe: “O kwa Chileke k'imigwe be e-me g'anyi mee iphe, anyi eme mekõta. Anyibe ndu-ozì iya abya awata akpu igbulõ obu; õle unubedua te nwedu oke le Jierusalemu; õphu eka unu adudu iya; õphu ndiche unu ebujeduru iya.”

3

Aakpukwa igbulõ Jierusalemu

¹ No iya; Eliyashibu, bu onye-ishi uke Chileke; yele ndu ozo, bu ndu-uke Chileke bya agbeshi je atuko kpukwaa Onu-abata Aturu. Ephe kpuchaa ya; bya eyeshia ya mgbo. Ephe kpuru igbulõ iya o futa l'ulo-ephekerephe “Ukporo-ise” me le Ulo-ephekerephe “Hananelu.” Ephe mechaa ya bya eworu iya ye Chileke l'eka.

² Eka õphu etsota eka ono be bu unwoke mkpukpu Jieriko be kpuru iya nu.

Zaku nwa Imuri kpu tsota phe.

³ Unwu Hasena bu phe kpuru Onu-abata Ema. Ephe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; me iphe, eegudeje aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

⁴ Onye kpu-tsotaru phe nu bu Meremotu nwa Uraya, mbu nwanwa Hakõzu.

Meshulamu nwa Berekaya, bu nwanwa Meshezabelu kpuru tsota Meremotu.

Zadoku nwa Bana kpu-tsota Meshulamu.

⁵ Ndu mkpukpu Tekowa kpuru eka etsota iya nu. Oke ndu õphu a maru epha phe le mkpukpu ono te ekwedu wozeta onwophe alì jee õzi, ndu-ishi-õzi ono suru g'ephe jee.

⁶ Jioyada nwa Paseya; me Meshulamu nwa Besodeya be kpukwaru Akahu Onu-abata. Ephe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

⁷ Ndu kpukwaru eka etsota iya nu bu Melataya, bu onye Gibiyõnu; me Jiadõnu, bu onye Meronotu; me unwoke Gibiyõnu yele Mizupa. Eka ono bukõta eka ndu ochi-õha azu enyimu bu ishi.

⁸ Onye kpukwaru eka etsota iya nu bu Uzelu nwa Hahaya. Uzelu yi le ndu akpuje uzu mkpõla-ododo.

Onye kpuru tsota iya nu buru Hananaya. Hananaya be yi le ndu emeje manumbeleke, eshi mkpo. Ephe kpuru igbulõ Jierusalemu ono jasõ le Igbulõ-õsa.

⁹ Refaya nwa Huru be kpu-tsotaru phe nu. Refaya bu onye-ishi nkeru-ebõ uswekete Jierusalemu.

¹⁰ Onye kpu-tsotaru phe nu bu Jiedaya nwa Harumafu. Eka o kpukwaru be bu nhamunha ataphu ibe iya.

Hatushi nwa Hashabuneya kpukwaa eka tsotaru iya nu.

¹¹ Malukayijia nwa Harimu; me Hashubu nwa Pahatu-Mõwabu be kpukwaru eka igbulõ ibiya ozo; bya akpu õlo-ephekerephe, “Otapfupfufu-õku.”

¹² Onye kpukwaru eka tsotaru iya nu bu Shalumu nwa Haloheshi. O bu onye-ishi, nkeru-ebõ uswekete Jierusalemu. O buru yee unwada iya tukõru kpu ya.

¹³ Hanunu yele ndu bu le mkpukpu Zanowa be kpukwaru Onu-abata Nsuda. Epe kpuru iya bya eyeshikota iya mgbo; me iphe, egudeje aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe; bya akpua igbulo ono eka du unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; kpua ya jeye le Onu-abata Ikpuzu.

¹⁴ Onye kpuru Onu-abata Ikpuzu bu Malukayijia nwa Rekabu, bu onyeshi uswekete Betu-Hakeremu; o kpuru iya yeshikota iya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

¹⁵ Shalumu nwa Kolu-Hoze, bu onyeshi ndu bu l'uswekete Mizupa be bu iya kpukwaru Onu-abata Enya-nwobvu. O kpuru iya bya ekpua ya iphe l'eli; yeshia ya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe. O kpukwakwarupho igbulo Okpuru Shela, no le mgboru mgbabu eze; kpua ya futa l'eka eeshije le mkpukpu Devidi agbazeta.

¹⁶ Onye kpustotaru iya nu bu Nehemaya nwa Azubuku; onye bu onyeshi, nkeru-ebo uswekete Betu-Zuru. O kpuru nkiya je akpaa l'iphu ilu Devidi; kpua ya o futa l'okpuru ono, e gude eka tua ono; wafua l'eka ndu ojogu bu.

¹⁷ Ndu kpustotaru iya nu bu ndu Liviayi. Epe no l'eka Rehumu nwa Bani kpua ya.

Onye kpuru tsota iya bu Hashabaya, bu onyeshi, nkeru-ebo uswekete Keyila.

¹⁸ Eka tsotaru iya nu be bu onye kpukwaru iya nu bu Bavayi nwa Henadadu, bu onyeshi nkeru-ebo uswekete Keyila lanu ophuu; yele unwunna iya.

¹⁹ Onye kpuru tsota iya bu Eza nwa Jieshuwa. O kpukwaru ibiya ophu du l'iphu eka eeshije enyiba l'ulo, eedobeje ngwogu; mbu le nkulahu nggoji igbulo ono. Eza l'onwiya be bu onyeshi, ndu Mizupa.

²⁰ Eka tsotaru iya nu be bu Baruku nwa Zabayi be gude g'ophu iya l'ehu kpukwaa ya. O shi le nkuku igbulo ono kpua ya jeye l'onu-oguzo ibe Eliyashibu, bu onyeshi uke Chileke.

²¹ Meremotu nwa Uraya; mbu nwanwa Hakuza be kpuru tsota Zabayi. O shi l'onu-oguzo ibe Eliyashibu kpua ya jeye l'eka ibe Eliyashibu jeberu.

²² Ndu ozo, kpustotaru iya nu bu ndu-uke Chileke. Epebedua shigbaa le mkpukpu, no-pheru Jierusalemu mgburugburu.

²³ Ndu kpukwaru tsota phe be bu Benjiaminu waa Hashubu. Eka epe kpukwaru bu ataphu ibe phe.

Onye kpuru tsota phe be bu Azariya nwa Maseya; mbu nwanwa Ananaya. Yebedua kpukwaru eka no le mgboru ibe phe.

²⁴ Onye kpukwaru ibe iya ozo, tsotaru iya nu be bu Binuyi nwa Henadadu; yebedua kpuru shita l'ibe Azariya jasu le nkuku igbulo ono.

²⁵ Palalu nwa Uzayi be kpukwaru eka du l'iphu nkuku igbulo ono; yele ulo-ephekerephe ono, sefutaru ishi l'ibe eze l'eka iya ophu du l'uzo imeli mkpukpu ono le mgboru oma eka ndu nche anoje.

Onye kpukwaru tsota iya nu bu Pedaya nwa Paroshi.

²⁶ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke, bu ndu bu l'ubvu, Ofelu bya akpukwaa nkephe futa l'iphu Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa; yele ulo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono.

²⁷ Ndu kpustotaru phe nu, kpuru ibiya ozo be bu unwoke ndu Tekowa. Epe kpukwaru iphu oke ulo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono; kpua ya jeye o sibe l'igbulo Ofelu.

²⁸ Ndu uke Chileke be kpukwaru a -gbu le Onu-abata Inya kwaseru; onyenonu kpuru ataphu ibe iya.

²⁹ Onye kpuru tsota phe nụ be bu Zadoku nwa Ima. Yebedua kpukwaru atatiphu ibe iya.

Onye ophu kpuru tsota iya nụ buru Shemaya nwa Shekanaya. Yebedua bu onye-nche Onu-abata Enyanwu-awawa.

³⁰ Ndu ozo, kpuru tsota iya nụ bu Hananaya nwa Shelemaya; yele Hanunu, bu onye k'ishii l'unwu Zalafu.

Meshulamu nwa Berekaya kpuru tsota phe; eka o kpukwaru bu atatiphu ulo iya.

³¹ Onye ophu kpuru tsota iya bu Malukayijia. Yebedua yi le ndu akpuje uzu mkpola-ododo. O kpukwaru igbulọ nkiya jeye l'ulo ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me ke ndu ngho l'atatiphu Onu-abata Nlele; o kpukwaa ya pho futa le nwulo, du l'eli nkuku igbulọ ono.

³² Ndu akpuje uzu mkpola-ododo; me ndu ngho be kpukwaru mgbaka nwulo ono, du l'eli nkulahu nggoji igbulọ ono; ephe kpua ya jeye le Onu-abata Aturu.

4

Ndu mkposhi ozi ono

¹ Sambalatu numaepho l'anyi akpukwawaa igbulọ ono; ehu-eghu ghuaaha ya; mbu o voru oku wua ehu wata aja ndu Jiu ewenu. ² O nodu l'iphu ndibe phe; me l'iphu ndu ojogu Sameriya pfuaaha su: “?Bu gunu be ndu Jiu-a, bu ndu arwuhu-a eme? ?Ephe eme g'ephe kpukwaa igbulọ ono too gunu? Mbua; ?ephe e-mechaa gwee ngweja too? ?Ephe eme g'ephe kpu-ghee ya l'ujiku lanu too? ?Bu g'ephe a-du ike mee ge mkpuma ono dubaa ree ozo? mbu mkpuma ono, ephe voshiru le mkpokpo igbulọ ono, oku gbanwushiru ono.”

³ Tobaya, bu onye Amonu, no iya le mgboru su: “Igbulọ mkpuma obu, ephe akpu obu ?o nweru ishi? Iphe, bu agulo -gbakotakpo ya nu l'o dakposhihu!”

⁴ “Su-a; jiko Chileke anyi; ngabenuru anyi nchi; kele o to dudu iphe, a guberu anyi. Menaa g'ewenu, ephe aja anyi tukoru phe l'ishi. L'i mee g'a lwuta phe l'ogu lashia ali ozo. ⁵ Ta agukwaru phe nvu l'ejo-iphe, ephe meru; te ehuchafukwa iphe-eji phe l'iphu ngu; kele ephe gudewaa okonu kwechia ndu ono, akpukwa igbulọ ono iphu.”

⁶ Noo ya; anyi kpua igbulọ ono kpujaha iya ebo le g'o shi hahawaa; kele ndu ono phuberu iphu eje ozi ono.

⁷ Teke Sambalatu; me Tobaya; me ndu Arabu; me ndu Amonu; me ndu Ashidodu numaerupho l'aakpukwa-a igbulọ Jierusalemu ono g'aakpu iya; teme l'eka uzo du iya be aakpu-chishiwa; ehu wata phe eghushi egu ike. ⁸ Ephe nokobe chia idzu g'ephe bya ugu le Jierusalemu; bya akuru utsu yeru phe. ⁹ Tobudu iya bu; anyi bya epfuru nu Chileke anyi; woru ndu nche ye g'ephe cheje mkpukpu ono nche eswe l'enyashi; g'ephe be eme iphe, ephe chiru idzu iya.

¹⁰ O buru teke ono be ndu Jiuda wataru epfu su: “Ike abvuakwa ndu l'eje ozi obu; teme mkpokpo igbulọ pakwadu-a eka; k'ophu bu l'anyi ta amadu g'anyi e-shi kpukwaa igbulọ obu.”

¹¹ Ndu ohogu anyi nodu epfukwapho su l'anyi -bya amaru; mbu l'anyi -bya ahuma phe; be ephe nowaa l'echilabo anyi egbushi anyi; k'ophu eje ozi ono e-buhu. ¹² No iya; ndu Jiu, bukube phe nu byapfutawa anyi iphe, rwuru ugbo iri bya akuru anyi l'iphe, bukpo ibiya ophu anyi shiru be ndu ohogu anyi ono e-shikwa byapfuta anyi ugu. ¹³ Oo ya bu; mu bya eye ndu

nche l'azụ igbulọ ono; g'ephe cheje nche l'eka igbulọ ono kachaa mkpulali; mbụ ẹka a kpu-beru iya ubele. Mu gbaa ndu nche ono l'ipfu l'ipfu; ephe pagbaarụ ogu-echi pẹ; mẹ arwa pẹ; mẹ apfu pẹ.

¹⁴ Mu bya ahuma g'iphe dụ; mu gbalihu pfiaru ndu a maru epha pẹ; mẹ ndu-ishi; mewardu ndu ozo sụ pẹ: “Unu ta atsushi ndu-a ebvu! Unu nyatanu Nnajiuphu ono, bu onye parụ ẹka; bya aburu onye dụ ebvu ono! Unu lwua ogu ehu ndibe unu; mẹ k'unwu unu unwoke; mẹ k'unwada unu; mẹ k'unyomu unu; mẹ k'unuphu ibe unu.” ¹⁵ Teke ndu ohogu anyi numaru l'ejo idzu ono, ephe chiru anyi ono be anyi mawaru; mbụ lẹ Chileke mebyiwaru iya; o o ya bu anyi tuko g'anyi ha laphu azu je akpuaha igbulọ ono ozo.

¹⁶ E-shi lẹ mboku ono kwaseru be nkeru-ẹbo l'unwoke, ejeru mu ozi bu pẹ jeahaaru ozi ono; nkeru-ẹbo ophuna nodu lẹ nche; parụ arwa; mẹ iphe, eegudeje gbobuta onwonye; mẹ apfu; yee uwe-ogu. Ndu-ishi pfuru ndu onu-ulo Jiuda l'opfu l'azu; ¹⁷ ephe nodu akpu igbulọ ono. Ndu ophu evu iphe, e gude eje ozi ono gude eka lanu eje ozi ono; gude eka ophu parụ ngwoogu. ¹⁸ Ndu ophu akpu igbulọ ono l'ehu l'ehu tucharu ogu-echi pẹ l'upfu akpu iya. Onye egbuje opu pfuru mu l'aguga. ¹⁹ Tobudu iya bu; mu pfiaru ndu a maru epha pẹ ono; mẹ ndu-ishi ono; mẹ ndu ozowaro sụ pẹ-a: “Ozi-a pakwaru eka; teme o ha osa shii; o mee anyi nodu onwanyi uzanya uzanya l'igbulọ-a. ²⁰ Iphe, bukpo eka unu numaru oda opu ono; unu wuru byapfuta anyi l'eka ono. Chileke anyi a-lwuchiru-a anyi ogu!” ²¹ Noo g'anyi shi jee ozi ono; nkeru-ẹbo nodu apajeru arwa e-shi lẹ nchi-abohu jeye l'enyashi teke kpokpode lufutawaru. ²² Iphe ozo, mu pfukwarupho ndu ono teke ono bu: “G'onyenonu yele onye ejeru iya ozi zekwa l'ime Jierusalemu l'enyashi; k'opfu ephe a-buru anyi ndu nche l'enyashi; teke o beru l'eswe ephe ejee ozi.” ²³ G'anyi ha; mbedua; mẹ unwune mu; mẹ ndu-ozu mu; mẹ ndu nche, mu l'ephe no be ta adudu onye eyefuje iphe, o yeru l'ehu eyefu. Onyenonu apajeru ngwoogu iya; o betakporu o buru mini be onye obu eje ekuta.

5

Nehemaya eyeru ndu ukpa eka

¹ A nonyaa; unwoke ndu Jiuda; waa unyomu pẹ wata echi mkpu iphe, ndu Jiuda ibe pẹ l'eme pẹ. ² O nweru ndu ophu epfu sụ: “Anyi l'unwegirima anyi unwoke mẹ unwanyi be ha igwerigwe; o o ya bu g'a hanaa anyi g'anyi chota akpuru ereshi ria nodu ndu.”

³ O dukwarupho ndu ophu epfu sụ: “Anyi yeru alị anyi l'itumo; yechaa opfu-vayinu anyi; mẹ ulo anyi g'ee-shi g'anyi huma ereshi ria l'egu, eme nu.”

⁴ O duru ndu ophu suru: “Anyi jiwaru ugwo tua utu alị anyi; mẹ k'opfu-vayinu anyi nu eze. ⁵ A makwaru-a l'anyi lẹ ndu Jiu ibe anyi pẹ be gbaru ugbugba lanu. O buru g'unwegirima pẹ dụ ree bu g'unwegirima nkanyi dukwapho; obenu l'unwegirima anyi unwoke mẹ unwanyi be anyi dobewaru l'onodu ohu. Unwada anyi nwekwaru ndu ophu gbẹ buwaru nu ohu nta; ophu anyi ta amadu g'anyi e-me gbafuta pẹ; kele alị anyi mẹ opfu-vayinu anyi bukotawa ke ndu ozo.”

⁶ Mu numaepho mkpu ono, ephe echi ono; yele iphe ono, ephe epfukashi ono; ehu wata mu eghushi egu ike. ⁷ Mu bya arichaa iphe ono l'ime onwomu; mu bobo iya ndu a maru epha pẹ mẹ ndu-ishi. Mu sụ pẹ: “O kwa ndu Jiu ibe unu be unu anataje ugwo ntukwase.” Mu bya ekua

ndzukọ, ha shii g'a chĩa ìdzù g'ee-shi nua phẹ chiipfuu. ⁸ Mu sụ phẹ: “Nta-a bẹ anyi kukeberu ẹhu gbafuta unwune anyi, bu ndu Jiu, e shi ree ndu ọhozo. Unubedua bya nta-a bya ereshiahaa unwune unu ono ọzo g'anyi zu-phuaha phẹ azu.” Mu pfuchaa nno; ẹphe daa kẹ nyonyoronyo; ọphu ẹphe ta amadu iphe, ẹphe e-pfu.

⁹ Mu sukwa phẹ pho ọzo: “Iphe, unu eme ta adukwa ree. ?Tọ gbaduru g'unu tsua Chileke anyi ebvu k'ọphu ndu ọhozo, bu ndu ọhogu anyi ata watadu anyi aja ewenu? ¹⁰ Mbẹdua; mẹ unwune mu; mẹ ndu-ozu mu bẹ ejiejekwa ndibe anyi ugwo okpoga mẹ ugwo ereshi. Ọle ọo g'anata ugwo ntukwase laa! ¹¹ Unu nu-phukota phẹ alị phẹ azu ntanu-a; mẹ opfu-vayinu phẹ; mẹ mgbabu olivu phẹ; mẹ ulo phẹ. Unu eworu ntukwase, unu nataru phẹ l'okpoga; mẹ l'ereshi; mẹ lẹ mẹe; mẹ lẹ manu nu-phukota phẹ azu.”

¹² Ẹphe tuko sụ: “Anyi a-nu-phukota iphe ono azu. Ọ tọ dudu iphe, anyi a-suba g'ẹphe nu anyi ọzo. Ọo ẹpho g'i suru g'anyi mee bu g'anyi e-me.”

Mu bya ekua ndu-uke Chileke; woru nte nu ndu a maru ẹpha phẹ ono; mẹ ndu-ishi g'ẹphe mee iphe ono, ẹphe kweru ukwe iya ono. ¹³ Mu bya aja uwe mu phulaphula sụ: “G'ọ bukwaru ẹgube-a bẹ Chileke a-jifu ndu te emeduru iphe, ẹphe kweru ukwe iya; mbu jifu phẹ l'ulo phẹ; mẹ l'iphe, ẹphe nweru. G'ọ bukwaru nno bu g'aa-jifu onye ono; gbabẹ iya ẹka oto!”

Ndzukọ ono l'ọphu tuko zua mgbede sụ: Nokwa g'ọ du. Ẹphe jaa Chipfu ajaja. Ndu ono mee iphe ono, ẹphe kweru ukwe iya ono.

Nehemaya ta abudu ẹhu iya b'ọ maru nwekiya

¹⁴ E -shi lẹ teke a turu mu ẹka gẹ mu buru ọchi-ọha l'alị Jiuda; mbu l'apha, kwe Atakuzakuzesu apha ukporo jeye l'apha, kwe iya ukporo apha l'apha iri l'ẹbo, ọ wataru aburu eze; l'ime apha iri l'ẹbo ono bẹ mbẹdua; mẹ unwunna mu ta adudu onye ọphu rijeru nri, gbaru ọchi-ọha. ¹⁵ Obenu lẹ ndu ọchi-ọha ọphu vu mu ọzo buru ishi bẹ shi bo ndu Jiuda ivu anyinyi; shi anakoje phẹ nri mẹ mẹe; bya eyekoberu mkpola-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo shekelu labo, ẹphe shi atuje. Nokwapho gẹ ndu shi ejeru phẹ ozi shi akpa ndu Jiuda ono ẹhu. Ọle mbẹdua gude atsụ Chileke ebvu ọphu mu te emeduru ẹgube ono. ¹⁶ Mu gbẹ yechiaru ẹhu lẹ k'akpu igbulọ ono; ọphu ọ dudu alị, anyi zuru m'ilile. Ndu ozi mu g'ẹphe ha dzukotaephe eje ozi ono l'ẹka ono. ¹⁷ Ọzo buru lẹ ukporo umadzu ẹsaa l'umadzu iri; mbu ndu Jiu; mẹ ndu bu ndu-ishi bẹ anọduje eri nri lẹ teburu mu; yekoberu ndu eshije l'ohamoha, no-pheru anyi mgburugburu byapfuta anyi. ¹⁸ Mbokumboku bẹ eegbuje oke-eswi lanu; waa aturu ishii, ẹhu du ree; mẹ oku gude shiaru mu nri. Abalị iri, nwutaru anwuta bẹ eevutajeru mu mẹe, du iche iche; vuta iya k'etsutsu. A makwaru-a l'iphemiphe ono dukota; ọle mu ta asujeduru g'a nu mu oke nri, rwuberu ọchi-ọha; noo kele ivu-ẹrwa ndu Jiuda vu bẹ panukaru ẹka.

¹⁹ Jiko Chileke mu; nyatakwa mu ro lẹ k'oma l'iphemiphe-a, mu mekotaru ndu-a.

6

Ejo idzu, a chiru Nehemaya

¹ Sambalatu; mẹ Tobaya; mẹ Geshemu, bu onye Arabu; mẹ ndu ọhogu anyi ọzo bya anuma lẹ mu kpu-ghewaru igbulọ ono; ọphu ọ tọ dudu ẹka ghekwaduru iya onu; ọle teke ono bẹ mu teke yeshidu mgbo l'oguzo iya.

² Sambalatu yele Geshemu zia mu ozi sụ gẹ mu bya gẹ mu l'ẹphe dzuda lẹ mkpukpu lanu, du lẹ baswaa alị, aza Ono. Obenu l'iphe, ẹphe chiru idzu iya bu g'ẹphe meka mu iphe. ³ Mu zia ndu-ozu g'ẹphe je ezia phẹ sụ phẹ:

“Ozi, mu gude l'eka be pakwaru eka. Mu ta abyakotakwa. ?Denu ge mu e-shi paru ozi ono haa g'o rwuhu le mu abya unu aza oku?”

⁴ Ugbo eno be ephe ziru mu ozi lanu ono; o buru onu, mu yehawaru be bu onu, mu yekotaru phe.

⁵ O be le k'ise iya; Sambalatu zia nwozi iya g'o gude ozi lanu ono byapfuta mu. O buru ekwo-ozi, e gheberu onu be o gude bya. ⁶ L'ime ekwo ono be o deru su:

“Iphe, ngakotaru ohamoha; teme Geshemu gbakwaapho ama iya bu le gu le ndu Jiu be agba idzu g'unu kwefu ike; o buru iya meru iphe unu akpukwa igbulu ono. Iphe ozo, e pfuru ye iya bu l'oo gubedua eme g'i buru eze phe. ⁷ Ozo bu l'i gbete hotawa ndu mpfuchiru g'ephe je araa k'opfu ehu ngu arara le Jierusalemu su l'i bu eze ndu Jiuda. O doru ngu enya l'opfu ono e-rwu eze le nchi. Oo ya bu l'o kakwa ree g'i byakwa g'anyi chi-zia ya achi-zi.”

⁸ Mu ziphu iya ozi azu su iya: “Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ophu meru ememe ilile; o kwa l'obu ngu be i ritaru iya pfua.”

⁹ Iphe ono bu iphe, ephe eme g'anyi tsuhu ebvu; kele ephe riru l'anyi a-paru ozi ono haa; anyi te ejefuedu iya l'ishi. Ole mu rworu Chileke su iya: “Jiko menaa g'eka shihu mu ike.”

¹⁰ O be teke mu jeru l'ulo Shemaya nwa Delaya, mbu nwanwa Mehetabelu, bu onye ta lufujedu alufu l'ibe iya; o su ge mu l'iya dzuda l'ulo Chileke; l'ime ime eze-ulo ono; g'anyi gu-chishia mgbo, du l'eze-ulo ono agu-chishi; l'o nweru ndu l'a-bya mu egbugbu; l'oo l'enyashi be ephe a-bya mu egbugbu obu.

¹¹ Ole iphe, mu pfuru bu: “?Bu onye du ge mbedua be a-gbalaaha agbala? Mbu ?bu onye du ge mbedua be a-gbaru lashia l'eze-ulo Chileke ge mu dzota ndzu mu? Mu te ejedu.”

¹² O buru teke ono be o byaru edoo mu enya l'o to bu Chileke be ziru iya nu; l'oo Tobaya yele Sambalatu pfuru iya ugwo g'o pfua iphe, a-tsuru mu nu. ¹³ Ephe pfuru iya ugwo g'o yee mu ebvu; k'opfu mu e-me iphe, o suru ge mu mee; shi nno mee iphe-eji; g'ephe e-nweru iphe, ephe a-gbabe okpa gube mu ejo epha; mee mu iphe-iphere.

¹⁴ Gube Chileke mu; ta azohakwa iphe, Tobaya yele Sambalatu meru mu. Nokwapho g'i ti zohakwapho nwanyi mpfuchiru ono, bu Nowadaya; me ndu mpfuchiru ozo, shi eme g'ephe yee mu ebvu.

Aakpu-ghe igbulu ono

¹⁵ Noo ya; iphe, a kpuru igbulu ono bu ukporo abali labo l'abali iri l'ebo. Mboku, a kpu-gheru iya bu l'ukporo abali l'abali ise l'onwa Elulu. ¹⁶ Ndu ohogu anyi l'opfu; me iphe, bu ndu ohozo, bupheru anyi mgburugburu numae ya pho; ephe pehu onwophe l'enya; noo kele o byaru edoo phe enya l'ozi ono be bu Chileke anyi yeru anyi eka; anyi jefu iya l'ishi.

¹⁷ Le teke ono be ndu a maru epha phe l'ali Jiuda nuru Tobaya ekwo-ozi, du igwerigwe. Ekwo-ozi ophu shi Tobaya l'eka nodu anodujekwapho abyaru phe. ¹⁸ Noo kele ndu du igwerigwe l'ali Jiuda be riru nte turu ike yeru iya; kele o bu ogo Shekanaya nwa Ara; teme nwa iya nwoke, bu Jiehohananu lukwapho nwada Meshulamu nwa Berekaya. ¹⁹ Teme ephe nodu anodujekwapho epfushiru mu iphe, du ree, Tobaya l'emegbabe. Iphe, mu pfuru; ephe aturuta iya je edooru iya. Tobaya nodu edetajeru mu ekwo ge ya gude yee mu ebvu.

7

¹ A kpụ-ghechaa igbulọ onọ; mu bya eyeshikọta iya mgbo. A bya ahọ ndu nche ọnu-oguzo; mę ndu ebvu; mę ndu Lívayi. ² Ndu mu meru ishi ndu Jierúsalemụ bụ nwune mu Hanani; yęle Hananaya, bụ onye-ishi ọlo-mgbobuta. Noo kęle Hananaya bụ onye e gude ire iya ęka; tęme ọ ka atsụ Chileke ebvu eme l'igwerigwe ndu ọzo. ³ Iphe, mu pfuru phę bụ: "G'a ta aguhajekwa ọnu-abata Jierúsalemụ ghebe ọnu l'ębe abụ l'ęnyanwu gbakotaru. Ọ -buru lę ndu nche nọkwadu lę nche; g'a gu-chishije mgbo iya agụ-chishi swọbechaa ya mgborígwè. Unu shi lę ndu bu lę Jierúsalemụ họtta ndu nche; g'ęphe cheje nche l'ęka dụ k'eche nche; ndu ọphuu anọdu l'iphu ọlo phę eche."

*Ndu shi l'ęka a kpuru phę lę ndzụ lwa
(Ezu 2:1-70)*

⁴ Jierúsalemụ bụ eze mkpụkpụ, ha shii bya aha kę phorokotokongu; ọphụ ndu nọ iya nụ abadụ nwishi; tęme ọphụ ọ dudu ọlo, a kpụwaru iya. ⁵ Tọbudu iya bụ; Chileke mu yee mu iya l'obu gę mu kukọo ndu onọ, a maru ępha phę onọ; mę ndu-ishi; męwaro ndu ọzo g'e deshia ępha phę l'eri phę l'eri phę. Mu bya ahuma ękwo, e deshiru ępha ndu vu ọzo, shi l'ęka a kpuru phę lę ndzụ lwa; mbụ ękwo, e deshiru phę l'eri phę l'eri phę. Iphe, mu hụmaru, e deru l'ękwo onọ bụ:

⁶ Waa ndu Ízurelu onọ, shi l'alị Bábilonu lwa; mbụ ndu onọ, a kpụjeru lę ndzụ laa alị ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu kpụkojeru laa Bábilonu onọ. ęphe lwaru Jierúsalemụ; mę Jiuda; onyenonu lashichaa mkpụkpụ ęka o shi. ⁷ Ndu ęphe tso lwa bę bụ Zerúbabelu; mę Jieshuwa; mę Nehemaya; mę Azaríya; mę Ramaya; mę Nahamani; mę Mọdekayi; mę Bilishanu; mę Misuperetu; mę Biguvayi; mę Nahumu; mę Bana.

Waa gę ndu Ízurelu onọ ha
bụ ọwana:

⁸ Oshilọkpa Paroshi bę dụ
unu ise l'ụkporo ęsato
l'umadzu iri l'ębo.

⁹ Oshilọkpa Shefataya dụ
ụkporo iri l'ęsato l'umadzu
iri l'ębo.

¹⁰ Oshilọkpa Ara dụ unu
nemadzu l'ụkporo iri l'ębo
l'umadzu iri l'ębo.

¹¹ Oshilọkpa Pahatu-Mówabu,
bụ iya bụ ndu shi l'eri
Jieshuwa yęle Jiowabu bę dụ
unu ęsaa l'iri l'ęsato.

¹² Oshilọkpa Elamu dụ unu ęto
l'ụkporo labọ l'umadzu iri
l'ęno.

¹³ Oshilọkpa Zatu dụ unu labọ
l'ụkporo labọ l'umadzu ise.

¹⁴ Oshilọkpa Zakayi dụ unu
nemadzu l'ụkporo iri l'ęsato.

¹⁵ Oshilọkpa Binuyi dụ unu
l'umadzu ụkporo iri l'ębo
l'umadzu ęsato.

- 16 Oshilokpa Bebayi dụ unu
l'umadzu ukporo iri le
nanu l'umadzu esato.
- 17 Oshilokpa Azugadu dụ unu
ise l'ukporo iri l'ishii
l'umadzu labo.
- 18 Oshilokpa Adonikamu dụ
unu l'ukporo iri l'eto
l'umadzu esaa.
- 19 Oshilokpa Biguvayi dụ
unu ise l'ukporo eto
l'umadzu esaa.
- 20 Oshilokpa Adinu dụ unu
ukporo iri l'ebo l'umadzu
iri l'ise.
- 21 Oshilokpa Ateya, bu iya bu
ndu shi l'eri Hezekaya be dụ
ukporo eno l'umadzu iri
l'esato.
- 22 Oshilokpa Hashumu dụ
ukporo iri l'ishii l'umadzu
esato.
- 23 Oshilokpa Bezayi dụ ukporo
iri l'ishii l'umadzu eno.
- 24 Oshilokpa Harifu dụ ukporo
ise l'umadzu iri l'ebo.
- 25 Oshilokpa Gibiyonu dụ
ukporo eno l'umadzu iri
l'ise.
- 26 Unwoke, shi le Betulehemu
me Netofa be dụ ukporo tete
l'umadzu esato.
- 27 Ndu ke Anatotu dụ ukporo
ishii l'umadzu esato.
- 28 Ndu ke Betu-Azumavetu
be dụ ukporo labo
l'umadzu labo.
- 29 Ndu ke Kiriya-tu-Jiarimu;
me Kefira; me Berotu dụ
unu l'ukporo iri l'esaa
l'umadzu eto.
- 30 Ndu ke Rama; me Geba dụ
unu l'ukporo iri le nanu
l'onye lanu.
- 31 Ndu ke Mikumashi dụ ukporo
ishii l'umadzu labo
- 32 Ndu ke Betelu; me Eyayi dụ
ukporo iri le nanu l'umadzu
eto.
- 33 Ndu ke Nebo ophunapho
be dụ ukporo labo l'umadzu
iri l'ebo.
- 34 Ndu ke Elamu ophunapho be
dụ unu eto l'ukporo labo

- l'umadzu iri l'eno.
³⁵ Ndu ke Harimu du ukporo iri
 l'ishii.
³⁶ Ndu ke Jieriko du ukporo iri
 l'esaa l'umadzu ise.
³⁷ Ndu ke Lodu; me Hadidi;
 me Ono be du unu l'ukporo
 iri l'ishii l'onye lanu.
³⁸ Ndu ke Senaa du unu tete
 l'ukporo iri l'ishii l'umadzu
 iri.
³⁹ A bya le ndu-uke Chileke:
 Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu
 ndu shi l'onu-ulo Jieshuwa
 be du unu labo l'ukporo
 esato l'umadzu iri l'eto.
⁴⁰ Oshilokpa Ima du unu labo
 l'ukporo iri l'ebo l'umadzu
 iri l'ebo.
⁴¹ Oshilokpa Pasho du unu eto
 l'ukporo labo l'umadzu esaa.
⁴² Oshilokpa Harimu du unu
 labo l'ukporo iri l'umadzu
 iri l'esaa.
⁴³ A bya le ndu Liviayi:
 Oshilokpa Jieshuwa; me
 Kadumelu, bu iya bu
 ndu shi l'eri Hodavaya be
 du ukporo eto l'umadzu iri
 l'eno.
⁴⁴ A bya le ndu aguje ebvu:
 Oshilokpa Asafu be du
 ukporo esaa l'umadzu esato.
⁴⁵ A bya le ndu nche onu-abata:
 Oshilokpa Shalumu; me
 oshilokpa Ateya; me oshilokpa
 Talumonu; me oshilokpa
 Akubu; me oshilokpa Hatita;
 me oshilokpa Shobayi be
 tukoru du ukporo ishii
 l'umadzu iri l'esato.
⁴⁶ Ndu anoduje eje ozi l'eze-ulo
 Chileke bu:
 Oshilokpa Ziha; me
 oshilokpa Hasufa;
 me oshilokpa Tabayotu;
⁴⁷ me oshilokpa Kerosu;
 me oshilokpa Siya; me
 oshilokpa Padonu;
⁴⁸ me oshilokpa Lebana;
 me oshilokpa Hagaba; me
 oshilokpa Shamulayi;
⁴⁹ me oshilokpa Hananu;

mę oshilokpa Gidelu;
 mę oshilokpa Gaharu;
⁵⁰ mę oshilokpa Reyaya;
 mę oshilokpa Rezinu; mę
 oshilokpa Nekoda;
⁵¹ mę oshilokpa Gazamu;
 mę oshilokpa Uza; mę
 oshilokpa Paseya;
⁵² mę oshilokpa Besayi;
 mę oshilokpa Meyuni;
 mę oshilokpa Nefisimu;
⁵³ mę oshilokpa Bakubuku;
 mę oshilokpa Hakufa;
 mę oshilokpa Hahuru;
⁵⁴ mę oshilokpa Bazulutu;
 mę oshilokpa Mehida;
 mę oshilokpa Hasha;
⁵⁵ mę oshilokpa Bakosu;
 mę oshilokpa Sizera;
 mę oshilokpa Tema;
⁵⁶ mę oshilokpa Nezaya;
 mę oshilokpa Hatifa.

⁵⁷ A bya lę ndu bu oshilokpa
 ndu-ozu Sólomonu bu:

Oshilokpa Sotayi;
 mę oshilokpa Soferetu;
 mę oshilokpa Perida;
⁵⁸ mę oshilokpa Jiala; mę
 oshilokpa Dakonu; mę
 oshilokpa Gidelu;
⁵⁹ mę oshilokpa Shefataya;
 mę oshilokpa Hatilu; mę
 oshilokpa Pokeretu-Hazebayimu;
 mę oshilokpa Amonu.

⁶⁰ Ndu eje ozi l'eze-ulo
 Chileke g'ephe ha; mę oshilokpa
 ndu-ozu Sólomonu bę dę
 ukporo iri lę tete l'umadzu iri
 l'ębo.

⁶¹ Ndu owana bu ndu ophu shi lę mkpukpu Tęlu-Mela; mę lę mkpukpu
 Tęlu-Hasha; mę lę mkpukpu Kerubu; mę lę mkpukpu Adonu; mę lę
 mkpukpu Ima lwa. Ole ndu ono ta adudu ike goshi onu-ulo, ephe shi
 futa; mę oshilokpa onye ephe bu; k'ophu ee-shi nno maru ?ephe bua ndu
 Izurelu? ⁶² Oshilokpa Delaya; mę oshilokpa Tobaya; mę oshilokpa Nekoda
 bę dę unu l'ukporo iri l'ębo l'umadzu labo.

⁶³ A bya l'oshilokpa ndu-uke Chileke: oshilokpa Hobaya; mę oshilokpa
 Hakozu; mę oshilokpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi k'alı
 Giladu; a nodu ekuwa iya ro epha ala l'epha iya. ⁶⁴ Ndu ono bę a choru
 epha phe l'ekwo, e deru g'e gude nwushia phe; ole a ta ahumaduru epha
 phe l'ekwo ono. Oo ya bu; e wofu phe g'ephe ta abuseru ndu-uke Chileke;
 dobe phe gę ndu aaso nsọ. ⁶⁵ Ochi-oha bya asu g'ephe ta ayijeshiru ria nri,

kaḳoṭa adu nsọ jasụ teke ee-nweru onye uke Chileke, e-gude ido Urimu; waa Tumimu kpata Chipfu ishi.

⁶⁶ A -kpaḳoṭa igwe-oha ono be epe du ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri l'esato;* ⁶⁷ a -gufukwa ndu-ozu phe unwoke; me unwanyi, ndu du unu iri l'esato l'ukporo ishii l'umadzu iri l'esaa. Epe nwekwarupho ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu ise, bu unwoke yele unwanyi, anoduje agu ebvu; ⁶⁸ bya enweru inya, du unu l'ukporo iri l'ishii l'inya iri l'ishii. Epe nweru inya-mulu, du ukporo iri l'ebo l'inya-mulu ise. ⁶⁹ Inya-kamelu phe du unu l'ukporo l'iri l'ise; bya enweru nkapfu-igara, du unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.

⁷⁰ O nweru ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe, nuru iphe g'e gude yeta eka jee ozi ono. Ochi-oha be yeru eka mkpola-ododo iri l'ulo-eku; me gbamugbamu, du ukporo labo l'iri; me uwe ndu-uke Chileke, du unu uwe l'ukporo ishii l'iri. ⁷¹ Ndu bugbaa ishi l'enya-unuphu ibe nna phe haru woru mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri; nu g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo iri l'eto l'unu iri l'ise. ⁷² Mkpako iphe, ndu ozo nuru bu mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri; me mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo iri l'ebo l'unu iri; me uwe ndu-uke Chileke, du ukporo eto l'esaa.

⁷³ Tobudu iya bu; ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu nche onu-oguzo; me ndu aguje ebvu; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mewaro ndu ozo; me ndu Izurelu g'ephe ha tuko buchaaru le mkpukpu le mkpukpu phe.

8

Ezura agu ekwo ekemu Chileke

¹ O rwua l'onwa k'esaa teke ndu Izurelu bukotawa le mkpukpu le mkpukpu phe; ndu Izurelu g'ephe ha dzukota l'edupfu, no l'iphu mkpochi-oguzo, Onu-Abata-Mini. Epe su Ezura, bu onye edeje ekwo g'o wofuta ekwo ekemu Mosisu, bu iya bu ekemu, Chipfu turu nu ndu Izurelu. ² O be l'abali mbu l'onwa esaa; Ezura, bu onye uke Chileke wofuta ekwo ekemu ono l'iphu edzudu-oha l'eka unwoke me unwanyi; me ndu iphe edoje enya doru. ³ O nodu l'edupfu ono, du l'iphu Onu-Abata-Mini ono gua ekwo ekemu ono l'eka unwoke me unwanyi; me ndu ono, iphe edoje enya doru ono. O shi l'onmewa utsu gua ya jasụ l'echilabo eswe. Edzudzu-oha ono ngabe nchi ree l'iphe, ekwo ekemu ono epfu.

⁴ Ezura, bu onye edeje ekwo be pfuru l'eli eka a gbaru oshi agbagba, bu eka e meru medoru k'iphe, epe eme ono. Ndu pfuru iya l'ekutara bu Matitaya; me Shema; me Anaya; me Uraya; me Hilikaya; me Maseya. Ndu pfuru iya l'ekicha buru Pedaya; me Mishelu; me Malukayjia; me Hashumu; me Hashubadana; me Zekaraya; me Meshulamu. ⁵ Ezura bya ekpuhaa ekwo ono; epe humakota; noo kele eka o pfuru be o kakota ndu ono l'eli. Teke o kpuharu iya be epe tukoru wulihu pfuru apfuru. ⁶ Ezura jaa Chipfu ajaja; mbu Chileke ono, paru eka ono.

Ndu ono chilikota eka phe imeli zuu su: "Nokwa g'o du! Nokwa g'o du-o!" Epe phozeta kpube iphu l'alị baaru Chipfu eja. ⁷ Ndu Lívayi, bu Jieshuwa; me Bani; me Sherebaya; me Jiaminu; me Akubu; me Shabetayi; me Hodaya; me Maseya; me Kelita; me Azariya; me Jiozabadu; me Hananu; me Pelaya be yetaru eka mee g'ekemu ono doo ndu ono enya g'ephe

* **7:66** 7:66 Bu iya bu 42,360 le mbekee.

pfukwaduru l'eka ono. ⁸ Epe gua iphe, du l'ekwo ekemu Chileke ono risaa; bya akoo iphe o bu; mee iphe ono, a guru ono dokota enya.

⁹ Ochi-oha, bu Nehemaya; me Ezura, bu onye uke Chileke; buru onye edeje ekwo; me ndu Lívayi, bu ndu ezi ndu ono ekemu ono bya epfukota opfu nu ndu ono su phe: "Ntanu bukwa mboku, duru Chipfu, bu Chileke unu nsọ. Unu ta agukwa aphu; ophu unu arakwa ekwa." Iphe, kpataru epe pfua nno bu le ndu ono g'ephe ha wataru ara ekwa g'ephe numaru iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁰ Nehemaya su phe: "Unu lashiwaro je eria okpobe nri; unu angua mee, l'atso rengurengu; unu ewota je anu ndu ophu te enwedu ophu epe shiru g'ephe ria. Ntanu-a dukwaru Nnajiuphu nsọ. Unu ta arashi ekwa; noo kele ehutu ophu shi l'eka Chipfu be bu ike, du unu."

¹¹ Ndu Lívayi gboo ndu ono g'ephe ha ekwa; asuje phe: "Unu nodu doo; kele ntanu-a bukwa mboku, du nsọ. Unu ta arashi ekwa." ¹² Ndu Izurelu g'ephe ha wukashihi lashia je eria ngua; wojechaaru ndu ozo nri; mbu gude ehutu boro obo-iphe ono; noo kele opfu ono, a guru phe ono be doru phe enya.

Obo-Mkpù

¹³ O be le mboku k'ebo iya; ndu-ishi, shi l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi wuru bya ado-pee Ezura, bu onye edeje ekwo g'ephe nwua iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁴ Epe huma l'e deru l'ime ekwo ekemu ono le Chipfu shi l'eka Mosisu tua ekemu su; le ndu Izurelu be e-bujeru l'ime mkpù le teke aabo obo-iphe lonwa esaa. ¹⁵ Wakwapho l'oo g'ephe raa ya arara; mee g'a numa-dzuru iya le mkpukpu phe l'ophu; yele Jierusalemu su: "Unu tugbua je l'ubvu je egbukoo ekali-oshi olivu; me ekali-oshi payinu; me ke mituru; me igu; me ekali-oshi ozo, nweru ekwo; g'e gude tushia mkpù egube ono, e deru iya l'ekwo ekemu ono."

¹⁶ Oo ya bu; epe tugbua je egbukoo ekali-oshi ono bya atushiaru onwophe mkpù; onyenonu tua nkiya l'eli ulo iya; me l'oma-unuphu phe; me l'oma-unuphu eze-ulo Chileke; me l'edupfu ono, no-kube Onu-Abata-Mini; me ophu no-kube Oguzo Ifuremu. ¹⁷ Igwe-oha ono, bu ndu shi l'eka a kpuru phe le ndzu lwa ono; tushikota mkpù ono buru. Mbu le ndu Izurelu ta atujeduru egube Mkpù ono; e -shi teke Jioshuwa nwa Nunu no jeye mboku ono. Ehu tsoo phe utso shii.

¹⁸ Ezura shiepho e -shi ke mboku mbu, a wataru abo obo-iphe ono aguepho iphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke ono; ague ya pho mboku-mboku; jeye le mboku ikpazu iya. Epe boro obo-iphe ono abali esaa; o be le mboku k'esato; epe nweru ndzuko, du iche egube ekemu pfuru iya.

9

Ndu Izurelu akoshi iphe-eji, epe meshiru

¹ Onwa ono duepho l'abali ukporo l'eno; ndu Izurelu dzukota swiahaa egu. Epe yee uwe-aphu; kporu eja kpua onwophe l'ishi. ² Ndu ophu bu oshilokpa ndu Izurelu bufu onwophe l'ehu ndu ohozo. Epe pfuru koshia iphe-eji, epe meshigbaberu; me ejo-ememe, nna phe megbaberu. ³ Epe pfuru l'eka epe pfuru gua iphe, e deru l'ekwo ekemu Chipfu, bu Chileke phe ono awa eto; epe gude awa eto ozo koshia iphe-eji, epe meshiru; bya abaaruu Chipfu, bu Chileke phe eja. ⁴ Ndu pfuru l'eli mkpogobe eka

ono e metaru ndu Lívayi ono bụ: Jieshuwa; mę Bani; mę Kadumelu; mę Shebanaya; mę Buni; mę Sherebaya; mę Bani; mę Kenani. Ẹphe chiru mkpu ẹkwa chiku Chipfu, bụ Chileke pẹ.

⁵ Ndu Lívayi, bụ Jieshuwa; mę Kadumelu; mę Bani; mę Hashabuneya; mę Sherebaya; mę Hodaya; mę Shebanaya; mę Petahaya bya asụ:

“Unu gbalihu jaa Chipfu, bụ
Chileke unu ajaja; mbụ
onye ono, shi l'ojejoje
nọdu ndzụ; tẹme o je
a-nọ jasụ l'ojejoje ono.”

G'a jakwaa ẹpha ngu ono,
dụ akpabiri ono ajaja;
mbụ ẹpha ngu ono,
daghataru ajaja, aaja iya;
bya adaghata ekele,
eekeleje iya ono.

⁶ Ọo ngu kpoloko kpẹekpu
bụ Chipfu.

Ọo ngu meru igwe; mee igwe
ọphu kakọta igwe l'eli;
mę iphemiphe, dukota
iya nụ.

Ọ bụru ngu meru alị;
mę iphemiphe, dukota iya nụ.

Ọ bụru ngu meru eze-ẹnyimu;
mę iphemiphe, nọkota iya nụ.

Ọ bụru ngu meru;
ẹphe nọdukota ndzụ.

Iphe, dugbaa l'imigwe anọduje
abakotaru ngu ẹja.

⁷ Ọo gubedua bụ Chipfu,
bụ Chileke ono,
bụ onye họtaru Ebiramu;
dufuta iya lẹ mkpukpu
Uru l'alị Bábilonu bya
agbanwee ẹpha iya;
ọ bụru Ẹbirihamu.

⁸ Ị hụmaru l'ọ bụ onye e gude
ire iya ẹka; gụ l'iya woru
ndzụ gbaa.

I kwee ya ukwe l'ìi-nụkota
yẹle awa iya alì ndu Kénanu;
mę alì ndu Hetu; mę alì ndu
Amọru mę kẹ ndu Pérezu;
mę kẹ ndu Jiebusu;
mę kẹ ndu Gigashi.

Ukwe-iphe ono, i kweru ono
bẹ i mekotaru kele ị bụ onye
pfiuberu-ẹka-oto.

⁹ Ị hụmaru iphe-ehuka, nna anyi
pẹ jeru l'alì Ijiputu.

Tẹme ị nụmakwapho ẹkwa,

- ęphe rarų l'agųga Eze-ęnyimu
 Ụswe-uswe.
- 10 I meshiru iphe-ọhumalenya
 mę iphe, dụ biribiri kpua
 Fero mę ndu-ozi iya l'ophu;
 mękpoo ndu alị iya l'ophu;
 kele ị maru gę ndu Ijiputu
 gude eku-onwonye gwaa
 ndibe ngu maa.
- I meru a maru ępha ngu;
 ọ dụ ęgube ono byasų ntanų.
- 11 I meru eze-ęnyimu; o kekaha
 ębo l'iphu pę; k'ophu bų
 l'ęphe jeru ije l'alị ọkponku
 ghaa eze-ęnyimu ono.
- Obenu lę ndu achi pę ọso bę
 ị tųbaru l'ọhu mini ono;
 gę mkpuma, a tųbaru l'ime
 mini, abya gbųkugbuku.
- 12 Eswe bę i gude urwukpu,
 kpųru oronmono dua
 ndibe ngu.
- L'ęnyashi bę i gude ọku,
 kpųru oronmono dua pę;
 g'ọ bųru iphóró, a-nọdu
 egoshi pę ọzo, ęphe e-shi.
- 13 I nyizetaru l'eli úbvú
 Sayınayi; ị nọdu l'imigwe
 pfuru opfu nų pę.
- Ị nųru pę omelalị, pfųru
 nhamųnha;
 mę ekemu, bų ọkpobe iya;
 mę iphe, ị tọru ọkpa iya,
 bų iphe, dụ ree.
- 14 I meru; ęphe maru mbọku,
 i doberu g'ọ bųru
 eswe-atųta-unme ngu, dụ nsọ.
- I shi l'ęka nwozi ngu,
 bų Mósisu karų pę ekemu,
 ęphe a-nọdu etso.
- 15 Teke ęgu gųru pę bę ị nųru
 pę nri, shi l'imigwe.
- I kee pę mini, shi l'eze mkpuma
 g'ęphe ngųa; teke mini
 gųru pę.
- Ị sųru pę g'ęphe tųgbua je
 anata alị ono, i riburu nte
 l'ị-nų pę ono.
- 16 Ọle ęphebe nna anyi pę ono
 bę kuaharu onwopę ekuku;
 kwefu ike jịka eme iphe,
 ị sųru g'e meje.

- 17 Ẹphe jikaru eme iphe, ị sụru
 g'ẹphe mee;
 zọhashicha iphe, dụ biribiri,
 ị meshiru l'echilabọ phẹ.
 Ẹphe kwefuru ike gude ekwefu
 ike họta onye-ishi, e-duphu
 phẹ azụ lẹ Ijiputu,
 bụ ẹka ono, ẹphe shi bụru
 ohu ono.
- Obenu l'ị bụ Chileke, l'aguje
 nvụ;
 ị bụru onye emeje eze-iphe-oma;
 mẹ onye obu-imemini;
 tẹme ị bụru onye ẹhu te
 eghujedu eghu ẹgwegwa;
 mbụ onye n-yemobu
 iya nyiberu anyibe;
 ọ bụru iya meru g'o gude
 ọpụ ị paduru phẹ haa.
- 18 Je akpaa lẹ teke ẹphe kpuru
 onwophẹ nweswi sụ:
 Ọwaa bụ Chileke unu,
 bụ onye dufutaru unu
 l'alị Ijiputu!
 Mẹ teke ẹphe pfubyishiru
 ẹpha ngu njo epfubyishi
 ono.
- 19 Obenu l'i gude eze
 obu-imemini ngu ono
 ọpụ ị tị paduru phẹ haa
 l'echiegu.
- Urwukpu ono, kpuru
 oronmono ono ta
 ahajeduru phẹ l'eswe.
- O due phẹ pho shikota l'uzo,
 ẹphe shiru.
- Ọpụ ọku ono, kpuru
 oronmono ono
 ahajeduru phẹ l'enyashi.
- Ọ nodu abujeru iphoro,
 egoshi phẹ uzo, ẹphe eshi.
- 20 Ị nuru phẹ Unme ngu ono,
 dụ ree ono g'ọ kpọ-zijeru
 phẹ uzo.
- Ọpụ ị ti kwedu g'ẹphe ribuhu
 Mana, shi ngu l'eka.
- Tẹme ị nukwa phẹ pho mini
 g'ẹphe ngua lẹ k'egu mini,
 agụ phẹ nụ.
- 21 Apha ukporo labo be ị heru
 phẹ l'echiegu.
- Ọpụ ọ to dudu iphe,
 uko iya dujeru phẹ.

Uwe phẹ ta akahujeduru
akahụ.

Ọphu ọkpa ta abyajeduru
phẹ ẹrwa.

22 “I meru; ẹphe lwuta ali-eze;
mẹ ọha, dụ iche iche;
bya eworu ali ndu ono keshiaru
phẹ g'ọ bụru oke ali phẹ.

Ẹphe nataru ali Heshibonu,
bụ ali-eze Sihonu;
mẹ ali Beshanu, бү ali-eze
Ogu.

23 I meru g'oshilokpa phẹ
ha igwerigwe gẹ kpokpode,
nọ l'igwe.

I dua phẹ dubata l'ali ono,
ị sụru nna phẹ g'ẹphe bahu
je anata ono.

24 Ọ bụru unwu phẹ bahu
je anata ali ono.

Ị lwu-kpeeru phẹ ndu bu l'ali
ono, бү iya бү ndu
Kėnanu.

I meru gẹ ndu Kėnanu;
mẹ ndu eze phẹ; mẽ ndu ali
ono l'ophu lakota phẹ l'eka;
k'ophu ẹphe e-me phẹ
g'ọ dụ phẹ.

25 Ẹphe lwutakota mkpukpu
lẹ mkpukpu, a kpushigbaaru
ike; mẽ ali, emehuje iphe;
natakota ulo, ivu, dugbaa ree,
dụ iche iche jiru ejiji.

Ẹphe natakwapho welu,
a tuwaru atutu; mẽ
opfu-vayinu; mẽ k'olivu;
mẹ oshi-omi, dụ iche iche.

Ẹphe ria ẹpho ji phẹ; dachaa
okporokpo.

Ẹguru iphe ono, ị nukotaru
phẹ ono; bẹ ẹphe riru ọ tsọ
phẹ uto.

26 Obenu l'ẹphe te ekwedu mee
iphe, ị sụru g'ẹphe mee;
tẹme ẹphe kwefuru ngu ike;
woru ekemu ngu nwucha
l'azu.

Ẹphe gbushiru ndu mpfuchiru
ngu, бү ndu loru phẹ ẹka
lẹ nchi g'ee-shi g'ẹphe gha
iphu l'eka ị nọ.

Ẹphe pfubyishia ẹpha ngu

- njọ epfubyishi.
- 27 Ọ bụru iya meru g'o gude
i woru phẹ ye l'ẹka ndu
ọhogu phẹ, bụ ndu
mekpaaharu phẹ ẹhu.
Teke ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka
ono bẹ ẹphe rakuru ngu.
Ị gbẹ l'imigwe ngaberu phẹ
nchi; bya egude
obu-imemini ngu, parụ ẹka
nụ phẹ ndu nafutaru phẹ l'ẹka
ndu ọhogu phẹ.
- 28 Nchi bya adule phẹ phọ doo;
ẹphe mee ẹjo-iphe l'iphu ngu
ọzo.
I wokwaru phẹ ye l'ẹka ndu
ọhogu phẹ ọzo; ẹphe bụru
ishi phẹ.
Ẹphe byakwa araku ngu ọzo;
ị gbẹ l'imigwe ngaberu phẹ
nchi.
Ị phụahaaru phẹ obu-imemini;
nafuta phẹ ugbo olemole.
- 29 Ị loru phẹ ẹka lẹ nchi
g'ee-shi g'ẹphe laphu
azụ meahaa ekemu ngu.
Ọle ẹphe wataleru-a eku
onwophe jika eme iphe,
ị sụru g'e meje.
Ẹphe mee iphe-ẹji gude mebyia
omelali ngu;
mbụ omelali ngu ono,
bụ nemadzụ -dobe iya;
l'ọ nọdu ndzụ ono.
Ẹphe gude l'ẹphe bu
ekwegekwe gbakutaru
ngu azụ;
tẹme ẹphe kwefu ike jika
angaberu ngu nchi.
- 30 Apha, dọ igwerigwe bẹ ị
takotaru phẹ nshi.
Tẹme i gude Unme ngu lọ
phẹ ẹka lẹ nchi shita l'ọnu
ndu mpfuchiru ngu.
Ọle ẹphe ta angaduru iya
nchi.
- Ọ bụru iya meru g'o gude i
woru phẹ ye l'ẹka ndu alị ọzo,
bukube phẹ nụ.
- 31 Obenu l'i gude k'obu-imemini
ngu ono, parụ ẹka;
ọphu i ti kwedu g'ẹphe chihu;

ophu i kwedu haa phe;
 kele i bu Chileke ophu emeje
 eze-iphe-oma; bya aburu onye
 aphuje obu-imemini.

³² Oo ya bu; gube Chileke anyi;
 mbu gube Chileke, paru aka;
 buru Okalibe;
 bya aburu onye du ebvu;
 mbu gube onye ono,
 edobeje ogbandzu ngu;
 ophu n-yemobu ngu abvudu
 abvubvu;
 jiko g'iphe-ehuka-a,
 anyi ejegbabe-a ta adukwa
 ngu mkpee mkpee l'anya;
 bu iya bu iphe-ehuka, dapfutaru
 anyi le ndu eze anyi-a;
 me ndu-ishi anyi;
 me ndu-uke Chileke anyi;
 me ndu mpfuchiru Chileke anyi;
 mbu iphe-ehuka ono,
 dapfutaru nna anyi phe;
 me ndibe ngu l'ophu;
 e -shi le teke ndu eze ndu
 Asiriya bu ishi byasu
 ntanu-a.

³³ Iphemiphe ono,
 dapfutakotaru anyi ono be
 iswi dukotakwa ngu mma.
 I meru iphe, pfuru nhamunha;
 obenu l'anyibedua meru
 ejo-iphe.

³⁴ Noo kele ndu eze anyi phe;
 me ndu-ishi anyi;
 me ndu-uke Chileke anyi;
 me nna anyi phe te
 emeduru ekemu ngu.

Ophu ephe ta ngaduru nchi
 l'iphe, i suru g'e mee;
 me l'eka i loru phe le nchi;
³⁵ je akpaa le teke ephe no
 l'ali-eze phe l'eka ephe eri
 eguru iphe, paru aka i
 nukotaru phe; bya anodu
 l'ali ono, ha osa ono; mbu ali,
 emehuje iphe,
 bu aka i nuru phe ono;
 be ephe te ejeduru ngu ozi;
 ophu ephe adakobeduru haa
 ejo-ememe, ephe eme.

³⁶ Lewarọ g'anyi bu ohu nta-a
 l'ali ono, i nuru nna anyi oche

phẹ ono; mbụ g'ẹphe ria iphe,
shi iya futa; mẹ iphe-oma,
dụ iya nụ ono.

Lewarọ g'anyi bụ ohu.

³⁷ Ọ bụru ndu eze ono, i doberu
g'ẹphe bụru ndu-ishi anyi-a bẹ
iphe, shi l'alị ono a-alakọtaje
l'eka.

Iphe, kparụ iya nụ bụru iphe-ẹji,
anyi meshiru.

Ẹphe gude anyịbedua;
mẹ ẹku anyi eme iphe,
dụ phẹ ree.

Anyi nọkwa l'oke iphe-ẹhuka!"

Ndu byaru ẹka l'ekwo oğbandzu

³⁸ "Ọ kwa iphe ono meru g'o gude anyi nọdu agba oğbandzu-a, geru egeru-a; bya edekwa iya phọ edede l'ekwo gẹ ndu-ishi anyi; mẹ ndu Lívayi anyi; mẹ ndu-uke Chileke anyi mee ya iphe-ọhubama."

10

¹ Ndu meru iphe-ọhubama l'ekwo oğbandzu ono bụ: ọchi-ọha, bụ Nehemaya nwa Hakalaya; mẹ Zedekaya; ² mẹ Seraya; mẹ Azaríya; mẹ Jieremaya; ³ mẹ Pashọ; mẹ Amaraya; mẹ Malukayijia; ⁴ mẹ Hatushi; mẹ Shebanaya; mẹ Maluku; ⁵ mẹ Harimu; mẹ Meremotu; mẹ Obedaya; ⁶ mẹ Danẹlu; mẹ Ginetonu; mẹ Baruku; ⁷ mẹ Meshulamu; mẹ Abáyijia; mẹ Mijiaminu; ⁸ mẹ Mazaya; mẹ Biligayi; mẹ Shemaya. Ndu ono bụkota ndu-uke Chileke.

⁹ Ndu kẹ Lívayi bụ: Jieshuwa nwa Azanaya; mẹ Binuyi, bụ onye shi l'eri Henadadu; mẹ Kadumelu; ¹⁰ mẹ unwunna phẹ, bụ Shebanaya; mẹ Hodaya; mẹ Kelita; mẹ Pelaya; mẹ Hananu; ¹¹ mẹ Mayika; mẹ Rehobu; mẹ Hashabaya; ¹² mẹ Zaku; mẹ Sherebaya; mẹ Shebanaya; ¹³ mẹ Hodaya; mẹ Bani; mẹ Beninu.

¹⁴ Ndu-ishi ndu Ízurelu, mekwarupho iphe-ọhubama l'ekwo oğbandzu ono bụ: Paroshi; mẹ Pahatu-Mówabu; mẹ Elamu; mẹ Zatu; mẹ Bani; ¹⁵ mẹ Buni; mẹ Azugadu; mẹ Bebayi; ¹⁶ mẹ Adonijia; mẹ Biguvayi; mẹ Adinu; ¹⁷ mẹ Ateya; mẹ Hezekáya; mẹ Azuru; ¹⁸ mẹ Hodaya; mẹ Hashumu; mẹ Bezayi; ¹⁹ mẹ Harifu; mẹ Anatotu; mẹ Nebayi; ²⁰ mẹ Magupiyashi; mẹ Meshulamu; mẹ Heziru; ²¹ mẹ Meshezabẹlu; mẹ Zadọku; mẹ Jiaduwa; ²² mẹ Pelataya; mẹ Hananu; mẹ Anaya; ²³ mẹ Hosiya; mẹ Hananaya; mẹ Hashubu; ²⁴ mẹ Haloheshi; mẹ Piliha; mẹ Shobẹku; ²⁵ mẹ Rehumu; mẹ Hashabuna; mẹ Maseya; ²⁶ mẹ Ahaya; mẹ Hananu; mẹ Ananu; ²⁷ mẹ Maluku; mẹ Harimu; mẹ Bana.

Oğbandzu, a gbaru

²⁸ Ndu Ízurelu ọzo, phọduru nụ; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu nche-ọnu-oguzo; mẹ ndu agụje ebvu; mẹ ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mẹ iphe, bụ ndu gude k'ekemu Chileke ono bufu onwophe l'ẹhu ndu ọhozo; mẹwaro unyomu phẹ; mẹ unwu phẹ unwoke; mẹ unwada phẹ, bụ ndu ọphu iphe edowa ẹnya; ²⁹ tuko g'ẹphe ha tsoru unwunna phẹ; mẹ ndu a maru ẹpha phẹ kporu ẹnwa kpua onwophe; ria nte l'ẹphe a-nọdu eme ekemu Chileke; mbụ ekemu ono, Chileke shi l'eka Mósisu, bụ nwozi

iya t̄a; t̄eme l'ep̄he a-n̄odu eme ip̄he, Chip̄fu, b̄u Nnajīup̄hu s̄uru g'e meje; meje omelal̄i iya; m̄e ip̄he, ̄o t̄oru ̄ok̄pa iya.

³⁰ “Anyi n̄odu ekwe l'anyi tee kuduru ̄unwada anyi kee ndu al̄i ̄ozo; ̄ophu anyi ta al̄utaduru ̄unwu anyi unwoke ̄unwada nkeph̄e.

³¹ “O -b̄uru l̄e ndu al̄i ̄ozo b̄e wobataru ngwaswa ph̄e; m̄e ereshi ph̄e bya erere l'eswe at̄uta unme b̄e anyi ta az̄udu ph̄e aswa l'eswe-at̄uta-unme; ̄ozoo mb̄oku ̄ozo, d̄u ns̄o. Apha k'̄esaa b̄e anyi taa k̄odu al̄i ak̄oko; t̄eme ip̄he, b̄u ̄ugwo, e ji anyi ejiji b̄e anyi a-hak̄otaje g'̄o laa k̄e mman̄u.

³² “Ip̄he ̄ozo, anyi kwetar̄u l'anyi a-n̄odu eme b̄u l'aphagapha b̄e anyi e-wotaj̄e mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u nker̄eto sh̄ekelu bya an̄u g'e gude eje ozi, d̄u l'̄ulo Chileke anyi. ³³ Mb̄u g'e gudeje iya z̄uta ip̄he, e gude eme buredi, eedobejeru Chileke ns̄o; gude iya z̄uta ip̄he, e gude egwe ngweja-nri, eegweje tekenteke; m̄e ip̄he, e gude egwe ngweja-akp̄o-̄oku, eegweje tekenteke; m̄e ip̄he, e gude egwe ngweja, eegweje l'eswe-at̄uta-unme; m̄e ̄ophu eegweje l'̄obo ̄onwa ̄oph̄uú; m̄e l'̄obo-ip̄he ̄ozo, b̄u ̄obo-ip̄he, geru egeru; m̄e ngweja ̄ozo, d̄u ns̄o; m̄e k̄e ngweja-ip̄he-̄eji, e gude ap̄fu ̄ugwo ip̄he-̄eji, ndu Ízurēlu meshiru; m̄ewaro ip̄he, b̄ukpoo ozi, eeje ejeje l'̄ulo Chileke anyi.

³⁴ “Anyībe ndu-uke Chileke; m̄e ndu Lívayi; m̄e ndu Ízurēlu mman̄u b̄e t̄uakwaru ido gude gbaa g'ee-shije akpa nk̄u, e wobata l'̄ulo Chileke anyi aphagapha. A gbaru akpa nk̄u ̄obu l'̄enya-unup̄hu l'̄enya-unup̄hu; tubukwaph̄o teke aa-kpataj̄e iya; mb̄u nk̄u, e gude akp̄o ngweja ̄oku l'̄oru-ngweja Chip̄fu, b̄u Chileke anyi; ̄egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁵ “Akp̄uru-ip̄he-mb̄u, shi l'ip̄he, anyi meberu l'al̄i; ȳele akp̄uru mb̄u oshi-̄omi anyi m̄itaru b̄e anyi e-wobataj̄e l'̄ulo Chip̄fu aphagapha.

³⁶ “Nokwaph̄o g'anyi e-kutaj̄e ̄okpara l'unwoke, a nw̄uru anyi; kp̄uta an̄u, b̄u ivuz̄o l'eswi anyi; m̄e at̄uru anyi; m̄e eghu anyi; gude je l'̄ulo Chileke anyi; je an̄u ndu-uke Chileke, b̄u ndu eje ozi l'̄ulo Chileke anyi ono; ̄egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁷ “Anyi e-wotakwaph̄o ereshi mb̄u anyi, e gweru egwegwe; ȳele ip̄he ̄ozo, gbaru g'anyi n̄u Chileke; d̄u g'akp̄uru mb̄u, oshi-̄omi anyi m̄itaru; ȳele m̄e ̄oph̄uú anyi; m̄e man̄u; je an̄u ndu-uke Chileke g'e dobegbaa l'̄ulo, aakwak̄obeje ip̄he l'̄ulo Chileke. Anyi e-wota oke-lan̄u-l'̄uzo-iri l'ip̄he, anyi metaru l'al̄i n̄u ndu Lívayi; noo k̄ele ̄o ndu Lívayi b̄e anak̄oje oke-lan̄u-l'̄uzo-iri l̄e mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu ̄eka aak̄obeje ip̄he. ³⁸ Onye uke Chileke, b̄u onye shi l'eri Er̄onu b̄e a-n̄oduje swiru ndu Lívayi ono m'ep̄he nak̄oje oke-lan̄u-l'̄uzo-iri ono. Ndu Lívayi ono e-shi l'ime oke-lan̄u-l'̄uzo-iri ono, ep̄he nak̄oru ono wofuta oke-lan̄u-l'̄uzo-iri je edobe l'̄ulo, aakwak̄obeje ip̄he l'̄ulo-̄eku, d̄u l'̄ulo Chileke anyi. ³⁹ Ndu Ízurēlu m̄e ndu Lívayi b̄e at̄uje ereshi; m̄e m̄e ̄oph̄uú; m̄e man̄u wobata l'̄ulo, aakwak̄obeje ip̄he, b̄u ̄eka ivu k'eze-̄ulo Chileke ad̄uje; m̄e l'̄eka ndu-uke Chileke, l'eje ozi teke ono an̄oduje; m̄e ̄eka ndu nche-̄onu-̄oguzo; m̄e ndu aḡuje ebvu an̄oduje; mb̄u l'anyi taa hāedu ̄ulo Chileke anyi.”

11

Ndu byaru eburu l̄e Jierúsalem̄u

¹ Teke ono b̄u ndu-ishi ndu Ízurēlu bu l̄e Jierúsalem̄u. Ndu Ízurēlu ̄ophuna bya at̄a ido gude h̄ota ndu e-je eburu l̄e Jierúsalem̄u, b̄u mkp̄ukpu, d̄u ns̄o ono. O b̄uru onye lan̄u b̄e ep̄he ah̄otaje l'ime ̄umadzu iri; ep̄he ahaa tete ̄ophuu g'ep̄he buru l̄e mkp̄ukpu ph̄e. ² Ndu kweru wofuta

onwophe l'ephe e-buru le Jierusalemu be ndu Izurelu jaru ajajà. ³ Ndu owa-a bu ndu ophu bu ndu-ishi mkpukpu le ndu ophu bu le Jierusalemu; obenu le ndu ophuu, bu iya bu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me oshilokpa ndu ejeru Solomonu ozi be onyenonu l'ehu l'ehu bukota l'alì k'eka iya le mkpukpu phe l'alì Jiuda. ⁴ Oshilokpa Jiuda me oshilokpa Benjiaminu be haru buru le Jierusalemu.

Ndu ophu bu oshilokpa Jiuda, bu le Jierusalemu bu: Ataya; Ataya bu nwa Uzaya; Uzaya buru nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Amaraya; Amaraya buru nwa Shefatiya; Shefataya buru nwa Mahalalelu, bu onye shi l'eri Pérezu.

⁵ Teme waa Maseya; Maseya bu nwa Baruku; Baruku buru nwa Kolu-Hoze; Kolu-Hoze buru nwa Hazaya; Hazaya buru nwa Adaya; Adaya buru nwa Jioyaribu; Jioyaribu buru nwa Zekaraya, bu onye shi l'eri Shilo.

⁶ Oshilokpa Pérezu, bu le Jierusalemu be tukoru du unu l'ukporo eto l'umadzu esato; bukotaruru mkparawa.

⁷ Ndu bu oshilokpa Benjiaminu, bu le Jierusalemu bu: Salu; Salu bu nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Jiowedu; Jiowedu buru nwa Pedaya; Pedaya buru nwa Kolaya; Kolaya buru nwa Maseya; Maseya buru nwa Itiyelu; Itiyelu buru nwa Jieshaya.

⁸ A bya eyeru iya unwunna Salu phe, bu Gabayi; me Salayi.

Iphe, ephe tukoru du bu unu labo l'ukporo ishii l'umadzu esato. ⁹ Onye bu onye-ishi phe bu Jiowelu; nwa Zikiri; Jiuda, bu nwa Hasenuwa buru onye etsota onye-ishi le mkpukpu ono.

¹⁰ Ndu uke Chileke, bu le Jierusalemu ono bu: Jiedaya nwa Jioyaribu; me Jiakinu; ¹¹ me Seraya nwa Hilikiya; Hilikaya buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Merayotu; Merayotu buru nwa Ahitubu, bu onye-ishi l'ulo Chileke. ¹² A bya eyeru iya unwunna phe, bu ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke. Iphe, ephe tukoru du bu unu labo l'ukporo umadzu l'umadzu labo.

Onye ozo bu Adaya nwa Jierohamu; Jiehoramu buru nwa Pelalaya; Pelalaya buru nwa Amuzi; Amuzi buru nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Pasho; Pasho buru nwa Malukayijia. ¹³ A bya eyeru iya unwunna iya, bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe. Iphe, ephe tukoru du buru ukporo iri l'ebo l'umadzu labo.

Onye ozo bu Amashayi nwa Azarelu; Azarelu buru nwa Ahuzayi; Ahuzayi buru nwa Meshilemotu; Meshilemotu buru nwa Ima. ¹⁴ A bya eyeru iya unwunna iya ndu bukota mkparawa. Iphe, ephe tukoru du bu ukporo ishii l'umadzu esato. Onye-ishi phe bu Zabudelu nwa Hagedolimu.

¹⁵ Ndu Lívayi, bu le Jierusalemu bu: Shemaya nwa Hashubu; Hashubu buru nwa Azurikamu; Azurikamu buru nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Buni.

¹⁶ Ndu ozo bu: Shabetayi yele Jiozabadu, bu ndu-ishi ndu Lívayi mbu ndu eleta enya l'ozi, eeje l'azu ulo Chileke.

¹⁷ Onye ozo bu: Matanaya nwa Mayika; Mayika buru nwa Zabudi; Zabudi buru nwa Asafu, bu onye-ishi ebvu-ekele; me epfu anu Chileke.

Bakubukaya bu onye k'ebo l'unwunna Matanaya.

Onye ozo bu Abuda nwa Shamuwa; Shamuwa buru nwa Galalu; Galalu buru nwa Jiedutunu.

¹⁸ Ndu Lívayi, bu le mkpukpu ono, du nsọ ono be tukoru du ukporo iri l'eno l'umadzu eno.

¹⁹ Ndu nche-ọnu-oguzo, bu ị Jierúsalemụ bụ: Akubu; mę Talumonu; mę ụnwunna phę, bụ ndu anọduje eche nche l'ọnu-oguzo. Iphe, ephe dụ bụ ụkporo ęsato l'umadzu iri l'ębo.

²⁰ Ndu Ízurelu ọzo, phoduru nụ; mę ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi ọzo, bụ ndu phoduru nụ bę bukọta ị mkpukpu ị mkpukpu, nọgbaa l'ali Jiuda. Onyenọnu bugbaa l'oke ali nkiya. ²¹ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke buru l'eli úbvú Ofelu. Ọ bụru Ziha yele Gishipa bụ ndu-ishi ndu ono, eje ozi l'eze-ulo ono.

²² Ndu bụ ndu-ishi ndu Lívayi ono, bu ị Jierúsalemụ bụ: Uzi nwa Bani; Bani bụ nwa Hashabaya; Hashabaya bụru nwa Matanaya; Matanaya bụru nwa Mayika, bụ onye shi l'eri Asafu. Eri Asafu bę bụ ndu-ishi ebvu, aagu agugu l'eze-ulo Chileke. ²³ Ephebe ndu aguje ebvu ono bę eze turu ekemu swiberu; ọ bụru iya anọduje egoshi iphe, ephe a-nọdu eme mbọku-mbọku.

²⁴ Onye nọ-chiru ęnya ndu Ízurelu l'iphu eze bę bụ Petahaya nwa Meshezabelu; mbụ onye shi l'eri Zera nwa Jiuda.

Ndu Ízurelu, bu ị mkpukpu, ta abudu Jierúsalemụ

²⁵ A bya l'unwu mkpukpu ọzo mę ęgu, dụ iya nụ; ụnwu Jiuda bę haru buru ị Kiriyatu-Araba; mę ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ. Ephe hakwarupho buru ị Dibonu mę ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ; mę Jiekabuzelu mę ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ. ²⁶ Ephe buru ị Jieshuwa; mę Molada; mę Bętu-Pęletu; ²⁷ mę Haza-Shuwalu; mę Biye-Sheba; yele ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ; ²⁸ mę ị Zikulagu; mę Mekona; yele ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ; ²⁹ mę ị Enu-Rimonu; mę Zora; mę Jiarumutu; ³⁰ mę Zanowa; mę Adulamu; yele ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ; mę ị Lakishi; yele ęgu, nọkota iya nụ; mę ị Azeka yele ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ. Ọo ya bụ l'ephe bu e -shi ị Biye-Sheba jeye ị nsuda Hınomu.

³¹ Oshilokpa Benjiaminu bę shi ị Geba bua kwasęru; ephe bu ị Mikumashi; mę Ayijia; mę Bętelu; yele ụnwu mkpukpu, dukota iya nụ; ³² mę ị Anatotu; mę Nobu; mę Ananaya; ³³ mę Hazo; mę Rama; mę Gitayimu; ³⁴ mę Hadidi; mę Zebowimu; mę Nebalatu; ³⁵ mę Lodu; mę Ono; yele nsuda "Nsuda ndu eme ọna." ³⁶ Ndu Lívayi, bụ ndu ephe l'ipfu Jiuda shi buru bę a haru keru yeru ipfu Benjiaminu.

12

Ndu uke Chileke waa ndu Lívayi

¹ Waa ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi, ephe ị Zerúbabelu nwa Sheyalutiyelu; mę Jieshuwa swi shi l'ęka a kpuru phę ị ndzu lwa baa: Seraya; mę Jieremaya; mę ęzura; ² mę Amaraya; mę Maluku; mę Hatushi; ³ mę Shekanaya; mę Rehumu; mę Meremotu; ⁴ mę Ido; mę Ginetoyi; mę Abáyijia; ⁵ mę Mijiaminu; mę Madaya; mę Biliga; ⁶ mę Shemaya; mę Jioyaribu; mę Jiedaya; ⁷ mę Salu; mę Amoku; mę Hilikaya; mę Jiedaya. Ndu ono shi bukotaruru ndu-ishi ndu-uke Chileke; bụru ishi ụnwunna phę teke Jieshuwa bụ ishi.

⁸ Ndu kę Lívayi bụ: Jieshuwa; mę Binuyi; mę Kadumelu; mę Sherebaya; mę Jiuda; mę Matanaya. Ọ bụru Matanaya yele ụnwunna iya bę bụ ndu k'ebvu-ekele dụ l'ęka.

⁹ Ụnwunna phę, bụ Bakubukaya; yele Uni bụru ndu anọduje ekweru phę ebvu ono.

Eri Jieshuwa, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke

¹⁰ Jieshuwa bu nna Jioyakimu; Jioyakimu buru nna Elyashibu; Elyashibu buru nna Jiyada; ¹¹ Jiyada buru nna Jionatanu; Jionatanu buru nna Jiaduwa.

Ndu-ishi l'anya-unuphu ndu-uke Chileke

¹² Ndu shi buru ishi l'anya-unuphu ndu-uke Chileke le teke Jioyakimu bu ishi bu:

Onye-ishi ke anya-unuphu Seraya bu Meraya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jieremaya buru Hananaya.

¹³ Onye-ishi ke anya-unuphu Ezura buru Meshulamu.

Onye-ishi ke anya-unuphu Amaraya buru Jiehohananu.

¹⁴ Onye-ishi ke anya-unuphu Maluki buru Jionatanu.

Onye-ishi ke anya-unuphu Shebanaya buru Jiosesu.

¹⁵ Onye-ishi ke anya-unuphu Harimu buru Aduna.

Onye-ishi ke anya-unuphu Merayotu buru Helukayi.

¹⁶ Onye-ishi ke anya-unuphu Ido buru Zekaraya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Ginetonu buru Meshulamu.

¹⁷ Onye-ishi ke anya-unuphu Abayijia buru Zikiri.

Onye-ishi ke anya-unuphu Minyaminu yeke ke Mowadaya buru Pilitayi.

¹⁸ Onye-ishi ke anya-unuphu Biliga buru Shamuwa.

Onye-ishi ke anya-unuphu Shemaya buru Jiehonatanu.

¹⁹ Onye-ishi ke anya-unuphu Jioyaribu buru Matenayi.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jiedaya buru Uzi.

²⁰ Onye-ishi ke anya-unuphu Salayi buru Kalayi.

Onye-ishi ke anya-unuphu Amoku buru Eba.

²¹ Onye-ishi ke anya-unuphu Hilikaya buru Hashabaya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jiedaya buru Netanelu.

Edeshi epha ndu-uke Chileke waa ke ndu Lívayi l'ekwo

²² Teke Elyashibu bu ishi; me Jiyada; me Jiohananu; me Jiaduwa be e dekotaru epha ndu-ishi ndu Lívayi; me ke ndu-ishi ndu-uke Chileke l'ekwo; epha ono be e deru teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

²³ Unwu Lívayi, bu ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phe be e dekotaru epha phe l'ekwo, e deshuru iphe, e meru teke ono. Epha ono be e deru jeye teke ke Jiohananu, bu nwa Elyashibu.

Ekeshi ozi eze-ulo Chileke

²⁴ Ndu-ishi ndu Lívayi bu: Hashabaya me Sherebaya; me Jieshuwa, bu nwa Kadumelu. Unwunna phe be apfujeru ghaaru phe iphu; agu ebvu-ajaja yeke ebvu-ekele. Teke ndu ophuu guru iya; ndu ophuu ekwee ya ekweke egube ono, Dévidi, bu onye ke Chileke toru phe okpa iya.

²⁵ Matanaya; me Bakubukaya; me Obedaya; me Meshulamu; me Talumonu; me Akubu be bu ndu nche, anoduje eche nche l'ulo, eedobeje iphe l'onu-abata eze-ulo Chileke.

²⁶ Ndu ono be jeru ozi le teke ke Jioyakimu nwa Jieshuwa; mbu nwanwa Jiozadaku; me teke ke Nehemaya, bu ochi-oha; mekwapho teke ke Ezura, bu onye uke Chileke bya aburu onye edeje ekwo.

Eye igbulo Jierusalemu l'eka Chileke

²⁷ O be teke ee-woru igbulo Jierusalemu ono ye l'eka Chileke; a choo ndu Lívayi jekota l'ekameka, ephe bu; g'ephe byakota Jierusalemu bya egude ehu-utso; me ebvu-ekele; kua ogena; kpoo une; me ogelenda; gude woru igbulo ono ye l'eka Chileke. ²⁸ Ndu Lívayi, bu ndu ogbo-ebvu ono shi l'iphe,

bù alì, nò-pheru Jierúsalemù mgburugburu; mē unwu mkpukpu, dù lē Netofa tuko dzukòbe. ²⁹ Ndu ophu shi lē Bètu-Giligalu; mē l'uzo Geba; mē Azumavetu dzukòtaru; kèlè ndu oḡbo-ebvu ono bē metaru mkpukpu buphee Jierúsalemù mgburugburu. ³⁰ Ndu uke Chileke mē ndu Lívayi doo onwophè nsò; bya edokwaaphò ndu Ízurelu nsò; bya edoo onu-abata Jierúsalemù yèlè igbulò ono nsò.

³¹ Teke ono bē mu byaru eduta ndu-ishi ndu Jiuda; ephe nyihu eli igbulò ono. Mu bya agbaa uzi ndu ebvu labò, hagbaa shi, bù ndu a-nòdu agù ebvu-ekele.

Uzi lanù wùru shia eli igbulò ono ụzò ẹkutara fùta lē Onu-abata Ikpòzu. ³² Ndu l'etso phè l'azù bù Hoshaya yèlè nkeru-ẹbo ndu-ishi ndu Jiuda; ³³ mē Azariya; mē Ẹzura; mē Meshulamu; ³⁴ mē Jiuda; mē Benjiaminu; mē Shemaya; mē Jieremaya; ³⁵ mē ndu ọzo, shi l'eri ndu-uke Chileke, chigbaa opu; mēkwapho Zekaraya, bù nwa Jionatanu; Jionatanu bù nwa Shemaya; Shemaya bùru nwa Matanaya; Matanaya bùru nwa Mayikaya; Mayikaya bùru nwa Zaku; Zaku bùru nwa Asafu; ³⁶ yèe unwunna iya, bù Shemaya; mē Azarelu; mē Milalayi; mē Gilalayi; mē Mayi; mē Netanelu; mē Jiuda; mē Hanani. Ephebedua bē gude ụdudu ngwa-ebvu, Dévidi, bù onye kē Chileke sùru g'e gudeje. O bùru Ẹzura, bù onye edeje ẹkwò bē vutaru phè ụzò. ³⁷ Ephe rwuepho Onu-abata Ẹnya-nwobvu; ephe kwasèru je enyikota ẹka eeshije enyiba lē mkpukpu Dévidi; mbù mē a -nòdu enyikòta igbulò ono enyikòta. Ephe kwasèru eli igbulò ụlò Dévidi ono fùta lē Onu-Abata-Mini, nò l'uzo ẹnyanwu-awawa.

³⁸ Ndu ebvu ophunapho wùru shia ụzò ẹkicha. Mbèdua mē nkeru-ẹbo ndu Ízurelu nòdu etso phè l'azù l'eli igbulò ono. Anyi shi l'ulo-ephekerephe Otapfupfufu-ọku fùta lē Igbulò-osa. ³⁹ Anyi shi l'ẹka ono wùru je aghaa Onu-abata Ifuremu; mē Akahù Onu-abata; mē Onu-abata Ẹma; mē Ụlò-ephekerephe Hananelu; mē Ụlò-ephekerephe, aza Ụkporoise; shi nno fùta lē Onu-abata Aturu. O bùru l'onu-abata Nche bē ephe jeberu.

⁴⁰ Ndu oḡbo-ebvu labò ono, agùje ebvu-ekele ono bya anòdu l'onodu phè l'ulo Chileke. Mbèdua mē nkeru-ẹbo ndu-ishi ono nòdukwapho l'onodu k'anyi. ⁴¹ Ndu uke Chileke, bù Ẹliyakimu; mē Maseya; mē Minyaminu; mē Mayikaya; mē Eliyowenayi; mē Zekaraya; mē Hananaya nòdu l'onodu nkephe pagbaarù opu l'ẹka. ⁴² Ndu ọzo bù Maseya; mē Shemaya; mē Eleyaza; mē Uzi; mē Jiehohananu; mē Malukayijia; mē Elamu; mē Eza. Ndu ebvu ono wata agù ebvu; onye bù ishi ebvu phè bùru Jiezurahaya.

⁴³ Mbòku ono bē ephe gwerù ngweja, parù ẹka apaa; ẹhu tsò phè ụtsò; noo kèlè Chileke bē meru g'ẹhu tsò phè ụtsò shii. Unwanyi mē unwegirima tuko ete ẹswa. A -gbè l'ẹka dù ẹnya anù ụzò ẹhu-ụtsò, aatu lē Jierúsalemù.

Iphe, a nuru g'e gude baarù Chileke ẹja l'ulo iya

⁴⁴ O bùru mbòku ono bē a họtaru ndu a-nòdu eletajè ẹnya l'ulo, eedobeje iphe, a turu atutu; mē akpuru-iphe-mbù; mē oke-lanù-l'uzo-iri. Ndu ono e-shije l'opfu, a kòkotaru lē mkpukpu ono mgburugburu wobata iphe bya edobe l'ulo ono, eedobeje iphe ono ẹgube ekemu sùru g'e mejeru iya ndu-uke Chileke mē ndu Lívayi. Kèlè ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi ono, eje ozi ono meru; ẹhu nòdu atso ndu Jiuda ụtsò. ⁴⁵ Ephe eje ozi Chileke phè; bya eje ozi k'asafu nturwu; ẹgube ono, ndu ebvu mē ndu nche-onu-oguzo ejekwaphò ozi, rwuberu phè nù; ẹgube ono, Dévidi mē nwa iya, bù Sólomonu sùru g'e meje iya. ⁴⁶ Noo kèlè teke Dévidi mē Asafu nò ndzù;

mbụ teke ndiche bẹ e shi nweru ndu-ishi ndu ebvu; nweru ebvu, e gude aja Chileke ajaja; mę ebvu, e gude ekele iya ekele. ⁴⁷ Teke Zerúbabelu yę Nehemaya bụ ishi bę ndu Ízurelu g'ęphe ha ewotaję iphe, rwuberu ndu ebvu mę ndu nche-ọnu-oguzo nụ phę mbọku-mbọku. Nokwaphọ g'ęphe edobeje iphe nsọ nụ ndu Lívayi; ndu Lívayi edobe iphe nsọ nụ oshilọkpa Erọnu.

13

Ebufu ndu ọhozo l'ęka ndu Ízurelu nọ

¹ Mbọku ono bę ęphe gụru iphe, e deru l'ękwo Mósisu; ndu Ízurelu numa-dzuru iya. Iphe, a guvuru l'ękwo ono bụ g'ọ tọ dukwa onye Amonu; ọzoo l'ọo onye Mówabu e-je abata l'ęka ndibe Chileke dzukọberu; ² noo kele ęphe te gudedu nri mę mini gba ndu Ízurelu ndzuta; ọ buchiaru Belamu bę ęphe butaru g'ọ bya bya atua phę ọnu. Ọ tọ bụ lę Chileke anyi gharu ọnu ono ighaphu; ọ buru ọnu-oma. ³ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu numaepho iphe, ekemu ono pfuru; ęphe bufukọta ndu shi l'ọhozo l'ęka ndu Ízurelu nọ.

Nehemaya edozi iphe

⁴ Tęmanu iphe ono mee bę Ęliyashibu, bụ onye uke Chileke; mbụ onye a tųru ęka g'ọ buru onye-ishi ęka eedobeje iphe l'eze-ulo Chileke; bę yele Tobaya dų lę ree shii. ⁵ Eze mkpuru ono, e shi edobeje ngweja-nri; mę ụnwù-isęnsu; mę ivu, e gude eje ozi l'eze-ulo Chileke; mę oke-lanụ-l'uzo-iri k'ereshi; mę kę mę; mę kę manụ, aasuje g'e wotaru ndu Lívayi; mę ndu ebvu; mę ndu nche-ọnu-oguzo; mbụ mkpuru ono, e shi edobeje iphe, a tųru utu nụ ndu-uke Chileke bę Eliyashibu nųru Tobaya. ⁶ Teke ono, iphe ono eme ono bę mu ta nọdu lę Jierúsalemụ. Noo kele apha, kwe Atakuzakuzęsu ụkporo apha l'apha iri l'ębo, e meru iya eze ndu Bábilọnu bę mu laphuru azụ l'ibe eze. A nọepho nwanshii; mu rwọo eze g'ọ haa mu gę mu lashia. ⁷ Mu bya alwarwuta Jierúsalemụ bya ahuma ejo-iphe ono, Ęliyashibu meru l'opfu ęhu Tobaya ono; mbụ anunu ono, ọ nųru iya mkpuru, dų l'eze-ulo Chileke o buru ono. ⁸ Iphe ono ghushikpọ mu eghu ike; mu chitakota ivu ulo, bụ kę Tobaya, nọ lę mkpuru ono; tuphashia l'etezi. ⁹ Mu bya akaru; a bya emechaa mkpuru ono emecha; mu bya egwetakọta ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chileke bya edobephụ azụ l'ęka ono; mę ngweja-nri; mę ụnwù-isęnsu.

¹⁰ Mu bya amakwarupho l'a taa nųjedu ndu Lívayi iphe, rwuberu phę nų; o mee k'ophu bụ lę ndu Lívayi; mę ndu l'aguje ebvu, bụ ndu l'ęje ozi l'eze-ulo Chileke ono bę gbakashihuru nų; onyenọnu kọahaa opfu iya. ¹¹ Ọo ya bụ mu baarụ ndu-ishi mba sụ phę: “?Bụ gunu meru g'ọ gude a parụ eze-ulo Chileke gbado ęgube-a?” Mu bya achikobe ndu Lívayi; mę ndu ono, aguje ebvu ono dobephụ phę azụ l'ọnodu phę. ¹² Ọ buru teke ono bę ndu Jiuda l'ophu wobataaharu oke-lanụ-l'uzo-iri, shi l'ereshi; mę mę; mę manụ l'ulo, eedobeje iphe. ¹³ Ndu mu tųru ęka g'ęphe buru ndu-ishi ulo ono, eedobeje iphe ono bụ: Shelemaya, bụ onye uke Chileke; mę Zadọku, bụ onye edeje ękwo; mę onye Lívayi, ępha iya bụ Pedaya. Onye mu họtaru swibe phę g'ọ yejeru phę ęka bụ Hananu nwa Zaku; buru nwanwa Matanaya; noo kele ndu ono bę a gụru lę ndu e gude ire phę ęka. Ozi phę bụ g'ęphe kejeru ụnwunna phę iphe.

14 “Gube Chileke mu; nyatakwa mu roo ya l'iphe-a, mu meru-a. Be huchafukwa iphe, du ree, mu megbaberu eze-ulo gube Chileke mu; me l'ozi, eeje l'eka ono.”

15 Teke ono be mu humaru ndu no le Jiuda azoshi mee l'akpuru vayinu l'eswe-atuta-unme; gude nkafu-igara evubatagbaa ereshi; me mee; me akpuru vayinu; me akpuru figu; me ivu ozo, du iche iche. Ephe nodu evu iya ala le Jierusalemu l'eswe-atuta-unme. Mu loo phe eka le nchi g'ephe haa ere nri le mboku ono. 16 Ndu Taya, bu ndu bukwapho le Jierusalemu be evubataje ema; me ngwaswa ozo, du iche iche ere ndu Jiuda le Jierusalemu l'eswe-atuta-unme. 17 Oo ya bu; mu baaru ndu a maru epha phe le Jiuda mba su phe: “?Ejo-iphe owa, unu eme-a bu gunu; ke g'unu merwushi eswe-atuta-unme? 18 ?Tobudu egube iphe ono be nna unu phe meru; meru iphe, Chileke anyi meru g'ejo iphe-ehuka-a dapfuta anyi waa mkpukpu-a? Unu byakwa nta-a bya awata emerwushi eswe-atuta-unme; shi nno eme g'oke ehu-eghu Chileke kabaa azupyabe ndu Izurelu.”

19 O be l'uzo nchi-ejihu le mboku, bu nchitabohu iya a-buru eswe-atuta-unme; mu tua ekemu su g'a gbachishikota mgbo onu-abata Jierusalemu; sukwapfo g'a ta guhakwa iya aguha jeye eswe-atuta-unme a-bvuada. Temu mu haru ndu-ozu mu dokachaa l'onu-abata ono g'o to dushi ivu, ee-vubata l'eswe-atuta-unme ono. 20 Ndu ngho; me ndu ere ngwaswa, du iche iche kwachaa akwakwa l'azu Jierusalemu ugbo lanu; ozoo ugbo ebo. 21 Mu bya aloru phe eka le nchi su phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu nodu akwaje l'azu igbulu ono? Unu -mebaa ya ozo be mu a-dakwa unu eka.” Shita teke ono kwaseru be ephe byabuhuru l'eswe-atuta-unme. 22 Mu su ndu Liviayi g'ephe sachaa onwophe asacha je anodu cheje nche l'onu-abata ono; k'ophu ee-dobe eswe-atuta-unme ono nsu.

Nyatakwa mu pho l'iphe-a, mu meru-a; gube Chileke mu. Guderu nyemobu ngu ono, paru eka ono phuru mu obu-imemini.

23 Le teke ono be mu humakwarupho ndu Jiu, lushiru unwanyi, shi le Ashidodu; me le Amonu; me le Mowabu. 24 Nkerebo l'unwegirima phe nodu epfu opfu ndu Ashidodu; ozoo opfu ndu ibiya nkephe; ophu epe ta amadu g'epfu opfu-ali ndu Jiu. 25 Mu bya abaaru phe mba tua phe onu. O nweru ndu ophu mu chiru iphe; lashia phe egbushi l'ishi. Mu su phe g'ephe gude epha Chileke ria nte su: “Anyi ta abyadu e-kuta unwada anyi kee unwu phe nwoke; ophu anyi ta abyadu alutaru unwu anyi unwoke unwada phe; ophu anyi ta alutadu phe k'onwanyi. 26 ?To bunaa k'unwanyi, du nno be Solomonu, bu eze ndu Izurelu gude mee iphe-eji too? L'ohamoha be ta adukwa eze ozo, du ge yebdua. Temu o buru onye Chileke iya yeru obu; Chileke mee ya g'o buru eze ndu Izurelu l'ophu. Obenu l'oo unwanyi ohozo be kpataleru-a o mee iphe-eji. 27 ?O du ree g'anyi gude nchi anyi numa l'unu l'eme ejo-iphe, ha egube-a; mbu l'unu lushiru unwanyi ohozo; shi nno buru ndu mesweru Chileke anyi too?”

28 Onye lanu l'unwu Jioyada; nwa Eliyashibu, bu onye-ishi ndu-uke Chileke be bu ogo Sambalatu, bu onye Horonu. Oo ya bu; mu chifu iya g'o shi l'eka mu no lufu.

29 Nyatakwa phe; gube Chileke mu; noo kele epe turwuwaru okwa ndu-uke Chileke; bya aturwua ogbandzu, gu le ndu-uke Chileke me ndu Liviayi gbaru.

³⁰ Tọbudu iya bụ; mu safukota p̄hẹ nturwu, ep̄he chitaru l'ẹhu ndu alì ọzọ; bya anụchaa p̄hẹ ozi, gbaru ndu-uke Chileke; m̄ẹ ndu Lívayi; onyenonu jeahaa ozi, gbaru iya n̄. ³¹ Mu mekwaphọ g'e vutajẹ nkụ yẹle akpuru-ipe-mbụ l'orwuberu iya.

Ḡube Chileke mu; nyatakwa mu rọ lẹ k'oma.

Ekwo Esuta

Eze-nwanyị, bu Vashiti ekwefuru ji iya ike

¹ Owa-a bu iphe, nwuru teke Kuzakusesu shi buru eze; mbu Kuzakusesu ono, shi buru ishi mkpukpu ukporo ishii l'esaa; e -shi l'ali Indiya jasu l'ali Kushi. ² Teke ono be eze, bu Kuzakusesu shi nodu l'aba-eze iya le mkpukpu Susa, bu ishi mkpukpu ali ono.

³ O be l'apha, kwe iya apha eto, o wataru abu eze; o shiaru ndu-ishi l'ali-eze iya nri; waa ndu-ozu iya g'ephe ha. Ndu-ishi ndu ojogu ndu Peshiya; yele ke ndu Midiya; waa ndu nweru enya; me ndu-ishi le mkpukpu le mkpukpu, nokota iya l'eka g'o ha be o yekotaru le nri obu. ⁴ Obo-iphe ono be o boru ukporo abali tete mgburugburu. O gude teke ono goshi ge ya bu-be eze, nwenukaru iphe; waa ge ya habe shii bya adu-bekwapho biribiri.

⁵ A bo-ghechaepho obo-iphe ono; eze kua ndu bu le mkpukpu Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze iya le nri ephe noru ujiku esaa k'iche. Eka ephe no bo obo-iphe k'ono bu l'eka du g'oma-unuphu l'ime mgbabu ibe-eze. Onyemonye be o yeru le nri ono; ndu ha shii me ndu ha nwanshii. ⁶ Iphe, e gude dozia eka obu g'o maa mma bu upfu ekwa-ochaa; waa ophu du urwukpu-urwukpu. E gude oghu ochaa; waa k'urwukpu urwukpu likota l'ishishi upfu ekwa ono. E wota ishi oghu ono ishi iya ophuu woru lia l'echi mkpola-ochaa, e moberu l'itso, e meru l'ogbu-nwijnwii mkpuma, a kpobegbaaru l'eka ono. L'oma eka ono be e gude mkpuma ere ire, du iche iche chia oma ali iya; bya eworu iphe, aaze aze, e meru le mkpola-ododo; yele mkpola-ochaa doo ya. ⁷ Upyi, e gude ngua mee mboku ono be e mekotaru le mkpola-ododo; teme o gbakota iche iche. O to nwe du ophu yee ibe iya gbagba nanu. Mee, ndu eze anguje dukpoo shii; kele eze saru eka okpobe asasa kwakobe obo-iphe ono. ⁸ Eze turu ekemu su g'a haa ndu ebyaa ono g'onyenonu ngua g'o du iya. Iphe, meru nu buru l'eze suhawaru ndu e yeru ke mee l'eka g'ephe nuje onyemonye iphe, o suru g'a nu iya.

⁹ Eze-nwanyi, bu Vashiti shikwaarupho unwanyi nri obo-iphe l'unuphu ibe eze, bu Kuzakusesu. ¹⁰ O be le mboku, kwe iya esaa; eze, bu Kuzakusesu nguchaa mee; ehuru tsoahaa ya utso l'eka mee atsuiya. O zia umadzu esaa, anoduje eleta ibe eze enya, epha phe bu Mehumanu; waa Bizuta; waa Habona; waa Biguta; waa Abaguta; waa Zetaru; waa Karukas; ¹¹ g'ephe je ekuaru iya eze-nwanyi, bu Vashiti. O su g'o kpuru okpu eze-nwanyi iya gude bya egoshi ndu-ishi; me onyemonye no l'eka ono onwiya; g'ephe huma g'o mabe mma; noo kele o du ubvu l'enya. ¹² Noo ya; ndu-ozu ono jechaa je ezia iphe, eze ziru; eze-nwanyi, bu Vashiti jika ejeje. Eze numaeopho l'onoo iphe, o pfuru; ehuru ghuaaha ya eguru; o voru oku wu ehuru.

¹³ Eshinu o bu omelali g'eze kpatajeda ndu maru k'ekemu-ali; waa k'ikpe, pfuru oto ishi; teme l'o mee iphe, oobya ememe; be eze chi-koshiru phe idzu; mbu ndu mmamiphe, bu ndu maru iphe, gbaru l'ememe; ¹⁴ bya aburu ndu kachaa ya anodu ntse. Ndu o chi-koshiru iya bu Kashena; waa Sheta; waa Adumata; waa Tashishi; waa Meresu; waa Masena; waa Memukanu. Umadzu esaa ono, shi l'ali Peshiya; waa ali Midiya bu ndu

kachaa anọdu eze ntse; bya aburu p̄hẹ kachaa shii lẹ ndu ejeru eze ozi l'ali ono mgburugburu. ¹⁵ Ō jia p̄hẹ sụ: “?Bukpoo ḡunu bẹ ekemu-ali s̄uru g'e mee eze-nwanyi, bu Vashiti? Eshinu ō bu ozi, mu ziru ndu-ozu mu g'ep̄he je ezia ya bẹ ō jikaru lẹ ya te emedu.”

¹⁶ Noo ya; Memukanu nọdu l'ip̄hu eze yele ip̄hu ndu-ishi ophuu sụ: “Eze-nwanyi, bu Vashiti ta abuekwa eze bẹ o mesweru kpoloko, l'o meswefuakwaru ndu-ishi; m̄ekpoo ip̄he, bu ndu bukota l'ip̄he, bukpoo mkpukpu, n̄ogbaa l'ali-eze Kuzakusesu. ¹⁷ Noo kele ip̄he, eze-nwanyi, bu Vashiti meru ono bẹ unwanyi l'ophu a-numakwa. Ep̄he -numae ya p̄hẹ; ep̄he ekoaha ji p̄hẹ okpa l'ishi sụ: ‘Ō kwa l'eze-nwanyi, bu Vashiti bẹ eze-nwoke, bu Kuzakusesu ziru g'e dutaru iya; ō jika ejeje.’ ¹⁸ Sụ-a; nchi -bya ejihu ntanu-a bẹ unwanyi ndu-ishi ndu Peshiya; waa ke ndu Midiya ndu numaru ip̄he, eze-nwanyi meru a-watakwa ep̄furu ji p̄hẹ ip̄he, meru nu. E-shi nno; unwanyi taa kwab̄edu ji p̄hẹ ubv̄u, rwuberu p̄hẹ nu. Unwanyi emee ehu awata eḡhu unwoke, alu p̄hẹ nu eḡhu. ¹⁹ Oo ya bu; ō -buru lẹ gube eze bẹ e-kwe bukwa ip̄he, ii-me bu g'i tua ekemu g'eze-nwanyi, bu Vashiti ta afutabahe l'ip̄hu ngu. G'eze wokwaru okwa eze-nwanyi, o bu; nu nwanyi ozo, ka iya ree. G'e wokwarupho ekemu ono dee l'ekwo, e deru ekemu, ndu Peshiya; waa ndu Midiya, bu ekemu, a taa gbanwejedu agbanwe. ²⁰ Ekemu ono, ii-tu ono -ngadzūerupho ali-eze ngu l'ophu, bu ali-eze, parū eka; unwanyi awata akwab̄e ji p̄hẹ ubv̄u; shita l'onye kachaa shii je akpaa l'onye ophu kachaa nwanshi.”

²¹ Idzu ono, Memukanu chitaru ono du eze ree; yele ndu-ishi iya. Oo ya bu; eze mee g'o pfuru. ²² Eze zia ozi g'e jedzuru l'ip̄he, bukpoo mkpukpu ono, o bu ishi p̄hẹ ono; je akarū p̄hẹ l'eze s̄uru ḡe nwoke nonu buru ishi l'ibe iya. A nọdu edejeru ndu nonu ekwo-ozu ono lẹ g'ep̄he egudeje ede ekwo nkep̄hẹ; t̄eme ohamoha nonu bẹ eedeje iya l'opfu-ali p̄hẹ nu p̄hẹ.

2

Esuta bẹ e meru eze-nwanyi

¹ E mechaa g'ehu-eḡhu ono jidatachāerupho eze Kuzakusesu; o wata ari ke Vashiti; mbu k'ip̄he, ono, Vashiti meru iya ono; waa k'ekemu ono, yeb̄edua t̄uru tu-doru Vashiti ono. ² Ndu ejeru eze ozi chitaru iya idzu sụ iya: “G'e jenu achokoo unwumgboko, ama mma, nwoke teke ejep̄fuswee; dutaru eze. ³ G'eze hotakwa ndu e-je achikobe unwumgboko ono, ama mma ono, nwoke teke ejep̄fuswe ono; l'ip̄he, bukpoo mkpukpu, nokota gube eze l'eka g'o ha duta bya edobe l'ulo unwanyi l'ibe eze lẹ Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze iya. G'e dujekwaru p̄hẹ onye-ozu ngu, bu Hegayi, bu onye eletajeru eze unwanyi iya enya. Ḡe Hegayi mee p̄hẹ ip̄he, o gbaru g'e mee p̄hẹ g'ep̄he kabaa ama mma. ⁴ Teke e mecharu; nwamgboko, kachaa eze ree l'ime unwumgboko ono g'ep̄he ha; g'onye k'ono buru eze-nwanyi nochia enya Vashiti.” Idzu ono tsoo eze ntumatu. O tsoo ya egube ono.

⁵ Lẹ mkpukpu Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze Kuzakusesu bẹ o duru onye Jiu, shi l'okpa-ip̄fu Benjaminu bu iya nu. Ep̄ha nwoke obu bu Modekayi nwa Jiayi. O bu nwanwa Shimeyi; buru nwanwanwanwanwa Kishi. ⁶ Kishi ono yi lẹ ndu Nebukadineza kpuru lẹ ndu lẹ Jierusalemu; yele Jiehoakinu, bu eze ndu Jiu, kpuru lashia ali Babilonu. ⁷ Modekayi bẹ ep̄he lẹ nwamgboko, bu nwa nwune nna iya bu. Ep̄ha nwamgboko ono bu Hadasa. O buru yeb̄edua mefutaru nwata ono; noo kele ne iya; yele nna iya togboru iya nwa maa. Nwamgboko ono, ep̄ha iya ozo bu Esuta

bẹ ama mma bya adu ùbvù l'ènya. Gẹ ne iya; yẹle nna iya nwuhuchaaru bẹ Mòdekayi wotaru iya dobe gẹ nwa iya, ọ nwuru l'èpho iya.

⁸ Noo ya; o be teke e gudepho ekemu, eze turu je ara arara; e duta unwumboko, du igwerigwe bya le Susa, bu ishi mkpukpu; duru phe nu Hegayi g'o leta phe enya. E dutakwapho Esuta bya l'ibe eze; bya eduru nu Hegayi, bu onye anoduje eleta ulo unwanyi eze enya g'o leta enya. ⁹ Nwamgboko ono, bu Esuta du Hegayi ree l'obu; o je atuko iphe, o gbaru g'e mee ya g'o kabaa ama mma mekota iya teke ono teke ono; bya anu iya nri, gbaru iche. O duta iya je edobe l'ulo, kakota ree l'ulo unwanyi eze ono; bya eduta unwumboko esaa l'ibe eze duru nu iya g'ephe yejeru iya aka.

¹⁰ Ophu Esuta akoduru oha, o shi; ozoo aka a nwuru iya; noo kele Mòdekayi suru iya g'o to pfushi iya. ¹¹ Mòdekayi be anoduje ejephe le mgboru oma-unuphu ulo unwanyi eze ono mboku-mboku g'o maru ?ehu du-a Esuta ree; waa g'o maru goome ala.

¹² Temenwamgboko ejeshia l'iphu eze Kuzakusesu; be o-nodzuada onwa iri lebo mekota iphe, a gushiru g'unwanyi gudeje mee onwophe ome-mma. Onwa ishii be ephe e-gude nya manu meru. Onwa ishii k'ophuu be ephe e-gude manu mbeleke; waa ophu eete etete gude memaa onwophe ree. ¹³ Onye ophu o gbaru leje l'iphu eze be iphe, o sukpooru l'o du iya ge ya gude je l'ibe eze; be aa-nuje onye obu l'ulo unwanyi eze. ¹⁴ Onye obu alafu eze l'uzenyashi; o be l'utsu echele iya l'o bahu je anodu l'ulo ozo, bukwapho ulo unwanyi eze. Onye eleta ibe iya ono enya bu onye ejeru eze ozi, bu Shashugazu, bu onye eletaje unwanyi, ndu ophu abuzidu unyomu eze enya. Nwamgboko k'ono ta alapfubaedu eze gbahaa leze kuru iya l'onwiya.

¹⁵ Esuta, bu iya bu nwamgboko ono, Mòdekayi eme ge nwa iya ono; mbu onye ono, bu nwune nna Mòdekayi, aza Abihelu be nwuru iya nu ono; be o rwuberupho l'alafu eze; ophu o dudu iphe ozo, o suru g'a nu iya, abuedupho iphe, Hegayi suru g'o gude; mbu onye ono, ejeru eze ozi ono; bya aburu onye eleta unwanyi eze enya. Esuta dukota ndu humaru iya nu l'obu le g'o gude amabe mma. ¹⁶ Mboku, e dutaru Esuta jepfu eze Kuzakusesu l'ibe iya bu l'onwa k'iri, bu iya bu l'onwa Tebeti l'apha k'esaa, o wataru aburu eze. ¹⁷ Eze ka eye Esuta obu eme l'unwanyi ophuu. Mbu le Esuta ka atuba iya l'enya eme l'unwumboko ophuu. O buru yebedua be eze nataru. O woru okpu-eze-nwanyi kpube iya; mee ya; o buru eze-nwanyi nochia enya Vashiti. ¹⁸ Eze bya eshiaru ndu-ishi; waa ndu-ozu iya nri paru aka. Onye o shidoru nri ono buru Esuta. O zia g'e mee g'a madzuru iya l'iphe, bukpoo ohamoha, nokota iya l'eka; g'onnyemonye tuta unme ozi mboku ono. O mekotaru ndiphe iphe-oma, gbaru onye eze l'ememe.

Mòdekayi agbaru eze ama

¹⁹ Teke e kukoru unwumboko ono k'ugbo ebo ono; be Mòdekayi no l'onu-oguzo ibe eze. ²⁰ Teke ono be Esuta teke akokwa oha, o shi; ozoo aka a nwuru iya; noo kele Mòdekayi suru iya g'o to koshi iya. Esuta angabejekpoerupho Mòdekayi nchi g'o shi angabejeru iya teke ono, o shi emefuta iya ono.

²¹ Teke ono, Mòdekayi no l'onu-oguzo ibe eze ono; be Bigutanu; waa Tereshi; ndu-ozu eze labo, eche oguzo ibe eze nche be ehunwataru egu egu; ephe chihaha idzu g'ephe e-shi gbua eze Kuzakusesu. ²² Mòdekayi numanu idzu ono; bya epfuaru iya eze-nwanyi, bu Esuta. Esuta tugbua

je akọoru iya eze sù l'ọo Mọdekayi pfuru iya ya. ²³ E je enyochaa ya; bya amaru l'ọo eviya; e woru ụmadzu labọ ono je aswị-gbua l'eli oshi. A nọdu l'iphu eze dee iphe ono edede l'ẹkwo akọ, eedeje iphe, meru l'alị-eze iya.

3

Ejo idzu, Hamanu achiru ndu Jiu

¹ E mechaa; eze, bụ Kuzakusẹsu bya akwabẹ Hamanu nwa Hamedata; onye shi l'eri Agagu ụbvù. Ọ kwabẹru iya ụbvù wolia ya dobe; ọ kakọta ndu-ishi, ẹphe l'iya tukurọ nọdu l'udu ọkwa lanụ, shii; l'alị-eze iya. ² Ndu ozi eze g'ẹphe ha, nọ l'ọnu-oguzo ibe eze nọdu egbuje ikpere eburu Hamanu iphu l'alị; noo kele eze turu ekemu sù g'e meje iya nno. Obenu lẹ Mọdekayi te egbujeduru iya ikpere; ọphu oobujeduru iya iphu l'alị. ³ Ndu ozi eze, nọ l'ọnu-oguzo ibe eze sù Mọdekayi: “?Denu g'ọ nwuru i tii mejedu iphe, eze pfuru?” ⁴ Mbọku-mbọku ẹphe epfuru iya Mọdekayi; obenu l'o too yejedu ọnu yeru pẹ. Ẹphe woru iya dooru Hamanu g'a maru ẹphe ahaa Mọdekayi g'o mee g'ooome; kele o pfuwaru pẹ lẹ ya bụ onye Jiu. ⁵ Teke Hamanu hụmaru lẹ Mọdekayi te egbushiduru iya ikpere; ọphu oobuduru iya iphu l'alị; o voru ọku wụa ẹhu. ⁶ Ọ nụmachaepho oshilọkpa ndu Mọdekayi bụ; ọ haa k'arị g'e-shi gbua Mọdekayi kpoloko. Ọ chọahaa gẹ ya e-shi mee gẹ ndu Jiu, bụ ndu kẹ Mọdekayi g'ẹphe ha chihu l'alị-eze Kuzakusẹsu l'ọphu.

⁷ O be l'apha, kwe eze Kuzakusẹsu apha iri l'ẹbo, ọ wataru aburu eze; l'ọnwa mbụ, bụ iya bụ ọnwa Nisanu; a tụa “puru”, bụ iya bụ ido l'iphu Hamanu; shi nno họt a ọnwa lanụ; waa ujiku lanụ. Ẹphe tụa ido ono; ọ daaru ọnwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ l'ọnwa Ada.

⁸ Noo ya; Hamanu sù eze Kuzakusẹsu: “Ọ dukwaru ọha, gbakashihuru dzuru ẹkameka l'iphe, bukpoọ ọhamoha, nọkota l'alị-eze ngu l'ọphu. Omelalị pẹ gbafuru iche l'ẹka omelalị iphe, bụ ọhozo nọ; ọphu ẹphe edobejedu ekemu, eze turu. Uchiru ndu ono bẹ a -haa pẹ ẹka bẹ ọ tọ bukwaru iphe, a-duru eze lẹ ree. ⁹ Ọ -buru l'ọ dọ eze ree; g'eze tūnaa ekemu g'e gbushia pẹ. E -mewa iya nno bẹ mu a-pfụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dọ unu talentu ukporo l'ise; g'e woru iya yekoberu eze l'ẹku iya.”

¹⁰ Noo ya; eze bya agbata echi-ẹka iya gbẹ Hamanu, bụ nwa Hamedata; oshilọkpa Agagu; onye bụ ọhogu ndu Jiu. ¹¹ Eze sù iya: “Dobekpooro okpoga ngu; je emee ndu ono g'ọ dọ ngu.”

¹² O be lẹ mbọku, ọnwa kẹ mbụ dọ l'abalị iri l'ẹto; e kukọo ndu ederu eze ẹkwo. Ẹphe bya atuko iphemiphe, Hamanu suru g'ẹphe dee woru dee l'ẹkwo nūgbaa ndu nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu-ishi l'ọhamoha, nọ l'ẹka eze; nūkwaa ya pọ ndu-ishi ndiphe l'ọphu. Ẹkwo ono bẹ e deru nū ọhamoha lẹ g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkepẹ. Ndu nọkota nū bẹ e deru iya l'opfu-alị pẹ nū pẹ. Ọ buru ẹpha eze, bụ Kuzakusẹsu bẹ e gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka iya mee ya iphe-ọhubama. ¹³ E zia ndu ezilaje ẹkwo-ozii ẹphe gude ẹkwo ozi ono je ekedzuru l'iphe, bukpoọ ọhamoha, nọgbaa l'alị-eze Kuzakusẹsu l'ọphu; mbụ ẹkwo ono, e deru ekemu, a turu g'a tuko gbushikọta iphe, bụ ndu Jiu l'akpuru ẹnyanwu lanụ; ẹgirima mẹ ọgerenya. Mbụ g'egbuchaa unwanyi mẹ unwegirima; mẹ ọnwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ ọnwa Ada dūepho l'abalị iri l'ẹto. Ekemu ono sukwarupho: teke e gbuchaaru pẹ; g'a kwaa iphe pẹ l'ọkwata. ¹⁴ Iphe e deru l'ẹkwo ono bẹ a turu ọ buru ekemu sù g'anudzuru iya l'ọhamoha g'ọ buru ekemu duru pẹ; wafua g'e mee g'onyenonu maru k'ọphu ẹphe a-kwakobekwanu ẹka kẹ mbọku ono.

¹⁵ Eze bya ezia sụ g'e gude ẹkwo-ozì onò tughua je ezikashia. Ndu ọkpa ẹgwa gbeshi; ọ buru p̄he ejeje. E vuadaru ụzọ zia ekemu onò lẹ Susa, bụ ishi mkpukpu. Eze yẹle Hamanu n̄odu angụ mee; ndu bu lẹ Susa deru yekete g'ephe n̄umachaaru ozi onò.

4

Modekayi epfuru Esuta g'o yeru p̄he ẹka

¹ T̄obudu iya bụ Modekayi maerupho iphe, anwụ n̄u; o ye ẹka l'uwe iya zijaha ẹbo; bya achita uwe-aphu ye; kpushi onwiya nt̄u; gbafu ọma mkpukpu ara ẹkwa arashi iya ike. ² O jebeepho ọnu-oguzo ibe eze; ọ pfuru; noo kele ọ t̄o dudu onye yeru uwe-aphu, eekweje g'ọ bata. ³ Iphe, bukpo ohamoha, a n̄uru ẹkwo onò, e deru ekemu, eze t̄uru onò b̄e aphu atsojeerupho ndu Jiu, bu iya n̄u. Ephe agu aphu; aswi ẹgu; ara ẹkwa. Igwerigwe yee uwe-aphu bya ekpua onwop̄he nt̄u.

⁴ Ụnwumgboko; waa ndu ejeru Esuta ozi bya ak̄oru iya k̄e Modekayi; ọ buru aphu ts̄oru iya shii. Ọ ch̄iru uwe n̄u g'a ch̄jeru iya g'o yee; g'o to yehe uwe-aphu. E gude uwe ọbu je; ọphu o kwedu iya anata. ⁵ Esuta bya ekua Hataku, bụ onye-ozì eze; mb̄u onye e yeru g'o jejeru ȳbe Esuta ozi; zia ya g'o je amaru iphe, ats̄u Modekayi l'ẹhu; waa iphe, kpataru iya n̄u. ⁶ Noo ya; Hataku bya ejepfu Modekayi l'ẹka ọ pfuru l'edupfu mkpukpu onò, n̄o l'at̄at̄ip̄hu ọnu-oguzo ibe eze. ⁷ Modekayi bya at̄uko iphemiphe, nw̄uru n̄u k̄okotar̄u iya; k̄okwaaru iya p̄ho mkp̄ola-ochaa ole, Hamanu kweru ukwe l̄e ya a-n̄u g'e ye l'ẹka eedobejeru eze ẹku iya; g'e gude mee g'e gbushia ndu Jiu. ⁸ Ọ bya ewota ẹkwo, e deru iphe, e deru l'ẹkwo ekemu p̄ho, eze t̄uru s̄u g'e gbushia ndu Jiu onò; mb̄u ẹkwo onò, e keshidzuru l̄e mkpukpu Susa onò; n̄u Hataku g'o goshi Esuta; gude k̄oru iya ya g'o doo ya ẹnya. O zikwapho g'e zia Esuta g'o jepfu eze je arw̄o ya g'ọ p̄h̄aru ndu Jiu obu-imemini. ⁹ Hataku tughua je at̄uko iphe, Modekayi doru iya dokotar̄u Esuta. ¹⁰ Esuta ziphu iya azu g'o je akaru Modekayi s̄u: ¹¹ "Iphe, b̄u ndu-ozì eze; je akpaa l'iphe, b̄u ndu bu l'ohamoha, dukota l'al̄i-eze iya g'ọ ha; mawaru l'ọ t̄o dudu nwoke m̄e nwanȳi, byaru atughbu jepfushia eze l̄e teke ọ n̄o l'okpoku; ọphu ọ b̄udu l'eze kuru iya. Onye meru nno bukwa iphe, ekemu pfuru b̄u g'e gbua onye ọbu egbugbu; gbahaa l'ọ b̄u uche eze g'onye onò n̄odu ndz̄u; ọ mach̄iaru onye ọbu mgboro-eze, e meru l̄e mkp̄ola-ododo p̄ho. Eze n̄okwaru ukporo abal̄i l'abal̄i iri; o to kuduru mu oku."

¹² A bya ezia Modekayi ozi, Esuta ziru; ¹³ o ziphu ozi azu g'o je asu iya: "Ta arikwa l'eshi ọphu i n̄o l'ibe eze b̄e gubedua a-buru onye Jiu lanu, a-wafu n̄u g'e te egbu ngu; ¹⁴ kele ọ -buru l'i n̄o-kirishiru nta-a; ọphu i yeduru ọnu b̄e ee-shikwa l'uzo ọzo dzota ndu Jiu. Ọle gubedua; m̄e ndibe nna ngu a-bukwanuru mkpurupyata. ?Buhunu onye maru ?b̄u iphe, meru g'o gude e mee ngu; i n̄odu l'okwa eze-nwanȳi b̄u g'i yeta ẹka l'iphe, anw̄u nta-a?"

¹⁵ Esuta ziphukwa ozi azu ọzo g'e je ezia Modekayi s̄u iya: ¹⁶ "Tughua je akpak̄o ndu Jiu, bu l̄e Susa g'ephe ha l'ẹka lanu; unu aswi ẹgu pfuru n̄u Chileke l'iswi ẹhu mu. G'unu n̄o ujiku ẹto eswe l'enyashi; g'unu te erishi nri; ọphu unu etsushi okoro l'onu. Mb̄edua ȳle ụnwumgboko, ejeru mu ozi e-mekwapho nno. E -mechaa nno b̄e mu e-jepfu eze. A makwaru-a l'ekemu s̄uru l'ọ t̄o dudu ree. Ọle mu e-je; ọ -buru l̄e mu a-nw̄uhu ḡe mu nwuhuro."

¹⁷ Modekayi tughua je emekota iphe, Esuta ziru iya g'ọ ha.

5

Iphe, Esuta rworu eze

¹ O be lẹ mbọku k'ẹto; Esuta wota uwe eze-nwanyị iya yee; bya atugbuja je apfuru l'oma-unuphu ibe eze; mbụ l'ataphu ụlo ẹka eze anọduje. Teke ono bẹ Eze nọ l'aba-eze iya l'ẹka ono woru iphu ghaa l'onu-oguzo. ² Ọ tufuepho ẹn्या hụma eze-nwanyị, bụ Esuta ẹka ọ pfuru l'oma-unuphu; ẹhu tsoo ya ntumatu. O woru mgboro-eze, e meru lẹ mkpola-ododo, ọ pa l'ẹka machiaru iya; Esuta byarwuta bya edenyi mgboro-eze ono ẹka. ³ Noo ya; eze jia ya sụ: “?Bụ gunu; eze-nwanyị, bụ Esuta? ?Bụ gunu bẹ ọ dụ ngu g'eze meeru ngu? O -beta ọ buru gẹ mu kee alị-eze mu ẹbo nụ ngu nanụ; mu emeeru ngu iya.”

⁴ Esuta sụ: “O -buru l'ọ dụ eze ree; gẹ gube eze gu lẹ Hamanu swinuru byaru mu lẹ nri ntanụ-a; g'unu bya eria nri, mu shiberu gube eze.”

⁵ Eze zia ozi sụ l'onye ya byaru ahuma g'ọ buakwaru Hamanu; k'ophu ẹphe l'iya a-tugbu je aza Esuta ẹnu. Ọo ya bụ; eze yele Hamanu tugbuja jeshiaru Esuta lẹ nri, o yeru pẹ. ⁶ Ẹphe tuko ngunyaepho mẹe; eze jikwa Esuta ozo sụ iya: “?Bụ gunu bụ mkpa ngu obu gẹ mu meeru ngu iya? Mbụ; ?bụ gunu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu? O betakpo ọ buru gẹ mu kee alị-eze mu ẹbo nụ ngu nanụ; mu emeeru ngu iya.”

⁷ Esuta sụ: “Iphe, bụ mkpa mu bya aburu iphe, ọ dụ mu g'e meeru mu bụ: ⁸ Ọ -buru lẹ mu dụ gube eze l'obu; teme ọ dụ gube eze g'i meeru mu iphe, mu arwo ngu; bẹ iphe, mu arwo bụ gẹ gube eze gu lẹ Hamanu byanuru mu lẹ nri, mu e-shiru unu echele. Teke unu byaerupho echele; mu eyee onu l'aji ono, gube eze jiru mu ono.”

Hamanu achị idzu egbu Mọdekayi

⁹ Mbọku ono bẹ Hamanu gude ẹhu-utso teru ẹswa lashia. Obenu l'ọ hūmaerupho Mọdekayi l'onu-oguzo ibe eze; bya ahuma l'ọ to gbeshiduru agbeshi; ophu o goshiduru l'ookwabe iya ụbvù; ẹhu ghushiahaa Hamanu egbu ike. ¹⁰ O meshikpoeopho ike byabẹ ẹka l'obu lashia; mbụ Hamanu. Ọ larwua bya ezia; e je ekuko ndu ọnyà iya pẹ; waa nyee ya, bụ Zereshi. ¹¹ Ọ nọdu l'ataphu pẹ wata aba abaa gẹ ya nweberu iphe; waa gẹ ya nwuta-beru unwu igwe; waa g'eze gude kwabe-beru iya ụbvù, ha shii; bya emee ya; ọ buru iya kachaa shii lẹ ndu eze meru ishi; waa ndu ejeru eze ozi. ¹² Ọ sụ: “Ọ kwa mbedua kpoloko bụ onye eze-nwanyị, bụ Esuta sūru g'o tsoru eze byaru iya lẹ nri. Ọ yekwaru mu pho lẹ nri gẹ mu tsoru eze echele. ¹³ Obenu l'iphemiphe ono te emeduru mu ẹhu-utso; eshinu oobujeru; mu -ghatashia; mu ahuma onye Jiu pho, bụ Mọdekayi l'onu-oguzo ibe eze.”

¹⁴ Nyee ya ono, bụ Zereshi; yele ndu ọnyà iya pẹ ono g'ẹphe ha sụ iya: “Zia g'e je emetarū ngu oswebe, aaswiguje nemadzu; g'e mee ya g'eli iya dụ ukporo nkwo-ẹka labo lẹ nkwo-ẹka iri. O -rwuepho l'utsu echele; l'i pfuaru eze g'a kputa Mọdekayi je aswi-gbuja l'eli oswebe ono. Ọo ya bụ; g'iigude ẹhu-utso tsoru eze; unu ejeshia l'ẹka e yeru unu lẹ nri.”

Idzu ono dụ Hamanu ree shingushingu; ọ tugbuja je ezia; emee oswebe, aaswiguje nemadzu obu dobe.

6

Eze akwabẹ Mọdekayi ụbvù

¹ O be l'enyashi mbọku ono; ophu mgbenya te ekweddu atụ eze; o zia g'e je ewotaru iya ẹkwo akọ iphe, e deru iphe, anwu l'alị-eze iya. A bya aguaru

iya ya. ² L'ekwo ono be a gutaru le Modekayi gbajeru ama le Bigutana; ye le Tereshi, bu ndu-ozu eze, shi echeru eze oguzo ibe iya nche; chiru idzu g'ephe gbua eze, bu Kuzakusesu. ³ Eze jia su: “?Bu ubvu gunu be a kwabejeru Modekayi mee g'a maru epha iya le k'iphe ono, o meru ono?”

Ndu ejeru eze ozu su: “O to dukwa iphe, e meru iya.”

⁴ Eze jia su: “?O duru onye no l'oma-unuphu ibe mu?”

O buru teke ono be Hamanu abatakpoepho l'oma-unuphu, no l'azu ibe eze; ge ya pfiaru eze k'aswi-gbu Modekayi l'eli oswebe ono, o kwakoberu, aa-swi-gbu iya ono. ⁵ Ndu ozu iya su iya: “O kwa Hamanu no l'oma-unuphu.”

Eze su g'e kua ya g'o bata.

⁶ Hamanu bataepho; eze jia ya su: “?Bukpoo gunu be ee-meru onye eze eme g'o kwabe ubvu?”

Oriri, gbatataru Hamanu l'obu teke ono bu l'o to dudu onye ozo, eze a-nodu ari k'akwabe ubvu, abudu yebdua.

⁷ Tobudu iya bu; Hamanu su eze: “Iphe, ee-meru onye o du eze g'o kwabe ubvu ⁸ bukwa g'a chita uwe, eze yejewaru; l'a kputa inya, eze gbajewaru; mbu inya ophu e kpuberu okpu-eze l'ishi. ⁹ G'a chita uwe ono; kputa inya ono nu onye lanu le ndu-ishi, a kachaa amaru epha phe l'ali-eze ngu-a. G'e yee onye ono, eze eme g'o kwabe ubvu ono uwe ono. G'onye ono nodu l'eli inya ono g'e gude iya ngu-phekota edupfu mkpukpu-a; araru iya oha arara su: ‘Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'o kwabe ubvu baa-oo!’ ”

¹⁰ Eze su Hamanu: “Ngwa! Je achita uwe ono; waa inya ono je atuko gi pfushiru ono meeru Modekayi, bu onye Jiu, anoduje l'onu-oguzo ibe eze. G'o to dukwa iphe ono, i pfushiru ono me nanu, ii-mepodo!”

¹¹ Noo ya; Hamanu bya achita uwe ono; bya akputa inya pho. O woru uwe ono kpua Modekayi; bya edoberu iya inya ono; o nyikota nodu iya anoo l'eli okpurukpu; o duru iya kwaseru ngu-phekota angungu l'edupfu mkpukpu ono; ara iya arara asuje: “Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'o kwabe ubvu baa-oo!”

¹² E mechaa; Modekayi laphu azu l'onu-oguzo ibe eze. Obenu le Hamanu nyigobeerupho mekebe egwegwa; guru aphu vuru eka l'ishi lashia unuphu ibe iya. ¹³ O larwua je atuko iphe, nwukotaru nu kokotaru nyee ya, bu Zereshi; waa ndu epe l'iya eshi onya g'ephe ha. Ndu akpozijeru iya uzo; waa nyee ya ono, bu Zereshi su iya: “O -buru eviya le Modekayi bu onye Jiu; mbu onye ono, iphe e-me ngu nu gbubewaru ishi l'eka o no ono; be o to dukwa iphe, i-du ike emebata iya. Oo ya be e shifutaje l'eka kponya ngu enya.”

¹⁴ Epe gudekwadu iphe ono l'eka epfu; ndu-ozu eze bya ekua ya. Epe gude oso duru iya jeshia le nri ono, Esuta kwakoberu ono.

7

Aaswi-gbu Hamanu

¹ Tobudu iya bu; eze ye le Hamanu jeshia ibe eze-nwanyi, bu Esuta g'ephe rigba nri. ² Epe wataepho angu mee le mboku k'ebo ono; eze jia ozo su: “Eze-nwanyi, bu Esuta; ?bu gunu bu mkpa ngu obu? Pfu ya ge mu meeru ngu iya. ?Bu gunu bu iphe obu, o du ngu ge mu meeru ngu? O betakporu o buru ge mu kee ali-eze mu ebo be i rworu mu; be ee-mekwaru ngu iya.”

³ Eze-nwanyi, bu Esuta su iya: “Gube eze; iphe, mu arwo ngu bu: O -buru le mu du ngu l'obu; teme o dukwa ngu pho ree; jiko hanaa mu ge mu

nọdu ndzụ. Teme l'ị hafukwapho ndibe mu g'ephe nọdu ndzụ; ọ kwa iya bụ iphe, ọ dū mu g'i meeru mu. ⁴ Noo kele mu le ndibe mu be e rewaru g'e gbushikọta l'ophu. Mbụ l'e rewaru anyi g'e mee g'anyi bụru mkpurupyata. Ọ -bụ l'e rekpọorunu anyi g'anyi bụru ohu me mu te epfukwa opfu; kele egube iphe-ehuka ono ta agbaduru g'e gude iya papfuta eze bya iya epfuchi nchi."

⁵ Eze Kuzakusesu jia eze-nwanyị, bụ Esuta sụ iya: "Bụ onye be ọ bụ? Denu nwoke, tūru ama eme iphe, dū nno?"

⁶ Esuta sụ: "Onye ohogu anyi obu; bya aburu onye achị anyi le njo obu bukwa ejo Hamanu-a!"

Ndzụ rwuta Hamanu l'iphu eze; yele eze-nwanyị. ⁷ Eze gude ehueghu gbeshi; parụ mee ono haa; jeshia le mgbabu ibe iya. Hamanu hūmaepho l'eze be chibuwaru l'ime obu iya l'oo-meghe nkiya; ọ tsukpaa l'azu ge ya rwo eze-nwanyị, bụ Esuta g'a hakpoo ya nū ge ya nọdu ndzụ.

⁸ Ọ buerupho teke Hamanu daru kpurumu l'iphu eze-nwanyị arwo iya l'eka ọ nọ anọ; dakobe oshi be eze shiepho le mgbabu pho buri phereketeke. Eze bua mkpu sụ: "Ọ gbẹ emefuanu g'o gude eze-nwanyị jefu l'ataphu mu; l'ibe mu-a?"

Ọ buri epfuzeta, eze epfuzeta iya; e gude Hamanu kechia ya iphu. ⁹ Habona; onye lanu le ndu-ozu eze sụ: "O nwekwaru oswebe, aaswi-gbuje nemadzu, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'eli, Hamanu meru dobe l'ibe iya. Onye o meru iya doberu buri Modekayi; bu onye gbajeru ama ejo idzu pho, a chijeru gube eze pho; shi nno dzoo ndzu ngu-a."

Eze sụ: "Unu je aswi-gbuja ya l'oswebe ono!"

¹⁰ Noo ya; e je eworu Hamanu swi-gbuja l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu, o shi mee doberu Modekayi ono. E mechaa nno; obu jidata eze.

8

Ekemu, eze tūru tu-doru ndu Jiu

¹ Mboku onokwapho be eze, bụ Kuzakusesu woru ulo Hamanu, bụ onye ohogu ndu Jiu nū eze-nwanyị, bụ Esuta. Modekayi wata abya l'ataphu eze; noo kele Esuta koru eze g'ephe l'iya gude buri. ² Eze bya agbata echi-eka iya, o nataru Hamanu nū Modekayi. Esuta bya emee Modekayi onye eleta ulo, Hamanu shi nweru enya.

³ Esuta bya epfuru opfu yeru eze ozo; bya adaa kpurumu le mgboru okpa eze; raahaa ekwa; wata iya arworwo g'o mebyinaa ejo idzu ono, Hamanu, onye shi l'eri Agagu chiru l'ehu ndu Jiu ono. ⁴ Eze ono woru mgboro-eze e meru le mkpola-ododo machiaru Esuta; ọ gbalihu bya apfuru iya l'ataphu. ⁵ Ọ sụ: "Ọ -buri l'ọ dū gube eze ree; ọ -buri le mu dū gube eze l'obu; teme i nọdu arikwapho l'ọ iphe, pfuru oto; mu bya adu ngu ree l'enya; g'eze tunaa ekemu dee ya edede; g'ọ to dukwa onye a-tu ama eme iphe ono, Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu deru l'ekwo g'e mee ge ndu Jiu, bu l'iphe, bu ohamoha, nogbaa l'al-eze ngu mgburugburu; buri mkpurupyata. ⁶ ?Denu ge mu e-shi tamia ya le nshi; nọdu hūma l'eka ejo-iphe abyapfuta ndibe mu? Mbū-a; ?denu ge mu e-shi tamia ya le nshi; nọdu ele ndu nwuru mu nū enya; eka eeme g'ephe buri mkpurupyata?"

⁷ Eze Kuzakusesu sụ eze-nwanyị Esuta yele Modekayi onye Jiu: "Ọ kwa le Hamanu meru g'o gbushia ndu Jiu be mu gude wota ulo iya nū Esuta; bya asu g'e je aswi-gbuja ya. ⁸ Nta-a bụ g'unu gude epha eze tua ekemu ozo l'iswi ehueghu ndu Jiu; dee ya edede g'odo-du unu ree l'obu; wota echi-eka

eze mee ya iphe-ohubama; noo kele o to dudu iphe, e deru woru echi-eka eze mee ya iphe-ohubama, duru onye bya ephugha iya nu.”

⁹ Mboku ono gedegede be e yeru nemadzu; e je ekukota ndu edejeru eze ekwo. Mboku ono be onwa k'eto, bu iya bu onwa Sivanu du l'ukporo abali l'abali eto. A tuko ekemu, Modekayi turu dekota l'ekwo g'a nu ndu Jiu; waa ndu no-chiru enya eze; waa ndu eze; waa ndu-ishi, nogbaa l'ohamoha ukporo ishii l'esaa ono, no l'ali-eze Kuzakusesu, a -gbe l'ali Indiya rwua l'ali Kushi. Ekemu ono g'o ha be e gude eka-ekwo ohamoha nonu dee; waa l'opfu-ali ndu nokota l'ali-eze ono. Ndu Jiu be e dekwaru iya pho nu l'opfu-ali phe; waa g'ephe egudeje ede ekwo nkephe. ¹⁰ O buru epha eze, bu Kuzakusesu be Modekayi gude dee ekwo ono; bya eworu echi-eka eze mee ya iphe-ohubama; woru iya nu ndu ezilaje ekwo-ozu, ndu egudeje inya, agba oso shii, a zufuta-doru eze; eje ozi g'ephe zilaa.

¹¹ Ekemu ono, eze turu ono; mee ge ndu Jiu, bu le mkpukpu le mkpukpu nweru ike; ephe dzukobeaha wata akwaberu onwophe enya. K'opu bu o -duru mkpukpu; ozoo ohamoha, dzukoberu g'ephe tsoo phe ugu g'ephebe ndu Jiu emee phe g'ephe buru mkpurupyata. G'ephe atuko ephe l'unwanyi phe; yele unwegirima phe gbushikota; kwaa iphe ndu ono l'okwata. ¹² Mboku, a turu onu ge ndu Jiu mee iphe ono l'iphe, bukpo ohamoha, no l'ali-eze Kuzakusesu; bu mboku, onwa k'iri l'ebo, bu iya bu onwa Ada a-du l'abali iri l'eto. ¹³ Ekemu ono be e ziru g'e dee ya l'ekwo keshikota l'ohamoha, nokota nu; bya atua ya; o buru ekemu g'e mee ya ge ndu nonu numakota; k'opu ndu Jiu a-kwakobekwanu eka emelata ndu ohogu phe mboku ono. ¹⁴ Eze tua ekemu ge ndu ezilaje ekwo-ozu iya; ndu agbagbaa l'inya ibe eze, bu inya, agba oso shii; tugbua teke ono teke ono je ezikashia ozi ono. Ephe tugbua je ezikashia ya. E zikwapho ekemu ono le Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze Kuzakusesu.

¹⁵ Modekayi shi l'iphu eze futashia; o yewaa uwe eze, du urwukpu-urwukpu; waa ophu acha ucha; yele okpu-eze, e gude mkpola-ododo mee; waa uwe kpowula-kpowula, e gude okpobe oghu ochaa kpa. Ndu bu le Susa tushia uzu ehutu teahaa eswa. ¹⁶ Ehu nodu atso ndu Jiu; ephe nodu ete eswa; mbu ehutu nodu atso phe ntumatu; a nodu akwabekwa phe pho ubvu. ¹⁷ Iphe, bu ohamoha, nonu; waa mkpukpu le mkpukpu, nokota nu, a nataru ekemu ono, eze turu ono be ndu Jiu, bukota iya nu tekotaru eswa; ehutu nodu atso phe utso. Mboku ono buru phe eswe obo-iphe waa eswe ehutu. Igwerigwe ndu ohozo bya aburu ndu Jiu; kele ephe atsu ndu Jiu ebvu.

9

Ndu Jiu alwu-kpe ndu ohogu phe

¹ Onwa k'iri l'ebo, bu iya bu onwa Ada; bya adu l'ujiku iri l'eto, bu iya bu mboku, ee-me iphe ono, eze turu l'ekemu ono. Mboku ono bu mboku, ndu ohogu ndu Jiu shi ari k'akapyabe ndu Jiu. Obenu l'o mechaaru gha igharaphu; ndu Jiu kapyabe ndu ephe du ashu. ² Ndu Jiu dzukobekota le mkpukpu, ephe bukota g'o ha; l'ohamoha, eze Kuzakusesu bu ishi phe g'o hakota; g'ephe tsoo ndu achu phe okpa akpohu ugu; ophu o dudu onye duru ike kpafu phe l'iphu; noo kele ndiphe l'opu atsukota phe ebvu. ³ Ndu-ishi l'ohamoha ono l'opu; me ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi oha; me ndu ejeru eze ozi; yekotaru ndu Jiu eka; kele ephe atsu Modekayi ebvu. ⁴ A kabaa amaru Modekayi l'ibe eze; teme udu

iya ngadzuru ohamoha ono, nokota nu ono g'ephe ha. Teme o nodu akakwapho enweru okpehu eje.

⁵ Ndu Jiu gude ogu-echi gbushikota ndu ohogu phe g'ephe ha; mee phe g'ephe buru mkpurupyata. Ephe woerupho ndu kporu phe ashị mee g'odụ phe ree.

⁶ Le Susa bu ishi mkpukpu ali-eze ono be ndu Jiu gburu unu umadzu l'ukporo umadzu ise. ⁷ Ephe gbukwarupho Pashandata; waa Dalufonu; waa Asupata; ⁸ waa Porata; waa Adalaya; waa Aridata; ⁹ waa Pamashuta; waa Arisayi; waa Aridayi; waa Vayizata. ¹⁰ Ephe n'iri bu unwu Hamanu nwa Hamedata, bu onye ohogu ndu Jiu. Oke ephe ta akwaduru iphe phe l'okwata.

¹¹ Mboku ono gedegede be e jeru edooru eze umadzu ole, e gburu le Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze ono. ¹² Eze su eze-nwanyi bu Esuta: "Ndu Jiu gbuakwaru unu umadzu l'ukporo umadzu ise; waa unwu Hamanu ephe n'iri; l'ishi mkpukpu ali-eze mu-a, bu Susa. ?Bu onye maru iphe, ephe meru l'ohamoha ndu ophu? ?Bu gunu bu mkpa ngu; ge mu meeru ngu iya? Mbụ-a; ?bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu? Pfiaru mu iya; g'e meeru ngu iya."

¹³ Esuta su iya: "O -buru l'o du gube eze ree; jiko nunu ndu Jiu, no le Susa ike g'ephe woru iphe, eze turu l'ekemu g'e mee ntanu mefa echele; waa g'ephe je ekobe unwu Hamanu ephe n'iri l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu." ¹⁴ Oo ya bu; eze tua ekemu g'e mee ya nno. E woru ekemu ono zia le Susa; a pata unwu Hamanu ephe n'iri je ekobe l'eli oswebe. ¹⁵ Ndu Jiu, no le Susa dzukobe le mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eno. Ephe gbua unwoke ukporo iri l'ise le Susa; obenu l'ephe ta akwataduru iphe phe l'okwata.

¹⁶ Ndu Jiu, phoduru nu, bu ndu ono, bukota l'ohamoha ophu, nokota l'ali-eze Kuzakusesu be dzukobekwarupho g'ephe dzota ishi onwophe; shi nno tuta nwa unme; ophu o dudu iphe ndu ohogu phe mebaaru phe. Ndu ephe gburu du ukporo unu tete l'unu esaa l'ukporo iri; oke ephe ta akwataduru iphe phe l'okwata. ¹⁷ Iphe-a nwuru mboku, onwa Ada du l'abali k'iri l'eto; o be le mboku k'iri l'eno; ephe tuta unme. Ephe woru mboku ono mee eswe obo-iphe; waa eswe ehutu. ¹⁸ Obenu le ndu Jiu, no le Susa dzukoberu mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eto; waa k'iri l'eno; o be le mboku k'iri l'ise; ephe tuta unme; mee ya eswe obo-iphe; yee eswe ehutu. ¹⁹ Oo iphe ono meru iphe, ndu Jiu, bu l'ime nwa mkpukpu woru mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eno dobe o buru eswe obo-iphe; yee eswe ehutu; waa mboku, onyenonu eshije nri je anu nwibe iya.

Obo-Purimu

²⁰ Modekayi toko iphemiphe ono, nwuru nu ono dekota l'ekwo. O deru ekwo-ozu nu ndu Jiu, bukota l'ohamoha, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu g'od ha; ndu bu uzanya; me ndu bu ntse; ²¹ su phe: Aphagapha le mboku, onwa Ada du l'abali iri l'eno; waa k'iri l'ise g'ephe noduje bo obo-iphe; ²² ke mboku ono, ndu Jiu kabu tuta nwa unme alwu ogu ephe le ndu ohogu phe; bya aburu onwa, aphu phe gbanweru buru ehutu; ekwa phe gbanwee buru obo-iphe. O deru phe ekwo su g'ephe dobe eswe mboku ono eswe obo-iphe; yee eswe ehutu; waa mboku, ephe e-shije nri je anu nwibe phe; waa mboku, ephe e-mejeru ndu adudu g'od du phe iphe-oma. ²³ Oo ya bu; ndu Jiu kweta iphe, Modekayi deru phe l'ekwo su g'ephe meje; mbu g'ephe boje obo-iphe ono, ephe watawaru ono. ²⁴ Noo kele Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu, bu onye ohogu ndu Jiu g'ephe ha

bẹ chijeru idzu g'oo-shi mee gẹ ndu Jiu bụru mkpurupyata; bya atuwa “puru”, bu iya bu ido; gude maru mbọku, ee-gwe phẹ arakabya g'ephe bụru mkpurupyata. ²⁵ Obenu teke ẹjo idzu ono rwuru eze nchi; ọ tụa ekemu dee ya l'ekwo g'e wota iphe ono, Hamanu shi chia doberu ndu Jiu ono; mee Hamanu l'onwiya. G'e wota ephe l'unwu iya je ekobe l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu.

²⁶ Ọ bụru iphe ono meru g'o gude e kua mbọku labọ ono “Purimu.” Eka opfu ono shi bu l'akpuru-opfu, bu “puru.” Ọ bụru shita l'iphe ono, e deru l'ekwo-ozu ono; waa l'iphe, ephe humakotaru, nwuru phẹ nu ono; ²⁷ bẹ ndu Jiu meru iya; ọ bụru omelali, duru phẹ nu; k'ophu ephebedua; waa oshilokpa phẹ; waa ndu lwapfutaru phẹ nu e-dobeje ujiku ẹbo ono iche g'e deru iya l'ekwo nu phẹ; teme ephe nodu emeje iya teke a suru g'ephe meje iya. ²⁸ Gẹ ndu unuphu, nonu; me mkpukpu, nonu; waa ohamoha, nonu nyataje mbọku ono dobe iya iche; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Gẹ ndu Jiu ta azohajekwa abọ obo-iphe ono; ophu oshilokpa phẹ azohakwa eswe mbọku ono.

²⁹ Tọbudu iya bu; eze-nwanyi, bu Esuta nwada Abihelu; yele Modekayi onye Jiu bya edee ekwo k'ẹbo, meru gẹ k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike. ³⁰ Ephe dee ekwo-ozu ono nukota ndu Jiu, bukota l'ohamoha ukporo ishii l'esaa, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu. L'ekwo-ozu ono bẹ ephe pfuru phẹ opfu oma; bya akaru phẹ gẹ ndu ba agushi phẹ; ³¹ g'ephe boje obo-iphe purimu teke gbaru iya nu, bu iphe, Modekayi onye Jiu; waa eze-nwanyi, bu Esuta turu phẹ ekemu; bukwarupho g'ephebedua yele awa phẹ dobewaru eswe aswi ẹgu; yee k'agu aphu. ³² Ekemu, Esuta turu mee; ekemu k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike; e woru iya dee l'ekwo.

10

Modekayi akabaa ajata enya eje

¹ Eze Kuzakusesu bya atua ekemu gẹ ndu bukota l'ali-eze iya g'ọ ha je akpaa le ndu bukube eze-enyimu tuje akiriko nu iya. ² Iphemiphe, o mekotaru gude goshi g'okpehu iya habe shii; wakwapho g'o meru gẹ Modekayi buri onye paru eka bẹ e dekotaru l'ekwo akọ iphe, meru l'ali ndu Peshiya; waa ndu Midiya. ³ Modekayi onye Jiu buri iya no-tsotaru eze Kuzakusesu l'okwa; buri onye paru eka l'ehu ndu Jiu; teme ọ du igwerigwe ndu Jiu, bu unwunna iya l'obu. Ọ nodu anoduje eme iphe, a-duru ndu Jiu ibe iya le ree; bya anoduje epfu iphe, e-me g'ehu du phẹ guu.

Ekwo Jiobu

Akọ ẹhu Jiobu

¹ O nweru onye alì Uzu lanu; teke o shi nọdu bẹ ẹpha iya bụ Jiobu. Nwoke obu bụ nwoke, ụta adudu lẹ ndzụ iya bya aburu onye p̄uberekoto. O bụ onye atsuhuje Chileke ebvu haa eme ejo-ememe. ² Iphe, o nwutaru bụ unwoke ẹsaa waa unwanyi ẹto. ³ O nwekwarupho ẹku. Aturu iya dū unu iri l'ẹsaa l'ukporo iri. Inya-kamelu iya dū unu ẹsaa l'ukporo iri. Eswi, a turu njigba ẹbo ẹbo dū unu njigbabe eswi ugbo labo l'ukporo ise. Ne nkafu-igara iya dū unu l'ukporo ise. Ndu bụ nemadzu, ejeru Jiobu ozi kwatakpo dū igwerigwe mebyikpo. O buẹpho l'oo ya bụ onye shi kakota shii l'iphe, bukpo nemadzu, a nwuru anwunwu l'uzo ẹnyanwu-awawa l'ophu.

⁴ Unwu iya ndu ophu bụ nwoke nọdu aboje obo-iphe l'ibe p̄he. Onye owa-a -bọ ogiya; ogiya ozo onye ozo abo; ẹphe -nọdu abo obo-iphe obu; ẹphe ezia unwune p̄he ndu ophu bụ unwanyi p̄he ẹphe n'eto; ẹphe abya lẹ nri ono. ⁵ O nọdu abujeru; a -bọchaa iphe ono teke ẹphe abo iya; Jiobu ekua p̄he bya edoo p̄he nsọ. Nchita-abo hu iya l'ọ bya egweeru Chileke ngweja-akpo-oku l'iswi ẹhu p̄he l'ehu l'ehu. Kele oorije sụ: “?A maru ? unwu iya te emeadaru nū iphe-ẹji? ?A maru ? ẹphe te egudeadanu obu p̄he kọo Chileke onu?” O buru nno bụ gẹ Jiobu shi emeje iya tekenteke.

Nsetanu ahụ Jiobu ama

⁶ Obenu ujiku lanu; unwu Chileke bya g'ẹphe goshi onwophe l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru p̄he p̄he bya. ⁷ Chipfu sụ Nsetanu: “?Bụ awe bẹ i shi bya?”

Nsetanu sụ Chipfu: “Mu ejenupho ejeje alwa alwalwa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii.”

⁸ Chipfu sụ Nsetanu: “?Enya tsuru ngu l'eka onye-ozu mu, bụ Jiobu nọ? Mbụ l'ọ tọ duedu nemadzu, dū g'oo ya lẹ mgboko l'ophu. O bụ nwoke, p̄uberekoto bya aburu onye ụta adudu lẹ ndzụ iya; buru onye atsuhuje Chileke ebvu; haa eme ejo-ememe.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Nsetanu bya eyeeru Chileke onu sụ iya: “?Iipfu tọo? ?Jiobu nọnyaerupho tsuaha gube Chileke ebvu? ¹⁰ ?Tọbudu ngu kpọo okpokoo kpọ-pee yele ndibe iya mgburugburu; mēkpoo iphemiphe, o nweru? Iphemiphe, oome l'eka bẹ i meru; o buru upete; k'ophu bụ l'eku iya tukoru ekameka. ¹¹ Machinaa ẹka nta-a denyi l'iphemiphe, o nweru enweru g'ihuma l'oo-pfuru l'atatiphu ngu kọo ngu onu.”

¹² Tọbudu iya bụ; Chipfu sūnū Nsetanu: “O dū ree; iphemiphe, o nweru dūwaa ngu l'eka; oo ẹpho gẹ mkpushi-eka ngu te erwu iya l'ehu.”

Nsetanu kwoepho gburumu; o bueru iya p̄he eshi l'iphu Chipfu l'eka ono tugbua.

¹³ Tọbudu iya bụ; o be ujiku lanu; unwu Jiobu ndu kẹ nwoke mē ndu kẹ nwanyị dzukobe l'ulo okpara nna p̄he kẹ nwoke abo iphe; eri nri; angu mē. ¹⁴ Onye-ozu buerupho p̄hereteteke l'iphu Jiobu bya asu iya: “Oke-eswi, eegudeje eje ozi ẹgu bẹ e gudegbaa eje ozi ẹgu; nkafu-igara dokwarupho l'aguga ẹka ono ata nri. ¹⁵ Ndu Sheba fūaru p̄he; bya atuko

phẹ rwuta; bya egbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda."

¹⁶ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ọzo kwobata bya asụ: "Ọku, shi l'ẹka Chileke bẹ shiẹpho l'igwe daa bya atuko aturu ngu l'ophu kee; kechaa kee ndu-ozu ngu kefu; ọ buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda."

¹⁷ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ọzo kwobata bya asụ: "Ndu ọ-lwua-ọlaa, shi lẹ Babilonu buru ọgbo ẹto tụa lẹ mkpa lẹ mkpa bya awupyaabe inya-kamelu ngu g'ọ ha rwuta; bya egude ogu-echi gbugbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda."

¹⁸ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ọzo kwobata bya asụ: "Unwu ngu unwoke mẹ unwu ngu unwanyi dokwaru abo iphe; eri nri angu mēe l'ibe nwune phẹ nwoke k'ogeranya. ¹⁹ A bya ele ẹnya; oke pherephere shiẹpho l'echiegu ziru taphutaphu rwua bya enwungaa ọlo ono l'ophu; ọlo zee zepyabẹ unwu ngu ono g'ephe ha; ephe nwushihu; ọ buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda."

²⁰ Tọbudu iya bu; Jobu bya agbalihu bya eworu uwe yẹbedua, bu Jobu zijaa; bya eworu ishi kpushia; bya eworu onwiya tụa gbii l'alị baaru Chileke ẹja; ²¹ sụ:

"Oo oto bẹ mu gba teke mu
shi l'epho ne mu daa l'alị.

Ọ bukwarupho oto bẹ mu
a-gbaru laa.

Oo Chipfu nuru; ọ buru
Chipfu wotaru iphe,
ọ nuru.

G'e tukwaa Chipfu ẹpha."

²² Iphemiphe-a mekotaru Jobu; ophu o mekwaru Chileke iphe-ẹji; ophu ọ sukwaru lẹ Chileke meru iphe, erwubeduru iya nụ.

2

Nsetanu ahụ Jobu ama k'ugbo ẹbo

¹ Noo ya; o bekwa mboku ọzo; unwu Chileke byakwa g'ephe goshi onwophe l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru phẹ pho bya egoshi onwiya.

² Chipfu sụ Nsetanu: "Bụ awe bẹ i shi bya?"

Nsetanu sụ Chipfu: "Mu ejenupho ejeje; alwa alwalwaa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii."

³ Tọbudu iya bu; Chipfu sụ Nsetanu: "Enya tsuru ngu l'ẹka onye-ozu mu, bu Jobu no? Mbụ l'ọ to duedu nemadzu, du g'oo ya lẹ mgboko l'ophu. Ọ bu nwoke, obu guru iphoro; bya aburu onye uta adudu lẹ ndzu iya; buru onye atsuhuje Chileke ebvu haa eme ejo-ememe. I kpatachakporu; mu mekpaa ya ẹhu; mebyishia ya l'ẹbe ọ du iphe, o meru. O gudeshiele-a onwiya g'o gudeshi onwiya."

⁴ Nsetanu sụ Chileke: "Hanaa g'a rwunaa ya ẹka l'akpuru-ẹnya-oji! ?Ti madu lẹ nemadzu a-mikota ẹnya l'iphemiphe, o nweru enweru g'ọ buru lẹ ya anodu ndzu? ⁵ Mbụ lẹ-a; machinaa ẹka rwua ya l'okpu yele anu-ẹhu g'ii-huma l'oo-pfuru l'ataphu ngu l'ẹka ono koo ngu onu."

⁶ Chipfu sụnu Nsetanu: "Ngwanu; ọ no ngu l'ẹka. Ole ọ bu; dobekwa iya ndzu!"

⁷ Tɔbudu iya bɔ; Nsetanu shiɛpho l'iphu Chileke l'ɛka ono; ɔ buru iya atugbu bya eje ewoerupho ejo ɛkpa-ebyi chiá Jobu l'ɛhu. O shiɛpho l'ɔkpa zakɔtae ya phɔ barii l'ɛhu jasɔ l'ishi. ⁸ Jobu gbɛshiepho je agwɔo l'ikpɔzu. ɔ buru agbagba mbeji bɛ oogudeje gude akɔ onwiya ɔko.

⁹ ɔ buru iya bɔ l'ɔ nɔnyaepho; nyee ya sɔ iya: “?I gudeshikpɔepho onwongu g'i gude iya? ?Tii kɔdu Chileke ɔnu nwuhu?”

¹⁰ ɔ sɔ iya: “Opfu ngu gbɛ adakwa g'i bɔ onye lanɔ l'ime unwanyi, amadu iphe. ?Bɛepho iphe-ɔma bɛ anyi a-nɔdu anata l'ɛka Chileke? ? Anyi taa kabɛkpoedu nata ejo iya?”

Iphemiphe ono mekɔtakpoo Jobu; ɔphu ɔ saduru ɔnu pfuswee Chileke.

Ndu ɔnyà Jobu

¹¹ O be teke ndu ɛphe lɛ Jobu eshi ɔnyà; ɔmadzu ɛto; numaru ɛjo-
iphe, anwugbaaru iya nɔ; ɛphe shigbaa l'ɛkameka, ɛphe shi byatashia
ya agbaru mkpu; k'ɔphu ɛphe a-dɔ iya obu. Ndu byaru nɔ bɔ Elifazu,
onye Temanu; waa Bilidadu, bɔ onye Shuwa; wafukwapho Zofa, bɔ onye
Nama. ɛphe n'ɛto ono tugbaberu ɔnu eswe ujiku lanɔ bya g'ɛphe gbaaru
Jobu mkpu dɔa ya obu. ¹² ɛphe byarwuta bya agbɛ ɔzenya hɔma iya;
ɔphu ɛphe ahɔbeeduru iya ama. ɛphe tɔko kwata tɔ ɔzu-ɛkwa kɛ wɔo;
bya eyegbaa ɛka l'uwe phɛ lajashia; bya ekpotagbaa urwuku ekpugbaa
onwophɛ l'ishi. ¹³ ɛphe gwɔdoshihu l'alɔ l'ɛka ono; ɛphe l'iya gwɔkoru
nno nɔo abalɔ ɛsaa; eswe l'ɛnyashi. ɔ kpɔo phɛ opfu; ɔphu ɔ dɔdu onye
ɔphu dɔru ike saa ɔnu pfuru opfu yeru Jobu. Noo kɛle ɛphe hɔmaru
l'iphe-ɛhuka, ooje kwata shihu ike mebyi eshihu.

3

Opfu, shi Jobu l'ɔnu

¹ Tɔbudu iya bɔ; e mechaepho; Jobu saa ɔnu wata epfu opfu; bya awata
ephu eswe, a nwuru iya iphu. ² O pfushiahaa sɔ:

³ “G'eswe, a nwuru mu
bɔkwaru ɔla-l'iswi!

G'ɛnyashi, a tsuru ime mu
bɔkwarupho ɛnyashi,
larɔ l'iswi!

⁴ Gɛ mbɔku ono gbahɔkwa
ochii!

Gɛ Chileke ɔphu bu l'eli ta
agubehekwa iya iphe;
ɔphu ɔ dukwa iphe,
dɔ g'iphóró, adɔkwadu
mbɔku ono!

⁵ G'ɔchii yɛe tsukiribaa
tsunyikwaa eswe ono
ɛnya!

G'urwukpu sɔpyabekwa iya!
G'eswe mbɔku ono
gbahɔkotakwa tsurikitiki!

⁶ Mbɔ-a; g'ejo dadishi tɔkwa
ɛnyashi mbɔku ono
gburumu swiswia!

G'a ta guhekwaru iya ye
l'eswe, nwuru l'apha!

- Ophu a gụkwaru iya ye
l'eswe lanu l'onwa!
- 7 Mu sụru-a; g'enyashi
mboku ono bukwaru
mboku, gba eka nwa!
G'o to dukwa olu emereme,
aa-numa iya l'ime!
- 8 Ge ndu atuje mboku onu
tukwaa mboku ono onu;
mbu ndu kwakoberu
akwakobe emete
ejo-oke-agiyi.
- 9 Ge kpokpode nchi-abohu
iya gbahukwa ochii.
G'o lekwa a enya l'iphoro
abya adudu;
e -mechaa l'o buru ke
mmanu; ophu o
humakwa geregere utsu
enya ahuma ophu.
- 10 Noo kele o to mechiduru
epho ne mu
g'a ta nwu mu mboku ono;
k'ophu aphu owa ata
atsoduru mu.
- 11 Mbu-a; ?bunaa gunu meru
g'o gude ophu o budu teke
aanwu mu;
mbu l'oo teke ono,
mu shi l'epho afuta ono
be mu gege atu-buhu
unme nwuhu?
- 12 ?Bunaa gunu meru g'o gude
utapfu hee mu hefuta?
Mbu; ?denuanu g'o gude era du
k'ophu mu nguru iya
angungu ophu?
- 13 Kele nta-a be mu gege
azekpooro nwadoo.
Mu gege anoro ge mu ze le
mgbenya.
- Oo ya bu me mu anoduro
pyakoo onwomu
nwa nggujunguji;
14 mu le ndu eze me ndu
mgbazi unwu-eliphe;
ndu kwashiru unuphu
doberu onwophe
l'eliphe-a;
ole nta-a be o bukotawa
ochobu.
- 15 Mu le ndu-ishi, bu ndu shi
nweru mkpola-ododo;

- ndu shi doo
 mkpọla-ọchaa dojia ụlo
 phẹ godogodo.
- 16 Ọzokwanu ị-a; ?bunaa ụnu
 kparụ iphe,
 mu adụdu ọ nwa,
 a byaru anwụ;
 ọ nwụhuwaa ne iya l'ephọ;
 e woru iya je elia; mbụ
 ọ nwaswa, asakpọdarunu
 ọnya asasa ophu.
- 17 Ịka ono bẹ ndu ẹjo-iphe
 a-babuhu hanyịhanyi.
 Ndu ike bvruru a-nọdu iya
 tutaahaa unme.
- 18 Alị-maa ono bẹ ndu mkpọro
 yichaa ị ndu nọ iya atuta
 unme.
 Ịphe ta anụhedu olu ndu
 anọduje achi phẹ g'ohu.
- 19 Ndu ha nwanshii nọ l'eka
 ono;
 ndu ha shii nọdu iya.
 Ophu ndu shi bvruru ohu anọdu
 l'eka nnajuphu phẹ.
- 20 ?Denu g'o gude ìphóró nọdu
 adujeru ndu ejegbu onwophe
 l'iphe-ehuka.
- A nọdu ahajekwadu ndu aphụ
 tsoru g'ephẹ dzukwaduru
 ndzu;
- 21 mbụ ndu anwụhu agụ ẹgu;
 ophu o kwedu phẹ egbugbu;
 ndu anọduje achọ iya ọ
 ndu achọ ẹku,
 ere ire, e domiru edomi.
- 22 Ndu eteje ẹswa ntumatu;
 mbụ kwata mee ẹmereme
 m'ephẹ bahu l'ime ilu.
- 23 ?Denuanu g'o gude ìphóró
 nọdu adujekwarupho onye
 e domiru ụzo iya edomi;
 teme Chileke gude
 ọkpokuu kpọ-pee ya
 mgburugburu; ọ kwaa
 l'ime iya?
- 24 Noo kele ọ bvwaa atsụ ude
 bụ nri,
 epyoje mu ọnu.
 Mgbede, mu ata dūephọ
 g'eka mini asọ gborogboro.
- 25 Iphe, mu atsushi ebvu ike
 būephọ iphe,

mechaaru byaru mu nu.
 O buru iphe ono, mu anmaru
 pyaapyaapya mechaaru
 mee l'ehu mu.
 26 Ehu ta adujeduru mu guu;
 ophu mu atutajeduru unme;
 ophu ehvujeduru mu
 ebvuru.
 Oo epho iphe-ehuka be mu
 l'iya anoduje eme."

4

Onu, Elifazu yeru

1 Tobudu iya bu; Elifazu onye
 Temanu bya eyee onu su:
 2 Nemadzu -sukwanu ge ya
 yee nwonu nwilile;
 ?too kpatsudu ngu nu iwe?
 Olobu ?bu g'iphe aduje baa
 nemadzu edobe onu doo?
 3 Leanaroya; gube onye ziwaru
 ikpoto nemadzu iphe.
 Ndu dahwaru adzulakpa be
 i meru;
 ephe gbakerehu.
 4 Onye ada adada be i pfuru
 opfu yeru;
 opfu ngu kwolia ya.
 Mbụ l'ikpere ngwokinaki be
 i meru;
 o pfuru kekereke.
 5 Nta-a be iphe-ehuka
 byapfutaru gubedua
 l'ishi onwongu.
 Aphu ji ngu obu egube
 owa-a;
 mbu l'o turu ngu gbaa
 l'ehu; meji tofu ngu.
 6 Eshinu i bu onye atsụ Chileke
 ebvu; dakobenụ iya!
 L'i chiru enya yeru abubu,
 i bu onye uta adudu le
 ndzu iya.
 7 Rinaa ya ariri; ?bu onye be
 i makporu,
 bu onye iswi du mma,
 lajeru l'iyi?
 ?Bu awe be i humajeru l'onye
 pfuberekoto
 chihuru le mgboko?
 8 O chikwaa iphe, mu ahumaje
 bu le ndu woru ejo-ememe

akọ g'onye akọ opfu;
 bya eworu iphe-ẹhuka anma
 iya bukwapfo
 iphe ono bẹ ẹphe akpatajẹ
 iya.

⁹ Chileke -zikwadaa unme fuu;
 ẹphe ephukashihu.

Teke ẹhu eghu iya swolihuru;
 ẹphe aburu ọla-l'iswi.

¹⁰ Oduma asujekwa ekiri;
 baa hanyihanyi; byaa ẹnari;
 obenu l'oduma,
 dafuru ibogolo
 bẹ eekwoshijeẹle-a eze.

¹¹ Oduma, ahumaduru iphe,
 oo-ri alajẹ l'iswi;
 unwu oduma agbaa
 nanu nanu.

¹² "Mbu-a; o nwekwaru iphe,
 e pfujeru mu lẹ mpya.

Ọ buru-a nwiphiphe bẹ mu
 numabutaru iya.

¹³ Mu nọdu arwo ẹjo nrwo
 l'enyashi;
 lẹ teke ono, ndiphe
 adajewa odamgbenya
 ono.

¹⁴ Ndzu guahaa mu;
 ẹhu nmaahaa mu
 pyaapyaapya;
 k'ophu okpu,
 no mu l'ẹhu nmakotaru
 yilayila.

¹⁵ A nonyaepfo; nwamaa bya
 eshie mu pho
 l'atatiphu ghata.

Edzu swie mu pho l'ẹhu;
 ishi nyia mu ke kpalaa.

¹⁶ Maa ono bya apfuerupho
 kekereke;
 ophu mu adukwanu ike
 akọ g'ọ gbaru.

Ọ buepho l'o nweru iphe,
 pfuru mu l'iphu.

Ekameka dakotaepfo
 nyonyoronyo.

A nonyaa; mu numa olu-opfu
 onye suru mu:

¹⁷ ?O nweru g'oo-dunaa
 nemadzu mmanu
 abya aka Chileke
 apfubekoto?

?O nwenuru-a g'oo-du

- nemadzu abya aka
 onye meru iya nu adubebe
 ree?
- 18 Eshinu Chileke te egudedu
 ire ndu ejeru iya ozi aka;
 teme o nodu abajeru
 unwu-ojozi-imigwe iya
 mba l'iphe, ephe mesweru;
 19 ?buchia nemadzu be oo-ha;
 mbu nemadzu ono,
 bu l'ulo epuchi,
 a turu okpa iya l'ali;
 ndu azo-gbu phe
 ka nphe eme l'azo-gbu
 mbeberibe!
- 20 A -bya eshi l'utsu noo jasu ge
 nchi jihu be e gwewaru
 phe uji.
 Ephe alaa l'iyi jeye le
 tuutuutuu le mimiimii;
 o to dudu onye enya erwu
 l'eka ono.
- 21 O -buru l'a gbabufuru eri,
 gude ndzu phe;
 ?ephe ta anwuhudu l'ebe
 enwe egomunggo?"

5

- 1 Kunaa oku nta-a maru me
 ?o nweru onye a-za ngu
 enu.
 ?Denu unwu imigwe ono
 ophu ii-gharu iphu
 g'o gbaaru ngu mkpu?
- 2 Ovuma egbukwa onye-eswe;
 teme iji enya nodu aphuje
 onye amazidu iphe
 terii.
- 3 Mu humajeakwaru aka
 onye-eswe agba ogbarabvu;
 ophu o dudu g'o no-beru;
 atuphuwa iya l'onu.
- 4 Unwu iya kwatakpo awa
 awawa;
 mbu l'eegweje phe
 arakabya l'eka ekpe
 ikpe.
- O to nwedu onye agbaru phe
 odzori.
- 5 O buru ndu egu agu erifuje
 iphe, o kpataru l'egu
 iya;
 mbu l'ephe ewotajecha

- wota ophu
 nọ l'ẹka o pheduru ẹswa.
 Ndu ẹhu achi oku nodu
 alwuje iya alwulwu.
- 6 Kẹle mkpawere te eshijedu
 l'urwuku futa;
 ophu iphe-ẹhuka efutajedu
 l'ali.
- 7 Oḽe o bu; nemadzu be a
 nwukwaru ye
 l'eje iphe-ẹhuka egube-a,
 ẹkoroku bu: o -gbaa l'o
 phelihu-a.
- 8 Mbụ l'ome oo mu;
 me mu edooru iya Chileke;
 mbụ me mu ewoerupho g'o
 daru mu shi
 ishi lanu dokotaru iya.
- 9 Le Chileke emeje iphe,
 dugbaa biribiri,
 bugbaa akpavu l'ishi;
 mbụ l'oomeje iphe,
 du ebvu igwerigwe kpọ.
- 10 Eliphe be oodzejeru mini.
 O nodu asojeru mini soba
 l'egu.
- 11 Ookulije ndu lwaru ali imeli
 imeli;
 teme o nodu ekulije ndu
 agu aphu
 dobe l'ẹka adudu iphe,
 byaru eme phe nu.
- 12 Ndu ẹregede be oomeje;
 o too jehuduru phe g'ẹphe
 tuberu;
 k'ophu bu l'ẹka phe ta
 adudu iphe,
 ẹphe emefuje onya.
- 13 Ndu maru iphe be oogudeje
 ẹregede,
 ẹphe agba nmata.
 Temanu mmamiphe ndu
 ntuphu-ire
 be oomeje l'o daa idaphu.
- 14 Nchi ejipfufe phe l'echilabo
 eswe.
 Epe eje dadishi l'echi
 gbadagbada eswe
 g'onye eje l'echi abali.
- 15 Ndu adudu g'o du phe
 be odzotaje l'ejo onu phe.
 O nodu adzotaje phe l'ẹka

- ndu dụ ike;
¹⁶ k'ophu bụ lẹ ndu ukpa bẹ
 ele ẹnya g'adzoo phẹ.
 O mee iphe, apfuduru-oto
 mee onu sọtukumu.
- ¹⁷ Ehu-utso bẹ a gọru nụ onye
 Chileke abajeru mba;
 k'ophu bụ:
 Okalibe-kangokotaru-nụ
 -nọdu alọ ngu ẹka lẹ nchi;
 ta anmakwa iya
 phulaphula;
¹⁸ kẹle ọolojeru ọnyá tọ
 nemadzụ l'ehu;
 l'ọ bya epfube iya iphe
 l'ọnyá ọbu.
- O nọdu emekajẹ nemadzụ
 iphe;
 e -mechaa l'o mee ya l'ọ
 kpọhu.
- ¹⁹ Iphe-ehuka a-byaru ngu akpọ
 ishii;
 l'ọ dzọchaa ngu;
 mękpoo akpọ ẹsaa;
 ọle o too kwedu g'ọ dọru
 iphe, oo-me ngu.
- ²⁰ Lẹ teke akpa-nri; bụ iya
 a-gbarụ ngu mkpu
 g'ị tị kpagbu onwongu
 lẹ nri.
- Teke aalwụ ọgu l'o mee g'e te
 egbu ngu mma.
- ²¹ E -pfuaru ngu ẹjo opfu;
 o too kwedu g'o rwua ngu
 l'ehu;
 ọphu ịitsudu ebvu mę
 ọla-l'iswi rwua.
- ²² Oo ọchi bẹ ịi-nọduje achi
 ọla-l'iswi yẹe ọkpa-nri;
 ọphu ị tsudu anụ-ẹgbudu
 k'eliphe-a ebvu;
²³ kẹle gụ lẹ mkpuma, nọ
 l'egu a-gbachaa ndzụ.
- Unu l'anụ, bu l'ẹgbudu
 a-duchaa lẹ ree.
- ²⁴ Ibe ngu bẹ ịi-makporu l'ọ tọ
 dudu iphe,
 e-me iya nụ.
- L'ị bya agua iphe, bukpuo
 iphe,
 i nweru enweru ọgu;
 hụma l'ọ tọ dudu ọphu

etuphahụ etuphahụ.
 25 L'ì maru l'ụnwu ngu a-du
 igwerigwe.
 Awa ngu a-kpofushi g'ẹswa,
 furu l'alì.
 26 L'ì kakkpọo nka kaghee ya
 akaghe
 tẹme l'ì bahuje l'ilu.
 L'ì dụ g'ereshi, e gburu l'ògè
 iya.
 27 Anyi nyokpọwaru iphe-a
 enyonyo hụma
 l'ọ bụ ire-lanụ.
 Mbụ-a; nụmakwa iya woru
 iya ye lẹ ndzụ ngu!

6

Onu, Jiobu yeru

1 Tọbudu iya bụ; Jiobu yee
 ọnu sụ:
 2 Ọ dụ mu g'a sụ g'e wota
 mgburwashì ẹhu mu
 tụa atùtù g'a hụma
 g'ọonyi-be ẹrwa.
 Mbụ g'a tuko iphe-ẹhuka mu
 chiru ye l'iphe,
 aatùje ẹrwa iphe.
 3 Ọ tọ dudu g'e meru g'ọ tọ ka
 ẹja, nọ l'eze-ẹnyimu
 anyì ẹrwa.
 Ọ bụru iya kparụ iphe,
 opfu mu adanuka
 kpaakpaa.
 4 Kẹle apfu,
 Okalibe-kangokotaru-nụ
 gbackashiru mu gugbaaru
 mu eguru l'ẹhu.
 Ụphu, ọophu mu nọdu alo
 mu ẹka lẹ meji;
 mbụ lẹ Chileke eyeẹ mu
 phọ ebvu mkpẹe-lanụ.
 5 Nkapfụ-igara-ọswa ?ọoraje
 ọrà mẹ ọ -nọdu ata
 ẹswa?
 Tọo eswi ?oogbuje ọrà mẹ nri,
 oori dukwadu?
 6 ?Eerije nri, enwedu uto l'ẹbe
 e ye iya únú?
 Tọo ?ọ duru uto, dụ l'ẹka
 ono, achajẹ ụcha
 l'ekwa-ọku,
 e shiru eshishi ono?

- 7 Mu te ekwejedu iya edenyi
 ẹka;
 kele ẹgube nri ono abyaje
 mu ẹgbo l'onu.
- 8 O gogo dukwaru mu ree;
 ọme ee-meru mu iphe,
 mu epfu g'e meeru mu;
 mbu le Chileke gege
 akabenu nu mu iphe,
 mu ele ẹnya iya;
 9 mbu le Chileke gege
 atukpoepho obu iya
 onyo gwee mu uji;
 g'o tihakpoepho ẹka tua
 mu l'ehu ke paa;
 mee ge mu chihu le mgboko.
- 10 Oo ya bu me o bukwanuru
 iphe,
 gege anodu adu mu obu;
 mee g'ehu tsokpoo mu
 nu l'iphe-a,
 l'atakposhi mu
 g'otakposhi mu-a;
 noo kele mu ta ahajeduru
 eme olu onye ono,
 du nsọ ono.
- 11 ?Bu ike gunu be mu
 nwekwaduru
 k'anodu elekwadu ẹnya
 iphe?
- ?Mu maru iphe, kpọ-chiru
 ndzu mu ishi ophu mu
 e-pfukwadu k'ata nshi?
- 12 Okpehu nkemu ?o bu
 okpehu
 agbara-mkpuma?
- Too anu-ehu nkemu ?o bu
 akpo-igwe?
- 13 ?Mu nwekwaduru uvo,
 mu e-gude yeru onwomu
 ẹka
 nta-a, a natawaru mu ike,
 mu shi nweru-a?
- 14 Onye meji atofu atofu
 gbakporu g'onya iya
 phe
 anodu aphuru iya
 obu-imemini;
 m'o betakpo ophu o
 tsuhedu
 Okalibe-kangokotaru-nu
 ebvu.
- 15 Obenu l'unwune nkemu be e

- ẹhuka l'ẹhu!
 Obenu ẹ-a; iphe-a,
 unu epfu-a;
 ?o goshikpọru gunu?
 26 ?Bụ mba ẹ unu byaru mu
 abaru?
 Mbụ-a; ?unu eme g'unu sụ
 l'opfu onye ono,
 ejegbu onwiya l'iphe-ẹhuka
 ono bụ opfu,
 larụ ẹ pherephere?
 27 Ono dụ-a g'onye aturu
 nwogbee,
 enwedu nna ido;
 bya aburu ere onye unu
 l'iya eshi ọnyà erere.
 28 Ọle g'ọ dụ nta-a bụkwa ẹ-a;
 aswaru, unu a-swaru mu
 bụkwa g'unu
 lekpoda mu nụ ọphu bụ
 ẹnya;
 kele-a; ?mu a-kabehunu
 nọdu unu l'iphu
 dzụa ụka?
 29 Jikonu; unu tunaa mgbeleke
 nwanshii;
 hanaa eme iphe,
 apfuduru-oto!
 Unu ri-phunu ọriri azu;
 kele apfubekoto mu
 dọkwapho g'ọ dụ.
 30 ?O nweru iphe, apfuduru-oto,
 mu pfuru nta-a?
 Tọo ?mu ta akabeedu maru
 teke mu pfuru ejo opfu?

7

- 1 Nemadzu ?tọ bụdu iphe,
 ọ byadoru eliphe,
 bụ ese akanya;
 mbụ ẹ ndzụ, ọ nọ dọpho
 gẹ ndzụ
 onye e butaru g'o jee ozi.
 2 Ọ dụ g'ohu, eje ozi, bụ iphe,
 ọonoduje ele ẹnya iya bụ
 gẹ nchi e-me jihu;
 dọkwapho g'onye e butaru
 ozi, bụ iphe,
 ọonoduje ele ẹnya iya bụ
 ụgwo, aa-pfu iya.
 3 Ọo ẹgube ono ẹ e meru
 ọnwa l'ọnwa nọdu
 abukotajeru mu ke mmanu.

Iphe, bukpoonyashi ndu
 abukotajeru mu
 mgburwashiehu.

4 Mu -zee aze; mu echiru
 l'oriri su:
 ?Mu e-kukpoony mgbenya
 owa-a jasuteke ole?

Enyashi ndu anoduje akpu
 onwiya gologolo.

Mu ndu echijeepo
 gburugburu jasunchi
 abo.

5 Inyi tuko mu ehu sweta;
 eka ndu atu mu rikarika
 l'ehu;
 mbu l'ehu mu l'ophu
 kejashihucharu
 ekejashihu;
 onya, no iya nu ndu atu
 rikarika.

6 Eswe ndu mu ndu agba
 warawara ge ngga,
 e gude ekwe ekwa;
 mbu le ndu mu eje
 mgbabirishi l'ebe adu iphe,
 mu levuru enya iya.

7 Jiko Chileke; nyatakwa le
 ndu mu ta adudu
 iphe ozo,
 o bu gbahaa udzu-onu.

Ehu ta atsobaedu mu utso le
 ndu mu owa-a ozo.

8 Onye humaru mu nta-a
 e-mechaa;
 o to humabaedu mu ozo;
 mbu l'ii-mechaa cho mu
 achocho;
 ole i tii humabaedu mu.

9 Oo g'igwe erwuje erwurwu
 gbaka-a;
 o to lwabaedu azu-a
 bu g'onye e kpochiru l'ilu
 ta alwajeedu azu ozo;

10 mbu l'onye ono ta
 alwajeedu azu l'ulo
 iya ozo;
 ophu unuphu ibe iya
 ahumajeedu iya
 enya ozo.

11 "Noo g'o gude ophu mu
 edobedu onu doo.

Mu a-ndu ata kpookpookpo
 ge mu ata-a.

- Mu epfunu iya phọ gẹ mu
epfu iya-a.
- Mu a-tukonupho g'ooghube
obu mu gụ-gbua l'aphu.
- 12 ?Mu bu eze-enyimu;
tọo ?mu bu ejo-oke-agiyi;
k'ophu unu yeru ndu nche;
a nọdu eche mu nche?
- 13 Mu gbẹ arị l'iphe-azẹe,
mu zẹ azẹe e-me g'ẹhu dụ
mu guu;
mbụ l'etemu-anamu mu
e-me gẹ nggumaphu
lwa mu alị.
- 14 Obenu l'i gudelẹ-a ejo nrwọ
eme gẹ ndzụ gụ mu;
bya egude ophulenyanya eye
mu ebvu;
15 k'ophu bu l'aswi-gbu
onwonye byaru aka
mu ree.
- Anwuhu ka mu ree eme l'udu
ndzụ owa-a, mu dzụ
nta-a.
- 16 Mu ta agubeeduru ndzụ mu
iphe;
mbụ l'ọ tọ dukpoedu mu
g'a sụ
lẹ mu nọ ndzụ anọno ophu jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ miiimii.
- Pakpoeru mu phọ haa;
lẹ ndzụ,
mu nọ nta-a buwaa
iphe-mmanu!
- 17 ?Nemadzụ bu gunu kẹ g'i
meje iya g'ọ ha shii?
?Kẹ g'iikpojeru obu yeru iya?
- 18 ?Kẹ g'i lerweje iya ẹnya
elerwe
l'utsu mbọku-mbọku;
ahụ iya ama tekenteke?
- 19 ?Tii-kabekpoda wofu mu
ẹnya;
ozoo g'i hakpoo mu nụ gẹ
mu nọo
nwẹkinyi mu nwanshii
nwanshii?
- 20 O -buru lẹ mu meru Chileke
iphe-ẹji;
?mu meru gubedua gunu?
mbụ gube onye eche
nemadzụ nche.
- ?Denu g'o gude ọ buru l'ẹhu
mu bẹ ẹnya ngu dụ?

?Mu anyiwa ngu ɛrwa tɔo?
 21 ?Dɛnukpoo g'o gude ɔphu i
 kabɛkpodaa gɔaru
 mu nvu l'ɛka mu
 meswekpɔoru;
 mbu pawarunu haa
 l'ɛjo-iphe ɔbu, mu eme ɔbu;
 kele ɔ tɔ dukwa
 g'oo-nɔ-beru l'e kpochia
 mu ɛja.
 L'i chɔo mu nta chɔo imo;
 i tii hɔmaedu mu."

8

Onu ke Bilidadu

1 Tɔbudu iya bu; Bilidadu,
 bu onye Shuwa bya eyeeru
 iya onu su iya:
 2 ?Ii-pfukpoo udu opfu ono
 pfuberu teke ole?
 Opfu ngu dukwa ge
 pherephere,
 ezi taphutaphu.
 3 ?Chileke ekpeje ikpe
 l'eregede tɔo?
 Okalibe-kangokotaru-nu
 ?ogbanweje iphe,
 pfuru nhamunha?
 4 O kwa iphe-ɛji, unwu ngu
 meru iya
 be o buru phe nggo iya.
 5 Obenu teke ɔ bu l'i gbapfuru
 Chileke; mbu wata arwo
 Okalibe-kangokotaru-nu
 arworwo;
 6 ɔ -buru l'i duebe ree bya
 aburu onye ire-lanu
 be ɔ tɔ dudu m'obeta ɔ
 buru nta-a ɔphu
 ɔ-rikota onwiya gbaaru
 ngu mkpu;
 woru ngu dopfu azu
 l'ɛka shi rwube ngu nu.
 7 Teke i wataru iya be ɔo-du
 nwa mkpeemkpee;
 obenu o -rwua l'iphu be
 ii-wata aba yoyoyo.
 8 Jinaa ndu shihawaa nu;
 g'ephe kooru ngu iphe,
 shi anwujeru ndiche phe;
 9 kele anyibedua bu-a
 unyaphu be a nwuru anyi;

- ọphu ọ dudu iphe,
 anyi mawaru;
 teme ndzu anyi l'eliphe-a
 dūepho ke nwa tsokere.
- 10 Ndu ono e-zi ngu-a iphe
 pfua opfu ye ngu le nchi;
 mbu l'ephe e-gude
 mmamiphe phe saaru
 ngu opfu.
- 11 Eji; ?oovuje ogologo eka
 epuchi adudu.
 Mbu-a; eswa, du l'uda
 ?obaje yoyoyo me mini
 adudu l'uda?
- 12 Qobujeru;
 o -nodu ezekwadu-a;
 e tee gbudu iya egbugbu;
 ephe akposhihu nku;
 mbu ka eswa akpohu nku
 egwegwa.
- 13 Noo g'ooda-pfufe iphe,
 bukpo ndu zoharu Chileke.
 O buru egube ono bu g'ele
 enya iphe
 ndu amadu Chileke alaje
 l'iyi.
- 14 Iphe, o dakoberu aduje
 phuge phuge.
 Iphe, o kporu obu yeru buru
 udude.
- 15 Teke o dakoberu ugbu
 elwu-elwu iya ono
 l'o rikashihi;
 l'o bya agbaka ya eka;
 o to dudu ọphu eme nu.
- 16 O du g'iphe, a kuru l'anwu
 agba iya mini.
- O rwushia irwu ophuu wushi
 ke jashi l'ime mgbabu
 ono;
- 17 bya agbaa ogbarabvu
 je agbaka l'agbara-mkpuma;
 buru eka ocho bu eka
 du epfu-epfu.
- 18 Obenu teke e phefuru iya
 l'eka ono, o kporu ono;
 eka ono ajika iya su le ya
 teke ahumaswekwaa
 ya.
- 19 G'e lekeberu enya epfu;
 ndzu iya anwulwashihu;
 iphe, a kuru akuku ozo
 eshi l'ali l'eka ono

- wata efushi.
 20 Mbụ ị-a; Chileke ta
 ajikajekwa onye
 adudu iphe, o meru;
 ophu o bujekwanuru
 agbarike onye ejo-iphe.
 21 Oo-mecha mee;
 onu aburu ngu ochi ochi.
 Ogbogboromonu ngu aburu
 iphe, e-ji iya nu bu
 okoo ngu.
 22 Ndu ohogu ngu be ee-ye
 iphere g'uwe;
 l'a phokashia ulo-ekwa,
 ndu ejo-iphe
 kweberu buru.

9

Onu, Jobu eye

- 1 Tobudu iya bu;
 Jobu bya eyee onu su:
 2 Tororo bu ishi opfu bu le mu
 maru l'oo eviya.
 Obenu le-a; ?denu ge
 gwopya-gwopya iphe-a,
 bu nemadzu-a e-me
 pfube-eka-oto l'iphu Chileke?
 3 Onye o du ge ye Chileke tu
 ya be oo-jikwa
 unu-kuru-unu aji;
 o too zadu g'o ka mma
 l'oo nanu.
 4 O maru iphe maghee ya
 amaghe;
 bya adu okpehu du-ghee
 ya adu-ghe.
 ?Bu onye kwefujeru iya ike;
 e mecha;
 o duru iya le ree?
 5 Ubvu be onwuribejeru;
 ubvu ta amakpodanu l'e
 nwuriberu iya;
 o nodu egudeje ehu-eghu
 ghaa ya igharaphu.
 6 Mgboko l'ophu be
 onmaghuje anmaghu
 mee itso, e gude kpobe iya
 g'o tee kpaakpaakpa.
 7 Enyanwu be oopfujeru opfu
 yeru; l'o chibuhu;
 iphoro, du le kpokpode bu
 iya byanyibotaru iya.

- 8 O bụru yēbedua kpoloko
 sūsaru akpaminigwe
 g'ọ sūsaru ono;
 bya aburu iya bụ onye ahaje
 ọkpa l'eli akparamini,
 atụ l'echi eze-enyimu.
- 9 Oo ya meshiru oke kpokpode
 kpokpode,
 dūgbaa nū;
 mbū kpokpode, bụ biye;
 yēe orayonu;
 waa peleyadesu;
 mēwaro eze kpokpode
 kpokpode,
 nōgbaa l'uzo ndohali.
- 10 Oomeje iphe, dū biribiri,
 adudu etu, iya dū nū;
 tēme iphe-ohumalenya
 nkiya buru aguta aguta.
- 11 Oobujeru; a -nonyaa
 l'ọ bya aghata mu;
 mu ta ahumadu iya;
 teke ooje l'iphu l'iphu mu
 ta amadu.
- 12 O -nata nemadzu iphe;
 ?bū onye a-sū iya g'ọ
 to meshi?
 ?Bū onye sūru g'oo-ji iya sū:
 ?Bū gūnu bē iime egube
 ono?
- 13 Ehu -nodu egbu Chileke egbu
 bē o too selajekwa ẹka
 azu;
 mbū lē ndu ojoḡu Réhabu
 daru kpurumu
 lē mgboru ọkpa iya.
- 14 ?Denu gē mu e-jeje gē mu
 l'iya je eme opfu?
 ?Mu doberu onu l'awe kē gē
 mu l'iya bya
 awata atū ego opfu?
- 15 O -betakponu ophu ọ dudu
 iphe, mu meru;
 mu te ejekwa iya asaru
 opfu.
- Iphe, mu a-noduekwapho
 eme bukwa gē mu
 rwonupho yēbe onye-ikpe
 mu ono g'ọ phuaru mu
 obu-imemini.
- 16 Mu -kukpoo ya nū oku;
 ọ -za mu ẹnu bē mu ta
 arikpokwanu l'oo-yeru

- mu ọnu.
- 17 Ọo oke pherephere be
oo-gude bya bya egwee
mu arakabya; bya emee ọnyá,
tùkoru mu ẹhu-a ka shii
l'ẹbe adu iphe, mu
meru.
- 18 O too kwedu g'unme rwua
mu ọhu-ẹpho.
- Ọ chia mkpawere be oo-gude
tsua ndzu mu ntsugiji.
- 19 Ọ -buru l'iphe,
eepfu bu k'okpehu;
ọ bu onye ike du shii.
- Teke ọ bu k'ikpe;
?bu onye suru iya eku
ikpe?
- 20 O -betakponu ọphu ọ dudu
iphe,
mu meru be opfu,
shi mu l'ọnu anmale
mu-a ikpe.
- Iswi -dukpoo mu nu mma;
l'ọ sule-a l'ikpe nmaru
mu.
- 21 A makwaru-a l'ọ to dudu
iphe, mu meru;
ole mu ta ayodu oshi
onwomu.
- Ndzu mu duwaa mu ashi.
- 22 Mbu l'ọ tukoru buru iphe
lanu;
ọ buru iphe ono meru g'o
gude mu su:
- "Oomebyishije ndu adudu
iphe, ẹphe meru;
yee ndu bu ndu ẹjo-iphe."
- 23 Eze-iphe-ehuka -dapfuta ndu
adudu iphe,
ẹphe meru;
meahaa g'ọ pyi-gbua phe;
k'ọphu meji tofuaharu phe
atofu;
bule-a ochi be ọonoduje
achi phe.
- 24 Mgboko dabaru l'eka ndu
ẹjo-iphe.
- O gude ẹka pyi-chishia
ndu-ikpe iya ẹnya.
- Ọ -budu iya eme iya ?buhunu
onye be eme iya nu?
- 25 "Eswe ndzu mu kakwa onye
maru ọso eme ẹgwa.

- Oophegbaep̄ho
 phaaphaaphaa
 epheghashi;
 ọphu ọ dudu g'ọ ka mma
 l'ọo nwa ẹhu-utso,
 ha nwanshii, du iya nu.
- 26 Oochikotaje bururu chighaa
 g'ugbo,
 e meru l'owa-uda;
 zia phaa zighaa g'ugo,
 ephe ejepfu iphe, oo-ri.
- 27 Mu -su ge mu zohaa k'agu
 aphu
 bu iphe, mu e-me bu ge mu
 gbanwee iphu
 wata anwuja onu-ochi.
- 28 Obenu l'iphe-ehuka,
 mu eje be mu
 atsukwadu-a ebvu;
 kele mu maru l'i ti byadu
 ekwe l'ọ to dudu iphe,
 mu meru.
- 29 Eshinu a nmawaru mu ikpe;
 ?mu a-yobahunaa oshi
 k'ole?
- 30 O to dukwa m'obeta mu saa
 onwomu du g'eberugo;
 bya egude ncha kwoo aka
 mu; ọ nodu ama mma
 31 be ii-patalakwa mu-a chie
 wuu l'ime iduma,
 echi bururu butubu;
 k'ophu bu l'uwe, mu yeru
 l'ehu be mu a-duchaa
 ashi.
- 32 Chileke ta bukwa nemadzu
 ge mu bu-a;
 me mu eyekwaaru iya-a onu;
 me mu l'iya eje edogbabe
 iya l'ulo-ikpe.
- 33 Ophu ọ dukwanu onye
 egbogbo g'o gbokahu
 anyi,
 bu onye e-seta anyi l'eka
 doshiaru anyi opfu;
 34 mbu onye a-nafu Chileke
 echachi ono,
 ọowa mu l'ehu g'ọowa mu
 iya-a;
 k'ophu ebvu, ooye mu
 a-kabe lwa mu ali l'ehu.
- 35 Noo teke mu e-pfu g'onu ha
 mu;

mu ta atsuhedu iya ebvu.
 Obenu g'ọ dọ nta-a bẹ mu ta
 adukwa ike epfugbu
 g'ọnu ha mu.

10

- 1 Anọdu ndzọ dukwaa mu
 ẹnyiru.
 Ọo ya bọ lẹ-a;
 gẹ mu bya evushia
 mgburwashị-ẹhu mu kùbẹ;
 mbọ lẹ mu e-pfugbuẹpho
 g'ooghube mu l'obu.
- 2 Mu a-sụ Chileke: Ta
 anmashinu mu ikpe!
 Gushichiaru mu iphe,
 bọ iphe,
 ịisu l'ọo ya bọ iphe,
 mu meru!
- 3 Tọo ?bukpoepho iphe,
 dọ ngu ree
 bọ g'i mee mu mkpawere;
 g'i gbuphua iphe,
 i gude ẹka ngu mee;
 ọle idzu, ndu ẹjo-iphe
 chiru bẹ bụle-a ọnu-ọchi
 bẹ ịinwujajeru iya?
- 4 ?Bọ ẹnya nemadzọ mmanu
 bẹ i nweru?
 Mbọ ?bọ gẹ nemadzọ eleje
 iphe ẹnya bọ gẹ
 gubedua eleje?
- 5 ?Bọ gẹ nemadzọ anọ-bejeru
 bọ gẹ ịi-nọ-beru?
 Mbọ ?bọ apha ole,
 nemadzọ anọje bẹ
 ịi-nọkwapho?
- 6 mbukwanu meru g'o gude ị
 nọdu avokpoepho
 achọ ẹka o deru mu;
 akpa ishi iphe,
 mu meru ngu ẹji.
- 7 Ole ị makwaru l'ikpe ta
 anmaduru mu;
 tẹme ọphu ọ dudu onye
 a-nafuta mu l'ẹka ngu.
- 8 Ọo ngu gude ẹka ngu mee
 mu gẹ mu dọ-a.
 ?Ịi-bya aghakọbe nta-a bya
 emebyishiẹhukwa mu
 phọ?
- 9 Nyatakwa l'ị kpuru mu

- g'eegudeje ụrwa kpua
iphe.
?Ìi-bya bya egwee mu uji
ozo ọtọ?
- 10 ?Tọbudu g'aawuje ẹra-eswi-a
bụ g'ì wụru mu ye;
bya emee mu; mu daa adada
g'ọhu-manu?
- 11 Ì bya eworu akpọ-ẹhu
yẹe anụ-ẹhu yee mu
g'onye yeru uwe;
bya egude ọkpụ yẹe
umi-ọkpụ dzepfua
mu nanu.
- 12 Ọo ngu meru; mu nọdu ndzụ;
tẹme ì nọdu egoshi l'i yeru
mu obu.
Ọ bụru g'ì gude ehe mu meru
g'o gude ì nọdu eche ndzụ
mu nche.
- 13 Ọle i wolẹru-a iphe-a domia
l'ime ọkpoma ngu;
mbụ lẹ mu maru-a
l'oo iphe,
ì tūru atūtù dobe l'ime
obu ngu;
14 lẹ mu -mee iphe-ẹji bẹ
ìi-nọdukpoephe ege mu ngge;
ọphu ìigujeduru mu nvu
mẹ mu meswee.
- 15 Ikpe -nmaa mu;
bẹ ọ bukwaphe aphu
tsoru mu!
- Iswi -dukpoo mu nu mma;
mu ta apalidu ishi apali;
kele iphere dushi mu ike;
tẹme iphe-ẹhuka,
mu eje ripyabewa mu.
- 16 Mu -woru ishi ngakobe;
l'ì chịaha nta mu g'ẹka
oduma achị nta iphe,
oo-ri;
l'ì woru ọkphehu ngu ono,
du biribiri ono tukoshi mu.
- 17 Tekenteke bẹ ìichikobeje
ndu a-nọdu agba mu ekebe;
tẹme ì nọdu anọduje avuru
mu ọvuma.
- Ndu ojogu ngu nọdu atụ
kpereree abya mu etso ọgu.
- 18 Mbụ-a; ?bunaa gunu meru
g'o gude i kufuta mu l'ophu
l'ophu l'ephe ne mu?

- Ọ dū mu g'a sū lẹ nemadzū
 -byaru ahūma mu ẹnya;
 mu nwūhuwaa.
- 19 O gege aka mu ree;
 ọme mu ta adujekpodarunu
 adudu ophu;
 ọzoo ọme a nwuru mu paa
 mu eli eli jeye l'ilu.
- 20 Nwujiku olemole, mu nweru;
 ?tọo bvụada?
- Wofunu iphu l'ẹka mu nọ;
 k'ophu ẹhu a-tsokpo mu
 nwa ililekpoo;
- 21 teme mu alashiwaro ẹka
 bụ: a -laa; a lwagū azū;
 ẹka agba ọchii bya adū
 tsukiribaa;
- 22 ẹka ẹnyasi nkiya bụ
 abali-ishi;
 ẹka bụ iphe, dū iya nū
 bụ tsukiribaa;
 iphemiphe, dū iya nū
 ghalashihu aghalashihu;
 ẹka nwiphe, dū g'iphóró,
 dū iya nū dū g'ẹka ọchii
 agba l'ibiya-a."

11

Zofa ebo iya Jobu

- 1 Tọbudu iya bụ; Zofa,
 bụ onye Nama bya eyee ọnu sụ:
- 2 Ikpoto opfu ọwa-a a-lakota
 kẹ mmanụ
 g'e te eye iya ọnu tọo?
 ?Aa-haru onye ọwa-a,
 epfu opfu igwerigwe-a
 enge tọo?
- 3 Tụkpo-tụkpo-tụkpo ono,
 iipfu ono;
 ?ọo-kpọ nemadzū opfu
 tọo?
- ?Tọo ọ bụ i -mecha ndiphe
 sukusuku ono,
 iime phẹ onoya;
 ọ tọ dudu onye agbọru ngu
 ụja tọo?
- 4 Kẹle ị sūru l'iphe, iipfu geru
 asà;
 bya asukwapho l'ị dūebe
 ree l'ẹnya Chileke.
- 5 Olee ọ bụ; ọ dū mu g'a sū
 lẹ Chileke e-ye ọnu

- l'onwiya;
 mbụ saa ọnu pfuru opfu
 nụ ngu;
⁶ mbụ kpuhaa iphe,
 pharu lẹ mmamiphe woru
 gheberu ngu ọnu;
 kele ọkpobe mmamiphe
 aduje mkpopfu mkpopfu.
- Ọphu ịi-makpoadaru;
 Jobu; bụ l'iphe, Chileke eme
 ngu ta ahakpọkwanu
 g'ejo-iphe, i megbaberu.
- ⁷ ?Ịi-dụ ike chọkpoepho
 chọfuta iphe, dụ omilomi,
 nọ l'ime Chileke?
 ?Ịi-dụ ike vọkpoepho
 vofuta ẹka
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 jeberu?
- ⁸ Ọ kakwa akpaminigwe
 ephekerephe.
 ?Ịi-mekwanụ iya ime-agma
 nta-a?
 Ọ dukwapho omilomi ka
 alị-maa omilomi;
 ?bụ gụnu bẹ ịi-dụ ike maru?
- ⁹ Ogologo bẹ ọ ka mgboko-a
 l'ophu ogologo.
 Teme ọsa iya ka eze-onyimu
 phosa phosa.
- ¹⁰ Ọ -bya nta-a;
 bya akputa ngu tụ-chia;
 bya ekua ngu ikpe;
 ?bụ onye sụru iya akposhi?
- ¹¹ Ọphu e-do ngu ọnya ree
 bụ l'ọ makotaru ndu
 ẹregede.
 Tọ teke o humaru ẹjo-iphe;
 ?ọ dụ ngu g'ọ tọ tubejedu
 iya nvọ?
- ¹² Tọ buchidaa iphe,
 ọ bụ bụ lẹ teme onye-eswe
 enweru egomunggo
 bụ mẹ nkapfu-igara-ọswa
 nwua nwata-okoro.
- ¹³ "Ọle ọ bụ; i -wowaru ọkpoma
 ngu doziaru Chileke
 bya amachiaru iya ẹka labọ;
¹⁴ bya atuko iphe-ẹji, dụ ngu
 l'ẹka hakota ememe;
 ọphu i kwedu g'ọ duru
 ẹjo-iphe, a-dụ l'ibe ngu;
¹⁵ noo teke ịi-pali iphu

ephekerephe;
 iphere ta aduedu ngu.
 L'ì p̄furu kẹ kwaragadagangu;
 ndzu ta aguedu ngu.
 16 Noo teke ì-tuko iphe-ẹhuka
 ngu zoha-gbua.
 L'ọ dụ ngu g'egube-a, utso
 agbajechaa l'o kpofua.
 17 Ndzu ngu abya egbuchafu
 bya aka echi eswe agụ
 ìphóró.
 Ọchii abya agusahuru ngu
 dụepho g'ẹka nchi abọhu
 abọhu.
 18 L'ì kpọo g'abara; kẹle ọ
 duru iphe, iile ẹnya iya.
 L'i leaha ẹnya mgburugburu;
 atutakporo nwunme, ìituta;
 ọ tọ dudu iphe,
 byaru eme ngu nụ.
 19 L'ì zẹe azẹe; ọ tọ dudu onye
 byaru eye ngu ebvu.
 L'a dụ igwerigwe byaahaa
 g'i yeru phẹ ẹka.
 20 Obenu l'anya e-mechakwaa
 pyashihu ndu ẹjo-iphe.
 Ẹphe a-chọ ọzo agbala;
 ọ tọo dudururu phẹ.
 Iphe, ẹphe a-nodu ele ẹnya
 iya aburu atụ-buhu unme.”

12

Onu, Jobu eyeru Zofa

1 Tọbudu iya bụ; Jobu bya
 eyeeru iya onu sụ:
 2 A taa tudu iya atutu;
 ọo unu bụ o-pfuchaa-ọ-bvụ.
 Ọ buru unu lẹ mmamiphe
 a-swị laa.
 3 Ọle egomunggo dukwa mu-a
 g'ọ dụ unubedua.
 Ọ tọ dukwa ẹka ẹnya lwawaru
 mu l'ẹka unu nọ.
 ?Bụ onye ta makotadu
 iphemiphe ono g'ọ ha?
 4 Nta-a bẹ mu buwaa iphe,
 ezi ndu mu l'ẹphe eshi
 ònyà onu-ọchi;
 l'ẹka mu shikwa ekuje
 Chileke oku;
 l'ọ numa olu mu.
 Mu bya abụwaru nụ onye

- aachị pfuripfuri
 lẹ mube onye pfuberekoto
 bya aburu onye iswi
 dụ mma.
- ⁵ Ndu ẹhu dụ guu emeje ndu
 iphe-ẹhuka byapfutaru
 sukusuku; sụ l'ọo ẹpho
 onye ẹpurukutu chikọtaru
 abya atụ l'alị bẹ ọobyapfutajẹ.
- ⁶ Ọle ndu abalidebvụ bukwa
 ntusarehu;
 ọphu ọ dukwa onye asuje
 ndu ono sụu,
 bụ ndu anọduje akpatsu
 Chileke iwe;
 mbụ ndu Chileke pẹ bụ
 l'ọbochi-ẹka pẹ bẹ ọ nọ.
- ⁷ Obenu lẹ-a; unu je ajia anụ;
 ẹphe a-kọru-a unu iphe,
 mu abya epfupfu-a.
- Ọdumeka unu ajia ya ẹnu,
 ephe l'eli; ẹphe a-kọru
 iya unu.
- ⁸ Teke ọ dudu unu abọoru ọja
 yeru alị g'o zia unu iphe.
 Ọzoo unu angabẹ nchị g'ema,
 nọ lẹ mini zia unu iphe.
- ⁹ ?Bụ onye ole lẹ ndu ono,
 mu gushiru ono ta amadu
 l'ọo Chipfu gude ẹka iya mee
 iphe-a, meru nụ-a?
- ¹⁰ Ọo Chileke bẹ ndzu
 iphemiphe,
 e meru dobe nọkota l'ẹka.
 Ọ bụru l'ẹka iya bẹ unme,
 onyemonye atụ nọ.
- ¹¹ Nchị ?te egejedu iphe,
 ọ numaru egege tọo;
 mbụ ẹgube ono,
 ire edejeada l'iphe, ọnu
 e-ri ono?
- ¹² ?Mmamiphe ta abudu l'ẹka
 aahumaje iya
 bụ l'ẹhu ndu kahwaru nụ?
 ?Tobudu onye karu nka
 ogologo bẹ iphe edoje
 ẹnya ree?
- ¹³ Ọo Chileke nwe mmamiphe;
 bya enweru ike.
 Ịdzù yee nkwamenya
 bukwarupho nkiya.
- ¹⁴ Iphe, ọ lashiru alashị bẹ ọ tọ

- dukwa onye sūru iya
 ekpukwa; ọphu ọ dukwa onye
 sūru atufu onye ọ tūru mkpọro.
- 15 Ọo ya bụ; ọ -sephu mini azụ;
 alị akpọo jegengu.
- Teke ọ gbaharu mini ẹka
 l'ọ tuko ẹkameka sọaha
 gborogboro l'alị.
- 16 Ọo ya bẹ ọkpehu yẹe
 ọkpobe mmamiphe
 dụ l'ẹka.
- Onye a ghọru ụgho;
 yẹe onye ghọru iya ya nū
 tuko dụ yẹbedua,
 bụ Chipfu l'ẹka.
- 17 Ndu akpọ-zijeru ndu ọzo ụzo
 bẹ ọogbabeje ọkpa ọto
 duta phẹ dufu;
 teme ọ nọdu emeje
 ndu-ikpe g'ẹphe bụru ndu
 egomunggo swehuru.
- 18 Ndu eze bẹ ọonafuje ọkwa
 eze phẹ;
 mee phẹ; ẹphe aburu ohu.
- 19 Ndu bụ uke bẹ ọogbabeje
 ọkpa ọto duta phẹ dufu;
 teme ọ nọdu akwatsuje
 onye shihawaa ụzenya bụru
 onye nọshiru ike.
- 20 Ndu e gude ire phẹ ẹka bẹ
 oomeje g'ẹphe ta mahe
 iphe, ẹphe e-pfu.
- Teme ọ nọdu anafuje ndu bụ
 ọgerenya iphe,
 gege edo phẹ ẹnya ree.
- 21 Ndu a maru ẹpha phẹ bẹ
 ọonmaje phulaphula.
- Teme ọ nọdu anashije ndu
 ọkpehu dụ ike,
 ẹphe nweru.
- 22 Ọo ya egoshije iphe,
 dụ omilomi, nọ l'ọchii.
- Teme ọ nọdu ewofutaje iphe,
 gbaru tsukiribaa togbo
 l'iphóró.
- 23 Ọo ya emeje ọha g'ọ ha shii;
 teme ọ bụkwaru iya phọ
 emebyishije phẹ.
- Ọo ya emeje ọha g'ẹphe zua
 azuzu ha ọsa;
 teme ọ nọdu ehujekwa phẹ
 phọ adagba nchị l'alị.

24 Oo ya emeje gę ndu bu
 ndu-ishi unwu-eliphe
 mehu phukunaa.
 O nọdu enwujeru phę ye
 g'ęphe je etsoru
 okorobo-ęgu ghaphee
 l'ęka gbororo adudu.
 25 ęphe -gbęshi;
 ęphe eje etsoru aghaphe
 l'ochii l'ęka iphoro
 adukpoda adudu ophu.
 L'o mee phę; ęphe akpo
 kulakula g'onye męe atsụ.

13

1 Mbędua gudeakwa ęnya mu
 humakota iphemiphe ono.
 Mu gudewaa nchị mu numa
 iya; o doo mu ęnya.
 2 Iphe, unu maru bę mu
 makwaru-a.
 ęnya ta alwakwaru mu l'ęka
 unu nọ.
 3 Ole o du mu g'a sụ lę mu
 e-pfuru opfu nụ
 Okalibe-kangokotaru-nụ.
 Gę mu lę Chileke l'onwiya
 tua ya.
 4 Obenu l'unubędua gude
 ntuphu-ire eme mu
 nrwa pomupomu.
 Unu bukota mkpokoro ndu
 eme obvu g'unu hakota!
 5 O du mu g'a sụ l'unu
 a-tukokpoephe dobe
 onu doo; mbụ l'ono
 gege abukpoeruphe unu
 mmamiphe.
 6 Unu ngabęwaro nchị numa
 oke onu mu!
 Unu ngabę nchị l'opfu,
 shi mu l'onu!
 7 ?Bụ unu -nọdu epfu ęgube
 ęjo-opfu ono, unu epfu ono;
 unu asụ l'ọo Chileke bę
 unu epfu iya etuku too?
 Mbụ-a; ?buchakwaa ya pho
 bę unu epfutura opfu
 ęregede ęregede ono,
 unu epfugbaa ono?
 8 ?Unu a-nọdu abo nemadzụ
 ębo etuku iya too?
 ?Unu eme g'unu yeeru

- Chileke oke ọnu iya?
 9 ?Ọo-dụ-a ree mę o -jeshia
 unu enyocha?
 ?Unu a-dụa ike nmaa ya
 phulaphula gę nemadzụ
 anmaję nwibe iya-a?
 10 Chileke bafutajekwaru unu
 mba mę unu gude mpya
 lę mpya abọ nemadzụ ẹbo.
 11 ?Akpabiri iya ta akabeduru
 eye unu ebvu?
 ?Ndzụ-agugụ iya ta akabeduru
 gudepyabę unu?
 12 Kpaakpaa ono, unu asagbaa
 ono bukota ętu ętu,
 wulahuru lę ntụ.
 Edodo, unu edo g'unu dofu
 iya onwunu l'ęhu buru
 edo, kwaru l'ępuchi.
 13 Mbụ-a; unu
 ndukpoekwapho doo
 gę mu pfua phee onwomu.
 Iphe, e-mekpọo mu nụ g'o
 mee!
 14 Mu e-tsebe ndzụ mu l'ọnu ęta;
 bya atụa ndzụ mu ntumatu.
 15 Ọ tọ dukwa m'obeta ọ phua
 mu aphuphu;
 mu adakobelękwa iya-a gę
 mu dakoberu iya.
 Mu a-pfuekwaru iya phọ
 l'iphu adzọ onwomu.
 16 Mbụ l'ọ kwa iphe ono
 a-buru iphe,
 a-dzọta mu nụ;
 kele ọ tọ dudu onye ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-dụ ike akpafu iya l'iphu.
 17 Unu ngabekpoekwapho nchi
 ree numa iphe-a,
 mu epfu-a!
 G'iphe-a, mu epfu-a bamikwa
 unu abami lę nchi!
 18 Lę nta-a, mu edowa opfu mu
 ishi ria bę mu makwaru-a
 l'aa-gbaru mu ọdzori.
 19 ?Ọ duru onye a-bya apfuru
 pfua iphe, ọo-sụ lę mu meru?
 Ọ -dụwaa nno;
 mu a-takpube ọnu nwuhu.
 20 Sụ-a; gube Chileke;
 menaarụ mu iphe labọ-a,

- mu abya ngu arworo-a;
 ge mu ahaa edomi onwomu
 edomi l'iphu ngu!
- 21 Wofukpoe mu pho eka l'ehu
 ewofu ophu.
 L'i haa mu eyephe ebvu ono,
 iye mu ono.
- 22 Noo teke bu: i -kua mu oku;
 mu aza ngu enu.
 Teke odumeka;
 haa ge mu pfuje epfufu
 g'i yejeru mu onu.
- 23 ?Bu emeswe ole yee iphe-eji
 ole be mu mekpoooru?
 Goshieshikwa mu eka o deru
 mu yee iphe-eji, mu meru.
- 24 ?Denu g'o gude ophu
 i ghaduru mu iphu;
 i woru mu mee onye opfu
 ngu?
- 25 ?Bu mkpeekwo, pherephere
 apa be ii-nu chiipfuu?
 To o ?bu eswa, a phushiru
 l'iphe be ii-wata achi oso?
- 26 Noo kele iphe, i deshiru le
 mu meru buchaa iphe,
 rwuru mu l'anu-mee;
 teme i toko ejo-iphe,
 mu meshiru teke mu bu
 okorobya byabe
 mu l'ishi.
- 27 I chiru mu okpa ye le
 mkporo;
 teme i nodu anoduje
 enyocha iphemiphe,
 mu emekpo ememe l'ophu;
 mbu mechaa mu ohubama
 l'ichirupfu okpa;
 k'ophu ii-majeru eka mu
 zoru okpa.
- 28 Noo g'o gude nemadzu nodu
 erwushihuje g'iphe,
 rehuru erehu;
 mbu le nemadzu alaje pyete
 g'uwe,
 mkpu tapyashiru.

14

- 1 Nemadzu, nwanyi
 nwuru-a
 be eswe ndzu iya adudu
 igwerigwe.
 Teme o buerupho iphe-ehuka

- bụ iphe, jiru iya nụ.
 2 Ọojataje ẹgwegwa g'okoko;
 l'ọ bụhukwaru iya phọ
 anwụlwashihu.
 Ọ bụru g'ononyo,
 a taa nọribejeduru-a
 bụ g'ọ tọ dudu ẹka
 ọno-bejeru.
 3 ?Bụ ẹgube nemadzu ono
 bẹ iije eworu ẹnya swọbe?
 ?Ii-jeje iya akputa bya g'i
 kpee ya ikpe l'iphu
 ngu?
 4 ?Bụ onye sụru g'oo-ye ẹka
 l'iphe, aduebedu ree
 wofuta iya iphe, dubebe ree?
 Ọ tọ dudu!
 5 Eshinu a gụwaru eswe,
 nemadzu a-nọ-beru ndzu
 ọgu doberu iya;
 tẹme ị bya atụ-buwaru iya
 ọnwa ole, ọo-nọ l'eliphe-a;
 bya egoshiwa iya
 g'oo-jebejeru l'eliphe-a;
 6 wofunụ iya ẹnya;
 hanaa ya g'ọ tūsarū ẹhu;
 jasū l'ọ jee oke ozi iya
 jeghee g'onye e butaru
 ozi.
 7 Kẹle-a; oshi, bvuru l'alị
 nwekwarū iphe,
 oole ẹnya iya;
 mbụ l'e -gbutsua ya
 l'ọomita ọzo l'upfu iya.
 Ono, ọ mịtaru k'ọphúú
 ono abya adzuru ọzo.
 8 Ọgbarabvu iya erehu kwaa
 l'ime alị.
 Upfu iya anọdu l'alị nwụhu.
 9 Teke igwe dzeerupho mini
 l'ọ kpọ-futa;
 mbụ l'ọ rwua irwu ọphúú
 g'iphe, a kuru akuku.
 10 Obenu ẹ nemadzu abujeru;
 ọ -nwụhu; nkiya abvụ.
 Ọ -tụwaa unme ikpazu;
 ọ tọ tūbaedu ọzo.
 11 Ọo g'eze-ẹnyimu aduje mẹ
 mini tabọta iya-a;
 ọzoo g'aguga aguga nggele
 aduje nkwagbo-nkwagbo
 mẹ ọ tahụ-a;

- 12 noo gẹ nemadzu aze-zetaje;
 ọ tọ gbeshibaedu jasụ
 teke igwe ta aduhedu.
 Ọ tọ byadu agbeshibaa;
 ọphu e metebaedu iya lẹ
 mgbenya ono, turu iya
 nụ ono.
- 13 Ọ dụ mu g'a sụ l'ii-wotakpọe
 mu phọ je edomia l'alị-maa;
 mbụ kpuchia mu iphe
 l'ẹka ono jasụ ẹhu
 eghubuhu ngu eghu.
 Ọ dụ mu g'a sụ l'i gege
 atukpoepfo sụ l'ọwa-a
 g'ọo-nọ-beru baa;
 teme l'i nyatabaa mu.
- 14 Mbụ-a; nemadzu
 -nwuhuchaa; ọo-dzuru
 ndzu ọzo?
 Mbụ eswe ujiku olemole-a,
 mu eje ozi mkponwu
 ẹhu-a bẹ mu gege
 angabeepfo g'o rwua
 eswe mbọku, ee-me mu
 gẹ mu dụ k'ọphúú
 k'ọphúú.
- 15 Noo teke bụ: i -kua mu oku;
 mu aza ngu ẹnu.
 Onye ono, bụ ngu gude ẹka
 ngu mee ya dobe ono
 aduhaha ngu ree l'ẹnya.
- 16 Noo teke ịi-nọdu agukwanu
 ije mu ọgu.
 I tii nyochaekwanu iphe-ẹji,
 mu meru.
- 17 Iphe, bukpo emeswe,
 mu mesweru ngu aburu
 iphe,
 ịi-chiru ye l'ẹda kechia.
 L'i woru iphe kpuchia l'iphe-ẹji,
 mu meshiru ngu.
- 18 Obenu lẹ-a; ọo g'úbvú
 anọnya l'o ribashihuaha
 eribashihu phọ;
 ọ bụru g'aanọnya l'a
 phọfu oke agbara-mkpuma
 l'ẹka ọ kpọru phọ;
 19 mbụ lẹ-a; ọo gẹ mini emeje
 mkpuma l'o chi swacha
 swacha phọ;
 teme ọchioku-mini nọdu
 asochataje ẹja, nọ l'alị phọ;
 noo g'ịisotaje iphe,

- nemadzu ele enya iya
sofukpoepfo asofu.
- 20 Oo ugbo lanu be ikapyabeje
nemadzu enya lo buru
iya atugbu.
- L'i mee ya go gbanwube
iphu li chifu iya.
- 21 Teke aakwabe unwu iya
ubvu; o to duedu iphe ono,
duru ophu o makwaduru.
Teke eehu phe adagba-nchi
l'ali;
o to duedu ophu
oohumakwadu.
- 22 O buwaru iphe, erwuje iya
l'ehu bu iphe,
eme iya ehuka l'ehu nkiya.
O -nodu agu aphu lo guwaru
iya ro onwiya.

15

Elifazu epfu le Jobu nmawaru onwiya ikpe

- 1 Tobudu iya bu; Elifazu onye
Temanu bya eyee onu su-a:
- 2 Onye maru iphe; ?oopfufe
opfu, enwedu ishi;
ozoo tsukoo okpomoku,
shi le pherephere
enyanwu-awawa
tsu-jia onwiya ephe?
- 3 ?Bu mkpokoro-opfu be onye
maru iphe egudeje
eye onu l'opfu;
mbu epfupheepfo opfu,
adudu me nanu, baru urwu?
- 4 Mbu le gubedua wokpoerupho
k'atsi Chileke ebvu hua
l'ali;
bya akposhikwapho
g'e te pfujehe nu Chileke
epfupfu ophu;
- 5 kele oo iphe-aji ngu ezi onu
ngu iphe, oo-pfu;
mbu lo ire onye eregede
be i gude epfu opfu.
- 6 I gudeakwa onu ngu anma
onwongu ikpe.
O to buakwa mbedua anma
ngu ikpe.
O buru ogbogboromonu ngu
agba ngu ekebe.
- 7 ?Bu ngu bu nwa mbu,

- e beberu nwua?
 ?Ọ dụ g'i vu úbvú úbvú ụzo
 nọdu l'eliphe-a?
 8 ?Ọ dụ g'ị nụmaru idzu,
 Chileke chiru?
 ?Tọọ ịiri l'ọo ngu maru iphe
 nwẹkinyi ngu?
 9 ?Bụ gụnu bẹ ị maru,
 anyịbedua amadu?
 ?Bụ gụnu bu iphe,
 edoje ngu ẹnya,
 te edodu anyịbedua?
 10 Ndu ishi bụwaa ẹwó ẹwó;
 mbụ ndu kahụwaru akahụ
 bẹ anyi l'ephe nọkwa l'eka-a;
 mbụ ndu a nwụadaru
 teme a nwua nna ngu.
 11 ?Ọ dụ g'obu ono, Chileke adu
 ngu ono parụ ngu nwanshị
 l'ẹnya; mbụ opfu ono,
 a tọru nwẹhu rwebe ẹhu
 erwebe epfu anụ ngu ono?
 12 ?Denu g'o gude ị haa ọkpoma
 ngu g'o duta ngu dufu?
 Mbụ-a; ?denu g'o gude ẹnya
 nọdu atụ ngu vaavaava
 g'ọtutu ngu ono
 13 kẹ g'i woru ẹhu-eghu ngu
 atụ-koshi Chileke;
 teme opfu, dụgbaa ẹgube ono
 shigbaa ngu l'ọnu afushi?
 14 ?Bụ gụnu bẹ nemadzu bụ kẹ
 gẹ ọ bya adubebe ree?
 Mbụ-a; ?bụ gụnu bẹ
 nemadzu ono,
 bụ nwanyị nwuru iya ono
 bụ kẹ g'ọ pfube-eka-oto?
 15 Ọ -buru lẹ Chileke te
 egudedu ire ndu nkiya ẹka;
 ọphu imigwe adubebedu
 ree l'ẹnya iya;
 16 ?tọ kadunu ta agube
 nemadzu iphe;
 mbụ nemadzu ono,
 adudu iphe, ọ bụ;
 teme ụrwuali ji iya ẹhu;
 teme ọ nọdu angụ ẹjo-iphe
 g'onye angụ mini?
 17 Ngaberu mu nchị ree gẹ mu
 mee g'iphe doghee
 ngu ẹnya edoghe;
 gẹ mu kọoru ngu iphe,

- mu gudewaa ɛnya mu hūma;
 18 mbu iphe, ndu maru iphe
 pfuru toḡbo iya ɛba;
 ophu o dudu iphe,
 ndiche phe pfuru phe duru
 ophu ɛphe domiru edomi.
- 19 Ndiche phe ono bu phe
 gɛdegede be a nuru ali-a;
 ophu o dudu onye lwaru
 alwalwa, tuswaru
 l'echilabo phe.
- 20 Su-a; onye ejo-iphe
 anodujekwa atsu pfupfupfu
 mkpurumkpuru
 jasukpoo g'oo-no-beru;
 ndu ewebushi akurepho
 nodu anoduje
 aghakotaephe gburugburu
 le nwime apha olemole,
 e doberu phe l'eliphe-a.
- 21 Iphe, anoduje aphu iya
 gbudugbudu le nchi
 buerupho iphe, eye ebvu.
 Teke iphe dukpoo
 rengurengu kpoo;
 noo teke ndu abalidebv
 abyaje ibe iya.
- 22 O to byadu ekwe le ya a-lwa
 ndzu l'ime ochii ono,
 o bahu ru ono.
 O buru l'ogu-echi be
 oo-mecha laa.
- 23 Ootsojeru aghaphe achọ ɛka
 ya a-kpata nri.
 O -nodu l'oji su:
 "Bu awe be o no?"
 O maanaru-a l'eswe,
 a-gba ochii be nokwa
 iya ntse.
- 24 Ejo iphe-ehuka ye iphe-aphu
 abyaje abyabe iya
 ndzu-agugu l'ehu.
 Epe anodu echeru iya
 ɛka mgba g'onye eze,
 doziru onwiya abya
 eje ugu.
- 25 O buru iphe, tukoru iya
 kpaa bu l'ootsuru
 Chileke ɛka l'okpoma.
 Teme o nodu ekoshi ophoo
 l'iphu
 Okalibe-kangokotaru-nu.

- 26 Oogudeje olu,
 aha kpaakpaa
 agba biribiri etso iya ọgu;
 parụ phosa phosa iphe,
 shihuru ike,
 ya e-gude gboberu onwiya
 l'ọgu, yee ya alwu.
- 27 “A makwaru-a l'iphu aza
 iya tootootoo;
 ọ tsua anu ke nyimunyimu
 l'upfu;
 28 obenu l'eka oo-mecha buru
 bu mkpukpu,
 buwaa ochobu;
 buru l'okorobo ulo,
 adudu onye bu iya nu;
 ulo, a hawaru; ọ buru ikpozu.
- 29 O too nweheduru iphe;
 ọphu eku iya a-noribeduru;
 ọphu iphe, o setaru eseta
 ejedzuduru ali iya.
 30 O too nahudu ọchii.
- Teme ọ buru ọku e-mechaa
 kee irwu, o rwuru.
 Chileke a-phua ya onu
 phukashia.
- 31 G'o to jekwa eme onwiya
 eswe l'akporu obu ye l'iphe,
 abudu iphe;
 kele ọ to dudu iphe,
 oo-rita iya.
- 32 O too no-rwudu ndzu l'ishi;
 l'a pfuwaa ya ugwo iphe,
 oome pfu-dzua ya ya
 apfu-dzu;
 ọphu ekali iya ajadu ajaja.
- 33 Oo-du ge vayinu,
 e chikoshiru akporu iya
 l'ebe ọ cha achacha;
 mbu l'oo-duepho g'oshi
 olivu, tuchaaru ige;
 o rishihu;
 34 kele iphe, bukpo ndu ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-gbakotaru eka nwa.
- O buru ọku e-tsufu ulo ndu
 yeru obu l'eri uphalazu.
- 35 Egube ndu ono atsutaje
 ime ncho-kopfu.
 E -mechaa; ephe anwua
 ejo-ememe.
 Eregede du phe l'epho

evu evuvu.”

16

Jobu epfu l'ònyà iya phẹ duru iya ẹhuka

- ¹ Tòbudu iya bụ; Jobu bya
eyeè ọnu sù:
- ² Mu anụmajehaakwa ẹgube
opfu-a, unu epfu-a.
Ayọ ọshi k'unu bẹ unu
gudekwa ayọpyashi
nemadzu ayọpyashi.
- ³ Opfu, pherephere apa ono,
unu epfu ono;
?tọo bvudu abvubvu?
?Bụ gunu bẹ kpatsuru unu
k'epfu g'unu epfu ono?
- ⁴ Mbẹdua gege epfukwa g'unu
epfu ono;
ọme ọ duru unu g'ọ duru
mu-a.
Mu gege anọdukwa epfu
erengete opfu gude eyeru
unu ọnu;
ekweru unu une.
- ⁵ Ọle mu gege akabekwa gude
ọnu mu ọdu unu obu;
mbụ l'ọshi, mu gude obu mu
phọ yọoru unu gege
emekwa g'ẹhu gụa unu phoo.
- ⁶ Ọle ọ bụ; mu -pfua opfu gẹ
mu epfuhabe;
iphe, eme mu nụ emele
mu-a l'ẹka oome mu.
Teke mu haru epfufu;
?bụ g'ọ ka mma?
- ⁷ Mbu-a; Chileke mewaru;
ike bvụ mu;
bya eworu ndibe mu l'opfu
mee; ẹphe lakota l'iyi.
- ⁸ O mewaru mu;
mu gbajoshihuchaa
agbajoshi.
Ono buru iphe, ekebe du.
Awufu, mu wufuru buru
okpu bukwaru pho iphe,
agba mu ekebe.
- ⁹ Chileke gudewaa ẹhu-eghu
lajashia mu alajashi;
mu bya adu iya ashị;
teme ọ nodu ataru mu
eze nyikinyiki.
Onye ohogu mu ono nodu
agba mu ẹnya agbagba.

- 10 Ndiphe anọduje ebvu mu
onu l'ẹhu.
Teme ẹphe nọdu anọduje
echi mu ẹka lẹ nchi
gude eme mu iphe-iphere;
mbụ tughba nanu g'ẹphe
kpọnyia mu ẹnya.
- 11 Chileke nwuwaru mu
yeru ndu ẹjo-iphe;
mbụ-a; o nwuwaru mu ye
ndu ẹjo-iphe l'ẹka.
- 12 Ẹhu shikpọkwapho
dụ mu gubala;
ọ bya anyakashia mu tọgbo;
pyita mu l'ẹkpiri woru mu
hua ehurugehu.
O woru mu mee iphe,
o gude anwu agba mgbeka.
- 13 Apfu iya shi mu l'iphu shi
mu l'azu ada mu l'ẹhu
puru mu purumu.
Ophu imemini mu adukpodaa
ya g'osufushi mu meji.
Otso-ilu mu nọdu awu l'ali
ke torotoro.
- 14 O -gude l'o yeru mu ọru l'o
yekwasẹ mu iya ọzo.
O nọdu azuje mu gburumu
pfurii g'onye ọgbogu.
- 15 Mu chitawaru uwe-aphu
kpube onwomu;
bya eworu ukuu-ẹnya mu
nwua l'imime urwuku.
- 16 Mu rawaru ẹkwa;
ẹnya chakota mu ke tororo;
mbụ l'ẹnya gbahukotawaru
mu ke tsukiribaa.
- 17 Oke ọ to dukwanu
iphe-kpanganga,
mu asu lẹ mu mejeru.
Teme epfupfu, mu anọduje
epfu anu Chileke buru
iphe, doru risaa.
- 18 Gube ali; te erikwa mee mu!
Jiko ge mkpu,
mu echi ba adamihukwa
adamihu!
- 19 Mbụ lẹ ntaakponu be
onye-ekebe mu nokwa
l'imigwe.
Onye agbaru mu odzori
anodukwapho
l'ephekerephe.

- 20 Oo ndu mu l'ephe eshi ònyà
ekweru mu une.
Ole onye mu arakwanu ekwa
ekpu bu Chileke.
- 21 E gege akabekpoo rwo
Chileke l'iswi ehu nemadzu
egube ono, nemadzu arwoje
arwo rwo l'iswi ehu
nemadzu ibiya ono.
- 22 "O kwa nwapha olemole
phoduru;
mu ejeshia iphe-ozo ono,
bu: mu -jee ya mu ta
alwabaedu onoya.

17

- 1 Okpoma ta aduekwa mu
ree.
Eswe ndzu mu be e meakwaru;
o tsu-phu azu.
Ilu echeakwa mu echeche.
- 2 Mbụ le ndu noru mu
mgburugburu
bukotaepo
ndu ekweru mu une.
O buerupho eka enya mu
atubaje bu l'aphu,
ephe akpatsushi mu.
- 3 Natanu mu mkpaleka;
jiko Chileke;
kele o to dudu onye ozo,
suru g'ona mu mkpaleka
gbahaa gubedua.
- 4 I mechiwaru phe ekpa
egomunggo;
ophu o duedu iphe,
edoje phe enya.
Oo ya bunu l'i tii kwedu
g'ephe mekpee mu.
- 5 Onye jikaru ndu yele iya
eshi onya l'opfu g'e bua
ya nggo bukwa unwu
iya be enya e-mechaa
nyishihu.
- 6 Chileke mewaru mu iphe,
onyemonye gude
atu phukuku.
Mu buru onye ndiphe agbu
onu-mini l'iphu.
- 7 Mu jewaru iphe-ehuka jasụ mu
nodu aphuwaa ragaraga;
mbu l'ehu mu l'ophu erewa
uphere.

- 8 Ndu obu p̄hẹ ɡuru ìphóró
 bẹ ọ tufuru ẹhu.
 Ndu iswi dụ mma swọlihu
 tsoru ndu te emedu
 ele Chileke.
- 9 Ọle ɡ'ọ d̄uhabe;
 ndu p̄f̄uberekoto
 a-b̄uenurupho onye
 ẹp̄he b̄u;
 t̄eme ndu iswi dụ mma
 a-n̄odu akāeph̄o ọkp̄ehu
 eje.
- 10 Obenu l'unub̄edua;
 unu bya at̄uko ɡ'unu ha
 n̄okobe.
- Ọle ọ b̄u; mu ta ah̄umakwa
 ɡ'ọ ka mma l'ọo onye lan̄u,
 maru ip̄he l̄ẹ ɡ'unu ha.
- 11 Eswe ndz̄u mu bv̄uakwaru;
 ip̄hemip̄he,
 mu r̄iru k'ememe b̄uakwaa
 k̄ẹ mman̄u.
- Nokwaph̄o ɡ'ip̄he ɡuru mu
 ẹɡu ememe d̄ukwapho.
- 12 L'unub̄edua woru ẹn̄yashi
 kua echi eswe.
 Ọ b̄uru l'ẹka ọchii ɡbaru
 ts̄ukiribaa b̄ẹ ẹp̄he n̄o s̄u:
 Ha! Ìphóró ad̄uakwanu.”
- 13 Ọ -b̄uru l̄ẹ mkpak̄o unuphu
 mu ele ẹn̄ya iya b̄u
 al̄i-maa;
 ọ -b̄uru l'ẹka mu e-je ɡbaa
 ip̄he-az̄ee b̄u l'ẹka ɡbaru
 ts̄ukiribaa;
- 14 ọ -b̄uru l̄ẹ mu s̄uru ilu
 l'ọo ya b̄u nna mu;
 bya ekua ẹkà nene mu;
 ọzoo kua ya nwune mu;
- 15 ?b̄ubahunaa ɡunu ọzo b̄ẹ
 mu e-lebaa ẹn̄ya iya-a?
 ?B̄u onye a-s̄ubaa mu l'ọwa-a
 ip̄he,
 mu a-n̄odu ele ẹn̄ya iya
 b̄u ọwa-a?
- 16 ?Oo-tsoru mu nwuda
 l'al̄i-maa t̄oo?
 Anyi l'iya a-t̄uko b̄uru
 wurumu l'ilu t̄oo?

18

Bilidadu abar̄u Jobu mba

¹ T̄obudu iya b̄u; Bilidadu,

- bụ onye Shuwa bya eyeeru
iya ọnu sụ iya:
- 2 ?Denukpoo teke ii-pfubuhu
g'iipfu ọwa-a?
G'egomunggo dūnu ngu;
k'ọphu anyi a-maru g'anyi
e-gude eye ọnu l'iphe-a.
- 3 ?Denu g'o gude anyi dū g'anū
l'ęnya ngu;
mbū l'ị tūkoru anyi kua
ndu mmanū?
- 4 Gūbe nwọphu ẹhu ghutaberu
eghu;
k'ọphu i woru onwongu
labushia nanū nanū;
?bū g'a gbadoru ngu
mgboko l'ọphu?
- Tọo ?bū g'e je aphọshiaru
ngu agbara mkpuma
g'ọ tọ dūhe l'ẹka ọ dū?
- 5 "Sua; ìphóró, dūru ndu
ẹjo-iphe bẹ aa-phūnyikwa;
ọphu ọku iya enwuẹkwa
enwunwu.
- 6 Ìphóró, shi dū l'ulo iya
a-bụkwaru ọchii.
Ọku anyihu l'orọku,
ọ sụ-kuberu onwiya.
- 7 Ọkpa ono, o shi azoje
gbūnyingu gbūnyingu ono
ta adụekwa ike, adū iya nū.
O bụru iphe, ọ chīru idzu
ememe e-nwuta iya
tūa kpurumu l'alị.
- 8 Ọkpa, ọ zọru azọzo bụ l'ẹka ọ
zọru iya bụ l'ugbu,
e geru doberu iya.
Teme ọ bụru l'eli igbudu
bẹ ọo-zọ ọkpa.
- 9 Agburu, e kweberu iya a-tu
iya l'ichiripfu ọkpa.
Ọ-tū-gburumu atūa ya swiṣwia.
- 10 A tūru obu-alị domiaru iya
l'uzo, ooshi;
bya agbabekwaru iya phọ
ọnyà lẹ gbororo.
- 11 N-yemebvu emeje gẹ ndzū
gū iya l'ẹkameka, ooshi.
Teme ọ nọdu anọduje etsoẹ
ya phọ purupuru l'iphe,
bụkpoo ẹka ọ zọru ọkpa.
- 12 Ike shi dū iya;

- obenu lẹ nta-a bẹ ọokpuwaa
rigorigo.
Tẹme eze iphe-ẹhuka nọdu lẹ
mgboru iya kwabẹru iya
m'ọbvụ teke ọo-da.
- 13 Akpọ, dọ iya l'ẹhu bẹ
ọonoduje atapyashị.
Okpara anwụhu nọdu
atukoje iya ọkpa yẹ
ẹka tajishia.
- 14 Aa-kpụta iya l'ọkpehu
kpụfu l'òbú iya,
bụ ẹka ọ kpọru obu ye;
dube iya ẹka je enwuru
yeru onye eze n-yemebvu.
- 15 Ọ tọ duedu iphe,
nọ l'ulo iya ọphu ẹka
iya a-dụ.
Ọ buru ọku nshị-egbe bẹ
ee-woru kpua l'ulo iya.
- 16 Ọo-kpọhu nkụ jasụ
l'ogbarabvu;
nwụa lwaa jasụ l'ẹkali iya.
- 17 Ọ tọ dudu onye anyatabaa
ya nọ l'eliphe-a;
ọphu oonwehẹdu ẹpha
lẹ mgboko-a.
- 18 Aa-chifuta iya l'ẹka ìphóró
dụ;
chiru iya je eye l'ẹka agba
ọchii;
mee ya l'ọ chihu lẹ mgboko
mgburugburu.
- 19 Ọ too dobedu nwa;
ọphu o nweẹdu abubu lẹ
ndu ẹka o shi.
Ndibe iya ta aduedu adudu
ọphu l'ẹka o bujeru.
- 20 Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-arịba
-bya bya ahuma
g'ọonwuru iya;
ndzụ erwuta phẹ.
Ndu shi l'uzo
ẹnyanwu-awawa
-huma iya;
ishi anyia phẹ ẹdzu.
- 21 Hoo haa; nokwa g'ọduje
l'ibe onye eme ẹjo-iphe,
bụ onoya.
Ọ kwa ẹgube ono bụ g'ọduje
l'unuphu onye amadu
Chileke.”

19

Jiobu epfu g'opfu ono gude erwube iya l'ehu

- ¹ Tòbudu iya bụ; Jiobu bya
eye ọnu sụ:
- ² “?Unu a-nụkpoo mu aphụ
ọwa-a,
unu anụ mu ọwa-a jasụ
teke ole?
?Bụ teke ole bẹ unu
e-gweberu mu uji ọwa-a,
unu gude opfu egwe mu
g'unu egwe mu ọwa-a?
- ³ Ọwaa kwewaa ugbo iri,
unu kọru mu ọnu;
ọphu iphere adudu unu ẹka
unu abya mu l'iphu
ẹhuka-ẹhuka.
- ⁴ Ọme ọ bụkpooonu l'oo eviya
lẹ mu shiswewaru ụzo;
emeswe ọbu, mu mesweru
ọbu bụkwa mu bẹ ọ nọ swiru.
- ⁵ Unu -nọdu etu onwunu
ọphushugbu eje
abyapfuta mu;
bya egude iphe-iphere,
anwuru mu nụ abarụ mu
mba;
- ⁶ unu maekwarupho
l'ọ kwa Chileke meru mu ẹji.
Ọo ya woru ụgbu-egege iya
woru lọ-pee mu
mgburugburu.
- ⁷ Mu chia mkpu sụ l'eemekwa
mu ẹji;
ọphu ọ dudu onye yeru
mu ọnu.
Mu chia sụ g'a gbaaru
mu mkpu;
ọphu ọ dudu onye haru
mu enge.
- ⁸ Ọo Chileke nọ-chiru mu
uzo gẹ mu ta aghatashị.
Ọ bya emee; ụzo,
mu eshi gbakọta ọchii.
- ⁹ Ọ nafuru mu ùbvù,
e shi akwabeje mu;
bya eye ẹka kputa mu
okpu-eze, mu shi kpuru.
- ¹⁰ Ọ tọ dụkpodaa ụzo,
o to shidu alajashị mu
kẹ tarara tarara jasụ mu
bvụ gẹ mu bvuru-a.
Iphe, mu ele ẹnya l'oo-me

- l'ẹhu mu bẹ o phefuwaru
g'onye phefuru oshi.
- 11 Ẹhu-eghu iya bẹ o mewaru;
o nwuhu ọku l'ẹhu mu;
bya aguru mu yeru ndu
ọhogu iya.
- 12 Ojọgu iya phe nọdu
asọ kpereree abyapfuta mu.
Ẹphe kephee mu ekephee;
bya anọ-pee ẹka mu
bu mgburugburu.
- 13 Ndu mu l'ẹphe bu nwune
bẹ o bukafuru mu l'ẹphe;
bya emee ndu mu l'ẹphe
shi aswi ọswi;
ẹphe gbakashihu.
- 14 Ndu mu l'ẹphe bu ipfu
gbawa nanu-nanu.
Ẹguru ọnyà mu phe
zohashia mu.
- 15 Ẹbyaa, byaru mu nu;
mẹ ndu bu ohu mu gua
mu l'onye lwaru alwalwa.
Ẹphe nọdu asuje lẹ mu
bu onye ọhozo.
- 16 Mu -kua ohu mu oku;
o tọo zadu mu ẹnu;
l'ẹka mu gudekpokwaa
onu mu rwo ya arworwo.
- 17 Udzu onu mu nọdu
eshijehaa nyee mu ishi.
Unwune mu gededede
nọdu ebuhachaa mu ebuha;
- 18 mbu l'unwegirima
nshii yichakwa lẹ ndu
epfutoshi mu nu.
Ẹphe -huma mu;
ẹphe achi mu ọchi.
- 19 Ndu mu l'ẹphe shi nọdu
phakuu
bẹ mu dukotawaa ashị.
Ndu mu yeru obu ghaa
ọhu meahaa iphe,
a-tsuru mu nu.
- 20 Nta-a ta adudu iphe,
mu bu,
abudu phulaphula akpo
yee ojogorogo okpu.
Nta-a buwaa iphe,
phoduru mu l'onu,
gege aburu eze bu
ẹgbu kpoloko.

- 21 Unu kabenu phuaru
mu obu-imemini unubedua,
mu l'unu eshi onya.
G'imemini mu kabenu du unu;
l'o kwa Chileke chiru
mu aka-a, mu l'iya eme-a.
- 22 ?Denu g'o gude unu je
anodu achikwa mu pho
ge Chileke achu mu?
?Unu teke atajikpoda anu
mu epho?
- 23 O du mu g'a su l'iphe-a,
mu epfu-a be eede edede
lekwo;
mbu g'a su l'e ebyiru iya
ebyibi lekwo dobe;
24 l'e gude mkpurukpu-igwe
dee ya l'eli mkpuma;
mbu kaa ya akaka l'agbara
mkpuma g'o nowaro ojeje.
- 25 O le ophu mu maru bu
l'onye a-gbafuta mu nu
no-a ndzu;
l'e -mechakpopho l'ikpazu
iya be o-pfuru-a l'eliphe-a.
- 26 Le teke e
mebyishichakporunu
akpo-ehu mu owa-a
be mu e-gudele-a anu-ehu
mu huma Chileke.
- 27 O mbedua l'onwomu
e-gude enya mu
huma iya gedegede;
o to budu onye ozo;
mbu l'oovukpo mu
evuvu l'okpoma shii.
- 28 Unu -jee l'asu:
'?Anyi a-chihunuru iya gunu;
leka o bu iya be iphe-ehuka
ono l'ophu shi leka.'
- 29 Unu tsunapho ogu-echi
Chileke ebvu;
unubedua l'onwunu;
kele oke ehueghu bukwa
ogu-echi be oowotajeru
nemadzu.
- O buru teke ono be unu
a-maru l'ikpe du."

20

Onu, Zofa yeru

- ¹ Tobudu iya bu; Zofa, bu

- onye Nama bya eyee ọnu sụ:
- 2 Ọ kwa l'egomunggo agbanụka
mu gharaghara meru g'o
gude mu nọdu eye ọnu-a,
mu abya eyeye-a;
kele ẹhu te ebvuduru
mu ebvuru.
- 3 Mbụ lẹ mba ono, mu anụ ono
bẹ iphere iya dụ mu.
- Ọ bụru iya l'akpali mu eye ọnu.
- 4 Ire-lanụ bụ opfu bụ l'ị maru-a
g'iphe dụkpoo e -shi lẹ ndiche;
mbụ eshi ọphu e meru
nemadụ dobe l'eliphe.
- 5 Ị maru-a l'onye ẹjo-iphe bẹ
ẹhu-utso nkiya abụjele-a tsokere;
mbụ l'onye amadụ Chileke bẹ
ta adụdu g'ootebejeru ẹswa.
- 6 A makwarụ-a l'eku-onwonye
nkiya erwuje akpaminigwe.
- Ọ nọdu apangobeje ishi
ẹhuka-ẹhuka;
k'ọphu ishi iya ejeje
asụ-pfuru l'urwukpu.
- 7 Ọle ọo gẹ nshị, o nyịru
anyinyi erekashihuje-a
bụ g'oo-rekashihu jasụ
l'ojejoje.
- Ndu shi ahụmaje iya nụ
e-mechaa ajije sụ:
?O jehunuru awe?
- 8 Ọo gẹ nrwọ ephukashihuje-a
bụ g'oo-phukahụ;
ọphu a hụmabaedu iya
ọhumalenya;
mbụ l'oo-me phosamu
g'ophuleny, a phuru l'enyashi.
- 9 Onye shi hụma iya nụ -nonyaa
bẹ ọ tọo hụmahedu iya ọzo.
- Ọkpoku ibe iya ta
ahụmabaedu iya ẹnya
ọzobaa.
- 10 Ọ bụru unwu iya e-mechaa
pfụ ndu akpa nri
ugwo iphe, o meru pẹ.
Mbụ l'ẹphe e-mechaa gude
ẹka pẹ nụ-phuchaa pẹ
ẹku pẹ ono azụ.
- 11 Ọkphehu ọkphehu ono,
o shi eme k'okorọbya ono
etsoru iya bụru wurumu
l'ilu.

- 12 A makwaru-a l'ejo-iphe
atsoje iya utso l'onu.
O nodu akpujeru ejo-iphe l'onu;
gude ire su-mia ya.
- 13 A makwaru-a l'o to dujedu
ike haa ejo-iphe g'o je;
l'o wojeru iya kpuru
akpuru l'onu.
- 14 O le nri, o riru eriri
e-mechakwanaa nodu
iya l'epho shiahaa ishi.
Nri obu e-mechaa du iya
l'ehu g'onye oghu tsoru onu.
- 15 Noo teke oo-gboshi eku ono,
o shi elwee kawomu
kawomu onoya;
mbu le Chileke e-me
g'epho iya tuko iya nwashia
g'o ha.
- 16 L'o wata ericha onu-mini
oghù.
O buru ire, oghù meru
nmeremu e-mechaa
kpo-nyia ya enya.
- 17 O-so-gborogboro ono taa
aduedu iya k'ele enya;
mbu nggele ono, bu iphe,
agba iya deredere bu
manu-enwu yee mini
era-eswi ono.
- 18 Iphe ono, o seru akanya
iya ono be oo-mecha
nu-phu azu;
o too ridu iya l'onu.
Urwu, dabaru iya le ngho,
o gbaru ta atsohedu iya utso.
- 19 Iphemiphe ono buru opfu l'o
mewaru ndu akpa nri
mkpawere woru phe
togbo mgbegere.
O yeru eka nata ndiphe ulo,
o to kpuduru.
- 20 Hoo haa; eshinu o to
nmapfujeduru anmapfuru
l'eme ughoro be o to
dukwa iphemiphe ono,
agu iya nu ono duru ophu
oo-nweru;
ophu eku iya adzokwanu iya.
- 21 O to duedu iphe, duru iya nu,
bu iphe,
oo-gude ria gwoo-gwoo.

- Ẹku iya ta adukwa ẹka
 ọo-nọ-beru.
 22 Ọo teke ọ nọ eri g'ọ dọ iya
 bẹ ọla-l'iswi atuje iya l'upfu;
 mbụ aphụ asọru kpulakpula
 bya asọ-kputa iya ishi.
 23 Ẹpho -bya eji iya;
 Chileke atukoepho oke
 ẹhu-eghu iya byabẹ iya l'ishi;
 chiẹ ya phọ gbaa-gbaa.
 24 Teke o ketarụ ọso nahụ
 mgbo-igwè;
 apfụ, e kweru l'onwirubvu
 eguru iya l'okpurukpu.
 25 L'ọ bya ephefu iya
 l'okpurukpu iya;
 mbụ phefu iya mpyipyi
 iphe-igwè ono,
 charu ọku gbarara ono
 lẹ meji.
 Ndzụ-agugụ emee ya omeliwe.
 26 Ẹku iya l'ophu aburu iphe,
 kuru l'ochii.
 Ọku, e nweziduru enwezi
 enwulihu woru iya
 keyashia tsupyashichaa
 mẹ nwa ndu phoduru l'ulo
 iya.
 27 Akpaminigwe l'ophu atuko
 ẹjo-iphe,
 o mekotaru kpuhaa ghebe
 onu.
 Alị agbalihu gbaa ya ekebe.
 28 Mini abyaa utso bya ekpota
 ulo iya;
 mbụ ọ-gba-gborogboro
 mini a-bya mboku,
 Chileke a-tu-koshi iya
 ẹhu-eghu iya.
 29 Noo ẹgube obunggo,
 Chileke ebuje ndu ẹjo-iphe;
 teme ọ buru okiphe,
 Chileke gude ẹka iya
 keru nọ phẹ.

21

Jobu epfu gẹ ndu ẹjo-iphe ababeje ọba

- 1 Jobu bya eyee onu sụ:
 2 Unu ngabekwa nchị
 ree l'opfu-a, mu epfu-a.
 G'ono bukpoorunu obu unu
 dọ mu iya.

- 3 Unu takpɔɛpho nshi haa gɛ
mu pfughee.
Mu -pfuchaa; unu emeahawa
mu rɔ sukuŋu ɔbu.
- 4 Aphɔ, mu agɔ; ?bu nemadzɔ
bɛ mu aguru iya?
?Dɛnu ɛka mu e-gude taa nshi?
- 5 Unu lee mu ɛnya ree;
huma l'unu a-kpɔ beru.
Unu woru ɛka hua l'ɔnu.
- 6 ɔobujeru; mu -rinyaa iphe-a;
ndzɔ aguaha mu;
ɛhu aphukota mu
kpaakpaakpaa.
- 7 ?Dɛnu g'o gude ndu ɛjo-iphe
nɔdu anɔduje ndzɔ;
kaa nka; ɛphe aburu ndu
ike dɔ?
- 8 ɛphe anɔdu huma;
unwu phɛ ekofutachaa
bya ebuchaaaru shihu ike
nɔ-pee phɛ mgburugburu.
ɛphe anɔdu gude ɛnya phɛ
humachaa nwanwanwaranwa
phɛ nno kwaphɔ.
- 9 Unuphu ibe phɛ adakɔta jii;
ɔ tɔ dudu ndzɔ-agugu,
adɔ iya nɔ; ɔphu Chileke
echidu phɛ ɛchachi.
- 10 Oke-eswi ibe phɛ eyeɛpho
eswi ime l'o rwuberu iya.
Eswi phɛ ono atsɛpho ime eje;
ɔ tɔ dudu ɔphu ekwo nwa.
- 11 ɛphe anɔdu azushi unwu
g'ikpoto aturu.
Unwegirima ono -teru ebvu
shia ɛkiya-a;
ɛphe eteru iya shia ɛkiya-a.
- 12 ɛphe egude ogumogu gude
une agɔ ntumatu.
ɛphe eme ɛmereme egbu opu
eye iya.
- 13 ɛphe eria gwɔogwoo;
tusaru ɛhu jasɔ g'ɛphe
a-nɔ-beru.
Mbɔku, ɛphe a-nwuhu;
ɛphe anwuhuepho lɛ
nchi-odoo.
- 14 ɛphe asuje Chileke g'ɔ parɔ
phɛ haa;
l'ɔ tɔo gudu phɛ ɛgu amaru
uzo iya.

- 15 Ẹphe asu: ?Bụ onye be
Okalibe-kangokotaru-nu bu
ke g'ephe jeeru iya ozi?
?Bụ gunu be ephe erita l'epfu
anu iya?
- 16 Ophu ephe amadu l'ajaja,
ephe jaru ta abudu phe
be o shi l'eka.
Noo aka mu gude ophu mu
ayidu l'idzu, ndu ejo-iphe
achi.
- 17 O le o bu; ?o dukpooru teke
aaphunyije oku ndu ejo-iphe?
?O dukpooru teke eze
iphe-ehuka abyapfuta je phe;
bu iya bu obunggo ono,
Chileke egudeje ehueghu
bua ono?
- 18 ?O dukpooru teke aanonyaje;
ephe adu g'eswa okponku,
a kuberu l'eka pherephere ezi;
mbu ephe adu g'eswa ereshi,
oke pherephere ezikashi?
- 19 A sukwaru le Chileke
ewojeru iphe, o gogo me
nemadzu doberu unwu iya.
O le o bu; g'o wojeru iphe obu
mee onye meru iya nu;
k'ophu onye ono a-maru
l'oola ula iphe, o meru.
- 20 G'o gude enya iya huma
ola-l'iswi, a-byapfuta iya nu.
G'oke ehueghu
Okalibe-kangokotaru-nu
tukokwaru iya l'ishi.
- 21 Kele nwa onwa olemole,
a nuru iya l'eliphe-a -bvwa.
?O kpakwadu ishi ndu
o haru l'eliphe me o towaa azu?
- 22 Su-a; ?o duru onye suru
g'oo-zi Chileke mmamiphe;
eshinu o bu iya ekpeje ndu
kikota shii ikpe?
- 23 A -nonyaa; nwoke
agbakwohu nwuhu;
onye ehueghu du guu;
ophu o dudu iphe,
atsi iya l'ehueghu;
24 onye ehueghu duebe nwa
pukalapukala;
umi tsuru iya l'okpu.
- 25 Onye ozo ejekpopho

- iphe-ehuka teme l'oonwuhuje;
mbu l'ehu teke atsɔ-swee
ya utsɔ.
- 26 E -mechaa l'a tuko phe libe
l'ali;
ekà atuko phe ripyabe.
- 27 Iphe, unu ari dokwaru mu
ɛnya ree;
mbu iphemiphe ono,
unu gude oriri kpakɔ bo
mu onoya.
- 28 Unu pfuru sɔ: ?Bu awe be ulo
oke amadu nɔhunu;
mbu ulo ono, ndu ejo-iphe
shi bugbaaru onoya?
- 29 ?Unu teke aji-swekpɔo ndu
ije aji?
?Unu teke atɔ-swee nwɛhu
gbua igo l'iphe, ephe gude
onu phe akɔ?
- 30 Sɔ l'oke iphe-ehuka byaru oha;
ophu o dudu iphe,
o meru onye ejo-iphe.
Chileke bya atu-koshi ndiphe
oke ehueghu iya;
ophu o dudu iphe,
o meru onye ejo-iphe.
- 31 ?Bu onye apfujeru iya l'iphu
gbaa ya iphe, oome?
?Bu onye apfuje iya ugwo iphe,
o meru?
- 32 Eelije iya l'ilu lirwee elirwe.
A gbenu eche ilu iya echeche
g'o to du iphe, e-me iya nu.
- 33 Eja, shi le nsuda a-du iya ree
l'ehu.
Ndiphe l'ophu awu etso iya l'azu;
teme ndu ophu bu aguta
aguta vuwaru iya uzo
wuru jeshia.
- 34 "Sɔ-a; ?bu mkpokoro opfu
ono, unu epfu ono bu obu,
unu nodu adu mu iya nta-a
too?
Kele iphe, bu onu, unu eye ta
adukwa iphe, du iya nu,
abudu uka be unu adzushi."

22

Elifazu ebo iya Jobu ozo

- ¹ Tobudu iya bu; Elifazu onye
Temanu bya eyee onu sɔ-a:

- 2 ?Bụ Chileke bẹ nemadzụ
 abarụ urwu?
 Mbụ-a; onye maru iphe;
 ?ọo-bakpọru iya nụ urwu?
- 3 ?Bụ ụdu ẹhu-utso ụnu bẹ
 oo-meru nụ
 Okalibe-kangokotaru-nụ
 m'ọ buru l'ị bụ onye
 p̄f̄uberekoto?
 ?Bụ ụnu bẹ oo-rita iya;
 ọme ọọ kẹ g'a sụ l'ọ tọ
 dudu uta, dū ngu l'ẹhu?
- 4 ?Bụ l'ị bụ onye atsụje iya
 ebvu bẹ ọobaru ngu
 mba iya?
 ?Bụ iya bẹ o gude kua ngu
 ikpe tọ?
- 5 Ọo ẹjo-iphe ngu pakpọru
 ẹka apaa.
 Iphe-ẹji, iimeshi bụ aguta aguta.
- 6 Mkpaleka, iipfu g'unwune
 ngu naa ngu te nwekwa ishi.
 Gube onye atọtaje ndiphe ẹkwa,
 ẹphe nma l'upfu gbabe
 p̄he ọto.
- 7 Onye ike bvuru bẹ i ti
 chebeduru mini.
 I parụ nri domiaru onye ẹgu
 agụ g'o to ri iya.
- 8 Ọle ị bukwa oke amadụ,
 nweru alị ẹka ngu;
 bya aburu onye aakwabe
 ùbvù buru l'alị ọbu.
- 9 Ụnwanyi, ji p̄he anọedu
 -gbapfuta ngu l'i chiphu
 p̄he azụ; gbabe p̄he ẹka ọto;
 t̄eme ị nọdu emeje g'ike
 bvụ ndu enwedu nna.
- 10 Ọo iphe ono meru g'o gude
 a gbaa ọnyà gbaphee
 ngu mgburugburu.
 Ọtulupfu, eye ngu ebvu nọdu
 atsụ ngu l'ẹhu.
- 11 Ọo iphe ono meru g'o gude
 ẹkameka gbahukota ngu
 ọchii; k'ọphu ọ tọ duedu
 iphe, ihumaje.
 Ọ buru iphe ono meru g'o gude
 utso gbawa gbamia ngu.
- 12 Ẹka Chileke nọ bukwa ẹka
 kachaa ephekerephe l'imigwe.
 Hụmawaro gẹ kpokpode

- nọ-be ephekerephe!
 13 I gbẹ sụ: “Chileke ?ọ maru
 ole?
 ?Oogbeje l'ẹka agba ọchii
 ẹgube ono ekpe ikpe?
 14 ?Mbụ l'oke urwukpu
 sọpyaberu iya;
 k'ọphu ọ tọo hụmajedu
 anyi ẹnya m'ọ nọdu
 aghaphe lẹ mgbaka igwe
 yẹe alị.”
 15 ?Bụ ọzo, ịi-nọdu eshi bụ
 akahụ ọzo ono,
 bụ ọzo, ndu ejo-iphe tọru?
 16 Ndu ono bẹ a
 kpọ-kwofukwaru
 akpọ-kwofu;
 ẹphe laa teke o teke
 agbadu phẹ k'alala.
 Ukporo-mini bya avua phẹ
 l'ogbarabvu.
 17 Ẹphe sụ Chileke: “Parụ anyi
 haa!
 ?Bụ gụnu bẹ
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 e-me anyi?”
 18 Ọle ọ kwa iya vukọru iphe,
 du ree vujia ọlo phẹ evuji.
 Noo ẹka mu gude ọphu mu
 ayidu l'idzù, ndu
 ejo-iphe achị.
 19 Ndu pfuberu-ẹka-oto
 ahumaje iyi, yiru phẹ
 nụ tee ẹswa.
 Ndu iswi dọ mma achia phẹ
 ọchi sụ:
 20 Tororo; ndu ọhogu anyi
 bẹ a kabekwa mebyishia.
 Ọku tsuakwaru ẹku phẹ.
 21 Sụ-a; woduruphọ onwongu
 sẹe asẹe l'ẹka Chileke;
 k'ọphu gụ l'iya a-du lẹ ree.
 Ọo ya bụ g'oojehuru ngu.
 22 Natadupho anma okwa,
 shi iya l'ọnu.
 Woru opfu iya doo giriri
 l'okpoma ngu.
 23 L'ị -lwaphuta azụ
 lwapfuta
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 bẹ oo-dophu ngu azụ
 l'onodu ngu.

I -tuko ejo-iphe, du l'ibe ngu
 woshikota;
²⁴ bya eworu mkpola-ododo
 ngu l'ophu rwua le ntu;
 mbu tuko mkpola-ododo
 Ofi ngu je achiru ye l'ogba
 g'o buru mkpuma
 no le mini;
²⁵ noo teke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 a-buru mkpola-ododo ngu;
 buru mkpola-ochaa,
 kakota ree, i nweru;
²⁶ noo teke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 atsoaha ngu utso;
 l'i paliaha iphu lee Chileke.
²⁷ Teke ono be ii-pfuru nu
 Chileke; l'o numa olu ngu;
 teme l'i mekwaaru iya pho
 iphe, i kweru ukwe iya.
²⁸ Ii-toje okpa iphe; l'e mee ya
 g'i toru iya.
 Iphoro abya aduru ngu l'uzo,
 iishi.
²⁹ Teke e wozeru nemadzu ali;
 i -su g'e wolia onye ono eli;
 Chileke adzoo onye ono,
 e wozeru ali ono;
³⁰ mbu l'oo-dzo ndu iswi
 adudu mma.
 O buru iphe, oo-gude dzoo
 phe bu le gubedua
 l'onwongu du chiriri.

23

¹ Jiobu bya eyee onu su:
² Ntanu owa-a be aphu,
 mu agu erwukwa mu le
 meji.
 Eka Chileke anyilekwaa
 tuduu l'ehu mu l'eka mu
 atsukpokwaa ude-a,
 mu atsua.
³ Ome mu makporu eka mu
 a-cho-vu Chileke.
 O du mu g'a su le mu a-du
 ike jerwua eka o bu;
⁴ me mu apfuru iya l'iphu
 pfua g'ooghu mu;
 me mu l'iya atye ya pho
 jasu mu epfugbua g'o
 jiru mu onu.

- 5 Noo teke mu gege
 amawaruro iphe,
 o gogo yeru mu onu;
 me iphe,
 oopfu edokwanaa mu
 enya.
- 6 ?Oo-gude ike-okpu ge mu
 l'iya kpegba ikpe too?
 Waawakwa; o togo dukwa iphe,
 o g'aguru nu mu l'onoo iphe,
 mu meru.
- 7 Oo l'iphu aka ono be onye
 pfuberekoto gege apfuru
 koru iya iphe,
 atsu iya l'ehu;
 me o dzoo mu l'aka
 onye-ikpe mu;
 mu enweru onwomu jasu
 l'ojeje.
- 8 Obenu le g'o du nta;
 mu -choo ya shia uzo
 enyanwu-awawa;
 mu ta ahumadu iya;
 teke mu choru iya shia uzo
 enyanwu-ariba;
 mu ta ahumakwa iya pho.
- 9 O -nodu le ndegu eje ozi iya;
 mu ta ahumadu iya.
 Teke o shiru uzo ndohali;
 mu ta ahumakpoda ya
 ro ahuma ophu.
- 10 O le mbedua ta adukpoda
 uzo, mu shiru, o madu.
 O buru iya bu o -huchaa mu
 ama;
 mu amaaha mma ge
 mkpola-ododo.
- 11 Okpa mu etsoekwapho aka o
 zoru okpa purupuru.
 O buekwapho uzo,
 o toru be mu tsoru;
 ophu mu ahajekwaru iya
 shiahaa uzo ozo.
- 12 Iphe, o suru g'e meje be mu
 teke ahaswekwaa ememe.
 Opfu, shi iya l'onu be mu
 kakwa agube iphe
 eme le nri, mu erije
 mboku-mboku.
- 13 Obenu l'o pfuru akatakpa
 aka iya;
 teme ?bukwanu onye suru
 iya akwachị uzo?

- Oo iphe, du iya ree ememe
 be oomeje.
 14 O chiru idzu mee iphe,
 du iya ree l'ehu mu.
 O chibakwaaro egube idzu
 ono igwerigwe
 woru kwachiaru onwiya.
 15 Oo iphe ono meru g'o gude
 o nodu abujeru;
 mu -nodu l'eka o no;
 ndzu agushi mu ike.
 Teke mu ritaru iya;
 ndzu aguahaa mu.
 16 Chileke mewaru mu;
 meji nodu emewaa mu
 pheripheri;
 mbu le
 Okalibe-kangokotaru-nu
 yewaru mu ebvu.
 17 O to budu ochii, l'agba nu
 meru ge mu dobe onu doo;
 mbu ochii ono,
 tukoru mu iphu
 rachia ono.

24

Umere ndu ejo-iphe

- 1 ?Bu gunu kparu iphe,
 Okalibe-kangokotaru-nu
 te edobejedu mboku,
 oo-kpe ikpe?
 Denu g'o gude ndu maru
 Chileke nodu anoduje
 ele enya
 egube eswe mboku ono;
 o to dudu ophu ephe
 ahuma?
 2 Mkpuma a kporeru gude
 kpaa oke ali be amadu
 aphoribejeru.
 Ephe nodu echechaa eche
 aturu, ephe rwutaru l'iphuru.
 3 Ephe nodu achifuje
 nkapfu-igara nwogbee;
 bya anataje nwanyi,
 ji iya anodedu oke-eswi
 iya l'itumo.
 4 Ndu ukpa be ephe
 achiribejeru l'uzo;
 teme ephe nodu akpataje
 ge ndu akpa nri domishia
 onwophe.

- 5 Oo gę nkapfụ-igara-ọswa
etsojeru echiegu aghaphe-a
bụ gę ndu ukpa etsojeru
aghaphe achọ ẹka ẹphe
a-kpata nri.
- O bụru l'okorobo-egu bę
ẹphe akpatajeru unwu
phe nri.
- 6 Iphe, bụ mkpakọ nri,
ẹphe erije bụ iphe,
ẹphe tsoru oma ẹgu kpata
l'akpa.
- Teme ẹphe nọdu ejejechaa
akpa obu eje iya l'egu
ndu ejo-iphe.
- 7 Eshinu ẹphe enwedu uwe
bę ẹphe agbajeru oto zęę
futa utsu.
- Oyi -tsua g'ọ tsuhabe;
ẹphe te nweduru iphe,
ẹphe e-gude kpuchia
onwophe.
- 8 Igwe -wata edze eze mini;
mini, shi l'úbvú ono
anmaa phe; ẹphe adu shegele.
- O bụru l'agbara mkpuma bę ẹphe
ejeje anmakoru;
kele o tọ duedu ẹka ozo,
ẹphe a-gbaba je ekpuru.
- 9 Nwa, enwedu nna bę a nataru
ne iya teke ọongukwadu ẹra.
- Ndu akpa nri bę a naru unwu
phe opfu l'ẹphe ji ugwo.
- 10 Eshinu ẹphe enwedu uwe
bę ẹphe agbajeru oto tsoru
aghaphe.
- Ẹgu anọduje eme phe;
ẹphe evukwaru iphe,
e meberu l'opfu evulata.
- 11 Ẹphe anọduje lę mgbabu
olivu mee manu olivu.
Ẹphe abya akua mee-vayinu
kuta; l'ọogu phe;
ẹphe te ededu iya ire.
- 12 Ude, ndu anwuhu anwuhu
atsu bę adashi ike lę mkpukpu;
teme maa ndu e mekaru
iphe nọdu echi mkpu
achọ onye e-yeru phe ẹka;
ophu o dudu onye Chileke
angajeru nchi l'iphe, oopfu.
- 13 O nweru ndu ophu kporu

- ìphóró ono ashì.
 Èphe ta amadu ụzo iya amama
 ophu;
 ọphu ẹphe eshidu gbororo
 iya ililekpoo.
- 14 Ọobujeru;
 ẹkameka -gbahụepho ọchii;
 mgbugbumadzu agbalihu
 je egbua onye ụkpa yẹ
 onye adudu g'ọ dụ iya.
 Ọ bụru l'enyashi bẹ
 ọonoduje apya g'onye-oshi.
- 15 Ọzo bụ l'onye eri ogori
 bụ iphe, ọonoduje ele ẹnya
 iya bụ nchi-ejihu.
- Ọriri iya aburu:
 “Nta-a bẹ mu maru l'ọ tọ
 dudu onye humaru mu nụ!”
 L'ọ woru iphu mee g'a ta hụbe
 iya ama.
- 16 Ọo l'ọchii bẹ ndiphe ejeje
 etsufua ụlo nwibe phẹ bahu.
 Teke o beru l'eswe;
 ẹphe agụ-chia onwophe
 ụzo nọdu;
 noo kẹle ìphóró aduje
 phẹ ashì.
- 17 L'ẹhu nkephẹ g'ẹphe hakọta
 bụ ọchii,
 agbashì ike bụ nchi-abọhu
 nkephẹ.
- Ọ bụru n-yemebvu,
 nọ l'ọchii bẹ ẹphe l'ẹphe
 eshi ọnyà.
- 18 “Obenu l'ẹphe bụ ụphu-mini,
 tukoru l'ẹli mini.
 Oke-alì phẹ bẹ a turu ọnu;
 k'ọphu ọ tọ dudu onye
 agba ọkpa l'ẹka ẹphe
 kọru opfu.
- 19 Ọo ẹgube ono, okpomọku
 yẹe anwụ erwubashije
 aka-mini-sunoo-a;
 bụ g'ilu anọduje alwuko
 ndu emeje iphe-ẹji.
- 20 Ẹpho ne phẹ eworu phẹ
 zọhaa.
- Èkà akpaa phẹ nri l'ẹhu.
 Ndu ẹjo-ememe ta adukwa
 onye anyatajẹ phẹ nụ.
 Ọ kwa g'aagbakwoshije oshi-a
 bụ gẹ aagbakwotajẹ phẹ.

- 21 Ụnwanyi, ta at̄s̄udu ime ȳēe
 ndu ọ̄phu enwedu nwa
 b̄e ẹ̄phe egudeje az̄u
 onwop̄h̄e;
 ọ̄phu ẹ̄phe aph̄ujeduru
 ụnwanyi, ji ph̄e an̄ōedu
 obu-imemini.
- 22 Obenu l̄e Chileke egudeje
 ike iya l̄ōo ndu nweru
 ike ph̄èl̄èph̄èl̄è.
- A makwar̄u-a l'ẹ̄phe anḡujeru
 anḡuru l'eliphe-a;
 obenu l'ẹ̄phe ta amaj̄edu
 ?ẹ̄phe a-n̄ōdu ndz̄u t̄ō
 ẹ̄phe ta adz̄udu.
- 23 Ọ̄opajekpokwaaru ph̄e r̄ō
 haa g'ẹ̄phe t̄uta unme;
 ẹ̄phe n̄ōdu t̄uzowaruro ẹ̄hu;
 ọ̄le ẹ̄nya iya d̄uepho l'iphe,
 ẹ̄phe eme.
- 24 E -mee g'e kuliru ph̄e eli;
 a -n̄ōep̄ho nwansh̄ii;
 ẹ̄phe ephukah̄u.
- L'a bya ekuzetakp̄ōo ph̄e al̄i;
 ọ̄nwu eworu ph̄e gbua
 g'oogbuje ndu ọ̄zo.
- L'e gbua ph̄e g'onye egbu
 ishi akpe.
- 25 Teke ọ̄ b̄u l'ọ̄ t̄ō d̄udu ḡe
 mu pfuru ono;
 g'onye a-gba mu iya n̄u
 gbawa mu iya r̄ō.
- G'onye ono byawar̄ō ap̄furu
 s̄u l'iphe-a,
 mu ep̄fu-a ta ad̄udu iphe,
 ọ̄ b̄u!"

25

*Bilidadu ep̄fu l'ọ̄ t̄ō d̄udu
 onye pf̄uberekoto l'ip̄hu Chip̄fu*

- ¹ T̄obudu iya b̄u; Bilidadu,
 b̄u onye Shuwa bya
 eyeeru iya ọ̄nu s̄u iya:
- ² "Ọ̄o Chileke b̄e ab̄uru
 ishi d̄u l'ẹ̄ka;
 t̄eme ọ̄ b̄uru iya b̄e ọ̄ha
 l'ophu ḡbaru g'ẹ̄phe
 ts̄uje ebvu.
- Oomeje ḡe nch̄i d̄u doo
 l'ep̄hekerephe.
- ³ ?B̄u onye ad̄u ike aḡuta
 oj̄ogu iya l'ogu?"

- ?Tọ bụ onye bẹ ìphóró,
shì iya l'ẹka te erwudu
l'ẹhu?
- ⁴ ?Denu g'eeshi gẹ nemadzu
buru onye pfuberekoto
l'iphu Chileke?
- ?Denu g'eeshi gẹ nemadzu,
nwanyị nwuru buru
onye dubebe ree?
- ⁵ Ọ -bụkpoorunu l'ọnwa te
echizidu echichi;
ọphu kpokpode egbudu
nwịinwii ree l'iphu iya;
- ⁶ ?buchia nemadzu, bụ
ẹkà-alì bẹ ọ guberu iphe;
mbụ nwa, nemadzu nwuru,
bụ mgbashiride bẹ ọ bụ?"

26

Jobu epfu gẹ Chileke habe shii

- ¹ Tọbudu iya bụ;
Jobu bya eyee ọnu sụ:
² Lewarọ ẹgube mkpu,
ịigbaru onye adudu ike,
dụ iya nù!
Lewarọ ẹgube g'i gude dzọo
onye ẹka tsuhuru męe!
- ³ Lewarọ ẹgube ẹguru idzu,
ì chiru nù onye amadu iphe;
mękpoo iphe, dọ omilomi,
ì chifutachaaru ghebe ọnu.
- ⁴ ?Bụ onye pfubuderu ngu
iphemiphe ono,
ì pfukọtaru ono?
?Bụ unme onye gbẹ ngu l'ọnu
pfua ya?
- ⁵ Ndu nwuhuru anwuhu bẹ
ndzu-agugu mekwaru;
ẹphe nọdu aphụ kparikpari;
mbụ ndu maa,
bu lẹ mkpula mini;
mę ndu ọphu bu iya l'ime.
- ⁶ Alì-maa gbakwa ọto l'iphu
Chileke.
Ọla-l'iswi ghekwarupho ọnu
l'iphu iya.
- ⁷ Akpaminigwe, nọ l'isheli bụ
iya gbaru iya ogodo dobe;
ọphu ọ dudu l'eli iphe,
ọ tukoberu iya.
Mgboko-a l'ọphu bẹ o meru
dobe;

- ophu o dudu l'eli iphe,
o tu-koberu iya.
- 8 Oke mini bu iya kpukoru
iya dobe l'urwukpu;
ophu urwukpu
agbawashihujedu.
- 9 Oo ya phu-chiru atatiphu
aba-eze iya;
mbu woru urwukpu nkiya
phushi iya l'eli.
- 10 Okoke, bu enya-erwu be
o togbowaru l'eli eze-mini.
Ono buru okoke, o kparu
doberu iphoro ye ochii.
- 11 Oobujeru o -baa mba; itso,
gude igwe anmaa jijijii
tsuhu ebvu.
- 12 Oo ike nkiya be o gude mee
g'oke-enyimu deru yekete.
O buru mmamiphe iya be o
gude gbua Réhabu.
- 13 Oo unme be o turu atutu;
akpaminigwe nodu ama
ntumatu ono.
Teme ejo-agwo ono,
akpu wuruwuru ono bu
iya nmafuru iya epho.
- 14 Su-a; iphemiphe ono hachaaru
buru iphe, oomeje;
ole udu iya ta adudu eka o
jeberu.
- Ole o bu; ike iya ono,
adaje g'egbigwe ono;
?bu ono suru g'oo-do
iya enya?

27

- 1 Jobu nodu epfukwaro
iphe, oopfu eje. O su:
- 2 Eshinu Chileke no ndzu g'o
no iya-a;
mbu onye ono,
te ekwedu haaru mu enge;
bya aburu yebe
Okalibe-kangokotaru-nu ono,
meru g'obu mu gbua ire l'iphe,
atsọ ilu.
- 3 Eshinu ophu ndzu nokwadu
mu l'ime ililekpoo.
Unme, Chileke kuru nu mu
nodu eshijekwadu mu
l'imi akpushi;

- 4 bẹ mu ta abyakwa egude
 ogbogboromonu mu
 pfua ejọ-opfu;
 ọphu ire mu ọwa-a abyadu
 epfu iphe, bu ẹregede opfu.
- 5 Tụswekwa! Mu ta abyakwa
 ekwe l'iphe,
 unu epfu bu ọkpobe-opfu;
 ọphu mu abyakwa l'ekweta
 l'iswi ta adudu mu mma
 jasụ mu anwuhu.
- 6 Apfubekoto mu ono be mu
 e-gudeshiepho ge mu gudeshi
 iya; ọphu mu abyadu aha iya
 ahaha ọphu;
 ọphu ẹkpa-egomunggo mu
 abyadu abaru mu mba
 jasụ ge mu a-ọ-beru.
- 7 Sụ-a; ge ndu ọhogu mu
 dukwa ge ndu ejọ-iphe du.
 Ge ndu mu du ashị dukwa ge
 ndu apfubeduru ẹka ọto.
- 8 Le-a; ?bu gunu be onye
 amadu Chileke elekwadu
 ẹnya iya me ọ chihuwa;
 mbu me Chileke wofuwa
 ndu iya?
- 9 Egube onye ono be Chileke
 ta angajekwaaru nchi l'olu me
 oke iphe-ehuka byapfuta iya;
 10 ọphu
 Okalibe-kangokotaru-nu
 adujeekwa iya ree;
 ọphu ọ buekwa tekenteke
 be ọora-kuje Chileke.
- 11 Gebe ge mu bya egoshi
 unu g'ike du-be Chileke;
 mbu l'uzo ke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 ono be mu te
 edomikpodaanu edomi.
- 12 Eshinu unu humakotawaru
 iphe ono l'onwunu;
 ?denuhunu g'o gude unu nodu
 epfuhunu opfu, enweddu ishi
 ọwa-a?
- 13 Nokwa egube obunggo,
 Chileke ebuje ndu ejọ-iphe;
 teme ọ buru okiphe,
 ndu iwashi eketaje l'eka
 Okalibe-kangokotaru-nu
 bu onoya.

- 14 Ọ tọ dukpoda g'unwu
 iya a-habe l'otu;
 iphe, nọ swiru phẹ nọ
 bụ l'aa-phụ phẹ teterii.
 Awa iya ta abyakpoda
 ahumaje nri, sụru phẹ
 eriri.
- 15 Ọ buru ejo iphe-ememe bẹ
 e-gbushi awa iya ndu ophu
 wafuru nọ; ophu unwanyi,
 ephe haru l'ulo-maa aradu
 ekwa phẹ.
- 16 A makwaru-a l'ọ kparu
 okpoga kùbe l'ikpo
 l'ikpo g'onye kùberu eja;
 bya anmaa uwe kùbe g'onye
 kùberu eja-ulo;
 17 obenu l'uwe ono, ọ kùberu
 ono bụ ndu pfuberekoto
 e-mechaa yee ya.
- Ọ buru ndu iswi dụ mma
 e-mechaa kee okpoga
 phẹ ono.
- 18 Ụlo, ọ kpuru dobe dule-a
 phuge phuge g'eka
 udude kweru;
 mbụ l'ọ dụ gẹ nwobu,
 onye-nche kpuru nọdu.
- 19 Ọ zẹ azẹ onye nweru iphe;
 ọle ọ tọ zẹbaekwanu iya.
- Ọ -bya asa ẹnya ta aduedu
 iphe ono ophu
 oohumakwadu.
- 20 Ndzụ-agụgu asopyabeje
 iya g'onye mini sopyaberu.
 Oke pherephere nọdu abyaje
 ezikota iya l'enyashi.
- 21 Pherephere, shi l'uzo
 ẹnyanwu-awawa apataje
 iya pamihu;
 a taa humabaedu iya;
 mbụ l'oozikotaje iya
 pafukpoe ya phọ l'ibe
 iya apafu ophu.
- 22 Ọotuje iya gbaagbaa;
 imemini iya ta adudu l'eka
 oogbalaru ike iya.
- 23 L'oochi iya eka gbaagbaa;
 l'ophuru iya
 swooswooswo gude
 zikota iya zifu l'ibe iya.

28

- 1 Sụ-a; ẹka eebvutaje
mkpola-ọchaa dụ.
Úzú, aakpuje mkpola-ododo
dụkwapho.
- 2 Ígwè bụkwa l'alị bẹ eebvutaje
iya.
Ọ bụru akpaga bẹ eegudeje
meta onyirubvu.
- 3 Mbụ ị nemadzu bvuwaru
ọchii omilomi omilomi;
bvurwukpọepho ẹka alị
kachaa omilomi;
ẹka ẹphe achọ iphemiphe
ono l'ime alị.
- 4 E shi l'ẹka nemadzu bu ebubu
l'eli alị
bvua ọgba omilomi
omilomi;
bvurwua ẹka ọkpa teke
azọbeswee ililekpọo;
nọdu l'omilomi ẹka ono,
adudu onye nọ iya nọ ono
akụ eregede akụ akụkunvu.
- 5 Ọ bụru alị ono, bụ iya bẹ
eemefutaje nri ono bẹ
e jerwuru je ekwongaa
ya;
ọ nọdu enwu phuruphuru
g'ọku.
- 6 Ọ bụru agbara-mkpuma,
nọ l'ime ẹka ono bẹ mkpuma,
bụ sáfàya shi.
Nshị mkpola-ododo dụ
l'urwuku shi iya etsushihu.
- 7 Ọ tọ dudu ẹnu, eri anụ,
pheswetajewaru ọzo
ibiya ono;
ọphu ivu amadu iya ọzo.
- 8 Anụ-ẹgbudu -kua onwiya
g'ookuhabe;
ọkpa iya ta atudu l'ẹka ono;
ọphu oduma ejedu iya
akpa nri.
- 9 Ọ bụru nemadzu gude ẹka
iya egbukposhi ịgbangu
ịgbangu mkpuma ono;
ebvulitajero úbvú ebvulita
gha igharaphu.
- 10 Ọokukposhi mkpuma
atọ owere eje;
shi nno gude ẹnya

- tukokpoo ẹku ẹku,
 dukota iya nu humachaa.
- 11 Oogudeje ẹja nwuchia ẹnya
 mini ẹka nggele eshije
 aso asoso; l'o jee je
 ewofuta iphe,
 e shi domia edomi bya
 atogbo l'ebederebadara.
- 12 Obenu ẹ-a; ?bu awe be
 aa-humakwanu
 mmamiphe?
 ?Bu awe be nkwamenya
 bukpo?
- 13 Nemadzu ta adujedu
 ike makotaru ge
 mmamiphe erebe ire;
 mbu l'o to dudu onye
 maru iya nu l'eliphe-a,
 e bu ebubu-a l'ophu l'ophu.
- 14 A jiru ogbu-mini; o su l'o
 to dukwa l'ime iya.
 Oke-enyimu su: Ophu o
 dukwa ophu du l'ime
 nkemu.
- 15 Mkpola-ododo, kakota ama
 mma be e tee gudekotakwa
 azu iya; ophu aatukwanu
 aswa iya eyeru
 mkpola-ochaa.
- 16 A taa zu-butadu iya ẹ
 mkpola-ododo Ofi;
 ophu e gudedu mkpuma
 onikusu ozoo safaya
 azu-buta iya;
 17 ophu a tudu iya eyeru
 mkpola-ododo ozoo
 mkpuma, aphu ngerengere;
 ophu e gudedu iya
 agbanweta
 unwu-erengete-iphe,
 e gude okpobe
 mkpola-ododo meshia;
 18 ophu e jeduro epfu ke
 l'eewota mmamiphe
 atu eyeru mkpuma koralu;
 yee mkpuma jiasupa;
 mbu l'aswa mmamiphe
 kakwa aswa mkpuma
 rubi shii;
 19 ophu e wokwarupho
 mmamiphe atuberu
 mkpuma topazu,

- shi l'alì Kushi;
 ophu e gudedu mkpòla-ododo,
 òbebe ree azu iya.
- ²⁰ ?Bukwanu awe be
 mmamiphe shi?
 Nkwamenya ?bu aweya be
 o bukpòo ebubu?
- ²¹ Ono be e domiru g'ò tò
 dù iphe, dzu ndzu
 a-huma iya nu;
 mbu l'e kpuchiru iya
 ekpuchi g'anya ta
 ahuma iya je akpachaa l'enu,
 ephe l'eli.
- ²² Ola-l'iswi yee onwu
 l'onwiya tukoru su-a
 l'ephebedua bukwa
 tafutafu iya rwuru
 phe nchi.
- ²³ Oo Chileke maru uzo iya.
 O buru iya kpoloko maru eka
 o bu ebubu;
²⁴ kele oo ya be anya erwuje
 l'eka eliphe jeberu;
 teme o nodu atukoje
 iphemiphe,
 no igwe le mkpula
 humakota.
- ²⁵ Teke o meru ike nu
 pherephere;
 bya atua mini atutu dobe;
²⁶ teke o turu ekemu dobe
 l'owa-a g'igwe e-gudeje
 edze mini;
 bya atoo gbororo togboru
 ire egbigwe;
²⁷ noo teke o leru mmamiphe
 anya tua onu iya.
- O bya apfubeshia ya ike bya
 ahua ya ama;
²⁸ bya asu unwu-eliphe-a:
 Atsu Nnajiuphu ebvu bukwa
 iya bu mmamiphe.
 Ajika eme ejo-iphe,
 buru nkwamenya.

29

- ¹ Jobu nodu epfukwapho
 iphe, oopfu eje. O su:
² O du mu g'a su l'onwa l'onwa
 ono, chiwaru nyihu ono
 a-lwaphutagbaa azu;

mbụ mbọku ịe mbọku ono,
 bụ teke Chileke shi anọduje
 eche mu nche ono;
³ teke orọku iya shi asujeru
 mu l'uzo ishi eke paapaapa.
 Mu shi egudeje ìphóró iya
 ghaa ẹka ọchii agba.
⁴ Sụ-a; teke ono,
 iphe shi ejehuru mu;
 noo teke eshi ọnyà mu ịe
 Chileke shi abujeru iphe,
 jiru ọlo mu bushihu.
⁵ Teke ono be
 Okalibe-kangokotaru-nu
 shikwadu swiru mu eswiru.
 Ụnwu mu ọp-pee mu
 mgburugburu.
⁶ Teke ono be ọzo, mu eshi shi
 akwoje teretere g'a wuru
 iya mini ẹra-eswi.
 Agbara-mkpuma ọdu
 anwuru mu shokoshoko
 anwushi manụ olivu.
⁷ Teke mu jeru l'ọnu-abata
 mkpukpu;
 bya eje ge mu ọdu l'eka
 ibe mu ọ l'oma edupfu;
⁸ be unwokoroby
 humaru mu bya etochiru
 mu.
 Ndu bụ ọgerenya wu-lihu
 pfuru apfuru.
⁹ Ndu-ishi daa ikpigbi;
 bya eworu ẹka de l'ọnu.
¹⁰ Ọnu kpọru ndu a maru ẹpha
 phe opfu.
 Ire nyakuru phe l'akpo.
¹¹ Iphe, bukpo onye numaru
 ẹka mu epfu opfu goru mu
 ọnu-oma; teme ndu humaru
 mu nu jaa mu ajaja.
¹² Iphe, kparu iya nu buru ịe
 ndu ukpa, rarụ g'a gbaaru
 phe mkpu be mu shi
 agbajeru mkpu.
 Nokwapho ge mu shi adzoje
 unwu-ogbee, enwedu nna;
 ophu ẹphe enwedu
 onye gbaaru phe mkpu.
¹³ Onye ala l'iswi shi agojeru
 ọnu-oma nu mu;
 teme mu shi emeje g'obu
 nwanyi, ji iya anọedu

- gwa ebvu ẹhu-utso.
 14 Apfubekoto nkemu bẹ mu shi
 yee g'onye yeru uwe.
 Ikpe, pfuru ọto buru mu
 awurukpata uwe mgbalanụ;
 yee okpu, mu kpu l'ishi.
 15 Mu shi buru ẹnya,
 ndu atsụ ishi gude aphụ ụzo;
 bya aburu ọkpa,
 ndu ẹniyeni gude eje ije.
 16 Ndu nọ lẹ mkpa bẹ mu shi
 buru nna phẹ.
 Mu shi agbajeru onye mu
 amadu ọdzori.
 17 Ndu ẹjo-iphe bẹ mu shi
 anyakwashije agba;
 nata phẹ ndu ẹphe
 tabewaru ẹru eme
 g'ẹphe tagbua.
 18 Mu shi dobesukpọepho lẹ mu
 a-zekpọepho l'ulo mu nwuhu.
 L'apha, mu a-nọ l'eliphe-a
 a-du igwerigwe g'ẹja,
 nọ l'ali.
 19 Mu shi dobesu l'ogbarabvu
 mu a-jakpọepho bahu
 l'ime mini.
 L'iji a-nọdu akwa putuputu
 l'eli ẹkali,
 mu jakashiru
 mkpurumkpuru;
 20 L'akpabiri mu a-duẹpho
 ọphuu ọphuu l'ime mu.
 Apfu mu adukwapho
 ọphuu ọphuu nọdu mu l'eka
 jasụ l'ojejoje.
 21 Ndiphe shi anọduje anga
 mu nchị l'olu g'ẹphe
 nwuta iphe.
 Ẹphe shi adajẹ gbẹe ngabẹ
 nchị l'idzù, mu achiru phẹ.
 22 O shi abujeru; mu -yewaa
 onu; ọ tọ dudu iphe,
 ẹphe epfubaa ọzo.
 Opfu mu ejeepho gurumaa
 gurumaa abahu phẹ
 lẹ nchị.
 23 Ẹphe shi anọduje kwaberu
 mu g'onye kwaberu
 yegeyege mini;
 teme ẹphe shi anguje opfu
 mu g'onye angụ mini

ishi-apha.

- 24 Mu -nwujaaru phẹ ọnu-ọchi
 obu ejizeta phẹ.
 Ẹphe lee mu ẹnya l'iphu;
 ẹphe ajakerehu.
- 25 Ọo mu shi anọduje egoshi
 phẹ ọzo;
 teme mu shi buru eze phẹ.
 Mu shi asugajeru g'ẹka eze
 sugaru l'echilabọ ndu
 ojogu iya phẹ.
 Mbụ lẹ ndu aphụ tsọru bụ
 mbẹdua shi aduje phẹ obu.

30

- 1 Obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe
 achiwaa mu ọchi;
 mbụ ndu mu bụ ọgerenya;
 ndu bụ ẹgube ndu mu gege
 enwujeru nna phẹ ye
 g'ẹphe lẹ nkuta,
 echeru mu ẹku tuko zẹe.
- 2 ?Bụ urwu gunu bẹ ọkpu ẹka
 phẹ baru mu;
 eshinu ike aduedu phẹ?
- 3 Ẹphe anọduje eje
 phururugbada eje eje
 l'enyashi lẹ mgbegu
 alị ọkponku;
 ẹka ejeka dọ phẹ;
 teme ẹgu nọdu eme phẹ.
- 4 Ẹphe etsojeru ime ẹgbudu
 akpakọ ẹkwo,
 atsọ únú-únú ata.
 Ọ buru ọgbarabvu oshi,
 amishije ẹkali g'ẹza bẹ
 ẹphe avutaje ata.
- 5 Ndu-a bụ ndu a chiri achichi
 g'ẹphe ta anoshi
 l'ẹka nemadzụ ibe phẹ nọ.
 A nọdu atụ phẹ ọzu g'ẹphe bụ
 iphuru.
- 6 E kebutaru phẹ;
 ẹphe je eburu l'oma nggele,
 mini tahuru; buru lẹ
 mgbaka agbara mkpuma;
 mbụ utubuku ime alị.
- 7 Ẹphe anọduje l'ime ẹgbudu
 l'ẹka ono ara mimimi
 eme kwọpfukwopfu lẹ
 mkpula irwu l'ẹka ono.
- 8 Ndu bụ ndu mmanụ;

- bya aburu ndibe ndu
 enwedu epha;
 ndu e chiru echachi gude
 chifu le mkpukpu.
- ⁹ O buru egube ndu ono be
 unwu phe gbe nta-a
 wata mu aguru ebvu
 phuahaa mu iphu.
 Mu bya bya aburu iphe,
 ephe gude atu phukuku.
- ¹⁰ Mu du phe ashị;
 ephe nodu anoduje
 akpa mu ụzenya;
 ophu ephe ezejeedu ezeze
 agbu tūphekwa l'iphu mu.
- ¹¹ O buru iphe, kparu iya nu bu
 le Chileke toshiwaru
 udo mu;
 bya eyewaa mu oru;
 ophu o dudu iphe,
 ephe asoje nsọ k'anodu mu
 l'iphu mee.
- ¹² O buru l'ekutara mu be
 unwu-ogbolanu ono
 eshije abya mu ogu.
 Ephe agbakashia onya
 dobegbaa
 l'eka mu a-zo okpa;
 bya ekephee mu
 mgburugburu.
- ¹³ Ephe tochishia uzo mu;
 bya emekpopho jasụ
 ephe mebyishia mu;
 ophu o dudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu,
 gbaru mu mkpu.
- ¹⁴ Ephe nodu aso kpereree
 eje abya;
 awu gbūtugbutu;
 eshi uzo, du l'igbulo
 mkpukpu ono,
 ephe tsukpohiru ono
 eje abya.
- ¹⁵ Ndu rwuta mu; nwubvu,
 e shi akwabeje mu
 be a chiru oso.
 O phakashihu g'iphe,
 pherephere pataru.
 Eku mu phukashihu
 g'eka urwukpu
 phukashihuru l'igwe.
- ¹⁶ Nta-a be ndu mu eribufuwa.

- Iphe, zuru mu gburumu
 pfurii buwaa eswe
 iphe-ehuka.
- 17 Enyashi anoduje anyapyashi
 mu okpu.
 Eka-iphe-nọ-mu ono,
 anoduje ata mu kwaramu
 kwaramu ono l'anodujeepho
 ata mu nno mkpurumkpuru.
- 18 Chileke gude okpehu iya
 lokota uwe mu nmaa
 erupfureru;
 bya eworu mbedua l'ophu
 tsupfua ge mu atsupfuje
 olu uwe mu-a.
- 19 O paru mu chie l'ime epuchi.
 Mu nodu l'eka ono;
 o woru mu gwee arakabya.
- 20 Mu chiku ngu le mkpu gube
 Chileke;
 ophu i yeduru mu onu.
 Mu gbalihu pfuru apfuru;
 o bukeru-a enya be i
 leri mu kpoloko.
- 21 I bya aghaaru mu iphu
 bya eworu mu mee
 omeliwe.
 I gude ogboro eka ngu,
 ha ntumatu eme mu
 omeliwe.
- 22 I palia mu ephekerephe
 woru mu tularu
 pherephere.
- I nodu apanga mu g'onye
 oke pherephere apanga.
- 23 Mu makwaru-a le i kpuwa
 mu ala maa.
 I kpuwa mu ala eka ono,
 e doberu iphe,
 bu onye no ndzu.
- 24 Su-a; o to dukwa onye
 ahumajechaa onye ike
 buwaru bya ejeshia
 ya echi iphe.
- L'eka oochi ojileka togbo l'iphe,
 eme iya nu.
- 25 ?O kwa le mbedua shi
 abujeru; mu -huma
 onye eje iphe-ehuka;
 mu araaharu iya ekwa?
 ?Mu te eshidu abujeru;
 mu -huma onye ukpa;
 meji awashihu mu

- awashihu?
 26 Obenu lẹ mu leri ẹnya iphe,
 du ree;
 ọ buri ejo iya be mu
 humaru.
 Mu lee ẹnya l'iphoro a-duru
 mu;
 ọ buri ochii tukoru
 ekameka gbachia.
 27 Iphe, asworishi mu ime ehu ta
 adudu teke ononyaje
 haa mu asworishi.
 O buepho l'oo eswe
 iphe-ehuka turu mu swiswia.
 28 Mu tsoru aghaphe;
 gbachihuchaa agbachihu;
 ophu o budu l'oo
 anwu chiru mu;
 mu gbachihu obu.
 Mu pfuru l'echi edzudzu-oha
 chia ojileka-togbo.
 29 Mu bya bya aburu nwune
 nkuta-oswa.
 O buri mu le mgbashi-ujiku
 aswi oswi.
 30 Akpo ehu mu jihuwaru
 nchi aswashihuwaa
 aswashihu.
 Ehu nodu enwu mu
 phuruphuru erekuta anu.
 31 Ogumogu, mu shi akpoje
 buwaa mu aphu.
 Ototo, mu shi aphuje
 buwaru erwubvu.

31

- 1 Mu l'anya mu pfuru iya
 gbaa ya ndzu le mu ta abyadu
 ele nwamgboko ẹnya k'ejepfu;
 2 kele-a; ?bu gunu be
 nemadzu e-keta l'eka Chileke,
 bu l'igwe?
 ?Bu gunu bu iphe,
 Okalibe-kangokotaru-nu,
 no l'ephekerephe nweru,
 a-dasweru nemadzu?
 3 ?Tobudu ndu ejo-iphe be
 ola-l'iswi duru.
 Eze iphe-ehuka duru ndu te
 emedu ree?
 4 ?To humaduru uzo, mu eshi?
 To ?to gudu ntụ okpa mu
 ogu?

- ⁵ Ọ -buru ọ mu tsoru iphe,
 abudu iphe;
 ọzoo ọ mu gude ọkpa
 mu-a chipyabe iphe,
 abudu ire-lanu;
⁶ mbu-a; gẹ Chileke t̄wa
 mu ọọ l'iphe,
 ọot̄je ndu ire-lanu;
 g'ọ h̄ma l'uta ta adudu
 mu l'ehu.
- ⁷ S̄-a; ọ -buru ọ mu
 shiswejeru ọzo;
 ọzoo ẹn̄ya mu duphujeru
 ọkpoma mu ọzo;
 ọzoo ọ mu yejeru ẹka l'iphe,
 d̄ ẹji;
⁸ ọo ya b̄ gẹ ndu ọzo
 rikwa iphe,
 mu k̄oberu l'al̄i;
 t̄eme g'iphe, mu kuru
 akuku bukwaru iphe,
 ee-pheshi epheshi.
- ⁹ Mbu-a; teke ọ b̄ l'o nweru
 onye nwanȳ,
 mebyijeru mu ọkpoma;
 ọzoo ọ mu jejeru ngge
 l'ibe obutobu mu;
¹⁰ ọo ya b̄ gẹ nyee mu
 bukwaru onye e-mechaa
 ejeru onye ọzo ozi;
 t̄eme gẹ ȳe nwoke ọzo
 watakwa akwakwa;
¹¹ k̄ele ọo ẹgube iphe ono
 gege aburu iphe-ẹji,
 iphere iya gege adu.
- Ọ buru iya b̄ iphe,
 gbaru g'e kpee mu ikpe iya.
- ¹² Ono bukwa ọku, etsujewarọ
 tsurwua al̄i-maa.
- Ọ buru iya gege ekegbushi
 iphe, mu gege akpata l'egu.
- ¹³ S̄-a; ọ -buru l'ohu mu lanu
 byaru echia mu ọ mu meru
 ph̄e iphe, eḡhu ph̄e eḡhu;
 ọphu mu eyeduru ph̄e ọnu;
¹⁴ ?mu e-mebaa ḡnu m̄
 Chileke tsoahaa mu opfu?
- ?B̄ ḡnu b̄ mu e-pfuje m̄ a
 s̄u ḡ mu bya epfua g'ọ
 nwuru mu l'iya?
¹⁵ ?T̄obudu Chileke meru mu
 ye l'ep̄ho ne mu;

- meru yẹbedua?
 ?Tɔbudu onye lanu ono
 tukoru mu l'iya mee
 g'anyi a-du l'epho ne anyi?
- 16 Su-a; o -buru l'onye ukpa
 rwojeru mu iphe;
 mu jika iya ya anunu;
 ozoo le mu hajeru nwanyi,
 ji iya anodedu; o kwata ishi;
 17 o -buru le mu wojeru
 nri mu dobe k'eri nwekinyi
 mu; ophu mu ekeduru iya
 unwu ogbee, enwedu nna;
 18 obenu l'eshinu mu bu
 nwata be mu shiepho
 heta iya g'onye nna iya ehe;
 teme mu shiepho eshi ophu
 a nwuru mu eleta nwanyi,
 ji phe anodedu enya.
- 19 Mbua; mu -humajekwa onye
 emebyihu emebyihu opfu
 l'o to nwedu iphe,
 anma l'upfu;
 ozoo onye adudu g'o du iya,
 enwedu uwe eye l'ehu;
 20 ophu o goduru onu-oma nu
 mu;
 opfu le mu gude eji aturu
 ibe mu meta ukpo gude
 gbobuta iya oyi.
- 21 O -buru l'o nweru iphe,
 mu halijeru aka mee
 ndu enwedu nna;
 opfu le mu bu onye onu
 erwu l'opfu l'ulo-ikpe;
- 22 G'aka kwahukwa mu l'ukuvu;
 g'o shikwaa inwo rifu erifu.
- 23 Su-a; eshinu mu atsɔ Chileke
 ebvu l'oo-nu mu aphu;
 teme mu nodu atsɔ
 akpabiri iya ebvu be mu te
 emejekwaru egube iphe ono.
- 24 Ome mu chiru upfu ye
 l'okpoga mkpola-ododo;
 ozoo le mu suru okpobe
 mkpola-ododo l'o kwa
 iya gude ndu mu;
 25 ome mu tejeru eswa
 kpua iphe, mu nweru;
 mbu eku, mu gude aka
 mu kpata;
 26 ome mu wojeru enya

dabe l'enyanwu,
 egbu nwiiinwii;
 ozoo le mu wojeru enya
 dabe lonwa,
 echi phuuphuu;
²⁷ k'ophu bu l'iphe ono byaru
 bya esweta mu okpoma;
 mu gude aka mu owa-a
 baaharu phe aja le mpya;
²⁸ noo iphe, gege aburu iphe-eji,
 gbaru g'e kpee mu
 ikpe iya bu onoya;
 kele mu -nodu eme nno
 bu iphe obu bu le mu ta
 akpoduru obu yeru Chileke,
 bu l'igwe.

²⁹ Ome ehu tsajeru mu
 utsu l'onye ohogu mu
 laru l'iyi;
 ozoo le mu tejeru eswa kpua
 iphe-ehuka, byapfutaru iya nu;
³⁰ mbu-a; mu teke
 egudeswekwaa onu mu-a
 mee iphe-eji;
 k'atu ndzu onye ohogu
 mu onu.

³¹ O to dukwa onye no l'ibe
 mu sajeru le ya te erijiduru
 epho l'ibe Jiobu.

³² Mbu l'o toko duswee onye
 shi eshishi, kwajeru le gbororo;
 kele mu shi eghebejeepho
 ibe mu onu;
 ge ndu eje iphe bata
 bya akwaa.

³³ Mu teke emeswe iphe-eji,
 woru domia egube
 ndiphe emeje domia-a;
 mbu woru ikpe,
 nmaru mu nu domia
 l'ime okpoma mu;
³⁴ kele mu atsui ikpoto
 oha ebvu;
 gude ndzu-agugu k'iphe,
 ee-pfuru mu kwaa l'ulo;
 ophu mu afutajedu afuta.

³⁵ Gege o dukpooru onye
 e-ye onu l'iphe-a,
 mu epfu-a!

Mu doakwaru edo mu
 ye aka lekwo.

Ge

Okalibe-kangokotaru-nu
 gbawa mu iya ro!
 Gege iphe-a, ndu epfuru mu
 nu suru le mu meru-a be
 ephe deru l'ekwo dobe;
³⁶ me mu ewojeeru iya
 pho jikoru l'ukuvu;
 mbu le mu gege ewoeru
 iya pho kpuru g'onye
 kpu okpu-eze;
³⁷ me mu eshikwanu
 ishi lanu dooru iya edo
 ehmu mu nanu nanu;
 me mu abyakpopho
 bya apfuru iya l'iphu
 g'onye pfuru l'iphu
 ndu-ishi.
³⁸ "O -buru l'alij mu e-chi mkpu
 kpua mu;
 mbu le mgbawara,
 no iya nu bu enya-mini anwu
 iya shokoshoko;
³⁹ o -buru le mu riru iphe,
 mu koru iya le mu ba pfu
 ugwo ozi iya;
 ozoo le mu mebyiru ndzu
 ndu eje iya ozi;
⁴⁰ g'o bukwaru ewu-obvu
 e-fushi iya.
 Ge witi, mu koru iya te
 emekwa ememe;
 eswa mmanu efushia
 ya l'ozo bali, a kuru iya."
 Nta-a be Jobu
 yeghewaru onu.

32

Opfu Elihu

¹ Tobudu iya bu; umadzu eto ono haa eye onu yeru Jobu; kele o pfuberekoto l'enya nkiya. ² Noo ya; Elihu tangirihu. Opfu ehmu Jobu mee; ehmu ghuhaa ya egmu; kele Jobu haru eme Chileke onye pfuberekoto bya emechia onwiya onye pfuberekoto. Elihu bukwanu nwa Barakelu, bu onye Buzu; oshilokpa Ramu. ³ Onya iya pho ephe n'eto mekwapho; ehmu nodu egmu iya egmu; kele ephe ta adudu ike pfukpee Jobu; ole ephe nmakwaru iya nu ikpe. ⁴ Iphe, kparu iphe, Elihu nokpopho doo ge ndu ophuu pfugbukpoda g'o du phe teme o yejeru Jobu onu bu l'ephe buchaa ya ogerenya. ⁵ O be g'o nonyaaru; o huma l'umadzu eto ono ta maedu iphe, ephe e-pfu; o ghuhaa ya egmu.

⁶ Tobudu iya bu; Elihu, bu nwa Barakelu, bu onye Buzu bya eyee onu su:
 Mbuedua bukwa nwata;
 unubuedua buwaru ndu

- bụ ọgerenya.
 Ọ bụru iphe ono meru g'o
 gude mu shi asọ unu ẹn्या;
 ọphu mu ejeduru atụ ama
 k'epfuru unu gẹ mu
 mataberu.
- 7 Mu shi rịa sụ: G'ọgerenya
 pfunaa opfu.
 G'onye nọwaru apha olemole
 zinaa mmamiphe.
- 8 Obenu l'ọo maa, nọ nemadzụ
 l'ime;
 mbụ unme
 Ọkalibe-kangokọtaru-nụ bẹ
 emeje gẹ nemadzụ maru iphe.
- 9 Ọ tọ bụekwapho ọgerenya
 amajeru iphe;
 ọphu ọ bụekwapho onye
 akahụwanu bẹ iphe edoje
 ẹn्या ree.
- 10 Noo g'o gude mu sụ: Unu
 gebekpọdapho.
 Mbẹdua e-pfufukwarupho
 unu iphe, mu maru.
- 11 Mu shikpọekwapho daa gbẹe;
 unu nọdu epfu k'unu.
 Mu shi ngabẹkpoepho nchị ẹka
 unu tsoru achọkashi iphe,
 unu e-pfu.
- 12 Mu ngabẹkpooru unu nchị
 rengurengu;
 ọle ọ tọ dudu g'o ka mma
 l'ọo onye lanụ l'ime unu,
 duru ike goshi Jiobu
 l'o meru ẹji.
- Ọphu ọ dudu g'unu ha onye
 duru ike zaa ya aji,
 ọ jiru unu.
- 13 Unu ta asukwa l'unu
 ahumawaa mmamiphe.
 Gẹ Chileke mawaruro ọnu,
 oo-yeru Jiobu;
 l'ọ tọ bụdu nemadzụ maru
 ọnu, oo-yeru iya.
- 14 Sụ-a; eshinu Jiobu abudu
 mu bẹ oopfuru bẹ mu te
 epfukwaru iya;
 ọphu mu eyekwaru iya
 ọnu ẹgube unu yeru iya.
- 15 Ee! Ọ tųwaru phẹ ẹberebete;
 ọphu ẹphe amaedu iphe,
 ẹphe e-pfu.

- 16 ?Bu ọ́ mu ngabẹhunuru
 ọ́nu nta-a,
 g'ẹ́phe nọ́waa
 nggujinguji-a;
 g'ẹ́phe nmamoru l'ẹ́ka phọ;
 ọ́phu ẹ́phe amaẹdu iphe,
 ẹ́phe e-pfua?
- 17 Mbẹ́dua kwaphọ́ nwekwarupho
 ọ́nu, mu e-ye.
 Mbẹ́dua l'e-pfukwaphọ́ ọ́
 mu maberu.
- 18 Noo kẹ́le opfu jiru mu ọ́nu
 ebushihu ebushihu;
 tẹ́me ọ́phu obu mu ekwedu
 ọ́ mu dobe ọ́nu doo.
- 19 L'ime onwomu bẹ́ mu
 dẹ́pho ọ́ mẹ́e,
 a gbaru ye l'ime ekpemu
 kpuchia.
 Mu dẹ́pho g'ite ọ́phúú,
 e yeru mẹ́e;
 ọ́ nọ́du abya agbawahu.
- 20 Mu e-pfu opfu g'ẹ́hu agua mu
 phoo.
 Mu a-sa ọ́nu yee ọ́nu.
- 21 Ọ́ tọ́ dukpoda a onye mu agba
 eyeru;
 ọ́phu ọ́ dukwa onye mu aja
 ajaja mkpẹ́;
 22 kẹ́le ọ́me ọ́ kwọ́ru mu ẹ́hu;
 mbụ́ aja nemadzụ́ ajaja mkpẹ́;
 mẹ́ onye ono,
 meru mu dobe ono ewofu
 ndzụ́ mu ẹ́gwegwa.

33

- 1 Noo g'ọ́ gude mu sụ́-a: Jiobu;
 jiko ngabẹ́kpoekwapho
 nchị́ rengurengu
 l'iphemiphe-a, mu epfu-a!
- 2 Mu abyakwa asa ọ́nu wata
 epfu opfu;
 mbụ́ l'iphe, mu abya epfupfu
 degekwaru mu edegeru l'ọ́nu.
- 3 Opfu, mu epfu bẹ́ mu gudekwa
 obu, gụ́ru ìphóró epfu.
 Ogbogboromọ́nu mu bụ́ru
 iphe, ọ́ maru bẹ́ oopfu.
- 4 Ọ́ kwa Unme Chileke meru
 mu dobe.
 Ọ́ bụ́ru Unme
 Ọ́kalibe-kangokọ́taru-nụ́
 bẹ́ mu gude nọ́du ndzụ́.

- 5 Zanaa mu iphe-a,
 mu abya epfupfu-a
 m'i -je l'adu ike.
 Dozia onwongu ge mu le ngu
 pfuta iya.
- 6 Oo g'i du bu ge mu du l'iphu
 Chileke.
 Oo g'e gude eja mee ngu bu
 g'e gude eja mee mbedua.
- 7 Ge ndzu mu te ejekwa ngu
 agugu;
 ozo bu l'eka mu bya ngu
 ebyibi-a ta anyibedu ngu
 ro erwa ke nno.
- 8 I gudekpoo onu ngu pfua ya;
 mu numa;
 mbu le mu numakpooru
 iphe, i pfuru gedegede
 teke i pfuru iya.
- 9 "Li duebe ree;
 ophu iphe-eji adudu ngu l'ehu.
 Li du iche; ophu o dudu uta,
 du ngu l'ehu;
 10 teme Chileke nodu
 etsokwa ngu pho opfu.
 O woru ngu ga l'onye
 opfu iya;
 11 bya akporu ngu okpa ye
 le mkporo;
 teme o nodu anoduje enyocha
 iphemiphe, imekpoo
 ememe ophu."
- 12 Oe iphe, mu emekwanu
 g'i maru l'eka ono Jobu
 bu l'iswi ta adudu ngu mma;
 kele Chileke kakwa nemadzu shii.
- 13 ?Denu g'o gude i nodu ayoru
 iya oshi asuje l'o too yejedu onu
 l'opfu ehunwu-eliphe?
- 14 Kele Chileke epfuje opfu;
 o -pfua ya l'uzo iya owa-a;
 l'o pfua ya l'uzo iya ozo.
 O too dokwapho nemadzu
 enya.
- 15 Oopfu iya le nrwo;
 me l'ophulanya enyashi;
 teke oke mgbenya
 tushigbawaru nemadzu;
 ephe nodu eku mgbenya
 l'eli iphe-azee phe.
- 16 Noo teke oopfuje opfu ye phe
 le nchi;

- mee; ndzụ agụhu phẹ l'okwa,
 ọonmaru phẹ;
 17 g'eeshi gẹ nemadzu haa
 emeswe iphe;
 mekwaphọ g'o to kuhe
 onwiya;
 18 g'eeshi g'a dzọta iya g'ọ tọ
 dalahụ l'iduma;
 dzọtakwapho ndzụ iya g'e te
 gude ogu-echi sụpyashia ya.
- 19 Ọ duru ọphu Chileke egudeje
 iphe-ememe hụa nemadzu
 ahùhù ọbu;
 gburu iya tọgbo l'iphe-azẹ
 ya anyapyashi iya ọkpu;
 20 k'ọphu bụ l'onye ọbu
 bẹ nri aduje ashi.
- Nri, kachakpọo uto aburu iphe,
 anọdu atso iya ilu.
- 21 L'ọ jọo ẹhu bụru ọkpu.
 Ọkpu iya ono, e te shidu
 ahumaje l'anya ono awushiru
 ke jashii.
- 22 L'ọokpo gẹegee akpọ
 ala l'ilu.
 Ndzụ iya eje alapfu
 unwu-ozì alì-maa.
- 23 Obenu lẹ-a; ọ -bụru l'ọ nweru
 ojozi-imigwe, nọ iya
 l'aguga bụru onye nọ l'echilabọ;
 onye lanu l'ime unu unwu
 ojozi labọ l'unu iri;
 g'ọ pfuaru nemadzu iphe,
 gbaru iya l'ememe;
 24 g'ọ meeru iya eze-iphe-oma
 sụ:
- “Jiko g'a dzọo ya rọ g'ọ tọ
 daba l'iduma;
 lẹ ya humawaru onye a-noduru
 iya l'itumo.”
- 25 Noo teke akpọ ẹhu iya a-bya
 enwee dụ gẹ ke nwata nshii.
 L'ọ bya alaphu azu je
 adukpooro g'ọ dụ teke
 ọ bụ nwokoro.
- 26 Ọ -pfuru nu Chileke;
 l'ọ meeru iya iphe, o pfuru;
 l'ọ hụma iphu Chileke
 tee ọkpobe ẹswa,
 Chileke abyakwa emee ya
 l'ọ bụru onye pfuberekoto
 ọzo.

- 27 Noo teke ọo-pfuru
 l'edzudzu-ọha pfua ya
 hoo haa sụ:
 “Mu meakwaru iphe-eji;
 tẹme mu mebyiwaa iphe,
 pfuru nhamunha;
 ọphu a gwataduru mu
 ugwo iphe, mu meru.
- 28 Ọ gbafutaru ndzụ mu;
 ọphu mu adabaduru l'iduma.
 Nta-a bẹ mu a-dzuru ndzụ;
 hụma ẹka iphóró dụ.”
- 29 Lewarọ; Chileke emejekwaru
 nemadzụ iphemiphe ono
 ugbo labọ;
 mee ya ugbo ẹto;
 30 g'eeshi g'ọ nafuta ndzụ iya
 g'ọ tọ dalahụ l'iduma;
 k'ọphu iphóró kẹ ndzụ-a
 l'a-nọdu echikwaduru iya.
- 31 Sụ-a; nọdukpoekwapho doo
 Jiobu; ngabẹru mu nchị.
 Nọdukpoekwapho doo gẹ
 mu pfu iphe, mu epfu.
- 32 Teke i nweru ọnu, ii-ye;
 yeeru mu iya.
 Pfua iphe, dụ ngu k'epfupfu;
 kẹle ọ dụ mu g'a sụ l'e
 kpefuru ngu.
- 33 Teke ọ tọ dudu;
 ngabẹkpoeru mu phọ nchị.
 Nọdukpoephọ doo gẹ mu zia
 ngu mmamiphe!

34

- 1 Elihu byakwa eyee ọnu
 bya asụ-a:
- 2 Unu ngabẹkwa nchị l'opfu,
 mu epfu; unubẹ ndu
 maru iphe.
 Unu ngabẹkwaru mu nchị;
 unubẹ ndu nwuru
 iphe anwunwu;
- 3 kẹle ọo g'eedeje ọnu lẹ nri
 g'a maru ọtso iya-a;
 bụ g'aangajẹ nchị l'opfu.
- 4 G'anyi hotanu iphe,
 pfuru nhamunha l'onwanyị.
 G'anyi tükonu nwua iphe,
 dụ ree.
- 5 Mbụ lẹ Jiobu sụru l'iswi dụ
 iya mma;

- ophu Chileke ekwedu iya
aharu enge.
- 6 L'ọ kalẹru iya; a sụkwapho ọ
ya adzụ ụka.
- L'ọ tọ dudu iphe, ikpe iya
nmaru iya; ọle ọnyá,
o gburu iya bu agwota
agwota.
- 7 ?Unu humajeru onye ophu
du ge Jiobu;
onye ophu angu ekwe une
g'onye angu mini?
- 8 Ndu ephe l'iya achi idzu lanu bu
ndu eme ejo-ememe.
- Ọ buru ndu ejo-iphe be ephe
l'iya aswi oswi;
- 9 kele o suru l'ọ tọ dudu iphe,
nemadzu erita l'eme iphe,
du Chileke ree.
- 10 Sụ-a; unu ngabekwaru mu
nchi; unube ndu iphe
edoje enya.
- Tuswekwa! Chileke ta
abyakwa eme ejo-ememe!
- Okalibe-kangokotaru-nu ta
abyakwa eme iphe,
adudu ree!
- 11 Ọ kwa ugwo be oopfuje
nemadzu l'iphe, o meru.
- Ọ nodu ewotajeru iya iphe,
gbaru umere, oome.
- 12 Mbụ-a; okpobe opfu kpọ
bu ọ Chileke te emejekwa iphe,
adudu ree.
- Okalibe-kangokotaru-nu ta
anmaswejekwa ikpe
anmaswe.
- 13 ?Bu onye meru Chileke g'ọ
buru onye eliphe-a
l'ophu du l'eka?
- ?Bu onye bu onye suru iya g'o
lekota mgboko-a gbaa
mgburugburu?
- 14 Ọ -buru l'ọ bu uche iya;
o seta ndzu sephu azu;
bya erwuta unme,
aatuje atutu doberu onwiya;
- 15 nemadzu l'ophu atukoepho
buru mkpurupyata
mgbo lanu.
- Nemadzu anwuhu je aburu eja,
no l'ali.

- 16 Ọ -buru l'iphe edoje ngu ẹnya;
 ngabekwa nchi;
 nụmakwa iphe-a,
 mu abya epfupfu-a.
- 17 ?Bụ onye ono, ikpe pfuru ọto
 dụ ashị a-bya aburu onye
 bụ ishi?
- ?Ị sụru g'ii-nma iya ikpe;
 mbụ onye ono, pfuru ọto bya
 aburu onye parụ ẹka ono?
- 18 Tọbudu iya bụ onye ono,
 asuje ndu eze: Ọ tọ dudu iphe,
 unu bụ!
- L'ọ sụ ndu nweru ẹnya:
 Ejo-iphe parụ unu ẹka l'ehu!
- 19 Ọo ya bụ onye ono,
 ta agbajeduru nemadzu ọdzori
 opfu l'ọ bụ onye-ishi;
 ọphu oo-wotadu iphe,
 o gogo meru onye ukpa
 meeru onye eze opfu l'ọ bụ eze;
 kele ẹphenebo tukoru buru
 iya gude ẹka iya mee phẹ.
- 20 Ẹphe anwuhuje
 buregedegengu l'echi abali.
 Ọonmaghukota igwe ọha anmaghu;
 ẹphe anwushihukota.
 Ndu oke amadu bẹ oowofujekwa;
 ọle ọ tọ bukwa nemadzu
 egudeje ẹka wofu phẹ.
- 21 “Sụ-a; ẹnya Chileke
 tukokwaru iphe, ndiphe eme
 humakota;
 teme ọ nodu ahumakotaje
 ẹka ẹphe zoru okpa.
- 22 Ọ tọ dudu ẹka agba ọchii,
 dụ nụ; ọphu ọ dudu ẹgube
 dadishi, dụ nụ,
 bụ ẹka ndu eme ejo-ememe
 e-je edomia onwophe.
- 23 Ọ tọ dudu Chileke mkpa
 ke ge ya bya awata enyocha
 nemadzu ozobaa;
 mbụ ke g'ẹphe bya anodu iya
 l'iphu k'ikpe ozobaa.
- 24 Ọ too jejedu akpata ishi teme
 l'ọ chikaa ndu oke amadu;
 bya ahọo ndu ọzo dochia
 ẹnya phẹ.
- 25 Eshinu ọ makotaru iphe,
 ẹphe eme
 bẹ oomekpeje phẹ l'enyashi

- gwee phẹ arakabya.
- 26 L'ọ हुआ phẹ ahùhù ẹjo-iphe,
 ẹphe eme l'edzudzu-ọha;
 ẹka onyemonye a-huma phẹ;
 27 opfu l'ẹphe haru
 etso Chileke;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ọ suru g'e mee, duru ọphu
 ẹphe akpajẹ ishi ememe.
- 28 Ẹphe emeje; ndu akpa nri
 echi mkpu, erwuje Chileke
 lẹ nchị;
 k'ọphu Chileke anumaje
 ẹkwa ndu adudu g'ọ dọ phẹ.
- 29 Ọle ọ bụ; ọ -sukwanu lẹ ya te
 eyekpọdaa ọnu; ?bụ onye suru
 iya anma ikpe?
 O -domia iphu iya;
 ?bụ onye bya adu ike huma iya?
 Ọle ọ kwa iya nwe nemadzu
 bya enweru ọha l'ọphu.
- 30 Oomeje g'onye te emedu ele
 Chileke ta aburu onye-ishi;
 k'ọphu ọ tọ watadu agbaru
 ndiphe ọnyà.
- 31 Ọ -buru kẹ gẹ nemadzu
 su Chileke:
 'O dekwaru mu; ọphu mu
 alaphubaekwa azu l'iphe-ẹji
 onọ ọzo;
- 32 Zinaa mu iphe,
 mu taa dudu ike ahuma.
 Mu -mewaa ẹji;
 mu tee emehedu iya ọzobaa.'
- 33 Sụ-a; ?bụ g'ọ dọ ngu ree
 bụ g'i dobesu lẹ Chileke
 a-pfu ngu ugwo l'ẹka
 i ti kwedu g'izimanu lwa
 ngu azu?
- Ọ kwa ngu e-pfukpọepho
 l'onwongu; ọ tọ bukwa
 mbedua. Pfukwaa iphe,
 i maru.
- 34 Gẹ ndu iphe edoje ẹnya
 yena ọnu.
 Gẹ ndu mmamiphe,
 l'anu iphe-a, mu epfu-a
 pfunaa sụ:
- 35 'Jiobu epfukwa opfu onye
 enwedu egomunggo;
 mbu l'opfu iya ta adukwa
 omilomi.'

- 36 O dū g'a sū lẹ Jobu bẹ
 aa-hukpoepfo ama hū-rwua
 ya l'ishi;
 kele oopfu g'onye ejo-iphe.
 37 O meru iphe-eji; teme o nōdu
 eko Chileke okpa l'ishi.
 Onoduje l'echilabọ anyi akū
 ẹka aja anyi ewenu;
 teme o nōdu epfu ejo opfu
 mpfukwase ekpu Chileke.”

35

- 1 Elihu nōdu eyekwaro onu,
 ooye.
 2 Sū-a; ?i dobesū l'iphe ono
 bụ apfubekoto;
 g'i sūru l'apfubekoto nkengu
 ka ke Chileke?
 3 Olee i jikwaru iya nū sū:
 ?Bū urwu gūnu bẹ iirita iya?
 Sū: ?Bū gūnu bụ obunggo,
 dū iya nū l'i haru eme iphe-eji?
 4 Gebe ge mu bya eyeeru
 ngu onu;
 gu lẹ ndu unu l'iya eshi onyà.
 5 Palikpodapho ẹnya lee
 l'akpaminigwe.
 Tabekpodapho ẹnya tatata
 l'urwukpu ono,
 nọ ephekerephe
 ephekerephe l'uzo ishi
 ngu ono.
 6 I -mee iphe-eji;
 ?i mekataru Chileke l'awe?
 Iphe-eji ngu -dukpoo igwerigwe
 g'ọ dūhabe; ?oo-mebata
 iya gūnu?
 7 Teke o bụ l'i pfuberekoto;
 ?i nūru iya gūnu?
 Tọo ?bū gūnu bẹ onata
 l'eka ngu?
 8 Ejo-iphe, iime buepfo
 onye dū ge ngu bẹ
 oomekata.
 Apfubekoto ngu bukwarupho
 unwu-eliphe bẹ o dūru.
 9 “Oobujeru; e -menuka
 ndiphe ewere;
 ephe eye mkpu l'onu.
 Ephe echiaha: 'Ojileka togbo';
 kele ndu ike dū l'ebyi
 phe ẹka l'ehu.
 10 Olee o tọ dudu onye asuje:

- ?Bụ awe bẹ Chileke,
 bụ onye meru mu nụ nọ;
 onye ewojeru ebvu-oma
 nụ nemadzu l'enyashi;
 11 onye ka anyi ezi iphe
 eme lẹ g'oozi anụ, bu l'eliphe;
 bya emee; anyi ka ẹnu,
 ephe l'eli amaru iphe.
- 12 O to yejeduru nemadzu
 ọnu mę ọ -nọdu echi mkpu.
 O bụru iphe, kparụ iya nụ
 bụ lẹ ndu ẹjo-iphe
 kunukaru onwophe.
- 13 Tororo iya bụ lẹ Chileke te
 eyejedu ọnu l'arwọrwo iphoro,
 ẹphe anọduje arwọ;
 mbụ lẹ
 Okalibe-kangokotaru-nụ te
 eyejedu ọnu l'egube
 iphe ono.
- 14 ?Denu g'ọ bụchia gube onye
 suru l'i ti humaduru iya
 ahuma ophu bẹ ọo-nọdu
 angaru nchi;
 mbụ gube onye suru l'ikpe
 ngu dabyiru l'ataphu iya;
 i je l'anọdu echeru iya?
- 15 Teme i sukwapfo l'ehu-eghu
 Chileke ta adudu iphe, oomeje;
 ophu okpajedu onye
 eme ẹjo-iphe ishi.
- 16 Oo ya bụ lẹ gube Jiobu
 epfu mkpokoro opfu.
 Iipfu mpfukwase opfu,
 enwedu ishi."

36

- 1 Ophu Elihu ahakwaru
 iphe, oopfu.
- 2 Tabakpọekwapfo nshi
 nwanshi;
 gę mu goshi ngu l'o
 nwebakwaru-a iphe, ee-pfu
 l'opfu ẹhu kẹ Chileke.
- 3 Ẹka mmamiphe mu shi
 dukwa ẹnya.
 Mu jekwa egoshi l'ikpe
 kaleru onye ono,
 meru mu nụ ono.
- 4 G'o dokwaa ngu ẹnya ree
 l'opfu, mu epfu ta
 adukwa ophu bụ ụka.

L'onye iphe doru ɛnya doɛbe
 bɛ unu l'iya tɔkokwaru
 nɔdu l'ɛka-a.

⁵ Chileke pakwaru ɛka;
 ɔle o to lephuduru
 nemadzu ɛnya.

Ọ paru ɛka bya ekeru
 jimujimu l'iphe edo ɛnya.

⁶ Ndu ɛjo-iphe bɛ o too
 dobejedu ndzu.

Ọ nɔdu anujekwanu ndu
 aakpa ɛhu iphe,
 rwuberu phe nu.

⁷ ɛnya ta alufujedu iya
 alufu l'ɛka ndu pfuberekoto
 nɔ.

Oomeje; ɛphe lɛ ndu eze
 atuko buru eze;
 tɛme ɔ nɔdu ekutseje phe
 ephekerephe jasɔ l'ojejoje.

⁸ Obenu teke ɔ bu l'a turu
 nemadzu mkpɔro;
 l'udo iphe-ɛhuka turu
 iya swiswia;
⁹ bu iphe, Chileke eme bu
 l'oogoshi phe iphe, ɛphe meru;
 l'ɛphe meru iphe-ɛji l'ɛka
 ɛphe eku onwophe.

¹⁰ Iphe, oome bu g'ɛphe ngabɛ
 nchi l'uzo, aakpo-ziru phe;
 bya asukwa phe pho
 g'izimanu ɛjo-ememe,
 ɛphe eme lwa phe azu.

¹¹ ɛphe -mee iphe, o pfuru
 bya ejeahaaru iya ozi;
 nweswe ndzu phe ophu
 phoduru nu aburu phe
 eswe ɛhu-odu-guu.

Nwapha olemole ono,
 phoduru lɛ ndzu phe ono aburu
 apha, a-buru phe k'oma k'oma.

¹² Obenu teke ɛphe jikaru
 l'ɛphe te eyeduru iya onu;
 ɔoburu ogu-echi bɛ
 ee-gude saa phe osampfu.

ɛphe anwuhu l'ɛbe ɛphe
 enwe egomunggo.

¹³ Obenu lɛ ndu Chileke adudu
 l'obu phe ewojeru
 ɛhu-eghu gude suchia
 obu phe obu;
 mbu o -kekpo phe egbu

- g'ookehabe;
 ephe ta aradu g'e yeru
 phe aka.
- 14 Ephe agbakwohuje nwuhu
 teke ephe bukwadu okorobya;
 tsoru unwoke, a goru le nshi,
 agba ukpara laa l'ite lanu.
- 15 Obenu le ndu eje iphe-ehuka
 be onafutaje l'iphe-ehuka ono.
 O nodu epfuje opfu gude du
 phe obu m'ephe nodu
 eje iphe-ehuka obu.
- 16 O kwa mkpu be ogbaru
 ngu.
 Oome g'o phafuta ngu l'asha
 iphe-ehuka dobe ngu le
 phorokotoko aka
 adukpoedu iphe,
 akpakube ngu nu;
 teme nri, e doberu ngu g'i
 ria buru nri, kachaa ree.
- 17 Obenu le nta-a be ikpe,
 e kperu ngu bu ikpe,
 gbaru onye ejo-iphe.
 Ikpe, pfuru oto yee
 iswi-odumma tuwaru
 ngu swiswia.
- 18 Tokwa ehug'o to du onye
 e-gude eku deru ngu ye.
 B'ekwekwa g'oke uphalazu
 chechi ngu iphu.
- 19 Eku ono; ?oo-me g'i ti
 noduhe l'iphe-ehuka-a?
 To ?ii-gude okpehu ngu l'ophu
 gude nahu iya?
- 20 Be lekwa enya udu enyashi
 ono,
 emeje ge ndiphe shi
 l'ibe phe chihu ono.
- 21 Tonupho ehug'i ti je aghaar
 ejo-ememe iphu,
 bu iphe, mu ele enya
 l'i ka ahata eme l'eje iphe-ehuka.
- 22 Chileke be e kutseru kele
 ike du iya shii.
 ?Bu onye bu O-zi-iphe,
 aatu eyeru iya?
- 23 ?Bu onye suru asu Chileke:
 Waa iphe, ii-me baa.
 To ?bu onye suru iya asu l'iphe,
 o meru be o mekwaru eji?
- 24 Nyatajekwa kwolita

- ozi Chileke,
 bu iphe, ndiphe agu ebvu
 gude etu iya epha.
 25 Nemadzu l'ophu
 huma-dzuwaru iya.
 A nodu agbeje uzanya ele
 iya phoriphori.
 26 Chileke pakwaru eka
 mebyi apapa;
 daghata ge mmamiphe anyi ha.
 O to dukwa onye adu ike aguta
 apha ole o nowaru ndzu.
 27 Oomeje mini; l'oda paapaa.
 O buru mini ono l'edzeje
 woowoowo awu ala
 l'oma nggele l'oma nggele.
 28 Igwe avuje tsutsutsu;
 l'o dzekwapho mini,
 paru eka wushiru unwu-eliphe.
 29 G'oogudeje erwu erwurwu
 ta adukwa onye o doru enya;
 ophu o dukwa onye maru
 g'oomeje shi l'okpoku iya
 atu egbigwe tarara tarara.
 30 Humanu g'o woru
 ebemu-igwe iya doo
 onwiya mgburugburu;
 bya egude iya ekpuhaje
 eka kachaa omilomi
 l'eze-enyimu.
 31 Oo egube ono bu g'o gude
 elekota eliphe l'ophu.
 O nodu emefuta nri eme
 k'etsutsu iya.
 32 Iphe, jiru iya mkpoji-eka
 bu egbigwe.
 O buru eka du iya ree be
 otuje iya.
 33 Oo ririri be oodeje l'a
 maru l'oobyawaa
 edze oke mini;
 mbu je akpaa l'eswi,
 eeche echeche
 egoshijechakwaa l'igwe
 emewaa ome mini.

37

- 1 Nta be meji etekwa mu
 ophe;
 mbu le meji akufukwa mu
 akufu.
 2 Unu ngabekpodapho!

- Unu ngabẹ nchi
 n̄makpodapho olu Chileke!
 Unu n̄makpodapho ekiri,
 o gude ọnu iya asụ!
- 3 Oomeje; ebemu-igwe alọ
 waawaa l'igwe;
 l'o rwuchaa ẹka igwe beru
 alị beru.
- 4 Teke e mechaerupho;
 ọ raahaa ọrà;
 l'o gude oke olu iya atụ
 egbigwe.
- Ọphu ọ dudu ọphu oodophuje
 azụ mẹ ọrà iya gbụfuwa.
- 5 G'olu Chileke egudeje edebe
 ririri bẹ dọ oke ebvu.
- Ọ nọdu emeje iphe, parụ ẹka;
 meghata g'oodobe
 nemadzu ẹnya.
- 6 Ọo ya asuje aka-mini-sunoo
 g'ọ daa l'eliphe.
- L'ọ bya asukwapho igwe: Ngwa;
 dzee mini dzeshia ya ike!
- 7 Oomeje gẹ nemadzu
 jebuhu ozi;
 shi nno goshi onyemonye g'ozì,
 ya eje habe shii.
- 8 Ụnwu anụ anọduje ekpu
 ekpukpu ndzu.
- Ẹphe ejeje edomichaa onwophe
 l'ime ọgba phe.
- 9 Oke pherephere eshije l'ọgba
 iya;
 tẹme oyi-atsutsu nọdu
 eshije lẹ taphutaphu pherephere.
- 10 Mkpukorophu akamini bụ unme,
 Chileke turu atutu bẹ ooshije.
- Ọ -tụ ya; phosa phosa mini,
 dọru nyimunyimu akpukoo
 ophu.
- 11 Urwukpu bẹ oogudeje
 tsutsutsu mini wụ-jia awụ-ji.
- Ọ bụru urwukpu ono
 anọduje atụ egbigwe
 gbaagbaa.
- 12 Ọ nọdu abujeru; o -zia phe;
 ẹphe alojashia onwophe
 waawaa l'eliphe l'ophu;
 wata eje ozi, o ziru phe.
- 13 Erwurwu bẹ o gude bya
 g'o gude iya hụa
 ụnwu-eliphe ahùhù;

- ozoo gude iya gbaa mini
 l'eliphe gude goshi
 n-yemobu iya.
- 14 Ngabekpodapho nchi l'iphe-a
 Jiobu!
 Hakpøepho iphe, iime;
 gbukpødapho igo l'odu-biribiri
 Chileke!
- 15 ?I makpøoru ge Chileke
 egudeje esede urwukpu
 l'akpaminigwe?
 ?I maru g'oogudeje alo ebemu
 phaaphaa?
- 16 ?I maru g'urwukpu adojeru
 l'eli iya awunga l'akpaminigwe?
 Ono bukwa eguru ozi, o jeru;
 mbu onye tukoru
 iphemiphe makotaru onoya;
 17 mbu gube onye uwe ngu
 ekpo okpomoku l'eka
 mgboko deru yekete.
- O buru iphe, kparu iya nu bu
 pherephere, shi l'uzo ndohali.
- 18 ?I-i-du-a ike mee iphe, o meru;
 mbu mee; akpaminigwe phushi;
 g'o meru nkiya phushi
 le mgboko-a;
 o kpoo gbengu g'onyo,
 a wuru awuwu?
- 19 "Kanuru anyi iphe,
 anyi e-pfuru iya.
 Anyi ta adukwa ike rikobe iphe,
 anyi e-pfu.
- O buru iphe, kparu iya nu
 bu l'uzo anyi gbanukaru
 ochii.
- 20 ?Ee-je epfuaru iya le mu
 achø epfu opfu toø?
 ?O nweru onye a nonyaa
 rwoahaa arworwo g'e
 lwee ya toø?"
- 21 "A bya le nta-a; nemadzu
 te elejekwa enya l'enyanwu,
 echi echichi;
 mbu me igwe boø gbarara.
- 22 Chileke abyaakwaa. O
 dukwa ebvu l'enya bya adu
 akpabiri. O shikwa l'isheli abya;
 kwaa onwiya akwa le
 mkpola-ododo.
- 23 O kwa iya bu
 Okalibe-kangokotaru-nu;

buru onye ẹka anyi ta
 abyadu erwu erwurwu ophu.
 O paru ẹka l'ike-okpu;
 me l'ekpe ikpe, pfuru oto.
 Apfubekoto nkiya paru ẹka;
 ophu oomedu
 nemadzu ewere.
 24 Noo g'o gude ndiphe
 nodu atsụ iya ebvu.
 Ndu arị l'ephe maru iphe
 be to gubeduru iphe."

38

Chipfu wataru eye onu

¹ Toṣudu iya bu; a nonyaepho; oke pherephere wata ezizi. Chipfu gbẹ
 l'oke pherephere ono wata eyeru Jiobu onu. O su Jiobu:

- ² ?Bu onye epfu iphe pho?
 ?Bu onye woru enweru
 egomunggo mu rwutoshia;
 l'ebe abụ l'onye obu maru iphe,
 oopfu?
- ³ Rikota onwongu ge nwoke;
 ge mu bya aja ngu aji!
 O kwa g'i zaje mu iya!
- ⁴ Su-a; ?bu awe be i no teke
 mu turu okpa mgboko-a
 l'ophu?
 Karu mu iya; m'o buru l'o
 doru ngu enya!
- ⁵ ?Bu onye turu iya onyeka su
 l'owa-a g'oo-habe baa?
 ?I maru iya?
 ?Bu onye gude eri tua l'uswekete
 iya?
- ⁶ ?Bu le gunu be a kpobecharu
 okpa iya?
 To o ?bu onye gbuberu ishi
 mkpuma, gude mgboko;
- ⁷ mbu teke ono, e mecharu;
 kpokpode nchi-abohu tu
 uzu wata agu ebvu;
 unwu-ojozi-imigwe g'ephe
 hakota gboaha kwakokoo.
- ⁸ ?Bu onye guru uzo gburumu
 gu-buru eze-enyimu ye
 l'azu teke ono, o meru
 kpukungu kpofuta l'epho
 ne iya ono?
- ⁹ Noo teke mu woru
 urwukpu mee uwe yee ya;
 bya eworu tsukiribaa
 ochii phua ya g'ekwa;

- 10 bya akpaaru iya oke
 ẹka oo-jeberu;
 bya asu-chia ya woru iya
 gua kpukpurukpu.
- 11 Noo teke mu suru: "Lekwa
 ẹka ii-jeberu; ba ghatakwa
 ẹka ono!
 Lekwa ẹka akparamini
 ngu e-ku onwiya
 jeberu gburu."
- 12 ?I sujewaru nchi-aboḥu
 l'owa-a iphe, oo-me baa?
 ?Ozoo karu geregere utsu
 l'owa-a ẹka rwuberu iya nu
 baa?
- 13 ?I sujewaru iya g'o je
 egudegbaa ẹka l'igburonu
 igburonu mgboko
 jia ya phulaphula jishia ya
 ndu ejo-iphe?
- 14 Mgboko l'ophu kpuru
 oronmono g'urwa, e gude
 eme oḥubama;
 teme o nodu aduje rwarri
 g'uwe.
- 15 Ndu ejo-iphe be e te
 ekwedu g'iphoro duru;
 teme a nyakwoshichaa phe
 ẹka ephe shi palichawa
 ephekerephe.
- 16 ?I jejewaru ije jerwua
 ẹka oke-enyimu agba
 deredere?
 ?I jejewaru ije l'eka enyimu
 bu utubuku?
- 17 ?E goshijewaru ngu
 onu-abata ali-maa?
 ?I humajewaru ẹka eeshije
 abahu l'ononyo onwu?
- 18 ?I rijekpowaru iya;
 o doo ngu enya su ge
 mgboko-a l'ophu habe
 phorokotoko?
 Karu mu iya me o -buru li
 tukoru iphemiphe-a
 makotaru!
- 19 ?Bu awe be eeshije eje
 ẹka iphoro bu?
 ?Bu awe be ochii chiru
 upfu yee?
- 20 ?I du-a ike dua ndu ono
 g'ephe lagbaa ẹka ephe

- shigbaa?
 ?Ị maru ụzo, eeshije eje ẹka
 ẹphe akwaje?
- 21 Mu maru-a l'ị makotaru
 iphemiphe ono;
 eshinu a nwuadaru ngu
 teme e mee iphemiphe ono.
 Ị nowaru ndzu nogbawaa
 apha, du igwerigwe!
- 22 ?Ị bahujewaru l'ulo ẹka
 aakubeje aka-mini-sunoo?
 Tọo ?ị humajewaru ulo
 ophu aakubeje ire egbigwe,
 23 buro iphe, mu doberu
 kwaberu teke iphe-ehuka a-bya;
 mbu kwaberu mboku ogu
 a-da.
- 24 ?Denu gbororo, eeshije eje
 ẹka iphoro futaru;
 ozoo ẹka pherephere ụzo
 enyanwu-awawa
 eshije dzuru mgboko?
- 25 ?Bu onye gbuwaru osawara
 togbo;
 o buru ụzo, mini eshije edze;
 bya atogboru egbigwe ụzo,
 o-nodu eshi.
- 26 O nodu egudeje iya agba
 mini l'eka nemadzu te
 ebudu ebubu;
 mbu echiogu, adudu onye
 bu iya nu;
 27 gude iya mee ge ncharacha
 ali, adudu iphe, du iya nu
 ngu-jia epho wata
 efushi eswa ophu.
- 28 Mini ono, igwe edzeje ono;
 ?o nweru nna to?
- Mbu-a ?bu onye nwuru iji,
 akwa akwakwa?
- 29 ?Bu nwanyi ole nwuru
 mkpukorophu mini oyi?
 ?Bu onye tsuru ime
 mkpukorophu iji mini ono,
 eshije l'imigwe adashihu ono,
 30 bu iya emeje mini l'o
 kpukoo ophu du
 ge mkpuma;
 mbarabata ogbumini ahukoo
 ahuko?
- 31 ?I-du-a ike swikobe
 kpokpode, Puleyadesu?
 Tọo ?ị du ike atoshi

- kpokpode, Orayonu
g'ọ nọdu nanu nanu?
- 32 ?Ị dụ ike eme kpokpode,
dụgbaa nụ g'ẹphe
fütaje teke gbaru phe nụ?
Tọo ?ị dụ ike edu kpokpode,
Beya; yee unwu iya?
- 33 ?Ị maru ekemu, a turu doberu
iphe, bu l'imigwe?
?Ị-dụ ike mee g'ọ buru g'ọ
dụ l'imigwe bu g'ọ-dụ l'eliphe?
- 34 ?Ị dụ ike ara ọrà g'ọ rwua
ẹka urwukpu nọ;
ozoo g'ị ratsua mini
l'a-gba utso, e-ri ngu nụ?
- 35 ?Bụ ngu atufuje ire egbigwe
g'ọ tsoru ụzo iya?
Ephe -jeshia; ?ephe abya asu
ngu l'ephe ejeakwa ozi,
i ziru phe?
- 36 ?Bụ onye nuru okpoma
egomunggo;
bya emee g'iphe doje
uche enya?
- 37 ?Bụ onye be mmamiphe
iya rwuru k'aguje
urwukpu ọgu?
?Bụ onye awushije itemini,
suru l'imigwe;
38 me urwuku hukopho
ahuko; bya anmaa agbadagba.
- 39 “?Bụ ngu ejeje akparu
nyee oduma nri;
bya anu-jije unwu iya
epho g'egu ta aguhe phe;
40 m'ephe tuko nọdu
l'ime ogba phe;
ozoo l'ephe tukoru geparu
l'ote ẹka ephe e-gbu anu?
- 41 ?Bụ onye anuje okpoko-ohà
nri, ephe erije;
teke ono, unwu iya
anoduje echiru Chileke
mkpu nri tsoru
ekameka aghaphe achọ
nri, ephe e-ri?”

39

- 1 ?Imajeru teke eghu-oswa,
bu l'ubvú nwuru nwa?
?Ihubeje ama l'owa-a teke ne
ele anwu nwa baa?

- 2 ?Iguje ọ́nwa ole,
 ẹ́phe anọ́je tẹ́me ẹ́phe
 atsua ime?
 ?I maru teke ẹ́phe ezedajẹ
 gẹ́degede?
- 3 Ọ́obujeru; ẹ́phe -bya ezeda;
 ẹ́phe egbushi ikpere l'ali
 woru nwa phẹ́ nwua.
 Ime, shi eme phẹ́ nọ́
 aburu sarimu.
- 4 Ụ́nwu iya ọ́bu agbashia ike
 nọ́du l'ime ẹ́gbudu
 l'ẹ́ka ono vua vughee.
 Ẹ́phe aparu ne phẹ́ ono haa
 gbakashihu;
 ẹ́phe ta lwapfutabaedu iya.
- 5 ?Bu onye haru
 nkapfu-igara-ọ́swa;
 ọ́ nọ́du akpaphe;
 ọ́phu ọ́ dudu iphe,
 eme iya nọ́?
 ?Bu onye toshiru phẹ́ haa;
 ẹ́phe nọ́du ejeje ẹ́ka du
 phẹ́ ree?
- 6 Echiegu ali ọ́kponku bẹ́ mu
 nọ́kpoeru iya phọ́ sọ́
 g'o buru;
 bya emee ali ono,
 buẹ́pho únú únú ono g'ọ́
 buru ẹ́ka oo-buru eburu.
- 7 Wọ́woowoo, aanọ́duje atọ́ lẹ́
 mkpukpu bẹ́ ọ́onoduje
 achi ọ́chi;
 ọ́phu ọ́onudu gbagbagba,
 ndu udumali anọ́duje ara.
- 8 Ú́bvú ú́bvú bẹ́ ọ́otukoje gbaa
 ophorokpo achọ́ iphe,
 oo-ri;
 achọ́kpoephọ́ nwa
 rwushirwushi ẹ́swa
 gẹ́ ya taa.
- 9 ?Atsu e-kwe-a bya anọ́du
 meahaa iphe,
 i sọ́ru g'o mee?
 Mbụ́-a; ?ii-dobe iya-a g'ọ́
 nọ́du l'ẹ́ka eeyejeru anọ́ nri;
 l'ọ́ nọ́du iya l'enyashi?
- 10 ?Ọ́ duru ọ́phu ii-du ike
 tua eri kpọ́ta kpuru g'o
 jeeru ngu ozi ẹ́gu;
 ?ọ́zoo ii-gude iya-a kọ́
 ọ́koro lẹ́ nsuda?

- 11 ?Ìi-chìru upfu kwèe ya
sù l'ò shihuru ike?
?Ìi-parù-a ozi ngu ẹka o
shihuru ike parù
haarù iya?
- 12 ?Ìi-kweta haa ya g'o je
evulataru ngu ereshi ngu;
vuru iya je akùbe l'ùlo,
eechishije balì?
- 13 Oke-ẹnu ọsaturichi egudeje
ẹhu-ùtso chia òkù pyaa.
Ọle ì tii tùduru ẹbà iya eyeru
ẹbà korokoro.
- 14 Oke-ẹnu ọsaturichi ono atuje
ẹkwa l'alì.
Ọ búrù l'alì bẹ ọonoduje kpua
ya.
- 15 Ọ tọo kpadù ishi k'a nọnyaa
a zọo ya ọkpa zọpyaa;
ọzoo l'unwu anù
l'a-zọpyashi iya.
- 16 Ụnwu iya bẹ ọonoduje ehe
anùka anùka g'ẹphe ta
abùdu unwu iya;
ọphu ọ kpadù ishi kẹ
l'akanya, o seru bụ
ọla-l'iswi;
¹⁷ noo kẹle Chileke ta anùduru
iya mmamiphe.
- Ọphu o keduru oke
k'egomunggo nù yẹbedua.
- 18 Ọle o -wokwanùru òkù iya
phùshia kẹ gẹ ya wata
agba ọso
l'ọ nyìghaaro ìnya yẹe onye
nọ iya l'eli chĩa phẹ ẹbyi.
- 19 Sù-a; ?bù ngu nùru ìnya ike,
dù iya nù?
- Tọo ?bù ngu gbarù nza-ìnya
phùshi iya l'olu;
ọ dù kẹ nwa
buyabuya ono?
- 20 ?Bù ngu meru iya;
ọ nọdu anọduje apfù
shọoshoo g'igube ono;
o -zia unme fuu;
ndzù agùhu unwu-eliphe?
- 21 Ọozoje garamu garamu;
ẹhu atso iya ntumatu
l'ike dù iya.
- Looje ẹnari ẹnari ejepfu ọgu,
dùru iya nù.

- 22 Ọchi bẹ ọochije ndzụ-agụgu;
 kele ọ tọ dudu iphe,
 ọotsu ebvu;
 ọphu ọola-phujedu azu
 mę a haliaru iya ogu-echi.
- 23 Ikpoto apfu, kuru l'ekpa apfu,
 nọ iya lę mgbureku
 anọduje azu iya
 yọgoro yọgoro;
 yele o-gbungerengere arwa.
- 24 G'o gude awu kę wugelengu
 wugelengu bę
 ooghudujechaa mę o
 lwee ali elwelwe;
 ọphu ọ byadu apfuru doo
 mę e gbua opu.
- 25 E -gbua opu ono l'o woru
 okwe rwua.
 Ọgu -nọdukwaduro ụzenya;
 l'ọ kpọtawa ẹgburu iya.
 L'ọ nwaro olu ndu-ishi
 ojogu ono;
 waa mkpu-ogu, ada nu.
- 26 "Sụ-a; ?bụ mmamiphe ngu
 bę ọkpo-ngwere gude
 ephe l'eli?
 ?Bụ ngu meru iya;
 ọ nọdu ewojeru ñkù jasaa
 l'uzo ndohali ono?
- 27 ?Bụ ngu ezije ugo g'o phee
 phaa phemihu imeli imeli
 je anọdu kpaa ẹpfune iya
 l'eka dụ ephekerephe
 ephekerephe?
- 28 Ẹka ọonoduje bụ l'újì,
 nọ ephekerephe
 ephekerephe;
 nọwaro l'eka ono
 jasụ nchi abọhu.
 Ọ bụru l'eka ono bę oodomije
 onwiya.
- 29 Ọ bụru ẹka ono bę ọonoduje
 levu iphe, oo-ri.
 Ọ -nọdukwaduro ụzenya;
 ẹnya iya arwutawa iya.
- 30 Ụnwu iya amije mee.
 Ọ bụru ẹka odzu dabyiru bę
 yebedua anọduje."

40

- 1 Chipfu nọdu epfukwaro
 eyeru Jobu sụ iya:

- 2 “Gube nwophu abaru
 Okalibe-kangokotaru-nu
 mba;
 ?i suru g'ikajeru iya iphe,
 oo-me?
 Ge gube onye ono,
 ebo Chileke ibo ono
 yenaa onu l'opfu-a,
 oopfu-a!”
- 3 Tɔbudu iya bu; Jobu bya eyeeru
 Chipfu onu su iya:
- 4 “Mu bukwa onye ta abadu le
 mkpa.
 ?Denu ge mu e-shi jeye onu
 l'iphe, iipfu?
 Mu woakwaru aka dee l'onu.
- 5 Mu pfuakwaru akpo opfu
 lanu; ophu mu
 adukwanu ike eye onu
 l'ophu iipfu.
 Mu bya epfuwa akpo labo;
 nta-a be mu tee
 pfubaekwa ozo.”
- 6 Noo ya bu; Chipfu bya agbekwa
 l'oke pherephere ono pfuru
 yeru Jobu su iya:
- 7 Rikota onwongu ge nwoke;
 ge mu bya aja ngu aja.
 Oo epho g'i yejekwa onu
 l'iphe, mu aja ngu.
- 8 ?Ii-du ike mebyia ikpe,
 mu kperu?
 ?Ii-du ike nma mu ikpe;
 k'ophu ikpe a-kaleru gubedua?
- 9 Odzu-eka ngu; ?o ha ge ke
 Chileke?
 Tɔo ?i du ike egude olu ngu
 atu egbigwe g'ootuje ono?
- 10 Ngwanu; gudenu
 o-gbu-nwainwii yee akpabiri
 kwaa onwongu akwa!
 Yenaa akwabẹ ubvu yee
 enweru enya g'onye
 yeru uwe!
- 11 Gbanwubenu iphu ehuka
 ehuka gude goshi l'ehu
 egbu ngu egbu!
 Lenaa enya huma iphe,
 bukpo ndu eku
 onwophe kuzeta phe ali;
 12 mbu lee enya huma iphe,
 bukpo ndu eku

- onwophe mee phe
g'ephe darwua ali!
Tukonu iphe, bukpo ndu
ejo-iphe mebyishikota
l'eka ephe pfuru!
- 13 Tuko phe g'ephe ha lia elili l'ali!
Woru phe iphu kpupyabe
ekpupyabe l'ime ilu!
- 14 Noo teke mu e-kweta ngu
l'ekutara ngu a-du-a ike
dzoo ngu.
- 15 Lenaa oke anu ono,
bu behemotu,
bu anu, mu tukoru gu l'iya
mee dobe;
teme o buru anu,
ata eswa l'ali g'eswi.
- 16 Su-a; lenaa egube ike,
du iya l'okpa!
Humawaro egube ike,
du iya l'akwara akwara,
gbashiru iya l'epho!
- 17 Odzu iya anoduje enwunga
g'oshi sida.
Anu anu, du iya l'utapfu
ligbachaaru eligba.
- 18 Okpu iya bu mkpurukpu
onyirubvu be o bu.
Oshi-okpa iya buru mgborigwe.
- 19 Oo ya kachaa shii l'iphe,
bukpo iphe,
Chileke meshiru dobe le
mgboko;
ole onye ono, meru iya nu
ono egudejele-a
ogu-echi iya zaa ya ntse.
- 20 Ubvú ubvú anoduje ewotaru
iya iphe, ephe metaru;
teme anu, bu l'egbudu
g'ephe ha nodu
anoduje iya ntse ebvu
ebvu.
- 21 Oozeje le mkpula oshi lotusu;
woru onwiya domia le
mkpula eswa, no l'uda.
- 22 Oshi lotusu ono egudeje
epfukala, du iya nu
gude domia ya.
Ekali oshi wilo no-pee ya
mgburugburu.
- 23 Mini -nodu atu kpereree;
o too yedu iya ebvu.

Ophu o dudu iphe,
 eme iya nu
 m'obetakpoo enyimu
 Jiordanu gbaa utso
 sube iya l'onu.
 24 ?Bu onye suru iya egude
 m'o nodu ele iya enya?
 Too ?bu onye suru
 g'oo-nmata iya swoo
 ya imi?

41

1 ?Ii-du-a ike gude
 ikokoro nmata
 ejo-oke-agiyi,
 bu Leviyatanu;
 ozoo tua ya eri l'ire woru
 libe elibe?
 2 ?Ii-du ike ye iya eri l'imi
 lipyia;
 ozoo woru ikokoro dzube
 iya l'agba?
 3 ?Ii-du-a ike mee ya g'o wata
 ngu arwo su g'i
 phuaru iya obu-imemini?
 ?Oo-gozeta olu pfuru opfu nu
 ngu?
 4 ?Ii-du-a ike mee g'unu l'iya
 gbaa ndzu
 g'o buru ohu ngu jasu
 g'ii-no-beru?
 5 ?Ii-du-a ike mekoshi iya
 g'eemekoshije
 nwenu-a?
 Ii-woru iya haaru
 unwumgboko ibe ngu
 g'ephe gude bvu ebvu?
 6 Ndu agba ngho; ?ephe e-kwe
 ngu iya-a onu?
 Too ?ephe e-ke iya l'ehu l'ehu
 g'ephe ha agba ngho obu?
 7 ?Ii-du-a ike gude mkpirikpu
 mkpirikpu igwe
 gbajashia ya akpo?
 Too ?ii-du ike gude ikekee
 suwaa ya ishi?
 8 I -byikpoo ya aka ebyibyi
 ophu be ii-nyata-a iphe,
 gu l'iya jeru.
 I tii laphubaedu iya azu
 ememe.
 9 I -dobekpoo enya l'ii-mekpe

- iya; maru l'oo ụka be
 ị dzuru.
 Ị -hụmakpoo ya nụ ahụma be
 ike bvụwaru ngu.
 10 Eshinu ọ dudu onye agirigo,
 nọ iya l'ẹhu sụru
 kẹ g'o je akpatsu
 ẹjo-oke-agiyi;
 ?buchia mụbe Chileke be
 nemadzu sụru k'etso opfu?
 11 ?Bụ onye abya asụ l'owa-a
 iphe iya, ẹka mu dụ
 baa gẹ mu pfula ya
 ugwo iya?
 Noo kẹle iphemiphe,
 nọ lẹ mgboko bụ nkemu.
 12 "Mu taa hakwa gẹ mu ta tụ
 ọnu ọkpa ẹjo-oke-agiyi ono;
 taa ọnu g'ọ dụ-be ọkphehu
 yee g'ọ bụ-be anụ,
 dụ ùbvù l'anya.
 13 ?Bụ onye sụru iya aswa
 akpo?
 ?Bụ onye a-dụ ike paru
 odogoro eje iya l'iphu
 lẹ ya eje iya ya eyeye?
 14 ?Bụ onye a-tụkponu ama
 k'eje iya ajaha ọnu,
 o gude phengara phengara
 eze kpọo ọkpokuu
 gbaa mgburugburu?
 15 Okpurukpu iya be iphe,
 kpọru iya giriri bụ
 iphe-mgbobuta-ọgu,
 nọchaa huru ahuru;
 bya anọduchaa nwibe iya
 ntsentse;
 16 mbụ l'ephe nọchaa
 onwophe ntsentse
 shingushingu;
 k'ophu pherephere te
 eshidu mgbaka iya
 abahụ iya l'ẹhu.
 17 Ẹphe rakubecharu nwibe phe
 arakube.
 Ẹphe tughbaru nanu k'ophu
 a taa tūwadu iya ẹbo.
 18 O -zee uze; icheku-ọku
 aghashihu.
 Ẹnya iya dụ g'eka ẹnyanwu
 keru paa lẹ nchi-abọhu.
 19 Ọku-owa anọduje enwu iya

- phoophoophoo l'onu.
 Ẹkoro-ọku eshi iya agba
 kp̄itikimu kp̄itikimu
 kp̄itikimu.
- 20 Ẹnwuru-ọku eshi iya l'imi
 akpu t̄utuutuu
 g'ite, e shiberu ch̄iru ẹswa
 k̄ube iya.
- 21 O -kushi unme l'icheku,
 ọku ad̄udu l'ọ gbanwuhu ọku;
 t̄eme ọku, enwu
 phoophoophoo n̄odu
 eshije iya l'onu aḡushihu.
- 22 Ọkpehu d̄u iya l'olu;
 k'ọphu oomeje ḡe meji t̄ofu iphe,
 buk̄poo onye h̄umaru iya n̄u.
- 23 Igbigirigbi akp̄o ẹhu iya
 rak̄gbaerupho l'ẹhu
 nwibe iya;
 k'ọphu ọ d̄udu onye s̄uru
 iya arak̄ufu.
- 24 Ọkpoma iya kp̄oru
 gbengugbengu ḡe m̄kpuma;
 mb̄u l'o shihuru ike ḡe m̄kpuma,
 eegweje iphe.
- 25 Ọ -gbalihu agbalihu;
 ndz̄u erwuta ndu ike d̄u.
 Ẹphe egude ẹhu-anmanma
 gbaphu az̄u.
- 26 E -gbua ya ogu-echi;
 ọ t̄o d̄udu iphe, oo-me iya;
 ọphu ọ d̄udu iphe, arwa;
 ọzoo ikekee;
 ọzoo aḡugu emeje iya.
- 27 Ígwè b̄e ọnyajishije g'onye
 anyapyashi ọwa.
 Ọ n̄odu emeje onyirubvu
 g'onye eme oshi,
 rehuru erehu.
- 28 Apf̄u te emejedu iya g'ọ gbaa
 ọso gbala.
 Mkpuma r̄obo n̄odu ad̄ujele
 iya-a g'ọ b̄u udzu,
 etsushi ekpu iya.
- 29 E -chia ya mḡboro l'ọ gb̄e d̄u
 iya g'e chiru iya oshi ọwa.
 A -n̄odu at̄u iya arwa
 sw̄iswiiswii l'ọ ch̄ile
 iya-a ọchi.
- 30 Mkput̄ep̄ho iya ats̄u nk̄o
 g'igbur̄onu ibiribe mbeji.
 Ọ -w̄ua aw̄uwu l'ẹpuchi l'ọ d̄u

g'ẹka e swiru igwe,
 e gude echi ereshi.
 31 O -rwuba l'ogbumini l'ọ
 phuhu ọphu g'ite,
 e shiberu l'ọku.
 Teke o rwubaru l'eze-onyimu l'ọ
 tsu gbudugbudu g'ẹka e
 shiberu manu urwazi.
 32 Ẹka o gbaru be mini asoje
 raa bukahu ebo acha
 ke phuuphuu.
 Onye leri enya le mini teke
 ono l'o dobesu l'ogbu-mini
 furu ewo.
 33 O to dudu iphe,
 du le mgboko-a,
 aatu eyeru iya.
 O bu iphe, e meru dobe
 le mgboko; ophu ndzu
 agujeedu iya.
 34 G'iphe ahahabe l'eli;
 o to dudu iphe, o-gube iya.
 Oo ya bu eze l'iphe,
 bukpo iphemiphe,
 eku onwiya ekuku."

42

1 To budu iya bu; Jiobu bya
 eyeeru Chipfu onu
 bya asu iya:
 2 Mu maru-a li suru eme
 iphemiphe;
 l'ọ to dudu iphe, i tuberu
 k'ememe, a byaru
 agbanwe agbanwe.
 3 I jiru su: "Bu onye woru
 enweru egomunggo
 ke gube Chileke rwutoshia;
 l'ebe abu l'onye obu maru
 iphe, oopfu?"
 Mu kwetakwaru le mu shi
 epfu iphe, mu amadu
 ishi iya;
 iphe, du biribiri k'ophu mu
 ta asudu iya amaru.
 4 I pfukwarupho su:
 "Ngabekwa nchi;
 ge mu bya aja ngu aji.
 O kwa gi zaje mu iya."
 5 O kwa le nchi be mu
 shi anumaje eka a tu onu ngu.
 Obenu le nta-a be mu

hụmawaru ngu l'anya.
 6 Noo g'o gude mu lawarọ
 onwomu ashi.
 Izimanu lwawaru mu azu.
 Wakwa mu l'ophu l'ime
 urwuku yele ime ntu.

Akpochi opfu obu ishi

7 Tọbudu iya bu; Chipfu pfuchaa iphemiphe ono yeru Jiobu bya epfukwarupho yeru Elifazu onye Temanu su iya: "Ehu eghukwa mu egbu; o buru gu l'onya ngu phe ephenebo kpatsuru mu iya; kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jiobu pfuru. 8 Nta-a bu iphe, unu e-mekwa bu g'unu kputa oke-eswi esaa; yee ebili esaa jepfu onye-ozu mu, bu Jiobu g'o gude iya gwee ngweja-akpo-oku nu mu l'opfu ehu unu. Onye-ozu mu, bu Jiobu epfuru nu Chileke l'iswi ehu unu; mu anata epfupfu, o pfuru nu mu. Mu te emeudu unu iphe, mu gege eme unu l'esweswe ono, unu meru ono. Noo kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jiobu pfuru." 9 Noo ya bu; Elifazu onye Temanu; yee Bilidadu onye Shuwa; waa Zofa, bu onye Nama gbeshi bya emee iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Jiobu bya epfuru nu Chipfu; o nata iphe, o pfuru nu iya.

10 Tọbudu iya bu; Jiobu bya epfuchaepho nuchaa Chileke l'iswi ehu onya iya phe onoya; Chipfu bya emee ya; o byakwa enweru eku ozo. O bya emee ya iphe, bukpo iphemiphe, o shi nweru hakota g'o shi ha ugbo labo.

11 Unwune iya unwoke me unwanyi; mekpoo onyemonye, shi mahawaru iya nu byaahaa ibe iya ozo; ephe l'ephe riaha nri ozo. Ephe kpoharu iya iphu; duaha ya obu k'iphe-ehuka ono g'o ha, bu iphe, Chipfu shi woru tukobe iya ono. O nodu abujeru onye byatasharu nu l'ooguderu iya kobo bya egudekwaru iya pho iphe-nchi, e gude mkpola-ododo mee.

12 Chipfu bya agoru onu-oma nu Jiobu le ndzu ophu o mechaaru nofua eme le ndzu ophu o vuru uzo noo. Aturu, o mechaaru nweru du ukporo unu aturu l'unu iri l'ise. Inya-kamelu du unu iri l'ise. Eswi iya, e jigbaru ebo ebo du unu ise. Nkapfu-igara du unu labo l'ukporo iri. 13 O nwuta unwoke esaa bya anwuta unwanyi eto. 14 Okpara iya ke nwanyi be o guru Jiemima bya agwa otsota iya Kezaya bya agwa k'eto Kerenu-Hapuku. 15 E-jegbabe ekameka l'ali ono ta adudu eka aahuma onye nwanyi, mapfuru unwu ada Jiobu le mma. Nna phe, bu Jiobu keru iphe, o nweru gbaa phe teke o keru iya unwu iya ke nwoke.

16 Ge Jiobu jechaaru iphe-ehuka ono be o dzufuaru ndzu noo ukporo apha esaa. O nodu ndzu gude enya huma unwu iya; yee unwu nwanwa iya phe; mekpoo unwu nwanwanwanwanwa; mekpoo nwanwanwanwanwa nwanwa iya. 17 Tọbudu iya bu; o mechaa nwuhu kappo nka karwee akarwe; nokpoo ikpoto apha, du igwerigwe igwerigwe.

Ekwó Ebvú-oma

1

- 1 Ehu-útso bẹ a gọru nù onye
 onó,
 yẹe ndu ẹjọ-íphe ta achídu
 idzu lanù;
 ọp̄hu ooshiswetajẹdu ọzo
 ndu iphe-ẹjọ;
 ọp̄hu ọ nọdujẹdu l'ẹka ndu
 ep̄fubyishi kẹ Chileke nọ;
 2 mbụ onye bụep̄ho iphe,
 aduje iya ree bụ ekemu
 Chipfu;
 ọ bụru ekemu Chipfu onó
 bẹ ọonoduje arị l'ọriri eswe
 l'enyashi.
- 3 Onye onó dụ g'oshi,
 e yeru l'agụga nggele;
 ọ nọdu amị mebyi
 l'orwuberu iya;
 ọp̄hu ẹkwó iya
 anwụlwashihujẹdu
 anwụlwashihu.
- Iphe, bụkpoo iphemiphe,
 oome abujeeru iya phọ
 ọpete.
- 4 Obenu l'ọ tọ bụdu ẹgube
 onó bẹ ọodujeru ndu
 ẹjọ-íphe.
- Ep̄hebedua dụ g'ẹswa ereshi,
 phẹrephere anọduje
 ezikashị ezikashị.
- 5 Ọo ya bụ lẹ ndu ẹjọ-íphe bẹ
 ikpe Chileke a-nma;
 ọp̄hu oodobedu ndu iphe-ẹjọ
 l'ẹka ndu p̄fuberekoto nọ.
- 6 Noo kẹle Chipfu abọru ndu
 p̄fuberekoto ọzo;
 obenu l'ọzo kẹ ndu
 ẹjọ-íphe e-me;
 ẹp̄he aburu mkpurupyata.

2

- 1 ?Bụ gunu kparụ iphe,
 ọhamoha gude
 ẹhu-eghu aba hanyihanyi?
 ?Ọ nwuru inwu-aga bẹ
 ndiphe achị ẹjọ idzu,

- enwedu ishi?
 2 Ndu eze, bu ishi ndiphe
 akwakọbe k'ọgu;
 ndu-ishi dzukọbe;
 g'ẹphe tsoo Chipfu ọgu;
 tsokwaphọ onye ono,
 ọ họtaru g'ọ bụru eze
 ono ọgu.
- 3 Ẹphe sụru: "Unu g'anyi
 nyakashia mkpọro ono,
 ẹphe gude tughabe anyi ono!
 Unu g'anyi gbabushia
 ẹgbirigba ono,
 ẹphe gude kee anyi
 ẹgbu ono."
- 4 Ọlobuele-a ọchi bẹ onye ono,
 sụgaru l'aba-eze iya
 l'imigwe ono achije pẹ;
 mbụ l'ọo ọchi bẹ ọonoduje
 ezi Nnajiuphu.
- 5 Ọ -nọnyaepfo l'ọ gbanwụbe
 iphu pfiaru pẹ opfu
 ẹhu-eghu;
 l'ọ gude oke ẹhu-eghu iya
 mee gẹ ndzụ rwuta pẹ.
- 6 Ọo-sụ pẹ: "Mu gudewaa
 ẹka mu mee onye mu
 họtaru;
 g'ọ bụru eze l'úbvú Zayonu;
 mbụ úbvú ono,
 mu doberu nsọ ono."
- 7 Onye ọbu, ọ họtaru ọbu sụ:
 "Mu e-wotaepfo
 ekemu Chipfu tua jala.
 Noo kẹle Chipfu sụwaru mu;
 Ọo ngu bụ Nwa mu.
 E -shi ntanụ-a bẹ mu
 bụakwaa Nna,
 nwuru ngu nụ.
- 8 Mu e-woerupho ọha l'ophu
 nụ ngu g'ọ bụru
 okiphe ngu.
 Mu e-woru mgboko l'ophu
 nụ ngu g'ọ bụru alì-ihe ngu;
 m'ọ bụru l'ì rwọru mu iya.
- 9 Ọ bụru mgborígwe bẹ ii-gude
 bụru ishi pẹ;
 gude iya kua pẹ pyaapya
 g'ite urwa."
- 10 Ọo ya bụ; unubẹ ndu
 bụkwanu eze;
 unu kwakwaa ẹnya!

Unubẹ ndu-ikpe ke
 mgboko-a; unu ngabẹkwa
 nchi l'okwa ono,
 aanmaru unu ono!
 11 Unu gudekwa ndzụ-agụgu
 wata ejeru Chipfu ozi!
 Unu egude ẹhu-anmanma
 tee ẹswa!
 12 Unu phozeta tsutsua Nwa iya
 obu onu l'okpa.
 A nonyaa ẹhu wata iya eghe
 eghe;
 o mee g'unu buru
 mkpurupyata le gbororo;
 kele o kwa nwiphe,
 ha nwanshii be akpatsuje
 iya ẹhu-eghe.
 Ẹhu-utso be a goru nu ndu
 gbapfuru iya nu;
 je anodu iya l'eka
 zee ndzụ.

3

Ebvú-oma, Dévidi deru teke ogbalaru nwa iya Abusalomu

1 Oowaa Chipfu; ndu achi
 mu le njo paakwaru igwerigwe!
 Ndu wulihuru etso mu opfu
 bukwa aguta aguta.
 2 Ndu epfuru mu nu su le
 Chileke ta adzotadu
 mu pakwapho
 igwerigwe.
 3 Olobu Chipfu; o kwa ngu bu
 onye egbobutaje mu nu.
 Oo ngu bu onye emeje;
 l'aakwabe mu ubvu;
 bya aburu ngu anoduje
 ekutse mu.
 4 Mu woliru olu mu raku
 Chipfu.
 O gbẹ l'ubvu ono,
 o doberu nsọ ono
 zaa mu enu.
 5 Mu ze-zeta kuru
 mgbenya; kua ya
 teta;
 kele oo Chipfu
 gude ndzụ mu.
 6 Unubuku nemadzụ
 ugbo iri ono,
 kwakachaaaru
 no-pee mu
 mgburugburu ono

bẹ mu ta atsukwa
ebvu.
7 Kwolihuro Chipfu;
Chileke mu;
jiko dzọo mu rọ!
Chinaa ndu ọhogu
mu ẹka lẹ nchị;
chitsushia phẹ;
l'i chishia ndu
ẹjo-iphe eze l'ọnu.
8 Ọo gube Chipfu
adzoje nemadzu.
Gonuru ọnu-oma ngu nụ ndu
nke ngu.

4

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye iya*
1 Zaa mu ẹnu mẹ mu raku ngu;
jiko Chileke mu; onye
pfuberekoto.
I gbaru mu mkpu teke mu shi
eje iphe-ehuka.
Jiko phọaru mu obu-imemini;
nụmaro epfupfu,
mu epfu anụ ngu!
2 ?Bụ teke ole bẹ unube
unwu-eliphe a-ha egude ùbvù,
a kwabẹru mu eme iberezi?
?Bụ teke ole bẹ unu e-yeberu
obu l'iphe, enwedu ishi;
mbụ woru onwunu haaru
iphe, abudu ọkpobe iphe?
3 Ole ọphu unu a-maru bụ lẹ
Chipfu hotawaru ndu
yeru iya obu doberu
onwiya.
Mu -chiku Chipfu bẹ ọozaje
mu ẹnu.
4 Ẹhu -ghuahaa unu eghu;
unu te ekwekwa
g'ẹhu-eghu obu kpataru
unu eme iphe-ẹji.
Unu zẹkpoepho nwapyakọo
l'iphe, unu azeje aze;e;
tọo nwehu rịa ya ariri;
nọ-kirishia.
5 Gẹ ngweja, unu a-nọdu egwe
anụ Chileke bukwaru
ngweja, dọ iya ree.
Unu adakobeje Chipfu.

- 6 Ikpoto nemadzú asúje:
 “?Jiko Chipfu; mebanaaru
 anyi iphe oma.
 Menaa g'iphe duru anyi lẹ
 ree!”
- 7 Obenu l'ehu-utso ophu i meru;
 o nọdu atso mbẹdua
 bẹ kakwa ophu atsoje
 phẹ nụ;
 mẹ iphe, ephe meberu
 l'opfu phẹ mehu shingushingu.
- 8 Mu a-tokpoepho nwẹhu
 zẹ-zeta kuru mgbẹnya
 l'ehu-guu;
 kele oọ gube Chipfu kpoloko
 emeje gẹ mu maru l'o tọ
 dudu iphe, suru mu emebata.

5

Ebvú-oma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvú; g'a phuru ototo ye iya

- 1 Jiko Chipfu; ngabenu nchị
 numa olu mu;
 Jiko gẹ ude, mu atsu rwua
 ngu rọ l'ehu!
- 2 Gube Chileke mu, bu onye
 Eze mu;
 ngabenu nchị numa mkpu,
 mu echi echiku ngu!
- Noo kele oọ ngu bẹ mu epfu
 anụ.
- 3 Gube Chipfu; utsu g'utsu bẹ
 inumaje olu mu.
 Mu ewojeru mkpa mu
 dooru ngu giriri; daa
 ngaberu ngu utsu g'utsu.
- 4 Chileke; i ti bụdu onye
 ejo-iphe aduje ree.
 Ophu iikwejedu gẹ ndu eme
 ejo-ememe nọ-kube
 ngu.
- 5 Ndu eku onwophe ta adudu
 ike apfuru l'iphu ngu.
 Iphe, bukpo ndu eme iphe,
 adudu ree bẹ dukota
 ngu ashị.
- 6 Iphe, bukpo ndu anọduje
 adzu aka bẹ iimeje
 g'ephe buru mkpurupyata.
 Ndu egbu ochi; yee ndu ugho
 bẹ gube Chipfu anọduje
 akpofu akpofu.
- 7 Obenu lẹ mbẹdua a-byaje

l'ulo ngu;
 eshinu i yeru mu obu.
 O buru ntsumbervu be mu
 e-gudeje gha iphu
 l'eze-ulo ngu, du nsọ
 baaru ngu eja.
 8 Kpo-ziaru mu uto jiko Chipfu
 eshinu i bu onye
 pfuberekoto.
 Kpo-zinaaru mu uto;
 m'obvu ndu achị mu
 le njo.
 Menaa g'uzo, icho ge mu
 shia doo mu enya.
 9 O to dudu opfu, shi phe l'onu
 me nanu, e gude eka.
 Obu phe bu iwashi tukoru
 iya sweta.
 Ire phe be ephe egudeje aja
 nwibe phe ajaja;
 obenu l'iphe, no phe l'ime
 obu anoduje eshi
 ishi g'ilu, gheru onu.
 10 Jiko Chileke; menaa g'iphe-aji,
 ephe eme tukoru phe l'ishi!
 G'idzu, ephe chiru nmakwaa
 phe g'onya.
 Chishichaa phe Chileke;
 noo kele ephe
 kwefunukawaru ngu
 ike;
 teme ephe nodu anoduje
 atupya ngu tekenteke.
 11 Obenu-a; g'ehu-utso bukwaru
 ke ndu agbabaje l'ime
 ngu je anodu
 zeeru ndzu.
 G'ephe guje ebvu ehutso
 jasụ le tuutuutu le
 mimiimii.
 Gbochitenu phe Chileke!
 G'iphe, bukpuo ndu yeru
 epha ngu obu etee eswa.
 12 Noo kele o gube Chipfu
 agojeru onu-oma nu
 ndu pfuberekoto.
 Iigudeje l'oo l'ephe du ngu
 l'obu gbobuta phe.

6

*Ebvu-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu; g'e*

*gude olu-edede gwa ya;
g'a kpọru une ye iya*

¹ Gube Chipfu; te egudekwa
ẹhu-eghu baaru mu
mba!

Te egudekwa ẹnya,
ata ngu kpitikpiti hua
mu ahuhu!

² Phuaru mu obu-imemini
jiko Chipfu;
kele mu eyifuwa eyifu.

Mee g'ehu du mu ike;
kele ẹhu mu l'ophu
tuko aphukota mu
kparikpari.

³ Teme meji nodu atofukwa
mu pho atofu.

Su-a; gube Chipfu; ?bukpoo a
-noo jasu teke ole
b'ii-gbaru mu mkpu?

⁴ Lwaphutanu azu Chipfu;
bya agbafuta mu ge mu
dzuru ndzu. Phunaaru mu
obu-imemini; dzo mu ro!

⁵ Kele; onye nwuhuru nu
ta anyataekwaru ngu.

?Bu onye a-gbe l'ali-maa
ekele ngu ekele?

⁶ Mu tsuakwaru ude jasu ike
bvu mu.

Enyashi mboku-mboku be mu
azeje l'iphe-aze mu
kwakota ekwa
mkpurumkpuru.

Ophu o dudu mboku,
a noghajeru g'anya-mini
ta agba utso l'iphe,
mu azeje aze.

⁷ Aphu, tsoru mu nu mewaru;
mu raa ekwa aphu
ragaraga.

O mewaru; ophu mu
aphu-rweedu aphu-rwe;
o buru iphe, ndu achu mu
le njo kparu.

⁸ Unu tuko paru mu haa;
unube ndu ono, eme iphe,
adudu ree ono;
kele Chipfu numawaru
olu ekwa mu.

⁹ Chipfu numawaru arworwo,
mu rworu iya.

Epfupfu, mu epfu anụ iya
 rwuwaru iya nchị.
 10 G'e kpukwaa ndu ọhogu mu
 iphu lẹ ntụ;
 gẹ meji tọfukwa phẹ.
 G'ephe tsekwa iphu egwegwa
 gude iphere laphu azu.

7

*Ebvú-aphu, Dévidi guru nụ
 Chipfu lẹ k'iphe, Kushi, bu
 oshilokpa Benjiaminu pfuru*

- 1 Gube Chipfu, bu Chileke mu;
 ọ kwa l'ime ngu be
 mu gbabarụ je ezeeru
 ndzụ mu.
 Dzonaa mu dzota l'eka iphe,
 bu ndu achị mu nụ;
 jiko nafuta mu rọ!
- 2 Odumeka be ephe e-gudekwa
 mu labushia nanụ nanụ;
 g'onye agụ dzugburu;
 ebe adu onye ọzo, mu nweru,
 a-gbaru mu mkpu.
- 3 Gube Chipfu, bu Chileke mu;
 a -gufukwa lẹ-a:
 l'o nweru iphe, apfuduru-oto,
 mu mejeru;
 4 mbụ m'ọ -buru l'o nweru
 onye opfu aduduru mu l'iya,
 mu mejeru ejo-iphe;
 ọzoo lẹ mu natajeru ndu
 achị mu lẹ njo iphe k'ehuka;
 lẹ be adu iphe, kparụ iya nụ;
 5 ọo ya bu gẹ ndu ọhogu mu
 ono chia mu gude;
 zowa mu rọ tolitoli;
 wowaruro ubvu ono,
 aakwabeje mu ono rwua lẹ ntụ.
- 6 Gube Chipfu; kwolihunụ
 l'ehu-eghu!
 Jiko gbeshinu; nochia ndu ono,
 l'achị mu lẹ njo ono ụzo;
 mbụ ndu ono,
 atụ kpereree abyapfuta
 mu ono.
 Kwolihuro Chipfu; kele ọ
 kwa gubedua turu
 ekemu sụ gẹ ndiphe
 kpeje ikpe, pfuru oto.
- 7 Jiko chikobenu ọha l'ophu
 ono, dzukoberu nụ ono;

- g'ephe gbaa ngu
mgburugburu.
L'ì nọ-zeta l'aba-eze ngu
l'ephekerephe.
- 8 Ọo gube Chipfu bu onye
e-kpe ndu ono ikpe.
Jiko Chipfu hanaru mu enge;
kele mu bu onye
pfuberekoto;
ophu o dudu eka uta du
mu l'ehu.
- 9 Gube Chileke, bu onye
pfuberekoto;
gube onye enyochaje ime
obu waa egomunggo;
jiko menaa g'ejo-ememe,
ndu ejo-iphe anoduje
eme buru bugemu!
Mee ge ndu pfuberekoto
nguru anguru!
- 10 Chileke bu onye egbobutaje
mu nu.
Oo yebedua adzoje ndu obu
phe guru iphoro.
- 11 Chileke bu onye ekpeje ikpe,
pfuru oto;
bya aburu onye egoshije
oke ehueghu iya
mboku-mboku.
- 12 O -lenyaa enya l'izimanu
a-lwa onye ejo-iphe azu;
ophu o dudu;
be oo-wokwaru ugu-echi
iya baa ababa.
Uta iya be o setaanaru-a ke
kikiki kwaberu ndu
obu.
- 13 Ejo ngwogu iya ono be o
meakwaru dobe;
bya edoziwaa apfu iya,
o meru o nodu ekegbaa
pfupfupfu.
- 14 Lewarọ le ndu ejo-iphe
tsutagbaaru ime iphe-eji.
Epho bewaru phe l'ezeda ejo
eregede.
O buru ntuphu-ire be
ephe e-mechaa nwua.
- 15 Epe buru iduma;
bya ebvumia ya ebvumi;
ole o epebedua
e-mechaa dalahu

- l'iduma obu.
 16 Eregede, ephe agba
 l'e-mechakwapho
 daphutaru phe azu;
 bya adakoru phe l'ishi.
 Teme iphe-kpanganga,
 ephe meru ndu ozo be
 a-lwaphutakotaru phe azu.
 17 Mbɛdua a-nɔduepho ekele
 Chipfu ekele l'o bu
 onye pɛberekoto.
 Mu agua ebvu gude tua
 onye ono, bu
 Okalibe-kakota-shii
 onoya epha.

8

*Ebvu-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gudeje
 ngwa ebvu, jita gua ya*

- 1 Gube Chipfu, bu Nnajiuphu
 anyi;
 epha ngu nyiberu anyibe le
 mgboko l'ophu.
 Gube onye woru odu-biribiri
 ngu dobe doghaa igwe.
 2 I mewaru unwegirima;
 waa ndu angu era;
 ephe wata ngu aja ajaja;
 m'obvu ndu ohogu ngu;
 shi nno mee g'onu
 buru ndu ohogu ngu ono;
 waa ndu eme g'ephe
 gwata ngu ugwo
 iphe kpurukudukuu.
 3 Teke mu leri enya l'igwe
 l'ophu, bu iphe, i gude
 mkpushi-eka ngu mee;
 mbukpoo onwa me
 kpokpode, buchaa iphe,
 i meru ememe dobe;
 4 be mu asuje: “?Bu gunu
 be nemadzu bu; ke
 g'iri-vuje iya?
 ?Bu gunu be unwu-eliphe,
 bu ke g'iiletaje phe enya?”
 5 I meru iya; ophu iphe,
 unwu imigwe gude
 sengoo ya
 ahakpodanu g'enya-nvo.
 I kpuberu iya
 o-gbu-nwiiinwii

- g'okpu-eze; bya akwabe
iya ùbvù, parù ẹka.
- 6 I nuru iya ike g'o letakota
iphemiphe, i meru
ememe ẹnya;
bya emee g'iphemiphe
nọdukota iya l'ẹka;
- 7 mbu g'aturu; yee egbu;
waa eswi;
waa anu-egbudu g'ephe
hakota;
- 8 me ẹnu, ephe l'eli;
waa ema, bu le mini;
mewaro iphemiphe,
bu le mini g'ephe ha
nọdukota iya l'ẹka.
- 9 Gube Chipfu,
bu Nnajiuphu anyi;
epha ngu nyiberu anyibe
le mgboko l'ophu.

9

*Ebvü-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvü; g'e gude olu
ebvü, "Ekwa Nwa" gua ya*

- 1 Gube Chipfu; mu e-gude obu
mu l'ophu ekele ngu
ekele.
Mu a-nodu epfukashi
iphe, du biribiri,
imeshigbaa.
- 2 Ehu a-nodu atso mu utso;
mu egude ngu ete eswa.
Mu agu ebvü etu ngu epha;
gube
Okalibe-kangokotaru-nu!
- 3 Ndu ohogu mu tsuphuwaru
azu!
Epe vukotawaru iphe daa;
buru mkpurupyata
l'ataphu ngu!
- 4 Noo kele i kpewaru ikpe,
pfuru oto bya ahaaru
mu enge.
- I no l'aba-eze ngu kpee ikpe,
pfuru nhamunha.
- 5 I bawaru ohamoha mba;
bya emee ndu ejo-iphe;
ephe buru mkpurupyata.
- I mewaru g'epha phe
chihu achihu jasü
le tuutuutu le

- m̄imiimii.
⁶ Ndu ọhogu mu phẹ bẹ
 nkepẹ bvụwaru.
 Ibe phẹ a-bụerupho ochobu
 jasuru asuru.
 Mkpukpu phẹ bẹ ị vụwaru
 l'ogbarabvu;
 ọphu ọ duedu onye
 nyataru iya nụ.
⁷ Chipfu a-buru eze jasụ
 lẹ tuutuutu lẹ
 m̄imiimii.
 O mewaru aba-eze iya ono
 g'ọ nguru anguru;
 k'ọphu ọo-nọdu iya kpee
 ikpe.
⁸ Oo-kpe ndu mgboko ikpe,
 pfuru ọto.
 Ikpe, ookpeje apfujeru
 nhamunha.
⁹ Ndu eemekpa ẹhu agbabajẹ
 Chipfu l'ẹka je ezeeru
 ndzụ.
 Ndu iphe-ẹhuka byaru
 agbabajekwa iya
 phọ l'ẹka je edomia
 onwophe.
¹⁰ Iphe, bukpuo ndu maru ngu
 nụ bu ngu bẹ ẹphe
 dakoberu;
 kele gube Chipfu teke
 agbadoswee ndu achọ
 ngu amaru.
¹¹ Unu gụa ebvu gude tua
 Chipfu ono, bu eze lẹ
 Zayonu ono ẹpha.
 Unu t̄aru ọhamoha onu iphe,
 o meru.
¹² Noo kele yẹbedua, akpajẹ
 ishi ọchi onye e gburu
 egbugbu;
 bẹ nyatakwaru phẹ nụ.
 Ndu iphe-ẹhuka byaru -chia
 mkpu bẹ ọ t̄o
 gbajekwa phẹ nkuchi.
¹³ Gube Chipfu; phuru mu
 obu-imemini!
 Lewarọ gẹ ndu achị mu lẹ njọ
 akpabe mu ẹhu!
 Lofutanu mu l'onu-oguzo maa!
¹⁴ Ọo ya bu gẹ mu anọdu
 l'onu-abata Nwada Zayonu
 ono jaa ngu ajaja;

- bya etekwaaphọ ẹswa l'ì
dzọtaru mu.
- 15 Ọhamoha dalahụwaru l'iduma,
ẹphe buru nwẹka phẹ.
Ẹphe jewaru ekoda l'ụgbu,
ẹphe geru l'onwophe.
- 16 Iphe, e gude maru Chipfu bụ
g'oogudeje ekpe ikpe.
Ndu ẹjo-iphe egudeje
ẹjo-ememe, ẹphe eme
gbabẹru onwophe
ọnyà dalahụ.
- 17 Ndu ẹjo-iphe bẹ aa-chịru ye
l'ali-maa;
mbụ l'iphe, bukpoọ ọha,
zọharu Chileke bẹ
a-lakọta l'ali-maa.
- 18 Obenu lẹ ndu adudu g'ọ
dụ phẹ bẹ ọ tọo
zọhajekwa jasuru;
ọphu iphe, ndu ụkpa
ele ẹnya lẹ Chipfu
e-meru phẹ
abyadụ ala kẹ mmanụ.
- 19 Gbalihukpọdapho gube Chipfu;
g'ọ tọ bụ nemadzu
l'agbẹ ka ngu ike!
G'e kpee ọhamoha ikpe l'iphu
ngu!
- 20 Chipfu; menaa gẹ
ndzu-agugu rwuta phẹ;
k'ọphu ọhamoha ono
a-maru l'ọo nemadzu
mmanụ bẹ ẹphe bụ.

10

- 1 ?Denu g'o gude i je apfuru
uzenya Chipfu?
?Denu g'ọ nwuru i domiru
onwongu nta-a,
iphe-ẹhuka byaru-a?
- 2 Ndu ẹjo-iphe egudeje eku
onwophe achị nta ndu
ụkpa.
Gẹ ndu ẹjo-iphe ono
nmalahukwa l'ìdzù,
ẹphe chịru dobe!
- 3 Iphe, ndu ẹjo-iphe egudeje
aba abaa bụ iphe,
ẹphe rịru dobe l'obu phẹ.
Chileke bẹ ẹphe anọduje
epfutoshi;

- ọ bụchiaru ndu iphe
 taa asụjeduru asuru
 bẹ ẹphe
 anọduje ekutse.
- 4 Ndu ẹjo-iphe egudeje eku
 onwophe jịka achọ
 Chileke;
 ọphu ẹphe arivujedu
 Chileke ililekpọo.
- 5 Ọle iphemiphe, ẹphe eme
 anọdujeele-a ejehuru phe.
 Ndu achị phe lẹ njo bẹ ẹphe
 akakputeje l'anya;
 ọphu ẹphe
 ahumajedu ikpe ono,
 Chipfu e-mechaa
 kpee phe ono.
- 6 Iphe, ẹphe arije l'obu phe
 bụ l'ẹphe bụwaa
 enwubata enwubata;
 l'ẹphe ta abyadu eje
 iphe ẹhuka.
- 7 Iphe, ejije phe ọnu ebushihu
 ebushihu bụ ephu
 iphu;
 waa aghọ ụgho waa
 emekpa nwibe phe ẹhu.
- Iphe, ẹphe akpọjeru
 l'ọnu bụerupho
 ẹregede yẹe iphe,
 adudu ree.
- 8 Ẹphe ewohajẹ onwophe
 l'aguga mkpukpu.
- Ọ bụru ẹka ono,
 ẹphe domiru onwophe;
 kwabẹru ndu a-nmada
 phe l'ẹka ono
 bẹ ẹphe anọduje
 gbushia ndu enwedu iphe,
 ẹphe meru.
- 9 Ọo g'oduma edomije onwiya
 l'ẹgbudu kwabẹru
 unwu-anu-a bụ g'ẹphe
 edomije onwophe
 kwabẹru ndu ukpa.
- Teke ẹphe nmataeru phe
 phọ; ẹphe akpuru
 phe lashia.
- 10 Ndu nmadaru phe l'ẹka bẹ
 ẹphe egweje arakabya;
 jasụ ẹphe eworu ẹnya
 kurwua.

- Ẹphe egudeje ọkpehu phe
 kua ndu ụkpa ono
 pyaapyaa.
- 11 Ẹphe arije ị Chileke
 zohakotawaru iphe,
 ẹphe meru;
 mbụ ị Chileke ghawarụ
 okotazụ;
 ọphu ọ byaedu aghaba
 ẹnya l'azụ hụma iphe ono,
 ẹphe meshiru ono.
- 12 Gube Chipfu;
 gbalihukpọdapho
 agbalihu!
 Gube Chileke; palikpọdapho
 ẹka ngu apali!
 Ta azọhashinu ndu ono,
 aakpa ẹhu ono!
- 13 ?Denu g'ọ nwuru ndu
 ẹjo-iphe anọduje epfutoshi
 Chileke?
 ?Bụ gụnu meru iphe,
 ẹphe anọduje ari ị Chileke
 ta adudu iphe,
 oome phe?
- 14 Obenu l'itukoje iphemiphe
 hụmakota.
 İhumaje ndu eje iphe-ẹhuka;
 waa ndu agụ aphụ.
 Ọphu ịichijeduru ẹka ye
 l'iphu ụtapfu.
 Ndu ụkpa bụ gubedua be
 ẹphe woru ndzụ phe
 ye l'ẹka.
 Ndu nna phe anọedu buru
 gubedua agbajeru phe
 mkpu.
- 15 Nyakwonaa ndu ẹjo-iphe ẹka;
 me ndu eme ẹjo-ememe.
 Vokwaa ẹjo-iphe, ẹphe eme
 g'ọha. Ba ahakwa me nanu.
- 16 Ọo Chipfu bụ Eze jasụ ị
 tuutuutuu ị mimiimii.
 Ndu ọhozo a-chihu l'ali
 ke Chipfu.
- 17 Gube Chipfu; iphe,
 ndu dụ àgù rworu ngu
 be ị nụmawaru.
 Ọo gubedua emeje g'obu
 nmapfuru phe;
 teme ị nọdu anụmajẹ olu phe.
- 18 Haarụ ndu nna phe anọedu enge;

waa ndu eemekpa ẹhu.
G'unwu-eliphe haa phe
akparya ishi.

11

*Ebvu, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu*

- 1 Mu woru onwomu ye Chipfu
l'eka.
?Denu g'o nwuru unu suru
ge mu phee ephephe
g'enu je edomia onwomu
l'eka úbvú dú?
- 2 No kele ndu ejo-iphe woharu
onwophe seta apfu phe
ke kikiki g'ephe gbaa
ndu obu phe
guru ìphóró.
- 3 Eshi ophu e mebyishiwaru
itso, gude mkpukpu;
?buhunu gunu b'a suru
g'onye-pfuberekoto
mebaa ozo?
- 4 Chipfu nokwa l'eze-ulo iya,
du nsọ.
Eka aba-eze Chipfu no
bukwa l'imigwe.
O buru l'eka ono be onoduje
ele enya le mgboko.
Enya iya atuko unwu-eliphe
l'ophu humagbua.
- 5 Chipfu enyochajekwa ndu
pfuberekoto;
me ndu ejo-iphe enyocha.
Obenu le ndu bu iphe,
aduje phe ree bu
eme ndu ozo iphe
kpanganga aduje iya ashi.
- 6 Ndu ejo-iphe ono be
oo-mechaa dzeeru
icheku-oku yee
oku-nshiegbe g'igwe
edzeje mini-a.
O buru ejo pherephere,
ekpo oku a-buru
okiphe phe.
- 7 Chipfu bu onye pfuberekoto.
Ndu eme iphe, pfuru
nhamunha aduje
iya ree.
Ndu obu phe guru ìphóró
e-mechaa huma

iphu iya.

12

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nú onye-ishi ebvú; g'e
gude olu-edede gúà ya*

- ¹ Gúbe Chipfu; bya agbaa
mkpu lẹ ndibe ngu
bvúakwaru!
Ọ tọ dọekwa ẹka
aahumakwadu onye
ire-lanu.
- ² Onyemonye anọduje adzuru
nwibe iya ụka;
gude opfu-enwunwu
eduphushi nwibe phẹ.
- ³ Gúbe Chipfu; menaa g'ẹphe
chihu;
mbụ ndu ono, enwuru
nwibe phẹ
opfu-enwunwu ono;
waa ndu ono, anọduje etu
onwophe oke ẹpha ono.
- ⁴ Mbụ ndu ono, asuje l'ẹphe
a-nọdu epfu g'ọ dọ phẹ;
l'ọ tọ dọdu onye sọru
akpọ-buru opfu ye phẹ
l'ọnu.
- ?Búkwanu onye aturu phẹ
iphe, ẹphe e-pfu?
- ⁵ Obenu lẹ Chipfu byakwanu
eyeru phẹ ọnu bya asu phẹ:
“O rwuakwaru teke ya
a-byapfuta unu;
kele ndu ụkpa bẹ unu
kpatashiwaru ẹhu;
teme ndu adudu g'ọ dọ phẹ
gunukawa aphụ unu.
Nta-a bẹ o rwuwaru teke
ya a-gbaru phẹ mkpu ono,
ẹphe ele ẹnya iya ono.”
- ⁶ Iphe, Chipfu pfuru
bụ ọkpobe opfu.
Opfu iya ono dọ g'ọkpobe
mkpọla-ọchaa,
a huru l'ọku-uzu mgbo ẹsaa
g'o gbuchafu egbuchafu.
- ⁷⁻⁸ Ndu ejo-iphe dzuakwaru
ẹkameka; teme iphe,
unwu-eliphe gharu iphu
bụwaru ejo-ememe.
Obenu l'ọo gúbe Chipfu

anọduje eche anyi.
 Oo ngu eletaję anyi ęnya
 mkpụrumkpuru
 g'ęka ndu ęjo-iphe te erwu
 anyi l'ęhu.

13

*Ebvu, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu*

- ¹ Gube Chipfu; ?bụ jasụ teke
 ole bę ịi-zọha-beru mu
 g'ị zọharu mu ọwa-a?
 ?Bụ jasụ l'ọjọjọje tọo?
 ?Bụ jasụ teke ole
 bę ịighaberu mu azụ?
² ?Mu a-takpọo nshi jasụ teke ole?
 ?Bụ je eberu iberu-agma bę
 aphụ e-ji mu obu eswe
 l'ęnyashi ęgube ọwa-a?
 ?Bụ teke ole bę ndu ọhogu
 mu a-tụ-beru okoo
 kpua mu?
³ Lenaa mu ęnya gube Chipfu,
 bụ Chileke mu;
 yęnaaru mu ọnu!
 Menaa gę mu hụma ọzo;
 a nọnyaa mu nwụhu!
⁴ K'ọphu ndu ọhogu mu
 ata asujedu l'ęphe
 mekpewaru mu.
 Noo kele ndu achi mu lę njọ
 bę e-tekwa ęswa mę
 mu daa.
⁵ Obenu l'ọo n-yemobu ngu bę
 mu dakoberu.
 Mu ete ęswa; kele mu maru
 l'ịi-dzọta mu.
⁶ Mu a-nọdu agụ ebvu anụ
 Chipfu;
 kele ọ nwụbenukaru
 mu ęnya.

14

*Ebvu, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu*

- ¹ Ndu eswe anọduje ari l'ime
 obu phę lę Chileke
 ta adudu.
 ęphe mebyishiwaru
 onwophe;
 bya emewaa iphe,
 Chileke kpọru ashị;

- ọ́phu ọ́ dudu m'onye lanu
 eme iphe, du ree.
- 2 Chipfu gbẹ́ l'imigwe lee ẹńya
 lẹ́ mgboko-a; mbu l'ẹ́hu
 unwu-eliphe;
 gẹ́ ya maru ?o nweru onye
 kwaru ẹńya?
- Mbu g'ọ́ maru ?o nweru onye
 achọ́ yẹ́be Chileke?
- 3 Ọ́le g'ẹ́phe ha tukuraru haa
 uto jephuhu.
- Ẹ́phe tukuraru g'ẹ́phe ha
 mebyishihukota.
- Ọ́ tọ́ dudu g'ọ́ ka mma l'ọ́o
 onye lanu eme iphe,
 du ree.
- 4 Ọ́ dukwa gẹ́ ndu ono,
 eme ẹ́jo-ememe ono te
 nwedu egomunggo;
 mbu ndu ono, anọ́duje
 eri ndibe mu g'onye eri nri;
 ọ́phu ẹ́phe epfujedu
 anu Chipfu.
- 5 Ẹ́phe bu ndu ndzu-agugu
 rwutaru;
 obenu lẹ́ Chileke no-kube
 ogbo ndu pfuberekoto.
- 6 Ọ́obujeru; ndu ukpa -chichaa
 idzu; unube ndu
 ẹ́jo-iphe akposhia ya.
- Ọ́le onye ẹ́phe gbabarú l'ime
 iya je anọ́du ezeru ndzu
 phe bukwa Chipfu.
- 7 Ọ́ du mu g'e shi lẹ́ Zayonu
 bya adzo ndu Izurelu.
- Jiékpọ́ e-te eswa; ẹ́hu atsoo
 Izurelu utso me Chipfu
 dophuepho ndibe iya
 azu l'onodu phe.

15

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; ?bu onye
 e-buru l'ibe ngu?
 ?Bu onye du idu-agma e-buru l'ubvu
 ngu, du nsọ́?
- 2 Ọ́o onye enwedu ẹ́ka uta du
 iya l'ẹ́hu;
 bya abuerupho iphe, pfuru
 oto be onoduje eme;
 mbu onye epfuje ire-lanu,

shí iya l'obu;
³ mbú onye ete evujedu
 nwibe iya nvu-azú;
 ọ́phu o mejedu nwibe iya ẹ́jì;
 tẹ́me ọ́phu opfubyishijedu
 nwibe iya epfubyishi.
⁴ Onye akpọ́je ndu dụ Chileke
 ẹ́jì ashì.
 Obenu lẹ́ ndu atsú Chileke
 ebvú bẹ́ ọ́okwabeje úbvú.
 Onye abụ́jeru; o -ribua nte lẹ́
 ya e-me iphe;
 l'ọ́ mee iphe ọ́bu; m'obeta
 o jee ebuta iya.
⁵ Onye bụ́; o -jìe nemadzú
 ụ́gwọ́; o too ledú ẹ́nya
 ntụkwase;
 ọ́phu oorijedu ụ́phalazu
 l'ishi ndu iswi dụ́ mma.
 Onye eme nno bẹ́ a ta
 byakpọ́daa enwubata
 enwubata jasuru asuru.

16

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Gbochite mu gùbe Chileke;
 kẹ́le ọ́o ngu bẹ́ mu gbabarú
 l'ẹ́ka je ezeeru ndzú.
² Mu sùru Chipfu; “Ọ́o ngu bụ́
 Nnajiuphu nkemu.
 Iphe, bụ́ iphe, dụ́ ree, mu
 nweru bụ́ ngu bẹ́ o shi
 l'ẹ́ka.”
³ A bya lẹ́ ndu dụ́ru Chileke
 nsọ́, bu l'eliphe-a;
 ọ́o ẹ́phe bụ́ ndu dụ́ akpabiri;
 bụ́ru phẹ́ kachaa mu
 adú l'obu.
⁴ Ndu anọ́duje akpọ́ ephuhuru
 agwa bẹ́ mgburwashì-ẹ́hu
 phẹ́ anọ́duepho
 aka shìi eje.
 Mee anụ́, shi mu l'ẹ́ka ta
 abyadụ́ ebe agwa phẹ́
 ono l'ọ́nu;
 ọ́phu mu abyadụ́ egude
 ọ́nu mu ọ́wa-a kpọ́-ku phẹ́.
⁵ Ọ́o Chipfu bụ́ okiphe,
 mu ketarú;
 bya aburú iya bụ́waa mu
 mkpakọ́ lẹ́ nswikọ́;
 mbú l'ọ́o gùbe Chipfu bẹ́ iphe,

- mu a-buru nọ l'eka.
 6 Iphe, e ketaru mu dụ ree
 dụgharu iya eka;
 mbụ l'okiphe nkemu dukpoo ree.
 7 Mu a-nọduje etu Chipfu epha;
 mbụ onye akpọ-ziru
 mu ụzo.
 Oobujeru; o -be l'enyashi;
 obu mu eziahaa
 mu iphe.
 8 Mu anọdujeeepho arị kẹ
 Chipfu tekenteke.
 Tekenteke bẹ ọ nọ
 mu l'ekutara;
 k'ophu a ta abyadu enwubata
 mu enwubata.
 9 Noo g'o gude ehu nọdu
 atso mu utso.
 Mu nọdu ete eswa l'ime obu
 mu;
 kele ọ tọ dudu iphe,
 byaru emebata mu nu.
 10 Noo kele mu maru l'i tii hadu
 mu l'ali-maa.
 I tii hadu onye nkengu,
 dụ nsọ g'o rehu
 erehu.
 11 Obenu l'i goshichiaru mu ụzo
 ndzu.
 Anono, mu anọduje l'iphu
 ngu tekenteke emeje
 g'ehu-utso ji mu obu.
 Mbụ l'anono, mu anọduje
 l'ekutara ngu e-me
 g'ehu tsoo mu utso
 jasụ l'ojejoje.

17

Epfupfu, Dévidi pfuru nu Chileke

- 1 Gube Chipfu; ngabe nchi!
 Numa arworwo, mube onye
 pfuberekoto arwo
 ngu!
 Togbo nchi numa mkpu,
 mu echi echiku ngu;
 l'i gbobe nchi numa epfupfu,
 mu epfu anu ngu;
 kele ọ tọ bụdu ughu bẹ
 mu agho.
 2 Jiko byanu ahaaru mu enge!
 Byanu elee ya enya;
 maru onye iswi dụ mma!

- 3 I nyochawaru ime obu mu;
 teme i huwa mu ama
 l'enyashi;
 bya elerwewa mu enya
 okpobe elerwe.
 Obenu l'ọ to dudu iphe-eji,
 i humaru mu l'ehu.
 Onu mu be mu kwaberu enya
 g'ọ to du ejo opfu,
 e-shi iya nu.
- 4 A -bya l'iphe, nemadzu
 emegbabe; be mu
 mekwarupho iphe, i pfuru;
 buru ubara yeru ndu iwashi.
- 5 O bu okpa, i toru be mu
 anoduje etso;
 ophu o dudu teke okpa
 chiswafujeru mu.
- 6 Iphe, mu gude epfu anu ngu
 Chileke bukwa l'ingajeru
 mu nchi.
 Gbobenu nchi; numa olu mu!
- 7 Jiko menaa ge mu huma
 n-yemobu ngu ono,
 du biribiri ono;
 gube onye abujeru;
 ndu -gbabarun ngu l'eka
 je ezeeru ndu
 l'i gude ekutara ngu dzota
 phe l'eka ndu ohogu phe.
- 8 Jifujeru mu ejo-iphe;
 egube ono, aajifuje
 iphe-onuka g'ọ to rwupya
 akpuru enya ono.
 Woru mu domia le mkpula
 nkù ngu;
- 9 ge ndu ejo-iphe ta akpa
 mu eh;
 mbu ndu ohogu mu ono,
 no-pheru mu mgburugburu
 eme g'ephe gbua mu ono.
- 10 Imemini nemadzu ta
 adujedu phe;
 teme ephe nodu egudeje
 onu eku onwophe.
- 11 Nta-a abujeru; ekameka,
 mu shiru; ephe etsophe mu;
 no-pheru mu mgburugburu;
 eme g'ephe kwatsua mu.
- 12 Ephe adzugabejechaa
 g'agu, egu agú;
 o nodu achọ anu,

- ọọ-dzụ-gbu;
 mbụ l'ẹphe aduje g'ẹjo agụ,
 nmakpuru anmakpuru
 kwabẹru iphe
 e-shita iya iphu.
- 13 Gbalihunụ gube Chipfu;
 fụaru pẹ!
 Menaa g'ẹphe gbushi
 ikpere huaru ngu
 ọnu l'alị!
 Gudenu ọgu-echi ngu
 dzọo mu l'ẹka ndu
 ẹjo-iphe!
- 14 Gudenu ike nkengu nafuta
 mu l'ẹka pẹ;
 mbụ l'ẹka ndu okiphe
 nkepẹ kpajiru l'iphe
 kẹ mgboko-a;
 mbụ ndu i meru;
 ẹphe nweru ẹku;
 nweru iya k'etsutsu iya;
 k'ọphu ụnwu pẹ mẹ
 ụnwu nwanwa pẹ
 e-nweru iphe nweru
 k'anyinyi.
- 15 Obenu ẹ mbedua bẹ e-gude
 apfubekoto huma
 iphu ngu.
 Mu -tehuẹpho bẹ ẹhu-utso
 e-ji mu obu;
 noo kele mu a-huma
 ugbugba ngu.

18

*Ebvú, Dévidi, bụ
 onye-ozí Chipfu deru nụ
 onye-ishi ebvú*

*Ebvú-a bẹ ọ gụru gude kele
 Chipfu ẹ mbọku, Chipfu nafutakotaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya l'ọphu;
 kelekele kẹ*

Sọlu

(2Sám 22)

- 1 Mu yeru ngu obu Chipfu.
 Ọo ngu bụ ike mu.
- 2 Ọo Chipfu bụ
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu
 ọlo-ezeru-ndzụ mu;
 bụru onye
 agbafutaje mu nụ.
 Ọo Chileke mu bụ

- agbara-mkpuma,
mu agbabaje je edomia
onwomu.
- Ọo ya egbobutaje mu g'ọ
tọ dọ iphe, e-me mu nọ.
- Ọ bọru iya bọ onye egudeje
ọkpehu iya dzọo mu.
- Ọo l'ime iya bẹ mu agbabaje
je anọdu zeeru ndzọ.
- ³ Ọo Chipfu ono, bọ onye
gbaru g'a jaje iya
ajaja ono bẹ mu arakuje;
l'ọ dzọo mu l'ẹka ndu
ọhogu mu.
- ⁴ Anwuhu shiwaa chie mu
ẹgbirigba l'olu.
- Ọla-l'iswi nọdu asọ
gborogboro gẹ mini
asọ-pfuta mu.
- ⁵ Ẹkpa-oyi alị-maa nwua mu
kpalaa.
- Anwuhu shiwaa woru ọnyà
gbaberu mu.
- ⁶ Ọle teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ
mu rakuru Chipfu.
- Mu rakuru Chileke mu;
sọ g'ọ dzọo mu.
- Ọ gbẹ l'eze-ulo iya nọma olu
mu.
- Mkpu, mu chiru chiku iya
rwua ya lẹ nchị.
- ⁷ Noo ya bọ; eliphe l'ophu
tehu kparikpari;
nmakọta jiiijiii.
- Ọkpa úbvú l'ophu
nmaghukọta anmaghu;
kele Chileke bẹ ẹhu egbu egbu.
- ⁸ Ẹnwuru ọku shi iya l'imi
akpu ke tọtututu.
- Ọku, shi iya l'ọnu afushi
tukoepho iphemiphe
ekepyashi.
- Icheku-ọku iphe,
o kepyashiru tuko
ẹkameka ata pfupfufu.
- ⁹ Ọ dojaha akpaminigwe
ke tararara; ọ bọru
iya alufuta.
- Ọchii, gbahuru ke tsukiribaa
nọdu iya lẹ mkpula
ọkpa.
- ¹⁰ Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
Ọ bọru lẹ nkù pherephere

- bẹ o degeru ezi
phuphuphu.
- 11 O woru ọchii kpuchia onwiya;
mbụ l'urwukpu, mini jiru
ejiji bẹ nọ-pheru iya
mgburugburu.
- 12 Urwukpu; waa
akamini-mkpuma; waa
icheku-ọku, ata pfupfupfu
shi l'ogbunwiiinwii ya
agushihugba.
- 13 No iya; Chipfu gbẹ
l'akpaminigwe tụa
egbigwe.
- A numa olu onye ono,
bụ Okalibe-kakota-shii
ono;
bya ahuma akamini-mkpuma;
waa icheku-ọku,
ata pfupfupfu.
- 14 Ọ gbaa apfu iya gude chikaa
ndu ohogu iya.
Ebemu-igwe bẹ ọ kuru ke
phoo.
Epe zekota l'oso gbalachaa.
- 15 Gube Chipfu ziru unme fuu
gbọoru ndu ohogu
ngu ụja.
- Eze Enyimu sokahu ebo;
k'ophu a humachaaru
ohu-enyimu l'enya;
kpuhachaa ẹka a turu
okpa-alị mgboko; a huma.
- 16 Chipfu gbẹ l'imigwe tufu ẹka;
zụ mu gburumu;
gufuta mu l'ogbu-mini.
- 17 Ọ nafutakwaru mu pho l'ẹka
ejo ohogu mu;
mẹ l'ẹka iphe, bukpuo ndu
mu dụ ashị;
noo kele epe kariru mu ẹka.
- 18 Mboku ono, mu eje iphe-ehuka
ono bẹ epe tsoru mu ọgu;
obenu l'ọo Chipfu gbataru
mu ike.
- 19 Ọo yebedua kutaru mu dobe
l'ẹka mu nọ túsaru ẹhu.
O yeru mu ẹka nafuta mu l'ọgu;
kele mu dụ iya l'obu.
- 20 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bụ onye
pfuberekoto;

- mbụ kele mu bụ onye iswi
dụ mma.
- 21 Noo kele ọ bụepho ụzo,
Chipfu toru bẹ mu
anọduje etso.
Ọphu mu egudejedu eme
ẹjo-iphe gbakutaru
Chileke azụ.
- 22 Ekemu Chipfu bẹ mu
nwubekotaru ẹnya g'ọ ha.
Teme ọphu mu aghajeduru
iphe, ọ sụru g'e meje
okotazụ.
- 23 Ọ tọ dukpoodaa ẹka uta dụ
mu l'ẹhu l'atatiphu iya.
Mu sedekpọerupho onwomu;
ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
mu yejeru ẹka.
- 24 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bụ onye p̄fuberekoto;
mbụ l'o buru mu nggo;
kele mu bụ onye iswi
dụ mma l'iphu iya.
- 25 Ndu yeru ngu obu bẹ
iigoshije l'i yeru p̄he obu.
Ndu d̄ebe ree bẹ iiduebejeru
ree.
- 26 Ndu obu p̄he ḡuru ìphóró
bẹ iidobejeru obu ìphóró.
Ị n̄odu emejeru ndu doberu
ụzo p̄he nḡogodo
nḡogodo g'umere
p̄he gbaru.
- 27 Ndu wozeru onwop̄he
alì bẹ iidzotaje;
obenu lẹ ndu eku
onwop̄he bẹ iiwozeje
alì l'onwongu.
- 28 Ọo ḡube Chipfu eyejeru mu
ọku l'orọku mu.
Ọo ḡube Chileke mu emeje
g'ìphóró d̄uru mu
l'ẹka ọchii agba.
- 29 Eshinu iiyeru mu ẹka bẹ mu
e-tso ikpoto ndu ojogu ọgu.
Igbulo mkpukpu p̄he bẹ mu
e-nyi; eshinu mu lẹ
Chileke swi.
- 30 Ụzo Chileke bẹ ntucha
adudu m'ilile.
Opfu Chileke b̄kota ọkpobe
opfu.

- Oogbobutaje ndu gbabarụ
l'ime iya je anọdu zee ndzụ.
- 31 ?Bụ onye buba Ọkalibe,
dụ nụ, abudu
Chipfu kpoloko?
?Bụ onye buba
agbara-mkpuma,
abudu Chileke anyi?
- 32 Ọo Chileke emeje g'ike dū
mu.
Ọ bụru iya meru ụzo mu;
ọphu ntucha adudu iya.
- 33 Oomeje gẹ mu pfụ shooshoo
gẹ mgbada;
mbụ l'oomeje gẹ mu
pfuru pfushia ike
l'eli úbvú.
- 34 Ọ zuru mu; mu maru
g'aalwuje ọgu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu
m'obeta ọ bụru apfụ,
e kweru l'igwe;
mu aduele-a ike gbaa ya.
- 35 Ọo gube Chipfu egbobutaje
mu; shi egube ono
dzoo mu.
Ọ bụru ẹkutara ngu bẹ
iigudeje gudeshia mu.
Eka iyeru mu ekutseje mu.
- 36 I mesataru ụzo mu ọsa;
g'ọkpa te echiswafu mu.
- 37 Mu gude ọso chia ndu
ọhogu mu gude;
ọphu mu anmaduru nggu;
jasu mu mee phe;
ephẹ bụru mkpurupyata.
- 38 Mu chiru phe pyakapyaka;
k'ọphu ephẹ ta aduedu
ike gbelibaa ishi ọzo.
Ephẹ zẹgbaepho kẹ manyoo
lẹ mgboru ọkpa mu.
- 39 Ọo ike nkengu bẹ mu gude
eje ọgu.
Ndu etso mu opfu bẹ i meru;
ephẹ gbushiru mu ikpere.
- 40 Ndu ọhogu mu bẹ i meru;
ephẹ ye ọkpa l'ọso.
I mee; mu tuko ndu mu dū
ashị gbushikota.
- 41 Ephẹ chiru mkpu;
ọphu ọ dudu onye gbaru
phe mkpu.

- Ẹphe raku Chipfu;
 ọphu o yeduru phe ọnu.
 42 Mu gweru phe uji mee phe;
 ẹphe du g'urwuku,
 pherephere zikashiru.
 Mu wushia phe g'epuchi le
 gbororo.
 43 I nafutaru mu l'eka ndu etso
 mu opfu; bya emee;
 mu mu buru ishi ohamoha;
 k'ọphu ndu mu eshidu
 maru byaru alwakota
 mu l'eka.
 44 Ẹphe -numa l'owa-a iphe,
 mu suru g'e mee baa;
 ẹphe emee ya egwegwa.
 Ndu ohozo ndu
 ephozekotaru mu.
 45 Meji tufukota iphe,
 bu ndu ohozo ono;
 teme ẹphe ndu eshijegbaa
 l'eka ẹphe shi wohaa
 onwophe phuru
 yeyeye byapfuta mu.
 46 Chipfu nokwa ndzu;
 unu tua
 agbara-mkpuma
 nkemu ono ẹpha!
 Unu kutsee Chileke;
 l'oo ya bu onye adzoje
 mu nu!
 47 Oo Chileke ejeje agwata
 ugwo iphe, ndu ohogu
 mu meru mu.
 O meru; unwu-eliphe
 ndu mu le mkpula.
 48 Onafutaje mu
 l'eka ndu ohogu mu.
 Oowolije mu eli woru
 mu doghaa ndu
 etso mu opfu.
 Ogbaftutaje mu l'eka
 ndu emeje nemadzu
 iphe-kpangangaa.
 49 Noo g'o gude mu je
 a-pfuru l'iphu ohamoha
 kele gube Chipfu ekele.
 Mu a-gu ebvu gude tua
 ngu ẹpha.
 50 Onye eze, o hotaru be
 oomeje g'o mekpee
 l'ogu.
 N-yemobu iya be

oonoduje egoshi onye
 o wuru manụ l'ishi,
 bu Dévidi yee oshilokpa
 iya jasụ le tuutuutuu
 le miimiimii.

19

*Ebvu-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

- ¹ Igwe l'ophu atụ onu ge
 Chileke dụ-be biribiri.
 Akpaminigwe nọdu egoshi
 g'oomebe ọna.
- ² Eswe mbọku-mbọku atụ onu
 iya; teme enyashi nọdu
 emeje g'a kabaa ya
 amaru.
- ³ A taa nọdu olu pẹ;
 ophu o dudu iphe,
 ephe epfu, aanụ le nchi;
- ⁴ Obenu l'olu pẹ tukuroru eliphe
 l'ophu ngakota.
 Ozi, ephe ezi jerwuchaa aka
 mgboko beru.
 Oo Chileke kpuru ulo doberu
 enyanwu l'imigwe.
- ⁵ Enyanwu nọdu eshije l'ulo
 iya obu kpufuta ge nwoke,
 luru nwanyi k'ophuu.
 Ehu nọdu atso iya ge
 mkparawa, ike dụ,
 l'eje atụ ego oso.
- ⁶ Oowaje l'akpaminigwe l'ishi
 lanu; o shi l'ishi iya
 ono jee jasụ l'ishi
 iya ophuu.
 Ophu o dudu iphe, a-su
 le ya no l'eka
 okpomoku iya te
 erwudu iya l'ehu.
- ⁷ Ekemu Chipfu duebe ree.
 Oomeje g'obu gu-zeta
 nemadzu.
 Omelali, Chipfu doberu ta
 angadu anganga.
 Oomeje g'onye amazidu iphe
 kabaa amaru iphe.
- ⁸ Iphe, Chipfu turu okpa iya
 pfukwaru nhamunha.
 Oomeje g'ehu tsoo nemadzu
 utso.
 Iphe, Chipfu suru g'e meje

doru r̄isaa.
 Oomeje nemadzu g'ọ
 h̄uma-rweta ụzo ree.
 9 Ntsumebvu Chipfu d̄u ree.
 Ọo-nọ jas̄u l'ojejoje.
 Iphe, Chipfu t̄uru l'ekemu
 b̄u eviya.
 Ọ pfukotaru nham̄unha.
 10 Ọ ka mkp̄ola-ododo aḡu ẹgu;
 ḡe mkp̄ola-ododo ono
 ad̄uhabe ree.
 T̄eme ọ ts̄ohaa man̄u-ẹnwu
 l'utso; m'ọ rwuhaa
 ọ b̄uru ẹbakala-ẹnwu.
 11 Ọonoduje al̄o m̄ube onye-oz̄i
 ngu ẹka l̄e nchi.
 Obunggo d̄uru iya onye
 an̄oduje eme iphe,
 o pfuru.
 12 Ọle ọ b̄u; ?b̄u onye amaj̄eru
 teke ya eme iphe-ẹji?
 Jiko sachaf̄ukwa mu iphe-ẹji,
 mu meru ọphu mu amad̄u.
 13 Yetar̄u m̄ube onye-oz̄i ngu
 ẹka jiko ḡe mu te
 elekebeje ẹn̄ya mee
 iphe-ẹji.
 Te kwekwa g'iphe-ẹji kapyabeje
 mu ẹn̄ya.
 Ọo ya b̄u ḡe mu a-d̄ubebe ree;
 t̄eme l'a haar̄u mu enge
 l̄e mu ta t̄upyajeduru
 ḡube Chipfu.
 14 Jiko Chipfu; g'opfu,
 shi mu l'ọnu; m̄e iphe,
 mu ar̄i l'ime obu mu d̄uje
 ngu r̄o ree;
 k̄ele ọo ngu b̄u
 agbara-mkpuma mu;
 bya ab̄uru onye agbaf̄utaje
 mu n̄u.

20

*Ebvu-oma, Dévidi deru
 n̄u onye-ishi ebvu*

1 Ḡe Chipfu n̄umaro olu ngu
 nta-a, iphe-ẹhuka byaru
 ngu-a!
 Ḡe Chileke k̄e J̄iékp̄u jiko
 gbobutakwa ngu!
 2 G'ọ shikwa l'ulo iya,
 d̄u ns̄o bya agbaar̄u

ngu mkpu!
 G'o shinu lẹ Zayonu bya
 agbaaru ngu ọdzori!
 3 G'ọ nyatakwa iphemiphe,
 ị mīru ẹnya nū iya!
 G'ọ natakwa
 ngweja-akpo-oku,
 i gweru nū iya!
 4 G'ọ nūkwā ngu iphe,
 dū ngu l'obu!
 G'ọ mekwaa g'iphe,
 ị tūberu jee g'ị tūberu iya!
 5 Ọo ya bukwanu g'anyi
 atua okoo m'anyi nūmaepho
 l'eka nkengu kangoru.
 Anyi achi-liaru Chileke
 anyi ẹkwa-ohubama.
 Gẹ Chipfu mekwaru ngu
 iphemiphe, ị rwokotaru
 iya!
 6 Nta-a bẹ mu mawaru lẹ
 Chipfu dzotawaru onye nkiya,
 a wuru manū l'ishi.
 Ọogbeje l'imigwe,
 dū nsọ ono za iya ẹnu.
 Ọ nọdu egudeje okpehu iya
 mee g'eka onye eze
 kangoo.
 7 O nweru ndu achijeru upfu
 kwẹe l'ugbo-inya.
 O nwekwarupho ndu ophu
 akpojeru obu ye
 l'inya-ogu phe.
 Obenu l'anyibedua bu
 ẹpha Chipfu, bu Chileke
 anyi bẹ anyi dakoberu.
 8 Ẹphebedua vukotawaru abali
 dagbua ochii;
 obenu l'anyibedua gbeshiru
 pfuru pfushia ike.
 9 Jiko Chipfu; menaa g'eka
 onye eze anyi kangoo!
 Nūmaro olu anyi nta-a,
 anyi araku ngu-a!

21

*Ebvu-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

1 Gube Chipfu; ẹhu atso eze utso
 l'okpehu ngu paru ẹka.
 Lewarọ ẹgube ẹswa,
 oote l'i meru; ẹka iya kangoo!

- 2 I mekpọeru iya phọ iphe,
 dụ iya l'obu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ọ saru onu su g'i meeru iya,
 i ti meduru iya.
- 3 I gude iphe-oma, nyiberu
 anyibe gba iya ndzuta;
 bya eworu okpu-eze,
 e meru l'okpobe
 mkpola-ododo kpube
 iya l'ishi.
- 4 O rworu ngu ndzu;
 i nwekwa iya ya phọ;
 mbu mee g'eswe ndzu iya
 buru ojejeje.
- 5 Emekpe ono, i meru;
 o mekpee ono meru;
 a nodu akwabe iya ubvu,
 paru aka apaa.
- I meru; ọ dụ akpabiri;
 egbu nwii.
- 6 Mbu-a; l'i gowaru iya
 onu-oma ojejeje;
 bya emee g'ehu tsoje iya utso;
 noo kele i no swiru iya.
- 7 Eshinu eze dakoberu Chipfu;
 teme Okalibe-kakota-shii
 yee ya obu be a ta
 abyakwa enwubata iya
 enwubata.
- 8 Eka ngu a-kpacharu ndu
 ohogu ngu g'ephe hakota.
 Ndu i dụ ashi be ii-gude
 ekutara ngu zu pfurii.
- 9 Teke ii-me g'a huma ngu
 be ii-hu phe l'oku,
 enwu phoophoophoo;
 mbu le Chipfu
 a-tukoshi phe oke
 ehueghu iya;
 gude oku tsupyashia phe.
- 10 Ii-mebyishi awa phe le
 mgboko-a l'ophu;
 mekwaapho g'unwu phe
 chihu le mgboko-a.
- 11 Epehe a-nodu achikpooru
 ngu ejo idzu;
 gbacharu ngu ke njo;
 ole o to dudu ophu e-nweru ishi.
- 12 Kele ii-me g'ephe ye okpa l'oso;
 m'i setapho apfu ngu ke
 kikiki g'i gbaa phe.

13 Gùbe Chipfu; g'e kutsee ngu
l'òkpehu parù ngu ẹka.
Anyịbedua a-nòdu agù ebvu
etu ngu ẹpha l'ike
dunukaru ngu.

22

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu; g'e gude olu,
"Ele Nchi-abọhu" gwa ya*

1 Chileke mu! Chileke mu!
?Bù gùnu bè o gude ì haa mu
nkịnyi mu?
?Bù gùnu meru g'o gude ì haa
mu adzọta je anọdu mu
uzenya?
?I je anọdu g'ì tị nụma ude,
mu atsụ?
2 Gùbe Chileke mu;
eswe l'enyashi bè mu
arakuje ngu;
ì tịi zadù mu ẹnu; obenu
lẹ mu ta anọkirishijedu.
3 Ọlẹ ì dūnaa nsọ g'ì dū;
mbù gùbe onye eze ndu
Ízurelu anọduje etu ẹpha.
4 Ọo ngu bè nna anyi phẹ
dakoberu.
Ẹphe dakoberu ngu;
ì nafuta phẹ.
5 Ẹphe rakuru ngu; ì dzọo phẹ.
Ẹphe dakobe ngu;
ọphu i kpuduru phẹ
iphu lẹ ntụ.
6 Obenu lẹ mbẹdua bù
mgbashiride;
mu ta abụdu nemadzụ.
Mu bù onye unwu-eliphe
emeje iphe-iphere;
bya aburu onye adudu iphe,
ndiphe guberu iya.
7 Iphe, bukpuo ndu ele mu
ẹnya achị mu ọchi;
aphuru mu ẹgbonu;
bya ekweru mu une; sụ:
8 "Ọ kwa l'ọ sùru l'ọo Chipfu
bẹ ya boru mkpa iya.
Ngwa; gẹ Chipfu obu
nafutanu iya!
G'ọ gbafutanu iya;
eshinu ọ sùru lẹ ya dū
Chipfu l'obu."

- 9 Ọle ọ kwa ngu-a kufutaru
mu l'ẹpho ne mu.
Ọ bụru ngu meru; mu
dakobe ngu; e -shiro
teke mu angụkwadu ẹra.
- 10 A nwuru mu bya ekuru
mu ye ngu l'ẹka.
E -shi teke mu nọ l'ẹpho ne
mu bẹ ị bụhawaa Chileke mu.
- 11 Ba nọdukwa mu ụzenya;
kele iphe-ẹhuka nọkwa mu
phakuu;
ọphu mu enwekwa onye
gbaru mu mkpu.
- 12 Oke-eswi, dụ igwerigwe
nọ-pheru mu anọ-pheru;
mbụ lẹ obobena ndu
Beshanu gbaru mu
mgburugburu.
- 13 Ẹphe sagbaaru ọnu galaba
eje abyapfuta mu g'oduma,
l'agbọ ụja, ejepfu anụ,
oo-gbu; taa.
- 14 A wushiru mu gẹ mini.
Iphe, bụ ọkpu, nọ mu
l'ẹhu gbughashihu.
Nta-a bẹ obu mu dụwaa
g'ụnwù.
Ọ nọwa mu l'ime zashihu
azashihu.
- 15 Ike bvụwaru mu;
ọphu ụvohu aduhedu
mu m'ilile.
Ire nyakwaru mu l'akpo.
I woru mu gwophua
l'urwuku gẹ mu nọdu
nwuhu.
- 16 Nkuta nọ-phewaru mu
mgburugburu.
Ikpotu ndu eme ẹjo-ememe
gbaphewaa mu
mgburugburu;
kpọ-fushia mu ẹka yẹ
ọkpa.
- 17 Nta-a bẹ ẹgara agụwa
mu ọgu.
Ndiphe tükowa chiru ẹnya
dzee mu ele mu kẹ
phoripori.
- 18 Ẹphe kee uwe mu l'ẹhu l'ẹhu;
o be l'ọphu mu eyeje l'ime ẹhu;
ẹphe tịa ido g'ẹphe maru

- onye a-chita iya nu.
 19 Jiko gube Chipfu;
     ba nɔdukwa mu ɔzenya!
 Gube mkpakọ ike mu;
     bya egwegwa bya
     agbaarụ mu mkpu!
 20 Gbafuta ndzụ mu g'e te
     gude ogu-echi phua mu!
 Gbafutaro mkpakọ iphe ono,
     mu nweru ono, bu ndzụ mu;
     ge nkuta ta takashi iya!
 21 Jiko dzotanu mu l'onu
     oduma;
     waa le mgbaka mpu atsụ.
 Eshinu i zawaru mu enu;
     22 be mu a-ra epha ngu arara
     g'unwunna mu phe
     numa-dzuru.
 Mu anodu l'edzudzu-oha jaa
     ngu ajaja.
 23 Unube ndu atsụ Chipfu ebvu;
     unu jaa ya ajaja!
 Iphe, bukpo g'unu ha buru
     oshilokpa Jiekpu;
     unu kwabeje iya ubvu!
 Unube oshilokpa Izurelu
     l'ophu; unu bageru iya eja!
 24 Kele onye iphe-ehuka byaru
     b'e o too lejedu
     olegbuleya;
     mbu l'o too gbadojedu
     onye eje iphe-ehuka;
     ophu o ghajeduru
     iya azu.
 Onumaje-chia olu, o gude
     chiku iya le mkpu.
 25 Mu a-nodu l'edzudzu-oha jaa
     ngu ajaja iphe, i meru mu.
 O buru l'iphu ndu atsụ ngu
     ebvu be mu a-nodu
     mekota iphe, mu riburu
     angu ememe.
 26 Ndu ukpa be epho e-ji.
 Ndu achọ Chipfu ajaa
     ya ajaja.
 "Ge ndzụ unu buru ojejoje."
 27 Unwu-eliphe l'ophu
     e-mechaa nyata iphe,
     nwuru nu.
 Epe adakobe lwapfuta
     Chipfu.
 Mbu-a; iphe, bukota ipfu,

- nokota l'ohamoha
 be e-mechaa bya
 abakotaru iya eja.
- 28 Kele iphe, bukotakpoo
 ali-eze ndiphe l'ophu
 bukota ke Chipfu;
 teme o buru iya achikota
 ohamoha.
- 29 Iphe, bukpoo ndu nweru iphe
 l'eliphe-a be e-mechaa boru
 iya obo-iphe; bakwaaru
 iya pho eja;
 teme iphe, bukotakpoo
 ndu e-mechaa buru eja be
 e-mechakwapho gbua
 ikpere l'atatiphu iya;
 mbu ndu ta adudu ike edobe
 onwophe ndzu.
- 30 Ogbo, no l'iphu e-jeru iya ozi.
 Ogbo, a-bya nu be aa-koru
 ke Nnajiuphu.
- 31 Aa-raru iya ndu e teke
 anwukpodanu anwunwu
 le Nnajiuphu bu onye
 pfuberekoto;
 mbu l'oo yebedua meru iya.

23

Ebvu-oma, Dévidi deru

- 1 Chipfu eche mu g'onye eche
 aturu;
 ophu o dukpodaa iphe,
 uko iya bya aduru mu.
- 2 Oomeje ge mu zee tuta unme
 l'eka irwu eswa du.
 O nodu eduje mu eje l'aguga
 mini, doru nyimunyimu.
- 3 Oomeje g'obu gu-zeta mu.
 O buru uzo, pfuru oto be
 oodujeru mu shia g'ee-shi
 g'epha iya apfuru.
- 4 Obetakpoo o buru uzo,
 du le nsuda, gbahuru
 tsukiribaa be mu eshi
 o to dudu ejo-iphe,
 mu atsu ebvu iya;
 kele i no swiru mu eswiru.
 Mgboro me oshi-mpaleka
 ngu anoduje adu mu obu.
- 5 Iigweshijeru mu nri ge
 mu ria l'iphu ndu achi
 mu le njo.

I nọdu eteje mu manụ,
   eshi mkpọ l'ishi g'eemeje
   onye a kwaru ẹbyaa.
 Okoro mu bẹ iimeje;
   l'o ji pyimu pyimu
   ebushihu ebushihu.
 6 O buẹpho k'oma waa
   n-yemobu Chipfu a-nọdu
   etso mu jasukpoo gẹ mu
   a-nọ-beru.
 Mu ebuerupho l'ulo Chipfu
   jasuwaruroya.

24

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Mgboko; yee iphemiphe,
   nọ iya nụ bukota kẹ Chipfu;
   mbụ eliphe-a l'ophu;
   mekpoo ndu bu iya nụ;
   2 kẹle ọo l'eli eze-enyimu
   bẹ ọ turu okpa iya;
   bya emee ya;
   ọ nguru anguru l'eli enyimu
   ime-alị.
 3 ?Bụ onye a-dụ ike nyihu
   úbvú Chipfu?
 ?Bụ onye a-dụ ike pfuru
   l'eka o doberu nsọ?
 4 Oo onye obochi-eka iya labọ
   adudu iphe-ẹji, dụ iya nụ;
   tẹme obu iya gụa ìphóró;
   onye te ewoduru obu iya
   ziberu iphe, bụ ụgho;
   tẹme ophu okpapyabejedu
   iphe, o meru gụa ẹnwa.
 5 Onye ono bẹ Chipfu a-gọru
   onu-oma nụ;
   tẹme Chileke ono, bụ onye
   adzoje iya nụ ono ahaaru
   iya enge.
 6 Noo g'ogbo, achọ ngu nụ
   aduje bụ onoya;
   mbụ ndu achọ g'ephe hụma
   iphu gụbe Chileke kẹ Jiékpọpu.
 7 Unu gụhashia onu-abata
   ono g'o gheru onu!
 Unu gụhashia mgbo ndiche
   ono;
   k'ophu eze akpabiri a-bata.
 8 ?Bụ onye bukpo eze
   akpabiri obu?
 Oo Chipfu, bu onye nwe

- ike yee okpehu;
mbu Chipfu onye ejeje ogo
lwo-kpee.
- 9 Unu guhashia onu-abata
ono g'o gheru onu!
Unu guhashia mgbo ndiche ono;
k'ophu eze akpabiri a-bata.
- 10 ?Bu onye bukpo eze akpabiri
ono?
Oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike
bu eze akpabiri obu.

25

Ebvü, Dévidi deru

- 1 Oo gube Chipfu be mu gude
obu mu go ha epfu anu.
- 2 O bu ru gube Chileke mu be
mu dakoberu.
Te kwekwa ge kpua mu iphu
le nu;
ophu i kwekwa ge ndu ohogu
mu tu ru okoo kpua mu.
- 3 O to dukpodaa onye enya du
leka i no, e kpujeru
iphu le nu.
Obenu le ndu eme umere,
agbaduru phe nu;
ebe adu iphe, kparu iya nu
be ee-kpu iphu le nu.
- 4 Jiko Chipfu; goshinu mu
gbororo ngu;
menaa guzo ngu doo mu
enya ree!
- 5 Goshi mu uzo, mu e-shije
eme okpobe opfu ngu;
li zia mu iphe l'onwongu;
kele o ngu bu Chileke,
ladzoje mu nu.
- O bu ru leka i no be enya mu
aduje mboku-mboku.
- 6 Gube Chipfu; jiko nyatakwa
obu-imemini;
yee n-yemobu ngu;
kele ephe shi l'ojeje.
- 7 Ta nyatakwa iphe-aji,
mu meshiru l'okorobya;
ophu i nyatakwa le mu
shi kwefuru ngu ike.
Gude kele i yeru mu obu
nyata mu ro;
kele i du ree Chipfu.
- 8 Chipfu du ree bya aburu

- onye obu iya guru ìphóró.
 Ọ bụru iphe ono meru g'ọ
 gude ọ nọdu ezije
 ndu iphe-ẹji ọzo iya ono.
- 9 Ndu wozeru onwophe alì
 l'iphu iya bẹ ọonoduje
 ẹdu g'ẹphe mee iphe,
 pfulu nhamunha.
 Ọ nọdu anọduje ezi phe ọzo
 iya.
- 10 Ndu eme iphe, du
 l'ogbandzu Chipfu;
 bya eme iphe, ọ sụru g'e
 meje
 bẹ Chipfu egoshije lẹ ya
 yeru obu; bya aburu
 o-me-g'ọ-pfulu;
 mbu ndu edobeje iphe,
 ogbandzu ẹphe l'iya pfulu.
- 11 A makwaru-a l'ẹjo-iphe,
 mu meshiru ngu paru ẹka.
 Ọlobu Chipfu; jiko ọaru
 mu rọ nvu g'ẹpha
 ngu apfulu.
- 12 ?Bụ onye bukpuo onye atsu
 Chipfu ebvu?
 Onye ono bẹ ọo-kpo-ziru ọzo,
 gbaru iya l'eshishi.
- 13 Onye ono bẹ iphe a-nọdu
 aduru lẹ ree
 mkpurumkpuru.
 Ọ bụru oshilokpa iya
 e-nweru alì ono.
- 14 Ndu Chipfu kpọru obu yeru
 bu ndu atsu iya ebvu.
 Ọ bụru ndu ono bẹ oomeje
 g'ẹphe maru ogbandzu
 ẹphe l'iya.
- 15 Ẹnya mu buẹpho lẹ Chipfu
 bẹ ọduje;
 kele ọ buẹ ya phọ kpoloko
 bu onye a-du ike zofu
 mu l'onyà.
- 16 Ghanaaru mu iphu;
 phunaaru mu obu-imemini;
 kele mu nọ nkinyi mu;
 aphu tsokwaru mu phọ.
- 17 Iphe, egburwashì mu ẹhu
 paakwaru igwerigwe.
 Byanu ekufuta mu l'iphe-ẹhuka
 mu ono!
- 18 Lenaa ẹnya l'aphu ono, byaru

- mu nụ ono; yẹe ẹjo ọnodu,
mu nọ.
Gụkotanuru mu nvụ l'iphe-ẹji,
mu meru g'ọ ha!
- 19 Lewarọ gẹ ndu ọhogu mu
habe igwe!
Lewarọ ẹnya hụma gẹ mu
dụ-be phẹ ashị kparụ!
- 20 Chenu ndzụ mu nche;
jiko nafuta mu rọ;
g'e te kpụ mu iphu lẹ ntụ;
kele ọo l'ime ngu bẹ mu nọ;
ezeru ndzụ.
- 21 G'iphe, a-nọdu adzọ mu nụ
buru kele mu bụ onye uta
adudu l'ẹhu;
bya aburu onye obu guru
ìphóró;
eshinu ọ bụ l'ẹka ì nọ
bẹ ẹnya mu dụ.
- 22 Jiko Chileke; gbafutanu
ndu Ízurelu l'iphe-ẹhuka,
ẹphe ejekọta g'ọ ha!

26

Ebvụ, Dévidi deru

- 1 Haarụ mu enge gube Chipfu;
kele ọ tọ dudu ẹka uta dụ
lẹ ndzụ mu.
Ọo ngu bẹ mu dakoberu
Chipfu;
ọphu ọ dudu teke mu
ngajẹru anganga.
- 2 Hụnaa mu ama Chipfu!
Nyochana mu enyocha!
Lerwena ẹnya elerwe
l'ime obu mu waa
l'egomunggo mu.
- 3 Kele ọo obu, i yeru mu
anọduje akpọ-ziru mu
uzo tekenteke;
tẹme mu nọdu emeje iphe,
i pfuru.
- 4 Mu lẹ ndu ẹregede ta
anọgbajekwa;
ọphu mu lẹ ndu bụ
tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu
aswịdu ọswi.
- 5 Ndzukọ ndu anọduje eme
ẹjo-ememe bẹ mu
akpọ-yiru ukuvu;
ọphu mu lẹ ndu ẹjo-iphe

- anogbajedu.
- 6 Mu akwoje ẹka gude goshi
l'iswi dụ mu mma.
Mu abya ejephe ọru-ngweja
gube Chipfu mgburugburu;
7 akwa ẹvu; etu ngu ẹpha;
epfukashi k'iphe, dụ biribiri,
iinoduje eme.
- 8 Ọlo gube Chipfu bẹ mu yeru
obu;
mbụ ẹka o-gbu-nwiiinwii
ngu dụ.
- 9 Ba sakobekwa mu ẹ
ndu iphe-ẹji ọ-sa-mpfụ;
ọphu i dobekwa mu ẹ ndu
egbu ọchi l'oshi lanu;
10 mbụ ndu buẹpho iphe-ẹji
bẹ ẹphe maru ememe;
bya aburu eri ọphalazu bu
iphe, doru phe ẹnya.
- 11 Obenu ẹ ndzụ nkemu bẹ
uta ta adudu m'ilile.
Ọo ya bu; phunaaru mu
obu-imemini; gbafuta
mu ọ!
- 12 Mu pfuru l'ẹka ọkpa rwuru
mu alị.
Mu je l'anodu l'edzudzu-ọha
tua Chipfu ẹpha.

27

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Ọo Chipfu bu iphóró, duru
mu nụ bya aburu onye
adzoje mu nụ.
?Bu onye bẹ mu atsukwanu
ebvu ọzo?
Ọo Chipfu bu
ulo-ezeru-ndzụ mu.
?Bu onye bẹ ndzụ iya a-nodu
agubaa mu ọzo?
- 2 Teke ndu eme ejo-ememe;
mbụ ndu achi mu ẹ njọ;
waa ndu ohogu mu turu
kpereree byapfuta mu
g'ẹphe vua anu mu avuvu;
ẹphe evukota abali dagbua
ochii.
- 3 Obetakpoo ndu ojogu
no-pee mu mgburugburu;
bẹ obu te etedu mu etete.
Mbụ; o betakpoo nụ ndu

- ohogu mu wulihu tsoo
 mu ọgu;
 mu adakobeęle-a Chipfu.
- 4 Ọo iphe lanu bę mu arwo
 Chipfu;
 ọ buru iphe ono bę mu achọ.
- Iphe obu bu gę mu ọdu
 l'ulo Chipfu jasụ lę gę mu
 a-ọberu lę mgboko-a;
 gę mu ọdukpoepfo
 egbu igo l'ọ-du-úbvú Chipfu;
 teme mu anọdukwapfo
 l'eze-ulo Chipfu kpataję
 iya ishi iphe.
- 5 Kele mbọku, ejo-iphe
 byaru mu bę oo-dobe mu
 l'eka ọ nọ;
 l'ọ domia mu l'ime m̀kp̀-ekwa
 iya; bya eworu mu pfube
 ephekerephe l'eli m̀kp̀uma.
- 6 Ọo ya bu; mu esengoo ndu
 ohogu mu, nọ-pheru mu
 mgburugburu.
- Mu anọdu l'ulo-ekwa
 Chileke tua oko gude
 gwaa Chipfu; gụa ebvu;
 kua nkwa gude tua ya
 epha.
- 7 Jiko Chipfu; numanu olu
 mu mę mu raku ngu!
 Phunaaru mu obu-imemini;
 zanu mu ęnu!
- 8 Iphe, obu mu pfuru mu
 bu gę mu chọ iphu ngu.
- Ọ buru iphu gube Chipfu
 ono bę mu achọ-a.
- 9 Ta aghakwaru mu azu;
 ọphu i gudekwa ęhu-eghu
 ngu nwufu mube
 onye-ozu ngu;
 kele ọ bukwa ngu pho
 bu onye shi eshinu
 yetaru mu eka.
- Ta ajikakwa mu;
 ọphu i gwobekwa mu;
 gube Chileke, bu onye
 adzoje mu nu!
- 10 Nna mu yę ne mu
 -gbadokpoo mu nu;
 bę Chipfu e-letalę mu-a
 ęnya.
- 11 Zia mu ọzo ngu; jiko Chipfu!

Dunaa mu shia ụzo, pfuru
nhamunha m'obvụ ndu
akpa mu ẹhu.

¹² Ta ahakwa mu gẹ ndu
achi mu lẹ njo mee mu g'ọ
dụ phẹ; kele ndu agba
mu ẹjo-ekebe wulihuru
ebo mu ibo; anmaru
mu onwu ẹhuka ẹhuka.

¹³ Obenu l'iphe, mu chiru
upfu kwẹe bu lẹ mu
a-nodu ndzu huma iphe,
dụ ree, shi Chipfu l'eka.

¹⁴ Nodu kwaberu Chipfu!
Shihukpọepho ike;
gude ẹka l'obu;
kwaberu Chipfu.

28

Ebvụ, Dévidi deru

¹ Oo ngu bẹ mu araku Chipfu,
bu oke mkpuma nkemu.

Ba gbakwa mu nkuchi;
kele i -nokirishia bẹ mu lẹ
ndu ẹja taru a-bukwaru
iphe lanu.

² Numarokwu, mu echiku
ngu g'i yeru mu ẹka;
gẹ mu chiliru ẹka mabe
l'uzo ẹka-kakota-adu-nso
ngu ono.

³ Ba tukokwa mu lẹ ndu
ejo-iphe kputa kpufu;
mbu ndu anoduje eme iphe,
adudu ree;
ndu anoduje epfuru
nemadzu ibe phẹ opfu
emereme l'eli onu;
obenu l'iphe, dụ phẹ l'obu
bu mgbashi.

⁴ Pfu phẹ ugwo iphe, ephe
meru;
me ugwo ejo-ememe,
ephe megbaberu.

Pfu phẹ ugwo iphe,
ephe gude ẹka phẹ meta;
l'i wota iphe, gbaru phẹ
nu wophutaru phẹ azu.

⁵ Eshinu o dudu iphe,
ephe guberu ozi, Chipfu
jeru; mbu iphe, Chipfu
gude ẹka iya mee l'onwiya;

- bẹ oo-gude ẹka iya
dojashia phẹ adojashi;
ọphu ọ byadu
agbakwabaa phẹ agbakwa.
- 6 Unu tua Chipfu ẹpha;
kele ọ nūmaru mkpu,
mu chikuru iya sū g'ọ
phūaru mu obu-imemini.
- 7 Ọo Chipfu bụ ike mu;
bya aburu onye egbobutaje
mu nū.
- Ọ buri iya bẹ mu dakoberu;
ọ nọdu eyeru mu ẹka.
Mu anọduje ete ẹswa
l'ime obu mu.
Mu a-gū ebvu gude kele
iya ekele.
- 8 Ọo Chipfu bụ ike ndu nkiya;
bya aburu ọlo-ezeru-ndzū
onye o teru manū l'ishi.
- 9 Dzotanū ndibe ngu;
gōnuru ọnu-oma nū ndu bụ
okiphe ngu!
- Chejenu phẹ nche g'onye
eche aturu;
l'i heru phẹ eheru jasū
l'ojejeje!

29

Ebvu-oma, Dévidi deru

- 1 Unubẹ unwu imigwe;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'okpehu iya
habe shii!
- 2 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru ẹpha iya!
Unu baaru Chipfu ẹja;
mbụ onye dū nsọ bya
adū akpabiri.
- 3 Olu Chipfu tukurū
eze-ẹnyimu ngakọta.
Ọ buri Chileke ono,
dū akpabiri ono atū
egbigwe;
mbụ lẹ Chipfu atū egbigwe
l'eli eze-ẹnyimu.
- 4 Olu Chipfu dukwa okpehu;
mbụ l'olu Chipfu anọduje
ada kpaa kpaa.
- 5 Olu Chipfu agbawashije
oshi sida; mbụ lẹ Chipfu
agbajashije oshi sida,

- pfugbaaru l'úbvú úbvú
Lébanonu.
- 6 Oomeje g'úbvú úbvú
Lébanonu nmahụ
jiiijii gẹ nweswi, apfụ
kẹ shooshoo.
- Ọ nọdu emeje úbvú Siriyonu;
g'ọ nma pfula pfula
gẹ nwa atsu, apfụ ntụ.
- 7 Olu Chipfu akuje
g'ebemu-igwe.
- 8 Olu Chipfu anmajẹ echięgu
jiiijii;
mbụ lẹ Chipfu anmajẹ
echięgu Kadeshi jiiijii.
- 9 Olu Chipfu anmajẹ
achi yigayiga.
- Ọojishije ẹkwo l'oswa;
mee ya;
l'o gheru karaphongu.
- Onyemonye, nọ l'ime
eze-ulo iya a-nọdu epfu;
sụ: "Chileke dukwa
biribiri!"
- 10 Chipfu sugaru l'aba-eze
iya; utso nọdu iya lẹ
mkpula;
tẹme o je a-buru eze
jasu l'ojejoje.
- 11 Chipfu emeje g'ike
dụ ndibe
iya.
- Chipfu agojeru onu-oma
nchi-adu-doo nụ ndibe
iya.

30

Ebvu-oma, Dévidi deru

*A guru iya gude woru
eze-ulo Chileke ye Chileke
l'eka*

- 1 Mu a-nọdu ekutse gube
Chipfu;
kele i nalitaru mu lofuta
mu l'ime nsu;
ophu i kwedu gẹ ndu ohogu
mu teru ẹswa kpua mu.
- 2 Gube Chipfu, bu Chileke mu;
mu rakuru ngu g'i
yeru mu ẹka.
- I bya emee; ẹhu dụ mu ike.
- 3 Sụ-a; gube Chipfu;

- ọọ ngu lọ-litaru mu
 lófuta mu l'ime alí-maa.
 I mee ẹ mu ta abụ onye
 ẹja taru.
- 4 Unu ọua ebvú gude tua
 Chipfu ẹpha;
 unubẹ ndu duru iya
 nsọ!
 Unu kele iya ekele;
 l'ẹpha iya dụ nsọ!
- 5 Kele ẹhu te eghujedu iya
 eghu ọọ ọdu.
 Obenu l'obu-ọmaa ya anọduje
 jasụ teke onye onoya
 l'a-ọ-beru.
- Ẹnya-mini bụ-a l'enyashi bẹ
 aakwashije iya;
 o -be l'utsu; ebvú ẹhu-utso
 adahaa.
- 6 Teke ẹhu dụ mu guu bẹ mu
 sụru l'ọ tọ dukpodaa iphe,
 byaru enwubata mu nụ.
- 7 Gube Chipfu; teke i shi
 emeru mu obu-oma
 bẹ i meru; mu nguru
 anguru g'úbvú.
- Obenu lẹ teke ị gharu mu azụ
 bẹ meji tọfuru mu.
- 8 Ọọ gube Chipfu bẹ mu rakuru.
 Ọ bụru gube Nnajiuphu bẹ
 mu rọru g'i phuru
 mu obu-imemini.
- 9 Mu sụru: “?Bụ urwu ọnu
 bẹ anwuhu mu a-baru
 ngu?
 Mbụ-a? denu urwu, ii-rita iya
 mẹ a tọ mu ẹja?
 ?Bụ urwuku, dụ l'alí a-wata
 ngu ajaja?
 ?Bụ iya a-ra iya arara l'ị bụ
 onye apfushije ike
 l'iphe, i pfuru?
- 10 Jiko Chipfu; nọmaro olu
 mu; phunaaru mu
 obu-imemini!
 Jiko Chipfu; yeru mu rọ ẹka!”
- 11 Ẹkwa, mu raru bẹ ị
 gbanweru mee;
 mu teahaa ebvú.
 Ị bya eyefu mu uwe-aphu,
 mu yeru; woru ẹhu-utso
 yee mu g'uwe.
- 12 Iphe ono bukpoerupho

g'ee-shi g'obu mu aguaha
 ebvu gude etu ngu epha;
 g'ò tò ñohe nggujunguji.
 Gùbe Chipfu, bù Chileke mu;
 ọọ ngu bẹ mu a-nduje
 ekele jasù l'ojejoje.

31

Ebvú-oma, Dévidi deru
nú onye-ishi ebvu

- ¹ Ọọ gùbe Chipfu bẹ mu ñọ
 l'ẹka ezeru ndzù.
 B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
 lẹ ntù jasù l'ojejoje.
 Eshinu ì bù onye
 pfuberekoto; nafutanu
 mu.
- ² Gbobenuru mu nchi.
 Bya egwegwa bya agbafuta
 mu.
 Bùnuru mu agbara-mkpuma,
 mu a-gbabajẹ je ezeeru ndzù;
 mbù ọ̀lo-ezeru-ndzù,
 a-dzọta mu nù.
- ³ Eshinu ì bọru mu
 agbara-mkpuma; bya
 aburu mu ọ̀lo-ezeru-ndzù;
 dunaa mu l'onwongu;
 kpọ-ziaru mu ọzo g'ẹpha
 ngu apfuru.
- ⁴ Nafuta mu l'ọnyà ono,
 a gbaberu mu onoya;
 kele ọọ l'ime ngu bẹ mu
 gbabarù je akwachia
 ndzù mu.
- ⁵ Mu yeru ngu unme mu l'ẹka.
 Gbafutanu mu; jiko Chipfu,
 bù Chileke, apfushije ike
 l'iphe, i pfuru.
- ⁶ Ndu akpọjeru obu yeru
 ọla-l'iswi ono, bù agwa
 adujekwa mu ashì.
 Onye mbẹdua dakoberu
 bukwa Chipfu.
- ⁷ Mu ete ẹswa; ẹhu ndu atso
 mu ọtso l'i yeru mu obu;
 kele ì hùmaru iphe-ẹhuka,
 mu jeru;
 bya amaru lẹ pfupfupfu shi
 egbu mu egbugbu;
- ⁸ ọphu i woduru mu ye l'ẹka
 ndu ọhogu mu.

Ọ chĩa l'i kufutaru mu je edobe
l'ẹka mu nọ túsaru ẹhu.

⁹ Jiko Chipfu; phụnuaaru mu
obu-imemini;
kele mu nọkwa l'oke
mkpamehu.

Mu rawaru ẹkwa-aphụ jasụ mu
nọdu aphụ ragaraga;
teme o mekwaaphọ;
ike bvushikotawa mu.

¹⁰ Mu gụ-gbuakwaru onwomu
l'aphụ.

Mu tsụwa ude; kahụ l'ọkpẹhu.
Ike bvukotaakwaru mu;
kele mu menụkawaru
ẹjo-iphe.

Ọkpu, nọ mu l'ẹhu nọdu
akaephọ nyegenyege
eje.

¹¹ Ikpoto ndu achị mu lẹ njọ
mewaru; mu bụru onye
ndu obutobu mu akpọ
ẹbo l'afụ.

Ndu mu l'ẹphe eshi ònyà bẹ
atsuchawa mu ebvu.

Iphe, bụ ndu humaru mu
lẹ gbororo anọduje
agbaru mu ọso.

¹² Ẹphe tuko zọhaa mu
g'aazọhaje onye
nwuhuru anwuhu-a;
mbụ lẹ mu dụwaa g'ite,
tụkposhihuru
atụkposhihu.

¹³ Kele mu nụmawaru nvu
azụ, ikpoto nemadzụ
anọduje evu mu.

Nta-a ta adudu ẹka mu nọ gẹ
ndzụ ta anọdu agụ mu.

Ẹphe anọduje achiru mu
ẹjo idzu.

Iphe, ẹphe tüberu bụ g'ẹphe
wofu ndzụ mu.

¹⁴ Obenu l'ọo ngu bẹ mu
dakoberu gube Chipfu.

Mu epfu l'ọo ngu bụ Chileke
mu!

¹⁵ Gẹ mu a-nọ-beru l'eliphe-a
bụ ngu bẹ ọ dụ l'ẹka.

Nafutanu mu l'ẹka ndu ọhogu
mu; mẹ l'ẹka ndu achị
mu nụ.

¹⁶ Lenaa mube onye-ozu ngu

- ẹnya-oma!
 Guderọ n-yemobu ngu dzọo
 mu!
 17 Jiko Chipfu; b'ekwekwa g'e
 kpua mu iphu ịe ntụ;
 kele mu chikuwaru ngu ịe
 mkpu.
 Ọo ndu ẹjo-iphe ono be
 ee-kpuchia iphu ịe ntụ;
 g'ọnu je a-buru phe
 kpurukudukuu
 l'ali-maa.
 18 G'ọnu ono, ẹphe gude adzụ
 orotophomu ono buru
 phe kpurukudukuu;
 kele ẹphe egudeje eku
 onwophe; waa akpọ
 nemadzụ ẹbo l'afụ;
 epfubyishi ndu
 pfuberekoto.
 19 Lewarọ g'adụ ree ngu habe
 shii;
 mbụ ree ono, i doberu
 ndu atsụ ngu ebvu ono.
 Ọ buru l'iphu unwu-eliphe
 be ịi-pfuru;
 meeru ndu gbabarụ l'ime
 ngu; ezeru ndzụ ree ono.
 20 Iiwojeru phe domia ịe
 mgboru ẹka ị nọ; g'ẹjo
 idzu, unwu-eliphe chiru
 ta vù l'ẹhu phe.
 Ọ buru l'ibe ngu be
 iidobeje phe; gẹ njọ
 opfu te erwu phe l'ẹhu.
 21 G'e tua Chipfu ẹpha;
 kele o goshiru mu n-yemobu
 iya, dọ biribiri
 teke mu nọ ịe mkpukpu,
 ọhogu nọ-pheru
 mgburugburu.
 22 Mu chia mkpu sụ: "Ephuhu
 mu l'iphu ngu-o!"
 Ị nụmaele-a mkpu, mu
 chikuru ngu; bya agbaarụ
 mu mkpu.
 23 Unu yee Chipfu obu;
 unube ndu dọru iya nsọ
 g'unu haa;
 ịe ndu Chipfu eleta ẹnya
 bukwa ndu apfushije
 ike l'iphe, ẹphe pfuru.

Obenu lẹ ndu eku onwophe
 be ọpofuje ugwo iphe,
 ephe eme pfurwua phe
 iya l'ishi.

²⁴ Unu shihukpọepho
 ike gude ẹka l'obu;
 unube ndu daru ngaberu
 Chipfu!

32

Èvù, Dévidi kwaru

¹ Èhu-utso be a goru nu onye
 Chileke guru nvu l'emeswe,
 o mesweru iya;
 mbu onye Chipfu safuru
 iphe-ẹji iya.

² Èhu-utso be a goru nu onye
 Chipfu ta agukoeduru
 ẹjo-iphe, o meru;
 mbu onye te nwedu ẹregede,
 du iya l'ehu.

³ Teke mu shi nodu
 nggujungguji be okpu,
 no mu l'ehu shiepho tsua
 gworigwori.

O buru iphe, kparu iya nu bu
 ude, mu shi anoduje
 atsu mboku-mboku.

⁴ Kele eswe l'enyashi be
 inoduje ada mu ẹka
 l'ehu.

I shi egube ono michatachaa
 nwife, du mu nu g'onye
 uguru guderu.

⁵ Tobudu iya bu; mu bya emee
 g'i maru iphe-ẹji, mu meru;
 ophu o dudu ẹjo-iphe,
 mu meru, duru ophu mu
 domiru ngu edomi.

Mu su le mu e-woerupho
 atupya, mu tupyaru
 Chileke koshiaru iya.

E mechaa; i bya aguaru mu
 nvu l'ejo-iphe, mu meshiru.

⁶ Oo ya bu; g'iphe, bukpo ndu
 eme iphe, du gube
 Chileke ree pfujeru nu ngu
 teke ephe no le mkpa;
 g'oo-buru teke Eze
 Enyimu iphe-ehuka ono
 byaerupho g'utso;
 o too rwudu phe l'ehu.

- 7 Oo ngu bu ẹka mu agbajeru
je edomia onwomu.
O buru ngu a-nodu eleta mu
enya g'iphe-ehuka ta
adapfuta mu;
gude ebvu, e gude atu
okoo gbaa mu
mgburugburu.
- 8 Oo mu a-nodu atu-ziru ngu
eka; ezikwa ngu pho uzo,
ii-nodu eshi.
Mu a-noduru ngu le mgbazi;
eletakwa ngu pho enya.
- 9 Ba adukwa g'inya;
ozoo g'inya-mulu;
kele ephe ta amadu
onwophe ekicha.
Iphe, eegudeje ago phe bu
agadagba waa odogoro.
I-meduru iya nno;
i tii gotadu phe.
- 10 Ndu ejo-iphe anoduje
eje iphe-ehuka, du igwerigwe!
Obenu l'onye dakoberu
Chipfu be n-yemobu
iya ano-pheje
mgburugburu.
- 11 G'iphe, Chipfu anoduje eme
mee g'ehu tsoo unu
utso;
teme unu etekwapho
eswa;
unube ndu pfuberekoto!
Unu gua ebvu ehutu-utso;
unube ndu obu
guru iphoro!

33

- 1 Unu gua ebvu ehutu-utso nu
Chipfu; unube ndu
pfuberekoto!
O gbaru ge ndu obu phe guru
iphoro jaje iya ajaja.
- 2 Unu kpo une gude kele
Chipfu ekele!
Unu gude ogumogu gua ebvu
gude tua ya epha!
- 3 Unu gua ebvu ophu nu iya!
Unu kua ya k'erengete;
unu agbooru iya oqboo!
- 4 Kele Opfu Chipfu pfuru
nhamunha.

- Ọ buru o-me-g'o-pfuru
 l'iphemiphe, oome ememe.
- 5 Iphe, aduje Chipfu ree
 bu ikpe, pfuru nhamunha;
 me iphe, pfuru oto.
- N-yemobu Chipfu jiru
 mgboko bushihu.
- 6 Ọo opfu-onu be Chipfu gude
 mee igwe.
- Ọ buru unme, o turu atutu
 be o gude mee iphemiphe,
 nokota iya nu.
- 7 Ọ bya azakobe mini,
 no l'enyimu l'eka lanu;
 o doru nyimunyimu.
- Eze-enyimu be o kpacharu
 oke aka oo-jeberu.
- 8 G'eliphe l'ophu tsuje Chipfu
 ebvu.
- G'iphe, bukpo ndu no le
 mgboko mgburugburu
 yejeru iya nsọ;
 9 kele o pfuru opfu;
 mgboko l'ophu du.
- Ọ turu ekemu; iphemiphe
 dukota.
- 10 Chipfu emeje g'ìdzù,
 ohamoha chiru
 buru iphe-mmanu.
- Iphe, ndiphe tuberu k'ememe
 be ookposhije.
- 11 Obenu l'idzù ophu Chipfu
 chiru l'aduje g'o chiru iya;
 jasọ l'ojejoje.
- Iphe, o tuberu k'ememe be
 oomeje; l'o shi l'ogbo
 sweru ogbo.
- 12 Ehu-utso be a goru nu oha ono,
 bu Chipfu bu Chileke phe;
 mbu ndu o hotaru;
 ephe buru okiphe nkiya.
- 13 Chipfu anoduje l'imigwe lee
 enya l'eliphe-a humakota
 unwu-eliphe l'ophu.
- 14 Ọonoduje l'eka o bu l'imigwe
 humakota ndu bu le
 mgboko g'ephe ha.
- 15 Ọo yebedua meru oriri nu phe;
 teme iphemiphe,
 ephe emekota nodu edoje
 iya enya.
- 16 Eze ta alwujedu ogu lwuta;

- opfu l'oo l'ò chí
igwerigwe ndu ojogu.
Ophu onye ike dù abudu
okpehu iya be
oogudeje nahu.
- 17 Inya-ogu bu iphe-mmanu;
o too dzotadu nemadzu
l'egu ugu.
- G'ike aduhabekwa iya;
o too dzodu ndzu.
- 18 Obenu le-a; enya Chipfu
dukwa l'ehu ndu atsu
iya ebvu; mbu ndu ono,
daru ngaberu n-yemobu
iya;
- 19 k'ophu oo-nafuta phe l'onu
onwu;
dobe phe ndzu me ugu
nodu eme.
- 20 Anyi adaje ngaberu Chipfu;
kele oo ya bu onye eyejeru
anyi aka; bya aburu onye
egbobutaje anyi.
- 21 Oomeje g'obu tsoo anyi utso;
kele oo epha iya, du nsò be
anyi dakoberu.
- 22 Gube Chipfu; jiko goshinu l'i
yeru anyi obu;
eshinu o bu ngu be anyi
daru ngaberu.

34

*Ebvú, Dévidi deru teke
o meaharu g'onye obvu
eme l'iphu Abimeleku;
Abimeleku chifu iya*

- 1 Mu anoduje etu Chipfu epha
tekenteke.
O to dudu teke mu byaru
ajabuhu iya ajaja.
- 2 Oo Chipfu be mu gude eku
onwomu.
Ndu aakpa ehu -numae ya
pho; ehu atsoo phe utso.
- 3 Bya ge mu le ngu tuko tua
onu Chipfu l'ò paru aka.
G'anyi tuko kutsee epha iya.
- 4 Mu rakuru Chipfu; o za mu
enu; bya emee; ndzu
gu-buhu mu.
- 5 Ndu ele enya iya be aa-nwuja
onu-ochi; ophu o dudu teke

- iphere bya eme phẹ.
- 6 Mube onye adudu g'ọ du mu
chiru mkpu;
Chipfu zaa mu ẹnu;
bya adzotakota mu l'iphe-ẹhuka,
mu eje g'ọ ha.
- 7 Ojozi-imigwe ke Chipfu
ano-pheje ndu atsụ Chipfu
ebvu mgburugburu.
Onoduje adzo phe tekenteke.
- 8 Unu byanu g'unu le Chipfu
megbabe iphe g'unu
ahuma l'ọ du ree.
Ehu-utso be a goru nu ndu
gbabarụ iya l'eka je
ezeeru ndzu.
- 9 Unu tsuje Chipfu ebvu;
unube ndu duru iya nsọ;
le ndu atsụ iya ebvu
ta adukwa iphe, uko iya
adujeru phe.
- 10 Unwu oduma nwechaaru
mkpa; teme ẹgu nodu
agujechaa phe;
obenu le ndu acho Chipfu
be uko iphe-oma ta
abyadu aduru.
- 11 Unu byaedu unube
unwegirima; bya angaberu
mu nchi;
ge mu zia unu g'aatsuje
Chipfu ebvu.
- 12 ?Bu onye be o du g'asu le
ndzu iya e-tse ogologo;
teme o dukwa iya pho
g'asu le mboku-mboku
a-bujeru iya k'oma?
- 13 G'onye ono hakwa epfu
njọ-opfu;
hkwapho agho ugho.
- 14 Gbakutaru eme ẹjo-ememe
azu; watachia eme iphe,
du ree.
Kukebeje ehu choo iphe,
e-me ge nchi du doo.
I -chota iya; ta tu-wokwa
iya eka ememe.
- 15 Chipfu anoduje eleta ndu
pfuberekoto ẹnya.
O nodu egbobeje nchi
numa olu phe m'ephe
raku iya.

- 16 Obenu lẹ ndu eme
 ẹjo-ememe bẹ
 ọogbanwubejeru iphu;
 bya emee; ẹphe anwuhu
 chihu lẹ mgboko.
- 17 Ndu p̄f̄uberekoto abujeru;
 ẹphe -raku Chipfu;
 l'ọ za p̄hẹ ẹnu;
 bya anafuta p̄hẹ l'iphe-ẹhuka,
 ẹphe eje g'ọ ha.
- 18 Chipfu anọ-kubeje ndu mee
 ala l'opfuru.
 Ndu eswe bu ẹnyashi bẹ
 ọodzofutaje.
- 19 Onye p̄f̄uberekoto ejeje
 iphe-ẹhuka, du igwerigwe;
 obenu lẹ Chipfu
 anafutakotaje iya l'iphe-ẹhuka
 ono g'ọ hakota.
- 20 Okpu, nọ iya l'ẹhu
 bẹ ọo-nwubejeru ẹnya;
 g'ọ tọ du mẹ nanu, aa-ku-ji
 aku-ji.
- 21 Obenu l'onye ẹjo-iphe,
 bu ẹjo-ememe iya ono
 e-gbu iya.
 Ndu kporu ndu p̄f̄uberekoto
 ashị bẹ aa-nmaa ikpe.
- 22 Chipfu agbafutaje ndu ejeru
 iya ozi;
 ọphu ọ dudu onye gbabarụ
 l'ime iya je anodu zee
 ndzu,
 a bya anma
 ikpe m'onye lanu.

35

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; ndu etso mu
 opfu bukwa ngu
 e-tsolata p̄hẹ!
 Ndu ọphu etso mu ọgu
 bukwapho gubedua
 e-je etsolata p̄hẹ!
- 2 Gbalihu; chita ngwogu;
 waa
 iphe-mgbobuta-ogu
 ngu;
 bya egude gbaaru mu
 mkpu!
- 3 Palia arwa ngu;
 gude kwachia ndu achị mu

- lẹ njo ụzo!
 Sunu mu l'ii-dzo mu-a!
⁴ Gẹ ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
 gbua mu buru ndu e
 meru iphe-iphere.
 G'a chiphukwa ndu achiru
 mu ẹjo idzu azu.
 G'a tu phe ẹberebete!
⁵ G'ẹphe dụ g'eswa ereshi,
 pherephere zikashiru teke
 ojozi-imigwe Chipfu
 a-nodu achi phe oso.
⁶ G'uzo phe gbakotakwa
 ochii;
 chikwapho ke
 burukutuku
 teke Ojozi-imigwe Chipfu
 a-nodu achi phe
 ikpabaka.
⁷ Eshinu o dudu iphe, mu meru
 phe; ẹphe je agbaberu
 mu onya;
 bya eworu nsu bua ge mu
 nwulahu;
⁸ g'ola-l'iswi tukwaa phe
 l'upfu.
 G'onya, ẹphe gbaberu
 l'onwophe nmatakwa
 phe.
 G'ẹphe nwudakpoe ya pho ke
 wurukutukumu.
⁹ Oo ya bu ge mu etee eswa
 l'ime Chipfu.
 Ehu atsoahaa mu l'o dzotaru
 mu.
¹⁰ Mu e-gudekpoo obu mu g'o
 ha su:
 "Bụ onye aturu gube Chipfu?
 Oo ngu adzotaje ndu ukpa
 l'eka ndu ka phe
 okpehu.
 Mbụ l'inafutaje ndu ukpa;
 waa ndu adudu g'o du
 phe l'eka ndu ana phe
 nfu."
¹¹ Ndu ẹjo-ekebe wulihuru ebo
 mu ibo.
 Ẹphe chikoo iphe, mu amadu
 kube su l'oo mu be o
 shi l'eka.
¹² Ẹphe gude ẹjo-ememe pfa
 mu ugwo iphe-oma.
 Oo ya bu le mu duwaa g'onye

- a togboru nwa maa.
- 13 Obenu lẹ teke iphe-ememe shi
 zụu phẹ bẹ mu wotaru
 uwe-aphụ yee;
 bya ewoze onwomu alị aswị
 ẹgu epfu anụ Chipfu;
 ọle Chipfu ta anụmaduru
 olu mu.
- 14 Mu nọdu aghaphe egbu
 onwomu egbugbu
 l'ẹkwa g'ọ bụ ọnyà mu;
 ọzoo nwune mu bẹ
 iphe-ememe zụpyaberu.
 Mu nọdukpoo dẹ ẹka l'agba
 g'onye akwa ẹkwa ne iya,
 nwuhuru nụ.
- 15 Obenu l'opfu duru mbẹdua;
 ẹphe gude ẹhu-utso
 dzukọbe.
 Ẹphe swiphee mu
 mgburugburu tsua
 mu iphe teke mu
 akwabẹduru ẹnya;
 bya egude njo-opfu
 alabushi anụ mu nanụ
 nanụ.
- 16 Ndu gudewaa echi ndu ọzo
 eswe merwushia
 onwophe l'iphu Chipfu;
 nọdu atagbaru mu ikireze
 ke nyikinyiki.
- 17 Gube Chipfu; ?bụ teke ole bẹ
 ii-jipyaberu onwongu
 elekpọepho anyi ẹnya?
 Dzonaa mu; a -nonya ẹphe
 mee mu; mu bụru
 ọla-l'iswi!
 Dzotaro mkpakọ iphe ono,
 mu nweru ono, bụ ndzụ
 mu g'oduma ta
 adzụgbu iya!
- 18 Ọ bụru l'ẹka ọha l'opfu
 dzukọberu bẹ mu
 a-nọdu keke ngu ekele;
 mbụ lẹ mu a-nọdu l'iphu
 ikpoto nemadzụ jaa
 ngu ajaja.
- 19 B'ekwekwa gẹ ndu ọhogu mu
 teru ẹswa kpua mu;
 mbụ ndu kpọru mu ashị;
 ẹbe adụ iphe, mu
 meru phẹ.
 Ọphu i kwekwa gẹ ndu ono,

- mu dụ ashị ono bvua mu
 ụnya ria.
- 20 Kẹle ẹphe te epfujedu opfu
 nchị-adu-doo;
 obenu l'iphe, abujeru ozi,
 dụru phẹ nụ bụ achị idzu
 g'ẹphe e-shi ghooru ndu dụ
 àgù lẹ mkpukpu ụgho.
- 21 Ẹphe sarụ ọnu galaba wata
 mu ebo ibo sụ:
 "Ee! Anyi gudekpoo ụnya
 anyi hụma iphe,
 i meru!"
- 22 Ọle gube Chipfu hụmanuru-a
 iphemiphe ono.
 Jiko ba agbakwa mu nkuchi
 ọphu ì nọdukwa
 mu ụzenya!
- 23 Tehu etehu; kwolihuro bya
 ahaaru mu enge!
 Gbaaru mu ọdzori;
 jiko Nnajiuphu mu,
 bụ Chileke mu!
- 24 Gude apfubekoto nkengu
 haaru mu ro enge; jiko
 Chipfu, bụ Chileke mu!
 Te kwekwa g'ẹphe teru ẹswa
 kpua mu!
- 25 Te kwekwa g'ẹphe rịa l'obu
 phẹ sụ:
 "Nta bẹ anyi cho-vuwaru iphe,
 anyi achọ!"
 Ozoo g'ẹphe sụ: "Nta-a bẹ
 anyi patawaru
 iya lwee!"
- 26 G'iphe, bukpuo ndu ete ẹswa
 ekpu ẹjo-iphe, byaru
 mu nụ bukwaru ndu ee-meru
 iphere kpua bya atụ
 phẹ ẹberebete.
- G'e gudekwa iphere dejia phẹ
 ẹpho; mbụ ndu ono,
 etu onwophe
 ọphushugbu eje abyapfuta
 mu ono!
- 27 Gẹ ndu ele ụnya g'a haaru
 mu enge gụa ebvu ẹhu-utso
 tee ẹswa!
- G'iphe, ẹphe a-kpujeru l'ọnu
 bukwarupho: "G'a tụa
 ọnu Chipfu l'ọ parụ ẹka;
 mbụ onye ọduje ree mẹ

onye-ozí íyá nòdu buru
l'èhu-guu."

- 28 Ọọ yá bú; mu egude ọnu
mu pfua
k'apfubekoto nkengu.
Ọ búkwarupho gẹ mu
a-nòdu etu ngu ẹpha
mbọku-mbọku
bú onoya.

36

*Ebvú, Dévidi, bú onye
ejeru Chipfu ozi deru
nú onye-ishi ebvú*

- 1 Ọọ umere ndu ẹjọ-íphe eme
emeje gẹ mu pfua l'ime
obu mu sù l'ẹphe
ta atsukpodaa
Chileke ebvú atsutsu
ophu.
- 2 Kẹle ọonoduje aja onwiya
ajaja; mbú jataberu
onwiya
k'ọphu bú l'ọ tọọ hụmajedu
ẹjọ-íphe, oome;
k'ọphu ọọ-kpọ íyá ashí.
- 3 Ọpfu, eshije íyá l'ọnu
búkọtaephe ẹjọ ọpfu;
waa aghọ ụgho;
ọphu oomejeedu
g'onye kwaru ẹnya;
ọphu oomekwaphọ íphe,
dú ree.
- 4 Ọ zẹwaa l'íphe-azẹe yá
rìkobe íphe-ẹjì, oo-me.
Ọọ ẹpho l'ụzo, apfuduru-oto
bẹ ọopfujeru;
ọphu ọ dudu íphe, dú ẹjì,
ọojikaje ememe.
- 5 Gùbe Chipfu; n-yemobu
nkengu tükokwaru
igwe l'ọphu vọ
pfurupfuru.
O-me-g'ọ pfuru, ì bú
rwucharu akpaminigwe.
- 6 Apfubekoto nkengu nòdu
etse rìgorigo g'úbvú,
paru ẹka apaa.
Ikpe nkengu dú wukirima
g'eze ẹnyimu-ime-alì.
Gùbe Chipfu; ọọ ngu tükoru

- anụ, bu l'egbudu yele
nemadzu dobe ndzu.
- 7 Lewarọ gẹ n-yemobu ngu
bu-be iphe, vu oke-aswa!
Ọo iphe ono meru g'o gude
unwu-eliphe gbaba le
mkpula oke nkù ngu
je anọdu ezeru ndzu.
- 8 Ephe anọduje l'ulo ngu eri
gwogwo le nri,
kuru iya nu;
teme i nọdu emeje g'ephe
ngua mini l'enyimu
ehu-utso nkengu.
- 9 Kele ọo l'eka i nọ be ndzu
futaru.
Ọ buru l'eka iphoro nkengu
nọ be anyi a-nọdu
huma iphoro.
- 10 Jiko yekpoekwapho ndu
maru ngu nu obu g'i
yeru phe iya;
L'i pfubekpoekwapho eka
ngu oto g'i pfuleru
iya l'ehu ndu obu phe
guru iphoro.
- 11 B'ekwekwa gẹ ndu eku
onwophe zo-sweta mu okpa;
ophu i kwekwa gẹ ndu
ejo-iphe gude eka phe
nwufu mu.
- 12 Humawaro g'a wushiru
ndu anọduje eme iphe,
adudu ree;
ephe dabyigbaaru;
ophu ephe abyadu
agbeshibaa agbeshi.

37

Ebvü, Dévidi deru

- 1 G'onodu ndu eme ejo-ememe
te eghujekwa ngu egbu;
ophu i kojekwaru ndu
apfulbeduru eka oto
okophoo.
- 2 Kele ọ to dukwa
g'aa-nọ-beru; ephe
anwulwashihu g'eswa;
teme ophu ọ dukwapho
g'aa-nọ-beru;
ephe akposhihu nkü
g'irwu oshi.

- 3 Dakobe Chipfu; meje iphe,
du ree!
Buru l'ali ono buru
o-me-g'o-pfuru!
- 4 Nodukwa Chipfu l'eka tee
eswa;
g'oo-nukwanu ngu iphe,
bu iphe, agu ngu nu.
- 5 Woru iphemiphe, iime
ememe ye Chipfu l'eka.
Dakobe iya; l'oo-meru ngu
iya.
- 6 Oo-me g'apfubekoto nkengu
nwua ke phoo g'iphoro;
mbu le Chipfu a-haru
ngu enge;
mee g'iswi-odu-mma
nkengu gbuu ke nwiiinwii
g'enyawu.
- 7 Zekpoephe kupya l'eka
Chipfu; taa nshi kwaberu
iya.
G'ehu te eghukwa ngu
eghu teke iphemiphe,
ndu ejo-iphe eme
ejehuru phe;
mbu teke ejo-idzu, ephe achi
anoduje eje g'ephe chiru iya.
- 8 G'ehu te eghujekwa ngu eghu;
ophu i vojekwaru oku
wua eh.
- G'ehu te eghujekwa ngu eghu;
anonya i mee ejo-iphe.
- 9 Kele ndu anoduje eme
ejo-ememe be ee-me
g'ephe chihu; obenu
l'oo ndu daru ngaberu
Chipfu be e-nweru
mgboko.
- 10 O to dudu g'oo-no-beru
l'e mee ge ndu ejo-iphe
ta aduhe.
- Ii-le enya phe; ole i tii
humaedu phe.
- 11 Oo ndu du agu be mgboko-a
a-buru nkephe;
teme ephe enweru eh-guu;
nweru iya k'etsutsu iya.
- 12 Ndu ejo-iphe achi ejo
idzu edoberu ndu
pfuberekoto;
ataru phe ikireze ke

- nyikinyiki.
- 13 Olobuele-a ọchi bẹ Chipfu
 achi phe;
 kele o maru le teke
 ee-mebyishi phe l'abya-a.
- 14 Ndu ejo-iphe mitaru ogu-echi
 phe; g'ephe gbushia
 ndu uto phe pfuru
 nhamunha;
 bya eseta apfu phe ke kikiki
 g'ephe gbatsushia ndu
 ukpa waa ndu adudu
 g'o du phe.
- 15 Obenu l'ogu-echi phe
 ono e-mechaa nmabaa
 phe epho;
 l'a nata phe apfu phe
 ono nyakwoshia.
- 16 Nwiphe, abadu ishi,
 ndu pfuberekoto nweru
 be kakwa ree eme l'eku,
 ndu ejo-iphe du igwerigwe
 kpaa kube.
- 17 Kele ndu ejo-iphe be aa-nafu
 iphe, ephe gude eme ike;
 obenu le ndu pfuberekoto
 be Chipfu bu agbarike phe.
- 18 Chipfu maru ge ndu uta
 adudu l'ehu a-no-beru.
 Okiphe phe a-no jasu le
 tuutuutuu le mimiimii.
- 19 Teke eeje iphe-ehuka;
 be a ta abyadu ekpu phe
 iphu le ntu;
 teme okpa nri -byaepho;
 nri aduele phe-a
 shingushingu.
- 20 Obenu le ndu ejo-iphe
 a-buru mkpurupyata.
 Ndu ohogu Chipfu
 e-phekashihu nanu nanu
 g'okoko, no l'egu.
 Epe e-phukashihu
 g'enwuru-oku.
- 21 Ndu ejo-iphe abujeru;
 ephe -jita ugwo ephe
 eria ya.
 Obenu le ndu pfuberekoto
 be anoduje emeru
 ndiphe iphe-oma.
- 22 Oo ndu Chipfu goru
 onu-oma nu e-nweru mgboko-a;

- obenu lẹ ndu ọ tũkwanuru
onu bẹ a-chihu nũ.
- 23 Ọo Chipfu anọduje akpọ-ziru
nemadzu ọzo g'oo-gudeje
aha ọkpa; mee onye ono
g'ọ nguru anguru;
mbu onye eme iphe,
du Chipfu ree.
- 24 Ụpfu -dũkpoo ya nũ;
ọ tọo darwudu alị;
kẹle ọo Chipfu gude ẹka
iya agbata iya ike.
- 25 Mu shikwa teke mu bu nwata
nọwaa jasụ mu buru
ọgerenya nta-a;
ọle mu teke ahuma-swee
ẹka Chipfu gbadoru
onye p̄fuberekoto;
ozoo ẹka unwu iya
arwo nri.
- 26 Onye p̄fuberekoto anọduje eme
iphe-oma tekenteke; ọ nọdu
ejeje nemadzu ugwo.
Ee-shi l'ẹhu unwu iya kebe
ndu ọzo l'oma.
- 27 Gbakutaru eme ejo-ememe azu;
watachia eme iphe, du ree;
g'iiburu l'alị-a jasụ l'ojejoje.
- 28 Chipfu bẹ ọ du ree
g'unwu-eliphe kpeje ikpe,
p̄furu nhamunha;
ophu ọ hajedu ndu yeru iya
obu ẹka.
- Ọokwa-chije p̄he akwachi
jasụ l'ojejoje;
obenu l'awa ndu ejo-iphe
bẹ oo-me g'ephe chihu.
- 29 Ndu p̄fuberekoto e-mechaa
nweru alị-a;
buru iya jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ m̄iimiimii.
- 30 Opfu, eshije onye p̄fuberekoto
l'onu futa bu mmamiphe.
Ire iya buru iphe, aduje iya
nũ bu epfu iphe,
p̄furu oto.
- 31 Iphe, aduje iya l'obu
tekenteke bu ekemu
Chileke;
ophu ọ haswejedu ọkpa
l'ememe iya.
- 32 Ndu ejo-iphe ejeje ewoha

- onwophe kwaberu ndu
 pfuberekoto;
 g'ee-shi g'ọ buru ẹphe
 -ghatashia;
 ẹphe egbua phe.
- 33 Obenu ẹ Chipfu te ekwejedu
 g'ẹphe daba phe l'ẹka;
 ọphu a byadu anma ndu
 pfuberekoto ikpe;
 me a kpuru phe bya
 l'ulo-ikpe.
- 34 Nodukpoepho kwaberu
 Chipfu; tsoje ọzo iya!
 Ọo ya e-kutse ngu mee
 ngu l'i nworu ali-a.
 Ii-gude ẹnya ngu huma
 teke ee-me ge ndu
 ejo-iphe chihu.
- 35 Mu humajewaru onye bu
 onye ejo-iphe.
 Ọ dukpoepho g'oshi,
 ẹhu du guu, jaru du
 ke kpuchi.
- 36 Obenu l'ọ to du du g'a
 no-beru ọphu ọ duedu.
 Mu choo ya nta choo imo;
 ọphu mu
 ahumaeduru iya;
- 37 Lenaa ndu uta adudu
 l'ẹhu ẹnya;
 mbu-a; gbunaa ndu obu
 phe guru iphoro igo;
 huma ẹ ndu eme ge nchi
 du doo be anoduje
 eje l'iphu l'iphu.
- 38 Obenu ẹ ndu emeswe
 Chipfu be aa-tukoepho
 mebyishia.
 Iphe, bukpo oshilokpa
 ndu ejo-iphe be
 ee-me g'ẹphe chihu.
- 39 Ọo Chipfu adzotaje ndu
 pfuberekoto.
 Ọo ya abujeru agbarike phe
 m'ẹphe nodu eje
 iphe-ehuka.
- 40 Mbu ẹ Chipfu eyejeru phe
 ẹka nafuta phe.
 Onafutaje phe l'ẹka
 ndu ejo-iphe;
 shi nno dzoo phe;
 kele ẹphe gbabarụ l'ime

iya je ezeru ndzú.

38

*Ebvú-oma, Dévidi gúru
gude nyatarú Chipfu iphe*

- ¹ Gúbe Chipfu; te egudekwa
    ẹhu-eghu ngu baarú
    mu mba!
Ophu i gudekwa oke ẹhu-eghu
    ngu hùà mu ahùhù!
- ² Kẹle apfú nkengu guẹkwaru
    mu phọ eguru l'ẹhu;
    tẹme ẹka ngu nọdu
    apyipyashi mu apyipyashi.
- ³ Ẹhu-eghu ngu meru;
    ọphu ẹhu mu l'ọphu
    enwedu ẹka te emedu
    mu ẹhuka.
Iphe-ẹji, mu meru ngu
    woerupho ọkpú mu
    gbaghashia.
- ⁴ Kẹle ẹjo-iphe, mu meshiru
    ripyabewaru mu.
O nọdu anyitaberu ẹrwa
    k'ọphu mu adụedu ike
    evuvu iya.
- ⁵ Onwo, aba mu nù
    eshiwaa tukuruba.
O búru iphe, kparú iya nù
    bù eswe, mu meru.
- ⁶ Mu nọwa kpoyoo dẹe ẹka
    l'agba gụkota aphụ
    mkpurumkpuru.
- ⁷ Okpurukpu kwatakpo
    emeshi mu ẹhuka ike;
    mbù l'ọ tọ dudu ẹka ẹhu te
    emedu mu ẹhuka mẹ nanù.
- ⁸ Ẹhu mu l'ọphu dahuwaru
    adzulakpa;
    tẹme obu mu tsukotawa
    gworigwori.
Obu te ebvuduru mu
    ebvuru k'ọphu bú lẹ
    mu atsushi ude ike.
- ⁹ Gúbe Chipfu; iphe bukpo
    iphe, agú mu nù bẹ ì
    makotaru.
Ude, mu atsù bẹ e te
    emeduru ngu lẹ mpya.
- ¹⁰ Obu etsu mu gbudugbudu;
    ọphu ike adukpoedu
    mu ililekpoo.

Mu nọdu aphuwaa ragaraga.

11 Ndu yeru mu obu;
yẹe ndu mu l'ẹphe eshi
ọnyà bufuwaru
mu iche.

Ọ bụru iphe-ẹhuka, dapfutaru
mu nụ kparụ iya.

Ndu mu l'ẹphe bụ abubu je
apfuchaaru ụzenya.

12 Ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
gbua mu woru ọnyà
gbakarụ mu.

Ndu tumberu g'ẹphe meka mu
iphe nọdu anmarụ
mu ọnwu.

Ọo ẹpho idzu g'ẹphe
e-shi ghọoru mu ụgho
bẹ ẹphe anọduje achi
eswe l'enyashi.

13 Mbẹdua dukwa g'onye ada
nkuchi;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
mu anụmaje.

Mu dukwapho g'onye
ete epfudu opfu;
woerupho ọnu mu
dobe doo.

14 Mu dụwaa g'onye eepfu opfu
eyeru; ọphu o yedu ọnu;
kele ọ tọ dudu iphe, eepfu,
mu nụmaru.

15 Obenu l'obu mu daru
ngaberu gube Chipfu.

Ọ bụru gube Nnajiuphu,
bụ Chileke mu bẹ a-za
mu oku, mu eku ngu.

16 Mu sụru-a: "B'ekwekwa
g'ẹphe teru ẹswa
kpua mu!

Nta-a, ọkpa chiswafuru mu-a
bẹ ẹphe tukuraru etu
onwophe ọphushugbu."

17 Kele mu anga anganga;
tẹme aphụ nọdu ejijee mu
phọ obu tekenteke.

18 Mu e-pfushi ejo-iphe,
mu meshiru ngu.

Iphe-ẹji, mu meru erwukwa
mu phọ l'ẹhu.

19 Obenu lẹ ndu ọhogu mu
dụ igwerigwe ebu jajaja;
tẹme ndu mu dụ ashi
l'ẹbe adu iphe,

- mu meru phẹ pakwaaphọ
igwerigwe.
- 20 Ndu egudeje iphe, dụ eji pfula
ugwo iphe-oma, e meru phẹ
bẹ etso mu opfu;
kẹle mu anọduje achọ iphe,
dụ ree.
- 21 Ta agwọbekwa mu gube Chipfu!
Gube Chileke nkemu;
ba nọdukwa mu ụzenya!
- 22 Bya ẹgwegwa bya eyeru
mu ẹka; gube Chipfu,
bụ onye ndzọta mu!

39

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvú, bú Jiedutunu*

- 1 Mu sùru lẹ mu a-kwabẹru
uzo mu ẹnya;
gẹ mu te egude onu mu
pfuta ẹjo-iphe.
Onu mu bẹ mu akuje ngga;
mẹ ndu ẹjo-iphe
nọ-kube mu.
- 2 Mu woru ẹka hua l'onu
nọ-kirishia;
gẹ mu te epfukponu g'ọ ka
mma l'ọo iphe, dụ ree.
Ole mgburwashị-ẹhu mu
akaẹle-a shii eje.
- 3 A nonyaa; obu wahụahaa mu
awahụ;
mbụ mu nọdu rinyae ya
phọ;
ọ gbanwuhu mu
l'ẹhu g'ọku.
Mu sanaa onu wata epfu opfu sụ:
- 4 Gube Chipfu; menaa mu
gẹ mu maru gẹ
mu a-nọ-beru;
gẹ mbọku e-beru mu
anwuhu!
Mena gẹ mu maru gẹ ndzụ
mu dụ-be mkpirikpu.
- 5 I meru ndzụ mu; ọ dụ tsokere.
Gẹ ndzụ mu a-nọ-beru ta
adụdu iphe,
ọ bú l'iphu ngu.
Nemadzụ l'ophu tukoerupho
buru udzu onu.
- 6 Nemadzụ g'ọogha-phe nno
bụepho pherephere

- mmanụ bẹ ọ bụ.
 Kpanga kpanga kpanga,
 ọonoduje eme bụepho
 g'ọ bụru.
- Ọokpaje ẹku kuberu onwiya;
 ọle ọ tọ makwanụ onye
 e-mechaa ria ya nụ.
- ⁷ Nta-a Chipfu; ?bụkpoo gụnu
 bẹ mu ele ẹnya iya?
 Ọ kwa ngu bẹ mu daru
 ngaberu.
- ⁸ Nafuta mu l'emeswe ono,
 mu mesweru ngu ono!
 Be mekwa mu gẹ mu bụru
 onye ndu eswe
 e-kweru une!
- ⁹ Mu shi woru ẹka hua
 l'ọnu nọ-kirishia;
 noo kele ọo gubedua bẹ
 iphe ono, anwukotaru
 mu nụ ono shi l'ẹka.
- ¹⁰ Hanaa mu echi ẹchachi-a,
 iichi mu-a;
 kele ẹka iichi mu gbaa
 gbaa bẹ ike abvụakwa
 mu ree.
- ¹¹ I -baarụ nemadzụ mba gude
 goshi iya ẹjo-iphe,
 oome
 bẹ bụepho gẹ nsụ,
 asukashije iphe-a bụ
 g'ii-nọduje asukashi iphe,
 dụ ree, onye ono
 nweru.
- Nemadzụ g'ephe ha
 bụkota udzu ọnu bẹ ephe bụ.
- ¹² "Numanu epfupfu,
 mu epfu anụ ngu
 gube Chipfu!
 Ngabenu nchị lẹ mkpu,
 mu echiku ngu!
 Ba gbakwa nkuchi g'ị tị
 numa ẹkwa, mu ara
 ekpu ngu!
 Kele mu bụ onye lwaru
 alwalwa, lwapfutaru
 ngu nụ;
 ẹgube ono, ndiche
 anyi pẹ shikwapho
 bụru ono.
- ¹³ Jiko hafua mu rọ; k'ophu
 ẹhu a-kabẹ tsọ mu
 ụtso ọzo;
 tẹme mu alashiwaro maa."

40

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

- ¹ Mu takpọerupho nshi
kwabẹru Chipfu;
jasu ọ ngabẹru mu nchi
bya anuma olu mu.
- ² Ọ bya ekufuta mu ọ nsu,
anyi ishi ẹdzu;
mbu kufuta mu l'epuchi,
echi ẹturu, mu no ono;
bya eworu mu pfube
l'eli mkpuma, kpọru gbengu;
mee mu; mu nguru anguru.
- ³ Ọ bya eworu ebvu ọphuu
ye mu l'onu.
Mu gude ebvu ono wata aja
Chileke anyi ajaja.
Ikpoto nemadzu a-huma
iphe, nwuru nu; ndzu
erwuta phe.
Epe alwaphuta azu bya
adakobe Chipfu.
- ⁴ Ehu-utso be a goru nu onye bu
Chipfu be ọ dakoberu;
ophu ọ ghaduru ndu eku
onwophe iphu; ophu
ọ buro ke ndu shisweru
uzo; chiru upfu kwẹ
l'iphe, adudu iphe, ọ bu.
- ⁵ Gube Chipfu, bu Chileke
mu; iphe, du biribiri,
i meshiru; waa iphe,
du ree, i doberu k'emeru
anyi pakwaru igwerigwe.
Ọ to dudu onye suru ngu
iya agushigburu.
Mu -jeshia ya agushi
nanu nanu be ọ bu aguta
aguta.
- ⁶ Iphe, agu ngu nu ta abukwa
g'a gwaje ngu agwagwa;
ozoo g'e wotaru ngu ngweja;
obenu ọ mbedua be i
hawaru okpu nchi.
Ngweja-akpo-oku; waa
ngweja-iphe-aji ta adudu
ophu jiru ngu epho.
- ⁷ Noo ya bu; mu su: "Waa mu
Chileke!
Mu byawaru ge mu mee
g'e deru ke nkemu ọ

Ekwo Ekemu.

8 Gube Chileke mu; iphe,
aduje mu ree bu ge
mu mee iphe, du ngu
l'uche.

Ekemu ngu adujee mu pho
l'obu tekenteke."

9 Mu gudewaa onu mu raa
k'apfubekoto ngu
arara l'eka oha l'ophu
dzukoberu.

Gube Chipfu; i mawaru le mu
te edobedu onu doo.

10 Mu ta sumiduru apfubekoto
ngu l'ime obu mu.

Mu epfukashije l'i bu
o-me-g'o-pfuru;
bya aburu onye ndzota;
ophu mu ahaduru
epfuru oha l'ophu g'i
yeberu nemadzu obu;
teme waa l'i bu onye
ire-lanu.

11 Gube Chipfu; jiko ba
ahakwa mu aphuru
obu-imemini.

Ge n-yemobu waa ire-lanu
ngu ono chekwaa mu
mkpurumkpuru!

12 Iphe-ehuka, bu aguta l'ogu
no-phewaru mu
mgburugburu.

Ejo-ememe, mu meshiru
ripyabewaru mu;
k'ophu bu le mu ta
aphuedu uzo.

O ka egbushi, du mu l'ishi
igwerigwe.

Nta-a be mu amaedu ge mu
e-me iya.

13 Gube Chipfu; jiko dzonaa mu!
Byanu egwegwa bya eyeru
mu ro eka; jiko Chipfu!

14 G'iphe, bu ndu achu uzo,
ephe e-shi gbua mu
bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tukwa phe eberebete.

Chiphunu ndu agbaru mu
ejo egomunggo azu.

G'iphere ji phe iphu!

15 G'e meru ujikputeru nu

- ndu ekweru mu hẹe.
 16 G'iphe, bukpoò ndu achoro ngu
 nu buru ndu ehu a-tso.
 Epe anodu ngu l'eka tee eswa.
 Ge ndu o du g'a su l'i dzoru
 ndzu bukwaru iphe,
 epe a-kpuru l'onu
 epfu bu:
 "Unu tua onu Chipfu l'o
 paru eka!"
 17 Obenu le mbedua bu onye
 ukpa bya aburu onye
 adudu g'o du mu;
 ole Nnajiuphu arile-a oriri
 ehu mu;
 mbu l'oo gube Chileke bu
 onye eyejeru mu eka;
 bya aburu onye adzoje
 mu nu.
 Jiko Chileke nkemu;
 b'akpokwa upfu!

41

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu

- 1 Ehu-utso be a goru nu onye
 anoduje eyeru ndu
 ukpa eka;
 kele Chipfu a-dzota iya me
 o -nodu eje iphe-ehuka.
 2 Chipfu l'a-kwachi iya;
 bya edobe iya ndzu.
 L'o buru onye a goru ehu-utso
 nu l'eliphe;
 ophu Chipfu enwuduru
 iya eye l'iphe,
 agu ndu ohogu iya.
 3 Chipfu a-gbaru iya mkpu
 me o zee l'ehu.
 Oo-me iya l'o ka mma
 l'iphe-ememe,
 byapfutaru iya nu.
 4 Mu suru Chipfu: Phunaaru
 mu obu-imemini.
 Mu mewaru ngu iphe-eji
 gube Chipfu;
 jiko menaa ge mu
 wekorohu.
 5 Ndu ohogu mu anoduje
 epfuru mu ejo opfu
 su l'o du phe g'a su le
 mu nwuhuru;

- g'a zòhaa mu l'eliphe-a.
 6 Teke nemadzú byaru mu ajiji;
 oopfuru mu opfu,
 te erwuduru iya òhu-ẹpho.
 Obenu l'iphe, ọochiko edo
 l'obu iya bú ìkpoki
 ntumatu.
 Ọ -lufuepho l'o jeshia ya
 edokashì.
 7 Iphe, búkpoo ndu kpọru mu
 ashì anọduje
 adzú-phe taba taba gude
 epfutoshi mu.
 Ọ búerupho iphe, bú iya
 kachaa ẹji bẹ ọduje phẹ
 g'o mee mu.
 8 Ẹphe asú: “Tuswekwa! Ọ kwa
 ẹjo iphe-ememe eme iya.
 Ọ turweakwaru iya k'ọphu ọ
 tọo gbẹshibaedu.”
 9 Mbú je akpachaa l'onye
 mu l'iya eshi ọkpobe eshishi;
 bya aburu onye mu dakoberu;
 mbú l'onye mu l'iya erigbaje
 nri gbẹchaakwa eme iphe,
 a-tsuru mu nù.
 10 Ọlobu gùbe Chipfu;
 phùnaaru mu obu-imemini!
 Meerọ gẹ mu wekọrohu;
 k'ọphu mu a-pfù phẹ
 ụgwo iphe-a, ẹphe eme mu-a.
 11 Mu maru lẹ mu dù ngu l'obu;
 kele i ti kwedu gẹ ndu
 ọhogu mu tọru okoo
 kpua mu.
 12 Eshinu ụta adudu mu l'ẹhu bẹ
 ì tọru mu gburumu
 kuru mu dobe l'ataphu
 ngu gẹ mu nọdu jasú
 l'ojejoje.
 13 G'e tua Chipfu ẹpha;
 mbú Chileke kẹ ndu Ízurelu;
 e -shi lẹ gbururu jeye
 lẹ gbururu.
 Nokwa g'ọ dù;
 bya aburu g'ọ dù.

42

*Ẹvù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvú g'unwu Kora gụa*

- 1 Ọo gẹ ne ele anọduje atụ
 hẹheee

- achọ nggele, asọ
 gborogboro g'ọ ngua mini;
 bukwapfo g'obu mu atụ
 heehee achọ gube
 Chileke.
- ² Ẹkpiri Chileke; mbụ Chileke,
 dzụ ndzụ akpọ mu
 jegiri-jegiri.
- ?Bụ teke ole bẹ mu a-bya
 apfuru l'iphu Chileke?
- ³ Ẹnya-mini mu bụwaa nri
 eswe l'enyashi mu;
 kele ọ tọ dudu teke ẹphe
 ta ajidu mu sụ:
 “?Denu ẹka Chileke ngu nọ?”
- ⁴ Nta-a, mu tukuroru iphe,
 nọ mu l'obu epfushi-a
 bẹ mu nyataru gẹ mu shi
 edujeru igwe ọha;
 anyi atuko awu eje ala
 l'ulo Chileke.
- Teme anyi agu ebvu ẹhu-utso;
 bya ekele Chileke
 ekele l'echilabọ igwe ọha,
 byaru ọbo-iphe ono.
- ⁵ Gube obu mu;
 ?denu g'ọ gude ị nọdu
 kpoyoo?
- ?Denu g'ọ gude ị nọdu
 etsu mu ophe?
- G'anya ngu du l'eka Chileke
 nọ;
 kele mu e-mechaa kele iya
 ekele;
 mbụ onye bụ iya bụ onye
 adzoje mu nụ;
⁶ bya aburu Chileke mu.
- Obu mu nọ kpoyoo.
 Noo g'ọ gude mu nọdu lẹ
 mgboru Jiodanu nyata
 ngu;
 mbụ l'ali Hamonu l'eli
 ubvu Miza.
- ⁷ Ogbumini akporu ogbumini
 okwe.
 Akparamini ngu mẹ
 gborogboro,
 ọoso sọ-kputewaru mu.
- ⁸ Ọle ọobujeru; o -be l'eswe
 bẹ Chipfu egoshije mu
 n-yemobu iya.
- O -be l'enyashi l'ọ buerupho
 iphe, mu a-kpuru l'onu

bụ agụ ebvu nkiya.
 Mu epfukwaphọ anụ Chileke
 ono,
 bụ iya gude ndzụ mu ono.
 9 Mu suru Chileke, bụ
 agbara-mkpuma nkemu:
 “?Denu g'o gude ị zọhaa mu?
 ?Bụ gụnu kparụ iphe,
 ndu ọhogu mu akpa mu ẹhu;
 mu nọdu agụ aphụ ejephe?”
 10 Ndu achi mu ị njo anọduje
 ekweru mu une mboku-mboku;
 sụ mu: “?Denu ẹka Chileke
 ngu nọ?”
 Iphe ono, ẹphe anọduje
 epfuru mu ono
 tükowa ọkpu mu l'ophu
 gwee arakabya.
 11 Gube obu mu; ?denu g'o gude
 ị nọdu kpoyoo?
 ?Denu g'o gude ị nọdu etsu
 mu ophe?
 G'anya ngu dụ l'ẹka Chileke
 nọ;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mbụ onye bụ iya bụ onye
 adzoje mu nụ;
 bya aburu Chileke mu.

43

1 Hanaaru mu enge; Chileke;
 jiko gbanaaru mu
 ọdzori;
 nafutanu mu l'ẹka ndu ono,
 te eyeduru ngu obu ono!
 Gbafuta mu l'ẹka ndu ụgho;
 waa ndu apfubeduru-ẹka-oto.
 2 Eshinu ọ bụ gubedua,
 bụ Chileke bụ agbarike mu;
 ?denu g'ọ nwuru ị gbadoru
 mu?
 ?Bụ gụnu kparụ iphe,
 ndu ọhogu mu akpa
 mu ẹhu;
 mu nọdu eje ogbee-ogbee?
 3 Mena g'ọ buru ìphóró
 nkengu; yee ire-lanụ ngu
 l'a-nọdu edu mu.
 G'ephe dua mu durwua úbvú
 nkengu ono, dụ nsọ ono;
 mbụ g'ephe durwua mu
 ẹka i bu gededede.

4 Noo teke mu a-byarwuta
 ọru-ngweja gube Chileke;
 mbụ byapfutakpọ Chileke
 ono, bụ ẹhu-utso mu;
 bya aburu onye mu ete
 ẹswa iya ono.
 Mu a-kpọ une gude kele
 ngu ekele gube Chileke,
 bụ Chileke mu.
 5 Gube obu mu; ?denu g'o gude
 ị nọdu kpoyoo?
 ?Denu g'o gude ị nọdu etsu
 mu ophe?
 G'anya ngu dụ l'eka Chileke
 nọ;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mbụ onye bụ iya bụ onye
 adzoje mu nụ;
 bya aburu Chileke mu.

44

*Èvù, a kwaru nù onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gù*

1 Gube Chileke; anyi gudekwa
 nchị anyi numa;
 teme nna anyi oche phe
 kọkwaaru iya phọ anyi;
 mbụ iphemiphe ono,
 i mekotaru phe teke
 ndiche ono.
 2 L'ọo gubedua l'onwongu
 chishiru ndu ọhozo l'alị phe;
 bya eworu ẹphebedua
 dzabe l'alị ono.
 Lẹ ndu dụ igwerigwe bẹ i
 mebyishiru;
 obenu lẹ nna anyi oche
 phe bẹ i meru g'ẹphe
 jaa àjàjà.
 3 Ọ tọ bụdu ogu-echi phe bẹ
 ẹphe gude lwuta alị ono;
 teme ọphu ọ bụdu
 ọkpehu phe bẹ ẹphe gude
 lwu-kpee.
 Obenu l'ọo ẹkutara ngu;
 yee ọkpehu nkengu;
 waa anọ-kube ono,
 ị nọ-kube phe ono bẹ meru;
 ẹphe lwu-kpee;
 noo kele ẹphe tūbaru ngu
 l'anya.

- 4 Oo gụbedua bụ Chileke mu;
 bya aburu onye
 eze nkemu;
 mbụ onye emeje g'oshilọkpa
 Jiékpọ l'wụ-kpee l'ọgu.
- 5 Oo l'ẹka ngu bẹ anyi anọduje
 nwuta ndu achị anyi lẹ
 njọ nwuphu azụ.
- O bụru ẹpha ngu bẹ anyi
 egudeje zọo ndu
 wulihuru etso anyi
 opfu pyakapyaka.
- 6 Mu ta chiduru upfu kwẹe
 l'apfu, mu chị;
 tẹme mu maru l'ogu-echi
 mu ta adzọdu mu.
- 7 Obenu l'ọo ike nkengu bẹ
 anyi gude l'wụ-kpee
 ndu achị anyi lẹ njọ.
- Ndu anyi dụ ashị bẹ i
 meru iphere kpua.
- 8 O kwa Chileke bẹ anyi
 egudeje eku onwanyi
 mbọku-mbọku.
- O bụru gube Chileke bẹ anyi
 e-keleje ekele jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ mịimiimii.
- 9 Olee ị jikaru anyi;
 bya ekpua anyi iphu lẹ ntụ;
 ọphu iitsojeeduru ndu
 ojogu anyi eje ọgu.
- 10 I haru ndu ọhogu anyi;
 ẹphe chiphu anyi azụ;
 ndu anyi dụ ashị bya atuko
 ẹku anyi kwaa ọkwata.
- 11 I gbadoru anyi g'aturu,
 e doberu k'egbushi.
- I chĩa anyi; anyi daa ighagha
 l'ohamoha ọzo.
- 12 I wowaru ndibe ngu reshia
 ọ-dụ-l'urwu;
 k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu urwu,
 i ritaru l'ishi phẹ.
- 13 I meru; ndu obutobu anyi
 nọdu ekweru anyi une.
- Ndu nọ-pheru anyi
 mgburugburu nọdu
 anọduje epfubyishi anyi;
 bya achị anyi ọchi.
- 14 I meru; anyi bụru iphe,
 ndu ọhozo gude anmaku
 l'ejo ẹtu;

- buru ndu bu: a -nyata
 phe l'e phuphee ishi.
- 15 Mboku-mboku be aanoduje
 eme mu iphe-iphere
 mmekwase.
- Iphere nodu ejije mu iphu
 pyimu;
- 16 noo kele ndu ohogu mu;
 waa ndu eme g'ephe
 gwata mu ugwo-iphere
 anoduje ekweru mu une;
 epfutoshi mu.
- 17 Iphemiphe-a mekotaru
 l'ehu anyi; ole anyi ta
 zohaduru ngu;
 ophu anyi emebyiduru
 ogbandzu anyi le ngu.
- 18 Ophu obu anyi alufuduru
 l'eka i no;
 ophu anyi ahaduru okpa
 zobe k'eshiswe uzo ngu.
- 19 Obenu l'i gweru anyi
 arakabya l'egu nkuta-oswa;
 bya eworu dadishi-nwamaa
 phukpute anyi.
- 20 Ome anyi zoharu Chileke anyi;
 bya achi-liaru agwa ndu
 ohozo eka;
- 21 ?Chileke tege avodu iya
 vofuta to;
 eshinu o makotaru iphe,
 e domiru edomi,
 du nemadzu l'obu.
- 22 Ole o bu; oo l'iswi ehuru ngu
 be o to dudu teke onwu
 ta anodujedu eme g'o
 gbua anyi;
 teme l'eeme anyi g'aturu,
 a chitaru eje egbushi.
- 23 Gube Nnajiuphu; tehu etehu!
 ?Denu g'o gude i je anodu
 eku mgbenya?
 Tehu etehu; ba ajikashi anyi
 ojejeje!
- 24 ?Denu g'o gude ophu i
 yeheduru anyi onu?
 ?Denu g'o gude i zohaa
 iphe-ehuka, anyi eje;
 bya azohaa l'aakpa anyi ehuru?
- 25 E mewaru anyi; anyi daa;
 nmaa epho l'ali;
 k'ophu bu l'ishi tsutawaru

anyi eja.
 26 Gbalihu yeru anyi eka!
 Guderọ n-yemobu ngu
 gbafuta anyi!

45

*Èvù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gua;
 g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu" gua ya;
 ebvu ekele-nwanyị*

1 Obu mu be opfu oma jiru ke
 pyimu pyimu.

Onye mu epfu eyeru bukwa
 eze anyi.

Ire mu duwaa ge
 mkpara-ekwo onye maru
 ede ekwo egwegwa.

2 I kakota nemadzu,
 a nwukpooru anwunwu
 ama mma.

Eze-iphe-oma jiru ngu onu ejiji;
 kele Chileke goru onu-oma
 ojejoje nu ngu.

3 Gube O-gbua-o-turu-ugo;
 wota ogu-echi ngu kee
 l'upfu!

Gbaphua onwongu akpabiri
 yee o-gbu-nwiiinwii!

4 Dunu akpabiri akpabiri
 nyikoru l'ugbo-inya ngu
 gbaru kwaakwaakwaa
 je alwua lwu-kpee!

See iswi ire-lanu;
 yee ewoze onwonye ali;
 yee apfubekoto.

G'eka-utara ngu mekwaa iphe,
 du ebvu.

5 G'apfu ngu, atsu nko
 mejeepho tsurumu l'obu
 ndu ohogu gube eze.

G'ohamoha dajekwa
 kpurumu l'iphe ngu.

6 Gube Chileke; o g'i bu eze
 nta-a bu g'ii-buru iya jasu
 le tuutuutuu le mimiimii.

Ikpe, pfuru oto be i gude
 buru eze; l'eka i bu eze.

7 Iphe, pfuru oto du ngu ree;
 ejo-iphe dukwanu ngu
 ashi.

Noo g'o gude Chileke,
 bu Chileke ngu hota ngu

- l'echilabọ ndu unu l'ephe
 bụ ọgbo; bya awua ngu
 manụ ẹhu-utso l'ishi.
- 8 Uwe ngu g'ọ ha bẹ mkpọ
 meru; waa alowe;
 yee kashia tuko vọo
 pfurupfuru.
- Une, a -gbẹ l'iphe, bukpo
 unuphu ibe gube eze
 akpogbaa nọdu emeje
 g'ẹhu tsoo ngu utso;
 mbụ unuphu ophu e
 gudegbaa eze-enyi
 mematagbaa.
- 9 Unwada eze hachakwaaru
 yiru l'unwanyi aakwabe
 ubvu l'ibe ngu.
- Ọo l'ekutara ngu bẹ
 eze-nwanyị pfuru.
- Iphe, o yeru l'ẹhu buru iphe,
 e meru lẹ mkpọla-ododo
 Ofi.
- 10 Ngabẹ nchị gube ada-eze!
 Jiko rikwaa iphe-a,
 mu abya epfupfu-a ariri!
 Zohakota ndibe unu;
 waa ndu nna ngu phẹ!
- 11 Lẹ mma, ịima meakwaru;
 ị nọdu agụ eze ẹgu.
 Eshinu ọ bụ iya bụ nnajiuphu
 ngu; phozejekwaru iya!
- 12 Ndu Taya a-nukwa ngu iphe
 kẹ mmanụ;
 teme ndu nweru iphe
 emeahaaru ngu ree;
 g'eeshi g'ephe tuba ngu
 l'anya.
- 13 Ada eze bẹ nọ
 l'o-gbu-nwiiwii iya;
 e duba iya l'ulo.
- Uwe iya bẹ e gude oghu
 mkpọla-ododo kwee.
- 14 E yeru iya uwe, e meru
 ẹrengete duru ejepfu eze.
 Unwumgboko ibe iya nọdu
 etso iya l'azu.
- Ephebedua bẹ eedukwapho
 edujeru eze.
- 15 Ẹhu atso phẹ utso;
 ephe nọdu ete ẹswa;
 e duru phẹ abahụ l'ibe eze.
- 16 Gube eze; ọo unwu ngu

bẹ a-nọchi ẹnya
 ochoroche ngu phẹ
 buru eze.
 Ọ buru phẹ bẹ ii-me g'ẹphe
 buru ishi lẹ mgboko
 mgburugburu.
 17 Mu e-me g'a nyatajẹ ngu;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
 Ọo ya bụ g'ọhamoha
 ekeleje ngu ekele jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ mịimiimii.

46

*Ebvú, e deru nụ onye-ishi
 ebvú g'unwu Korá gude
 olu unwumgboko gụa*

1 Ọo Chileke bẹ bụ onye anyi nọ
 l'ẹka ezeru ndzụ;
 bya aburu iya bụ ike anyi.
 Ọokwagebeje akwagebe
 eyeru anyi ẹka m'anyi
 nọdu eje iphe-ẹhuka.
 2 Ọo ya bụ l'anyi ta abyakwa
 l'atsụ ebvú;
 m'obeta mgboko gha
 igharaphu;
 mbụ m'obeta a pata úbvú
 l'ophu parụ je echiee
 l'echi ogbu-enyimu;
 3 mini, nọ iya nụ phua oke
 ẹphu; byaa gbulagbula
 byaa mebyikpọo
 gbukuu-gbukuu;
 k'ophu úbvú angagbaa
 anganga.
 4 O nweru ẹnnyimu ọphu dụ nụ.
 Mini, shi iya nụ emeje g'ẹhu
 tsọo mkpukpu kẹ Chileke ọtso;
 mbụ ẹka dụ nsọ,
 Okalibe-kakọta-shii bu.
 5 Chileke nọkwa lẹ mkpukpu
 iya;
 k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
 byaru eme iya nụ.
 Nchi -bya abọhu l'ọobyawaa
 bya agbaaru iya mkpu.
 6 Ndu ọhozo gude ẹhu-eghu
 aba hanyihanyi.
 O mee; alị-eze phẹ nọdu
 angakọta anganga;
 ọle Chileke woliẹrupho
 olu gbọoru phẹ ọja;

- Eliphe l'ophu rwushihu.
⁷ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike
 be nokwa swiru anyi.
 O kwa Chileke ke Jiekopu
 bu onye anyi no l'eka
 ezeru ndzu.
- ⁸ Byanu ahuma iphe, Chipfu
 meru!
 Bya ahuma g'o meru;
 mgboko buru mkpurupyata!
- ⁹ Oogboje ogo l'eliphe l'ophu.
 Oogba-jishije apfu bya
 emebyishia arwa;
 bya eworu ugbo-inya
 ogo kpokota oku.
- ¹⁰ O suru: "Unu nodu doo;
 g'unu amaru l'oo yebedua
 bu Chileke.
 Ndu ohozo a-tu onu le yebe
 Chileke paru eka;
 mbu l'aa-tu onu iya l'eliphe
 mgburugburu le ya paru eka."
- ¹¹ Chipfu, bu
 Okalibe-Kakota-Ike be
 nokwa swiru anyi.
 O kwa Chileke ke Jiekopu
 bu onye anyi no l'eka
 ezeru ndzu.

47

- Ebvu, e deru nu onye-ishi*
ebvu g'unwu Kora gwa
- ¹ Unu kua eka unube
 unwu-eliphe l'ophu!
 Unu gude ebvu ehu-utso
 gbọoru Chileke ogo!
- ² Noo kele Chipfu,
 bu Okalibe-kakota-shii
 gbaru g'a tsuje iya ebvu.
 Kele oo yebedua bu Okalibe
 eze, achikota ndiphe
 l'ophu.
- ³ Oomeje g'anyi kapyabe
 ndiphe; bya emee ge ndu
 ohozo nodu anyi le mkpula.
- ⁴ Oo yebedua hotaru anyi ali,
 anyi bu;
 mbu ali ono, Jiekopu,
 onye Chileke yeru obu
 egudeje eku onwiya.
- ⁵ Chileke kwolihuwaru jeshia
 l'aba-eze iya.

Ndiphe tushia ụzu agbọ
 ọgboo; egburu iya opu.
 6 Unu gụa ebvú gude tua Chileke
 ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
 Unu gụa ebvú gude tua eze
 anyi ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
 7 Kẹle ọọ Chileke bụ eze ndu
 mgboko mgburugburu.
 Unu kwaa ẹvù gude jaa ya
 ajaja!
 8 Ọ kwa Chileke bụ eze ọhamoha.
 Ọ nọkwa l'aba-eze iya, dụ nsọ.
 9 Ndu nweru ẹnya l'eliphe
 dzukọbeakwaru gẹ ndibe
 Chileke kẹ Ébirihamu;
 kẹle ndu eze, egbobutaje
 unwu-eliphe,
 bụkwa Chileke nwe phẹ.
 Ọ kwa Chileke bẹ
 kangokotaru nụ.

48

Ebvú-oma, Unwu Kora gụru

1 Chipfu parụ ẹka.
 G'a jakwaa ya phọ ajaja,
 rwuberu iya nụ
 lẹ mkpụkpu kẹ Chileke anyi;
 mbụ l'úbvú ono, dụ nsọ ono.
 2 Úbvú Zayọnu ono ama
 ntumatu bya adu akpabiri;
 bya aburu ẹhu-utso
 unwu-eliphe l'ophu.
 Ọ nọ l'uzo isheli mkpụkpu
 Jierúsalem, bụ mkpụkpu
 onye eze, parụ ẹka.
 3 Chileke nọakwa l'ulo ndu
 mkpụkpu ono anọduje
 ezeru ndzụ.
 Ọ mewaru g'a maru l'ọo
 yẹbedua bụ a
 -gbabe-ezeeru-ndzụ.
 4 Ndu eze chikoberu ndu ojogu
 phẹ;
 bya awuru bya g'ẹphe tsoo
 mkpụkpu ono ọgu.
 5 Ẹphe byarwutaephọ bya ebu
 iya ishi.
 Ọ tufu phẹ ẹhu; ndzụ gụhu phẹ;
 ẹphe gbalachaa.
 6 Ndzụ-agugu, guderu phẹ
 l'ẹka ono

- tsuru phẹ l'ẹhu gẹ nwanyi,
ime eme.
- 7 I mebyishiru phẹ gẹ pherephere,
shi l'uzo ẹnyanwu-awawa
emebyishije ụgbo-mini
Tashishi.
- 8 Oo iphe, anyi nūmaru bẹ
anyi humakwarupho
lẹ mkpukpu kẹ Chipfu,
bụ Okalibe-Kakota-Ike,
bụ iya bụ mkpukpu
Chileke anyi;
mbụ l'oo Chileke emeje
g'ọ nguru anguru
jasu l'ojejoje.
- 9 Anyi anọduje l'ime eze-ulo
gube Chileke
ari k'obu ono, i yeru
anyi ono.
- 10 Gube Chileke; oo g'ẹpha ngu
ngadzuru ekameka;
bukwapho g'aanọduje aja
ngu ajaja lẹ mgboko
l'ophu.
- O buru ikpe, pfuru oto bẹ i
gude buru eze.
- 11 Ehu atso ubvú Zayonu utso;
mkpukpu Jiuda nọdu ete
eswa.
- O buru iphe, kparu iya nū bụ
g'iigudeje ekpe ikpe.
- 12 Unu jegbabeada oma Zayonu.
Unu jephee ya mgburugburu;
gua ulo-ephekerephe,
o nweru ogu.
- 13 Unu gbuchakwaa igo l'igbulọ,
e gude kpu-pee
ya mgburugburu!
Unu elerwekwaapho ẹnya
l'ulo-ezeru-ndzu,
nọgbaa ya nū.
- Oo ya bụ g'unu akọoru iya
ogbo ophu nọ l'iphu.
- 14 Noo kẹle Chileke-a a-buru
Chileke anyi jasu lẹ tuutuutuu
lẹ miimiimii.
- O buru iya a-nọdu edu anyi
jasu g'anyi a-nọ-beru.

49

*Ebvu-oma, e deru nu
onye-ishi ebvu g'unwu
Kora gwa*

- ¹ Unube ndiphe; unu numakwa
iphe-a!
Unu ngabekwa nchi;
unube ndu bu le mgboko
l'ophu!
- ² Ge ndu ha shii ngabe nchi;
ndu ha nwanshi angabe.
Ge ndu nweru iphe yee
ndu ukpa tukokwa
ngabe nchi.
- ³ Opfu, shi mu l'onu a-buru
opfu onye maru iphe.
Iphe, mu ritaru l'obu emeje
g'iphe doo enya.
- ⁴ Ge mu bya eworu nchi
goberu etu.
Mu akpo une gude mee g'ilu,
mu turu doo enya.
- ⁵ Ndu ta abyadu agu mu me
mboku oke iphe-ehuka
rwepho.
- Q to dudu m'obeta ndu achi
mu le njo no-pee
mu mgburugburu;
mu ta atsukpoda phé ebvu;
⁶ mbu ndu ono, achijeru
upfu kwee l'eku,
ephe kpataru;
gude akanya, ephe setaru
eku onwophe.
- ⁷ Ole o to dukwa onye a-du ike
a-gbafuta nwibe iya;
ophu o dudu onye ophu a-du
ike apfu Chileke aswa ishi
nemadzu ibiya.
- ⁸ Kele aswa pakwaru eka l'iphe,
e gude agbata ndzu.
Q to dukwa iphe, nemadzu
a-pfu g'o suru iya;
⁹ mbu ugwo, oo-pfu
nodu ndzu ojeje;
g'o t'o rehu erehu.
- ¹⁰ Onyemonye eleana le
ndu mmamiphe
anwushihujecha.
Ndu eswe me ndu eme
bebebee nodu

- abahujechaa l'ilu.
 G'ephe ha atukoje woru eku
 phe haaru ndu ozo.
- 11 Iphe, ephe anoduje ari
 bu l'ephe a-no jasu l'ojejoje;
 l'unuphu phe a-buru
 oje-le-nwanwa;
 ephe ewochaaru epa phe
 gushia ali-ihe phe.
- 12 Obenu l'eku nemadzu
 ta akposhidu iya anwuhu.
 O bu-a g'anu-egbudu
 anwuhuje-a bu g'oo-mecha
 nwuhu.
- 13 Humawaro g'onwujeru ndu
 amadu iphe;
 waa g'oodapfutaje ndu
 awu etso phe nu;
 mbu ndu iphe, ephe anoduje
 epfu aduje ree.
- 14 Iphe, e-mechaa mee phe
 nu bu l'ephe a-nwuhu
 g'aturu.
 O buru onwu a-bya erwuta
 phe;
 ndu pfuberekoto atua okoo
 kpua phe;
 me o -bee l'utsu.
- Ogwehu phe ono erekashihu
 me e -shiepho l'eguru
 ulo phe ono;
 paru phe je adee l'ilu.
- 15 Obenu le mbedua be Chileke
 a-gbafuta ge mu ta abahu
 l'ali-maa;
 kele oo-mecha kuta mu
 dokube onwiya.
- 16 O -buru le nemadzu
 nonyaaru bya enweru
 iphe shii;
 k'ophu ndiphe wataru iya
 akwabe ubvu;
 ge ndzu ta agukwa ngu.
- 17 Noo kele o to dudu ophu
 oo-gude ala m'o lashia.
 Ophu ubvu iya obu etsokwa
 iya pho ala l'ilu.
- 18 O bu eviya le teke o no ndzu
 be o shi gukobe onwiya le
 ndu a goru onu-oma nu;
 teme ndiphe shikwapho
 anoduje aja iya ajaja l'o

- bú onye ẹka-atutu.
 19 Ọle oo-mechaẹle-a lapfu
 ndiche iya phẹ l'ali-maa;
 ẹka a ta abyadu ahuma
 iphoro.
 20 Onye nweru iphe;
 ophu o madu iphe bu-a
 g'anu-egbudu anwuhuje-a
 bu g'oo-mecha nwuhu.

50

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Ọ kwa Okalibe, bu Chileke;
 bya aburu Chipfu epfu
 opfu-a.
 Ooku mgboko l'ophu oku;
 eshikpo l'uzo
 enyanwu-awawa jasu
 l'uzo enyanwu-ariba.
 2 Chileke no le Zayonu egbu
 nwiiinwii; mbu Zayonu
 ono ama ntumatu ono.
 3 Chileke anyi abyaakwa;
 ole o to nodu nggujunguji
 abya.
 Oku, ata ririri no iya l'uzo
 iphu.
 Oke pherephere no-pee ya
 mgburugburu.
 4 Ooku igwe; eku ali;
 g'ephe bya aburu ekebe iya;
 g'ephe bya anodu huma
 ge ya gude ekpe ndu nkiya
 iya ikpe.
 5 "Unu chikoberu mu ndu bu
 nkemu g'ephe ha;
 mbu ndu mu l'ephe gude
 ngweja gbaa ndu."
 6 Imigwe l'ophu anoduje atu
 onu ge Chileke bu-be
 onye pfuberekoto;
 kele Chileke l'onwiya bu
 Onye-ikpe.
 7 "Ndu mu; unu ngabe nchi;
 ge mu pfua opfu yeru unu.
 Ge mu gbaa unube ndu
 Izurelu ekebe.
 O kwa mube Chileke bu
 Chileke unu.
 8 O to bukwa ke ngweja,
 unu egweje anu mu;
 ozoo ke ngweja-akpo-oku,

- unu egwejeru mu be mu
 abaru unu mba iya;
 kele ndu k'ono be unu
 anoduje emekota l'o
 rwuberu iya.
- ⁹ O to dukwa eswi, shi l'oka
 unu, mu a-nata;
 ophu o dukwa g'o ka mma
 l'oo mkpi, shi l'ikpoto eku
 unu, mu a-nata;
¹⁰ kele iphe, bukpo anu,
 nokota l'oswa bukota nkemu;
 mekpoo eswi,
 doru l'unubuku ubvu.
- ¹¹ Enu, ephe l'eli be mu
 makotaru g'ephe ha;
 anu-egbudu l'ophu
 bukotaru iphe mu.
- ¹² Ome l'oo egu agu mu;
 me mu tege
 abyapfutakwa unu;
 kele oo mbedua nwekota
 mgboko-a l'ophu;
 yee iphe, no iya nu.
- ¹³ ?Unu riru le mu ataje anu
 eswi?
 ?Too unu dobesu le mu
 anguje mee egu?
- ¹⁴ Ngweja, unu e-gwejeru nu
 mube Chileke bu g'unu
 keleje mu ekele.
 Unu emekotaje iphe,
 unu riburu agu l'unu
 e-meru mube
 Okalibe-kakota-shii.
- ¹⁵ Unu -kua mu oku me
 iphe-ehuka byaru unu;
 mu adzota unu;
 oo ya bu g'unu akwabeje
 mu ubvu."
- ¹⁶ Obenu l'onye ejo-iphe be
 Chileke suru:
 "Denu g'o gude i nodu
 anoduje agu ekemu mu
 g'onye agu ebvu?
 ?Denu g'o gude i nodu
 egudeje onu ngu
 pfukuta ogbandzu mu?
- ¹⁷ Leka i jikaru su ge mu ta
 aloshi ngu eka le nchi;
 woru opfu mu l'ophu
 nwuru ye l'azu.
- ¹⁸ I -huma onye-oshi; l'i je

- eshita iya ònyà;
tème unu lẹ ndu eri ogori
nọdu aswị ọswi.
- 19 Ọnu ngu bụepho njo-opfu bẹ
iigudeje iya epfu;
ịinodu egudeje ire ngu
agba ẹregede.
- 20 Ị -nọdu; l'i pfutọshi nwune
ngu.
Ọ bụru nwune ngu nwoke,
unu l'iya shi l'ẹpho
lanu bẹ ịinoduje evu
nvu-azu.
- 21 Iphemiphe ono bẹ
i mekọtaru; mu nọduele-a
nggujingguji.
Ị gbẹ dobesuwanu lẹ mu lẹ
ngu bụ iphe lanu.
Ọle mu a-bakwanuru
ngu mba iya;
tụa ngu ẹjo-iphe ono,
l'iime ono jalaa l'iphu."
- 22 "Unu ngabẹ nchị l'iphe-a,
mu abya epfufu-a;
unubẹ ndu zọharu
mụbe Chileke!
Ọdumeka mu alajashia unu
iphiriba iphiriba;
l'ẹbe abụ l'ọ duru onye
suru unu anafuta.
- 23 Iphe, bụkpoo onye woru
ekele mee ngweja iya
bẹ bụ onye akwabẹ
mu ùbvù.
Ọ bụru iphe, bụ onye eme
iphe l'uzo, pfuru ọto
bẹ mu e-goshi lẹ mụbe
Chileke
adzọtaje nemadzu."

51

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvú*

*Teke o deru iya bụ g'onye
mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu
byachaaru ibe iya bya epfuaru iya
l'o meru ẹji l'o jepfuru Batusheba*

- 1 Phunaaru mu obu-imemini;
jiko Chileke;
eshinu n-yemobu ngu te
nwedu echihu.
Huchafunu atụpya ono,

- mu tųpyaru ngu ono;
eshinu ìphuje obu-imemini;
phua k'etsutsu iya.
- ² Sanaa mu rengurengu;
safukota mu ejo-iphe,
mu megbaberu;
l'i huchafu mu iphe-eji,
mu meshiru ngu!
- ³ Kele mu maru ge mu
tųpyaberu ngu;
ofhu mu azohajedu iphe-eji
mu azoha.
- ⁴ Oo gubedua gedegede be
mu mesweru;
mbu l'oo gubedua be
mu meru iphe-eji.
- Iswi du ngu mma l'ikpe,
i kperu mu;
ofhu uta adudu ngu iya l'ikpe,
i nmaru mu.
- ⁵ Mbu-a; mu shikwa teke a
nwuru mu buru onye
ejo-iphe.
- Mbu le mu shiro teke ne mu
tsutaru ime mu butaru
onye eme iphe-eji.
- ⁶ Iphe, ile enya iya le ndzu
amadu bu ire-lanu.
- Zinaa mu mmamiphe nkengu.
- ⁷ Gude isopu saa mu asasa
ge mu duebe ree!
- Saa mu ge mu chaa pemu
pemu g'aka-mini-sunoo!
- ⁸ Mee g'ehu tsoo mu utso;
ge mu tee eswa;
k'ofhu okpu mu ono,
i nyajishiru ono
a-gbakerehu.
- ⁹ Gbakutaru iphe-eji,
mu meshiru azu!
- L'i hufukota ejo-iphe,
mu mekotaru g'o ha!
- ¹⁰ Jiko Chileke; menaa g'obu
mu gua mu iphoro;
l'i nu mu unme ofhuu,
a-nodu anuru ngu ofpu.
- ¹¹ Ta chifukwa mu l'ataphu
ngu!
- Ofhu i nafukwa mu
Unme-du-Nso nkengu!
- ¹² Nu-phunu mu ofhu-utso
ono azu;
mbu ofhu-utso ono, shi l'adzota,

ì dzọtaru mu ono.
 Mee g'eme uche ngu heje mu
 ihee; k'ophu ọo-gbata
 mu ike.
 13 Ọo ya bụ gẹ mu ezia ndu
 anọduje atụpya ngu nū
 ụzo ngu.
 Ndu iphe-eji adakọbe
 lwapfuta ngu.
 14 Dzonaa mu l'ikpe ọchi,
 mu gburu; jiko Chileke!
 L'ọo ngu bụ Chileke,
 adzoje mu nū.
 Ọo ya bụ gẹ mu egude ire mu
 gụa ebvú ẹhu-utso sụ
 l'ì pfulerekoto.
 15 Gube Nnajiuphu; kùhaa
 mu ọnu;
 k'ophu mu a-ja ngu ajaja.
 16 Ọme ọo ngweja bẹ iile
 ẹnya iya; mẹ mu
 egwekwaru iya
 nū ngu.
 Obenu lẹ ngweja m'obeta ọ
 bụru ngweja-akpo-ọku
 te emekwa g'ẹhu tsoo
 ngu utso.
 17 Kẹle ngweja ọphu Chileke
 anatajẹ bụ aphụ-eji-obu.
 Onye aphụ jiru obu l'iphe
 o meru; izimanu lwa iya
 azu bẹ gube Chileke ta
 anmajekwa phulaphula.
 18 Menaa Zayonu g'ọ jaa àjàjà;
 eshinu ọ dụ ngu l'obu.
 Kpuna igbulọ Jierúsalemu!
 19 Ọo ya bụ g'eegeaharu
 ngu ngweja, pfulu oto;
 ngweja-akpo-ọku
 atsoahaa ngu utso;
 l'a wataru ngu egburu
 oke-eswi l'oru-ngweja
 ngu.

52

*Évù, Dévidi kwaru
 nu onye-ishi ebvu*

*Teke ọ kwaru iya bu teke
 Dowege, onye Edomu byaru
 bya agbaaru Solu ama su iya
 le Dévidi no l'ibe Ahimeleku
 1 ?Denu g'o gude i nodu eku*

onwongu l'eme ẹjo-iphe;
 oke, ụdụ ike?
 ?Tị madụ ị n-yemobu
 Chileke a-nọ jeye l'ojejoje?
² Iphe, iigudeje ire ngu epfu
 l'ii-me ụepho ẹjo-iphe;
 mbụ l'ire ngu atsụ nkọ g'akwọ,
 a barụ ababa.
 Iphemiphe, iimekpọo ememe
 ụkotaru ụghoshi.
³ Ị ka eye ẹjo-iphe obu
 eme l'iphe, ụdụ ree.
 Adụ ụka ka ngu ree eme
 l'epfu iphe, pfulu nhamụha.
⁴ Iphe, i yeru obu ụ
 epfubyishi nemadụ;
 gube onye ono, adụ-gbu
 onwongu l'ụka ono!
⁵ Sụ-a; Chileke e-mebyishikwa
 ngu; mee ngu l'ị ụru
 mkpurupyata jasuru asuru.
 Oo-wofu ngu; mee ngu g'i ti
 buhe l'ibe ngu;
 l'o phefu ngu ephefu l'ali
 ndu nọ ndụ.
⁶ Ndu pfulerekoto -huma iya;
 ephe atsuhu ebvu;
 ephe achia ya ochi sụ:
⁷ "Unu lewaro; onye owa-a ụ
 onye jikaru ị ya te
 ewoduru Chileke eme
 agbaru-ike iya.
 O kpọru obu yeru ẹku,
 o nweru nwegharu iya ẹka;
 bya egude ẹjo-iphe,
 ọonoduje emeshi eko
 dzudzudzu."
⁸ Obenu ị mbedua ụ g'oshi
 olivu, jaru àjàjà nọdu
 kpukala l'ime eze-ulo
 Chileke.
 Mu a-chiru upfu kwẹ ị
 n-yemobu Chileke
 jeye l'ojejoje.
⁹ Mu a-nọdu ekele ngu ekele
 jeye l'ojejoje;
 kele ọo gubedua l'onwongu
 meru iya.
 Mu anọdukpoepho nwadoo
 ele ngu enya l'eka;
 kele epa ngu ụdụ ree.
 Teme mu anọdukwapọ

l'iphu ndu duru ngu
nsọ tua ngu epha.

53

*Évù, Dévidi kwaru nu
onye-ishi ebvu; g'e gude
olu aphụ kwaa ya*

- ¹ Ndu eswe anọduje ari l'ime
obu phe le Chileke
ta adudu.
Epe mebyishiwaru onwophe;
iphe, epe eme buru
akpamara;
ophu o dudu m'onye
lanu eme iphe, du ree.
- ² Chileke gbẹ l'imigwe lee enya
le mgboko-a; mbu l'ehu
unwu-eliphe;
ge ya maru ?o nweru onye
kwaru enya?
Mbu g'o maru ?o nweru onye
achọ yebe Chileke?
- ³ O le g'ephe ha tukowaru haa
uzo jephuhu.
Epe tukowaru g'ephe ha
mebyishihukota.
O to dudu g'o ka mma l'oo
onye lanu eme iphe, du ree.
- ⁴ O dukwa ge ndu ono,
eme ejo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbu ndu anọduje eri ndibe
mu g'onye eri nri;
ophu epe epfujedu anu
Chipfu.
- ⁵ Epe bu ndu ndzu-agugu
rwutaru;
l'eka adudu iphe ndzu-agugu,
du iya nu;
teke Chileke e-woru okpu
ndu tsoru ndibe iya ugu
tukashia nanu nanu;
meru iphe-iphere kpua phe;
kele o jikawaru phe.
- ⁶ O du mu g'e shi le Zayonu bya
adzota ndu Izurelu.
Jiekopu e-te eswa;
ehu atsọ Izurelu utso
me Chileke dophuepho
ndibe iya azu
l'onodu phe.

54

*Évù, Dévidi kwaru
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye iya*

*Teke ọ kwaru iya bụ gẹ
ndu Zifu byaru bya asu
Solu lẹ Dévidi wohakwaru
onwiya l'echilabọ phẹ*

¹ Gudenu ẹpha ngu dzọo mu;
gube Chileke!

Gudenu ọkpehu ngu haaru
mu enge!

² Numanu epfupfu, mu epfu
anu ngu; jiko Chileke.

Ngabenu nchi; numa iphe,
shi mu l'onu.

³ Kele ndu shi eshishi wuru
bya mu etso opfu;

Ndu ewebushi akurepho ndu
achọ mu egbugbu;
mbu ndu ata akpadu
Chileke ishi m'ilile.

⁴ Obenu l'ọo Chileke bụ onye
eyejeru mu ẹka.

Ọo Nnajiuphu bụ onye gude
ndzu mu.

⁵ Gẹ Chileke mekwaa
g'ejo-iphe, ndu achị mu
lẹ njọ meru mu
laphuru phẹ azu!

Gẹ Chileke mebyishikwaa
phẹ gude nno goshi
l'oopfushije ike l'iphe,
o pfuru.

⁶ Mu a-tu obu mu onyo
gwetarū ngu ngweja.

Mu abya ekele ngu ekele
gube Chipfu;
kele ẹpha ngu du ree.

⁷ Teme ọ buru ngu
dzotakotaru mu l'iphe,
bukpoo iphe-ehuka,
byapfutaru mu nu.

Mu byakwapho ahuma l'e
mekperu ndu ohogu
mu phẹ.

55

*Évù, Dévidi kwaru
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye iya*

- 1 Nụmaro epfupfu, mu epfu
 anụ ngu gube Chileke!
 Ba agbakwa mu nkuchi;
 ke g'i ba anuma arworwo,
 mu arwo ngu.
- 2 Ngaberu mu nchi zaa mu
 enu l'oku, mu eku ngu!
 Oriri mu anoduje egburwashị
 mu ehu;
 k'ophu o meru; mu nodu
 anoduje atsụ oke ude.
- 3 Iphe, kparụ iya nụ buru olu
 ndu ohogu mu, mu anụ;
 waa mkpawere,
 ndu ejo-iphe eme mu;
 kele ephe anoduje achiru
 mu ejo idzu;
 bya egude ehu-eghu
 epfubyishi mu.
- 4 Aphụ jiru mu obu;
 anwuhu nodu eye mu
 ebvu eyeshikpo mu
 iya ike.
- 5 Ndzụ agụ mu agushikpoo mu
 ike;
 ehu nodu aphukota
 mu kpaakpaakpaa.
 Ishi nodu anyị mu edzu.
- 6 Mu sụ l'ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu
 furu nkù ge ndo;
 me mu ephefuepho je achọo
 eka mu a-nodu tuta unme;
⁷ me mu epheepho
 phemihu je eburu l'echiegu;
⁸ me mu emeepho egwegwa
 lashia l'ulo-mgbobuta mu;
 mbụ eka oke pherephere
 adudu.
- 9 Mebyishinaa idzu ndu
 ejo-iphe jiko Nnajiuphu!
 L'ighashia phe olu-opfu!
 Kele mu humaru lẹ ndu
 mkpukpu ono eme
 nwibe phe mkpawere;
 teme ephe nodu
 ese opfu.
- 10 Ephe anoduje awu-phe
 l'igbulọ mkpukpu ono:
 eswe l'enyashi.
 Iphe-eji yee iphe-ehuka nodu
 azogba g'ọ dụ phe
 l'ime mkpukpu ono.

- 11 Ejo-iphe pfukwarupho
l'echilabọ iya;
tẹme ọp̄hu mkpamẹhu
yẹẹ ughoshi alufujedu alufu
l'edupfu p̄hẹ.
- 12 Ọme ọ bụ l'ọo ndu ọhogu mu
anma mu phulaphula;
mẹ mu -atamikwaa ya
lẹ nshi.
- Ọzoo ọme l'ọo onye mu dụ
ashi bẹ etu onwiya
ophushugbu l'ẹka mu nọ;
mẹ mu -edomikwaaru
iya onwomu.
- 13 Obenu l'ọo gubedua,
bụ onye ẹbo mu;
bya aburu onye mu l'iya
aswị ọswi;
bya eshikwaphọ ọnyà
bẹ ọ gbẹ b̄uru.
- 14 Mbụ onye mu l'iya
kwatakp̄o eshi ụtso;
bya aburu onye mu
l'iya atukoje swiru eje
l'eze-ulo Chileke.
- 15 G'ọnwu byakwa egbukwota
ndu ọhogu mu egbukwota!
G'ẹp̄he b̄ukwaru ndu ee-li
lẹ ndzụ!
- Kele ejo-iphe kwawaru
ikwato l'ime obu p̄hẹ.
- 16 Obenu lẹ mb̄edua b̄u Chileke
bẹ mu araku;
kele mu maru lẹ Chipfu
e-mechaa bya adz̄o mu.
- 17 Mu egudeje olu aph̄u echiku
iya lẹ mkpu l'uzenyashi;
mẹ l'utsu; waa l'eswe.
Mu maru-a l'oo-mecha
n̄uma olu mu.
- 18 Ọo-nafuta mu l'ẹka ndu
etso mu ọgu.
Ēp̄he -dukp̄kwaa igwerigwe
g'ẹp̄he aduhabe bẹ
ọo-nafutaele mu-a.
- Ọ t̄o dudu iphe, ẹp̄he eme mu.
- 19 Chileke, b̄u onye shi l'ichee
n̄oduta l'aba-eze iya
bẹ a-n̄uma olu mu;
bya an̄a p̄hẹ chiipfuu.
Kele ẹp̄he j̄ikaru agbanwe;
tẹme ọp̄hu ẹp̄he atsudu
Chileke ebvu.

- 20 Onye mu l'iya shi aswị ọswi
tsoru ọnyà iya ọgu;
shi nno mebyia ọgbandzu,
ẹphe l'iya gbaru.
- 21 Opfu, shi iya l'ọnu nọdu echi
buruburu g'ụkpa;
ọle iphe, jiru iya obu
bụ ndumashi.
- Mbụ l'opfu iya atụ atutu ọ
manụ ụrwazi;
ọle ọotsu nkọ g'ogu-echi,
a bataru nkọ.
- 22 Woru iphe ono, e boru ngu g'i
vuru ono haaru Chipfu.
Ọo-dụ-a ike gudeshia ngu;
kele ọ tọ byadu aha
ndu pfulerekoto
g'ẹphe daa.
- 23 Obenu l'ọo gubedua,
bụ Chileke l'e-duru ndu
ẹjo-iphe duba l'ime ilu;
ẹka ẹphe a-nọdu rekashihu.
- Ndu egbu ọchi waa ndu
ntuphu-ire bẹ i tii kwedu
g'ẹphe kpọo ụpfu
l'eliphe-a.
- Obenu ọle mbedua bụ ngu bẹ
mu dakoberu.

56

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ndo beru
l'achi, nọ ụzenya" gụa ya*

*Teke o deru iya bụ
gẹ ndu Filisitayinu
guderu iya ọle Gatu*

- ¹ Gube Chileke; phunaaru mu
obu-imemini;
a -nonyaa; ndiphe woru
mu lwee elwelwe;
ọle ndu ọhogu mu anọduje
akpa mu ẹhu
mkpurumkpuru.
- ² Mkpurumkpuru bẹ ndu achi
mu ọle njọ anọduje achi mu
kpabekpabe;
mbụ l'a dọ igwerigwe gude
eku-onwonye etso
mu ọgu.
- ³ Ndzu -nọdu agụ mu; bue ngu
phọ bẹ mu adakobeje.

- 4 Oo Chileke ono, mu anọduje
 aja opfu iya ajaja ono bẹ
 mu dakoberu.
 Ophu ndzụ agụdu mu;
 ?bụ ụnu bẹ nemadzu
 mmanụ sụru mu ememe?
- 5 Tekenteke bẹ ẹphe ewojeru
 opfu mu gha igharaphu.
 Iphe, bukpo iphe, ẹphe
 arikpo ariri buẹpho
 g'ẹphe eshi mee mu ẹjo-iphe.
- 6 Ẹphe dzukoberu bya
 edomishia onwophe.
 Mbụ l'ẹphe anọduje edo okpa
 mu achokpoephọ ụzo,
 ẹphe e-shi gbua mu.
- 7 ?Ẹphe e-gude eme ẹjo-ememe
 ono nahụ tọ?
 Jiko Chileke; gudenụ oke
 ẹhu-eghu ngu chitsushia
 ndu ono l'ophu.
- 8 I mawaru g'ootsube mu l'ẹhu.
 I mawaru ẹ mu kwashiberu
 ẹnya-mini.
 ?Tị tukoduru iphemiphe ono
 dekọta l'ekwo ngu?
- 9 Mu -rakuẹ ngu phọ bẹ ndu
 ohogu mu adakọbe
 gbaphu azụ.
 Ophu dọru mu ẹnya bụ ẹ Chileke
 nọ l'ẹka iya nkemu.
- 10 Oo Chileke ono, mu anọduje
 aja opfu iya ajaja ono;
 mbụ Chipfu ono,
 mu anọduje aja opfu iya
 ajaja ono;
- 11 Oo Chileke ono bẹ mu dakoberu;
 ophu ndzụ agụdu mu;
 ?bụ ụnu bẹ nemadzu sụru
 mu ememe?
- 12 Gube Chileke; iphe, mu rifuru
 angụ ẹ mu e-meru ngu
 bukwa mu bẹ ọ
 tukoru l'ishi.
 Mu a-bya egweru
 ngweja-ekele nụ ngu;
¹³ noo kele i nafutaru ndzụ
 mu l'ẹka onwu;
 bya emekwaphọ ẹ mu
 te vukota iphe daa iko.
 Oo ya bụ ẹ mu azọ ije
 l'iphu Chileke l'ẹka
 iphóró duru ndu

nọ ndzụ.

57

*Ebvu-oma, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
bụ “Be mekwa gę mu laa l'iyi”*

*Teke o deru iya bụ
teke ọ nahuru Sọlu gbalá;
je anọdu l'ime ọgba*

¹ Gbẹ Chileke; meeru mu
eze-iphe-oma!

Jiko meeru mu rọ eze-iphe-oma!
Kẹle ọo l'ẹka ngu bẹ mu nọ
ezeru ndzụ.

Mu a-nọdu lẹ mkpula oke
̀nkù ngu ezeru ndzụ;
jasụ teke ẹjo-iphe-ẹhuka,
byaru mu nụ-a
a-bvụebe.

² Mu araku Chileke;
mbụ Ọkalibe-kakọta-shii;
mbụ Chileke, atụkoje
iphemiphe mekọtaru
mu.

³ Ọo-gbẹ l'imigwe zia g'a bya
adzọo mu;
bya emeru iphere tų
ndu ono, achị mu
kpabẹkpabe ono.

Chileke e-goshi mu l'o yeru
mu obu; bya aburu
onye apfushije ike l'iphe,
o pfuru.

⁴ Mu nọ l'echilabọ oduma;
mbụ-a; mu zẹkwa
l'echilabọ anụ-egbudu,
atajẹ anụ nemadzụ.

Ndu ézẹ phẹ dụ g'arwa;
dụ g'apfụ;
tẹme ire phẹ nọdu atsu
nkọ g'ogu-echi.

⁵ Goshinu ndiphe g'ị paberu
ẹka; mbụ l'ị nọghataru
akpaminigwe anọghata;
gę ndiphe l'ophu ahụma
g'ị dụ-be biribiri.

⁶ Ẹphe geru ụgbu kwabẹru mu
l'uzo, mu eshi.

Ọo ya bụ; ẹhu rwushihue
mu phọ arwushihu.

Ẹphe gbẹshi je ebua nsụ dobe
mu l'atatiphu.

- Ọle ẹphe mecharu daba ẹ
 nsu obu l'onwophe.
- 7 Obu shihukwaru mu ike
 Chileke;
 k'ophu bu ẹ mu e-gude
 obu mu g'ọ ha agụ ebvu
 etu ngu ẹpha.
- 8 Obu mu; tehu nwuru ẹnya.
 Unu tehu nwuru ẹnya;
 unube ogelenda yee une;
 kele mbedua e-gudekwa
 ebvu kutee geregere
 nchi-abọhu ẹ mgbenya.
- 9 Mu a-nọdu l'echilabo ndiphe
 kele ngu ekele
 gube Nnajiuphu.
 Mu anọdukwapo l'echilabo
 oha l'ophu gụ ebvu
 gude tua ngu ẹpha.
- 10 Noo kele n-yemobu ngu
 parụ ẹka.
 Ọ tukuru imigwe l'ophu vọ
 pfurupfuru.
 Teme ire-lanụ nkengu dzuru
 akpaminigwe.
- 11 Goshinu ndiphe g'ị paberu ẹka;
 mbụ l'ị nọghataru
 akpaminigwe anọghata;
 gẹ ndiphe l'ophu ahuma g'ị
 dụ-be biribiri.

58

*Ebvu-oma, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
 bu "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"*

- 1 Unube ogbo-ikpe;
 ?ọ dukporu-a teke opfu,
 pfuru oto eshije unu
 l'onu futa?
 ?Unu pfubejekporu-a ẹka
 oto kpee
 unwu-eliphe ikpe?
- 2 Waawakwa! Iphe, unu arije
 l'ime obu unu buepho
 g'unu e-shi mee iphe,
 apfuduru-oto.
- Ọ buru mkpawere be unu
 anọduje eme unwu-eliphe.
- 3 Ndu ejo-iphe eshije ẹ teke
 ẹphe nọ l'ẹpho ne phe
 shiswee ụzo.
 Ẹphe akpaphuje ẹ teke a

- dụkwaduro ime phẹ.
 Adzụ ụka eshi phẹ lẹ dẹdede.
- ⁴ Ẹru, ẹphe atajẹ egbu egbugbu
 g'ẹru ẹjo agwọ.
 Ẹphe swọ-chishiru nchị ada
 nkuchi g'oghu;
⁵ mbụ oghu, ata anụedu opu,
 onye rwaru iya ẹka l'iphu egbu;
 gude epfuru iya opfu;
 m'o betakpọ o gbua ya
 k'erengete igbu-agma.
- ⁶ Kpaa phẹ eze, nọ phẹ l'ọnu
 jiko Chileke!
 Jiko Chipfu; swoshinaa
 oduma ono ẹpyii ono,
 nọgbaa phẹ l'ọnu ono!
- ⁷ G'ẹphe tashihukwa g'ẹka
 mini sọru sọghata.
 Ẹphe -setaephọ ụta phẹ kẹ
 kikiki g'ẹphe gbaa;
 mekwaa g'apfụ phẹ buru
 inyiribachi!
- ⁸ G'ẹphe dụ g'ẹji, rwubashihuru
 erwubashihu.
 G'ẹphe te egudekwa ẹnya
 phẹ hụma ẹnyanwu gẹ nwata,
 ne iya kworu ekwokwo.
- ⁹ K'ọphu bụ; ẹswa, a tsuberu
 l'ite -bya eme g'ọku
 ngaa ẹnishi ite ono;
 Chileke egudewaa oke
 ẹhu-eghu iya zikọta ite
 ono g'oke pherephere;
 m'o beta iphe, e shiberu l'ite
 ono dukwadu oyi;
 ọzoo l'ọobyawaa eghehu.
- ¹⁰ Ndu pfuberekoto bẹ ẹhu
 a-tso uto;
 m'ẹphe hụmaephọ lẹ
 Chileke apfụwa ndu
 ẹjo-iphe ụgwọ iphe-ẹji,
 ẹphe meru;
 mbụ m'ẹphe wataephọ azọ
 ndu ẹjo-iphe pyaapyyaa.
- ¹¹ Ọo ya bụ; ndiphe epfuahaa sụ:
 "Ndu pfuberekoto bẹ obunggo
 dukwaru eviya;
 mbụ l'ọ kwa ire-lanụ l'ọ
 nweru Chileke, ekpeje
 eliphe-a ikpe!"

59

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvú; ishi ebvú iya
bù “Be mekwa gẹ mu laa l'iyi”*

*Teke ọ gùru iya bù teke
Sòlu yeru ndu nche, eje
anòdu eche ọlo, ọ nọ
nche g'e gbua ya*

¹ Nafuta mu l'ẹka ọhogu mu;
jiko Chileke mu!

Gbaaru mu ọdzori l'iphu ndu
wulihuru wupyaabe mu!

² Nafuta mu l'ẹka ndu eme
ẹjo-ememe!

Dzọo mu l'ẹka ndu
mgbugbumadzu!

³ Kẹle-a; gube Chipfu;
lewarọ l'ẹphe domishiru
onwophe kwabe g'ẹphe
gbua mu.

Ndu nweru ọkpehu wulihuru
etso mu opfu;
ẹbe abù l'ọ duru ekemu,
ẹphe turu, mu mebyijeru;
tẹme ọphu ọ dudu g'ẹphe
ha, mu tųpyajeru.

⁴ Ẹphe gbaru je edozia onwophe
g'ẹphe tsoo mu ọgu;
l'ẹbe adu iphe, mu meru phe.

Jiko gbalihu; bya eyeru mu
ẹka!

Lena ejo onodu, mu nọ!

⁵ Jiko Chipfu; mbu Chileke,
bu Ọkalibe-Kakota-Ike;
bya aburu Chileke ke
ndu Ízurelu;
tehu etehu; je anua ọhamoha,
bu le mgboko aphu!

Ba adukwa ndu ẹjo-iphe ono,
elekebeje ẹnya eme iphe,
a-tsuru nwibe phe ono,
ii-phuru obu-imemini!

⁶ Ọobujeru; ẹphe -lwa
l'uzenyashi;
ẹphe aba hanyihanyi
ge nkuta; tsoru mkpukpu
ejephe.

⁷ Lewarọ ẹnya; ẹphe -saa onu
phe tua nkọ ge nkuta;
Ogu-echi eshi phe l'ire
ngushihu.

Èphe edobesuro l'ò tọ dudu
 onye nùmaru iphe,
 èphe epfu.
 8 Olobuele-a òchi bẹ gùbe
 Chipfu achije phẹ.
 Oo òchi bẹ òhamoha ono
 anọduje ezi ngu.
 9 Oo gùbe Chileke bụ agbarike
 mu.
 Mu chiru ẹnya mu dzee l'ẹka
 i nọ.
 O bụru l'ime ngu bẹ mu
 gbabarụ je ezeeru ndzụ.
 10 Chileke, bụ onye yeru mu
 obu bẹ a-gba mu ndzuta.
 Chileke e-kwe gẹ mu gude
 ẹnya mu hụma l'e
 mekperu ndu òhogu
 mu.
 11 Be gbukwa phẹ egbugbu
 gùbe Chipfu,
 bụ onye mgbobuta anyi!
 Oduka bẹ ndibe anyi
 a-zòhakwa iya.
 Gudechia ike nkengu
 chikashia phẹ!
 Mee phẹ; mekpee phẹ!
 12 Iphe, bụkotakpoo opfu,
 eshije phẹ l'ònu
 abụjeerupho
 mkpọkoro opfu.
 Mbụ l'opfu, eshije phẹ
 l'ogbogboromonu futa
 abụkotajeerupho iphe-eji.
 Teme èphe nọdu egudeje onu
 phẹ adzụ ụka;
 bya egude iya atụ nwibe
 phẹ onu.
 Oo ya bụ; g'ekuku ono,
 èphe anọduje eku
 onwophẹ ono nmakwaa phẹ
 g'ọnyà.
 13 Gudenu oke ẹhu-eghu ngu
 mebyishia phẹ!
 Mbụ g'iimebyishia phẹ
 gbiriri jasụ teke èphe
 a-bvụebe!
 Oo ya bụ g'unwu-eliphe
 l'ophu amaru l'ọo Chileke bụ
 Eze ndu Ízurelu;
 teme l'ò bụ eze
 unwu-eliphe mgburugburu.

- 14 Ọobujeru; ẹphe -lwa
l'uzenyashi;
ẹphe aba hanyihanyi gẹ
nkuta; tsoru
mkpukpu ejephe.
- 15 Ẹphe anọduje awuphe achọ
ẹka ẹphe e-ri nri.
Ọ -buru l'ẹphe te erijiduru
ẹpho; ẹphe agbọahaa
ire gẹ nkuta.
- 16 Obenu lẹ mbẹdua a-gụ ebvu
gude tua onu g'ọkpehu
ngu habe shii.
Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu aguje
ebvu ẹhu-utso gude goshi
g'eye obu ngu habe.
Noo kẹle ọọ l'ime ngu bẹ mu
agbabajẹ je edomia
onwomu.
- Tẹme ọọ buru ngu bẹ mu
agbabajẹ l'ime je ezeeru ndzụ;
mẹ mu nọdu eje iphe-ẹhuka.
- 17 Gube ike, dọ mu nọ;
mu a-gụ ebvu tua ngu ẹpha.
Noo kẹle ọọ l'ime gube
Chileke bọ onye yeru mu
obu bẹ mu gbabarọ je
edomia onwomu.

60

*Ebvú-oma, Dévidi deru nọ
onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu,
"Ọjimbvu Ọgbandzu" gụa ya.*

*Teke o deru iya bọ teke ẹphe
lẹ ndu Arámu-Naharayimu
waa ndu Arámu-Zoba
lwuru ọgu; mbọ teke ono,
Jiowabu lwarọ bya etsoo
ndu Edomu ọgu bya
lwu-kpee phe;
gbua unu ojọgu ukporo l'iri
lẹ Nsuda Únú.*

- 1 Gube Chileke; ị jikawaru
anyi woru anyi tuka
nanu nanu.
I shi avuru anyi ovuma.
Ọle nta-a bẹ anyi arwọ ngu
sụ
g'ị ghanaaru anyi iphu ọzo jiko.
- 2 Ọo ngu meru eliphe;
ọ nmaa jijijiji;

- bya emee ya;
 ọ gbawashihu.
 Nta-a bú g'i menaa g'ẹka
 i mekaru iya iphe
 kpochite;
 kele ọngakwa anganga.
- 3 I hawaru ndibe ngu;
 ẹphe jee iphe-ẹhuka;
 bya echee anyi mee;
 anyi nọa akpo kulakula.
- 4 Obenu ẹ ndu atsụ ngu
 ebvu be i nuru
 ẹkwa-ọhubama;
 g'ẹphe chilia gude lwua
 ọgu k'okpobe opfu ono.
- 5 Gudenu okpehu ngu dzota
 anyi; zanu anyi enu;
 k'ophu ee-shi nno dzo
 ndu i yeru obu.
- 6 Chileke nọwaa l'ulo iya,
 du nsọ pfua opfu su:
 "Mu e-gude agbo ọgboo
 kewashia ali ndu Shekemu.
 Teme mu eworu nsuda
 Sukotu bushia.
- 7 Giladu bu nkemu;
 Manase bukwarupho
 nkemu.
 Ifuremu bu okpu, mu
 kpu l'ishi.
 Jiuda bukwanuru
 mgboro-eze, mu apaje
 l'eka.
- 8 Mowabu bu ochi, mu akwoje
 okpa.
 O bukwanuru ẹ Edomu be
 mu eyeshije akpokpa
 mu dobe.
 Ndu Filisitayinu be mu
 gbowaru ọgboo kpua."
- 9 ?Bu onye e-du mu chiriri
 werere duba ẹ mkpukpu ono,
 a kpuru kpushia ike ono?
 Mbụ-a; ?bu onye e-duru mu
 duba ẹ Edomu?
- 10 O kwa gubedua Chileke bu
 onye obu.
 Obenu l'i gbẹ jika anyi;
 ophu i tii tsojeeduru ndu
 ojogu anyi eje ọgu.
- 11 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
 mekpee ndu ohogu

anyi;
 kele eye eka k'unwu-eliphe,
 bu iphe-mmanu.
 12 Obenu l'anyi -noduwaa
 Chileke l'eka be anyi
 e-mekpe phe ge mkparawa.
 O buru iya e-hu ndu ohogu
 anyi agbagba-nchi
 l'ali.

61

*Ebvú, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvú; g'a
 kporu unu ye iya*
 1 Numanu mkpu, mu echi jiko
 Chileke!
 Ngabe nchi l'epfupfu, mu
 epfu anu ngu!
 2 Mu no l'eka igwe beru
 ali beru echiku ngu le
 mkpu.
 Noo kele meji atofu mu atofu.
 Dunuru mu je edobe l'oke
 mkpuma, ka mu l'eli!
 3 Kele o ngu be mu gbabarú
 l'ime ngu je edomia
 onwomu;
 bya abukwaru ngu pho
 bu ulo-mgbobuta,
 mu bahuru shi nno
 nahu ndu ohogu mu.
 4 Ogukwa mu egu ge mu buru
 l'ibe ngu jasú l'ojejoje;
 mbu ge mu nodujewaro le
 mkpula eze nkú ngu
 ezeru ndu.
 5 Kele gube Chileke numawaru
 iphe, mu rifuru anu
 le mu e-meru ngu.
 I mewaru ge mu tsoru ndu
 akwabé epha ngu ubvu;
 keta iphe-oma, iimejeru
 phe.
 6 Mena g'eze nodu ndu
 ogologo!
 G'apha, oo-no l'eliphe-a shinu
 l'ogbo sweru ogbo!
 7 G'aba-eze iya nodunu l'atatiphu
 Chileke jasú l'ojejoje!
 Jiko g'iphe, ii-gude eche
 iya nche bukwaru
 n-yemobu ngu;

yee apfushi ike,
 iipfushije l'iphe,
 i pfuru.

- 8 Oo ya bu ge mu agua ebvu
 gude tua ngu epha
 jasụ l'ojejoje;
 bya emeēbekota iphemiphe,
 mu rifuru angụ
 ememe mbọku-mbọku.

62

*Ebvu-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu, bu Jiedutunu*

- 1 Oo epho Chileke kpoloko be
 mu daru ngaberu.
 Kele oo ya bu onye a-dzota
 mu nu.
- 2 Oo yebedua nwekiya be bu
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu iya bu Chileke,
 adzoje mu nu;
 bya aburu onye mu
 agbabaje l'ime iya
 l'oodomia mu.
 Oo ya bu l'o to dudu onye
 byaru l'enwubata mu
 enwubata.
- 3 ?Bu teke ole be unu
 e-tsuberu nwoke
 owa-a otsukputu?
 G'unu hakota be e-mechaa
 tuko buru mkpurupyata;
 g'eka igbulọ;
 ozoo mgbabu zeru
 tu-gbushia ndu no
 phe l'ime.
- 4 Iphe, unu shiberu ite iya bu
 g'unu nwufu iya l'aba-eze
 iya ono.
 Adzu uka nodu atso unu
 ntumatu.
 Unu nodu egudeje
 ogbogboromonu unu
 agoru nwibe unu
 onu-oma.
- Obenu l'ime obu unu be unu
 anoduje atu phe ejo onu.
- 5 Gube obu mu; nodukwa
 kwaberu Chileke
 nwekiya.
 Kele oo ya bu onye mu ele
 enya l'eka kpoloko.
- 6 Oo yebedua nwekiya be

bụ agbara-mkpuma
 nkemu;
 bya aburu iya bụ Chileke,
 adzoje mu nụ;
 bya aburu onye mu agbabaję
 l'ime iya l'o domia mu.
 Ọo ya bụ l'ọ tọ dudu onye
 byaru l'enwubata mu
 enwubata.
 7 L'aa-dzota mu bụ l'eka
 Chileke bę ọ nọ.
 L'aa-kwabę mu ùbvù
 bụkwaru iya phọ bę ọ
 nọ l'eka.
 Ọo Chileke bụ eze
 agbara-mkpuma mu;
 teme ọ bụkwaru iya phọ
 bę mu nọ l'eka ezeru ndzụ.
 8 Unu dakobe iya tekenteke
 kpọo unubę unwu-eliphe!
 Unu woru obu unu gheberu
 iya ọnu.
 L'ọ kwa Chileke bụ onye anyi
 nọ l'ime iya ezeru ndzụ.
 9 Amadụ bụ udzu-ọnu.
 Ohu bụru iphe, adudu iphe,
 ọ bụ.
 Ọ -bụru g'atùà ęrwa phę
 l'iphe, e gudeje tũa
 ęrwa nemadzụ bę ęphe
 tũko bụru iphe-iphoro.
 10 Unu ta akpọkwaru obu ye
 l'eme ndu ọzo ewere!
 Ọphu unu egudekwa ana nfu
 eku onwunu!
 O betakpọonu ęku nọdu
 abyaru unu
 nyimunyimu;
 unu ta akpọkwaru obu
 ye iya!
 11 Chileke pfuakwaru iphe-a
 mgbo lanụ.
 Mbędua nụmawa iya
 ugbo labọ;
 mbụ l'ikemike bụ Chileke
 nwekọta iya.
 12 Teme l'ọo gube Nnajiuphu bę
 n-yemobu kuru ishi l'eka.
 Noo kele ịpfuje onyemonye
 ụgwo g'iphe,
 o meru gbaru.

63

*Ebvụ-oma, Dévidi deru
teke ọ nọ l'echiegu Jiuda*

- 1 Gube Chileke; ọo ngu bụ
Chileke mu!
Ọo ngu bụ onye mu anọduje
ele ọnya iya eswe
l'enyashi.
Ekpiri gube Chileke
anọduje akpọ
obu mu jegirijegiri.
Oghoroko ngu aduje
mu l'echiegu;
mbụ l'alị okponku,
mini adudu.
- 2 Mu humawaru g'ike dụ-be
ngu; yee g'ị dụ-be
akpabiri;
ge mu shi ahumaje iya l'ulo
ngu, dụ nsọ.
- 3 Mu e-gude onu mu jaa ngu
ajaja;
noo kele n-yemobu ngu ka
ndzu ree.
- 4 Mu a-nọduje ekele ngu ekele
jasu ge mu a-nọ-beru.
Teme ọ buru epha ngu be mu
e-gudeje chilia eka
imeli pfuru nu ngu.
- 5 Obu mu be epho e-ji g'onye
riru nri, e gude eba-anu;
waa umi okpu iya shia.
Onu mu e-gudekwanu
ebvu ehu-utso,
du mu l'ogbogboromonu
tua ngu epha.
- 6 Oobujeru; mu -zee l'iphe-azee
mu; mu anyata ngu.
Enyashi l'ophu be mu
arikotaje ke nkengu.
- 7 Mu no le mkpula oke nkù
ngu agu ebvu ehu-utso.
Noo kele ọo ngu bụ onye
eyejeru mu eka.
- 8 Mu anọduje ngu ntse
tekenteke.
Ọ buru ekutara ngu be
gudeshi mu nu.
- 9 Ndu achọ ọzo, epe e-shi
gbua mu mebyishia
ndzu mu
be aa-chiru ye l'alị-maa.

- 10 Ee-gude ogu-echi gbua phẹ
pyaapyaa.
Ephẹ aburu nri, a kpataru
doberu nkuta-ọswa.
11 Obenu lẹ Chileke e-me g'ẹhu
tsoo eze uto.
Iphe, bukpo ndu egudeje
epha Chileke eri angu
be e-tu iya epha.
Onu ndu ntuphu-ire aburu
phẹ kpurukudukuu.

64

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu

- 1 Jiko Chileke; numanu mkpu,
mu echi eka mu epfu anu ngu!
Gbochite mu ge mu ta
noduhe atsụ ndu ohogu
mu ebvu.
2 Domia mu g'ejo-idzu,
ndu ejo-iphe achiru mu te erwu
mu l'ehu; mbu hanyihanyi,
ephe aba ekpu mu;
mbu ndu eme ejo-ememe.
3 Ndu abaje ire phẹ g'onye aba
mma.
Mbu ndu anoduje agba njo
opfu phẹ g'onye agba apfu.
4 Ephẹ edomije onwophe
kwaberu onye duebe ree.
Onye ono -bya amaru;
apfu abwaru iya nu
l'ehu ke pfuu.
O to nwedu iphe, ndu iya
agu phẹ me nanu.
5 Ephẹ anoduje eyeru nwibe
phẹ okpu-ikike g'ephe
kebe ehu l'eme iphe-eji.
Ephẹ epfuje su l'ephe e-je
agbakacha onya phẹ
le mpya.
Ephẹ pfuchaa nno; ephẹ asu:
"Bukwanu onye abya
phẹ ahuma?"
6 Oo ya bu; ephẹ -chichaa
ejo-idzu; ephẹ asu:
"Idzu, anyi chiru nta-a
dukpo ree du-ghee
ya adu-ghe!"
Uche amadu yee obu iya be
eregede pakwaru eka.

- 7 Obenu lẹ Chileke e-seta apfú;
 ẹphe -bya amaru bẹ ọ-gbakata
 phẹ tua l'ali.
- 8 Chileke e-me g'ẹphe vukota
 abali dagbua ọchii.
- Ọ buru iphe, opfu ọnu
 phẹ kpataru.
- Iphe, bukpo ndu humaru
 iya nu bẹ e-kwe l'ishi
 gude kweru phẹ une.
- 9 Ndzu e-rwuta amadu l'ophu.
 Ẹphe e-pfukashia iphe ono,
 Chileke meru ono;
 bya ebvuru shii ria ya ọriri.
- 10 G'ẹhu tsoo ndu pfuberekoto
 utso l'ime Chipfu!
- G'ẹphe gbabakwa l'ime iya je
 domia onwophe!
- G'iphe, bukpo ndu obu phẹ
 guru iphoro tukwaa
 ya epha!

65

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu

- 1 Gube Chileke; ọ du ree g'anyi
 nodu lẹ Zayonu tua
 ngu epha!
- Anyi e-medzukotaru ngu iphe,
 anyi riburu angu
 l'anyi e-meru ngu.
- 2 Ọo gube onye ono, azaje oku
 m'e pfuru nu ngu bẹ
 onyemonye a-wu-pfuta.
- 3 Teke iphe-eji shi kapyabe anyi
 bẹ i shiele-a anoduje
 aguru anyi nvu l'ejo-iphe
 anyi.
- 4 Ẹhu-utso bẹ a goru nu onye
 ono, i hotaru dokube
 onwongu
- Gẹ gụ l'iya nodu l'ibe ngu.
 Iphe, du ree, no l'ibe ngu
 ejije anyi epho;
 mbu iphe, du ree,
 no l'eze-ulo ngu, du nsọ.
- 5 Gube Chileke, bu onye
 ndzota anyi;
 iphe, igudeje zaa anyi enu
 bu iphe, du ebvu,
 egoshi apfubekoto nkengu.

Ndu bu l'eka igwe beru alì
 beru;
 waa ndu bu lẹ mgboru ẹnnyimu,
 kachakpọo anọdu ẹnnya bu
 ngu bẹ ẹphe tuko chiru
 upfu kwẹe;
⁶ mbụ gube onye bu okpehu
 ngu bẹ i gude mee úbvú;
 ẹphe nguchaaru anguru
 l'eka ẹphe nọgbaa.
 I keru onwongu okpehu
 g'onye keru akpọ l'upfu.
⁷ Ẹnyimu, asọ gborogboro
 bẹ iimeje l'oderu yekete;
 mbụ l'ootu-buhu akpara.
 Ohamoha -nọdu aba hanyihanyi
 bẹ iimeje;
 ẹphe adaa kẹ
 nyonyoronyo.
⁸ Ndu bu ụzenya bẹ anọduje
 anma pyaapyaapya
 M'ẹphe numa k'iphe,
 dụ biribiri, iimegbabẹ.
 Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-awawa;
 waa ndu ụzo ẹnyanwu-ariba
 bẹ iimeje g'ẹphe tọ ụzu-ẹhu-utso.
⁹ I gbaru mini l'eliphe teke i
 byaru iya agbaphe;
 shi nno mee ya;
 o buru alì oma.
 Ẹnyimu nkengu bẹ i meru gẹ
 mini ji ejiji.
 Ndiphe l'ophu bẹ i meru g'iphe,
 ẹphe kọberu l'alì nọdu emehuru;
 kẹle oọ ẹgube ono bẹ i
 meru iya g'ọ dụ.
¹⁰ Mini bẹ i dzeru;
 o dọru adọru l'enyoru.
 I bya alwaa yegeyege
 mini gude mee igbo;
 o dụ nwuhanwuha;
 shi nno gọru onu-oma nọ iya
 mee iphe, a kọberu iya
 wata efushi.
¹¹ I bya eworu ẹka-atutu
 nkengu kpube apha
 g'okpu-eze.
 Teme iphe, bukpoọ ụzo,
 i shiru bẹ i dzeru iphe,
 dụ ree gẹ mini.
¹² Ẹswa bya erwushia
 nọdugbaa kẹ nyimunyimu

l'echiegu.
 Teme ẹhu-utso ọerupho ke
 nyimunyimu l'ubvú.
 13 Ẹka eecheje iphe-edobe
 be aturu kuru ata nri.
 Nsuda bu iphe, jiru iya nu
 bu iphe-akuku,
 a kuru iya.
 Iphemiphe ono tukoru akwa
 ẹvu; agụ ebvu ẹhu-utso.

66

*Ebvu-oma, e deru nu
 onye-ishi ebvu*

- 1 Unu tua uzu ẹhu-utso gude jaa
 Chileke;
 unube unwu-eliphe l'ophu!
- 2 Unu gua ebvu gude kutsee
 ẹpha iya!
 Unu etua ya ẹpha; jaa ya
 ajaja!
- 3 Unu su Chileke: "Ha!
 Iphemiphe, inoduje
 eme dukwa ebvu!
 Ike ngu parụ ẹka k'ophu bu le
 ndu ohogu ngu adaje
 kpurumu l'iphu ngu;
 ẹka ndzu agụ phe.
- 4 Ndiphe mgburugburu adaje
 kpurumu l'iphu ngu baaru
 ngu ẹja; gua ebvu nu ngu;
 mbu l'ephe aguje ebvu
 gude kutsee ẹpha ngu."
- 5 Unu byanu ahuma ozi,
 Chileke jeru!
 Chileke dukwa ebvu l'iphe,
 oomeru unwu-eliphe.
- 6 Onye meru ẹnyimu;
 o buru ali, kpohuru nku.
 Ẹphe gude okpa ghaa ẹnyimu
 ono.
 Ẹhu-utso ozi, o jeru tsoru
 anyi teke anyi no l'eka ono.
- 7 O gude ike okpu nkiya buru
 eze ojeje.
 Ẹnya iya nodu ahumakotaje
 ohamoha!
 Oo ya bu g'o to dukwa ndu
 ẹjo okpoma ono l'e-je
 iya atupya!
- 8 Unu tua Chileke anyi ẹpha;
 unube unwu-eliphe!

G'a numanu ajaja, unu a-ja iya!

⁹ L'oo ya doberu anyi ndzu;

bya emee g'okpa nguru
anyi anguru g'o to chifu.

¹⁰ Noo kele gube Chileke

hwaru anyi ama;
bya emee anyi; anyi du ree
ge mkpola-ochaa, a huru l'oku.

¹¹ I dutaru anyi duru ye

l'onyà;
bya eworu oke ivu tukobe
anyi l'okpurukpu.

¹² I meru g'unwu-eliphe wee
anyi ishi kperekpere.

Anyi jeru iphe, anwu chiru anyi;
mini nmaa anyi.

Ole i mecharu duta anyi bya
edobe l'eka anyi tusaru ehu.

¹³ Mu e-gude

ngweja-akpo-oku je
l'ulo ngu.

Mu emedzokotaru ngu iphe,
mu rifuru angu le mu
e-meru ngu.

¹⁴ Mbú iphe, mu gude

ogbogboromonu mu
kweta;
bya egude onu mu pfua
le mu e-meru ngu;
teke mu eje iphe-ehuka.

¹⁵ Mu a-kputa ebili, tsuru eba

je egude gweeru ngu
ngweja-akpo-oku.

Mu egbuaru ngu oke-eswi;
gbushiaru ngu eghu.

¹⁶ Unu byakpodapho bya

angabe nchi; iphe,
bukpoo unube ndu atsú
Chileke ebvu;
ge mu koru unu iphe, o
meru le ndzu mu.

¹⁷ Mu gude onu mu owa-a
raku iya.

Mu gude ire mu tua ya epha.

¹⁸ Ome mu meru iphe-eji kwachia

l'obu mu;
me Nnajiuphu tege
angabekwa nchi anuma
olu mu.

¹⁹ Obenu le Chileke ngaberu

nchi;
numa olu mu okpobe anuma

teke mu epfu anụ iya.

- ²⁰ G'e tukwaa Chileke ẹpha;
mbụ onye ajikaduru
angabe nchị numa epfupfu,
mu epfu anụ iya;
tẹme ọphu ọ haduru egoshi
lẹ ya yeru mu obu.

67

*Ebvu-oma, e deru onye-ishi
ebvu; g'a kpọru une ye iya*

- ¹ Gẹ Chileke meeru anyi
eze-iphe-oma;
gọru ọnu-oma nụ anyi;
mekwaphọ g'iphu tusahụ
iya l'ẹhu anyi.
- ² K'ọphu ụnwu-eliphe a-maru
ụzo ngu;
tẹme ọhamoha
amakwarupho
l'iidzotaje nemadzụ.
- ³ G'ụnwu-eliphe kelenụ gube
Chileke ekele!
G'iphe, bukpo nemadzụ
mgburugburu kele
ngu ekele!
- ⁴ G'ẹhu tsonaa ọhamoha ụtso;
g'ẹphe tūnaa ụzu
ẹhu-ụtso!
Kele ndiphe l'ophu bẹ iikpeje
ikpe, pfuru ọto;
tẹme ọ buru ngu anọduje
akpo-ziru ọhamoha,
nọ l'eliphe ụzo.
- ⁵ G'ụnwu-eliphe kelekwa gube
Chileke ekele!
G'iphe, bukpo nemadzụ
mgburugburu kele
ngu ekele!
- ⁶ Ọo ya bụ; g'iphe, a kọberu l'alị
emehukwanụ emehu.
Tẹme Nnajiuphu, bụ Chileke
anyi ono agọru ọnu-oma
nụ anyi.
- ⁷ Chileke a-gọru ọnu-oma nkiya
ono nụ anyi.
Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu
jasụ l'ẹka igwe beru
alị beru awatakwanụ
iya atsụ ebvu!

68

Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

1 Gẹ Chileke zilihu;
 gẹ ndu ọhogu iya agbaa
 nanu nanu!
 Gẹ ndu ọ du ashi shikwa iya
 pho l'iphu gbalachaa!

2 Zikashinaa phe nanu nanu;
 gẹ pherephere ezikashije
 enwuru-oku-a.

Ọo g'ụnwù adazehuje ọ
 mgboru oku-a
 bu gẹ ndu ejo-iphe a-la l'iyi
 l'iphu Chileke.

3 Obenu ọ ndu pfuberekoto be
 ehu a-tso utso.
 Epe a-odu ete eswa l'iphu
 Chileke.
 Epe egude ehu-utso tee eswa
 teshia ya ike.

4 Unu gu ebvu nu Chileke;
 gu ebvu gude tua ya
 epha!
 Unu kutsee onye ono,
 anoduje l'ugbo-inya
 iya agba l'urwukpu
 onoya.

Epha iya bu Chipfu;
 unu nodukwa iya l'iphu
 tee eswa.

5 Chileke no l'ibe iya,
 du nsọ buru Nna ndu
 enwedu nna;
 bya aburu onye agbajeru
 unwanyi,
 ji phe anodedu odzori.

6 Chileke ewojeru ndu bu
 nkinyi doo l'ipfu l'ipfu;
 teme o nodu edufutaje
 ndu a turu mkporo
 l'ulo-mkporo.

Obenu ọ ndu kwefuru iya
 ike bu l'ali,
 ejo anwu echi be epe
 bu.

7 Gube Chileke;
 teke i gbeshiru duta ndu
 nkengu;
 duru phe ghaa ali,
 dabyiru mgbegere;
 8 be ali nmaru jijijiji.

Igwe bya edzee mini l'iphu

- gube Chileke, bú onye
 ké Sayinayi;
 mbú gube Chileke ké
 Ízurelu.
- 9 Gube Chileke;
 ọo ngu dzeru ogbodogo
 mini;
 gude gbaa alí-ihe ngu
 unme teke ike bvuru
 iya.
- 10 Ndibe ngu bya alaa l'ime iya
 je eburu;
 teme i shi l'ikpoto iphe,
 i nweru nù ndu ukpa iphe,
 mkpa iya duru phe.
- 11 O bú-a epfupfu,
 Chipfu pfuru opfu obu;
 a dù igwerigwe mee g'a
 madzuru iphe,
 o pfuru.
- 12 O sùru: "Ndu eze mę ndu ojogu
 unu mee egwegwa
 gude ọso gbafu!"
- Unwanyi, kuru l'unuphu;
 wufuta bya ekee iphe,
 a kwataru l'okwata.
- 13 Ndu ono shi zeshia l'odu
 aturu dù gę ndo,
 a wukotaru nkù iya
 mkpola-ochaa;
 bya egude mkpola-ododo
 mekota eba iya;
 o ndu egbu nwınwii.
- 14 Teke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 chikashiru ndu eze
 l'alí ono
 be o duẹpho
 g'aka-mini-sunoo,
 dashiru l'eli úbvú
 Zalumonu.
- 15 Úbvú úbvú, nọgbaa le
 Beshanu bugbaa oke úbvú,
 paru eka;
 mbú l'úbvú Beshanu bú
 úbvú, nwegbaarú mpfukashi.
- 16 Unube eze úbvú,
 nwegbaarú mpfukashi;
 ?Denu g'ọ nwuru unu
 ejiru úbvú Chileke
 ijenya?
 Mbú úbvú ono, Chipfu,

- bú Chileke hotaru
je eburu buru eze ndibe
iya jasú l'ojejoje ono.
- 17 Ugbó-inya ké Chileke bukwa
unu-kuru-unu.
Nnajiuphu shi lẹ Sayinayi
bya ibe iya;
ẹka o doberu nsọ,
bú úbvú Zayonu.
- 18 Teke ono, ị gbeshiru lashia
l'ephekerephe ono bẹ i
dutaru igwerigwe ndu
ị kpuru lẹ ndzú lashia.
Ndiphe gweru iphe nụ ngu ké
mmanu;
mbú je akpachaa lẹ ndu
shi anọduje ekwefuru
ngu ike;
k'ophu gube Chipfu,
bú Chileke a-nọdu
l'echilabọ phẹ.
- 19 G'ajaja buru ké Nnajiuphu;
mbú Chileke ophu bú onye
ndzota anyi;
bya aburu onye evutaje
ivu ẹhu anyi vuru
mbọku-mbọku.
- 20 Chileke anyi bú Chileke,
adzoje ndzú.
Ọ buru l'ẹka Chipfu,
bú Nnajiuphu ono bẹ
eeshije nahu anwuhu.
- 21 Chileke e-chikposhi ndu
ohogu iya ishi;
mbú okpokoro ishi ndu
emekwadu ẹjo-ememe.
- 22 Nnajiuphu sọru: "Mu e-shi
lẹ Beshanu duta unu
duphuta azu.
Mu e-je l'ohu eze-enyimu je
aguta unu gude lwa;
23 k'ophu unu a-bya azo
ndu ohogu unu
pyakapyaka.
Nkuta unu eketakwapho oke
ophu rwuberu phẹ nụ."
- 24 Gube Chileke;
onyemonye gbewaa nta-a
huma gẹ ndibe ngu dzeberu
awu alwa;
mbú lẹ ndibe Chileke,
bú eze mu dzebewaru

- awụ ala l'ulo iya,
 du nsọ.
 25 Ndu nọ l'iphu bu ndu aguru
 phe ebvu.
 Ndu etso ndu k'ono buru ndu
 akpo une eye iya.
 Akatikpo unwumgboko,
 nodu akukwapho nkwa
 etso phe.
 26 Janaa Chileke ajaja
 l'edzudzu-oha!
 Jaa Chipfu ajaja l'echi
 eka ndu Izurelu
 dzukoberu!
 27 Su-a; ndu edu phe nu bu
 okpa-ipfu Benjiaminu,
 bu okpa-ipfu ke nwata.
 Ndu-ishi okpa-ipfu Jiuda;
 waa ke Zebulun;
 waa ke Nafutali nodu
 eze gbiigbiigbi
 etso phe.
 28 Gube Chileke;
 rukotanu ike ngu!
 Goshinu anyi okpehu
 ngu Chileke;
 mbu ike ono, i shi
 gudehawaa ree ire l'opfu
 ehu anyi ono.
 29 Ndu eze e-gude k'eze-ulo ngu,
 no le Jierusalemu bya
 emeeru ngu iphe-oma.
 30 Baaru ejo-oke-agiyi ono,
 no l'ejì ono mba;
 mbu oha ono,
 achì ndiphe kpabekpabe
 g'oke-eswi,
 eme ena achì nweswi
 oso ono;
 jasụ teke onyemonye
 ewoze onwiya ali;
 gude mkpola-ochaa
 bya l'iphu ngu.
 Chikashia ndu ono,
 alwu ogu anoduje
 agu g'egu-nri ono!
 31 Ndu-ishi Ijiputu;
 waa ndu Kushi be a-bya
 achì-liaru Chileke eka.
 32 Unu gua ebvu nu Chileke;
 unube ali-eze
 unwu-eliphe l'opfu!

Unu gwa ebvu gude tua
 Nnajiuphu epha!
 33 Unu gwa ya nu onye ono,
 anoduje l'ugbo-inya
 iya agba l'ephekerephe
 urwukpu ichée ono;
 mbu onye egudeje
 oke olu tua egbigwe.
 34 Unu tua onu g'ike Chileke
 habe shii;
 mbu onye akpabiri iya
 tukoru Izurelu sweta;
 onye bu akpaminigwe
 egoshi g'ike iya habe shii.
 35 Gube Chileke;
 i du ebvu l'ulo ngu,
 du nsọ.
 Oo gube Chileke ndu Izurelu
 emeje g'ike du ndibe ngu;
 okpehu adu phe.
 G'ajaja buru ke Chileke!

69

*Ebvü, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gude olu
 ebvu, "Ojimbvu" gwa ya*

1 Dzoo mu jiko Chileke;
 kele mini wowaru mu
 l'ekpiri.
 2 Mu emiwa emimi emiba
 l'epuchi;
 eka adudu iphe, kobe nvo,
 du iya nu.
 Mu darwuwaru ohu-mini;
 utso woru mu ria.
 3 Mu chiwaru mkpu chita ike
 mu.
 Ekpiri gowaa mu agogo.
 Teme mu nodu aphuwaa
 ragaraga;
 eka mu no ele enya
 Chileke mu.
 4 Ndu mu du ashi l'ebe adu
 iphe,
 mu meru phe kakwa
 egbushi,
 no mu l'ishi igwerigwe.
 Mbu le ndu ohogu mu
 pakporu igwerigwe;
 mbu ndu anoduje achọ uzo,
 epe e-shi mebyishia mu;
 l'ebe o dukpoo iphe,
 mu meru phe.

- Ẹphe ekebutajẹ mu;
 mu apfua ugwo iphe,
 mu ezitaduru.
 5 Gube Chileke;
 i mawaru gẹ mu shi
 emeberu eswe;
 ọphu ọ dudu iphe-ẹji mu
 ọphu eemeru ngu lẹ mpya.
 6 Gube Nnajiuphu, bu Chipfu;
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 te ekwekwa g'e gude iswi
 ẹhu mu mee ndu ele ẹnya
 ngu iphe-iphere!
 Ọphu i kwekwa g'e gude
 iswi ẹhu mu meru iphere
 kpua ndu achọ ngu nụ;
 jiko Chileke kẹ Ízurẹlu!
 7 Kẹle ọọ l'iswi ẹhu ngu bẹ e
 gude ekweru mu une;
 bya eme iphe-iphere
 ekpu mu.
 8 Ndibe anyi bẹ mu dụwaa gẹ mu
 bu onye byaru abyabya;
 mbu unwune mu gẹdegede
 gube mu onye ọhozo.
 9 Kẹle obu, mu yeru ọlo ngu
 rimiwaru mu ishi.
 Iphe, bukpuo une,
 e kweru ngu buru mbẹdua
 vutaru onwu iya.
 10 Mu rarụ ẹkwa swia ẹgu
 l'iphu Chileke.
 Iphe ono tukochaa buru iphe,
 ẹphe gude kweru
 mu une.
 11 Mu yee uwe-aphu;
 ẹphe gude iya gụaharu
 mu ebvu.
 12 Ndu dọru l'ọnu-abata
 nọdu epfuru mu.
 Mu buru onye ndu angu
 mẹe gude agụ ebvu-mẹe.
 13 Ọle ọọ gube Chipfu bẹ
 mu anọduje epfu anu.
 Gube Chileke;
 gude n-yemobu ngu
 ono zakpọe mu phọ ẹnu
 teke dụ ngu ree;
 bya adzọo mu
 ọkpobe adzọdzo.
 14 Lọfuta mu l'ẹpuchi;
 b'ekwekwa g'o ria mu!
 Nafutanu mu l'ẹka ndu mu

- dụ ashị!
 Bya agufuta mu l'echi
 ogbumini ono!
- 15 B'ekwekwa g'utso ria mu!
 B'ekwekwa ọ mu darwua
 ọhu-mini!
 Ọphụ iikwekwa g'e lia mu
 ọ ndzụ!
- 16 Zanụ mu ọnu ọgbẹ Chipfu;
 ọkele n-yemobu ngu
 dụ ree.
 Ghanaaru mu iphu Chileke;
 ọkele ị phunukaru
 obu-imemini.
- 17 Be domikwaru mube onye
 ejeru ngu ozi iphu!
 Zanụ mu ọnu ọgwegwa;
 ọkele mu eje iphe-ọhuka.
- 18 Kpịritanuru ntse bya
 adzọ mu!
 Gbafuta mu ọ m'obvu ndu
 mu l'ọphe dụ l'opfu!
- 19 Ị mawaru g'ọphe kweberu
 mu une;
 bya amakwarupho g'ọphe
 meberu mu iphe-iphere
 kparụ.
 Ndu bụ ọhogu mu be
 ị makotanuru-a.
- 20 E kwekwaru mu une jasụ
 ọkpoma wahụahaa
 mu awahụ.
 Nta-a be o mewaru mu;
 ọphụ ike adụedu mu.
 Mu leri ọnya onye a-phuru
 mu obu-imemini;
 ọphụ ọ dudu.
 Mu bya elee ọnya onye a-dụ
 mu obu;
 ọphụ ọ dudu onye
 mu humaru.
- 21 Ọphe wotaru mu iphe,
 egbu egbu ọ mu ria
 g'ọ bụru mu nri;
 bya edoberu mu mọe-veniga
 ọ mu nguru ye iya.
- 22 Mekwaa ọ nri,
 ọphe doberu l'iphu pọ
 bụru igbudu tųpyabe pọ.
 G'anụ, ọphe gburu gude
 gwaa Chileke bụkwaru
 ọnya nmata pọ.
- 23 G'ọnya gbahụkwa pọ ọchii

- g'ẹ̀p̄he ph̄u-buhu ụzo.
 G'okwebe nyajikwaa ph̄e ẹ̀bo;
 g'ẹ̀p̄he nyaa mgbaku
 jas̄u l'ojejoje.
- 24 Tukoshin̄u ph̄e ẹ̀hu-eghu ngu!
 Guden̄u oke ẹ̀hu-eghu ngu
 kpegbushia ph̄e!
- 25 G'ibe ph̄e bukwaru ochobu.
 G'ọ t̄o dukwa onye e-buru
 l'ẹ̀ka ẹ̀p̄he
 kwar̄u unuphu.
- 26 Kẹ̀le ndu ẹ̀p̄he an̄oduje akpa
 ẹ̀hu b̄u ndu i chiru ẹ̀chachi.
 Tẹ̀me ọ b̄uru ndu i mekar̄u
 iphe b̄e ẹ̀p̄he
 an̄odujekwapho
 epfubyishi.
- 27 Haa ph̄e g'ẹ̀p̄he mebaa
 ẹ̀jo-iphe yek̄obe l'ọp̄hu
 ẹ̀p̄he mewaru;
 ọp̄hu i kwekwa g'ẹ̀p̄he keta
 oke l'ap̄fubekoto nkengu.
- 28 G'e hufukwa ẹ̀pha ph̄e l'ẹ̀kwo,
 e deru ẹ̀pha ndu n̄o ndz̄u.
 Ọp̄hu e dekwa ẹ̀pha ph̄e
 l'ẹ̀ka e deru ẹ̀pha
 ndu p̄fuberekoto.
- 29 Mu daru ụkpa;
 tẹ̀me aph̄u ts̄ube mu ọnu.
 Ḡube Chileke;
 ḡe ndz̄ota nkengu
 doben̄u mu l'ẹ̀ka ta ad̄udu
 iphe,
 e-me mu n̄u.
- 30 Ọo ya b̄u ḡe mu aḡua ebvu
 gude tua Chileke ẹ̀pha.
 Tẹ̀me mu egude ebvu-ekele
 kutsee ya
 ọkpobe ekutse.
- 31 Ono b̄e a-ka Chileke at̄so
 ụtso eme l'a t̄uru iya eswi;
 ọzoo l'a t̄uru iya oke-eswi,
 mpu iya hagbaa k̄e
 phengara phengara;
 tẹ̀me ụpyi ọkpa
 pheshihuchaa
 ya epheshihu.
- 32 Ndu wozeru onwophe al̄i
 h̄umae ya ph̄o;
 ẹ̀hu at̄so ph̄e ụtso.
 G'obu unub̄e ndu ach̄o
 Chileke n̄odukwa ndz̄u!

- 33 Chipfu anumaje olu ndu
adudu g'ọ dụ phẹ.
Teme ndibe iya,
a turu mkporo bẹ ọ
tọo gbakutajedu azu.
- 34 Gẹ ndu bu l'imigwe
yẹe unwu-eliphe tua
ya epha!
G'enyimu yẹe iphe bu l'ime
iya tukokwapho tua
ya epha!
- 35 Kele Chileke a-dzo Zayonu;
bya akpukwaa mkpukpu,
no le Jiuda.
Ndiphe alaa ya je eburu mee
ya l'oo-buru iphe phẹ.
- 36 Unwu ndu ejeru iya ozi emee
ya l'oo-buru okiphe phẹ.
Iphe, bukpo ndu yeru epha
iya obu bẹ e-buru
l'ali ono.

70

*Ebvu, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu gude
nyataru Chipfu iphe*

- 1 Gube Chileke;
jiko menaa egwegwa
bya adzo mu!
Byanu egwegwa bya eyeru
mu eka; jiko Chipfu!
- 2 G'iphe, bukota ndu achọ ọzo,
ephe e-shi gbua mu
bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tukwa phẹ eberebete.
Chiphunu ndu agbaru mu ejo
egomunggo azu.
G'iphere ji phẹ iphu!
- 3 G'e meeru ujikputeru nu ndu
ekweru mu hẹe.
- 4 G'iphe, bukpo ndu achọ ngu
nu buru ndu ehu a-tso.
Ephe anodu ngu l'eka
tee eswa.
Gẹ ndu ọ dụ g'a su l'i dzotaru
phẹ buru iphe,
ephe akpuru l'onu epfu bu:
“Unu tua onu Chileke l'ọ
paru eka!”
- 5 Obenu le mbedua bu onye
ukpa bya aburu onye

adudu g'ọ dọ iya;
mbụ l'ọo gube Chileke bu
onye eyejeru mu ẹka;
bya aburu onye adzoje
mu nọ.

Jiko Chipfu; b'akpokwa upfu!

71

1 Ọo gube Chipfu bẹ mu nọ
l'ẹka ezeru ndzụ.

B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
lẹ ntụ jasụ l'ojejoje.

2 Eshinu i bụ onye
pfuberekoto;
nafutanu mu!

Yeru mu ẹka gẹ mu nahụ!
Gbobenuru mu nchị;
dzọo mu!

3 Bụnuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabajẹ je
ezeeru ndzụ!

Tunaa ekemu sụ g'a dzọo mu!
Kẹle ọo ngu bụ oke mkpuma
nkemu;
bya aburu
ulo-mgbobuta mu.

4 Jiko Chileke mu;
gbafuta mu l'ẹka ndu
ẹjo-iphe;
mbụ l'ẹka ndu apfubeduru
ẹka phẹ ọto;
waa ndu iwashị.

5 Kẹle ọo ngu bụ onye mu
ele ẹnya iya;
gube Nnajiuphu,
bụ Chileke.

Teme ọ buru ngu bẹ mu
dakoberu e -shi
teke mu bụ nwata.

6 Eshinu a nwuru mu bue ngu
phọ bụ agbarike mu.

Mu a-noduepho etu ngu
ẹpha jasụ l'ojejoje;
noo kẹle ọo ngu kufutaru
mu l'ẹpho ne mu.

7 Ndzụ mu bụwaru ndu dọ
igwerigwe iphe-etu;
obenu l'ọo l'ime ngu bẹ mu
anoduje ezeru ndzụ.

8 Eswe l'enyashi bẹ mu
anoduje etu ngu ẹpha;
bya atụ onu g'akpabiri ngu
habe shii.

- 9 Jiko ba jikakwa mu nta-a,
mu bụwaa ogerenya-a!
Ba gbakutakwa mu azu nta-a,
ike bvwuwaru mu-a!
- 10 Kele ndu ohogu mu
epfukwaru mu ejo opfu.
Teme ndu domishiru
onwophe kwabe g'ephe
gbua mu nodu
anokobeje achi idzu mu.
- 11 Ephe asuje: "Chileke
jikaakwaru iya.
Unu chia ya gude;
kele o to dukwa onye abya
iya agbaru mkpu."
- 12 Ba nodukwa mu uzanya
jiko Chileke!
Bya egwegwa gube Chileke
nkemu;
bya eyeru mu aka!
- 13 G'iphe, bukpo ndu ebo
mu ibo bukwaru ndu
iphere e-me g'ephe chihu.
Ge ndu ono, eme g'ephe
meka mu iphe ono bukwaru
ndu ee-kweru une bya
ajaa ewenu.
- 14 Obenu le mbedua buepho
l'eka i no be enya
mu a-du.
Mu a-noduepho aka ngu etu
epha eje.
- 15 Mu e-gude onu mu pfua
ya mkpurumkpuru
pfushia ya ike su
li pfuberekoto;
teme i nodu adzoje nemadzu.
Apfubekoto ngu ono waa
ndzota nkengu ono
habe shii
k'opu bu le mu ta agutadu
iya l'ogu.
- 16 Mu e-gude ike gube Nnajiuphu,
bu Chileke
je epfua l'oo ngu kpoloko
bu onye pfuberekoto.
- 17 Gube Chileke;
i shiwaa teke mu bu nwata
zita mu iphe!
Iphe, du biribiri,
iimeje be mu shiepho teke
ono tuta onu iya

- jasu nta-a.
- 18 Nta-a, mu buwaa ogerenya,
 ewó jiru ishi-a;
 jiko Chileke;
 ba gbakutakwa mu azu;
 gbiriri jasu mu
 akoeberu ogbo ophu
 abya nu g'ike ngu
 habe shii;
 mbu kooru iphe,
 bukpo ndu ee-mechaa
 nwua l'okpehu ngu
 paru eka.
- 19 Apfubekoto ngu rwuru
 akpaminigwe; gube Chileke;
 mbu gube onye ono,
 meru iphe, paru eka;
 ?Bu onye aturu ngu;
 gube Chileke?
- 20 A makwaru-a l'i mewaru
 mu;
 mu jee ikpoto iphe-ehuka,
 paru eka bya adu ejo eji;
 ole mu maru-a l'ii-mechaa
 mezia ndu mu;
 mbu l'ii-kufuta mu
 l'ime ilu.
- 21 Ii-me; aa-ka mu akwabe
 ubvu;
 teme l'i dukwa mu pho
 obu ozo.
- 22 Gube Chileke mu;
 mu a-kpo une gude tua ngu
 epha l'i bu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru.
 Mu e-gude ogelenda gua
 ebvu tua ngu epha;
 gube Onye du Nso
 ke Izurelu.
- 23 Ogbogboromonu mu
 ephenebo a-tu uzu ehu-utso
 nu ngu;
 me mu nodu agu ebvu
 gude etu ngu epha;
 mbu mube onye i gbafutaru.
- 24 Eswe l'enyashi be ire mu
 a-noduepho epfu iphe,
 i meshiru gude goshi
 l'i pfuberekoto;
 kele ndu shi achi mu le njo
 be a jaru ewenu;
 teme e mee; iphere ji
 phe iphu.

72

Ebvü, Sólomõnu deru

- 1 Jiko Chileke;
 menaa g'eze kpeje ikpe
 g'iikpeje!
 Menaa gę nwatibe eze
 pfube-eka-oto g'i pfuberu!
- 2 Oo ya bu g'o kpeje ndibe
 ngu ikpe, pfuru oto;
 mbu hajeru ndu aakpa ehu
 enge nhamunha.
- 3 Iphe, e-shigba l'oke ubvu
 abyaru unwu-eliphe
 a-buru ehu-guu.
 O bukwarupho ehu-guu ono
 e-shigba l'unwu ubvu.
 O buru iphe, a-kpa iya nu bu
 apfubekoto onoya.
- 4 Ndu eeme ewere,
 bu l'echilabo oha
 be oo-haru enge;
 lo dzota unwegirima ibe ndu
 adudu go du phe;
 zopyashia ndu eme phe
 ewere ishi.
- 5 Ephe a-nodu atsü ngu ebvu
 jasü g'enyawu;
 waa onwa a-noberu;
 mbu e-shi l'ogbo sweru
 ogbo.
- 6 Oo-du g'eka mini edze l'eli
 osu, a suru asusu;
 mbu g'eka igwe ayoru
 mgboko eyo mini.
- 7 Teke oo-buru eze ono be ndu
 pfuberekoto a-ja ajaja.
 Ehu-guu a-tuko ekameka
 sweta;
 mbu noo gbiriri jasü teke
 onwa a-fubuhu l'eliphe.
- 8 Oo-buru eze ndu shi
 l'eze-enyimu owa-a bua
 jasü l'eze-enyimu ophuu;
 mbu ndu shi l'enyimu
 Yufuretisu bua jasü l'eka
 igwe beru ali beru.
- 9 Ndu bu l'echiegu a-bya
 ephozeru iya;
 teme ndu ohogu iya etsua
 onu l'aja.
- 10 Ndu eze ndu Tashishi me ndu
 bukube eze-enyimu anodu

atụ akirikò anụ iya.
 Ndu eze ndu Sheba yẹ
 kẹ ndu Seba
 a-nòdukwapho egudeje
 iphe-oma abya ibe iya.
 11 Ndu bukòtakpoo eze
 mgburugburu l'e-phozeru iya.
 Ohamoha l'ophu e-jekòtaru
 iya ozi.
 12 Kẹle ndu adudu g'ọ dụ phẹ
 -raku iya bẹ ọo-dzọta phẹ;
 mbụ ndu iphe-ẹhuka byaru;
 ọphu ẹphe enwedu onye
 gbaru phẹ mkpu.
 13 Ndu ike adudu;
 mẹ ndu adudu g'ọ dụ phẹ
 bẹ ọo-phuru obu-imemini;
 bya adzọta phẹ mee
 g'onwu te egbu phẹ.
 14 Oo-gbafuta phẹ l'ẹka ndu
 emekpa phẹ ẹhu;
 waa l'ẹka ndu eme
 phẹ mkpawere;
 noo kẹle mee phẹ bẹ ọ
 guberu iphe.
 15 Gẹ ndzụ ogologo
 bukwaru nkiya!
 G'e gwekwaru mkpọla-ododo
 ndu Sheba nụ iya g'ọ
 bukòtaru nkiya!
 Gẹ ndiphe pfujekwaru opfu
 ẹhu iya nụ Chileke!
 Teme ẹphe agojekwarupho
 onu-oma nụ iya
 mbọku-mbọku!
 16 G'iphe, a kuru l'opfu sọkwaa
 kpukakpuka l'ali-a!
 Gẹ pherephere zikwa mee ẹkwo
 iphe,
 a kọberu akọbe l'eli úbvú
 g'ọ tụa uzu; g'ẹkwo oshi,
 pfugbaru l'úbvú
 úbvú Lébanonu!
 Gẹ nemadzụ zushikwa buru
 ẹswa l'igu lẹ
 mkpukpu ono!
 17 G'ẹpha iya nòdukwaa jasụ
 l'ojejeje.
 G'údù iya jedzukwaru
 ẹkameka g'ẹnyanwu.
 Ohamoha bẹ aa-gbẹ iya l'ẹka
 goru onu-oma nụ;

- tème ọha l'ophu ekua ya
onye a ọ́oru ẹ́hu-útsò nù.
- 18 G'ajaja búru kẹ́ Chipfu,
bù Chileke;
mbù Chileke kẹ́ ndu Ízurẹ́lu;
onye búe ya phọ́
kpoloko emeje iphe,
dù biribiri.
- 19 G'ajaja búkwarupho k'ẹ́pha iya
ono, dù biribiri ono
jasù lẹ́ tuutuutuu
lẹ́ m̀m̀m̀m̀m̀!
- G'ogbunẁj̀ǹẁii ya t̀k̀k̀k̀wa
mgboko l'ophu sweta!
Nokwa g'ọ́ dù; bya abùru g'ọ́ dù!
- 20 Nokwa mkpọ́chi-ishi epfupfu,
Dévidi nwa Jiesi pfuru
nù Chileke.

73

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Gẹ́ mu gbua ya tororo;
Chileke dúkwaru ndu
Ízurẹ́lu ree;
mbù ndu ono,
obu phẹ́ ọ́ru ìphóró.
- 2 Obenu lẹ́ mbẹ́dua bẹ́ ọ́
phọ́duru nwansh̀j̀i
mẹ́ ọ́kpa echifu mu;
mbù l'ọ́ phọ́duru nwansh̀j̀i
mẹ́ mu ta aduhe ike
pfuru l'iphe, mu pfuru;
3 ẹ́ka mu wataru ejiru ndu
etu onwophẹ́ ẹ́pha ijienya;
kele mu humaru lẹ́ ndu
ẹ́jo-iphe bẹ́ ẹ́hu dù guu.
- 4 Ọ́ tọ́ dùdu iphe,
atsù phẹ́ l'ẹ́hu.
Ehu dù phẹ́ ree;
tème ẹ́phe shihu ike.
- 5 Ọ́phu ọ́ dùdu iphe,
atsù ndu ọ́zo l'ẹ́hu atsujẹ́
phẹ́ l'ẹ́hu; ọ́phu ẹ́hu,
emeje ndiphe emedu phẹ́.
- 6 Ọ́ búru iphe ono meru g'ọ́
gude eku-onwonye búru
ọ́leka, ẹ́phe woru t̀k̀k̀poo
onwophẹ́ l'olu.
Eme nemadzù mkpawere
bùru uwe, ẹ́phe eye l'ẹ́hu.
- 7 Ẹ́phe daa okporokpo jasù
ẹ́nya r̀b̀b̀chaa phẹ́ ar̀b̀a.

- Teme ẹjo-idzu ji phe ọkpoma
ebushihu ebushihu.
- 8 Ẹphe egudeje ẹjo opfu aja
nemadzu ewenu.
Ẹphe anọduje etu onwophe
ophushugbu;
teme ọja, ẹphe anọduje
abọ buerupho g'ẹphe
e-me mee ndu
ozo ewere.
- 9 Ẹphe anọduje epfuru Chileke,
bu l'imigwe ẹjo opfu.
Ire phe nọdu eje
phururugbadaa
l'eliphe.
- 10 Noo iphe, meru g'o gude
ndibe mu ghakọbe
tsoru phe;
bya atuko iphemiphe,
shi phe l'eka nguru
ye l'epho wutukumu.
- 11 Ẹphe nọdu asuje: “?Denu
ge Chileke e-shi maru?
Okalibe-kakota-shii;
?o duru ophu o maru?”
- 12 Waa ge ndu ẹjo-iphe du baa:
O to dudu iphe, erwuje
phe l'ehu;
teme ẹku nọdu
anọduje abyaru
phe gbukugbuku.
- 13 Su-a; mbedua, suru le mu
e-me obu mu g'o gua
iphoro bukwa
onye-eswe be mu bu.
Mbụ l'eka mu kworu
l'iswi-odumma
tukochaa buru iphe-mmanu.
- 14 Kele o to dudu mboku-mboku
a taa nudu mu aphu;
teme ophu o dudu mboku,
mu noghajeru
g'iphe-ehuka ta
adapfuta mu.
- 15 O me mu -jeru epfugbua g'o
du mu;
me o -bukwaru mgbamu
be mu agba ogbo owa-a,
bu unwu Chileke-a.
- 16 Oobujeru; mu -jee eme g'iphe
ono kabekpoo doo mu
enya ilile;
o gbẹ kabaa mu nu

- egburwashị ẹhu;
¹⁷ gbiriri jasụ mu bya abahu
 l'ulo Chileke, dụ nsọ.
 Ọ buru ẹka ono bẹ mu nọ;
 o doo mu ẹnya;
 mbụ iphe, e-mechaa
 nwuaru phẹ nụ.
- ¹⁸ Sụ-a; iiwojeru phẹ dobe
 l'eka echi ẹturu;
 gbahaa phẹ ẹka;
 ẹphe abya adaa
 l'alị mebyishihu.
- ¹⁹ Ọ tọ dudu g'oo-nọ-bejeru;
 ẹphe aburu okorobo
 iphe.
 L'e yee phẹ ebvü jasụ l'a zata
 phẹ wushia.
- ²⁰ Ẹphe aduje gẹ nrwọ, a rwọru;
 o -be l'utsu a zọhaa ya.
 Nokwaphọ g'ẹphe achihuje
 l'iphu gube Chipfu
 m'ị gbalihu.
- ²¹ Teke ono, mu shi agụ aphụ ono;
 mbụ teke ono, aphụ shi
 tsọru ime obu mu ono;
²² bẹ mu shi buru onye-eswe,
 amadụ onwiya ẹkicha.
 Teme mu shi dụ
 g'anụ-ẹgbudu l'ataphu ngu.
- ²³ Obenu l'iinoduje mu phọ
 ntse tekenteke.
 I setaeru mu phọ l'ẹkutara
 gudeshia.
- ²⁴ Ọo ẹpho g'ị chiru idzu
 l'ii-nọdu edu mu bụ
 g'iinoduje edu mu;
 k'ọphu bụ e -mechaa;
 g'ị duru mu laa
 l'o-gbu-nwịinwii nkengu.
- ²⁵ ?Bụ onye bẹ mu nwebaru
 l'imigwe,
 abụdu gubedua?
 Eshinu mu lẹ ngu nọ ta
 adụekwa iphe, nọ l'eliphe;
 agụkwadu mu ẹgu.
- ²⁶ Ike abvuje mu l'ogwehu
 bvụ mu l'obu;
 obenu l'ọo Chileke bụ onye
 agbatajẹ mu ike l'ime obu.
 Ọ buru iya bụ okiphe mu jasụ
 l'ojejeje.
- ²⁷ Ndu nọ ngu ẹnya a-buru

mkpurupyata;
l'i mebyishia ndu i gudedu
ire phe ẹka.

28 Obenu ẹ mbeḁdua be ẹhu
anọduje atso uto ẹ mu
no-kube Chileke;
mbu ẹ mbeḁdua wowaru
Nnajiuphu, bu Chipfu;
mee ẹka mu a-nọduje
ezeru ndzu.

Oo ya bu ẹ mu e-gude onu
mu kokota iphe,
du ree, iime l'ẹhu mu.

74

Évù, Asafu kwaru

1 Gube Chileke; ?denu g'o gude
i jika anyi jasù l'ojejoje?

?Denu g'o gude oke
ẹhu-eghu ngu nọdu akpu
tututu l'iphu igwe aturu,
iiche echeche?

2 Nyatakwa igwe oha ono,
i zururo teke du ẹnya
ẹnya ono;
mbu okpa-ipfu ono,
i gbataru l'itumo mee phe;
ẹphe buru okiphe ngu ono.

Nyatakwaphe ubvu Zayonu
ono, i bu ebubu ono.

3 Shikpodapho uzo ono huma
g'e mebyishibeberu iya;
mbu ẹjo-iphe, ndu ohogu
ngu meru o nwuaru
ulo ngu ono, du nsọ ono.

4 Ndu achi ngu ẹ njo
wubatakwaru
l'ulo-ndzukọ ngu;
bya agboru ogboo kpua ya.

ẹphe woru echii kpobe
iya gude goshi l'o
kaleru phe.

5 ẹphe nọdu eme g'onye pa
ogbunku tsoru ẹgbudu
ẹgbudu; ẹgbutsushi iphe,
bukpoo oshi, o humaru.

6 Iphe, bukpoo iphemiphe,
a pyiru apyipyi
b'ẹphe gude ogbunku gude
ongu kukposhichaa
akukposhi.

7 Ulo ngu, du nsọ b'ẹphe

- nwuru oku yee o tsua
tsurwua ali.
Ephe woru aka ono, i hotaru
g'okuru aka ii-buru
eburu ono pharwushia.
- ⁸ Ephe nodu epfuje l'ime
okpoma phe su:
"Anyi e-mebyishichaa
ya g'okurakpoo!"
Ephe tukokameka,
e shi anoduje abaru
Chileke aja tukota
oku o tsua ya tsufu.
- ⁹ Okhu okudu iphe-okhubama,
du biribiri,
eemejekwaduru anyi;
teme okhu okudu
ndu mpfuchiru phoduru nu;
okhu okudu g'okuru ka
mma l'okuru onye lanu
l'echilabokuru anyi,
maru g'egube iphe
okuru-a l'okuru-beru.
- ¹⁰ ?Ndu okhoku ngu a-nmakpoko
ngu phulaphula jasuru
teke ole gube Chileke?
?Ndu i du ashikuru egudewarokuru
epfubyishi epha ngu
jasuru l'okuru-oke okuru?
- ¹¹ ?Bu gurunuru kparuru iphe,
iisela aka ngu azuru;
mburu okutara ngu?
Chifuta aka l'iphuru utapfuru
gude mebyishia phe.
- ¹² Obenu l'okuru gube Chileke
buru eze nkemu,
e -shi l'edenwede.
Okuru ngu byaru adzokuru
unwu-eliphe.
- ¹³ Okuru gubedua gude ike
nguru chiwaha
eze-enyimu ebo.
Ejo-anuru, bu lekuru mini b'i
chikposhicharuru
ishi echikposhi.
- ¹⁴ Okuru gubedua zopyashiruru
ejo-oke-agiyi ishi;
woruru iya nuru anuru,
bu l'echiegu g'okuru bururu
nri iya.
- ¹⁵ Okuru gubedua gbafushiruru
ogba yee nggele;

- mini shi iya soshihu.
 I bya amichata mini le
 enyimu,
 aso gborogboro.
- 16 Eswe bu nkengu;
 enyashi buru nkengu.
 O buru ngu meru enyanwu
 yee onwa dobe;
 ephe keru jimujimu.
- 17 Oo gubedua tubuhawaru
 eka oke ali a-kpagbaa
 le mgboko-a mgburugburu;
 bya edobe onanwu
 dobe udzumini.
- 18 Nyatakwa ge ndu ohogu
 ngu chiberu ngu
 ochi Chipfu;
 mbu ge ndu-eswe
 pfubyishiberu
 epha ngu.
- 19 B'e wokwaru ndu
 nwa-ndo-nwenu
 ngu woru ye l'eka
 ejo anu-egbudu!
- Ba zohakwa ndibe ngu,
 bu ndu eje iphe-ehuka.
 Ba hakwa phe gephe nodu
 iya nno ojeje!
- 20 Nyatakwa oqbandzu anyi
 le ngu;
 noo kele mkpawere
 dukwa l'iphe,
 bukpo eka agba ochii l'ali-a.
- 21 B'ekwekwa ge ndu eemekpa
 ehugude iphere
 tsuphu azu.
- Ge ndu ukpa me ndu adudu
 g'o du phe janaa epha
 ngu ajaja!
- 22 Gbalihunu gube Chileke
 pfua l'onu onwongu!
 Nyatakwa ge ndu eswe
 eshije l'utsu chia ngu
 ochi jasunchi ejihu.
- 23 Ba zohakwa hanyihanyi,
 ndu achigunu le njo aba;
 mbu woooooowo,
 ndu wulihuru etso ngu
 opfu atu mkpurumkpuru
 sekpu ngu.

75

*Ebvụ-oma, Asafu deru nù
onye-ishi ebvụ; ishi ebvụ iya
bụ "B'ekwekwa gę mu laa l'iyi"*

¹ Anyi ekele ngu ekele gube
Chileke;
anyi ekele ngu ekele.

Ndu eku ępha ngu atụ ọnu
iphe, dụ biribiri,
iimeje.

² Ọo gubedua, bụ Chileke sụru:
"Mu dobewaru teke mu e-kpe ikpe;
kpee ya nhamụnha.

³ Teke eliphe l'ophu; mę iphe,
bụ ndu nù iya nù
anma jiiijiii;
bụ yębedua bę egudeje itso
iya gudeshia ya ike.

⁴ Ndu eku onwophe bę ya
asuje: Unu hanaa
eku onwunu!
Ya asụ ndu ęjo-iphe: Unu ta
malihe mpu unu imeli!

⁵ Unu ta amalishiru
igwe mpu!
Unu te ewoshinuru olu
pfube kanganaa
asa kpaakpaa!"

⁶ Ekutse amadụ te eshidu
l'uzo ęnyanwu-awawa;
ophu o shidu l'uzo
ęnyanwu-adada;
ophu o shikwapho
l'uzo echięgu.

⁷ Ọo Chileke bụ onye
ekpeje ikpe.
Ọo ya ekudaje onye ọwa-a;
l'o kutsee onye ọzo.

⁸ Chipfu pa okoro l'ęka.
Iphe, jiru iya nù buru męe,
ata kpitikipiti, adudu iphe,
e yeduru iya gude mee
ya o shihu ike.

Ọ nọdu abujeru;
a -nonyaa l'ọ wushia ya.
Iphe, bụ ndu ęjo-iphe,
kuru l'eliphe angụ ya
jasu l'ọ bvụ.

⁹ Obenu lę mbedua a-nọdu
ete ęswa jasụ
l'ojejoje.

Mu a-nọduepho agụ

- ebvú etu Chileke kẹ
 Jiékọpu ẹpha.
 10 Mu a-swọshicha ndu
 ẹjo-iphe mpu,
 ẹphe gude eme ike;
 wolia mpu kẹ ndu
 p̄f̄uberekoto g'ọ
 p̄f̄uru kanganaa.

76

*Ebvú-oma, Asafu deru
 nù onye-ishi ebvú; g'a
 kporu une ye iya*

- 1 Chileke bẹ a maru amaru
 lẹ Jiuda.
 Ẹpha iya t̄k̄owaru al̄i
 Ízurelu ngakọta.
 2 Ẹka ọlo iya nọ bụ lẹ Salemu.
 Ẹka ọ bu ebubu b̄uru l'úbvú
 Zayọnu.
 3 Ọo l'ẹka ono bẹ ọ nọ
 gbakwoshia ap̄f̄u,
 enwu ọku, ndu ọhogu iya
 shi agba.
 Ọ bya anyakwoshikwaphọ
 ogu-echi p̄hẹ; waa iphe,
 ẹphe shi egbobeje
 gude zeeru onwop̄hẹ;
 m̄ekpoo iphemiphe,
 ẹphe shi egudeje alwu ọgu.
 4 Onye akpabiri bẹ ị bụ.
 Ị d̄u biribiri d̄ughata
 úbvú úbvú, bụ iphe,
 jiru iya nù bụ anụ-ẹgbudu.
 5 Ndu gbaru mkparawa bẹ a
 kwawaru iphe p̄hẹ ọkwata.
 Ẹphe kua mgb̄enya ikpazu p̄hẹ;
 ọphu ọ d̄udu ndu ọkp̄ehu
 d̄u m'onye lanu,
 d̄uru ike mee ẹka ụkporo.
 6 Gube Chileke kẹ Jiékọpu;
 ọ bụ-a mba bẹ ị baru p̄hẹ;
 inya p̄hẹ;
 waa ụgbo-inya p̄hẹ
 l'ophu keshiru l'ẹka lanu.
 7 Ọo ngu nw̄ekinyi ngu bẹ ọ
 gbaru g'a tsuje ebvú.
 ?Bụ onye a-d̄u ike p̄f̄uru p̄f̄ushia
 ike l'ip̄hu ngu m'ẹhu wata
 ngu eḡhu eḡhu?
 8-9 Gube Chileke;

teke ị gbalihuru g'i
 kpee ikpe;
 shi nno dzota ndu aakpa
 ẹhu l'eliphe;
 be ị no l'imigwe
 bua ikpe.

Alị tsuhu ngu ebvu
 daa nyonyoronyo.

10 Oo ya bu l'obujeru;
 i -tukoshi ndiphe
 oke ẹhu-eghu ngu be
 aagbejenu tuahaa
 ngu ẹpha.

Nwa ndu ophu ẹhu-eghu
 ngu obu haphodoru
 aburu ndu akpo
 egomunggo okpolohu.

11 O -buru l'unu rifuru Chipfu,
 bu Chileke unu angu
 su l'owa-a iphe,
 unu e-meru iya;
 unu wotakwa iphe obu
 bya emeekokota iphe,
 unu kweru ukwe iya.

G'iphe, bukpoo ndu
 bupheru phe
 mgburugburu wota iphe-oma;
 bya emeeru onye lanu ono,
 gbaru g'a tsuje iya
 ebvu ono.

12 Oogwerishije okpoma
 ndu-ishi egwerishi.

Ndu eze unwu-eliphe
 nodu atsụ iya ebvu.

77

*Ebvu-oma, Asafu deru nu
 onye-ishi ebvu, bu Jiedutunu*

1 Mu chikuru Chileke le mkpu
 g'o yeru mu ẹka.

Mu chikuru Chileke
 su g'o numa olu mu;
 o numa olu mu.

2 Teke mu eje iphe-ehuka
 be mu choru
 Nnajiuphu.

Enyashi ophu be mu
 chilikotaru ẹka imeli
 epfu anu Chileke;
 ophu ike abvuduru mu.

Teme ophu obu mu ekwedu
 g'a duta iya aduta.

- 3 Mu nyataru gube Chileke bya
atsua ude.
Obu mu bya ebvuru shii
rikota oriri jasū ike
bvū mu.
- 4 I meru ophu mgbenya
atuduru mu.
Iphe ono tsutabe mu l'ehu
k'ophu o kporu mu opfu.
- 5 Mu bya egude egomunggo
bya elee enya le teke
ndiche; mbu apha,
dukpowaa enya enya.
- 6 Mu bya anyata egube ebvu,
mu shi anoduje agu
l'enyashi.
Mu bya ebvuru shii rikota
oriri mkporumkpuru.
A nonyaa; mu jia obu mu su:
- 7 “?Nnajiuphu a-jikawaro anyi
jasu l'ojejeje to?
?To dukpoedu teke oo-nonya
l'o goshi l'anyi du iya-a l'obu?
- 8 ?O pfuru le n-yemobu iya
ono te erwubaedu
anyi aka jasu l'ojejeje to?
?O du g'o to byaedu
emebaru anyi iphe,
o kweru ukwe le ya
e-meru anyi to?
- 9 ?Chileke zohawaru
obu-imemini nkiya to?
?O du g'o vwaru ovuma
su le ya taa phueduru
anyi obu-imemini?”
- 10 Tobudu iya bu; mu su:
“Waa iphe,
kachakpo mu atsu
l'ehu baa.
Ole mu anyata teke
Okalibe-kakota-shii
ono shi egudeje
ekutara iya eme ike.”
- 11 Mu a-nyata iphe-kpaakpaa,
Chipfu shi emeje;
mbu le mu a-nyatakota
iphe, du biribiri, i shi emeje.
- 12 Mu e-bvuru shii rja oriri l'iphe,
i mekotaru teke ono.
Mbu Okalibe oka-ngo,
i shi emeje teke ndiche
be mu a-rivucha l'oriri.

- 13 Gube Chileke; uzo ngu dụ nsọ!
?Denu agwa, habe shii ge
Chileke anyi?
- 14 Oo ngu bu Chileke,
emeje ohumalenya.
Iimeje ge ndiphe huma g'ike
du-be ngu.
- 15 I gude okpehu ngu gbafuta
ndibe ngu;
mbu gbafuta oshilokpa
Jiekopu yee Jiosifu.
- 16 Su-a; mini humaru gube
Chileke;
mbu l'enyimu,
aso asoso humaru ngu;
ndzu rwuta iya;
teme ogbumini nmahuchaa
pyaapyaapya.
- 17 Igwe dzeru mini;
akpaminigwe
raa gbagbagba;
teme ebemu-igwe nodu alo
phaaphaa l'ekameka.
- 18 A numaru oda egbigwe,
itu l'echi oke pherephere.
Ebemu, ilo phaaphaa buru
iphoro, e gude ahuma
uzo l'eliphe;
Ali l'opfu tsuhu ebvu;
nmahu jijijiji.
- 19 I togboru gbororo l'echi
eze-enyimu.
I shjaru eze-ogbu-enyimu,
paru eka ghata;
opfu o budu l'a humaru
eka i zoru okpa.
- 20 I gbe l'eka Mosisu yee Eronu
dua ndibe ngu g'onye
edu aturu.

78

Evu, Asafu kwaru

- 1 Unube ndu mu; unu numa
iphe, mu ezi!
Unu ngabe nchi numa opfu,
shi mu l'onu!
- 2 Ge mu bya asaa onu nmaru
etu nu unu;
ge mu bya avoshichaa opfu,
e domiru edomi e -shi
teke ndiche.
- 3 Iphe ono bu iphe,

- anyi n̄umajehawaru;
 bya aburu iphe, anyi maru.
 Ọ bụ iphe, nna anyi oche phẹ
 shi akojehawaru anyi.
- 4 G'ike Chipfu habe shii;
 teme waa iphe,
 gbaru k'etu ẹpha; yẹe iphe,
 dū biribiri,
 o mekotaru bẹ anyi te
 edomiduru un̄wu phẹ edomi;
 Anyi e-pfucharu iya ọgbo
 ọphu dukwadu l'iphu.
- 5 O doberu un̄wu Jiékọpu
 omelali, ẹphe e-tsoje;
 bya atua ekemu dobe;
 ọ nguru anguru l'alị Ízurelu;
 bya akaru ndiche anyi phẹ
 g'ẹphe zikwaa ya
 unwegirima phẹ.
- 6 K'ọphu ọgbo ọphu abya n̄u
 a-maru iya;
 mbu ndu ọphu e teke
 anwukpoodaa n̄u anwunwu.
 Ẹphebedua egudekwa iya phọ
 zia un̄wu nkephẹ.
- 7 Ọo ya bụ g'ẹphe akporu obu
 ye lẹ Chileke.
 Ẹphe ta azọhaedu iphe,
 o meshiru.
 Ẹphe edobedzua ekemu iya
 g'ọ ha.
- 8 Ẹphe ta adụedu gẹ nna phẹ
 oche phẹ shi buru ọgbo ẹjo
 ọkpoma; buru ọgbo,
 kwefuru Chileke ike;
 mbu ọgbo, adudu teke obu
 phẹ ngujeru anguru l'eka
 Chileke nọ;
 teme ọphu ọ dudu teke ẹphe
 pfushijeru ike l'iphu iya.
- 9 A makwaru-a l'unwoke
 Ifuremu gude apfu kwaa
 onwophe ngwogu;
 obenu l'ogu tsuru;
 ẹphe ye okpa l'oso
 gbalachaa.
- 10 Ọgbandzu ẹphe lẹ Chileke
 bẹ ẹphe mebyiru;
 ọphu ẹphe emeduru
 kunyabe iphe,
 ọ turu l'ekemu.
- 11 Ẹphe zọhaa iphe,

- Chileke meshiru;
mbù iphe, dù biribiri,
o meshiru goshi phẹ.
- 12 O meshiru iphe,
dù biribiri l'iphu nna
phẹ oche l'alì Ijiputu
lẹ mgbẹgu Zowanu.
- 13 Eze Ẹnyimu bẹ o keru
ẹbolechiko dua phẹ dughata.
O mee mini; ọ kpà
oronmono g'igbùlo.
- 14 Iphe, o gude dua phẹ l'eswe
bù urwukpu;
bya egude ìphóró ọku
dua phẹ l'enyashi
mbọku-mbọku.
- 15 Agbara-mkpuma bẹ ọ
gbajaharu ẹbo l'echiẹgu;
shi l'ẹka ono nù phẹ mini,
dọru nyimunyimu
g'oke-ẹnyimu.
- 16 Ọ bụru ẹka mkpuma gbaru
ọru bẹ o meru;
mini sọshihu sọaha
gborogboro gẹ nggele.
- 17 Obenu l'ẹphe emeẹle iya-a
iphe-ẹji.
Ẹphe nọele-a l'echiẹgu ono
ekwefuru
Ọkalibe-kakọta-shii ike.
- 18 Ẹphe lekebekpọọ ẹnya wata
ahù Chileke ama;
mbù kebekpọephọ g'ọ
nù-dzujeru phẹ ọdu nri,
agù phẹ nù.
- 19 Ẹphe pfiaru Chileke ẹjo opfu
sù:
“?Bù gẹ Chileke adù ike zà
anyi l'echiẹgu-a?”
- 20 Teke o chiru iphe
l'agbara-mkpuma
bẹ mini shi iya sọshihu;
nggele bụru gborogboro.
Ọle ọ bụ; ?bù g'ọo-dufua ike
nù anyi nri?
Tọo ?ọo-dufukwapho ike nù
anyi anù?”
- 21 Chipfu -nùmae ya phọ;
ẹhu ghua ya oke egu.
O woru onwu taphutaphu
ọku kpọberu Jiékọpu;
mbù woru oke

- ẹhu-eghu iya doberu
 ndu Ízurelu.
- 22 Kele ẹphe te ekwetaduru
 lẹ Chileke duru iphe,
 ọ bụ;
 teme ọphu ẹphe
 ekwetakwarupho
 l'oo-du ike dzoo phe.
- 23 Obenu l'ọ suru akpaminigwe
 l'owa-a iphe, oo-me;
 o mee ya;
 teme ọ gụhashia ọzo
 imigwe;
- 24 bya edzeeru ndu Ízurelu nri
 ono, bụ mana gẹ mini.
- Ọ buru akpuru-iphe,
 shi l'igwe bẹ ọ nuru phe
 egube ono.
- 25 Amadu ria nri unwu imigwe.
 Chileke nu-dzukotaru phe nri,
 suru phe eriri.
- 26 Pherephere, eshije l'uzo
 ẹnyanwu-awawa bụ
 yebedua tuharu iya ọzo
 imigwe; ọ wata ezizi.
- Nokwapho g'o gude ike iya
 nwuhaa ọphu eshije
 l'uzo ndohali; ọ wata ezizi.
- 27 Anu, aata atata b'o dzeru
 phe;
 ọ nodu etsu
 gbiigbiigbi g'udzu,
 no l'ali.
- Ẹnu, ẹphe l'eli bẹ o nwuru nu
 phe;
 ọ ghakashihuru phe g'ẹja,
 kuru l'aguga ẹnyimu.
- 28 O mee; ẹphe phebatachaa
 l'eka ẹphe doru.
- Ulo-ekwa phe bẹ o shi
 anodujecha ephephe
 mgburugburu.
- 29 Ẹphe ria nri jasụ ẹpho
 jigharu phe ẹka;
 kele ọ nuru phe iphe,
 agụ phe nu.
- 30 Ọle ẹphe byaru erighe nri
 ono, shi agụ phe nu ono;
 mbụ l'ẹphe kpukwadu
 iya l'onu;
- 31 Chileke watawaa phe
 atukoshi oke ẹhu-eghu

- iya.
 O tukoepho ndu kachaa
 okporokpo l'echilabọ
 phẹ gbushia;
 mbụ l'ọ tukuru
 unwokorobya Ízurelu
 ono mebyishia.
- 32 O mechakpọkwa phẹ ẹgube
 ono;
 ẹphe nọdu
 emekwaphọ iphe-ẹji.
- O mechakpọoru phẹ
 iphe-ọhumalenya ono;
 ọphu ẹphe ekwekwaphọ
 l'ọ duru iphe,
 ọ bụ.
- 33 Noo g'o gude o mee ndzụ phẹ
 chihu g'udzu ọnu;
 bya egude keteketekpaa
 mebyia ndzụ phẹ.
- 34 Teke ọ haeru phẹ phọ
 gbushia;
 ẹphe agbẹ teke ono
 chọahaa ya;
 mbụ ẹphe alwukorohu
 dakọbe;
 ghaaru iya iphu ọzo
 lwapfuta iya.
- 35 Ẹphe anyata lẹ Chileke shi
 buru agbara-mkpuma phẹ;
 l'ọo Chileke ono,
 bụ Ọkalibe-kakọta-shii
 ono bụ onye
 gbafutaru phẹ nụ.
- 36 Ọle ẹphe gude ọnu phẹ aja
 iya ewenu;
 mbụ l'ẹphe gude ire phẹ
 adzuru iya ọka.
- 37 Obu phẹ ta anọdu l'ẹka ọ nọ;
 ọphu ọ dudu teke ẹphe
 pfujeru pfushia ike
 l'ogbandzu ẹphe l'iya.
- 38 Ọle Chileke aphujele-a
 obu-imemini guaru
 phẹ nvụ l'ẹjo-iphe ono,
 ẹphe anọduje emegbabe ono;
 ọphu o mebyishiduru phẹ.
- Ugbo olemole bẹ ọ
 lọ-phuchawaru
 ẹhu-eghu iya azụ;
 ọphu ọ tukururu oke
 ẹhu-eghu iya ono g'ọ

- ha wụa phẹ l'ishi.
- 39 O nọdu anyatajẹ l'ẹphe bu
anụ-ẹhu;
l'ẹphe bu phẹrephere,
ezi ezizi,
ete eziphujehedu azu
m'o zighatawa.
- 40 Ugbo olemole bẹ ẹphe
kwefuwaru iya ike
teke ẹphe eje l'echiẹgu;
mbụ kpatsu iya iwe l'alị,
dabyiru mgbegere.
- 41 Tekenteke kpọo bẹ ẹphe shi
anọduje ahụ Chileke ama.
Ẹphe shi anọduje eme Onye
dụ Nso kẹ ndu Ízurẹlu
iphe ẹhu-eghu.
- 42 Ophu ẹphe anyataeduru
ọkpehu iya ono;
mbụ ọkpehu ono,
o gude gbafuta phẹ l'ẹka
ndu shi eme phẹ mkpawere ono;
43 bụ iya bụ mbọku, o meru;
a hụma-dzuru iphe,
dụ biribiri,
o meru lẹ Ijiputu; mẹ iphe,
dụ ebvu, o meshiru lẹ
mgbẹgu Zowanu.
- 44 O meru nggele nggele phẹ;
ọ ghoshia mee.
O mee ophu mini,
dọru l'enyimu adudu
k'angungu.
- 45 O chiru ijiji ye;
ọ turu wowowo bya
anụa phẹ chiipfuu;
bya achiru mbara ye;
o mebyishia alị phẹ.
- 46 Iphe, ẹphe kuru l'alị bẹ ọ
chiru inyarinya yee;
ọ tapyashia;
bya achiru igube yeru ndu
ophu mọru amimi;
ọ tafu iya.
- 47 Oshi sikamo phẹ bẹ o gude
akamini tųpyashia;
bya egude iji ụguru
mebyishia akpuru
vayinu phẹ.
- 48 Eswi phẹ bẹ o gude ejo
akamini ono tugbushichaa;
bya egude ire egbigwe

- tugbushikọta
 iphe-edobe phẹ g'ọ ha.
- 49 Ọ tuko oke ẹhu-eghu
 iya g'ọ ha vuru byabẹ
 phẹ l'ishi.
- Ọ chita unwu-ojozi-imigwe
 ye g'ẹphe je
 emeghe nkepẹ.
- 50 Ọ toru ẹhu-eghu iya ono
 owere;
 ọphu ọ machiduru ẹka
 iya nafuta phẹ g'ẹphe
 ta anwuhu.
- O woru phẹ haaru ẹjo
 iphe-ememe g'o
 meghee nkepẹ.
- 51 Iphe, bukpoonu bu okpara
 l'alị Ijiputu bẹ o
 gbukotaru egbugbu;
 mbu mebyishichaa nwa,
 vuru uzo kpoo
 onyemonye iphu
 l'alị Hamu.
- 52 Obenu lẹ ndibe iya bẹ ọ toru
 nwehu rwua g'onye erwu
 aturu rwufuta;
 bya echee phẹ g'eecheje
 aturu-a gude
 dughaa echiegu.
- 53 O dukpoeru phẹ pho chiriri
 werere; gẹ ndu ba gu phẹ;
 obenu lẹ ndu ohogu iya
 bẹ ọ haru;
 eze-enyimu rigbushikota.
- 54 Tọbudu iya bu;
 o dua phẹ durwua ẹka
 bu oke alị iya, du nsọ;
 mbu durwua phẹ l'ubvu
 ono,
 o gude ẹkutara iya
 lwuta ono.
- 55 Ọ chia ndu ohozo
 ikpabaka chifuchaa
 l'iphu phẹ;
 bya eworu alị phẹ keeru
 ndu Izurelu g'ọ buru
 okiphe phẹ.
- O chiru okpa-ipfu Izurelu ye;
 ẹphe buchishia alị
 phẹ ono.
- 56 Ọle ẹphe mechaeru-a
 hua Chileke ama;

- bya ekwefuru
 Okalibe-kakota-shii ike;
 mekota iphe, bukpo iphe,
 o suru g'ephe te emejeshi.
- 57 Ephe tsoo okpa nna phe oche;
 gbakutaru Chileke azu;
 teme ephe buru ndu
 adudu onye gude ire
 phe eka.
- Onye daphuberu phe nu
 du g'onye
 daphuberu okpete.
- 58 Ephe gude eka ephe agwaje
 iphe,
 ephe dobegbaaru l'ekameka;
 gude kpatsua Chileke iwe;
 mbu kpatsu iya;
 o koaharu ntekpe,
 ephe pyishiru okophoo.
- 59 Ge Chileke humaru iya be ehu
 ghushiru iya eghu ike.
- O jikapho ndu Izurelu
 jikanyia enya.
- 60 O no-buhu l'ulo-ekwa nkiya
 ono, du le Shilo;
 mbu ulo-ekwa ono,
 bu yebedua gude eka
 iya kpohe l'echilabo
 unwu-eliphe.
- 61 O woru okpoko ogbandzu
 iya haa; ndu ohogu iya
 lwuta l'ogu;
 mbu okpoko ogbandzu,
 bu iya egoshije g'ike iya
 habe shii;
 bya aburu iphe,
 egoshije g'o du-be biribiri
 be o paru haa l'eka
 ndu ohogu iya.
- 62 O haru ndibe iya; e gbushia
 phe;
 noo kele ndu ono,
 bu okiphe iya ono be
 kpatsuru iya iwe.
- 63 Nwada phe ta adudu onye
 byaru phe aluta;
 noo kele unwokorobya
 phe be oku tsugbushibeberu.
- 64 Ndu uke Chileke phe be
 e gude mma gbushia;
 ophu unwanyi,
 ji phe nwuhuru anojeedu

- l'ulo-maa ndu shi alu
p̄h̄e n̄u.
- 65 A -n̄onyaa; Nnajiuphu
kwolihu g'onye shi
eku mgb̄enya;
mb̄u kwolihu g'onye shi
nḡua m̄e;
ō l̄ota iya phube;
66 bya enwuphu ndu ōhogu
iya az̄u;
mee p̄h̄e iphe-iph̄ere,
ichi iya te nwedu echihu
jas̄u l'ojeje.
- 67 Oshilokpa Jiós̄efu l'ophu b̄e
ō j̄ikakotaru;
mb̄u l'okpa-ipfu Ifuremu b̄e
ō t̄ō h̄otaduru.
- 68 Obenu l'ō gb̄echia h̄ota
okpa-ipfu Jiuda;
b̄u iya b̄u úbvú Zayonu ono,
o yeru obu ono.
- 69 Ō bya eworu ulo iya,
d̄u ns̄o kp̄ua; ō ha g'oke úbvú;
mb̄u kp̄ua ya; ō d̄u g'eliphe,
ō t̄uru okpa iya; ō b̄uru iphe,
a-n̄o jas̄u l'ojeje.
- 70 Ō h̄otaru onye-oz̄i iya,
b̄u Dévidi;
bya edufuta iya l'eka ō n̄o
l'odu aturu.
- 71 Ō d̄ufutaru iya l'eka ooche aturu
g'ō bya eleta ndibe iya,
b̄u un̄wu Jiékōpu ̄nya;
mb̄u g'ō kp̄o-zijeru un̄wu
Ízurelu, b̄u okiphe iya ̄zo.
- 72 Dévidi gudekp̄oep̄ho obu,
guru ip̄h̄oró leta p̄h̄e ̄nya;
bya egude okpobe
mmamiphe ch̄ikota p̄h̄e
l̄e chiriri werere.

79

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Ḡube Chileke; h̄umanu l̄e ndu
ōhozo s̄o-kputewaru
al̄i ono,
b̄u okiphe ngu ono.
Ep̄he pharw̄ushiwaru eze-ulo
ngu ono, d̄u ns̄o ono;
bya emewaa Jierúsalem̄u;
ō b̄uru ikp̄ozu.
- 2 Odzu ndu ej̄eru ngu ozi

- bẹ ẹphe wowaru
 tọgbogbaaru ẹnu,
 ẹphe l'eli g'o ria;
 mbụ l'odzu ndu dọru ngu
 nsọ bẹ ẹphe wowaru
 tọaru anụ-ẹgbudu
 nanụ nanụ.
- ³ Jierúsalemu l'ophu gba
 mgburugburu bẹ
 ẹphe gbashiru
 mee nemadzu gẹ mini;
 ophu o dọedu onye
 nọkwadu nụ, e-gburu
 ẹja tukobe ndu ono,
 wushiru ẹgube ono.
- ⁴ Ndu obutobu anyi pẹ mẹ
 ndu bupheru anyi
 mgburugburu
 tuko ekweru anyi une bya
 achị anyi ochi.
- ⁵ ?Bụ teke ole bẹ ẹhu
 e-ghuberu ngu egbu
 gube Chipfu?
 ?Ehu e-ghuwa ngu rọ egbu
 jasụ l'ojejeje tọ?
 ?Bụ teke ole bẹ okophoo
 ngu e-nwuberu
 phuruphuru g'ọku
 kparụ?
- ⁶ Wonuru ẹhu-eghu ngu
 tukoshi ndu ohozo ono,
 amadu ngu nụ ono!
 Tukoshikwa iya phọ alị-eze
 ono,
 ete ekujedu ẹpha ngu ono!
- ⁷ Kẹle ẹphe gbuwaru oshilokpa
 Jiékopu pyaapya;
 bya emebyishiwa unuphu
 ibe pẹ.
- ⁸ Te emekwa g'anyi nwua
 onwu iphe-ẹji,
 nna anyi oche pẹ meru!
 Phuaru anyi obu-imemini
 ẹgwegwa;
 kẹle anyi dabyiwaru
 mgbegere.
- ⁹ Yeru anyi ẹka jiko Chileke;
 mbụ gubedua,
 bụ onye ndzota anyi;
 k'ophu ee-shi nno kwabẹ
 ẹpha ngu ùbvù.
 Gọaru anyi nvụ l'iphe-ẹji anyi;

- nafuta anyi;
 g'ẹ́pha ngu apfuru!
 10 ?Denu g'o gude ndu ọ́hozo
 je a-nọ́duje aji-phe sù:
 “?Denu ẹ́ka Chileke
 phẹ́ nọ́?”
 Nọ́dunu l'iphu anyi mee ge
 ndu ọ́hozo ono madzuru
 l'ì gwataru ụ́gwo ọ́chi
 ndu ejeru ngu ozi ono,
 e gbushiru ono.
 11 G'ude, ndu nọ́ l'ọ́ka mkpọ́ro
 atsù rwunaa ngu nchì!
 Gudenù ọ́kphehu ngu mee ge
 ndu e kperu mpfugbu
 nweru onwophe.
 12 Pfuà obutobu anyi phẹ́ ụ́gwo
 iphe,
 ẹ́phe meru ngu ugbo ẹ́saa;
 mbù iphe-iphere,
 ẹ́phe mekọ́taru kpua
 gùbe Chipfu.
 13 Ọ́o ya bù g'anyìbe ndibe ngu
 etua ngu ẹ́pha jeye
 l'ọ́jejeje;
 mbù anyìbe aturu,
 iiche echeche ono;
 mbù l'anyi e-tu ngu ẹ́pha;
 e -shi l'ọ́gbo
 sweru ọ́gbo.

80

Ebvú-oma, Asafu deru
nù onye-ishi ebvú;
g'e gude olu ebvú, “Ojimbvú Ọ́gbandzu”
gùà ya

- 1-2 Ngabenu anyi nchì l'olu;
 gùbe onye eche Ízurelu
 g'onye eche aturu;
 bya aburu onye anọ́duje
 erwu Jíósefu g'onye
 erwu igwe aturu eje
 lẹ́ nri.
 Ge gùbe onye ono,
 sùgaru l'echilabọ́ chierobu
 ono chinaa g'anwù
 l'iphu ndu Ifuremu;
 waa ndu Benjaminu;
 yẹ́e ndu Manáse!
 Jiko rukotanu ike ngu bya
 adzọ́ta anyi!
 3 Dophunu anyi azù l'ọ́nodu

- anyi jiko Chileke!
 G'iphu ngu gbua nwjinwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.
- 4 Gube Chipfu bu Chileke;
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 ?ehu e-ghukpo ngu eghu
 ghuberu teke ole;
 mbu ke gi ti numaje epfufu,
 ndibe ngu epfu anu ngu?
- 5 Nta-a be i mewaru phe;
 enya-mini buru phe nri
 eriri;
 bya emee phe;
 ephe ngua enya-mini,
 jiru ochi njaka-onu.
- 6 I mewaru; ndu obutobu anyi
 phe nodu ekweru anyi
 une;
 teme ndu ohogu anyi nodu
 achi anyi ntumatu.
- 7 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi; jiko Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike!
- G'iphu ngu gbua nwjinwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.
- 8 Oo ngu shi l'ali Ijiputu gude
 akpuru vayinu wolata;
 bya atuko ndu ohozo
 chifuchaa l'ali phe;
 bya eworu iya kua.
- 9 Oo ngu gude eka ngu
 gbuchaa eka i kpoberu
 iya egbucha.
- O bya agbaa ogbarabvu,
 tukoru ali ono l'ophu
 jedzuru.
- 10 O jaa ajaja jachikota ubvu
 l'ophu;
 mbu l'ekali iya haepho
 ephekerephe
 ephekerephe g'eze
 oshi sida.
- 11 Epfukala iya jedzuru
 oke-enyimu.
- O tuko ekameka kpofushia
 jasu l'enyimu
 Yufuretisu.
- 12 ?Denu g'o nwuru o gbetchia
 buru nta-a be i jeru
 eworu mgbabu iya

- phokashia;
 k'ophu onyemonye,
 aghata nụ ejeje je awọo
 akpuru iya g'ọ dū iya?
- 13 Ezi-ọswa shi l'oke ọswa
 wụ-pfuta iya bya
 atakwoshia ya;
 tẹme unwu anụ,
 i meru dobe l'ẹgbudu buru
 iya bẹ ẹphe gude
 azụ onwophe.
- 14 Lwaphutanụ azụ lwapfuta
 anyi; jiko Chileke,
 bụ Okalibe-Kakota-Ike!
- Gbenu l'imigwe lefu ẹnya
 humakpodapho iphe,
 anwụ nụ.
- Jiko letanụ vayinu
 ngu-a ẹnya;
 15 mbụ ọgbarabvu iya ono,
 bụ gubedua gude ẹkutara
 ngu yee ya;
 mbụ nwa nwoke,
 bụ gubedua gude ẹka ngu
 zua ya zụ-tsee.
- 16 Ome vayinu ngu ono bẹ
 e gbubushiakwaru.
- E gudeakwa oku tsupyashia
 ya.
- Ọ buru mba, ị gbanwuberu
 iphu baaru ndibe ngu
 meru iphe,
 ẹphe wataru alaa l'iyi.
- 17 Wonuru ẹka tukobe nwoke ono,
 nọ ngu l'ẹkutara ono;
 mbụ nwa nwoke ono,
 bụ gubedua gude ẹka ngu zua
 ya zụ-tsee ono.
- 18 Ọo ya bụ g'anyi aghabuhuru
 ngu okotazu.
- Jiko phunwunaa anyi g'oku;
 g'anyi awata eku ẹpha
 ngu ọzo.
- 19 Dophunụ anyi azụ l'onodu
 anyi;
 jiko Chipfu, bụ Chileke;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike!
- G'iphu ngu gbua nwjinwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.

81

*Ebvu, Asafu deru nu
onye-ishi ebvu;
g'e gude ngwa ebvu,
jita gua ya*

- ¹ Unu gua ebvu ehu-utso nu
Chileke;
onye bu iya bu ike anyi!
Unu gude ehu-utso gboo oboo
l'iphu Chileke ke
Jiekpu!
- ² Unu watanu agu ebvu;
kuru nkwa ye iya!
Unu akporu iya ogumogu;
waa une erengete!
- ³ Unu gbunaa opu m'onwa
fuepho k'ophuu!
Unu gbukwaa ya pho m'onwa
dzuopho edzudzu;
a wata obo-iphe.
- ⁴ L'iphe ono bukwa omelaj,
a turu doberu ndu Izurelu;
mbu l'oo iphe,
Chileke ke Jiekpu toru
okpa su g'e tsoje.
- ⁵ Oo ekemu, o meru o shihu
ike;
bya asu ge Jiosefu
meje iya;
mbu teke ono,
o tsoru ndu Ijiputu ogo
onoya.
- Olu, mu anu te edokwaru
mu enya.
- ⁶ Olu ono suru: Oo mbedua
pafuru phe oke ivu ono,
shi nodu phe l'ukuvu ono;
mbu bya ezia phe nkata
ivu ono,
ephe shi vuru ono.
- ⁷ Teke unu eje iphe-ehuka be
unu kuru mu oku;
mu nodu l'urwukpu gude
egbigwe za unu enu
bya adzota unu.
- Mu gude mini Meriba hua
unu ama.
- ⁸ Unube ndibe mu;
unu ngabekpodapho;
ge mu loo unu aka le nchi!
Unube ndu Izurelu;
unu ngabekpodaru mu

- phọ nchị!
 9 G'ọ tọ dukwa iphe ọzo,
 unu e-dobe agwa
 agwagwa
 l'echilabọ unu!
 Teme ọphu ọ dukwa iphe ọzo,
 unu a-bajeru eja.
 10 Noo kele ọo mbedua bu
 Chipfu;
 bya aburu Chileke unu.
 Ọo mbedua bu onye
 dufutaru unu l'alị Ijiputu;
 mbu-a;
 unu sakpodapho ọnu
 unu gabala gẹ mu
 wu-jia ya awu-ji!
 11 "Obenu lẹ ndibe mu te
 eyeduru mu ọnu;
 mbu lẹ Ízurelu te
 ekwedu nọdu mu l'eka.
 12 Tọbudu iya bu;
 mu wonuru phe haaru
 ejo okpoma phe;
 g'ephe tsowaruro iphe,
 ephe ritaru l'obu phe.
 13 Su-a; ọme ọo ke gẹ ndibe
 mu ngaberu mu nchị;
 ọme ọo ke gẹ ndu Ízurelu
 tsoo ọzo, mu toru phe;
 14 emekpe ndu ohogu phe
 ta adukpodaa iphe,
 o gege aburu mu.
 Mu gege ewoerupho eka byabe
 ndu achị phe lẹ njo;
 chia phe okpu-akpohu.
 15 Ono gege eme gẹ ndu mube
 Chipfu du ashị woze
 onwophe alị l'iphu mu;
 odumeka mu ahua phe
 ahuhù jasụ l'ojejoje.
 16 Obenu l'unubedua be
 mu gege egude
 okpobe ereshi zua;
 bya egude manụ-enwu,
 shi l'agbara-mkpuma
 nu-jia unu epho."

82

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Chileke bataakwaru lẹ
 ndzuko ndu-ikpe.

- Ọ nọ l'ẹka ono g'o kpee phe
ikpe.
- 2 Sụ-a: “?Bụ teke ole bẹ unu
e-kpeberu ikpe,
apfuduru-oto?
Mbụ-a; ?bukpoo teke ole bẹ
unu a-gbaberu ndu
ejo-iphe odzori?”
- 3 Unu hanaaru ndu ụkpa waa
ndu enwedu nna enge!
Unu kpenaaru ndu aakpa
ẹhu waa ndu akpa nri
ikpe, pfuru oto!
- 4 Unu gbafutanu ndu ụkpa waa
ndu adudu g'ọ dụ phe;
shi nno nafuta phe l'ẹka
ndu ejo-iphe!”
- 5 Ọ tọ dudu iphe, ẹphe maru;
tẹme ọphu ọ dudu iphe,
edoje phe ẹnya.
Epe anọduje erwu dadishi
l'ochii.
Eka a turu ọkpa eliphe-a
l'ophu tukoakwaru
anga anganga.
- 6 Mu sụru-a: “Mu makwaru-a
l'unu nọ-chiru ẹnya
mube Chileke;
mbụ lẹ g'unu ha bukota
unwu
Okalibe-kakota-shii;
- 7 Obenu l'unu e-mechaa nwuhu
ge nemadzu mmanu.
Unu e-mechaa daa ge
ndu-ishi ozo adaje.”
- 8 Gbalihunu gube Chileke;
kpee ndiphe ikpe!
Kele ohamoha bukota iphe,
i nwe enwenwe.

83

Ebvu-oma, Asafu deru

- 1 Gube Chileke; ta agbashinu
nkuchi!
Sụ-a; gube Chileke;
ba nodushinu
nggujunguji!
Jiko ba adashinu kọkoroko!
- 2 ?I humawaru ge ndu ohogu
ngu aphu temutemu;
waa ge ndu i dụ ashi
eseli ishi.

3 Èphe gude ẹregede achi idzu
ndibe ngu; mbu achi iphe,
ẹphe e-me ndu du ngu l'obu.

4 Èphe epfu su: "Unu bya
g'anyi tuko oha ono
l'ophu lwua.

G'anyi mee g'ẹpha Ízurelu
chihukpoepfo l'ophu
l'ophu."

5 Èphe buru obu lanu;
idzu phe wua nanu.
Èphe riwaru nte l'ẹphe e-me
ngu ẹjo-iphe.

6 Ndu onu-ulo Edomu;
yee ndu Ishimelu;
waa oshilokpa Hega;
waa ke Mowabu.

7 Waa ndu Gebalu;
yee ndu Amonu;
waa ndu Amaleku.
Ndu Filisitayinu yikwa iya
pho;
ndu Taya yiru iya.

8 Temu ndu Asiriya bya
ayikwaru iya pho.
Èphe chikoberu onwophe
g'ẹphe buru agbaru-ike
ndibe Lotu.

9 Mena phe iphe,
i meru Midiyanu.
Mee phe g'i meru Sizera yee
Jiabinu l'okpa enyimu
Kishonu;
10 mbu ndu ono,
i meru ẹphe buru
mkpurupyata le
Enu-Doru; bya emee;
ẹphe reshihu kuru l'ali;
bwaruro ikpozu,
emekwa ali.

11 Mena ndu eze phe iphe,
i meru Orebu; waa iphe,
i meru Zeyebu.
Mekwaapho ndu-ishi phe
iphe,
i meru Zeba waa
Zalumuna.

12 Mbu ndu ono, suseru: "Unu
g'anyi lwua ali Chileke
l'ophu lwuta nworu."

13 Jiko Chileke nkemu;
mena phe g'ẹphe du

- g'ęswa ekpofu;
mbú g'ęphe dú g'ęswa ereshi,
phẹrephere zikashiru.
- 14 G'ọ búru g'ọku anọduje alwa
wọwoowoo l'ọswa-a;
ọzoo g'ọku etsuje úbvú-a
15 bú g'ii-nwuru
phuruphuru g'oke
phẹrephere chĩa
phẹ ọso;
tẹme l'i gude oke
phẹrephere ngu ono mee
gẹ ndzụ rwuta phẹ.
- 16 Mena g'iphere ji phẹ iphu;
k'ọphu ndiphe a-wata achọ
uzo,
ẹphe e-shi maru ẹpha
gube Chipfu.
- 17 G'e meje phẹ iphe-iphere;
mejeru ndzụ-agụgu ye
phẹ l'iphu
mkpurumkpuru!
G'ẹphe gudekwa iphere
laa maa!
- 18 G'ẹphe eshi nno maru l'ọo
gube onye ono,
ẹpha ngu bú Chipfu ono
bú Ọkalibe-kakọta-shii ẹ
mgboko mgburugburu.

84

*Ebvú-oma, e deru nọ onye-ishi
ebvú g'unwu Kora gụa;
g'e gude ngwa ebvú,
jita gụa ya*

- 1 Gube Chipfu,
bú Ọkalibe-Kakọta-Ike;
Iphe, ẹka i bu amakwanụ!
- 2 Ọogushi obu mu ike;
mbú ẹ meji atọfuakwa
mu atọfu ẹka ọogu
mu anọdu
l'eze-ulo Chipfu.
Obu mu; m'ogwehu mu l'ophu
ara araku Chileke ono,
dzụ ndzụ ono.
- 3 Lenu l'unwu ogbe nwechaaru
ẹka ẹphe bugbaa
l'eze-ulo ngu ono.
Agbẹta nwekwarupho ẹka
ẹphe akpajẹ ẹpfune;
mbú ẹka ẹphe anọduje

- zushia unwu.
 Eka ono bu le mgboru
 oru-ngweja gube Chipfu,
 bu Chileke mu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike;
 bya abukwarupho
 Eze mu.
- ⁴ Ehu-utso be a goru nu ndu bu
 ebubu l'eze-ulo ngu;
 noo kele ephe anoduje
 l'eka ono etu ngu epha
 mkpurumkpuru.
- ⁵ Ehu-utso be a goru nu ndu bu
 ngu bu agbaru-ike phe;
 mbu ndu bu iphe,
 uche iya echije phe ehu
 bu g'ephe e-me jerwua
 ubvu Zayonu.
- ⁶ Obujeru; ephe -nodu
 awughata le nsuda Baka;
 l'o du g'eka mini aso
 gborogboro;
 teme l'o dukwa phe pho
 g'eka mini udzumini
 dzeshiru ike;
 tuko ekameka tukashia
 okpuru okpuru.
- ⁷ Ephe eshije l'ike dasweru ike
 gbiriri jasuteke ephe
 a-tuko je apfuru l'iphu
 Chileke l'ubvu Zayonu.
- ⁸ Gube Chipfu, bu Chileke,
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 numanu epfupfu,
 mu epfu anu ngu!
 Ngaberu mu nchi;
 gube Chileke ke Jiekopu!
- ⁹ Lenaa enya huma onye ono,
 egbobutaje anyi ono
 gube Chileke!
 Lenaa onye ono enya;
 mbu onye ono,
 i wuru manu l'ishi;
 gude mee ya;
 o buru eze ono!
 Meeru iya eze-iphe-oma!
- ¹⁰ Anoduje ophu l'eze-ulo
 ngu kakwa ree eme
 l'anoduje unu apha labo
 l'ukporo apha iri
 l'eka ozo.

Ọ kakwa mu ree gẹ mu bọru
 onye aguhajeru ndu abata
 l'eze-ulo Chileke uzo;
 eme lẹ mu jeru atusaru
 ẹhu l'ibe ndu ẹjo-iphe.

11 Kẹle Chipfu, bụ Chileke dụ
 g'ẹnyanwu;
 bya aburu onye
 egbobutaje anyi.

Chipfu emejeru ndiphe
 eze-iphe-oma;
 bya emeje g'a kwabẹ
 nemadzu ùbvù.

Ọ tọ dudu iphe, dụ ree,
 o kejeru ẹka mbvu l'ọ tọ
 nudu iya ndu uta adudu
 lẹ ndzu pẹ.

12 Gube Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakota-Ike;
 ẹhu-utso bẹ a gọru nù
 onye dakoberu ngu nù.

85

*Ebvú-oma, e deru nù
 onye-ishi ebvú g'unwu Kora gwa*

1 Gube Chipfu; i goshiru l'alì
 ngu dụ ngu l'obu.

Ọ bọru iphe ono meru g'o
 gude i duphuta ndibe
 Jiékpọpu azu l'alì pẹ;
 mbu ndu e shi kpua lẹ ndzu.

2 Ejo-iphe, ndibe ngu meshiru
 bẹ ì guru pẹ nvù;
 bya eworu iphe kpube l'iphe-ẹji,
 ẹpẹ meshiru g'ọ ha.

3 Ì tukurawu oke ẹhu-eghu
 ngu g'ọ ha gwọbe;
 bya apakotaru ẹhu-eghu ono,
 meru;
 ẹnya nọdu ata ngu
 kpitikipiti ono parụ haa.

4 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi; jiko Chileke,
 bụ onye ndzota anyi.

Hanaa avuru anyi ovuma!
 5 ?Iphe, anyi meru ngu
 e-ghuwa ngu rọ eghu
 jasụ l'ojejoje tọ?

Mbu-a; ?ii-hawarọ ẹhu-eghu
 ngu ono g'o shi l'ogbo
 sweru ogbo tọ?

6 ?Tii kabekpodaa mee g'anyi

- jakerehu ozo;
 shi nno mee g'ehu
 kabekpoo tsoo ndibe
 ngu utso?
- 7 Goshinu anyi l'i yeru anyi
 obu jiko Chipfu!
 Dzonna anyi l'onwongu!
- 8 Ge mu numaeshikwa
 iphe, Chileke,
 bu Chipfu epfu.
 O kweru ukwe su le ya e-me
 g'ehu du ndibe iya guu;
 mbu ndu duru iya nsu.
 Ole iphe, ephe a-kwa enya bu
 g'ephe ta laphubahe
 azu l'eme eswe.
- 9 Iphe, doru enya bu le ndu
 atsu Chipfu ebvu be
 oobyaakwa adzota;
 k'ophu o-ghu-nwiiinwii
 ya a-nodu l'ali anyi.
- 10 N-yemobu yee ire-lanu a-gha
 onwophe ndzuta;
 apfubekoto yee
 ehuguu anmaa
 onwophe akpa.
- 11 Ire-lanu e-shi l'eliphe
 mifutachaa;
 teme apfubekoto agbe
 l'imigwe lee enya l'eliphe.
- 12 Chipfu a-buru iphe,
 du ree be oo-nukota;
 bya emee g'iphe,
 anyi meberu l'ali anyi
 mehu emehu.
- 13 Apfubekoto e-vutajeru
 iya uzo;
 je atoru iya gbororo,
 oo-nodu eshi.

86

- Epfufu, Dévidi*
pfuru nu Chileke
- 1 Ngabenu nchi; gube Chipfu;
 zanu mu enu!
 Kele mbedua bu onye ukpa;
 bya aburu onye adudu
 g'o du iya.
- 2 Letanu mu enya;
 kele mu yeru ngu obu.
 Oo ngu bu Chileke mu;
 dzonna mube onye-ozu ngu,

- dakoberu ngu nụ.
- ³ Phuaru mu obu-imemini;
jiko Nnajiuphu;
kele mu eku ngu oku
mkpürumkpuru.
- ⁴ Mena g'èhu tsoo mube
onye-ozì ngu utso;
kele oò gube Nnajiuphu be
obu mu l'ophu araku.
- ⁵ Gube Nnajiuphu bu onye oma;
bya aburu onye agujeru
nemadzu nvu.
- Iphe, bukpoò ndu arakuje
ngu nù be iyeje obu
yegharu iya eka.
- ⁶ Numanu epfufu,
mu epfu anu ngu
jiko Chipfu!
Ngabenu nchi numa mkpu,
mu echiku ngu g'i meeru
mu eze-iphe-oma!
- ⁷ Iphe -nòdu atsu mu l'èhu be
mu a-kpo-kuje ngu;
kele mu maru l'ìi-numa olu
mu.
- ⁸ Agwa, nokota nu ta adudu
ophu aturu gube Nnajiuphu;
ophu o dudu iphe, ephe eme,
duru ophu aatu eyeru
ophu gubedua eme.
- ⁹ Ohamoha ono,
i gude eka ngu mee ono
l'e-mechaa byakota bya
abaaru gube Nnajiuphu eja;
bya etua ngu epha.
- ¹⁰ Noo kele i paru eka;
teme i nòdu emeje iphe,
du biribiri.
Oo ngu kpoloko kpeekpu be
bu Chileke.
- ¹¹ Jiko Chipfu; zinaa mu
uzo ngu;
k'ophu mu a-nòdu
etso uzo ire-lanu ngu ono.
Mena g'oriri mu ta agbashi
mu uzo otu l'eka i no;
k'ophu mu a-nòdu
atsu epha ngu ebvu.
- ¹² Mu gude obu mu g'o ha
ekele ngu ekele;
gube Nnajiuphu,
bu Chileke mu.

Mu e-tu ngu epha jasú
 l'ojejoje;
¹³ kele i yeru mu obu
 yegharú mu iya eka.
 Noo kele i nafutaru ndzú
 mu l'ali-maa.
¹⁴ Oowaa Chileke! Ndu eku
 onwophe wulihuakwaru
 bya mu etso ogu.
 Teme ndu ewebushi akurepho
 dzukobe g'ephe gbua mu;
 mbú ndu ono,
 te eyeduru gube Chileke
 onu ono.
¹⁵ Obenu le gube Nnajiuphu
 bu Chileke,
 aphuje obu-imemini;
 bya aburu onye emeje
 eze-iphe-oma.
 Ehu te eghujedu ngu egwu
 egwegwa;
 teme i ndu eyeje obu
 yegharú iya eka;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru.
¹⁶ Ghanaaru mu iphu;
 meeru mu eze-iphe-oma!
 Wonuru ike ngu ye mube
 onye-ozu ngu l'ehu!
 Dzónaa mube nwa,
 nwanyí ono,
 ejeru ngu ozu ono nwuru!
¹⁷ Goshinu mu iphe-ohubama,
 e-me ge mu maru l'i
 bu onye oma;
 k'ophu ndu ohogu mu
 a-huma iya; iphere egude phe;
 noo kele gube Chipfu
 gbaru mu mkpu bya
 adua mu obu.

87

Ebvú-oma, unwu Kora guru

- ¹ Chipfu tuwaru okpulo iya
 l'eli úbvú, du nsó.
- ² O yeru Zayonu enya;
 yeghata iya g'o yeberu iphe,
 bukpuo eka ozo,
 unwu Jiékpú bu.
- ³ Gube eze mkpukpu ke
 Chileke; iphe,
 du biribiri be eepfukwa

- akunyabe ngu:
 4 “Ndu Réhabu; yẹe ndu
 Bábilonu bẹ mu
 guakwaru ye lẹ ndu
 maru mu nụ.
 Ndu Filisitayinu;
 yẹe ndu Taya;
 waa ndu Kushi bẹ mu
 gukwarupho ye iya.
 Ndu ono g'ẹphe ha bẹ
 aa-tuko guru ye lẹ ndu
 a nwuru lẹ Zayonu.”
 5 Mbụ lẹ-a; ee-pfufe phota
 Zayonu sụ:
 “Onye ọwa-a; yẹe onye ọphuu
 bẹ a nwukwaru l'ime iya.
 Ọ buru Ọkalibe-kakota-shii
 l'onwiya l'e-me iya g'ọ
 nguru anguru.”
 6 Chipfu e-de l'ekwo,
 o deru ẹpha ndiphe sụ:
 “Onye ọwa-a bẹ a nwuru
 lẹ Zayonu.”
 7 Ndu agụ ebvu;
 waa ndu ete iya etete
 a-tuko gụ ebvu sụ:
 “Ọo lẹ Zayonu bẹ mini ndzụ
 gbẹ asoshiru phẹ!”

88

*Ebvú-oma; ẹvù, Hemanu,
 bụ oshilokpa Ezura
 kwaru nù onye-ishi ebvu
 g'unwu Kora gụ; g'e
 gude olu aphụ kwaa ya*

- 1 Jiko Chipfu, bụ Chileke,
 adzoje mu nụ;
 mu nọwaa l'iphu ngu
 kwaa ẹkwa onwomu;
 kwakota iya eswe l'enyashi.
 2 G'epfupfu, mu epfu anụ ngu
 rwunaa ẹka i nọ!
 Ngabenu nchị l'olu ẹkwa mu!
 3 Kele ndzụ mu l'ophu buwaa
 iphe-ẹhuka jiru iya;
 teme ndzụ mu nọduwaa
 ilu phakuu.
 4 A gụwaru mu ye lẹ ndu
 aabyawaa ekpochi
 ẹja l'ilu.
 Mu dụwaa gẹ nwoke,
 ike bvuru.

- ⁵ E wowaru mu gbadoru
 ndu maa.
 Mu dūwaa g'onye e gburu
 tɔgbo l'ime ilu;
 mbū gẹ ndu ono,
 ta adūedu g'ẹphe ha dūru
 onye ọphu ị nyataru ono;
 mbū ndu ono,
 unu l'ẹphe bukafuwaru;
 ọphu iiletabaedu phe
 ẹnya ono.
- ⁶ I chiewaru mu l'ilu ọphu
 bụ iya kachaa omilomi;
 bya aburu iya kakota
 agba ọchii.
- ⁷ Oke ẹhu-eghu ngu
 zūpyabeshiru mu ike.
 I gudewaa akparamini nkengu
 byaru mu ye l'ime mini.
- ⁸ Ị natawaru mu ndu mu l'ẹphe
 shi eshi ọkpobe ọnyà.
 I mewaa; ẹphe nọdu ebujeru
 ụbara yeru mu;
 tẹme i gubuwaru mu
 ye l'ime ọlo k'ọphu mu
 taa agbaladu.
- ⁹ Mu jewaru iphe-ẹhuka jasụ
 ẹnya gbahụ mu ọchii.
 Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje
 eku gụbe Chipfu.
 Lekwa ẹka mu ẹphenebo
 gẹ mu chiliru ngu iya.
- ¹⁰ ?Iimeje iphe, dū biribiri
 gude egoshi maa tọ?
 Ndu nwuhuru anwuhu;
 ?ẹphe a-gbeshi tuahaa ngu
 ẹpha tọ?
- ¹¹ ?Aanọduje l'ime ilu atụ ọnu
 g'i yeberu nemadzụ obu?
 Tọ ?aanọduje l'ẹka eegwe
 nemadzụ arakabya pfua
 g'ị bụ-be onye
 apfushije ike l'iphe,
 i pfuru?
- ¹² Tọ ?aanọduje l'ẹka gbahuru
 tsukiribaa maru iphe,
 dū biribiri, iimeshi?
 Tọ ?aanọduje l'alị ẹka a
 taa nyatajedu onye laru
 iya nū pfua g'apfubekoto
 ngu habe shii?
- ¹³ Obenu lẹ mu eku ngu g'ị bya

- agbaaru mu mkpu
gube Chipfu.
Utsu g'utsu be mu anoduje
epfu anu ngu.
- 14 ?Denu g'o gude gube Chipfu
jika mu?
?O nwuru inwu-agma be
iiwoharu mu iphu
ngu ewoha?
- 15 Eshinu mu bu nwata be
iphe-ememe shi kpata mu ehu;
k'ophu bu le mu nowa
onwu ntse.
- I mewaru mu jee iphe-ehuka
jasuru ike bvuwu mu;
ophu mu amakpodedu ge
mu e-me iya.
- 16 Oke ehu-eghu ngu kpowaru
mu kpofu;
teme eye ebvu nkengu
mewaa mu; mu buru
ola-l'iswi.
- 17 Mboku-mboku be ephe
aso-pheje mu g'onye utso
gbaburu haa.
- Ephe woru mu guchia
kpurukudukuu.
- 18 I natawaru mu ndu mu l'ephe
shi aswi oswi;
me ndu yeru mu obu.
Nta-a buwaa ochii bu onye
ebo mu.

89

*Evu, Etanu, bu oshilokpa
Ezura kwaru*

- 1 Mu a-gu ebvu gude pfua
ge n-yemobu Chipfu habe
shii.
Mu a-gu iya jasuru l'ojejoje.
Mu e-gude onu mu pfua
g'ogbo l'ogbo maru li
bu onye apfushije ike l'iphe,
i pfuru.
- 2 N-yemobu ngu a-du g'o du
jasuru l'ojejoje.
Oo g'akpaminigwe nguru
anguru-a bu
g'apfushi ike l'iphe,
i pfuru angujeru.
- 3 I suru l'onye i hotaru be gu
l'iya gbawaru ndzu;

- mbú l'i rifuwaru Dévidi,
 bú onye-ozí ngu angú sù:
- 4 “Awa ngu bẹ mu e-me g'ọ
 nguru anguru nọo
 ojejoje;
 mee g'aba-eze ngu kpọo
 g'abara shi l'ogbo
 sweru ogbo.”
- 5 Imigwe l'ophu atụ onu g'ị
 dụ-be biribiri gube Chipfu;
 tẹme ọ nọdu egoshikwaphọ
 ndu duru ngu nsọ l'ị bú
 onye apfushije ike
 l'iphe, i pfuru.
- 6 Kẹle-a; ?bú onye nọ l'imigwe
 bú onye aa-nọdu atụ
 eyeru Chipfu?
 ?Mbú denu onye imigwe
 ophu aa-nọdu atụ
 eyeru Chipfu?
- 7 Ẹka ndu dụ nsọ k'imigwe
 dzukoberu bẹ aanọdujekwa
 atụ Chileke ebvu.
- Ọ kakọta ndu nọ-pheru iya
 mgburugburu adụ ebvu.
- 8 Gube Chipfu, bú Chileke,
 bú Okalibe-Kakọta-Ike;
 ?bú onye dụ gẹ ngu?
 Ị parụ ẹka gube Chipfu;
 tẹme ị nọdu apfujeru
 pfushia ike l'iphemiphe,
 i pfuru gbaa
 mgburugburu.
- 9 Ọo ngu anọduje eleta oke
 akparamini eze-onyimu ọnya;
 tẹme ọ -buru l'akparamini
 sọru kẹ kpukumu;
 l'i mee ya l'ọ daa gbẹe.
- 10 Réhabu bẹ i chitaru tụa l'alị.
 Ọ dabyiru g'onye e gburu
 l'ogu.
- Ị gude ike ngu chịa ndu
 ohogu ngu;
 ephe gbaa nanụ nanụ.
- 11 Igwe l'ophu bú nkengu.
 Eliphe l'ophu bukwarupho
 nkengu.
- Ọo gubedua turu okpa
 mgboko l'ophu;
 yẹ iphemiphe,
 nọ iya nụ.
- 12 Ndegu iya mẹ ndohali iya

- bukota gubedua meru
p̄he dobe.
- Úbvú Tabo; ȳe úbvú
Hamonu aguje ebvu
ehu-utso m'ep̄he n̄uma
ep̄ha ngu.
- 13 Oshi-eka ngu bu ip̄he,
swetaru iya n̄u bu
ok̄pehu.
- Eka ngu shihuru ike;
ekutara ngu kangoo.
- 14 Aba-eze ngu bu ap̄fubekoto
ȳe ik̄pe,
p̄furu oto b̄e e gude tua
ok̄pa iya.
- Ī nodu akpaj̄eru n-yemobu
ngu; ȳe ap̄fushi ike l'ip̄he,
i p̄furu vuru ̄zo l'iphemip̄he,
iimekp̄oo ememe.
- 15 Ehu-utso b̄e a goru n̄u ndu
maru g'eetuje ngu ep̄ha;
mb̄u ndu bu ip̄horo,
shi l'eka gube Chipfu no
b̄e ep̄he egudeje eje
ekameka, ep̄he eje.
- 16 Ep̄he egudeje ep̄ha ngu ete
eswa mkp̄urumkpuru.
Ep̄he nodu anoduje ekutse
ngu l'i bu
onye p̄fuberekoto.
- 17 Kele oo ngu bu ike,
du biribiri, ep̄he nweru.
O buru l'oo l'anyi du ngu
l'obu meru ip̄he,
iimeje g'ike anyi kangoo.
- 18 Mb̄u le-a; l'onye mgbobuta
anyi bukwa Chipfu b̄e
nuru iya anyi;
mb̄u l'eze anyi bukwa
Onye Nso ke ndu Izurelu
b̄e o shi l'eka.
- 19 O nweru teke i gudeje
ophulanya zia ndibe
ngu ozi;
su l'i mewaru g'ok̄pehu
kaleru ojogu lanu.
- Ī byaru l'echilabo ndibe ngu
bya ahota nwokoroby
lanu;
mee g'o buru onye
ndip̄he a-nodu ekutse.

- 20 I hụmawaru onye-ozì ngu,
bụ Dévidi.
I woru manụ ngu,
dụ nsọ wụa ya l'ishi.
- 21 Sụ l'ọ ẹka ngu bẹ ii-gude
mee ya l'ọ nguru anguru;
mbụ l'ọ kwa oshi-ẹka
gube Chileke
a-nọduje eme g'ike ka
iya adudu.
- 22 Ọ tọ dudu ndu ọhogu iya,
duru ndu ọphu a-dụ
ike ekebuta iya g'ọ turu
pẹ utu;
ọphu ndu ẹjo-iphe asudu
iya emekpa ẹhu.
- 23 Ndu achi iya lẹ njo bẹ ii-nọdu
l'iphu iya zopyashia;
l'i chitsushikota ndu
ọ dū ashi.
- 24 N-yemobu ngu waa apfushi
ike l'iphe,
i pfuru l'a-nọdu swiru iya.
Ọ buri ẹpha ngu bẹ
oo-gudeje mabẹ mpu
iya gugugu.
- 25 Alì-eze iya bẹ ii-me g'ọ jaa
àjàjà;
mbụ g'o shi l'eze-enyimu
nọ jasụ l'enyimu
Yufurétisu.
- 26 Ọo-nọdu arakuje ngu sụ:
“Ọo ngu bụ nna mu;
bya aburu Chileke mu;
bya aburu agbara-mkpuma,
l'adzoje mu nụ.”
- 27 Gụbedua l'onwongu
emekwanaa ya l'ọ
buri ọkpara ngu;
mbụ l'ọ buri iya a-kachaa
shii l'iphe,
bukpoo ndu eze,
nọ l'eliphe l'ophu.
- 28 N-yemobu, i yeru iya l'a-buru
ojejoje.
Ogbandzu gụ l'iya apfuru
pfushia ike.
- 29 Awa iya bẹ ii-me;
ẹphe anguru anguru
jasụ l'ojejoje.
Alì-eze iya bụ g'igwe
l'ophu nọ-beru

- bụ g'oo-nọ-beru.
- 30 Ọ -bụru l'unwu iya jikaru
eme ekemu ngu;
ọphu ẹphe etsodu
iphemiphe,
ị turu ọkpa iya sụ
g'e tsoje;
- 31 ẹphe -mebyia omelali,
i doberu pẹ;
bya ajika eme iphe,
ị sụru g'ẹphe meje;
- 32 l'i gude mgboro bya echia
pẹ pyaapya gude
hùà pẹ ahùhù;
mbụ bya echia pẹ ẹchachi
gude hùà pẹ ahùhù
k'ẹjo-iphe, ẹphe eme.
- 33 Ọle ọ tọo kpọshikwanu g'i ti
yehe iya obu g'i yeru
iya ya;
ọphu ọ dudu teke ịbya aha
apfushi ike l'iphe,
i pfuru ẹ k'ẹhu iya.
- 34 I tii mebyikwa ọgbandzu ngu
l'ẹhu iya.
Ọphu ịigbanwekwa iphe,
ị sawaru onu pfua.
- 35 Eshinu ị bụ onye dụ nsọ bẹ
i riru angụ mgbo lanụ
sefu ẹka;
sụ l'ị ti byadu adzuru
Dévidi ụka;
- 36 sụ l'awa iya a-nọ jasụ
l'ojeje.
- Ọ bụru g'ẹnyanwu keru
ngu l'iphu bụ g'alị-eze iya
e-keru damudamu;
- 37 mbụ l'oo-keru jīmujimu
jasụ l'ojeje g'onwa,
bụ iphe,
agba ekebe l'akpaminigwe;
l'e gude ire iya ẹka.
- 38 Obenu l'onye ono,
ị wuru manụ l'ishi ono bẹ
ị jikawaru;
bya avụaharu iya ọvuma.
- 39 Ị jikawaru ọgbandzu,
gụ l'onye-ozu ngu gbaru.
I wowaru okpu-eze iya woru
gwọo l'urwuku.
- 40 Igbulọ iya l'ophu bẹ i
tsukpọshichawaru

- etsukposhi.
 I woru ọlo-mgbobuta iya tsua
 yọgiri yọgiri.
- 41 Iphe, bukpo ndu aghata
 aghata gwee ya tutu-a.
 Ndu obutobu iya ndu
 ekweru iya une.
- 42 I tuliru ndu achi iya le njo
 eka l'eli;
 bya emee ndu ohogu iya;
 ephe ndu ete eswa.
- 43 Atatiphu ogu-echi iya be
 i woru ghachaa
 igharaphu;
 ophu iimejeedu g'o pfushia
 ike l'iphu ogu.
- 44 I mee; ophu o duedu
 akpabiri;
 bya eworu aba-eze iya
 rwua le ntụ.
- 45 I meru iya o kahụ le
 nwokoro;
 bya eworu iphere yee ya
 g'onye yeru
 akpawuru uwe.
- 46 ?Oo-du egube owa-a jasụ
 teke ole gube Chipfu?
 ?Ii-domiwaro onwongu jasụ
 l'ojeje to?
 ?Bu teke ole be ehu-eghu ngu
 e-nwu phuruphuru
 g'oku nwuberu?
- 47 Jiko nyatakwa ge ndzu mu
 du-be mkpirikpu;
 kele nemadzu,
 i meru buepho udzu
 onu mmanu.
- 48 Le-a; ?denu nemadzu,
 a-ndu ndzu g'o to
 nwuhu anwuhu;
 ozoo g'o dzoo onwiya g'o
 to la maa?
- 49 Gube Nnajiuphu; ?bu awe be
 i doberu eze n-yemobu
 ngu ono,
 i shi egoshije mu ono;
 mbu n-yemobu ono,
 i gude apfushije ike l'iphe,
 i pfuru rifuru Dévidi
 angu l'ii-nu iya ono?
- 50 Nnajiuphu; nyatanu g'a
 chi-bewaru onye-ozu

ngu ọchi;
 waa gẹ mu tabewaru
 nshi l'iphu,
 ndiphe nọ akwagọ mu;
⁵¹ mbụ iphu ono,
 ndu ọhogu gube Chipfu
 anọduje akwagọ
 onye i wuru manụ
 l'ishi ono.
 Ẹkameka, ọ nọ bẹ ẹphe
 anọduje akwagọ iya
 iphu gude eme iya
 iphe-iphere.
⁵² G'ajaja buru kẹ Chipfu jasụ
 l'ojejoje!
 Nokwa g'ọ dụ;
 bya aburu g'ọ dụ.

90

*Epfupfu, Mosisu onye kẹ
 Chileke pfuru nụ Chileke*
¹ Gube Chipfu; ọ bụhawaa ngu
 bụ onye anyi bu ebubu
 l'ime iya eshikpọo
 l'ogbo sweru ogbo.
² Oke úbvú bya a-buru iphe,
 dụ adudu;
 mbụ l'ị byaru e-me eliphe
 l'ophu;
 yẹe mgboko gbaa
 mgburugburu;
 i nọduhawaa;
 tẹme i je a-nọdu jasụ
 l'ojejoje.
³ Nemadzụ bẹ iizije g'ọ laphu
 azụ l'alị.
 Ịsujẹ iya: "Unu laphu
 azụ l'alị;
 unubẹ unwu-eliphe!"
⁴ Kẹle unu-kuru-unu apha
 l'ẹnya ngu dọele ngu-a
 g'ujiku lanụ;
 mbụ l'ọ dọjee ngu phọ gẹ
 nche ẹnyashi lanụ.
⁵ Nemadzụ bẹ iigudeje
 anwuhu kpofu g'onye
 kpofuru ẹswa;
 kẹle ẹphe dụ
 rwushirwushi
 g'ẹswa.
⁶ L'utsu bẹ ọonoduje asha
 biribirì abya pulapula.

- O -betashia l'ụzenyashi
l'ọ nwụlwashihuwa
kpọshihu nku.
- 7 Oke ẹhu-eghu ngu
nmaswikọtawaru anyi
g'ọku;
tẹme ẹhu-eghu ngu mee;
meji gbabuhu daa anyi
l'ọhu ẹpho.
- 8 Ejo-iphe, anyi meshiru bẹ ị
kpọru giriri l'iphu ngu.
Ị bya atuko iphe-ẹji,
anyi meru lẹ mpya mee;
ọ dabyikọtaru ẹba
l'atatiphu ngu.
- 9 Oke ẹhu-eghu ngu mewaru
ndzụ anyi;
ọ nọdu agbajẹ mkpirikpu.
Ọ buru atsụ ude bẹ anyi
egudeje tsugbua
nwapha olemole ọphu
ị haru anyi.
- 10 Iphe, anyi anọ-bejeru bu
ukporo apha ẹto l'apha iri.
Teke ọ bu onye ike du l'ọ
nọ-rwua ukporo apha ẹno.
Ole ọ bu; iphe,
ejije iya nu
abukotajeerupho eje
iphe-ẹhuka yẹ aphụ;
ọphu ọ dudu g'aanọ-bejeru
l'ọ bvụ;
ndzụ anyi ephukashihu.
- 11 ?Bu onye maru g'ẹhu-eghu
ngu shihuberu ike?
?Bu onye bẹ o dokpọoru
enya;
mbụ g'oke ẹhu-eghu
ngu habe shii;
k'ọphu ọo-nọdu atsụ
ngu ebvu?
- 12 Mena g'anyi maru l'ọ tọ
dudu g'anyi a-nọ-beru
l'eliphe-a;
k'ọphu oo-me g'anyi
maru iphe.
- 13 Lwanu azu jiko Chipfu.
?Egube ọwa-a a-du jasụ
teke ole?
Phunaaru anyibe ndu-ozu
ngu obu-imemini!
- 14 Gẹ n-yemobu ngu jijenu

- anyí ẹ̀pho l'ùtsu;
 k'ọ̀phu anyí a-nọ̀duje
 agù ebvú ete ẹ̀swa
 mbọ̀ku-mbọ̀ku.
- 15 Mena g'ẹ̀hu tsọo anyí ụ̀tso
 tsọ-rwua g'ẹ̀hu shi
 dọ̀-beru anyí ẹ̀ji;
 mbụ g'i mee;
 ẹ̀hu atsọo anyí ụ̀tso g'apha,
 anyí jeru iphe-ẹ̀huka ha.
- 16 G'anyịbe ndu-ozí ngu
 hụmanu iphe,
 iimeshi.
- G'awa anyí hụmakwapho
 g'ike ngu dọ̀-be biribiri.
- 17 Gùbe Nnajiuphu, bụ Chileke;
 g'eze-iphe-oma nkengu
 nọ̀dukwa swiru
 anyí eswiru!
- Mena g'iphemiphe,
 anyí eme nguru anguru!
- Ee! Jiko Chipfu;
 mekwaa ya g'ọ
 nguru anguru!

91

- 1 Onye nọ ẹ̀ mkpula
 Okalibe-kakọta-shii
 l'e-buru eburu ẹ̀ mkpula
 ibvu
 Okalibe-kangokotaru-nụ.
- 2 Gẹ mu e-pfu kẹ Chipfu bụ l'ọ
 bụ iya bụ onye mu nọ
 ẹ̀ mkpula ezeru ndzụ;
 bya aburu iya bụ
 agbaru-ike mu.
- Ọo ya bụ Chileke;
 onye mu dakoberu.
- 3 Ọ kwa yẹbedua l'a-dzọta ngu
 g'ì tì nmalahụ l'igbudu,
 ndu achì nta ngu
 gbaberu ngu;
 bya adzotakwa ngu phọ
 l'ẹjo iphe-ememe,
 tsoru pherephere eje.
- 4 Ọo ñkù iya bẹ oo-gude
 kpuchia ngu.
- Ọ buru ẹ̀ mkpula ñkù
 iya bẹ ii-gbaba je
 edomia onwongu.
- Ọ buru ike, ọopfushije l'iphe,
 o pfuru a-buru iphe,

- e-gbobutaję ngu nų;
 bya aburu iphe,
 i gude ezeru onwongu.
- ⁵ Iphe, anọduje eye ebvu
 l'enyashi bę i tii
 tsudu ebvu;
 ọphu iitsukwapho apfu,
 ezi phuphuphu
 l'eswe ebvu.
- ⁶ Teme ẹjo iphe-ememe,
 anọduje eze kojokojo
 l'echi abali ta adudu
 ọphu iitsu ebvu;
 mbu je akpachaa le ndu
 ọphu etsu nemadzu
 pyaapyaa l'echi eswe.
- ⁷ Unu labo l'umadzu ukporo iri
 l'a-da ngu le mgbureku;
 teme ndu rwuru unubuku
 adabyiru ngu
 l'uzo ekutara;
 ole o to dudu iphe,
 bya eme ngu nų.
- ⁸ Oo enya be ii-gudeje huma
 aphu, aanu ndu ẹjo-iphe;
 obenu le gubedua be o
 too jidu me mgbodzu.
- ⁹ O kwa gube Chipfu bu onye
 mu no le mkpula
 ezeru ndzu.
- Eshi ọphu i no le mkpula
 Okalibe-kakota-shii;
¹⁰ o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nų;
 ọphu o dudu mgbuka,
 bya eshita uzo ibe ngu;
¹¹ kele oo-karu-a
 unwu-ojozi-imigwe iya
 g'ephe leta ngu enya;
 chee ngu nche l'iphe,
 bukpo uzo, iishikpo.
- ¹² Ephe e-gude ẹka pata
 ngu apata; a nonyaa;
 i kpo okpa le mkpuma.
- ¹³ Oduma; yee oghu be
 ii-zopyabeje l'okpa;
 mbu l'oke oduma;
 yee ẹjo-agwo be ii-gudeje
 okpa zo-gbua.
- ¹⁴ Chipfu sukwaru: "Eshinu o
 yeru mu obu be mu
 a-noduepho anafutaje

- iya;
 mbü lẹ mu a-nọduepho
 egbobutaje iya g'ọ tọ dü iphe,
 e-me iya nü;
 kele ọ guberu epha
 mu iphe.
- 15 Oo-ku mu oku;
 mu aza iya enu.
 Ọ -nọdu eje iphe-ehuka;
 mu anọdu swiru
 iya eswiru.
 Mu anafuta iya bya akwabe
 iya ubvu.
- 16 Mu e-gude ndzu ogologo
 zu-jia ya epho;
 goshi iya ge mu egudeje
 adzo nemadzu."

92

Ebvü-oma eswe-atuta-unme

- 1 Ọo iphe, dü ree g'a jaje
 Chipfu ajaja;
 mbü g'e gudeje ebvu tua
 gube
 Okalibe-kakota-shii epha;
 2 mbü g'a gbeshije l'utsu
 je epfukashiaru ndiphe
 ke n-yemobu ngu ono.
 Teke o rwuru l'enyashi;
 eeje epfuaru phe gi
 bu-be onye apfushije ike l'iphe,
 i pfuru.
- 3 Iphe, ee-gude aku iya le
 nkwa bu une,
 a kparu l'udo iri;
 yee ogelenda,
 aha gengugengu;
 4 kele gube Chipfu gudewaa
 iphe, dü ree, iimeje mee
 g'ehu tsoo mu utso.
 Mu aguje ebvu ehu-utso me mu
 humaepho iphe,
 i gude eka
 meshigbaa dobe.
- 5 Gube Chipfu; lewaro g'iphe,
 iime habe shii.
 Teme oriri ngu paa omilomi.
- 6 Obenu l'onye egomunggo
 swehuru ta amadu
 l'onoo g'ọ dü;
 ophu o dokwarupho
 onye-eswe enya

- egube ono;
⁷ mbú l'a makwarú-a lẹ ndu
 ẹjo-iphe akpọ-fushi
 g'ẹka ẹswa efushi;
 tẹme lẹ ndu iwashì bẹ
 iphemiphe, ẹphe eme
 bukotaephe upete;
 ọle ee-mechakwanaa
 mebyia phẹ jasú l'ojejoje.
- ⁸ Obenu lẹ gube Chipfu parú
 ẹka jasú lẹ tuutuutu
 lẹ mimiimii.
- ⁹ Gube Chipfu; ndu ohogu ngu
 e-mechakwaa buru
 mkpurupyata;
 mbú-a; ndu ẹjo-iphe g'ẹphe
 hakotakpoo bẹ
 ee-mechakwaa
 chika nanú nanú.
- ¹⁰ Obenu l'i meru;
 okpehu mu dụ gẹ k'atsú.
- I bya eworu manú,
 eshi mkpọ wúa mu l'ishi.
- ¹¹ Mu gudewaa ẹnya mu huma
 lẹ ndu ohogu mu phẹ
 bẹ e mekperu;
 bya egude nchì mu numa
 lẹ ndu ẹjo-iphe,
 wulihuru etso mu opfu
 bẹ a vùwaru
 l'ogbarabvu.
- ¹² Ndu pfuberekoto a-nodu
 aja ajaja gẹ mpfú.
- Ẹphe a-nodu evu evuvu
 g'oshi sida k'úbvú
 úbvú Lébanonu,
¹³ e yeru l'ime ọlo
 kẹ Chipfu.
- Ẹphe a-nodu l'okpoku Chileke
 anyi asọ pulapula.
- ¹⁴ Ẹphe -kahuchakpoo akahú;
 ẹphe amile-a mebyi.
- Ẹphe aduele-a nwata nwata;
 bya amaẹle-a roroo;
¹⁵ k'ophu ẹphe e-shi nno
 goshi lẹ Chipfu bú onye
 pfuberekoto;
 bya aburu
 agbara-mkpuma nkemu;
 tẹme ophu ọ dudu iphe,
 apfuduru-oto,
 oomeje.

93

- 1 Chipfu buakwaa eze!
 Akpabiri be o gbaphuru
   g'onye gbaphuru ekwa;
   bya agbaphukwapho
   okpehu g'onye
   gbaphuru ekwa.
- Mgboko be o meru;
   o nguru anguru;
   k'ophu bu l'o to dudu
   onye suru iya enwubata.
- 2 Aba-eze ngu nguru anguru
   e shi l'edenwede.
 Gubedua shiro l'ojejoje
   noduta.
- 3 Gube Chipfu;
   eze-enyimu byaakwaru
   utso;
   mbu l'eze-enyimu be
   aanuakwa ukporo iya
   l'eka oso ke gborogboro;
   teme eze-enyimu nodu
   atuwa oke akparamini
   gude abya utso.
- 4 Obenu le Chipfu,
   bu l'igwe paru aka;
   k'ophu bu l'olu nkiya
   daghataru mgbeka,
   eze-enyimu anoduje echi.
 Teme okpehu nkiya ka k'oke
   akparamini
   eze-enyimu shii.
- 5 Gube Chipfu; iphe,
   i toru okpa iya su g'e tsoje
   be i meru;
   o pfuru pfushia ike.
 Ulo ngu bu iphe, meru iya;
   o du ubvu l'enya bu
   l'o du nsu;
   teme o buru g'oo-du iya
   bu ono gbiriri
   jasu le tuutuutuu
   le mijimiimii.

94

- 1 Gube Chipfu, bu Chileke,
   bu onye agwataje ugwo iphe;
   jiko wanaa g'enyanwu
   g'a huma ngu!
- 2 Gbalihunu gube onye ekpeje
   mgboko l'ophu ikpe!
 Jiko pfunaa ndu eku onwophe
   ugwo, gbaru phe nu!

- 3 Gùbe Chipfu; ?ndu ẹjọ-íphe
a-gbọkpọ kwakoko-a,
ẹphe agbọ-a jasú teke ole?
- 4 Ndu eme ẹjọ-ememe
anọduje etu onwophẹ
ọphushugbu.
Ẹphe epfunúkaje okporokpo
opfu,
ọnu phẹ asúdu epfupfu.
- 5 Ndibe gùbe Chipfu bẹ ẹphe
egweje uji; mbú ndu ono,
bú okíphe ngu ono bẹ ẹphe
akpapyashì ishi.
- 6 Ụnwanyi, ji phẹ nwùhuru;
yẹe ndu lwarù alwalwa
bẹ ẹphe aphùje aphùphu.
Ẹphe eworu ndu enwedu
nna gbushia.
- 7 Ọobujeru; ẹphe -nọdu;
ẹphe asú: “Chipfu ta adúkwa
íphe, ọohumaje;
mbú lẹ Chileke kẹ Jiékọpu
ta adúkwa íphe,
ọokpa ishi iya.”
- 8 G'owa-a dokwaa unu ẹnya;
unubẹ ndu egomunggo
swehuru l'echilabọ
unwu-elíphe; mbú-a;
unubẹ ndu eme eswe;
?bú teke ole bẹ
unu a-makpọoru íphe?
- 9 ?Bú onye ono, bú iya
pfuberu nemadzú nchì
ta anúdu íphe
lẹ nchì?
- Tọo ?bú onye ono,
moberu nemadzú ẹnya
ta aphúdu ọzo l'onwiya?
- 10 ?Búchia onye ono,
agbeje ahù ndu amadú
iya nù ahùhù ono
te edobedú unu g'unu
a-dú;
mbú ?bú yẹbedua ono,
anọduje ezi nemadzú
mmamíphe gbẹchia ọphu
ọ madú íphe l'onwiya?
- 11 Chipfu makọtaru íphe,
nemadzú anọduje arì.
Ọ maru l'ọriri phẹ búkota
íphe-mmanù.
- 12 Sù-a; ẹhu-útso bẹ a gọru

- nụ onye gube Chipfu
 ahùje ahùhù;
 mbụ onye iigudeje ekemu
 ngu ezi iphe.
- 13 Onye ono bẹ iimeje gẹ
 meji nmapfuru m'ọ
 nọdu eje iphe-ẹhuka;
 jasụ mbọku,
 ee-bu nsụ gẹ ndu ẹjo-iphe
 wulahu.
- 14 Noo kẹle Chipfu ta
 abyakpọdaa aha ndibe
 iya;
 ọphu ọ byakpoda ekwe gẹ
 ndu bụ okiphe iya laa l'iswi.
- 15 Noo kẹle ndu-ikpe a-wata
 ekpe ikpe, pfuru ọto.
- Ọ buerupho ndu obu pẹ guru
 ìphóró bụ ndu a-dụ ike
 tsokọta ikpe ono.
- 16 ?Bụ onye a-gbeshi pfụ-doru
 mu;
 mekpeeru mu ndu
 ẹjo-iphe?
- ?Bụ onye a-pfuru l'ẹkiya
 nkemu lwụ-kpeeru mu ndu
 eme ẹjo-ememe?
- 17 Ọ tọ bụ lẹ Chipfu gbaru
 mu mkpu;
 mẹ mu anọduhawaro l'alì
 ọ-larụ-nọdu-nggujungguji
 teke dụ ẹnya.
- 18 Teke mu chiru mkpu sụ
 l'ẹpurukutu echikọtaakwa
 mu bẹ n-yemobu nkengu
 wotaru mu gẹ mu ta ada.
- 19 Teke mu wataru arì oke ọriri
 bẹ ì duru mu obu mee;
 ẹhu tsọahaa mu ụtso.
- 20 ?Ii-kwe gẹ gụ lẹ ndu-ishi,
 ete emedu iphe,
 pfuru ọto megba iphe;
 mbụ ndu egudeje ekemu
 emekpa ndu ẹphe achì ẹhu?
- 21 Ẹphe edzukobeje g'ẹphe
 kpapyaa ndu
 pfuberekoto ishi.
- Ẹphe woru onye adudu iphe,
 o meru kpee mpfugbu.
- 22 Obenu l'ọo Chipfu bụ onye
 egbobutaje mu nụ.
- Ọo Chileke mu bụ oke

agbara-mkpuma ono,
 mu agbabaje je
 edomia onwomu ono.
 23 Oo ya a-pfu phe ugwo iphe-eji,
 ephe eme;
 teme o buru iya e-mebyishi
 phe k'ejo-iphe ono,
 ephe eme ono.
 Oo Chipfu, bu Chileke anyi
 e-mebyishi phe.

95

1 Unu bya g'anyi gaa ebvu
 ehutu-utso gude jaa
 Chipfu!
 Unu g'anyi tua uzu ehutu-utso
 gude kwabe iya ubvu;
 mbu onye ono,
 bu agbara-mkpuma,
 adzoje anyi ono!
 2 Unu g'anyi bya l'iphu iya bya
 ekele iya ekele!
 Anyi egude ebvu-oma tua
 uzu ehutu-utso gude kwabe
 iya ubvu!
 3 Kele Chipfu bu Chileke,
 paru eka;
 bya aburu onye eze,
 paru eka;
 onye kakota agwa,
 ndu mgboko l'ophu shii.
 4 Eka omilomi ali jeberu
 bu iya be o du l'eka.
 Mkpakponu oke ubvu
 buru iya nwe iya.
 5 Eze Enyimu bu nkiya kele oo
 ya meru iya;
 teme o buru iya gude eka
 iya meta ali-okponku dobe.
 6 Unu bya g'anyi phozeta
 baaru iya eja!
 G'anyi gbua ikpere l'iphu
 Chipfu ono, bu iya meru
 anyi ono.
 7 Kele oo ya bu Chileke anyi.
 Anyi buru ndu ooche g'onye
 eche aturu;
 mbu anyi buru unwu
 aturu, no iya l'eka.
 Oo ya bu; teke unu numaru
 olu iya ntanu owa;
 8 Unu ta akpochikwa obu

- unu gẹ ndiche unu
 phẹ kpochiru iya
 lẹ Meriba.
 Waa g'ẹphe kpochiru iya
 lẹ Masa l'echiẹgu;
⁹ mbụ ẹka ono, ndiche unu
 phẹ nọru hụa yẹbe
 Chileke ama bya
 adalekwaa ya phọ adale;
 l'ẹka ẹphe gudechaa
 ẹnya phẹ hụma iphe,
 ya meru.
- ¹⁰ Ụkporo apha labọ
 mgburugburu bẹ ogbo
 ono mekọtaru yẹbe
 Chileke iphe-eghu.
- Ya sọru l'egomunggo phẹ
 jephuhuwaru
 l'eme iphe-ẹji;
 ophu ẹphe ekwedu
 alwaphuta azụ bya eshia ụzo,
 ya goshiru phẹ.
- ¹¹ Ọo ya bụ; mu gude ẹhu-eghu
 buta angụ ria sụ:
 “Ẹphe ta abyadụ abata l'ẹka
 mu l'ẹphe a-nọdu
 tuta unme.”

96

- ¹ Unu gụa ebvú òphúú nù
 Chipfu!
 G'ụnwu-eliphe l'ophu gụnaa
 ebvú nù Chipfu!
- ² Unu gụa ebvú nù Chipfu;
 unu tua ya ẹpha!
 Unu rajẹ iya arara
 mbọku-mbọku
 l'ọdzoje nemadzụ!
- ³ Unu tọaru ndu ọhozo ọnu g'ọ
 dọ-be biribiri!
 Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
 dọ biribiri, oomeje!
- ⁴ Noo kẹle Chipfu parụ ẹka;
 bya aburu onye gbaru
 g'a jajẹ iya ajaja.
 G'a tsujekwa iya phọ ebvú l'ọ
 kakọta iphe, bụ agwa
 ndu mgboko l'ophu shii.
- ⁵ Kẹle agwa ndiphe l'ophu
 bukota iphe, e gude ẹka mee;
 obenu lẹ Chipfu bụ iya
 gude ẹka iya mee igwe

- l'onwiya.
- ⁶ Akpabiri yẹe ogbunwiiinwii
 bẹ nọ iya l'ataphu;
 tẹme ọkpehu waa
 ọdu-biribiri tukoepho
 ọlo iya, dụ nsọ sweta.
- ⁷ Unubẹ ipfu l'ipfu,
 dụ lẹ mgboko-a;
 unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
 Unu pfua g'ọ dụ-be biribiri;
 yẹe g'ọkpehu iya habe shii!
- ⁸ Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
 gbaru iya nù!
 Unu bya anụ Chileke iphe
 l'ọkpoku iya!
- ⁹ Unu yee adụ nsọ g'onye yeru
 uwe baarụ Chipfu ẹja!
 Unubẹ ndiphe l'ophu;
 unu tsuje iya ebvu!
- ¹⁰ Unu karụ ọhamoha lẹ Chipfu
 buakwaa eze;
 tẹme l'eliphe l'ophu bẹ e
 mewaru g'ọ nguru anguru;
 k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
 sụru iya enwubata.
- Ọ bụru Chipfu ono e-kpe
 unwu-eliphe
 mgburugburu ikpe,
 pfuru ọto.
- ¹¹ G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
 ẹhu atsọ ndiphe l'ophu
 ọtso!
 G'eze-enyimu yẹe iphemiphe,
 nọ iya l'ime tükokwa
 tụa oke akparamini!
- ¹² G'ẹgu l'ophu mękpoo
 iphemiphe, nọ iya
 nù tuko gbọo ọgboo!
 Noo teke iphe, bụ oshi,
 dụ l'ọswa a-gụ ebvu
 ẹhu-ọtso l'iphu Chipfu.
- ¹³ Ẹphe a-nọdu l'iphu Chipfu
 gụa ebvu
 kele ọobyawaa ekpe
 unwu-eliphe ikpe.
 Oo-gude apfubekoto iya kpee
 mgboko l'ophu ikpe;
 bya egude ire-lanụ
 kpee ndiphe ikpe.

- tsọ ndiphe l'ophu uto!
 G'iphe, bukpo ohamoha,
 bukube eze-enyimu
 tekwa eswa!
- ² Urwukpu me ochii no-pheru
 iya mgburugburu.
 O buru apfubekoto yee
 ikpe, pfuru oto be e gude
 tua okpa aba-eze iya.
- ³ Oku evujeru uzo je atuko
 ndu ohogu iya,
 no-pheru iya mgburugburu
 kepyashia.
- ⁴ Ebemu, oolo phaaphaa buru
 iphoro, e gude ahuma
 uzo l'eliphe.
 Ndiphe l'ophu -huma iya;
 ephe anmahu jiiijiii.
- ⁵ Ubvu l'ophu azashihuje
 gunwu m'ephe nodu
 l'iphu Chipfu;
 mbu m'ephe nodu
 l'iphu Nnajiuphu ophu
 nwe mgboko l'ophu.
- ⁶ Akpaminigwe l'ophu atu
 onu lo bu onye
 pfuleru-eka-oto;
 teme ndiphe l'ophu nodu
 ahumaje go du-be
 biribiri.
- ⁷ Iphe, bukota ndu abaru iphe,
 a pyiru apyipyi eja;
 mbu ndu gude nshi
 eku onwophe be e
 mekotaru iphe-iphere.
 Unube nshi l'ophu;
 unu bya abaru
 Chileke eja!
- ⁸ Ndu bu le Zayonu numaru
 iya; ephe teahaa eswa.
 Ndu Jiuda be eh u atso uto
 le ge gube Chipfu egudeje
 ekpe ikpe.
- ⁹ Kele gube Chipfu bu
 Okalibe-kakota-shii
 le mgboko mgburugburu.
 I kangokotaru agwa,
 no le mgboko-a l'ophu.
- ¹⁰ Ge ndu yeru Chipfu obu
 kpokwa ejo iphe-ashi;
 kele o kwa ndu duru iya
 nsọ be ooletaje enya.

Ọ bụru phẹ bẹ ọonafutaje
 l'ẹka ndu ejo-iphe.
 11 Ìphóró bẹ e meru g'ọ dọru
 ndu p̄fuberekoto.
 Ndu obu guru ìphóró bẹ e
 meru g'ẹhu-útso ji ẹhu.
 12 Unu nọdu l'ẹka Chipfu
 tee ẹswa; unubẹ ndu
 p̄fuberekoto!
 Unu tua ya ẹpha;
 l'ẹpha iya dụ nsọ.

98

Ebvú-oma

1 Unu gụa ebvú ọphúú nù
 Chipfu;
 kele o meru iphe, dụ biribiri.
 Ọọ ẹkutara iya;
 waa oshi-ẹka iya ono,
 dụ nsọ ono bẹ o gude
 lwụ-kpee ọkpobe
 alwụ-kpe.
 2 Chipfu mewaru g'a maru
 l'ọodzofutaje;
 bya emewaa g'ọhamoha
 maru l'ọ bụ onye
 p̄fuberekoto.
 3 Ọ nyatawaru n-yemobu,
 o yeru ọnu-ulo Ízurelu;
 yẹe ire-lanụ,
 oomeru phẹ.
 Je akpaa l'ẹka igwe beru
 alị beru bẹ a
 hụma-dzuwaru gẹ
 Chileke anyi egudeje
 adzọ nemadzụ.
 4 Unu tụa ụzu ẹhu-útso gude
 kwabẹ Chipfu ùbvù;
 unubẹ unwu-eliphe
 l'ophu!
 Unu gụa ebvú-oma gushia
 ya ike gude jaa Chipfu!
 5 Unu gude une gụa
 ebvú-oma gude tua
 Chipfu ẹpha.
 Unu egudekwaphọ une;
 yẹe ebvú-ekwekwe
 jaa ya ajaja.
 6 Unu gburu opu ye iya;
 phua ụpyi ye iya.
 Unu tụa ụzu ẹhu-útso gude

kwabẹ Chipfu, bụ
 eze ùbvù.
 7 G'oke ẹnụmụ yẹe iphemiphe,
 nọ iya l'ime tükokwa tụa
 oke akparamini.
 Mgboko l'ophu atụa ụzu;
 yẹe iphemiphe,
 bu l'ime iya.
 8 G'ẹnụmụ ẹnụmụ,
 nọgbaa nụ tükọ
 kua ẹka.
 Úbvú ùbvú anọkobe
 gụa ebvú l'ẹhu atso
 phẹ uto.
 9 G'ẹphe tükọ nọdu l'iphu
 Chipfu gụa ebvú;
 kele oobyawaa ekpe
 unwu-eliphe ikpe.
 Ndu mgboko l'ophu bẹ
 oo-kpe ikpe,
 pfuru oto;
 teme l'ọ hakwarupho
 ndiphe l'ophu enge,
 pfuru nhamunha.

99

1 Chipfu buakwaa Eze.
 Gẹ ndiphe nmahukwa
 pyaapyaapya.
 Aba-eze iya nọ l'echilabọ
 chierobu.
 Gẹ mgboko l'ophu nmaa
 yigayiga.
 2 Chipfu pakwaru ẹka;
 mbụ onye ono,
 bu lẹ Zayonu.
 E woliru iya eli;
 ọ kakọta ohamoha shii.
 3 G'ẹphe jaa ẹpha ngu,
 bu Okalibe ajaja;
 mbụ ẹpha ngu ono du nsọ;
 ndiphe nọdu atsụ iya ebvú.
 4 Eze obu parụ ẹka.
 Iphe, aduje iya ree bu ikpe,
 pfuru oto.
 Eme iphe ẹnụ-nhamunha
 bẹ i meru dobe;
 ọ nguru anguru.
 L'ẹhu unwu Jiékpọ bẹ
 i meru iphe, pfuru oto;
 waa umere,
 pfuru nhamunha.
 5 Unu kutsee Chipfu,

bú Chileke anyi.
 Unu bya ephozeta lẹ mgboru
 ọkpa iya baarụ iya ẹja.
 O dọ nsọ.
⁶ Mósísu yẹe Erọnu shi yírú
 lẹ ndu bú uke kẹ Chileke.
 Sámẹlu shi yírú lẹ ndu
 shi akpọ-kuje ẹpha iya.
 Ndu ono shi ekuje ẹpha
 Chipfu; l'ọ za phẹ ẹnu.
⁷ O shi anọduje l'urwukpu,
 kpuru oronmono
 pfuru opfu nọ phẹ.
 Ẹphe shi edobeje ekemu iya
 bya eme omelali,
 ọ tọru phẹ ọkpa iya.
⁸ Gube Chipfu, bú Chileke
 anyi;
 i shi azajẹ phẹ ẹnu.
 A makwarụ-a l'i shi ahùje
 ndu Ízurelu ahùhù
 m'ẹphe shiswee ọzo ngu;
 obenu l'i shi bọru phẹ
 Chileke,
 agujeru onye meru
 iphe-ẹji nvụ.
⁹ Unu kutsee Chipfu,
 bú Chileke anyi.
 Unu baarụ iya ẹja l'úbvú iya,
 dọ nsọ; kẹle Chipfu,
 bú Chileke anyi
 dọkwa nsọ.

100

Ebvú-oma, e gude ekele Chipfu ekele

¹ Unu tọa ọzu ẹhu-utso gude
 kwabẹ Chipfu ùbvù;
 unubẹ unwu-eliphe l'ophu.
² Unu gude ẹhu-utso jeru
 Chipfu ozi.
 Unu gude ebvú ẹhu-utso gude
 bya l'iphu iya.
³ Unu makwarụ lẹ Chipfu
 bú Chileke.
 Oọ ya meru anyi;
 tẹme anyi bọru nkiya.
 Anyi bú ndibe iya;
 bya abọru atọru,
 ooche echeche.
⁴ Unu gude ebvú-ekelẹ bahụ
 ibe iya.

Unu egude ebvú-ajaja
 jerwua l'òkpoku iya.
 Kele iya ekele tua
 ya ẹpha.
 5 Kẹle Chipfu bú onye oma;
 tẹme n-yemobu nkiya
 nọdu anọje jasụ
 l'ojejoje.
 Ọpofushije ike l'iphe,
 o pfuru; e -shì l'ogbo
 sweru ogbo.

101

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Mu a-gụ ebvú guku
 n-yemobu ngu;
 yẹ ikpe ngu, pfuru ọto.
 Mu a-gụ ebvú gude tua gùbe
 Chipfu ẹpha.
 2 Ndzụ mu bẹ mu a-tọ nwẹhu
 mee g'ọ tọ dụ ẹka ụta
 a-dụ iya.
 ?Bụkpoo teke ole bẹ
 ịi-kpapfuta mu?
 Mu e-gude obu, adudu ẹka
 ụta dụ iya buru l'ibe mu.
 3 Ọ tọ dudu ẹjo-iphe,
 mu bya ekwe g'o shisweta
 mu iphu.
 Umere ndu te etsodu ọkpobe
 opfu ono dụ mu ashì;
 ọphu mu ahadụ gẹ mu
 l'ẹphe rakuru.
 4 Ndu ụzo phẹ gberu nggọ bẹ
 mu a-chifuje l'ẹka mu nọ;
 ọphu ọ dudu iphe,
 anyi l'ẹjo-iphe jigba.
 5 Ndu anọduje evu nwibe
 phẹ nvu-azụ bẹ mu
 e-me g'ẹphe buru
 ọla-l'iswi.
 Ndu etu onwophe
 ọphushugbu;
 waa ndu eku-onwonye
 dụ l'obu bẹ mu ta
 atagbukwa lẹ nshi.
 6 Ndu apfushije ike l'iphe,
 ẹphe pfuru lẹ mkpukpu-a
 bẹ mu a-nọdu eleta ẹnya;
 k'ọphu anyi l'ẹphe
 a-tuko buru jasuru;
 mbụ l'onye ụta adudu l'iphe,

- oome e-mechaa ejeru
mu ozi.
- 7 Ọ tọ dudu ndu ẹregede
m'onye lanu,
mu bya ekwe g'o buru
l'ibe mu;
ọphu ọ dukwapho ndu
atu kporoko m'onye lanu,
mu bya ekwe g'ọ pfuru
pfushia ike l'iphu mu.
- 8 Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu
e-meje g'iphe,
bu ndu ẹjo-iphe,
nọ l'ali-a dobe ọnu doo.
Mu a-tuko ndu eme iphe-ẹji
bufu ẹ mkpukpu
ke Chipfu.

102

*Epfupfu, onye eje iphe-ehuka
epfu anu Chileke*

- Opfu, o pfuru teke ike abvu
iya abvubvu; guru aphu,
no iya l'obu nu Chipfu*
- 1 Numanu epfupfu, mu epfu
anu ngu jiko Chipfu!
Ge mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchi!
- 2 Ta agbakutakwaru mu azu
nta-a, mu eje iphe-ehuka-a!
Ngabenuru mu nchi!
Zanu mu enu egwegwa
nta-a,
mu eku ngu oku-a!
- 3 Kele ndzu mu l'ophu
phukahwaru
g'enwuru-oku.
- Okpu mu nodu enwu
phuruphuru g'icheku-oku.
- 4 Obu mu be e gburu
pyaapya; a;
o nwua lwaa g'eswa;
k'ophu o meru mu;
mu zohaa eri nri.
- 5 Mu tsuwaru oke ude
gbiriri jasụ mu wufu
koru g'eda akpo;
bya aburu okpu wushiru.
- 6 Mu du ge mgbashi-ujiku,
kwaru l'echiegu;
ge mgbashi-ujiku,
beru l'eka e meru

- umerekete.
 7 Mu zẹ nwuru ẹnya.
 Mu dụwaa gẹ nwenu,
 beru nkinyi iya l'eli
 mkpotsu-ulo.
- 8 Ndu ọhogu mu anọduje
 ekweru mu une mkpurumkpuru.
 Teme ndu achi mu le njo
 gudewaa ẹpha mu
 ephu iphu.
- 9 Oo ntụ be mu erije l'ọ
 buru mu nri.
 Mu nọdu ewojeru ẹnya-mini
 gwakọbe l'iphe,
 mu angu angungu.
- 10 O buru iphe, kparu iya nu
 bu l'ehu eghushi ngu
 eghu ike;
 kele i woliwaru mu bya
 eworu tuphaa etupha.
- 11 Nwujiku ole, mu a-nọ
 l'eliphe-a dụwaa
 g'ononyo ụzenyashi.
 Mu anọdujeepho anwu
 lwaalwaa g'ẹswa.
- 12 Obenu le gube Chipfu
 suru gedemu l'aba-eze
 ngu ojejoje;
 ọphu a byadu azọha
 ẹpha ngu azọha;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 13 Ii-gbalihu-a phuru
 Zayonu obu-imemini;
 kele o rwuwaru teke
 ii-meru iya eze-iphe-oma;
 mbu me teke ono,
 a hotakpooru ahota
 dobe ono rwuepho;
 14 kele mkpuma iya du ndu
 ejeru ngu ozi mkpa.
- Oobujeru; o -kpua udzu tuuu;
 imemini iya adushia phe ike.
- 15 Ohamoha a-tsu ẹpha gube
 Chipfu ebvu.
 Ndu eze, nokota le mgboko
 l'ophu a-kwabẹ
 o-gbu-nwiiinwii ngu ubvu;
 16 kele Chipfu e-gude ẹka iya
 kpukwaa Zayonu;
 bya egude o-gbu-nwiiinwii
 ya lufuta.
- 17 Oo-ngabẹ nchi l'epfupfu,

- ndu adudu g'ọ dụ phẹ
 epfu anụ iya;
 ọphu oohudu arwọrwo,
 ẹphe arwọ iya l'ali.
- 18 G'e dee ọwa-a l'ẹkwo
 doberu ọgbo ọphu
 aa-nwụ l'iphu;
 k'ọphu ndu ono,
 e teke atsutakpodaanu
 ime phẹ ono e-tu
 Chipfu ẹpha.
- 19 Lẹ Chipfu gbẹkwa l'eze-ulo
 iya l'ephekerephe
 ẹka ọonoje;
 mbụ l'ọ gbẹ l'imigwe gbua
 igo l'eliphe;
 20 gẹ ya numa ude,
 ndu mkpọro atsụ;
 shi nno mee gẹ ndu e
 kperu mpfugbu nweru
 onwophe.
- 21 Ọo ya bụ g'aa-kọo kẹ Chipfu
 lẹ Zayọnu;
 tua ya ẹpha lẹ Jierúsalemu;
 22 mẹ ọhamoha waa
 ali-eze ndiphe l'ọphu
 dzukọbeephe g'ẹphe baaru
 Chipfu ẹja.
- 23 Lẹ mu byakwa ejejaha ụzo
 ndzụ mu ẹbo;
 ọ tükowa ike,
 shi dụ mu nụ nashichaa
 mu;
 bya egbubọta ndzụ mu.
- 24 Ọo ya bụ; mu sụ: Te kutashinu
 mu; jiko Chileke mu;
 l'ẹbe adu gẹ mu
 nọ-bewaru lẹ mgboko;
 lẹ gubedua bẹ apha
 nkengu a-nọkwa
 shi l'ọgbo sweru ọgbo.
- 25 Eshikpọo lẹ mbụ bụ ngu
 turu ọkpa eliphe l'ọphu.
 Teme ọ buru ngu gude
 ẹka ngu mee igwe.
- 26 Iphemiphe ono e-mechaa
 lakọta l'iyi;
 obenu lẹ gubedua
 l'a-dụ g'ị dụ;
 mbụ-a; l'iphemiphe ono
 e-mechakwaa kashihu
 g'uwe.

- Ọọ g'aagbanweje uwe-a
 bú g'ii-mechaa gbanwee
 phẹ; nkephẹ abvú.
 27 Obenu lẹ gúbedua
 búephọ onye ị bú bẹ ị bú;
 ọphu apha nkengu
 abvúdu abvúbvú.
 28 Ụnwu, ndu ejeru ngu ozi
 nwútaru
 l'e-buru kwasẹru;
 l'e mekwaphọ g'awa phẹ
 nguru anguru
 l'iphu ngu.

103

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Gúbe obu mu; tua Chipfu
 ẹpha.
 Iphe, búkpoo iphe, dụ mu
 l'ime ẹhu; tua onye ono,
 ẹpha iya dụ nsọ ono ẹpha.
 2 Obu mu; jiko tua Chipfu
 ẹpha;
 ọphu ọ dúkwa urwu,
 eeritajẹ iya l'ẹka mẹ nanu,
 ịi-zọha azọha
 3 Ọogujeru mu nvú l'iphe-ẹji,
 mu meru g'ọ ha;
 tẹme ọ nọdu emeje gẹ
 mu ka mma l'iphe,
 búkpoo iphe,
 eme mu nọ.
 4 Ọogbafutaje ndzụ mu
 g'ọ tọ la l'ilu;
 bya ekpube mu n-yemobu;
 waa obu-imemini g'okpu-eze.
 5 Oogudeje iphe, dụ ree zụ-jia
 mu ẹpho;
 tẹme ọ nọdu emeje gẹ
 mu lwa azụ lẹ nwẹpa
 g'ugo.
 6 Chipfu emeje iphe, pẹfuru ọto;
 tẹme ọ nọdu ekpeje ndu e
 eme ewere ikpe,
 pẹfuru nhamunha.
 7 O meru gẹ Mosisu maru
 ụzo iya;
 bya emee gẹ ndu Ízurelu
 maru iphemiphe, oome.
 8 Chipfu bú onye aphuje
 obu-imemini;
 bya aburu onye emeje

- eze-iphe-oma.
 Èhu te eghujedu iya eghu
 egwegwa;
 teme o ñodu eyeje obu
 yegharu iya eka.
- ⁹ O too bajedu mba tekenteke;
 ophu ovujedu ovuma
 jasuwaruroya.
- ¹⁰ O too lejedu g'iphe-èji
 anyi gbaru eme anyi;
 ophu opfujedu anyi
 ugwo ejo-iphe,
 anyi emegbabe.
- ¹¹ Kele oo g'igwe no-be ali
 ephekerephe bu g'o habe;
 mbu eye obu,
 o yeru ndu atsü
 iya ebvu.
- ¹² O buru g'uzo
 enyanwu-awawa du-be
 enya l'uzo enyanwu-adada;
 bu g'eka o wofuru emeswe,
 anyi mesweru iya je
 edobe habe enya l'eka
 anyi no.
- ¹³ O buru ge nna aphujeru nwa
 iya obu-imemini-a;
 bukwapho ge Chipfu
 aphujeru ndu atsü iya ebvu
 obu-imemini.
- ¹⁴ Kele oo ya maru g'e gude
 mee anyi.
 Oonyataje l'oo urwuku mmanu
 be anyi bu.
- ¹⁵ L'a -bya le nemadzu be eswe
 ndzu iya du g'eswa.
 Onoduje aba yoyoyo g'okoko,
 no l'egu.
- ¹⁶ Pherephere -ziepho kpua ya
 nwanshi l'o phukashihu.
 Eka o shi ñodu ta
 anyatabedu iya ozo.
- ¹⁷ Obenu le-a; e -shi le gbururu
 jeye le gbururu be
 n-yemobu ke Chipfu aduje
 l'ehu ndu atsü iya ebvu;
 teme l'o wokwarupho
 apfubekoto nkiya doberu unwu
 nwanwanwanwanwa
 ndu ono;
- ¹⁸ mbu l'ehu ndu ophu
 edobeje ogbandzu iya;

- bya anyatajẹ dobe ekemu,
 ọ tūru doberu phẹ.
- 19 Chipfu mewaru g'aba-eze
 iya nguru anguru l'imigwe;
 tẹme abubu,
 ọ bu eze dzuru oha l'ophu.
- 20 Unube unwu-ojozi-imigwe
 ke Chipfu; unu tua ya epha;
 mbu unube ndu ike du,
 bya aburu ndu eme
 opfu iya.
- 21 Unu tua Chipfu epha;
 unube unwu imigwe l'ophu;
 mbu unube ndu-ozu iya,
 l'eme iphe, bu uche iya.
- 22 Unu tua Chipfu epha;
 unube iphe,
 o meru ememe dobe l'eka
 ọ bu eze.
- Gube obu mu; tua Chipfu epha.

104

- 1 Gube obu mu; tua Chipfu
 epha.
 Gube Chipfu, bu Chileke mu;
 i paru eka apaa.
 I gbaphuru adu-ubvu yee
 adu-akpabiri g'onye
 gbaphuru eka.
- 2 Iphoro be i yeru g'onye
 yeru uwe.
- Imigwe l'ophu bu gubedua
 gude eka ngu phushi
 iya g'onye phushiru
 ulo-eka;
- 3 bya eworu uko ulo ngu
 gbaa l'eli akpaminigwe.
- I meru urwukpu;
 ọ buru ugbo-inya ngu.
- I nodu atukojeru pherephere
 le nkù ephe.
- 4 I meru pherephere;
 ọ buru onye-ozu ngu;
 bya emee
 onwu-phuruphuru-oku;
 ọ buru onye iizije ozu.
- 5 Oo ngu tūru okpa eliphe
 l'ophu;
 k'ophu bu l'a ta abyadu
 enwubata iya enwubata
 jasū l'ojejoje.
- 6 I woru eze-onyimu kpua

- ya g'onye kpuru uwe;
 k'ophu mini ha l'eli
 kakota úbvú l'ophu
 l'eli.
- 7 Obenu l'oo mba be i baru
 eze-enyimu ono;
 o keta oso gbaa mgbalanu;
 mbu l'o numaerupho ora,
 i gbe l'imigwe raa;
 o gbalachaa.
- 8 O nodu aso gborogboro awu
 oke-úbvú awuwu aso
 ala l'o-bua-ozee okpa úbvú.
- O sokwaseru uzo,
 i toru iya okpa iya.
- 9 I kpawaru iya oke aka o to
 soghatajedu;
 k'ophu o to byadu
 erimigbuba mgboko ozo.
- 10 O mewaru ge mini shije
 l'ogba gbaa dederere
 kwaseru okpa-úbvú.
- Ootsojeru mgbaka
 úbvú epyophe.
- 11 O buru iya echebeje unwu
 anu, bu l'egbudu mini
 g'ephe ha.
- Nkapfu-igara-oswa nodu
 angu iya mini.
- 12 Enu, ephe l'eli nodu anoduje
 l'aguga nggele ono
 akpa epfune.
- Ephe nodu anoduje
 ebephe l'ekali-oshi ono
 agu ebvu.
- 13 O nodu agbeje l'eka o bu
 agba mini l'úbvú.
- Mgboko l'ophu be iphe,
 oome jikporu ephe.
- 14 Eswa be o meru;
 o nodu erwushije k'ophu
 iphe-edobe a-taje nri;
 bya emee iphe-akoko
 dobe ge nemadzu
 gudeje ko opfu kobe
 iphe l'ali;
- 15 gude kuta me,
 aanguje g'obu tsoo utso;
 bya emeta manu,
 aanyije g'iphu maa mma;
 waa nri,
 eerije ge ndzu du.

- 16 Oshi Chipfu bẹ ọogbaje
 mini ree;
 mbụ oshi sida ọphu dụ
 l'úbvú úbvú Lébanonu,
 bụ oshi ọphu o yeru
 l'onwiya.
- 17 Ọ bụru l'eli ẹka ono bẹ ẹnu
 akpajẹ ẹpfune.
 Eze-ọku-eswi-uda woru
 ephekerephe oshi payinu
 mee unuphu ibe iya.
- 18 Oke-úbvú oke-úbvú bụ
 ndu bu iya nụ bụ
 egwu-ọswa.
 Ọgba bụru ẹka nchi-ọgba
 anọduje ezeru ndzu.
- 19 O meru ọnwa g'e gudeje gụ
 apha.
 Ẹnyanwu nọdu amajeru teke
 ya a-riiba.
- 20 Ọobujeru; teke i meru;
 ọchii wata agbagba
 l'ọ bụru iya bụ ẹ
 nchi ejihu.
 Iphe, bukpuo anụ,
 nọ l'ọswa eshi l'ẹka ẹphe
 nọ wufukota jeshia achọ
 iphe, ẹphe e-ri.
- 21 Oduma asuaha ekiri achọ
 nri, oo-ri; mbụ nri,
 shi l'ẹka Chileke.
- 22 Teke ẹnyanwu waerupho;
 ẹphe ezita onwophe ezita;
 je domia l'ọgba phe.
- 23 Nemadzu agbeshi teke onoya
 jeshia l'egu.
 Ooje anọdu l'egu jee ozi
 jasụ l'uzenyashi.
- 24 Gube Chipfu; ozi, iijekota
 bukwa aguta aguta.
 Iphemiphe ono bukotaruru
 mmamiphe nkengu bẹ i
 gude mekota iya;
 mbụ ẹ mgboko l'ophu
 bẹ iphe,
 jiru iya nụ bukota iphe,
 i gude ẹka mee.
- 25 Eze-enyimu ha shii bya adu
 ọsa.
 Ọ bụru l'ime iya bẹ
 aguta aguta anụ bu;
 mbụ iphe, nọ ndzu;

- ndu ophu ha shii;
 me ndu ophu ha nwanshii.
- 26 O buru l'eli iya be aanoduje
 angaphe ugbo-mini.
- Te me ejo-oke-agiyi ono,
 bu ngu gude eka ngu
 mee ya ono nodu ebvu
 mini l'ime iya.
- 27 Iphemiphe ono bu ngu be
 ephe tuko ele enya l'eka
 gi nuje phe nri
 l'orwuberu iya.
- 28 Teke i nuru phe iya;
 ephe achikobe iya
 l'onwophe.
- Teke i saru eka; iphe,
 du ree enwushihu;
 ephe egude iya
 rijia ephe.
- 29 Teke i domiru phe iphu ngu;
 ndzu-agugu erwuta phe.
- Teke i nataru phe unme,
 ephe atu;
 ephe anwuhu buru
 eja ali.
- 30 Teke i kuru Unme ngu ye phe
 l'ehu; ephe aburu iphe,
 e meru k'ophuu.
- I nodu emeje iphu mgboko
 l'ophu g'o du ophuu ophuu.
- 31 G'o-gbu-nwinwii Chipfu
 dukwa g'o du jasu
 l'ojejeje.
- G'ozi, Chipfu gude eka iya
 jee mekwa g'ehu tso
 ya utso;
- 32 mbu onye abujeru;
 o -lee eliphe l'ophu enya;
 l'o nmahu pyaapyaapya.
- Teke o byaru eka l'eli ubvu;
 ubvu obu akpuhu
 tututuutu.
- 33 Mu a-noduje agu ebvu
 anu Chipfu le ndzu
 mu l'ophu.
- Mu a-guje ebvu gude
 etu Chileke mu epha
 jasu ge mu a-no-beru.
- 34 Jiko ge ke nkiya-a,
 mu ari-a tsokwaa ya utso;
 noo kele iphe,
 Chipfu anoduje eme

emeje g'ẹhu tsọo mu uto.
 35 Jiko ẹ ndu iphe-ẹji chihu
 l'eliphe l'ophu;
 ophu ndu ẹjo-iphe
 aduhe adudu ophu.
 Gube obu mu;
 jiko tua Chipfu ẹpha.
 G'ajaja buru ke Chipfu.

105

1 Unu keke Chipfu ekele;
 unu kua ẹpha iya!
 Unu mee g'ohamoha
 madzuru iphe, o meru!
 2 Unu guku iya l'ebvu!
 Unu gua ebvu gude tua
 ya ẹpha!
 Unu pfukashikwapho iphe,
 bukpo iphe, du biribiri,
 onoduje eme!
 3 Unu gude ẹpha iya ono,
 du nsọ tua onwunu ẹpha!
 G'obu ndu achọ Chipfu
 teje ẹswa!
 4 Unu wojeru ẹnya dabẹ
 le Chipfu me l'okpehu
 iya!
 Mbua unu choje iphu
 iya mkpurumkpuru!
 5 Unu nyatakwa iphe,
 du biribiri, o mekotaru;
 waa iphe-ohumalenya,
 o meshigbaaru;
 waa ikpe, o kperu;
 6 unube oshilokpa Ebirhamu,
 bu onye-ozu iya;
 unube unwu Jiekopu,
 bu ndu o gude ẹka iya hota.
 7 O kwa iya bu Chipfu;
 bya aburu Chileke anyi.
 Ikpe iya tukoru mgboko
 vọ pfurupfuru.
 8 Ogbandzu iya be onyataje
 jasọ le tuutuutuu
 le mijimiimii.
 Ukwẹ-iphe, o kweru be eshije
 l'ogbo sweru ogbo.
 9 Ogbandzu ono,
 yele Ebirhamu gbaru ono;
 mbu angu ono,
 o riburu Ayizaku ono;

- 10 bẹ o meru; ọ bụru ekemu
l'ẹhu Jiékoṗu.
Ndu Ízureḷu bẹ o meru iya;
ọ bụru ọgbandzu,
a-nọ ojejoje;
11 sụ phẹ: “Ọo unu bẹ mu
a-nụ alị Kénanu
g'ọ bụru okiphe,
unu ketarụ.”
- 12 Teke ono bẹ ẹphe shi
habe nwahabe;
mbụ teke ẹphe shi
ha nwa chiaka-chiaka;
bụru ndu lwarụ
alwalwa l'alị ono.
- 13 Ẹphe shi etsojeru
ọhamoha aghaphe.
Ẹphe -shi l'alị-eze ọwa-a;
ẹphe alufu l'alị-eze
ọphuu.
- 14 Ọphu ọ dudu onye o kweru
g'o mee phẹ ewere.
Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu
phẹ baarụ ndu eze mba;
15 sụ phẹ: “Unu te edenyikwa
ndibe mu,
mu hofutaru ẹka!
Unu ba adukwa iphe,
unu e-me ndu epfuchiru
mu nù!”
- 16 O meru; ọkpa-nri bya l'eliphe;
shi nno woru nri,
ẹphe nweru enweru
mebyishichaa.
- 17 O ye nwoke lanụ g'o vuru
phẹ ụzo;
mbụ Jiósefu, onye ono,
e reru; ọ bụru ohu ono.
- 18 Ẹphe tụa ya mkpọro l'ọkpa;
huswashia ya ọkpa;
bya eworu
agadagba-ígwè
ye iya l'olu;
19 gbiriri jasụ mbọku,
o pfuru opfu;
ọ vụa g'o pfuru iya;
mbụ jasụ opfu,
Chipfu pfuru mee g'a
maru l'ọ bụ onye ire-lanụ.
- 20 Noo ya bụ; eze zia sụ g'e je
ewehaa ya.
Onye bụ ishi ọha woru iya

- wehaa;
o nweru onwiya.
- 21 O woru iya mee onye-ishi
unuphu ibe iya l'ophu;
mbụ onye elekọta
iphemiphe,
o nweru enweru;
- 22 sụ iya g'ọ hùje ndu-ishi
ahùhù teke dụ iya ree;
l'ọ zije ndu bụ ọgerenya
l'alị-eze iya mmamiphe.
- 23 Ọo ya bụ; ndu Ízurelu
lanaa Ijiputu.
Ndibe Jiékoju jenu
aburu ndu lwaru alwalwa
l'alị Hamu.
- 24 Chipfu bya emee ndibe iya;
ẹphe nọdu azu azùzù
shii.
O mee phe; ẹphe paa igwerigwe;
shi nno kapyabẹ ndu
ohogu phe.
- 25 O woru obu ndu ohogu phe
ono ghaphua.
Ndibe Chipfu ono bya adu
ndu ono ashị.
Epe wata achiru ndu-ozu
iya ono ẹjo idzu.
- 26 Ọ bya ahọta Mosisu,
bụ onye-ozu iya;
bya ahọta Eronu bya
eworu phe zia;
27 ẹphe je emeshia
iphe-ohumalenya
nkiya l'echilabọ phe;
bya egoshi phe iphe,
dụ biribiri ke Chipfu
l'alị Hamu.
- 28 O ziru ochii ozi;
o je emee alị ono;
ọ gbahụ tsukiriba;
noo kele ndu Ijiputu
kwefuru opfu Chileke ike.
- 29 Ọ bya emee; mini,
nọ l'alị phe ghokota
mee.
Ema, dụ iya nụ tuko
nwushihukota.
- 30 Mbara tuko alị phe
mgburugburu jikota
pyimu kwochaa
nkwotankwo;
bahuchaa le mkpuru

- ẹka ndu-ishi alị pẹ
 akwaje akwakwa.
- 31 Ọ bụa opfu bẹ o pfuru;
 ijiji tsuaha gbiigbiigbi;
 teme mkpụrumkpu
 tukoepho alị ẹka
 ono sweta.
- 32 Igwe haa edze mini
 wata atụ akamini;
 bya atụahaa egbigwe
 gbaagbaa l'alị pẹ l'ophu;
 33 bya atụpyashia vayinu pẹ
 mẹ oshi figu pẹ;
 bya atuko oshi,
 nọ l'alị pẹ l'ophu
 zijashikota.
- 34 Ọ gbeshikwa ọzo bya epfua
 opfu; igube wata etsutsu;
 mbụ ogu, etsu gbiigbiigbi
 bụru aguta aguta.
- 35 Ẹphe tuko iphe, dzụ ndzụ,
 ẹkwọ dụ tapyashikota
 l'alị pẹ l'ophu; mbụ tuko
 iphe,
 ẹphe meberu l'alị g'ọ ha
 tapyashia.
- 36 Ọ gbẹ teke ono bya atuko
 ndu bụ ọkpara
 l'alị pẹ gbushia;
 mbụ tuko nwa,
 vuru ụzo kpọo pẹ iphu
 mee umerekete.
- 37 Ọ bya edufuta ndu Ízurelu;
 kporu mkpọla-ododo
 yee mkpọla-ọchaa kpojia
 pẹ ẹka;
 ophu ọ dudu ụnwu
 Ízurelu ono g'ọ ka mma
 l'ọo onye lanụ,
 mkpọ kpọru l'ọkpa.
- 38 Ẹhu tsọo Ijiputu ntumatu
 g'ẹphe tųgbuerupho;
 kele ẹphe shi atsụwa
 ndu Ízurelu ebvu
 shingushingu.
- 39 Ọ bya aphushiaru pẹ
 urwukpu gude kpuchia pẹ;
 bya akpọberu pẹ ọku
 g'ẹphe gude hụma
 ìphóró l'enyashi.
- 40 Ẹphe sụru g'a nụ pẹ nri;
 Chipfu bya achiru ọkwà

- nụ phẹ;
 bya egude nri,
 shi l'igwe zụ-jia phẹ ẹpho.
- 41 Oke mkpuma bẹ ọ tūharu
 ụzo; mini shi iya sọshihu;
 mbụ asọ gẹ nggele
 l'echiẹgu ono;
 42 noo kele ọ nyataru
 ukwe-iphe, dụ nsọ,
 o kweru nụ onye-ozì iya,
 bụ Ébirihamu.
- 43 O dufuta ndibe iya;
 ẹhu nọdu atso phẹ.
 Ẹphe nọdu atụ ụzu ẹhu-utso
 gude eje afuta;
 mbụ ndu ono, ọ họtaru ono.
- 44 O woru alì ndu ọhozo woru
 nụ phẹ.
- Ọ buru ẹka ndu ọzo riru aphụ
 iya bẹ ẹphe wotaru;
 ọ buru okiphe phẹ;
 45 k'ophu ẹphe a-wata eme
 omelalì iya;
 dobeahaa ekemu,
 shi iya l'ẹka.
- G'ajaja buru kẹ Chipfu.

106

- 1 G'ajaja buru kẹ Chipfu.
 Unu kele Chipfu ekele;
 kele ọ bụ onye oma.
 N-yemobu nkiya anọje
 jasụ l'ojejoje.
- 2 ?Bụ onye a-dụ ike tụa ọnu
 g'iphe,
 Chipfu eme habe shii?
 Tọo; ?denu onye a-dụ
 ike tugbabe Chipfu ẹpha iphe,
 oomeẹbe?
- 3 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
 anọduje eme iphe,
 dụ nhamunha;
 mbụ ndu ono,
 anọduje eme iphe,
 pfuru ọto tekenteke.
- 4 Nyatakwa mu jiko Chipfu;
 teke ịi-wata egoshi lẹ
 ndibe ngu dụ ngu l'obu!
 Byakwa agbaarụ mu mkpu
 m'ị byatashia phẹ adzota!
- 5 K'ophu mu a-huma ọ-dụ-ree,
 ị doberu ndu ị họtaru;

- tsokwaru phọ ọha ono,
 bụ nkengu ono tee ọswa;
 mbụ tsoru ndu ono,
 bụ okiphe ngu ono tua
 ngu ọpha.
- ⁶ Anyi meakwaru iphe-eji gę nna
 anyi oche phę meru.
 Anyi mekwaru ọjọ-ipe;
 mbụ l'anyi mewaru iphe,
 apfuduru-oto.
- ⁷ Teke nna anyi oche
 phę shi nọdu lę Ijiputu
 bę iphe, dụ biribiri,
 i shi emeje te eshidu
 edoje phę ọnya.
- Ophu ọ dudu ikpoto
 iphe-oma ngu, duru ophu
 ọphe nyataru.
- Ọphe kwefuru ngu ike
 l'aguga Eze-onyimu
 Uswe-uswe ono.
- ⁸ Ọle o gudeele-a g'ọpha iya
 apfuru dzọo phę;
 k'ophu aa-maru l'ọpha
 iya parụ ọka apaa.
- ⁹ Ọ baru Eze-onyimu
 Uswe-uswe mba; mini,
 nọ iya nụ tashihu.
- O dua phę ghaa echi
 ogbu-mini g'onye agha
 echięgu.
- ¹⁰ Ọ dzotaru phę l'ọka ndu
 ọhogu phę;
 gbafuta phę l'ọka ndu ọphe
 dụ ashi.
- ¹¹ Mini rikota ndu achi phę
 lę njọ;
 ophu ọ dudu g'ọ ka mma
 l'oo onye lanu, waru nụ.
- ¹² Noo teke ọphe kwetaru l'ipe,
 o kweru ukwe ememe bę oomeje;
 bya agua ebvu gude tua
 ya ọpha.
- ¹³ Ophu ọ dudu g'ọ nọ-beru;
 ọphe zọhaa iphe ono,
 o meru ono;
 teme ophu ọphe angabejeedu
 g'ọ chi-koshi phę idzu.
- ¹⁴ Ọphe rwua l'echięgu ono;
 ọphe wata eme iphe,
 agụ phę nụ;
 mbụ ọ buru l'alị ono,

- dabyiru mgbegere ono
 be ẹphe huru Chileke ama.
- 15 Ọo ya bu; ọ nunu phe iphe,
 ẹphe suru g'a nu phe.
 Ọ nuchanaa phe iya;
 bya evuru ejo iphe-ememe
 byabe phe l'ishi.
- 16 Ẹphe rwua l'eka ẹphe
 kpoberu ulo-ekwa
 phe g'ẹphe butota.
 Ọ duru ndu wataru ejiru
 Mosisu yee Eronu ijenya;
 mbu umadzu labo ono,
 Chipfu hotaru dobe iche
 ono.
- 17 Noo ya; alì ghekahu ebo
 lwee Detanu;
 bya atuko Abiramu yee ndu
 ẹphe l'iya swi lia le ndzu.
- 18 Teme oku nwulihu ke
 phoophoophoo bya
 etsufu ndu etsoje phe nu.
 Oku ono tukoeppo ndu
 ejo-iphe ono tsufu.
- 19 Ẹphe rwukwaa l'ubvú
 Horebu;
 ẹphe je eworu agwa dobe;
 mbu gude mkpola-ododo
 wua nweswi dobe
 baahaaru iya eja.
- 20 Ẹphe gude odu-biribiri
 phe ono, bu Chileke
 gude je agbanweta iphe,
 a kpuru; ọ du g'eswi,
 ata eswa.
- 21 Ẹphe zohaa Chileke ono,
 dzoru phe nu ono;
 mbu onye ono,
 meru iphe,
 paru eka l'alì Ijiputu;
²² bya emee iphe,
 du biribiri l'alì Hamu;
 bya emekwapho iphe,
 du ebvu l'aguga
 Eze-enyimu Uswe-uswe
 ono.
- 23 Ọo ya bu; ọ su le ya
 e-mebyishi phe;
 obenu le Mosisu,
 bu onye ọ hotaru jeru
 apfu-chia uwara,
 o shi abya;
 g'o to gude oke ehu-eghu

- iya mebyishikọta
g'ẹphe ha.
- 24 E mechaa; ẹphe woru ẹguru
alì ono nmaa phulaphula;
ọphu ẹphe ekwetaduru l'iphe,
Chileke kweru ukwe
ememe bẹ ọo-dụkwadu
ike mee.
- 25 Ẹphe nọdugbaa l'ime ọlo-ẹkwa
phẹ wata agụ aphụ;
ọphu ẹphe ekweedu eme iphe,
Chipfu sụru g'ẹphe mee.
- 26 Ọo ya bụ; ọ chilia ẹka eli
riaru phẹ angụ sụ lẹ ya
e-me g'ẹphe daa pọpoo
l'echiẹgu;
27 tẹme ya erwuta unwu
nwanwa phẹ jeye ndu
ọhogu phẹ l'ẹka.
- Ẹphe achikashia phẹ;
ẹphe agbaa nanụ nanụ
dzuru eliphe l'ophu.
- 28 Ẹphe gbeshi je eworu
onwophe ọo l'ẹka
Balụ-Peyọ;
bya awata eri iphe,
e gburu l'agwa,
ta adzudu ndzụ.
- 29 Ẹphe menaa; Chipfu vọahaa
ọvuma l'ejo-ememe,
ẹphe nọ megbabẹ.
- Mgbu-ọnwu dabanụ
l'echilabọ phẹ.
- 30 Ọle Finehasu gbeshiru bya
egboo ọgu ono sụ g'ono
ta nwụkwa;
shi nno gboo mgbu-ọnwu
ono.
- 31 A gụaru iya ono l'apfubekoto,
e-shi l'ẹhu iya sweru
oshilọkpa iya jasụ l'ojejoje.
- 32 Ẹphe rwukwaa l'aguga
mini Meriba;
ẹphe kpatsu Chipfu iwe.
- Mosisu shi phẹ l'ẹka meta
kpua onwiya.
- 33 Ọo kẹle ẹphe kwefuru
Unme Chileke ike meru iphe,
Mosisu gude pfua iphe,
o togo pfudu.
- 34 Ọphu ẹphe alwụbeduru
ndu ono,
ẹphe jepfuru l'alì ono;

- gẹ Chipfu tųru phẹ
ekemu sụ g'ẹphe lwua phẹ.
- 35 Ọ bụchiaru iphe,
ẹphe meru bụ l'ẹphe
jeru eworu onwophe
tụkobe lẹ ndu ono.
Ẹphe ghaa ẹghirigha
wata eme omelali phẹ.
- 36 Ẹphe wata abarụ agwa
phẹ ẹja.
Iphe ono mechaa bụru
ọnyà nmata phẹ.
- 37 Ẹphe gude nwa phẹ nwoke;
mẹ kẹ nwanyi gude wata
agwa ẹjo ọbvụ.
- 38 Ẹphe wata egbushi ụnwu
phẹ, adudu iphe, ẹphe meru;
gude agwa ọbvụ
ndu Kėnanu.
Ẹphe gude mee ụnwu
phẹ ono merwushia ali
ono;
39 bya eshikwapho nno
merwushia onwophe;
mbụ shi nno bụru ndu
agba ụkpara.
- 40 Noo g'o gude Chipfu
vụahaaru ndibe iya
ọvuma;
mbụ kpọ-yiaharu ndu ono,
bụ okiphe iya ono ukuvu.
- 41 Ọ chiru phẹ ye l'ẹka
ndu ọhozo.
Ndu ẹphe dụ ashị bụru eze
chiahaa phẹ.
- 42 Ndu ọhogu phẹ kpaahaa
phẹ ẹhu.
Ndibe Chileke bya anọdu
phẹ l'ẹka.
- 43 Ọ dzotakpooru phẹ
teke dụ igwerigwe;
ọle ẹka uche adujee phẹ
pho bụ l'eme iphe,
a sụru g'ẹphe te emeshi.
Ẹphe shi nno nọdu l'iphe-ẹji
phẹ yifu.
- 44 Ọle ọobujeru;
iphe-ẹhuka -byapfuta phẹ;
ẹphe -raku Chileke;
l'ọ rwua Chileke l'ẹhu
ẹgwegwa; l'ọ numa
olu phẹ.

- 45 L'o gude opfu ẹhu phe
nyata oḡbandzu iya.
O gude ke l'o yeru phe
obu selaa ẹka azu.
- 46 O mee g'iphe,
bukpoo ndu kpuru
phe le ndu phuru phe
obu-imemini.
- 47 Dzonaa anyi; jiko Chipfu,
bu Chileke anyi.
Shinu l'ohamoha ono
rwukobe anyi ozo;
k'ophu anyi e-tu ngu epha;
gube onye ono,
epha ngu du nsọ ono gude
ajaja,
anyi a-ja ngu baa aba.
- 48 G'ajaja buru ke Chipfu,
bu Chileke ke ndu
Izurelu gbururu jeye
le gbururu.
G'onnyemonye sukwa:
"Nokwa g'ọ du!"
G'ajaja buru ke Chipfu!

107

- 1 Unu kele Chipfu ekele;
kele o bu onye oma.
N-yemobu nkiya anoje jasu
l'ojejeje.
- 2 Ge ndu Chipfu gbataru
kele iya ekele l'ọ bu
onye oma;
mbu ndu o gbataru l'eka
ndu achi phe le njo;
3 ndu ono, o shi l'ohamoha
rwukoo;
mbu ndu o jeru l'uzo
enyanwu-awawa;
bya ejee l'uzo enyanwu-ariba;
je uzo isheli bya ejee ndohali
je erwukoo.
- 4 O duru ndu ophu bu
l'echiegu be epe tsoru
aghaphe;
mbu l'ali, dabyiru mgbegere,
adudu iphe, du iya nu;
ophu epe amadu uzo,
epe e-shi jerwua mkpukpu,
epe e-je ebupyabe.
- 5 Egu-nri guru phe;
egu-mini gu phe.

- Ẹphe nọdu l'ẹka ono jọo ẹhu
 wufu.
- 6 Tọbudu iya bụ;
 ẹphe raku Chipfu g'ẹphe nọ
 l'iphe-ẹhuka ono.
- Ọ bya anafuta phẹ l'iphe-ẹhuka,
 ẹphe eje ọbu.
- 7 Ọ bya edua phẹ shia ọzo,
 pfuru ọto;
 durwua phẹ mkpukpu,
 ẹphe e-buru.
- 8 G'ẹphe keke Chipfu ekele l'o
 yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe iphe,
 dụ biribiri.
- 9 Kele onye mini agụ be
 oochejije iya ẹpho;
 l'o gude iphe, dụ ree zụ-jia
 onye ẹgu agụ ẹpho.
- 10 Ọ duru ndu ọphu shi nọdu
 l'ẹka agba ọchii bya
 adu tsukiribaa;
 mbụ buru ndu nọ mkpọro
 eje iphe-ẹhuka l'ẹka e gude
 iphe-ígwè tųgbabe phẹ ọkpa;
 11 kele ẹphe kwefuru ike l'ẹphe
 te emedu opfu Chileke;
 mbụ jịka l'ẹphe lẹ
 Ọkalibe-kakọta-shii
 ta achidu idzu lanu.
- 12 Tọbudu iya bụ;
 ọ parụ phẹ haa;
 ẹphe jeaha ozi mkpọnwehu.
 Ẹphe jee ya jasụ ẹphe
 nọdu aphọhuje daa;
 ọphu ọ dudu onye gbaru
 phẹ mkpu.
- 13 Noo ya; ẹphe raku Chipfu
 g'ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka ono.
 Ọ bya adzọo phẹ l'iphe-ẹhuka,
 ẹphe eje ọbu.
- 14 Ọ bya edufuta phẹ l'ẹka
 agba ọchii,
 gbahuru kẹ tsukiribaa,
 bụ ẹka ẹphe shi nọdu;
 bya agbabushia ẹgbirigba,
 e shi gude tųgbabe
 phẹ ọkpa.
- 15 G'ẹphe keke Chipfu ekele l'o
 yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe
 iphe, dụ biribiri;

- 16 Kele ọnyakashije ọguzo,
 a kparụ l'onirubvu;
 bya egbubushije mgborígwè,
 e gude gbachishia ụzo.
- 17 O nweru ndu ọphu watarụ
 eme eswe.
 O bụru iphe, kparụ iya nụ
 bụ l'ephe kwefuru
 Chileke ike;
 tẹme e mekpaa phẹ ẹhu;
 opfu l'ephe bụ ndu
 meru ẹjo-iphe.
- 18 Ẹhu phẹ nafuchaa phẹ nri.
 Ẹphe nọdu anwuhu phakuu.
- 19 Tọbudu iya bụ;
 ẹphe raku Chipfu g'ẹphe
 nọ l'iphe-ẹhuka ono;
 O bya adzọo phẹ l'iphe-ẹhuka
 ono,
 byapfutaru phẹ nụ ono.
- 20 O bụru opfu ọnu bẹ o pfuru;
 o mee; ẹhu dukota
 phẹ ike;
 shi nno dzọta phẹ l'ilu.
- 21 G'ẹphe kele Chipfu ekele
 l'o yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru phẹ iphe,
 dụ biribiri.
- 22 G'ẹphe gwerụ ngweja-ekele
 nụ iya.
 Ẹphe agụa ebvu ẹhu-utso gude
 mee g'a maru g'iphe,
 oome gbaru.
- 23 O dọru ndu ọphu gude
 ụgbo-mini tsoru
 eze-enyimu agba nghọ.
- 24 Ndu k'ono humaru ozi,
 Chipfu jeru; ozi,
 dụ biribiri,
 o jeru l'echi ogbu-mini;
²⁵ kele ọ bụ-a opfu bẹ o pfuru
 l'ọnu;
 oke pherephere wata ezizi.
- O shi nno mee;
 oke akparamini ono
 wata atushi ike.
- 26 Ụgbo-mini phẹ nọdu
 awulihuje ephekerephe
 ephekerephe.
 L'ọ byakwa atsụbakpoo
 omilomi omilomi.
 Oke iphe-ẹhuka, ẹphe eje ono
 mee;

- obu phẹ zashihu azashihu.
 27 Ẹphe nọdu anga anganga;
 akpọ garigari gẹ ndu
 ngushiru mẹe ike.
 Mmamiphe phẹ l'ophu buru
 phẹ ọla-l'iswi.
 28 Tọbudu iya bụ; ẹphe raku
 Chipfu g'ẹphe nọ
 l'iphe-ẹhuka ono.
 Ọ bya anafuta phẹ l'iphe-ẹhuka,
 ẹphe eje ọbu.
 29 Ẹnyimu, aphụ oke
 gborogboro bẹ o meru;
 ọ phụahaa nwa swiswiswi;
 bya abaarụ oke
 akparamini mba;
 ọ daa nyonyoronyo.
 30 Ẹhu tsọahaa phẹ uto g'ọ
 daru nyonyoronyo ono.
 O dua phẹ gbiriri jasụ ẹphe
 jerwua ọdu ugbo-mini
 ẹka ẹphe eje.
 31 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'o
 yenụkaru phẹ obu;
 waa l'oomeru phẹ iphe,
 dụ biribiri.
 32 G'ẹphe kutsee ya l'ẹka e
 dzukọberu edzukọbe;
 tua ya ẹpha l'ẹka ndu
 bụ ọgerenya dọru
 achi idzu.
 33 Ẹnyimu bẹ ọ mịshiru mini;
 ọ buru echiẹgu.
 Ọ bya emee nggele, asọ asoso;
 ọ buru alị, mini tahuru.
 34 O meru alị, bụ ọsu;
 ọ buru jakpọro jakpọro
 alị únú;
 kele ndu shi buru l'ẹka
 ono menụkaru ẹjo-iphe.
 35 Echiẹgu bẹ o meru;
 ọ buru okpuru,
 mini jiru ejiji;
 bya emee alị,
 shi dụ kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro;
 ọ buru ishi nggele.
 36 Ọ buru ẹka dụ ẹgube ono
 bẹ o dutaru ndu ẹgu
 agụ je edobe g'ẹphe buru.
 Ẹphe je eburu l'ẹka ono
 buru mkpụkpu ẹka phẹ.

- 37 Èp̄he woru op̄fu k̄o;
 bya agbaa op̄fu-vaȳinu
 l'èka ono.
 Èp̄he jeshia ya akpata;
 ọ m̄ichaa mebyi
 m̄igharu iya ẹka.
- 38 O keberu ph̄e l'oma;
 ẹp̄he wata aka shii
 mebyi akaka;
 ọphu o kwedu g'ip̄he-edobe
 ph̄e wata alwa al̄i al̄i.
- 39 E mechaa; Chipfu gude
 mkpam̄ehu; waa ip̄he-ẹhuka;
 ȳe aph̄u l̄o-zeta ph̄e.
 Èp̄he wata alwa al̄i al̄i.
- 40 Mb̄u onye ono, ewodaj̄e
 ndu a maru ẹpha ph̄e al̄i;
 woru ph̄e mee;
 ẹp̄he ḡhap̄heahaa l'al̄i,
 dab̄yiru ip̄horo, ad̄udu
 ḡbororo, d̄u iya n̄u.
- 41 O bekwan̄u l̄e ndu ad̄udu g'ọ
 d̄u ph̄e b̄e o setar̄u l'èka
 sef̄uta l'ip̄he-ẹhuka,
 ẹp̄he eje.
- Ọ bya emee; ndibe ph̄e wata
 az̄ushi g'aturu.
- 42 Ndu obu ph̄e ḡuru ìph̄óró
 ab̄uj̄eru;
 ẹp̄he -h̄uma ip̄he ono;
 ẹp̄he eworu ẹswa tee;
 obenu l̄e ndu eme ip̄he,
 ap̄fuduru-oto g'ẹp̄he
 ha ab̄uj̄eru;
 ẹp̄he -h̄uma iya;
 l'ọ kp̄o ph̄e ọnu op̄fu.
- 43 Ḡe ndu maru ip̄he wokwaru
 ip̄he-a je as̄u-mia l'ime
 obu ph̄e.
 Èp̄he ar̄ia ḡe n-yemobu
 Chipfu habe shii!

108

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Obu shihukwaru mu ike
 Chileke;
 k'ọphu b̄u l̄e mu e-gude
 obu mu g'ọ ha aḡu ebvu
 etu ngu ẹpha.
 Obu mu; tehu nw̄uru ẹnya.
- 2 Unu tehu nw̄uru ẹnya;
 unub̄e ogelenda ȳe une;

- kele mbeḁdua e-gudekwa
 ebvu kutee geregere
 nchi-aboḁhu le mgbenya.
- ³ Mu a-noḁdu l'echilabo
 ndiphe kele ngu ekele
 gube Chipfu.
 Mu anoḁdukwapḁho l'echilabo
 oḁha l'ophu guḁ ebvu
 gude tua ngu eḁpha.
- ⁴ Noo kele n-yemobu ngu
 parḁ eka.
 O tuḁkoru imigwe l'ophu
 kakota ephekerephe.
 Teḁme ire-lanḁ nkengu
 dzuru akpaminigwe.
- ⁵ Goshinu ndiphe g'i paberu
 eka;
 mbu l'i noḁghataru
 akpaminigwe anoḁghata;
 ge ndiphe l'ophu ahuma
 g'i du-be biribiri.
- ⁶ Gudenu okpehu ngu dzoo
 anyi; zanḁ anyi enu;
 k'ophu ee-shi nno dzoo
 ndu i yeru obu.
- ⁷ Chileke nowaa l'ulo iya,
 du nsḁ pfua opfu su:
 "Mu e-gude agbo ogboo
 kee ali ndu Shekemu.
 Teḁme mu eworu nsuda
 Sukotu bushia.
- ⁸ Giladu bu nkemu;
 Manase bukwarupho
 nkemu.
 Ifuremu bu okpu,
 mu kpu l'ishi.
 Jiuda bukwanuru mgboro-eze,
 mu apaje l'eka.
- ⁹ Mowabu bu ochi,
 mu akwoje okpa.
 O bukwanuru le Edomu be
 mu eyeshije akpokpa
 mu dobe.
 Ndu Filisitayinu be mu
 gbowaru ogboo kpua."
- ¹⁰ ?Bu onye e-du mu chiriri
 werere duba le mkpukpu ono,
 a kpuru kpushia ike ono?
 Mbú-a; ?bu onye e-duru mu
 duba le Edomu?
- ¹¹ O kwa gubedua Chileke bu
 onye obu.

Obenu l'ì gbẹ jìka anyi;
 ọphu i tii tsojeeduru ndu
 ojọgu anyi eje ọgu.
 12 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
 mekpee ndu ọhogu anyi;
 kele eye ẹka k'unwu-eliphe,
 bu iphe-iphoro.
 13 Obenu l'anyi -nọduwaa
 Chileke l'ẹka bẹ anyi
 e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
 Ọ buru iya e-hu ndu ọhogu
 anyi agbagba-nchì
 l'alì.

109

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu*

1 Gube Chileke, mu etu ẹpha;
 ba nọdushinu nggujungguji;
 2 kele ndu ẹjo-iphe mẹ
 ndu ẹregede sawaru ọnu
 epfuru mu ẹjo opfu;
 bya adzushi ọka ekpu mu.
 3 Ẹphe gudewaa opfu
 ndumashi gbaa mu
 mgburugburu.
 Ẹphe nọdu abya mu l'iphu;
 ẹbe adu iphe, mu meru phẹ.
 4 Mu -gbẹ emekoshi phẹ
 k'ọnyà;
 ẹphe agbẹ ebo mu ibo;
 obenu lẹ mbẹdua
 anọdujeepho l'epfu anu
 Chileke epfushi iya ike.
 5 Ẹphe egudeje ẹjo-iphe pfa
 mu ugwo iphe-oma,
 mu meru phẹ.
 Obu, mu yeru phẹ bu
 ndumashi bẹ ẹphe egudeje
 sata mu iya.
 6 Yenu onye ẹjo nemadzụ g'o je
 akwachia ya ọzo.
 Zinaa onye a-nọdu ebo iya
 ibo g'o je apfuru iya l'iphu
 gbaa ya ekebe.
 7 E -kpee ya ikpe; g'ikpe
 ọbu nmakwa iya.
 Gẹ Chileke gukwaru epfupfu,
 oopfu anu iya ye l'iphe-ẹji,
 o meru.
 8 G'eswe ndzụ iya gbakwaa
 mkpirikpu.

- G'onye ọzo nọ-chikwa
 ẹnya iya l'eje ozi,
 o shi eje.
- ⁹ G'ọ tọgbokwa ụnwegirima
 ibe iya nwamaa.
 L'ọ haa nyee ya l'ulo-maa.
- ¹⁰ G'ụnwegirima ibe iya
 wushikwaru ghaphee
 rwọ arwọo!
- G'a chifukwa phẹ g'ẹphe
 te ebukponu lẹ mkpọkpo
 unuphu ibe phẹ ọbu!
- ¹¹ Gẹ ndu o ji ụgwọ tükokwa
 iphe,
 o nweru enweru natachaa.
 Gẹ ndu a madu ẹka ẹphe
 shi tükokwa akanya,
 o seru esese gweta.
- ¹² G'ọ tọ dukwa onye e-mejeru
 iya iphe-oma;
 ọphu ọ dukwa onye a-phujeru
 ụnwegirima ono,
 ọ tọgboru nwamaa ono
 obu-imemini.
- ¹³ G'awa iya chihukwa.
 G'ẹpha phẹ ta aduhekwa l'ogbo
 ọphu abya nụ.
- ¹⁴ Gẹ Chipfu ta adukwa
 teke ọo-zoha ẹjo-iphe,
 nna iya oche phẹ mekọtaru;
 ọphu o hufukwa iphe-ẹji,
 ne iya meru ehufu ophu.
- ¹⁵ G'iphe-ẹji phẹ ono tükoekwapho
 kwaa l'iphu Chipfu;
 k'ọphu oo-me g'ẹphe chihu
 l'eliphe;
 g'a ta nyatabahe phẹ!
- ¹⁶ Kele ọ tọ rijeduru ke g'o
 meeru nemadzu iphe-oma.
 Ọ buchianu iphe, ooshibeje
 ite iya bu g'oome dulaa
 ndu ukpa maa;
 waa ndu adudu g'ọ dụ phẹ;
 waa ndu obu phẹ tsuru
 gworigwori.
- ¹⁷ Eshinu iphe, aduje iya ree
 bu atu onu;
 g'ọ bukwaru onye a
 turu onu.
- Sụ-a; eshinu ago onu-oma
 aduje iya ẹji;
 g'onu-oma nọdukwa iya
 ụzenya ụzenya.

- 18 Eshinu o yeru onwiya atụ
 ọnu g'onye yeru uwe;
 g'atụ ọnu ono sọdakwa
 iya l'ẹpho gẹ mini.
 L'o mibachaa ya l'ọkpu
 gẹ manụ.
- 19 G'a phukwaa ya ya g'onye a
 phuru ukpo.
 L'e kee ya ya g'onye keru
 akpọ l'upfu jasụ l'ojeje.
- 20 G'iphe ono, mu gushiru ono
 bukwaru ugwo,
 Chipfu a-pfu ndu ono,
 anọduje ebo mu ibo ono;
 mbụ ndu ono,
 anọduje epfuru mu
 ẹjo-opfu ono.
- 21 Obenu gube Chipfu,
 bụ Nnajiuphu mu;
 menaarụ mu ree g'ẹpha
 ngu apfuru.
 Gudenụ n-yemobu ngu ono,
 dụnukaru ree ono nafuta mu;
 22 kele mu bụ onye ukpa
 bya aburu onye adudu
 g'ọ dū iya;
 teme e mewaa mu iphe,
 rwuru mu lẹ meji.
- 23 Mu esewa gẹrere g'ononyo
 ụzenyashi;
 teme a nmakofuwa mu
 g'onye nmakofuru igube.
- 24 Ikpere mu ta aduedu ọphu
 shihuru ike l'ẹka mu
 aswị ẹgu;
 teme mu jowaa ẹhu
 buru ọkpu.
- 25 Nta-a bẹ ndu anọduje ebo
 mu ibo ekweru mu une.
 Ẹphe -huma mu;
 ẹphe egude ekwe l'ishi sụ
 mu hẹe.
- 26 Yenuru mu ẹka jiko Chipfu,
 bụ Chileke mu.
 Eshinu ị bụ onye n-yemobu;
 dzonaa mu.
- 27 Menaa ya g'ẹphe shi nno
 maru l'o shi ngu l'ẹka;
 mbụ g'ẹphe maru l'oo
 gube Chipfu meru iya
 l'onwongu.
- 28 Ẹphe a-nodu ephu mu iphu;

- obenu lẹ gubedua a-nọdu
agọru mu ọnu-oma.
 Ọ -buru l'ephe byaru mu
etso ọgu;
l'e mee phẹ iphe-iphere;
obenu lẹ mube onye-ozì
ngu buẹpho ẹswa bẹ mu
a-nọdu ete.
 29 Ndu anọduje ebo mu ibo bẹ
ee-ye iphere g'onye
yeru uwe.
L'a phua phẹ iphere g'onye
phuru ukpo.
 30 Ọnu mu bẹ mu e-gude
jaa Chipfu ọkpobe ajaja.
Mu anọdu l'edzudzu-ọha
tua ya ẹpha;
 31 kele ọopfujeru l'ẹkutara
onye adudu g'ọ dọ iya;
g'ọ dzọta ndzọ iya l'ẹka
ndu ekpe iya mpfugbu.

110

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Chipfu sọru Nnajiuphu mu:
"Nọdu mu l'ẹkutara;
jasu teke mu e-me g'ị zopyabe
ndu-ọhogu ngu l'ọkpa."
 2 Chipfu a-gbẹ lẹ Zayonu nu
ngu mgboro-eze,
egoshi g'ike ngu
habe shii.
 Ọo-sọ ngu: "Buru onye eze
ndu ọhogu ngu!"
 3 Ndu ojogu ngu bẹ ọo-nọdu
ehe ihee eje ọgu l'eswe
ọgu.
 Ọo g'iji nchi-abọhu anọduje
akwa-a bu g'unwokorobya
ngu a-wu-pfuta ngu l'úbvú,
dọ nsọ ono.
 4 Chipfu ribuwaru angu;
ọphu ọogba-nweedu iphe,
o pfuru.
 Ọ sọru: "Ịi-buru onye uke
Chileke jasú lẹ
tuutuutuu lẹ mimiimii;
bú iya bú gẹ
Melikizedeku bú."
 5 Nnajiuphu nọ l'ẹkutara
gube Chipfu.
Ndu eze bẹ oo-gwe

- pyakapyaka mboku,
 ẹhu e-ghu iya egu.
 6 Oo-kpe ohamoha ikpe;
 woru ndu nwuhuru
 anwuhu
 kukobe l'ikpo l'ikpo;
 bya atuko ndu eze
 mgboko l'ophu
 gwee arakabya.
 7 Oo le nggele, no l'aguga
 gbororo be
 oo-nguta mini.
 Oo ya bu l'o mee ya
 g'o ngakerehu.

111

- 1 G'ajaja buru ke Chipfu.
 Mu e-gude obu mu g'o ha
 kele Chipfu ekele.
 Mu e-kele iya l'eka ndu obu
 phe guru iphoro
 no l'idzu;
 kele iya l'eka ephe
 no ndzuko.
 2 Iphemiphe, Chipfu eme
 paru eka.
 Iphe, bukpo ndu o du ree
 ejeje ari iya oriri.
 3 Iphe, Chipfu emeje du
 ubvu bya adu akpabiri;
 teme apfubekoto iya nodu
 anoje jasu l'ojejoje.
 4 O mewaru g'a nyata iphe,
 du biribiri,
 oomeje.
 Chipfu eme eze-iphe-oma
 teme o nodu aphu
 obu-imemini.
 5 Ndu atsụ iya ebvu be
 onoduje anu nri.
 Ogbandzu iya be onyataje
 jasu le tuutuutu le
 mimiimii.
 6 Ndibe iya be o goshiwaru ike,
 du l'ozi, ooje;
 kele o nataru ndu ohozo
 ali phe woru nu phe.
 7 Iphe, o gude eka iya eme
 bu ire-lanu bya aburu iphe,
 pfuru oto.
 Ekemu, o turu pfushiru ike.
 8 Ekemu ono a-kporu g'abara

jasụ l'ojejoje;
 teme e gude obu,
 guru ìphóró;
 waa ire-lanụ eme iya.
 9 Ndu nkiya bẹ ọ gbafutaru;
 bya atụa ekemu sụ
 g'ogbandzu iya dukwa
 ojejoje.
 Epha iya dụ nsọ bya adụ ebvu.
 10 Atsụ Chipfu ebvu bụ
 egbube ishi mmamiphe.
 Iphe, bukpo ndu etso ekemu
 iya bẹ iphe edoje ọnya ree.
 G'e tua ya epha jasụ l'ojejoje.

112

1 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.
 Ehu-utso bẹ a ọru nụ onye
 atsụ Chipfu ebvu;
 onye ekemu iya atsoshije
 utso ike.
 2 Ụnwu iya a-buru ndu ike dụ
 l'eliphe.
 Oshilokpa ndu obu pẹ guru
 ìphóró bẹ a-buru ndu
 a ọru ọnu-oma nụ.
 3 Iphe-enweru yee ẹku a-tuko
 ibe iya sweta;
 teme apfubekoto iya je
 a-nọdu jasụ l'ojejoje.
 4 Mbukponu l'ẹka agba ọchii
 bẹ ìphóró awajẹ
 g'ẹnyanwu l'ẹhu onye
 obu iya guru ìphóró;
 mbụ onye emeje eze-iphe-oma;
 bya aburu onye obu-imemini;
 bya abukwarupho onye
 pfuberekoto l'iphu Chileke.
 5 Ọ buepho k'oma a-nọdu
 etso onye emeje iphe-oma
 bya ejieje ugwo mia ya ọnya;
 onye iphemiphe,
 oome bẹ oomeje k'ophu
 aa-harụ iya enge.
 6 Mbụ lẹ-a; a ta abyakwa
 enwubata iya enwubata.
 Onye pfuberekoto bẹ
 aa-nọduepho anyatajẹ
 jasụ l'ojejoje.
 7 Ọo-nọdu anụ ejo nzi;
 ọle nzi ono ta abyadụ eme
 gẹ ndzụ gụa ya.

Obu e-shihuje iya ike;
 kele onye o dakoberu
 bu Chipfu.

8 Obu a-kpo iya abara;
 ophu ndzu abyadu agu iya;
 jasụ l'o gude enya iya
 huma l'e mekperu ndu
 ohogu iya.

9 Osaje obu iya asasa nu ndu
 adudu g'o du phe iphe.
 Apfubekoto nkiya a-no jasụ
 l'ojejeje.

Aa-tuli iya aka eli gude
 kwabe iya ubvu.

10 Onye ejo-iphe -huma iya;
 ehu awata iya egu egu.
 L'o gude ehu-egu taa
 kpookpookpo jasụ l'o
 joo ehu wufu.

Iphe, agu onye ejo-iphe ono
 ta abyakwa erwu
 iya aka.

113

1 G'ajaja buru ke Chipfu.
 Unube ndu egeru Chipfu ozi;
 unu jaa Chipfu ajaja.

2 G'e tua Chipfu epha shita
 nta-a jasụ l'ojejeje.

3 O gbaru g'e shi l'eka enyanwu
 awaje jaa Chipfu ajaja jasụ
 l'eka oribaje.

4 Chipfu paru aka;
 o kakota ohamoha shii.
 O-gbu-nwinwii ya
 no-ngokota imigwe l'ophu.

5 ?Bu onye be aatu eyeru
 Chipfu, bu Chileke anyi;
 mbu onye no l'aba-eze
 iya l'imigwe?

6 Onye ewozeje onwiya ali
 g'o huma iphe,
 no l'imigwe waa iphe no
 l'eliphe.

7 Ookulije onye ukpa
 l'urwuku aka o gworu.
 O nodu ekulije onye adudu
 g'o du iya l'ikpozu aka
 o dabyiru.

8 L'o bya eworu phe dobe;
 ye ndu-ishi ahara
 enya nhamunha;

mbụ ndu-ishi ndu alị iya.

- ⁹ Nwanyị, ata atsudu ime be
 okwabeje ùbvù l'ibe ji iya;
 mbụ mee ya l'ọ bụru nwanyị,
 ẹhu dụ guu, nwụshiru
 ụnwu gẹ ụnu.
 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

114

- ¹ Teke ndu Ízurelu shi le
 Ijiputu futa;
 mbụ teke oshilokpa
 Jiékọpu shi l'ẹka ndu
 opfu pẹ eswe uswe le
 nchị futa;
² be Jiuda byaru bya aburu
 onye duru Chileke nsọ.
 Ndu Ízurelu bya aburu ndu o
 nwe enwenwe.
³ Eze Ẽnyimu hụma iya bya
 eye okpa l'oso;
 teme ẹnyimu Jiódanu
 dakọbe lashia azu.
⁴ Oke úbvú nọdu apfugba kẹ
 shọshoo g'ebili.
 Úbvú nọdu apfu kẹ
 karagidingu karagidingu
 gẹ nwaturu.
⁵ Sụ-a; gube Eze Ẽnyimu;
 ?ị gbaru ụnu?
 Gube Jiódanu;
 ?bụ ole bụ k'ala azu?
⁶ Unube oke úbvú;
 ?bụ ụnu be unu gude
 apfugba kẹ shọshoo g'ebili?
 Unube úbvú;
 ?buhunu ole be unu gude
 apfu kẹ karagidingu
 karagidingu gẹ nwaturu?
⁷ Eliphe l'ophu nmakwa jiiijii
 l'iphu Nnajiuphu;
 mbụ l'iphu Chileke
 kẹ Jiékọpu.
⁸ Onye gbazeru mkpuma;
 ọ bụru okpuru;
 bya eworu alị,
 dụ epfu epfu mee;
 ọ bụru ishi nggele.

115

- ¹ Ọ tọ bukwa anyi be
 aa-kwabe ùbvù jiko

- Chipfu;
 ọ tọ bukwa anyi.
 Ọ kwa ẹpha ngu kpoloko bẹ
 gbaru g'a kwabẹ iya ùbvù.
 Noo kẹle i yenụkaru anyi obu;
 tẹme ị nọdu apfushije ike
 l'iphe, i pfuru.
- 2 ?Denu g'o gude ndu ọhozo
 nọdu asuje anyi:
 “?Denu Chileke unu?”
- 3 Chileke anyi nonu l'imigwe.
 Ọ buru iphe, dụ iya ree
 bẹ oomeje.
- 4 Obenu l'agwa phẹ bu
 mkpọla-ododo yẹe
 mkpọla-ọchaa; bu iphe,
 nemadzu gude ẹka mee.
- 5 Ẹphe nweru ọnu;
 ọphu ẹphe epfudu opfu.
 Ẹphe nweru ẹnya;
 ọphu ẹphe aphudu
 iya ọzo.
- 6 Ẹphe nweru nchi;
 ọphu ẹphe anudu
 iya iphe.
 Ẹphe nweru imi;
 ọphu ẹphe egudedu iya
 akpọ ishishi iphe.
- 7 Ẹphe nweru ẹka;
 ọphu ẹphe egudedu iya
 ewota iphe.
 Ẹphe nweru ọkpa;
 ọphu ẹphe ejedu ije;
 tẹme ọphu ẹphe egudedu
 ẹkpiri phẹ epfufuta opfu.
- 8 Ndu agwọ phẹ nu;
 mękpoo ndu dakoberu
 phẹ nu a-dụ g'agwa ono dụ.
- 9 Sụ-a; unubẹ ndibe Ízurelu;
 unu dakobe Chipfu;
 kẹle ọo ya eyejeru unu
 ẹka bya aburu iya
 egbobutaje unu.
- 10 Unubẹ ndibe Erọnu;
 unu dakobe Chipfu;
 kẹle ọo ya eyejeru unu ẹka
 bya aburu iya egbobutaje
 unu.
- 11 Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
 unu dakobe Chipfu;
 kẹle ọo ya eyejeru unu
 ẹka bya aburu iya

- egbobutaje unu.
 12 Chipfu anyatajẹ anyi;
     ọo-gọru ọnu-oma nọ anyi.
 Ọo-gọru ọnu-oma nọ ndibe
     Ízurelu;
     bya agọru ọnu-oma nọ
     ndibe Erọnu.
 13 Ọo-gọru ọnu-oma nọ ndu atsu
     yẹbe Chipfu ebvu;
     ndu upfu mẹ ndu nta.
 14 Gẹ Chipfu mekwaa g'unu
     jaa àjàjà ka l'ọtu;
     unubedua l'onwunu
     mekpoo unwegirima
     ibe unu.
 15 Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-oma
     nọ unu;
     mbụ onye ono, bụ iya
     meru igwe bya emee
     eliphe l'ophu ono.
 16 Imigwe l'ophu bukota
     kẹ Chipfu;
     obenu l'eliphe bẹ o
     wowaru nọ ndiphe.
 17 Ọ tọ bukwa ndu nwuhuru
     anwuhu ajajẹ Chipfu
     ajaja;
     mbụ ndu lawaru ali
     ọ-laru-nọdu-nggujingguji.
 18 Ọ kwa anyibedua a-nọdu etu
     Chipfu ẹpha.
 Anyi a-nọdu etu iya ẹpha nta-a;
     etu iya ya jasụ l'ojejoje.
 G'ajaja buri kẹ Chipfu.

116

- 1 Mu yeru Chipfu obu;
     kele ọ nọmawaru olu mu.
 Ọ nọmaru mkpu, mu chikuru
     iya sụ g'o meeru mu
     eze-iphe-oma.
 2 Eshinu ọ ngaberu mu nchi
     bẹ mu a-nọdujeepho
     araku iya jasụ gẹ mu
     a-nọ-beru.
 3 Anwuhu shiwaa chie mu
     ẹgbirigba l'olu.
 Ẹkpa oyi ali-maa nọdu anwu
     mu kẹ kpalaa.
 Iphe-ehuka;
     waa aphụ shiepho
     nọ-phee mu mgburugburu.

- 4 Tòbudu iya bú;
 mu bya araku Chipfu
 sù iya:
 “Gùbe Chipfu; dzónaa mu!”
- 5 Chipfu búkwa onye emeje
 eze-iphe-oma; bya aburu
 onye pfuberekoto;
 mbù lẹ Chileke anyi búkwa
 onye aphuje obu-imemini.
- 6 Ndu amazidu iphe bẹ búkwa
 Chipfu anọduje eleta
 phẹ ẹnà.
- Teke mu shi nọdu l'oke mkpa
 bú iya dzọru mu.
- 7 Obu mu; jiko kabẹkwa
 dzutabaa ike ọzo;
 kele Chipfu nwubenukaru
 ngu ẹnà.
- 8 Ọo gùbe Chipfu nafutaru ndzù
 mu gẹ mu ta anwùhu.
 Tẹme ọ búru ngu hucharù
 mu ẹnà-mini;
 bya egbobuta mu gẹ mu te
 vukota iphe daa iko;
 9 k'ọphu mu a-nọdu ejephe
 g'ọ dù mu l'iphu Chipfu
 l'alì ndu dzù ndzù.
- 10 Mu woru onwomu ye
 Chileke l'ẹka.
 Ono mee mu; mu sù:
 “Iphe-ẹhuka kpaakwaru
 mu ẹhu shii.”
- 11 Tẹme mu pfubulihukwaphọ
 sù:
 “Ndiphe l'ophu búkotakwa
 ndu ntuphu-ire.”
- 12 ?Dẹnukpoo gẹ mu e-shi pfa
 Chipfu ụgwo iphe-oma,
 o mekọtaru mu g'ọ ha?
- 13 Mu a-pali okoro goshiru l'i bú
 ọ-dzọ-nwa gude
 kutse Chipfu.
- 14 Iphe, mu rifuru angù
 emeru Chipfu bẹ mu
 e-meru iya l'iphu ndu
 bú nkiya.
- 15 Anwùhu ndu duru Chipfu
 nsọ; bẹ ọ gùberu iphe.
- 16 Gùbe Chipfu; mu búkwa
 onye-ozì ngu ọkpobe abubu.
 Mu búkwa onye-ozì ngu;
 bya aburu nwa, nwanyì ono,

ejeru ngu ozi ono nwuru.
 I mewaru gę mu nweru
 onwomu ęę mkpọro ono,
 e shi tųa mu ono.
 17 Mu e-gweru ngu
 ngweja-ekele;
 tęme mu abyakwapho
 araku ępha gube Chipfu.
 18 Iphe, mu rifuru angu
 emeru Chipfu bę mu
 e-mekotaru iya l'iphu iphe,
 bu ndu nkiya.
 19 O buru ęka mu a-nodu
 mee ya bu l'okpoku
 eze-ulo Chipfu l'echilabo
 unube ndu Jierusalemu.
 G'ajaja buru ke Chipfu.

117

1 Unu jaa Chipfu ajaja unube
 ohamoha.
 Unu tua ya ępha unube
 ndiphe l'ophu;
 2 kele o yeru anyi obu
 yegharu iya ęka;
 tęme Chipfu nodu
 apfushije ike l'iphe,
 o pfuru jasų ęę tuutuutuu
 ęę mјimiimii.
 G'ajaja buru ke Chipfu.

118

1 Unu kele Chipfu ekele l'o
 bu onye oma;
 kele n-yemobu iya anoje
 jasų l'ojeje.
 2 Gę ndu İzurelu tųko sų:
 "N-yemobu iya anoje jasų
 l'ojeje."
 3 Gę ndibe Eronu tųkokwapho
 sų:
 "N-yemobu iya anoje
 jasų l'ojeje."
 4 Gę ndu atsų Chipfu ebvu
 sukwapo:
 "N-yemobu iya anoje jasų
 l'ojeje."
 5 Teke mu eje iphe-ęhuka bę mu
 rakuru Chipfu.
 O zaa mu ęnu bya emee mu;
 mu nweru onwomu.
 6 Chipfu no-kubewa mu;
 ophu ndzu agudu mu.

?Bụkwanu ụnu bẹ nemadzụ
mmanụ sụru mu emebata?

7 Chipfu nọ-kube mu;
ọo yẹbedua bụ onye
n-yemeke mu.

Mu e-mechaa gude ẹnya mu
huma l'e mekperu ndu
mu dụ ashi.

8 Anọdu l'ime Chipfu ezeru
ndzụ kakwa ree eme
l'adakobe nemadzụ.

9 Anọdu l'ime Chipfu ezeru
ndzụ kakwa ree eme
l'adakobe ndu-ishi.

10 Iphe, bụ ọhamoha kepheru
mu mgburugburu etso
mu ọgu;
ọle mu gude ẹpha Chipfu
lwụ-kpekọta phe
g'ẹphe ha.

11 Ẹphe nọ mu ibe k'ẹbo ẹbo;
ọle mu gude ẹpha Chipfu
lwụ-kpekọta phe
g'ẹphe ha.

12 Ẹphe ripyaberu mu g'ẹnwu;
ọle ẹphe mee kwarupho
kpuru-kpuru-kpuru
l'ali nwushihukota
g'ekperema okponku,
ọku tsupyashiru.

Ọ bụru ẹpha Chipfu bẹ mu
gude lwụ-kpekọta phe
g'ẹphe ha.

13 E nwuru mu daphuu nwuphu
azụ; mu bya ada iko;
obenu lẹ Chipfu yeru mu ẹka.

14 Ọo Chipfu bụ ike mu;
bya aburu onye mu
agu-ku l'ebvu.

Ọo ya bụ onye adzoje mu nụ.

15 Olu ẹhu-utso yẹ agbọ ọgboo
bẹ ada wọwoowoo
l'ẹka ndu pfuberekoto
nọ.

Ẹphe tuko epfu sụ: "Chipfu
gudeakwa ẹkutara iya
mee iphe parụ ẹka.

16 Ọ kwa ẹkutara Chipfu bẹ ọ
paliru imeli.

O gude ẹkutara iya ono mee
iphe, parụ ẹka."

17 Mu ta anwuhudu;

- mu a-dzuru ndzu pfukashia
 iphe,
 Chipfu meru mu g'a
 numa-dzuru.
- 18 Chipfu hùwaru mu ahùhù
 hùshia mu ike;
 òle o to kwedu g'ònwu
 gbua mu.
- 19 Kpòhanaaru mu òguzo
 apfùbekoto;
 gè mu shi iya bahù je etua
 Chipfu èpha.
- 20 Òwa-a bù òguzo kè Chipfu.
 Ò bù èka ndu pfùberekoto
 eshije abahù.
- 21 Mu e-kele ngu ekele l'ì
 zarù mu ènu.
 Nta-a bè ì bùwaa onye adzoje
 mu nù.
- 22 Mkpuma, ndu akpù
 ùlo jìkaru; mechaarù
 bya abùru mkpuma,
 gude ùlo.
- 23 Ono bùru iphe, Chipfu meru.
 Ò dù anyi biribiri l'ènya.
- 24 Ntanù-a bù mbòku,
 Chipfu meru.
 G'èhu tsòo anyi ùtso;
 anyi etekwaphò èswa
 ntanù ono!
- 25 Jiko Chipfu; dzòtanu anyi!
 Mekwaa g'iphemiphe,
 anyi eme bùkotaru anyi
 ùpete; gùbe Chipfu!
- 26 Ònu-oma bè a gòru nù onye
 ono,
 bù Chipfu ziru iya g'ò
 bya ono.
 Anyi gbè l'ùlo Chipfu agòru
 ngu ònu-oma.
- 27 Ò kwa Chipfu bù Chileke.
 O meakwaru g'ìphóró,
 shi iya l'èka nwuaru anyi.
 Unu tùa anù, unu gude abya
 egweru Chipfu ngweja eri;
 kpùta bya lè mgboru mpu,
 a nmabèru
 l'òru-ngweja iya.
- 28 Òo ngu bù Chileke mu;
 ò bùru ngu bè mu
 a-nòdu ekele ekele.
 Òo ngu bù Chileke mu;
 òo ya bù l'òo ngu bè

mu a-nodu ekutse.
 29 Jiko unu kele Chipfu ekele
 l'ọ bu onye oma.
 Teme n-yemobu iya nodu
 anoje jasụ l'ojeje.

119

- 1 Ehu-utso be a goru nu ndu te
 emejedu iphe, aa-ta
 phe uta;
 ndu etsoepho ekemu,
 Chipfu turu.
- 2 Ehu-utso be a goru nu ndu etso
 iphe, o turu l'ekemu;
 bya egude obu phe g'o ha
 achọ iya achoshi
 iya ike.
- 3 Ndu adukpoda iphe,
 apfuduru-oto,
 ephe emeje;
 buepho uto, o toru be
 ephe eshije.
- 4 I kawaru anyi iphe,
 i suru g'e meje
 merwua l'ishi.
- 5 O du mu g'a su l'umere
 mu nguru anguru;
 ge mu tsoje iphe ono,
 i toru okpa iya ono;
 6 k'ophu o to dudu iphe,
 iphere iya bya eme mu;
 noo kele mu daberu
 enya l'iphemiphe,
 i suru g'e meje.
- 7 Mu e-gude obu, guru iphoro
 jaa ngu ajaja;
 eshi ophu mu anwu ikpe
 ngu ono, pfuru oto
 ono.
- 8 Mu e-tso iphe, i toru okpa iya
 su g'e tsoje.
 Jiko ba jikakwa mu
 phuruphuru
 gberegedege.
- 9 ?Denukpoo ge nwokoroby
 e-me dobe uto iya g'o
 dubebe ree?
 G'oo-me iya bu g'o meje iphe,
 e deru l'opfu ngu.
- 10 Mu gude obu mu g'o ha achọ
 ngu.
 B'ekwekwa ge mu phua uto
 l'etso iphe, i suru g'e

- meje.
- 11 Opfu ngu be mu domiwaru
l'ime obu mu.
Oo ya bu g'ọ to dukwanu
teke mu e-me ngu
iphe-eji.
- 12 G'ajaja buru nkengu gube
Chipfu.
Jiko zinaa mu ge mu e-me
tsoje iphe, i toru okpa
iya su g'e tsoje.
- 13 Oo ogbogboromonu mu-a
be mu gudewaa gushikota
iphe, bukotakpoo ikpe,
i kperu lonu ngu.
- 14 Ehu anoduje atso mu utso me
mu nodu eme iphe,
i turu l'ekemu;
egube ono, ehu atsoje onye
kparu eku kpashia ya
ike ono.
- 15 Mu anoduje nggujungguji aru
iphe, i karu g'e meje ariri.
Mu adabekwapho enya l'uzo,
i toru g'e shije.
- 16 Iphe, i toru okpa su g'e tsoje
aduje mu ree ememe;
ophu mu abyadu
agbakutaru opfu ngu
ono azu.
- 17 Menaaru mube onye-ozu ngu
iphe, du ree;
k'ophu mu e-shi nno nodu
ndzu meje opfu ngu.
- 18 Mena ge mu saa enya;
huma iphe, du biribiri,
dugbaa l'ekemu ngu.
- 19 Mu bukwa onye lwaru
alwalwa l'eliphe-a.
Jiko ba adukwa iphemiphe,
i suru g'e meje ophu
ii-domiru mu edomi.
- 20 Obu awahuwa mu awahu;
eka mu achọ ikpe ngu
achoshi iya ike
tekenteke.
- 21 Ndu etu onwophe epha;
bya aburu ndu a turu
onu be ibajeru mba;
mbu ndu ono, ahaje iphe,
i suru g'e meje eme iphe
ozo ono.
- 22 Mena g'e te kweru mu

- une; ọphu a nma mu
phulaphula;
kele iphe, ị tūru l'ekemu be
mu emekotaepfo.
- 23 A makwaru-a le ndu-ishi
anokobeje achiru mu
ejo idzu; obenu l'iphe,
mube onye-ozu ngu
anoduje aru bu ge mu
e-me tsoje iphe,
ị toru okpa iya su g'e tsoje.
- 24 Oo eme iphe, ị tūru
l'ekemu bu iphe,
aduje mu ree.
O buru iya anoduje akpo-ziru
mu uzo iphe, mu e-me.
- 25 E wozekporu mu pho woru
mu dee adde l'urwuku.
Mephunu ndu mu azu g'o
buru k'ophuu, bu iya bu iphe
ono, opfu nkengu pfuru ono.
- 26 Mu doru ngu g'uzo mu gbaru;
ị ngaberu mu nchi.
Zinaa mu iphe, ị toru okpa
iya su g'e tsoje.
- 27 Mena g'iphe, ị karu
g'e meje doo mu enya.
Oo ya bu ge mu ato
nwelu ru k'iphe, du biribiri,
iimeshi.
- 28 Mu guwaru aphu jasu ike
bvubebe mu ree.
Jiko mena g'ike du mu,
bu iya bu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 29 Phufu mu ge mu ta anodu
l'uzo eregede.
Menaaru mu eze-iphe-oma;
zia mu ekemu ngu.
- 30 Mu hatawaru eme ire-lanu.
O buru ikpe ngu g'o ha be
mu wowaru dobe onwomu
l'uzo iphu.
- 31 Iphe, mu gudeshe ike ememe
bu iphe,
gube Chipfu tūru l'ekemu.
B'ekwekwa g'e mee mu
iphe-iphere.
- 32 Uzo, mu anoduje agba etso
bu eme iphe, ị suru g'e meje;
kele i mewaru g'ehu-utso ji
mu obu ejiji.

- 33 Jiko Chipfu; zinaa mu gẹ
mu e-shije etso iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
Ọo ya bụ gẹ mu emekwanaa
ya jasụ l'ikpazụ iya.
- 34 Mena g'iphe doje mu ọnya;
k'ọphu mu a-duje ike dobe
ekemu ngu ono;
bya egude obu mu g'ọ ha
emekọtaje iya ememe.
- 35 Goshi mu ọzo, mu e-shije
eme iphe, ị sụru g'e meje;
kele ọ bue ya phọ bụ iphe,
atsoje mu uto ememe.
- 36 Gọ-zinaa obu mu g'ọ gha
iphu l'eme iphe, ị turu
l'ekemu.
G'ọ tọ gha iphu l'eri ndu ọzo
urwu.
- 37 Mena gẹ mu te eworu ọnya
dabe l'iphe-mmanu.
Mephunu ndzu mu azu g'ọ
buru k'ọphuu, bu iya bu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 38 Menaaru mu iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mube
onye-ozu ngu;
k'ọphu aa-wata ngu atsu ebvu.
- 39 Wofunuru mu iphe-iphere ono,
mu atsu ebvu ono;
kele ekemu ngu du ree.
- 40 Iphe, ị karu g'e meje
agushikpoo mu
ike ememe.
Jiko gudenu kele ị bu onye
pfberekoto dobe
mu ndzu.
- 41 Goshinu mu n-yemobu ngu
ono jiko Chipfu.
Dzotanu mu; noo kele ọo iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mu.
- 42 Ọo ya bu gẹ mu amaru iphe,
mu a-saru yeru ndu ekweru
mu une;
kele mu kporu obu ye
l'opfu ngu.
- 43 Ta anafukwa mu ire-lanu,
du mu l'onu;
kele mu chiru upfu kwee
l'ikpe, i kperu.
- 44 Ọo iphe, ekemu ngu pfuru be
mu e-meje
jasu le tuutuutu le

- m̄imiimii.
- 45 Mu e-nwekp̄oru onwomu
tsoru aghaphe;
kele mu t̄kochawaru iphe,
i karu g'e meje māberu.
- 46 Mu a-pfuru l'iphu ndu eze
pfua k'iphe, i t̄uru l'ekemu.
Ophu iphere abyadu adu mu.
- 47 Iphe, aduje mu ree bu
eme iphe, i s̄uru g'e meje;
noo kele mu yeru iya obu.
- 48 Mu amachije aka mu labo ge
mu nata iphe, i s̄uru g'e meje,
bu iya bu iphe ono,
mu yeru obu ono;
teme mu nodu anoduje
nggujunguji ari k'iphe ono,
i toru okpa iya su g'e tsoje
ono.
- 49 Nyatakwa opfu, i pfuru yeru
mube onye-ozu ngu;
noo kele i mewaru;
mu leahaa enya iphe.
- 50 Iphe, aduje mu obu me mu
nodu eje iphe-ehuka bu le-a:
L'ukwe-iphe, i kweru mu
emeje ge ndzu mu buru
k'ophuu.
- 51 Ndu eku onwophe be achije
mu ochi kpokirihuchaa
akpokirihu;
ole o too mejedu mu ge mu
haa eme iphe,
ekemu ngu pfuru.
- 52 Gube Chipfu; obujeru;
mu -nyata ikpe ngu ono,
shiro teke ndiche ono
lo dua mu obu.
- 53 Ehu-eghu azuje mu pfuurii;
o buru ndu ejo-iphe
akpaje iya;
mbu ndu ono,
jkaru edobe ekemu
ngu ono.
- 54 Iphe, i toru okpa iya su g'e
tsoje abujeru ishi ebvu mu
l'iphe, bukpo uo,
mu zekporu l'uzo ije mu-a.
- 55 L'enyashi be mu anyataje
epha gube Chipfu;
lo mee mu ge mu dobe
ekemu ngu.

- 56 Iphe, mu aghaję iphu ememe
teke bukpoote teke mu no
bu eme iphe,
i karu g'e meje.
- 57 Oo ngu bu okiphe nkemu
gube Chipfu.
Mu kwewaru ngu ukwe le
mu a-nodu eme opfu ngu.
- 58 Mu gudewaa obu mu g'ọ ha
ele ngu enya l'eka.
Menaaru mu eze-iphe-oma,
bu iphe,
i kweru mu ukwe iya.
- 59 Mu lewaru uto mu enya
uswe lee ya ogologo;
bya eshiwaa iya futa bya
awata eme iphe,
i turu l'ekemu.
- 60 Mu e-me egwegwa;
mu ta akpodu upfu
eme iphe, i suru g'e meje.
- 61 O -betachakpo ndu
ejo-iphe kee mu egbu;
mu ta abyadu azoha
ekemu ngu.
- 62 Qobujeru; a -nonyaa l'echi
abali;
mu agbalihu kele ngu
ekele k'ikpe ngu ono,
pfuru oto ono.
- 63 Iphe, bukpoote ndu atsụ ngu
ebvu be mu l'ephe
eshikota onya;
mbu ndu ono, tukoru iphe,
i karu g'e meje g'ọ ha
emekota ono.
- 64 Eliphe l'opfu be n-yemobu
gube Chipfu jiru ke
pyimu pyimu.
Jiko zinaa mu iphe ono,
i toru okpa iya su g'e
tsoje ono.
- 65 Jiko Chipfu; menaarụ mube
onye-ozu ngu iphe-oma;
eshinu o bu iphe,
i kweru ukwe iya.
- 66 Zinaa mu mmamiphe;
yee ekpe ikpe,
du nhamunha;
kele mu kwekwaru eme
iphe, i suru g'e meje.
- 67 A byaru awata mu anu

chiipfuu;
 mu shiswehawarọ ụzo;
 obenu lẹ nta-a bẹ mu
 kwewaru eme opfu
 ngu.

68 Ị bụ onye oma; tẹme ị nọdu
 emejekwaphọ iphe,
 dị ree.

Zinaa mu etso iphe,
 ị tọru okpa iya sụ g'e tsoje.

69 A makwaru-a lẹ ndu eku
 onwophẹ anọduje
 adzushi ụka ekpu mu;
 obenu lẹ mu gudepho obu
 mu g'ọ ha emekọta
 iphe, ị karu g'e meje.

70 Ndu ono bẹ imemini
 nemadzu ta adujedu.

Obenu lẹ mbedua bụ eme
 iphe, ekemu ngu
 pfuru aduje mu ree.

71 Chiipfuu ono, a nuru mu ono
 dukwa-a ree;
 k'ophu mu a-nwuta etso iphe,
 ị tọru okpa iya.

72 Ekemu, shi ngu l'onu bẹ mu
 kakwa agube iphe eme
 l'unubuku mkpola-ododo
 waa mkpola-ochaa.

73 Oo eka ngu bẹ i gude kpua
 mu; bya emee mu;
 mu nguru anguru.

Jiko menaa gẹ mu maru iphe
 k'ophu mu a-nwu eme
 iphe, ị sụru g'e meje.

74 Gẹ ndu atsụ ngu ebvu
 tekwaaswa m'ephe
 hụma mu;
 nọo kele iphe,
 mu daru ngaberu bụ
 opfu nkengu.

75 Gube Chipfu; mu makwaru-a
 l'ikpe ngu pfuru oto;
 tẹme l'ị pfu-shiru ike l'iphe,
 i pfuru nua mu chiipfuu.

76 Gẹ n-yemobu ngu bunuru
 iphe, a-nọduje adu mube
 onye-ozu ngu obu;
 eshi ophu o bụ iphe,
 i kweru mu ukwe iya.

77 Phunaaru mu obu-imemini
 k'ophu mu a-nodu ndzu;

- m'èphe ehufu mu gè mu
 ta nõduhe l'eliphe-a;
 obenu lè mu ta
 agwòbeduru eme iphe,
 ì karù g'e meje.
- 88 Eshinu i yeru mu obu;
 kwachinaa ndzù mu g'ò tò
 dù iphe, e-me iya nù;
 k'òphu mu e-meje iphe,
 i gude onu ngu tụa l'ekemu
 sù g'e meje.
- 89 Opfu gùbe Chipfu a-nò jasù
 l'òjejeje.
 O keru kè jìngujingu
 l'akpaminigwe.
- 90 Ìpfushije ike l'iphe, i pfuru;
 e -shi l'ògbo sweru ògbo.
 I meru eliphe dobe;
 ò kpòru g'abara.
- 91 Ikpe, i kperu g'ò hakpòò
 kpòerupho g'abara
 byasù ntanù-a;
 kèlè iphemiphe ejeru
 ngu ozi.
- 92 Ò tò bù l'ekemu ngu shièpho
 eshinu bùru iphe,
 adùje mu ree;
 mè mu alakwa l'iyi lè teke
 ono,
 mu shi eje iphe-èhuka ono.
- 93 Mbù lè mu ta abyadù azòha
 eme iphe, ì karù g'e meje;
 kèlè òò ya bè i gude
 mephu ndzù mu azù;
 ò bùru k'òphúú.
- 94 Dzònaa mu; kèlè mu bù nkengu;
 tème mu bya atùkowa iphe,
 ì karù g'e meje g'ò ha
 maèberu.
- 95 Ndu èjo-iphe kwageberu
 akwagebe g'èphe
 mebyishia mu;
 òlè mu a-tùkoepho iphe,
 ì turu l'ekemu kwakòbe l'ime
 obu mu arì iya òriri.
- 96 Iphe, a sùru l'ò dùebe ree
 bè mu ahùmajeepho l'ò
 dùru èka ò phòduru;
 obenu l'iphe,
 ì sùru g'e meje dùebe ree.
- 97 Ekemu ngu bè mu yekwarù
 obu yegharù iya èka.

- Oo ya bẹ mu anọduje arị l'oriri
 l'ime obu mu
 mkpurumkpuru.
- 98 Eme iphe, ị sụru g'e meje
 mewaru;
 mu ka ndu ọhogu mu amaru
 iphe;
 kele ọonoduje swiru mu
 mkpurumkpuru.
- 99 Ẹnya kakwa mu erwu alị
 e -me lẹ ndu ezi mu iphe;
 kele mu anọduje arị k'iphe,
 ị tūru l'ekemu l'oriri.
- 100 Mu ka ndu bụ ọgerenya
 amaru iphe;
 kele mu emeje iphe,
 ị karu g'e meje.
- 101 Ọkpa mu labo bẹ mu
 meerupho ọphu
 ooshiswetajedu ụzo,
 bụ ẹjo ụzo;
 k'ọphu mu e-meje opfu ngu.
- 102 Mu ta ahajekwaru ikpe,
 i kperu;
 kele ọo gubedua l'onwongu
 ziru mu iphe.
- 103 Ẹgube g'iphe, i pfuru
 atso-bekwanu mu utso!
 O kakwa mu utso;
 e -me lẹ manụ-ẹnwu.
- 104 Urwu, mu eritaje l'eme iphe,
 ị karu g'e meje bẹ
 bụ nkwamenya.
- O buru iya meru g'o gude
 iphe, bukpo ụzo ughoshi
 dukota mu ashi.
- 105 Opfu ngu bụ oroku,
 mu egudeje hụma ẹka mu
 a-zobe okpa;
 bya aburu iphoro,
 du l'uzo mu eshi.
- 106 Mu gudewaa obu mu pfua
 ya hoo haa;
 bya eriru angu ye iya;
 lẹ mu a-noduepho eme iphe,
 ikpe ngu ono,
 pfuru oto ono pfuru.
- 107 Mu jenukawaru iphe-ehuka.
 Gube Chipfu;
 mephunu ndu mu azu
 g'o buru k'ophuu,
 bụ iya bụ iphe,

- opfu ngu pfuru.
 108 Jiko Chipfu; natanụ ajaja
 ọwa-a, mu gude obu mu
 aja ngu-a.
 Zikwaa mu phọ g'ikpe
 ngu gbaru.
 109 A makwarụ-a lẹ mu achijeru
 ndzụ mu l'ẹka tekenteke;
 obenu lẹ mu ta abyakwa
 azọha ekemu ngu.
 110 Ndu ẹjo-iphe gbabewaru
 mu ọnyà;
 ọle o too medu mu gẹ mu
 haa eme iphe, ị karụ g'e meje.
 111 Iphe, ị tọru l'ekemu bụ
 okiphe mu jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ m̄imiimii.
 Ọ bụru iya emeje g'ẹhu
 tso mu ọtso l'ime obu mu.
 112 Ẹka mu phoberu bụ l'etso
 iphe, ị tọru ọkpa iya sụ
 g'e tsoje
 jasụkpoepfo gẹ mu
 a-nọ-beru.
 113 Ndu anọduje abọ obu ẹbo
 bẹ dụ mu ashị;
 obenu l'ekemu nkengu bẹ
 mu yekwanuru obu.
 114 Ọo ngu bụ ẹka mu edomije
 onwomu;
 bya aburu onye mu nọ
 l'ẹka iya ezeru ndzụ.
 Ẹka mu chiru ọpfu yee
 bụ l'opfu ngu.
 115 Unu pakwarụ mu haa;
 unubẹ ndu eme ẹjo-iphe;
 k'ophu mu a-nọdu emeje
 iphe,
 Chileke mu sụru g'e meje.
 116 Bụnuru agbarike mu;
 l'ọ bụ iphe, i kweru ukwe iya;
 gẹ mu anọdu ndzụ.
 B'ekwekwa g'iphe ono,
 mu ele ẹnya iya ono mebyia
 mu iphu.
 117 Gudeshinaa mu ike;
 k'ophu aa-dzọta mu.
 Mu a-nọdujeephọ akwabẹ iphe,
 ị tọru ọkpa sụ g'e tsoje
 ono ùbvù.
 118 Ndu harụ etso ọkpa iphe,
 ị tọru tsoahaa iphe ọzo bẹ

- ijikaje ajika ophu;
 kele ẹregede,
 ẹphe agba bu ke mmanu.
- 119 Iphe, bukpuo ndu ẹjo-iphe,
 no l'eliphe be iikpoje
 g'e kporu ntu.
- Noo g'o gude mu yee obu l'eme
 iphe, i turu l'ekemu.
- 120 Ogwẹhu mu aphukota jijijiji
 ẹka mu atsu ngu ebvu;
 bya atsukwapho ikpe
 ngu ebvu.
- 121 Mu mewaru iphe,
 pfuru oto bya aburu iphe,
 du nhamunha.
- Jiko ba pakwaru mu haaru
 ndu eme mu ewere.
- 122 Jiko kwenaa onye-ozu
 ngu ukwe l'ii-nodu-a
 eleta iya ẹnya.
- Te ekwekwa ge ndu eku
 onwophe mee mu ewere.
- 123 Ẹnya anyiwa mu ẹrwa ẹka
 mu ele ẹnya g'i bya
 adzota mu;
 bu iya bu iphe,
 gube onye pfuberekoto
 kweru mu ukwe iya.
- 124 Menaaru mube
 onye-ozu ngu iphe, du ree;
 eshinu i yeru mu obu.
- Zinaa mu iphe,
 i toru okpa iya su
 g'e tsoje.
- 125 Mbẹdua bu onye-ozu ngu;
 jiko menaa g'iphe doje
 mu ẹnya;
 k'ophu iphe,
 i turu l'ekemu e-do
 mu ẹnya.
- 126 Gube Chipfu;
 mekwaa ire nta-a;
 kele ekemu,
 i turu be e tee tsohedu.
- 127 Oo l'ole mu yeru iphe,
 i suru g'e meje obu;
 yeghata iya ge mu
 yeru okpobe mkpola-ododo;
- 128 teme mu kweta l'iphe,
 i karu g'e meje be
 pfuchaaru oto;
 meru g'o gude uto

- ughoshi dukota mu ashị.
 129 Iphe, i tūru l'ekemu
 dū biribiri.
 Noo g'ò gude mu nòdu
 etso iya l'ò rwuberu iya.
 130 Ẹka opfu ngu bataru
 bẹ ìphóró etsojeru iya;
 tẹme ọ nòdu emeje
 gẹ ndu amazidu iphe
 maru iphe.
 131 Mu saru onu wata atū
 hehehe;
 ẹka ẹgu eme iphe,
 i sūru g'e meje agū mu.
 132 Ghanaaru mu iphu;
 jiko meeru mu eze-iphe-oma;
 g'iimejeru iphe,
 bukpoò ndu yeru ẹpha
 ngu obu.
 133 Mena gẹ mu hajẹ ọkpa
 g'ì sūru g'a hajẹ iya.
 Te kwekwa g'iphe-ẹji,
 kapyabẹ mu ẹnya.
 134 Gbafuta mu l'ẹka ndu eme
 mu ewere;
 k'ophu mu a-nòdu emeje
 iphe, i karu g'e meje.
 135 Mena g'iphu ngu gbua
 nwiiinwii l'ẹhu mube
 onye-ozì ngu.
 Zinaa mu iphe, i toru ọkpa
 iya sū g'e tsoje.
 136 Ẹnya-mini aso mu
 gborogboro l'ẹnya;
 kele e tee etsodu
 ekemu ngu.
 137 I bu onye pfuberekoto gube
 Chipfu;
 tẹme ikpe ngu pfuru nhamunha.
 138 Iphe, i tushiru l'ekemu dobe
 pfukotaru nhamunha;
 tẹme ẹphe bukotaru
 ire-lanu.
 139 Obu, mu yeru ngu rimiwaru
 mu ishi;
 kele ndu ohogu mu ta
 agubeduru opfu ngu iphe.
 140 Iphe, i kweshiru ukwe
 ememe bẹ a towaru
 nwehu dalekota adale.
 Mube onye-ozì ngu bya eyee
 phe obu ntumatu.

- 141 A maru-a lẹ mu bụ
 iphe-mmanụ;
 ọ́mẹ ọ́phu ọ́ dudu iphe,
 a guberu mu;
 obenu lẹ mu ta zohaduru
 eme iphe, ị karu g'e meje.
- 142 Apfubekoto nkengu
 a-dụwaro jeye l'ojejoje;
 ọ́mẹ ekemu ngu bụru
 ire-lanụ.
- 143 Ejo iphe-ehuka;
 waa aphụ sọ-kputeru mu;
 obenu lẹ mu yelẹru-a iphe,
 ị sụru g'e meje obu.
- 144 Iphe, ị turu l'ekemu dobe
 dụ nhamunha jasụ
 lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
 Mena gẹ mu nweru
 egomunggo k'ọ́phu mu
 a-nọdu ndzụ.
- 145 Mu gude obu mu g'ọ́ ha
 kua ngu oku;
 zanụ mu ẹnu jiko Chipfu;
 k'ọ́phu mu a-nọdu etso iphe,
 ị tọru ọ́kpa iya sụ g'e tsoje.
- 146 Oo ngu bẹ mu kuru oku;
 dzonaa mu;
 k'ọ́phu mu a-nọdu eme iphe,
 ị turu l'ekemu.
- 147 Mu gbeshiru ọ́mẹ nchi
 bọhu wata echi mkpu
 g'e yeru mu ẹka;
 ẹka ẹnya mu dụ bụ
 l'opfu ngu.
- 148 Ẹnya adujee mu phọ sasarasa
 jasụ nchi abọhu;
 k'ọ́phu mu a-tọ nwehu rịa
 ọ́riri l'ukwe-iphe,
 ị kweshiru.
- 149 Numanu olu mu;
 k'ọ́phu yẹ n-yemobu
 ngu a-dagba.
 Mephunu ndzụ mu azụ
 g'ọ́ bụru k'ọ́phúú;
 jiko Chipfu, bụ iya bụ iphe,
 ị kperu l'ikpe.
- 150 Ndu anọduje achiru mu
 ẹjo idzu nọakwa mu ntse;
 obenu l'ekemu ngu nọ
 phẹ ụzenya.
- 151 Gube Chipfu nọkwapho
 ntse; ọ́mẹ iphe,

- ị suru g'e meje tukuru
 bukotaru ire-lanụ.
- 152 Teke dūhakupowaro ọnya
 bẹ mu shi l'iphe,
 ị tūru l'ekemu
 nwuta l'ị tōru ọkpa iya
 dobe g'ọ nọo jasụ l'ojejoje.
- 153 Lēnaa ọnya l'iphe-ẹhuka,
 mu eje; dzọo mu;
 kele mu ta zohajeduru
 ekemu ngu.
- 154 Hanaaru mu enge;
 gbafuta mu;
 Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ
 buru k'òphúú, bụ iya bụ iphe,
 i kweru ukwe iya.
- 155 Ndzota nọ ndu ẹjo-iphe
 ụzenya;
 kele ẹphe te esejedu
 g'ẹphe e-me maru iphe,
 ị tōru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
- 156 Aphụ obu-imemini ke gube
 Chipfu parụ ẹka.
 Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ
 buru k'òphúú, bụ iya bụ iphe,
 i kperu l'ikpe.
- 157 Ndu achị mu le njo pakwaru
 igwerigwe;
 ọle iphe ono ta akpōshiduru
 mu eme iphe, ị tūru l'ekemu.
- 158 Ndu e gudedu ire phe ẹka
 bẹ agbarwuje mu ẹpho
 mẹ mu hụma phe;
 kele ẹphe te emejedu iphe,
 opfu ngu pfuru.
- 159 Hụmawaro ge mu
 yeberu obu l'eme iphe,
 ị karu g'e meje.
 Gudenu kele i yeru mu obu
 kwachia ndzụ mu
 jiko Chipfu.
- 160 Opfu ngu l'ophu bukota
 ọkpobe opfu;
 teme ikpe, pfuru oto ono,
 iikpeje ono bukotaru iphe,
 a-nọ jasụ l'ojejoje.
- 161 Ndu-ishi anọduje akpa
 mu ẹhu l'ẹbe adu iphe,
 mu meru phe;
 obenu l'iphe, mu aphujeru
 kpaakpaakpaa
 kpoloko bụ opfu ngu.

- 162 Ukwe-iphe, i kweru mu
emeje g'ẹhu tsoo mu utso;
g'onye kwataru iphe,
ha shii l'okwata.
- 163 Ughoshi du mu ashi;
teme mu nodu anoduje
akpo-yiru iya ukuvu;
obenu le mu yekwanuru
ekemu ngu obu.
- 164 Ugbo esaa le mboku be mu
etuje ngu epha k'ikpe ono,
iikpeje nhamunha ono.
- 165 Ndu yeru enya l'ekemu ngu
be ehu dukpoo guu
dushia ya ike;
ophu o dudu iphe,
byaru aburu opfu du phe
l'okpa.
- 166 Mu no kwaberu gube Chipfu
g'i bya adzota mu;
teme mu nodu emeepho
iphe, i suru g'e meje.
- 167 Mu emeje iphe, i turu l'ekemu;
kele mu yeru iya obu
shingushingu.
- 168 Mu anoduje eme iphe,
i karu g'e meje bya
emekwapho iphe,
i turu l'ekemu;
kele iphemiphe,
mu eme be i makotaru.
- 169 Ge mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchi jiko Chipfu.
Mena g'iphe doje mu enya,
bu iya bu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 170 Jiko g'arworwo, mu arwo
rwunaa eka i no.
Nafutanu mu, bu iya bu iphe,
i kweru ukwe iya.
- 171 G'ogboromonu mu
bunuru etu ngu epha
eji iya pyimu;
kele i ziru mu iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 172 Mu e-gude onu mu gua opfu
nkengu l'ebvu; kele iphemiphe,
i suru g'e meje pfuru
nhamunha.
- 173 Jiko machinaa eka ngu
kwagebe g'i yeru mu eka;
kele iphe, mu hataru bu

eme iphe, ì karù g'e meje.
 174 Iphe, agù mu nù bù g'ì dzòta
 mu jiko Chipfu.
 Ekemu ngu adùje mu ree ememe.
 175 Hanaa mu gẹ mu nòdu ndzù
 tuje ngu ẹpha.
 Jiko g'íkpe, iikpeje
 gudeshinaa ndzù mu.
 176 Mu kpaphuhuwaru g'atùru,
 tuphahùru etuphahù.
 Jiko chọnaa mùbe
 onye-ozì ngu;
 kẹle mu ta zọhajeru
 iphe, ì sùru g'e meje.

120

*Ebvú, aagùje mẹ a -nòdu
 eje Jierúsalemú*

1 Mu rakuru Chipfu teke mu
 eje iphe-ẹhuka;
 ọ nùma olu mu.
 2 Dzótanu mu jiko Chipfu
 l'ẹka ndu ntuphu-ire;
 mẹ l'ẹka ndu ẹregede.
 3 Unubẹ ndu ẹregede;
 ?bù gùnu bẹ unu arì
 l'oo-me unu?
 Mbù ?bùkpoo gùnu bẹ unu
 arì l'ọo iphe,
 oo-gude byapfuta unu?
 4 Oo-zi ndu ojọgu;
 ẹphe egude apfù,
 tųpyiru zinguzingu bya
 ahùa unu ahùhù.
 Ẹphe emee unu; unu adabyiru
 l'ẹka ono ata pfupfupfu
 g'icheku ọku.
 5 Nshìo mùbe onye jeru
 ahata alì Mësheku buru;
 mbù mùbe onye bu
 l'ulo-ẹkwa ndu Keda.
 6 Mu lẹ ndu nchì-adù-doo
 dù ashì shiwaa ụzenya
 butaru;
 7 obenu lẹ mbeđua,
 bù onye anọduje eme gẹ
 nchì dù doo-a abujeru;
 mu -nòdu epfuru phe
 opfu belebele;
 ẹphe akpaa vùlavula
 g'ẹphe bya etsoo
 mù ọgu.

121

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemú*

- 1 Mu paliru ęnya lee l'eli úbvú
úbvú ono sụ:
“?Bụ awe bę n-yemęka mu
eshije?”
- 2 N-yemęka mu eshije l'ęka
Chipfu;
onye meru igwe mee
mgboko.
- 3 Onye ono, eche ngu nche
ono bę mgbęnya ta abyadụ
ezinwuta ęnya;
tęme ọphu o kwedu g'ọkpa
chiswafụ ngu.
- 4 Mbụ lę-a; onye ono,
eche ndu Ízurelu nche ono
bę mgbęnya ta abyadụ
ezinwuta ęnya;
ọphu ọ bụro k'ęje iya
ekuru ekuru.
- 5 Ọo Chipfu eche ngu nche;
bya aburu iya bụ mkpu,
a turu doberu ngu;
tęme ọ bụro iya anọduje ngu
l'ękutara egbobuta ngu.
- 6 Anwụ, echi l'eswe ta adụdu
iphe, oo-me ngu;
ọphu ọ bụro k'ọnwa,
echi l'enyashi.
- 7 Ọo Chipfu ephufuje ngu
l'ęka ęjo-iphe nọkota.
Ọo yębedua anọduje eche
ndzụ ngu nche.
- 8 Ọo Chipfu l'eduje ngu ije
l'ęjeje mę l'alwalwa;
shita nta-a jasụ l'ojejoje.

122

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemú; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

- 1 Ęhu tsọru mu ọtso teke ęphe
surú mu:
“G'anyi je l'eze-ulo Chipfu!”
- 2 Anyi zọbeakwaru ọkpa
l'ọnu-abata gụbe Jierúsalemú.
- 3 Jierúsalemú bụ eze mkpụkpu,
a kpuru; ọ nọkobe l'ęka lanụ
ama ntumatu.

- 4 Oo ẹka ono bẹ bu ẹka
 ọkpa-ipfu anọduje awu ala;
 mbu ọkpa-ipfu ke Chipfu;
 awu eje etu Chipfu ẹpha;
 bu iya bu iphe,
 i turu l'ekemu doberu
 ndu Ízurelu.
- 5 Oo l'ẹka ono bẹ aba-eze,
 a nọ ekpe ikpe nọ;
 mbu aba-eze,
 shi l'ulo Dévidi.
- 6 Pfuru nu Chileke ge nchi
 du doo le Jierúsalemu:
 "G'iphemiphe, bukwaru ndu
 yeru ngu obu k'oma k'oma.
- 7 Ge nchi dukwa ndu igbulọ
 ngu nọ-pheru
 mgburugburu doo.
 G'ehu-guu bukwaru ke ndu
 bu l'ime ulo-mgbobuta
 ngu."
- 8 Mu gude iswi ẹhu unwune mu;
 yẹ ọnyà mu phe asu:
 "Ge nchi dukwa doo l'ime
 gube Jierúsalemu!"
- 9 Mu gude iswi ẹhu eze-ulo
 Chipfu, bu Chileke anyi
 achọ g'iphemiphe bukotaruru
 k'oma k'oma le
 Jierúsalemu.

123

*Ebvú, aaguje me a -nọdu
 eje Jierúsalemu*

- 1 Mu paliru ẹnya mu lee l'ẹka i nọ;
 mbu l'ẹka i nọ gube onye ono,
 sugaru l'aba-eze ngu
 l'imigwe ono.
- 2 Oo ẹgube ono nwoke,
 bu ohu anọduje ele nnajiuphu
 iya ẹnya l'ẹka-a;
 bya aburu ẹgube ono nwanyi,
 bu ohu anọduje ele nwanyi,
 nwe iya nu ẹnya l'ẹka-a;
 bukwapfo g'anyibedua
 a-nọdu ele Chipfu,
 bu Chileke anyi ẹnya l'ẹka
 gbiriri jasụ teke ọo-phuru
 anyi obu-imemini.
- 3 Meeruro anyi eze-iphe-oma
 jiko Chipfu.
 Jiko meeruro anyi eze-iphe-oma;

l'ike bvụwaru anyi anuma
 ẹka ndu ozo epfu l'o to
 nwedu iphe, anyi bu.

- ⁴ Mbụ ike bvụwaru anyi
 anuma ochi,
 ndu eku onwophe achị anyi;
 waa anuma ẹka ndu etu
 onwophe epha epfu
 l'o to nwedu iphe,
 anyi bu.

124

*Ebvú, aaguje mę a -nođu
 eje Jierúsalemú; onye
 deru iya nù bu Dévidi*

- ¹ O tọ bu lẹ Chipfu no-kube
 anyi ...

Ngwa; g'unubẹ ndu Ízurelu
 tuko pfua sụ:

- ² O tọ bu lẹ Chipfu no-kube
 anyi;

teke ndiphe tsoru anyi ogu;

³ mbụ teke ono, ẹhu-eghu
 phe shi nwuhu phuruphuru
 g'oku l'ẹhu anyi ono;

m'ephe elwekwaa anyi lẹ ndzụ;

⁴ mbụ-a; ephe gege erikwa
 anyi tubukungu g'utso;
 buru ochioku mini sota
 anyi tugbua;

⁵ buru ukporo-mini
 kpota anyi;

anyi eje aburu oia-l'iswi.

- ⁶ G'ajaja buru kẹ Chipfu,
 bu onye ono, te ekwedu
 g'ephe gude eze
 takashia anyi atakashia ono.

- ⁷ Anahu, anyi nahuru phe
 duwaa g'enu, nahuru
 onye agba onya-enu.

Onya obu be a gbajishiru;
 anyi shi nno nahu
 gbala.

- ⁸ N-yemeka anyi eshije
 l'eka Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.

125

*Ebvú, aaguje mę a -nođu
 eje Jierúsalemú*

- 1 Ndu dakoberu Chipfu dū
g'úbvú Zayonu, e tee
nwubatadu enwubata;
bya aburu úbvú,
a-nọwaro jasū l'ojejoje.
- 2 Oo g'úbvú nọ-pheru
Jierúsalemū
mgburugburu-a;
bū gẹ Chipfu a-nọ-pheje
ndibe iya mgburugburu
shita nta-a jasū lẹ
tuutuutuu lẹ m̄imiimii.
- 3 Ndu ejo-iphe taa bukwaru
ishi ndu p̄uberekoto;
ọdumeka bẹ ndu ono
p̄uberekoto ono
e-yekwa ẹka l'eme
ejo-iphe.
- 4 Jiko Chipfu; menaarū ndu
oma ree;
mbū ndu obu p̄hẹ
guru ìphóró.
- 5 Oḷe iphe, buk̄poo ndu
eshi ọzo,
ap̄fuduru nhamunha
bẹ Chipfu a-tuko ẹp̄hẹ
lẹ ndu eme ejo-iphe
l'alì-a wofukota.
G'ẹhu-guu bukwaru kẹ
ndu Ízureḷu.

126

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemū*

- 1 Teke Chipfu duphutaru ndu
ono, a kpuru lẹ ndzū
ono azū lẹ Zayonu bẹ ọ
dū anyi g'ọ bū lẹ nrwọ
bẹ anyi arwọ iya.
- 2 Onu-ochi kojachaa anyi
asha ekoja.
Ire p̄furu anyi ọto l'agu
ebvú ẹhu-utso.
Ndu ọhozo wata ep̄fu sū:
“Chipfu meakwaru p̄hẹ iphe,
parū ẹka.”
- 3 Chipfu meakwaru anyi iphe,
parū ẹka.
- Ọ b̄uru iya meru g'o gude
ẹhu nọdu atsọ anyi
ntumatu.
- 4 Jiko Chipfu; duphunu anyi

azụ l'onodu anyi ono;
 ẹgube ono, i meru;
 nggele sọahaa gborogboro
 l'echiegu ndohali ono;
⁵ k'ophu ndu gude
 ẹnya-mini kua iphe l'alị
 e-gude ebvu ẹhu-utso
 kpata iya akpata;
⁶ mbụ l'onye ono,
 gude ẹnya-mini akụ
 iphe l'alị bẹ a-guru ebvu
 ẹhu-utso lwa;
 vuru wopfula-wopfula iphe,
 o metaru l'opfu iya.

127

*Ebvụ, aagujẹ mẹ a -nọdu
 eje Jierúsalemụ; onye deru
 iya nụ bụ Sólomọnu*

- ¹ Ọ -bụdu ị Chipfu kpuru ụlo
 l'onwiya bẹ ndu akpụ iya
 nụ akpukwa ke mmanu.
 Ọ -bụdu ị Chipfu cheru
 mkpukpu nche l'onwiya
 bẹ ndu nche pfukwaru
 nche ke mmanu.
² Ọ tukuru buru ke mmanu
 bẹ iitehuje ị nchi-abohu;
 laa l'ulo l'echi abali;
 ẹka iise akanya nri, ii-ri;
 kele ndu Chipfu yeru
 obu azejekwaduro ị
 mgbenya;
 l'o wotawaru phe iphe,
 ephe e-ri.
³ Ụnwegirima bụ okiphe,
 shi l'eka Chipfu.
 Atsụ ime buru obunggo,
 shi l'eka Chipfu.
⁴ Ụnwegirima, a nwuru
 l'okorobyia bẹ dụ g'apfu,
 nọ l'eka onye ojogu.
⁵ Ẹhu-utso bẹ a goru nụ onye
 chi iya chi-jia ẹkpa iya.
 Iphere ta abyadu eme iya
 m'ephe ị ndu ohogu iya
 nọdu aba mba
 l'onu-abata mkpukpu.

128

Ebvụ, aagujẹ mẹ a -nọdu eje Jierúsalemụ

- 1 Èhu-ùtso bè a gòru nù iphe,
bùkpoo ndu atsù Chipfu ebvu;
mbù ndu bù ụzo iya bè
èphe etso.
- 2 Onye ono a-nòdu ndzù
ria iphe, o setarù l'akanya;
tème èhu-ùtso waa k'oma
a-bùru nkiya.
- 3 Nyee ngu a-nòdu l'ibe
ngu dùephò gè vayinu,
amìshi amìmi ike;
tème ụnwu ngu adù
g'èkali-oshi olivu
nò-pee teburu ngu
mgburugburu.
- 4 Noo g'onye a gòru onu-oma
nù a-dù bù ono;
mbù onye atsù
Chipfu ebvu.
- 5 Gè Chipfu shikwa lè
Zayonu gòru onu-oma
nù ngu.
- Tème l'ì nòdukwapho
huma g'ùba Jierúsalemù
a-dù-be shii jasù
g'ìi-nò-beru l'eliphe-a.
- 6 Ìi-nòdukwapho ndzù
huma ụnwu
nwanwanwaranwa
ngu.
- G'èhu-guu bùkwaru
kè ndu Ízurelu.

129

*Ebvú, aaguje mè a -nòdu
eje Jierúsalemù*

- 1 Èphe mewaru mu ewere
megharù mu iya èka
e -shi teke mu bù nwata ...
Ngwa; g'unubè ndu Ízurelu
tùko pfua sù:
- 2 Èphe mewaru mu ewere
megharù mu iya èka
e -shi teke mu bù nwata;
obenu l'èphe te
emekpeduru mu.
- 3 Èphe gudewaa èchachi
chia mu kpachacha.
- Ónyá, èphe chibashìru
mu l'okpurukpu
dabyichaerupho dù
g'èka a warù oswawara.

- 4 Obenu lẹ Chipfu bụ onye
pfuberekoto.
Ọ gbeshiru bya atọo mu
l'ẹgbu, ndu ẹjọ-íphe shi
kee mu;
mu nweru onwomu.
- 5 G'íphe, bụkpoo ndu Zayọnu
dụ ashị bụkwaru ndu
e-gude iphere laphu azụ.
- 6 G'ẹphe dụkwa g'ẹswa,
furu l'eli ẹswulo, abujeru:
Ọ -bya asuru evuvu;
anwụ ewowaru iya chigbua.
- 7 Ẹswa ono ahatabeje nwanshii
k'ọp̄hu bụ l'onye jeru iya
egbuta abujeru;
o -gbua nta gbua imo;
o too gbutadu ẹswa,
jiru iya ọbochi-ẹka;
ọp̄hu ọ bụro k'asuru
upfu ẹswa.
- 8 G'íphe, bụkpoo ndu
aghata aghata ghajekwa
p̄he iswi ekele.
G'ọ to dụkwa onye a-su
p̄he g'ọnu-oma kẹ
Chipfu bụru nkep̄he;
ọzoo l'ẹp̄he gude
ẹpha Chipfu agọru
p̄he ọnu-oma.

130

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemú*

- 1 Mu nọ l'echi ogbumini
k'íp̄he-ẹhuka araku
gube Chipfu;
- 2 Jiko Nnajiuphu; numanu olu
mu.
Ngabẹnuru mu nchị lẹ mkpu,
mu echi g'i meeru mu
eze-iphe-oma.
- 3 Ọme gube Chipfu edobeje
íp̄he-ẹji, onyemonye eme;
?bụ onye gege adu ike
pfuru l'atatiphu gube
Nnajiuphu?
- 4 Obenu lẹ gubedua aguje nvu.
Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude a nọdu atsụ
ngu ebvu.
- 5 Mu nọ kwabẹru Chipfu;

- teme obu mu nọdu
elekwaphọ ẹnya iya.
Ọ buru l'opfu iya bẹ mu
daru ngabẹru.
- ⁶ Obu mu nọ ele ẹnya
Nnajiuphu leghata
g'onye-nche anọduje
ele gẹ nchi bọhu-kebe;
mbụ l'obu mu ka ele
ẹnya Chipfu eme lẹ gẹ
ndu nche anọduje
eleberu ẹnya nchi-abọhu.
- ⁷ Jiko Ízurelu; g'ẹnya unu
duro l'ẹka Chipfu nọ;
kẹle Chipfu bụ onye
eyeje obu yegharu iya ẹka;
teme ọ nọdu agbafutaje
nemadzu l'iphe-eji iya g'ọ ha.
- ⁸ Ọ buru yẹbedua l'onwiya
a-gbafutakota ndu Ízurelu
l'iphe-eji, ẹphe meshiru.

131

*Ebvu, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalem; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

- ¹ Mu te egudedu obu mu eku
onwomu; jiko Chipfu;
ọphu mu aradu ẹnya k'etsetse.
Mu ta ayọjedu ọshi l'iphe,
paru ẹka;
ọphu mu ejejedu ekobe ẹka
l'iphe, mu asudu.
- ² Iphe, mu mechiaru bụ lẹ
mu toru nwẹhu woru
obu mu dobekpọepho
nwadoo.
- Ọo gẹ nwata, a mifuru ọnu
l'era anọduje nwapyaa
lẹ mgboru ne iya;
bukpọepho g'obu mu
nọ l'ime mu.
- ³ Jiko unubẹ ndu Ízurelu;
g'ẹnya unu dunu l'ẹka
Chipfu nọ;
shita nta-a jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.

132

*Ebvu, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalem*

- 1 Gube Chipfu; nyatanu Dévidi
yee iphe-ehuka, o no jegbabe.
- 2 O guru enwa; ria nte l'iphu
Chipfu; mbu ria angu
l'iphu Okalibe ke Jiekopu
su:
- 3 "Mu te eyedu ishi l'ulo mu;
ophu mu abyadu abahu
eka mu azeje aze.
- 4 Mu ta abyadu ekwe ge
mgbenya shisweta mu
enya;
mbu le mu ta abyadu
ekwe ge mgbenya mia
mu eka l'enya;
5 jasu mu ahuma eka mu
a-chotaru Chipfu g'o buru;
mbu eka Okalibe ke
Jiekopu e-buru."
- 6 Anyi numaru l'o no le Ifurata.
Anyi tugbua je ahuma
iya l'oma egu
Kiryatu-Jiarimu.
- 7 Unu g'anyi jenu l'ulo-ekwa
Chileke.
Unu g'anyi jenu apfukube
iya baaru iya eja.
- 8 Gbalihunu jiko Chipfu;
bya l'okpoku ngu;
gu l'okpoko oqbandzu
ngu ono, egoshi ike
ngu ono.
- 9 Ge ndu-uke ngu yena
apfubekoto g'uwe.
Ndu duru ngu nsu agua
ebvu ehutu.
- 10 Gudenu iswi ehé Dévidi,
bu onye-ozu ngu nyata
onye ono, i wuru
manu l'ishi gude mee ya;
o buru eze ono.
- 11 Chipfu riburu Dévidi angu;
mbu angu, keru jingujingu,
o to byadu emebiyi
emebyi.
- O suru iya: "Oo onye lanu
le ndu bu oshilokpa
ngu be mu e-me g'o nodu
l'aba-eze ngu.
- 12 O -buru l'unwu ngu doberu
oqbandzu mu l'ephe;
bya eme iphe,

- mu t̄uru l'ekemu;
 ọọ ya b̄u; ụnwu p̄hẹ
 anọwaro l'aba-eze ngu
 jas̄u l'ojejoje.”
- 13 Chipfu gudewaa ẹka iya
 h̄ota Zayonu;
 kele ẹka ono d̄u iya ree
 k'eburu; noo kele ọ s̄uru:
- 14 “Ọọ ẹka-a bẹ mu e-me ọkpoku
 mu jas̄u lẹ tuutuutuu
 lẹ m̄iimiimii;
 t̄eme ọ b̄uru ẹka-a bẹ
 mu e-dobe aba-eze mu s̄ugaru;
 noo kele ọọ g'ọ d̄u mu
 ree b̄u ono.
- 15 Mu a-ḡoru ọnu-oma n̄u iya
 g'o nweru iphe nweru
 k'etsutsu iya.
 Ndibe iya ndu ọphu daru
 ụkpa bẹ mu a-n̄odu
 az̄u-ji ẹpho.
- 16 Ndu uke Chileke nkiya bẹ
 mu adz̄ota ọkpobe adz̄ota;
 mb̄u lẹ ndu d̄uru Chipfu
 ns̄o a-n̄oduepho agu
 ebvu ẹhu-utso.
- 17 Ọ b̄uru ẹka ono bẹ mu
 a-gbẹ mee g'onye ike d̄u
 shi l'ọnu-ulo Dévidi f̄uta;
 t̄eme mu anw̄uru ọku
 ye l'or̄oku onye mu
 w̄uru man̄u l'ishi gude
 mee ya; ọ b̄uru eze.
- 18 Mu e-me g'iph̄ere d̄u
 ndu ọhogu iya ọkpobe
 ad̄udu;
 obenu lẹ ȳeb̄edua bẹ
 mu e-kpube okpu-eze,
 a-n̄odu eke paapaapa.”

133

*Ebvú, aaguje m̄e a -n̄odu
 eje Jierúsalemú; onye
 deru iya n̄u b̄u Dévidi*

- 1 Lewar̄o g'ọ d̄u-be ree bya ad̄u
 ụbv̄u l'ẹnya;
 ke g'ụnwunna buk̄obe
 t̄ugba b̄uru nanu.
- 2 Ọ d̄uepho g'ọkpobe man̄u,
 eshi mkp̄o, a w̄uru
 Er̄onu l'ishi;
 o shi iya l'ishi s̄ofuta iya

- l'éjì-agba;
 gbaa ya gorogoro sọfuta
 l'igburonu uwe iya.
³ O dukwapho g'ẹka iji,
 shi l'úbvú Hamonu
 akwa l'eli úbvú Zayonu.
 Oo l'echilabo ndu du nno
 be Chipfu agojeru onu-oma
 nkiya nu;
 mbu onu-oma ophu bu
 ndzu ojejeje.

134

*Ebvú, aaguje me a -nodu
 eje Jerúsalemu*

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja unube
 ndu-ozì Chipfu g'unu ha;
 unube ndu anoduje
 ejeru Chipfu ozi l'ulo
 nkiya l'enyashi.
² Unu palia ẹka unu imeli l'ulo,
 du nsọ ke Chipfu;
 kele iya ekele!
³ Ge Chipfu, bu onye meru
 igwe mee mgboko gbẹ
 le Zayonu goru onu-oma
 nu ngu.

135

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu tua Chipfu epha.
 Unu tua ya epha; unube ndu
 ejeru Chipfu ozi;
² mbu unube ndu eje ozi
 l'eze-ulo Chipfu;
 me l'oma-unuphu Chileke
 anyi.
³ Unu tua Chipfu epha kele
 Chipfu du ree.
 Unu gua ebvu gude tua ya
 epha; kele o iphe,
 gbaru nu bu ono;
⁴ kele Chipfu hotawaru
 Jiekopu g'o buru nkiya;
 mbu l'o hatawaru
 Izurelu g'o buru ndu o nwe
 enwenwe gedegede kpọ.
⁵ O doru mu enya le Chipfu
 paru eka;
 mbu le Nnajiuphu anyi
 tukoru agwa l'ophu
 kakota shii.

- 6 Oo iphe, dú Chipfu ree bẹ
oomeje l'imigwe mẹ
l'eliphe l'opfu.
- Ọ búkwarupho iphe,
dú iya ree bẹ oomeje
l'ime eze-enyimu mẹ
l'ime ogbumini,
dú iya nù.
- 7 Igwe -nọdu erwu
erwurwu bẹ oomeje
g'o shi l'ẹka igwe
beru alì beru wata
erwurwu.
- Ọ nọdu emeje g'egbigwe
daa m'ọ nọdu edze mini;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
phẹrephere shi lẹ
mkpuru ẹka ọ tų-chiru
iya wata ezizi.
- 8 Iphe, búkpoo ọkpara,
nọ lẹ Ijiputu bẹ o
chigbushiru;
mbú iphe, bú ọkpara
lẹ nemadzú yẹle
iphe-edobe.
- 9 Iphe-ọhumalenya iya;
waa iphe, dú biribiri
bẹ o mekọtaru unubẹ
ndu Ijiputu.
- Ono búru iphe, o gude
húa Fero yẹe
ndu-ozí iya ahùhù.
- 10 Ọhamoha,
dú igwerigwe bẹ o
chitsushiru;
bya egbushikwaphọ ndu
eze, ọkpehu dú.
- 11 O gburu Sihonu,
bú eze ndu Amọru;
bya egbua Ọgu,
bú eze ndu Beshanu;
bya egbushikwaphọ eze
ndu Kénanu g'ẹphe
hakọta.
- 12 O woru alì phẹ washiaru
ndu nkiya, bú Ízurelu;
g'ọ búru okiphe phẹ.
- 13 Ẹpha gùbe Chipfu anọje
ojejoje.
- Ọphu a byadu azọha ngu
azọha;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo;

- 14 kele Chipfu a-harú ndibe
iya enge;
shi nno dụa ndu ejeru iya
ozi obu.
- 15 Agwa ndu ọhozo bụgbaa
mkpọla-ododo yẹe
mkpọla-ọchaa,
bụ iphe, nemadzụ gude
ẹka mee.
- 16 Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe epfudu opfu.
Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphudu
iya ụzo.
- 17 Ẹphe nweru nchị;
ọphu ẹphe anụdu iya iphe;
tẹme ọphu ọ dudu unme ndzụ,
nọ phẹ l'ime.
- 18 Ndu agwo phẹ nụ a-dụepho
g'ẹphe dụ;
mẹkpoo ndu dakoberu
phẹ nụ.
- 19 Unubẹ ndibe Ízurelu;
unu tua Chipfu ẹpha.
Unubẹ ndibe Erọnu;
unu tua Chipfu ẹpha.
- 20 Unubẹ ndibe Lívayi;
unu tua Chipfu ẹpha.
Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu tua Chipfu ẹpha.
- 21 G'a gbẹkwa lẹ Zayọnu
tua Chipfu ẹpha;
mbụ onye ono,
bu lẹ Jierúsalemu ono.
Unu jaa Chipfu ajaja.

136

- 1 Unu kele Chipfu ekele;
kele ọ bụ onye oma.
N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.
- 2 Unu kele Chipfu ọphu kakọta
agwa l'ọphu shii.
N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.
- 3 Unu kele Nnajiuphu ndu bụ
nnajiuphu l'ọphu.
N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.
- 4 Kele onye bụ yẹbedua
kpoloko emeje
iphe-ọhumalenya,

- parú ẹka.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ⁵ Onye bú mmamiphe iya bẹ o
 gude mee eligwe.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ⁶ Mbú onye woru mgboko-a
 l'ophu phúshi l'eli mini.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ⁷ Ọ búru iya meshiru eze
 iphe-a, emeje g'ìphóró dú-a,
 dughaa biribiri-a.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ⁸ O meru ẹnyanwu g'o chije
 l'eswe.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ⁹ O mee ọnwá; waa kpokpode
 g'ẹphe chije l'ẹnyashi.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ¹⁰ Unu kele onye chigbushiru
 ndu shi búru ọkpara
 lẹ Ijiputu.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ¹¹ Onye dufutaru unwu
 Ízurelu l'echilabọ phẹ.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ¹² Ọ búru l'ike ọkpú iya bẹ o
 gude dufuta phẹ.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ¹³ Unu kele onye bú iya
 kekaharú Eze-ẹnyimu
 Uswe-uswe ẹbo.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ¹⁴ Onye duru ndu Ízurelu
 ghabua ya ẹbo.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.
- ¹⁵ O kpota Fero yẹe ndu ojoḡu
 iya l'ophu kporu ye lẹ
 Eze-ẹnyimu
 Uswe-uswe ono.
 N-yemobu iya anọje jasú
 l'ojejeje.

- 16 Unu kele onye bú iya
duru ndibe iya ije
l'echiègu.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 17 Onye chigbushiru ndu
eze, òkpèhu dughaa.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 18 Onye gbushikwarupho
ndu eze, a maru epha phè.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 19 O gburu Sihonu,
bú eze ndu Amoru.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 20 O bya egbua Ogu,
bú eze ndu Beshanu.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 21 O woru alì phè nù onye
ozo g'ò buru okiphe iya.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 22 Oo onye-ozì iya, bú Ízurelu
bè o nuru iya.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 23 Oo ya nyataru anyibe ndu
adudu iphe, anyi bú.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 24 O bya anafuta anyi l'eka
ndu achì anyi lè njo.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 25 O bya abukwaru iya pho
azukota iphemiphe,
no ndzu.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.
- 26 Unu kele Chileke
k'imigwe ekele.
N-yemobu iya anoje jasú
l'ojejeje.

137

- 1 Anyi rwuru l'aguga enyimu
Babilonu.
Anyi noshia anoo kwaa
ekwa;

- ẹ́kà anyi nyataru Zayonu.
 2 Anyi woru une anyi kobe
 l'ẹ́kàli-oshi wilo l'ẹ́kà ono;
 3 kẹ́le anyi rwuru ẹ́kà ono;
 ndu kpuru anyi lẹ́ ndzụ
 sù g'anyi gùtaru phẹ
 ebvu.
 Ndu ono, eme anyi omeliwe
 ono sù g'anyi metaru
 phẹ́ ẹ́mereme.
 Ẹ́phe sùru anyi: "Unu chọ́naa
 ebvu ndu Zayonu
 nanu gùaru anyi!"
 4 Ọ́le ?denu g'anyi e-shi pata
 ebvu, e gude ekutse
 Chipfu je agùaha l'alì
 ndu ọ́hozo?
 5 Ọ́ -bùru lẹ́ mu zọ́haru
 gùbe Jierúsalemù;
 g'ẹ́kà-ùtara mu zọ́hakwa
 iphe, ọ́ maru ememe.
 6 G'ire nyakukwaru mu l'akpo;
 m'ọ́ bùru lẹ́ mu ta
 anyataduru ngu;
 mbù m'ọ́ bụ́kpodaa gùbe
 Jierúsalemù bẹ́ mu meru
 mkpukpu, emeje g'ẹ́hu
 kachaa mu atso uto.
 7 Gùbe Chipfu; nyatakwa iphe,
 ndu Edomu meru mboku,
 Jierúsalemù daru!
 Ẹ́phe tukurù tushia ọ́zu sù:
 "Unu tsukpòshia ya.
 Unu tsukpòshia ya tsurwua
 ẹ́kà a turu okpa iya."
 8 Gùbe nwada Bábilonu;
 iphe, swiru ngu nù bụ́kwa
 ọ́lál'iswi.
 Ẹ́hu-uto bẹ́ a gọ́ru nù onye
 a-pfù ngu ọ́gwo iphe,
 i meru anyi-a;
 9 mbù onye a-nata ngu unwu,
 ì nwuru k'òphúú kùà
 pyaapyaalẹ́ mkpuma.

138

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Gùbe Chipfu; mu e-gude obu
 mu g'ọ́ ha jaa ngu ajaja.
 Mu a-nodu l'iphu agwa gùà
 ebvu gude tua ngu ẹ́pha.
 2 Mu a-gha iphu l'uzo

eze-ulo ngu, du nsọ baaru
 ngu eja.
 Mu e-tu ngu epha kele i bu
 onye n-yemobu;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru;
 kele i meru epha ngu yee
 opfu ngu;
 ephe kakota iphemiphe l'eli.
³ Mu rakuru ngu; i za mu enu.
 I meru okpehu nu mu;
 bya emee mu; mu nyaaha ndu.
⁴ Iphe, bukpo eze
 unwu-eliphe l'opfu a-ja ngu
 ajaja gube Chipfu;
 m'ephe numa opfu,
 shi ngu l'onu.
⁵ Ephe e-gude uzo ke Chipfu
 ono gu l'ebvu;
 kele o-gbu-nwijnwii ke
 Chipfu paru eka.
⁶ A makwaru-a le Chipfu no
 l'ephekerephe;
 obenu l'enya iya adujeele-a
 l'eka ndu lwazeru nu no;
 mbu le ndu eku onwophe
 be ogbeje uzanya maru.
⁷ O to dudu m'obeta
 mu je aghajaa echilabo
 iphe-ehuka;
 l'i kpuchiye mu-a;
 o to dudu iphe, eme mu nu.
 Imachije eka nwuphu ndu
 gude ehu-eghu achi mu le
 njọ azu.
 O buru ekutara ngu ono be
 iigudeje dzọ mu.
⁸ Iphe, bukpo iphe,
 Chipfu kweru ukwe le ya
 e-me be oo-mekotaru mu.
 Gube Chipfu; n-yemobu
 ngu anoje jasọ l'ojejoje.
 Jiko be buhakwa ozi ono,
 i gude l'eka eje ono.

139

*Ebvu-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

¹ Gube Chipfu; i vochawaru
 mu obu.
 Nta-a be i mawaru ge mu gbaru.
² I maru teke mu no anọ;

- maru teke mu gbeshiru
agbeshi.
 1 Inoduje ụzenya maru iphe,
mu ari l'obu mu.
 3 Iimajeru teke mu agbeshi eje
iphe;
waa teke mu zẹ azẹe.
 Iphe, bu ụzo mu l'ophu
dokotaru ngu ẹnya.
 4 Oobujeru; opfu -bya eshi mu
l'onu futa;
l'i makotawaru iphe,
mu abya epfupfu gube Chipfu.
 5 I nọ-pheru mu mgburugburu
iphu l'azu.
 I wowaru ẹka ngu byabẹ mu
l'ishi.
 6 Amama ono, i maru mu egube
ono dukwa mu oke biribiri;
bya apaa mu ephekerephe
k'ophu uche mu te erwudu iya.
 7 ?Bu awe bẹ mu a-nọdu,
bu ẹka Unme nkengu anọdu?
 ?Bu awe bẹ mu a-gbaru laa,
bu ẹka i ti humaduru mu?
 8 Mu -pheru lashia l'imigwe
bẹ i nọwaa l'ẹka ono.
 Teke mu jeru je agbaa
iphe-azẹe l'alị-maa zẹe
bẹ i nọkwa iya phọ.
 9 Mu -chita nkù nchi-abọhu
kpube onwomu;
gude iya phee pherwua
ẹka ẹnyonu sọ-beru gburu;
 10 mbukponu l'ẹka ono bẹ
ii-nọduelekwa-a edu mu;
tẹme ẹkutara ngu egudele
mu-a gudesia mu ike.
 11 Teke mu sụru lẹ mu maru-a
l'ochii e-domi mu-a;
l'iphóró a-buru-a ẹnyasi
nọ-pee mu mgburugburu;
 12 l'i bya egoshi l'ochii ono
ta abudu ochii l'ẹka i nọ.
 Ẹnyashi ono taa bukpodaru
ngu nu ochii.
 Ẹnyashi ono a-nọduele-a
echi swachaswacha
g'echi-eswe;
kele gubedua bẹ ochii
duele-a g'iphóró.
 13 Kele iphemiphe, nọ mu l'ime
ehu bu ngu meru iya;

- teme o buru ngu dzepfuru
 mu nanu teke mu no l'epho
 ne mu.
- 14 Iphe, mu ekele ngu ekele
 iya bu l'i meru mu l'uzo,
 du ebvu bya adu biribiri.
- Iphe, doru mu enya
 rengurengu bu l'ozi,
 iijeje du biribiri.
- 15 Okpu okpu, no mu l'ehu g'o
 ha ta adudu ophu e domiru
 ngu edomi teke ono,
 eeme mu l'ochii ono.
- Teke mu no l'ime ephe;
 e mengashia mu dzepfua mu;
 mu buru nanu-a;
- 16 be i gudehawaa enya
 ngu huma ogwe mu ophu
 adukpoda g'e mewaru iya.
- Ujiku ole, a tuburu le mu
 a-no l'eliphe-a be e
 dekotahawaru l'ekwo ngu;
 teme mu bebe no g'o ka
 mma l'oo ujiku ono nanu.
- 17 Egube g'oriri, iiriru mu
 du-bekwanu mu mkpa;
 gube Chileke.
- A -chikobe iya be o pakwaru
 eka apaa.
- 18 O -buru ge mu wata iya
 agugu be o kakwa eja,
 no l'ali l'otu.
- Mu -shikpo le mgbenya tehu;
 mu -tehushia mu le ngu
 anodukwa g'anyi no.
- 19 Gube Chileke;
 o du mu g'a su l'i tukoru
 ndu ejo-iphe gbushia.
- Unu paru mu haa;
 unube ndu ono,
 egbu ochi anoduje agu
 g'onye mini agu ono.
- 20 Ndu ono anoduje achiru
 gube Chileke ejo idzu;
 teme ephe nodu achi ngu
 le njo;
 bya eku ngu oku-eswe.
- 21 Iphe, bu ndu kporu gube
 Chipfu ashi be mu
 kpokwarupho ashi;
 teme iphe, bukpo ndu
 kwolihuru etso ngu opfu

- bẹ mu anọduje
akpọ-yiru ukuvu.
22 Ẹphe dụ mu ashị mebyi
adudu;
mbụ lẹ mu agụkobeje
phẹ lẹ ndu ọhogu mu.
23 Vọchanaa ọkpoma mu jiko
Chileke;
maru iphe, dụ mu l'obu.
Hunaa mu ama maru g'oriri
mu gbaru.
24 Lenaa mu ẹnya maru;
?ọ duru ẹka ụzo
kpọswehuru mu?
Ọ -buru l'ọ duru;
jiko duphutanu mu azu
l'uzo ndzu ojejoje.

140

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu

- 1 Nafutanu mu l'eka ndu
ejo-iphe jiko Chipfu.
Letanu mu ẹnya gẹ mu
ta adaba l'eka ndu emeje
nemadzu mkpawere.
2 Ndu buẹpho ejo-iphe bẹ ẹphe
anọduje achị idzu iya
l'ime obu phẹ;
bya abuerupho ọgu bẹ ẹphe
anọduje akpali
mbọku-mbọku.
3 Ire phẹ bẹ ẹphe emeje
l'ọotsu nkọ g'ire ejo agwo.
Opfu, eshije phẹ l'ọnu nọdu
egbu egbugbu g'ẹru ogiji.
4 Gudeshinaa mu jiko Chipfu;
gẹ mu ta adaba l'eka
ndu ejo-iphe.
Phufunu mu l'eka ndu emeje
nemadzu mkpawere;
mbụ ndu achọ ụzo,
ẹphe e-shi chikota mu ọkpa!
5 Ndu eku onwophe
gbabewaru mu ọnyà.
Ẹphe gebecharu ụgbu
phẹ kwaberu mu;
bya atụa igbudu dokaa l'iphe,
bukpoo ụzo, mu eshi eshishi.
6 Gụbẹ Chipfu; iphe,
mu epfujẹ bụ l'ọo ngu
bụ Chileke mu.

Jiko Chipfu; numanu mkpu
ono, mu echi sù g'i
menaaru mu eze-iphe-oma ono.

⁷ Gube Chipfu, bu Nnajiuphu
anyi;
gube onye ike du;
bya aburu onye adzoje
mu nu;
gube onye egbobutaje
ishi mu me a -nodu alwu ogo;
⁸ be mekwaru ndu ejo-iphe
iphe ono, agu phe nu ono;
jiko Chipfu.

B'ekwekwa g'idzu, ephe achi
jee g'ephe achi iya.
Odumeka be ephe a-watakwa
eku onwophe.

⁹ G'iphe, e-rikpute ndu ono,
kepheru mu
mgburugburu ono
ishi bukwaru iphe-ehuka,
ephe gude ire phe
kpataru onwophe.

¹⁰ G'icheku-oku, ata pfupfupfu
bukwaru iphe, aa-zube
phe l'ishi.

G'a pakwaru phe chie echie
l'oku, enwu
phoophoophoo;
mbu l'ime nsu,
ephe ta abyadu afutaba afuta.

¹¹ Ge ndu njo-opfu ta
angukwaru anguru l'ali-a.
G'ejo-iphe chikwa nta ndu
mkpawere ono.

¹² Mu maru-a le Chipfu ahajeru
onye ukpa enge;
teme o nodu emeje g'ikpe
kaleru onye adudu g'o
du iya.

¹³ Ge mu gbukwaa ya tororo;
ndu pfuberekoto e-kelekwa
ngu ekele;
teme o buru l'iphu ngu be
ndu obu phe guru iphoro
e-buru eburu.

141

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Gube Chipfu; mu araku ngu.
Gbanaaru mu mkpu
egwegwa.

Numanu olu mu mę mu
 raku ngu.
² G'epfupfu, mu epfu anụ ngu
 shikwa ngu mkpọ
 g'ụnwù-isensu.
 G'ẹka, mu chiliru imeli epfu
 anụ ngu dukwa ngu g'anụ,
 e gburu wotaru ngu
 l'uzenyashi.
³ Yenu ndu nche g'ẹphe chee
 ọnu mu nche;
 jiko Chipfu.
 Jiko chenu ogbogboromonu
 mu nche.
⁴ Te ekwekwa g'obu mu
 ghaaru eme ẹjo-iphe iphu;
 mbụ gẹ mu tsoru ndu
 ẹjo-iphe wata eme ẹjo-ememe;
 ọphu mu etsokwaru phe
 ria iphe,
 ẹphe kwakọberu mu shi
 nno rirwua onwomu.
⁵ G'onye pfuberekoto chia
 mu rọ iphe.
 Ọo-dụ mu rọ g'ọ bụ iphe-oma
 bẹ o meru mu.
 G'ọ baarụ mu rọ mba.
 Ono a-gberọ dụ mu g'ọ bụ manụ,
 eshi mkpọ bẹ ọowu
 mu l'ishi.
 Ishi mu bẹ ọo-gbenu
 atso ntumatu.
 Obenu ẹ mu anọdujeepfo epfu
 anụ ngu sụ g'i mee g'ẹjo
 idzu ndu ẹjo-iphe ta vù.
⁶ Ndu-ishi phe bẹ ee-nwufu
 ẹ mkpakponu ẹka
 ẹphe degeru.
 Ọo ya bụ gẹ ndu ẹjo-iphe
 amaru l'iphe,
 mu pfuru bẹ mu pfuru
 nhamunha.
⁷ Ẹphe asụ: "Ọo g'aakoje okoro
 gbubashia aļi-a;
 bụ g'a tųkashiru okpu anyi
 nanụ nanụ l'ọnu ilu."
⁸ Obenu ẹ mbedua bụ l'ẹka
 i nọ bẹ mu dabẹru ẹnya
 gube Chipfu,
 bụ Nnajiuphu anyi.
 Ọo l'ime ngu bẹ mu gbabarụ
 je anọdu ezeru ndzụ.
 Jiko te enwukwaru mu

- haarụ ọnwu.
⁹ Mena gẹ mu ta adalahụ l'ọnyà,
 ẹphe gbaberu mu;
 mbụ l'igbudu,
 ndu ẹjo-iphe tũru doberu mu.
¹⁰ Gẹ ndu ẹjo-iphe dalahụkwa
 l'ugbu, ẹphe geberu.
 Gẹ mbẹdua ghata pẹ g'ọ tọ
 dụ iphe, e-me mu nụ.

142

*Évù, Dévidi kwaru teke ọ
 nọ l'ogba epfu anụ Chileke*

- ¹ Mu chiru mkpu chishia ya
 ike chiku Chipfu.
 Iphe, mu chidoru mkpu ono
 bụ g'ọ meeru mu
 eze-iphe-oma.
² Mu woru iphe, atsụ mu
 l'ẹhu woru dooru iya;
 mbụ lẹ mu woru iphe-ẹhuka,
 mu eje g'ọ ha dokotaru iya.
³ Teke ike abvụkpowa mu
 abvụbvụ bụ gụbedua
 abọru mu ụzo.
 L'ụzo, mu eshikpọo eshishi
 bẹ ndiphe gbakaerupho
 ọnyà gẹ mu nmalahụ.
⁴ Lenaa ẹnya l'ẹkutara mu;
 hụma l'ọ tọ dudu onye
 akpa mu ishi.
 Mu te nwedu ẹka bụ:
 mu -gbabata iya;
 mu anọdu iya zee ndzụ;
 noo kele ọ tọ dudu onye
 akpa ndzụ mu ishi.
⁵ Ọ bụru gụbe Chipfu bẹ
 mu chikuru lẹ mkpu.
 Mu sụru-a: “Ọo l'ime ngu
 bẹ mu anọduje ezeru ndzụ;
 tẹme ọ bụru ngu bụ
 okiphe nkemu l'alị ndu
 nọ ndzụ.”
⁶ Ngabenu nchị numa mkpu,
 mu echi;
 kele ọ dũru iphe,
 atsushikpo mu l'ẹhu ike.
 Jiko nafutunu mu l'ẹka
 ndu achị mu lẹ njọ;
 kele ẹphe ka mu ọkpehu.
⁷ Gbafutunu mu lẹ mkpọro-a,
 mu nọ-a;

k'ophu mu e-kele ngu
 ekele iya.
 Oo ya bụ ọ ndu p̄fuberekoto
 anọ-pee mu mgburugburu;
 noo kele ị nwụbenukaru
 mu ọnya.

143

Ebvụ-oma, Dévidi deru

- ¹ Gube Chipfu;
 numanu epfupfu, mu epfu
 anu ngu.
 Ngabenu nchi numa mkpu,
 mu echi su g'i meeru
 mu eze-iphe-oma.
 Eshinu ị bu onye p̄fuberekoto
 bya aburu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru;
 jiko zanu mu ọnu!
- ² Jiko te ekpeshinu mube
 onye-ozu ngu ikpe;
 kele o to dudu nemadzu,
 dzu ndzu, p̄fuberekoto
 l'iphu ngu.
- ³ Onye ohogu mu chiru
 mu gude;
 bya echita mu tu l'ali;
 bya emee mu;
 mu nodu l'eka gbakotaru
 ochii g'akahu maa,
 nwuhuru le ndiche.
- ⁴ Noo g'o gude ike wata
 mu abvubvu.
 Obu wata mu aku photophoto.
- ⁵ Mu nyata g'o shi aduje
 teke ndiche.
 Mu bya anodu nggujunguji
 rihaa iphe, bukpo iphe,
 i mekotaru anyi;
 bya elerwebaa ọnya ree
 l'iphemiphe,
 i gude ọka ngu mee.
- ⁶ Mu chiliaru ngu ọka mu labo
 imeli.
 Egu ngu guahaa obu mu
 g'egu-mini anoduje agu
 ali-okponku-a.
- ⁷ Zanu mu ọnu egwegwa jiko
 Chipfu;
 kele ike abvuwaa mu l'ele
 ọnya ngu.
 Be domikwaru mu iphu

- ngu edomi;
 odumeka be mu a-dukwa
 ge ndu e liru l'ilu.
- 8 O -rwutashia echele ge
 mu numanu opfu,
 a-nodu akoru mu ke
 n-yemobu ngu;
 kele o ngu be mu dakoberu.
- Jiko goshinu mu uzo,
 mu e-shije;
 kele o l'eka i no be obu
 mu no.
- 9 Nafutanu mu l'eka ndu ohogu
 mu phe jiko Chipfu;
 kele o l'ime ngu be mu
 domiru onwomu.
- 10 Zia mu iphe, bu uche ngu
 ge mu meje;
 kele o ngu bu Chileke mu.
- Jiko ge Unme nkengu,
 bu okpobe Unme ono
 dunaa mu shia uzo,
 pfuru nhamunha.
- 11 Kebenu ndzu mu l'oma jiko
 Chipfu; g'epha ngu apfuru.
 Gudenu apfubekoto
 nkengu nafuta mu
 l'iphe-ehuka-a, mu eje-a.
- 12 Gudenu kele i yeru mu obu;
 mee g'onu buru ndu ohogu
 mu kpurukudukuu.
- L'i tuko ndu achi mu le njo
 g'ephe ha mee g'ephe
 buru mkpurupyata;
 noo kele mu bu
 onye ejeru ngu ozi.

144

Ebvü, Dévidi deru

- 1 G'e tua Chipfu,
 bu agbara-mkpuma
 mu epha.
- Oo yebedua ezi mu
 g'eka shihu mu ike l'ogu;
 mbu l'oo yebedua
 ezi mkpushi-eka mu
 g'aalwuje ugu.
- 2 Chileke yeru mu obu;
 teme o buru onye mu
 agbabaje l'ime iya je
 edomia ndzu mu.
- O bu onye egbobutaje mu nu;

- bya abụkwarupho onye
 adzoje mu nụ;
 tēme ọ nọdu emeje
 ụnwu-eliphe g'ephe
 nọdu mu lẹ mkpula.
- ³ Gube Chipfu; ?bụ gụnu bẹ
 nemadzụ bụ kẹ g'i
 rivuje iya?
 ?Bụ gụnu bẹ ụnwu-eliphe
 bụ kẹ g'i letajẹ phẹ ẹnya?
- ⁴ Nemadzụ dọepho g'udzu
 ọnu.
 Eswe ndzụ iya aduje g'ibvù
 oshi, abujeru;
 ọ -kpoo ụpfu nwanshii
 l'a hụma-buhu iya.
- ⁵ Chijanaa igwe tarara
 jiko Chipfu.
 Shi l'eka ono nyizeta bya
 apfuru l'eli úbvú;
 g'úbvú awata akpụ
 tụtutuutu.
- ⁶ Tụnaa egbigwe gude chikashia
 ndu ọhogu mu achikashi.
 Gbaa phẹ apfụ ngu gude
 mebyishia phẹ.
- ⁷ Gbenu l'ephekerephe ẹka ono,
 i nọ ono machia ẹka
 dzota mu.
 Nafuta mu l'echi
 asogaso-enyimu;
 mbụ l'eka ndu shi ọhozo.
- ⁸ Ndu bụ iphe,
 jiru phẹ ọnu pyimu bụ
 adzụ ụka;
 tēme ẹkutara phẹ bụru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bụ ughoshi.
- ⁹ Mu a-gụ ebvu ọphúú nụ
 ngu gube Chileke.
 Ọ bụru ogelenda,
 a kparụ l'udo iri bẹ mu
 a-kụ gude gụaru ngu
 ebvu obu;
- ¹⁰ mbụ gube onye emeje g'eze
 lwua ọgu lwu-kpee;
 bya aburu onye anafutaje
 onye-ozì iya,
 bụ Dévidi g'e te gude
 ogu-echi nmagbua ya.
- ¹¹ Jiko dzonaa mu!
 Nafutanu mu l'eka ndu

ohozo;
 mbü ndu bü iphe,
 ejije phe onu pyimu bü
 adzü üka;
 teme ekutara phe buru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bü ughoshi.

12 Mee g'unwu nwa nwoke,
 anyi nwuru dü g'iphe,
 a kuru akuku teke ephe
 bü nwata.

G'ephe dü g'iphe,
 a kuru akuku,
 e letaru enya mee g'o vu
 okpobe evuvu.

Teme l'i mee g'unwu anyi
 nwanyi dü g'igbulu,
 a kpuru; o nodu ama mma;
 e gude iya mee unuphu
 ibe eze;
 o nodu ama ntumatu.

13 L'i mekwapho ge nri,
 dulaje iche iche ji obo
 anyi ejiji.

Teme l'i mekwapho g'aturu
 anyi zushia azuzu ike;
 k'ophu oogudeje unubuku
 aturu ka shii apha
 g'apha l'egu adobeje iya.

14 Eswi anyi eshijekwapho
 ike vuje oke ivu.

Etsukposhi igbulu mkpukpu
 anyi ta aduhedu.

Ophu o duedu ndu
 akpukwadu anyi le ndzu;
 ophu o dukwa iphe,
 e-me k'ophu aa-ra ejo
 ekwa tsoru uzo ndu anyi.

15 Ehu-utso be a goru nu ndu
 o du nno l'ibe phe.

Ehu-utso be a goru nu ndu
 Chileke phe
 bu Chipfu.

145

Ebvü-ekete, Dévidi deru

1 Mu a-nodu ekutse gube
 Chileke mu, bu eze.

Mu a-nodu etu ngu epha jasü
 l'ojejoje.

2 Mu a-nodu etu ngu epha
 mboku-mboku.

- Mu a-ja ngu ajaja jasụ
 ụ tuutuutuu ụ
 m̄imiimii.
- ³ Chipfu parụ ẹka;
 ọ buru iya bẹ ọ gbaru
 g'a kachaa etu ẹpha.
 G'ọ habe shii ta adudu onye
 suru iya amaẹberu.
- ⁴ Oḡbo, nonu a-nodu atujeru
 oḡbo,
 etso phẹ nū ọnu iphemiphe,
 iimekọta.
- Ẹphe a-kojeru phẹ iphe,
 dụ biribiri, iimeje.
- ⁵ Ẹphe a-nodu atụ ọnu
 g'iigbube nw̄inwii
 waa g'akwabẹ ùbvù ngu
 habe shii.
- Mbẹdua a-nodu nggujungguji
 r̄ia g'iphe,
 iime dụ-be biribiri.
- ⁶ Ẹphe a-nodu atụ ọnu g'ike
 dụ-be l'ozì, dụ biribiri, iije.
 Mbẹdua atukwapho ọnu iphe,
 parụ ẹka iimekọtaje.
- ⁷ G'ẹphe ha a-tuko pfukashia
 g'ì dụ-be ree.
- Ẹphe abya egude ẹhu-utso ḡua
 apfubekoto ngu l'ebvu.
- ⁸ Chipfu bụ onye emeje
 eze-iphe-oma bya aburu
 onye aphuje obu-imemini.
 Ẹhu te eghujedu iya eḡhu
 ẹgwegwa;
 t̄eme ọ nodu eyeje obu
 yegharu iya ẹka.
- ⁹ Chipfu nwuberu onyemonye
 ẹnya.
 Iphemiphe, o mekp̄oru ememe
 bẹ ọophujeru obu-imemini.
- ¹⁰ Iphemiphe, i meru ememe
 a-nodu aja ngu ajaja
 gube Chipfu.
- Ndu duru ngu nsọ a-nodu etu
 ngu ẹpha.
- ¹¹ Ẹphe a-tụ ọnu g'ẹka ị bụ eze
 dụ-be biribiri;
 bya atua ọnu g'okpehu ngu
 habe shii;
¹² k'ophu onyemonye
 a-makotaru iphe,
 parụ ẹka iimeje;

- bya amakwarupho g'eka,
 i bu eze du-be akpabiri.
- 13 Ii-buru eze jasū l'ojejoje;
 bya achia; e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.
- Chipfu bu onye apfushije ike
 l'iphemiphe, o kweru
 ukwe iya;
 teme o yekota iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 14 Iphe, bukpo ndu abya
 ada iko be Chipfu abujeru
 agbarike phe;
 bya apalije ndu e wozeru ali.
- 15 G'ephe ha atukoje ele ngu
 enya l'eka;
 teme i nodu anujekwanu
 phe nri l'orwuberu iya.
- 16 Isaje obochi-eka ngu
 gude mee g'epho ji
 iphemiphe, no ndzu.
- 17 Chipfu pfuberekoto
 l'iphemiphe, oome;
 teme o yee iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 18 Chipfu anoduje ndu rakuru
 iya nu ntse;
 mbu ndu gude ire-lanu
 raku iya.
- 19 Ndu atsū iya ebvu be
 oomejeru iphe, agu phe nu;
 teme o nodu anumaje mkpu,
 ephe echi je adzota phe.
- 20 Onyemonye yeru Chipfu
 obu be onoduje eche nche;
 obenu le ndu ejo-iphe be
 oo-mebyishikota.
- 21 Onu mu be mu e-gude etu
 Chipfu epha.
 G'iphemiphe, o meru dobe
 le mgboko kelejekwa
 iya ekele jasū le tuutuutuu
 le mijimiimii.

146

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Obu mu; jiko jaa Chipfu ajaja.
- 2 Mu a-nodu aja Chipfu ajaja
 jasū ge mu a-no-beru.
 Mu a-nodu agu ebvu gude
 etu Chileke mu epha
 jasuru asuru.

- 3 Ba kpọkwaru obu yeru
 ndu-ishi;
 mbụ nemadzụ mmanụ,
 ta adụdu ike adzọta
 ndzụ nemadzụ.
- 4 Ndu abujeru; unme,
 nọ phẹ l'ime -phefuwa;
 ẹphe alaphu azụ je
 aburu ẹja.
- Ọ buru mbọku ono gẹdegede
 bẹ iphe,
 ẹphe chiru idzu ememe
 abvukotaje.
- 5 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ onye bụ
 Chileke kẹ Jiékọpu bẹ
 eyejeru iya ẹka;
 mbụ onye bụ ẹka obu iya
 aduje bụ lẹ Chipfu,
 bụ Chileke iya;
- 6 mbụ Chileke ono,
 bụ onye meru igwe mee alị;
 bya emee eze-enyimu;
 waa iphemiphe, nọ iya nụ;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'ire-lanụ jasụ l'ojejoje.
- 7 Ndu eeme ewere bẹ
 ọohajeru enge;
 tẹme ọ nọdu anuje ndu
 ẹgu agụ nri.
- Chipfu emeje gẹ ndu a
 turu mkpọro nweru
 onwophẹ.
- 8 Chipfu emeje gẹ ndu
 atsu ishi wata aphụ ụzo.
- Ookulije ndu e wozeru alị;
 tẹme ọ nọdu eyeje ndu
 pfuberekoto obu.
- 9 Chipfu anọduje eche ndu
 lwaru alwalwa nche.
- Ọ buru iya egudeje ndzụ
 ndu enwedu nna yẹ
 unwanyi, ji phẹ anọedu;
 obenu l'uzo ndu ẹjo-iphe
 bẹ oogbuchije.
- 10 Chipfu a-buru eze jasụ l'ojejoje;
 mbụ lẹ Chileke kẹ gube
 Zayonu a-buru eze;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- Unu jaa Chipfu ajaja.

- Agụ ebvu gude ekele Chileke
 anyi ekele dụ ree.
- Aja Chipfu ajaja bụ iphe
 ẹhu-utso; bya aburu iphe,
 rwuberu iya nụ.
- ² Oo Chipfu gude ẹka iya
 akpụ Jierúsalemu.
- Nta-a bẹ o rwutawaru ndu
 Ízurelu, a kpuru lẹ ndzụ
 gude alwaphuta azụ.
- ³ O bụ onye emeje gẹ ndu obu
 phẹ tsuru gwogiri-gwogiri
 nọdu ndzụ;
 tẹme o nọdu asachajẹ phẹ
 ọnyá ẹka e mekarụ
 phẹ iphe.
- ⁴ Oo ya gụru kpokpode ogu
 maru ole, o gbaru g'ọ dụ;
 bya agụkota phẹ ẹpha
 l'ẹhu l'ẹhu.
- ⁵ Chipfu k'anyi parụ ẹka;
 tẹme ike iya bụru ike,
 nyiberu anyibe.
- Nkwamẹnya nkiya ta adudu
 onye sụru atụ onu g'ọ
 habe shii.
- ⁶ Oo Chipfu gude ndzụ ndu
 wozeru onwophe alị;
 obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
 oochitajẹ tụa l'alị.
- ⁷ Unu gunaa ebvu gude kele
 Chipfu ekele.
- Unu gudenụ une kuaru
 Chileke anyi nkwa.
- ⁸ Oo ya gude urwukpu
 kwechia akpaminigwe
 l'ophu.
- O nọdu edzejeru eliphe mini;
 bya emeje g'ẹswa rwushia
 l'eli úbvú.
- ⁹ Oo ya anụ iphe-edobe nri;
 bya aburu iya anuje unwu
 okpoko-óhà nri m'ẹphe
 raa ọrà iya.
- ¹⁰ O tọ bụdu ike, dụ l'inya emeje
 g'ẹhu tsọo ya utso;
 ọphu o bụdu apata-okpa
 nemadzụ emeje g'ẹhu
 tsọo ya utso.
- ¹¹ Ndu emeje g'ẹhu tsọo Chipfu
 utso bụ ndu atsu iya ebvu;
 mbụ ndu bụ ẹka ẹnya

- phẹ aduje bú lẹ n-yemobu
Chileke.
- 12 Gube Jierúsalemu;
janaa Chipfu ajaja.
Tunaa Chileke ngu ẹpha
gube Zayonu.
- 13 Kẹle ọọ ya emeje g'okpokuu
onu-abata ngu shihu ike;
tẹme ọ nọdu agojeru onu-oma
nụ ndu nọ ngu l'ime.
- 14 Oomeje gẹ nchị dụ doo
l'oke alị ngu l'ophu;
tẹme ọ nọdu egudeje
okpobe ereshi azụ-ji
ngu ẹpho.
- 15 Ọọ iphe, ọ sọru g'o mee
l'eliphe emeje.
Opfu ngu abujeru; epfuzeta,
iipfuzeta iya l'ọ tuko
mgboko l'ophu ngadzuru.
- 16 Ọ bú onye ewojeru
aka-mini-sunoo phushi
g'onye phushiru ukpo;
bya eworu ijimini
phekaa l'o dzuru ẹkameka
g'onye phuru ntụ.
- 17 Ookpotajẹ akamini jĩa g'onye
jiru ẹja.
?Bú onye a-dụ ike nọdu g'oyi
akamini ono tsua ya?
- 18 Ọlobule-a opfu-onu bẹ
oopfujẹ;
akamini ono adazehu.
Oomeje gẹ phẹrephere
wata ezizi.
Phẹrephere ono -ziahaẹpho;
akamini ono adazehu wata
asọ asọso.
- 19 Opfu iya bẹ o kpuhawarụ
goshi Jiékọpu;
mbụ l'ikpe, o kperu;
yẹe iphe, ọ tọru okpa iya
sụ g'e tsoje bẹ o
kpuhawarụ goshi Ízurelu.
- 20 Ọ tọ dudu ọhozo, o mejewaru
ẹgube ono.
Ndu k'ono ta amadụ ikpe,
o kpewaru dobe.
Unu jaa Chipfu ajaja.

- Unu shi l'imigwe jaa Chipfu
ajaja.
- Unu nòdu l'ẹka kachaa
ephekerephe jaa ya
ajaja.
- ² Unube unwu ojozi iya l'ophu;
unu jaa ya ajaja.
- G'iphe, bukpoò ojogu imigwe
l'ophu jaa ya ajaja.
- ³ Unu jaa ya ajaja;
unube enyanwu yee onwa.
- Unu jaa ya ajaja;
unube kpokpode,
egbu nwii.
- ⁴ Unu jaa ya ajaja;
unube akpaminigwe;
mekpoò unube mini,
nogharu akpaminigwe
anogha.
- ⁵ Unu tuko g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kele oo ya suru g'unu du;
unu du.
- ⁶ O buru iya suru unu l'owa-a
eka unu a-nodugbaa
baa.
- O buru eka o suru g'unu
nodu be unu nogbaa.
- Unu je a-nodu iya jasù l'ojejoje.
Iphe ono, o toru okpa iya
ono ta abyadu echihu
echihu.
- ⁷ Unu nodunu l'eliphe jaa
Chipfu ajaja;
unube iphe, dugbaa biribiri,
o meshiru dobe l'eze-enyimu;
waa ophu nogbaa le
mini-ime-ali.
- ⁸ Unu jakwapho Chipfu ajaja;
unube egbigwe;
me aka-mini-sunoo;
mekpoò urwukpu;
waa oke pherephere,
emeje iphe, o pfuru.
- ⁹ Unube oke ubvu me iphe,
bu ubvu nshii; waa oshi-omi;
mekpoò oshi sida;
unu jakwaa ya pho ajaja.
- ¹⁰ G'anu-egbudu; me iphe-edobe;
waa unwehu; mekpoo enu,
ephe l'eli tukokwapho
jaa ya ajaja.

- 11 Unubẹ ndu eze, nọ l'eliphe;
 mẹ unubẹ iphe, bú ọhamoha;
 waa unubẹ ndu-ishi;
 mẹ iphe,
 bú ndu eze mgboko l'ophu;
 12 mẹ unubẹ unwokorobyá;
 waa unubẹ unwumgboko;
 teme waa unubẹ ndu bú
 ọgerenya mẹ unwegirima;
 unu jajekwa iya
 phọ ajaja.
- 13 Unu tuko g'unu ha jaa Chipfu
 ajaja;
 kele ọọ ẹpha iya kpoloko
 bú ẹpha, kakọta l'eli.
 Ọdu-biribiri iya dagharu
 mgboko l'ophu bya
 adaghaa imigwe.
- 14 O meru g'onye ike dụ fútaru
 ndu nkiya.
 Ọ búru onye ono bẹ ndu
 duru iya nsọ,
 bú ndu Ízurelu anọduje
 aja ajaja ono;
 mbu ndu ono,
 dụ iya l'obu ono.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

149

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu gúa ebvú ọphúú nọ
 Chipfu.
 Unu gúa ebvú gude jaa ya
 ajaja l'ẹka ndu duru
 iya nsọ dzukọberu.
- 2 Gẹ ndu Ízurelu tee ẹswa
 l'ẹka onye meru phẹ nọ.
 G'onye eze ndu Zayọnu mee
 g'ẹhu tsọo phẹ ọtso.
- 3 G'ẹphe tuko gude ete ebvú
 jaa ẹpha iya ajaja.
 Teme ẹphe egude nkwa yẹe
 une gude gúa ebvú
 nọ iya;
 4 noo kele Chipfu bẹ ndibe
 iya dụ l'obu.
- Ndu wozeru onwophe alí
 bẹ ookpubeje ndzọta
 g'okpu-eze.
- 5 Gẹ ndu duru Chileke nsọ teje
 ẹswa l'ẹgube úbvú ọwa-a,
 a kwabẹru phẹ-a.

Teme ephe agukwapho ebvu
 ehutu-utso m'ephe ze azee
 l'iphe-azee phe.
 6 G'aja Chileke ajaja buru iphe,
 ephe a-kpuru l'onu.
 Teme ephe atsua ogu-echi,
 atsua akpatiphu labo l'eka;
 7 gude iya je agwata ndu
 ohozo ugwo iphe,
 ephe meru phe;
 bya egude iya nua
 unwu-eliphe aphu.
 8 Teme ephe egudekwa iya
 pho tua ndu eze
 phe egbirigba;
 mbu tua ndu nweru
 enya mkporo.
 9 Oo ya bu g'ephe eshi nno
 meebekota iphe,
 onye-ikpe deru l'ekwo
 su g'ephe mee ndu ohogu
 phe ono.
 Owa-a bu iphe, o gude kwabe
 ndu duru iya nsu
 ono ubvu.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

150

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu nodu l'ulo Chileke,
 du nsu jaa ya ajaja.
 Unu nodu l'imigwe,
 o gude okpehu iya mee
 jaa ya ajaja.
 2 Unu jaa ya ajaja k'iphe,
 paru eka o meshigbaru.
 Unu jaa ya ajaja;
 kele apa eka nkiya
 nyiberu anyibe.
 3 Unu gbua opu gude jaa
 ya ajaja.
 Unu akpo une yee ogelenda
 gude jaa ya ajaja.
 4 Unu kua nkwa tee ebvu
 gude jaa ya ajaja.
 Unu kua ogelenda phua upyi
 gude jaa ya ajaja.
 5 Unu kua eze ogena,
 ada dunguu-dunguu
 gude jaa ya ajaja.
 Unu egude ogena,
 ada gengugengu gude

jaa ya ajaja.
6 G'iphemiphe, bukpo iphe,
atu unme tuko jaa
Chipfu ajaja.
Unu jaa Chipfu ajaja.

Ekwo Etu

Urwu, du l'etu

- ¹ Etu, Sólomõnu, bụ nwa Dévidi
nmashiru; mbụ eze ndu Ízurelu.
Iphe, e dedoru iya bụ;
² gẹ nemadzụ egude iya
maru iphe; bya aburu
onye a hùru ahùhù.
Teme waa g'opfu,
dụ omilomi doo ẹnya.
³ G'a nọdu ndzụ bụru onye a
hùru ahùhù;
yẹ onye kwaru ẹnya;
bya aburu onye a-nọdu eme
iphe, dụ ree; waa iphe,
pfuru ọto.
⁴ G'e gude iya mee gẹ ndu
enwedu egomunggo
kwa ẹnya;
mekwapho g'okorọbya
maru iphe;
makwarupho eye onu l'opfu.
⁵ Gẹ ndu maru iphe ngabẹ nchị
yekwabaa iphe l'iphe,
ẹphe nwutaru.
Teme ndu iphe edoje ẹnya
angabekwapho nchị
g'a kpọ-zibaaru phẹ ụzo.
⁶ Teme g'e gudekwa iya pho
mee g'etu doo ẹnya;
bya emekwapho g'ílù,
ndu maru iphe atụ;
yẹ opfu phẹ doo ẹnya.
⁷ O kwa atụ Chipfu ebvu
bụ egbube ishi mmamiphe.
Obenu lẹ ndu eswe bẹ ta
adudu iphe, ẹphe agubeje
mmamiphe yẹ ahùhù.

Okwa, a nmaru

unwokoroby

- ⁸ Sụ-a; nwa mu; ngabeje nchị
mẹ nna ngu nọdu
abarụ ngu mba.
Ophu i wokwaru iphe,
ne ngu ezi ngu kpọ
ẹbo l'afu.
⁹ Kele opfu phẹ ono a-bukwaru

- okpulishi, e-me l'ì dù ùbvù.
 Teme l'ò bụru iyagba-olu,
 a-tụkpo ngu l'olu gude mee
 l'ì bụru ẹguru.
- 10 Nwa mu; teke ndu iphe-ẹji
 ede ngu edede;
 b'ekwekwa g'ẹphe deta ngu.
- 11 Ọ -bụru l'ẹphe sụru ngu g'ì
 bya etsoru phẹ;
 g'unu je egeparu gbua
 nemadzu;
 mbụ g'unu je edomia
 onwunu kwabẹru onye
 adudu iphe, o meru;
 12 g'unu je elwee phẹ lẹ ndzu
 g'ìlu elweje odzu-a;
 mbụ lwee phẹ wọo gẹ ndu
 bahuru l'iduma;
 13 mbụ m'obetachakpo
 ẹphe sụ ngu l'unu
 a-natakwa iphe, eregbaa ire;
 mbụ l'unu e-gudekwa iphe,
 unu nataru lẹ nfu dojia ọlo
 unu edoji;
 14 ẹphe -sụ ngu ngwa;
 g'unu l'ẹphe tuko swiru;
 k'ọphu unu l'ẹphe
 a-gbaru mgba l'ẹda
 okpoga obu;
- 15 Nwa mu; te etsokwaru phẹ!
 Te eyekwa okpa l'uzo,
 ẹphe eshi!
- 16 Kẹle okpa phẹ anọduje ekwo
 gburumu ala l'eme iphe-ẹji.
 Teme ọphu egbu nemadzu
 adudu iphe, ọobujeru
 phẹ.
- 17 L'onye wotaru ọnyà-ẹnu
 je ekweberu ẹnu l'ẹka
 ẹnu ele iya ẹnya
 bụkwa iphe-iphoro bẹ oome.
- 18 Ọ kwa mee nkepẹ bẹ ẹphe
 gearu kwabẹru.
 Ọ kwa onwophẹ bẹ ẹphe
 domiru onwophẹ
 echeru.
- 19 Mbụ l'ọo ẹgube ono bụ
 g'ọo-dụ iphe, bụkpoo ndu
 ana ndu ọzo iphe
 phẹ l'ike.
- Urwu, e ritaru l'uzo, dù nno
 egbujekwa onye ritaru

iya nụ.

*Okwa, a nmaru ndu
jikaru mmamiphe*

²⁰ Mmamiphe tsoru gbororo
echi mkpu.

Ọ nọ l'echi edupfu akpọ
okwe.

²¹ Ọobujeru; o -rwua l'ishi ụzo
l'o chia mkpu.

Teke ọ byaru l'ọnu-abata
mkpukpu l'ọ pfuru
saaru ọha opfu sụ:

²² Unube ndu enwedu
egomunggo; ?bụ teke
ole be unu
e-mebekporu eswe?

?Bukpoo teke ole be achị ndu
ozo ọchi e-bebekpo
tsọ-buhu ndu anọduje
achị iya nụ uto?

Mbụ-a; ?bụ gụnu meadaa
teme mmamiphe
adu-buhu ndu eswe ashị?

²³ Unu ghakwaaru mu iphu
nụma mba, mu abaru
unu;
k'ophu mu e-goshi unu
obu mu;
mbụ mee g'unu maru
g'ọ dū mu l'obu!

²⁴ Obenu eshinu unu jikaru mu
teke mu kuru unu oku;
mu machiaru unu ẹka;
ophu ọ dudu onye yeru
mu ọnu;

²⁵ eshinu unu woru idzu,
mu chị-koshiru unu
hua l'ali;

ophu unu anataduru mba,
mu baru unu;

²⁶ be mbedua e-mechakwaa
chia unu ọchi;
me iphe-ehuka dapfutaepho
unu.

Mu e-kwekwaru unu
une me ndzu-agugu
rwutaepho unu;

²⁷ mbụ teke ndzu-agugu e-zi
g'oke pherephere bya
ezikota unu;
ozoo teke iphe-ehuka e-gude
oke pherephere bya
anmakota unu;

mbụ mę iphe-ęhuka yęę
 aphụ byapfutaępho unu.
 28 “Noo teke ęphe e-ku
 mu oku;
 mu ta azadụ phę ęnu.
 ęphe elee ęnya mu;
 ęphe ta ahụmadu mu.
 29 Sụ: eshinu mmamiphe
 dụ phę ashi;
 ọphu ęphe ahataduru etso
 ụzo atsu Chipfu ebvu;
 30 eshinu mu chị-koshiru
 phę idzu;
 ọphu ęphe ekwedu mu
 angaberu nchi;
 tẹme ęphe jịka mba,
 mu barụ phę;
 31 bę ęphe e-mechaa ria
 urwu ęjo ụzo, ęphe etso;
 mbụ ria urwu ęjo idzu,
 ęphe achi; rijia ya ępho.
 32 ęjo ụzo ono, ndu enwedu
 egomunggo hatarụ ono
 e-gbukwa phę.
 Tẹme ejiji, ndu eswe jiru
 onwophe ęnya ono
 e-mekwaphọ;
 ęphe aburu ọla-l'iswi.
 33 Obenu l'onye ngaberu mụbe
 mmamiphe nchi bę ta
 adudu iphe,
 byaru eme iya nụ.
 ęhu a-dụ iya guu;
 ọ tọ dudu iphe,
 ọotsu ebvu k'a -nonyakwaa;
 o mee ya.”

2

Urwu, eerita ọ mmamiphe

1 Nwa mu; i -kwe nata opfu
 mu;
 bya eworu iphe, mu sụru
 g'e meje doo l'ime obu
 ngu;
 2 mbụ i -nọdu angabejeru
 mmamiphe nchi;
 bya eworu obu ngu
 ziberu nkwamęnya;
 3 ọ -buru l'i kuru amaru iphe,
 dụ omilomi;
 bya echiku nkwamęnya ọ
 mkpu;

- 4 mbụ-a; teke ọogu ngu ẹgu
 g'onye mkpọla-ọchaa
 agụ;
 tẹme ị nọdu achọ iya
 g'onye achọ ẹku,
 e domiru edomi;
 5 ọo ya bụ; atsu Chipfu ebvu
 edoo ngu ẹnya;
 tẹme l'ị makwarupho
 Chileke.
- 6 Kẹle ọo Chipfu bụ onye
 emeje g'a maru iphe;
 mbụ l'ọo l'ọnu iya bẹ
 mmamiphe yẹe
 nkwamẹnya eshije.
- 7 Ọkpobe mmamiphe bẹ ọ
 kwachiru akwachi
 doberu ndu obu phẹ
 guru ìphóró.
 Ndu ụta ta adudu l'iphe,
 ẹphe eme bụru iya bẹ
 ẹphe egudeje gbobuta
 onwophe.
- 8 Ụzo ndu pfuberekoto
 bụru iya anọduje eleta
 iya ẹnya.
 Tẹme ọ nọdu anwubejeru
 ndu yeru iya obu ẹnya.
- 9 Noo teke oo-do ngu ẹnya;
 mbụ iphe, dụ ree;
 yẹe iphe, pfuru ọto;
 mękpoo iphe,
 bukpuo ụzomuzo,
 bụ ụzo, dụ ree.
- 10 Noo kẹle mmamiphe a-bahụ
 l'ime obu ngu;
 amaru iphe atsọaha ngu ụtso.
- 11 Ọ bụru iphe, a-nọdu egbochi
 ngu nụ bụ amaru eye
 ọnu l'opfu;
 nkwamẹnya awata ngu
 awata ngu akpọ-ziru
 ụzo.
- 12 Mmamiphe a-nafuta ngu
 l'ụzo ndu ẹjo-iphe;
 bya adzọta ngu l'ẹka
 ndu opfu phẹ
 apfuduru-oto;
 13 mbụ ndu ahajẹ ụzo,
 pfuru nhamunha je
 etsoru ọchii;
 14 ndu bụ iphe, aduje phẹ ree

- bụ eme ẹjo-iphe;
 ẹme eshi ọzo, gberu nggo
 nọdu atsoje phẹ uto;
¹⁵ mbụ ndu ọzo phẹ l'ophu
 dukota nggodogo
 nggodogo;
 ophu e gudedu ire phẹ ẹka
 l'iphemiphe, ẹphe eme.
- ¹⁶ Oo-dzokwa ngu pho l'eka
 nwanyi-ovuoba;
 mbụ l'eka nwanyi-ukpara
 yele opfu ẹrengete iya.
- ¹⁷ Onye lufutaru l'ibe ji iya,
 kuru iya le nwamgboko;
 bya aghaaru oghandzu,
 ẹphe gbaru l'iphu
 Chileke okotazu;
¹⁸ kele ọlo nwanyi, du egube
 ono bukwa ẹka eeshije
 alufu alufu anwuhu;
 ẹme gbororo ọzo iya buru
 ọzo, e shi ala maa.
- ¹⁹ O to dudu onye jepfujeru
 iya nu mecha lwa;
 ozoo mecha shibaa
 ọzo ndzu.
- ²⁰ Oo ya bu le-a; tsoru ẹka
 ndu eme ree.
 Shije gbororo,
 ndu pfuberekoto eshi.
- ²¹ Kele ndu obu phẹ guru
 iphoro l'e-buru l'eliphe.
 Ndu uta adudu l'ehu
 anodukwa iya pho.
- ²² Obenu le ndu ẹjo-iphe be
 e-mekwa g'ẹphe chihu
 l'eliphe.
 ẹme ndu e gudedu ire phẹ
 ẹka be ee-phẹfu ephefu.

3

- Idzu, aachi-koshi*
unwokorobyā
- ¹ Nwa mu; ta zohakwa iphe,
 mu ezi ngu.
 Wochikwaaru iphe ono,
 mu suru g'i mee ono
 kwakobe l'ime obu ngu;
² kele oo-me g'eswe
 ndzu ngu kabaa ogologo;
 mbụ l'oo-me l'i kaa nka;
 ẹme l'oo mekwapho

- g'èhu dù ngu guu.
 3 B'ekwekwa gè n-yemobu
 yèe ire-lanù nahù ngu.
 Woru iya tükpoo l'olu g'òleka;
 l'i woru iya dee pfube
 l'ime obu ngu.
 4 Oo ya bù l'i bùru onye a-tùba
 Chileke yèle nemadzù
 l'ènya;
 tème l'i nweru èpha oma.
 5 Gude obu ngu g'ò ha
 dakobe Chipfu.
 Ba chikwaru upfu kwèe lè
 nkwanènya nkengu.
 6 I -nòdu emekpòo iphemiphe,
 iimekpòo ememe;
 nyatajè Chipfu;
 kèlè oo ya e-me g'ùzo ngu
 pfuru oto.
 7 Ta arijekwa l'i maru iphe.
 O chikwa g'i tsuje Chipfu ebvu;
 kpò-yijeru iphe-èji ukuvu.
 8 Noo iphe, e-me g'èhu dù
 ngu ike;
 mee g'òkpu shihukwa ngu
 phò ike.
 9 Gude èku ngu; yèle iphe-mbù,
 ì kpatarù l'opfu ngu;
 kwabè Chipfu ùbvù.
 10 Oo ya bù gè nri eji obo ngu
 bushihu ebushihu;
 tème mèe ejikwaphò
 mgbaja ngu ejiji.
 11 Nwa mu; Chipfu -nòdu abarù
 ngu mba;
 b'e wokwaru iya hua l'alì;
 ophu ì dzurubejekwa
 mè o -nòdu alò ngu èka
 lè nchì.
 12 Kèlè ndu Chipfu ahùje ahùhù
 bù ndu o yeru obu;
 ègube ono nna, ahùje nwa,
 o yeru ènya ono.
 13 Èhu-ùtso bè a gòru nù onye
 chòtaru mmamiphe;
 mbù onye natarù
 nkwanènya.
 14 Kèlè o ka mkpòla-òchaa
 aba urwu;
 tème o nòdu anwùta iphe,
 ka shii eme l'òphu
 mkpòla-ododo anwùta.

- 15 Ọ ka mkpuma, aswa ɔ̀ ɔ̀
ere ire.
Ọ tọ ɔ̀ ɔ̀ iphe, agụ ngu ẹgu
g'i nweru iya mẹ nanu,
aa-nọdu atụ eyeru iya.
- 16 Iphe, o gude l'ẹkutara bu
ndzu ogologo;
ophu o gude l'ẹkicha buru
enweru iphe yẹ
akwabe ubvu.
- 17 Etso uto iya bu ẹhu-utso;
teme gbororo iya bukotaru
ẹhu-guu.
- 18 Ọ bu oshi, anuje ndzu l'ẹhu
ndu nmataru iya akpa.
Ndu turu iya gburumu l'a-buru
ndu a goru ẹhu-utso nu.
- 19 Ọo mmamiphe be Chipfu
gude tua okpa
mgboko-a l'ophu.
Ọ buru nkwaṣanya iya be o
gude dobe igwe.
- 20 Ọ buru amaru iphe iya be o
gude mee ge mini ime
ali nwushije;
bya emee g'iji shije
l'urwukpu kwaa.
- 21 Nwa mu; iphe, ii-gudeshi ike
bu okpobe mmamiphe;
yele amaru eye onu l'opfu.
B'ekwekwa g'ọ nahu ngu.
- 22 Ọo ya a-buru ngu ndzu;
bya aburu iyagba, a-tukpo
ngu l'olu gude mee
li buru eguru.
- 23 Ọo ya bu l'iijekpọepfo
l'uzo ngu chiriri werere.
Opfu ta adudu ngu l'okpa.
- 24 I -zee azee; ndzu ta aguedu
ngu.
Mbụ-a; mgbenya atsoaha
ngu ntumatu me i zee azee.
- 25 Ejo iphe-ehuka -tu ngu l'upfu;
b'atsukwa ebvu!
Opfu i tsukwa iphe, emeje
ge ndu ejo-iphe buru
mkpurupyata ebvu me
o dapfu ngu!
- 26 Ọo Chipfu a-buru agbara-ike
ngu.
Ọo ya bu l'oo-me g'i ti
nmalahu l'onya.

- 27 Ta lọ-phukwa iphe,
 dụ ree azụ g'o to rwu ndu
 o rwuberu ẹka;
 mẹ ọ -dụ ngu l'ẹka ememe.
- 28 Ọphu ị sụkwa nemadzu ibe
 ngu g'ọ bya echele bya
 anata iphe ọ bụ;
 l'ẹka ị gbẹkwa gude iphe,
 ọ bụ l'ẹka ono.
- 29 Ta achijekwaru nemadzu ibe
 ngu ẹjo idzu;
 mbụ onye unu l'iya bu
 tusaru ẹhu.
- 30 Te bokwa nemadzu ibo eswe;
 l'ẹbe abụ l'o mekaru ngu
 iphe.
- 31 Te kokwaru onye bụepho
 iphe ike aduje iya ree
 okophoo!
- Ọphu ọ dukwa ụzo iya ọphu
 ịi-hota sụ l'ọ dụ ngu ree!
- 32 Kele onye eegudedu ire iya
 ẹka dukwa Chipfu ashị;
 obenu l'onye obu iya guru
 ìphóró bẹ amajeru
 iya ime.
- 33 Chipfu tụakwaru ọnu-ulo ndu
 ẹjo-iphe ọnu;
 obenu l'ọonoduje agọ ọnu-oma
 anụ unuphu ndu p̄fuberekoto.
- 34 Ndu achị ndu ọzo ọchi bẹ
 Chipfu achilatajekwa;
 ọ nọdu emejeru ndu
 wozeru onwophe alị
 eze-iphe-oma.
- 35 Ndu maru iphe bẹ okiphe
 phe bụ akwabẹ ùbvù;
 obenu lẹ ndu eswe bẹ
 oogbobejeru iphere.

4

Mmamiphe kachaa ree

- 1 Sụ-a; unwu mu; unu
 ngabekpodaru mu phọ nchị
 g'unu angabejeru nna unu;
 mẹ ọ -nọdu alọ unu ẹka
 lẹ nchị.
 Unu kpa a iphe lẹ nchị;
 g'iphe edoje unu ẹnya.
- 2 Iphe, mu ezi unu bụ
 ọkpobe mmamiphe.
 Ọo ya bụ; unu te wokwaru

- iya nmaa phulaphula.
- 3 Teke mu bụ nwokoro buru
 l'ibe nna mu;
 mbụ teke mu bụkwadu
 ọgbo lanụ;
 bya abụru nwa lanụ,
 ne mu nwutaru
 4 bẹ nna mu ziru mu iphe
 sụ mu:
 "Gudekwa obu ngu g'ọ ha
 gbakwa ẹka l'opfu-ọnu
 mu!
 Meje iphemiphe, mu sụru
 g'i meje g'ịinodu ndzụ!
- 5 Makwaru iphe;
 g'iphe dojekwa ngu ẹnya!
 Ta azọhajokwa opfu-ọnu mu;
 ọphu i shikwa iya kpọo
 gẹgege kpọfu!
- 6 Te ewokwaru mmamiphe
 nmaa phulaphula;
 ọo ya bụ g'ooleta ngu
 ẹnya.
 Yee ya obu; ọo ya bụ
 g'oocheje ngu echeche
 g'ọ tọ dụ iphe, e-me ngu nụ.
- 7 Ọo mmamiphe bụ ishi;
 ọo ya bụ g'ị chọo
 mmamiphe!
 Obetakpọo o je ephu ngu
 gunu;
 ta ahakwa achọ
 nkwamenya!
- 8 Kutsee ya; g'ọopalialia
 ngu ephekerephe!
 Nma iya akpa;
 g'ọokwabeje ngu ùbvù!
- 9 Oo-woru okpulishi,
 e-me g'ị dụ ùbvù l'ẹnya
 kpube ngu;
 bya eworu okpu-eze,
 dụ akpabiri sẹe ngu l'ishi."
- 10 Ngabekpodapho nchị
 nwa mu; g'iphe,
 mu epfu bahukwa ngu
 lẹ nchi;
 g'eswe ndzụ ngu akabaa
 igwerigwe!
- 11 Ọ kwa ụzo mmamiphe bẹ mu
 ziru ngu.
 Ọ bụru gbororo, pfuru
 nhamunha bẹ mu duru
 ngu shia;

- 12 K'ophu bụ i -nọdu eje ije;
 ọ tọ dudu iphe,
 akposhi ngu ahata okpa.
 Teke iigba oso;
 upfu ta adudu ngu l'okpa.
- 13 Gudeshia ahuhù, a hùru ngu
 ike; ba hakwa iya
 g'ọ gbala!
 Letakwa iya enya ree;
 kele ọ kwa iya bụ ndzụ,
 i dzụ.
- 14 Ta atukwa okpa atutu ophu
 l'uzo ndu ejo-iphe;
 ophu i shikwa uzo ndu
 eme ejo ememe.
- 15 Gbango ya; be shikwa iya
 eshishi ophu.
 Gbakutaru uzo ono azu;
 shia uzo ozo jeshia iphe,
 iije.
- 16 Kele ephe te ekujedu
 mgbenya;
 m'ephe emeduru ejo-ememe;
 ophu mgbenya eshitajedu
 phe enya eshita ophu;
 gbahaa l'ephe meadaru ge
 nemadzụ daa.
- 17 Iphe, abujeru nri phe bụ eme
 ejo-iphe.
 Mee, ephe anguje buru eme
 iphe-ike.
- 18 Uzo, ndu pfuberekoto
 etso aduje g'iphoro
 geregere utsu,
 l'atoje nwehu abohu gbiriri
 jasụ nchi asafu.
- 19 Obenu l'uzo ndu ejo-iphe
 aduje ge tsukiribaa
 ochii;
 k'ophu bụ l'ephe ta amadu
 iphe,
 ephe evukotaje daa iko.
- 20 Nwa mu; ngabekwa nchi
 l'iphe, mu epfu.
 Gbobe nchi egbobe
 l'opfu-onu mu.
- 21 B'ekwekwa g'ephe lufu ngu
 l'iphu.
 Dobe phe l'ime okpoma ngu.
- 22 Kele ephe bụ ndzụ l'ehu ndu
 humaru phe nu;
 bya emeje g'ehu amadu

- l'ophu wekorohu.
 23 Ophu kachakpoonu bu g'i
 cheje obu ngu nche;
 kele ọo ya bu ẹka ndzu shi.
 24 Tụkokpo iphe, gberu nggo
 wofukota l'onu ngu.
 G'ire ngu te epfujekwa opfu,
 apfuduru nhamunha.
 25 G'anya ngu dukwa l'iphu.
 Tabekpoepho anya l'ataphu
 ngu nhamunha
 nhamunha.
 26 Lerwejadakwa anya l'uzo
 teme l'itsojeru iya.
 G'uzo, ii-tsoru bujekwaru
 okpobe uzo, shihuru ike.
 27 Te etsokwaru uzo ekutara;
 ophu i shikwa ekicha.
 Wofutakwa okpa l'ejo ememe;
 kwaseekwarupho
 nhamunha.

5

Anma okwa eri ogori

- 1 Nwa mu; kwata ngaberu
 mmamiphe nkemu nchi.
 Woru nchi pfube epfube
 numa opfu nkwananya,
 mu epfu anu ngu;
 2 k'ophu ii-maru eye onu l'o
 rwuberu iya; teme opfu,
 shi ngu l'onu egoshi l'i
 maru iphe.
 3 Kele opfu, shi nwanyi,
 eme eji l'onu be anoduje
 atso ge manu-enwu;
 mbu l'ookwo teretere
 ge manu-urwazi.
 4 Ole o -rwuepho l'ikpazu
 iya l'o tsoahaa g'age;
 tsuahaa nkọ g'ogu,
 atsu nkọ iphu labo.
 5 Onye tsoru iya nu laakwaru
 maa.
 Uzo iya edubaje nemadzu
 l'ilu.
 6 O to kpajedu ishi etsoru
 uzo ndzu.
 Uzo iya l'ophu dukotaepho
 nggodogo nggodogo;
 ophu o madu.
 7 Noo g'o gude mu su unube

- ụnwu mu g'unu
 ngaberu mu nchị.
 G'ọ tọ dukwa teke unu a-ha iphe,
 mu pfuru meahaa ọzo.
- 8 G'uzo, ịi-nọdu eshi bukwaru
 uzo, nọ iya ụzenya.
 B'e shiswetakwa ụzo
 ọnu-mgbo ụlo ibe iya;
 9 a -nonyaa i woru ụbvù,
 rwuberu ngu nụ haarụ
 ndu ọzo;
 bya eworu ndzụ ngu
 tọgboru onye enwedu
 obu-imemini;
 10 mbụ a -nonyaa ndiphe
 bya ebvukaa ẹku ngu;
 ọo ya bụ; akanya,
 i seru awuru laa ibe onye
 ọzo.
- 11 Teme ndzụ ngu bvujeeppo l'ị
 tsuahaa ude;
 mbụ teke akpọ-ẹhu ngu
 mę ogwẹhu ngu
 a-gbajoshihukota.
- 12 Noo teke ịi-sụ: “?Denuanu
 g'o gude e shi alọ mu ẹka
 lẹ nchị;
 ọphu mu agubejedu
 iya iphe;
 mbụ e shi abajeru mu mba;
 ọphu o rwujedu mu l'ẹhu?
- 13 Ndu ezi mu iphe bẹ mu
 jikaru lẹ mu te emedu iphe,
 ẹphe shi ezi mu;
 ọphu mu eshidu eyeje
 ọnu yeru onye shi
 akpọ-zijeru mu ụzo.
- 14 Nta-a bẹ mu abyawaa
 aburu onye larụ l'iyi
 l'edzudzu-ọha.”
- 15 Mbụ-a; gę nyee ngu bụru
 ngu obvu-mini,
 a-buru nkengu kpoloko.
 Mbụ mini, agba kę tọtitori,
 shi lẹ wẹlu,
 ị turu l'onwongu.
- 16 ?Denu g'ii-shi parụ ọgba,
 a nwushiru ngu mini
 haa g'ọ sọo gborogboro
 lẹ gbororo?
- ?Mbụ parụ okpuru ngu
 haa g'ọ sọru je adọru l'echi

- edupfu?
 17 Mee ya g'ọ bụru nkengu ke
 nwẹkinyi ngu.
 G'unu lẹ ndiphe ta
 agbakwaru iya mgba.
 18 G'e kebekwa ẹnya ẹka iikuje
 mini l'oma!
 G'ẹhu tsokwa gu lẹ nwanyi,
 i luru l'okorobyia utso!
 19 G'ọ dukwa g'umorọ-enyimu,
 ama ntumatu.
 G'era iya mejekwa g'ẹhu tsoo
 ngu utso.
 Gẹ n-yemobu iya
 sepyabejekwa ngu
 l'unuphu.
 20 ?Denu g'ọ nwuru umere
 nwanyi, eme eji anoduje
 agba ngu igiri; nwa mu?
 ?Denu g'ọ gude ọ buri
 utapfu nyee onye ozo
 be inoduje arwaphu
 onwongu?
 21 Kele uzo, onyemonye eshi
 be Chipfu makotakwaru.
 Temе ọ nodu atukojeepho
 iphemiphe, oome egbu igo.
 22 Ejo-ememe, onye ejo-iphe
 eme l'anmajekwa iya
 g'onya; mbu l'iphe-eji,
 oome adujekwa g'udo
 kee ya kpukpurukpu.
 23 Ọ buri iphe, e-gbu iya nu bu
 ahuhu, a huduru iya;
 teme eswe eswe ono,
 oome ono je eme iya l'ọ
 buri ọla-l'iswi.

6

*Okwa, aanmaru
 onye eme eswe*

- 1 Nwa mu; ọ -buri l'i naru
 nemadzu ibe ngu mkpalaka;
 ọ -buri l'i woru onwongu
 suseru onye ozo
 l'itumo;
 2 ọ -buri l'opfu ono buwaa
 onya nmaa ngu;
 mbu l'opfu, shi ngu l'onu
 buwaa igbudu tu ngu;
 3 wakwa iphe, ii-me baa;
 nwa mu; g'i nweru

- onwongu;
eshinu ì dabawaru l'ẹka
obutobu ngu.
- Je ewoze onwongu ali;
rwoḱpoepo obutobu ngu
jasu l'ì rwo-butu iya.
- 4 B'ekwekwa ge mgbenya
zinwuta ngu ẹnya!
Ophu i kwekpokwanu
g'o shita ẹka ì nọ eshita
ophu!
- 5 Kukebe ẹhu dzoo onwongu
ge mgbada adzoje onwiya
l'ẹka ndu achi nta;
mbu g'enu, ephe l'eli,
a nmataru l'onyà;
e mechaa o nahu.
- 6 Jekubenu unwehu;
gube onye ẹniru!
Gbua igo l'iphe, oome gude
maru iphe!
- 7 Lenu l'unwehu te nwedu
onye-ishi;
ophu ephe enwedu onye
edu phe nu;
ozoo onye agbapheje ozi,
ephe eje;
8 ole oo bujeru; o -rwua
l'onanwu;
l'ookukebe ẹhu seta nri;
mbu le ndiphe -nodu
ebu ereshi;
yebdua apako nkiya.
- 9 ?Bu teke ole be ii-zekpo
egube ono ze-beru;
gube onye ẹniru?
?Bu teke ole be ii-tehu
le mgbenya ophu iiku?
- 10 Isuje l'o kwa-a g'i kuta
mgbenya nwanshi;
mbu g'i dobe ishi l'oshi
ilile;
mbu l'o kwa-a g'i jiru ẹka
ye l'iphu utapfu tuta
unme nwanshi;
teme l'ì gbeshi je aharu
ẹhu ngu zoo okpa.
- 11 Ole g'ì makwaru l'okpa-nri
a-fukwaru ngu g'onye ndu
abalidebvu byaru ibe iya;
mbu l'uko-iphe akwatakwa
ngwogu byapfuta ngu.

- 12 Unu ngabẹ nchị gẹ mu
 pfuaru unu kẹ mkpọkoro
 nemadzu;
 mbụ onye ẹjo-iphe;
 onye buepho opfu,
 gberu nggọ bẹ oogudeje
 tsoru aghaphe;
 13 onye anọduje ataburu
 nwibe iya ẹnya;
 tẹme ọ nọdu egudeje
 ọkpa eme iphe-ohubama;
 bya ajajeru nwibe iya ẹka.
- 14 Onye egudeje ẹregede,
 dū iya l'obu chia idzù eme
 ẹjo-iphe;
 tẹme ọ nọdu anọduje
 akpa opfu.
- 15 Noo g'o gude eze-iphe-ẹhuka
 je atụ iya l'upfu.
 A -bya aji ẹnya birimu bẹ
 ee-mebyiwa iya k'ophu
 e tee mekotabaedu iya.
- 16 Ọ duru iphe ishii,
 dū Chipfu ashị;
 mbụ ụzo iphe ẹsaa, bụ ẹbyi
 l'iphu iya.
- 17 Iphe ono bụ: eku-onwonye;
 adzū ụka egbu ndu adūdu
 iphe, ẹphe meru;
 18 ari k'eme ẹjo-iphe;
 ekwo gburumu gbaba l'eme
 ẹjo ememe;
 19 agba ekebe ẹregede;
 mbụ onye opfu, eshije iya
 l'ọnu abukotajeru ụka;
 waa akpa opfu l'unuphu.

Anma okwa eri ogori

- 20 Nwa mu; mejekwa iphe,
 nna ngu sūru g'i mee;
 ọphu ị zohakwa eme iphe,
 ne ngu ziru ngu.
- 21 Kee ya kpukpurukpu l'obu
 ngu g'ọ nọo ojejoje!
 L'i wokwaru iya phọ tukpoo
 onwongu l'olu!
- 22 Noo kẹle ị -nọdu eje ije;
 bụ iya a-nọdu edu ngu.
 Ị -nọdu eku mgbenya;
 bụ iya a-nọdu eche ngu nche.
 Ọ -buru l'i tehuru nwuru ẹnya;
 l'oopfu eyeru ngu.

- 23 Kẹle iphe, a sùru g'i meje ono
 bụ orọku; tẹme iphe ono,
 e ziru ngu ono bụru ìphóró;
 tẹme mba, a barụ ngu gude
 gbọoru ngu ụja bụru
 ụzo ndzụ.
- 24 Ọo ya e-phufuje ngu l'ẹka
 ẹjo nwanyị ono nọ;
 bya abụru iya e-selaje
 ngu azụ l'ẹka ọ nọ mbụ
 nwanyị-ụkpara,
 opfu iya anọduje akwọ
 tẹretere.
- 25 Gẹ mma, nwanyị ụkpara ama
 te emekwa g'ọ wata ngu
 agụgu l'ime obu ngu!
 Ọphu i kwekwa g'o gude ẹnya
 deritaru ngu!
- 26 Kẹle nwanyị-ụkpara bẹ
 bụkwa g'i bụru onye
 mmanụ bẹ oomeje.
 Mbụ-a; nwanyị, eri ogori
 bụkwa ishi ndzụ ngu
 bẹ ọonoduje achi nta iya.
- 27 ?O duru onye a-gụta
 ọku kpọbe onwiya l'utapfu;
 g'ọku te eke uwe iya?
- 28 Mbụ-a; ?ọ duru onye
 e-je ije l'eli ovokọku;
 g'ọku ta ahụ iya l'ọkpa?
- 29 Nokwa g'onye yee nyee
 nwibe iya akwa dụ
 bụ ono.
 Onye denyiru nyee nwibe iya
 ẹka bẹ a taa hakwa
 kẹ mmanụ!
- 30 Ndiphe te epfubyishijekwa
 onye ẹgu eme;
 m'ọ tųgbua je ezita nri, oo-ri.
- 31 Ọle ọ -bụru l'e guderu iya bẹ
 ọ tọ kpọshijekwa g'ọ tọ
 pfụ ụgwọ iphe ono,
 o zitaru ono mgbo ẹsaa;
 m'obetakpọru o je l'atụko iphe,
 dụ l'ulo iya reshigbua gude
 pfua ya.
- 32 Obenu l'onye jepfuru
 nyee nwibe iya bẹ egomunggo
 swehuru;
 kẹle onye eme nno bụ
 onwiya bẹ oomebyishi.
- 33 Urwu, ooritaje iya bụ

- ẹka-nchị yẹe iphe-iphere,
 eemeje iya; ẹme ujikputeru,
 o meru onwiya buru iphe,
 e te hufubaedu ehufu.
 34 Kẹle ọo okophoo-nwanyị
 akpatsuje nwoke
 ẹhu-eghu;
 ọphu ọophujedu obu-imemini;
 m'ọ bya emelata onye
 jepfuru nyee ya.
 35 Ọphu ọ dudu iphe,
 e gude arwo iya duru ọphu
 ọ bya anata;
 ẹme ọphu ọ dudu m'obeta
 ị nụ iya ọnu g'ọ nworu
 kẹ mmanu, ọ bya iya
 ebyi ẹka.

7

*Okwa, aanmaru ndu ejeje
 kẹ nwanyị-ukpara*

- 1 Nwa mu; meje olu mu!
 Woru iphe, mu sọru g'i meje
 kwachia akwachi
 l'ime obu ngu!
 2 Ị -nọdu emewaa iphe,
 mu sọru g'i meje bẹ ịi-nọdu
 ndzu.
 Ọo g'iiletaje ẹnya
 l'akpuru-ẹnya-oji ngu-a
 bu g'ii-leta iphe, mu ezi
 ngu ẹnya.
 3 Gbaru iya l'ẹka g'ọ buru
 ngu echi mkpushi-ẹka!
 L'i woru iya dee edede
 l'ime obu ngu!
 4 Kua mmamiphe nwune
 ngu nwanyị!
 L'i kua nkwamẹnya onye ọ
 l'iya bu ndu unuphu!
 5 Ọo pẹ a-nọdu ephufuje ngu
 l'ẹka nwanyị-ovuoba;
 mbu l'ẹka nwanyị-ukpara,
 opfu onu iya akwo
 teretere.
 6 A sọ ngu lẹ-a; mu gbẹ lẹ
 windo ọlo mu lee ẹnya;
 mbu-a; mu gbekwa lẹ
 windo ọlo mu pyofu
 ẹnya l'etezi;
 7 mu huma l'echi ẹka ndu
 amadu iphe dọru;

- mbụ l'echilabọ unwokorobya;
l'o nweru onye ophu
egomunggo swehuru.
- 8 Yẹbedua tsoru gbororo eje
eshita ẹka nwanyị ovuoba
ono bu;
mbụ gha iphu eje l'uzo
ẹka ụlo nwanyị ono nọ.
- 9 Teke ono bụ ụzenyashi;
gẹ nchi ejihuwaa;
mbụ g'ochii atukpuwa ẹhu.
- 10 Tọbudu iya bụ; nwanyị lanụ
futa byapfutashia ya;
kwaa akwa nwanyị-ụkpara;
tẹme ẹregede jikwa iya
phọ obu.
- 11 Nwanyị obu bẹ anọduje
atụ kwokwokwo;
tẹme ophu o dudu onye
ookweje g'onu iya rwu
iya l'ẹhu;
ophu ikè etsupfuduru
iya l'oshi.
- 12 Teke i shiru ụzo gbororo;
l'ị hụma iya.
I -lufushia l'edupfu-oha l'ọ
nọduwa iya.
Owojeru onwiya tsukpaa
l'ekameka.
- 13 Noo ya; o bya eduta
nwokorobya ono bya
anma iya akpa;
bya eworu iphu gbua
teterete ghaaru iya
iphu sụ iya:
- 14 "Anụ, mu bọtaru lẹ
ngweja-ẹhu-guu,
mu shi je egwegwe nọkwa
l'unuphu; noo kele o
kwa ntanụ-a bẹ mu
meebekotaru iphe,
mu riburu angụ lẹ
mu e-me.
- 15 Oo iphe ono meru g'o gude
mu futa bya ele ẹnya ngu.
Nta-a bẹ mu chọwaru ngu
jasu mu hụma ngu!
- 16 Iphe-azẹe mu bẹ mu
gudewaa ẹkwa,
turu iphe poopoo dozia;
mbụ ẹkwa, e kweruro
lẹ Ijiputu.

- 17 Iphe-azee mu be mu
wukotaru manu,
eshi kweekweekwee.
Mu wuru iya meru;
yee alowe; waa sinamonu.
- 18 Bya g'anyi zee l'ibe mu
gbiriri jasu l'utsu!
Bya g'anyi kwaa gude mee
g'ehu tsoo anyi utso."
- 19 Ji mu ta anokwa l'unuphu.
O jeru eka kwatakpo
du enya.
- 20 Eda, ooyeje okpoga be
o yejiru okpoga eyeji
wota gude jeshia;
k'ophu bu l'o -bya alwa
be onwa e-dzuakwanu
edzudzu.
- 21 O gudeepho epfu opfu
erengete ono gbiriri jasu
o jita iya.
O buru ire iya, akwo teretere
ono be o gude dephua
ya.
- 22 Teke ono teke ono o phukuru
tsoru iya g'eswi,
a kpu eje egbugbu;
ozoo g'ele, eje adalahu
l'onya;
23 jasu apfu buru iya le
meji purumu;
mbu g'enu, ephe eje ala
l'eka a gbaberu onya,
ata makpodanu le ndzu
iya tsewaru l'onu eta.
- 24 Ntamanu-a; unube unwu mu;
unu ngaberu mu nchi!
Unu togbokwa nchi g'iphe,
mu epfuru unu bahu iya!
- 25 Unu te ewojekwaru obu unu
ziberu nwanyi ono;
ophu unu ekwekwa g'o
duswee unu uzo;
duru unu lashia uzo, ooshi.
- 26 Kele ikpoto nemadzu be
o chitaakwaru ta;
teme ndu o gburu egbugbu
dukwapo igwerigwe.
- 27 Ulo iya bu gbororo uzo
ali-maa.
Uzo ono kwasekpoerupho
gbiriri jasu l'ime

mkpuru ẹka ọnwu
gbaru iphe-azẹe buru.

8

Mmamiphe eku ngu oku

- ¹ ?Tọbudu oku bẹ mmamiphe
eku egube phọ?
Mbụ ?tọ bụdu olu
nkwamenya ada
g'ọoda phọ?
- ² Ọo l'ẹka dọ ephekerephe,
nọ l'aguga gbororo;
mbụ lẹ mgbakata-uzo bẹ o
jeru je apfuru.
- ³ Ọ pfuru l'aguga ọnu-abata
ẹka eeshije abahu
l'ime mkpukpu ono.
Ọo l'ọnu mgbo mkpukpu ono
gedegede bẹ ọ pfuru
echi mkpu sụ:
- ⁴ Ọ kwa unubẹ nemadzu
l'ophu bẹ mu eku;
mbụ l'ọo ndiphe g'unu ha
bẹ mu akporu okwe.
- ⁵ Unubẹ ndu enwedu
egomunggo; g'iphe
dojenụ unu ẹnya!
Unubẹ ndu eme eswe;
unu kwanaa ẹnya!
- ⁶ Unu ngabẹ nchị;
kele iphe, mu epfu bukwa
okpobe iphe.
Mu sakwaru ọnu k'epfu iphe,
pfuru nhamunha.
- ⁷ Iphe, mu epfuje bụ ire-lanụ;
kele ẹjo-iphe adujekwa mu
ashi.
- ⁸ Iphe, bụ opfu, shi mu l'ọnu
bukota opfu,
pfuru ọto.
Ọ tọ dudu opfu, gberu nggọ;
ozoo ophu
apfuduru-oto, eshije mu
l'ọnu.
- ⁹ Onye iphe edoje ẹnya maru
lẹ g'ọ hakota pfuru ọto.
Ndu maru iphe bẹ maru
l'opfu ono pfugbaaru
nhamunha.
- ¹⁰ Hakwa mkpọla-ọchaa;
hatachia mba,
mu abaru ngu!

Mmamiphe kakwa ọkpobe
mkpola-ododo ree!

11 Kẹle mmamiphe kakwa
mkpuma, aswa dụ ere ire.

Ọ tọ dukwa iphe, aguje
nemadzu ẹgu enweru
mẹ nanu,
aa-nọdu atọ eyeru iya.

12 Mube mmamiphe bẹ yẹe
nkwamenya bukwa
l'eka lanu.

Amaru iphe yele eye onu
l'opfu tukokwaru buru
mu nwe iya.

13 Atsu Chipfu ebvu bukwa
akpo ejo-iphe ashị.

Iphe, dụ mu ashị bukwanu
eku-onwonye yee etu
onwonye ọphushugbu;
yee eme ejo-ememe;
waa epfu iphe,
apfuduru-oto.

14 Ọkpobe idzu yee mmamiphe
bu nkemu.

Nkwamenya yee ike
bukwarupho nkemu.

15 Ndu eze gude mube mmamiphe
nọdu l'aba-eze phe.

Ndu-ishi gude mu atọ ekemu,
pfuru nhamunha.

16 Ọo mu bẹ ndibe ndu eze
gude nọdu l'aba-eze phe;
mekpoo iphe, bukpoo ndu
ha shii, nokota l'okwa
buru ishi unwu-eliphe.

17 Ndu yeru mu obu bẹ mu
yekwaru obu;
teme ndu achọ mu nu
achoshi mu ike je
l'achota mu.

18 Enweru iphe; yee akwabe
ubvu bukota nkemu.

Ẹku, a-nọ jasọ l'ojejoje;
waa apfubekoto tuko
nọdu mu l'eka.

19 Urwu, eeritaje le mbedua
kakwa ọkpobe
mkpola-ododo ree;
teme iphe, mu agbataje
tukobe onwomu
kakwapho ree eme
l'okpobe mkpola-ochaa.

- 20 Ẫzo, mu eshije bu Ẫzo
apfubekoto.
O bu ru gbororo k'ikpe,
pfuru nhamunha be
mu etsoje.
- 21 Ndu yeru mu obu be mu
emeje g'ephe baa Ẫba;
teme mu nodu emeje
g'ulo-eku phe ji ejiji.
- 22 Oo mube mmamiphe be
Chipfu vuchakpo o Ẫzo
nweru;
teme o wata eme iphemiphe
ono,
o meshiru le teke ndiche ono.
- 23 A hotahawaru mu ro teke
aama;
mbu le mbulembukpoo;
teme e meje mgboko.
- 24 Teke oke-enyimu teke
adukpodanu be mu
nohawa;
mburo teke ogba, mini jiru
ejiji eteke eshidu du.
- 25 Teme e mee ubvu ubvu
dobegbaa l'onodu iya;
mbu teme e mee ubvu,
hagbaa nwanshi be
mu nohawa.
- 26 Teme Chipfu mee eliphe-a
l'ophu; yee obotegu,
du iya nu;
mbukponu teme e
mee urwuku, jiru
mkpoji-eka.
- 27 Mu nokwa l'eka ono teke
o meru igwe dobe;
mbu teke o meru
akpaminigwe;
o phoze je agebe onu
l'oke-enyimu.
- 28 Teke o meru urwukpu dobe;
bya edobegbaa ogba ogba,
mini ime ali shi asofuta
le mgboko.
- 29 Teke ono, o kparu
eze-enyimu oke;
k'ophu bu le mini ta
asoghatadu eka o suru
g'o so-beru;
mbu teke ono, o turu okpa
eliphe-a l'ophu;
30 be bukwa mube mmamiphe

bụ nnajjuphu, shi nọdu
iya lẹ mgbureku emeru
iya ọna.

- Mu meru; ẹhu nọdu
anọduje atsọ iya uto
mbọku-mbọku;
tẹme mu shi
anọdujekwapho
ete ẹswa l'iphu iya
mkpurumkpuru.
- 31 Mube mmamiphe bẹ mgboko,
o meru shi emeje;
ẹhu-uto eji mu obu;
tẹme ndiphe l'ophu nọdu
adujekwa mu pho ree.
- 32 Oo ya bụ; unube unwu mu;
unu ngabenuru mube
mmamiphe nchi.
- Ẹhu-uto bẹ a goru nu onye
etso uto mu.
- 33 Unu ngabe nchi numa mba,
mu abaru unu;
g'unu amaru iphe!
B'e wokwaru iya hua l'ali!
- 34 Ẹhu-uto bẹ a goru nu onye
ngaberu mu nchi l'olu;
onye anọduje l'onu
mgbo ibe mu eche nche
mbọku-mbọku;
mbu onye anọduje l'onu-ulo
mu ngaberu mu.
- 35 Kele onye choru mube
mmamiphe chota bukwa
ndzu bẹ o chotaru;
tẹme onye ono buwaru
onye tubaru Chipfu l'anya.
- 36 Obenu l'onye jikaru acho
mube mmamiphe bukwa
onwiya bẹ oometa iya.
- Iphe, bukpo onye mu du
ashi bukwa onwu bẹ
o yeru obu.

9

*Mmamiphe eku oku;
emeswe nodu eku*

- 1 Mmamiphe gbeshiru je
eworu itso ẹsaa kpobe gude
mee ulo iya.
- 2 O bya egbua anu shia dobe
bya agwaa mee dobe;
bya eshia ite dobe;

- 3 bya ezia unwumboko,
 ejeru iya ozi;
 ephe je apfuru eku oku.
 Eka bu eka kachaa l'eli le
 mkpukpu be ephe pfuru
 eku oku su:
- 4 "G'iphe, bukpo ndu amazidu
 iphe bata l'ulo l'eka-a!"
 O be le ndu enwedu
 egomunggo; o su phe:
- 5 "Unu bya eria nri,
 mu shiru dobe; ngua mee,
 mu gwaru dobe.
- 6 Unu haa b'e nwe egomunggo
 ono bya anodu ndzu!
 G'iphe dojenu unu enya!
- 7 Onye abaru onye mgbonu
 mba bukwa onye e-phu
 iya iphu be ocho.
- Onye alokwanu onye ejo-iphe
 eka le nchi bukwarupho
 okonu be ooku oku.
- 8 Ta abajekwaru onye mgbonu
 mba; odumeka be
 ookpokwa ngu ashi.
 Bachiru onye maru iphe mba;
 huma l'oo-ye ngu obu.
- 9 Loru onye maru iphe eka le
 nchi huma l'oo-kabaa
 amaru iphe eje.
- Zia onye pfuberekoto iphe
 huma l'oo-yekwabaa
 iphe l'iphe, o maru.
- 10 L'o kwa atsụ Chipfu ebvu bu
 egbube ishi mmamiphe.
 Amaru onye ono, du nsọ ono
 buru iphe edo enya.
- 11 Kele o mube mmamiphe
 e-me g'i kaa nka.
 Mbụ-a; mu e-me g'e
 yekwabaaru ngu apha
 l'apha olemole i gege
 anọ l'eliphe-a.
- 12 I -maru iphe; mmamiphe ngu
 ono ebua ngu nggo.
 Teke i bukwanu onye
 mgbonu;
 l'o buru gubedua l'onwongu
 e-je iphe-ehuka iya."
- 13 Olu ke nwanyi ono,
 bu iya bu eme-eswe nodu
 adakwapho adashi ike.

- Ọ bụ onye a hùduru ahùhù;
tème ọphu ọ madu iphe.
- 14 Yèbedua je anọdu l'ọnu-abata
ibe iya;
mbụ l'okposhi, o doberu
l'ẹka kakọta l'eli
lẹ mkpukpu.
- 15 Noo ẹka ọ nọ eku iphe,
bụkpoo ndu aghata
aghata;
ndu pfulberuro ije pẹ
nhamunha eje iphe,
ephe eje.
- Ọ sụ pẹ:
16 "G'iphe, bụkpoo ndu amazidu
iphe bata l'ulo l'ẹka-a!"
- Ọ be lẹ ndu enwedu
egomunggo; ọ sụ pẹ:
17 "Mini, e zitaru l'oshi
adujekwa ree.
- Ọ bụru nri, e riru lẹ mpya
kachaa uto!"
- 18 Ọphu ephe amaswetakpoda
amama ophu l'unwu-maa
doru l'ẹka ono;
lẹ ndu byaru iya ebyaa
nowaa l'ali-maa
anono.

10

Etu, Sólomọnu nmashiru

- 1 Ndu ọwa-a bụ etu,
Sólomọnu nmashiru:
Nwata maru iphe emejekwa
g'ẹhu tsọo nna,
nwuru iya nụ uto.
- Obenu lẹ nwa, eme eswe
bụ aphụ tsoru ne iya.
- 2 Ẹku, a kparụ ẹjo akpakpa
ta adukwa urwu, ọ barụ.
Obenu l'apfubekoto adzọtaje
nemadzu l'ẹka onwu.
- 3 Chipfu ta ahajekwa onye
pfulberkoto g'egu
mee ya.
- Obenu l'onye ẹjo-iphe bẹ
o to kwejedu g'iphe,
agụ iya nụ rwube iya ẹka.
- 4 Eme enyiru emejekwa amadu
g'ọ daa ukpa.
- Obenu l'ẹka e gude ese
akanya emeje g'a baa

- 5 Onye kpatarū iphe, ọ kọru
 dokọbe edokọbe l'ọnanwu
 bụ onye kwarū ọnya.
 Obenu l'onye anọduje eku
 mgbenya teke eemeta iphe,
 e meberu l'alị bukwa
 onye-eswe bẹ ọ bụ.
- 6 Ọnu-ọma bụ okpu-eze,
 onye pfuberekoto kpu
 l'ishi.
 Obenu l'iphe, jiru ọnu
 onye ẹjo-iphe bụ eme
 nemadzū mkpawere.
- 7 Anyata, a nyatarū onye
 pfuberekoto abujeru
 onye nyatarū iya nū
 iphe-ekweru.
 Obenu l'ẹpha onye ẹjo-iphe
 a-chihu.
- 8 Onye maru iphe l'ime obu
 iya emeje iphe, a sūru g'e meje.
 Obenu l'onye epfu
 jogojogojogo alajẹ l'iyi.
- 9 Onye uta adudu lẹ ndzū iya
 bẹ obu shihuru ike.
 Obenu l'onye eshi ọzo,
 dū nggọdogo nggọdogo
 bẹ ee-mechanū-a hūma.
- 10 Onye ebvu ọnya ẹhuka ẹhuka
 bụ aphū bẹ ọokpatsu.
 Teme onye epfu jogojogojogo
 nọdu alajẹ l'iyi.
- 11 Ọnu onye pfuberekoto bụ ishi
 nggele mini ndzū.
 Obenu l'iphe, jiru ọnu
 onye ẹjo-iphe bụ
 iphe-kpangangaa.
- 12 Ndumashi akpatsu esemopfu.
 Obenu lẹ n-yemobu
 ekpuchiye iphe-ẹji g'ọ ha.
- 13 Ọnu onye iphe edoje ọnya
 bụ mmamiphe eshije
 iya afushi.
 Obenu l'onye enwedu
 egomunggo bụ
 ẹchachi nọ swiru iya.
- 14 Ndu mmamiphe bẹ ewojeru
 iphe, ẹphe maru kwakọbe.
 Obenu l'ọnu ndu eswe bụ
 ọla-l'iswi bẹ ẹphe anọduje
 eku oku.

- 15 Ụba onye nweru iphe bụ
mkpukpu, ọ kpuru
kpushia ya ike.
Ụkpa bukwanuru iya
emebyishije onye enwedu
iphe.
- 16 Ụgwọ ozi, aapfu onye
pfuberekoto emeje gę
ndzụ dụ iya.
Obenu l'okpoga, onye
ęjo-iphe akpata bę emeje g'o
mee iphe-ęji.
- 17 Onye angabeje nchị lę mba,
aabarụ iya bukwa ụzo ndzụ
bę ooshi.
Obenu l'onye abujeru;
a -nọdu ahụ iya ahùhù
l'ọ dụ iya ashị
l'edusweshije ndu ọzo
ụzo.
- 18 Onye domiru ndumashi
l'obu bę adzụ ụka dụ
l'ogbogboromonu.
Teme onye asụ asulasu
buru onye-eswe.
- 19 Opfu -paa igwerigwe bę
iphe-ęji haakwaru bahụ iya.
Obenu l'onye aduje ike sede
ire iya bę kwarụ ęnya.
- 20 Ire onye pfuberekoto bụ
okpobe mkpola-ochaa.
Obenu l'iphe, shi l'obu onye
ęjo-iphe ta adudu urwu,
ọ kwataru baa.
- 21 Olu-opfu onye pfuberekoto
azujije ndu dụ
igwerigwe ępho.
Obenu lę ndu eswe anwuhuje
lę b'enwe egomunggo.
- 22 Onu-oma kę Chipfu l'emeje g'e
nweru iphe.
Opfu ọ dudu iphe-ęhuka,
ooyeje iya.
- 23 Onye eswe bụ iphe,
aduje iya ree bụ
ęjo-ememe.
Obenu l'onye iphe edoje
ęnya bụ iphe,
aduje iya ree bụ mmamiphe.
- 24 Iphe, onye ęjo-iphe atsu
ebvu; a -nonyaa o mee ya;
e-mekota iya kpamu.

- Iphe, agụkwanu onye
 pfuberekoto g'e meeru
 iya bẹ ee-mekotaru iya.
- 25 Oo gẹ oke-pherephere
 ezije tuutuutuu zighata-a
 bu g'onye ejo-iphe
 achihuje.
- Obenu l'onye pfuberekoto
 eshihuje dungudungu
 jasụ l'ojejoje.
- 26 Oo gẹ mee-veniḡa aduje
 l'eze-a; mbu g'enwuru-oku
 aduje l'anya-a bu g'onye
 enyiru aduje onye ezi
 iya ozi.
- 27 Atsu Chipfu ebvu akporiberu
 ndzu.
- Obenu lẹ ndzu onye
 ejo-iphe bẹ eegbuje
 mkpirikpu.
- 28 Iphe, onye pfuberekoto
 ele enya iya bu ẹhu-utso.
- Obenu l'iphe, onye
 ejo-iphe daru ngaberu
 emechaje buru
 iphe-mmanu.
- 29 Eshi uto Chipfu bu iphe,
 edomije ndu pfuberekoto
 bya abukwanuru iphe,
 etsupyashije ndu emeje iphe,
 adudu ree.
- 30 Onye pfuberekoto bẹ a ta
 abyakwa enwubata
 enwubata.
- Obenu lẹ ndu ejo-iphe tee
 buduru l'alị ono.
- 31 Onu onye pfuberekoto bu
 iphe, eshije iya nu bu
 mmamiphe.
- Obenu l'ire, apfuduru-oto
 bẹ ee-mechaa sebufu.
- 32 Onu onye pfuberekoto maru
 iphe, bu: e -pfua ya l'ọ
 du nhamunha.
- Obenu l'onu onye ejo-iphe
 bu iphe,
 o maru kpoloko bu iphe,
 du nggodogo
 nggodogo.

ęrwa iphe l'uzo ęregede;
 bukwa ębyi l'ęnya Chipfu.
 Obenu l'iphe, aduje Chipfu
 ree bu eme ire-lanu.
² Eku-onwonye ndu eje abya;
 iphere etso iya etsotso.
 Obenu l'iphe, anoduje etso
 adu agu l'obu be bu
 mmamiphe.
³ Uta ta adu le ndu onye
 pfuberekoto bukwa
 iya anoduje edu iya.
 Obenu le ndu e gudedu
 ire phe aka bu iphe,
 emebyije phe nu bu
 ntuphu-ire phe.
⁴ Eku ta adukwa urwu,
 adukwadu iya nu mboku,
 ehu e-ghu Chileke oke eghu.
 Obenu l'apfubekoto adzoje
 nemadzu l'eka onwu.
⁵ Apfubekoto k'onye uta adudu
 le ndu iya atogbojeru
 iya uzo nhamunha.
 Obenu l'iphe, akwatsuje onye
 ejo-iphe bu eme
 ejo-iphe iya.
⁶ Apfubekoto k'onye obu iya
 guru iphoro l'adzoje iya.
 Obenu l'onye e gudedu ire iya
 aka bu egu ejo-iphe,
 agu iya nu anmaję
 iya g'onya.
⁷ Onye ejo-iphe -nwuhu; iphe,
 ori l'oo-mecha mee
 l'ehu iya; alaru iya l'iyi.
 Iphemiphe kpọ, bu iphe,
 o shi dobesu le ya
 e-gude ike iya mee aburu
 iphe-mmanu.
⁸ Onye pfuberekoto be
 aanafutaje l'eka
 iphe-ehuka.
 Iphe-ehuka obu ejechia
 atu-koru l'ishi onye
 ejo-iphe.
⁹ Onye te emedu ele Chileke
 bu opfu onu be
 oogudeje mebyishia
 nemadzu ibiya.
 Obenu l'onye pfuberekoto
 egudeje nkwamenya

- nahụ.
- 10 Ọobujeru teke iphe ejehuru
onye pfuberekoto;
ndu bu lẹ mkpukpu ete
eswa.
- Teke onye ẹjo-iphe larụ
ọla-l'iswi;
ndiphe agbọo ọgboo.
- 11 Ọnu-ọma k'onye obu iya guru
ìphóró akwọ-lije
mkpukpu.
- Obenu l'opfu-ọnu onye
ẹjo-iphe emebyije iya emeyi.
- 12 Onye enwedu egomunggo
akpoje nemadzụ ibiya
ẹbo l'afu.
- Obenu l'onye nweru egomunggo
bẹ l'esedeje ire iya.
- 13 Onye asụ asulasu epfuje iphe,
e domiru edomi.
- Obenu l'onye e gude ire iya
ẹka edomikọtaje iphe,
dụ ẹgube ono.
- 14 Ọha, a taa kpọ-ziduru ọzo
adajekwa.
- Obenu a -dụ igwe akpo-ziru
ọha ọzo;
l'aadzọta ọha ono.
- 15 Onye narụ onye ọ madu
mkpalẹka ta adukwa iphe,
e-me g'ọ tọ je iphe-ẹhuka.
- Obenu l'onye sụru lẹ ya te
eyekwa ẹka l'iphe,
ana mkpalẹka ta adukwa iphe,
e-me iya nụ.
- 16 Nwanyị, eme odoo abujeru;
a -kwabẹ iya ùbvù;
l'ọ naa ya ẹka labọ.
- Unwoke, ewebushi akurepho
nọdu atuje ẹku
gburumu swiswia.
- 17 Onye iphe-ọma bụ onwiya bẹ
oome iya edoberu.
- Onye dụ ẹhuka bukwanuru
iphe-ẹhuka bẹ oometaru
onwiya.
- 18 Iphe, ndu ẹjo-iphe setarụ
l'akanya a-buru phẹ
iphe-mmanụ.
- Obenu l'onye akụ apfubekoto
gẹ mebyi-iphe,
aakụ l'alì bẹ l'a-wọta ọkpobe iphe,

- o kuru.
 19 Onye pfuberekoto okpobe
 apfube be ndzu aduje.
 Obenu l'onye agba etso eme
 ejo-iphe agbaje tsoru iya
 jasu l'o gbaba l'onwu.
 20 Ndu okpoma du eji emekwa
 ebyi l'anya Chipfu.
 Obenu le ndu uta adudu le
 ndzu phe aduje Chipfu
 ree shii.
 21 Ophu ii-makaharu bu le ndu
 ejo-iphe be a taa hadu g'a ta
 hu phe ahuhu.
 Obenu l'oshilokpa ndu
 pfuberekoto ta adudu iphe,
 ee-me phe nu.
 22 Nwanyi, amashi mma ike;
 mmamiphe pehukwanu iya l'ehu;
 du g'iphe-nchi,
 e gude mkpola-ododo mee;
 woru ye ezi l'imi.
 23 Iphe, agu onye pfuberekoto
 bu aka osubeje ishi
 bu l'iphe-oma.
 Obenu l'iphe onye ejo-iphe
 ele anya iya bu l'eka
 osubeje ishi bu l'oke-ehu-eghu,
 Chileke a-tukoshi iya.
 24 Onye bu omeluko be iphe
 iya anoduje aka shii eje.
 Obenu l'onye aswi aswi
 emechaje kpabua nvọ.
 25 Onye eme iphe-oma be aka
 a-nodu agba upete.
 Mbụ l'onye agbaje nwibe
 iya mini l'obu be
 aa-gbakwapho mini l'obu.
 26 Ndiphe anoduje ephu
 nemadzu iphu me o -gbushia
 ereshi gbachishia l'iphe.
 A nodu ajaje onye reru nkiya
 l'orwuberu iya ajaja.
 27 Onye achọ iphe,
 du ree be atubaje ndiphe
 l'anya.
 Obenu l'onye achọ ejo-iphe
 be ejo-iphe abyapfutaje.
 28 Onye kporu obu yeru eku iya
 a-dakwa.
 Obenu l'onye pfuberekoto
 a-nodu aja ajaja

- g'ẹkwo oyii.
 29 Nwoke, esetaru ndibe
 iya opfu bukwa
 pherephere be a-buru
 okiphe iya.
 Teme o buru onye eme eswe
 l'e-mechaa buru onye
 ejeru onye maru iphe ozi.
 30 Mebyi, onye pfuberekoto ami
 bukwa oshi emeje g'a
 ndu ndu.
 Ozo bu l'oo onye aduje ike
 pfubuta nemadzu bu onye
 maru iphe.
 31 Eshinu aa-pfu onye
 pfuberekoto ugwo iphe,
 oome l'eliphe-a;
 be aa-pfukwa iya pho ndu te
 emedu ele Chileke yee
 ndu iphe-eji;
 pfua phe iya pfugharu
 phe iya aka.

12

- 1 Onye aabarū mba;
 o du iya ree bukwa
 mmamiphe be du iya ree.
 Obenu l'onye o du ashi l'aahu
 iya ahuhu ta amadu
 iphe.
 2 Onye oma be tubaru Chipfu
 l'anya.
 Obenu le Chipfu anmaje
 onye eregede ikpe.
 3 Nwoke ta abukwa eme
 ejo-iphe be oo-gude nguru
 anguru.
 Obenu l'onye pfuberekoto ta
 adudu onye e-phefu
 iya ephefu.
 4 Okpobe nwanyi bukwa
 okpu-eze,
 ji iya kpu l'ishi.
 Obenu l'ejo nwanyi du g'okpu,
 rehuru erehuru no
 ji iya l'ehu.
 5 Iphe, ndu pfuberekoto tuberu
 k'ememe abujeru iphe,
 pfuru nhamunha.
 Obenu l'idzu ndu ejo-iphe
 achi bukota ughoshi.
 6 Opfu onye ejo-iphe egepajeru

- egeparu achọ onye
oo-gbu.
- Obenu l'olu-opfu onye obu
iya gūru ìphóró adzoje
ndzụ.
- ⁷ Ndu ẹjo-iphe bẹ ee-mechaa
mebyishikọta;
ẹphe achihu.
- Obenu l'ọnu-ulo onye
pfuberekoto apfujeru
jimujimu.
- ⁸ Ọo gẹ nkwamenya
onyemonye jeberu bụ
g'aajabejeru iya ajaja.
- Obenu l'onye bụ ẹjo-iphe
jiru iya obu bẹ a ta
agubejedu iphe.
- ⁹ Ọ kakwa ree l'ị bụ onye
a gubeduru iphe;
i nwekanuru onye-ozì;
eme l'ị guberu onwongu
iphe l'ẹbe ọ dụ nri,
i nweru.
- ¹⁰ Onye pfuberekoto
agubeje iphe ẹ mkpa,
duru anụ,
o nweru l'ibe iya.
- Obenu l'obu-imemini,
onye ẹjo-iphe aphujeeru
pẹ bụ aduru pẹ ẹhuka.
- ¹¹ Onye jeru ozi l'alị iya bẹ nri
a-duru ọọ k'etsutsu iya.
- Obenu l'onye achi
iphe-iphoro ọso te nwedu
egomunggo.
- ¹² Onye ẹjo-iphe bẹ iphe,
ndu ẹjo-ememe narụ ẹ nfu
anọduje agụ ẹgu.
- Obenu l'ogbarabvu onye
pfuberekoto anọduje
abya pulapula.
- ¹³ Onye ẹjo-ememe bẹ ẹjo-epfupfu,
oogudeje ọnu iya epfu anmajẹ
g'onyà.
- Obenu l'onye pfuberekoto
anahuje iphe-ẹhuka.
- ¹⁴ Nemadzụ egudeje
opfu-ọnu pfutaru onwiya
iphe-oma.
- Nokwaphọ g'oogudeje iphe,
ome l'ẹka metaru onwiya
obunggo.

- 15 Iphemiphe, onye-eswe eme
 aduje iya ree l'anya nkiya.
 Obenu l'onye maru iphe
 angabeje nchi numa idzu-oma,
 a chi-koshiru iya.
- 16 Onye eswe abujeru:
 a -kpatsu iya iwe;
 oomeepho g'a maru teke
 ono teke ono l'ehu eghu
 iya eghu.
 Obenu l'onye nweru
 egomunggo ta adudu iphe,
 ogubeje okonu.
- 17 Onye agba ekebe iphe,
 bu ire-lanu be opfu
 iya apfujeru oto.
 Obenu l'onye ejo-ekebe
 aduzhi uka.
- 18 Mkpokoro opfu aduje
 paramu g'ogu-echi.
 Obenu l'ire onye maru iphe
 eguje ehugugu.
- 19 Ogbogboromonu,
 epfu ire lanu anoje jasu
 l'ojejoje.
 Obenu l'ire, adzu uka ta
 adudu g'oono-bejeru.
- 20 Ughoshi du l'okpoma ndu
 achu ejo idzu.
 Obenu le ndu achu idzu
 ehugugu bu ehugugutu aduje
 l'okpoma nkepe.
- 21 O to dudu ejo-iphe,
 emeje onye pfuberekoto.
 Obenu le ndu ejo-iphe bu
 iphe,
 ejije phe aka bu iphe-ehuka.
- 22 Iphe, aduje Chipfu eji bu
 ogbogboromonu,
 adzu uka.
 Obenu le ndu aduje iya ree bu
 unwoke, epfu ire-lanu.
- 23 Onye nweru egomunggo ta
 arakashijedu iphe,
 o maru arakashi.
 Obenu l'okpoma ndu eswe
 anoduje avoshi
 jogojogojogo opfu.
- 24 Onye gude aka iya eseshi
 akanya ike l'e-mechaa
 buru ishi.
 Obenu l'onye eme enyiru

e-mechaa b̄uru ohu.
 25 Ayo ọshi emeje g'ike bv̄u
 nemadz̄u ẹgwegwa.
 Obenu l'opfu-oma anọduje
 ekutse nemadz̄u ekutse.
 26 Onye pf̄uberekoto akwaje
 ẹn̄ya lẹ g'o gude eshi ọnyà.
 Obenu l'uzo, onye ẹjo-iphe
 eshi edujeru iya
 duswee eduswe.
 27 Onye ẹn̄yiru ta amijedu an̄,
 ọ gburu am̄imi.
 Obenu l'onye ese akanya
 enwejeru iphe,
 vu oke aswa.
 28 Uz̄o, a pf̄uberekoto eshi bẹ
 ndz̄u d̄u.
 Mb̄u lẹ gbororo iya bẹ
 anw̄uhu ad̄ukpoda
 ililekp̄oo.

13

1 Nwa, maru iphe;
 angabeje nch̄i lẹ mba,
 nna iya abar̄u iya.
 Obenu l'onye mḡb̄onu ta
 angaj̄edu nch̄i l'uj̄a,
 aagb̄oru iya.
 2 Nemadz̄u egudeje
 opfu-onu pfuta iphe-oma.
 Obenu l'onye e gudedu ire
 iya ẹka b̄u iphe,
 ẹkp̄iri iya ad̄uje iya b̄u eme
 mkpawere.
 3 Onye eche ọnu iya nche b̄u
 ndz̄u iya bẹ ooche nche.
 Obenu l'onye epfugbuje g'ọnu
 ha iya e-mechaa b̄uru
 ọla-l'iswi.
 4 Onye ẹn̄yiru bẹ ẹkp̄iri iphe
 ad̄uje; ọle ọ t̄o d̄udu iphe,
 erwuje iya ẹka.
 Obenu l'iphe, aḡu onye
 akanya erwuje iya ẹka
 ọkpobe erwurwu.
 5 Onye pf̄uberekoto bẹ iphe,
 aadz̄u ụka ad̄uje ash̄i.
 Obenu l'onye ẹjo-iphe
 b̄u iphe-iph̄ere ȳe
 mkparw̄u b̄u iphe,
 oomeje.
 6 Onye ụta ad̄udu lẹ ndz̄u iya b̄u

- iphe,
 anọduje eche iya nche
 bu apfubekoto.
 Obenu l'iphe, emekpeje
 onye iphe-eji bu eme
 ejo-ememe.
- ⁷ O nweru onye anọduje eme
 onwiya g'onye nweru iphe;
 ọle ọ tọ dukwa iphe,
 o nweru.
 Onye ọphuu anọduje eme
 g'onye akpa nri;
 ọle o nwekwanuru iphe
 nweshia ya ike.
- ⁸ Èku nemadzu l'a-dukwa ike
 gbafuta ndzu iya.
 Obenu l'onye ukpa be e te
 yejedu ebvu.
- ⁹ Ìphóró, duru onye
 pfuberekoto anọduje
 enwu phoophoophoo.
 Obenu l'ìphóró orọku k'onye
 ejo-iphe bu aphunyi be
 aaphunyiye iya.
- ¹⁰ Eku-onwonye bu iphe,
 ọonoduje azushi bu
 aba mba.
 Obenu le ndu angabeje nchi
 l'idzu,
 a chi-koshiru phe bu ndu
 maru iphe.
- ¹¹ Okpoga, a kpataru l'ughoshi
 anọduje ala azu azu.
 Obenu l'onye gude aka iya
 akpa okpoga nwanshii
 nwanshii l'emeje iya l'ọoka
 shii eje.
- ¹² Iphe, e leri enya iya ọo ọdu
 anọduje agbawashi
 ọkpoma agbawashi.
 Obenu l'ememe,
 e meru nemadzu iphe,
 oole enya iya aduje
 g'ọ wotaru oshi,
 eerije ọdu ndzu.
- ¹³ Onye akpofu alo aka le nchi
 akpofu l'e-je iphe-ehuka.
 Obenu l'onye emeje iphe,
 a suru g'e meje be
 obunggo iya duru.
- ¹⁴ Iphe, onye maru iphe ezi du
 g'eka mini anuje ndzu

- futaru.
 Oomeje gẹ nemadzu ta
 adaba l'onyà,
 anwuhu gbaberu.
- 15 Iphe edo ẹnya ọkpobe
 edodo l'emeje nemadzu
 l'ọ dụ ndiphe l'obu.
 Obenu l'uzo onye e gudedu
 ire iya ẹka eshijeru
 iya ike.
- 16 Onyemonye bukpo onye
 nweru egomunggo emeje
 iphemiphe,
 oome l'okwenya.
 Obenu l'omata ewoju eme
 eswe iya tua jala.
- 17 Onye ẹjo-iphe, e ziru ozi;
 ọ nọdu eje iya adabajẹ
 l'iphe-ẹhuka.
 Obenu l'ozi, e ziru onye e gude
 ire iya ẹka;
 ọ nọdu eje iya eguje
 ẹhu egugu.
- 18 Onye ewoju mba,
 aabarụ iya arwutoshi
 arwutoshi emechajẹ daba
 l'okpa-nri mẹ l'iphe-iphere.
 Obenu l'onye a hùru ahùhù;
 ọ numa iya bẹ
 aakwabeje ùbvù.
- 19 Iphe, agushi ẹgu ike -mee bẹ
 ọotsoje obu ọtso.
 Obenu l'onye gbakutaru eme
 ẹjo-iphe azu;
 l'eme ẹbyi l'ẹnya omata.
- 20 Onye yẹe ndu mmamiphe
 aswi ọswi a-buru onye
 maru iphe.
 Obenu l'onye etso omata
 e-je iphe-ẹhuka.
- 21 Ejo-iphe ẹjo-iphe aanọduje
 anwuru ndu iphe-ẹji.
 Obenu l'ẹka atutu bukwanu
 obunggo ndu pfuberekoto.
- 22 Ọkpobe nemadzu akpajẹ ẹku
 dobe l'e ria ya ria
 lẹ nwanwa.
 Obenu l'ẹku, onye iphe-ẹji akpa
 bu ndu pfuberekoto bẹ
 ọokpaje iya edoberu.
- 23 Onye akpa nri -kọo opfu
 bẹ oomehujekpo;

nri adùkpoo dùchaa
 k'etsutsu iya.
 Obenu lẹ be ekpe ikpe,
 pfuru ọto atùkoje
 iya chita.
 24 Onye esela ẹchachi azu lẹ
 ya te echidu iya nwa iya
 bukwa ashị bẹ ọ kpọru
 nwa iya.
 Obenu l'onye yeru iya obu
 edeje ẹnya lẹ mini hùà
 ya ahùhù.
 25 Onye pfuberekoto erije nri
 gudekpoo obu iya kwe
 l'o jiwaru iya.
 Obenu l'onye ẹjo-iphe ta adudu
 teke ẹgu ta agudu iya.

14

1 Nwanyị, maru iphe
 anọduje edozi ọnu-ulo iya
 edozi.
 Obenu l'onye ọphu bu
 onye-eswe anọduje
 achikashi iya achikashi.
 2 Onye iphe, oome pfuru
 nhamunha l'anọduje atsu
 Chipfu ebvu.
 Obenu l'onye ọzo iya du
 nggodogo nggodogo ta
 adudu iphe,
 ọ guberu Chileke.
 3 Onye eswe -pfua opfu;
 ẹchachi aburu iya
 l'okpurukpu gbaa.
 Obenu l'oo ogbogboromonu
 ndu maru iphe
 anọduje eche phe nche.
 4 Ẹka eswi, e gude eje
 ozi adudu bẹ ọba
 adabyijeru iphoro.
 Ọo eswi -jeshia ozi ike; iphe,
 a kpataru l'opfu akuru
 akuru.
 5 Onye agba ekebe, e gude
 ire iya ẹka ta adzujekwa
 ọka.
 Obenu l'onye agba ẹjo-ekebe
 bu ọka bẹ ọonoduje
 adzushi.
 6 Onye mgbonu achoje
 mmamiphe;

- ọ tọ dudu ọphu ọohuma.
 Obenu l'amaru iphe atojeele-a
 nwehu ejepfu ndu iphe
 edoje ọnya.
- 7 Nodukwa ọmata ọzenya;
 kele i tii humakwa iya
 mmamiphe
 l'ogbogboromonu.
- 8 Onye nweru egomunggo be
 bu iphe, egoshije l'ọ maru
 iphe bu l'uzo,
 ooshi edoje iya ọnya.
- Obenu l'iphe, egoshije
 l'onye-eswe bu ọmata bu
 l'oogudeje ughoshi eme
 iphemiphe.
- 9 Ndu eme eswe egudeje iphe-eji
 agba le mgbonu.
- Obenu le ndu obu phe guru
 iphoro be onoduje agu
 g'ephe mee iphe g'ọ
 pfuru nhamunha.
- 10 Okpoma nemadzu l'ehu l'ehu
 makotaru iphe,
 atsu iya l'ehu.
- Ophu ọ dudu onye yee ya
 agbaje mgba l'ehu-utso,
 du iya nu.
- 11 Onu-ulo onye ejo-iphe be
 ee-mechakwaa lwa.
- Obenu le nwobu,
 onye pfuberekoto
 kpoberu a-noduepho aja
 ajaja eje.
- 12 O duru uzo, abujeru;
 nemadzu -nodu eshi iya
 l'oburu iya okpobe uzo.
- Obenu l'eka uzo ono jeberu
 bu l'onwu.
- 13 Je akpachakponu l'achi
 ochi be aahajekwaru
 tsua okpoma pharamu;
 teme ehunodu ahajeru
 tsoo utso tsoaba l'iphe-ehuka.
- 14 Onye ekwetaduru nu
 be aa-pfu ugwo uzo,
 ooshi pfu-dzua ya ya
 apfu-dzu.
- L'e bua onye oma obunggo
 uzo nkiya l'o dzua
 edzudzu.
- 15 Onye amazidu iphe atukoje

- iphemiphe kweta
l'onoo g'ọ dọ.
Obenu l'onye nweru
egomunggo arijeada ọriri
tẹme l'ọ zọbe ọkpa.
- 16 Onye maru iphe atsuhuje
Chipfu ebvu jịka eme
ẹjo-ememe.
- Obenu l'omata edeghajeru
igiji ẹka dobesu l'ọ tọ
dudu iphe,
byaru eme iya nu.
- 17 Onye obu-oku emeje iphe,
onye-eswe onye-eswe.
Tẹme a nọdu akpoje onye
eregede ashị.
- 18 Onye amazidu iphe bẹ okiphe
iya abujeru eme eswe.
Obenu l'onye nweru
egomunggo ekpujeru
mmamiphe g'okpu-eze.
- 19 Ndu eme ẹjo-ememe e-phoze
l'iphu ndu dọ ree;
ndu ẹjo-iphe ephoze
l'onu-oguzo ndu
pfuberekoto.
- 20 Ndu akpa nri bẹ aakpoje ashị;
kpochaa kpoo lẹ ndu ẹphe
l'ẹphe bu obutobu.
Obenu lẹ ndu nweru iphe
nweru ikpoto ọnyà.
- 21 Onye agubeduru obutobu iya
iphe emekwa iphe-ẹji.
Obenu l'a ọru ẹhu-utso nu
onye emejeru onye ọ
tsuru iphe-oma.
- 22 ?Tobudu ndu achị ẹjo idzu
ephuje ọzo?
Obenu lẹ ndu achị idzu-oma
bẹ eeyeje obu;
tẹme a nọdu emejeru pẹ
ire-lanu.
- 23 Iphe, bukpo ozi, e jeshiru
ike bẹ urwu adujekwa.
Obenu opfu, eepfuepho
l'onu l'onu emeje g'a
kpaahaa nri.
- 24 Ẹku onye maru iphe bu
okpu-eze iya.
Obenu l'eme eswe k'omata bu
iphe, ọomitaje bu eme eswe.
- 25 A -gbaa ekebe, bu ire-lanu bẹ

- aadzoje ndzụ.
 Obenu l'ekebe, aagba ọphu
 e pfudu ire-lanụ bẹ
 bụkwa ughoshi.
- 26 Onye atụ Chipfu ebvu bẹ ẹka
 ọ dakoberu kpọru akpaa.
 Teme ọ bụwaruro ẹka unwu
 iya a-gbabajẹ je anọdu
 zee ndzụ.
- 27 Atụ Chipfu ebvu bụ ẹka
 mini,
 emeje g'anọdu ndzụ futaru;
 ọ nọdu emeje g'amadụ
 ta anmalahụ l'ọnyà,
 anwuhu gbaberu.
- 28 Ọha, tsuru ẹrupfu abujeru
 akpabiri eze.
 Obenu l'oke amadụ,
 enwedu nemadzụ bẹ
 iyi yifuru.
- 29 Onye nweru ọta-nshi bẹ
 iphe, edoje iya ẹnya
 pakwaru ẹka.
 Obenu l'onye obu-ọku egoshije
 g'oomebe eswe.
- 30 Onye doberu ọkpoma
 guu emeje gẹ ndzụ
 dọ ogwehu.
 Obenu l'ijiẹnya emeje g'ọkpu,
 nọ l'ẹhu repyahu.
- 31 Onye eme onye ọkpa ewere
 bụkwa Chileke,
 meru iya nụ bẹ ookwe une.
 Obenu l'onye emejeru onye
 adudu g'ọ dọ iya
 iphe-oma bụ Chileke bẹ
 ọokwabe ùbvù.
- 32 Iphe, l'enwutajẹ ndu ẹjo-iphe
 tọa kpurumu l'alị;
 bụ ẹjo-iphe ono,
 ẹphe eme ono.
 Obenu lẹ ndu pfuberekoto
 nweru ẹka ẹphe
 a-nọdu zeeru ndzụ
 m'obeta ẹphe
 nwuhuchakpoo anwuhu.
- 33 Mmamiphe aduje l'iphe,
 bụkpoo obu ndu iphe
 edoje ẹnya ree.
 Mbụ je akpaa l'echilabọ
 ndu bụ ọmata bẹ
 oogoshijekwaphọ onwiya.

- 34 Apfubekoto ekutse oha l'ophu.
Obenu l'iphe-èji bu iphe-iphere
l'èhu ohamoha.
- 35 Onye-ozì, maru iphe be
atubaje onye eze l'ènya.
Obenu l'onye-ozì ophu bu
iphe-iphere be eze
atukoshije
èhu-eghu iya.

15

- 1 Opfu, e pfuru; a to
nwehu yee ya onu eselaje
oke èhu-eghu azu.
Obenu l'epfu opfu,
eme ehuka akpataje
ovuma.
- 2 Ire onye maru iphe
emeje mmamiphe g'o du
ree k'anuma.
Obenu l'onu omata bu iphe,
anoduje alwa iya torotoro
bu epfu rwoorwoorwo.
- 3 Ènya Chipfu dzuru ekameka;
k'ophu o huma-dzuru
onyemonye;
mbu ndu èjo-iphe me
ndu oma.
- 4 Ire epfu iphe, e-me g'e
wekorohu bukwa oshi,
amije ndzu ge mebyi.
Obenu l'ire ughoshi etsuje
ndzu pyaapya.
- 5 Oo onye-eswe abujeru;
nna iya -baarù iya mba;
o too yedu iya onu.
Obenu l'onye a hùru ahùhù;
ahuta iya egoshi l'o
nweru egomunggo.
- 6 Ulo onye pfuberekoto be
iphe, vu oke aswa du
igwerigwe.
Obenu l'okpoga onye èjo-iphe
akpata be l'akpatajeru
iya opfu.
- 7 Ogbogboromonu onye maru
iphe anoduje araka
nkwamenya araka.
Obenu l'o to budu g'okpoma
du omata bu ono.
- 8 L'ènya Chipfu be ngweja,
onye èjo-iphe egwe
abujeru iya èbyi.

- Obenu l'epfupfu, onye obu
 iya gūru ìphóró epfu
 anụ iya atsoje iya rìkpotoo.
- 9 Ụzo ndu ẹjo-iphe abụkotajeru
 ẹbyi l'iphu Chipfu.
- Obenu ịe ndu eme g'ephe
 buru ndu p̄fuberekoto
 be o yeru obu.
- 10 Ọ kwa chiipfuu be aa-nu
 onye haru okpobe ụzo.
 Teme onye o dukwanu ashi;
 l'aahụ iya ahụhù
 l'e-mechakwaa nwuhu.
- 11 Alì-maa yee alì ọla-l'iswi
 tükokwaru gheru onu
 l'iphu Chipfu.
- ?Bụ-chia okpoma amadu te
 egheduru onu l'iphu iya?
- 12 Onye mgbonu te eyejedu
 ahụhù aahù iya obu.
- Op̄hu o jejedu akpata
 ishi l'ibe onye maru iphe.
- 13 Onye ẹhu atso utso be
 iphu atusahuje atusahu.
- Obenu l'onye iwe jiru obu;
 edejeru yokoo.
- 14 Okpoma onye iphe edoje
 ẹnya ree l'anoduje eme
 g'ọ maru iphe.
- Obenu l'onu onye bu omata
 bu nri iya be bu eme eswe.
- 15 Iphe, bukpo eswe ndu
 ndu eje iphe-ehuka
 abukotajeeru phe pho
 mgburwashị ẹhu.
- Obenu l'onye okpoma
 atusahuje atusahu
 be tekenteke abujeru iya
 obo-iphe.
- 16 Ọ kakwa ree l'e nweru
 ẹku nwanshi;
 a nodu atsụ Chipfu ebvu;
 eme l'ẹku, jiru ekameka;
 ẹgharashi dukwanu.
- 17 Ọ kakwa ree l'iphe, bu nri,
 eeri bua nweba, e yeru l'ophe;
 n-yemobu dukwanu;
 eme l'e gburu eswi,
 tsuru ẹba ata;
 mkpomashi dukwanu.
- 18 Onye obu-okwu akpalije
 opfu akpali.

- Obenu l'onye atarū opfu
 nshi abyanyije ụswo
 abyanyi.
- 19 Ụzo onye ẹnйiru eshi
 bẹ eegudeje óbvú
 tų-chishia atų-chishi.
- Obenu l'ụzo onye obu iya
 gųru ìphóró eshi abujeru oji,
 akwọ tẹretere.
- 20 Nwata, maru iphe emeje
 g'ẹhu tsọ nna iya ụtso.
- Obenu l'omata ta adudu iphe,
 ọogubeje ne, nwuru iya nų.
- 21 Eme eswe atsoje onye enwedu
 egomunggo ụtso.
- Obenu l'onye iphe edoje ẹnya
 ree bu iphe,
 pfuru nhamunha bẹ oomeje.
- 22 Iphe, nemadzu riru
 k'ememe bẹ o to mekotajekwa
 me a -chikoshiduru iya
 okpobe idzu.
- Obenu a -du igwe chikoshi
 nemadzu idzu l'o mee iphe,
 o tųberu.
- 23 Amadu bẹ ẹhu atsoje ụtso
 me o -yee onu l'opfu ree.
- Mbu le-a; l'onu, e yeru l'o
 rwuberu iya atsoje
 rikpotoo.
- 24 Ụzo ndzu anoduje eje ala l'eli
 l'eli l'eka onye kwaru
 enya no.
- O buru iya emeje g'o to lwa
 ali ali larwua ali-maa.
- 25 Chipfu alashije ulo onye
 eku onwiya.
- Obenu l'okoke ali nwanyi,
 ji iya anodu bẹ okpoje
 okpo-kuu.
- 26 Oriri, onye ejo-iphe riru
 abujeru Chipfu ejo ẹbyi.
- Obenu l'ophu ndu duibe
 ree riru atsoje iya ụtso.
- 27 Onye ụghoro buepho opfu
 bẹ onoduje akpa
 l'ibe iya.
- Obenu l'onye kpuru uphalazu
 ashị bẹ ndzu a-du.
- 28 Onye pfuberekoto egudeje
 okpoma iya riada iphe
 oo-pfu ariri teme l'o

- pfua ya.
 Obenu l'õnu onye ejo-iphe
 bu njo-opfu eshije iya
 alwa torotoro.
 29 Chipfu nõ ndu ejo-iphe
 ụzenya.
 Obenu l'õonumaje olu ndu
 pfuberekoto m'ephe
 -pfuru nu iya.
 30 Enya, a tũsaru iphu atũsa
 lee emeje g'ẽhu-ũtso
 ji ọkpoma.
 Teme ozi ọma nõdu emeje
 g'ọkpụ gbashĩa ike.
 31 Onye ngaberu nchị lẹ mba,
 a baru iya; mbu mba
 ọphu emeje g'a nõdu
 ndzu be yee ndu maru
 iphe e-mechaa nõ
 l'ọkpoku lanu.
 32 Onye ta adudu iphe,
 ọ guberu mba,
 aabarụ iya bukwa onwiya
 be ọ to gubeduru iphe.
 Obenu l'onye abujeru;
 a -nõdu ahù iya ahùhù
 l'ọoba iya lẹ nchị
 enwejeru egomunggo.
 33 Atsụ Chipfu ebvu ezije
 nemadzu mmamiphe.
 Ewoze onwonye alị nõdu
 esekutaje akwabẹ ùbvù.

16

- 1 Iphe, nemadzu riru
 l'ọkpoma iya bu iya be ọ duru.
 Obenu l'ọphu e pfuru l'õnu bu
 Chipfu be ọ duru.
 2 Iphemiphe, nemadzu
 emekpoo duebe ree
 l'nya nkiya.
 Obenu lẹ Chipfu maru iphe,
 du iya l'uche teke o
 meru iya.
 3 Woru iphe, bukpo iphe,
 iimekpoo ememe ye Chipfu
 l'eka;
 hũma l'iphe, bukpo iphe,
 i chiru idzu ememe
 e-mejeepho g'i chiru iya.
 4 Iphemiphe, Chipfu meru
 be o meru doberu onwiya;

- mbụ je akpaa lẹ ndu
 ẹjo-iphe bẹ o meru
 doberu eswe eze iphe-ẹhuka.
- ⁵ Ndu eku onwophe bukwa
 ẹbyi bẹ ẹphe eme
 l'ẹnya Chipfu.
- Ọphu ịi-makahukporu bụ
 l'a taa hadu phe g'a ta
 hu phe ahuhu.
- ⁶ Ọo n-yemobu yee epfu
 ire-lanu bẹ e gude edoshi
 ẹjo-iphe.
- Ọ buru atsụ Chipfu ebvu
 emeje g'amadu te eme
 ẹjo-ememe.
- ⁷ Teke iphemiphe, nemadzu
 eme du Chipfu ree
 bẹ oomejehaa mee ge
 yee ndu ohogu iya du
 le ree.
- ⁸ Ọ kakwa ree l'e nweru
 iphe nwanshi;
 a pfubekwanu ẹka oto;
 eme l'urwu paru ẹka;
 ọ buru l'uzo,
 apfuduru-oto bẹ o shi.
- ⁹ Iphemiphe, nwoke e-me bu
 l'ime okpoma iya bẹ
 oorije iya dobe.
- Obenu l'oo Chipfu emeje ge
 nzokpa iya nguru
 anguru.
- ¹⁰ Onye eze bẹ opfu,
 shi iya l'onu adaje g'ozu,
 shi Chileke l'eka.
- Ọphu oogudejedu onu iya
 pfuswee m'ọ nodu
 ekpe ikpe.
- ¹¹ Chipfu eele ẹnya g'e
 gudeje iphe,
 gbaru nu tu ẹrwa iphe;
 ẹrwa iphe, atutuduru
 l'uzo ẹregede bẹ du
 Chipfu ree.
- Ọ-nyị-tuduú, nokota l'eda
 g'ọ ha bukota iya
 meru iya.
- ¹² Ndu eze bẹ eme ẹjo-iphe
 abujeru ẹbyi;
 kele onye eze bu
 apfubekoto bẹ oogudeje
 mee g'ọ nguru anguru.

- 13 Iphe, aduje ndu eze
ree bu onye epfu iphe,
pfuru oto.
Mbụ l'onye epfu iphe,
pfuru nhamunha be ephe
agubeje okpobe iphe.
- 14 Oke ehu-eghu onye eze bukwa
iphe, ejeru onwu ozi.
Obenu l'onye maru iphe
abyanyije iya.
- 15 Iphu -tusahu onye eze;
l'a maru le ndu du;
mbu li -tuba onye eze
lenya be o duje g'eka igwe
rwuru erwurwu
k'edze mini ishi-apha.
- 16 Humawaro g'o kabe ree
enweru mmamiphe eme
l'enweru mkpola-ododo.
Mbụ ahoṭa nkwamenya
haa mkpola-ochaa.
- 17 Uzo, a turu mkpoli,
ndu pfuberekoto toru
te eshitajekwa eka
ejo-ememe du.
Onye eche uzo iya nche
bu ndu iya be ooche nche.
- 18 Eku-onwonye evujeru uzo;
ola-l'iswi etso iya.
Teke etu onwonye epha
gbeshiru;
adarwu ali etsokwaru
iya pho.
- 19 O kakwa mma li bu onye
wozeru onwiya ali;
i yiru le ndu du agu;
eme l'unu le ndu eku
onwophe swi tuko eke iphe,
unu kwataru l'okwata.
- 20 Onye angabeje nchi l'opfu
Chileke bu k'oma
anoduje etso iya.
Teme onye a goru ehu-utso
nu be o bu;
mbu onye dakoberu
Chipfu.
- 21 Ndu maru iphe l'ime obu phe
bu ndu eekuje ndu iphe
edoje enya ree.
Teme opfu, atso utso
le nchi nodu emeje
g'a ka anwuta iphe.

- 22 Nkwamenya bu ishi nggele
mini ndzu l'ehu ndu nweru
iya nu.
- Obenu l'abarū onye-eswe
mba bukwa iphe-eswe
be o bu.
- 23 Okpoma onye maru iphe
anoduje eche onu iya nche.
Teme ogboromonu
iya nodu emeje g'a
nwuta iphe.
- 24 Opfu, atso utso le nchi du
g'ebakala manu-enu.
O meje g'ehu tso nemadzu
utso.
Teme o nodu emeje g'okpu
gbakerehu l'iphe-ememe,
eme iya nu.
- 25 O duru uzo, abujeru:
nemadzu -nodu eshi iya
l'oburu iya okpobe uzo.
Obenu l'eka uzo ono jeberu
be o bu uzo onwu.
- 26 Oo iphe, agu onye akanya
anoduje ejeru iya ozi.
O buru egu, agu iya nu
anoduje akwaru iya evu.
- 27 Ejo nemadzu anoduje achi
idzu eme ojo-iphe.
Teme opfu, shi iya l'onu nodu
aduje g'icheku oku,
ata ririri.
- 28 Onye eregede anoduje
akpa opfu.
Teme onye asulasu nodu
ebukahuje ndu eshishi
onyà ike.
- 29 Onye anoduje eme ndu ozo
mkpawere bu edephu be
onoduje edephu
nwibe iya;
duru iya shia uzo,
adudu ree.
- 30 Onye ataburu nwibe iya enya
bukwa eregede be oogba.
Teme onye tagbareru onu
buru ojo-iphe be
ocho ememe.
- 31 Aka nka bu okpu-eze,
du biribiri.
O buru onye ndzu iya
pfuru oto be

oorwuje ẹka.
 32 Ọ ka ree l'ì bụ onye
 atajeru iphe nshi
 eme l'ì bụ onye ka ike
 l'ọgu.
 Mbụ l'onye esedeje onwiya
 kakwa ree;
 eme l'onye alwuje ọgu
 lwuta Ọha l'ophu.
 33 Ido bụ atutu bẹ aatuje iya.
 Obenu l'oo Chipfu maru iphe,
 oo-me.

17

1 Ọ kakwa mma l'a
 takpọerupho nwẹcha,
 kpọhuru nkụ;
 nchị dukwanu doo l'unuphu;
 eme l'unuphu,
 eegbushi anụ gẹ ndu
 abọ iphe;
 opfu nọdu adaphekwanu
 iya.
 2 Onye-ozì, maru iphe bẹ
 l'e-mechaa bụru ishi nwa
 nnajìuphu iya;
 mbụ nwa ọphu anọduje eme
 iphe-iphere ekpu ndu nwuru
 iya nù.
 Ooje l'emecha keta iphe nnajìuphu
 g'unwu iya ketarụ.
 3 Ite bẹ e gude eghe
 mkpọla-ọchaa egheghe.
 E gude ọku ahù
 mkpọla-ododo ama.
 Obenu l'oo Chipfu bụ onye
 ahụje obu amadụ ama.
 4 Onye eme ẹjo-ememe angabeje
 nchị l'ogbogboromonu,
 epfu ẹjo epfupfu.
 Onye adzujẹ ụka nọdu
 angabeje nchị l'ire,
 epfu tūphutūphutūphu.
 5 Onye achì onye ụkpa ọchi;
 bụkwa Chileke,
 meru iya nù bẹ ọoko ọnu.
 Onye ete ẹswa ekpu eze
 iphe-ẹhuka, byaru nwibe
 iya bẹ ta adukwa g'e meru
 g'a ta hù iya ahùhù iya.
 6 Enweru unwu nwanwa bẹ bụ
 okpu-eze,

- e kpuberu onye-ishi-ewó.
 Teme nna bukwanuru iphe,
 unwegirima gude
 eku onwophe.
- 7 Onye egomunggo swehuru te
 epfujedu opfu,
 nweru ishi.
 Nokwapho g'onye bu ishi
 agbaduru g'ọ tu-phuje ire.
- 8 Uphalazu du ge mkpuma,
 vu oke aswa l'ehu onye
 anuje iya nu; k'ophu bu:
 ọ -ghaa ekiya-a bu upete;
 ọ -ghaa ekiya-a bu upete.
- 9 Onye aguje nvu l'atupya,
 a tupyaru iya bu n-yemobu
 be ookutse.
- Obenu l'onye akpatsu opfu
 akpatsu bu ndu eeshishi
 onya ike be oobukahuje.
- 10 A -baaru onye iphe edoje
 enya ree mba be
 oorwuje iya l'ehu;
 eme l'onu echachi ukporo
 ise, e chiru omata.
- 11 Onye ejo-ememe buepho
 iphe, oophubeje iphu
 ememe bu eme iphe,
 a suru g'o to meshi.
- Ole onye-ozu, ta aphujedu
 obu-imemini e-mechakwanaa
 bya ahua ya ahuhu.
- 12 O kakwa mma le ne oduma,
 a kutaru unwu iya furu
 ngu l'uzo;
 eme li jepfuru omata l'eka
 oome eswe eswe.
- 13 O -buru le nemadzu gude
 ejo-iphe pfua ugwo iphe-oma,
 e meru iya be ejo-iphe ta
 abyakpoda abvu abvubvu
 l'ibe iya.
- 14 Awata aba mba du g'egbuha
 nggele, e gbuchiru
 egbuchi.
- Oo ya bu le-a; haa opfu teme
 uswo abata iya.
- 15 Aharu onye ejo-iphe enge;
 yee anma onye
 pfuberekoto ikpe
 tukokwaru buru eme ebyi
 l'iphu Chipfu.

- 16 ?Bụ urwu ụnu bẹ okpoga
 baru l'eka onye bụ omata;
 eshinu mmamiphe ta
 agudu iya agugu?
- 17 Ndu eshi onyà eyeje
 nwibe phe obu
 mkpurumkpuru.
 Teme nwune buru iphe,
 e swiberu ngu iya bụ g'ọ
 gbajeru ngu mkpu teke
 iije iphe-ehuka.
- 18 Onye enwedu egomunggo
 anaje nwibe iya
 mkpaleka;
 bya eworu onwiya sibe
 l'itumo.
- 19 Onye yeru aswo uswo obu
 bukwa iphe-eji bẹ o
 yeru obu.
 Onye wolinkaru egomunggo
 iya imeli buru
 ola-l'iswi bẹ oole enya iya.
- 20 Onye okpoma du eji bẹ k'oma
 ta abyajekwaru.
 Onye ire iya bụ ugho jiru
 iya nodu adabaje
 l'iphe-ehuka.
- 21 Onye nwutaru nwa nwoke;
 o buru omata bẹ aphu
 tsokwaru.
 Ophu ehụ atsojedu nna,
 egomunggo swehuru
 nwa iya utso.
- 22 Obu, atso utso bụ okpobe
 obvu.
 Obenu l'obu agbabuhu emeje
 g'okpu kpohu nku.
- 23 Onye ejo-iphe anataje
 uphalazu le mpya;
 k'ophu oo-me g'iphe,
 pfuru oto du nggodogo
 nggodogo.
- 24 Onye iphe edoje enya ree
 bụ mmamiphe bẹ oodobeje
 l'egomunggo.
 Obenu l'omata bẹ enya iya
 ejerwuje eka igwe beru
 ali beru.
- 25 Omata abujeru aphu tsoru
 nna iya; bya aburu iphe,
 atso ilu l'ehụ nwanyi,
 nwuru iya nu.

- 26 Ọ tọ dukwa ree ere onye
 adudu iphe,
 o meru nre.
 Ọphu ọ dukwapho ree g'e
 chia ndu-ishi iphe
 l'ephe meru iphe,
 pfuru ọto.
- 27 Onye nweru egomunggo
 epfuje opfu zee ọnu.
 Teme onye obu-àgù buru
 onye iphe edoje ẹnya.
- 28 Je akpaa l'onye eme eswe
 bẹ eedobesujekwa l'ọ
 maru iphe mẹ ọ -buru
 l'ọ nọ nwa
 nggujungguji.
 Teme a nọdu edobesuje l'ọ bu
 onye iphe edoje ẹnya ree
 mẹ ọ -buru l'oosedeye
 ire iya.

18

- 1 Onye akpa nkinyi iya
 buepho iphe,
 ọonoduje achọ bu iphe,
 a-duru iya lẹ ree.
 Teme ọkpobe mmamiphe
 nọdu eghuje iya eghu.
- 2 Ọmata bẹ nkwamenya ta
 adujedu ree.
 Iphe, atsoje iya ọtso bu g'o
 pfu iphe, ee-me nụ.
- 3 Ejo-iphe -bya bẹ ntụpya
 anọduje etso iya.
 Teke iphe-iphere byaru;
 ekwe une etsokwaru iya
 phọ.
- 4 Opfu, shi nemadzụ l'ọnu
 abujeru echi ogbu-mini.
 Obenu l'ishi ẹka mmamiphe
 futaru bẹ bu nggele,
 asọ gborogboro.
- 5 Ọ tọ dukwa ree;
 mbụ eme eyeru onye
 ejo-iphe.
 Ọphu ọ dukwapho ree;
 mbụ anma onye adudu iphe,
 o meru ikpe.
- 6 Iphe, ọmata pfutaru l'ọnu
 bẹ yee ya emeje.
 Teme ọ buru ọnu iya obu bẹ
 oogudeje eku ẹchachi

- oku.
 7 Ọo ọnu ọmata emebyije iya.
 Tẹme ogbogboromọnu iya
 buru ọnyà,
 e gude anmata ndzụ iya.
 8 Asulasu anọduje atso ntumatu.
 Ọotukoje iphe, bu ẹhu vọo
 pfurupfuru.
 9 Onye tu-gberu ẹka l'ozì,
 ooje bẹ yẹe onye
 emebyishi
 iphe emebyishi bukwa
 nwune.
 10 Ẹpha Chipfu bukwa ọlo-eli
 ephekerephe,
 shihuru dụnğudungu.
 Ndu pfuberekoto nọdu
 agbabajẹ iya je anọdu;
 ọ tọ duedu iphe-ọnuka,
 emekwadu phẹ nụ.
 11 Ụba onye nweru iphe bu
 mkpukpu,
 ọ kpuru kpushia ya ike.
 Ọo ya bu igbulọ-ephekerephe,
 ẹphe doberu g'o
 gbobeje g'ọ tọ dọ iphe,
 e-me phẹ nụ.
 12 Amadụ bu eku-onwonye
 l'ime ọkpoma bẹ
 ọokpajeru vuru ọzo mẹ
 ọ -bya l'ala l'iswi.
 Ewoze onwonye alị
 bukwanuru akwabẹ
 ùbvù bẹ oosetajẹ.
 13 Onye teke anụmadu iphe,
 eepfu;
 o vuwaru ọzo tsee ya
 ọnu bẹ ọ bu eme eswe
 bya abukwaru iya
 phọ eme iphe-iphere.
 14 Ọ kwa obu nemadzụ esedeje
 ndzụ iya mẹ iphe nọdu
 eme iya.
 Obenu l'obu korofuwa;
 a taa nyaedu iya.
 15 Onye iphe edoje ẹnya ree
 bẹ bu iya akajẹ amaru
 iphe tekenteke.
 Tẹme onye mmamiphe nọdu
 angabeje nchị g'ọ numa iphe,
 e-me g'ọ kabaa amaru
 iphe.

- 16 Eme iphe-oma asujeru
onye eme iya nū ụzo.
Ọ nọdu emeje iya g'o jerwua
iphu onye parū ẹka.
- 17 Onye lanū -vuru ụzo doo
edoo l'ọ dū g'iswi dū
iya mma jasuru onye k'ẹbo
abya eyeahaa ọnu.
- 18 Iphe, eese opfu bụ:
a -tūaru iya ido;
opfu alaa;
l'eegude nno gboo ndu
eseshi opfu ike.
- 19 Arwọ-butā nwune ngu,
i mesweru kakwa
ẹhuka eme l'alwū ọgu
lwūta mkpūkpu,
kpọru akpaa.
Teme opfu, gū lẹ nwune
ngu ese dukwa g'e
gude ịgwè kpaā ọguzo
yechia ọnu-ulo, a kpūshiru ike.
- 20 Nemadzū egudeje opfu-ọnu
pfutaru onwiya iphe,
e-ji iya ẹpho.
Ọ bụru iphe, shi iya
l'ogbogboromonu
bẹ oogudeje kpajia
opfuru.
- 21 Ire tūkokwaru ike kẹ ndzū
yẹe k'ọnwu chīru.
Ọ bụru ndu yeru iya obu e-ri
mebyi, ọ mītaru.
- 22 Onye achọ nwanyị,
ọo-lū achọkwa iphe,
dū ree.
Onye ono abujekwaru onye
dū Chipfu l'obu.
- 23 Onye akpa nri anọduje
arwọ g'a phūaru iya
obu-imemini.
Obenu l'onye nweru iphe
anọduje aba mba.
- 24 Onye eshi igwerigwe
ọnyà e-mechakwaa laa l'iswi.
Obenu l'o nweru ẹguru ọnyà,
akajẹ ngu anọ ntse eme
lẹ nwune ngu.

19

- 1 Onye bụ onye akpa nri
bya aburu onye ụta adudu

- lẹ ndzụ iya kakwa ree
 eme l'omata,
 eegudedu ire iya ẹka.
- ² Ọ tọ dukwa ree lẹ nemadzụ
 bụ onye iphe ehe ihee
 ọphu o madu iphe.
 Ọzoo gẹ nemadzụ gude eme
 ẹgwegwa je eshiswee
 ụzo.
- ³ Eswe, amadu eme
 emebyijekwa ndzụ iya;
 e -mechaa l'o woru iya
 bobo Chipfu.
- ⁴ Ẹku -nọdu abya bẹ ọnyà
 aduje igwe etso iya.
 Obenu l'ukpa achikaje ọnyà.
- ⁵ Onye agba ekebe,
 abudu ọkpobe opfu bẹ ta
 anahukwa g'o to je
 iphe-ehuka iya.
 Ọphu onye adzujẹ ụka aladu
 mmanu g'ọ tọ dọ iphe
 e-me iya nọ.
- ⁶ Ikpoto nemadzụ anọduje
 akpa ụzo g'ephe buru
 ndu dọ onye-ishi l'obu.
 Teme onyemonye buru
 ọnyà onye emejeru
 nemadzụ iphe-oma.
- ⁷ Onye akpa nri bẹ adukotaje
 ndu ephe l'iya bụ ashị.
 Nokwapho gẹ ndu ephe l'iya
 eshi ọnyà anọduje
 agbaru iya ọso.
 Ọonodujekpoo agba etso
 phẹ arwọ phẹ g'ephe shiru;
 ọle ọ tọ duedu onye ọphu
 ọohuma.
- ⁸ Onye maru iphe eyeje onwiya
 obu.
 Teme ọ buru onye iphe edoje
 ẹnya ree bẹ k'oma
 etsoje.
- ⁹ Onye agba ekebe,
 abudu ọkpobe opfu bẹ ta
 anahukwa g'o to je
 iphe-ehuka iya.
 Teme onye adzujẹ ụka
 l'a-bukwaru ọla-l'iswi.
- ¹⁰ Ọ kwa g'ọ tọ dudu nhamunha
 ke g'omata ri gwogwoo
 bukwapfo g'ọ kabaa eji

- g'ohu buru onye-ishi
unwu eze.
- 11 O kwa mmamiphe amadu
emeje g'ọ taru iphe nshi.
O bukwarupho onwiya be
ookutse me e -mee ya iphe-eji;
ofhu o yeduru iya
ro onu.
- 12 Eze -wata aba mba be
odujekwa g'eka oduma
asu ekiri.
Obenu le nemadzu -du iya
l'obu be oduje g'eka
iji dashiru l'eli eswa.
- 13 Nwa, eme eswe bukwa
ola-l'iswi be o buru
nna iya.
Nwanyị, anoduje abapheru
ji iya mba dukwapho
ge mini-odzeru,
shi l'eswa-ulo ada
paapaa.
- 14 Ulo yele eku onye eshijekwa
l'onye nwe iya nu sweru
nwa iya.
Obenu l'okpobe nwanyị bu
Chipfu be ooshije l'eka.
- 15 Enyiru atuje oke mgbenya.
O buru onye eme enyiru be
egu emeje.
- 16 Onye emeje iphe,
a suru g'e meje bukwa
ndzu iya be ooche
nche.
Obenu l'onye iphemiphe,
oome jiru epho e-mechaa
nwuhu.
- 17 Onye emeru ndu ukpa
iphe-oma bukwa
Chipfu be oojie ugwo.
Teme o buru Chipfu
e-mechaa bua ya nggo
iphe, o meru.
- 18 Huje nwa ngu ahuhu;
teke ile enya l'ii-huta
iya iphe.
B'ejekwa egude g'ooghu ngu
l'ehu woru iya chigbua.
- 19 O kwa onye obu-oku
be obu-oku iya ebutaje.
I -dzoo ya le nanu;
be i dzojenu iya pho l'ozo.
- 20 Nujeru nemadzu opfu;

- ngabeje nchi nata iphe,
aaloru ngu eka le nchi iya;
l'e -mechaa be ii-buru
onye maru iphe.
- 21 Amadu enwejekwaru ikpoto
iphe,
onoduje arị k'ememe;
obenu l'oo ophu
Chipfu chiru dobe
mefutaje.
- 22 Iphe, aguje egu l'ehu
nemadzu bukwa eme
ree ya.
- Ọ kakwa ree le nemadzu
bu onye ukpa eme l'o bu
onye ntuphu-ire.
- 23 Atsu Chipfu ebvu edujeru
amadu duba le ndzu.
- Ọ buru teke o du nno be
oojije onye obu epho;
ophu o dudu ejo-iphe,
erwuje onye obu l'ehu.
- 24 Onye enyiru abujeru;
o -je etsuta nri;
eka akwaa ya l'ochi.
- Ọ to duedu ike apali iya
eye l'onu.
- 25 I -chia onye mgbonu iphe;
onye amazidu iphe egude
iya nwuta iphe.
- Teke i baru onye iphe
edoje enya ree mba;
l'o gude iya kabaa amaru iphe.
- 26 Onye ana nna iya nfu;
bya achifuje ne iya
bu iphe-iphere;
bya aburu mkpatsu-aphu.
- 27 Nwa mu; i -haa angabe
nchi l'iphe, eezi ngu;
l'i phua uzo amaru iphe.
- 28 Onye agba ejo-ekebe achi
iphe, pfuru oto ochi.
- Teme onu onye ejo-iphe
buerupho ejo-ememe be
onoduje elwee kwagbuu
kwagbuu.
- 29 Ndu njo-opfu be e dobeakwaru
iphe, ee-me phe edobe.
- E dobeakwapho echachi ala
l'okpurukpu ndu-eswe.

20

- 1 Onye mgbonu bę mee bu;
mbu le mee, atsu atsutsu
bukwa onye aba hanyihanyi.
Onye o duphuru uto ta
amakwa iphe.
- 2 Ehu -wata egbu eze egbu
be odujukwa g'eka
oduma asu ekiri.
Onye kpatsukwanuru iya iwe
tuphawaru ndzu iya.
- 3 Onye agbalaru opfu l'uzo be
ubvu anodujukwa etso.
Obenu l'oo onye-eswe
akwagebeje akwagebe
aba mba.
- 4 Onye enyiru ta akojedu
opfu teke aakojje iya.
O -rwua l'akpakpa iya l'o
wata arwo arwo;
o to dudu iphe, oo-rwota.
- 5 Iphe, nemadzu riru dobe
l'okpoma dukwa g'o no
l'ogbu-mini.
O buru onye iphe edoje
enya ree atsutaje iya.
- 6 Ndu du igwerigwe asuje
l'ephe nweru n-yemobu.
Ole ?bu awe be ihumakwanu
onye apfushije ike l'iphe,
o pfuru?
- 7 Onye pfuberekoto be uta ta
adujedu l'iphemiphe,
oome.
O -nochaa laa; unwu iya
aburu ndu a goru
ehu-utso nu.
- 8 Onye eze -nodu l'aba-eze iya
ekpe ikpe be o humaje
ejo-iphe hube
iya ama.
- 9 ?Bu onye a-su l'obu duebe iya
sarisari;
le ya duebe ree ophu ya
teke meswee iphe-eji?
- 10 E -gude iphe-ughoshi gude
atu erwa iphe;
ozoo atu ogologo iya
bukotaepho ebyi l'enya
Chipfu.
- 11 Oo umere nwa atuje onu iya.
Oomeje g'a maru ?umere
iya guru egugu bya

- apfuru nhamunha?
 12 Nchi, anu iphe; yee enya,
 aphu uzo
 bu Chipfu tukoru iya mee.
 13 Ge mgbenya ta atsonukajekwa
 ngu utso;
 odumeka be ii-kpakwa nri.
 Nwujeru enya;
 huma l'ii-nweru nri
 nweru k'etsutsu iya.
 14 Onye azu aswa asuje l'aswa,
 oozu renukaru ire.
 Ole o -tugbuepho l'o gude
 iphe obu,
 o zuru obu kuahaa onwiya.
 15 Mkpola-ododo du; mkpuma,
 oke aswa du toko
 ekameka.
 Obenu l'onu, epfu opfu,
 egoshi mmamiphe
 bukwa o-du-uko-le-mba.
 16 Nemadzu -su l'oo onye o
 madu be ya a-noduru l'itumo;
 natakwa iya uwe iya.
 Gudeshikwaa ya me o -buru
 onye ohozo be o noru
 l'itumo obu.
 17 Nri, a kparu l'ugho atsoje utso
 me a -nodu eri iya.
 Ole e -mechaepho;
 onu aburu onye riru
 iya nu ejirija.
 18 I -nodu achi idzu iphe, ii-me;
 kpajada ishi.
 Teke ibya eje ogu;
 kpaada ishi g'e goshi ngu
 g'ii-me iya.
 19 Onye asu asulasu l'edoje
 iphe, a suru iya g'o to
 dukwa onye oo-doru
 iya.
 Oo ya bu; i -huma onye
 phenukaru opfu;
 kparu iya l'aphara.
 20 Onye ephu nna iya;
 ozoo ne iya iphu be oku,
 o gutaru a-nahukwa iya
 nyihu l'echi abali-ishi.
 21 Eku, a kparu le gburugburu
 ta abukwaru onye
 kparu iya nu iphe-oma
 l'ikpazu iya.

- 22 B'asukwa l'oo gubedua l'a-pfu
nemadzu ugwo iphe-eji,
o meru ngu.
Nodu kwaberu Chipfu;
l'oo ya a-dzo ngu.
- 23 Ndu gude iphe-ughoshi gude
atu erwa iphe bukwa
eyi be ephe eme
ekpu Chipfu.
Mbụ l'egude iphe-eregede atu
erwa iphe ta adudu iya ree.
- 24 Eshinu o bu Chipfu anoduje
akpo-ziru nemadzu uzo;
?denu ge nemadzu
e-shi mee g'uzo iya doo
ya enya?
- 25 O bukwa agbaru onwonye
onyà me nemadzu dobe
iphe iche su l'o bu ke
Chileke l'ebe o ri iya ariri.
E -mechaa; o taaha onwiya
uta iphe ono,
o riburu nte iya ono.
- 26 Onye eze, maru iphe
aphuchaje oha iya
g'onye aphucha eswa ereshi
shi nno hoshia ndu
ejo-iphe;
bya egude iphe, e gude
echi ereshi chia phe
pyakapyaka.
- 27 Obu nemadzu bukwa iya bu
oku oroku Chipfu.
Oogudeje iya avofutagbaa
iphemiphe, du nemadzu
l'ime.
- 28 Onye eze, yeru ndu o bu eze
phe obu bya apfube ire iya
oto l'iphu phe ta adukwa
iphe-onuka,
emeje iya nu.
- O buru n-yemobu emeje
g'aba-eze iya ono
shihu dungudungu.
- 29 Iphe, unworoobyia gude etu
onwophe epha bukwa
ike phe.
- Ewó, du l'ishi bukwanuru
iphe, ogerenya gude
egbu nwjinwii.
- 30 O kwa eka-nchi yee echibashi
onyá l'ehu be eegudeje

safu ejo-ememe;
mbu l'oo gbabugbabu be
e gude edozi ime
okpoma amadu.

21

- 1 Okpoma onye eze
bukwa nggele, no l'eka Chipfu,
bu eka Chipfu suru g'ọ
soru shia be ooshije.
- 2 Iphemiphe, nemadzu eme
apfujeru nhamunha
l'anya onye obu.
Obenu l'oo Chipfu maru obu
onyemonye.
- 3 Eme iphe, du ree bya apfuru
nhamunha be Chipfu
kakwa anata eme l'egweru
ngweja nu iya.
- 4 Ekobe anya l'eli waa ekunuka
onwonye; mbu ororo,
ndu ejo-iphe
atu bukotakwa iphe-aji
l'iphu Chipfu.
- 5 Iphe, onye akanya chiru idzu
ememe be eeritaje urwu.
Nokwapho g'achi iphe oku
atuje ukpa.
- 6 Eku, a kparu le
tuphutuphutuphu ta
adudu g'ono-bejeru
l'oophukashihu.
Teme ndu akpa eku l'uzo,
du nno bu onwu
be ephe achọ.
- 7 Oo ehuka ehuka,
ndu ejo-iphe eme be
e-kpofu phe ekpofu.
Kele ephe jikaru eme iphe,
pfuru nhamunha.
- 8 Ndu ejo-iphe be anoduje eshi
uzo, apfuduru-oto.
Obenu l'umere onye iswi
du mma apfujeru
nhamunha.
- 9 O kakwa ree gi kwata je
eburu le mgborulo
eme le gu le nwanyi,
anoduje abaphe mba
tekenteke bu l'ulo.
- 10 Obu onye ejo-iphe buepho
ejo-iphe anoduje evu

- iya evuvu ememe.
 Ophu ọophujeduru ndu
 ẹphe l'iya bu obutobu
 obu-imemini.
- 11 A -hùà onye mgbọnu ahùhù;
 onye amazidu iphe
 egude iya nwuta iphe.
 Teke ì kpọ-ziru onye maru
 iphe ọzo;
 yẹbedua l'onwiya egude
 iya kabaa amaru iphe.
- 12 Onye ono, pfulberekoto ono
 tubekwaru nvo l'iphe,
 oo-me ọlo ndu ẹjo-iphe.
 Mbụ l'ọopalitaje pẹ ọta gbaa;
 ẹphe aburu mkpurupyata.
- 13 Onye tsuchiru nchị gẹ ya ta
 numa olu-ẹkwa onye ukpa
 l'a-ranaa nkiya ujiku lanu;
 o to dudu onye angaru
 iya nchị.
- 14 Iphe-oma, e meru lẹ mpya
 egboje ẹhu-eghu.
 Teme ọphalazu, a phaberu
 l'uwe nu ọdu
 echinyijekwapho oke
 ẹhu-eghu.
- 15 E -kpee ikpe, pfuru oto
 be ọotsoje ndu
 pfulberekoto utso.
 O ọdu eyejekwanu ndu
 ẹjo-iphe ebvu.
- 16 Onye lekeberu ẹnya haa eshi
 ọzo nkwanenya je
 eshia ọzo ọzo
 bu ẹka oojeje atutu unme
 bu l'ẹka unwu maa ọtu
 ndzuko.
- 17 Onye yeru obu l'emere
 l'e-mechaa kpaa nri.
 Ophu onye yenukaru obu lẹ
 mee yee manu abyadu
 aburu onye nweru iphe.
- 18 Ndu ẹjo-iphe l'alaje l'ochi ndu
 pfulberekoto.
 Nokwapho gẹ ndu e gudedu
 ire pẹ ẹka adabajeru
 ndu obu pẹ guru
 iphoro.
- 19 O kakwa ree g'i kwata je
 eburu l'echiegu
 eme l'ilu nwanyi, gu l'iya bu;

- ẹhu nọdu anọduje egbu
 iya egbu;
 ọ nọdu anọduje abaphe
 mba tekenteke.
- 20 L'ulo onye maru iphe be
 eenwejeru mkpuru,
 ọkpobe nri du me
 ọkpobe manu.
- Obenu l'omata atukoje iphe,
 o nweru rifu.
- 21 Onye achi nta apfubekoto
 yee nta n-yemobu
 l'achotaje ndzu.
- L'okpaa ẹku bya aburu onye
 akwabẹ ubvu.
- 22 Onye maru iphe be aduje ike
 tsoo mkpukpu onye
 ike ọgu;
 kwatsushia akpaa akpaa,
 ẹphe kpọ-pheru
 onwophe dakobe.
- 23 Onye eche onu iya nche bya
 eche ire iya nche
 be ezehujeru ọla-l'iswi.
- 24 Onye eku onwiya bya etse
 etsetse be ẹpha iya bu
 onye mgbonu.
- Onye ono be umere iya
 l'ophu abukotajeru
 eku-onwonye
 eku-onwonye.
- 25 O kwa iphe, agu onye enyiru
 egbuje iya;
 kele ẹka iya ẹphenebo te
 ekwedu eje ozi.
- 26 Mbokumokubu iphe,
 anoduje agu iya nu bu
 g'ọ kabaa enweru iphe.
- Obenu l'onye pfuberekoto
 emeje iphe-oma mia
 ya enya.
- 27 Ngweja, onye ẹjo-iphe
 egwe bukwa ẹbyi be
 ọonoduje eme.
- Ophu ọ buro onye eje epfu
 k'ophu o gude ẹjo
 egomunggo bya
 egweeru iya.
- 28 Onye agba ekebe,
 abudu ọkpobe opfu
 a-bukwaru ọla-l'iswi.
- Temе onye ngaberu iya nchi

bẹ ee-mebyishikwa jasụ
l'ojejeje.

29 Onye ẹjo-iphe bẹ
agbanwubeje iphu
ẹhuka ẹhuka.

Obenu l'onye obu iya guru
ìphóró l'emeje g'ụzo iya
nguru anguru.

30 O tọ dukwa mmamiphe;
ọzoo iphe edo ẹn्या;
ọzoo idzu, aachi achichi,
aa-sụ l'ọo g'e mee ya
mebata Chipfu.

31 Inya bụ iphe, e meru iya
kwaberu bụ mbọku
eje ọgu.

Obenu l'onye bụ iya bụ l'e
mekpee l'ọgu ọbu
bụ Chipfu.

22

1 Okpobe ẹpha kakwa ree
ahata eme l'enweru iphe,
parụ ẹka.

Teme eme odoo ka
mkpọla-ọchaa yẹle
mkpọla-ododo ree.

2 Iphe lanụ, dụ l'ẹhu
onye nweru iphe bya adu
l'ẹhu onye akpa nri
bụ l'ọo Chipfu mekọtaru
ẹphenebo.

3 Onye nweru egomunggo
ahumaje iphe, bụ ẹjo-ememe
domia onwiya.

Obenu onye amazidu iphe
anọdujeephe eje dukuu
dukuu g'ooje jeye l'odalahu
l'iphe-ẹhuka, nọ iya nụ.

4 Ewoze onwonye alị yẹe atsu
Chipfu ebvu l'emeje
g'e nweru iphe;
teme ọ nọdu emeje g'a
kwabẹ amadu ùbvù bya
emekwaphọ g'e nweru ndzụ.

5 Iphe, a toru l'uzo, onye
ẹjo-iphe eshi bukwa
óbvù yẹle ọnyà.

Obenu l'onye eche ndzụ
iya nche bẹ anọduje
iphemiphe ono ụzenya.

6 Zia nwata ụzo, gbaru iya

- l'eshishi.
 O -buerupho ogerenya;
 o to byadu aha iya ahaha.
- 7 Oo onye nweru iphe abujeru
 ishi onye akpa nri.
 Tem e o buru onye ji ugwo
 abujeru onye-ozu onye
 o jitaru iya.
- 8 Onye aku eme ejo-iphe
 g'akpuru iphe be bu iphe,
 onoduje awoko bu iphe-eji.
 Tem e mgboro ehu-eghu,
 o pa e-mechaa darwua ali.
- 9 Onye eme iphe-oma shii be
 aa-goru onu-oma nu;
 kele owojeru nri iya
 ekeru ndu ukpa.
- 10 A -chia onye mgbonu;
 opfu alaa.
- 11 Onye yeru okpoma charachara
 obu;
 teme opfu iya nodu aduje
 belebele be e-shita onye
 eze onya.
- 12 Chipfu anoduje eleta enya g'o
 to du iphe, e-me onye
 maru iphe.
 Obenu l'opfu onye eegudedu
 ire iya aka be oomeje
 g'o to du iphe, oo-bu.
- 13 Onye enyiru asuje:
 "Tuswekwa! Oduma
 nokwa l'uzo!
 Oo-gbukwa mu me mu lufu
 gbororo!"
- 14 Onu nwanyi ovuoba bukwa
 iduma, du wukirima.
 O buru onye Chipfu atukoshi
 oke ehu-eghu iya
 a-daba iya.
- 15 Eme eswe swekokwaru
 onwiya nodu l'okpoma
 nwatanshi.
- O buru echachi, e gude ahu
 iya ahuhu l'a-chi-mihu
 iya g'o to duhe iya.
- 16 Onye eme onye ukpa ewere
 ge ya a-ka enweru iphe;
 yele onye anoduje anu
 ndu nweru iphe iphe;
 e-mechaa toko buru
 ndu ukpa.

*Akpuru opfu ukporo l'iri,
shi l'onu ndu maru iphe*

17 Ngabẹ nchì nùma olu-opfu
ndu maru iphe.

L'i woru ọkpoma ngu kpọru
ye l'iphe, mu ezi.

18 Noo kele ọo-duru ngu lẹ ree
mẹ i woru iya dobe l'ime
ọkpoma ngu.

L'ì kpukwaru iya phọ l'onu
tekenteke.

19 Ọo ya bụ k'ophu ìi-kporu obu
yeru Chipfu.

Ọ kwa mu ezi gubedua
gedegede iphe ntanu.

20 Ẹtu ẹtu obu, mu ezi obu bẹ
mu dekwaru edede l'ekwo
deta iya ukporo l'iri;
mbu akpuru-opfu,
l'agba amadu unme;
teme o buru opfu, bu:
i -mee ya l'o duru ngu
lẹ ree.

21 Ọ bu opfu, mu pfuru gude zia
ngu ọkpobe opfu;
yee opfu, gbaru k'adakobe;
k'ophu ìi-maru ọkpobe onu,
ii-yeru onye ziru ngu nu.

22 B'anakwa onye ukpa nwophu
o nweru opfu l'o to dudu
g'o du iya.

Opfu i gwekwa onye iphe-ehuka
byaru arakabya l'ulo-ikpe.

23 Kele Chipfu e-mechakwaa
gbaaru phe odzori;
gude ndu ono,
shi ana phe nfu ono nalata
phe nfu nkephe.

24 Ge gu l'onye obu-oku te
eshikwa onya.

Opfu unu l'onye ehu eghuje
eghu egwegwa
aswikwa oswi.

25 Ọ -dumeka bẹ ìi-nwukwa
eka iya; l'i je adalahu l'iphe,
ì gbaduru enya iya.

26 B'abukwaru onye eyeje eka
l'eye iphe l'itumo.

Qzoo onye anaje oji-ugwo
mkpalaka;

27 kele i nwedu iphe,
ii-gude pfua ya;

- bẹ aa-pachakwa paa iphe,
 ị zeje azẹe.
- 28 Ta aphofukwa mkpuma
 ndiche unu phẹ gude
 kpaa oke alị.
- 29 Ị -hụmakpoo onye chiru upfu
 yee l'ozị, ooje ejeshi iya ike;
 maerupho l'oo-mecha jeeru
 ndu eze ozi.
- O too jeduru ndu aamadụ
 ẹpha phẹ ozi.

23

- 1 Unu l'onye bụ ishi -tuko
 nọdu abya erigba nri;
 makwaru ẹgube onye gu l'iya nọ.
- 2 Wokwaru mma dabẹ
 onwongu l'ẹkpiri mẹ
 ị -buru onye ẹkpiri.
- 3 B'aphukwaru nri,
 ọonu ngu kpaakpaakpaa;
 kele nri ono bukwa nri
 ọhutama.
- 4 B'emebyishikwa onwongu lẹ
 g'ii-me nweru iphe.
 Makwaru iphe jetajẹ ghaa
 ẹnya.
- 5 Kele ẹku abujekwaru:
 a -bya aji ẹnya birimu
 l'ọ bụwaru phuchamu.
 Ẹphe asashichaa ẹbà g'ugo
 pehuchaa pheba
 l'akpaminigwe.
- 6 B'erijekwa nri, onye uswara
 shiru; mbụ g'ẹguru iphe,
 o shiru ta agujekwa ngu ẹgu;
⁷ kele ọ kwa g'oriri,
 dū iya bụ g'ọ gbaru.
- Ọo-ngukpokwaru ngu nri
 sū ngu: "Riarọ nri!
 Nggero ngua!"
- Ọle iphe ono, oopfụ ono bẹ
 oopfukọta l'eli ọnu.
- 8 Ị -ria ya bẹ ịi-gbọkwa
 nwọphu ị riru.
 Ajaja, ị jaru iya aburu ngu
 ọla-l'iswi.
- 9 B'epfujekwa opfu yeru ọmata;
 kele oo-wokwaru
 mmamiphe ono,
 shi ngu l'ọnu ono nmaa
 phulaphula.

- 10 Ta aphofukwa mkpuma,
 a kpoberu e -shi lẹ
 ndiche gude kpaa
 oke ali.
- Ophu i gbuswetakwa ókè
 bahù l'ali onye nna
 iya anọedu;
 11 kele onye agbaru iya mkpu
 shihunukakwaru ike.
- O je l'e-mechakwaa gbaaru
 iya ọdzori.
- 12 Ngabeje nchi nwuta iphe,
 eezi ngu.
- Mbu-a; wojeru nchi gboberu
 opfu onye maru iphe.
- 13 B'ahakwa ahù nwata ahùhù,
 gbaru iya nù;
 l'ọ too nwuhukwa mẹ
 i chia ya iphe.
- 14 Chia ya ọ echachi dzotachia
 ndzu iya g'ọ tọ la maa.
- 15 Nwa mu; iphe, e-me g'ẹhu
 tsọ mu uto
 bukwa l'i bu onye maru
 iphe.
- 16 Mbu l'ime obu mu be ẹhu
 a-tsọ ntumatu
 mẹ onu ngu -nọdu epfuje-a
 iphe, pfuru nhamunha.
- 17 B'ekwekwa g'i gude obu ngu
 koaharu ndu iphe-ẹji
 okophoo.
- Iphe, a-nọduje evu ngu
 evuvu buchikwaaru
 atsụ Chipfu ebvu.
- 18 Noo l'i maru l'iphu a-duru
 ngu lẹ ree.
- Ophu iphe ono, agụ ngu nù
 ono ejedu mgbabirishi.
- 19 Ngabe nchi nwa mu;
 maru iphe.
- Wojeru obu dobe l'uzo,
 pfuru oto.
- 20 B'etsokwa ndu ngunukaru mẹ;
 ọzoo ndu rinukaru nri.
- 21 Kele ndu ngunukaru mẹ
 yee ndu ẹkpiri akpajekwa
 nri.
- Mbu l'enyiru e-mechakwaa
 nmabe phe nkirika
 ẹkwa.
- 22 Ngabejeru nna ngu nchi;

mbụ onye ono,
 bụ iya yeru ime
 ngu ono.
 Ọpụ ị sukwa ị ne ngu ta
 aduedu iphe,
 ị guberu iya opfu l'ọ
 bụwaa ọgerenya.
 23 Zuta ire-lanụ! Be rephukwa
 iya azụ!
 Maru iphe! Bụru onye a hùru
 àhùhù;
 yẹe onye iphe
 edoje ọnya.
 24 Nna onye p̄fuberekoto bẹ ẹhu
 atsoje uto shii.
 Teme onye maru iphe ọdu
 aduje onye nwuru iya
 nụ ree.
 25 Gẹ nna ngu yẹe ne ngu
 tekwa ẹswa ẹhu ngu!
 Mbụ-a; g'onye ono,
 hùru mgbụ ngu ono
 tekwa ebvu ẹhu ngu!
 26 Nwa mu; woruro ọkpoma
 ngu nụ mu!
 G'ọnya dūnu ngu l'iphemiphe,
 mu eme.
 27 Kele nwanyi-ovuoba bukwa
 iduma,
 dalahuru tukirima.
 Nwanyi, eme ẹji buru obvu,
 turu ọnu omilomi.
 28 Ọ kwa gẹ ndu abalidebv
 akwabejeru nemadzū
 l'egbudu-a bụ
 g'ọonoduje kwabe.
 Teme ọ ọdu emeje gẹ ndu
 e gudedu ire phẹ ẹka
 paa igwerigwe
 l'echilabo unwu-eliphe.
 29 ?Bụ onye bụ onye a turu
 ọnu?
 ?Bụ onye anọduje agụ aphụ?
 ?Bụ onye esephe opfu opfu?
 ?Bụ onye epfuphe l'e mee ya
 ọphuu mee ya ọphuu?
 ?Bụ onye bẹ eemekaje
 iphe-ẹheni?
 ?Bụ onye bẹ ọnya eke
 meeme?
 30 Ọo ndu anọje ẹriri
 nggeringge ị mee.
 Ndu etsojeru aghaphe achọ

- m̄e, a gwagheru
agwaghe.
- 31 Te elejekwa m̄e ̄nya teke
ooke uswe-uswe;
teke ̄ota kp̄itikpiti l'okoro,
e yeru iya;
teke ̄ t̄oru nw̄ehu alwa
kp̄etee.
- 32 E -mechaa b̄e ̄otaje ̄ru
g'agw̄o.
̄ru iya n̄odu ereje ire
g'̄ru ogiji.
- 33 Noo teke ̄nya ngu a-wata
ah̄uma iphe, d̄u ̄duge.
Egomunggo ngu awata ari
iphe, gbach̄iru ̄nya.
- 34 Noo teke ii-d̄u g'onye z̄e az̄e
l'echilab̄o eze-̄nyimu;
mb̄u g'onye z̄e l'eli iphe,
e bvuberu l'eli
ugbo-mini.
- 35 L'i wata ara s̄u: "̄phe
etsugbua mu-o!
Ole e te mekakwaru
mu iphe.
̄phe etsukwa mu otsukputu;
̄le o to rwudu mu l'̄hu.
?B̄u teke ole b̄e mu
a-gbalihukp̄oo?
Mu -gb̄eshi b̄e mu a-watakwa
ach̄o m̄e ̄zo."

24

- 1 B'ekokwaru ndu an̄duje
eme ̄jo-ememe okophoo!
G'ogbo ph̄e b'aḡjekwa ngu
̄gu etsotso!
- 2 K̄le obu ph̄e an̄duje ach̄i
idzu mkpamēhu.
O buerupho eme opfu b̄e
̄phe egudeje ̄nu ph̄e
ach̄i idzu iya.
- 3 Oo mmamiphe b̄e eegudeje
akp̄u ̄lo.
O buru nkwam̄nya b̄e eegudeje
mee ya g'o shihu ike.
- 4 O buru egomunggo b̄e eegudeje
dozia ̄ma-̄lo iya;
ch̄iru ngwa-̄lo, ere ire;
t̄eme ̄ n̄odu ama mma
gude dozia ya.
- 5 Onye maru iphe b̄e ike

- dukwa shii.
 Onye nweru egomunggo
 noḁu anoḁuje anwuta
 iphe tekenteke.
- ⁶ I -noḁu abya eje oḁu be onye
 ii-noḁu ele enya iya bu
 onye e-goshi ngu iphe,
 ii-me.
- Teke o dukwanu ngu g'i
 mekpee ndu unu
 l'ephe alwu oḁu;
 ndu ii-noḁu ele enya phe
 aburu ndu a-noḁu
 akpo-ziru ngu uzo.
- ⁷ Mmamiphe panukakwaru
 phengara l'ehu
 onye-eswe.
- O -jee l'eka e dzuru opfu
 l'edupfu;
 o to nweduru onu-opfu.
- ⁸ Onye anoḁuje achu idzu
 ejo-iphe tekenteke
 be aa-su l'o bu onye
 eregede.
- ⁹ Achu idzu eme eswe bu iphe-eji.
 Ophu onye mgbonu adujedu
 ndiphe ree.
- ¹⁰ Ike -adudu ngu teke iije
 iphe-ehuka be i dukwa
 arwuhu okpobe adudu.
- ¹¹ Dzoḁanu ndu a kpu eje
 egbugbu.
- Sephunu phe azu;
 mbu ndu ono l'akpo
 galagala eje ala l'eka
 aa-phu phe terii ono.
- ¹² Teke i suru: "Anyi
 makwanuru iphe,
 eme nu?"
 be onye ono, enyoje obu
 nemadzu ono manaru-a
 iphe, iime.
- Onye ono, bu iya edozi ndzu
 ngu ono manurupho iphe,
 eme nu.
- O buru iya e-mechaa pfua
 onyemonye ugwo g'iphe,
 o meru gbaru.
- ¹³ Rije manu-enwu; nwa mu;
 kele o du ree.
- Mbu le manu-enwu,
 e metaru l'ebakala-enwu
 a-tso ngu utso l'onu

- shingushingu.
 14 Makwarupho ị mmamiphe
 dụ ree ị ndzụ ngu.
 Ị -maru iphe be obunggo
 dukwaru ngu iya.
 Ophu iphe ono, agụ ngu nụ
 ono ejedụ mgbabirishi.
 15 Sụ-a; gube onye ejo-iphe;
 b'ejekwa ibe onye
 pfuberekoto je
 akwageberu iya;
 ophu i jekwa ibe iya je iya
 akwagwo!
 16 Kele onye pfuberekoto -dakwaa
 iko me o -daru ugbo esaa;
 o gbalihujekwapho.
 Obenu l'onye ejo-iphe bu
 ola-l'iswi akwatsuje iya.
 17 G'o to tsojekwa ngu utso
 l'onye opfu ngu daru.
 Ophu i tekwa eswa l'okpoma
 ngu l'upfu duru iya.
 18 Odumeka be Chipfu
 a-numakwa ochi ono
 ichi iya ono;
 l'o du iya eji;
 l'o paru onye ono haa;
 o to duedu iphe,
 o mekwadu iya.
 19 Giphe, eme l'ehu ndu
 eme ejo-ememe te
 erwujekwa ngu l'ehu.
 Ophu i kojekwaru ndu
 ejo-iphe okophoo.
 20 Kele onye ejo-ememe be e tee
 bukwa obunggo-oma.
 Teme oroku onye ejo-iphe je
 l'eme tsurikitiki.
 21 Nwa mu; tsujekwa Chipfu
 ebvu;
 l'itsukwapho
 onye eze ebvu.
 Ophu i tsokwa ndu
 ekwefujeru phe ike;
 22 kele Chipfu yee onye eze
 ono be e-mekwa
 g'ola-l'iswi tu ngu l'upfu.
 ?Bu onye maru ge mgbupya
 phe e-jeberu phe
 l'ehu?
 23 Ndu owa-a bukwapho opfu,
 shikwapho ndu

- mmamiphe l'onu:
 Abo nemadzu ebo me
 a -nodu ekpe ikpe ta
 adukwa ree.
- 24 Mbụ l'onye saru onu su
 onye-ikpe nmaru l'oo ya be
 iswi du mma
 be ee-phukwa iphu le
 mkpukpu le mkpukpu;
 teme ohamoha ajikakota
 iya.
- 25 Obenu l'oo-duru ndu ono
 le ree;
 mbu ndu ekpeje ikpe nmaa
 ya onye o rwuberu.
 Ndu ono be ee-kebe l'oma
 okpobe ekebe.
- 26 Epfu ire-lanu gude yee
 onu l'opfu bukwa
 n-yemobu be o bu.
- 27 Vukpodaru uzo jechaa ozi,
 duru ngu l'etezi;
 Li bya ejeebekpoo ozi,
 duru ngu l'egu;
 teme li watawaro akpu
 ulo ngu.
- 28 B'agbakwaru nwibe ngu ekebe
 l'ebe o du iphe,
 o meru.
 Ophu i gudekwa onu ngu ono
 duphua nemadzu.
- 29 B'asukwa l'ii-melata iya iphe,
 o meru ngu;
 l'ii-pfu nwoke ono ugwo
 iphe, o meru.
- 30 Mu ghatajeru eka onye
 enyiru koru opfu.
 Mbụ le mu jeru je eshisweta
 opfu-vayinu onye
 enwedu egomunggo.
- 31 O tukoeppo ekameka fukota
 ewu-obvu ke garawuu.
 Teme eswa mmanu toko opfu
 obu nata.
 Igbulo mkpuma, e shi gude
 gbaa ya mgbabu
 dakashihuchawaa.
- 32 Mu bya awata aru iphe ono,
 mu humaru ono l'ime
 okpoma mu;
 bya egude iphe ono,
 mu humaru ono gude
 nwuta iphe.

33 L'ọ bụ: I -kua mgbenya
 nwanshii;
 mgbenya rwee ngu
 nwanshii.
 Mbụ-a; i -chikọbe ẹka
 nwanshii sụ g'i
 tuta unme;
 34 akpa nri afuaru ngu g'onye
 abalidebvụ byaru
 ibe iya.
 Mbụ ẹjeka adue ngu phọ
 g'onye nwoke ibe iya
 chị ngwọgu bapfuta.

25

Etu ọzoba Sólomọnu nmashigbaru.

1 Ndu ọwa-a bụgbakwaa
 ẹtụ ẹtụ ọzo, Sólomọnu
 nmashiru.
 Ndu deru iya l'ẹkwo bụ ndibe
 Hezekáya, eze ndu Jiuda.
 2 Edomi iphe edomi
 ekutse Chileke ekutse.
 Obenu l'ọphu ekutse ndu
 eze bụ avọ iphe kọta
 iya ọhu.
 3 Ọọ g'igwe habe ephekerephe;
 ọ buru g'alị dū-be omilomi
 bụ g'obu onye eze bụ-be
 iphe, a taa vọ-rwudu
 avọ-rwu.
 4 Rwushia ẹrwu lẹ
 mkpọla-ọchaa hụma l'onye
 akpụ mkpọla-ọchaa
 nwewaru ẹguru iphe,
 oo-gude kpụa iphe,
 ọokpu.
 5 Rwushia ndu ẹjo-iphe l'iphu
 onye eze hụma l'aba-eze
 iya bẹ oo-gude
 apfubekoto mee g'ọ
 pfushia ike.
 6 B'anọdukwa l'iphu onye eze
 ekutse onwongu!
 Ọphu i jekwa asugaru l'ẹka
 ndu oke-amadụ kuru!
 7 Ọ kakwa ree l'ọọ ya sụru
 ngu: "Gbeshi bya
 anọdu l'ẹguru ẹka-a!"
 Eme l'ọ pfuru l'iphu
 oke-amadụ mee ngu
 iphe-iphere.

- 8 B'egudekwa k'iphe,
 i humaru l'ènya keta ọso
 jeshia l'ulo-ikpe.
 Lẹ-a; ?ii-mekwanu iya
 ime-agma l'ikpazu iya;
 me e -mechaa;
 nemadzu ibe ngu pfuru
 iphe-iphere kpua ngu?
- 9 Teke gu ẹ nemadzu
 ibe ngu atu igoligoli;
 b'ewokwaru iphe,
 nemadzu pfuru ngu ẹ
 mpya woru rakaa araka.
- 10 Ọdumeka be onye numaru
 iya nu e-mekwa ngu
 iphe-iphere.
- Ọphu ẹjo ẹpha,
 ii-vuta achihubaekwa
 achihu l'ehu ngu.
- 11 Opfu, e pfuru l'o rwuberu iya
 du g'igopoto akpuru udara,
 a garu ye l'iyagba
 mkpola-ochaa.
- 12 Mba, onye maru iphe abaru
 onye angabeje nchi
 l'opfu, eepfuru iya
 be du g'iphe-nchi,
 e gude mkpola-ododo
 mee; ọzo g'iphe ọzo,
 e gude akwa onwonye akwa,
 e gude okpobe
 mkpola-ododo mee.
- 13 Ọo g'akamini-sunoo ejije
 oyi gua ehugugu
 l'okpaji-a bu ge nwozi,
 e gude ire iya aka eguje
 ehugugu ndu ziru iya ozi.
- Mbu l'oomeje g'obu guzeta
 ndu nwe iya nu.
- 14 Ọo g'urwukpu,
 rwuru erwurwu
 zia pherephere;
 ophu oodzeeduru
 mini du; bu ge nwoke,
 eku onwiya ẹ ya
 emeje iphe-oma,
 o to mejedu du.
- 15 Ọ kwa nshirima l'e-me
 g'onye-ishi mee iphe,
 o shidu kwe ẹ ya e-me.
- Mbu l'ire, atu gwellegwele
 egbujijekwa okpu.

- 16 I -huma manụ-ẹnwu;
ritakwa iya l'okiya.
I -rinuka iya l'i gbọo ya.
- 17 Jeta ibe nemadzu ibe ngu
l'ahuma.
I -jenuka iya l'i du iya ashi.
- 18 Oo ge mgboro,
emeje ehuka-a;
ozoo ogu-echi;
ozoo apfu;
noo g'oduje;
mbu nwoke agba ekebe
le nemadzu ibiya
meru iphe, o meduru.
- 19 Adakobe onye eegudedu ire
iya eka teke iphe atsu
nemadzu l'ehu dukwa
g'onye eme g'o taa
iphe l'eze, eme iya
rikwo rikwo;
ozoo onye eniyeni,
eme g'o jee ije l'okpa,
nwuhuru iya anwuhu.
- 20 Agu ebvu eyeru onye
okpoma du eji du g'e
yefuru iya uwe
gbabe iya ehuru oto
l'eka oyi atsu iya.
- O du ge mee-veniga,
e woru wua l'eli okanwa.
- 21 Teke o bu l'onye opfu duru
gu l'iya be egu agu;
nu iya nri g'o ria.
Teke egu mini agu iya;
chooru iya mini
g'o ngua;
22 le teke iime nno
be bu iphere be iimeta
ekpu iya l'ishi;
iphe ono ahua ya
oku l'ehu.
- Ozo bu le Chipfu e-bu
gubedua nggo.
- 23 Oo ge pherephere,
shi l'isheli ezitsutaje
mini-a;
nokwapho ge nvu-azu
akpataje adzu iphu.
- 24 O kakwa ree g'i kwata je
eburu le mkpotsu-ulo
eme l'i lu nwanyi,
gu l'iya bu;

- ọ nọdu anọduje
 abaphe mba
 mbọku-mbọku.
 25 Ọo gẹ mini, eji oyi eguzetaje
 obu onye mini agụ-a
 bụ g'ozì-oma,
 shi ụzenya emeje
 ọkpoma onye e ziru iya.
 26 Onye p̄f̄uberekoto -parụ
 onwiya haarụ onye ẹjọ-iphe;
 bẹ ọ dukwa g'ishi nggele,
 a swọru ẹrwu;
 ọ dụ g'obvu-mini,
 a t̄urwuru at̄urwu.
 27 Ọ kwa g'ọ tọ dudu ree
 erinuka manụ-ẹnwu
 b̄ukwapho g'ọ tọ
 dukwapho ụbvù
 l'ẹnya m̄e nemadzu
 gude ẹka eme g'a
 kwabẹ iya ụbvù.
 28 Nemadzu, ta ad̄ujedu
 ike sede onwiya
 dukwa gẹ mkpukpu,
 e shi gude igbulọ
 kp̄u-p̄hee mgburugburu;
 a n̄onyaa;
 e tsukp̄oshia ya.

26

- 1 Akwabẹ ụbvù te
 ekweduru onye-eswe.
 Ọ d̄u g'ẹka aka-mini-sunoo
 l'ada l'ọnanwu.
 Ọ d̄u g'ẹka igwe edze mini
 teke emeta iphe e
 meberu l'alì.
 2 Ọnu, a t̄uru onye ad̄udu iphe,
 o meru ta ad̄ukwa iphe,
 oo-me onye ọbu.
 Ọ dukwa g'ẹka ogbe eme
 p̄eremu p̄eremu
 p̄eremu;
 ọzoo g'ẹka agb̄eta ezi
 sw̄iiswiiswii.
 3 Ẹchachi bẹ eechije ìnya;
 a nọdu egudeje ọkpukpu
 akp̄u nkapf̄u-ìgara.
 Nokwapho g'eegudeje
 mgboro echi
 onye-eswe l'okpurukpu.
 4 B'eyekwaru onye-eswe ọnu lẹ
 mkp̄okoro opfu, oopfu.

- Ọdumeka bẹ ọ́ l'iya
 a-tùkọkwa búru ndu
 eswe.
- 5 Yechikwaaru onye-eswe
 ọ́nu ẹ́huka ẹ́huka lẹ́
 mkpọ́koro opfu,
 o pfuru.
- Ọdumeka bẹ oo-dobesùkwa
 lẹ́ ya maru iphe.
- 6 Onye ezi onye-eswe ozi bú
 onwiya bẹ o ribushi ọ́kpa.
- Tẹ́me ọ́ nọ́du akpataru
 onwiya opfu.
- 7 Ọ́o g'ọ́kpa atụgbaa onye
 ẹ́niyeni lwakpalwakpa
 bú g'ẹ́tu, onye eme eswe
 anma atụ lwakpalwakpa.
- 8 Akwabẹ onye-eswe ùbvù
 dọ́kwa g'eye mkpuma
 lẹ́ rọ́bo.
- 9 Ẹ́ka onye-eswe anma ẹ́tu
 dọ́kwa g'ẹ́ka onye mẹ́e
 atsù akpa onwiya óbvú,
 dzùru iya l'ẹ́ka.
- 10 Onye ekuje onye-eswe;
 ọ́zoo onye aghata
 aghata g'o jeeru iya
 ozi dọ́kwa g'onye ojoḡu,
 egudeje apfù iya meka
 onyemonye iphe.
- 11 Ọ́o ọ́ gẹ́ nkùta anwajẹ ẹ́nwa
 laphu azù je erichaa
 ya-a bú g'onye eswe
 abujeru: o -mechaa
 rigbarigba l'ọ́ laphu azù
 je emephu iya azù.
- 12 ?Ì hùmaru onye arì lẹ́ ya
 maru iphe?
- Onye ono bẹ onye eme eswe
 kaẹpho mma.
- 13 Onye ẹ́nyiru sùru l'oduma
 nọ́ lẹ́ gbororo;
 l'oduma tsoru gbororo
 azọ́-phe.
- 14 Ọ́o ọ́ gẹ́ mgbo anọ́duje
 aghaphu onwiya
 l'arìwa-a bú g'onye
 ẹ́nyiru anọ́duje aghaphu
 onwiya l'iphe-azẹe ya.
- 15 Onye ẹ́nyiru abujeru:
 o -jee etsuta útara l'ophe;
 ẹ́ka akwaa ya l'ochi.

- Ènyiru te ekwedu iya g'o ye ẹka
l'ọnu.
- 16 Onye ẹnnyiru arije lẹ ya
maru iphe
maghata ụmadzu ẹsaa,
maru eye ọnu l'opfu.
- 17 Onye aghata aghata bya
ahuma ẹka aaswo ụswo
bya eworu onwiya
chie ya dukwa g'onye
humaru nkuta bya alota
iya lẹ nchi.
- 18 O kwa g'onye ọbvụ eme,
agba apfu enwu ọku
phoophoophoo bya
atu icheku-ọku
phuuphuuphuu;
19 bu g'ọ du mbu onye
meru nemadzu ibiya
mkpurukpuru-nya bya
emechaa bya asu iya
l'ọ kwa ebvu be ya
ebvukoshi iya.
- 20 Nku -adudu l'ọku;
ọku anyihu.
Asulasu -adudu l'opfu;
uswo anyihukwapho.
- 21 Oo g'icheku aphunwu
ọku-uzu;
bya aburu ge nku
aphunwu ọku mmanu
bu g'onye opfu aphunwuje
opfu.
- 22 Asulasu anoduje atso ntumatu.
Ootukoje iphe, bu ehu voo
pfurupfuru.
- 23 Erengete opfu edomije
okpoma mgbashi;
egube nshi mkpola-ochaa
etechije ite,
a kpuru l'urwa-a.
- 24 Onye nemadzu du ashi
egudeje opfu-onu
domia onwiya.
- Ole o domiru ejo-iphe
l'ime okpoma iya.
- 25 O -nodu epfukpoo opfu,
atso ntumatu;
b'eyekwaru iya onu;
kele ejo-ahuma,
no iya l'okpoma rwukwaru
l'esaa.

- 26 Ashị, ndiphe dụ iya bẹ
oogudeje ẹregede
domia.
Ọle ẹjo-iphe, oome bẹ
ee-mechaa tua too
l'edzudzu-ọha.
- 27 Onye ebu iduma bụ iya
e-mechaa daba iya.
Ọ bụru onye eswi mkpuma
bẹ mkpuma
ewephutajẹ azụ bya
eswipyabẹ.
- 28 Onye atuphu ire bẹ akpoje
ndu o mebyiru
ẹhu ashị.
Tẹme ọnu, enwu opfu
enwunwu nọdu
emebyije iphe emebyi.

27

- 1 E kukwa onwongu kẹ
l'owa-a iphe, ii-me echele;
kẹle ị tị madụ iphe,
mbọku e-wota.
- 2 Haa g'onye ọzo jaa ngu ajaja.
B'egudeshi ọnu ngu jaa
onwongu.
Haarụ iya onye ọzo;
g'ọ tọ bụshi gubedua
l'onwongu.
- 3 Mkpuma anyikwa ẹrwa;
tẹme ẹja bụru oke-ivu.
Obenu l'onye-eswe -kpatsu
ngu iwe bẹ ọ kakọta
iphe labọ ono anyị
ẹrwa.
- 4 Ẹhu-eghu te enwedu
obu-imemini;
ọvuma nọdu abya ẹnari.
Obenu ?bụ onye adụ ike
apfuru l'iphu ijiẹnya?
- 5 Mba, a barụ nemadzụ lẹ
sagaa kakwa ree eme
l'eye obu,
e yeru lẹ mpya.
- 6 Onye gụ l'iya dụ l'opfu -nmaa
ngu akpa bụkwa akpa
ẹregede bẹ ọ nmarụ
ngu.
Obenu l'ọnyá, onye gụ l'iya
eshi ọnyà gburu ngu
bẹ ntucha adudu.
- 7 Onye ẹpho jiru bẹ

- manu-enuwu
 adujechakwaa eji.
 Obenu l'onye egu agu be
 iphe,
 atso ilu atukoje atsocha
 rengurengu.
- 8 Onye gbeshiru l'ibe
 iya tugbua bya akpaphuhu
 dukwa g'enu,
 shi l'epfune iya phelihi
 phefu bya ephuaha
 uzo epfune iya obu.
- 9 Manu eshi mkpo yee manu
 isensu,
 emeje g'obu nodu atso
 utso.
- Nokwapho g'akpo-zi uzo,
 shi l'eka onya
 nemadzu emeje;
 ehu akpo-vohu iya.
- 10 B'ahakwa onye gu l'iya eshi
 onya;
 yee onye yee nna ngu eshi
 onya.
- Ophu i gbakwaru jeshia ibe
 nwune ngu nwoke me
 ejo iphe-ehuka dapfuta
 ngu.
- L'obutobu ngu, no ngu ntse
 kakwa ree eme le
 nwune ngu,
 bu ngu uzenya.
- 11 Manuru iphe; nwa mu;
 menaa g'obu kpo-vohu mu;
 k'ophu mu e-yeje onu
 yeru onye anma mu
 phulaphula.
- 12 Onye nweru egomunggo
 ahumaje iphe,
 bu ejo-ememe domia
 onwiya.
- Obenu l'onye amazidu iphe
 anodujeepho eje dukuu
 dukuu g'ooje je ejee iphe-ehuka,
 no iya nu.
- 13 Nemadzu -su l'oo onye o madu
 be ya a-noduru l'itumo;
 natakwa iya uwe iya.
- Gudeshikwaa ya me o -buru
 onye ohozo be o noru
 l'itumo obu.
- 14 Amadu -gbeshi le
 nchi-abohu ara gbagbagba;

- l'èka ọogo ọnu-ọma anụ
 obutobu iya bẹ ọo-dukwa
 g'ọ bụ ìphù bẹ oophu iya.
- 15 Nwanyị, anọduje abapheru
 ji iya mba;
 dukwa gẹ mini-odzeru,
 atụ paapaa.
- 16 Egbogbo iya dukwapho
 g'onye egbo
 pherephere g'o to zihẹ.
 Ọzoo g'onye gude ẹka
 egbobuta manụ,
 alwa torotoro.
- 17 Ọo g'ikpegiri abajẹ ígwè-a
 bụ g'amadụ abajẹru
 ọkwenya nụ ibe iya.
- 18 Ọo onye dzarụ oshi figu erije
 akpuru, ọ mītaru.
 Ọ bụru onye eleta nnajjuphu
 iya ẹnya bẹ ọokwabeje
 ùbvù.
- 19 Ọo g'amadụ eleje ẹnya lẹ
 mini hụma onwiya iphu
 bụ g'ọkpoma amadụ
 egoshije ụgbugba iya.
- 20 Ẹpho te ejikwa alị-maa;
 ọphu ẹpho ejidu alị
 ọla-l'iswi.
 Nokwaphọ g'ẹpho te ejijedu
 ẹnya l'iphe, ọohumaje.
- 21 Ite bẹ e gude eghe
 mkpọla-ọchaa egheghe.
 E gude ọku ahụ
 mkpọla-ododo ama.
 Obenu l'amadụ bụ ajaja,
 aaja iya bẹ e gude ahụ
 iya ama.
- 22 Ọ tọ dukwa m'obeta
 ì tsua onye-eswe l'ikwe;
 mbụ gude ọdzú gwee
 ya g'onye egwe ereshi;
 i tii mekwa g'ọ haa
 eme-eswe.
- 23 Makwarụ l'ì maru g'ẹku ngu
 gbaru ọkpobe amaru.
 Obu ngu adukwapho l'èka
 ọka-eswi ngu dụ.
- 24 Kẹle iphe-enweru ta
 anojedu ojejoje.
 Ọphu okpu-eze anojedu shi
 l'ogbo sweru ọgbo
 l'ishi onye lanụ.

- 25 E -kpofu akahụ ẹswa,
 e shi gbutaru ẹku ngu;
 ọ bya erwua irwu ọphúú;
 a bya eje l'eli úbvú je
 egbua ẹswa ọphúú;
 26 unwu-aturu ngu anụaha
 ngu uwe eye l'ẹhu;
 iireaha egbu ngu gude ereta
 iphe, ii-gude zụa alị.
- 27 Ii-nweru ẹra-eghu dụ shii,
 ii-gude azụ onwongu gụ
 lẹ ndibe ngu;
 gude iya azụ nwamgboko,
 gụ l'iya bu ebubu.

28

- 1 Onye ẹjo-iphe anọduje
 agba ọso l'ẹbe adu onye
 achị iya nụ.
 Obenu l'onye pfuberekoto
 eshihuje obu ike
 g'oduma.
- 2 Teke ndu bu lẹ mkpukpu dụ
 njọ bẹ ndu abujeru ishi
 pẹ aduje igwerigwe.
 Obenu l'onye maru iphe;
 mbụ onye iphe edoje
 ẹnya -buru ishi;
 l'ọonoo ọdu.
- 3 Onye akpa nri,
 anọduje eme ndu ukpa
 ewere dukwa g'ochioku
 mini, tukoru iphe,
 a kuru l'opfu kpota.
- 4 Ndu jikaru eme iphe,
 a turu l'ekemu anọduje
 aja ndu ẹjo-iphe ajaja.
 Obenu lẹ ndu eme iphe,
 a turu l'ekemu bụ
 ọgu bẹ ẹphe etso ndu
 ẹjo-iphe.
- 5 Ndu ẹjo-iphe bẹ iphe,
 pfuru nhamunha te
 edojedu ẹnya.
 Obenu lẹ ndu achọ g'ẹphe
 maru Chipfu bẹ
 odoje ẹnya doghee ya
 edoghe.
- 6 Onye ukpa, te emetajedu
 iphe uta kakwa ree eme
 l'onye nweru iphe;
 ọphu o mejekwanụ iphe,

- pfuru ọto.
- 7 Nwa, emeje iphe,
a turu l'ekemu bukwa nwa,
maru iphe;
obenu l'onye yee ndu
ekpiri aswi ọswi
emetaje iphe-iphere
kpube nna iya l'ishi.
- 8 Onye gude
ugwo-onwurunwa
akpa eku bukwa onye
aphuru ndu ukpa
obu-imemini be ọokpa
eku obu edoberu.
- 9 Onye jikaru le ya ta
angabedu nchi l'ekemu
be mbukponu epfupfu,
oopfu anu Chileke
adujechaa g'ọ bu ebyi
be oome.
- 10 Onye dutaru onye obu iya
guru iphoro je eshiaha
ejo uzo bukwa l'onya ono,
ọ gbaberu l'onwiya ono
be ọo-daba.
- Obenu l'onye ete emedu iphe,
aata iya uta be e-keta okiphe,
du ree.
- 11 Onye nweru iphe;
edobesuje le ya maru iphe.
Obenu l'onye bu onye ukpa;
iphe nodu edoje iya
enya enyovuje iya ime.
- 12 Ọobujeru; onye pfuberekoto
-nodu atu okoo;
ehu atso-dzuru
onyomonye utso.
- Teke onye ejo-iphe nyibaru
l'okwa;
unwu-eliphe achọaha
eka ephe e-domi onwophe.
- 13 Onye edomi iphe-eji,
o meru edomi be ta
awafujekwa awafu.
- Obenu l'onye pfufutaru iphe,
o meru;
ophu o mebaeduru iya
ozo be aaphujeru
obu-imemini.
- 14 Ehu-utso be a goru nu onye
atsuje Chipfu ebvu.
Obenu l'onye okpoma kporu
gbengu adabajẹ l'eje

- iphe-èhuka.
- 15 Onye èjo-iphe -buru eze ndu
 bu ndu ukpa;
 be o dukwa g'èka oduma
 asu ekiri;
 ozoo g'èka agu abya enari.
- 16 Onye eze, duru ndibe iya
 ehuka te nwekwa
 egomunggo.
- Obenu l'onye, o du ashì;
 mbu èku, aakpa l'ughò
 be a-no ndzu ogologo.
- 17 Onye gburu ochi;
 ochi ono gude iya be
 aghapheephò
 botorii jasù l'o nwuhu.
- Ophu o dukwa onye
 a-gbaru iya mkpu.
- 18 Onye uta adudu le ndzu
 iya be ta adukwa iphe,
 byaru eme iya nu.
- Obenu l'onye uzo iya gberu
 nggo akpo-kwofuje
 akpo-kwofu daa.
- 19 Onye koru ali iya be nri
 adujeru.
- Obenu l'onye etso iphe-mmanu
 be a-kpashì nri ike.
- 20 Onye e gude ire iya èka
 be onu-oma iya a-du
 igwerigwe.
- Obenu l'onye enweru iphe
 agunuka egu be o to
 dukwa iphe,
 e-me g'a ta nu iya chiipfuu.
- 21 Abò nemadzu èbo ta
 adukwa ree.
- Ole nemadzu emeswejele-a
 iphe l'opfu nri.
- 22 Onye okpoma mgbashì be
 enweru iphe anoduje
 agu egu.
- Ophu omajedu l'o-kpa-nri
 apfu echeru iya.
- 23 Onye abaru nemadzu mba be
 ee-mechaa ka emeru
 iphe-oma eme l'onye gude
 ire iya enwu opfu
 enwunwu.
- 24 Onye ana nna iya ozoo ne
 iya nfu bya asu l'o to
 duduro èji;
 be yee nwa mmebyi bukwa

- iphe lanu.
 25 Onye ughoro akpalije
 esemopfu.
 Obenu l'onye kporu obu yeru
 Chipfu be oo-ka aduru
 le ree.
 26 Onye kporu obu ye l'oriri
 onwiya bu onye
 mmanu.
 Obenu l'onye gude
 egomunggo eme iphe
 ta adudu iphe,
 byaru eme iya nu.
 27 Onye anuje onye akpa nri
 iphe be ta adukwa iphe,
 bya aduru iya uko.
 Obenu l'onye ewofuje
 enya g'o to huma ndu
 ukpa be aatuje onu,
 du igwerigwe.
 28 Onye ejo-iphe -nyiba l'okwa;
 ndiphe achoo uzo domishia
 onwophe.
 Teke ndu ejo-iphe
 lakwanuru l'iswi;
 ndu pfuberekoto
 aka shii eje.

29

- 1 Onye aabajeru mba
 tekenteke;
 o nodu emerọ iphe,
 oome be a -bya
 aji enya birimu be e
 mebyishiwaru iya.
 Ophu eemekotabaedu
 iya emekota.
 2 Ndu pfuberekoto -nodu aka
 shii eje be ehụ atsoje
 ndiphe utso.
 Teke onye ejo-iphe bu ishi;
 ndiphe atsahaa pfu.
 3 Onye yeru mmamiphe
 obu emeje g'ehụ tsọ nna
 iya utso.
 Obenu l'onye yee
 unwanyi-ukpara aswi
 oswi anoduje eripya
 eku iya.
 4 Onye eze, ekpeje ikpe,
 pfuru oto emeje g'alị iya
 pfuru pfushia ike.

Obenu l'onye ẹnya ụphalazu
dụ alakashije iya
alakashi.

⁵ Onye enwuru nemadzu
ibiya opfu enwunwu bu
ugbu-egege be oogeru
iya g'o chie okpa.

⁶ Onye njo be iphe-eji,
oome anmajẹ iya g'onyà.

Obenu l'onye pfuberekoto
anoduje agu ebvu
ete eswa.

⁷ Onye pfuberekoto anoduje
ari g'eeme kpeeru onye
ukpa ikpe, pfuru oto.

Obenu l'onye ejo-iphe be
egube iphe ono te
erwudu l'ehu.

⁸ Ndu mpfubyishi akpataje
utsu le mkpukpu.

Obenu le ndu maru iphe
abyanyije ehueghu.

⁹ Onye maru iphe -kpuru
onye-eswe eje l'ulo-ikpe
be onye-eswe obu
a-nodule-a atu
kwokwokwo aba mba
eye iya;
ophu nchi abyakwa
adu doo.

¹⁰ Ndu egbu ekere be onye uta
adudu le ndzu iya
aduje ashị;
obenu le ndu obu phe
guru iphoro anoduje
echekwa ndzu onye
du nno.

¹¹ Oo onye mmanu emegbuje
g'o ghuru iya.

Obenu l'onye maru iphe
esedeje onwiya me ehue
-nodu ehue iya ehue.

¹² Onye bu ishi -nodu
angaje nchi l'uka;
iphe,
bukpoo ndu ejeru iya
ozi abukotaerupho ndu
ejo-iphe.

¹³ Onye akpa nri yee onye
akpa nemadzu ehue be o
duru iphe lanu,
anwuje l'ehu ephenebo:

Ọo Chipfu agusaje ẹphenebo
ono ẹnya.

14 Onye eze -nọdu egudeje
ire-lanu ekpe ndu ukpa
ikpe be aba-eze iya
e-keekwarupho
jingujingu g'o keru.

15 Ẹchachi, e gude ahụ nwa
ahụhụ emeje ge nwata
maru iphe.

Obenu le nwata,
a haru ẹka emeje ne iya
iphe-iphere.

16 Ndu ẹjo-iphe -nọdu aka
shii eje;
iphe-ẹji akakwapho
shii eje.

Obenu le ndu pfuberekoto
e-gude ẹnya huma teke
eph e a-nọdu ada.

17 Hụa nwa ngu ahụhụ huma
l'oo-me g'ehu du
ngu guu.

Oo-me g'obu tsọhu ngu
rikpotoo.

18 Ẹka ọphulanya adudu
be onyemonye
anọduje eme g'ọ du iya.

Obenu l'onye eme iphe,
a turu l'ekemu be
bu onye e keberu l'oma.

19 Ohu ta abuledaa opfu-ọnu be
e gude ezi iya iphe;
kele o -dochakpo ya nu
ẹnya be o too
yekpodanu ọnu.

20 ?I humaru onye awoje opfu
kpokokongu?

Onye ono be eelekwa ẹnya
l'onye-eswe be
a-gbekwanu ka
akukuta-iphe eme le
yebedua.

21 Nwoke -swanukaru onye-ozu
iya aswaru;
l'ọ nua ya aphu l'ikpazu iya.

22 Onye ẹhu egu akpatsuje
nseka.

Teme onye obu-oku nọdu
emeje iphe-ẹji,
du igwerigwe.

23 Amadu -kuahaa onwiya;

l'o woze iya alì.
 Obenu l'onye wozeru onwiya
 alì bẹ aakwabeje
 ùbvù shii.
 24 Onye yẹe onye-oshi emegbaa
 bụkwa ọhogu onwiya.
 Ọo-nụma ẹka eeri nte;
 ọle ọ tọ dudu iphe, oopfụ.
 25 Atsụ nemadzụ ebvu bụ ọnyà
 bẹ ọogbabeje.
 Obenu l'onye bụ onye kpọru
 obu yeru Chipfu ta
 adudu iphe,
 byaru eme iya nù.
 26 Aaduje igwerigwe acho
 g'onye-ishi meeru
 phẹ iphe-oma;
 obenu l'onye ekpejeru
 nemadzụ ikpe,
 pfuru ọto bẹ bụ Chipfu.
 27 Onye pfuberekoto bẹ
 onye apfubeduru ẹka
 ọto aduje ashì.
 Onye obu gụru ìphóró
 nọdu adujekwanu onye
 ẹjo-iphe ashì.

30

1 Ọwaa bụ opfu-ọnu
 Aguru, bụ nwa Jiake;
 ozi, Chipfu ziru iya:
 Nwoke ono pfuru iya Itiyelu;
 mbụ l'o pfuru iya Itiyelu
 pfuaru iya Ukalu sù:
 2 Ọ kwa mu kachaa b'a ama
 iphe l'iphe,
 bụkpoo unwoke.
 Egomunggo nemadzụ ta
 adukwa mu l'ẹhu.
 3 Mmamiphe bẹ mu ta
 nwukpodaaru ilile.
 Ọphu mu amadu Onye nsọ
 ono amama ophu.
 4 ?Bụ onye bahujewaru
 l'imigwe;
 bya eshi iya lwazeta?
 ?Bụ onye gudejewa ẹka
 kpokobe pherephere?
 ?Bụ onye gudejewa uwe iya
 kechia mini mini,
 nọgbaa nù?
 ?Bụ onye meru g'ẹka mgboko

l'ophu beru kpọọ
 g'abara?
 ?Èpha onye ono bụ ọ́nu?
 ?Bụ ọ́nu bẹ́ nwa iya aza?
 Kanuru mu iya mẹ́ ọ́ -buru
 l'ì maru iya.
 5 Opfu Chileke l'ophu l'ophu
 dokwaru rìsaa.
 Teme ọ́ buru onye egbobutaje
 iphe,
 bukpo ndu gbabarụ
 l'ime iya je anọdu eze ndzụ.
 6 B'e yekwakwa iphe l'opfu iya.
 Odumeka bẹ́ ọ́-bakwaru
 ngu mba goshi ọ́ha l'ì
 bụ onye adzujẹ ụka.
 7 Iphe labọ́ bẹ́ mu akpa ngu
 ishi iya jiko Chipfu.
 Mekwaaru mu iya jiko teme
 mu anwuhu.
 8 Mena gẹ́ atukporoko yẹ́
 adzụ ụka nọdu mu
 enyà.
 B'emekwa gẹ́ mu kpaa nri;
 ophu i mekwa gẹ́ mu
 nweru iphe.
 Iphe, ì-nuje mu phọ́ bụ
 nri, asuje mu eriri
 mboku-mboku.
 9 Odumeka bẹ́ mu
 e-nwenụkakwaru iphe
 shi nno jika ngu:
 pfuahaa sụ:
 ?Bụ onye bụ Chipfu ọ́bu?
 Ozoo lẹ́ mu jeru je akpanụka
 nri; je ezia iphuru;
 shi nno mebyia èpha
 Chileke mu.
 10 Ta anọdukwa l'iphu nnajiuphu
 pfubyishia onye-ozì iya.
 Odumeka bẹ́ ọ́-tukwa ngu
 ọ́nu, a-vuru ngu nụ.
 11 O nwekwaru ndu anọduje
 ephu nna phẹ́ iphu.
 Ophu èphe agojedu ọ́nu-ọ́ma
 anụ ne phẹ́.
 12 Mbụ ndu dọ́be ree l'enya
 nkephẹ́.
 O lẹ́ a ta safukwaru phẹ́
 ideyideyi, èphe dụ.
 13 Ndu anọduje avọ́ru nemadzụ
 enya;
 bya elephuje nemadzụ

ibe phẹ.

14 Eze, dụ phẹ l'ọnu bu
 ogu-echi;
 Iphe, doru phẹ jọo l'ọnu
 buru ọkarara,
 ẹphe e-gude tuko ndu ụkpa
 tagbushikọta g'ẹphe
 bvụ l'eliphe;
 tuko ndu adudu g'ọ dụ phẹ
 lwụa g'ẹphe ta phọdu
 l'echilabọ ndu nọ ndzụ.

15 Etu-uda nwutaru
 unwumgboko labọ.

Ọ buru iphe,
 ẹphe anọdujeepho ara
 mkpụrumkpuru bu:
 Nụ mu! Nụ mu!

Mbụ l'ọ nweru iphe ẹto,
 ẹpho te ejijedu ejiji;
 mbụ iphe ẹno,
 teke asuswee:
 O jiwaru mu!

16 Mbụ alị-maa;
 yẹe ẹpho nwanyi,
 ta atsudu ime; yẹe alị;
 kele alị teke
 angunyadaa mini bya
 asụ lẹ ya ta anguedu;
 waa ọku, enwu enwunwu;
 ọku, enwu enwunwu
 teke anonyakpoo
 bya asụ: O jiwaru mu!

17 Onye asụ nna iya ẹnya ruu;
 ọphu ọ kpadu ishi eme iphe,
 ne iya sụru g'ọ mee
 bẹ okpoko-ọhà e-shi lẹ
 wukirima bya aguta
 ẹnya onye ọbu.

Ọ buru udele l'e-ri iya.

18 Ọ duru iphe ẹto,
 dụ mu oke biribiri;
 mbụ iphe ẹno,
 te edokpodaru mu
 ẹnya edodo ọphu:
 19 ụzo ugo l'akpaminigwe;
 waa ụzo agwọ l'eli
 mkpuma;
 waa ụzo ụgbo-mini
 l'eze-ẹnyimu;
 yẹle ụzo nwoke waa
 nwamgboko.

20 Waa gẹ nwanyi ovuoba

- emeje iya baa:
 Oorije nri woru ọnu
 huchachaa;
 su: Ọ tọ duka iphe,
 dụ ẹji, mu meru.
- 21 Ọ duru iphe ẹto,
 mgboko l'ophu anọduje
 lẹ mkpula anma jiiijiii;
 mbụ l'ọ duru mkpula
 iphe ẹno,
 mgboko ta adukpodaa
 ike apfuru apfuru ophu.
- 22 Mbụ lẹ nwata-ozì phelihuru
 bya aburu onye eze;
 waa l'onye-eswe
 wafuru bya enweru nri;
 23 nwanyị, a kpọru ashị,
 luru ji;
 ọzoo nwamgboko,
 yẹ nemadzu bu;
 ọ kapyabẹ onye ọbu ẹnya.
- 24 Ọ duru iphe ẹno, dụ l'eliphe,
 ha nwanshii;
 ọlẹ ẹphe mashiru iphe ike.
- 25 Ndada bu iphe, e meru dobe
 l'eliphe; ọphu ike aduzidu iya;
 ọlẹ ẹphe akwajẹ nri
 l'ọnanwu dobe,
 ẹphe e-ri l'udzumini.
- 26 Nchi-ogba bu iphe,
 e meru dobe l'eliphe;
 ọphu ọkpehu aduzidu iya;
 ọlẹ ẹphe ebvuje
 agbara-mkpuma
 dozia buru.
- 27 Igube te enwedu onye-eze;
 ọlẹ ẹphe anọduje ẹphe
 l'ogbo l'ogbo.
- 28 Ngwere ta adudu m'obetaru
 ọ buru ẹka be egude
 achị iya; ọphu egude iya;
 ọlẹ ọo-nọdujehaa
 nọdu l'oke-unuphu ibe eze.
- 29 Ọ duru iphe ẹto,
 anọduje agụ ije ọgu;
 mbụ l'ọ duru iphe ẹno,
 ije iya dushi ree ike.
- 30 Oduma bu iya kachaa ọkpehu
 l'iphe, bu anụ;
 ọphu ọ dudu anụ,
 ọogbaru ọso.
- 31 Ọzo bu oke-ọku,

- azọ pfukangu pfukangu;
 mkpi;
 yẹe onye eze yẹe ndu
 ojọgu iya,
 nọ-pheru iya mgburugburu.
- 32 Ọ -buru l'i shi mewaa iphe
 onye-eswe;
 mbụ l'i shi ekutse onwongu;
 ọzoo l'ọ duru idzu ejo-iphe,
 i shi chiwaa;
 dekwa ẹka l'ọnu!
- 33 Kẹle ọo g'a pyije ẹra-eswi
 meta iya manụ-a;
 ọ buru g'ọ bujeru;
 a -swikpoo imi aswikpo
 l'ọ lwaa mee-a
 bụ g'ọ bujeru;
 a -kpatsu ẹhu-eghu;
 opfu abya.

31

- Opfu-ọnu onye eze
 ono, bụ Lemelu*
- 1 Ọwa-a bụ opfu-ọnu
 onye eze ono, bụ Lemelu.
- Ọ bụ ozi, ne iya ziru iya:
- 2 Gube nwa mu; gube nwa,
 mu tsuru ime iya; nwa,
 mu kwetarụ l'ukwe-iphe;
- 3 b'a pakwarụ ike ngu
 l'ophu ziaru eme k'unwany!
- Te ewokwaru ọkpehu ngu
 hagbuaru ndu ono,
 emebyije ndu eze onoya.
- 4 Jiko Lemelu;
 ge ndu eze ta angujekwa
 mee.
- Mbụ l'angu mee ta abukwa
 iphe,
 rwuberu ndu eze.
- Mbụ ke ge ndu-ishi
 wata angu mee,
 l'atsụ atsutsu ta adukwa
 ree.
- 5 A -nonyaa; ẹphe ngua mee
 zoha iphe, ekemu pfuru;
 woru ikpe,
 rwuberu onye eemekpa
 ẹhu gbanwee.
- 6 Woru mee, atsụ atsutsu nụ
 ndu ala l'iswi.
 Woru mee nụ ndu aphụ
 tsoru;

- 7 g'ẹphe ngua zọhaa
 ọ-kpa-nri pẹ;
 mbu zọhaa ẹjo ọnodu,
 ẹphe nọ.
- 8 “Pfuje opfu ẹhu ndu ono,
 ata dudu ike pfua opfu
 ẹhu onwophe ono.
 Dzoje iphe, rwuberu ndu bu
 unwu-ogbee.
- 9 Pfuje iphe, rwuberu ngu
 l'epfufu;
 l'i kpeje ikpe nhamunha.
 Gbajeru ndu iphe-ẹhuka byaru;
 yee ndu adudu g'ọ du
 pẹ ọdzori.”
- Nwanyi, umere iya du ree*
- 10 ?Bụ onye a-dukpoo ike chọta;
 ọkpobe nwanyi?
 Ẹgube nwanyi ono kakwa
 mkpuma, vu oke aswa
 ere ire.
- 11 Ji, alu iya nu gude ire
 iya ẹka;
 ọphu ọ dudu ọkpobe iphe,
 ọko iya duru iya.
- 12 Iphe, oowotajeru ji iya bu
 iphe-oma; ọ to budu ẹjo-iphe;
 mbu ge nwanyi ono
 a-nọ-beru l'eliphe-a.
- 13 Ẹji ebili yee oghu ọchaa be
 ọhoje ahoho họta;
 gude ẹka iya jee ya ozi
 l'oohe iya ihee ejeje.
- 14 Ọ du g'ugbo-mini ọgbangho;
 kele oojeje ẹka du ẹnya je
 akpata nri.
- 15 Teke ootehuje le mgbenya bu
 le geregere utsu mee nri
 doberu ndibe iya;
 bya anukwapho
 unwumgboko,
 ẹphe l'iya bu oke iya nkepẹ.
- 16 Alu be oolerwejeada ẹnya
 elerwe teme l'oozuje iya.
 Ọ nọdu egudeje nwa okpoga,
 erwuje iya ẹka gbaa
 opfu-vayinu.
- 17 Ọ -gbeshi eje ozi l'ogbakpoo
 ẹhu jeshia ya ike.
 Ẹka eshihuje iya ike l'ozi.
- 18 Ngho, ọogba be ọogbaje iya

- rita iya urwu.
 Ophu oroku iya anyihudu
 anyihu l'enyashi.
- 19 Oo gudeje ẹka iya gbaa oghu
 gude kpaaru onwiya
 ẹkwa.
- 20 Oosajeru ndu akpa nri ẹka
 iphe-oma;
 mbu le ndu adudu g'ọ du
 phe be oomejeru iphe-oma.
- 21 Igwe -nodu atu
 akamini-sunoo;
 o too tsudu ebvu ke ?amaru;
 to dudu nu iphe,
 oo-me ndibe iya?
 kele onyemonye le ge
 ndibe iya ha be
 yekotaru uwe-oyi.
- 22 Oogudeje ẹka iya kwee ẹkwa,
 oophushije l'iphe,
 ephe azeje aze.
- Teme uwe iya buru okpobe
 ẹkwa ocha yee
 k'uswe-uswe.
- 23 Ji iya be aakwabeje ubvu
 l'edupfu me o -nodu
 l'edzudzu-oha ndu bu
 ogerenya mkpukpu.
- 24 Oogudeje ẹka iya kwee uwe
 ẹkwa ocha ereshi
 ereshi.
- O buru iya evujeru ndu agba
 ngho iphe,
 eekebeje l'upfu.
- 25 Okpehu yee adu ubvu be o
 yeru g'onye yeru uwe.
 K'ophu bu l'e -mechaa be
 oo-mechaa nwujaa
 onu-ochi.
- 26 Oogudeje mmamiphe
 epfu opfu.
- Teme ire nodu apfujeru iya
 oto me o -nodu ezi iphe.
- 27 Ndibe iya be ooswijeru
 eswiru eleta phe enya.
- Ophu oorijedu nri meahaa
 enyiru.
- 28 Unwegirima iya etehuje kua
 ya onye a goru ehu-utso
 nu.
- Ji iya nodu ekukwa iya pho
 nno;
 teme o nodu anoduje

aja iya ajaja.

²⁹ “Ụnwanyi, ụ igwerigwe
emejekwa ẹguru iphe,
ụ igwerigwe.

Ọle ọo ngu kachaa ememe!”

³⁰ Ọnmogo ụkwá ụghoshi.
Teme ama rọroo ụru
iphe-mmanụ.

Obenu ẹ nwanyi,
atsụ Chipfu ebvu ẹ
gbaru g'a jaa ya ajaja;

³¹ bua ya obunggo,
rwuberu iya nụ.

Mụ-a; g'ozí, o gude ẹka iya
eje mekwaa g'e tua
ya ẹpha l'oma edupfu.

Èkwo O-zì-iphe

¹ Ọwa-a bụ olu O-zì-iphe; mbụ nwa Dévidi, bụ eze lẹ Jierúsalemu.

² O-zì-iphe sụru-a: “Iphe-mmanụ yẹe iphe-mmanụ bụ iphe-mmanụ! Iphemiphe tukuru buru iphe-mmanụ!” ³ ?Bụ urwu gunu bẹ nemadzu erita l'iphe, bukpo akanya, oosegbu onwiya lẹ mkpula ẹnyanwu-a?

⁴ Ọobujeru; ọgbo ọwa -futa l'ọ nọo jasụ l'ọ bvụ. Ọgbo ọzo afutakwa bya anọo jasụ l'ọ bvukwapho. Obenu lẹ mgboko-a anọdujeepo g'ọ nọ. ⁵ Ẹnyanwu awajẹ chia nyihu; gbaru kparakpara; gbaphu azụ l'ẹka ooshije waa. ⁶ Pherephere -zita l'ọ ziru laa ndohali; ziru laa isheli; ziphee mgburugburu mgburugburu; ziru laphu azụ l'ibiya ophu o shi wata ezizi. ⁷ Nggele l'ophu asokota asoba l'enyimu. Ọle ẹnyimụ te ejidu ejiji. Ọ buru ẹka nggele shi asofutagbaa bẹ ọoso-phukwapho azụ. ⁸ Iphemiphe tuko tufukotawa ẹhu; k'ophu onu amaedu g'oo-pfu iya. Ẹnya ta aphunyadaa ọzo l'ọ sụ lẹ ya hụma-ghewaru; ophu nchi anunyadaa iphe l'ọ sụ lẹ ya nụ-jiwaru. ⁹ Iphe, shi dụ nụ bụ iphe, e-mechaa dụ nụ. Ọ buru iphe, e mehawaru bẹ ee-mephu azụ; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe, bụ iphe ọphúú lẹ mkpula ẹnyanwu-a. ¹⁰ ?Ọ duru iphe, dụ nụ, nemadzu a-sụ g'e lenu; l'iphe ọwa-a bukwa iphe ọphúú? Iphe ono dujehaakwa ụzenya ụzenya. Ọ dujehawa teme o rwua l'ogbo k'anyi. ¹¹ Iphe, gbahawaru nụ bẹ a ta nyataeduru; teme ophu e-mechaa dụ nụ bẹ ọgbo ophu e-mechaa tsota iya nụ ta anyatakwapo.

Mmamiphe bụ iphe-mmanụ

¹² Sụ-a; mbèdua, bụ O-zì-iphe-a shi buru lẹ Jierúsalemu buru eze ndu Ízurelu. ¹³ Mu woru okpoma zia l'egude mmamiphe chọo mekpoo nwua iphemiphe, eemekpo lẹ mkpula igwe-a. Ọ buepo l'ọo akanya aphụ bẹ Chileke meru g'unwu-eliphe seje. ¹⁴ Mu lewaru ẹnya l'iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a bya ahuma l'ọ tuko buru iphe-mmanụ; bya aburu achi pherephere ọso. ¹⁵ Iphe, gberu nggo bẹ e tee mekotaekwa g'ọ pfuru nhamunha; ophu aagujedu iphe, adudu adudu ophu l'ogu.

¹⁶ Mu bya ariá l'ime obu mu sụ lẹ mmamiphe bẹ mu makpooru shii; mbụ maghata iphe, bukpo ndu vuhawa mu ọzo buru eze lẹ Jierúsalemu. Ọ tọ dukpoda gẹ mmamiphe; yẹe nkwamenya jeru iya, mu atukoadaru mafushichaa. ¹⁷ Mu bya eyemia ishi l'eme gẹ mmamiphe doo mu ẹnya; bya emekwapho g'eme bẹbeebie doo mu ẹnya; waa eme eswe. Obenu l'iphe, mu nwutaru bụ l'iphemiphe onoya bụ achi pherephere ọso; ¹⁸ kele oke mmamiphe bẹ oke nggumaphu tso l'azụ; mbụ lẹ nemadzu -nọdu aka amaru iphe; iphe, a-nọdu akpatsu iya aphụ aka shii.

2

Èhu-utso bụ iphe-mmanụ

¹ Mu bya ariá l'ime obu mu sụ: “Gẹ mu bya ahụeshikwa ẹhu-utso ama gẹ mu maekwaru g'ootso-be utso.” E mechaa; mu hụmakwapho l'ono bukwapo iphe-mmanụ. ² Achi ọchi bẹ mu hụmaru l'ọo iphe-eswe; teme ?ọ duru urwu, amadu e-rita l'ẹhu-utso tọ? ³ Mu bya eyemia ishi l'angu mee; gude iya duaha onwomu obu; gẹ mu eshi nno nmata eme eswe akpa. Ọle mmamiphe mu meleru-a; mu maru iphe, mu eme; k'ophu mu e-shi

l'èka ono maru iphe, gbaru nemadzu l'ememe lẹ nwujiku olemole, ẹphe a-nọ lẹ mkpula igwe-a.

⁴ Mu bya eyemia ishi l'oke akanya. Mu bya akpushiaru onwomu ụlo; bya agbashiaru onwomu opfu-vayinu. ⁵ Mu bya agbashia mgbabu; bya akpushia ẹka atuta ìphóró ye iya; bya eshi ishi lanu yeshia oshi-omi, dugbaa l'udu iya l'udu iya l'ime iya. ⁶ Mu bya atushia okpuru, ee-gudeje agba mini l'oshi, mu yeshiru eyeshi. ⁷ Mu bya agbashia ohu; unwoke me unwanyi; teme a nodu anwushikwaru mu pho ohu l'unuphu. Mu nwekwarupho eswi; nweru aturu; me egbu; mbu nweru iphe-edobe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uzo buru eze lẹ Jierusalemu nwejeru shii. ⁸ Mu bya akpaaru onwomu ẹku mkpola-ochaa waa mkpola-ododo; mekpoo ẹku, shi l'eka ndu eze; waa ndu ohozo. Mu bya ahọ ọgbo ebvu; unwanyi me unwoke; bya edophee onwomu unwanyi, bu ndu emeje g'ehu tso unwoke utso.

⁹ Tọbudu iya bu; mu bya enweru iphe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uzo buru eze lẹ Jierusalemu shi nweru. Mu ha shii egube ono; bya egudekwapho mmamiphe mu ge mu gude iya. ¹⁰ Ophu o dudu iphe, ẹnya mu humaru; o gu mu egu, mu ahaje; ophu o dukwapho iphe, emeje g'ehu tso obu mu utso, mu hajeru ememe. Akanya, mu esekpo esese be emeje g'obu tso mu utso. O buru iphe ono bu urwu, mu ritaru iya. ¹¹ O le o bu; teke mu byaru bya egbua igo l'iphemiphe ono, mu gude ẹka mu mekota ono; mbukpoo iphe ono, mu sekotaru akanya iya ono; mu maru l'iphemiphe ono bukota iphe-mmanu yee achi pherephere oso; l'o to dudu urwu, nemadzu ritaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a.

¹² Tọbudu iya bu; mu bya eworu egomunggo mu zia l'ari ke mmamiphe; yee obvu-ememe; yee eme eswe. Mbu-a; ?buba gunu be onye a-nọ-tsota eze e-mebaa, a-ka ophu o mewaru? ¹³ Mu bya ahuma lẹ mmamiphe ka eme eswe ree; egube ono, ìphóró ka ochii ree ono. ¹⁴ L'onye maru iphe gude ẹnya aphu uzo; obenu l'onye-eswe anoduje erwu ije orwu l'ishi. Mu humakwanu l'ephenebo ono a-tuko laa l'ite lanu. L'ọ iphe, meru onye mmamiphe bukwaphe iphe, e-me onye-eswe.

¹⁵ Mu bya aria l'ime obu mu su: "Iphe-a, meru onye-eswe-a l'e-mechakwaa mee mbedua. ?Buhunu gunu be mu ritaru l'abubu, mu bu onye maru iphe?" Mu byakwa aria l'ime okpoma mu su: "Iphemiphe-a tukokwarupho buru iphe-mmanu." ¹⁶ Noo l'ọ g'oo-du onye mmamiphe bukwaphe g'oo-du onye-eswe. O to dudu g'aa-nọ-beru l'a nyatabuhu onye maru iphe; ophu o dukwapho g'aa-nọ-beru l'a nyatabuhukwapho onye-eswe. Mu bya ahumakwapho l'e -rwua l'ataphu be aa-tuko g'ephe ha zohakota azoha. L'ọ g'anwuhu e-gbu onye maru iphe bu g'oo-gbu onye-eswe. ¹⁷ Noo g'o gude ndu du mu ashi; kele iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a bukota mu mkpatsu-aphu. G'o ha tukoru bukotaru mu iphe-mmanu buru achi pherephere oso.

¹⁸ Iphemiphe, mu seru akanya iya l'eliphe-a bya adukota mu ashi; eshinu mu e-mechaa haaru iya onye a-nọ-tsota mu nu; ¹⁹ l'ebe ama onye obu ?ooburu onye maru iphe to onye-eswe? O le o onye ono, a-nọ-tsota mu nu ono e-nweru iphemiphe ono, mu deru ẹnya lẹ mini see akanya iya l'eliphe-a ono. Iphemiphe ono tukokwarupho buru iphe-mmanu. ²⁰ Mu bya ataaha onwomu uta su: ?Bunaa gunu be mu gudekpo seahaa akanya esese ophu kpọ lẹ mkpula ẹnyanwu-a? ²¹ Lẹ nemadzu e-gude mmamiphe iya yee nkwananya iya seebekpoo akanya; see ẹrengete iya; l'o woru iphemiphe ono, o nweru ono haaru onye eriduru aphu iya. Mu bya elee iphe ono ẹnya

huma l'ò bụ iphe-mmanụ; bya aburu ẹjo-ememe. ²² Mbụ-a; ?bụ gūnu bẹ nemadzu eseta l'akanya; yee photophoto, ọoku gude erigbu onwiya l'aphu ozi, ooje le mkpula ẹnyanwu-a? ²³ Kele anono, ọ nọ ndzu l'ophu bẹ ọ nọkota iya eje iphe-ehuka; ozi, ooje nọdu abujeru aphu duru iya; o -be l'enyashi; egomunggo ta anodudu iya l'eka lanu. Su-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe-mmanu.

²⁴ Oo ya bu l'iphe, ka ree bu ge nemadzu riye g'ọ du iya; nguje g'ọ du iya; akanya, oose eji iya epho; kele ono be mu humaru l'o shi l'eka Chileke. ²⁵ Kele-a; Chileke ta adu; ?bu onye gege erije nri? Tọo ?bu onye be ehu gege atsoje utso? ²⁶ Kele Chileke emeje g'onye du iya l'obu buru onye maru iphe; kwaa enya; teme ehu atsoje iya utso. Obenu l'onye iphe-eji be olojeru iphu ye l'akpa eku kuberu onye du Chileke l'obu. Onoya bukwarupho iphe-mmanu bya aburu achi pherephere oso.

3

Iphemiphe nweru teke emeje iya

- 1 Iphemiphe nwekwaru teke
eemeje iya;
mbu l'iphemiphe,
eeme ememe nweru
teke eemeje iya le
mkpula igwe-a.
- 2 Teke aanwu nemadzu
anwunwu du;
teke aanwuhu anwuhu
dukwapfo.
Teke eemebe iphe l'ali du;
teke aakpata iphe,
e meberu l'ali akpata
dukwapfo.
- 3 Teke eeme g'a nwuhu
anwuhu du;
teke eeme g'a ka mma
l'iphe-ememe dukwapfo.
Teke eetsukposhi etsukposhi
du;
teke aakpu-li akpu-li
dukwapfo.
- 4 Teke aara ekwa du;
teke aachi ochi dukwapfo.
Teke aagu aphu du;
teke eete ebvu dukwapfo.
- 5 Teke eetuphashi mkpuma
etuphashi du;
teke aatutukobe mkpuma
atutukobe dukwapfo.
Teke aanma akpa du;
teke eesela onwonye
azu dukwapfo.
- 6 Teke aachọ iphe achọcho du;
teke aami enya l'iphe
dukwapfo.

Teke aakwakọbe iphe
 akwakọbe dụ;
 teke eetupha iphe etupha
 dụkwapho.

⁷ Teke aalajashi iphe alajashi
 dụ;
 teke aagbakwa iphe
 agbakwa dụkwapho.

Teke aanọdu nggujungguji
 dụ;
 teke eeye onu l'opfu
 dụkwapho.

⁸ Teke eeye obu dụ;
 teke aadụ ashị
 dụkwapho.

Teke aalwụ ọgu dụ;
 teke nchị-adụ-doo
 dụkwapho.

⁹ ?Bụ gụnu bẹ onye akanya erita l'akanya, oose? ¹⁰ Mu hụmawaru ivu, Chileke boru ndiphe. ¹¹ O deru ọnya lẹ mini mee iphemiphe; ọ nọdu l'ògè iya. Ọ bya emee amadụ g'ọ riye k'ojeje. Ọle amadụ ta adudu ike maeberu iphe, Chileke meru e -shi l'ishi jeye l'eka ọ bvuru. ¹² Ophu mu maru bu l'ọ tọ dudu iphe, kabaru amadụ ree; abudu g'ehu tsoje iya utso; l'oome iphe, dụ ree teke ọ nọ ndzụ. ¹³ G'onnyemonye riye g'ọ dụ iya nguje g'ọ dụ iya; akanya, oose eji iya ọpho. Ọo ono bu iphe-oma, Chileke eme.

¹⁴ Iphe, mu maru bu l'iphemiphe, Chileke eme a-nọ ojeje. Ọ tọ dudu iphe, ee-yekwa iya eyekwa; ophu ọ dudu iphe, ee-wofu iya ewofu. Iphe, ọ gude mee ya nno bu g'amadụ hụmaje iya tsua yẹbe Chileke ebvu. ¹⁵ L'iphemiphe, dụ nụ shikpọo dūhawaa. Iphe, l'e-mechaa dū nū shikwapho dūhawaa. Ọ buru Chileke e-me g'a nyata iphe, a zoharu azoha.

Ejo-ememe, jiru mgboko

¹⁶ Mu byakwa ahuma iphe ọzo lẹ mkpula ọnyanwu-a: L'eka e gege anọdu kpee ikpe, pfuru nhamunha bẹ a gbẹ nọdu eme ejo-iphe; eka e gege anọdu eme iphe, pfuru ọto bẹ a nọkwapho eme ejo-iphe. ¹⁷ Mu bya arịa l'ime obu mu sụ: "Chileke e-mechakwaa tuko ndu pfuberekoto mę ndu ejo-iphe kpee ikpe; kele iphemiphe nweru ògè; mbụ l'iphemiphe, eeme ememe nweru ògè teke eemeje iya." ¹⁸ Mu byakwa arịa ọzo sụ: "Chileke ahujekwa nemadzu ama gude goshi phe l'ephe l'anụ-egbudu bu iphe lanu. ¹⁹ Ọo iphe, eme nemadzu emekwapho anụ-egbudu; mbụ l'ọo iphe, swiru anụ-egbudu swiru nemadzu. Ọo g'onwu egbu ophuu bu g'oogbu ophuu; ọ buru g'ophuu atụ unme bu g'ophuu atụ. Ọ tọ dudu iphe, nemadzu nweru gude ka anụ-egbudu. Iphemiphe tukururu buru iphe-mmanu. ²⁰ G'ephe ha tukururu ala eka lanu. G'ephe ha tuko shi l'ēja; ọ buru l'ēja bẹ ephe tukururu ala. ²¹ ?Bụ onye maru mę maa nemadzu alajepho l'eli eviya; k'anụ-egbudu nọdu alaję l'alį?" ²² Mu huma l'ọ tọ dudu iphe, kabaru nemadzu ree, abudu g'akanya, oose tso iya utso; kele ọwa iya bu okiphe iya. Kele-a; ?bụ onye suru iya eduphu azu g'ọ bya ahuma iphe, l'e-mechaa nwua lokotazu iya?

4

¹ Mu byakwa elee ẹnya bya ahuma mkpawere, dughbaa lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Mu bya ahuma ẹnya-mini ndu eeme mkpawere; l'ẹbe ẹphe enwe onye gberuma. Teme ndu ono, eme pẹ ewere ono nwekwarupho iphe, bu agbaru-ike pẹ; obenu ẹphebedua te nwedu onye asu pẹ gberuma. ² Mu su lẹ ndu onwu gbuwaru, bu iya bu ndu ophu nwuhuwaru anwuhu; be ẹhu kakwa utso eme lẹ ndu nokwadu ndzu nta-a. ³ O lẹ onye ophu ẹhu-utso nkiya ka k'umadzu labo ono shii bu onye ophu e teke anwukpodanu anwunwu ophu; mbu onye ophu teke ahumakpodanu ẹjo-iphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a ahuma ophu.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma l'akanya, eesekpo esese; me ophu e setawaru eseta bu ẹka o shikota bu l'ekoru nwibe onye okophoo. Onoya bukwapho iphe-mmanu; bya aburu achi pherephere oso. ⁵ Onye eswe achijeru ẹka ye l'iphe utapfu bya eria onwiya la ke mmanu. ⁶ O lẹ o bu; o kakwa ree l'eweru iphe, jiru mkpoji-ẹka lanu; ẹhu du onye obu guu; eme l'a chiru ẹka kwee l'akanya; eme g'ẹka labo ji, bu iphe, tukoru buru achi pherephere oso.

⁷ Mu byakwa ahuma iphe-mmanu ozo, du lẹ mkpula ẹnyanwu-a. ⁸ O duru nwoke, bu nkinyi, enwedu nwa nwoke; ophu o nwedu nwune nwoke. O nodu anoduje ese akanya mkpurumkpuru. Ophu ẹku, o kpataru ejijedu iya ẹpho ejiji. Ophu o teke aji-swee onwiya su: “?Bunaa onye be mu eseru akanya-a? ?Bunaa gunu be mu anashinaa onwomu ẹhu-utso egube-a?” Iphe, du nno bukwapho iphe-mmanu; bya aburu nsegbu akanya.

⁹ Adu ẹbo kakwa ree eme l'aswi nkinyi onye; kele umadzu labo a-kakwa onye lanu eseta iphe. ¹⁰ Noo lẹ teke onye lanu daru iko; onye ophuu akwolia ya. Obenu l'onye daru nu; ophu o nwedu onye kwolia ya dukwa k'ayoru oshi. ¹¹ Ozoo bu l'umadzu labo -ze l'oshi be oyi ta atsudu pẹ. Obenu l'o -buru onye lanu; ?denu g'ee-shi g'oyi ba nodu atsudu iya? ¹² Onye lanu be eemekpejekwa. Obenu ?a du ẹbo ẹbe aakpa onye? Teme okpukpu, a chiru ẹto ẹto swia be agbabu iya ta adukwa nphe.

¹³ Nwokorobia, enwedu iphe bya amaru iphe kakwa ree eme l'onye eze, nweru iphe bya aburu onye-eswe; buru opfu nkiya anu nkiya; ¹⁴ m'obeta nwokorobia ono shi l'oka-mkporo; ozoo l'unuphu ndu akpa nri futu bya abahu l'okwa eze iya. ¹⁵ Mu bya elee ẹnya huma g'onnyemonye, no ndzu lẹ mkpula ẹnyanwu-a wufutaru je awu-tsoru nwokorobia ono; mbu onye eeme g'e gude dochia ẹnya nwoke ono, nweru iphe ono. ¹⁶ Ndu wu-tsoru nwokorobia ono bukwapho aguta aguta. Obenu l'ogbo ophu e-mechaa bya nu ta abyadu ekwe l'o duru iphe, nwokorobia ono metakporo emeta ililekpo. Ono bukwapho iphe-mmanu; bya aburu achi pherephere oso.

5

Eri angu bu iphe-mmanu

¹ Makwaru gi gude eje ije me i nodu abahu l'eze-ulo Chileke. Li jeru angabe nchi l'iphe, eepfu kakwa ree eme l'i jeru egwe aja onye-eswe; kele ndu eswe ta amajekwaru l'oo iphe-aji be ẹphe eme nno. ² G'ire ba atsunukakwa ngu nko; ophu okpoma anodukwa etsu ngu gbudugbudu k'epfukebe opfu l'iphe Chileke; kele Chileke nokwa l'igwe; gubedua nodu l'eliphe-a; noo g'o gude opfu je alwa ngu ali l'onu! ³ Oo g'arwoje nrwo me oriri paa ẹka-a bu ge mkpokoro opfu apaje ẹka me e pfunuka opfu igwerigwe. ⁴ I -kwee ukwe emeru Chileke iphe; ba nokwa odu ememe iya; kele umere onye-eswe ta adujekwa Chileke ree. ⁵ O kakwa ree me

i ribuduru angu eme iphe ililekpoo; eme l'i rifuru angu ememe iya; e mechaa ophu i meeduru iya g'i pfuru. ⁶ G'ò tọ bukwa iphe, i pfutaru l'onu e-duba ngu l'eme iphe-ẹji. Ophu ị sukwa onye eje ozi l'eze-ulo Chileke l'iphe ono, i rifuru angu iya ono be ị ti madu teke i pfuru iya. Odumeka be ii-gudekwa onu pfuta iphe, e-ghu Chileke egu; l'o mebyishia eguru iphe, i shihawaa mee. ⁷ Mbụ-a; arwo ikpoto nrwọ; yee epfu ikpoto opfu tukokwaru buru iphe-mmanu. Oo ya bu le-a; tsujeepho Chileke ebvu.

Èku bu iphe-mmanu

⁸ O -duru eka ị nọ; ị huma l'e me ndu ukpa ewere l'eka ono; k'ophu bu l'e te kpejedu phe ikpe, pfuru oto; ophu e mejeduru nemadzu iphe, rwuberu iya nu; g'ò tọ dukwa ngu biribiri; kele onye ha shii be onye ozo, ka iya shii arajekwaru akpuru-nya; teme l'ọ dukwarupho ndu ozo, akaje ephenebo ono shii.

⁹ Iphe, e meberu l'egu be onyemonye atukojekwa keta oke l'urwu, du iya nu; teme onye eze nodu eritajekwapho urwu l'iphe, a kpataru l'egu.

¹⁰ Onye yeru nya l'okpoga be okpoga te ejijekwa epho. Ophu urwu ejijedu onye yeru nya l'akpa eku ejiji. Ono bukwapho iphe-mmanu.

¹¹ Èku -nodu abya; ndu e-ri iya nu abyakwapho. ?Bukwanu gunu be onye nwe iya nu erita iya; abudu g'o le iya l'nya? ¹² Onye ese akanya be mgbenya atsojekwa utso; ?me o riru nri shii; ?me o riru nwanshi. Obenu l'oke eku, onye nweru iphe kparu arwuje iya mgbenya.

¹³ O duru akpamara, mu humaru le mkpula nyanwu-a. L'eku be onye nwe iya nu kparu dobe g'o gburwashị iya ehu. ¹⁴ A nonyaa uburu bya ebuta nwoke ono; eku iya ono laa l'iswi; ophu o dudu eku iya ono ophu o doberu nwa iya; kele o bvuberu. ¹⁵ O kwa g'ò du teke o shi l'epho ne iya bu g'oo-du laa; mbu l'ọ gba eka teke o byaru; ophu o dudu akanya ono, oose ono, duru ophu oo-gude ala. ¹⁶ Ono bukwapho akpamara. Mbu l'ọ g'ò du teke o byaru bu g'oo-du laa. ?Bu urwu gunu be o ritaru l'akanya, o seru doberu pherephere; ¹⁷ yee anono, o nokotaru l'ochii l'eliphe-a mgburugburu takota kpookpookpo; bya atsukota pfupfupfu; teme e mekota iya iphe ehu-eghu?

¹⁸ Oo ya bu l'iphe, mbedua humaru l'ọ du ree; bya aburu iphe, gbaru l'ememe bu g'amadu ria g'ò du iya; ngua g'ò du iya; tusaru ehu l'akanya, oose le mkpula nyanwu-a le nwujiku olemole, oo-nọ l'eliphe-a, bu nwopu Chileke nuru iya; kele oo ono bu okiphe nkiya. ¹⁹ Teme onyemonye, Chileke nuru eku; yee iphe-enweru; yee ike, oo-gude ria ya; mbu onye duru ike nata oke ophu o keru nu iya; g'onye ono gudekwa ehu-utso see akanya, oose; l'ono bukwa iphe-oma, shi Chileke l'eka. ²⁰ Egube onye ono ta adukwa teke oobvujeru shii arị ke nwujiku olemole, oo-nọ le mgboko-a; noo kele Chileke meru; ehu-utso ji iya obu; k'ophu bu l'uzo arị udu oriri ono ta aduduru iya.

6

¹ O nwekwarupho ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula nyanwu-a. Iphe ono buru oke ivu, anyitsuta nemadzu l'erwa. ² Le Chileke emeje nemadzu g'ò nweru eku; yee iphe-edobe; teme g'ò buru onye aakwabe ubvu; k'ophu bu l'ọ tọ dudu iphe, agu iya nu, ete erwujedu iya eka. Obenu l'e mechaaru ophu Chileke ekwedu g'ò ria ya; o buchiaru onye ohozo riru iya. Iphe ono buru iphe-mmanu; bya aburu akpamara.

³ Nemadzu a-nwutachakpoo unwegirima nwu-rwua ukporo ise; bya akakpoo nka shingushingu; ole o tọ dukpoda g'ò kahabe nka; o -buru

l'o to riduru ẹku ono, o seru akanya iya ono; ọphu e liduru iya ọkpobe elili bẹ mbẹdua sụkwaru lẹ nwa, nwuhuru l'ẹpho tẹme a nwua ya ka iya mma. ⁴ L'ẹgube nwa ono bẹ iphe, ọ byaru ije iya bukwa kẹ mmanu; kele ọ tseru ishi l'abalị lashia; ẹpha nwata ono nọ l'ime ọchii phuhu. ⁵ A makwaru-a l'o toko huma-swee ẹnyanwu; ọphu ọ dudu iphe, ọ maru; ọle ọ kaepho nwoke pho enweru ẹhu-guu; ⁶ m'obetakpokwaru nwoke ono nọ ndzu noghata unu apha ise; l'ẹbe o ri ẹku, o setaru. Noo kele ọo l'eka lanu bẹ ẹphe tukoru ala.

⁷ Akanya, nemadzu esekpo esese bukwa onu bẹ a tukoru iya eseru; ọle onu teke asu-swee lẹ ya ritawaru g'ọ du iya ree. ⁸ ?Bu gunu bẹ onye maru iphe gude ka onye-eswe? ?Bu urwu gunu bẹ onye ukpa ritaru l'amaru g'eeme umere, du ree l'iphu ndiphe? ⁹ Iphe, nemadzu nwewaa enwenwe kakwa ree eme l'ọphu agu iya g'o nweru iya; obenu l'o toko rwudu iya ẹka. Ono bukwapho iphe-mmanu bya aburu achi pherephere oso.

¹⁰ Iphemiphe, du adudu nwehawaru ẹpha; tẹme iphe, nemadzu bukpo bẹ a mahawaru l'ono bu iphe, ọo-buru; ọphu nemadzu ejejedu awata abaru onye ka iya ike mba. ¹¹ Opfu -paa igwe; mkpokoro iya aka shii. Goshinu mu urwu, ẹgube iphe ono abaru nemadzu. ¹² ?Bu onye maru iphe, du nemadzu ree nta-a, ọ nọ ndzu-a; mbu lẹ nwujiku olemole, ọ nọ mkpokoro ndzu l'eliphe-a, eme pherephere g'ononyo-a? ?O dukpooru onye a-du ike karu iya iphe, e-mechaa mee lẹ mkpula ẹnyanwu-a mẹ ọ -nwuhuchaa?

7

Mmamiphe

¹ Ẹpha oma kakwa manu-mbeleke, eshi mkpo ree; tẹme mboku, nemadzu nwuhuru ka ree eme lẹ mboku, a nwuru iya anwunwu.

² Eje l'unuphu, agalaba nwuru kakwa ree eme l'eye ẹka aabo iphe. Noo kele anwuhu bu iphe, nọ swiru onyemonye. Ge ndu ọphu nọ ndzu nyatajekwa l'oo-dukwaphe pho nno.

³ Aphu kakwa ree eme l'achi ọchi; kele eeshije l'iphu, adu eji mee g'obu tusahu.

⁴ Ẹka obu onye maru iphe anoduje bu l'unuphu, agalaba nwuru; obenu l'eka obu k'onye-eswe anoduje bu l'eka eeri gwogwoo.

⁵ Angabe nchi lẹ mba, onye maru iphe abaru ngu kakwa ree eme l'angabe nchi l'ebvu, ndu eswe agu.

⁶ Ọo ge nku-agbagba anoduje agba kpitikimu kpitikimu l'oku, e shiberu ite-a bu g'ochi, onye-eswe achi aduje. Ono bukwapho iphe-mmanu.

⁷ Onye maru iphe; ọ nodu eme nemadzu ewere buakwaa onye-eswe; ọ buru ẹgube ono bẹ eri uphalazu emebi obu nemadzu.

⁸ Teke eemeghe iphe emeghe kakwa ree eme lẹ teke a wataru iya awata. Onye nweru nshirima kakwa onye eku onwiya ree.

⁹ Ta abukwaru onye obu-oku; kele ọo onye-eswe edoje opfu l'okpoma.

¹⁰ Ba sukwa: “?Bunaa gunu meru g'o gude teke ndiche ka nta-a ree?” Kele ẹgube aji ono te erwubeduru onye maru iphe.

¹¹ Ọ kwa g'enweru iphe du ree bu ge mmamiphe dukwaphe; kele onye maru iphe bẹ iphe kwewaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a. ¹² Ọo g'okpoga edomije onye nweru iya nu-a bu ge mmamiphe edomijekwaphe onye maru iphe. Obenu l'eka amaru iphe gude kangoo bu l'onye nweru mmamiphe akaje nka shii.

¹³ Leanarọ ẹn्या l'ozì, Chileke eje. ?Bụ onye sùru eme iphe, Chileke meru o gbee nggọ g'ọ pfuru nhamunha? ¹⁴ Mbọku -duru ngu ree bụ g'i tee ẹswa; teke mbọku dukwanuru ngu ẹjì g'ì nyatajẹ l'ọ kwaphọ Chileke meru mbọku ọma bya emee njọ mbọku. Ọo ya bụ l'ọ tọ dudu onye maru iphe, a-nwuru iya nù l'iphu.

¹⁵ Lẹ mkpọkoro ndzụ-a, mu dzụ-a bẹ mu hụmaakwaru iphe-a ẹphenebo. Mbụ lẹ mu hūmaru onye pfuberekoto ẹka ọola l'iphe, pfuru ọto; bya ahuma onye ẹjo-iphe ẹka ọoka nka eje emekwaphọ ẹjo-iphe, oome. ¹⁶ Ta apfubenukakwa ẹka ọto; ọphu ị manukakwaru iphe; ono bukwa eyi onwongu iyi. ¹⁷ Be menukakwa ẹjo-iphe; ọphu ị bukwaru onye-eswe. Ono e-mekwa l'ì nwuhu teke i tigi nwuhudu. ¹⁸ Iphe, ka ree bụ g'i gude ọphuu gude ọphuu; l'onye atsụ Chileke ebvu ta adukwa iphe, o byiru ẹka te ekeduru nù.

¹⁹ Mmamiphe emejekwa onye nweru iya nù g'ọ ka ụmadzu iri, bụ ishi mkpukpu okpehu.

²⁰ Ọ tọ dukwa onye pfuberekoto l'eliphe-a l'ọphu, a-sù l'ọ toko meswee iphe-ẹjì.

²¹ Ta angabẹ-dzujekwaru nchì l'iphe, ndiphe epfu; ọdumeka bẹ ịi-numakwa ẹka onye-ozì ngu akọ ngu ọnu. ²² Teme ị mawaru-a l'onwongu lẹ gubedua kọwaru ndu ọzo ọnu ugbo olemole.

²³ Iphemiphe ono bukota mmamiphe bẹ mu gude hua ya ama; mbụ lẹ mu sùru gẹ mu bya abukpoerupho onye maru iphe. Obenu lẹ mu jeru iya ememe; ọphu mu asudu iya. ²⁴ Mu maru l'iphe ono, eeku mmamiphe nọ ụzenya ụzenya; bya adu omilomi shii; k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu onye sùru iya achọ-vu. ²⁵ Mu bya aghaa iphu l'iphe edo ẹn्या; bya egbushi ikpere meahaa gẹ mu maru: ?mu a-rwavu ẹka mmamiphe? mbụ gẹ mu maru g'iphe mgboko eje ala; mu amakwarupho g'eme ẹjo-ememe; waa eme bẹbeebẹe bụ-be iphe-eswe.

²⁶ Mu hūma iphe, ka anwuhu atsọ ilu; mbụ nwanyi, obu iya bụ ọnyà; bya aburu ugbu, e gude anmata ndiphe; g'ọ chì mkpọro l'ẹka labọ k'atuphu onye ọo-buru yee ya. Ọ buẹpho onye dū Chileke l'obu bẹ a-dū ike nahu iya nù. Obenu l'onye iphe-ẹjì bẹ ọo-zụ gburumu pfurii. ²⁷ O-zì-iphe-a sukwapo: “Unu lekpodapho;” “wakwa iphe, mu rwavuru baa.” “Mu shi abujeru; mu -wota ọwa; mu eyekoberu iya ọzo; gẹ mu shi nno maru g'iphemiphe gude anwukota. ²⁸ Ọ buri teke mu achọ iya ọphu mu ahumaduru iya ono; bẹ mu hūmaru ndu dū unu labọ l'ukporo iri; ọ buri nwoke lanu kpoloko bụ onye obu guru iphóró. Obenu l'ọ tọ dudu nwanyi lanu, mu hūmaru, obu guru iphóró l'ime phe. ²⁹ Ọ buri iphe, mu chọvuru kpoloko bụ lẹ Chileke meru nemadzụ g'ọ buri onye obu guru iphóró. Obenu lẹ nemadzụ wataru akpa ẹjo ọzo.”

8

¹ ?Bụ onye a-sù lẹ ya maru iphe? ?Bụ onye bẹ iphemiphe doru ẹn्या? L'ọ kwa mmamiphe emeje g'iphu tusahu nemadzụ; mbụ l'ooomeje g'iphu gbapfube-buhu nemadzụ agbapfube.

Eme iphe, onye eze pfuru

² Mejekwa iphe, onye eze sùru g'i mee. Iphe, mu gude pfua nno bụ l'ì riburu angu l'iphu Chileke l'ii-meje iya. ³ Te erijekwa nkwoli l'iphu onye eze; ọphu ị pfujekwaru l'ẹjo-iphe; kele ọ kwa iphe, dū eze ree bẹ oomeje. ⁴ Sù-a; eshinu iphemiphe, onye eze pfuru buwaa ẹka o jeberu ọ gburu; ?bụ onye bẹ ọnu dukwanu k'asụ iya: “?Bụ gunu bẹ iime nno?” ⁵ Onyemonye,

eme iphe, eze pfuru ta adukwa iphe byaru eme iya nu. O bukwanuru onye maru iphe a-maru teke oo-me iphe, o pfuru; maru g'oo-gude mee ya. ⁶ A makwaru-a l'iphe-ehuka, nemadzu eje buwaa oke ivu, anyi erwa dapyabe iya. Obenu l'iphemiphe nwekwaru ogè; nweru g'eegudeje eme iya. ⁷ Eshinu o dudu onye maru iphe, e-me l'iphu; ?bukwanu onye a-su iya l'owa-a iphe, e-mechaa mee nu baa? ⁸ O to dukwa onye suru esede pherephere; nokwapho g'o to dudu onye suru esede ndzu iya me mboku anwuhu iya rwuepho. Oo g'o to dudu onye aagufuje g'o to jeshi ogu; me a -nodu alwu ogu-a; bu g'eme ejo-iphe ta abyadu aha ndu eme iya nu.

Ndu ejo-iphe waa ndu pfuberekoto

⁹ Iphemiphe ono be mu humaru ge mu byaru bya eworu egomunggo mu zia l'iphemiphe, eemekpo ememe le mkpula enyanwu-a. Mbụ teke ndu-ishi anoduje emekpa ndu no phe l'eka ehu. ¹⁰ Mu bya ahuma eka eeli ndu ejo-iphe. Mbụ ndu ono, shi anoduje eje nggede eje nggede alwa l'ezeulo Chileke ono; mbụ ndu ono, e shi anoduje aja ajaja l'ime mkpukpu ono, ephe shi nodu eme ejo-iphe ono. Egube iphe ono bukwapho iphe-mmanu.

¹¹ Oo kele e teke ahụ-kebedu ndu ejo-iphe ahuhù egwegwa meru iphe, o buepho iphe, jiru ndiphe obu bu eme ejo-iphe. ¹² O to dukwa m'obeta onye ejo-iphe mechakpo iphe-eji merwua ya ugbo ukporo ise; bya akaele-a nka noo odu; be mu maekwarupho l'onye atsụ Chileke ebvu be oo-karu ree; mbụ ndu akwabe Chileke ubvu. ¹³ Kele ndu ejo-iphe be o too dukwaru le ree; ophu ndzu phe etsekwa rigorigo g'ononyo. Noo l'ephe ta atsudu Chileke ebvu. ¹⁴ O dukwarupho iphe ozo, bu iphe-mmanu, du l'eliphe-a. Iphe ono buru l'o duru ndu pfuberekoto, anataje ugwo, e gege apfu ndu ejo-iphe; bya adukwarupho ndu ejo-iphe, anataje ugwo, e gege apfu ndu pfuberekoto. Ono be mu sukwarupho l'o bu iphe-mmanu.

¹⁵ Oo ya bu l'iphe, mbedua ari l'o ka ree ge nemadzu meje iya bu g'ehu tsoje iya utso. Kele o to dudu iphe, kabaaru nemadzu ree le mkpula enyanwu-a, abudu g'o riye g'o du iya nguje g'o du iya buru onye ehu atso. Oo ya bu; ehu atsokwanu iya me o -nodu ese akanya iya le ndzu owa-a, Chileke nuru iya le mkpula enyanwu-a.

¹⁶ Teke mu shi woru egomunggo mu zia l'amaru iphe, bu mmamiphe yee ele enya l'akanya, amadu ese l'eliphe-a; mbụ l'akanya, oosekotaje eswe l'enyasi; mgbenya te eshitadu iya enya; ¹⁷ be mu byaru ahuma iphemiphe, Chileke meru; bya amaru l'o to dudu onye iphemiphe, eme le mkpula enyanwu-a byaru edo enya. Nemadzu a-tukokwa ike iya mekota g'o doo ya enya; ole o to dudu onye a-du ike arwavu iya l'eka. Onye mmamiphe -suchakponu le ya maru iya be o too dokwanu iya enya okpobe edodo.

9

¹ Mu bya atuko iphemiphe ono ria bya elechaa ya enya maru l'onye pfuberekoto; me onye maru iphe; me iphemiphe, ephe eme tukoru dukota l'eka Chileke. Tem e ophu o dudu onye amaje ophu e doberu iya ?bu nyemobu too ndumashi? ² G'ephe ha bu iphe lanu anwukota l'ehu phe; mbụ onye pfuberekoto me onye ejo-iphe; onye eme ree me onye eme eji; onye aaso nsò me onye a ta sodu nsò; me ndu agwa iphe; me ndu ta agwadu. Oo g'oonwu l'ehu onye du ree bu g'oonwu l'ehu onye iphe-eji. O buru g'oonwu l'ehu onye guru enwa bu g'oonwu l'ehu onye atsụ ebvu agu enwa. ³ Waa iphe, bu ejo-iphe, du l'iphemiphe, anwukota le mkpula enyanwu-a baa. Iphe ono bu l'onymonye bu iphe lanu anwukota l'ehu phe. Tem e ophu

ka njo buru l'obu amadu buepho ejo-iphe jiru iya; teme eme iphe eswe nodu aduje phe l'obu eka ephe no ndzu; ole e -mechakwa-a, onye ono alakwaa maa. ⁴ Ole o bu; onyemonye, nokpo ndzu be nweekwarupho iphe, oole enya iya. Le nkuta, no ndzu kakwa oduma, nwuhuru anwuhu mma. ⁵ Kele ndu no ndzu maru l'ephe e-mechaa nwuhu anwuhu. Obenu le ndu nwuhuru anwuhu ta aduedu ophu ephe maru. Ndu nwuhuru anwuhu te enweedu obunggo; teme ophu a nyataeduru phe ililekpoo. ⁶ Nyemobu onye ono; yee ndumashi iya; me okophoo ya g'ephe ha tukowaru phukashihu. Ophu o duedu iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a, eka iya dukwadu.

⁷ Oo ya bu; g'ehu tsoje ngu utso me i nodu eri nri ngu. Teme l'iimeje eswa l'ime obu ngu me i nodu angu mee ngu; kele o kwa nta-a be iphe, iime du Chileke ree. ⁸ Yejekwa uwe, acha phuuphuu tekenteke; ophu manu, eshi mkpo abvujekwa ngu abvubvu l'ishi. ⁹ G'ehu tsoje ngu utso gu le nyee ngu ono, i yeru obu ono; jeye g'unu a-no-bekporu ndzu le mkpokoro ndzu-a, Chileke nuru ngu le mkpula enyanwu-a. Mbụ le mkpokoro mboku-mboku ono, Chileke nuru ngu ono; waa akanya, iisegbu onwongu le mkpula enyanwu-a be bukwa ehutu-utso ono, bu okiphe, i ketaru iya. ¹⁰ Iphe, eka rwubekporu ngu l'ememe; gude ike ngu l'ophu mee ya; kele ali-maa, bu eka iije be ozi ta adudu; ophu achu idzu iphe, ee-me adudu iya; teme ophu mmamiphe yee nkwamenya adukwa iya pho.

¹¹ Su-a; mu humakwarupho iphe ozo le mkpula enyanwu-a. O to budu onye ka oso agbataje oso; ophu o budu onye okpehu ka be alwukpeje l'ogu. Teme ophu o budu onye maru ekwo kachaa enweru nri; ophu o budu onye maru iphe kachaa enweru iphe; ophu o budu onye kachaa amaru ekwo be eemejeru iphe-oma. G'ephe ha be eso yee ehenu tukoru etsokota. ¹² Ozokwapho bu l'o to dudu onye amajeru teke oo-byaru iya. Oo g'eegudeje ejo ugbu nmata ema-a; bya aburu g'aagbabeje onya nmata enu-a bu g'ejo mboku adapfuje ndiphe; mbu l'oozujee phe pho gburumu pfurii teke ephe te eledu enya iya.

Mmamiphe kakwa eme eswe ree

¹³ Mu byakwapho anodu le mkpula enyanwu-a huma iphe, mmamiphe meru; o du mu biribiri. ¹⁴ O duru mkpukpu lanu, ha nwanshii, nonu; o buru-a nwa umadzu olemole bu iya. Onye eze, okpehu du shingushingu bya afuaru mkpukpu ono; bya egude ojogu iya no-pee ya mgburugburu; bya akpo-chia ya mkpo-chi. ¹⁵ O dukwanuru nwoke lanu, bu le mkpukpu ono. Nwoke ono akpa nri; ole o bu onye maru iphe. O buru iya mechaaru gude mmamiphe iya dzoo mkpukpu ono. Ole o to dudu onye nyatajeru nwoke ono, akpa nri ono. ¹⁶ O buru iphe ono meru g'o gude mu su le mmamiphe kakwa okpehu ree. Ole onye ukpa be a taa gubejedu mmamiphe nkiya iphe; ophu o dudu onye angaje nchi l'opfu iya. ¹⁷ Onye maru iphe -too nwehu pfua opfu be o kakwa ree g'i ngabe iya nchi eme le gbagbagba, onye-ishi ndu eswe ara. ¹⁸ Mmamiphe kakwa ngwogu ree. Obenu l'onye iphe-eji lanu emebyijekwa iphe, du shii.

10

¹ Ijiji, nwuhuru anwuhu -daba le manu-mbeleke be oomeje iya l'ooshi tukurubaa. Noo g'umere onye-eswe; g'o hahabe nwanshii emeje mmamiphe yee akwabẹ ubvu g'o to du iphe, oo-bu.

² Egomunggo onye maru iphe emeje iya g'o mee iphe, pfuru nhamunha; obenu l'onye-eswe be egomunggo iya emeje l'oome ekicha ekicha. ³ O to

dudu m'obeta o buru le gbororo be onye-eswe eje ije; l'oogoshiepho le ya bu itorito; mbu l'onodujeepho egoshi onyemonye le ya bu idokpamkpata.

⁴ O -buru l'onye bu ishi be i meru; ehu wata egu egu; ta agbeshikwa l'eka i no su l'ilawa. Jichikwaa obu oyi; noo l'odoo emeje g'a palia pazeta.

⁵ O nweru ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula enyanwu-a. Iphe ono buru emeswe, shi l'eka onye bu ishi. ⁶ Aagbeje bya ewota onye-eswe je edobe l'onodu, ha shii; bya ewota onye nweru iphe dobe l'onodu, ha nwanshii. ⁷ Mu humaru eka o gbè buru ndu bu ohu gbè ndu l'eli inya; ndu bu unwu eze gbèchia gude okpa eje ge ndu bu ohu.

⁸ Su-a; o kwa onye buru nsu e-mechaa dalahu le nsu obu. O buru onye epyo mgbaka igbulò be agwo ataje. ⁹ O kwa onye akukposhi mkpuma be oomekaje iphe. O buru onye awa nku be anoduje ezeru mgbabahu iya.

¹⁰ O -buru l'ogbunku ta atsudu nko; ophu onye awa nku abaduru iya ababa be oo-tukoje g'ike ha iya egbu; teme l'o gbufu nku onya. Obenu l'o kwa mmamiphe emeje g'iphe, nemadzu eme nweru iya ishi. ¹¹ Onye egudeje omamanshi eme g'agwo ta ata eru -gbè haa ya; o taada teme o meahaa ya be iphe, oome buanaa ke mmanu.

¹² Opfu, shi onye maru iphe l'onu emeje g'a kwabe iya ubvu. Obenu l'onye-eswe bu iphe, o pfutaru l'onu egbuje iya.

¹³ Iphe, onye-eswe saru onu wata epfufu abujeru iphe, enweddu ishi. Teke o pfugheru iya epfughe; iphe, o pfushiru aburu beriberiberi iphe, adudu iphe, o bu. ¹⁴ Opfu onye-eswe be anoduje anwushi anwushi. O to dudu onye maru iphe, e-me l'iphu. Ebe o dudu onye adu ike akaru iya iphe, e-mechaa mee nu me o toepho azu.

¹⁵ Nsegbu akanya, onye-eswe ese emeje ike abvu iya; o to maeduru uzo unuphu.

¹⁶ Su-a; nshio oha ophu bu nwatanshii bu eze phe; teme ndu-ishi l'oha ono buerupho gwogwo be ephe agbeshije l'utsu eri. ¹⁷ Ehu-utso be a gokwanuru nu oha ophu eze phe shi l'oke unuphu; teme ndu-ishi l'oha ono buru ndu eri iphe l'orwuberu iya; ndu eri iphe g'ehu shihu phe ike; ndu abuedupho olwe-kporokporo be ephe bu.

¹⁸ Onye enyiru be ulo iya ezejekwa kpuru. O buru teke o jiru eka ye l'iphu utapfu be ulo obu awataje eshi eshi.

¹⁹ Obo-iphe bukwa iphe, aabo-dojeru iya bu g'e mee kwakiri kwakiri. Mee buru g'ehu tso utso be aang-dojeru iya. O bekwanu l'oo okpoga bu eka iphemiphe jeberu o sibe ishi.

²⁰ Su-a; ta adukwa teke aa-nonye l'i phuahaa onye eze iphu; o rwuhaa o buru l'ime obu ngu. Ebe o dukwa teke aa-nonye g'i ndu l'ime ulo ngu su l'iiphu onye nweru iphe iphu. Noo le nwenu, ephegbaa ephephe; me iphe ozo, nweru nkù be a-turutakwa iya je edooru iya.

11

Umere onye kwaru enya

¹ Woru nri ngu chie le mini; kele a -noepho ujiku olemole be ii-huma iya-a. ² Hata iphe ngu keeru umadzu esaa; mbu-a; keeru iya umadzu esato; kele i ti madu ejo-iphe, e-mechaa nwua l'eliphe-a.

³ Igwe -rwua ji ali be oodzejeru eliphe mini. Oshi, daru adada -daru laa l'uzo ndohali-o; o daru laa l'uzo isheli-o; o buepho eka iya ophu o daru laa be oo-ze. ⁴ Onye eme ele pherephere be ta akobekwa iphe l'ali. Ophu onye ele igwe enya l'iphu adukwa iphe, oo-meta l'opfu iya. ⁵ Oo g'i ti madu uzo, pherephere eshije; ophu i madu ge nwaswa eshije kpua l'epho ne iya-a; bukwapho g'iphe, Chileke eme tee dodu ngu enya; mbu Chileke, meru

iphemiphe. ⁶ Kua mebyi iphe, ìiku akùku l'ùtsu. Ọphu i dobekwa ẹka doo l'ùzenyashi; ẹke ì tì madu ọphu e-mechaa dù ree. ?Bù ọwa-a; tọo ọphuu; tọo ẹphenebo e-mechaa dukota ree?

⁷ Ìphóró dù ree; ẹme ẹnyanwu nọdu aduje ree ele ẹnya. ⁸ Nemadzu -dzukpoo ndzu nọo apha olemole; g'ọ nọhabe; g'ẹhu tsoje onye ono uto l'apha ono g'ọ hakọta. G'ọ nyatajẹkwa nchi ejihu iya; ẹke mbọku k'ono adukwapho igwerigwe. Iphemiphe, abyakpoo ememe tukokwaru bukotaru iphe-mmanu.

Anyata Chileke l'okorọbya

⁹ G'ẹhu tsoje ngu uto; gube nwokorọbya; teke ì bù okorọbya. Tejekwa ẹswa teke ẹhu nwata dukwadu ngu. Iphe, ìi-nọdu etso bù iphe, obu ngu pfuru ngu; yee iphe, i gude ẹnya ngu huma. Ọle ọo g'ì nyatakwa l'iphemiphe ono be Chileke e-mechakwaa kpee ngu ikpe iya.

¹⁰ Ọo ya bù; haa ayọ oshi l'ime obu ngu! Tuko iphe, egburwashì ngu ẹhu g'ọ ha gwobekota; ẹke abụ okorọbya; yee teke okpehu ngu dzuru edzumedzu tukokwaru buru iphe-mmanu.

12

¹ Sù-a; nyatakwa onye meru ngu nù teke ì bukwađu okorọbya; ẹme ejo mbọku ono erwua; mbù apha g'apha ono, ìi-wata epfu sù: "Iphemiphe-a ta aduekwa ọphu atso mu uto." ² Teke ono be ẹnyanwu a-wata ngu adu inyeku inyeku. Ìphóró l'ọphu; me ọnwa; waa kpokpode atukokwapho dù ngu inyeku inyeku. Teke ono be mgboko a-dù g'ẹka igwe dzechaaru mini; urwukpu gbakahu. ³ Teke ono be ndu eche unuphu nche a-wata aphu kpaakpaakpaa. Ẹme umadzu labo ono, bù oke, dù ike ono awata eje ephuru ephuru. Ndu egwe iphe egwegwe egwebuhu iya; noo ẹke ẹphe ta aduedu igwerigwe. Ẹme ndu ono, agbeje le windo pyofu ẹnya ono awata aphu ragaraga.

⁴ Teke ono be aa-guchishi oguzo, nọ l'uzo, e shi abahu le mkpukpu. Iphe, eegwe egwegwe adahaa ngu inchi inchi. Teke ono be nemadzu e-tehujẹ me iphe-odu ha ẹnu. Ọle olu ebvu phe a-nọduje ada iya ẹnyi ẹnyi. ⁵ Teke ono bù teke amadu atsuwa iphe, ha l'eli ebvu; bya atsuwa ebvu iphe-ẹhuka, nọ l'uzo; mbù teke oshi alumundu atu ige; ẹme igube nọdu akpuwa rigorigo; ẹme ọphu ẹgu ejepfu nwanị aguhedu. Noo teke nemadzu a-tuchi lashi ẹka ọo-nọ ojejeje; ndu akwa iya nù e-tsoru gbororo erwu erwubvu iya. ⁶ Nyatakwa onye meru ngu nù; ẹme l'a ghabua udo, e gude mkpola-ochaa swia; mbù ẹme l'a tukpo ochi mkpola-ododo, eegudeje ese mini le welu ono. Nyatakwa iya; ẹme l'eetsukposhia ite-mini, eesejeru mini obu ye; mbù ẹme l'eemebyishia igwe, eekobeje eri ono, e gude ese mini le welu ono. ⁷ Noo teke ogwehu, bù eja alì a-laphu azu l'ẹja alì ẹka o shi; unme ndu alapfu Chileke onye nuru iya nù.

⁸ "Sù-a; iphe-mmanu yee iphe-mmanu bù iphe-mmanu. Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanu!" Noo olu mube O-zì-iphe.

Mkpochi-ishi iya

⁹ Sù-a; onye ziru iphe-a ta abulekwa-a l'ọ maru iphe; obenu l'o meru ndu ozo ẹphe nwuta iphe. Ọ riru oriri bya avo iphe avovo; bya anmaa etu etu doo giriri. ¹⁰ O-zì-iphe ono toru nwehu hoo opfu, rwuberu l'epfupfu ahoho; k'ọphu bù l'iphe, o deru pfuru nhamunha bya aburu okpobe opfu. ¹¹ L'opfu onye maru iphe adujekwa ge mpyipyi oshi, unwu-eswi egudeje eche eswi.

Teme ẹtu ẹtu, Onye Eche Aturu ono nmashiru kùbe nọdu angubajeeppo anguba gẹ nggu, a kpọberu kpọshia ike.

¹² Ọo ya bụ; nwa mu; g'iphe ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụkwaru iphe, a-nọdu alọ ngu ẹka lẹ nchị. Aa-nọdukwa ede ẹkwo, dọ igwerigwe igwerigwe; ọphu e debuhudu iya edebuhu. Obenu l'anwunuka ẹkwo emejekwa gẹ nemadzụ kpọjohu.

¹³ Nta-a bẹ a tųkowaru iphemiphe nųmakota. Waa iphe, bụ mkpọchishi iya baa: Tsųje Chileke ebvu meje iphe, ọ sųru g'i mee; kele ọo ya bụ iphe, rwuberu amadų l'ememe. ¹⁴ Kele iphemiphe, nemadzụ eme bẹ Chileke e-mechakwaa kpee ya ikpe iya; mekpoo iphemiphe, nemadzụ mekọtaru l'edomi; me ndu ọphu dọ ree; me ndu ọphu dọ ẹji.

Èkwò Ebvú Sólomõnu

¹ Ebvú, kakõta ree l'iphe,
bù ebvú, a gùru agùgu,
bù iya bù ebvú òphu
Sólomõnu gùru.

Iphe eepfu l'òkpoku ibe eze

² Ò dù mu g'a sù l'ii-tsutsu mu
ònu;
kèlè n-yemobu ngu kakwa
mèè eme èhu-ùtso.

³ Manù, ì nyìru eshikwa
mkpò shii.

Èpha ngu tùko èkameka
ngaa g'èka manù,
eshi mkpò wùshihuru.

Ò bùru iphe ono kparù iphe,
ùnwumgboko yeru
ngu obu.

⁴ Duta mu; g'anyi tùgbu-kebe!

Eze bè dubatawaru mu l'ùlo
iya;
mbù l'èka anyi a-nòdu;
èhu atsoo anyi ùtso;
anyi etee èswa ngu;
bya abùru èka anyi
a-tùko nòdu jaa
n-yemobu ngu ajaja
jaghata g'aajajè mèè.

Ò gbarùpho g'ùnwumgboko
yeje ngu obu!

⁵ Unubè ùnwada Jierúsalemù;
a makwarù-a lè mu eji uji;
òlè mu dùkwanu ùbvù
l'ènya.

Mbù lè mu jitabekwaru uji
g'ùlo-èkwa ndu Keda;
obenu lè mu dùkwanu
ùbvù l'ènya g'èkwa,
Sólomõnu gebegbaaru
l'ùlo iya.

⁶ Unu ta anòdukwa ele mu
phòrìphori opfu l'anwù
chiru mu;

jasù mu nòdu eji uji;
Ò kwa l'èhu, eghe unwune
mu eghe meru g'o gude
èphe nwuru mu yee

gẹ mu nõduje l'ozì
 opfu-vayìnu
 mkpùrumkpuru;
 ọphu ọ dudu teke ọzo
 dọjeru mu k'eleta
 onwomu ẹnya.

7 Gube onye mu yeru obu;
 kanuru mu ẹka iicheje
 aturu ngu!

Yele ẹka ìidobeje aturu ngu
 ọbu l'echi-eswe g'ẹphe
 tuta unme!

Gẹ mu te ejeshi anodu
 aghaphe gẹ nwanyì
 ovuoba l'odu aturu
 ndu ọzo.

Iphe nwoke ono epfu

8 Gube nwanyì ọphu bu ngu
 kakota ama mma l'iphe,
 bu unwanyì g'ẹphe ha;
 ọ -buru l'ì tì madu ọzo;
 tsopyabeephò owere
 aturu ono;
 l'ì je echee unwu-eghu ngu
 le mgboru ọlo-ẹkwa
 ndu eche aturu ono.

Eze egoshi n-yemobu iya

9 Iphe, mu a-turu gube onye
 ono, du mu l'obu yeru;
 bu ada-inya, nõ l'ugbo-inya
 Fero.

10 Asha ngu be iphe-nchi,
 i yeru meru;
 ọ nõdu ama ntumatu.

Iyagba, i doru l'olu be
 kwekwaru ngu ntumatu.

11 Anyi e-gude mkpola-ododo,
 a tugbaru mkpola-ochaa
 paapaa metaru ngu
 iyagba.

Nwanyì ono arì

k'onye o yeru obu

12 Eze nõro l'aguga teburu iya;
 mkpo manu-nadu,
 mu nyiru bya avoo
 ekameka pfurupfuru.

13 Onye mu yeru obu du mu
 g'unwu meru,
 eshi kwekweekwee,
 mu tu-koberu l'obu.

14 Onye mu yeru obu du mu pho

gẹ jipfujipfu okoko hena,
ama ntumatu,
shi
l'opfu-vayinu ndu Enu-Gedi.

Iphe nwoke ono epfu

15 Gube onye ono,
mu yeru obu ono;
ị dukwa ùbvù!
Ire-lanụ opfu; ị dukpoo ùbvù
ọkpobe adudu!
Enya ngu dūepho g'enya
ndo-nwenu.

Iphe nwanyi ono epfu

16 Gube onye mu yeru obu;
iphe, ịmakwanu l'ọo mma!
Ị dū k'eye obu eviya eviya!
Eka anyi azeje aze dū ke
kpuchikala.

Iphe nwoke ono epfu

17 Oswebe, anyi gude gbaa uko
anyi bụ oshi sida.
Oshi, anyi swebushiru iya bụ
oshi payinu.

2

1 Mu dukwa g'okoko ị nsuda
Sharonu;
mu dukwapho g'ojimbvu,
jashiru ị nsuda-ùbvú.
2 Ọ bụ egube ono abujeru;
ojimbvu yele óbvú -nọgbabe;
l'ọ kakota phe ama mma-a;
bụ g'onye ono,
dū mu l'obu ono kakota
unwumgboko ọzo
ama mma g'ephe ha.

Iphe nwanyi ono epfu

3 Ọ kwa egube ono,
udara akakotaje ama mma
l'iphe, bụ oshi,
nọ l'oswa bụ g'onye ono,
mu yeru obu ono
esengoje l'echilabo
unwokorobya ọzo.
Obujeru mu -nọdu iya ị
mkpula l'ootso mu
ntumatu;
teme akpuru iya nọdu
atsojekwa mu pho
utso.
4 O dutaru mu je l'ulo eka a nọ

eri nri ọbo-iphe.
 Iphe, o gude mee g'obu shihu
 mu ike bu obu,
 o yeru mu.
⁵ Gudenụ akpuru vayinu,
 e gheru egheghe mee
 g'ike dụ mu.
 Teme l'i gude udara mee
 g'obu shihu mu ike;
 kele mu avehuakwa avehu
 l'obu, mu yeru ngu.
⁶ Ẹkicha iya be o yeru mu l'ishi;
 bya rikua mu ẹkutara iya.
⁷ Unube unwada Jierusalemu;
 unu kwee mu ukwe l'unu
 ta akpatsudu n-yemobu
 jasụ l'ọ bya l'onwiya;
 kele n-yemobu be bukwa
 g'eedoje ọkpa anigo-a;
 me ọkpa ele-a bu
 g'eedoje iya.
⁸ Ngabekpodapho!
 Ọ kwa olu onye mu
 yeru obu be mu
 anụ nno!
 Lenu g'o gude apfu shoshoo
 apfughagbaa ubvu
 ubvu;
 awu wugelengu wugelengu
 awughagbaa obvu
 obvu agba abyapfuta mu.
⁹ Onye mu yeru obu dukwa
 g'anigo; ọzoo ge nwele.
 Lenu; ọ nọakwa l'azu igbulọ
 anyi;
 pyofu enya le windo enyo
 swiri.
¹⁰ Onye mu yeru obu sukwaru
 mu:
 "Gbeshi gube onye dụ mu
 l'obu;
 mbu gube onye ono bu
 nwoma-mma mu;
 tsonuru mu!
¹¹ Hụmanu! Udzumini
 ghaakwaru;
 igwe buwa mini;
 udzu-mini laa.
¹² Okoko atushiakwa ige le
 mgboko.
 Teke aaguje ebvu rwuakwaru.
 A nọdu anuwaa ọrà kerekete
 l'alị anyi.

13 Oshi figu watakwaru amị
mebyi.

Mkpọ ige, vayinu tushiru
emee ekameka;
ọ tuko eshikota
kweekweekwee.

Gbalihu; gube onye mu yeru
obu! Bya!

Ọ-ma-mma mu;
gbeshi g'anyi je!"

Nwoke ono su:

14 Jiko gẹ gube nwando-nwenu
mu, nọ lẹ mgbaka
ikelepfumu mkpuma;
mbụ gube onye domiru
onwongu lẹ mgbawara,
nọ l'eli úbvú;
jiko menaa gẹ mu hụma
iphu ngu!

Jiko pfunuru opfu yeru mu;
kele opfu ngu atsoje
mu uto.

Atatiphu ngu nọdu ama
ntumatu.

15 Gudekotaru anyi uphega
ono nta;
mbụ unwu uphega ono,
anọduje emebyishi
vayinu ono;
kele vayinu anyi
wataakwaru amị
mebyi.

Iphe nwanyi ono epfu

16 Onye mu yeru obu bụ nkemu;
mu buru nkiya;
mbụ onye ono,
eche aturu iya l'eka
ojimbvu kuru;
17 gbiriri jasụ l'uzenyashi;
mbụ teke
onyonyo-anwu ta aduhedu.

Jiko gube onye mu yeru obu;
ghakobe pfukwaa
ke shooshoo egube ono,
anigo me ele nshii
apfuje l'eka úbvú dụ
kpokoro kpokoro
kpokoro ono;
lwapfuta mu.

3

*Nwanyị ono achọ
onye o yeru obu*

¹ L'enyashi bẹ mu azẹkotaje
l'iphe azẹ mu gude egomunggo
achọ onye mu yeru obu;
ọle mu chọru iya nta
chọo imo;
ọphu mu ahụmaduru iya.

² Mu sụ: "Nta bẹ mu a-gbeshi
tsoru ọma mkpụkpu;
mbụ tuko ọma gbororo;
mẹ edupfu jekota;
achọ onye ono,
mu yeru obu ono."

Ọ bụru nno bụ gẹ mu
lekotaru ẹnya iya;
ọphu mu ahụmaduru iya.

³ Anyi lẹ ndu nche ẹnnyashi
dzuda;
teke ẹphe tsoru ọma
mkpụkpu ejephe.

Mu jia phẹ sụ: "Unu
levukporu mu onye
mu yeru obu?"

⁴ Mu gharibeeru phẹ phọ
nwanshii;
mu hụma onye ono,
mu yeru obu ono.

Mu tū iya gburumu;
ọphu mu
ekweedu iya ahaha.

Mu kpua ya gbiriri jasū mu
kpū-rwuta iya ọlo ne mu;
mbụ kpū-rwuta iya mkpuru
onye tsuru ime mu.

⁵ Unubẹ unwada Jierúsalemụ;
unu kwee mu ukwe
l'unu taa kpatsudu
n-yemobu mu;
ọphu unu emetedu iya
lẹ mgbenya jasū l'ọ
bya l'onwiya;
kele n-yemobu bukwa
g'eedoje ọkpa anigo;
mẹ k'ele-a bụ
g'eedoje ọkpa iya.

Alwalwa onye eze ono

⁶ ?Bụ onye shi l'echiegu eje
abya phọ;
dụ g'eka ẹnwuru-ọku akpụ

- tụutuutuu phọ?
 Mbụ onye a wụru mēru mē
 isensu, e gude iphe,
 eshi kwẹekweekwee,
 ndu agba nghọ,
 ere ire mee.
- ⁷ Lenu-o! Ọ kwa iphe,
 Sólomọnu zẹ bẹ a pa
 abya phọ!
 Ndu edu iya nụ dụ ụkporo
 ndu ojọgu ẹto,
 a gūtaru l'iphe,
 bụ ndu kachaa aburu
 mkparawa lẹ Ízurelu.
- ⁸ Ẹphe tukururu turu
 ogu-echi phẹ l'upfu;
 tēme ẹphe bụkotaru ndu
 k'ogụ doru ẹnya.
 Mbụ l'ẹphe tukururu turu
 ogu-echi phẹ l'upfu;
 kwabẹru ẹjo-iphe a-nwu
 l'enyashi.
- ⁹ Eze Sólomọnu metaru onwiya
 iphe, e gude apa eze.
 Oshi, o gude mee ya bụ
 oshi, shi l'úbvú úbvú
 Lébanọnu.
- ¹⁰ Ọkpa iya bụ mkpọla-ọchaa
 bẹ o gude mekọta iya.
 Oshi-ẹhu iya, ẹka aadakobeje
 adakobe bẹ e gude
 mkpọla-ododo wụa.
 Ẹka aanọduje anọ bẹ e
 kwekotaru ẹkwa,
 eji g'ube.
- Ime iya bẹ a phushikotaru
 ẹkwa, amakọta mma;
 mbụ ẹkwa,
 ụnwada Jierúsalemụ
 kpashiru gude
 goshi n-yemobu phẹ.
- ¹¹ Unu wufuta-o;
 unubẹ ụnwada Zayọnu;
 unu bya ahuma ẹka
 eze Sólomọnu kpu
 okpu-eze iya;
 mbụ okpu-eze ono,
 ne iya kpuberu iya
 mbọku ono,
 ọ luru nwanyị ono;
 bụ mbọku,
 ẹhu tsọru iya ụtso ono!

4

N-yemobu nwoke ono

- ¹ Iphe, ì òkwanu l'òò ùbù;

    gùbe onye ò mu l'òbu!

Iphe, ì òkpokwana l'òò ùbù!

Ènya ngu ono,

    ì phuchiteru ẹkwa ono

    òpèpho gẹ kẹ

    ndo-nwènu

Ègbushi ngu tọko ejigbaa

    g'ẹka egbu òzeberu shi l'eli

    ùbù Giladu awù-zeta.
- ² Eze ngu achapho

    pemu pemu g'igwe aturu,

    e bushigbaaru ẹjì k'òphúú;

    bya awua ya ẹhu;

    ẹphe tọko shi l'ẹka ono

    awufuta.

G'ẹphe ha tọko chigbaaru

    unwu ẹbo ẹbo;

    ọphu ọ òdu mẹ nanu,

    gba ẹka nwa.
- ³ Ọgbonu ngu ẹphenebo tọko

    nwua kẹ pfiu g'oghu

    uswe.

Ọnu ngu l'onwiya tọko

    ama ntumatu!

Agbagba nchi ngu,

    ì phuchiteru ẹkwa

    yeru ọdara,

    e buwaharu ẹbo.
- ⁴ Olu ngu mitaru ogologo

    g'ulo-eli, Dévidi kpuru,

    bù ẹka eedobeje ngwogu.

Ọo l'igbulọ iya bẹ e kokaaru

    iphe,

    eegudeje ezeru ndzu l'ogu,

    ò unu labọ l'ukporo iri.

Ndu ojogu egudeje iya

    ezeru ndzu l'ogu.
- ⁵ Ẹra ngu ẹphenebo ò

    g'unwu umoro labọ.

Mbù g'unwu umoro,

    a nwuru ẹbo,

    bupho ẹka ojimbvu ò

    bẹ ẹphe anọduje

    akpa nri.
- ⁶ Mu e-je anọdu l'eli ùbù,

    a dzaru oshi meru;

    mekwapho l'eli-òbù,

    a dzaru isensu;

    jeye l'uzenyashi;

- teke onyonyo-anwu
aduedu.
- 7 Gube onye du mu l'obu;
i bukwa nwomarima;
mbu l'o to nwedu eka
ntucha du ngu l'ehu
me nanu.
- 8 Gube nwanyi,
mu luru k'ophuu;
shi l'ubvu ubvu Lebanonu
tsoru mu!
Jiko shinu l'ubvu ubvu
Lebanonu tsoru mu
g'anyi je!
Ngwa; gbenu l'eli ubvu
Amana nyizeta!
Shiro l'eli ubvu Seniru,
bu iya bu
mkpokponu ubvu
Hamonu lufuta;
mbu eka ono bu
ogba oduma ono;
eka agu edomishije
onwophe.
- 9 Gube nwamgboko,
mu luru k'ophuu;
bya aburu nwune mu;
obu, mu yeru ngu
hatakwaru mu meji.
Enya, i leri mu mgbo lanu;
me iphe-olu,
i tukporu l'olu;
be i gudeepho hata
mu meji.
- 10 Lewaro ge n-yemobu
ngu aatso-beru utso;
gube onye bu nwamgboko,
mu luru k'ophuu
bya aburu nwune mu.
N-yemobu ngu kakwa mee
atso utso.
O bukwarupho nno bu ge
manu,
i nyiru kakotakwapho
manu ozo eshi mkpo.
- 11 Gube nwanyi,
mu luru k'ophuu; opfu,
eshije ngu l'onu futa
anoduje atso ge
manu-enwu,
shi l'ebakala-enwu
atada.
Ire ngu bu mini era-eswi;

waa manụ-ẹnwu
 jiru iya.
 Uwe ngu eshi
 kweekweekwee
 g'úbvú úbvú Lébanõnu.
 12 Gube onye bụ nwanyị,
 mu luru k'òphúú;
 bya aburu nwune mu;
 ì dọepho gẹ mgbabu,
 a tų-chiru atų-chi.
 Ì dų g'òbvú, anwushi mini,
 e kpuberu iphe;
 mbụ g'ogba-mini,
 a dọberu iphe.
 13 Ụdara, amishi akpuru,
 dų ree bụ iphe,
 jiru mgbabu ngu.
 Oshi hena;
 mẹ nadų jikwaphọ
 mgbabu ngu ono ejiji.
 14 Oshi nadų;
 mẹ ophu aza safarõnu
 dų iya.
 Oshi kalamõsu;
 mẹ oshi sinamõnu
 dųkwa iya phọ.
 Iphe, bukpuo oshi isensu,
 dų iche iche pfuru
 iya.
 Meru; mẹ alowe;
 mẹkota oshi,
 eegudeje eme iphe,
 eshi mkpọ
 pfukotakwaru iya phọ.
 15 Ì bụ ogba-mini, doru risaa;
 nọ l'ime mgbabu;
 tẹme ì bụru wẹlu-mini,
 l'anụ ndzụ;
 bya aburu nggele,
 shi l'úbvú úbvú
 Lébanõnu asoshihu.
 16 Gube pherephere ụzo isheli;
 tehu etehu!
 Watanụ ezizi;
 gube pherephere ophu
 shi l'ụzo ndọhali!
 Unu bya ezia lẹ mgbabu
 mụ-a;
 gẹ mkpọ iya atụko mgboko
 vọo pfurupfuru!
 Jiko batanu lẹ mgbabu ngu
 gube onye mu
 yeru obu;

bya awọta akpuru-iphe,
a kuru iya ọphu kachaa
ree ria.

5

Ọnu nwoke yẹe
nwanyị ono eye
1 Gube nwanyị, mu luru k'òphúú;
bya aburu nwune mu;
mu bataakwaru lẹ mgbabu
mu ono.
Mu hekoakwaru ùnwù
mẹru mu;
mẹwaro ùnwù ọzo,
eshigbaa kwẹekweekwee.
Mu riakwaru manụ-ẹnwu
mu; yẹe ẹbakala iya.
Mẹe mu; yẹe mini ẹra-eswi
mu bẹ mu nguakwaru.
Unu ria ngụa;
unubẹ ndu ọnyà!
Unu ngụa ngụta ike unu;
unubẹ ndu yeru
onwunu obu!
2 Mu eku mgbenya;
obenu l'obu mu
nwụ ẹnya.
Ngabekpodapho!
Ọ kwa onye mu yeru
obu akụ ẹka lẹ mgbo sụ:
“Guharu mu ọzo;
gube onye dụ mu l'obu;
bya aburu nwune mu;
gube onye bụ
nwando-nwenu mu;
bya aburu onye nkemu,
ntucha adudu l'ẹhu!
Kele iji dawarụ kpua mu;
ishi dụwaa mu
minimini.
Egbushi mu bẹ iji ẹnyasi
meakwaru;
ọ bukotarụ mini.”

Ọnu, nwanyị ono eye
3 Mu yefuakwaru uwe mu.
?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a yephu
iya azụ ọzo ọto?
Ọkpa bẹ mu kwọwaru
akwọkwo.
?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a zọbe iya
l'alị ọzo ọto?
4 Onye ono, mu yeru obu
ono bya epyoo ẹka lẹ

mgbaka mgbo.

Ẹhu mee mu phọ yẹreketeke.

⁵ Mu zilihu gẹ mu guhaaru
onye mu yeru obu ọzo;
bya emeta manụ mọru
nyia;
ọ nọdu anwụkota mu
shọkoshoko lẹ
mkpushi-ẹka;
gẹ mu zuru ẹka l'iphe,
eegudeje agụha mgbo
ono.

⁶ Mu bya agụhaaru onye mu
yeru obu ọzo;
ọphu ọ nọedu iya;
ọ tųgbuwa.

Atųgbu iya ono mee;
meji tọfu mu.

Mu chọo ya nta chọo imo;
ọphu mu achọ-vuduru iya.

Mu kua ya nta kua imo;
ọphu mu ekuvuduru iya.

⁷ Ndu nche ẹnyasi hụma
mu teke ẹphe tsoru
ọma-mkpụkpụ
ejephe agbaphe ọzo.

Ẹphe chia mu iphe;
chibashicha mu ọnyá;
tọtachaa mu ukpo,
mu gbaphuru onwomu;
mbụ ndu nche igbulọ
mkpụkpụ ono.

⁸ Unubẹ ụnwada Jierúsalemú;
unu kwee mu ukwe
l'unu -hụma onye ono,
mu yeru obu ono bẹ
unu e-zi iya l'oghoroko
iya egbukwa mu
egbugbu.

Ọnu ụnwada Jierúsalemú eye

⁹ ?Bu gunu bẹ onye ọbu,
i yeru obu ọbu gude
ka ndu ọzo,
e yeru obu mma?

Gube nwanyị ọphu
mma nkengu
kapyabekotaru kẹ
ndu ọzo;
kaeshiduru anyi g'onye
i yeru obu ọbu gude
ka ndu ọzo ama mma;
meru g'o gude i

- nọdu arwọ anyi ẹgube
arwọrwo ọno.
- 10 Onye ọno, mu yeru obu ọno
nwukwaru kẹ pfụ;
bya egbu nwịinwii.
L'echilabọ unubuku
nemadzu bẹ yẹbedua
agbajẹepho iche.
- 11 Ishi iya dụ g'ọkpobe
mkpọla-ododo.
Ẹgbushi iya tuko dụchaa kẹ
nwa wuyawuya;
bya ejiẹpho hirihiri
g'okpoko-ọhà.
- 12 Ẹnya iya dụ g'ẹnya ndo-nwẹnu,
beru l'aguға nggele.
Mbụ l'o doru risaa g'a saru
iya l'era-eswi.
Ọ nọdugbaa lẹ nhamunha iya.
- 13 Agbagba nchị iya ẹphenebo
dụepho g'igbo,
a dzashiru iphe,
anọduje eshi
kwekweekwee.
Ogbogboromonu iya dụ
g'ojimbvu,
asoshi manụ mẹru.
- 14 Oshi-ẹka iya dụ gẹ mgboro
mkpọla-ododo,
e gude kirísòlàyitù mee;
ọ dụ ùbvù l'ẹnya.
Ẹhu iya nọdu akwọ kẹ
buruburu g'eze-enyi,
e hucharu ehucha;
bya egude mkpuma,
vu oke-aswa;
mbụ safayiru mee ya;
ọ dụ ùbvù l'ẹnya.
- 15 Oshi-ọkpa iya pfuru kẹ rọo
g'òbvúró mkpuma-egbe;
mbụ ọphu a pfuberu lẹ
ntọlali mkpọla-ododo.
Ugbugba ẹhu iya nọepho
kẹ gbomugbomu
g'úbvú úbvú Lébanonu;
mbụ l'ọomaepho g'oshi
sida, nọ iya nụ.
- 16 Olu-opfu iya anọduje
atsọ gẹ manụ-ẹnwu.
Ọ buepho l'ọoma mma
amagharu iya ẹka.
Unubẹ unwada Jierúsalemú;

ọ kwa g'ọ gbaru bú ono;
mbú onye ono,
yeru mu obu ono;
bya aburu ònyà mu ono.

6

Ajì, ùnwada Jierúsalemú ajì

¹ ?Bú awe bẹ onye i yeru obu
ọbu jeru; gùbe nwanyì,
kachaa ama mma l'iphe,
bú ùnwanyì?

?Bú ọzo awe bẹ onye i yeru
obu ọbu phoberu;
k'ọphu anyi achoro-bude
ngu iya?

Ọnu nwanyì ono eye

² Onye mu yeru obu jeru lẹ
mgbabu iya;
mbú l'ẹka ọ dzashiru iphe,
eshi mkpọ.

O jeru eche aturu iya lẹ
mgbabu ono;
tẹme l'oomekokwapho
ojimbvu.

³ Mu bú k'onye mu yeru obu;
onye mu yeru obu buru
nkemu.

Ooche aturu iya l'ẹka
ojimbvu kuru.

Nwoke ono atụ ọnu nyee ya l'edzudzu ọha

⁴ Gùbe onye nọ mu l'obu;
ìima mma gẹ mkpukpu
Tìza;
mbú l'ì duta-beru ùbvù
gẹ Jierúsalemú.

Ì dọ-be akpabiri gẹ ndu ojogu,
pa ẹkwa-ọgu phẹ.

⁵ Jiko te elehẹ mu ẹnya;
kehẹ ẹnya ngu anọduje
alọ mu ẹka lẹ meji.

Ẹgbushi, nọ ngu l'ishi tuko
ejigbaa g'ẹka egbu
dzeberu shi l'eli úbvú
Giladu awụ-zeta.

⁶ Eze ngu nọdu achaephọ
pemu pemu g'ikpoto
aturu,
shi l'ẹka a wushiru phẹ
ẹhu awufuta.

G'ephẹ ha tuko chigbaaru

- unwu ẹbo ẹbo;
 ophu o dudu me nanu,
 gba ẹka nwa.
- 7 Agbagba nchi ngu,
 i phuchiteru ẹkwa ono
 yeru udara,
 e buwaharu ẹbo.
- 8 Unyomu eze a-duchakpokwa
 ukporo ẹto;
 ndu ophu abụ-zidu
 unyomu iya adukwaro
 ukporo ẹno;
 teme unwumgboko,
 e teke ejepfuswe
 abukwaruro aguta aguta.
- 9 Gube ndo-nwenu mu;
 gube onye nkemu,
 duebe ree;
 i bu onye gbaru iche;
 bya aburu onye tubaru
 ne iya l'anya;
 mbu onye ntucha adudu
 l'ehu l'anya ne,
 nwuru iya nu.
- Unwumgboko humaru iya
 bya ekua ya onye a
 goru ẹhu-utso nu.
- Ndu bu eze-nwanyi;
 me ndu a ta luzidu
 okpobe alulu jakwaru
 iya pho ajaja.
- 10 ?Bu onye du g'iphoro
 nchi-abo hu ono?
 ?Bu onye egbu pemu pemu
 g'onwa ono?
 Mbụ-a; ?bu onye egbu nwii
 g'enyawu ono?
 ?Bu onye du akpabiri
 ge ndu ojogu,
 chigbaa ẹkwa-ogu?
- 11 Mu jeru l'eka a dzashiru oshi,
 aphoje ishi;
 ge mu je agbaphee iphe
 efushigba k'ophuu le
 nsuda ono;
 ge mu maeduru vayinu
 emeshiwa okoko;
 wakwapho ge mu maru me
 itorokuma atwa ige.
- 12 Iphe ono bya edo mu enya;
 egomunggo mu gbe
 noduwanu l'ugbo-inya

ono,
 ndibe mu gude dulataru
 mu nwamgbọko mu ono.
 13 Lwanụ azụ! Lwanụ azụ;
 gụbe nwanyị Shulemu!
 Lwanụ azụ! Lwanụ azụ;
 g'anyi lerwee ngu
 ẹnya elerwee!
 ?Bụ gụnu meru iphe,
 unu anọdu ele nwanyị
 Shulemu taataataa
 g'onye ele ndu Mahanemu
 ẹnya ẹka ẹphe ete ebvu?

7

1 Gụbe ada-eze; iphe,
 ị dukwanu ùbvù l'ẹka i
 yeru akpọkpa akpọ
 ebvu akpọkpo!
 Ụtapfu ngu tuko ama gẹ
 mkpuma, vu oke-aswa,
 onye maru eme ọna
 kwọcharu akwọcha.
 2 Mkpọtubo ngu gbaerupho
 kerere g'otumu;
 mbụ otumu,
 mēe-vayinu ta abvujedu
 abvubvu.
 Ẹpho ngu dūepho g'igberi,
 a kuberu l'ikpo l'ikpo;
 bya edophee ya ojimbvu,
 ama mma mgburugburu.
 3 Ẹra ngu ẹphenebo dū g'ụnwu
 umoro labọ.
 Mbụ g'ụnwu umoro,
 a nwuru ẹbo.
 4 Olu ngu dū g'ulo-eli,
 e meru l'eze-enyi.
 Ẹnya ngu ẹphenebo doru kẹ
 risaa
 g'okpuru mkpukpu
 Heshibonu; mbụ ono,
 nọ-kube ọguzo
 Batu-Rabimu.
 Imi ngu degeru edegeru
 g'ulo-eli Lébanonu,
 gharu iphu lẹ mkpukpu
 Damasukosu.
 5 Ishi ngu meru ngu;
 ị nọdu ama mma g'úbvú
 Kamelu.
 Ẹgbushi, nọ ngu l'ishi nọdu
 eke oruswe oruswe.

- Iphe, eze eje rwuhuru ẹka
 ọ nọ ele ẹgbushi ngu
 g'a swingashiru iya;
 ọ nọdu ama ntumatu.
- ⁶ Lewarọ gẹ gube onye mu
 yeru obu amabe mma;
 bya adu ùbvù l'ẹnya;
 waa g'ì bụ-be nwamgboko,
 emeje nemadzu ẹhu-utso!
- ⁷ L'ugbugba bẹ ì mịtaerupho
 kẹ swanguswangu
 gẹ mpfu.
- Era ngu ẹphenebo dụchaepho
 kẹ nwajọpfula.
- ⁸ Mu suru: "Mu e-nyihu mpfu
 ono enyihu;
 je enwota iya ẹpfu."
 G'era ngu dukwa kẹ jọpfula
 g'akpuru vayinu.
- Teme unme, ịitufuta eshi
 kweekweekwee gẹ
 mpfu-ali.
- ⁹ Teme onu nọdu atso ngu mẹe
 mẹe gẹ mẹe,
 kachaa atso utso.

Nwanyị ono ele ẹnya

onye o yeru obu

- G'ọ bukwaru onye ono,
 mu yeru obu ono a-ngu
 mẹe ono!
- Mbụ-a g'ọ tokpoepho nwehu
 shi l'ugbonu sọba
 iya l'onu!
- ¹⁰ Ọ kwa onye ono,
 mu yeru obu ono bẹ mu
 bụ nkiya.
- Teme mu bukwarupho onye
 anọduje agụ iya ẹgu.
- ¹¹ Byanu gube onye mu yeru
 obu g'anyi je l'oma ẹgu!
 G'anyi je akwajẹ l'ime
 mkpukpu!
- ¹² G'anyi nmaa ẹwa l'utsu
 jeedu l'opfu-vayinu;
 je amaru mẹ vayinu
 tuwaru ige.
- Mbụ g'anyi maeduru m'ige
 iya jashikotawaru.
- Anyi amakwarupho mẹ oshi
 udara ono tushiwaru
 ige nkiya.
- Ọ buri ẹka ono bẹ mu

a-nọdu goshi ngu lẹ
mu yeru ngu obu.

¹³ Oshi mandureku eshikwa
mkpọ.

Akpuru oshi òphúú;
mẹ akahụ iya,
dugbaa iche iche,
nọ l'ọnu-ulo anyi bẹ mu
dobekwaru gube
onye yeru mu obu.

8

¹ Ọme ị gbẹ buru nwune
mu nwoke;
mbụ onye ne mu cheru ẹra;
mẹ anyi lẹ ngu -huma
l'uzo mę mu
etsutsujekwa ngu ọnu;
o to nwedu onye a-sụ
mu sụu.

² Mbụ mę mu eduta ngu
dubata l'ulo ne mu;
bụ iya bụ onye ziru
mu iphe;
je echee ngu ọkpobe męe,
mu kutaru; mbụ męe,
shi l'ige itorokuma.

³ Ẹkicha bẹ o yeru mu l'ishi;
bya egude ẹkutara iya
gbaphua mu.

⁴ Unubẹ unwada Jierúsalemu;
unu kwee mu ukwe;
l'unu ta akpatsudu
n-yemobu jasụ l'ọ bya
l'onwiya.

Ike n-yemobu

⁵ ?Bụ onye bụ ọphuu,
shi l'echiẹgu abya phọ,
dakoberu onye o yeru
obu ẹgube phọ?

Ọ kwa lẹ mkpula udara
bẹ ị zẹ;
mu bya akpatsu ngu.

Ọ buru l'ẹka ono bẹ ne
ngu nwuru ngu.

Mbụ l'ọo l'ẹka ono bẹ ime
wataru iya ememe;
ọ nwua ngu.

⁶ Mee mu gę mu dụ g'iphe-olu,
inya l'olu,
egude mee iphe-ọhubama;
ọ nọdu achichi ngu

l'ọkpoma.
 Mee mu rọ gẹ mu dụ
 g'iphe-ọhubama,
 ị gba l'ẹka.
 Kẹle n-yemobu dụ-bekwa
 ọkpehu g'anwuhu.
 Okophoo ya dukwapho g'ilu,
 a ta rwọ-butajẹdu
 arwọ-buta.
 Ọ nọdu ahujẹ g'ọ ta
 pfupfupfu ọku;
 mbụ g'ọku enwu
 phoophoophoo.
 7 Oke mini ta adukwa ike
 anmanyị n-yemobu;
 ọphu utso adudu ike eri iya.
 Ọ -buru lẹ nemadzụ gude
 iphemiphe,
 o nweru g'ọ ha eme
 g'ọ zua n-yemobu;
 bẹ oomekwa g'a kpọo ya
 ẹbo l'afu.

Nwanyị ono yẹe unwune iya

8 Anyi nwekwaru nwune
 nwanyị;
 ọle ẹra teke adudu iya
 l'ọkpoma.
 ?Bụ gunu bẹ anyi e-meru
 nwune anyi ono mbọku,
 a jiru aji iya?
 9 Ọ -buru l'o shihuru ike
 g'igbulo;
 bẹ anyi e-woru
 mkpọla-ọchaa kwọo ya
 nkwotankwo l'ẹhu.
 Teke ọ bukwanu l'o gheru
 ọnu g'ọnu-abata;
 anyi egude mgbo sida
 gu-chita iya.
 10 Mu shihukwaru ike g'igbulo.
 Teme ẹra mu tuko pfugbaaru
 kẹ kekereke g'ulo-eli.
 Onye mu yeru obu bẹ
 maakwaru lẹ mu l'iya
 -nọ-kubewaa bẹ ẹhu
 adujee ya pho guu.
 11 Sólomọnu nweru opfu-vayinu
 lẹ Belu-Hamọnu;
 bya eworu iya ye l'ẹka ndu
 a-nọdu apfu iya ugwo.
 Onyemonye lẹ ndu ono bu
 iphe,

ẹphe e-wotajẹru iya
l'aswa akpuru vayinu
ono bu ẹkpa
mkpọla-ọchaa iri iri.

12 Obenu l'opfu-vayinu nkemu
bu mu nwe iya.

Ọ buru g'ọ du mu ree bu ge
mu e-me iya.

Gube Sólomọnu;
ọ kwa gubedua e-nweru
ẹkpa mkpọla-ọchaa
iri l'iphe,
e retaru le vayinu ono.

Ẹkpa mkpọla-ọchaa labọ
aburu ke ndu eletaje
iya ẹnya.

*Uja nwoke ono yẹ
onye o yeru obu*

13 Gube onye ono,
bu le mgbabu ono;
ndu mu l'ẹphe eshi ọnyà
ngabekwaru nchi
g'ẹphe numa olu ngu.

Ge mu numaedukwa olu-opfu
ngu obu!

Nwanyị ono sụ:

14 Jiko gube onye yeru mu obu;
pfukwaa ke shọshoo
byapfuta mu ẹwegwa;
ẹgube ono anigo;
ozoo ele nshii apfuje pho
l'úbvú, a kushiru iphe,
eshi mkpo!

Ěkwo Azáya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ ọphulenyia iphe, e-me l'ali ndu Jiuda yee mkpukpu Jierúsalem. Onye phuru iya nụ bụ Azáya nwa Emožu. Teke ọ phuru iya bụ teke ndu-a bụ eze ndu Jiuda, bụ iya bụ Uzáya; Jiótamu; Éhazu; yee Hezekáya.

Chileke abarụ ndibe iya mba

² Gube igwe; nụmakwa! Gẹ gube ali ngabekwa nchi; kele Chipfu pfuakwaru opfu. Ọ sụru-a: “Mu hewaru unwegirima mu; mee phe metsee; teme ephe gbẹ bya ekwefuru mu ike. ³ Eswi makwaru onye nwe iya nụ. Nkapfu-igara bya amaru iphe, onye nwe iya nụ eyejeru iya nri; obenu le ndu Ízurelu ta adudu ophu ephe maru; mbụ le ndu ono, bụ ndibe mu ono bẹ iphe edoduru enya.”

⁴ Oowaa! Unube oha iphe-eji-a! Unube ndu ejo-iphe jiru ehu-a! Eri ndu ejo-ememe-a! Unwegirima urwuali-a! Ndu-a gwobewaru Chipfu. Ephe ta agubeeduru Onye nsọ ke ndu Ízurelu iphe; ephe woru azu ghaaru iya. ⁵ ?Denu g'o gude e je a-nu unu aphu ozo? ?Bụ gunu meru g'o gude unu kwee eka l'ekwefuru Chileke ike? Ishi bukotawa unu onyá onyá; teme meji ndu ebuhwaa unu ebuhu. ⁶ E -shikpo l'ichirupfu-okpa unu jasụ l'echi ishi unu ta adudu eka iphe te emedu unu. Iphe, dukota iya nụ bụ igbiri-echachi; mekpoo onyá; mekpoo eka alwa unu mee toritori, adudu ophu a saru asasa; ophu ọ dudu ophu e kechiru ekechi; ophu ọ dudu ophu e meberu obvu.

⁷ Ali unu buwaa ochobu. Mkpukpu unu buru iphe, oku tsufugbaaru. Opfu, unu koru bẹ ndu ohozo nọ l'iphu unu eripya. Ọ dabyiru karaphongu g'eka ndu ohozo lwuru. ⁸ E woru ada Zayonu ono togbo okorobo gẹ nwa mkpu, a turu dobe l'opfu-vayinu; gẹ nwulo-egu, a kpuru l'egu akpuru-eli; gẹ mkpukpu, ndu ohogu iya no-pheru mgburugburu. ⁹ Ọ -to bụ le Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike haru haphodoru anyi nwanu ophu phoduru nụ; me anyi adupho gẹ mkpukpu Sodomu; mbu-a; anyi gege adupho gẹ mkpukpu Gomóra.

¹⁰ Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unube ndu-ishi ndu Sodomu! Unu ngabekwa nchi numa ekemu, Chileke anyi turu; unube ndu Gomóra! ¹¹ Ọ sụru-a: “Ọ to dudu iphe, mu guberu ikpoto ngweja, unu anoduje egwe anu mu. Ebili ono, unu akpoje oku nụ mu ono; yee eba-anu unu ndu ophu kachaa ree; jakwaru mu ephe jigharu mu iya eka. Mee eswi; yee ke nwaturu; yee k'eghu te emejeekwa g'iphu tusahu mu. ¹² G'unu abyaje l'iphu mu; ?bu onye asuje unu g'unu bya; mbu g'unu byaru mu azotoshiru oma-unuphu? ¹³ Unu ta abyajehekwa mu anu iphe, adudu iphe, ọ bụ! Unwu-isensu, unu akpoje oku nụ mu tukoakwaru buru mu ahuma ahuma. Obo Onwa-ophuu; me obo eswe-atuta-unme; mekpoo ekukobe, unu ekukobeje onwunu g'o ha; dukotakwa mu ashị. Ọ buepho l'ọ to dudu ejo ndzukọ unu ophu aduadaa mu ashị. ¹⁴ Obo-onwa-ophuu, unu anoduje abo; mekpoo obo-iphe unu ozokpo, bụ ndu ophu geru egeru dukotakwa mu ashị. Ephe tukowaru anyi mu erwa. Mu tanyawaru iya nshi; ike bvwa mu.

¹⁵ “G'unu achì-lije ẹka epfu anụ mu-a bẹ mu ewofujekwa ẹnya l'ẹka ono. Unu -pfuru nụ mu nta pfua imo; mu ta angadu nchì; kele ọchi nọ unu l'ẹka. ¹⁶ Unu jenu asachaa onwunu; mee onwunu g'unu gbuchafu! Unu wofunu ẹjo-ememe ono, unu eme ono l'iphe mu! Unu hanaa eme ẹjo-iphe! ¹⁷ Unu nwunaa eme iphe, dụ ree! Unu chọnaa ikpe, pfuru nhamunha! Unu ahụa ndu eme ndu ọzo ewere ahùhù! Unu gbajenuru nwogbee, enwedu nna ọdzori! Unu agbachitajeru nwanyi, ji iya anọedu ndzụ!”

¹⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu byanụ g'anyi chia idzù; g'idzù anyi tuko wụa nanụ! iphe-ẹji unu -dụchakpoonu ẹji eke uswe-uswe bẹ oo-mechaa chaahaa pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Teke ọ bụ l'ooke gbogbogbo g'uswe bẹ oo-mechaa chaahaa phuuphuu g'oghu ọchaa. ¹⁹ Ọ -buru l'oohe unu ihee; teme unu nọdu emeje iphe, a sụru g'unu mee bẹ unu e-rikwa iphe, kachaa ree, shi l'ali-a. ²⁰ Obenu teke unu jikaru bya ekwefu ike bukwa ogu-echi bẹ a-sujashi unu. Nokwa iphe, shi Chipfu l'onu bụ ono.”

Jierúsalemu bụ mkpukpu, eme iphe-ẹji

²¹ Lewarọ gẹ mkpukpu ono, e shi gude ẹka ono byaru bya aburu ovuoba! Mbụ mkpukpu, duru teke buepho ikpe, pfuru ọto bẹ e shi anọduje iya ekpe; mkpukpu, apfubekoto shi buru eburu l'ime. Nta-a bẹ ọ bụwaa ndu egbu nemadzu bu iya. ²² Mkpọla-ọchaa, i shi nweru bụwaa nshì-mkpọla. Ẹguru mee ngu ono bụwaru iphe, e gude mini gwanyishia. ²³ Ndu-ishi l'ime ngu bukotawa ndu kwefuru Chipfu ike; bya aburu ndu ephe lẹ ndu-oshi gba l'ogbo. G'ephe ha yeru ẹnya l'eri uphalazu. Teme ọ buerupho g'a nụ phẹ; l'aduje phẹ ree. Onye enweedu nna bẹ ephe ta agbajeduru ọdzori; ophu ephe angajedu nchì l'opfu ẹhu nwanyi, ji iya anọedu.

²⁴ Noo g'o gude Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Ọkalibe ke Ịzurelu pfua sụ: “Ihee; gẹ mu bya emee ndu mu l'ephe dụ l'ukukanyi iphe; gude dọa onwomu obu. Gẹ mu bya egude ndu ọhogu mu gwata ugwo iphe l'onwomu. ²⁵ Gẹ mu bya adaa unu ẹka kẹ njo. Gẹ mu bya ahuchafuchaa nshì-mkpọla ono, a gwakoberu unu ono rengurengu; bya atuko ẹrwu, dụ unu l'ẹhu rwushia. ²⁶ Mu e-dophuchaa ndu-ikpe unu azu g'ephe dụ g'ephe shi dụ teke ndiche. Mu emee ndu akpo-zijeru unu ọzo g'ephe dụ g'ephe shi dụ lẹ mbụ. E -mechaa l'aawata unu eku mkpukpu, pfuberekoto; mkpukpu, e gude ẹka.”

²⁷ Mkpukpu ono, nọ l'eli úbvú Zayonu ono bẹ ee-gude ikpe, pfuru ọto gbafuta. L'e gude apfubekoto gbafuta ndu izimanu lwaru azu lẹ mkpukpu ono. ²⁸ Obenu lẹ ndu kwefuru Chipfu ike; mẹ ndu iphe-ẹji bẹ aa-tuko tsupyashia. Teme iphe, bukpo ndu gwoberu Chipfu abukotaru ọla-l'iswi.

²⁹ Achì ono, aasogbaa nsọ ono e-mechaa mee unu iphe-iphere; g'ọ bụ iya bẹ unu yeru ẹnya-a; mbụ lẹ mgbabu ngweja ono, unu hotaru ono e-mechaa tu unu eberebete; ³⁰ kele unu e-mechakwaa dụ g'achi, laru ẹkwo; mbụ g'opfu, a koru l'ẹka mini adudu. ³¹ Ndu shihuru ike e-mechaa dụ g'ephuuruu. Ozi, ephe jeru abukotaru ẹkoroku; kele ephebebo a-tuko kekota oku; ophu ọ dudu onye suru agbanyi oku obu.

2

Ẹhu-guu ojejeje (Mayi 4:1-5)

¹ Ọwaa bụ ọphulanya,
Azáya nwa Emọzu phuru l'ẹhu

ndu Jiuda yee ndu Jierúsalemu.

² Sụ-a; o -rwua teke ikpazụ
bẹ ee-me g'eli úbvú ono,
a kpuru eze-ulo Chipfu
onó nguru anguru;
mee ya g'ọ bụru eze l'eka
iphe,
bụkpoo úbvú ozo nọgbaa.

Mbụ l'ee-me iya g'ọ kakọta
úbvú ozo l'eli.

Noo teke ohamoha a-nọdu
awụ awụ-pfu iya.

³ Ikpoto nemadzụ a-bya bya asụ:
“Unu bya g'anyi je l'eli úbvú
kẹ Chipfu!

Unu g'anyi je l'ulo Chileke
kẹ Jiékpọpu!

Ọo ya e-zi anyi ụzo iya;
k'ọphu anyi a-wata
etso ụzo, ọ tọru.”

Noo kẹle ekemu e-shi l'úbvú
Zayọnu futa;
mbụ l'opfu Chipfu e-shi lẹ
mkpukpu Jierúsalemu
bya.

⁴ Ọo ya e-doshi opfu,
dụgbaaru oha yee oha
ibe iya.

L'ọ bya edoshiaru ikpoto
nemadzụ opfu,
duru phẹ nụ.

Ephe e-woru ogu-echi phẹ
kpukwaa l'ọ bụru ogu;
woru arwa phẹ kpua
l'ọ bụru nwa mma,
e gude akocha iphe.

Ọ tọ duedu oha,
a-patakwadu ogu-echi
ejepfu ohozo ogu;
ọphu ephe anwuedu alwu
ogu ozobaa.

⁵ Unubẹ onu-ulo Jiékpọpu;
unu byanụ g'anyi tsoru
ìphóró ọphu Chipfu
nwuberu anyi.

Eswe kẹ Chipfu

⁶ I jikawaru ndibe ngu ono; mbụ onu-ulo Jiékpọpu onoya; kẹle omamanshi ndu shi ụzo enyanwu-awawa jiru iya ejiji. Teme ephe nọdu agba eja gẹ ndu Filisitayinu. Ephe lẹ ndu ohozo je akua okpa. ⁷ Alị phẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ mkpọla-ochaa me mkpọla-ododo. Ọphu ẹku phẹ abvudu abvubvu. Alị phẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ inya; ọphu ụgbo-inya

phẹ abvudu abvubvu. ⁸ Alì phẹ bụ iphe, jiru iya nù bụ nshi nshi; ọ bụru iphe, ephe abarụ eja bụ iphe, ephe gude ẹka phẹ gẹdegede mee.

⁹ Noo g'o gude e jee ewoze nemadzụ alì. Mbụ l'amadụ bẹ ee-me g'o rwua alì. B'a gụkwaru phẹ nvù!

¹⁰ Gbanuru laa l'agbara-mkpuma! Je je edomia onwongu l'ime alì; kele ìtsu Chipfu ebvu; tẹme akpabiri iya nọdu eye ngu ebvu! ¹¹ Onye etu onwiya ephe bẹ ee-mechaa mee g'enyà lwa. L'e mee gẹ ndu etse etsetse phuru yoo. Ọ bụru Chipfu kpoloko bụ onye ee-kutse m'o -rwua mbọku ono. ¹² O nwekpọerupho ujiku lanụ, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike doberu iphe, bụkpoo ndu eku onwophẹ yẹ ndu akpa nggangga; bya edobekwaru iya phọ ndu ekutse onwophẹ. Ọo mbọku ono bẹ ee-kuze phẹ alì. ¹³ Mbọku ono bẹ e doberu iphe, bụ oshi sida, nọ l'úbvú úbvú Lébanonu, bụ oshi, tsekọtaru agbaragba bya ajaa àjàjà; bya edobekwaru iya phọ iphe, bụkotakpoo achi, nọ l'alì Beshanu; ¹⁴ bya edoberu iya úbvú úbvú, hagbaa ephekerephe ephekerephe; mẹ obvu, ha l'eli l'eli. ¹⁵ O doberu iya iphe, bụkpoo oje, hagbaa ephekerephe; mẹkpoo igbulọ, a kpushiru ike; ¹⁶ mẹkpoo ugbo-mini ndu Tashishi g'ọ hakọta; mẹkpoo iphemiphe, e meru; ọ nọdu ama mma. ¹⁷ Onye etu onwiya ephe bẹ ee-me g'enyà lwa. L'e mee gẹ ndu etse etsetse phuru yoo. Ọ bụerupho Chipfu kpoloko bẹ ee-kutse mbọku ono. ¹⁸ Nshi ta adụedu adụdu ophu kpọ.

¹⁹ Mbọku ono bẹ nemadzụ a-gbaru laa l'ogba, nọ l'agbara-mkpuma; gbaru laa l'enu, a turu l'alì; kele ephe atsụ Chipfu ebvu; tẹme akpabiri iya nọdu eye phẹ ebvu teke ono, ọo-gbalihu gẹ ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono. ²⁰ Mbọku ono bẹ nemadzụ a-chiru nshi ono, ephe gude mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo mee dobe agwa agwagwa ono chiru phekaarụ anụ, bụ molu yẹ utsu-nwankuta. ²¹ Ephe a-gbaru laa l'ẹka agbara-mkpuma gbaru uwa; mẹkpoo l'ime ogba, nọgbaa l'eli úbvú; kele ephe atsụ Chipfu ebvu; tẹme akpabiri iya nọdu eye phẹ ebvu teke ono, ọo-gbalihu gẹ ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono.

²² Hanaa akpọru obu yeru nemadzụ; kele mkpakọ iphe, o nweru bụ unme, ọotu l'imi. ?Bụ gunu ọzo bẹ oo-mefuba ọnyá?

3

Ikpe, duru ndu Jierúsalemụ yẹ ndu Jiuda

¹ Sụ-a; lekwa lẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike abyakwa anafu ndu Jierúsalemụ; yẹ ndu Jiuda ẹka iphe eshije erwu phẹ ẹka. Ọobyà phẹ anafu ẹka ephe eshije akpata nri; mẹ ẹka ephe eshije ekuta mini-angugu; ² nafu phẹ ndu ike dụ; mẹ ndu ojogu; nafu phẹ ndu-ikpe; mẹ ndu mpfuchiru Chileke; nafu phẹ ndu agba eja; mẹ ndu bụ ọgerenya; ³ nafu phẹ ndu-ishi ndu ojogu; mẹ ndu nweru okwa; nafu phẹ ndu mgbazi; mẹ ndu maru eme ọna; mẹkpoo iphe, bụ ndu agba eja doru enya. ⁴ Mu e-me g'ọ bụru unwokorobya, a-buru ndu-ishi phẹ; mbụ l'oo ndu angukwadu era a-bujeru eze phẹ. ⁵ Ndiphe a-wata akpa nwibe phẹ ẹhu. Onyenonu l'odaru yẹ nwibe iya; obutobu yẹ obutobu iya aduru l'opfu. Unwu-ogbo-lanụ etso ndu bụ ọgerenya opfu. Ndu adudu iphe, ephe bụ etsokwaphọ ndu aakwabe úbvú opfu.

⁶ A -nonyaa; nemadzụ azụ nwanna iya gburumu; mbụ onye shi l'ibe nna iya; zụ iya gburumu sụ: "Ọo ngu a-buru ishi anyi eshinu i nweru uwe nwilile. Ọ bụru ngu maru g'ii-me mekọta ọla-l'iswi-a."

⁷ Noo teke onye ono a-rashị sụ: “Waawakwa-o! Mu ta asụkwa iya emekọta. Mu te enwekwa nri; ọphu mu enwekwa uwe, eeye l'ẹhu. Unu te emekwa mu onye-ishi ndu ndu-anyi-o!”

⁸ Ọ buru iphe, kparu iya nụ bu lẹ ndu Jierúsalemu bẹ upfu duru l'okpa. Mbụ lẹ ndu Jiuda adawaa iko. Iphemiphe, ẹphe epfu epfupfu; yee iphe, ẹphe emekọta ememe tukoru buru emeswe Chipfu; mbụ aturwuepho atatiphu Chipfu ono, egbu nwiinwii ono. ⁹ G'iphu gbaru phe bukpoada iphe, agba phe ekebe. Ẹphe nọdu anọduje asa iphe-ẹji phe asasa ge ndu Sodomu. Ọphu ẹphe edomidu iya edomi. Nshio phe! Noo kele ẹphe gudewaa ẹka phe setaru onwophe eze iphe-ẹhuka.

¹⁰ Karu onye pfuberekoto l'oo-duru iya lẹ ree; kele oo-ri akpuru, eme oma iya mitaru. ¹¹ Nshio ndu ẹjo-iphe; kele ẹphe a-lakota l'iswi. Aa-pfu phe ugwo iphe, ẹka phe metaru.

¹² Ndibe mu bu unwokorobyia akpa phe ẹhu. Teme o buru unwanyi bu ishi phe.

Su-a; ndu mu! O kwa ndu edu unu ụzo gude unu ephu ụzo. Ẹphe duru unu haa ụzo shiahaa ọphu abudu ụzo.

Ikpe, Chipfu e-kpe ndibe iya

¹³ Chipfu noakwa l'eka oo-nodu kpee ikpe l'ulo-ikpe. O gbalihuwaru pfuru ge ya kpee ndiphe ikpe. ¹⁴ Chipfu wataru ekpe ndu bu ogerenya ikpe; waa ndu-ishi ndibe iya sụ: “O kwa unu mebyishiru opfu-vayinu mu. Iphe, unu gwetaru l'ibe ndu ukpa kukwaru l'ibe unu. ¹⁵ ?Denu g'o gude unu gwee ndibe mu arakabya; bya egwee iphu ndu ukpa rwukuru rwukuru? Noo iphe, Nnajiuphu epfu; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike.”

Okwa, aanmaru unwanyi Jierúsalemu

¹⁶ Chipfu sụru-a: “Unwanyi, bu l'ubvú Zayonu kunukakwaru onwophe. Ẹphe abujeru; ẹphe -nodu eje ije ẹphe eworu olu ngakobe alo ẹnya vaavaavaa; to nwehu eje degengu degengu; azo iphe, ẹphe gba l'okpa jogongu jogongu. ¹⁷ Noo g'o gude Nnajiuphu je l'eworu ẹkpa-ebyi ghaa unwanyi, bu l'ubvú Zayonu l'ishi. Mbụ lẹ Chipfu e-me g'ishi chaa phe swarishwari.”

¹⁸ Mboku ono bẹ Chipfu a-nashichaa phe iphe, ẹphe gude ama mma; mbụ iphe obu, a zuru phe jogoro-jogoro obu; me ọphu ẹphe gude kechita ishi; me iyagba, ẹphe tukporu l'olu; ¹⁹ mekpoo iphe-nchi; me iphe-eka; me ọphu e gude ekpuchi iphu; ²⁰ iphe, e gude edozi egbushi; me iyagba-ishi-ikpere; me olokpo, eeswe l'upfu; me ekpemu manụ, eshi mkpo; me nwanshi phe; ²¹ echi, ẹphe agba lẹ mkpushi-eka; me ọphu ẹphe eye l'imi; ²² eguru uwe kpowula-kpowula phe; me ukpo phe; me ẹkwa achichi phe; mekpoo nweda okpoga phe; ²³ me onyo phe; me nweguru uwe ocha ẹphe eyeje l'ime ẹhu; me ẹkwa, ẹphe agbaphuje l'ishi; me ọphu ẹphe ajikobeje l'ukuvu.

²⁴ Noo g'oo-du; teke ẹphe gege anodu ete iphe, eshi mkpo; ẹphe eshiaha ishi. Teke ẹphe gege edo onwophe olokpo l'upfu; ẹphe ekebechia onwophe eri. Teke ẹphe gege enweru egbushi, ama ntumatu; ẹphe akpushia ishi akpushi. Teke ẹphe gege eye uwe, ama ntumatu; ẹphe eyechia uwe-aphu. Mma ono, ẹphe shi ama ono aghakobe buru iphe-iphere.

²⁵ Unwoke unu bu ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phe. L'a tukọ ndu ojogu unu gbushia l'ogu. ²⁶ Onu-abata Jierúsalemu echia mkpu ẹkwa gua aphu anwuhu. Mbụ lẹ Jierúsalemu a-du ge nwanyị, gba ẹka nwa; gwodoshihu l'ali.

4

¹ Ọzo bụ l'ọ -rwua teke ono bẹ unwanyi ẹsaa a-wụ-pfutaję nwoke lanụ sụ iya: “Jiko nafunu anyi iphere ọwa-a! Hanaa g'ọ bụru-a l'anyi a-zarụ laaru ẹpha ngu. Anyi a-nọdu-a azụ onwanyi lẹ nri; anmarụ onwanyi ẹkwa.”

Eedophu Jierúsalemu azụ l'onodu iya

² O -rwua teke ono bẹ onye ono, bụ ẹkali Chipfu a-nọdu ama ntumatu; teme l'ọ dukwapho akpabiri. Mebyi iphe, amishi l'alị a-buru iphe, ẹphe e-gude eku onwophẹ; bụru iphe, ẹphe e-gude dụ ùbvù l'ẹnya; mbụ nwa ndu ọphu phoduru nụ l'alị ndu Ízurelu. ³ Nwa ndu ono, phoduru l'úbvú Zayonu ono; mbụ nwa ndu ono, phoduru lẹ Jierúsalemu ono bẹ ee-kuje ndu dụ nsọ; mbụ ndu e deru ẹpha phẹ lẹ ndu dzụ ndzụ lẹ Jierúsalemu. ⁴ Ọ bụru Nnajjuphu a-sachafu inyinyi, dụ nwada Zayonu onoya l'ẹhu. Oo-gude unme nkiya sachafu mee, tukuru Jierúsalemu ẹhu; mbụ unme ọphu o gude ekpe ikpe bya aburu unme, enwu ọku. ⁵ Ọo ya bụ; Chipfu abya l'úbvú Zayonu l'ọphu; mękpoo iphe, bụ ndu ono, edzukọbeje l'ẹka ono; bya emeta urwukpu, akpụ tųtuutuu doberu phẹ l'eswe; meta ọku, enwu phoophoophoo doberu phẹ l'ẹnyashi; kele ẹka ono g'ọ ha bẹ ee-gude ọdu-biribiri Chipfu kpuchia. ⁶ Ọo-buru ikpuka bụru ìbvù duru phẹ g'okpomoku taa dụ phẹ l'eswe; bya abukwarupho ẹka ẹphe a-gbabaję je anodu zee ndzụ; yẹe ẹka ẹphe e-domije onwophẹ mę igwe -nọdu alwa yẹgeyege mini; yẹe m'ọ -nọdu edze oke mini.

5

Ebvụ ke opfu-vayinu

¹ Gẹ mu gụa ebvu nụ onye mu yeru obu.

Mu e-gude opfu-vayinu iya gụa ya.

Onye mu yeru obu gbaru opfu-vayinu l'ọsu, nọ l'ọkpa-úbvú.

² Ọ hazeru iya ahaze bya atutushichaa ya mkpuma bya ahota akpuru vayinu, kachaa ree kua ya.

Ọ bya akpua ọlo-nche dobe iya; bya emetakwa iya phọ ẹka aakuje męe.

Ọ nọdu ele iya ẹnya amita akpuru vayinu, dụ ree.

Obenu l'ọ gbẹ bụru ẹjo akpuru bẹ ọ mitaru.

³ “Ọo ya bụ lẹ-a; unubẹ ndu bu lẹ Jierúsalemu; mę ndu ọphu bu l'alị ndu Jiuda; unu yeeshikwa onu l'ẹhu mu l'opfu-vayinu mu ono. ⁴ ?Bụ gunu bẹ mu gege emebaarụ opfu-vayinu mu-a, bụ iphe, mu emeadaru; meru g'ọ gude mu lee ẹnya l'ọo-miru mu mebyi, dụ ree; ọ bya amị amimi bya amia ẹjo mebyi.

⁵ “Nta bẹ mu a-karụ unu iphe, mu e-me opfu-vayinu mu. Mu a-phokashi iphe, e gude kpọ-butá iya akpọ-butá g'iphe mebyishia ya. Mu etsukpọshia igbulọ iya haa ya g'a zọo ya tọlitoli. ⁶ Mu e-me iya g'ọ bụru alị, a gbadoru

agbado. A taa kọchabaedu iya akọcha; ophu eegbubaedu iya ogu. Oo ya bu g'olekarara; yee ogara-mbo ezee l'eka ono. Mu akaru igwe g'o to dzebaekwa mini wushiru iya."

⁷ O kwa onu-ulo Izurelu bu
opfu-vayinu ono,

Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike
gbaru ono.

O buru ndu Jiuda bu
iphe ono, o kuru iya ono,
tubaru iya l'anya ono.

O shi ele enya mgbazi;
o buchiaru iphe,
o humaru
bu mgbaghashi.

O lee enya apfubekoto;
o buru iphe-aphu be
o humaru.

Aphu, Tso ru ndu Izurelu

⁸ Nshio unube ndu anataje ulo yekwa l'ulo unu; nata ali onye ozo yekwa l'ali k'unu; jasụ unu atuko ekameka nata buru l'obotegu nkinyi unu.

⁹ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike pfuakwaru mu; mu numa su: "Tororo opfu bu l'ulo, du igwerigwe e-mechakwaa dabyiru iphoro. Mbụ l'okoke ulo ono, bugbaa eguru ulo ono e-mechakwaa buru ulo, e te budu ebubu.

¹⁰ Eka ee-gude eswi iri, a jigbaberu ebo ebo koo okoro ujiku ophu be nwa mee-vayinu, aa-pyitaje iya e-jijeepho otumu mee eto. Onye kuru mebyi iphe, jiru ogbongu l'o wota iya iphe, jiru nkweka kpoloko."

¹¹ Nshio ndu etehuje le nchi-abohu jeshia achọ eka ephe a-ngu mee; ndu anguje mee jasụ l'echi abali; mbụ jasụ enya ekee phe voo l'eka ephe angu iya. ¹² Egube ndu ono egudeje une; me ogelenda aku l'eka ephe abo iphe. Ephe egbu opu; aphu upyi; angushi mee. Ole ephe ta akpadu ishi iphe, Chipfu eme; ophu ephe akwabedu ozi, o gude eka iya jee ubvu. ¹³ Noo g'o gude e je akpu ndibe mu le ndzu; kele iphe te edojedu phe enya. Ndibe phe, bu ndu nweru okwa bu egu e-mechaa gbua phe. Igwe-oha phe a-buru egu-mini a-gu-gbushi phe. ¹⁴ Oo ya bu l'ali-maa be egu kabawaa agugu. O saepho onu ke gabala ghekahu. O buru l'ime iya be ndibe phe, aakwabe ubvu a-wuba. Igwe-oha phe awuba iya; ndibe phe ndu aswoje uswo; me ndu rigbarigba-mee a-tuko wuda iya.

¹⁵ Noo teke ee-woze nemadzu ali. Mbụ l'amadu ta aduedu iphe, obukwaduru. Enya alwa ndu etse etsetse. ¹⁶ Obenu l'ikpe, pfuru oto ono, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike kperu ono be ee-gude kutsee ya ekutse. Mbụ le Chileke ono, du nsọ ono e-goshi le ya du nsọ. O buru apfubekoto nkiya be oo-gude goshi iya. ¹⁷ Noo teke aturu a-ta nri g'o bu l'o no l'egu eka eecheje iya. Unwu aturu ataaha nri l'eka iphe ndu eze laru l'iswi.

¹⁸ Nshio ndu egudeje okpukpu-eregede akpu ejo-iphe wuruwuru; teme ephe egude okpukpu-eswi akpu iphe-eji. ¹⁹ Nshio ndu ono, asuje: "Ge Chileke menaa egwegwa mee iphe, oo-du ike mee g'ephe huma! G'o rwukponaa! G'iphe obu, Onye Nso ke ndu Izurelu tuberu ememe obu mekponaa g'ephe maeduru iphe obu!"

²⁰ Nshio ndu ewojeru ejo-iphe kua iphe, du ree; woru iphe, du ree kua ejo-iphe. Ndu ewojeru ochii dochia enya iphoro; woru iphoro dochia enya

ochii. Ndu ewojeru iphe, atso ilu dochia ɛnya iphe, atso uto; woru iphe, atso uto kua iphe, atso ilu.

²¹ Nshio ndu edobesuje l'ɛphe maru iphe; dobesukwapho l'ɛphe kwaru ɛnya.

²² Nshio ndu bu iphe, e gude maru phe bu angu mee. Teme o buru phe be angu ngwaragwa mee wukoru; ²³ mbu ndu ewehaje onye-ikpe nmaru opfu l'o nuru phe iphe-uphalazu; bya anafu onye iswi du mma ikpe, pfuru oto, e gege ekpe iya. ²⁴ Oo ya bu le-a; o kwa g'ire-oku erichaje ekperema okponku erichaa; eswa okponku alaa pyete l'oku, enwu phoophoophoo-a; nokwa g'ogbarabvu phe e-repyahu; okoko phe etsua duu g'urwuku; kele ɛphe jikaru edobe ekemu, o turu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. O buru opfu Onye Nso ke ndu Izuru ono be ɛphe gburu tuphee. ²⁵ Noo g'o gude ɛhu nodu eghushi Chipfu egu ike l'iphe, ndibe iya meru iya. O wolia ɛka chia phe gbaa; chikata phe tu. Eli ubvu nodu anma jiiijiii. Odzu phe dakaa popoo l'oma gbororo. O duchakpoo nno; ɛhu nodu eghule iya-a egu g'ooghu iya; o pali-ele-a ɛka g'o paliru iya.

²⁶ O bururo oha, noro uzanya uzanya be o paliru ɛkwa-ohubama; mbu o bururo ndu no l'eka mgboko jeberu be okporu okwe. ɛphe shi l'eka ono ezi taphutaphu agba abya. ²⁷ Ophu o dudu g'ɛphe ha g'o ka mma l'oo onye lanu, ike oso bvuru; ophu o dudu onye ophu mgbanya rweru; ophu o dudu onye mgbanya turu; ophu o dudu onye ophu akpo, o keru l'upfu to-woru ato-wo l'upfu; ophu o dudu onye ophu eri akpokpa iya gbabuhuru. ²⁸ Apfu phe tupyichaa zinguzingu. Uta phe g'ɛphe ha gokobechawaa rengurengu. Nzokpa inya phe nodu egbunwutajechaa oku. Okpa ugbo-inya phe nodu ezichaa phaaphaaphaa g'oke pherephere. ²⁹ Ora, ɛphe ara du g'eka oduma asu ekiri. Mbu l'ɛphe agbo uja ge nwada oduma; ɛphe nodu asu kororo, anyapyashi ndu duwaa ge nri phe; apataje phe ro tugbua; o to dudu onye agbaru phe mkpu.

³⁰ Mboku ono be ɛphe a-tu uzu kpua ya g'eka mini agba gborogboro. Onye ophu pazetaru ɛnya lee l'ali ono; obuerupho iphe, oo-huma bu ochii yee mkpamehu; mbu l'iphoro be urwuku e-mechaa l'o gbahu ochii.

6

Ozi Azáya

¹ L'apha eze, bu Uzaya nwuhuru be mu humakwarupho Nnajiuphu l'eka o no l'aba-eze; o nodu ephekerephe; bya aburu onye e kutseru ekutse. Teme igburonu uwe iya toko eze-ulo Chileke ono l'ophu sweta. ² Ndu no iya l'eli buru unwu-ojozi-imigwe, bu serafu; g'ɛphe ha fuchaa nkú ishii ishii. Nkú labo be ɛphe egudeje kpuchia iphu phe; ɛphe egude ɛbo kpuchia okpa phe; bya egude ɛbo ephe ephephe. ³ ɛphe nodu epfugbaa anu nwibe phe asuje:

“Nso! Nso! Nso! Chipfu,
     bu
     Okalibe-kangokotaru-nu
     du nso!
 Mgboko l'ophu be akpabiri
     iya jiru!”

⁴ ɛphe -pfua opfu ono; itso, gude eze-ulo Chileke l'ophu angakota anganga. Enwuru-oku abya ejiopho ɛka ono ke pyimu!

⁵ Tòbudu iya bụ; mu sụ: “Nshio mu! Ephuhu mu. Noo kele mu bụ onye onu-urwu; teme mu buru l'echilabọ ndu onu-urwu; teme mu bya egude enya mu huma onye eze ono, bụ Chipfu ophu bụ Okalibe-Kakota-Ike!”

⁶ Tòbudu iya bụ; onye lanu l'ime serafu ono bya ephepfuta mu. O buru iphe, o gude l'eka bụ icheku-oku, oku du. O buru akpa be o gude kpata oku ono l'oru-ngweja Chileke. ⁷ O woru icheku-oku ono daa mu l'onu; bya asu mu: “Lenu; a daakwaru ngu oku l'onu. Nta-a be e nwefuakwaru ngu uta, shi duru ngu nu; teme a pfuwa ugwo iphe-aji ngu l'ophu.”

⁸ Noo teke mu numaru olu-opfu Nnajiuphu l'eka oopfu sụ: “?Bụ onye be mu e-zi ozi? ?Bụ onye e-jeru anyi ozi?”

Mu sụ: “Wakwa mu! Zia mu iya!”

⁹ O sụ: “Ngwa; je akaru ndu-a; sụ phe le-a: ‘Unu a-numa numa nta numa imo; ole o to dudu iphe, edo unu enya. Unu elee enya nta lee imo; ole o to dudu iphe, unu a-huma.’ ¹⁰ Mee ndu-a g'okpoma nmaa phe agbadagba. L'iimee ge nchi nyi phe erwa. L'iimee g'enya nyihu phe. Odumeka be ephe e-gudekwa enya phe huma; gude nchi phe numa; gude okpoma phe nwuta iphe; dakobe bya l'eeme g'ephe wekorohu.”

¹¹ Mu bya aja sụ: “Jiko Chipfu; ?bụ teke ole be o-duberu nno?”

O sụ: “Oo-du nno jasụ mkpukpu ono adabyiru buru ochobu. O to dudu onye e-buru iya nu; jasụ ulo atuko buru okorobo ulo, adudu onye bu iya nu. Ali emebyishihu buru mkpokoro ali. ¹² Sụ-a; oo-du nno jasụ teke yebe Chipfu e-me g'onymonye laa eka du enya. L'aaparali l'ophu togbo iphoro. ¹³ Sụ l'a makwaru-a l'oke-lanu-l'uzo-iri a-phodu le ndu ali ono. Ole o kwapho e -mechaa; ephe aburu mkpurupyata. Ole o bụ; oo g'eegbutsuje oshi achi; ozoo oshi akpurata; upfu iya akwaa l'ali-a; bụ g'oo-mecha nweru nwa ndu a-phodu nu l'ime oshilokpa Izurelu, bụ ndu a-duru mube Chipfu nsọ.”

7

Ozi, Azáya ziru eze, bụ Éhazu

¹ Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda; mbụ Éhazu ono, bụ nwa Jiótamu; Jiótamu buru nwa Uzaya; o buru teke ono be Rezinu, bụ eze ndu Arámu; yele Peka nwa Remalaya, bụ eze ndu Izurelu wu-lihuru je etsoo ndu Jierúsalemụ ogu; ophu ephe adudu ike lwu-kpee phe.

² Tòbudu iya bụ; e pfuaru iya ndu onu-ulo Dévidi sụ phe: “Ndu Arámu be ephe le ndu Ifuremu jeakwaru atugba nanu.” Opfu ono mee; obu teahaa Éhazu yele ndibe iya ophe; g'eka pherephere enwunga oshi, bvuru l'egbudu.

³ Noo ya; Chipfu bya asụ Azáya: Lufu g'unu le nwa ngu, bụ Sheya-Jiashubu swiru jepfu Éhazu l'ishi mgba-mini Okpuru-uzo-imeli; mbụ l'uzo ono, eeshije eje l'egu Osa-iphe ono. ⁴ Sụ iya: “Tokwa ehú; dobekwa onwongu doo; ophu i tsukwa ebvu. G'o to bukwaru nwa icheku-oku labo ono, anyihu anyihu ono l'e-me g'obu pefu ngu; mbụ nwa hanyihanyi, ephe aba; mbụ Rezinu; yele ndu Arámu; waa ke nwatibe Remalaya; ⁵ kele ndu Arámu; yele ndu Ifuremu; yele nwatibe Remalaya chiakwaru ejo idzu g'ephe e-shi mebyishia ngu. Ephe suru-a: ⁶ ‘G'anyi je alwuta ndu Jiuda l'ogu. G'anyi je atukaa phe nanunanu; woru keeru onwanyi. Anyi eworu nwatibe Tabelu dobe g'o buru eze, l'eka ono.’

⁷ “O bekwanu le Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike suru l'o to byadu anwu nno! L'o too medu ememe ophu. ⁸ ?Tòbudu Damasukosu bụ ishi mkpukpu

ndu Arámu; onye bụ ishi ndu Damasukosu bụru Rezinu? A -bya anọ ụkporo apha ẹto l'apha ise bẹ ee-gwe ndu Ifuremu arakabya; k'ophu ẹphe ta asueduru aburu ọha ẹka ẹka. ⁹ Sụ-a; ?tọ bụdu Samériya bụ ishi mkpukpu ndu Ifuremu; onye bụ ishi ndu Samériya bụru nwatibe Remalaya? I -pfuduru pfushia ike l'iphe, i kweru bẹ ii-mechakwaa; i tị pfuduru apfuru ophu.”

Iphe, abyabya Imanelu egoshi

¹⁰ Chipfu gbeshikwa ozo bya asụ Éhazu-a: ¹¹ “Pfuaru Chipfu, bụ Chileke ngu g'o mee iphe-ohubama goshi ngu; m'obeta o -buru l'eka du omilomi g'alí-maa; ozo l'ephekerephe ẹka kachaa ephekerephe.”

¹² Éhazu sukwanu: “Mu te epfukwa. Mu te ejekwa ahụ Chipfu ama.”

¹³ Noo ya bụ; Azáya sụ: “Unu ngabekwa nchi; unube ndu onu-ulo Dévidi! ?Nemadzu, unu anọduje egburwashị ẹhu ono teke asuduru unu? ?Unu eme g'unu watafua egburwashị Chileke mu ẹhu tọ? ¹⁴ Noo g'o gude Nnajiuphu l'onwiya je l'eme iphe-ohubama nū unu. Lẹ nwamgboko yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; teme l'ọ gua ya 'Imanelu', bụ iya bụ 'Chileke nọ swiru anyi'. ¹⁵ Iphe, ọo-nọdu eri bụ manụ, e meru l'era-eswi; yee manụ-ẹnwu; mē ọ -maerupho iphe ree k'ophu ọo-jikaje ejo-iphe hata iphe-oma. ¹⁶ Ole o -betashia teke nwata ono a-maru iphe ree k'ophu ọo-jikaje ejo-iphe hata iphe-oma; alí ndu eze labo ono, iitsu ebvu ono a-bukotawaru ochobu.

¹⁷ “Chipfu dobeakwaru teke unu eje iphe-ehuka; ndibe unu ejee iphe-ehuka; ndu onu-ulo nna unu phe ejekwapho iphe-ehuka; mbu egube iphe-ehuka, adudu o-du-g'oo-ya, dujeru nu; e -shi ge ndu Ifuremu shichaa le ndu Jiuda bukafu. Ndu oo-gude bya ogu ono bu eze ndu Asiriya.”

¹⁸ O -rwua teke ono be Chipfu e-ku shishishi phekuta ijiji, shiro l'ohu enyimu Ijiputu bya ephekutakwapho enwu, shi l'alí ndu Asiriya. ¹⁹ Epe atuko bya akuru le nkwegbo nkwegbo mkpoda-obvu; me le mgbaka mgbaka agbara-mkpuma; tuko egbudu, obvu du sweta; bya atuko oga, mini aduje kujia.

²⁰ O -rwua mboku ono be Nnajiuphu e-gude akiriko, o nataru l'azu enyimu Yufurétisu; mbu eze ndu Asiriya; gude kpua unu ishi; kpua unu éjí okpa; bya akpukwapho unu éjí-agba.

²¹ O -rwua mboku ono be onye lanu a-kutaje nweswi yee egbu labo dobe ndzu. ²² O buru era, a-nodu agbo iya jojojo l'e-me g'onye ono nweru manụ, du shii, ọo-nodu eri, bu manụ ophu e meru l'era-eswi. Mbu l'iphe, bukpo nwa g'ephe ha phodu l'alí ono a-noduepho eri manụ, e meru l'era-eswi; yee manụ-ẹnwu.

²³ O -rwua mboku ono; iphe, bukpo ẹka e shi nweru unu vayinu labo le vayinu ukporo iri, e shi eretaje ẹkpa-ego ise buwaa iphe, a-du iya nu bu ogara-mbo yee olekarara. ²⁴ Iphe, nemadzu e-gudeje eje iya a-buru uta yee apfu; kele alí ono l'ophu bu iphe, e-ji iya nu bu ogara-mbo yee olekarara. ²⁵ A -bya l'úbvú úbvú ono, bu ẹka e shi egudeje ogu ako akoko; nemadzu ta aduedu ike eye iya ishi; kele ogara-mbo yee olekarara a-tuko iya sweta. L'ọ buru ẹka eswi yee aturu a-nodu awu-phe.

8

Ndu Asiriya bu ndu Chipfu gude eje ozi

¹ Noo ya; Chipfu bya asukwa mu pho-a: “Wota ekwo, eedeje iphe; ekwo, du osa dee iphe; gudekwa mkpara-ekwo mmanu dee ya. Iphe, ii-de iya bu

'Maha-Shalalu-Hashi-Bazu', bu iya bu 'Eme egwegwa l'okwata; ezi kororo l'iphe onye ozo.' ² L'i kua onye uke Chileke, bu Uráya; yele Zekaraya nwa Jieberekaya, bu phe bu ndu e gude ire phe eka g'ephe buru ndu ekebe."

³ Noo ya; mu bya ejepfu nyee mu. O tsuta ime nwua nwa nwoke. Chipfu bya asu mu: "Iphe, ii-gu nwata ono bukwa 'Maha-Shalalu-Hashi-Bazu.' ⁴ Kele-a; nwata ono -bya amaru eku 'nnana' yee 'nene' be eze ndu Asiriya byakwaru bya achitakota eku ndu Damasukosu yee iphemiphe, ndu Sameriya nweru."

⁵ Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu ozo su: ⁶ "Eshinu ndu-a jikaru mini ono, aso nwa rima ono; mbu mini Shilowa; bya etechiaru eswa kpua eze Rezinu yee nwatibe Remalaya ⁷ be Chipfu abyakwa agbapyabe phe l'eze utso, e-shi l'enyimu Yufuretisu. Utso ono bu eze ndu Asiriya; yee akpabiri iya l'ophu. Utso ono a-tuko ogba iya l'ophu gbafushihu; bya atuko oma iya sweta; ⁸ sору gborogboro soba l'ali ndu Jiuda; awuchaa ya awuwu; bya awochaaru iya lekpiri. Nku iya, o tusaru atusa atuko uswekete ali ngu ono gbarwee; gube Imanelu!"

⁹ Unu chia mkpu ogu; unube ohamoha! G'a chikashikwaa unu achikashi! Unu ngabekwa nchi; unube ndu bu l'eka du enya! Unu dzukobekwa k'ogu; ole aa-chikashikwanu unu achikashi. Su-a; unu dzukobe k'ogu; ole aa-chikashikwanu unu achikashi. ¹⁰ Unu chipoo idzu g'unu e-me iphe! Ole aa-gbhashile iya-a. Unu pfua g'unu e-me iya! Ole o to do du g'unu pfuru iya. Noo kele Chileke no swiru anyi!

Atsu Chileke ebvu

¹¹ Chipfu bya ebyibe mu mkparawa eka iya ono bya epfuru yeru mu; loo mu eka le nchi su mu ge mu te etsokwa ndu-a. O su mu-a: ¹² "Iphe, ndu-a suru l'o bu achi ejo idzu; unu b'ekwekwa l'o bu achi ejo idzu! Iphe, ephe atsu ebvu; unu ta atsukwa iya ebvu; ophu unu ejekwaru iya aphuru kparikpari! ¹³ Oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bu onye unu e-kweje l'o du nsọ. O buru iya bu onye unu a-tsuje ebvu; buru iya bu onye unu anoduje aphu kparikpari l'iphu iya. ¹⁴ Teme o buru iya a-buru eka e doberu nsọ. Teke a byaru l'eka onu-ulo Izurelu ono no; ephebo be oo-buru mkpuma, ee-vukotaje daa iko bya abukwarupho agbara mkpuma, e-meje g'ephe daa iko. A -byakwanu l'ehu ke ndu Jierusalemu l'o buru igbudu yee onya, a gbaberu phe. ¹⁵ Ephe a-du igwerigwe kpoo ya okpa. Ephe adaa tsukwoshihu; l'a nmakokwaa phe pho l'onya; kpua phe le ndzu."

¹⁶ Iphe-a, mu epfu g'e meje-a be ee-woru kechia ekechi; l'e woru ekemu ono suchia g'o kwaaruru ndu etsoje mu nu. ¹⁷ Mbèdua a-nodu kwaberu Chipfu; mbu onye ono, woru iphu iya wohaaruru onu-ulo Jiekopu ono. O buru iya be mu e-le enya iya.

¹⁸ Wakwa mu baa; mu l'unwegirima ono, Chipfu nuru mu ono. Anyi bukwa iphe, egoshi iphe; bya aburu iphe-ohubama, duru ndu Izurelu; mbu iphe, shi l'eka Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chipfu, bu ebubu l'ubvu Zayonu.

¹⁹ Ndiphe asuje ngu g'i je l'aji l'ibe ndu aphu ophulenyia me ndu emeje omamanshi; ndu bu okpuroswa be ephe aphuje; teme ephe nodu anoduje epfu l'ime onu l'ime onu; ?buchia Chileke be e te ejechidaa ajita iphe? ? Denu g'o gude o buru onye nwuhuru anwuhu be ndu dzu ndzu ejejechia aji iphe?

20 Tùbe nvọ l'ekemu; yẹle iphe, mu karu g'e meje. O -buru l'ẹphe te epfudu akunyabe opfu ono; ọo ya bu l'ẹphe taa ahumadu iphoro nchi-aboju.

21 Aphu a-tsuru phe; egu emeshia phe ike; l'eka ẹphe tsoru ali eka ono aghaphe botorii. Teke mbà tueru phe pho; ẹhu agbanga hu phe. Ẹphe apalia ẹnya imeli wata ephu onye eze phe iphu; yẹle Chileke phe. 22 Ẹphe abyakwa apazeta ẹnya lee le mgboko. Iphe, ẹphe a-huma abuerupho aphu yee ochii, l'a-nodu agba nu yee ragaraga iphe, a-nodu eye phe ebvu. L'e woru phe chie l'eka gbakotaru tsukiribaa.

9

1 Ọle g'o duhabe; e -mechaa be o to duedu iphe, adu ragaraga l'ẹnya ndu no l'iphe-ehuka. Teke k'ichee be o to dudu iphe, a guberu ali ndu Zebulun yee ali ndu Nafutali. Obenu l'o -be l'iphu be aa-kwabẹ ndu bu eze-enyimu ntse ubvu; mbu ndu bu l'azu enyimu Jidandanu azu iya ophuu, bu iya bu ali Galili, bu eka ono, ndu ohozo bu ono.

A nwuru anyi nwaswa

- 2 Su-a; ndu no l'ime ochii
humaakwaru iphoro,
paru eka.
Ndu k'ono, bu l'ali ono,
gbakotaru tsukiribaa ono
be iphoro nwuakwaru
ke phorokotokongu.
- 3 Oha ono be i mewaru;
o ka shii; bya emee;
ehu ka phe atsọ utso.
Ẹphe nodu anoduje l'iphu
ngu ete eswa ge ndu
ete eswa ekpu iphe,
ẹphe metaru l'opfu,
ẹphe koru;
ge ndu ete eswa l'eka
ẹphe eke iphe,
ẹphe kwataru l'okwata.
- 4 L'o bu-a g'i meru teke
i mekperu ndu
Midiyanu teke ndiche
pho bu g'i chikashiru ivu-erwa,
shi nyipyabe ndibe ngu;
bya anyakashia mgborigwe,
e shi swebe phe l'ukuvu;
yee oshi,
ndu emekpa phe ehu shi
gude echi phe echachi.
- 5 Akpokpa ndu ojogu g'o ha,
e gude lwa ogu;
mekpoo iphe, bu uwe,
a rwaphuru le mee be bu
iphe,
e doberu k'akpo oku;
mbu l'oo-du ge nku,

e gude aphụ-nwu ọku;
⁶ kele a nwuru anyi nwaswa;
 mbụ l'a nuru anyi nwa
 nwoke.
 Ọ bụru iya bụ onye a-buru
 onye-ishi.
 Iphe, aa-nodu eku iya bụ
 “Onye mkpozi-uzo,
 dị biribiri”;
 yee “Chileke,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike”;
 waa “Nna-ojejeje”;
 waa “Onye-ishi,
 eme gę nchị dị doo”.

⁷ Abubu, ọo-buru onye-ishi;
 yee nchị-odoo,
 e-shi iya l'eka a-nodu aka
 shii eje ala l'iphu;
 teme ọphu ọ byadu
 abvụ abvubvu.
 Ọo-nodu l'aba-eze
 ochochoroche iya,
 bụ Dévidi bụru eze.
 Oo-gude ekpe ikpe, pfuru ọto;
 waa apfubekoto mee ya
 g'o keru jingujingu;
 mbụ mee ya g'ọ nguru
 anguru e -shi lę teke ono
 jasụ l'ojejeje.
 Ọ bụru g'ọ phụ-tabẹ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike
 l'ehu l'e-me g'o mee ya.

Ndu Ízurelu akpatsu Chipfu ehu-eghu

⁸ Nnajiuphu pfuwaru iphe, ya e-me oshilokpa Jiékpọ. Iphe ono tukoru ndu Ízurelu l'ishi; ⁹ k'ophu bụ lę ndu Ízurelu l'ophu a-makotaru iya; mbụ ndu Ifuremu; mekpoo ndu bukota lę mkpukpu Samériya; ndu egudeje eku onwophe yee etsetse, shi phe l'okpoma sụ: ¹⁰ “Ụlo ono, e gude eja kpua ono bę dakposhihuakwaru nụ. Ọle anyi a-pyikwanu mkpuma kpukwaa ya. Oshi sikamo ono bę e gbutsuakwaru. Ọle anyi e-wokwanuru oshi sida je adzakwaa l'ozo iya.”

¹¹ Ọle Chipfu byaru eyeeru ndu ọhogu Rezinu okpukpu-ike g'ephe je etsoo phe ọgu; mbụ lę ndu ọhogu phe bę ọ tugbawaru nanụ doberu phe. ¹² Ndu Arámu shiakwa l'uzo ęnyanwu-awawa. Ndu Filisitayinu shi l'uzo ęnyanwu-ariba saa ọnu gabala bya eworu ndu Ízurelu lwua. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ehu nodu eghuele-a Chileke eghu. Ọ palięle-a eka g'ọ paliru iya.

¹³ Ọle ndu Ízurelu ta adakobeduru lwapfuta onye ono, chiru phe iphe ono; mbụ l'ephe ta achoduru Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike ono. ¹⁴ Ọo ya bụ lę Chipfu e-bufu ndu Ízurelu ishi bufu phe ọdzu; sashia igu; pheshia eswa l'akpuru ęnyanwu lanu. ¹⁵ Ọ bụru ndu bụ ọgerenya; yee ndu nweru ęnya bụ phe bụ ishi ọbu. Ọ bụru ndu mpfuchiru Chileke,

bụ ndu ezi iphe, abụdu ire-lanụ bụ mgbòdzu. ¹⁶ Ndu edu ndu Ízurelụ eduswekwa phẹ eduswe; tẹme ẹphebedua, eedu ụzo ọbu buru ndu e duphuru ụzo. ¹⁷ Ọo ya bụ lẹ ndu bụ okorọbya l'alị ono te emedu g'ẹhu tsoo Nnajiuphu ụtso. Ndu enwedu nna yee ụnwanyi, ji phẹ nwuhuru bẹ ọ tọo phuduru obu-imemini. Noo kele onyemonye te emedu ele Chileke; tẹme onyemonye bwaru onye ejo-iphe; bya egudewaa ọnu epfu mkpọkoro opfu. Ọle iphemiphe ono mechaarụ; ẹhu nọdu eghuele-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹⁸ Ejo-iphe, ẹphe eme enwu phuruphuru g'ọku. Ootsu ọgara-mbo etsu olekarara. Tẹme ọ tuko ẹpfukala, nọ l'oswa l'ophu eze wọwoowoo; k'ọphu bụ l'ire-ọku iya zelihuru tsoru ẹnwuru-ọku iya ala l'eli l'eli. ¹⁹ Oke ẹhu-eghu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ a-nma alị ono l'ophu swokoswoko. Ọ buru ndu Ízurelụ a-buru manụ-ọku, aa-nọdu ekpu l'ọku ono g'o gude bulihu ebulihu. Ophu ọ dudu onye aphujeru nwune iya obu-imemini. ²⁰ Ẹphe e-gbu l'ẹkutara ria; ẹgu agule phẹ-a. Ẹphe eria k'ẹkicha; o too jikwa phẹ phọ. Onyemonye a-taahaa anụ onye yee ya bụ. ²¹ Mbụ lẹ ndu Manáse a-taahaa anụ ndu Ifuremu. Ndu Ifuremu ata kẹ ndu Manáse. Ẹphe atuko gha iphu tsoahaa ndu Jiuda ọgu. Ọle iphemiphe ono mechaarụ; ẹhu nọdu eghuele-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

10

¹ Nshio ndu ono, anọduje atụ ekemu, apfuduru-oto; mbụ ndu asuje g'e mee iphe, egbupyata anụ; ² k'ọphu a taa haduru ndu ụkpa enge; yee k'ọphu ẹphe a-nafu ndibe Chileke, bụ ndu eemekpa ẹhu iphe, rwuberu phẹ nụ. Ndu woru ndu ji phẹ anọedu dobe nri eriri. Tẹme ẹphe nọdu ana ndu enwedu nna nfu. ³ ?Bụ gunu bẹ unu e-me mbọku Chileke abya unu agbaphe; mbụ mbọku, mkpurupyata e-shi ụzenya bya? ?Bụ onye bẹ unu a-gbapfu g'ọ dzoo unu? ?Bụ awe bẹ unu a-ha ẹku unu? ⁴ Ọ tọ dukwa iphe, aphodu nụ; gbahaa g'ẹphe kpua unu lẹ ndzu; lọo unu wuruwuru l'alị; ọzoo ẹphe egbua unu egbugbu. Ọle iphemiphe ono mechaarụ; ẹhu nọdu eghule-a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

Ikpe, Chileke e-kpe ndu Asiriya

⁵ “Nshio gube Asiriya; mbụ gube ọha ono, bụ ngu bụ oshi-mpaleka, mu egudeje egoshi ẹhu-eghu mu. Tẹme ọ buru l'ẹka ngu bẹ mgboro oke ẹhu-eghu mu ono nọ gededede. ⁶ Mu a-chiru Asiriya yeru ọha, amadu mube Chileke. Mbụ lẹ mu e-woru iya nwaru ọha, akpatsuje mu ẹhu-eghu; g'ẹphe kwaa ya okwata kee iphe phẹ l'ọha. Ẹphe azoo phẹ ọtitoli g'onye azoka ẹpuchi lẹ gbororo.”

⁷ Obenu l'ọ tọ bụdu iphe ono dū yẹbedua l'obu. Ọ tọ bụduro iphe ono bụ iphe, ọori. Iphe, bụ uche iya bụ emebyishi iphe emebyishi; g'o mee g'ọha, dū igwerigwe chihu. ⁸ Ọ -nọdu l'ootu onwiya ẹpha sụ: “?Ọ kwa lẹ ndu-ishi ojogu mu bukota eze eze? ⁹ Mkpukpu Kaluno ?tọ bụdu gẹ mkpukpu Kakemishi dū bụ g'ọ dū? Ọ buru gẹ mu meru mkpukpu Hamatu bụ gẹ mu meru mkpukpu Apadu; buru gẹ mu meru mkpukpu Samériya bụ gẹ mu meru mkpukpu Damasukosu. ¹⁰ Eshinu ẹka mu duru ike gudechaa alị-eze ndu agwo ọbvu; mbụ alị-eze ophu nshi phẹ ka kẹ Jierúsalemu yee Samériya shii; ¹¹ ?buchia Jierúsalemu yee nshi nshi, dū iya nū bẹ mu ta anudu aphụ ẹgube ono, mu nuru ndu Samériya yee iphe, ẹphe agwa ono?”

12 Nnajiuphu -meghechaephho iphe, oome l'ẹhu úbvú Zayonu yee Jierúsalemu be oo-pfu su: "Mu a-hù eze ndu Asiriya ahùhù; kele o lekeberu ẹnya gude obu iya eku onwiya; bya egude ẹnya etse etsetse.

13 "Noo kele o suru: 'Oo ike okpu nkemu be mu gude mee iphe-a, mu meru-a. O buru mmamiphe mu be mu gude mee ya; opfu l'iphe edoje mu ẹnya. Oke-alì unwu-eliphe be mu meru ophu oke aduedu l'eka o shi du. Mu kwaa ẹku phe l'okwata; bya emekpee ndu eze phe kele mu gbaru mkparawa. 14 Oo g'aachitaje efunne ẹnu-a bu ge mu tufuru ẹka chita ẹku ohamoha. O buru ge nemadzu achikoje ẹkwa-iphe, a gbagharu agbagharu-a bu ge mu chikoberu ndu alì, shi ẹkameka l'ophu. Ophu o dudu g'o ka mma l'oo ndu alì ẹka lanu chiru nkù kpa; ozokwanu jaa onu too; ozoo raa pfurii.' "

15 Obenu le Chipfu suru-a: "Ogbunku; ?oo-ku onwiya kughata onye gude iya egbu iphe too? Too mma, egudeje ekwobu oshi ?oo-wata ekuru onye gude iya nu onwiya? G'o bu le mgborigwe a-du ike ngalia onye apalije iya nu; ozokwanu g'oshi-mpaleka wata etu onwiya epha su le ya ta abuekwa oshi."

16 Oo ya bu le Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike l'a-chiru ejo iphe-ememe yeru ndu ojogu iya ono, gbaru mkparawa ono. O buru l'ime ẹhu phe be oo-mecha phu-nwua o-nwu-phuruphuru oku. 17 Iphoro ndu Izurelu a-buru oku; mbu l'onye nsọ ke ndu Izurelu a-buru oku, enwu enwunwu. O buru eswe ujiku lanu be oo-nwu phoophoophoo kekota ogarambo; yee obyambvu, dukota iya nu. 18 Eguru ono, oswa iya du ono; yee alì phe ono, du ree ntumatu ono be oo-mecha mebyishichaa l'o laa pyete g'onye iphe eme; 19 k'ophu bu l'oshi, a-phodu l'oke oswa iya ono a-du olemole shingushingu kpo; k'ophu nwatanshi e-dekota iya l'ekwo.

20 O -rwua teke ono be nwa ndu phoduru nu l'ime ndu Izurelu; mbu nwa ndu ophu wafuru nu l'onu-ulo Jiekopu ta akpodedu obu eyeru ndu ono, echije phe pyaapya ono. O buru onye epe a-kporu obu yeru okpobe eyeru a-buru Chipfu; mbu Onye nsọ ke ndu Izurelu. 21 Nwandu ono, phoduru nu ono e-mechaa lwa; mbu le nwa ndu a-phodu l'onu-ulo Jiekopu e-mechaa lwa lwapfuta Okalibe-Kakota-Ike ono, bu Chileke. 22 Su-a; mbu l'a makwaru-a l'unube Izurelu ha g'eja, du l'aguga ẹnyimu. Ole o bu-a nwuphodu nemadzu e-mechaa lwa. Ola-l'iswi phe be a tubuwaru l'onoo g'oo-du. G'oo-me iya ono a-buru l'orwuberu iya. 23 O buru Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike l'e-gude ẹka iya mebyishia ohamoha obu l'ophu, bu iphe, a tubuwaru l'oo-me phe.

Aphu, Chipfu a-nu ndu Asiriya

24 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu ophu bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Unube unwu mu, bu ndu bu l'ubvu Zayonu; unu ta tsukwa ndu Asiriya ebvu; mbu ndu ono, anoduje echi unu oshi-mpaleka ono. Tem epe nodu apalije mgboro echi unu ge ndu Ijiputu shi echije iya unu-a. 25 O to dukwa g'oo-no-beru; ẹhu eghubuhu mu eghu l'opfu ẹhu unu. Mu eworu oke ẹhu-eghu mu ghaaru epebedua woru phe mebyishia." 26 Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike l'e-gude echachi chia phe gbaagbaa egube ono, o chiru iya ndu Midiyanu le mkpuma Orebu. Mgboro iya be oo-palikwapho maaru mini egube ono, o meru iya l'alì ndu Ijiputu ono. 27 Le mboku ono be ee-zi unu ivu ẹhu phe g'o to tukoru unu l'ukuvu. L'a nyafu iya unu g'o to tukuehe unu l'olu. Iphe ono, e gude kegbabe unu ono agbabuhu kele unu pawaru okporokpo.

Ndu Asiriya abya ogu

²⁸ Ndu ohogu ono bahwáru mkpukpu Ayatu shita je aghabua mkpukpu Miguronu. O buru eka ephe jeru je akube iphe phe bu le mkpukpu Mikumashi. ²⁹ Ephe gbaa gorogoro nyighatakota mgbaka mgbaka úbvú epfuje su: “Eka anyi a-kwa bukwa le mkpukpu Geba.” Ndu mkpukpu Rama wata anma pyaapyaapya. Ndu mkpukpu Gibiya, bu eka Solu shi buru; ye okpa l'oso gbalá. ³⁰ Unu chia mkpu; unube ndu mkpukpu Galimu! Unu ngabekpodapho nchi; unube ndu mkpukpu Layisha! Unu kaa; unube ndu mkpukpu Anatotu! ³¹ Ndu mkpukpu Madumena be agbawaa oso. Ndu mkpukpu Gebimu nodu edomishiwaa onwophe. ³² O buru mboku ono be ephe e-jeta je agburu le mkpukpu Nobu. Ephe egbu eka swikiswiki l'iphu úbvú Zayonu ono; mbu l'eli úbvú Jierusalemu.

³³ Lewaro; Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-gude okpehu, paru eka kwafu ekali-oshi ono. Ee-gbutsu oshi ono ndu ophu duje phengara phengara; mbu mee; ndu ophu du ogologo alwazeta ali. ³⁴ L'o gude ogbunku gbukaa epfukala k'eze oswa ono. Oo ya bu l'oswa ono, no l'úbvú úbvú Lébanonu ono l'adaa l'iphu onye ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono.

11*Ekali Jiesi*

- ¹ Mkprikpu upfu-oshi ono,
bu Jiesi l'e-rwuta irwu.
O buru l'ogbarabvu iya be
ekali e-shi nyikata.
- ² Unme ke Chipfu a-nodu iya
l'ehu; mbu Unme,
emeje g'a maru iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'iphe doo enya;
Unme mgbazi;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'ike du;
Unme, emeje g'a nwuta iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'a tsu Chipfu ebvu.
- ³ O buru iphe, a-duje iya ree
bu g'a tsuje Chipfu ebvu.
O to bukwa iphe,
o gude enya huma be
oo-gudeje ekpe ikpe;
ophu o bukwa iphe,
o numaru le nchi be
oo-gudeje kpebua iphe,
du k'ekpebu.
- ⁴ O chia iphe, meru nu bu
l'oo-kpeje ndu adudu
g'o du phe ikpe, pfuru oto.
O buru ikpe,
pfuru nhamunha be
oo-gudeje kpebua ikpe

ndu ukpa l'eliphe-a.
 Eliphe l'ophu bẹ oo-gude
 mgboro,
 dụ iya l'ọnu chia gbaagbaa.
 Ọ bụru unme,
 ọ turu atutu bẹ oo-gude
 phua ndu ẹjo-iphe tẹerii.
 5 Apfubekoto a-buru iphe,
 oo-ke l'upfu.
 Apfushi ike, l'iphe,
 o pfuru aburu iphe,
 ọo-tubutajẹ uwe iya l'upfu.
 6 Ejo-nkuta-ọswa bẹ oo-me;
 yẹe unwu aturu akpaahaa
 ẹghirigha.
 Agụ yẹe egħu adọaha l'ẹka
 lanụ.
 Nweswi; mẹ nwoduma;
 mękpoo anụ,
 atsuje onwiya ẹbà a-tuko
 akpa ẹghirigha.
 Ọ bụru nwatanshii bẹ
 a-nọduje eche phẹ nụ.
 7 Ne-eswi; yẹe ẹjo anụ-ẹgbudu,
 bụ biye a-nọdu ata nri
 ẹghirigha.
 Unwu phẹ atuko adọ l'ẹka lanụ.
 Teme oduma aburu anụ,
 a-nọdu ata ẹswa g'oke-eswi.
 8 Nwa, angụ ẹra a-nọduje
 l'ọnu ẹnu óghù ebvu ebvu.
 Nwatanshii, a mifwaru ọnu
 l'ẹra ewojeru ẹka ye
 l'ẹnu ogiji.
 9 Iphemiphe ono ta adudu
 ọphu emeka nemadzu iphe;
 ọphu ọ bụro k'emegbu l'úbvú,
 e doberu mu nsọ l'ophu;
 kele ọo gẹ mini do-jiru
 oma ẹnyimu-a bụ g'eliphe
 l'ophu a-madzuru Chipfu.

Alwalwa ndu a kpuru lẹ ndzu

10 O -rwua teke ono bẹ ọgbarabvu Jiesi ono a-buru ẹkwa-ọhubama
 k'unwu-eliphe. Ọ bụru iya bẹ ọhamoha a-nọduje agba agbapfu; ọkpoku
 iya a-dụ akpabiri l'ẹnya. 11 Mbụ l'o -rwua mbọku ono bẹ Nnajiuphu a-
 machi ẹka iya ọzo k'ugbo ẹbo nafutafuchaa nwandibe iya ndu ọphu a-
 phodu l'alị ndu Asiriya; mẹ l'alị ndu Ijiputu; mẹ l'alị Paturosu; mẹ ndu
 ọphu e-shi l'alị ndu Kushi; mẹ ndu ọphu e-shi l'alị ndu Elamu; mẹ ndu
 ọphu e-shi l'alị Shina; mẹ ndu ọphu e-shi lẹ mkpukpu Hamatu; mẹ ndu
 ọphu e-shigba l'ọha, bukube eze-ẹnyimu. 12 Ẹkwa-ọhubama bẹ ọo-paliru
 ọhamoha; bya atuko ndu Ízurelu, a kpuru lẹ ndzu chitachaa; l'o rwukọbe

ndu Jiuda ono, a tũkaru nanũnanu ono. Ẹka oo-shi rwukọbe phẹ bu lẹ nkulahũ eliphe ọzo ẹno ono. ¹³ Okophoo ndu Ifuremu e-phukashĩhu; l'e mee gẹ ndu ọhogu ndu Jiuda chĩhu. Mbũ lẹ ndu Ifuremu te ekoeduru ndu Jiuda okophoo; ọphu ndu Jiuda adũeduru ndu Ifuremu ẹhuka. ¹⁴ Ẹphe ezi phaa je ndu Filisitayinu bu l'uzo ẹnyanwu-arĩba swọkoswoko. Ẹphe abyakwaphọ erwukọbe onwophẹ je akwagwoo ndu bu l'uzo ẹnyanwu-awawa. Ẹphe a-zũ ndu Edomu yẹe ndu Mówabu gburumu. Ẹphe emee ndu Amọnu ẹphe anọdu phẹ l'ẹka. ¹⁵ Chipfu l'e-me g'ọ tahu; mbũ nkulahũ eze-ẹnymu Ijiputu. Ọ buru phẹrephere, ekpo pharaphara bẹ oo-zi gude phee ẹka l'eli eze nggele Yufurėtisu. Oo-me iya l'ọ ta-bushihu atabushihu; tabuha uzi ẹsaa; k'ọphu nemadzũ a-zoje gẹdengu gẹdengu gẹdengu ghata iya. ¹⁶ Nwandibe iya ndu ọphu phọduru nũ, e-shi l'alĩ ndu Asiriya alwa bẹ aa-tọgboru oji, a-dabyiru kẹ phorokotokongu; ẹgube ono, a tọgboru iya ndu Ịzurelũ teke ono, ẹphe shi l'alĩ ndu Ijiputu alwa ono.

12

Ebvũ ekele

- ¹ Sũ-a; mbọku ono bẹ
 ịi-sũ:
 “Mu e-kele ngu ekele gube
 Chipfu; kẹle mu shi mee;
 ẹhu nọdu egħu ngu egħu.
 Ọle nta-a bẹ ẹhu-egħu ngu
 jizetawaru;
 ị bya awata mu adũ obu.
- ² Lenu; ọ kwa Chileke bũ
 onye ndzọta mu.
 Mu a-kpọru obu ye l'ẹka ọ nọ;
 ọphu ndzũ agũdu mu;
 kẹle Nnajiuphu,
 bũ Chipfu ono bũ ọkpehu
 mu bya abũru iya bũ
 olu ebvũ mu.
 Teme ọ bya nta-a bya abũru
 onye dzọru mu nũ.
- ³ Ọ kwa ẹhu-utso bẹ ịi-gude seta
 mini lẹ wẹlu ndzọta.”
- ⁴ Noo mbọku, ịi-wata epfu sũ:
 “Unu kele Chipfu ekele;
 unu raku ẹpha iya!
 Unu mee g'ọhamoha
 madzuru iphe-ọma,
 o meru!
 Raa ya arara l'ẹpha iya paru
 ẹka!
- ⁵ Gũ-ku Chipfu ebvũ ekele;
 kẹle iphe-ọma,
 o megbabẹru nyịberu
 anyịbe.
 Unu mekwaphọ gẹ mgboko
 l'ọphu madzuru iphe ono,
 o megbabẹru ono!

6 Unube ọha,
 bu l'úbvú Zayọnu;
 unu tua ọzu ẹhu-utso;
 kele onye ono,
 nọ l'echilabọ unu ono
 parụ ẹka;
 mbụ Onye Nsọ kẹ
 ndu Ízurelu."

13

Epfu opfu ẹhu ndu Bábilọnu

1 Ọwaa bụ ozi, Chileke ziru zidoru ndu Bábilọnu. Ọ bụru onye o ziru iya bụ Azáya nwa Emožu.

2 "Palia ẹkwa-ọhubama l'eli úbvú, dabyiru swachamu. Nọdu l'ẹka ono chiaru phẹ mkpu. Pheeru phẹ ẹka g'ephe shia ọnu-uzo bahụ l'ẹka ndu a maru ẹpha phẹ nọ. ³ Mbẹdua, bụ Chipfu tųwaru ekemu nų ndibe mu, bụ ndu mu doru nsọ; bya achikobekwapho ndibe mu, bụ ndu ọkphehu dų g'ephe je egoshi l'ẹhu eghu mu eghu; mbụ ndu ẹhu anọduje atso lẹ mu parụ ẹka."

4 Nụmakpodapho ọzu, aatų l'eli úbvú; g'ikpoto ndu parụ ẹka apaa. Nụmakpodapho wọwoowoo, ọhamoha atų; g'ọha, eme ndzuko. Ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike achikobe ndu a-lwuru iya ọgu. ⁵ Ndu ono shi ẹka dų ẹnya; ẹphe shi l'ẹka igwe jeberu. Ọ bụru Chipfu; yele ndu bụ ngwọgu, o gude egoshi l'ẹhu eghu iya eghu bẹ l'eme g'ọ bya emebyishikota ndu alị-a l'ophu.

6 Unu kwaa idemini ẹkwa; kele eswe Chipfu dųwaa ntse! Mbọku ono a-buru eswe ala iphe l'iswi. Ọ bụru l'ẹka onye oo-shi bụ Ọkalibe-kangokotaru-nų. ⁷ Ọo ya bụ l'ẹka onyemonye a-tųlwahu. Obu eterwuhu onyemonye. ⁸ Ẹphe atsuhu ebvu; ẹhu aphuhu phẹ uphu; l'ọoburu iphe-ẹhuka byaru phẹ gẹ nwanyi, ime eme. Onyemonye adų nwibe iya akpabiri. Ẹphe agbanwube iphu ẹhuka ẹhuka. ⁹ Lekwa lẹ mbọku kẹ Chipfu abyaakwaa. Mbọku ono a-buru eswe omeliwe; bya aburu mbọku oke ẹhu-eghu. Noo mbọku, ee-me gẹ mgboko l'ophu bụru ochobu. L'aatuko ndu iphe-ẹji, nọ iya nų mebyishia. ¹⁰ Mbọku ono bẹ kpokpode, nọ l'igwe g'ọ ha te ekekwa paapaapa. Ẹnyanwu ekeru l'ẹka ọowataje wata agba ọchii. Ophu ọnwa echidu ilile.

11 Chipfu sųru-a: "Mu a-nų eliphe l'ophu aphụ iphe-ẹji iya. Mu anų ndu ẹjo-iphe aphụ ẹjo-iphe, ẹphe eme. Mu emee gẹ ndu anọduje aba abaa te ekuhe onwophe; bya ekuzeta ndu eku onwophe l'okponu okponu phẹ.

12 Mu e-me gẹ nemadzų dų ọko lẹ mgboko; mbụ g'ọ ka ọkpobe mkpọla-ododo adų ọko. L'ọ kakwaphọ mkpọla-ododo ọphu shi l'alị Ofi adų ọko.

13 Mbụ-a; mu e-me g'imigwe l'ophu nmahų jiiijiii. Eliphe anmaa jiiijiii jasų ọokporiberu l'ẹka o shi nguru. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nų bụ oke ẹhu-eghu ono, bụ ọphu a-nọdu eghu mube Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'eswe oke ẹhu-eghu mu ono.

14 "Ọ bụru gẹ mgbada, aachị ọso agbaje-a; ọzoo g'aturu, enwedu onye eche iya nų agbakashihuje-a bụ g'onnyemonye a-nọdu agba agbapfu ndu ẹphe l'ẹphe bụ. Mbụ l'onnyemonye a-ze l'ọso agba ala ẹka a nwuru iya.

15 Onnyemonye a -humakwanuru ahuma; aa-nmafua ya ẹpho. Teke ọ bụ onye e guderu egude; ọola l'ogu-echi. ¹⁶ Ụnwegirima phẹ bẹ aa-nọdu

l'iphe p̄hẹ gbubushia mkpirikpu mkpirikpu. L'a kwaa iphe p̄hẹ l'òkwata; phatoshia unwanyi, ephe alu alulu.

¹⁷ “Lekwa; o kwa ndu Midiya be mu a-kpatsu g'ephe jepfu p̄hẹ ogu. Ndu adudu iphe, ephe guberu mkpola-ochaa; ophu mkpola-ododo agudu p̄hẹ egu. ¹⁸ Apfu p̄hẹ e-yebushi unwokorobya p̄hẹ eyebushi. Ophu imemini akpuru-iphe, shi l'ep̄ho a-dudu p̄hẹ. Ephe -gude enya huma unwegirima nshii; ephe ta aphuduru p̄hẹ obu-imemini. ¹⁹ Temanu-a; ali ndu Babilonu ono, bu eka e gude akwabe ali-eze ozo ubvu ono; mbu eguru ali ono, bu iya meru ndu Babilonu; ephe nodu eku onwophe ono; ali ono be Chileke e-mechaa mebyia g'e mebyiru Sodomu yee Gomora. ²⁰ O to bubaeduru eka ee-buru eburu jas̄u l'ojejoje. Ophu nemadz̄u abyadu ebuba l'ime iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Ophu o dudu ndu Arabu akpobe iya ulo-ekwa; ophu ndu eche aturu adobedu iya aturu p̄hẹ. ²¹ Iphe, a-doru iya nu a-buru anu, ebu l'echiegu. O buru nkuta-oswa bu iphe, akujeru l'ulo, wushiru iya nu. Mgbashi-ujiku akukwaru iya pho. Eghu-oswa apfu-phe karagidingu karagidingu l'ime iya. ²² Ach̄i-anmabu a-noduje l'ulo p̄hẹ, a kpushiru ike ara ntumatu. Nkuta-oswa akuru l'ulo p̄hẹ ndu ophu shi buru eguru ulo. Ozo bu le teke ee-me iya iphe ono duwaa ntse; mbu l'o too noedu odu l'owua.”

14

¹ Chipfu a-phuru Jiékopu obu-imemini k'ophu bu l'oo-mechaa hota Izurelu ozo; mee g'ephe buru l'ali p̄hẹ ozo. Ndu lwaru alwalwa ayikwaru iya pho. Ndu lwaru alwalwa ono ephe l'onu-ulo Jiékopu ebua eghirigha. ² Ohamoha l'e-duta p̄hẹ dulata l'ali ephebe ndu Izurelu gedegede. Ndu Izurelu ono a-buru ndu e-nweru ohamoha; mee p̄hẹ; ephe aburu p̄hẹ ohu: unwoke l'unwanyi l'ali ophu Chipfu nuru p̄hẹ l'onwiya. Ephe aghaa ohu kpua ndu ono le ndzu; mbu ndu ono, shi kpua ephebedua le ndzu ono; buru ndu a-nodu elekota ndu shi emekpa p̄hẹ ehu.

Adada eze ndu Babilonu

³ Chipfu e-me g'obu tushihu unube ndu Izurelu l'aphu-a, unu erigbabe-a; me iphe-ehuka-a, unu ejegbabe-a; mekpoo ozi mkponwu-ehu-a, e keru unu-a. ⁴ Noo teke unu a-wata aturu eze ndu Babilonu phukuku su: Onye-a, bu nwa-mmekpa-ehu-a gb̄e mekwadupho bugengu! Ehu gb̄e ghubuhuwa iya nu eghu! ⁵ Chipfu gbajishiwari mgborigwe, ndu ejo-iphe ono shi swebe p̄hẹ l'olu; mekpoo oshi, ndu-ishi shi gude echi p̄hẹ echachi; ⁶ bu ndu shi egudeje ehu-eghu echi ndiphe iphe nchipyabe; mbu l'ephe gude enya, ata p̄hẹ kp̄it̄ikpiti lwu-kpee oha, du igwerigwe; ophu o dudu onye egbo p̄hẹ nu. ⁷ Eliphe l'ophu be atutawa unme nta-a. Teme nchi duwaa p̄hẹ doo. Olu-ebvu gb̄ufu p̄hẹ l'onu. ⁸ Mbu l'oshi payinu; mekpoo oshi sida k'ubvu ubvu Lebanonu be ehu tukocharu ats̄o l'opfu ehu ngu. Ephe tuk̄o epfu su: Nta-a, e wozewaru ngu-a be ndu ekwo oshi ta abyaedu anyi ekwotsushi.

⁹ “Ali-maa kwagebewaru akwagebe g'o gba ngu ndzuta me i -lashia. O doziwaru unwumaa, l'abya ngu ndzuta; mbu maa iphe, bukpoo ndu ono, shi buru ishi l'eliphe-a. Ndu ono be o meru g'ephe gbeshichaa agbeshi l'aba-eze p̄hẹ; mbu ndu shi buru eze ohamoha. ¹⁰ G'ephe ha l'e-yeru ngu onu su ngu: ‘Gubedua kwapho mechaaru bya aduhukwa edzu g'anyibedua; mbu bya abuhukwaru iphe, anyi bu? ¹¹ Akpabiri ngu ono g'o ha be e nzuwaru ye l'ali-maa; yele oha-gengugengu ogumogu

ngu onoya. Èkà búwaa iphe-azée, ì zè l'eli. Mgbashiride búwaru ékwà, ì phùshiru l'iphe-azée ngu óbu.' ”

¹² Lewarọ g'i shi l'imigwe daa l'alì; gùbe kpokpode nchi-abọhu; mbù gùbe nwatibe ọnma-ẹwa-ùtsu! E chitsuwaru ngu chiru ngu ye l'eliphe; mbù gùbe onye shi byapyabẹ ọhamoha l'ophu! ¹³ I pfuwaru l'ime ọkpoma ngu sù: “Mu e-kuli onwomu kuba l'imigwe. Mu a-pali aba-eze mu g'ọ ha l'eli l'eli; g'ọ kakọta kpokpode kẹ Chileke l'eli. Mu e-je anmakoru l'eli úbvú-ndzukọ ono, nọ l'uzo isheli ono. ¹⁴ Mu a-tùkoepfo akpaminigwe l'ophu nyighakọta je anọdu; mee onwomu gẹ mu ha gẹ Ọkalibe-kakọta-shii.”

¹⁵ Obenu l'a byazeru ngu byaru ngu ye l'alì-maa; l'ọhulohu nsukutu ono.

¹⁶ Iphe, bú ndu húmaru ngu nù a-gbẹ lerwebaa ngu ẹnya elerwe; ẹphe awata arì ọriri ẹhu ngu sù: “Tọ búnaa onye-a bú onye ono, meru mgboko; ọ nmahù jiiijii-a; mbù onye ono, akpabiri iya guderu alì-eze l'ophu? ¹⁷ Tọ búna iya bú onye ono, meru mgboko l'ophu; ọ dọ g'echiẹgu; tsupyashiru mkpukpu, a kpùshiru ike, nọ lẹ mgboko; ọphu ọ dọdu ndu mgboko, ọ kpùru lẹ ndzù, dọru ọphu o kweru g'ẹphe la ibe phẹ-a?”

¹⁸ Iphe, búkpoo ndu shi búru ndu-eze, ọhamoha l'ophu bẹ e mekọtaru ọna lia. Onye ọphu nonu l'ọoze l'ime ilu nkiya. ¹⁹ Obenu lẹ gùbedua bẹ a chífuru l'ilu nkengu; tuphaa ngu g'onye gbutaru ẹkali-oshi tuphaa. A chíkoo ndu e gburu egbugbu tųpyabe ngu; mbù ndu e gude ogu-echi nmafushia ẹpho; ndu wùru laa lẹ mkpuma ọphu nọ l'alì-maa. Ọo g'odzu, a zọru pyakapyaka aduje-a bú g'ì dọ. ²⁰ E tee lidu odzu ngu g'e liru kẹ ndu ọphuu; kẹle ì mebyishiwaru alì ngu; bya egbua ndibe ngu pyaapya. Awa ndu ẹjo-iphe bẹ a ta abyakwa ephotaje ephota ọphu ọzobaa. ²¹ G'e dozia ẹka ee-dobe unwu iya gbushia gbudoru iphe-ẹji, nna phẹ oche metaru. G'ẹphe te ejekwa agbalihu kẹ gẹ mgboko búru okiphe phẹ; ẹphe egude mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ buchishia eliphe l'ophu.

Chileke e-mebyishi Bábilọnu

²² Lẹ Chipfu, bú Ọkalibe-Kakọta-Ike pfukwaru sù: “Gẹ mu bya agbalihu tsoo Bábilọnu ọgu; mbù lẹ mu e-me g'ẹpha Bábilọnu chíhu; yẹle ndibe iya, wafuru nù; mẹkpoo awa iya yẹle oshilokpa iya. ²³ Mu e-me alì ono l'ophu g'ọ búru alì ẹbyi. Mu emee ya l'ọ búru alì ọda. Mu e-gude ọla-l'iswi zaa phẹ l'ẹza.” Noo iphe, Chipfu, bú Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

Chileke e-mebyishi Asiriya

²⁴ Chipfu, bú Ọkalibe-Kakọta-Ike ribuwaru iya l'angù sù-a: “Tororo bú opfu bú l'ọo gẹ mu túberu g'iphe dọ bú g'ọo-dọ. Ọ búru iphe, mu pfuru bú iphe, e-me nù. ²⁵ Mu e-gwekwa ndu Asiriya uji; mbù ndu Asiriya ono, nọ l'alì mu ono. Ndu ọphu nọ l'eli úbvú iya bẹ mu a-zọ tọlitoli nwufu phẹ. Ọphu ndibe mu evuẹdu ivu ẹhu phẹ. Ọphu mkpa phẹ aduẹdu phẹ l'ukuvu.” ²⁶ Nokwa gẹ mu chíru l'ọo-dọru unwu-eliphe l'ophu bú ono. Nokwa ẹka njọ, mu machiru l'ẹhu ọhamoha l'ophu. ²⁷ Noo kẹle ọo Chipfu, bú Ọkalibe-Kakọta-Ike tuburu l'onoo g'ọo-dọ. Ọphu ọ dọkwa onye sùru agbanwe iphe, o pfuru. Ọ machiakwaru ẹka; ọphu ọ dọkwa onye sùru iya esela ẹka azù.

Chileke e-mebyishia Filisitayinu

²⁸ Ọ kwa l'apha eze ono, bú Éhazu nwuhuru bẹ mu nataru ozi-a. Ozi ọbu sùru-a: ²⁹ “Unu te etekwa ẹswa; unubẹ ndu Filisitayinu g'unu ha; opfu lẹ mgboro, e chiru unu gbajihuru; kẹle iphe, e-shi l'agwo ono futa búkwa ogiji. Akpuru, ọo-mita búru ọkpontu, apfu saa saa. ³⁰ Noo teke onye kachaa akpa nri l'ime ndu akpa nri a-huma nri riaha. Ndu adudu g'ọ

dụ phẹ aze pyakoo; ọ to dudu iphe, byaru eme phẹ nụ. Obenu l'ogbarabvu nkengu be mu e-gude okpa-nri mebyishia. L'o woru nwa ndibe ngu; nwa ndu ophu phoduru nụ phushikota teerii.

³¹ “Chia mkpu gube oguzo! Tua uzu-ekwa unube mkpukpu ndu Filisitayinu l'ophu! Unube ndu Filisitayinu g'unu ha; unu tuko zashihu azashihu; kele enwuru-oku shikwa l'uzo isheli akpu tuntuutuu abya. Ophu o dudu onye a-nodu eje nkinyi iya l'ogbo-ogu phe.”

³² ?Bu onu gunu be ee-yeru ndu-ozu, shi l'oha onoya? “Onu, ee-ye bu le Chipfu meakwaru Zayonu; o nguru anguru. O buru l'ime iya be ndibe iya, aakpa ehụ a-gbaba je ezee ndzu.”

15

Chileke e-mebyishi Mówabu

¹ Owaa bu ozi, Chileke ziru zidoru ndu Mówabu.

Mkpukpu Aru, no l'ali ndu Mówabu buakwaa mkpurupyata. O buru enyashi be e gude mebyishia ya. Mkpukpu Kiru, nokwapho l'ali ndu Mówabu buru mkpurupyata. O buru enyashi be e gude mebyishia ya. ² Ndu mkpukpu Dibonu wuru jeshia l'ulo agwa phe; eka ephe meru; o ha l'eli jeshia akwa ekwa. Mbụ le ndu Mówabu atụ uzu-ekwa ndu mkpukpu Nebo; yee ke Medeba. Onyemonye kpushiru ishi bya akpushia ejí-agba. ³ Ndu eje le gbororo yegbaa uwe-aphu. Ndu no l'oma ulo-eli me ndu kuru l'edupfu tuko atụ uzu-ekwa; arwaphu onwophe l'ali akwa ntumatu. ⁴ Ndu mkpukpu Heshibonu me ndu mkpukpu Eleyale tuko echi mkpu k'ophu ndu no le mkpukpu Jiahazu anu olu phe. Noo g'o gude ndu ojogu ndu Mówabu chishia mkpu; kele meji tsukahuru phe. ⁵ Uzu ekwa atụ mu l'obu l'iswi ehụ Mówabu; kele unwu iya, eje phururugbada agba oso agbarwuchaa mkpukpu Zowa; ndu agbarwua mkpukpu Egulatu-Shelishiya. O nwechaaru ndu ophu jerwuchaaru mkpukpu Luhiti. Ephe -nodu eje; ephe akwa ntumatu. Teke ephe tsoru uzo ala mkpukpu Horonayimu be ephe no l'uzo raa ekwa ola-l'iswi phe ono. ⁶ Mini, no le nggele Nimurimu tashihuru; eswa nwulwashihu. Egbudu kposhihu nku; ophu o duedu iphe, du oyii, phoduru iya nu. ⁷ Eku, ephe kparu akpakpa kube; mbu akanya, ephe seru dobe be ephe e-vuta je adaghata nggele oshi wilo; ⁸ kele ojileka togbo, ephe echi agba Mówabu mgburugburu. Uzu-ekwa, ephe atụ rwuchaaru mkpukpu Egulayimu. Teme erwubvu phe rwuchaa mkpukpu Biye-Elimu. ⁹ Mini mkpukpu Dimonu be mee jiwaru ejiji; obenu le mu e-mebakwaaro mkpukpu obu, bu Dibonu iphe, ka njo. Mbụ le mu a-chiru oduma ye g'o tagbushia ndu shi iya nu agba oso ndzu phe; tagbushikwapho nwa ndu ophu phoduru l'ali ono l'ophu.

16

¹ Ndu Mówabu chitaru nwaturu g'o buru iphe-oku; chiru je anu eze ndu ali-a. Mbụ l'e shi le mkpukpu Sela chiru iya je aghaa echiogu tugbua jeshia l'ubvu Zayonu je achie ya ndu bu iya nu. ² O kwa g'unwu-enu, a chikaru l'epfune epheje nanunanu-a bu g'unwanyi Mówabu agba nanunanu shia aguga nggele Anonu ibiye ophu eerwuje iya erwurwu.

³ Ephe nodu epfu su: “Unu kpozinaaru anyi uzo! Unu pfunaaru anyi iphe, l'e-me nu! Unu menaa g'ononyo unu buru anyi ibvu, l'a-du ke kpuchii g'enyashi. Unu dominaa anyibe ndu eje phururugbada; ophu unu atukwa anyibe ndu agba oso ndzu jala. ⁴ Unu kwenu g'anyibe ndu ono, a

chiru ọso shi l'alì ndu Mówabu lwapfuta unu. Unu kpuchinaa anyi g'onye mmebyi ono te emebyi anyi!

“O -rwua teke ndu mkpamehu a-chihuwa; ndu mmebyi abuwaru bugengu; ndu emeje nemadzu ewere bvuebekpo l'alì-a l'ophu; ⁵ bẹ Chileke e-goshi n-yemobu iya; woru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru, shi l'onu-ulo Dévidi mee g'ọ buru eze; mbu onye abujeru; ọ -nọdu ekpe ikpe l'o kpe iya l'uzo, pfuru ọto. Ophu ọpadu apfubekoto ẹka lanu.”

⁶ Anyi nımawaru ge ndu Mówabu ekube onwophe; l'ephe anyanuka ndu; teme ephe nọdu etse etsetse. Lekuku ono, ephe eku onwophe ono; mekpoo sukusuku ono, du phe l'ehu ono be pawaru ẹka. Ole epha ono, ephe etu onwophe ono bukota okorobo iphe.

⁷ Noo g'ọ gude ndu Mówabu nọdu ara ẹkwa Mówabu obu arashi iya ike. Mbu l'ephe tukoru ara ẹkwa iya. Unu rashikwa ẹkwa ike; g'ọ rwukwaa unu l'ehu, bu opfu ehụ ọkpa-ulo, e gude kpua mkpukpu Kiru-Harsetu. Unu gua aphu iya; kele e tsuwaru iya pyaapyaa. ⁸ Egu mkpukpu Heshibonu be iphe, a koru iya nwukotawaru lwaa. Vayinu, a koru le mkpukpu Sibuma nwukwaapho lwaa. Ndu-ishi ohamoha zowaru okpobe vayinu, du iya nu pyaapyaa; mbu vayinu, shi abaje uba barwua mkpukpu Jiaza; mbu bawaro uba tsowaruro uzo echiegu. Eri iya bawaro uba ono jerwuchaa eze-enyimu. ⁹ Noo ya; mbedua nọdu arakwapho ẹkwa egube ono, ndu Jiaza ara ono. Mu arakwapho ẹkwa vayinu ndu Sibuma. Unube ndu Heshibonu; unube ndu Eleyale; mu gudeakwa enya-mini awu unu ehụ; kele okwe, e shi erwujeru ekpu iphe, unu meberu l'alì me ọ -chashiahaa; yee okwe, e shi erwuje me a -kpataahaa ya akpata; be bukotawa sutukumu. ¹⁰ Ehu-utso yee ete eswa be a nafuwaru egu ono, a koru oshi-omi ono. Ophu ọ duedu onye anodujekwadu l'egu-vayinu ono agu ebvu; ozokwanu nọdu iya erwu okwe. Ophu ọ duedu onye anodujekwadu l'egu ono aku mee-vayinu. Noo kele mu buchiwaru akwa evu, e shi anoduje l'eka ono akwa. ¹¹ Okpoma mu akwa ẹkwa alì ndu Mówabu; mbu l'okpoma azu mu uzu g'onye akpo ogumogu. Ime obu mu nọdu akwaru ndu Kiru-Harsetu ẹkwa. ¹² Ndu Mówabu -nọdu eje l'eka ephe agwaje iphe; buepho ike be ephe eme g'ọ ka phe abvubvu. Mbu teke ono, ephe eje l'agwa phe je iya agwagwa bu iphe, abudu iphe be ephe eme.

¹³ Noo opfu, Chipfu pfuhawaru l'opfu ehụ ndu Mówabu. ¹⁴ Obenu le nta-a be Chipfu ono suru: “L'ọ kwa apha eto be ọ phoduru; mbu l'aaguakwaru alì ndu Mówabu apha g'onye-ozì, e ziru ozì, ọo-nọdu eje. Apha eto be ọ phoduru ubvu ono, alì ndu Mówabu du ono; mekpoo ikpoto igwe oha ono, bu iya nu ono abukotaru ndu a gubeduru iphe. Nwa ndu a-phodu nu aha nwanshì shii; teme ophu ike adudu phe.”

17

Chileke a-nu ndu Arámu; waa ndu Ízurelu aphu

¹ Owaa bu ozi, Chileke ziru le k'ehu ndu mkpukpu Damasukosu: “Lewaro; Damasukosu e-mechakwaa bu-buhuru mkpukpu. Iphe, oo-mecha buru bu ikpozu. ² Mkpukpu le mkpukpu ono, azagba Arowa e-mechaa bukotaru ẹka e budu ebubu. Ee-mechaa pakotaru iya haaru aturu; waa egu g'ọ buru ẹka ephe a-dojeru; ọ to dudu onye eye phe ebvu. ³ Mkpukpu le mkpukpu ono, a kpushiru ike ono be e-mechaa chihu l'alì ndu Ifuremu. Ophu ndu Damasukosu e-nweeduru onye a-buru eze phe. Oo g'ee-me ndu Ízurelu iphe-iphere-a bukwapho g'ee-me ndu Arámu. Nokwa iphe, yebe Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu bu ono.”

⁴ “O -rwua teke ono bẹ ùbvù, aakwabẹ oshilòkpa Jiékoṣu a-ngachafu. Okporokpo ono, ọ dọ ono awufu. ⁵ Ízureḷu a-dụ g'onye akpata iphe l'opfu; g'onye egbu ereshi, p̄furu ap̄furu, bụ ẹka bẹ oogudeje ekpokobe iya. Teme l'ọ dukwapho g'onye akpa ukpa ọyoko ereshi lẹ nsuda Refayimu. ⁶ Ọle mkpakwa iya a-phodu nu iya-a. Ọo-dukwapho g'ẹka a nmaru oshi-olivu yigayiga; l'ọ phodu nwebo ọzoo ẹto lẹ mkpakpa onu ẹkali-oshi, olivu ọbu; phodukwapho ẹno ọzoo ise l'eze ẹkali iya, m̄shiru ike. Noo iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízureḷu epfu bụ ono.”

⁷ O -rwua mbọku ono bẹ amadu a-gharu onye meru iya nu iphu. Mbụ l'anya phe bẹ ephe a-tuko ghaa l'eka Onye Nso kẹ ndu Ízureḷu nọ. ⁸ Ephe ta aghaeduru ọru-nshi phe iphu; mbụ iphe, ephe gude ẹka phe mee. Ọphu ephe agubeedu itso Ashera iphe; yee onu ẹka ephe akpoje ọku l'iphe, eshi kweekweekwee, bụ iphe, ephe gude ẹka phe mee.

⁹ O -rwua mbọku ono bẹ mkpukpu phe, a kpushiru ike a-dụ g'ẹka a gbadoru agbado l'ime ọswa; ọzoo l'eli úbvú; ọ buru ndu meru iphe, a gbadoru iya bụ ndu Ízureḷu. Ẹkameka atuko buru okorobo ẹgu.

¹⁰ Kele-a; unu zohawaru Chileke, bụ iya dzotarun unu ono. Unu ta anyataduru onye ono, bụ agbara-mkpuma; bya aburu onye meru unu; unu gbashia ike ono. Ọ buru iphe ono meru g'o gude; o -betakponu unu kua akpuru oshi, kakotakpoo ree; ọzoo l'unu koru vayinu, unu dzetarun l'ohozo; ¹¹ mbu-a; o -betakpo unu mee g'ọ wata aba uba mbọku ono, unu kuru iya ono; o be l'utsu iya; ọ wata atu ige; unu ta awotakwa iya mebyi; kele ọ buepho nrimaphu yee iphe-ehuka bẹ mbọku ono a-buru.

Alwu-kpe ndu ohozo

¹² Oowaa! Ọ kwa ọha, dọ igwerigwe aba hanyihanyi. Hanyihanyi, ephe aba dọ g'ẹka Eze Enyimu aphu gbudugbudu. Oowaa! Ge ndiphe swokoberu. Ephe aphu gbudugbudu g'ẹka oke-mini aso gborogboro! ¹³ O -betakponu ohamoha phuchaa gbudugbudu ge mini, a kuru ikpete; ọ bu-a mba bẹ ọo-baru phe; ephe agbamihu okpobe agbamihu. L'a chiru phe ye lẹ pherephere g'eswa ereshi, a nọ l'eli úbvú aphushi; yee ge berebere iphe, pherephere apaphe l'eka oke pherephere ezi. ¹⁴ O -be l'uzenyashi; iphe, eye ebvu atuko kuru. Nchi -bya abohu; ephe abuwaa. Noo onodu ndu ono, egwe ivu anyi ono; mbụ okiphe ndu ono, akwa iphe anyi l'okwata ono.

18

Aphu, Chileke a-nu ndu Kushi

¹ Nshio gube ali ono, aanu ephe nkù iphe, ephegbaa l'aguga enyimu ndu Kushi; ² mbụ unubẹ ndu ezije ndu-ozu unu; ephe etsoru mini. Mbụ ephe egude ugbo-èjì daghaa mini. Sụ-a; unubẹ ndu-ozu okpa-egwa; unu lapfunu ndu ono, ha l'eli bya akwo akpo-ehu bururu ono! Unu lapfunu ndu ono, aatsụ ebvu l'eka dọ ntse mē l'eka dọ enya; mbụ ọha, ike dọ l'ogu; abyajẹ alwua lwuta; ọha, nggele nggele so-bushiru aso-bushi!

³ Unubẹ unwu-eliphe l'ophu; mbụ unubẹ ndu bu lẹ mgboko-a; unu lenu! E -woliepho iphe-ohubama imeli imeli l'eli úbvú bẹ unu a-huma iya-a. Teke e gbuerupho opu ono bẹ unu a-numa iya-a. ⁴ Waa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: “Mu a-noduepho nggujungguji gbẹ l'eka mu bu tufu enya ele; g'anwu echi phuuphuu teke okpomoku dọ; ọzoo g'urwukpu, akwa iji l'onanwu. ⁵ Kele-a; a -bya erwu teke emetajẹ iphe, e meberu l'ali; mbụ teke iphe e meberu l'ali agbawashikwadu ige; iphe ono, shi buru okoko

ono abụwaru mebyi iphe, chawaru k'awọta; noo teke ọo-bya bya egude mma beshichaa ẹkali iya ono chita. ⁶ Noo teke aa-tuko g'ephe ha haaru udele, bu l'oma úbvú; parụ phẹ haaru unwu anụ, bu l'egbudu. Unwu ẹnu egude phẹ kpaa nri jasụ ọnanwu alaa. Unwu ẹjo-anụ, bu l'egbudu egude phẹ kpaa nri jasụ udzumini abvụ.”

⁷ Noo teke aa-wata ewota iphe-oma gude bya anụ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike. O bụru ndu a-nọdu ewotaru iya iphe ọbu bu ndu ono, ha l'eli bya akwọo akpọ-ẹhu bụruru ono; mbu ndu ono, aatsụ ebvu l'ẹka dụ ntse me l'ẹka dụ ẹnya ono; ndu bu ọha, ike dụ l'ọgu bya alwuje lwuta; ọha, nggele nggele sọ-bushiru asọ-bushi. Iphe-oma ọbu bẹ ee-gudeje bya l'úbvú Zayonu, bu iya bu ẹka aanọduje araku Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike.

19

Aphụ, Chileke a-nu ndu Ijiputu

¹ Ọwaa bu ozi, Chileke ezi lẹ k'ẹhu ndu Ijiputu.

Unu lenu! Chipfu nọkwa l'urwukpu ezi phaaphaaphaa agba abya Ijiputu. Agwa ndu Ijiputu nọdu anma pyaapyaapya l'iphu iya. Meji rwushihu ndu Ijiputu. ² “Mu a-kpali ndu Ijiputu g'ephe tsoje ndu Ijiputu ibe phẹ opfu; k'ọphu unwune a-nọdu etso unwune phẹ ọgu. Obutobu etso obutobu iya opfu. Mkpukpu etso mkpukpu ibe iya ọgu. Alị-eze etso alị-eze ibe iya opfu. ³ Meji a-tọfu ndu Ijiputu. Ephe -chichaa idzu iphe, ephe e-me; mu emee ya; ọ tọo dudu g'ephe chiru iya. Ephe ejee l'aja l'iphu nshi; jee l'aji g'ephe kpata maa ishi. Ephe ejee l'aji l'ẹka ndu aji maa; me l'ẹka ndu agba aja. ⁴ Mu e-woru ndu Ijiputu ye l'ẹka ndu a-nọdu eme phẹ omeliwe. O bụru onye a-buru ishi phẹ bu eze, eme ẹngiringa.” Noo iphe, o pfuru; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike.

⁵ Mini, dụ l'enyimu Nayilu a-tashihu. Ogbu ogbu nggele akpọshihu nkụ dụ kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro. ⁶ Mini, awụ l'ósé a-nọdu eshi ishi. Nggele nggele, nọgbaa l'alị ndu Ijiputu awata alwa alị alị eje jasụ l'ootahu ree. Okpete okpete; yee eji eji atuko nwushihukota; ⁷ mekwapho iphe, a kuru l'aguga ẹnyimu Nayilu, nọ l'ọnu-ẹnyimu ono. Opfu, a kọru akọko l'ogbu ogbu ẹnyimu Nayilu l'a-dukota kpọkoro kpọkoro kpọkoro. Pherephere atuko iya pata; a taa humaedu iya. ⁸ Ndu egbuje ẹma a-tsu ude kwashia ẹnya-mini. Mbu iphe, bukpuo ndu eseje ikokoro l'enyimu Nayilu; ndu anọduje ese ugbu-egege lẹ mini a-tuko nwupuyashihu. ⁹ Ndu egudeje oghu ọchaa, ama mma gude akpa iphe a-chihu. Ndu ekwe ọkpobe ẹkwa ọchaa a-buru ndu iphere e-gude. ¹⁰ Ndu bu phẹ gude alị ndu Ijiputu aburu ndu e gweru arakabya. Iphe, bukpuo ndu eri ugwo aburu ndu aphụ tsoru.

¹¹ Ndu-ishi lẹ mkpukpu Zowanu bukota ndu eswe. Ndu maru iphe, bu ndu anọduje akpọ-ziru Fero ọzo nọdu akpọ-zu mkpọ-zu onye-eswe. ?Denu g'unu e-shi sụ Fero: “Mbẹdua yikwa lẹ ndibe ngu ndu ọphu maru iphe. Mu buri nwa onye eze, shi l'ichee.” ¹² Sụ-a; ?bu awe bẹ ndibe unu ndu maru iphe nọ nta? G'ephe goshinu unu g'iphe dụ; ephe emee g'unu maru iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike doberu k'eme ndu Ijiputu. ¹³ Ndu-ishi lẹ Zowanu bukotawa ndu eswe. Ndu-ishi lẹ mkpukpu Memeufisu bẹ e mewaru mkpurukpuru-ẹnya. Ndu ono, bu mkpuma, gude ọlo l'okpa-ipfu phẹ ono bẹ duswewaru ndu Ijiputu ọzo. ¹⁴ Chipfu chiwaru unme, achije ẹnyaji chiru ye phẹ l'ẹhu. Ephe mee; ndu Ijiputu nọdu akpọ galagala l'iphemiphe, ephe eme egube ono, onye nguru mee anọduje akpọ galagala l'eli ẹgbo, ọ gboru ono; ¹⁵ k'ọphu bu l'ọ tọ duedu iphe, ishi ọzo ọdzu emeru ndu Ijiputu; ọphu ọ duedu iphe, ẹkwo-igu ọzo okpete emekwaduru phẹ.

Ndu Ijiputu a-baru Chipfu eja

¹⁶ Teke ono be ndu Ijiputu a-du g'unwanyi. Epe e-rwuhu le ndzu-agugu; o buru eka o paliru eka abya phe echichi; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Ali ndu Jiuda aburu iphe, ee-gudeje eye ndu Ijiputu ebvu. Onye -numaru eka e kuru epha ndu Jiuda; ndzu erwuta iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-mechaa mee phe.

¹⁸ Teke ono be mkpukpu ise l'ali ndu Ijiputu a-wata epfu opfu-ali ndu Kenanu. Epe eria nte l'ephe a-nodu l'eka Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. Mkpukpu ono be nanu a-nodu aza "Mkpukpu Ola-l'iswi."

¹⁹ Le mboku ono be ee-dobe eka aa-gwaje Chipfu l'echilabo ali ndu Ijiputu. L'a kpa iphe, e gude anyata Chipfu akpukpu dobe l'oke ali iya. ²⁰ Qoburu iphe-ohubama me iphe, agba ekebe le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike nwu enya l'ali ndu Ijiputu. A -nodu eme phe mkpawere; epe raku Chipfu; l'o zia onye a-dzota phe nu. Onye ono abya anafuta phe. ²¹ Oo ya bu le Chipfu e-me ge ndu Ijiputu maru iya. O buru mboku ono be epe a-marweta Chipfu amarweta. Epe e-gude anu yee nri gude bya agwaa Chipfu. Epe -rifu nte l'owa-a iphe, epe e-meru Chipfu baa; epe emeeru iya ya. ²² Chipfu a-tu ndu Ijiputu ehu. O -tuchakwaa phe ehu ono mee epe ewekorohu. Epe alwapfuta Chipfu; l'o ngabe nchi l'arworwo, epe arwo iya; mee; epe ewekorohu.

²³ Teke ono be oji a-dabyiru swanmangu shi l'ali ndu Ijiputu je adajaa ali ndu Asiriya. Ndu Asiriya ejeahaa Ijiputu. Ndu Ijiputu ejeahaa Asiriya. Ndu Ijiputu epe le ndu Asiriya atuko abaru Chipfu eja eghirigha. ²⁴ Le mboku ono be ndu Izurelu a-buru ndu k'eto me a -gua Ijiputu yee Asiriya, bu ndu a-buru iphe-oma, duru eliphe l'ophu. ²⁵ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike agoru onu-oma nu phe su: "G'onu-oma buru ke Ijiputu, bu ndibe mu; yee Asiriya, bu ndu mu gude eka mu mee; yee ndu Izurelu, bu ndu bu okiphe mu."

20

Iphe, oozu; mbu onye mpfuchiru, gba ehu oto

¹ L'apha, Tatanu byaru mkpukpu Ashidodu; mbu teke Sagonu, bu eze ndu Asiriya ziru iya; o bya etsoo ndu Ashidodu ugu; naa mkpukpu phe; ² be Chipfu gude Azaya nwa Emozu pfua opfu. Iphe, o pfuru bu: "Yefu uwe-aphu ono, i yeru l'ehu ono; yee akpokpa ono, i yeru l'okpa ono!" O yefu iya gbaru ehu oto wata aghaphe; gbakwarupho okpa oto tsoru ejephe. ³ Tobudu iya bu; Chipfu pfua su: "Oo egube ono, onye-ozu mu, bu Azaya gba ehu oto gbaru okpa oto gaphewaa apha eto ono; o buru iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri, e meru ndu Ijiputu yee ndu Kushi ono; ⁴ noo g'eze ndu Asiriya a-kpu ndu Ijiputu yee ndu Kushi le ndzu; yeshia phe uwe; gbabe phe okpa oto kpuru phe lasha; me unwokorobya phe; me ndu bu ogerenya phe; ebohu egheeru phe onu g'o buchaa iphe, ee-gude mee ndu Ijiputu iphe-iphere. ⁵ Ndu kporu obu yeru ndu Kushi; bya egude ndu Ijiputu eku onwophe be ndzu e-rwuta; teme iphere emekwa phe pho. ⁶ Noo mboku iphe, bu ndu bukube eze-enyimu-a e-pfu su: 'Unu humawaro iphe, meru ndu ono, anyi kporu obu yeru ono; mbu ndu ono, anyi gbaru oso gbapfu g'ephe yeru anyi eka nafuta anyi l'eka eze ndu Asiriya! ?Denukpoo g'anyi e-me nahu?' "

21

Alwu-kpe ndu Bábilõnu

¹ Owa-a bu ozi, Chileke ezi ndu bu l'echiegu ono, no l'aguga eze enyimu ono:

Oo g'oke-pherephere eshije l'echiegu ndohali ezi abya ono; bu g'oo-shi l'echiegu ono bya. Mbụ l'oo-shi l'alị, eye ebvu bya. ² Ejo ophulenyia be e goshiru mu; eka nwoderu-oye deru ndu alị iya ye; nwokwata ndu akwa okwata.

Unube ndu Elamu; unu gbalihu lwua ogu! Unube ndu Midiya; unu nophe ndu ohogu unu mgburugburu! L'ude ono, ephe meru; ndiphe tsua ono g'o ha be Chileke buchiakwaru. ³ Noo g'o gude ogwehu mu l'ophu ndu emekota mu ehuka; ehụ ndu aphukota mu uphu. Mu dūepho ge nwanyi, ime eme. Anuma, mu nūmaru iya mee mu; mu kpohu kulakula. Ahuma, mu humaru iya nmakota mu ehụ jiiijiii. ⁴ Meji ndu akụ mu pheripheri; ndzu-agugu mee mu; ehụ ndu anma mu anmanma. Nchi-ejihu, shi aduje mu ree shi byawaru bya aburu iphe, anyi mu ishi edzu.

⁵ Ephe gweshia nri; bya atogbochaa utute-ukpo; bya awata eri nri; angu iphe, aangu angungu. A nonyaepho; o buru: "Unu zelihi unube ndu-ishi ojogu! Unu tua manụ le ngwogu unu!"

⁶ Waa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa. "Je je edobe onye-nche, a-ndu elefu enya! G'onye ono pfujekwa iphe, o humaru! ⁷ O -huma ugbo-inya; me ikpoto ndu agba l'inya; me ndu agba nkapfu-igara; ozoo ndu agba inya-kamelu; g'o rukota onwiya; mbu rukota onwiya okpobe arukota."

⁸ Noo ya; onye-nche ono chia mkpu su: Onye nwe mu nu; mboku-mboku be mu a-nduje l'onyi-eli-a eche nche. Mbụ l'enyashi mboku-mboku be mu anduje nche l'eka a suru ge mu ndu. ⁹ Lekpodapho; o nweru onye no l'ugbo-inya; me ikpoto ndu agba l'inya etso iya. O ndu epfu su: "O daakwaru! Mkpukpu Babilonu daakwaru! Ozo bu l'iphe, bu agwa mkpukpu ono l'ophu, bu iphe, bu agwa nkephe be e chikotawaru pyaapya; o rwukota alị."

¹⁰ Su-a; unube ndibe mu; unube ndu e gweru uji l'oma eka eechichaje bali; iphe, mu epfuru unu bukwa iphe, mu nūmaru l'onu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; l'onu Chileke ke ndu Izurelu.

Ozi, Chileke ziru l'ehu ndu Edomu

¹¹ Wakwa ozi, Chileke ziru le k'ehu Duma.

O nwekwaru onye gbẹ l'alị Siye eku mu oku su: "Onye-nche; ?abali jeberu ijebe-agma? Onye-nche; ?enyashi jeberu ijebe-agma?"

¹² Onye-nche yee onu su: "Nchi abohuakwa; bya ejihuekwapho. O -buru l'unu akpata ishi; unu kpata ishi. Unu lwadupho azu ozobaa."

Ozi, Chileke ziru l'ehu ndu Arabu

¹³ Waa ozi, Chileke ziru le k'ehu ndu Arabu.

Su-a; unube ndu ije, shi l'alị ndu Dedanu; unu je je adoru l'oswa ndu Arabu. ¹⁴ Unu kutakwa mini, unu a-nu ndu mini agu; unube ndu ophu bu l'alị Tema! Unu wotakwa nri bya anu ndu agha phurii! ¹⁵ Ndu ono be bu ndu gbalaru ogu-echi; mbu ndu a miliru mma; ephe nahu gbalaa. Ndu e setaru apfu ke kikiki g'a gbaa. Ephe shi l'eka ogu ekpo oku ono nahu gbalaa.

¹⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa: "Aaguakwaru ndu Keda apha ogu g'onye e butaru ozi, oo-ndu eje. O kwa apha lanu be o phoduru; iphe, bukpuo ubvu, aakwabeje ndu Keda a-bvukota. ¹⁷ Nwa ndu a-phodu

nụ l'ime ndu agbaję apfụ; mbụ ndu ike dụ l'unwu Keda ta abaędu ishi; kele ọ kwa Chipfu pfuru iya; mbụ Chileke kę ndu Ízurelu.”

22

Ozi, Chileke ezi l'ęhu ndu Jierúsalemụ

¹ Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi ndu bu lę Nsụda Ọphulenyanya ono.

Sụ-a; ?bụ ọunu eme ngu nta-a, meru g'ọ gude; ndibe ngu tuko wufu wuba l'oma mkpotsu ọlo; ² mbụ gube mkpukpu ono, bụ iphe, jiru iya nụ bụ etsu ọtsú. Gube mkpukpu, agba gharagharaghara bya eme rigbarigba.

Ndibe ngu, e gburu egbugbu ta abukwa ogu-echi bę e gude gbua pę. Ophu ọ bukwa l'ęgu ogu bę ęphe nọ nwuhu. ³ Ndu-ishi ngu g'ęphe ha tukowaru ye okpa l'oso gbalaa. A kpuru pę lę ndzụ; ophu e gudedu apfụ. Iphe, bukpuo unubę ndu e guderu bę a tukotaru mkporo tugbabe atugbabe; l'unubę ndu gbalaruro teke ndu ohogu unu nokwadro ęnya.

⁴ Noo g'ọ gude mu sụ: Unu wofu mu rọ ęnya. Mbụ-a; unu haa mu ę mu kwaa ękwa kwaghee ya akwaghe. G'e b'ęjekwa mu egbogbo l'ęka ọ bụ ndibe mu bę eeme omeliwe ono. ⁵ Kele Nnajiuphu, bụ Chipfu; mbụ Okalibe-Kakota-Ike bę meakwaru eswe mboku ono; ọ buru mboku, ọtsú daru; a zọo iphe pyaapya. Ndzụ rwuta onyemonye lę Nsụda Ọphulenyanya ono. Eswe mboku ono bę ee-nwukposhi igbulọ; l'a nọdu araku eze úbvú g'ọ gbaa mkpu.

⁶ Ndu Elamu byakwa bya achita ękpa apfụ pę jeshia ogu; bya achita ndu gude ugbo-inya alwuru pę ogu; mę ndu gude inya eje ogu gude jeshia. Ndu Kiru bya ekpuhaa iphe-mgbobuta pę woru ghebe onu.

⁷ Nsụda unu ophu kachaa ree bụ iphe, jiru iya nụ bụ ugbo-inya. E woru ndu gude inya eje ogu yechaa g'ęphe che onu-abata mkpukpu nche. ⁸ Ọo ya bụ l'iphe, gbobutaru alį Jiuda bę a nashichawaru iya.

O be mboku ono; unu leaha ęnya ngwogu ono, kuru l'ibe eze, e meru l'oshi sida, shi l'oswa, dụ l'úbvú úbvú Lébanonu. ⁹ Unu humawaru lę mkpukpu Dévidi gbaru ọru l'ęka dụ igwerigwe. Unu kukoo mini, dụ l'okpuru mkpozeta sukaa ya. ¹⁰ Unu bya agua ọlo, dugbaa lę Jierúsalemụ ogu; bya ahara pę tsukposhia gude mekwaa agbarike igbulọ Jierúsalemụ.

¹¹ Unu bya atua okpuru lę mgbaka igbulọ labọ ono ę mini shi l'akahụ okpuru ono wubata iya doru. Ophu unu agbapfuduru onye bụ iya turu okpuru ono atutu; mbụ ophu unu akpakpodarunu onye ono ishi; mbụ onye ono, bụ iya chiru idzu l'owa-a g'ọo-dụ teke dühakpowaro ęnya ęnya kpọ.

¹² Tọbudu iya bụ; o be mboku ono; Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike bya ekua unu sụ g'unu bya araa ękwa gua aphụ; g'unu kpushia ishi; chita uwe-aphụ yee. ¹³ Ọle ọ bụ; leano ęnya! Ehu atsole-a unu! Unu nọdu emele-a emereme; egbushi eswi; egbushi aturu; atashi anu; angushi mee! Unu -gbeshi unu asu: “Unu g'anyi rikwaa nri nęua mee! ?Ọ kwaro: o -be echele; anyi anwuhu-a?”

¹⁴ Ọle Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike mekpooru owa-a; mu maru; mu gude nchi mu numa iya; mbụ l'ọ suru-a: “iphe-ęji-a, unu eme-a bę a ta abyakwa asachafu asachafu jasụ g'unu a-nọ-beru. Noo iphe, oopfu; mbụ Nnajiuphu ono, bụ Chipfu; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.”

Aalo Shebuna ęka lę nchi

¹⁵ Waa iphe, Nnajiuphu epfu; mbụ Chipfu ono, bụ Okalibe-Kakota-Ike. Ọ suru-a: “Tugbua je asu onye-ozu ono, mbụ Shebuna, bụ iya bę unuphu ibe

eze dū l'ẹka; je asū iya: ¹⁶ ?Bū gūnu bẹ iime l'ẹka-a? Tẹme ?bū onye haru ngu g'ì bya anọdu tūa ilu, ee-li ngu? I bya anọdu atū ilu ngu l'ephekerephe; egbubashi ẹka ìi-nọduje tūta unme l'ime agbara mkpuma. ¹⁷ Lenu! Chipfu abyaakwa ngu azū gburumu pfulurii; tuphakpọephe etupha; mbū gūbe onye ono, bū oke-dū-ike ono. ¹⁸ Oo-wee ngu kperekpere gẹ bọlu je eworu ngu chie l'ọha, kwata ha ọkpobe ọsa. O buri l'ẹka ono bẹ ìi-nọdu nwuhu. Tẹme o buri l'ẹka ono bẹ ẹguru ugbo-inya ngu ono a-kwashì; mbū gūbe onye ono, bū iphe, e gude achi ọlo nnaji ngu ọchi ono! ¹⁹ Chipfu a-nashi ngu ọkwa ngu; chifu ngu l'ẹka ì nọ eje ozi.

²⁰ "O -be mbọku ono bẹ mu e-ku onye ejeru mu ozi, bū Ẹliyakimu nwa Hilikaya. ²¹ Mu achita uwe kpowula-kpowula ngu woru yee ya; chita akpo, iikebutaje uwe woru mee ya mgburugburu; woru ike, shi dū ngu nū nū iya. O buri iya a-buru nna ndu bu lẹ Jierusalemu; mẹ ndu ọnu-ọlo Jiuda. ²² O buri iya bẹ mu e-ye igodo ọnu-ọlo Dévidi l'ẹka; ọ -gūhaa ọzo ghebe ọnu; ọ tọ dudu onye byaru agū-chi iya nū. Teke ọ gū-chikwanuru ọzo; ọ tọ dudu onye byaru agūha iya nū. ²³ Mu e-me iya g'ọ nguru anguru gẹ nggu, a kpoberu kpọ-mia akpọ-mi. Ee-gude iswi ẹhu iya kwabẹ ndibe nna iya ùbvù.

²⁴ "Iphemiphe, bukpo iphe, e gude akwabẹ ndibe nna iya ùbvù bẹ aatuko nyabekota iya l'olu; mbū ndu ẹphe l'iya bū abubu; mẹ unwu, ẹphe nwutaru anwuta; ngwa ọlo l'ophu, bū ndu ophu ẹnya lwaru l'ibe phe; e-shikpo l'ochi jasū l'ipoti." ²⁵ Chipfu, bū Ọkalibe-Kakota-Ike suru-a: "Lẹ mbọku ono bẹ nggu ono, e shi kpobe kpọ-mia akpọ-mi ono a-kpofu daa. Ngwa-ọlo ono, e shi kobegbaa ya ono aburu gwoo l'alì. Nokwa olu Chipfu."

23

Ozi, Chileke ezi ndu mkpukpu Taya

¹ Waa ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu mkpukpu Taya.

Unu kwashia ẹnya-mini; unubẹ ugbo-mini kẹ mkpukpu Tashishi; kẹle mkpukpu Taya bẹ e mebyishiwaru. Nta-a ta aduedu ọlo, dū iya nū. Ophu ọ duedu ọdu ugbo-mini, dū iya nū. O buri ẹka e shiro bya emee g'ẹphe maru bū l'alì Sayipurosu. ² Unu dakwaa gbẹ unubẹ ndu bukube eze-ẹnyimu; mēkpoo unubẹ ndu agba ngho, bū ndu shi lẹ mkpukpu Sayidonu. Ndu unu ziru ozi daakwaru eze-ẹnyimu jeshia ẹka unu ziru phe. ³ Ẹphe dawaru ẹnyimu olemole. Iphe unu shi egudeje akpa okpoga bū witi, a koru l'aguga ẹnyimu Shihọ; mbū witi ophu a kpataru l'aguga ẹnyimu Nayilu. Mkpukpu unu shi ẹgube ono buri ẹka ohamoha azukota aswa.

⁴ G'iphere buri kẹ gūbe mkpukpu Sayidonu; mbū gūbedua, bū onye ike dū, bu l'eze-ẹnyimu; kẹle eze-ẹnyimu yewaru ọnu sū l'ime teke emesekwaa ya; ophu ya nwujekwaru nwa. Ophu ya ehejekwaru nwa nwoke; ophu ya emetsejekwaru nwa nwanyi.

⁵ Ndu Ijiputu -numaephe iphe, meru lẹ Taya bẹ oo-gburwashì phe ẹhu shii.

⁶ Unubẹ ndu bukube eze-ẹnyimu; unu daghkwaa eze-ẹnyimu la l'azu iya kẹ Tashishi! Unu rakwaa ẹkwa rashia ya ike! ⁷ ?Bū mkpukpu-a bẹ unu shi anọduje eme emereme-a? Mbū akahū mkpukpu ndiche ono; onye ọkpa iya ẹphenebo dutaru je ẹka dū ẹnya; o je eburu buri onye byaru abyabya. ⁸ ?Bū onye kabẹ chiaru Taya ejo idzu ọwa? Mbū mkpukpu ono, ekpubeje ndu ọzo okpu-eze ono; mkpukpu, ndu agba oke-ngho l'ime iya bukota ndu-ishi ndu-ishi; ndu buephe l'ẹphe agba ngho buri ndu mgboko l'ophu akwabẹ ùbvù. ⁹ O kwa onye chiru iya dobe g'ọ

dụ nno bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; g'ọ gude mee g'eku-onwonye k'iphe, bụkpoo ndu nweru akpabiri kpua ẹpho l'alị; l'ookuzetakwapho iphe, bụkpoo ndu aakwabẹ ùbvù lẹ mgboko l'ophu.

¹⁰ Unu gbawarọ alị unu ophorokpo g'ẹka ẹnyimu Nayilu byaru utso; unubẹ ndu Tashishi! Ọ tọ duedu onye nọ-chikwaduru unu ọzo. ¹¹ Chipfu machiwaru ẹka maberu eze-ẹnyimu; bya emee g'alị-eze ndu mgboko nmakọta jiiijiii. Ọ tūwaru ekemu sù l'owa-a iphe, ee-me ndu Kėnanu; g'a tũko iphe, bũkpoo ẹka e meru; ọ ngũru angũru, dũ iya nũ mebyishikọta. ¹² O pfuru sù: “Unu tee meekwa ẹmereme; unubẹ ndu Sayidonu, bũ unubẹ ndu ophu e gweru uji nta! Unu gbalihunu daghata azũ iya ophuu jeshia alị Sayipurosũ. Unu -jerwukponu ẹka ono bẹ unu ta abyakpọkwanu atũta unme obu.”

¹³ Unu lekpodapho ẹnya l'alị ndu Babilonu; mbũ ndu ono, adũdu iphe, a gũberu phẹ nta-a ono! Ndu Asiriya mewaru iya; ọ buru ẹka unwu anũ, shi l'echiegu abyajẹ adoru. Ẹphe tsoru iya ọgu; bya eworu ọlo, a kpũshiru ike, dũ iya nũ g'ọ ha tsukpọshia; mee ya; ọ buru ochobu.

¹⁴ Unu raa ẹkwa rashia ya ike; unubẹ ụgbo-mini kẹ mkpũkpu Tashishi; kẹle mkpũkpu, unu shi dakobe bẹ e mebyishiwaru!

¹⁵ O -rwua teke ono bẹ aa-zoha mkpũkpu Taya nọo ụkporo apha ẹto l'apha iri, bũ iya bũ iphe, eze anọje l'okwa eze iya. Ụkporo apha ẹto l'apha iri ono -bvũepho l'ọ nwũaru ndu Taya g'ebvu ono, ndu agba ụkpara agũje ono, sũru:

¹⁶ “Wota ogumogu tsoru oma
mkpũkpu ghaphechaa;
gũbe nwanyi-ụkpara,
a zoharu azoha!
Kpọo ogumogu obu
rengurengu;
gũa ikpoto ebvu gũru
ye iya;
k'ophu aa-nyata ngu
ozobakwa.”

¹⁷ Lẹ-a; ụkporo apha ẹto l'apha iri ono -bvũepho bẹ Chipfu a-bya emee ndu Taya enweru iphe ọzo. Ẹphe alaphu azũ l'iphe ono, shi kwowaru phẹ ẹhu ono, bũ iya bũ agba ụkpara. Ọ buru ndu ẹphe l'iya a-nodu eme iya bũ alị-eze ndiphe l'ophu. ¹⁸ Ọle urwu, oo-rita; mẹ ụgwo, aa-pfu iya a-bukotaru iphe, ee-doberu Chipfu. O too dobedu iya l'oba; ophu ọ dũdu ẹka ọochikobe iya. Urwu, o ritaru abũru ndu aa-nũje iya bũ ndu nọ ndzu nọ-doru Chipfu; gẹ ndu ono nweru nri nweru ọkpobe uwe; nweru iya k'etsutsu iya.

24

Aphũ, Chipfu a-nũ ndiphe l'ophu

¹ Lekwa! Chipfu abyakwa eme g'eliphe l'ophu dabyiru iphoro. Mbũ mee ya g'ọ buru ochobu. Oo-mebyishi iphu iya chikashia ndu bu iya nũ. ² Ọ buru g'e meru onye bũ g'ee-me onye! G'e meru ndu-uke bũ g'ee-me nemadzũ mmanũ. G'e meru nnajĩ bũ g'ee-me ohu. G'e meru ne nwe ọlo bũ g'ee-me nwamgboko, ejeru iya ozi. G'e meru onye ere erere bũ g'ee-me onye azũ azũzu. G'e meru onye jeru ejita ụgwo bũ g'ee-me onye jieru ụgwo. G'e meru onye jeru ejita ụgwo oke ntũkwase bũ g'ee-me onye ejie oke ntũkwase. ³ Eliphe l'ophu bẹ ee-me g'ọ dabyikotakporu iphoro; mbũ mebyishikotakpoo ya g'ọ ha. Ọ kwa Chipfu pfuru opfu-a l'onwiya.

⁴ Eliphe l'ophu agbanwushihu agbanwushihu anwu lwaalwaa anwulwashihu. Mgboko l'ophu ndu atahu atahu anwukwapho lwaa. Iphe, bu ndu eekutse l'eliphe ndu atahukotakwapho atahu. ⁵ O kwa ndu no le mgboko pharwuru mgboko; kele ephe jikaru eme iphe, ekemu pfuru; bya agbanwee iphe, a suru g'e meje; bya emebyia ogbandzu ojeje onoya. ⁶ Noo g'o gude onu, Chileke turu ndu ere phuruphuru le mgboko. O buru ndu bu iya nu e-vuta onwu iya. Oo ya bu le ndu bu le mgboko be e kepyashikotawaru. Ophu nwa ndu ophu phoduru nu abaedu ishi. ⁷ Mee ophuu tashihuru. Vayinu ata mee nwukota lwaa. Iphe, bu ndu eme rigbarigba tsuaha pfupfufu.

⁸ Eguru oda nkwa ono, ephe aku ono buru bugemu. Wowoowoo, ndu angu-sweshi onwophe iphu atu buru sutukumu. Ogumogu ono, shi atso ikpoki ono daa nyonyoronyo. ⁹ Ophu ephe abujeeduru; ephe -ndu angu mee; ephe agu ebvu-mee eye iya. Mee, atsu atsutsu ndu atsowa ndu angu iya nu ilu. ¹⁰ Mkpukpu ola-l'iswi ono dabyiwaru ophorokpo. Ulo onyemonye be a gu-chishichaaru agu-chishi g'o to du onye a-bahu iya nu. ¹¹ Ephe wushiru le gbororo ara g'a nu phe mee g'ephe ngua. Ehu-utso l'ophu toko gbahukota ochii. Ophu ete eswa aduedu l'eliphe mgburugburu. ¹² A haa mkpukpu ono; o buru ikpozu. E woru oguzo, e shi yee ya gbua pyaapya. ¹³ Noo g'oo-du l'eliphe l'ophu bu ono. Nokwapho g'oo-duru ohamoha. Oo-du g'eka a nmaru oshi olivu yigayiga; ozoo ge nwantukantuka akpuru vayinu, phoduru l'eka a woru vayinu.

¹⁴ Ephe e-mechaa wolia olu tua uzu; mbu tua uzu ehu-utso. Ephe eshiro l'uzo enyanwu-adada tuta onu ge Chipfu paberu eka. ¹⁵ Oo ya bu ge ndu no l'uzo enyanwu-awawa jaa Chipfu ajaja. Ge ndu bukube eze-enyimu tukwaapho Chipfu ono, bu Chileke ke ndu Izurelu epha! ¹⁶ Anyi ndu anuro ebvu, a -gbe l'eka igwe beru ali beru agu, asuje: "G'ajaja buru k'onye ono, pfuberekoto ono!"

Mbedua sukwanu: "Mu wufuakwaru! Mu wufuakwaru! Nshjokwa mu nshjo! Ndu oderu-oye edeakwaru amadu eye! Ephe gudeakwa eregede ederu amadu eye!" ¹⁷ Nggiri; yee nsukutu; mekpoo igbudu tukokwaru kwaberu unube unwu-eliphe! ¹⁸ Onye numaru ukporo nggiri -gbalaaha l'o je adalahu le nsukutu. Onye -shikwanu le nsukutu nyifuta; igbudu atupyabe iya. Uzo-mini uzo-mini, nokota l'igwe ghekotawaru onu. Okpa-ulo mgboko l'ophu ndu angakota anganga. ¹⁹ Mgboko l'ophu gbawashihuwaru agbawashihu. Mbu le mgboko gbajahawaru ebo. Mgboko aphuwaa kpakpakpa aphushi iya ike. ²⁰ Mgboko l'ophu angaakwaa phuphuphu g'onye mee l'atsu. Ootu kpekengu kpekengu g'ulo, bvuru l'eka oke pherephere ezi. Mbu l'ejo-iphe, o meshiru be ikpe iya nmaru iya nmashia ya ike; k'ophu bu l'oo-da darwua ali; ophu ogbalihubaedu.

²¹ O -rwua mboku ono be Chipfu a-hu ndu no l'ephekerephe ahuhu k'iphe-iji, ephe no l'eka du ephekerephe mee; hukwapho ndu eze, no l'eliphe ahuhu kwapho. ²² Ee-rwukobe phe l'eka lanu g'onye rwukoberu ndu mkporo l'oka-mkporo. L'a tu-chia phe l'oka-mkporo obu paru haa. A -noepho ujiku olemole l'e je ahua phe ahuhu. ²³ Noo teke iphere a-du onwa; l'e meru ujikputeru nu enyanwu. Noo kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike a-buru eze l'eli ubvu Zayonu yefua le Jierusalemu. O je l'egoshi ndu bu ogerenya mkpukpu odu-biribiri iya.

25

Etu Chipfu epha

- ¹ Gube Chipfu;
 ọ bụ ngu bụ Chileke mu.
 Mu a-nọdu ekutse ngu;
 eku epha ngu gude aja
 ngu ajaja.
 Noo kele i mewaru iphe,
 dụ biribiri.
 Ipfushije ike l'iphe,
 i chiru idzu iya e -shi
 teke ndiche;
² kele i mewaru mkpukpu;
 ọ buru ikpọzu;
 mbụ mee mkpukpu,
 a kpụ-pheru igbulọ
 mgburugburu;
 ọ buru ọla-l'iswi.
 Eka ndu ọhozo kpuru;
 ọ nguru anguru bẹ i mewaru;
 ọ buru eka mkpukpu
 aduedu;
 ọphu a byadu emezibaa
 ya jasụ l'ojejoje.
³ Noo g'o gude ọha ike dụ je
 a-nọdu akwabẹ ngu
 ùbvù.
 Ndu mkpukpu ono,
 ndu bu iya nụ bụ ndu
 ewebushi akurepho ono
 a-tụko wata ngu eyeru
 nsọ.
⁴ Ọ kwa ngu shikpọo eshinu
 buru onye ndu adudu
 g'ọ dụ phẹ anọduje l'ẹka
 ezeru ndzụ.
 Mbụ l'i bụ onye abujeeru;
 iphe -nọdu atsụ nemadzụ
 l'ẹhu l'ọ gbaba ngu l'ime
 je anọdu zeeru ndzụ.
 Ọ buru ngu bẹ aagbabaje
 l'ime je anonyabe mẹ
 oke pherephere nọdu ezi;
 mbụ l'ọo ngu bụ ìbvù
 onye okpomọku ekpo;
 kele mkpawere ndu
 ewebushi akurepho
 dụ g'ẹka oke
 pherephere eme g'o
 nwutsua igbulọ;
⁵ bya adukwapho
 g'okpomọku, ekpo l'ali,

mini adudu.
 O bu ngu emeje ge ndu
   ohozo,
   atu kwokwokwo dobe
   onu doo.
 Oo g'ibvu, shi l'urwukpu
 atuzetaje okpomoku-a
 bu g'iibyanyije erwu
 ubvu ndu ewebushi
 akurepho.

Nri obo-iphe, Chipfu e-shiru ndibe iya

⁶ Oo l'eli ubvu-a be Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike a-nodu kua ndiphe l'ophu oku iphe-eriri, tsuru eba; gaaru phe mee ndiche; mbu shiaru phe anu, bu anu, umi jiru ejiji; yee mee, doru erwu. ⁷ Ozo bu l'oo l'eli ubvu-a be oo-nodu mebyishia phulaphula ekwa ono, e gude phukputechaa ohamoha ono; mbu ukpo ono, e gude phu-chia oha l'ophu onoya. ⁸ L'o mebyia onwu lwa ya ree jasu l'ojeje. Mbu le Nnajiuphu, bu Chipfu l'e-hushi onyemonye enya-mini l'enya. Iphe-iphere ono, e shi eme ndibe iya ono be oo-me g'o bvukota l'eliphe mgburugburu; kele oo iphe ono be Chipfu pfuru.

⁹ O -rwua mboku ono be ephe a-su: "Lenu! O kpokwaa Chileke anyi baa. Anyi kporu obu yeru iya; o dzoo anyi. Onye-a bu Chipfu; anyi kporu obu yeru iya. G'ehu tsoo anyi! G'anyi teje eswa l'o dzoru anyi!"

Aphu, Chipfu a-nu ndu Mowabu

¹⁰ Kele eka Chipfu a-dukwa l'eli ubvu-a. Mbu le ndu Mowabu be aa-zo tolitoli l'ibe phe egube ono, aazoje eswa ekperema pyakapyaka l'ikpozu ono. ¹¹ Ephe a-chiru eka labo tukaa g'onye ebvu mini, tukaru eka l'eli mini ebvu mini onoya. Teme l'o bya emee g'eku onwophe ono lwa phe ali; g'ephe amahabe erengete iya. ¹² Oo-byazeta phengarangu igbulu ono, unu kpuru; o nguru anguru ono. Oo-me iya l'odukpoo mkpulali okpobe adudu; mbu l'oo-wozetakpo ya ali okpobe ewozeta; mbu worwua ya ali gedegede kpo.

26

Ebvu Ajaja

¹ O -rwua mboku ono; waa ebvu,
 aa-gu l'ali ndu Jiuda baa:
 "Anyi nweru mkpukpu,
   shihuru ike.
 O buru ndzota be Chileke
   gude kpu-pee ya
   mgburugburu g'igbulu."
² Unu guhaa uzo mkpukpu
 ono ghebe onu;
 k'ophu oha ono,
 pfuberekoto ono,
 bu ndu apfushije ike l'iphe,
 ephe pfuru ono abahu.
³ Ii-kebe iya l'oma; mbu onye ono,
 uche iya du l'eka i no;
 opfu l'o kporu obu yeru

- ngu ono.
- 4 Unu kporu obu yeru Chipfu
 jasụ ịe tuutuutuu ịe mịimiimii;
 kele Nnajioha,
 bu Chipfu bu oke agbara
 mkpuma ojejoje.
- 5 Ndu woliru onwophe eli
 be o kuzetaru;
 bya emee ge mkpukpu, a kpuru;
 o ha ephekerephe
 ephekerephe lwazetakpo
 mkpulali;
 mbu l'o gweru iya
 pyakapyaka jasụ o rwua ali;
 o woru iya gwoo
 l'urwuku.
- 6 E gude okpa azo iya tolitoli;
 mbu okpa ndu e shi
 emekpa ehu;
 mbu ntu-okpa ndu adudu
 g'o du phe.
- 7 Uzo, ndu pfuberekoto
 eshi pfuru nhamunha.
 Su-a; gube onye obu guru
 iphoro;
 o ngu meru uzo ndu
 pfuberekoto;
 o ndu akwo teretere.
- 8 Gube Chipfu;
 anyi nokpoephe eme iphe,
 ekemu ngu pfuru;
 gude nno daa gbegbe
 ngaberu ngu.
- Epha ngu;
 yee engiringa ngu bu iphe,
 aduje anyi ree l'obu.
- 9 Oghoroko ngu aduje mu
 lenyashi.
 O -be l'utsu l'o dukwa mu pho
 g'asu le mu humaru
 ngu.
- Teke i kpeerupho
 unwu-eliphe ikpe;
 ndu bu iya nu amaru iphe,
 bu apfubekoto.
- 10 Ndu ejo-iphe abujeru;
 e -mechakporu phe
 eze-iphe-oma;
 ephe ta anwutadu iphe,
 bu apfubekoto.
- Ephe -noduchakponu l'ali
 ndu obu phe guru iphoro;

- ẹphe emele-a iphe,
 bu iphe, apfuduru-oto.
 Ẹphe ta akpadu ishi kele
 Chipfu paru ẹka.
- 11 Gube Chipfu;
 i paliwaru ẹka epherekerephe;
 obenu l'ẹphe ta ahumaduru
 iya.
- G'ẹphe humanu g'opfu-ẹhu
 ndibe ngu aphu-beru
 ngu l'ẹhu;
 g'iphere adu phe!
 G'oku, duru ndu ohogu ngu
 tsupyashikwaa phe!
- 12 Gube Chipfu;
 o bu ngu e-me ge nchi
 du anyi doo.
- Iphe, bukpo iphemiphe,
 anyi meru bukota ngu
 be meru iya nu anyi.
- 13 Gube Chipfu, bu Chileke anyi;
 ndu bu nnajiuphu ozo,
 abudu gubedua shiakwa
 buru nnajiuphu anyi.
- Obenu l'oo gubedua kpoloko
 be anyi akwabe ubvu.
- 14 Ndu k'ono nwuhwakwaru;
 ẹphe ta anokwa ndzu.
- Ndu maa, lashiwaru nu;
 ta alwajeekwa azu.
- I huru phe ahuhu; mee phe;
 ẹphe buru ola-l'iswi;
 bya emee phe g'a ta
 nyatajehhe phe anyata ophu.
- 15 I mewaru ndu ndu-anyi;
 ẹphe ka igwerigwe;
 gube Chipfu.
- I mewaru ndu ndu-anyi;
 ẹphe ka igwerigwe.
- I shi egube ono mee
 onwongu;
 a kwabeahaa ngu ubvu;
 gube onye kporibecharu
 oke ali ono l'ophu.
- 16 Mbua-a Chipfu;
 o kwa ngu be ẹphe
 gbapfutaru teke iphe atsu
 phe l'ẹhu.
- Teke ihu phe ahuhu be ẹphe
 tukoru wata ngu araku.
- 17 Oo ge nwanyi, du ime;
 ime nodu emewaa iya;

anọduje aswìkposhi onwiya;
 echi mkpu l'oome iya ẹhuka-a;
 noo g'anyi shi dụ nọdu
 ngu l'iphu; gube Chipfu.

18 Anyi shi dụ ime;
 anyi nọdu aswìkposhi
 onwanyi l'ẹka oome
 anyi ẹhuka.

E mechaa; ọ dụ g'anyi nwuru
 phẹrephere;
 mbụ l'anyi ta adudu ike
 dzọta unwu-eliphe;
 ọphu ndu buchiru mgboko
 adaduru.

19 Sụ-a; ndibe ngu,
 nwuhuru anwuhu
 e-mechakwaa nọdu
 ndzụ ọzo.

Ogwẹhu phẹ e-teta gbalihu.
 Unubẹ ndu bu l'ime urwuku;
 unu gbalihu rwua okwe
 ẹhu-utso.

Iji, akwaru unu dukwa g'iji,
 akwa lẹ nchi-abọhu.

Mgboko e-mechakwaa
 chifutagbua ndu shi
 nwuhuhawa nụ,
 dụ iya l'ime.

Adzọ ndu Ízurelu ndzụ

²⁰ Ndu mu; unu tųgbua bahu l'ulo unu je agu-chia onwunu ọzo! Unu domia onwunu nwanshii; jasụ oke ẹhu-eghu iya adazeta; ²¹ kele-a; unu lenu! Chipfu shiakwa ẹka o bu eje afuta; g'ọ bya ahua ndiphe ahuhù k'iphe-ẹji, ẹphe meru. Mgboko l'ophu e-kpofutakota ndu e gburu l'ime iya; ọphu oodomiędu ndu a nọ iya l'ime phushia.

27

¹ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gude ogu-echi, aha gengugengu. Ogu-echi, parụ ẹka bya adu ike bẹ oo-gude hua ẹjo-oke-agiyi ono ahuhù; mbụ ọkpu-wuruwuru ono, bu agwo; ẹjo-oke-agiyi ono, bu iya bu nwoswi nggegeringge agwo ono; mbụ l'ẹjo anu, bugbaa lẹ mini bẹ ọo-phushichaa teterii.

² O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-pfu sụ: “Unu gụa ebvu nụ opfu-vayinu ono, eye mebyi ntumatu ono. ³ Ọ kwa mube Chipfu eleta iya ẹnya. Mu agba iya mini mkpürumkpuru. Mu nọdu eche iya nche eswe l'enyashi; g'ọ tọ dụ onye e-mebyi iya nụ. ⁴ Ẹhu te eghujekwa mu eghe. Ọ -bukwanuru l'e woru obvu obvu yee mkpọ mkpọ tọ-chishia mu ọzo; mu azọo ya ọkpa ghata me a -nọdu l'iphu ọgu; chiru phẹ ye l'ọku g'ọku kee. ⁵ Odumeka; g'ẹphe gbapfutaẹle mu-a bya anọdu mu l'ẹka zee ndzụ. G'ẹphe byale-a ge mu l'ẹphe doshia; g'opfu ta aduheru mu l'ẹphe.”

⁶ E -mechaa l'uzo iphu; bẹ oshilokpa Jiékpọu e-mechaa gbaa ogbarabvu. Mbụ lẹ ndu Ízurelu e-mechaa tụa ige; phọo ishi; mịa amimi gude mebyi mị-jia mgboko l'ophu.

⁷ Mbụ-a; iphe, Chipfu chiru iya; ?ọ hakpọwanu g'ophu o chiru ndu chiru iya iphe? ?E gbubekpọwaru iya nụ g'e gburu ndu gburu iya nụ? ⁸ Iphe, o gude baaru iya mba bụ l'ọ haru; e tsoo ya ogu kpua ya lẹ ndu; mbụ o buru ejo pherephere, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa bẹ o gude bya agụ-lia ya. ⁹ Wakwa g'ee-gude byachia ikpe, nmaru oshilokpa Jiékpọu baa; teme o bukwaru iya pho a-buru mebyi, o miru, bụ iya bụ l'ee-huchafu iphe-ẹji iya: Teke oo-gwe mkpuma ẹnya agwa iya rwukuru-rwukuru g'onye egwe ndzú. Itso Ashera taa duedu; ophu ẹnya ẹka aakpoje unwù-isensu oku aduedu ophu apfukwaduru nụ.

¹⁰ Noo kele mkpukpu, a kpushiru ike dabyiwaru iphoru. O buru ochobu egu mbukobe; buru ẹka a gbadoru g'echiegu, adudu onye bu iya nụ. O buru ẹka ono bẹ aanoduje eche eswi; bya aburu ẹka aadobeje iya; o nodu ata ekali-oshi, du iya nụ l'oburu echachi. ¹¹ Teke ekali iya ono kpohuru nkụ l'eegbushia ya. Unwanyi abya evuta iya jeye l'oku; kele ndu-a bụ ndu enwedu egomunggo. O buru iphe ono meru g'o gude ophu imemini phe adudu onye meru phe nụ; mbụ ophu o dudu iphe-oma, oo-meru phe me ililekpo.

¹² O -rwua mboku ono bẹ Chipfu e-shiepho l'onu ẹnymu Yufurétisu tutukoo ndibe iya g'onye atutushi eswa l'ereshi; gbiriri jasụ lẹ nggele Ijiputu. Mbụ l'unube ndu Ízurelu bẹ aa-nodu atutukobe nanunanu.

¹³ Mboku ono bẹ ee-gbu eze opu. Ndu ono, nọ l'alị ndu Asiriya ala l'iswi ono; me ndu ophu a kpuru lẹ ndu laa alị ndu Ijiputu; a-tuko lwakobe bya abaaharu Chipfu ẹja l'ubvú, du nsọ ono, nọ lẹ Jierúsalemu onoya.

28

Aphụ atso ru ndu Ifuremu

¹ Nshio mkpukpu Sameriya, bụ okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophe ono; gude iya angughajeru mee ẹka ono! Nshio eguru okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbụ okoko, bụ iya bụ eguru iya; bya aburu ogbunwiiwii ya ono, a tu-koberu l'ishi nsuda, emehuje iphe ono! Nshio mkpukpu ono, ephe egudeje eku onwophe; mbụ ndu mee kwatsuru ono!

² Lenu; Nnajiuphu nwekwaru onye okpehu du shii; teme o shihu ike. Oo-gbalikpoe ya pho byia l'alị ke gbaa; g'eka a turu akamini; g'eka oke pherephere mebyishiru iphe; g'eka igwe ezi pherephere; edze oke mini, aso gborogboro. ³ Okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophe ono; gude iya angughajeru mee ẹka ono bẹ ee-gude okpa tee pyakapyaka.

⁴ Okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbụ okoko, bụ iya bụ eguru iya bya aburu ogbunwiiwii ya ono, a tu-koberu l'ishi nsuda, emehuje iphe ono; l'a-du g'akpuru oshi figu, chakeru achake. Ahuma, nemadzu ahuma iya; bya awotawa iya paru l'eka; buwaa g'o wata iya eriri.

⁵ O -rwua mboku ono bẹ Chipfu, bụ Okalibe-kakota-ike a-buru okpu-eze, egbu nwiiwii; bya aburu okpu, l'eme phe g'ephe du ubvu l'anya; mbụ nwa ndibe iya ophu a kpụ-phodoru lẹ ndu. ⁶ Sụ-a; ọo Chileke l'a-buru onye a-nodu eyeru onye-ikpe ẹka g'o kpee ikpe, pfuru oto; l'ọ buru iya a-buru onye angeje ndu alwu ogu ike g'ephe nwufu ndu ohogu phe onu-oguzo mkpukpu.

Ndu uke yele ndu mpfuchiru Chileke, ngunukaru mee

⁷ Ndu ọwa akpọkwapho kulakula m̄e; t̄eme ẹphe gudewaa angu m̄e, shihuru ike dakashi. S̄u-a; ndu-uke Chileke ẹphe l̄e ndu mpfuchiru Chileke nguakwaru m̄e, shihuru ike; akpọ kulakula. M̄e riakwaru p̄he ishi. Ẹphe nguru m̄e, shihuru ike akpọ kulakula. Ẹphe n̄odu an̄oduje akpọ garigari m'ẹphe n̄odu aph̄u ọphuleny. Ẹphe -n̄odu epfu iphe, ee-me; ẹphe epfusweshi iya epfusweshi. ⁸ Iphe, bukpo teburu g'ọ ha b̄e ẹphe gbokotaru ẹgbo kpua; k'ọphu b̄u l'ọ t̄o d̄udu ẹka akpọduru iya idzu.

⁹ “?B̄u onye b̄e oome g'ọ zia iphe? ?B̄u onye b̄e oome g'iphe, oozi doo ẹn̄ya? ?B̄u unwegirima nsh̄i, aam̄ifu ọnu l'era t̄o; mb̄u ndu b̄u-wokwadu-a b̄e a nafuru p̄he era. ¹⁰ K̄ele ọ kwa ekemu b̄e e woru t̄u-kobe l'ekemu; mb̄u l'ekemu t̄u-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E met̄ota l'eka-a; met̄ota l'eka ph̄o.”

¹¹ Ọ kwa onye epfu l'ọnu-ọku ȳe onye epfu opfu-al̄i ndu ọzo b̄e Chileke e-gude pfuru opfu n̄u ndu-a; ¹² mb̄u ndu ono, ọ s̄uru: “Ẹka-a b̄u ọkpoku at̄uta unme; ḡe ndu ike bv̄uru n̄odukwa iya t̄uta unme. T̄eme ẹka-a b̄uru ẹka at̄uta unme.” Ọphu ẹphe angad̄ururo nch̄i. ¹³ Ọo ya b̄u l'opfu, Chipfu epfu eyeru p̄he a-b̄uru ekemu b̄e e woru t̄u-kobe l'ekemu; mb̄u l'ekemu t̄u-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E met̄ota l'eka-a; met̄ota l'eka ph̄o; k'ọphu ẹphe e-jekwanu adaa idaphu-azu; meka iphe; dalahu l'onȳa; l'aanmata p̄he.

Mkpuma, gude ọlo, a t̄ogboru l'úbvú Zayonu

¹⁴ Ọo ya b̄u; unu n̄umakwa opfu, Chipfu epfu an̄u unub̄e ndu mgb̄onu! Mb̄u unub̄e ndu ono, b̄u ndu-ishi l̄e Jierúsalem̄u ono! ¹⁵ Unu an̄oduje epfu ọkp̄u-ọnu ọkp̄u-ọnu s̄u: “Anyi l'anw̄uhu gbaakwaru ndz̄u; mb̄u l'anyi l'al̄i-maa yeakwaru ẹka l'ekwo. Teke Ochi-gbaagbaa ono, e-dzuru ẹkameka ono rwuru b̄e ọ t̄o d̄ukwa iphe, oo-me anyi; k̄ele ọo adz̄u ọka b̄e anyi meru; ọ b̄uru iphe, anyi egudeje ezeru ndz̄u; ughoshi l'onwiya b̄uru ẹka anyi ejeje je edomia onwanyi.” ¹⁶ Wakwanu iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu pfuru baa: “Lekwa; mu t̄ogboakwaru mkpuma l'úbvú Zayonu; mkpuma, a h̄uwaru ama; bya ab̄uru mkpuma, vu oke aswa; mkpuma, e doberu l'ishi ẹka o gude ọkpa-ọlo gudeshia ya ike; k'ọphu b̄u l'onye dakoberu iya n̄u ta abyadu anga anganga. ¹⁷ Ọo ikpe, pfuru ọto b̄e ya e-me oshi ọnyeka. Ọ b̄uru apf̄ubekoto a-b̄uru iphe, e gude eme g'ọ pfuru nhamunha.”

Ọ b̄uru akamini e-kpota iphe ọbu, unu gude ezeru ndz̄u ọbu; mb̄u adz̄u ọka. Mini abya as̄opyabe ẹka ono, unu ejeje je edomia onwunu ono. ¹⁸ Ọgbandzu unu l'anw̄uhu b̄e tee vūeduru ire. Ọphu ẹká, unu l'al̄i-maa yeru l'ekwo apf̄ueduru. Teke o-chi-gbaagbaa ono, e-dzuru ẹkameka ono rwuru; l'oochita unu t̄ogbo. ¹⁹ Ọ t̄o d̄ukpoda teke ọ bya; ọphu o zik̄ota unu. Ọtsu g'utsu; eswe l'enyashi b̄e ọo-byaj̄e bya ezia zighata. Mb̄u l'onye-oz̄i-a doru ẹn̄ya bukwa ndz̄u e-rwuta iya. ²⁰ K̄ele iphe-az̄e taa s̄uedu nemadz̄u az̄e l̄ochia onwiya al̄ochi. Ukpo apaa gb̄erere k'ọphu ọ t̄o s̄uedu nemadz̄u aph̄u onwiya. ²¹ Noo k̄ele Chipfu a-gbalihu g'ọ gbalihuru l'eli úbvú Perazimu. Ehu eghuaha ya eḡu g'ọ ghuru iya l̄e ns̄uda Gibiyonu. Noo teke oo-je ozi iya; jee ya g'ọ to jejehaadaru iya; mb̄u mee un̄gara nkiya g'ọ to mejehaadaru iya.

²² Nta-a b̄u l̄e-a; unu hakwa agba mgb̄onu; ọdumeka b̄e ee-mekwa g'egbirigba unu kabaa unu anyi ẹrwa. Ọ kwa Nnajiuphu; mb̄u Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike b̄e pfuru mu s̄u mu l'a t̄u-buwaru l'ee-mebyishi al̄i-a l'ọphu.

Mmamiphe Chileke

²³ Unu ngabẹ nchi numa olu mu! Unu gebekpòdapho numa iphe, mu epfu! ²⁴ Teke onye akoje opfu akoshi ẹka ọo-nma iphe; ?oonoduje akọepho okoro nno eje tọo? ?Bụ iphe, ọonodujeepho eme bụ egbukpọshi bẹ ọonodujeepho egbukoshi alị akpa iya eja eje tọo? ²⁵ Ọ -kọchaa ya kpasaa ya; ọ dū ree; ?tọo ghajedu iya akpuru dilu; ghaa akpuru kọminu; kua ya witi l'ẹka rwuberu iya nū; ghaa balị l'ibiya ọphu a karu iphe; bya aghaa ereshi-supelutu l'okoke alị iya ọbu? ²⁶ Ọ buru Chileke iya anọduje egoshi iya iphe, oo-me; bya abukwaru iya pho anọduje ezi iya iphe, bụ: o -mee ya; l'ọ buru okpobe iya. ²⁷ E tee gudejekwa mgborígwe, eegudeje echi ereshi echishi akpuru dilu. Ọphu eegudejedu ọgba-kperekpere-nzoshi-iphe ewephe l'eli kọminu. Akpuru dilu bụ oshi bẹ eegudeje echishi iya. Ọ buru mgboro bẹ eegudeje echishi kọminu. ²⁸ ?Eegwepyashije witi egwepyashi tọo? Waawakwa. E te egwejedu iya ngwe lanu. Ọobujeru; e -wechaa ya ọgba-kperekpere-nzoshi-iphe; l'ọ phushia ya ẹswa; ọle o too gwepyakwanu iya egwepya. ²⁹ Iphemiphe ono bukotaruru onye o shi l'ẹka bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Iphe, ọotu-beje k'ememe dū biribiri; mmamiphe iya bẹ pakwaru ẹka.

29*Nshio mkpukpu Jierusalemu*

¹ Nshio Ariyelu; gube Ariyelu; mbu mkpukpu ono, Dévidi shi buru ono! Unu guru apha ye l'apha. Unu bọo ọbo-iphe bọgbabe mgburugburu. ² Obenu lẹ Ariyelu bẹ mu e-me g'o jee iphe-ehuka. Ọo-gu aphu kwashia ẹnya-mini. Ọo-due mu pho g'eka aakpoje ngweja oku l'oru-ngweja. ³ Mu e-keru ngu ọgu kephee ngu mgburugburu; woru ose-ọgu buphee ngu mgburugburu. ⁴ Ee-wozekpo ngu alị k'ophu ịi-nodu l'alị aka gberegberere. Olu ngu eshi l'alị adafuta nwiphiphe. Mbu l'ịi-nodu l'alị epfu nwa hohoho ge nwamaa. Ọ buru l'alị bẹ ịi-ze; olu ngu ọbu ada nwa rwirwirwii.

⁵ Ndu ọhogu ngu, dukpoo igwerigwe bẹ ee-gwe uji g'urwuku, dū nukuru nukuru. L'e mee igwerigwe ndibe ngu, ewebushi akurepho; ephe etsu dududu g'ẹswa ereshi. Teke ono teke ono; mbu a -bya amaru; ⁶ bẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-me phereketeke. Ọ -nodu abya l'ọ tū egbigwe; alị anma jiiijiii; ekameka aphu tititi; oke pherephere ezi; oke mini edze; oku, anodu enwu phoophoophoo; ekepyashi iphemiphe. ⁷ Noo teke ikpoto ọha, a-nodu etso Ariyelu ọgu a-wufuta; ephe etsoo ya ọgu; mekpoo ulo, a kpushiru ike, dū iya nū; nọ-pee ya mgburugburu. Ọ -nodu eme l'ọ dū iya ge nrwo; g'ọ bụ ọphulenyaa bẹ ọophu l'enyashi. ⁸ Ọo-dū g'eka onye ẹgu agu rworu nrwo ge ya eri nri; o tehushia; ẹgu nodu agu iya ro l'eka ọogu iya; g'eka onye ẹgu-mini agu rworu nrwo ẹka ya angu mini; o tehushia; ẹkpiri kpohukwa iya pho nkū g'ọ kpohuru iya; kele mini ọbu agule iya pho g'ọogu iya. Noo g'ọo-dū ikpoto ọha l'ophu, etso ubvú Zayonu ọgu bụ ono.

Iphe, e-me ndu ta angaduru Chileke nchi

⁹ G'ọ tufukwaa unu ẹhu! G'ọ dukwa unu biribiri! Unu watakwa atsu ishi! Unu ba aphuhakwa uto! Ge mee, unu anguduru watakwa unu atsutsu! Unu awata akpo garigari l'ebe unu angu mee, shihuru ike! ¹⁰ Chipfu meakwaru g'oke mgbenya tū unu. O kechiakwaru unu ẹnya; unube ndu mpfuchiru Chileke; o kpuchiwaa unu ishi; unube ndu aphu ọphulenyaa. ¹¹ Ọphulenyaa-a l'ophu ta adukwa iphe, ọ bụ unu. Ọ dū-a unu g'opfu, e pfuru dee ya l'ekwo woru nyachia. Teke i wokwanuru ekwo ọbu nū onye

maru agú ẹkwo bya asú iya g'ò nggẹ gúa jiko; iphe, oo-pfu bú lẹ ya taa dukwa ike agú iya. L'a nyachikwaru iya anyachi. ¹² Ozoo l'i woru ẹkwo ọbu nù onye amadú agúgu bya asú iya: “Nggenu gúa jiko.” Iphe, oo-pfuru ngu bú: “Mu ta amakwa g'aaguje ẹkwo.”

¹³ Sù-a; wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: “Ndu-a buẹpho epfufu bẹ ẹphe epfujeru mu l'ẹphe nọ mu ntse. Ọ búru eli ọnu bẹ ẹphe gude akwabe mu úbvù. Obenu l'obu phẹ nọgbaa mu ụzenya. Ebvu, ẹphe atsú mu bú iphe, ẹphe gude eme iya bú ekemu, nemadzú tũru. ¹⁴ Ọo ya bú lẹ-a; mgbo lanufua bẹ mu e-mefu-a ndu-a iphe, a-dú phẹ ebvu l'ẹnya. Mu e-me iphe, dú biribiri tũ-kobe l'iphe, dú biribiri. Mmamiphe ndu maru iphe bẹ a-la l'iswi. Nkwamenya ndu iphe edoje ẹnya edomia onwiya edomi.”

Ele ẹnya l'iphu a-ka ree

¹⁵ Nshio unubẹ ndu ono, ejeje l'ẹka dú omilomi je edomia iphe, ẹphe chiru idzu ememe; domia ya gẹ Chipfu ta ahuma iya; ndu anọduje l'ochii eme iphe, ẹphe eme ariro sù: “?Buro onye humaru anyi? ?Buro onye a-maru iphe anyi eme?” ¹⁶ Unu ewojeru iphe gha igharaphu g'onye ari l'ọ-kpu-ite a-dú g'urwa, o gude akpu ite. ?Ọ dúru teke iphe, e gude ẹka mee a-sù onye meru iya nù: “Ọ tọ bukwa ngu meru mu?” ?Ọ dúru teke ite a-sù ọ-kpu-ite: “Ọ tọ dukwa iphe, i maru g'eeme?”

¹⁷ Ọ tọ dukwa g'ọo-nọ-beru l'e woru úbvú úbvú Lébanonu mee g'ọ búru alí, iphe emehuje; alí, iphe emehuje abya ezee dú g'oswa.

¹⁸ O -be mbọku ono bẹ ndu ada nkuchi a-numachaa opfu, e deru l'ekwo ono. Ndu atsú ishi ahumachaa iphe l'ime ochii, gbaru tsukiribaa. ¹⁹ Ndu wozeru onwophe alí bẹ a-nọdu l'ẹka Chipfu ẹhu atso phẹ uto. Mbú lẹ ndu adudu g'ọ dú phẹ a-nọdu l'ime Onye Nso kẹ ndu Ízurelu ete ẹswa. ²⁰ Ndu ewebushi akurepho a-chihu; ndu mgbonu taa duedu; ndu nweru ẹnya eme ẹjo-iphe l'eenwutsushikota phẹ g'ẹphe ha; ²¹ mbú ndu egudeje ọnu mee g'ikpe nmaa nemadzú l'iphe, iswi dú iya mma; woru ọnyà gbaaru onye agbaru nemadzú ọdzori l'ulo-ikpe; gbaa ekebe ugho jasú l'e woru ikpe nma onye iswi dú mma.

²² Ọo ya bú lẹ-a; wakwa iphe, oopfu anù ọnu-ulo Jiékọpu; mbú Chipfu ono, bú iya gbafutaru Ébirhamu ono. Ọ sùru-a: “Iphere taa aduekwa oshilokpa Jiékọpu ọzo; ọphu iphu agbachihuẹdu phẹ agbachihu ọzo. ²³ Teke ẹphe a-huma unwegirima, mu a-nù phẹ bẹ ẹphe e-dobe-a ẹpha mu nsọ. Ẹphe ekwetakwaphọ l'onye nsọ k'oshilokpa Jiékọpu bẹ dú nsọ eviya. Ẹphe anmahú pyaapyaapya l'iphu Chileke kẹ ndu Ízurelu. ²⁴ Ndu te ebvuduru ebvuru l'iphe kẹ Chileke aburu ndu iphe edoje ẹnya. Ndu agú-phe aphú ekwe mee iphe, a sùru g'ẹphe mee.”

30

Ogbandzu, enwedu ishi

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Nshio unubẹ unwu ono, bú ndu ẹjo-ọkpoma; mbú ndu anọduje eme iphe, abudu idzu mu; ndu ẹphe l'ibe phẹ achije idzu atugba búru nanù; ọle ẹphe te egudekwanu Unme nkemu eme iya; ndu eme iphe-ẹji akube l'eli iphe-ẹji; ² ndu wufuru lashia alí ndu Ijiputu l'ẹbe epfuru mu iya; ndu bú Fero bẹ ẹphe ele ẹnya l'ẹka g'o yeru phẹ ẹka gbobuta phẹ g'ọ dú iphe, e-me phẹ nù; ndu gbapfuru ndu Ijiputu je anọdu phẹ l'ẹka ezeru ndzú. ³ Ọle egbobuta, Fero a-nọdu egbobuta unu bẹ iphere iya e-mechaa dú unu; mbú l'ẹka ndu Ijiputu, unu gbabarú; e-mechakwana tee unu ntú l'iphu. ⁴ A makwaru-a lẹ ndu-a bẹ ndu-ishi

phẹ nọwa lẹ mkpukpu Zowanu; mbụ lẹ ndu ephe ziru ozi byarwutawaru mkpukpu Hanesu. ⁵ Ọle onyemonye bẹ ee-mekọta g'ephe bụru ndu iphere dū. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nū bụ ndu ono, adūdu iphe, ephe gude phẹ eme ono; ndu te eyeduru phẹ ẹka; ọphu ephe abaduru phẹ urwu. Ọ buerupho iphe-iphere yee iphe ata ụta bẹ ephe a-buru phẹ.”

⁶ Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi lẹ k'ehu unwu anụ, nọ l'echiegu ndohali: “Ndu ono, e ziru ozi ono wuru je aghaa ali iphe-ehuka yee mkpawere; ali, oke oduma; yee ne oduma bugbaa; ẹka okpontu; yee ejo agwo ozo bugbaa; mbụ l'ephe vu ẹku phẹ l'okpurukpu nkafu-igara; bya evuru iphe, vu oke-aswa phẹ l'okpurukpu inya-kamelu; evujeru oha, ta abaduru phẹ urwu; ⁷ mbụ evujeru ndu Ijiputu l'ebe abụ lẹ n-yemeka phẹ duru urwu, oobaru phẹ. Noo g'o gude ya kua ndu Ijiputu 'Eze-oke-agiyi Ọ-nọ-ke-mmanu'.”

Ndu kwefuru ike

⁸ “Jekwa ebyiaru phẹ iphe-a, mube Chipfu epfu-a l'okwekpu; mbụ dekwaa ya edede l'ekwo-aphupu; k'ọphu abukwanuru; o -rwua l'iphu; l'ọ bụru iphe-ekebe, a-nọ jasụ l'ojeje. ⁹ Lẹ ndu-a bukwa ndu kwefuru ike; bya aburu unwu eregede; mbụ unwegirima, o too hedu ihee angabe nchi l'okwa, Chipfu anmaru phẹ. ¹⁰ Ephe nodu asuje ndu ophulenyaa: ‘Unu ta aphuhakwa ophulenyaa ozobaa!’ Bya asu ndu mpfuchiru Chileke: ‘Unu te ekpuhajekwaru anyi iphe, gbaru anyi l'ememe! Unu pfujeru anyi iphe, atso utso anuma! Unu gbebejeru anyi mpfuchiru egbebe! ¹¹ Unu haaru anyi ụzo! Unu gbeshiru anyi l'uzo! Unu ba byahẹ anyi l'iphu! Unu te epfuhuru anyi ke Onye Nso ke ndu Izurelu!’ ”

¹² Ọo ya bụ lẹ-a; wakwanu iphe, oopfu; mbụ Onye Nso ke ndu Izurelu: “Eshinu unu jikaru anuma ozi, mu ziru unu; bya asu l'oo mkpawere bẹ unu a-chiru upfu kwee; bya akporu obu ye l'eregede; ¹³ bẹ iphe-aji ono a-buru unu igbulọ, ha ephekerephe, gbaru ọru; teme o nodu ada adada; g'ejia epfua; o dawanu teke ono teke ono. ¹⁴ Ọo-kukposhihu g'onye kukposhiru ite-urwa; tukaa ya nanunanu ehuka ehuka; k'ọphu bụ l'ibiribe iya bẹ a taa humadu g'ọ ka mma l'oo mkpobahu iya g'e gude guta oku l'ovokoku; ozokwanu g'e gude kwota mini l'obvu-mini.”

¹⁵ Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Nnajiuphu, bụ Chipfu, bya aburu Onye Nso ke ndu Izurelu: “Izimanu -lwa unu azu; unu daa ngaberu mu; l'a dzota unu. Unu -dakpopho gbedomu bya adakobe mu; ike adu unu. Obenu l'ọ to dudu iphe ono, duru ophu unu meru. ¹⁶ Ọ buchia iphe, unu pfuru bụ waawaa; l'unu e-nyikotachia inya gude gbala. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude unu je l'agbala. Teme unu sukwapo l'unu a-nodu l'inya okpa-egwa gude agbala. Ọo ya bụ lẹ ndu a-nodu achi unu oso obu a-bukwarupho ndu okpa-egwa. ¹⁷ Unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri etsukahuje gbala me onye lanu yee unu ebvu. Teke a du ise yee unu ebvu; unu atuko g'unu ha zelihi gbalaa jasụ nwa ndu a-phodu l'echilabo unu aduwa ge nwa itso, bvuru lẹ mkpakponu eze ubvu; mbụ ge nwa ekwa, akụ peepee l'eli ubvu.” ¹⁸ Ọle ọo-nodulekwa-a agu Chipfu g'o meeru unu eze-iphe-oma. Ọo-gbalihule-a phuru unu obu-imemini; kele Chipfu bụ Chileke, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha. Ehu-utso bẹ a goru nū iphe, bukpo ndu pfuru echeru iya nū.

Iphe-oma, Chileke e-meru ndibe iya

¹⁹ Su-a; unube ndu Zayonu; mbụ unube ndu bu lẹ Jierusalemu; unu kwata ekwa gberuma. Oo-mekwaru unu eze-iphe-oma; me unu raa ekwa raku iya! Ọo ephe anuma, onuma iya; l'ọ za unu enu. ²⁰ Nnajiuphu

-nụkponu unu nri mkp̄onwu-ẹhu; bya echebe unu mini eje iphe-ẹhuka; e tee domieduru unu ndu ezi unu iphe; unu egude ẹnya unu ḡedegede h̄uma p̄h̄e. ²¹ ?Unu shiru ẹkutara-o; unu shiru ẹkicha-o; iphe, nch̄i unu a-n̄oduepho an̄u l'az̄u unu a-b̄uru: “Wakwa ụzo baa! Unu tsokwaru iya!” ²² Noo teke unu a-t̄urwu nshi unu ono, a w̄uru mkp̄ola-ọchaa ono. Unu at̄urwukwapho nt̄ekpe unu ono, e gude mkp̄ola-ododo w̄ua ono. Unu eworu p̄h̄e t̄uphashia g'onye etupha nk̄irika-ẹkwa bya as̄u p̄h̄e: “Unu gbar̄u ẹka laa!” ²³ Noo teke Chileke a-wata edzeru unu mini; edze iya ekpu l'iphe, unu meberu l'al̄i. Nri, aak̄ota l'al̄i emehuaha emehu; bya ad̄ukwapho shii. Noo teke iphe-edobe unu a-wata akpa nt̄usaru-ẹhu. ²⁴ Eswi unu; m̄ekpoo nkap̄fu-igara unu, b̄u ọphu ejeru unu ozi ẹgu l'a-n̄odu ata nri, a gw̄o-phuberu agw̄o-phube; pyashichaa ya únú; ọ b̄uru aḡo-ézé ȳe sh̄ovelu b̄e e gude gw̄o-phube iya. ²⁵ Teke o rwuru mb̄oku ono, ee-gbu nemadz̄u pyaap̄yaa ono; mb̄u teke ono, ọje-ephekerephe e-zeshih̄ukota ono; b̄e mini a-wata as̄o gborogboro ḡe nḡele; shigbaa l'úbvú, ha l'eli as̄oshihu; shikwaph̄o l̄e mkp̄ogiji ọphu habe nwahabe as̄oshih̄ukwapho. ²⁶ Ọnwa a-wata egbu nw̄iinwii g'ẹnyanwu; anw̄u akabaa echishi ike eme l̄e g'oochi nta-a ugbo ẹsaa; mb̄u l'oo-n̄odu echibe g'anw̄u chiru ujiku ẹsaa l'ophu l'ophu; teke Chipfu e-pfubechaa iphe l'ẹka o mekar̄u ndibe iya iphe; bya emee g'ónyá, o yeru p̄h̄e kp̄ohukota.

Aph̄u, Chileke a-n̄u ndu Asiriya

²⁷ Unu lenu; Chipfu shi l'ẹka d̄u ẹnya abya. Ẹhu-eghu iya n̄odu enwu phuruphuru g'ọku; t̄eme ọ n̄odu akp̄u t̄ututuu g'ẹnwuru-ọku. Ogbogborom̄onu iya b̄u iphe, jiru iya n̄u b̄u oke-ẹhu-eghu. T̄eme ire iya b̄uru ọku, enwu phoophoophoo. ²⁸ Unme, ọotu at̄utu d̄u ḡe mini, as̄o gborogboro, byaru kulakula bya aw̄oru nemadz̄u l'olu. Ọhamoha b̄e ọnmaje yigayiga; mb̄u ch̄iru p̄h̄e ye l̄e n-yo ọla-l'iswi. Ọ bya eworu iyagba-inya woru ye ndiphe l'asha g'o duphua p̄h̄e. ²⁹ Noo teke unu awata aḡu ebvu g'aaguj̄e l'enyashi mb̄oku, unu ab̄o ọbo-iphe, d̄u ns̄o. Ẹhu ats̄oshikpoo unu ụtso ike ḡe ndu egbu opu eje l'úbvú k̄e Chipfu; mb̄u agbara-mkp̄uma k̄e ndu Ízurelu.

³⁰ Chipfu emekwa ḡe nemadz̄u n̄uma g'olu iya d̄u-be akpabiri; mekwaph̄o g'ephe h̄uma ọkpehu iya l'ẹka ooje alwa l'al̄i l'ẹka ẹhu-eghu iya enwu phuruphuru; t̄eme o gude ọku, enwu phoophoophoo; bya edzekwaph̄o oke mini, at̄u aka-mini. ³¹ Olu Chipfu l'a-ch̄ikashi ndu Asiriya nan̄unanu. Oo-gude mḡboro-eze iya ch̄itachaa p̄h̄e t̄ogbo. ³² Teke Chipfu gude oshi-mpal̄eka iya ono, o gude an̄u p̄h̄e aph̄u ono chia p̄h̄e gbaa; ebvu asw̄oshihu; mb̄u ebvu, aak̄u nkwa eye; bya akp̄o ogumogu eye iya; teke ono, ọo-n̄odu etso p̄h̄e ọgu echi p̄h̄e ẹka gbaagbaa ono. ³³ Noo k̄ele Tof̄etu shihawaa l̄e ndiche d̄u. E doziwaru iya kwab̄eru eze. Ns̄ukutu ọku, d̄u iya n̄u b̄e e mewaru; ọ d̄u omilomi bya ad̄u ọsa. Ọku ȳele nk̄u kwatakp̄ooru paa ya ẹka. Unme, Chipfu t̄uru s̄oru gborogboro g'ọku nsh̄i-egbe s̄obata iya bya emee ya; ọ gbanwuhu ọku nwuahaa phoophoophoo.

31

Ọshi, aȳoru ndu kp̄oru obu yeru ndu Ijiputu

¹ Nsh̄io unub̄e ndu ono, agba ala al̄i ndu Ijiputu eje ach̄o n-yem̄eka; ndu daphuberu inya; bya akp̄oru obu yeru ikpoto ugbo-inya, ẹphe nweru; ȳe oke ọkpehu d̄u ndu oj̄ogu p̄h̄e, b̄u ndu egudeje inya eje ọgu; ọphu ẹphe adab̄eduru ẹnya l'ẹka Onye ns̄o k̄e ndu Ízurelu n̄o; mb̄u ọphu ẹphe

agbapfuduru Chipfu g'o yeru p̄h̄e ẹka. ² Ọle ọ b̄u; yẹbedua l'onwiya bukwaaw onye maru iphe. Ọ n̄odu ewotajeru nemad̄z̄u ọla-l'iswi; ọphu oopfujedu opfu laa az̄u az̄u. Ọo-gbalihu tsoo ibe ndu ẹjo-iphe ọgu; m̄ekpoo ndu an̄oduje eyeru ndu eme ẹjo-ememe ẹka. ³ Obenu l̄e ndu Ijiputu b̄u nemad̄z̄u; ẹphe ta ab̄udu Chileke. Inya p̄h̄e b̄e b̄u an̄u-ẹhu; ọ t̄o b̄udu maa. Chipfu -machiwaa ẹka b̄e ọpfu a-d̄u-a onye eye ẹka. Onye eeyeru ẹka adaa gwoo. Ẹphenebo at̄uko laa l'ite lanu.

⁴ Wakwa iphe, Chipfu pfuru n̄u mu baa: “Ọo g'oduma as̄uje ekiri; mb̄u g'oke-oduma as̄uje ekiri m̄e o -gbua iphe, oo-ri; m'obetakp̄oo e kua ikpoto ndu eche at̄uru; ẹphe t̄uko dzuk̄oo g'ẹphe tsoo ya ọgu; mkpu, ẹphe t̄uko echi te emekp̄odanu ḡe nd̄z̄u ḡua ya; ọphu ọzu, ẹphe at̄u akp̄oshidu iya iphe, oome-a. Noo ḡe Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike e-nyizeta bya alw̄ua ọgu l'eli ọb̄v̄u Zaȳonu; m̄ekpoo l̄e mkpakp̄onu ọb̄v̄u ono. ⁵ Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike e-kpuchita Jierúsalem̄u g'enu, ephe l'eli. Oo-kpuchi iya; t̄eme l'ọ naf̄utakwa iya p̄h̄o; agbaru iya ọdzori, agbaru iya mkpu; g'ọ t̄o d̄u iphe, e-me iya n̄u.”

⁶ “Su-a; unub̄e ndu Ízurelu; unu lwaphutan̄u az̄u lwapfuta onye ono, unu kwefuru ike ono; ⁷ kele o -rw̄ua mb̄oku ono b̄e onyemonye l̄e g'unu ha e-mechakwaa j̄ika nshi mkp̄ola-ọchaa ono; ȳe ke mkp̄ola-ododo ono, unu gude ẹka iphe-ẹji unu mee ono. ⁸ Ndu Asiriya b̄e ee-gude ogu-echi, ab̄udu k'amad̄u gude gbushia; mb̄u ọ b̄uru ogu-echi, ab̄udu k̄e nemad̄z̄u mman̄u b̄e ee-gude gbufu p̄h̄e. Ẹphe a-gba ọso gbalaaru ogu-echi ono; l'a chiru ọnwokorobya p̄h̄e ye l'oz̄i mkp̄onwu-ẹhu. ⁹ Agbarike p̄h̄e a-dak̄ota; ẹka eeye p̄h̄e ebvu. Ndu-ishi ndu oj̄ogu p̄h̄e -h̄umaep̄ho g'ogu ọbu eje ala; ẹphe agbad̄o ẹkwa-ọhubama p̄h̄e p̄h̄ota ọso gbalachaa.” Noo iphe, Chipfu pfuru b̄u onoya; mb̄u onye ono, kp̄oberu ọku l'ọb̄v̄u Zaȳonu; bya az̄ube ọta p̄fupfufu ọku l̄e Jierúsalem̄u ono.

32

Onye eze, p̄f̄uberekoto

¹ Unu lenu; o nweru eze, abyan̄u a-b̄uru eze, p̄f̄uberekoto. Ndu-ishi iya ab̄uru ndu ekpe ikpe, p̄f̄uru nham̄unha. ² Onyemonye a-d̄u g'ẹka edomi onwonye, a n̄o agbalar̄u p̄h̄erephere; dukwapho g'ẹka aan̄oduje ezeru nd̄z̄u l'ẹka oke-mini edze; dukwapho ḡe nggele, as̄o l'al̄i, mini ad̄udu; dukwapho g'ononyo oke agbara mkpuma, n̄o l'al̄i, ad̄udu iphe, d̄u iya n̄u. ³ Noo teke e tee mēdu ḡe ndu aph̄u ọzo p̄h̄u-buhu ọzo. T̄eme ndu an̄u iphe l̄e nch̄i awata anga nch̄i. ⁴ Ndu iphe ad̄uje ẹgwegwa e nweru egomunggo. Ndu epfu l'ọnu-ọku epfuahaa opfu gbururu; p̄fuahaa iphe, doru ẹnya. ⁵ E tee kuh̄edu onye-eswe onye a maru ẹpha iya. Ọphu akwab̄eudu ẹjo nemad̄z̄u oke ọb̄v̄u; ⁶ kele onye-eswe epfuje mkp̄okoro-opfu. Egomunggo iya b̄uepho ẹjo-iphe b̄e ọonoduje ari. Iphe, ọonoduje eme ememe b̄uru umere onye aḡubeduru Chileke iphe. T̄eme ọ n̄odu an̄oduje ezi ẹjo-nzi l'opfu ẹhu Chipfu. Ndu ẹgu aḡu b̄e ọohaje; ẹphe adabyiru iphoro. O to kejed̄u ndu ẹgu-mini aḡu mini. ⁷ Umere k'onye ẹjo nemad̄z̄u bukwaru ẹjo-iphe. Iphe, ọochije idzu ememe bukota ẹjo-ememe; g'ọ gude ntuphu-ire mebyishia ndu akpa nri; mb̄ukpoo m'obetar̄u ndu ono, ad̄udu g'ọ d̄u p̄h̄e ono n̄odu eyekp̄oo ọnu, p̄f̄uru ọto. ⁸ Obenu l'onye a maru ẹpha iya achije idzu, a maru ẹpha iya. Ọ b̄uru iphe, a maru ẹpha iya, oomeje b̄e oogudeje p̄f̄uru p̄f̄ushia ike.

Unwada Jierúsalem̄u

⁹ Unube unwanyi ono, nọ túsaru ẹhu; unu gbalihu ngaberu mu nchi! Unube unwada ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono; unu numakpodapho iphe, mu abya epfupfu! ¹⁰ A -noepho apha ophu; tükobe iya iphe, ha nwanshii be unube ndu ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono a-wata anma jijijiii. Vayinu ta aduedu mebyi, ọo-mita. Ọ tọ duedu iphe, aawota l'oshi-omi ililekpoo. ¹¹ G'ẹhu nmakwaa unu anmanma; unube unwanyi, nọ túsaru ẹhu! G'ẹhu tekwaa unu kparikpari; unube unwada ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono! Unu tofukwa ẹkwa unu; chita uwe-aphu gbaphua onwunu l'upfu! ¹² Unu phukwaru yoo l'opfu ẹhu ẹgu ono, du ubvu l'anya ono; me ke vayinu ono, amije shii ono; ¹³ me k'ali ndibe mu l'ophu; mbu ali, bu iphe, rwuchiru iya nu bu obvu yee ewu-obvu. Ee-o! Unu watakwa agu aphu l'opfu ẹhu iphe, bukpo ọlo, aanoduje abo iphe; me k'ẹhu mkpukpu-a, aanoduje eme emereme-a! ¹⁴ Noo kele unuphu ibe eze ono be ee-mechaa gbado. Mkpukpu ono, aatu wowoowo ono adabyiru iphoro. Ubvu Ofelu; yee ọlo, a kpushiru ike, du iya nu a-buru ochobu jasuru; buru ẹka du nkapfugara-oswa ree; yee ẹka eeche egu me aturu; ¹⁵ gbiriri jasu teke ee-shi l'eli wua anyi unme Chileke l'ẹhu. Noo teke ee-woru echiegu mee ali, iphe a-nodu emehuje; ali ẹka iphe emehuje abya eze du g'oswa. ¹⁶ Eekpeahaa ikpe, pfuru nhamunha l'echiegu; haahaa enge, pfuru oto l'ali, emehuje iphe, a koru iya. ¹⁷ Mebyi, apfubekoto a-mi bu le nchi a-du doo. Iphe, e-goshi l'a pfuberekoto aburu l'ekameka a-da nyonyoronyo; meji anmapfuru onyemonye jasu l'ojejoje. ¹⁸ Temen ndibe mu eburu l'unuphu ẹka nchi a-du phe doo; l'unuphu, adudu iphe, byaru eme phe nu; l'eka ephe a-nodu atuta unme; o tọ dudu iphe, akpo-byi phe iya nu. ¹⁹ Mbu l'igwe a-tu akamini gude tupyashia oke oswa; tupyashia mkpukpu ono l'ophu l'ophu. ²⁰ Ehu-utso be a goru nu unube ndu ono, aku iphe, unu aku akuku l'eka mini du; mbu unube ndu haru eswi unu; yee nkapfugara unu; ephe nodu akpa ntusaru-ẹhu.

33

¹ Nshio gube nwa mmebyi; l'ebe abu l'o nweru onye mebyiru gubedua! Nshio gube nwoderu-oye; l'ebe abu l'ọ duru onye deru ngu ye! Ọ kwa: i -haepho emebyishi; l'e mebyia gubedua. Teke i haerupho ederu nemadzuy e; l'e deru gubedua ye.

² Gube Chipfu; menaarun anyi eze-iphe-oma! Anyi pfukwaru echeru ngu. Bujenuru ike anyi l'utsu mboku-mboku. Li buru onye ndzota anyi; me anyi nodu l'iphe-ehuka. ³ Qobujeru; olu ngu -daepho g'egbigwe; ndiphe agbalacha. Teke i kwolihuru ekwolihu; ohamoha agbakashihu. ⁴ A kwaa phe okwata rwukoo phe g'eka inyarinya erwu ekwo; mbu gbaa phe gorogoro g'eka igube wubaru.

⁵ Chipfu be goshiru l'ọ parun ẹka; noo kele o bu l'ephekerephe. Ubvu Zayonu be oo-me g'ọ buru iphe, e-ji iya nu bu ikpe, pfuru nhamunha; yee apfubekoto. ⁶ Ọo ya a-buru onye e-me g'unu nguru anguru l'ogbo k'unu. L'ọ dzota unu okpobe adzota; mee g'unu maru iphe; kwaa enya. Ọ buru atsun Chipfu ebvu a-buru ẹku k'unu.

⁷ Lewarun; ndibe phe, bu ndu okpehu du l'echikwa mkpu l'oma gbororo. Ndu ephe ziru ozi, bu ndu byaru g'e doshia opfu nodu akwa ntumatu. ⁸ Eze gbororo be a gbadoakwaru; ophu o duedu ndu ije, eshijekwadu iya nu. Ephe mebyiwarun ogbandzu, ephe gbaru; ophu o duedu iphe, a guberu ndu ekebe. Ophu o duedu onye aakwabejekwadu ubvu. ⁹ Ali-a nodu agu

aphụ edideshihu edideshihu. Iphere dụ ọswa, nọ l'úbvú úbvú Lébanonu; ọ nọdu anwụlwashihi anwụlwashihi. Nsụda Sharonu dụepho g'echiegu ẹka mini adudu. Teme oshi, nọgbaa l'alị Beshanu; yele úbvú Kamelu nọdu alaepho ẹkwo kparakpara.

Okwa, Chipfu anmaru ndu ohogu iya

¹⁰ Chipfu bya eyee onu sụ: “Ọo nta-a bẹ mu a-gbalihu agbalihu! Ọo nta-a bẹ mu e-goshi lẹ mu parụ ẹka! ¹¹ Unu dụ ime ẹswa ọkponku; ọ buru oshi ereshi bẹ unu a-nwụ. Unme, unu atụ buru iya bụ ọku, e-ke unu. ¹² Ọzo bụ lẹ ndu ono bẹ a-dụepho gẹ mkpuma layimu, a kpọru ọku; mbụ l'ọo g'e gbushije irwu obvu kùbe tsee ya ọku-a bụ g'ephe e-tsu gburugburu tsufu. ¹³ Unubẹ ndu bu ụzenya; unu nụmakwa iphe, mu meru! Unubẹ ndu ọphu bu ntse; g'ọ donaa unu ẹnya l'ọkpehu dụ mu!”

¹⁴ Ndu iphe-ẹji, bu l'eli úbvú Zayonu bẹ ndzụ-agụgu rwutaakwaru. Ndu ta adudu iphe, ephe guberu Chileke nọdu aphuwaa kpaakpaakpaa epfu sụ: “?Bụ onye ole lẹ g'anyi ha bẹ yee ọku, enwu enwunwu e-buru? ?Bụ onye ole lẹ g'anyi ha bẹ yee oku, etsu ojejoje e-buru?” ¹⁵ Ọ kwa onye bụ onye emeje iphe, pfuru ọto; teme ọ nọdu epfuje iphe, pfuru nhamunha; onye ajikaje anata urwu, shi l'iphe, a nataru l'ike; teme ọ nọdu eselajẹ ẹka azụ l'anata uphalazu; onye ta angabejedu nchị mẹ a -nọdu achị idzu g'ee-shi gburu ọchi; teme ọphu ọosajedu ẹnya hụma iphe, bụ ejo-iphe. ¹⁶ Noo ẹgube onye a-nọdu l'ephekerephe. Ọ buru ẹka oo-buru zee ndzụ bụ l'ulo, a kpushiru ike l'eli úbvú. Ẹka ono bẹ aa-nọdu anụ iya nri. Ọphu ọ dudu teke ọ byaru achọ mini achọcho.

G'iphe a-dụ-be ree l'iphu

¹⁷ Gubedua e-gude ẹnya ngu hụma onye eze ono g'ọ dụ-be úbvù l'ẹnya; bya amaa ẹnya l'alị ono, nọru ogologo ono. ¹⁸ L'ị bya egude ọriri ngu bya alaphu azụ l'akahụ nggiri ono. Mbụ l'ị rịa sụ: “?Bunaa awe bẹ onye ono, shi edeje okpoga-akirikọ ono nọhunu? ?Buhunu awe bẹ onye ọphu e shi apfujeru ego ọbu nụ nọ? Mbụ ?bunaa awe bẹ onye ọphu shi agụ ụlo-mgbobuta anyi ọgu nọnaa?” ¹⁹ I tii hụmabaedu ndu ono, shi eku onwophe ono ẹnya ahụma ọphu; mbụ ndu ono, opfu phe egbejeru egberu ono. Ndu atsụ ntsụ; ọphu iphe, ephe epfu edojedu ẹnya. ²⁰ Lenaa ẹnya lẹ Zayonu; mbụ mkpukpu ono, anyi anọduje abọ ọbo-iphe anyi ono! Ii-gudewarọ ẹnya ngu hụma Jierúsalemụ; mbụ mkpukpu ono, bụ: i -buru iya; nchị adu ngu doo ono; bya adu g'ulo, e meru l'ekwa, adudu onye byaru aphoriberu iya aphoriberu; ọphu ọ dudu onye adu ike apho-lita itso iya apho-lita. Ọphu ọ dukwapho eri iya ọphu byaru agbabuhu agbabuhu. ²¹ L'ẹka ono bẹ Chipfu a-buru Ọnyibe k'anyi. Ẹka ono a-dụ g'ẹka nggele dụ ọsa; ẹnyimu dụ iya ọsa. Ọphu ọ dudu unwu ụgbo-mini, nweru akwo-ụgbo, byaru eshi iya nụ. Ọphu ọ dukwapho oke ụgbo-mini, a byaru anga l'eli iya. ²² Noo kele ọo Chipfu bụ onye-ikpe k'anyi. Mbụ l'ọo Chipfu l'aturu anyi iphe, anyi a-nọdu eme. Teme ọ buru Chipfu bụ onye eze k'anyi. Ọo ya bụ onye a-dzọta anyi. ²³ Eri, e shi kee gube ụgbo toshihuakwaru. Oshi, gube ụgbo gude nguru anguru duchaakwaa wogowogo. Ọphu ẹkwa-ụgbo ngu adabyiekwaru potoo. Ọo ya bụ l'aa-kwa ọkwata, parụ ẹka kee; mbụ lẹ ndu ẹniyeni a-kwachaa ọkwata. ²⁴ Ọphu ọ duedu onye bu lẹ Zayonu a-sụ: “Iphe emekwa mu.” Teme iphe-ẹji ndu bu l'ẹka ono meru bẹ aa-gukotaru phe nvu.

34

Aphụ, Chileke a-nụ ndu ọhogu iya

¹ Unu kpìritaru ntse; unubẹ ọhamoha; unu bya anụmakpodapho! Unu ngabẹkpodapho nchị; unubẹ ndiphe! G'eliphe l'ophu nụmakwa; iphemiphe, nọ iya nụ anụma! Gẹ mgboko nụma; iphemiphe, shi iya nụ anụma! ² Chipfu bẹ avụkwaru ọhamoha ọvuma. Oke ẹhu-eghu iya bẹ ọ tụ-koshiakwaru ndu ojọgu phẹ l'ophu. Oo-mebyishikọtakwa phẹ g'ẹphe hakọtakpoo rengurengu. Oo-woru phẹ haa g'e gbushia. ³ Ndu nkepẹ, e gburu egbugbu bẹ aa-pajẹru tuphaa etupha. Odzu phẹ awata eshi ishi; mee phẹ atụko úbvú úbvú swongaa. ⁴ L'aphụ akpaminigwe g'onye phuru utute. Kpokpode atụko adashihu l'alì g'ẹka ẹkwo vayinu, nwuru lwaa erishihu l'eri iya; mbụ g'akpuru oshi figu, nọ l'oshi figu gbanwushihuru agbanwushihu dashihu.

⁵ Ogu-echi mu bẹ a nọkwa l'imigwe baa bata nkọ. Lekwa; a paakwa ya apazeta gude abya anụ ndu Edomu aphụ; mbụ ndu ono, bụ ndu mu dochawaru edocha k'emebyishikọta rengurengu ono. ⁶ Ogu-echi Chipfu bẹ mee a-ngugukwa angugu. Iphe, e-ji iya nụ bụkwa ẹba-iphe. Mee unwu-aturu; yee mee egbu; waa ẹba-iphe, shi l'akpùrù ebili aduchaa ya. Noo kele Chipfu abya egwe ngweja lẹ mkpukpu Bọzura; iphe, ee-gbu egbugbu paa ẹka l'alì ndu Edomu. ⁷ Atsụ bẹ aa-tụko ẹphe l'ẹphe gbushikọta; mēkpoo oke-eswi ndu ọphu ha nwanshiji; mē ndu ọphu parụ ẹka. Alì phẹ bẹ mee a-nọdu asọ gborogboro; l'eegude ẹba-iphe gwọo urwuku l'ọoburu ẹpuchi. ⁸ Noo kele Chipfu nweru eswe agwata ugwo iphe; bya enweru apha, ẹjo-iphe onye meru a-vọ iya l'ẹhu; g'ooshi nno gbaaru ndu bu lẹ Zayonu ọdzori.

⁹ Nggele nggele, nọkota l'alì ndu Edomu a-wọkota korota. Eja, dụ l'alì ono awọkota ọku-nshì-egbe. Alì ẹka ono l'ophu abụkotaru korota, ọku enwu taphutaphu. ¹⁰ Ọ tọ byadu anyihu anyihu eswe l'enyashi; ẹnwuru iya akpụ tụtututu jasụ l'ojeje. L'ọ bụru ochobu dabyiru nno shi l'ogbo sweru ọgbo. Ọ tọ dudu onye byaru eshibaa ya ghatakponu aghata ọzobaa. ¹¹ Ọkpọ-ngwere yee ebyi esweta iya l'ọ bụru iphe phẹ; mbụ lẹ mgbashì-ujiku yee okpoko-ọhà akpashì ẹpfune l'ẹka ono. Chileke e-me alì ndu Edomu g'ọ dụ g'o shi dụ teke o meru eliphe k'òphúú lẹ mbulembu. ¹² Ndu oke amadụ phẹ ta adụedu ẹka ẹphe enwekwaduru, bụ ẹka eekuje alì-eze. Ndu-ishi iya g'ẹphe ha a-chìhukota. ¹³ Ẹwu-óbvú erwuchia l'ulo-eli, dụ iya nụ. Ole-karara yee ẹgbara atụko ọlo iya, a kpushiru ike zechia. Iphe, a-nọdu akpa iya uri aburu nkuta-ọswa. Mgbashì-ujiku eworu iya mee ibe phẹ. ¹⁴ Unwu anụ, bu l'echiegu ẹphe l'achì-anmabu atụko edzudagbaa l'ẹka ono. Eghu-ọswa araku ibe iya l'ọra. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ mgbashì-ujiku anọdukwapo atuta unme. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe achotaru onwophe ẹka ẹphe a-nọdu atuta unme. ¹⁵ Mgbashì-ujiku a-kpa ẹpfune l'ẹka ono nọdu tushia ẹkwa. L'ọ kpua ya; vua nọdu l'ẹka ono kpupyabẹ phẹ lẹ nkù iya hee hetseshia. Ọ bụkwarupho ẹka ono bẹ ẹgbé e-dzukwapo okee lẹ nyee.

¹⁶ Unu jenu elee ẹnya l'ẹkwo Opfu Chipfu; unu agụ ya agugu. Unwu iphe ono ta adụkwa mē nanụ adụ-phodo l'ẹka ono. Ọphu ọ dükwa ọphu byaru asụ lẹ ya ta ahụmaduru okee ọzoo nyee ya; kele ọ kwa mbẹdua tūru ekemu sù l'onoo g'ọo-dụ bụ ono. Teme ọ bụru Unme mu a-nọdu erwukọbe phẹ l'ẹka lanu. ¹⁷ Ọo ya atuje g'ọo-duru phẹ. Ọ nọdu egudeje ẹka iya tūa ya atutu kee. O je aburu nkepẹ jasụ l'ojeje. Mbụ ẹphe ebuwaruro l'ẹka ono gbẹ l'ogbo sweru ọgbo.

35

Ehu-utso ndu a dzotaru

- 1 Echiegu yee ali, adudu
mini,
du iya nu be ehu a-tso.
Mgbegu ali-evevee be a-wata
ete eswa mehuaha iphe,
e meberu iya g'eka
okoko jashiru.
- 2 Mbụ l'oo-jashikpoo
igwerigwe.
Ehu atsoo ya tsoshikpoo
ya ike;
l'o rwua okwe kpua ya.
L'e mee ya g'o du biribiri
g'ubvu ubvu Lebanonu;
du akpabiri g'ubvu
Kamelu;
yee nsuda Sharonu.
Epe egude enya phe
huma
odu-biribiri ke Chipfu;
mbu akpabiri ke Chileke
anyi.
- 3 Unu menaa g'eka unu,
tsuru mee shihu ike.
Unu emee g'ikpere unu,
aphu kwekweekwee
nguru anguru.
- 4 Unu pfiaru ndu nweru obu
ndzu-agugu su phe-a:
"Unu shihu obu ike;
ge ndzu ba agushi unu.
Le Chileke unu a-bya;
bya emelata nemadzu iphe,
o meru onye ozo.
Oo-bya; bya adzoo unubedua
ndzu."
- 5 Noo teke enya a-sahu ndu
atsu ishi.
Nchi ndu ada nkuchi emee
phosangu.
- 6 Noo teke ndu eniyeni a-wata
azo garamu garamu
g'ele.
Ire agbutoshihu ndu te
epfudu opfu;
epe awata erwu okwe
ehu-utso.
Mini e-shi l'echiegu gbafuhu
soaha ke gborogboro.
Teme nggele eshi l'ali,

mini te eshidu dụ gbafuhu
 sọaha gborogboro.

7 Eja evevee,
 l'ekpo phuruphuru
 l'a-buru okpuru.
 Alị, mini tahuru agbafushi
 ọgba buru nggele.

Ọ buru ẹka ono,
 bu nkuta-ọswa shi buru
 iya ono
 be ẹswa e-fushi;
 eji efushia ya;
 ẹchara amishia ya.

8 L'a bya atogbo iya eze
 gbororo; l'e kua ya ọzo,
 dụ nsọ.

Ndu aasọ nsọ te eshidu iya.
 Ndu a-nọdu eshi iya nọ
 kpoloko abuerupho
 ndu ọ duru;
 ọphu ndu eme eswe
 aghaphedu l'ime iya.

9 Oduma taa nọdu iya.
 Ọphu ọ dudu anụ ọzo,
 eri anụ,
 byaru eshitakpọo ya
 eshita ophu.

A taa humakpoda phẹ nọ
 ahuma ophu l'ẹka ono.
 Ọ buẹpho ndu a gbafutaru bu
 ndu a-nọdu eshi iya nọ.

10 Mbụ lẹ ndu ono,
 Chipfu pfuru aswa phẹ
 ono a-lwa.
 Ẹphe aguru ebvu lwatashia
 Zayonu.

Ẹphe ekpuru ẹhu-utso ojeje
 g'onye kpu okpu eze.
 Ete ẹswa yẹ ẹhu-utso
 atuko phẹ ẹhu sweta.
 Aphụ yẹ atsụ ude agbaa
 ọso gbalaa.

36

*Senakeribu eye ndu Jierúsalemụ ebvu
 (2Ndu 18:13-37; 2Iphe 32:1-19)*

¹ Tọbudu iya bu; o rwua l'apha, kwe eze, bu Hezekaya apha iri l'eno, ọ wataru aburu eze; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya bya ọgu l'alị ndu Jiuda; bya atuko mkpukpu phẹ g'ọ ha, bu mkpukpu, a kpushiru ike lwua lwuta.

² No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbe lẹ mkpukpu Lakishi zia onye-ishi ndu ojogu iya; yeru iya ndu ojogu, dụ igwerigwe; bya asu iya g'ẹphe jepfu eze, bu Hezekaya lẹ Jierúsalemụ. Onye-ishi ndu ojogu ono jerwua bya

eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru ụzo eli, dụ l'ụzo ono, eeshije eje ẹka asaje uwe ono. ³ Ọ nọdu l'ẹka ono; ẹphe byapfuta iya; mbụ Ẹliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, bụ onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu; yẹbedua bụ onye nkwakọbe.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asụ pẹ: “Unu je akaru Hezekáya lẹ-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze, bụ eze ndu Asiriya. Ọ sụru-a: ?Bụ lẹ gụnu bẹ ị chiru nwupfu ophu i nweru kwẹ? ⁵ Ị sụru l'ị machawaru ẹregede ogu bya enweru ike, e gude alwu ogu. Obenu l'opfu ngu bụ okorobo opfu. ?Bụ onye bẹ ị dakoberu ekwefuru yẹbe eze ndu Asiriya ike? ⁶ Lenu; ọ kwa ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu; mbụ Ijiputu ono, bụ mgbawa-ẹchara, abujeru: onye dakoberu iya nụ l'o yejashia ya ẹka meka iya iphe onoya. Ọ kwa ẹgube ono bẹ Fero dụ; mbụ eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bụ g'ọ duru iphe, bụkpoo ndu dakoberu iya nụ. ⁷ Teke ị sụkwanuru mu l'oo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu dakoberu; ?tọ bụdu Chipfu ọbu bụ ophu Hezekáya lwuru ẹka aagwajẹ iya; bya emebyishia ọru-ngweja iya; bya asụ ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Jierúsalemu g'ẹphe byajẹ abaa ẹja l'ataphu ọru-ngweja-a?

⁸ “Byalẹkwa-a g'unu lẹ nnajiuphu mu, bụ eze ndu Asiriya tuko chia idzù. I -kweta bẹ mu a-kpuru unu inya ise kpẹe ngu; mẹ ọ -buru l'ị-dụ ike yechaa ya ndu a-nọdu agba iya nụ. ⁹ Ọdumeka; ?denu g'ị riru l'ị-dụ ike kpafu l'iphu onye-ishi ndu ojogu nnajiuphu mu; m'obeta ọ buru onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ ndu-ishi ndu ojogu iya; l'ẹka ọ bụ ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu g'ẹphe chie ngu ugbo-inya; chie ngu ndu agba l'inya-ogu? ¹⁰ Ọzo bụ lẹ-a; ?i dobesu l'ọ tọ bụdu Chipfu bẹ mu nọ l'ẹka bya ogu l'alị-a gẹ mu mebyishia ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gẹ mu bya ogu l'alị-a mebyishia ya.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; Ẹliyakimu; yẹ Shebuna; waa Jiowa bya asụ onye-ishi ndu ojogu ono-a: “Jiko gude opfu ndu Arámu pfuru yeru anyibe ndu-ozu ngu; eshinu anyi anụ iya ree. Te egudeshi opfu ndu Jiuda pfuru yeru anyi; kele ndu nọ l'eli igbulọ anukwa iya.”

¹² Onye-ishi ndu ojogu ono sụ pẹ: “?Bụ unu lẹ nnajiuphu unu kpoloko bẹ ọ dụ unu gẹ nnajiuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbụ ndu ono, unu l'ẹphe emechaa ria nshị unu l'onu; ngwa mamini, unu gbọru ono bẹ mu epfuru iya.”

¹³ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike sụ: “Unu nụmakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze ono, bụ eze ndu Asiriya! ¹⁴ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu. Ọ tọ dukwa ike adzọ unu! ¹⁵ Ophu unu ekwekwa gẹ Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'ẹka oopfuru unu asuje lẹ Chipfu ta adukwa iphe, e-me g'ọ tọ dzọta unu. Lẹ mkpukpu-a taa lakwa l'ẹka eze ndu Asiriya. ¹⁶ Unu ta angakwaru Hezekáya nchị; kele eze ndu Asiriya sụkwaru-a g'unu wufuta wu-pfuta iya gẹ yẹle unu doshia. Ọo ya bụ g'onymonye lẹ g'unu ha eria iphe, shi lẹ vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angwa mini, dụ lẹ wẹlu iya; ¹⁷ jasụ teke ya a-bya eduta unu; lashia l'alị, dụ gẹ k'unu; mbụ alị, ereshi dụ; mẹe ọphúú dụ iya; alị, nri dụ; teme opfu-vayinu dụ iya.

¹⁸ “Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu; kele ọo-sụ unu lẹ Chipfu l'a-dzotakwa unu. ?Ọ dukporu ọha ophu agwa alị pẹ nafutajewaru l'ẹka eze ndu Asiriya? ¹⁹ ?Bụ awe bẹ agwa ndu Hamatu yẹ ke ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu; ?ẹphe nọ l'awe? ?Epehe duru-a ike dzọta ndu

Samériya l'èka yèbe eze ndu Asiriya tọ? ²⁰ ?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu alì ono bẹ dūru ike nafuta ndu alì iya l'èka iya? ?Denu gẹ Chipfu e-shi dū ike nafuta ndu Jierúsalemū l'èka iya?"

²¹ Ndu Jiuda ono, oopfu eyeru ono nọduepho nggujungguji; ophu o dūdu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bụ Hezekáya tūru ekemu sū g'ọ to dūkwa onye e-yeru iya onu.

²² Tọbudu iya bụ; Ëliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹ Shebuna, bụ onye edejeru eze ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakọbe tūgbua; o buri phẹ ejepfu Hezekáya. Ẹphe gbajachaa uwe phẹ agbaja. Ẹphe jerwua bya eje akọru iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

37

Hezekáya epfu anụ Chileke (2Ndu 19:1-13)

¹ Tọbudu iya bụ; Hezekáya nūmaepho iphe ono o gbajashia uwe iya; bya achita uwe-aphu yee; o buri iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² O bya ezia Ëliyakimu, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹ Shebuna, bụ onye edejeru eze ẹkwo; waa ndu-ishi lẹ ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bụ Azáya nwa Emožu. Ẹphe tuko yee uwe-aphu jeshia. ³ Ẹphe je je asu iya: "Hezekáya sūru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dafutaru anyi; bya aburu mboku, aahu anyi ahuhu; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dukwa g'egube ime anoduje eme nwanji; o to dudu ike nyia onyi nwua nwata obu-a ⁴ O nweru g'oo-du; Chipfu, bụ Chileke ngu anuma iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono epfu ono; mbu onye ono, nnajuphu iya, bụ eze ndu Asiriya yeru g'ọ bya epfutoshia Chileke ono, dzu ndu ono; k'ophu bu lẹ Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yẹbe Chipfu, bụ Chileke ngu numaru ono. Oo ya bu; pfuru nu Chileke l'opfu ehū ndu ophu phoduru nu.' "

⁵ Oo ya bu; ndu ono, eze, bụ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya; ⁶ Azáya sū phẹ: "Unu je asu nnajuphu unu lẹ Chipfu sūru-a: 'Ba atsukwa ebvu lẹ k'iphe ono, i numaru ono; mbu opfu ono, ndu-ozu eze ndu Asiriya gude bya epfutoshia mu ono. ⁷ Huma lẹ mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bu l'oo-numa asulasu; lashia alì phẹ; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'alì phẹ gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru lẹ mkpukpu Lakishi; o laphu azu je ahuma onye eze ono l'eka ootso ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu lẹ Tirihaka, bụ eze ndu Kushi bẹ abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozu g'ephe je ezia Hezekáya sū: ¹⁰ "Waa iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbu eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa gẹ Chileke ngu, bụ onye ono, i dakoberu ono duphua ngu; l'eka oopfu lẹ Jierúsalemū ta alwadu l'eka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru enya bu l'i numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu alì ozo; mbu l'o mebyishikotaru phẹ. ?Aa-nafuta-chia gubedua tọ? ¹² Mbu-a; ndu ohamoha ono, nna mu oche phẹ mebyishiru ono; ?agwa phẹ dzotaru phẹ-a tọ? Mbu agwa ndu Gozanu; yẹ ke ndu Haranu; waa ke ndu Rezufu; me ke ndu Edenū, bụ ndu shi nodu lẹ Telasa. ¹³ ?Bụ awe bẹ eze ndu Hamatu nọ nta-a; me eze ndu Apadu; me eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozo ke ndu Hena; ozo ke ndu Iva? "

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Hezekáya bya anata ẹkwo-ozì onò l'ẹka ndu e zìru iya; bya eworu iya gụa. Ọ bya abahụ l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tọsaa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekáya bya epfuru nù Chipfu sù: ¹⁶ “Gùbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; gube Chileke kẹ ndu Ízurelu; onye sùgaru l'aba-eze iya l'echilabọ chierobu. Ọo ngu kpoloko bụ Chileke, nwekọta alì-eze, dù lẹ mgboko mgburugburu. Ọo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁷ Ngabẹnu nchì gùbe Chipfu; nùma iphe, mu epfu. Sanaa ẹnya hụmadupho. Ngabẹkpodapho nchì; nùma opfu onò, Senakeribu zìru g'e gude bya epfutọshia gùbe Chileke, nọ ndzù onò.

¹⁸ “Gùbe Chipfu; ọ bụkwa eviya lẹ ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ọhamoha; waa alì phẹ. ¹⁹ Ẹphe chìwaru agwa ndu onò ye l'ọku; o kepyashia; kele agwa phẹ ọbụ ta adùdu iphe ọzo, ọ bụ; gbahaa nkù; yẹ mkpuma, bụ iphe, nemadzù gude ẹka mee. ²⁰ Ọo ya bụ lẹ-a; gùbe Chipfu, bụ Chileke anyi; dzọnaa anyi l'ẹka eze ndu Asiriya onò; k'ọphu alì-eze, dükota lẹ mgboko l'ọphu a-maru l'ọo gùbedua kpoloko; mbụ gùbe Chipfu bẹ bụ Chileke.”

Adada Senakeribu

²¹ Tòbudu iya bụ; Azáya nwa Emọzu bya ezia Hezekáya ozi sù: Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu sùru l'iphe onò, i pfuru nù iya l'opfu ẹhu Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya onò bẹ ya nùmawaru. ²² Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu Senakeribu baa:

Nwada Zayọnu ta adụekwa
iphe, ọ gùberu ngu;
tẹme ọ nọdu aja ngu
ewenu.

Nwada Jierúsalemụ ekwe
l'ishi l'ẹka ìgba ọso lẹ
ndaba agbala.

²³ ?Bụ onye bụ onye onò,
i shi ephu iphu;
bya epfutọshi iya onò?

?Bụ onye bẹ i shi atụ ọzu
ekpu-a;
mbụ onye onò,
i gude eku-onwonye
vọoru ẹnya onò?

Ọ kwa Onye dù Nsọ
kẹ Ízurelu!

²⁴ I zìru ndu-ozì ngu;
ẹphe bya eburu iphu nyabẹ
Nnajiuphu.

I sùru l'ì gudewaa ikpoto
ugbo-ìnya-ọgu ngu
nyirwuchaa mkpakponu
úbvú úbvú;

Mbụ l'ì nyirwuwaru
mkpakponu,
ẹka úbvú úbvú
Lébanonu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
dù iya nù, bụ ndu ọphu

kachaa etse ogologo;
 mę oshi payinu iya
 ọphu kachaa adu ùbvù
 l'ęnya;
 bya ejerwuwaa ęka ọ
 kachaa aburu ępfukala;
 mę ęka ọ kachaa aburu ọswa,
 du ree.

25 Mbù l'ị tuwaru wẹlu l'alì ndu
 ọhozo; bya angua ya mini;
 bya egudewaa
 ọbochi-ọkpa ngu zọ iphe,
 bu nggele,
 dukota l'alì Ijiputu ọtitoli;
 jasụ ọ tashihukota.

26 Sụ-a; ?ọ du g'ị ti nụmajeduru
 iya?

Ọo mu tubuhawaru g'ọ du
 nno teke duhawaa ęnya.

Mbù l'ọ buro teke ndiche
 be mu chihawaru iya
 ọo dobe.

Ọ buru nta-a be mu
 meru iya g'ọ vua;
 mbù mee;
 i woru mkpukpu,
 a kpugbaaru o shihu
 ike mebyishia;
 ọ buru ikpo mkpuma.

27 Ọ buru iya bu;
 ike bvù ndu bu iya nù.

Ęphe buru ndu a turu
 eberebete;
 e meru iphe-iphere
 kpua phe.

Ęphe bya adu g'iphe,
 a kuru l'opfu; g'iphe,
 rwuru irwu k'òphúú;
 mbù du g'ęswa,
 furu le mkpotsu ọlo,
 anwu chigbushiru
 l'ębe adu g'o vutaberu l'eli.

28 "Obenu le gubedua be mube
 Chileke maru ęka i no.

Mu maru teke ibata abata;
 maru teke itugbu
 atugbu.

Mu maru g'ibataberu
 hanyihanyi ekpu mu.

29 Eshi ọphu ọ bu mube Chileke
 be ibaru hanyihanyi;
 teme beebabee,

iipfuru mu rwuwa mu
nchị;
bẹ mu e-woru ìkokoro
dzube ngu l'imi;
woru mkpụrukpu-ígwè
ye ngu l'ọnu g'inya.
Mu emee ngu g'i shia ophu
i shi laphu azụ l'ẹka
i shi.

³⁰ “A -bya lẹ gubedua, bụ Hezekáya; waa iphe, a-buru ngu iphe-ohubama baa: Apha-a bẹ ii-ri iphe, daru ẹda. O -be apha ozo l'i ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; kọo opfu kpata iphe, ì kọru iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nụ. ³¹ Sụ-a; nwa ndu ono, a-phodu nụ l'ọnu-ulo Jiuda bẹ a-gba ogbarabvu l'ime alị; mĩa mebyi l'eli mgboko; ³² noo kẹle o nweru nwa ndu phoduru nụ lẹ Jierúsalemu. Ikpoto ndu wafuru nụ e-shi l'úbvú Zayonu. O buru Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'ọ phụ-be iya l'ẹhu mee ya.

³³ “Oo ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ẹhu eze ndu Asiriya baa: O tọ byadu a-bata lẹ mkpụkpu-a; ophu o byadu agba g'ọ ka mma l'ọo apfu l'ẹka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutajẹ onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³⁴ Oo ọzo, o shi bya bẹ oo-shi laa. O tọ byadu abata lẹ mkpụkpu owa abata ophu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³⁵ “Sụ-a; mu e-gude k'ẹpha mu; mẹ opfu ẹhu Dévidi, bụ onye-ozu mu gbobuta mkpụkpu-a; dzoo ya.”

³⁶ Tọbudu iya bụ; ojozi Chipfu tųgbuepho bya eje l'ẹka ndu ojogu Asiriya dọru; bya eje egbua ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ụkporo l'eto l'unu ụmadzu labo l'ụkporo ụmadzu iri* l'ime ndu ojogu ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshiwaa kẹ bẹ. ³⁷ Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya tųgbua; o buru iya alaphu azụ. O laphushia azụ lẹ Ninive je anodu. ³⁸ O be ujiku lanu; o nodu agwa agwa iya, bụ Nisuroku; unwu iya, bụ Adurameleku; mẹ Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia alị Araratu. Oo ya bụ; Esahadonu, bụ nwa iya buru eze nochia ẹnya iya.

38

Iphe-ememe guderu Hezekáya (2Ndu 20:1-11)

¹ O buru teke ono bẹ iphe-ememe guderu Hezekáya; k'ophu bụ l'ọ nowaa l'ọnu onwu. Onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya; nwa Emozu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu sụru-a: “Dozia ibe ngu ree; kẹle ìbyawa anwuhu; ì tị kadu mma.”

² Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'uzo igbulọ pfuru nụ Chipfu sụ: ³ Gube Chipfu; nyatanu gẹ mu bụ-be onye gude ire-lanu; mẹ obu mu g'ọ ha tsoo ọzo nkengu; mẹ gẹ mu gude meberu iphe, du ree l'ẹnya ngu. Hezekáya raa ẹkwa kpoo pfula pfula.

⁴ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya atuba Azáya lẹ nchị sụ iya: ⁵ “Je akaru Hezekáya lẹ-a: Waa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, mbụ Chileke kẹ nna ngu, bụ Dévidi: Mu nụmawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; bya ahumawaa ẹnya-mini, shi ngu l'ẹnya. Mu e-yekwafua apha iri l'ise lẹ ndzu ngu. ⁶ Ozo bụ lẹ mu a-nafuta ngu; nafuta mkpụkpu-a l'ẹka eze ndu Asiriya. Mu a-gbaru mkpụkpu-a odzori.

* **37:36** 37:36 Bụ iya bụ 185,000 lẹ mbekee.

⁷ “Waa iphe-òhubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru lẹ Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. ⁸ Nwonyonyo iphe ono, a kpùshiru, ee gudeje enyi ùlo-eli Éhazu ono; bẹ mu e-me g'o gude ntụ-òkpa iri tsụ-phu azụ.” No iya; onyonyo ono tsua rịbo; gude ntụ-òkpa iri tsụ-phu azụ eme lẹ g'o shi habe ogologo.

⁹ Ọwa-a bụ iphe, Hezekáya deru; mbụ eze ndu Jiuda g'iphe-ememe ono mechaarụ iya; ọ kachaa mma.

¹⁰ Mu sụkwaru: ?Bụ lẹ
m̀kpakpọnu ndzụ mu-a
bẹ mu jeru je eshisweta
ọnu ọguzo alị-maa?

A naa mu nfu nafu mu nwa
apha ndzụ mu ọphu
phoduru nụ?

¹¹ Mu sụkwaru lẹ mu taa
humabaedu Chipfu
l'alị ndu dzụ ndzụ.

Ọphu mu egudebaedu
enya ahuma nemadzụ,
dzụ ndzụ;
ozoo kẹ g'anyi lẹ ndu
nọkwadu l'eliphe-a
bubaaru.

¹² A lashiru ndzụ mu g'onye lashiru
eswa l'ulo unwu-eswi;
mbụ l'ọo g'onye akpa iphe
akpakpa aphukobeje iphe,
ọ kpagheru akpaghe-a
bụ gẹ mu
phukobewaru ndzụ mu.

Ọ bya atuwaa mu eri
gbupya l'iphe, aakpajẹ iphe;
bya egbubufu iya.

Ọ buru-a shi l'eswe gẹ nchi
jihu bẹ i mebufuwaru
nụ kẹ ndzụ mu.

¹³ Mu nọdu atajekpoepho
nshi jasụ nchi abọhu.

Obenu l'o gweru mu
okpu arakabya g'ẹka
oduma ata anụ.

Ọ buru-a shi l'eswe gẹ nchi
jihu bẹ i mebufuwaru
nụ kẹ ndzụ mu.

¹⁴ Mu gbọaha chachacha
g'apya ozoo g'ẹsha.

Mu deahaa kukuku
g'ede-kuukuu.

Mu lenyaa enya l'eligwe;
enya meahaa mu ehuka.

Mu sụ: Jiko Nnajiuphu;
mu eje iphe-ehuka;

- byanụ agbaaru mu
mkpu!
- 15 Ọle ọ bụ; ?mu a-sụkwanu
agha?
- O pfuakwaru opfu nụ mu;
mbụ ọ bụru yẹbedua
l'onwiya meru iphe ono.
- Mu a-nọdukpoepho eje
nwa gelee jasụ gẹ mu
a-nọ-beru;
kele obu atawa mu
nyikinyiki.
- 16 “Gube Nnajiuphu;
ọ kwa ọdu iphe,
dugbaa egube-a bẹ
nemadzụ gude buru.
- Ọ bụkwaru iya phọ bẹ unme,
nọ mu l'ẹhu byaru bya
egudewaa nọdu ndzụ nta-a.
- Jiko menaa gẹ mu wekoro; hụ;
menaa gẹ mu nọdu ndzụ!
- 17 Ọkpobe opfu;
ọ kwa g'oo-duru mu lẹ ree
bẹ mu gude jee iphe-ẹhuka,
dụ nno.
- Ọ bụru l'ọo l'i yeru mu obu
bẹ i ti kwedu gẹ mu
bahụ lẹ nsukutu ọla-l'iswi.
- Ị bya atuko iphe-ẹji mu l'opfu
chiru ye onwongu l'azụ;
18 kele ndu nọwaa l'ali-maa te
etukwa ngu ẹpha.
- Ọphu ndu nwuhuwaru anwuhu
agukwa ebvu egude etu
ngu ẹpha.
- Ọphu ndu e kpochiru l'ilu
eleekwa ẹnya ire-lanụ
nkengu.
- 19 Ọ kwa ndu nọ ndzụ;
mbụ l'ọo ndu nọ ndzụ bụ ndu
anọduje etu ngu ẹpha gẹ
mu etu ngu iya ntanụ-a.
- Ọ bụru ndu bụ nna anọduje
akoro unwu phẹ g'ị bụ-be
onye ire-lanụ.
- 20 Chipfu a-bya adzọo mu ndzụ.
Ọo ya bụ l'anyi a-nọdu agụ
ebvu akpọ iya l'une
jasụ g'anyi a-nọ-beru ndzụ.
Ọ bụru l'eze-ulo Chipfu bẹ
anyi a-nọdu gụa ya.”

²¹ Azáya pfuwaru sù g'e meta iphe oshi figu tsua etsutsu debechaa Hezekáya l'èjo-onwo ono, phòkashiru iya l'èhu ono; l'o -mewaa ya nno; l'o wekòrohu. ²² Hezekáya bya ajia sù: “?Bù gùnu bù iphe-òhubama, e-goshi lè mu e-mechaa bahùbaa l'eze-ùlo Chipfu òzo?”

39

Ndu nnochì-ènya, shi Bábilònu

¹ Ò bùru teke ono bè Merodaku-Baladanu; mbù nwa Baladanu, bù eze ndu Bábilònu deshìru èkwo-ozì nù g'e je anù Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phò iphe-òma g'e gude bya iya ajiji; kèlè ò nùmaru l'iphe shi eme iya; ò kawaa mma. ² Hezekáya nabata ndu ono, e zìru ozì ono; bya egoshi phè iphe, nòkòta l'ùlo-èku iya; mbù goshi phè mkpòla-òchaa; yèè mkpòla-ododo; mè manù, eshi mkpò; mè ngwògu iya l'ophu; mè iphe, bùkòta èku iya. Ò tò dùdu iphe, dù l'ìbè iya; òzoo iphe, dù l'alì-eze iya l'ophu, o tò goshiduru ndu ono; mbù Hezekáya.

³ Tòbùdu iya bù; Azáya, onye mpfuchìru Chileke bya ejepfu eze, bù Hezekáya je ajia ya sù: “?Bù awe bè ndu ono shi bya? ?Bù gùnu bè èphe pfuru?”

Hezekáya sù iya: “Èphe shikwa èka dù ènya bya. Èphe shi Bábilònu.”

⁴ Azáya bya ajia ya sù: “?Bù gùnu bè èphe hùmaru l'ìbè ngu?”

Hezekáya sù iya: “Èphe tükòkwaru iphemiphe, dù l'ìbè mu hùma-gbua. Ò tò dùkwa iphe, dù g'èku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phè.”

⁵ Noo ya; Azáya bya asù Hezekáya: “Nùma opfu, shi Chipfu l'ònu; mbù Òkalìbè-Kakòta-Ike ono. ⁶ Ò sùru-a: Lè mbòku abyawaa teke iphemiphe, dù l'ùlo eze ngu; mè iphe ono, nna ngu phè setarù dobe; ò nò byasù nta-a a-bùru iphe, ee-vuta lashia Bábilònu. Ò tò dùdu m'òphu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ⁷ Tème unwu ngu unwoke, bù ndu a nwùtaru ngu bè aa-harù kpùkaa; èphe èje abùru ndu anòduje eleta ibe eze ndu Bábilònu ènya.”

⁸ Hezekáya sù iya: “Opfu Chipfu ono, i pfuru ono dùkwa ree.” Iphe, o gude pfua nno bù l'ò rìru sù lè nchì a-dù-a doo; òphu ò dùdu iphe, bya l'eme teke ya nòkwadu ndù.

40

Adu ndu kè Chileke obu

¹ Unu dùnaa ndìbè mu
obu! Unu dùnaa phè obu!
Nokwa iphe, Chileke unu
pfuru bù onoya.

² Unu pfunaa opfu bèlèbèlè
yeru Jierúsalemù.
Unu ranaa ya arara g'ò maru
l'ozì-ìkè ono,
oojè ono bè bvùwaru nù.
L'a pfùwaru ùgwò èjo-iphe,
o meshìru.

L'ewere, Chipfu meru iya
hawaa g'iphe-èjì, o meru;
mbù l'ò hawaa g'òo ya
ugbo labò.

³ Ò dùru onye ara iya arara sù:

“Unu meziaru Chipfu ụzo
 l'echięgu.
 Unu mee eze gbororo iya g'ọ
 dụgbaa nhamunha ị
 mgbęgu ali-evevee.
⁴ Ẹka dụ nsụda bę ee-nwuchi
 enwuchi.
 Iphe, bụ úbvú úbvú bę
 ee-gbuzekọta egbuze.
 Ẹka dụ nkwapbo-nkwagbo bę
 ee-mezi emezi.
 Ẹka dụ
 kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
 l'a rwazee ya arwaze g'ọ
 kwọo akwọkwo;
⁵ k'ọphu ee-kpuha ọdu-biribiri
 ke Chipfu g'a hụma.
 Iphe, bụkota nemadzụ l'ọphu
 ahụmakota iya;
 kele Chipfu gudewaa ọnu
 pfua ya.”
⁶ Ọ duru olu-opfu, epfu sụ:
 “Chia mkpu!”
 Mu sụ: “?Bụ gụnu bę mu
 e-chi ị mkpu?”
 Ọ sụ: “Chia mkpu sụ ị
 nemadzụ l'ọphu
 dụkota g'ęswa.
 Teme mma, ęphe ama
 dụkwapho g'okoko ęswa,
 dụ l'ęgu.
⁷ Ọobujeru;
 ęswa -kpọhuwaa nkụ;
 okoko iya erishihu dashihu;
 kele udzu-ọnu Chipfu
 phushiru phę.
 Hoo haa; nemadzụ bụkwa
 ęswa.
⁸ Mbụ l'ọobujeru;
 ęswa -kpọhuwaa nkụ;
 okoko iya erishihu dashihu;
 obenu l'opfu, Chileke anyi
 pfuru;
 a-pfuru pfushia ike jasụ
 l'ojejeje.”
⁹ Je apfuru l'eli úbvú, ha shii;
 gube Zayọnu;
 onye byaru ezi ozi-ọma.
 Gube Jierúsalemu,
 byaru ezi ozi-ọma;
 wolinaa olu chia mkpu!
 Wolia olu; gę ndzụ ba agushi

ngu!
 Sụ mkpukpu,
 dụgbaa l'ali ndu Jiuda-a:
 "Wakwa Chileke unu baa!"
 10 Lekwa! Nnajiuphu,
 bụ Chipfu gudekwa
 ike-ọkpu abya.
 Ọ bụru ọkpehu iya bẹ
 oo-gude bụru eze.
 Lekwa! O gudekwa obunggo
 eje abya;
 bya egudekwaphọ ụgwo
 ọo-pfu.
 11 Ndu ẹphe l'iya swị bẹ
 ọonoduje eche g'onye
 eche aturu.
 Ọ nọdu achikobeje unwu
 aturu ono heru l'eka;
 mbụ heru pẹ dobe onwiya
 ntse k'ophu ẹphe a-nọduje
 iya l'obu.
 Teme ọ nọdu atoje nwẹhu
 erwu ndu ọphu he nwa.
 12 ?Bụ onye dụjewaru ike
 gbaa ẹka okorokoro
 gude tụa mini,
 nọ lẹ mgboko l'ophu atụtù;
 ọzoo gude nkwo-ẹka
 tụa akpaminigwe
 l'ophu?
 ?Bụ onye dụjewaru ike
 kpokọo urwuku,
 dụ l'eliphe l'ophu kporu
 ye lẹ nkata;
 ọzoo wota iphe-atụtù
 gude tụa ẹrwa úbvú,
 nọkota nụ?
 13 ?Bụ onye maru uche Chipfu?
 tọo ?bụ onye a-sụ lẹ ya
 zijeru iya iphe;
 lẹ ya bụ onye akpọ-zijeru
 Chileke ụzo?
 14 ?Bụ onye bẹ Chipfu jeru
 akpata ishi?
 tọo ?bụ onye ziru iya
 ụzo ọphu bụ ọkpobe
 ụzo?
 ?Bụ onye bẹ ọ bụ;
 mbụ onye ziru iya iphe,
 ọ maru;
 ọzoo onye goshiru iya ụzo,
 oo-shi mee g'iphe doo

- ya ẹnya?
 15 Tororo opfu bụ l'ọhamoha
 ụkwa gę mini,
 ọdaru kpọngu l'ime
 ọketa.
- Iphe, a guberu phek bụ-a
 nwurwuku, ọdu l'iphe,
 egudeje ọta ẹnwa iphe.
- Mbụ l'ọotuje ndu bukube
 eze-ẹnyme g'onye
 kpokoberu urwuku,
 ọdu rwukuru rwukuru
 atụ l'iphe.
- 16 Mbụ l'oswa, ọdu l'ubvụ ubvụ
 Lebanonu ta asukwa aburu
 nku eye l'oku.
- Ophu anụ, nokota iya nụ
 asukwapho
 g'eegbushi iya gude
 gweeru Chipfu
 ngweja-akpo-oku.
- 17 L'iphe iya be ọhamoha l'ophu
 ta adukwa iphe, o bụ.
- O guberu phek iphe,
 adudu iphe, o bụ;
 mbụ l'iphe-iphoro ka
 phek shii.
- 18 ?Bụ onye be unu a-turu
 Chileke yeru?
- ?Bụ ntekpe gunu be unu a-su
 le yee ya bụ iphe lanu?
- 19 L'a -bya l'iphe,
 a kpuru akpukpu;
 ono bụ onye eme ọna
 kpuru iya.
- O buri onye-uzú
 mkpola-ododo wuru
 iya mkpola-ododo;
 bya emetaru iya
 egbirigba mkpola-ochaa.
- 20 Obujeru onye daru ukpa
 k'ophu o ọto dudu ike
 anụ Chileke egube
 iphe ono;
 l'ooje ahota oshi,
 kpuru akpaa;
 bya eje achoo onye eme
 ọna emegharu iya
 eka kua
 l'ọ bya apyia ntekpe
 doberu iya; mbụ ntekpe,
 ta abyadu aharibejeru

- ọkpa aharịberu.
 21 ?Unu ta amahaada? Tọo
     ?unu teke anuma-swee?
 ?Te epfuduru iya unu e
     -shikpọo lẹ mbụ?
 ?Toko dodu unu ẹnya g'e
     gude tọo ọkpa
     mgboko l'ophu?
 22 L'ọ nọ l'aba-eze iya
     l'ephekerephe;
     nọghata eliphe,
     gbaru mgburugburu.
 Ndu nọ l'eliphe dughbae ya
     phọ ribariba g'unwu ogu.
 Eligwe l'ophu bẹ ọ phushiru
     tọgbo g'onye phushiru
     ukpo;
     bya eworu iya tọgbo
     jakpata g'ulo-ekwa,
     aabya eburu eburu.
 23 Ndu-ishi bẹ oomeje;
     ọ tọ dudu iphe,
     ẹphe abụ.
 L'ọ bya emee ndu-ishi
     lẹ mgboko-a;
     ẹphe aburu iphe-mmanụ.
 24 Sụ-a; ọobujeru akuku,
     aaku phẹ l'ali;
     adzadza, aadza phẹ;
     ẹphe -jekwadu-a agbabe
     ogbarabvu l'ali;
     l'ọophuwa phẹ ọnu;
     ẹphe anwulwashihu.
 Oke pherephere abya
     ezikọta phẹ g'eswa ereshi.
 25 Onye nsọ ono jiru sụ-a:
 “?Bụ onye bẹ unu a-turu
     mu yeru?
 Mbụ-a; ?bụ onye bẹ unu epfu
     lẹ mu l'iya ha ẹnya
     nhamunha?”
 26 Palinaa ẹnya lee
     l'akpaminigwe.
 ?Bụ onye meru iphemiphe
     ono dobe?
 Mbụ onye ono,
     emeje kpokpode,
     dụ igwerigwe l'ọofushi
     nanunanu;
     tẹme ọ nọdu ekuje
     phẹ ẹpha l'ẹhu l'ẹhu.
 Ọ bụru l'ike parụ onye

- ono ẹka;
 teme ọkpehu dụ iya
 meru g'o gude ọphu ọ
 dụdu kpokpode ono
 mẹ nanu etuphahuje nu.
- 27 Unube ndibe Jiékpọ;

 ?denu g'o gude unu

 pfua egube opfu-a?
- Mbụ-a; unube ndibe Ízurelu;

 ?denu g'o gude unu

 nọdu agụ aphụ?
- Kẹle unu sọru lẹ Chipfu ta

 amadu iphe-ẹhuka,

 unu eje;

 mbụ lẹ Chileke unu ta

 adudu iphe,

 ọ guberu iphe,

 rwuberu unu?
- 28 ?Unu ta mahaada?

 Tọo ?unu teke anuma-swee

 lẹ Chipfu bụ Chileke,

 l'a-nọ jasụ lẹ tuutuutuu

 lẹ mimiimii?
- Ọ bụru iya meru eliphe

 l'ọphu jasụ l'ẹka o

 jeberu.
- Ike ta abvudu iya;

 ọphu nkwo atsudu

 iya mẹ;

 ọphu ọ dụdu onye

 amakotaru nkwaanya

 nkiya.
- 29 Ọo ya emeje g'ike dụ

 onye ike bvuru.
- Teme ọ nọdu emeje g'onye

 dụ nmenemele rokota

 ike.
- 30 Mbụ lẹ-a; unwu ọgbo

 lanu emenyakwaa iphe;

 ike abvu phe;

 ephe emehu nmenemele.
- Mbụ lẹ ndu bukwađu

 okorọbya abujeru a -nonya;

 ephe evukota iphe daa iko.
- 31 Obenu lẹ ndu daru ngaberu

 Chipfu bẹ ike a-nọdu

 aka adudu.
- Ephe e-gude nkù ephe

 l'eli l'eli g'ugo.
- Ephe agbaa ọso;

 ike ta abvudu phe.
- Ephe ejee ije; nkwo ta atsudu

 phe mẹ.

41

Onye a-nọdu eyeru Ízurelu ẹka

- 1 Unube ndu bukube
 eze-enyimu;
 unu nọdukwa nggujunguji
 l'iphu mu!
 G'ike kabakwaa adu
 ohamoha!
 G'ephe kpịritakwaru
 bya eyee onu!
 G'anyi je edzuda l'ulo-ikpe!
- 2 "Sụ-a; ?bụ onye jeru
 je akpalia onye
 pfuberekoto l'uzo
 enyanwu-awawa;
 mbụ onye abujeru;
 o -halia okpa l'o lwua lwuta.
 Mbụ le Chipfu ewojeru
 ohamoha ye iya l'eka;
 bya akwatsushiaru
 iya ndu eze.
 O nọdu egudeje ogu-echi
 gwee phe arakabya;
 gbaa phe apfu jasụ ephe
 phekishihu g'eswa ereshi.
- 3 Oochije phe oso;
 ejero l'iphu l'iphu.
 O to dudu iphe, eme iya nu.
 Mbụ eshichaa uzo,
 okpa iya teke eshiswee
 le mbụ.
- 4 ?Bụ onye meru iphemiphe
 ono; mee ya meghaa;
 mbụ shiepho le mbụ ebụ
 ogbo l'onwiya?
 O kwa mbedua, bụ Chipfu;
 onye nọ swiru ndu ke mbụ;
 teme mu jekwa anọdu
 swiru ndu k'ikpazu;
 o mu bụ onye obu!"
- 5 Ndu bukube eze-enyimu
 huma iya; ndzụ guhu phe.
 Ndu bu l'eka eliphe jeberu
 nọdu anma
 pyaapyaapya eje
 akpịritaru.
- 6 Onyenonu nọdu eyeru nwibe
 iya ẹka.
 Ephe nọdu asuje nwibe phe-a:
 "Shihukpọekwapho ike!"
- 7 Ndu maru eme ona nọdu
 adukpoephe ndu uzu

mkpọla-ododo obu.
 Onye ọp̄hu egudeje ọngu
 akwọ iphe t̄eretere
 nọdu agba onye ọp̄hu
 edzefufe iya edzefu
 unme.
 Ọ -nọdu l'ọ sụ onye ọp̄hu
 agbaję iya ọku gude
 dzefua ya: "Ọ dukwaa ree!"
 L'ọ bya akua nt̄ekpe ono
 ngga g'o to rikashihu.
 8 A -byakwanu lę gube Ízurelu,
 bu onye-ozu mu;
 mbu gube Jiékọpu;
 onye mu gude ẹka mu
 họta;
 mbu gube oshilọkpa
 Ébiriamu, bu onye mu l'iya
 eshi ọnyà;
 9 mu jekp̄eruro l'ẹka
 igwe beru alị beru je
 eduta ngu.
 Mbu l'ọo ẹka ọ kachaa
 omilomi bę mu jeru je
 ekua ngu.
 Mu sụ ngu: Ị buakwaa
 onye-ozu mu.
 Mu họtakwaru ngu;
 ọp̄hu mu ajikaekwa ngu.
 10 Ọo ya bu; ba atsukwa ebvu;
 kele mu nọkwa swiru
 ngu.
 Gę meji ba tọfukwa ngu;
 kele ọ kwa mu bu
 Chileke ngu.
 Mu e-me g'ike du ngu;
 mu e-yeru ngu ẹka.
 Mu e-gude ẹkutara mu ono,
 bu ẹka mu egudeje
 mee iphe, pfuru ọto
 ono gudeshia ngu.
 11 Iphe, bukpuo ndu aba
 hanyihanyi ekpu ngu
 bę ọ tọ dudu iphe,
 e-me g'e te meru
 iphe-iphere kpua p̄hę.
 Ndu etso ngu opfu bę ee-me;
 ẹphe alaa l'iyi buru
 mkpurupyata.
 12 Mbu l'ii-chika ęnya ndu
 ọhogu ngu;
 ị tii humadu p̄hę.

Ndu etso ngu oḡu a-dụepho
g'iphe-iphoro.

13 Noo keḡe oḡo mbẹdua
bụ Chipfu;
bya abụru Chileke ngu;
onye sekpu ngu
l'ẹkutara ngu;
bya asụ ngu g'ị ba
tsushi ebvu;
lẹ mu e-yeru
ngu-a ẹka.

14 “Ba atsukwa ebvu;
gube nworishi ono,
bụ Jiékọpu;
mbụ gube nwata-une,
bụ Ízureḡelu;
keḡe oḡo mbẹdua
l'onwomu e-yeru
ngu ẹka.”

Noo iphe, Chipfu epfu;
mbụ onye ono,
gbafutaru ngu nụ ono;
bya abụru Onye nsọ
kẹ ndu Ízureḡelu.

15 Lenu; mu e-mekwa ngu
g'ị bụru iphe,
e gude echi ereshi;
mbụ iphe, bụ k'òphúú;
bya atsụ nkọ;
bya enweru ézé.

Ii-chi úbvú úbvú
gbiigbii tsutoḡo ya
etsuto;
mbụ mee ya l'ọ dụ
swakiri-swakiri
g'ẹswa ereshi.

16 L'ị phushia phẹ;
phẹrephere apakaa ya.

Mbụ oke-phẹrephere
atukaa ya nanunanu.

Obenu lẹ gụbedua
e-gude Chipfu ete ẹswa.

Mbụ l'ọ Onye nsọ kẹ ndu
Ízureḡelu ono bẹ ii-gude
eku onwongu.

17 “Ndu ukpa mẹ ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ achọ mini
angungu.

Ọphu ọ dudu ọphu ẹphe
humaru.

Ire nọdu atụ phẹ hẹehee
l'ẹka mini agụ phẹ.

Ọle ọ bụ-a mbedua,
 bụ Chipfu a-za phe ọnu.
 Mbụ lẹ mbedua, bụ Chileke
 ndu Ízurelu taa
 hadu phe.

18 Mu e-me gẹ mini wata
 asoshi gẹ nggele
 l'ephekerephe ẹka
 du jakporo jakporo
 jakporo.

Ọgba eshi lẹ nsuda nsuda
 gbafushihu.

Mu emee g'echiegu buru
 okpuru okpuru.

Alị, du jakporo-jakporo
 aburu ẹka mini e-shi
 asoshihu.

19 Iphe, mu e-ye l'echiegu bu
 oshi sida;
 yee oshi akesha;
 mekpoo oshi mituru;
 yee oshi olivu.

Mbụ l'oshi payinu;
 yee oshi firu;
 yee oshi sipuresu be
 mu a-tuko dzakota
 le chakiri chakiri
 chakiri alị;

20 k'ophu ndu nemadzu
 a-huma; teme ephe
 amakwarupho.

Ephe e-gbukwaa ya pho igo;
 l'oodoo phe ọnya l'oo
 Chipfu gude ẹka iya
 mee iphe ono;
 l'oo Onye nsọ ke ndu
 Ízurelu be meru
 iphemiphe ono dobe."

21 Chipfu sukwaru-a: "Unu
 byanu edoo edo k'unu."

Mbụ l'eze ndibe Jiékọpu
 ono suru-a: Unu byanu
 epfua g'onwuru unu.

22 Unu jenu eduta agwa unu g'ọ
 bya epfuaru anyi iphe,
 e-me nu.

Ephe epfukwarupho anyi
 ophu mehawaru nu;
 k'ophu anyi e-gbu
 iya igo maru iphe,
 o mechaaru nwufuta.

Odumeka; unu pfunaaru

- anyi iphe,
e-mechaa mee nù.
- 23 Unu pfiaru anyi iphe,
e-me l'iphu k'ophu
anyi a-maru l'unu bụ
agwa, ere ire.
- Unu menaa ohumalenya.
Unu menaa iphe,
dụ ree; ọzo ophu dụ eji;
k'ophu anyi a-nmahụkwanu
pyaapyaapya;
- ndzụ agụaha anyi.
- 24 Obenu l'iphe-iphoro ka
unu mma.
- Teme ophu iphe,
unu eme adụkpoda iphe,
ọ bụkpoo ililekpoo.
- Onye hotaru unu bụkwa ebyi
bẹ o meru.
- 25 “Mu jeakwaru akpalia onye
shi l'uzo isheli;
ọ nọdu abyawaa.
- Oo-nọdu l'uzo
enyanwu-awawa bya
akpo-kua epha mu.
- Onye ono a-zo ndu-ishi
pyakapyaka g'onye
atsụ nri l'ikwe;
mbụ g'eka onye akpu
ite atsụ urwa,
o gude akpu iphe.
- 26 ?Bunaa onye pfuru iphe-a
eshikpoo le mbụ;
k'ophu anyi a-maru iya?
- ?Bụ onye nmahawaru iya
g'okwa k'ophu anyi a-sụ:
'O pfukwaru ire-lanụ?'
- Ọ tọ dudu onye pfujeru
iya nù.
- Ophu ọ dudu onye nmajeru
iya l'okwa.
- Ophu ọ dudu onye nūmajeru
olu unu.
- 27 Ọ bụru mbedua vuru ụzo
pfiaru Zayonu sụ iya:
'Lenu; wakwa phe baa!'
- Mbụ; ọ bụru mu yeru onye
jeru ezia Jierusalemu
ozi-oma ono.
- 28 Mu leru enya;
ophu ọ dudu g'ọ ka mma
l'oo onye lanụ;
mbụ g'ọ ka mma l'oo

onye lanu,
 mu humaru l'echilabo phe,
 adu ike akpo-ziru mu uzo.
 Ophu o dukwapho onye
 azaje enu me mu jia
 ya aji.
²⁹ Lewaro; ephe tukoru
 bukotaru
 iphe-mmanu!
 Iphe, ephe eme bukwarupho
 iphe-mmanu.
 Mbụ l'agwa phe ono bukota
 pherephere yee
 iphe-iphoro.”

42

Onye-ozu ke Chipfu

- ¹ Chipfu suru-a:
 “Wakwa onye-ozu mu,
 bu onye mu gudesi;
 mbu onye mu hotaru;
 bya aburu onye emeje
 g'obu jidata mu.
 Mu yeakwaru iya Unme mu
 l'ehu.
 Oo-goshi ohamoha iphe,
 bu ikpe, pfuru oto.
² O too jekwa ara ora;
 ophu oojekwa echi mkpu.
 Ophu o dukwa onye bya
 anuma olu iya l'etsuzo.
³ Mbụ l'ekperema,
 jihuru ejihu be o to
 gbajikpokwanu;
 ophu oophunyikwa oroku,
 enwu reswereswe.
 Oo-gude ire-lanu goshi iphe,
 bu ikpe, pfuru oto.
⁴ Ophu odadu adada;
 ophu o dudu iphe,
 a-kposhi iya iphe,
 oome jasụ teke ikpe,
 pfuru oto e-keru l'eliphe.
 O buru ekemu iya be oha,
 bukube eze-enyimu
 a-nodu ele enya iya.”
⁵ Sụ-a; wakwa iphe, Chileke,
 bu Chipfu epfu baa;
 mbu onye ono,
 bu iya meru eligwe
 l'ophu bya eworu iya tosa;
 onye bu iya tosaru eliphe

l'ophu mękpoo
 iphemiphe, shi iya nų;
 bya anų ndu bu iya nų
 unme, ęphe atų;
 bya eworu ndzų nų ndu eje
 ije l'eli iya.

⁶ Ọ kwa mųbe Chipfu gude
 apfųbekoto nkemu
 kua ngu.

Mu je l'e-seta ngu l'ęka
 gudeshia.

Mu e-dobe ngu;
 mee ngu g'ị bųru iphe,
 mu lę ndiphe e-gude
 gbaa ndzų.

Tęme l'ị bųru iphóró,
 dųru ọhamoha.

⁷ L'i mee g'ęnya saų ndu atsų
 ishi;
 mee gę ndu a kpųru lę
 ndzų nweru onwophe;
 mekwaphọ g'a haa
 ndu nọ lę mkpọro
 l'ęka gbahųru tsųkiribaa.

⁸ “Sų-a; ọ kwa mbędua bų
 Chipfu.

Ọ bųru ępha mu bų ono
 gędegede!

Ọphu mu e-wokwaru úbvú,
 rwuberu mu nų anų
 onye ọzo.

Ọphu mu ewokwaru
 etu ępha,
 eetuje mu woru haarų
 agwa.

⁹ Lewarọ; akahų iphe,
 a sųru l'oo-me meakwaru.

Mu nọdu epfuwa k'ọphúú.

Mbų lę mu epfujęekwaru
 iya phọ unu tęme
 l'ọowata ememe.”

Ebvú, e gude aja Chipfu

¹⁰ Unu gųa ebvú ọphúú
 nų Chipfu!

Unu shikpọephọ l'ęka igwe
 beru alị beru tuta iya
 ępha;
 unubę ndu eje l'ọma-mini;
 mę iphe, bų iphe,
 bu lę mini!

Iphe, bų alị,
 nọ-kube eze-ęnyimu;

mę iphe, bu ndu bu iya nų;
 unu tua ya ępha!
 11 G'echięgu mę ọha,
 bu iya nų wata erwu
 okwe!
 Gę ndu bugbaa lę mkpukpu
 Keda tejekwa ęswa!
 Gę ndu Sela gụa ebvu ęhu-utso!
 G'ęphe nọdu lę mkpakponu
 úbvú rwua okwe!
 12 G'ęphe kwabękwa Chipfu
 úbvù!
 Ęphe anọdu l'ali,
 nọ-kube eze-ęnyimu
 tua ya ępha!
 13 Chipfu a-zọ garamu garamu
 lufuta gę nwoke,
 dų ike.
 L'ọ bya akpalia obu iya
 g'ojogu, ike dų;
 l'ọ phụahaa ya l'ęhu.
 L'ọ bya araa ọrà gude chia
 mkpu ọgu;
 lwụa ọgu lwụ-kpee
 ndu ọhogu iya.
 14 Chileke suru-a:
 "Mu shihaakwa ụzenya
 nọduta doo.
 Mu nọkpoepfo nwapyakọ
 esedekpọepfo
 onwomu.
 Obenu lę nta-a bę mu a-wata
 echi mkpu; atsụ ude;
 atụ hęęhęę;
 gę nwanyị, ime eme.
 15 Mu e-me g'iphe, bu úbvú,
 nọkota nų dabyikọtaru
 iphoro.
 Mu abya emee g'ęswa,
 rwuru iya nų kpọshihu
 nkų.
 Mu emee nggele nggele
 g'ọ ghọshia ali ọkponku.
 Mu abya emee g'okpuru
 okpuru tashihu.
 16 Mu e-duru ndu atsụ ishi
 shia ụzo,
 ęphe amahaada.
 Gbororo, ęphe te eshijehaada
 bę mu a-kpọ-ziru pę
 ụzo iya.
 Mu e-me g'ọchii bụru ìphóró
 l'iphu pę;

bya emee g'uzo,
 dụ kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro kwọru
 phẹ akwọkwo.
 Iphemiphe ono bukota iphe,
 mu e-me;
 ọphu mu abyadu
 aha phẹ.

17 Obenu lẹ ndu kporu obu
 yeru agwa;
 mbu ndu bu iphe,
 a kpuru akpukpu be
 ephe suru l'o gude
 ndzu phẹ;
 ndu ono be ee-me
 iphe-iphere chifu phẹ."

Ndu Ízurelu atsụ ishi ada nkuchi

18 "Unube ndu nkuchi;
 unu numadupho iphe
 lẹ nchi!
 Unube ndu atsụ ishi;
 unu palidapho enya
 humakpodapho!
 19 ?Bukwanu onye atsụ ishi obu,
 abudu onye-ozu mu?
 Tọo ?bu onye adabe nkuchi
 g'onye ono,
 mu ziru ozu ono?
 ?Bu onye atsụ-be ishi
 g'onye nọ mu l'eka?
 Mbu ?bu onye atsụ-be ishi
 g'onye-ozu ke Chipfu?
 20 I humawaru iphe,
 dụ igwerigwe;
 ọphu ịngadu nchi.
 Nchi gheru ngu onu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ịinumaje."
 21 Chipfu be bu onye
 pfuberekoto.
 Noo iphe, meru g'o gude ọ nu
 phẹ ekemu,
 ereshi ire ike bya
 adukwapho biribiri.
 22 Obenu l'ephe byaru
 bya aburu ndu a
 lwutaru iphe phẹ l'ogu;
 bya aburu ndu a kwaru
 l'okwata.
 Mbu lẹ g'ephe ha be
 nwulahukotaru
 kwaa l'ime nsukutu;

mę ndu ọphu a
 tųru mkpọro woru
 domia edomi.
 Ẹphebedua l'onwophe bųwaa
 ndu a lwutaru l'ọgu.
 Ọphu ọ dudu onye gbaru
 phe mkpu.
 Ẹphe bųwaa ndu a kwaru
 l'ọkwata.
 Ọphu ọ dudu onye pfuru
 su: "Unu chiphu phe nu
 azu-o!"
 23 ?Bų onye ole le g'unu
 ha a-ngabe nchi l'opfu-a;
 ọzokwanu ọdukpoepho
 nwadoo numa iphe,
 e-mechaa mee nu?
 24 ?Bų onye woru ndibe Jiékpọpu
 haa g'ephe bųru iphe,
 a kwaru l'ọkwata;
 mbų haa ndu Ízurelu
 g'ephe bųru ndu a
 lwutaru l'ọgu?
 ?Tọbudu Chipfu l'onwiya
 meru iya;
 mbų onye ono,
 bų iya be anyi meshiru
 iphe-eji ono?
 Kele ephe te ekwedu etso
 ọzo iya.
 Ọphu ephe ekwedu eme
 ekemu iya.
 25 Ọ bųru iphe ono meru g'o
 gude ọ wua phe oke
 ẹhu-eghu iya;
 mee g'ejo ọgu dapfuta phe.
 Ọgu ono gude ọku woru phe
 kee mbvu;
 ọphu iphe edoduru
 phe ẹnya.
 O kee phe phuruphuru g'ọku;
 ọphu o rwuduru phe
 l'ọkpoma.

43

*Onye bų iya kpoloko
 a-dzo ndu Ízurelu*

1 O be le nta; wakwa iphe,
 Chipfu epfu;
 mbų onye ono,
 bų iya meru gube Jiékpọpu;
 onye bų iya kpuru

gube Ízurelu pfube.
 O sùru-a:
 B'atsushi ebvu;
 kele mu gbafutawaru ngu.
 Mu kuru ngu oku;
 kukpoo ngu epha ngu;
 mbu l'i bu nkemu.
² Teke o bu mini be iirwughata
 be mu nopho swiru
 ngu eswiru.
 Teke o bu nggele be iime
 g'i ghata;
 o too ridu ngu.
 Teke i jeru ije je aghabua oku;
 o too hudu ngu;
 ophu ire oku iya te
 ekepyashidu ngu.
³ Noo kele o mbèdua bu
 Chipfu;
 bya aburu Chileke ngu;
 bya aburu Onye nsò
 ke ndu Ízurelu;
 buru onye ndzota ngu.
 Oo ndu Ijiputu be mu
 nuru gude gbata ngu.
 Mu woru ndu Kushi;
 yele ndu Seba nu
 l'ozori ngu.
⁴ Eshinu i du mu mkpa;
 teme i buru onye
 aakwabe ubvu l'enya mu;
 teme eshinu mu yeru
 ngu obu;
 be mu e-woru ndu
 nemadzu nu gude
 gbanweta ngu;
 nukwapho ndiphe gude
 gbanweta ndzu ngu.
⁵ Ge ndzu ba agukwa ngu;
 kele mu nokwa swiru
 ngu eswiru.
 Mu e-shi l'uzo
 enyanwu-awawa
 chilataru ngu unwu ngu;
 bya ejekwapho l'uzo
 enyanwu-ariba je
 achilatachaa ndibe ngu.
⁶ Mu abya asu isheli:
 "Pakwaru phe haa!"
 Bya asu ndohali:
 "Be sedeekwa phe!"
 Su phe: Unu shikwa l'eka

- du ɛnya chɪtaru mu
 unwu mu ke nwoke!
 Unu eshi l'eka igwe
 beru ali beru chɪlataru
 mu unwada mu!
 7 Mbụ iphe, bukpo
 onyemonye zaru ɛpha
 laaru mu.
 Ndu mu meru g'e gude tua
 mu ɛpha.
 Ndu mu gude ɛka mu kpua;
 gude ɛka mu mee g'oo-du.
 8 Dufutanu ndu ono,
 nweru ɛnya;
 obenu l'ɛphe atsu ishi onoya;
 me ndu ophu nweru nchi;
 ɛphe nodu ada nkuchi.
 9 Ohamoha l'ophu dzukoru
 l'eka lanu.
 Teme ndu nemadzu
 dzukokwaapho.
 Ole ?bu onye ole le g'ɛphe ha
 pfuru iphe ono,
 eme nu onoya;
 bya epfukwapho ophu
 mehawaru nu?
 G'ɛphe jenu ekua ndu ekebe
 phe g'ɛphe bya egoshi
 le nkephe bu ire-lanu;
 k'ophu ndu ozo a-numa
 iya su: O kwa eviya.
 10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "O kwa unu bu ndu ekebe mu;
 unu bukwarupho
 onye-ozu mu,
 mu hotaru l'onwomu;
 k'ophu unu a-maru mu;
 bya ekwetakwapho nkemu.
 L'o dokwapho unu ɛnya
 l'oo mu bu onye obu.
 O to duedu Chileke ozo,
 e meru dobe,
 abudu mbedua;
 ophu o dudu ozo,
 a-dubaa nu gbahaa mbedua.
 11 Mbedua; mbu mbedua
 gedegede;
 oo mu bu Chipfu;
 ophu o duedu onye
 ndzota ozo,
 du nu gbahaa mbedua.
 12 Mu goshiwaru iya egoshi;
 bya adzota iya dobe;

bya echia ya le
 mkpu l'oo mbedua bu
 Chileke;
 l'ọ tọ bụdu agwa ndu
 ọhozo ono,
 unu dobegbaaru ono.
 Mbụ ọ bụru unu bụ ndu
 ekebe mu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹³ “E -shikpoo l'ichee
 be ọ bue mu pho be
 bu iya nu;
 ọphu ọ dudu onye adu
 ike anafu mu onye no
 mu l'eka.

Mu -mewaa iphe g'ọ du mu;
 ?bu onye suru g'oo-bya
 emee ya imephu?”

*Chileke l'e-me ge ndibe iya
 laphu azu l'onodu phe*

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa; mbụ onye ono,
 gbafutaru unu ono;
 bya aburu Onye Nso
 ke Izurelu.

Ọ suru-a: “Oo l'iswi ehu
 unu be mu e-gude
 zia g'e je Babilonu;
 je anyakashia
 oguzo-igwe g'ọ ha.

Noo teke okoo,
 ndu Babilonu atu
 a-gho erwubvu.

¹⁵ Ọ kwa mbedua bu Chipfu
 ono;
 mbụ Onye Nso k'unu ono.

Mbụ onye ono,
 bu iya meru unube
 ndu Izurelu dobe;
 bya aburu iya bu eze unu.”

¹⁶ Su-a; wakwa, iphe,
 Chipfu epfu;
 mbụ onye ono, toru uzo,
 o shijaa eze-enyimu;
 mbụ togbo gbororo;
 ọ ghajaa eze mini;
¹⁷ mbụ onye ono,
 chifutaru ugbo-inya-ogu;
 me inya;
 me ndu ojogu;
 mekpoo ndu gbaru
 mkparawa;

chikobe phe dobe.
 Ephe zeshia l'eka ephe ta
 abyadu agbalihubaa ozo.
 Mbụ o gbanyia phe;
 mbụ phunya phe
 g'onye aphunyi oku
 oroku.

18 “Unu zohaa akahu iphe!
 G'ọ to bushi l'iphe, mehawaru
 nu be obu unu a-du!

19 ?Unu te eledu le mu watawaru
 eme iphe ophuú!

Mbụ l'ooyawaa efuta.
 ?Unu ta ahumaduru iya?
 Mu eyeakwa uto l'echiegu.
 Teme mu nodu emewaa
 nggele l'ali,
 dabyiru mgbegere.

20 Anu-egbudu akwabe mu ubvu;
 mekpoo nkuta-oswa yee
 mgbashi-ujiku;
 kele mu meru ge mini du
 l'echiegu;
 bya emee ge mini soo
 gborogboro l'ali,
 dabyiru mgbegere;
 k'ophu ndibe mu a-ngu
 mini; mbụ ndu ono,
 mu gude eka mu hota
 ono;

21 ndu mu gude eka mu mee
 doberu onwomu
 g'ephe raa ya arara su g'e
 tuje mu epha.”

Iphe-aji ndu Izurelu

22 Obenu le gube Jiekopu
 te ekwedụ raku mu.
 Mbụ-a; gube Izurelu su l'ike
 mu bvwaru ngu.

23 Ophu i kpuduru aturu
 gude gweeru mu
 ngweja-akpo-oku.
 Ophu i gweduru mu ngweja
 mmanu gude kwabe
 mu ubvu.

O to budu le mu bojeru ngu
 ivu-erwa su g'i gweeru
 mu ngweja-nri.

Ozokwanu le mu mejeru
 g'ike bvụ ngu le mu
 adaru ngu ngweja
 unwu-isensu.

- 24 I ti gudedu okpoga je azuta
 oshi omanko,
 eshi mkpo gude bya
 anu mu.
 Ophu i gweduru mu ngweja
 eba-anu gude mee g'epho
 ji mu.
 O buchia iphe, i meru bu l'i
 mewaru mu iphe-eji jasu
 o nodu anyiwa mu erwa.
 Mbụ l'i meswewaru mu jasụ
 ike ngu bvụwa mu.
- 25 O buru mbedua;
 mbụ l'oo mu bu onye
 e-hufu emeswe,
 i mesweru mu;
 g'epha mu apfuru.
 Ophu mu anyatabaedu iphe-eji,
 i meshiru ozobaa.
- 26 Su-a; nyatanuru mu iphe,
 mehawaru nu.
 G'anyi tukonu yee onu l'opfu
 obu.
 Donaa g'o nwuru g'a maru
 ?o kaleru ngu?
- 27 Nna ngu ke mbụ meru iphe-eji.
 Ndu-ishi ngu meswee mu.
- 28 Noo g'o gude mu woru
 ndu-ishi ulo-du-nsọ
 merwushia;
 bya ahaa g'e woru Jiékọpu
 mebyishikota l'ophu;
 l'e gude ndu Ízurelu
 ephu l'iphu.

44

Ízurelu bu ndu Chileke hotaru

- 1 "Obenu le-a; ngabe nchi
 nta-a; gube Jiékọpu,
 bu onye-ozu mu;
 mbụ gube Ízurelu ono,
 mu gude eka mu hota ono."
- 2 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa; mbụ onye ono,
 meru ngu nu ono;
 onye bu iya doziru
 ngu teke i no l'epho.
 Teme o buru iya bu
 onye e-yeru ngu eka:
 Ta atsukwa ebvu;
 gube Jiékọpu,
 bu onye-ozu mu;

mbụ gube Jieshurunu,
 bụ onye mu gude ẹka
 mu họtá.
³ Mu a-gba mini l'alì,
 ẹgu mini agụ.
 Mbụ lẹ mu e-woru
 ọ-sọ-gborogboro
 mini wụa l'alì,
 kpohuru jegiri-jegiri.
 Awa ngu bẹ mu a-wu
 Unme nkemu.
 Mu abya awụa iphe-oma,
 shi mu l'eka l'ẹhu ndu
 bụ oshilokpa ngu.
⁴ Ẹphe awata amishi g'ẹswa,
 amishi l'eka mini
 aduje shii;
 mbụ g'oshi wilo,
 zeru l'aguga nggele,
 asọ asọsọ.
⁵ O nweru onye asụ:
 Mu bụkwa kẹ Chipfu.
 Onye ọzo ekua onwiya
 ẹpha laaru Jiékpọpu.
 Onye ọzo edee l'eka iya sụ:
 Mu bụkwa kẹ Chipfu!
 Ẹpha mu bụkwa Ízurelu!
⁶ Wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa;
 mbụ onye ono,
 bụ eze ndu Ízurelu
 bya aburu onye
 gbafutaru phẹ nụ;
 mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
 Ọ kwá mbedua bụ onye ivuzọ;
 bya aburu onye ikpazụ.
 Ọ tọ dọkwa Chileke ọzo,
 dū nū; gbahaa mbedua.
⁷ Ọo ya bụ lẹ-a;
 ?bụ onye bẹ unu
 a-nọdu atụ eyeru mu?
 G'onye ono pfunaa ya!
 G'onye ono menaa
 ya gẹ mu maru;
 g'o doo ya ishi rii
 l'iphu mu!
 Mbụ iphe, mekọtakporu nū;
 eshinu mu meru ndibe
 mu, shi l'ichee.
 G'onye ono pfukwaphọ iphe,
 e-mechaa mee nū;
 mbụ-a; g'ọ k'ọnaa iphe,

abya ememe.
 8 G'èhu ba nmakwa unu
   anmanma;
   mbụ gẹ ndzụ ba agụkwa
   unu!
 ?Mu te epfuhaadaru iya
   unu eshi lẹ mbụ;
   mbụ pfua ya raa ya
   arara?
 Mbụ-a; ọ kwa unu bụ ndu
   ekebe mu.
 ?Ọ duru Chileke ọzo, dū nū,
   abụdu mbèdua?
 Waawakwa! Agbara mkpuma
   ọzo ta aduhakwa.
 Ọ tọ dụekwa onye ọzo,
   mū maru.

Ndu eme kẹ ntẹkpe

9 Iphe, bụkpoo ndu eme kẹ ntẹkpe g'ephe ha ta adukwa iphe, ephe bụ. Teme iphe ono, ephe suru l'ọ bụ phẹ ọkpobe iphe ono buru iphe, adudu iphe, ọ bụ. Ndu agbaru phẹ ọdzori bụkwa ishì bẹ ephe atsu. Ọphu ephe amadu iphe; k'ọphu iphere a-du phẹ. ¹⁰ ?Bụ onye jejeru je emeta agwa; mbụ kpua ntẹkpe, adudu iphe, ọo-baru iya? ¹¹ Lekwa; iphe, bụkpoo ndu ephe l'iya swi bẹ e-mechakwaa buru ndu iphere e-me. Ndu ono, akpuje iya nū ono bunu nemadzu mmanu bẹ ephe bụ. G'ephe dzukobenu bya apfuru huma l'ee-ye phẹ oke ebvu meru iphere kpua phẹ g'ephe ha.

¹² Ọo onye-úzu ewotaje anma hube l'ọku icheku. L'ọ bya egude ọngu tsua ya gude meta ntẹkpe. Ọ buru ike-ọkpu iya bẹ oogudeje mee ya. Ọ -menyaa ya; egu guahaa ya; ike abvu iya. Teke ọ nguduru mini; a -nonyaa; egu mini atsua ya nkwo mee.

¹³ Onye ekwo oshi bụ eri bẹ oogudeje atù nkiya. L'ọ bya egude iphe, aakaje iphe kaa gẹ ya e-me iya. L'ọ bya egude ayọ bya ebebashia ya. Gude komupasuu mee ya l'ọ dū gẹ nwoke; mbụ dukpoo akpabiri gẹ nwoke aduje; woru iya je ebvube l'ulo-nshi. ¹⁴ Mbụ lẹ-a; ọ gbutsuru oshi sida; ọzoo oshi sipuresu; ọzokwanu achi, ọ haru; yele oshi ọzo, dū l'oswa tuko vua. Ọzoo l'ọ woru oshi payinu dzaa; igwe dzee mini mee ya; ọ vuta. ¹⁵ L'ọ bwaruro nemadzu iphe, oo-gude eshi ite. L'ọ haru hata iya gude nyaa ọku. L'ọ gude iya phunwua ọku ghee buredi. Temanu l'ọ gbutakwa iya pho gude pyita agwa wata abaru eja. Mbụ pyia ntẹkpe phozeaharu iya. ¹⁶ L'ọ bya ekee nkụ ọbu ẹbo chita ye l'ọku; shia ya ite. L'ọ hua ya anu taa; ephe eji iya. L'ọ gudekwa iya pho nyaa ọku; l'ọ su: "Hm! Nta-a bẹ ẹhu evuwa mu ọku. Mu humawaru ọku nyaru." ¹⁷ L'ọ bya achita ọphu phoduru nū gude mee agwa; mbụ mee ya ntẹkpe; phozeru iya wata iya abaru eja. L'ọ bya epfuahaa nuahaa ya su iya: "Dzotanuu mu; ọ kwa ngu bụ Chileke nkemu."

¹⁸ Su-a; ephe ta amakwa iphe; ọphu ọ dudu iphe, edoje phẹ ẹnya; kele a phuchiru phẹ iphe l'ẹnya; k'ọphu ephe ta aphudu ọzo. Teme e mechia phẹ egomunggo; g'ọ tọ dū iphe, e-dojẹ phẹ ẹnya. ¹⁹ Ọphu ọ dudu onye ọphu asuje gẹ ya rịa ọriri. Mbụ ọphu ọ dudu onye ọphu iphe edoje ẹnya kẹ g'ọ su: "Nta bụ iphe-a, mu hataru ye l'ọku-a; bya egude icheku iya ghee buredi-a; bya egude iya hua anu taa-a; bụ ọphu phoduru nū bẹ mu e-gude mee ẹbyi ?Bụ kpukurukpu bẹ mu a-wata ephozeru?"

20 Ọ kwa ńtú bẹ oorije. Ọ buru obu iya, e dephuru edephu dephuru yebedua. Ọ tọ bụdu l'ọo-dụ ike adzọ onwiya. Ọphu ọosudu: “?Ọ kwa l'iphe-a, ya gude l'ẹkutara-a bụ iphe, abụdu ọkpobe iphe?”

Chipfu, bụ onye ndzọta

kẹ ndu Ízurelu

21 “Nyatakwa iphe-a;
gube Jiékọpu;
mbụ gube Ízurelu;
kẹle ọ kwa ngu bụ
onye-ozu mu.

Ọ kwa mu meru ngu dobe;
ị buru onye-ozu mu.

Gube Ízurelu; mu ta abyakwa
azọha ngu azọha!

22 Mu rwufuwaru emeswe,
i mesweru mu.

Ọ gbakahụwa g'ẹka igwe
rwuchaaru erwurwu;
gbakaa ya.

Mu bya agbaka iphe-eji,
i meru mu; ọ tahụ g'iji,
kwaru l'utsu atahuje-a.

Lwapfutanu mu;
kẹle mu gbafutawaru ngu.”

23 Gube imigwe;
gunaa ebvu ẹhu-utso;
kẹle o kwa Chipfu mewaru
iphe-a!

Chia mkpu g'a numa gube
eliphe, nọ igwe lẹ mkpula!

Unu watanu agụ ebvu;
unube úbvú úbvú;
mẹkpoo unube
ọswa ọswa; yẹle iphe,
bụkpoo oshi,
nọ iya nụ!

Noo kẹle Chipfu gbafutawaru
Jiékọpu!

O gudewaa Ízurelu goshi
ọdu-biribiri iya.

24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
gbafutaru ngu nụ ono,
bụkwa iya phọ bụ onye
kpuru ngu teke ị
nọkwadu l'ẹpho ono.

Ọ sọru-a: “Ọ kwa mu bụ
Chipfu;
onye bụ iya meru
iphemiphe dobe.

Ọ buru mu tọsaru eligwe

- nwẹka mu;
 ọ dabyiru swoo;
 bya abụkwaru mu phọ
 tọsaru eliphe l'onwomu.
- 25 Ọ kwa mu l'emebyije
 iphe-ọhumalenya, ẹphe eme;
 mbụ ndu ono, epfu iphe,
 mu epfuduru ono.
- Mu nọdu emejekwaphọ
 ndu aphụ ọphulenyanya;
 ẹphe abụru ndu
 eme eswe.
- Ọ bụ mu alo-phuje ndu
 maru iphe azụ
 mee mmamiphe phẹ
 l'ọoburu iphe,
 adudu iphe, ọ bụ.
- 26 Opfu, onye ejeru mu
 ozi pfuru bẹ mu emeje
 g'ọ dụ g'o pfuru iya.
- Teme teke ndu epfuchiru mu
 nụ pfukwarupho iphe;
 mu emee ya g'ẹphe
 pfuru iya;
 mbụ ndu pfuru opfu
 ẹhu Jierúsalemụ
 sụ l'ee-mechakwaa buru
 iya eburu ọzo;
 bya epfukwaphọ opfu
 ẹhu mkpukpu ẹ mkpukpu,
 nọgbaa l'alị ndu Jiuda
 sụ l'ee-mechakwaa
 kpukwachaa ya;
 mbụ l'emebyishi ono,
 e mebyishiru iya ono
 bẹ ya e-mechakwaa
 mekwata g'ọ dụ g'o shi dụ.
- 27 Ọo mu sụru ogbu-mini:
 'Ngwa; tahu!
 Mu e-mekwa gẹ mini,
 nọgbaa
 ẹ nggele ngu tashihu.'
- 28 Ọo mu pfuru opfu ẹhu
 Sayirosu sụ l'ọ bụ onye
 echeru mu aturu mu.
- L'oo-mekọta iphe,
 dụ mu l'obu g'o mee.
- L'ọo-sụ g'a kpụ-phu
 Jierúsalemụ azụ.
- L'ọ byakwapho asụ g'a tụa
 ọkpa-ulo
 eze-ulo Chileke."

45

- 1 Wakwa iphe, Chipfu
 epfu anụ onye ono,
 ọ họtaru g'ọ buru eze;
 mbụ Sayirosu,
 onye ọ lọtaru l'ekutara
 gude kwatsushia ọha,
 dụ ichiche, byaru iya
 l'iphu; gude nashia
 ndu eze ngwọgu phẹ
 gbabẹ phẹ ẹka ọto;
 gụhashia ụzo gheberu
 iya ọnu;
 k'ọphu a taa gụ-chihẹdu
 iya agụ-chi.
- 2 Ọ sụru-a: Mu e-vuru ngu ụzo
 je egbuzeru ngu úbvú
 úbvú egbuze;
 je agbakwoshia ọguzo,
 e meru l'onwirubvu;
 bya egbukashia mgborígwè,
 e gude tị-chia ụzo.
- 3 Mu a-nụ ngu ẹku,
 e doberu l'ochii;
 mbụ iphe-enweru,
 e doberu l'ẹka e domiru
 edomi.
- Ono e-me g'ị maru lẹ mu
 bụ Chipfu bya aburu
 Chileke ndu Ízurelu;
 onye ekuje ngu ẹpha
 ngu gẹdegede.
- 4 Ọ kwa onye mu eme ele bụ
 Jiékpọu ono,
 bụ onye-ozu mu ono;
 mbụ Ízurelu ono,
 bụ onye mu họtaru
 l'onwomu ono.
- Ọ buru iya meru g'o gude mu
 kua ngu l'ẹpha;
 bya eworu ọkwa,
 aakwabẹ ùbvù woru nụ
 ngu l'ẹbe abụ l'ị maru
 onye mu bụ.
- 5 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
 ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
 dụ nụ.
- Mbụ l'a -gufu mbẹdua ta
 adọekwa Chileke ọzo,
 dụ nụ.
- Ọo mbẹdua e-me g'ike dụ
 ngu l'ẹbe abụ l'ị maru

- onye mu bu.
- 6 O bu ru mu -mee ya nno;
 ndu nemadzụ eshita l'eka
 ẹnyanwu awatajẹ jasụ
 l'eka ọodaje
 maru l'ọ tọ duedu onye ọzo,
 dụ nụ, abụdu mbe dua.
- O kwa mbe dua bu Chipfu;
 ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
 dụ nụ.
- 7 O kwa mbe dua emeje
 g'ìphóró dụ; bya emee;
 ọchii adu.
- O kwa mbe dua emeje g'e
 nweru ẹku;
 mu nọdu emejekwaphọ
 g'ọla-l'iswi bya.
- O kwa mbe dua, bu Chipfu
 tukuru iphemiphe ono
 eme.
- 8 Gube imigwe,
 nọgbaa l'ephekerephe;
 dzenaa apfubekoto
 gẹ mini!
- G'urwukpu dzenaa ya
 yoyoyo!
- G'eliphe l'ọphu saa ọnu
 gabala!
- K'ọphu ndzọta a-tuko
 ẹkameka sweta;
 apfubekoto atuko ẹkameka
 dzuru.
- O kwa mbe dua, bu Chipfu
 meru iya dobe.
- 9 Nshio onye etso onye meru
 iya nụ uswo.
- Mbu onye adudu iphe ọzo,
 ọ bu gbahaa ite,
 a kpuru l'urwa.
- Urwa; ?ọojije onye akpu ite
 su iya: “?Bu gunu be
 ikpu?”
- Iphe, i gude ẹka ngu mee;
 ?l'oo-nonyanya su ngu
 l'i mekwaru iya;
 ọphu ya enwedu ẹka?
- 10 Aphu tsoru onye asu nna iya:
 “?Bu gunu be o gude i nwua
 mu egube-a?”
- Ozoo onye asu ne iya:
 “?Bu gunu be i nwuru mu
 egube ọwa-a?”
- 11 Wakwa iphe, Chipfu epfu

baa;
 mbụ Onye Nsọ kẹ
 ndu Ízurelu;
 tẹme ọ bụru iya bụ onye
 meru Ízurelu ọbu
 dobe.
 Ọ sọru-a: “?Unu a-wata
 mu aji njikpa-ọnu lẹ
 k'unwegirima mu?
 Tọo ?unu a-nọdu aturu mu
 ekemu gẹ mu e-me iphe,
 mu gude ẹka mu mee?
 12 Ọ kwa mbẹdua meru eliphe
 dobe.
 Mu byakwaphọ bya emee
 nemadzụ dobe iya.
 Ọ kwa ẹka mu bẹ mu gude
 tọsaa imigwe;
 bya edokaa ya kpokpode
 kpokpode l'ophu.
 13 Ọ kwa mbẹdua meru gẹ
 Sayirosu futa
 gude goshi lẹ mu bụ onye
 pfuberekoto.
 Ọ bụru mbẹdua e-me g'uzo,
 ooshi pfukotaru
 nhamunha.
 Ọo ya a-kpukwa mkpukpu
 mu ono mee gẹ ndibe mu,
 a kpuru lẹ ndzụ
 nweru onwophe.
 Ọphu oomekwa iya g'apfua ya
 ugwo;
 ọzoo g'e bua ya nggo.”
 Nokwa iphe, oopfu;
 mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike.
 14 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
 “Iphe, e metaru l'alị Ijiputu;
 mękpoo ngwaswa,
 shi l'alị Kushi;
 mękpoo gwagoro-gwagoro
 ndu ono,
 shigba alị Seba ono;
 g'ọ ha a-lwakotaru ngu;
 tukuru bukotaru nkengu.
 Ẹphe a-tuko etso ngu;
 awụ l'odze awụ-pfuta ngu.
 Ẹphe abya ephozeta l'iphu
 ngu rwọahaa ngu
 arwọwo epfu sụ:
 ‘Tororo opfu bụ lẹ Chileke

- nọkwa swiru ngu
eswiru.
Ọ tọ dọekwa onye ọzo,
dụ nụ;
mbụ l'ọ tọ dọekwa onye ọzo,
dụ nụ gbahaa yẹbedua.'
- 15 Tororo! Ị bụkwa Chileke,
anọduje edomi onwiya
edomi; gụbe Chileke,
bụ onye dzọtaru ndu Ízurelu.
- 16 Iphe, bụ ndu agwọ ọbvụ
bẹ ee-me iphe-iphere
meru bọtorii nụ phẹ.
Mbụ l'ephe a-tụko mehu
bọtorii g'ephe ha
tụgbua.
- 17 Obenu lẹ ndu Ízurelu bụ
Chipfu a-dzọta phẹ.
Mbụ l'adzọdzo, ọo-dzọ phẹ
a-bụru ojejeje.
Ọphu a byadu eme unu
iphe-iphere;
ọphu unu abyadu
emephe bọtorii gburu
jeye lẹ gbururu."
- 18 Kẹle-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu; mbụ onye ono,
bụ iya meru imigwe dobe.
Ọ kwa iya bụ Chileke;
onye bụ iya kpuru
mgboko;
bya aburu iya meru iya.
Ọo ya tọru ọkpa iya;
ọphu o meduru iya g'ọ
nọdu iphoro.
O meru iya dobe g'e buru
iya eburu.
Ọ bụru iya epfu sụ: "Ọ kwa
mbẹdua bụ Chipfu;
ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
dụ nụ.
- 19 Iphe, mu pfuru bẹ mu
te epfukwaru lẹ mpya.
Mu te ejekwaru anọdu l'ẹka
lanụ l'ali,
ọchii agba pfua ya.
Ọphu mu asụkwaru oshilọkpa
Jiékpọpu phẹ g'ephe chọo
mu kẹ mmanụ.
Mube Chipfu epfuje ọkpobe
opfu; mu epfuje iphe,
dụ k'epfupfu."

- 20 Unu dzukòbenu onwunu
 byakpòdapho!
 Unu nòkobe l'èka lanu;
 unubè ndu ono,
 shi òhamoha tsoru agha
 phurii ono!
 Ndu amadu iphe bè èphe bu;
 mbu ndu gwòru nshi,
 a pyiru l'oshi paru aghaphe;
 ndu epfuje anu iphe,
 ta adzòjedu nemadzu.
- 21 Unu pfunaa iphe g'ò du;
 unu byanu edoo g'òonwuru
 unu.
 G'èphe nòkobe chiaru iya idzu.
 ?Bu onye bu onye pfuhawaru
 iphe-a teke du enya?
 ?Bu onye meru g'a maru
 iya teke duhawaa
 uzanya-uzanya?
 ?Tòbudu mbèdua, bu Chipfu?
 Ozo bu l'ò tò duedu Chileke
 ozo, du nu,
 abudu mbèdua.
 Oo mbèdua bu Chileke,
 pfuberekoto;
 bya aburu onye ndzòta.
 O tò duedu onye ozo,
 du nu abudu mbèdua.
- 22 Unu ghanaaru mu iphu;
 huma l'aa-dzòta unu;
 unubè ndu mgboko l'ophu;
 kele oo mbèdua bu Chileke;
 ophu o dükwa onye ozo.
- 23 Mu gudewaa onwomu ria angu.
 Mu gudewaa onu mu pfua
 opfu onye pfuberekoto.
 Ophu mu abyadu asu g'ò
 laa azu.
 Mu pfuru su l'iphe,
 bu ikpere ndiphe l'ophu
 e-mechaa rwuchaaru
 mu ali.
 O buru mbèdua bè ndiphe
 l'ophu e-mechaa gude
 erije angu.
- 24 "Èphe e-pfu opfu èhu mu su:
 'Oo Chipfu nwèka iya
 pfuberekoto;
 bya aburu
 iya bè ike du kpèekpu.'
 Ndu ono g'èphe ha, shi
 abaru mu hanyihanyi

ono l'a-byapfuta mu
gude iphere bya.

- 25 Obenu lẹ-a; iphe,
bụkpoo oshilokpa Ízurelu
l'a-nọdu l'ẹka Chipfu
bụru ndu pfulerekoto;
bya egude Chipfu
eku onwophe.”

46

Agwa ndu Babilonu

- 1 Balu phozeakwaru;
Nebo nọdu ekpuwa
ekpukpu.
Mbụ lẹ ntẹkpe pẹ ono
bụwaa onye vu iya nụ
bụ anụ, evuje iphe.
Mbụ l'iphe, o vu anyị iya
ntumatu.
Teme ọ bụru ivu l'ẹhu nwanụ,
ike bvuru.
2 Agwa ọbu g'ẹphe ha tukuru
ekpu ekpukpu bya
atuko phozeta.
Ọphu ẹphe adudu ike
dzota onwophe.
Ọchia l'ẹphebedua l'onwophe
bẹ a kpuru lẹ ndzụ.
3 Unu ngabenu mu nchị;
unubẹ onu-ulo Jiékpọ;
mbụ g'unu ha bụru ndu
phoduru nụ l'onu-ulo
Ízurelu;
mbụ unubẹ ndu ono,
mu gudesi eshinu a tsuru
ime unu ono;
mu nọdu ehe unu eshinu a
nwuru unu.
4 Mbụkpoo jasụ unu kahụ;
ewó tuko unu ishi sweta;
bẹ mu bụkwapho onye
mu bụ;
mu bụkwapho onye
gude ndzụ unu.
Ọo mu meru unu;
ọ bụru mu a-nọdu apa
unu gelegelee.
Ọo mu a-nọdu edobe unu
ndzụ;
teme ọ bụru mu a-nọdu
agbafutaje unu.
5 ?Bụ onye bẹ unu a-turu

mu yeru?
 ?Bụ onye bẹ unu a-sụ lẹ mu
 l'iya ha?
 ?Bụ onye bẹ unu a-sụ l'ọ kwa
 onye dụ ẹgube-a bẹ ọ
 dụ g'a tūru yeru mu?
 6 O nweru ndu evushije
 mkpọla-ododo l'ẹkpa phẹ.
 Ẹphe achikoo mkpọla-ọchaa
 tūa àtùtùù l'iphe,
 aatùje iphe.
 Ẹphe eje ebuta onye-úzá
 mkpọla-ododo g'ọ bya
 egude iya kpọturu phẹ
 ntekpe.
 A -kpuchaa ya;
 ẹphe awata iya abarụ ẹja.
 7 Ẹphe apata iya tūa l'ukuvu
 phẹ parụ iya tūgbua.
 Ẹphe eje eworu iya kpọbe
 l'ẹka ọo-nọdu.
 Ọ bụru ẹka ono, a kpọberu
 iya ono bẹ oo-kpọru.
 Ọ tọ byadu eshi l'ẹka ono,
 a kpọberu iya ono
 kpịriberu.
 Teke nemadzụ byaru bya
 echiku iya lẹ mkpu;
 ọ tọ zadụ iya ẹnu.
 Ọphu ọ dudu ike adzọta iya
 l'iphe-ẹhuka, byaru iya nụ.
 8 Sụ-a; unubẹ ndu ono,
 emeje iphe,
 Chileke sūru g'e be meshi
 ono;
 unu nyatakwa iphe-a!
 Unu mekwaa ya g'ọ kwaa
 unu l'egomunggo!
 Unu yekwa iya eyeye l'ọkpoma!
 9 Mbụ-a; unu nyatakwa
 akahụ iphe; mbụ iphe,
 shihawaa ụzenya.
 Ọ kwa mu bụ Chileke.
 Ọ tọ dụekwa onye ọzo.
 Ọ kwa mu bụ Chileke;
 ọ tọ dụekwa onye ọzo,
 dụ gẹ mu dụ.
 10 Mu eshijeephọ lẹ mbụ mee
 g'a maru iphe,
 a-buru ikpazụ iphe.
 Mbụ lẹ mu anọdujero teke
 ndiche mee g'a maru iphe,

eteke medu nụ.
 Mu sụru-a: Iphe,
 mu tũberu k'ememe bẹ
 mu mefũtajekwa.
 Teme ọ buru iphe,
 dụ mu ree bẹ mu e-me.
 11 Mu jekpọruro l'ụzo
 ẹnyanwu-awawa je ekua
 ẹnu, erije odzu;
 bya ejemihu l'ali ẹka dụ
 ẹnya je ekua onye e-me iphe,
 mu tũberu.
 Iphe, mu pfuru bẹ mu e-me!
 Iphe, mu chiru idzu iya bẹ
 mu e-mekwaphọ.
 12 "Unu ngaberu mu nchi;
 unube ndu ono,
 ọkpoma kpọru gbengu ono!
 Mbụ unube ndu ono,
 apfubekoto kwata dụ
 ẹnya ono.
 13 Apfubekoto nkemu bẹ mu
 gudeakwa akpịritaru ntse.
 O tọ duhekwa ẹnya.
 Ọphu ọ dọekwa g'ọo-nọ-beru;
 ndzọta mu erwua.
 Mbụ lẹ mu a-dzọta ndu bu
 l'eli úbvú Zayọnu.
 Mu eworu akpabiri mu nụ
 ndu Ízurelu."

47

Adada Bábilonu

1 "Gube nwada Bábilonu;
 lwakwa ali ali;
 gwodoshihukwa l'urwuku!
 Hakwaa anọdu l'aba-eze
 je anọdu l'ali;
 gube
 nwada ndu Bábilonu!
 Kele e tee kuẹdu ngu nwanyi,
 dụ bebebele bya adu
 nyegenyege.
 2 Pata mkpuma, eegweje
 iphe wata egwe nri!
 Phufunu ẹkwa,
 i phu-chiru iphu!
 Phu-linaa uwe ngu aphu-li;
 l'i gbaru ọkpa ọto je
 erwughashia nggele!
 3 L'aa-gbabekwa ngu ọto;
 mee g'a huma iphe-iphere

- ngu.
 Mu e-melatakwa; ọ́phu ọ́
 duka onye mu a-ha.”
- 4 Mbụ́ l'onye agbafutaje anyi
 ono
 be epha iya bu Chipfu.
 O bu Okalibe-Kakota-Ike;
 bya aburu Onye nsọ́ ke
 ndu Izurelu.
- 5 Nodukpoepho nwa
 ngguingguji!
 Je anodukpoepho l'eka
 gbakotaru ochii;
 gube
 nwada ndu Babilonu.
 Kele nta-a be e tee kubaedu
 ngu eze nwanyi,
 nwe ali-eze, iche iche.
- 6 Ndibe mu meru;
 ehu ghuahaa mu egu.
 Mu turwua ndu ono,
 bu okiphe mu onoya.
 Mu woru phe ye ngu l'eka;
 ophu i phuduru phe
 obu-imemini.
- I bochaa phe ivu-erwa
 bochaa me ndibe phe,
 kahuru akahu.
- 7 I pfuru su l'ji-buwaruro
 eze-nwanyi jasụ́ l'ojejoje.
 Ophu i ri-vukpodaru
 iphemiphe-a;
 ozokwanu chia idzu iphe,
 e-mechaa mee l'ikpazu
 iya.
- 8 Oo ya bu le-a;
 ngabekpodapho nchi;
 gube nwophu kporu obu
 ye l'akpa ntusaru-ehu;
 mbu gube nwophu arije
 lo to dudu iphe,
 byaru eme ngu nu;
 teme i nodu asuje onwongu
 l'owa-a ngu kpoloko du;
 lo to duedu onye ozo
 gbahaa ngu;
 li ti byadu abu nwanyi,
 ji iya nwuhuru;
 ophu ume nwa abyadu
 eme ngu.
- 9 Iphe labo-a a-nwukwaru
 ngu le ntabu enya lanu.
 L'ujiku lanu be unwu

ngu a-nwụshihu;
 ji ngu anwụhu.
 Iphe labọ ono a-zụe ngu phọ
 gburumu pfulurii.
 I tii metadu iya l'agwugwo;
 ophu iigwetadu iya
 l'ikpoto ngweja.
10 Kele i kpọru obu ye l'ejo-iphe,
 iinoduje eme.
 I pfua sụ l'ọ tọ dudu onye
 humaru ngu nụ.
 O bụru mmamiphe ngu;
 yele iphe,
 i nwutaru be dephuru ngu nụ;
 mee ngu;
 i sụ onwongu l'owa-a ngu
 kpoloko dụ;
 l'ọ tọ duedu onye ọzo
 gbahaa ngu.
11 Obenu l'ejo-iphe a-nwuru
 ngu;
 ophu iimadu eka o shi.
 Eze iphe-ehuka a-dapfuta ngu;
 i tii dudu ike egbobuta
 iya.
 Ola-l'iswi a-tu ngu l'upfu;
 ophu iimadu l'onoo
 g'oo-du.
12 Sụ-a; mekpọkwapho
 omamanshi ngu g'iime
 iya!
 Gwekpọkwapho ikpoto
 ngweja, iigwe; bụ iphe,
 i shi teke i bụ nwata
 gweta.
 ?A maru bụ; i -menyaa ya
 l'ogbohuru ngu?
 Tọo ?bụ: i -menyaa ya
 l'ikpatsu ndzụ-agụgu?
13 Iphe, bukpo idzu,
 a chi-koshiru ngu bụ iphe,
 o meru
 bụ l'ọ tukuru mee;
 ike kabaa ngu abvubvu.
 Ngwanu ge ndu aphujeru
 ngu ophulenyaa
 kpiritanuru!
 Mbụ ndu ono, anoduje ele
 enya l'enyanwu yele
 kpokpode
 gude akoru ngu g'oo-duru
 ngu l'onwa l'onwa ono.
 G'ephe dzonaa ngu l'iphe-a,

- abyaru ngu anwuru-a!
 14 “Èphe dù g'èswa akpe,
 kpòhuru nku.
 Ọ bụru ọku e-mechaa kee
 phẹ kefu.
 Ọphu ọ bụdu l'èphe adụkponu
 ike adzọ onwophe;
 g'ọku ono te nwu
 phuruphuru kefu phẹ.
 L'ẹka-a bẹ icheku
 ọku k'anyaru ta adụkwa;
 ọphu ọ dụkwa ọku,
 a-dụ iya nụ k'anọdu ẹ
 mgboru iya.
 15 Nokwa mkpakọ iphe,
 ẹphe e-meru ngu bụ ono;
 mbụ ndu-a,
 unu l'èphe shi teke ị bụ
 nwata seta akanya-a;
 zuta aswa-a.
 G'èphe ha l'èhu l'èhu
 e-shiswekọtaephe ụzo;
 ọphu ọ dudu g'ọ ka mma
 l'ọo onye lanụ,
 byaru adụ ike dzọo
 ngu nụ.”

48

Ízurelu ada ike

- 1 Unu ngabẹ nchị l'opfu-a;
 unubẹ ọnu-ulo Jiékọpu;
 mbụ unubẹ ndu ono,
 eekujeru laaru Ízurelu ono;
 mbụ unubẹ eri Jiuda;
 mbụ unubẹ ndu egudeje
 ẹpha Chipfu eri nte;
 tẹme unu nọdu akpọ-kuje
 Chileke kẹ ndu Ízurelu;
 ọphu ọ dudu ọphu unu
 eme ire-lanụ;
 ọphu ọ dudu ọphu unu
 pfuberekoto eme;
 2 mbụ unubẹ ndu ono,
 kuru onwunu ndu shi ẹ
 mkpukpu, dù nsọ ono;
 tẹme ọ bụru Chileke kẹ
 ndu Ízurelu bẹ unu kpọru
 obu yeru;
 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 nokwa ẹpha iya bụ ono.
 3 Ọ bụro teke dù ẹnya
 ẹnya bẹ mu pfuru iphe,

- mewaru nù.
 Mu gudekpòo ònu mu pfua
 ya; raà ya arara;
 tème mu mekwaphò g'a
 madzuru iya.
- A bya l'amarù; mu mee ya;
 ò nwùà gè mu pfuru iya.
- ⁴ Kèlè mu mahawarù g'ìidabe
 ike;
 mbù l'akwara olu ngu bù
 mgbòrigwè;
 tème ataphu ngu bùru
 onyirubvu.
- ⁵ Ò bùru iphe ono meru g'o gude
 mu pfuhawaru ngu
 iphe-a teke dù ẹnya;
 mbù tème ò nwùaha bè
 mu vuru ụzo raarù ngu
 iya arara;
 k'òphu ì tìi sùdu l'òo nshi
 ngu meru iphemiphe
 ono; l'òo ntèkpe ono,
 ì pyìru apyìpyi ono;
 òzoo òphu ì kpuru
 l'onyirubvu ono bè o shi
 l'èka mee.
- ⁶ Ì nùmawaru iphemiphe-a.
 Lewa iya rọ ẹnya! ?Tii
 kwetadu iya?
 Nta-a bè mu byaru awata
 ngu egoshi iphe òphúú,
 bù iphe, e domiru edomi,
 bù iphe, ìimadu.
- ⁷ Iphe ono búa nta-a bè e meru
 iya;
 e te mehaadaru
 iya ụzenya.
- Mbù l'i tiki nùmaswee ya
 abùdu ntanù-a;
 k'òphu bù l'ì tìi sùdu l'ì
 machahawaru iya.
- ⁸ Sù-a; i tiki nùmaswekwaa ya;
 òphu ì mahaakwaa ya;
 eshinu i shi teke ndiche
 data nkùchi.
- Kèlè mu maru l'ì bù
 mebyikpòo onye
 ẹregede; tème iphe,
 i shikpòo l'èpho ne
 ngu zata bùru Okwerike.
- ⁹ “Ò kwa g'ee-shi g'èpha
 mu apfuru meru g'o
 gude mu sedekwadù

ẹhu-eghu mu.
 Ọ bụru g'ee-shi g'a jajẹ mu
 ajaja meru g'o gude
 ọphu mu teke
 atụ-koshidu ngu iya;
 k'ọphu mu te emedu
 ngu g'ị chihu.
 10 Tii ledu; mu hụchaakwaru
 ngu ahụcha;
 l'ẹbe abụ l'ị bụ
 mkpọla-ọchaa.
 Mu byakwapho ahụa ngu
 l'ọku-uzu,
 bụ iya bụ iphe-ẹhuka.
 11 Ọ kwa onwomu bẹ mu emeru
 iya.
 Mbụ ẹ mu eme iya emedoru
 iya onwomu.
 Kele-a; ?denu ẹ mu e-shi
 haa g'e woru ẹpha mu
 turwua?
 Mu te ewokwaru ùbvù,
 gbaru mu nụ aharu onye
 ọzo."

Enweru onwonye ndu Ízurelu

12 Ngabekpodaru mu phọ nchị
 gube Jiékọpu;
 mbụ gube Ízurelu,
 mu kuru l'onwomu.
 Ọ kwa mbẹdua bẹ ọ bụ.
 Ọ kwa mu bụ onye mbụ bya
 aburu onye ikpazụ.
 13 Ọ kwa mbẹdua gude ẹka mu
 tụa ọkpa mgboko-a
 l'ophu.
 Ọ bụru mbẹdua gude ẹkutara
 mu tọsaa imigwe
 imigwe l'ophu.
 Mu -kua phẹ oku;
 ẹphe atụkoepfo zelihi
 pfuru apfuru.
 14 Unu tuko g'unu ha byakọta
 bya angabẹ nchị.
 Denu nshi ọphu duru ike
 pfuaru unu iphe-a;
 mbụ l'onye ono,
 mụbe Chipfu họtaru ono
 l'e-me iphe,
 mu tūberu l'ẹhu ndu Bábilonu;
 mbụ l'oshi ẹka iya bẹ ọ
 dabewaru l'ẹhu ndu Bábilonu.
 15 Ọ kwa mu; mbụ l'ọ kwa

mu pfuru opfu-a.
 Ee! Ọ kwa mu kuru iya oku.
 Ọ bụru mu e-duru iya bya;
   l'ọ mee iphe,
   ọ byaru ememe meghaa.
 16 “Unu kpìritaru mu ntse
   bya angabẹ nchì l'iphe-a.
 E -shikpọ lẹ mbụlembu,
   mu shi pfuta opfu bẹ
   mu teke epfuswee opfu
   lẹ mpya.
 Teke o mekpọoru lẹ mbụ
   bẹ mu nọepfo l'ẹka
   ono.”
 Nta-a bẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu;
   yẹle Unme nkiya;
   yewaru mu gẹ mu bya.
 17 Wakwa iphe,
   Chipfu epfu baa;
   mbụ onye agbafutaje ngu
   nụ ono, bụ Onye Nsọ
   kẹ ndu Ízurelu.
 Ọ sụru: Ọ kwa mu bụ Chipfu,
   bụ Chileke ngu;
   onye bụ iya ezije ngu iphe,
   a-karụ ngu lẹ ree;
   bya abụru onye anọduje
   aturu ngu ẹka l'uzo,
   ii-nọdu eshi.
 18 “Ọme ị ngaberu nchì mee
   iphe, mu sụru g'e mee;
   ẹhu-guu gege anọduepho
   asọru ngu gborogboro
   gẹ mini asọ asoso.
 Apfubekoto ngu atụ kpereree
   g'akpara-mini, atụ
   l'eze-enyimu.
 19 Oshilokpa ngu gege adụ
   igwerigwe g'ẹja,
   nọ l'alị.
 Ụnwegirima ngu abụru aguta
   aguta g'unwu akpuru
   ereshi.
 Ẹpha phẹ ta abyadu achihu
   achihu;
   ophu a byadu emebyishi
   phẹ emebyishi
   l'iphu mu.”
 20 Unu shikwa lẹ Bábilonu
   kwafu!
 Unu gbakwaa ọso gbalaaru
   ndu Bábilonu!

Unu t̄a okoo gude pfua
 ya g'a n̄uma-dzuru!
 Unu zia nzi g'o rwua ẹka
 igwe beru al̄i beru!
 Iphe, unu e-pfu b̄u l̄e Chipfu
 gbatawaru ndu-ozi iya
 ono,
 b̄u ndu Jiékọpu.
 21 Ẹgu-mini ta aḡukwaru ph̄e
 teke o duru ph̄e ghaa echięgu;
 mb̄u l'o meru;
 mini shi l'agbara-mkpuma
 asoshiru ph̄e.
 O gbajaru agbara-mkpuma;
 mini wata asoshi.
 22 "Ndu ẹjo-iphe b̄e ẹhu ta
 adujekwa guu."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 b̄u ono.

49

Onye-ozi k̄e Chipfu

1 Unu ngaberu mu nchi
 unub̄e ndu bukube
 eze-ęnyimu!
 Unu n̄umakpodapho iphe-a
 unub̄e ọha, bu l'ẹka d̄u
 ęnya!
 Chipfu vukwaru ọzo kua
 mu t̄eme a nw̄ua mu.
 O buro teke mu n̄okwadu
 l'ẹpho ne mu b̄e
 o kuru mu ẹpha.
 2 O meru ọnu mu;
 ọ n̄odu at̄su nk̄o g'ogu-echi,
 a bar̄u ababa;
 bya eworu mu domia l'ime
 ọbochi-ẹka iya.
 O meru mu; mu d̄u g'apf̄u,
 a rwacharu arwacha;
 bya eworu mu s̄u-chia l'iphe,
 ooyeje apf̄u iya.
 3 O s̄u mu: "I bukwa onye-ozi
 mu ḡube Ízurelu.
 Onye b̄u ngu b̄e mu e-gude
 goshi ḡe mu d̄u-be
 biribiri."
 4 Mb̄edua s̄ukwanu:
 "Mu seakwaru akanya
 ọla-l'iswi.
 Mu sw̄ishierupho ike mu
 k'iphoro l'iphe,
 b̄u iphe-mman̄u.

Ọle ọ bụ; iphe, rwuberu mu
nụ bụ l'ẹka Chipfu
bẹ ọ dụ.

Tẹme obunggo mu bụru
Chileke mu gude iya.”

⁵ O be nta-a Chipfu,
bụ onye ono,
meru mu ọ teke mu
nọ l'ẹpho;
gẹ mu bụru onye-ozí iya;
sụ:

“Duphutaru mu ụnwu Jíékọpu
azu.

Chíkobe ụnwu Ízurelu
chítaru mu.”

Kẹle mu bụ onye aakwabe
ùbvù l'ẹnya kẹ Chipfu;
tẹme ọ bụru Chileke
mu bụ ike nkemu.

⁶ Oo ya bụ; ọ sụ:
“Ọ tọ bụlekwa g'ì bụru
onye ejeru mu ozí
duphutaru mu ipfu ipfu
ụnwu Jíékọpu azụ;
wafua g'ì dulatakwaru
mu phọ ndu kẹ Ízurelu,
bụ nwa ndu ọphu mu
doberu bẹ ì nọ-doru.

Mu e-mekwa ngu phọ
g'ì bụru ìphóró,
duru ndu
abudu ndu Jiuda;
k'ọphu ii-me gẹ ndzọta mu
rwua ẹka igwe beru
alì beru.”

⁷ Wakwaphọ iphe, Chipfu epfu;
mbụ onye ono,
bụ onye agbafutaje anyi;
bya aburu Onye Nso
kẹ ndu Ízurelu.

Oopfu iya anụ onye ono,
ọhamoha jikaru ajika;
akpo-yiru iya ukuvu ono;
mbụ onye ono,
bụ onye-ozí kẹ ndu-ishi.
Waa iphe oopfu baa:

“Ndu eze e-mechakwaa
huma ngu wụ-lihu.

Ndu-ishi a-huma ngu
phozeru ngu.”

Ọ bụru onye e-me iya nụ
bụ Chipfu; onye ono,

apfushije ike l'iphe,
o pfuru;
mbụ Onye nsọ kẹ ndu
Ízurelu,
bụ onye họtaru ngu nụ.

Edophu Ízurelu azụ l'ọnodu iya

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu:

Ọo teke mu a-wata eme
eze-iphe-oma bẹ mu a-za
ngu ẹnu.

Ọ buru mbọku,
mu a-wata adzọta
nemadzu bẹ mu e-yeru
ngu ẹka.

Mu a-kwakọbe ngu mee ngu
g'ị buru iphe,
mu lẹ ndiphe e-gude gbaa
ndzu;
g'i dophu alị ono azụ
l'ọnodu iya;
mee g'ephe keta okiphe ono,
shi dabyiru iphoro
onoya.

⁹ Mbụ-a; g'ị sụ ndu ono,
a kpuru lẹ ndzu ono
g'ephe futa;
l'ị sukwapho ndu nọ
l'ochii g'ephe nweru
onwophẹ.

Ephe adu g'unwu-aturu,
doru ata nri l'aguga gbororo;
humachaa nri l'úbvú úbvú,
dugbaa kpokoro
kpokoro kpokoro.

¹⁰ Egu nri ta abyadu agu pẹ;
ophu egu mini agudu
pẹ; ophu okpomoku,
shi l'echiegu;
ozoo ophu shi
l'enyawu ekpoedu
pẹ.

Ọ buru onye aphuru pẹ
obu-imemini a-nodu
edu pẹ duru pẹ
shita aguga mini,
asọ asoso.

¹¹ “Mu e-me g'úbvú úbvú,
mu nweru buchaaru
gbororo.

L'aabya atua iphe,
bụ oji mu mkpoli l'ọoha
l'eli l'eli.

- 12 Lekwa; ephe e-shigbakwa
 ẹka dụ ẹnya.
 O dụru ndu ophu e-shi
 l'isheli;
 ndu eshi l'uzo ẹnyanwu-adada;
 dụru ndu ophu e-shichaa
 ụzo alị Asụwanu.”
- 13 Unube imigwe l'ophu;
 unu rwua okwe!
 Gube eliphe; tenaa ẹswa!
 Unube úbvú úbvú;
 unu watanụ agụ ebvu!
 Noo kele Chipfu watawarụ
 adụ ndibe iya obu.
 Teme o buru ndibe iya ono,
 shi eje iphe-ẹhuka ono
 be oo-phuru obu-imemini.
- 14 Obenu le Zayonu sụru:
 “Chipfu gbadoakwaru
 mu.
 Nnajiuphu mu zohaakwaru
 mu.”
- 15 Ne; ?oozohaje nwa, angụ iya
 era l'obu;
 mbụ ke g'o to phuru nwa,
 bu iya nwuru iya
 obu-imemini?
 O -jekpooonu azoha be
 oo-zohakwaa;
 obenu le mbedua ta
 azohadu ngu!
- 16 Tii ledu; mu deakwaru ephe
 ngu g'uri l'obochi-eka
 mu;
 ophu mu azohajedu igbulọ
 ngu ono azoha.
- 17 “Unwu ngu alwaakwa
 egwegwa.
 Ndu ono, shi mee ngu;
 i buru ochobu ono no
 alufuwaa.
- 18 Palinaa ẹnya ngu imeli
 lephee mgburugburu!
 Unwu ngu g'ephe ha
 anokoakwa alwapfuta
 ngu.
 Wakwa iphe, mube Chipfu
 epfu baa:
 Eshinu mu no ndzu ge mu no
 iya-a be ii-mechaa yee
 phe g'ephe hakota g'onye
 yeru uwe.
 Mbụ l'ii-gude phe kwaa
 ngwa ge ngwa nwanyi,

- aabya alụ k'òphúú.
 19 A makwaru-a l'e shi
 mebyishia ngu tọgbo
 ngu ị buru ochobu;
 alị ngu dabyiru iphoro.
 Nta-a bẹ ị tị sukpoedunu
 ndibe ngu ebubu.
 Teme ndu ono,
 shi mebyishia ngu nụ
 ono nọdu ngu
 ụzenya.
- 20 Ụnwegirima, a nwuru teke
 ono,
 iije iphe-ẹhuka ono
 e-mechakwaphọ pfua
 l'ị numa ị nchị ngu sụ:
 Ẹka-a paakwaru anyi
 nwanshị ebubu;
 chọbanaaru anyi alị
 ẹka anyi e-buru!
- 21 Noo teke ii-pfu l'okpoma
 ngu sụ:
 'Bụ onye nwụshiru mu ikpoto
 unwegirima ọwa-a?
 Mu shi eje iphe-ẹhuka;
 teme ọphu mu atụdu ime.
 Mbụ ị mu shi buru onye
 a jikaru ajika;
 a bya akpua mu ị ndzụ
 laa alị ndu ọhozo.
 ?Bụkwanu onye
 hefutaru mu unwegirima
 ọwa-a?
 Ị mụbe onye e shi haa;
 mu nọdu nkinyi mu.
 ?Igwerigwe ndu ọwa-a
 shihunu awe?' "
- 22 Wakwa, iphe Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu baa:
 "Lenu; mu e-pheru
 ọhamoha ẹka.
 Mu e-woru ẹkwa-ọhubama
 mu paliaru ọhamoha.
 Ẹphe egude ẹka phe
 kulataru ngu unwu ngu
 unwoke;
 kwọru unwada ngu
 l'ukuvu kwọataru ngu.
- 23 Ndu eze a-buru nna,
 ehe ngu nụ.
 Ndu eze-nwanyị aburu ne,
 ehe ngu nụ.
 Ẹphe a-nọdu ephozeru ngu;

bubechaa iphu l'ali.
 Èphe erichachaa urwuku,
 dụ ngu l'òkpa.
 Noo teke ìi-maru l'òo mu
 bụ Chipfu;
 lẹ ndu ẹnya dụ l'ẹka mu
 nọ bẹ iphere te emedu.”
 24 ?Aa-nata ndu dụ ike
 l'ògu iphe, ẹphe kwaru
 l'òkwata ọo?
 Tọo ?aanafu ndu iwashi ndu
 ẹphe kpuru lẹ ndzu?
 25 Obenu lẹ-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:
 “Ee! Ndu a kpuru lẹ ndzu bẹ
 aa-nafu l'ẹka ndu ike
 dụ l'ògu!
 Teme l'a nata ndu iwashi iphe,
 ẹphe kwaru l'òkwata.
 Oke ndu etso ngu ọgu bẹ
 mu e-tso ọgu.
 Mu adzoo unwu ngu ndzu.
 26 Ndu emekpa ngu ẹhu bẹ mu
 e-me g'ẹphe taa anu
 onwophe.
 Èphe angua mee onwophe jasụ
 l'òotsuahaa phe gẹ mee.
 Noo teke nemadzụ l'ophu
 a-maru lẹ mbẹdua,
 bụ Chipfu bụ onye adzoje
 ngu nụ;
 bya aburu onye agbatajẹ
 ngu nụ;
 bya aburu Okalibe
 kẹ Jiékọpu.”

50

1 Wakwa iphe, Chipfu
 epfu:
 ?Denu ẹkwo, mu deru nụ ne
 unu gude chifu iya-a?
 Tọo ?bụ ndu mu ji ụgwo onye
 ole bẹ mu woru unu
 ree?
 O kwa iphe-ẹji unu kpataru
 iphe,
 mu gude woru unu ree.
 O bụru ẹjo-ememe,
 unu eme meru g'o gude
 a chifu ne unu.
 2 Teke mu byaru; ?bụ gunu
 meru g'o gude ophu o
 dudu onye nọ l'ẹka

ono?
 Teke mu shi eku oku;
   ?bụ ụ́nu meru g'ò gude
   ọ́phu ọ́ dudu onye zaru
   enu?
 ?Bụ ẹ́ka paru mu mkpuruoku
   ke ụ́ mu ta agbata
   unu to?
 ?Bụ ike anafuta unu ta adudu
   mu to?
 Ọ́ kwa mba mmanu be mu
   abajẹ;
   mini atahu l'eze-enyimu.
 Mu eworu oma nggele mee;
   l'ọ́ buru echiegu.
 Ema, shi du iya nu ereshihu
   kele mini ta adudu
   iya.
 Egu mini eworu phe
   gu-gbushia.
 3 Akpaminigwe be mu eyeje
   uwe, bu iya bu ochii.
 Mu nodu achieje iya
   uwe-aphu g'ò kpuchije
   onwiya.
 4 Nnajiuphu, bu Chipfu
   nuwaru mu ire ndu nwuru
   ekwo ụ́ mu maru opfu,
   mu e-pfufe g'ike du ndu
   ike bvuru.
 Ookuteje mu l'utsu g'utsu;
   l'ọ́ bya emee mu echilibe
   nchi ngabe g'onye eezi
   iphe.
 5 Nnajiuphu, bu Chipfu
   ghebechaekwarupho
   nchi mu onu;
   ophu mu ekwefujeduru iya ike;
   ophu mu aladu
   azu azu.
 6 Mu woru okpurukpu mu
   doberu ndu echi mu
   iphe;
   bya eworu agba mu doberu
   ndu pheshiru mu
   eji-agba.
 Ophu mu ewohaduru iphu
   mu g'a ta chi mu
   ochi ophu a gbụ mu
   iya onu-mini.
 7 Eshinu Nnajiuphu, bu Chipfu
   eyejeru mu eka
   be ọ́ to dudu iphere,

byaru eme mu nù.
 Ọ bụru iphe ono meru g'o
 gude mu woru iphu
 mu kpọo gbengu gẹ
 mkpuma;
 tẹme o doo mu ẹnya
 l'iphere tee medu mu.
 8 Onye aharu mu enge
 nọ mu ntse.
 ?Bụ onye sụru g'ọobyā
 agụaharu mu iphe,
 mu meru?
 G'anyi pfunuru dogba iya!
 ?Bụ onye bụ onye ọbu,
 epfu iphe,
 ọ sụru lẹ mu meru ọbu?
 G'onye ọbu byanu apfuru
 mu l'iphu pfua ya!
 9 Ọ kwa Nnajiuphu,
 bụ Chipfu bụ onye eyejeru
 mu ẹka.
 ?Bụ onye bụ onye ọbu,
 l'a-bya mu anma
 ikpe-ọnwu?
 Ndu ọbu a-tuko kahụ g'uwe;
 ọ bụru mkpu a-takashị phẹ.
 10 ?Bụ onye l'echilabọ unu
 atsu Chipfu ebvu;
 tẹme ọ nọdu emeje iphe,
 onye-ozī Chipfu sụru
 g'e meje?
 Mbụ-a; g'onye eje ije l'ọchii;
 mbụ onye enwedu ìphóró,
 e gude aphụ ụzo;
 g'onye ono kpọru obu
 ye l'ẹpha Chipfu!
 G'onye ono chiru upfu kwẹ
 lẹ Chileke iya!
 11 Obenu nta-a; iphe,
 bụ g'unu ha bụru ndu
 aphụ-nwu ọku;
 mbụ unubẹ ndu nwuru
 ọku yegbaa l'orọku parụ;
 unu jenu;
 unu gude ìphóró ọku unu
 je ije!
 Unu gude orọku,
 unu nwuru ọku ye;
 ọ nọdu enwu;
 je ije!
 Iphe, unu a-nata l'ẹka
 mu bukwa l'ọo l'eje

iphe-ẹhuka
bẹ unu a-nọduepho!

51

Aa-dzọta Zayọnu ojejoje

- ¹ “Unu ngaberu mu nchi;
unubẹ ndu eme g'unu
buru ndu pfuberekoto;
mbụ unubẹ ndu acho
Chipfu.
G'ẹnya unu dukwa
l'agbara-mkpuma ono,
bụ ẹka a kụkpofutaru
unu ono;
mbụ ẹ wukirima ẹka ono,
e bvutaru unu ono!
- ² Mbụ-a; g'ẹnya unu dukwa
ẹ Ẹbirihamu, bụ nna unu!
Wafu ẹ Sera; onye bụ iya
tsuru ime unu!
Teke mu kuru iya bukwa
onye lanu bẹ o shi buru.
Mu bya ekebe iya l'oma
bya emee ya;
ọ dụ igwerigwe.
- ³ Chipfu te nwedu iphe,
e-me g'ọ tọ dụ Zayọnu obu;
bya egude obu-imemini
lee ẹnya l'iswi,
yiru iya nụ.
Alị iya ono, shi buwaru
echiegu ono bẹ oo-me
g'ọ dụ gẹ Ẹdenu.
Alị iya ono, dabyiru iphoro
ono adu gẹ mgbabu
Chipfu onoya.
Noo teke ẹhu a-wata iya
atsotso;
l'ọowata ete ẹswa;
l'ọ keleahaa ekele;
gụahaa ebvu.
- ⁴ Unu ngabekpodaaru mu pho
nchi; ndibe mu!
Unu nụmakpodapho iphe,
mu epfu;
unubẹ oha mu!
Mu a-tukwaru unu ekemu;
mbụ l'ikpe, pfuru oto ono,
mu ekpeje ono
a-bukwaru iphóró,
duru ohamoha.
- ⁵ Mu a-nafuta unu ẹgwegwa.

Mbụ lẹ mu abyaakwa unu
adzọta.

Ọ buru ẹka mu bẹ mu
e-gude kpee ọhamoha
ikpe.

Ndu bukube eze-onyimu
bụ mu bẹ ẹphe a-nọdu
ele ọnya l'ẹka.

Tẹme ẹphe anọdu kwabẹ;
ele ọnya g'ẹphe maru iphe,
mu e-me l'ẹka.

⁶ Unu palinaa ọnya unu
lee l'imeli!

Unu lenaa ọnya l'eliphe-a!
Igwe e-mechakwaa chihu
g'ẹnwuru-ọku.

Eliphe-a l'ophu anwachaa
anwacha g'uwe.

Ndu bu iya nụ anwushihu
g'ijiji.

Obenu lẹ ndzọta nkemu
a-dụ ojejoje.

Apfubekoto nkemu taa dadu
adada.

⁷ Unu nụmakpodapho iphe,
mu epfu;
unubẹ ndu maru iphe,
pfuru nhamunha;
mbụ unubẹ ndu ekemu
mu dụ l'okpoma!

Unu ba atsujekwa ebvu
l'okonu, nemadzụ akọ unu;
ọphu iphu, oophu unu
eyejekwa unu ebvu;

⁸ kẹle nsụ e-mecha sukashia
phẹ g'uwe.

Ẹka-alị atakashia phẹ g'ukpo.

Obenu l'apfubekoto nkemu
a-nọ jasụ l'ojejoje.

Ndzọta nkemu a-nọo shi
l'ogbo sweru ogbo."

⁹ Tehunu etehu! Tehu etehu
yena onwongu
okpehu g'uwe;
gube oshi-ẹka kẹ Chipfu!

Tehunu etehu dụ g'i shi
adujehewaa teke k'azụ;
mbụ l'ogbo teke ndiche.

?Tọ bunaa ngu-a bụ onye
gbubushiru Réhabu
mkpirikpu mkpirikpu;
mbụ gube onye mekaru ejo
nwanu-egbudu ono

iphe?

10 ?Tọ bụnaa ngu-a bụ onye ono,
meru eze-enyimu;
ọ tahu;
mbụ mee; mini,
nọ l'ogbu-enyimu tahu;
i woru gbororo togbo l'oma
ohulohu enyimu
k'ophu ndu ono,
a gbafutaru ono wughataru?

11 Oo ya bụ ge ndu ono,
a gbataru ono alwa.
Epe aguru ebvu bahu le
Zayonu.

Ehu-utso ojejeje aburu
okpulishi,
ephe e-kpuru.

Ete eswa; yele ehu-utso
asopyabe phe
asopyabe.

Agụ aphụ; yele atsụ ude
e-gude oso ghata.

12 "O kwa mbedua;
mbụ mbedua gededede
bụ onye eyeru unu
okpukpu-ike.

?Bụ ole be bụ ke g'unu nodu
atsụ nemadzụ mmanụ
ebvu;
mbụ nwa ndiphe,
bụ iphe yee ya gba nanu
bụ eswa;
13 ke g'unu zohaa Chipfu,
bụ onye meru unu;
bya aburu iya bụ onye
tosaru eligwe;
ọ dabyiru;
bya aburu iya turu
okpa mgboko l'ophu;
ke ge ndzụ rwutaje
unu tekenteke egube ono;
opfu l'onye eme unu
ewere be ehu egbu
oke egbu;
mbụ onye bụ iphe,
o shiberu ite iya bụ g'o
mebyia unu?

Kele-a; ?deni oke ehu-egbu
onye obu,
eme unu ewere obu?

14 Ndu ono, a turu mkporo
ono l'e-me egwegwa

k'ophu ee-me g'ephe
 nweru onwophe;
 g'ephe ta nwuhu l'oka;
 ophu egu nri eme phe.

- 15 Kele o kwa mbedua bu
 Chipfu;
 bya aburu Chileke unu;
 mube onye abujeru:
 mu -kpakobe mini
 l'eze-enyimu;
 akpara-mini iya asua ekiri.

Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike
 bu epha mu.

- 16 Mu woakwaru opfu
 mu ye unu l'onu;
 bya egude obochi-eka mu
 kpuchia unu.

Mbu mube onye ono,
 bu mu dobegbaaru igwe
 l'oru iya;
 bya aburu mu turu okpa
 mgboko l'ophu;
 teme o buru mu suru ndu
 Zayonu-a: 'Unu buakwaa
 ndibe mu.' "

Okoro k'oke ehu-eghu Chipfu

- 17 Tehu etehu! Tehu etehu!
 Gbalihu agbalihu gube
 Jierusalemu;
 mbu gube onye ono,
 shiwaa l'eka Chipfu
 nata okoro k'oke
 ehu-eghu iya ngua;
 mbu gube onye pataru
 ipoti mee,
 emeje ge nemadzu kpoo
 galagala ngua;
 ngua urwuku urwuku iya.

- 18 Lime ikpoto unwu ono,
 o nwushiru ono ta
 adudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu
 letaru iya enya.

L'ikpoto unwu ono,
 o metaru ono be o to
 dudu me nanu setaru
 iya l'eka.

- 19 Mkpamehu-a uzi labo-a
 dapfutawaru ngu;
 le babu l'o duru onye
 dua ngu obu.

Ọla-l'iswi yẹle mgbu-ọnwu;
 ọkpa-nri yẹle ogu-echi;
 mbụ-a;
 ?bụ onye a-suje ngu
 gberuma?

20 Ụnwu ngu kurwuwaru ẹnya.

Ẹphe dabyigbaaru l'ishi
 gbororo gẹ mgbada,
 kolahuru l'ugbu.

Iphe, zuru phe gburumu
 pfiurii bụ oke
 ẹhu-eghu kẹ Chipfu;
 yẹle aba mba kẹ
 Chileke ngu.

21 Ọo ya bụ lẹ-a;
 nụmakpodapho iphe-a;
 gube onye ono,
 eemekpa ẹhu;
 mbụ onye e meru;
 ọ nọdu akpọ garigari
 l'ẹbe ọ ngu mee;

22 Wakwa iphe, Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu baa;
 mbụ Chileke ngu;
 onye ono,
 agbajeru ndibe iya ọdzori
 ono.

Ọ sọru: "Tii ledu;
 mu nafuakwaru ngu
 okoro ono l'ẹka bụ
 ọphu meru;
 ị nọdu akpọ garigari.

Oke ẹhu-eghu mu ono,
 dụ l'ipoti ono bẹ ị tii
 nguedu.

23 Mu e-woru iya pẹ ndu ono,
 anụ ngu aphụ ono,
 bụ ndu ono, sọru ngu-a:
 'Dabyiru kpube iphu l'alị;
 g'anyi bya eswee ngu
 godogodogodo!'

I woru okpurukpu ngu
 mee alị; mbụ mee ya;
 ọ dụ gẹ gbororo,
 nemadzụ eshi."

52

1 Tehu etehu! Tehu etehu;
 gube Zayonu!

Yenaa onwongu ọkpehu
 g'uwe!

Yenaa uwe ngu ono,
 emeje ngu g'ị dụ biribiri

l'ènya onoya;
 gùbe Jierúsalemù,
 bù mkpùkpu ono,
 dù nsò ono.

Ndu ebuduru úbvù;
 èphe lè ndu ono,
 àasò nsò ono taa
 bahùbaekwa l'ime ngu
 ọzo baa.

² Gbalihu agbalihu!
 Jìshia urwuku, dù ngu l'èhu!
 Nòdu anọ; gùbe Jierúsalemù!
 Tùkufu onwongu ègbirigba,
 a tùru ngu l'olu;
 gùbe ada Zayọnu ono,
 a kpùru lè ndzù ono!

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “E shi ree unu erere; ọphu a nataduru aswa unu. Nta-a bẹ e tee gudekwanu okpoga agbata unu.” ⁴ Kẹle-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu: “Lẹ mbụ bẹ ndibe mu shi laa alì Ijiputu je eburu. Tẹme ndu Asiriya bù-wokwadua bẹ èphe shi emekpa phẹ èhu.”

⁵ Wakwa iphe, Chipfu aji baa: “A -bya lẹ kẹ nta-a; ?ọwa-a bụhunu ole? Kẹle ndibe mu bẹ a kpùtaru kẹ mmanu. Tẹme ndu-ishi phẹ gude phẹ eme iphe-ochi.” Nokwa olu Chipfu. “Tẹme mkpùrumkpuru bẹ eepfubyishiẹpho ẹpha mu shi l'ùtsu jasù nchi ejihu. ⁶ Ọo ya bù lẹ ndibe mu a-maru ẹpha mu. Mbụ l'o -be mbọku ono bẹ èphe a-maru l'ọo mbẹdua pfuhawaru iya tẹme ọ nwuje. Ee! Ọo mbẹdua!”

⁷ Lenu g'ọoma l'eli úbvù ono;
 mbụ ọkpa ndu eje abya ezi
 ozi-ọma;
 ndu ezi ozi nchị-adu-doo;
 ndu nzi, èphe gude abya dù ree;
 ndu byaru ezi ozi kẹ ndzọta;
 ndu asuje Zayọnu-a:

“Ọ kwa Chileke ngu bụ eze!”

⁸ Ngabẹkpodapho nchị!
 Ndu nche ngu wolikwaru
 olu phẹ ewoli.
 Èphe tukurù erwu okwe;
 kẹle èphe e-gude ẹnya
 hùma Chipfu teke ọo-nọdu
 alwa Zayọnu.

⁹ Unu tuko wata ebvu ẹhu-ùtso
 mgbo lanu;
 unubẹ mkpọkpo iphe,
 tukurù lẹ Jierúsalemù;
 kẹle Chipfu dụwaru
 ndibe iya obu.

Ọ gbatawaru Jierúsalemù.

¹⁰ Chipfu a-gbabe onwiya ẹka
 ọto l'iphu ọhamoha l'ophu;
 mbụ ẹka iya ono, dù nsò ono;
 k'ọphu aa-humachaa gẹ

Chileke anyi e-gude dzọta
ndibe iya jasụ l'ẹka igwe
beru alì beru.

- 11 Unu tųgbua! Unu tųgbua!
Unu lųfu l'ẹka ono!
Unu te edenyikwa ẹka l'iphe,
aaso nsọ!
Unu shikwa l'ẹka ẹphe
nọ futa!
Unu bukwaru ndu dųebe ree;
unubẹ ndu ono,
apajeru iphe kẹ Chipfu,
bugbaa iphe, dųgbaa iche
iche!
12 Ọle unu ta alakwa
gburugburu;
ọphu unu agbakwa
phuphuphu ala;
kẹle Chipfu e-vuru unu
ųzo eje.
Mbụ l'ọo Chileke kẹ ndu
Ízurelu l'a-buru onye
e-kperu unu azụ.

*Eje iphe-ẹhuka yele ọdu-biribiri
k'onye-ozì Chipfu ono*

- 13 “Lekwa; onye-ozì mu
e-mekwa umere onye
maru iphe.
Aa-pali iya eli;
wolia ya epherekerephe;
shi nno kutsee ya.
14 G'o gude gbaa ųgbugba meru;
ẹkpa-oyi nwụa ndu dų
igwerigwe l'ẹhu g'ẹphe
humaru iya.
Ọ gbachihucharu nchi
ẹgube adụdu onye
gbachihujewaru iya nų;
ọphu ọ dųkpodaa gẹ nemadų
ililekpọo.
15 Nokwaphọ g'ọo-dų-dzuru ọha,
dų igwerigwe biribiri.
Mbụ lẹ ndu eze bẹ ọo-kpọ
ọnu opfu;
kẹle ẹphe a-huma iphe,
e pfuduru phẹ; tẹme iphe,
ẹphe anumajeduru edoo
phẹ ẹnya.”

53

- 1 ?Bụ onye kwetarụ ozi,
anyi ziru?

Tọ ọ bụ onye bẹ e meru g'ọ
maru g'ike Chipfu
habe shii?

² Kele ọ nọ iya l'iphu vua
g'oshi, rwuru irwu òphúú;
mbụ g'ogbarabvu-oshi,
gbafutaru iphe l'alị
ọkponku.

Ọ tọ madu mma;
ophu ọ dudu ùbvù
l'ènya kẹ g'ọ
gụ anyi ẹgu anọ-kube.

Mbụ l'ọ tọ dudu ugbugba,
dụ iya l'èhu, bụ iphe,
aasụ l'ọo ya meru;
ọ nọdu agụ ẹgu.

³ Ndiphe nmaru iya phulaphula
bya ajika iya.

Ọ bụ nwoke, aphụ tsọru;
bya aburu onye eje
iphe-èhuka kwọwaru èhu;
onye ndiphe abụjeru:
ẹphe -huma iya;
ẹphe aghaa iphu l'ibiya
ọzo.

Mbụ l'a nmaru iya phulaphula;
ophu ọ dudu iphe,
anyi guberu iya.

⁴ Tororo opfu bụ l'ọ jeru
iphe-èhuka, anyi gege
eje;
bya evuta aphụ gege
atsọru anyi.

Anyi gbẹ dobesu l'ọo Chileke
echi iya iphe;
l'ọo ya chitsuru iya;
anụ iya aphụ.

⁵ Obenu l'e mekaru iya iphe;
kele anyi mesweru.

Mbụ l'e tsuru iya pyaapya;
kele anyi meru ẹjo-iphe.

Aphụ, a nuru iya mecharu
mee;
èhu bya adu anyi guu.

Teme ọ buru ónyá,
e chibashiru iya bẹ e
gude eme g'èhu dụ
anyi ike.

⁶ G'anyi hakota
kpaphuhuakwaru
akpaphuhu g'aturu.

G'anyi ha l'onye l'onye

ghawarụ iphu eshi ụzo
 ọphu dụ iya ree.
 Ọle Chipfu woru ẹjo-iphe
 anyi l'ọphu woru
 tụ-kobe iya l'ishi.
 7 “A kpapayarụ iya ishi bya
 emekpaa ya ẹhu;
 ọphu ọ saduru ọnu pfua
 ọpfu.
 A kpụtaru iya g'onye kpụ
 nwaturu eje aphụphu.
 Ọ nọduepho nggujinguji
 g'aturu,
 nọ l'iphu ndu ebushi iya
 ẹji.
 8 E meru iya mkpawere;
 bya ekpee ya mpfụ-gbu;
 kpuru iya je emegbua.
 A -bya l'ogbo kẹ teke nkiya;
 ?bụkwanu onye
 kpakwanuru ishi?
 Kẹle e meru iya;
 ọ chihu l'alị ndu dzụ
 ndzụ.
 Ọ bụru emeswe,
 ndibe mu mesweru bẹ e
 gude chia ya iphe.
 9 E doberu iya ilu l'ẹka eelije
 ndu ẹjo-iphe.
 Ọ nwuhu; e lia ya l'ilu
 oke amadu;
 ọle o to wejedururu iwashi;
 ọphu ntuphu-ire adujedururu
 iya l'ọnu.”
 10 “Obenu l'ọo Chipfu bẹ ọ bu
 uche iya g'o gwee ya
 arakabya ono;
 mee ya g'o jee iphe-ẹhuka
 ono.
 Teme Chipfu bya eworu
 ndzụ iya mee iphe
 ngweja-apfụ-ugwo.
 Ọo-mecha hụma ụnwu
 nwanwa iya;
 bya anọdu ndzụ ogologo.
 L'ọ bụru l'ẹka iya bẹ aa-gbẹ
 eme uche Chipfu
 emeshi iya ike.
 11 O -jehaa iphe-ẹhuka ono;
 l'ọ bya ahuma ìphóró
 kẹ ndzụ;
 ono abya eji iya ẹpho.

Ọ bụru amaru ono,
     onye ono, pfuberekoto,
     ejeru mu ozi a-maru
     iya ono l'e-me gẹ ndu
     dụ igwerigwe bụru
     ndu aa-gụ lẹ ndu
     pfuberekoto
 Yẹbedua evutakwanụ
     ẹjo-ememe, ẹphe meru.
 12 Ọo ya bụ lẹ mu a-hẹ iya oke,
     a hẹru ndu oke amadụ.
 Ọ bụru ẹphe lẹ ndu dụ ike
     l'ọgu l'e-ke iphe,
     a kwataru l'okwata;
     noo kele ọ mịru ẹnya
     lẹ ndzụ iya nwuhu;
     tẹme a gụru iya yeru
     ndu ẹjo-iphe;
     kele o vutaru iphe-ẹji
     ndu dụ igwerigwe;
     tẹme ọ rwochiru ndu
     ẹjo-ememe arwọrwo."

54

Obu, Chipfu yeru Jierúsalem

1 "Gua ebvu; gube nwanyi,
     ta atsudu ime!
 Mbụ gube onye teke
     ezedaswee nwa.
 Chikpota ebvu!
 Rwua gerwugerwu;
     mbụ gube onye ono,
     ime teke emeswee ono;
     kele unwu gube nwanyi,
     dabyiru mgbegere
     a-kakwa shii eme
     l'unwu nwanyi alu ji."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 2 Phoribekwaru ulo-ekwa,
     i bu ebubu g'ọ ka ọsa!
 Mee g'ekwa, e gude mee
     ulo ngu obu ha
     phalaphala;
     ba lo-phukwa iya azu!
 Mekwaa g'eri iya kabaa
     ogologo!
 Mekwaa g'abara iya kabaa
     anguru anguru!
 3 Noo kele ii-mechaa jaa àjàjà
     buru laa l'ekutara
     buru laa l'ekicha.
 Awa ngu phe l'a-naphuchaa

ohamoha ono azụ;
 je ebuchishichaa mkpụkpu
 p̄h̄e ono,
 bụgbaa ochobu ono.
⁴ Ḡe ndzụ ba agụkwa ngu!
 E tee mekwa ngu
 iphe-iph̄ere.
 Ḡe ndzụ ba agụkwa ngu
 k'a n̄onyaa e kpua
 ngu iphu l̄e ntụ!
 K̄ēle a ta abyadụ eme
 ngu iphe-iph̄ere.
 Ii-mecha z̄ohachaa iphere
 ono,
 meru ngu teke ị bụ
 ọgbolanu ono;
 ọphu ị byadu anyatabaa
 mkpatsu aphụ,
 d̄ụ l'abụ onye ji iya
 nwuhuru;
⁵ k̄ēle ọo onye ono meru ngu
 n̄ụ ono bụ ji, alụ ngu n̄ụ.
 Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kak̄ota-Ike
 bụ ẹpha iya.
 Ọ kwa Onye nsọ k̄e ndu
 Ízurēlu ono bụ onye
 gbatarụ ngu n̄ụ.
 Iphe, eekuje iya bụ Chileke
 k̄e mgboko l'ophu.
⁶ “K̄ēle Chipfu ono e-kuphu
 ngu azụ;
 g'ị bụ nwanyi, aalụ alulu,
 a t̄ogboru mgbegere;
 ọphu obu ad̄udu iya ree;
 mbụ nwanyi,
 a l̄uru teke ọ bụ nwata;
 ji iya parụ iya haa.”
 Nokwa iphe, Chileke ngu epfu.
⁷ “Mu harụ ngu kp̄oo nw̄upfu
 nwansh̄ii;
 ọle mu a-ph̄ukwanuru ngu
 eze obu-imemini gude
 duphuta ngu azụ.
⁸ Ẹhu ghuru mu eghu nwansh̄ii.
 Mu woru iphu mu
 domiaru ngu kp̄oo
 nw̄upfu nwansh̄ii.
 Obenu l̄e mu e-ye ngu obu
 ojejoje gude ph̄aru
 ngu obu-imemini.”
 Nokwa iphe, oopfu;

mbụ Chipfu,
bụkwapho onye agbafutaje
ngu.

- 9 “L'èhu nkemu bẹ ọwa-a
dụkwaa gẹ teke kẹ
Nuwa,
bụ teke mu riru nte sụ l'utso,
dụ teke ono taa dūbaedu
lẹ mgboko ọzobaa.

Nta-a bẹ mu riwaru nte sụ
l'èhu tee ghubaedu mu
eghu l'opfu èhu ngu;
ọphu mu ababaeduru
ngu mba ọzo.

- 10 O -betakpọ úbvú l'ophu
nmakọta jijijijii;
a pashia obvu obvu,
l'èka ephe nọgbaa;
bẹ n-yemobu ojejeje ono,
mu yeru ngu ono ta
aphongakwa aphonga;
ọphu ọgbandzu
èhu-guu nkemu ono
egbukahukwa egbukahu.”

Nokwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu ono,
aphuru ngu obu-imemini
ono.

- 11 Gube mkpukpu ono,
eje iphe-ehuka ono,
oke pherephere enwunga;
ọphu ọ dudu onye
agbaru ngu mkpu;
mu e-gude mkpuma,
amashi mma ike
kpụ-phu ngu azụ.

Mu egude mkpuma sáfàyà
tụ-phu ọkpa-ulo
igbulọ ngu azụ.

- 12 Mu e-me g'eli igbulọ
ngu ono g'ọ ha
bükotaru
mkpuma rubi.

Mu egude mkpuma,
aphu ngerengere,
gude kpua ọnu-abata
ngu;
gude mkpuma,
vu oke aswa kpukota
igbulọ ngu l'ophu.

- 13 Ụnwegirima ngu g'ephe ha
bụ mụbe Chipfu e-zi
phẹ iphe l'onwomu.

Teme unwu ngu be ehu
 a-dukpoo guu mebyi
 adudu.

14 Ee-me g'i nguru anguru l'uzo,
 pfuru oto.

O to dudu onye byaru eme
 ngu mmegbu;
 ophu o dudu iphe,
 byaru eme ngu g'i
 tsua ebvu.

Ndzu-agugu be ee-wofu
 l'eka i no je edobe uzanya;
 ophu oobyadu ngu
 ntse ililekpoo.

15 O -nweru onye tsoru ngu
 opfu;
 o to buduru mu be o
 shi l'eka.

Onye etso ngu opfu bu:
 o -mechaa l'o yeru
 ngu eka l'ali.

16 "Tii ledu; o kwa mbedua
 meru onye-uzu ono,
 anmaje eko l'icheku
 jasu l'o nwuhu oku ono;
 gude iya kpa ngwa
 ugu l'o du k'egude
 alwu ugu.

Teme o bukwarupho mbedua
 meru onye mmebyi g'o
 mebyishia iphe.

17 O to dukwa iphe,
 a kpuru g'e
 gude meka ngu iphe,
 byaru evujeru ire.

Teme iphe, bukpuo onye ebo
 ngu ibo be ire
 a-gwoje eji.

Nokwa iphe, ndu-ozu ke
 mube Chipfu eketa
 l'eka mu.

Teme o bukwarupho ono
 bu odzori;
 mu nodu agbaru phe iya."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

55

Oku, eeku ndu mini agu

1 Unu gebekwa-o! G'iphe,
 bukpuo onye mini agu
 byakwa anguta mini!
 G'onye enwedu okpoga

byakwa azua nri ria!
 G'ò byakwa agata mee;
     zuta era-eswi,
     e gudedu okpoga azu;
     ophu o dudu aswa.
 2 ?Denu g'ò gude unu nòdu
     emebyishi okpoga l'iphe,
     abudu nri;
     teme unu nòdu ese akanya
     l'iphe, tee jidu epho?
 Unu ngabekwa;
     unu ngabekpodaru mu
     pho nchi; g'unu eria iphe,
     du ree; mbu g'unu eria nri,
     kachaa aburu okpobe nri.
 3 "Unu ngabe nchi! Unu
     kpiritaru mu nu ntse!
 Unu numakpodapho
     iphe, mu epfu;
     k'ophu unu a-nòdu ndzu.
 Mu l'unu a-gbakwa ndzu
     ojeje.
 Ono buru iphe-oma, mu kweru
     Dévidi ukwe le mu
     e-meru iya;
     teme mu buru onye
     apfushije ike l'iphe,
     mu kweru ukwe iya.
 4 Lewaro; mu meakwaru iya
     g'ò buru onye a-nòdu agba
     ndiphe ekebe;
     g'ò buru iya a-buru ishi;
     me onye a-nòduje
     aturu ndiphe iphe,
     ephe e-me.
 5 Lewaro; oha, i madu ndu
     ephe bu be ii-kukwa oku;
     ephe egude oso byapfuta
     ngu;
     l'ò bukwaru oha,
     amadu ndu unu bu.
 O buru onye a-kpa iya
     nu bu Chipfu,
     bu Chileke ngu;
     mbu Onye Nso ke Izurelu;
     kele o doziwaru ngu;
     i du akpabiri."
 6 Chonaa Chipfu teke ii-huma
     iya!
 Rakua ya teke o nokwadu
     ntse!
 7 G'onye ejo-iphe haa uzo ono,
     ootso ono;

onye ọkpoma mgbashi
 ahaa ejo ọriri iya.
 G'onye ono lwapfuta Chipfu
 hụma l'ọo-phuru iya
 obu-imemini.
 Mbụ-a; g'onye ọbu lwapfuta
 Chileke anyi;
 kele ọo-guru iya nvụ
 ke mmanụ.
 8 “Ọriri mu ta abụkwa ọriri
 ngu;
 ọphu ọ bụdu g'iimeje bụ
 gẹ mu emeje.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 9 Ọ kwa g'igwe dụ-be alị
 ọnya-a; bụ g'iphe,
 mu emeje dụ-be ọnya
 l'iphe, iimeje.
 Ọ bụru g'ọriri mu dụ-be
 ọriri ngu ọnya.
 10 Ọ kwa gẹ mini;
 yele aka-mini-sunoo eshije
 l'igwe dzee;
 ọ tọ laphuhedu iya azụ;
 abụdu l'ọ gbaru mini
 l'eliphe-a;
 mee ya l'o gua egugu
 fushiaha iphe l'alị;
 k'ọphu ọo-mitaru ndu
 akọ iphe akpuru-iphe;
 tẹme ndu eri eriri enweru
 iphe, ọphe e-ri;
 11 nokwa g'opfu,
 shi mu l'ọnu dụ bụ onoya.
 Ọ tọ gbakwaru ọka
 alwaphutaru mu azụ.
 Ọ chia iphe, oo-me bụ iphe,
 bụ obu mu; mbụ mee iphe,
 mu ziru iya g'o je emee.
 12 “Unu e-gude ọhu-utso lufu;
 l'eeduta unu dufu
 l'ọhu-guu.
 Iphe, bụ ụbvú ụbvú
 aswọkobe wata agụ
 ebvu l'iphu unu.
 Nokwaphọ g'iphe,
 bụkpoo oshi,
 nọkota l'egu a-nọdu
 akukota ọka.
 13 Ọ -beta g'ogarambo fushia;
 oshi payinu efushichia.
 Ọo lashia ọphu ọbyambvu

e-fushi;
 oshi mĩturu efushichia.
 Ono a-buru iphe,
 Chipfu e-gude zaa ẹpha;
 kele ọo-buru iphe-ọhubama,
 a-du ojejoje;
 ọphu a byadu emebyi
 iya emebyi.”

56

Aa-dzotakwapho ndu ọhozo

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: “Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru ọto; kele teke mu a-dzọ nemadzọ dukwaa ntse; teme apfubekoto nkemu ta adukwa g'ọo-nọ-beru l'e kpuhaa ya goshi. ² Onye a gọru ọnu-ọma nọ bẹ bu onye eme iphe-a; mbu onye gudeshiru iya ike; onye doberu eswe-atuta-unme nsọ; ọphu ọoturwujedu iya; bya eselaje ẹka iya g'ọ tọ du ẹjo-iphe, oo-meta.”

³ G'ọ tọ dukwa onye shi eshishi bya atugbabe onwiya l'ẹhu Chipfu, a-su le Chipfu a-gufu iya le ndibe iya.

Ọphu ọ dukwa onye te eyedu ime a-su le ya bu oshi, kpohuru nkọ nọdu; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ẹhu onye te eyedu ime, bu onye ọphu edobeje eswe-atuta-unme iya nsọ; mbu onye ọphu ahataje eme iphe, du Chipfu ree; teme ọ nọdu egudeshije ogbandzu iya ẹka: ⁵ “Ọ kwa phe bẹ mu a-nu iphe nkomepha l'ime eze-ulo mu. Mu agukwaa phe pho ẹpha, l'aka l'a nwutaru unwegirima. Mu a-gu phe ẹpha, a-nọ jasọ l'ojejoje; ọphu oochihudu echihu.”

⁶ Teme ndu ono, shi eshishi ono, bu ndu woru onwophe tugbabe l'ẹhu Chipfu g'ẹphe jeeru iya ozi ono; g'ẹphe yee ẹpha Chipfu obu; teme ẹphe abakwaru iya pho ẹja ono; iphe, bu ndu ono, doberu eswe-atuta-unme nsọ; ọphu ẹphe aturwuduru iya ono; ndu ono, noshiru ike l'ogbandzu yele ẹphe ono bẹ Chipfu epfu su: ⁷ “Ọo ndu ono bẹ mu e-gude je l'eli ubvu mu ono, du nsọ ono. Mu emee g'ẹhu tsoo phe utso l'ulo, eepfuje anu mu. Ngweja-akpo-oku phe; yele ngweja ọzo, ẹphe gude abyapfuta mu bẹ a-natachaa l'oru-ngweja mu. Noo kele iphe, ee-ku ulo mu bu ulo, ohamoha a-noduje epfu anu mu.”

⁸ Nnajiuphu, bu Chipfu epfukwa su-a; mbu onye ono, aachilata ndu Izurelu ono, a kpuru le ndu ono: “Mu a-chilatabakwa ndu ọzo bya eyeru phe; a -gufukwaro ndu ọphu mu chilatawaru.”

Iphe, Chileke epfu le ndu ẹjo-iphe meru

⁹ Unu byakwa; iphe, bukpo anu, bu l'egbudu l'ọphu! Unu bya atapyashia iphe; unube anu, bu l'oswa l'ọphu! ¹⁰ Ndu nche ndu Izurelu atsukwa ishi. ẹphe ta adudu iphe, ẹphe nwutaru. ẹphe bukota nkuta, nọ nggujungguji. ẹphe ta agbodu ire. Ọ buerupho nrwo bẹ ẹphe azeshije arwo. Mbu l'iphe, aduje phe ree buepho mgbenya. ¹¹ ẹphe bu nkuta ughoro; ndu ẹpho te ejijedu ejiji. ẹphe bu ndu eche aturu; buru ndu iphe te edojedu ẹnya. G'ẹphe ha atukoje gha iphu l'uzo k'eka phe. G'ẹphe ha achọ iphe, ẹphe e-rita l'urwu. ¹² ẹphe nọdu atukoje su: “Unu bya g'anyi je agata mee! G'anyi ngua mee, atsọ atsutsu g'ọ ji anyi! Echele a-dulekwaa ge ntanu. Mbu l'oo-gbenu ka ree okpobe akaka.”

57

¹ Onye p̄fuberekoto abujeru; ọ -nwuhu; ọ tọ dudu onye oorwu l'ehu. Teke a kputaru onye obu-imemini je egbua; ọ tọ dudu onye oodo ɛnya. Iphe, te edojedu ɛnya buru l'edufu ono, e dufuru onye p̄fuberekoto ono bu g'ejo-ememe te erwu iya ɛka. ² Iphe, bukpo onye eme iphe, p̄furu ọto l'abujeru; ọ -nwuhu; l'ọ zee guu wata atuta unme.

³ Obe l'unubedua; unu byakp̄odapho l'eka-a; unube unwu ndu agba eja! Unube eri ndu eri ogori yele ndu agba ukpara ono! ⁴ ?Bu onye be unu gude eme iphe ọchi? ?Bu onye be unu aphushiru ugbonu ahashiru ire? Unu bukwa unwu, ndu ono, l'ada ike nwushiru ono; mbu awa ndu adzufe uka! ⁵ Unube ndu ọonoduje anma ɛhu anmanma agwa iphe l'upfu achi; mekpoo l'upfu iphe, bu oshi, jaru aja! Unube ndu ejeje le nsuda nsuda je anodu egbushi unwu unu gude agwa iphe le mgbaka ọgba agbaramkpuma! ⁶ Ọ buru nshi ono, no l'echilabo mkpuma, akwo teretere, no le nsuda bu okiphe unu. Ọo ya be ọ bu. Mbu l'ọo ya bu iphe, unu ketaru. Ee! G'ọ bu iya be unu agbaru mee gude agwa; bya egude iphe, unu metaru l'egu unu gude agwa iya. ?Bu unu -nodu eme iphemiphe ono; unu asu ge mu palia pazeta ọto? ⁷ Unu jeru je eworu iphe-azee unu gbaa l'eli eli ubvu, ha l'eli. Ọ buru ɛka ono be unu nyihuru je anodu agwa iphe unu. ⁸ L'abata-aghachi ulo me l'azu-mgbo ulo unu be unu dobechaaru ọbvununu. Unu jika mu bya eworu iphe-azee unu ghebe onu; mbu nyihu iya ghebe iya karaphongu. Unu le ndu ono, unu yeru iphe-azee phe obu ono gbaa ndzu. Unu je anodu ele iya ɛnya l'eka ọ gba ọto. ⁹ G'unu jiru manu, eshi kweekweekwee bya egude manu olivu jee l'agwa, bu Moleku; bya ezia ndu no-chiru unu; ephe jee l'ọbvununu l'eka du ɛnya ɛnya; mbu jerwuchaa alimaa l'onwiya. ¹⁰ Unu mee iphe ono, unu eme ono jasui ike bvununu. Ọphu unu adukwapho ike su l'iphe-a ta adukwa iphe, ọ bu. Ọ gbẹ anoduje adu unu obu; ọphu ike iya abvujedu unu abvubvu.

¹¹ “?Bu onye be ndzu iya shi agu unu; mbu onye unu tsuru ebvu k'ọphu unu wataru adzuru mbedua uka? Ọphu unu anyataduru mu anyata ọphu; ọphu ọ buro ke g'unu jekpo ya ariri l'obu unu? ?Tobudu l'ole mu shi teke-a gbata nkuchi meru g'ọ gude ọphu unu atsudu mu ebvu? ¹² Mu e-me g'a maru g'unu bu-be ndu p̄fuberekoto; yele iphe, unu emegbabe; ọphu ephe abywa abaru unu urwu. ¹³ Ge ribaribariba ọbvununu ono, unu gwoshiru dobe ono dzowaro unu! Ọo pherephere a-tuko g'ephe ha pata pafu; me unu -wata o-ji-l'eka-togbo. G'ọ bu pherephere a-tuko iya pata paphua; mbu l'ọo unme, a turu atutu a-patakota iya paphua apaphu. Obenu l'onye gbabarununu l'ime mu je anodu ezeru ndzu bu ali-a l'a-buru okiphe iya; teme l'ọ buru iya e-nweru ubvu, du nsu mu onoya.”

Aadu ndu izimanu lwaru azu obu

¹⁴ Ee-mecha su: “Unu kpunaa ya; unu kpunaa ya; unu dozinaa uto! Unu wofuchaa iphe, a-no-chi ndibe mu uto.” ¹⁵ Kele-a; wakwa iphe, onye ono epfu; mbu onye ono, ha shii; teme e kutsee ya ephekerephe; mbu onye ono, no ndzu ojejeje; onye ephe iya du nsu: “Eka mu bu bukwa ɛka du l'eli bya aburu ɛka du nsu. Teme mu bukwarupho l'eka o bu; mbu onye izimanu iphe-eji iya lwaru azu; bya ewoze onwiya ali; ge mu mee g'obu gu-zeta onye wozeru onwiya ali; mu emekwapho g'obu gu-zeta onye izimanu iphe-eji iya lwaru azu. ¹⁶ Mu taa noduadaro l'epfu iphe, e meru mu jasuaruro ya; ọphu ɛhu a-noduadaro egu mu egu; odumeka be ndzu nemadzu a-dukwa nyegenyege l'iphu mu; mbu unme nemadzu, bu mu gude ɛka mu mee ya dobe. ¹⁷ Iphe, shi ghua mu egu bu ughoro ono,

shi paa ẹka l'ẹhu iya ono. Mu hùà ya ahùhù; woru iphu wohaarù iya l'ẹka ẹhu eghu mu eghu. Ọ nọdu emekwaphọ iphe, o lekeberu ẹnya eme.

¹⁸ “Mu hùmaakwaru iphe, ẹphe emeje. Ọle mu e-me g'ẹphe wekọrohu. Mu e-du phẹ l'onwomu mee g'ọbu nmapfuru phẹ. ¹⁹ Mu e-me g'ajaja dù l'ogbogboromọnu ndu ono, agù aphù lẹ Ízurelu ono. Ẹhu-guu dukwaru ndu nọ ẹnya mẹ ndu nọ ntse; ọzo bụ lẹ mu e-me g'ẹphe wekọrohu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ “Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe ẹda g'oke-ẹnymu, atụ akpara, ata atụtajedu unme atùta, bụ ọphu akpara-mini iya anọduje atsushi urwukutu yeke ẹpuchi. ²¹ Ndu ẹjo-iphe bẹ ẹhu ta adujekwa guu.” Nokwa iphe, Chileke mu eepfu.

58

Ọkpobe aswiri Chileke ẹgu

¹ “Chia ya lẹ mkpu g'a nùma! B'eselakwa olu azù! Wolia olu chia mkpu, a-da g'ẹka eegbu opu! Karù ndibe mu l'ẹphe kwefuru mu ike; l'ị karù ọnu-ùlo Jíékọpu iphe-ẹji phẹ. ² Ọle ẹphe anọduje achọ mu mbọku-mbọku. Ẹphe -nọdu ẹphe eme g'ọgu phẹ ẹgu amaru ọzo mu. Ẹphe eme g'ẹphe bụ ọha, anọduje eme iphe, dù nhamunha; g'ẹphe taa jikadu eme iphe, Chileke phẹ sùru g'ẹphe meje. Ẹphe nọdu asuje gẹ mu pfua iphe, pfuru nhamunha mu e-meru phẹ. Ọ nọdu agù phẹ ẹgu gẹ mube Chileke kpìritaru phẹ ntse.”

³ “Ẹphe -nọdu ẹphe asù: ‘?Bunaa gùnu meru g'o gude anyi nọdu aswì ẹgu eepfu anù Chileke; ọphu Chileke ahumaduru iphe anyi eme? ?Bunaa gùnu meru g'o gude anyi wozachaa onwanyi alì ọphu o rwuduru Chileke l'ẹhu?’

“Ọle mbọku ono, unu aswì ẹgu eepfu anù mu ono bẹ bukwa iphe, dù unu ree bẹ unu anọduje eme; mbù erichaa mẹ ndu ejeru unu ozi urwu.

⁴ Aswì ẹgu unu bukwa iphe, unu egudeje kpochia ya ishi bụ aba mba yeke ese opfu; yeke egude iwashì echi nwibe unu gbaagbaa. Ụdu aswì ẹgu ono, unu anọduje aswì ono tee mekwa gẹ mu nọdu l'imigwe nùma olu unu. ⁵ ? Bù ẹgube aswì ẹgu ono bẹ mu hatarù tọ; mbù g'ọ buerupho lẹ nemadzù wotaru ujiku lanù woze onwiya alì? ?Bù iphe, ọ bụ bụ ephuru yoo g'ẹswa ekperema; yeke azẹ l'uwe-aphù; yeke azẹ lẹ ntù? ?Bù iphe ono bẹ iiku aswìru Chileke ẹgu; l'eswe, dù Chipfu ree?

⁶ “Wakwa ụdu aswì ẹgu, dù mu ree baa: Unu gbùtoshia ẹgbirigba, unu tùru ndu unu eme omeliwe! Unu abya atọshikwapho eri odogoro, unu yeru ndu unu akpa ẹhu; haa phẹ g'ẹphe nweru onwophẹ! Unu atùko odogoro ono nyakwoshia anyakwoshi! ⁷ Iphe ọzo, ọ bụfua bụ g'unu l'onye ẹgu agù gbarù mgba lẹ nri ngu! Unu abya achọoru ndu akpa nri, enwedù ọlo ẹka ẹphe e-buru. Unu -hùma onye gba ọto; unu anmabe iya iphe! Ọphu unu ewofukwa iphu l'ẹhu onye unu l'iya bụ mee lanù!

⁸ “Noo teke ìphóró unu e-nwu phoo g'ìphóró nchi-abọhu; ewekọrohu unu emee phuruphuru. Noo teke apfubekoto unu e-vuru unu ọzo; unu etso iya etsotso. Ọdu-biribiri kẹ Chipfu aburu iphe, a-nọdu etso unu l'azù. ⁹ Noo teke unu e-ku oku; Chipfu aza unu ẹnu. Unu echia o-ji-l'ẹka-tọgbo; l'ọ sù unu lẹ ya nọ-a.

“Ọ -bùru l'unu a-tọshi eri odogoro ono, unu yeru ndu unu akpa ẹhu ono; bya ahaa amaru nemadzù ẹjo ẹka ono; hakwaphọ eepfu ẹjo-opfu; ¹⁰ ọ -bùru l'unu a-wata anù ndu ẹgu agù nri; wata emeru ndu eeme ewere mkpa phẹ; bẹ ìphóró e-nwuru unu phoo l'ẹka ọchii agba; ẹnyasi adù unu g'echi eswe. ¹¹ Ọo-bùru Chipfu a-nọdu edu unu mkpurumkpuru. L'o meeru unu iphe, bụ mkpa unu l'ẹka kọru gbengu; mekwaphọ g'ọkpù

shihu unu ike l'èhu. Unu abya adu gè mgbabu, a gbaru mini ree; g'ogba, ta anwu-buhujedu shokoshoko anwu-buhu. ¹² Ndibe unu akpukwaa akahu ulo ono, shi dakposhihuwa nu ono; bya akpu-lia akahu okpa-ulo ono, shi le ndiche ono. L'e kuahaa unu: 'O-kpukwa-mkpokpo-igbulo'; ye le 'O-kpukwa-ulo-l'aguga-oji'."

Obunggo, ee-bu onye doberu eswe-atuta-unme

¹³ "Unu -chifukpowaa okpa unu l'emebyi eswe-atuta-unme; ophu unu emejeedu g'o du unu l'eswe, duru mu nsò ono; unu -gubekpowaa eswe-atuta-unme iphe; mbu-a; unu -kua eswe ono, duru mube Chipfu nsò ono eswe aakwabè ubvù; o -buru l'unu doberu iya iche; ophu unu ahatajèdu enu eka unu; ophu unu emedu g'o du unu; ophu unu epfudu okorobo opfu; ¹⁴ noo teke unu a-nòdu Chipfu l'èhu wata ete eswa. Teme o buru l'eka kachaa ephekerephe l'eliphe be mu e-me g'unu ngakojeru tua okoo. Unu eketa okiphe, shi le nna unu ono, bu iphe Jiékopu; o buru iya be mu e-gude azu unu." Nokwa onu, Chipfu yeru.

59

¹ Tororo opfu bu l'eka Chipfu ta adukwa tsokpuru ke g'o to dzota nemadzu. Ophu nchi echihukwaru iya echihu g'o to numa iya iphe. ² O chia ejo-ememe unu dokaharu unu le Chileke unu. Oo iphe-eji unu meru; o wofu iphu l'eka unu no; k'ophu bu l'o to nuedu olu unu; ³ ke le eka unu be mee ochi turwuwaru. Mbu le mkpushi-eka unu rwukatawaru ejo-iphe. Ogbogboromonu unu dzuwaru uka; teme unu nodu atu ejo opfu ke tootoo.

⁴ O to dudu g'unu ha onye ophu epfu g'e kpeje ikpe, pfuru oto. Ophu o dudu onye edoje opfu iya ire-lanu. Ephe achijeru upfu kwee le mkpokoro opfu, adzushi uka. Ephe nodu atsutaje ime nchoko-opfu nwua ejo-iphe. ⁵ Iphe, ephe ekpuje ekpukpu kputa iya nwa buru ekwa ogiji. Teme oghu, ephe agbaje buru oghu udude. Iphe, bu onye taru ekwa iphe phe nwuhufutaje. Teke o dukwanuru ophu tukpohuru nu l'o vua nwa ogiji. ⁶ Udude, ephe kweru ta adukwa k'akpa uwe. Ophu ephe egudekotadu iphe, ephe gude eka phe mee gbobuta onwophe. Iphemiphe, ephe eme bukota ejo-iphe. O buerupho iphe ike iphe ike aduje phe l'eka. ⁷ Okpa phe ekwoje gburumu bahu l'eme iphe-eji. Ophu egbu onye adudu iphe, o meeru adudu iphe, obujeru phe. Oriri phe bukota ejo oriri. Mkpurupyata yee ola-l'iswi buru iphe, anoduje egoshi uzo, ephe shiru. ⁸ Uzo, eeshije; nchi-adu-doo be ephe ta amadu. Ophu ikpe, pfuru oto adudu l'uzo, ephe eshi. Ephe tukowaru iya mee; o bukotar uzo, du nggodogo nggodogo. Ophu o dudu onye eshi iya nu, byaru amaru iphe, bu nchi-adu-doo.

Ndu Izurelu epfushi iphe-eji, ephe meru

⁹ Oo ya bu l'ikpe, pfuru oto no anyi enya. Ophu apfubekoto erwuduru anyi eka. Anyi leri enya iphoró; iphemiphe bukotar ochii. Anyi lee enya g'iphe gbuchafu egbuchafu. Obenu l'eka anyi no aghaphe bu oke ochii. ¹⁰ O buru ge ndu atsushi ishi anoduje aduda eka-a bu g'anyi aduda eka l'igbulo. Mbu gude eka achu uzo anyi ge ndu enweddu enya. O -be l'echi eswe; anyi evuko iphe evuko g'o bu echi abali. Teke anyi no l'echilabo ndu ike du; anyi adupho ge ndu nwuhuru anwuhu. ¹¹ Anyi atukoje aba hanyihanyi g'oke-ejo-nkuta-oswa; atsuru ntsuru ge ndo. Anyi lee enya ikpe, pfuru oto. Ophu o dudu ophu rwuru anyi eka. Anyi lee enya g'a dzoo anyi. Adzota duro anyi uzanya uzanya.

¹² Ọ buru iphe, kparu iya nu bu l'iphe-eji anyi paru eka l'iphu ngu. Ọ buru iphe-eji anyi agba anyi ekebe. Emeswe, anyi mesweru ngu adujeepo anyi l'egomunggo. Teme anyi maru ejo-iphe, anyi meru ree. ¹³ Anyi mesweru Chipfu; teme anyi nodu ejephe iya. Mbụ l'anyi woru azu ghaaru Chileke anyi. Opfu, eshije anyi l'onu afushi buerupho eme ewere; yele agirigo; mekpoo adzu uka, bu ophu tukoru anyi obu sweta. ¹⁴ Ọo iphe ono meru g'o gude ophu e kpeedu ikpe, pfuru oto. Apfubekoto pfururo uzanya uzanya. Ire-lanu dawaa kpoo mkpomishaku l'oma gbororo. Ophu abu onye okpobe opfu adudu ike batakpou abata ophu. ¹⁵ Ire-lanu be ta adudu eka a humaru iya. Onye jeru g'o zehuru ejo-ememe l'a vua ya kpatakata.

Noo ya bu le Chipfu elee ya enya; o du iya eji; kele ikpe, pfuru oto ta aduedu. ¹⁶ Ọ huma l'o to duedu onye du nu. Mbụ-a; o nya ya ehu kpala l'o to dudu onye gbaa mkpu, du nu. Ọo ya bu; o gude eka iya dzoo ya l'onwiya. Teme o buru apfubekoto nkiya sederu iya. ¹⁷ Ọ bya eworu apfubekoto mee uwe-igwe onye eje ogo chibe l'okpoma; bya eworu adzota kpuru l'ishi g'okpu-igwe. Ọ bya eyee agwata ugwo-iphe g'uwe; bya eworu iphe enwu oku l'obu gbaphua onwiya g'onye gbaphuru ekwa. ¹⁸ Ọ buru g'iphe, ephe meru gbaru bu g'oo-gude pfua phe ugwo. Mbụ l'oo-tu-koshi ndu ohogu iya oke ehu-eghu iya. L'o bya agwata ndu opfu iya ugwo iphe, ephe meru iya. L'o bya pfua ndu bukube eze-enyimu iphe, rwuberu phe nu. ¹⁹ Ọo ya bu ge nemadzu atsuhaha epha Chipfu ebvu jasuchaa l'uzo enyanwu-adada. Ephe eshikwapho l'uzo enyanwu-awawa akwabẹ odubiribiri iya ubvu; kele oo-tu kpereree bya g'utso; o buru unme ke Chipfu a-nodu adube iya ikike.

²⁰ Onye agbafutaje anyi a-bya ubvu Zayonu; mbụ byapfuta oshilokpa Jiékopu, bu ndu izimanu iphe-eji phe lwaru azu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'ehu mube Chipfu; wakwa oghandzu mu l'ephe baa: Unme mu, bu ophu no ngu l'ehu; yele opfu mu, bu ophu mu yeru ngu l'onu ta abyakwa abvu ngu l'onu; ophu oobvudu l'onu unwu ngu; ophu oobvudu l'onu oshilokpa phe e -shi nta-a jasụ l'ojeje." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

60

Zayonu e-mechaa du akpabiri

¹ Gbalihu agbalihu!

Wata egbu nwɛinwii;
kele ìphóró nkengu byawaru!

Teme Chipfu nodu egbuwa
nwɛinwii l'ehu ngu!

² Tii ledu; ochii tukoakwaru
eliphe l'ophu gbachia.

Teme oke-ochii gbapyabe
ndiphe l'ophu.

Obenu le Chipfu gbalihuru
pfuru pfu-doru ngu.

Teme e je ahuma
o-gbu-nwɛinwii ya l'eli
ehu ngu.

³ Ndu ohozo a-bya anodu
l'ìphóró, duru ngu nu.

Ndu eze abya anọdukwapfo
l'ìphóró ono, ọ́ru ngu nọ́ ono;
mẹ nchi bọ́hueru ngu phọ.

⁴ Palinaa ẹnya lephee
mgburugburu hụma ọ́
ndibe ngu dzukọberu
awụ awụpfuta ngu.

Ụnwu ngu kẹ nwoke shi ẹka
dụ ẹnya alwa.

Tẹme ẹphe kwọru
ụnwuada ngu l'ukuvu
akwọlataru ngu.

⁵ Noo teke ii-le iya ẹnya
nwụjaa.

Ọkpoma evuahaa ngu evuvu;
l'ị wata anya ndú.

L'e shi l'oke-ẹnyimu kporu
ẹku kpotaru ngu.

Tẹme l'ọ bụkwaru ngu phọ
bẹ aa-chịtaru ẹku
ohamoha.

⁶ Ọ-dọru-nyimunyimu
inya-kamẹlu atụko alị
ngu sweta.

Mbụ ụnwu inya-kamẹlu,
shigba alị ndu
Midiyanu yẹle kẹ
ndu Ifa.

Tẹme iphe, bụ ndu shi alị
Sheba azarụ bya.

Ẹphe eguderu ngu
mkpọla-ododo yẹle
ụnwù-isensu.

Tẹme ẹphe ara iya arara g'e
tua Chipfu ẹpha.

⁷ Eghu mẹ aturu ndu Keda g'ọ
ha bẹ aa-tụko chitaru ngu.

Mbụ-a; ebili ndu Nebayotu
e-mechakwaa jeeru
ngu ozi.

L'a nata phẹ gude gweeru mu
ngweja l'ọru-ngweja
mu.

Mu abya eworu ẹguru
eze-ulo mu mee g'ọ dụ
ùbvù l'ẹnya.

⁸ ?Bụ ndu ole baa? ?Bụ ndu
ole asọ raaraa g'urwukpu,
asọ l'igwe phọ;
mbụ ndu ono,
eze gbiigbiigbi g'ẹka
ndo-nwenu
l'eze gbiigbiigbi ephe

- ala l'epfune iya
ono?
- ⁹ Tororo bu lẹ ndu bukube
eze-enyimu bu mu bẹ
ephe achọ abya.
Ugbo, vutagbaaru pẹ ọzo
buru ugbo-mini ndu
Tashishi.
Ọ buru ndu ephe achilata
bu unwu ngu,
shi ẹka du ẹnya;
yẹle mkpọla-ochaa mẹ
mkpọla-ododo,
ephe vugbaa alwa.
Ono buru ùbvù,
aakwabẹ Chipfu,
bu Chileke ngu ono;
mbụ onye ono,
bu Onye Nsọ kẹ ndu Ízurelu;
kẹle o meru g'ị du akpabiri.
- ¹⁰ Ọo ndu shi eshishi
a-kpukwa igbulọ ngu
ono.
Ọ buru ndu eze pẹ a-nọdu
ejeru ngu ozi.
A makwaru-a lẹ mu gude
ẹhu-eghu chitsua ngu.
Obenu lẹ mu e-mechaa gude
n-yemobu phuaru ngu
obu-imemini.
- ¹¹ Ọnu-abata gube mkpukpu
ono e-ghejeru ọnu
mkpurumkpuru.
A ta abyadu agu-chije iya
agu-chi eswe l'enyashi.
Ọo ya bu gẹ ndiphe anọdu
achibatara ngu ẹku
unwu-eliphe.
Ọ buru ndu eze pẹ a-chijeru
pẹ abya;
¹² kẹle iphe, bu ọha;
ozoo alị-eze, a-jika
l'ephe te ejeduru
ngu ozi
a-buru mkpurupyata;
ndu ono bẹ
ee-mebyishikota l'ophu.
- ¹³ Iphe, alị úbvú úbvú
Lébanonu gude du
akpabiri a-laru ngu;
mbụ oshi payinu;
mẹkpoo oshi firu;
mẹchakpoo oshi

sayipuresu, bukota oshi,
 dụ iya nụ.
 G'ọ ha bẹ ee-gude mee g'ẹka
 dụru mu nsọ maa
 mma.
 Teme mu emekwaphọ g'ẹka
 mu azoje ọkpa bụru ẹka
 dụ akpabiri.
 14 Ụnwu ndu ono, eme ngu
 ewere ono e-mechaa
 bya l'iphu ngu bya
 ephozeru ngu.
 Iphe, bukpo ndu ono,
 agubeduru ngu iphe
 ono e-mechaa bya
 lẹ mgboru ọkpa ngu bya
 ephozeru ngu.
 Ẹphe e-mechaa tuko kuahaa
 ngu Mkpukpu kẹ Chipfu;
 Ụbvú Zayonu kẹ Onye Nsọ
 kẹ ndu Ízurelu.
 15 A makwaru-a l'a jikaru ngu
 bya akpoo ngu ashi;
 ọphu ọ dudu onye
 aghajajẹ ngu nụ.
 Obenu lẹ mu e-mechaa mee ngu
 mkpukpu, ọgbo l'ọgbo
 e-gude eku onwophe;
 gude iya ete ẹswa.
 Ọ bụru g'oo-dụwaro bụ ono
 jasụ l'ojejoje.
 16 Ịi-ngu ẹra ọhamoha;
 mbụ l'oo ẹra ndu eze bẹ
 ee-gude hee ngu.
 Noo teke ịi-maru l'oo
 mbedua, bụ Chipfu bẹ
 bụ onye ndzota ngu;
 bụru onye aagbafuta
 ngu nụ;
 bya aburu Ọkalibe kẹ
 Jiékpọ.
 17 Ọ bụru mkpọla-ododo bẹ
 mu a-nụ ngu l'ozori
 onyirubvu.
 Mu anụ ngu mkpọla-ochaa
 l'ozori mgbuguru-ígwè.
 Onyirubvu bẹ mu a-nụkwanu
 ngu l'ozori oshi-nkụ.
 Mu anụ ngu
 mkpurukpu-ígwè
 l'ozori mkpuma.
 Ọ bụru nchị-odu-doo bẹ

l'a-nọdu atùru ngu iphe,
 ìi-nọdu eme.
 Apfubekoto aburu iya a-nọdu
 edu ngu.
 18 A ta abyadu anumabaa
 l'iphe-kpangangaa
 l'eme l'alì ngu
 l'ophu.
 Ophu aanumabaedu
 k'ọla-l'iswi ọzoo
 mgbu-ọnwu l'alì ngu
 gbaa mgburugburu.
 Iphe, ìi-nọdu eku igbulọ ngu
 a-buru: Ndzọta;
 l'i kua ọnu-abata mkpukpu
 ngu "Ajaja".
 19 "Ọ tọ bueduru ẹnyanwu
 bẹ ii-gude aphụ ụzo l'eswe;
 ophu ọnwá echieduru ngu
 phuu phuu l'enyashi.
 Noo kele Chipfu a-buru
 ìphóró duru ngu nù
 jasụ l'ojeje.
 Mbụ l'ọo Chileke ngu ono
 a-buru
 ọdu-biribiri nkengu.
 20 Ẹnyanwu ta aribaedu ariba;
 ophu ọnwá aribaedu ariba.
 Ọ buru Chipfu a-buru ìphóró
 ojeje nkengu.
 Ọ tọ duedu mbọku, aphụ
 byaru atsọbaaru ngu.
 21 Noo teke ndibe ngu l'ophu
 a-bukotaru
 ndu pfuberekoto.
 Ẹphe enweru alì ono jasụ
 l'ojeje.
 Mbụ-a; ọ kwa ẹphebedua
 bụ irwu oshi ono,
 mu dzaberu ono; mbụ ozi,
 mu gude ẹka mu jee;
 g'e gude hụma gẹ
 mu dọ-be akpabiri.
 22 Ndu ophu kachaa alwa alì ẹ
 g'unu ha a-duje unu labọ
 l'ukporo iri;
 teme ndu kachaa nwanshii
 ẹ g'unu ha aburu
 mkpukpu, ike dọ.
 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
 Iphemiphe-a bẹ mu e-mekwa
 ẹgwegwa mẹ o -rwuepho

teke mu e-me iya.”

61

Apha, Chipfu e-me eze-iphe-oma

- ¹ Unme Nnajiuphu,
 bu Chipfu du mu l'ehu;
 kele o hotaru mu ge mu
 je ezia ndu wozeru
 onwophe ali ozi-oma.
 Ndu meji tofuru be o
 ziru mu ge mu je emee
 ge meji nmapfuru
 phe;
 ge mu je ezia ndu a
 kputaru le ndu l'ephe
 e-nweru onwophe.
 Mu epfukwarupho ndu no
 l'oka-mkporo l'aa-ha
 phe.
- ² Teme ge mu bya arakaa
 l'apha, Chipfu e-meru
 ndu nkiya eze-iphe-oma
 rwuwaru;
 yele eswe mboku,
 Chileke anyi a-gbaru
 ndibe iya odzori.
 Mu adu ndu agu aphu
 obu g'ephe ha.
- ³ Teme mu eyekwarupho ndu
 Zayonu aka;
 mbu ndu ophu aphu
 tsoru.
 Mu eworu eguru okpu-eze
 kpube phe l'ishi l'ozori
 ntu,
 ephe shi kpube onwophe;
 wua phe manu ehu-utso;
 l'ozori agu aphu;
 yee phe uwe,
 bu aja Chileke ajaja;
 l'ozori anodu yokoo.
- Iphe, aa-nodu eku phe
 aburu “Achi k'apfubekoto”;
 Oshi, Chipfu kuru l'onwiya
 g'e gude huma g'o
 du-be akpabiri.
- ⁴ Ephe a-kpukwa akahu igbulu
 ono,
 dakashihuru e -shi teke
 ndiche ono;
 bya atuko akahu aka ono,
 buhawaa ochobu ono

doziphuchaa azụ.
Mkpukpu ono,
dakpòshihuchaaru
adakpòshihu nòdu nno
shi l'ògbo sweru ògbo
ono bẹ ẹphe a-tùko
kpuzi-kòtachaa.
⁵ Ọ bụru ndu shi eshishi
a-nòdu echeru unu eghu
mẹ atụru unu.
Ndu òhozo abụru ndu
a-nòdu ejeru unu ozi ẹgu;
yẹle ozi opfu-vayinu
unu.
⁶ Iphe, aa-nòdu eku unu abụru
“ndu-uke kẹ Chipfu”.
Iphe, aa-gùbe unu a-bụru
“ndu ejeru Chileke
anyi ozi”.
Ọ bụru ẹku unwu-ẹliphe bẹ
unu a-nòdu eri.
Mbụ ọ bụru iphe-enweru phẹ
bẹ unu e-gude eku
onwunu.
⁷ L'òzori iphe-iphere,
e gege anòdu eme ndibe
mu bụ-chia iphe,
e-me nụ bụ lẹ ndibe mu
a-nata okiphe
nnakwasẹ l'ẹka phẹ.
Tẹme l'òzori ekpu iphu lẹ
ntụ bẹ ẹphe a-nòdu
etechia ẹswa l'okiphe,
ẹphe ketarụ.
Ehu-ùtso ojejoje abụru nkepẹ.
⁸ “Kẹle mbẹdua, bụ Chipfu bụ
iphe,
aduje mu ree bụ ikpe,
pfuru nhamunha.
Ophu dukwanu mu ashị bụru
ana nfụ yẹle eme
ẹjo-ememe.
Ozo bụ lẹ mu e-me
ire-lanụ bua ndibe
mu obunggo.
Tẹme mu l'ẹphe agbaa ndzụ
ojejoje.
⁹ Oshilọkpa phẹ abụru
ndu a maru amaru
l'òhamoha.
Nokwaphọ gẹ ndiphe a-maru
awa phẹ.
Iphe, bụkpoo onye hụmaru

phe nù a-majeerupho
l'ephe bù ndu Chipfu
keberu l'oma."

¹⁰ Mu a-nòdu Chipfu l'eka
tee eswa.

Mbù l'obu mu bẹ ẹhu atso
l'ime Chileke mu;
kele o yewaru mu ndzota
g'uwe;
bya egude apfubekoto
kwaa mu yegele g'onye
yeru uwe mkpèlanu.

O meru mu; mu dù gẹ nwoke,
abya alù nwanyi
k'òphúú;
mu kpuchia iphe l'ishi
g'onye uke Chileke;
mbù mee mu;
mu nòdu ama gẹ nwanyi,
akwakọ ala ji;
mbù nwanyi,
gude iphe-nchì yele
iphe-olu kwaa onwiya
akwa.

¹¹ Kele ọọ g'alì emeje g'iphe
fushia-a;
tẹme mgbabu nòdu emeje
g'iphe,
a kuru iya mehu-a;
nokwaphọ gẹ Nnajiuphu,
bù Chipfu e-me
g'apfubekoto yele
ajaja kpọ-futa l'iphu
ọhamoha.

62

Èpha òphúú ndu Zayonu

¹ Ọ kwa l'iswi ẹhu Zayonu
bẹ mu e-gude;
mu taa nòdudu doo.

Mbù lẹ mu e-gude l'iswi ẹhu
Jierúsalemu;
mu tee dobedu ọnu doo;
gbiriri jasù teke
apfubekoto iya achafuta
g'a hùma iya g'eka
nchi bọhuru;
ndzota iya enwua kẹ phoo
g'orọku, eke jajaja.

² Ọhamoha a-hùma apfubekoto
nkengu.

Ndu eze l'ophu ahùma

ogbu-nw̄inwii nkengu.
 L'a ḡua ngu ẹpha òphúú,
     b̄u Chipfu e-gude ọnu iya
     ḡua ngu iya l'onwiya.
 3 Ḡubedua a-d̄u g'okpu-eze,
     d̄u ùbvù l'ẹnya,
     nọ l'ẹka Chipfu.
 Mb̄u l'ii-nọdu l'ẹka Chileke
     ngu d̄u iya g'okpu-eze,
     onye eze kpu l'ishi.
 4 Ẹphe te ekubaẹdu ngu
     “onye a gbagharu agbagharu”.
 Ophu e kuẹdu al̄i ngu “ochobu”.
 Iphe, aa-ḡu ngu b̄u
     “otsomahu Chileke”.
 L'a ḡua al̄i ngu “nwanyi,
     a luru k'òphúú”;
     kele Chipfu e-gude ngu
     ete ẹswa.
 Teme al̄i ngu ad̄u ḡe nwanyi,
     a luru k'òphúú.
 5 Mb̄u l'ọo ẹgube ono,
     nwokorọbya aluje
     nwamgboko ono
     b̄u g'unwu ngu a-luru ḡube
     Zayonu.
 O b̄uru g'onye eme ekele nwanyi
     egudeje nyee ya ete ẹswa-a;
     nokwapho ḡe Chileke ngu
     e-gude ngu ete ẹswa.
 6 Mu woakwaru ndu nche
     dobechara l'eli igbulọ,
     a kpu-pheru ḡube
     Jierúsalem̄u.
 Ophu ẹphe abyakwa e-dobe
     ọnu doo eswe l'ẹnyashi.
 Mb̄u-a; unube ndu eku
     ẹpha Chipfu;
     unu ba t̄utakwa unme!
 7 Ophu unu ahakwa iya g'ọ
     t̄uta unme jas̄u teke
     oo-me Jierúsalem̄u g'ọ
     nguru anguru;
     mee ya g'ọ b̄uru iphe,
     eliphe l'ophu e-gude
     aja Chileke ajaja.
 8 Chipfu gudeakwa ẹkutara
     iya;
     yẹle ogwe-ẹka iya l'ophu
     ria anḡu s̄u:
 “O t̄o dukwa teke mu byaru
     ewobaaru iphe,

- ì kòberu l'alì nù ndu
 òhogu ngu g'ò búrú
 nri phẹ.
 Ọphu ndu òhozo abyadù
 angùbaa mée òphúú ono,
 bụ ngu seru akanya
 iya ono.
 9 Ọ chia ndu kpatarù iya nù e-ri
 iya jaa Chipfu ajaja iya.
 Tẹme ndu awọ akpuru
 vayinu angua mée ya
 l'oma-unuphu ibe mu ono,
 dù nsọ onoya."
- 10 Unu ghajaa ya;
 unu ghajaa onu-abata
 mkpukpu ono!
 Unu dozia ọzo, ndu ono
 a-nọdu eshi!
 Unu tụa mkpoli;
 unu tụa mkpoli l'eze
 oji ono!
 Unu wofuchaa ya mkpuma
 mkpuma, dù iya nù!
 L'e wolia ẹkwa-òhubama ono
 pfuberu òhamoha
 g'ẹphe hụma!
 11 Lenu; Chipfu raakwaru iya;
 o jedzuru mgboko jasù
 l'ẹka igwe beru alì
 beru sù:
 "Unu sù ndu Zayonu g'ẹphe
 hụmakwa l'onye ndzọta
 phẹ abyakwa!
 O gudekwa obunggo iya;
 bya egude iphe,
 oo-gude pfaa ụgwọ."
- 12 "Iphe, ee-ku ndu ono bụ
 'Ndu-nsọ kẹ Chileke';
 ọzoo 'Ndu Chipfu gbatarù'.
 L'e kua gube Zayonu
 'Nwanchọta';
 ọzoo 'mkpukpu,
 a ta gbadoẹduru agbado'."

63

Eswe mbọku, Chipfu a-gwata ụgwọ iphe

1 "Bụ onye bụ ọphuu? Bụ onye shi l'alì Edọmu abya phọ; mbụ onye ono, yeru uwe, dù meemee, shi lẹ mkpukpu Bọzura eje abya ono? Bụ onye bụ ono yeru akpabiri g'onye yeru kpowula-kpowula uwe; mbụ onye ono, azọ garamugaramu eje l'iphu l'iphu gude egoshi g'ò kabe ọkpehu ono?"

"Ọ kwa mbẹdua. Mu pfubekwaru ẹka ọto epfu iphe, mu epfu. Tẹme ike adzọta nemadzù dukwa mu phọ."

² “?Búkwanu gūnu meru g'o gude uwe ngu nòdu eke meemee; g'onye azòcha akpuru-iphe, e meje mee?”

³ “O kwa mu zòshiru mee ono nwèka mu. Ohamoha l'ophu ta adúkwá onye byaru ekwe mu èbo. Mu gude èhu-eghu zòo ya zòshia; mbù gude oke èhu-eghu mu zòo ya tòlitoli. O búru mee phè gbakarù kpua l'uwe mu. O búru iya bú lè mee, atùko uwe mu l'ophu sweta. ⁴ O búru iphe, kparù iya nù bú l'eswe agwata úgwò iphe nò mu l'òkpoma. Tème apha aagbata mu ono rwuwa. ⁵ Mu lèru ènya; ophu o dùdu onye gbaa mkpu, dù nù. O nyia mu èhu kpala l'ò tò dùdu onye byaru agbaarù mu mkpu. O búru òkpèhu mu bè mu gude dzòo onwomu. Tème o búru oke èhu-eghu mu bè gudeshi mu nù. ⁶ Mu gude èhu-eghu mu zòo ohamoha pyakapyaka; gude oke èhu-eghu mu mee; mee tsuahaa phè. Mu woru mee phè wúa l'alì.”

Ajaja yèlè epfu anù Chileke

⁷ Mu e-pfu k'obu, Chipfu eyeje ndibe iya.

Mbù iphe, Chipfu meshiru
 anyi, kparù iphe,
 o gbaru g'a jaa ya ajaja;
 mbù ikpoto iphe, dù ree,
 o meru onu-ulo Ízurelu;
 kele oophushi
 obu-imemini ike;
 tème o nòdu eyeje obu
 yegharù iya èka.

⁸ O sùru: “Eviya eviya; ndu-a bú ndibe mu; unwu mu, ata abyadù adzùru mu úka.” O búru iphe ono meru g'o gude a dzòta phè. ⁹ Èphe nòdu ejekpò iphe-èhuka, èphe jeru g'ò ha; o nòdu atsue ya phò l'èhu. O búru ojozi-imigwe, shi l'èka o nò jeru je adzòo phè. O búru eye obu, o yeru phè; yèlè obu-imemini, oophuru phè bè o gude gbata phè. O palia phè ephekerephe; heru phè eheru teke ndiche ono l'ophu l'ophu. ¹⁰ O lè o bú; èphe jìkale-a l'èphe tee medu iphe, o sùru phè g'èphe mee; shi nno mee Unme-dù-Nsò nkiya iphe aphù. O búru iya meru g'o gude o ghakòbe bya abùru onye opfu phè. Mbù yèbedua l'onwiya bya etsoaha phè ogu.

¹¹ A nònyaa; èphe nyata teke ndiche; mbù teke Mòsisu yèlè ndu nkiya nò. Èphe rìa sù: “?Bù awe bè onye ono, dugharu phè eze-ènyimu ono nòhunu; mbù onye dugharu ndu nche atùru yèlè atùru mè egbu iya-a? ?Bù awe bè o nò; mbù onye ono, woru Unme-dù-Nsò nkiya ye; èphe l'iya swiru ono; ¹² onye ono, woru òkpèhu iya ophu dù biribiri ye Mòsisu l'èkutara; o woru eze-ènyimu kee èbo l'iphu phè; k'òphu aa-maru èpha iya jasù l'òjejoje; ¹³ mbù onye ono, duru phè ghaa ogbumini ono. Èphe gbaa kwaakwaa g'inya agba l'èchiègu. Ophu opfu adùduru phè l'òkpa. ¹⁴ Unme Chipfu rwukpòo phè phò g'onye erwu eswi eje lè mbarabata; je adòbe l'èka èphe nòru tuta unme. O bú ègube ono bú g'i gude dua ndibe ngu; k'òphu ii-me g'èpha ngu búru iphe, a-dù akpabiri.”

¹⁵ Gbènu l'imigwe; mbù l'ephekerephe èka ono, aba-eze ngu nò ono; mbù èka ono, dù nsò bya adù akpabiri ono; gbènu l'èka ono tufu ènya humakpodapho! ?Bù awe bè n-yemobu ngu; yèlè òkpèhu ngu nò? Eme odoo ngu yèlè aphù obu-imemini ngu ono ta adùkwá ophu i kweru g'o rwua anyi èka. ¹⁶ Obenu l'òo ngu bú nna anyi. A makwarù-a lè Ébirihamu ta amadù anyi. Ophu Ízurelu amadù onye anyi bú. Obenu l'òo gùbe Chipfu bú nna anyi; bya abùru onye aagbata anyi. Èpha ngu shi l'òjejoje dùta.

17 Sụ-a; gube Chipfu; ?bụ gunu meru g'o gude i mee g'anyi phukuru lufu l'uzo nkengu; i sụ-chia okpoma anyi k'ophu bụ l'anyi ta tsuduru ngu ebvu? Lwanụ azụ m'obvu ndu-ozu ngu; mbụ okpa-ipfu ono, bụ okiphe ngu ono!

18 Alị nsọ ngu ono ta nọduru ndibe ngu odu l'eka. Ndu ohogu ngu bya eworu eka ono, duru ngu nsọ ono zọo tolitoli. 19 Olee anyi bukwapho nkengu e-shi le ndiche. O gbę du g'i tiki bụ-swee ishi anyi; g'e teke ekuswee anyi laaru l'epha ngu.

64

1 O du g'a sụ g'i gbajaa igwe ebo nyizeta! G'oke ubvú nmaa jiiijijii l'iphu ngu! 2 Mbụ-a; egube ono, oku etsuje nku, enwu oku ono; egube ono, oku emeje ge mini, shiru iya nu phuhu uphu ono; nyizetanu bya emee ge ndu ohogu ngu maru epha ngu! Byanu emee g'ohamoha phua kpaakpaakpaa l'iphu ngu; 3 kele teke ono, i meru iphe, dugbaa oke ebvu onoya, bụ iphe, anyi amadu l'ii-me ono be i nyizetaru. Oke ubvú nmaa jiiijijii l'iphu ngu. 4 E-shi ke teke ndiche ta adukwa onye numajewaru nu. Ophu o tubajeduru le nchi. Ophu enya ahumajeduru Chileke ozo, du nu, abudu gubedua, bụ Chileke, emejeru ndu ele iya enya l'eka iphe, ephe ele enya iya. 5 Igbajeru phe mkpu; mbụ ndu egudeje ehu-utso eme iphe, pfuru oto. Mbụ ndu nyataru iphe, i suru g'e meje. Obenu le teke anyi emekwapho iphe-iji ekpu phe; ehu eghuahaa ngu eghu. ?Denuhunu g'ee-shi dzotaba anyi? 6 G'anyi ha dukwaa g'iphe, aaso nsọ. Tem e pfubekoto anyi dukotawa ge nkirika eka, du ideyideyi. G'anyi ha nwewaru enwenwe du ge mkpekwo. Iphe-iji anyi nodu apa anyi nganganga ge pherephere. 7 O to duedu onye eku epha ngu. Ophu o duedu onye eme ge ya e-me woru ngu eka; kele i woharu anyi iphu; bya eworu anyi wehaaru ejo-ememe, anyi eme.

8 Obenu le-a; gube Chipfu; o kwa ngu bụ nna anyi. Anyibedua bukwa urwa; gubedua buru onye akpu ite. Anyi tukoru buru iphe, i gude eka ngu mee. 9 G'ehu te eghughakwaru ngu eghu eka jiko Chipfu. Ba gukobekwaru anyi iphe-iji anyi g'o nọo jasụ l'ojejeje! Jikonu lenaa anyi enya; kele anyi tukokwaru buru ndibe ngu! 10 Mkpukpu ngu, dugbaa nsọ ono tukokwaru buru ejagiri echięu. Mbụ je akpachaa le Zayonu buchakwaa ejagiri echięu. Tem e Jierusalemu buru ochobu. 11 Eze-ulo ngu ono, du nsọ; bya adu akpabiri ono, anyi shi nweru ono, bụ eka nna anyi oche phe shi anoduje aja ngu ajaja ono be a tukwaru oku; o tsua ya tsufu. Tem e iphe, bukpo eka ono, anyi yeru obu ono g'o ha bukataru ola-l'iswi. 12 G'o du egube ono gube Chipfu; ?ii-gudeshikwapho onwongu? ?ii-nọ-kirishi nwadoo hua anyi ahuhu hugharu iya eka to?

65

Ikpe yele ndzota

1 Mu shi ekpuhaje onwomu goshi ndu akpaduru ishi mu. Ndu achoduru mu achochu be mu shi emeje g'ephe huma mu. O buru oha ono, te eshidu ekuje epha mu ono be mu shi asuje: Wakwa mu-o! Wakwa mu-o! 2 Mbokumoku be mu amachije eka togboru ndu ejo-okpoma. Mbụ ndu ono, uzo ephe eshi adudu ree ono, buepho iphe, ephe ritaru be ephe anoduje eme g'ephe mee ono; 3 mbụ ndu bụ mkpurumkpuru be ephe anoduje akpatsu mu iwe l'iphu mu gedegede; ejeje anodu le mgbabu agwa iphe; kpokobe buloku mee ya enya eka aakpoje unwu-isensu oku; 4 ndu ejeje anodu l'eka eelije odzu; kwaa akwakwa l'eka ono nwukota enya enyashi eme ke maa l'edomi; ndu anoduje ata anu ezi; eshi mini iphe l'ite phe, bụ mini anu,

aasọ nsọ; ⁵ ndu anọduje epfu sụ: Ọ-nọ-l'uzo gbalakwaa! G'ọ tọ dukwa onye a-byakube mu ntse; kele mu dukwa nsọ! Mu kakwa ngu adu nsọ! Ẹgube ndu ono bu ẹnwuru, akpu tuuu ala mu l'imi. Ẹphe bu oku, enwuje phoophoophoo mkpurumkpuru.

⁶ “Lekwa; e dekwaru iya edede dobe mu l'iphu sụ: Mu taa nọdukwa doo. Mu a-pfukwa ugwo pfu-dzua apfu-dzu. Mu a-pfu phe iya nwuru iya enwuru ye phe l'eka; ⁷ mekpoo iphe-eji nkephe; me ke nna phe oche phe.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “Ọ buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe jeru je anodu l'eli ubvu agwa iphe; je anodu l'eli obvu epfubyishi mu. Ọo iphe ono meru g'ọ gude mu je apfu phe ugwo iphe, ephe meru; nwuru iya enwuru dee phe adee l'utapfu.”

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ kwa egube ono, mee abujeru: ọ -dukwadu l'ojopfula akpuru vayinu; l'aasu g'e te mebyishikwa iya le nwiphe, du ree hakwaru dukwadu iya ono; nokwa ge mu e-me ke ndu ejeru mu ozi bu ono; mu taa tukokwa g'ephe ha emebyishi. ⁹ Mu e-mekwa g'awa Jiékpou phodu. Mbụ le mu e-me g'ọ duru ndu Jiuda e-nweru oke ubvu mu ono. Mbụ l'oo ndu ono, mu hotaru ono be ọo-buru okiphe phe. Ọ buru eka ono be ndu ono, ejeru mu ozi ono e-buru. ¹⁰ Nsuda Sharonu a-buru eka aa-nodu eche iphe-edobe. Teme nsuda Akoru aburu odu-eswi duru ndibe mu, bu ndu achọ mu nu.

¹¹ “Obenu k'unubedua, bu ndu jikaru mube Chipfu; bya azoha eze ubvu mu ono, du nsọ ono; mbu ndu meru nri doberu Omelonwiya; bya agbajia mee l'okoro suseru Okpuluwa; ¹² egube ndu ono be mu a-gbakọ doberu ogu-echi. Teme g'unu ha e-phuretaepho g'a phushia unu terii; kele mu kuru unu oku; ophu unu azaduru enu. Mu pfua opfu yeru unu; ophu unu angaduru nchi. Unu nodu mu l'iphu mee ejo-ememe. Teme o buru iphe, du mu eji be unu hataru ememe.” ¹³ Ọo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Ndu ejeru mu ozi e-rikwa nri; unubedua aswiru egu. Ndu ejeru mu ozi angwa iphe-angungu; unubedua akpohu onu nkụ. Ndu ejeru mu ozi e-tekwa eswa; unubedua aburu ndu e meru iphe-iphere kpua. ¹⁴ Ndu ejeru mu ozi a-gu ebvu; ebvu, shi l'ehu-utso, jiru phe obu; obenu l'unubedua a-ra ekwa aphu, tukoru unu obu sweta; unu echia mkpu l'eka meji tofuwaru unu ree. ¹⁵ Epha unu a-buru iphe, ndu mu hotaru e-gudeje ephu l'iphu. Ọ buru Nnajiuphu, bu Chipfu e-mechaa gbua unu. Obenu le ndu ejeru iya ozi be ọo-gu epha ophuú. ¹⁶ Onye agokpo onu-oma anu nemadzu l'alị ono l'e-gude Chileke ire-lanu ono ago iya. Onye erikwanu nte l'alị ono egude Chileke ire-lanu ono ria nte obu; kele iphe-ehuka, shi duhawaa nu be aa-tuko zohachaa woru iya domia ge mu ta ahumajehe iya.

¹⁷ “Lekwa; mu e-metakwa igwe ophuú; bya emeta eliphe ophuú. Akahu iphe be a taa nyatabaedu; ophu obatabaedu l'egomunggo. ¹⁸ Ọ chia g'ehu tsoo unu utso; unu ete eswa ojeje ekpu iphe ono, mu e-meta ono; kele mu e-me Jierusalemu g'ọ buru mkpukpu ehutso. Teme ndu no iya nu aburu ndu emeje g'ehu tsoo nemadzu. ¹⁹ Mu e-te eswa kpua Jierusalemu. Teme ndibe mu a-buru ndu e-me g'ehu tsoo mu utso. Ophu aanumaedu olu-ekwa; ozoo echi mkpu l'ime iya ozobaa. ²⁰ Ọ tọ dubaedu nwata, a-nọ ujiku olemole nwuhu l'ime mkpukpu ono; ozoo onye bu ogerenya, ata akafudu nka l'ishi. Onye noru ukporo apha ise bya anwuhu be aa-suje l'ọ gbakwohuru agbakwohu. Onye iphe-eji, anọ-rwuduru ukporo apha ise be aa-suje l'a turu iya onu. ²¹ Ẹphe a-kpushi ulo buru iya. Ẹphe agbaa opfu-vayinu ria akpuru iya. ²² Ẹphe taa kpuedu ulo ahuru ndu ọzo g'ephe

buru. Ophu ephe akoedu opfu aharu ndu ozo g'ephe ria; kele o o g'oshi akabeje nka bu ge ndibe mu a-ka nka. Mbụ le ndu ono, mu hotaru ono e-rije iphe, ephe seru akanya iya; ria ya noo odu. ²³ Ephe te eseedu akanya ola-l'iswi. Ophu ephe anwushiedu unwegirima, eheni a-nodu etso; kele ephe a-buru ndu Chipfu keberu l'oma; ephebedua g'ephe ha; mekpoo awa phe l'ophu. ²⁴ Ephe -bya eku oku; mu evuwaru uzo za phe enu. Ephe -gudekwadu-a opfu l'onu epfu; mu anumawa iphe, ephe epfu. ²⁵ Ejo-nkuta-oswa ephe l'unwu aturu a-tukoje akpa nri l'eka lanu. Teme oduma awata ata eswa g'eswi. O buru iphe, agwo e-rije bu urwuku. Iphe ono ta aduedu ophu emeka iphe; ozoo gbua iphe egbugbu l'eli ubvu mu ono, du nsọ ono l'ophu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

66

Ikpe yele eka obu a-du

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Imigwe bukwa aba-eze mu. Eliphe buru okposhi, mu tu-koberu okpa. Denu egube ulo, unu a-kpuru mu? ?Bu egube awe be mu a-noduje iya atuta unme obu? ² ?Tobudu mbedua gude eka mu mee iphemiphe ono g'o ha meru g'o gude ephe du?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "Wakwa egube onye mu a-gube iphe baa: onye wozeru onwiya ali; yele onye obu iya du agu; onye anumaje opfu mu; ndzu erwuta iya.

³ "Obenu l'onye buepho l'oogburu mu eswi; dukwa g'onye egbu nemadzu. Onye gude nwaturu agwa mu dukwanu g'onye aswikwo nkuta olu. Onye gude iphe, o kotaru l'opfu bya mu anunu dule mu-a g'onye agbashị mu mee ezi. Onye akpokwanuru mu unwu-isensu oku duepho g'onye agwa nshi. Noo kele ephe hatawaru enu eka phe. Teme o buru iphe, aduje phe ree bu ejo ahuma, ephe anoduje eme. ⁴ Oo ya bu le mbedua a-chotakwapho iphe, mu e-gude mekpaa phe ehu. Mbua-a; mu e-mee phe pho iphe, ephe atsụ ebvu; kele teke mu kuru oku ta adudu onye zaru mu enu. Ophu o dudu onye yeru mu onu teke mu pfuru opfu. Ephe nodu mu l'iphu eme ejo-ememe. Teme o buru iphe, ephe hotaru eme bu iphe, adudu mu ree."

⁵ Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu anmajeru opfu iya pyaapyaapya: "Unwunna unu, bu ndu kpuru unu ashi bya ewuchia unu ewuchi l'opfu ehu mu be pfuwaru su: 'Ge Chipfu goshinu l'o bu onye gbaru g'a kwabeje iya ubvu; k'ophu anyi a-huma ehu-utso unu!' Ole ee-mechanaa mee ndu ono iphe-iphere. ⁶ Numakpodapho utsu, ada le mkpukpu! Numakpodapho uzu, aatu l'eze-ulo Chileke. O kwa iphe, ada nu bu le Chipfu apfu ndu ohogu iya iphe, rwuberu phe nu.

⁷ "Zayonu be ime byaru awata ememe; o nwua nwa. Mbụ l'upfu byaru awata iya eme ehuka; o nwua nwa nwoke. ⁸ ?Bu onye numajeru egube iphe ono? ?Bu onye humajeru egube iphemiphe ono? ?Aanwuje oha l'ophu l'ujiku lanu? Too ?aa-du ike zeda ndu a-buru oha eka phe le mgbo lanu? Ole o bu; o kwadu-a ime, wataru eme Zayonu; o nwuwanu unwegirima iya. ⁹ ?Mu e-mechaa g'ime merwua l'anwunwu; mu emeedu g'a nwua ya too?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "Su-a; ?mu a-gbe su-chia ekpa-nwa l'eka mu gbe mewaa ge nwa rwua l'anwunwu?" Nokwa iphe, Chileke unu epfu.

¹⁰ G'ehu tuko unu le
Jierusalemu tsoo utso!
G'unu gude Jierusalemu

tee ẹswa; iphe,
bùkpoo unubẹ ndu yeru
iya obu!

G'ẹhu tsòshikpoo unu l'iya
ike;
mbù unubẹ ndu rarù
iya ẹkwa;
¹¹ ẹlele unu a-ngu ẹra ngu-jia
ẹpho l'ẹra iya ono,
bù ẹra ndumobu ono.

Unu a-ngùkpoo ya mja ya
pyopyopyo l'ọ tsòo
unu ọtso;
ẹlele ọo-nọdu agbọ ẹ jọjọjo.

¹² Ẹlele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-me g'ẹhu-guu sọru iya gborogboro ẹ ẹnggele. Tẹme ẹku, shi ọhamoha alwaru iya ẹ ẹnggele, asọ asọso. Ee-che ngu ẹra; hee ngu l'onwiya; tee ngu ebvu l'ọtapfu. ¹³ Ọo ẹ ẹ aduje nwa iya obu bù ẹ mu a-nọdu adu unu obu. Ọ bọru ẹ Jierúsalemu bẹ mu a-nọdu adu unu obu obu. ¹⁴ Unu -humaephe iphe ono bẹ obu a-tsoahaa unu ọtso. Unu abyaahaa pulapula g'ẹswa. Iphe ono, Chipfu e-me l'ẹhu ndu ejeru iya ozi ono; bẹ l'e-me g'a maru iya. Obenu ẹ ndu ọhogu iya bẹ ọo-tukoshi oke ẹhu-eghu iya.”

¹⁵ Unu lekwa; Chipfu gudekwa ọku abya. Tẹme ọgbo-inya iya dọgbaa g'oke pherephere. Ọ bọru oke iwe bẹ ọo-gude tukoshi phẹ ẹhu-eghu iya. L'ọ gude ọku, enwu phoophoophoo baarù phẹ mba; ¹⁶ ẹlele ọo ọku yẹle ogu-echi iya bẹ Chipfu ee-gude kpee ndiphe ikpe; mbù ẹ ndu Chipfu a-phù tẹerii a-dùkwa igwerigwe.

¹⁷ “Ndu ono, doru onwophẹ nsọ bya asachaa onwophẹ awù eje l'ẹnya-agwa; mbù ndu awù l'odze etso onye ono, nọ l'echilabọ ndu ata anù ezi; mẹ ndu ata okerepfu; mẹ ikpoto anù ọzo, aasogba nsọ; ndu ono g'ẹphe ha l'a-tùko tabuhu ọnu l'ugbo lanù.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹⁸ “Tẹme eshinu ẹphe eme ẹgube umere ono; tẹme ẹphe nọdu arì ẹgube ọriri ono bẹ mu abyaakwaa achikobe ọhamoha; mẹkpoo ndu epfu ẹgube opfu, ẹphe epfu g'ẹphe bya ahuma ẹ mu dù-be akpabiri.

¹⁹ “Mu e-me iphe-ọhubama l'echilabọ phẹ. Mu abya aharu nwa ndu ọphu warù nù zia g'ẹphe jedzuru ọhamoha ono, bù ndu teke anuma-swee ọdù mu; ọphu ẹphe eke ahuma-swee ẹ mu dù-be akpabiri ono; mbù g'ẹphe jee mkpukpu Tashishi; waa alì Pulu; yẹle alì ndu Lidiya; mbù ndu ono, agbajẹ apfù ono. Ẹphe eje alì ndu Tubalu; yẹle ẹ ndu Jiavanu; jekọta alì ndu bu ọzenya ọzenya ẹ mgboru eze-ẹnyimu. Ẹphe eje emee g'ọhamoha ono maru ẹ mu dù-be akpabiri. ²⁰ Ẹphe a-tùko ọnwunna unu l'ọphu, shigbaa l'ọhamoha chita bya l'úbvù mu, dù nsọ ẹ Jierúsalemu. Ẹphe a-bọru iphe, e gude gwaa Chipfu. Ẹphe anọdu l'inya abya; mẹ l'ugbo-inya; mẹkpoo l'ugbo-alì, ọphu aakpu akpukpu. Ẹphe anọdu l'eli inya-mulu; mẹkpoo l'eli inya-kamẹlu awù abya.” Noo iphe, Chipfu epfu. “Sù-a; aa-chiru phẹ bya ẹgube ono, ndu Ízurelu eyeje ngweja-nri l'ite, a ta sọdu nsọ gude bya mu anunu l'eze-ọlo mube Chipfu ono. ²¹ Tẹme mu a-hakwaru phẹ phọ họtta g'ẹphe bọru ndu-uke mube Chileke; yẹle ndu Lívayi.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²² “Sù-a; ọ kwa g'igwe ọphúú; yẹle eliphe ọphúú, mu e-me a-nọ jaswaruroya l'iphu mu; nokwa g'ẹpha unu; yẹle awa unu a-nọ.” Nokwa

iphe, Chipfu eepfu. ²³ “Ee-shije l'iphe, bu Ọbo Ọnwa-òphúú jasụ l'iphe, bukota ọnwa afufu ọzo; teme l'e shijekwaphọ l'iphe, bu eswe-atuta-unme lanụ jasụ l'iphe, bukota eswe-atuta-unme ọzo; mbụ ị nemadzụ l'ophu a-byaję bya abaarụ mu eja.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁴ “Ọzo bu l'ephe a-lufuje je ahuma odzu ndu kwefuru mu ike. Eka ono be ẹkà, a-nọdu ata phe nụ taa nwuhukwa anwuhu. Ophu oku, enwu iya nụ anyihudu anyihu. Epe aburu iphe, ndiphe l'ophu a-nọdu akpo-yiru ukuvu.”

Ekwó Jieremaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Owaa bụ opfu Jieremaya nwa Hilikaya. O tso lẹ ndu-uke Chileke, shi lẹ mkpukpu Anatoṭu, nọ l'alị ndu Benjiaminu. ² O nūmaru opfu Chipfu l'apha k'iri l'eto, Jiosáya nwa Amọnu bụ eze ndu Jiuda; ³ bya anụmakwa iya phọ teke Jiehoyakimu nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda; gbiriri jasú l'ọnwá k'ise l'apha k'iri lẹ nanu l'abubu, Zedekaya nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda, bụ teke a kpuru ndu Jierúsalemú lẹ ndzú laa ẹka ọzo.

Chileke eku Jieremaya

⁴ Opfu Chipfu rwuru mu nchị sụ: ⁵ “Mu byaru akpu ngu ye l'epho ne ngu; mu vuhawaru ụzo maru ngu. Mbụ l'a byaru anwu ngu; mu vuhawaru ụzo họtá ngu dobe iche; bya emee ngu onye epfuchiru Chileke l'ohamoha.”

⁶ Tọbudu iya bụ; mu sụ: “Aa! Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; mu ta amakwa g'eepfuje opfu; kele mu bunukaru nwata!”

⁷ Chipfu sụ mu: “Ta asujeshi l'ị bunukaru nwata. Iphe, bukpoonyemonye mu suru g'i jepfu bẹ ii-jepfukota je epfuaru iya iphe, mu karu ngu sụ g'i pfua. ⁸ Ta tsujekwa phe ebvu; kele mu nokwa swiru ngu eswiru; teme mu je l'anafutaje ngu l'eka phe. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bụ ono.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya amachia ẹka iya bya edenyi mu l'onu bya asu mu: “Nta bẹ mu yewaru opfu mu l'onu nkengu. ¹⁰ Lekwa lẹ-a; ntanu-a bẹ mu hotaru ngu dongoo ohamoha l'ophu; bya edobe ngu dongoo iphe, bukpo ali-eze l'ophu; g'i pheshia epheshi; lakashia alakashi; g'i mebyishia emebyishi; kwatsua iphe, dụ k'akwatsu; l'ị kpua iphe, dụ k'akpukpu; bya adzaa iphe, dụ k'adzaa.”

Iphe-ohumalenya labo

¹¹ Noo ya bụ; opfu Chipfu bya erwua mu nchị sụ: “?Bụ gunu bẹ ị humaru; Jieremaya?”

Mu sụ: “O kwa iphe, mu humaru bụ ekali-oshi alumonu.”

¹² Chipfu sụ mu: “O bu-a iphe, ị humaru bẹ o bụ; kele mu nwu ẹnya kwaberu opfu mu; mu je l'e-me iya ge mu pfuru iya.”

¹³ Opfu Chipfu rwukwaa mu lẹ nchị ọzo. O sụ mu: “?Bụ gunu bẹ ị humaru?”

Mu sụ iya: “Mu humaru ite, puhuru uphu; o gberu egberu kpolia ike l'uzo isheli.”

¹⁴ Chipfu sụ mu: “Oo l'uzo isheli ono bẹ mkpurupyata e-shi dapfu iphe, bukpo ndu bu l'alị-a l'ophu. ¹⁵ Mu abyakwa ekukobe ndu ali-eze ndu isheli l'ophu. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bụ ono. Ndu eze phe a-bya bya eworu aba-eze phe sibe l'onu-abata mkpukpu Jierúsalemú. Ephe adapfu igbulọ iya gbaa mgburugburu; bya adapfu iphe, bukpo mkpukpu, nọ l'alị ndu Jiuda. ¹⁶ Mu e-kpe phe ikpe; opfu l'ephe meru ejo-iphe; l'ephe jikaru mu je awata akporu agwa ọzo unwu-isensu oku. Teme ephe wata abaru iphe, ephe gude ẹka phe mee aja. ¹⁷ Oo ya bụ lẹ-a; gubedua l'onwongu; rikobe onwongu. Gbalihu je epfuaru phe iphemiphe, bụ iphe, mu suru g'i pfuaru phe. G'ephe be yekwa ngu ebvu; odumeka bẹ mu e-yekwa ngu ebvu l'iphe phe. ¹⁸ Ntanu-a bẹ mu mewaru ngu; ị buru

mkpukpu, a kpushiru ike; bya aburu itso, a wuru l'igwè; bya aburu igbulo, a kpuru l'onvirubvu. Mu mewaru ngu g'i pfuru pfushia ike l'iphu ndu ali-a l'ophu; mbu l'iphu ndu eze ndu Jiuda l'ophu; me ndu-ishi phe; me ndu-uke phe; me ndu ali-a l'ophu. ¹⁹ Ephe e-tso ngu ogo; ole ephe taa lwu-kpedu ngu; kele mu no swiru ngu eswiru; teme mu je l'a-nodu adzo ngu l'eka phe. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono."

2

Ndu Izurelu atunwa Chileke

¹ Mu byakwa anuma olu Chipfu, suru mu: ² "Je je araa ya arara ge ndu Jierusalemu numa-dzuru; su phe-a:

"Mu nyatakwaru g'o shi
evubeje ngu evuvu
eme iphe,
du mu ree teke i bukwadu
okorobya.

I shi yee mu obu ge nwanyi,
a luru k'ophuu.

I shi etsojeru mu je aghakota
echiegu;
mbu je aghaa ali ono,
adudu iphe,
aakoje iya ono.

³ Ndu Izurelu shi duru Chipfu
nsu.

O buru phe bu akpuru mbu,
mu vuru uzo kpata l'iphe,
mu koru l'opfu mu.

Iphe, bukpoo ndu mekparu
phe ehu be o nmaru
ikpe.

Teme ejo mmekpa-ehu
dapfukwa phe pho.

Noo iphe, Chipfu epfu bu ono."

⁴ Unu numakwa opfu Chipfu;
unube onu-ulo Jiekopu;
unube ipfu l'ipfu onu-ulo
Izurelu!

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"?Bu gunu be ndiche unu phe
sukporu le mu mejeru
phe, meru g'o gude
ephe haa mu jemihu?

Ephe je awata etso ntekpe,
adudu urwu, o baru
phe shi nno buru ndu
adudu iphe,
ephe baru urwu iya
l'onwophe;

⁶ ophu ephe ajiduru su:

'Bụ awe bẹ ọ nọ;
 mbụ Chipfu,
 bụ iya dufutaru anyi
 l'alị Ijiputu;
 bya edua anyi dughaa
 echięgu, adudu iphe,
 dabyiru iya nụ;
 mbụ dughaa alị ono,
 bụ evevee dū iya;
 yęe iduma iduma;
 alị, dū chakiri chakiri
 bya agbahukota tsukiribaa;
 alị, adudu onye eshije iya
 eshishi;
 ọphu ọ dudu onye bu iya
 ebubu?'

⁷ Sụ-a; mu duru unu dubata
 l'alị emehu iphe,
 e meberu iya g'unu riye
 akpuru-iphe, amị iya nụ;
 yęe ęku, kuru iya nụ.

Obenu l'unu bataru iya bya
 aturwua alị mu;
 bya emee okiphe mu ono;
 ọ kpọo idzù.

⁸ Ọphu ndu-uke mu ajiduru sụ:
 'Bụ awe bẹ ọ nọ; mbụ Chipfu?'
 Ndu eme k'ekemu ta amadu
 onye mu bụ;
 ndu-ishi kwefuru mu ike;
 ndu mpfuchiru buru Balu
 bẹ ęphe epfuje iphe,
 o pfuru; buru iphe,
 ęphe etso bụ ntęke,
 adudu urwu, ọ baru."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

"Oo ya bụ lę mu e-pfunupho
 iphe, unu meru mu
 ọzo.

Mu a-nodu epfunupho ọzo
 iphe, unwu nwanwa
 unu meru mu.

¹⁰ Mbụ-a; unu ghabunaa
 eze-ęnyimu bahu l'alị
 ndu Sayipurosu je
 elekpodapho ęnya!

Unu yenu nemadzū g'e
 jerwua alị ndu Keda
 je egbua ya igo
 rengurengu!

Maeshikwaru ?O nweru
 ęka ęgube iphe ono

mejeru?

- 11 Mbụ-a; ?Ọ duru ọha,
gbajeru agwa p̄he inwe;
l'ẹbe abụ l'iphe ọbu,
ẹphe agwa ọbu bụ Chi?
Obenu lẹ ndibe mu gbanweru
mube onye dū
akpabiri je anata iphe,
adudu urwu, ọ baru.
- 12 Gube igwe; g'iphe-a nyikwaa
ngu ishi ẹdzu!
G'ị kpọ-yiaru iya ukuvu!
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
- 13 Ndibe mu mewaru uzi iphe-ẹji
labọ.
Epe gbadowaru mu;
mbụ mube ọgbà mini,
doru risaa;
asọ gborogboro;
bya ebvuaru onwophe
iduma-nnakọbe-mini;
teme ọ buru
iduma-nnakọbe-mini,
gbawashihuru agbawashihu;
ophu mini adojeduru iya.”
- 14 “Izurelu ?ọ bụ ohu ọo?
?Ọ bụ onye a byaru anwu;
ọ buwaru ohu ọo?
?Denukwanu g'o gude a
kwaahaa ya ọkwata?
- 15 Oduma, dū igwerigwe
sụakwaru ekiri;
bya abawaru iya
hanyihanyi.
Epe tukowaru iphe,
dū l'alị iya mebyishichaa.
Mkpukpu, dugbaa ya nū bẹ
a tūakwaru ọku;
ọku tsufukota iya;
ophu ọ duedu onye bu iya
nū.
- 16 Ọzo bụ lẹ ndu mkpukpu
Memufisu;
yee ndu mkpukpu
Tahunahesu kpuwaru
ngu ishi.
- 17 ?Tobudu ngu meru iya
onwongu;
eshinu ị jikaru Chipfu,
bụ Chileke ngu teke o
du ngu eje lẹ gbororo?
- 18 Nta-a; ?bụ gunu kparū iphe,

- iije alì Ijiputu eje angu mini,
 shi l'enyimu Shihọ?
 Ọzokwanu; ?bụ gunu bụ k'eje
 alì Asiriya je angu mini,
 shi l'enyimu Yufurétisu?
 19 Ejo-iphe, iime bukwa
 iya e-mechaa hùà ngu
 ahùhù.
 Ọ bụru azu ono, ìla ono
 a-gbọru ngu ụja.
 Rinaa ya ariri maru g'ọ
 dụ-beru ngu eji waa
 g'ọotsu-beru ngu l'ẹhu
 g'ì jikaru Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 ọphu ìitsudu iya ebvu
 ililekpọo.
 Nokwa iphe, Nnajiuphu epfu
 bụ ono;
 mbụ Nnajiuphu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike."
 20 Ọ bụro teke dughawaa ẹnya
 bẹ ì nyakafuru ishi iphe,
 shi segbabẹ mu lẹ ngu;
 mbụ l'ì nyakafuru ẹgbirigba,
 e shi gude tugbabe mu lẹ ngu;
 bya epfua sụ l'i tii jeeduru
 mu ozi!
 G'e lekeberu ẹnya epfu;
 ì wata aze-phe l'eli iphe,
 bụ úbvú, ha l'eli;
 mẹ l'iphe, bukpo mkpula
 eze-oshi, jaru àjàjà;
 gẹ nwanyi-ukpara.
 21 Mu kowaru ngu g'onye kọru
 opfu okpobe vayinu,
 karu upfu bya aduebe ree.
 ?Denukwanu g'o gude ì
 ghakobeepho bya awọeru
 mu phọ ohu vayinu?
 22 Ọ tọ dukwa m'obeta i gude
 ncha-ọkanwa saa
 onwongu;
 bya ekwokpọo ncha
 kwogharu iya ẹka;
 ikpe ono, nmaru ngu
 ono rakuru ngu phọ l'ẹhu
 g'ọ rakuru l'iphu mu.
 Nokwa iphe, Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu.
 23 ?Denu g'ii-shi sụ l'a ta
 turwukwaru ngu;

ọphu ị gwọkwaru ọbvu
 ono, bu Balu?
 Lewarọ ẹnya l'ẹgube umere,
 i meru lẹ nsuda ono!
 Gbunaa igo l'ẹgube umere,
 i meru l'ẹka ono.
 Iphe, ị bu bẹ bukwa nyee
 inya-kamelu, ebu
 nggada karagidimu
 karagidimu.
 O -buru nggada ono shia
 ọwa-a;
 l'o buru iya shia ọphuu.
²⁴ Nyee nkapfu-igara-ọswa,
 echiegu kwọwaru ẹhu,
 akpọ pherephere furumu;
 ẹka ọ duru iphe,
 agụ iya ememe.
 Mbụ l'ọ -nọdu ana okee;
 ta adudu onye alophuje
 iya azu.
 Okee ya -nọdu achi iya;
 ike taa bvudu okee
 ya obu.
 Ọ -bya eshi nyee ya ono
 okee;
 bẹ ọ hụmaanaru-a ẹka
 ọ nọ.
²⁵ Sụ-a; ta agbashị ọso gbiriri
 jasụ g'ọkpa swachafu
 ngu;
 ẹkpiri akpọ ngu jegirijegiri.
 Obenu l'i pfururo sụ:
 ?Kẹ gụnhunu?
 Agwa ndu ọhozo bẹ mu
 yeru obu.
 Ọ buru phẹ bẹ mu a-nọdu
 agba etso.

Ndu Ízurelu gbaru g'aa-nụ phẹ aphụ

²⁶ “Ọ kwa g'eekepuje onye-oshi iphu lẹ ntụ mẹ e -gude iya-a; bu g'e kpuru
 ọnu-ulo Ízurelu iphu lẹ ntụ. Ẹphebedua; ẹphe lẹ ndu eze phẹ; yẹe ndu-ishi
 phẹ; mẹ ndu-uke phẹ; mẹ ndu mpfuchiru Chileke phẹ; ²⁷ tukurọ sụ ntẹkpe,
 a pyiru lẹ mkpukuruppu oshi l'ọ kwa iya bu nna phẹ. Bya asụ iphe, a pyiru lẹ
 mkpuma l'ọ kwa iya bu ne, nwuru phẹ nụ. Nta-a bẹ ẹphe ghawarụ mu azu;
 ẹphe ta aghaduru mu iphu. Ọlẹ ọobujekwanuru; ẹphe -daba l'iphe-ẹhuka;
 ẹphe asukwa-a gẹ mu bya adzọ phẹ!

²⁸ “?Denuhunu agwa obu, unu gwoshiru onwunu obu? G'ẹphe byanụ
 mẹ ọ -buru l'ẹphe a-dzọta unu mẹ unu -nọdu eje iphe-ẹhuka; kele ọo
 g'unubẹ ndu Jiuda nweberu mkpukpu igwerigwe bu g'agwa unu du-be
 igwerigwe. ²⁹ ?Denu g'ọ gude unu nọdu epfu l'ọ nweru iphe, mu meru
 unu? Ee! Unu tukoakwaru g'unu ha kwefukotaru mu ike! Nokwa iphe,
 Chipfu eepfu. ³⁰ Iphe, mu chiru ndibe unu bukwa iphe-mmanụ; g'ọ tọ

budu l'ephe eye onu k'emezi iphe, ephe mesweru-a. Ogu-echi ngu sūwaru ndu mpfuchiru unu pyaapyaa g'oduma, alajashi iphe o guderu alajashi. ³¹ Unube ogbo nta; unu lenaa enya ree l'opfu Chipfu, sūru: ?Mu bujeru ndu Ízurelu echięgu; tōo alı, gbahuru tsukiribaa? ?Denu g'o gude ndibe mu nōdu epfuje sū: 'Anyi nwekwaru onwanyi aghaphe g'o du anyi. Ophu anyi abyapfutabaedu ngu ozo?' ³² Nwamgboko ?ozohaje iyagba iya? Tōo nwanyi, ala ji; ?ozohaje iphe, e gude kwaa ya akwa ala ji? Obenu lę ndibe mu zohawaru mu ujiku olemole, ete nweędu aguta. ³³ Lewarō g'i gude achō n-yemobu achō iya k'erengete! Mbū l'unwanyi, kachakpoo adu njo bę i zichawaru iphe, iime. ³⁴ Oo l'uwe ngu bę ndiphe humaru mee-ndzu ndu ukpa, adudu iphe, ephe meru; l'ębe abu l'i guderu phe l'ęka ephe etsuka ulo ngu.

"I mechakpoo iphemiphe ono; ³⁵ i nōdu epfukwaro sū l'ō tō dukwa iphe, i mejeru. L'ęhu tee ghukwa mu egħu l'opfu ęhu ngu. Oe mu e-kpekwanu ngu ikpe; eshinu i sūru l'ō tō dudu iphe, i mejeru. ³⁶ ?Denu g'o gude i tsoru aghaphe achō g'i gbanwee uzo ngu. O kwa g'ō tō dudu iphe, ndu Asiriya duru ike meeru ngu bu gę ndu Ijiputu adudu iphe, ephe a-du ike emeru ngu. ³⁷ Ii-mechakwa shikwapho l'ęka ono vuru ęka l'ishi lwaję; kele mu tukowaru ndu ono, i kpōru obu yeru ono jika; ophu ephe e-yekwaru ngu ęka."

3

Ndu Ízurelu, e te gudedu ire phe ęka

¹ "O -buru lę nwoke chifuru nyee ya; nwanyi ono -paru iya haa je aluru nwoke ozo; nwoke ono; ?oo-chokwarupho nwanyi ono eje tōo? Ono ? tō budu aturwu alı l'ophu l'ophu? Obenu lę gubedua gbawaru ukpara l'ęka ndu du igwerigwe, unu l'ephe eshi onya. ?Ii-du ike lwaphuta azu lwapfuta mu tōo? Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono." ² Palia enya huma nggeregede ęka aagwaję iphe. ?O nwekpōoru ęka ono g'ō ha a nōada phaa ngu kutukutu? L'aguga gbororo bę iinodujechaa ele enya onya; mbu nōduchaa g'ęka ndu Arabu nō l'echięgu. I merwuakwaru alı l'ukpara ono, iigba ono; yęe ejo-iphe ono, iime ono. ³ Nokwa g'o gude e sephu mini azu g'o to dzeshi. Ophu mini ishi-apha edzejeędu ililekpoo. Oe iimele-a umere nwanyi-ukpara. Ophu i kwedu haa g'iphere gude ngu.

⁴ "O kwa l'i wataru mu eku oku sū: 'Nnana mu-e! O kwa ngu bu onye shi lę teke mu bu nwata ehe mu! ⁵ ?Ehu a-nōdu egħuwa ngu rō egħu tekenteke tōo? Oke-ęhu-egħu ngu; ?oo-nō jasū l'ojejeje tōo?' Oo egube ono bę iinoduje epfu opfu; oe iphe, bukpo ejo-ememe, ii-du ike mee; bę i mekotawaru."

Ndu Ízurelu me ndu Jiuda gbaru g'izimanu lwa phe azu

⁶ No iya; o buru teke Jiosaya shi buru eze bę Chipfu sūru mu-a: "? I humawaru iphe, Ízurelu ono, e te gudedu ire iya ęka ono meru? O tukokpōoru ubvú, ha l'eli; mekpoo oshi, jaru ajaja jekota je anodu ria ogori. ⁷ Mu dobesu l'o -mechaa iphemiphe ono bę oo-lwaphuta azu lwapfuta mu; obenu l'o to meduru iya nno. Teme nwune iya nwanyi, e te egudekwapho ire iya ęka bu Jiuda tuko iphemiphe ono, oome ono humakota. ⁸ Mu bya ederu ekwo achifu nu onye ono, e gudedu ire iya ęka ono, bu Ízurelu chifu iya; opfu l'o rinukaru ogori. Mu byakwaro ahuma lę nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya ęka kwapho, bu Jiuda bę ndzu aguduru. Yębedua tugbukwapho lufu je eriahaa ogori. ⁹ O buru l'oo

l'urwuali, Ízurelu shi arwu ta adudu iphe, Jiuda guberu iya meru g'o gude o merwushia ali; mbu yele iphe, e meru le mkpuma; yee ophu e meru l'oshi nodu eri ogori. ¹⁰ Iphemiphe-a mekotakpo Ízurelu; ophu o meduru nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya aka bu Jiuda g'o gude obu iya g'o ha lwapfuta mu; o bukeru-a eregede be o gude lwa. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹¹ Chipfu bya asukwa mu pho: "Ízurelu ono, ekwedu nkemu ilile ono kakwa apfubekoto eme le Jiuda, e gudedu ire iya aka. ¹² Woru ozi-a je ezia ndu isheli; su phe-a: 'Lwadupho; gube Ízurelu ono, ekwedu nkemu ono! O kwa Chipfu eepfu opfu ono. Mu taa gbanwubeekwaru ngu iphu ozo; kele mu phunukakwaru obu-imemini. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Ehu taa noduekwaro egu mu egu l'opfu egu ngu. ¹³ Oo ephe g'i kweta l'ikpe nmaru ngu. Li kwefuru Chipfu, bu Chileke ngu ike; bya eworu eme iphe-oma ngu je atukaaru agwa ndu ohozo nanunanu l'iphe, bukpo mkpula oshi, jaru ajaja; ophu iimejeedu iphe, mu suru g'i meje. Nokwa olu Chipfu.

¹⁴ " 'Unu lwadupho; unube ndu ono, ekweedu nkemu ono! Nokwa iphe, Chipfu eepfu; kele o kwa mbedua bu ji, alu unu. Mu a-hokwa unu nanunanu le mkpukpu le mkpukpu; hoo unu ebo ebo l'ipfu l'ipfu gude lwa Zayonu. ¹⁵ Noo teke mu a-nu unu ndu a-noduje eche unu g'onye eche aturu ophu e-shi mu l'obu, bu ndu e-gude mmamiphe yee nkwenya dua unu. ¹⁶ O -rwua mboku ono, bu teke unu a-kawa igwe buru l'ali-a; be ephe tee pfubaekwa k'okpoko ogbandzu ke Chipfu. Mbu l'o too bahubaedu phe l'egomunggo; ophu ephe abyadu anyatabaa ya. Ophu oghoroko iya adubaedu phe; teme ophu ephe emebaedu okpoko ogbandzu ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹⁷ Teke ono be ee-ku Jierusalemu "aba-eze Chipfu." O buru le Jierusalemu be ohamoha e-dzukoje bya akwabe epha Chipfu ubvu. Ephe tee mebaedu iphe, shi phe l'ejo okpoma mgbashi phe ono. ¹⁸ O -rwua mboku ono be ndu onu-ulo Jiuda a-tugbabe l'onu-ulo Ízurelu; ephe eshi l'ali, du l'uzo isheli tuko bya bya eburu l'ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'o buru okiphe phe ono.' "

Ndu ke Chileke abaru agwa ozo eja

¹⁹ Mube Chipfu l'onwomu su:

"Lenu le mu gege
egudekpopho egu-utso
emekpoe ngu pho ge
nwa; woru eguru ali,
du ree nu ngu;
mbu aka kachaa
ree l'okiphe,
ndu oha l'opfu enweje
enwenwe.

Mu shi dobesu l'ii-ku
mu nna;
ophu ii-hadu mu etsotso.

²⁰ Obenu l'oo ge nwanyi,
ji iya egudedu ire iya
aka adujeru ji iya
gheleghele
bu g'unu duru mbedua;
unube onu-ulo Ízurelu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu

bụ ono.”

21 A nūmaru olu, ada lẹ
nggeregede ẹka aagwajẹ
iphe.

Ọ bụru ẹkwa, ẹphe ara;
tẹme ẹphe nọdu arwo
arworwo;
mbụ unwu Ízurelu;
kẹle ẹphe shiswewaru
uzo pẹ bya azohawa
Chipfu, bụ Chileke pẹ.

22 “Unu lwadupho;
unubẹ ndu ono,
ekweedu kẹ Chileke ono!
Mu e-me g'unu ta abuheru
ndu laphuru azu.”

“Ao; anyi abyapfuta ngu-a; kẹle ọo ngu bụ Chipfu bya aburu Chileke anyi. ²³ Tororo bụ l'onye ele ẹnya gẹ nggeregede ẹka aagwajẹ iphe dzoo ya; ele ẹnya iphe iphoro; ophu ụzụ, aatụ l'eli úbvú adudu onye ọo-dzo. Hoo haa bụ l'ọo Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ bụ onye ndzota kẹ ndu Ízurelu. ²⁴ E -shikpo teke anyi bụ okorobyia bẹ agwa agwa ono, bugbaa iphe-iphere ono tukoakwaru nwakanya, nna anyi oche pẹ setaru ripyaa; mbụ aturu yẹ eghu pẹ; yẹ eswi pẹ; yẹ unwu pẹ nwoke; mẹ unwu pẹ nwanyi. ²⁵ G'anyi zenu azẹe l'eli iphere anyi obu; anyi anodunu g'e kpua anyi iphu lẹ ntụ. L'anyi lẹ nna anyi oche pẹ meakwaru Chipfu, bụ Chileke anyi iphe-ẹji. Noo kẹle anyi te emejeduru iphe, Chipfu bụ Chileke anyi sụru g'anyi mee; e -shi teke anyi bụ okorobyia byasụ nta-a.”

4

Oku izimanu alwa azu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -buru l'ii-lwa; gube Ízurelu; g'ị lwapfutanu mu! Ọ -buru l'ii-tso agwa ono, bụ mu ẹbyi ono ọgu gẹ mu ta ahumajehe iya; ophu ị kpa-phuhueduru akpaphuhu; ² tẹme ọ -buru l'ii-noduje egude ire-lanu; waa ikpe, pfuru oto; waa apfubekoto ribua angu sụ: ‘Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a’ bẹ Chileke e-gude iswi ẹhu iya kebe ohamoha l'oma; tẹme ohamoha ono egude iswi ẹhu iya riaha úbvù.”

³ Sụ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu anu ndu Jiuda waa ndu Jierusalemu: “Unu kopyashinaa ẹka a koduru akoko! Unu ta akushinu iphe l'egbudu!
⁴ Unu bunaa onwunu úbvù; buaru iya Chipfu! Unu bunaa onwunu úbvù ime-obu; unubẹ ndu Jiuda yẹ ndu Jierusalemu. Odumeka bẹ oke ẹhu-eghu yẹbe Chileke a-gbanwuhukwa tsuaha g'oku. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nù bụ ẹjo-ememe, unu mewaru. Ọ -wata etsutsu; ta adukwa onye a-gbanyị iya nù.”

Ola-l'iswi, e-shi l'isheli

⁵ “Unu raa ya arara l'alì ndu
Jiuda!
Unu echia ya lẹ mkpu lẹ
Jierusalemu sụ:
‘Unu gbua opu-ogu tsoru
alì ndu Ízurelu l'ophu!’
Unu rashia ọrà ike sụ:

'Unu dzukọbe l'ẹka lanu!
G'anyi gbalaa laa mkpukpu,
a kpu-pheru igbulọ
mgburugburu!'

⁶ Unu palia ẹkwa-ọhubama
g'e jeshia úbvú Zayonu!
Unu gbalaa je anọdu ndzu!
Be ejekpokwa anmarwube;
kele mu shikwa l'uzo
isheli gude ọla-l'iswi abya;
mbu mgbu-ọnwu, a-du ẹjo
ẹji."

⁷ Oduma shiakwa
l'ẹpfukala iya wafuta.
Ọla-iphe-l'iswi k'ọha l'ophu be
gbalihuakwaru nu.

O shiakwa l'ẹka ọ nọ tugbua
eje g'o mee ali unu ono
g'ọ buru ochobu.

Mkpukpu unu a-tuko
buchaaru ikpọzu;
ophu ọ dudu onye bya
l'ebubaru l'ime iya.

⁸ Ọo ya bu ẹ-a;
unu yee uwe-aphu;
raa ẹkwa;
chia mkpu-ẹkwa;
kele o-re-phuruphuru,
bu ẹhu-eghu Chipfu
teke alaphukwa azu
l'ẹhu anyi.

⁹ Chipfu sọru-a: "O -rwua mbọku ono be meji a-tofukwa ndu eze ẹphe ẹ ẹ ndu-ishi. Ndzu-agugu egude ndu-uke Chileke; ndu mpfuchiru Chileke agbachihuchaa nchi."

¹⁰ Ọ buru iya bu; mu su: "Haa; gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ndu-a ẹphe ẹ ẹ ndu Jierúsalemu be i dusweakwaru uzo rengurengu kpo; kele i sọru phe ẹ nchi a-dukpokwaa phe doo. Ọle ogu-echi be a dabekwanuru anyi l'ẹkpiri!"

¹¹ O -rwua teke ono be aa-karu ndu-a ẹphe ẹ ẹ ndu Jierúsalemu su phe-a: "Ejo pherephere, erebushi anu l'ẹhu, e-shi ẹ nggeregede, nọ l'echiẹgu ono; l'e-zi zipfuta ndibe mu; ophu ọ bukwa g'ọ phuchaa phe aphucha ọzoo g'o mecha phe emecha. ¹² Pherephere ophu a-ka ono njo, be l'e-shikwapho mube Chipfu l'ẹka. Nta-a bu ge mu bya anmaa phe ikpe."

¹³ Lenu! Ọhogu obu l'asokwa pulapula g'urwukpu abya. Ugbo-inya phe nọdu ezi phaaphaaphaa g'oke-pherephere abya. Inya phe kakwa ugo eme ẹgwa. Nshio anyi! Anyi laakwaru l'iswi! ¹⁴ Gube Jierúsalemu; sashinaa ẹjo-ememe, nọ ngu l'obu huma l'aa-dzota ngu! ?Bu jasọ teke ole be i-ha g'ẹjo ọriri kwaa ngu l'obu?

¹⁵ Ọ duru onye-ozu, shi ẹ mkpukpu Danu ara iya arara epfu l'ejo-iphe byapfutaru ali úbvú úbvú Ifuremu. ¹⁶ "Woru iphe-a pfiaru ohamoha! Raaru iya ndu Jierúsalemu arara; su phe ẹ ẹ ndu ohogu phe shikwa l'ali ẹka du ẹnya abya. ẹphe nọdu echi mkpu-ogu ekpu mkpukpu ẹ mkpukpu,

nogbaa l'alì Jiuda. ¹⁷ Ẹphe nọ-phee ya mgburugburu gẹ ndu eche nche l'ẹgu; opfu l'o kwefuru mu ike. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁸ “Ọ kwa umere ngu; yẹe iphe, i gude ẹka ngu meta bẹ lọtaru iphe-a kobe ngu. Ọwaa bukwa iphe, bẹ eechi ngu. Oomeshikwa ẹhuka ike; tẹme ọ nọdu alọ ẹka lẹ meji!”

Jieremaya agụ aphụ ndibe iya

¹⁹ Ẹpho mu-o! Ẹpho mu-o!

Ọolokwa mu ẹka lẹ meji.

Meji edekwa mu kukuku

l'ime mu.

Mu ta adukwa ike edobe

ọnu doo;

kele mu nọmawaru

opu-ọgu.

Mu nọmawaru mkpu,

eechi l'iphu ọgu.

²⁰ Ọla-l'iswi tsopyabẹ ọla-l'iswi.

Alì ono l'ophu bukwa

ikpọzu.

Ibe mu g'ọ ha bẹ a

tukoerupho mebyia

lẹ buregedegengu;

tuko ọlo mu

mebyishia lẹ

ntabu-ẹnya lanu.

²¹ ?Bụ jasụ teke ole bẹ mu

a-nọdu ele ọgu ẹnya

l'ophuko;

mu anukwapho ẹka

eegbu opu-ọgu?

²² “Ndibe mu bukwa ndu eswe;

kele ẹphe ta amadu onye

mu bu.

Ẹphe bu unwegirima,

enwedu egomunggo.

Tẹme ophu iphe edojedu phe

ẹnya.

Iphe, ẹphe maru ẹnya iya bu

eme ẹjo-ememe;

opu ẹphe amadu eme iphe,

du ree.”

²³ Mu bya elee ẹnya l'eliphe

mgburugburu;

opu o nwedu ugbugba;

tẹme ophu ọ dudu iphe,

du iya nu.

Mu bya elee l'imigwe;

opu ọ duedu iphoro,

du iya nu.

²⁴ Mu bya elee ẹnya l'eli ubvu

ubvu;

ẹphe tuko anmagbaa

- jijijiji;
 obvu obvu nọdu angagbaa
 anganga.
- 25 Mu bya elee ẹnya;
 ọphu ọ duedu nemadzu,
 mu humaru.
 Iphe, bukpoọ ẹnu,
 ephe l'eli tukowaa
 phehuchaa.
- 26 Mu bya ejeshia ele ẹnya;
 alị, e shi emehujẹ iphe
 a kọru iya;
 buwaru mgbẹgu-evevee.
 Iphe, bu mkpukpu,
 nọkota iya nọ g'ọ ha
 bukotawaru ikpọzu
 l'iphu Chipfu; mbụ l'iphu
 o-re-phuruphuru,
 bu ẹhu-eghu iya onoya.
- 27 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "Alị ono l'ophu a-bukwaru
 ikpọzu;
 ọle mu tee mebyishibebedu
 iya rọ l'ophu.
- 28 Ọo ya bu l'eliphe a-gu aphu.
 Imigwe, nọ l'ephekerephe
 agbahụ ọchii;
 kele mu pfuakwaru iphe,
 mu pfuru;
 ọphu mu alakwa azu azu.
 Mu pfuakwaru g'ọo-du;
 ọphu mu a-ghakwa ẹnya
 l'azu."
- 29 Ndu mkpukpu ono l'ophu
 -numaepho igiji ndu chi
 inya abya ọgu;
 yee ndu chi apfu abya ọgu;
 ephe agbalaa je edomigbaa
 onwophe l'ẹgbudu;
 ndu awuba l'ogba,
 du l'ubvu je edomishia
 onwophe.
- Ephe atuko mkpukpu phe g'ọ
 ha gbadogbua gbalaa.
 Ọ to duedu ọphu nemadzu
 eburu.
- 30 ?Bukwanu gunu be iime
 gube ochobu onoya?
 ?Denu g'ọ gude i yee uwe,
 eke meemee;
 teme i yee iyagba,
 e meru
 le mkpola-ododo?

?Denu g'o gude i gude iphe
techishia ɛnya?

Akwa, i kwaru onwongu
bukwa ke mmanu.

Ndu gu l'ephe eshi onya
be i dukwaa ashi.

Ephe gbekwanu achowa
ndzu ngu.

³¹ Mu numakwaru olu-ekwa
onye du ge nwanyi,
ime eme; mbu l'ude,
otsu du ge k'onye
ime-oduu l'eme.

Olu ono bukwa ke Nwada
Zayonu,

l'eme g'oome tua unme;

machiru aka iya epfu su:

“Oowaa! Ike abvukwaa mu.
Ndu mu be e woakwaru nu
ndu mgbugbumadzu.”

5

O to dudu onye pfuru oto

¹ “Unu tsokpoperupho oma
gbororo Jierusalemu jee
iphu l'azu;
lephee ɛnya maeshiduru;
chochaa l'edupfu
l'edupfu phe maru me
unu a-huma nwonye
lanu,
bu onye eme ire-lanu;
teme o nodu achoje iphe,
bu okpobe opfu.

Oo ya bu le mu aguaru
mkpukpu ono nvu.

² A makwaru-a l'ephe
egudeje epa Chipfu ria
angu; ole angu ono,
ephe eri ono bukwa
uka be ephe adzu.”

³ Gube Chipfu; ?to budu iphe,
bu ire-lanu be inoduje
ele ɛnya iya?

I chiru phe iphe;
ophu o meduru phe
ehuka.

I bya egwee phe arakabya;
ophu ephe ekwekwapho
emezita iphe,
ephe mesweru.

Ephe mechaa iphu phe;

o shihugbaa
 dũngudungu gę mkpuma;
 bya ajika l'izimanu taa
 lwadu phe azu.

- ⁴ Mu bya arĩa sụ:
 “Ndu-a bukwa ndu ukpa;
 teme ephe buru ndu
 eme eswe.
 Noo kele ephe ta amadu uzo
 ke Chipfu.
 Mbụ l'ephe ta amadu iphe,
 Chileke phe suru
 g'ephe meje.”
- ⁵ Oo ya bu l'oo gę mu bya
 ejepfu ndu ophu bu
 ndu-ishi je epfuru
 yeru phe.
 Ephebedua a-kabekwa maru
 uzo ke Chipfu;
 mbụ iphe,
 Chileke phe suru g'ephe meje.”
- Ole o bule-a gę ndu ophu du
 bu g'ephe du.
 Ephebedua kwapho
 mebyiwaru iphe,
 shi segbabe mu l'ephe;
 bya agbabua udo,
 e shi gude kekota anyi
 l'ephe.
- ⁶ Oo ya bu l'oduma e-shi l'oswa
 bya afuaru phe.
 Mbụ l'ejo-nkuta-oswa
 e-shi l'echiegu bya
 atapyashia phe.
 Agụ e-domi l'oma mkpukpu
 phe kwaberu phe;
 g'o lajashia phe iphiriba
 iphiriba;
 mbụ me o -dukpooru onye
 ophu jeru afuta;
 kele ekwefu-ike ophu ephe
 kwefuru pawaru eka;
 teme alaphu azu,
 ephe laphuru pawaa
 igwerigwe.
- ⁷ “?Denu g'o gude mu je
 l'aguru unu nvu?
 Unwu unu gbadoakwaru mu;
 bya egude agwa,
 abudu Chileke riahaa
 angu.
 Ole o kwa mbedua

- emekotaru phe iphe,
 bu mkpa phe g'ọ ha.
 Ephe nodu erikwapho ogori
 bya awu gbiigbiigbi eje
 l'ulo unwanyi-ukpara.
- ⁸ Ephe bu inya, a nu-jiru epho ree,
 eshi okee agushi ike;
 kele g'ephe ha aragba
 mimimi agbapfu nyee
 nwoke ibe phe.
- ⁹ ?Bu ephe -mechaa nno;
 mu ahaa phe ge mu
 ta nu phe aphu iya too?
 ?Bu oha, du egube ono be
 mu ta agwatadu ugwo
 iphe, ephe eme?
 Nokwa olu Chipfu.
- ¹⁰ Unu je atuko upho opfu-vayinu
 iya ono phokashichaa;
 ole o to bukwa ke g'unu
 mebyishibebekota iya g'ọ ha.
 Unu kwashichaa ya ekali;
 kele ndu-a ta aduedu
 ophu bu ke Chipfu.
- ¹¹ Ndu onu-ulo Izurelu yee ndu
 onu-ulo Jiuda
 be mewaru ophu mu
 egudedu ire phe aka
 ililekpoo.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

Chipfu ajika ndu Izurelu

¹² Ephe dzuwaru uka kpua Chipfu; kele ephe suru: “O to dukwa iphe, oo-me! Ophu o dukwa iphe, byaru eme anyi. Ogu taa dapfukwa anyi; ophu okpa-nri abyapfutakwa anyi. ¹³ Ndu mpfuchiru Chileke ta aduekwa iphe ozo, ephe bu gbahaa pherephere. Ophu opfu Chileke angedu phe l'ime. Oo ya bu g'e mee phe iphe, ephe suru l'oo-me ndu ozo.” ¹⁴ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Eshinu ndu-a pfuru egube opfu-a be mu e-me g'opfu mu, du gube Jieremaya l'onu buru oku; ndu-a aburu nku, oo-nodu eke.” ¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Gube onu-ulo Izurelu; mu gudekwa ndu shi aka du enya abapfuta ngu. Oha obu bu oha, shi l'ichee; bya aburu oha, ike du; ndu i ti madu opfu-ali phe; ophu inudu iphe, ephe eepfu. ¹⁶ Ekpa-apfu phe dugbaa g'ilu, gheru onu. Teme g'ephe ha tukoru buru ndu du ike l'ogu. ¹⁷ Ephe a-tuko iphe, i gege akpata l'opfu ripyaa bya eripyaa nri, i nweru enweru. Ephe atapyaa unwu ngu unwoke me unwanyi; ephe atapyaa ikpoto eghu me aturu ngu; mekpoo eswi ngu; ephe eripyaa opfu-vayinu ngu; mekpoo oshi figu ngu; ephe egude ogu-echi mebyishia mkpukpu le mkpukpu ngu, bu ndu ophu a kpu-pheru igbulo mgburugburu, bu mkpukpu i kporu obu yeru.

¹⁸ “Obenu le-a; o -rwua mboku ono; be mu tee mebyishibebekwa unu rengurengu. Noo iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹⁹ Teke ndu Izurelu jiru su:

'Bụ ụnu kparụ iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi meru anyi egube owa-a?' Unu asụ phẹ ọ-a: 'Eshinu unu gbadoru Chipfu bya eje agwota obvu ndu ohozo gwalaha l'ali unu; be nta-a be unu e-jeahaaru ndu ohozo ozi l'ali, abudu k'unu.' "

Okwa, Chipfu nmaru ndu nkiya

²⁰ "Unu raa iphe-a arara g'onu-ulo Jiékpou numa! Unu ejekwapho echia ya le mkpu l'ali Jiuda su phẹ ọ-a: ²¹ Unu numakwa iphe-a; unube ndu eme eswe; teme ophu unu enwedu egomunggo; unube ndu nweru enya; ophu unu aphudu iya uzo. Unu nweru nchi; ophu unu anudu iya iphe. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?To gbaduru g'unu gege anodu atsụ mu ebvu? ?To gbaduru g'unu a-nodu mu l'iphu phua kpaakpaakpaa. O kwa mbèdua gude eja-evevee kpaa oke ali yee eze-enyimu. Teme mu tu-bua le jasụ l'ojejeje be o to byadu l'asoghata iya. Akpara-mini a-tukpokwaa so o gborogboro; ole o too dakadu iya. Oo-tukpoo wooooo; ole o too soghatadu iya. ²³ Obenu le ndu-a buchaa ndu ejo-okpoma. Teme ekwefu ike du phẹ l'obu. Epe ghakobewaru; o buru phẹ atugbu. ²⁴ Epe ta asujedu onwophe: 'G'anyi tsueshikwa Chipfu, bụ Chileke anyi ebvu; onye edzeje mini ishi-apha yee mini udzumini l'orwuberu iya; bya aburu iya doberu teke emetaje iphe e meberu l'ali.' ²⁵ Oo emeswe, unu emesweje be meru g'egube iphe ono ta adu. O buru iphe-eji unu meru; ophu iphe, du ree erwudu unu eka.

²⁶ "A -bya l'eka ndibe mu doru be ndu eme ejo-iphe nokwa iya; ndu egepajeru ge ndu agba onya-enu; mekpoo ge ndu agba onya, epe e-gude nmata nemadzu. ²⁷ Oo g'unwu-enu ejije epfune iya-a bu g'eregede eregede jiru ulo phẹ pyimu. Epe byawaru bya enweru iphe bya aburu ndu ike du. ²⁸ Epe bya adachaa okporokpo du ke repfurepfu. Ophu iphe-eji, epe eme enwedu okè. Epe ta ahajeduru ndu enwedu nna enge; ophu epe agbajeduru ndu akpa nri odzori.

²⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?To gbaduru ke ge mu nua phẹ aphu iphe-a, epe eme-a too? ?To gbaduru ge mu melata egube oha, du egube owa-a iphe, epe eme mu too? ³⁰ Iphe, aaso oyi; me iphe, anyi ishi edzu meakwaru l'ali-a: ³¹ Le ndu mpfuchiru epfukwa iphe, abudu eviya. Ndu uke buru ike-okpu be epe gude buru ishi. O buru egube ono bu g'o du ndibe mu ree. Obenu le-a; ?bu ụnu be unu e-me me o -rwua l'ikpazu iya?"

6

Ndu ohogu ano-phe Jierusalemu mgburugburu

¹ "Unube oshilokpa Benjaminu; unu gbadaapho oso ndzu unu! Unu shidupho le Jierusalemu gbafu! Unu jedupho egbua opu-ogu le mkpukpu Tekowa! Unu nwube oku agba ama le mkpukpu Betu-Hakeremu; kele ejo-iphe shikwa l'uzo isheli achafuta; mbu ejo-iphe, a-tuko iphe mebyishikota! ² Mu e-mebyishikwa nwada Zayonu, bu onye ono, ama ntumatu ono bya aduchaa nwa tekuteku ono. ³ Ndu eche aturu a-chiru aturu phẹ bya afuaru iya. Epe abya eworu ulo-ogu phẹ kpu-pee ya mgburugburu. Onyemonye ekebuta uswe iya nkiya." ⁴ "Unu kwakobekwa g'unu l'ephe lwua ogu! Unu gbalihu g'anyi jee ogu l'echi eswe! Obenu le-a; lewaro ya; iphoró, du l'eswe anyihuakwa. Teme onyonyo uzenyashi hawa ogologo. ⁵ Oo ya bu le-a; unu gbalihu g'anyi lwua ogu l'enyashi je emebyishia ibe phẹ eka nguru anguru!"

6 Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Unu gbut-sushia oshi gude je akpoo okpo-kuu kpo-pee Jierusalemu mgburugburu! Mkpukpu-a be e chifutajekwa iphe; kele iphe, jiru iya nu bu eme nemadzu ewere. 7 O kwa egube ono, mini anoduje asoshi l'anya-mini ono bu g'ejoi- iphe shi iya aso asoshihu. Mkpawere yee emebyishi iphe bu ebubu l'ime iya. Iphe-ememe, eme iya nu; yee iphe, e mekaru iya dukota l'iphu mu mkpurumkpuru. 8 Numakwa alo aka le nchi-a; gube Jierusalemu; odumeka be mu a-ghakwaru ngu azu; bya emee ngu g'i buru ochobu; k'ophu bu lo to dudu onye byaru eburu l'ime iya.”

9 Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Epe a-tutu nwa ndu Izurelu, phoduru nu egube ono, aatoje nwehu tutua akpuru vayinu nwa ndu ophu phoduru nu ono. Epe abya atughaa aka ghotu phe g'onye agho vayinu.”

10 ?Bu onye be mu e-pfubaaru opfu nu lo ya aka le nchi? ?Bu onye a-ngaberu mu nchi l'olu? A swo-chishiakwaru phe nchi; k'ophu bu l'ephe ta anedu iphe le nchi. Opfu Chipfu anodujewa egu phe egu. O to dujeedu phe ree anuma. 11 Obenu le mbedua be oke-egu egu, Chipfu eme go tukoshi phe jiru mu obu; k'ophu bu le mu taa dudu ike atagbu iya le nshi.

“Woru iya kpua unwegirima, no l'oma gbororo! Kpukwaa ya pho unwokorobya, kuru l'aka lanu. Nwoke yee nyee ya be oo-tukocha nmata; mbu ephenebo; mechakpoo ndu bu ogerenya; mbu ndu akahu tutsuwaru. 12 Ulo phe ulo phe be ee-wocharu nu ndu ozo; mekpoo ali phe; me unyomu phe; me mu -machiepho aka byia ndu bu l'ali ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. 13 E -shikpo l'onye ophu kachaa nwanshii; jasui l'onye ophu kachaa shii; g'ephe ha emekotaepho ughoro urwu; mekpoo ndu mpfuchiru Chileke phe; me ndu-uke Chileke phe nno pho; g'ephe ha agbakotaepho eregede. 14 Onwo, aba ndibe mu be epe anoduje eme enyiru enyiru go bu lo to dudu iphe, o bu. ‘Nchi dukwa doo! Nchi dukwa doo!’ Noo iphe, epe anoduje eepfu bu ono; l'ebe abu le nchi du doo. 15 ?Bu iphere ahuma, epe meshiru du phe too? Waawakwa. Iphere ta adukpoda phe ililekpoo! Epe ta makpodanu g'aasoje enya. Noo go gude epe je l'etsoru ndu daru iko daa. Epe e-rwu ali teke mu a-wata phe ahuhuhu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

16 Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: Unu pfukpodarupho le mgbakata-uzo lee enya! Unu jieshikwa aji uzo, shi l'ichee! Unu jia aji aka uzo, du ree du! Unu awata eshi uzo ono! Noo teke meji a-nmapfuru unu.

“Obenu l'ephe suleru-a l'ephe te eshidu iya. 17 Mu hotaru ndu nche dobe g'ephe chee unu nche bya epfua su g'unu ngabeje nchi l'oda opu-ogu phe; unu jika su l'unu taa ngabedu!

18 “Oo ya bu le-a; unu numakwa owa-a; unube ohamoha! Unu lerwetakwa enya ree; unube ndu ekebe; g'unu ahuma iphe, e-me phe nu. 19 Gube mgboko; numakwa: Mu gudeakwa ola-l'iswi abapfuta ndu-a; mbu mebyi iphe, ejo-oriri phe mitaru. Noo kele epe ta ngabeduru nchi l'opfu mu. Teme epe jika ekemu, mu tutu dobe. 20 Unwu-isensu, shi l'ali Sheba, aakporu mu oku; ?mu gude iya eme gunu; je akpachakpoo l'omanko, shi l'ali, du enya? Ngweja-akpo-oku unu be mu ta anatajekwa; ophu anu, unu anoduje egburu mu aduekwa mu ree.” 21 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Mu e-dobe iphe, a-du ndu-a upfu l'okpa. Nna me unwu a-tuko vukota iya daa iko. Ndu obutobu me ndu eshi onya atuko gude iya laa l'iswi.”

²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu lenu; o nwekwaru ndu oju, a kpatsuru ephe shi l'ali uzo isheli, awu abya. Oha obu bu oha, paru eka. Eka ephe shi bu l'eka igwe beru ali beru. ²³ Iphe, ephe chi abya bu apfu yee arwa. Ephe du ejo ehuka; teme ophu ephe aphudu obu-imemini. Ephu phe aduje g'eka eze-enyimu aso gborogboro l'eka ephe agba l'inya phe eje abya. Ephe doru onwophe ge ndu no l'ogu eje abyapfuta ngu; abya ngu etso ogo; gube Nwada Zayonu!”

²⁴ A kowkaru anyi akope. Eka nwukotachaepho anyi lwaalwaa. Meji tofuwaru anyi. Mbụ iphe-ehuka, byaru anyi dupho ge ke nwanyi, ime eme. ²⁵ Unu ta alufukwa l'egu! Ophu o dukwa onye a-nodu aghaphe le gbororo; kele ndu ohogu ono chikwa ogu-echi. Teme iphe, eye ebvu tukoru uzo ekameka.

²⁶ “Unube ndibe mu; unu yee uwe-aphu; gwoo onwunu le nu! Unu raa ekwa; ejo-ekwa, du ge k'onye nwa iya lanu nwuhuru; kele o kwa: a -bya l'amaru; ola-l'iswi ono abya afuru anyi. ²⁷ Mu meakwaru ngu onye a-hu ndibe mu ama. Ii-noduje elerweta phe enya; hua uzo phe ama. ²⁸ G'ephe ha bukota ndu kwefuru ike, obu kporu gbengu, buepho iphe, ephe tsoru aghaphe eme bu eye mgbamu. G'ephe ha tukoeppo arwu ali. Ephe bu onyirubvu yee igwe. ²⁹ Eko, aanma be oku iya ata pfupfupu; k'opu ee-gude oku kepyashia otanjele. Obenu l'onye-uzu eme ke mmanu; kele ndu ejo-iphe ta abudu l'e mewaru; ephe buchaa. ³⁰ Iphe, e kuru phe bu; mkpola-ochaa, a jikaru ajika; noo kele Chipfu jikawaru phe.”

7

Abu ke Chileke l'eregede

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru Jieremaya: ² “Je apfuru l'onu-abata eze-ulo Chipfu raa ozi-a arara l'eka ono: Unu numakwa opfu ke Chipfu; unube ndu Jiuda l'opu, bu ndu eshije l'onu-abata-a eje abaru Chipfu aja. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu: Unu mezia uzo unu; yee umere unu; ge mu e-kwe g'unu buru l'eka-a. ⁴ Unu ta akpokwaru obu ye l'opfu ndepu ono su: ‘Wakwa eze-ulo Chipfu; eze-ulo Chipfu; eze-ulo Chipfu!’

⁵ “O -buru l'unu gbanweru uzo unu okpobe agbanwe; bya agbanwee umere unu; bya ekpeaharu nwibe unu ikpe, pfuru oto; ⁶ o -buru l'unu te emedu ndu lwaru alwalwa ewere; me ndu enweddu nna; me unwanyi, ji phe anodedu; ophu unu egbedu ndu adudu iphe, ephe meru l'eka-a; teme o -buru l'unu ta agbadu etso agwa l'agwa ozo, buhukwaa onwunu be unu emeka iphe; ⁷ noo teke mu a-ha unu g'unu buru l'eka-a; mbu ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'o buru nkephe jasụ l'ojejeje.

⁸ “Obenu le-a; unu lenu; iphe, unu kporu obu yeru bukwa opfu ndepu, adudu iphe, o bu. ⁹ ?Unu a-nodu ezi iphuru; egbu ochi; eri ogori; eri angu eregede; akporu Balu unwu-isensu oku; agba etso agwa l'agwa, unu amadu; ¹⁰ e mechakwa; unu abya apfuru l'iphu mu l'ulo-a, bu ulo ophu eeku epha mu alaru-a; pfuru su: ‘A nafutawaru anyi k'opu anyi a-nodu eme ahuma ahuma-a?’ ¹¹ ?O du g'ulo-a, eeku epha mu alaru-a be unu mewaru; o buru eka ndu ana nfu edomije onwophe? Ole mu elekpoenupho unu enya! Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² Unu tugbunaa nta-a je l'eka mu vuru uzo hota g'o buru eka mu e-buru eburu le mkpukpu Shilo; je ahumawaro iphe, mu meru iya; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe ndibe mu, bu ndu Izurelu emegbabe. ¹³ Teke ono, unu emekotakpoo

iphemiphe ono; mu pfukwaru yeru unu. Mu -pfuchaa; mu epfubaa; ophu unu angaduru mu nchi. Mu kua unu oku; ophu unu azaduru mu enu. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁴ Oo ya bu l'oo iphe ono, mu meru Shilo ono be mu e-mekwapho ulo-a, eeku epha mu alaru-a; mbu eze-ulo Chileke ono, bu ulo ono, unu kporu obu yeru ono; mbu eka ono, mu nuru unu; bya anukwa iya pho nna unu oche phe ono. ¹⁵ Mu a-chifu unu l'ataphu mu egube ono, mu chifuru unwune unu g'ephe ha, bu ndu Ifuremu.

¹⁶ "Oo ya bu le-a; ge gube Jieremaya te epfukwa nu mu l'iswi ehu ndu-a. Te echikwaru phe mkpu; ophu iirwokwaru phe arworwo; kele mu taa ngakwaru ngu nchi. ¹⁷ ?O du g'i ti humaduru iphe, epeh eme l'oma mkpukpu le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; mekpoo l'onu gbororo Jierusalem? ¹⁸ Unwegirima akpa nku; ndu nna nodu aphu-nwu oku; unwanyi nodu agwophube ukpokutu witi, koru ekoko g'ephe gude meuru eze-nwanyi igwe akara. Epeh nodu agbaru agwa ozo mee gude agwa iya k'ophu epeh a-kpatsu mu ehu-eghu. ¹⁹ Obenu le-a; ?bu mbedua be epeh akpatsu ehu-eghu? ?To buchidu-a onwophe be epeh emekata; shi nno eme onwophe iphe-iphere? Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oke-ehu-eghu mu be aawukwa l'eka-a; me l'ehu nemadzu; mekpoo l'ehu anu; me l'eli oshi, no l'egu; mekpoo le mebyi iphe, eemeta l'ali; l'o tsua ntsulanu; o to dudu onye a-du ike agbanyi iya.

²¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu gururo ngweja-akpo-oku unu yekobe le ngweja mmanu ozo; unu ataro anu iphe obu l'onwunu; ²² kele teke mu dufutaru ndiche unu phe l'ali Ijiputu pfuru opfu nu phe; be o to bulekwapho ekemu k'egwe ngweja-akpo-oku; yee ke ngweja mmanu ozo be mu turu nu phe. ²³ Obenu le mu tukwarupho ekemu-a nu phe su phe: Unu meje iphe, mu suru g'unu meje; g'unu ahuma le mu a-buru Chileke unu; unu aburu ndibe mu. Unu tsojekpopho uzo iphe, mu karu unu su g'unu tsoje g'o hakpoo; k'ophu oduru unu le ree. ²⁴ Obenu l'ephe ta angabeduru nchi; ophu epeh eyeduru onu; ochia iphe, epeh meru bu l'ephe tsoru iphe, epeh ritaru l'ejo okpoma phe. Obeta ophu epeh a-nodu eje l'iphu l'iphu; epeh nodu ala azu azu. ²⁵ E-shi teke ono, ndiche unu phe futaru l'ali Ijiputu ono byasu nta-a; mboku-mboku kpo; be mu anodujeepho ezi ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru mu g'ephe byapfuta unu; mu -zichaa; mu ezibaa. ²⁶ Obenu l'ephe ta ngaduru mu nchi; ophu epeh eyeduru mu onu. Epeh wolerua olu dobe gborojii; mee ejo-iphu, ka ke nna phe oche shii.

²⁷ "Gube Jieremaya; i -pfuchakporu phe nu iphemiphe-a be epeh taa ngakwaru ngu nchi. I -kua phe oku be epeh taa zakwa ngu enu. ²⁸ Oo ya bu le-a; waa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa oha, te emeduru iphe, Chipfu, bu Chileke iya pfuru; ophu epeh emezijedu iphe, epeh mesweru. Ire-lanu laakwaru l'iswi; o gbawaru oso gbafu; ophu o nohedu phe l'ogbogboromnu.

Nsuda Teterii

²⁹ Kpushia egbushi ngu woru je etuphakpopho etupha.

L'i jekporo le nggeregede eka aagwaje iphe je anodu gua aphu;

kele Chipfu jikakwaru ogbo ono, o tu-koshiru oke-ehu-eghu iya ono; mbu l'o gwobewaru phe agwobe ophu."

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu Jiuda meakwaru ejo-ememe l'enya mu. Epeh dobeakwaru ahuma phe ono l'ulo ono, eeku epha mu alaru ono; woru iya turwua. ³¹ Epeh kpuchawaru enya eka aagwaje

iphe lẹ nsuda Hīnomu gùá ya Tofetu; g'ọ buru ẹka ẹphe a-kpoje unwu phe unwoke me unwanyi oku. Iphe ono buru iphe, mu asuduru g'ẹphe meje; ophu o batajekpodaru mu nu l'uche abata ophu. ³² Oo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mboku abyakwa teke ee-mechaa; e tee kuedu iya Tofetu; ozoo nsuda Hīnomu. Ochia iphe, ee-kuje iya bu nsuda Teterii; kele ẹphe e-mechaa lia odzu lẹ Tofetu jasu a taa humabaedu ẹka ee-lije odzu l'eka ono. ³³ Noo teke odzu ndu-a l'a-buru nri enu, ẹphe l'eli; yee anu, bu l'eliphe. O to dudu onye a-chi phe chia k'achifu phe. ³⁴ Mu emee g'ehu-utso; yee ete eswa mee bugemu. Olu onye alu nwanyi; yee nwanyi, aachọ alulu taa duedu lẹ mkpukpu, nogbaa l'alì ndu Jiuda l'ophu; yele oma gbororo Jierusalemu; kele alì-a a-buru ochobu."

8

¹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O rwua teke ono be okpu ndu shi buru eze l'alì ndu Jiuda; yee okpu ke ndu-ishi phe; waa okpu ndu-uke yee ndu mpfuchiru Chileke; yee okpu ndu Jierusalemu l'ophu be aa-chishichaa l'ilu phe. ² L'a chiru phe bya awushi jakpata; anwu echi iya; onwa echi iya; iphe, bukpo kpokpode, no l'igwe echikota iya; mbu iphe ono, ẹphe shi yee obu; shi ejeru iya ozi; mbu iphe ono, ẹphe shi etso ono; ejeru iya l'aji; abaru iya eja ono. A taa tutukobedu phe; ophu eelidu phe elili; ochia iphe, e-me nu bu l'ẹphe a-du g'ekiriko nshi, wushiru l'alì. ³ Teke ono, mu a-chikashi phe ono be nwa ndu ophu a-nodu ndzu l'iphe, bukpo alì ẹka mu a-chiru phe laa a-hata anwuhu eme l'anodu ndzu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu."

Iphe-eji yee eje iphe-ehuka

⁴ "Wafukwaa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Amadu -daa iko; ?to gbeshijeedu to? Onye laphuru azu; ?to lwajeedu azu to? ⁵ ?Denukwanu g'o gude ndu-a nodu alaepho azu azu? Mbu-a; ? denu g'o gude ndu Jierusalemu nodu alaepho azu azu? O buru ẹgedede be ẹphe jeru je agbakua ẹka; jika l'ẹphe taa lwadu. ⁶ Mu ngabekpooru nchi rengurengu; obenu l'ẹphe te epfujedu iphe, pfuru nhamunha. Ophu o dudu g'ẹphe ha ophu izimanu ejo-iphe phe alwaje azu; ke g'o su: '? Bunaa gunu be mu meru egube-a?' Onyemonye emeepho iphe, guru iya nu; g'eka inya eme ena l'iphu ogu. ⁷ Mbukponu oku-eswi-uda, me kerekete; mekpoo agbeta; yee ororokiriro; g'ẹphe ha makotaerupho teke ẹphe afutaje. Obenu l'unube ndibe mu ta amadu ekemu mu.

⁸ "?Denu g'unu e-shi su l'unu maru iphe; l'unu nweru ekemu ke Chipfu l'eka ndu ede ekwo gude ẹgedede gbanwee ya; o buru iphe-ẹgedede? ⁹ Ndu maru iphe be ee-mekwa iphe-iphere. Ee-ye phe ebvu; nmata phe l'onya. Eshinu ẹphe jikawaru opfu ke Chipfu; ?bu egube mmamiphe gunu be ẹphe nweru? ¹⁰ Oo ya bu lẹ mu e-duru unyomu phe nu unwoke ozo. Mu eworu alì phe nu ndu ophu l'e-nweru iya nu. L'e shikpo l'onye kachaa nwanshi jasu l'onye ophu kachaa shii; g'ẹphe ha emekotaepho ughoro enweru iphe. Ndu mpfuchiru me ndu-uke Chileke tukoerupho buru iphe lanu. G'ẹphe ha agbakotaepho ẹgedede. ¹¹ Onwo, aba ndibe mu be ẹphe anoduje eme obvu enyiru enyiru g'o bu l'o to dudu iphe, o bu. 'Nchi dukwa doo; nchi dukwa doo!' Noo iphe, ẹphe anoduje epfu bu ono; l'ebe abu lẹ nchi du doo. ¹² ?Bu iphere ahuma ahuma, ẹphe meshiru du phe to? Waawakwa. Iphere ta adukpoda phe ililekpo. ẹphe ta makpodanu g'aasoje enya. Noo g'o gude ẹphe je l'etsoru ndu daru iko daa. Mbu l'ẹphe e-rwu alì teke mu a-wata phe echi iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

13 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'ọ tọ dọ iphe, ẹphe a-nọdu akpata l'opfu pẹ. Vayinu pẹ taa miẹkwa amimi. Ọphu oshi figu pẹ amiekwa mebyi. Ọ-lakọta ẹkwo. Iphe, mu shi nọ pẹ bẹ mu a-natakọta pẹ.”

14 “?Bunaa gunu kparu iphe, anyi nọ l'ẹka-a nggujinguji ọwa-a? Unu dzukọbenu g'anyi tuko gbalaa gbaru lagbaa lẹ mkpukpu ono, a kpọ-pheru igbulọ mgburugburu ono je anọdu l'ẹka ono laa l'iswi; kele Chipfu, bọ Chileke anyi tọ-buwaru l'anyi a-la l'iswi; bya eworu mini, e yeru iphe, egbu egbugbu woru chee anyi. Ọ bọru iphe, kparu iya nọ bọ l'anyi meru iya iphe-ẹji. 15 Anyi leri ẹnya nchị-adu-doo; ọphu ọ dudu iphe-oma, byaru anyi. Anyi lee ẹnya teke e-me g'ẹhu dọ ike; ọ buerupho ebvu bẹ eeye anyi. 16 Unme, inya ndu ọhogu anyi, nọ lẹ mkpukpu Danu ezi bẹ a -gbẹ l'ẹka-a anu. Teke oke-inya pẹ raaharu miimiimii; ndu alị-a l'opfu awata anma pyaapyaapya; kele ẹphe byaru g'ẹphe lwekọta alị-a l'opfu; yẹ iphemiphe, nọ iya nọ; mebyia mkpukpu lẹ mkpukpu; yẹ ndu bu iya nọ.”

17 “Lekwa lẹ-a; mu a-chiru ejo agwo ejo agwo yeru unu; mbu ogiji ogiji, adudu iphe, a-suru iya ederitaru. Ọ bọru agwo ono a-bya atagbushia unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

18 Aphu-a, byaru mu nọ-a ta
adukwa onye suru
mu aduta.

Meji tofuakwaru mu l'ime
onwomu.

19 Ngabekpodapho nchị numa
mkpu, ndibe mu echi;
mkpu, ẹphe gbẹ l'alị,
dọ ẹnya ẹnya echi sọ:

“?Ọ dọ gẹ Chipfu ta anọdu
lẹ Zayonu tọo?

?Onye Eze pẹ ono ta anọdu
iya tọo?”

“?Bọ gunu meru g'o gude
ẹphe gude ntẹkpe pẹ
kpatsu mu iwe;
mbu nshi ono,
ẹphe
gwotaru l'ohozo ono,
adudu iphe, ọ bọ ono?”

20 “Teke akpatajẹ iphe e meberu
l'alị bvụakwaru;

Onanwu bvụwa;
ọphu a dzoduru anyi.”

21 Eshinu e gwewaru ndibe mu
arakabya bukwa mu bẹ
e gwepyashiru.

Mu agukwa aphu;
tẹme ndzọ-agugu nọdu
agushi mu ike.

22 ?Tọ dukpodaa ọbvụ-etete,
dọ l'alị Giladu?

?Ọ dọ g'ọ tọ dukpodaa onye
eme ọbvụ l'ẹka ono?

?Bùkwanu gùnu meru g'o gude
 ọ́phu onwo ono,
 aba ndibe mu ono akadu
 phẹ́ mma?

9

1 Ọ́ dọ́ g'a sọ́ l'ishi mu bú
 nggele, mini shi asọ́shihu.
 Ẹ́nya mu búru ẹ́ka ẹ́nya-mini
 futaru!

Mu gege anọ́duepho ara
 ẹ́kwa eswe l'ẹ́nyashi
 k'egbushi,
 eegbushi ndibe anyi.

2 Ọ́ dọ́ g'a sọ́ lẹ́ mu nweru
 ẹ́ka ndu ije akwajẹ́
 l'echiẹ́gu;
 mẹ́ mu ahaẹ́pho ndibe
 anyi;
 mbú tẹ́gbukpoephe lufuru
 phẹ́;
 kele ẹ́phe erikọ́ta ogori
 g'ẹ́phe ha;
 ndu kuru l'ẹ́ka ono
 búkota ndu egudedu
 ire phẹ́ ẹ́ka.

3 Ẹ́phe ekweje ire phẹ́ g'onye
 kweru apfọ́ gude agba
 ọ́ka agbagba.

Ọ́ tọ́ búdu ire-lanú bẹ́ ẹ́phe
 gude atọ́ okoo l'alí-a.

“Ẹ́phe eshije l'eme iphe-ẹ́ji
 ọ́wa-a daba l'eme ọ́zo;
 ọ́phu ẹ́phe amadu onye
 mu bú.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bú ono.

4 Sọ́-a; onyenọ́nu kpakwaru
 ndu ẹ́phe l'iya eshi
 ọ́nyà l'aphara!

Ọ́phu unu akpọ́kwaru obu
 yeru unwune unu
 unwoke; kele nwoke,
 yẹ́le nwibe iya bú
 nwune agbakwaru
 iya ẹ́regede.

Tẹ́me iphe, búkpoo onye
 unu l'iya eshi ọ́nyà
 búru onye mgbamu.

5 Ọ́nyà nọ́du agbaru
 onye yẹ́le iya eshi
 ẹ́regede.

Ọp̄hu ọ d̄uedu onye
     epfufe ire-lan̄u.
 Ẹp̄he t̄ukowaru zia ire
     ph̄e adz̄u ụka.
 Ẹp̄he mewaru ip̄he-ẹji
     jas̄u ẹp̄he t̄uhu
     onwop̄he ayi.
 6 Ọ b̄uepho l'unu bu
     l'echilab̄o ẹregede.
 “Ẹp̄he gude agba
     ẹregede ono j̄ika
     amaru onye mu b̄u.”
 Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.
 7 Ọo ya b̄u l̄e-a; wakwa ip̄he,
     Chipfu, b̄u
     Ọkalibe-Kak̄ota-Ike
     eepfu baa:
 “Lekwa; mu a-h̄ukwa ph̄e
     ama; n̄uchaa ph̄e an̄ucha;
     k̄ele-a; ?b̄ubaa ḡunu ọzo
     b̄e mu e-meba l̄e k'ip̄he-ẹji,
     ndibe mu eme?
 8 Ire ph̄e b̄u ap̄f̄u, egbu
     egbugbu.
 Ẹp̄he an̄oduje ep̄fu op̄fu
     l'ẹregede.
 Onyemonye n̄odu
     egudeje ire
     mecha-mecha ep̄fu
     eyeru nwibe iya;
     o bekwan̄u l'o gude
     obu iya agbaru iya
     ọnyà.
 9 ?Mu ta ah̄ùshi ph̄e ah̄ùh̄u
     ip̄he ono,
     ẹp̄he eme ono t̄oo?
 ?Mu te emelatash̄i ph̄e ip̄he,
     ẹp̄he meru mu;
     mb̄u ndu al̄i-a t̄oo?”
 Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu
     b̄u ono.
 10 “Mu a-kwash̄i ẹn̄ya-mini;
     kp̄oo mkpu-ẹkwa
     l'op̄fu-ẹhu úbvú úbvú.
 Mu ab̄ya aḡua aph̄u irwu
     ẹswa, d̄u l'echiẹgu;
     k̄ele ọ kp̄oshihuwaru nk̄u;
     ọp̄hu ọ d̄udu ndu
     eshiswetaj̄ekwadu iya n̄u;
     ọp̄hu ọ d̄uedu onye
     an̄umaje ọrà eswi l'ẹka
     ono.

Unwenu, ephe l'eli
phekashihuwaru;
unwanu gbackashihu.”

11 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“Jierusalemu be mu e-me
g'ọ buru ikpọzu;
eka nkuta-ọswa e-buru.

Mu jekwa e-mekwapho ge
mkpukpu le mkpukpu,
nọgbaa l'ali ndu Jiuda
buru ochobu;
k'ophu bu l'ọ to dudu onye
ebu iya ebubu.”

12 ?Denu onye bu nwoke, maru iphe ke g'iphe-a doo ya enya? ?Bu onye be Chipfu ziru iphe k'ophu bu l'oo-du ike koo ya g'o doo enya? ?Bu gunu meru g'o gude e mebyishia ali-a woru iya togbo ophorokpo g'echiegu, a ta adudu onye aghaje iya aghagha?

13 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O kwa iphe, kparu iya nu bu l'ephe gbadoru eme iphe, mu turu l'ekemu, bu ophu mu turu doberu phe. Ephe te emeduru iphe, mu suru g'ephe meje; ophu ephe angaduru nchi l'ekemu mu. 14 O bu-chiaru iphe, ephe jeru etsoru bu ejo okpoma phe. Ephe jeru awata agwo nshi, bu Balu, bu iphe, ndiche phe ziru phe. 15 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ke ndu Izurelu: Lekwa; mu e-me ndu-a g'ephe ria nri, atso ilu. Mu emee phe; ephe angwa mini, e yeru iphe, egbu egbugbu. 16 Mu a-chikashi phe g'ephe dzuru ohamoha, bu eka ephe ta majeduru; ophu ndiche phe amajeduru iya. Ozo bu l'oo ogu-echi be mu e-gude chia phe jasu mu emebyishibe phe.”

17 Wakwa iphe, Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike
eepfu baa:

“Unu rinaa ya ariri nta!
Unu kunaa unwanyi,
akaje akaka ekwa
g'ephe bya!

Unu zikwaa g'e kua ndu
ophu kachaa ara
ekwa erengete
g'ephe byakwapho!”

18 “G'ephe bya egwegwa bya
akarụ anyi akakà ekwa
jasu enya-mini awata anyi
aso gborogboro l'enya;
mbu g'enya-mini nodu
awu anyi gbukugbuku
l'ishishi enya.”

19 Aanukwa akakà-ekwa,
aaka le Zayonu eka
ephe ara su:

“Waa g'e mebyishiru anyi!
Waa g'iphere anyi habe shii!

Anyi hafutajekwa alì anyi-a
kele ọ̀lo anyi bẹ e
mebyishichawaru.”

²⁰ Nta-a bụ ẹ-a; unubẹ
unwanyị;
unu nụmakwa
Opfu Chipfu!

Unu saa nchị numa opfu,
shi iya l'ọnu!

Unu zikwa unwada unu
g'aakajẹ àkàkà ẹkwa!

G'onyenọnu zia nwibe iya
g'eechije mkpu ẹkwa!

²¹ Ọnwu shiwaa ẹ windo-ọ̀lo
anyi pyobata
bya abahụ l'ẹka anyi meru;
ọ nguru anguru.

Ọ bapfu unwegirima l'etsuzọ;
bya emee ọphu
unwokorobya
edzukọedu
l'edupfu-ọha.

²² Pfu sụ: “Wakwa iphe,
Chipfu epfu:

Odzu unwu-eliphe l'a-daka
gẹ nshì l'oma-ẹgu;
g'ẹka e gburu ereshi;
ẹswa iya wushiru;
ọphu ọ dudu onye
achikobe iya nù.”

²³ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“G'onye maru iphe te
egudekwa mmamiphe
iya kua onwiya!

Ọphu onye ọkpehu du
egudekwa ọkpehu iya
kua onwiya!

Ọphu onye nweru iphe
egudekwa iphe,
o nweru kua onwiya!”

²⁴ Ọchia l'onye achọ aba abaa;
bụ iphe, oo-gude aba
abaa bụ;
ẹ mu doru iya ẹnya;
tẹme ọ maru mu ree;
mbụ maru ẹ mu bụ Chipfu;
ẹ mu emeje iphe-oma;
bya ekpe ikpe,
pfuru ọto;
bya egoshi ẹ mu
pfuberekoto.

Ọ bụru l'eliphe bẹ mu

emekota iphe ono;
 kele o bukota iphe,
 ememe iya aduje
 mu ree.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mboku abyakwa, bu mboku, mu a-nu phe aphu; mbu ndu e buru ubvu l'ehu kpoloko; ²⁶ mbu ndu Ijiputu; yee ndu Jiuda; waa ndu Edomu; waa ndu Amonu; waa ndu Mowabu; mekpoo iphe, bukpoo ndu bukota l'echiegu; mbu ndu akpuje ishi dabunuka iya adabu. Kele ohamoha ono g'ephe ha te ebuduru ubvu ililekpo; teme je akpaa le ndu Izurelu l'ophu te ebukwarupho ubvu l'ime obu phe.”

10

Chileke yee nshi

¹ Unu numakwa iphe, Chipfu epfu anu unube onu-ulo Izurelu! ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu ta anwukwa iphe,
 ndu ohamoha eme;
 ophu iphe-ohubama,
 emeshi l'akpaminigwe
 eyekwa unu ebvu.

A makwaru-a l'udu iphe ono
 eyekwa ndu ohamoha
 ono ebvu;

³ kele omelali ndu ono bu
 iphe, adudu iphe, o bu.

Ephe egbutaje oshi l'oswa;
 ndu eme ona abya egude
 ayoo phe pyia ya.

⁴ Ephe abya egude
 mkpola-ochaa me
 mkpola-ododo gude
 mee ya ona.

Ephe abya egude ongu;
 yee nggu kpobe iya
 g'o to minga aminga.

⁵ Nshi phe ono du ge
 nwanggiri-utobo,
 e keberu l'eka a koru
 iphe;
 mbu l'o too pfudu opfu.

O buru apata be aapataje iya;
 kele o to jedu ije.

Unu ta atsujekwa iya ebvu;
 kele o to mekajekwa iphe;
 ophu o dukwa iphe, du ree,
 oomeje.”

⁶ O to dukwa onye du ge gube
 Chipfu.

I paru eka; teme epha ngu be
 ike du.

7 ?Bụ onye bụ onye tege
 anọdudu atsụ ngu
 ebvu;
 gube eze ohamoha?

Ono bụkwa iphe,
 rwuberu ngu nụ.

L'iphe, bụkpoo ndu
 mmamiphe,
 nọkota l'ohamoha;
 mēkpoo l'iphe,
 bụkpoo alì-eze phẹ
 l'ophu bẹ ọ tọ
 dụkwa onye dụ gẹ ngu.

8 Ẹphe bụkota ndu enwedu
 egomunggo bya aburu
 ndu eswe.

Iphe, ezi phẹ iphe bụ ntẹkpe,
 a pyiru l'oshi,
 adudu urwu, ọ baru.

9 Ọo mkpọla-ọchaa, e tsuru
 ọngu bẹ e jeru eshi lẹ
 mkpukpu Tashishi
 wota bya;
 yee mkpọla-ododo,
 e jeru ewota lẹ mkpukpu
 Ufazu, bụcha iphe,
 ndu eme ọna;
 yee ndu akpuzụ kpuru.

Nshi ono bẹ a chitaru uwe,
 dụ urwukpu-urwukpu;
 yee ophu dụ uswe-uswe
 woru yee.

Iphe ono bụkotaru iphe,
 ndu maru eme ọna
 meru dobe.

10 Obenu lẹ Chipfu bụ iya bụ
 ọkpobe Chileke.

Ọ bụ iya bụ Chileke,
 dzụ ndzụ.

Teme ọ buru iya bụ Eze,
 a-nọ jasụ l'ojejeje.

Ẹhu -nọdu egbu iya egbu;
 eliphe l'ophu anmahụ
 pyaapyaapya;

ophu ndu ohamoha adudu ike ata nshi anata oke-ẹhu-egbu iya.

11 “Wakwa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Agwa-a, abudu l'oo phẹ meru igwe;
 ophu ọ bụdu phẹ meru eliphe-a bẹ e-mechakwaa laa l'iswi l'eliphe-a; laa
 l'iswi l'imigwe.”

12 Ọo Chileke bẹ gude ike ẹka
 iya mee eliphe.

Ọ buru yẹbedua gude
 mmamiphe iya tụa
 ọkpa mgboko-a.

Ọ bụru yẹbedua gude
 nkwaṃnya iya
 phushi akpaminigwe.
 13 Ọobujeru; o -dee edede
 l'igwe; igwe ara ọrà.
 Ọ nọdu emeje g'urwukpu
 shi l'ẹka igwe beru alị
 beru wata afuta.
 Ọotuje egbigwe mẹ igwe
 nọdu edze mini.
 Teme ọ bụru l'ọba iya bẹ
 ooshije ezi pherephere.
 14 Onyemonye te nwedu
 egomunggo;
 ọphu ọ dudu onye kwaru
 ẹnya.
 Iphe, bụ ndu akpu uzu
 mkpọla-ododo g'ẹphe ha
 bẹ iphere nshi phẹ
 gudeakwaru.
 Ntekpe, ẹphe meru tukoru
 bụru ughoshi;
 g'ọ tọ bụdu l'ọotu unme
 l'onwiya.
 15 Ọo iphe, adudu urwu, ọ baru;
 bya aburu iphe,
 e gude agba mgbonu.
 O -rwua teke Chileke e-kpe
 ikpe bẹ nshi ono
 a-bukotaru ọla-l'iswi.
 16 Obenu l'onye ono,
 bụ okiphe oshilokpa
 Jiékpọu ono bẹ ta
 abudu nno bụ g'ọ du;
 kele ọo ya bụ onye
 meru iphemiphe dobe;
 mechaa mee ndu Ízurelu;
 mbụ okpa-ipfu ono,
 bụ okiphe iya ono.
 Onye ono bẹ ẹpha iya bụ
 Chipfu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike.

Mgbu-ọnwu, e-mechaa bya nu

17 Unu kwakọbekwa iphe unu g'unu alufu l'alị-a; unubẹ ndu ono, ndu
 ọhogu unu nọ-pheru mgburugburu ono; 18 kele-a; wakwa iphe, Chipfu
 epfu baa: "Nta-a bẹ mu a-gba ndu bu l'alị-a ke swaramu gbafu mgba lanu.
 Mu emee phẹ ewere k'ọphu aa-kpu phẹ lẹ ndzu."

19 "Nshio mu; kele e mekaru
 mu iphe!

Onwo, aba mu nu bụru
 emeta emeta!

Ọle iphe, mu epfujeleru-a
 onwomu bu
 l'ọ bụwaa iphe-ememe,
 nọ swiru mu nụ;
 mu je l'ataru iya nshi.
 20 Ụlo-ẹkwa mu bẹ e
 mebyishiakwaru.
 Eri iya bẹ a tukoakwaru
 gbabushichaa.
 Ụnwu mu shiakwa mu l'eka
 gbakashihu;
 ọphu mu l'ephe anọedu.
 Ọ tọ duedu onye ọphu
 phoduru nụ kẹ
 g'ọo-kpọberu mu
 ụlo-ẹkwa ọbu ọzo;
 ọzokpoonu g'ọ tọaru mu
 nwamkpu.”
 21 Ndu eche anyi gẹ ndu eche
 aturu te nwedu
 egomunggo;
 ọphu ephe akpajeedu
 Chipfu ishi.
 Ọ buru iya meru g'o gude
 ọphu upete agbaeduru
 phe;
 a chia aturu phe nanunanu.
 22 Unu lekwa! Nzi ọbu
 abyakwaa.
 Mbụ oke ụtsú, e-shi l'uzo
 isheli etsu abya.
 Oo-me alị ndu Jiuda l'ọ
 buru ochobu;
 ẹka nkuta-ọswa e-buru.

Epfufu, Jieremaya pfuru nụ Chileke

23 Gube Chipfu; mu makwaru-a
 lẹ ndzu amadu ta
 abudu nkiya;
 l'ọ tọ budu amadu a-nodu
 atụ-ziru onwiya ẹka
 ọo-zọ ọkpa.
 24 Jiko Chipfu; baaru mu mba!
 Ọ kwa g'i gude ikpe,
 pfuru ọto mee ya.
 G'ọ tọ bukwa teke ẹhu eghu
 ngu eghu; a nonyakwa;
 i mee mu;
 ọphu ọ duedu iphe,
 mu bu.
 25 Tụ-koshi ohamoha ono
 oke-ẹhu-eghu ngu;
 mbụ ndu ono,

ekwedu nkengu ono.
 Tụ-koshi iya ndu ono,
   te ekujedu ẹpha ngu ono;
   kele ẹphe riwaru oshilokpa
   Jiékopu ripyaa.
 Ẹphe kewaru iya gburugburu
   gbeshi;
   bya emebyishia alì iya,
   bù ibe iya l'ophu.

11

Ogbandzu ono bẹ e mebyiru

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru nù Jieremaya. Ọ sùru iya: ² “Nụmakwa iphe, e pfuru gude gbaa ndzù ono; l'ì wokwaru iya phọ je epfuaru ndu Jiuda; yẹe ndu bu lẹ Jierúsalemú. ³ Pfuaru phẹ sù phẹ l'ọwa-a iphe, Chipfu, bù Chileke ndu Ízurelu epfu baa: Onye a tũru ọnu bẹ ọ bù; mbù onye te emedu iphe, ogbandzu-a pfuru; ⁴ mbù opfu ogbandzu, mu tũruro l'ekemu nù ndiche unu phẹ teke mu dufutaru phẹ l'alì Ijiputu; mbù teke mu dufutaru phẹ lẹ phoophoophoo oku, agbazeje ígwè. Iphe, mu pfuru bù: Unu meje iphemiphe, mu sùru g'unu meje; ọọ ya bù g'unu abũru ndibe mu; mbedua abũru Chileke unu. ⁵ Noo teke mu e-mekọta iphe, mu riburu ndiche unu phẹ nte lẹ mu e-me; sù lẹ mu a-nù phẹ alì, ẹra-eswi; yẹe manụ-ẹnwu jiru pyìmu pyìmu, bù iya bù alì-a, unu bu nta-a.”

Mu sù iya: “Ọọ g'ọ dù; gùbe Chipfu.”

⁶ Chipfu bya asù mu: “Raa ya arara l'alì ndu Jiuda; yẹle ọma gbororo Jierúsalemú: Unu ngabẹ nchì l'opfu, dù l'ogbandzu-a tsoo ya g'ọ dù. ⁷ Eshi teke ono, mu dufutaru ndiche unu phẹ l'alì Ijiputu ono jasù ntanụ-a bẹ mu shiẹkwapho lọta phẹ ẹka lẹ nchì; mu -lọchaa; mu alọbaa sù phẹ: ‘Unu meje iphe, mu pfuru!’ ⁸ Obenu l'ẹphe ta angabeduru nchì; ophu ẹphe eyeduru ọnu; ọ chia iphe, ẹphe meru bù l'ẹphe tsoru okpoma-mgbashi, shi phẹ l'ẹjo okpoma phẹ ono. Ọ bũru iya bù lẹ mu atũko ọtu-ọnu, dukota l'ogbandzu ono, mu sùru g'ẹphe tsoru; ẹphe jìka l'ẹphe tee tsodu ono tũkota phẹ.”

⁹ Tọbudu iya bù lẹ Chipfu asù mu: “Ndu Jiuda yẹe ndu bu lẹ Jierúsalemú nọkobeakwa achìru mu ẹjo idzu. ¹⁰ Ẹphe laphuakwaru azù je emeahaa iphe-ẹji, ndiche phẹ meru, bù ndu jìkaru l'ẹphe taa ngadù nchì l'opfu, mu pfuru. Ẹphe tũgbuakwaru je agwọta ọbvù ọzo, dũgbanu jeahaarù iya ozi. Ndu ọnu-ùlo Ízurelu ẹphe lẹ ndu ọnu-ùlo Jiuda tũkoakwaru mebyia ogbandzu ono, mu lẹ ndiche phẹ gbaru ono. ¹¹ Ọọ ya bù lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'oke iphe-ẹhuka dapfuta phẹ; ophu ẹphe anahũkwa iya. O betakpọọ ẹphe raku mu; mu taa ngakwaru phẹ nchì. ¹² Ndu bu lẹ mkpũkpũ, nọgbaa l'alì ndu Jiuda; yẹe ndu Jierúsalemú l'e-je je araku agwa ono, ẹphe shi anọduje akpọru ùnwù-isensu oku ono; ọle ẹphe tee yeduru phẹ ẹka ililekpọọ; mẹ oke iphe-ẹhuka ono dapfue phẹ phọ. ¹³ Ọọ g'unu nweberu mkpũkpũ igwerigwe bũkwapho g'unu nweru agwa igwerigwe; unubẹ ndu Jiuda. Unu nwekwarupho ikpoto ẹnya ẹka unu doberu, unu a-nọdu akpọ ùnwù-isensu oku; mbù akpọ iya anù agwa iphere ono, bù Balù; ẹnya ẹka ono dukwapho igwerigwe g'etsuzo, nọ lẹ Jierúsalemú. ¹⁴ Gẹ gùbe Jieremaya te epfukwa nù mu l'iswi ẹhu ndu-a; ophu i chikwaru phẹ mkpũ; ophu ì rwọkwaru phẹ arwọrwo; kele mu taa

angakwaru phẹ nchi; m'ẹphe -kujee mu phọ oku; m'ẹphe -nọdu eje iphe-ehuka."

¹⁵ "Bụ ọ́nu bẹ ndu mu yeru obu eme l'eze-ulo mu; l'eka ẹphe l'ikpoto ndu ọ́zo achi ejo idzu eme g'ẹphe chiru iya? Bụ anu, du nsọ a-kposhi g'a ta nu unu aphu to? O kwa teke unu eme ejo-iphe bẹ ẹhu anọduje atso unu utso. ¹⁶ Chipfu kuru ngu oshi olivu, abya pulapula; teme o nọdu ami mebyi, ama ntumatu l'ugbugba. Oke ọ́o ọ́ra, igwe a-ra l'eka oke pherephere ezi bẹ oo-gude kpoo ya oku; teme ekali iya agbakwashihu.

¹⁷ "O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu onye dzaru ngu nu bẹ tuburu l'ii-mechaa buru ọ́la-l'iswi; noo kele onu-ulo ndu Izurelu; yele onu-ulo ndu Jiuda mewaru ejo-ememe; shi egube ono kpatsu mu iwe; kele ẹphe jeru anodu akpo unwu-isensu oku anu Balu."

Aachiru Jieremaya ejo idzu

¹⁸ Eshinu Chipfu kpuharu ejo idzu, ẹphe achiru mu goshi mu bẹ mu maerupho iphe, ẹphe achi; kele teke ono bẹ o gosheru mu pho iphe, ẹphe eme. ¹⁹ Mu dọepho ge nwaturu, eme gelee, a kpọ eje egbugbu. Ophu mu amakpodaro l'a chiru mu ejo idzu su: "Unu g'anyi mebyishia oshi ono yee mebyi iya. Unu g'anyi mee g'o chiru l'ali ndu dzu ndu; k'ophu a ta abyadu anyatabaa epha iya."

²⁰ Obenu le-a; gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; gube onye ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono; teme i nọdu ahije okpoma yee oriri ama; ge mu humanu eka igwata ugwo iphe, ẹphe meru mu l'ishi phe; kele ọ́o gubedua bẹ mu e-doru g'o duru mu.

²¹ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'ehu ndu mkpukpu Anatotu, bu ndu ono, achọ ndu ngu ono, bu ndu asuje g'i ti gudehekwa epha Chipfu epfu mpfuchiru; odumeka bẹ ii-nwuhukwa phe l'eka. ²² Oo ya bu l'owakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Mu a-nukwa phe aphu. Unwokorobya phe bu ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phe. O buru egu e-gbushi unwu phe nwoke yee unwu phe nwanyi. ²³ Ophu o dudu g'o ka mma l'o nweru nwa ndu aa-ha g'ẹphe phoduru phe. Noo kele mu e-me ge ndu Anatotu l'ophu lakota l'iswi; me o -rwuepho apha ono, aa-nu phe aphu ono."

12

Jieremaya agu aphu

¹ Gube Chipfu; o to dudu teke i buedupho onye pfuberekoto; jasukpoo le ge mu echi ngu opfu-a.

Oke o bu; mu e-pfukwaru ngu pho k'ikpe, pfuru oto, iikpeje.

Sua; ?bu ọ́nu kparu iphe, upete agbaru ndu ejo-iphe l'uzo phe?

Mbu-a; ?bu ọ́nu kparu iphe, ẹhu aduje ndu e gudedu ire phe eka guu?

² Oo ngu dzaru phe;

ẹphe gbaa ọgbarabvu;
 bya evua miahaa amimi.
 Ẹphe akpọjeru ngu l'ọnu
 tekenteke.
 Obenu l'o to rwujedu phe l'obu.
 3 Obenu ẹ mbeḍua be gube
 Chipfu maru.
 Iihumaje mu; teme i ọdu
 enyochaje ọriri,
 mu ariru ngu enyocha.
 Kpọtanu phe kpọfu g'aturu,
 a kpọ eje egbugbu!
 Wonuru phe dobe iche
 kwaberu mbọku,
 aa-phụ phe!
 4 ?Bụ jasụ teke ole be alì a-gụ
 aphụ gụ-beru; mbụ ẹswa,
 ọgbaa l'alì
 akpọshihukota nkụ?
 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
 ẹ ndu bu iya nụ bụ
 ndu eme ẹjo-iphe;
 o mee unwu anụ me unwu
 ẹnu; ẹphe lakọta l'iswi.
 Ọphu kachaakponu bụ ẹ
 ndu ono bụ iphe,
 ẹphe epfu bụ:
 "Ọ tọo humakwa iphe,
 e-mechaa mee anyi."

Ọnu, Chileke yeru

5 "Ọ -bụru ẹ gụ ẹ ndu gude
 ọkpa gbaru ọso;
 ẹphe lọo ngu phelephele;
 bụ-chia ndu ọphu gude
 inya be gụ l'ẹphe sụru
 atutu?
 Ọzo bụ ẹ-a; ọ -bụru l'upfu
 adu ngu l'alì,
 adudu iphe du iya nù;
 ?denu g'ii-shi mekọta
 iya l'ọswa ono,
 ọ ẹ mgboru ẹnyimu
 Jiọdanu ono?
 6 Mbụ-a; unwune ngu nwoke;
 mbụ ndu unu ẹphe shi
 l'unuphu lanu;
 ẹphebedua deru ngu
 ye g'e gbua.
 Ẹphe woliru olu ara g'e mee
 ngu iphe,
 a-tsuru ngu nù.
 Ba adakobekwa phe;

- m'obeta ephe ndu
epfuru ngu opfu
oma!"
- 7 "Mu gbadowaru ndu onu-ulo mu.
Mu gwobewaru ndu ono,
bu okiphe mu ono.
Ndu ono, du mu l'obu ono
be mu yeakwaru l'eka
ndu ohogu phe.
- 8 Okiphe mube Chileke ono
byaakwaru bya adu
mu g'oduma, bu l'oswa.
Oonoduje agboru mu uja.
O buru iphe ono meru
g'o gude o du mu ashị.
- 9 Ndu ono, bu okiphe mu ono;
duwaa mu g'enu,
voru kidikidi,
bu enu, erije anu enu ozo;
unwu-enu ozo
erijekwapho anu ibiya
no-pee ya mgburugburu
abya iya etso ugu.
- Ephe je atuko iphe,
bukpoo anu,
bu l'egbudu rwukoo
g'ephe bya avua anu
iya kpatakpata!
- 10 Ikpoto ndu eche aturu
mebyishiwaru
opfu-vayinu mu.
Teme ephe gude okpa zoo
opfu mu pyakapyaka.
Eguru opfu mu ono be
ephe meru;
o buru echiegu,
dabyiru ke mmanu.
- 11 E meru iya; o buru
okorobo-egu.
Eshinu o bu okorobo-egu;
o guahaa aphu
rakuahaa mu.
Mbụ l'alị ono l'ophu be
e meru;
o buru okorobo-egu;
ophu o dudu onye
akpa iya ishi.
- 12 Ndu mgbupya zeru
gbiigbiigbi bya
asopyabe nggeregede,
nogbaa l'echiegu.
Ogu-echi Chipfu e-shi l'ishi
alị-a ishi lanu sụ

nemadzu pyaapyaa
 jasū l'ishi iya ophuu;
 ophu o dudu m'onye lanu,
 ehu adu guu.

¹³ Ephe kuru witi; ole iphe,
 ephe mechaaru kpata
 bu obvu obvu.

Ephe sekashiru onwophe
 l'akanya;
 ole o to dudu iphe,
 ephe setaru.

Iphere iphe, ephe kpataru
 l'opfu phe nodu
 aduje phe.

O buru eka ehu egu Chipfu
 egu."

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -buru ke ndu iwe ono, bu obutobu mu ono g'ephe ha; mbu ndu ono, denyiru eka l'okiphe, mu heru ndibe mu, bu ndu Izurelu g'o buru okiphe phe ono; lekwa le ndu ono be mu e-phefu ephefu l'ali phe. Mu abyakwapho ephefu ndu Jiuda g'ephe ba nohe l'echilabo phe. ¹⁵ Teke mu phefuchaeru phe pho; mu abya aphuaru phe obu-imemini; duphutachaa phe azu nanunanu g'ephe haa; g'ephe lwaphuta azu l'okiphe phe ono; ¹⁶ gude epha mu riaha angu su: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a'; egube ono, ephe shiwaa zia ndibe mu ephe shi egudeje agwa, bu Balu eri angu ono; be ephe a-ngukwaru anguru l'echilabo ndibe mu. ¹⁷ Obenu teke o bu l'o nweru oha, ete ekwedu ngabe nchi be mu e-phefukpoe phe pho rengurengu woru phe mebyishia. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

13

Akpo ochaa, eke l'upfu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu anu mu baa: "Tugbua je azua akpo-upfu, e meru l'ekwa ochaa kebe l'upfu; ole g'i ba tsekwa iya le mini." ² Mu byanuu eje azua akpo-upfu ge Chipfu pfuru; bya ekebe iya l'upfu.

³ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu k'ugbo ebo su mu: ⁴ "Wota akpo-upfu ono, i zuru ono, i we l'upfu ono; gude iya je l'enyimu Yufurétisu je edomia ya l'ogba, du l'eze mkpuma." ⁵ Mu tugbukwa je elibe iya le mgboru enyimu Yufurétisu ge Chipfu ziru mu.

⁶ A noekwapho ujiku olemole; Chipfu su mu: "Tugbua je l'enyimu Yufurétisu je avota akpo-upfu-a, mu suru g'i je edomia-a." ⁷ Noo ya; mu tugbunaa bya ejee l'enyimu Yufurétisu je avota akpo-upfu obu; mbu je ewofuta iya l'eka mu shi domia ya; obenu l'o mebyishihuwaru; ophu o duedu iphe, o du ree ememe m'ilile.

⁸ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu su mu: ⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa ge mu e-mebyishi eku-onwonye ke ndu Jiuda; yee oke eku-onwonye ke ndu Jierusalemu. ¹⁰ Ndu-a, bu ndu ejo-iphe-a, bya aburu ndu jikaru l'ephe taa ngadu nchi l'opfu mu; ndu bu iphe, ephe anoduje eme bu iphe, shi phe l'ejo okpoma phe ono. O buru agwa ozo be ephe anoduje etso; ejeru phe ozi; abaru phe eja. Ndu ono bu g'akpo-upfu-a du-a bu g'ephe a-du; mbu l'o to dudu iphe, ephe a-du ree ememe m'ilile; ¹¹ kele oo g'akpo eke l'upfu ekejeru l'upfu nemadzu-a bu ge mu meru ndu

Ízurelu; yele ndu Jiuda l'ophu ephe keru mu jimujimu l'ehu. Oo ya bu g'ephe a-buru ndibe mu; teme mu egude phe nweru epha; l'aaja mu ajaja akwabe mu ubvu. Obenu l'ephe ta angaduru nchi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

Akpọ-mee

¹² "Pfuaru phe su phe le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Chileke ke ndu Ízurelu: 'Iphe, bukpo akpo-mee l'ophu be ee-yejikota mee.' Teke ephe suru ngu: '?Anyi ta amahaada l'ee-yeji mee l'akpo-mee?'" ¹³ L'i su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ge mee wata atsụ iphe, bukpo ndu bu l'ali-a l'ophu; je akpachaa le ndu bu eze, bu ndu no l'aba-eze Dévidi; me ndu bu uke; me ndu mpfuchiru Chileke; mekpoo iphe, bu ndu bukota le Jierusalemu l'ophu. ¹⁴ Mu e-nwuta phe je atupyabe nwibe phe; mbu ndu bu nna; me ndu bu nwa nwoke. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu taa yoduru phe oshi; ophu mu aphuduru phe obu-imemini; ophu mu emeduru phe eze-iphe-oma ke ge mu haa ge mu te emebyishi phe."

Eye ebvu akpu le ndzu

¹⁵ Unu numakwa;
unu ngabekwa nchi!
Unu te ejekwa eku onwunu
ekuku;
kele Chipfu pfuakwaru iya
g'oo-du.
¹⁶ Unu kwabe Chipfu,
bu Chileke unu ubvu!
Odumeka be oo-mekwa
g'ochii gbaa.
Teme upfu akpo ngu l'okpa
l'eli ubvu ono,
agbakota ochii ono.
Iphe, unu ele enya iya
bu iphoro;
ole oo-me iya l'oburu
onyonyo onwu.
Teme l'ogbanwee ya;
mee ya l'o gbahu tsukiribaa.
¹⁷ Obenu le teke o bu l'unu ta
angadu nchi
be mu a-ra ekwa le mpya;
kele unu kunukaru
onwunu.
Mu e-gude enya mu raa ekwa
raghee ya araghe.
Enya-mini aso mu
gborogboro l'enya;
kele unwu-aturu Chipfu be
aa-kpu le ndzu.

¹⁸ "Karu eze; yele nyee iya, bu eze-nwanyi su phe-a: Unu shikwa l'aba-eze unu nyizeta; kele okpu-eze unu ono, egbu nwijnwii ono e-mechakwaa dafuchaa unu l'ishi! ¹⁹ Iphe, bu mkpukpu, nokota l'echiegu ndohali be aa-gu-chishicha agu-chishi; ophu o dudu onye suru iya aguha. Ndu Jiuda l'ophu be aa-kpukota laa ali eka ozo; mbu kpukota phe g'ephe hakota."

²⁰ Palikpòdapho ẹnya apali hụma ndu shi l'uzo isheli abya. ?Denu ikpoto aturu ono, e yeru ngu l'eka ono; mbu aturu ono, i shi gude eku onwunu ono? ²¹ ?Bu gunu be ii-pfu me o -chitaepfo ndu ono, i shi dobesu l'ephe bu okpobe onya ngu ono bya achiru dobe; ephe buru ndu-ishi ngu phe? To watadu ngu eme ehuka g'ime emeje nwanyi, du ime-a? ²² Ozo bu; teke i jiru onwongu aji su: "?Bunaa gunu meru g'o gude iphe-a mee ngu?" Iphe, kparu iya nu bu l'iphe-eji ngu paru eka. Noo g'o gude a jia ngu uwele; woru ngu agada pakaa. ²³ Onye Kushi; ?oo-du ike gbanwee akpo-ehu iya? To agu; ?oo-gbanwe mkpo ono, o chiru l'ehu ono? Nokwapho ge gube onye ejo-ememe kwowaru ehuta agbanwekotadu iya eme iphe, du ree. ²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu e-mechaa phukashia ngu g'onye aphukashi eswa ereshi, pherephere, shi l'echiegu ezikashi ezikashi. ²⁵ Noo oke iya nkengu bu ono; mbu okiphe, mu tu-buhawaru doberu ngu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu zoharu mu je akporu obu yeru agwa, ata abudu ire-lanu. ²⁶ Oo ya bu le-a; mu a-ji ngu uwele; phuta uwe ngu kpube ngu l'iphu; k'ophu aa-humakwanu iphe ono, emeje g'iphere du ngu ono. ²⁷ Mu humaru ogori, iiri; ye mimiimii, inoduje ara agba ala l'eme ejo-ememe; mbu ukpara ono, igba; ophu iphere adudu ngu ono! Mu humakotaakwaru ahuma ahuma, inoduje eme l'eli ubvu; me ophu inoduje eme l'egu. Nshio gube Jierusalemu! ?Bu jasuteke ole be ii-du-beru inyinyi?"

14

Anwu a-kpobe; unwu abya; ogu-echi etso iya

- ¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru Jieremaya k'anwu-akpobe ono:
² "Ndu Jiuda agukwa aphu.
 Mkpukpu, nokota iya nu
 gbajoshihukota
 agbajoshihu.
 Ephe nodu ara ekwa l'opfu
 ehuta ali-a.
 Tememe a nodu echikwapho
 mkpu le Jierusalemu.
³ Ndu a maru epha phe ziru
 ndu-ozu phe g'ephe je
 ekuta mini.
 Ephe je l'obvu-mini;
 ophu o dudu mini,
 du iya nu.
 Ephe paru ite phe
 l'ophorokpo lwa.
 Iphere du phe;
 teme meji tofuwa
 phe.
 Ephe woru iphe kpuchia ishi
 l'eka iphere du phe.
⁴ Ali gbaakwaru oru;
 kele igwe te edzeduru mini
 wushi iya.
 Iphere gude ndu ako opfu.
 Ephe woru eka kpubegbaa

l'iphu.

5 Mbụ je akpachaa lẹ ne ele,
bu l'egu
gbaghachaaru unwu,
ọ nwuru k'òphúú;
ẹka ọ tọ humaduru ẹswa,
ọo-ta.

6 Nkapfụ-igara-ọswa pfuchaaru
lẹ nggeregede
atụ phẹpfuphepfu gẹ
nkuta-ọswa.

Enya gbahukota phẹ ọchii
kele ọ tọ dudu ẹka ẹphe
a-nọdu taa nri.”

7 “A makwaru-a l'iphe-ẹji,
anyi meru agba anyi ekebe;
ọle gube Chipfu;
menaa iphe;
g'ẹpha ngu apfuru;
kele anyi lawaru azu lamihu;
teme anyi mewaa ngu
iphe-ẹji.

8 Gube onye bu ngu bu ẹka
enya ndu Izurelu du;
onye adzotaje phẹ
nu m'ẹphe -nọdu
eje iphe-ẹhuka.

?Denu g'o gude i bya adu
g'i byaru abyabya l'ali-a?

Mbụ i bya adu g'onye ije,
l'a-nọ enyashi lanu
kpoloko.

9 ?Denu g'o gude i du gẹ
nwoke, a turu l'upfu;
g'onye ike ọgu du;
obenu l'ike ta aduedu
iya ke g'ọ dzọ ndzu?

Gube Chipfu;
anyi lẹ ngu tukonuru
nọdu.

Teme anyi nọdu aza
ẹpha alaru ngu.

Ta agbadoshinu anyi!”

10 Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu-a: “Iphe, aduje phẹ ree shii bu aghaphe. Ẹphe te esedejedu ọkpa phẹ. Oo ya bu lẹ mu taa natadu phẹ. Oo nta-a bẹ ọobyanya anyata ẹjo-iphe ono, ẹphe megbabẹru ono; bya ahụa phẹ ahụhụ k'iphe-ẹji, ẹphe meru.”

11 No iya; Chipfu bya asu mu: “Te pfukwa g'ọ duru ndu-a lẹ ree. 12 A makwaru-a l'ẹphe aswijeru Chileke ẹgu; obekwanu lẹ mu ta angadu nchi l'ekwa, ẹphe ara. A makwaru-a l'ẹphe egweru mu ngweja-akpo-ọku; bya egwekwaru mu phọ ngweja-nri. Obenu lẹ mu taa natadu iya. O bu-chia

iphe, mu e-me bu le mu e-gude ogu-echi mebyishia ndu-a. Mu egude okpa-nri; yee ejo iphe-ememe mebyikwaa phe pho.”

¹³ O buru iya bu le mu asu: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ndu mpfuchiru Chileke anodujeekwapho epfuru phe su phe l'ephe taa ahumakwa ogu-echi ahuma ophu; ophu egu emekwa phe. Mbụ le gube Chileke e-me ge nchi du phe doo noo odu l'ali-a.”

¹⁴ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa bya asu mu: “Ndu mpfuchiru ono gudekwa epha mu adzu uka. O to bukwa mbedua ziru phe g'ephe bya; ophu o bukwa mbedua turu phe eka; ophu o dukwa iphe, mu pfuru nu phe. Mpfuchiru, ephe epfu anu ngu bu ophulanya eregede. Ephe nodu agba eja, adudu iphe, o bu; yee iphe, ephe ritaru l'okpoma phe. ¹⁵ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehụ ndu mpfuchiru ono, gude epha mu epfu ono; mbu ndu abudu mbedua ziru phe g'ephe je; ephe je anodu epfu su l'o to dudu ogu-echi; ozoo egu, byaru edenyi ndu ali-a eka. Ndu mpfuchiru ono l'onwophe be bu-a ogu-echi ono; yee okpa-nri ono e-mechaa mee g'ephe laa l'iswi. ¹⁶ Teme ndu ono, ephe epfu anu ono be e-mechaa tuphaa etuphaa l'oma gbororo Jierusalemu; o buru iphe, a-kpa iya nu bu okpa-nri ono; yee ogu-echi ono. Ophu o dudu onye a-dukwadunu ke g'o lia phe elili; ozoo lia nyee phe; ozoo nwa phe nwoke me ke nwanyi. Aphu, rwuberu phe nu be mu a-wu phe l'ehu.”

¹⁷ Oo ya bu le-a; pfuru iphe-a yeru phe:

“G'anya-mini sokwa mu
gborogboro l'anya
eswe l'enyashi
mkpurumkpuru.
Ndu mu a-nodu araru ekwa
ono buru nwada mu
ono,
adudu nwoke jepfujeru
iya nu ono;
mbu ndibe mu ono;
kele onwo,
aba phe nu du ejo eji.
O buru pyaapya be e chiru
iya.

¹⁸ Teke mu bamiru l'ime
oha ono;
mu ahuma odzu ndu e
gude ogu-echi gbua.
Teke mu bahuru le mkpukpu
phe; mu ahuma iphe,
okpa-nri mebyishiru.
Ndu uke me ndu mpfuchiru
Chileke tukoakwaru
lashia ali eka ephe amadu.”

¹⁹ ?O du gi jikawaru Jiuda
jikaghaa to?
?To duedu iphe, i guberu
Zayonu to?
?Denu g'o gude i meka anyi
iphe, ta akpohudu

akpọhu?
 Anyi leri ẹnya nchi-adu-doo;
   ọphu ọ dudu iphe,
   du ree byaru anyi.
 Anyi lee ẹnya teke ee-me
   g'ẹhu du anyi ike.
 O buerupho ebvu be a gbenu
   eye anyi.
²⁰ Gube Chipfu; ejo-iphe,
   anyi emegbabe rwuakwaru
   anyi l'ẹhu; yee ikpe,
   nmaru nna anyi oche
   phe.
 Anyi meakwaru ngu iphe-ẹji
   eviya kpọ.
²¹ Jiko ta agbadokwa anyi;
   g'ẹpha ngu apfuru!
 Te ewokwaru aba-eze ngu ono,
   du biribiri ono hua
   l'ali!
 Nyatakwa ogbandzu anyi
   le ngu!
 Te emebyikwa iya!
²² ?O nweru nshi nshi ono,
   nogbaa l'ohamoha ono,
   adudu iphe, ọ bugbaa ono;
   ?o nweru ọphu aduje ike
   dzee mini?
 Mbụ-a ?bukponu igwe
   alwaje g'ọ ka mma l'ọo
   yegeyege mini?
 Waawakwa. Ọo gubedua;
   mbụ gube Chipfu,
   bụ Chileke anyi.
 Ọo ngu bụ ẹka ẹnya du anyi;
   kele ọo ngu emekota
   iphemiphe ono.

15

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asu mu: Ọ tọ dukwa m'obeta Mosisu yee Sámelu bya apfuru mu l'iphu; uche mu taa lakubeekwa ndu-a. Chifukpoe phe pho achifu l'iphu mu! Haa phe g'ẹphe je! ² Teke ẹphe jiru ngu su: ? Bụ awe be anyi a-la? Su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 Ndu a tubuwaru l'ọo anwuhu
   e-gbu phe;
   bụ anwuhu e-gbu phe.
 Ndu a tubuwaru l'ee-gbu
   l'ogu-echi;
   l'e gbua phe l'ogu-echi.
 Ndu a tubuwaru l'ọo ẹgu
   e-gbu phe; ẹgu egbua
   phe.

Ndu bụ ịe ndzụ be aa-kpụ
pẹ;

I'a kpua pẹ ịe ndzụ.

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-zi uzi omeliwe ẹno g'o je emee pẹ l'iwe. Ogu-echi a-nọdu egbu egbugbu; nkuta alọ pẹ wuruwuru; unwu-enu, ephe l'eli; yee unwu anụ ke mgboko avukaa anụ pẹ; mee pẹ omeliwe. ⁴ Mu e-me pẹ g'ephe buru ndu ali-eze unwu-eliphe l'ophu a-nọdu asọ oyi. O buru iphe, kparụ iya nụ bụ iphe, Manáse meru ịe Jierúsalem. Manáse bụ nwa Hezekáya; teme o buru eze ndu Jiuda.

⁵ Gube Jierúsalem; ?bụ onye
a-yokpooru ngu oshi?

?Bụ onye a-guchiru ngu aphụ?

?Bụ onye a-dụkpoo ike

pfucha jia sụ:

?Denu g'oonwuru ngu?

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"I gbadowaru mu; laahaa azụ
azụ.

Oo ya bụ ịe mu a-zụ ngu ẹka
gburumu woru ngu
mebyishia.

Ophu o duedu iphe, e-me
ge mu phuru ngu
obu-imemini.

⁷ Mu e-gude ajakpa phuchaa
pẹ aphucha
l'onu-abata onu-abata
mkpukpu ịe mkpukpu
ono.

Mu abya egbua pẹ
mgbu-onwu;
mbụ l'e-me ndibe mu ephe
aburu mkpurupyata;
noo kele ephe ta
agbanweduru uzo pẹ.

⁸ Unwanyi pẹ, ji pẹ anọdu
be mu meru ephe ka ẹja,
nọ l'aguga eze-enyimu
igwerigwe.

Eswe kee ẹbo mu wobata
omeliwe gude dapfu ne,
nwuru unwokorobya
pẹ.

Mu bya emee iphe anọ yokoo;
yee iphe ndzụ-agugu;
tụ pẹ l'uzorehu."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Ne nwanyị, nwutaru
unwegirima esaa
meerupho yereteke
tụ-buhuepho unme
atụ-buhu.

Enyanwu nkiya rịba ịe teke

bukwadu echi eswe.
 E meru iya iphe-iphere;
 kpua ya iphu lẹ ntụ.
 Nwa ndu phoduru nụ bẹ mu
 nwuru ye;
 e gude ogu-echi gbushia
 phẹ l'iphu ndu ohogu
 phẹ.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁰ Nshio mu; ne mu-e; ?bunaa gunu meru g'o gude i nwua mu? Ge mu byaru bya aburu nwoke ophu yele ndu ali-a l'ophu byaru esehaa opfu dzoahaa enya. Ophu mu ejitadu ugwo; ophu mu ejiedu ejiejie; ole onyemonye ephue mu pho iphu. ¹¹ Chipfu sukwaru-a: “Ge mu gbukwaru ngu iya tororo. Mu a-nafutakwa ngu; g'o-duru ngu lẹ ree. Mu e-me ndu ohogu ngu g'ephe wata ngu arwo arworwo; me o -rwua teke ee-je iphe-ehuka; yee teke ee-me ndiphe mkpawere. ¹² Nemadzu; ?oo-du ike gbajia igwe? Mbụ igwe ono; ozo onyirubvu ono, a zuru l'ali uzo isheli ono?

¹³ “Eku, i kpataru; yele iphe, i nweru enweru bẹ me e-nwuru ye g'a kwaa l'okwata. A taa pfudu ugwo iya. O buru iphe, kparu iya nū bụ iphe-eji, imegbabe l'ali ngu mgburugburu. ¹⁴ Mu e-me ngu g'i buru ohu l'eka ndu ohogu ngu l'ali, i mahaada; kele ehue-eghu mu gbanwuhwaru oku, e-tsu ngu phuruphuru.”

¹⁵ “Gube Chipfu; o kwa ngu bu onye maru nu. Nyatanu mu! Letanu mu enya! Gbanaaru mu odzori l'eka ndu akpa mu ehue. G'ehu te eghujedu ngu ehue egwegwa-a; be wofushinu mu. Nyatanu ge mu gude jebe iphe-iphere l'opfu ehue ngu. ¹⁶ Mu numaru opfu ngu; mu nata iya ria ge nri eriri. O mee mu; ehue nodu atso mu utso. Temu o dukwa mu pho ree l'okpoma. O buru kele eeku mu ala l'epha ngu; gube Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Mu teke anodu-swekwaa l'eka ndu mgbonu doru; ophu mu l'ephe eke anodu-swekwa eme emereme. Mu anoduje anopho nkinyi mu; kele mu maru l'eka ngu tu-koru mu l'ehu; teme i mewaa; ehue nodu eghushi mu ehue ike. ¹⁸ ?Bu gunu meru g'o gude ophu iphe-a, l'eme mu ehuka-a emebuhudu emebuhu. Temu onwo, aba mu nu du ejo eji; teme ophu okpohudu akpohu. ?lime g'i bya aduru mu ge nggele, edeje nemadzu edede; mbu ge nggele, e jeru; ophu mini adudu iya.”

¹⁹ Mbụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Izimanu -lwa ngu azu; mu edophu ngu azu l'onodu ngu; k'ophu ii-wata mu ejeru ozi. I -wata eepfu opfu, nweru ishi, ophu o buedu mkpokoro opfu; l'i buru onye a-wata eepfu iphe, mu suru g'i pfua. Ge ndu a lwapfutanu ngu; o to bukwa ge gubedua lwapfuta phẹ. ²⁰ Mu e-me ngu g'i buru igbulo noduru ndu-a. Igbulo, a kpushiru ike, e gude onyirubvu kpua. Ephe e-tso ngu ogu; ole ephe tee mekpedu ngu; noo kele mu no swiru ngu eswiru; k'ophu mu a-nafutaje ngu; dzoo ngu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ²¹ Mu a-dzo ngu l'eka ndu ejo-iphe; bya agbafuta ngu l'eka ndu njo ono, turu ngu swiswia ono.

16

Mboku eze iphe-ehuka

¹ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa bya eepfuru yeru mu su mu: ² “Ba alukwa nwanyi l'ali eka-a; ophu i nwutakwa iya nwoke; ophu i nwutakwa iya nwanyi; ³ kele-a; wakwa iphe, Chipfu eepfu baa l'ehu unwu nwoke yee ke nwanyi, a nwushiru l'ali-a; waa l'ehu unwanyi, bu ne phẹ; yele ehue

unwoke, bu nna phe: ⁴ Iphe, e-gbushi phe nu bu ejo iphe-ememe; ophu aa-radu ekwa phe; ophu ee-lidu phe elili. O bu chia iphe, e-me nu bu l'ephe a-du ge nshi, a nyiru togbo l'ali. O buru iphe, e-gbu phe nu bu oguechi; yee okpa-nri. Tem e odzu phe aburu nri, unwu enu, ephe l'eli; yee unwu anu, bu l'egbudu e-rije.

⁵ "Le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Te ejekwa l'ulo-ekwa. Be ejekwa akporu iphu l'eka ono; ophu i jekwa ara ekwa. Noo kele mu tee meedu g'ehu du ndu-a guu ozobaa. Ophu mu eyeheduru phe obu; ophu mu aphuheduru phe obu-imemini." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁶ "Ndu ha shii me ndu ha nwanshii a-tuko nwushihu l'ali-a. E tee lidu phe elili; ophu a-radu ekwa phe; ophu o dudu onye a-ka onwiya iphe l'opfu eh phe; ophu a-kpushiduru phe ishi. ⁷ O to dudu onye a-turu phe nri ulo-ekwa. A taa tuduru iya nna; ophu a-tuduru iya ne m'ephe -nwuhu; ophu o dudu onye evuru mee abya akporu phe iphu.

⁸ "Ophu ii-bahukwa l'ulo eka aabo Obo-iphe je anodu eri angu. ⁹ Kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu e-gude enya unu huma le nta, unu no ndzu-a; teke mu e-me g'a ba numajehe kperekpere k'ehu-utso; me k'ete eswa; ophu aa-nuhedu olu unwumgboko, alu ji; ozoo k'unwoke, alu nwanyi l'eka-a.

¹⁰ "I -pfuaru ndu-a iphemiphe-a; ephe -jia ngu su ngu: '?Bukwanu gunu meru g'o gude Chipfu tu-bua eme anyi egube ejo-iphe, ha egube ono? ?Bu gunu bu iphe-eji, anyi meru Chipfu, bu Chileke anyi? ?Bu awe be anyi mesweru?' ¹¹ Noo teke ii-su phe le Chipfu sukwaru-a: Iphe, kparu iya nu bu le nna unu phe gbadoru mu. Ephe gbadoru mu je agwaahaa agwa ozo; je ejeahaaru phe ozi; bya awata phe abaru eja. Ephe gbado mbedua; ophu ephe emedu ekemu, mu turu phe. ¹² O be l'unubedua; unu bya emekpore ejo-iphe, kabaa ke nna unu phe eji. Unu humanu g'unu tukoru g'unu hakpo l'ehu l'ehu tuko etso ejo-okpoma unu; haa eme iphe, mu suru g'unu meje. ¹³ Oo ya bu le mu a-chifu unu l'ali-a; chiru unu ye l'ali, unu amadu; ophu nna unu phe amadeduru iya. Unu -rwuwaro eka ono; unu awata ejeru agwa ozi eswe l'enyashi; kele mu tee mekwannuru unu eze-iphe-oma.

¹⁴ "Ole g'o duhabe; wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Teke nemadzu e-mechaa; ephe taa subaedu 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l'ali Ijiputu.' ¹⁵ O buwaru iphe, ee-pfuje bu: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l'ali ndu isheli; me l'iphe, bu ali ono l'ophu, bu ali eka o shi chiru phe ye ono.' Kele e -mechakpo be mu a-chilatakwa phe l'ali ono, mu nuru nna phe oche ono."

Aphu, Chileke a-nu ndibe iya

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Lekwa le nta be mu e-je ekua ndu eseje ikokoro; ephe adu igwerigwe. Ephe eje esefuta phe. E -mechaa; mu eyekwapho ndu achije nta; ephe adukwapho igwerigwe je achia nta phe l'iphe, bukpo ubvu ubvu; mekpoo obvu obvu; mekpoo l'ogba, du l'eze mkpuma. ¹⁷ Kele mu gude enya mu ahumakota iphemiphe, ephe eme; o to dudu ophu eedomiru mu edomi; ophu ephe eemedu ejo-ememe ge mu ta ahuma iya. ¹⁸ Mu a-pfu phe ugwo ejo-ememe, ephe eme; me ugwo iphe-eji, ephe eme; pfua phe iya mpukwase. Noo kele ephe pharwushiwari ali mu. Ephe gudewaa agwa phe ono, adzudu ndzu teme o nodu aso oyi ono gude merwushia okiphe mu onoya."

Jieremaya epfu anu Chileke

¹⁹ Gube Chipfu, bu ike mu; bya aburu onye mu gude nguru anguru; bya aburu onye mu agbabaję l'ime je anodu eze ndzu me mu -nodu eje iphe-ehuka. Ndu abudu ndu Jiuda l'a-byapfuta ngu; shikporo l'eka igwe beru ali beru bya byasu: "Tororo opfu bu le nna anyi phe bu iphe, ephe shi kwee eka bu iphe, abudu iphe; mbu iphe, bu iphe-mmanu; bya aburu iphe, urwu adudu. ²⁰ Nemadzu; ?oo-gude eka iya metaru onwiya chi l'ebe abu l'iphe obu bu chi?"

²¹ "Oo ya bu le-a; lekwa-a; mu e-gudufua nwamgbo lanu-a mee g'ephe maru; mbu le mu e-me g'ephe maru g'ike mu waa okpehu mu habe. Noo teke ephe a-maru l'epha mu bu Chipfu."

17

¹ "Iphe-eji, ndu Jiuda meru bukwa iphe, e meru l'igwe be e gude kaa ya akaka; bya e gude iphe tupyiru zinguzingu dee iphe l'okwekpu ono, bu obu phe; bya ede iphe le mpu iphe, nogbaa l'enya eka ephe agwaje iphe. ² Mbu l'unwu phe nyatacharu enya eka ephe agwaje iphe; yee itso Ashera phe ono, e shi edobeje l'aguga iphe, bukpo oshi, jaru ajaja; mekpoo l'eli ubvu ubvu, dugbaa l'eli; ³ me l'eze ubvu, nogbaa l'egbudu. Eku eku, unu kpataru; mekpoo iphemiphe, unu nweru; be mu e-mekota g'a kwaa l'okwata. Ono buru aswa iphe-eji ono, dzuru ekameka l'ali unu ono. ⁴ O buru unu be oo-shi l'eka; okiphe, mu nukpooru unu anunu etuphahu. Mu e-woru unu mee ohu ndu ohogu unu l'ali eka unu amadu; kele unu kpatsuwaru mu iwe; ehue je l'e-ghu mu eghe jasue l'ojeje."

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Onu be a turu onye dakoberu
nemadzu;
onye bu eka ike du iya
bu l'ehu nemadzu
mmanu;
ophu okpoma iya adudu
l'eka Chipfu no.

⁶ Onye ono a-du g'ishishi-irwu,
bvuru l'echiegu;
ophu oohumadu teke iphe,
du ree abya.

O buru eka du kpokoro
kpokoro kpokoro
l'echiegu obu be oo-buru;
mbu ali unu,
adudu onye bu iya nu.

⁷ Obenu l'onye dakoberu Chipfu
bu onye a goru onu-oma nu;
onye bu iya be o kporu
obu yeru.

⁸ Onye ono a-du g'oshi,
e yeru l'aguga mini,
chiru ogbarabvu iya ye le
nggele.

Ophu ndzu agujedu iya me
anwu nodu echi;
ekwo iya anodujeephe eji
hirihiri tekenteke.

- Ọphu ọoyojedu ọshi me
 ọkpa-nri du;
 ọphu ọ dudu teke ọ to
 nọdujedu ami mebyi.
- 9 “Obu nemadzu ta adudu iphe,
 ọ kadu ẹregede.
- Teme ẹjo-iphe paa ya ẹka.
 ?Bụ onye sūru iya amaru?
- 10 Ọo mube Chipfu enyoje obu;
 teme mu nọdu eleje
 egomunggo ule;
 k'ọphu mu a-pfu
 onyemonye ụgwọ
 g'umere iya gbaru;
 mbu g'iphe, o meru gbaru.”
- 11 Onye akpa ẹku l'ẹregede du
 g'ọkwà, kpuru l'ẹkwa,
 ọ tuduru;
 kele ẹku onye ono a-gwọbe
 iya me ọ kajahaephō
 nka ẹbo.
 Ọ buri l'ikpazu iya ono be
 ọo-buru onye-eswe.
- 12 Ụlo, anyi doberu nsọ bu
 aba-eze, du akpabiri,
 o shiephō le mbu;
 butaru ẹka eekutse
 ekutse.
- 13 Gube Chipfu, bu onye ndu
 Ịzurelu ele ẹnya l'ẹka;
 iphe, bu onyemonye,
 gbadoru ngu nu
 be ee-mechakwaa mee
 iphe-iphere.
- Ndu gharu ngu azu be ee-de
 ẹpha phe l'urwuku;
 noo kele ọo Chipfu be
 ẹphe gbadoru;
 mbu ishi mini, doru risaa;
 emeje g'a nọdu ndzu.

Jieremaya epfu anu Chileke g'ọ gbaa mkpu

14 Meta mu iphe, eme mu nu; gube Chipfu; k'ọphu mu a-buru onye iphe
 te emedu! Dzoo mu ro; ge mu a-buru onye a dzotarū; noo kele ọo ngu bu
 onye mu ajaje ajaja.

15 Iphe, ẹphe anọdujeephō epfuru mu bu: “Denuhunū iphe ọbu, Chipfu
 pfuru opfu iya ọbu? G'o menaa g'o pfuru iya!”

16 Mu ta agbakwaru oso su le mu tee cheheduru ngu aturu; ọphu ọ
 dudu teke ẹjo mboku gujeru mu. Gubedua maru l'iphe, shi mu l'onu futa
 dabyiru ẹba l'iphu ngu. 17 Be yekwa mu ebvu! Ọ kwa ngu bu ẹka mu
 agbabaje je anodu ezeru ndzu me iphe-ẹhuka -bya. 18 Kpunaa ndu akpa
 mu ẹhu iphu le ntụ! Ọphu i kwekwa g'e kpua mbedua iphu le ntụ! Menaa

g'ephe buru ndu ee-ye ebvu! Ophu i kwekwa g'e yee mbedua ebvu! Mee g'iphe-ehuka dapfuta phe! Gude oke ola-l'iswi laa phe l'iswi!

Edobe eswe atuta unme nsọ

¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: “Je apfuru l'onu-abata mkpukpu, bu uto aka ndu eze ndu Jiuda eshije abata shikwa iya pho alufu. Tukokpoephe iphe, bu onu-abata, eeshije abata le Jierusalemu je apfuru; ²⁰ su phe-a: ‘Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jiuda l'ophu; mekpoo onyemonye bu le Jierusalemu, bu ndu eshije onu-abata-a abahu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu tonupho nwehu g'unu te vuje ivu l'eswe-atuta-unme; ophu unu evujekwaru iya shia onu-abata Jierusalemu-a. ²² Unu te shijekwa l'ibe unu vuru iphe futa etezi; ophu unu ejejekwa ozi ejeje ophu l'eswe-atuta-unme. O buchikwaa g'unu dobeje eswe-atuta-unme nsọ, bu iya bu iphe, mu suru ndiche unu phe g'ephe meje. ²³ Obenu l'ephe te eyeduru onu; ophu ephe angaduru nchi. Ephe woru ishi ngakobe; jika l'ephe taa ngadu nchi; ophu ephe eyedu onu le mba, mu baru phe.’

²⁴ “Obenu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘O -buru l'unubedua toru nwehu angaru mu nchi l'opfu; ophu unu evujeduru ivu abata l'onu-abata-a l'eswe-atuta-unme; unu -dobe eswe-atuta-unme nsọ; k'ophu bu l'o to dudu ozi, unu ejeje mboku ono; ²⁵ noo teke eze ndu no l'okwa eze Dévidi; ephe le ndu ejeru phe ozi; a-wata eshi onu-abata mkpukpu-a abahu. Ephebedua ephe le ndu ejeru phe ozi a-nodu agba l'ugbo-inya; me l'eli inya abata le mkpukpu-a. Ndu Jiuda awu etso phe; mekpoo iphe, bu ndu bu le Jierusalemu. Noo teke ee-buru eburu le mkpukpu-a jasụ l'ojejeje. ²⁶ Ndiphe e-shi le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda abya; mekpoo le nwa mkpukpu, nogbaa Jierusalemu mgburugburu; mekpoo l'oke ali ndu Benjaminu; mekpoo ndu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; mekpoo ndu bu l'ali ubvu ubvu; mekpoo ndu bu l'echiegu ndohali. Ephe egudegbaa anu, ephe e-gude gwee ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanu ozo; mekpoo ngweja-nri; mekpoo unwu-isensu; mekpoo ngweja-ekele; gude abya agwa Chipfu l'eze-ulo iya. ²⁷ Obenu le teke o bu l'unu te emedu iphe, mu suru g'unu meje; k'ophu bu l'unu te edobejedu eswe-atuta-unme nsọ; unu -nodu evujeru iphe abata le Jierusalemu l'eswe atuta unme be mu a-phu-nwu oku, e tee menyidu emenyi l'onu-abata Jierusalemu. O buru oku ono a-tuko iphe, bu ali-eze, du le Jierusalemu ono kekota.’ ”

18

Okpu-ite; yee urwa iya

¹ Wakwa opfu, Jieremaya numaru l'onu Chipfu, suru iya: ² “Tugbua jepfu onye akpu ite l'ibe iya. Noo aka mu e-me gi numa opfu mu.” ³ No iya; mu tugbunaa jeshia ibe okpu-ite. Mu jeshia; o gudewaa iphe-wilu labo, okpuje ite akpu ite. ⁴ O kpua ite urwa ono, o gude l'eka akpu ono kpu-byia ya akpu-byi. O bya egude urwa ono kpua ozo le g'o du iya ree.

⁵ Noo teke mu numaru Opfu Chipfu, suru mu: ⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gube onu-ulo Izurelu; ?mu te emedu unu g'okpu-ite-a l'eme-a? Lekwa; o kwa g'urwa du l'eka onye akpu ite bu g'unube onu-ulo Izurelu du l'eka mu. ⁷ Mu -pfua su l'owa-a g'ee-me oha baa; ozo l'owa-a g'ee-me ali-eze baa; l'ee-pheshi iya epheshi; ozo l'ee-nwukposhi iya; ozo l'ee-mebyishi iya; ⁸ o -buru l'oha ono, mu pfuru l'owa-a g'ee-me iya ono dakoberu haa eme ejo-iphe phe; mu ahaa phe eme ejo-iphe ono, mu shi

rija lẹ mu e-me phẹ ono. ⁹ Teke o nwekwanuru teke mu pfuru sụ l'owa-a g'ee-me oha baa; ozoo l'owa-a g'ee-me ali-eze baa; l'a kwọ-lita iya; mee ya g'ọ nguru anguru; ¹⁰ ọ -wata eme ejo-iphe l'iphu mu; k'ophu bu l'o too mejedu iphe, mu suru g'e mee; mu ahakwapho iphe, du ree ono, mu shi rija lẹ mu e-me g'o rwu iya eka ono. ¹¹ Oo ya bu lẹ-a; nta-a bu g'i je epfuru yeru ndu Jiuda; me ndu ono, bu lẹ Jierusalemu ono; sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu kwakobekwaru unu ọla-l'iswi; teme mu nodu ariru unu ejo oriri. Unu dakobekwa lwaphuta azu; g'onyenonu hakwaa ejo-iphe, oome; unu mee ọzo unu yee iphe, unu eme g'ọ du ree. ¹² Epehe asukwaro: 'E tee mekotaekwa iya. Anyi a-nodukwa eme iphe, anyi ritaru l'oriri g'anyi eme iya; g'anyi ha l'onye l'onye a-nodu eme iphe, anyi ritaru l'oriri l'ejo okpoma anyi.' "

Ndu Izurelu ajika Chipfu

¹³ "Oo ya bu lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

Unu kpaeshikwa ishi
l'ohamoha;
?bu onye numajeru egube
owa?

Nwada mu yee nwoke
akwajeduru ono,
bu Izurelu be meakwaru
iphe, anyi ishi edzu.

¹⁴ Aka-mini-sunoo k'ubvu ubvu
Lebanonu;
?o duru teke oo-nonya l'o
haa adu le kpokoro
kpokoro kpokoro eka
ono,
du le mkpoze ubvu ono?

Too mini-oyi ono, shi l'eka du
enya aso abya ono;
?oo-nonya l'o so-buhu too?

¹⁵ Eshinu ndibe mu zohawaru
mu;
wata akpo unwu-isensu oku
anu iphe, abudu iphe;
epehewaa phe;
epehewaa garigari kpofo
l'uzo phe ono, bu uzo,
shi phe le ndiche ono;
wata eshi uzo du werere;
mbu uzo, a tuduru mkpoli;
¹⁶ epehewaa ali phe;
o buru ochobu;
buru eka aa-nodu anmaru
otsa jasụ l'ojeje.

Iphe, bukpo onyemonye,
ghataru iya nu be oo-duje
biribiri;
l'o phuphee ishi.

¹⁷ Mu a-tuka phe nanunanu

g'iphe, pherephere,
 shi l'uzo ɛnyanwu-awawa
 zikashiru;
 ɛphe adakaa nanunanu
 l'eka ndu ɔhogu phe.
 Mu e-goshi phe azu mu;
 mu tee goshidu phe
 iphu mu
 m'ɛphe -nɔdu eje iphe-ɛhuka.”

Aachiru Jieremaya ejo idzu

¹⁸ Tɔbudu iya bu; ɛphe su: “Unu bya g'anyi chɔaru Jieremaya ejo idzu; kele anyi nweru-a ndu-uke, a-nɔdu ezi anyi iphe; anyi nweru ndu maru iphe, bu ndu a-nɔdu atu-ziru anyi ɛka; bya enweru ndu mpfuchiru, a-nɔdu ezi anyi opfu Chileke. Unu bya g'anyi gude ire mee ya omeliwe; g'anyi ba ngakwa nchi l'iphe, oopfu me nanu.”

¹⁹ Ngabenuru mu nchi; jiko Chipfu; numa olu ndu achɔ mu opfu. ²⁰ ?Ee-gude ejo-iphe pfua ugwo iphe-oma? Kele-a; ɛphe tɔakwaru nsu doberu mu. Nyatakwa le mu pfuru l'iphu ngu pfuaru phe opfu oma gude mee g'ehu ghubuhu ngu egu l'opfu ehuh phe. ²¹ Oo ya bu le-a; chinuru unwu phe ye l'okpa-nri; l'e gude ogu-echi gbua phe pyaapya; unyomu phe aburu ndu ume nwa a-nɔdu eme; teme ɛphe aburu ndu ji phe nwushihuru. G'e gbushia unwoke phe egbushi; g'unwokorobya phe buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia l'iphu ogu. ²² G'iphe, a-nɔdu atu l'ulo phe buru uzu-ekwa teke ono, ii-chiru ndu ojogu sobata l'ibe phe bya atu phe l'upfu ono; kele ɛphe tɔwaru nsu doberu mu ge mu dalahu; bya eworu onya gbaberu mu ge mu ye okpa. ²³ Obenu le gube Chipfu macharu ejo idzu, ɛphe achiru mu ke g'ɛphe gbua mu. Ta agukwaru phe nvu l'ejo-iphe ono, ɛphe eme ono. Ophu i hufukwa iphe-eji, ɛphe eme l'iphu phe. Ochia g'ɛphe nɔdu ngu l'iphu buru ndu e mekperu emekpe. Noo iphe, ii-me phe bu ono teke ehuh a-nɔdu egu ngu egu.

19

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: “Je azuta ite-urwa l'eka okpu-ite. G'unu le ndu bu ogerenya mkpukpu yee ndu bu ogerenya uke Chileke hakwaru swiru. ² Je le nsuda Hinomu l'aguga eka eeshije abahu Jierusalemu, bu Onu-abata Agbagba-mbeji. I-rwuepho eka ono l'i raa iphe-a, mu ezi ngu-a arara; ³ su phe-a: Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jierusalemu. Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu. Unu ngabekpodapho nchi! Mu abyakwa egude ejo-iphe byapfuta ndu ali-a, bu iphe, a-gba onyemonye, numaru iya nu anwirinwa le nchi. ⁴ Kele ɛphe gbadowaru mu; bya eworu ali eka-a mee eka aanoduje agwa agwa ndu ohozo. ɛphe nowaa ya kpoo ngweja oku nu agwa, ɛphe amadu; ophu nna phe amadu iya; ophu ndu eze ndu Jiuda amajeduru iya. ɛphe nɔduwa iya gbushia ndu adudu iphe, ɛphe meru; mee phe nɔdu aso gborogboro.

⁵ “ɛphe kpwaru eka aagwaje iphe agwagwa, dugbaa iche iche doberu Balu; k'ophu ɛphe a-nɔdu akpo unwu phe oku l'eka ono gude agwa Balu ono. Iphe ono buru iphe, mu asuduru g'e meje; ophu mu ephotajekpodaru iya nu ephota ophu; mbu l'o toko bahuswekpo mu nu l'egomunggo. ⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: G'anya dokwa unu. O nwekwaru mboku, e-mechaa du nu; mbu teke ee-mechaa; ndiphe tee kuudu eka-a

Tofetu; ophu eekuędu iya nsuda Hinomu. Iphe, ee-mechaa kuahaa ya bu nsuda Teterii. ⁷ O kwa l'ęka-a be mu e-chikposhi idzu, ephe achi; mbu ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu. Mu e-me ge ndu ohogu phe gude ogu-echi gbushia phe; mbu l'ęka ndu acho ndzu phe. Mu eworu odzu phe tukaa g'o buru nri duru enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'ęgbudu. ⁸ Mu e-me mkpukpu ono g'o buru ochobu; g'o buru ęka aa-kpoyijeru ukuvu. Onyemonye, ghataru iya nu be ęhu a-nwuje kpalaa; l'o kpoyiaru iya ukuvu ghata. O buru iphe, a-kpa iya nu bu g'e gude mebyishiberu iya. ⁹ Mu e-me phe g'ephe taa anu unwegirima ibe phe; teme ephe ataa anu nwibe phe teke ono, iphe a-nodu atsụ phe l'ęhu ono, bu teke ndu ohogu phe, l'achọ ndzu phe e-kephe phe mgburugburu ono.

¹⁰ "No iya; tukpoo ite ono teke ndu ono, unu l'ephe swi ono ele ngu ęnya; ¹¹ l'i sụ phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: Mu a-tukposhi oha-a yee mkpukpu-a egube-a, a tukposhiru ite o-kpu-ite-a; ophu a byadu l'agbakobe iya ozobaa. Ephe e-li odzu le Tofetu; noo kele a taa humaedu ęka ozo, aa-nodu elidzuru phe. ¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa iphe, mu e-me ęka-a yee ndu bu iya nu. Mbu le mu e-me mkpukpu-a l'o du ge Tofetu. ¹³ Iphe, bukpuo ulo, no le Jierusalemu; ye le ulo ndu eze ndu Jiuda be aa-turwuchaa g'a turwuru ęka-a, bu Tofetu-a, bu ęka ephe nogbaa l'eli ulo akpo unwu-isensu oku nu iphe, bu kpokpode; teme ephe nodu agbaru agwa mee gude agwa phe."

¹⁴ Tobudu iya bu; Jieremaya byanu bya eshi le Tofetu lwa, bu ęka Chipfu shi zia ya g'o je epfuchiru iya opfu-a; bya apfuru l'oma-unuphu eze-ulo Chileke bya asu iphe, bukpuo ndu ono l'ophu sụ phe: ¹⁵ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu Izurelu: Unu lekpodapho. Iphe, bukpuo ejo-iphe ono g'o ha, bu ophu mu pfuwaru l'oo-me phe ono be mu abyakwa emekota mkpukpu-a yee mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe ngakoberu ishi jika l'ephe taa angabedu mu nchi l'olu."

20

Jieremaya yee Pasho

¹ O be teke Pasho nwa Ima numaru mpfuchiru Jieremaya; Pasho bu onye uke Chileke bya aburu onye-ishi ndu-ishi eze-ulo Chipfu; o numaepho iphemiphe ono, Jieremaya epfu ono; ² o mee; e chia Jieremaya, bu onye mpfuchiru ono echachi; bya eworu iya tu-chia l'ulo-mkporo, no l'aguga onu-abata eze-ulo Chipfu ophu aza Ephekerephe Onu-abata Benjiaminu. ³ O be le nchitabohu iya; Pasho bya atufuta iya l'ulo mkporo ono. Jieremaya sụ iya-a: "Epha, Chipfu guru ngu ta abuekwa Pasho. O kwa 'Nggiri, no l'uzo l'ekameka'; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu gi tsuaha onwongu ebvu; ndu yeru ngu obu g'ephe ha atuko atsụ ngu ebvu. Ii-gude ęnya ngu gedegede huma teke ndu ohogu phe e-gude ogu-echi egbushi phe. Ndu Jiuda mgburugburu be mu e-woru ye l'ęka eze ndu Babilonu, bu onye a-kpu phe le ndzu lashia ali ndu Babilonu; ozokwanu gude ogu-echi gbushia phe. ⁵ Iphe, bukpuo ęku ndu mkpukpu-a be mu e-woru yekota l'ęka ndu ohogu phe; mbu iphe, bukotakpuo iphe, ephe seshiru akanya iya; mekpoo iphe, bukpuo iphe, vu oke aswa, nokota l'ime iya; mekpoo iphe, bu ęku, eze ndu Jiuda kpataru. Iphemiphe ono be ephe a-kwakota okwata vuta lashia ali ndu Babilonu. ⁶ Gubedua, bu Pasho yee iphe, bu ndu bukota l'ibe ngu be aa-kpukota le ndzu laa ali ndu Babilonu. O buru l'ęka ono be unu a-nodu nwushihu; l'e lia unu l'ęka ono;

unu lẹ ndu yeru unu obu ono, unu sọru lẹ Chileke pfuru pẹ, iphe, ẹphe pfuru ono.”

Aphu, Jieremaya agu

- 7 Gube Chipfu; i dusweru mu
 ọzo;
 mu buru onye e dusweru
 ọzo.
 I mekperu mu; teme o kaleru
 ngu.
 Mu buwaa onye aanọduje
 eme iphe-ochi
 mkpurumkpuru.
 Onyemonye anọduje achi mu
 ochi.
- 8 Tekenteke, mu epfukpoo
 opfu be mu araje iya
 arara l'omeliwe
 dukwa; ola-l'iswi du.
 Opfu Chipfu mewaru;
 mu buru onye aako onu;
 teme a nodu achi mu ochi
 mkpurumkpuru.
- 9 Teke mu sukwanuru le mu
 tee kubaedu iya epha;
 ophu mu egudebaedu epha
 iya epfu opfu;
 opfu iya obu anodu mu
 l'okpoma enwu mu
 phuruphuru g'oku;
 rakuru arakuru l'ime okpu
 mu.
 Mbụ l'ike esede iya bvụwaru
 mu.
 Mbụ lẹ-a; mu taa dukwa ike
 esede iya.
- 10 Kele mu anukwa taba taba,
 epe adzugbaaru
 nwibe pẹ sụ:
 “Nggiri dukwa l'uzo
 l'ekameka!”
 Epe tukoru epfu sụ: “Unu je
 edoo iphe ono, oopfu
 ono!
 Unu g'anyi je edoo iphe,
 oome!”
 Iphe, bukpuo ndu mu l'ephe
 eshi onya elekotaepho
 enya g'ephe maru
 teke eturu a-lo mu.
 Epe toko epfu sụ: “?a maru
 e-dephuu iya.
 Noo teke o-kaleru anyi.
 O buru teke ono be anyi

- e-melata iya iphe-a,
oome nta-a.”
- 11 Obenu lẹ Chipfu nọ swiru mu
eswiru g'onye eze-ojogu
swiru.
Ọo ya bụ lẹ ndu ono,
achi mu lẹ njo ono bẹ upfu
a-du.
- Ọ tọo kalẹduru pẹ;
ọphu ooreduru pẹ
g'ephe tumberu.
- Ọo-buru pẹ iphe-iphere;
ọphu a byadu azoha
enya-olwa pẹ azoha.
- 12 Gube Chipfu, bụ
Okalibe-Kakota-Ike;
gube onye ono ahutaje ndu
pfuberekoto ama;
teme i nọdu avoje obu yee
oriri;
ge mu humanu eka
iimelata pẹ;
kele ọo ngu bẹ mu yeru
ikpe nkemu l'eka.
- 13 Unu gụa ebvu nụ Chipfu!
Unu jaa Chipfu ajaja!
Kele ọ dzotaru ndzụ onye
adudu g'ọ dụ iya l'eka
ndu ejo-iphe.
- 14 Ge mboku, a nwuru mu
bukwaru eswe,
a turu onu!
G'a ta gokwaru onu-oma nụ
eswe mboku ono,
ne
mu nwuru mu onoya!
- 15 G'onye byaru ezia nna mu ozi
ono bukwaru onye a turu
onu;
mbụ onye byaru asụ iya:
“A nwukwaru ngu nwa;
ọ buru nwa nwoke!”
- K'ophu bụ l'ọ numaru iya;
ehu tsoahaa ya.
- 16 Ge nwoke ono dukwa ge
mkpukpu,
Chipfu mebyishiru;
ọphu ọ phuduru iya
obu-imemini.
- G'ọ bukwaru iphe,
ọo-nọdu anụ l'utsu bụ
uzu-ekwa.
- O -be l'eswe; l'onuaha mkpu

ogu.

17 Kele ọ tọ pyi-gbuduru mu teke mu nọ l'ẹpho; gẹ ne mu buru ilu mu.

Ẹpho ahawa iya rọ ragbada jasuwaroya.

18 ?Bunaa gunu mekpọoru iphe, mu futaru l'ẹpho afuta ophu gẹ mu bya bya ahuma iphe-ẹhuka yẹ nrimaphu; yẹ gẹ mu bya akpo-chi ishi ndzu mu l'iphe-iphere?

21

Chileke ajika eme iphe, Zedekaya arwo iya

1 Opfu, shi l'eka Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi. O buru teke ono be eze, bu Zedekaya yeru Pasho nwa Malukayijia; yele onye uke Chileke, bu Zefanaya nwa Maseya g'ephe jepfu iya. Epe bya asu iya:

2 "Jieshikwaru anyi Chipfu; kele Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'etsokwa anyi ugu. ?A maru; ?Chipfu e-meru anyi iphe, du biribiri g'o shi emeje teke ndiche k'ophu oo-laphu azu paru anyi haa."

3 Tobudu iya bu Jieremaya yeru phe onu su phe: "Unu su Zedekaya le-a:

4 Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu baa: Iphe, mu abya ememe bu le mu e-me ge ngwogu, unu gude alwu ugu buru unu ugu, bu ngwogu, unu gude etso eze ndu Babilonu ugu; yee ndu Babilonu l'onwophe, bu ndu no l'azu mkpukpu no-pee unu mgburugburu. Mu e-mechaa chibata phe l'ime mkpukpu-a. 5 Ozo bu le mbedia l'onwomu a-nodu etso unu ugu. Mu a-machikpo aka mu; gude okpu aka mu va ovuma; gude iwe tukoshi unu oke ehueghu mu. 6 Mu e-chitsushicha iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu-a; nemazu yee anu. O buru ejo iphe-ememe e-gbushi phe. 7 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Teke e mechaaru nno; mu eworu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; yee ndu-osi iya; mekpoo ndu ali-a, bu ndu iphe-ememe ono gbuphodoru; yee ndu ophu e gbuphodoru l'oguechi; me ndu ophu egu gbuphodoru; chiru ye Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'eka; yee ndu ohogu phe ono, bu ndu aachọ ndzu phe ono. L'o gudekwapho ugu-echi gbushia phe; ophu oo-hadu phe. Imemini phe taa dudu iya; ophu o dudu onye ophu ophutaru.

8 "Ozokwapho le-a; gi su ndu-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa le mu dobeakwaru unu uzo ndzu yee uzo onwu. 9 Iphe, bukpo onye no le mkpukpu-a bu ugu-echi be ee-gude gbua ya; egu egbua ndu ophu oo-gbu; iphe-ememe egbua ndu ophu. Onye lufukwanuru je eworu onwiya ye l'eka ndu Babilonu-a, bu ndu no-pheru unu mgburugburu-a; l'a-nodu ndzu. Onye ono e-gude ndzu iya gbala. 10 Iphe, mu chiwaru idzu iya bu eme g'ejo-iphe dapfu ndu mkpukpu-a; o to budu iphe-oma. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mkpukpu-a be ee-ye l'eka eze ndu Babilonu; l'o gude oku mebyishia ya.

11 "Ozo bu le-a; gi su ndu onu-ulo onye eze ndu Jiuda: Unu numakwa Opfu Chipfu. 12 Unube ndu onu-ulo Devidi; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru oto mboku-mboku. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka

onye emekpa iya ẹhu. Ọdumeka bẹ ẹhu-eghu mu a-gbanwuhukwa ọku. Ọ buru iphe, a-kpa iya nū bụ ẹjo-ememe, unu meshiru; mbụ l'ẹhu-eghu mu ono e-nwu ọku k'ọphu bụ l'o to nwedu onye a-gbanyị iya nū. ¹³ Mu nọru ngu lẹ njo gube Jierúsalemu; mbụ gube onye bu lẹ nsuda-a; mbụ gube agbara mkpuma, nọ lẹ baswaa alì ẹka-a. Ọ kwa Chipfu epfu iya anụ unubẹ ndu ono, asuje: 'Bụ onye abya anyi eme gunu? Bụ onye adu ike abata l'ẹka anyi bu-a?' ¹⁴ Mu a-hù unu ahùhù g'iphe, unu meru gbaru. Ọ kwa mube Chipfu epfu iya. Mu a-nwuru ọku ye l'oswa unu; tuko iphe, nọ-pheru unu mgburugburu tsukota."

22

Ikpe, e kperu eze ndu l'eme ẹjo-ememe

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Je l'ibe eze ndu Jiuda je araa ozi-a arara l'ẹka ono: ² Nụmakwa Opfu Chipfu; gube eze ndu Jiuda; mbụ gube onye nọ l'aba-eze Dévidi; gubedua l'onwongu; mę ndu-ozu ngu; mękpoo ndibe ngu, bụ ndu eshije l'onu-abata-a abahu. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto. Unu adzotaje onye ana nfu l'ẹka onye emekpa iya ẹhu. Unu ta adukwa ewere; ozoo omeliwe, unu e-meje ndu lwaru alwalwa; ozoo ndu enwedu nna; ozoo unwanyi, ji phe anodedu ndzu. Ophu unu anodujeshi l'ẹka-a gbua ndu adudu iphe, ephe meru! ⁴ Kele-a; o -buru l'unu jiru obu oyi mee iphe-a, mu suru g'unu meje-a; bẹ eze ndu nọ l'aba-eze Dévidi; ephe lẹ ndu ejeru phe ozi; mę ndibe phe a-nodu agba l'ugbo-inya; mę l'eli inya eshi l'onu-abata ibe eze-a abata. ⁵ Obenu teke o bụ l'unu te emedu iphe, mu suru g'unu mee; gę mu gudekwa onwomu riaru unu angu; mbụ l'ibe eze-a e-mechakwaa buru ochobu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

⁶ "Kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ibe eze ndu Jiuda: A makwaru-a l'i du g'alì Giladu l'ehu mu; ozoo g'eli ubvu ubvu Lebanonu. Obenu l'o to dudu iphe, e-me gę mu te eme ngu g'i du g'echiegu; mbụ gę mkpukpu, e te bujeduru ebubu. ⁷ Mu dobewaru ndu mmebyi iche g'ephe bya emebyia ngu. G'ephe ha l'onye l'onye e-gudegbaa ngwogu phe. Ephe abya egbutsushia eguru oshi sida ngu ono; bya achiru iya ye l'oku.

⁸ "Ikpoto nemadzu, shigbaa l'oha, du igwerigwe l'a-ghata lẹ mkpukpu-a; ephe aji nwibe phe su: 'Bụ gunu meru iphe, Chipfu meru egube iphe owa-a l'ehu oke mkpukpu-a?' ⁹ Aa-su phe l'iphe, kparu iya nu bukwa l'ephe gwoberu ogbandzu Chipfu, bu Chileke phe; je awata ephozeru agwa; baahaaru iya eja."

¹⁰ Unu ta arakwa ẹkwa onye eze
ono, nwuhuru nu ono!

Ọphu unu emekwa
ẹkwa iya!

Ọ buchikwaa onye unu
a-kwa ẹkwa iya
kwashia ya ike
bu onye ọphu a kpuru
lẹ ndzu laa ẹka ozo.

Noo kele o to lwabaedu;
ọphu oohumabaedu
alì ẹka a nwuru iya ozo.

¹¹ Kele-a; wakwa gę Chipfu pfuru opfu ẹhu Shalumu nwa Jiosaya, bu onye nọ-chiru okwa nna iya; bya aburu eze, ndu Jiuda; mbụ onye ono,

tugbuwaru l'eka-a: "O tọ lwabaekwa. ¹² O kwa l'eka ono, ephe kpuru iya le ndzu laa ono be ọo-nodu nwuhu. O tọ humabaekwa ali eka-a enya ọzo."

¹³ Nshio onye ono, akpu
unuphu ibe eze iya l'uzo,
apfuduru-oto;
mbu onye bu l'uzo,
apfuduru nhamunha be
o gude akpu ulo-eli iya;
onye meru ndu ali iya;
ephe nodu eje ozi ke
mmanu;
ofhu ofpfudu phe ugwo
ozi phe.

¹⁴ O nodu epfuje su: Mu a-kwa
unuphu ibe eze mu g'ọ
paa eka.

Ya e-mee ulo-eli iya g'ọ du ọsa.
O bya emee ya bya eyeshia
ya windo;
bya egude oshi sida gbaa
ya uko;
bya etee ya penti
uswe-uswe gude rwaa
ya.

¹⁵ "Bu akushi ulo oshi sida
l'e-me g'i buru onye
eze tọ?"

Nna ngu; ?to shidu eri nri;
angu iphe,
aangu angungu?

O nodu ekpeje ikpe,
pfuru nhamunha;
bya eme iphe,
pfuru oto.

Iphemiphe duru iya le ree.

¹⁶ Ndu eje iphe-ehuka;
waa ndu adudu g'ọ
du phe be ọ gbaru
odzori;
ọ duru iya le ree.

?Tobudu iphe ono bu l'onye-a
maru onye mu bu?"

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁷ Obenu le gubedua be enya
ngu;
yee okpoma ngu bu
l'eka i phoberu iya
bu l'eri urwu
ghelegheleghele;
yele egbu ndu adudu
iphe, ephe meru;

yẹle eme nemadzụ
 iphe-kpanganga yẹle
 omeliwe.

18 Oo ya bụ ị-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Jiehoyakimu, bụ
 nwa Jiosáya, bya abụru eze ndu Jiuda:

A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
 Owiwo nwune mu nwoke-e!
 Owiwo nwune mu nwanyị-e!
 A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
 Owiwo onye nwe mu nụ-e!
 Owiwo ẹguru onye-a!

19 Ee-li iya g'onye eli
 nkapfụ-igara.

Mbụ l'ọo wuruwuru bẹ
 aa-lọ iya lọta
 je etuphaa l'azụ mkpụkpu
 Jierúsalemụ.

20 “Jekwa l'úbvú úbvú Lébanonu
 je echia mkpu!

Gẹ ndu alị Beshanu
 nụmakwa olu ngu!
 Jekwa anọdu l'eli úbvú úbvú
 Abarimu chia mkpu;
 kele ndu gụ l'ẹphe
 tųgbaru bụru nanụ
 bẹ e gbushichaakwaru
 g'ẹphe ha.

21 Mu kakwaru ngu teke ono,
 i shi dobesụ l'ọ tọ dudu
 iphe,
 byaru eme ngu nụ ono.

Ị sụle-a l'i tii yedu onu.
 O kpọkwa g'i shi teke ị bụ
 okorọbya meta bụ ono.
 I tiki meswekwaa iphe,
 mu sụru g'i mee.

22 Phẹrephere a-tụko ndu
 echeru ngu aturu pata.

L'a tųko ndu gụ l'ẹphe
 tųgbaru bụru nanụ
 kpua ịe ndzụ.

Noo teke iphere e-gude ngu;
 l'e woru ngu iphu kpua
 ịe ntụ.

O bụru iphe, kparụ iya nụ
 bụ ẹjo-iphe, imegbabẹ.

23 Unubẹ ndu bu l'úbvú úbvú
 Lébanonu;
 mbụ ndu kparụ ẹpfune
 l'ulo, a kuru l'oshi-sida;
 ẹgube ude,
 unu e-mechakwanaa
 tsua teke iphe-ẹhuka

azụ unu gburumu
pfuuri;
mbụ meahaa unu ẹhuka ọ
nwanyi, ime eme!”

²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu mu nọ ndzụ ọ mu nọ iya-a; be ọ tọ dukwa m’obeta gube Jiehoyakinu, nwa Jiehoyakimu, bụ eze, ndu Jiuda bụru echi-ọhubama, mu gba l’ẹkutara mu; mu agbafulekwa ngu-a.
²⁵ Mu e-woru ngu ye l’eka ndu acho ndzu ngu; mbụ ndu iitsu ebvu; mbụ l’eka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; yele ẹka ndu Babilonu. ²⁶ Mu e-tuphako ngu pho etupha; gu le ne, nwuru ngu nu; je echie unu l’ali ẹka ozo; ẹka abudu ẹka a nwuru ngu; ophu o budu ẹka a nwuru ne ngu. O bụru l’eka ono be unu n’ebo a-nodu nwuhu. ²⁷ Unu ta abyadu alaphu azu l’ali ono, a-nodu agu unu alwalwa ono.”

²⁸ Jiehoyakinu-a; ọ bu ite-urwa, tukpohuru nu, a jikaru ajika to? Mbụ iphe, adudu onye o du ree? Ọ bu gunu meru g’o gude a chiru yee unwegirima ibe iya etuphashia; je eworu phe chiru ye l’ali ẹka epe amadu?

²⁹ Gube ali! Ali! Ali! Numakwa
Opfu Chipfu!

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu

baa:
“Dee nwoke-a l’ekwo l’o bu
onye enwedu nwa;
onye iphe ta aduduru le
ree teke o no ndzu.

Noo kele o to dudu awa
iya ophu iphe,
byaru aduru le ree.

Ophu o dudu onye ophu
byaru anodu l’aba-eze
Dévidi.

Mbụ l’o to dudu onye
ophu byaru aburu
eze ndu Jiuda.”

23

Ekali iya ophu pfuberekoto

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Aphụ a-tsokwaru ndu nche aturu ono, bu ndu ophu emebyishi aturu mu bya achikashi iya achikashi l’ali mu.”

² Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke ndu Izurelu; iphe, oofu anu ndu nche aturu, eche ndibe iya: “Eshinu unu chikashiru aturu mu achikashi; mbụ chi-phua ya achi-phu; ophu unu eletadu iya enya; be mu e-letakwanu unu ejo eleta; chia unu iphe ejo-ememe ono, unu meru ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ³ “Oo mbedua l’onwomu e-je achikota nwa ndu phoduru nu l’unwu aturu mu ono l’iphe, bukpo alii ẹka mu chiru phe jeye g’o ha; duphuta phe azu l’eka epe a-taje nri, bu ẹka epe a-nodu wata azuzu; aka igwerigwe eje. ⁴ Mu e-ye ndu nche aturu, a-nodu eleta phe enya. Teke ono be ndzu taa guedu phe; ophu o dudu iphe, eyekwadu phe ebvu; ophu o dudu ophu aachokwadu achocho.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “E -mechaa be mu e-metaru Dévidi ekali iya ophu a-pfube ẹka oto; mbụ onye eze, e-gude mmamiphe bụru eze;

tẹme l'ọ nọdu ekpe ikpe, p̄furu nhamunha bya eme iphe, p̄furu ọto l'alì-a. ⁶ Ọ buru teke ọ bụ eze bẹ aa-dzọta ndu Jiuda. Ndu Ízurelu anọdu; ọ tọ dudu iphe, eme p̄hẹ nụ. Onye ono bẹ iphe, ee-ku iya bụ: 'Chipfu, bụ ap̄fubekoto anyi'."

⁷ Wakwa iphe, Chipfu ep̄fu baa: "Ọo ya bụ l'ọ -rwua mbọku ono bẹ ndiphe taa s̄baedu: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye dufutaru ndu Ízurelu l'alì Ijiputu.' ⁸ Ọ b̄waru iphe, ee-p̄fuje bụ: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye dufutaru oshilọkpa Ízurelu l'alì ndu isheli waa l'iphe, b̄kpoo ọhamoha, bụ ẹka o shi ch̄i-phua p̄hẹ.' Teke ono bẹ ẹp̄he e-buru l'alì k'ẹka p̄hẹ."

Ndu ep̄fu iphe, Chileke ep̄fuduru

- ⁹ A -bya l'op̄fu-ẹhu ndu
mp̄fuchiru;
ọkpoma agbawahụkwa
mu agbawahụ.
Mbụ l'ọkpu mu l'ophu
anmakọta mu jiiijiii.
Mu d̄ephọ g'onye m̄ẹe atsụ;
mbụ g'onye m̄ẹe t̄u-tsuru.
Ọ buru iphe, kparụ iya nụ
bụ Chipfu ȳe op̄fu iya,
d̄u nsọ.
¹⁰ Alì ẹka-a l'ophu bụ iphe,
jiru iya nụ bụ ndu
eri ogori.
Ọ buru ọnu, a t̄uru meru
g'ọ gude alì ẹka-a nọdu
l'aphụ.
Ẹka anụ akpajẹ nri
l'echiẹgu kpọhu jegiri
jegiri.
Ndu mp̄fuchiru nọdu
eme ẹjo-iphe;
tẹme ẹp̄he nọdu eme ike
p̄hẹ g'ọ gbaduru.
¹¹ Wakwa iphe, Chipfu ep̄fu:
"Ndu mp̄fuchiru m̄ẹ ndu-uke
Chileke t̄ukoru buru
ndu te emedu ele Chileke.
Mbụ l̄ẹ mu h̄umacharu
ẹjo-iphe ọbu,
ẹp̄he eme ọbu l'eze-ulo
mu.
¹² Noo g'ọ gude ụzo p̄hẹ je
l'awata echi ẹturu.
Aa-chiru p̄hẹ ch̄i-phua
l'ẹka agba ọchii.
Ọ buru ẹka ono bẹ ẹp̄he
a-da iko.
Mu egude ẹjo-iphe
dap̄fu p̄hẹ teke ono,
ee-chi p̄hẹ iphe ono."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

13 “L'echilabọ ndu mpfuchiru,
shi lẹ Samériya bẹ mu
humaru ẹbyi-a:
mbụ l'ẹphe epfuchiru Balụ;
gude ẹgube ono eduphu
ndibe mu, bụ ndu Ízurelu.

14 Tẹmanukwapho; l'echilabọ
ndu mpfuchiru kẹ
Jierúsalemụ bẹ mu
humakwarupho iphe,
anyi ishi ẹdzu.

Ẹphe anọduje eri ogori;
tẹme ndzụ phẹ bụru
adzụ ụka.

Ndu eme ẹjo-ememe
bẹ ẹphe anọduje eme
g'ẹka ka phẹ eshihu
ike l'iphe, ẹphe eme;
k'ọphu bụ l'ọ tọ
dụdu onye ọphu
aghajeru ẹjo-iphe,
oome azụ.

L'ẹhu nkemu bẹ ẹphe
dụkotaephọ gẹ ndu
Sodomu;
ndu Jierúsalemụ dükotae
mu phọ gẹ ndu Gómóra.”

15 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu l'opfu
ẹhu ndu mpfuchiru:

“Mu e-me g'ẹphe ria nri,
atsọ ilu;
ẹphe angwa mini,
e yeru iphe,
egbu egbugbu.

Noo kele ọo l'eka ndu
mpfuchiru,
shi Jierúsalemụ bẹ o shi;
be eme ele Chileke
barahụ dzuru alị ẹka-a
l'ophu.”

16 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unu ta an-
gajekwa nchị l'iphe, ndu mpfuchiru epfuru unu. Ẹphe emejekwa g'unu
chiru upfu ye l'iphe, te emedu ememe. Ẹphe asuje l'ẹphe phuru
ophulenyia; ama l'ọo iphe, ẹphe ritaru l'ọkpoma. Ọ tọ bụduru iphe, shi
yẹbe Chipfu l'ọnu. 17 Tekenteke bẹ ẹphe anọduje epfuru ndu kporu mu
ẹbo l'afụ sụ phẹ: ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ẹhu a-dụkwaa unu guu!’
Ndu ọphu bụ iphe, shi l'ẹjo ọkpoma phẹ bẹ ẹphe anọduje eme; ndu k'ono
bẹ ẹphe asuje: ‘Ọ tọ dükwa iphe, byaru emebata unu.’ ”

18 Obenu lẹ-a; ?bụ onye ole pfujeru gẹ yẹ Chipfu chia idzù lanu;
kẹ g'ẹphe humakwanu iphe, eme nụ; ọzoo numa opfu iya? ?Bụ onye

ngabejeru nchị numa opfu iya? ¹⁹ Lekwa; Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke pherephere; mbụ ẹjo oke pherephere. Ọ buru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọophu temutemu. ²⁰ Ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu egbu gbiriri jasụ l'ọ meebekota iphe, dọ iya l'okpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokota unu ẹnya ree.

²¹ “Ọ tọ bụdu mbẹdua ziru ndu mpfuchiru-a ozi. Ẹphe gudele-a ozi pẹ agba phuchaphucha. Ọphu mu epfukwaru opfu yeru pẹ; ẹphe nọdu epfule-a epfuchiru mu. ²² Obenu l'ome ẹphe pfujeru; mu l'ẹphe chia idzụ lanu; mẹ ọ -buru iphe, mu pfuru bẹ ẹphe gege eje araaru ndibe mu arara; m'ẹphe emekwanaa; ẹphe aghakọbe; haa ẹjo ọzo, ẹphe etso; yee ẹjo-ememe, ẹphe eme.”

²³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?Ọ dọ gẹ mu bụepho Chileke, nọ ntse; ọphu mu abụedu Chileke, nọ ọzenya tọ?” ²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?Ọ nweru onye e-je l'eka dọ k'edomi onwonye je edomia onwiya k'ọphu bụ lẹ mu taa humadu iya tọ? ?Mu te ejiduru imigwe; bya eji eliphe l'ọphu?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono. ²⁵ “Mu numaakwaru iphe, ndu mpfuchiru ono epfu, bụ ndu egudeje ẹpha mu epfu iphe, mu epfuduru. Ẹphe asuje: ‘Mu rwo ru nrwo! Mu rwo ru nrwo!’

²⁶ “?Bukpoo teke ole bẹ egube iphe ọwa-a anọ-beru l'okpoma ndu mpfuchiru-a, te epfudu ire-lanu-a; ndu bụepho ẹjo ọriri, bataru pẹ l'egomunggo bẹ ẹphe epfuje. ²⁷ Ẹphe edobesuje lẹ nrwo ono, ẹphe ezeru nwibe pẹ ono e-me gẹ ndibe mu zohaa ẹpha mu egube ono, nna pẹ oche pẹ gude abaru Balu ẹja zohaa ẹpha mu ono.

²⁸ “G'onye mpfuchiru, arwo nrwo zenupho nrwo iya; obenu lẹ-a; g'onye ọphu numaru opfu mu gude ire-lanu pfua ya; kele-a; ?bu awe bẹ ẹswa akpe eje aturu akpuru iya?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Opfu, shi mu l'onu dukwa g'oku; teme ọ dukwapho g'ongu, etsuje mkpuma yogiri yogiri. ³⁰ Ọo ya bụ lẹ-a; Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu nọ-chikwaru ọzo ndu mpfuchiru ono, ejeje ezita opfu, nwibe pẹ pfuru bya epfu; bya asu l'ọo mu pfuru iya onoya. ³¹ Mbụ lẹ-a; mu nọ-chikwaru ọzo ndu mpfuchiru ono, asaje onu pẹ sụ lẹ mu suru ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mu nọ-chikwaru ọzo ndu ono, arwoje nrwo ẹregede ono; ndu anọduje eze nrwo ọbu; shi nno mee gẹ ndibe mu tsoru ọka ono, ẹphe adzu ono; yee eku-onwonye ono phua ọzo ono. Ọphu ọ bụdu l'ọo mu ziru pẹ; ọphu ọ dukwa ekemu, mu turu nọ pẹ. Ọo ya bụ l'ọ tọ dukpodaa urwu, ẹphe abaru ndu-a ililekpo.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³³ “Teke ndu ẹka-a; ọzo onye mpfuchiru; ọzo onye uke jiru ngu sụ ngu: ‘?I jiru Chipfu ọ sụ g'e mee gunu?’ L'isu pẹ-a: ‘G'e mee gunu bụ gunu? Ọ suru lẹ ya a-gwọbe unu! Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.’ ³⁴ Teke ọ bukwanu l'onye mpfuchiru; ọzo onye uke; ọzo onye ọzo mmanu pfulaharu sụ lẹ ya jikwaru Chipfu; o zia iphe, ee-me; mu anu onye ọbu aphu; yele ndibe iya g'ẹphe ha. ³⁵ Iphe, unu a-nọduje aji nwibe unu pẹ; aji iya unwunna unu pẹ bụ: ‘?Chipfu sūhunuru agha g'a jiru iya?’ Mbụ: ‘?Buhunu gunu bẹ Chipfu pfuru?’ ³⁶ Ọle-a; unu te egudekwa onu unu pfua iphe, unu jiru Chipfu; ọ sụ g'e mee ọzobakpo. Kele ọ bụwaa iphe, onyemonye pfuru onwiya bẹ oome; unu gude nno woru opfu ke Chileke, nọ ndu gha igharaphu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke anyi. ³⁷ Waa iphe, ii-pfujeru ndu mpfuchiru baa: ‘?Unu jiru Chipfu; ọ sūhunuru unu agha?’ Mbụ: ‘?Bụ gunu bẹ Chipfu pfuru?’ ³⁸ A makwaru-a l'unu epfu l'unu jiru Chipfu; o zia unu iphe, e-me nọ. Ọle-a; wakwa iphe, Chipfu

epfu baa: Iphe, unu anọduje epfu bu: 'Wakwa iphe, a jiru Chipfu; ọ sụ g'e mee'; mbụ ọ bukwaru unubẹ ndu mu sụru g'unu te epfuekwa nno. ³⁹ Ọo ya bu lẹ-a; mu zohafutajekwa unu; chifu unu l'iphu mu; unu lẹ mkpukpu ono, mu nuru unu lẹ nna unu oche pẹ ono. ⁴⁰ Ujikputeru, mu e-me unu a-nọkwa ojejoje; mbụ l'ọo-buru iphe-iphere, a-nọ ojejoje; ọphu a byadu azoha iya azoha."

24

Nkata akpuru oshi figu labo

¹ O be g'a kpuchaaru ndu-a lẹ ndzụ; mbụ Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; ephe lẹ ndu-ishi ndu Jiuda; mekpoo ndu emeje ọna; yee ndu akpu uzu; be e shikota lẹ Jierusalemu kpua lẹ ndzụ laa ali ndu Babilonu. O buru onye kpuru pẹ nụ bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. O be g'a kpuchaaru pẹ lẹ ndzụ ono; Chipfu goshi mu nkata akpuru oshi figu labo, a subegbaaru l'aguga eze-ulo Chipfu. ² Nkata lanu bu iphe, du iya nụ bu akpuru oshi figu, du ree shii, dugbaa gẹ figu, charu egwa. Nkata ọphuu buru iphe, du iya nụ bu figu, du eji shii; mbụ l'ọ du-be eji; k'ọphu bu l'ọ to dudu k'eriri. ³ Noo ya bu; Chipfu bya aja mu sụ: "Bụ gunu be i humaru; Jieremaya?"

Mu sụ iya: "O kwa akpuru oshi figu. Ndu ọphu du ree dushikpoo ree ike; ndu ọphu du eji dushikwanaa eji ike k'ọphu bu l'ọ to dudu k'eriri."

⁴ Tobudu iya bu; mu bya anuma opfu ke Chipfu, sụru mu: ⁵ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: O kwa g'akpuru oshi figu figu ọwa-a, dugbaa ree-a du; bu gẹ ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ l'ali ndu Jiuda du mu ree, bu ndu mu chifuru l'ali-a chiru je eye l'ali ndu Babilonu. ⁶ Mu e-gude enya mu eche pẹ nche g'ọ duru pẹ lẹ ree. E -mechaa; mu edulatakwa pẹ pho ọzo l'ali eka-a. Teke ono be mu e-me g'ephe paa eka; ọphu mu akwatsuedu pẹ. Mu a-dza pẹ g'onye dzaru oshi; ọphu mu ephefubaedu pẹ ephefu. ⁷ Mu a-nu pẹ obu, ephe e-gude maru mu; mbụ l'ọo mu bu Chipfu. Ephe a-buru ndibe mu; mbedua aburu Chileke pẹ. Noo kele ephe e-gude obu pẹ l'ọphu l'ọphu lwapfuta mu."

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A bya lẹ k'akpuru oshi figu ono, du eji ono; mbụ duta-beru eji; k'ọphu bu l'e tee ridu iya eriri ono; noo gẹ mu e-me Zedekaya, bu eze ndu Jiuda bu onoya; me ndu-ishi l'ali-eze iya; mekpoo iphe, bu ndu ono, phoduru lẹ Jierusalemu ono; m'ephe -no l'ali eka-a; m'ephe -no l'ali ndu Ijiputu. ⁹ Mu e-me pẹ g'ephe buru ndu ali-eze unwu-eliphe l'ọphu a-nodu aso oyi. Ephe a-buru pẹ iphe e gude achị ochi; me iphe, e gude anma l'etu. Ee-gude pẹ agba mgbonu; gude pẹ ephe l'iphu l'iphe, bukpuo eka mu chiru pẹ ye. ¹⁰ Mu e-me g'e gbua pẹ l'ogu-echi; egu emee pẹ; ejo iphe-ememe emee pẹ gbiriri jasụ ephe abvubebe l'ali-a, mu nuru pẹ; yele ndiche pẹ-a."

25

Ndu a kpuru lẹ ndzụ a-nọ iya ukporo apha eto l'apha iri

¹ Ọwaa bu opfu Chileke, o pfuru Jieremaya lẹ ke ndu Jiuda l'ọphu l'apha, kwe Jiehoyakimu, bu nwa Jiosaya apha eno, ọ wataru aburu eze ndu Jiuda. Apha ono bu apha mbụ, Nebukadineza wataru aburu eze ndu Babilonu. ² Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chileke numaepho opfu Chileke ono; o pfuaru iya ndu Jiuda l'ọphu; ephe l'iphe, bu ndu bukota lẹ Jierusalemu. O sụru pẹ-a: ³ "E -shi k'ukporo apha l'apha eto nta; mbụ e -shi l'apha, kwe

Jiosáya bụ nwa Amọnu apha iri l'eto, ọ wataru aburu eze unube ndu Jiuda; byasu ntau ọwa-a; be mu shiepho nuta Opfu Chipfu; mu nodu epfueru iya pho unu mpfuto; ophu unu angadeduru nchi. ⁴ Temekpoo Chipfu bya eyekpoo ndu-ozu iya ono, bu ndu mpfuchiru iya g'ephe ha n-yeto g'ephe bya epfuaru unu opfu; ophu unu angaduru nchi; teme ophu unu eyeduru onu.

⁵ “Epe pfua su: ‘Unu ghakobedupho nta; g'unu ha l'ehu l'ehu; unu hadapho ejo-ememe, unu eme; mekpoo ejo-iphe, unu anwu ememe. O kwa iya bu g'unu a-nodu l'ali ono, Chipfu nuru unu; bya anu iya ndiche unu phe ono jasu l'ojeje. ⁶ Unu be tsoshi agwa ndu ozo. Unu be jeshiru iya ozi; ophu unu abashiru iya eja. Unu be gudeshe iphe, unu gude aka mee gude akpatsu Chipfu iwe. O kwa iya bu le mu te emekaduru unu iphe.’ ⁷ Ophu unu eyeduru mu onu; unu gude iphe, unu gude aka unu mee gude akpatsu mu iwe. Unu shi egube ono mekaaha onwunu iphe.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Eshinu unu ta ngadeduru nchi l'opfu, mu pfuru; ⁹ be mu a-chikobe ndu isheli l'ipfu l'ipfu; yee onye-ozu mu, bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. O kwa Chipfu epfu iya. Mu a-chiru phe bya g'ephe buru ndu ali-a ohogu; yee iphe, bu ndu bu iya nu; me iphe, bukpo oha, bupheru phe mgburugburu. Mu e-mebyishibe phe rengurengu kpọ; mee phe; epe aburu iphe, anyi ishi edzu; bya aburu iphe e gude eme iphe ochi; yee iphe, e gude ephu l'iphu; teme l'ọ buru ochobu jasu l'ojeje. ¹⁰ Mu e-me g'ọ-phu-wuruwuru k'ehu-utso yee ete eswa ta aduhe l'echilabo phe; ophu olu nwanyi, alu ji; yee ke nwoke, alu nwanyi ophu aduedu; ophu oda ikwe nri aduedu iya; ophu oku emeedu iya jaa. ¹¹ Ali aka-a l'opfu l'opfu a-buru okorobo ochobu; teme oha-a l'opfu anodugbaa eze ndu Babilonu l'eka; ukporo apha eto l'apha iri. ¹² Teke ukporo apha eto l'apha iri ono dzuerupho; mu anu eze ndu Babilonu aphu; yee oha ono l'opfu. Mbụ l'ali ndu Babilonu l'opfu be mu a-nu aphu ejo-iphe, epe meshiru. Mu eworu iya togbo; l'ọ buru ochobu jasu l'ojeje. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ Ali aka ono be mu e-mekota iphemiphe, mu pfuhawaru le mu e-me iya; mbu iphemiphe, e deru l'ekwo, bu iphe, Jieremaya pfuru le mpfuchiru le k'ohamoha l'opfu. ¹⁴ Epebedua be oha, du igwerigwe; yee eze ndu paru aka e-mechakwapho mee phe ohu. Mu apfu phe ugwo g'iphe, epe meru gbaru; yee iphe, epe gude aka phe meta.”

Okoro oke-ehu-eghu Chileke

¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu pfuru mu baa: “Okoro-a, bu iphe, jiru iya nu bu mee k'oke-ehu-eghu mu-a; nafunu mu iya l'eka. Jenụ emee g'iphe, bu oha, mu e-zi g'i je ali phe ngukota iya! ¹⁶ Epe -ngue ya pho; epe awata akpo garigari; wata eme obvu obvu; kele mu a-chiru ndu ogu-echi ye g'ephe buru phe ogu.”

¹⁷ Tobudu iya bu; mu bya anata Chipfu okoro ono; bya ejee ohamoha, bu aka o ziru mu je emee; epe ngukota iya; ¹⁸ mbu Jierusalemu; waa mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; waa ndu eze phe; waa ndu-ishi l'ali-eze iya; g'e mekota iya g'ọ buru ochobu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe, e-gude achi ochi; me iphe, e-gude ephu l'iphu, bu g'ọ du ntau-a; ¹⁹ waa Fero, bu eze ndu Ijiputu; waa ndu-ozu iya; waa ndu-ishi l'ali-eze iya; waa ndu nkiya g'ephe ha; ²⁰ waa iphe, bu ndu ohozo, bu l'ali Ijiputu; waa iphe, bu eze ndu ndu Uzu; waa iphe, bu eze ndu ndu Filisitayinu; mbu eze, ndu mkpukpu Ashikelonu; yee eze ndu mkpukpu Gaza; waa eze ndu

mkpukpu Ẹkuronu; yẹle nwa ndu phoduru lẹ mkpukpu Ashidodu; ²¹ waa ndu Edomu; waa ndu Mówabu; waa ndu Amonu; ²² waa iphe, bu ndu eze ndu Taya; waa iphe, bu ndu eze ndu Sayidonu; waa iphe, bu eze ndu ndu bu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu; ²³ waa ndu Dedanu; waa ndu Tema; waa ndu Buzu; waa iphe, bu ndu bugba l'oha, du enya; ²⁴ waa iphe, bu eze ndu ndu Arabu; waa iphe, bu ndu eze ndu ohozo, bu ndu bu l'echiegu; ²⁵ waa iphe, bu eze ndu ndu Zimiri; waa iphe, bu eze ndu ndu Elamu; waa iphe, bu ndu eze ndu Midiya; ²⁶ waa iphe, bu ndu eze ndu isheli; ndu bu ntse; me ndu ophu bu enya; mbu ndu ono g'ephe hakpo nanunanu; mbu-a; o buepho ali-eze, nokota l'eliphe mgburugburu. G'ephe ha -nguchaa ya; eze ndu Sheshaku angukwaa ya pho.

²⁷ “Su-a; waa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu Izurelu: Unu ngua iphe-a; g'o tsu unu atsutsu; unu agbo ya; unu adaa iko; unu taa gbeshibaedu agbeshi; o buru iphe, a-kpa iya nu bu le mu a-chiru ndu ogu-echi yeru unu. ²⁸ Ole teke ephe jikaru l'ephe taa natadu ngu okoro obu angu iphe, no iya nu; l'isu phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Unu ngufutajekwa iya! ²⁹ Lenu! Mu gudeakwa ejo-iphe abyapfuta mkpukpu ono, eeku eyeru epha mu ono. ?Unu ari l'unu a-la g'a ta nu unu aphu? Unu taa alakwa g'a ta nu unu aphu; kele mu e-ku ogu-echi oku g'o bya egbufu iphe, bu ndu bu le mgboko-a.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

³⁰ Nta-a bu le-a; tuko iphe-a,
mu pfuru ngu-a pfuaru
phe; su phe le-a:

“Chipfu a-gbekwa
l'ephekerephe gbọo
uja.

Oo-nodukwa l'ibe iya,
du nsọ chia mkpu;
gbọoru ndu ali nkiya uja.

Oo-nodu ara gbagbagba
ge ndu azoshi akpuru
vayinu.

O buru ndu oo-nodu
araru iya bu ndu bu
l'eliphe l'ophu l'ophu.

³¹ Utsu a-da gbaa mgboko
ophorokpo;
kele opfu daru Chipfu
yẹle ohamoha.

Oo-kpe nemadzu l'ophu ikpe;
woru ndu ejo-iphe haa
g'e gude ogu-echi
gbushia.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Lenu! Ejo-iphe asakwa galagala; o -shi l'oha owa l'oosoba l'ohozo. Mbu l'oke pherephere abyakwa ezizi. O buru eka oo-shi bu l'eka igwe beru ali beru.”

³³ Le teke ono be ndu Chipfu phuru tetarii a-tuko dabyigbaaru l'ekameka; eshi l'ishi mgboko ishi iya-a jasụ l'ishi iya ophuu. O to dudu onye a-ra

ekwa phe; ophu aa-pakobedu odzu phe; ophu ee-lidu phe elili. O chia l'ephe a-dujegbaa ge nshi doru l'ali.

³⁴ Unube ndu eche aturu; unu raa ekwa chia mkpu! Unu rwaphua onwunu l'urwuku; unube ndu-ishi ikpoto aturu! Noo kele teke ee-gbushi unu rwuakwaru. Unu a-da iko tukposhihu g'ite-urwa, du ree. ³⁵ Ndu eche aturu te enwedu eka ephe a-gbaru laa; ophu ndu-ishi ikpoto aturu enwedu eka ephe a-gbaru laa gude nahu. ³⁶ O kwa olu ekwa ndu eche aturu ada egube pho; mkpu, ephe echi; mbu ndu-ishi ikpoto aturu; noo kele Chipfu emebyishiwa eka ephe echeje aturu phe. ³⁷ Phorokotoko eka ono, shi daa nyonyoronyo ono be ee-me g'o dabyiru ke mmanu. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ehu-eghu Chipfu. ³⁸ Oo-paru ogba iya haa g'oduma; ali phe aburu ochobu. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ogu-echi ndu emekpa phe ehu. Ozo bu iphe, a-kpa iya nu bu oke ehu-eghu Chipfu.

26

Eeme g'e gbua Jieremaya

¹ O be le ge Jiehoyakimu nwa Jiosaya bahuerupho l'aba-eze ndu Jiuda k'ophuu; Chipfu bya epfua opfu su: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Je je apfuru l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu je epfuru yeru iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda, bu ndu abyaje abaru Chileke eja l'ulo Chipfu. Pfuaru phe iphemiphe, mu suru ngu g'i pfuaru phe. Te pfuphodokwaru phe iya me nanu. ³ ?A maru; ?ephe angabe nchi. Onyenonu aghakobe haa ejo-ememe, oome. Oo ya bu; mu apalia pazeta. Mu tee meedu phe ejo-iphe, mu shi doberu phe; bu iphe, kparu iya nu bu ejo-ememe, ephe meshiru.

⁴ "Iphe, ii-pfuru phe bu le-a: O -buru l'unu taa ngabeduru iya nchi; eme iphe, mu turu ekemu iya, bu ophu mu doberu l'iphu unu; ⁵ teme o -buru l'unu taa ngadu nchi l'opfu, ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru epfu, bu ndu mu ziru; ephe byapfuta unu; ephe -byachaa; ephe abyabaa; ophu unu angaduru nchi; ⁶ be mu e-mekwa ulo-a g'o du ge Shilo; mee mkpukpu-a l'oburu iphe, ee-gudeje ephu l'iphu l'ohamoha, no le mgboko mgburugburu."

⁷ No iya; ndu-uke Chileke; me ndu mpfuchiru; mekpoo ndu Izurelu l'ophu numakota eka Jieremaya epfu iphe ono l'ulo Chipfu. ⁸ Tobudu iya bu; epfughe, Jieremaya epfugheru ndu ono g'ephe ha iphe, Chipfu suru g'o pfua; ndu-uke ono; me ndu mpfuchiru ono; mekpoo ndu ono g'ephe hakota zule iya pho gburumu gude; su iya: "I nwuhjekwa! ⁹ ?Denu g'o gude i gude epha Chipfu epfu l'ulo-a e-mechaa du ge Shilo; teme le mkpukpu-a e-mechaa buru ochobu, adudu onye bu iya nu?" Tobudu iya bu; ndu ono l'ophu bya azupyabe Jieremaya l'ulo Chipfu l'eka ono.

¹⁰ O be teke ndu-ishi l'ali ndu Jiuda numaru iphe, ada nu; ephe shi l'unuphu ibe eze wuhu jeshia l'ulo Chipfu. Ephe bya eje anoduchaa l'onu-abata ophuu l'ulo Chipfu. ¹¹ Tobudu iya bu; ndu-uke; yee ndu mpfuchiru ono bya asu ndu-ishi ono; yee ndu Izurelu l'ophu su phe: "Nwoke-a gbakwaru k'ekpe mpfu-gbu. Noo kele unu gudekpowa nchi unu numa iphe, o gude mpfuchiru pfua le ke mkpukpu-a!"

¹² No iya; Jieremaya bya asu ndu-ishi ono g'ephe ha ephe le ndu Izurelu g'ephe ha: "O kwa Chipfu yeru mu ge mu bya epfua iphe, ee-me ulo-a; waa mkpukpu-a, bu iya bu iphemiphe-a, unu numaru-a. ¹³ Nta-a bu; unu dozia uzo unu; yele umere unu! Unu wata eme iphe, o pfuru; mbu Chipfu,

bụ Chileke unu. Ọo ya bụ gę Chipfu apalia pazeta. O too meędu unu ęj-
iphe, o shi sụ l'oo-me unu. ¹⁴ Ọ -bụru mbędua bę unu elenaa lę mu nọ
unu l'ęka. Iphe, unu rịkpooru l'ọ dụ ree bya apfuru nhamunha; unu mee
mu iya. ¹⁵ Ọle ọ bụ; ọo ępho ọphu unu a-makaharu bụ lę-a; unu -gbua
mu; ikpe-ọchi onye adudu iphe, o meru atụ-koru unu l'ishi; tų-koru l'ishi
mkpukpu-a; yele ishi ndu bu iya nų. Kele tororo iya bụ l'ọo Chipfu yeru
mu gę mu byapfuta unu bya epfua iphe-a g'unu numa."

¹⁶ Noo ya bụ; ndu-ishi ono yeę ndu Ízurelu l'ophu sụ ndu-uke; ęphe lę
ndu mpfuchiru ono-a: "E tee kpekwa nwoke-a mpfu-gbu! O gudeakwa
ępha Chipfu, bụ Chileke anyi pfua opfu nų anyi."

¹⁷ Ndu bụ ọgerenya l'alị ono haru gbęshi kpịritaru bya apfuru sụ ikpoto
ndu kuru l'ęka ono-a: ¹⁸ "Mayika, bụ onye Moreshetu bę ziru ndu Jiuda
ozi Chipfu ziru lę teke Hezekaya, bụ eze ndu Jiuda. O pfuru ndu Jiuda sụ
phę: Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu:

"Ee-mechaa kọo ọkoro l'úbvú Zayonu kofu g'onye akọ opfu.

Mbụ lę mkpukpu Jierusalemu bę e-mechaa bụru ikpọzu.

Eli úbvú ono, bụ ęka eze-ulo Chileke nọ ono

e-mechaa bụru ęka ęgbudu zechiru.

¹⁹ Hezekaya, bụ eze Jiuda; ọzoo onye ọzo kpọ l'alị ndu Jiuda; ęphe gburu
iya-a egbugbu? Ọto bụ-chidaa iphe, Hezekaya meru bụ l'ọ tsuru Chipfu
ebvu; wata achọ ọzo, ya e-shi tųba iya l'ęnya? Ọo Chipfu ọto paliduru
pazeta k'ophu bụ l'ọ to meęduru phę ęjo-iphe, o shi sụ l'oo-me phę. Ọ kwa
ęjo-iphe bę anyi eme onwanyi nta-a."

²⁰ O nwekwaruro onye ọzo gudejekwaphọ ępha Chipfu pfua mpfuchiru.
Onye ono bụ Uraya nwa Shemaya. Ęka a nwuru iya bụ lę mkpukpu
Kiryatu-Jiarimu. O pfukwarupho iphe, Chipfu suru g'ọ pfua l'opfu ęhu
mkpukpu-a; yele alị ęka-a; ęgube-a, Jieremaya pfuru-a. ²¹ O be teke
eze, bụ Jiehoyakimu; yeę ndu-ishi Ojogu iya; waa ndu-ishi l'alị-eze iya
numaru opfu iya; eze meahaa gę ya gbua ya. Obenu lę Uraya numaru iya
gude ndzų-agugu gbalaa laa alị ndu Ijiputu. ²² Eze, bụ Jiehoyakimu zile-a
Ęlunatanu nwa Akubo; bya ahakwarupho nemadzų yeru iya; g'ọ je alị ndu
Ijiputu. ²³ Ęphe je l'ęka ono je akputa Uraya bya akpuru iya je anų eze,
bụ Jiehoyakimu, bụ onye pfuru; e gude ogu-ęchi gbuta nwoke ono tųa. E
woru odzu iya je etuphaa etupha l'ęka eelije ndu ęnya lwarų.

²⁴ Ọle g'ọ dųhabe; Ahikamu nwa Shafanu tųru ikę yeru Jieremaya. Ọ
bųru iya bụ l'a ta akpuduru iya nų ndiphe g'e gbua.

27

Ndu Jiuda a-la l'ęka Nebukadineza

¹ O be gę Zedekaya nwa Jiosaya bahuru l'okwa-eze ndu Jiuda k'ọphúú;
Chipfu bya epfua opfu-a nų Jieremaya. ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Kwee agadagba yeę odogoro; l'ị tųko iya nyabę onwongu l'olu. ³ L'ị zia ndu
byaru Jierusalemu ozi g'e je ezia eze ndu Edomu; waa eze ndu Mówabu;
waa eze ndu Amonu; waa kę ndu Taya waa kę ndu Sayidonu. L'e zikwaa ya
phọ Zedekaya bụ eze ndu Jiuda. ⁴ Zia phę ozi g'ęphe je ezia nnajiuphu phę
sụ phę-a: Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke
ndu Ízurelu. Waa iphe, unu e-zi nnajiuphu unu baa: ⁵ 'Ọ kwa ike-ọkpu
mu, parų ęka; yeę oshi-ęka mu lochiru alochi bę mu gude mee mgboko-a
l'ophu; bya emee nemadzų; yele anų, bu iya nų; teme ọ bųru onye dų mu
ree bę mu anųje iya. ⁶ Nta-a bụ lę-a; alị unu l'ophu bę mu yekotawaru l'ęka
onye-ozu mu, bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu. Mu mekwarupho gę

anụ, bu l'egbudu nọducha mu l'ẹka. ⁷ Ọhamoha l'oplu a-nọdu iya l'ẹka; nọdu iya nwa iya; waa nwanwa iya; jasụ ali-eze iya adakpọhu. Noo teke ọhamoha, dọ igwerigwe mękpoo eze ndu parụ ẹka e-me iya ohu pẹ.

⁸ “ Teke ọ bu l'o nweru ọhamoha; ọzoo ali-eze, jikaru anọdu Nebukadineza l'ẹka; mbụ eze ndu Bábilonu; ọzoo l'ẹphe jikaru edobe olu g'ọ nyabẹ pẹ agadagba-njigba iya; mu egude ogu-echi; yee ọkpa nri; yee ẹjo iphe-ememe nua ndu ọbu aphụ. Mbụ mee ndu ono iphe gbiriri jasụ mu egude ẹka Nebukadineza mebyishibẹbe ndu ọbu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁹ Ọo ya bu lẹ-a; unu ta angakwaru ndu mpfuchiru unu nchị; mę ndu jibya unu; mę ndibe unu, akọje iphe, nrwọ bu; mę ndibe unu, ndu agba ẹja; mę ndu karu akaka, bu ndu asuje unu l'unu taa lakwa eze ndu Bábilonu l'ẹka. ¹⁰ Mpfuchiru, ẹphe epfuru unu bu ọka bẹ ẹphe adzushiru unu. Ọ buru iphe, oo-me bu g'unu haa ali unu lamihukpoo alamihu. Mu e-nwufu unu enwufu; unu eje alaa l'iswi. ¹¹ Obenu l'ọha -woru olu doberu eze ndu Bábilonu; ọ nyabẹ pẹ agadagba-njigba iya; ẹphe nọdu iya l'ẹka; bẹ mu e-kwe haa g'ẹphe buru l'ali k'ẹka pẹ; akọ iya opfu; buru iya eburu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.’ ”

¹² Mu wokwarupho ozi ono zia Zedekaya, bu eze ndu Jiuda. Mu sụ iya: “Wozekwa olu doberu eze ndu Bábilonu g'ọ nyabẹ ngu agadagba-njigba iya; nọdu iya l'ẹka; yee ndibe iya; k'ọplu ii-nọdu ndzụ. ¹³ ?Denu g'o gude gubedua gu lẹ ndu ali ngu l'oplu je l'a-buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia; ẹgu egbushia pẹ; yele ẹjo iphe-ememe, bu iphe, Chipfu pfuru lẹ ya e-gude gbushia ọha, jikaru l'ẹphe taa nọdudu eze ndu Bábilonu l'ẹka. ¹⁴ Unu ta ngakwa nchị l'opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l'unu ta abyakwa anọdu eze ndu Bábilonu l'ẹka; kele ọ kwa ọka bẹ ẹphe adzuru unu lẹ mpfuchiru ono. ¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘ Ọ tọ bukwa mbedua ziru pẹ ozi ono. Ọ tọ bukwa mu bẹ ẹphe epfuchiru. Ọ kwa ọka bẹ ẹphe adzụ. Ọ buru iya e-me; mu enwufu unu nwuru unu jeye; unu alaa l'iswi; unubedua l'onwunu; unu lẹ ndu ono, epfuru unu mpfuchiru ono.’ ”

¹⁶ Mu bya asu ndu-uke Chileke; ẹphe lẹ ndu Jiuda l'oplu lẹ-a: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ta ngakwa nchị l'opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l'ọ bífukwaa nwanshii nta; l'aatuko ngwa ono, e gwetarụ l'ulo Chileke laa ali ndu Bábilonu ono gwephuta azu. Ọ kwa ọka bẹ ẹphe adzụ lẹ mpfuchiru, ẹphe epfuru unu. ¹⁷ Unu ta ngakwaru pẹ nchị. Unu nọdu eze ndu Bábilonu l'ẹka g'unu anọdu ndzụ. ?Denu g'o gude mkpukpu-a je l'a-buru ikpozu? ¹⁸ Ọ -buru l'ẹphe bu ndu mpfuchiru; ẹphe nọdu anumaje olu Chipfu; g'ẹphe rwonaa Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike gę ngwa-ulo ono, e gude dozia eze-ulo Chipfu ono, bu oplu phodukwaduru nu; yee oplu phoduru l'ibe eze ndu Jiuda; yee oplu phoduru lẹ Jierusalemu ta abuhe iphe, ee-rwuta laa ali ndu Bábilonu. ¹⁹ Lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu lẹ k'itso itso eze-ulo Chileke; waa k'iphe ono, eeyeje mini, echi ririri ono; waa k'ogba-kperekpere; waa ikpoto ngwa ọzo ono, phodugbaaru lẹ mkpukpu-a, ²⁰ bu ndu oplu o gwetaduru; mbụ Nebukadineza, bu eze ndu Bábilonu; teke ọ kpuru eze ndu Jiuda, bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu lẹ ndzụ shi Jierusalemu laa ali ndu Bábilonu; kpupuyabekota iya ndu a maru amaru l'ali ndu Jiuda yele Jierusalemu. ²¹ Ee! Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu; mbụ Chileke kę ndu Izurelu; wakwa iphe, oopfu lẹ k'iphe ono, e gwephodoru l'ulo Chipfu ono; yee oplu phoduru l'ibe eze ndu Jiuda; yee oplu phoduru lẹ Jierusalemu: ²² ‘G'ẹphe ha bẹ ee-gwetachakwa laa ali ndu Bábilonu. Ọ buru l'ẹka ono bẹ ọo-nọdu gbiriri jasụ mboku, mu a-choru

iya bya. Noo teke mu a-chiphuta iya azu bya edophukwa azu l'eka-a.' ”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

28

Onye adzuje uka le mpfuchiru, bu Hananiya

¹ O buru l'apha ono kwapho; ge Zedekaya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda k'ophuu; l'onwa k'ise l'ime apha k'eno; be onye mpfuchiru, bu Hananaya nwa Azuru, bu onye shi mkpukpu Gibiyonu; no l'ulo Chipfu l'iphu ndu-uke Chileke; me l'iphu oha l'ophu su mu-a: ² “Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Mu a-nyakashị agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. ³ L'ime apha labo be mu a-chi-phutakota iphe, bukpo ngwa ulo Chipfu ono azu l'eka-a; mbu ngwa ono, eze ndu Babilonu, bu Nebukadneza chitaru l'eka-a lashi ali ndu Babilonu. ⁴ Ndu mu a-chi-phutakwapho azu l'eka-a bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; mekpoo iphe, bukota ndu a kpuru le ndzu l'ali ndu Jiuda, bu ndu laru ali ndu Babilonu; noo kele mu a-nyakwa agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

⁵ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru, bu Jieremaya bya eyee onu su onye mpfuchiru ono, bu Hananaya-a l'iphu ndu-uke; yele l'iphu iphe, bukpo ndu pfuru l'ulo Chipfu; ⁶ su iya: “G'o dukwa nno! Ge Chipfu mekwaa ya nno! Ge Chipfu mekwaa iphe ono, i pfuru le mpfuchiru ono; g'o chi-phutakwa ngwa ulo Chipfu azu; ye ndu a kpuru le ndzu; g'o shikwa l'ali ndu Babilonu toko phe chi-phuta azu l'eka-a! ⁷ Ole g'o duhabe; ngabekwa nchi numa iphe, mu abya epfu ye ngu le nchi; yele nchi ndu-a l'ophu. ⁸ Ndu mpfuchiru, vu mu uzo; bya evuru ngu uzo; mbu ndiche; buepho iphe, ephe epfuje le mpfuchiru nu oha, du igwerigwe; ye ali-eze, paru eka; bu l'ogu a-du; ye okpa-nri; waa ejo iphe-ememe. ⁹ Obenu l'onye mpfuchiru, epfu opfu le nchi a-du doo buepho teke iphe, o pfuru meru g'o pfuru iya be ee-kweje le Chipfu ziru iya eviya.”

¹⁰ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru ono, bu Hananaya bya anyafu Jieremaya, onye mpfuchiru agadagba-njigba ono, o nya ono bya eworu iya nyajia. ¹¹ Hananaya bya apfuru l'iphu oha l'ophu su: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: O kwa egube-a bu ge ya a-gbajifu agadagba-njigba ke Nebukadneza, bu eze ndu Babilonu l'olu ohamoha l'ime apha labo.” O pfuepho nno; Jieremaya tugbua.

¹² A noekwapho nwanshi g'onye mpfuchiru, bu Hananaya gbajificharu agadagba-njigba ono, no l'olu onye mpfuchiru, bu Jieremaya ono; Jieremaya obu numa olu-Opfu Chipfu, suru iya: ¹³ “Je je akaru Hananaya su iya le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Iphe, i gbajifuru bukwa agadagba-njigba ophu e meru l'oshi; ole iphe, mu e-gude dochia ya bu agadagba-njigba ophu e meru l'igwe. ¹⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ke ndu Izurelu: Mu e-woru agadagba-njigba ophu e meru l'igwe nyabe l'olu ohamoha-a l'ophu gude mee phe g'o buru Nebukadneza, bu eze ndu Babilonu be ephe a-nodu l'eka. Mbu le mu e-me iya g'o nodu elektachaa me anu, bu l'egbudu.”

¹⁵ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru, bu Jieremaya su Hananaya, bu onye mpfuchiru-a: “Ngabekpodapho nchi; Hananaya! O to bukwa Chipfu ziru ngu gi bya; obenu li mewaru ndu-a; ephe je adakobe iphe, abudu eviya. ¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Mu abyakwa ngu ewofu

l'eli mgboko-a. Apha-a gèdegede bẹ ìi-nwùhu; kẹle i pfuwaru opfu, eme g'e kwefuru Chipfu ike.' ”

¹⁷ O -rwuèpho l'ònwà k'èsaà l'apha ono kwaphọ; Hananaya, bụ onye mpfuchiru nwùhu.

29

Èkwo-ozì, e deru nù ndu a kpuru lẹ ndzụ

¹ Qwaa bụ iphe, e deru l'èkwo-ozì, Jieremaya gbẹ lẹ Jierúsalemù dee nù g'a nù ndu bụ ọgerenya l'ime ndu ọphu nọ ndzụ l'ime ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono; l'a nù iya ndu bụ uke; mẹ ndu bụ ndu mpfuchiru; mẹ iphe, bụkpoo ndu ono, Nebukadineza kpuru lẹ ndzụ shi lẹ Jierúsalemù laa alì ndu Bábìlònu ono. ² Teke ono bẹ a kpụakwanaru eze, bụ Jiehoakinu lẹ ndzụ; yee ne iya, bụ eze-nwanyì; mẹ ndu eleta ibe eze ẹnya; mẹkpoo ndu-ishi ndu Jiuda yee ndu Jierúsalemù l'ọphu; mẹ ndu eme ọna; mẹ ndu akpụ ụzu; bẹ a kpụkotawaru lẹ ndzụ kpuru lufu lẹ Jierúsalemù. ³ Onye ọ nuru èkwo-ozì ọbu bụ Eleyasa nwa Shafanu; yee Gemaraya nwa Hilikaya, bụ ndu Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ziru ozì g'e je zia eze, bụ Nebukadineza l'alì ndu Bábìlònu. Èkwo-ozì, Jieremaya deru ọbu sùru:

⁴ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; Chileke ke ndu Ízurelù. Ndu oopfu iya anụ bụ ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'èphe ha; mbụ ndu ono, mu meru; e shi lẹ Jierúsalemù kpuru phẹ laa Bábìlònu ono: ⁵ Unu kpụshikwaa ọlo buru; unu akọo opfu ria iphe, o metaru. ⁶ Unu lụshikwaa nwanyì nwùshia ụnwegirima; unu achọtaru ụnwu unu nwoke nwanyì alulù; unu ekee ụnwu unu nwanyì jì; k'ọphu èphebedua l'e-nwekwarupho ụnwegirima. Unu nọdukwa l'èka ono ka adụ igwerigwe; unu taa nọdukwa aka alwa alì. ⁷ Ọzo bụ lẹ-a; unu chọjekwa iphe, e-me gẹ nchì dụ doo lẹ mkpụkpụ ono, bụ èka a kpuru unu lẹ ndzụ laa ono. Unu pfujeru nù Chipfu l'iswi èhu ndu ono; kẹle nchì -dụ phẹ doo; l'ọ dukwapho unu. ⁸ Kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurelù: Unu te ekwekwa gẹ ndu mpfuchiru unu; mẹ ndu agbaru unu eja; duru unu ghaa ụzo. Unu ta angajekwaru phẹ nchì lẹ nrwọ, unu meru phẹ; èphe nọdu arwọ. ⁹ Ọ kwa ụka bẹ èphe adzuru unu sù l'èphe gude èpha mu epfu mpfuchiru. Ọ tọ bụkwa mu yeru phẹ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A -nọepho ụkporo apha èto l'apha iri lẹ Bábìlònu bẹ mu a-byapfuta unu bya emeeru unu iphe ono, dụ ree ono, mu kweru ukwe iya ono; mbụ lẹ mu a-bya eduphuta unu azụ l'alì èka-a. ¹¹ Kẹle mu maru ọriri, mu arì l'èhu unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu arì k'eme g'èhu dụ unu guu; ọ tọ bụkwa g'ọ duru unu lẹ njọ. Gẹ mu mee g'uzo iphu duru unu lẹ ree; unu enweru iphe, unu a-nọdu ele ẹnya iya. ¹² Teke ono bẹ unu a-rakuje mu; unu abyapfuta mu; bya epfuru nù mu; mu angaberu unu nchì. ¹³ Teme unu achọ mu; chọta mu; mẹ ọ -bùru l'unu gude obu unu l'ọphu achọ mu. ¹⁴ Teke ono bẹ unu a-chọ mu chọta; nokwa iphe, Chipfu epfu. Mu emee unu; unu taa bụeduru ndu a kpuru lẹ ndzụ. Mbụ lẹ mu e-jeèpho l'iphe, bụkpoo ọhamoha; mẹkpoo èkameka ono, mu chìru unu laa ono je achì-phuta unu azụ l'èka ono, mu meru; a kpụa unu lẹ ndzụ ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁵ Unu a-sụkwaro: “Chipfu yeanaru anyi ndu mpfuchiru lẹ Bábìlònu.”

¹⁶ Obenu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu èhu onye eze ono, nọ l'aba-eze Dévidi ono; yele opfu èhu iphe, bụkpoo ndu phọduru lẹ mkpụkpụ-a; mbụ ụnwunna unu, bụ ndu ọphu a kpụkobeduru unu l'èphe

lẹ ndzụ. ¹⁷ Ee! Wakwa iphe, Chipfu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Iphe, mu e-ye bụkwa ogu-echi; yẹe ọkpa-nri yẹe ejo iphe-ememe g'ọ bụru phẹ ọgu. Mu emee phẹ; ẹphe adu g'ejo akpuru oshi figu, duta-beru ẹji k'ophu bụ l'e tee ridu iya eriri. ¹⁸ Mu e-gude ogu-echi; yẹe ọkpa-nri; yẹe ejo iphe-ememe achi phẹ ọso. Mu emee phẹ; ẹphe aburu iphe, ali-eze nọgbaa lẹ mgboko-a a-nọdu asọ oyi; mbụ ẹphe aburu iphe, e gude atụ ọnu; yẹe iphe, anyi ishi ẹdzu; waa iphe e gude achi ọchi; yẹe iphe, e gude ephu l'iphu l'eka ọhamoha nọ, bụ ẹka mu chiru phẹ jeye. ¹⁹ Noo kele ẹphe ta ngabeduru nchi l'opfu mu; ọ kwa Chipfu epfu iya; mbụ opfu, mu pfuru mpfuto nụ phẹ; ọ bụru ndu mu ziru iya bụ ndu-ozu mu bụ ndu mpfuchiru. Ophu unubedua, a kpuru lẹ ndzụ-a angakwarupho nchi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.” ²⁰ Ọo ya bụ lẹ-a; unu nūmakwa Opfu Chipfu g'unu ha bụru ndu a kpuru lẹ ndzụ; bụ ndu mu chitaru lẹ Jierusalemu chilaa Babilonu.

²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ke ndu Ízurelu; wakwa iphe, oopfu l'opfu-ẹhu Éhabu nwa Kolaya; yẹe opfu-ẹhu Zedekaya nwa Maseya, bụ ndu gude ẹpha mu adzuru unu ụka lẹ mpfuchiru: “Mu e-woru phẹ ye l'eka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; l'o woru phẹ gbushia l'ataphu unu ẹka unu ele ẹnya. ²² Ọo phẹ a-kpa iphe, ndu Jiuda ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'ẹphe ha, bụ ndu nọ l'ali ndu Babilonu a-wata ephu l'iphu sụ: ‘Gẹ Chipfu mekwaa ngu iphe, o meru Zedekaya; yẹe Éhabu, bụ ndu eze ndu Babilonu huru l'ọku.’ ²³ Noo kele ẹphe mewaru iphe-eswe l'echilabọ ndu Ízurelu. Ẹphe l'unyomu obutobu phẹ riwaru ogori; teme ẹphe gudewaa ẹpha mu dzua ụka, buchaa iphe, mu asuduru phẹ g'ẹphe mee. Iphemiphe ono be mu makotaru; teme mu bụru onye-ekebe iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ozi, e ziru Shemaya

²⁴ “Karụ Shemaya, bụ onye Nehelamu: ²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya aburu Chileke ndu Ízurelu: I gude ẹpha ngu dee ẹkwo-ozu wolaaru iphe, bụkpoo ndu nọ lẹ Jierusalemu; bya anụ iya Zefanaya nwa Maseya, bụ onye uke; mēkpoo iphe, bụkota ndu-uke ndu ọphuu g'ẹphe ha. I sūru Zefanaya-a: ²⁶ ‘Chipfu meakwaru ngu onye uke g'i nọdu l'okwa Jiehoada; g'i nọdu eleta ụlo Chipfu ẹnya. O -nweru onye ọbvụ eme, kuru onwiya onye mpfuchiru; chiru iya ọkpa ye lẹ mkporo; nwua ya olu lẹ mgborígwe. ²⁷ ?Bụ gunu kparụ iphe, i ti gboduru Jieremaya onye Anatotu ụja, bụ onye epfuru unu mpfuchiru? ²⁸ Wakwa ozi, o ziru anyi lẹ Babilonu baa: “Iphe obu a-nokwa ọdu. Ọo ya bụ lẹ-a; unu kpushikwaa ụlo buru; unu akoo opfu ria iphe, o metaru.” ’ ’ ’

²⁹ Ọ bụru iya bụ l'onye uke ono, bụ Zefanaya abya eworu ẹkwo-ozu gūaru Jieremaya, bụ onye mpfuchiru. ³⁰ No iya; olu-Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi sụ: ³¹ “Woru ozi-a zia g'o rwua lẹ nchi iphe, bụ ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'ẹphe ha: Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Shemaya, bụ onye Nehelamu: Eshinu Shemaya epfuru unu iphe ọ sūru lẹ mu pfuru; l'ẹbe abụ l'ọo mu ziru iya ya; be o mewaru; unu je adakobe iphe, abudu eviya. ³² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Shemaya, bụ onye Nehelamu be mu a-nụ aphụ; yele awa iya l'ophu; k'ophu bụ l'ọ tọ dukwa onye o nweru a-phodukwadu nụ l'echilabọ ndu-a; ophu ọo-humadu iphe-oma ono, mu e-mechaa meeru ndu ndibe ono; noo kele o pfuwaru iphe, e gude kwefuru mu ike.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

30

Chileke ekwe ukwe alwalwa ndu Ízurelu

¹ Wakwa opfu, shi l'õnu Chipfu rwua Jieremaya nchì. ² “Wakwa iphe, oopfufu; mbù Chipfu, bù Chileke kẹ ndu Ízurelu: Tùko opfu-a, mu pfuru nù ngu-a dekòta l'ẹkwo. ³ Kẹle-a: wakwa iphe, Chipfu epfu baa: mbòku abyakwa; teke mu e-je l'ẹka a kpuru ndibe mu lẹ ndzù laa; mbù ndibe mu bù ndu Ízurelu ẹphe lẹ ndu Jiuda; je eduphuta pẹ azù; bya edophu pẹ azù l'alì onò, mu nùru nna pẹ oche g'ò bùru nkepẹ onò. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

⁴ Wakwa opfu, Chipfu pfuru pfudoru ndu Ízurelu ẹphe lẹ ndu Jiuda.

⁵ “Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Anyi anùkwa mkpu,

ẹphe echi;

mbù ndu ndzù agù.

Mbù l'òo n-yemebvu dù;

ò tọ bùdu nchì-adù-doo.

⁶ Jìnaa ajì hùma; nwoke

?ò tsuje ime nwa?

?Dẹnukwanu g'ò gude mu

hùmagba unwoke l'ẹhu

l'ẹhu g'ẹphe chigbaaru

ẹka kwẹe l'ẹpho gẹ nwanyì,

ime eme;

onyenõnu wocharu iphu

ghanwùbe õnwu õnwu?

⁷ Tùswekwa! Mbòku onò

a-dùkwa ẹjọ ẹjì;

k'òphu bù l'ò tọ dùedu

eswe a-dùbaa ẹjì g'òo ya.

Teke onò bẹ oshilòkpa

Jiékòpu e-je iphe-ẹhuka;

obenu l'ee-mechaa

dzòta iya l'ime iya.

⁸ “Wakwa iphe, oopfufu; mbù Chipfu, bù Okalibe-Kakòta-Ike: O -rwua mbòku onò bẹ mu a-nyakwo agadagba-njìgba onò, nọ pẹ l'olu onò; mu abya atòshia pẹ ẹgbu, e keru pẹ; òphu ndu òhòzo emebaèdu pẹ ohu pẹ. ⁹ Ẹphe a-nòdu ejeru Chipfu, bù Chileke pẹ ozi; yẹ Dévidi onò, bù eze pẹ onò, bù onye mu e-me g'ò fùtaru pẹ.

¹⁰ “Gẹ ndzù ba agùkwa ngu;

gùbe Jiékòpu, bù onye-òzi mu!

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

G'e be yekwa ngu ebvu;

gùbe Ízurelu;

kẹle-a; lekwa lẹ-a;

mu e-shikwa l'ẹka dù

ẹnya dzòta ngu.

Mu adzòta unwu ngu l'alì

ẹka a kpuru pẹ lẹ

ndzù laa.

Noo teke Jiékòpu a-lwa azù

bya anọdu l'ẹhu-guu.
 Teme ọ tọ duedu iphe,
     byaru emebaa ya nụ;
     ọphu ọ dudu onye
     byaru emebaa ya g'ọ
     buru onye ndzụ agụ.
11 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 Mu nọkwa swiru ngu eswiru;
     mu a-dzọ ngu!
 A makwaru-a lẹ mu tukuru
     ọhamoha emebyishibẹbe,
     bụ ndu mu shi woru
     ngu ghakaa l'ime phe.
 Obenu lẹ mu tee
     mebyishibẹbedu ngu
     gberegedege.
 Mu a-hù ngu ahùhù l'uzo,
     pfuru nhamunha.
 Ọphu mu ahakwanu ngu
     phuruphuru gẹ mu
     ta anu ngu aphụ l'ophu
     l'ophu.”
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
     baa:
 Onwo, aba ngu nụ bẹ e tee
     metakwa emeta.
 Ọphu iphe, e mekaru ngu
     akpohudu akpohu.
13 Ọ tọ dudu onye a-gbaru
     ngu ọdzori.
 Ọphu ọ dudu iphe ọzo,
     ee-mebaa l'onyá obu,
     aba ngu nụ obu.
 Ọphu ii-kaedu mma akaka.
14 Iphe, bukpo ndu gu
     l'ẹphe shi eshi ọnyà
     zohakotawaru ngu.
 Ẹphe ta akpaedu ngu ishi
     ililekpọo.
 Mu tsuwaru ngu iphe,
     onye ọhogu etsuje
     ọhogu iya.
 Mu bya echia ngu iphe,
     onye duru nemadzu
     ẹhuka echije iya.
 Ọ buru iphe, kparu iya
     nụ bụ l'i menukaru
     ẹjo-iphe.
 Teme iphe-ẹji, i meshiru
     paa igwerigwe.
15 ?Denu g'o gude i nọdu ara
     ekwa iphe, mekaru ngu nụ;

- mbụ iphe, eme ngu ẹhuka,
 bụ iphe,
 taa kpọhodu akpọhu?
 O kwa l'ị metanụkaru
 iphe-uta; ọme iphe-ẹji,
 i meshiru paa igwerigwe;
 meru g'o gude mu mee
 ngu iphemiphe ono.
- 16 Obenu l'iphe, bụkpoo
 ndu eripya ngu ọ
 ee-ripyakwa.
 Iphe, bụkpoo ndu ọhogu
 ngu ọ aa-kpụ ọ ndzụ.
 Ndu kwaru iphe ngu
 l'okwata ọ
 aa-kwakwapho okwata.
 Ndu keru iphe ngu l'ogu
 ọ ee-kekwapfo iphe
 phe l'ogu.
- 17 Obenu ọ mu e-me g'ehu du
 ngu ike;
 mee g'onyá, du ngu l'ehu
 kpọhu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 O buri iphe, kparu iya
 nu bu l'e kuru ngu
 onye a chifuru achifu;
 Zayonu, aduedu onye
 akpa ishi iya.
- 18 "Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 Onu-ulo Jiekopu ono,
 e shi kpua ọ ndzụ ono
 ọ mu e-dophu azu l'onodu
 iya.
 Mu apuharu aka ephe bu
 obu-imemini.
 Mkpukpu ono ọ aa-kpu-phu
 azu l'eli ọzu iya ono.
 Ibe eze ono abyakwa
 anọ-chia l'eka o gbaru
 g'o nodu.
- 19 Ephe awata agu ebvu-ekele;
 atu uzu ehutu-utso.
 Mu emee g'ephe kabaa igwe;
 ophu ephe abyadu alwa
 ali ali.
 Mu e-me g'ephe buri ndu
 aakwabe ubvu;
 ophu enya abyadu alwa phe.
- 20 Unwu phe bu g'ephe shi
 du teke ndiche bu

g'ephe a-dụ.
 Teme edzudzu-oha aburu
 iphe, nguchaaru
 anguru l'iphu mu.
 Mu anụa ndu eme pẹ ewere
 aphụ.
 21 Onye eze pẹ a-buru onye
 lanụ l'ime ndibe pẹ.
 Onye a-buru onye-ishi pẹ
 aburu l'echilabọ pẹ bẹ
 oo-shi.
 Mu a-kpūritaru iya;
 l'ọoby a nọdu mu ntse;
 kele-a: ?bụ onye sụru
 g'oo-dobe onwiya iche
 bya bya anọdu mu l'iphu?
 O kwa Chipfu epfu iya.
 22 Oo ya bụ l'unu a-buru ndibe
 mu;
 mu aburu Chileke unu."

23 Lekwa! Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke-pherephere; mbụ ẹjo oke pherephere. O bụru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọophu temutemu; 24 ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu eghu gbiriri jasụ l'o meebekota iphe, dū iya l'okpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokota unu ẹnya ree.

31

Alwalwa ndu Ízurelu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua lẹ teke ono; bẹ mu a-buru Chileke k'ipfu l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu; ephe aburu ndibe mu." 2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu ono, ogu-echi gbuphodoru ono bẹ e meru eze-iphe-oma teke ephe nọ l'echiegu; mbụ Ízurelu; teke o shi achọ ẹka ọo-nọdu tuta unme 3 bẹ Chipfu shi l'eka dū ẹnya mee g'ọ hụma iya. Mu yeru ngu obu yee ngu iya k'ojeje. Mu gude n-yemobu mu kpūritaru ngu. 4 Mu a-kpū-phukwa ngu phọ azụ; l'ị bụru onye a kpuphuru azụ; gube nwamgboko mu yee nwoke akwajeduru ono, bụ gube Ízurelu. L'i wota nkwa ngu je etsoru ndu ẹhu atsọ wata ete ebvu. 5 Ịi-wata akọ opfu-vayinu l'eli úbvú úbvú Samériya ọzobaa. Ndu akọ opfu a-kọ iya; ria iphe, ephe kọru iya; 6 kele e -mechaa; l'ọ duru mbọku, ndu eche nche a-nonya; ephe echiaha mkpu l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu sụ: 'Unu bya g'anyi je l'úbvú Zayonu; jepfu Chipfu, bụ Chileke anyi!' "

7 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Unu gụa ebvu ẹhu-utso nụ
 Jiékọpu!
 Unu tụa uzu ẹhu-utso nụ
 onye-ishi ohamoha!
 Unu raa ya arara; kwaa ya
 l'evu sụ:
 Jiko Chipfu; dzonaa ndu
 nkengu;
 mbụ nwa ndu Ízurelu ndu

ọphu phọduru nụ!
 8 Lekwa; mu e-shi l'alị ndu
 isheli chị-phuta phẹ
 azụ.
 Mu e-jerwuchaa ẹka igwe
 beru alị beru je
 erwukọo phẹ.
 Mu a-chitachaa mẹ ndu atsụ
 ishi; mẹ ndu ẹniyeni;
 mẹ ndu dụ ime;
 mẹ ndu ọphu ime emewaa
 ememe.
 Ọ buẹpho l'ikpoto ndu a-lwa
 nụ a-pa ẹka.
 9 Ẹphe a-nọdu ara ẹkwa abya.
 Mbụ l'ẹphe a-nọdu arwọ mu
 arwọrwo;
 mu edu phẹ alwa.
 Mu e-du phẹ dughaa nggele
 nggele;
 dua phẹ shia ụzo,
 dụ baswaa k'ọphu ụpfu
 ata akpọdu phẹ l'ọkpa.
 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
 lẹ mu bụ nna Ízurelu;
 tẹme Ifuremu bụru ọkpara
 mu.
 10 "Unu nụmakwa Opfu Chipfu;
 unubẹ ọhamoha!
 Unu araa ya arara gẹ ndu
 bukube eze-ẹnnyimu
 l'ẹka dụ ẹnya nụma!
 L'onye ono, chikashiru
 ndu Ízurelu ono
 a-chikobekwa phẹ phọ
 ọzo.
 L'ooche ụnwu aturu iya
 ọbu nche g'onye eche
 aturu;
 11 kele Chipfu gbafutawaru
 Jiékpọpu pfula aswa ishi iya
 l'ẹka ndu ka phẹ ọkpehu.
 12 Ẹphe a-bya bya atụa ụzu
 ẹhu-utso l'úbvú Zayọnu.
 Ẹphe eteru ẹswa kpua iphe,
 dụ ree, Chipfu doberu;
 mbụ ereshi-o; mẹ mẹe-o;
 mẹkpoo manụ;
 mẹ ụnwu aturu mẹ egbu;
 mẹkpoo ikpoto eswi.
 Ẹphe a-dụ g'opfu,
 a kọru agba iya mini ree;
 ọphu ẹphe a-nọdubaedu

aphu-aphu.

13 Teke ono be unwumgboko
a-wata ete ebvu;
ehu atso phe;
me unwokorobyia;
me ndu bu ogerenya
kwapho.

Noo teke mu e-me g'aphu,
ephe shi agu buru phe
ehu-utso.

Mu a-du phe obu;
mu agbanwee aphu,
tsoru phe nu g'o buru phe
ehu-utso.

14 Ndu uke be mu a-nukpo iphe,
du ree nu k'etsutsu iya.

Teme iphe, du ree,
mu doberu be e-jikpoo
ndu nkiya epho."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

*Chipfu a-phuru ndu
nkiya obu-imemini*

15 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"A numaru uzu-ekwa le
mkpukpu Rama;
mbu ekwa anwuhu me oke
nggumaphu.

O buru Rechielu l'ara ekwa
unwu iya;
ophu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'unwu iya bvubeberu."

16 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Gberuma! Ba rahę ekwa!
Huchaa enya-mini, no ngu
l'anya;
kele ee-mechaa bua ngu
nggo ozi ngu;
mbu l'ephe e-shi l'ali ndu
ohogu lwa.

O kwa Chipfu epfu iya.

17 Oo ya bu le-a; unu lee enya
l'iphu a-duru unu ree.

Unwu unu l'a-lwa l'ali phe."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

18 Ude, Ifuremu atsu be mu
numawaru; l'o suru:

I hūwaru mu ahūhū g'onye
ahū nweswi,
ekwedu g'a gota iya.

A hùkwanaa mu hùta.
 Dophunu mu azu gę mu
 alwaphuta azu;
 noo kele ọo ngu bu Chipfu
 bya aburu Chileke mu.

19 Mu kpaphuhucharu;
 izimanu bya alwaphuta
 mu azu.

Onodu, mu no doę mu pho
 ęnya.

Mu phuru yoo; chiru ęka ye
 l'iphu utapfu.

Iphere bya egude mu;
 mu bya aburu onye
 ęnya lwaru;
 kele ọo iphe, mu meru
 teke mu bu okoro bya
 be byaru eteahaa mu
 ntu l'iphu nta-a.

20 "Su-a; Ifuremu ?to bu du nwa,
 mu yeru obu;
 mbu nwa, tubaru mu
 l'ęnya?"

A makwaru-a le mu ahajeru
 epfuru iya;
 obenu le mu anyatajele
 iya-a.

Ọo ya bu le-a; oghoroko iya
 du mu shii;
 mbu le mu aphuru iya
 obu-imemini,
 paru ęka.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

21 Meshia ohubama dobegbaa
 l'oji!

L'i koshia obvudu obvudu
 dobegbaa!

L'i lerwetakwa oji,
 a turu mkpoli ęnya,
 bu oji, iishi!

Lwadupho azu;
 gube nwamgboko mu,
 bu ızurelu!

Lwadupho azu le mkpukpu
 ngu ono g'ọ ha!

22 ?İi-ghaphekpọ ęgube ono
 jasu teke ole;
 gube nwada ono,
 eegudedu
 ire iya ęka ono?

Chipfu mewaru iphe ophuu

lẹ mgboko-a;
mbụ lẹ nwanyi a-wata
eleta nwoke ęnya.”

Iphe e-mechaa ọuru ndibe Chileke lẹ ree

²³ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurelu: “Ọ sọru-a: Mu -shiepho l'ẹka a kpuru phe lẹ ndzu duphuta phe azu; be ndu no l'ali Jiuda; yee mkpukpu lẹ mkpukpu iya a-wata epfu opfu-a ozo su:

“Ge Chipfu kebe ngu l'oma;
gube ibe onye ono,
pfuberekoto ono;
gube ubvu, du nsọ!

²⁴ Ndu Jiuda me mkpukpu lẹ mkpukpu, nokota iya nu l'a-tuko bukotaru l'eka ono; ndu ako opfu eburu iya; ephe lẹ ndu aghaphe aghaphe; ephe l'eghu me aturu phe. ²⁵ Kele onye ike bvuru be ee-me-a g'epho ji; mu emee iphe, bukpo onye rwuhuru arwuhu g'o rokota ike.” ²⁶ Mu jeberu nno bya etehu; bya awata achika ęnya. Mgbęnya mu obu nodu atso mu ntumatu.

²⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mboku abyakwa-a; teke mu e-woru mebyi-iphe, bu nemadzu yee anu woru ghakaa l'ali Ízurelu yele ali Jiuda. ²⁸ Oo ge mu eche phe nche; e pheshia phe; nwukposhia phe; e mekpee phe; mebyishia phe; ephe laa l'iswi; nokwapho ge mu a-nodu eche phe nche; aa-kpukwa phe; dzaphu phe azu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ O -rwua mboku ono be a taa subaedu:

Nna anyi phe bukwa akpuru
vayinu,
achaduru achacha be
ephe riru.

Ọ nodu akpo unwu phe
eze ihuku.

³⁰ Ọ bu-chia iphe, e-me nu bu l'onymonye a-la l'ejo-iphe, o metaru. Onye riwaruro akpuru vayinu, achaduru achacha; eze akpowa iya ro ihuku.

³¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mboku abyakwa teke mu lẹ ndu Ízurelu; waa ndu Jiuda a-gba ndzu ophuu. ³² Ono taa duedu g'ogbandzu ophu mu lẹ nna phe oche gbaru; teke ono, mu gude ẹka seta phe dufuta phe l'ali ndu Ijiputu; noo kele ephe mebyiru ogbandzu mu; l'eka bukwa mbedua bu ji, alu phe nu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa udu ogbandzu ophu mu l'onu-ulo Ízurelu a-gba: me e -mechaepho teke ono. Ekemu mu be mu e-woru ye phe l'egomunggo. Ọ buru l'ime okpoma phe be mu e-de iya edede. Mu a-buru Chileke phe; ephebedua aburu ndibe mu. ³⁴ Nemadzu tee ziedu nwibe iya iphe ozobaa; ophu nemadzu eziedu nwune iya iphe ke g'aasuje: Makwaru Chipfu! Kele ephe e-shiepho l'onye ęnya kachaa alwalwa l'ime phe maru mu jasụ l'onye ophu kachaa shii. Noo kele mu a-guru phe nvu l'ejo-iphe, ephe megbaberu. Ophu mu anyatabaedu iphe-aji phe ozobakpo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

³⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Mbụ onye ono, doberu
ęnyanwu su g'o chije
l'eswe;
bya emee g'onwu;
yee kpokpode chije

l'enyashi; onye ono,
 bu iya akparwubeje
 oke-enyimu;
 akpara-mini iya ede mba;
 epha iya bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.

36 “Oo epho m'ọ bu l'a -nonyaru;
 iphe-a,
 mu tuburu k'ememe-a
 phuhu k'ophu mu
 huma-buhuru iya;
 ọ buru iya bu l'oshilokpa
 Ízurelu achihu;
 ephe taa buedu oha eka
 phe l'iphu mu jasuru
 asuru.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

37 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Oo epho m'ọ bu l'aa-tù
 imigwe imigwe l'iphe,
 aatuje iphe;
 aabya ebvua ali bvurwua
 eka a toru okpa mgboko
 l'ophu;
 teme mu e-gude iphe,
 oshilokpa Ízurelu
 megbaberu jika-gbua
 phe.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

38 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mboku abyakwa teke ee-mechaa
 kpukwaa mkpukpu-a doberu mube Chipfu eshi l'oje Hananelu jasụ lẹ Onu-
 abata Mgbureku. 39 Ogologo iphe, e-gude atù iphe l'a-gbe l'epho l'eka ono
 dabyiru ogologo jasụ l'eli úbvú Garebu; l'ọobya ago-jia dabyiru jasụ lẹ
 Gowa. 40 Nsuda ono l'ophu, bu eka e shi etuphaje odzu; awushi iya ntụ;
 mekpoo egu ono l'ophu, dabyiru jasụ lẹ nggele Kidironu l'uzo enyanwu-
 awawa; gbiriri jasụ l'aguga onu-abata Inya; g'ọ ha a-dukotaru Chipfu nsọ.
 Ophu a byadu ephesubaa mkpukpu ono ephefu; ophu ee-nwukposhibaedu
 iya enwukposhi.”

32

Jieremaya azu ali-egu

¹ Wakwa olu-opfu, rwuru Jieremaya nchi; mbu olu-opfu, shi l'eka Chipfu
 l'apha, kwe Zedekaya apha iri, o wataru aburu eze ndu Jiuda. Ono
 bukwanuru apha ophu kwe Nebukadineza apha iri l'esato. ² Ndu ojoju
 k'eze ndu Babilonu be no-pheru Jierusalemu mgburugburu teke ono. Onye
 mpfuchiru ono, bu Jieremaya buro eka o kwaru bu l'oma-unuphu eka ndu
 nche anoje l'ibe eze ndu Jiuda; ³ kele Zedekaya, bu eze ndu Jiuda turu iya
 mkporo l'eka ono su: “?Bu gunu meru g'o gude i nodu epfu mpfuchiru
 nkengu g'iipfu iya ono? I pfuru su lẹ Chipfu suru lẹ ya abyaakwaa eworu

mkpukpu-a ye l'eka eze ndu Babilonu; o jekwa l'anata iya. ⁴ Le Zedekaya, bu eze ndu Jiuda taa nahukwa ndu Babilonu agbala; o chikwa l'o to dudu iphe, e-me g'e te ye iya l'eka eze ndu Babilonu; yele iya epfugbaa opfu iphu l'iphu; l'o gude enya iya ebo ebo huma iya. ⁵ L'oo-kpuru Zedekaya laa Babilonu bu eka oo-nodu jasu ya anua ya aphu. L'onokwa iphe, Chipfu epfu. Le mu -tsoo ndu Babilonu ogo; o to dukwa iphe, mu a-lwuta iya."

⁶ Tobudu iya bu; Jieremaya su: "Olu-Opfu Chipfu rwukwaru mu nchi ⁷ su le Hanamelu nwa Shalumu, bu nwune nna mu a-byapfuta mu bya asu mu ge mu zunaa ali iya, no le mkpukpu Anatotu; kele eshinu o bu mu l'iya kachaa abubu be o bu mu be o rwuberu agbata iya. ⁸ E mecha; o nwuepho ge Chipfu pfuru ono. Nwa nwune nna mu, bu Hanamelu mecha bya abyapfuta mu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje; bya asu mu ge mu zunaa ali iya, no le mkpukpu Anatotu; l'oke ali ndu Benjaminu. Eshinu o bu mu be o rwuberu agbata iya nworu; ge mu zu l'iya pho g'o buru nkemu. Mu maerupho l'o kwa Opfu Chipfu. ⁹ O buru iya bu le mu eje azua ali obu le mkpukpu Anatotu l'eka nwa nwune nna mu, bu Hanamelu bya apfu ya okpoga iya, bu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu iri l'esaa. ¹⁰ Mu bya edeeru iya ekwo byaa ya epha mu; mee ya ohubama; ndu ekebe yekwa iya pho eka; bya eworu mkpola-ochaa ono tua l'iphe, aatuje iphe. ¹¹ Mu bya eworu ekwo ono, e deru, goshiru l'ali buwaa nkemu ono; mbu mpekala iya ono, e meru ohubama ono, bu ophu e deru g'oo-no-beru me ge mu nweberu iya; bya ewotakwapho mpekala iya ophu e meduru ohubama gude. ¹² Mu bya eje achiru ekwo ono nu Baruku, bu nwa Neraya nwa Maseya; l'iphu nwa nwune nna mu, bu Hanamelu yele iphu ndu ekebe, bu ndu byiru eka l'ekwo ono; yele iphu ndu Jiuda l'ophu, bu ndu nogbaa l'oma-unuphu eka ndu nche anoje ono. ¹³ Mu nodu l'iphu phe l'eka ono bya eworu ozi-a zia Baruku su iya: ¹⁴ 'Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ndu Izurelu. O suru-a: Chita ekwo ali-a, e deru-a; me ophu e meru ohubama; yee ophu e meduru ohubama l'ekwo ono, e deru gude zua ali-a; woru iya je achiru ye l'ite-urwa k'ophu oo-no odu; ¹⁵ kele-a; wakwa iphe, Chipfu bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Ee-mechakwaa wata azu ulo; yee ali; yee opfu-vayinu l'ali eka-a ozo.' "

Jieremaya epfu anu Chileke

¹⁶ Mu wocharu ekwo ono, e gude zua ali ono nuchaa Baruku nwa Neraya; mu bya awata epfu anu Chipfu su: ¹⁷ "Gube Nnajiuphu, bu Chileke! O kwa ngu meru igwe; bya emee ali; o buru ike okpu ngu yee eka ngu, i lochiru alochi be i gude mee ya. O to dukwa iphe, tsunukaru ngu l'ehu. ¹⁸ Gube onye egoshije igwerigwe nemadzu l'i yeru phe obu. O le iiwojeru aphu ejo-iphe, ndu bu nna meru woru nwua l'utapfu ndu bu unwu phe m'ephe anohedu. Gube oke Chileke ono, ike du ono; onye epha iya bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ¹⁹ iphe, i chiru idzu ememe be ha shii; teme iphe, iime ememe paa eka. I saru enya humagbua iphemiphe, nemadzu eme. I nodu ebuje onyemonye nggo g'iphe, o meru gbaru; yee iphe, o metaru. ²⁰ I meru iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri l'ali ndu Ijiputu; i nodu emele iya pho g'iime iya jasu ntanu-a. Iimeru iya ndu Izurelu; bya emeru iya ndiphe mgburugburu; o mee; epha ngu pfuru g'o pfukwaduru-a. ²¹ I dufutaru ndibe ngu, bu ndu Izurelu l'ali ndu Ijiputu; o buru iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri be i gude mee ya. O buru ike okpu ngu; yee eka ngu, i lochiru alochi; waa iphe, du ebvu be i gude

mee iphemiphe ono. ²² I nuru phe ali-a, bu ophu i riburu angu l'ii-nu nna phe oche phe, bu ali, mini era-eswi yee manu-enwu jiru pyimu pyimu. ²³ Ephe bya abata bya anata iya nworu; ophu ephe emeduru iphe, i suru g'ephe meje; ophu ephe etsoduru ekemu ngu; mbu l'ephe te emeduru iphe, i karu su g'ephe meje; o buru iya meru g'o gude i haa iphemiphe-a, bu ejo iphe-ehuka-a byapfuta phe.

²⁴ "Lewaro g'a kpuru igbulu-ogu kpuphee mkpukpu-a mgburugburu g'e gude nata iya. O buru ugu-echi; yee egu; yee ejo iphe-ememe be mewaru g'e woru mkpukpu-a nu ndu Babilonu, bu ndu etso iya ugu. Iphe, i pfuru be iilena enya l'o mewaru g'i pfuru iya. ²⁵ Ole o bu; a makwaru-a le mkpukpu-a be e yewaru l'eka ndu Babilonu; ole gube Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru mu su mu-a: 'Gude mkpola-ochaa zu ali-a; l'iinweru ndu ekebe le gi gude eme k'azuzu iya obu!' "

²⁶ No iya; olu-Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ²⁷ "O kwa mu bu Chipfu bya aburu Chileke ndiphe l'ophu. ?O duru iphe, atsunukaje mu l'ehu ememe? ²⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa eworu mkpukpu-a ye l'eka ndu Babilonu; yee Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu, bu onye a-nata iya nu. ²⁹ Ndu Babilonu-a, l'etso mkpukpu-a ugu-a l'e-mechaa bata bya atua ya oku l'ootsua ya tsufu; mbu tsukota oku l'ulo; me l'ulo, bu eka ndu nemadzu no kpatsu mu iwe; eka ephe ejeje anodu le mkpotsu akpo unwu-isensu oku anu Balu; teme ephe agbaru agwa mee gude agwa iya. ³⁰ Ndu Izurelu ephe le ndu Jiuda ta adudu iphe ozo, ephe mebaaru gbahaa ejo-ememe be ephe eme l'atiphu mu; eshinu ephe bu nwata be ephe anodujeepho akpatsu mu iwe l'iphe, ephe eme l'eka. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³¹ "E -shi mboku, e doberu mkpukpu ono jasu nta-a be mkpukpu-a shiepho kpatsuta mu iwe; yee oke ehu-eghu k'ophu bu le mu e-wofu iya l'atiphu mu. ³² Ndu Izurelu ephe le ndu Jiuda kpatsuwaru mu iwe; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-ememe ono, ephe meshiru ono g'o ha; epebedua; me ndu eze phe; mekpoo ndu-ishi phe; me ndu-uke phe; me ndu mpfuchiru phe; ndu Jiuda me ndu Jierusalemu. ³³ Ephe gharu mu okpurukpu haa agharu mu iphu. A makwaru-a le mu ziru phe iphe nzito; ole ephe te eyeduru onu ophu ahuhu, mu ahu phe erwudu phe l'ehu. ³⁴ Ephe woru ejo ahuma phe ono, bu nshi woru dobe l'ulo, e kuru epha mu; shi nno turwua ya. ³⁵ Ephe kpa eka aagwaje iphe agwagwa doberu Balu le nsuda Hinomu; g'o buru eka ephe a-kpoje unwegirima phe oku gude gwaa Moleku; l'ebe abu le mu tujeru ekemu; mbu l'o to batajekpodaru mu nu l'obu k'asu g'ephe mee ebyi, du egube ono; shi nno mee ge Jiuda mee iphe-eji."

³⁶ "Iphe, unu epfu l'opfu ehu mkpukpu-a bu l'o kwa ugu-echi; yee okpanri; yee ejo iphe-ememe be e gudewaa eworu mkpukpu-a eye l'eka eze ndu Babilonu; obenu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: ³⁷ O to dukwa iphe, e-me ge mu ta chilatachaa phe eshi l'iphe, bukpo eka mu shi chiru phe jeye teke ehu egu mu egu; enya nodu ata mu kpitikipiti. Mu e-duphutacha phe azu duru bya edobe l'eka-a g'ephe buru g'o to du iphe, e-me phe nu. ³⁸ Ephe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phe. ³⁹ Mu e-me g'okpoma phe buru nanu; umere phe aburu nanu; k'ophu ephe a-nodu atsui mu ebvu g'o duru phe le ree; duru unwu phe, e-mechaa etso phe l'azu. ⁴⁰ Mu l'ephe a-gba ogbandzu ojejoje; ophu mu abyadu ahaba emeru phe iphe, du ree; mu akpalia phe g'ephe tsuje mu ebvu k'ophu ephe ta abyadu ahabaa mu ahaha. ⁴¹ Ehu a-nodu atso mu;

mu emeeru phẹ ree. Ọphu ọ dudu iphe, e-me gẹ mu ta adza phẹ adzadza l'ali ẹka-a; mbu mu e-gudekpoo obu mu l'ophu mee ya."

⁴² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa gẹ mu wotaru ndu-a eze iphe-ehuka-a bu gẹ mu a-nukota phẹ iphe, du ree, mu kweru phẹ ukwe iya. ⁴³ Ee-mechaa zuaha ali ozobaa l'ali-a, bu ẹka unu asuje: 'Ọ buakwaa ochobu; ali, nemadzụ ebudu; ophu anu ebudu iya; kele e wowaru iya yee l'eka ndu Babilonu.' ⁴⁴ Ee-mechaa gudeaha mkpola-ochaa zuaha ali ozo; deaha ekwo ali; meahaa ya ohubama; ndu ekebe eyekwa iya pho ẹka; l'oke ali ndu Benjiaminu-a; yele mkpukpu le mkpukpu, no-pheru Jierusalemu mgburugburu; mekpoo l'iphe, bu mkpukpu, no l'ali ndu Jiuda; me l'ophu nogbaa l'ali ubvu ubvu; me ophu nogbaa l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; me ophu no l'echiegu ndohali. Ọ buru iphe, a-kpa iya nu bu le mu e-dophu phẹ azu l'onodu phẹ; nokwa iphe, Chipfu epfu."

33

Ee-mechaa dophu Jierusalemu azu l'onodu iya

¹ Olu-Opfu Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi ke mgbo ebo teke ono, o nokwadu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anoje ono; su: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu onye ono, bu iya meru mgboko; mbu Chipfu; onye bu iya meru mgboko dobe g'oo-du; bya emee ya; o nguru anguru; o kwa Chipfu bu epha iya. ³ Kua mu oku; huma le mu a-za ngu enu; bya akaru ngu iphe, paru ẹka bya adu omilomi, bu iphe, i mahakpoda; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa l'opfu ehu ulo, dugbaa le mkpukpu-a; yele opfu ehu ulo ibe eze ndu Jiuda, bugbaa ulo, a kwatsushiru gude gbobuta obvudu eja, ndu ohogu kuberu; yee ogu-echi phẹ; ⁵ l'eka aalwu ogo onye le ndu Babilonu: Ọ kwa odzu be ee-mechaa gude chi-jishia ya achi-jishi; mbu odzu ndu mu e-gude ehu-eghu mu; yee enya, ata mu kpitikpiti gbushia. Mu woharu ndu mkpukpu-a iphu mu; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe, epe emegbabe.

⁶ "Ole g'o duhabe; mu e-wotaru phẹ ehu-odu-ike; mbu mee g'ephe wekorohu. Mu e-me g'ephe wekorohu; mee g'ehu du phẹ guu du k'etsutsu iya; ophu o duedu iphe, byaru eme phẹ nu. ⁷ Mu e-dophu ndu Jiuda; me ndu Izurelu azu l'onodu phẹ; mu akpu phẹ; epe adu g'ephe shi duhawa. ⁸ Mu abya asashia phẹ ejo-iphe, epe meru mu g'o ha; bya aguru phẹ nvu l'ejo-iphe ono, epe meru mu ono, bu l'ephe kwefuru mu ike ono. ⁹ Oo ya bu epha mkpukpu-a emeahaa g'ehu tsoo utso. Ohamoha, nokota le mgboko l'ophu, bu ndu a-numa iphemiphe, bu iphe, du ree, mu a-nodu emeru phẹ ajaahaa mu ajaja; kwabeahaa mu ubvu. Epe awata atsụ ebvu; wata anma pyaapyaapya; kele mu e-meru ndu mkpukpu-a iphe, du ree; mee g'ehu du phẹ guu."

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; "Ali ẹka-a, unu suru l'o bu ochobu, nemadzụ ebudu ebudu; ophu anu ebudu iya-a; mbu ime mkpukpu le mkpukpu Jiuda; yee gbororo, dabyigbaaru le Jierusalemu, bu ẹka a gbadochawaru agbado; ophu nemadzụ ebudu iya ebudu; ophu anu adudu iya-a; be ee-mechaa nuaha olu ozobaa; ¹¹ olu ehu-utso; me olu ndu ete eswa; olu unwumgboko, ala ji; me k'unwoke, alu nwanyi ophu; yee olu ndu gude ngweja ekele abya l'eze-ulo Chipfu; ẹka epe agu ebvu asuje: "Kele Chipfu,

bu

Okalibe-Kakota-Ike ekele;

kele Chipfu du ree;

n-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejoje.

Ọ buru iphe, a-kpa iya nụ bụ lẹ mu e-dophu alị-a azụ l'ọnodu iya. Noo iphe, Chipfu epfu.”

¹² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu: “L'alị ẹka-a, bụ ochobu; ọphu nemadzụ ebudu iya; ọphu anụ ebudu iya-a; l'iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ iya nụ; bẹ ẹka eeche eswi e-mechaa lwa azụ bya adukota gẹ ndu eche aturu dọbeje anụ, ẹphe eche. ¹³ L'iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, nọgbaa l'alị úbvú úbvú; mę ndu ọphu nọ l'alị ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-arịba; yẹ ndu ọphu nọ l'echiegu ndohali; mę lẹ k'alị ndu Benjiaminu; mę l'unwu mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-pheru Jierúsalemu mgburugburu; yẹfua l'ime mkpukpu, nọgbaa lẹ Jiuda; bẹ anụ, eeche eeche e-mechaje awughata l'ataphu onye a-nodu agụ iya ọgu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa teke mu e-meru ndu ọnu-ulo Ízurelu yẹ ọnu-ulo Jiuda iphe, dụ ree, mu kweru ukwe lẹ mu e-meru pẹ. ¹⁵ O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'ẹkali-iphe, pfulerekoto kpofuta l'oshilokpa Dévidi. Ọ buru yẹbedua e-me iphe, pfuluru ọto yẹ iphe, dụ nhamunha l'alị ẹka-a. ¹⁶ O -rwua mbọku ono bẹ aa-dzọta ndu Jiuda; ndu Jierúsalemu eburu túsaru ẹhu; ọ tọ dudu iphe, eme pẹ nụ. Iphe, aa-wata iya ekuku aburu: ‘Chipfu, bụ apfulbekoto k'anyi’; ¹⁷ kele-a wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ụko onye a-nodu l'aba-eze ọnu-ulo Ízurelu ta abyakwa aduru Dévidi; ¹⁸ Ọphu ndu-uke, bụ ndu Lívayi abyadu akọ ụko onye a-pfuluru l'iphe mu mkpulumkpuru egweru mu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri; mę ngweja mmanụ ọzo.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ: ²⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -buru l'unu a-dụ ike mebyia ọgbandzu, mu l'eswe gbaru; yẹ ọgbandzu, mu l'enyashi gbaru; k'ọphu bụ l'eswe yẹ ẹnyashi taa nwuedu l'orwuberu iya; ²¹ a bya emebyikwapho ọgbandzu mu lẹ Dévidi, bụ onye-ozu mu; yẹ ọgbandzu mu lẹ ndu Lívayi, bụ ndu-uke, ejeru mu ozi; ọo ya bụ lẹ Dévidi tee nweedu awa, bụ onye a-buru eze nodu l'aba-eze iya. ²² Mu e-me awa Dévidi, bụ onye-ozu mu; yẹ awa ndu Lívayi, bụ ndu eje ozi l'iphe mu; g'ẹphe buru aguta aguta gẹ kpokpode, nọ l'igwe; ọphu aa-tukotadu pẹ l'iphe, aatuje ẹrwa iphe ẹgube-a, a taa tukotajedu ẹja, nọ l'aguga eze-ẹnyimu-a.”

²³ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ: ²⁴ “?Tii ledu iphe, ndu-a anoduje epfu sụ: ‘Ipfu labo-a, Chipfu hotaru-a bẹ ọ paakwaru gwobe?’ ẹphe shi ẹgube ono kpoo ndibe mu ẹbo l'afu; k'ọphu bụ l'ẹphe ta abuedu ọha ẹka pẹ l'iphe pẹ. ²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọme mu l'eswe yẹ ẹnyashi ta agbaduru ndu; bya atua ekemu doberu igwe yẹ alị; ²⁶ mę mu ajika oshilokpa Jiékọpu; yẹ ke Dévidi, bụ onye-ozu mu; ọphu mu tege ahọtadu onye lanu, bụ nwa iya nwoke g'ọ buru ishi ndu bụ oshilokpa Ébirhamu; yẹle ke Áyizaku; yẹle ke Jiékọpu; kele-a; mu e-dophu pẹ azụ l'ọnodu pẹ bya aphuaru pẹ obu-imemini.”

34

Aaloru Zedekaya ẹka lẹ nchị

¹ Gẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; yẹ ndu ojogu iya l'ọphu; waa iphe, bụ ọhamoha, nọkota iya l'ẹka; tukoru etso Jierúsalemu ọgu; yẹ mkpukpu, nọ-pheru iya mgburugburu bẹ opfu-a shi l'ẹka Chipfu

rwua Jieremaya nchị. ² Wakwa iphe, oopfụ; mbụ Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelụ. Ọ sụru-a: Jepfu Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda je asụ iya-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Mu abyakwa eworu mkpukpu-a ye l'eka eze ndu Babilonu, bụ onye a-tu iya oku l'ootsua ya tsufu. ³ Ophu o dukwa iphe, e-me g'i nahụ iya g'o to gude ngu. Ọ chikwa l'ee-gude ngu kpuru nụ iya. L'i gude ọnya ngu hụma eze ndu Babilonu; unu l'iya anodu l'iphu l'iphu pfugbaa opfu; l'i lashia alị ndu Babilonu.

⁴ “Ole o bụ; nụmakwa ukwe-iphe, Chipfu ekwe ngu; gụbe Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda. Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ọhu ngu; e tee gbukwa ngu l'ogu-echi; ⁵ ii-nwuhukpoo chiriiri. Ọo g'a kpoberu oku lia ndiche ngu pẹ, bụ ndu ophu vuru ngu ụzo bụru eze; nokwapho g'ephe a-kpobe oku l'ulo-ekwa ngu gude raa ekwa ngu sụ: ‘Owiwo; nnaji mu-e!’ Ọ kwa mbedua l'onwomu ekwe ukwe-iphe-a; bụ iphe, Chipfu epfu.”

⁶ Tọbudu iya bụ; Jieremaya, bụ onye mpfuchiru tuko iphemiphe ono pfuaru Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda lẹ Jierusalemu. ⁷ Teke ono bẹ ndu ojogu eze ndu Babilonu etsokwa ndu Jierusalemu ogu; yee mkpukpu lẹ mkpukpu ozo, nọgbaa l'alị ndu Jiuda, bụ mkpukpu ndu ophu phoduru nụ, dū gẹ Lakishi; yee Azeka. Ọ bụ mkpukpu ono ephenebo bụ mkpakọ mkpukpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu, phoduru nụ l'alị ndu Jiuda teke ono.

Ndu bụ ohu l'e-mechaa nweru onwophe

⁸ Ọwaa bụ opfu, shi l'eka Chipfu rwua Jieremaya nchị g'eze, bụ Zedekaya gbachaaru ogbandzu ephe lẹ ndu Jierusalemu l'ephe a-ra iya arara lẹ ndu bụ ohu e-nweru onwophe. ⁹ Onyemonye l'a-ha ohu iya, bụ onye Hiburu; mē ndu kẹ nwoke mē kẹ nwanyi; g'ọ tọ dū onye a-gba onye Jiuda ibe iya ohu. ¹⁰ Ọo ya bụ; ndu-ishi; mēkpoo iphe, bụ ndu Ízurelụ, bụ ndu bahuru l'ogbandzu ono tuko kweta l'ephe a-ha ohu pẹ nwoke mē unwanyi; g'ọ tọ dūhe onye a-buru ohu ozobaa. Ephe pfubua ya woru pẹ hakota. ¹¹ E mechaa; izimanu lwa pẹ azu; ephe bya achi-phuta ndu bụ ohu ono azu; mbụ ndu ono, ephe shi hawa ono; bya agbaphu pẹ ohu azu.

¹² Tọbudu iya bụ; olu-opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ: ¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke ndu Ízurelụ. Ọ sụru-a: “Mu lẹ ndiche unu pẹ gbaru ndzụ teke mu dufutaru pẹ l'alị ndu Ijiputu; mbụ l'alị ẹka ephe nọ bụru ohu. Mu pfua sụ: ¹⁴ Iphe, bukpuo apha ọsaa, a-nwuta anwuta g'onnyemonye l'ime unu l'ehu l'ehu tohajokwa onye Hiburu ibe iya, e reru unu. Mbụ l'o -jewaru unu ozi apha ishii; g'unu hajẹ iya g'ọ la kẹ mmanu; ophu nna unu oche pẹ angaduru mu nchị; ophu ephe eyeduru mu onu. ¹⁵ Izimanu lwa unu azu lẹ mgboru nta-a; unu bya emee iphe, pfuru nhamunha l'ọnya mu. G'unu ha l'onnye l'onnye bya araa ya arara sụ gẹ ndu alị unu nweru onwophe. Unu nodu l'iphu mu gbaa ndzụ l'ulo-a, e kuru laaru ephe mu-a. ¹⁶ O be nta; unu byakwa bya aghakobe bya emerwushiaha ephe mu ozo. G'unu ha laphuchaa azu je achi-phuta ohu unu kẹ nwoke yee kẹ nwanyi ono azu; mbụ ndu unu shi hawa g'ephe jeje ẹka dū pẹ ree. Nta-a bẹ unu gbaphuwaru pẹ ohu ozo.

¹⁷ “Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu te emekwaru iphe, mu sụru g'unu mee. Unu ta arakwaru iya arara sụ gẹ ndu alị unu nweru onwophe. Ọo ya bụ lẹ-a; nta-a bẹ mu arawa iya arara l'unu e-nweru onwunu; o kwa Chipfu epfu iya. Enweru onwunu obu bụ l'ee-gude ogu-echi gbua unu; ẹjo iphe-ememe egbua unu; ẹgu egbua unu. Mu e-me unu gẹ ndu alị-eze, nọkota lẹ mgboko l'ophu sọo unu oyi. ¹⁸ Onye ono, mebyiru ogbandzu mu ono; ophu o meduru iphe, e pfuru l'ogbandzu ono, bụ ophu

ephe nọ mu l'iphu gbaa; ndu ono bẹ mu e-me g'ephe dọ gẹ nweswi ono, a sùkaharu ẹbo bya eshia ya echilabọ ghajaa ono. ¹⁹ Ndu-ishi ndu Jiuda yẹ ke ndu Jierúsalemú; mẹ ndu eleta ibe eze ẹnya; mẹ ndu bụ uke; mękpoo ndu alì ono l'ophu, bụ ndu ghajarụ echilabọ nweswi ono ²⁰ bẹ mu e-woru ye l'ẹka ndu ọhogu phẹ, bụ ndu achọ ndzụ phẹ. Odzu phẹ l'a-buru nri enu, ephe l'eli; yẹ anụ, bu l'eliphe.

²¹ “ ‘Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda; yẹ ndu-ishi l'alì-eze iya bẹ mu e-yekọta l'ẹka ndu ọhogu phẹ, bụ ndu achọ ndzụ phẹ; woru phẹ ye l'ẹka ndu ojogu eze ndu Bábilonu, bụ ndu shi sephuwaa onwophẹ azụ l'ẹka ì nọ. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-tụ ekemu l'onwomu; ọ buru mu e-duphuta phẹ azụ lẹ mkpukpu-a. Ephe e-tsoo ya ogu; nata iya; woru oku tya ya l'ootsua tsufu. Mu emee gẹ mkpukpu, nọgbaa l'alì ndu Jiuda buru ochobu; ọ tọ duedu onye ebu iya ebubu.’ ”

35

Unwu Rekabu

¹ Wakwa opfu, shi Chipfu l'ẹka rwua Jieremaya nchị teke Jiehoyakimu nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda. Ọ sụru: ² “Jepfu ndu ọnu-ulo Rekabu je eduru phẹ bya l'ẹka ọlo eze-ọlo Chileke ẹka lanụ. Ephe -bya l'ìinu phẹ mẹe g'ephe ngụa.”

³ Tọbudu iya bụ; mu tųgbua je ekua Jiazanaya, bụ nwa Jieremaya nwa Habazinaya; bya ekua unwune iya g'ephe ha; yẹ unwu iya g'ephe ha; ọ buepho ndu ọnu-ulo Rekabu g'ephe hakọta. ⁴ Mu bya achibata phẹ l'eze-ulo Chipfu; bya achiru phẹ bahụ l'ọnu-ulo k'unwu Hananu nwa Igudalaya, bụ onye kẹ Chileke. Ọnu-ulo k'ono nọ-kube ọnu-ulo kẹ ndu-ishi; bya anọkoru l'eli ọnu-ulo Maseya nwa Shalumu, bụ onye-nche ọnu-abata. ⁵ Mu bya agbajishia mẹe l'ite sùbegbaaru ndu ọnu-ulo Rekabu ono; bya edoberu phẹ okoro; bya asụ phẹ: “Unu pata mẹe ngụa!”

⁶ Ephe yeeru mu ọnu sụ mu: “Anyi ta angujekwa mẹe; kẹle nna anyi oche, bụ Jionadabu nwa Rekabu bukwa iya tųru anyi ekemu ono sụ anyi-a: ‘G'unubedua mękpoo oshilokpa unu ta adukwa teke unu angujekpo mẹe jasụ l'ojejoje! ⁷ Ọzo bụ g'unu ta akpujekwa ọlo; ọphu unu akujekwa iphe akuku; ọphu unu akojekwa opfu-vayinu. G'ọ tọ dukwa iphe ono, ọphu unu e-nwejeru; ọo ephe ọlo, e meru l'ekwa bẹ unu a-nọduje ebuphe. Ọo ya bụ g'unu a-kaa nka l'alì ono, unu lwaru alwalwa ono.’ ⁸ Anyi nọdu emeepho iphemiphe ono, nna anyi oche, bụ Jionadabu nwa Rekabu tųru anyi l'ekemu ono. Ọo ya bụ l'anyibedua; mękpoo unyomu anyi mękpoo unwu anyi unwoke mẹ unwanyi teke angụ-swekwa mẹe; ⁹ ọphu anyi eke kpu-swee ọlo k'eburu; ọphu anyi akodu opfu-vayinu; ọphu anyi enwedu egu; ọphu anyi akudu iphe, aaku akuku. ¹⁰ Ọ kwa l'ọlo, e meru l'ekwa bẹ anyi ebujeru; tẹme anyi nọdu anọduje emeepho iphemiphe ono, Jionadabu, bụ nna anyi oche ziru anyi ono. ¹¹ O be gẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu byaru bya asopyabe alì ẹka-a; anyi sụ: ‘Unu byakwa g'anyi lashia Jierúsalemú; g'anyi nahụ ndu ojogu ndu Bábilonu; yẹ ke ndu Arámu.’ Ọ kwa iya meru g'ọ gude ọ buru lẹ Jierúsalemú bẹ anyi nọ.”

¹² Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ: ¹³ Wakwa iphe, opfu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: “Je je akaru ndu Jiuda; yẹ ndu Jierúsalemú sụ phẹ-a: ?Unu tee gudedu ndu-a nwuta iphe wata eme iphe, mu sụru g'unu meje? Ọ kwa Chipfu epfu. ¹⁴ Jionadabu nwa Rekabu tųru ndibe iya ekemu sụ g'ephe ta ngujekwa mẹe. Ephe nọdu eme iphe ono, a tųru phẹ l'ekemu ono.

Ophu ẹphe angudu mee jasụ ntanụ-a; ọ buru iphe, kparụ iya nụ bu l'ẹphe eme g'ẹphe mee iphe, nna pẹ oche turu pẹ l'ekemu. Obenu lẹ mbẹdua pfuwaru yeru unu; mu -pfuchaa; mu epfubaa; ophu unu ekwedu eme iphe, mu sụru g'unu mee. ¹⁵ Ndu ozi mu, bu ndu mpfuchiru g'ẹphe ha bẹ mu yewaru g'ẹphe byapfuta unu; mu -yechaa; mu eyebaa; ẹphe bya bya asụ unu-a: 'G'unu ha l'onye l'onye hanaa ẹjo-iphe, unu eme; dozia umere unu; g'unu te tsohẹkwaru agwa; unu ba baheru iya ẹja. Ọo ya bu g'unu eburu l'alị ono, mu nuru unu lẹ nna unu oche pẹ ono.' Ophu unu angaduru nchi; ophu unu eyeduru mu onu. ¹⁶ Oshilọkpa Jionadabu nwa Rekabu bẹ meakwaru iphe, nna pẹ oche turu pẹ l'ekemu; obenu lẹ ndu-a te ekwedu eme ophu mbẹdua sụru g'ẹphe meje.

¹⁷ "Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, oopfụ; mbụ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike, bu Chileke kẹ ndu Ízurelu: Unu ngabẹkwa nchi! Iphe, bukpoọ ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu sụru lẹ mu e-wotaru unubẹ ndu Jiuda ono bẹ mu e-wotakwaru unu; wotaru iya iphe, bukpoọ onyemonye, bu lẹ Jierúsalem. Mu pfuru pẹ opfu; ophu ẹphe angaduru nchi. Mu kua pẹ oku; ophu ẹphe azaduru ẹnu." ¹⁸ Tọbudu iya bu; Jieremaya bya asụ ndu onu-ulo Rekabu: "Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike, bu Chileke ndu Ízurelu. Ọ sụru-a: Eshinu unu mewaru iphe, nna unu oche, bu Jionadabu turu unu ekemu iya; bya emekọta iphemiphe, ọ sụru g'unu meje; mbụ ọ buerupho g'o goshiru iya unu bu g'unu eme iya; ¹⁹ bẹ bu lẹ-a; wakwa iphe, oopfụ; mbụ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya aburu Chileke kẹ ndu Ízurelu. Ọ sụru: Ọ tọ dukwa iphe, e-me g'awa Jionadabu nwa Rekabu te nwe onye a-nọdu ẹjeru mu ozi."

36

Jiehoiakimu echie ẹkwo Jieremaya l'ọku

¹ O be l'apha, kwe Jiehoiakimu nwa Jiosáya apha ẹno, ọ wataru aburu eze ndu Jiuda; opfu-a shi l'ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchi: ² "Wota ẹkwo, a phuru aphuphu dee iphe, bukpoọ iphemiphe ono, mu pfuru ngu lẹ k'ẹhu ndu Ízurelu; mẹ kẹ ndu Jiuda; mẹ k'ọhamoha ọzo; shikpọepho teke mu wataru ngu iya epfuru lẹ teke Jiosáya shi buru eze byasụ nta-a; deta iya. ³ ?A maru; ?ndu onu-ulo Jiuda -nụma iya; mbụ nụma iphe, bukpoọ ẹjo iphe-ẹhuka ono g'ọ ha, mu doberu lẹ mu e-me pẹ ono; g'ẹphe ha l'onye l'onye ahaa eme ẹjo-iphe, ẹphe eme; mu aguaru pẹ nvu l'iphe, bukpoọ iphe-ẹji, ẹphe eme."

⁴ Tọbudu iya bu; Jieremaya bya ekua Baruku nwa Neraya; ọ bya anọdu. Jieremaya wataru iya epfushiru iphemiphe ono, Chipfu pfuru iya ono; Baruku nọdu edeshi iya l'ẹkwo aphuphu ono. ⁵ No iya; Jieremaya sụ Baruku-a: "Mbẹdua bẹ ẹphe wuchikwaru ewuchi; k'ọphu mu taa dudu ike abya l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Ọo ya bu lẹ-a; tugbukwaa je l'eze-ulo Chipfu l'eswe mbọku, aaswije ẹgu je aguaru ndiphe iphe, i deru l'ẹkwo aphuphu-a; mbụ Opfu Chipfu, bu ophu mu pfuru ngu epfuru; i dee ya edede. Guaru iya ndu Jiuda l'ọphu, bu ndu shigbaa lẹ mkpukpu ẹka ẹphe shigbaa abata l'ulo ono. ⁷ ?A maru; ?ẹphe a-rwo Chipfu; g'ẹphe ha l'onye l'onye eshi l'eme ẹjo-ememe ono, ẹphe eme ono lwaphuta azu; kele oke ẹhu-eghu Chipfu, ọ sụru l'ọ-tukoru l'ishi ndu-a parụ ẹka."

⁸ Baruku nwa Neraya tuko iphemiphe ono, Jieremaya onye mpfuchiru sụru g'o mee ono mekọta. Ọ pfuru l'eze-ulo Chipfu tuko Opfu Chipfu ono, e deru l'ẹkwo ono woru guaru pẹ. ⁹ O be l'onwa kẹ tete l'apha,

kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ise, ọ bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; e woru eswe aa-swiru Chipfu ẹgu raa arara l'iphe, bukpo ọha ndu bu ọ Jierúsalemu l'ophu; mekpoo ndu ọphu shi ọ mkpukpu, ọgbaa l'ali ndu Jiuda bya. ¹⁰ Baruku bya eje apfuru l'eze-ulo Chipfu l'oma-ulo Gemaraya nwa Shafanu, bu onye edeje ẹkwo. Onu-ulo k'ono ọ l'oma ulo-eli iya, ọ ọ ọ mgboru onu-abata Ọphúú. Ọ pfuru l'eka ono woru opfu Jieremaya, e deru l'ekwo-a woru ọ; onyemonye numa-dzuru.

¹¹ O be ọ ọ Mayikaya, bu nwa Gemaraya nwa Shafanu nọmaru Opfu Chipfu ono g'ọ ha, bu ọphu e deru l'ekwo ono; ¹² ọ bya agbazeta jeshia ibe eze; bya eje abahu l'oma-ulo k'onye edeje ẹkwo. Iphe, bukpo ndu-ishi g'ephe ha ọ ọ l'eka ono. Ndu ọ iya nu bu onye edeje ẹkwo l'onwiya, bu Elishama; yee Delaya nwa Shemaya; yee Elunatanu nwa Akubo; yee Gemaraya nwa Shafanu; yee Zedekaya nwa Hananaya; yee iphe, bukpo ndu-ishi ndu ọphu g'ephe ha. ¹³ Mayikaya bya eworu iphemiphe, ọ nọmaru, Baruku guru ndiphe l'ekwo ono ọ ọ ọ. ¹⁴ Iphe, bu ndu-ishi ono g'ephe ha bya ezia Jiehudi, bu nwa Netanaya nwa Shelemaya, bu nwa Kushi g'o je asu Baruku g'o gudeeshikwa ẹkwo aphupu ono, ọ guru ndu Izurelu ono gude bya. No iya; Baruku nwa Neraya bya aparu ẹkwo aphupu ono l'eka gude bya ejepfu ọ. ¹⁵ Ephe su iya: "Nodueshikwa anọ ọ ọ iya anyi."

No iya; Baruku bya eworu iya ọ ọ ọ. ¹⁶ O be teke ephe nọmaru opfu ono g'ọ ha; ephe bya elegbabechaa nwibe ọ ọ ọ ọ l'eka ndu agu ọ. Ephe su Baruku: "Opfu-a g'ọ ha be anyi e-jekwa akọ ọ eze." ¹⁷ Ephe bya ajia Baruku su iya: "Kaeshikwaru anyi. ?Denu g'i meru dekota iphemiphe-a g'ọ ha? ?Bu Jieremaya epfuru ngu iya; i ọ ọ ede ọ ọ?"

¹⁸ Baruku su ọ; "Ee; ọ ọ ya pfukotaru mu iphe-a g'ọ ha; mu gude mini-ekwo dee ya l'ekwo-a."

¹⁹ Tọ ọ ọ iya bu; ndu-ishi ono bya asu Baruku-a: "Gẹ ọ ọ ọ Jieremaya tugbukwaa je edomia onwunu. Unu te emekwa g'a maru ẹka unu ọ!"

²⁰ Ephe bya eworu ẹkwo aphupu ono bya edobe l'ulo ke Elishama, bu onye edeje ẹkwo. Ephe bya ejepfu eze l'oma-unupu ibe iya je epfuaru iya iphemiphe. ²¹ Eze bya ezia Jiehudi su iya g'o je ewotaeshikwa ẹkwo aphupu ọ ọ. Jiehudi bya tugbu je l'ulo Elishama, bu onye edeje ẹkwo je ewota ẹkwo ono bya aguaru eze; yee ndu-ishi; ndu-ishi g'ephe ha pfugbaaru l'aguga iya. ²² Teke ono bu ọ ọ ọ. Ọ bu l'obu, aanọ ọ ọ l'udzumini be ọ ọ; a zuberu iya oku l'epfu; ọ ọ ọ enwu taphutaphu l'eka ọ ọ. ²³ Ọ ọ ọ abujeru; Jiehudi -guepho mpekala ẹkwo ono ọ ọ ọ ọ; eze egude mma ndu edeje ẹkwo byikata iya ye l'oku epfu ono. O mee ya nno; jasu ẹkwo aphupu ono kekota oku. ²⁴ Ọphu eze; yee ndu ejeru iya ozi, bu ndu tukoru opfu ono g'ọ ha numa ono egoshiduru ọ ọ ọ agu ọ; ọphu ephe alakaduru uwe ọ. ²⁵ Elunatanu; yee Delaya; yee Gemaraya rwokpo eze su iya g'ọ ọ kposhi ẹkwo aphupu ono oku; ọphu o yeduru ọ ọ. ²⁶ Ọ buchiaru iphe, o meru; mbu eze bu l'ọ ọ ọ ekemu su ọ ọ Jierahumu, bu nwa iya; yee Seraya nwa Azuriyelu; yee Shelemaya nwa Abudelu; g'ephe je egude Baruku, bu onye edeje ẹkwo; yee Jieremaya, bu onye mpfuchiru. Obenu ọ ọ Chipfu domiru ọ.

²⁷ Eze kpochaepho ẹkwo aphupu ono oku; mbu ẹkwo, e deru opfu, bu Baruku deru iya iphe, Jieremaya pfuru iya g'o dee ya; Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi. ²⁸ Ọ su: "Wota ẹkwo aphupu ọ ọ ọ ọ iphemiphe ono, du l'ekwo aphupu ke mbu ọ ọ, bu ọphu ọ kpo oku; mbu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda. ²⁹ Ọ ọ bu ọ-a; karu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda;

sụ iya lẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ị kpọru ẹkwo aphụphu ono ọku sụ: ‘?Bụ ọnu meru g’o gude i dee ya sụ l’eze ndu Bábilọnu byafutaje bya emebyishia alị-a mee gẹ nemadzu yee anụ ta aduhe iya?’³⁰ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l’opfu ẹhu Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda: O too nwekwaru onye e-shi iya l’ẹhu, a-nọdu l’aba-eze Dévidi. Odzu iya bẹ aa-togbo l’etezi; l’ọ dabyiru; anwu echia ya l’eswe; iji adaa kpua ya l’enyashi.³¹ Mu a-nụ iya aphụ; yee unwegirima iya; yee ndu ejeru iya ozi; kele ẹphe eme ẹjo-iphe. Iphe, bukpo ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu sụru lẹ mu e-me pẹ ono bẹ mu e-mekotacha pẹ; ẹphe lẹ ndu bu lẹ Jierusalemu me ndu Jiuda. Noo kele ẹphe ta ngaduru mu nchi.”

³² Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya ewota ẹkwo aphụphu ozo; bya eworu iya nū Baruku nwa Neraya, bụ onye edeje ẹkwo. Jieremaya byakwa bya epfuaru iya iphe, oo-de iya; Baruku byakwa bya edekota iya iphe, bukpo iphe, shi dū l’ẹkwo aphụphu ophuu, ọ kpọru ọku; mbụ Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda. E yebakwaa ya phọ ikpoto iphe ozo, dugbakwapho g’ono.

37

Jieremaya eje mkpọro

¹ Zedekaya nwa Jiosaya bẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu meru eze ndu Jiuda. Ọ buru iya bụ eze nochia ẹnya Jiehoyakinu bụ nwa Jiehoyakimu. ² Yẹbedua l’onwiya; me ndu ejeru iya ozi; me ndu alị ono l’opfu ta adudu onye ngaru nchi l’opfu ono, Chipfu gbẹ l’onu Jieremaya, bụ onye mpfuchiru pfua ono.

³ Eze, bụ Zedekaya bya ezia Jiehukalu nwa Shelemaya; yee onye uke, bụ Zefanaya nwa Maseya g’ẹphe jepfu Jieremaya, bụ onye mpfuchiru je ezia ya ozia sụ iya-a: “Pfu opfu ẹhu anyi nū Chipfu, bụ Chileke anyi jikonu.”

⁴ Teke ono bẹ Jieremaya nweru onwiya; kele e teke atudu iya mkpọro teke ono. ⁵ Mbụ lẹ ndu ojogu Fero-a wufutaru l’alị ndu Ijiputu. O be gẹ ndu Bábilọnu, bụ ndu nọ-pheru Jierusalemu mgburugburu nūmaru abyabya ndu Ijiputu ono; ẹphe wufu paru Jierusalemu haa.

⁶ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya, bụ onye mpfuchiru nchi sụ: ⁷ “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Izurelu epfu baa: Unu karu eze ndu Jiuda, ziru unu g’unu bya akpata mu ishi: ‘Ndu ojogu Fero-a, zefutaru bya unu eyeru ẹka-a l’e-mechakwaa laa alị pẹ, bụ alị ndu Ijiputu. ⁸ Noo teke ndu Bábilọnu a-lwa azu bya etsoo mkpukpu-a ogu; lwuta iya l’ogu tya ya ọku; ọku etsufu iya.’

⁹ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ba nọdukwa eme onwunu eswe l’eka unu arị sụ lẹ ndu Bábilọnu ta adukwa iphe, e-me g’ẹphe be mecha haa unu. Ẹphe taa hakwa unu! ¹⁰ Ome ọ bukponu ke g’unu mekpekota ndu ojogu ndu Bábilọnu l’opfu, bụ ndu etso unu ogu; ọ buerupho ndu e mekaru iphe phoduru lẹ mkpu, ẹphe turu; ẹphe afutale-a bya akpoo mkpukpu-a ọku.”

¹¹ Ndu Bábilọnu wufuchaepho lẹ Jierusalemu, bụ iphe, kparu iya nū bụ ndu ojogu Fero, eze gbiigbi abyapfuta pẹ; ¹² Jieremaya gbeshi lẹ Jierusalemu jeshia alị ndu Benjiaminu g’o je etsoru ndu ẹka ono keta okiphe iya. ¹³ O -rwuepho onu-abata Benjiaminu; onye-ishi ndu nche, ẹpha iya bụ Irayijia, bụ nwa Shelemaya nwa Hananaya gude iya sụ l’ogbalawa agbapfu ndu Bábilọnu.

¹⁴ Jieremaya sụ iya: “Ọ kwa ụka. Mu ta agbalakwa agbapfu ndu Bábilọnu.” Ophu Irayijia angaduru iya rọ nchi. Ọ bụ-chia iphe, o meru

bụ l'ò guderu Jieremaya kpúta iya kpújeru ndu-ishi. ¹⁵ Èhu ghuahaa ndu-ishi onò eghu l'òpfu èhu Jieremaya. Èphe zia; e chia ya iphe woru iya tụa mkpòro l'ùlo Jionatanu, onye edeje èkwò, bụ èka èphe meru; ò bụru ùlo mkpòro.

¹⁶ E woru Jieremaya kpuru ye lẹ mkpòro l'òbu-alì; ò nòkpoo l'èka onò nòo òdu. ¹⁷ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Zedekaya bya ezia; e je eduta iya dujeru iya. Ò jĩa ya lẹ mpya sụ iya:

“Ò nweru opfu, shi l'èka Chipfu tọo?”

Jieremaya sụ iya: “Ee; aa-kpuru ngu ye l'èka eze ndu Bábilònu.”

¹⁸ No iya; Jieremaya bya asùkwapho eze, bụ Zedekaya: “?Bụ gunu bụ iphe-èji, mu meru ngu; òzoo ndu ejeru ngu ozi; òzoo ndu-a l'òphu, meru g'ò gude ì tụa mu mkpòro? ¹⁹ ?Denu ndu mpfuchiru ngu onò, bụ ndu shi epfujeru unu mpfuchiru sụ: ‘Eze ndu Bábilònu tee tsokwa ngu ògu; òphu èphe etsokwa alì-a ògu?’ ²⁰ Obenu lẹ nta; nnajìuphu mu, bụ eze; jiko ngabèkpodapho nchì l'arwòrwo, mu arwò ngu. Mbụ-a; te eduphuèkwa mu azụ l'ibe Jionatanu, bụ onye edeje èkwò; òdumeka bè mu a-nwùhukwa l'èka onò.” ²¹ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Zedekaya bya eworu ekemu tụa sụ g'e woru Jieremaya dobe l'òma-unuphu èka ndu nche anòje; g'a nùje iya ishi buredi mbòku-mbòku; mbùkwa ùdu buredi, ndu egheje buredi gheru; g'a nùje iya ya jasù buredi, nò lẹ mkpùkpù abvùebe. Ò bụru iya bụ l'e woru Jieremaya dobe l'òma-unuphu èka ndu nche anòje; ò nòdu l'èka onò.

38

Eechie Jieremaya l'òke iduma

¹ Shefataya nwa Mátanu; yèe Gedalaya nwa Pashò; yèe Jiehukalu nwa Shelemaya; yèe Pashò nwa Malukayijia nùma iphe, Jieremaya anòduje epfuru ndu Jiuda l'òphu; kele òosuje: ² “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Onye nò lẹ mkpùkpù-a a-lakwa l'ògu-echi; yèe òkpa-nri; yèe èjo iphe-ememe. Obenu l'onye lapfuru ndu Bábilònu a-nòdu ndzù. Oo-gude ndzù iya gbalaa je anòdu ndzù.’ ³ Tèmanu-a; wakwa iphe, Chipfu epfu: ‘Mkpùkpù-a ta adùkwa iphe, e-me g'e te woru iya ye l'èka ndu ojògu eze ndu Bábilònu, bụ onye e-mechaa lwùta iya l'ògu.’ ”

⁴ Tòbudu iya bụ; ndu-ishi bya asù eze-a: “G'e gbukwaa nwoke-a. Oomekwa g'ike bvù ndu ojògu, bụ nwa ndu òphu phòduru nù lẹ mkpùkpù-a; yèe ndu-a l'òphu; ò bụru iphe onò, oopfù anù phè onò akpa iya. Nwoke-a ta abùkwa iphe, a-dùru ndu-a ree bè òochò; ò kwa iphe, e-mebyi phè emebyi.”

⁵ Eze, bụ Zedekaya yeeru phè ònu sù phè: “Ò nònu unu l'èka; mbèdua, bụ eze ta adùkwa iphe, mu akpòshi unu ememe.”

⁶ Tòbudu iya bụ; èphe kpúta Jieremaya jeye l'òke iduma Malukayijia, bụ nwa eze. Oke iduma mini onò nò l'òma-unuphu èka ndu nche anòje. Ò bụru eri bè èphe tùru iya seru ye l'iduma òbu. Teke onò bè mini ta adùdu l'iduma onò. Iphe, dù iya nù bụru èpuchi. Jieremaya bụru bvùbvurubvu l'èpuchi onò.

⁷ No iya; Èbedu-Mèleku, bụ onye Kushi; bya abùru onye eleta ibe eze ènya nùma l'e yeru Jieremaya l'òke-iduma mini. O be g'eze nò anòo l'ònu-abata Jierúsalemù, bụ Ònu-abata Benjiaminu; ⁸ Èbedu-Mèleku shi l'ibe eze tughua jepfu eze je asù iya: ⁹ “Nnajìuphu mu, bụ eze; iphemiphe-a, ndu-a meru Jieremaya onye mpfuchiru-a bụakwaa èjo-iphe bè èphe meru. G'èphe woru iya ye l'ime oke iduma g'ò nòdu l'èka onò g'ègu gbua ya; l'èbe abù lẹ nri dùkwadu lẹ mkpùkpù.”

¹⁰ Tòbudu iya bụ; eze bya atụaru Ebedu-Meḷeku bụ onye Kushi ekemu sụ iya: “Duta ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹka-a g'unu l'ẹphe swịru je esefuta Jieremaya, onye mpfuchiru l'oke iduma ono; a -nọnya ọ nwụhu.”

¹¹ No iya; Ebedu-Meḷeku bya achịta ndu ono; ẹphe l'iya swịru jeshia. Ọ bya abahụ l'ibe eze l'ụlo, eedobeje iphe bya achịta nkịriba ukpo yee nkirika ẹkwa l'ẹka ono bya egude eri seru iya nù Jieremaya l'ime oke iduma ono. ¹² Ebedu-Meḷeku, onye Kushi bya asụ Jieremaya-a: “Woru nkịriba ukpo yee nkirika ẹkwa-a dẹe l'ẹka g'ọ buru ẹwu l'ẹka ịitu onwongu eri ono!” Jieremaya bya eworu iya mee nno. ¹³ Ẹphe gude eri ono selita iya eli sefuta l'ime oke iduma ono. Jieremaya byakwa bya anọdu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anọje.

Zedekaya akpata Jieremaya ishi ọzo

¹⁴ Tòbudu iya bụ; eze, bu Zedekaya bya ezia; e je ekua Jieremaya, bụ onye mpfuchiru. Ọ bya; e duta iya bahụ l'onu-abata k'eto, bụ ọphu e shi abahụ l'eze-ulo Chipfu. Zedekaya bya asụ iya: “Mu abyakwa ngu aji aji. Ta adukwa iphe, ii-domiru mu edomi!”

¹⁵ Jieremaya sụ Zedekaya-a: “Mu -yeeru ngu onu; ?tii gbudu mu nù? Teke mu chị-koshiru ngu idzu; ọ tọ bụdu l'ii-yeru mu onu.”

¹⁶ Zedekaya ribuaru Jieremaya angụ lẹ mpya sụ iya: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a, bụ onye meru anyi nọdu atụ unme; mu tee gbukwa ngu; ọphu mu akpukwaru ngu eye l'ẹka ndu achọ ndzụ ngu.”

¹⁷ Tòbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ Zedekaya-a: “Wakwa iphe, oopfua baa; mbụ Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike; buru Chileke ndu Ịzurelu; sụ-a: I -woru onwongu ye l'ẹka ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu; bẹ ndzụ ngu a-dụ; ọphu aa-kpọdu mkpukpu-a ọku; gubedua gụ lẹ ndibe ngu g'unu ha anọdu ndzụ. ¹⁸ Obenu teke ọ bụ l'i tii woduru onwongu eye l'ẹka ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu bẹ ee-wokwaru mkpukpu-a ye l'ẹka ndu Babilonu; ẹphe akpọo ya ọku; ọphu gubedua l'onwongu eshikwa pẹ l'ẹka anahụ.”

¹⁹ Eze, bụ Zedekaya sụ Jieremaya-a “Ndu mu atsụ ebvu bukwa ndu Jiuda, bụ ndu ọphu wowaru onwophe ye l'ẹka ndu Babilonu; lẹ ndu Babilonu akpukwaru mu nù pẹ; ẹphe emelaha mu omeliwe.”

²⁰ Jieremaya sụ iya: “Ẹphe taa kpukwaru ngu eye pẹ l'ẹka. Ọo ẹpho g'i mee olu Chipfu, bụ iya bụ iphe-a, mu epfuru ngu-a. Ọo ya bụ l'ọ duru ngu lẹ ree; teme ndzụ adụ ngu. ²¹ Obenu teke ị jikaru l'i tii woduru onwongu eye pẹ l'ẹka; wakwa iphe, Chipfu kpuharu goshi mu baa: ²² Iphe, bukpoo unwanyi ono, a haru l'ibe eze ndu Jiuda ono bẹ aa-chitahakwaa chijeru ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu. Unwanyi ono epfuaharu ngu sụ ngu:

“ Ẹphe dephukwaru ngu
 edephu;
 bya eworu ngu mekpee;
 mbụ ndu ono, bụ ọnyà ngu,
 ị kpọru obu yeru ono.
 Nta-a bẹ ọkpa mihuwaru ngu
 l'epuchi.
 Ndu ọnyà ngu pẹ ono parụ
 ngu haa gbakashihu.’

²³ “Unyomu ngu g'ẹphe ha; yee unwegirima ibe ngu bẹ aa-tuko chifuta chitaru ndu Babilonu. Ọphu gubedua l'onwongu anahukwa pẹ agbala; ọ chikwaa iphe, e-me nù bụ l'eze ndu Babilonu e-gude ngu; teme ọzo bụ lẹ mkpukpu-a bẹ aa-kpọkwa ọku.”

²⁴ Tòbudu iya bụ; Zedekaya bya asụ Jieremaya: “Ba adukwa onye ii-me g'ò maru ụja mu lẹ ngu-a; ọdumeka bẹ ee-gbukwa ngu. ²⁵ Ndu-ishi -nụma lẹ mu pfuru yeru ngu; ẹphe -byapfuta ngu bya asụ ngu: ‘Pfiaru anyi iphe, i pfuru eze; yẹ ọphu eze pfuru ngu. Be domikwaru iya anyi; ọdumeka bẹ anyi e-gbukwa ngu!’ ²⁶ Ọo ya bụ l'ii-sụ pẹ-a l'ọ kwa arworo bẹ i shi arwo eze g'ò to duphukwa ngu azụ l'ibe Jionatanu g'i je anodu l'eka ono nwuhu.”

²⁷ E mecha; ndu-ishi ono g'ẹphe ha tuko byapfuta Jieremaya bya ajia ya. O woerupho iphe ono, eze sūru g'ò pfiaru pẹ ono woru pfiaru pẹ. Ọphu ọ duedu iphe ọzo, ẹphe epfujeba; kele ọ tọ dudu onye nūmaru ụja, ẹphe boro.

²⁸ Jieremaya nodu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anoje l'eka ono gbiriri jasụ mboku, a lwutaru mkpukpu Jierusalemu l'ogu.

39

Adada Jierusalemu

(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 52:3-11)

¹ Tòbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ wataru aburu eze; l'abalị k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bụ Nebukadineza chita ikpoto ndu ojogu iya; ẹphe byatashia Jierusalemu; bya ekepheta mkpukpu ono mgburugburu. ² No iya; o rwukwaa l'abalị ke tete l'onwa k'eno l'apha, kwe Zedekaya apha iri lẹ nanu; e tsukposhia igbulọ, e gude kpụ-pee mkpukpu ono mgburugburu. ³ Ọ bụru iya bụ lẹ ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu awubata bya adoro l'onu-abata Echilabo lẹ mkpukpu ono. Ndu obu bụ: Nəgalu-Sareza; yẹ Samuga-Nebo; waa Sarisekimu onye bụ iya bụ ishi ndu eleta ibe eze enya; yẹ Nəgalu-Sareza, bụ iya bụ ishi ndu ejeru eze ozi; waa iphe, bukpo ndu bụ ishi l'alị eze ndu Babilonu.

⁴ O be gẹ Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda yẹ ndu ojogu iya l'ophu hūmaru pẹ; ẹphe ye okpa l'oso gbalaa. Ẹphe gude enyashi wufu lẹ mkpukpu ono. Ẹka ẹphe shiru gbalaa bụ l'onu oguzo ono, du lẹ mgbaka igbulọ labo ono, du lẹ mgboro mgbabu eze. Ọ bụru ẹka ẹphe shiru bụ ụzo nsuda Araba. ⁵ Ọle ndu ojogu ndu Babilonu chipyaberu pẹ je agbapfu Zedekaya lẹ baswaa alị, du lẹ Jieriko. Ẹphe gude iya kpuru iya kputaru Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu lẹ mkpukpu Ribula l'alị Hamatu, bụ ẹka ọ nọ nmaa ya ikpe. ⁶ Ọ bụru lẹ Ribula l'eka ono bẹ eze ndu Babilonu nọ gbushia unwu Zedekaya. Zedekaya nodu ele iya enya; ọ nodu egbushi pẹ. Ọ byakwapho bya atuko ndu a maru amaru l'alị ndu Jiuda gbushikota. ⁷ Ọ bya aswoshia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'onirubvu tu ya mkporo kputa lashia Babilonu.

⁸ Ndu Babilonu ono woru oku tua l'ibe eze ono; yẹ ulo ndiphe; bya enwukposhia igbulọ, e gude kpụ-pee Jierusalemu mgburugburu.

⁹ Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche; tuko nwanu phoduru nu lẹ Jierusalemu ono; yẹ ndu wowaru onwophe ye l'eka ndu Babilonu; waa ndu ophu; kputa lẹ ndzu lashia alị ndu Babilonu. ¹⁰ Ọle Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche ono bụ ndu ọ haru l'alị ndu Jiuda bụ ndu ukpa olemole, bụ ndu adudu iphe, ẹphe nweru. Ọ nodu teke ono nuchaa pẹ opfu-vayinu; yẹ alị-egu.

¹¹ No iya; Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu tua ekemu-a tu-doru Jieremaya; o bụru onye ọ turu iya nu bụ Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anoduje eze ndu Babilonu nche sụ: ¹² “Unu dutakwa iya leta iya

ɛnya. Unu ta adukwa iphe, unu e-me iya; ɔ chikwaa iphe, ɔ sukpoerupho g'unu meeru iya; unu emeeru iya ya.” ¹³ Tɔbudu iya bu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anɔduje eche eze ndu Babilonu nche ono; yee Nebushazubanu, bu ishi ndu eleta ibe eze ɛnya; yee Nɛgalu-Sareza, bu ishi ndu ejeru eze ozi; yee ndu ophuu, bu ishi l'alɪ eze ndu Babilonu; ¹⁴ bya ezia; e je eduta Jieremaya dufuta l'oma-unuphu ɛka ndu nche anoje. ɛphe duru iya nɔ Gedalaya bu nwa Ahikamu nwa Shafanu; sɔ iya g'o duru iya laa ibe iya. ɔ buru iya bu lɛ yee ndibe pɛhe anɔdu.

¹⁵ Teke pɛhe, Jieremaya shi nɔdu l'oma-unuphu ɛka ndu nche anoje pɛhe bɛ ɔ nɔmaru Opfu Chipfu, sɔru iya: ¹⁶ “Je akaru ɛbedu-Mɛleku; onye Kushi; sɔ iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu ɔkalibe-Kakɔta-Ike; bya aburu Chileke kɛ ndu ɪzuru. Sɔ-a; mu abyaakwaa emeɛbe iphe, mu sɔru lɛ mu e-me mkpukpu-a. Mu e-meru ɔla-l'iswi nɔ pɛhe; ɔ tɔ budu upete. O -rwuepho teke ono bɛ iphemiphe ono e-mekɔta l'ogbaa ngu l'iphu. ¹⁷ ɔle mu a-nafuta ngu m'o -rwua mboku ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. A taa kpuduru ngu anu ndu ɪitsu ebvu. ¹⁸ ɔ tɔ dukwa iphe, e-me gɛ mu ta adzota ngu; k'ophu bu l'e tee gbudu ngu l'ogu-echi; ɔ bu-chia l'ii-gude ndzu ngu gbalaa; kele ɪ kpuru obu yeru mu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.”

40

Teke Gedalaya bu ɔchi-ɔha ndu ɪzuru (2Ndu 25:22-26)

¹ Opfu-a bɛ Jieremaya nɔmaru l'onu Chipfu gɛ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anɔduje eche eze ndu Babilonu nche tɔhachaeru iya pɛhe lɛ mkpukpu Rama. Kele ɔ byaru bya ahuma Jieremaya l'ɛka a turu iya ɛgbirigba; ɛphe lɛ ndu a kpuru lɛ ndzu, shi Jierusalemu; yee alɪ ndu Jiuda ala alɪ ndu Babilonu. ² O be g'onye-ishi ndu ojogu ono humaru Jieremaya; ɔ sɔ iya: “Chipfu, bu Chileke ngu pfukwaru lɛ ya e-me ɛka-a omeliwe-a. ³ Nta-a bɛ Chipfu mewaru iphe, ɔ pfuru. Iphemiphe ono mekɔtaru; kele unu meru Chipfu iphe-ɛji; ophu unu emeduru iphe, ɔ sɔru g'unu mee. ⁴ ɔle ntanu-a bɛ mu atufuwa ngu l'ɛgbirigba ono, nɔ ngu l'ɛka ono. Tsuru mu g'anyi la alɪ ndu Babilonu m'ɔ buru l'ɔ du ngu ree ɛgube ono; ɔ buru mbɛdua l'a-nɔdu eleta ngu ɛnya. Teke ɔ bukwanu l'ɔ tɔ dudu ngu ree ɛgube ono l'ɪ haa abyabya. Lekwa! Alɪ ɛka-a l'ophu nokwa ngu l'iphu; jejekpɔephe ɛka du ngu ree! ⁵ ɔle ɔ -buru l'ɔ du ngu g'ɪ nɔdu l'ɛka-a; g'ɪ lapu azu jepfu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu, bu onye eze ndu Babilonu hɔfutaru g'ɔ buru ɔchi-ɔha, nɔgbaa l'alɪ Jiuda l'ophu; je g'unu l'iya buru l'echilabɔ ndu ɛka ono; teke ɔdumeka; jekpɔephe eburu l'ɛka du ngu ree.”

No iya; onye-ishi ndu ojogu, anɔduje eche eze ndu Babilonu nche ono bya anu iya nri, eeri eriri; bya anu iya iphe gude meeru iya ree; bya aparu iya haa; ɔ lashia. ⁶ ɔ buru iya bu lɛ Jieremaya alapfushia Gedalaya nwa Ahikamu lɛ mkpukpu Mizupa; je yee iya buru l'echilabɔ ndu ɔzo, bu ndu a haru l'alɪ ɛka ono.

⁷ O be gɛ ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ɛphe ha; ɛphe lɛ ndu nke pɛhe, bu ndu shi nɔdugbaa l'ɛgbudu nɔmaru l'eze ndu Babilonu hɔfutawaru Gedalaya nwa Ahikamu g'ɔ buru ɔchi-ɔha l'alɪ ono; l'o wowaru unwoke; mɛ unwanyi; mɛ unwegirima, bu ndu kachaa akpa nri l'alɪ ono; mbu ndu ophu a ta akpuduru lɛ ndzu laa alɪ ndu Babilonu; ye iya l'ɛka; ⁸ ɛphe wufuta wu-pfuta Gedalaya lɛ mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nɔ bu

Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu; yee Jionatanu, bu unwu Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu; waa unwu Efayi onye Netofa; yee Jiezanaya, bu nwa onye Maka; ephe le ndu nkephe. ⁹ Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu bya eribuaru ephe le ndu nkephe ono nte su phe: "Unu ta tsukwa ebvu anodu ndu Babilonu l'eka. Unu nodukpoepho l'alì ono jeeru eze ndu Babilonu ozi g'o duru unu le ree. ¹⁰ Mbèdua l'onwomu anodu le mkpukpu Mizupa nò-chije enya unu l'iphu ndu Babilonu, bu ndu-a, byapfutaru anyi-a; obenu l'unu a-nodu akuta mee; awo akpuru oshi onanwu; yee manu woru kwachia l'eka unu edobeje iya; unu eburu le mkpukpu-a, unu natagbaaru-a."

¹¹ O be teke iphe, bukpo ndu Jiuda, nò l'alì ndu Mowabu; yee ndu ophu nò l'alì ndu Amonu; yele ndu k'alì ndu Edomu; mekpoo ndu ophu nogbaa l'ohamoha ozo; numaru l'eze ndu Babilonu nweru nwa ndu o haru haa l'alì ndu Jiuda; bya eworu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu mee onye-ishi phe; ¹² ephe tuko lwakota alì ndu Jiuda; lwapfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa; shigbaa l'eka ephe shi gbachaa nanu nanu. Ephe kwatakpo kua mee kua k'etsutsu iya; bya awo akpuru oshi onanwu; woshia ya ike.

¹³ O buru iya bu le Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu, nokwadu l'egbudu ono bya abyapfuta Gedalaya le Mizupa ¹⁴ bya asu iya: "?I maru-a le Balisu, bu eze ndu Amonu zikwaru Ishimelu nwa Netanaya g'o bya egbua ngu?" Ophu Gedalaya nwa Ahikamu ekwetaduru iphe, ephe epfu.

¹⁵ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya bya ejepfu Gedalaya le mpya le Mizupa je asu iya: "Ge mu jenu egbua Ishimelu nwa Netanaya g'o to du onye a-maru nu. ?Denu g'o gude e je l'aha iya g'o gbua ngu mee ndu Jiuda l'ophu, bu ndu noru ngu mgburugburu g'ephe gbakashihu; mee ge nwa ndu Jiuda ndu ophu phoduru nu laa l'iswi?"

¹⁶ Obenu le Gedalaya nwa Ahikamu suru Jiohananu nwa Kareya-a: "E jekwa eme iphe, du egube ono. Iphe ono, iipfu l'opfu ehu Ishimelu ono ta abukwa okpobe opfu."

41

¹ No iya; o be l'onwa k'esaa; Ishimelu, bu nwa Netanaya nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; bya aburu onye yi le ndu-ishi, noru l'eka eze; bya achiru umadzu iri gude byapfuta Gedalaya nwa Ahikamu le mkpukpu Mizupa. Ephe wataepho eri nri l'eka ono; ² Ishimelu nwa Netanaya yee umadzu iri pho, yele ephe swi pho wu-lihu woru Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu gbua. O buru ogu-echi be ephe gude gbua onye ono, eze ndu Babilonu hotaru g'o nodu buru ishi l'alì eka ono. ³ Ishimelu tukokwapho ndu Jiuda, ephe le Gedalaya nò le Mizupa; yee ndu ojogu ndu Babilonu, nò l'eka ono gbushia.

⁴ A nepho ujiku lanu g'e gbucharu Gedalaya; kele o to dukpodaro onye mawaru nu teke ono; ⁵ Ukporo umadzu eno tuko kpushia eji-agba; bya agbajashia uwe phe; bya egbukashichaa onwophe onya wuru bya. Eka ephe shi buru le mkpukpu Shekemu; yee Shilo; waa Sameriya. Ephe gude ngweja-nri; waa unwu-isensu gude abya l'ulo Chipfu. ⁶ Ishimelu nwa Netanaya bya eshi le Mizupa tugbua je agba phe ndzuta; ara ekwa eje. O jepfue phe pho o su: "Unu byapfutakwa Gedalaya nwa Ahikamu!" ⁷ Ephe bahuepho l'ime mkpukpu ono; Ishimelu nwa Netanaya; yee ndu ephe l'iya nò woru phe gbua chiru phe ye l'eze iduma mini. ⁸ Umadzu iri l'ime phe

sụ Ishimelu-a: “Te gbukwa anyi! Anyi nweru witi; yele balị; bya enweru manụ; yee manụ-ẹnwu, anyi domiru l'egbudu.” Ọ parụ ẹphebedua haa; ọphụ o gbuduru phẹ yeru ndu ọphuu. ⁹ No iya; eze iduma mini ono, ọ chiru odzu ndu ono, o gbushiru ye ono; bụ eze, bụ Asa tūru iya g'ọ bụru iphe, ya gude adzọ ndu alị iya l'eka Basha, bụ eze ndu Ízurelu. Ọ bụru iya bẹ Ishimelu nwa Netanaya gude odzu ndu ono, o gbushiru ono kpojia.

¹⁰ Ishimelu bya atuko ndu nokota lẹ Mizupa kpukota lẹ ndzụ; mbụ unwada eze yee ndu ozokpo, bụ ndu phoduru nụ l'eka ono, bụ ndu Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anọduje eche eze ndu Babilonu nche; hotaru Gedalaya nwa Ahikamu g'ọ bụru ishi phẹ. Ishimelu nwa Netanaya kpukota phẹ lẹ ndzụ kpuru phẹ ye; ẹphe lashia lapfushia ndu Amonu.

¹¹ O be gẹ Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu g'ẹphe ha, bụ ndu ẹphe l'iya nọ; tukuror ejo-iphe ono, Ishimelu nwa Netanaya meru ono nūmakota; ¹² ẹphe duta ndibe phẹ l'ophu jeshia etso Ishimelu nwa Netanaya ogu. Ẹphe l'iya je edzugba lẹ mgboru oke okpuru ono, nọ lẹ mkpukpu Gibiyonu ono. ¹³ O be gẹ ndu Ishimelu chị je ogu ono g'ẹphe ha hūmaru Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, ẹphe l'iya swi; ẹhu tsoahaa phẹ. ¹⁴ Iphe, bụ ndu ono, Ishimelu chị ono, bụ ndu ọ kpuru lẹ ndzụ lẹ Mizupa ono dakobe wu-pfu Jiohananu nwa Kareya. ¹⁵ Obenu lẹ Ishimelu nwa Netanaya; yee umadzu esato l'ime ndu ono, ẹphe l'iya swi ono nahuru Jiohananu gbalaa gbapfu ndu Amonu.

Agba ala Ijiputu

¹⁶ Tọbudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, bụ ndu ẹphe l'iya nọ; bya achita ndu ono, phoduru nụ ono; mbụ ndu Ojogu; mę unwanyi; mękpoo unwegirima; mę ndu eleta ibe-eze ẹnya; g'ẹphe ha bụ ndu Ishimelu nwa Netanaya shi kpua lẹ ndzụ lẹ Mizupa g'o gbuchaaru Gedalaya nwa Ahikamu; Jiohananu tuko phẹ shi lẹ Gibiyonu chị-phuta azu. ¹⁷ Oo ya bụ; ẹphe tūgbukpoepo; jasụ ẹphe jerwua mkpukpu Gerutu Kimuhamu, nọ lẹ mgboru Bětulehemu; ẹka ẹphe phoberu eje alị ndu Ijiputu; ¹⁸ g'ẹphe gude nahu ndu Babilonu. Ọ bụru ebvu bẹ ẹphe atsụ phẹ; kele Ishimelu nwa Netanaya gburu Gedalaya nwa Ahikamu, bụ onye eze ndu Babilonu hotaru mee onye-ishi l'alị ono.

42

¹ Tọbudu iya bụ; ndu-ishi ndu ojogu g'ẹphe ha; mękpoo Jiohananu nwa Kareya; yee Jiezanaya nwa Hoshaya; mękpoo ndu ono g'ẹphe ha; eshi lẹ ndu ọphu kachaa alwa alị jasụ lẹ ndu ọphu kachaa shii; tuko bya awu-pfu ² Jieremaya, bụ onye mpfuchiru je asụ iya: “Jiko nūmakpodapho arworo, anyi arwo ngu g'i pfuru nū Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu nwa ndu-a, phoduru nū-a g'ẹphe ha. Kele-a; giilena; a makwaru-a l'anyi shi dū igwerigwe; nta-a buwaa nwa ndu abadu ishi phoduru. ³ Pfulu nū Chipfu, bụ Chileke ngu g'ọ karu anyi uzo, anyi e-shi; yee iphe anyi e-me.”

⁴ Jieremaya, bụ onye mpfuchiru sụ phẹ: “Mu nūmakwaru iphe, unu pfuru. Mu e-pfukwaru-a nū Chipfu, bụ Chileke unu, bụ iphe, unu arwo. Mu -mechaa; mu akaru unu iphemiphe, Chipfu epfu; ọphụ ọ dukpodaa ọphụ mu emeru unu lẹ mpya.”

⁵ No iya; ẹphe sụ Jieremaya-a: “Gẹ Chipfu bukwaru onye-ekebe, epfu ire-lanu; yee onye e gude ire iya ẹka l'opfu ẹhu anyi lẹ ngu; mę ọ -būru l'anyi te emeduru iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke ngu sūru g'i sụ anyi g'anyi mee. ⁶ O -je l'aduru anyi lẹ ree; o je l'aduru anyi ẹji bẹ anyi e-me iphe, ọ

suru g'anyi mee; mbụ Chipfu, bụ Chileke anyi; bya aburu onye anyi ezi ngu g'i jepfu g'oduru anyi lẹ ree m'anyi mee olu Chipfu, bụ Chileke anyi."

⁷ A nọpfo abali iri; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya lẹ nchi. ⁸ O bya ekukobe Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojoḡo ono g'ephe ha, bụ ndu ephe l'iya nọ; mę ndu eka ono l'ophu; e -shikpọ l'onye kachaa alwa ali jasụ l'onye kachaa shii. ⁹ O sụ phe-a: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurelu, bụ onye unu yeru mu sụ ge mu je arwọru unu arwọrwo. O suru-a: ¹⁰ 'O -buru l'unu nọ l'ali eka-a; ya a-kpua unu g'akpuje ụlo-a; ya taa lakashidu unu alakashi. Ya a-dza unu adzadza; ya tee phefudu unu ephefu. Kele iphe-ehuka, ya meru unu jee; atsuwaa iya l'ehu.' ¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ba atsukwa eze ndu Babilonu ebvu, bụ onye ono, unu atsụ ebvu nta-a ono. Unu ba atsukwa iya ebvu; kele mu nọkwa swiru unu eswiru; mu je l'adzota unu; nafuta unu l'eka iya. ¹² Mu a-phuru unu obu-imemini k'ophu imemini unu a-du iya; l'o haa g'unu nọdu l'ali unu.'

¹³ "Obenu lẹ-a; o -buru l'unu suru l'unu taa nọdukwa l'ali-a; unu eshi egube ono kwefuru Chipfu, bụ Chileke unu ike. ¹⁴ Teke o bukwanu l'unu suru waawaa; l'unu e-je eburu l'ali ndu Ijiputu, bụ eka unu taa humadu oḡo l'anya; ophu unu anumadu opu-oḡo; ophu egu nri agudu unu; ¹⁵ Oo ya bụ; unu numakwa olu-opfu Chipfu; unube nwa ndu phoduru nụ l'ali ndu Jiuda. Wakwa iphe, oopfufu baa; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Ízurelu: 'O -buru l'unu pfuwaru iya hoo haa l'unu a-la Ijiputu; unu nọdu eje eburu l'eka ono; ¹⁶ be ogu-echi ono, unu atsụ ebvu ono a-gbapfutakwa unu l'eka ono; teme okpa-nri ono, ndzụ iya agụ unu ono etsoru unu lashia ali ndu Ijiputu. O buru l'eka ono be unu a-nọdu nwuhu. ¹⁷ Mbụ lẹ-a; iphe, bukpuo ndu ono, gburu iya tororo l'ephe a-la Ijiputu je eburu ono bukwa iphe, e-gbu phe nụ bụ ogu-echi; yee okpa-nri; waa ejo iphe-ememe. Ophu o dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu a-lwa nụ; ozokwanu nahu iphe-ehuka, mu e-me g'o dapfu phe.' ¹⁸ Wakwa iphe, oopfufu baa; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Ízurelu. Sụ-a: 'O kwa ge mu tukoshiru ndu bu lẹ Jierusalemu oke ehueghu mu; noo ge mu a-tukoshi iya unu; mę unu laa Ijiputu. Unu a-buru iphe, e gude atụ onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achi ochi; yele iphe, e gude ephu l'iphu; ophu unu egudebaedu enya unu ahuma ali eka-a ozo.'

¹⁹ "Unube nwa ndu phoduru nụ l'ali ndu Jiuda; Chipfu pfuakwaru iya unu sụ unu g'unu ba lakwa Ijiputu! Unu makwaru l'oo okwa be mu anmaru unu ntanu-a ²⁰ l'o kwa emeswe be unu mesweru onwunu teke unu ziru mu sụ ge mu jepfu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ teke unu suru mu-a ge mu pfueshiduru nụ Chipfu, bụ Chileke unu l'iswi ehueghu unu. Ge mu pfuaru unu iphemiphe, o pfuru; huma l'unu e-mekota iya! ²¹ Mu pfuakwaru iya unu ntanu-a; obenu l'unu te ekwedue eme iphe, Chipfu epfu l'ime iphe, o suru ge mu pfuaru unu. ²² Nta-a bụ lẹ-a; g'owa-a dokwaa unu enya; o kwa iphe, e-mechaa gbua unu l'eka ono, unu eje eburu ono bụ ogu-echi; yee egu; yee ejo iphe-ememe."

43

¹ O be ge Jieremaya pfuchaaru ndu ono iphemiphe ono g'o ha, bụ Opfu Chipfu, bụ Chileke phe; mbụ iphemiphe ono, Chipfu ziru iya sụ g'o pfuaru phe ono; ² Azariya nwa Hoshaya; yee Jiohananu nwa Kareya; yee iphe,

bukpoo ndu ono g'ephe ha, bu ndu eku onwophe ono tuko su Jieremaya-a: "Oo uka be iidzu! Chipfu, bu Chileke anyi te zikwaru ngu g'i bya asu g'anyi te ejekwa eburu le Ijiputu! ³ Oo Baruku nwa Neraya l'enwu ngu eye g'i pfiaru anyi iphe, a-buru anyi ogo; g'eeshi g'e woru anyi ye l'eka ndu Babilonu g'ephe gbushia anyi; ozoo kpua anyi le ndzu lashia ali ndu Babilonu."

⁴ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono; mekpoo ndu ono g'ephe ha kwefu ike l'iphe, Chipfu suru g'ephe mee; l'ephe taa nodudu l'ali ndu Jiuda. ⁵ O bu-chia le Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu dutaru ndu ono, phoduru nu l'ali ndu Jiuda ono g'ephe ha; mbu ndu ono, lwaru azu bya eburu l'ali ndu Jiuda ono, shigba l'ohamoha, bu eka e shi chigbaaru phe ye. ⁶ Epe dutakwapho iphe, bukpoo unwoke; yee unwanyi; yee unwegirima; yee unwada eze; mekpoo ndu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche tukoru haaru Gedalaya, bu nwa Ahikamu; buru nwanwa Shafanu; chitachaa me Jieremaya, bu onye mpfuchiru; yee Baruku nwa Neraya. ⁷ No iya; epe bahunu l'ali ndu Ijiputu; jikaghaa l'ephe tee medu iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Epe jekpopho jerwua mkpukpu Tahupanahesu.

⁸ E rwua le Tahupanahesu; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi su: ⁹ "Ge ndu Jiuda lee ngu enya; g'i haru mkpuma, ha shii pata je egude epuchi kpu-buta iya le mkpoze eka eeshije abahu l'ibe eze, bu Fero le Tahupanahesu. ¹⁰ No iya; li su phe-a: 'Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu: Mu e-zi g'e je ekuaru mu onye-ozu mu, bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; o buru l'eli mkpuma-a be oo-dobe aba-eze iya; mbu mkpuma-a, mu domiru l'eka-a; l'o bya eworu uwe agbada eze iya phushi iya l'eli. ¹¹ O -bya be oo-lwukpe ndu Ijiputu; ndu o rwuberu l'egbugbu l'o gbua phe; ndu o rwuberu l'akpu le ndzu l'o kpua phe le ndzu; ndu o rwuberu l'egbu l'ogu-echi; l'o gbua phe l'ogu-echi. ¹² Oo-tu oku l'ulo nshi ndu Ijiputu. Oo-kpo nshi phe ono oku; lwua nshi phe olwu le ndzu. O buru egube ono, onye eche aturu agbaphuje onwiya ekwa ono; noo g'oo-wota Ijiputu gbaphua onwiya; shi l'eka ono tugbua lashia l'ehu-guu. ¹³ Oo-tsukposhi mkpuma, du nsu, nogbaa l'ulo enyanwu, no l'ali ndu Ijiputu; bya atuko ulo-nshi ndu Ijiputu l'ophu kpokota oku.' "

44

Ola-l'iswi, shi l'agwo nshi

¹ Opfu-a rwuru Jieremaya nchi l'opfu ehuru ndu Jiuda g'ephe ha, bu ndu bu l'ali ndu Ijiputu, bu iya bu le mkpukpu Migudolu; yele mkpukpu Tahupanahesu; waa le mkpukpu Nofu; yele ali ndu Paturusu su: ² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu Izurelu: "Unu humanuru-a oke ola-l'iswi, mu meru ndu Jierusalemu; yele mkpukpu ndu Jiuda l'ophu. Nta-a be epe buwaa ochobu; ophu o duedu onye bu iya nu; ³ o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe, epe meru; shi nno kpatsu mu iwe; kele epe wataru akpo unwu-isensu oku anu agwa; bya aburu agwa ono, epebedua l'onwophe; ozoo unubedua; ozoo nna unu oche phe amajeduru be epe wataru abaru eja. ⁴ Mu bya ezia ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru; mu -zichaa; mu ezibaa; epe je asu phe-a: 'Ophu g'unu be meshi ejo ahuma-a, bu iphe, mu kporu ashi-a!' ⁵ Ophu epe angaduru nchi; ophu epe eyekpodarunu onu; ophu epe aghakobeduru

haa eme ẹjo-iphe, ẹphe eme; ọphu ẹphe ahaduru akpo ùnwù-isensu ọku anu agwa. ⁶ O buru iya bu le mu eworu oke ẹhu-eghu mu wua phe l'ishi. O nwua phuruphuru tsoru mkpukpu Jiuda l'ọphu; bya etsoru onu gbororo Jierusalemu; woru phe mee ochobu, bu ikpozu ono, ẹphe bu ntanu ono.

⁷ “Nta bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu Izurelu: ?Denu g'o gude unu nodu eme onwunu egube ẹjo-iphe ọwa-a; ke g'unu mee g'unwoke chihu le Jiuda; unwanyi achihu iya; me ndu bu unwegirima; me ndu bu nwaswa; g'o to duhe onye a-phodu nu ililekpo? ⁸ ?Denu g'o gude o buru iphe, unu gude ẹka unu mee be unu gude akpatsu mu iwe; mbu ke g'unu wata akpo ùnwù-isensu ọku anu agwa l'ali ndu Ijiputu, bu ẹka unu byaru eburu-a? Unu e-mebyikwa onwunu; woru onwunu mee iphe, ee-gude ephu l'iphu; teme ohamoha, no l'eliphe l'ọphu anodu achi unu ochi. ⁹ ?Unu zohawaru ẹjo-iphe, nna unu oche phe meshiru; yee ke ndu eze ndu Jiuda; ẹphebedua me unyomu phe; yee ẹjo-iphe, unubedua meru; me unyomu unu; l'ali ndu Jiuda; yee oma gbororo Jierusalemu? ¹⁰ Byasukwa ntanu-a be ẹphe teke ewozekwa onwophe ali; ọphu ẹphe eke akwabekwa mu ubvu; ọphu ẹphe eke ekwekpodanu mee ekemu mu; yee iphe, mu toru unu okpa iya; yee nna unu oche phe.

¹¹ “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ke Izurelu: Mu gbuakwaru iya tororo su le mu a-buru unu ogu; le mu e-me unu ẹjo-iphe; mbu le mu e-me ge ndu Jiuda l'ọphu chihu-gbua. ¹² Mu e-wofu nwa ndu ono, phoduru nu le ndu Jiuda, bu ndu ono, pfuwaru iya hoo haa l'ẹphe lafutaje Ijiputu je eburu ono. ẹphe a-nwuhushikota le Ijiputu. O buru ogu-echi be ee-gude gbutsushia phe; ozoo egu egbushia phe. ẹphe e-shiepho le ndu kachaa nwanshi jasu le ndu kachaa shii nwushihuepho l'ogu-echi ozoo l'egu ememe. ẹphe a-buru iphe, e gude atu onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achi ochi; yee iphe, e gude ephu l'iphu. ¹³ Ndu ono, laru Ijiputu ono be mu e-gude ogu-echi nua aphu; yee egu ememe; waa ẹjo iphe-ememe; egube ono, mu meru ndu Jierusalemu ono. ¹⁴ Ọphu o dudu ndu ono, phoduru nu ono, shi ali ndu Jiuda ono, bu ndu ono, byaru eburu l'ali ndu Ijiputu ono; duru ọphu a-gbala nu; ọphu o dudu onye ọphu a-wa nu k'alwa azu l'ali ndu Jiuda, bu ẹka agu phe alwa azu bya eburu; o to dudu onye a-lwa nu; gbahaa nwochileka ndu gbaru oso ogu.”

¹⁵ No iya; iphe, bu ndu ono, maru le nyee phe anoduje akpo ùnwù-isensu ọku anu agwa ono; ẹphe l'ikpoto unwanyi, pfuru l'eka ono; mekpoo iphe, bu ndu bukota l'ali Paturosu, no l'ali ndu Ijiputu; toko su Jieremaya-a: ¹⁶ “Ozi ono, i gude ẹpha Chipfu ezi anyi ono be anyi taa ngakwaru ngu nchi. ¹⁷ Iphemiphe, anyi sukpooru l'anyi e-me be anyi mefutaje. Anyi anodu akpo ùnwù-isensu ọku anu eze-nwanyi igwe; anyi agbaru iya mee gude agwa iya; egube anyibedua; yee nna anyi phe; yee ndu eze anyi phe; yee ndu-ishi anyi phe shi emeje le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; yee oma gbororo Jierusalemu. Teke ono be anyi shinu nweru nri shii; iphe duru anyi le ree; ọphu o dudu iphe, shi atsụ anyi l'ehu. ¹⁸ Obenu l'eshinu anyi haru akpo ùnwù-isensu ọku anu eze-nwanyi igwe; bya ahaa agbaru iya mee gude agwa iya; be o to dukpodaa iphe, uko iya aduduru anyi; teme ogu-echi yee okpa-nri nodu agwa anyi maa.”

¹⁹ Unwanyi bya eyekwapho onu su: “Teke ono, anyi shi akpo ùnwù-isensu ọku anu eze-nwanyi igwe; bya agbaru iya mee gude agwa iya; ndu

alụ anyi ?ẹphe ta amadụ g'anyi shi egheje akara mee ya ẹrengete kpua ya l'ọ dū g'ọ dū; anyi ebvube iya agba mēe gude agwa eze-nwanyi igwe ono?"

²⁰ Noo ya; Jieremaya bya asụ ndu ono g'ẹphe ha; mbụ unwoke p̄hē; mē unwanyi p̄hē; mē iphe, buk̄poo g'ẹphe ha buru ndu yeru iya udu ọnu ono: ²¹ "Ọ -buru k'ụnwù-isensu ono, unu shi anọduje akpọ ọku l'oma mkpukpu Jiuda ono; mē l'oma gbororo Jierúsalemu ono; mbụ unubedua; yee nna unu p̄hē ono; ndu eze unu p̄hē; yee ndu-ishi unu p̄hē; yee ndu alì-a l'ophu; Chipfu ?tọ nyataduru iya tọ? ?Tọ batajedu iya l'egomunggo tọ? ²² Chipfu bē ẹjo-iphe, unu emegbabē atsụakwa l'ẹhu; mēkpoo ahuma ahuma ono, unu megbabēru ono. Ọ buru iphe ono meru g'o gude alì unu buru ochobu; bya aburu ikpọzu; buru iphe, e gude ephu l'iphu; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye bu iya ebubu; ọ dū g'ọ dū ntanụ-a. ²³ Ọ kwa kele unu kpọru ọku l'ụnwù-isensu; yele kele unu meru Chipfu iphe-ẹji; ọphu unu emejedu olu Chipfu; ọphu unu etsodu ekemu iya; ọphu unu emedu omelalì iya; ọphu unu emejedu iphe, ọ sụru g'e meje; meru g'o gude ẹjo-iphe-a dapfuta unu g'ọ dū ntanụ-a."

Ijiputu bē aa-lwụ-kpe l'ogu

²⁴ Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ ndu ono g'ẹphe ha: "Unu nūmakwa Opfu Chipfu; unubē ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọ l'alì Ijiputu. ²⁵ Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya aburu Chileke ndu Ízurelù: Unubedua; unu l'unyomu unu gude ọnu unu pfua ya epfufu; sù l'iphe, unu riburu nte ememe ono bē unu mefutaje; l'unu a-nọdu akpọ ụnwù-isensu ọku anụ eze-nwanyi igwe; tēme l'unu a-nọdu agbaru iya mēe. Ngwanụ; unu mekwapho iphe ono g'unu riburu nte iya ono. ²⁶ Ọo ya bụ lē-a; unu nūmakwa olu-opfu Chipfu; unubē ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu bu l'alì Ijiputu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu gudekwa eze ẹpha mu ono ria angụ sù l'onye shi lē Jiuda taa gụ-kubaedu mu l'ẹnwa l'alì Ijiputu l'ophu l'ophu. L'ẹphe taa sụbaedu: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a'.

²⁷ "Unu lekwa-a; mu egekwa p̄hē-a ngge ẹjo-iphe; ọ tọ bukwa k'oma iphe, buk̄poo ndu Jiuda, nọ lē Ijiputu bē ogu-echi a-sụkwa pyaapya; ẹphe akpaa nri jasụ ẹphe taa phọduedu. ²⁸ Ọ buru nwa ndu ọphu nahuru ogu-echi bē e-shi l'alì Ijiputu lwaphuta azụ l'alì ndu Jiuda; ọle ẹphe ta adudu igwerigwe. Noo teke ndu ono, phọduru lē Jiuda ono, bụ ndu lwaru bya eburu l'alì ndu Ijiputu ono a-maru opfu onye ọphu a-pfuru nū; ?bụ nkemu; tọ nkep̄hē? ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa iphe, e-goshi unu lē mu a-hù unu ahùhù l'ẹka-a baa. Ọo ya e-me g'unu maru l'iphe-ẹhuka ono, mu sụru lē mu e-me unu ono bē mu e-mekọta unu. ³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Fero, bụ Họfura; mbụ eze ndu Ijiputu bē mu e-wokwaru ye l'ẹka ndu ọhogu iya; mbụ lē mu e-woru iya ye l'ẹka ndu achọ ndzụ iya ẹgube ono, mu woru Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu ono, bụ onye ọhogu iya bya aburu onye achọ ndzụ iya onoya."

45

¹ Wakwa iphe, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya pfuru nū Baruku nwa Neraya l'apha k'eno, Jiehoyakimu nwa Jiosáya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; gē Baruku dechaaru opfu, oopfu; ọ nọdu ede iya. ² "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kē ndu Ízurelù epfu eyeru gube Baruku baa. ³ I pfuru sù: 'Nshio mu! Chipfu yekwaru nrimaphu l'iphe-ẹhuka mu. Mu tsụakwaru ude; ike bvụ mu; ọphu mu atutajeedu unme.' "

4 Chipfu sūru-a: “Waa iphe, ii-pfuru iya baa: ‘Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: Mu a-bya enwukpōshia iphe, mu shi kpua l'onwomu; mu abya epheshi iphe, mu shi dzaa l'onwomu l'ali-a mgburugburu. 5 ?Denu g'ii-shi bya awata achoru onwongu iphe, paru eka? Ba chokwa iya nno. Kele mu e-mekwa nemadzū mgburugburu ejo-iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu le gubedua be mu a-nduepho eleta enya l'ekameka, i jekporu. Mu a-haa ngu ro g'i gude ndzu ngu gbala.’ ”

46

Ozi ehu ndu Ijiputu

1 Qwaa bu Opfu Chipfu, bu ophu rwuru onye mpfuchiru Chileke, bu Jieremaya nchi, bu opfu ehu ohamoha.

2 Opfu ehu ndu Ijiputu: Ndu eezi ozi owa-a bu ndu ojogu Fero Neko, bu eze ndu Ijiputu, bu onye e mekperu le mgboru mkpukpu Kakemishi, no l'aguga enyimu Yufuretisu. O buru onye mekperu phe nu bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosaya apha eno, o bahuru l'aba-eze ndu Jiuda.

3 Unu dozikwaa iphe, unu
egudeje ezeru ogu;
unu dozia ndu ophu ha
osa me ndu ophu ha
nwanshi;
unu ezefuta jeshia ogu!

4 Unu kwakobe inya unu k'ogu!
Unu awu-koru inya-ogu
unu l'eli;
unube ndu agba l'inya!
G'onyenonu pfukwaaru l'eka
rwuberu iya nu!

Unu ekpuchaaru okpu-igwe!
Unu rwachaa arwa unu
arwacha!
Unu atuko uwe-ogu unu
l'ophu yee onwunu!

5 ?Bu gunu be mu humaru?
Ndzū aguwaa phe.
Epe agbawaa oso.
Ndu ojogu phe be e
mekpewaru.
Epe ye okpa l'oso gbala
l'ebe agha enya l'azu;
kele nggiri du l'uzo
l'ekameka.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu
ono.

6 Ndu okpa egwa ta agbakwa
oso.

Ophu onye du ike l'ogu
agbalakwa.

O kwa l'uzo isheli;
l'uzo enyimu Yufuretisu
be epe vukotaru iphe daa.

- 7 ?Bụ ndu ole baa, l'abya
 kulakula g'enyimu
 Nayilu; gę nggele,
 dụ igwerigwe, asọgba
 gborogboro?
- 8 Ọ kwa ndu Ijiputu abya
 kulakula g'enyimu
 Nayilu ono;
 gę nggele, dụ igwerigwe,
 asọgba gborogboro.
- Ephe epfu sụ l'ephe
 e-tsulihu tuko mgboko
 l'ophu sopyabe.
 L'ephe e-mebyishi mkpukpu
 lẹ mkpukpu;
 yele ndu bu iya nụ.
- 9 Unube inya; unu watakwa
 eje l'iphu l'iphu!
 Unube ndu agba l'ugbo-inya;
 unu tangirihukwa g'e je!
 Gę ndu dụ ike l'ogu
 gbeshikwa g'e je;
 mbụ unube ndu Kushi;
 yee ndu Putu,
 bụ ndu chigbaa iphe,
 eegudeje ezeru ogu;
 me unube ndu Lidiya,
 bụ ndu agbaje apfu!
- 10 Obenu l'eswe mboku ono bụ
 Nnajiuphu nwe iya;
 mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike.
- Ọ kwa eswe agwata ugwo iphe;
 mbụ mboku, ọo-gwata ndu
 achi iya lẹ njọ ugwo
 iphe.
- Ọo ogu-echi a-sụ nemadzu
 pyaapyaa jasụ l'ooji
 iya ephe;
 jasụ teke ọo-ngu mee
 ngu-jia ephe;
 kele ọo Nnajiuphu;
 mbụ Chipfu,
 bụ
 Ọkalibe-Kakota-Ike
 agwa iphe l'ali ndu isheli;
 l'aguga enyimu Yufurétisu.
- 11 "Tugbua je l'ali ndu Giladu
 je emeta obvu etete;
 gube nwamgboko,
 yee nwoke akwajeduru,
 bụ Ijiputu!

Obenu l'igwerigwe ọbvụ ono,
iimegbaa ono bụkwa
kẹ mmanụ.

I tii wekorohukwa.

¹² Ọhamoha nụmawaru iphere
ono,
e meru kpua ngu ono.

Ẹkwa unu tūkowa mgboko
l'ophu ngaa.

Ndu dū ike l'ọgu tūko
dapyabẹgbaa ibe pẹ.

Ẹphe tūko daa ndatẹwo.”

¹³ Wakwa ozi, Chipfu ziru onye mpfuchiru iya, bụ Jieremaya ọ k'ẹhu Nebukadineza eze ndu Bábilọnu, abya etso ndu Ijiputu ọgu.

¹⁴ Raa iphe-a arara l'alị ndu
Ijiputu!

L'i chia ya ọ mkpu ọ
mkpukpu Mịgudolu!

Chikwaa ya phọ ọ mkpu ọ
mkpukpu Nọfu;

yẹle Tahụpanahesu:

Onyenọnu pfukwaru l'ẹka
rwuberu iya nū

kwakọbe;

kẹle ọgu-echi byawaru
egbushi ndu nọ-kube
ngu nū.

¹⁵ ?Bụ ọnu bẹ agwa ngu,
bụ Apisu agbahunuru?

?Bụ ọnu bẹ obobo-ena
ngu ọbu adụedunu
ike pfuru?

Iphe, kparụ iya nū bụ ọ
Chipfu nwutsuwaru
iya.

¹⁶ Ụpfu duru pẹ ndụpyabe;
ẹphe dagbaa dapyabẹ nwibe
pẹ; ẹphe sụ:

Unu gbeshi g'anyi lapfu azu
lapfu ndu alị anyi yẹ
ndibe anyi!

G'anyi gbalaaru ọgu-echi ndu
eme anyi mkpawere!

¹⁷ Unu ọbe Fero, bụ eze ndu
Ijiputu ẹpha ọzo.

Unu kuje iya:
O-pfu-epfu-emegeme.

¹⁸ Wakwa iphe, Eze ono epfu baa;
mbụ onye ẹpha iya

bụ Chipfu,

bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:

Eshinu mu nọ ndzụ ọ mu

nọ iya-a
 bẹ o nweru onye a-bya nọ.
 Onye ono a-dụ g'úbvú Tabọ
 l'ẹka úbvú dọru.
 Mbụ l'ọo-dụ g'úbvú Kamẹlu,
 nọ l'aguga eze-ẹnyimu.
 19 Kwakọkwa iphemiphe,
 ii-gude laa alị ọzo;
 unube ndu bu l'alị
 ndu Ijiputu!
 Noo kẹle mkpukpu
 Nọfu bẹ e-mechakwaa
 buru ochobu;
 l'eemebyishia ya;
 ọ tọ dudu onye eburu
 iya eburu.
 20 "Ijiputu bụ nwada eswi,
 ama ntumatu.
 Obenu l'ijiji-onyieka
 eshije l'uzo isheli eje
 abyapfuta iya
 tekenteke.
 21 Ndu ẹphe butaru g'ẹphe
 bya alwuaru pẹ ọgu
 bẹ dọru l'echilabọ pẹ
 g'oke-eswi,
 daru repfurepfu nọdu.
 Ẹphebedua tukowaru
 dakọbe gbala;
 ọphu ẹphe adudu ike pfuru.
 Noo kẹle eswe mbọku
 ọla-l'iswi dapfutawaru
 pẹ;
 mbụ teke aanụ pẹ aphụ.
 22 Ndu Ijiputu atsụ kpururu
 g'agwọ,
 awụ awụwu awụfu;
 noo kẹle ndu ọhogu
 pẹ abyapfuta pẹ
 ẹhuka ẹhuka;
 bya egude ogbunkụ etso
 pẹ ọgu gẹ ndu
 egbutsushi oshi.
 23 Ọswa pẹ l'ophu bẹ ẹphe
 a-supyashichaa
 asupyashi;
 g'ọ duhabe ẹpfukala.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 Ẹphe ka igube adu
 igwerigwe;
 k'ọphu bụ l'a taa gụtadu
 pẹ l'ọgu.

24 Nwada Ijiputu bẹ e mewaru
iphe-iphere.

Mbụ l'e woru iya ye l'ẹka ndu
isheli."

25 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu sụru-a:
"Lekwa; mu abyakwa phẹ anụ aphụ; mbụ Amọnu, bụ agwa ndu mkpụkpu
Tebesu; yee Fero; yee ndu Ijiputu; ephe l'agwa phẹ; mękpoo ndu eze phẹ;
yee iphe, bukpuo ndu kpọru obu yeru Fero. 26 Mu e-woru phẹ ye l'ẹka
ndu achọ ndzụ phẹ; mbụ l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilonu; ephe
lẹ ndu-ozí iya phẹ. Ọle ọ bụ; e -mechaa bẹ ee-bukwaru-a lẹ Ijiputu ọzo g'e
shi buhawaru iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

27 "Ta atsukwa ebvu;
gube Jiékọpu, bụ onye-ozí
mu!

Ọphu ị nmakwa
pyaapyaapya;
gube Ízurelu!

Lekwa; mu a-dzọta ngu l'alí,
dụ ẹnya;
dzọta awa ngu phẹ l'alí
ẹka a kpuru phẹ lẹ
ndzụ laa.

Jiékọpu e-mechakwaa lwa
bya eburu lẹ nchị-odoo
túsaru ẹhu.

Ọphu ọ dudu onye byaru
eyebaa ya ebvu.

28 Ta tsukwa ebvu;
gube Jiékọpu,
bụ onye-ozí mu;
kẹle mu nọkwa swiru ngu.
Ọ kwa Chipfu epfu iya.

Kẹle mu e-mebyishicha
ọhamoha ono,
mu chiru unu tũkaa
l'echilabọ phẹ ono.

Ọphu mu emebyishidu
unubedua.

Ọo ahụhụ bẹ mu a-hụ unu
hụta iya unu l'ahuma.

Ọphu mu ahakwanụ unu
phuruphuru gẹ mu
te echí unu ẹchachi."

47

Ozi, e ziru ndu Filisitayinu

1 Ọwaa bụ Opfu Chipfu, bụ ọphu rwuru Jieremaya nchị, bụ opfu ẹhu
ndu Filisitayinu; tẹme Fero bya etsoo ndu mkpụkpu Gaza ọgu.

2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Lewarọ gẹ mini shi l'uzo
isheli abya kẹ kụlakula.
Oo-mecha bụru utso,

asọ gborogboro.
 Ọo-sọ-kputa alì l'ophu;
 yẹe iphemiphe,
 nọ iya nù;
 sọpyabe mkpukpu;
 yẹe onyemonye,
 bu iya nù.
 Ndu ono e-chishi mkpu.
 Mbù l'iphe, bù ndu bu l'alì
 ono a-tù ọzu-ẹkwa.
³ Mbù l'ẹphe -nụmaepho igiji
 ichirupfu-ọkpa ịnya phe;
 bya anụma ọzu ọgbo-ịnya
 ndu ọhogu phe;
 yẹe kwọkiri kwọkiri,
 ọkpa ọgbo-ịnya
 phe ono eme bẹ ndu
 bù nna tee leedu
 ẹnya l'azụ k'eyeru unwu
 phe ẹka.
 Ẹka a-tùhu phe
 lwakpalwakpa.
⁴ Kẹle mbọku rwuakwaru teke
 ee-mebyishikọta ndu
 Filisitayinu g'ẹphe
 hakọta.
 L'e mee gẹ nwa ndu phọduru
 nù, bù ndu gege eyeru
 ndu mkpukpu
 Taya yẹe ndu mkpukpu
 Sayidonu ẹka chihu;
 kẹle Chipfu abyakwa
 emebyishi ndu
 Filisitayinu;
 mbù nwa ndu phọduru nù
 lẹ ndu alì Kafuto.
⁵ Ndu mkpukpu Gaza
 kpushiwaru ishi aphụ.
 Ndu mkpukpu Ashikelonu bẹ
 a lawarụ l'iswi.
 Sụ-a; unubẹ nwa ndu ọphu
 phọduru lẹ ndu Anaku;
 ?unu e-yejashikpoo
 onwunu ẹgube-a jasụ
 teke ole?
⁶ "Sụ-a-a; gube ogu-echi
 Chipfu;
 ?bukpoo teke ole bẹ
 oo-jeberu l'ikabe
 tuta unme?
 Kabenu miru onwongu
 yee l'obo!

Tutunu unme; nɔdunu nwa
 nggujungguji!
 7 Ọle ?denukwanu g'oo-shi
 nɔdu nwadoo
 l'eka iile ẹnya lẹ Chipfu
 tɔwaru iya ekemu
 sù g'ọ lwuà ndu mkpukpu
 Ashikelonu;
 yee ndu bu l'aguga
 eze-enyimu?
 Mbù l'onoo g'o pfuwaru
 l'oo-du bù ono."

48

Ozi ẹhu ndu Mówabu

- ¹ A -bya l'opfu ẹhu ndu Mówabu; wakwa iphe, oopfu; mbù Chipfu, bù Okalibe-Kakota-Ike; mbù Chileke ndu Ízurelu:
 "Nshio Nebo; kele e meru iya;
 ọ buri ochobu.
 Ndu Kiriayatayimu be e
 meru iphe-iphere;
 bya akpuà phe
 lẹ ndzu.
 Ụlo phe, bù ẹka a kpushiru
 ike be e meru
 iphe-iphere tukaa ya
 nanunanu.
- ² A taa jaedu ndu Mówabu
 ajaja.
 Ọ buri lẹ mkpukpu
 Heshibonu be a chiru
 phe ejo idzu su:
 'Unu bya g'anyi mee g'oha
 ono chihu!'
 Unubedua kwapho;
 unube ndu mkpukpu
 Madumenu
 be ee-mechakwaa laa
 l'iswi.
 Ogu-echi e-mechakwaa chia
 unu ejo oso.
- ³ Unu ngabekpodapho
 nchi numa mkpu,
 eechi lẹ mkpukpu
 Horonayimu;
 mkpu ali arwuhu yee
 oke ọla-l'iswi.
- ⁴ Ndu Mówabu be e
 mebyishiwaru.
 Unwegirima iya chishiru
 mkpu ike.
- ⁵ Ẹphe enyi obvu awu eje l'uzo

mkpukpu Luhiti;
 akwa ntumatu eje atugbu.
 Mbụ l'uzo okpa-úbvú
 mkpukpu Horonayimu
 bẹ a numaru mkpu ekwa,
 eechi ekpu iphemiphe ono,
 larụ l'iswi ono.
 6 Unu gbalaa! Unu gbaa oso
 ndzụ unu!
 Unu je ebvuru g'irwu,
 bvuru l'echiegu!
 7 Eshinu unu kpọru obu ye
 l'iphe, unu aduje ike mee;
 yee eku unu bẹ
 aa-kpufukwaa unubedua
 le ndzụ.
 Teme agwa unu, bu Kemoshi
 bẹ aa-kpukwapho
 le ndzụ; yele ndu-uke,
 agwaje iya nu;
 me ndu-ishi iya.
 8 Ee-mebyishi mkpukpu le
 mkpukpu.
 Ophu o dudu mkpukpu,
 byaru anahu nu
 me nanu.
 Nsuda nsuda bẹ a-buru
 mkpurupyata.
 L'e mebyishia eka du baswa;
 kele oo egube ono bẹ
 Chipfu pfuru iya.
 9 Chibe ndu Mowabu nkù;
 kele oo-mecha phelihu
 phefu.
 Mkpukpu le mkpukpu phe
 a-bukotachaaru
 ochobu.
 O to dudu m'onye lanu eburu
 iya nu.
 10 Onye a turu onu bẹ o bu;
 mbu onye gude
 eregede ejeru Chipfu
 ozi!
 A tukwaru onye ono onu,
 bu onye te egudedu
 ogu-echi iya egbu ochi!
 11 Eshi teke o bu nwata
 bẹ ndu Mowabu
 nokpoephe tusaru ehu
 g'ohu-mee, doru l'ite.
 Ophu a wu-phedu iya
 awu-phe l'ite;
 kele e teke akpu-swee

- ndu Mówabu lẹ ndzu
 lashia alì ọzo.
 Noo g'o gude ọ nọdu
 atsoepho g'ọtso.
 Ọphu ooshibuhudu
 mkpọ eshibuhu.
- 12** Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 O nwenuru-a mbọku,
 abya nụ, bụ mbọku,
 mu e-ye ndu
 awụ-phe mẹe l'ite.
 Ẹphe awufuta iya l'ite ono,
 ọ dọru ono.
 Ẹphe awufuta iya l'ite ọbu;
 woru ite ono,
 o shi dụ ono tsukposhia.
- 13** Noo teke iphere Kemoshi
 e-gude ndu Mówabu;
 egube ono,
 iphere Betelu guderu
 ndu Ízurelu, bụ iphe,
 ẹphe shi dakobe ono.
- 14** ?Denu g'unu e-shi sụ l'okpehu
 dụ unu;
 l'unu bụ ndu dụ ike l'ogu?
- 15** Ndu e-mebyishi Mówabu;
 yee mkpukpu, nọgbaa
 ya nụ bẹ nọwaa anono.
 Unwoke pẹ, kachaa
 agba mkparawa bẹ
 ee-gbukọta egbugbu.
- Nokwa iphe, oopfu;
 mbụ Eze ono,
 ẹpha iya bụ Chipfu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakọta-Ike.
- 16** Teke ndu Mówabu a-la l'iswi
 dukwaa tsokere.
 Eze iphe-ẹhuka a-dapfukwa
 pẹ egwegwa.
- 17** Unu jekwa akporu pẹ iphu;
 unubẹ ndu unu l'ẹphe
 bukubegbaa!
 Mbụ unubẹ ndu maru ẹpha
 pẹ.
- Unu sụ pẹ-a: 'Denu g'ọ nwuru
 a gbajiru mgboro-eze,
 shihuru ike;
 teme ọ buru mgboro,
 ama ntumatu-a?'
- 18** Unubẹ ndu bu lẹ mkpukpu
 Dibonu;

- unu shinu le biribiri unu
 nyizeta
 bya anodu l'ali, du jakporo
 jakporo;
 kele onye emebiyi ndu
 Mowabu byapfutaru
 unu bya egwepya
 mkpukpu le mkpukpu
 unu ono,
 a kpushiru ike ono.
- 19 Unu pfukpodarupho l'aguga
 gbororo gee ngge;
 unube ndu mkpukpu Arowa!
 Unu jia unwoke, agba oso;
 yee unwanyi,
 nahuru nu!
 Unu jia phe su phe:
 'Bu gunu meru?'
- 20 Ndu Mowabu be e meakwaru
 iphe-iphere kpua;
 kele ephe dakashihuwaru.
 Unu rwua erwubvu;
 chishia mkpu ike!
 Raa ya arara le nggele Anonu
 le Mowabu be e
 mebyishiwaru!
- 21 Ndu bu le mbarabata be ikpe
 dapfuakwaru;
 mbu ndu Holonu;
 yee ndu Jiahasu;
 waa ndu Mefahatu;
 22 dapfu ndu Dibonu;
 yee ndu Nebo;
 mekpoo ndu
 Betu-Dibulatayimu;
 23 dapfu ndu Kiriyatayimu;
 yee ndu Betu-Gamulu;
 yee ndu Betu-Meyonu;
 24 dapfu ndu Keriyotu;
 yee ndu Bozura;
 dapfukota mkpukpu
 le mkpukpu ndu Mowabu
 l'ophu;
 ndu ophu bu enya me
 ndu ophu bu ntse.
- 25 Mpu ndu Mowabu be e
 chikwashiakwaru.
 Teme e chikwoshiwa iya aka."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
- 26 "Unu chegharu iya mee aka;
 kele o Chipfu be o koru

- ọkpa l'ishi.
 Ge ndu Mówabu watanu
 ebvuka egbo, ephe gboru;
 g'ephe aburu iphe,
 ee-gude agba mgbonu.
- 27 ?Tobudu ndu Ízurelu be
 unu shi egudeje agba
 mgbonu?
 ?Bu ephe le ndu-oshi shi
 nodu teke ono to;
 mekwanuru g'o gude unu
 shi atuje uka l'ishi
 ekweru iya une
 me unu -nodu epfu opfu
 ehu iya?
- 28 Unu gwobechaa mkpukpu
 unu je eburu
 l'agbara-mkpuma;
 unube ndu Mówabu!
 Unu duapho ge kparaka,
 bu l'onu ogba be
 okpaje epfune iya!
- 29 Anyi numakwaru ge Mówabu
 gude ekube onwiya.
 Mbụ l'o kunukaru onwiya;
 teme o nodu etsenuka
 etsetse.
 Mbụ l'eku-onwonye obu
 mekpoo etsetse iya
 obu;
 mekpoo mkpofu-okpoma
 iya obu be paru eka."
- 30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Mu makwaru oke ehu-eghu
 iya;
 ole o bukwanu ke
 mmanu.
 Teme ekuku, ooku onwiya
 bukwarupho iphe-mmanu.
- 31 Noo g'o gude mu nodu
 erwu erwubvu l'opfu
 ehu ndu Mówabu.
 Mbụ l'oo ndu Mówabu l'ophu
 l'ophu be mu echi
 mkpu iya.
- O buru ndu mkpukpu
 Kiru-Harsetu be mu agu
 aphu phe.
- 32 Mu kakwa ara ekwa gube
 opfu-vayinu ke mkpukpu
 Sibuma eme le ke Jiaza.
 I jaru ajaja jarwuchaa

- k'ophu ẹkali ngu rwuchaaru
 eze-ẹnyimu;
 jerwuchaa eze-ẹnyimu,
 nọ-kube mkpukpu Jiaza.*
- Ọle e mebyishiwaru iphe,
 bukpo akpuru ngu.
- 33 E wofuwaru ẹhu-utso yee eme
 emereme l'egu oshi-omi
 ndu Mówabu yele
 alì phe.
- Mee be mu mewaru g'a ba
 kutajehe l'eka aakuje
 mee.
- Ophu o duedu onye
 anodujekwadu akwa
 ẹvu me a -nodu akụ iya.
- A makwaru-a l'aanoduje anu
 olu l'eka ono;
 ọle o to buedu olu onye
 akwa ẹvu.
- 34 Mkpu, ẹphe echi
 ngakotaakwaru.
- E shi le Heshibonu chikota
 mkpu obu;
 je akpaa le Eleyale;
 mekpoo le Jiahazu.
- E shi le Zowa chia ya jasụ
 le Horonayimu;
 waa Egulatu-Shelishiya;
 noo kele mini
 tashihuchaaru je
 akpaa le ke Nimurimu.
- 35 L'alì ndu Mówabu be mu
 e-me g'a gwabuhu iphe
 l'anya ẹka aagwaje iphe;
 mee g'a ta akpojehe
 unwu-isensu oku nu
 agwa phe.”
- Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
- 36 “Oo ya bu l'obu mu aphu
 swooswooswo
 agu aphu ndu Mówabu
 g'onye aphu ototo;
 o nodu agu aphu ndu
 Kiru-Harsetu g'onye
 aphu ototo; kele urwu,
 ẹphe ritaru bvụwaru.
- 37 Onyemonye kpūshiwaru ishi.
 Onyemonye kpūshia ẹjí-agba.
 Ónyá-mma dukota

* 48:32 48:32 Oo Eze-ẹnyimu Únú be epfu opfu iya l'eka-a.

onyemonye l'ẹka.
 Onyemonye gbaphukọta
 uwe-aphu l'upfu.
 38 Mbụ l'iphe, ada l'oma
 ụlo-eli,
 nọgbaa l'alị ndu
 Mówabu;
 mę l'edupfu l'edupfu l'ophu
 ta adukwa iphe ozo,
 gbahaa uzu-ẹkwa;
 noo kele mu tsukpọshiwaru
 ndu Mówabu g'ite,
 adudu onye o du ree.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 39 “Waa g'a tukashiru phe
 nanunanu!
 Waa g'ephe atu uzu-ẹkwa
 wọowoowo!
 Waa gę ndu Mówabu gude
 iphere ghaa azu!
 Ndu Mówabu buakwaa iphe,
 e gude agba mgbonu.
 Mbụ l'iphe, bukpuo ndu
 no phe ntse be onyi
 ishi edzu.”
 40 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Lenu! Ugo ephekwa raa
 ephezeta l'alị.
 O woru nkù iya jashia l'eli alị
 ndu Mówabu.
 41 Mkpukpu, nọgbaa ya nu be
 aa-lwutachaa.
 L'a natachaa phe ụlo,
 ephe edomije onwophe.
 Lę mboku ono be obu ndu
 Ojogu ndu Mówabu
 a-duepho g'obu nwanyi,
 ime eme.
 42 Ndu Mówabu l'ophu be
 ee-mebyishi
 kele ephe koru Chipfu
 okpa l'ishi.
 43 N-yemebvu; yę iduma iduma;
 yę onya nọgbakwa echeru
 unu echeru;
 unube ndu Mówabu!”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 44 “Onye nahuru n-yemebvu;
 l'odaba l'iduma.
 Onye nyifutaru l'iduma;
 onya a-nmata iya.

Noo kele ọo iphe ono be
mu e-gude byapfuta
Mówabu l'apha,
aa-nọdu anụ iya aphụ.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

45 “Le mgboru mkpukpu
Heshibonu be ndu
agba ọso ọgu pfuru
nyegenyege.

Noo kele ọku kpufuru
le Heshibonu.

Mbụ l'onwu phuruphuru ọku
etsu l'ime mkpukpu
Sihonu.

Ọ buerupho l'echi ishi be
otsu ndu Mówabu.

Mbụ ọkpu-ishi ndu ono,
shi anọduje aba
hanyihanyi ono.

46 Nshio unube ndu Mówabu!

Ndu Kemoshi be e
mebyishiakwaru.

Unwu unu nwoke be a
kpwakwaru le ndzu laa
ali ọzo.

Teme unwada unu phe buru
ndu a lwutaru l'ogu laa
ali ọzo.

47 Ọle mu e-mechakwaa dophu
ndu Mówabu azu l'onodu phe
le mboku, du l'iphu.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

Nokwa g'ikpe, e kperu ndu
Mówabu jeberu
bụ onoya.

49

Ozi ẹhu ndu Amonu

¹ A bya l'opfu ẹhu ndu Amonu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu:

?Bụ le Ízurelu te enwedu
unwegirima unwoke ọo?

?To nwedu onye e-ri iphe iya
ọo?

?Denu g'o gude Moleku gbẹ
nata ali ndu Gadu;
ọ buru okiphe iya?

?Denu g'o gude ndibe iya
buru le mkpukpu iya
be ẹphe bugbaa?

² Ọo ya bụ le-a; wakwa iphe,

Chipfu epfu baa:
 Mu e-mechaa mee gę ndu
 mkpukpu Raba,
 nọ l'alị ndu Amonu numa
 mkpu ọgu.

O -rwua mbọku ono bę Raba
 a-buru ikpọzu;
 teme unwu mkpukpu,
 nọ-pheru iya
 mgburugburu
 etsufukọta l'ọku.

Noo teke ndu Ízurelu a-chifu
 ndu shi chifu phę nụ.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
 ono.

³ Unu tụa ọzu-ekwa;
 unubę ndu Hęshibonu;
 kele mkpukpu Eyayi bę
 e mebyishiakwaru!

Unu chishikwaa mkpu ike;
 unubę ndu bu lę Raba!

Unu yekwaa uwe-aphụ
 wata ara ekwa.

Unu ekwoo gburugburu shia
 ọwa-a yęe ọphuu
 l'ime npherenphere igbulọ
 mkpukpu unu ono;
 kele Moleku bę aa-kpukwa
 lę ndzụ lashia alị ọzo;
 yęle ndu-uke,
 agwaję iya nụ;
 mę ndu-ishi iya.

⁴ ?Dęnu g'o gude i gude
 nsụda nsụda ngu eku
 onwongu;
 mbụ gube nwada e gudedu
 ire ngu ęka ono;
 mbụ gube onye kpọru obu
 ye l'ęku ngu epfu sụ:

?Bụ onye sụru mu eme gunu?

⁵ Lekwa; mu e-mechakwaa
 mee gę ndzụ-agugu
 rwuta ngu.

Ọ kwa Nnajiuphu epfu iya;
 mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Ọ buru ndu oo-shi l'ęka
 bụ ndu bupheru ngu
 mgburugburu.

G'unu hakpọo l'onye l'onye
 bę aa-chifu achifu.

Ọphu ọ dudu onye
 a-chi-phuta ndu

gbalawaru nū azū.
 6 “Ōle mu e-mechakwaa
 dop̄hu ndu Am̄onu azū
 l'ōnodu ph̄e.
 Nokwa ip̄he, Chip̄fu eep̄fu
 b̄u ono.”

Ozi ̄hu ndu ̄domu

7 A bya l'op̄fu ̄hu ndu Ed̄omu;
 wakwa ip̄he, oop̄fu;
 mb̄u Chip̄fu,
 b̄u Ōkalibe-Kak̄ota-Ike:
 “?Mmamip̄he ta ad̄uk̄poedu
 l̄e mk̄p̄uk̄pu Teman̄u
 t̄oo?
 ?Ōkp̄obe id̄zu bv̄uwaru
 l'̄eka ndu maru eye
 ōnu l'op̄fu t̄oo?
 Mmamip̄he ph̄e ?o rehuwaru
 erehu t̄oo?
 8 Unub̄e ndu bu l̄e Dedanu;
 unu ghak̄obe gbalaa!
 Unu gbaba je edomia
 onwunu l'ime ̄eka d̄u
 omilomi;
 kele mu gudekwa ōla-l'iswi
 abyap̄futa oshil̄ok̄pa
 Iso
 l̄e teke mu abya iya an̄u
 ap̄h̄u-a.
 9 Ō -b̄uru l̄e ndu aw̄o ak̄p̄uru
 vaȳinu byap̄futaru
 ngu;
 ?̄ep̄he ta aw̄o-phodojedu
 nw̄ophu d̄u
 nw̄olemole?
 Ndu-oshi -bya ibe ngu
 l'̄enyashi;
 ?t̄o b̄uedup̄ho ip̄he,
 mk̄pa iya d̄uru ph̄e b̄e
 ̄ep̄he e-wota k̄poloko?
 10 Obenu l'oshil̄ok̄pa Iso b̄e
 mu gbab̄ewaru ōto.
 ̄Eka ono, ̄ep̄he edomi edomi
 ono b̄e mu kp̄uhawar̄u
 ghebe ōnu;
 k'̄ophu ̄ep̄he tee
 domik̄otaedu onwop̄h̄e.
 Ūnwegirima ph̄e;
 m̄ek̄poo ab̄ubu ph̄e;
 m̄ek̄poo obutobu ph̄e;
 lak̄otar̄u l'iswi;
 t̄eme ̄ep̄hebedua

chihukwapho.

11 Pakwaru unwu ogbee unu
 haa;
 kele mu e-me-a g'ephe
 ndu ndzu!

G'unwanyi unu, ji phe
 nwuhuwaru chiru
 upfu kwee l'ehu mu!"

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -buru le ndu agbaduru k'angu iphe, shi l'okoro ono anguchaa iphe, shi iya nu; ?bu gunu a-kpa g'a haa unu g'a ta nu unu aphu? A taa hakwa unu g'a ta nu unu aphu. Unu ngufutajekwa iphe, shi l'okoro ono; 13 kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa onwomu ria angu su le mkpukpu Bozura e-mechaa buru ikpozu; bya aburu iphe, aakpo-yiru ukuvu. Mbụ l'oo-buru ochobu; bya aburu iphe, eephu l'iphu. Teme iphe, bu mkpukpu ozo, nokota l'ali ndu Edomu a-bukotaru ikpozu jasụ l'ojejeje."

14 Mu numakwaru ozi,
 Chipfu ziru.

Onye-ozu be e ziru g'ephe
 jepfu ohamoha su
 phe-a:

"Unu dzukobekwa onwunu
 bya etsoo phe ugu!

Unu gbalihukwa jeshia ugu!"

15 Kele-a; lekwa; mu mewaru;
 i ha nwanshii l'echilabo
 ohamoha;
 ophu o dudu iphe,
 ndiphe guberu ngu.

16 O kwa ebvu, i shi eyeje ndu
 ozo; yee eku-onwonye,
 no ngu l'obu ono
 dephuru ngu;
 mbu gube onye ono,
 bu l'ime agbara-mkpuma
 ono;
 onye bu l'eka ubvu kakota
 l'eli.

O to dukwa m'obeta i je
 akpaa epfune ngu
 l'ephekerephe
 ephekerephe ge k'ugo;
 be mu e-shikwa l'eka ono
 mekota ngu l'i daa.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

17 Ndu Edomu e-mechaa buru
 iphe,
 aakpo-yiru ukuvu.

Iphe, bukpo ndu ghataru
 phe nu be ishi anyi
 edzu.

Ephe egude iya gbaahaa

mgbonu; ọ buru iphe,
a-kpa iya nù bụ eze
iphe-ẹhuka ono,
a-dapfu phẹ nù ono.

- 18 Ọ ẹgube ono, e mebyishiru
mkpukpu Sodomu yẹ
Gomóra ono;
bya emebyishia mkpukpu
lẹ mkpukpu,
nọgbaa phẹ lẹ mgboru ono;
nokwa g'ọ tọ dudu onye
e-bu l'alị ndu Edomu;
ọphu ọ dudu onye e-me
iya unuphu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

- 19 “Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
shi l'oswa,
nọ l'aguga ẹnyimu Jiordanu
kwofuta;
bya adapfu aturu,
dọru l'ọdu aturu,
nri dọ shii bukwapo
gẹ mu e-kwo
gburumu je achifu
ndu Edomu l'alị iya
l'otulupfu.

?Bụ onye bẹ mu hotaru g'ọ
buru onye mu a-tụ ẹka
g'o mee iphe ono?

?Bụ onye dọ gẹ mu dọ?

?Bụ onye sọru mu eku ikpe?

?Bụ onye bụ onye eche aturu,
a-dụ ike pfulu gẹ mu
l'iya mee?”

- 20 Ọ ọ ya bụ lẹ-a; unu nọmakwa
idzu,
Chipfu chiru lẹ ya e-me
ndu Edomu; mbụ iphe,
ọ chiru lẹ ya e-me ndu
bu lẹ mkpukpu Temanu.

Ọ tọ dukwa iphe, a-kposhi
g'a ta kpata unwu
aturu iya mẹ unwu
eghu iya kpufu;
ndzụ erwuta ndu ọphu
phoduru nù.

- 21 Ọda, ọo-da teke ẹphe a-da
bẹ a-nmayichaa mgboko
anmayi.

L'a nọdu lẹ mgboru
Eze-ẹnyimu Uswe-uswe

nụmachaa olu-ẹkwa
phẹ.

22 Lenu! Ugo ephekwa raa
ephezeta l'ali.

O woru ñkù iya jashia l'eli
mkpukpu Bọzura.

Lẹ mbọku ono bẹ obu ndu
Ojogu ndu Edomu
a-dụepho g'obu nwanyi,
ime eme.

Ozi ẹhu Damasukosu

23 A -bya l'opfu ẹhu ndu
Damasukosu;

“Ndu Hamatu yẹe ndu Apadu
bẹ e kpuakwaru iphu
lẹ ntụ;
noo kele ẹphe nұmawaru
ẹjo nzi.

Meji tofuwaru phẹ.

Okpoma aphuwaa phẹ
gbudugbudu
g'eze-enyimu,
a swongaru aswonga.

24 Ndu Damasukosu bẹ ẹka
tulwahuru.

Ẹphe dakobeakwaru
agbalawa agbala.

Meji tofuakwaru phẹ atofu.

Ẹjo iphe-ẹhuka gudeshiwaa
phẹ gẹ nwanyi,
ime eme.

25 ?Denu g'o gude ophu a
gwobeduru mkpukpu
ono,
a maru amaru ono?

Mbụ mkpukpu ono,
tubaru mu l'anya ono?

26 Oo ya bụ lẹ-a; unwokorobya
phẹ a-nọdu ada pọpoo
l'oma gbororo.

Ndu Ojogu phẹ l'ophu bẹ
ee-megbushibẹbe
mbọku ono.

Nokwa iphe, Chipfu,
bu
Okalibe-Kakota-Ike
eepfu bụ ono.

27 Mu a-tụ oku l'igbulọ
Damasukosu;
l'ootsukota iphe, bụ ulo,
Benu-Hadadu kpuru
kpushia ike.”

Ozi ẹhu Keda yee Hazo

28 A -bya l'opfu ẹhu ndu Keda yee ali-eze ndu Hazo, bu ophu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu lwu-kperu; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike:

“Unu zelihi tsoo ndu Keda
ogu!

Unu mebyishia ndu shi
uzo enyanwu-awawa!

29 Ulo phe, bu ulo ophu e meru
l'ekwa;
yee egbu yee aturu phe be
aa-tuko rwuta.

L'aachita ekwa phe;
yee iphemiphe,
ephe nweru enweru;
mekpoo inya-kamelu
phe.

Ndiphe echi mkpu ekpu
phe su phe:

'Nggiri nokwa l'uzo
l'ekameka.' ”

30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“Unu gbalakwaa agbala;
unu gbamihukwa
agbamihu!

Unu jekwa anodugbaa l'ogba,
du omilomi;
unube ndu bu le Hazo.

Noo kele Nebukadineza,
bu eze ndu Babilonu
chikwaru idzu unu
k'aji;
bya epfubuwa iphe,
oo-me unu.”

31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu zelihi tsoo oha,
tusaru ẹhu ugu, bu oha,
bu ophu adudu onye
ephe atsụ ebvu;
mbu oha,
ete nwezu oguzo;
ophu o kpobeduru
mgborigwe;
teme ndibe iya buerupho
noduru onwophe.

32 Inya-kamelu phe be
aa-kwachaa l'okwata.

L'e rwutakwapho ikpoto eswi
phe l'ogu.

Iphe, bu ndu bugba l'oha,
du enya be mu e-wojeruro
tukaa le pherephere.

Mu eshi l'uzo m'uzo mee
g'oke iphe-ehuka
dapfu phe.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

³³ Mkpukpu Hazo l'e-mechaa
buru eka nkuta-oswa
a-dojeru;
kele oo-buru ochobu
jasu l'ojejoje.

O to dudu onye byaru eburu
l'eka ono.

Mbu l'o to dudu nwoke,
byaru akwabaa ya
unuphu buru."

Ozi ehu ndu Elamu

³⁴ Wakwa Opfu Chipfu, bu ophu rwuru Jieremaya onye mpfuchiru nchi l'opfu ehu ndu Elamu. Teke o numaru iya bu le ntsolohu teke Zedekaya wataru aburu eze ndu Jiuda.

³⁵ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike:
Lekwa; mu a-gbajikwa apfu
ndu Elamu,
bu iya bu eka ike phe
kpajiru.

³⁶ Iphe, mu e-me g'o dapfu
ndu Elamu bu uzi
pherephere eno,
shigbaa le mgbureku
akpaminigwe uzi eno.

Mu a-tuka phe;
ephe edzuru
pherephere uzi eno.

Ophu o dukpoda oha,
nonu bu eka ndu
Elamu ataa gbachadaa
oso ugu laa.

³⁷ Mu a-tukashi ndu Elamu
nanunanu l'iphu ndu
ohogu phe;
mbu l'iphu ndu achu
ndzu phe.

Mu e-me g'ejo-iphe dapfu
phe;
mbu le mu a-tu-koshi
phe oke ehu-eghu mu.

O kwa Chipfu epfu iya.

Mu e-me g'e gude ugu-echi
achi phe
jasu teke mu e-me g'ephe
ta aduhe.

³⁸ Eka mu e-je ebvube aba-eze

mu bu l'alì ndu Elamu.
 Mu emebyishia onye eze phe;
 yee ndu-ishi phe.
 O kwa Chipfu epfu iya.
³⁹ "Ole mu e-mechakwaa
 dophu ndu Elamu azu
 l'onodu phe l'ataphu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono."

50

Ozi ehu ndu Babilonu

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru; o gbę l'ęka Jieremaya, bu onye mpfuchiru pfua l'opfu ehu ndu Babilonu; yee alì phe.

² "Unu raa ya arara radzuru
 iya ohamoha g'a
 numa-dzuru!
 Unu palia eka-ohubama raa
 ya g'a numa-dzuru!
 Unu ba adukwa iphe,
 unu a-ha l'azu.
 Ochia iphe, unu a-nodu epfu
 bu-a:
 'Ndu Babilonu be a kpukwaru
 le ndzu.
 Balu be e mekwaru
 iphe-iphere.
 Teme Maruduku be
 ndzu-agugu gudewaru.
 Ntekpe phe be e mekwaru
 iphe-iphere.
 Teme e mee; ndzu-agugu
 rwuta iphemiphe ono,
 a kpuru akpukpu ono.'

³ Oha, shi l'isheli gbeshiru g'o
 tsoo phe ugu.
 Oo-me alì phe g'o buru
 ochobu.
 Ophu o dudu onye byaru
 ebubaaru eburu l'ime
 iya;
 nemadzu mekpoo anu
 a-tuko shi iya gbalaa."

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "O -rwua mboku ono be ndu
 Izurelu yee ndu Jiuda
 a-tugbabekwa
 gude enya-mini je
 acho Chipfu,
 bu Chileke phe.

⁵ Epehe a-ji aji uzo, e shi eje

- úbvú Zayonu
 woru iphu ghaa l'uzo ibiya
 ono epfugbaa sù:
 Unu bya; g'anyi lẹ Chipfu
 tũgba buru nanu
 l'ogbandzu ojejoje,
 a ta abyadu azoha azoha!
 6 Ndibe mu bu aturu,
 tuphahuru etuphahu.
 O buru ndu eche phe nu
 dusweru phe uzo;
 bya emee phe;
 ephe tsoru oma úbvú
 aghaphe.
 Ephe tsoru úbvú úbvú yele
 òbvù òbvù aghaphe;
 bya azohaa eka ephe
 anoduje atuta unme.
 7 Iphe, bukpuo ndu humaru
 phe nu vuru phe
 kpatakpata.
 Ndu ohogu phe su: 'Ikpe ta
 nmakwaru anyi;
 kele ephe mesweru Chipfu,
 bu okpobe onye-nche
 phe; mbu Chipfu,
 bu onye nna phe oche
 kpuru obu yeru.'
 8 Unu gbafukwa lẹ Babilonu!
 Unu lufukpoepfo l'ali ndu
 Babilonu alufu ophu!
 Unu duopho ge mkpi,
 a chishiru dobe l'iphu
 ikpoto egbu yee aturu!
 9 Noo kele-a; lekwa-a;
 mu e-jekwa akpalia
 ikpoto oha, paru eka;
 gude byapfuta Babilonu
 ugu.
 O buru eka mu e-me g'ephe
 shi bya bu l'uzo isheli.
 Ephe abya edokaa onwophe
 kwaberu iya.
 O buru eka ono be ephe e-shi
 bya alwuta iya.
 Onu-apfu phe a-du ge ke ndu
 maru agba apfu,
 bu ophu abujeru: o -gufu;
 o to o gbaduru eka
 alwa.
 10 Oo ya bu lẹ ndu Babilonu be
 aa-kwa l'okwata.

Ndu a-kwa iya ọkwata ọbu
bẹ e-rijikpoo ẹpho.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

¹¹ A makwaru-a l'unu ete ẹswa;
ẹhu nọdu atso unu;
mbụ unubẹ ndu ono,
vukaru okiphe mu ono.

A makwaru-a l'unu azo kitimu
kitimu gẹ nwada eswi,
azoshi ereshi;
teme unu nọdu egbu ọrà
g'okee inya.

¹² Ọle iphere e-mechaa mee
ne unu.

Mbụ l'onye ono, tsuru ime
unu ono bẹ ee-kpu iphu
lẹ ntụ.

Oo-mecha buru iya bẹ ẹnya
a-kacha alwalwa
l'ohamoha.

Mbụ l'oo-buru echiegu;
yẹ mgbegu ali-okponku;
waa ali-evevee.

¹³ Eshinu ẹhu egbu mube
Chipfu egbu bẹ e tee
bubaedu iya ebubu.

Ọchia l'aa-toḡbo iya l'oo-buru
okorobo ochobu.

Iphe, bukpuo ndu ghataru ali
ndu Babilonu ono bẹ
ọo-nyị ishi ẹdzu;
ẹphe egude iya gbaahaa
mgbonu.

Ọ buru iphe, a-kpa iya
nụ bụ iphe ono,
e mekagbaaru iya ono.

¹⁴ Unu dokaa onwunu l'ophere
l'ophere nọ-pee
ndu Babilonu
mgburugburu;
mbụ unubẹ ndu agbaje
apfu g'unu hakpo!

Unu gbaje phe iya!

Unu ba adukwa onu-apfu unu
ophu unu a-gbaphodo
mẹ nanu;
noo kele ọo Chipfu bẹ
ẹphe meru iphe-ẹji!

¹⁵ Unu chi mkpu-ogu kpu iya
eka ẹbo ẹbo!

Ike bvụwaru iya; mkpoli,
ọ turu k'ogu ọbu

dakotawaru!
 E nwukposhiwa igbulọ,
   nọ-pheru iya
   mgburugburu.
 Eshinu iphe-a bụ emelata bẹ
   Chipfu emelata;
   unu melata iya iphe,
   o shi emeje!
 Unu mee ya iphe,
   o shi emeje ndu ọzo!
 16 Unu mee gẹ ndu akọ opfu
   chihu lẹ Bábilonu.
 Ndu egbuje ereshi;
   ẹphe l'iphe,
   ẹphe gude egbu ereshi
   l'okpa-ji achihukwapho.
 Ndu ọhogu pẹ e-gude
   ogu-echi mee;
   onyenonu aghaa iphu
   gbapfushia ndibe pẹ;
   mbụ l'onymonye a-gbala
   lapfushia ndu alị iya.
 17 “Ízurelu buakwaa aturu,
   a chikashiru achikashi.
 O buru oduma chikashiru iya.
 Kẹ mbụ, vuru iya kpatakpata
   bụ eze ndu Asiriya.
 Onye ikpazụ, tapyashiru
   okpu iya buru Nebukadineza,
   bụ eze ndu Bábilonu.”
 18 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-
 Ike; bya aburu Chileke kẹ ndu Ízurelu:
 Ọ sọru-a: “Mu a-nụkwa eze
   ndu Bábilonu aphụ;
   yẹe ndu alị iya l'ophu;
   ẹgube ono,
   mu nuru eze ndu
   Asiriya aphụ ono.
 19 Obenu lẹ ndu Ízurelu bẹ mu
   e-duphuta azụ l'ẹka ẹphe
   shi buru.
 Ẹphe abyakwa anọdu l'úbvú
   Kamẹlu;
   yẹe alị Beshanu riaha
   nri ọzo.
 Ẹphe anọdu l'úbvú úbvú
   Ifuremu;
   yẹle alị Giladu riaha nri;
   rijiaha ẹpho.
 20 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 O -rwua mbọku ono;
   lẹ teke ono gẹdegede

bẹ aa-vọkpoo g'a
 maru ẹka ikpe nmaru
 Ízurelu;
 ọle ọ tọ dudu ọphu
 aa-chọ-vu.
 L'avọo iphe-ẹji Jiuda nta vọo
 imo;
 ọ tọ dudu iphe, aa-vọta.
 Noo kele nwa ndu ono,
 mu meru g'ẹphe phọdu
 ono bẹ mu a-guru nvu."

21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Unu tsoo ndu alì Meratayimu
 ọgu;
 yẹe ndu bu l'alì Pekodu!
 Unu chia phẹ ọso;
 gbua phẹ egbugbu;
 mee phẹ g'ẹphe bvẹberu
 mu rengurengu!
 Unu mekọta iphemiphe,
 mu sọru g'unu mee!

22 Ẹphu-ọgu aphụakwa l'alì ono;
 mbụ ẹphu ọla-l'iswi,
 parụ ẹka apaa.

23 Waa g'ọngu ndu mgboko
 l'ọphu gbajishihuru
 tũkaa nanunanu!
 Waa gẹ Bábilonu byawaru
 bya aburu ochobu
 l'echilabọ ọhamoha!

24 Mu gbaberu ngu ọnyà gube
 Bábilonu.
 I bya amaru; i dalahụwa iya.
 A hụma ngu gude ngu;
 kele ọo Chipfu bẹ iitso opfu.

25 Chipfu gụhaakwaru ọlo-ẹku
 iya ghebe ọnu;
 bya atuko ngwoḡu k'oke
 ẹhu-eghu iya chishia;
 kele Nnajiuphu, bu Chipfu;
 bya aburu
 Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 nwekwaru iphe,
 ọoby a ememe l'alì ndu
 Bábilonu.

26 Unu shikwa l'ẹkameka bya
 etsoo ya opfu!
 Unu gụhashia ọba-ẹku iya
 ghebechaa ọnu!
 Unu rwukọbe iya kùbe l'ikpo
 l'ikpo g'ẹka a kùberu

- ereshi.
 Unu mee ya g'ọ bvụberu mu
 rengurengu
 g'ọ tọ dukwa onye
 a-phọduru iya nụ!
- 27 Unu tuko oke-eswi iya
 gbushichaa!
 G'a chikotaru phẹ je l'ẹka
 ee-gbushi phẹ!
 Nshio phẹ; kele eswe nke phẹ
 rwuakwaru;
 mbụ eswe mbọku,
 aa-nụ phẹ aphụ.
- 28 Unu ngabekpodapho nchi
 numa olu ndu agba
 ọso ọgu,
 bu ndu shi l'ali ndu
 Babilonu nahụ agba
 ala Zayonu eje epfu lẹ Chipfu,
 bu Chileke anyi gwatawaru
 ụgwọ iphe;
 mbụ ụgwọ iphe,
 e meru eze-ulo iya.
- 29 Mee gẹ ndu ọgba-apfu dzukọbe
 tsoo Babilonu opfu;
 mbụ iphe, bukpo
 ndu maru ese uta kikiki!
 Unu kpọbe ụlo-ekwa unu
 nọ-pee ya mgburugburu!
 G'ọ tọ dukwa mẹ onye lanụ,
 a-nahụ nụ!
 Unu pfa ya ụgwọ iphe,
 o meru!
 Unu mee ya iphe,
 o meru ndu ọzo;
 kele ọo Chipfu bẹ o koru
 ọkpa l'ishi;
 mbụ Onye nsọ kẹ ndu Ízurelu.
- 30 Ọo ya bu lẹ-a; unwokoroby
 phẹ a-nọdu ada pọpoo
 l'oma gbororo.
 Ndu Ojogu phẹ l'ophu bẹ
 ee-megbushibẹbe
 mbọku ono.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.”
- 31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Lekwa; mu buakwaa ọgu
 duru ngu;
 gube nwọphu eku onwongu;
 noo kele eswe nke ngu
 rwuwaru;
 mbụ teke aa-nụ ngu

aphu.

32 Onye eku onwiya bẹ ụpfu
a-du l'okpa l'ọ daa.

Ọphu ọ dudu onye a-pali iya
nu.

Mu e-ye oku lẹ mkpukpu lẹ
mkpukpu iya, bu oku,
e-tsu tsua iphemiphe,
no iya mgburugburu.”

33 Wakwa iphe, oopfufu;
mbu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike:

“Ndu Izurelu bẹ eemekwa
ewere;
nokwapho g'eeme
ndu Jiuda.

Ndu kpuru phe lẹ ndzu
gudeshia phe ike.

Ọphu ephe ekwedu g'ephe
laa.

34 Obenu l'onye agbafutaje phe
nu bẹ ike du.

Iphe, oza bu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike.

Ọo-byakpo ehuaka ehuka bya
phe agbaru odzori;
k'ophu oo-me g'a tutaaha
unme l'ali phe;
mekwanaa ge ndu ophu bu
l'ali ndu Babilonu ta
tutajehe unme atuta.”

35 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu Babilonu!

Mbu l'oo-buru ogu duru ndu
bu lẹ Babilonu;
me ndu-ishi iya;
ye ndibe iya,
bu ndu maru iphe!

36 Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu mpfuchiru
iya epfu iphe,
mu epfuduru ono;
k'ophu ephe a-bukotaru ndu
eme eswe.

Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu ojogu iya;
k'ophu ndzu-agugu e-rwuta
phe okpobe erwuta.

37 Ogu-echi a-buru ogu duru
inya iya;
ye ugbo-inya iya;
ye iphe,

- bukpo ndu Ojogu,
 byaru abyabya,
 nọ iya l'ime;
 k'ophu g'ephe ha
 a-bukotaerupho
 unwanyi.
- Mbụ-a; ugu-echi a-buru ugu
 duru ulo-eku iya;
 k'ophu aa-kwakota iphe
 iya l'okwata.
- 38 Okpomoku a-byapfuta mini,
 du iya nu;
 k'ophu oo-tukoepho
 tashihuchaa.
- Noo kele o bu ali,
 aagwo obvu.
- Obvu ono-a be ndzu-agugu
 e-mechaa gbaghaa
 iphu.
- 39 Oo ya bu l'iphe, e-mechaa
 buru l'eka ono
 a-buru anu-egbudu yele
 achi-anmabu.
- Teme o bukwarupho l'eka
 ono be mgbashi-ujiku
 e-buru.
- Ophu a byadu ebubaaru
 iya eburu.
- Mbụ l'e tee bubaedu iya;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 40 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
- O kwa egube ono,
 Chileke mebyishiru
 Sodomu yee Gomora;
 yee mkpukpu,
 no-pheru iya
 mgburugburu ono
 bu g'o to dudu onye byaru
 eburu l'ime iya;
 ophu o dudu nwoke,
 byaru akwa iya unuphu
 buru.
- 41 Unu lenu! O nweru ndu
 Ojogu,
 shi l'uzo isheli abya.
- Mbụ l'oo oha, paru eka apaa;
 bya aburu eze ndu du
 igwerigwe be e
 jeru akpalia;
 ephe shi l'eka igwe
 beru ali beru eje abya.
- 42 Iphe, e gude kwaa phe

- ngwogu buru apfu
yee arwa.
Ephe du njo; teme ophu ephe
aphuduru nemadzu
obu-imemini.
Ephe anoduje aphu g'enyimu,
aphu gbudugbudu
l'eka ephe agba l'eli inya
phe eje abya.
Ephe dokaru onwophe ge
ndu keru ugu
abyapfuta gube nwada
Babilonu!
- ⁴³ Eze ndu Babilonu numawaru
ako phe; aka kuda iya.
Ndu-agugu gude iya;
iphe meahaa ya ehuka
ge nwanyi, ime eme.
- ⁴⁴ Lekwa-a! O kwa g'oduma
shi l'oswa,
no l'aguga enyimu Jidanu
kwofuta;
bya adapfu aturu,
doru l'odu aturu,
nri du shii bukwapho
ge mu e-kwo
gburumu je achifu
ndu Babilonu l'ali iya
l'otulupfu.
- ?Bu onye be mu hotaru g'o
buru onye mu a-tu
eka g'o mee iphe ono?
?Bu onye du ge mu du?
?Bu onye suru mu eku ikpe?
?Bu onye bu onye eche aturu,
a-du ike pfuru ge mu
l'iya mee?
- ⁴⁵ Oo ya bu le-a; unu numakwa
iphe,
Chipfu chiru le ya e-me
Babilonu; mbu iphe,
o chiru le ya e-me ali
ndu Kaludiya.
- O to dudu iphe, a-kposhi g'a
ta kpata unwu aturu iya
me unwu egbu iya
kpufu.
- Ndu ophu phoduru nu be
ndu e-rwuta.
- ⁴⁶ Teke aa-lwuta Babilonu be
oo-da too;
k'ophu oo-nmayichaa

mgboko anmayi.
 Ọhamoha anuma-dzuchaaru
 olu-ekwa phe.”

51

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu lekwa; mu a-kpali
 onye mmebyi
 g'ọ buru ọgu ọdu ndu
 Bábilonu;
 mbụ ndu bu l'alị, aza 'obu
 ndu wu-lihuru etso
 mu opfu'.

² Mu e-zi ndu ọhozo g'ephe je
 etsoo ndu Bábilonu ọgu;
 g'ephe je aphucha phe
 aphucha;
 mee alị phe adabyiru
 iphoro.

Ephe a-ọdu abya iya ọgu
 ẹka ẹbo ẹbo me
 o -rwuepho mbọku ono,
 ee-mebyishi phe ono.

³ G'onye agbaje apfu te setakwa
 uta iya k'agbagba;
 ọphu ọ kwakwa onwiya
 ngwoğu.

Unu ta aphukwaru
 unwokorobyia phe
 obu-imemini.

Unu mee ndu ojogu phe
 g'ephe bvueberu mu
 rengurengu.

⁴ Aa-ọdu egbushi phe;
 ephe ada gbiigbii l'alị
 ndu Bábilonu.

Mbụ l'aa-ọdu emeka
 phe iphe okpobe
 emeka l'aguga gbororo.

⁵ A makwaru-a l'alị ndu
 Ízurelu ephe le ndu
 Jiuda l'ophu bu iphe,
 jiru iya nu bu
 ikpe-anmanma,
 nmaru phe l'iphu Onye Nso
 ke Ízurelu.

Ọle Chileke phe, bu Chipfu
 bya aburu
 Ọkalibe-Kakota-Ike
 teke agbadokwa phe.

⁶ Unu gbaa ọso shi l'alị ndu
 Bábilonu gbalaa!
 G'onyenonu dzọo onwiya

ndzụ!
 G'e be mebyishikwa unu opfu
 l'ephe meru iphe-ẹji;
 noo kele o rwuakwaru
 teke Chipfu e-melata;
 mbụ teke ọo-pfụ phẹ ụgwo,
 gbaru phẹ nụ.
 7 Bábílọnu shi buru okoro,
 e meru lẹ mkpọla-ododo
 l'ẹka Chipfu.
 O gude iya mee mọe tsụahaa
 ndu mgboko l'ophu.
 Ọhamoha nguru mọe,
 shi l'okoro ono.
 Ọo ya meru g'o gude ephe
 meahaa ọbvụ ọbvụ
 nta-a.
 8 Bábílọnu dawarụ l'ọtulupfu
 tsukpọshihu.
 Unu rashia ẹkwa iya ike!
 Unu kpatakwaru iya
 ọbvụ-etete g'o mebe l'ẹka
 iphe eme iya ẹhuka.
 ?A maru l'oo-shi nno buru
 iya ewekọrohu?
 9 'Anyi gege emetakwa
 Bábílọnu iphe,
 eme iya nụ;
 ọle o to nwehẹdu
 ewekọrohu.
 G'anyi parụ iya haa
 g'onyenọnu lashia
 alị iya; kele ikpe,
 nmarụ iya nụ rwuwaru
 akpaminigwe;
 mbụ l'ọ ha ephekerephe
 g'ẹka urwukpu nọ.'
 10 'Chipfu meakwaru;
 anyi buru ndu
 pfuberekoto ọzo!
 Unu bya g'anyi je l'úbvú
 Zayọnu je akọo iphe,
 Chipfu,
 bụ Chileke anyi meru!'
 11 Unu rwachaa ọnu apfụ unu
 arwacha!
 Unu achị-lia iphe,
 unu egudeje egbobuta
 onwunu!
 Chipfu kpaliakwaru ndu eze
 ndu Midiya;
 noo kele iphe,
 ọ tüberu bụ g'o mebyia

- alì ndu Bábìlònu.
 Chipfu a-gwata ụgwò iphe;
 ụgwò iphe,
 e meru eze-ụlò iya.
- 12 Unu palia ẹkwa-ọhubama
 gude goshi l'ọgu duru
 igbulọ mkpụkpu Bábìlònu!
 Unu cheshi nche ike!
 Mbụ-a unu mee gẹ ndu nche
 nọdu lẹ nche!
 Unu eje l'ẹgbudu je edokaa
 ndu mpya-ọgu;
 kele Chipfu e-mekwa iphe,
 ọ tumberu; mbụ iphe,
 ọ chị-buhuhawaru lẹ ya
 e-me ndu bu lẹ Bábìlònu.
- 13 Unubẹ ndu bu l'aguga
 ẹnyimu;
 tẹme unu nweru ẹku shii;
 ndzụ unu bvuaakwaru!
 Mbụ l'ẹba-oghu ndzụ unu
 gbabuhuakwaru!
- 14 Chipfu, bu
 Ọkalibe-Kakọta-Ike
 gudeakwa onwiya
 ria angụ sụ lẹ ya
 a-chiru nemadzụ ye lẹ
 mkpụkpu ono;
 ẹphe eji iya kpimu;
 sweta iya g'ẹka igube
 swetaru.
 Tẹme ẹphe atụa okoo
 kpua unu.
- 15 Ọo ọkpehu iya bẹ o gude
 mee mgboko.
 Ọ bụru mmamiphe iya bẹ o
 gude mee mgboko;
 ọ nguru anguru;
 bya egude nkwa menya iya
 phushi akpaminigwe.
- 16 O -mee; igwe raa ọrà; mini,
 nọ l'imigwe aphua
 gbudugbudu.
 Ọ nọdu emeje g'urwukpu shi
 l'ẹka igwe beru sọru
 sọfuta.
 Teke o meru; igwe nọdu edze
 mini l'ọtukwapho
 egbigwe.
 Tẹme ọ nọdu eshije l'ulo
 ẹku iya kpofuta
 pherephere.
- 17 Nemadzụ l'ophu te enwedu

egomunggo.
 Teme ophu o dudu iphe,
 o maru.
 Iphere gudekota iphe,
 bukpo ndu akpu uzu;
 o buru ntekpe,
 ephe kpushiru meru
 phe iya;
 kele ntekpe phe obu
 bukota ughoshi.
 O to dudu ophu atu unme.
 18 Ephe bukota iphe-mmanu;
 iphe,
 e gude agba mgbonu.
 O -rwuepho teke aa-nu phe
 aphu; ephe alaa l'iyi.
 19 Onye ono, bu okiphe oshilokpa
 Jiekopu ono ta adukwa
 ge ndu k'ono;
 kele oo ya bu onye
 meru iphemiphe;
 mechakpoo okpa-ipfu ono,
 bu okiphe iya ono.
 Onye ono be epha iya
 bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.
 20 O kwa ngu bu ogbunku,
 mu gude alwu ogu.
 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa oha l'ophu.
 O buru ngu be mu egudeje
 mebyia ali-eze l'ophu.
 21 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa inya;
 yee ndu no phe l'eli.
 Mu nodu egudeje ngu chikaa
 ugbo-inya;
 yee ndu agba iya nu.
 22 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa nwoke yee
 nwanyi.
 O buru ngu be mu egudeje
 chikaa ndu bu ogerenya;
 yee ndu bu okorobya.
 O buru ngu be mu egudeje
 chikaa nwoke ogbaga;
 yee nwanyi ogbaga.
 23 O buru ngu be mu egudeje
 chikaa onye eche aturu;
 yee aturu iya.
 O buru ngu be mu egudeje
 chikaa onye ako opfu;

yẹe eswi, o gude akọ iya.
 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje
 chikaa ndu achị ọha;
 yẹe ndu-ishi.

24 “Tẹme; ọzo bụ lẹ mu a-nọduepho unu l'iphu pfiua Bábilonu; yẹe iphe, bukpoọ ndu bukọta l'alị ndu Bábilonu l'ophu ụgwo iphe, ephe meru l'úbvú Zayonu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ onoya.

25 Wakwa iphe, Chipfu eepfu
 baa:
 “Lekwa; mu bukwa ọgu duru
 ngu;
 gube úbvú ono,
 anọduje emebyishi
 emebyishi ono;
 mbụ unubẹ ndu ono,
 mebyishikọtaru eliphe
 l'ophu ono.

Mu a-machiru ngu ẹka
 l'ọoburu ọgu duru ngu.
 Mu eshi lẹ mkpakpa-ọnu úbvú
 pfiua ngu phuzeta l'alị;
 mee ngu l'iburu úbvú,
 a kpọru ọku.

26 Ọphu ọ dudu mkpuma
 aa-kwata l'ẹhu ngu
 k'eme mkpuma,
 gude ọlo.
 Ọphu ọ dukwapho mkpuma,
 shi iya nụ,
 e gude atụ ọkpa-ọlo.
 Noo kele ịi-dabyiru buru
 okorobo-ẹgu jasụ
 l'ojejeje.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.
 27 Unu palia ẹkwa-ọhubama
 l'alị ono!
 Unu gbua opu tsoru ọhamoha!
 Unu dozia ọhamoha g'ephe
 tsoo ya ọgu.
 Unu eje ekua ndu alị-eze,
 nọnu g'ephe tsoo ya ọgu;
 ndu Araratu; waa ndu Mini;
 waa ndu Ashikenazu!
 Unu họtta onye-ishi-ọjogu,
 a-buru iya ọgu!
 Unu achifuta inya ye g'o
 zeru gbiigbiigbi
 je g'ẹka igube etsu.

28 Unu dozia ọhamoha g'ephe
 tsoo ya ọgu;
 mbụ ndu eze ndu Midiya;
 waa ndu achị ọha pẹ;

waa ndu-ishi phe;
mekpoo ndu ali eka
nokota phe l'eka g'ephe
hakota.

²⁹ Ali anma jijijiii bya echi
gburugburu; kele iphe,
Chipfu chiru k'eme
ndu Babilonu dukwa
g'o du.

Mbu l'oo-me ali Babilonu
l'ophu l'oburu ochobu;
k'ophu bu l'o to dudu
onye byaru ebubaaru
iya eburu.

³⁰ Ndu ojogu ndu Babilonu be
hakwaru alwu ogo
lachaa je anodu l'ulo phe,
a kpushiru ike.

Ike be bvukotawaru phe nu;
ephe duwaa g'unwanyi.

Eka ephe bu ebubu be a
tuwaru oku.

Mgboro-igwe, o gude
gbaa upho iya be a
nyajishiwaru.

³¹ Onye okpa-egwa lanu
anoduje agba etso
nwibe iya;
onye-ozu etso onye-ozu ozo;
bukpoerupho ndu eze ezi
eze ndu Babilonu
l'a nataakwaru iya
mkpukpu iya l'ophu
l'ophu.

³² Eka mini asokahu asokahu
be a kuchichaakwaru;
bya atufu oku l'uda l'uda,
dugbaa l'eka ono.

Ndu ojogu be meji tofuwaru."

³³ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke
ke ndu Izurelu:

"Nwada Babilonu dukwaa
g'ali eka aazoshi eswa
le bali teke aazo iya
tolitoli.

Teke aa-kpa iya g'onye akpa
ji rwuakwaru."

³⁴ "Nebukadineza, bu eze ndu
Babilonu ripyawaru
anyi.

O mewaru; ophu anyi amaedu
iphe, anyi eme.

O mewaru anyi;
 anyi bụru ite iphoro.
 Oo g'ejọ agwọ elweje iphe-a
 bụ g'o lweru anyi
 bya egude ẹku anyi rijia
 ẹpho;
 bya agbẹ teke ono gbọfu
 anyi.

³⁵ G'iwashị, e weru l'anụ-ẹhu
 anyi tukokwaru ndu
 Bábilonu l'ẹhu!"
 Nokwa iphe, ndu bu l'úbvú
 Zayọnu epfu.
 "Gẹ mee anyi tukokwaru
 l'ishi ndu bu l'alị ndu
 Bábilonu!"
 Nokwa iphe, ndu bu ẹ
 Jierúsalemụ epfu.

³⁶ Oo ya bụ ẹ-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:
 "Lekwa; mu a-gbaru unu
 ọdzori; melata iphe,
 e meru unu.
 Ẹnyimu pẹ bẹ mu e-me
 g'ọ tashihu;
 bya emee ọgba mini
 pẹ g'ọ tashihuchaa.

³⁷ Bábilonu e-mechaa bụru
 ikpọzu;
 ẹka nkuta-ọswa bugbaa;
 waa iphe, a-nọdu anyị
 ishi ẹdzu;
 teme l'e gudekwa iya
 phọ agba mgbọnu;
 ẹka ọ tọ dudu onye bya
 eburu iya eburu ọzo.

³⁸ Ndibe iya g'ẹphe ha asugbaa
 ekiri g'oduma.
 Mbụ l'ẹphe asugbaa kọroro
 g'unwu oduma nshị.

³⁹ Obenu l'ọo teke ono,
 oonwu pẹ
 phuruphuru g'ọku ono
 bẹ mu e-shiru pẹ nri
 ọbo-iphe;
 mee mẹe atsuhaha pẹ;
 k'ọphu ẹphe a-chịepho
 ọchi kpọkirihuchaa
 akpọkirihu;
 kuwaruro mgbenya,
 ẹphe tee tehubaedu etehu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu

- bụ ono.
 40 Mu a-kwata p̄hẹ t̄a l'alì g'ụnwu
 at̄uru, a ch̄i eje egbushi;
 mb̄u g'ikpoto ebili;
 ȳe ikpoto eḡhu.
- 41 Lewar̄o g'e gude gude ndu
 Sheshaku;
 g'e gude lw̄uta ndu ndiphe
 l'ophu shi gude eku
 onwoph̄e.
- Ọ b̄wakwaa iphe, anȳi
 ishi ẹdzu l'echilab̄o
 ọhamoha.
- 42 Ẹnyimu byaakwaru utso
 ripyab̄e alì ndu
 Bábilonu.
- Ọ buru gborogboro, ọoso b̄e
 o gude s̄opyabe iya.
- 43 Mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu,
 n̄o iya n̄u b̄ukotaru
 ochobu; kp̄ohu nk̄u;
 buru alì evevee;
 alì ẹka ad̄udu onye bu
 iya n̄u;
 ọphu ọ d̄udu onye eshi iya
 eshishi.
- 44 Mu a-h̄ù Balu ah̄ùh̄ù l'alì
 ndu Bábilonu.
 Mu emee ya l'ọ gb̄oo iphe,
 o lwehawaru elwelwe.
 Ọhamoha taa w̄uedu
 aw̄u-pfu iya.
 T̄eme igbul̄o mkp̄ukpu
 Bábilonu adakp̄oshihu.
- 45 Ndibe mu; unu shikwa
 l'ime iya w̄ufuta!
 Unu gbakwaa ọso ndz̄u unu!
 Unu gbalakwaaru oke
 ẹhu-eḡhu Chipfu!
- 46 Ḡe meji ta t̄ofukwa unu;
 ọphu unu ats̄uhukwa
 ebvu;
 teke unu a-wata an̄u ude
 ọgu l'alì ono;
 a -t̄ukpoo ọwa-a apha-a;
 apha ọzo l'aawata ọzo;
 mb̄u teke iwash̄i ad̄u
 l'alì ono;
 t̄eme onye-ishi an̄odu
 etso onye-ishi ọgu.
- 47 Ọo ya b̄u; o nweru teke
 d̄ufutaje n̄u,
 b̄u teke mu a-n̄u nshi

- ndu Bábilõnu aphụ.
 Alị phẹ l'ophu bẹ ee-me
 iphe-iphere.
 Ndibe iya, e gburu egbugbu
 adabyigbaaru adabyiru
 l'ime iya.
- 48 Noo teke imigwe;
 mẹ eliphe l'ophu;
 yẹe iphe, bukpo iphe,
 nọkota iya nụ
 a-tụ ụzu l'ẹka ẹhu atso
 phẹ uto l'opfu ẹhu
 ndu Bábilõnu;
 kele ndu mmebyi,
 shi l'uzo isheli abya phẹ
 etso oḡu."
- Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.
- 49 "Ọ kwa gẹ ndu Bábilõnu
 meru ndu mgboko l'ophu;
 ẹphe daa pọpoo
 bụ gẹ ndu Bábilõnu ono
 a-da pọpoo
 ẹphebedua.
- Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
 g'ẹphe gude gbua ndu
 Izurelu.
- 50 Unubẹ ndu nahuru ogu-echi;
 unu tųgbuekwapho!
 Unu be jekpọkwa
 anmarwube!
 Unu nọdukpooro ụzenya
 nyata Chipfu!
 Unu anyatakwapọ
 Jierusalem!"
- 51 "E kpuakwarụ anyi iphu
 lẹ ntụ;
 kele a kọwaru anyi ọnu.
 Teme iphere kpuchiwaa
 anyi iphu;
 noo kele ndu ọhozo
 bahuru l'ẹka dųgbaa
 nsọ l'ulo ke Chipfu."
- 52 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Mbọku abyanụ-a, bụ mbọku,
 mu a-nụ nshi aphụ.
 Ọ bụru iphe, a-nọdu ada l'alị
 iya l'ophu
 bụ atsụ ude, ndu e mekarụ
 iphe atsụ.
- 53 Ọ tọ dukwa m'obetaru

Bábilõnu jerwuchaa
 akpaminigwe;
 bya emee ụlo, a kpùshiru
 ike nkiya, dọ ephekerephe;
 mee ya;
 ọphu aabahụdu iya abahụ;
 bẹ mu e-yele-a ndu e-je
 emebyishia ya.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.

⁵⁴ Ụzu-ẹkwa adakwa le
 Bábilõnu; ụzu,
 egoshi l'e mebyishiwaru
 iphe,
 parụ ẹka l'alị ndu
 Bábilõnu.

⁵⁵ Chipfu abyawaa emebyishi
 Bábilõnu;
 byanyikọta oke ụzu ono,
 aanọduje atụ l'ime
 iya ono.

Ndu ọhogu atụ akpara
 g'eze-ẹnyimu abya.

Ụzu, ẹphe a-nọdu atụ ala
 ephekerephe.

⁵⁶ Noo kele onye mmebyi
 byawaru emebyishi
 Bábilõnu.

Ndu ojọgu iya bẹ a
 kpụtachawaru le ndzụ.

Teme a gbajishiwa ụta
 pẹ mkpurikpu
 mkpurikpu;
 kele Chipfu bụ Chileke,
 apfụje nemadzụ
 ụgwọ g'iphe,
 o meru gbaru.

O je l'apfụ iya ụgwọ pfụ-dzua
 ya ya apfụ-dzu.

⁵⁷ Mu e-me gẹ ndu-ishi iya;
 yee ndibe iya, maru iphe;
 yee ndu-ishi ojọgu iya;
 mẹ ndu-ishi
 mkpukpu pẹ;
 mękpoo ndu ojọgu pẹ;
 ngua męe g'ọ tsu
 pẹ atsutsu.

Mgbenya atụko tushi pẹ;
 ẹphe tee tetabaedu
 eteta jasụ l'ojejoje."

Nokwa iphe, oopfu;
 mbụ onye eze ono,

bụ Chipfu; bya aburu
Okalibe-Kakọta-Ike ono.
58 Wakwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu bụ
Okalibe-Kakọta-Ike:
“Igbidigbi igbulọ Bábilonu
ono bẹ ee-tsukpọshichaa
etsukpọshi.
L'a tufu oku l'ephekerephe
onu-abata iya ono.
Ndiphe eria aphụ see akanya
kẹ mmanụ.
Ohamoha abuerupho oku bẹ
ephe e-jeru ozi jasụ
ike abvụ phe.”

59 Wakwa ozi, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya ziru Seraya, bụ nwa Neraya bya aburu nwanwa Maseya; teke ono, o jeru Bábilonu ono; ọ bụru ephe lẹ Zedekaya swị; mbụ eze ndu Jiuda teke ọ bwaru eze apha ẹno. Seraya ono bụ onye-ishi, bụ iya achọtaje ẹka ndu ije a-kwajẹ. 60 Jieremaya tukoephe ẹjọ-iphe, a-nwuru Bábilonu dekọta l'ekwo; mbụ iphemiphe ono, e dekọtaru k'opfu ẹhu Bábilonu ono. 61 Iphe, o pfuru Seraya bụ: “Teke i jerwuẹkwarupho Bábilonu; gụkwaa iphemiphe-a g'a numa-dzuru. 62 Iphe, ii-pfufua bụ: ‘Gube Chipfu; i pfuwaru sụ l'ii-mebyishi ẹka-a; k'ophu bụ lẹ nemadzu tee buẹdu iya ebubu; ophu anụ a-nọedu iya; l'oo-buru ochobu ojeje!’ 63 Teke i guchaerupho ekwo-a; l'ilibe iya mkpuma woru chie l'ime ẹnymu Yufurétisu. 64 Iphe ọzo, ii-pfufua ye iya bụ: ‘Noo gẹ Bábilonu a-tsu ọtsuri bụ ono; ophu oo-sebaedu ọzo. O bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹjọ-iphe, mu abya eme g'ọ dapfu iya; ophu ike adubaedu ndibe iya.’ ”

Noo ẹka opfu Jieremaya jeberu bụ onoya.

52

*Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:18-20; 2Iphe 36:11-16)*

1 Zedekaya bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha lanụ teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemụ bụru apha iri lẹ nanụ. Ẹpha ne iya bụ Hamutalu nwada Jieremaya kẹ Libuna. 2 O meru iphe, dū ẹji l'anya Chipfu gẹ Jiehoyakimu meru. 3 O bụru ẹhu-eghu, eghu Chipfu bẹ iphe ono gude nwua l'ẹhu ndu Jierúsalemụ; mẹ l'ẹhu ndu Jiuda; jeye teke ọ chifuru phe l'ataphu iya.

Zedekaya nọnyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bábilonu ike.

*Adada Jierúsalemụ
(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10)*

4 Tọbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ wataru aburu eze; l'abalị k'iri l'ọnwa iri; eze ndu Bábilonu, bụ Nebukadineza chita ikpoto ndu Ojogu iya; ephe byatashia Jierúsalemụ. Ephe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ogu mgburugburu. 5 Ephe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bụ Zedekaya apha iri lẹ nanụ; e -shi teke ọ wataru abụ eze. 6 G'ọ rwuru abalı kẹ tete l'ọnwa ẹno bẹ egu-ememe, dū lẹ mkpukpu ono kabaa njo; k'ophu ndu bu iya nū te nwehedu nri, ephe e-ri. 7 O rwua mboku ono; e tsukpoo igbulọ mkpukpu ono. O be l'enyashi iya; ndu Ojogu

l'opfu tsukahụ gbalaa. Ẹka ẹphe shiru gbalaa bụ l'onu ogozo ono, dū lẹ mgbaka igbulọ labọ ono, dū lẹ mgboru mgbabu eze. Teke ono bẹ ndu ojoḡu ndu Bábilọnu kephe mkpukpu ono mgburugburu. Ọ bụru ẹka ẹphe shiru bụ ụzo nsuda Araba. ⁸ Ọle ndu Ojogu ndu Bábilọnu chipyaberu eze, bụ Zedekaya je egude iya lẹ baswaa alị, dū lẹ Jieriko. Ndu Ojogu iya buhaa ya tsukashihi. ⁹ Ẹphe kpua eze, bụ Zedekaya lẹ ndzụ; kpuru iya kpụ-pfu eze ndu Bábilọnu lẹ mkpukpu Ribula, bụ ẹka ọ nọ nmaa ya ikpe. ¹⁰ Ọ bụru lẹ Ribula l'ẹka ono bẹ eze ndu Bábilọnu nọ gbushia unwu Zedekaya; Zedekaya nọdu ele iya ẹnya; ọ nọdu egbushi phe. Ọ byakwaphọ bya atuko ndu-ishi l'alị ndu Jiuda gbushikota. ¹¹ Ọ bya aswoshia Zedekaya akpuru ẹnya; bya egude ẹgbirigba, e meru l'onirubvu tugbabe iya kputa lashia Bábilọnu; je eworu iya tua mkporo; ọ nọdu l'ẹka ono jasụ teke ọ nwuhuru. ¹² Ọ bya erwua g'onwa ise dū l'abalị iri; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri lẹ tete, e -shi teke ọ wataru abụ eze ndu Bábilọnu; Nebuzaradanu, bụ onyeshi ndu ojoḡu, eche Nebukadineza nche; mbụ onye-ozii eze ndu Bábilọnu ono jeshia Jierúsalem. ¹³ Ọ je atua oku l'eze-ulo Chipfu; mę l'ulo-eze; me l'ulo, dukota lẹ Jierúsalem; mbụ l'ulo ndu oke amadu bẹ ọ tukotaru oku. ¹⁴ Iphe, bụ ndu Ojogu, onyeshi ojoḡu ono, echeje eze nche chi; ẹphe je l'ẹka ono; bẹ tsukposhiru igbulọ, e gude kpụ-pheta Jierúsalem mgburugburu. ¹⁵ Nebuzaradanu, bụ onyeshi ndu ojoḡu, echeje eze nche tuko iphe, bụ ndu phoduru lẹ mkpukpu ono rwukoo lashia Bábilọnu; ẹphe lẹ ndu lapfuru eze ndu Bábilọnu alapfu; mękpoo ndu emeje ọna, phoduru nu. ¹⁶ Onyeshi ndu ojoḡu ono, bụ Nebuzaradanu bẹ ndu ophu ọ haru haa bụ ndu ophu kachakpoo aburu ndu ukpa l'alị ono; g'ẹphe jeje ozii l'opfu-vayinu; mę l'opfu.

¹⁷ Itso onyirubvu, dū l'eze-ulo Chipfu; mę oḡba-kperekpere; mę iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpua, dū iya nu; bẹ ndu Bábilọnu kupyashichaaruu akupyashi; vuta onyirubvu ono lashia alị Bábilọnu. ¹⁸ Ẹphe vutakwarupho ite; mę iphe, eegudeje ekpo ntụ; mę iphe, apaję oghu oroku; mę gbamugbamuu; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onirubvu, eegudeje eze ozii l'eze-ulo Chipfu; ¹⁹ Onyeshi ndu ojoḡu ono bya achitakwapho eze ochi; yę iphe, aaguje oku; yę gbamugbamuu; mękpoo ite; mę iphe, aapfubeje oroku; mękpoo nkweka; mbụ iphemiphe, bukpo iphe, e meru lẹ mkpola-ododo yę k'ochaa.

²⁰ Onyirubvu, lakotaru l'itso labọ ono; mę l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; yę oke-eswi onyirubvu iri l'ẹbo ono, shi nọdu iya lẹ mkpula ono; mę l'ọ-gba-kperekpere ono, buchaa iphe eze, bụ Sólomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; bẹ ẹrwa, dū iya nu bẹ ataa tukotadu onu iya. ²¹ Itso ono bẹ eli iya dugbaa nkwo-ẹka iri l'ẹsato l'ẹhu l'ẹhu. Iphe, itso ono dū gbaa mgburugburu bụru nkwo-ẹka iri l'ẹbo. E meru itso ono; ụzo dū iya l'echi. Igbidigbi itso ono dugbaa mkpushi-ẹka ẹno ẹno. ²² Nchi-itso, a tukoberu l'eli itso ono bẹ eli iya dū nkwo-ẹka ise ise. A bya egude ugbu yele itorokuma, a kpuchaaruu l'onirubvu; tsophe ya mgburugburu. Itso k'ẹbo; yele itorokuma, akpuru dobe iya bụru iphe lanu yele ophuu. ²³ Itorokuma dū ukporo ẹno l'iri l'ishii l'aguga iya. Mkpako itorokuma, akpuru dophee ugbu ono mgburugburu dū ukporo ise.

*A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda lẹ ndzụ
(2Ndu 25:18-21)*

²⁴ Noo ya; onyeshi ndu Ojogu ono, bụ ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bụ onyeshi ndu-uke Chileke lẹ ndzụ; kputa Zefanaya,

bụ onye-uke, etsota Sereya; mę ụmadzu ęto, echeje nche l'ọnu-abata eze-ulo Chipfu. ²⁵ A bya abya ę ndu ọphu nọkwadu ę mkpụkpu; ọ bya akpụta onye ahara ahá shi bụru onye-ishi ndu ojogu; mę ụmadzu ęsaa, shi agbazijeru eze idzu; kpụta onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ękwo, bụ iya bụ onye-ishi ndu egudeje ndu alị ono l'ọkpehu g'ęphe je ọgu; mę ụkporo ụmadzu ęto, bụ unwoke alị ono, a humaru ę mkpụkpu ono. ²⁶ Nebuzaradanu, bụ Onye-ishi ndu ojogu, anọduje eche eze nche ono tuko g'ęphe ha kpụta kpụ-pfuta eze ndu Babilonu ę mkpụkpu Ribula. ²⁷ O bụru ę Ribula l'ęka ono, dọ l'alị Hamatu bę eze ndu Babilonu nọ gbushia phez. Noo g'e shi kpụa ndu Jiuda ę ndzọ l'alị phez laa alị ọzo bụ ono. ²⁸ Wakwa ụmadzu ole, Nebukadineza kpuru ę ndzọ lashia alị ọzo. L'apha k'ęsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze bę ọ chitaru ndu Jiuda unu ụmadzu ęsaa l'ụkporo ụmadzu iri ę nanu l'ụmadzu ęto. ²⁹ O rwua l'apha ọphu kwe iya iri l'ęsato, e -shi teke ọ wataru aburu eze; o shi ę Jierusalemu chita unu ụmadzu labo l'ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ębo. ³⁰ O be l'apha, kwe Nebukadineza ụkporo apha l'apha ęto, e -shi teke ọ wataru aburu eze; Nebuzaradanu, bụ Onye-ishi ndu ojogu, anọduje eche eze nche bya achilaaru iya ndu Jiuda, dọ unu ụmadzu l'ụkporo ụmadzu iri l'ęsaa l'ụmadzu ise. Mkpako ndu a kpuru ę ndzọ bụru unu ụmadzu iri ę nanu l'ụkporo ụmadzu iri.

*A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo
(2Ndu 25:27-30)*

³¹ O bụru l'apha, kwe Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda ụkporo apha l'apha iri l'ęsaa, e -shi teke a kpuru iya ę ndzọ bę Evilu-Merodaku, byaru aburu eze ndu Babilonu. O bụru g'onwa iri l'ębo dọ l'ụkporo abali l'abali ishi; bę ọ tufutaru Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ³² O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ree eme ę ke ndu eze ọzo, a tukoru yele ęphe kpụa ę ndzọ laa alị Babilonu. ³³ O bụru iya bụ ę Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri ę teburu eze gbiriri jasọ g'ọ nọ-beru. ³⁴ Mbọku-mbọku bę eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'ọ nọ-beru; mbu gbiriri jasọ mbọku, ọ nwuhuru.

Ekwò Ebvụ-aphụ

Aphụ, byaru Jierúsalemu

- ¹ Lewarọ gẹ mkpụkpu ono
dabyiru bụru ochobu;
mbụ mkpụkpu ono,
nemadzụ shi tsua
erupfu ono!
Lewarọ g'ọ byaru adụ gẹ
nwanyị, ji iya anọedu;
mbụ onye ono,
shi paa ẹka apaa
l'echilabọ ọhamoha
ono!
Onye ono, shi bụru
eze-nwanyị l'iphe,
bụ alic-eze l'ophu;
bẹ byawa aburu ohu.
- ² Ẹnyashi ophu bẹ
ọorakotaje ẹkwa akpọ
pfula pfula.
Ẹnya-mini, shi iya l'ẹnya
soshihu tsoru iya asha.
Ndu yee ya dukota le
ree ta adudu me
onye ophu abyaje
bya adua ya obu.
Iphe, bu ndu yee ya eshi
onyà bẹ dewaru
iya ye.
Ephe byawa abukotaru
ndu ohogu iya.
- ³ Gẹ Jiuda nọchaaru le
mkpamehu;
bya ejee
ozi mkponwu ehụ;
bẹ ephe lashiaru ohozo.
Nta-a bẹ o buwaa l'echilabọ
ndu ohozo.
Ole o to dudu ẹka o humaru
tuta unme.
Ndu achi iya k'egude bẹ
gbaburu iya iphu
l'eka o nọ l'aphụ.
- ⁴ Ụzo, e shi eje Zayonu bẹ agụ
aphụ;
noo kele o to duedu onye
eshijekwadu iya eje
obo-iphe, a turu onu iya.

Ọguzo, e shije abahú iya
 l'ophu bẹ
 dachishihuwaru nù.
 Ndu uke iya bẹ atsugbawaa
 ude.
 Iphe, bú unwumgboko
 iya tuko nọdu l'aphú.
 Yẹbedua l'onwiya nọdu
 l'oke iphe-ẹhuka.
 5 Ndu ẹphe l'iya duru l'opfu gbẹ
 buru ndu-ishi iya,
 tẹme iphe,
 nọdu ejehuru phẹ.
 Ọ buru ndu ọhogu iya bẹ ẹhu
 dụ guu;
 kele ọo Chipfu bẹ meru
 g'aphú dapfuta iya;
 kele iphe-ẹji,
 o meru pawaru
 igwerigwe.
 Unwegirima iya bẹ
 lakotawaru ọhozo.
 Mbú lẹ ndu ọhogu
 kpọtachawaru phẹ lẹ
 ndzú.
 6 Ûbvù, nwada Zayọnu shi
 dukota bẹ ọ tọ dọhedu.
 Ndu-ishi mkpukpu ono
 dukotawa g'ele,
 ta ahumaduru irwu-ẹswa,
 ọo-ta.
 Ike bvụwaru phẹ l'ẹka
 ẹphe agbalaru ndu
 achi phẹ nù.
 7 Lẹ mbọku ono,
 mkpukpu Jierúsalemú
 wataru eje iphe-ẹhuka ono;
 mbú g'ọ wataru aghaphe
 phuuri ono;
 bẹ ọ nyataru ẹguru iphe,
 o shi nweru teke k'ichee.
 O be teke ndu nkiya
 dabaru l'ẹka ndu ọhogu;
 ọphu ọ tọ dọedu onye
 yeru iya ẹka.
 Ndu ọhogu iya hụma iya;
 bya ajaahaa ya ewenu;
 kele ọ dakpọhuwaru.
 8 Mkpukpu Jierúsalemú
 meakwaru iphe-ẹji,
 paru ẹka apaa;
 shiwaa nno merwua
 onwiya.

Iphe, bụ ndu shi akwabeje
 iya ùbvù ñodu akpowa
 iya ẹbo l'afu;
 noo kele ẹphe hụmawaru
 iya l'ẹka ọ gba ọto.

Yẹbedua l'onwiya ñodu
 atsü ude;
 bya eworu iphu ghachi
 l'uzo ibe iya ọzo.

⁹ Emerwüşhi ono,
 o merwushiru onwiya
 ono bẹ raküwaru l'iphe,
 ọ nma l'upfu.

Ọ tọ rịduru ọriri rị-vu ẹgube
 iphe,
 a-dapfuta iya nü
 l'atatifhu.

Ọo ya bụ; ọ daa darwua alị
 k'ọphu dü biribiri;

Ọphu ọ tọ düdu onye
 düa ya obu.

Gübe Chipfu; hụmanu ẹgube
 iphe-ẹhuka, mu eje;

Ọhogu mu ono bẹ
 lwü-kpewaru nü!

¹⁰ Ọhogu ono bẹ chitakotawaru
 iphe, bụ ẹku,
 ọ nweru enweru.

Ọ hụmaru ọha ono,
 bụ ndu ta amadu Chileke
 g'ẹphe wübaru l'ulo,
 dü nsọ iya;
 mbü ndu ono,
 gübe Chileke dachiru
 abata lẹ ndzukọ ndu
 nkengu ono.

¹¹ Ndu nkiya g'ẹphe ha l'atsükota
 pfupfupfu l'ẹka ẹphe achọ
 nri eriri.

Ẹphe egudeje ẹku phe
 gbanweta nri;
 g'eeshi g'ẹphe dzükporu
 nü ndzü.

“Gübe Chipfu; lenaa ẹnya
 nyata mu;
 kele a ta gübeeduru
 mu iphe.”

¹² ?Tọ düdu iphe, ọ bụ l'ẹnya
 unubẹ ndu aghata
 aghata?

Unu chikakpodapho ẹnya
 achika; maru
 ?o nweru iphe-ẹhuka,

ụjẹrụ g'ọpụ mu
 ẹjẹ-a?
 Mbụ iphe-ẹhuka-a, e meru g'ọ
 dapfuta mu-a.
 Ọ bụrụ Chipfu bẹ meru
 g'iphe-ẹhuka ọbu
 dapfuta mu;
 mbụ lẹ mbọku ono oke
 ẹhu-eghu iya enwu
 phuruphuru ono.
 13 O shi l'ephekerephe tufu ọku;
 ọ bya atuko mu ọkpụ
 kepyashiaha.
 O wotaru ụgbu geberu mu gẹ
 mu ye ọkpa;
 bya enwuphu mu azụ.
 O mewaru gẹ mu bụrụ
 onye nkinyi;
 Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje
 aave aveve.
 14 Iphe-ẹji, mu meshiru bẹ
 o mewaru ọ bụrụ
 odogoro;
 O gudewaa ẹka iya kekọ
 ya ekekọ.
 Ẹphe tükowa kwọtobe
 mu l'olu.
 Nnajiuphu bẹ mewaru ike
 bvụ mu;
 bya eworu mu ye l'ẹka
 ndu ka mu ọkpehu.
 15 Nnajiuphu bẹ jikawaru ndu
 ike dụ l'ọgu, bụ ndu ono,
 mu l'ẹphe shi nọdu ono.
 Ọ chikoberu ndu ojogu g'ẹphe
 bya etso mu ọgu;
 mbụ g'ẹphe gwee
 unwokorobyia mu
 arakabya.
 Nnajiuphu bẹ zowaru nwada,
 yee nwoke akwajeduru
 ono bụ Jiuda tilitoli;
 g'onye azoshi mee
 l'akpuru vayinu.
 16 Ọo iphe ono meru g'o gude
 mu nọdu ara ẹkwa;
 mbụ ẹnya-mini nọdu
 alwa mu kẹ putuputu
 l'ẹnya.
 Ọpụ ọ tọ dudu onye nọ mu
 ntse, l'a-dụ mu obu;
 mbụ onye l'e-me

g'obu guzeta mu.
 Ụnwegirima mu bụwaa
 nkinyi;
 Noo kele ọhogu ono bẹ
 lwụ-kpewaru nụ.
 17 Mkpukpu Zayonu bẹ
 chiliwaru ẹka g'a
 gbaaru iya mkpu;
 Ọle ọ tọ dudu onye l'a-du
 iya obu.
 Chipfu tū-buwaru opfu
 ẹhu Jiékọpu g'ekemu;
 mbụ gẹ ndu bupheru
 iya mgburugburu
 bụkotaru ọhogu iya.
 Jierúsalemụ bẹ bụakwaa
 iphe,
 aasọ nsọ l'echilabọ
 phẹ.
 18 Chipfu bẹ emekwa iphe,
 pfulu ọto;
 Noo kele ọo mbẹdua bẹ
 kwefuru ike l'ekemu
 iya.
 Ụnwu-eliphe;
 unu ngabẹkpodapho
 nchị;
 Unu lekpodapho ẹgube
 iphe ẹhuka, mu eje!
 Ụnwada mu waa
 unwokorobya mu
 bẹ a kpukotawaru
 lẹ ndzụ.
 19 Mu rakuru ndu mu
 l'ẹphe dū lẹ ree;
 Ẹphe woru mu dephua.
 Ndibe mu, bụ ndu-uke;
 mẹ ndu bụ ọgerenya
 bẹ bụkotawa
 mkpurupyata l'ime
 mkpukpu ono;
 l'ẹka ẹphe achọ nri,
 ẹphe e-ri nọdu ndzụ.
 20 Gube Chipfu; hụmanu aphụ,
 byaru mu nụ.
 Mu nọwaa l'oke iphe-ẹhuka.
 Obu mu bẹ te ebvụeduru
 ebvuru; kele mu
 kwefunukawaru ike.
 L'ime mkpukpu bẹ e gude
 ogu-echi egbushi
 nemadzu.
 L'ulo bẹ bụepho mgbu-ọnwu

bẹ nọ iya nụ.
 21 Ndiphe bẹ nụmawaru ude,
 mu atsu.
 Ọle ọ tọ dudu onye l'a-du
 mu obu.
 Ndu ọhogu mu g'ẹphe ha
 bẹ nụmawaru k'aphụ,
 byaru mu nụ;
 Ẹphe nọdu ete ẹswa l'ọo ngu
 meru mu iya.
 Mena gẹ mbọku ono,
 i pfuru opfu iya
 ọno rwuá;
 k'ọphu ẹphe a-du gẹ mu du-a.
 22 G'ẹjo-ememe, ẹphe emegbabe
 rwuna l'atatiphu ngu;
 Mena phẹ ẹgube,
 i meru mu l'opfu lẹ mu
 mesweru ono.
 Ude, mu atsu bẹ panụkawaru
 ẹka;
 meji nọdu atọfu
 mu atọfu.

2

Ikpe Chipfu

1 Lenu gẹ Nnajiuphu gude
 urwukpu,
 shi l'ẹhu-eghu iya
 sọ-kpute nwada Zayonu.
 Ọdu-biribiri ndu Ízurelu
 ono, e shiwaa wolia
 o jerwuwa l'imigwe
 ono bẹ ọ kwadawaru
 l'alị.
 Mbọku ono, ẹhu egu iya
 egu ono
 bẹ ọ tọ nyataduru ẹka
 ọotu-kobeje ọkpa ono.
 2 Nnajiuphu bẹ taswiberu
 obu tuko ẹka Jiékopu
 bu mee umerekete;
 ọphu ọ tọ phuduru
 iya obu-imemini.
 Ọo oke ẹhu-eghu iya bẹ o
 gude tsukpọshichaa
 ẹka nwada Jiuda
 kpọshichaaru ike.
 Ọ kwatsuwaru alị-eze iya;
 mẹ ndu nọ l'aba-eze iya;
 shi nno meru ujikputeru
 tu phẹ.
 3 O gude g'ẹhu-eghu iya enwu

- phuruphuru
 nashichaa Ízurelu ike,
 o nweru enweru g'ọ ha.
- O sephuru ẹkutara iya azụ
 lẹ teke ono,
 ndu ọhogu phẹ
 abyarwutawa.
- O tsupyashiru Jiékọpu g'ọku,
 enwu enwunwu;
 mbụ g'ọku, atụkoje iphe,
 nọ iya mgburugburu
 tsukọta.
- ⁴ O setawaru apfu iya
 g'onye ọhogu.
- O gudewaa ẹkutara iya
 seta iya kẹ jijiji g'onye
 ọhogu.
- Iphe, bu ndu ono,
 dụ ùbvù l'enyà bẹ ọ
 tükowa gbushia.
- Ọ buru l'ulo-ẹkwa nwada
 Zayonu bẹ ọ vọtaru
 oke ẹhu-eghu iya
 kpukposhi g'ọku.
- ⁵ Nnajiuphu bẹ dụwaa g'ọhogu.
- O mewaru Ízurelu umerekete.
 O mebyishikotawaru ụlo
 ibe-eze iya g'ọ ha;
 bya emebyishikotawa
 ẹka a kpukotaru o
 shihuchaa ike.
- Nngumaphu; waa ẹkwa-aphu
 bẹ o mewaru ọ kabaa
 shii l'ẹhu nwada Jiuda.
- ⁶ O gudewaa ẹhuka phokashia
 ẹka o bu g'onye
 phokashiru mgbabu;
 bya emebyishiwa ẹka ono,
 ẹphe edzukọbeje ono.
- Chipfu bẹ mewaru gẹ
 Zayonu zohachaa ọbo-iphe,
 nwegbaarụ teke aboje iya;
 mękwapho
 eswe-atuta-unme iya.
- O gudewaa g'ẹhu-eghu iya,
 enwube phuruphuru
 ọphu ọ tọ gubeeduru
 ọnye eze;
 waa onye uke iphe.
- ⁷ Nnajiuphu bẹ jikawaru
 ọru-ngweja iya.
- Ọ pawaru ụlo iya, dụ nsọ haa.

O wowaru ibe eze,
 dukota lẹ Jiuda ye ndu
 ohogu l'eka.
 Ephe nọdu l'ime ọlo Chipfu
 tụa rwurwurwu g'ọ
 bụ mbọku, ọbo-iphe.
 8 Chipfu bẹ pfuwaru iya hoo haa
 sụ l'oo-tsukpọshikota
 igbulọ, e gude kpụ-pheta
 nwada Zayonu
 mgburugburu.
 O kpabuwaru iya oke.
 Ophu o sephuduru ẹka azụ;
 haa ya emebyishi.
 O mewaru g'eka a kpushiru
 ike;
 waa igbulọ raa ẹkwa
 aphụ.
 Ephe tuko g'ephe ha yifukota.
 9 Onu-oguzo iya bẹ
 mibachawaru emiba
 l'ime alị.
 Mgbo-igwè iya bẹ ọ
 nyakwoshichawaru
 anyakwoshi bya eworu
 iya mebyishia.
 Onye eze iya; mẹ ndu-ishi iya
 bẹ lakotawaru ohozo
 je eburu.
 Ophu ọ duedu ekemu,
 nọ swiru phẹ nụ.
 Ophu ndu mpfuchiru iya l'ophu
 aphujeedu ophulenyā,
 shi Chipfu l'eka.
 10 Iphe, bụ ndu bụ ọgerenya
 nwada Zayonu bẹ
 gwodoshihuchawaru
 l'alị;
 tuko nọdugbaa kpoyoo.
 Ephe chitawaru uwe-aphụ
 yegbaa;
 bya ekpota urwuku
 kpube onwophe l'ishi;
 Unwumboko Jierusalemu
 bẹ kpubewaru iphu l'alị.
 11 Mu kwawaru ẹkwa;
 ẹnya duchawaa mu
 ragaraga.
 Mu nọkwa l'oke iphe-ehuka;
 meji nọdu akufu
 mu akufu.
 Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ

- ndibe mu bẹ e meru
 ẹphe bụru mkpurupyata.
 Ụnwegirima nshii;
 mẹ ndu e he l'ẹka bẹ
 mba tushiru l'oma
 gbororo mkpukpu.
- 12 Ọ bụru gẹ mba atushiwa pẹ
 gẹ ndu e merwuru ẹhu
 l'oma gbororo mkpukpu
 ono;
 mbụ teke ndzụ pẹ eyifuwa
 eyifu l'utapfu ne pẹ;
 bẹ ẹphe tuko arakugbaa
 ne pẹ asuje: “?Denu nri,
 anyi e-ri? ?Denu mẹ,
 anyi a-ngu?”
- 13 ?Bụ gụnu bẹ mu e-pfuru ngu?
 ?Bụ gụnu bẹ mu a-turu ngu
 yeru gube nwada,
 yẹ nwoke teke akwaswee
 ono, bụ Jierúsalemu?
- ?Bụ gụnu bẹ mu a-sụ
 l'ị dụ g'ọo ya; k'ọphu
 mu a-dụ ngu obu?
- Ọnyá, tukuru ngu ẹhu
 bẹ aba kẹ yoyoyo
 g'eze-enyimu;
- ?Bụ onye bẹ e-me g'i
 wekorohu?
- 14 Ọphulanya, ndu mpfuchiru
 ngu phuru ngu bẹ bụ ụka
 bẹ ẹphe dzuru ngu bya
 abukotaru iphe ẹswè.
 Ẹphe te kpuhaduru ẹjo-iphe,
 i meshiru goshi ngu;
 k'ọphu e gege aha
 ngu akpụ lẹ ndzụ.
 Iphe, ẹphe phuru ngu
 l'ophulanya bẹ bụ ụka;
 Teme ọ bụru iphe,
 dusweru ngu ụzo.
- 15 Iphe, bụ ndu aghata aghata
 bẹ akuje ẹka kpua ngu.
 Ẹphe aphuje okpurọswa;
 pheeru nwada Jierúsalemu
 ishi kpakakpaka sụ:
 “?Bụ mkpukpu-a, e shi ekuje
 'nwoma-mma-a' baa;
 mbụ 'ẹhu-utso unwu-eliphe
 l'ophu ono?' ”
- 16 Ndu ọhogu ngu l'ophu
 bẹ sawaru onu galaba

kwabẹru ngu.
 Ẹphe aphụgbaa okpuroṣwa;
 bya ata ikireze asuje:
 “Anyi lwewaru iya!
 Ọo ntanụ-a bẹ anyi shi ele
 ẹnya iya ono.
 Nta-a bẹ anyi nọwa ndzụ;
 hụma iya l'ẹnya.”
 17 Chipfu bẹ mewaru iphe,
 ọ tūberu ememe.
 O mewaru iphe ono,
 o pfuru ono,
 bụ iphe ono,
 ọ tū-buhawaru teke dū
 ẹnya ono.
 Ọ kwatsuwaru ngu;
 ọphu ọ tọ phuduru
 ngu obu-imemini.
 O mewaru g'ọhogu ngu
 tūru okoo kpua ngu;
 bya emewaa g'ọkpehu
 kabaa adu ndu ị dū ashị.
 18 Obu phẹ bẹ arakugbawa
 Nnajiuphu;
 Gube igbulọ, nọ-pheru nwada
 Zayonu;
 g'ẹnya-mini shi ngu l'ẹnya
 sọnaa gborogboro
 g'enyimu;
 eswe l'enyashi!
 Ta adukwa teke ịi-tuta unme;
 ọphu ọ dukwa teke ẹnya
 a-nwụ-buhu ngu
 gbụgbu.
 19 Gbalihu chia mkpu ẹkwa
 l'enyashi;
 mbụ lẹ ẹgube teke ono,
 nche abalị awatajẹ ono!
 Gụha obu ngu wushiaru
 Nnajiuphu g'onye
 wushiru mini.
 Chilia ẹka ngu imeli raku iya
 l'opfu ẹhu unwegirima
 ngu,
 bụ ndu mba l'atugbaa
 l'ishi mkpukpu; kele ẹgu,
 eeme phẹ.
 20 Gube Chipfu; lenaa ẹnya
 hụmadupho.
 ?Bụ onye bẹ i mejewaru
 ẹgube-a?
 ?Bụ g'unwanyi taahaa anụ

unwegirima phe;
 mbü unwegirima,
 angükwadu phe era?
 ?Bü g'e gbushiaha ndu-uke;
 me ndu mpfuchiru
 l'ulo-nsö ke Nnajiuphu?
 21 Egirima me ogerenya be
 tukoru dabyigbaaru
 l'ali l'oma etsuzo.
 Unwokoro me unwumgboko
 mu phe be e gudewaa
 ogu-echi gbukota.
 Oo mboku, ehu eghu
 ngu eghu be i
 gbushiru phe.
 I gbushiru phe;
 ophu i ti phuduru phe
 obu-imemini.
 22 Oo g'eekekobeje k'obo-iphe-a;
 bu g'i kukoberu
 ndzu-agugu g'ephe swiphe
 mu mgburugburu.
 Le mboku ono, ehu eghu
 Chipfu eghu ono be o
 to dudu onye nahuru nu;
 ophu o dudu onye
 phoduru nu.
 Iphe, bu ndu mu heru hefuta
 be ndu ohogu mu
 saru osampfu.

3

Iphe-ehuka ndu Izurulu erwu Jieremaya l'ehu

1 Oo mbedua bu onye
 gudekpoo enya mu huma
 iphe-ehuka ono,
 Chileke gude oke ehu-eghu
 iya echi g'eechi
 mgboro ono.
 2 O chifuru mu; mee mu haa
 eje l'iphoro jeahaa ije
 l'ochii.
 3 Ire-lanu bu l'o gudewaa
 eka iya awago mu
 mboku-mboku.
 4 Anuehu mu; me akpo ehu
 mu be o mewaru o nodu
 ese eli.
 Okpu, no mu l'ehu be o
 ku-jishiwaru aku-jishi.
 5 O gude iphe, atso ilu
 waa iphe-ehuka kephee mu;

- mbụ gude iya gbaphee
mu mgburugburu.
- 6 O mewaru gẹ mu nọdu l'ọchii;
gẹ ndu nwuhuhawaru nū
teke dū ẹnya.
- 7 O kpụ-phetaru mu
mgburugburu;
k'ọphu bụ l'o to nwedu
ẹka mu e-shi lufu alufu.
- O nyabewaru mu ẹgbirigba,
anyi-tsuta mu anyi-tsuta.
- 8 Teke mu chiru mkpu nta
chia imo;
raa nta raa imo g'ọ
gbaaru mu mkpu;
- O tọ ngabedu nchị l'epfupfu,
mu epfu anụ iya.
- 9 O gudewaa mkpuma,
a gbakpọshiru
agbakpọshi dochishia
mu ụzo;
bya emewaa g'ụzo mu
dụkota
nggogongogodogo.
- 10 Oo g'agụ akwagebeje-a
bụ g'ọ zẹ kwaberu mu;
Mbụ kwabẹ g'oduma,
domiru onwiya edomi.
- 11 O nwufuru mu l'ụzo,
mu eshije;
woru mu labushia
nanụ nanụ;
Bya agbado mu;
mu dabyiru nkinyi mu.
- 12 O setawaru apfụ iya;
ọ buru mbedua bẹ ọ
tuberu g'ọ gbaa ya.
- 13 O wotaru apfụ,
shi l'ẹkpa apfụ iya;
woru iya sūbaa mu obu.
- 14 Mu bụwaa onye ndibe
mu anọduje atụ ụzu ọchi;
Mbụ onye aanọduje aguru
ebvu eswe l'enyashi
gude aja mu ewenu.
- 15 Oo iphe, atsọ ilu bẹ o gude
nụ-jia mu ẹpho.
O buru age bẹ o cheru mu
jasu ọ tsuaha mu atsutsu.
- 16 O gudewaa ejirija kujishia
mu eze;
bya azowaa mu ọtitoli
lẹ ntụ.

- 17 I nafúwaru mu nchì-adù-doo;
Mbù lẹ mu zòhawaru iphe,
bù iya bù ẹhu-guu.
- 18 Ọo ya meru g'o gude mu
nọdu epfu sù:
"Ike bvúakwaru mu;
Ọphu iphe, mu ele ẹnya
iya l'ẹka Chipfu
erwuẹkwaru mu phọ ẹka."
- 19 Mu nyatarù iphe-ẹhuka mu;
waa phururugbadaa,
mu aghaphe;
mbù iphe ono, atso ilu;
waa age ono.
- 20 Ọobujeru teke mu nyatarù
iya g'ọ ha; meji atọfu mu.
- 21 Ọobujeru mu -nyata iphe
lanù-a;
obu eguzeta mu.
- 22 L'ọo n-yemobu Chipfu
ono meru g'o gude
ọphu anyi atukodu
lakọta l'iswi.
Noo kẹle obu-imemini
iya te nwedu eberu.
- 23 L'ùtsu g'ùtsu bẹ n-yemobu
waa obu-imemini
Chipfu ono aduje ọphúú
ọphúú.
Apfúshi ike ngu bẹ parù
ẹka apaa.
- 24 Iphe, mu epfuje l'obu
mu bù l'ọo Chipfu bù
okiphe, mu ketarù.
- Ọo ya meru g'o gude
mu je l'anọdu kwabẹru
iya.
- 25 Chipfu bẹ dukwaru
ndu ono,
nọ kwabẹru iya nù lẹ ree;
mbù onye ono,
anọduje ele ẹnya iya.
- 26 Iphe, dù ree bù gẹ nemadzù
nọdu nggujungguji
kwabẹ;
nọdu kwabẹru Chipfu
g'ọ dzọo ya.
- 27 Ẹgube ivu-erwa ono bẹ
ọ duje ree gẹ nemadzù
vua ya lẹ teke ọ bù okorọbya.
- 28 G'onye obu nọdu
nggujungguji vuru iya

- nkinyi iya;
 Noo kele ọo Chipfu boru
 iya ya.
- 29 G'onye ọbu phozekwa
 kpube iphu l'alị;
 kele o nweru g'oo-dụ;
 l'e meeru iya iphe,
 oole ọnya iya.
- 30 G'o dobe upfuru-nchị
 iya g'onye echi iya ẹka
 chita ike iya;
- Ọ haa g'e gude iphe-iphere
 nụ-jia ya ẹpho.
- 31 Kele Nnajiuphu taa -jikadu
 nemadzu jasụ l'ojeje.
- 32 Ọ bu eviya l'oomeje g'aphụ
 tsoru nemadzu;
 ọle ọphujekwapho
 obu-imemini.
- Kele n-yemobu iya be
 nyiberu anyibe.
- 33 Ọ tọo nọdujedu atso
 iya utso g'o mee
 g'iphe-ẹhuka waa aphụ
 dapfuta unwu-eliphe.
- 34 G'e gude ọkpa zọpyashia
 ndu ono,
 a turu mkpọro le
 mgboko;
- 35 mbụ g'a nafu nemadzu
 iphe, rwuberu iya nụ
 l'atatiphu
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ;
- 36 mbụ l'a -nafu nemadzu
 iswi-odu-mma, rwuberu
 iya nụ;
 be iphemiphe ono g'ọ ha
 taa dukwa Nnajiuphu ree.
- 37 ?Bu onye a-dụ ike pfua opfu;
 mee ya g'o ree;
 m'ọ -buru le Nnajiuphu ta
 atuduru ekemu g'o ree?
- 38 ?Tobudu
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 be asuje g'iphe-ẹhuka
 waa iphe,
 dụ ree byapfuta
 nemadzu?
- 39 ?Bu gunu meru g'o gude
 nemadzu,
 nọ ndzu je anọduje
 atsushi aphụ;

- lẹ teke aahù iya ahùhù
 k'iphe-eji, o meru?
 40 G'anyi nyochana ụzo anyi;
 gbua ya igo;
 Lwaphuta azụ lwapfuta
 Chipfu.
 41 G'anyi palinaa obu anyi
 imeli;
 Chì-liaru Chileke, nọ l'imigwe
 ẹka imeli sù:
 42 Anyi meswewaru;
 bya ekwefu ike;
 ọphu ị tị gụeduru
 anyi nvụ.
 43 I kpuchiteru onwongu
 ẹhu-eghu gude chĩa
 anyi ọso.
 I gbuwaru anyi; ọphu ị
 tị phuduru anyi
 obu-imemini.
 44 I gudewaa urwukpu
 kpuchia onwongu;
 k'ọphu ọ tọ dudu epfupfu,
 anyi pfuru nù ngu
 e-rwuje ngu nchị.
 45 I mewaru anyi bụru ndu
 dụ ẹkpa-oyi;
 bụru ikpọzu l'echilabọ
 ndiphe.
 46 Ndu ọhogu anyi l'ọphu
 bẹ sawaru ọnu galaba
 epfubyishi anyi.
 47 Ndzu-agụgu bẹ rwutawaru
 anyi;
 a gbabewaru anyi ọnyà.
 Mkpurupyata yẹe ọla-l'iswi
 dapfutawaa anyi.
 48 Ẹnya-mini, asọe mu phọ
 gborogboro l'ẹnya gẹ
 mini nggele;
 Kele ndibe mu bẹ e
 meru umerekete.
 49 Ẹnya-mini ta abyadụ
 asoshi-buhu mu l'ẹnya;
 mbụ l'ọonodujeepfo
 asọ mu mkpụrumkpuru;
 50 jasụ teke Chipfu a-gbẹ
 l'imigwe lee ẹnya l'alị
 hụma mu.
 51 Iphe, ẹnya mu ahụma
 meru aphụ ji mu obu.
 Ọ bụru k'ụnwada mkpukpu

- mu ono bẹ kparụ iya nụ.
⁵² Ndu ọhogu mu anọduje
 achi nta mu g'onye
 achi nta ẹnu
 l'ẹbe abụ l'o nweru iphe,
 mu meru phẹ.
⁵³ Ẹphe nwuru mu ye l'ime
 nsụ g'ee-shi g'ẹphe
 wota ndzụ mu.
 Ẹphe nọdu atụ mu mkpuma.
⁵⁴ Mini rikputeru mu ishi;
 mu rịa lẹ mu chihuwaru.
⁵⁵ Ọ bụru l'ime wukirima
 nsụ ono bẹ mu nọ
 raku gube Chipfu.
⁵⁶ Ị nụmawaru arwọrwo,
 mu rwọru ngu sụ:
 Ba gbakwa mu nkuchi
 l'araku ono,
 mu rakuru ngu g'ị
 gbaaru mu mkpu ono.
⁵⁷ Ị kpịritaru mu ntse teke
 mu rakuru ngu ono.
 Ị sụ gẹ mu ba tsushi ebvụ.
⁵⁸ Gube Nnajiuphu;
 ọ kwa ngu leri ẹnya
 l'opfu ẹhu mu;
 bya agbafuta ndzụ mu.
⁵⁹ Gube Chipfu; ị hụmawaru-a
 ẹjo-iphe, e meru mu;
 hanaaru mu enge!
⁶⁰ Ị hụmawaru g'ẹphe
 gwataberu mu ụgwo
 iphe, mu meru;
 mękwapho ẹjo-idzu,
 ẹphe achikotaru mu.
⁶¹ Gube Chipfu; ị nụmawaru-a
 g'ẹphe epfubyishi mu;
 mękwapho ẹjo-idzu,
 ẹphe achikotaru mu.
⁶² Mbọku-mbọku bẹ ndu ono,
 etso mu opfu ono;
 anọdujeepho agba mu
 mgbamu;
 bya achiru mu ẹjo-idzu.
⁶³ Lewa phẹ rọ ẹnya!
 Ẹphe -nọdu anọ;
 ọzoo l'ẹphe pfuru apfuru;
 bẹ ẹphe egudejee mu
 phọ agụ l'ebvụ;
⁶⁴ "Gube Chipfu; pfukwaa phẹ
 ụgwo, gbaru phẹ nụ;

- mbụ ẹgube ono iphe,
 ẹphe meru dụ.
⁶⁵ Kpọ-chikwaa phẹ obu
 akpọ-chi;
 G'ẹphe bukwaru ndu ị
 turu ọnu.
⁶⁶ Gudekwa ẹhu-eghu chipyabe
 phẹ;
 woru phẹ mebyishia
 lẹ mkpula igwe kẹ Chipfu.”

4

Ọnodu Jierúsalemu, teke ọ daru

- ¹ Lewarọ gẹ mkpọla-ododo
 ono,
 shi egbu nwịinwii ono
 byaru agbachihuwa
 agbachihu.
 Lewarọ g'ọkpobe mkpọla-ododo
 ono, byaru agbanwee.
 Mkpuma ọlo, dụ nsọ bẹ a
 tũkashichaaru nanụ
 nanụ lẹ mgbakata-ọzo,
 nọnu.
² Ụnwu Zayọnu, vugbaa oke
 aswa ono; mbụ ndu ono,
 shi aba urwu g'ọkpobe
 mkpọla-ododo ono;
 bẹ byawaru adụ rịvo rịvo
 gẹ ite, e gude ọrwa kpua;
 mbụ g'iphe, ọ-kpụ-ite
 gude ẹka kpua.
³ Mbụ-a; nkuta-ọswa bẹ
 echebejekwa ụnwu iya ẹra;
 obenu lẹ ndibe mu bẹ
 ẹjo obu, dụ phẹ nụ
 bẹ dụ gẹ k'oke-enu,
 bu l'echiegu.
⁴ Ire bẹ nyakuchawaru
 ụnwegirima,
 angụ ẹra l'akpo l'ẹka
 ẹgu ẹra agụ phẹ.
 Ụnwegirima nshịi nọdu
 arwọ arwọ nri;
 ọphu ọ dudu onye
 anuje phẹ iya nụ.
⁵ Ndu ono, shi anọduje eri
 gwọogwoo ọno;
 bẹ dakachaawaru l'etsuzọ.
 Ndu ono, e gude nkụushi
 hefuta ono bẹ azejewaa
 l'ikpọzu.
⁶ Aphụ, a nuru ndibe mu

- k'ejo-iphe,
 ẹphe meru bẹ ka shii
 eme lẹ kẹ ndu mkpukpu
 Sodomu;
 mbụ Sodomu ono,
 e gude ntabu ẹnya lanu
 mebyishia;
 ọphu ọ tọ dudu onye
 gbaru pẹ mkpu ono.
- 7 Ndu-ishi pẹ bẹ shi ka
 aka-mini-sunoo acha
 pemu pemu.
 Ẹphe shi ka ẹra-eswi
 acha ụcha.
 Ogwẹhu pẹ bẹ shi akajẹ
 mkpuma-egbe acha
 kẹ ziriri.
 Ẹphe shi anọduje ama
 gẹ mkpuma sáfàyà.
- 8 Ọle nta-a bẹ ẹphe ka unyi eji
 uji.
 Ọ tọ dudu onye
 ahụbejekwadu pẹ
 ama l'uzo.
 Akpọ-ẹhu pẹ bẹ
 nyakuchawaru nwa
 anyakuru l'okpu pẹ.
 Ẹphe kpọhuwaru nkụ dū
 gẹ mkpushi nkụ.
- 9 Ndu e gburu lẹ mma;
 kakwa mma eme lẹ
 ndu ẹgu gburu.
 Ẹgu gwaru pẹ maa;
 jasụ ẹphe nwushihu;
 kele ọ tọ dudu nri,
 shi l'ẹgu rwuru pẹ ọnu.
- 10 Ụnwanyi, nweru
 obu-imemini bẹ
 gudechawa ẹka pẹ shia
 unwegirima pẹ l'ite taa;
 ọ buru nri pẹ lẹ teke ono,
 ndibe mu larụ l'iswi ono.
- 11 Chipfu bẹ gbahawaru
 oke ẹhu-eghu iya ẹka.
 O kpukposhiwaru
 ẹhu-eghu iya ono,
 enwu phuruphuru
 ono.
 Ọo ya bẹ dū-nwuru ọku,
 tsuru Zayonu
 tsupyashichaa ẹka a
 turu ọkpa iya.
- 12 Ndu eze ndu mgboko-a;

mẹ ndu bu lẹ mgboko
l'ophu bẹ te ekwetaduru
lẹ ndu iwashi;
mẹ ndu ọhogu bẹ a-dụ
ike ye ọkpa l'ọnu-abata
Jierúsalemụ.

13 Obenu l'o meru nno.
Ọ bụru iphe, kpatarụ
iya nụ bẹ bụ iphe-ẹji,
ndu mpfuchiru iya
emegbaa;

Mẹkwapho ẹjọ-iphe,
ndu-uke iya eme;
mbụ ndu ono,
nọ l'echilabọ mkpụkpu
gbushia ndu
pfuberekoto ono.

14 Ẹphe tsoru ụzo aghaphe
phururugbada gẹ ndu
atsụ ishii.

Ẹphe gudewaa mee ndu ẹphe
gbushiru merwushia
onwophe;
k'ophu bụ l'ọ tọ dudu
onye a-dụ ike edenyi
ẹka l'uwe phe.

15 Iphe ụnwu-eliphe anọduje
araru phe bụ: “Unu tųgbua!
Ntųrwu dų unu l'ẹhu!

Unu tųgbua! Unu tųgbua!
G'ọ tọ dųkwa onye
unu e-denyi ẹka!”

Ọo ya bụ; ẹphe gbafu je
aghapheaha
phururugbada.

Ndu shi l'ọhamoha, nọnu
nọdu asuje:

“Ẹphe ta abyakwa ebubaaru
l'ẹka-a ọzobaa.”

16 Ọo Chipfu l'onwiya bẹ bụ
onye chikashiru phe nụ.

Ọphu ọo-gubeedu phe
iphe ọzobaa.

Ẹphe ta akwabeduru
ndu-uke ụbvù;

Ọphu ẹphe te emeduru
ndu bụ ọgerenya ree.

17 Ọphu kachakpọo nụ
bụ l'anyi lewaru
enya ndu a-gbaru anyi
mkpu; ike bvụ anyi;
ọ bụru kẹ mmanụ.

Anyi nọ l'ulo-nche anyi ele
 ọnya ọha ono,
 taa dukpodanu ike
 adzota anyi.

18 Ẹphe anọduje eedo okpa anyi;
 k'ophu bu l'anyi te
 eshijeedu uto anyi.

Mboku ikpazu anyi dukwaa
 ntse; a gwaru mboku,
 anyi a-nọ-beru ọgu;
 noo kele mboku
 ikpazu anyi rwuwaru
 erwurwu.

19 Ndu achi anyi oso be
 kakwa ugo,
 ephe l'akpaminigwe
 eme barabara.

Ẹphe chiru anyi oso l'eli
 ubvu ubvu;
 ephe je egepagbaaru
 l'echiegu kwaberu anyi.

20 Onye ono, Chipfu wuru manu
 l'ishi;
 mbu onye ono, bu iya bu
 unme, anyi atu ono
 be nwulahuru le nsu,
 ephe turu;
 mbu onye ono,
 anyi riru su l'anyi a-nodu
 le mkpula iya dzuru
 ndzu l'echilabo
 ohamoha ono.

21 G'ehu tsoo ngu utso;
 tee eswa gube nwada
 Edomu;
 mbu gube onye ono,
 bu l'ali Uzu.

Ọle okoro iphe-ehuka ono
 be a-nukwa ngu-a.

L'ii-ngua ya; l'otsua ngu
 atsutsu;
 l'igbabe onwongu oto.

22 Gube nwada Zayonu;
 aphu, anu ngu
 k'ejo-iphe ono,
 i meru ono be
 bvukwaru nu.

Ọ to haedu ngu gi
 buwaruro onye a kpuru
 le ndzu.

Ọle ọo-nukwanu ngu
 aphu ejo-iphe,
 i meru gube

nwada Edomu.
Iphe-ẹji ngu ono, bẹ ọo-tu
jalaa.

5

*Epfu anụ Chileke g'ọ
phua obu-imemini*

- ¹ Jiko Chipfu; nyatanụ
    ẹjo-iphe,
    dapfutaru anyi-a.
Lena ẹnya hụma
    iphe-iphere, eeme anyi.
- ² Okiphe anyi bẹ lakotawaru
    ndu lwaru alwalwa
    l'ẹka.
Ibe anyi lakotawa ndu
    ọhozo l'ẹka.
- ³ Anyi buwaa ndu a togboru
    nwa maa;
    ọphu anyi enweedu nna.
Ne anyi phẹ bẹ buwaa
    unwanyi,
    ji phẹ anọedu.
- ⁴ Mini-angungu bẹ bu azuta bẹ
    anyi azutaje iya.
Nku, eeshije ite buru ugwo
    bẹ anyi apfujẹ kpata
    iya.
- ⁵ A nyabewaru anyi
    mkpamehu l'olu.
Ike bvụ-gbuwaru anyi;
    ọphu ẹphe ekwedu
    g'anyi tuta unme.
- ⁶ Anyi wowaru onwanyi ye
    l'ẹka ndu Ijiputu;
    waa ndu Asiriya
    g'ee-shi g'anyi humaje nri,
    a-suru anyi eriri.
- ⁷ Nna anyi phẹ bẹ meru iphe-ẹji;
    nwushihu.
Ọ buru anyịbedua byaru
    evuta aphụ, dụ iya nụ.
- ⁸ Nta bu ndu bu ohu bu
    phẹ bu ishi anyi.
Ọphu ọ dudu onye a-nafuta
    anyi l'ẹka phẹ;
    g'anyi nweru onwanyi.
- ⁹ Anyi aloje ishi anyi alọlo
    temanu anyi ahuma nri,
    anyi e-ri;
    kele ogu-echi bẹ nọ
    l'echiegu.

- 10 Akpọ-ẹhu anyi bẹ ahú ọku
g'ovokọku.
Iphe, kparú iya nù buru l'ẹjo
ẹgu eme anyi.
- 11 Ụnwanyi bẹ e gudechaaru
jepfu k'ọkpehu ẹ
Zayọnu;
gudekwaphọ ụnwumgboko
jepfu l'ime mkpụkpu,
dụgbaa ẹ Jiuda.
- 12 Ẹphe gude ẹka pẹ
swi-gbushia ndu-ishi.
Ọphu aakwabejeedu ndu bu
ọgerenya ụbvù.
- 13 Unwokoro bẹ ẹphe
gudechaaru g'ẹphe
gweje iphe egwegwe
ẹ mkpuma,
eegweje iphe.
Ụnwegirima unwoke nọdu
ada tsụtsuu ẹ nkụ,
e boru pẹ.
- 14 Ndu bu ọgerenya ta anọjeedu
l'ọnu-abata mkpụkpu.
Ọphu ụnwokorobya
agujeedu ebvu,
ẹphe shi aguje.
- 15 Ẹhu-utso ta adụedu anyi l'obu.
Ebvú, anyi eteje bẹ byawaru
bya aburu nggumaphu.
- 16 Okpu-eze ono bẹ shiwaa anyi
l'ishi dafu.
Nshio anyi; kẹle anyi
mewaru iphe-ẹji!
- 17 Ọo iphe ono meru g'o gude
meji tofu anyi.
Ọ buru iya kpatarú;
ẹnya dụchawaa anyi
ragaraga.
- 18 Kẹle ụbvú Zayọnu bẹ bụwaa
ochobu;
Ọ buru nkuta-ọswa bẹ
etsojeru ejephe l'eli iya.
- 19 Ọo gube Chipfu bẹ a-buru
Onye eze anyi jasú l'ojeje.
Mbú l'aba-eze ngu anọje;
e -shi l'ogbo sweru
ogbo.
- 20 ?Bú gunu meru g'o gude
ị zọhaa anyi jasuru
asuru?
?Bú gunu meru g'o gude

ì parü anyi haa nõo
odu?

21 Duphutanü anyi azü l'eka
ì nõ; jiko Chipfu;
k'ophu anyi a-lwapfuta
ngu ozo.

Mephunu onodu anyi azü g'o
dü g'o shihawaa dü lẹ
teke k'ichee.

22 ?Tõo ì jikawaru anyi l'ophu
l'ophu?

Mbü ?ivuwaru ovuma
parü anyi haa
phuruphuru
gberegedege tõo?

Ekwó Ezekelu Onye Mpfuchiru Chileke

Iphe, nọgbaa ndzụ waa ọdu-biribiri Chipfu

¹ Tọbudu iya bụ; ọ be l'apha k'ukporo l'iri lẹ g'ọnwá ẹno dọ l'abalị ise; gẹ mu lẹ ndu a kpuru lẹ ndzụ tukuru nọdu l'aguga ẹnyimu Keba; a gụhaa imigwe ghebe ọnu; mu phua ọphulenyá, shi l'ẹka Chileke. ² O be mbọku k'ise; l'ọnwá k'ẹno, bụ apha kwe eze, bụ Jiehoýakinu apha k'ise, a kputaru iya lẹ ndzụ; ³ Chipfu bya epfuru opfu yeru mube onye uke Chileke, bụ Ezekelu nwa Buzu. Ọ bụru l'aguga ẹnyimu Keba l'alị Babilonu be mu nọ; Chipfu pfiaru mu iphe ono. Ọ bụru l'ẹka ono be mu nọ; ike Chipfu kparwuta mu l'ẹhu.

⁴ No iya; mu bya elee ẹnyá; bya ahuma oke pherephere g'ọ shi l'uzo isheli ezi eje abya; urwukpu kpumia; me oku, alo ke waawaa; yele iphoro, charu vaa, no-pheru iya mgburugburu. Echilabo iya nọdu ekeepho paapaapa g'ope. ⁵ L'echilabo iya onokwapho be iphe ẹno, nọgbaa ndzụ, gbaru ugbugba gẹ nemadzụ nokwapho. ⁶ G'ẹphe ha nwekotaru iphu ẹno ẹno; me nkú ẹno ẹno l'ẹhu l'ẹhu. ⁷ Okpa phe pfukotaru nhamunha; obochi-okpa phe dukotaepho gẹ ke nweswi nshii; bya aphukota ngerengere g'onirubvu, a jiru manụ. ⁸ Ephe fukota ẹka, dugbaa gẹ ke nemadzụ lẹ mkpula nkú ẹno ẹno ono, ephe fukotaru lẹ mgbureku ẹno phe ono. Ephe n'ẹno ono nwekotaru iphu me nkú. ⁹ Nkú phe ono nọdu edenyigbaa l'ibe iya. Ophu nonu nọdu akwasejeerupho eje ala l'iphu; ophu ephe aghakobejedu aghakobe.

¹⁰ Waa g'iphu phe dugbaa baa: Ephen'ẹno ono dọ gẹ ke nemadzụ. Uzo ekutara phe be ephe nweru iphu dọ gẹ k'oduma; l'uzo ekicha be ephe nwekotakwarupho iphu, dugbaa gẹ k'eswi; teme ephe nwekwaarupho iphu, dugbaa gẹ k'ugo. ¹¹ Noo g'iphu phe dukota bụ ono. Nkú phe ono be jashikotaru ajashi l'uzo imeli. Ephe nwekotaru nkú ebo ebo, ephe jashichaaru iya; ophu nonu nọdu edenyigbaa nkiya lẹ k'ibe iya l'ibekeboebo. Ephe nwekwarupho nkú ebo ebo, ephe gude kpuchikota ogwehu phe. ¹² Ophu nonu nọdu akwasejeerupho nhamunha eje ala l'iphu. Ọ nọdu abujeru ẹka unme ono shiru; ephe awuru tsoru iya; ophu ephe aghajedu aghagha.

¹³ Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono be ugbugba iya dọ g'icheku oku, enwu enwunwu; ozoo g'oroku, enwu jajaja. Oku nọdu enwuepho ke phoo phoo iphu l'azu l'echilabo iphe ẹno pho, nọgbaa ndzụ ono. Oku ono nọdu egbu ke nwijnwii; teme ebemu-igwe shikwapho l'oku ono alo ke phaaphaa. ¹⁴ Iphe ono, nọgbaa ndzụ ono nọdu eziepho ke phaaphaa g'ebemu-igwe. Ephe -ziru je l'uzo iphu; ephe e ziru je l'uzo azu.

¹⁵ Gẹ mu elekpopho iphe ono, nọgbaa ndzụ ono; be mu byaru ahuma okpa ogba-kperekpere, no l'alị; no-kubegbaa iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, nweru iphu ẹno ẹno ono. ¹⁶ Ugbugba okpa ogba-kperekpere ono; me g'e gude mee phe be ephe egbukota nwijnwii gẹ kirisolayitu. Ophu nonu duchaepho g'e pyokafuru iya l'ibe iya. ¹⁷ Ọ nọdu abujeru teke okpa ogba-kperekpere ono weru tugba; be o wekwasejeru uzo lanu l'ime uzo ẹno ono iphe ono, nọgbaa ndzụ ono chebecharu iphu

ono. Okpa ogba-kperekpere ono ta aswi-jijedu aswi-ji me o -nodu ewe atugbu. ¹⁸ Igburonu iya hagbaa ephekerephe ephekerephe; bya adukwapho akpabiri. Igburonu okpa iya ono ephe'eno be enya nokota gbaa mgburugburu. ¹⁹ O nodu abujeru teke iphe eno ono, nogbaa ndzu ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'azu ono eweru tsoru phe. Teke iphe eno ono, nogbaa ndzu ono shi l'ali ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angu-lihukwapho. ²⁰ Eka unme iphe ono, nogbaa ndzu ono shikpoerupho; okpa ogba-kperekpere ono atuko wu-lihukwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono. ²¹ O nodu abujeru; ephe -tugba; iphe ono atugba. Teke ephe no-kirishiru; ephe ano-kirishia. Teke iphe ono, nogbaa ndzu ono gbe l'ali ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angu-lihukotakwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono.

²² Iphe, nokota iphe ono, nogbaa ndzu l'ishi be haepho osa osa g'akpaminigwe; bya achakota phuuphuu g'akamini; bya adu akpabiri. ²³ O buru le mkpula iphe ono, heru gabala g'akpaminigwe ono be ephe jashikotaru nkù phe; o nodu edenyigbaa le nwibe iya. Ophu nonu nwechaaru nkù ebo ebo, kpuchitegbaaru iya ogwehu. ²⁴ O nodu abujeru; ephe -tugba; mu anuma ukporo, nkù phe eme g'oda g'eka mini, achi oku aphu gbudugbudu; mbu o nodu ada g'olu-opfu Okalibe-kangokotaru-nu; mbu adaepho g'igiji ndu ojogu ede. Ephe pfuru no-kirishia; ephe aji-zeta nkù phe ono. ²⁵ No iya; ephe pfu-kirishiepho; bya aji-zetachaa nkù phe ono; a numa olu-opfu, shi l'eli iphe, du g'akpaminigwe ono, no phe l'eli ishi ono.

²⁶ L'eli iphe ono, du g'akpaminigwe ono, no phe l'eli ishi ono be o nweru iphe, du g'aba-eze, e gude mkpuma safaya mee, no iya nu. Iphe, du ge nemadzu nodu l'aba-eze ono. ²⁷ Mu bya elee enya; bya ahuma le shita l'eka du g'o bu upfu iya je akpaa l'ishi be dukota g'onirubvu, eke paapaapa; mbu dupeho g'o bu oku nokota iya; shita l'eka du g'upfu iya jeye l'uzo ali be o dupeho g'oku; teme iphoro, egbu nwiiwii chaphee ya mgburugburu. ²⁸ Oo ephe egube ono, eko-mini aduje l'urwukpu le mboku, mini edze ono bu egube iphoro ono du; chaphee ya mgburugburu. Noo g'odu-biribiri Chipfu ono gude gbaa ugbugba bu ono. Mu humae ya pho; mu daa kpupyabe iphu l'ali; mu bya anuma olu onye epfu opfu.

2

Chileke gude kua Ezekèlu g'o jeeru iya ozi

¹ To bu iya bu; a su mu "Nwa ndiphe; gbeshi pfuru apfuru ge mu pfuru yeru ngu." ² O nodu epfu iphe ono; Unme Chileke bata mu l'ehu; bya ekulia mu; mu pfuru apfuru. Mu numa iphe, oopfu eyeru mu. ³ O su: "Nwa ndiphe; mu ezi ngu g'i jepfu ndu Izurelu; mbu mkpukpu ono, bu okwefurike, kwefuru mu ike ono; mbu ndu ono ephe le nna phe shi k'eshinu metaru mu k'ehuka byasu ntanu-a ono. ⁴ Ephe bu ndu ejo okpoma; bya aburu ndu ta anudu anunu me ililekpo. Mu ezi ngu ge i jepfu phe je asu phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa.' ⁵ G'ephe bu ndu ta anudu anunu-a; m'ephe -ngaberu nchi-o; m'ephe ta angabeduru-o; g'o duhabe ephe amarunu l'onye mpfuchiru Chileke be nojeru l'echilabo phe.

⁶ "Gube nwa ndiphe; ge ndzu phe ta agukwa ngu; ophu ndzu iphe, ephe epfu agukwa ngu. Ge ndzu ta agukwa ngu; e -gudekpooro l'ogarambo

yee obvu be gbaru ngu mgburugburu; teme i buru l'eka akpi jiru ejiji. Ge ndzu iphe, ephe epfu ta agukwa ngu; ophu ehuru arwushihukwa ngu; e -gudekpoo l'ephe bu ndu ta anudu anunu me ililekpo. ⁷ O iphe, mu pfuru be ii-pfuru phe; g'ephe bu ndu onu-ulo, ta anudu anunu-a; m'ephe ngaberu nchi; m'ephe ta angabeduru.

⁸ "Ole-a; gube nwa ndiphe; ngabekwa nchi l'iphe, mu epfuru ngu. Ta abukwaru onye ekwefuje ike ge ndu onu-ulo ono kwefuru. Saa onu; ria iphe, mu anu ngu." ⁹ No iya; mu bya elee enya; huma aka, a machiru mu. Eka obu pfupfube ekwo, a phukoru aphuko. ¹⁰ O bya aphushia ekwo ono l'iphu mu. Iphe, e dekotaerupho l'ekwo ono ibekoboebu bu ekwa-aphu; waa nggumaphu; me nshio mu nshio.

3

¹ Tobudu iya bu; o su mu: "Nwa ndiphe; ria iphe, e doberu ngu l'iphu; taa ekwo, a phukoru aphuko-a; g'ije epfuaru ndu Izurelu opfu."

² Oo ya bu; mu saa onu; o woru ekwo ono, a phukoru aphuko ono ye mu l'onu ge mu taa. ³ No iya; o su mu: "Nwa ndiphe; taa ekwo-a, a phukoru aphuko-a, mu anu ngu-a; taji ephe ngu." Oo ya bu; mu woru iya taa; o nodu atso mu rengurengu ge manu-enwu l'onu.

⁴ O bya asu mu: "Nwa ndiphe; tugbua nta-a jepfu ndu Izurelu je epfuaru phe iphe, mu pfuru. ⁵ O to bukwa oha-ntsuh, bu ndu opfu phe du ehuka anuma be eezi ngu gi jepfu. Oo ndu Izurelu be e ziru ngu gi jepfu obu. ⁶ O to bukwa ikpoto oha-ntsuh ono, opfu phe aduje ehuka anuma; mbu ndu iphe, ephe epfu tee dodu ngu enya be e ziru ngu gi jepfu. Ome l'ogbe buru phe be e ziru ngu gi jepfu; m'ephe agbekwanu ngaberu ngu nchi okpobe angabe. ⁷ Obenu le ndu Izurelu be ta abyadu ngaberu ngu nchi; noo kele o too hedu phe ihee ngaberu mu nchi. Onu-ulo Izurelu l'ophu be kpochiru okpoma buru ekwegekwe. ⁸ Ole mu e-me ngu gi buru enwubata enwubata; buru onye ejo-okpoma g'ephebedua bu. ⁹ Mu e-me g'obu ka ngu eshihu ike; eme le mkpuma-egbe. Ge ndzu phe ta agukwa ngu; ophu ugbugba phe eyekwa ngu ebvu; e -gudekpoo l'ephe bu ndu bu ndu ta anudu anunu."

¹⁰ O byakwa asu mu: "Nwa ndiphe; ngaberu mu nchi rengurengu; woru iphe-a, mu epfukotaru ngu-a dobekota l'ime obu ngu. ¹¹ Tugbua nta-a jepfu ndibe unu ono, a kpuru le ndzu ono je epfuaru phe; su phe: 'Waa iphe, Okalibe, bu Chipfu epfu baa!' Pfuaru phe iya; me o -bu l'ephe kwetaruh ngabe nchi-o; me o -bu l'ephe te ekwetaduru-o."

¹² Tobudu iya bu; Unme Chileke bya apalia mu imeli; mu numa igiji, aphu-ji aphu-ji, asuje: "G'a nodukwa l'eka Chipfu bu jaa odu-biribiri iya ajaja!" ¹³ Mu numakwapho oda nkuru iphe ono, nogbaa ndzu ono g'o denyijegbaa le ke nwibe phe; me igiji, okpa ogba-kperekpere ono, no l'aguga phe ono; mbu oke igiji, alwa ke gidigidi. ¹⁴ No iya; Unme Chileke ono bya apalia mu imeli; paru mu tugbua; ehuru-eghu ji mu obu ge mu atugbu ono; mbu ehuru kwatakpo gbangahu mu okpobe agbangahu ge mu atugbu ono. Teke ono be ike Chileke kparwutaru mu l'ehuru k'eze iya. ¹⁵ Tobudu iya bu; mu jepfu ndu ono, a kpuru le ndzu ono, bu le Telu-Abibu le mgboru enyimu Keba. Mu je anodu l'eka ephe no; noduepho rakafu enya l'echilabo phe mgburugburu noo abali esaa.

*Aanmaru Ezekelu okwa
(Ezek 33:1-9)*

16 O be gè abalì ẹsaa ono bvuerupho; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 17 “Nwa ndiphe; mu mewaru ngu g’i buru onye-nche ndu Ízurelu; ọọ ya bụ; teke ì nùmaru opfu, shi mu l’onu; jejekwa anmaaru phẹ ọkwa, mu nmaru ngu ono. 18 Teke mu sùru onye iwashì l’ọ nwuhufutaje; ọphu ì tì nmaduru onye ọbu ọkwa; mbụ ọphu ì tì sùduru iya g’ọ haa ejo ọzo, ootso; k’ọphu ee-shi nno dzọọ ya ndzụ; bẹ onye iwashì ọbu a-nwuhu nù-a; k’ejo-iphe, oome; ọle ọọ kwanu gubedua bẹ mu a-kpa ishi ọchi iya. 19 Ọ -bùkwanuru l’ì nmaru onye ono ọkwa; ọphu o kwedu haa ejo-iphe, oome; ọphu okwedu haa ejo ọzo, ootso bẹ ọọ-nwuhu nù-a; l’opfu ejo-iphe, oome ono; ọle gubedua dzọakwanaru onwongu. 20 Ọzo bụ; teke onye pfuberekoto parụ eme iphe, pfuru ọto haa; meahaa ejo-iphe bẹ mu e-doheru iya iphe; l’oovukota daa; dagbua onwiya. Eshinu ì tì ọduru iya ẹka lẹ nchì bẹ ọọ-nwuhu nù-a; k’ejo-iphe ono, oome ono, l’a-zọhashikota iphe, dọ ree, o shi mee. Ọle ọọ kwanu gubedua bẹ mu a-kpa ishi ọchi iya. 21 Ọ -buru l’onye pfuberekoto bẹ ì nmaru ọkwa g’o to meshi ejo-iphe; ọphu o to meduru ejo-iphe bẹ ọọ-dzuru ndzụ; kele ọ nùmaru ọkwa, ì nmaru iya; tẹme gubedua dzọakwapho onwongu.”

E me Ezekèlu g’o pfubuhu opfu

22 Mu nọdu l’ẹka ono; ike Chipfu bya akparwuta mu l’ẹhu; Chileke sù mu: “Gbeshi jeshia l’ẹka ono, alì dọ baswaa ono; ọọ l’ẹka ono bẹ mu e-pfuru opfu yeru ngu.”

23 Tọbudu iya bụ; mu bya agbalihu tugbua jeshia l’ẹka alì dọ baswaa ono. Mu rwua l’ẹka ono bya ahuma ọdu-biribiri Chipfu, g’ọ nọ iya; mbụ ọphu dọ g’ọdu-biribiri ono, mu humajeru lẹ mgboru ẹnyimu Keba phọ. Ọọ ya bụ; mu daa kpube iphu l’alì. 24 No iya; Unme Chileke bya akparwuta mu l’ẹhu; palia mu pfube apfube. Ọ bya epfuru yeru mu su: “Tugbua je aguchia onwongu l’ulo ngu. 25 Gube nwa ndiphe; ẹphe a-tu ngu ọkpukpu gude kee ngu ẹgbu; mbụ kee ngu ẹgbu k’ọphu ì tii tsoeduru ejephe l’echilabọ phẹ. 26 Mu e-me g’ire nyakuru ngu l’akpo; mbụ k’ọphu ii-pfubuhu opfu; g’i tì bajẹheru phẹ mba; kele ẹphe bụ ndu ejo-ọkpoma. 27 Ọle teke mu pfuru opfu nù ngu bẹ mu e-me g’i kpuhaa onu. Teke ono bẹ ìi-sù phẹ: ‘Waa iphe, Ọkalibe, bụ Chipfu epfu baa.’ Onye ọ dọ g’ọ ngabẹ nchì; l’ongabe iya; onye ọ tọ dọdu g’ọ ngabẹ nchì; l’ọ jìka iya angabẹ; kele ẹphe bụ onu-ulo ta anudu anunu.”

4

Ọphulenyà g’ee-gude kephèe Jierúsalemù

1 “Ọọ ya bụ; gube nwa ndiphe; pata ẹja-urwa, dọ bachibachi dobe l’iphu ngu; woru mkpukpu Jierúsalemù see esese l’eli iya. 2 L’ì bya esee g’ee-gude kepheta iya ekepheta; bvuphee ya ose-ọgu; l’ì bya esekwaphọ igbulọ, ee-shi nyiba iya swikube iya; woru ọdu-ọgu dobegbaa g’ọ nọ-kube iya; tẹme l’ì woru ọkukpo, eegudeje enwukposhi igbulọ dophee ya mgburugburu; 3 l’ì bya ewota iphe-ígwè, dọ ọsa bvube g’ọ buru igbulọ ígwè nọ-buharu unu lẹ mkpukpu ono; l’ì woru iphu ghaaru iya. G’ọ dọephọ g’ọ bụ mkpukpu, ekephetarù ekepheta k’ọgu; ọ buru ngu kephetarù iya ọbu. Iphe ono bẹ a-buru ndu Ízurelu iphe-ohubama.

4 “L’ì bya azẹe azẹe; gbube mgbureku ẹkicha ngu; woru ejo-iphe ndu Ízurelu bo onwongu. Abalì ole, ìi-zẹkota gbube onwongu nno bẹ ìi-vukotaru ejo-iphe phẹ ono. 5 Ụkporo abalì iri lẹ tete l’abalì iri, bụ iya

nọ onodu apha ole, ephe mekotaru ejo-iphe; bẹ mu e-me g'i vukotaru ejo-iphe ndu Ízurelu. ⁶ L'ibya aze-zeta aze ozo; ole k'ogu iya bu g'i ze gbube mgbureku ekutara; vuta ejo-iphe ndu Jiuda. Iphe, mu nuru ngu g'i gude vuru iya bu ukporo abali labo; ujiku lanu be no-chiru enya apha lanu.

⁷ "Ghachi iphu l'iphe ono, egoshi g'ee-gude kepheta Jierusalemu ono; chilia eka pfiaru mkpukpu ono ejo-iphe, mu suru l'oo-me phe. ⁸ Mu egude okpukpu kekoo ngu g'i tii chizi nchizi jeye i no-ghee ujiku ole, ii-nodukota g'onye kephetaru mkpukpu k'ogu ono.

⁹ "Li wota witi; me bali; me agwa; me azamu; me igberi; me supelutu wukotaru ye l'ite dobe, ii-gudeje emetaru onwongu buredi. Iphe ono be ii-nodu eri le teke ono, ii-ze le mgbureku ngu lanu ukporo abali iri le tete l'abali iri ono. ¹⁰ L'iiswikwapho nri eriri l'aswi; nri, ii-rije mboku-mboku be erwa iya a-duje ukporo shekelu lanu. ¹¹ Mini, iingu anguangu be ii-nodukwapho aswi l'aswi. Kutaje mini jiru okoro nshii, ngua mgbo lanu le mboku. ¹² Nri ono be ii-rije egube itaje akara bali-a. Nodu l'eka ndu Ízurelu a-nodu ele ngu enya ghee ya; gudeje nshi nemadzu mee nku, e gude eshi ite."

¹³ No iya Chipfu su mu: "Oo egube ono bu ge ndu Ízurelu e-ri nri, e merwuru emerwu l'ohamoha ono, mu a-chiru phe je edobe ono."

¹⁴ Noo ya; mu su: "Oowaa! Okalibe, bu Chipfu; mu te emerwushijekwaru onwomu. Eshi teke mu bu nwata byasu nta-a be mu te edejekwaru onu l'iphe, nwuhuru anwuhu; ophu mu atajeduru anu, anu-egbudu dzu-gburu; ophu anu, aaso nso, abahujeduru mu l'onu."

¹⁵ O su mu: "O du ree; mu haru ngu uzo g'i gudeje nshi eswi ghee buredi ngu obu; haa egude nshi nemadzu."

¹⁶ Tobudu iya bu; o su mu: "Nwa ndiphe; mu e-me g'eka nri eshije abata le Jierusalemu chihu. Ephe a-chijeru uche l'eka eri nri, a turu atutu. Nwa mini, a tadaru atada l'iphe be ephe achijeru akurepho l'eka angu; ¹⁷ kele nri waa mini be a-du uko. Onyenonu a-bujeru o -huma nwibe iya; o kpo ya onu-opfu; kele ephe a-jokota ehuhufu; mkpata iya buru ejo-iphe, ephe mekotaru.

5

¹ "Gube nwa ndiphe; pata ogu-echi, atsu nko; gude iya g'o buru akwo, eegudeje akpu ishi; gude iya kpushia ishi ngu waa eji-agba ngu akpushi. L'i bya ewota iphe, eegudeje atu erwa iphe tua ya atutu gude kee ya ekèkè uzi eto. ² Ujiku olemole, i gude kepheta mkpukpu ono k'ogu -bvupho; l'i woru oke lanu l'ime uzo eto ono je akpo oku l'echi mkpukpu ono. L'i bya ekpotakwapho uzi lanu l'ime uzo eto ono gude ogu-echi gbubushia ya gbaphee mkpukpu ono mgburugburu; bya ekpotakwapho ophu kwe iya eto phekashia l'imeli; kele mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe. ³ Hakwarupho egbushi me eji-agba ono hata kekoo l'igburonu uwe ngu. ⁴ Hatakwapho nwophu haa nwanshi chiru ye l'oku g'oku kepyashikota iya. Oo eka ono be oku e-shi gba-nwuhu dzuru, Ízurelu l'ophu.

⁵ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lekpodapho le Jierusalemu be mu woru dobe l'echilabo ohamoha; yele igwerigwe mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu. ⁶ Ole ephe gude iwashi, ephe ewe kwefu ike l'ephe tee medu ekemu mu; me iphe, mu toru okpa iya; mbu gbekanu ekwefuru mu ike e -me le g'ohamoha, no-pheru iya mgburugburu; me mkpukpu, no-phokwaru iya pho. Jierusalemu jikaru eme ekemu mu; jika etso iphe, mu toru okpa iya. ⁷ Oo ya bu le-a; wakwa iphe,

Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unu ka mkpukpu ozo, buphekotaru unu mgburugburu aburu emekota emekota; ophu unu etsojedu iphe, mu toru okpa iya su g'etsoje; teme ophu unu emejedu ekemu mu; mbu l'unu ta adukpodanu ike metaberu ekemu mu g'ohamoha, bupheru unu mgburugburu emeberu iya. ⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa; o suru: Mbèdua l'onwomu be adawaa ngu eka l'ehu ke njo gube Jierusalemu. Mu a-nu unu chipfuu g'ohamoha huma. ⁹ Le k'ebyi ono, unu emegbabe ono be mu e-me unu iphe, mu teke emeswee; ophu mu abyadu emebaa egube iphe ono ozo. ¹⁰ Oo ya bu le-a; l'echilabo unu be ndu bu nna a-ta anu unwu phe; unwegirima ata anu nna phe. Mu a-nu unu chipfuu. Ndu ophu phoduru nu be mu a-chiru tukaa nanu nanu.

¹¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a; be o doru enya l'eshi ophu unu gudewaa ntekpe, bu iphe, aakpofu akpofu pharwushia ulo mu, du nsu; bya arwu urwuali; be mu e-wofu unu obu; ophu mu ta abyadu ele unu enya ke phuru unu obu-imemini; ophu mu tee dobedu unu ndzu. ¹² Ee-ke unu uzi eto; uzi lanu be mgbu-onwu e-gbushi; ozo egu egbushia phe l'echilabo unu; uzi lanu be e-gude ogu-echi gbushia l'azu mkpukpu unu; uzi lanu ophu be mu a-chiru phekaa epheka; bya amita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹³ "Mu e-kpukposhi phe ehueghu mu; mbu le mu a-tukoshi phe oke-ehueghu mu ono jasu mu emerwua phe iya g'ooghu mu. Mu -mechaa phe nno; ephe amaru l'opfu, mube Chipfu pfuru nu phe be bu l'okophoo be mu gude pfua ya. ¹⁴ Mu e-me unu g'unu buru ola-l'iswi; unu abukwarupho iphe, e gude eme iphe-ochi l'echilabo ohamoha, bupheru unu mgburugburu; me l'enya ndu aghata aghata.

¹⁵ "Mu -gudeepho ehueghu mu nua unu aphu; mbu gude oke ehueghu mu baerupho unu mba, ahu oku l'ehu; be unu a-buru ndu ohamoha ozo iphe e gude eme iphe-ochi; mbu ndu aanoduje epfutoshi epfutoshi; bya aburu iphe, a-nodu alo ndu ozo eka le nchi; me iphe, a-nodu eyeru ndu ozo ebvu. Noo iphe mube Chipfu pfuru bu ono. ¹⁶ Su-a; mu a-gba unu ejo apfu ono, te edodu nemadzu edodo ono, bu iya bu egu ememe. Mu a-gba iya unu shi nno; mee g'unu buru mkpurupyata. Mu e-me g'okpanri; byapfuta unu ibyato; mu abya egbuchia eka nri eshije abata. ¹⁷ Mu e-zi egu-ememe yee ejo anu-egbudu g'o bya awupyabe unu gbushigbua unwu unu. Ejo iphe-ememe yee mgbugbumadzu be e-je unu ije l'ehu. Mu e-gude ogu-echi bapfuta unu. O kwa mube Chipfu be pfuru iya nu."

6

Emebyi ndu agwaje iphe

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ghachiru ubvu, nogbaa l'ali Izurelu iphu pfuru maberu mu phe; ³ su phe: Unube ubvu, nogbaa le Izurelu l'ophu; unu numakwa opfu, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu anu unube ubvu l'ophu; me unube nsuda l'ophu baa: Unu huma ahuma le mbèdua l'onwomu abyaakwaa egude ogu-echi byapfuta unu; teme mu emebyishikwapho eka unu agwaje iphe. ⁴ Enya eka unu agwaje iphe be echikposhi; eenwukposhia enya eka unu akpoje unwu-isensu oku. Ndibe unu be mu e-gbushichaa tukaa l'iphu agwa unu. ⁵ Odzu unwu Izurelu be mu a-togbochaa l'iphu agwa phe; mu eworu okpu unu tukaa l'enya eka unu agwaje iphe g'o hakota. ⁶ Iphe, bukpo eka unu bu ebubu be mkpukpu, nokota iya nu a-buru ochobu. Ee-nwukposhikota eka unu

agwaje iphe enwukposhi; o dabyiru ke mmanu; buru iphe, a gbadoru agbado. Agwa unu be aa-kupyashicha akupyashi; ephe alaa l'iyi. Eka unu akpoje unwu-isensu oku aburu eka ee-tsukposhikota etsukposhi. Iphe, bukpo iphe, unu gude eka mee g'o ha be e-kpo g'eekepoje ntu-a. ⁷ Ndibe unu be ee-gbushi; ephe adaka l'echilabo unu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

⁸ "Ole o nweru-a ndu ophu mu e-dobe ndu. Mbua o duru-a ndu ophu mu e-me g'ephe nahu ogu-echi ono; ephebedua be aa-chikashi je edokashia; ephe edzuru ali nonu; me l'ohamoha, du iche iche. ⁹ L'ohamoha ono, a kpuru phe laa ono be ndu ophu phoduru nu l'ime unu a-nodu nyata mu. Mbua l'ephe a-nyata g'o gude du-beru mu eji; l'ephe bu ndu obu phe du gheleghelehele l'eka mu no; mbua l'ephe gbakutaru mu azu; bya ewochiaru iphu ghaaru agwa gwalahaa. Ephe -nyatae ya pho ephe ala onwophe ashi; k'ejo-iphe, ephe meru; waa k'ebyi, ephe no megbabe ono. ¹⁰ O buru teke ono; be ephe a-maru l'oo mbedua bu Chipfu; l'o to budu ke mkpe be mu shi pfua le mu e-me g'ejo iphe-ehuka dapfuta phe ono."

¹¹ Nnajiuphu, bu Chipfu bya epfuru yeru mu su: Kua eka pyaa; zo o kpa kpitikpiti l'ali; chia mkpu su: Tuswekwa! Noo kele ndu Izurelu eme ejo ahuma; o buru ogu-echi be ee-gude gbushia phe; waa egu-ememe; me mgbu-onwu. ¹² Ndu ophu bu l'eka du enya be bu mgbu-onwu e-gbu phe; ndu ophu bu ntse buru ogu-echi be ee-gude gbua phe; ndu ophu phoduru nu; a -haa phe ephe nodu ndu be bu egu e-gbu phe. Noo ge mu e-gude kpukposhi phe oke ehu-eghu mu bu ono. ¹³ Teke ono; unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; me ndibe unu, e gbushiru egbushi-dakaepho l'eka agwa phe no; mbua bya adaka nanu nanu l'enya eka ephe agwaje iphe; mbua l'eli ubvu ubvu, hagbaa l'eli; me le mkpakponu eze ubvu; me le mkpula oshi, jakashigbaaru ajakash; mekpoo le mkpula achi, ekwo du; mbua l'ekameka ono, ephe shi akpojeru agwa phe unwu-isensu, eshi mkpo oku ono. ¹⁴ Mu a-hali eka; wata phe ada eka ke njo l'ehu; mee ali ono g'o buru ochobu, dabyiru ke mmanu; shita l'echiegu ono jasule Dibula; je akpaa l'iphe, bu eka ephe bukotakpoo ebubu l'ophu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

7

Teke ikpazu duakwaa ntse

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru ali Izurelu baa: O bvuo-o! Ke unu abvuo-o! Ali ono, gbaa mgburugburu be nkiya bvuoakwaru! ³ Teke k'unu a-bvu be rwuakwaru nu. Mu a-tukoshi unu ehu-eghu mu. Mu e-kpe unu ikpe g'iphe, unu eme gude du; pfukwaapho unu ugwo ebyi, unu emegbabe. ⁴ Mu ta abyakpoda ele unu enya ke phuaru unu obu-imemini; ophu mu abyadu edobe unu ndu. Mu pfufutaje unu ugwo iphe, unu eme; waa ke ebyi ebyi ono, eeme l'echilabo unu ono. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua be bu Chipfu."

⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Ejo iphe-ehuka be kwokwaru ibe iya nkwo tankwo eje abya. ⁶ Teke ikpazu rwuakwaru! Mbua le teke ikpazu be rwuwaru erwurwu! O gbalihuakwaru ejewa abyapfuta unu! O byarwutaakwaru abyarwuta! ⁷ Unube ndu bu l'ali-a; o rwuakwaru

teke unu a-buru mkpurupyata. Teke o bu be rwuakwaru nu. Mbụ l'eswe-nrimaphu noakwaa unu phakuu. O to bukwaa ebvu ehu-utso be aa-nodu agu; o bukwaa naganaganaga a-nodu adagbaa l'ubvu ubvu.

⁸ “Mu abyawaa unu atukoshi oke ehu-eghu mu; mu e-vuru ehu-eghu mu byabe unu l'ishi. Mu e-kpe unu ikpe iphe, unu eme; pfukwapho unu ugwo ebyi, unu emegbabe. ⁹ Mu ta abyadu ele unu enya ke phuru unu obu-imemini. Mbụ le mu ta abyadu edobe unu ndzu; mu pfufutaje unu ugwo iphe, unu eme; waa ke ebyi ono, eeme l'echilabo unu ono. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua, bu Chipfu be echi unu iphe ono.

¹⁰ “Lekwa! O kwa ntanu-a be bu mboku ejo-iphe obu; mbụ l'o rwuakwaru! Ola-l'iswi gbeshiakwaru ije! Mgbonu jaakwaru ajaja kpuru yegele! Eku-onwonye tushiwaa ige g'oshi-omi. ¹¹ Oo iwashi be e gude ahụ nemadzu ahuhu ejo-iphe. O to dukwa ndu ono, duru onye ophu aphodu nu mbụ l'ikpoto ndu ono taa phodukwa; ophu iphe, epe nweru enweru aphodudu; ophu iphe, aga le mkpa a-phodukwapho. ¹² Teke o bu rwuakwaru. Mboku o bu be dukwaa ntse. G'onye azuta iphe azuta te etekwa eswa; ophu onye ere iphe erere agukwa aphu; kele oke ehu-eghu dapfutaakwaru ikpoto oha ono g'ephe ha. ¹³ Mbụ-a; onye reru iphe be taa gbataekwa iphe, o reru gbiriri jeye g'ephenebo a-no-beru; kele ophulanya, a phuru l'ishi ikpoto oha ono be a ta abyadu agbanwe agbanwe. Ejo-iphe, epe eme be mewaru ophu o to dudu m'onye lanu, adu ike adzo onwiya ndzu. ¹⁴ Epe gbuwaru opu-ogu; tukowaa iphemiphe kwakobe ree; obenu l'o to nwe du onye ophu eje ugu; kele oke ehu-eghu mube Chipfu tukowaru dapfuta ikpoto oha ono g'ephe ha.

Ee-me ndu Izurelu omeliwe

¹⁵ “L'azu mkpukpu be ugu-echi no kwagebe; l'ime mkpukpu bukwanuru mgbu-onwu waa ugu-ememe no iya. Ndu ophu no l'egu be bu ugu-echi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu no l'ime mkpukpu buru mgbu-onwu waa ugu-ememe a-vu phe kpatakpata. ¹⁶ Ndu phoduru nu be a-gbaru lachaa l'ubvu je anodugbaa kpoyoo ge ndo, no le nsuda; onyenonu a-nodu l'eka ono ara ekwa ejo-iphe, o mekotaru. ¹⁷ Onyemonye be eka a-tsushihukota mee; ikpere aphugbaa onyemonye dori dori ge mini, ayozamu. ¹⁸ Epe e-ye uwe-aphu; ndzu-agugu erwuta phe erwuta. Iphere ejikota onyemonye iphu; teme aakpushikota phe ishi akpushi. ¹⁹ Mkpola-ochaa phe be epe e-tuphashichaa le gbororo uzo; mkpola-ododo aburu phe iphe, aaso nsu. Mkpola-ochaa phe; me mkpola-ododo phe be taa dudu ike adzota phe le mboku, Chipfu a-tukoshi phe oke ehu-eghu iya ono. O to dudu ike eme g'egu ta uguhe phe; ophu epe egudeedu iya azu-ji onwophe epe; kele o mewaru; epe nwulahu l'eme ejo-iphe. ²⁰ Mma iphe, epe anya l'olu ama be epe gude kuahaa onwophe. O buru iphe-olu ono be epe gude akpushiru onwophe agwa; yee iphe, aaso oyi ono, epe dobegbaaru ono. Oo ya bu; mu e-woerupho iphe ono, mee g'o buru iphe, epe a-nodu aso oyi.

²¹ “Mu e-woru iya ye ndu ohozo l'eka g'o buru iphe, epe a-kwata l'okwata; mbu mee ya g'o buru iphe, ndu iwashi, bu le mgboko-a a-natakota le nfu. O buru ndu ono e-woru iya merwushikota. ²² Mu e-wofu iphu l'eka epe no; ndu ono abya emerwushikota eka ono, mu yeru enya ono; mbu le ndu ana-nfu a-bahu iya je emerwushia ya.

²³ “Meta egbirigba; kele ali ono be bukota egbu-ochi be jiru iya ejiji; mbu le mkpukpu ono be buepho eme ehuka ehuka bu iphe, jiru iya nu. ²⁴ Mu e-duta ndu kachakpo ewe iwashi l'ohamoha l'ophu;

g'ephe bya anatakota phe unuphu ibe phe. Mu e-me g'ekuku, ndu nweru okpehu eku onwophe laa nlanan; kele eka duru phe nsọ be emerwushikota emerwushi. ²⁵ Teke ejo ọla-l'iswi byaerupho be ephe a-chọahaa ehu-guu; ọle ephe taa chọ-vudu iya. ²⁶ Ejo iphe-ehuka akwo ibe iya nkwo tankwo; teme ejo-nzi a-dakwapho mgbadapfu. Ephe a-noduje achị karaphaa g'eeshi ge ndu mpfuchiru Chileke phuru phe ophuleny; ndu-uke Chileke agbe zibuhufulenu ekemu; teme ndu bu ogerenya akpo-zibuhuru nemadzu ọzo. ²⁷ Onye eze a-nodu agu aphu; onye-ishi a-nodu o to maduru iphe, oome ememe. Ndu ali ono be eka a-nodu anmakota jiiijiii. Mu e-me phe g'iphe, ephe eme gbaru. Mu e-gude g'ephe gbaru kpee phe ikpe. Noo teke ephe a-maru l'ọo mbedua be bu Chipfu."

8

A phuru ophuleny laagwo nshi l'eze-ulo Chileke

¹ "L'ime apha k'ishii l'abali k'ise l'onwa k'ishii kwapho; be mu no l'ulo mu; ndu bu ogerenya ndu Jiuda toko nodu l'atatiphu mu; unme Nnajiuphu, bu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu. ² Mu bya elee enya; bya ahuma iphe, du ge nemadzu. Shita l'eka du g'o bu upfu iya jasu l'ali be du g'o bu oku; gbe l'upfu iya jasu l'uzo imeli be egbuepho nwijnwii g'ope, aphu ke ngerengere. ³ Tobudu iya bu; o bya amachia iphe, du g'o bu eka woru mu l'egbushi. Unme Chileke ono palia mu imeli; mu nodu le mgbaka ali waa igwe. O buru l'ophuleny ono, Chileke meru; mu nodu aphu ono; be o gbekwapho pata mu jeshia Jierusalemu; mbu paru mu jeshia onu eka eeshije abahu l'onu-oguzo isheli k'ime oma-unuphu eze-ulo Chileke; mbu l'eka ono, e doberu agwa ono, akpatsuje oke ehu-eghu Chileke ono."

⁴ Mu bya elee enya huma odu-biribiri Chileke ke Izurelu; mbu ophu dūepho g'opu mu humajeru l'ophuleny l'ali, du baswaa pho. ⁵ Noo ya; o su mu: "Nwa ndiphe; lekpodapho enya l'uzo isheli." Oo ya bu; mu bya elee enya l'uzo isheli obu. O buru l'eka eeshije abahu l'uzo isheli l'onu-oguzo eka oru-ngweja no be mu humaru agwa ono, emeje g'e koo okophoo ono.

⁶ O bya asu mu: "Nwa ndiphe; ?i humaru iphe, ephe eme; mbu ejo akpamara, ndu Izurelu eme l'eka-a; shi nno achifu mu achifu l'eka duru mu nsọ-a? Teme o bururo nta-a be ibya ahuma ejo akpamara ophu kabaro owa esihu uka."

⁷ No iya; o duta mu jeshia l'eka eeshije abahu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono. Mu rwua; bya elee enya huma enu, a hafuru l'igbulo ono.

⁸ Onye ono su mu: "Nwa ndiphe; tua enu tu-fua igbulo ono ọzo." Oo ya bu; mu bya eworu igbulo ono tu-fua ọzo; bya ahuma onu-mgbo l'eka ono. ⁹ O su mu: "Bahu je ahuma ejo akpamara, ephe eme l'eka ono."

¹⁰ Tobudu iya bu; mu bahu nu; bya elee enya huma unwu anu, du iche iche, awuje l'epho g'e seshikotaru iya l'igbulo ono g'o ha; mekpoo unwu anu, aasọ nsọ; mekwapho iphe, bu agwa ndu Izurelu g'o hakota. ¹¹ Ndu bu ogerenya ndu Izurelu du ukporo umadzu eto l'umadzu iri pfukotaru l'iphu eka ono; Jiazanaya nwa Shafanu be yikwapho le ndu pfuru l'eka ono. Onyenonu pagbaaru iphe, eegudeje akpo unwu-isensu oku l'eka; enwuru oku unwu-isensu, eshi kwekweekwee shi l'iphe ono akpu tututuutu.

¹² O su mu: "Nwa ndiphe; ?Oo kwa i humaru iphe, ndu bu ogerenya ndu Izurelu anoduje l'ochii eme? Onyenonu be nochaa l'ulo agwa iya. Ephe nodu epfugbaa asuje: 'Chipfu ta ahumakwaru anyi; teme le Chipfu gbakutakpoakwaru nu ali-a azu.' "

¹³ O byakwa asu mu ozo: “Ghakupodapho enya ozo huma phe l'eka ephe eme iphe, kabaa ndu owa-a eshihu uka.” ¹⁴ No iya; o bya eduru mu jeshia l'onu-oguzo, eeshije abahu l'ulo Chipfu l'uzo isheli iya; mu bya ahuma unwanyi, nogbaa anoo l'eka ono ara ekwa agwa phe, bu Tamuzu.

¹⁵ O su mu: “?O kwa l'i humaru iya; nwa ndiphe? O gbẹ bururo nta-a be iibya eje ahumabakpooro ophu ka ndu owa-a eshihu uka.” ¹⁶ O gbẹ teke ono bya eduta mu bahu l'ime ime oma-unuphu ulo Chipfu ono. L'onu-oguzo, eeshije abahu l'eze-ulo Chileke ono be iphe, rwuru unwoke ukporo l'ise no le mgbaka nwulo, no teme l'e rwua oru-ngweja Chipfu. Ephe wokotaru azu ghaaru eze-ulo Chipfu ono; woru iphu chebekota l'uzo enyanwu-awawa. Ephe nodu ephozetajegba l'uzo enyanwu-awawa abaru enyanwu eja.

¹⁷ O su mu: “?O kwa i humaru iya; nwa ndiphe? ?O bu iphe, du huswa huswa too; mbu ejo akpamara-a, onu-ulo Jiuda no l'eka-a eme-a? Mbu oo ephe iphe-kpanganga be ephe meru; o ji ali-a ebushihu ebushihu; shi nno akpatsue mu pho ehu-eghu. Lekpodapho g'ephe ejikwoshi oshi atsū onwophe l'imi; su l'oo mbedua be ephe eme iphe-iphere! ¹⁸ Oo ya bu le-a; mu e-gude ehu-eghu mee phe iphe. Mu ta abyadu ele phe enya ke phuru phe obu-imemini; ophu mu abyadu edobe phe ndzu. Ephe echichakpo mkpu l'o tsua mu etsutsu le nchi; ole mu ta abyadu angaru phe nchi.”

9

Egbushi ndu agwo nshi

¹ Tobudu iya bu; mu numa eka oochi mkpu ara iya arara asuje: “Unu kpitaru ntse; unube ndu echeje mkpukpu nche. G'onyenonu gudechaa ngwogu iya l'eka!” ² Noo ya; mu bya ahuma unwoke ishii g'ephe shi l'onu-oguzo, no l'uzo isheli eje abya. Onyenonu pagbaaru ngwogu iya l'eka. O nwekwarupho nwoke lanu yele ephe swi. O yeru uwe ekwa ocha; turu mkpara-ekwo le mgbureku. Ephe wuba je apfuru l'aguga oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono.

³ Noo ya; odu-biribiri Chileke ke Izurelu gbeshi l'eli chierobu ono, bu eka o shi nodu ono je anodu l'onu-abata eze-ulo Chileke ono. Noo ya; Chipfu bya ekua nwoke ono, yeru uwe ekwa ocha; bya eturu mkpara-ekwo le mgbureku ono; ⁴ su iya: “Je etsoru mkpukpu Jierusalemu l'ophu jegbabe. Ndu agu aphu bya ara ekwa k'ebyi ono, emegbabe l'ime mkpukpu ono be ii-me iphe-ohubama l'egedegee onu-iphu.”

⁵ No iya; mu bya angabe nchi numa eka o suru ndu ophu: “Unu tsoru iya; je etsoru mkpukpu ono gbushia ndu unu humaru. Unu ta aphukwaru phe obu-imemini; ophu unu edobekwa phe ndzu. ⁶ Unu gbushia unwoke, buwaa ogerenya; me ndu bu okorobya; me unwumgboko; me unwanyi; mekpoo unwegirima. Ole oo g'o to dukwa ndu ophu e meru iphe-ohubama ono, unu e-byi eka. Eka unu a-wata iya bu l'ulo ono duru mu nsu ono.” Oo ya bu; ephe shi le ndu bu ogerenya, no l'atatiphu eze-ulo Chileke ono; wata phe egbushi.

⁷ O sukwa phe pho: “Unu merwushia eze-ulo ono emerwushi; unu egbushia nemadzu g'o toko oma iya sweta. Ngwa unu tugbua jeshia!” Oo ya bu; ephe tugbua je etsoru mkpukpu ono gbushiahaa nemadzu.

⁸ Teke ono, ephe egbushi nemadzu ono be mu no nkinyi mu; mu daa kpube iphu l'ali; chishia mkpu su: “Oowaa! Nnajiuphu, bu Chipfu! ?

Iime g'i gude oke ęhu-ęghu ngu-a, i tukoshi Jierúsalem-a gbushigbua ndu Ízurelu ophu phoduru nu ęo?"

⁹ O sụ mu: "Ejo-iphe, ndu Ízurelu; waa ophu ndu Jiuda eme be kwatakwaru paa ęka apaa. Ali ono bu iphe, jiru iya nu bu egbu-ochi. Mbụ le mkpukpu ono be bu eme ejo-iphe, jiru iya ejiji. Epe nodu anoduje epfu sụ: 'Chipfu gwobeakwaru ali-a. Chipfu taa humajekwa iphe, anyi eme.'

¹⁰ Oo ya bu le mu ta abyadu ele phe ęnya ke phuaru phe obu-imemini; ophu mu abyadu edobe phe ndu. Iphe ono, epe mekotaru ono be mu e-vukota kpube phe l'ishi."

¹¹ A bya ele ęnya; nwoke ono, yeru uwe ękwa ocha; bya eturu mkpara-ekwo le mgbureku ono lwaphuta azu; bya asu iya: "Mu meakwaru iphe, i suru le mu mee."

10

Odu-biribiri Chileke lufuru l'eze-ulo Chileke

¹ Todbu iya bu; mu bya elee ęnya; mu huma iphe, du g'aba-eze, e gude mkpuma safaya mee g'o no l'akpaminigwe, no noghata ishi chierobu ono.

² Noo ya; Chipfu pfuaru nwoke ono, yeru uwe ękwa ocha ono su iya: "Bahụ le mgbaka okpa ogba-kperekpere, nokota le mkpula chierobu ono. Ye ęka l'ime chierobu ono vota icheku-oku; vojia obochi-ęka ngu. L'i je eworu iya ghaa le mkpukpu ono."

Mu nodu ele iya ęnya; o bahu. ³ Chierobu ono pfuchaaru l'uzo ndohali eze-ulo Chileke ono le teke nwoke ono bahuru; urwukpu bya ejichaa imime oma eze-ulo ono ejiji. ⁴ Todbu iya bu; odu-biribiri Chipfu shi l'eli chierobu ono gbeshi je anodu l'onu-abata eze-ulo Chileke ono. Urwukpu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. Ogbu-nwijnwii, shi l'odu-biribiri Chipfu ono bya eji oma-ulo Chileke ono ejiji. ⁵ Igiji nkù chierobu ono be a gbęchaa l'azu omamunuphu anu g'odaepho g'o bu olu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu teke oopfu opfu.

⁶ Teke Chipfu suru nwoke ono, yeru uwe ękwa ocha ono g'o guta oku le mgbaka okpa ogba-kperekpere ono; mbu l'echilabo chierobu ono; be nwoke ono bahuru je apfuru l'aguga okpa ogba-kperekpere lanu. ⁷ No iya; chierobu lanu l'ime chierobu eno ono; machia ęka guta oku, no l'echilabo ęka ono, epe no ono. O guta oku ono ye nwoke ono, yeru uwe ękwa ocha ono l'ęka. Nwoke ono gude iya tugba.

⁸ Le mkpula nkù chierobu ono be iphe, du g'ęka nemadzu nğbaa. ⁹ Mu bya elee ęnya huma Okpa Ogba-kperekpere eno, nokota l'aguga chierobu ono. Okpa Ogba-kperekpere ono duchaa nanu nanu no-kubegbaa chierobu ono. Okpa Ogba-kperekpere ono nodu aphukotaepho ngerengere ge kirisolayitu. ¹⁰ Okpa ogba-kperekpere ono ephen'eno be gbakotaepho nanu. O dukotaepho g'o bu okpa ogba-kperekpere ozo; be e pyoru l'ime iya. ¹¹ Epe -nodu atugbu; epe atuko shia uzo lanu l'ime uzo eno ono, chierobu ono ghagbaaru iphu ono. Ophu okpa ogba-kperekpere ono aswi-jijedu aswi-ji me chierobu ono nodu eje. O buru ibiya ophu chierobu ono gharu iphu; be ookwasejeru. Epe -nodu eje; be epe ta aswi-jijedu aswi-ji m'ephe -phobewaa tugba. ¹² Ehu phe l'ophu; mekpoo okpurukpu phe; me ęka phe; me nkù phe be bu ęnya jikotaru iya ejiji. O buru g'okpa ogba-kperekpere phe ono epe no eno ono dukotakwapho bu ono. ¹³ Mu numa g'eeugbaa okpa ogba-kperekpere ono "Galugalu."

¹⁴ Chierobu ono nwekotaru iphu eno eno l'ehu l'ehu. Iphu lanu bu iphu chierobu; iphu k'ębo bu iphu nemadzu; iphu k'ęto buru iphu oduma; iphu

k'ęno bęru iphu ugo. ¹⁵ No iya; chierobu ono bya angulihu imeli imeli. Ọ bęru phę bę bę iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, mu humajeru l'agụga ęnyimu Keba ono. ¹⁶ Ọ nọdu abụjeru teke chierobu ono tųgburu; ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọgbaa phę l'agụga ono etsoru phę. Teke chierobu ono sashiru ńkù g'ęphe phelihu l'alị; bę ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọgbaa phę l'agụga ono anọdujeepho g'ęphe nọ; ęphe ta alufudu l'ęka ęphe nọgbaacha. ¹⁷ Teke chierobu ono nọ-kirishiru; ọgba-kperekpere ono anọ-kirishikwaphọ. Teke chierobu ono phelihuru; ęphe angụ-lihukwaphọ tsoru phę; kele unme iphe ono, nọgbaa ndzụ ono bę nọkota l'ime phę.

¹⁸ Tọbudu iya bę; ọdu-biribiri Chipfu ono lufu l'ọnu-ulo eze-ulo Chileke ono; je anọdu l'eli chierobu ono. ¹⁹ Mu nọdu elekpọepho ęnya; chierobu ono sashia ńkù phę; shi l'alị phelihukọta. Ęphe nọdu ęphe; ọkpa ọgba-kperekpere ono nọdu etso phę. Ęphe pheru je anọdu l'ọnu-abata ọguzo ọphu nọ l'uzo ęnyanwu-awawa l'eze-ulo Chileke. Ọdu-biribiri Chileke ke Ízurelu nọdu phę l'eli. ²⁰ Ọo phę bę bę iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, mu humaru lę mkpula Chileke ke Ízurelu l'agụga ęnyimu Keba phọ. Ọo ya bę; mu bya amaru l'ọo chierobu bę ęphe bę.

²¹ Ęphe nwekọtaru iphu ęno ęno; mę ńkù ęno ęno l'ęhu l'ęhu. Lę mkpula ńkù phę ono bę iphe, dųgbaa g'ęka nemadzụ nọkota. ²² Iphu phę dųkotaepho g'iphu ndu ọphu mu humajeru l'agụga ęnyimu Keba phọ. Ọphu nọnu anọdujeepho eje ala l'iphu nhamunha.

11

Ee-gbushi ndu Jierúsalemu

¹ Tọbudu iya bę; Unme Chileke bya apalia mu; parụ jeshia l'ọnu-ọguzo ọphu nọ l'uzo ęnyanwu-awawa l'ulo Chipfu. L'ọnu ęka eeshije abahụ l'ọnu-ọguzo ono bę unwoke ụkporo l'ise nọ. L'ime phę bę mu humaru Jiazanaya nwa Azuru; mę Pelataya, bę nwa Benaya, bę phę bę ndu-ishi ndu ono.

² Chipfu bya asụ mu: “Nwa ndiphe; ọo ndu-a bę anọduje achị ejo idzu; bęru phę anọduje lę mgbazi g'e mee ejo-iphe lę mkpụkpu-a. ³ Ęphe nọdu asuje: ‘?Toko orwudu teke aa-kpushi ulo tọo? Mkpụkpu-a bę ite, eeshi iphe bę ọ bę; anyịbedua bęru anụ, eeshije l'ite ono.’ ⁴ Ọo ya bę; pfa ejo-iphe e-me phę nų; nwa ndiphe; pfa iphe, mu sụru l'oo-me phę.”

⁵ Tọbudu iya bę; Unme Chipfu bya mu l'ęhu; bya asụ mu gę mu sụ: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọo iphe ono bę unu epfu; unubę ndu Ízurelu; ọle mu makọtaru iphemiphe, unu arị l'oriri. ⁶ Unu gbushiwaru ikpoto nemadzụ lę mkpụkpu-a; iphe, jiru gbororo bęru odzu ndu unu gbushiru egbushi.

⁷ “Ọo ya bę lę-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu baa: Ndu ono, unu gbushiru kųbe l'ime mkpụkpu ono bę bę anụ ono; mkpụkpu-a bęru ite-ọku ono; ọle mu a-chịta unubędua chifu lę mkpụkpu-a. ⁸ Ndzụ oguechi bę agụ unu; ọle ọo oguechi ono bę mu e-gude bapfuta unu. Nno iphe, Chipfu epfu bę ono. ⁹ Mu a-chifuta unu l'ime mkpụkpu ono; nwuru unu ye l'ęka ndu ọhoro; mbụ nua unu aphụ. ¹⁰ Ọo oguechi bę ee-gude gbushia unu. Ọ bęru l'oke alị ndu Ízurelu bę mu a-nụ unu aphụ ono. Ọo ya bę; g'unu amakwanuru l'ọo mbedua bę Chipfu. ¹¹ Mbụ lę mkpụkpu-a ta abyadụ aburu unu ite, eeshi iphe; ọphu unu abyadụ aburu anụ nọdu l'ime iya. Mu a-nọdu l'oke alị ndu Ízurelu nua unu aphụ. ¹² Ọo ya bę; g'unu amakwanuru l'ọo mbedua bę Chipfu; kele unu te etsoduru iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; ọphu unu te emeduru ekemu mu. Iphe,

unu gbę mechia bų l'unu byaru emeahaa g'ọhamoha ono, bupheru unu mgburugburu emeje."

¹³ No iya; mu nọdukwadu epfu iphe ono; Pelataya nwa Benaya nwųhu. Mu bya adaa kpupyabę iphu l'alį; chia oke mkpu sų: "Oowaa; Nnajiuphu, bų Chipfu! ?Iime g'i gbushikọta ndu Ízurelu ọphu phọduru nų ọo?"

E kwe ukwe k'alwalwa ndu alwutaru alwuta.

¹⁴ Chipfu byakwa epfuaru mu ọzo sų: ¹⁵ "Nwa ndiphe; ndu bu le Jierúsalemu l'epfukwa opfu ẹhu ndu Ízurelu; mbų unwune ngu ono a kpuru unu l'ẹphe le ndzų ono asuje: 'Ndu ono, a kpuru le ndzų ono be nonukaakwaru Chipfu ọzenya. Alį-a l'ọphu bųwaru nke anyi.'

¹⁶ "Ọo ya bų; sų phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Ọ bų eviya l'ọo mbędua rwutacharu phe je edobe ọzenya ọzenya; l'alį ndu ọhozo; mbų woru phe ghakaa le mkpukpu le mkpukpu ono; ọle g'ọ dųhabe be mu bųlekwaru phe-a akpo gbobutaru mee; le mkpukpu le mkpukpu ẹka ono ẹphe lagbaaru ono.' ¹⁷ Ọo ya bų; sų phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Mu e-shi l'ọhamoha ono rwutakọta unu; bya achikobe; mbų shi le mkpukpu le mkpukpu ono, a chikashiru unu; unu lagbaa ono chita unu chiphuta azų. Mu abya eworu alį Ízurelu nų-phu unu azų.'

¹⁸ "ẹphe a-lwaphuta azų l'alį ono; bya atuko iphe, aakpofu l'enwa, nọ iya nų; me ẹbyi, eemegbabę l'ime iya wofukọta. ¹⁹ Mu e-me g'obu bųru phe nanų; mu e-woru unme ọphúú ye phe l'ẹhu; mu ewofu ọkpoma mkpolanu, ẹphe nweru; woru ọkpoma, dų belebele nų phe; ²⁰ k'ọphu ẹphe a-nọduje etso iphe, mu toru ọkpa iya; bya anwube ẹnya meahaa ekemu mu. ẹphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phe. ²¹ Obenu le ndu ọphu kporu obu ye l'iphe, aakpofu l'enwa ono; me l'ẹbyi, ẹphe emegbabę; be mu e-woru iphe, ẹphe eme kpukposhi l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu bų ono."

Alufu Ọdu-biribiri Chipfu le Jierúsalemu

²² Tọbudu iya bų; chierobu ono, ọkpa ọgba-kperekpere nọgbaa l'aguga ono woru nkù phe sashia; ọdu-biribiri Chileke ke Ízurelu nọdu phe l'eli. ²³ Ọdu-biribiri Chipfu ono bya eshi l'ime mkpukpu ono gbalihu je edegebe l'eli úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu ono. ²⁴ Mu nọdu aphų ọphuleny, Unme Chileke goshiru mu; Unme ono palia mu je edobe l'ẹka ndu ono, a kpuru le ndzų ono nọ le Babilonu. Ọo ya bų; mu phų-buhu ọphuleny, mu shi aphų ono. ²⁵ Tọbudu iya bų; mu tuko iphe ono, Chipfu goshikotaru mu ono pfuaru ndu ono, a kpuru le ndzų ono.

12

Onye mpfuchiru Chileke, nọ ọnodu onye a kpuru le ndzų

¹ Tọbudu iya bų; Chipfu bya epfuaru mu sų: ² "Nwa ndiphe; ọ kwa l'echilabọ ndu ekwefujeru mu ike be i bu. ẹphe nwekwarų ẹnya; ọphu ẹphe aphudu iya ọzo; ẹphe nweru nchi; ọphu ẹphe ta anudu iya iphe; kele ẹphe ekwefuje ike.

³ "Ọo ya bų; nwa ndiphe; gwekọbe iphe ngu g'onye a kpuru le ndzų ala ọhozo. G'ọ bųkwaru l'eswe teke ẹphe ele ngu ẹnya; be ii-gweta gwefu l'ẹka i nọ; tųgbua lashia ẹka ọzo. ?A maru; ?iphe ono erwu-a phe l'ẹhu; e-gudekpọoro l'ẹphe bų ndu kwefuru ike. ⁴ Teke o beru l'eswe teke ẹphe ele ngu ẹnya; gwetakọta iphe ngu gwefu; g'onye a kpuru le ndzų ala ọhozo. Teke o beru l'uzenyashi; kwalia teke ẹphe ele ngu ẹnya; tųgbua g'onye a

kpuru le ndzu ala ohozo. ⁵ Bvufua uzo l'igbulo mkpukpu le teke ephe ele ngu enya; shi l'eka ono vufu iphe ngu ono. ⁶ Dee iphe ono l'ukuvu l'eka ephe ele ngu enya; vuta iya vufu le nchi ejihu. L'i woru iphe kechia l'iphu gi ti huma ali enya; kele mu mewaru ngu gi buru iphe-ohubama duru ndu Izurelu."

⁷ Oo ya bu; mu bya emee egube ono, a suru mu ge mu mee ono. O be l'eswe; mu bya egwefutakota iphe ono, mu gwekoru gude alufu g'onye a kpuru le ndzu ala ohozo ono. O bya erwua l'uzenyashi mu gude eka bvufu-a uzo l'igbulo ono. Mu gweta ivu mu le nchi ejihu gbeshi; ephe nodu ele mu enya; mu paru iya nmakobe l'ukuvu; o buru mu atugbu.

⁸ Tobudu iya bu; o be l'utsu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ⁹ Nwa ndiphe; ?o kwa le ndu Izurelu, bu ndu kwefuru ike ono ta ajiduru ngu su: ?Bu gunu be iime nno? ¹⁰ Su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ozi-a, dukwaru onye bu ishi le Jierusalemu; bya aduru onu-ulo ndu Izurelu l'ophu. ¹¹ Su phe: Mbèdua bu unu iphe-nggoshi; mbu l'oo egube ono, mu mekotaru ono bu g'ee-mekota unu. Ephe a-wufu buru ndu a kpuru le ndzu lashia ohozo. ¹² Onye ophu bu onye-ishi l'echilabo phe be e-gweta iphe iya nmakoru l'ukuvu le nchi ejihu tugbua. Ee-bvufuru iya uzo l'igbulo g'o shia lufu. Oo-kwechi iphe l'iphu; g'o to gude enya iya huma ali ono. ¹³ Mu e-woru ugbu mu geberu iya; g'o nmalahuru mu l'onya; mu eduru iya jeshia Babilonu, bu ali ndu Kaludiya. O buru l'eka ono be onodu nwuhu; ole o to byakwanu egude enya iya huma ali ono. ¹⁴ Ndu ono, eswipheje iya nu ono be mu a-chikashichaa nanu nanu; mbu ndu ejejeru iya ozi; me ndu ojogu iya g'ephe ha. Mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹⁵ "Teke mu chikashieru phe pho; ephe toko iphe, bu ohamoha dzuru; mbu mee ephe dzuru mkpukpu, nonu be ephe a-maru-a l'oo mbèdua bu Chipfu. ¹⁶ Ole nwa ndu ophu habe nwahabe be mu e-me-a g'e te gude ogu-echi gbua; waa g'egu-ememe; me mgbu-onwu te egbu phe. Oo ya bu g'ephe anodu l'ohamoha ono, ephe jekporu; koshikota ebyi, ephebe ndu Izurelu shi emegbabe. Noo teke ephe a-maru l'oo mbèdua bu Chipfu."

Onye mpfuchiru Chileke, ehu aphu kpaakpaakpaa

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; gude ehu-anmanma ria nri ngu; l'i gude ehu-kpaakpaakpaa ndzu-agugu ngua mini. ¹⁹ Su ndu ali-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu le ke ndu bu le Jierusalemu; me ndu ali Izurelu baa: Ephe e-gude ndzu-agugu eri nri; teke ephe angu mini meji atofu phe atofu; kele ali phe be aa-tuko iphemiphe, no iya nu natachaa; kele ndu bu iya nu tsobewaru wenuka iwashi. ²⁰ Mkpukpu, e bu ebubu l'ali ono a-bukotaru eka dabyiru iphoru; mbu l'ali ono be a-bukotaru ochobu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbèdua bu Chipfu.' "

²¹ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa epfuru yeru mu su: ²² "Nwa ndiphe; ? buna gunu be etu ono, unube ndu Izurelu anmajè ono bu; mbu ono, unu asuje: 'Mboku -nodu anwushi be ophulanya, a phuru aphuphu abujeru iphe-mmanu.' ²³ Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-me g'etu ono ta aduhe; mbu l'aa-nmabuhu etu ono l'ali Izurelu.' Su phe: 'Mboku agbarwutakwaa teke ophulanya, a phukotaru e-meèbekota g'a phuru iya. ²⁴ Noo kele aa-phu-buhu ophulanya eregede l'ali Izurelu; l'agbabuhu iya eja, enwedu ishi. ²⁵ Mbèdua bu Chipfu e-pfukwa opfu; iphe, mu pfuru emee ge mu pfuru iya; o too nodu odu ememe. Mbu l'oo l'ogbo

unubę ndu ekwefujeru mu ike-a bę mu e-mekęta iphe, mu pfuru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' ”

²⁶ Tębudu iya bu; Chipfu byakwa epfuaru mu sę: ²⁷ Nwa ndiphe; lewarę lę ndu İzureļu epfu l'ophulenyanya ono, i phukotaru ono bę bu iphe, e-me teke dukwaduro ęnya; mbę l'iphe, iipfukęta bę bu iphe, a-nę ędu tęme l'ęovua. ²⁸ “Oo ya bu sę phę lę-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O tę dukwa opfu mu ono mę nanę, akpę ępfu ememe. Iphe, mu pfuru bę e-mekęta gę mu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chileke epfu bu ono.”

13

Ikpe, a nmarę ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Tębudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sę: ² “Nwa ndiphe; pfiaru mu ndu mpfuchiru kę İzureļu g'ęo-duru phę; mbę ndu k'ono epfuchiru Chileke nta-a ono. Pfiua g'ęo-duru ndu ono bu iphe, gbataru phę l'uche bę ęphe epfukpęfuje sę l'ęo Chileke bę ęphe epfuchiru ono. Sę phę lę-a: 'Unu numakwa iphe, Chipfu epfu! ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshię unubę ndu eswe ono, bu ndu mpfuchiru; mbę ndu ono, anęduje etso iphe, obu phę pfuru phę; l'ębe abę l'ęo duru iphe, ęphe humaru ono. ⁴ Unubę İzureļu; ndu mpfuchiru unu dęepho gę nkęta-ęswa, nę l'ochobu. ⁵ Unu ta agbajęduru ękpa l'ęka igbulę İzureļu gbashiru ęru; ęphu ę buro kę kpukwaa ya akpukwa; g'ę pfushia ike; kwaberu eswe kę Chipfu ono. ⁶ Ophulenyanya ęphe aphyje bukota ophulenyanya iphoru. Iphe, ęphe asuje l'ęo-me abukotajeru ęka bę ęphe dzushiru. ęphe asuje: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa'; l'ębe abę l'ęo Chipfu bę ziru phę nę; tęme ęphe gbę anęduje ele ęnya g'iphe, ęphe pfukętaru vua. ⁷ ?Tębudu ęka bę unu adzųje l'ophulenyanya, unu aphy; bya epfuje iphe, abędu eviya lę teke unu sęru: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; l'ębe abę l'ęo mbedua bę pfuru iya nę?”

⁸ Oo ya bu lę-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshi ęphu unu adzųshi ęka bya aphy ophulenyanya ęregede bę mu nęakwaru unu lę nję.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ⁹ Ndu ono, aphyje ophulenyanya, bu ęka ono; waa ndu ono, epfuje iphe, abędu ire-lanę ono bę mu a-da ęka l'ęhu kę nję. ęphe ta abyadu anędubaa l'ęka ndibe mu nę; ęphu a byadu edebaa ępha phę l'ękwo, e deshiru ępha ndu ęnu-ęlo İzureļu; ęphu ęphe abyadu abahębaa l'alę ndu İzureļu ęzobaa. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'ęo mbedua, bu Nnajiuphu, bę bu Chipfu.

¹⁰ “ęphe dusweru ndibe mu ęzo; ęphe asuje lę nchę dę doo l'ębe abę lę nchę dę doo. Oobujeru a -nędu akpę igbulę, eshihuduru ike; ęphebedua egude penti-ęchaa eete iya. ¹¹ Oo ya bu; pfiaru ndu ono, teru iya penti-ęchaa ono; l'ęo-zekpęshihukwa. Oke mini e-dzekwa; akamini-mkpuma adaa; tęme oke phęrephere ezia ¹² Teke igbulę ono zekpęshihuerupho; ? ndiphe ta aјidu unu sę: “?Dęnhunu penti-ęchaa ono, unu teru iya ono?”

¹³ “Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-gude oke ęhu-ęghu mu mee g'oke phęrephere zia; mu egudekwaphę ęhu-ęghu mu mee g'akamini-mkpuma daa; mebyishia ya; mee ya g'oke mini dzee; mee ya omeliwe. ¹⁴ Mu e-nwutsushikęta igbulę ono, unu teru penti-ęchaa ono; mbę rwazekęta iya jasę l'alę; k'ęphu bu l'aa-humachaa ęka a turu

okpa iya. O -dakposhihuepho ono be unu a-bukotaru mkpurupyata l'ime iya. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

¹⁵ "Noo ge mu e-shi tukoshi igbulo ono oke ehu-eghu mu bu ono; tukoshi iya ndu ono, teru iya penti-ochaa ono. Oo ya bu; mu akakwanuru unu l'igbulo obu; me ndu rwaru iya arwarwa be nkephe bvukwaru; ¹⁶ mbu ndu mpfuchiru Izurelu ono, shi anoduje aphuru Jierusalemu ophulanya; mbu ndu ono, shi anoduje epfuru phe le nchi du doo l'ebe abu le nchi du doo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu."

Iphe, e-me unwanyi, egudeje obvu eduphushi ndu Izurelu

¹⁷ "Oo ya bu; nwa ndiphe; gharu unwanyi ndibe unu iphu le ke njọ; mbu ndu ono, bu iphe, epe ritaru l'obu phe be epe epfukpofuje ono. Pfu mpfuchiru ke njọ l'opfu ehu phe; ¹⁸ su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio unwanyi ono, adzutajegbaa obvu gbakachaa le nkwo-eka ono; teme epe nodu emeshi ekwa-ishi l'asu iya l'asu iya ge ndu ozo keje l'ishi. Ekwa-ishi ono buru iphe, epe egudeje achi nta ndzu ndu ozo. ?Bu ndzu ndibe mu be unu a-nodu achi nta iya; teme unu eche ndzu nkunu g'o duru unu too? ¹⁹ Unu gudewaa ese iswi nwa-ochileka balı; waa iswi iphiriba buredi; meswee mu; ophu unu akwabedu mu ubvu. Unu shi nno mee ndu tege anwuhudu nu; epe nwushihu; mee ndu ophu gbaru g'ephe nwushihu; epe nodu chia ndzu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu dzushiru ndibe mu uka; kele epe angabeje nchi me a -nodu adzuru phe uka."

²⁰ "Oo ya bu; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O buwaa ke mu l'obvu unu ono, unu gude anmakọ nemadzu g'ephe bu unwenu ono. Mu a-gbabushichaa obvu ono unu gbaa l'eka ono. Ndu ono, unu achi nta phe ono be mu e-mee g'ephe nweru onwophe; mbu ndu ono unu nmakoru l'onya g'unwenu ono. ²¹ Mu a-lashichaa ekwa-ishi unu ono; nafuta ndibe mu l'eka unu. Epe taa dalahubaedu unu l'eka ozo. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua bu Chipfu.

²² " 'Eshi ophu unu gudewaa adzu uka mee g'aphu tsoru ndu pfuberekoto; l'ebe abu le mu meru g'aphu tsoru phe; unu gbetchia eyeru ndu iwashi okpu-ikike; mbu mee g'ephe te eshi l'ejo-iphe, epe eme lufuta; shi nno dzoo onwophe ndzu; ²³ be unu ta abyakwa aphubaa ophulanya, abudu ire-lanu ono; ophuu unu abyadu epfubaa l'oo ophuu iphe, e-me nu bu ophuu. Mu a-nafuta ndibe mu l'eka unu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.' "

14

Aanma ndu agwo obvu ikpe

¹ Tobudu iya bu; ndu bu ogerenya ndu Izurelu haru byapfuta mu; bya anoduchaa anoo l'ataphu mu. ² Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ³ "Nwa ndiphe; ndu-a be kporu obu ye l'agwo obvu. Epe woru ejo-iphe, epe e-vukota daa dobe onwophe l'ataphu. ?Denu ge mu e-shi haa phe g'ephe jitajekwadu mu iphe?

⁴ "Oo ya bu; pfuaru phe; su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke o nweru onye Izurelu, kporu obu ye l'agwo obvu; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'iphu; teme onye ono gbeteke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbedua, bu Chipfu gedegede be a-karu onye ono egube ooduru iya le

k'ikpoto ọbvụ ono, ọogwo ono. ⁵ Noo gę mu e-me iya bụ ono; shi nno lọ-phuta ọkpoma ndu Ízurelu azụ; mbụ ndu ono, gudewaa agwo ọbvụ lufu mu l'ẹhu ono.'

⁶ "Ọo ya bụ; pfiaru ndu Ízurelu sụ phę lę-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: Ọphu g'izimanu lwa unu azụ g'unu haa agwo ọbvụ ono, unu agwophe ono; mbụ g'unu haa iphe, bụ ẹbyi ono, unu emegbaa ono.

⁷ " "Teke o nwekpọru onye Ízurelu; ọzoo onye byaru abyabya lę Ízurelu, bufuru onwiya l'ẹka mube Chipfu nọ; je akpọru obu ye l'agwa iphe; teme o woru ẹjo-iphe, bụ iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'atatiphu; bę onye ono -gbę teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'ọ jita iya iphe; bę bụ mbędua, bụ Chipfu gędegede a-karu onye ọbu g'ọo-duru iya. ⁸ Mu aghaerupho onye ọbu iphu lę kę njọ; mee ya iphe, ee-gude alọ ndu ọzọ ẹka lę nchi; mbụ mee ya g'ọ buru onye ee-gude anma l'etu. Mu e-bufu iya l'echilabọ ndibe mu. Ọo ya bụ g'unu amakwanuru l'ọo mbędua bę bụ Chipfu.

⁹ " "Teke ọ bụ l'onye mpfuchiru Chileke bę e dusweru ọzọ; o pfua iphe abudu iya nų; bę bukwa mube Chipfu meru g'onye mpfuchiru ono pfua ya; k'ọphu mu a-machi ẹka; daa ya ẹka kę njọ l'ẹhu; woru iya gbua; g'ọ tọ nọduhe l'echilabọ ndibe mu, bụ ndu Ízurelu. ¹⁰ Ẹjo-iphe, ẹphe meru ono bę a-tukoru phę l'ishi. Ọo iphe, e meru onye mpfuchiru Chileke ono bę ee-me onye jeru iya ajita iphe kwaphọ. ¹¹ Ọo ya bụ gę ndu Ízurelu ahaa agbafu l'ẹka mu; teme ẹphe ahakwaaphọ egude ẹjo-ememe, ẹphe eme emerwushi onwophe. Ẹphe a-buru ndibe mu; mu aburu Chileke phę. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.' "

Nuwa waa Danęlu waa Jiobu

¹² Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ¹³ "Nwa ndiphe; ọ -buru lę mkpukpu mesweru mu; ọphu mu egudeedu ire phę ẹka; mu -machia ẹka gę mu daa phę ẹka kę njọ l'ẹhu; bę mu e-me g'ọ tọ duhe ẹka ẹphe e-shije huma nri; ẹgu emeahaa phę; teme mu abya egbushikọta nemadzu mę iphe-edobe phę. ¹⁴ O betakpọo nų umadzu ẹto-a nọdu iya, bụ iya bụ Nuwa waa Danęlu waa Jiobu bę bukwa ẹphebedua kpoloko bę a-dzọo ndzụ; kele ẹphe pfuberekoto. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

¹⁵ "Ọ -buru l'ọo ẹjo anų-ẹgbudu bę mu yeru g'o je esweta mkpukpu ono; anų-ẹgbudu ono tagbushikọta ndu bu iya nų; mee ya; ọ buru ochobu; mbụ k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu onye adu ike aghata ẹka ono aghata; kele anų-ẹgbudu ono tukoru ẹka ono sweta; ¹⁶ bę eshi ọphu mube Nnajiuphu, bụ Chipfu nọ ndzụ gę mu nọ iya-a; bę umadzu ẹto-a -nọdukponu l'ime iya bę ẹphe taa dukpokwanu ike adzọ nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyi l'alị ono. Ọo ẹpho ẹphebedua bę a-dzọta kpoloko; alị ono a-dabyiru buru ochobu.

¹⁷ "Ọzoo l'ọo ogu-echi bę mu gude bapfuta mkpukpu ono; sụ g'ogu-echi ono tuko mkpukpu ono jegbabe; gbushia nemadzu mę iphe-edobe, nọ iya nų; ¹⁸ bę mube Nnajiuphu, bụ Chipfu pfuru sụ-a: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gę mu nọ iya-a bę umadzu ẹto ono -nọdukpoo ya nų; bę ẹphe taa dukpokwanu ike adzọ nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyi. Ọo ẹpho ẹphebedua bę a-dzọta kpoloko.

¹⁹ "Ọzoo lę mu meru ẹjo iphe-ememe bya l'alị ono; mbụ mu -gude oke ẹhu-eghu mu gwaa phę ọchi; mbụ gbushia nemadzu; mę iphe-edobe; ²⁰ bę mube Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu sụ-a: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gę mu nọ iya-a; bę ọme l'ọo gę Nuwa waa Danęlu waa Jiobu -nọdukpoo ya nų; bę

èphe taa dukwa ike adzota nwa nwoke; ozoo nwa nwanyi l'alì ono. Oo èpho onwophe bè èphe a-du ike dzoo; kele èphe pfuberekoto.

²¹ “Lè-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo-kabakwaro Jierúsalemù njo; teke ono, mu e-gude uzi iphe èno, eye ebvu, gude byapfuta phe bya anua phe aphu ono. Uzi iphe èno ono bu: Ogu-echi; waa ègu-ememe; mè èjo anu-ègbudu; mè èjo iphe-ememe. Iphe ono bè mu e-gude bya egbushia nemadzu; mè iphe-edobe, no l'alì ono. ²² Ole g'o dühabe bè o nwekwaru-a ndu ophu a-waa nu. Ndu a-waa nu ono bè bu unwegirima unwoke mè unwegirima unwanyi, bu ndu e-shi l'èka ono lufuta byapfuta unu. Teke unu humaru umere phe; waa g'èphe gude eme bè obu e-jizeta unu lè k'èjo iphe-èhuka ono, dapfutaru Jierúsalemù ono; mbu k'iphe, bukpoò èjo iphe-èhuka, mu meru; o dapfuta iya ono. ²³ Obu e-jizeta unu teke unu humaru umere phe; waa g'èphe eme; kele unu a-bya amaru l'o to nwedu iphe, mu mekotaru l'èka ono, te enwechadaa iphe, kpataru iya nu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

15

A turu Jierúsalemù yeru vayinu, oku keru

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ? Bu gunu bu iphe, vayinu gude ka oshi ozo, no l'oswa ree? ³ O nwekpoo ru iphe, baru urwu, eegudeje oshi iya eme too? Mbu-a; ?e gudejekponu oshi iya apyita nggu, eekobeje iphe? ⁴ O buchia l'oku bè ewojeru iya chie; oku ekee ya ishi labo; bya ekebashia echilabo iya ekebashia. ?Bu gunu bè o du k'ememe teke ono? ⁵ Teke o bu l'o to dudu iphe, ooga mkpa iya teke o dzuru oke; ?bu-chia teke oku gbè kewa iya ishi labo bya ekebashia echilabo iya; bè o-gbechihuna bya enweru iphe o-bya adu ree k'egude mee too?

⁶ “Oo ya bu lè-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo egube ono, mu wotaru vayinu ye l'oku g'o buru nku l'ime iphe, bu oshi, no l'oswa ono bu gè mu e-me iphe, bu ndu bukota lè Jierúsalemù. ⁷ Mu a-ghachiru phe iphu lè kè njo. A makwaru-a l'èphe lufutawaru l'oku ono; ole o bukwapho oku e-kepyashi phe. Teke mu ghachieru phe pho iphu lè kè njo; bè unu a-maru l'oo mbedua bè bu Chipfu. ⁸ Mbu-a; ali ono bè mu e-me g'o buru ochobu; kele èphe ta ahaduru adu ghelegheleghele. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

16

Ghelegheleghele mkpukpu Jierúsalemù

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; mee gè Jierúsalemù makpodarupho akpamara, èphe eme; ³ su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru Jierúsalemù baa:

“Èka i shi, bu iya bu èka a nwuru ngu bè bu l'alì Kènanu. Nna ngu bè bu onye Amoru. Ne ngu buru onye Hetu. ⁴ Mboku, a nwuru ngu bè e te buduru ngu otubo ebubu; ophu o dudu onye wuru ngu èhu; mbu mee ngu gi du ree; teme ophu a nyiduru ngu mè unú l'èhu; ophu o buro kè kpube ngu èkwa l'èhu. ⁵ O to nwedu onye imemini ngu du; ophu o dudu onye nweru obu-imemini kè g'o nweru iphe ono ophu oo-meru ngu. Iphe, mechiaru nu bu l'a nwuru ngu gbado l'oma-ègu; kele i bu nwa, aakpofu akpofu teke a nwuru ngu.

⁶ “Tòbudu iya bu; mu ghatashiepho l'èka ono bya ahuma ngu l'èka i dabyiru arwaswi onwongu lè mee ngu ono bè mu suru ngu gi dzuru ndzu. Mbu o buru teke ono gu lè mee ngu ono puchiru egube ono; bè mu suru

ngu: 'Dzuru ndzu!' ⁷ Mu bya emee ngu; i vua evuvu g'oshi, nọ l'oswa ẹhu dụ guu. I bya evuta; ha kẹ kpaphere; bya akaa kpurukutuku; ama ntumatu; ẹra ji ngu obu; tẹme i bya agbaa ẹji kẹ wogalaa. Obenu l'i gba oto; dabyierupho nno.

⁸ "Mu ghatashikwa ozo bya elee ngu ẹnya huma l'i kajiwaru k'ala lẹ ji; oo ya bu; mu gude igburonu ẹkwa mu phukpute ngu; mbu gude iya gbochia ngu oto, i gba ono. Mu kwe ngu ukwe lẹ mu a-buru nkengu; anyi lẹ ngu bya eworu ndzu gbaa; i buru nkemu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁹ "Tobudu iya bu; mu bya awua ngu ẹhu; gude sashia ngu mee ono; bya eworu manu jia ngu; ¹⁰ woru uwe, a kpangashiru iphe ẹrengete yee ngu; bya eyee ngu akpokpa, e meru l'akpo-anu. Mu woru ẹkwa-ochaa nmabe ngu; bya eworu uwe, ereshi ire ike yee ngu. ¹¹ Mu gude iyagba kwangashia ngu akwa; bya agbabechaa ngu mgbaleka; bya anyabe ngu iphe-olu. ¹² Mu byakwapho eyee ngu eregede-imi; woru eregede-nchi ye ngu lẹ nchi; bya egude okpu, ama ntumatu su-chia ngu ishi. ¹³ O buru g'e gude mkpola-ododo me mkpola-ochaa memaa ngu bu ono. Uwe, iyeje bu uwe, e meru l'ekwa-ochaa; me uwe, ere ire ntumatu; me uwe, a kparu l'ekwa, e dengashiru iphe o du ree l'ẹnya. Nri, iirije buru okpobe ukpokutu ereshi; me manu-enu; me manu-olivu. Oo ya bu; i bya amashiahaa mma ike bya aburu eze-nwanyi. ¹⁴ Epha ngu bya atuko iphe, bu ohamoha ngakota; o buru mma, jima kparu iya; kele eguru iphe ono, mu nuru ngu ono be meru; mma, jima dzua oke. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹⁵ "Ole mma ono, jima ono gbẹ mee; i vuahaa ishi lẹ mkpopfu; bya egude kele udu ngu ngaru ekameka; bya awata agba ukpara. Iphe, bukpo ndu aghata aghata be iiwojeru onwongu togboru; mbu woru mma ngu ono nu phe. ¹⁶ Uwe ngu ono be i haru hata gude mema ẹka i doberu agwaje iphe emema; o buru ẹka ono be jinoduje agba ukpara obu. Egube iphe ono ta agbaduru g'o mee ememe ophu; mbu l'o to gbaduru g'o du nno. ¹⁷ I wotakwarupho okpobe, iyagba ono, mu nuru ngu ono; mbu iyagba ono, e gude mkpola-ododo mu; me mkpola-ochaa mu mee ono; gude metaru onwongu ntekpe, a kpushigbaaru o du ge nwoke. O buru iya be i gude apharwushi onwongu obu. ¹⁸ I bya achita ekwa ngu ono, e dengashiru o nodu ama mma ono; woru yegbachaa ntekpe ono; bya ewota manu mu; me unwu-isensu mu cheberu phe l'iphu. ¹⁹ Nri ono, mu nuru ngu ono; mbu okpobe utu-ereshi; me manu-olivu; me manu-enu ono, mu nuru ngu gi rije ono be i wotakwarupho gude gweeru phe aja, eshi mkpo. Oo epho g'o nwuru bu ge mu pfukotaru ono. Nokwa iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

²⁰ "Ophu kachakpo nu bu l'i chitaru unwegirima unwoke; me unwanyi, i nwushiru mu ono gude gwahaa agwa ono; mbu woru phe mee nri agwa. ?Apharwushi ono, iipharwushi onwongu ono ta atsudu ngu iya too? ²¹ I bya eworu unwegirima mu gbushia hua ahuhu l'oku gude gwaa agwa ono. ²² Iphe, bu ebyi ono, iimekotakpo ono; me apharwushi ono, iipharwushi onwongu ono be iimekotakpoepho; ophu i ti nyataduru teke i shi buru nwata; mbu teke ono, i shi gbaru oto; dabyierupho nno; arwaswi onwongu lẹ mee ngu ono.

²³ "Iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu eyeru ngu l'ejo-ememe ono, imegbabe ono bu: Nshio kwa ngu roo! Nshio kwa ngu roo ya nshio! ²⁴ I kpushigbaru onwongu ulo-nshi; bya akpushikwarupho onwongu

ęnya ęka agwaje iphe l'iphe, bu edupfu, nonu. ²⁵ I tukoru iphe, bu ishi gbororo, nonu dobegbaa ęnya-agwa; shi ęgube ono woru mma, iima phaa kutukutu. O nodu abujeru iphe, bu onye ghatasharu nu l'i pakaaru iya agada; bya eshi ęgube ono kabaa apharwushi onwongu eje. ²⁶ I woru onwongu nu ndu Ijiputu ęphe pharwushia; mbu ndu obutobu ngu ono, ęgu nwanyi anoduje enwu phuruphuru l'ęhu g'oku ono. Eme-ęji ngu obu kaę ngu pho anwunwe anwunwe l'ęhu; i shi nno akpatsu mu ęhu-ęghu.

²⁷ "Tobudu iya bu; mu watanu ngu adaa ęka l'ęhu ke njo; bya ekebota oke ali ngu ono. Mu woru ngu nu ndu ohogu ngu ono; bu nwada ndu Filisitayinu bu ndu ęhu achi oku; mbu ndu ono iphere apharwushi, i pharwushi onwongu gbę du ono.

²⁸ "Ophu ukpara, i gbagbaberu l'ibe iya ozo atsudu ngu iya; i choru ndu Asiriya jeshia; unu le ndu Asiriya pharwushichakpo onwunu; ophu o bukwapho l'o tsuru ngu iya. ²⁹ I gbafulu; jepfu ndu Babilonu; mbu ndu ono, agba oke-ngho ono; unu l'ęphe bya akabakporo apharwushi onwunu; teme ophu o bukwapho l'o tsuru ngu iya.

³⁰ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: 'Obu ngu dahwakwaru adzulakpa; o kwa iya kparu iphe, imegbabe ęgube umere owa-a; mbu emeępho ge nwanyi-ukpara, enweedu iphere! ³¹ I woru ulo-nshi ngu kpushicha l'iphe, bukpoo mgbakata-uzo, nonu; bya eworu ęnya ęka igwaje iphe kpubabe l'iphe, bukpoo edupfu nonu. G'i gbeje jika anata okpoga-a; be i gbekwa ophu imegbuędu umere nwanyi-ukpara. ³² I bu nwanyi, ali ji; ole i gbę eri ogori bya akaje aswaru unwoke ozo aswaru; eme le ji ngu. ³³ Onye agba ukpara be onye yee ya kwaru apfuje ugwo; obenu le gubedua gbę anuje nemadzu iphe g'unu l'iya kwaa; mbu l'i gbę anuje iphe, bu ndu shi ekameka iphe uphalazu g'ęphe bya g'unu l'ęphe shiru onya. ³⁴ Mbu l'agba ukpara nkengu gbę gbaa iche le kunwanyi ozo; o to nwedu onye achije ngu g'unu l'iya kwaa. I gbę eme iche; kele inuje nemadzu iphe g'unu l'iya kwaa; ophu o dudu onye anuje ngu nu.

³⁵ " 'Oo ya bu; gbębe nwanyi-ukpara; numa iphe, Chipfu epfu! ³⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i chishiru iphe, i nweru enweru; bya agbabęwa onwongu oto l'apharwushi, unu le ndu i yeru obu anoduje apharwushi onwunu ono; teme waa k'ęjo agwa ono, i dobegbaaru ono; waa kele inuje phe mee unwegirima ngu; ³⁷ be iphe, ii-huma ahuma bu le-a; mu a-chikobe ndu ono, apharwushi ngu nu ono g'ęphe ha, bu iya bu ndu ono, emeje ngu ęhu-utso ono; ndu ophu i yeru obu; me ndu ophu du ngu ash; g'ęphe ghakobe tsoo ngu ogu. Mu a-gbabe ngu oto l'iphu phe g'ęphe huma-gbua ngu ime. ³⁸ Mu a-nu ngu aphu, aanuje nwanyi, riru ogori waa onye gburu ochi. Mu e-kpukposhi ngu oke ęhu-ęghu mu; bya egude anwuhu nua ngu aphu. ³⁹ Teke ono be mu e-nwuru ngu nu ndu ono, i yeru obu ono; ęphe enwutsushikota ulo agwa ngu ono; toko ęka igwaje iphe nwukposhikota enwukposhi; yeshikota ngu uwe ngu; bya anatachaa ngu iyagba ngu; mbu mee ngu g'i gbaru oto dabyiru nno.

⁴⁰ " 'Epehe a-chita ikpoto nemadzu bya etsoo ngu ogu. Epehe atua ngu mkpuma; bya egude ogu-echi phe gbua ngu see see. ⁴¹ Epehe a-tukota ulo ngu oku; nua ngu aphu l'ęka ikpoto unwanyi ele ngu ęnya. Mu e-me ngu g'i paru agba ukpara haa; l'i pfu-buhu ndu anoduje apharwushi ngu nu ugwo; ęphe apharwushi-buhu ngu. ⁴² Noo teke ęhu ebebe ghubuhu mu ęghu l'opfu ęhu ngu; mu avubuhuru ngu ovuma ono mu shi avuru ngu ono; lebuhu ngu ęnya ogori; ⁴³ kele i ti nyataduru teke ono, i shi buru nwata ono. O bu-chiaru iphe, i meru bu l'i gude iphemipe-a eme g'ęhu

ghuahaa mu eg̃hu. Huma ahuma le mu a-tuko iphe ono, i mekotaru ono vuru byabe ngu l'ishi. Ophu bu ukpara be ig̃ba; bya emekwapho ebyi atu-ko iya l'eli. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁴⁴ “ ‘Iphe, bukpo onye abya anma etu; be a-nmaje ngu l'etu su: “Oo ge ne du; bu ge nwa iya nwanyi aduje.” ⁴⁵ Oo ne ngu be i yekotaru gberegedege; mbu ne ngu ono woru ji iya; me unwegirima iya kpo ebo l'afu. O buephho g'unwune ngu unwanyi du bu ge gubedua dukwapho; ephe kpokwarupho ji phe; me unwegirima phe ebo l'afu. ?To ne ngu to budu onye Amoru; nna ngu buru onye Hetu?

⁴⁶ “ ‘Nwune ngu nwanyi k'ogeranya, bu Sameriya yee unwegirima iya be tukoru buru l'uzo isheli eka iya ophu i bu. Nwune ngu nwanyi ke nwata, bu Sodomu yee unwegirima iya tuko buru le ndohali eka iya ophu i bukwapo. ⁴⁷ O to budu-a l'i tsoaharu uzo, ephe eshi; ozoo l'i wataru eme ebyi, ephe tsoru emegbabe; obenu l'umere ngu l'iphemiphe, iimekpo ememe; gbeyi aka nkephe eshihu uka.’

⁴⁸ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bu go bu ire-lanu le nwune ngu, bu Sodomu yee unwada iya te emerwujeduru iphe-aji, ha gophu unu l'unwada ngu meru. ⁴⁹ Waa ejo-iphe, nwune ngu ono, bu Sodomu meru baa: Yebdua yee unwada iya shi buru ndu etsenuka etsetse; buru ndu nweru nri k'etsutsu; obenu l'ephe te eshidu akpa ndu ozo ishi; mbu l'ephe te eshidu eyejeru ndu ukpa me ndu adudu go du phe eka. ⁵⁰ Ephe shi buru ndu ekunuka onwophe; bya eme ebyi l'iphu mu. Oo ya bu; mu hmae ya po; mu bya edekufu phe.

⁵¹ “Sameriya te emejahakpodaru nu ejo-iphe, i meru ebo. I kakota unwune ngu phe eme ebyi. O buru ebyi, iimegbabe be meru iphe, unwune ngu phe gbeyi adu g'ephe pfuberekoto. ⁵² Vukwaru iphere, i meru onwongu; kele i mewaru g'ikpe kaleru unwune ngu unwanyi. Oo kele ejo-iphe, i meru kabaa nkephe eji; be meru iphe, ephe du g'ephe ka ngu aburu ndu pfuberekoto. Mbu-a; vukwaru iphere, i meru onwongu; g'iphere bukwaru nkengu; kele i mewaru unwune ngu unwanyi g'ephe du g'ephe pfuberekoto.

⁵³ “Ole-a; Sodomu yee unwada iya; me Sameriya yee unwada iya be mu e-mekota g'iphe bya aduru le ree; egube o shi duhawaru phe. Mu e-mekwapho g'iphe duru ngu le ree teke ono, mu e-me go duru phe le ree ono. ⁵⁴ Oo ya bu; g'iivutakwanu iphere, i meru onwongu; mbu g'iphere iphe, i mekotaru adu ngu; m'ephe gudee ya po adu onwophe obu. ⁵⁵ Unwune ngu unwanyi phe; mbu Sodomu me unwada iya; me Sameriya yee unwada iya; be a-bya alwa azu l'onodu phe; mbu g'ephe shi du le mbu ono. Gubedua waa unwada ngu be ee-mekwapho g'unu lwa azu l'onodu unu. ⁵⁶ I ti pfukutakpodanu nwune ngu nwanyi, bu Sodomu le teke ono, i shi eku onwongu ono; ⁵⁷ mbu le teke ono, ejo-iphe ngu teke eshidu gbafta iphe ono. Ole nta-a be o duana ngu nno; unwada Edomu emewaa ngu iphe ochi; je akpachaa l'iphe, bu ndu obutobu iya phe; mekwapho unwada Filisitayinu. Mbu l'iphe, bu ndu bupheru ngu mgburugburu akpokotawaa ngu ebo l'afu. ⁵⁸ Ii-ri urwu ukpara ono; me urwu ebyi ono, i mekotaru ono. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.

⁵⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘Mu a-pfu ngu ugwo iphe, i meru; kele o to dudu iphe, i gubekwaduru ogbandzu ono, mu le ngu gbaru ono; mbu l'i wowaru ogbandzu ono mebyia. ⁶⁰ Ole g'oduhabe be mu a-nyataela ogbandzu ono, mu le ngu gbaru teke i bu nwata ono;

mu e-me ge mu le ngu gbaa ndzu, a-no jeye l'ojejoje. ⁶¹ Oo ya bu; g'iinyata iphe, i mekotaru; iphere iya abya adu ngu; me mu dulataeru ngu pho unwune ngu unwanyi; mbu onye k'ogerenya me onye ke nwata. Mu eworu phe dee ngu g'ephe buru unwu ngu unwanyi. Ole o to bukwanu kele mu le ngu gbaru ndzu be kparu iya nu. ⁶² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu nguru anguru; g'imakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu; ⁶³ k'ophu bu iphe, bukpo teke i nyataru iya; iphere adu ngu; teme onu aburu ngu kpurukudukuu l'eka iphere jiru ngu iphu; le mu gukotaru ngu nvu l'ejo- iphe, i mekotaru g'o ha. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

17

Etu, e gude ugo labo waa vayinu anma

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; tua ilu-opfu; gude etu pfiaru onu-ulo Izurelu opfu. ³ Su phe; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O nweru ugo, ha shii, nkù iya hakwapho shii; eba iya hagbaa ogologo ogologo; teme o fua eba dengashiru iphe igwerigwe. Ugo ono phee phaa bya adaa ubvu Lebanonu; je aworu oshi sida l'ononu iya. ⁴ O tu-buta ononu oshi ono; gude iya pheru lashia ali ndu agba oke-ngho; je eworu iya dzabe le mkpukpu ndu oke-ngho ono. ⁵ O hatakwapho iphe, aakuje akuku, no l'ali ono je eworu kua l'ali, emehuje iphe. Eka o woru iya kua bu l'aguga eze-mini g'oshi-wilo. ⁶ O bya efuta baahaa uba; buru vayinu, baru uba shingushingu; bya adu ke kpuchi; du mkpulali. Ekali iya phobechaa onu l'ibe iya ophu o no; ole ogbarabvu iya kepfuchaaru l'eka o kepfuru. Oo ya bu; o buru vayinu baa uba jakashia ekali. Ekwo iya nodu abya ke pulapula.

⁷ " 'Ole o nweru ugo ozo, hakwapho shii, nkù iya hakwapho shii; bya efushikwapho eba du ogologo ogologo. No iya; vayinu ono gbeshi l'eka ono, a dzaru iya ono gbaa ogbarabvu jepfushia ya; bya ajakashia ekali jepfushia ya g'o gbaje iya mini. ⁸ A dzaru iya l'eka ali du ree l'aguga eka mini jiru ejiji; k'ophu oo-jakashia ekali; mishia akpuru; buru vayinu, du ubvu.'

⁹ "Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?O du unu g'a su l'ome vayinu ono a-nya too; g'e te phefu iya; woshia ya akpuru g'o nwulwashihu? Irwu, o rwutakotaru k'ophuu a-nwulwashihukota. E te ejekpodanu ele enya onye okpehu du; ozo ikpoto nemadzu g'a vua ya l'ogbarabvu. ¹⁰ O -buru l'e phetaru iya je adzabe l'eka ozo; ?oo-nya-a? ?Too nwulwashihu-gbudu ree; me pherephere uzo enyanwu-awawa byapfuta ya pho; mbu nwulwashihu bvù l'eka a dzaru iya?' "

¹¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹² "Waa iphe, ii-pfuru ndu onu-ulo ono, bu ekwegekwe ono baa: ?O du g'unu ta amadu iphe, etu-a, a nmaru unu-a bu too? Su phe; waa iphe, o bu baa: Eze ndu Babilonu be jeru Jierusalemu je akputa onye eze; bya akpukokwapho ndu-ishi mkpukpu ono kpulatakota ali Babilonu. ¹³ Noo ya; o bya eduta onye lanu, shi l'unuphu ndu eze; yee ya gbaa ndzu; mbu mee o ribuaru iya angu. O tukokwapho ndu nweru enya l'ali ono kputachaa; ¹⁴ k'ophu ali-eze ono a-buru ali-eze, a kwatsuru akwatsu; ophu o byadu egbeliba ishi egbeli ozo; gbahakwa l'o doberu ogbandzu ono; oo ya bu; l'oodubaa kwaseru. ¹⁵ Obenu l'iphe, eze ono meru bu l'o gbè kwefuru iya ike; ye ndu oozije ozi g'ephe je Ijiputu je akpukooru iya inya; waa g'ephe rwutaru iya ndu ojogu, du igwerigwe. ?O du unu g'onye meru iphe du nno a-nya too?

?Aa-ha iya g'o mee ya ria tọo? Mbụ-a; ?oo-mebyi ọgbandzu ono, ọ gbaru ono laa kẹ mmanụ tọo?

¹⁶ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ kwa gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ l'ọ nwuhufutaje lẹ Bábilonu; mbụ l'alị k'onye eze, doberu iya l'aba-eze ono; mbụ onye ono, ọ tọ gụbeduru nte, ọ nuru iya iphe ono, bụ iya bụ onye ono, o mebyiru ọgbandzu, yee ya gbaru ono. ¹⁷ Fero yee ndu ojogu iya, bụ ndu ike dọ; mę ikpoto ndu ọzo, o rwukọru yeru onwiya bę taa dukwa ike adzọ iya l'ọgu lẹ teke ndu ọhogu iya e-vuru eja kụ-jia azụ igbulọ iya; gude kwabẹru iya k'ọgu; mbụ teke ono, ẹphe e-bvushi ose-ọgu g'e gbua ndu dọ igwerigwe pyaapyaapya ono. ¹⁸ Ọ tọ byadu ala kẹ mmanụ; noo kẹle o to meduru iphe, o riburu lẹ nte; ọphu o dobeduru ọgbandzu ono, ọ gbaru ono.

¹⁹ “Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bę nte ono, o riru, ọ tọ gụbeduru iphe ono; mę ọgbandzu mu ono, o mebyiru ono bę mu e-vuru byabẹ iya l'ishi. ²⁰ Mu e-woru ụgbu mu geberu iya; l'ọ nmalahuru mu l'ọnyà. Mu akpuru iya laa Bábilonu je anụ-a ya aphụ l'ẹka ono; noo kẹle mu te egudedu ire iya ẹka. ²¹ Ndu ojogu iya ọphu agbala agbala bę bụ ogu-echi bę ee-gude gbushia pẹ. Ndu ọphu phoduru nụ bę a-chiru phekaa epheka. Ọo ya bụ g'ịmaru l'ọo mbedua, bụ Chipfu bę pfuru opfu.

²² “Wakwa iphe, Nnajiuphu,
bụ Chipfu epfu baa:
Ọo mbedua gędegede bę
e-gude ẹka mu tų-butu
ọnonu oshi sida ono
dzabẹ;
mbụ lẹ mu a-tų-butu ọnonu
oshi ono l'ẹka ọ dọ
pẹnupenu;
je eworu dzabẹ l'úbvú,
ha l'eli bya aha
ephekerephe.

²³ Ọo l'úbvú ndu Ízurelu,
ha l'eli bę mu a-dzabẹ
iya.
Ọo-jakashị ẹkali; mįshia mebyi;
buru oshi sida, dọ ùbvù
shii.
Iphe, bụ ụnwenu, dọ iche
iche bę a-kpajẹ ẹpfune
l'eli iya.

Ẹkali iya a-buru ụnwenu
ono ẹka ibvu dọ, ẹphe
a-nọduje.

²⁴ Iphe, bukota oshi,
nọ l'egu bę a-maru l'ọo
mbedua,
bụ Chipfu bę emeje oshi,
ha l'eli g'ọ dọ mkpulalị;
bya emeje ọphu dọ
mkpulalị g'ọ ha l'eli.
Mu nọdu emekwaphọ

g'oshi,
 du oyii kpohu nku;
 bya emeje ophu
 kpohuwaru nku g'o
 byaahaa ke pulapula.

O kwa mbedua, bu Chipfu be pfuru opfu ono; mu je l'e-me iya; ge mu pfuru iya."

18

Onye meru ejo-iphe a-nwuhu

¹ Todbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² ?Bu gunu be etu ono, unu anmaje l'ali Izurelu ono bu? Mbụ etu ono, unu anmaje su:

"Ndu bu nna erije akpuru
 vayinu, anwu onu;
 ezé agbe je akpohaa
 unwegirima yigayiga.

³ "Waa iphe, Nnajiuphu bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya; bu g'o bu ire-lanu l'unu ta abyadu anmabaa etu ono ozo le Izurelu.

⁴ Unu maru amaru l'iphe, bu nemadzu l'ophu be bu mbedua nwe iya. Ndu bu nna me unwegirima be bu mu nwekota phe. Oo onye meru iphe-eji be a-nwuhu nu.

⁵ "O -buru l'o nweru onye pfuberekoto; buru onye emeje iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru nu; ⁶ ophu onye obu erijedu iphe l'eka aagwaje iphe l'ubvu; teme ophu enya iya adujedu l'eka agwa ndu Izurelu no; teme ophu onye obu emerwushijedu nyee nemadzu ibiya; ophu ojepefujedu nwanyi le teke o no nso nwanyi; ⁷ ophu onye obu emekpajedu onye ozo ehu; buru onye ewolajeru onye o jieru ugwo iphe, o yeru iya l'itumo; ophu onajedu nfu; o buru onye anuje onye egu agu nri; o nodu anmabeje onye gba oto iphe; ⁸ ophu onye obu te ejiejedu nemadzu ugwo ntukwase; mbu ophu o to jiejedu nemadzu ugwo ele enya urwu; teme o nodu esefuje eka l'iphe, du eji; bya ekpejeru nemadzu yele ibe iya ikpe pfuru nhamunha; ⁹ bya emeje iphe, mu toru okpa iya ge meje; mbu bya eyeru ehu eme ekemu mu; onye ono be bukwa onye pferu-eka-oto. Oo-nodua ndzu eviya. Noo iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁰ "Ole o -buru l'onye ono be nwutaru nwa, eme kpanga kpanga kpanga; buru onye egbu ochi; mbu haru iphe ono eme; ¹¹ ophu nna nwata ono adudu iphe ono duru ophu o mejeru; obenu le yebe nwata ono gbe buru onye erije iphe l'eka aagwaje iphe l'ubvu; bya emerwushije nyee nemadzu ibiya; ¹² bya emekpaje ndu ukpa waa ndu adudu g'o du phe ehu; o nodu anaje nemadzu iphe ke ehuka; buru onye te ewolajedu iphe, e yeru iya l'itumo; bya abukwarupho onye enya iya aduje l'agwa; buru onye anoduje eme ebyi; ¹³ bya aburu onye ejieje nemadzu ugwo ntukwase; mbu onye ejieje ugwo ele enya urwu; ?o du unu g'aaha iya g'o dzuru ndzu too? O to dzukwaru ndzu. O -buru l'oomekota iphe ono, bu ebyi ono be o nwuhufutajekwa; ishi ochi iya atukoru iya l'ishi nkiya.

¹⁴ "O -buru le nwata ono byaru anwuta nwa; nwa ono, o nwutaru ono bya ahumakota ejo-iphe, nna iya ono mekotaru; o -humachaa ya; obenu l'o to meduru ge nna iya meru; ¹⁵ mbu ophu o to rijedu nri l'eka aagwaje iphe l'ubvu; ophu o to lejedu enya l'eka agwa ndu Izurelu no; ophu o to merwushijedu nyee nemadzu ibiya; ¹⁶ ophu o dudu onye oomekpaje ehu;

ophu ọ sụjedu gę nemadzụ yeru iya iphe l'itumo tẹme l'oojie ya ụgwo; ophu ọ bụdu onye ana nfu; obenu l'oowojeru nri iya nụ onye ęgu agu; bya anmabeje onye gba ọto iphe; ¹⁷ bya aburu onye esefuje ęka iya l'iphe, bụ ejo-iphe; ophu ọ bụdu onye ejieje nemadzụ ụgwo ele ęnya urwu; ọzoo ntụkwase. Ọ buru onye emeje ekemu mu; bya etsoje iphe, mu ọturu ọkpa iya g'e meje; bę onye ono taa nwuhukwa lę k'ejo-iphe, nna iya meru. Ọ-dzuru ndzụ. ¹⁸ Obenu lę nna onye ọbu a-nwuhu k'ejo-iphe, o meru; kele ọ bụ onye riru nemadzụ urwu; buru onye narụ nwune iya nfu; bya emee iphe, ta adudu ree l'echilabọ ndibe phe.

¹⁹ “Unu gbękwapho ajije sụ: ‘?Bụ gunu kparụ iphe, nwa ta alajędu l'ochi k'iphe, nna iya meru?’ Eshi ophu nwatibe iya eme iphe, pfuru ọto; mę iphe, gbaru nụ; bya anwube ęnya emekọta iphe, mu ọturu ọkpa iya g'e meje bę ọo-dzunuru ndzụ. ²⁰ Ọo onye meru ejo-iphe bụ onye a-nwuhu nụ. Nwa bę taa nwudu ọnwu iphe, nna iya meru; nna taa nwudu ọnwu iphe, nwa iya meru. Onye pfuberekoto bę aa-gu l'onye eme ree; nokwapho g'onye iwashị, bę ejo-iphe iya a-kwọtoru l'ęhu bụ ono.

²¹ “Ole ọ -buru l'onye eme ejo-iphe; byaru agbakuta ejo-iphe, o shi emekọta azụ; bya atuko iphe, mu ọturu ọkpa iya g'e meje meahaa; bya emeahaa iphe, pfuru ọto; mę iphe, dų ree; bę ọo-dzukuraru ndzụ. Ọ tọ nwuhukwa. ²² Ejo-iphe, o mekọtaru ono bę aa-zohakota; a taa gukoeduru iya ya. Eshi ophu o meru iphe, pfuru ọto ono; bę ọo-dzuru ndzụ. ²³ ?Unu dobesu l'anwuhu onye ejo-iphe atsoje mu uto? ęhu akaję mu atso uto mę onye ono haa ejo-iphe iya ono bya anodu-chia ndzụ? Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

²⁴ “Obenu; ọ -buru l'onye pfuberekoto byaru aparu eme iphe, pfuru ọto haa; wata eme ejo-iphe; mbụ meahaa ębyi, onye ejo-iphe anoduje emegbabe; ?onye ono a-dzuru ndzụ tọ? Wawakwa! O to nwedu iphe, dų ree ono, o shi emekọta ono ophu aa-nyatakwadu; noo kele e te gudeędu ire iya ęka. Ọo-nwuhu; laa l'iphe-ęji ono, o mekọtaru ono.

²⁵ “Unu asuje l'iphe, mube Nnajiuphu eme ta pfuduru nhamunha. Unu ngabękpodapho nchị unube ndu Izurelu! ?Unu suru l'iphe, mu eme ta pfuduru nhamunha? ?Tọ buchida unubędua bę te emedu iphe, pfuru ọto? ²⁶ Teke ọ bụ l'onye pfuberekoto bę haru apfubekoto; bya emeahaa ejo-iphe; bę onye ọbu a-nwuhu k'ejo-iphe ono, o meru ono. ²⁷ Ọzo bụ lę teke onye eme ejo-iphe paru eme ejo-iphe, oome haa; bya emeahaa iphe, pfuru ọto; mę iphe, dų ree; bę onye ọbu a-dzo onwiya ndzụ. ²⁸ Eshinu ọ byaru bya arı-phuta ọriri azụ k'ejo-iphe ono, o mekọtaru ono; bya agbakuta iya azụ; bę ọo-dzuru ndzụ; ọ tọ nwuhudu. ²⁹ Ole unube ndu Izurelu gbę epfu lę Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru ọto. Unube ndu Izurelu; ? buchia mbedua te emejedu iphe, pfuru ọto tọ? ?Tobudu unubędua bę gbę emejechia iphe, a pfuduru ọto ọbu?

³⁰ “Ọo ya bụ; unube ndu Izurelu; mu e-kpekwa unu ikpe g'iphe, onyenonu meru gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu. G'izimanu lwadupho unu azu! Unu ahakota ejo-iphe, unu eme; ọo ya bụ g'ejo-iphe ta aburu iya e-me g'unu buru mkpurupyata. ³¹ Unu tukokpo ejo-iphe, unu mekọtaru g'ọ ha gwobekota; unu emee obu unu g'ọ buru obu ọphuu; unu abya anodu ndzụ ọphuu. ?Bụ gunu kparụ iphe, unu gude ęka ekutaru onwunu ọnwu unube ndu Izurelu? ³² Kele ọ tọ dudu onye ọduje mu ree l'ọ nwuhuru. G'izimanu lwa unu azu; gę ndzụ aburu nkunu! Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

19

Ebvu-aphu, a guru ndu-ishi ndu Ízurelu

- ¹ “Gvaru ndu-ishi ndu Ízurelu ebvu-aphu. ² Gva ya sù:
 “Ne ngu shi buru ne oduma,
     nọ l'echilabọ oduma.
 O zẹ l'echilabọ ẹka unwu
     oduma dọru ehe
     unwu iya.
- ³ O hefu nwa lanu l'ime
     unwu iya ono.
     Nwa iya ono bya aburu
     oduma, ọkpehu du;
 O bya anwuta g'eeshije
     egbu anu;
     bya ata nemadzu pyaapyaa.
- ⁴ Ohamoha bya anuaha
     ke nkiya.
 Epe mee ya o nwulahu
     l'iduma phe.
 Epe gude eze ikekee
     nmata iya kpuru lashia
     ali Ijiputu.
- ⁵ Ne iya ahuma l'iphe,
     ọ tuberu te ejedu
     g'ọ tuberu iya;
     o duta nwa iya lanu ọzo;
     hekwaa hefuta;
     ọ buru oduma,
     ọkpehu du.
- ⁶ O tsoru oduma ibe iya
     jepheahaa g'ọ du iya;
     noo kele oobyawaa
     aburu oduma, ọkpehu du.
 O bya anwuta g'eeshije
     egbu anu;
     bya atahaa nemadzu
     pyaapyaa.
- ⁷ O woru ẹka epe
     kpushigbaaru ike
     nwutsushia;
     mbu ẹka egbobutaje
     phe nu;
     bya atuko mkpukpu
     phe mee umerekete.
 Ndu-agugu ndu erwutaje
     ndu ali ono l'ekiri,
     osuje.
- ⁸ Tobudu iya bu; iphe,
     bu ohamoha bya
     akwageberu iya;
     mbu ndu shikota
     l'ekali ibiya ono

- mgburugburu.
 Ẹphe bya eworu ụgbu
 phẹ geberu iya.
 O nwulahụ l'iduma,
 ẹphe bvuru.
- ⁹ Ẹphe gude ikekee nmata
 iya kpufuta;
 bya enwuru iya ye ị
 mkpuchi;
 pata iya pajeru eze
 ndu Bábilonu.
 Ẹphe nwuru iya ye
 ị mkporo.
- Oo ya bụ; a numa-buhu
 ẹka ọosu ekiri l'úbvú
 ndu Ízurelu.
- ¹⁰ Ne ngu dọepho g'ome
 vayinu,
 nọ l'opfu-vayinu ngu.
 E yeru iya l'aguga mini;
 ọ mịa wọpfuru awọpfuru;
 jashia ẹka igwerigwe;
 kele mini,
 tsuru iya l'ẹhu mebyi
 atsuru.
- ¹¹ Ẹkali iya ono shihukọta ike;
 dọepho ree ke g'ọ buru
 mgboro onye eze.
 O jakpọo dọ kpuchii
 kakọta ẹpfukala ọzo shii.
 Ụba iya kakọta ẹpfukala
 ọzo l'eli k'ọphu o
 sengoru iphemiphe
 ọzo barụ ụba l'ọswa.
- ¹² Obenu l'e gude
 ẹhu-eghu vua ya
 l'ogbarabvu;
 mbụ vuta iya togbo
 l'ali.
 Pherephere, shi l'uzo
 ẹnyanwu-awawa
 bya ezia;
 akpuru iya kpọshihu
 nkụ.
- A bya anyiswoshikota
 iya akpuru.
 Ẹkali iya ono, shihukotaru
 ike ono bya
 akpọshihuchaa nkụ;
 ọku woru iya nmaa
 swokoswoko.
- ¹³ Nta-a bẹ e je eworu

iya dzabę l'echięgu;
mbụ l'alị, kpọru gbengu;
mini adụdu mę ililekpọo.

14 Ọku bya eshi l'ẹkali
iya lanụ gbanwuhu;
kepyashichaa
akpuru iya.

Ọphu o nweędu ẹkali,
shihuru ike,
nọkwadu iya nụ;
mbụ ọphu dụkwadu
ree k'aburu mgboro
onye eze.

Ọwa-a bụ ebvu-aphụ g'e
rwujekwa iya erwubvu.”

20

Ndu Ízurelu ekwefuru Chileke ike

¹ Tọbudu iya bụ; o be l'abalị k'iri l'ọnwa ise l'apha k'ẹsaa; o nweru ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu wuru bya gę mu kpatarụ phę ishi l'ẹka Chipfu. Ẹphe bya adọru l'iphu mu. ² No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ³ “Nwa ndiphe; pfuru nụ ndu bụ ọgerenya Ízurelu sụ phę; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ kwa l'ọo ishi bę unu byaru mu akpata? Ọo gę mu nọ ndzụ gę mu nọ iya; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lę mu ta abyadụ ekwe g'unu kpata mu ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

⁴ “Nwa ndiphe; woru gę kę nkephę dụ tų jala; wota g'ẹphe eme tų phę jala l'atatiphu. Mee g'ẹphe maru ẹbyi, nna phę shi emegbabe. ⁵ Sụ phę; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, mu họtaru Ízurelu ono bę mu riburu oshilọkpa Jiékpọu angụ; bya emee g'ẹphe maru onye mu bụ lę teke ẹphe nọ l'alị Ijiputu. Mu pfuaru phę iya hoo haa sụ phę: ‘Ọ kwa mbędua bụ Chipfu, bụ Chileke unu.’ ⁶ Ọo lę mbọku ono bę mu riburu phę angụ lę mu e-dufuta phę l'alị Ijiputu; duru phę laa l'alị, mu chọtaru phę; mbụ alị, bukota ọsu ayi-ayi; bụru iya bụ alị, kakọta ree l'iphe, bụ alị nọnu. ⁷ Mu sụ phę: Onyenọnu wofukọta ẹjo ọbvụ ono, unu doberu agwaphe ono, tuphaa. Unu te egudekwa agwa ndu Ijiputu merwushia onwunu. Ọ kwa mbędua bụ Chipfu, bụ Chileke unu. ⁸ Obenu l'ẹphe gbę kwefuru mu ike; ọphu ẹphe ta angaduru mu nchị; ọphu ẹphe ta alwuduru ẹjo ọbvụ ono asọ oyi ono, ẹphe kpọru obu ye ono; ọphu ẹphe ahaduru agwa ndu Ijiputu ono. Ọo ya bụ; mu sụ lę mu a-tukoshi phę oke ẹhu-eghu mu mbụ lę mu e-kpukposhi phę oke-ẹhu-eghu mu lę Ijiputu. ⁹ Obenu lę mu meru g'e te mebyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, ndu Ízurelu shi bugbaaru ono; mbụ ndu ono, mu nọ l'iphu phę mee gę ndu Ízurelu maru mu shita l'edufuta, mu dufutaru phę lę Ijiputu ono.

¹⁰ “Ọo ya bụ; mu kwe dufuta phę lę Ijiputu; duru phę lasha l'echięgu. ¹¹ Mu bya eworu iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje goshi phę; bya emee g'ẹphe maru ekemu mu; kęle onye emeje iya nụ bę e-gude iya nọdu ndzụ. ¹² Mu bya eworu eswe atụta-unme doberu phę g'ọ bụru iphe-ọhubama, nọ lę mgbaka mu l'ẹphe; k'ọphu ẹphe a-makwanuru l'ọo mbędua, bụ Chipfu meru phę ẹphe dụ nsọ. ¹³ Ọle ndu ọnu-ulo Ízurelu bę kwefuleru mu-a ike l'echięgu ono. Ẹphe te ekwedu mee iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'emeje;

mbụ l'ẹphe te ekwedu mee ekemu mu; mbụ ekemu mu ono, bụ onye meru iya nù l'ọ nọdu ndzụ ono. Ẹphe woru eswe-atụta-unme ono, mu doberu pẹ ono phaa kutukutu. Ọo ya bụ; mu pfua ya rụhata iphu sù lẹ mu a-tukoshi pẹ oke ẹhu-eghu mu; woru pẹ gbushia l'echięgu ono. ¹⁴ Obenu lẹ mu meru g'e te pfubiyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, bụ ndu mu nọ l'iphu pẹ dufuta pẹ ono. ¹⁵ Mu byakwaphọ ahalia ẹka ribuaru pẹ angù l'echięgu sù lẹ mu tee duẹduru pẹ ala l'alì ono, mu nùru pẹ ono; mbụ alì ono, bụepho ọsu ayi-ayi; mbụ alì, ono bụ iya kakọta ree l'iphe, bụ alì nọnu ono; ¹⁶ noo kẹle ẹphe te ekwedu eme ekemu mu; tẹme ọphu ẹphe te etsoduru iphe, mu tọru ọkpa iya sù g'e tsoje. Ẹphe woru eswe atụta unme mu phatọshia; noo kẹle ọo l'agwa bẹ obu pẹ dụ.

¹⁷ “Ọle mu phụleru pẹ-a obu-imemini; ọphu mu te egbushiduru pẹ; mbụ mee g'ẹphe chihu l'echięgu ono. ¹⁸ Mu sùru ụnwu pẹ l'echięgu ono: Unu te etsokwa iphe, nna unu pẹ tọru ọkpa iya; ọphu unu emekwa ekemu pẹ; ọzoo g'unu gude agwa agwa pẹ merwushia onwunu! ¹⁹ Ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu. Unu tsoje iphe, mu tọru ọkpa iya; mbụ g'unu nwube ẹnya meje ekemu mu; mekọtaje iya g'ọ ha. ²⁰ Unu emeje eswe-atụta-unme mu g'ọ dụ nsọ; k'ọphu ọo-buru iphe-ọhubama mu l'unu. Ọo ya bụ; g'unu a-makwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu.

²¹ “Obenu l'ụnwu pẹ ono bẹ kwefuhukwaru mu phọ ike. Ẹphe te ekwedu mee iphe, mu tọru ọkpa iya sù g'ẹphe meje; ọphu ẹphe ta anwubekpodaru nù ẹnya l'eme ekemu mu; mbụ ekemu mu ono, bụ onye meru iya nù l'ọ nọdu ndzụ ono. Ẹphe phatọshiru eswe-atụta-unme mu. Ọo ya bụ; mu pfua sù lẹ mu a-tukoshi pẹ oke ẹhu-eghu mu; mbụ lẹ mu e-kpukposhi pẹ ẹhu-eghu mu l'echięgu. ²² Ọle mu mechalẹru-a selaa ẹka azụ; mee g'e te epfubiyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, bụ ndu mu nọ l'iphu pẹ dufuta pẹ ono. ²³ Mu byakwaphọ eriaru pẹ angù l'echięgu ono sù lẹ mu a-chikashi pẹ g'ẹphe lachaa ọhamoha, nọnu; mbụ g'ẹphe gbakashihu dzuru alì ndu ọhozo; ²⁴ kẹle ẹphe te ekwedu eme ekemu mu; mbụ l'ẹphe jikaru eme iphe, mu tọru ọkpa iya; bya aphantọshia eswe-atụta-unme mu. Ọ buru ẹka ẹnya pẹ dụ bụ l'agwa, nna pẹ gwaru.

²⁵ “Mu panuru pẹ nwuhaa g'ẹphe tsoje iphe, a tọru ọkpa iya sù g'ẹphe tsoje; bụ iphe, adudu ree; mbụ ekemu, ẹphe te e-gudedu anọdu ndzụ. ²⁶ Mu bya emee ẹphe gude ngweja, ẹphe egweje merwushiahaa onwopẹ; mbụ ẹphe huahaa ọkpara pẹ l'ọku gude gweahaa ẹja. Iphe ono bẹ mu meru g'eeshi gẹ ndzụ-agugu rwuta pẹ; g'ẹphe amakwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.

²⁷ “Ọo ya bụ; nwa ndiphe; pfuaru ndu Ízurelu sù pẹ; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo ẹgube-a bẹ nna unu pẹ gude gbarwua mu; bya ajika etso ụzo ire-lanu mu. ²⁸ Teke mu dubaru pẹ l'alì ono, mu riburu pẹ angù iya lẹ mu a-nu pẹ ono bẹ ẹphe byaru ahuma iphe, bukpoó úbvú úbvú, hagbaa l'eli; mekpoo oshi, ẹkwo dụ kẹ gayii; ẹphe gweahaa ngweja l'ẹka ono; gude iya kpatsu mu ẹhu-eghu. Ọ bukwarupho l'ẹka ono bẹ ẹphe gweru ngweja ụnwù-isensu, eshi kwẹekweekwee; me ngweja-mee. ²⁹ Tọbudu iya bụ; mu sù pẹ: ?Bụ gunu bẹ ẹka ono, unu ejeje agwa iphe ono bụ? Ọo ya bụ; e kuahaa ẹka ono Bama byasu ntanu-a. ³⁰ Ọo ya bụ; pfuaru ndu Ízurelu sù pẹ; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: ?Unu a-nọdu emerwushi onwunu gẹ nna unu pẹ; mbụ tsoru agwaphe ejo agwa, ẹphe shi anọduje agwa ono tọo?

³¹ Mbukponu lẹ ntanu-a bẹ unu anọdujeela egwe ẹgube ẹja ono; mbụ ẹja ono, unu ahuje ụnwu unu l'ọku gude egwe ono. Unu gude agwaphe agwa

emerwushikpoepho onwunu eje. Unube ndu Ízurelu; ?bu ge mu haa unu g'unu jítajekwadu mu iphe ọto? Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a be unu taa jítabaekwa mu iphe ozobaa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ³² Unu asuje l'ọ du unu g'unu du g'ohamoha ozo, nogbaa nu; mbu g'unu du ge ndu mgboko, bu oshi me mkpuma be ephe abaru aja. Ole iphe ono, unu ari ono ta ayidu mee ememe ophu.

³³ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a be mu e-gude ike mu; me agburu-ehu mu; yele oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu; buru onye-ishi unu. ³⁴ Mu e-gude eka ike; me agburu-ehu; yele oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu gude shi l'iphe, bu ohamoha ono dufuta unu; mbu shi l'iphe, bukpo alı ono, unu gbakashihuru laa ono chikobekota unu. ³⁵ Mu e-duta unu lasha l'echiegu, ohamoha bupheru mgburugburu. O buru l'eka ono be mu l'unu a-nodu l'iphu l'iphu; mu ekpee unu ikpe. ³⁶ O egube ono, mu kperu nna unu phe ikpe l'echiegu alı Ijiputu pho bu ge mu ekpe iya unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³⁷ “ ‘Mu e-chi unu echachi jasun unu edobeahaa ogbandzu ono. ³⁸ Iphe, bu ndu bu ekwegekwe ono; mbu ndu ono, anoduje atupya mu ono be mu a-loshikota l'ime unu. Mu e-dufutakwa phe-a l'alı ono, ephe laru je ebugbaaru ono; ole ephe taa bahukwanu l'alı Ízurelu. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

³⁹ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unube ndu Ízurelu; g'onyenonu le g'unu ha jekpowaro agwaa nshi iya. Ole unu e-mechakwana ngaberu mu nchi; numa iphe, mu epfuru unu; unu aparu egwephe aja haa; mbu aja ono, unu gude apharwushi epha mu, du nsọ apharwushi ono. ⁴⁰ Oo l'ubvu mu, du nsọ; mbu l'eze ubvu Ízurelu be mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru l'iphe, bu ndu Ízurelu a-nodukota; abajeru mu aja. O buru eka ono be mu a-nodu nata phe; teme o buru l'eka ono be unu anoduje gwaa mu agwagwa; nu mu iphe, kachakpo ree, unu nweru; yele iphe, dukota nsọ, unu egwejeru nu mu. ⁴¹ Mu a-nata unu g'unu bu unwu-isensu, eshi kwekweekwee le teke ono, mu dufutaerupho unu l'iphe, bu ohamoha ono, unu nokota ono; mbu rwufutakota unu l'iphe, bu mkpukpu ono, a chikashiru unu laa ono. Teke ono be mu e-goshikwanu ohamoha le mu bu onye du nsọ okpobe adudu. ⁴² Oo ya bu g'unu a-makwanuru le mu bu Chipfu le teke ono, mu e-dubata unu l'alı Ízurelu, bu alı ono, mu riburu angu le mu a-nu nna unu phe ono. ⁴³ O buru l'eka ono be unu a-nodu; enya agbarwukota unu l'iphe, unu mekotaru; mbu iphe ono, unu mekotaru gude merwushia onwunu ono; unu abya adu onwunu ashı le k'ejo-iphe ono, unu mekotaru ono. ⁴⁴ Teke mu gude g'epha mu apfuru meeru unu iphe; mbu ophu mu te ejeduru eme unu iphe g'ejo-iphe unu gbaru; ozoo g'iphe, unu eme rehuberu erehu; be unube ndu Ízurelu amaru l'oo mbedua bu Chipfu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’

⁴⁵ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu su mu: ⁴⁶ “Nwa ndiphe; ghachi iphu l'uzo ndohali pfuaru ndu ndohali iphe, a-nwuru phe nu; l'i pfua iphe, e-me oswa, no l'echiegu ndohali; ⁴⁷ mbu g'i pfuaru oswa, no l'echiegu ndohali su: Numa iphe, Chipfu epfu! Nnajiuphu, bu Chipfu suru: Mu abyaakwaa ngu atufu oku. Oku ono e-kepyashikota oshi oyii ngu; me ophu kpohuru nku. Ire-oku ono be a-buru echinyi echinyi. Iphe, bukpo onye oku ono shitaru ibe iya ophu o no; shita l'uzo ndohali; jeye

l'uzo isheli bę oku ono a-nma swokoswoko. ⁴⁸ Onyemonye bę a-makotaru l'oo mube Chipfu bę turu oku ono. A ta abyadu echinyi iya echinyi."

⁴⁹ Tobudu iya bu; mu su: "Haa! Nnajiuphu, bu Chipfu! Epe epfukwaru mu asuje l'oo etu etu bę mu anoduje anmashi."

21

Chipfu a-miru ndu Izurelu ogu-echi

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; gha iphu l'ibiya ke Jierusalemu; pfuru nuru mu aka ono, du nso ono; pfuru nuru mu ali Izurelu; karu phe iphe, e-me nu; ³ su iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lenu! Mu nokwaru ngu le njo. Mu a-mifuta ogu-echi mu l'obo iya; gude gbushikota ndu pfuberekoto me ndu eme ejo-iphe l'echilabo unu. ⁴ Eshi ophu mu e-gbushi ndu pfuberekoto me ndu eme ejo-iphe; bę mu amita ogu-echi mu; gbua iphe, bukpo nemadzu l'ophu. Mu e-shi le ndohali gbua phe jasul'isheli. ⁵ Oo ya bu ge ndiphe l'ophu amaru l'oo mube Chipfu bę mifutaru ogu-echi mu l'obo iya; ophu mu ta ami-phuedu iya azu ozo.

⁶ "Oo ya bu; tsua ude; gube nwa ndiphe! Tsua ude g'onye meji akufu akufu; gude oke aphu tsua ude l'iphe phe. ⁷ Teke epe jiru ngu su: '?Bu gunu kparu iphe, itsu ude?' Iphe, ii-pfuru phe bu: 'Iphe, kparu iya nu bu l'o nweru nzi, abya nu. Teke nzi ono byaerupho bę meji a-gbabuhu onyemonye; aka atsushihukota onyemonye me. Onyemonye bę ehuru arwushihukota; ikpere bę a-nodu aphukota onyemonye doridori g'akparamini. Lenu l'obyaakwa; mbu nzi obu. O mefutaje ememe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.' "

⁸ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu: ⁹ "Nwa ndiphe; pfuaru mu phe su: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Ogu-echi bę a baakwaru
o nodu atsul'nkọ;
bya ajawa iya manu o
nodu aphu onyo!

¹⁰ A bawaru iya;
o nodu atsul'nkọ g'e
gude iya gbushia
nemadzu.

E huchawaru iya ehucha;
o nodu acha vaa
vaa g'ebemu-igwe.

?Anyi a-nodu ete eswa
le mgboro-eze ke
nwa mu kangokotaru
mgboro-eze ke ndu
ozo to?

¹¹ Ogu-echi ono bę iphe,
e medoru iya bu g'e
hua ya manu;
waa g'a dzulia ya.

A baakwaru iya ababa;
huwa iya manu.

Onye mgbugbumadzu
abyaakwaa iya adzuli.

¹² Nwa ndiphe; raa ekwa;

chia mkpu;
kele ogu-echi ono
bukwa ndibe mu be
ocho abya.

Oo ndu-ishi le Izurelu
be ocho abya obu.
E nwutaakwaru ndu-ishi
le Izurelu;
waa ndibe mu tua
l'iphu ogu-echi.

Gberu aka ye l'olu.

¹³ Aa-dalekwa unu.

?Bu gunu be e-me m'o
buru le mgboro-eze ono,
kangokotaru ndu
ozo ono be ta anodu?

Nokwa iphe, Nnajiuphu,
bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁴ "Oo ya bu; nwa ndiphe; pfiaru phe iphe e-me nu; kua aka kpa. G'e gbu ogu-echi ugbo ebo; mbu g'e gbu ya ugbo eto. Oo ogu-echi, ee-gude gbushia nemadzu; mbu ogu-echi, ee-gude tsua nemadzu o-tsuepfu; bya aburu ogu-echi, ee-gude gbaa phe mgburugburu. ¹⁵ Mu dobekotawaru ogu-echi, ee-gude egbushi phe l'onu-oguzo phe; k'ophu bu le meji a-nodu atofu nemadzu atofu; ndu a-la l'iswi a-ha igwerigwe. Oowaa! A bakwaru ogu-echi ono; o nodu acha vaa vaa g'ebemu-igwe. A dzulitawaru iya g'e gude iya gbushia nemadzu. ¹⁶ Gube ogu-echi; gbu pharamu laa l'uzo ekutara! Gbukwapho laa l'uzo ekicha! Gbujekpopho laa l'ibiya ophu iphu ngu nokpopho laa. ¹⁷ Mu a-kukwapho aka pyaa; ehu-eghu mu adazeta. Oo mbedua, bu Chipfu be epfu iya nu."

Ogu-echi eze ndu Babilonu

¹⁸ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu: ¹⁹ "Nwa ndiphe; mee gbororo labo, bu aka ogu-echi eze ndu Babilonu e-shi bapfuta phe ugu; g'uzo ono bukotakwaru le mkpukpu lanu be ephe a-watakota. Bvube itso iphe-ohubama l'eka uzo ono swibaruru le mkpukpu ono. ²⁰ Mee uzo lanu le gbororo ono g'o buru aka ee-shi gude ogu-echi bapfu mkpukpu Raba ke ndu Amonu; l'i bya eme uzo ozo g'o buru aka ee-shi bapfu Jiuda; me aka a kpushiru ike le Jierusalemu. ²¹ Noo kele eze ndu Babilonu be e-jeta pfuru le mgbakata-uzo ono; mbu le mgbakata-uzo labo ono. Oo-jiadaa iphe; g'o maru iphe, ee-me nu. Oo-gude apfu tua ido; l'o jita nwobvu iya; bya elee enya le meji anu; g'o gude maru uzo ophu oo-shi. ²² O buru l'ekutara iya be ido ke Jierusalemu a-daru laa. Oo-do iphe, ee-gude chikposhia Jierusalemu; l'o zia g'a wata egbushi nemadzu; me g'e chia mkpu ugu; l'a bya edoo iphe, ee-gude nwutsushia onu aka eeshije abahu le mkpukpu ono; l'a bya akoshia obvudu-aja; bya ekephee mkpukpu ono ekephee. ²³ Ndu ophu yee ya gbaru ndzu be oo-du g'o bu iphe, te emedu ememe; obenu l'oo-nyatakotaru phe ejo-iphe, ephe mekotaru; bya akpukota phe le ndzu. ²⁴ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu byaru bya emewaa a mawaru g'unu emeberu ejo-iphe; mbu k'ophu bu l'iphe-eji, unu eme be dabyiwaru eba; bya egude iphemiphe, unu emekpoo ememe egoshi ejo-iphe, unu eme; be aa-kpukota unu le ndzu.

25 “Oowaa! Gube onye bu ishi le Izurelu; mbu gube onye ono, merwushiwaru onwongu ono; mbu gube onye iwashi ono; o rwuakwaru teke aa-nu ngu chiipfu; nu-rwua ngu iya l'ishi. 26 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Toshia iphe, i keru l'ishi; kpufu okpu-eze ono. O to buakwa g'iphe shi du be o dukwadu. Ndu wozetaru onwophe ali be aa-bya ewolia eli; ndu e woliru eli be ee-wozeta ali. 27 Oo mkpurupyata! Oo mkpurupyata! Mu e-me mkpukpu ono g'o buru mkpurupyata; ophu a ta abyadu akpukwabaa ya akpukwa; jeye teke onye bu iya be o gbaru k'enweru mkpukpu ono a-bya; mu eworu iya nu iya.

28 “Oo ya bu; nwa ndiphe; pfiaru phe iphe e-me nu; su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu l'opfu-ehu ndu Amonu; le k'iphe-iphere, ephe eme ndu Izurelu baa:

“Oo ogu-echi! Oo ogu-echi!
A mifutaakwaru ogu-echi,
ee-gude ekwoshi
nemadzu ishi.

E huchawaru iya ehucha
g'e gude iya lwua
nemadzu alwulwu;
mbu l'e mewaru iya;
g'o chaa vaa vaa
g'ebemu-igwe.

29 “A makwaru-a l'a phujeru unu ophulanya iphoru; bya agbajewaru unu eja, bu uka be a dzushiru unu. Iphe ono g'o ha be aa-gako nyabe ndu ejo-iphel'olu; mbu ndu ono, ee-gude ogu-echi gbushia ono. Mbu ndu ono, mboku, aa-nu phe chiipfu nu-rwua phe iya l'ishi rwuwaru ono.

30 “Mi-phu ogu-echi ono azu l'obo iya. Oo l'eka unu futaru be mu a-nodu kpee unu ikpe; mbu l'ali ndiche unu. 31 Mu a-tukoshi unu oke ehueghu mu; mbu le mu e-kpukposhi unu oke ehueghu mu, ata-pfupfufu. Mu e-nwuru unu nu ndu emeje nemadzu l'iwe; mbu ndu bu iphe, eemebyi emebyi bu iphe, doru phe enya. 32 Unu a-buru nku, eeye l'oku. Eka aaphushi mee unu wushi bu l'echilabo ali unu. A ta abyadu anyatabaa unu ozo; noo kele oo mube Chipfu be pfuru iya nu.”

22

Ejo-iphel'olu, ndu Jierusalemu eme

1 Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 2 “Nwa ndiphe; ?ii-kpe iya ikpe to? Mbu; ?ii-kpe-a mkpukpu-a, bu mkpukpu mgbugbumadzu-a ikpe to? Oo ya bu; je aturu iya ebyi, oomekota jalaa. 3 Su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu-a i gudeakwaa egbu ochi seta mkpurupyata kpube onwongu l'ishi; kele iigbushi nemadzu; bya egudekwapho agwaphe obvu emerwushi onwongu.

4 “Ikpe ndu ono, iigbushi ono nmaakwaru ngu; teme i gudewaa agwa iphe, i jetaru merwushia onwunu. I mewaru ge mboku, ii-no-beru ndzu du tsokere; mbu l'apha, ii-no-beru ndzu be rwuakwaru nu. Oo ya bu le mu e-me ngu g'i buru mkpukpu ohamoha a-noduje eme iphe ochi; mbu le mkpukpu, nonu a-noduje atu ngu uzu ochi. 5 Gube mkpukpu, amaru ejo eka; teme iphe, tsuru ngu epfu buru nchika-ehu; huma le ndu bu ntse; me ndu bu uzanya a-nodu achu ngu ochi; 6 Humawaro ge ndu-ishi ngu, nogbaa ngu l'ime gude ike, ephe nweru egbushi nemadzu. 7 Oo l'ime ngu be ephe ta agubejeedu ne le nna phe iphe. O buru l'ime ngu be

ęphe nọ kpaa ndu byaru abyabya ęhu; bukwarupho l'ime ngu bę ęphe nọ megbuta ndu nna pę anọedu; mę ndu ji pę nwushihuwaru. ⁸ Iphe duru mu nsọ; bę unu ta agubejeedu iphe. Unu wowaru eswe atuta unme mu pharwushikota. ⁹ O buru l'ime ngu bę ndu asu asulasu nọ; ndu buepho iphe, ęphe eshibeje ite iya bu g'ęphe e-me gbua nemadzu. Oo l'ime ngu bę ndu ejeje eria iphe, a tushiru l'agwa nọ; mbu l'agwa, nọgbaa l'ubvu ubvu ono. ęphe nmakpuru l'ime ngu apharwushi onwophe. ¹⁰ Ndu ophu ęphe lę nyee nna pę akwaję nọkwapho l'ime ngu. Ndu ophu ejepfuję unwanyi teke ęphe anọ nsọ nọdu iya; mbu teke unwanyi teke aswafudu nturuwu anọ nsọ. ¹¹ Oo l'ime ngu bę nwoke waa nyee nwoke ibe iya emeje ębyi. Onye ophu egude ęgu ęjo-iphe agu iya nu pharwushia nwune nyee nwa iya; onye ophu aburu nwune iya kę nwanyi; mbu nwa, nna iya nwuru gedegede bę omerwushije. ¹² O buru l'ime ngu bę ndiphe erije uphalazu g'e gbua nemadzu; a nọdu anataję ntukwase; bya eri uphalazu. Nemadzu nọdu anataję nwibe iya iphe iya k'ęhuka; g'ee-shi g'unu rita urwu. Teme a gbakutawaa mube Chipfu azu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹³ "Lenu; mu egbukwaru ngu ęka swikiswiki; k'urwu ono, i ritaru l'uzo apfuduru-oto ono; mę k'ochi, eegbugbabe l'ime ngu ono. ¹⁴ ?Obu e-shihu ngu-a ike? Mbu; ?ęka e-shihu ngu-a ike mboku, ono mu a-da ngu ęka kę njọ l'ęhu ono? O kwa mube Chipfu pfuru iya; mu je l'e-me iya. ¹⁵ Mu a-chikashi ngu mee g'ęphe tuko ohamoha dzuru. Mu ezekaa pę g'ęphe lachaa mkpukpu lę mkpukpu ozo. Mu emee g'emewushi ono, i merwushiru onwongu ono buru bugemu. ¹⁶ I -buerupho mkpukpu, rwushihuru arwushihu l'ęnya ohamoha ono; bę ii-macharu-a l'oo mbedua bu Chipfu."

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa epfuru yeru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; ndu ızurelu bę dukwaa mu g'iphe, gbaru ęgba. Mbu l'ęphe dukota g'ope; mę ogbongu; mę iphe-igwe; mę mkpuma ota-njele, kwaru l'oku uzu. Iphe, ęphe buepho bę bu ęgba mkpola-ochaa. ¹⁹ Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu bukotawaa ęgba mkpola-ochaa; bę mu e-kpota unu kpokobe lę Jierusalemu. ²⁰ Mbu l'oo ęgube eekpokobeje mkpola-ochaa; mę onyirubvu; mę iphe-igwe; mę mkpuma-ota-njele; mę ogbongu chiru ye l'oku uzu g'o dazee ya-a; bu gę mu egude ęhu-eghu mu; mę oke ęhu-eghu mu rwukota unu je achiru dobe lę mkpukpu ono; woru unu dazee adaze. ²¹ Mu e-rwukobe unu; kpukposhi unu oke ęhu-eghu mu, ata pfupfufu ono; l'o kee unu; unu azashihukota azashihu. ²² Oo ęgube mkpola-ochaa, adazehuje l'oku uzu-a; bu g'unu a-nodu l'ime mkpukpu ono dazehu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua, bu Chipfu bę tukoshiru unu oke ęhu-eghu mu."

²³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo su: ²⁴ "Nwa ndiphe; su ali ono-a: I bu ali, e teke aturwudu ęjo-iphe, nọ iya nu; ophu mini edzeduru kpua ya lę mboku oke-ęhu-eghu mu ono. ²⁵ Ndu mpfuchiru Chileke, nọ l'ime mkpukpu ono bę achiru mkpukpu ono ęjo idzu; g'oduma, aba hanyihanyi alajashi anu, o gburu. ęphe egbushije nemadzu; nakoo ęku; mę iphe, vugbaa oke aswa. ęphe mewaa; g'unwanyi, ji pę anọedu paa ęka l'ime mkpukpu ono. ²⁶ Ndu-uke, nọ lę mkpukpu ono bę kpakashiwari ekemu mu; tuko iphe mu, du nsọ merwushikota emewushi. ęphe ta akpajędu oke l'iphe, du nsọ; yę iphe mmanu ozo. ęphe anọduje ezi nemadzu l'o to nwedu iphe, du iche l'iphe, aasọ nsọ; yę iphe, a ta sọdu nsọ. ęphe wowaru ęnya nmanyibe; ophu ęphe ta akpajędu ishi k'eme eswe-atuta-unme mu g'o du nsọ. A nọdu anọduje

epfutooshi epha mu l'echilabo phe. ²⁷ Ndu bu ndu-ishi le mkpukpu ono be duepho g'ejo-nkuta-oswa, alajashije anu, o gburu. Ephe egbu ochi; mbu egbushi nemadzu g'ee-shi g'ephe rita urwu l'uzo, apfuduru-oto. ²⁸ Ndu mpfuchiru Chileke, no le mkpukpu ono be e-gude ophulanya ughoshi yele agbaru phe eja, bukota uka; kpachia ejo-iphe, ndu ono eme akpachi. Ephe asuje: Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a l'eba abu l'o nweru iphe, Chipfu pfuru. ²⁹ Ndu ali ono be akpaya nemadzu ishi; bya ana nfu. Ephe akpa ndu ukpa; me ndu adudu g'o du phe ehu; bya eme ndu bu mbyambya ewere; ophu ephe emejeduru phe iphe, gbaru g'e meeru phe iya. ³⁰ Mu bya elee enya nemadzu l'echilabo phe, bu onye a-kpukwa igbulu ono; mbu onye a-pfuru le mgbaka onye l'ephe l'ali ono; ge mu te emebyishi iya; ophu o to dudu onye mu humaru. ³¹ Oo ya bu; mu tukoshi phe oke ehu-eghu mu; gude ehu-eghu mu, ata pfupfupu kepyashia phe; mbu woru iphe ono, ephe mekotaru ono byabe phe l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono!"

23

Unwune labo, eri ogori

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo; bya asu mu: ² "Nwa ndiphe; o nweru unwany labo, bu ne lanu nwuru phe. ³ Ephe wata agba ukpara le Ijiputu; mbu l'ephe shiro teke ephe bu nwata gbata ukpara. O buru l'eka ono be ephe no a nodu anoduje apyitoshi phe era; mbu l'oo l'eka ono be ephe anoduje l'arwaphe phe eka l'ehe ono, akwkwadu buruburu ono. ⁴ Epha onye k'ogerenya be bu Ohola. Epha nwune iya nwanji buru Oholiba. Ephe bu ndibe mu. Ephe nwushia unwegirima unwoke; me unwegirima unwany. Ohola be bu Sameriya. Oholiba buru Jierusalemu.

⁵ "Ohola wataruro agba ukpara teke o bukwadu nkemu. O wataru awu-ko ndu o yeru obu; mbu ndu o-lwua-olaa shi le Asiriya. ⁶ Ndu ono yekotaru uwe, du urwukpu-urwukpu; me ndu bu ndu eze; me ndu-ishi. Ephe bukota unwokoroba, amagbaa ntumatu; bukotaru ndu agba l'inya; nodugbaa l'eli inya phe. ⁷ O woru onwiya mee nwanji-ukpara unwoke ndu Asiriya; mbu ndu ophu nweru enya. O gude agwa ndu owu-ko ono merwushia onwiya. ⁸ Ophu o haduru agba ukpara ono, o shi le Ijiputu gbata ono. O buro teke o bu nwata be yele unwoke wataru akwakwa. Ephe nodu anoduje arwa iya eka l'ehe ono, akwkwadu buruburu ono; agboshi iphe ekpu iya. ⁹ Tobudu iya bu; mu bya enwuru iya ye l'eka ndu o yeru obu ono, bu iya bu ndu Asiriya; mbu ndu ono, agu iya egu ono. ¹⁰ Ephe gbabe iya oto; kpu unwu iya unwoke me unwany le ndzu; bya egude ogu-echi phua yebedua terii. Oo ya bu; o buru onye unwany gude nmaahaa l'ejo etu; kele oo iphe, gbaru iya nu be e meru iya.

¹¹ "Nwune iya nwanji, bu Oholiba humachakwaa iphe ono; egu ejo-iphe nkiya gbekporo kabaa ke nwune iya njo; mbu l'o gbek ka nwune iya agba ukpara obu. ¹² O nodu awukokwapho ndu obutobu phe, bu ndu Asiriya; mbu ndu bugbaa eze; me ndu-ishi mkpukpu phe; me ndu ojogu phe, kwaru onwophe ngwa; degegbaru l'eli inya; bukotaru unwokoro, amagbaa ntumatu. ¹³ Mu bya ahuma l'o merwushifuwaru onwiya. Ephenobo ono tukowaa buru ndu umere phe rehuru erehu.

¹⁴ "Yebedua be kwataru akwata yemibaa ishi eyemi l'ukpara obu. O humaru unwoke, e seru l'igbulu; mbu ndu Babilonu, e gude penti uswe-uswe see; ¹⁵ mbu ndu e seru ephe kebegbaa akpo l'upfu; kebechaa ekwa,

ekpo pę wiyawiya l'ishi. G'ęphe ha bę dukotaepfo gę ndu-ishi ugbo-inya ndu Babilonu; mbu ndu shi mkpukpu Kaludiya. ¹⁶ Ahuma, oohuma pę; ęphe wata iya agụ ęgu. O yefu ndu-ozu g'ęphe je ezia pę ozi l'alı Babilonu. ¹⁷ Tọbudu iya bu; ndu Babilonu byapfuta iya; g'ęphe l'iya wata akwakwa. ęphe gude ęgu nwanyı agụ pę nu pharwushia ya. E merwushichae ya pho ono; ęphe bya adu iya ashı; o gbakuta pę azu. ¹⁸ Teke ono, o gbaaharu ukpara ono; bya agbagbukporu oto tua onwiya jalaa ono; bę mu gude ęhu-ęghu gbakuta iya azu; ęgube mu gbakutaru nwune iya. ¹⁹ Ole o gbę kabaa eyeru ęhu l'agba ukpara obu; g'o nyataru g'o shi agba iya le teke o bu nwata nodu le Ijiputu. ²⁰ O shi nodu l'eka ono awu-ko ndu o yeru obu; mbu ndu ęhu-nwoke pę dukota gę ke nkapfu-igara; bya aburu ndu unwuda pę du gę k'inya. ²¹ Oo ya bu l'ęgu ejo-iphe ono, i shi anoduje eme teke i bu nwata le Ijiputu ono bę anoduje agukwadu ngu; mbu teke ono, e shi anoduje arwaphe ngu eka l'ehe; apyikashi ngu eka l'opu era ngu ono."

²² "Gube Oholiba; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru ngu baa: Mu a-kpali ndu ono, i yeru obu ono; mbu ndu ono byawaru adu ngu ashı nta-a ono; g'ęphe ghakobe buru ohogu ngu. Mu e-me g'ęphe shi l'ekameka wufuta tsoahaa ngu opfu; ²³ mbu ndu Babilonu; me ndu Kaludiya; me ndu Pekodu; me ndu Showa; me ndu Kowa; ęphe le ndu Asiriya l'ophu. ęphe abukotaru unwokorobya, amakota ntumatu; bugbaaru ndu eze; me ndu-ishi mkpukpu; me ndu-ishi ugbo-inya; me ndu nogbaa l'oke okwa; bya aburu ndu nogbaa l'eli inya. ²⁴ ęphe e-gude ngwogu; me ugbo-inya du l'iche l'iche; bya achiru igwe oha bapfuta ngu. ęphe a-nodukota l'ekameka kwaberu ngu k'ogu. ęphe a-chiru iphe, e gudeje ezeru onwonye k'eze iya me ke nshı; bya ekpukotaru okpu, e meru l'igwe. Mu e-nwuta ngu nwuru nu pę g'ęphe nua ngu aphu; mbu g'ęphe mee ngu ęgube o du pę ree. ²⁵ Mu e-gude okophoo mu; mee ngu umerekete. ęphe e-befu ngu imi waa nchi. Ndu ophu phoduru l'ime ngu bę ee-gude ogu-echi gbushia. ęphe a-kpu unwu ngu unwoke me unwada ngu le ndzu. Ndu ophu phodufuaru l'ime ngu bu oku e-tsu pę. ²⁶ ęphe e-yeshikotakwa ngu pho uwe, i yeru l'ęhu; natachaa ngu iyagba, ama mma, i nwekotaru. ²⁷ Mu e-me g'ębyi, iime; me ukpara ono, i shi le Ijiputu gbata ono laa nlalanu. I ti byadu anyatabaa ya; ke g'o gua ngu ęgu ozo; ophu i ti byadu anyatabaa Ijiputu ozo."

²⁸ "Mbu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa ngu enwuru ye l'eka ndu du ngu ashı; mbu l'eka ndu ono, i gbakutawaru azu; kele ęphe duwaa ngu eji ono. ²⁹ ęphe e-gude ndumashi tukokpoo iphe, i seru akanya iya nata ngu. ęphe a-gbabe ngu oto; i dabyiru ęgube ono. Ukpara ono, igba ono bę e-meru iphere iya kpua ngu le sagaa. Ejo-ememe ngu ono; me ukpara, igba ono; ³⁰ bę bu iya meru g'iphe ono dapfuta ngu; kele i wataru awu-ko ohamoha, nonu; bya egude agwa pę merwushia onwongu. ³¹ I tsowaru uzo, nwune ngu nwanyı tsoru. Mu a-pakwanuru okoro iphe-ehuka iya deę ngu l'eka."

³² Wakwa iphe, Nnajiuphu,
bu Chipfu epfu baa:
"Ii-ngu iphe l'okoro ono,
nwune ngu nwanyı
nguru;
mbu l'okoro ono,
ha ke galagala;
bya adu omilomi ono.

Aa-chi ngu ochi;
 bya eme ngu ujikputeru;
 kele iphe no l'okoro
 ono be jiru ke pyimu.

³³ Ii-je iphe-ehuka jasuru
 l'ootsuahaa ngu
 atsutsu ge mee.

O buru mkpurupyata
 waa ola-l'iswi be
 ii-ngu nno.

Ono buru iphe,
 nwune ngu nwanyi,
 bu Sameriya nguru
 nguphodoru ngu.

³⁴ Ii-ngu iya;
 ngu-gbua gberegedege.

L'i tukposhia ya yegiri
 yegiri;
 bya alabashia onwongu
 era alabashi.

Mu pfuakwaru nkemu.
 Nokwa iphe, Nnajiuphu,
 bu Chipfu epfu bu ono."

³⁵ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshi ophu i zohawaru mbedua; woru mu jicha l'okotazu; be ejo-ememe ono, iime ono; me ukpara ono, igba ono be ii-ritakota urwu iya."

³⁶ Tobudu iya bu; Chipfu su mu: "Nwa ndiphe; ?ii-kpe Ohola yee Oholiba ikpe too? Ngwanu; karu phe ebyi, epe emegbabe; ³⁷ mbu l'ephe bu ndu eri ogori; egbu ochi. Epe gudewaa agwa, epe gwotaru merwushia onwophe. Epe nodu egudeje unwu, epe nwushiru mu tua utara l'agwa phe. ³⁸ Waa iphe, epe mekwaru mu pho bu owa: Le teke onokwapho be epe merwushiru eka duru mu nsu; bya emebyishikota eswe-atuta unme mu. ³⁹ Oo le mboku ono, epe gude unwu phe gwee eja nu agwa phe ono; be epe bahuru l'eka duru mu nsu ono; woru iya merwushia. Noo iphe, epe meru l'ulo mu bu ono.

⁴⁰ "I zicharu ozi g'e zia ndu shi uzo enya g'ephe byachaa; epe wuru bya. O buru ndu ono be i sacharu onwongu degeberu; i bya etee iphe l'enya; bya egude iyagba memaa onwongu emema kwaberu phe. ⁴¹ I bya asugaru l'aba, amashi mma ike. A bya eworu teburu dobe ngu l'iphu. I chita unwu-isensu me manu mu tukobe l'eli iya. ⁴² Ikpoto nemadzu, bugbaa idokpamkpata nodu akwa evu ekpu iya. E duta ndu shi l'echiegu, ngu-jishiru mee epho epe bya; waa ndu ozo yee epe swi. Epe bya agbabe iya mgbalaka; kpube iya okpu, ama ntumatu. ⁴³ Noo ya bu; mu su g'ephe duta yebedua ono, gbawaru ukpara jasu o kpojohu ono; g'ephe l'iya wata eri ogori kele o buwaa nwanyi-ukpara. ⁴⁴ Oo ya bu; epe jepfuahaa phe egube ono ejepfuje nwanyi-ukpara ono. Mbu epe jepfuahaa Ohola yee Oholiba; phaahaa unwanyi ono kutukutu. ⁴⁵ Ndu e-kpe phe ikpe bu unwoke pfuleru-eka-oto Epe a-nma phe ikpe ogori; waa ikpe ochi. Noo kele epe eri ogori; bya aburu ndu egbu ochi."

⁴⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "G'a chita ikpoto nemadzu bapfuta phe; mbu g'e nwuru phe nu ndu e-me ge ndzu-agugu rwuta phe; bya atuko iphe phe kwa l'okwata. ⁴⁷ Igwe-oha ono a-tu phe

mkpuma; bya egude ogu-echi egbutsushi phe. Epe e-gbushichaa unwu phe unwoke me unwada phe; bya atseshia oku l'ulo phe. ⁴⁸ Noo ge mu e-shi mee g'emerwushi onwonye laa nlalanu l'ali-a bu ono; k'ophu unwanyi l'ophu e-gudekwanu iya kwaa enya; g'ephe te eje eme egube ono, unu meru ono. ⁴⁹ Aa-gwata unu ugwo emerwushi ono, unu emerwushi onwunu ono. Unu e-vuta ejo-iphe o nwutaru unu; mbu nshi ono unu agwo ono. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

24

Etu, e gude ite, e shiberu l'oku nmaa

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha ke tete g'onwa iri du l'abali iri; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; dee iphe ntanu-a bu l'ekwo; mbu ntanu-a gedegede; kele oo ntanu-a gedegede be eze ndu Babilonu kephetaru Jierusalemu k'ogu. ³ Nmaaru ndu ono, bu ekwegekwe ono etu; su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa:

" 'Shibe ite; shibe iya
l'oku kuru mini ye iya!

⁴ Chiru mkpirikpu
mkpirikpu anu ye iya;
mbu ndu ophu a
hotaru ahota;
utapfu iya;
me upfumeke iya;
mbu-a woru eka
kachaa aburu okpobe
anu chi-jia ya achi-ji.

⁵ Li kputa aturu,
kachakpo ree gbua;
chiru anu iya ye l'ohu
ite ono;
shighee anu ono eshighe.

Shighee yee okpu iya
eshighee.

⁶ " 'Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Nshio ite ono, gbawaru egba ono; mbu ite ono, egba iya tee hefuedu ehofu ono. Gushia anu ono nanu nanu; g'o to dukwa ophu aa-ha g'o phodu. ⁷ Kele mee ndu o gbushikotaru be yee ya tukowaru nmakuru l'eli mkpuma; o to wushiduru iya l'oma ali eka urwuku gege ekpochikpo ya nu. ⁸ Oo ge mee ndu ono akpalia mu ehueghu; k'ophu mu a-bya agwata iya ugwo iphe, o meru kparu iphe, mu doberu mee ndu ono l'eli mkpuma; g'o to du iphe, e-kpochi iya eja.

⁹ " 'Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Mbedua e-yebakwaro nku l'oku obu g'o kabaa shii. ¹⁰ Mu a-kube nku ono g'o ha l'ikpo l'ikpo.

" 'Mu eworu oku zunwua ya.

Gude iya shighee anu
ono eshighee.

Mu eyekobechaa ya iphe,
emeje g'iphe shi mkpo.

Mu eshia ya g'okpu iya

kpebatachaa uke
ekpebata.

11 “ L'i bya agbe teke ono shikwase ite iphoro ono l'eli ovokoku ono; shia ya gbiriri jeye oku adu l'ite ono shii; mbu shia ya g'onvirubvu, e gude mee ya chaa ziriri; k'ophu inyi, no iya nu a-dazehu; mbu g'egba, o gbaru ono kee oku gbiriri jasu okechafu. 12 Noo kele e mewaru iya jasu ike labo bvu; ophu egba, o gbaru ono ekwedu eheshihu. Nta-a be oku e-ke egba ono, o gbaru ono. 13 Iphe, bu inyi ono, du ngu l'ehu ono be bu urwuali. Eshi ophu mu mekotaru ge mu e-me hufu ngu inyi ono; ophu o kwedu ge mu hufu ngu iya; be a ta abyadu ehufubaa ngu iya jasu teke mu e-gude oke ehueghu mu mee ngu g'o du mu. 14 Oo mube Chipfu pfuru opfu ono. O rwuakwaru teke mu e-me iya. Mu ta abyadu esela onwomu azu; ophu mu abyadu aphu obu-imemini; ophu mu ta abyadu asu le mu tee meedu ge mu tuberu. Ee-kpe ngu ikpe g'umere ngu waa iphe, iime gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.’ ”

Anwuhu Nyee Ezekelu

15 Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 16 “Nwa ndiphe; mu abyaakwa egude onu echachi lanu nyichata ngu onye ono, i yeru enya ono. Ole-a; ba agukwa aphu; ophu i rakwa ekwa; mbu g'enya-mini ta alwafutakwa ngu l'enya. 17 Tokpoepho nwehu tsu ude. Ta kwashikwaru onye nwuhuru anwuhu enya-mini. Kee iphe, iikeje l'ishi egube iikeje iya; l'i yee akpokpa ngu. Te ekechikwa iphe l'onu; ophu i rikwa nri, ndu aphu tsoru erije.”

18 Oo ya bu; mu pfeberu ndu ono opfu ono l'utsu; o be l'uzenyashi; nyee mu nwuhu. O be le nchitabohu iya; mu bya emekota egube ono, a suru ge mu mee ono. 19 Tobudu iya bu; ndu ono bya aja mu su: “?Tii kaduru anyi iphe, iphe-a, iimegbabe-a bu l'ehu anyi?”

20 Tobudu iya bu; mu su phe le Chipfu pfuru mu su-a; 21 ge mu su ndu Izurelu: “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyaakwa eme eka-du-nsu mu g'o to duhe nsu; mbu eka ono, a kpuru o shihu ike, bu eka unu gude eku onwunu ono; mbu eka ono, unu yeru enya ono; bya aburu eka ono, du unu ree ono. Unwu unu unwoke me unwu unu unwanyi, bu ndu ophu unu haru l'azu; be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. 22 Oo egube ono, mu meru ono be unu e-mekota. Unu tee kechidu iphe l'onu; ophu unu eridu nri, ndu no l'aphu erije. 23 Unu e-kebe iphe l'ishi egube unu ekegehawa iya; yee akpokpa unu. Unu taa agudu aphu; ophu unu taa aradu ekwa; ole unu a-jo ehuebvube l'opfu ejo-iphe ono, unu meru ono; mbu l'unu a-nodu atsui ude l'ime onwunu. 24 Ezekelu a-buru unu iphe-ohubama. Iphe ono, o mekotaru ono be unu e-mekota. Teke iphe ono nwuerupho; unu amaru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu.

25 “A bya le gubedua; nwa ndiphe; mboku ono, mu a-nafu phe eka ono, a kpushiru ike ono, bu eka ephe gude ehue-utso iya eku onwophe ono; mbu eka ephe yeru enya ono; bya aburu eka du phe ree l'obu ono; mbu mboku ono, mu a-nafu phe unwu phe unwoke me unwu phe unwanyi ono; 26 be onye nahuru gbalaa; a-byapfuta ngu bya edooru ngu iphe emenu. 27 O buru mboku ono be ii-bebe kuhua onu ngu; gu l'onye ono nahuru nu ono epfugba opfu; i tii bueduru onye te epfudu opfu ozo. Oo ya bu; l'i buru phe iphe-otube-nvo. Ephe a-maru-a l'oo mbedua be bu Chipfu.”

25

Eepfu iphe, e-me ndu Amonu

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ghachiru ndu Amonu iphu; pfuchiru mu; karu phe iphe, e-me phe nu. ³ Su phe le-a: ‘Unu numakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i teru eswa kpua ulo mu, du nsọ; teke e merwushiru iya; teme o nodu atso ngu utso l'e meru ali Izurelu; o buru ochobu; waa l'a kpuru ndu Jiuda le ndzu laa ali ozo; ⁴ be mu e-nwuru ngu nu ndu uzo enyanwu-awawa g'ephe nworu ngu. Epe a-bya anodu l'ime ngu nwechaaru ali-eze ali-eze; bugbaaru eburu l'ime ngu. Epe e-ri akpuru oshi ngu; ngua mini era-eswi ngu. ⁵ Mu e-me mkpukpu Raba g'o buru aka inya-kamelu akpaje nri. Mu emee ali ndu Amonu g'o buru aka aturu a-dojeru atuta unme. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu.

⁶ “ ‘Le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i kuru aka pyaa; tee ebvu; gudekota ejo obu teru eswa kpua ndu Izurelu; ⁷ be mu a-machi aka; bya adaa ngu aka ke njo l'ehu. Mu e-nwuru ngu nugbaa ohamoha, nonu g'ephe lwua ngu alwulwu. Mu e-dekufu ngu l'iphe, bu oha, nonu; mee ngu l'ii chihu l'iphe, bu mkpukpu nonu; mbu mee ngu g'i buru mkpurupyata. Oo ya bu g'ii-maru l'oo mu bu Chipfu.’ ”

Iphe, ee-me ndu Mowabu

⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: “Eshi ophu Mowabu waa Siye suru ‘Lekpodapho; ndu onu-ulo Jiuda be dukwaa ge ndu ohamoha ozo’; ⁹ be mu e-me g'ibiya ke Mowabu ono gheru onu; e -shi le mkpukpu ndu ophu no l'iphu egu, bu iya bu aka kakota ree l'ali ono; mbu e -shi le mkpukpu Betu-Jieshimotu; me Belu-Meyonu; me Kiriyatayimu. ¹⁰ Mu e-nwuru Mowabu yele ndu Amonu nu ndu uzo enyanwu-awawa; g'ephe nworu; ophu a ta abyadu anyatabaa ndu Amonu anyata ophu l'echilabo ohamoha. ¹¹ Mu anua ndu Mowabu aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.”

Iphe, ee-me ndu Edomu

¹² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshi ophu ndu Edomu gwataru ndu Jiuda ugwo iphe; be epe shiakwa l'ugwo iphe ono, epe gwataru ono meswee; k'opfu paru aka. ¹³ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu a-machi aka gude ke njo daa Edomu aka l'ehu. Mu e-gbushi unwoke; me eku, no iya nu. Mu emee ya g'o buru ochobu. A -gbu le mkpukpu Temanu rwua le mkpukpu Dedanu be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. ¹⁴ Mu e-gude ndibe mu, bu ndu Izurelu gwata ndu Edomu ugwo iphe ono, epe meru ono. Epe e-me ndu Edomu g'ooghu mu; mbu mee phe g'oke ehueghu mu gude habe mu l'ehu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua agwa phe ugwo iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

Iphe, ee-me ndu Filisitinu

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshi ophu ndu Filisitinu gudewaa ejo obu melata; mbu gwata ugwo iphe; bya egude kele ndu Jiuda shiro teke k'ichee du phe ashu; eme g'ephe mee phe g'ephe buru mkpurupyata; ¹⁶ be wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu a-machi aka ke njo daa ndu Filisitinu l'ehu. Mu eme ge ndu Kereti chihu; mee ndu ophu phoduru nu, bu le mgboru eze-enyimu g'ephe buru

mkpurupyata. ¹⁷ Mu a-kwatakpo akwata gwata phe ugwo iphe, ephe meru; mbu gude oke ehu-eghu mu nua phe aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; le teke mu agwata phe ugwo iphe, ephe meru ono."

26

Iphe, ee-me mkpukpu Taya

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha k'iri le nanu; le mboku mbu l'onwa onoya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; eshi ophu ndu Taya ekweru ndu Jierusalemu une asuje phe: 'Hee!' Eka ono, iphe, bu ohamoha eshije eje azu aswa ono be dakposhihuwaru nu. Mgbo, e yeru iya be guhachawaru gheru onu; ge mu eshije iya g'o du mu. Nta-a, mkpukpu ono dakposhihuwaru-a be buwaa g'iphe bya ejeaaharu mu le ree.

³ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu Taya; mu noakwaru ngu le njo. Mu a-chita oha, du igwerigwe g'ephe bapfuta ngu; mbu l'oo egube ono, eze-enyimu enwutaje akparamini ke gbukumu-a; bu ge mu e-nwuta phe; g'ephe byapfuta ngu. ⁴ Ephe e-tsukposhi igbulu, e gude kpu-buta mkpukpu Taya; bya enwukposhikota ulo-eli, no iya nu. Mu e-kwochatachaa eja mkpokpo-ulo ono; bya emee eka ono g'o buru mkpuma mmanu be a-nodu iya nu. ⁵ Taya a-buru pherere-ali no l'echi eze-enyimu; buru eka aa-noduje asusa ugbu-ikokoro phe g'o korohu. Mkpukpu ono a-buru iphe, ohamoha a-lwu alwulu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu." ⁶ Ndu ophu bugbaa l'ime egu be ee-gude ogu-echi gbushia. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.

⁷ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu, bu eze, ka ndu eze; mbu onye ono, shi l'uzo isheli; be mu e-me g'o dapfu ndu Taya. Oo-chita inya; me ugbo-inya; me ndu agba l'inya; me igwerigwe ndu oogu gude bya. ⁸ Oo-gude ogu-echi gbushikota ndu ophu bu l'ime egu. O bvua ose-ogu gude kepheta ngu; bya akoo obvudu-eja g'o nodu kpu oronmono jasul'igbulu ngu. Oo-pali iphe, eegudeje egbobuta onwonye; gude tsoo ngu ugu. ⁹ Oo-nodu asu okurukpo, eegudeje akukposhi ulo l'igbulu mkpukpu ngu ke pfuu. Oo-gude ngwogu iya nwukposhia ulo-eli ngu. ¹⁰ Inya, oo-chiru a-duta-be igwerigwe; k'ophu bu l'udzu, ephe gude okpa ekpokashi be e-lichaa ndibe ngu mkpachi. Igbulu, e gude kpu-buta mkpukpu ngu ono be a-nodu ete nmenmenme; l'igiji, ephe a-nodu ede; mbu ndu agba l'inya; me ikpoto ugbo-inya, ochi teke ono, oo-shi l'oguzo unu abata ono; mbu g'onye abahu le mkpukpu, e nwukpofuru igbulu iya enwukpofu. ¹¹ Upyi-okpa inya iya ono be a-zokota gbororo, no l'ime ngu tolitoli. Oo-gude ogu-echi gbushia ndibe ngu. Itso ngu, shihuru ike a-ngashihuchaa buru memeeje l'ali. ¹² Ephe a-lwu eku ngu alwulu; gwee ngwaswa ngu tutua. Ephe e-nwukposhikota igbulu, e gude kpu-buta ngu; nwutsushikota ulo no l'ime ngu, e meru o nodu ama mma; bya evuko mkpuma ngu me oshi ngu; mekpoo mkpokpo-ulo ngu; je enwuru ye l'eze-enyimu. ¹³ Mu e-me g'ebvu ono, i guje ono buru nyonyoronyo. Ebvu ono, i gudeje une akpo ono be a ta abyadu anumabaa ozo. ¹⁴ Mu e-me ali ngu g'o buru mkpuma mmanu bu iphe, a-nodu iya nu; l'i buru eka aa-tusaje ugbu, e gude egbu ema g'o korohu; ophu a ta abyadu akpukwaba ngu akpukwa; kele oo mube Chipfu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

15 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru mkpukpu Taya baa: ?O du ngu g'ali, nokota l'aguga eze-enyimu taa nmakotadu jijijiji le teke ida; mbu le teke ono, ndu e mekagbaaru iphe a-nodu atsu ude ono; mbu teke ono ee-gbushi nemadzu l'ime ngu ono? 16 O buru teke ono be ndu-ishi, bugba l'aguga eze-enyimu e-nyizetakota l'aba-eze phe; bya eyeshikota akpawuru-uwe phe. Epe e-yeshikota uwe phe, e mengashiru o nodu ama mma ono. Ndzu-agugu e-rwuta phe. Epe agwodoshihu l'oma ali mmanu; anmagbaa pyaapyaapya tekenteke; l'o kphe onu-opfu; mbu iphe byapfutaru ngu nu. 17 Epe erwuaru unu erwubvu su:

“Egube g'e mekwanuru i
 buru mkpurupyata;
 gube ohamoha ono,
 a maru amaru ono;
 mbu gube oha,
 okpehu shi du shii bu
 ndu akpa le mini bukota
 iya.

Gube oha ono shi alwushi
 ugu ike le mini;
 mbu gubedua;
 me ndu bu ngu l'ime.

Ndu bu l'ibiya ono;
 be i shi mee epe
 tuko anmagbaa
 rwuurwuu le
 ndzu-agugu.

18 Nta-a be ndu bu l'aguga
 eze-enyimu anmakota
 pyaapyaapya l'eka
 i daru.

Ali, mini so-phegbaaru
 mgburugburu
 l'eze-enyimu be
 ndzu-agugu rwutaru;
 kele i daru.

19 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke mu e-me mkpukpu ngu ono g'o buru ochobu; mbu g'o du g'eka e te ebedu ebubu; mbu teke mu e-gude oke eze-enyimu ime ali bapfuta iya; bya emee g'oke mini ono g'bamia ya; 20 be mu e-mekwa ge gule ndu ophu ekpoda ekpoda; tuko kpoda l'iduma; mbu g'i lapfu ndu teke k'azu. Mu e-me ngu g'i nwuda l'ime ali ge mkpokpo-ulo, mebyishihuru teke ndiche. Ndu unu l'ephe aswiru bu ndu ala l'uwurukutu-maa; ophu i ti byadu alwabaa azu ozo; mbu ke bya ebubaaru l'ali, ndu no ndzu. 21 Mu e-me ngu g'i laa ejo alala; mee ngu l'i chihu-g'bu ree. A cho ngu nta cho imo; ole a ta abyadu ahumabaa ngu ozo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

27

Iphe, e-me ndu Taya

1 Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 2 “Nwa ndiphe: yooru ndu Taya oshi; 3 su iya: Gube mkpukpu Taya, no l'onu eka eeshije abahu l'eze-enyimu; buru mkpukpu, iphe, bu ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu abyaje azuta aswa. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa:

- “ ‘Oowaa gube Taya;
 ị suru l'ị maęberu mma.
 4 Ẹka oke alị ngu kparu
 bę bugbaa l'echi
 eze-ęnyimu.
 Ndu kpuru ngu nu kpütsee
 meru ngu k'ophu ị
 mafufuru mma ngu
 l'ishi.
 5 Ndu kuru ugbo-mini
 ngu bę bu l'ubvú
 Seniru bę ephe gburu
 oshi payinu gude kua ya;
 bya ejekwapho l'ubvú
 ubvú Lébanonu bua
 oshi sida gude bvua
 itso ugbo-mini ngu ono.
 6 O buru oshi-akpurata,
 shi l'alị Beshanu bę
 e gude pyishia eku-ugbo
 ngu;
 o buru oshi-sayipuresu,
 e bukoro l'aguga
 ęnyimu Sayipurosu
 bę e gude mee omali
 ugbo-mini ngu ono;
 bya egude eze-enyi
 mee ya ona.
 7 Ẹkwa-ochaa, a kparu o du eguru,
 shi le Ijiputu bę e kweru
 l'imeli ugbo-mini ono;
 bu iya bu iphe,
 emeje iya g'o gba oso;
 bya aburu iya bę
 eegudeje ahube
 iya ama.
 Iphe, e gude kwekota
 l'ugbo-mini ono
 ge mini ta abahujeshi
 iya bę bu ekwa,
 du urwukpu-urwukpu;
 me ekwa, du uswe-uswe,
 shi l'aguga ęnyimu
 mkpukpu Elisha.
 8 Unwoke mkpukpu Sayidonu;
 me unwoke mkpukpu
 Avadu bę bu ndu
 shi akpokotaru ngu ugbo;
 gube Taya.
 Unwoke ngu, bu ndu
 iphe doru ęnya bę
 bukota ndu
 angakotaru ngu

ugbo-mini.

⁹ Ndu-bu-ogerenya mkpukpu
Gebalu, mē ndibe phē,
maru eme ọna;
bē anọduje l'ugbo-mini ngu;
emezibaa ẹka o
rifushihuru ọzo.

Iphe, bu ugbo-mini,
nọkota l'eze-enyimu;
mē ndu angakota
ugbo-mini ono bē
abyaję ngu azuta aswa.

¹⁰ “ Unwoke ndu Peshiya; mē unwoke ndu Lidiya; yę unwoke ndu Putu shi bukotaru ndu ojogu ngu alwuru ngu ogu. Ẹphe achijeru iphe, ẹphe egudeje egbobuta onwophę; mē okpu-igwe phę kobegbaa l'eli igbulọ ngu. Ẹphe meru ngu i du úbvú. ¹¹ Unwoke ndu Avadu; mē unwoke ndu Helẹku bē bu ndu echejeru ngu igbulọ ngu nche gba mgburugburu. Unwoke ndu Gamadu bu ndu anọdujeru ngu l'ulo-eli. Ẹphe ewojeru iphe, ẹphe egudeje egbobuta onwophę kobegbaa l'eli igbulọ, e gude kpụ-buta mkpukpu ngu. Ẹphe meru; mma ngu dzua edzudzu.

¹² “ ‘Ndu Tashishi shi buru ndu azuje ngu aswa; kele i nweru ẹku, parụ ẹka l'udu iya l'udu iya. Ẹphe shi egudeje mkpola-ochaa; mē iphe-igwè; mē ogbongu; mē mkpuma ọta-njele; bya azụ-nweta ngu ọphu i nweru. ¹³ Ndu Jiavanu; mē ndu Tubalu; mē ndu Mësheku shi achijeru ohu; mē ngwa, e gude onyirubvu mee; gude bya ngu azuta aswa. ¹⁴ Unwoke Bẹtu-Togarama shi akpụjeru inya, eegudeje eje ozi; mē inya, eegudeje alwụ ogu; mē inya-mulu bya ngu azuta aswa. ¹⁵ Unwoke ndu Dedanu bē unu l'ẹphe shi azugbaje aswa. Igwerigwe ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu shi bukotaru ndu azụ ngu aswa. O buru eze-enyi yęle oshi-eboni bē ẹphe shi egudeje pfula aswa iphe, ẹphe zuru. ¹⁶ Ndu Edomu bē shi azuje ngu aswa; kele iphe, iimeshi emeshi bē dọ igwerigwe. Ẹphe shi egudeje mkpuma emeraludu; bya ngu azuta aswa; mē ẹkwa dọ uswe-uswe; mē ẹkwa, a kparụ o nọdu ama mma; mē ẹkwa ochaa; mē mkpuma koralu; mē mkpuma rubi. ¹⁷ Ndu Jiuda; mē ndu Ízurelù bē unu l'ẹphe shi azugba aswa. Ẹphe shi egudeje witi, shi lẹ Minitu; mē igberi; mē manụ-ẹnwu; mē manụ mmanụ; waa manụ-balumu; bya ngu azuta iphe, i meshiru.

¹⁸ “ ‘Ndu Damasukosu gudekwaphọ l'i meshiru iphe, dọ igwerigwe; waa kele i nweru ẹku ntumatu; ẹphe nọdu egudeje mē, shi lẹ Helubonu; mē ẹji aturu, shi lẹ Zaharu azụ ngu aswa. ¹⁹ Ndu Danu; mē ndu Jiavanu, shi lẹ Uzalù bē azuje ngwaswa ngu. Ẹphe nọdu egudeje igwè, a kpuru akpukpu; yę kashiya; mē kalamosu, bukota iphe, eegudeje eme manụ-anyinyi, eshi kwẹekweekwee; bya ngu azuta aswa. ²⁰ Ndu Dedanu shi egudeje ukpo, eegudeje nọdu l'eli inya bya ngu azuta aswa. ²¹ Ndu Arabu; mē iphe, bu ndu-ishi ndu Keda bē bukota ndu shi azuje ngu aswa. Ẹphe achijeru aturu; mē ebili; yę eghu bya ngu azuta aswa. ²² Ndu Sheba; mē ndu Rama bē shi azujekwa ngu phọ aswa. Ẹphe shi egudeje manụ, vu oke aswa; mē mkpuma, vu oke aswa; mē mkpola-ododo; bya azụ-nweta ngwaswa ngu. ²³ Ndu Haranu; mē ndu Kane; mē ndu Édenu; yę ndu agbagbaa oke-nghọ, shi lẹ Sheba; mē ndu agba oke-nghọ, shi lẹ mkpukpu Ashuru; mēkpoo mkpukpu Kilimadu bē shi azukotakwa ngu phọ aswa. ²⁴ Iphe, ẹphe shi azuje ngu aswa iya bu uwe, amagbaa mma; mē ẹkwa,

dụ urwukpu-urwukpu; yęle ękwa, a kparụ dengashia ya iphe edengashi; mę jilajila ukpo, vọkashiru avọkashi, aatọgboje l'oma-ulo; mbụ ophu e gude ọkpukpu swia; bya elichaa ya ke kpukpurukpu. ²⁵ Ugbomini ndu Tashishi bu gube Taya be ephe anodeje evuru iphe.

“ I duępho g'ugbo-mini,
e dojiru iphe,
anyishi erwa ike;
o ndu l'echilabo
eze-ęnyimu.

²⁶ Ndu l'akpo ngu l'ugbo
kpọtawaru ngu je
edegebe l'echi
eze-ęnyimu.

Obenu le pherephere,
shi l'uzo ęnyanwu-awawa
a-bya ezijashia ngu
iphiriba iphiriba
l'echilabo eze-ęnyimu
ono.

²⁷ Eku ngu; me iphe,
i gude agba ngho;
me ngwaswa ngu;
me ndu etso ugbo-mini ngu;
me ndu angaru ngu
ugbo-mini;
me ndu aguchijeru ngu
ugbo-mini;
me ndibe ngu,
agba oke-ngho;
mekpoo ndu ojogu ngu
g'ephe ha; me iphe,
bukpoo ndu ozo no
l'ugbo ngu ono;
be e-kpolahu l'echilabo
eze-ęnyimu mboku ono,
ugbo-mini ono e-kpu.

²⁸ Aguga aguga
eze-ęnyimu be
a-nmahukota jijijiji
le teke ndu angaru
ngu ugbo-mini
a-tushi uzu-ekwa.

²⁹ Iphe, bukpoo ndu gude
eku-ugbo akpo ugbo
be a-pakotaru ugbo
phe nwuhaa.

Ndu anga ugbo-mini;
me ndu etso ugbo-mini
ono be a-pfuchaaru
l'aguga eze-ęnyimu.

³⁰ Ephe a-kwatakpo akwata
chia oke mkpu ekwa;

mbụ kwatakpoo rashia
 ẹkwa ngu ike.
 Ẹphe e-kpota ntụ kpukposhi
 onwophe l'ishi;
 bya arwaswikota
 onwophe ịe ntụ.
 31 Ẹphe a-kpushi ishi ngu;
 bya eyee uwe-aphu.
 Ẹphe e-gude obu,
 aphu jiru ejiji kwaa
 ẹkwa ngu;
 mbụ gua aphu ngu
 gushia ya ike.
 32 Ọ bụru teke ono,
 ẹphe a-nodu ara ẹkwa ngu;
 agụ aphu ngu ono;
 bẹ ẹphe a-guru ngu
 ebvu-aphu owa-a sụ:
 ?Bụ mkpukpu ole bẹ
 bujekporu
 mkpurupyata l'echilabọ
 eze-ẹnyimu ẹgube-a,
 mkpukpu Taya
 bụ iya-a?
 33 Teke e shi evushije
 ngwaswa ngu e -shi
 l'eze-ẹnyimu;
 bẹ i shi emeje ẹpho
 eji oha, dụ igwerigwe.
 Ọ bụru ẹku ngu,
 parụ ẹka;
 mẹ ngwaswa ngu bẹ
 i gude mee ndu eze,
 nọgbaa ịe mgboko-a
 ẹphe nweru iphe.
 34 Obenu ịe nta-a bẹ mini
 mebyishiwaru ngu
 l'ohu eze-ẹnyimu.
 Ngwaswa ngu ono;
 yee ndu tso ngu nụ;
 bẹ mini rikotawaru
 unu l'ẹphe.

35 “ ‘Iphe, bukpuo ndu bukota l'aguga eze-ẹnyimu bẹ iphe, meru ngu nụ
 nyiru ishi ẹdzu; ndu bụgbaa eze phe nmahukota rwuurwuu l'eka ndzu-
 agugu rwutaru phe. Iphu gbapfubechaa phe agbapfube l'eka ndzu agu
 phe. 36 Iphe, bụ ndu agbagbaa oke-ngho l'ohamoha bẹ ata mgbede ịe k'iphe
 nwuru ngu nụ. Ị lawaru ejo alala; ophu ị ti byadu adubaa adudu ophu.’ ”

28

Iphe, e-me eze ndu Taya

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: 2 “Nwa ndiphe; pfiaru
 onye-ishi ndu Taya sụ iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa:

Eshi ophu iitu onwongu epha sù l'ì bụ Chileke; l'ì sùgaru l'aba-eze Chileke l'echilabọ eze-onyimu; l'eka ì bụ nemadzu mmanu; mbu l'ì tì bụdu Chileke; e -gudekpọoro l'iri l'ì maru iphe gẹ Chileke. ³ ?I ka Danelu amaru iphe ọọ? ?Iiri l'ọ tọ duedu iphe, e domiru edomi; ì tì tükochaada g'ọ ha maru ọọ? ⁴ I gudewaa mmamiphe ngu; mę egomunggo, i nweru kpaa ẹku kuberu onwongu; bya evukọo mkpọla-ododo; mę mkpọla-ọchaa kube l'ulo-ẹku ngu. ⁵ I gude aswa ono, ì maru g'aazuje; mee ẹku ngu kabaa shii. I gbę gude l'i nwewaru iphe bya etuahaa onwongu oke epha.

⁶ “Oo ya bụ; waa iphe Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ophu ìiriye l'ì maru iphe; mbu l'ì mawaru iphe gẹ Chileke; ⁷ bę mu e-rwutaepho ndu ọhọzọ g'ephe bya etsoo ngu ọgu; mbu ndu ọha, kachaa enweru ejo-ọkpoma l'iphe, bụ ọha l'ophu. Ephe a-mita ogu-echi pẹ gude mee gẹ mma, ìima; mę mmamiphe ngu ono buru ọla-l'iswi. Ûbvù, ì dọ bę ephe e-woru gwọo lę ntụ. ⁸ Ephe a-lọ-tsuta ngu; nwuru ngu ye l'ilu; mbu l'ephe e-gbu ngu l'ike l'echilabọ eze-onyimu. ⁹ ?Ii-nwekwaduru onu, ii-gude sù ndu ono, e-gbu ngu nù ono m'ephe -byaepho; l'ì bụ Chileke? Ndu e-gbu ngu nù ono -byaepho; bę ìi-maru-a l'ọo nemadzu mmanu bę ì bụ; l'ì tì bụdu Chileke. ¹⁰ Ìi-nwuhu anwuhu onye akpapyi l'eka ndu ọhọzọ. O kwa mbędua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.”

Adada eze ndu Taya

¹¹ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu: ¹² “Nwa ndiphe; raa ẹkwa eze ndu Taya sù iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: I shi buru onye a sùru l'ọ dube ree; bya aburu onye shi maru mmamiphe shii; bya eshikwaphọ buru onye mafuru mma l'ishi. ¹³ I shi buru lę Édenu; mbu lę mgbabu Chileke. Iphe, bụ mkpuma, vugbaa oke aswa bę meru ngu; ì nọdu ama mma. Mkpuma ono bę bụ rubi; mę tọpazù; mę emeraludu; mę kirisòlàyitù; mę ónikùsù; mę jíásùpà; mę sáfàyà; mę tọkwásù; mę berilu. Iphe, e doru mkpuma ono kę jọo; bya egude kpapyabe iya o shihu ike bụ iphe, e meru lę mkpọla-ododo. Iphe ono bę e meru doberu ngu lę mbọku e keru ngu; ì futa mgboko. ¹⁴ A wuru ngu manụ l'ishi g'ì buru chierobu, anọduje eche nche; mbu l'ọo iphe ono bę mu meru ngu g'ì buru. I shi nọdu l'eli ùbvù, dọ nsọ kę Chileke. I shi edegejeru lę mkpuma, egbugba kę nwjinwii.

¹⁵ “Eshi kę mbọku, e meru ngu bę uta ta adujeduru ngu l'ehu jasụ teke a byaru ahuma l'iime ejo-iphe. ¹⁶ I gbę gude l'i nweru ngwaswa, ha shii wata eme kpangakpangakpanga; shi nno wata iphe-eji. Oo ya bụ; mu chifu ngu; i gude iphere lufu l'ùbvù Chileke ono. Mu nwufu gube chierobu, anọduje eche nche ono lę mkpuma, egbugbaa nwjinwii ono. ¹⁷ I gude kęle ìima mma tseahaa etsetse; bya arwutoshia mmamiphe ono, ì makotaru ono arwutoshi opfu l'ọo l'ì dọ ùbvù. Oo ya bụ; mu pata ngu tųa l'ali; mee ngu ì buru onye ndu eze wataru ele ęnya kę phoriphori. ¹⁸ I gudewaa ikpoto ejo-iphe, i meshikotaru; mę aswa, i gude ugho azu merwushikota ẹka-dunso ngu. O buru iya meru; mu menaa oku shi l'ime ngu gbanwuhu; woru ngu tsua tsufu. Mu woru ngu mee; ì buru ntụ, wushiru l'omali; mbu ì buru ntụ ekpofu l'iphu ndu ele ngu ęnya. ¹⁹ Iphe, bụ ohamoha, makotaru ngu nù bę iphe, meru ngu nù tufuru ẹhu. I laru ejo alala; ophu ì tì byadu adubaa adudu ophu.”

Iphe, e-me mkpukpu Sayidonu

²⁰ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ²¹ Nwa ndiphe; ghachiru mkpukpu Sayidonu iphu; pfuaru mu pẹ iphe, a-nwuru pẹ nù;

22 sù iya: “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu nọakwaru ngu lẹ njo; gube Sayidonu. Mu e-me g'i maru gẹ mu dọ-be akpabiri. Oo ya bụ; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bẹ bụ Chipfu lẹ teke ono, mu a-nụ phẹ aphụ; goshi phẹ lẹ mu bụ onye dọ nsọ ono. ²³ Mu e-me g'ejo-ẹhu dapfuta iya; mee g'iphe, bụ oma ogbororo iya sokota gborogboro lẹ mee. Ee-gbushi nemadzu ephe adakaa l'ime gube mkpukpu ono; mbụ e-gude ogu-echi gbushia nemadzu l'ekameka lẹ mkpukpu ono. Oo ya bụ g'ephe amakwanuru l'oo mu bụ Chipfu.”

Eekebe ndu Ízurelu l'oma

24 “Ndu ephe lẹ ndu Ízurelu bunyabẹ ta abyadụ abubaaru ndu ephe dọ ashi; mbụ l'ephe taa dzukashibedu phẹ; ophu ephe taa lakashibaedu phẹ g'ogarambo. Oo ya bụ g'ephe amakwanuru l'oo mbedua, bụ Nnajiuphu bụ Chipfu.”

25 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Teke mu dufutaerupho ndu Ízurelu l'eka a chikashiru phẹ ephe laa bẹ bụ l'ime phẹ bẹ mu e-goshi ohamoha lẹ mu bụ onye dọ nsọ. Oo ya bụ; ephe abya eburu l'alì nkepẹ, bụ iya bụ alì ono, mu nuru nwozi mu, bụ Jiékọpu ono. ²⁶ Ephe e-buru l'eka ono l'ẹhu-guu; nọdu iya kwashia unuphu; kọahaa ya opfu-vayinu. Ephe eburu iya l'ẹhu-guu teke mu a-nụ ndu ephe l'ephe bunyabẹ aphụ, bụ ndu ono, shi emekpa phẹ ẹhu ono. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bụ Chipfu, bya aburu Chileke phẹ.

29

Iphe, e-me ndu Ijiputu

¹ O be l'apha k'iri ono lẹ g'onwa iri dọ l'abalì iri l'ẹbo; Chipfu pfuru yeru mu sù: ² “Nwa ndiphe; ghachiru Fero, bụ iya bụ eze ndu Ijiputu iphu lẹ kẹ njo; gude pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nụ; pfukwarupho ndu Ijiputu l'ophu iphe, e-me phẹ nụ. ³ Pfuaru iya sù iya: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu nọwaru ngu lẹ njo; gube Fero, bụ eze ndu Ijiputu; mbụ gube ẹjo oke agiyi, zẹe l'echi ẹnnyimu ngu. Iisuje l'ẹnnyimu Nayilu bụ nkengu; l'oo gubedua meru iya doberu onwongu.’ ⁴ O lẹ mu e-woru ikekee dzubechaa ngu l'okpu-agba; bya emee g'ema, nọkota l'ẹnnyimu ngu bya eripfua l'ekiri, nọ ngu l'ẹhu. Mu a-kpufuta ngu l'ẹnnyimu ẹka ono i nọ ono; ye lẹ ema ono, ripfuru l'ekiri, ngu ono. ⁵ Mu a-paru ngu haa l'echiegu gu l'ema, nọkota l'ẹnnyimu ngu. Ii-da l'oma ẹgu; a taa patadu ngu apata; ophu o boro kẹ lia ngu elili. Mu e-woru ngu nụ anụ-egbudu, bu lẹ mgboko; mẹ unwenu, ephe l'eli g'i boro nri phẹ. ⁶ Oo ya bụ gẹ ndu bukota lẹ Ijiputu amakwanuru l'oo mbedua bụ Chipfu.

“Noo kẹle: i shi boro ndu Ízurelu oshi ekperema. ⁷ O nọdu abujeru: ephe -kẹbe ngu ẹka; i nyakwoshihu; yejashia phẹ ukuvu. Teke ephe dakoberu ngu; i nyajihu; ephe adaa dajia okpu-upfu. ⁸ Oo ya bụ; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-gude ogu-echi bapfuta ngu; gbushia unwoke ngu mẹ ẹku ngu. ⁹ Alì Ijiputu bẹ a-buru mkpurupyata; mbụ l'oo-buru ochobu. Oo ya bụ; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bẹ bụ Chipfu. Iphe, kparu iphe, mu e-me nno bụ l'i soro l'ẹnnyimu Nayilu bẹ bụ ngu nwe iya; l'oo ngu meru iya.

¹⁰ “Oo ya bụ; mu nọakwaru ngu lẹ njo; bya anoduru ẹnnyimu ngu ono lẹ njo kwapho. Mu e-me alì Ijiputu g'o boro o la-l'iswi; mbụ g'o boro ochobu e shikpo lẹ mkpukpu Migudolu; jasụ lẹ mkpukpu Asuwanu; mbụ

je akpachakpoo l'oke unu le ndu Kushi. ¹¹ Okpa nemadzu; ozoo k'anu-egbudu ta abyadu aghabubaa ya; ophu o dudu onye byaru ebubaaru l'eka ono jasu ukporo apha labo anwua laa. ¹² Mu e-me ali Ijiputu g'o yifuaru l'eka a-buru ochobu g'ali ndu ozo buhawaa. Iphe, bu mkpukpu, nokota l'ime iya a-buru eka egbara phuru; ukporo apha labo mgburugburu. Ephe a-duepho ge mkpukpu ozo, a lwuru alwulwu duhawaa. Mu a-chikashi ndu Ijiputu g'ephe laa ohamoha, nogbaa nu; mbu chikashia phe g'ephe tuko iphe, bu mkpukpu, nonu dzuru.

¹³ "Ole-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: A -noepho ukporo apha labo ono be mu e-dufutakota ndu Ijiputu ono l'iphe, bu mkpukpu ono, a chikashikotaru phe ephe laa ono. ¹⁴ Mu e-shi l'eka a kpuru ndu Ijiputu laa ono duphutakota phe azu; duru phe laa ali Paturosu, bu iya bu ali eka ephe futaru. O buru eka ono be ephe a-nodu buru ali-eze, enya lwaru. ¹⁵ Oo-buru ali-eze, enya kachakpoo alwalwa; ophu o to byadu apalihubaa k'aka ohamoha ozo shii. Mu e-me iya g'o kwatakpoo lwaa ali k'ophu bu l'o to duedu oha, o byaru a-du ike bubaaru ishi phe ozo. ¹⁶ Ijiputu ta abyadu abubaaru mkpukpu, ndu Izurelu chiru upfu kwee ozo. Ndu Izurelu e-gudeje Ijiputu nyata l'oo ejo-iphe be ephe meru; teke ephe chijeru upfu kwe l'eka o no g'o yeru phe eka ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

Nebukadineza, alwu-kpe ndu Ijiputu

¹⁷ Tobudu iya bu; o be l'apha k'ukporo l'esaa le mboku onwa mbu furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu be chiru ndu ojogu iya ye g'ephe je achiahaa ndu Taya onwu l'eka. Ndu ojogu iya ono be o meru ishi kworihuchaa phe akworihi; ukuvu swashihukota phe aswashihu l'eka ephe evu iphe. Ole Nebukadineza yee ndu ojogu iya ono ta adudu urwu, ephe ritaru l'ogu ono, ephe tsoru ndu Taya ono. ¹⁹ Oo ya bu; waa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyawaa eworu Ijiputu nu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. Nebukadineza be e-gwe eku ndu Ijiputu tutua atutu. Otuko ali ono lwua alwulwu; gwee iphe phe g'o hakota. O buru iphe ono, o gweru ono a-buru obunggo, ee-bu ndu ojogu iya. ²⁰ Mu wowaru ali Ijiputu nu iya g'o buru obunggo, mu buru yee ndu ojogu iya k'akanya ephe seru; mbu l'ephe lwuru mu ugu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu ono.

²¹ "Teke o beerupho mboku ono be mu e-me g'ike bya adu ndu Izurelu; mu abya emekwapho gube Ezekelu g'i saa onu pfua opfu l'echilabo phe. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu."

30

Aayo oshi Ijiputu

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; pfuaru phe iphe a-nwuru phe nu. Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Chia mkpu su:

" 'Nshio mboku ono!

³ Noo kele mboku obu
dukwa ntse;
mbu le mboku,
bu ke Chipfu dukwa
ntse.

Mboku ono be a-gbahụ

tsukiribaa.
 Teke ono bę ọhamoha
 a-la l'iswi.
⁴ Ogu-echi bę e-gude
 bapfu ndu Ijiputu.
 Ejo iphe-ẹhuka bę
 a-byapfuta ndu Kushi.
 Teke ndu e gbushiru
 a-daka lę Ijiputu;
 bę aa-tuko ẹku pẹ
 gweta tugbua;
 L'ọ bya aburu mkpukpu,
 dakposhuhuru
 adakposhihu.
⁵ Ndu Kushi; mę ndu Putu;
 mę ndu Lidiya;
 mę ndu Arabu l'ophu;
 mę ndu Libiya;
 mękpoo ndu alị ono
 unu l'ẹphe tuko gbaa
 ndzu ono bę ee-gude
 ogu-echi tuko ẹphe
 lę ndu Ijiputu gbushia.

⁶ “ ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, bukpuo ndu turu ikẹ yeru Ijiputu bę a-dashikota; ndu bu ike du iya nu, o gude eku onwiya ono bę a-bvu. Ee-shiepho lę mkpukpu Migudolu gude ogu-echi gbushia pẹ l'ime mkpukpu ono jasụ lę mkpukpu Asuwanu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ⁷ Ẹphe a-buru ochobu g'alị ndu ọzo bukwapho. Mkpukpu, pẹ a-dakposhuhukwapho; ẹgbara aphua ya; gę mkpukpu ndu ọzo dakposhuhukwarupho ẹgbara phua ya ono. ⁸ Noo teke ẹphe a-maru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu a-tufu oku lę Ijiputu ono; teme ndu agbajeru pẹ mkpu bę e gweakwarupho arakabya.

⁹ “ ‘Mboku ono bę mu e-zi gę ndu-ozhi shi l'eka mu no gude ugbo-mini je eyeeru ndu Kushi ebvu l'eka ẹphe tusaru ẹhu ono. Ejo iphe-ẹhuka bę e-rikpote pẹ lę mboku ono, Ijiputu a-la l'iswi ono; mbu l'ejo iphe-ẹhuka ono byafutaje.

¹⁰ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ikpoto ndu Ijiputu bę mu e-me g'ẹphe shi l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu chihu. ¹¹ Yẹbedua waa ndu ojogu iya, bu ndu kachaa ejo okpoma l'iphe, bu ọhamoha nonu bę ee-dubata g'ẹphe lwua alị ono alwulwu. Ẹphe a-mita ogu-echi pẹ tsopyabę ndu Ijiputu; gbushia nemadzu gbujia alị ono egbuji. ¹² Mu e-me g'enyimu Nayilu tashihukota; mu abya eworu alị ono ree ndu eme ejo-iphe. Oo l'eka ndu ohozo bę mu e-shi mee alị ono g'ọ laa l'iswi; mękpoo iphemiphe, nokota iya nu. Mube Chipfu bę pfuakwaru nu.

¹³ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-mebyishikota agwa; mee g'iphe, e dobegbaaru agwa agwagwa chihu lę mkpukpu Memufisu. Ophu o dudu onye byaru abubaaru ishi, lę Ijiputu. Mu e-me gę ntsu-mebvu dzuru alị Ijiputu. ¹⁴ Mu e-me g'alị Paturosu buru ochobu. Mu a-tufu oku lę mkpukpu Zowanu; mu anua mkpukpu Tebesu chiipfuu. ¹⁵ Mu e-kpukposhi mkpukpu Sinu, bu agbabe-adzuru ndu Ijiputu oke ẹhu-eghu mu. Mu e-mekwapho g'ikpoto ndu mkpukpu Tebesu chihu. ¹⁶ Mu a-tu oku lę Ijiputu. Ndu mkpukpu Sinu bę a-nodu l'oke iphe-ẹhuka.

Mkpukpu Tebesu be ee-chikposhi. Mkpukpu Memufisu be a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru. ¹⁷ Unwokorobya ndu mkpukpu Avenu;* me ke ndu mkpukpu Pi-Beşetu be ee-gude ogu-echi gbushia. Ndu mkpukpu ono, ndu ophu ghuduru nu be aa-kpukota le ndzu. ¹⁸ Mboku ono a-gbahụ ndu mkpukpu Tahupanahesu tsukiribaa; mbu mboku ono, mu e-me ge Ijiputu te enweheru ike ono. Oo l'eka ono be mu e-me g'okpehu ono, ephe gude eku onwophe ono bvụ. Urwukpu be e-rikpute iya erikpute. Iphe, bu unwada iya be aa-kpukota le ndzu. ¹⁹ Mbu le mu a-nu ndu Ijiputu aphụ. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.' "

Arwuhu ndu Ijiputu

²⁰ O be l'apha k'iri le nanu g'onwa mbu du l'abali esaa; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²¹ "Nwa ndiphe; mu nyakwowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu oshi-eka. E teke ekebedu iya ya iphe k'agbagba; ophu o to dudu iphe, aakpaje ye l'eka okpu jihuru g'o dzekwata, a kpawaru ye iya; k'ophu oo-du ike gudeshia ogu-echi. ²² Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu owa: Mu nowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu le njọ. Mu anyakwoshi iya oshi-eka labo; mbu nyakwofua ya eka ophu du ree; waa ophu a nyakwowaru anyakwo pho; mbu mee g'ogu-echi, o gude l'eka nafa iya; daa. ²³ Mu a-chikashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikaa phe g'ephe tuko mkpukpu, nonu dzuru. ²⁴ Mu e-me g'eka shihu eze ndu Babilonu ike; woru ogu-echi mu ye iya l'eka. Obenu le Fero be mu anyakwoshi eka. Oo-nodu l'iphe eze ndu Babilonu atsụ oke ude g'onye etsugbuphodoru ndzu ubele. ²⁵ Mu e-me eze ndu Babilonu g'eka shihukota iya ike; obenu le Fero be eka a-nodu atukota ke lwakpalwakpa. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu e-woru ogu-echi mu ye eze ndu Babilonu l'eka; o zeaharu iya ndu Ijiputu ono. ²⁶ Mu e-dukashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikashia phe g'ephe tuko mkpukpu, nonu dzuru. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu."

31

Oshi sida, no l'ubvu ubvu Lebanonu

¹ O be l'apha k'iri le nanu le mboku, onwa k'eto furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; su Fero, bu eze ndu Ijiputu yee igwe oha iya le-a:

" 'Bụ onye be aa-tukporu
 ngu yeru le g'i gude
 habe shii?
³ Lewarọ Asiriya ono,
 shi buru oshi sida
 nodu l'ubvu ubvu
 Lebanonu ono;
 O shi nwegbaarụ ekali,
 amakota ntumatu;
 o jaa kpuru ke yeketee;
 so-kputekota oswa,
 o no.
 O vua; haa l'eli;
 mpakponu iya ephe
 l'akpaminigwe je
 anmaa eka l'imeli.

* **30:17** 30:17 Mkpukpu Avenu bukwa iya pho bu "Mkpukpu Onu."

- 4 Mini, nọkota l'ẹka ono
mee iya;
ọ nọdu abya ke
kpukakpuka.
Mini, shigbaa l'ime ali
anwushi mee ya;
o vua ha ogologo.
Mini, shigbaa le nggele
ogba ono nọdu
aso-phekota upfu
iya mgburugburu;
O buru ẹka ono be mini
ono eshije sọwaruro
dzuru oshi nọkota
l'oswa ono.
- 5 No iya; o vua; kakota iphe,
bu oshi,
no l'oswa ono l'eli.
O kabaa ajakashị ajakashị;
teme ekali iya tsechaa
ogologo ogologo.
O jakashiru egube ono;
kele mini du l'eka
ono okpobe adudu.
- 6 Iphe, bukpoọ enu,
ephe l'eli kpashikota
epfune l'ekali iya.
Iphe, bu anu-egbudu
buru le mkpula iya
be ephe azushi unwu.
Iphe, bu ohamoha,
hagbaa shii lwakotaru
le mkpula ibvu iya.
- 7 Iphe, oshi ono ama be
du biribiri;
o jakashiru nọdu ke
kpuchii;
kele ogbarabvu iya
nochaa je agebe l'eka
mini du okpobe
adudu.
- 8 O to nwedu oshi sida,
nogbaa le mgbabu
Chileke duru ophu
aturu iya nu.
Ophu oshi payinu
atuduru ekali iya.
Mbụ ophu oshi mmanu
ta ajakashị-beduru
g'ekali iya jakashiru.
Ophu o to dudu oshi,
nogbaa le mgbabu

Chileke duru ọphu
mapfuru iya lẹ mma.

⁹ Ọo mbedua meru iya;
ọ nọdu ama mma;
jakashia ekali
igwerigwe egube ono;
Mbụ k'ọphu bụ l'iphe,
bụ oshi,
nọkota lẹ mgbabu
Édenu,
bụ mgbabu Chileke
ono ejikotaru iya
enya.

¹⁰ “ ‘Ọo ya bụ lẹ-a; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu o vuliru imeli imeli; mbụ vughatakota iphe, bụ epfukala; temanu ọ nọdu eku onwiya; kele ọ ha l'eli ¹¹ bẹ mu nwuwuru iya nụ onye bụ ishi ọhamoha; g'ọ pfua ya ugwo g'ejo-iphe oome gbaru; mbụ lẹ mu nwutawaru iya nwucha. ¹² Ndu ọhoro; mbụ ndu ọha, bụ pẹ kakota ejo ọkpoma bẹ butawaru iya taa; ngeghata. Ekali iya dakachaaru l'úbvú úbvú; mękpoo lẹ nsuda nsuda. Unwu ekali iya nyakwoshihuwaru dabyicharu lẹ nggele alị ono. Iphe, bụ mkpukpu, nọkota lẹ mgboko, bụ ndu shi nọdukota iya lẹ mkpula bẹ lufutakotawaru nụ; gbado iya. ¹³ Iphe, bụ enu, ephe l'eli; bya anyinwua oshi ono, daru adada ono. Anu-egbudu l'ọphu bya anodugbaa l'ekali-oshi ono. ¹⁴ Ọo ya bụ; g'o to nweheru oshi ọzo, nọgbaa l'aguga mini, byaru evutabaa kuahaa onwiya; kele ọle ọ ha l'eli; mbụ kẹ g'o vuta g'ephe l'akpaminigwe je anmaa eka l'imeli. Mbụ l'o to nwedu oshi, amitakpo mini amita l'alị, byaru a-habaa l'eli egube ono; kele e mewaru pẹ g'ọ buru anwushihu bẹ ephe a-nwushihu; laa l'ime alị; mbụ je anodu ephe lẹ ndiphe, nwushihuwaru kpoda l'ilu.

¹⁵ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, ọ laru l'alị-maa bẹ mu meru g'aphu kpukposhi mgboko. Mu gude mini-ime-alị woru iya bye-mia; bya emee; nggele nọgbanu tabushihu ebo; enyimu sọ-buhu asoso. Ọ buru opfu ehu iya bẹ mu gude mee g'úbvú úbvú Lébanonu nọdu l'aphu. Iphe, bụ oshi, nọkota l'egbudu nwulwashihukota anwulwashihu. ¹⁶ Mu meru g'ọhamoha nmakota jiiijiii l'oda, ọ daru teke mu nwuru iya chie l'alị-maa g'ọ lapfu ndu ọphu kpolahuhawaru l'ilu; teme oshi, shi pfugbakwaarupho lẹ mgbabu Édenu; mbụ oshi ndu ọphu shi kakota ree; bya ahacha okporokpo l'úbvú úbvú Lébanonu, bụ iya bụ oshi, mini shi dukota l'eka ephe nọ rengurengu bẹ obu byaru ejizeta l'ime alị eka ephe nọ; teke ono ọ daru ono. ¹⁷ Iphe, bụ ndu shi nọdu l'ibvu iya, bụ ndu shi buru agbarike iya bẹ yee ya tukoakwarupho lakota l'alị-maa; lapfu ndu ọphu e gude ogu-echi gbushia.

¹⁸ “ ‘?Bukpoo oshi ole lẹ Édenu atukporu ngu l'úbvú, i dọ; yee g'i gude paa eka apaa? Obenu l'aa-tuko unu l'oshi Édenu; nwuru chie l'ime alị. Unu lẹ ndu te ebuduru úbvù; waa ndu e gude ogu-echi gbushia bẹ a-tuko zẹ l'eka lanu. Noo g'oo-duru Fero yee igwe ọha iya bụ ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.’ ”

¹ O be l'apha k'iri l'ẹbo lẹ mbọku, ọnwá k'iri l'ẹbo fúru; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² “Nwa ndiphe; kuaru Fero, bú eze ndu Ijiputu ọshi; sù iya: Ịrije l'ì bú oduma l'echilabọ ọhamoha; obenu l'ì dù g'ẹjo-oke-agiyi bu l'eze-enyimu. I shi lẹ nggele ngu pafuta onwongu; gude ọkpa akpako mini; bya aswongashia ya aswongashi. ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu baa: Mu e-woru ikpoto ọha mee ụgbu; gude nmata ngu. Ẹphe e-gude ụgbu mu ono kpufuta ngu. ⁴ Mu a-tụ ngu l'alì; mu e-woru ngu chia ogbu l'oma ẹgu. Mu e-me g'iphe, bukpoọ ẹnu, ephe l'eli bya eripyabẹ ngu; mu e-gude ngu zụ-jia anụ-ẹgbudu, nọ lẹ mgboko l'ophu ẹpho. ⁵ Mu a-tuka anụ ngu nanunanu l'úbvú úbvú; mbụ lẹ mu e-me g'odzu ngu tuko nsuda nsuda sweta. ⁶ Mu e-me g'alì nwukota shokoshoko lẹ mee ngu, a-nọdu asọ kẹ gborogboro; mbụ sọ jeyekotakpo l'úbvú úbvú; teme mee ngu bẹ e-jikota nggele ejiji. ⁷ Teke mu a-kponyi ngu ẹnya; bẹ mu e-me g'akpaminigwe jikpute; mee gẹ kpokpode, nọkota iya nù gbahukota ọchii. Mu e-gude urwukpu sọ-kpute ẹnyanwu; ophu ọnwá ta abyadụ echi echichi ophu. ⁸ Iphe, bukpoọ iphe, echije echichi, nọ l'igwe bẹ mu e-me g'ẹphe gbahukotaru ngu ọchii. Mu e-me g'alì ngu gbakota ọchii. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu.

⁹ “Mu e-me g'obu gbarwua ndu dù igwerigwe lẹ teke mu e-me g'ì buru mkpurupyata l'echilabọ ọhamoha ono; mbụ l'alì, ì tì madu. ¹⁰ Mu e-me ọha, dù igwerigwe g'ẹphe terwuhu l'iphe, a-nwuru ngu nù. Ndu eze phẹ bẹ ndzụ-agugu opfu ẹhu ngu e-rwuta; lẹ teke mu e-ze ogu-echi mu l'iphu phẹ. Mbọku, ịi-buru mkpurupyata bẹ ẹhu a-nọdu anmakota onyemonye rwuurwu lẹ ndzụ-agugu; l'iphe, bukpoọ teke nọnu.

¹¹ “Kẹle Nnajiuphu, bú Chipfu epfukwa sù: ‘Ogu-echi eze ndu Babilonu bẹ a-bya ngu l'ẹhu. ¹² Mu e-me gẹ ndu ọkpehu dù gude ogu-echi phẹ gbushia ikpoto nemadzụ, bú ndu nkengu. Mbụ l'ọo ndu ono bú ọha, kachakpoọ ẹjo-ọkpoma ono bẹ unu l'iya e-me. Iphe ono, Ijiputu gude eku onwiya ono bẹ ẹphe e-chi pyaapya. Iphe, bú ikpoto nemadzụ, nọkota l'ẹka ono a-bukotaru mkpurupyata. ¹³ Mu e-gbushikota iphe, bú eswi iya l'ẹka mini dọru nyimunyimu. Ọkpa nemadzụ ta abyadụ aswongabaa mini ono ọzobaa; ophu ọkpa eswi abyadụ aswongabaa ya. ¹⁴ Noo teke mu e-me mini phẹ g'o doo risaa bú ono; mekwaa ya phọ g'ọ sọ asoso gẹ manụ olivu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu. ¹⁵ Teke mu e-me Ijiputu g'ọ buru ochobu; woru alì ono mee g'ọ tọ dūhe iphe, a-nọdu iya nù; mbụ teke mu e-gbutsushi iphe, bú ndu bu l'ẹka ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mu bú Chipfu.’ ¹⁶ Waa ebvu-aphu, aa-nọdu aguru iya baa. Ụnwada ọhamoha bẹ a-nọdu agụ iya; ẹphe a-guru iya Ijiputu; yẹ ikpoto ọha Ijiputu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu.”

¹⁷ No iya; o be l'apha k'iri l'ẹbo lẹ mbọku ọnwá k'iri l'ẹbo ono dù l'abalì iri l'ise; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ¹⁸ “Nwa ndiphe; raa ẹkwa ikpoto ọha Ijiputu; mee phẹ g'ẹphe l'ọhamoha, a maru amaru tuko wuda l'ime alì; mbụ g'ẹphe tuko wulahu l'azụ iya ophuu g'ẹphe lapfu ndu ophu kpodawarụ l'ilu. ¹⁹ Sù phẹ:

“ ‘?Unu dobesu l'unu ka ndu ọzo ama mma tọo?

Unu wuba lamihu; je azeshia l'ẹka ndu daru ọdaleba zẹ.’

²⁰ “Ẹphe a-dashi l'ẹka ndu ophu e gude ogu-echi gbushia daru. A miṭaakwaru ogu-echi; bya akpufutawa; yẹle igwe ọha iya ono akpufuta. ²¹ Iphe, bú ndu ọkpehu dù, nọ l'alì-maa a-sù Ijiputu yẹ ndu agbajeru iya mkpu: Ẹphe tsulahuakwaru; bya awushiru l'ẹka ndu te ebuduru úbvú

dabyigbaaru; mbụ ęphe lę ndu e gude ogu-echi gbua bya azękota l'ęka lanụ.

²² “Asiriya bę nọ l'ęka ono yęle ndu ojọgu iya l'ophu. Ilu ndibe iya, e gbushiru egbushi bę nọ-pheru iya mgburugburu; mbụ ndu e gude ogu-echi gbushia. ²³ Ilu phę bę bụ l'ime nsụ bę ọ nọkota. Ikpoto ndu nkiya bę zę-pheru ilu iya mgburugburu. G'ęphe ha bę e gbukọtaru egbugbu; mbụ l'ọo ogu-echi bę e gude gbushikọta ndu ono, shi akpataję ndzụ-agụgu abya ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ l'ęhu ono.

²⁴ “Elamu bę nọkwapho l'ęka ono yęle igwe ọha iya l'ophu, dọ-pheru ilu iya mgburugburu. G'ęphe ha bę e gude ogu-echi gbushikọta; ęphe dakọta ọdaleba. Iphe, bụ ndu ono, shi eyeje ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ ebvu ono bę wudakotawaru l'ime alị. ęphe gude iphere laa yęle ndu ọphu larụ l'ilu. ²⁵ E meru iphe-azęę doberu Elamu l'ęka ndu e gbushiru egbushi kuru; ilu igwe ọha iya nọ-pee ya mgburugburu. G'ęphe ha bükota ndu e gude ogu-echi gbushia; ęphe dakọta ọdaleba. ęphe shi bụru ndzụ-agụgu duru ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ; obenu lę nta-a bę ęphe gudewaa iphere lapfu ndu ọphu l'alị-maa. A tọgbowaru phę l'ęka a tọgboru ndu ọphu e gburu egbugbu.

²⁶ “Mesheku; mę Tubalu bę nọkota l'ęka ono; ęphe l'igwe ọha phę, nọ-pheru ilu phę mgburugburu. G'ęphe ha bükota ndu daru ọdaleba, e gude ogu-echi gbushia; kele ęphe shi eyeru ndu nọ ndzụ ebvu. ²⁷ ?Tọbudu l'alị-maa bę ęphe lę ndu ojọgu, ike dų, daru ọdaleba ono tükoru lakọta? ęphe gude ngwọgu phę lakọta l'alị-maa; e swibechaa phę ogu-echi phę l'ishi. ęjo-iphe, ęphe meru tukocharu l'okpu phę; e -gudekpọoro l'ęphe lę ndu ojọgu, ike dų; shi emeje ndzụ erwuta ndu bu l'alị ndu dzu ndzụ.

²⁸ “Gubedua, bụ Fero kwaphọ bę aa-nyakwo anyakwo; unu lę ndu daru ọdaleba azę l'ęka lanụ; mbụ unu lę ndu e gude ogu-echi gbushia.

²⁹ “Edomu bę nọ l'ęka ono; yęle ndu eze iya; mę ndu-ishi iya g'ęphe ha. ęphe bükpoo ndu okpehu shi dų; ọle a tükowaru ęphe lę ndu e gude ogu-echi gbushia tọgbo l'ęka lanụ. Mbụ l'ęphe lę ndu daru ọdaleba tükowaru zę l'ęka lanụ; ęphe lę ndu wudaru l'ilu tükowa swiru.

³⁰ “Iphe, bụ ndu-ishi ọzo isheli; mę iphe, bụ ndu Sayidonu l'ophu bę nọkotakwapho l'ęka ono. ęphe gudewaa iphere lapfushia ndu ọphu e gburu egbugbu. ęphe shi egudeje ike, dų phę nų eyeru ndiphe ebvu; obenu l'ęphe nwushihuwaru daa ọdaleba; ęphe lę ndu e gude ogu-echi gbushia tükọ zęshia l'ęka lanụ. ęphe vuru iphere ęphe lę ndu ala l'ilu tükọ kpoda.

³¹ “Fero yęle igwe ọha iya a-huma phę; gude iya dų onwiya obu lę k'igwe ọha iya, e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

³² “Ọ bụ eviya lę mu meru iya g'o yee ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ ebvu; ọle ee-meęla-a yębedua waa igwe ọha iya g'ęphe lapfu ndu daru ọdaleba; mbụ ndu e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

33

Ezekęlu bę eeme g'ọ bụru onye-nche

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² “Nwa ndiphe; pfiaru ndibe unu sụ phę; Teke mu meru g'a bya etsoo mkpukpu ọgu; ndu mkpukpu ono -hota onye lanụ lę ndibe phę g'o chejeru phę nche; ³ onye ono -huma ęka ọgu abyapfuta ndu mkpukpu ono bya egbua opu g'o gude karu ndu ono; ⁴ onye -nụmcharu ọda opu ono; ọphu ọ tọ ngaduru nchi;

ogụ ono -bya egbua ya; bę bụ onye ọbu vu ọchi onwiya. ⁵ Eshi ọphu ọ nūmacharu opu ono; ọphu ọ ngaduru nchi; bę bụ iya e-vuru ọchi onwiya; kele ọ m'ọ -ngaru nchi; m'ọo-dzo-a onwiya ndzu. ⁶ Obenu; ọ -buru l'onye-nche humaru ęka ọgu abya; ọphu o to gbuduru opu gude karu ndu ono; ọgu ono -bya egbua onye lanu l'ime ndu ono; bę iphe, meru g'ọ gude e gbua onye ọbu bụ kele o meru ejo-iphe; obenu le mu e-gude onye-nche ono g'ọ laa l'ochi onye ono, e gburu ono.

⁷ “Nwa ndiphe; mu meakwaru ngu onye-nche ndu Izurelu. Ọo ya bụ; ngabekwa nchi numa iphe, mu epfu; gude iya nmaaru phe okwa. ⁸ Teke mu pfuru onye ejo-iphe su: ‘Gube onye ejo-iphe; i nwuhufutajekwa’ ọphu i ti pfuduru iya g'ọ haa iphe, oome; bę onye ejo-iphe ono a-nwuhukwa l'opfu ejo-iphe, oome; obenu l'ọo gubedua bę mu a-kpa ishi ọchi iya. ⁹ Obenu; ọ -buru l'i nmaru onye ejo-iphe okwa g'ọ haa ejo ọzo iya; ọphu o to kwedu; bę ọo-nwuhu l'opfu ejo-iphe, oome; obenu le gubedua dzokwanaru onwongu ndzu.

¹⁰ “Nwa ndiphe; su ndu Izurelu le-a: Unu epfuje su: Ejo-ememe, anyi meshiru; waa iphe-eji, anyi meru bę anyi-gbuwaa anyi l'erwa. Anyi noduwaa l'ime iya eyifuwa eyifu. ?O nwekwaduru g'anyi e-shi dzubaaru ndzu to? ¹¹ Su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: ‘Ọo ge mu no ndzu ge mu no iya-a bụ g'ọ bụ ire-lanu l'anwuhu onye ejo-iphe ta atsojedu mu utso; ọ chia g'onye ejo-iphe haa ejo ọzo iya; bya adzuru ndzu. Unu ghaa umere! Unu ghaa umere; haa ejo ọzo unu g'ọ ha! Oowaa! ?Bụ gunu meru iphe, unu a-nwushihu; unube ndu Izurelu?’

¹² “Ọo ya bụ; nwa ndiphe; su ndu ali unu-a: Umere oma onye pfuberekoto ta abyakwa adzo iya m'ọ -buru l'ọ nonyaru o meahaa iphe, du eji; ọphu ejo-iphe, onye ejo-iphe meru te emedu iya g'ọ laa l'iswi; m'ọ -buru l'ọ gharu umere haa ejo-iphe iya. Ọle ọ -buru l'onye pfuberekoto nonyaru meahaa iphe-eji bę e te egudekwa kele o shi buru onye pfuberekoto haa ya g'ọ nodu ndzu. ¹³ Ọ -buru le mu suru onye pfuberekoto l'ọo-dzuru ndzu; umere omaa ya ono gbę bya atsuru iya l'ęnya; ọ wata eme ejo-iphe bę o to nwekwa iphe, du ree ono, o shi emekota ono, aa-nyatakwa du me nanu. Ọ nwuhufutaje le k'ejo-iphe ono, o meru ono. ¹⁴ Ọle teke mu suru onye ejo-iphe l'ọ nwuhufutaje; ọ bya ahaa eme ejo-iphe meahaa iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; ¹⁵ ọ -buru l'iphe, ọ nakoru ndu o jieru ugwo bę ọ nuphukotaru phe azu; bya ewolakota iphe, o zitaru l'iphuru; bya emeahaa iphe, a suru g'e meje; paru eme ejo-iphe haa; bę ọo-dzuru ndzu; ọ to byadu anwuhu. ¹⁶ O to nwedu iphe-eji, o meru me nanu, a bya anyatakwaduru iya ozo. O mewaru iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; o je adzuru ndzu.

¹⁷ “Ọle ndu ali unu gbę epfuje su: ‘Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru oto.’ Ọle ọo ephebedua gbę ọphu ephe emejedu iphe, pfuru oto. ¹⁸ Ọ -buru l'onye pfuberekoto haru apfubekoto; bya awata eme ejo-iphe bę ọo-nwuhukwa le k'ejo-iphe ono. ¹⁹ Obenu ọ -buru l'onye ejo-iphe bę haru eme ejo-iphe iya ono bya emeahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; bę ee-gudekwa ke ree ono, oome ono; mee ya l'ọ dzuru ndzu. ²⁰ Ọle-a; unube ndu Izurelu; epfuje su: ‘Nnajiuphu te emekwa iphe, pfuru oto.’ Ọle mu e-kpechaa onyemonye g'unu ha ikpe g'iphe, onye meru gbaru.”

Eepfu l'a lwuru Jierusalemu

²¹ O be l'apha k'iri l'ębo, e -shi teke a kpuru anyi le ndzu ono; mbu g'onwa iri du l'abalise; nwoke lanu, shi le Jierusalemu pyofu; bya epfuaru mu su: “Mkpukpu ono bę dakposhihuakwaru nu.” ²² Ọ buru l'uzenyashi

unyaphu iya; temanu nwoke ono, pyofuru nu pho byapfuta mu; be eka Chipfu kparwutawaru mu l'ehu; bya eme onu mu kuhaa; mu pfuaaha opfu. Owa nwadaru teme o rwua l'utsu iya teke nwoke ono byapfutaru mu. Oo ya bu; a kuhaa mu onu; mu pfuaaha opfu; ophu mu ta abuedu onye te epfudu opfu.

Iphe-eji, ndu Izurelu

²³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²⁴ "Nwa ndiphe; ndu bugbaa l'eka ono, e mebyishiru l'ali Izurelu ono be asuje: 'Ebirihamu bu onye lanu be o bu; o shi nwekotaleru-a ali ono. Obenu l'anyibedua ha igwerigwe; a nwaru anyi ali ono g'anyi nweru.'

²⁵ "Oo ya bu; su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu atajekwadu anu, mee no; enya unu dukwadu l'eka agwa unu nogbaa; unu nodu egbu ochi; ?unu aru l'ali ono bukwadu okiphe unu too?

²⁶ Unu kporu obu ye l'ogu-echi unu; unu nodu eme ebyi; teme onyenonu nodu apharwushi nyee nemadzu ibiya. ?Unu aru l'ali ono bukwadu okiphe unu too?'

²⁷ "Su phe le-a; 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu mu no-a ndu ge mu no iya-a be ndu ono kwaru l'eka ono, a lwuru alwuluwuno be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu lufuru nodu l'oma egu be e-woru nu anu-egbudu g'ephe vua kpatakpata. Ndu ophu nogbaa l'eka a kpushiru ike; me ndu ophu no l'ogba be bu ejo iphe-ememe e-gbushi phe. ²⁸ Mu e-me ali ono g'o dabyiru buru ochobu. Ike iya ono, o gude eku onwiya ono be a-bvu nu. Iphe, bu ubvu, nokota le Izurelu be a-bukotaru ochobu; k'ophu o to dudu onye byaru aghajabaa eka ono aghaja. ²⁹ Oo teke ono be ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu ono; mbu teke mu meerupho ali ono g'o buru ochobu l'opfu ebyi, ephe meshiru ono.'

³⁰ "A bya le gubedua; nwa ndiphe; ndu ali unu epfugba opfu ehunu l'ibiya k'igbulu, nogbaa nu; me l'onu-mgbo, du l'ulo, nogbaa nu. Ephe anoduje epfuru nwibe phe su: 'Unu bya anuma ozi, Chipfu ezi-o!' ³¹ Ndibe mu abyapfutaje ngu egube ephe abyajekpo ono; bya anodu l'iphu ngu g'ephe ngabe nchi numa iphe, iipfu; ole ephe te emejedu iya. Oo l'onu be ephe asuje l'ephe yeru mu obu; obenu l'obu phe anoduje aji momomo g'ephe e-shi ria urwu l'uzo, apfuduru-oto. ³² Eviya eviya; o to dudu iphe ozo, ephe guberu ngu; abuedupho li bu onye agu ebvu, atso ntumatu; akpo une erengete eye iya. Mbu l'ephe anumajecha iphe, iipfu; obenu l'ephe te emejedu iya ememe. ³³ Oo teke iphe-a meebekotakpoerupho egube ono, o mefutaje ono; teme ephe agbe teke ono maru l'o nweru onye mpfuchiru Chileke, shi nodu l'echilabo phe."

34

Onye eche aturu yee aturu iya

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; pfuaru ndu eche aturu Izurelu iphe, a-nwuru phe nu. Pfuaru phe su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio ndu ono, eche aturu le Izurelu, buepho onwophe be ephe eleta enya. ?To gbaduru ge ndu eche aturu leta aturu phe enya too? ³ Unu anguje era, a pyitaru iya; bya eye uwe, e gude eji iya mee; bya egbu ophu kachaa atsu eba; ole unu gbephu unu te eletajedu yebe igwe aturu obu enya. ⁴ Unu te emejedu g'ike du ndu ophu ike bvuru; ophu unu te emejedu g'ehu du ndu ophu iphe eme ike; ophu unu ekebejedu ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe l'onya. Unu te

eduphutajędu ndu ọphu kpaphuhuru nų azų; ọphu unu ta achojedu ndu ọphu tuphashihuru etuphashihu. Ọo ęhuka ęhuka; yęe ęjo obu bę unu egudeje eche phę. ⁵ Ọo ya meru iphe, ęphe gbakashihuru; kele ęphe te nwedu onye eche phę nų. Teke ono, ęphe gbakashihuru ono; bę ęphe je aburu nri anų-ęgbudu. ⁶ Aturu mu bę aghaphegbaa l'eze ńbvú; mę l'ńbvú nshii. ęphe tųko gbakashihukota tsoru mgboko l'ọphu; ọphu ọ dudu onye jeru phę achọcho; ọzoo lekpọo nų ęnya phę.

⁷ “Ọo ya bų; unubę ndu eche aturu; unu nųma iphe, Chipfu epfu! ⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Ọo gę mu nọ ndzų gę mu nọ iya-a bų g'ọ bų ire-lanų l'eshinu igwe aturu mu te enwedu onye eche phę nų; anų nọdu egbushi phę; mbų ęphe bya abųwaru nų nri anų-ęgbudu; ọphu ndu eche aturu mu ono ta achojedu igwe aturu mu ono; ọ bųru onwophe bę ęphe eleta ęnya; gbę parų ikpoto aturu mu ono haa; ⁹ g'unubę ndu eche aturu ono nųmakwa iphe, Chipfu epfu. ¹⁰ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Unu lenu; mu nọakwaru ndu ono, eche aturu ono lę njọ; mu e-gudeshi phę lę k'aturu mu ono. Mu e-me g'ęphe chebuhu igwe aturu ono; k'ọphu ndu ono, eche iya ono ta adųedu ike anų onwophe nri. Mu a-lọfu phę aturu mu l'ọnu; g'ęphe ta abųheru nri phę.

¹¹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Ọo mbędua l'onwomu e-je achọ aturu mu ono; bya echeahaa phę. ¹² Ọo ęgube ono onye eche aturu achoje igwe aturu iya, nashihuru iya tuphashihu teke ọ nọ swiru iya l'onwiya ono; bų gę mu a-chọ aturu mu. Mu a-chọ phę humakota l'ęka ęphe gbakashihuru je anọdugba teke ono mbọku shi gbahų tsųkiribaa ono. ¹³ Mu e-dufutakọta phę l'iphe, bų ọhamoha; mbų shi lę mkpųkpu nọnu rwukọbe phę; duru phę dobe l'alį nkephe. Mu e-cheje phę l'ńbvú, nọgbaa lę Ízurelu; mę l'agųga nggele; mę l'ęka e bukọta ebubu l'alį ono. ¹⁴ Mu e-cheje phę l'ęka nri dų ree. Ọ bųru l'eli ńbvú Ízurelu bę ęphe a-nọduje akpa nri. Ọ bųru l'ęka ono nri dų shii, ęphe ataję nri ono bę ęphe a-zęshije. Ọ bųru l'ęka ono nri dų shii ono; mbų l'ńbvú, nọgbaa lę Ízurelu bę ęphe a-taję nri. ¹⁵ Mųbe Nnajiuphu, bų Chipfu sųru-a: Mu e-che aturu mu; chiru phę je edobe l'ọdu.

¹⁶ “Mu a-chọ ndu ọphu tuphahuru etuphahų; bya achilata ndu ọphu gbakashihuru nų. Mu ekee ndu ọphu iphe-ęhuka mekarų iphe; l'ęka e mekarų phę iphe. Mu emee g'ike dų ndu ọphu ike bvuru. Obenu lę ndu ọphu ha okporokpo; mę ndu ọphu ike dų bę mu e-me g'ęphe bųru mkpurupyata. Mu a-nọdu eche aturu ono ęgube ọ gbaru g'e cheje phę.

¹⁷ “A bya l'unubę aturu mu; waa iphe, mųbe Nnajiuphu, bų Chipfu epfu anų unu baa: Unu lenu; mu e-kperu aturu yęe ibe iya ikpe; mu ekpeeru ebili yęe mkpi ikpe. ¹⁸ ?Teke ọ suduru unu; mbų nri ono, unu ata l'ęka nri dų ree ono tọo? ?Ọ gbaru g'unu gundefua ọkpa zọtoshia nri unu ọphu phọduru nų tọo? ?To dzuduru unu; mbų mini ọma ono, unu angų ono? ? Ọ gbaru kę g'unu gundefua ọkpa swọo ndu ọphuu unu ngų-phodoru ęrwu tọo? ¹⁹ ?Bų g'aturu mu taa nri, unu zọpyashiru l'ọkpa; bya angųfua mini, unu gude ọkpa swọo ęrwu tọo?

²⁰ “Ọo ya bų; ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Lenu! Ọo mbędua l'onwomu e-kperu aturu ọphu ha okporokpo; yęe ọphu jọru ęhu ikpe. ²¹ Eshi ọphu unu gude mgburęku; gude ukuvu unu akwaphu phę; bya egude mpu unu adųkashi ndu ọphu ike ta adųdu; jasų unu chikashia phę nanųnanu; ²² bę mu a-nafuta igwe aturu mu ono; g'a ta alwųhe phę alwųlwu ọzobaa. Mu e-kperu aturu yęe ibe iya ikpe. ²³ Teke ono bę mu e-ye onye lanų, echeje aturu, bų iya bų Dévidi, bų nwozi mu g'o leta phę

ęnya. Oo ya a-nọduje anụ phę nri; teme o buru yębedua bu onye a-nọduje eche phę; bya aburu onye eche phę okpobe echeche.

²⁴ “ Mbędua, bu Chipfu bę a-buru Chileke phę. O buru nwozi mu, bu Dévidi a-buru onye-ishi phę. Mube Chipfu pfuakwaru. ²⁵ Mu l'ęphe a-gba ndzu ęhu-guu; mu a-chifukota ęjo anụ-ęgbudu l'alị ono; k'ophu ęphe e-buru l'ęchiegu; kuje mgbenya l'ime oswa; o too nweduru iphe, e-me phę nu. ²⁶ Mu a-goru onu-oma nu phę; ęphe l'ęka nọ-pheru úbvú mu mgburugburu. Mu e-me gę mini dzejeru phę l'orwuberu iya. Onu-oma ono bę a-nọdu edze gę mini. ²⁷ Iphe, bu oshi, nọ l'ęgu bę a-nọdu amị mebyi l'orwuberu iya. Alị bę e-mehujekwapho iphe, e meberu iya. Ndu ono bę o to dudu iphe, e-me phę nu l'alị phę. ęphe amaru l'oo mbedua bu Chipfu lę teke ono, mu a-nyakwo odogoro igwe ono, e yeru phę ono; mbu nafuta phę l'ęka ndu ono, gbaru phę ohu ono. ²⁸ Iphe, bu ohamoha ta abyadu alwuba phę alwuluwu ozobaa; ophu anụ-ęgbudu ta abyadu egbushibaa phę ozobaa. ęphe e-buru tusaru ęhu; ophu o to dudu onye e-yebaaru phę ebvu. ²⁹ Mu a-nu phę alị, a maru amaru l'oomehuje iphe. ęphe ta abyadu abubaaru ndu ęgu eme l'alị ono; ophu ęphe abueduru ndu ohamoha a-nọduje anma phulaphula. ³⁰ O buru teke ono bę ęphe a-maru lę mbedua, bu Chipfu bya aburu Chileke phę bę nọ swiru phę nu. ęphe amakarupho l'ęphebe ndu Ízurelu bę bu ndibe mu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³¹ “ Unube aturu mu; mbu aturu, mu azu azuzu; bu unube nemadzu; mbedua buru Chileke unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’ ”

35

Iphe, ee-me ndu Edomu

¹ Nokwa iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² Nwa ndiphe; ghachiru úbvú Siye iphu lę kę njọ; pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nu; ³ su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu,

bu Chipfu pfuru baa:

Mu nọakwaru ngu lę njọ;

gube úbvú Siye!

Mbu lę mu a-machi ęka

mu daa ngu kę njọ l'ęhu;

bya emee ngu g'ị

dabyiru buru ochobu.

⁴ Iphe, bu mkpukpu ngu

bę mu e-mekota umerekete;

İi-buru ochobu dabyiru;

Oo ya bu g'ımakwanuru

l'oo mbedua bu Chipfu.

⁵ Eshi ophu ndu Ízurelu shi l'edenwede duta ngu ashị; i gude oguechi gbushia phę lę teke ęphe eje oke iphe-ęhuka; mbu teke a nuru phę chiipfuu; ⁶ bę mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a: Oo gę mu nọ ndzu gę mu nọ iya-a; bu g'ọ bu ire-lanụ; lę mu e-woru ngu haaru mgbugbumadzu. Eshinu egbu ochi ta adudu ngu eji bę bu ochi ono a-nọdu etso ngu purupuru. ⁷ Mu e-me úbvú Siye g'ọ dabyiru buru ochobu; bya egbufukota ndu anọduje eje iya nggede eje nggede alwa. ⁸ Mu e-me gę ndu e gbushiru egbushi ji úbvú ngu ejiji. Ndu e gude oguechi gbushia bę a-daka l'iphe, bu úbvú úbvú nshị ngu; mę lę nsuda nsuda; mękpoo lę nggele ngu. ⁹ Mu

e-me ngu g'ì buru ochobu jasuru asuru; ophu o to dudu onye bya eburu le mkpukpu ngu ozo. Oo teke ono be ñi-maru l'oo mbedua bu Chipfu.

¹⁰ “ ‘Oo kele i gude onu ngu su l'oha labo owa-a; me mkpukpu labo ophuu be a-buru nkengu; mbu l'unu a-natakota phe nworu; l'eka mube Chipfu gbè ndu l'eka ono. ¹¹ Oo ya meru iphe Nnajiuphu, bu Chipfu gude su: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya bu g'o bu ire-lanu le mu a-nu ngu aphu rwuberu ngu nu le k'ashi ono i kporu ndibe mu; me le k'ehu-eghu; me k'anya-pfurupfuru, ephe du ngu, bu iphe goshiru l'ephe dukpoo ngu ashì okpobe adudu. Mu e-me g'unu maru onye mu bu; teke ono mu a-wata unu anu aphu ono. ¹² Oo teke ono be ñi-maru le mube Chipfu numakotaru ejo-epfufu ono, i pfukotaru kpua ubvu ubvu Izurelu ono. I suru: “E mewaru; ephe dabyiru buru ochobu; e wowaru phe nu anyi g'anyi vukaa avuka.” ¹³ I gbawaru mu opfu; bya epfugbuwa g'onu haa ngu l'opfu ehu mu; mu toko iya g'o ha numakota.

¹⁴ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'ì buru ochobu g'iphe, bu mgboko l'ophu tee eswa iya; ¹⁵ kele i teru eswa teke e meru ali ndu Izurelu o buru ochobu pho; be mu e-me ngu g'ì du egube ono. Gube ubvu Siye; gubedua me ali ndu Edomu l'ophu be a-buru ochobu. Oo teke ono be ephe a-maru l'oo mbedua bu Chipfu.’ ”

36

Opfu epfu anu ubvu, nogbaa le Izurelu

¹ “Gube nwa ndiphe; pfuru nu ubvu ubvu Izurelu; su phe: ‘Unube ubvu ubvu Izurelu; unu ngabekwa nchi numa Opfu Chipfu! ² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo kele ndu ohogu ngu suru Hè! Nta-a be iphe, bu ubvu ubvu ono, shi le ndiche ono bukotaakwa nkanyi.’

³ “Eshi ophu o du nno; pfuru nuru mu phe su: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu ephe mewaru; unu dabyiru buru ochobu; mbu mewaa unu umerekete; k'ophu unu buwaa iphe, ohamoha ozo nwe enwenwe; bya emee; ndiphe vua unu swi; epfuru unu ejo-opfu; ⁴ bu g'unube ubvu ubvu Izurelu; numa opfu Nnajiuphu, bu Chipfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru eze ubvu, nogbaa nu; me ubvu nshii, nogbaa nu; me nggele nggele; me nsuda nsuda; me iphe, bu ochobu ono, dabyikotaru egube ono; me iphe, bu mkpukpu ono, a kwafukotaru akwafu ono; mbu onoya, ohamoha, no-pheru iya mgburugburu lwuru alwulu; bya emee ya iphe ochi ono bu owa.

⁵ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa ehu-eghu enwu mu phuruphuru l'ehu g'oku pfuru maberu iphe, bu ohamoha ndu ophu phoduru nu pho; me iphe, bu ndu Edomu l'ophu; kele ephe gudewaa ehu-utso; me iwashi, no phe l'obu mee ali mu; o buru nkephe; k'ophu ephe a-lwu eka eku akpaje nri, no l'ali ono alwulu.’

⁶ “Oo ya bu; pfuaru mu phe ge k'ali Izurelu a-du; pfuaru eze ubvu, nogbaa nu; me ubvu nshii, nogbaa nu; me nggele nggele; me nsuda nsuda, nogbaa nu; su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu gudewaa oke-ehu-eghu enwu mu phuruphuru l'ehu g'oku; pfua opfu; kele ohamoha be mekotawaru ngu iphe-iphere. ⁷ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu ribuakwaru angu l'iphe, bu ohamoha ono, no-phekotaru unu mgburugburu ono be ee-me iphe-iphere. ⁸ Ole unubedua, bu ubvu ubvu Izurelu be a-pfukashi ekali; mjaru ndibe mu Izurelu mebyi; kele ephe abyawaa alwa unuphu. ⁹ Mu arikwaru

unu ọriri k'oma. Mu e-gude k'oma ghaaru unu iphu. Ee-mechaa kọo unu akọko; kua unu gę mebyi iphe. ¹⁰ Mu e-mekwaphọ gę ndu bu l'ime ngu kabaa igwerigwe; mbu ndu Ízurelu l'ophu. Iphe, bu mkpukpu ono bę eebuchishikọta ebuchishi; l'a kpukwakota iphe, bu ęka ọ dakpọshihukotaru adakpọshihu. ¹¹ Mu e-mekwaphọ gę nemadzụ; mę ęku kabaaru unu igwerigwe; ęphe azua azuzu ka l'otu. Mu e-me g'e buchishia unu ęgube ono, e shi buru l'ime unu ono. Mu abya emee g'iphe duru unu lę ree; eme lę g'o shi duru unu teke ono. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu. ¹² Mu e-me gę nemadzụ; mbu ndibe mu, bu ndu Ízurelu zọo ọkpa l'eli unu. Ephe e-nweru unu; unu aburu okiphe phe. Ophu unu ta abyadu emebaa phe ume nwa ọzo.

¹³ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshinu ndiphe epfu l'unu egbuje nemadzụ; teme unu nọdu eme ali unu ume nwa;” ¹⁴ bę unu ta abyakwa egbushibaa nemadzụ ọzo; ophu unu abyadu emebaa ali unu ume nwa ọzo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁵ Mu ta abyadu ekwe g'unu numabaa ejo-opfu ohamoha epfu ekpu unu ọzo; mbu lę mu te ekweedu g'ęphe mee unu iphe-iphere ọzobaa; ophu mu ekwekwapho g'unu vukotaba iphe daa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.’ ”

¹⁶ No iya; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu bya asu mu: ¹⁷ “Nwa ndiphe; teke ndu Ízurelu shi buru l'ali nkephe bę ęphe gudekwa umere phe; waa iphe, ęphe meru pharwushia ya. Umere phe bę shikwa du mu ideyideyi gę teke nwanyi anọ nsọ-nwanyi. ¹⁸ Oo ya bu; mu tukoshinu phe oke ęhu-eghu mu; kele ęphe gbushiru nemadzụ l'ali ono; bya egude agwa, ęphe agwaphe merwushia ya. ¹⁹ Mu chikashia phe ęphe dzuru ohamoha; ęphe gbakashihu tukọ iphe, bu mkpukpu lę mkpukpu tsoru. Mu kperu phe ikpe g'umere phe; waa iphe, ęphe meru gbaru. ²⁰ Iphe, bu ęka ęphe jeru l'ohamoha ono bę ęphe emeje eepfubyishi ępha mu, du nsọ ono; kele aasuje phe: ‘O kwa ndibe Chipfu du ęgube-a; teme ęphe gbę lufuta l'ali iya.’ ²¹ O bya erwua mu l'ehu; mbu k'ępha mu, du nsọ ono, ndu Ízurelu meru anodu eepfubyishi l'echilabọ ohamoha ono, ęphe laru ono.

²² “Oo ya bu; su ndu Ízurelu: wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘O to bukwa k'opfu ęhu unube ndu Ízurelu bę mu gude abya eme iphe-a; ọo k'ępha mu, du nsọ ono, unu rwutoshiru arwutoshi l'echilabọ ohamoha ono, unu lakotaru ono. ²³ Mu e-me goshi l'eze ępha mu ono paru ęka apaa ono du nsọ; mbu onoya, e mebyishiru l'echilabọ ohamoha ono; mbu ępha mu ono, unu mebyishiru l'iphu phe ono. Oo ya bu g'ohamoha ono amakwanuru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu e-gude unu goshi phe lę mu du nsọ ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ²⁴ Noo kele mu a-nafuta unu l'ęka ohamoha ono. Mu e-rwukobekota unu e shi l'ali, nonu; dulata unu l'ali nkunu gedegede. ²⁵ Mu abya epee unu mini, doru risaa; unu abya adu ree; mu a-safukota unu ejo-iphę unu, meshiru; mekpoo agwa, unu gwaru g'ọ ha. ²⁶ Mu a-nu unu obu ophuu; bya eye unu unme ophuu l'ime; mu e-wofu unu obu ono, nmaru kpigbii gę mkpuma ono; nu unu obu belebele. ²⁷ Mu e-woru Unme mu ye unu l'ehu; mee unu g'unu meahaa iphe, mu suru g'e meje; unu abya eleta ęnya meahaa ekemu mu. ²⁸ Unu e-buru l'ali ono, mu nuru nna unu oche phe ono; unu a-buru ndibe mu; mu a-buru Chileke unu. ²⁹ Mu a-dzota unu g'unu te emehę ejo-ememe ono, unu eme ono. Mu e-ku nri oku; mee ya g'ọ kuru akuru; ophu mu ta abyadu eme g'ęjo ọkpa-nri dapfuta unu. ³⁰ Mu e-me g'oshi-omi ka ami mebyi; bya emee g'iphe, e meberu l'ali mehu emehu; k'ophu ohamoha

e-mebuhu unu iphe-iphere l'opfu ęgu. ³¹ Oo teke ono bę unu a-nyata ęjo ųzo ono, unu ttoru ono; mę iphe, adudu ree ono, unu eme ono; unu abya adu onwunu ashę lę k'ęjo-iphe ono, unu eme ono; mę ębyi ono, unu eme ono. ³² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Iphe, mu eme g'unu maru bu l'ọ tọ budu iswi ęhu unu bę mu gude eme iya. Ophu g'iphere du unu; mbu g'iphere ji unu iphu, l'ęjo-ememe unube ndu İzurelu eme!

³³ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, mu a-safu unu ęjo-iphe, unu mekotaru ono bę mu e-me g'e buru lę mkpukpu unu ono ozo; a bya akpukwa ęka dakposhihuru adakposhihu. ³⁴ ęgu ono, shi buru ęka dabyiru kę mmanu ono bę aa-kọahaa iphe; oobu-buhuru ęka dabyiru kę mmanu; l'ęnya ndu aghata aghata. ³⁵ Teke ono bę ęphe a-saha: “Alia, shi buru ęka dabyiru kę mmanu-a bę gbę duwanu gę mgbabu ędenu. Mkpukpu, shi dakposhihu adakposhihu; buru ochobu; e mebyishia ya emebyishia bę a gbę kpuwa; o shihu ike; teme e buchishikotawa iya nu ebuchishi.” ³⁶ Noo teke iphe, bu ohamoha, phoduru nu, bupheru unu mgburugburu a-maru l'oo mube Chipfu bę kpukwaru iphe ono, e shi nwukposhia enwukposhi ono; bya adzaphukota iphe azu l'ęka ono, shi buru ochobu ono. Mbędua, bu Chipfu bę pfuakwaru nu; mu je e-me iya.’

³⁷ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-kweta ozobakwa meeru ndu İzurelu iphe, ęphe arwo. Mu e-me g'ęphe zu azuzu ha igwerigwe g'igwe aturu; ³⁸ mbu g'ęphe ha igwerigwe g'ikpoto aturu, e gude abya egwe ngweja lę Jierusalemu l'obo-iphe, a turu onu iya. Oo ęgube ono bę ikpoto nemadzu e-ji mkpukpu ono, shi dakposhihu adakposhihu ono. Oo ya bu g'ęphe a-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.”

37

Nsuda, ojogorogo okpu jiru ejiji

¹ Ike Chipfu bya akparwuta mu l'ęhu. Unme Chipfu bya ekuta mu je apfube l'echilabo nsuda lanu. Nsuda ono buerupho okpu nemadzu jiru iya ejiji. ² O duta mu; jephekota okpu ono mgburugburu. Mu huma okpu, du igwerigwe l'ime nsuda ono. Okpu ono kpohukotachaa iyororo g'ęphe ha. ³ O bya aja mu su mu: “Nwa ndiphe; ?okpu-a; o nweru g'o shi du ike teta noduba ndzu ozo too?”

Mu su iya: “Oo gube Nnajiuphu, bu Chipfu bę maru nu kpoloko.”

⁴ No iya; o su mu: “Pfurumaberu mu okpu ono; su phe: Unube ojogorogo okpu; unu ngabe nchi numa Opfu Chipfu! ⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru unube okpu-a baa: Mu e-me g'unme bahu unu l'ęhu; k'ophu unu a-bya adzuru ndzu. ⁶ Mu e-ye unu akwara l'ęhu; mu abya emee g'unu nweru anu-ęhu; mu abya ekwee unu akpo l'ęhu; woru unme ye unu l'ęhu; unu abya anodu ndzu. Oo ya bu g'unu a-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.”

⁷ Tobudu iya bu; mu bya epfua g'o suru gę mu pfua ono. Mu kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; g'e jia epfu-a; a nuahaa ukporo iphe, azu jogoro-jogoro; okpu ono bya edepfubekota; ophu nonu dzepfuru l'ibe iya. ⁸ Mu bya ele ęnya; akwara mę anu nodukotawa iya; akpo bya ekwekotawa iya nu; ole ęphe ta atukwanu unme.

⁹ O bya asu mu: “Pfurumaberu mu unme; pfuru nu iya; nwa ndiphe; su iya; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Gę gube unme shikwa l'ishi ųzo ęno, pherephere eshije ezi; bya ezia lę ndu-a, e gbushiru egbushia g'ęphe nodu ndzu ozo.”

¹⁰ Tọbudu iya bụ; mu pfua g'a sụru gę mu pfua ono; unme bya abahụ phę l'ęhu; ęphe bya anọdu ndzụ; bya agbęshi pfuru apfuru; bụru ikpoto ndu ojogu, parụ ęka apaa. ¹¹ Oo ya bụ; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; ọkpu-a bụ ndu ọnu-ulo Ízurelu l'ophu. Ęphe epfu sụ: 'Ọkpu anyi kpohukotawaru iyororo; ophu o to nweędu iphe, anyi ele ęnya iya; nkanyi bę bvụakwaru nu.' ¹² Oo ya bụ; pfuru maberu mu phę; sụ phę-a: Nnajiuphu, bụ Chipfu sụru: 'Unubę ndibe mu; mu e-kpuhakọta ilu unu; mee g'unu shi l'ime iya lufuta; mu eduta unu duba l'alị Ízurelu.

¹³ " 'Oo ya bụ; g'unubę ndibe mu amaru l'ọo mu bụ Chipfu lę teke ono mu kpuhaerupho ilu unu dufutagbaa unu l'ime iya ono. ¹⁴ Mu e-woru Unme mu ye unu l'ęhu; unu abya anọdu ndzụ. Teke ono bę mu e-duta unu dobe l'alị unu gędegede. Noo teke unu a-maru lę mube Chipfu bę pfuru iya; bya emee ya ememe. Oo ęgube ono bę Chipfu pfuru iya.' "

Ízurelu a-buru ndu lanụ, nweru onye eze lanụ

¹⁵ Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ęhu sụ mu: ¹⁶ "Nwa ndiphe: Wota oshi lanụ dee ya iphe-a: 'Owaa bụ kę ndu Jiuda yęe ndu Ízurelu, bụ ndu yęe ya tųgbaru bụru nanụ.' L'i bya ewota oshi ọzo bya edekwaa ya phọ iphe ęgube-a: 'Owaa bụ oshi kę Ifuremu, mbụ oshi Jiósefu; mę kę ndu Ízurelu l'ophu, bụ ndu yęe ya tųgbaru bụru nanụ.' ¹⁷ Woru phę chigbabe g'ęphe bụru oshi lanụ. Mee phę g'ęphe bụru oshi lanụ l'ọbochi ęka ngu. ¹⁸ Teke ndibe unu jiru ngu sụ ngu: '?Tji kaduru anyi iphe, iphe ono, iime ono bukpo?' ¹⁹ Sụ phę lę Nnajiuphu, bu Chipfu sụru-a: Mu abya ewota oshi kę Jiósefu, bụ ophu Ifuremu gude l'ęka ono; mękpoo k'iphe, bụ ipfu Ízurelu, bụ ndu ęphe l'iya swi; woru iya tųgbabe l'oshi kę Jiuda; mee phę g'ęphe bụru oshi lanụ nọdu mu l'ęka.

²⁰ "Oshi ono, i decharu iphe ono bę ii-gude l'ęka g'ęphe huma iya. ²¹ L'i bya asụ phę; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-dufutakọta ndu Ízurelu l'iphe, bụ ọhamoha, ęphe lakotaru. Mu e-shi l'ękameka rwukọbe phę; duta phę duba l'alị nkephę. ²² Mu e-me phę g'ęphe bụru ndu lanụ l'alị ono, nọ l'úbvú úbvú Ízurelu ono. O bụru onye eze lanụ a-nọdu achikota phę. Ęphe ta abyadụ abubaaru ndu labọ ọzo; ophu ęphe ta abyadụ ekekahabaa bụru alị-eze labọ ọzo. ²³ Ęphe ta abyadụ egudebaa agwa phę; mę iphe, aasọ nsọ, ęphe agwaphe; merwushia onwophe ọzo; ophu ęphe egudehedu ęjo-ememe merwushia onwophe; kęle mu a-dzọta phę l'ęjo-iphe ono, ęphe gude laphu azụ ono; mu abya asa phę; ęphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phę. ²⁴ O bụru nwozi mu, bụ Dévidi bę a-buru eze, achị phę. Ęphe e-nweru onye lanụ, a-nọdu eche phę g'onye eche aturu. Ęphe a-nọdu eme ekemu mu; bya eleta ęnya eme iphe, mu sụru g'e meje. ²⁵ Ęphe e-buru l'alị ono, mu nuru onye-ozu mu, bụ Jiékpọu ono; mbụ alị ono, nna unu phę shi buru ono. Ęphebedua; mę unwu phę; mę unwu nwanwanwanwanwa phę bę e-buru l'ęka ono jasuru asuru. O bụru Dévidi, bụ nwozi mu bę a-buru onye-ishi phę jeye l'ojejoje. ²⁶ Mu l'ęphe a-gba ndzụ ęhu-guu. Oo-buru oğbandzu, a-duru phę jaswaruroya. Mu e-me g'ęphe buru; mee phę g'ęphe zụa azuzu. Mu abya woru ọlo-nsọ mu dobe l'echilabọ phę jasuru asuru. ²⁷ Mu l'ęphe a-tųko buru. Mu a-buru Chileke phę; ęphebedua abukwanuru ndibe mu. ²⁸ Oo teke ono bę ọhamoha a-maru l'ọo mbedua, bụ Chipfu bę meru ndu Ízurelu g'ęphe dụ nsọ; mbụ teke ono ọlo-nsọ mu a-nọdu l'echilabọ phę jasụ l'ojejoje ono."

38

Iphe, e-me Gogu

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ghachiru Gogu iphu lẹ kẹ njo; mbu onye ono bu onye-ishi ndu Męsheku waa ndu Tubalu; ³ su iya: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu noakwaru ngu lẹ njo; gube Gogu, bu onye-ishi ndu Męsheku waa ndu Tubalu. ⁴ Mu a-lọ-phe ngu mgburugburu; gude ikekee dzugbabe ngu agba; lofuta ngu; mekpoo ndu ojogu ngu l'ophu; me inya ngu; me ndu agba l'inya, bu ndu kwakotaru onwophe ngwogu rengurengu; mbu ikpoto nemadzu, bu ndu ophu pagbaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye, ophu hagbaa shii; me ndu ophu hagbaa nwanshii. Ephe tuko g'ephe ha ephegbaa ogu-echi phe kẹ pheremu pheremu.

⁵ “ ‘Ndu Peshiya; me ndu Kushi; me ndu Putu be tsokota phe nu; ephe pakota iphe, eegudeje egbobuta onwonye; bya ekpuchaaru okpu-igwe. ⁶ Egube ono be ndu Goma e-rwuta ndu ojogu phe tsokwaru ngu pho. Ndu Betu-Togarama, shi l'ime ime uzo isheli be e-rwukokwapho ndu ojogu phe tsoru ngu; mbu ohamoha, du igwerigwe a-turu ikè yeru ngu. ⁷ Rukotakwa onwongu; kwagebekwa akwagebe; unu l'ikpoto ndu ono, no-pheru ngu mgburugburu ono; buru phe onye-ishi-ogu. ⁸ A -nochaepho odu be ee-ku ngu k'ogu. L'apha, du l'iphu be ii-je ogu l'alì ono, shi l'ogu eteta eteta ono, bu iya bu alì ono, e shi l'oha, du igwerigwe rwukobe ndu bu iya nu ono; mbu ndu ono a chikoberu l'ubvú ubvú Ízurelu, bu eka shihawaa dabyitaru buru ochobu ono. Ndu ono be e shi l'ohamoha ozo dufuta phe; ephe tuko buru l'ehu-guu. ⁹ Gubedua waa ndu ojogu ngu l'ophu; me iphe, bu oha, du igwerigwe ono, etsokota ngu nu ono be e-zelihu g'oke pherephere; unu abya eswetakota alì ono g'urwukpu.

¹⁰ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lẹ mboku ono be oo-nweru oriri, a-gbabata ngu l'obu; l'i wata agba idzu ejo-iphe. ¹¹ Ii-su: Mu e-je alwu alì, e te gudedu igbulọ kpụ-butu mkpukpu, no iya nu ono. Mu e-tso ndu ono, no l'ehu-guu ono ogu; mbu ndu ono, bu tusaru ehú ono. Ephe bukota lẹ mkpukpu, e te gudedu igbulọ kpụ-butu; ophu o to dudu oguzo, e gude agu-chi iya agu-chi; teme ophu o nwedu mgborigwe, e gude agbachi iya. ¹² Mu a-lwu phe alwulwu; gwee iphe phe; mbu ghazia eka dabẹ l'eka ono, bu ochobu, a lwaru azu bya eburu ono; waa ndu ono, e shi l'ohamoha rwukobe ono; mbu ndu ono, nweru eku; me iphe-enweru ozo, bu ndu bu l'echilabo alì ono. ¹³ Ndu Sheba; me ndu Dedanu; yee ndu agba oke-ngho, shi Tashishi; mekpoo mkpukpu phe l'ophu be a-ji ngu su: “?I byawaru g'i gwee tutua? ?I chiwa ikpoto oha ngu g'i bya akwaa okwata; mbu g'i bya evua mkpola-ochaa me mkpola-ododo; g'unu kpokoo eku; kwatakpo kwaa iphe l'okwata to?”

¹⁴ “ ‘Oo ya bu; nwa ndiphe; pfuru nuru mu Gogu; su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke ndibe mu e-buru l'ehu-guu ono be ii-zilihu; ¹⁵ shi l'eka i shi, du enya l'uzo isheli bya; mbu gubedua; waa oha, du igwerigwe, unu l'ephe swi. Ephe bu ndu agbakota inya; mbu ikpoto nemadzu, bu igwerigwe ndu ojogu. ¹⁶ Unu a-bya eji alì ono; so-kpote ndibe mu, bu Ízurelu g'onye urwukpu so pyaberu. L'ataphu be mu e-duta gube Gogu; l'i bya etso ndu alì mu ogu. Oo ya bu g'ohamoha amaru mu; teke ono mu e-shi l'ehu ngu goshi phe lẹ mu du nsọ ono.

¹⁷ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?To buna gubedua be mu shi l'onu ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru Chileke Ízurelu pfua opfu

ngu lę teke ndiche-a? Teke ono bę ęphe pfukwaru iya apha, dę igwerigwe sę lę mu e-mechaa gude ngu dapfuta phę.

¹⁸ “ ‘Waa iphe, e-me nę lę mbọku ono baa: “Teke Gogu byaęrupho alwushi alį İzureļu oęu bę ęhu-ęghu mu a-talihu; mbę kpohu oęu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu. ¹⁹ Mu gudewaa g'ọophu-beru mu l'ęhu; waa oke ęhu-ęghu mu raa ya arara l'oke alį-ọnma-jiiijiii bę a-dę l'alį İzureļu lę teke ono. ²⁰ Teke ono bę iphe, bę ęma, nọ lę mini; mę ęnu, ęphe l'eli; mę anę-ęgbudu; mękpoo iphe, bę anę, awę awęwu l'alį; mękpoo iphe, bę ndu nọ lę mgboko-a e-tehukọta kparikpari l'iphu mu. Iphe, bukota ńbvń bę a-ghakọta igharaphu; iphe, bę agbara mkpuma a-vokposhihukota; iphe, bę igbulọ a-dashikota gburugudu l'alį. ²¹ Teke ono bę mu e-me g'e shigbaa l'ńbvń mu gude oęu-ęchi bapfuta Gogu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu. Nwoke nonu e-gude oęu-ęchi nkiya tsopyabę nwune iya nwoke. ²² Mu e-gude ęjo iphe-ememe; waa ęgbu-ọchi nęa ya aphę. Mu abya edzee oke mini nmaa yę ęgwerigwe ndu oęoęu iya; mę iphe, bę ọhamoha, ęphe l'iya swi; bya atęa phę akamini-mkpuma; bya ękpukposhi phę oęu-nshiegbe, enwu phuruphuru. ²³ Ọ bęru ęgube ono bę mu e-gude goshi gę mu habe shii; waa gę mu dę-be nsọ. Mu e-me g'ọhamoha maru onye mu bę. Ọo teke ono bę ęphe a-makwanęru l'ọo mbędua bę Chipfu.” ’

39

¹ “Nwa ndiphe; pfuaru mu Gogu g'ọo-dęru iya; sę: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu baa: mu nọakwaru ngu lę nęo; gube Gogu, bę onye bę ishi ndu Męsheku; mę kę ndu Tubalu. ² Mu a-lọ-phe ngu mgburugburu; kpęta ngu kę karakara tųgbua. Mu ęje avọfuta ngu l'ųzo isheli bę ęka dę ęnya ono; duru ngu g'i je etso ndu bu l'ńbvń ńbvń İzureļu oęu. ³ Mu e-chifu ngu ęta, i gude l'ękicha; bya eme g'apfę, i gude l'ękutara nafę ngu daa. ⁴ Ọo l'ńbvń ńbvń İzureļu bę i-da; unu lę ndu oęoęu ngu; mękpoo ọhamoha ono, tso ngu nę ono. Mu e-woru unu nę ęnwenu, dę iche iche g'ęphe ria; bya ewokwarupho unu tęaru anę-ęgbudu. ⁵ Unu a-da l'ęba l'ęgbudu. Ọ kwa mbędua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu. ⁶ Mu e-ye oęu lę Magọęu; mę ndu ọphu bukọta l'ęhu-guu l'agęga eze-ęnyimu ono. Ọo ya bę g'ęphe amakwanęru l'ọo mu bę Chipfu ọbu. ⁷ Mu e-me gę ndibe mu, bę ndu İzureļu maru ępha mu, dę nsọ ono. Ọphu mu ta abyadę ekwebaa g'e mebyishia ępha mu ono, dę nsọ ono ọzo; tęme iphe, bę ọhamoha a-maru l'ọo mbędua, bę Chipfu, bę onye ono, dę nsọ ono, nọ lę İzureļu.

⁸ “ ‘Ọobyakwa-a! O mefętajekwa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu. Ọ kwa iya bę mbọku ọbu mu pfuru iya opfu iya ọbu. ⁹ Ọo teke ono bę ndu bu lę İzureļu a-wę-lihu je evukọo ngwọęu phę gude mee nkę, eeye l'ọku; woru iya kpokota oęu. ęphe a-chiņa iphe, ndu ono, ęgudeje ęgbobuta onwophę ọphu ha shii; mę ndu ọphu ha nwanshii; mę ęta; yę apfę; mę mgboro-ọęu; mękpoo arwa phę. ęphe e-gude ngwọęu ono shikọta iphe apha ęsaa mgburugburu. ¹⁰ ęphe ta abyadę ęjebaa akpata nkę l'ęgbudu; ọzo je awata nkę l'ọswa; kęle ngwọęu ono a-bęru nkę, ęphe ęgudeje eshi iphe. Ndu ono, gwejeru iphe phę tųtua ono bę ęphe e-gwekwaphọ nkephę tųtua; ndu ono kwajeru iphe l'okwata ono bę ęphe a-kwalatakwapọ nkephę l'okwata. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu.

11 “ ‘O buru lę mbọku ono bę mu a-nu Gogu ęka ee-li iya lę Ízurelu; lę nsuda ndu ije; mbu lę nsuda, nọ l'uzo ęnyanwu-awawa eze-ęnyimu ono. Kele ọo l'ęka ono bę ee-li Gogu yę ikpoto ọha iya; ee-gude phę lichia uzo, ndu-ije. Ọo ya bu ee-kuahaa ęka ono “Nsuda Ikpoto Ndu Gogu”. 12 Ndu Ízurelu e-li odzu phę ọnwa ęsaa; shi nno mee g'a ta sọhe alı ono nsọ. 13 Ndu bukọta l'alı ono g'ęphe ha bę a-tuko phube iphu wata phę elili. Mbọku ono, mu e-goshi lę mu du biribiri ono bę aa-kwabę phę úbvú. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. 14 Ọnwa ęsaa -lachaępho bę ee-ye ndu iphe a-buru ozi phę bu g'ęphe tsojeru ndu-ije gbapheje alı ono; ęphe -huma odzu, a gbadoru l'eli alı; ndu-ozı ono eworu iya lia. ęphe eshi nno mee g'a ta sọhe alı ono nsọ. 15 Teke ęphe a-nodu agbaphe alı ono bę onye humaru ọkpı nemadzu e-meje iphe-ọhubama l'aguga ęka ọkpı ọbu nọ; jası teke ndu elije odzu e-wota iya je elia lę Nsuda Ikpoto Ndu Gogu. 16 Mkpukpu, eeku Hamona bę a-nodukwapho l'ęka ono. Ọ buru g'ęphe e-shi bu ono ęphe eme alı ono g'a sọ-buhu iya nsọ.’

17 “Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Kua unwenu, du iche iche oku; mę anu-ęgbudu; sı phę: ‘unu tukocha shi l'ęka unu nọ bya edzukọbe; bya eria ęja, mu abya egwegwe; mbu eze ęja ono, ee-gwe l'úbvú úbvú Ízurelu ono. ęka ono bę unu a-ta anu; ngua mee. 18 Unu a-ta anu ndu ọkpehu du; ngua mee ndu-ishi mgboko-a; mbu g'ęphe bu ebili; ọzoo aturu; ọzoo egbu; ọzoo oke-eswi, tsucharu ęba, shi l'alı Beshanu. 19 ęja ono, mu abya egweru nu unu ono bę unu a-ta ęba-iphe jası ọo-tushihu unu ayı; unu angua mee jası ọotsua unu gę mę. 20 Unu a-nodu lę teburu mu taa anu ınya l'ooji unu ępho; mę anu ndu agba iya nu; mę anu ndu ọkpehu du; mę ndu oọgu, du iche iche.’ Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

21 “Mu e-goshi ọhamoha ọdu-biribiri mu; teme ọhamoha a-huma aphu, mu nuru phę; waa gę mu gude daberu phę ęka l'ęhu kę njọ. 22 E -shi mbọku ono kwasęru bę ndu Ízurelu a-maru l'ọo mu bu Chipfu, bu Chileke phę. 23 Iphe, bu ọhamoha bę a-maru lę ndu Ízurelu bę a kpuru lę ndzu laa alı ọzo; kele ęphe meru iphe-ęji; ọphu mu egudeędu ire phę ęka. Ọ buru iya meru iphe, mu wofuru iphu l'ęka ęphe nọ; nwuru phę nu ndu ọhogu phę; ęphe gude ogu-echi gbushikọta phę. 24 Mu wohaarı phę iphu mu; shi nno gwaa phę ugwo emerwushi, ęphe merwushiru onwophę ono; waa ęjo-ememe, ęphe mekọtaru ono.

25 “Ọo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-je eshi l'ęka a kpuru Jiękopu lę ndzu laa; je eduphuta iya azu. Mu a-bya aphuaru ndu Ízurelu l'ọphu obu-imemini. Mu abya anwuberu ępha mu ono du nsọ ono ęnya. 26 ęphe a-zohakota iphe-iphere ono, e meru phę ono; mę ghelegheleghele ono, ęphe du teke ono ęphe bu tusaru ęhu l'alı phę ono; ọphu ọ dudu onye byaru eyee phę ebvu ono. 27 Teke mu shiępho l'ọhamoha ono dulata phę; bya eshigbaa l'alı ndu ọhogu phę dufuta phę; bę mu e-shi l'ęhu phę goshi ọha, du igwerigwe lę mu du nsọ. 28 Ọo ya bu; ęphe a-makwanuru l'ọo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phę; kele ọ buchakpo eviya l'ọo mu meru g'a kpu phę lę ndzu lashigbaa ọhamoha; obenu lę mu e-duphuta phę azu l'alı phę; ọphu ọ tọ dudu m'onye lanu, mu a-ha l'ęka ono. 29 Mu ta abyadu ewohabaaru phę iphu mu ọzo; noo kele mu a-wuu ndu Ízurelu Unme mu.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

40

G'eze-ulo òphúú Chileke ono dú

¹ O be l'apha, kwe anyi ụkporo apha l'apha ise; eshi teke a kpuru anyi le ndzu; mbu g'apha ono awata awata; l'abali k'iri l'ime onwa ono; mbu l'apha, kwe apha iri l'eno g'a lwutacharu mkpukpu ono. O buru le mboku ono gedegede be ike Chipfu byaru mu l'ehu; bya eduta mu je edobe l'eka ono. ² O buru ge mu aphu ophulenyia, Chileke meru; ge mu wata aphuphu ono; be o dutaru mu jeshia l'ali Izurelu; je edobe mu l'eli ubvu, ha l'eli shii. Ubvu ono be ulo nokota l'uzo ndohali iya; o duopho ge mkpukpu. ³ Oo ya bu; o duta mu jerwua l'eka ono; mu huma onye ugbugba iya du g'onvirubvu; onye ono be pfuru l'onu-oguzo; chiru eri oghu ocha l'eka; bya egudekwapho mgboro, eegudeje atu ogologo iphe. ⁴ Onye ono su mu: "Nwa ndiphe; bya egude enya ngu huma; l'ibya egude nchi ngu numa. Lerweta enya okpobe elerweta l'iphemiphe-a, mu abya ngu egoshi-a; kele oo ya kparu iphe, e gude duta ngu gi bya l'eka. Kkotaru ndu Izurelu iphemiphe, i humaru."

Onu-abata uzo enyanwu-awawa

⁵ Mu bya ahuma igbulu, e gude kpu-pheta eze-ulo Chileke ono mgburugburu. Ogologo mgboro ono, eegudeje atu iphe, nwoke ono gude l'eka ono be du nkwo-oshi-eka; le nkwo-obocho-eka; mgbo ishii. O bya atu g'igbidigbi 'igbulu ono habe; o buru ogologo mgboro ono be o du l'igi; o bukwarupho mgboro ono ugbo lanu be o du l'eli iya.

⁶ O bya eje l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa. O bya enykota eka eeshije abahu iya; bya atu iphe l'onu onu-oguzo ono; ogologo iya buru mgboro ono ugbo lanu. ⁷ Nkulahu eka ndu nche anoduje be ogologo iya bukota mgboro ono ugbo lanu; osa iya bukwarupho mgboro ono ugbo lanu. Uzo, nogbaa le mgbaka nkulahu ono be du nkwo-eka ise. Onu eka eeshije abahu le mkpuru onu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo eze-ulo ono be ogologo iya bu mgboro ono nanu.

⁸ O tuata iphe le mkpuru onu-oguzo ono; ⁹ o du nkwo-eka esato. O bya atu iphe l'igbidigbi oshi mgbo, e yeru iya; o du nkwo-eka labo. Mkpuru onu-oguzo ono be no gha iphu l'ime ulo.

¹⁰ Onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa be nweru nkulahu eto eto, nochaa ya ibekeboebo. Ephe no eto ono hakota enya nhamunha; igbulu, nokahagbaaru iya nu l'ibekeboebo ono be hakota enya nhamunha. ¹¹ O bya atu iphe l'ogologo onu-oguzo, no iya nu; o du nkwo-eka iri l'eto; osa iya du nkwo-eka iri. ¹² L'onu nkulahu ono g'ephe hakota be a kputagbaaru igbulu, du nkwo-eka lanu dobe l'onu-abata. Nkulahu ono g'ephe ha be iphe, ephe dukota bu nkwo-eka ishii; ishishi iya uzo eno hakotaru enya nhamunha egube ono. ¹³ O bya eshi l'igbulu nkulahu, no l'eka lanu tuata iphe jeye l'igbulu nkulahu, no l'eka iya ophuu; o du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka ise; mbu shita l'ishi igbulu ophuu jasu l'ishi igbulu ophuu. ¹⁴ O bya atu iphe le mkpuru onu-oguzo ono; o du nkwo-eka ukporo. Onu-oguzo ono be no gbaphee itso oma-unuphu ono. ¹⁵ Shita l'iphu onu-oguzo jeye l'ishi mkpuru onu-oguzo ono be du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri. ¹⁶ Nkulahu ono; me igbulu, nokahagbaaru iya nu be nwekotaru windo, uzo dugbaa ke werere werere; o buru egube ono be o nokota le mkpuru ulo ono mgburugburu. Windo ono g'o hakota be ghakotaru iphu l'ime. Iphu igbulu ono, kebushigbaaru nkulahu ono g'o hakota; be e seshigbaaru mpfu l'eli iya.

Oma-unuphu k'etezi

¹⁷ O bya edubata mu l'etezi oma-unuphu ono; mu humagbaa mkpuru; me eka a wukotaru mkpuma gbaa mgburugburu l'etezi oma-unuphu ono. Eka ono, a wukotaru mkpuma ono be a kporu mkpuru ukporo l'iri giriri. ¹⁸ Mgbureku onu-oguzo ono be a wukotaru mkpuma ono. Mgbureku onu-oguzo ono be ogologo iya yee uswekete iya haepho. Eka ono be phoru olu. ¹⁹ O bya atuta iphe shita l'aabata-aghachi onu-oguzo ono jasụ l'ataphu oma-unuphu ono; o du ukporo nkwo-eka ise l'eka iya k'uzo enyanwu-awawa; me eka iya k'uzo isheli.

Onu-oguzo uzo isheli

²⁰ O bya atuta iphe l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo isheli, bu iya bu ophu shiru lufu l'etezi oma-unuphu ono; g'o maru g'ogologo iya; yee uswekete iya habe. ²¹ Nkulahu du iya eto l'eka iya owa-a; bya adu eto l'eka iya ophuu. Igbulo kebushiru nkulahu ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu no l'onu-abata ke mbu pho. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²² Windo, nokota iya nu; me mkpuru iya; mekpoo mpfu, e gude memakota iya emema be hakota ge k'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa pho. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esaa; mkpuru iya nodu ghakotaru iya iphu. ²³ O nweru onu-abata, eeshije abahu l'ime oma-unuphu ono. Onu-abata ono be gharu iphu l'onu-abata k'uzo isheli; mbu egube ono, o dukwapho l'uzo enyanwu-awawa ono. O shi l'onu-abata tuta iya iphe jasụ l'onu-abata, ophu no gharu iya iphu; o buru iphe, oduje bu nkwo-eka ukporo ise.

Onu-abata uzo ndohali

²⁴ No iya; o bya eduru mu shia uzo ndohali; mu huma onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ndohali. O bya atuta iphe l'igbulu, kebushiru nkulahu, no iya nu; me mkpuru iya; ephe hakota ge ndu ophuu. ²⁵ Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota mgburugburu. Windo ono dukota egube windo ndu ophuu du. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²⁶ Eka aazobeje okpa abahu iya du esaa; mkpuru iya nodugbaa l'ataphu iya. O nwekwarupho mpfu, e gude memashia igbulu, kebushiru nkulahu iya ono, nochaa ya ibekeboebo ono. ²⁷ Oma-unuphu k'ime ime be nwekwarupho onu-abata, no gha iphu l'uzo ndohali. O bya eshi l'onu-abata ime oma-unuphu ono tuta iya iphe jasụ l'onu-abata uzo ndohali; o du nkwo-eka ukporo ise.

Oguzo, eeshije abahu ime oma-unuphu

²⁸ Tobudu iya bu; o bya eshi l'onu-abata uzo ndohali ono duru mu bahu l'ime oma-unuphu ono. O bya atuta iphe l'onu-abata uzo ndohali ono; o hakwapho ge ndu ophuu. ²⁹ Nkulahu, no iya nu; me igbulu kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁰ Mkpuru, no-pheru ime oma-unuphu ono mgburugburu be ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'ise; osa iya du nkwo-eka ise. ³¹ Mkpuru k'uzo ndohali ghagbaaru iphu l'etezi oma-unuphu. E seshiru mpfu l'igbulu, e gude kebushigba mkpuru ono. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato.

³² Tobudu iya bu; o bya edubata mu l'ime oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa. O bya atuta iphe l'onu-abata ono; o hakwapho ge ndu

ophuu ha. ³³ Nkulahu, nogbaa ya nu; me igbulo, kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁴ Mkpuru iya be ghagbaaru iphu l'oma-unuphu etezi. Igbulo, e gude kpu-bushia mkpuru iya ono be e seshiru mpfu l'ibekobo. Eka aazobeje okpa abahu iya duchaa mkpopfu esato esato.

³⁵ Tobudu iya bu; o bya eduta mu rwua l'onu-abata ophu no l'uzo isheli. O bya atuta iya iphe; o ha ge ndu ophuu ha. ³⁶ Nkulahu, nokota iya nu; me igbulo kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Windo nokota iya gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁷ Mkpuru iya gharu iphu l'etezi oma-unuphu. E seshigbaaru mpfu, l'igbulo e gude kebushia mkpuru ono ibekobo. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato esato.

Ulo, anoduje akwabe ngweja

³⁸ O nweru nwa mkpuru, a kpuru ye iya mgbo, no l'onu-abata, no l'ime onu-abata oma-unuphu ono. Eka ono be aasaje ngweja-akpo-oku. ³⁹ O nwekwarupho teburu labo, e doberu le mkpuru ono eka labo, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. ⁴⁰ L'etezi me a -nodu eje ala l'onu-abata, no l'uzo isheli be teburu labo nokwapho le mkpuru iya; le mkpuru ophu no l'onu-abata ibe iya ophuu be teburu labo nokwapho. ⁴¹ O du teburu eno nodu l'ibe lanu; teburu eno nodu l'eka onu-abata ono ibe iya ophuu. O tuko du teburu esato, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja. ⁴² O nwekwarupho teburu eno, e gude mkpuma mee, bu eli eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja, aakpo oku. Ogologo iya duchaa nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya; osa iya duchaa nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya; o du nkwo-eka lanu l'eli. O buru eka ono be eedobeje iphemiphe, eegudeje egbu anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ngweja ozo, eegwekpo egwegwe. ⁴³ Igbulo ono mgburugburu be a kpobekotaru nggu, ogologo iya hakota g'obochieka. Teburu ono g'ephe ha bukota eka eedoje anu, e gude egwe ngweja.

Mkpuru ndu-uke Chileke

⁴⁴ L'azu ime onu-abata ono l'ime oma-unuphu ono be o nweru mkpuru labo, no iya nu. Nanu no l'eka iya k'onu-abata uzo isheli; nodu gha iphu l'uzo ndohali; ozo nodu l'eka iya k'onu-abata uzo ndohali; nodu gha iphu l'uzo isheli. ⁴⁵ Onye ono su mu: "Mkpuru ophu no gha iphu l'uzo ndohali ono bu ke ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu ophu anoduje eleta eze-ulo Chileke enya. ⁴⁶ Mkpuru ophu gharu iphu l'uzo isheli bu ke ndu-uke Chileke, bu ndu ophu eletaje enya l'oru-ngweja. Ndu obu bu unwu Zadoku, bu phe kpoloko bu ndu Liviayi, a-byakubeje Chipfu ntse; bya ejeeru iya ozi."

⁴⁷ Tobudu iya bu; o bya atuta iphe l'oma-unuphu ono. O haru enya nhamunha ibekeno eno; o du nkwo-eka ukporo ise l'ogologo; du nkwo-eka ukporo ise l'osa iya. Oru-ngweja ono buru l'iphu eze-ulo Chileke ono be o no.

Eze-ulo Chileke ono

⁴⁸ No iya; o bya eduta mu je le mkpuru, eka eeshije abahu l'eze-ulo ono; bya atuta iphe l'itso-mgbo, nogbaa l'aguga mkpuru ono; ephe

duchaa nkwo-eka ise ise ibekeboebo. Osa onu-mgbo iya duchaa nkwo-eka iri l'eno; igbulo, nochaa su-be l'onu-abata ono ibekeboebo, be osa iya duchaa nkwo-eka eto eto. ⁴⁹ Mkpuru ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo; osa iya du nkwo-eka iri l'ebo. Eka aazobeje okpa bahu iya be duchaa mkpopfu iri iri. E bvubechaa itso l'onu-abata mgbo ono eka labo.

41

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya eduta mu je l'eze-ulo Chileke ono; bya egude iphe tuta okpa-mgbo iya; okpa-mgbo ono ibekeboebo be duchaa nkwo-eka ishii l'osa. ² Onu-abata iya be osa iya du nkwo-eka iri; igbulo, nochaa ya le mgbureku ibekeboebo; be osa iya duchaa nkwo-eka ise ise. O bya atutakwapho iphe l'ogologo iya; o du nkwo-eka ukporo labo; osa iya du nkwo-eka ukporo. ³ O bya abahu l'ime eze-ulo ono bya egude iphe tuta okpa-mgbo iya; osa iya duchaa nkwo-eka labo nkwo-eka labo. Onu-abata ono be osa iya du nkwo-eka ishii. Igbulo, nogbaa le mgbureku onu-mgbo ono ibekebo be osa iya du nkwo-eka esaa. ⁴ O bya atuta iphe l'ogologo ime eze-ulo ono; o du nkwo-eka ukporo; osa iya du nkwo-eka ukporo l'uzo atatiphu eze-ulo Chileke ono. O su mu: "Owaa bu eka kakota adu nsu." ⁵ No iya; o bya atuta iphe l'igbulo eze-ulo Chileke ono; igbidigbi iya du nkwo-eka ishii; mkpuru nogbaa l'aguga ulo ono g'o ha be osa iya dukota nkwo-eka eno eno. ⁶ Ulo ono be bu ulo-eli mkpopfu eto. Mkpofu ophu nonu nwekotaru mkpuru ukporo l'iri iri; a kpukota itso dupfubegbaa l'igbulo eze-ulo Chileke ono gbaa mgburugburu g'o gudeshia mkpuru, nogbaa ya nu. Iphe ono, a kpuru dupfube iya ono ta abukwa l'ime igbulo eze-ulo Chileke ono be a kpu-yaberu iya. ⁷ Mkpuru, e yeshiru le mgbureku ulo ono be ka osa eje le mkpopfu iya ono. Ulo ophu e gude kpu-pheta eze-ulo ono be a kpuru o nodu le mkpongo le mkpongo; k'ophu bu l'a -nodu enyikota iya; mkpuru ono, a kpushiru iya ono aka osa eje. Eka eeshije enyikota iya be shi le k'omali no je eshijaa k'echilabo iya; bahu le k'imeli iya.

⁸ Mu bya ahuma l'eze-ulo Chileke ono nweru oma eka a kpu-liru eli, no gbaphee ya mgburugburu; o buru iya bu eka a turu okpa mkpuru ono, a kpushiru gbaphee ya mgburugburu ono. O buru g'o habe ogologo bu ge mgboro pho; mbu l'oo nkwo-eka ishii be o du l'ogologo. ⁹ Azu igbulo ke mkpuru aguga aguga iya ono be igbidigbi iya du nkwo-eka ise. Eka dabyikporu nu, no le mgbaka mkpuru ono, nogbaa l'ime eze-ulo Chileke ono; be osa iya du nkwo-eka ise. Mgbaka eka dabyiru nu; ¹⁰ waa mkpuru ophu a kpu-pheru ime oma-unuphu ono mgburugburu be osa iya du nkwo-eka ukporo. ¹¹ Mkpuru ono, e yegbaaru l'aguga eze-ulo Chileke ono be e eyecharu onu iya; o nodu laaru eka ono, dabyiru iphoro ono; onu iya lanu gharu iphu l'uzo isheli; ophu gha iphu l'uzo ndohali. Eka ono, a ta akpuduru mkpuru ono be osa iya du nkwo-eka ise.

¹² Ulo ophu a kpuru; o gha iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke l'uzo enyanwu-ariba iya be osa iya du nkwo-eka ukporo eto l'iri. Igbulo ulo ono be igbidigbi iya gbaa mgburugburu du nkwo-eka ise; ogologo iya du nkwo-eka ukporo eno l'iri.

¹³ No iya; o bya atuta iphe l'eze-ulo Chileke ono; ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise; oma-unuphu eze-ulo Chileke ono; me ulo, a kpuru iya; me igbulo iya g'ephe kakota be ogologo iya dukwapho nkwo-eka ukporo ise. ¹⁴ Oma-unuphu eze-ulo Chileke ono eka iya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa; mekpoo atatiphu eze-ulo Chileke ono be osa iya tukoru du nkwo-eka ukporo ise.

¹⁵ O bya atutakwapho iphe l'ulo ophu no gha iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono l'uzo azu iya; mekpoo igbulu iya ibekeboebo; o buru nkwo-eka ukporo ise be o du.

Eka du nsu ono ophu nofutaru anofuta; me k'ime ime; yee mkpuru iya ophu gharu iphu l'oma-unuphu; ¹⁶ mekpoo onu-ulo iya; me windo, dugbaa werere ono; me eka eeshije eshishi, nokota l'ephe n'eto ono be a gbakotaru oshi; shita l'oma-ulo iya; me igbulu iya jeye l'eka e yeshiru iya windo; mbu le windo iya be e kwechishikotaru iphe g'o ha; ¹⁷ je akpakpo l'eli onu-abata ono; me ime ime ulo ono; me azu iya; mekpoo l'eli igbulu ono ime iya me azu iya gbaa mgburugburu; be a pyishiru iphe, dugbaa ¹⁸ ge chierobu; me mpfu. Mpfu ono be e seshigbaaru le mgbaka mgbaka chierobu. Chierobu ono be nwechaaru iphu labo. ¹⁹ Iphu ophu du g'iphu nemadzu be o gharu mpfu ophu no l'eka iya lanu; iphu ophu du g'iphu oduma be o gharu le mpfu ophu no l'eka iya ophu. O buru egube ono be a pyishikotaru iya dophee eze-ulo Chileke ono mgburugburu. ²⁰ Shita l'omali iya jeye l'eli mgbo be a pyishikotaru chierobu me mpfu l'igbulu eze-ulo ono.

²¹ Okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono be hakota enya nhamunha ibekeno eno. O buru g'okpa-mgbo ophu du bu g'ophuu du l'iphu eka du nsu ono. ²² Oru-ngweja Chipfu ono be e gude oshi mee; eli iya du nkwo-eka eto; ogologo iya du nkwo-eka labo; osa iya du nkwo-eka labo. Nkuku iya; me okpali iya; me mgbureku iya be bu oshi be e gudekota mee ya. Onye ono su mu: "Owaa bu teburu ono, no l'iphu Chipfu ono." ²³ Oma eze-ulo Chileke ono; me eka ono, du nsu ono be e yekotaru mgbo ebo ebo. ²⁴ Mgbo ono be nwekotaru iphe labo, aso asoso; eegudeje pyajia ya apyaji. Ophu nweru ebo; ophu nweru ebo. ²⁵ Mgbo oma-ulo eze-ulo Chileke ono be a pyishiru chierobu; me mpfu egube ono, a pyishiru l'eli igbulu pho. L'ataphu mkpuru ono be e gude oshi tu mkpu. ²⁶ O nwekwarupho windo, dugbaa ke werere, a pyishiru mpfu nogbaa le mgbureku mkpuru ono eka labo. Mkpuru mgbureku eze-ulo Chileke ono be nwecharu mkpu, a tu iya.

42

Ulo ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya edufuta mu duru mu bahu l'oma-unuphu ono; mbu l'uzo ibiya k'isheli. O bya edubata mu l'ulo, no le mgbaka oma-unuphu eze-ulo Chileke; yee ulo, no l'uzo isheli ono. ² Ulo ono, no l'uzo isheli ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise; osa iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri. ³ Eka iya lanu be gharu iphu l'eka osa iya du nkwo-eka ukporo, bu eka no l'ime oma-unuphu. Eka iya ophu be gharu iphu l'eka a wuru mkpuma, no l'ataphu oma-unuphu ono. A kpuru iya mkpopfu eto; o noduchaa le mkpongo le mkpongo. ⁴ O nwekwarupho uzo, no l'ime, eeshije eshishi, no l'iphu ulo ono; onoya be osa iya du nkwo-eka iri; ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise. Onu-mgbo iya be nokota l'uzo isheli ulo ono. ⁵ Mkpuru ophu nogbaa l'eli be kagbaa kparagu; kele onu-uzo nogbaa ya nu ka eketa eka ha shii; eme le g'onu-uzo ke mkpuru k'echilabo; me le k'uzo ali ketagbaaru. ⁶ Mkpuru, nogbaa le mkpopfu k'eto l'ulo-eli ono be te nwedu itso, no iya nu egube ulo ndu ophu a kpushiru l'oma-unuphu pho nweru. Oo ya bu l'oma ulo k'imeli ono ka ndu ophu no l'ali; me k'echilabo iya nwanshii. ⁷ O nwekwarupho igbulu, tsefutaru etsefuta, no le nhamunha mkpuru ulo ono waa oma-unuphu ono; igbulu

ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri l'ataphu eze-ulo Chileke ono. ⁸ Mkpuru ophu no giriri chebe iphu l'oma-unuphu ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'iri. Ndu ophu a kpuru o chebe iphu l'eka iya k'eze-ulo Chileke be ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise. ⁹ Mkpuru k'uzo ali be eka eeshije abahu iya no l'uzo enyanwu-awawa me a -gbe l'oma-unuphu ono abahu iya.

¹⁰ L'ime oma-unuphu l'eka iya k'uzo ndohali be o nwekwarupho mkpuru, a kpugbaaru le mgbaka igbulo ataphu etezi oma-unuphu ono yee oma-unuphu eze-ulo Chileke. ¹¹ O nweru uzo, eeshije eshishi, no l'iphu mkpuru mkpuru ono. Mkpuru ono dugbaa ge ndu ophu no l'uzo isheli. Ogologo phe waa osa phe be toko haru enya nhamunha. Eka eeshije phe alufu be gbakota nanu. G'e gude kpua phe gbakwarupho nanu. Mgbo, nochaa phe nu toko gbakota ugbugba lanu. ¹² Ulo k'uzo ali ophu no l'uzo ndohali be gharu onu l'uzo enyanwu-awawa, bu eka eeshije abahu iya. O nwekwarupho igbulo, tsefutaru etsefuta, a kpuru nyakube ulo ono.

¹³ Tobudu iya bu; o su mu: "Ulo k'isheli me ke ndohali ono, ghakotaru iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono be bu ke ndu-uke Chileke. O buru l'eka ono be ndu-uke Chileke, bu ndu abyakubeje Chipfu ntse a-noduje eri iphe, kakota adu nsu, a nuru Chileke. Oo eka ono be ephe e-dobeje iphe, kakota adu nsu, a nuru Chileke; mbu ngweja-nri; me ngweja-iphe-eji; me ngweja-apfu-ugwo; kele eka ono be du nsu. ¹⁴ Teke ndu-uke Chileke bahwaru l'eka ono, du nsu ono; g'ephe ta alufukwa etezi gbahaa l'ephe yefuru uwe, ephe eyeje gude eje ozi; kele uwe ono dukota nsu. Ephe e-ye uwe ozo teme ephe eje l'eka ndu ozo no."

¹⁵ Noo ya; teke o tu-ghechaaru iphe l'iphe, no l'ime eze-ulo Chileke ono; o bya eduta mu shia uzo onu-abata uzo enyanwu-awawa; bya atukota iphe l'eka ono g'o ha mgburugburu. ¹⁶ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'eka iya k'uzo enyanwu-awawa; o buru iphe, o du bu unu nkwo-eka le nkwo-eka ukporo ise. ¹⁷ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'eka iya k'uzo isheli; o dukwapho unu nkwo-eka le nkwo-eka ukporo ise. ¹⁸ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono; tuta eka iya k'uzo ndohali; o du unu nkwo-eka le nkwo-eka ukporo ise. ¹⁹ O bya aghachi iphu l'uzo enyanwu-ariba; bya egude mgboro, e gudeje atu iphe ono tuta eka iya ono; o du unu nkwo-eka le nkwo-eka ukporo ise. ²⁰ Oo ya bu; o tukota iphe l'eka ono ibekeno eno. E gude igbulo kpu-phekota iya mgburugburu; ogologo iya du unu nkwo-eka le nkwo-eka ukporo ise; osa iya du unu nkwo-eka le nkwo-eka ukporo ise; shi nno kebuha eka du nsu ono waa eka nemadzu mmanu anoduje.

43

Odu-biribiri Chileke l'eze-ulo iya

¹ No iya; nwoke ono bya eduta mu bya l'onu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa. ² Mu huma odu-biribiri Chileke ke Izurelu g'o shi l'uzo enyanwu-awawa abya. Olu iya nodu ada g'eka eze enyimu aphu ke gbudugbudu. Odu-biribiri Chileke ono mee iphoro ngakota ekameka. ³ Ophulanya ono, mu phuru ono dupho g'ophu, mu phujeru teke o byaru emebyishi mkpukpu ono; bya adu g'ophulanya ono, mu phujeru l'aguga enyimu Keba pho. Oo ya bu; mu daa kpurumu; kpube iphu l'ali. ⁴ Odu-biribiri Chipfu shiepho l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa bahu l'eze-ulo Chileke ono.

⁵ Unme Chileke palia mu je edobe l'ime ọma-unuphu; ọdu-biribiri Chipfu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. ⁶ Gę nwoke ono pfu-kube mu ono be mu nọmaru olu-opfu onye nọ l'ime eze-ulo Chileke g'oopfu anu mu; ⁷ su: "Nwa ndiphe; ęka-a bu ęka aba-eze mu nọ; bukwarupho ęka mu azobeje ọkpa. Ọo l'ęka-a be mu e-buru l'echilabo ndu İzurelu jeye l'ojejoje. Ndu İzurelu ta abyadu emerwushiba ępha mu ono, du nsọ ono ozobaa. ęphe le ndu-eze phe ta abyadu egude ogori, ęphe eri l'ęka ęphe agwaje iphe merwushia ępha mu ozobaa; ọphu ęphe akpubaedu odzu ndu eze phe nwuhuru anwuhu apfube. ⁸ Teke ono, ęphe woru onu-ulo phe dokube onu-ulo nkemu; bya eworu onu-mgbo phe ye l'aguga onu-mgbo nkemu; ọ buru igbulọ kpoloko bu iphe, nọ-buharu mu l'ęphe; be ęphe gude urwuali, ęphe arwu emerwushi ępha mu ono, du nsọ ono. Ọo ya meru iphe, mu gude ęhu-eghu mebyishia phe. ⁹ Nta-a bu g'ęphe haa eri ogori; ęphe apashicha odzu ndu-eze phe ono l'ęka mu nọ; gę mu ebukwanuru l'echilabo phe jasų l'ojejoje.

¹⁰ "Nwa ndiphe; tuaru ndu İzurelu onu g'eze-ulo Chileke ono du. G'ęphe rĩa oriri l'ugbugba ulo ono; k'ọphu iphere iphe-eji, ęphe meshiru a-du phe. ¹¹ Teke ọ bu l'iphere iphe ono, ęphe meru ono du phe; l'i karu phe g'ee-gude kpua eze-ulo Chileke ono; me g'oo-gude gbaa ugbugba; me g'onu iya a-du; me onu-abata iya; me g'aa-kpukotakpoo ya l'ọphu; mekpoo nsọ, dulaje iya nu; waa ekemu, dugbaa ya nu. Dekota iphemiphe ono l'ekwo k'ọphu ęphe e-mekota iya g'ọ du; mekota nsọ, dulaje iya nu g'ọ ha. ¹² Waa ekemu, du le k'eze-ulo Chileke ono baa: Iphe, bu mkpakponu ubvu ono gbaa mgburugburu be a-buru ęka kakota adu nsọ. Ọo ya bu ekemu eze ulo Chileke ono.

Ęnya ęka eegweje ngweja

¹³ "Waa g'oru-ngweja ono habe le nkwo-ęka le nkwo-ęka bu ọwa: nkwo-ęka ono bu iphe, ọ du bu nkwo-ęka lanu; waa nkwo mkpushi-ęka ęto. Omilomi ọswa, nọ iya mgburugburu be a-du nkwo-ęka lanu; ọsa iya a-du nkwo-ęka lanu. Igburonu ọswa ono mgburugburu a-du nkwo mkpushi-ęka ugbo tete. Waa g'ęnya ęka ono, ee-gweje ngweja ono a-habe l'eli baa: ¹⁴ Shita l'ọswa, a waru l'omali ono jeye l'uko-alı be eli iya a-du nkwo-ęka labo; ọsa iya adu nkwo-ęka lanu. A -gbe l'uko-alı rwua l'apokwa be eli iya a-du nkwo-ęka ęno; ọsa apokwa ono adu nkwo-ęka lanu. ¹⁵ E -shi l'apokwa iya rwua l'ęnya ęka eegweje ngweja gedegede be eli iya a-du nkwo-ęka ęno; ęnya ęka ono, eegweje ngweja ono be mpu ęno, mabęcharu l'uzo imeli a-nodu. ¹⁶ Ęnya ęka ono, eegweje ngweja ono be a-haru ęnya nhamunha ibekeno ęno. Ogologo iya a-du nkwo-ęka iri l'ębo; ọsa iya adukwapho nkwo-ęka iri l'ębo. ¹⁷ Apokwa iya be a-hakwarupho ęnya nhamunha ibekeno ęno; ogologo iya a-du nkwo-ęka iri l'ęno; ọsa iya adu nkwo-ęka iri l'ęno; igburonu apokwa ono be eli iya a-du mkpirikpu nkwo-ęka. Ishi apokwa ono a-du nkwo-ęka lanu gbaa mgburugburu. ęka eeshije enyihu ęnya ęka eegweje ngweja ono be a-gha iphu l'uzo ęnyanwu-awawa."

Edobe ọru-ngweja ono nsọ

¹⁸ No iya; ọ su mu: Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Waa g'ee-gudeje egwe ngweja-akpo-oku l'eli ọru-ngweja ono; me g'ee-gudeje ephe mee-iphe l'eli ęka ono me a -kpu-ghe ę ya pho baa. ¹⁹ Ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu Lıvayi; mbu ndu ono, shi l'eri Zadoku, bu ndu

ejeje ozi l'iphu mu ono bę ii-kpę nwokeswi g'ęphe gude gwee ngweja-iphe-ęji. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ²⁰ Haru mee ya nata tee lę mpu ęno ono, nọ l'ęnya ęka eegweje ngweja ono; yęle ishishi apokwa ono ęphen'ęno. L'i tephekwa ya phọ l'igburonu iya mgburugburu g'ọ buru iphe, i gude mee ęnya ęka ono, eegweje ęja ono g'ọ du nsọ; gudekwa iya phọ safu iphe-ęji, nọ iya nu. ²¹ Okeswi ono, e gude egwe ngweja k'iphe-ęji ono bę ii-kputa je akpo oku l'ęka e meru g'a kpoje ngweja oku l'eze-ulo Chileke ono l'azu ęka du nsọ ono.

²² "Lę mboku k'ębo bę ii-gude mkpi, te enwedu ęka iphe mebyiru iya gwee ngweja-iphe-ęji. Oru-ngweja ono bę ee-me g'ọ du nsọ ęgube ono, e gude oke-eswi mee ya phọ. ²³ Teke i meębecharu iya; ọ du nsọ ono; l'i kputa nwa oke-eswi waa ebili, te enwedu ęka iphe mebyiru phę gwee ngweja; mbu ophu shi l'ęka iphe-edobe nọ. ²⁴ Ii-gwekota phę l'iphu Chipfu. Ndu-uke Chileke ewota unu phekota phę; woru phę mee ngweja-akpo-oku nu Chipfu.

²⁵ "Ujiku ęsaa; mboku-mboku bę ii-kpokube kpufutaje mkpi g'e gude gweje ngweja-iphe-ęji. ęgube ono bę ii-kpufutakwapho nwokeswi waa ebili, te enwedu ęka iphe mebyiru phę, bu ophu shi l'iphe-edobe. ²⁶ Abali ęsaa bę ndu achijeru Chileke ęja e-gude safu ęjo-iphe l'oru-ngweja ono; bya emee ya g'ọ du nsọ; shi ęgube ono woru iya ye l'ęka Chileke. ²⁷ Abali ęsaa ono g'ọ ha -dzuępho; gbę lę mboku k'ęsato kwasęru; bę ndu-uke Chileke e-gweru unu ngweja-akpo-oku; mę ngweja-ęhu-guu l'eli oru-ngweja ono. Oo buru teke ono bę mu a-nata unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu."

44

Onye-ishi mę ndu Lívayi; waa ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya eduphuta mu azu l'onu-abata ophu nọ l'uzo azu ęka ono, du nsọ ono; mbu ophu gharu iphu l'uzo ęnyanwu-awawa phọ. A gu-chia ya agu-chi. ² No iya; Chipfu su mu: "Onu-abata-a bę aa-gu-chi ęgube-a jeyewaruro ya. A ta abyadu aguha iya aguha. Mbu l'ọ to dudu onye byaru eshije iya bahu l'ime iya. O buru ęgube ono bę ogu-chi jeyewaruro ya; kele oo ęka ono bę Chipfu, bu Chileke Izurelu shiru bahu l'eze-ulo ono. ³ Oo onye-ishi unu kpoloko bę nweru g'odu l'a haa ya g'ọ nodu l'ime onu-abata ono ria nri l'iphu Chipfu. Oo-shi l'uzo, eeshije abata lę mkpu onu-abata ono bahu; shikwa iya phọ lufu.

⁴ "No iya; nwoke ono duta mu shia uzo ophu nọ l'onu-abata isheli l'uzo iphu eze-ulo Chileke ono. Mu bya apalia ęnya huma odu-biribiri Chipfu g'o jiru eze-ulo Chipfu ono ejiji; mu daa kpurumu; kpube iphu l'ali. ⁵ Chipfu su mu; Nwa ndiphe; tonwube ęnya ree; ngabe nchi rengurengu; kwabe ęnya l'iphemiphe, mu epfuru ngu lę ke g'aa-noduje eme eze-ulo Chipfu ono; mę ekemu, du iya nu. Lerwetakwa ęnya l'iphe, bu uzo, e shi abahu l'eze-ulo Chileke ono; mę ęka eeshije alufu l'ęka du nsọ ono.

⁶ "Su ndu Izurelu ono bu ekwegekwe ono lę-a: Nnajiuphu, bu Chipfu suru unube ndu Izurelu l'ọ duwa ree mbu urwuali ono, unu arwu ono. ⁷ Iphe ozo, unu meru yekoberu urwuali unu ono bu l'unu dubataru ndu ohozo l'ulo nsọ mu; mbu ndu te ebuduru ubvu k'ime okpoma; mę k'ogwehu. Unu gude phę merwushia eze-ulo mu l'ęka unu gude nri; mę ęba-anu; mę mee ya egwe ngweja anu mu; shi ęgube ono mebyia oqbandzu mu ono. ⁸ Ophu unu eletaduru iphe mu du nsọ ęnya; unu gbęchia zia ndu ozo g'ęphe letaje ulo nsọ mu ono ęnya.

9 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G’o to dukwa onye ohozo; mbu, ndu te ebuduru ubvu k’ime okpoma; yee k’ogwehu, a-bata l’ulo nsọ mu; je akpachakpo le ndu bu nlwamulwa, buwa ebubu l’echilabo ndu Izurelu. 10 Ndu Lívayi ophu gwoberu mu nu le teke ono, ndu Izurelu kpaphushihuru l’eka mu no; mbu ndu ophu lufuru mu l’ehu je etsoaha agwa phe be e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru phe. 11 Ephe nwekwaru ike ephe eje ozi l’ulo nsọ mu; buru ndu nche l’onu-abata eze-ulo Chileke; bya eje ozi l’ime iya; ephe egbuchakpo anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; bya egwejeru ndu ono eja; bya ejeru phe ozi; 12 obenu kele o l’ephe gwaru nshi; bya emee ge ndu Izurelu meahaa ejo-iphe; be mu paliakwaru eka imeli; ribuwa angu l’ephe e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru. Noo iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. 13 G’ephe ta abyakwa mu ntse l’ephe abya mu abaru eja l’ephe bu ndu-uke; ophu ephe ejekubekwa iphe mu, du nsọ; ozoo iphe, e gweru mu eja, kachakpo adu nsọ. Ephe e-vuru iphe-iphere ebyi, ephe meshiru nwutaru. 14 Ole g’o duhabe be mu emekwa-a phe g’ephe letaje enya l’iphe, eme ememe l’eze-ulo Chileke ono; mekpoo iphe, bu ozi, aa-nodu eje l’ime iya. 15 Ole ndu-uke Chileke, bu ndu ke Lívayi, bu ndu ophu shi l’eri Zadoku; mbu ndu ophu shi yeru ehu eje ozi l’ulo nsọ mu le teke ono, ndu Izurelu shi kuhu mu l’ehu ono; be bu phe a-byakubeje mu ntse; bya eje ozi l’iphe mu. Oo ephe a-pfujeru mu l’iphe egweru mu ngweja eba-anu me ke mee ya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. 16 Oo ephedua nwekinyi phe be a-bahuje l’ime ulo nsọ mu ono; o buru phe nwekinyi phe be e-jekubeje teburu mu k’ejeru mu ozi; waa g’ephe mee iphe, mu suru g’e mee. 17 Teke ephe bahuru l’onu-abata k’ime oma-unuphu ono be ephe e-yeje uwe ocha; g’ephe te eyekwa uwe, e gude eji anu kwee m’ephe nodu eje ozi l’onu-abata ophu no l’ime oma-unuphu ono; ozoo l’ime eze-ulo Chileke ono. 18 Ephe e-keje ekwa-ochaa l’ishi; bya eye nwiba ocha l’upfu; g’ephe te eyejekwa iphe, e-me g’ephuru tsua phe.

19 “Teke ephe shiepho l’eka ono lufu eje l’oma-unuphu ono l’eka ndu ozo doru; g’ephe yefu uwe ono, ephe shi yee eje ozi ono wushi l’ime ulo nsọ; yeta uwe ozo; k’ophu ephe tee gudedu uwe phe mee ge ndu Izurelu du nsọ. 20 G’ephe ta akpushiekwa ishi akpushi; ophu ephe ahajekwa egbushi phe g’o rwua ha ogologo. G’ephe kpuje ishi phe akpukpu. 21 G’o to dukwa onye uke Chileke a-nguje mee m’o nodu abahu l’ime oma-unuphu Chileke ono. 22 G’ephe ba alujekwa nwanyi, ji iya anodu; ozoo nwanyi, ji iya chifuru achifu. Onye ephe a-lutaje bu nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee, bu onye Izurelu; ozoo nyee onye uke Chileke, nwuhwaru nu. 23 Ephe e-zije ndibe mu g’ephe maru iphe, du iche l’iphe, du nsọ me ophu ta adudu nsọ; goshikwa phe pho egube ephe e-shije maru iphe, aa-nodu aso nsọ; m’ophu a taa nodudu aso nsọ.

24 “O -nweru opfu, daru nu; ndu-uke Chileke a-bujeru ndu-ikpe. Iphe, ephe agbabeje okpa kpe ikpe ono bu iphe, mu toru okpa iya su g’e meje. G’ephe mekotajekwa ekemu mu; mekpoo iphe, mu suru g’e meje; ephe aboje obo-iphe, mu dobegbaaru. Ephe e-mejekwapho eswe-atuta-unme mu g’o du nsọ. 25 G’onye uke Chileke te ejekubejekwa odzu; shi nno merwua onwiya emerwu. Ole teke odzu obu bu nna iya; ozoo ne iya; ozoo nwa iya nwoke; m’o bu nwada iya; ozoo nwune iya nwoke; m’o bu nwune iya nwanyi, teke aludu ji; oo ya bu l’o merwuwaro onwiya obu. 26 Teke a safucharu iya nturwu ono; g’o nodakwa abali esaa. 27 Mboku oo-bebe bahu l’ime oma-unuphu ulo nsọ Chileke g’o je ejee ozi l’eka du nsọ ono be oo-gwe ngweja-iphe-eji k’onwiya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu

Chipfu epfu bu ono. ²⁸ Oo mbedua be a-buru okiphe, ndu-uke Chileke ono e-keta. G'ọ to dukwa oke, unu a-he phe l'ali Izurelu. Oo mbedua a-buru iphe, ephe nweru. ²⁹ Ephe a-noduje eri iphe, a nuru ke ngweja-nri; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. Iphemiphe, a goru le Chipfu le Izurelu be a-bukotaru nkephe. ³⁰ Iphe, kakota ree l'akpuru-iphe-mbu, i kpataru l'opfu; mekpoo iphemiphe, i wotaru bya anunu; be bu ndu-uke Chileke be e-nweru iya nu. Ii-hataje iphe, i vuru uzo kpata l'iphe, i meberu l'ali; mbu iphe, i tsuru etsutsu; je anu phe k'ophu onu-oma a-duru ndibe ngu. ³¹ Ge ndu-uke Chileke ta atajekwa iphe, o buhabe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo ophu anu-egbudu dzu-gburu adzu-gbu; m'o bu enu; m'o bu anu-egbudu ozo mmanu.

45

G'ee-gude kee ali ono

¹ “Teke unu washijeerupho ali ono g'ọ buru okiphe unu; unu wafuru Chipfu eka ogologo iya du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri g'ọ bukotaru eka du nsọ; ọsa iya adu ukporo unu nkwo-eka labo l'unu iri. Eka ono g'ọ hakota mgburugburu be a-buru ali, du nsọ. ² L'ali ono be ee-kefuta eka uswekete iya waa ogologo iya a-du unu nkwo-eka lanu l'ukporo nkwo-eka ise haru enya nhamunha dobe g'ọ buru eka aa-kpu ulo nsọ ono. Ee-ketakwapho ali ono eka ọsa iya a-du nkwo-eka ukporo labo l'iri; ye iya g'ọ no-pee ulo-nsọ ono mgburugburu. ³ Le phorokotokongu eka du nsọ ono be unu a-wafuta eka ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; ọsa iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Oo eka ono be aa-kpu eka-kakota-nsọ ono gedegede. ⁴ Oo-buru oke ali, du nsọ noduru ndu-uke Chileke; mbu ndu ono, ejeje ozi l'ulo, du nsọ ono; buru phe abyaje l'iphu Chipfu bya iya ejeru ozi ono. Oo eka ono be aa-kpushiru phe ulo-ebubu; teme o bukwarupho eka ono be aa-kpu ulo nsọ ono. ⁵ Eka ozo, aa-wafu be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; ọsa iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Oke-ali ono a-buru ke ndu Lívayi, bu ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke; eka ono a-buru eka ephe e-me mkpukpu k'eburu.

⁶ “Unu buta ali, a-buru mkpukpu ophu dobe g'ọ nodu dupfuru l'ali, du nsọ ono. G'ọsa iya du unu nkwo-eka iri l'ebo l'ukporo nkwo-eka iri; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. Ali ono a-buru ndu Izurelu l'ophu a-tuko dzepfua eka nweru iya.

⁷ “Onye-ishi unu be e-nweru ali, no l'ibekeboebo l'ali, du nsọ ono; ali ono a-nodukwapho laaru ibiya ophu ali oha no. Oo-gbe l'uzo enyanwu-ariba eka iya lanu no je akpaa l'eka iya ophuu; bya agbe l'uzo enyanwu-awawa eka iya lanu nodu je akpaa l'eka iya ophuu; mbu shikpopho l'oke ali ophu no l'uzo enyanwu-ariba; no ogologo jasu l'oke ali ophu no l'uzo enyanwu-awawa; no egube ono je ajiru ehu l'eka a washiru ali ipfu l'ipfu. ⁸ Ali ono a-buru iphe iya nodu le Izurelu. Teke ono be ndibe mu, bu ndu-ishi ta abyadu akpabaa ndibe mu ehu ozo. Ephe a-ha ndu Izurelu g'ephe nweru ali ono l'ipfu l'ipfu g'ipfu phe haa.

⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G'ọ kparu kpakwaru unube ndu-ishi le Izurelu! Unu haa ehuka ehuka, unu eme; waa ehu, unu emekpa nemadzu. Unu meje iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru l'ememe;

unu ahaa achishi ndibe mu l'unuphu ibe phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁰ “Unu gudeje iphe, du ree tu ęrw ę iphe. Iphe, unu e-gudeje tu ęrw ę iphe, bu nkweka dzuru edzudzu; me ogbongu dzuru edzudzu.

¹¹ “Nkweka me ogbongu ono be a-haru ęnya nhamunha. Nkweka bu iphe, a-laje iya nu bu e -kee ęda ukpo ęzo iri wota ęzo lanu iya; ogbongu ono be bukwapho e -kee ęda ukpo ęzo iri; uzi lanu iya be a-la iya nu. ęda ukpo be a-buru iphe, ee-gudeje atu iphe l'ephenebo.

¹² “Shekelu lanu be a-bujeru gera ukporo. Shekelu ukporo, e yekoberu shekelu ukporo l'ise; bya eyekobe iya shekelu iri l'ise be a-buru mina lanu.

Iphe, aa-nu Chileke me mboku, dugbaa nsọ

¹³ “Owaa bu iphe, dukpoo iche, unu a-nuje Chileke. Unu pataje ęda ukpo witi lanu; kpojia ogbongu ekpoji; woru kee uzi ishii; wota uzi lanu nu Chileke. Unu apatakwapho ęda ukpo balu lanu; kpojia ekpoji; woru iya kee uzi ishii; wota uzi lanu nu Chileke. ¹⁴ Manu olivu, unu a-nuje bu ekpemu manu lanu l'ime manu, jiru nkweka iri; ozoo manu jiru ite-mkpa lanu. Nkweka iri be yele ite-mkpa lanu ha ęnya nhamunha; kele l'ọ nkweka iri alaje l'ite-mkpa lanu. ¹⁵ Nokwapho g'unu a-kputaje aturu lanu l'ime ukporo aturu iri, shi l'aturu, tsuru ęba, ndu ızurelu nweru. Onoya bu ophu ee-gudeje gwee ngweja-nri; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-ęhu-guu; g'e gude iya pfua ugwo iphe-ęji ndu ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁶ “Ndu alu ono g'ęphe ha be a-tuko wotakota ngweja-a wojeru onyeshi phe. ¹⁷ Oo onyeshi ono be o duru g'o wofutaje iphe, ee-gude gwee ngweja, aakpo oku; me ngweja-nri; me ngweja-meę; l'obo-iphe, aabokpoo abobo; mekpoo mboku obo-onwa-afufu; me eswe-atuta-unme; mbu l'iphe, bukpoo obo-iphe, e dobegbaaru, ndu ızurelu aboje. Oo yebdua be a-nuje iphe, ee-gude egwe ngweja-iphe-ęji; me ngweja-nri; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-ęhu-guu g'e gude pfua ugwo iphe-ęji, ndu ızurelu meru.”

¹⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Onwa mbu -du l'abalu mbu be unu a-kputaje nwokeswi, e te enwedu ęka iphe mebyiru iya gwee ęja; swafu nturu l'ulo, du nsọ ono. ¹⁹ Onye uke Chileke be e-wota mee anu ngweja-iphe-ęji ono tee l'okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono; me le nkuku nkuku ęno no l'apokwa oru-ngweja ono; me l'okpa-mgbo k'onu-abata ime oma-unuphu. ²⁰ Nokwapho g'unu e-mekwa iya pho l'abalu k'ęsaa l'ime onwa ono l'opfu ęhu iphe, bu onye te elekebeduru ęnya mee iphe-ęji; ozoo onye meru iphe-ęji l'amagama. Oo ęgube ono be unu e-shi chia ęja eze-ulo Chileke ono.

²¹ “L'abalu k'iri l'ęno l'ime onwa mbu ono be unu a-boje obo Ojehata. Iphe unu a-boje iya bu abalu ęsaa. Iphe, unu e-rije bu buredi, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. ²² Le mboku ono be onyeshi a-kpufuta nwokeswi, ee-gude gweeru iya ngweja-iphe-ęji nkiya gedegede; me k'iphe-ęji ndu bukota l'alu ono g'ęphe ha. ²³ Mboku-mboku l'ime abalu ęsaa ono, aa-nodu abo iphe ono be oo-kpufutaje oke-eswi ęsaa; me ebili ęsaa, te enwedu ęka iphe, mebyiru iya g'e gudeje gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. Oo-nujekwapho mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-ęji. ²⁴ Oo-nujekwapho nkweka ereshi l'ishi oke-eswi ono nanu nanu; me l'ebili ono nanu nanu; g'o buru ngweja-nri; teme l'o yekobechaa ya manu, jiru eze ekpemu ęno le nkweka ono nanu nanu.

²⁵ “Ọbo-iphe ọphu aa-boje lẹ teke ọnwa k'ẹsaa dọ l'abalị iri l'ise bẹ bukwapfo iphe, ha ẹgube ono bẹ oo-wofutajẹ ujiku ẹsaa g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji; mẹ ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-nri; mẹ ngweja mmanu.

46

¹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘Ọnu-abata ime ọmanuphu, bu ọphu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa bẹ aa-gu-chije aguchi l'ime abalı ishii, eejeje ozi. Mbọku aa-guhaje iya bu l'eswe-atuta-unme waa mbọku, ọnwa furu. ² Onye-ishi bẹ e-shi l'etezi shia nwulo, nọ l'ọnu-abata bata bya apfuru l'ọnuzo gẹdegedede. Ndu uke Chileke bẹ e-gweru iya ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-ẹhu-guu. Ọ buru l'ọnu-abata ono bẹ ọo-nọduje baaru Chileke ẹja. Ọ -bachaa ẹja ono l'ọ lufu; a taa gu-chiedu ọnu-abata ono aguchi jasụ l'uzenyashi. ³ Mbọku, bukpo eswe-atuta-unme mẹ mbọku, ọnwa furu bẹ ndu alị ono a-nọduje l'ọnu ẹka eeshije l'ọnu-oguzo ono baaru Chipfu ẹja l'iphu iya. ⁴ Ngweja-akpo-ọku, onye-ishi unu e-gudeje bya anu Chipfu l'eswe-atuta-unme bẹ a-bujeru unwu aturu ishii, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya; waa ebili lanu, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya. ⁵ Iphe, oo-yekobe l'ebili ono gude gwee ngweja-nri bẹ a-buru nkweka ereshi. Ngweja-nri, oo-yekobe l'unwu aturu ono bẹ bu g'ẹka rwukpoeru iya pho bẹ ọo-nu; nkweka nonu bẹ oo-yekota manu, jiru eze ekpemu ẹno l'ẹhu l'ẹhu. ⁶ Mbọku, ọnwa furu bẹ ọo-nu oke-eswi, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya; mẹ unwu aturu ishii; waa ebili lanu, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja. ⁷ L'ọ bya ewofuta iphe, ee-gude gwee ngweja-nri. Nkweka ereshi lanu bẹ oo-ye l'oke-eswi ono; yekobe nkweka ereshi lanu l'ebili pho; unwu aturu pho bẹ oo-ye ereshi g'ẹka bekpọeru iya pho; yekobechaa manu, jiru eze ekpemu ẹno lẹ nkweka ereshi nonu. ⁸ Teke onye-ishi abahu; g'o shi lẹ nwulo ọnu-abata ono bahu; l'o shikwapfo l'ẹka ono lufuta.

⁹ “ Teke ndu alị ono byaru l'iphu Chipfu l'iphe, bukpo ọbo-iphe, a turu ọnu iya; g'onye -shiru uzo isheli bahu je abaru Chileke ẹja; shikwaa uzo ndohali lufu. Onye -shiru uzo ndohali bahu; l'o shia uzo isheli lufu. G'ọ to dukwa onye e-shi uzo, o shiru bahu lufu. G'onye alufu nu shijekwa uzo ọphu yee ọphu o shiru bata chegbaberu iphu lufu. ¹⁰ Ẹphe -nọdu abahu; g'onye-ishi phe tsojekwaru phe bahu; teke ẹphe awufuta g'o tsojekwaru phe pho lufuta.

¹¹ “ ‘Iphe, bukpo ọbo-iphe nonu; mẹ ọbo-iphe, gegbaaru egeru bẹ iphe, ee-gudeje gwee ngweja-nri bu: Okeswi bẹ ee-yeje nkweka ereshi; ee-yekobe nkweka ereshi l'ebili; unwu aturu bẹ bu ẹgube dọ nemadzu ree bẹ oo-yekobeje iya. Nkweka ereshi ọphu nonu bẹ ee-yekobeje manu, jiru eze ekpemu ẹno. ¹² Teke onye-ishi turu obu iya onyo nu iphe g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku; ọzoo ngweja-ẹhu-guu; g'e ghebekwaru iya ọnu-abata ọphu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa ọnu. Ngweja, aakpo ọku; ọzoo ngweja-ẹhu-guu iya ono bẹ oo-gwe ẹgube oogweje iya l'eswe-atuta-unme. Teke o megheerupho; l'ọ lufu; ọ -lufuepho; g'a gu-chia uzo ono.

¹³ “ ‘Mbọku-mbọku bẹ ọo-kputaje nwaturu, gbaru apha, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya nu g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku. Ọ buru l'utsugutsu bẹ ọo-nuje iya. ¹⁴ Utsugutsu bẹ oo-wotajekwapfo uzi lanu l'ime nkweka ereshi, e keru uzo ishii; l'o wotakwapfo manu, jiru eze ekpemu l'ubvu iya nu g'e gude gwokobe ukpokutu ereshi ono g'ọ buru ngweja-nri. Egweru Chipfu ngweja-nri-a bẹ a-buru omelali, a-du jasuru

asuru. ¹⁵ Oo ya bu; nwaturu ono; me ngweja-nri ono; yee manu ono be aa-nodu anuje utsugutsu g'e gude gweje ngweja-akpo-oku.

¹⁶ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O -buru l'onye-ishi be ketaru iphe, o nweru enweru nu onye lanu l'unwu iya; ge nwa iya obu nwewaruro iphe obu g'o buru okiphe, awa iya e-nweru. ¹⁷ Ole o -buru l'oo onye ejeru yee onye-ishi ono ozi be o ketaru iphe iya nu; g'onye-ozu ono nweru iphe obu jeye l'apha, ndu bu ohu enwejeru onwophe; teme onye-ishi ono anatawa iya ya ro. Iphe onye-ishi ono be bu unwu iya l'e-nwejeru iya; l'o buru nkephe. ¹⁸ G'onye-ishi ono ta anafujekwa ndu ozo oke ali, gbaru phe nu; shi egube ono chifu phe l'ali phe. Oo oke iya nkiya be oshije buta ali nu unwu iya g'o buru nkephe; k'ophu a taa nonyadaa nafu ndibe mu iphe phe.' "

Eka eeshibeje iphe, e gude gwee ngweja

¹⁹ No iya; nwoke ono bya eduta mu shia uzo ophu no l'ibiya k'onu-abata ono, shiru bahu le mkpuru, du nsu, nogbaa l'eka ono gharu iphu l'uzo isheli ono. Mkpuru ono bu ndu-uke Chileke be nwegbaa ya nu. O bya enweru eka o goshiru mu l'uzo enyanwu-ariba. ²⁰ O su mu: "Eka bu eka ndu-uke Chileke e-shije iphe, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo; me ke ngweja-iphe-eji; nodujekwa iya pho ghee iphe, e gude gwee ngweja-nri; k'ophu ephe tee gudedu iya lufuta l'oma-unuphu; shi nno mee ndu no l'eka ono gephe du nsu."

²¹ O bya edutakwa mu ozo bahu l'oma-unuphu; bya eduru mu jekota le nkuku nkuku oma-unuphu ephen'eno; mu humagbaa oma-unuphu ozo, nochaa le nkuku oma-unuphu ono ephen'eno. ²² Le nkuku oma-unuphu ono ephen'eno be o nweru oma-unuphu, nogbaa ya nu. Ogologo phe duchaa nkwo-eka ukporo labo; osa phe du nkwo-eka ukporo l'iri iri. Oma-unuphu ono, nokota le nkuku nkuku ono be hakota enya nhamunha. ²³ Mgburugburu ime oma-unuphu ono ephen'eno be apokwa, e gude mkpuma gbaa nokota. A kpushikotaru eka aakpobeje oku le mkpula apokwa ono gbaa mgburugburu. ²⁴ O bya asu mu: "Eka-a bu eka ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke e-shije iphe, ephe gude gweeru nemadzu ngweja."

47

Enyimu, shi l'eze-ulo Chileke ono asofuta

¹ Nwoke ono bya eduta mu lashia azu l'onu eka eeshije abahu l'eze-ulo Chileke ono gedegede; mu huma mini, shi le mkpula onu eze-ulo Chileke ono asofuta; aso ala l'uzo enyanwu-awawa; kele eze-ulo Chileke ono be no gha iphu l'uzo enyanwu-awawa. Mini ono be shi le mkpula onu eze-ulo ono eka iya ophu no l'uzo ndohali asofuta; mbu l'uzo ndohali l'orungweja ono. ² Tobudu iya bu; o bya eduta mu shia uzo ophu no l'uzo isheli; duru mu jephe mgburugburu l'etezi; bya eduru mu shia uzo onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa ono. Mini pho shi l'uzo ndohali asoshihu. ³ Nwoke ono paru iphe, egudeje atuta iphe l'eka tugbua shia uzo enyanwu-awawa. O bya atuta unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. O gbete teke ono duta mu rwughata mini, beru l'ogba-echi. ⁴ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughaa mini, ebe l'ikpere. O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughaa mini ozo, ebe l'upfu. ⁵ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; ono buru enyimu, mu ta aduedu ike ghata; kele mini ono be byawaru utso shii; hawa ogbu k'ophu bu ebvubvu be ee-bvu iya; mbu enyimu, te enwedu

onye a-dụ ike rwughata iya nụ. ⁶ Ọ jĩa mu sụ: “Nwa ndiphe; ?ị hụmaru iphe-a tọ?”

Ọ gbẹ teke ono bya eduru mu lashĩa azụ l'agụga ẹnnyimu ono. ⁷ Teke mu rwuru l'ẹka ono bẹ mu hụmaru oshi, bụ agụta agụta, nọgbaa l'agụga ẹnnyimu ono azụ labọ. ⁸ Ọ sụ mu: “Mini-a bẹ anọduje asọ ala l'ibiya k'uzo ẹnnyanwu-awawa; sọru lashĩa l'uzo nsuda Araba, bụ ẹka ooshije sọba l'eze-ẹnnyimu. Ọ nọdu abujeru teke mini ono sọbaru l'eze-ẹnnyimu ono; mini eze-ẹnnyimu ono abya adụ ree. ⁹ Igwerigwe ụnwu-iphe, nọgbaa ndzụ bẹ a-dzuru ndzụ l'iphe, bukpoọ ẹka mini ono sọru shia. Ẹma bẹ a-kwatakpoọ dụ iya shii; kele mini ono asọ ala l'ẹka ono. Ọ nọdu emeje mini eze-ẹnnyimu ono g'ọ dụ ree. Ọo ya bụ l'iphe, bukpoọ ẹka ẹnnyimu ono sọ-beru bẹ iphe, nọ iya nụ a-nọdukota ndzụ. ¹⁰ Ndu egbu ẹma bẹ a-pfujeru l'agụga eze-ẹnnyimu ono. A -gbẹ lẹ mkpukpu Enu-Gedi je akpaa lẹ mkpukpu Enu-Egulayimu bẹ aa-nọdu ahumaje ẹka ee-gebeje ụgbu. Ẹma ono bẹ a-dụkwa l'udu l'udu; ha igwerigwe g'ẹma, nọ l'oke-ẹnnyimu. ¹¹ Ọle mini, nọ l'uda; mę ọphu nọ l'ẹka anwu umavu l'agụga eze-ẹnnyimu ono bẹ ta abyadu adụ ree. Ọo-buru umaswi, aa-nọdu eshita únú. ¹² Oshi-ọmi dugbaa l'udu l'udu bẹ a-nodugba l'agụga ẹnnyimu ono azụ labọ. Ọphu ẹkwo phẹ ta ayidu nwulwashihu anwulwashihu; ọphu ọ tọ yidu mi-buhu akpuru. Ẹphe a-nọduje ami mebyi l'onwa l'onwa; kele mini, shi l'ulo dụ nsọ ono asọ ala l'ẹka ẹphe nọ. Akpuru, ẹphe a-mije bẹ a-bujeru nri; ẹkwo iya aburu ọbvụ, ee-gudeje eme gę nemadzụ dụ iche l'iphe, eme iya nụ.”

Oke oke alị ono

¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Waa g'oke alị ono a-dụ baa, bụ iya bụ g'unu e-keshi alị ono g'ipfu iri l'ẹbo, nọ lẹ Ízurelu hatacha; g'ọ buru okiphe phẹ. Jiófẹfu bẹ a-hata oke alị labọ. ¹⁴ Unu e-keru iya ẹphe ẹnnyanwu nhamunha. Ọo kele mu paliru ẹka imeli ribua angụ lẹ mu a-nụ iya nna unu oche phẹ bẹ meru g'ọ gude alị-a je aburu okiphe unu.

¹⁵ “Waa ẹka a-buru oke alị ono baa: L'uzo isheli bẹ oo-shi l'oke-Ennyimu l'uzo Hẹtulonụ; jeru lashĩa Zedadu; ¹⁶ mę Hamatu; mę Berota; mę Suburuyimu ọphu nọ lẹ mgbaka oke alị Damasukosu yẹe Hamatu; je akpaa lẹ mkpukpu Haza-Hatikonu, bụ ọphu nọ l'oke alị Hawuranu. ¹⁷ Oke iya ono bẹ e-shi l'oke-ẹnnyimu nọo jasụ lẹ Haza-Enanu; nọ-tsoru oke alị Damasukosu l'uzo isheli; yẹe oke alị Hamatu a-nọdu l'uzo isheli. Ọo ẹka ono a-buru oke iya l'uzo isheli.

¹⁸ “L'uzo ẹnnyanwu-awawa bẹ oke alị ono e-shija mgbaka Hawuranu yẹe Damasukosu; nọ-tsoru ẹnnyimu Jiódanu ogologo lẹ mgbaka mkpukpu Giladu; mę alị Ízurelu je alufu eze-ẹnnyimu ono, nọ l'uzo ẹnnyanwu-awawa ono; je akpaa lẹ Tama. Ọo ẹka ono bẹ a-buru oke iya l'uzo ẹnnyanwu-awawa.

¹⁹ “L'uzo ndohali bẹ oke alị ono e-shi lẹ Tama nọo jasụ lẹ mini Meriba-Kadeshi; ọ bya anọdu kwaseru nggele Ijiputu jasụ l'oke-ẹnnyimu. Ẹka ono a-buru oke iya l'uzo ndohali.

²⁰ “L'uzo ẹnnyanwu-ariba bẹ bụ Oke-Ennyimu bẹ a-buru oke iya jasụ l'ẹka yẹe Lebo-Hamatu chegbaberu iphu. Ẹka ono bẹ a-buru oke iya k'uzo ẹnnyanwu-ariba.

²¹ “Unu e-keshiru onwunu alị-a lẹ g'ipfu Ízurelu ha. ²² Unu e-keru iya onwunu mę iphe, bụ nlwamulwa, buwaa ebubu l'echilabọ unu nwushia ụnwu; g'ọ buru okiphe unu. Unu guru phẹ ye lẹ ndu a nwuru anwunwu lẹ Ízurelu. Unu emee g'ẹphe hata alị g'unu a-ha iya l'ipfu l'ipfu Ízurelu.

23 Iphe, bukpuo ipfu ophu nkwamulwa ono bu be ee-keru ali nkiya nu iya." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

48

G'ee-gude kee ali ono

¹ "Waa epha ipfu ono g'ephe ha baa: Danu be e-nweru oke ali lanu l'ishi uzo isheli. Oke-ali iya ono e-shi l'uzo Hetulonu no jasu l'eka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; je akpaa le Haza-Enanu, bu ophu no l'oke ndu Damasukosu l'uzo isheli; mbu le mgboru Hamatu. Oke ali iya ono e-shi l'uzo enyanwu-awawa no jasu l'uzo enyanwu-ariba ali ono.

² "Asha be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Danu a-ma oke shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

³ "Nafutali be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Asha a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁴ "Manase be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Nafutali a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁵ "Ifuremu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Manase a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁶ "Rubenu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Ifuremu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁷ "Jiuda be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Rubenu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁸ "Ali ophu yee ke Jiuda a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu ariba be unu e-wofuta g'o buru ophu unu e-dobe iche. Uwekete iya be a-tuta g'o du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo iri; ogologo iya a-buru shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba; egube k'ipfu ndu ophuu hagbaa pho. Ulo nsọ ono be akpu l'echilabo iya gedegede. ⁹ Ali ono ophu unu e-bufu iche doberu Chipfu ono; be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. ¹⁰ O buru ndu-uke Chileke be e-nweru eka ono, e doberu nsọ ono. Ogologo iya be a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo isheli; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-ariba; uswekete iya adukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-awawa; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo ndohali. O buru l'echilabo iya gedegede be akpu ulo nsọ Chipfu ono. ¹¹ Ndu e-nweru iya nu bu ndu-uke Chileke ono, bu unwu Zadoku, mbu ndu e meru; ephe du nsọ, bu phe bu ndu ono, yeru ehu l'ejeru mu ozi ono. Ephe ta ahaduru etso uzo mu egube ndu Lívayi haru iya le teke ndu Ízurelu mesweru ono. ¹² Oo-buru iphe-oma, du iche, ee-wofuta l'ali ono, du nsọ ono nu phe g'o buru eka kachaa nsọ, yee ndu Lívayi maru oke.

¹³ "L'aguga aguga ali ke ndu-uke Chileke ono be ndu Lívayi a-hata oke ali lanu; ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Ogologo iya akpakota du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri. Uwekete iya bu iphe, okpakod du bu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. ¹⁴ G'ephe te erekwa iya erere; ophu ephe egudekwa iya gbanweta ozo. Oo eka ono be ali ono

kachakpoo ree; oo ya bu g'ọ to lakwa onye ozo l'eka; kele o bu eka duru Chipfu nsọ.

¹⁵ “Eka ophu phoduru nu pho, osa iya du unu nkwo-eka iri l'ebo le nkwo-eka ukporo iri ono; ogologo iya du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri ono be a-buru ali oha; eka mkpukpu e-gudeje eme iphe, du phe ree; buru eka aa-kpushi ulo; me eka ephe a-nodu echeje eku phe. Mkpukpu ono be a-nodu l'echilabo ali ono gedegede. ¹⁶ Waa g'oo-ha baa: Unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise be oo-du l'uzo isheli iya. Uzo ndohali iya adukwapho unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise. L'uzo enyanwu-awawa be oo-du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise; uzo enyanwu-ariba adukwapho unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise. ¹⁷ Ali eka ndu mkpukpu ono a-nodu echeje eku phe be a-du nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo isheli; dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo ndohali. Oo-dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁸ Eka phoduru nu l'eka yee ali, du nsọ ono maru oke kwaseru ogologo; be a-du ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-ariba. O buru iphe, a kotaru l'ali ono be ndu ejeru mkpukpu ozi e-rije. ¹⁹ Oo ndu ejeru mkpukpu ozi, bu ndu shigbaa l'ipfu l'ipfu ndu Izurelu be a-nodu akoje iya opfu. ²⁰ Ali ono, unu e-bufu dobe iche ono l'ophu; mbu ali, du nsọ ono; me ke mkpukpu; be ogologo iya waa uswekete iya a-haru enya nhamunha. Iphe ibe lanu a-duje bu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri.

²¹ “Eka phoduru nu l'ali ono ibekeboebo; mbu l'ali, du nsọ ono; me l'ali ke mkpukpu; be a-tuko buru k'onye ishi. Oo-shi l'eka ono, a tutaru ali, du nsọ ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo; le nkwo-eka ukporo iri ono; nodu laru okoke iya l'uzo enyanwu-awawa. O buru egube ono be oo-dukwapho l'uzo enyanwu-ariba. Oo-shi l'iphu eka ono, a tutaru ali, du nsọ ukporo unu nkwo-eka eto; l'unu nkwo-eka labo; le nkwo-eka ukporo iri ono; nodu laaru okoke iya l'uzo enyanwu-ariba. Eka ophu, no-tsotaru ali ono, e keshiru ipfu l'ipfu ogologo ono; be a-buru k'onye ishi. Oo ya bu l'ali ono, du nsọ ono; me eze-ulo Chileke ono be a-nodu l'echilabo ali ono. ²² Oo ya bu l'ali ke ndu Liviayi; me ali oha ono be a-nodu l'echilabo ali k'onye ishi ono. Eka iya ophu bu k'onye ishi ono be a-nodu l'echilabo oke ali Jiuda yee oke iya ke Benjaminu.

²³ “A bya le k'ipfu ndu ophu phoduru nu: Benjaminu be a-hatakwapho oke lanu; ono be a-nodu shita l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba.

²⁴ “Simiyonu be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee ali ke Benjaminu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba.

²⁵ “Isaka be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee ali ke Simiyonu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba.

²⁶ “Zebulun be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Isaka a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba.

²⁷ “Gadu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Zebulun a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba.

²⁸ “Ke Gadu be oke iya l'uzo ndohali e-shi ndohali agbe le Tama jasụ le mini Meriba ke Kadeshi; ji-jia tsoru aguga nggele Ijiputu jasụ le Oke-Enyimu.

29 “Noo ali, unu e-keru iphe, bu ipfu, no le Izurelu g'ọ buru okiphe phe bu ono. O buru iya a-buru oke ali phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

Onu-abata, noḡbaa le Jierúsalemu

30 Waa onu eka ee-shije alufu le mkpukpu ono baa: L'uzo isheli bu eka a turu; o du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono; 31 be onu-abata mkpukpu ono be aa-gucha epha ipfu, no le Izurelu iche iche. Onu-abata eto, no l'uzo isheli be aa-gu onu-abata Rubenu; me onu-abata Jiuda; waa onu-abata Livayi. 32 Eka iya k'uzo enyanwu-awawa, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono be onu-abata eto a-du: onu-abata ke Jiosefu; me onu-abata ke Benjaminu; waa onu-abata ke Danu. 33 Eka iya k'uzo ndohali, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono; be onu-abata eto a-du: onu-abata ke Simiyonu; me onu-abata ke Isaka; waa onu-abata ke Zebulun. 34 Eka iya k'uzo enyanwu-ariba, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono be onu-abata eto a-du, bu iya bu onu-abata ke Gadu; me onu-abata ke Asha; me onu-abata ke Nafutali. 35 Iphe, o-du gbaa mgburugburu bu ukporo unu nkwo-eka ebo l'unu nkwo-eka ise. Epha, mkpukpu ono a-zaru gbe le mboku ono kwaseru be a-buru: “Chipfu no l'eka ono.”

Ekwo Danẹlu Onye Mpfuchiru Chileke

Unwu Ízurelu ẹno, eze ọtaru

¹ O beru l'apha, kwe Jiehoyakimu apha ẹto, ọ wataru aburu eze ndu Jiuda; eze ndu Bábilonu, ẹpha iya bu Nebukadineza chita ndu ojoḡu iya bya anọ-phae Jierúsalemu mgburugburu. ² Tọbudu iya bu; Nnajiuphu mee gẹ Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; yee ngwa, nọ l'ulo Chileke laa l'eka Nebukadineza. Nebukadineza tuko iphemiphe ono chiru laa ali Shina; chiru iya je edobe l'eka eedobeje ẹku l'ulo agwa iya.

³ Eze, bu Nebukadineza bya akarú Ashipenazu, bu onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya; bya asu iya g'ọ haru ndu Ízurelu ono ndu ophu shi l'eri ndu eze; yele ndu ophu shi l'eri ndu a maru ẹpha phe dutaru iya. ⁴ Ndu ophu bu unwokorobyá, adudu ẹka iphe mebyiru phe; bya adu ubvu l'ẹnya; bya aburu ndu nweru egomunggo; bya amaru iphe; bya aburu ndu iphe edoje ẹnya ree; bya aburu ndu gbaru g'ẹphe a-nodu eje ozi l'ibe-eze. O -hotachaa phe; l'o zia phe opfu ndu Bábilonu; yee g'eedeje iya edede. ⁵ No iya; eze, bu Nebukadineza su g'a nuje phe udu nri, yebe eze erije mboku-mboku g'ẹphe riye; ọ buru mee, yebe eze anguje be ẹphe a-nodu anguje. O buru apha ẹto be a suru g'e gude zia phe iphe. E -mechaa; ẹphe ejeahaaru yebe eze ozi.

⁶ Tọbudu iya bu; a bya ahọ ndu obu. A họtá Danẹlu ye iya; waa Hananaya; waa Mishẹlu; wafua Azariya. Ẹphebedua buchaaru ndu Jiu. ⁷ Tọbudu iya bu; onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya bya agushia phe ẹpha ọphuu. Iphe, ọ guru Danẹlu be bu Beluteshaza; bya agua Hananaya Sheduraku. Mishẹlu be ọ guru Mishaku; bya agua Azariya Abedinego.

Ama, a huru Danẹlu phe

⁸ Obenu le Danẹlu pfuru iya ruhata iphu; su le ya tee ridu udu nri, onye eze erije gude merwua onwiya; ophu ya angudu mee, onye eze anguje. Noo ya bu; ọ su onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya jiko g'o kwe gẹ ya te emerwu onwiya l'uzo, du nno. ⁹ Chileke byanu bya emee; Danẹlu du nwoke ono l'obu; imemini Danẹlu bya adu iya. ¹⁰ Tọbudu iya bu; onye eleta ibe eze ẹnya ono bya asu Danẹlu-a: "Mu atsukwa nnajiuphu mu, bu eze ebvu, bu onye suru gẹ mu nuje unu udu nri ono; yee udu mee ono. ? A maru; ?unu taa jodunu ẹhu ka ndu unu l'ẹphe bu ogbo eji? Eze -huma iya be oo-gbutakwa mu ishi l'opfu ẹhu unu."

¹¹ No iya; Danẹlu bya asu Meluza, bu onye ono, onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya yeru g'o leta Danẹlu; waa Hananaya; yee Mishẹlu; waa Azariya ẹnya ono su iya: ¹² "Jikonu; hunaa anyibe ndu-ozu ngu ama ujiku iri. Iphe, ii-nujeephe anyi be bu ẹba g'anyi taa; nguru mini ye iya. ¹³ E -mechaa li bya egbua anyi le ndu ono, eri nri eze ono igo maru ndu ophu ugbugba phe ka ree; ọ ẹpho g'iphe, i humaru gbaru bu g'ii-me anyibe ndu-ozu ngu phe." ¹⁴ O bya ekweta iphe, ẹphe pfuru bya ahua phe ama abali iri.

¹⁵ A nochaeppho abali iri ono; ọ bya elee phe ẹnya huma l'ẹphe ka unwokorobyá ophu eri nri eze pho ree bya aka phe okporokpo. ¹⁶ O buru iya bu le Meluza aparu phe anu nri ndu eze yee mee phe ono haa; bya awata phe agworu ine ẹba.

17 Chileke mee unwokorobya ẹno ono; ẹphe maru ẹkwo shii; bya enweru mmamiphe. Teme ọphuleny a nọdu edoje Danẹlu ẹnya; nrwọ nọdu edojefukwa iya phọ ẹnya.

18 Tọbudu iya bụ; o -rwuẹpho teke eze sọru g'a chitawaru iya rọ ẹphe; onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya bya achita phẹ je edobe l'iphu eze, bụ Nebukadineza. 19 Eze waa ndu ono, e shi azu ono bya abogbabenu. Ọphu ọ dudu g'ẹphe hakota ono onye ọphu aturu Danẹlu; ọzoo Hananaya; ọzoo Mishẹlu; ọzoo Azariya. Ẹphe wata ejeru eze ozi. 20 Iphe, bukpo iphe, eze jiru phẹ, bụ iphe, laru lẹ kẹ mmamiphe; ọzoo iphe edo ẹnya bẹ ẹphe kakota ndu jibya; mẹ ndu emeje ọmamanshi, bụ ndu nọkota l'alị-eze iya; ugbo iri. 21 Ọ buru ẹgube ono bẹ Danẹlu nọe ya phọ jimumu jasụ Sayirosu nyibata l'okwa eze l'apha mbụ iya.

2

Nrwọ, eze, bụ Nebukadineza rwọru

1 O be l'apha, kwe Nebukadineza apha labọ, ọ wataru aburu eze; ọ rwokashia nrwọ. Nrwo ono nọdu atsụ iya l'ẹhu shii. Ọphu mgbenya ekweedu iya atutu. 2 Tọbudu iya bụ; eze zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; mẹ ndu agwugwo; mẹ ndu karu akaka; mẹ ndu maru ẹnya kpokpode g'ẹphe bya ezeeru iya nrwọ ono, ọ rworu ono. Ẹphe tuko bya bya akuru l'iphu eze. 3 Eze sụ phẹ: "Mu rworu nrwọ; ọ buru iphe, atsụ mu l'ẹhu shii gẹ mu eeshi maru ishi nrwọ ono."

4 Ndu maru ẹnya kpokpode bya egude opfu ndu Aramu pfuru nu eze sụ iya: "Gube eze; nọdukwa ndzụ ojeje! Jiko zenaaru anyibe ohu ngu phẹ nrwọ obu g'anyi akọru ngu iphe, bụ ishi iya."

5 Eze bya eyeeru ndu maru ẹnya kpokpode ono onu sụ phẹ: "Mu gbuwaru iya unu tororo. Unu -emedu g'a maru iphe, mu rworu maru iphe, bụ ishi iya; l'a lakashia unu iphuriba iphuriba wushi; l'e mee ọlo unu g'ọ bugbaaru ikpozu. 6 Obenu lẹ-a; teke ọ bụ l'unu meru; a maru iphe, mu rworu bya amaru iphe, ishi iya bụ; mu emeeru unu iphe-oma, ha shii; bua unu obunggo; bya akwabẹ unu oke ubvu, paru ẹka. Noo g'ọ gude mu sụ unu-a; unu kọru mu iphe, mu rworu; unu akọ iphe, ishi iya bụ."

7 Ẹphe byakwa eyeeru iya onu k'ugbo ẹbo sụ iya: "Jiko g'eze zeeruru ndu bụ ohu iya iphe, ọ rworu; g'a kọru iya iphe, ishi iya bụ."

8 No iya; eze sụ phẹ: "Iphe, mu makahakporu nta-a bụ l'ọo mboku bẹ unu achila; noo kele ọphu unu a-nyata bụ lẹ mu gbuwaru unu opfu tororo.

9 Lẹ-a: Ọ -buru l'unu te emeduru g'a maru iphe, mu rworu lẹ nrwọ-a; bẹ e kpeakwaru unu ikpe lanu kabuaru unu; noo l'unu chiwaru idzu l'unu a-bya anodu adzushi ọka; epfushi opfu, rehuru erehu l'iphu mu gbiriri jasụ mboku agbanwee. Ọo ya bụ; unu -kọru mu iphe, mu rworu lẹ nrwọ-a; mu amakwanuru l'unu a-du-a ike kọ iphe, ishi iya bụ."

10 Ndu ono, maru ẹnya kpokpode ono bya asu eze: "Ọ tọ dukwa nemadzu, nọ l'eliphe-a, a-du ike meeru eze iphe ono, oopfu g'e meeru iya ono. Ọphu ọ dukwa eze g'udu iya; ọzoo ike iya ahahabe, sụjewaru ndu jibya alị iya; ọzoo ndu emeje ọmamanshi; ọzoo ndu maru ẹnya kpokpode g'ẹphe meeru iya ẹgube iphe ọwa-a, i suru g'e meeru ngu-a. 11 Iphe, gube eze suru g'e meeru ngu shihunukakwaru ike. Ọphu ọ dudu nemadzu adu ike ekpuha iya egoshi eze; ghahaepho agwa agwa; ọphu ẹphe lẹ nemadzu ebukwanu."

Danẹlu humaru nrwọ obu

¹² Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹhu ghuahaa eze eghu shingushingu; ẹhu gbangahụ iya. Ọ tụa ekemu sụ g'a tükokpoepfo ndu maru iphe l'ali Bábilonu gbushikọta. ¹³ Ekemu eze ono tükonu ẹkameka jedzuru l'a sụru g'a tükonu maru iphe gbushia. E yenu nemadzu g'ẹphe je achọ Danẹlu yẹ ọnyà iya phẹ g'e gbua phẹ.

¹⁴ O be teke Ariyọku, bụ onye-ishi ndu nche eze tųgburu jeshia egbushi ndu bükota ndu maru iphe l'ali ndu Bábilonu; Danẹlu bya ejikpọepfo obu oyi gude mmamiphe yeeru iya ọnu. ¹⁵ Iphe, ọ jiru Ariyọku bụ: “?Bụ gụnu meru g'o gude eze tụa ekemu ọphu ada ẹhuka ẹhuka ẹgube ọwa-a?” Ọo ya bụ; Ariyọku bya eworu iphe, ada nụ woru kọoru Danẹlu. ¹⁶ Danẹlu bya abahụ bya eje arwọ eze; ẹphe l'iya tụa ọnu teke oo-gude bya akọoru iya iphe, o rwọru lẹ nrwọ ono.

¹⁷ No iya; Danẹlu bya alaa unuphu bya eje eworu iphe, ada nụ woru kọoru ọnyà iya phẹ, bụ Hananaya; waa Mishẹlu; waa Azaríya. ¹⁸ Ọ karụ phẹ g'ẹphe jepfukwa Chileke, bu l'igwe g'ọ phụaru phẹ obu-imemini; goshi phẹ iphe ọwa-a, bụ iphe, e domiru edomi-a; k'ọphu yẹbedua yẹ ndu ọnyà iya; ẹphe lẹ ndu maru iphe l'ali Bábilonu ata atukodu laa l'iswi. ¹⁹ Tọbudu iya bụ; e kpuhaa iphe ono, e domiru edomi ono goshi Danẹlu l'ophulenyia l'enyashi. O woru ekele kele Chileke ọphu bu l'imigwe.

Ekele, Danẹlu keleru Chileke

- ²⁰ Danẹlu kele Chileke sụ:
 “G'e tua Chileke ẹpha jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ mịimiimii!
 Noo l'ọo ya nwe mmamiphe
 bya enweru ike.
- ²¹ Ọo ya agbanweje mbọku yẹle
 teke iphe e-me.
 Ọ bụru iya emeje ndiphe eze
 bya akwatsujekwa phẹ phọ.
 Ndu maru iphe bụ iya anuje
 phẹ mmamiphe ọbu.
 Ndu iphe edoje ẹnya bụru iya
 emeje g'iphe doo phẹ
 ẹnya ọbu.
- ²² Iphe, dụ omilomi bya aburu
 iphe, e domiru edomi
 bẹ ookpuhaje ghebe ọnu.
 Ọ maru iphe, nọ l'ochii.
 Ọ bụru yẹ ìphóró,
 echi echichi bu l'unuphu.
- ²³ Ọ bụru gube Chileke kẹ nna
 mu phẹ bẹ mu ekele bya
 aja ajaja;
 noo kele i meru gẹ mu
 maru iphe bya emee
 g'ike dụ mu;
 bya emee nta-a;
 gẹ mu maru iphe ono,
 ẹphe arwọ ngu sụ g'i mee
 g'ẹphe maru ono;
 mbụ i meru; a maru iphe,

eze rwọru lẹ nrwọ.”

Danẹlu akọ ishi nrwọ, eze rwọru

²⁴ Tọbudu iya bụ; Danẹlu bya ejepfu Ariyọku, bụ onye eze yeru g'o gbushia ndu maru iphe l'alị Bábilonu ono. O jepfu iya je asụ iya: “Te ejehekwa egbushi ndu maru iphe l'alị ndu Bábilonu. Duta mu jepfu eze gẹ mu je akọru iya ishi nrwọ, ọ rwọru.”

²⁵ Ọ bụru iya bụ lẹ Ariyọku abya emee ẹgwegwa duru Danẹlu dujeru eze. O rwua bya asụ eze-a: “Mu humakwaru onye e-goshi eze iphe, ọ rwọru lẹ nrwọ. Onye ono gbekwa bụru onye shi lẹ ndu a kpuru lẹ ndzụ l'alị Jiuda.”

²⁶ Eze sụ Danẹlu-a; iphe, a guru Danẹlu bụ Beluteshaza: “?Ii-dụ ike kọru mu iphe, mu rwọru lẹ nrwọ bya epfuaru mu iphe, ishi iya bụ tọ?”

²⁷ Danẹlu yeeru eze ọnu sụ iya: “Ọ tọ dukwa onye maru iphe; ọzoo onye emeje ọmamanshi; ọzoo onye jibya; ọzoo onye karu akaka, adu ike egoshi eze iphe ono, e domiru edomi ono, eze suru g'e goshi iya ono. ²⁸ Obenu l'o nweru Chileke, bu l'igwe; onye egoshije nemadzu iphe, e domiru edomi. Ọo onye ono wotaru iphe, e-mechaa mee nụ l'iphu woru kpuhaa goshi gube eze, bụ Nebukadineza. Nrwọ, ị rwọru; yẹ ọphuleny, ị phuru l'egomunggo teke ono, ị zẹ l'iphe-azẹe ngu ono baa:

²⁹ “Sụ-a; teke ono, ị zẹ azẹe ono; gube eze; bẹ ọriri ngu gbarwuru l'iphe, e-me l'iphu. Ọ bụru iya bụ l'onye ono, ekpuhaje iphe, e domiru edomi goshi ono kpuhaa iphe, e-mechaa mee nụ goshi ngu. ³⁰ A byakwanu l'ehu ke mbedua; ọ tọ bukwa l'ọo l'ọo mu kachaa amaru iphe meru g'o gude e kpuhaa iphe-a, e shi domia edomia goshi mu. Iphe, e goshiru mu iya bukwa k'ophu gube eze a-maru ishi iphe, ị rwọru lẹ nrwọ; maru ishi iphe, ị riru l'okpoma ngu.

³¹ “Sụ-a; gube eze; iphe, ị humaru bụ iphe, a kpuru; ọ dū gẹ nemadzu. Iphe obu paa ẹka; teme ọ nọdu echi ke swachaswacha; pfuru l'iphu ngu; ugbugba iya nọdu eye ebvu. ³² Iphe, e gude mee ishi iphe ono bụ okpobe mkpọla-ododo. A bya egude mkpọla-ọchaa mee okpoma iya yẹ ẹka iya. Ọ bụru onyirubvu bẹ e gude mee mkputepho iya jasụ l'utapfu iya. ³³ A bya egude ịgwè mee oshi-okpa iya. A bya eworu ịgwè gwakobe l'urwa gude mee e -shi l'olu-okpa iya jasụ l'obochi-okpa iya. ³⁴ Tọbudu iya bụ; g'iigbukpoe ya pho igo ono; mkpuma kkpofu; ole ọ tọ bukwa ẹka nemadzu bẹ e gude kkpofu iya. Mkpuma ono bya adaa akpurakpu ono l'okpurukpu okpa iya ono, e gude ngwaragwa ịgwè yẹ urwa mee ono; o tsue ya pho yogiri yogiri. ³⁵ No iya; ịgwè ono; yẹ urwa ono; waa onyirubvu ono; me mkpọla-ọchaa ono; me mkpọla-ododo ono tukoeppo g'ọ hakota tukaa nanunanu; dūepho g'udzu eswa balị, aaphushi l'uguru l'eka eetsuje balị. Pherephere zikashia ya rengurengu k'ophu bụ l'o to nwedu onye humabaaru udo mee ya. Mkpuma ono, tupyashiru iya nū ono bya abuerupho oke ubvú, tukoeppo mgboko l'ophu sweta.

³⁶ “Noo g'ị rwọru iya bụ ono. Nta-a bụ g'anyi bya akaru gube eze iphe, ishi iya bụ. ³⁷ Ọo gube eze bẹ bụ eze ndu bukota eze l'eliphe. Ọ bụru ngu bẹ Chileke k'igwe nuru alị-eze bya anu ngu okpehu; bya emee g'ị dū ike; mee g'udù ngu paa ẹka. ³⁸ Ọo ngu bẹ o yeru nemadzu l'eka; yẹ anu, bu l'egbudu; yẹ enu, ephe l'eli. O meru g'ọ bụru ngu a-buru eze phe g'ephe hakota l'ekameka, ephe bu. Ọo gubedua bụ ishi iya ono, e gude mkpọla-ododo mee ono.

³⁹ “I -buchaerupho eze bẹ onye ọzo a-nọ-tsota ngu. Alì-eze k'ono bẹ ẹnya a-lwa. Ono -gbeshi; ọzo abata. Onye eze k'alì-eze k'ono a-buru onye-ishi ndiphe l'ophu; ọle ẹnya a-kabakpoo ya rọ alwalwa. Ono bụ iya bụ onyirubvu ono. ⁴⁰ K'eno e-mechakwaro dufukwapho. Ono e-shihu ike g'ígwè; noo kele ọ tọ dudu iphe, ígwè te egwejedu arakabya. Ọ buru g'ígwè etsupyashije iphe ono bụ g'oo-tsukposhi alì-eze ophu ọ bapfutaru; gwee ya arakabya. ⁴¹ Obochi-ọkpa iya yee mkpushi-ọkpa iya ono, e wotaru ígwè gwakobe l'urwa gude mee ono; nọ-chiru ẹnya alì-eze ono teke oo-mecha kekashia onwiya ekekashi; ọle o nweru ndu ophu e-shihu ike g'ígwè; ọo ẹpho g'ì hụmaru iya bụ g'oo-du; ígwè, a gwakoberu urwa. ⁴² Ọ buru ẹgube ono, mkpushi-ọkpa iya ibiya ophuu a-buru ígwè; ibiya ophuu aburu urwa ono bụ g'alì-eze ono a-du; ibiya lanu e-shihu ike; ibiya ophuu a-du nyegenyege. ⁴³ Ọo ẹgube ono, ì hụmaru l'e wotaru ígwè gwakobe l'urwa, a gworo agwogwo ono; bụ ge ndu ono a-nodu a-gwa onwophe ngwaragwa l'alugba nwanyi. Ọle ẹphe taa byadu atugba buru nanu; ẹgube ono, e tee wotajedu ígwè gwakobe l'urwa g'ọ tugba ono.

⁴⁴ “Ọ buru teke ndu ono, a-buru eze ono bẹ Chileke k'imigwe e-gude ẹka iya meta alì-eze ophu a ta abyadu e-mebyishi. Ophu ọ dudu onye byaru a-nochibaa okwa eze k'ono. Ọo-kupyashikota alì-eze ono g'ọ ha gwee phe arakabya mee ẹphe taa dubaedu; yebedua anodu jasụ le tuutuutu le mimiimii. ⁴⁵ Ọo ya bụ ophulanya ono, ì phuru huma mkpuma, a kụkpotaru l'eli ubvu; ophu ọ budu ẹka nemadzu bẹ e gude kụkpota iya ono; mbu mkpuma ono, tukposhiru ígwè yee onyirubvu yee urwa; waa mkpola-ochaa yee mkpola-ododo tsua ya pyakapyaka ono.

“Ọo Okalibe, bụ Chileke, kangokotaru nu; goshiru eze iphe, e-mechaa mee l'atatiphu. Noo iphe, gube eze rworu bụ onoya; teme iphe ono, mu suru l'ọ bụ ono buru iphe, ọ bụ eviya.”

Eze akwabẹ Danẹlu oke ubvu

⁴⁶ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Nebukadineza daepho kpurumu woru iphu bube l'alì gude kwabẹ Danẹlu ubvu; bya asu g'e gude iphe-ngweja; yee unwu-isensu gwaa Danẹlu g'aagwaje iphe-a. ⁴⁷ Eze bya asu Danẹlu-a: “Ọo eviya; Chileke ngu bụ Chileke nwekota agwa, nokota nu; bya aburu Nnajiuphu, nwekota ndu eze l'ophu; bya aburu onye ekpuhaje iphe, e domiru edomi goshi; noo kele ọwa-a bẹ ì kotakpoerupho g'ọ du.”

⁴⁸ Eze bya eworu oke okwa nu Danẹlu bya anushia ya ikpoto iphe, dugbaa okee okee; bya emee ya onye-ishi, a-nodu elekota alì ndu Babilonu l'ophu; bya emee ya onye-ishi l'iphe, bukpuo ndu maru iphe l'alì ndu Babilonu l'ophu. ⁴⁹ Danẹlu bya arwo eze; ọ bya eworu Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego mekwaapho ndu bụ ishi mgbazi l'alì Babilonu; obenu le Danẹlu bẹ e meru o buru l'ibe eze.

3

Agwa Nebukadineza

¹ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Nebukadineza bya egude mkpola-ododo kpua oke ntekpe. Ogologo ntekpe obu bẹ bụ onyeka iri l'ise; ọsa ọsa iya buru onyeka lanu le mkpirikpu iya. O je l'eka du baswaa le Dura, nọ l'alì Babilonu je apfube iya. ² No iya; eze, bụ Nebukadineza bya ezia ozi; e kukoo ndu nọ-chiru ẹnya eze; me ndu-ishi mkpukpu l'anya iya l'anya iya; me ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi le mkpukpu; me ndu bụ ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'alì ono l'ophu; g'ẹphe bya

g'e dobe oke ntękpe ono ọnu, bu ntękpe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ³ Ọ buru iya bu ẹ ndu oke-ọkwa ono abya edzugbua g'a guru phę ono: ndu nọ-chiru ęnya eze; mę ndu-ishi l'alị ono; mę ndu-ishi mgbazi; mę ndu edoru eze okpoga; mę ndu-ikpe; mę ndu-ishi ndu ọka-ikpe; mękpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru ọkwa l'alị ono l'ophu; g'ęphe bya g'e dobe oke ntękpe ono ọnu, bu ntękpe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe. Ęphe bya apfuru l'ataphu oke ntękpe ono.

⁴ Onye araję ọrà bya arashia ya ike sụ: “Unu gebekwa-o! A suru-a; unubę ọha l'ophu; unubę ndu alị, nọnu; mę ọhamoha, opfu-alị phę dughbaa iche iche; ⁵ teke unu nọmaru ọda opu; bya anuma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'ųpyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dughbaa nų; unu adaa kpurumu baaru iya ęja; mbụ oke ntękpe mkpọla-ododo ono, eze, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ⁶ Sụ-a; onye ta adaduru l'alị baa ęja bę ee-chie l'oke ọku, enwu phoophoophoo teke ono teke ono.”

⁷ Ọ buru iya bu l'anuma, ndu kuru l'ęka ono nọmaru ọda opu ono; mę k'ototo; mę ọda ogelenda; mę k'ogumogu; mę k'une; mę k'ųpyi; mę ọda iphemiphe ọzo, dughbaa nų ono; ọha l'ophu; mękpoo ndu alị, nọnu; mę ọhamoha, opfu-alị phę dughbaa iche iche ono tuko daa kpurumu baaru oke ntękpe ono ęja, bu ntękpe, eze, bu Nebukadineza kpuru.

Okpoma, du ndu nọ l'ęka Chileke

⁸ No iya; ọ buru teke ono bę o nweru ndu Babilonu, byaru bya epfuahaa iphe, ndu Jiu meru. ⁹ Ęphe byapfuta Nebukadineza bya asụ iya: “Nọdukwa ndzụ ojejoje; gube eze!” ¹⁰ Sụ-a; “Eze; ị turu ekemu sụ g'iphe, bukpo onye nọmaru ọda opu; bya anuma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'ųpyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dughbaa nų; daa kpurumu l'alị baaru oke ntękpe ono, e meru ẹ mkpọla-ododo ono ęja.

¹¹ L'onye adaduru kpurumu baa ęja bę ee-chie l'ọku, enwu phoophoophoo.

¹² Ọle ọ dukwanuru ndu Jiu; ndu i yeru g'ęphe nọdu ẹ mgbazi alị Babilonu; ndu ępha phę bu Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego; te eyekwaru ngu ọnu; gube eze! Ęphe te ejeduru agwa ngu phę ozi; ọphu ęphe abaduru iphe, i kpuru akpukpu ono ęja.”

¹³ Ọo ya bu; ęhu ghushiahaa Nebukadineza eghu ikike kpọ. O zia g'e je achitaru iya ọmadzu ęto ono, bu Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego. A bya achita phę bya edobe l'iphe eze. ¹⁴ Eze, bu Nebukadineza sụ phę: “Oowaa! Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego! ?Unu dugho nno l'unu jikaru l'unu te ejeduru agwa mu phę ozi; ọphu unu abaduru oke ntękpe mu-a, e meru ẹ mkpọla-ododo-a ęja; mbụ ntękpe ọphu mu gude ęka mu kpua dobe? ¹⁵ Ọle-a; teke ọbu l'unu kwakọbewaru nta-a; unu -nọmaepho ọda opu; bya anuma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'ųpyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dughbaa nų; unu -da kpurumu baaru ntękpe-a, mu meru-a ęja; bę ọo-dushikwa ree ike. Obenu teke unu ta abaduru iya ęja; l'a parụ unu teke ono teke ono chie l'ọku, enwu phoophoophoo. ?Bu onye bukwanu chi ọbu, l'a-dụ ike dzọo unu l'ęka mu?”

¹⁶ Sheduraku; yę Mishaku; waa Abedinego yeeru eze ọnu sụ iya: “Gube Nebukadineza; opfu ono ta abukwa iphe, anyi e-yeru ngu ọnu. ¹⁷ Ọ -buru l'a chiru anyi ye l'ọku-a, l'enwu phoophoophoo-a bę Chileke, anyi ejeru ozi a-dukwa-a ike lọfuta anyi l'ime iya. Teme o je l'a-dzọta anyi l'ęka gube eze. ¹⁸ Teke ọ tọ dumeka; g'anyi mekwaa ya g'o doo ngu ęnya gube eze; anyi te ejekwaru agwa ngu phę ozi; ọphu anyi abakwaru oke ntękpe ono, ị kpuru dobe ono ęja.”

Oke ọku, enwu phoophoophoo

¹⁹ Ẹhu ghushiahaa Nebukadineza egbu ike. O woru iphu gbanwuberu Sheduraku; waa Mishaku; waa Abedinego ẹhuka ẹhuka. O debilihu karu g'e eme ọku ono; g'ọ kabaa ata ririri ugbo ẹsaa eme lẹ g'ọ gbaru g'ọ du. ²⁰ Ọ bya atua ekemu su gẹ ndu ojogu iya, kachaa okpehu woru ẹgbu kee Sheduraku; waa Mishaku; yee Abedinego chiru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo onoya. ²¹ A bya egude ẹphe n'eto tuko ẹphe l'uwe mgbalanu phe; me uwe agada phe; mekpoo okpulishi phe; mekpoo uwe ozo, ẹphe yegbaaru; tuko phe tsukoo chiru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono. ²² Ekemu ono, eze turu ono dunuka ẹhuka ẹhuka; teme ọku obu nwunuka phoophoophoo k'ophu ire iya jikotaru ndu ono, pataru Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego ono; woru kegbushia. ²³ Umadzu eto ono, e keru ẹgbu ono, bu Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego tuko buru l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono ke wuu.

²⁴ G'ejia epfu-a; Nebukadineza kwoliu l'oshi ẹka ọ no; ẹka ọ humaru iphe, du iya biribiri. Ọ su ndu agbazijeru iya olu: “?Tọ bunu-a umadzu eto be e keru ẹgbu chie l'ọku-a?”

Ẹphe su iya: “Ee eze; ọ kwa iya-a.”

²⁵ Ọ su phe: “Unu lenu! Mu humakwaru umadzu eno, e keduru ẹgbu, aghapherọ g'ọ du phe l'ime ọku obu; ophu ọ dudu iphe, mekaru phe nu. Onye ophu kwe phe eno du gẹ nwa agwa!”

Nebukadineza ekele Chileke ekele

²⁶ Tọbodu iya bu; Nebukadineza bya akpiritaru l'onu oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono bya araa ya arara su: “Unube Sheduraku; waa Mishaku; yee Abedinego; unube ndu ejeru Chileke, bu Okalibekangokotaru-nu ozi; unu futawaro-o! Unu byawarọ l'ẹka-o!”

Ọ buru iya bu lẹ Sheduraku; yee Mishaku waa Abedinego eshi l'ọku ono lufuta. ²⁷ Iphe, bukpuo ndu ono, nweru okwa ono; mbu ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi lẹ mkpukpu; me ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi lẹ mkpukpu; me ndu mgbazi ibe eze ono g'ẹphe ha zeru gidigidi bya aso-pee phe mgburugburu. Ẹphe huma l'ọku ta adudu iphe, o meru ndu ono l'ehu; ophu o ketaduru g'ọ ka mma l'ọo ẹgbushi phe; ophu ọ dudu iphe, ọku meru uwe phe; ophu ẹphe eshikpodanu enwuru enwuru.

²⁸ Nebukadineza su: “Mu ekele Chileke ke Sheduraku; waa Mishaku; yee Abedinego ekele; mbu Chileke, yeru ojozi iya; ọ bya adzota ndu-ozii ya, bu ndu kweru nkiya; woru ekemu, eze turu hua l'alị; bya eworu ishi ndu phe tua; me o -beta ophu ẹphe e-woru ozi jeeru; ozoo woru ẹja baaru iphe ozo, abudu Chileke phe. ²⁹ Nta-a be ekemu mu atu bu; g'oha l'ophu; mekpoo iphe, bukpuo ndu alị, nonu; me ohamoha, opfu-alị phe dugbaa iche iche; onye pfubiyuru Chileke ke Sheduraku; waa Mishaku; yee Abedinego; l'egbua onye ono bokashia; woru ulo iya mee ikpozu; noo kele ọ to dudu iphe ozo, a-du ike adzota nemadzu ẹgube-a, Chileke dzotaru-a!”

³⁰ Ọ buru iya bu l'eze abya apalia okwa Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego; mee phe; ẹphe kabaa shii l'alị ndu Babilonu.

4

Nrwo k'ẹbo, Nebukadineza rworu

¹ Ọwa-a bu ozi, mube eze, bu Nebukadineza l'ezi g'e zidzuru oha l'ophu; mekpoo iphe, bukpuo ndu alị, nonu; me ohamoha, opfu-alị phe dugbaa iche iche lẹ mgboko mgburugburu:

“G'ehu dukwa unu guu dua k'etsutsu iya!

² “Ootso mube Nebukadineza utso ge mu dooru unu iphe-ohumalenya; me iphe, du biribiri, Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu meru mu.

³ “Iphe-ohumalenya Chileke
paru eka.

Teme o dukwapho oke ebvu;
mbu iphe, du biribiri,
omeje.

Eze, o bu be oo-buru jasu
l'ojeje.

O je aburu ishi;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

⁴ “Su-a; mube Nebukadineza noro tusaru ehu l'ime ulo mu; eku nodu abyaru mu kugbukugbu. ⁵ Mu rworu nrwo, mu rwochaaru ndzu guhu mu. Le ge mu ze l'eli iphe-azee mu be iphe, abya mu pho l'oriri; me iphe, mu aphu l'ophulunya yeru mu ebvu. ⁶ O buru iya bu le mu abya atu-a ekemu su g'a tuko ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu chitaru mu g'ephe koru mu ishi nrwo obu. ⁷ O be ge ndu jibya; me ndu emeje omamanshi; me ndu maru enya kpokpode; me ndu karu akaka wuru bya; mu bya ezeeru phe nrwo obu; ophu ephe adudu ike koru mu iphe, ishi iya bu. ⁸ O be l'ikpazu iya; Danɛlu bya abya l'iphu mube eze; mu bya ezeeru iya nrwo obu. Danɛlu ono be a guru Beluteshaza. O buru agwa mube eze be a guru iya ono; teme unme k'agwa ophu du nsɔ nodu iya l'ehu.

⁹ “Mu su iya: ‘Beluteshaza; onye-ishi ndu jibya. Mu mawaru l'unme k'agwa, du nsɔ be du ngu l'ehu; ophu o dudu iphe, e domiru edomi, atsuje ngu l'ehu amaru. Owaa be bu nrwo, mu rworu. Jiko koru mu ro ishi iphe, o bu. ¹⁰ Wakwa iphe, mu humaru eka mu ze aze l'iphe-azee mu bu owa-a: Mu jeshiaru ele enya; mu huma oshi, pfuru l'echi mgboko gedegede. Oshi obu paa ephekerephe ephekerephe. ¹¹ Oshi ono vua bya ajaa ajaja shihu ike shingushingu kpo. Eli eli iya je asu-pfuru l'igwe; mgboko l'ophu humadzuru iya. ¹² Ekwo iya nodu ama ntumatu; teme o mia deru yekete; mbu le mebyi iya suerupho ndiphe l'ophu eriri. O buru le mkpula iya be anu, bu l'egbudu atukoje nodu; l'ookpuchikota phe; enu, ephe l'eli bugbaaru l'ekali iya. Iphe, bukpo iphe, e meru dobe le mgboko buru akpuru iya be ephe tukoru eri.

¹³ “ ‘No iya; mu ze aze l'iphe-azee mu ono; mu huma onye-nche bya aburu onye du nsɔ. O shiepho l'igwe lufuta. ¹⁴ O raa ya arara rashia ya ike su: “Gbutua oshi ono egbutu; koshia ya ekali. Chishia ya ekwo; tukashia akpuru iya nanunanu. G'anu, kuru iya le mkpula wukashihukwa; enu, bugbaa ya l'ime ephekashihukwapho! ¹⁵ Obenu l'upfu iya; ye o gbarabvu iya be aa-ha l'ali; ri-phua ya egbirigba-igwe; ye k'onvirubvu; paru iya haa l'eka ono ge ye eswa, no l'egu tua ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'o je ge ye anu-egbudu tua ya l'ime egbudu, du le mgboko. ¹⁶ G'e wofu iya egomunggo ke nemadzu; woru egomunggo anu-egbudu woru nu iya. G'o no egube ono gbiriri jasu apha esaa awua ya l'eli. ¹⁷ Ndu turu ekemu-a bu ndu nche; o buru ndu du nsɔ suru l'onoo g'oo-du bu onoya. O kwanu iya bu g'iphe, bu ndu no ndzu amaru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'eka; o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo-nuje iya; m'obeta o buru onye enya kachakpo alwalwa l'unwu-eliphe l'ophu.”

¹⁸ “ ‘Su-a; noo nrwo, mube Nebukadineza rworu bu ono. O buru ge gubedua, bu Beluteshaza kowaro iphe, ishi nrwo ono bu. Noo kele o to

dudu mẹ onye lanu lẹ ndu maru iphe l'alị-eze mu, duru ike kọoru mu iphe, ishi iya bu. Obenu l'ii-du-a ike; kele unme k'agwa ophu du nsọ be no ngu l'ehu.'

Ishi nrwọ ono

¹⁹ “Mu pfuchaa iphe ono; o tufu Danẹlu ẹhu; bya akpoo ya opfu. Danẹlu ono bu onye a guru Beluteshaza. Mu su iya; 'Beluteshaza; ge nrwọ obu; ozo ishi iya ta atufushi ngu ro ẹhu ẹgube ono!’

“Beluteshaza su: 'Nnajiuphu mu; ge nrwọ-a vuchiaru ndu i du ashi l'enya! G'ishi nrwọ ono mechia l'ehu ndu ohogu ngu! ²⁰ Gube eze; oshi ono, i humaru, vutaru bya ajaa ajaja shihu ike shingushingu kpọ ono; eli eli iya je asu-pfuru l'igwe; mgboko l'ophu huma-dzuru iya; ²¹ ekwo iya nodu ama ntumatu; teme o mia deru yekete; mbu le mebyi iya suerupho ndiphe l'ophu eriri; o buru le mkpula iya be anu, bu l'egbudu atukoje nodu; l'o kpuchikota phe; nwekwarupho ekali, suru k'ophu enu, ephe l'eli kparu ẹpfune l'eli iya. ²² Oshi ono bukwa gubedua l'onwongu eze. O kwa gubedua vutaru bya adu okpehu ẹgube ono. O buru udu ngu vuru vutarwua imigwe ono; i buru eze oha l'ophu jasụ l'eka igwe beru alị beru.

²³ “ ‘Gube eze humaru onye-nche, du nsọ, shi l'imigwe futa, byaru bya asu: “Gbutsua oshi ono woru iya mebyishia; ole g'a hakwaa upfu iya g'o bvuru l'alị; ogbarabvu iya akwaa l'alị. G'a ri-phua ya ẹgbirigba-igwe; yee k'onwirubvu. Ge yele eswa, no l'egbudu tua ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'o je ge yele anu-egbudu tua ya l'ime ẹgbudu; gbiriri jasụ apha esaa aghata.”

²⁴ “ ‘Su-a eze; wakwa ishi iya bu owanawa: O kwa iphe, Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu suru l'oo-me l'ehu gube nnajiuphu mu, bu eze be i humaru ono. ²⁵ Aa-chifu ngu l'eka nemadzu anoduje. L'i je gu l'anu-egbudu eburu. L'e mee ngu l'i taahaa eswa g'eswi. Noo eka ii-nodu; iji, shi l'igwe akwaa kpua ngu. L'i noo ya ẹgube ono apha esaa; jasunupho teke iimaru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'eka; o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo nuje iya. ²⁶ O buru ẹgube ono, a turu ekemu su g'a haa upfu oshi ono; yee ogbarabvu iya g'o nodu l'alị l'eka ono; bukwapho g'aa-nu-phu ngu alị-eze ngu azu me i -maerupho l'oo Chileke bu eze. ²⁷ Oo ya bu le-a; gube eze; kwekwa nata idzu-a, mu abya achiru yeru ngu-a! Watakwa eme iphe, pfuru nhamunha gude haa eme iphe-aji; l'i wata emeru ndu aakpa ẹhu ree gude haa ejo-iphe, imegbabe. G'a maru ?ehu a-du ngu guu duriberu?’ ”

Nrwọ Nebukadineza avu

²⁸ No iya; e mechaa; iphemiphe onoya mekotaepho l'ehu Nebukadineza. ²⁹ Le g'a nochauerupho onwa iri l'ebo g'o rwochaaru nrwọ ono; o nodu l'oma ulo ibe eze iya, bu l'ulo-eli iya, no l'alị ndu Babilonu; bya atuko oma ulo ono tsoru aghaphe. ³⁰ A nonyaa o su: “Unu humawaru ge mkpukpu Babilonu habe shii! O kpoo mbedua gude eka mu kpua ya g'o buru eka mu e-buru eburu. O buru ike du mu nu be mu gude kpua ya; gude goshi g'akpabiri mu habe shii.”

³¹ O kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; o numa olu-opfu, e shi l'imigwe pfua su: “Gube eze, bu Nebukadineza; wakwa iphe, a tu-buru l'ehu ngu baa. Ike, i shi gude buru eze be a nataakwaru ngu! ³² Aa-chifu ngu ge gule amadu ta anphe; g'i je ge gu l'anu-egbudu buru; g'i je ata eswa g'eswi; taa ya nno gbiriri jasụ apha esaa awua ngu l'ishi; jasụ teke iimaru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'eka; o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo-nuje iya.”

³³ Epfupfu, oopfufu iya; ọ nwuaru Nebukadineza g'o pfuru. A chifu Nebukadineza l'ẹka nemadzu anọduje; chiru iya ye l'egbudu; o je ataahaa ẹswa g'eswi. Iji, shi l'igwe kwaahaa kpuahaa ya l'ehu. Ọ nọo l'egbudu jasụ ẹgbushi iya hachaephọ ọshii ọshii g'ẹba ugo; nvọ ẹka rishichaa ya gẹ nvọ ẹnu.

Izimanu alwa eze azu

³⁴ "A nọchaephọ apha ẹsaa onoya; mube Nebukadineza nọdu l'egbudu ẹka ono palia ẹnya imeli; egomunggo lwaahaa mu l'orù iya. Mu tuahaa Ọkalibe-kangokotaru-nu ẹpha; jaahaa ya ajaja; kwabẹahaa ya ùbvù; mbu onye ono, nọ ndzu ojejoje onoya.

"Ishi, ọ bu bẹ ọo-buru
jasu l'ojejoje.

O je aburu eze; e -shi l'ogbo
sweru ogbo.

³⁵ Ọ tọ dudu iphe,
ọ guberu nemadzu,
nọ lẹ mgboko
mgburugburu.

Ọ buru iphe, du iya ree
bẹ oomejeru unwu
imigwe mẹ ndiphe
l'ophu;
ophu ọ dudu onye
alọ-phu iya ẹka azu;
ophu ọ buru kẹ jia ya:
'?Bu gunu meru iphe,
i meru owa-a?'

³⁶ "No iya; egomunggo lwaẹ mu phọ l'oru iya; ùbvù, mu shi nweru; mẹ akpabiri mu ono lwaphutakotaru mu azu. A wata mu akwabẹ ùbvù ọzo; g'a kwabẹje onye eze. Ndu shi anọduje akpo-ziru mu ọzo; mẹ ndu a maru ẹpha phẹ l'alì-eze mu bya achọo mu huma. A bya eworu ike, mu shi gude buru eze nu-phu mu azu; nuhata g'o shi du lẹ mbu. ³⁷ Nta-a bẹ mube Nebukadineza ekele eze k'imigwe ekele; bya akwabẹ iya ùbvù; bya ekutsekwa iya phọ. Iphemiphe, oome pfuru nhamunha bya adukota ree; ọzo bu lẹ ndu eku onwophẹ bẹ ọduje ike kuzeta alì."

5

Ẹka deru iphe l'igbulọ

¹ Eze, bu Belushaza bya eshia nri oke ọbo-iphe bya ezia ndu a maru ẹpha phẹ l'alì-eze iya unu umadzu labọ l'umadzu ukporo iri. Ẹphe bya adoru tuko nguahaa mẹe. ² A ngunyaephọ mẹe ono; Belushaza karu g'e je achita okoro, e meru lẹ mkpọla-ododo; me kẹ mkpọla-ọchaa, nna iya, bu Nebukadineza chitaru l'eze-ulo Chileke lẹ Jierusalemu. O zia g'e je achita iya g'ephẹ gude ngua mẹe; yele ndu ono, a maru ẹpha phẹ ono; mẹ unwanyi, ọolu alulu; mẹ ndu ophu ọ tọ ludu ọkpobe alulu. ³ E je achitaru iya iphemiphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono, bu iphe, a chitaru l'eze-ulo Chileke lẹ Jierusalemu; ẹphe gude nguahaa mẹe; mbu yele ndu a maru ẹpha phẹ l'alì-eze iya; mẹ unwanyi, ọolu alulu; mẹ ndu ophu ọ tọ ludu ọkpobe alulu. ⁴ Ẹphe nọdu angu mẹe ono ekele agwa ophu e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ophu a kpuru l'onwirubvu; mẹ kẹ mgborígwè; mẹ k'oshi; mẹ kẹ mkpuma.

⁵ A bya ele ẹnya; mkpushi-ẹka nemadzu chafuta bya awata ede iphe l'igbulo; l'iphe ẹka oroku suru l'ulo ibe eze l'ẹka ono. Eze nodu elekpoeppo ẹka nemadzu ono ẹnya; o nodu ede iphe ono. ⁶ Eze gbachihueppo nchi. Ndzụ gụahaa ya gụ-mihu iya; k'ophu ikpere kugbabechaaru iya akugbabe; okpa tsukota iya mee. ⁷ Eze chishia mkpu sụ g'e je ekuaru iya ndu emeje omamanshi; me ndu maru ẹnya kpokpode; me ndu karu akaka. Eze sụ iphe, bukpo ndu mmamiphe ono, nọ l'alị Babilonu ono: "Onye duru ike guta iphe-a, e deru l'igbulo-a bya akooru mu iphe, ishi iya bu be ee-ye uwe mgbalanu, du uswe-uswe; l'a bya anyabe iya iyagba, e meru le mkpola-ododo; teme o buru iya aburu onye k'eto le ndu kachaa shii, bu phe bu ndu-ishi l'alị-a." ⁸ O buru iya bu l'iphe, bukpo ndu-mmamiphe l'alị-eze ono abata. Ophu o dudu onye duru ike guta iphe, e deru; ophu o dudu onye duru ike koo iphe, ishi iya bu. ⁹ Ndzụ kabakpoo agu eze; o kabaa agbachihu nchi; ophu ndu ono, a maru epha phe l'alị-eze iya ono amakpoda iphe, e phe e-me.

Eze eku Danẹlu

¹⁰ Eze-nwanyị numa olu eze; yee ndu-ishi iya bya abatashia l'ulo ono, a nọ eri nri obo-iphe ono. O bya abata bya asu: "Gube eze; ge ndzụ ngu bukwaru ojeje! Ge meji ta atofukwa ngu! Ophu i gbachihushi nchi du gi du ono! ¹¹ L'alị-eze ngu-a be o nweru onye unme k'agwa ophu du nso bu l'ehu. Teke nna ngu shi buru eze be onye obu shi egoshije le ya nweru egomunggo; buru onye iphe edoje ẹnya; bya aburu onye maru iphe. O buepho le mmamiphe iya ha ge k'agwa. Nna ngu, bu eze, bu Nebukadineza shi mee ya onye-ishi ndu jibya; me ndu emeje omamanshi; me ndu maru ẹnya kpokpode; me ndu karu akaka. ¹² Noo kele unme ophu dugharu ree ẹka nọ iya l'ehu. Iphe nodu edoje iya ẹnya ree; teme o nweru egomunggo, e gudeje ako iphe, nrwọ bu. A -tua ilu l'o koo iphe, e pfuru. Iphe, atsụ l'ehu l'o goshi g'ee-me iya; mbu Danẹlu. Iphe, eze guru iya bu Beluteshaza. Oo ya bu; g'e je ekua Danẹlu g'o bya akoo iphe, iphe-a bu."

¹³ E je ekunaa Danẹlu; o bya apfuru l'iphe eze. Eze bya asu Danẹlu: "O kwa li bu Danẹlu; onye yi le ndu nna mu, bu eze kpuru le ndzụ eshi l'alị ndu Jiuda? ¹⁴ Mu numaru udu ngu; l'a suru l'unme k'agwa ophu du nso nọ ngu l'ehu. A suru li kwaru ẹnya; iphe nodu edoje ngu ẹnya; teme i maru okpobe mmamiphe. ¹⁵ Ndu mmamiphe me ndu emeje omamanshi be e jewaru ekuaru mu g'ephe bya agua iphe-a, e deru l'eka-a; koo iphe, ishi iya bu; ophu e phe adudu ike koo ya. ¹⁶ Mu numa l'ikoje iphe, adudu onye maru iya nu; teme iphe, tufuru ehu nodu edoje ngu ẹnya. Oo ya bu le-a; o -buru li duru ike guta iphe ono, e deru l'eka ono; kooru mu iphe, o bu; l'e ye ngu uwe-mgbalanu, du uswe-uswe; l'a nyabe ngu iyagba, e gude mkpola-ododo mee; teme li buru onye k'eto le ndu kachaa shii, bu phe bu ndu-ishi l'alị-a."

Ikpe Chileke

¹⁷ Tobudu iya bu; Danẹlu bya eyeeru eze onu sụ iya: "G'iphe-oma ngu duru ngu ro! Woruro obunggo, i gege ebu mu bua onye ozo! Ole o to kposhidu ge mu ta aguru gube eze iphe ono, e deru edede ono. Mu guchaa ya; mu akooru ngu iphe, e deru obu.

¹⁸ "Su-a eze; Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu meru nna ngu, bu Nebukadineza eze; bya emee ya; o paa eka; bya emee ya; o du biribiri; bya adu ubvu l'ẹnya. ¹⁹ Eshinu o nuru iya okwa, ha shii egube ono; be o nuru iya oha l'ophu; me ndu ali, nonu; teme ndu opfu-ali phe dugbaa iche iche shi anoduje anma pyaapyaapya l'iphe iya; atsụ iya ebvu. Onye

o dọ iya g'o gbua l'o gbua; onye o dọ iya g'o dobe ndzụ; l'o dobe iya ndzụ. Onye o dọ iya g'o palia okwa iya l'o palia ya; onye o dọ iya g'o mee g'o buru onye enya lwaru; l'o mee ya. ²⁰ O be teke etse etsetse bahuru iya l'obu; o gude eku-onwonye swichia obu; a chifu iya l'aba-eze; bya anafu iya ubvu, e shi akwabeje iya. ²¹ A chifu iya l'eka nemadzu anoduje; bya anu iya egomunggo anu-egbudu. Epe le nkapfu-igara-oswa je aswiahaha oswi. O taaha eswa g'eswi; iji mgboko wata iya awu ehu; gbiriri jasu o bya amaru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'eka; teme o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be onuje iya.

²² "Su-a; gube Belushaza, bu nwa iya bya afuta; bya atuko iphemiphe ono makotaru; ophu i kuzetakwarupho onwongu. ²³ I gbeshi bya asu le gu le Nnajiuphu ophu bu l'imigwe suru atutu. E je achitaru ngu okoro l'eze-ulo iya; unu gude nguahaa mee; mbu gu le ndu a maru epha phe l'ali-eze ngu; me unwanyi, ilu alulu; me ndu ophu i ti ludu okpobe alulu. Unu nodu angu mee ono ekele agwa ophu e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa; me ophu a kpuru l'onwirubvu; me ke mgborigwe; me k'oshi; me ke mkpuma; mbu agwa ophu ata aphudu uzo; ophu onudu iphe; ophu o dudu iphe, o maru. Obenu le Chileke ophu bu iya gude ndu unu; teme iphemiphe, unu eme buru iya be o dọ l'eka; be unu ta akwabeduru ubvu. ²⁴ Oo ya ziru mkpushi-eka ono o bya edee iphe-a, e deru-a.

²⁵ "Waa iphe, e deru baa: MENE; MENE; TEKELU; PERESINU. ²⁶ Iphe, o bu baa: MENE bu iphe, o bu be bu le Chileke guwaru mboku, ii-buru eze ogu; bya emee g'o jeberu nno. ²⁷ TEKELU buru iphe, o bu be bu l'o turu ngu l'iphe, aatuje iphe; i dapehu. ²⁸ PERESU bu iphe, o bu be bu l'ali-eze ngu be e kehawaru ebo; woru nanu nu ndu Midiya; bya eworu ophuu nu ndu Peshiya."

²⁹ O buru iya bu l'eze, bu Belushaza abya atua ekemu; a bya achita uwe-mgbalanu ono, du uswe-uswe ono gude kwaa Danẹlu akwa; a bya achita iyagba, e gude mkpola-ododo mee woru nyabe iya. A raa ya arara su l'oo ya buwaa onye k'eto le ndu-ishi l'ali-eze ono l'ophu. ³⁰ O buru l'enyashi ono be e gburu eze ndu Babilonu ono, bu Belushaza. ³¹ Dariyosu bu onye Mediya bya aburu eze nochia enya iya. Teke ono be Dariyosu ono nowaru ukporo apha eto l'apha labo.

6

Ejo idzu, a chiru Danẹlu

¹ Eze, bu Dariyosu bya elechaa enya; o dọ iya ree ememe. O bya ahota ukporo umadzu ishii bya anuchaa phe okwa; mbu bya asu g'o buru phe anodu anochi enya iya l'ali-eze iya l'ophu. ² O bya ahota ndu-ishi umadzu eto doberu phe; Danẹlu yiru le ndu k'ono. O buru umadzu eto ono be umadzu ukporo ishii pho abyaje akporu iphe, eme l'ibiya ophu epe bu ishi iya; oo ya bu g'o to du iphe eze ophu e-te okpa. ³ Danẹlu ono bya aburu onye kakota ike le ndu nochiru enya eze; me ndu-ishi phe. Noo kele unme, no iya l'ehu bu unme, kakota shii. Eze meahaa ge ya mee ya onye a-buru ishi l'ali-eze ono l'ophu l'ophu. ⁴ Tobudu iya bu; ndu nochiru enya eze; me ndu-ishi phe ono g'ephe ha chohaha eka epe a-gbabe okpa chota iphe, epe a-guru nu Danẹlu l'o meru; ophu o dudu iphe, epe humaru, o meru. Ophu o dudu mkparwu, epe humaru iya l'ehu; kele o bu onye e gude ire iya eka; ophu oomedu mkparwu; teme ophu oowedu

ozi iya gbẹgele-gbẹgele. ⁵ Ọ buru iya bu lẹ ndu ono asu: “Ọ tọ dukwa iphe, anyi byaru ahuma guru nu nwoke-a; gbahaepho l'anyi zoru okpa laa l'ekemu, duru yele Chileke iya.”

⁶ No iya; ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi phe ono g'ephe ha bya achia idzu lanu bya ejepfu eze je asu iya: “Gube eze, bu Dariyosu; nodukwa ndzu ojejoje! ⁷ Iphe, bukpuo g'a ha buru ndu-ishi l'ali-eze ngu; me ndu-ishi mkpukpu l'enya iya l'enya iya; me ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi mgbazi; me ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi mkpukpu tukokwaru g'anyi ha chia idzu su ge gube eze tua ekemu mee ya g'o shihu ike; su g'o tọ dukwa onye a-rwo Chileke iphe; ozoo agwa; ozoo nemadzu; a -gufukwa gubedua. G'e mee ya nno ukporo abali l'abali iri. Onye meru iya nu g'e chie ya l'ogba oduma. ⁸ Eze jiko tua ekemu obu ye aka l'ekwo iya; mee ya meshia ya ike g'o tọ gbanwe agbanwe, bu iya bu g'ekemu ndu Midiya waa Peshiya aduje, adudu onye agbanweje iya agbanwe.” ⁹ Oo ya bu; eze, bu Dariyosu byanu bya atua ekemu; dee ya l'ekwo; bya ebyia aka l'ekwo obu.

Danẹlu l'ime ogba Oduma

¹⁰ Danẹlu maerupho l'eze yewaru aka l'ekwo; o bahu l'ulo iya, bu aka e yeru windo l'ulo eli iya; windo ono be gharu iphu l'uzo Jierusalemu. O nodu egbushije ikpere l'ime ulo aka ono pfuru nu Chileke kele iya ekele ugbo eto mboku-mboku, bu iphe, o shi emejehawaa. ¹¹ Ọ buru iya bu lẹ ndu ono awuru l'odze je ahuma Danẹlu l'aka oopfu anu Chileke g'o yeru iya aka. ¹² Ephe bya awupfu eze je anyataru iya ekemu iya ono su iya: “Gube eze! ?O kwa l'i yeru aka l'ekwo pfushia ya ike su l'onye rworu agwa; ozoo nemadzu iphe, a -gufukwa gube eze; l'ime ukporo abali l'abali iri-a; g'e chie ya l'ogba oduma?”

Eze su: “Iphe, mu pfuru damokwaru ge mu pfuru iya, bu iya bu ekemu ndu Midiya yee Peshiya, adudu onye agbanweje iya agbanwe.”

¹³ Ephe pfuru l'iphu eze su: “Danẹlu ono, yi lẹ ndu a kpuru lẹ ndzu l'ali Jiuda ono; ta angakwaru gube eze nchi; ophu ookpakwa ishi ke l'i turu ekemu ye aka l'ekwo; o nodu anodujele-a ekpe ekpere akpo eto mboku-mboku.” ¹⁴ Eze numaepho iphe ono, ephe epfu ono; iphe ono, o meru ono turwua ya okpoma. O meahaa g'o nafuta Danẹlu. O chokashia uzo iya jasụ nchi nodu abya ejihu; ophu o dudu ophu meru nu.

¹⁵ Ndu ono byakwa awuru l'odze bya ejepfu eze je asu iya: “Gube eze; nyatakwa g'ekemu ndu Midiya yee ndu Peshiya du; l'eze -tu-buwaa iphe, oo-me; ozo l'o turu ekemu be a taa gbanwejekwa iya agbanwe.”

¹⁶ Eze tunaa ekemu; e je egude Danẹlu kpuru bya bya echie l'ogba oduma. Eze su Danẹlu: “Jiko ge Chileke ngu onye ibaru eja mkpurumkpuru dzokwaa ngu!”

¹⁷ A bya eswita oke mkpuma gude swichia onu ogba obu. Eze bya ebyia ya aka echi-aka iya; bya ebyia ya echi-aka ndu a maru epha phe l'ali-eze iya; g'o tọ du iphe, aa-gbanwe agbanwe lẹ ndzu Danẹlu. ¹⁸ Eze tugbua; o buru iya ala ibe iya. O nokota enyashi ono; ophu o riduru nri; ophu o dudu onye kuru nkwa kpengu l'iphu iya k'eeme iya ehutu. Ophu o dudu ike kuru mgbenya.

¹⁹ Swichechero; eze kwolihu gbaru oso je l'onu ogba oduma ono. ²⁰ Ọ byarwutaepho ogba ono, e chieru Danẹlu ono ntse; o gude olu aphu chia mkpu su Danẹlu: “Gube Danẹlu; onye-ozu Chileke ophu dzu ndzu! Chileke ngu ono, ibaru eja mboku-mboku ono; ?o duru-a ike dzoo ngu l'aka oduma?”

21 Danẹlu sụ eze: “Gùbe eze; nọdukwa ndzụ ojejoje! 22 Chileke mu yekwarụ ojozi iya; ọ bya apyichishia oduma ẹka l'ọnu; ọphu ọ dudu ọphu kpakpọoru mu nụ mę nvo; kele ọ tọ dudu iphe, ọo-sụ lẹ mu mejeru iya; ọphu ọ dudu iphe, mu mejeru gùbe eze.”

23 Ẹhu gbẹ teke ono tsọahaa eze ụtso; tsọshiahaa ya ike. Ọ karụ sụ g'e kufuta Danẹlu l'ọgba ono. A bya ekufuta Danẹlu l'ọgba ọbu; ọphu ọ dudu iphe, larụ iya mę nvo; kele Danẹlu dakobeerupho Chileke iya.

24 Eze tụa ekemu; e je achịta ndu ono, gbapheru Danẹlu ono; bya achiru ye l'ọgba oduma; mę ụnwu phẹ; mę unyomu phẹ. Ọphu oduma ono ekwekpọdanu g'ẹphe rwua ọhu ọgba ono. Ọ wọchaa phẹ kpokokongu; labushia anụ phẹ; gwechaa okpu phẹ yọgiri yọgiri.

Dariyosu ekweta lẹ Chileke Danẹlu bụ iphe

25 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dariyosu bya edeeru ọha l'ọphu ẹkwo; bya edeeru ndu alị, nọnu; mękpoo ọhamoha; opfu-alị phẹ dughbaa iche iche l'alị ono mgburugburu sụ:

“G'ẹhu dukwa unu guu dọ k'etsutsu iya!

26 “Nta bẹ mu turu ekemu sụ-a: ‘G'onnyemonye nọ l'ẹkameka l'alị-eze mu-a l'ọphu l'ọphu tsukotajekwa Chileke Danẹlu ebvu; kwabẹ iya ụbvù!

“ ‘Noo kele ọo ya bụ Chileke

ọphu dzụ ndzụ;
bya aburu Chileke,
a-nọdu jasụ l'ojejoje.

Alị-eze iya ta adudu onye

byaru emebyi iya
emebyi.

Ọ buru iya a-buru eze

jasụ l'ikpazụ.

27 Ọonafutaje nemadzụ;

tẹme ọ nọdu abujeru
nemadzụ ọgbata.

Oomeje ọhumalenya;

bya emekwaphọ iphe,
dụ biribiri l'imigwe
mę l'eliphe.

Ọ dzọtaru Danẹlu l'ẹka

oduma.' ”

28 Ọo ya bụ; ụpete gbakpọerupho Danẹlu teke ono, Dariyosu bụ eze; yẹle teke Sayirosu, bụ onye Peshiya bukwapo eze.

7

Danẹlu aphụ ọphulenyà

1 O be l'apha mbụ, Belushaza bụ eze ndu Bábilonu; Danẹlu bya arwọ nrwọ; tẹme ọ bụhukwarupho ọphulenyà, byaru iya l'ishi l'ẹka ọ zẹ azẹ eku mgbenya. Ọ gbeshi bya atukoepo iphemiphe ono, ọ rwọru lẹ nrwọ ono dekọta l'ẹkwo.

2 Waa iphe, Danẹlu ono pfuru baa: Mu aphụ ọphulenyà l'enyashi; mu bya ele ẹnya; mu hụma pherephere, shi l'uzo ẹno, dọ l'igwe l'ẹka ọoswo-re l'oke eze-ẹnyimu. 3 Oke anụ ẹno, adudu ọphu yẹ ibe iya gba nanụ shi l'ime eze-ẹnyimu ono nyifutagbaa.

4 “Kẹ mbụ dọ g'oduma; ole o nwegbaarụ ñkù, dughbaa gẹ k'ugo. Mu nọdu elekpọe ya phọ ẹnya. A bya akwashia ya ñkù ono. A bya apalia ya l'alị

pfube apfube. O gude ọkpa labọ pfuru gẹ nemadzụ. A bya eworu obu nemadzụ ye iya l'ime.

⁵ “Anụ k'ẹbo pfukwaru mu phọ l'iphu. Ono dụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu, bu biye. A bya apalia yẹbedua mgbureku lanu. Ẹgara-iphe dụ ẹto ghashihu iya l'onu; phachaaru iya apharu l'eze. A sụ iya: 'Gbalihu; taa anụ, ha shii!'”

⁶ “Ono bvuchaa; mu jeshia ele ẹnya; anụ ọzo pfuwaru mu l'iphu. Ono dụ g'agụ. Ọle o beru l'okpurukpu iya; o fua nkù ẹno, dukotaepho gẹ nkù ẹnu. Anụ k'ogiya-a nweru ishi ẹno; ẹme ọ buru iya bẹ a nuru ike g'ọ buru ishi.

⁷ “E mechaa ono; l'ophulenyanya ono, mu aphụ l'enyashi ono kpọekwapho; mu jeshia ele ẹnya; anụ ophu kwe iya ẹno pfuwaru mu l'iphu. Ono nọdu anyi ishi ẹdzu; ẹme ọ nọdu eye ebvu; ẹme ọkpehu paa ya ẹka. Eze iya dughbaa kẹ phengara-phengara bya adughbaa g'igwè. Ọ nọdu avuje anụ onye ọ bu yee ya kpatakpata; gude ọkpa zọo ophu phoduru nụ pyakapyaka. Ono te eyetakpodaru ndu ophuu ililekpọo; ẹme yẹbedua nweru mpu iri.

⁸ “Mu nọdu arikwadu kẹ mpu ono; ọ nọdu mu l'iphu futa mpu ọzo, ha nwanshii. Ọ buru l'echilabọ mpu ono g'ọ ha bẹ o futaru. Mpu ẹto shi lẹ kẹ mbu phọ nwofu l'iphu iya. Nwa mpu nshii ono fua ẹnya, dụ gẹ kẹ nemadzụ; bya efua onu, etu onwiya ẹpha.

⁹ “Mu nọdu elekpọekwapho ẹnya:

“A bya eworu aba-eze bvube.

Onye ono, bu O-shi-l'ichee

bya asugaru iya.

Uwe iya nọdu acha

pemu pemu

g'aka-mini-sunoo.

Ẹgbushi, nọ iya l'ishi nọdu

acha phuuphuu g'ẹjí

aturu ọchaa.

Ọku nọdu enwu

phoophoophoo

l'aba-eze iya ono.

Mbu ọkpa aba-eze ono

bukotaru ọku,

enwu enwunwu.

¹⁰ Ọku nọdu asọ gborogboro

gẹ nggele shi iya l'iphu

asofuta.

Unubuku nọdu ejeru iya ozi.

Unu iri ugbo unu iri ọzo

pfuru iya l'iphu.

A bya anọ-zia k'ikpe;

a bya ekpuhashia ẹkwo.

¹¹ “Mu nọdu elekpọekwapho; eshinu nwampu phọ etukpọekwapho onwiya ẹpha; mu nọdu elekpọepho ẹnya jasụ e woru anụ ono phua; bya eworu ogwe iya mebyishia woru chie l'ọku ono, enwu phoophoophoo ono.

¹² A natachaa anụ ophuu g'ẹphe ha alị-eze pẹ; ọle a hakwanuru pẹ g'ẹphe dzuru ndzụ kpọbaa nwupfu.

¹³ “Mu nọdu aphụ ophulenyanya l'enyashi ono; mu jeshia ele ẹnya; ọ duwaru onye ophu, duepho gẹ Nwa ndiphe, gude urwukpu shi l'igwe eje abya. Ọ bya abyarwuta l'iphu O-shi-l'ichee ono; e duru iya durwua ẹka

ono gẹdegede. ¹⁴ E mee g'o nweru ali-eze; bya adu biribiri l'enya; teme emee ya o buru eze. Oha l'ophu; me ndu ali, nonu; me onyemonye, shi l'ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche nodu abaru iya eja. Ali-eze iya dupeho jasu l'ojejoje; ophu o byadu l'abvu abvubvu ophu; ophu uswe-eka o bu eze abudu egube iya ophu ee-mebyi emebyi."

Iphe, nrwọ ono bu

¹⁵ "Tobudu iya bu; o bya atsuhaha mube Danẹlu l'ehu. Ophulanya ono, mu aphu ono nodu agbakashi mu eh. ¹⁶ Mu bya ejepfu onye lanu l'ime ndu pfuru l'eka ono je asu iya g'o koshikwaru mu iphe, iphe ono bukpo abubu.

"O bya epfuaru mu iya; bya akoru mu iphe, bu ishi iphemiphe ono. ¹⁷ O su mu le-a: 'Oke anu eno ono bu ndu eze eno, l'e-mechaa du l'eliphe-a. ¹⁸ Obenu le ke Okalibe-kangokotaru-nu l'e-mechaa natachaa ali-eze ono nwowaruro jasu l'ojejoje; mbu l'oo-noduwa iya ro l'eka jasu le tuutuutu le miimiimii.'

¹⁹ "Mu meahaa ge mu maru iphe, anu k'eno ono bukpo abubu, bu ophu eyetakpodaru ndu ophuu ililekpo; teme o nodu anyi ishi edzu; anu ophu nweru eze, e meru l'igwe; nvo iya buru onyirubvu; anu ophu ataje onye o bu yee ya pyaapya taa tafu; gude okpa zo ophu phoduru nu tolitoli. ²⁰ Mu mekwapho ge mu maru ke mpu iri ono, du iya l'ishi ono; yee ke nwampu ophu nonyaaru nu bya akpofuta; mpu eto le ndu ophu duhawaanu nwoshihu iya l'atatiphu; mpu ophu nweru enya bya enweru onu, etu onwiya epha; teme o kachaa nwibe iya akpabiri. ²¹ Mpu ono be mu elekpoepho enya; o nodu etso ugu bya alwu-kpee phe pho; ²² jasu O-shi-l'ichee rwua bya eworu ikpe bua; haaru ndu-nsọ ke Okalibe-kangokotaru-nu enge. O buru teke ono be ndu-nsọ byaru bya atuko ali-eze l'ophu nwokotaru.

²³ "No iya; o buru iphe, o pfuru iya baa: 'Anu k'eno ono bukwa ali-eze k'eno, l'emechaa du l'eliphe. Ono taa dudu g'ali-eze ndu ophuu ililekpo. Eliphe mgburugburu be oo-vu kpatakpata; zo ya tolitoli; gwee ya uji. ²⁴ Mpu iri ono bu uzi umadzu iri, a-buchaa eze l'ime ali-eze lanu ono. Epe -buchaa eze; onye eze ozo abata l'okwa. Onye k'ono taa dudu ge ndu ophuu. Yebdua a-lwu-kpe ndu eze eto. ²⁵ Oo-nodu epfutoshi Okalibe-kangokotaru-nu; teme l'ookpawapho eh. L'o kukebechaa eh eme ge ya e-me gbanwee mboku; bya agbanwee ekemu. L'a paru haa ya l'eka ugbo lanu; yee ugbo labo; waa mkpirikpu iya. ²⁶ E -mechaa l'a bya anozia k'ikpe; l'a bya anata iya ike iya ono mebyishia. Ike taa dubaedu iya jasu l'ojejoje. ²⁷ Tobudu iya bu l'a bya eworu ali-eze ono; me okwa-eze; yee akpabiri ali-eze, nokota l'eliphe l'ophu woru ye ndu-nsọ l'eka; mbu ndu ono, bu phe bu ndibe onye ono bu Okalibe-kangokotaru-nu ono. Onye ono be abubu, o bu eze l'a-no ojejoje; teme iphe, bukpo ndu bukota ishi a-nodu abaru iya eja emekwapho iphe, o pfuru.'

²⁸ "Noo eka iphe obu jeberu bu onoya. Mbdua, bu Danẹlu rie ya pho l'oriri; meji nodu atofue mu pho mebyi atofu. Mu gbachishihuchaa nchi. Mu woerupho iphemiphe ono suchia l'ime okpoma mu."

8

Danẹlu ahuma ebili yee mkpi l'ophulanya

¹ O be l'apha, kwe Belushaza apha eto, o shi butaru eze ndu Babilonu; mube Danẹlu byakwa bya aphua ophulanya yekwaru ophu mu puhawaru. ² Mu bya ele enya l'ophulanya ono; mu noduwaa le Susa, bu

ishi mkpukpu, nọ l'alī ndu Elamu. Ọ bụru ẹka mu nọ l'ophulenyanya ono bu ọ mgboru nggele Ulayi. ³ Mu bya apalia ẹnya jeshia elele; ebili, furu mpu labo, pfulwaru mu l'iphu. Ọ pfulwaru l'aguga nggele ono; mpu iya duchaa ke phengara-phengara. Mpu ono nanu ka nwibe ya shii l'ogologo; teme o buri ono ka ogologo ono futakperu azu. ⁴ Mu nodu elekpoephe ebili ono ẹnya. Ọ nodu eme ẹn. Ọ -pfuluru laa l'uzo ẹnyanwu-ariba; l'o pfuluru laa l'uzo isheli; pfuluru laa l'uzo ndohali. Ophu o dudu anu, duru ike kpafu iya l'iphu; ophu o dudu ophu a-du ike anafu iya iphe, o gude. Ọ buerupho iphe, du iya ree be oomeje; teme o paa ẹka apaa.

⁵ Noo ya bu; mu gudekwadu-a aru k'ono; a bya ele ẹnya; mkpi shiepho l'uzo ẹnyanwu-ariba chafuta; tukoephe mgboko l'ophu awugha awugha ke wugelengu-wugelengu; ophu okpa erwudu iya ali. Mkpi obu fua mpu, ha shii; mbu woru mpu fua ọ mgbaka ẹnya iya. ⁶ Ọ byatashia ebili mpu labo pho l'iphu; mbu ophu mu shi huma, pfuluru l'aguga nggele pho. Ọ nodu aba mba ehuka ehuka eje abyapfuta iya. ⁷ Mu huma g'o wataru etso ebili ono ogo ehuka ehuka. Ọ nodu echije ebili ono o-chi-too gude nno chifuchaa ya mpu labo onoya. Ophu ike apfuluru ge yee ya lwa ogo aduedu ebili ono. Mkpi ono tsuta iya togbo l'ali zo ya tolitoli. Ophu o dudu onye duru ike dzofu ebili ono l'eka iya. ⁸ Mkpi ono bya apaa igiri igiri. Igiri iya ono panukaephe ẹka; a ku-kwofu eze mpu iya ono. Mpu eno ozo, ha shii byaephe bya efuta l'eka eze mpu lanu pho shi du pho. Mpu ono ephen'eno chikotachaa ru onu ghagbaa l'uzo ẹka pherephere shigbaa uzo eno, shi l'igwe.

⁹ A nonyaa; mpu ono nanu bya efuta nwampu nshii ozo. Nwampu nshii ono nonyaa bya apaa ẹka; bya evuru lashia uzo ndohali; vukwaa shia uzo ẹnyanwu-awawa bya evukwapho shia uzo ali oma ono. ¹⁰ Ọ vua gbiriri jasu o tuko ikpoto iphe, no l'imigwe rwudzuru. Ọ haru igwerigwe kpokpode dukoshia; o dashihu l'ali; o zokota iya tolitoli. ¹¹ Ọ bya ekutse onwiya ge ya ha g'onye-ishi iphemiphe ono. Ọ nata iya ngweja, aanoduje egwe anu iya mboku-mboku; bya emee ulo-nsọ iya ophu ooredu ire. ¹² Ọ buri atupya Chileke meru g'o gude a chiru ikpoto ndu-nsọ nu iya; bya anukwa iya pho ngweja, eegweje mboku-mboku. Iphe, bukpo iphemiphe, oome nodu agbaru iya upete. E woru ire-lanu hua l'ali.

¹³ Tobudu iya bu; mu bya anuma olu-opfu, onye du nsọ epfu. Ọ gude iya epfufu; Onye Nso ozo su iya: “?Oo-nobekpooru ino-beagha teme ophulenyanya-a avua; mbu ophulenyanya ke ngweja, aanu mboku-mboku-a; yee k'atupya, l'akpata ola-l'iswi-a; yee k'eworu ulo-nsọ haaru iya-a; yee k'ikpoto ndu-a, aa-zo tolitoli-a?”

¹⁴ Ọ su mu: “Nchi e-jihukwa bohu unu mgbo ise l'ukporo mgbo iri l'ise l'o buri iya bu l'e wophubaa ulo-nsọ ono azu g'o dubaa nsọ ozobaa.”

Aako iphe ophulenyanya Daneļu ono bu

¹⁵ Ọ be ge mube Daneļu nokpoephe elekpoephe iphe ono, mu aphu l'ophulenyanya ono; bya arikpoephe g'oo-me doo mu ẹnya; mu bya ele ẹnya; a pfulwaru mu l'iphu. Onye obu dūephe ge nemadzu. ¹⁶ Mu numa olu-opfu nemadzu. Ẹka o no epfu opfu obu buri l'aguga nggele Ulayi. Ọ kua oku su: “Geburelu-e! Mee ge nwoke ono maru iphe ono, ophu l'ophulenyanya ono-o!”

¹⁷ Ọ byarwutashia ẹka ono, mu pfuluru ono; ndzu guahaa mu. Mu dabyerupho dzuladzula. Ọ su mu: “Nwa ndiphe. Ophu e-do ngu ẹnya bu l'ophulenyanya-a bukwa iphe, e-me teke ikpazu.”

¹⁸ O gudekwadụ-a opfu ono l'ẹka epfu eyeru mu; oke mgbenya tū mu; mu zee woru iphu kpube l'alì. Ọ bya edenyi mu ẹka bya ekulia mu pfulube apfulube; ¹⁹ bya asu: "Ge mu bya epfuaru ngu iphe, e-me l'iphe; iphe, e-me teke ẹhu e-ghu Chileke oke eghe; kele ọphulenyaa-a bukwa iphe, e-me teke e dobewaru edobe le teke ikpazu. ²⁰ Ebili mpu labo ono, i humaru ono bu ndu o no-chiru enya phe bu eze ndu Midiya yee Peshiya. ²¹ Mkpi ono buru eze ndu Gurisu. Oke mpu ono, o furu le mgbaka enya iya ono buru onye eze k'ivuzo. ²² Mpu eno ono, futarunu teke ọphuu nwofuru pho bu ali-eze eno, e-mechaa shi l'oha ono pfulkata; ole ike phe taa haduru.

²³ "Okwa eze phe -bvuepho, bu iya bu teke ndu ntupya ono e-meebewaa ike phe; noo teke onye eze ozo a-bata l'okwa. Onye k'ono be iphu a-gba igiri igiri; teme l'o buru onye opfu-ephuphu edoje enya. ²⁴ Yebedua be okpehu a-du; ole o to budu yebedua a-nodu ange onwiya ike. G'oo-gudeje emebyishi iphe a-du biribiri. Iphemiphe, o tuberu ememe l'oojehuru iya; ophu o dudu iphe, o too nwudu ememe; l'o tuko ndu ike du mebyishia; bya emebyishikwapho ndu duru Chileke nsu. ²⁵ Ughoshi be oo-me g'o nodu aka shii. L'o woru onwiya dobe l'onye kakota shii. Teke ono, oo-me ge ndiphe ria le nchi duwaa doo ono bu teke oo-mebyishi ikpoto nemadzu; je apfuru pfu-chia enya Onye-ishi iphe, bu ndu-ishi l'ophu. Ole ee-mechakwaa mebyia ya; obenu l'o to budu l'ike ke nemadzu be oo-shi.

²⁶ "A bya l'ophulenyaa ophu i phuru; ke nchi ejihu waa nchi aboju; onoya bukwaphe eviya. Ole o bu; byabekwadu ono iphe; kele teke onoya e-me dukwadu enya shii."

²⁷ Noo ya; e mechaa ike bya abvukota mube Danẹlu. O mee mu iphe-ememe ujiku olemole. Mu nonyakwaa bya agbalihukwa bya awata ejeru eze ozi, mu ejeru iya. Ophulenyaa ono nyia mu ishi edzu; kele o to doduru mu enya.

9

Danẹlu epfu anu Chileke

¹ O rwua l'apha, kwe Dariyosu nwa Kuzakusesu apha lanu; Dariyosu ono bu onye Midiya, e meru eze l'ali-eze ndu Babilonu l'ophu; ² o buru apha mbu, o bahuru l'okwa-eze iya be mbedua, bu Danẹlu guru iphe, e deru l'ekwo opfu Chileke; o doo mu enya; mbu opfu, Nnajiuphu pfuru nu onye mpfuchiru iya ono, bu Jieremaya; su iya le Jierusalemu adabyiru buru ochobu noo ukporo apha eto l'apha iri. ³ No iya; mu byanu aghaaruu Nnajiuphu, bu Chileke iphu bya epfuahaa nuahaa ya; rwahahaa ya arworwo; aswi egu epfu iya; yee uwe-aphu; woru ntupua onwomu.

⁴ Mu pfuru nu Chipfu, bu Chileke mu; bya epfushiaru iya iphe-eji mu su iya:

"Gube Nnajiuphu, bu Chileke, paru ẹka bya adu ebvu; gube onye edobeje ogbandzu n-yemobu gu le ndu yeru ngu obu bya emeje iphe, i karu g'e meje. ⁵ Anyi meakwaru iphe-eji; bya emeswewaa iphe. Anyi bu ndu ejo-iphe bya aburu ndu kwefuru ngu ike. Anyi te emejeedu iphe, i karu su g'e meje; ophu anyi edobeeduru iphe, i kperu l'ikpe. ⁶ Anyi ta angabeeduru nchi l'olu ndu-ozu ngu phe, bu ndu mpfuchiru ngu; mbu ndu gude epha ngu pfua opfu nu ndu bu eze anyi phe; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe; me ndu ali anyi g'ephe hakota.

⁷ "Nnajiuphu, i bu onye pfuberekoto; obenu le g'o du ntanu-a be iphere jiru anyi iphu; mbu anyibe ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu; me ndu Izurelu l'ophu; ndu ophu no uzanya; me ndu ophu no ntse; ndu nokpoo

l'iphe, bukotakpoo ohamoha ono, i chiru anyi tukaa nanunanu; opfu l'anyi te ekwedu g'e gude ire anyi eka ono. ⁸ Gube Chipfu; anyibedua; me ndu eze anyi; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe be iphere jia kwaru iphu; kele anyi mewaru ngu iphe-eji. ⁹ Nnajiuphu, bu Chileke anyi bu onye aphuje obu-imemini; bya aburu onye aguje nvu; m'obetachakporu anyi kwefuru iya ike. ¹⁰ Anyi te emejeedu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi meje; ophu anyi edobeeduru ekemu ono, o turu ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru; ephe woru nu anyi ono. ¹¹ Ndu Izurelu l'ophu mebyikotawaru ekemu ngu; bya aghawaru ngu azu; ophu ephe emejeedu iphe, i suru g'ephe mee.

"Noo g'o gude onu, a turu; yee ikpe, e riru nte kpebua, e dekotaru le Ekemu Mosisu, bu onye-ozu Chileke tuko buru iphe, e kpuberu anyi l'ishi; opfu l'anyi mewaru ngu iphe-eji. ¹² Iphe ono, e pfuru l'oo-me anyi ono; me ophu a suru l'oo-me ndu-ishi anyi phe be mekotawaru anyi; kele i mewaru g'eze iphe-ehuka dapfuta anyi. O toko du-swee iphe, e mejeru le mkpula igwe-a l'ophu l'ophu, ha g'ophu e mewaru ndu Jierusalemu. ¹³ O buepho g'e deru iya l'ekwo ekemu Mosisu buepho g'eze iphe-ehuka ono dapfutakotaru anyi; ophu anyi ahaduru iphe-eji anyi ngabe nchi l'iphe, bu ire-lanu nkengu; shi nno chokwanaa Chipfu, bu Chileke anyi g'o meeru anyi eze-iphe-oma. ¹⁴ Oo ya bu; Chipfu menaa egwegwa paru eze iphe-ehuka ono haa; o dapfuta anyi; noo kele Chipfu, bu Chileke anyi bu onye pfuberekoto l'iphemiphe, oome; obenu l'anyi te emeduru iphe, o suru g'anyi mee.

¹⁵ "Nta-a kwanu; gube Nnajiuphu, bu Chileke anyi, bu onye gude okpehu dufuta ndibe ngu l'ali Ijiputu; mbu gube onye meru; a maru epa ngu byasu ntanu-a; anyi mewaru iphe-eji; anyi meswewaru. ¹⁶ Gube Nnajiuphu: eshinu i buhakpowaa onye emeje iphe, pfuru oto; g'ehu ghubuhunu ngu egu; vubuhunuru ndu Jierusalemu ovuma; mbu mkpukpu ngu onoya; mbu ubvu ngu ono, du nsu ono. Iphe-eji, anyi meru; mekpoo ejo-iphe, nna anyi phe meru mewaru ndu Jierusalemu; yee ndibe ngu; ephe buru iphe, ndu noru anyi mgburugburu gude achi ochi.

¹⁷ "Nta-a; Chileke anyi; numanu epfupfu, mu epfu anu ngu; yee arworwo, mube onye-ozu ngu arwo ngu. Gube Nnajiuphu; menaa g'iphoro, shi ngu l'ataphu duru eze-ulo ngu ono, dabyiru iphoro ono g'epa ngu apfuru. ¹⁸ Gube Chileke; ngabenu nchi numa; sanaa enya huma ge mkpukpu ono, a guru epa ngu ono dabyiru buru ochobu. Iphe, anyi gude arwo ngu iphe-a ta abukwa l'anyi bu ndu pfuberekoto; o buchikwaa l'oo l'i phunukaru obu-imemini. ¹⁹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi! Gube Nnajiuphu; gunaa nvu! Gube Nnajiuphu; numanu anuma; mee ememe! O kwa g'epa ngu apfuru! Gube Chileke mu; apfushinu upfu; kele mkpukpu ngu ono; me ndibe ngu ono bukwa epa ngu be a gwaru phe!"

Esaa esaa uzi ukporo eto l'iri

²⁰ Teke ono, mu epfu anu Chileke; epfushiru iya iphe-eji, mu meru; mee ophu ndibe anyi, bu ndu Izurelu meru ono; mbu arwo Chipfu, bu Chileke mu l'iswi eh u ubvu iya ono, bu ubvu du nsu ono; ²¹ be Geburelu; mbu nwoke ono, mu phujehawaru l'ophulanya ono; zierupho phaa nzi lanu byapfuta mu. Teke o byaru bu l'uzenyashi l'egube teke aagwaje Chileke l'uzenyashi. ²² O bya akaru mu su mu-a: "Danẹlu; iphe, mu byaru bukwa ge mu mee g'i kwaa enya; yee g'iphe doo ngu enya. ²³ O kwaro teke ono, i

wataru epfu anu Chileke ono be Chileke meru ngu iphe, i suru g'e meeru ngu, bu iya bu iphe, mu byaru ge mu pfiaru ngu; kele i bu onye aakwabe ubvu, paru aka. Oo ya bu gi rikwaa ozi-a ariri; l'o dokwaa ngu pho enya mbu ophulenyaa:

²⁴ “Ugbo esaa esaa ugbo ukporo eto l'iri be a towaru okpa iya doberu ndibe ngu; yee mkpukpu ngu ono, du nsọ ono g'e mee g'ephe tupa-buhu ntupa; mee iphe-eji meghee; g'e doshia ejo-iphe, ephe meshiru; wobata apfubekoto ophu a-du ojeje; woru iphe-ohubama mee l'ophulenyaa yee mpfuchiru; woru manu wua l'iphe, kakota adu nsọ.

²⁵ “Owa-a bu iphe, ii-maru; yee iphe, e-do ngu enya: E -shi teke ono, a toru okpa su g'e mee Jierusalemu g'o du g'o shi du; g'a kpu-phu iya azu; gbiriri jasu teke k'onye ono, a wuru manu l'ishi ono; mbu onye ono, bu onye-ishi ono, a-byanu ono; be a-buru ugbo esaa esaa ugbo esaa; yee esaa esaa ugbo ukporo eto l'ebo. Teke ono be aa-kpu-phu iya azu; too ya oji; tua ya owere; ole oo-buru teke aa-nodu eje iphe-ehuka. ²⁶ Teke ugbo esaa esaa ugbo ukporo eto l'ebo ono bvuerupho; l'e gbua Onye ono, a wuru manu l'ishi ono; o too duedu iphe, oo-nwekwaduru. Ndibe onye-ishi ono, a-bya nu ono; abya emebyishia mkpukpu ono; yee ulo ono, du nsọ ono. O buru teke ono be mboku ikpazu ono a-bya g'utso. Aa-lwuepho ogo jasu l'ikpazu; mbu l'ola-l'iswi be a tu-buwaru dobe l'oo-du. ²⁷ Yebedua be yee ndu du igwerigwe a-gba ndzu, shihuru ike l'ime ugbo esaa ono nanu; ole ugbo esaa ono -jebuerupho l'echi l'o buchia agwa iphe; yee ngweja. Onye mmebyi abya; bya eworu ejo ahuma dobe gbiriri jasu teke ee-mebyishi iya l'ophu, bu iya bu iphe, a tuburu l'ee-mechaa mee onye mmebyi ono.”

10

Danẹlu ahuma ojozi-imigwe l'ophulenyaa

¹ O be l'apha, kwe Sayirosu, eze ndu Peshiya apha eto, o bahuru l'okwaeze iya; Danẹlu phua ophulenyaa. Danẹlu ono bu iya bu onye ophu e shi ekuje Beluteshaza. Iphe ono, o phuru l'ophulenyaa ono buru iphe, e-me ememe bya aburu iphe, egoshi l'ogu a-du. Ozi ono bya edoo ya enya; teme e mekwaapho g'iphe ono, oophu l'ophulenyaa ono doo ya enya.

² Le teke ono be mube Danẹlu no l'aphu-aphu idzu eto. ³ Ophu mu erijedu udu nri, guru mu nu. Ophu anu; ozoo mee ekpuduru mu onu; ophu mu ewotaduru manu-anyinyi nyia l'ehu; gbiriri jasu idzu-mbekee eto ono bvụ.

⁴ O be g'onwa mbu du l'abalị ukporo l'eno; mu pfuru l'aguga Eze Enyimu ono, bu enyimu Tigirisu. ⁵ Mu jeshia apali enya; nwoke lanu pfuwaru mu l'iphu. O yee uwe ocha. O buru akpo, e gude mkpola-ododo, kakota ree mee be o gude tu-buta uwe iya l'upfu. ⁶ Akpo ehụ iya nodu akwo murumuru ge mkpuma-kirisòlayitù; iphu nodu acha iya ke phuuphuu g'ebemu-igwe; enya iya ephenebo nodu achakota iya vaavaa g'oku, enwu enwunwu. Oshi-eka iya yee oshi-okpa iya duchaa swawara swawara g'onvirubvu, a hucharu ahucha. Olu-opfu iya nodu ada g'opfu, a du igwerigwe epfu.

⁷ Noo ya; o buerupho mube Danẹlu phuru ophulenyaa ono kpoloko. Ophu ndu mu l'ephe no ahumaduru iya. Ole ndzu-agugu guderu phe; k'ophu ephe gbalaru je edomia onwophe. ⁸ Mu noduepho nwekinyi mu; tabekpoepho enya l'oke ophulenyaa ono, mu aphu ono. Nkwo tsushikota mu mee; iphu jikputechaa mu ejikpute g'odzu. Ike bvuebekota mu. ⁹ Mu

bya anuma ɛka o pfuru opfu yeru mu. Mu nganyaa nchi l'opfu iya; mu woru iphu kpube l'ali. Oke mgbenya tu mu.

¹⁰ A bya edenyi mube Danɛlu ɛka; kulia mu pfube; ɛka mu ɛphenebo yee ikpere okpa mu toko phuhu mu kparikpari. ¹¹ O su mu: "Gube Danɛlu; onye aakwabe ubvu, paru ɛka; tokwa nwehu togbo nchi numa opfu-a, mu abya epfuru nu ngu-a. Ozo bu gi gbeshi pfuru apfuru; kele o bukpo ezizi be e ziru mu ge mu byapfuta ngu." O pfuepho nno yeru mu; mu gbalihu pfuru apfuru; ehunu ndu aphu mu ke kparikpari.

¹² O su: "Ge ndzu ba agushi ngu Danɛlu. Eshi le mboku mbu ono, i woru okpoma ngu ghebe onu g'iphe doo ngu enya ono; bya eworu onwongu wozekpo ali l'iphu Chileke ngu; noo teke a numaru olu ngu; e zia mu ge mu bya epfuru yeru ngu. ¹³ Obenu l'onye-ishi ali-eze ndu Peshiya kwachiru mu uzo ukporo abali l'abali lanu. Noo ya bu; Mayikelu, yi l'onye lanu l'ime ndu-ishi bya bya eyeru mu ɛka; kele onye eze ndu Peshiya ono sederu mu l'eka ono. ¹⁴ Nta-a be mu byaru ge mu pfuaru ngu iphe, e-me ndu nkengu l'uzo iphu; kele ophulanya ono bu iphe, e-mechaa mee l'uzo iphu."

¹⁵ Teke ono, oopfu iphe ono anu mu ono be mu phuerupho yoo; ophu mu epfukpodaru m'opfu ilile. ¹⁶ Noo ya; iphe, gbaerupho ugbugba ge nwa ndiphe bya edenyi mu ɛka l'egbonu. Mu saa onu wata epfu opfu. Mu su onye ono, pfuru mu l'iphu ono-a: "Gube nnajiuphu mu; ophulanya-a, mu phuru-a be eyekwa mu ebvu shii. Nta-a ta aduekwa ike, dukwadu mu nu. ¹⁷ Mbua; nnajiuphu; denu ge mube onye-ozu ngu e-shi bya awata abo uja eyeru gube nnajiuphu? Ike ta adukpoekwa mu ililekpo; k'ophu bu l'atu unme tukokwaru rwuhuchawaa mu."

¹⁸ Tobudu iya bu; iphe ono, gbaru ge nemadzu ono byakwa bya edenyi mu ɛka ozo; bya emee; ike du mu.

¹⁹ O su mu: "Ge ndzu ba agushi ngu; gube amadu, aakwabe ubvu, paru ɛka. G'ehu dukwa ngu guu! Shihu ike nta-a! Shihu ike!"

O pfuerupho opfu ono nu mu; mu bya aru-keta ike bya asu iya: "Nnajiuphu mu; pfuwaro iphe, iipfu; eshinu i mewaru ike du mu."

²⁰ O byakwa bya epfua ozo su: "?I maru iphe, meru g'o gude mu byapfutashia ngu? O to dukwa g'oo-no-beru; mu alashia azu jeshia ge mu l'onye-ishi ndu Peshiya l'wua ugu ozo. Mu -mekpechaa onye k'ono; onye-ishi ndu Gurisu a-bya. ²¹ Ole mu e-vuru uzo kodaru ngu iphe, e deru l'ekwo ire-lanu ono. Mbu l'o buepho Mayikelu, bu onye-ishi k'unu bu onye gbaru mu mkpu kpoloko ge mu mekpee phe."

11

¹ "Tobudu iya bu; o be l'apha, bu Dariyosu onye Midiya apha mbu, o wataru aburu eze; mu gbalihu pfuru ge mu gbaaru iya mkpu; gbobuta iya g'o to du iphe, e-me iya nu.

Eze ndu ndohali yee ke ndu isheli

² "Nta be mu e-gburu ngu opfu tororo. O phodukwaru ndu eze eto, e-mechaa futa le Peshiya. Ophu e-kwe iya eno a-kwatakpo ka ndu ophu g'ephe ha enweru iphe. Teke o gbepho l'eku iya ono nweru ike; l'o kpalia onyemonye g'ephe wata etso ali-eze ndu Gurisu opfu. ³ Noo teke onye eze, paru ɛka apaa l'a-gbalihu pfuru. Onye k'ono be ali-eze iya a-pa ɛka apaa. O buru iphe, du iya ree be oo-noduje eme. ⁴ O -gbalihuchaa ono; l'aabya eworu ali-eze iya obu chikpo woru kee l'uzo, pherephere eshije abya uzo eno, du l'igwe. O to dudu awa iya, oo-laru; ophu ike a-duedu iya

g'o shi dę iya. Noo kele alį-eze iya ono bę aa-vų l'ogbarabvu; pata je anų ndu ozo.

⁵ "Eze ndu ndohali bę ike a-dų; ọle onye lanų le ndu-ishi ojogu iya e-mechaa ka iya ike. Onye k'ono bę ęka ọo-bųru eze e-mechaa paa ęka apaa. ⁶ Teke a noękwarupho nwapha olemole; ęphe abyakwa agbaa ndzų. Ada-eze ndu ndohali l'e-je alųru eze ndu isheli; g'ee-shi g'o mee g'ęphe dų le ree. Ọle ogbandzu ono e-gbukahų. Noo teke aa-kponyi nwanyi ono ęnya; yęe ndu shi l'ibe eze duru iya laa ji; yęe nna, nwųru iya nų; yęe ndu bų agbarike iya.

⁷ "E -mechaa bę awa nwanyi ono a-gbalihu g'o nochia ęnya iya. Onye ono e-tso ndu ojogu eze ndu isheli ọgu gude nno bahų l'ęka eze ono chiberu ifutu. Oo-tso phe ọgu gbiriri jasų l'ọ lwų-kpee phe. ⁸ Ọo-natachaa phe agwa phe; yęe ntekpe, ęphe gude onyirubvu wų; mekpoo iphe, ereshi ire ike, bų mkpọla-ọchaa me mkpọla-ododo; chıtachaa ya l'ọ bųru iya ala alį ndu Ijiputu. Ọ byakwa anokpoo apha olemole; hakpọepho eze ndu isheli. Ọ tọ dųhedu iphe, oo-me iya. ⁹ Noo teke eze ndu isheli e-je eswee alį ndu ndohali. Ọle ọ tọ dųdu g'ọo-no-beru l'ọ laphu azų l'alį iya. ¹⁰ Unwu iya abya akwakobe k'ogu; bya achikobekpoo ndu ojogu, a-pa ęka apaa; ndu a-nođu ekpo kojokojo g'utso, nyiberu anyibe. ęphe alwų ọgu ọbu lwų-rwua ęka eze ndu ndohali chiberu ifutu.

¹¹ "Noo teke eze ndu ndohali a-tangirihu; zoru garamugaramu je je etsoo eze ndu isheli ọgu. Ndu isheli abya achikobe ndu ojogu, parų ęka gude bya; ọle ndu ndohali alwų-kpele phe-a. ¹² Teke e rwutaerupho ikpoto ndu ojogu ono; eze ndu ndohali egude iya kuahaa onwiya. L'o gbua unukuru-unu ndu ojogu ono; ọle ọ tọ bųdu iya e-me iya g'ọ buwaruro onye ike kachaa adųdu. ¹³ Noo kele eze ndu isheli a-la je achikobe ikpoto ndu ojogu ozo, a-kwata ka ke mbų pho shii. A -noępho apha olemole l'ọ byatashia ọgu ozo; l'ọ chiru ndu ojogu, kwatakporu dų igwerigwe; teme a chiru ngwogu chį-jia phe ęka.

¹⁴ "Teke ono bę aa-dų igwerigwe etso eze ndu ndohali ọgu. Ọzo bų le ndibe unu ndu ọphu emeje ike ike l'e-kwefukwaru iya pho ike; ęphe eshi ęgube ono mee; ọphulenyaa avų; ọle ọ tọ dųdu iphe, ęphe e-mefu ọnyá. ¹⁵ Noo teke eze ndu isheli a-bya akpų ọje kpų-pee mkpųkpų lanų mgburugburu, bų mkpųkpų, a kpų-pheru igbulọ mgburugburu; lwuchaa ya lwuta. Ike taa dų-ziedu ndu ojogu ke ndu ndohali g'ęphe nwuphu iya azų; mbų le ndu ojogu phe, kachaa alwųshi ọgu ike taa dųkwa ike apfuru. ¹⁶ Onye eze ono, batarų nų ono a-nođuepho emeępho iphe, dų iya ree. Ọ tọ dųdu onye adų ike agboru iya chirii. L'ọ bya eworu onwiya sųbe gedemu l'alį-ọma ono; teme ike adųkwa iya pho shii k'ọphu ọo-dų ike mebyishia ya. ¹⁷ Iphe, oo-me bų l'oo-phubeępho iphu gude ike, o gude nođu l'alį-eze iya l'ọphu gude bahų. ęphe l'eze ndu ndohali abyakwa atugba nanų. L'ọ bya ekuru ada iya kee ya k'ọphu ya e-shi l'ęka ono lwų alį-eze iya ono; ọle iphe ono, ọochi idzu iya ono bę o too meghadu; ọphu ooyeduru iya ęka. ¹⁸ L'ọ gbę teke ono bya aghaarų ndu bu l'aguga eze-ęnyimu iphu. L'ọ lwų phe lwuta ndu ọphu dų igwerigwe. Ọle ọo onye-ishi ojogu lanų e-mechaa buchia iphe-iphere ono; melata iya iphe ono, oome ndu ozo ono. ¹⁹ O -mechaa nno; l'ọ bya alaphu azų je aghaarų mkpųkpų nkiya iphu, bų mkpųkpų le mkpųkpų, a kpųshigbaarų ike l'alį iya. Noo teke upfu a-dų iya; l'ọ daa darwua ęka a taa humabakpoedu iya ahuma ọphu.

²⁰ "Onye a-noťsota iya nų abya eye onye ana akiriko; g'o je anakoo ndu alį-eze ono ęku phe. A -noępho nwapha olemole l'e gbua yębedua. Ọle e

tee gbukwa iya l'ęhu-ęghu; ọphu ọ bukwa teke aalwų ọgu.

²¹ “Onye ọzo, bu onye a-nọtsota onye k'ono a-buru onye a ta gubeduru iphe; onye a ta akwabędu ọbvų, gbaru onye eze. Yębedua e-gude ęregede pfubata bya eswee alį-eze ono teke ndu nọ iya nų arį l'iphe dųebekpoo ree. ²² Ndu oјogu, abya gbukugbuku bę ee-rwuta rwufu l'ataphu iya; mbų gbuchaa gbua onye yele iya rifuru nte aburu nanų. ²³ Mbų le yele iya a-gba ndzu; e -mechaa l'ọ gbaaru iya ęregede; mbų gude-a nwa ndu abadu ishi bahų je aburu onye ike dų. ²⁴ Teke mkpųkpu, kachaa enweru iphe nọgbaro l'ọ tọ dųdu onye suru phę eme iphe; bu teke ọo-bata le mkpųkpu ono bya eswechaa ya. Noo teke oo-me iphe, nna iya adųjeduru ike mee; ọphu nna iya oche phę emejeduru iya. L'ọ bya eworu iphe, ọ kwatarų l'ọkwata; waa ęku mmanų ọzo woru keeru ndu ęphe l'iya swį. Ndu sukporu l'ęphe kporu abara; l'ọ chile-a idzu je alwų-kpee phę. Ọle iphe ono bę o too meribękwaru.

²⁵ “Oo-gude ndu oјogu, dų igwerigwe shii gude rọkota ike; sųa ęka l'obu jepfushia eze ndu ndọhali ọgu. Eze ndu ndọhali abya egude ndu oјogu, parų ęka; tęme ike dų phę gude wọta iya ọgu ọbu. Ọle ọ tọ dųdu ike apfuru. Ọ buru iphe, a-kpa iya nų bu ęjo idzu ęregede, aa-chiru iya. ²⁶ Mbų l'ọo ndu eri nri iya l'a-nọdu e-me g'ęphe gbua ya; mbų le ndu oјogu iya bę ee-rwuta rwufu; l'e gbua ndu ọphu dų igwerigwe l'iphu ọgu. ²⁷ Ndu eze labọ ono, l'e-gude ọkpoma mgbashį nọdu nọ-kube teburu lanų ede nwibe phę edede; ọle ọ tọ dųdu ọphu e-nweru ishi; kele o -rwuękwapho teke a tuburu bę mkpọchi-ishi iya a-dųa. ²⁸ Eze ndu isheli e-gudekpọo ęku, parų ęka gude laphu azų l'alį nkiya; ọle iphe, ọo-nọduepho arį bu gę ya mebyia ọgbandzu ono, dų nsọ ono. E -mechaa l'o mee iphe ono, ọ tųberu ono; tęme l'ọ lashįa alį iya.

²⁹ “Teke a tuburu doberu iya -rwuepho; l'ọ byakwa eswee alį ndọhali ọzo; ọle k'ọgiya ono l'a-dų iche e -me le ke mbų; ³⁰ noo kele ndu Kitimu l'e-gude ųgbo-mini phę bya etsoo ya ọgu; l'o mee meji atọfu iya. L'ọ gbę teke ono lashįa azų; je eworu ęhu-ęghu iya swiberu ọgbandzu ono, dų nsọ ono. Ọ -lwa azų ono bu ndu a-tųba iya l'ęnya bu ndu suru l'ęphe ta ayįhedu l'ọgbandzu ono, dų nsọ ono.

³¹ “Ndu oјogu iya a-wų-lihu wata emerwųshi eze-ųlo, dų nsọ ono, a kpushiru ike ono. ęphe abya ewuchia g'a ta gwahe Chileke mbọku-mbọku; bya eworu ęjo ahųma ọla-l'iswi dobe. ³² L'o gude opfu-enwunwu merwushia ndu ọphu mebyiwarų ọgbandzu ono; obenu le ndu hųberu Chileke phę ama e-shihuepho dųngudungu kakpute iya.

³³ “Ndu maru iphe apfuerupho l'alọru ikpoto nemadų ęka le nchį; a makwarų-a l'e -mechaa bę ee-gbuchaa phę egbugbu; kpọo phę ọku; harų tua phę mkpọro; kwaa iphe phę l'ọkwata. ³⁴ ęphe -daa l'e yeru phę ęka nwanshii; tęme ikpoto nemadų awųru tsoru phę; ọle ęphe a-nọdu etso phę etsotso mkpe. ³⁵ Ndu ono, bu ndu maru iphe ono bę ųpfu a-hakwaru-a dų; k'ọphu aa-hų phę àhúhú g'ęphe gbuchafų dųebe ree; mee phę; ọ tọ dųdu ęka ųta a-dų phę l'ęhu gbiriri jasų le teke ikpazų; kele teke ikpazų ono a-byakwa le teke a tųberu.”

Eze, l'ękutse onwiya

³⁶ “Eze ono e-mekpọekwapho iphe, dų iya ree. Ọo-nọdu ękutse onwiya; mee onwiya gę ya kakọta iphe, bukota agwa l'ophu shii; bya epfukwaphọ oke opfu, nchį eteke anųmaswee gude epfubyishi Chileke ọphu bu iya nwe agwa l'ophu. Iphe, oome a-nọdukpọepho ejehuru iya gbiriri jasų oke ęhu-ęghu Chileke ono abvųebe. Noo kele iphe, a tuburu l'oo-me e-mekọtachaa.

³⁷ Ophu ọ dudu iphe, ọ byaru agube agwa, shi le nna iya; ọzoo agwa ono, laru unwanyi l'obu ono. Ophu ọ dudu agwa, ọ byaru agube iphe ililekpoo; ọchia iphe, oo-me bu l'oo-me onwiya g'ọ kakota iphemiphe onoya shii. ³⁸ Iphe ọzo, ọo-nodu eme bu l'agwa, ọo-nodu akwabe ubvu bu agwa ulo, a kpushiru ike; mbu agwa ophu nna iya phe amajeduru. Noo agwa, oo-gude mkpola-ododo yee mkpola-ochaa gude akwabe ubvu bu ono. Ono be ọo-nuchaa mkpuma, aswa du; yee iphe, bukpo iphe, ere ire. ³⁹ O -huma eka oha chiberu ifutu l'o je etsoo phe ogu. O buru agwa ono, shi eshishi ono be oo-gude eme iya. Ndu guberu iya iphe be ọo-kwabeje ubvu, paru eka apaa. Oo-me phe ephe aburu ishi ndu du igwerigwe; l'o woru ali keeru phe; ephe apfu ugwo iya.

⁴⁰ "O -rwutashiepho teke ikpazu ono; eze ndu ndohali etsoo ya ogu; eze ndu isheli eziepho phaa zipfuta iya; chiru ikpoto ugbo-inya; me ndu agba l'inya; me ikpoto ugbo ọo mmanu gude jepfu iya. L'o swekwaapho ali oha, du igwerigwe; mbu sopyabe phe g'eka utso gbaru. ⁴¹ Ali-oma ono be oo-swetakwapho. Ali eka du igwerigwe be a-dakota nu; obenu le Edomu; yee Mowabu; waa ndu-ishi ndu Amonu be aa-dzota. ⁴² Oo-bukpooru ishi ndu ali eka du igwerigwe; ophu ndu Ijiputu anahukwa iya. ⁴³ Oo-natachaa ndu Ijiputu eku mkpola-ododo yee mkpola-ochaa phe; mekpoo iphemiphe, ephe gude baa eze l'ophu. L'o mee ndu Libiya; yee ndu Kushi; ephe anodu iya l'eka. ⁴⁴ A -nonyaepho; nzi, e shi l'uzo enyanwu-awawa; yele uzo isheli zia abya eyee ya ebvu. L'o gude oke ehueghu kwolihu jeshia ge ya gbua ikpoto nemadzu pyaapya; mbu meahaa g'ikpoto nemadzu bvubebe. ⁴⁵ Eka oo-je anmabe eze ulo-ekwa iya bu le mgbaka Eze Enyimu yee oke ubvu ono, du ubvu l'enya bya adu nsọ onoya. Ole ike bvujenu iya pho; ophu ọ dukwa onye byaru agbaru iya mkpu."

12

Teke ikpazu

¹ "Su-a; teke ono be Mayikelu, bu eze ndu-ishi, bu iya no swiru ndibe unu a-gbalihu. Teke ono a-buru teke oke iphe-ehuka a-du; udu iphe-ehuka ophu eteke adu-swee nu; eshinu ohamoha wataru adudu jasu teke ono. Ole teke obu be aa-dzotakwa-a ndibe unu; mbu iphe, bukpo onye a humaru l'e deru epha iya l'ekwo ono. ² Ikpoto ndu kuwaru mgbenya; mbu ndu e kpochiwaru eja, du l'ali e-tetachaa. O nweru ndu ophu e-teta jeshia anodu ndu ojejeje; ndu ophuu eteta eteta iphere buru ndu aa-nodu aso oyi jasu l'ojejeje. ³ Ozo bu le ndu maru iphe l'a-nodu egbu nwiiinwii g'ogbunwiiinwii k'akpaminigwe. Ndu meru ikpoto nemadzu; ephe buru ndu pfuberekoto; eke paapaapa ge kpokpode jasu l'ojejeje. ⁴ Ole-a; gubedua, bu Danẹlu; kpuchikwaa iphe, e deru l'ekwo-a ekpuchi; woru iphe-ohubama mee ya g'ọ du gbiriri jasu teke ikpazu. Noo teke ikpoto nemadzu e-tsoru ekameka aghaphe achọ g'ephe kabaa amaru iphe."

⁵ Tobudu iya bu; mube Danẹlu jeshia ele enya; a duwaa ebo pfuru mu l'atatiphu. Onye ophuu pfuru l'agugu nggele ono azu iya owa-a; onye ophuu pfuru l'azu iya ophuu. ⁶ Onye lanu tufuepho onu su nwoke, yeru uwe-ochaa, no-ngokotaru mini, no le nggele ono su iya: "?Oo-no-beru ino-beru-agma; oke akpabiri iphe-a emee?"

⁷ Nwoke ono, yeru uwe ochaa ono, no-ngokotaru mini, no le nggele ono bya apalia ekutara iya; yee ekicha iya ephekerephe. Mu numa g'o rifuru angu, o gude onye ono, a-no ojejeje ono ria su: "Oo-buru ugbo lanu; yee

ugbo labo; waa mkpirikpu iya. O buru teke ono, e mechaerupho; ophu o dukpoedu ike, du ililekpoo; noo teke ee-meghe iphemiphe ono.”

⁸ Mu numakwa iphe, o pfuru-o; ole o to doduru mu enya. Mu jia su: “Nnajiuphu mu-e! ?Bukpoo gunu a-buru mkpochi-ishi iphemiphe ono?”

⁹ O su-a: “Jeshia iphe, iije Danęlu; kele opfu ono be e kpuchiru ekpuchi. E wowaru iphe-ohubama mee ya g'o noo jasụ le teke ikpazu. ¹⁰ Ikpoto nemadzu be ee-mekwa g'ephe gbuchafu; mee phe; ephe aduebe ree; buru ndu a huru l'oku jasụ ephe gbuchafu. Ole ndu ejo-iphe a-noduepho eme ejo-iphe, ephe eme. O to byadu edo ndu ejo-iphe enya; obenu le ndu maru iphe be oo-dokota enya ree.

¹¹ “E -shi mboku ono, e wuchiru g'a ta gwahe Chileke mboku-mboku pho; bya eworu ejo ahuma ola-l'iswi dobe pho; be a-du unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri. ¹² Onu-oma be a goru nu onye a-nodu ngabe; no-rwua g'o bvuchaa; mbu unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri ono.

¹³ “O -buru ke gubedua; jeshia iphe, iije jasụ teke ikpazu. Ii-la je atuta unme; teke o rwuru le mboku ikpazu; l'iteta bya anata okiphe, rwuberu ngu nu.”

Ĕkwo Hosiya Onye Mp̄fuchiru Chileke

¹ Waa op̄fu, Chip̄fu p̄furu Hosiya nwa Beri baa. Teke o p̄furu iya b̄u teke Uzáya b̄u eze ndu Jiuda; ȳe teke Jiótamu b̄u eze ndu Jiuda; waa teke Éhazu b̄u eze ndu Jiuda; m̄e teke Hezekáya b̄u eze ndu Jiuda; waf̄ukwapho teke Jierobowamu nwa Jiowashi b̄u eze ndu Ízurēlu.

Nyee Hosiya waa ̀nwu iya

² Teke Chip̄fu watar̄u egude Hosiya p̄fua op̄fu b̄e ọ s̄uru iya-a: “Tuḡbua je al̄uta nwanȳi, agba ̀kpara; l'ì nw̄ushia ̀nwu, a gbatar̄u l'̀kpara; k̄ele ndu al̄i-a agban̄kawaa ̀kpara; mb̄u l'̀phe l̄ufuwaru l'̀ka m̄be Chip̄fu.”

³ Ọ tuḡbunaa je al̄uta Goma, b̄u nwada Dibulayimu. Ọ ts̄uta ime bya anw̄aru iya nwa nwoke. ⁴ T̄obudu iya b̄u; Chip̄fu s̄u Hosiya: “Ip̄he, ì-ḡu nwata ono b̄u Jiezer̄lu; k̄ele ọ t̄o d̄udu g'̀o-n̄o-beru; mu agwata ̀nu-̀lo Jiehu ̀gwo ̀chi ndu ̀phe gburu l̄e ns̄uda Jiezer̄lu; t̄eme mu emekwapho g'al̄i-eze ndu Ízurēlu bv̄ebe. ⁵ Mb̄oku ono b̄e mu a-n̄odu l̄e ns̄uda Jiezer̄lu gbajishia ap̄f̄u ndu Ízurēlu.”

⁶ Goma byakwa ats̄uta ime ọzo bya anw̄a nwa nwanȳi. No iya; Chip̄fu s̄u Hosiya: “Ip̄he, ì-ḡu iya b̄u Loruhama; k̄ele mu taa ph̄ueduru ndu Ízurēlu obu-imemini ̀zobaa; ̀phu mu abyad̄u aḡuru ph̄e nv̄u. ⁷ Obenu l̄e mu a-ph̄uru ndu Jiuda obu-imemini; mu adz̄ota ph̄e. Ọphu ọ bukwa ap̄f̄u; ̀zoo ogu-echi; ̀zoo alw̄u ̀gu b̄e mu e-gude mee ya; ̀phu ọ b̄udu ìnya-̀gu; ̀zoo ndu agba l'ìnya; ̀o onye e-me iya n̄u b̄u Chip̄fu ono, b̄u Chileke ph̄e ono.”

⁸ Noo ya; ọ m̄ifuepho Loruhama ̀nu l'̀ra; mb̄u Goma; ọ ts̄uta ime bya anw̄uta nwa nwoke ̀zo. ⁹ Ọ b̄uru iya b̄u Chip̄fu s̄u: “Ip̄he, ì-ḡu iya b̄u Lowami; k̄ele unu taa b̄ekwaru ndibe mu; ̀phu mu ab̄ekwaru Chileke unu.”

Eedophu ndu Ízurēlu az̄u l'̀nodu ph̄e

¹⁰ “Ọle e -mechaa b̄e ndu Ízurēlu a-d̄ukpokwa g'̀eja, n̄o l'aḡuga eze-enyimu, b̄u ̀phu a taa t̄ukotadu at̄ut̄u g'a maru ̀rwa iya; ̀phu aaḡukotadu iya l'̀gu. Ọ kwa l'̀ka ono, a s̄uru ph̄e: ‘Unu taa b̄ekwaru ndibe mu ono’; b̄e ee-kukwa ph̄e ph̄o ‘̀nwu Chileke ono, n̄o ndz̄u ono.’

¹¹ L'a bya emee ḡe ndu Jiuda ̀phe l̄e ndu Ízurēlu tuḡba b̄uru nan̄u ̀zo; ̀phe ah̄ota onye lan̄u, a-b̄uru ishi ph̄e; ̀phe eshi l'al̄i ono lwak̄ota; k̄ele eswe mb̄oku k̄e Jiezer̄lu ono a-pakwa ̀ka apaa.

2

¹ “Unu kua ̀nwunna unu k'unwoke ‘ndibe Chip̄fu’; unu ekua ̀nwunna unu k'̀nwanȳi ‘ndu Chip̄fu yeru obu.’

Ízurēlu eri ogori ḡe Goma

² “Baar̄u ne ngu mba; baar̄u iya mba; k̄ele ọ t̄o b̄uedu nyee mu; ̀phu mu ab̄uhedu ji iya. G'̀o haa umere nwanȳi, agba ̀kpara; l'o wofu gh̄elegheleghele ono, d̄u iya l'̀kpoma ono! ³ Ọdumeka b̄e mu a-gbab̄ekwa iya ̀to; mee ya g'̀o dabyiru swanmangu g'̀o d̄u g'eswe, a nw̄uru iya. Mb̄u

lẹ mu e-me iya g'ọ dọ g'echiegu; alị ọkponku, adudu iphe, dọ iya nọ; gude ẹgu-mini phua ya terii. ⁴ Mu ta aphueduru unwegirima iya obu-imemini; kele ẹphe bu unwegirima, a gbataru l'ukpara. ⁵ Ne phe gbaru ukpara; k'ophu bu lẹ g'ọ gude tsuta ime phe be iphere iya dọ. Mbụ l'ọ pfuru sọ lẹ ya a-gbatsoru ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà; ndu bu phe anọ iya nri; anọ iya mini, ya angu; anọ iya eji-aturu; anọ iya ẹkwa-ochaa; anọ iya manụ-anyiyi; yee iphe, aangụ angungu.

⁶ “Noo g'ọ gude mu je l'e-woru obvu to-chishiaru iya ọzo. Mu a-kpụ igbulọ kpụ-pee ya mgburugburu g'ọ to humaje ọzo, oo-shi. ⁷ Ọo-nodu achi ndu yee ya eshi; obenu l'ọ too gudedu phe. L'ọ choo phe; ọ too humadu phe. Noo teke ọo-sọ gẹ ya byakwa alaphu azu l'ibe akahu ji iya; kele teke ono shikwa ka iya ree eme lẹ nta-a.

⁸ “O to shidu maru l'ọo mbedua nuru iya ereshi; yee mee-vayinu ọphúú; waa manụ olivu; l'ọo mu nuru iya mkpola-ochaa; yele mkpola-ododo; ophu ẹphe wotaru gude je agwoahaa nshi Balu. ⁹ Noo g'ọ gude mu je l'anata iya ereshi iya ono me ọ -chaepho; nata iya mee ọphúú iya me orwuepho teke akuje iya. Mu anata iya eji-aturu mu; nata iya ẹkwa-ochaa mu, bu iphe, mu shi nọ-doru iya ya bu g'ọ gude gbobutaje onwiya g'ọ to gbaru ọto. ¹⁰ Nta-a be mu a-gbabe iya ọto l'eka ndu yee ya eshi ọnyà ele iya ọnyà; ophu ọ dudu onye anafu iya l'eka mu. ¹¹ Iphe, bukpo obo-iphe, obojekpoo be mu e-buchikota; mbụ obo-iphe ophu oboje aphagapha; mekpoo Obo Onwa-ọphúú iya; me obo eswe-atuta-unme iya; mbụ iphe, bukpo obo-iphe iya ono, geru egeru ono. ¹² Mu e-mebyishi opfu-vayinu iya; mebyishia oshi figu iya, bu iphe ono, ọ suru lẹ ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà nuru iya ono. Mu e-me ẹgu ono g'ọ buru ẹgbudu; ọ buru anọ, bu l'ẹgbudu e-ri iphe ono, a kọru iya ono. ¹³ Iphe, bukpo ujiku olemole ono, ọ kpọru Balu unwu-isensu ọku ono be mu a-hukota iya ahuhu iya. Mbụ o gude iphe-nchi; waa iphe ọzo, eegudeje mee omemma kwaa onwiya akwa je etsoru ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà; bya azohaa mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Chipfu eye ndibe iya obu

¹⁴ “Noo g'ọ gude mu nodu abyawaa iya edeta dephua. Mu e-deru iya deba l'echiegu je erwebe ẹhu erwebe pfuru opfu nọ iya. ¹⁵ Noo ẹka mu a-nu-phu iya opfu-vayinu iya azu. Mu emee gẹ nsuda Akọru buru ẹka obu a-dọ iya. Ọ buru ẹka ono be ọo-nodu gvaru mu ebvu g'ọ shi agujeru mu iya teke ọ bu nwamgboko; waa g'ọ guru iya mboku ono, o shi lẹ Ijiputu afuta onoya.

¹⁶ “O -rwua mboku ono be ii-ku mu ji, alu ngu nọ. I tii kuedu mu Balu ngu. ¹⁷ Noo kele mu e-me g'epha Balu te eshibahe phe l'onu futa; ophu ẹphe agu-kubaedu epha iya l'enwa.

¹⁸ “O -rwua mboku ono be mu a-gbaru phe ndzu; ẹphe l'anu-ẹgbudu; yele ẹnu, ẹphe l'eli; yee anu, akpụ epho l'alị. Apfu; yee ogu-echi; yee alwu ọgu be mu e-me g'ọ to duhe l'alị ono adudu ophu; k'ophu ẹphe azeje pyakoo; ẹhu adu phe guu.

¹⁹ “Mu a-luru ngu jasụ

l'ojeje;

mbụ mbedua l'onwomu.

Mu a-luru ngu l'uzo

apfubekoto; yee k'ikpe,

pfuru nhamunha.

Mu e-ye ngu obu;

aphujeru
 ngu obu-imemini.
 20 Mu a-luru ngu emeru
 ngu ire-lanu.
 Lì makwanuru mube
 Chipfu rengurengu.
 21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 'Le mboku ono be mu
 a-za enu.
 Mbụ le mu a-za
 akpaminigwe enu;
 akpaminigwe
 azakwanu eliphe-a enu.
 22 Eliphe azakwanu iphe,
 e meberu l'alì enu;
 mekpoo me e òphúú;
 yee manu olivu.
 Epehedua azakwanu
 nsuda Jiezerelu enu.
 23 Oo mbedua l'onwomu e-me
 phe;
 ephe anguru anguru
 l'alì ono.
 Mu a-wata phe aphuru
 obu-imemini;
 mbụ ndu ono,
 mu shi sụ le mu taa
 phuheduru
 obu-imemini ono.
 Mu a-sụ phe l'ephe buwaa
 ndibe mu;
 mbụ ndu ono,
 mu shi sụ l'ephe taa
 buheduru ndibe mu ono.
 Epehedua a-sukwanu
 le mu buwaa Chileke phe.' "

3

Hosiya yee nyee ya edoshi

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya asụ mu-a: "Tugbua je egoshi nyee ngu l'i yeru iya obu ozo. Epfukporo ke l'onye ozo yeru iya obu; mbụ l'oori ogori. Yee ya obu egube ono, Chipfu yeru ndu Ízurelu l'eka ephe woru iphu ghaaru agwa; bya akporu obu ye le nri, a gwaru iphe."

² Mu tugbunaa je azua ya azuzu. Iphe, mu zuru iya bu mkpola-ochaa iri l'ise waa ekpa balì l'ubvu iya. ³ Tòbudu iya bụ; mu bya asụ iya-a: "Nò-dokporu mu pho nwujiku olemole. Ba agbakwa ukpara; ophu o dukwa onye gu l'iya e-shi ònyà; nokwapho ge mbedua a-nò-doru ngu." ⁴ Noo kele ndu Ízurelu a-nò ujiku olemole; ephe tee nweduru onye a-buru eze phe; ophu ephe enweduru ndu a-buru ndu-ishi phe. Ephe taa gwaedu iphe; ophu ephe enweduru mkpuma, du nsò. Ephe tee nweduru uwe-ukuvu; ophu ephe agwødu obvu. ⁵ E -mechaa ndu Ízurelu alwaphuta azu wata

achọ Chipfu, bụ Chileke phẹ; wata achọ onye eze phẹ ono, bụ Dévidi. Ẹphe anmaru pyaapyaapya lwapfutashia Chipfu yee iphe, du ree, shi iya l'eka le teke ikpazu ono.

4

Aanma ndu Ízurelu Ikpe

¹ “Unu numakwa Opfu Chipfu; unube unwu Ízurelu; kele Chipfu be opfu duru epehe le ndu bu l'ali-a. O to dukwa onye e gude ire iya eka l'ali-a. Ophu n-yemobu adukwa iya pho. Ophu o dudu onye maru Chileke l'ali-a l'ophu. ² Iphe, du iya nu buepho mburonu; yee adzu uka; waa egburu ochi; waa iphuru; wafua eri ogori. Mbụ l'ephe tukokpooru iphe, a suru g'e be mejeshi emekota. E -gude l'e gburu ochi l'eegbukwase iya ozo. ³ O buru iphe ono meru g'o gude ali l'ophu nodu agu aphu. Temе iphe, bukpoо ndu bukota iya nu nodu ajo ehu. Anu, bu l'egbudu; mekpoo enu, epehe l'eli; mekpoo ema, bu l'enyimu toko anwushihu.”

Aanma ndu-uke Ikpe

⁴ O le o bu; g'o to dukwa onye opfu a-duru yee nwibe iya; ophu o dukwa onye e-bo nwibe iya ibo; kele opfu dukwaru mu l'unube ndu bu uke! ⁵ Eswe l'enyashi be unu e-vukotaje iphe daa iko. Temе ndu mpfuchiru etsokwarupho unu adaa kpurumu kpurumu obu. Oo ya bu le mu e-mechaa mebyishia ne ngu. ⁶ Ndibe mu be ala l'iswi; kele o to dudu iphe, epehe nwutaru. Eshinu unu jikaru anwuta iphe be mu jikakwarupho unu su l'unu ta abuedu ndu-uke mu. Eshinu o to dudu iphe, unu guberu ekemu ke mube Chileke unu be mbedua ta adukwapho iphe, mu a-gube unwu unu.

⁷ Oo ge ndu uke aaka shii eje; bu g'iphe-iji epehe eme mu aaka shii eje. Epehe woru ubvu, e gege anodu akwabephe togbo; wata eme iphe, iphere iya du. ⁸ Epehe gude iphe-iji, ndibe mu eme gude aba uba. O nodu anoduje atso phe utso m'ephe -nodu eme ejo-iphe. ⁹ Oo ya bu le g'oo-du bu l'oo g'e meru ndu nemadzu mmanu bu g'ee-me ndu bu uke. Mu a-toko ephenebo nua aphu iphe, epehe eme; pfua phe ugwo iphe, epehe meru. ¹⁰ Epehe e-rije nri ria ria ria; o too jidu phe epho. Epehe agbaa ukpara gbaa gbaa gbaa; epehe taa kadu shii eje; kele epehe paru Chipfu haa. ¹¹ Agba ukpara; yee angu akahu mee; yee mee ophu bu chaa iphe, tokoru egomunggo nemadzu sweta. ¹² Ndibe mu wata eje l'aji l'oshi, a pyiru ayipyi. O buru ntekpe, a pyiru l'oshi wataru phe epfuru iphe, epehe e-me. O buru agba ukpara dutaru phe duphua. Epehe bya aburu ndu du ghelegheleghele l'iphu Chileke. ¹³ Epehe wata agwa iphe l'eli ubvu bya awata akpo ngweja oku l'eli eka bu ubvu ubvu; me l'upfu achi; mekpoo l'upfu oshi popula; mekpoo l'upfu oshi terebinti, bu chaa oshi, ibvu iya aduje ree l'ehu. Noo g'o gude unwada unu ye eka l'agba ukpara; unwada ophu unu alu alulu wata eri ogori.

¹⁴ “Mu ta ahukwa unwada unu ahuhu m'ephe gha iphu l'agba ukpara. Ophu mu ahukwapho unwada ophu unu alu alulu ahuhu m'ephe gha iphu l'eri ogori; kele unwoke phe agbeshije je ekuta nwanyi-ukpara doberu onwophe; mbu l'ephe l'unwanyi-ukpara ulo-agwa anoduje agwa iphe. Oo ya bu le ndu ono, iphe te edojedu enya ono e-mechaa laa l'iswi.

¹⁵ “Unu -nodu agbakponu ukpara; unube ndu Ízurelu; ge ndu Jiuda te eyenu iya pho eka! Unu te ejekwa mkpukpu Gilugalu! Ophu unu ejekwa mkpukpu Betu-Avenu je agwa iphe! Ophu unu agukwa enwa su: ‘Eshinu

Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a!' 16 Ndu ke Ízurelu kweru ngguganyi ge nwada-eswi, kweru ngguganyi. ?Denu ge Chipfu e-shi eche phe echeche g'onye eche unwu-aturu l'oma egbudu? 17 Ndu Ifuremu be woakwaru onwophe tugbabe ephe le nshi. Oo ya bu g'a haa yebedua. 18 Ephe -nguchaa mee ngufu; ephe awata agba ukpara phe obu. Mbua; ndu-ishi phe bu iphe, aduje phe ree bu eme iphe, iphere iya du. 19 Oo oke pherephere e-mechaa zifu phe. Teme iphe ono, ephe agwa ono emechaa kpataru phe iphe-iphere.

5

1 "Unu numakwa iphe-a; unube ndu bu uke! Unu ngabekwauchi; unube ndu-ishi ndu Ízurelu! Unu ngabekpodaphouchi; unube ndibe eze! Ikpe-a nmaakwaru unu; kele unu shi buru igbudu le mkpukpu Mizupa. Teme unu buru ugbu, e geru l'ubvu Tabo. 2 Ndu nkwefu-ike ono bamiakwaru abami l'egbu ochi. Ole mu a-nukwanu phe aphu g'ephe hakpo. 3 Ndu Ifuremu be mu maru ree. Ophu o dudu iphe, ndu Ízurelu emeru mu le mpya. Unube ndu Ifuremu; nta-a be unu watawaru agba ukpara. Mbua le ndu Ízurelu be turwuakwaru onwophe."

Hosiya epfu g'a ba agwojeshi nshi

4 "Iphe, ephe emegbabe te ekwedu haa phe g'ephe lwapfuta Chileke phe; kele agba ukpara nọ phe l'okpoma; ophu ephe amadu Chipfu. 5 O kwa eku-onwonye ndu Ízurelu l'a-gba ama g'ephe gbaru. Ndu Ifuremu be iphe-iji phe a-du upfu l'okpa. Ndu Jiuda etsokwaru phe pho etsu okpa l'iphe. 6 Teke ephe chi aturu phe me eswi phe eje achọ Chipfu; ephe taa humadu iya; kele o selaru onwiya azu l'eka ephe nọ. 7 Ephe te emeduru Chipfu ire-lanu. Ephe nwushiru unwu, abudu phe yeru ime phe. Nta-a be onwafufu e-ripya phe; ripyaa iphe, ephe meberu l'egu."

Ogu ndu Jiuda ephe le ndu Ízurelu

8 "Unu jekwa egbua opu-ogu le mkpukpu Gibiya! Unu aphua upyi-ogu le mkpukpu Rama! Unu chikwaa mkpu ugu le Betu-Avenu! Ngwa unube ndu Benjiaminu; g'e je! 9 Ali ndu Ifuremu be ee-me g'ọ buru ochobu mboku, aa-nu phe aphu. Mbua l'iphe, mu epfuru okpa-ipfu okpa-ipfu ndu Ízurelu bu iphe, mefutaje nu.

10 "Ndu-ishi ndu Jiuda du ge ndu apho mkpuma oke ali. Mu e-me g'oke ehu-eghu mu so gborogboro g'utso soyyabe phe. 11 Ndu Ifuremu be eemeakwaa ewere. E gudewaa ikpe, nmaru phe nu zo phe tolitoli; kele ephe woru ishi yemia l'iphe-mmanu. 12 Oo ya bu le mu a-buru eka ria ndu Ifuremu; mbua le mu e-me ge ndu Jiuda rehu erehu.

13 "O be teke ndu Ifuremu humaru iphe-ememe, eme phe nu; ndu Jiuda bya ahuma onwo, aba phe nu; ndu Ifuremu bya aghaaruru ndu Asiriya iphu; mbua zia Okalibe onye eze ono ozi g'ọ bya eyeru phe eka. Obenu l'ọ to dudu ike mee g'ephe wekorohu. O to dudu ike mee g'onwo ono, aba phe nu ono kpohu. 14 Noo kele mu a-du g'oduma l'ehu ndu Ifuremu. Mu adu g'oke oduma l'ehu ndu Jiuda. Mu a-lakashu phe iphiriba iphiriba jeshia iphe, mu eje. Mu agu-lia phe tugbua; o to dudu onye anafu phe l'eka mu.

15 "Mu alaphu azu l'ibe mu je anodu jasụ ephe ekweta l'ọ nmaru phe. Ephe awata mu achochocho. Ephe anodu l'iphe-ehuka phe ono choshiahaa mu ike."

6

Izimanu te ekwedu alwa ndu Ízurelu azu

¹ “Unu bya g'anyi laphuta azu lapfu Chipfu; kele o kwa iya lakashiru anyi iphiriba iphiriba; o buru iya e-me g'anyi wekorohu. O mekararu anyi iphe; ole oo-gude-a iphe kechia onya, o chibashiru anyi. ² A -noepho ujiku labo l'o bya emee g'anyi jakerehu ozo. O -rwua ujiku k'eto l'o dophu anyi azu l'onodu anyi; k'ophu anyi e-buru eburu l'iphu iya. ³ Unu g'anyi maru Chipfu! G'anyi wata ese iswi g'anyi e-shi maru onye o bu. O buru g'enyanyu awafutaje l'utsu-a bu g'o byapfutafutaje anyi. Mbụ l'oo-byapfuta anyi ge mini, shi l'igwe; mbụ ge mini udzumini, awuje mgboko l'ophu ehu-a.

⁴ “Unube ndu Ifuremu; ?bukpoo gunu be mu e-gude unu mee? Unube ndu Jiuda; ?bu gunu be mu e-gude unu mee? N-yemobu k'unu dukwa g'iji nchi-abohu. O du g'iji geregere utsu, adudu g'oono-bejeru l'o phukashihu. ⁵ Oo ya bu le-a; mu gudeakwa ndu mpfuchiru mu gbutsushia unu. Mu gudewaa opfu, shi mu l'onu gbua unu; k'ophu ikpe, mu ekpe unu a-nodu egbu zaazaa l'ehu unu g'iphoro anwu, echi echichi; ⁶ kele iphe, agu mu g'unu mee bu aphu obu-imemini. O to budu g'a gwaje mu agwagwa; mbu l'iphe, du mu ree bu g'a maru mube Chileke. O to budu g'e gwee ngweja-akpo-oku nu mu.

⁷ “Epe darwuakwaru ogbandzu mu l'ephe ge Adamu. Epe te emeduru ire-lanu l'eka ono. ⁸ Ali Giladu bu ali ndu eme ejo-iphe. Iphe, a lokashiru iya bu mee, a zokaru l'okpa. ⁹ Oo ge ndu abalidebvu anokaje l'egbudu kwaberu nemadzu-a bu g'ikpoto ndu bu uke du. Epe egbuje ochi l'uzo, e shi eje mkpukpu Shekemu. Ophu o dudu egube ejo-ahuma, epe te emejedu. ¹⁰ Mu humakwaru iphe, anyi ishi edzu le Ízurelu. O kwa l'eka ono be ndu Ifuremu no wata agba ukpara; bya aburu l'eka ono be ndu Ízurelu no pharwushia onwophe.

¹¹ “A -bya l'ehu k'unube ndu Jiuda; e dobeakwaru mboku, aa-kpa unu g'onye akpa ji.”

7

¹ “Oobujeru teke mu eme ge ndu Ízurelu wekorohu; iphe-eji, ndu Ifuremu eme egheru onu. Teme l'a humakwapho ejo-ememe, ndu Sameriya l'eme. Epe anoduje agba eregede; ndu-oshi anodu etsufushi ulo. Ndu abalidebvu ana nfu le gbororo. ² Ophu epe anyatajedu l'ejo-ememe, epe emekota be mu nyatakotaru. Iphe-eji phe no-phewaru phe mgburugburu. Odujeepho l'iphu mu tekenteke.”

Aachi ejo idzu l'ibe eze

³ “Epe egudeje ejo-iphe, epe eme mee g'ehu tsoo onye eze phe utso. Epe egude adzu uka mee g'ehu tsoo ndu-ishi phe. ⁴ G'ephe hakota erikota ogori. Oonwu phe phuruphuru l'ehu g'oku-epfu, a phunwuru o nodu enwu phoophoophoo; ophu onye gheberu iya buredi enwezidu iya oku enwezi e -shi teke o wataru apha utu buredi ono jasu l'o koghee. ⁵ L'eswe mboku, onye eze anyi boru iphe be ndu-ishi nguru mee enya chaa phe achacha. Onye-eze anyi ono yele ndu mgbonu toko meahaa rigbarigba. ⁶ Ime okpoma phe dukwa g'oku uzu l'eka epe gude ejo idzu, epe chiru doberu iya abya iya ntse. Obu nodu enwukota phe phuruphuru l'enyashi ophu mgburugburu. O be l'utsu; o gbanwuhu phe oku l'ehu g'oku, enwu phoophoophoo.

⁷ “G'ephe ha nọdu atakọta pfupfupfu g'ọku uzu. Ephe ekepyashije ndu-ishi phe. Iphe, bu ndu eze phe g'ephe hakọta dakotaru. Ophu o dudu g'ephe ha me onye lanu, rakuru mu nu.”

Ízurelu ephe l'ohamoha ozo

⁸ “Ndu Ifuremu jepfuru ohamoha ozo; ephe l'ephe je aghaa eghirigha. Mbụ le Ifuremu dụ g'akara, e gheberu; ophu a ghaduru iya aghagha. ⁹ Ndu ohozo anọduje ami ike iya omiwaa. O le o too rwujedu iya l'ehu. Egbushi iya be ewo tungawaru; ophu o makpodanu. ¹⁰ Eku-onwonye Ízurelu anọduje agba ama g'o gbaru. O -mechakpo g'oomehabe; o too lwaphutadu azu alwapfuta Chipfu, bu Chileke iya; ophu o chokpodaa ya nu achochochu ophu. ¹¹ Ifuremu dukwa ge ndo. Eduphu iya ta adudu iphe, obujeru; teme ophu o nwedu egomunggo. O -gbapfu ndu Ijiputu; l'o gbapfu ndu Asiriya. ¹² Ephe -jeshiepho be mu e-woru ugbu-egege mu wu-kpute phe. Mu a-nwuko phe g'onye anwuko enu, ephe l'eli. Mu ahua phe ahuhu; mbu mee phe iphe ono, ndu ndzuko phe numawaru ono.

¹³ “Nshio phe; kele ephe shiwaa mu l'eka jephuhwaa! Ola-l'iswi dukwaru phe; kele ephe kwefuru mu ike! Iphe, agu mu nu bu g'a su le mu gbataru phe. Obenu l'ephe anọduje adzushi uka ekpu mu. ¹⁴ Ephe te egudejedu obu phe g'o ha araku mu. Ochia l'iphe-azee phe be ephe azeje ara ekwa. Ephe achikobeje onwophe epfu k'ereshi yee mee-vayinu ophu; obenu l'ephe aghajeru mu azu. ¹⁵ Mu zuru phe bya emee g'ike du phe. Obenu l'ephe anodujele-a achiru mu ejo idzu. ¹⁶ Ephe ta aghajeduru mube Okalibe-kakota-shii ono iphu. Ephe du g'apfu, mebyihuru emebyihu. Ndu-ishi phe bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-opfu, shi phe l'onu. O buru iphe ono a-kpa g'a chia phe ochi l'ali Ijiputu.”

8

Iphe-aji, ndu Ízurelu eme

¹ Yekwa opu l'onu; kele udele bekwaru l'eli ulo Chipfu; o buru iphe, kparu iya nu bu le ndu Ízurelu mebyiwaru ogbandzu mu l'ephe; bya ekwefu ike l'ephe tee medu ekemu mu. ² Ndu Ízurelu echiku mu le mkpu su: “Gube Chileke anyi; anyi maakwaru ngu!” ³ Obenu le ndu Ízurelu jikawaru iphe, du ree. O buru onye ohogu e-mechaa chia ya oso.

⁴ “Ephe ahọtaje ndu a-buru eze phe; o to shidu mu l'eka. Ephe ahota ndu a-buru ishi phe; ephe te emedu ge mu maru. Ephe egudeje mkpola-ochaa yee mkpola-ododo phe akpushiru onwophe nshi; shi nno emetaru onwophe ola-l'iswi. ⁵ Unu tuphakwaa nshi nweswi unu ono; unube ndu Sameriya; kele o meakwaru ehueghu mu nwuhuwaa phuruphuru g'oku! ?Bu teke ole be ndu Ízurelu a-no-beru buru ndu adudu ike duibe ree? ⁶ Oo le Ízurelu be o shi; mbu nweswi obu, bu iphe, ndu eme ona meru. O to buru Chileke. O bu iphe, aa-kukposhi iphiriba-iphiriba; mbu nweswi ndu Sameriya ono. ⁷ Ephe akoje pherephere g'opfu. Ephe -kpaje iya; ephe akpata iya oke pherephere. Ereshi ta amiduru amimi; mbu l'o to dudu mebyi, du iya nu. Ome o bukponu l'omitaru mebyi; m'o bururo ndu ohozo gege alwukota iya.

⁸ “Ndu Ízurelu be e lweakwaru elwelwe. Nta-a be ephe anodu l'echilabo ohamoha buru okpokoro iphe, adudu iphe, du iya nu; ⁹ kele ephe tugburu jeshia Asiriya ge nkapfu-igara-oswa, aghaphe nkinyi iya. Ndu Ifuremu je

eshiahaa ònyà arwòta. ¹⁰ A makwaru-a l'èphe tükowaru òhamoha bùkòò ònyà eshi; òle mu byaru achikobe phè òzo. Èphe awata ala pyètee mè Òkalibe, bù eze ono meahaa phè mkpawere.

¹¹ “A makwaru-a lè ndu Ifuremu kpùshiru òru-ngweja, dù igwerigwe, èphe a-nòdu egwe ngweja-iphe-èji. Òle èka ono tükowaru bùru èka a nò eme iphe-èji. ¹² Mu bya edeeru phè èkwo pfuaru phè iphemiphe, mu turu l'ekemu. Èphe woleru iya-a kua iphe, shi l'òhòzo. ¹³ Èphe -gwaa iphe, e gude bya mu anunu; èphe eworu anu iya taa l'onwophe; obenu lè Chipfu bè iphe, èphe eme adudu ree. Nta-a bè òo-nyata èjo-iphe, èphe eme; hùà phè ahùhù k'iphe-èji phè. Mbù l'èphe e-mechaa laphu azu l'alì ndu Ijiputu.

¹⁴ “Ndu Ízurelu zòhaakwaru onye meru phè nù. Èphe kpùshia ulò ndu eze dobe. Ndu Jiuda gudeakwa igbulò kpù-pee mkpùkpù, dù igwerigwe mgburugburu. Òle mu e-mechakwanaa tùa òku lè mkpùkpù phè ono; l'ò tsua ulò ulò, a kpuru kpùshia ike l'ime iya.”

9

Iphe, ee-gude hùà ndu Ízurelu ahùhù

¹ “Unu te etekwa eswa; unubè ndu Ízurelu! G'èhu ba atsòkwa unu g'òotso ndu òhamoha òzo; kèle unu dùkwaru Chileke unu gheleghelehe; kèle òo ugwo, a gbataru l'ùkpara bè unu yeru obu l'iphe, bùkpoo èka eechije balì. ² Èka eechije balì; yè èka aapyishi mèe-vayinu bè ta azùjeekwa phè; òphu mèe òphùú adùeduru phè. ³ Èphe tee bukwaru l'alì kè Chipfu. Mbù lè ndu Ifuremu e-mechakwaa laphu azu l'alì ndu Ijiputu; je anòdu l'alì ndu Asiriya ria nri, aasò nsò. ⁴ Èphe te egweèduru Chipfu ngweja-mèe; òphu ngweja mmanu òzo, èphe egwejeru iya emeèdu g'èhu tsòo ya utso. Egube ngweja ono l'èhu phè a-dù gè nri ndu aphu tsòru. Iphe, bùkpoo ndu riru iya nù a-bùkotaru ndu aasò nsò; kèle nri ono a-duru phè nkinyi phè. Ò tò batadu l'eze-ulo Chipfu. ⁵ ?Bù gunu bè unu e-me m'ò -rwua mbòku ono, e doberu k'òbo-iphe ono; mbù eswe òbo-iphe kè Chipfu? ⁶ Kèle-a; èphe -jekponu g'èphe gbalaru òla-l'iswi; ndu Ijiputu e-rwukòele phè-a; ndu mkpùkpù Mèmfusu elia phè. Èku mkpòla-òchaa phè efuchia l'eswa. Èwu-òbvú agbaa ibe phè ophorokpo.

⁷ “Mbòku, aa-hù nemadzù ahùhù rwuakwaru. Mbòku, aa-pfù onyemonye ugwo iphe, o metaru dùkwaa ntse. Gè ndu Ízurelu makwaru l'onoo g'ò dù. Eshinu iphe-èji unu parù igwerigwe; tème ndumashi, unu nweru paa èka; bè e mewaru onye mpfuchiru Chileke; o dù g'onye eswe. Onye unme Chileke jiru èhu bùru onye òbvù byaru. ⁸ Mùbe onye mpfuchiru Chileke bù onye eche ndu Ifuremu nche; mbù ndibe Chileke mu. Òle a gbakaru mu ònyà l'iphe, bù uto, mu eshi. Ndumashi nòdukwapò l'ulo Chileke mu. ⁹ Èphe tsuwaru òtsuri tsùba l'ime emerwùshi onwophe; egube ono, ndiphe dù lè teke kè Gibiya. Òle Chileke e-mechakwanaa nyata èjo-iphe, èphe eme. Mbù l'ò hùà phè ahùhù iphe-èji ono, èphe eme ono.”

¹⁰ “Teke mu chòtaru ndu Ízurelu bè ò dùkwa g'onye hùmaru akpuru vayinu l'èchiègu. Mbù lè teke mu hùmaru nna unu oche phè bè ò dùkwa g'onye hùmaru akpuru mbù, vuru uto chaa l'oshi figu iya. Obenu l'èphe byaru ejerwua Balù-Peyò; èphe je eworu onwophe gwò-phua lè nshi ono, bù iphe, iphere iya dù. Èphe bya aburu iphe-mmanu egube iphe ono, èphe yeru obu ono bù. ¹¹ Mbù l'akpabiri ndu Ifuremu e-mechakwaa phee ephephe phefu g'ènu. A taa nwùbaedu nwa l'ime iya; òphu aapaèdu iya èpho ime; òphu aatsùtaedu iya ime. ¹² Èphe -hechakponu unwegirima

hefuta; mu emee; ephe anwushihukota g'ephe ha. Mbụ-a; nshio phe teke mu a-gharu phe azu!

¹³ “Ndu Ifuremu be mu humakpooru; ephe du ge ndu Taya, bu ndu e yeru g'oshi l'eka dushikpoo ree ike. O ndu Ifuremu ono e-mechaa chiru unwu phe nu ndu e-gbushi phe nu.”

¹⁴ “Nunu phe iphe; gube Chipfu! ?Bu gunu be i-nu phe? Nu phe ephe ume-nwa; yee era, mini-era adudu!”

Aphu, Chipfu anu ndu Izurelu

¹⁵ “O ejo-ememe, ephe no emegbabe le Gilugalu be mu gude kpoo phe ashi l'eka ono. O buru k'iphe-eji, ephe no emegbabe be mu e-gude chiru phe g'ephe ba noduhe l'ulo mu. Mu tee yehedu phe obu; kele ndu-ishi phe g'ephe ha kwefukotaru ike. ¹⁶ Ndu Ifuremu be e chiakwaru iphe. Ogbarabvu phe kpohuakwaru nku. Ophu ephe amiedu amimi. Ephe -zushichakponu unwegirima; mu egbushia unwegirima ono, ephe yeru obu ono.”

Hosiya epfu opfu eh ndu Izurelu

¹⁷ “Chileke mu a-jika phe; kele ephe te emeduru iphe, o suru g'ephe mee. Ephe e-mechaa wata agha phurii l'ohamoha.”

10

¹ “Ndu Izurelu shikwa du ge vayinu, baru uba, bya amia mebyi. Mebyi iya ono nodu aka shii eje; o nodu aka akpushi oru-ngweja. Ali nodu agba upete eje; yebedua nodu emejegbaa mkpuma mkpuma, duru iya nsọ g'o kabaa ama mma. ² Eregede jiru okpoma phe ejiji. O ejo nta-a be ephe byaru evuta iphe-eji ono, ephe meru ono. O Chipfu a-lajashi oru-ngweja phe ono; bya emebyishia mkpuma ono, ephe doberu nsọ ono.

³ “Noo teke ephe a-wata epfu su: ‘Anyi te enwekwa onye eze. Iphe, kparu iya nu buru l'anyi ta atsudu Chipfu ebvu. O ejo bu; ome anyi nweru onye eze; ?bu gunu be o gege adu ike meeru anyi?’ ⁴ Ephe ekweje ukwe l'ephe e-me iphe, du igwerigwe. Ephe eria nte l'eregedede gude gbaa ogbandzu. O buru iphe ono kpataru agbapheru onwophe ekwo kpofushiaha g'eka ejo-eswa akpo-fushi l'eka a koru opfu.

⁵ “Ndu watawaru agu ndu bu le Sameriya; o buru iphe, kparu iya nu bu agwa nweswi, du le Betu-Avenu. Mbụ le ndu shi abajeru iya eja aguwa aphu ekpu iya; ndu agwa iya nu nodu eruwaa erwubvu ekpu iya; kele akpabiri iya bvwuru iya l'ehu. ⁶ Ee-mechakwaa patakwaphe nweswi ono l'onwiya gude lashia ali ndu Asiriya; g'o buru iphe-oma, e gude ewotaru Okalibe, bu onye eze ndu ali ono. Ndu Ifuremu be ee-me iphere kpua. Mbụ le ndu Izurelu be iphere e-gude l'ephe pyiru ntekpe dobe agwa agwagwa. ⁷ Ndu Sameriya yee onye bu eze phe be ee-me g'ephe chiru. Ephe a-du g'ebaji-oghu, degeru l'eli mini. ⁸ Iphe, bukpo eka aagwaje iphe be ee-mebyishichaa. O buchaa ya bu iphe-eji, ndu Izurelu emegbaa. Ewu-obvu e-fushi l'oru-ngweja phe; eghara apua ya. Noo teke ephe a-su ubvu, hagbaa shii g'o tupyabe phe. Ephe asu ubvu, hagbaa nwanshi g'o danaa dapyabe phe.”

Chipfu anma ndu Izurelu ikpe

⁹ “Gube Izurelu; e -shikpoo teke ke ndu Gibiya be i shiepho meta iphe-eji. Teme i nodue ya pho gi no iya. Ophu ogu eriduru ndu ejo-iphe le mkpukpu Gibiya. ¹⁰ Mbụ le-a; o kwa teke du mu ree be mu a-hu phe

ahùhù. L'a chikobe ohamoha g'ephe tsoo phe ogu; keshia phe egbu kele ephe mewaru ejo-iphe mmekwase.

¹¹ “Ndu Ifuremu dukwa ge nwada-eswi, e ziru iphe; k'ophu bu l'azoshi ereshi aduje iya ree. Ole mu miru enya le nweguru olu iya ono. Mbù le mu e-kebuta ndu Ifuremu g'ephe kwata eje ozi mkponwu-ehu; mbù le ndu Jiuda a-ko okoro. O buru oshilokpa Jiekopu a-nodu egbukposhi ali.

¹² Su-a; unu koru onwunu apfubekoto g'opfu! Unu akpata akpuru-iphe, o mitaru, bu n-yemobu! Unu gbukposhia ali unu ono, e te shidu kwaa akoko ono; kele o rwuakwaru teke aa-wata achọ Chipfu; jasù l'ọ bya edzee apfubekoto ge mini l'ehu unu. ¹³ Obenu l'opfu unu gbẹ kochia bu ejo-iphe. O buru iphe, apfuduru-oto be unu kpataru iya. Iphe, unu riru buru akpuru eregede.

“Eshinu unu chiru upfu ye l'okpehu k'unu yele ikpoto ndu ojogu, unu nweru; ¹⁴ be aa-tu uzu ogu kpua ndibe unu; k'ophu bu l'iphe, bu ulo ono, unu anoduje ezeru ndzu ono a-buru iphe, e tsukposhiru etsukposhi; egube ono, Shalumanu tsukposhiru mkpukpu Betu-Abelu le teke a lwuru ogu ono; mbù teke e chitaru ndu bu ne ephe l'unwu phe tua gbaa l'ali. ¹⁵ Noo g'oo-mecha nwuaru unube ndu mkpukpu Betelu; kele ejo-ememe, unu eme pawaru aka. O -rwuepho l'utsu ujiku lanu be ee-mebyikpoe pho eze ndu Izurelu rengurengu kpọ.”

11

N-yemobu Chileke l'ehu ndu Izurelu

- ¹ “Teke Izurelu bu nwata
be mu yeru iya obu shii.
O buru l'ali Ijiputu be mu
jeru je ekua nwa mu
nwoke ono.
- ² Obenu l'obujeru;
mu -nodu eku ndu Izurelu
ono oku;
ephe aka mu akpiriberu
uzenya.
- Ephe nodu anoduje agwa
Balu;
bya anodu anoduje akpo
unwu-isensu oku anu
ntekpe.
- ³ O kwa mbedua ziru ndu
Ifuremu ije.
Mu shi esetaje phe l'eka.
Ophu ephe amadu l'oo
mbedua bu onye meru
g'ehu du phe ike.
- ⁴ Mu shi egudeje obu-imemini
gude ehe phe.
O buru eye obu, mu yeru phe
be mu gude edu phe.
Mu shi ezije phe ivu-erwa,
ephe vu;
mu ephozekpo ephoze

dee phe nri.

⁵ “Ēphe e-mechaa laphu azu le Ijiputu. O buru ndu Asiriya e-mechaa buru ishi phe; noo kele ēphe jikaru l'ēphe taa lwadu azu alwapfuta mu. ⁶ Ogu-echi e-mechaa jeaha iphu iphu le mkpukpu le mkpukpu phe. Mb̄u gbukashia oguzo-igwe, e yeru l'onu-abata mkpukpu phe; mee iphemiphe, ēphe chiru k'ememe; o to duedu ophu ēphe eme. ⁷ Ndibe mu kebefutaekwarupho l'ēphe a-lufu mu l'eka; mb̄u-a; o to dukwa m'obeta ēphe kuchakponu onye ono, bu Okalibe-kakota-shii onoya; o to duedu iphe, e-mekwadu g'o kutsee phe ozo.

⁸ “Su-a; gube Ifuremu;
?denukpoo ge mu e-shi
haa ngu?

Gube Izurelu; ?denukpoo
ge mu e-shi woru ngu
ye ndu ozo l'eka?

?Denu ge mu e-shi mee
ngu ge mu meru ndu
mkpukpu Adama?

?Denu ge mu e-shi mee
ngu ge mu meru ndu
mkpukpu Zebowimu?

Egomunggo lwaakwaru
mu azu.

Ooguakwa mu agushi mu
ike g'a su le mu phuru
ngu obu-imemini.

⁹ Mu ta atu-koshikwa ngu
oke ehu-eghu mu;
ophu mu alwakwa azu
abya emebyishi Ifuremu;
noo kele mu bu Chileke;
mu ta abudu nemadzu.
Oo mu bu onye du ns̄o,
no l'echilabo unu;
ophu mu egudekwa
oke ehu-eghu mu
abyapfuta unu.

¹⁰ “Ēphe e-mechakwaa tsoahaa Chipfu. Mb̄u le mu a-su ekiri g'oduma. Teke mu suru ekiri ono; unwu mu anmaru pyaapyaapya shi l'uzo enyanwu-ariba bya. ¹¹ Ēphe eshikwapho le Ijiputu phuru kwekwee bya ge nwenu. Ēphe adu ge ndo shi l'ali Asiriya bya. Mu eworu phe chikobe; ēphe eburu l'ibe phe.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Iphe-eji, ndu Izurelu eme

¹² “Ndu Ifuremu gudeakwa adu uka gbaphee mu mgburugburu. Onu-ulo Izurelu nodu agbaru mu eregede. Obenu le ndu Jiuda be Chileke maru; mb̄u le ēphebedua be Onye Nso ono gudekwadu ire phe eka.”

12

¹ Ndu Ifuremu bu iphe, ēphe gude azu onwophe bu pherephere. Iphe, ēphe anoduje achi mkpurumkpuru bu pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ēphe nodu adu uka adu iya ndzuto; bya ewe iwashi aku iya

l'eli. Ẹphe lẹ ndu Asiriya gbaa ndzụ. Tẹme ẹphe nọdu emeje manu olivu evularu ndu Ijiputu.

² Chipfu nwekwaru opfu, adaru yee ndu Jiuda; mbu l'oo-hu oshilokpa Jiekopu ahuhu ejo-iphe, ẹphe eme; pfua phe ugwo g'ẹphe eme. ³ Teke o nokwaduro l'epho be o zuru nwune iya l'ichiripfu-okpa. O bya afuta buru nwoke; yee Chileke gbaa mgba; ⁴ mbu lẹ yee ojozi-imigwe gbaru mgba; o mekpee ya. O waa ekwa; rwoahaa g'o meeru iya eze-iphe-oma. O bya ahuma Chileke lẹ mkpukpu Betelu; o buru l'eka ono be yee Chileke ono no bogba uja; ⁵ mbu yele Chipfu, bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. O kwa Chipfu bu epha, e gude maru iya! ⁶ O le o bu; unu lwaphutakwa azu lwapfuta Chileke unu! Unu eyee ya obu; unu ekpee ikpe, pfuru oto! Unu anoduje kwaberu Chileke unu mkpurumkpuru!

⁷ Obenu lẹ ndu-a du ge ndu agba ngho egudeje iphe, e meru l'ugho ere aswa; k'ophu ẹphe e-shi nno mee nemadzu mkpurukpuru-nya. ⁸ Ndu Ifuremu anoduje eku onwophe su: "Anyi nweru iphe shii; eku byaakwaru anyi. Eku ono, duru anyi ono g'o ha e-me; a taa humadu ejo-iphe, anyi eme; yee iphe-eji, anyi eme." ⁹ Obenu l'o kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu. O kwa mu bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu. O kwa mu e-me unu g'unu bua l'ulo, a kparu l'ekwa ozo; g'unu shi ebuje teke unu shi aboje obo-iphe, geru egeru.

¹⁰ "Mu shi epfuje opfu yeru ndu mpfuchiru goshi phe iphe, du igwerigwe l'ophulenyaa; bya eshikwa phe pho l'eka anma etu, du igwerigwe."

¹¹ Ndu Giladu; ẹphe bu ndu ejo-iphe too? Ẹphe ta adukwa ophu bu iphe. ẹAagwaje oke-eswi lẹ mkpukpu Gilugalu too? O ru-ngweja phe e-mechakwanaa du ge mkpokobe mkpuma, a kuberu l'eka a koru opfu.

¹² "Jiekopu gbalaru laa ali Aramu. O buru l'eka ono be Izurelu ono no jee ozi jeta nwanyi luru. O buru eche aturu be o gude kwaa ya aswa. ¹³ Chipfu bukwa onye mpfuchiru be o gude dufuta ndu Izurelu l'ali Ijiputu. O buru onye mpfuchiru be o gude leta iya nya. ¹⁴ Obenu lẹ Ifuremu kpatsuru Chipfu iwe, paru eka apaa. O buru Nnajiuphu iya e-me g'ikpe onye o gburu tukoru iya l'ishi; teme l'o pfukwaa ya pho ugwo iphe-iphere, o meru iya."

13

Ẹhu-eghu Chipfu l'iswi ehu ndu Izurelu

¹ "O shi abujeru; Ifuremu -pfua opfu; amadu anmahu pyaapyaapya. Ifuremu shi buru onye e kutseru ekutse l'ali Izurelu. A nonyaepho; o wata abaru Balu eja; ikpe nmaa ya; o nwuhu. ² Nta-a be ndu Ifuremu kabaa eme iphe-eji eje. Ẹphe kpushiru ntekpe dobegbaaru onwophe; mbu ntekpe, e deru nya lẹ mini mee lẹ mkpola-ochaa phe. G'ẹphe ha bukota iphe, ndu maru eme ona gude eka kpa. Ẹphe nodu asuje: 'Wakwa iphe, unu a-nodu abaru eja baa-o!' Mbu nemadzu nodu anoduje etsutsu onu l'agwa nweswi! ³ Oo ya meru g'o gude ẹphe je a-du g'iji, akwa l'utsu. Mbu iji, akwa lẹ nchi-abohu, abujeru: o -kwachaa l'oophukashihu. Ẹphe a-du g'udzu eswa ereshi, etsushihu l'eka eechije bali; g'enwuru-oku, shi lẹ windo ekposhihu.

⁴ "Obenu l'o kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu. Oo mu bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu. Unu ta adukwa iphe ozo, unu e-je amaru gbahaa mbedua. Ophu o dukwa onye ndzota ozo, du nu; gbahaa mbedua. ⁵ Oo mbedua letaru unu nya teke unu no l'echiegu. Mbu l'ali ono, okpomoku enwu phuruphuru ono. ⁶ Teke mu nuru phe nri be epho

jiru phẹ. Teke ono, ẹpho jiru phẹ ono; ẹphe kuahaa onwophe woru mu zohaa. ⁷ Oo ya bu ẹ mu a-zu phẹ gburumu g'oduma. Mbụ ẹ mu e-woha onwomu l'aguga gbororo g'agu. ⁸ Mu e-tso phẹ ọgu lajashia phẹ g'agu, a nataru nwa iya. Mu a-ta phẹ g'oduma ataje anu, o gburu-a. O buru anu-egbudu a-lajashi phẹ togbo ẹba.

⁹ “Unube ndu Ízurelu; mu e-mebyishi unu; kele unu etso mu opfu. O buru onye ono, eyeru unu ẹka ono be unu etso opfu. ¹⁰ ?Bu awe be onye bu eze unu no g'o bya adzo unu? ?Bu awe be ẹphe no; mbụ ndu-ishi ẹ mkpukpu unu g'ẹphe ha; mbụ ndu ono, unu pfuru opfu ẹhu phẹ teke unu suru g'a hotaru unu onye eze; waa ndu a-buru ndu-ishi unu ono? ¹¹ Mu gude ẹhu-eghu woru eze nu unu; bya egudekwapho oke ẹhu-eghu mu nafu iya unu.

¹² “Ejo-iphe, ndu Ifuremu mekotaru be a kwachikwaru akwachi. Iphe-ẹji phẹ be e dekwaru l'ekwo dobe. ¹³ Iphe-ẹhuka, ooje due ya pho g'oduje nwanji, ime eme. Obenu l'o bu nwata, amadu iphe, abujeru; o -rwua l'ezeda iya; o to maduru eye ishi l'enu ẹhu ne iya.

¹⁴ “Mu a-gbafuta phẹ g'alima-maa ta aka phẹ okpehu. Mbụ ẹ mu a-gbata phẹ l'itumo anwuhu. Gube onwu ?bu awe be ejo iphe-ememe ono, i vu ono nohunu? Gube ali-maa; ?deni iphe ono, iigudeje emebyishi iphe emebyishi ono?

“Mu ta aphukwaru iya obu-imemini aphupu ophu; ¹⁵ mbukwa m'obeta o nodu l'echilabo unwunna iya aba yoyoyo; ole oke pherephere, shi l'eka Chipfu e-shi l'uzo enyanwu-awawa ziru bya. Eka o shi ezi abya bu l'echiegu. Ishi nggele ndu Ifuremu atabuhu. Welu phẹ atashihu. L'a tuko ẹku, o shi kpata akpata rwuta. ¹⁶ Ndu Sameriya e-vuru nrimaphu, du l'iphe-ẹji phẹ; kele ẹphe kwefuru Chileke phẹ ike. Oo ogu-echi be ee-gude gbushichaa phẹ. Unwegirima ibe phẹ be ee-chitachaa togbo l'ali. Unwanyi phẹ, du ime a-buru ndu aa-gbajachaa ẹpho.”

14

Izimanu alwa azu bu iphe-ekweru

¹ “Unube ndu Ízurelu; unu lwapfuta Chipfu, bu Chileke unu! O kwa iphe-ẹji, unu eme meru g'o gude unu daa! ² Unu kpuru opfu l'onu gude lwapfuta Chipfu. Unu bya bya asu iya: 'Guaru anyi nvu l'iphe-ẹji, anyi emekota ngu g'o ha! Gudenu eme odoo nata anyi; g'anyi egudekwanu akpuru-iphe, shi anyi l'onu gude gwaa ngu! ³ Ndu Asiriya taa dukwa ike adzo anyi. Ophu o buedu l'eli inya-ogu be anyi a-nmakoru. Anyi ta abyadu egudebaa onu anyi woru iphe, bu ẹka be anyi gude mee ya kua “Chileke anyi;” kele oo l'eka ngu be onye enwedu nna anoduje l'a phuru iya obu-imemini.’ ”

Chipfu ekwe ndu Ízurelu ukwe ndzu ophuu

⁴ “Mu e-me-a g'ẹphe du-buhu
gheleghelehele ono,
ẹphe du ono.

Mu abya atushihu ẹhu;
yee phẹ obu;
kele mu taa vuheduru
phẹ ovuma.

⁵ Mu a-du g'iji akwaru
ndu Ízurelu.
Yebdua abya pulapula

g'ojimbvu ẹgu.
 Ọgbarabvu iya abamia
 abami l'ime alì g'oshi sida,
 nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu.
 6 Ụnwu iya ọphu dụ nwa
 penupenu amìshikwapo
 evu evuvu.
 Akpabiri iya adu ẹ ẹ k'oshi
 olivu.
 Mkpọ, ọo-nọdu eshi
 adu ẹ mkpọ oshi sida
 k'úbvú úbvú Lébanọnu.
 7 Amadu adọharu ẹ mkpula
 iya ọzo.
 L'ọ sọ pulapula g'ereshi.
 L'ọ baa yoyoyo ẹ vayinu.
 Ụdù iya atuko ẹkameka
 ngaa ẹ mkpọ mee,
 a kutaru l'úbvú úbvú
 Lébanọnu.
 8 ?Bubaa ọnu bẹ ndu
 Ifuremu ẹphe ẹ nshi
 emegbabaa?
 L'ẹka mu a-nọdu anu
 olu iya eleta iya ẹnya.
 Mu dụwaa g'oshi payinu,
 ẹkwo iya jihukotaru
 ke huduu;
 ọ buru mu emeje g'unu
 mĩa mebyi."

Mkpochi-ishi iya

9 "Bụ onye bụ onye maru iphe? G'ọ nwutakwa iphe l'iphe-a! ?Bụ onye bụ onye iphe, edoje ẹnya ree? G'ọ tukokwa doo ya ẹnya! L'uzo ke Chipfu dukotakwa nhamunha. Ọ buru ndu pfulerekoto eshi iya. Obenu ẹ ndu eme ẹjo-ememe bẹ upfu aduje m'ẹphe -je iya eshishi."

Ekwo Jiowelu Onye Mpofuchiru Chileke

¹ Owaa bu ozi, Chipfu ziru Jiowelu, bu nwa Petuwelu.

Igube, byaru mkpu-danyi-oku

² Unu numakwa iphe-a;
unube ndu bu ogerenya!

Unu ngabekwa nchi; iphe,
bukpoo ndu bu l'ali-a
l'ophu!

Iphe, du egube-a;
?o mejekporu eshinu
unu shi noduta ndzu?
To ?o mejeru le teke ke nna
unu oche phe?

³ Unu pfukwaaru iya
unwegirima unu!

G'unwu unu pfukwaru iya
pho unwu nkephe.

Unwu nkephe epfuaru iya
ogbo ophu abya nu.

⁴ L'iphe, otsu-gbiigbiigbi
igube taru taphodo
be oke-igube wubatatu
bya ataa.

Ophu oke-igube taru
taphodo be
unwu ogbolanu igube
wubatatu bya ataa.

Ophu unwu ogbolanu igube
taphodoru
be mgbagbaramatsu byaru
bya atachafu.

⁵ Unu tehu etehu;
unube ndu angunukaje
mee.
Unu wata ara ekwa!

Unu chia mkpu;
unube ndu anguje mee
ngugharu iya eka!

Unu kpo mkpu mee
ophuu ono;
kele a nyichatawaru
iya unu l'onu!

⁶ O duru oha, byaru bya
eripyabe ali mu-a.
Ndu ono be okpehu du shii;
teme ophu aagutadu

p̄h̄e l'oḡu.
 Eze, d̄u p̄h̄e l'õnu d̄u ḡe
 k'oduma;
 mb̄u l'õ d̄u g'ẽpyii,
 n̄õ l'õnu ne oduma.
 7 Ọ t̄apyash̄ichawaru vaȳinu mu;
 bya emee oshi figu mu;
 ọ b̄ukotaru ọla-l'iswi.
 Ọ swachacharu iya ụgbo
 woru iya t̄ogbo.
 Ẹkali iya n̄õdu achagbaa
 ụcha.
 8 Unu ḡua aph̄u ḡe nwamgb̄oko,
 ȳe nwoke teke akwaswee,
 yeru uwe-aph̄u,
 aḡu aph̄u k̄e ọnwu
 gburu nwoke eje
 iya al̄ulu.
 9 Ngweja-nri; waa ngweja-m̄e
 ch̄ihuwaru l'ulo Chipfu.
 Ndu b̄u uke n̄õ l'aph̄u;
 mb̄u ndu ono,
 ejeru Chipfu ozi ono.
 10 Opfu, a k̄oru ak̄oko b̄e b̄uwaa
 ọla-l'iswi.
 Al̄i kp̄ohu nk̄u; ereshi,
 a kuru iya mebyishihu.
 M̄e ọph̄uú tash̄ihu; t̄eme man̄u
 n̄õdu atah̄uwa atah̄u.
 11 "G'iph̄ere gudekwa unub̄e
 ndu ak̄o opfu!
 Unu rash̄ia ẹkwa ike;
 unub̄e ndu ak̄o
 opfu-vaȳinu!
 Unu ḡua aph̄u witi unu;
 ȳe bal̄i unu; k̄ele iphe,
 a kuru l'opfu b̄e e
 mebyishiwaru.
 12 Ome vaȳinu kp̄osh̄ihuwaru nk̄u;
 t̄eme oshi figu
 nw̄ukotawaa lwaa.
 Oshi itorokuma; ȳe mp̄fu;
 waa oshi ụdara;
 m̄ewaro iphe,
 b̄ukpoo oshi,
 n̄okota l'ẹgu l'ophu
 kp̄ohukotawaru nk̄u;
 k̄ele iphe, emeje g'ẹhu
 ts̄o ụnwu-eliphe
 ụtso ch̄ihuwaru."

Oku izimanu alwa azu

13 Unu yekwaa uwe-aph̄u wata

- agu aphụ;
 unube ndu bu uke!
 Unu watakwa echi mkpu;
 unube ndu ono,
 anọduje eje ozi
 l'oru-ngweja ono!
 Unube ndu ono, nọ l'iphu
 Chileke mu eje ozi
 ono;
 unu byakwa eyee
 uwe-aphụ
 nọkota ẹnyasi l'ophu;
 kele ngweja-nri yẹ
 ngweja-mẹe bẹ e
 buchiwaru
 l'ulo Chileke unu.
- 14 Unu raa ya arara g'a swiaru
 Chileke ẹgu!
 Unu tya nduko, a-duru
 Chileke iche!
 Unu kua ndu bu ogerenya
 nduko; mekpoo iphe,
 bu ndu bu l'ali-a l'ophu;
 g'ephe dzuko l'ulo Chipfu,
 bu Chileke unu raku
 Chipfu ono l'ekwa.
- 15 Ha-o! Egube mboku ono;
 kele eswe Chipfu dukwaa
 ntse.
 Oo-buru eswe,
 Okalibe-kangokotaru-nu
 e-mebyishi iphemiphe.
- 16 “?Tobudu l'iphu anyi gedegede
 bẹ e meru; nri chihu;
 bya emee;
 ehu-utso yẹ ete eswa
 bukwapho l'ulo
 Chileke anyi?
- 17 Akpuru iphe, a kuru akuku
 gbapyashihuchawaru
 l'ime igbo, a kuru iya.
 Iphe, bukota ulo,
 aakubeje nri
 dabyikotaru iphoro.
 Oba ereshi tuko dakashihu;
 kele ereshi obu l'onwiya
 mebyishihuru l'egu.
- 18 Lewarọ g'anu-ulo atsugbaa ude!
 Eswi bẹ o tugbaru eberebete;
 kele ephe te enwedu nri,
 ephe a-ta;
 mbu l'aturu tukoru eje
 iphe-ehuka.

19 O kwa gube Chipfu be mu
 araku;
 kele oku tsuakwaru eka
 iphe-edobe ataje nri,
 du l'echiegu;
 mbu l'iphe, bu oshi,
 du l'egbudu nwukotawaru
 phuruphuru nwufu
 l'oku;
 20 anu-egbudu nodu atuchaa
 heehee agba achọ ngu.
 Nggele nggele be mini
 tashihuwaru.
 Teme oku tsufuwaa eka
 iphe-edobe ataje nri,
 du l'echiegu."

2

Igube, etsu gbiigbi

1 Unu gbua opu-ogu l'ubvu
 Zayonu!
 Unu echia mkpu-ogu l'ubvu
 mu ono, du nsọ ono!
 G'iphe, bukpuo ndu bu
 l'ali-a nmakwaa
 pyaapyaapya;
 kele eswe ke Chipfu
 abyaakwaa;
 mbu l'o rwuakwaru
 erwurwu;
 2 mbu mboku,
 a-buru mboku,
 agba ochii agba ke
 tsukiribaa; mboku,
 urwukpu a-sopyabe;
 ekameka ejihu hudu.
 Ikpoto ndu ojogu,
 ike du awu gbiigbi
 aso abya g'eka ochii
 nchi-abohu asopyabe
 asopyabe l'eli eze ubvu;
 udu iya ophu eteke
 adu-swe teke ndiche;
 ophu o byadu adu
 l'ogbo ophu abya nu.
 3 Oku no phe l'uzo iphu
 ekepyashi iphe
 ekepyashi.
 Oku nodukwa phe pho l'azu
 enwu phoophoohoo.
 L'iphu phe be ali dūepho ge
 mgbabu Edenu.

Ẹka ẹphe ghawaru ye l'azu
 buru echiegu,
 dabiyiru ke mmanu;
 ophu o dudu iphe,
 anahuje phe nu.

⁴ Ẹphe gbaru ugbugba g'inya.
 Teme ẹphe nodu awu ke
 wugelengu wugelengu
 g'inya-ogu.

⁵ Igiji, ẹphe ede gude awu
 gbiigbiigbi l'eli ubvu
 eje abya dupleho
 g'eka ugbo-inya awu.

Mbụ l'ẹphe dupleho g'eka oku
 alwa wowoowoo
 etsu ekperema okponku;
 g'ikpoto ndu ojogu,
 a chikoberu gude
 eje ugu.

⁶ Oha, humaru phe nu evujeru
 uzo rwushihi.

Iphu adukota onyemonye eji.

⁷ Ẹphe abyaje enari g'ojogu,
 ike du.

Ẹphe nodu enyije igbulọ ge
 ndu ojogu.

G'ẹphe ha nodu egbuje giriri
 azo eje;
 ophu o dudu onye ophu
 egbeje egbegbe l'uzo,
 ẹphe eshi;

⁸ ophu o dudu onye ophu
 akwaje nwibe iya nkù.

Onyemonye apfujeerupho
 kekereke azo eje l'iphu
 l'iphu.

Ẹphe anodujeepho apfu
 shooshoo apfuda
 l'iphu ugu.

Ophu ẹphe aladu azu azu.

⁹ Ẹphe nodu ezehuje zeba le
 mkpukpu;
 tuko igbulọ gbaa gorogoro;
 nyichaa enyinyi nyibachaa
 l'ime ulo l'ime ulo.

Ẹphe nodu eshijechaa windo
 abahu l'ulo ge ndu-oshi.

¹⁰ "Eliphe l'ophu anmakota
 jijijiji l'iphu phe.

Akpaminigwe nodu anma
 yigayiga.

Enyanwu yee onwa gbahu

ọchii.
 Ọphu kpokpode ekeedu
 paapaapa.
 11 Chipfu nọdu l'iphu ndu
 ojọgu iya ede ririri.
 Ndu alwuru iya ọgu bụ aguta
 aguta.
 Teme ndu ono, emeje iphe,
 ọ sụru g'e mee ono
 paa ọkpehu.
 Mbọku kẹ Chipfu pakwaru
 ẹka bya adu ebvu.
 ?Bụ onye a-dụ ike tapyabe
 iya lẹ nshi?"

Alaja ọkpoma haa uwe

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 Ntaakponu; unu gudenụ
 ọkpoma unu g'ọ ha
 lwapfuta mu!
 Unu gude aswi ẹgu;
 mę ara ẹkwa;
 mę agụ aphụ gude lwa!
 13 Unu lajaa ọkpoma unu;
 ọ tọ bụdu alaja uwe!
 Unu lwapfuta Chipfu,
 bụ Chileke unu;
 kẹle oomeje eze-iphe-oma;
 teme ọ nọdu aphuje
 obu-imemini!
 Ẹhu te eghujedu iya eghu
 ẹgwegwa;
 teme n-yemobu iya dụ shii.
 Teme ọphu oohejedu iya ihee
 eme gę nemadzụ jee
 iphe-ẹhuka.
 14 ?A maru ?l'oo-ghakobe phuru
 unu obu-imemini
 meeru unu iphe-oma;
 mbụ nụ unu nri;
 waa męe;
 k'ọphu bụ l'unu e-gude iya
 gweeru Chipfu,
 bụ Chileke unu ngweja-nri;
 waa ngweja-męe.
 15 "Unu gbua opu-ọgu obu
 l'úbvú Zayonu!
 Unu raa ya arara g'a swiaru
 Chileke ẹgu, dụ nsọ!
 Unu tya ndzuko,
 a-duru Chileke iche.
 16 Unu chikobe ndu Ízurelu

l'eka lanu!
 Unu emee ge ndu byaru
     ndzuko ono du nsọ!
 Unu chikobe ndu bu
     ogerenya!
 Unu achikobe unwegirima;
     me ndu ophu
     eechekwadu era!
 G'onye luru nwanyi ophuú
     hakwaa erwu iya futa!
 Nwanyi, aluru k'ophúú ahaa
     ulo-epfu iya!
 17 Ge ndu bu uke, bu ndu ejeru
     Chipfu ozi nodukwa raa ekwa
     le mgbaka nwulo,
     eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu
     yele oru-ngweja.
 G'ephe pfukwaa su:
     'Gube Chipfu;
     phunaaru ndu nkengu
     obu-imemini!
 Be mekwa ge ndu ono,
     bu okiphe ngu ono buru
     iphe, ee-gude achị ochi!
 G'ephe ta abukwaru iphe,
     ohamoha e-gude agba
     mgbonu;
     kele-a; ?denu g'o gude
     ndiphe je l'anodu
     epfuru ndu Ízurelu
     asuje phe: ?Bu awe
     be Chileke unu no?' "

Onu, Chipfu e-ye

- 18 Noo teke Chipfu a-wata eko
     okophoo l'ehu ndu ali ono,
     bu ndu nkiya ono;
     bya aphuaru ndibe iya
     obu-imemini.
 19 Chipfu eyeeru ndu nkiya ono
     onu su phe-a:
 "Unu lekwa-a; mu anwakwa
     unu ereshi; yee mee ophuú;
     yee manu olivu;
     nukpoo ya unu shii;
     k'ophu oo-ji unu
     epho rengurengu.
 Mu tee mebaedu unu g'unu
     buru iphe,
     ohamoha e-gude
     achị ochi.
 20 Mu a-chi ndu ojogu ono,
     shi l'uzo isheli ono

chi-mihu g'ephe nodu
 unu ụzenya.
 Mu a-chiru phe jeye le
 mkpokoro ali,
 adudu iphe, b
 eemetaje iya.
 Ogbo ivuzo ogu phe be
 mu a-chiru ye
 l'eze-enyimu uzo
 enyanwu-awawa.
 Mu achiru ndu ikpazu ogu
 phe ye l'eze-enyimu
 uzo enyanwu-ariba.
 Ewó, ephe a-nodu ekpo
 etsulihuepho etsulihu.
 Mbụ l'ishishi phe a-tukoepho
 ekameka.
 Ire-lanu, bu le Chipfu
 mewaru iphe,
 paru eka.
 21 Ge ndzu ba agushi ngu
 gube ali!
 O chia g'ehu tsoo ngu utso;
 g'i techia eswa!
 Ire-lanu bu le Chipfu mewaru
 iphe, paru eka.
 22 Ge ndzu ta agushi unube anu,
 bu l'ime egbudu;
 kele eka unu ataje nri,
 du l'echiegu abyawaa
 erwu irwu.
 Oshi abyawaa ami mebyi.
 Oshi figu yee vayinu
 abyawaa eme ike phe.
 23 G'ehu tsoje unu utso;
 unube unwu Zayonu!
 Unu nodu l'eka Chipfu,
 bu Chileke unu tee eswa;
 kele o watararu edzeru
 unu mini ishi-apha
 ono g'o gbaru.
 O watararu edzeru unu mini
 ono edzeshi iya ike;
 edzeru unu mini
 ishi-apha
 bya edzekwapho mini
 ula-apha;
 g'o shi edzejehawaru
 iya unu.
 24 Eka eechije bali be bali
 e-mechaa ji ejiji.
 Eka aakuje mee eji kudumu

le mee òphúú;
yee manụ olivu.

25 Mu a-pfu unu ugwo iya
k'apha g'apha phọ,
igube tapyashiru iphe
unu phọ;
mbụ unwu ogbolanu igube;
mẹ mgbagbaramatsu
iya; mękpoo
otsu-gbiigbiigbi iya;
mbụ ojogu mu,
ike dụ ono,
mu yeru unu ono.

26 Unu e-nwekpooru ikpoto
iphe, unu a-nodu eri
jasu l'ooji unu.

Teme o buru mbedua,
bu Chipfu,
bu Chileke unu be unu
a-nodu etu epha;
mbụ onye ono, meru iphe,
dụ biribiri l'ehu unu ono.

Su-a; ndu ono, bu nkemu
ono;
be e tee mebaekwa
iphe-iphere.

27 Noo teke unu a-maru le
mu no-a le Izurelu;
maru l'oo mu bu
Chipfu bya aburu
Chileke unu;
l'o to duedu onye ozo,
dubaa nu.

Ophu a byadu emebaa ndu
bu ndibe mu
iphe-iphere ozo.

Eswe ke Chipfu

28 E -mechaa be mu a-wu Unme
mu l'ehu nemadzu
mgburugburu.

Unwu unu unwoke me ke
nwanyi e-pfuchiru
Chileke.

Ndu bu ogerenya unu
arwo nrwo.

Unwokorobyia unu
aphua ophulenia.

29 Le mboku ono be mu a-wu
Unme mu ono
l'ehu ndu bu ohu;
unwoke phe m'unwanyi
phe.

30 Mu e-goshi iphe-ohumalenya

l'akpaminigwe me
 l'eliphe l'ophu.
 O buru iphe, mu e-gude mee
 ya bu mee; yele oku;
 yee okpu-tutuutuu
 enwuru-oku.
 31 Enyanwu be ee-me g'o
 gbaahaa ochii.
 L'e mee g'onwa buru mee.
 Teme l'o rwua oke mboku ke
 Chipfu ono,
 bu eswe, a-du ebvu onoya.
 32 Mbụ l'aa-dzota iphe,
 bukpo ndu araku epha
 Chipfu;
 kele oo-nweru ndu a-nahu
 nu, a-nodu l'ubvu
 Zayonu yefua le
 mkpukpu Jierusalemu;
 mbu l'oo-nweru ndu
 Chipfu e-ku l'echilabo
 nwa ndu ono,
 waru nu ono;
 bu iya bu iphe,
 Chipfu pfuru."

3

Ikpe, ee-kpe ohamoha

1 "Kele-a; o -rwuepho le
 mboku ono,
 bu teke mu e-dophu ndu
 Jiuda epe le ndu
 Jierusalemu azu
 l'onodu phe;
 2 be mu a-chikobe ohamoha
 tuko g'ephe ha chita
 jeshia le nsuda
 Jiehoshafatu.
 Noo eka mu a-nodu kpee phe
 ikpe;
 ikpe ehu ndu ono,
 bu okiphe mu ono;
 mbu ndibe mu,
 bu ndu Izurelu;
 kele epe chikaru ndibe
 mu; epe dzuru
 ohamoha;
 bya eworu ali mu kekashia.
 3 Epe tularu ndibe mu
 ono ido;
 bya achita unwu phe
 unwu-okoro

gude je agbanweta
 unwanyi-ukpara;
 bya achita unwu phe
 unwumgboko reshia
 gude gaa mee ngua.

⁴ “Su-a; ?bu gunu be unu a-guru nu mu; unube ndu mkpukpu Taya yee ndu mkpukpu Sayidonu; mekpoo unube ndu bukota l'ali ndu Filisitayinu l'ophu? ?Bu iphe, mu meru be unu apfu mu ugwo iya too? O -buru l'oo ugwo be unu apfu mu be mu e-kwo-a gburumu mee egwegwa woru iphe, unu meru tukobe unu l'ishi; ⁵ kele unu wotaru mkpola-ochaa mu; yee mkpola-ododo mu bya atuko eku mu ndu ophu kachaa ama mma vuta je akube l'ulo nshi unu. ⁶ Unu woru ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu ree ndu Gurisu g'ee-shi g'unu mee g'ephe nodu enya l'oke ali eka ephe shi.

⁷ “Lekwa; mu e-mechakwaa je achifuta phe l'eka ono, unu chiru phe je eree ono. Mu ewophutakwanu iphe, unu meru azu bya atukobe unu l'ishi. ⁸ Mu a-chita unwu unu unwoke me unwu unu unwanyi chiru reshia ndu Jiuda; ephe achita phe ree ndu Seba; mbu oha kwata dukpoo enya okpobe adudu.” O kwa Chipfu be pfuru iphe ono.

⁹ Unu woru iphe-a pfuaru
 ohamoha: Unu
 kwakobekwa k'ogu!
 Unu mekwaa ge ndu ike ugu
 du tsulihu!

G'iphe, bukpo ndu alwuje
 ugu kpiritakwaru ntse
 bya awata alwu ugu!

¹⁰ Unu kpukwaa ogu unu g'o
 bugbaaru ugu-echi!
 Unu akpu nwokarara unu
 g'o buru arwa!

G'onye ike bvuru pfukwaa su:
 “Mu buakwaa onye
 okpehu dushi ike!”

¹¹ Unu dzukobe egwegwa;
 unube ohamoha l'ophu!
 Unu shikpo l'ekameka bya
 edzukobe l'eka ono!

Gube Chipfu;
 menaa ge ndibe ngu,
 bu ndu ike du shi
 l'imigwe lwazeta l'ali!

¹² “G'ohamoha tsulihunu!
 G'ephe zenuru jeshia
 le nsuda Jiehoshafatu;
 kele oo l'eka ono be mu
 a-nodu kpee ohamoha
 mgburugburu ikpe.

¹³ Unu watanu egbu mma unu
 swiiswiiswii; kele iphe,
 a kuru l'opfu chawaru.
 Unu bya azoshia akpuru
 vayinu obu;

- kele ẹka aakuje mee
jiwaru.
Nsukutu iya jiwaru ejiji;
kele ẹjo-ememe,
phe paru ẹka.”
- 14 “Igwe-ọha; igwe-ọha kuru le
nsuda,
aanoduje pfua opfu pfukaha;
kele mboku ke Chipfu
dukwa ntse le nsuda,
aanoduje pfua opfu
pfukaha.
- 15 Enyanwu yee onwa be ee-me
g'o gbaa ochii.
Ophu kpokpode ekehedu
paapaapa.
- 16 Chipfu a-gbe l'ubvu Zayonu
sua ekiri;
nodukwapho le
Jierusalemu dee ririri.
Eliphe yee akpaminigwe
anmaa jijijiji.
- Obenu le Chipfu a-buru onye
ndibe iya a-gbabeje le
mkpula je anodu
zee ndzu.
- Mbu l'oo-buru ulo,
a kpushiru ike doberu
unwu Izurelu.”

Iphe-oma ndu ke Chileke

- 17 Noo teke unu a-maru l'oo
mbedua bu Chipfu bya
aburu Chileke unu;
le mu bu ebubu l'ubvu
Zayonu; mbu ubvu ono,
duru mu nsọ ono.
Noo teke Jierusalemu a-du nsọ;
ophu ndu ohozo agbabaedu
iya ophorokpo.
- 18 “O -rwua mboku ono be
ubvu ubvu a-nodu
asoshi mee ophu.
- Eli obvu obvu asoshi
mini-era-eswi.
Mini atuko asoshigbaa l'iphe,
bukpoo nggele,
dukota l'ali Jiuda.
- Ogba-mini agbafuhu shi
l'eze-ulo Chipfu wata aso
gborogboro je agbaa
mini le nsuda Shitimu.
- 19 Obenu l'ali ndu Ijiputu

a-buru ochobu.
 Alì ndu Edomu aburu
 echięgu,
 dabyiru ke mmanu.
 O buru iphe, a-kpa iya nu bu
 iwashi, ephe weru ndu
 Jiuda,
 bu ndu ephe no l'alì phe
 gbushia ndu adudu iphe,
 ephe meru.
 20 Obenu le ndu Jiuda e-buru
 l'alì phe jasụ l'ojeje.
 L'e buru le Jierusalemu;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
 21 Noo teke mu a-guru phe nvu
 l'ikpe-ochi
 ophu mu te eshidu
 gahawaru phe nvu
 iya."
 "Chipfu bu l'ubvú Zayonu!"

Èkwo Émọsu Onye Mpuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ olu-opfu Émọsu. Émọsu yì lẹ ndu nche aturu, shi lẹ mkpukpu Tekowa. Ọwaa bụ iphe, ọ phuru l'ophulenyà lẹ k'ehu ndu Ízurelu lẹ teke Uzaya bụ eze ndu Jiuda; tẹme Jierobowamu nwa Jiowashi buru eze ndu Ízurelu. Ọ phuchaa ya; ọ nọada apha labo; tẹme o rwua apha ono, alì nmajeru jiiijiii ono.

² Émọsu pfuru sụ:
“Chipfu nọkwa l'úbvú Zayonu asụ ekiri
bya anọdukwapho lẹ Jierúsalemu ede ririri.
Èka ndu eche aturu anọduje eche aturu kpọshihu nkụ.
Tẹme elikota úbvú Kamelu nwukota lwaa.”

Aphụ, aa-nụ ndu Arámu

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Damasukosu mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe chiwaru ndu Giladu pyaapya g'onye gude mgborígwe echishi ẹswa ẹreshi. ⁴ Mu a-tụ ọku l'ulo Hazelu; l'o tsua ulo ulo, Benu-Hadadu kpuru kpushia ike. ⁵ Mu e-tsukashi iphe, e gude tụ-chia ọnu-abata mkpukpu Damasukosu. Mu emee gẹ ndu bu lẹ nsuda Avenu chihu; yee onye ono, nọ lẹ mkpukpu Betu-Édenụ gude mgboro-eze l'ẹka ono. L'a kpua ndu Arámu lẹ ndzụ lashia alì Kiru.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Filisitayinu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Gaza mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe kpuru ọha l'ophu lẹ ndzụ bya eworu phẹ ye l'ẹka ndu Edomu. ⁷ Mu a-tụ ọku l'igbulọ Gaza; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya. ⁸ Ndu bu lẹ mkpukpu Ashidodu bẹ mu e-me g'ẹphe chihu; yee onye ono, nọ lẹ mkpukpu Ashikelonu gude mgboro-eze l'ẹka ono. Mu eworu ẹka ghakpọo chiahaa ndu mkpukpu Èkuronu kẹ gbaagbaa. Mu emekwapho gẹ ndu Filisitayinu lagbua l'iswi g'ẹphe ha.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Taya

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Taya mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe tukoru ọha l'ophu, bụ ndu a kpuru lẹ ndzụ woru ye l'ẹka ndu Edomu; shi nno woru oğbandzu ẹphe l'unwune phẹ nmaa phulaphula. ¹⁰ Mu a-tụ ọku l'igbulọ Taya; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya.”

Aphụ, aa-nụ ndu Edomu

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Edomu mewaru iphe-ẹjì ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kele o gude ogu-echi chia nwune iya ọso; ọphu ọ phuduru iya obu-imemini ililekpoo; kele ẹhu ghueru iya pho eghe ẹhuka ẹhuka ghukwaseru; tẹme

obu-ọku nkiya bụru k'ojejoje. ¹² Mu a-tụ ọku lẹ mkpụkpu Temanu; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike, nọgbaa lẹ mkpụkpu Bọzura.”

Aphụ, aa-nụ ndu Amọnu

¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Amọnu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele unwanyi, dụ ime l'alị Giladu bẹ ẹphe wacharu ibe; opfu l'ẹphe eme g'oke alị phẹ kabaa ọsa. ¹⁴ Mu a-tụ ọku l'igbulọ mkpụkpu Raba; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike l'ime iya. Noo teke aa-nọdu echi mkpu ọgu l'ẹka ọgu a-nọdu ada. Oke pherephere ezikwaphọ l'ẹka oke mini edze. ¹⁵ L'a kpua onye eze phẹ lẹ ndzụ lashia alị ọzo; yẹbedua yẹ ndu-ishi l'alị-eze iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

2

Aphụ, aa-nụ ndu Mówabu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Mówabu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kele o keru ọkpu onye eze ndu Edọmu ọku; jasụ ọ bụru ntụ. ² Mu a-tụ ọku lẹ Mówabu; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike lẹ mkpụkpu Keriyotu. Mbụ lẹ ndu Mówabu a-nwushihu l'ùtsú ùtsú a-nọdu adapheru phẹ nụ; mękpoo mkpu, aa-nọdu echiru phẹ; yẹ opu-ọgu, aa-nọdu egbu ẹhuka ẹhuka. ³ Mu e-gbu onye eze phẹ; bya atuko ndu-ishi l'ime iya gbukọbe ẹphe l'iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Jiuda

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Jiuda mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke-ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe jikaru ekemu Chipfu; ọphu ẹphe etsojedu iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje. Ọ bụru ughoshi ono, nna phẹ jeru etsoru ono dephuru phẹ. ⁵ Mu a-tụ ọku l'alị ndu Jiuda; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike lẹ Jierúsalem.”

Aphụ, aa-nụ ndu Ízurelu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Ízurelu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ndu Ízurelu reru ndu pfuberekoto gude reta mkpọla-ọchaa; bya eree ndu akpa nri gude reta akpọkpa ẹbo l'ẹchiko. ⁷ Ẹphe azọje ndu ọkpa ọkpa l'ishi zọ-mia l'urwuku, nọ l'alị. Ọphu ẹphe ekpejeduru ndu eje iphe-ẹhuka ikpe, pfuru ọto. Nna yẹ nwa iya nọdu anọduje ejepfu nwamgboko lanụ; shi nno turwua ẹpha mu ono, dụ nsọ ono. ⁸ Ẹphe nọdu azejgbaa azẹe l'aguga iphe, bụ ọru-ngweja l'eli uwe, a sụberu l'itumo. Ẹphe nọdu anọduje l'ọlo agwa phẹ ono angụ męe, e retaru lẹ nre.

⁹ “Mu mebyishiru ndu Amọru l'iphu phẹ. Mbụ ndu hagbaa ke kpapherengu kpapherengu g'oshi sida; bya akpọo akpaa g'akpurata. Mu mebyishia mebyi, ọ mịru l'elikota; bya emebyishia ọgbarabvu iya l'uzo alị. ¹⁰ Mu shi l'alị ndu Ijiputu dua unu dufuta. Mu bya edua unu ọkporo apha labọ l'echięgu je emee g'unu lwuta alị ndu Amọru nworu. ¹¹ Mu byakwaphọ bya ahọta unwu unu unwoke g'ẹphe bụru ndu mpfuchiru; bya ahọtakwapho unwu unu unwokorobya g'ẹphe bụru ndu duru Chileke iche. ?Tọbudu eviya bẹ mu epfu-a; unubẹ ndu Ízurelu?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

12 “Obenu l'unu meru ndu ono, duru Chileke iche ono; ephe ngua mee; bya asu ndu mpfuchiru g'ephe te epfuhe mpfuchiru. 13 Nta-a buru ge mu bya abyazeta unu abyazeta egube ono, ugbo ivu abyazetaje me e doo ya ereshi onoya. 14 Ndu okpa-egwa taa nahukwa; ophu ndu okpehu du adukwa iphe, ephe egude okpehu phe eme; ophu ndu du ike ogu a-dukwa ike adzo ndzu phe. 15 Ndu maru agba apfu taa pfukwaru; ophu ndu maru agba oso a-dukwa ike agbala; ophu ndu agbaje inya a-dukwapho ike adzo ndzu phe. 16 Mbụ je akpachaa l'onye du ike ogu, bu iya be okpoma kachaa adudu a-gbakwaru oto gbalaa mboku ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

3

1 Unu numakwa opfu-a, Chipfu pfuru gude epfubyishi unube ndu Izurelu-a; epfubyishi ndu onu-ulo ono l'ophu, bu ndu yebe Chipfu shi l'ali ndu Ijiputu dufuta onoya. O suru-a: 2 “O bu unu kpoloko be mu maru l'iphe, bukpo ipfu, nokota le mgboko l'ophu. Noo iphe, meru g'o gude mu je l'anu unu aphu ejo-iphe, unu eme g'o ha.”

Ozi onye mpfuchiru Chileke

3 Umadzu ebo ?ephe aswije oswi me o budu l'ephe zuru mgbede l'ephe a-wata aswi oswi?

4 Oduma ?oonoduje l'oswa sua ekiri l'ebe o gude iphe, oo-ri?

Mbu-a; ?nwegbele-oduma abaje hanyihanyi l'eka o bu l'ebe abu l'o nweru iphe, o guderu?

5 Enu ?l'odalahuje l'onya l'ali l'eka adudu onya, a gbaberu iya to?

Onya, a gbaberu agbabe l'ali ?oosweje l'ebe abu l'o duru iphe, kpo-sweru iya nu?

6 E -gbuahaa opu le mkpukpu; ?ndzu ta agujedu ndu bu iya nu to? ? Ephe ta anmajedu pyaapyaapya?

Teke ola-l'iswi byapfutaru mkpukpu; ?to budu Chipfu meru phe iya to?

7 Tororo bu le Nnajiuphu, bu Chipfu ta adudu iphe, oomeje l'ebe ekpuha idzu iya goshi ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru iya.

8 Oduma suakwaru ekiri. ?Bu onye a-su le ya ta atsudu ebvu?

Nnajiuphu, bu Chipfu pfuakwaru opfu. ?Bu onye a-su le ya a-nodu doo ge ya te epfu iphe, Chipfu pfuru?

Iphe-eji ndu Sameriya

9 Raa ya arara l'iphe, bukpo ulo, a kpuru kpushia ike le mkpukpu Ashidodu yele ophu no l'ali ndu Ijiputu su phe: “Unu je edzukoo onwunu l'ubvu ubvu ali Sameriya huma utsu, ada l'ime iya; yele mkpawere, eeme ndibe iya!”

10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ephe ta amadu g'eemeje iphe, du ree. Ulo phe, a kpushiru ike bu iphe, jiru iya nu bu iphe, a nataru l'omeliwe; yele iphe, a naru le nfu.” 11 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Ohogu l'a-gba ali ono ophorokpo; kwatsushia iphe, bukpo ulo, akpushiru ike; kwaa okwata l'iphe, bukpo eka unu kpuru o shihu dungudungu.”

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O kwa g'onye eche aturu duru ike nafuta aturu iya l'onu oduma; o buru iphe, o nafutaru kpoloko bu nwoshi-okpa iya labo; ozoo nwibiribe nchi iya-a; nokwa g'aa-dzota-beru ndu Izurelu bu ono; mbu ndu ono, bugbaa le mkpukpu Sameriya; nogbaa l'igburonu iphe-azee phe; yele nkuku etemu phe.” 13 Wakwa iphe,

Nnajiuphu, bu Chileke epfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: “Unu numakwa iphe-a je agbaa onu-ulo Jiekopu ekebe: ¹⁴ Mboku, mu a-nu ndu Izurelu aphu atupya, ephe tupyaru mu be mu e-mebyishi oru-ngweja, nogbaa le mkpukpu Betelu. Mpu oru-ngweja ono be ee-chikwofu l’o daa l’ali. ¹⁵ Mu alashia ulo, ephe kpuru doberu onanwu; yee ophu ephe kpuru doberu udzu-mini; mbu l’ulo ono, e gude eze-enyi mee omemma ono be mu e-mebyishichaa; l’a kwatsushichaa ulo-eli phe g’o ha.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

4

¹ Unu numa opfu-a; unube eswi ali Beshanu ono, nogbaa l’ubvu Sameriya; mbu unube unwanyi ono, emekpa ndu ukpa eh; teme o buru ndu adudu g’o du phe be unu egwe uji; unu -gbeshi; unu asu nnajiuphu unu phe-a: “Unu nu anyi mee g’anyi ngua!” ² Nnajiuphu, bu Chileke gudeakwa adu nsọ iya ria angu su: “Unu lekwa; ujiku lanu be ee-gudekwa ikekee setachaa unu g’unu ha. Mbu l’eegude ikokoro, e gude anma ema nmatachaa ndibe unu ndu ophu phoduru nu. ³ G’unu hakpoọ nanu nanu buru igbulọ be ee-gbuwa chiru unu chighaa. O buru uzo eka aa-nodu achi-phushi unu bu l’uzo Hamonu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

Ndu Izurelu teke alwapfutadu Chileke

⁴ “Unu je mkpukpu Betelu je emee iphe-aji! Unu eje mkpukpu Gilugalu je akabakpoọ ya ro ememe! Unu gweje ngweja unu l’utsu mboku-mboku! Unu pfuje oke-lanu-l’uzo-iri unu l’ime ujiku eto eto! ⁵ Unu woru buredi, e yeru iphe, eekoje buredi woru kpoọ oku g’o buru ngweja obunggo! Unu -nodu anu Chileke iphe ke mmanu; unu araje iya arara! Mbu-a; unu pfua ya g’a numa-dzuru; unube ndu Izurelu; kele oo iphe ono bu iphe, aduje unu ree ememe.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁶ “Ge mu haru unu; onu nri chihu unu l’iphe, bukpoọ mkpukpu unu l’ehu l’ehu; bya emee; ophu o dudu mkpukpu unu ophu nri du; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁷ “Mu mekwarupho g’igwe te edzeheru unu mini teke o phodukwaruro onwa eto teme l’eemeta iphe, emeberu l’ali. O nodu abujeru mu -dzeeru mkpukpu owa-a mini; mu ahaa ndu ophuu. Igwe -dzee mini l’egu ibiya owa; l’o haa ibiya ophuu l’o kpohu jegiri jegiri. ⁸ Ndu mkpukpu labo ozoo eto nodu anoduje awu ghiigbiigbi eje le mkpukpu lanu eje achọ mini-angungu; ophu ephe ahumajedu mini, a-suru phe angungu; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ “Mu gudewaa nchacha-manu yee atsü-evu gude dapfu unu. Mu gude iya mee ge mgbabu unu yee opfu-vayinu unu dabyiru iphoru. Igube bya atapyashia oshi olivu unu; yee oshi figu unu; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁰ “Mu bya emee g’ejo iphe-ememe wata unu ememe egube ono, mu meru; o mee ndu Ijiputu ono. Mu gude ogu-echi gbushia unwokorobyia unu; bya erwuta inya unu kpua ya le ndzu. Mu bya atsü-jia imi unu atsü-ji l’ishishi iphe, shigbaa l’eka ndu ojogu unu dogbaaru; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹¹ “Mu haru mkpukpu unu mebyishia egube ono, mu mebyishiru Sodomu waa Gomora ono. Mbu l’unu duepho ge nku-oku, a lofutaru l’eka oku eke iya; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, mu e-me unube ndu

Ízurèlu baa. Tẹmanu-a; eshinu mu e-me unu iphe ono; unu kwakọbekwa akwakọbe ejepfu Chileke unu; unubẹ ndu Ízurèlu!”

¹³ Ọ kwa onye ono,
 bụ iya meru úbvú;
 bya edobe pherephere;
 mbụ onye ewojeru
 iphe,
 ọori kpuhaa goshi nemadzu;
 onye ono, emeje g'utsu
 gbahụ ọchii;
 tẹme ọ nọdu azọ garamu
 garamu l'eli úbvú,
 nọgbaa lẹ mgboko.
 Ẹpha iya bụkwa Chipfu;
 bya aburu Chileke,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

5

Erwubvu ẹhu ndu Ízurèlu

¹ Unu nụmakwa opfu-a; unubẹ ọnu-ulo Ízurèlu; mbụ erwubvu ẹhu unu-a, mu erwu-a:

² “Ndu Ízurèlu, bụ nwamgboko
 ono yẹe nwoke teke
 akwaswee ono
 daakwaru darwua alị;
 ọphu ọ gbeshibaekwa
 ọzo.

A parụ iya haa l'alị l'ẹka
 ọ dabyiru;
 ọphu ọ dudu onye palia ya.”

³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Mkpukpu, chị unu ojogu labo l'ukporo ojogu iri ejeru Ízurèlu ogu bụ iphe, oo-gude lwa bụ ukporo ojogu ise kpoloko. Mkpukpu ọphu chikwanu ukporo ojogu ise eje buri ojogu iri a-lwa.”

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ ọnu-ulo Ízurèlu: “Unu chọ mu; dzuru ndzu. ⁵ Unu ba achọkwa Bẹtelu! Ọphu unu ejekwa Gilugalu! Unu ta atugbukwa jeshia Biye-Sheba! Kẹle ndu Gilugalu bẹ aa-kpukwa lẹ ndzu; l'e mee Bẹtelu; ọ tọ dudu iphe, ọo-bu.”

⁶ Unu chọkwaa Chipfu dzuru ndzu. Ọdumeka bẹ ọo-gbakwa ọnu-ulo Jiófẹfu ophorokpo g'ẹka ọku etsu. Mbụ l'oo-tsu iya tsufu; ọ tọ dudu onye a-suru iya egbota lẹ Bẹtelu. ⁷ Nshio unubẹ ndu ono, ewojeru ikpe, pfuru ọto mee iphe, atso ilu ono; tẹme unu nọdu ewojeru apfubekoto gwọo l'alị.

⁸ Onye ono, bụ iya meru
 kpokpode,
 bụ Puleyadesu;
 bya aburu iya meru
 kpokpode, bụ Orayonu;
 onye emeje tsukiribaa
 ọchii l'ọ buri ìphóró
 nchi-abọhu;
 tẹme ọ nọdu ejikputeje

eswe mee ya l'ọ bọru
 ẹnyashi;
 onye ekuje mini,
 dọru l'eze-ẹnyimu oku;
 l'ọ bya eworu iya
 dzeeru eliphe l'ophu;
 ọ kwa Chipfu bụ
 ẹpha iya.

⁹ Onye emeje ge mkpurupyata
 lọo vaa sọ-kpute ndu
 ike dọ;
 teme ọ nọdu emeje ge
 mkpukpu,
 a kpọ-pheru igbulọ
 mgburugburu bọru
 mkpurupyata.

¹⁰ Onye abajeru unu mba l'edupfu be unu akpoje ashi; temanu ọ bọru onye epfuje ire-lanu be unu anọduje akpofu akpofu. ¹¹ Oo ya bu le-a; eshinu unu azoje ndu ukpa tolitoli; teme unu nọdu ekebutaje phe g'ephe nu unu ereshi; be a makwaru-a l'unu pyishiru mkpuma gude kpushia ulo; obenu l'ọ to dudu ophu unu e-bu. A makwaru-a l'unu kowaru opfu-vayinu, du ubvu l'anya; obenu l'unu taa ngudu mee, shi iya nu; ¹² kele mu maru g'emeswe, unu mesweru habe igwerigwe; bya amaru g'iphe-aji, unu meru habe shii. Unu anọduje emekpa ndu pfuberekoto ehu; teme unu nọdu anọduje eri uphalazu; teme ophu unu ekpejedu ndu ukpa ikpe, pfuru oto l'edupfu. ¹³ Oo ya bu l'onye nweru egomunggo e-dobejeepho onu doo me ọ dajewaa nno; kele teke ono bukotakwa ejo mboku.

¹⁴ Unu choje iphe, du ree; g'ọ to bu iphe, du eji; k'ophu unu a-nodu ndzu. Noo teke Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike e-swiru unu; egube ono, unu asuje l'o swiru unu nta-a ono. ¹⁵ Unu kpoo ejo-ememe ashi! Unu eye e eme iphe, du ree obu! Unu kpeje ikpe, pfuru oto l'edupfu; ?a maru; ?Chipfu; bu Chileke, mbu Okalibe-Kakota-Ike a-phuru unu obu-imemini; mbu unube nwa ndu ophu phoduru nu le ndu onu-ulo Jiosefu.

¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopfu; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Chileke; buru Okalibe-Kakota-Ike: "Uzu-ekwa a-nodu atu l'iphe, bukpo gbororo. Ekwa aphu anodu ada l'edupfu l'edupfu. L'e kua ndu akoje opfu g'ephe bya adobe ekwa raahaa; kua ndu maru aka ereshi ekwa g'ephe bya akwashia ekwa ike. ¹⁷ Uzu-ekwa a-nodu atu l'ekameka, a koru opfu-vayinu; kele eka unu doru be mu a-bya eshijaa ebo ghata." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹⁸ Nshio unube ndu ogugu g'asu l'eswe ke Chipfu rwwaru! Su-a; ?bu gunu kparu iphe, eswe Chipfu agu unu egu? Mboku ono a-bukwaru ochii; ọ to bukwaru iphoro. ¹⁹ Oo-du g'egube-a, aa-su le nwoke nahuru oduma; o gbapfu agu. O nahu ono bya abahu l'ulo iya je anodu woru eka tu-kobe l'igbulu; agwo bya ataa ya. ²⁰ Eswe Chipfu a-bukwaru ochii; ọ to bukwaru iphoro. Mbu l'oo-gbakota tsukiribaa; k'ophu bu l'iphoro taa dukpodaa ya ililekpo.

²¹ "Obo-iphe, unu aboru mu be mu kpokwaru ashi; teme ophu mu anatakwaru iya; ophu edzuko, unu edzukojeru mu adujeekwa mu ree. ²² A makwaru-a l'unu egweje ngweja-akpo-oku nu mu; unu ewota ngweja-nri gude bya mu agwagwa; obenu le mu ta anatajedu iya. Unu-hotachakponu

iphe ahoṭa gude bya egweeru mu ngweja-ẹhu-guu; ọ tọ dukwa iphe, mu agube iya. ²³ Wofukwaru mu ọzu ono, du l'ebvu ono, unu agu ono; kele mu ta angabejekwa nchi k'anuma iphe, nkwa unu ada. ²⁴ Obenu le-a; g'ikpe, pfuru oto watanu aso gborogboro ge nggele! G'apfubekoto watanu aso g'enyimu, ta aso-buhujedu aso-buhu!

²⁵ "Su-a; unube onu-ulo Izurelu; ukporo apha labo be mu l'unu noru l'echiegu. ?Unu shi agwaje mu agwagwa l'eka ono? Tọ ?unu shi anuje mu iphe? ²⁶ Obenu le nta-a bu iphe, unu kporu obu yeru bu nshi onye eze unu, bu Sakutu; yee iteshi ibe unu, bu Kayiwanu; mbu kpokpode ono, unu gwotaru l'onwunu ono. ²⁷ Noo g'o gude mu je l'eme g'a kpua unu le ndzu je aghaa mkpukpu Damasukosu aghagha tugbua." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono; mbu onye ono, epha iya bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.

6

Oshi, akuru ndu akpa ntusaru-ehu

¹ Nshio unube ndu akpa ntusaru-ehu l'ubvu Zayonu; mekwapho unube ndu no l'ubvu Sameriya ari l'o to dudu iphe, adu ike eme unu; mbu unube ndu a maru amaru, shi l'oha, bu ishi oha l'ophu, bu ndu ono, onu-ulo Izurelu anoduje ejepfu. ² Unu jenu mkpukpu Kalune je ahuma g'o gbaru! Unu eshi l'eka ono jeshia Hamatu; mbu eze mkpukpu ono! Unu eshi kwapho l'eka ono jeshia Gatu, bu mkpukpu ndu Filisitayinu! ?Unu kakota ali-eze-a g'ephe ha ree too? ?Ali phe ka k'unu osa to? ³ Mbu unube ndu woru ejo mboku dobe uzanya uzanya; o buru okposhi omeliwe be unu pataru dobe onwunu ntse ntse. ⁴ Ndu bu iphe, epe azeje aze be bu iphe-aze, e gude eze-enyi memaa. Teme epe nodu azeje manyo l'iphe-aze phe. Nri, epe erije bu anu unwu-aturu, shigbaa l'igwe aturu phe; yee unwu-eswi, shigbaa l'ikpoto eswi phe. ⁵ Ndu anoduje agu-phe jogojogojogo ebvu akpo une eye iya; emeshigbaa iphe ophu, e gude agu ebvu ge Devidi. ⁶ Iphe, unu egudeje angu mee bu eze uwaka. O buru manu, kachaa eshi mkpo be unu anyije. Obenu l'unu ta agujedu aphu ola-l'iswi-a, onu-ulo Jiosefu ala-a. ⁷ Noo g'o gude unu je l'aburu ndu mbu, ee-vuru uzo kpua le ndzu. Obo-iphe ndu ono, azeje manyo ono aburu bugemu.

Chipfu akpofu eku-onwonye ke ndu Izurelu akpofu

⁸ Nnajiuphu, bu Chipfu gudewaa onwiya ria angu; mbu le Chipfu ono, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike ono pfuwaru su: "Eku-onwonye, oshilokpa Jiekopu eku be mu akpofu akpofu. Mbu l'ulo ulo, epe anoduje zeeru ndzu g'o ha be mu kporu ashi. Noo g'o gude mu je l'eworu mkpukpu-a; yee iphemiphe, du iya nu ye l'eka ndu ohozo."

⁹ Teke umadzu iri phoduru l'ulo lanu; epe anwuhkwapho. ¹⁰ Teke abubu phe, bu onye a-kposhi odzu phe ono oku byaru g'o chita phe chifu l'ulo ono; o jia onye domikwaduru onwiya l'eka ono su iya: "?O nweru onye gu l'iya no l'eka ono?" O su: "Waawaa-o!" L'o su: "Ngwa; dobeekwapho onu ngu doo! G'anyi te ejekwa ekusweta epha Chipfu!"

¹¹ Kele Chipfu suwaru l'o noo g'oo-du. O je l'etsukposhichaa oke ulo ono etsukposhi; tsukposhia ndu ophu bu ulo nshii l'o daka nanu nanu. ¹² ? Inya agbaje oso l'eka du mkpuma mkpuma? Tọ ?eegudeje eswi akpo okoro l'egube eka ono? Obenu l'unu mewaru ikpe, pfuru oto; o buru iphe, egbu egbugbu; bya emee akpuru, apfubekoto a-mi; o buru iphe, atso ilu.

13 Unu ete ẹswa l'ẹka unu lwutaru mkpukpu Lodeba. Teme unu noḍu asuje: “?Tobudu l'ike okpu k'anyi be anyi gude lwuta mkpukpu Kanayimu?”

14 Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike: “Mu e-je akpatsu oha, a-bya etso ngu oḡu; gube onu-ulo Izurelu. Ephe e-meḡ ngu pho ewere; e -shi le mkpukpu Lebo-Hamatu jasu le nsuda Araba.”

7

Igube; waa oku; waa iphe, eegudeje akpu igbulo g'o pfuru oto

1 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu goshiru mu baa: Oodozi igube, a-bya bya atapyashia iphe, e meberu l'ali, e-fushi ome me a -kpatachaepho ke mbu. Ke mbu ono bu ophu aanuje eze kele o bu iphe, rwuberu iya nu. 2 Tobudu iya bu; ephe tukoeppo iphemiphe, futaru l'ali tafu. Mu chia mkpu su: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; gunaa nvu jiko! ?Denu g'unwu Jiekopu e-shi wafu l'ebe abu l'o baru ishi?”

3 O buru iya bu le Chipfu agbanwee aka l'eme iphemiphe ono. Chipfu bya eyee onu su: “Owaa taa nwukwa!”

4 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu goshiru mu baa: Nnajiuphu, bu Chipfu kuru oku, enwu enwunwu oku ge ya gude iya kpee ikpe. O bya etsua jasu Eze Enyimu tashihu; ali kposhihu nku. 5 Tobudu iya bu; mu chishia mkpu su: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; te emehenu jiko! ?Denu g'unwu Jiekopu e-shi waa l'ebe abu l'o baru ishi?”

6 O buru iya bu le Chipfu agbanwee aka l'eme iphemiphe ono. Nnajiuphu ono, bu Chipfu bya eyee onu su: “Owaa taa nwukwapho!”

7 Wakwa iphe, o goshiru mu baa: Chipfu pfuru l'aguga igbulo. O buru iphe, o gude l'eka bu iphe, eegudeje akpu igbulo g'o pfuru oto. O buru iphe, eegudeje akpu igbulo ono be e gude kpu igbulo obu. 8 Chipfu bya aja mu su mu: “Emosu; ?bu gunu be i humaru?”

Mu su iya: “O kwa iphe, eegudeje akpu igbulo g'o pfuru nhamunha.”

Tobudu iya bu; Nnajiuphu ono bya asu mu: “Lekwa; mu e-woru iphe, eegudeje akpu igbulo g'o pfuru oto dobe l'echilabo ndu Izurelu. Mu taa haedu phe ozobaa ge mu ta anu phe aphu. 9 Eka aagwaje iphe agwagwa ono, Ayizaku doberu ono be ee-mebyishikota. L'a bya etsukposhia aka ndu Izurelu doberu nsu. O buru ogu-echi be mu e-gude tsoo onu-ulo Jierobowamu oḡu.”

Emosu yee Amazaya

10 Tobudu iya bu; Amazaya, bu onye uke, l'agwa iphe le Betelu bya ezia ozi g'e je ezia onye eze ndu Izurelu, bu Jierobowamu su iya: “Emosu noakwa l'echilabo onu-ulo Izurelu gedegede achiru ngu ejo-idzu. Ali ta asuekwa akube iphe, oopfu. 11 Le-a; wakwa iphe, Emosu epfugbaa baa: ‘O kwa ogu-echi be ee-gude gbua Jierobowamu; ophu o dukwa iphe, e-me g'a ta kpu ndu Izurelu le ndzu chiru phe lufu l'ali phe gedegede.’ ”

12 Amazaya bya agbeshikwapho bya ejepfu Emosu je asu iya: “Tugbua lufu l'eka-a gube nwophu aphu ophulunya! Tugbua laphu azu l'ali ndu Jiuda; je anodu l'eka ono kpata nri, ii-ri; nodu l'eka ono pfu iphe, iipfu!

13 Ba noduekwa le Betelu su l'i pfuchiru Chileke; kele aka ono bukwa aka duru eze le nsu; teme o buru aka ndu Izurelu kpuru eze-ulo phe.”

¹⁴ Noo ya; Émọsu bya eyeeru Amazaya ọnu sụ iya: “Mu te eshikwa buru onye mpfuchiru; ọphu ọ bukwa onye mpfuchiru nwuru mu. O kwa onye eche aturu bẹ mu shi buru; bya aburu onye akọ opfu oshi sịkamo. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya ekua mu l'ẹka mu nọ eche aturu bya asụ mu gẹ mu tųgbua je epfuchiru iya opfu ẹhu ndibe iya, bụ ndu Ízurelu. ¹⁶ K'ọphu bụ lẹ-a; nųmakwa Opfu Chipfu. G'ị suru gẹ mu te epfuhẹkwaru opfu Chileke nų ndu Ízurelu; gẹ mu haa epfu opfu ẹhu ọnu-ulo Áyizaku. ¹⁷ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nyee ngu e-mechakwaa wata agba ụkpara l'oma mkpukpu; tẹme ọ buru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia unwu ngu unwoke mẹ unwu ngu unwanyi. Alị ngu bẹ aa-tù atùtù gude washịaru ndu ọzo; tẹme gụbedua l'onwongu bụ l'alị ndu amadu Chileke bẹ ii-mechaa nọdu nwuhu. Ozo bụ lẹ ndu Ízurelu ta adudu iphe, ee-me g'a ta kpụ phẹ lẹ ndzụ chiru phẹ chifu l'alị phẹ.”

8

Nkata akpuru-iphe, charu achacha

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji. ² O bya ajia mu sụ mu: “Émọsu; ?bụ gunu bẹ i humaru?”

Mu sụ iya: “O kwa nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji.”

Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: “Teke ikpazụ kẹ ndibe mu bụ ndu Ízurelu rwuakwaru. Ọphu mu ahaekwa phẹ ọzobaa gẹ mu ta anụ phẹ aphụ.”

³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ ebvu, aaguje l'eze-ulo Chileke-a l'a-buru uzu-ekwa bẹ aa-nọdu atụ iya. Odzu bẹ a-dụ igwerigwe igwerigwe dakaa l'ekameka. Ekameka adaa nyonyoronyo.”

Aanu ndu Ízurelu aphu

⁴ Unu nųmakwa iphe-a; unubẹ ndu azotoshi ndu adudu g'ọ dụ phẹ; tẹme unu nọdu eme gẹ ndu akpa nri l'alị unu bvubebe; ⁵ mbụ unubẹ ndu asuje: “?Bunaa teke ole bẹ Obo Onwa-ọphúú a-bvunaa; k'ọphu anyi a-wata ere ereshi? ?Bunaa teke ole bẹ eswe-atuta-unme a-bvunaa; k'ọphu anyi a-wata azụ witi?” Ephe nọdu emeje tinu ereshi phẹ l'ọ lwa alị; mee aswa iya l'ọ ka shii; bya egude iphe, aatuje iphe, e meru l'ugho gude eme ndiphe mkpurukpuru-ęnya. ⁶ Unu egudeje mkpola-ọchaa zụ aswa ishi ndu akpa nri. Teke ọ bụ onye adudu g'ọ dụ iya; unu achita nwa akpokpa labo gude zụ aswa ishi iya. Unu nọdu akpotaje witi ndu ọphu e gege awushi awushi gwakobe l'okpobe iya ree.

⁷ Chipfu gudekwa l'oshilokpa Jiékopu phẹ eku onwophe ria angụ sụ: “Mu ta abyakwa azoha iphe, ephe meru. ⁸ Iphe-a e-mechakwaa mee alị anmaa jijijijii. Iphe, bukpuo ndu bu iya nų anodu agụ aphụ iya. Alị-a l'ọphu a-bya utso. Aa-kpatsu iya l'ọ bya kulakula g'utso; l'ọ bya alaekwapho pyetee g'enyimu ndu Ijiputu.”

⁹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'ęnyanwu rịba l'echi eswe; mee eliphe l'ọphu agbahụ ọchii l'echilabọ eswe. ¹⁰ Obo-iphe, unu aboje bẹ mu a-gbanwe g'unu wata atụ uzu-ekwa. Mu agbanwee ebvu ono, unu aguje ono g'ọ buru erwubvu. Mu e-me unu g'unu hakota unu anmakotaru uwe-aphụ; kpushikota ishi anwuhu. Mu emee mbọku ono g'ọ dụ unu g'onye agụ aphụ nwa nwoke lanụ, ọ nwutaru kpoloko, nwuhuru nų. Eswe mbọku ono -bya abvụ bẹ ọo-tsokotaepho ilu ilu.”

¹¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa; mbu mbọku, mu e-me g'egu wata eme l'ali-a. Egu, mu epfu opfu iya ta abukwa egu nri; ozoo egu mini. Obenu l'oo egu anuma opfu ke Chipfu. ¹² Nemadzu e-tsoru aghaphe; o -shi l'enyimu owa-a; l'o daghaa enyimu ophuu; l'o shi l'isheli; l'o ghaphee jeshia l'uzo enyanwu-awawa l'eka ephe achọ eka ephe a-numa opfu ke Chipfu; ole ephe taa humadu iya. ¹³ O -rwua mbọku ono be eguru nwanyi, ama ntumatu; yee nwokorobya, gbashiru ike ntumatu a-tulwahu l'eka ekpiri akpo phe jegiri jegiri. ¹⁴ Ndu ono, gude ebyi ke Sameriya ria angu ono; mbu ndu ono, asuje: 'Eshinu agwa ndibe gube Danu no ndzu g'o no iya-a'; ozokwanu: 'Eshinu agwa ndu Biye-Sheba no ndzu g'o no iya-a'; ndu ono a-dakota; ophu ephe abyadu agbeshibaa agbeshi.”

9

Ndu Izurelu be ee-mebyishikwa

¹ Mu phuru ophulanya huma Chipfu l'eka o pfuru l'aguga oru-ngweja epfu su: “Chia iphe l'eli mkpotsu itso, gude eze-ulo-a; k'opu okpa-ulo iya l'opu a-nmakota jijijiji. G'o nwukposhihu daa l'eli ishi onyemonye. Nwa ndu ophu phoduru nu buru ugu-echi be mu e-gude gbushia phe. O to dudu me onye lanu anahu nu. Ophu o dudu onye ophu byaru agbala nu. ² O to dudu m'obeta ephe tuchakpoo nsu tu-rwua ali-maa; mu eyekwapho eka l'ime eka ono guta phe. Ophu o dudu m'obeta ephe nyihu eli nyirwua imigwe; mu eshikwapho l'eka ono lo-zeta phe. ³ O to dudu m'obeta ephe je edomia onwophe l'eli ubvu Kamelu; mu achilekwaa nta-a phe chirwua eka ono je akpufuta phe. Ophu o dudu m'obeta ephe je edomia onwophe l'ohu eze-enyimu; mu akaru ejo agwo l'o je l'eka ono je atagbushia phe. ⁴ O to dudu m'obeta ndu ohogu phe kpuchaa phe le ndzu lashia ali phe; noo eka mu a-karu ugu-echi l'o je aphua phe terii. Mu a-tabee phe pho enya ge mu mee phe ejo-iphe; o to bukwa ge mu meeru phe ree.”

⁵ O kwa Nnajiuphu, bu
 Chipfu; bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike;
 onye abujeru;
 o -denyi eliphe l'opu eka;
 l'o dazeshihu;
 iphemiphe, bu iya nu
 aguahaa aphu;
 ali-a l'opu abyaa
 utso g'enyimu Nayilu;
 e -mechaa l'o daa rigbidii
 ge nggele ali Ijiputu.

⁶ Mbu onye kpushiru
 ulo-eli iya dobe l'imigwe.

O buru eliphe be o turu
 okpa ulo obu;
 onye ekuje mini,
 doru l'enyimu oku;
 l'o bya eworu iya
 dzeeru eliphe l'opu;
 o kwa Chipfu bu
 epha iya.

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unube ndu Ízurelu; unu le ndu Kushi; ?unu ta abudu mu iphe lanu? ?Tobudu ali Ijiputu be mu jeru je eduta ndu Ízurelu; bya eje eduta ndu Filisitayinu l'ali Kafuto; bya edutakwapho ndu Aramu l'ali Kiru? ⁸ Tororo, mu egbueru iya pho unu bu l'anya Nnajiuphu, bu Chipfu dukwa l'ehu ali-eze ono, ejo-iphe du ono; mbu le mu e-mebyishikota iya g'o to duhe le mgboko-a. Obenu l'onu-ulo Jiékopu be mu tee mebyishikwa.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ “Noo kele mu a-tu ekemu; mu abya anma onu-ulo Ízurelu yigayiga nmakofu iya l'echilabo ohamoha ozo woru iya yo ayoyo le n-yo egube-a, aayoje ereshi-a; obenu l'o to dudu g'o ka mma l'oo akpuru iya lanu erwu l'ali. ¹⁰ Iphe, bukpuo ndu iphe-eji, nokota l'echilabo ndibe mu l'a-lakota l'ogu-echi; mbu iphe, bukpuo ndu ono, anoduje epfu su l'eze iphe-ehuka tee shiswetakwa aka ephe no; ophu o byapfutakwa phe.”

Eedopfu ndu Ízurelu azu l'onodu phe

¹¹ “O -rwua mboku ono be mu e-kpukwakwa ulo-ekwa Dévidi ono, daru adada ono. Mu emekwaa iphe, bukpuo aka o mebyihuchaaru emebiyi; bya emekwaa ya g'o to buhe ochobu; mbu mee ya l'o du g'o shi adujehawaa; ¹² k'ophu nwa ndu wafuru nu le ndu Edomu a-buru okiphe phe; yee iphe, bukpuo ohamoha, bu ndu eeku epha mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu; mbu onye bu iya e-me iphemiphe-a.

¹³ Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
“Mboku abyakwa;
mbu mboku,
ee-gudekwadu g'e
metabebe iphe, e meberu
l'egu;
ndu okoro awatawaa
okoro;
teme onye azoshi
akpuru vayinu evuru
onye emebe iphe l'ali uzo.

Mee ophuu eshichaa
l'eli ubvu atashi paapaa;
mbu shi l'eli obvu aso
gborogboro.

¹⁴ Ndibe mu ono,
bu ndu Ízurelu ono,
a kpuru le ndzu ono be
mu e-duphutachaa azu.
Epe abya akpukwachaa
mkpukpu ono,
shi bugbaaru ochobu ono;
bya ebuchishia ya ozo.
Epe akohaa opfu-vayinu;
ngahaa mee, shi iya nu.
Epe agbahaa mgbabu;
riahaa akpuru-iphe,
e meberu iya.

¹⁵ Mu eworu ndu Ízurelu
dzaa adzadza l'ali

phẹ gẹdegede.
Ọphu a byadu ephefubaa
phẹ ephefu l'ali ono,
mu nuru phẹ ono.”
Nokwa iphe, Chipfu
bụ Chileke unu epfu
bụ ono.

Ekwo Obedaya Onye Mpfuchiru Chileke

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Edomu

¹ Qwaa bụ ọphulenyā, Obedaya phuru. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu Edomu.

Anyi nūmaru ozi, Chipfu ziru.

Ọ kwa onye-ozi bẹ e ziru g'o
jepfu ọhamoha je asụ
phẹ-a:

“Unu gbalihukwa g'anyi je
etsoo phẹ ọgu!

² Unu lekwa; mu meakwaru;
ị ha nwanshii l'echilabọ
ọhamoha;
ọphu ọ dukpoda iphe,
a guberu ngu.

³ Ọ kwa eku-onwonye ono,
nọ ngu l'obu ono dephuru ngu;
mbụ gube onye ono,
bu l'ime agbara mkpuma;
bya eworu unuphu kwaa
l'ephekerephe;
mbụ gube onye ono,
anọduje ari sụ:

“Bụ onye sūru mu akwatsu
ge mu darwua ali?”

⁴ I -wolichakponu onwongu
ephekerephe g'ugo;
mbụ je akpachakporo
epfune l'eka kpokpode
kegbaaru;
nokwaphọ ẹka mu a-gbẹ
lọ-zeta ngu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.

⁵ “Ndu-oshi ọzoo ndu ana nfu
-bya ibe ngu l'enyashi;
?tọ buedupho iphe,
mkpa iya duru phẹ bẹ ephe
e-wota kpoloko?”

Ọ -buru lẹ ndu awọ akpuru
vayinu byapfutaru ngu;
?ephe ta awọ-phodojedu
nwophu dụ olemole?

Obenu lẹ gubedua bẹ eze
iphe-ẹhuka a-dapfu.

⁶ Lewarọ ya; ali oshilokpa Iso

bẹ aa-vọchachaakwa
 avọcha.
 Mbụ l'ẹku iya, o domiru
 edomi bẹ
 ee-gwèchakwa tutua.
 7 Ọ kwa ndu ono, gụ l'ẹphe
 gbaru ndzụ ono g'ẹphe
 ha l'a-chifu ngu chị-rwua
 ngu oke-alị ngu.
 Mbụ lẹ ndu ono,
 gụ l'ẹphe dụ lẹ ree ono
 l'e-dephu ngu bya
 akapyabekwa ngu
 phọ ẹnya.
 Ọ bụru ndu erije nri ngu
 a-gbaberu ngu ọnyà;
 ọphu ị byadu amaru."
 8 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "O -rwua mbọku ono bẹ mu
 a-tụkokwa ndu maru iphe
 l'alị ndu Edọmu mee
 g'ẹphe bụru mkpurupyata;
 mbụ mebyishia ndu
 iphe edoje ẹnya,
 bu l'alị úbvú úbvú
 k'oshilọkpa Iso ono.
 9 Ndibe ngu, ike dụ l'alwụ
 ọgu gube mkpukpu
 Temanu; bẹ meji
 a-tọfukwa.
 L'e gbukọta iphe,
 bukpuo ndu alị úbvú
 úbvú oshilọkpa Iso
 pyaapya."

Iphe-ẹji ndu Edọmu

10 "Eshi ọphu i meru nwune
 ngu,
 bụ Jiékpọ mkpawere
 bẹ iphere e-rikpute ngu ishi;
 teme l'e mee g'ị chihu jasụ
 l'ojeje.
 11 Mbụ lẹ mbọku ono bẹ ị
 pfupheerupho iche;
 ndu ọhozo anọdu egwe
 iphe oshilọkpa Jiékpọ;
 ndu abụdu ndu Ízurelu
 anọdu awụba l'ọnu
 ọguzo mkpukpu phe;
 nọdu atụ ido eke
 Jierúsalem; mbụ-a;
 gụ l'ẹphe adụepho

- g'unu bu iphe lanu.
 12 I tigi ledu nwune ngu
 olegbulenya l'eswe mboku,
 duru iya eji;
 ophu i tigi tedu eswa kpua
 ndu Jiuda l'eswe mboku,
 e meru ephe
 buru mkpurupyata;
 ophu i tigi nodudu aba
 abaa l'eswe mboku,
 iphe-ehuka byapfutaru phe.
 13 I tigi bahudu l'onu oguzo
 mkpukpu ndibe mu
 l'eswe mboku,
 ephe eje iphe-kpanganga;
 ophu i tigi ledu iya
 olegbulenya l'eka
 ejo-iphe byapfutaru phe
 l'eswe mboku, ephe eje
 iphe-kpanganga;
 ophu i tigi nodudu
 egwe iphe phe
 l'eswe mboku,
 ephe eje oke iphe-ehuka.
 14 I tigi pfu-chidu uzo le
 mgbakata-uzo egbutsushi
 ndibe phe,
 bu ndu agbala agbala;
 ophu i tigi kpatajedu
 ndibe phe,
 bu ndu ophu wafuru nu
 je akpuphuru phe azu
 l'eswe mboku ono,
 iphe-ehuka byapfutaru
 phe ono."

Ikpe, Chipfu e-kpe ohamoha

- 15 "Eswe mboku ke Chipfu
 duakwaru ohamoha
 ntse.
 O kwa g'i meru onye bu
 g'ee-me ngu-o!
 Iphe, i meru l'atukokwaru
 ngu l'ishi-o!
 16 O kwa egube ono,
 unu no l'ubvu mu,
 du nsu ngu-sweshia
 iphu ono;
 bukwapho g'ohamoha
 a-nodu anguwa
 iya ro.
 Ephe a-ngu;
 ngu nta ngu imo;

ẹphe adule-a g'ọ bụ
l'ẹphe ta adujeduru
adudu ophu.”

Aadzota ndu Ízurelu

17 “Obenu l'ọo-duru ndu a-wafu
nụ l'eli úbvú Zayonu.

Ẹka ono a-du nsọ;
tẹme ọnu-ulo Jiéọpu abya
anata okiphe,
rwuberu phẹ nụ.

18 Ọnu-ulo Jiéọpu a-du g'ọku,
eke paapaapa;
mbụ ẹ ndu ọnu-ulo
Jiósefu a-du g'ọku,
enwu phoophoophoo;
ndu ọnu-ulo Iso
adukwanu g'ẹswa ereshi,
ọku a-daba tsua tsufu;
ọphu ọ
dudu onye ọnu-ulo Iso,
byaru awafu mẹ
onye lanu.”

Nokwa iphe, Chipfu pfuru
bụ ono.

19 “Ọ bụru ndu shi l'echiegu
ndohali l'a-bya ebuchishia
alị úbvú úbvú Iso.

Ndu ọphu shi l'alị ọkpa úbvú,
nọ l'uzo ẹnyanwu-ariba
abya ebuchishia alị ndu
Filisitayinu.

Ẹphe abya ebuchishia alị
ndu Ifuremu yele alị,
nọ-kube mkpukpu
Samériya.

Ndu Benjaminu anata
alị Giladu.

20 Ndu Ízurelu ndu ọphu
a kpuru ẹ ndzụ a-nata
alị Kėnanu gbiriri
jasu ẹ mkpukpu
Zarefatu.

Ndu ọphu, a kpuru ẹ
ndzụ ẹ Jierúsalemu
laa Sefaradu l'a-natakota
mkpukpu,
nọkota l'echiegu ndohali.

21 Ndu adzoje ndzụ
e-nyihu úbvú Zayonu
je anodu kpee ndu
bugbaa l'alị úbvú
úbvú oshilokpa

Ìso ikpe.
Noo ya bụ; ali-eze obu
l'ophu abukotaru
ke Chipfu.”

Ekwo Jiona Onye Mpfuchiru Chileke

Jiona agbaru Chipfu oso

¹ Chipfu ziru Jiona nwa Amityai ozi sụ iya-a: ² “Tugbua jeshia eze mkpukpu ono, bụ mkpukpu Ninive je epfuru opfu nụ ndu bu iya nụ; kele ejo-ememe, ephe eme rwuwaru ẹka mu nọ.”

³ Obenu lẹ Jiona gbalihuru gbalaa; ọ bụru iya eje mkpukpu Tashishi. Ọ bya ejerwua mkpukpu Jiopa; bya ahuma ugbo-mini, akwakobe eje onyenyimu mkpukpu ono, bụ Tashishi. Ọ bya eje apfua ugwo bahu l'ugbo ono. A kpọru ugbo ono; ọ bụru pẹ eje Tashishi; ọ bụru ẹka ọogbalaru Chipfu.

⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu byanụ ezia oke pherephere; ọ wata ezi l'eli eze-onyimu ono. Oke akpara-mini wata atutu; tuahaa k'ophu ugbo meaharu g'ọ nyakashihu. ⁵ Ndzụ wata agụ iphe, bukpo ndu nọ l'ugbo ono. Onyenonu wata arọ nshi iya ẹhu. Ephe pashiahaa iphe, nọ l'ugbo wata echie lẹ mini g'ugbo dū phekpa.

Obenu lẹ Jiona gbẹro nọdukpooro l'ohu ugbo ono; mgbenya tu-mihu iya. ⁶ Onye-ishi ugbo bya ejepfu iya je asụ iya: “?Bụ gūnu bẹ iime nno; gube nwophu eku mgbenya? ?Tii tehudu rọo nshi ngu ẹhu g'a maru nshi ngu ọbu ?l'a-ri-vu anyi l'oriri mee g'anyi ta ala l'iswi?”

⁷ Ndu nọ l'ugbo ono nonyaa bya asụ: “Unu bya g'anyi tua ido gude maru onye bụ iya eme anyi ahuma-a.” Ephe bya atua ido. Ọ daaru Jiona.

⁸ Ọ bụru iya bụ; ephe jia ya sụ iya: “Yeeru anyi onu. ?Bụ onye bẹ ejo-iphē-a, l'eme l'ẹhu anyi-a shi l'ẹka? ?I meje gūnu? ?I shi awe? Alì ẹka ì shi ?aza gūnu? ?I bụ onye awe?”

⁹ Ọ bya eyeeru pẹ onu sụ pẹ lẹ ya bukwa onye Hiburu. L'onye ya abajeru eja bukwa Chipfu; mbụ Chileke k'imigwe; onye bụ iya meru eze-onyimu; bya emee alì l'ophu. ¹⁰ Ọ bya akọru pẹ g'oonwuru yele iya. Ephe bya amaru l'ọo agbala bẹ oome g'ọ nahu Chipfu gbalaa.

Opfu iya ono mee; ndzụ guahaa pẹ. Ephe jia ya sụ iya: “?Ọ bukwanuru gūnu bẹ iime nno?”

¹¹ Mini ono nọdu akakpọkwapho achì ọku eje. Ephe bya ajia ya sụ iya: “?Bụ gūnu bẹ anyi e-me ngu g'eze-onyimu daaru anyi nyonyoronyo?”

¹² Ọ sụ pẹ: “Unu palia mu ephekerepẹ parụ chie l'ime eze-onyimu-a g'unu ahuma l'ọo-dachaa nyonyoronyo. Mu maru-a l'ọo mu kparụ iphe, oke akpara-mini-a wataru unu atutu.”

¹³ Ọ betachia nno; ndu ono tuko ike pẹ mekota g'ephe kpophu ugbo ono azu je apfube l'alì; ophu ephe adudu ike; kele eze-onyimu ono kabaa atangirihu eme lẹ g'ọ shi dū lẹ mbụ. ¹⁴ Ephe tuko wata araku Chipfu sụ iya: “Gube Chipfu; jiko te emegbukwa anyi mę anyi -gbua nwoke-a. G'ochi onye adudu iphe, o meru ta atukokwaru anyi l'ishi; kele ọ kwa g'ọ dū ngu bụ gẹ gube Chipfu meru.” ¹⁵ Ephe bya apalia Jiona tufu l'ugbo ono; woru iya chie l'eze-onyimu ono; mini ono, achì warawara ono bụru nyonyoronyo.

¹⁶ Iphe ono, meru nụ ono mee; ndu ono wata atsụ Chipfu ebvu ọkpobe atsutsu. Ephe gwaa Chipfu bya ekweshia ya ukwe-iphe.

¹⁷ Obenu lẹ Chipfu dobewaru ophomu-okazụ, lweru Jiona. Jiona nọ l'ime ẹpho ophomu-okazụ ono ujiku ẹto eswe l'enyashi.

2

Jiona epfu anụ Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Jiona bya anọdu l'ime ẹpho okazụ l'ẹka ono wata epfu anụ Chipfu, bụ Chileke iya. ² O pfua sụ:

Teke mu eje eze iphe-ẹhuka
bẹ mu rakuru Chipfu.

Ọ numa olu mu.

Ọ bụru l'ime alị-maa bẹ mu
chiru g'a gbaaru mu
mkpu.

Ị numa mkpu, mu echi.

³ Ị parụ mu chie l'ime
ogbu-mini;
mbụ l'ọhu-alị eze-ẹnyimu.

Utso gbaa gbapyabẹ mu.

Akparamini ngu mẹ
gborogboro,
ọoso nọdukota awụ
mu awụwu.

⁴ Mu pfua sụ: A chifuakwaru
mu l'atatiphu ngu.

Ọle mu a-dabekwa-a ẹnya
l'uzo eze-ulo ngu,
dụ nsọ ọzo.

⁵ Gẹ mini meru g'o ria mu
rimia;
ogbu-mini lwee mu
kawomu.

Elwubara mini kwechia mu
ishi.

⁶ Mu dalahụkpoepho l'ọhu
l'ọhu eze úbvú.

Ọhu alị woru mu tụa mkpọro
ojejoje.

Obenu l'ị gutaru ndzụ mu
l'iduma;
mbụ gube Chipfu,
bụ Chileke mu.

⁷ Teke mu shi abyawaa
atụ-buhu unme bẹ
mu nyatarụ gube
Chipfu.

Mu pfuaaha opfu nuaaha
ngu;
opfu mu rwua ẹka ị
nọ l'eze-ulo ngu,
dụ nsọ.

⁸ “Ndu bụ mkpọkoro ntẹkpe
bẹ ẹphe turu swiswia

bẹ o too rwuẹdu ẹka;
mbụ eze-iphe-oma ono,
e gege meru phẹ ono.

⁹ Obenu lẹ mbedua
a-noduepho agu
ebvu-ekele gude
agwa ngu.

Iphe, mu kweru ukwe
ememe bẹ mu e-mekota.
Ndzota bukwa onye ooshije
l'eka bu Chipfu!"

¹⁰ Tọbudu iya bu;
Chipfu bya atuaru okazu
ono ekemu; o je agbofu
Jiona l'alị okponku.

3

Jiona eje Ninive

¹ Tọbudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jiona nchị k'ugbo ẹbo sụ iya:
² "Tugbua je mkpukpu Ninive; mbụ oke mkpukpu ono; je ezia ndu bu iya
nụ ozi, mu ziru ngu!"

³ Tọbudu iya bu; Jiona gbalihu; bya ejeshia Ninive; g'o mee iphe, Chipfu
suru g'o mee. Ninive ono bu eze mkpukpu, parụ ẹka apaa. Iphe, eejeje
ije teme aaghabua ya ẹbo bu ujiku ẹto. ⁴ Jiona bya ejee ije ujiku ophu
gude bamihu l'ime mkpukpu ono bya eje araahaa ya arara sụ: "Iphe, ọ
phoduru bu ukporo abalị labọ; Ninive aburu mkpurupyata." ⁵ Ndu Ninive
bya ekweta kẹ Chileke. Ẹphe bya araa ya arara sụ g'onyenonu wata aswiru
Chileke ẹgu. G'ẹphe hakota bya eyee uwe-aphu; e -shikpoo l'onye kachaa
shii l'ime phẹ; jasụ l'onye kachaa nwanshii.

⁶ Eze ndu Ninive bya anuma iphe ono, ada nụ ono; ọ gbalihu l'aba-
eze iya; bya eyefu akpawuru uwe eze iya; bya eworu uwe-aphu gbaphua
onwiya; bya anodu anọ gwọo onwiya lẹ ntụ. ⁷ Ọ bya ezia g'a raa ọrà gbaa
Ninive mgburugburu sụ:

"Wakwa iphe, eze yele ndu ẹphe l'iya bu ndu-ishi mkpukpu pfuru baa:
G'ọ tọ dukwa nemadzu; ọzoo anu; ọzoo eswi; ọzoo aturu, a-duru iphe, oo-
ri; ophu ọ dukwa onye a-ngu iphe, aangụ angungu. ⁸ G'a tuko nemadzu
mekpoo anu phukota uwe-aphu. G'onyenonu wata araku ẹpha Chileke
ẹwegwa. G'ẹphe tuko haa ejo-ememe, ẹphe eme; mekpoo mkpawere,
ẹphe eme ndu ọzo. ⁹ G'a maru ?Chileke a-ghakobe gude obu-imemini iya
ghanwee oke ẹhu-eghu iya ono; k'ophu anyi taa laedu l'iswi."

¹⁰ O be teke Chileke humaru iphe, ẹphe meru; waa g'ẹphe gude
ghakobe haa eme iphe-eji phẹ ono; ọ phuru phẹ obu-imemini; ophu o
mebyisheduru phẹ g'o shi chia dobe lẹ ya e-mebyishi phẹ.

4

Ovuma, Jiona avuru Chileke

¹ Iphe ono du Jiona eji ntumatu. O ghuahaa ya egu. ² Ọ bya epfuahaa
nuaahaa Chipfu sụ: "Gube Chipfu; ?tọ budu iphe-a bẹ mu pfuru teke mu
nọ l'alị anyi-a? Ọ kwa iphe-a meru g'o gude mu mee ẹwegwa jeshia
mkpukpu Tashishi; kele mu maru l'i bu Chileke, menukaru eze-iphe-oma;
teme i nodu aphuje obu-imemini; ophu ẹhu egहुjedu ngu egu ẹwegwa;

tème ì nòdu eyeje obu yegharù iya ẹka; ì buru Chileke, e tee ekwojedu gburumu mee gẹ nemadzù buru ọla-l'iswi. ³ Nta-a; gùbe Chipfu; gbua mu egbugbu; kẹle anwùhu ka mu ree eme l'anòdu ndzù."

⁴ Obenu lẹ Chipfu yeru iya ọnu sù iya: "Èhu-eghu ọwa-a, egbu ngu nù-a ?ọ gbaru ngu-a?"

⁵ Jiona tųgbua je anòdu anọo l'ẹka lanù lẹ mgboru mkpukpu ono; l'uzo ẹnyanwu-awawa iya. O je je atųaru onwiya mkpu l'ẹka ono; bya eje anòdu lẹ mkpula iya leahaa ẹnya gẹ ya maru iphe, e-mechaa mee mkpukpu ono.

⁶ Tọbudu iya bų; Chipfu, bų Chileke bya emee gẹ vayinu futa l'ẹka ono; bya emee ya; ọ bachishia ẹkameka lẹ mkpula ẹka Jiona nọ bya emee g'ìbvù dų l'ẹka ono gẹ Jiona ta aghahẹ chìrichiri. Vayinu ono mee; ẹhu tsọahaa Jiona utso shii. ⁷ Obenu l'o beru l'utsu; lẹ nchitabọhu iya; Chileke bya eye unwu-ẹhu; ọ bya atanwųa vayinu ono; ọ nwųlwashihukota. ⁸ Tọbudu iya bų; anwų chifuẹpho; Chileke bya awata ezi oke phẹrephere uguru, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa; tème anwų chiahaa Jiona igbangu igbangu l'ishi; k'ọphu meji tọfuharu iya atọfu. O dų iya g'a sù lẹ ya nwųhuru. O sù: "Anwųhu kaakwa mu nù ree eme l'anòdu ndzù."

⁹ Tọbudu iya bų; Chileke bya asù Jiona: "'Ọ gbaru kẹ g'ẹhu wata ngu egbu egbu lẹ kẹ vayinu ono tọo?"

O sù iya: "Ee! Èhu egbukwa mu egbu. Mbų l'iphe, agų mu nù nta bukwa anwųhu."

¹⁰ No iya; Chipfu bya asù iya: "'Ì hųmaru gẹ kẹ vayinu-a atsù-be ngu l'ẹhu; l'ẹbe abų l'ọo ngu kųru iya; ọphu ọ bųdu ngu meru iya ọ baahaa ọba. Nchi byaru abọhu; o futawaa. Nchi bya l'abọhu ọzo; ọ nwųhuwaa.

¹¹ Obenu lẹ mkpukpu Ninive bẹ ndu bu iya nų daghataru ųkporo unu ųmadzu iri l'ise*, bų ndu amadų onwophẹ ẹkicha; ọzoo ẹkutara; ẹphe nwekwarųpho ikpoto eswi. ?Bų eze mkpukpu, ha ẹgube ono bẹ mu tege aphųduru obu-imemini tọo?"

* **4:11** 4:11 Bų iya bų 120,000 lẹ mbekee.

Èkwo Mayika Onye Mpuchiru Chileke

¹ Owaa bụ ozi, Chipfu ziru Mayika; onye shi lè mkpukpu Moreshetu; teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda; yèle teke Èhazu bụ eze, ndu Jiuda kwaphọ; wakwaphọ teke Hezekáya bụ eze, lè Jiuda ono. O kwa ophulenyà, o phuru l'opfu èhu ndu mkpukpu Samériya yèe ndu mkpukpu Jierúsalem.

² Unubè ndiphe;
     unu nùmakwa-o!
 Gè mgboko l'opfu ngabèkwa
     nchì;
     mèkpoo onyemonye,
     bu iya nù!
 Gè Nnajiuphu, bụ Chipfu
     gbèkwa l'eze-ulo iya,
     dù nsọ gbaa unu
     ekebe.

*Ikpe, eekpe ndu Samériya
 yèe ndu Jierúsalem*

³ Sù-a; lekwa! Chipfu shikwa
     l'èka o bu ebubu abya.
 Oo-bya bya azọo garamu
     garamu l'eli-úbvú
     l'eli-úbvú, nọgbaa l'eliphe.
⁴ Úbvú úbvú ono a-zashihu
     lè mkpula okpa iya;
     nsuda nsuda
     agbawashihuchaa
     agbawashihu
     g'ùnwù, e doberu lè
     mgboru oku; gè mini,
     shi lè mgbaze asoshihu.

⁵ Iphemiphe-a bükota iphe, kparù iya nù bụ atupya, oshilokpa Jiékopu tupyaru Chileke; mbù iphe-èji, ndu onu-ulo Ízurelu meru. ?Bù onye bè ụtà dùru lè Jiékopu tupyaru Chileke? ?Tòbudu ndu mkpukpu Samériya? ?Bù onye bè ụtà dùru lè ndu Jiuda meru iphe-èji? ?Tòbudu ndu mkpukpu Jierúsalem? ⁶ “Noo g'o gude mu je emee mkpukpu Samériya ikpọzu; èka aa-nọdu akoje opfu-vayinu. Mkpuma igbulọ iya bè mu a-chiru ye lè nsuda ono. Mu emee g'okpa-ulo iya zekposhihu gheru onu. ⁷ Iphe, bụ ntèkpe, ndu Samériya doberu bè ee-tsu yọgiri yọgiri. Iphemiphe, aapfujè phè l'ulo nshi bè ee-tsukọta oku. Tème mu abya emebyishikọta iphemiphe, o kpuru akpukpu dobe agwa agwagwa. Noo kèlè iphe ono, onoduje anakọ ono bükota l'èka o shi bụ l'ugwo, aapfujè unwanyi-ukpara. O bükwarupho g'aakpakajè ugwo, aapfujè unwanyi-ukpara bụ g'aa-kpaka iya.”

Ara èkwa; waa agụ aphụ

⁸ Oo iphe ono meru g'o gude mu je ara èkwa chia mkpu. Mu a-gbaru okpa oto; gbaru èhu oto. Mu a-kwa phuuphuu gè nkuta-ọswa. Mu arakwapho

aphu-aphu ge mgbashi-ujiku; ⁹ kele onyá, aba mkpukpu Samériya taa ladu alala; teme o baswewaru ndu Jiuda. O jerwuakwaru onu-abata, e shi ejepfu ndibe mu; mbu jerwuchaa Jierúsalemu l'onwiya.

¹⁰ Unu te epfukwaru iya ndu mkpukpu Gatu! Ophu unu arakwa ekwa arara ophu! Unube ndu mkpukpu Betu-Ofura; unu gwo-phua onwunu l'urwuku! ¹¹ Unube ndu bu le mkpukpu Shafiya; Unu gbaru oto gude iphere je iphe, unu eje! Ndu ophu bu le mkpukpu Zananu taa futakwa afuta. Ndu mkpukpu Betu-Ezelu be aphu tsokwaru; noo kele iphe, shi gbobuta phe nu be a nafuakwaru. ¹² Mbu le meji atofukwa ndu bu le mkpukpu Marotu atofu eka ephe no ele enya iphe, du ree; kele ejo- iphe shiakwa Chipfu l'eka byarwuta onu-abata mkpukpu Jierúsalemu. ¹³ Unube ndu bu le mkpukpu Lakishi; unu kwakobe ugbo-inya unu k'ogu! O kwa unubedua vuru uzo gbube ishi iphe-eji; ndu nwada Zayonu tsoahaa eka unu; kele atupya, ndu Izurelu tupyaru mu bu ngu be o shi l'eka. ¹⁴ Oo ya bu g'i kwaru ivu-ulo nu ndu mkpukpu Moreshetu-Gatu. Ndu mkpukpu Akuzibu l'e-me ndu eze ndu Izurelu mkpurukpuru-enya.

¹⁵ Mu a-chita ndu a-bya emekpee unube ndu bu le mkpukpu Maresha. Ndu Izurelu ndu ophu aakwabeje ubvu a-gbaru laa l'ogba Adulamu je ewohaa onwophe. ¹⁶ Unu kpushia ishi; ghebe ishi onu; nodu l'aphu unwegirima ono, du unu l'obu ono! Unu mee ishi g'o chaa unu swarishwari ge k'udele; kele ee-mechaa naa phe unu kpuu phe le ndzu.

2

Iphe, Chileke abya ememe; yee ophu nemadzu abya ememe

¹ Aphu a-tsokwaru ndu ono, achu idzu iphe, adudu ree; mbu ndu anoduje l'iphe-azee phe ari k'eme ejo-ememe. Nchi -bohuepho; ephe awata iya ememe; kele ike, ephe e-gude eme iya du phe l'eka. ² Ephe achabeje enya l'ali onye ozo; naa ya l'okpehu. Teke ephe chaberu enya l'ulo; ephe anakwaa ya pho l'ehuka. Ephe nodu anataje nemadzu unuphu ibe iya; mbu naa obutobu phe iphe, bu okiphe iya.

³ Noo g'o gude Chipfu su: "Lenu; mu achiru ndu ono idzu ejo-iphe. Ophu ephe a-dudu ike anahu ejo-iphe ono agbala. Unu te ejehakwa etse etsete kele teke ono a-du ejo eji. ⁴ Le mboku ono be ndiphe a-nodu eme unu iphe-ochi. Ephe emee unu kwaphukwaphu aguru unu ebvu-aphu-a:

"E mebyishikotaakwaru anyi
 rengurengu.
 Okiphe ndibe mu be e woru
 kee.
 Chipfu nataru mu iya l'eka!
 O woru ali anyi nuchaa ndu
 amadu iya nu."

Ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

⁵ Oo ya bu l'unu te enweedu me onye lanu, a-no-chi enya unu le ndzuko ke Chipfu; onye a-tu ido gude kee ali ono.

⁶ Ndu mpfuchiru phe asuje: "Unu ta asujeshi l'oo Chileke pfuru udu iphe ono, unu epfu ono. O to dukpodaa iphe-iphere, byaru eme anyi." ⁷ Su-a; gube onu-ulo Jiekopu; ?l'aa-su le Unme Chipfu be ehu eghu eghu too? ? Oomeje egube iphe ono too? Opfu mu ?too mejeduru onye uzo iya pfuru nhamunha iphe, du ree too?

⁸ Ọ gbẹ buru gẹ mbọku abvuwaa abvubvu bẹ ndibe mu wu-lihuru buru ndu ohogu mu. Unu yefuchaa pẹ akpawuru-uwe ndu eze, ẹphe yeru; mbu ndu tuzoshihuru ẹhu aghatakpooro gẹ ndu shi ọgu alwa. ⁹ Unu achifuje unwanyi ndibe mu g'ẹphe te ebuhẹ l'ẹguru ibe pẹ. Unu anajẹ unwu pẹ iphe, bu iphe, du ree, shi mu l'ẹka. ¹⁰ Unu gbalihu tugbua lufu; kele ẹka-a ta abudu okpoku unu; kele e merwuwaru iya emerwu. E mebyishiwaru iya; k'ophu e tee mekwatabaedu iya.

¹¹ Ọ -buru l'ọ duru onye tsoru aghaphe epfu mkpokoro opfu adzushi ọka eye iya su lẹ Chileke suru g'a nguje mee-mini yee mee mbekee ngushi iya ike; noo egube ndu epfu iphe, du unu ree anuma bu onoya!

Ekwe nwanu wafuru nu ukwe ndzota

¹² “Ọ to dukwa iphe, e-me gẹ mu ta atuko g'unu ha chikobe; unube oshilokpa Jiekopu! Ọ to dukwa iphe, e-me gẹ mu ta achikobe unube nwanu wafuru nu l'onu-ulo Izurelu l'eka lanu! Mu a-chikota pẹ g'ẹphe nokobe l'eka lanu g'onye chiru aturu ye l'ulo aturu; g'onye doberu egbu yee aturu l'eka o no ata nri. Ẹphe e-ji ẹka ono pyimu pyimu atu woowoowo kele ẹphe a-pa igwerigwe. ¹³ Onye e-gbuharu pẹ ọzo ọsa l'a-buru onye e-vutaru pẹ ọzo. Ẹphe e-chikaa onu-abata mkpukpu ono wughata wufu. Onye eze pẹ evuru pẹ ọzo ghataada. Mbu l'oo Chipfu a-buru pẹ ivuzo.”

3

Mba aabarụ ndu-ishi ẹphe lẹ ndu mpfuchiru

¹ Noo ya bu; mu su: “Unu ngabẹ nchi; unube ndu bu ndu-ishi oshilokpa Jiekopu; mbu unube ndu bu ndu-ishi l'onu-ulo Izurelu. ?To gbaduru g'unu a-maru g'ekpeje ikpe, pfuru oto too? ² Mbu unube ndu kporu iphe, du ree ashị; bya eyee ejo-ememe obu; ndu anoduje aswa ndibe mu akpo; bya akpa pẹ anu l'okpu; ³ unube ndu ata anu ndibe mu; bya aswa pẹ akpo; bya etsu okpu pẹ yogiri yogiri; ndu ebushije anu pẹ seese g'anu, aabya eye l'ochi; mbu g'anu aabya ade l'ite?”

⁴ E -mechaa; ẹphe araku Chipfu; ole o too yeduru pẹ onu. Teke ono bẹ oo-woharu pẹ iphu iya. Ọ buru iphe, a-kpa iya nu bu l'ẹphe mewaru ejo-ememe.

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A -bya l'opfu ẹhu ke ndu mpfuchiru Chileke, bu ndu ono, edusweshi ndibe mu ono; mbu ndu abujeru: onye nuru pẹ nri; ẹphe agoru ẹhu-guu nu iya. Teke o dudu iphe, a nuru pẹ; ẹphe akwakobe etso onye obu ọgu. ⁶ Noo g'o gude nchi je l'ejipfu unu. Ophulanya anahu unu; ochii erikpute unu. Ike agba ẹja taa dudu unu. Mbu l'enyanwu a-nyihuru ndu mpfuchiru ono. Echi-eswe aburu pẹ tsukiribaa. ⁷ Ndu aphuje ophulanya bẹ iphere e-mechaa du. Ndu agba ẹja aburu ndu e kpuru iphu lẹ ntụ. G'ẹphe ha e-mechaa tuko kpuchia ẹka l'iphu kele Chileke te eyejeeduru pẹ onu.”

⁸ Obenu lẹ mbedua bẹ ike jikporu mu ẹhu pyimu pyimu. Unme ke Chipfu jiru mu ẹhu; yee ekpe ikpe, pfuru oto; yee ike-okpu, mu e-gude karu oshilokpa Jiekopu emeswe, o mesweru; mbu karu oshilokpa Izurelu iphe-ẹji pẹ. ⁹ Unu numakwa iphe-a; unube ndu-ishi onu-ulo Jiekopu; mbu unube ndu bu onyibe l'onu-ulo Izurelu; ndu-ikpe, pfuru oto du ashị; teme ẹphe nodu emeje iphe, pfuru oto l'o gbee nggo; ¹⁰ ndu gude egbu ochi gude kpua mkpukpu, no l'eli ubvu Zayonu; mbu gude eme ejo-iphe kpua mkpukpu Jierusalemu. ¹¹ Ndu-ishi pẹ bu a -nuda pẹ iphe-uphalazu

teme ephe ekpee ikpe. Ndu-ishi-uke phe nodu ezije iphe me a -pfuada phe ugwo; teme ndu mpfuchiru phe nodu agbaje eja me a -nuada phe okpoga. Oke ephe tukokwaru-a dakobe Chipfu epfu su: "Chipfu nokwa l'echilabo anyi; ophu o dukwa ejo-iphe, byaru adapfuta anyi."

¹² Oo ya bu l'oo unu kparu iphe, ee-mechaa koo ubvu Zayonu kofu g'aakoje opfu-a. Mkpukpu Jierusalemu e-mechaa buru ikpozu. Eli ubvu ono, bu aka eze-ulo Chileke du ono; e-mechaa buru aka egbudu zechiru.

4

Ehu-guu ojejoje

(Azá 2:2-4)

- ¹ Su-a; o -rwua teke ikpazu
 be ee-me g'eli ubvu ono,
 a kpuru eze-ulo Chileke
 ono nguru anguru;
 mee ya l'o buru iya
 a-kachaa shii l'iphe,
 bukpo ubvu ozo
 nogbaa nu.
 Mbú l'ee-me iya g'o kakota
 ubvu ozo l'eli.
 Noo teke ndiphe a-nodu
 awu awu-pfu iya.
- ² Ikpototo oha a-bya bya asu:
 "Unu bya g'anyi je l'eli
 ubvu ke Chipfu!
 Unu g'anyi je l'ulo ke
 Chileke ke Jiekopu.
 Oo ya e-zi anyi uzo iya;
 k'ophu anyi a-wata
 etso uzo, o toru."
 Noo kele ekemu e-shi l'ubvu
 Zayonu futa;
 mbu l'opfu Chipfu e-shi le
 mkpukpu Jierusalemu.
- ³ Oo ya e-doshi opfu,
 dugbaaru ikpototo
 nemadzu.
 L'o bya edoshiaru oha,
 ike dugbaa, bugbaa
 uzenya uzenya opfu,
 duru phe nu.
 Ephe e-woru ogu-echi
 phe
 kpukwaa l'o buru ogu;
 woru arwa phe kpu
 l'o buru mma nshii,
 e gude akocha iphe.
 O to duedu oha,
 a-patakwadu ogu-echi
 ejepfu ohozo ogu;
 ophu ephe anwedu

alwụ ọgu ọzobaa.

⁴ Onyemonye a-nọduje
 ị mkpula vayinu nkiya;
 mękwapho ị mkpula oshi
 figu nkiya;
 ọphu ọ dudu onye byaru
 eye phę ebvu;
 kele ọ kwa Chipfu,
 bu Okalibe-Kakọta-Ike
 eepfu iya.

⁵ Ọhamoha ọzo g'ephe ha a-nọdukwaro ejgbaa l'obvu; agwa nshi phę; obenu l'anyibedua bu onye anyi e-gude ępha iya eje bu Chipfu, bu Chileke anyi jasụ l'ojejoje.

Iphe, Chipfu chiru k'ememe

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua mbọku ono be mu a-chikobe ndu ęniyeni; mu achikobe ndu a chifuru l'alị phę; yęe ndu mu meru; ephe je iphe-ęhuka. ⁷ Ndu ęniyeni be mu e-me g'ephe buru ndu waru nu. Mu emee ndu a chifuru l'alị phę g'ephe buru ọha, ike du. O buru Chipfu a-buru eze phę l'eli ubvú Zayonu e -shi mbọku ono jasụ l'ojejoje.

⁸ "A -bya ị gube nwada Zayonu, bu ęka a nọ eche ndu Ízurelu g'onye eche aturu-a; bya aburu ęka ndu Ízurelu agbabaje je ezeeru ndzu; ii-mechaa buru ishi g'i shi buru teke ndiche; mbu l'aburu eze e-mechaa rwubebaa gube nwada Jierúsalemu ọzobaa. ⁹ ?Bu gunu kparu iphe, ịira ękwa? ?Ti nwehedu onye eze ọo? Onye akpo-ziru ngu ọzo; ?ọ lawaru l'iswi ọo? mbukwanu meru g'o gude iphe-ęhuka gudeshia ngu ge nwanyi, ime eme. ¹⁰ Gube nwada Zayonu; nọdunu chi gburugburu ge nwanyi, ime eme; kele nta-a be ịbyakwa aha oma mkpukpu-a je akwaa l'oma ęgu. Ii-je alị ndu Babilonu. O buru ęka ono be aa-nafuta ngu. Oo l'ęka ono be Chipfu a-gbata ngu l'ęka ndu ọhogu ngu. ¹¹ Nta-a be ikpoto ọha, du igwerigwe chikoberu onwophe bya etsoo ngu ọgu. Ephe nodu epfu su: 'G'a turwua ya! G'anyi chiru ęnya yeru Zayonu!' ¹² Obenu l'ephe ta amadu iphe, bu ọri Chipfu. Iphe, ọ chiru idzu k'ememe te edoduru phę ęnya; mbu onye ono, chikoberu phę g'onye chikoberu balị eje echichi ono.

¹³ "Gbalihu chia balị; gube nwada Zayonu; kele mu e-me g'i fua mpu-igwè. Ichirupfu-ọkpa ngu aburu onyirubvu. L'i zọo ikpoto ọha ọlitoli. L'i woru urwu ono, ephe ritaru l'eregede ono woru ye Chipfu l'ęka; mbu woru ęku phę ono nu Nnajiuphu ono, nwe mgboko l'ophu."

5

Ukwe k'onye e-shi ị Bětulehemu bya aburu Ishi

¹ "Su-a; unu chikobe onwunu nọo l'ophere l'ophere; unube mkpukpu ono, ikpoto nemadzu nọo ono; kele ndu ọhogu unu nọo-pheakwaru unu anọo-phe. Onye-ishi Ízurelu be ephe e-chikwa mgboro l'asha ke kpoo.

² "Obenu ị gubedua, bu Bětulehemu, nọo l'onu-ęgu Ifurata; mbukpokwaa g'i bu nwa mkpukpu, ha nwanshii l'ime mkpukpu nọo l'ipfu Jiuda l'ophu-a; bukwa l'ime ngu be onye a-buru ishi ndu Ízurelu l'ophu e-mechaa shi futaru mu; mbu onye shiro teke ndiche nọduhawaa; onye shi l'edenwede nọduta ndzu.

³ “Oo ya bu le ndu Ízurelu be aa-gwobe gbiriri jasụ teke nwanyi ono, ime eme ono l'ezeda; teme unwunna iya ndu ophuu alwapfutafua ndu Ízurelu. ⁴ Onye ono l'a-pfukporu buru onye eche aturu chee aturu iya ono. O buru Chipfu a-nu iya ike; bya aburu Chipfu, bu Chileke iya e-me g'a kwabe iya ubvu. Epehe ebukporu; o to dudu iphe, eme phe nu kele teke ono be udu iya e-jedzuru mgboko l'opfu. ⁵ O buru iya e-me ge nchi a-duru phe doo.”

Ndzota yele Ola-l'iswi

“Teke ndu Asiriya l'a-bya awuba l'ali anyi; zohaa garamugaramu azopyashi eka anyi kpuru kpushia ya ike be anyi a-hota ndu eche aturu umadzu esaa yee ndu bu ndu-ishi umadzu esato g'ephe duta anyi tsoo ndu Asiriya ogu. ⁶ Epehe e-gude ogu-echi lwua ali ndu Asiriya ono; mbu l'ephe a-mi-lita ogu-echi phe gude lwua ali Nimurodu. O buru iya a-nafuta anyi l'eka ndu Asiriya; m'ephe -byaepho bya awuba l'ali anyi wata azo garamugaramu awu ala l'oke ali anyi ono.

⁷ “Oshilokpa Jiekopu ndu ophu waru nu l'a-nodu l'echilabo ohamoha du g'iji, shi l'eka Chipfu akwa. Epehe a-du ge mini, lwaru yegeyege dugbaa dzedzedze l'eli eswa, bu ophu abudu nemadzu be o no ele enya iya; ophu o dudu onye o no ngaberu. ⁸ Oshilokpa Jiekopu ndu ophu waru nu l'a-nodu l'echilabo ndu-ohozo buru oduma, no l'echilabo anu-egbudu; mbu l'ephe a-du ge nwa oduma, epehe l'aturu gharu eghirigha, abujeru o -nodu eje l'oolajashi iphe, o guderu; ophu o dudu onye aduje ike dzoo iphe, dabaru iya l'eka. ⁹ Ndu ohogu ngu be ii-mekpekota; l'i chi-lia eka imeli tua okoo. Ozo bu le ndu gu l'ephe duru l'opfu be ee-mebyishikota.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -rwua mboku ono be mu e-gbushi inya unu bya aku-pyashia ugbo-inya unu. ¹¹ Mu e-mebyishi mkpukpu, dugbaa l'ali unu bya etsukposhia ulo-mgbobuta unu g'o ha. ¹² Mu e-mebyishi k'eme mgbashi ono, unu eme ono; ophu ndu jibya aduedu l'echilabo unu. ¹³ Mu e-mebyishi ntekpe ono, unu pyishiru agwa agwagwa ono; bya emebyishikwapho mkpuma mkpuma ono, unu agwa agwagwa, dugbaa l'echilabo unu ono; ophu unu ephozebaeduru iphe, unu gude eka unu mee ozobaa. ¹⁴ Mu abya alwua nshi Ashera ono, no l'echilabo unu ono; woru mkpukpu unu l'opfu tsukposhia. ¹⁵ Mu egude oke ehueghu mu melata ohamoha ono, jikaru l'ephe tee medu iphe, mu suru g'ephe meje ono.”

6

Eeku Ndu Ízurelu Ikpe

¹ Unu ngabekwa nchi l'olu Chipfu.

Ge gube Chipfu gbeshi pfuru apfuru pfua iphe, e meru ngu l'iphu eze ubvu! G'ubvu ubvu numawaro iphe, oome g'o pfua! ² Unube ubvu ubvu; unu numakwa iphe, Chipfu abya edodo! Unu ngabe nchi numa iphe, ada nu; unube itso, gude mgboko jasuru asuru! Noo kele o duru iphe, Chipfu epfu le ndibe iya meru iya; mbu l'o duru iphe, ogushi le ndu Ízurelu meru iya.

Onu, Chipfu eye

³ “Su-a; ndibe mu; ?Bunaa gunu be mu meru unu? ?Bu ivu-erwa gunu be unu a-su le mu boru unu? Unu sanaa mu iya! ⁴ Mu dufuwaru unu l'ali Ijiputu; bya agbafuta unu l'ali ono, unu shi nodu buru ohu ono. Mu zia Mosisu su g'o bya edua unu; yefua Eronu; yee Miriyamu. ⁵ Unube ndibe mu; unu nyatakwa idzu, o chiru; mbu eze ndu Mowabu, bu Belaku!

Unu anyatakwapho onu, Belamu yeru; mbu nwa Beyo! Unu nyatakwa ije, unu jeru e -shi le mkpukpu Shitimu jasule mkpukpu Gilugalu; k'ophu unu a-maru iphe, Chipfu meru gude dzota unu!"

⁶ ?Bu gunu be mu e-gude bya l'iphu Chipfu; mbu bya ephozeru Chileke ono, paru eka apaa ono? ?Bu anu be mu e-wota bya l'ataphu iya ge mu gude iya gweeru iya ngweja-akpo-oku; mbu nweswi mgbapha? ⁷ ?Oodu Chipfu ree me a -nu iya unu-kuru-unu ebili; nu iya nggele manu, aso gborogboro unubuku ugbo iri? ?Mu e-wota okpara mu gude gwaa Chileke gwefu atupya, mu tupyaru iya to; mbu ge mu woru nwa, shi mu l'ehu pfua ugwo iphe-eji mu?

⁸ O goshiakwaru gube nemadzu iphe, du ree k'ememe. ?Bukwanu gunu bu iphe, Chipfu ele enya iya l'eka ngu, abudu g'i meje umere, pfuru oto; l'i yee enya l'aphu obu-imemini; l'i woze onwongu ali; etso Chileke ngu.

Ikpe, nmaru ndu Izurelu yee iphe, ee-me phe

⁹ Unu ngabekwa nchi! O kwa Chipfu eku ndu bu le mkpukpu oku; teme atsugube Chipfu ebvu bukwanuru mmamiphe. "Unu numakwa iphe echachi ada; yee olu onye echi iya nu! ¹⁰ Unube ndu ejo-iphe; ?bu ge mu zohaa eku ono, unu kparu l'uzo eregede ono to; yee nwamkpirikpu nkweka bu iphe, Chileke turu onu? ¹¹ ?Mu kpefu onye gude iphe, aatuje iphe l'uzo eregede ere aswa; mbu onye vu eda, erwa iphe, no iya nu abudu iphe, o suru l'o bu? ¹² Ndu nweru iphe, bu le mkpukpu ono emeje ndu ozo mkpawere. Ndu bu iya nu bu ndu ntuphu-ire; teme ephe nodu egudeje ire phe epfu opfu l'eregede. ¹³ Noo g'o gude mu watawaa emebyishi gube mkpukpu ono; mbu eme ge mu gwepya ngu; kele iimeje iphe-eji. ¹⁴ Nri be ii-rikwa; ole ephe tee jidu ngu. I -richaa ephe egheluru ngu-a onu. I -kpachaa eku dobe; o to dudu ophu adu nu; kele ophu i doberu g'o phodu be bu ogu-echi be ee-gude lwua ya. ¹⁵ Ii-koebekpoo iphe l'ali; ole i tii kpatadu iya. Akpuru oshi olivu be ii-zoshikwa; ole i tii nyidu manu iya. Ii-pyishikwapho akpuru-vayinu; ole i tii ngudu mee ya. ¹⁶ Kele unu mewaru iphe, Omuri suru g'unu meje; bya emekota iphemiphe, ndibe Ehabu anoduje eme; teme unu byakwapho etsoru omelali phe. Noo g'o gude mu je l'aha gube mkpukpu ono g'i buru ochobu; bya emee ndu bu ngu nu g'ephe buru ndu aachi ochi. O buru unu be ndiphe a-nodu ata uta."

7

Aphu ndu Izurelu

¹ O kwa aphu tsoru mu; kele mu du g'onye egu agu le teke a wochaaru akpuru oshi l'onanwu; bya awochakwapho akpuru vayinu. Ophu o duedu tiyotiyoo akpuru vayinu ono, dukwadu nu, aa-wota ria eriri. Ophu o dukwapho akpuru, dukwadu l'oshi figu, bu ophu agushikpoo mu ike. ² Su-a; ndu yeru Chileke obu laakwaru l'iswi l'eliphe-a. Mbu l'o to duedu g'o ka mma l'oo onye lanu, bu onye obu iya guru iphoro, phoduru nu. Onyemonye buephe iphe, o kwageberu akwagebe iya bu g'egburu ochi. Onyenonu gude ugbe-eggege ege ge ya nmata nwune iya. ³ Eka phe ebo ebo be eme ejo-iphe kwowaru eh. Ndu bu onyibe me ndu-ikpe ekebeje g'a nu iphe-uphalazu. Ndu bu o-kari-eka nodu anataje iphe, guru phe nu l'okpehu. G'ephe ha nodu anoduje achi idzu lanu. ⁴ Onye gbe kachakpoo ree l'ime phe adzu g'obvu. Onye ophu kachaa abu onye obu iya guru iphoro ka ikpo ogara-mbo eji.

Eswe mbòku ono, ndu nche unu shi pfuta opfu iya ono rwaakwaru; mbù mbòku, Chileke a-nù unu aphù. Ọ kwa nta-a bù teke aa-tù unu eberebete. ⁵ Unu ta adakobekwa nemadzù ibe unu! Ọphu unu achijekwaru upfu ye l'onye unu l'iya eshi ònyà! Mbùkponu nwanyì ono, zẹ tų-kobe ngu ishi ono; makwarù ọdu opfu, iipfu eyeru iya! ⁶ Noo kẹle nwa ta akwabejedu nna, nwuru iya nù ùbvù. Nwa nwanyì nọdu etsoje ne iya opfu. Nwa nwanyì, aalù alùlu nọdu etsoje ne ji iya opfu. Mbù lẹ ndu bù ọgu duru nemadzù bù ndu ẹphe l'iya bu l'unuphu.

⁷ Obenu lẹ mbèdua a-nọdunupho ele ẹnya Chipfu. Mu a-kwabèru Chileke, bù Onye ndzọta mu. Mbù lẹ Chileke mu a-nùma-a olu mu.

Ndu Ízurelù a-gbeshia ọzo

⁸ Unubẹ ndu ọhogu mu; unu te etekwa ẹswa kpua mu! A makwarù-a lẹ mu daru iko; ọle mu a-gbalihukwaa ọzo. A makwarù-a lẹ mu nọ l'ọchii; obenu l'ọo Chipfu a-buru iphóró, duru mu nù. ⁹ Eshinu mu meru Chipfu iphe-ẹji bẹ mu e-vutanù oke ẹhu-eghu iya vuru; gbiriri jasù teke ọo-bya elee ẹnya l'opfu ẹhu mu; meeru mu iphe, rwuberu mu nù. L'ọ bya edufuta mu dobe l'ẹka iphóró dù. Mu ahùma g'oo-gude dzọta mu. ¹⁰ Noo teke ọhogu mu ono a-hùmakwa iya phọ. L'o woru ẹka kpube l'iphu l'ẹka iphere e-gude iya. Mu egude ẹnya mu hùma ẹka ọoda kpurumu kpurumu; mbù onye ono, shi asuje mu: “?Denu Chipfu, bù Chileke ngu?” Ọ tọ dudu g'aa-nọ-beru l'a zọo yèbedua tọlitoli g'onye azọka ẹpuchi ọma gbororo.

¹¹ Eswe mbòku, aa-kpùkwa igbulọ ngu ono abyaakwaa. Mbù mbòku, ee-me g'oke alì ngu kpọriberu. ¹² Ọ -rwua mbòku ono bẹ ndibe ngu e-shijechaa Asiriya abyapfuta ngu; mẹkpoo ndu e-shi l'iphe, bù mkpùkpu, nọ l'alì Ijiputu; mbùkpoo e-shi l'alì Ijiputu jasù l'enyimu Yufurétisu; eshi l'eze-enyimu ọwa-a jasù l'ọzo; eshi l'ùbvù ọwa-a jasù l'ùbvù ọzo. ¹³ Eliphe l'ophu aburu ochobu; ọ buru ndu bu iya nù a-kpa iya; kẹle ẹphe a-ghọta akpuru-iphe, ẹphe eme.

Epfu anù Chileke aja iya ajaja

¹⁴ Gudenu oshi-ẹree ngu chee ndibe ngu g'onye eche aturu; mbù ndu ono, bù okiphe ngu ono, bù ndu ọphu bu nwẹkinyi phẹ l'ime ọswa; l'alì, zeru ẹswa nri eggu yẹe aturu ono. G'ẹphe nọdunu l'alì Beshanu yẹle alì Giladu je ataa nri g'o shi dùhawaa teke ndiche ono.

¹⁵ “Ọ kwa ẹgube iphe, dù biribiri, mu meru goshi teke ono, unu shi lẹ Ijiputu futa ono bù gẹ mu e-me iya goshi phẹ nta-a!” ¹⁶ Ọhamoha a-hùma iya; iphere egude phẹ. L'a nashichaa phẹ ike phẹ l'ophu. Ẹphe eworu ẹka dẹ l'ọnu. Nchì echihu phẹ; ẹphe awata ada nkuchi. ¹⁷ Ẹphe egude ire richaahaa urwuku g'agwọ; mbù g'unwu iphe, awù l'ẹpho. Ẹphe eshigbaa l'ẹka ẹphe kpuru futa aphugbaa kẹ kwẹekweekwee. Ẹphe egude ndzù-agugu ghakọbechaa byapfutashia Chipfu, bù Chileke anyi. Ẹphe awata unu atsù ebvu.

¹⁸ ?Bù onye dùbaa gẹ gùbe Chileke, bù onye aguje nvù l'iphe-ẹji; tẹme ì nọdu eleghatajẹ emeswe, nwa ndu ono, phọduru nù ono, mesweru ngu; mbù ndu ono bùhukwapho okiphe ngu ono? Ẹhu te eggujedu ngu eggu jasù l'ojejoje. Obenu l'iphe, aduje ngu ree bù g'ì phua obu-imemini. ¹⁹ Ẹphuru-a anyi obu-imemini ọzo. Iphe-ẹji anyi bẹ ii-mechaa zọpyashia l'ọkpa. Mbù woru ẹjo-ememe, anyi emekọta vuru je echie l'eze-enyimu. ²⁰ L'ii-meru oshilọkpa Jiékpọ ire-lanù; mbù phuaru oshilọkpa Ẹbirihamu obu-imemini, bù iya bù angù, i riru nna anyi oche phẹ teke ndiche ono.

Ekwo Nahumu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ ozi ẹhu mkpụkpu Ninive. Ẹkwo, e deru ọphulenyà, ọ phuru; mbụ Nahumu onye Ẹlukoshi.

*Ehu-eghu Chipfu
l'opfu-ẹhu mkpụkpu Ninive*
² Chipfu ekokwa okophoo.
 Mbụ lẹ Chipfu emelatajẹkwa
     iphe, e meru iya.
 Sụ-a; Chipfu emelatajẹkwa
     iphe, e meru iya;
     tẹme ẹhu nọdu eghushije
     iya egbu ike.
 Chipfu emelatajẹkwa ndu
     achi iya lẹ njọ iphe,
     ẹphe meru;
     tẹme ọ nọdu ewojeru oke
     ẹhu-eghu iya tų-koshi
     ndu ọhogu iya.
³ Chipfu bẹ ẹhu te eghujekwa
     eghu ẹgwegwa;
     ọkpehu pakwanaa ya ẹka.
 Chipfu taa hakwa
     onye-ikpe nmaru g'ọ tọ
     nụ iya aphụ.
 Ọ tọgboru ụzo lẹ nswọ-re
     phẹrephere yẹle oke
     phẹrephere.
 Urwukpu l'ophu bụchakwaa
     udzu ọkpa iya.
⁴ Eze-ẹnyimu bẹ ọobajeru mba
     mee ya l'ọ tahu;
     ọ nọdu emejegbaa iphe,
     bụkpoo ẹnyimu g'ẹphe
     tashihu.
 Alị Beshanu yẹle úbvú
     Kamelu bẹ oomeje g'ọ
     nwụlwashihuchaa;
     tẹme ọ nọdu emeje
     g'okoko, nọ l'úbvú
     úbvú Lébanonu
     nwụlwashihukota.
⁵ L'iphu iya bẹ úbvú úbvú
     anọduje anma jijijiji;
     tẹme obvu obvu nọdu
     adazehujechaa.
 Mgboko l'ophu anọduje anma

pyaapyaapya l'iphu iya;
mbụ eliphe l'ophu;
mękpoo iphemiphe,
bu iya nụ.

⁶ ?Bụ onye a-dụ ike pfuru
l'iphu iya mę ẹhu nọdu
eghushi iya eghu ike?

?Bụ onye a-dụ ike pfuru
l'okpomọku,
dụ l'oke ẹhu-eghu
iya?

Oke ẹhu-eghu iya aduje
g'onye e kpuru ọku;
mbụ lę mkpuma agbaję
yogiri yogiri l'iphu iya.

⁷ Chipfu dukwa ree;
oo-gbobutaję nemadzụ
mę ọ -nọdu eje
iphe-ẹhuka.

Ndu gbabarụ lę mkpula
iya je ezee ndzụ bę
onoduje eleta ẹnya.

⁸ Obenu l'oo-gude utso,
nyiru ẹgu mee gę ndu
Ninive chihu.

Ndu ọhogu iya bę ọo-chi ọso
chiba l'ẹka gbakotaru
ochii.

⁹ Iphe, bukpo ẹjo idzu,
unu achiru Chipfu bę
oo-mekota g'ọ buru
bugengu;
ọphu iphe-ẹhuka abyadu
k'ugbo ẹbo.

¹⁰ Ẹphe a-nmalahụ l'ẹpfukala
obvu; ẹphe angua mee;
l'ọotsua phę atsutsu;
ọku etsua phę g'ẹka ọku
etsu ẹswa ereshi
okponku.

¹¹ Ọo l'echilabọ gube Ninive bę o nweru onye futaru nụ bya awata
achiru Chipfu ẹjo idzu; teme ọ nọdu anoduje lę mgbazi g'e mee ẹjo-iphe.

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A makwaru-a l'ike dụ phę teme ẹphe
dụ igwerigwe; ọle ee-me g'ẹphe chihu; ẹphe taa dubaedu. A makwaru-a
lę mu meru ngu; i nọdu eje iphe-ẹhuka; ọle mu tee medu g'i jebaa iphe-
ẹhuka ọzo. ¹³ Nta-a bụ iphe, mu e-me bụ l'oke odogoro, ẹphe nyaberu ngu
l'olu ono bę mu a-nyafu; bya anyakashia ẹgbirigba ono, ẹphe turu ngu
ono."

¹⁴ Chipfu tuakwaru ekemu ẹhu ngu sụ: "Awa ngu a-bvukwa; ọ tọo duedu
ndu a-nọdu azakwadu ẹpha ngu. Mu e-mebyishi iphe, a pyiru apyipyi; yele
iphe, a kpuru akpukpu dobegbaa l'ulo agwa ngu. Mu abya atua ilu doberu
ngu; kele i buwaa ogalemkpa."

¹⁵ Lekpòdapho ẹnya l'eli úbvú ẹka phọ hụma ọkpa onye l'abya ezi ozi-oma; mbụ onye ezi ozi nchị-adụ-doo. Bọkwaa ọbo-iphe ngu; gube Jiuda; l'i meeru Chipfu iphe, i riburu angu l'ii-me; kele ndu ẹjo-iphe ta abyahẹkwa etso ngu ọgu. Ee-mebyishikọta phẹ rengurengu kpọ.

2

Adada Ninive

¹ Onye a-chịka ngu nanụ
nanụ abyapfutaakwa ngu.

Chekwa ụlo-eli ngu nche!

L'i chee ụzo ngu nche!

Dozia onwongu!

L'i rịkotakwapho ike ngu
l'ophu!

² Chipfu e-mekwa g'oshilọkpa
Jiékpọ bya adụ ùbvù g'o
shi dụ lẹ mbụ;
g'ọ bya adụ ùbvù gẹ
ndu Ízurelu shi
adujehawaa.

A makwaru-a lẹ ndu nchịka
shi chikashiwaa phẹ;
bya eshi mebyishihawaa
opfu-vayinu phẹ.

³ Iphe, ndu ojọgu iya egudeje
gbobuta onwophe
dụchaa uswe-uswe.

Ndu ojọgu ono yekọta uwe,
eke meemee.

Mgboro-ígwè, e gude mee
ụgbo-inya ọgu phẹ
nọdu aphụ ngerengere
lẹ mbọku ono,
ẹphe kwakọberu k'ẹje
ọgu ono.

Arwa phẹ bẹ a paliwaru;
ọ nọdu eziwaa
swooswooswoo.

⁴ Ụgbo-inya nọdu eze
gbiigbiigbi awụgha lẹ
gbororo;
o -zeru gidigidi jee l'oozeru
lwaa l'oma edupfu
l'edupfu.

Ẹphe nọdu ekekọtaepho
jajaja g'orọku;
ezigbaa phaaphaa
g'ebemu-igwe.

⁵ Ọ kpakọo ndu ojọgu iya,
bụ ndu ike dụ l'ọgu;
ẹphe nọdu evukoẹle-a
evuko ẹje.

Ẹphe nọdu ezije phaa eje
 l'igbulọ,
 e gude kpụ-pee
 mkpụkpụ ono.
 Iphe-mgbobe-ọgu,
 a nmabẹgbaaru l'igbulọ
 ono gude egboberu
 iya kechawaru iya
 ke jingujingu.
 6 Ọguzo mkpụkpụ ono gharu
 iphu l'enyimu bẹ e
 tsukafuru ghebe ọnu.
 Unuphu ibe eze gbukahụ.
 7 A tųwaru iya; ọ bųru
 ekemu l'eze-nwanyị
 bẹ aa-kpụ lẹ ndzụ;
 kpuru iya laa ẹka ọzo.
 Ụnwumgboko,
 ejeru iya ozi awata
 akwa muumuu
 gẹ ndo;
 akwa akụ ẹka pọpọopo
 l'ọkpoma.
 8 Mkpụkpụ Ninive dųepho
 g'okpuru,
 mini nọ iya nų asọfu asọfu.
 Ọ nọdu ara: "Unu pfulu-o!
 Unu pfulu-o!"
 Ọle ọ tọ dudu onye ọ dų
 k'agha ẹnya l'azụ.
 9 Unu kwaa mkpọla-ọchaa
 l'ọkwata!
 Unu akwaa mkpọla-ododo
 l'ọkwata;
 kele ẹku, vu oke aswa,
 dų iya nų taa bvukwa
 abvubvu!
 10 Nta-a bẹ mkpụkpụ ono
 dabyiakwaru iphoro.
 Teme ọ bųwaru mkpọkoro
 iphe;
 bya aburu ochobu.
 Meji tọfuwaru ndu
 bu iya nų.
 Ikpere nọdu etewaa phe
 kparikpari.
 Ẹphe nọdu aphụ
 kpaakpaakpaa.
 Iphu gbachishihukọta
 onyemonye nchi.
 11 Nta-e; ?bụ awe bẹ iduma
 oduma ono nọhunu;

Mbụ ẹka ẹphe nọru nua
 ụnwu phẹ nri;
 mbụ ẹka oke oduma
 yele nyee ya kparụ;
 mękpoo ụnwu phẹ;
 ọphu ọ dudu iphe,
 yeru phẹ ebvu-a?

¹² Oduma ono nọdu egbuje anụ,
 a-suru ụnwu iya atata;
 swigbushia anụ bya
 atọgboru nyee ya.

O gbushia anụ bya atụ-jigbaa
 ọgba iya atụ-ji;
 mbụ nri,
 ẹphe a-nọdu eri jigbaa
 iduma iya ejiji.

¹³ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Lenu; mu nọru ngu lẹ njo. Mu e-gude ọku tsufu ụgbo-inya unu l'ọ kpua ẹnwuru-ọku tūuu; ọ bụru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia ụnwu oduma unu; ọphu ọ dudu nri oduma, mu byaru ahara unu l'eliphe-a; ọphu aanumabaedu olu ndu unu ezije ozi.”

3

¹ Aphụ a-tsọru gube
 mkpukpu mee ono,
 bụ iphe,
 jiru iya nụ bụ adzụ ụka;
 yele iphe, a natarụ lẹ nfu;
 ọphu ọ dudu teke
 ịinoduje g'i ti nweru iphe,
 a kwatarụ l'okwata.

² Ngabenu nchi numa
 g'ẹchachi ada
 swiiswiiswii.

Teme ọkpa ụgbo-inya nọdu
 ezekwapho igiji nkiya.

Ịnya nọdu apfu karagidimu
 karagidimu
 karagidimu.

Ụgbo-inya nọdu agbagbaa ke
 kwaakwaakwa.

³ Ndu ojogu, agba l'inya
 agbaakwa abya k'ogu.

Ogu-echi nọdu aha
 swooswooswoo;
 arwa nọdu ezigbaa
 phaaphaaphaa.

Ndu e gburu l'ogu du
 igwerigwe;
 ndu nwuhuru anwuhu
 kuru l'ikpo l'ikpo.

Odzu nemadzụ bụru aguta
 aguta;

- ndiphe nọdu evuko
odzu evuko.
- 4 O bụru iphe, kparu
iphemiphe ono bu
le nwanyi-ovuoba
ono menukaru
ke nwoke;
kele oomashi mma ike;
teme o buri nwanyi,
agwoshi nshi ike;
onye egudeje eme ke
nwoke ree oha,
du iche iche;
mbu gude nshi,
ogwo ree ipfu,
du igwerigwe.
- 5 Chipfu, bu
Okalibe-Kakota-Ike
epfukwa su:
“Humanu! Mu nokwaru ngu
le njo!
Mu a-jikwa ngu uwele;
chita igburonu uwe
ngu wushi ngu
l'atatiphu.
Mbu le mu e-me g'oha l'ophu
huma ngu l'eka i gba
oto.
Ali-eze ndiphe l'ophu ahuma
ngu l'eka iphere
guderu ngu.
- 6 Mu e-woru iphe,
du ejo-adudu tua ngu.
Mu eworu ngu mee iphe,
a-du ehu-eswe ehu-eswe;
woru ngu mee iphe,
aa-byaje ahuma
ahuma.
- 7 Iphe, bukpuo ndu humaru
ngu nu a-nodu agbaru
ngu oso.
Epe atuko epfu su: ‘Ninive
bukwaa ochobu!
?Bu onye a-gu aphu iya?
?Bu awe be mu a-huma onye
a-nodu adu ngu obu?’ ”

8 ?I ka mkpukpu Tebesu okpehu; mbu mkpukpu ono, no l'aguga enyimu Nayilu; mini no-pee ya mgburugburu? O buri eze-enyimu be o shi egudeje gbobuta onwiya; mini, no l'enyimu ono buri igbulu no-pee ya mgburugburu. 9 Ndu Kushi yele ndu Ijiputu buri phe bu agbarike iya; ophu ike abvujedu phe abvubvu. Ndu Putu epe le ndu Libiya yiru le ndu eyeru iya aka. 10 Ole e mechaleru-a kpua ya le ndzu; epe je eburu l'ali ndu ozo. Unwu phe, a nwuru k'ophuu be e gburu pyaapyaatukaa

lẹ mgbakata-uzo. A tũa ido gude kee ndibe phẹ, bụ ndu a maru ẹpha phẹ. Unwoke phọ, shi buru ndu parụ ẹka apaa bukotaru ndu e mechaaru tushia ẹgbirigba.

¹¹ Gubedua kwaphọ bẹ mee e-mechakwaa tsuahaa. Ii-mechakwaa wata edomi onwongu edomi; mbụ wata achọ ẹka ịi-nọdu zee ndzụ gẹ ndu ọhogu ngu ta adụ iphe, ẹphe e-me ngu. ¹² Iphe, bukpoọ ụlo, ị kpushiru ike a-dụkotakwa g'oshi figu, mịgbaaru mebyi mbụ, vuru ụzo chashia. A -nmaa ya yigayiga; mebyi iya ono esweshihu dalahuchaa l'onu ndu e-ri iya nụ. ¹³ Lewarọ ndu ojogu ngu g'ẹphe dughbaa g'unwanyi! Onu-abata alị ngu gheru karaphoo gẹ ndu ọhogu ngu wubata. Oku tsuwaru mgborígwè, e shi gude tų-chia ya atų-chi. ¹⁴ Kukwaa mini kukobe m'obvu teke ndu ọhogu ngu a-bya anọ-pee ngu mgburugburu! L'i mee g'ulo ngu, a kpushiru ike kabaa eshihu ike! Ghaa ẹja-ulo; yọo buloku; l'i mekwaa iphe, e gude ayọ buloku! ¹⁵ O kwa ẹka ono bẹ oku a-nọdu tsua ngu; oguechi asua ngu pyaapya g'ẹka igube ata iphe pyaapya. Zakwaa igwerigwe g'ogu; zakwaa g'igube!

¹⁶ I mewaru gẹ ndu azuru ngu aswa akabaa igwerigwe jasụ ẹphe ka kpokpode, nọ l'igwe igwerigwe; obenu l'ẹphebedua zebataru g'igube bya agbabe alị ono l'ophu ẹka ọto; ọ buru phẹ eje iphe, ẹphe eje. ¹⁷ Ndu-ishi ngu dųepho g'igube; mbụ lẹ ndu ederu ngu ẹkwo dųepho g'igube, etsu gbiigbi, jeru je ebegbaaru l'eli igbulọ mboku, oyi atsụ; anwu -chifuepho; ẹphe phakashihu; ophu ọ dudu onye maru ibiya ophu ẹphe ẹphe ala.

¹⁸ Gube eze ndu Asiriya; ndu echeru ngu aturu ngu bẹ mgbenya turu; ophu ndu nweru ẹnya l'alị-eze ngu adudu iphe, ẹphe meru. Ndibe ngu bẹ a chiakwaru; ẹphe gbaa nanu nanu l'eli ubvú ubvú; ophu ọ dudu onye jeru achikobe phẹ.

¹⁹ Onyá, aba ngu nụ ta adukwa iphe, adu ike eme g'ọ kpohu. Iphe, e mekaru ngu bẹ onyá iya atukwa rikarika. Iphe, bukpoọ onye numaru g'onwuru ngu akujekwa ẹka kpaal'ọo gubedua daru adada; kele-a; ?bụ onye bẹ ẹjo-ememe, ịinoduje eme ebutaadaru?

Ekwo Habakuku Onye Mpofuchiru Chileke

Ekwo mpofuchiru ke Habakuku

¹ O'waa bu ophulenyaa, o phuru; mbu Habakuku onye mpofuchiru Chileke.

Aphu, Habakuku guru

² Gube Chipfu; ?i maru-a ime teke mu shi kuta ngu oku; ophu i kwedu mu aza enu? Mbu mu chikuchakpo ngu le mkpu su ngu l'iwe-ashi dukwa; ophu i gbaduru mu mkpu ³ ?Bu gunu meru g'o gude i mee mu; mu nodu ahuma aka eeme ejo-ememe? Mbu-a; ?bu gunu meru g'o gude i haa g'emeswe iphe du? L'iphu mu be o tukoru du; mbu ola-l'iswi yee iwashi; me ndu ese opfu yee ndu aswo uswo. ⁴ Eshi egube ono ekemu nyihu; ophu eekpeedu ikpe, pfuru oto; ndu ejo-iphe nodu eripyabeje ndu pfuberekoto; k'ophu bu l'iswi-odu-mma alajeru onye o rwubeduru.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

⁵ Tabekpoepho enya l'ohamoha ngabekpoepho numa iphe, a-du ngu oke biribiri; kele iphe, mu e-me nta-a, i no ndzu-a be i tii kwekwa l'oo mu e-me iya m'obeta e pfuaru ngu l'onoo g'o du. ⁶ Kele-a; lenu-a enya le mu edozi ndu Babilonu; mbu oha ono, ata aphujedu obu-imemini; bya aburu ndu eme barabara ono. Ndu ono bu ndu agbaje mgboko ophorokpo; ndu egudeje okpehu nata ali, abudu nkephe buru. ⁷ Ndu ono bu oha, aatsu ebvu; bya aburu ndu du biribiri. Epehe bu ekemu aka phe; o buru iphe, epehe suru l'ephe e-me be epehe emeje; o buru onwophe be epehe anoduje ekutse.

⁸ Inya phe ka agu agba oso; teme epehe ka ejo-nkuta-osa, nchi jipfuru, eme enari. Ndibe phe, agba l'inya, bu o-phoberu-aka-ophoberu; mbu le ndibe phe, egudeje inya eje ugu shikwa aka du enya bya. Epehe anoduje ezi phaaphaaphaa g'eka ugo, humaru iphe, oo-vuka.

⁹ G'ephe hakpo bu iphe, epehe phoberu iphu abya ememe bu ewe iwashi. Epehe ezi phaaphaaphaa eje abya ge pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa; teme epehe nodu akpu nemadzu le ndzu; ekpokophe g'onye ekpo aja. ¹⁰ Ndu eze be epehe anoduje aja ewenu; epfubyishikwapho ndu bu ishi phe. Iphe, bukpo mkpukpu, a kpu-pheru igbulu mgburugburu bukwa ochi be epehe achije iya; kele o bu aja be epehe ekpokobeje pfuru lwua phe.

¹¹ Epehe ezia phaa g'eka pherephere ezi; ghata jeshia iphe, epehe eje; mbu ndu ono, ikpe nmaru ono, bu iphe, bu ike phe bu agwa phe ono.

Aphu k'ugbo ebo, Habakuku guru

¹² Gube Chipfu, bu Chileke mu; bya aburu onye du nsu nkemu; ?ti shinaa l'ojejeje noduta to? Anyi taa nwuhukwa! Su-a; gube Chipfu; nta-a be i hotaanaru phe dobe g'i gude phe kpee ikpe. Su-a; gube agbara mkpuma ono; nta-a be i pfubeanaru phe g'i gude phe nua nemadzu aphu. ¹³ Enya ngu donukakwaru risaa ke g'i gude iya ele iphe, bu ejo-ememe; i tii hakwa g'iphe, eemeswe emeswe du. ?Denukwanu g'o gude o buru ndu e gudedu ire phe aka be i nataru? ?Denu g'o gude i nodu doo ndu ejo-iphe nodu elwee ndu ka phe apfubekoto?

¹⁴ Nemadzu be i meakwaru; ephe du g'ema, no le mini; mbu ephe du g'unwu iphe, awu l'epho, bugbaa iphe, enwedu ndu-ishi phe. ¹⁵ A nodu egudeje ikokoro nmata g'ephe ha; gude ugbu-egege anwuko phe; mbu gude ugbu-aghagha phe anwuko phe; ehuru nodu atso phe; ephe nodu ete eswa ekpu phe. ¹⁶ Oo ya bu; o gwaahaa ugbu-egege iya ono agwagwa; bya eworu unwu-isensu, eshi kwekweekwee kpoo oku gude gwaa ugbu-aghagha iya; kele oo ugbu ono meru iphe; o no ndzu eri gwogwo; bya enweru nri okpobe enweru.

¹⁷ ?L'oo-noduwaro egbuji ugbu iya awufu; gude ogu-echi egbu ohamoha pyaapya l'ebe a phukpooru phe obu-imemini ililekpoo?

2

¹ Ge mu bya eje apfuru cheahaa nche; mbu le mu e-jekpopho anodu l'eli igbulok mpukpu leta iya enya ge mu maru iphe, oo-yeru mu onu; makwarupho iphe, mu e-pfuru yeru iya l'aphu-a, mu agu-a.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

² Tobudu iya bu Chipfu bya eyeeru mu onu su: "Tukokpopho iphe-a, mu abya ngu egoshi l'ophulenyaa-a dekota lekwo; mbu dee ya l'eli okwekpu; yele eli okwekpu-okwa; derwee ya ederwe k'ophu onye agba oso a-gutaje iya. ³ Kele ophulenyaa ono be teke oo-me dukwa adudu. Oopfu iphe, e-me teke ikpazu; ophu odzudu uka. O -betakponu o no odu ememe; kwaberu iya; kele o mefutaje; ophu onoeudu odu.

⁴ "Lenu l'ooku onwiya ekuku; ophu iphe, agu iya nu apfuduru nhamunha; obenu l'onye pfuberekoto bu ekweta be oo-gude nodu ndzu."

⁵ Mee echijekwa nemadzu eswe. Ophu ndu ekunuka onwophe adukwa teke ephe atutajeru iya unme. Noo kele ephe emebe ughoro g'ali-maa. O buru g'epho te ejijedu onwu ejiji-a bu g'o too jijedu iya. O tukoje ohamoha l'ophu rwukoo doberu onwiya; teme o nodu atukoje nemadzu l'ophu kpua le ndzu. ⁶ ?Tobudu ndu ono g'ephe ha e-mechaa gbaaharu iya mgbonu su iya: "Aphu a-tsokwaru onye achiko iphe, e zitaru ezita akuberu onwiya; bya aburu ana nfu be o gude baa eze. ?Unu e-mebekporu iya jasutete ole?"

⁷ "Ndu i ji ugwo ?taa nonyaedu gbalihu? ?Ephe ta agbalihuedu mee ngu iphe, ii-tehu kparikpari? Noo teke ii-bya aburu onye o tsuru l'eka phe. ⁸ Eshinu i nawaru ohamoha, du igwerigwe iphe phe be nwa ndu ophu phoduru nu a-nakwa ngu pho iphe nkengu. Noo kele i gbushiwaru nemadzu. I mebyishiwaru ali yee mpukpu le mpukpu; mekpoo iphe, bu ndu bugbaa l'ime iya.

⁹ "Aphu a-tsoru onye ono, bu ejo urwu be o gude eme ulo-ebubu; mbu onye ono, jeru je akpaa epfune l'ephekerephe ge ya nahu ejo-iphe, e-mechaa dapfuta iya nu! ¹⁰ I mewaru iphe-iphere kpua ndu onu-ulo ngu shi nno mebyia ndzu ngu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'i mewaru ge ndu du igwerigwe chihu. ¹¹ Mkpuma, e gude kpua igbulok e-chi mkpu; oswebe, e gude kee ya awota iya.

¹² "Nshio onye ono, egbushi nemadzu gude akpu mpukpu iya g'o shihu ike. O buru eme ejo-iphe be o gude eme ge mpukpu nguru anguru. ¹³ Lenu; ?to budu lekaka onye o shikpoo bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; le ndiphe bu oku, enwu enwunwu be ephe eseru akanya; ohamoha nodu eje ozi ke mmanu? ¹⁴ Kele ndiphe l'ophu e-mechaa makotaru le Chipfu paru aka; mbu l'aa-maru iya ramaa; egube ono, mini du ramaa l'oma eze-enyimu ono.

¹⁵ “Aphụ tsọru onye ono, ewotaję męe chee onye obutobu iya; mbụ onye agbajeru męe yee l'otumu-akpọ pęe ya; l'ọ ngua gbiriri jasụ l'ọ tsuahaa ya atsutsu; k'ọphu ęphe a-huma iya l'ęka ọ gba ọto. ¹⁶ Ọ kwa iphere e-mechaa ji ngu iphu; a taa akwabęhedu ngu ụbvù. Nguna męe ọbu gbaru ọto kpọ kula kula! Okoro ono, shi l'ękutara Chipfu ono sọ-pheakwaru ngu mgburugburu. Mbụ l'iphe-iphere, ee-me ngu a-kakwa shii e -me lę ụbvù, e shi akwabę ngu. ¹⁷ Iwashị, i weru ụbvù ụbvù Lébanonu l'a-bya eripyabę ngu ishi nta. Ọzo bụ l'anụ ono, i gbushiru ono l'e-mechaa yee ngu ebvu. Kęle ọo ndiphe bę i gbushiru; i mebyishwaru alị mebyishia mkpukpu; mękpoo iphe, bukpuo nemadzụ, bụ ndu bukọta iya nụ.

¹⁸ “?Bụ urwu gunu bę ntękpe-nshi barụ l'ęka ọ bụ nemadzụ gude ęka pyia ya; ọzokwanu iphe, a kpuru akpukpu, bụ iphe, oozi bụ iphe, abudu eviya? Kęle onye eme iya nụ kpọru obu yeru iphe, o meru l'onwiya; mbụ l'ọ gwotaru ntękpe-nshi, te epfudu opfu. ¹⁹ Nshio onye asuje nku g'ọ nọdukwa ndzụ; ọzoo onye asuje mkpuma, enwedudu ndzụ g'ọ gbęshi agbęshi. Iphe ono; ?ọo-dụ ike kpọ-ziaru nemadzụ ọzo? Iphe ono bukwa iphe, a wuru mkpọla-ododo yęe k'ọchaa; ọphu ọotudu unme.

²⁰ “Obenu lę Chipfu nọ l'eze-ulo iya, dụ nsọ; g'eliphe l'ophu dakwaa gbęe nọdu iya l'iphu.”

3

Habakuku epfu anụ Chileke

¹ Ọwaa bụ epfupfu, onye mpfuchiru Chileke, bụ Habakuku pfuru nụ Chileke. Ọ bụru olu aphụ bę o gude gwa ya l'ebvu.

² Gube Chipfu; mu nımawaru
 ụdù ngu; mbụ l'iphe,
 i meru eye mu ebvu.

Gube Chipfu; meshinaa iphe
 ono nta-a,
 anyi nọ ndzụ-a!

Mbụ-a; menaa g'a maru iya
 nta-a, anyi nọ ndzụ-a!

Ęhu -ghuahaa ngu oke egu;
 nyatanu obu-imemini.

³ Chileke shikwa lę Temanu
 bya;
 mbụ l'onye ono,
 dụ nsọ ono shi l'ụbvù
 Paranu bya.

Ọdu-biribiri iya tuko imigwe
 l'ophu sweta;
 teme a nọdu etu iya ępha
 l'ękameka l'eliphe.

⁴ Ogbu-nwịnwii ya dụ g'ęka
 ęnyanwu wataru.

Ọbochi-ęka iya nọdu
 egbuchaa nwịnwii.

Ọ bụru l'ęka iya ono bę o
 domiru ike iya.

⁵ Ejo-iphe-ememe nọdu eshije
 iya l'iphu agushihu.

Mgbupya nọdu etsokwa iya

- phọ l'azụ.
 6 Ọ bya apfuru bya anmaa
 mgboko yigayiga.
 Ọ bya elee ẹnya elele;
 ọhamoha nmahụ
 pyaapyaapya.
 Oke úbvú ndiche ono
 gbawashihuchaa
 agbawashihu.
 Eli obvu ndiche ono
 dakpọshihu;
 ụzo iya buru ojejeje.
 7 Mu hụmaru ụlo-ẹkwa ndu
 Kushanu l'ẹka ooje
 iphe-ẹhuka;
 mbụ l'ẹka ono,
 ndu Midiyanu bu ono
 anma ọkpobe jiiijii.
 8 ?Bụ nggele nggele megbaaru
 iphe, ẹhu ghuru
 ngu eghu ọo;
 gube Chipfu?
 ?Bụ nggele nggele bẹ i shi
 atukoshije oke
 ẹhu-eghu ngu?
 ?Bụ eze-enyimu bẹ i shi
 abarụ mba teke ono,
 ị nọ l'eli ịnya ngu
 agba ono yẹle
 eli ụgbo-ịnya ngu ono,
 i gude mekpee
 ọhogu ngu ono?
 9 Ị chifutaru ụta ngu ghebe
 ọnu;
 bya ekua sụ g'a chitaru
 ngu apfu, dụ igwerigwe.
 Ị bya egude nggele kekashia
 mgboko.
 10 Oke-úbvú hụmaru ngu
 nmahụ jiiijii.
 Ọchioku mini gbaru
 gborogboro bya
 agbaghaa.
 Ogbu-mini swokperehu.
 Akparamini iya nọdu
 avọ-lihuje
 ephekerephe
 ephekerephe.
 11 Ẹnyanwu yẹe ọnwa
 keru jingujingu
 l'akpaminigwe
 l'ẹka ẹphe hụmaru apfu

- ngu g'oozi phaaphaa;
 bya ahuma arwa ngu
 g'ọoku phoophoophoo.
- 12 I gude oke ẹhu-eghu zọo
 garamugaramu zọjaa
 eliphe l'ophu;
 bya egude ẹhu-eghu gwee
 ohamoha arakabya.
- 13 I ƒutaru bya g'ị dzọta ndibe
 ngu;
 mbụ g'ị dzọta onye nkengu,
 a wuru manu l'ishi.
 Onye bụ ishi l'alị ndu
 ẹjo-iphe-a bẹ i gweru
 arakabya; mbụ;
 shi l'ishi phufu iya
 iphe jasụ l'ọkpa.
- 14 O arwa nkiya bẹ i gude
 sujaa ya ishi teke ono,
 ndu ojogu iya
 wufutaru bya g'ẹphe
 chikaa anyi ono.
- Ẹphe nọdu atụ okoo l'ẹphe
 abya alajashi ndu
 iphe-ẹhuka byaru,
 bụ ndu domiru onwophe
 edomi.
- 15 Eze-enyimu bẹ i gude inya
 ngu zọo garamu
 garamu ghata;
 mbụ ghata eze mini,
 kuru l'ikpo l'ikpo.
- 16 Teke mu nọmaru iya bẹ meji
 tsukahuru mu;
 mbụ ugbu-ọnu phukota
 mu aphuphu l'eka mu
 nọmaru igiji iya.
- Okpu reshiehuchaa mu
 ereshihu;
 okpa phukota mu
 kpaakpaakpaa.
- Mu a-takpọepho nshi
 kwaberu mboku,
 ẹphe eje oke iphe-ẹhuka;
 mbụ ndu ono,
 gude ojogu phe
 asopyabe anyi ono.
- 17 A makwaru-a l'oshi
 figu ta atuedu ige;
 ophu vayinu
 amiedu mebyi;
 ophu oshi olivu
 enwedu akpuru;

ọphu iphe,
 e meberu l'opfu
 emehujeedu emehu.
 Mbụ-a; a makwaru-a
 l'aturu ta aduedu
 l'ulo aturu;
 ọphu eswi aduedu
 l'ọka-eswi.
 18 Ọle mu e-gudele-a iphe,
 Chipfu eme ete eswa.
 Ẹhu a-nọdule-a atso mu l'éká
 Chileke ono,
 bụ onye ndzota mu ono.
 19 Ọ kwa Chipfu, bụ Chileke
 mu bụ ike mu.
 Ọ bụru iya eme ọkpa
 mu g'o shihu ike gẹ
 kẹ mgbada.
 Mbụ l'oo-me gẹ mu
 gude ọkpa zọo
 garamugaramu l'eli
 ẹka dụ úbvú úbvú.
 Ọ kwa onye-ishi ebvu bẹ ọ duru; ọ bụru une bẹ ee-gude gụa ya.

Ekwo Zefanaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ O waa bu Opfu Chipfu, rwuru Zefanaya nchi; mbu nwa Kushi. Kushi bukwanu nwa Gedalaya, bu nwa Amaraya, bu nwa Hezekaya. Teke o nataru opfu ono bu teke Jiosaya nwa Amonu bu eze ndu Jiuda.

Chipfu a-nu mgboko aphu

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu a-tuko iphemiphe zaa azaza zafu g'o to duhe ophu a-du l'eliphe. ³ Mu a-za nemadzụ zafu; zaa iphe-edobe zafu. Mu azaa enu, ephe l'eli zafu; zakwapho ema, no le mini zafu. Ndu ejo-iphe aburu ola-l'iswi teke ono, mu e-me ge nemadzụ chihu l'eliphe-a.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu onoya.

⁴ “Mu a-machikwa aka mu noduru Jiuda le njo; ephe l'iphe, bukpo ndu bu le Jierusalemu l'ophu. Iphe, bu ndu ophu phoduru nu, bu ndu abajeru Balu eja be mu e-me g'ephe chihu rengurengu l'ali-a; waa epha ndu agwaje iya nu; waa ndu-uke, l'agwa agwa onoya; ⁵ waa ndu ono, ejeje anodu l'oma mkpotsu ulo abaru enyanwu eja; yee kpokpode; waa onwa; waa ndu ono, abajeru mu eja ndu ophu egudeje epha Chipfu eri angu teme ephe egudekwapho epha Moleku eri angu; ⁶ waa ndu ono, alawaa azu azu l'etso Chipfu ono; waa ndu ono ta achodu Chipfu; ophu ephe ejejeedu iya akpata ishi.

⁷ “Nodukwa nwa nggujungguji l'iphu Nnajiuphu, bu Chipfu; kele mboku ke Chipfu dukwaa ntse. Chipfu dobeakwaru iphe-agwagwa. Ndu o ziru g'ephe bya be o dobewaru nsu. ⁸ O -be mboku ono, Chipfu a-gwa iphe iya ono be mu a-nu ndu-ishi aphu; mu anu unwegirima ibe eze aphu; mekpoo iphe, bukpo ndu eme umere ndu ohozo. ⁹ Mboku ono be mu a-tuko ndu ono, ete ekwedu azo okpa l'onu-abata ono; nu aphu; mbu ndu ono, bu iphe, ephe eyejije ulo onye nwe phe nu bu iphe, ephe kpataru le mkpawere yee eregede.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -be mboku ono be uzu-ekwa a-tu le Onu-bata Ema; l'e chikwapho mkpu le Onu-egu Ophuu. Ubvu ubvu atuko agba kpookpoo. ¹¹ Unu chia mkpu-ekwa; unube ndu bukube aswa; kele ndu agba ngho be ee-gbuebe; mbu le ndu ono, gude mkpola-ochaa azu aswa ono be ee-mebyishikota.

¹² “O -rwua teke ono be mu e-gude oroku vochaa Jierusalemu. Mu anu ndu bu tusaru ehuhu aphu; mbu ndu noepho rukuu g'ohu-mee; ndu anoduje arisu le Chipfu ta adudu iphe, oo-du ike eme; o too medu iphe-oma ophu oomedu ejo iya. ¹³ Ndu ono be aa-kwa eku phe l'okwata; l'e woru ulo phe mee ochobu. Ephe a-kpu ulo; ole ephe tee buduru iya. Ephe akoo opfu-vayinu ole ephe taa ngudu mee, shi iya nu.”

¹⁴ Oke mboku ke Chipfu dukwaa ntse; mbu l'o duwaa phakuu; teme o nodu abya egwegwa. Mbu l'uzu-ekwa, aa-nodu atu le mboku ke Chipfu ono a-danukakwa ehuka ehuka; mbu mkpu, ndu ojogu, ike du a-nodu echi. ¹⁵ Mboku ono a-buru mboku, Chileke a-tukoshi ndiphe oke ehuhu-eghu iya. Mboku ono be ndiphe e-je iphe-ehuka; teme aphu atsoru phe. Mboku ono a-buru ndiphe ola-l'iswi; buru phe mkpurupyata. Mboku ono be a-nodu agba ochii; bya adu ragaraga; mboku, urwukpu a-sopyabe ekameka;

ekameka ejihu kpakpalu. ¹⁶ Mbọku, aa-nọdu egbu opu echi mkpu ọgu; ọgu a-dapfu mkpukpu ono, a kpu-pheru igbulọ mgburugburu ono; yee ọlo-eli ephekerephe ephekerephe ono, dụ iya nụ ono.

¹⁷ “Mu e-me ge ndiphe jee iphe-ehuka; metabe phe iya k'ophu epe a-wata eje ge ndu atsụ ishi. Ọ buru iphe, kparụ iya nụ bu l'ephe mewaru Chipfu iphe-eji. Ọo ya bu l'aa-nọdu ekpoka mee phe g'onye ekpoka urwuku; aalọkaa anụ phe g'onye alọka nshị.

¹⁸ “Ophu mkpọla-ochaa phe me mkpọla-ododo phe adukwa ike anafuta phe mbọku ono, Chipfu a-tu-koshi ndiphe oke ehu-eghu iya ono; mbụ l'okophoo, ọo-nọdu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'oku, etsu etsutsu. Oo-mee g'iphe, bukpo ndu nọ le mgboko l'ophu chihu nchihu lanu.”

2

Arwọ g'izimanu lwa azu

¹ Unu dzukobe! Unu dzukobe; unube oha ono, enwedu iphere ono; ² teme eswe mbọku ono erwua; mbụ mbọku ono etsu duuduudu g'eswa ereshi ono; m'obvu teke Chipfu a-tu-koshi unu oke ehu-eghu iya; mbụ m'obvu teke ehu a-gbanwuhu iya oku l'opfu ehu unu. ³ Unu choo Chipfu; iphe, bu unube ndu wozeru onwunu ali l'ali-a; mbụ unube ndu emeje iphe, ọ turu ekemu su g'e meje; unu chokwaa apfubekoto; unu ewoze onwunu ali; ?a maru; Chipfu e-domi unu; m'o -rwua mbọku ono, ehu e-ghu iya egbu ono.

Eemebyishi oha, bupheru ndu Izurelu mgburugburu

⁴ Mkpukpu Gaza be ee-mechaa gwobe; l'a haa mkpukpu Ashikelonu l'ọ buru ochobu. Ọo l'echilabo eswe be nemadzu a-gbakashihu le mkpukpu Ashidodu; teme l'a vua mkpukpu Ekuronu l'ogbarabvu. ⁵ Nshio unube ndu bu l'aguga eze-enyimu; mbụ unube ndu Kereti. Opfu Chipfu buakwa ohogu unube ndu bu l'ali Kenanu; mbụ unube ndu Filisitayinu. Ọ suru-a: “Mu e-me unu g'unu buru mkpurupyata; k'ophu bu l'o to nwe du onye a-phodu nu. ⁶ Su-a; ali ono, nọ l'aguga eze-enyimu ono, bu eka ndu Kereti bu ono be emechaa buru eka ndu eche aturu adobeje aturu phe; mbụ l'ọ-buru eka aa-gbashi okà-aturu. ⁷ Ndu e-mechaa nweru iya nụ a-buru nwa ndu a-wafu nụ le ndu onu-ulo Jiuda; ọ buru eka ono be epe e-cheje iphe-edobe phe. Ọ buru l'ulo ndu Ashikelonu be epe a-kwaje me o -be l'enyashi. Ọ buru Chipfu, bu Chileke phe a-nodu eche phe nche; kele oodophu phe azu l'onodu phe.

⁸ “Mu numaakwaru okonu, ndu Mowabu koru unu; bya anumakwapho iphu, ndu Amonu phuru unube ndibe mu; l'ephe gude oke-oke ali phe eye unu ebvu. ⁹ Ọo ya bu le-a; wakwa iphe, mu epfu; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya aburu Chileke ke ndu Izurelu: Eshinu mu nọ ndu ge mu nọ iya-a; be ndu Mowabu e-mechaa dupeho ge ndu Sodomu; ndu Amonu adu ge ndu Gomora; mbụ l'ephe a-buru egbudu yee nsukutu unu; mbụ l'ọo-buru ochobu jasụ l'ojejeje. Nwandibe mu ophu phoduru nụ l'a-kwa iphe phe l'okwata; mbụ l'ọo ndu oha mu nwa ndu ophu wafuru nụ be ali phe a-buru okiphe phe.”

¹⁰ Ọo iphe ono a-buru urwu, epe e-rita l'ekuku, epe eku onwophe; kele ọo ndibe Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be epe koru onu bya eye ebvu. ¹¹ Chipfu e-me phe iphe, dụ ebvu; kele ọo-lopyashi agwa, nokota l'eliphe mgburugburu. Noo teke onyemone a-wata abaru Chipfu eja l'eka epe nokpoo; mekpoo iphe, bu oha, bukube eze-enyimu.

¹² “Unubèdua kwaphò; unubè ndu Kushi; ò kwa ogu-echi mu bè ee-gude gbushia unu.”

¹³ Chipfu a-machikwapho éka maaru ndu isheli mee ndu Asiriya g'èphe buru mkpurupyata; mbu mee gè mkpukpu Ninive buru ochobu éka adùepho g'echiègu, adudu mini, dù iya nù. ¹⁴ Ò buru iphe, a-dojeru iya nù bu ikpoto iphe-edobe; mèkpoo anù-ègbudu òphu dù g'ò dù; iphe, bu mgbashi-ujiku a-tùko akpa èpfune l'eli itso, nò iya nù. Ngao ngao ngao, èphe a-nòdu ara bè a-nòdu adagbaa lè windo lè windo; ikpòzu akuru l'ònu-ùlo l'ònu-ùlo; noo kéle e-woru iphe, e gude oshi sida mee lajashichaa alajashi. ¹⁵ Nokwa iphe, a-nwuru eze mkpukpu ono, bu mkpukpu ono, shi ji onwiya èpho bya atusaru èhu ono; mbu mkpukpu ono, shi asuje: “Lè mgboko mgburugburu ta adùekwa mkpukpu, ha shii, gè ya ha.” Obenu; lewarò nta-a g'ò byaru bya aburu ochobu. Lewarò g'ò byaru bya aburu éka unwu anù-ègbudu bu. Onyemonye, shitaru mgboru iya nòdu akujeru iya òshi phupheru iya ishi.

3

G'òo-duru Jierúsalemù l'iphu

¹ Nshio gùbe mkpukpu ono, kwefuru Chileke ike; tème ì buru mkpukpu, mebyishiaru onwiya emebyishi; mbu gùbe mkpukpu iwashi ono! ² Mkpukpu ono ta anùjedu iphe lè nchi; òphu ò dùdu iphe, ookweje lè ya mesweru. Mkpukpu ono ta akpòduru obu yeru Chipfu; òphu òo kpokubejedu Chileke iya ntse. ³ Ndu-ishi phè bè anòduje agbò uja g'oduma; ndu-ikpe lè mkpukpu ono nòdu anòduje aba hanyihanyi g'èjo-nkùta-òswa, nchi jipfuru, bu òphu nchi ta abò-pfujedu iphe, ò humaru. ⁴ Ndu mpfuchiru iya ta adudu iphe, èphe bu; tème èphe bukotaru ndu bu nwoderu-oye. Ndu uke phè mebyishiaru éka dùru Chileke nsò; tème èphe mebyishiwaa ekemu Chileke. ⁵ Chipfu, bu onye pfuberekoto nòkwanu l'echilabò phè. Òphu ò dùdu iphe, apfuduru-òto, oomeje. Mbòku-mbòku bè oomeje g'a maru lè ya ekpeje ikpe, pfuru òto; òphu ò dùdu mbòku, nwutaru anwùta, o too mejedu iya; òphu iphere adujekwapho ndu apfubeduru éka òto.

⁶ “Mu mewaru g'òha, dù igwerigwe chìhu; tsukpòshia iphe, èphe gude gbobuta onwophè. Etsuzò etsuzò, nògbaa lè mkpukpu phè bè mu mewaru; ò dakòtaepho ké nyonyoronyo. Òphu ò dùedu òphu nemadzù eshikwadu eshishi. Mkpukpu phè bè e mebyishichaarù; òphu ò dùedu onye bu iya ebubu m'ililekpò. ⁷ Mu pfuru nù mkpukpu ono sù iya: ‘Tororo, mu egbuèru iya phò unu bu l'unu aa-nòdukwa atsù mu ebvu; kweje l'unu mesweru mu.’ Ò bu l'unu meru iya ègube ono mè mu tege emebyishikwa éka unu bu; òphu mu tege anù-beèduru unu aphù gè mu tüberu. Obenu l'òoguele phè-a anòdu eme mkparwù mkparwù l'iphemiphe, èphe eme.

⁸ “Òo ya bu lè-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ngabènuru mu jasù mbòku ono, mu a-gbalihu gbaa ngu ekebe. Mu pfuakwaru iya hoo haa lè mu e-kukòbe òha, dù iche iche l'èka lanù; mu achikobe alì-eze, dù iche iche; tù-koshi phè oke èhu-eghu mu l'òphu. Mbu l'òkophoo, mu eko e-tsufu mgboko l'òphu g'òku, etsu etsutsu.

⁹ “Noo teke mu e-me g'olu-opfu ndiphe gee asa; k'òphu iphe, bu g'èphe ha a-wata araku èpha Chipfu; tughba nanù baaharu iya éja. ¹⁰ Ee-shijechaa l'azù ènyimu Kushi abya mu agwagwa; mbu ndu epfu anù mu, bu ndibe mu, tükaru nanù nanù. ¹¹ O -rwua mbòku ono bè e tee meèdu ngu iphe-iphè k'iphe, i meru gude kwefuru mu ike; kéle mu a-tùkokpoo iphe,

bukpoo ndu gude eku-onwonye ete ɛswa l'echilabọ unu ono woshichaa g'ɛphe ha. Ọphu unu abyadụ ekubaa onwunu ekuku l'úbvú nsọ mu. ¹² Ọ buchia lẹ mu a-harụ unu ndu dụ àgù bya ewoze onwophe alị; mbụ ndu kpọru obu yeru ẹpha Chipfu. ¹³ Nwa ndu ono, phọduru lẹ Ízurelu ono tee mebaekwa iphe, apfuduru-oto; ọphu ẹphe abyadụ adzụ ụka; ọphu ọ dudu onye anuma phe opfu ẹregede l'onu. Mbụ l'ẹphe e-rije nri zẹe pyakoo; ọphu ọ dudu onye byaru eye phe ebvu.”

Ebvu ẹhu-utso

- ¹⁴ Gụa ebvu ẹhu-utso;
gube nwada Zayonu!
Gube Ízurelu; tụa uzu ẹhu-utso!
G'ẹhu tsoje ngu utso;
l'iigude obu ngu g'ọ ha tee
ɛswa;
gube nwada Jierúsalemu.
- ¹⁵ Kele Chipfu nafuwaru ngu
aphụ ono,
o shi anụ ngu ono.
Ọ chi-phuwaru ndu ọhogu
ngu azụ.
Chipfu; mbụ eze ndu Ízurelu
nọkwa swiru ngu
eswiru;
ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
ị byaru atsūbaa ebvu
ọzo.
- ¹⁶ O -rwua mbọku ono bẹ aa-sụ
Jierúsalemu:
“Gube Zayonu; ta atsukwa
ebvu!
G'ẹka ta atuhukwa ngu
lwakpalwakpa!
- ¹⁷ Chipfu, bu Chileke ngu
nọkwa swiru ngu
eswiru.
Ọ bu onye ike dụ l'ọgu;
ọ sụru ngu adzodzọ.
Oo-teru ɛswa kpua opfu
ẹhu ngu.
Oo-gude n-yemobu mee g'ị
nọdu nggujungguji.
Ọo-guru ebvu teru ɛswa
kpua ngu.”
- ¹⁸ “Mbụ l'iphe-aphụ e meru ngu
l'obo-iphe ono;
bẹ mu e-wofu unu l'ẹhu;
kele ọ bu unu ivu-erwa bya
aburu unu iphe-iphere.
- ¹⁹ Lekwa; iphe, bukpoo ndu
eme unu ewere
bẹ o -rwua teke ono bẹ
mu e-mekwa phe iphe.

Ndu ẹniyeni bẹ mu a-dzọta;
mu abya achikobe iphe,
bukpoo ndu e shi
chikaa nanunanu.

Mu e-me g'a jaa phẹ ajaja
kwabẹ phẹ ùbvù
l'iphe, bukpoo alì ono,
bù ẹka e shi mee phẹ
iphe-iphere ono.

²⁰ O -rwua teke ono bẹ mu
a-chikobe unu.

Mbù l'o -rwua teke ono bẹ
mu a-chilata unu unuphu.

Mu emee g'a kwabẹ unu
ùbvù jaa unu ajaja
l'echilabọ ndu nọkota
lẹ mgboko l'ophu;
mbù teke ono,
mu e-dophu unu azù
l'ọnodu unu ono;
mbù lẹ mu e-me iya
l'ọ gbaa unu l'iphu
gedegede.”

Nokwa iphe, Chipfu l'epfu.

Ekwo Hagayi Onye Mpfuchiru Chileke

Oku k'akpukwa eze-ulo Chipfu

¹ Opfu Chipfu rwuru onye mpfuchiru ono, bu Hagayi nchi l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya; le mboku mbu l'ime onwa k'ishii ya. O je epfuaru iya Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda teke ono. O pfukwaaru iya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke. O su phe: ² "Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Ndu-a l'anoduje epfu su l'o toko rwudu teke aa-kpukwa eze-ulo ke Chipfu." ³ Tobudu iya bu; Chipfu gbenu l'eka onye mpfuchiru ono, bu Hagayi zia ozi su: ⁴ "?Bu nta-a be o gbaru g'unubedua l'onwunu e-bugbaaru l'ulo unu, a kpuru mee ya ona; ulo-a buru okorobo ulo g'o bu-a? ⁵ Mbu-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu leanaro enya huma g'uzo unu gbaru! ⁶ G'unu koru iphe, ha shii l'ali; unu kpata iya iphe, abadu ishi. Unu nodu erije nri; o too jidu unu ephe; unu angua iphe, aangu angungu; unu taa ngu-jidu ephe. Unu nodu eyeje uwe; o too kposhidu g'oyi ta anodu atsu unu. Ndu aapfu ugwo nodu anataje ugwo phe chiru ye l'ekpa, fuhuru uzo. ⁷ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu lenaa enya huma g'uzo unu gbaru! ⁸ Unu gbeshi je l'ubvu ubvu je ekwoshia oshi bya egude mee ulo-a; k'opfu oo-me g'ehu tsoo mu utso; teme l'a nodukwa iya pho kwabe mu ubvu. O kwa Chipfu epfu.

⁹ "G'unu leru enya iphe, ha shii; abya l'ele enya; o buru iphe, abadu ishi. Iphe, unu wolataru unuphu be mu aphuje swaa phukashia. ?Bu gunu kparu iya? O kwa Chipfu epfu. O kwa ulo mu ono, unu paru haa; o buru okorobo ulo ono kparu iya; l'eka unubedua l'ehu l'ehu esegbaa akanya ulo k'unu. ¹⁰ Oo ya bu le-a; o kwa unu meru g'o gude igwe kwabuhu iji; ali mehubuhu iphe, e meberu iya. ¹¹ Noo ya; mu kua okpomoku oku; o bya l'egu bya ekpoahaa l'eli ubvu ubvu; bya abaa l'ereshi; mekpoo le vayinu; mekpoo oshi olivu; mekpoo iphe, bukpoo iphe, eemetajekpoo l'ali; kpoahaa nemadzu; mekpoo iphe-edobe; mekpoo l'akanya, unu gude eka unu see."

¹² Tobudu iya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; yee Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; me iphe, bukpoo nwa ndu ono, wafuru nu ono g'ephe ha bya emee olu Chipfu, bu Chileke phe; mbu ozi, onye mpfuchiru ono, bu Hagayi ziru phe; kele o Chipfu, bu Chileke phe yeru iya g'o bya. Ndu ono tsuaha Chipfu ebvu. ¹³ O buru iya bu; Hagayi ono, bu onye-ozu Chipfu ono bya ezia ndu ono ozi-a, bu ozi, Chipfu ziru iya ono: "Mu nokwa swiru unu eswiru. O kwa Chipfu epfu." ¹⁴ O buru iya bu le Chipfu eshi nno kpalia obu Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; kpalia obu Jioshuwa nwa Jiehozadaku; onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; bya akpalia obu iphe, bu ndu Izurelu g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Ephe bya awata eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono; mbu Chileke phe ono, ¹⁵ le g'onwa k'ishii ono du l'ukporo abali l'abali eno l'apha k'ebbo, onye eze ono, bu Dariyosu nowaru l'okwa eze iya.

2

Epfu g'ulo ophuu ono a-maberu mma

¹ O rwua le g'onwa k'esa du le ukporo abali l'abali lanu; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su: ² "Waa iphe, ii-zi Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu, onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; zikwa ya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; mekpoo iphe, bu ndu Izurelu, g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Jia phe su phe-a: ³ G'unu hakpoo-a; ?bu ndu ole phodukwaduru, bu ndu humaru ulo-a g'o shi du-be ubvu le mbu? ?Denu g'o du unu nta? ?To dudu unu g'iphe, eeme ke mmanu? ⁴ Obenu nta; shihukwa obu ike gube Zerubabelu. O kwa Chipfu epfu. Shihukwa obu ike gube Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu ngu bu onye-ishi ndu-uke Chileke; unu noshikota ike; iphe, bu unube ndu ali-a l'ophu. O kwa Chipfu epfu. Unu je ozi, unu eje; kele mu no swiru unu eswiru. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁵ Owaa bukwa oqbandzu, mu l'unu gbaru teke unu shi le Ijiputu wufuta; mbu le Unme mu nokwa l'echilabo unu. Oo ya bu ge ndzu ba agukwa unu!"

⁶ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: O to dukwa g'ononon-beru; mu anmaa igwe l'ophu yigayiga; nmaa eliphe l'ophu yigayiga; yee eze-enyimu; yee ali, kpohuru nku. ⁷ Mu a-nma ohamoha l'ophu yigayiga. Onye ono, ohamoha ele enya iya ono abya. Mu emee g'akpabiri iya ji ulo-a l'ophu. O kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁸ Mkpola-ochaa bu nkemu; mkpola-ododo buru nkemu. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁹ Akpabiri k'ulo ikpazu-a a-kakwa shii eme l'akpabiri iya k'akahu iya. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O buru l'eka-a be mu a-nodu wobata ehuguu." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

Ndu Izurelu emerwushi onwophe

¹⁰ O rwua l'abali k'ukporo l'eno l'onwa ke tete l'ime apha ono, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya ono; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su iya: ¹¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Jieshikwa ndu-uke Chileke iphe, ekwo ekemu Chileke epfu; su phe: ¹² O -buru le nemadzu pyaru igburonu uwe iya apyapya bya egude iya paru anu, e doru nsu; igburonu uwe iya ono rwua le buredi; ozoo l'o rwuru l'ophe, e teru etete; ozoo le mee; ozoo le manu; ozoo l'o rwuru le nri ozo, dukporo iche; ?o meru g'iphe ono, o rwuru ono du nsu to?"

Ndu uke su waawaa.

¹³ Noo ya; Hagayi su: "Onye merwuru onwiya opfu l'o denyiru odzu eka; o -ha-kwanuru iphe ono denyi eka; ?O merwuwaru iphe ono to?"

Ndu uke su iya: "Ee. O merwuwaru iya."

¹⁴ Hagayi byakwa bya eyee onu su: "Nokwa g'o du l'ehu ndu oha-a, no mu l'iphu-a; waa l'ehu iphemiphe-a, ephe emekpoo ememe; mekpoo iphemiphe, ephe agwa agwagwa, bukota iphe, e merwuru emerwu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono."

Chipfu e-kebe ndu Izurelu l'oma

¹⁵ "Su-a; unu lenaa enya huma g'uzo unu gbaru; e -shi ntanu jasuru. Unu lewaro g'iphe shi du teke e teke ewotadu mkpuma kpopfube le nwibe iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Teke ono shi abujeru: onye -jeshiaru l'eka o kuberu ikpo nri ukporo; l'o buwaru iri kpoloko phoduru iya. Onye jeru l'eka

aakuje mee je akuta iya mee, l'e-ji ugbobele-mee ukporo labo l'iri; l'oburu ukporo lanu kpoloko be oo-kuta iya. ¹⁷ Akanya, unu gude eka unu see be mu meru o chashihu manu; tsushia evu; mu tupyashia ya l'akamini; ophu unu aghakwaru mu pho iphu. O kwa Chipfu epfu. ¹⁸ Unu lenaa enya g'uzo unu a-gba; a -gbẹ ntanu-a, bu ukporo abali l'abali eno k'onwa tete-a jasuru. Mbụ-a; unu lenaa enya g'uzo unu gbaru; e -shi mboku ono, a turu okpa-ulo eze-ulo Chipfu ono. ¹⁹ ?O nwekwaduru mebyi-iphe, dukwadu l'oba? Mbụ le-a; e -shi teke ono jasuru nta-a be vayinu; yele oshi figu; waa oshi itorokuma; me oshi Olivu unu g'o ha ta adukwa ophu eyeje mebyi. O le e -shi ntanu-a be mu byaru ekebe unu l'oma."

Zerúbabelu bu echi, Chipfu gba l'eka

²⁰ Opfu Chipfu byakwa erwua Hagayi nchi ozobakwa k'ugbo ebo le g'onwa du l'ukporo abali l'abali eno ono. O su iya: ²¹ "Pfururu Zerúbabelu, onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; le mu abya anma igwe yee eliphe yigayiga. ²² Mu a-gha aba-eze ndu bu eze igharaphu. Mu emebyishia ike ndu-ishi l'ohamoha. Mu a-gha ugbo-inya yee ndu agba iya nu igharaphu; inya yee ndu agba iya nu adaa ndatewo; onyenonu bu nwibe iya e-gude ogu-echi iya gbua ya. ²³ O -rwua mboku ono; o kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; be mu e-duta gube onye-ozu mu, bu Zerúbabelu nwa Sheyalutiyele; o kwa Chipfu epfu. Mu e-me ngu gi du g'echi-ohubama, mu agbaje l'eka; kele o kwa mbedua hotaru ngu." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike l'epfu.

Ekwo Zekaraya Onye Mpfuchiru Chileke

Chipfu ekuphuta ndu Ízurelu azu

¹ L'onwa k'eshato; l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze ndu Peshiya be Chipfu pfuru opfu yeru onye mpfuchiru ono, bu Zekaraya; mbu nwa Berekaya, bu nwa Ido su: ² Chipfu be ehu ghushiru eghu ike l'opfu ehu ndiche unu phe. ³ Oo ya bu le-a; karu ndu-a su phe-a: Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu lwaphuta azu lwapfuta mu; k'opfu mu a-lwaphuta azu lwapfuta unu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁴ Unu ta adukwa ge ndiche unu phe, bu ndu ono ndu mpfuchiru ichee pfuru opfu ehu phe su: "Wakwa iphe, oopfu mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; unu ghakobe haa ejo uzo ono, unu eshi ono; yee ejo-ememe ono, unu eme ono. Obenu l'ephe ta angabeduru nchi; ophu ephe eyekwarupho onu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁵ ?Bu awe be ndiche unu obu no nta-a? To ndu mpfuchiru obu; ?ephe anoje ndzu ojejeje to? ⁶ Iphemiphe ono, mu pfuru ono; mekpoo iphe ono, mu toru okpa iya ono, bu iphe, mu karu ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru g'ephe meje ono; ?to nwuchaadaru l'ehu ndiche unu phe? O buru iya bu l'izimanu alwa phe azu; ephe pfua su: 'Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike meekwarupho anyi iphe, gbaru uzo, anyi eshi; yee iphe, anyi eme; mbu l'o meerupho anyi iphe, o tuberu k'ememe.' "

Nwoke, no le mgbaka oshi mituru

⁷ O rwua l'ujiku k'ukporo l'eno l'onwa k'iri le nanu, bu onwa Shebatu; l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya; Chipfu bya epfuru yeru onye mpfuchiru ono, bu Zekaraya; mbu nwa Berekaya, bu nwa Ido. ⁸ O buru l'enyashi be mu phuru ophulanya huma nwoke, agba l'inya uswe-uswe! O pfuru le mgbaka oshi mituru, pfugbaaru l'uwuru uwuru. Inya inya ndu ophu pfugbaaru iya l'azu buru ndu adu uswe-uswe; ndu eke mkpumpku; ndu acha ucha. ⁹ Mu bya ajia nwoke ono su: "Gube nnajiuphu mu; ?bu gunu be iphe-a bugbaa?"

Ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono bya eyeeru mu onu su: "Mu e-goshi ngu-a iphe, ephe bugbaa." ¹⁰ Tobudu iya bu; nwoke ono, pfuru le mgbaka oshi mituru ono bya eyeahaa onu su: "Ndu-a bu ndu Chipfu yeru g'ephe je etsoru mgboko l'opfu jephee." ¹¹ Ephe yeeru ojozi-imigwe ke Chipfu ono, bu onye ophu pfuru le mgbaka oshi mituru pho onu su: "Anyi tukoakwaru mgboko l'opfu jegbabe; anyi huma le mgboko l'opfu daru gbee; teme ehu du phe gubala."

¹² Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ke Chipfu ono bya epfua su: "Gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ?ii-no-bekporo i-no-be-agma teme li phuru Jierusalemu obu-imemini; ephe le mkpukpu, nogbaa le Jiuda, bu ndu i tu-koshiwaru ehu-eghu ngu e -shi k'ukporo apha eto l'apha iri-a?"

¹³ No iya; Chipfu bya epfua nwopfu, du nwa belebele, bu nwopfu ndumobu yeru ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono. ¹⁴ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono su mu: "Raa opfu-a arara: Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Mu ekoshikwa

okophoo ike l'opfu ẹhu mkpukpu Jierusalemu yee ubvu Zayonu. ¹⁵ Obenu le ndu ẹhu eghushi mu eghu ike l'opfu ẹhu phe bu oha ono, bu tusaru ẹhu ono. Mbụ l'ẹhu shi eghu mu eghu nwanshii nwanshii; ẹphe bya bya emee; ndibe mu kabaa eje iphe-ẹhuka. ¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-wata aphu obu-imemini ozo le Jierusalemu; mbụ l'ee-mechaa kpuphu eze-ulo mu azu l'eka ono. L'a bya eworu iphe, e gude atụ ogologo iphe togbo le Jierusalemu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹⁷ “Rakabakwaa ya ro araka su: Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Mkpukpu mkpukpu mu a-tuko ekameka; ẹphe l'eku, a-nodu ezeru phe kojokojo; ozo bu le Chipfu a-du Zayonu obu ozo; l'o hotakwapho Jierusalemu ozobaa.”

Mpu ẹno yee ndu okpuzu ẹno

¹⁸ Mu bya apalia ẹnya; mpu ẹno noduwaa mu l'ataphu. ¹⁹ Mu bya ajia ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono: “?Bu gunu baa?”

O yeeru mu onu su mu: “O kwa mpu ono bugbaa mpu, bu iya chikaru ndu Jiuda; waa ndu Izurelu waa ndu Jierusalemu.”

²⁰ No iya; Chipfu bya egoshi mu ndu okpuzu ẹno. ²¹ Mu bya bya ajia su: “?Bu gunu be ndu-a l'abya ememe?”

O yeeru mu onu su mu: “Ndu-a bu phe bu mpu, chikaru ndu Jiuda k'ophu bu l'o to duedu onye ophu duru ike gbelia ishi; obenu le ndu okpuzu-a byaru g'ẹphe meru ndzu-agugu nu phe; chitsushia mpu ndu ohamoha-a, bu ndu paliru mpu phe duaha ndu ali Jiuda k'ophu ẹphe a-chika phe.”

2

Nwoke, gude iphe, aatuje ogologo iphe

¹ Mu bya ejeshia apali ẹnya; o nweru nwoke, pfuru mu l'ataphu. O buru iphe, aatuje ogologo iphe be o gude l'eka. ² Mu jia ya su iya: “?Bu awe be iije?”

O yeeru mu onu su mu: “Mu ejekwa atụ Jierusalemu g'a maru g'osa iya yee ogologo iya habe.”

³ No iya; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono tugbushia; Ojozi-Imigwe ozo jepfushia ya; ⁴ bya asu iya: “Keta oso je asu nwokorobya ono le Jierusalemu a-bukwaru mkpukpu, a kpụ-pheduru igbulọ mgburugburu; kele ndu e-buru iya nu a-pa igwerigwe waa iphe-edobe, a-dukwa iya pho ya. ⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: O kwa mbedua l'onwomu a-buru oku kpa g'igbulọ no-pee ya mgburugburu; teme mu anodu l'ime iya meru akpabiri ye iya.”

Achi-phuta ndu a kpuru le ndzu azu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu byanu! Unu byanu! Unu shikwa l'ali ndu isheli gbafu gbalaa; kele mu shi tukaa unu l'ekameka ge pherephere, dzuru uswekete ẹno l'akpaminigwe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁷ Unu lenu! Unu gbalakwaa gbaru laa Zayonu; unube ndu ono, unu le Nwada Babilonu bu ono; ⁸ kele-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Onye bu onye denyiru unu ẹka bukwa akpuru ẹnya mu be oorwu ẹka. Teke o kwabekpooru mu ubvu bya ezia mu ge mu je etsoo oha ono, kwaru iphe unu l'okwata ono ogu; ⁹ be o to dudu iphe, e-me ge mu ta apali ẹka mu nua ndu ono aphu; k'ophu bu le ndu shi buru ohu phe a-ghakobe kwaa iphe phe l'okwata. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya.

¹⁰ “Tua uzu ehu-utso; teme ehu atsokwaa ngu pho utso; gube nwada Zayonu; kele mu abyaakwaa. Mu -bya; mu eburu l'echilabo unu! Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹¹ Oha, du igwerigwe be a-tugbabekwa onwophe epe le Chipfu me o -rwua mboku ono; epe aburu ndibe mu. Mu e-buru l'echilabo unu; k'ophu unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya. ¹² Chipfu e-keta Jiuda g'o buru okiphe iya l'ali, du nsu ono; l'obyaakwa ahota Jierusalemu ozo. ¹³ Noduekwapho nwa nggujungguji l'iphu Chipfu; unube unwu-eliphe l'ophu; kele o kpatsuwaru onwiya l'eka ono, o bu ono, bu eka du nsu ono.”

3

Uwe onye-ishi ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; o bya egoshi mu Jioshuwa, bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke eka o pfuru l'iphu Ojozi-Imigwe ke Chipfu ono; Nsetanu pfukwaru iya pho l'ekutara; abya edoshi iphe, o meru. ² No iya; Chipfu bya asu Nsetanu: “Ge Chipfu gbokwaaru ngu uja; gube Nsetanu! Mbụ ge Chipfu ono, bu iya hotaru Jierusalemu gbokwaaru ngu uja! ?Nwoke-a ta abudu ishikonku, a lofutaru l'oku?”

³ Teke ono, Jioshuwa pfuru l'iphu Ojozi-imigwe ono bu iphe, o yeru bu uwe, kporu idzu. ⁴ Ojozi-imigwe ono su ndu pfuru l'iphu iya: “Unu yefu iya uwe ono, kporu ichikiri ono.” O bya asu Jioshuwa: “Lekwa; mu nafuakwaru ngu ejo-iphe, i meshiru; nta-a be mu byaru eworu uwe, vu oke aswa yee ngu.”

⁵ Noo ya; mu su g'ephe woru okpulishi-ekwa, sahu ru imo kpube iya l'ishi. A bya eworu okpulishi-ekwa, sahu ru imo woru kpube iya l'ishi; bya eworu uwe yee ya. Ojozi-Imigwe ke Chipfu bya apfu-kube iya.

⁶ Ojozi-Imigwe ke Chipfu ono bya atuaru Jioshuwa ekemu-a su: ⁷ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: “O -buru l'ji-nodu etso uzo mu; emekwapho iphe, mu suru g'i meje be bu ngu e-mechaa buru onye-ishi ulo mu; bya aburu iphe, i suru g'e mee l'unuphu ibe mu be ee-meje; teme mu anukwa ngu pho oke g'i yiru le ndu-a, pfuru l'ekaa. ⁸ Ngabe nchi; gube onye-ishi ndu-uke, bu Jioshuwa; gu l'ogbo-ekwa ngu phe, bu ndu no-kube ngu nu; mbu ndu emeru ngu ahuma oma: Mu e-mechakwaa duta onye-ozu mu ono, bu Ekali-oshi ono duru bya. ⁹ Humakwa mkpuma, mu togboru l'iphu Jioshuwa! Mkpuma lanu ono moru enya esaa; teme mu abyakwa iya edefua iphe l'eli; o kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O buru eswe ujiku lanu be mu ewofu iphe-eji, ndu ali-a mejekporu. ¹⁰ O -rwua mboku ono be g'unu ha l'onye l'onye a-nodu ezi nwibe iya g'o bya g'unu nokobe le mkpula vayinu unu yele mkpula oshi figu unu.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu bu ono.

4

Oroku, a wuru le mkpola-ododo; yee oshi olivu labo ono

¹ No iya bu; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono lwaphuta azu byapfuta mu bya ekuteahaa mu g'onye ekute onye eku mgbenya. ² O jia mu su mu: “?I humaru gunu?”

Mu su iya: “Mu humaru iphe, aapfubeje oroku, e mekotaru le mkpola-ododo; iphe, du iya l'eli buru ochi; oroku dukwapho esaa pfuru iya l'eli; uzo, shigbaaru futa l'oroku ono dukwapho esaa. ³ Ozo bu l'o duru oshi olivu labo, pfu-kuberu iya nu; ophuu pfuru l'ekutara ochi ono; ophuu

pfuru iya l'ekicha." ⁴ Mu bya ajia Ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono su iya: "?Bu gunu be iphe-a bu; nnajiuphu mu?"

⁵ Tobudu iya bu; Ojozi-imigwe ono, mu l'iya abo uja ono bya eyeeru mu onu su: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajiuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

⁶ O buru iya bu l'o su mu: "Wakwa opfu, Chipfu epfu anu Zerubabelu: E tee mekwa iya l'ike; ophu eemekwa iya l'okarieka; o kwa onye e gude eme iya bu Unme mu; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁷ ?I bu gunu; gube oke ubvu? L'iphu Zerubabelu be ii-mechaa buru ali, du baswaa. Noo teke oo-pfube mkpuma mkpochi-ishi iya; l'aatua uzu su: 'Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o! Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o!'"

⁸ No iya bu; Opfu Chipfu bya eruwkwa mu nchi su: ⁹ "Zerubabelu gudeakwaa aka iya tua okpa eze-ulo Chileke-a; o buru iya e-gudekwapho aka iya kpu-tsee ya. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ziru mu ge mu byapfuta unu.

¹⁰ "Nta bukwa mboku, iphe, ha nwanshii l'eme; ole ?bu onye elephewanu iya enya? Ndiphe be eh u a-tsokwa utso teke ephe a-huma aka Zerubabelu wataru akpu ulo ono.

"A bya l'anya esaa pho; enya esaa ono bukwa enya Chipfu, anoduje agba mgboko l'ophu mgburugburu."

¹¹ Mu byakwa ajia Ojozi-Imigwe ono su iya: "?Bukwanu gunu be oshi olivu labo-a, nogbaa oroku ono aka ebo ebo ono bu?" ¹² Mu byakwa ajia ya ozo su: "?Bu gunu bu ekali-oshi olivu labo-a, nogbaa l'aguga uji-iphe labo-a, bu ophu e gude mkpola-ododo mee-a; teme o buru aka ono be manu shiru asoshihu-a?"

¹³ O yeeru mu onu su mu: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajiuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

¹⁴ No iya; o su mu: "Ndu ono bu umadzu ebo ono, a wuru manu l'ishi; g'ephe jeeru onye nwe mgboko l'ophu ozi."

5

Ekwo, ephe ephephe

¹ Mu byakwa elee enya ozo; ekwo-aphuphu, ephe ephephe noduwaa mu l'iphu! ² Ojozi-imigwe ono su mu: "?Bu gunu be i humaru?"

Mu yeeru iya onu su: "Mu humakwaru ekwo-aphuphu, ephe ephephe; o du ukporo nkwo-eka l'ogologo bya adu nkwo-eka iri l'osa."

³ O bya asu mu: "O kwa onu, aatu mgboko mgburugburu bu onoya. Kele o dua g'iphe o pfuru l'eka lanu ono; su le ndu bu iphuru g'ephe ha be ee-me g'ephe chihu; teme o dukwapho g'iphe, o pfuru l'eka iya ophuu su; l'iphe, bukpo ndu akpapyabeje iphe, ephe meru ria nte be ee-me g'ephe chihu. ⁴ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfukwa su: Mu a-tu ndu iphuru ono onu; tukokwapho ndu ono, akpapyabeje iphe, ephe meru gude epha mu gua enwa ono onu kwapho. Otu-onu mu ono abaa l'ibe phe mebyishia ya; mekpoo oshi, e keru ulo iya; me mkpuma, e gude kpu ya."

Nwanyi, no le nkata

⁵ No iya; Ojozi-Imigwe ono, epfu anu mu nu ono bya akpitaru bya asu mu: "Palia enya humakpodapho iphe-a, abya afuta nta-a."

⁶ Mu jia ya su iya: "?Bu gunu bu ono?"

O yeeru mu onu su mu: "O kwa nkata, eegudeje atu iphe." O sukwapho: "Owaa bu ejo-iphe, ndu ali-a gbaa mgburugburu mekotaru."

⁷ A bya ekpulia igbidigbi opfu nkata ono; nwanyi nɔduwaa anɔo l'ime nkata ono.

⁸ Ojozi-Imigwe ono sụ mu: “Ọ kwa ejo-iphe baa.” Ọ bya enwuphu iya azụ l'ime nkata ono; bya eworu igbidigbi opfu nkata ono kpuchiphu azụ ọzo. ⁹ Mu bya apalia ẹnya; unwanyi dūwaa ẹbo p̄furu mu l'iphu. Ẹphe nɔdu ephe ephephe. Ñkù phẹ d̄ep̄ho gẹ ñkù ọku-eswi-uda. Ẹphe bya agụ-lia nkata ono parụ paghaa alì yẹe igwe l'ophu parwua mgbaka alì yẹe igwe.

¹⁰ Mu j̄ia Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ awe bẹ ephe pahunu nkata ọbu eje?”

¹¹ O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ẹphe pa iya eje alì Shina. Ẹphe eje iya akpuru ụlo l'ẹka ono. A -kpugheẹ ya phọ l'e woru nkata ono s̄ube l'ọnodu iya.”

6

Ugbo-inya ẹno

¹ Mu byakwa apalia ẹnya ọzo; ugbo-inya ẹno nɔduwaa mu l'iphu. Ẹphe shi lẹ mgbaka úbvú labọ awufuta. Úbvú ono bụ úbvú onyirubvu. ² Inya, akpugbaa ugbo-inya kẹ mbụ dukota uswe-uswe. Ndu ọphu akpụ k'ẹbo nɔdu ejikọta uji. ³ Ndu ọphu akpụ k'eto nɔdu acha ụcha; ndu akpụ k'eno dukota ụkara ụkara. G'ephe ha dukota ọkpehu. ⁴ Mu bya aj̄ia Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ gunu bẹ iphe-a bụ; Nnajiuphu mu?”

⁵ Ojozi-Imigwe ono bya eyeeru mu ọnu sụ mu: “Ndu-a bụ ndu e-je lẹ pherephere lẹ mgbureku ẹno, nọ l'akpaminigwe. Ọle ephe e-vuru ụzo goshiadaa onwophẹ l'iphu onye nwe mgboko l'ophu. ⁶ Ugbo ọphu bụ inya oji akpugbaa ya; wuru eje ala l'uzo isheli. Ndu ọphu inya akpụ iya nụ achagbaa ụcha nɔdu awụ etso iya etsotso. Ndu ọphu bụ inya, d̄ugbaa ụkara ụkara kpugbaa phẹ nɔdu ejepfu ọha, bugbaa l'uzo ndohali.”

⁷ O be teke inya ono wufutaru; ọ nɔdu anma phẹ anmanma l'ehu g'ephe wufu je etsoru eliphe l'ophu agbaphe. No iya; ọ sụ: “Unu je; je aghaphee eliphe l'ophu.” Ẹphe wuru tugbaa je awata aghaphe l'eliphe l'ophu. ⁸ Ọ bya araku mu sụ mu: “Lekwa; ndu ọphu eje ala l'ọha isheli meakwaru; unme bvuru mu ebvuru l'alì ọha isheli.”

Okpu-eze kẹ Jioshuwa

⁹ Opfu Chipfu rwua mu nchị sụ: ¹⁰ “Ndu-a bẹ ii-nata mkpọla-ọchaa yẹe mkpọla-ododo; Hẹludayi; waa Tobayijia yẹe Jiedaya, bụ ndu shi lẹ Babilonu lwa, bụ ẹka e shi kpua phẹ lẹ ndzụ laa. Ujiku lanu ono bẹ ii-jekwaphọ ibe Jiosaya nwa Zefanaya. ¹¹ Mkpọla-ọchaa ono yele mkpọla-ododo ono bẹ ii-gude wua okpu-eze. Okpu-eze ono bụ onye ii-je ekpube iya l'ishi bụ onye-ishi ndu-uke ono, bụ Jioshuwa, bụ nwa Jiehozadaku. ¹² Sụ iya l'owakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu: ‘Lekwa; nwoke ono, ẹpha iya bụ Ekali-Oshi ọbu l'a-nyikatakwa l'ọnodu iya bya akpukwaa eze-ulo Chipfu. ¹³ Ọ kwa iya a-buru onye a-kpụ eze-ulo Chipfu. Ọzo bụ l'ee-me iya l'oo-dụ akpabiri; l'ọ buru eze; nɔdu l'aba-eze iya. Teme l'ọ dokubekwaphọ onye uke l'aba-eze iya ono. Nchị ad̄ep̄ho ephe-nebo doo l'iphe, ephe eme.’ ¹⁴ Okpu-eze ono bẹ ee-dobe l'eze-ulo Chipfu g'ọ buru iphe, ee-gudeje nyata Hẹludayi; yele Tobayijia; yele Jiedaya; yele Henu, bụ nwa Zefanaya.”

¹⁵ “Ndu bu l'eka dụ ẹnya abya eyeta eka g'a kpua eze-ulo Chipfu. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya. Iphemiphe ono e-mekota me unu -nodu emeje iphe, Chipfu, bu Chileke unu epfu.”

7

Ikpe, pfuru oto; yee aphu obu-imemini; o to budu aswi egu

¹ Todbudu iya bu; o be l'apha, kwe eze, bu Dariyosu apha eno l'aba-eze iya; le g'onwa ke tete du l'abali eno, bu iya bu onwa Kisulevu; Opfu Chipfu rwua Zekaraya nchi. ² Le ndu Betelu ziwaru Shareza yee Regemu-Meleku; ephe chita ndu ephe l'ephe swi g'ephe je epfuru nu Chipfu; ³ waa g'ephe jia ndu-uke ulo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ephe le ndu mpfuchiru Chileke su phe: “?Mu guwaro aphu swia egu l'onwa ise ge mu shi eshi k'apha olemole meta-a to?”

⁴ Todbudu iya bu; opfu ke Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya erwua mu nchi su mu: ⁵ “Jia iphe, bukpo ndu ali-a l'ophu me ndu bu uke su phe: Teke ono, unu swiru egu noo l'aphu l'iphe, bukpo onwa ise yee onwa esaa; e-shi k'ukporo apha eto l'apha iri, nwuaru nu ?bu mu-a gedegede be unu swi-doru egu ono? ⁶ To teke ono, unu shi eri iphe, eeri eriri; angu iphe, angu angungu; ?to budu unu shi eri eriri angu angungu k'ehu unu ehununu? ⁷ Iphe-a; ?to budu opfu, Chipfu gbẹ l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfua teke ono, Jierusalemu ephe le mkpukpu no-pheru iya mgburugburu dakpoerupho gbẹ; teme eku nodu abyaru phe pukapuka; teme ndu bu l'echiegu ndohali ephe le ndu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo ẹnyanwu-ariba bukpoerupho g'ephe bu?”

⁸ Teme Opfu Chipfu bya erwua Zekaraya nchi ozo su: ⁹ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu kpeje ikpe, bu irelanu. Unu mejeru nwibe unu iphe-oma; unu aphujeru phe obu-imemini. ¹⁰ Unu te emekpajekwa ndu ji phe anodedu ehununu; ozoo ndu enwedu nna; ozoo ndu byaru abyabya; ozoo ndu akpa nri. Ophu o dukwa g'unu ha onye arije l'ime okpoma iya k'eme nwune iya ejo-iphe.

¹¹ “Obenu l'ephe jikaru angabe nchi; ephe gude ejo okpoma kwefu ike; bya eworu nchi phe swo-chishia g'ephe ta anuma iya. ¹² Mbu-a; ephe woru okpoma phe kpoo gbengu ge mkpuma-egbe; jika l'ephe taa ngabedu nchi l'ekemu; ophu ephe angabedu nchi l'opfu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike pfuru nu phe; mbu ozi, o gude Unme nkiya gbẹ l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfuaru phe. O buru iya meru g'o gude ehununu wata egu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike egu shii. ¹³ Teke mu kuru oku be ephe ta angabeduru nchi; noo g'o gude ephe kujekwanu; ophu mu angaduru nchi; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike epfu. ¹⁴ Mu wonuru phe chikaa; mbu gude oke pherephere zikaa phe; ephe dzuru ohamoha; ephe je ebugbaaru l'ali eka ephe amadu. O buru iya bu l'ali ono, ephe gwoberu ono aburu ochobu; k'ophu bu l'o to duedu onye eshije iya afuta; ophu o dudu onye ejeje iya nu. Ephe woru eguru ali ono togbo o buru ochobu.”

8

Ukwe onu-oma Chipfu ekwe Jierusalemu

¹ Ozokwa; Opfu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike rwukwaa mu nchi ozo su: ² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Mu ekokwa okophoo ehununu Zayonu shii; mbu l'okophoo ehununu iya enwukwa mu phuruphuru l'ehu.” ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu a-lwaphutakwa

azụ lẹ Zayonu je eburu eburu lẹ Jierúsalemu. Noo teke aa-wata eku Jierúsalemu 'mkpukpu ire-lanụ'; l'awata eku úbvú kẹ Chipfu, 'úbvú, dụ nso' mbụ úbvú kẹ Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono." ⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Unwoke, kahuru akahụ; yee unwanyi, kahuru akahụ e-mechakwaa anọduje l'oma gbororo Jierúsalemu ozobaa; onyenonu l'ọ tsua mgboro l'eka; kele ọ buwaa ogerenya. ⁵ Unwumgboko me unwokoro eji oma gbororo mkpukpu ono ebvu ebvu."

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Ọo-dukwaro nwa ndu eka-a, bụ ndu ophu phoduru nụ biribiri teke ono; obenu ?o-oduhunu mbedua biribiri?" Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu bụ ono. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Mu a-dzota ndibe mu l'eka oha, bu l'uzo enyanwu-awawa yeke eka ndu ophu bu l'uzo enyanwu-ariba. ⁸ Mu e-duphuta phe azu g'ephe bya eburu lẹ Jierúsalemu. Epe a-buru ndibe mu; mu abukwanuru phe onye ire-lanụ; pfuberu phe eka oto; buru Chileke phe."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Unube ndu anu opfu-a nta, bụ opfu, ephe pfuru; mbụ ndu mpfuchiru, nọ l'eka ono teke a turu okpa ulo-a; mbụ okpa ulo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike-a; g'eka shihukwa unu ike k'ophu aa-kpu eze ulo ono kpu-ghee. ¹⁰ Teke eteke atudu okpa ulo ono be e te shidu apfuje amadu ugwo-ozu; ophu aapfudu iya anu-egbudu. Ophu ọ dudu onye shi ejeje ozi iya lẹ ntusarehu; l'eka onyemonye atsu ohogu iya ebvu; kele mu meru; onyemonye buru ohogu nwibe iya. ¹¹ Obenu lẹ nta-a be mu tee meedu nwa ndu phoduru nụ lẹ ndu-a ge mu meru teke ndiche ono." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ¹² "Mebyi-iphe, a kuru l'ali a-nodu eme ree; vayinu ami mebyi iya ree; ali amia mebyi iphe, e meberu iya; igwe akwa iji iya. Iphemiphe ono be mu a-nu g'ọ buru okiphe, nwa ndu ono phoduru nụ ono e-keta. ¹³ Ọ kwa egube ono, ohamoha shi gude unube ndu onu-ulo Jiuda yee Izurelu ephu l'iphu ono; bukwapho ge mu a-dzo unu; l'a gotaahaa unu l'opho. Unu ba atsukwa ebvu; ọ ekwapho g'eka shihu unu ike."

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Ọ kwa egube ono, mu riwaru l'eme unu ejo-iphe; mu taa phoduru unu obu-imemini; teke ono, ndiche unu phe kpatsuru mu iwe ono; ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; ¹⁵ bukwapho ge mu riwaru iya nta-a lẹ mu e-meru ndu Jierúsalemu yee onu-ulo Jiuda ree ozo. Unu ta atsukwa ebvu. ¹⁶ Wakwa iphe, unu a-nodu eme baa; unu pfujeru nwibe unu ire-lanụ; unu ekpeje ikpe, bụ ire-lanụ bya aburu ikpe, e-me ge nchi dū doo l'ime ulo-ikpe unu. ¹⁷ Unu ta achijekwaru nwibe unu ejo idzu l'ime obu unu; ophu ohejekwa unu ihee akpapyabe iphe, unu meru gua enwa. Iphemiphe ono bụ iphe, dukota mu ashị. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁸ Mu byakwa anuma Opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ozobakwa. ¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Aswi egu l'onwa k'eno me k'ise me k'esaa me k'iri a-tuko buru teke ehu a-tsoje unube ndu onu-ulo Jiuda utso; unu etee eswa; l'ọ buru unu Obo-iphe ehu-utso. Ọ o ya bụ lẹ-a; unu yee ire-lanụ obu; unu eyee nchi-adu-doo obu!"

²⁰ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Ndu dū igwerigwe a-bya; mbụ ndu shigbaa lẹ mkpukpu, dū igwerigwe; ²¹ ndu shi lẹ mkpukpu lanụ a-wuru je lẹ mkpukpu ozo je asu: 'G'anyi je je epfu g'anyi tuba Chipfu l'enya; mbụ-a g'anyi je achọ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; lẹ mbedua l'e-jefukwaa.' ²² Ikpoto nemadzu; mekpoo ndu bụ oha, ike dū l'a-bya achọ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike lẹ Jierúsalemu;

byakwapho g'ephe rwo ya g'ephe tuba iya l'anya." ²³ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "E -mechaa be umadzu iri, epfugbaa opfu-ali, du iche iche; bya eshigbaa l'ohamoha; l'a-tuje onye Jiuda lanu swiswia l'onu uwe iya arwo iya su iya: 'G'anyi tsonuru ngu laa; l'anyi numawaru le Chileke swiru unu eswiru.' "

9

Ikpe, ee-kpe ndu ohogu Izurelu

¹ Owaa bu ozi, Chipfu ziru zidoru ndu ali Haduraku; teme o gbupyabewaa mkpukpu Damasukosu; kele enya ndiphe; mekpoo enya okpa-ipfu l'okpa-ipfu Izurelu l'ophu bukota le Chipfu be o nowaa. ² Oopfukwapho iphe, oo-me mkpukpu Hamatu, bu ndu ephe l'ephe maru oke; mekwapho mkpukpu Taya yee mkpukpu Sayidonu; mbukpokwaa ephebedua ono, maru iphe ntumatu ono. ³ Ndu Taya kpuakwaru mkpukpu phe kpushia ya ike. Mkpola-ochaa be ephe kpawaru kube g'onye kpokoberu urwuku; bya akube mkpola-ododo g'onye kuberu ozu l'aguga gbororo. ⁴ Obenu le Nnajiuphu a-nafu phe iphe, bu nkephe; bya enwuru eku phe ye l'eze-enyimu. Oku etsua mkpukpu Taya ono tsufu.

⁵ Ndu mkpukpu Ashikelonu a-huma iya; ndzu erwuta phe; ndu mkpukpu Gaza ahuma iya terwuhu le ndzu-agugu. Nokwapho g'oo-du ndu Ekuronu; kele iphe, ephe shi ele enya iya a-la pyete. Ndu Gaza be onye eze phe a-la l'iswi; l'a gbakahu le Ashikelonu. ⁶ O buru ndu ali ozo e-buchi mkpukpu Ashidodu; mu emee g'eku-onwonye ndu Filisitayinu buru bugemu. ⁷ Mee-iphe ono, ephe anguje ono be mu a-nafu phe; mu anyashia phe nri ono, e merwuru emerwu ono, nyakaaru phe l'eze ono; nwa ndu ophu phoduru nu le ndu ono; anodu-doru Chileke anyi; buru ndu a-duwaa g'ipfu eka phe l'ali Jiuda; ndu Ekuronu abyakporo adu ge ndu Jiebusu. ⁸ Obenu le ndibe mu be mu a-nodu adzoje l'eka ndu ojogu, azo garamugaramu agha ono; ophu ndu ewere abyadu agbabaa ndibe mu ophorokpo; kele nta-a be mu gudewaa enya mu huma g'ephe ejebe iphe-ehuka.

Abyabya eze ndu Zayonu

- ⁹ Gube nwada Zayonu;
 tekwa eswa teshia
 ya ike!
 Gwa ebvu ehutu;
 gube nwada Jierusalemu!
 Lekwa; onye buru ngu
 eze abyapfutaakwa ngu.
 O bu onye pfuberekoto;
 teme o nodu adzoje
 nemadzu.
 O wozetaru onwiya ali;
 nodu l'eli
 nkafu-igara agba
 abya;
 mbu l'eli nwa nkafu-igara
 obu.
¹⁰ Ndu Ifuremu be mu a-nafu
 ugbo-inya-ogu phe;
 mu anafukwapho ndu

Jierúsalemu ìnya,
 aagbajẹ alwù ọgu.
 L'a gbajia ọta, e gude eje ọgu.
 L'ọ raa ya arara sù g'ẹhu
 dùkwa ọhamoha guu.
 Abù eze nkiya e -shi
 l'eze-ẹnyimu ọwa dasweru
 eze-ẹnyimu ọzo.
 L'o shikwaphọ l'ẹnyimu
 Yufurétisu nọo jasù
 l'ẹka igwe beru alì beru.

*Ee-dophu ndibe Chileke azu
 l'onodu phe*

- ¹¹ “A -bya lẹ gùbedua;
 mu e-gude kẹ mee ono,
 mu lẹ ngu gude gbaa
 ndzù ono haa ndibe ngu,
 nọ lẹ mkpọro l'ime iduma,
 mini adùdu ono;
 mee phe;
 ẹphe enweru onwophe.
- ¹² Unu laphu azù l'ẹka ono,
 unu kpùshiru ike ono;
 unubẹ ndu mkpọro ono,
 ẹnya dù l'ùzo ono!
 Mbù lẹ nta-a bẹ mu arakwa
 iya arara
 lẹ mu a-nù unu iphe,
 ha g'iphe, unu shi
 nwehawarù ugbo ẹbo;
¹³ kẹle mu e-woru ndu Jiuda
 kwee g'onye kweru ọta;
 mu eworu ndu Ifuremu
 mee g'ọ bọru apfù,
 e gude agba ọta ọbu.
 Mu a-kpatsu ndibe gùbe
 Zayọnu g'ẹphe dapfu
 ndibe gùbe Gurisu.
 Mu emee ngu g'ì du
 g'ogu-echi,
 onye dù ike l'ọgu pa.”
- ¹⁴ Noo teke Chipfu a-byapyabẹ
 phe.
 Apfù iya eziahaa phaaphaa
 g'ebemu-igwe.
 Nnajiuphu, bọ Chipfu abya
 eworu opu-ọgu gbua.
 Ọ bọru oke phẹrephere,
 shi ndọhali bẹ oo-gude
 eje.
¹⁵ Ọ bọru Chipfu,

ɓu Ọkalibe-Kakọta-Ike
 e-gbobuta phe.
 Ẹphe a-nọdu atsu ndu ọhogu
 phe ọtsu-ẹpfu;
 alwu phe alwu-kpe
 phe.
 Ọ ɓuru iphe, ẹphe e-gude
 eme iya ɓu mkpuma
 robo agbagba phe.
 Ẹphe a-ngu iphe,
 aangụ angungu;
 aba ge ndu mee atsu.
 Ẹphe ejije pyimu g'ochi,
 eegudeje ephe mee
 l'aguga ọru-ngweja
 Chileke.
 16 Ọ ɓuru Chipfu, ɓu Chileke
 phe a-nọdu adzo phe
 m'o -rwua mboku ono;
 eshinu ẹphe du
 g'iphe-edobe iya bya
 aburu ndibe iya.
 Ẹphe a-gbaje kpingu l'ali
 iya g'igopoto,
 no l'eli okpu-eze.
 17 Lewarọ! Ọ dunukaru ree
 teme o manuka mma.
 Ereshi l'a-nọdu eme
 g'unwokorobyia phe
 ɓuru ndu nweru iphe
 shii;
 mee-ophuu emekwapho
 g'unwada phe nwujaa
 onu-ochi.

10

Chipfu e-leta Jiuda ẹnya

1 Unu pfiaru Chipfu g'o dzeeru unu mini teke oodzeje mini ishi-apha. Ọ kwa Chipfu emeje g'igwe rwua erwurwu. Ọ ɓuru iya ayojeru unwu-eliphe mini; teme o nọdu emeje g'iphe-akuku wata aso pulapula l'egu; ² kele obvu agwota atukwa atu-kporoko; ndu agba eja nọdu aphu ophulenyia, abudu eviya; ẹphe ezeje nrwo, bu uka; teme o ɓuru mkpokoro obu be ẹphe a-nọduje adu. Ọ ɓuru iphe ono meru g'o gude ndu-a nọdu anọduje awu-phe g'ikpoto aturu, enweđu onye eche phe nu.

³ Ehu-eghu mu enwukwa phuruphuru l'opfu ehu ndu eche aturu ono; mu jekwa l'anu ndu-ishi ono aphu; kele Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike e-che-a aturu iya, bu iya bu onu-ulo Jiuda. Oo-me phe g'ephe du g'inya, du akpabiri l'eka e gude iya alwu ogu. ⁴ Ọ bukwa le Jiuda be mkpuma, gude ulo e-shi futu; o ɓuru iya be nggu, gude ulo-ekwa e-shikwapho; o ɓuru iya be uta, e gude alwu ogu e-shikwapho; o ɓuru iya be iphe, bukpuo ndu a-ɓuru ishi e-shi l'eka. ⁵ Ẹphe a-tugba nanu; duẹpho ge ndu bu ologu, ike du; ẹphe azo ndu ohogu phe tolitoli le gbororo l'eka aalwu ogu. Eshinu

Chipfu nọ swiru phẹ eswiru bẹ ẹphe a-lwụ ọgu chikaa ndu gude inya alwụ ọgu.

⁶ Mu e-me g'ọnu-ulo Jiuda shihu
ike;

mu adzọo ọnu-ulo Jiósẹfu.

Mu e-me g'ẹphe laphu azụ

l'ọnodu phẹ;

kele mu a-phuru phẹ

obu-imemini.

Ẹphe e-mechaa dụ gẹ ndu mu

eshidu jịka ajịka;

kele ọo mbẹdua bụ Chipfu

bya aburu Chileke phẹ;

mu je l'azajẹ phẹ ẹnu.

⁷ Ndu Ifuremu e-mechaa dụ gẹ

ndu ike dụ l'ọgu;

ẹhu e-mechaa tsoahaa phẹ

g'onye nguru mee.

Ụnwu phẹ ahuma iya tee

eswa;

obu atsoahaa phẹ rikpotoo

l'eka Chipfu.

⁸ “Mu a-gbaru phẹ ọla gude

chibata phẹ;

noo kele mu gbafutaru

phẹ;

ẹphe abya adu igwerigwe

g'ẹphe shi duhawaa.

⁹ A makwaru-a lẹ mu chiru

phẹ ghakaa l'echilabọ

ndiphe;

ọle ẹphe e-shichaa l'eka dụ

enya nyata mu.

Ẹphebedua ẹphe l'ụnwegirima

phẹ a-wafu;

ozo bụ l'ẹphe a-lwa.

¹⁰ Mu e-je lẹ Ijiputu je achilata

phẹ.

Mu eje Asiriya je atutukobe

phẹ.

Mu a-chiru phẹ bya l'alị

Giladu yele úbvú úbvú

Lébanonu;

ọphu ọzo a-sukpoda phẹ

nụ anono.

¹¹ Ẹphe a-ghata eze-enyimu

iphe-ehuka ono;

ọle ọtu-kpereree mini ono

bẹ aa-byanyi;

tẹme ogbu-mini enyimu

Nayilu l'ọphu

atahukota gbengu.

Ekunwonye ndu Asiriya

aburu iphe, e wozeru
 ali; teme ike ono,
 shi du ndu Ijiputu
 ono aburu phuchamu.
 12 Mu e-me; ike adu ndu Jiuda;
 teme o buru epha mu be
 ephe e-gude buru.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

11

1 Unube ubvu ubvu
 Lebanonu; unu ghashia
 uzo unu ghebegbaa onu
 k'ophu oku e-tsupyashi
 oshi sida unu!
 2 Unu kwaa ekwa unube oshi
 payinu;
 kele oshi sida daakwaru.
 Oshi ono, shi bugbaaru
 oshi,
 kporu akpaa ono
 be bukotaakwaa
 ola-l'iswi.
 Unu chia mkpu ekwa unube
 achi achi,
 nogbaa le Beshanu;
 kele eze oswa eze
 oswa be
 a sushichaakwaru.
 3 Unu ngabekpodapho nchi le
 mkpu,
 ndu eche aturu akpo;
 kele irwu-eswa ono,
 ephe echeje aturu
 ono be e mebyishiwaru.
 Unu numakpodapho ekiri,
 oduma asu;
 kele oke-egbudu,
 no l'aguga enyimu
 Jiodanu ono ghewaru
 onu.

Ndu eche aturu umadzu ebo

4 Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke mu eepfu: “Watanu eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. 5 Ndu abyaje azua phe nu azuje phe gbu ebugbu; o to dudu iphe, eeme phe. Ndu erekwanu phe nu nodu asuje: ‘G'ajaja bukwaru ke Chipfu kele anyi nweakwaru eku.’ Ophu ndu eche phe nu aphueduru phe obu-imemini. 6 Oo ya bu le mu ta aphueduru ndu ali-a obu-imemini ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu e-woru onyemonye ye nwibe iya l'eka; yele eka onye eze iya. Ephe e-gwe ndu ali-a arakabya; ophu mu adzotadu phe l'eka phe.”

7 No iya; ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere ono bya ebuta mu; mu byanu awata eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. Mu chita oshimpaleka labo chiru. Mu gube nanu “n-yemobu”; bya agua ophu “atugba

nanu". No iya mu cheahaa ikpoto aturu obu. ⁸ L'ime onwa ophu be mu gude chikashia umadzu eto eche aturu ono. Ikpoto aturu ono kpoo mu ashi; teme echeche phe lakwaa mu pho enyiru. ⁹ Mu pfuahaa su: "Mu tee cheekwa unu. G'onye ala maa larwukwaa agala; onye ala l'iswi alaa ologwoo. Ge ndu ophu phoduru nu rije anu nwibe phe." ¹⁰ Mu bya ewolita oshi-mpaleka mu ono ophu aza "n-yemobu" bya eworu iya nyajia; bya emebyia oghandzu, mu le ndiphe l'ophu gbaru. ¹¹ O buru l'eswe mboku ono be e mebyiru iya. Ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere, bu ndu ophu elekpoe mu pho enya teke ono maerupho l'oo Chipfu gude iphe ono, mu meru ono epfu opfu. ¹² Mu su phe: "O -buru l'o du unu ree; unu pfua mu ugwo mu; teke o to dudu; unu ahakpokwaro." Epe pfua mu ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri.

¹³ No iya; Chipfu su mu: "Woru iya je atuaru okpu-ite; mbu ikpoto okpoga ono, epe gude zubua aswa ishi mu ono." Mu byanu bya achiru ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri ono je awushi l'eze-ulo Chipfu; mbu mu woru iya tuaru okpu-ite. ¹⁴ Mu byakwa bya agbajia oshi mkpaleka mu k'ebo, bu ophu aza "atugba nanu"; shi nno mebyia abu nwune, Jiuda yee Izurelu bu.

¹⁵ No iya; Chipfu su mu: "Ngwa kwaa onwongu ngwa onye-eswe, eche aturu, bu onye adudu iphe, o bu; ¹⁶ kele mu a-ku-lita onye eche aturu l'ali ndu-a, bu onye ata akpadu ishi aturu ono ndu ophu ala l'iswi; ophu ochedu ndu ophu eme kweekwee; ophu oomedu ndu mekaru iphe obvu g'ephe wekorohu; ophu onodu ndu ophu ehudu ike nri. Ochia iphe, onodu eme bu l'oo-nodu ata anu iya ke ndu ophu ehudu ike; aswoshi iya upyi-okpa iya. ¹⁷ Nshio onye eche aturu ono, adudu iphe, o bu ono; mbu onye ono, agbaphujeru aturu ono! G'e gbukwaa ya ogu-echi l'eka; gbua ya ya l'enya ekutara! G'eka iya l'ophu nwuhukotakwa; enya ekutara iya apyahu rengurengu!"

12

Eemebyishi ohogu Jierusalemu

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru zidoru ndu Izurelu; mbu Chipfu, onye bu iya tosaruru akpaminigwe; teme o buru iya toru okpa mgboko l'ophu; bya aburu iya kuru unme ye nemadzu l'ehu. ² O suru: "Lekwa; mu e-mechaa mee ndu Jierusalemu g'ephe du g'okoro mee, epe a-ngu toko akpo garigari; mbu iphe, bukpo ndu bukube phe nu. Ndu ono a-buru ohogu kephee Jiuda yee Jierusalemu mgburugburu. ³ O -rwua mboku ono be mu e-me Jierusalemu g'o buru mkpuma, anyi oke erwa doru l'iphe ndiphe l'ophu. Iphe, bukpo ndu meru g'ephe nwuriberu iya; e-meka onwophe iphe-ehuka. Teke ono be ohamoha, no le mgboko l'ophu a-chikobe onwophe g'ephe tsoo ya ogu. ⁴ O -rwua mboku ono be inya-ogu phe l'ophu be mu e-yekota ebvu; mu emee g'obvu byakota iphe, bu ndu agba l'eli iya. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu le ndu Jiuda be mu a-nodu eletakpo enya okpobe eleta. Mu emee g'inya, ndiphe gude alwu ogu tsuhukota ishi. ⁵ Noo teke ndu-ishi ndu Jiuda e-pfu l'ime obu phe su: 'Ndu Jierusalemu dukwa okpehu; kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike bu Chileke phe.'

⁶ "O -rwua mboku ono be mu e-me ndu-ishi ndu Jiuda g'ephe kpo chiichiichii g'ite-oku, e shiberu l'oku; ozoo g'eka oku etsu eswa ereshi, e sweshiru esweshi. Epe a-nodu ekepyashi ndu no phe l'ekutara; me ndu no phe l'ekicha; mbu iphe, bukpo ndu no-pheru phe mgburugburu; obenu le Jierusalemu e-keerupho jingujingu l'ali iya l'eka o keru.

⁷ “Chipfu e-vukpoadaru ụzo dzọtaada ẹka ndu Jiuda bu; k'ophu ùbvù, aa-nọdu akwabẹ ọnu-ụlo Dévidi yee ndu bu lẹ Jierúsalemụ ata akadụ kẹ ndu Jiuda shii. ⁸ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gbobuta ndu bu lẹ Jierúsalemụ; k'ophu bụ l'onye kachaa arwuhu l'echilabọ phẹ a-dụ ọkpehu gẹ Dévidi; ndu ọnu-ụlo Dévidi edukwanụ phẹ gẹ Ojozi kẹ Chipfu; gẹ Chileke l'onwiya. ⁹ O -rwua mbọku ono bụ iphe, mu a-gbeshi ememe bụ gẹ mu mebyishia ọhamoha l'ophu, bụ ndu etso Jierúsalemụ ọgu.

¹⁰ “Ọzo bụ lẹ mu e-woru unme k'eze-iphe-oma; yele unme k'arwo arwo; wua l'ọnu-ụlo Dévidi; mu awua ya l'ẹhu ndu bu lẹ Jierúsalemụ. O buru mube onye ono, ẹphe bvukashiru ọnyá ono bẹ ẹphe a-nọdu ele ọnya l'ẹka; teme ẹphe araa ẹkwa mu g'onye ara ẹkwa nwa, bụ iya nwa lanụ; l'oorwua phẹ l'ẹhu shingushingu g'oorwuje onye ara ẹkwa nwa, bụ ọkpara iya. ¹¹ O -rwua mbọku ono bẹ ụzu-ẹkwa, aa-nọdu atụ lẹ Jierúsalemụ a-pa ẹka apaa. Oo-dụepho g'ụzu-ẹkwa, a turu Hadadu-Rimonu lẹ nsuda Megido. ¹² Mbụ lẹ-a; ndu alị ono a-gu aphụ; ipfu nonu ẹphe anokobe agu aphụ onwophe; ipfu ọnu-ụlo Dévidi ẹphe l'unyomu phẹ; ipfu ọnu-ụlo Nétanu ẹphe l'unyomu phẹ; ¹³ ipfu ọnu-ụlo Lívayi ẹphe l'unyomu phẹ; ipfu ọnu-ụlo Shimeyi ẹphe l'unyomu phẹ; ¹⁴ mękpoo iphe, bukpo ipfu ono, phoduru nụ ono l'ẹhu l'ẹhu ẹphe l'unyomu phẹ unyomu phẹ.”

13

¹ “O -rwua mbọku ono bẹ aa-sụ-furu ọnu-ụlo Dévidi ọgba-mini; ẹphe l'iphe, bụ ndu bu lẹ Jierúsalemụ; gude iya safu phẹ iphe-eji phẹ; yee emerwu, ẹphe merwuwaru onwophe. ² O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'e be kujehẹ ọbv-agwota ẹpha ekuku ophu l'alị-a; ophu a byadu anyatabaa ya anyata ophu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. Ndu mpfuchiru ẹphe l'unme, aturwuje nemadzu bẹ mu atuko woshichaa g'ọ tọ duhe l'alị-a. ³ Teke ọ bụ l'ọ duru onye sụru lẹ ya epfuchikwaduru Chileke; ne iya lẹ nna iya, bụ ndu nwuru iya nụ asụ iya-a: ‘O tọ dukwa iphe, e-me g'i tị nwuhu; kele i dzuru ụka sụ lẹ Chipfu pfuru iphe, o pfuduru.’ Teke ono, o gude iya l'ẹka epfu ono bẹ nna iya ono; yee ne iya ono, nwuru iya nụ ono a-nmagbu iya. ⁴ O -rwua mbọku ono bẹ iphere e-gudeje ndu mpfuchiru l'udu iphe, ẹphe a-nọduje ahuma. Ophu ẹphe eyeedu uwe ẹjí ẹjí ono, ẹphe gude edepushi ndiphe ono. ⁵ Iphe, ọo-nọdu epfu bụ: ‘Mu ta abukwa onye mpfuchiru. Mu bukwa onye akọ opfu. O kwa iphe, e metaru l'alị bẹ mu gude buru eshinu mu bụ nwata.’ ⁶ Teke ọ duru onye jiru iya sụ iya: ‘?Ichi iphe ọwa-a, tukokwanuru ngu ẹhu-a bukwanuru gunu?’ L'ọ sụ iya: ‘O kwa l'ibe onye mu l'iya eshi ọnyá bẹ e meru mu iphe ono.’ ”

*Iphe, e chiru onye eche aturu;
aturu iya gbakashihu*

⁷ “Gube ogu-echi; tehu etehu; tsoo onye ono, echeru mu aturu ono ọgu; ọ kwa onye ono, nọ mu ntse ono bẹ mu sụru g'i tsoo ọgu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. Gbugbua onye eche aturu g'aturu agbakashihu. Mbẹdua amachia ẹka buru ọhogu ndu ophu ha nwanshii. ⁸ Ee-woru ndu bu l'alị-a mgburugburu kee ụzo ẹto; woru ụzo labo gbushia; ọle ụzo lanụ l'uzo ẹto ophuu a-phodukwa l'ime iya. O kwa Chipfu epfu. ⁹ O buru ụzo lanụ l'uzo ẹto ono bẹ mu e-woru ye l'oku; mu abya ahucha phẹ ahucha g'onye ahucha mkpola-ochaa; bya ahua phẹ ama; g'onye ahua mkpola-ododo ama. Noo teke ẹphe e-ku ẹpha mu; mu aza phẹ ọnu. Mu asụ l'ẹphe bukwa ndibe mu; ẹphebedua asụ lẹ Chipfu bukwa Chileke phẹ.”

14

Chipfu abyaakwa aburu eze

¹ Lekwa! Mbọku kẹ Chipfu abyaakwa, bụ mbọku, aa-kwa iphe unu l'okwata nọdu l'echilabọ unu kee ya. ² Mbọku ono bẹ mu a-chikobe ohamoha l'ophu chiru jeshia Jierúsalemụ je g'ẹphe tsoo Jierúsalemụ ogu. Ẹphe alwua lwuta mkpukpu ono; tuko iphemiphe, du l'ulo iya tutuchaa; pharwushia unwanyi phe k'okpehu. Le kee mkpukpu ono ebo; kpua nanu le ndzu; ole ndu ophu phoduru nu ta adukwanu onye akpufu phe le mkpukpu ono. ³ E -mechaa; Chipfu abya alufu je etsoo ohamoha ono ogu; egube ono, oolwuje me ogu nodu ada ono. ⁴ O -rwua mbọku ono bẹ oo-gude okpa iya pfuru l'eli ubvu olivu, du l'uzo enyanwu-awawa ke Jierúsalemụ. Ubvu olivu ono abya ebukahụ ebo; e -shi l'uzo enyanwu-awawa jasụ l'uzo enyanwu-ariba. Echi iya aburu nsuda, a-ha ntumatu; kele ubvu ono eka lanu e-shi uzo isheli; eka lanu eshia ndohali. ⁵ O buru nsuda ubvu mu ono bẹ unu e-tsoru gbalá; kele ogologo iya e-rwu Azelu. O buru udu oso, unu gbajeru teke ali nmajeru jijijiji teke Uzaya bu eze ndu Jiuda-a; noo udu oso, unu a-gba bu onoya. Noo teke Chipfu, bu Chileke mu a-bya; iphe, bukpo ndu du nso g'ẹphe ha etsokwaru iya pho abya.

⁶ Mbọku ono bẹ iphoro taa dudu; ophu oyi atsudu. ⁷ Eswe a-noduepho anwu eje. Mbọku tee nweedu eswe; ophu oo-nweedu enyashi; kele nchi -jihuchakponu; iphoro adule-a. O buepho l'oo Chipfu maru mbọku, ooburu.

⁸ O -rwua mbọku ono bẹ mini, doru risaa; anu ndzu e-shi le Jierúsalemụ asoshi. Oo-ke ebo; eka lanu aso ala l'eze-enyimu uzo enyanwu-awawa; ophuu aso ala l'eze-enyimu uzo enyanwu-ariba; l'o so l'udzumini aso lonanwu. ⁹ O buru Chipfu a-buru onye eze ndu mgboko l'ophu. O -rwua mbọku ono bu Chipfu lanu a-du; o buru epha iya kpoloko bu epha, aamaru.

¹⁰ Ali-a l'ophu; e -shikpo le Geba jasụ le Rimonu, bu ndohali Jierúsalemụ; a-dukota ge nsuda Araba. Obenu le Jierúsalemụ a-noduepho ephekerephe l'eka o no; e -shikpo l'oguzo Benjaminu; je akpaa l'eka oguzo mbu du; jasụ l'oguzo mgbureku. L'o bya eshi le Ulo-ephekerephe Hananelu no jasụ l'eka aapyishijeru onye eze akpuru vayinu. ¹¹ Ee-bukotaru iya eburu. Ophu a byadu emebyishibaa ya ozo. Obenu l'o to dudu iphe, byakporu eme Jierúsalemụ.

¹² Wakwa ejo iphe-ememe, Chipfu e-kpukposhi iphe, bukpo ndiphe, tsoru Jierúsalemụ ogu. Epe a-pfujeru apfuru; anu, no phe l'ehu ereshihu. Enya phe echigaru lonodu iya rehu erehu; teme ire anodu phe l'onu rehu.

¹³ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu a-kpatsuje nemadzu ndzu-agugu. Onyenonu a-woje nwibe iya l'eka; epe etsoaha nwibe phe ogu. ¹⁴ Ndu Jiuda kwapho; a-nodu le Jierúsalemụ lwua ogu. Eku, epe kparu; mbu ohamoha, bupheru phe mgburugburu bẹ aa-chikobekota; mbu le mkpola-ododo a-pa iya eka; yee mkpola-ochaa; yee ekwa, aanma anmanma.

¹⁵ Egube ejo iphe-ememe ono, e kpukposhiru ndiphe ono bẹ eekpukposhi kwapho inya; yee inya-mulu; yee inya-kamelu; yee nkapfu igara; mekpoo iphe, bu anu, no l'eka epe kpoberu ulo-ekwa phe.

¹⁶ Noo teke nwa ndu wafuru nu, shi l'ohamoha ono, shi etso Jierúsalemụ ogu ono; e-je Jierúsalemụ apha g'apha je abaru onye eze ono eja; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; epe ejekwapho abo Obo-Mkpù. ¹⁷ O -duru ndu bu le mgboko-a, ejeduru Jierúsalemụ je abaru onye eze ono eja;

mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; igwe tee dzeduru phẹ mini. ¹⁸ Ọ -bụru l'ipfu ipfu ndu Ijiputu te ejeduru ayiru l'abaru iya eja ono; Chipfu ekpukposhikwa phẹ phọ ẹjo iphe-ememe ono, o kpukposhiru ọhamoha ono, ejeduru abọ Ọbo-Mkpù ono. ¹⁹ Ono a-bụru aphụ, aa-nụ ndu Ijiputu yẹ aphụ, aa-nụ ọhamoha, te ejeduru Jierúsalemu je abọ Ọbo-Mkpù ono.

²⁰ O -rwua mbọku ono bẹ iphe, ee-deje l'ọkunmee, ịnya nya l'olu bụ: "iphe, duru Chipfu nsọ." Ọzo bụ l'ite, eeshi ite l'eze-ụlo Chileke a-dujeepho g'ochi, eegudeje ephe mee, aduje l'iphu ọru-ngweja. ²¹ Iphe, bụkpoo ite, nọkota lẹ Jierúsalemu mẹ lẹ Jiuda a-duru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nsọ. Teme iphe, bụkpoo ndu byaru egweru Chileke ngweja l'ahajeru wota ite ono gude shia anụ ngweja. Ọzo bụ l'o -rwua mbọku ono bẹ ndu nghọ taa duedu l'ụlo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Ekwo Malakayi Onye Mpofuchiru Chileke

N-yemobu Chileke l'ehu ndibe iya

¹ Owa-a bu ozi, Chipfu ziru Malakayi g'o zia ndu Izurelu.

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu yekwaru unu obu.

"Unube ndibe mu a-sukwaro: '?Bu gunu goshiru l'i yeru anyi obu?' "

Ole Chipfu suru-a: "'Iso ta abudu yele Jiekopu bu unwune? Ole Jiekopu be mu yeru obu; ³ Iso dukwanu mu ashi; k'ophu mu woru ubvu ubvu ono, bu ali iya ono mee; o buru ochobu; mbu le mu woru okiphe iya ono haaru nkuta-osa, bu l'echiegu."

⁴ Oshilokpa Iso, bukwa iya pho bu ndu Edomu a-sukwaro l'a maru-a l'e nwukposhiru mkpukpu phe; ole ephe e-mezia iphe, mebyihuru emebyihu. Ole o bu; wakwanu iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Ephe a-kpukwa iya bu eviya; ole ya e-gudee ya pho etsukposhi jasul'e kuahaa phe oha, ejo-iphe tsoru; oha ophu Chipfu a-nodu atu-koshi oke ehueghu iya jasuru. ⁵ Unubedua e-gude enya unu huma iya su: 'Chipfu pakwaru aka; mbu daghata oke ali ndu Izurelu.' "

Abaru ndu bu uke mba

⁶ "Su-a; nwa akwabejekwa nna iya ubvu; nwozi nodu akwabeje nnajiuphu iya ubvu. O -buru le mu bu nna unu; ?unu akwabeje mu-a ubvu, rwuberu mu nu? Teke mu bu nnajiuphu unu; ?unu atsu mu-a ebvu, rwuberu mu nu?" Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O sukwapo-a: "O kwa unube ndu bu uke akpo mube Chipfu ebo l'afu.

"Obenu l'unu a-jikwaro su: '?Denu g'anyi gude akpo ngu ebo l'afu?'

⁷ "Unu egudeje iphe, aaso nsu bya mu agwagwa.

"Unu a-jikwaa oso su: '?Denu g'o gude o buru iphe, aaso nsu?' Unu asuje l'oru-ngweja mube Chipfu ta aduro iphe, o bu. ⁸ Mbu-a; g'unu akputaje iphe, atsu ishi kpuru bya agwaa mu; ?ono teke abudu emeswe, unu meswee mu? To teke unu kputaru iphe, ete okpa; ozoo ophu iphe eme; gude bya agwaa mu; ?ono teke abukwarupho emeswe, unu meswee mu? Unu kpunuru ophu gbaru egube ono je akpee ndu-ishi unu phe. ? Ephe a-nafu iya-a unu l'eka meeru unu iphe-oma?" Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

⁹ "Su-a; unu gudewaro egube ngweja ono je arwo Chileke g'o meeru unu eze-iphe-oma g'unu maeshikwaru; ?oo-nata iya-a unu?"

¹⁰ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike suru-a: "O du g'a su l'onye lanu l'echilabo unu a-gbeshi je agu-chia eze-ulo mu; g'unu ta abahu iya je aphunwua oku gweeru mu ngweja iphoro l'oru-ngweja mu; noo kele iphe, unu eme duwaa mu ashi. Ophu o dukwa ngweja, unu gude bya, duru ophu mu abya anata. ¹¹ Su-a; ohamoha l'ophu; e -shikpo l'eka enyanwu awataje jasul'eka oribaje; be a-makotakwaru l'epha mu paru aka; mbu l'iphe, bukpo ekameka be ee-mechakwaa kpo unwu-isensu oku nu mu l'uzo, du mu ree; teme ephe egudekwapho iphe, dube mu ree gude gweeru mu ngweja." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

¹² "Obenu l'unubedua anoduje eme mu iphe-iphere. Unu asuje l'oru-ngweja mube Nnajiuphu ta aduro iphe, o bu. Teme unu nodu anuje mu

iphe, aaso nsọ. ¹³Unu nọdu asujekwapho: 'Iphe ọwa-a buakwaa anyi ivu-erwa.' Unu pfuchaa nno; bya agbakutaru mu azu akpo-yiru mu ukuvu." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

Teme o sukwapfo le-a: "Teke unu kputaru iphe, e mekaru iphe; ozoo ophu ete okpa; ozoo ophu iphe eme; bya egude gweeru mube Chipfu ngweja; ?unu aru le mu a-nafu unu egube iphe ono l'eka too? ¹⁴Su-a; o too dukwaru onye ono le ree; mbu onye eregede ono, nweru iphe, bu okee ya; o ribua nte le ya a-kpe iya Chipfu; e mecha; o kputa ophu mkpaka du l'ehu bya akpe ya." Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike sukwaru-a: "Mu bukwa onye eze, paru eka apaa! Mu gbakwaru g'ohamoha a-nodu atsije mu ebvu."

2

¹ "Owaa bukwa eka; mu nodu alo iya unu le nchi unube ndu bu uke. ²Unu -angabeduru mu nchi; mbu-a; unu -egudedu obu unu g'o ha akwabe mube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ubvu"; be "mu a-tukwa unu onu; tukwapho onu l'iphe, ndiphe abyajé unu anunu. Mbu-a; mu tukwaru iphe ono onu obu atutu; kele unu te egudedu obu unu g'o ha akwabe mube Chipfu ubvu.

³ "Oo unu a-kpata iphe, mu e-mecha nua awa unu aphu. Mu e-woru nshi-iphe, unu egudeje agwa mu techishia unu iphu. L'aa-tuko unu le nshi obu bvuta je akube l'ikpozu. ⁴Noo teke unu a-maru l'iphe, mu gude loo unu eka le nchi-a bu g'ogbandzu mu le ndiche unu phe, bu ndu Livayi apfuru g'o pfuru." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike eepfu.

⁵ "Le mube Chipfu be mu le ndiche unu phe gbaakwaru ndzu. Ogbandzu ono buru le mu a-nu phe ndzu nu phe ehuguu. Mu mechakwaa nukota phe iya ge mu pfuru. Epehedua kwetakwanu l'ephe a-nodu akwabeje mu ubvu. Epe kwabekpoo mu ubvu obu ree bya atsua mu ebvu l'orwuberu iya. ⁶Iphe, ephe shi ezije buru iphe, bu okpobe opfu; ophu o dudu ntuphuire, a numajeru phe l'onu. Mu l'ephe swikpoo oswi; ehudu phe guu; teme o buerupho iphe, pfuru oto be ephe shi emeje. Epe mee ikpoto nemadzu; ephe haa iphe-aji phe.

⁷ "Kele iphe, gbaru onye bu uke bu g'o meje ge ndiphe maru iphe; k'ophu ephe e-shi iya l'eka ngabe nchi l'iphe, bu: e -mee ya l'o du Chileke ree; eshinu o bu iya bu onye-ozu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. ⁸Obenu l'unu hawaru uzo shiahaa ophu abudu iya nu. Unu gudewaa iphe, unu ezi mee ndu du igwerigwe; ephe meahaa ejo-iphe. Unu te edobeduru ogbandzu, mu le Livayi gbaru." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

⁹ "Mbu-a; mu haakwaru ndu Izurelu g'ephe ha g'ephe mee unu ujikputeru; g'ephe mee g'unu buru ndu e wozeru ali; kele unu tee mejedu iphe, mu suru g'unu meje. Ochia iphe, unu wataru ememe bu l'unu aboje nemadzu ebo me unu -nodu ezi ekemu mu."

Adu gheleghele, ke ndu Jiuda l'iphu Chileke

¹⁰ "Su-a; ?to budu nna lanu be anyi tukoru nweru? ?Tobudu Chileke lanu tukoru g'anyi ha mee? ?Denu g'o gude anyi nodu arwutoshi ogbandzu, shi le ndiche anyi phe; mbu o nodu abujeru: anyi -kwecha nwi be anyi ukwe-iphe; anyi tee meedu iphe, anyi kweru ukwe iya?

¹¹ "Ndu Jiuda te emekwa iphe, ephe kweru ukwe ememe. Eemeakwaa ebyi ebyi l'ime mkpukpu Jierusalumu. Teme ebyi obu dzuwaru ali ndu Izurelu gbaa mgburugburu. Mbu le ndu Jiuda; mbu ndu ono, Chileke hotaru; teme ephe buru ndu o yeru obu ono; woakwaru onwophe

pharwushia; kele ephe jeru je aluahaa unwanyi, shigbaa l'oha, agwa nshi.
¹² Su-a; gube onye eme egube iphe ono; m'o rwuharu i buru onye; ge Chipfu mekwaa gi chihu l'alii ndu Jiekopu l'ophu; gegube onye ono te egudebaekwa iphe bya agwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike.

¹³ "O dukwarupho ejo-iphe ozo, unu emekwapho. Unu anoduje l'orungweja Chipfu raa ekwa; enya-mini aso l'eli eka ono gborogboro. Unu anodu iya kwaa ekwa; chia mkpu; opfu le Chileke ta aghajeedu enya lee l'eka unu no agwa iya; teme iphe, unu gude agwa iya be o to nafujeedu unu l'eka ililekpo. ¹⁴ Ii-jikwaro su: '?Ishi iya-e?' Ishi iya bu le Chipfu humawaru iphe, i meru nwanyi ono, i luru l'okorobya ono. I no l'iphu iya; unu l'iya gbaa ndzu; ole i tii meeduru iya iphe, i kweru ukwe l'ii-nodu emeru iya. Ole o kwa iya bu onye ebo ngu; mbu nyee ngu, unu l'iya gbaru ndzu l'iphu Chipfu.

¹⁵ "?O kwa le Chipfu mewaru unu n'ebo g'unu bya aburu onye lanu; obu unu buru nanu gu le nwanyi ono? ?Bu gunu meru g'o gude o mee; unu buru nanu obu? Oo kele oole enya g'a nwushia unwegirima, a-buru ndu a-nodu atsui Chileke ebvu. Oo ya bu; unu kpokwaa egomunggo okpolohu; g'o to duhekwa onye ahaje eme iphe, o kweru ukwe le ya e-meru nwanyi, o luru l'okorobya.

¹⁶ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: Asu: 'Je le mu ta aluhedu'; adujekwa mube Chipfu ashii. Teme o nodu adujekwa mu pho ashii; mbu nwoke, duru nyee ya ehuka." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

"Oo ya bu; unu dekwaa enya le mini; unu ta ahajekwa eme iphe, unu kweru nwibe unu ukwe l'unu e-meeru iya."

Epfu k'onye e-mechaa bya nu

¹⁷ "Unu epfuchinukaakwa Chipfu nchi.

"Unu a-jikwaro su: '?Denu g'anyi gude epfuchi ngu nchi obu?' Unu asuje l'iphe, bukpo ndu eme ejo-iphe dukota Chipfu ree; teme iphe, ephe eme nodu atsoje iya utso. Ozo buru l'unu anoduje aji su: '?Bu awe be Chileke ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono nohunu?' "

3

¹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "Unu humakwa iphe, mu abya ememe. Mu e-zi onye-ozu mu g'o je abooru mu uzu l'iphu. Noo teke o to duedu g'oo-no-beru; Nnajiuphu ono, unu ele enya iya ono abata l'eze-ulo iya; mbu onye-ozu ono, oogu unu g'a su l'o byaru ono, bu onye a-bya araaru unu k'ogbandzu mu l'unu ono arara."

² Obenu ?bukwanu onye a-du ike nahu ikpe iya ono mboku ono? ?Bu onye a-suru iya akpafu l'iphu me o -byaepho? Noo kele o -byaepho be oo-du g'oku-uzu; ozo ge okpobe ncha, eegudeje asa iphe. ³ Oo-hucha ndu bu uke ahucha; mee phe g'ephe gbuchafu egube-a, onye akpu uzu ahuje mkpola-ochaa l'oku gude mee ya l'o gbuchafu-a. L'o bya emee phe; ephe egbuchafu du ge mkpola-ododo yele mkpola-ochaa, onye akpu uzu huru l'oku-uzu jasui o gbuchafu bya aburu okpobe iya. Noo teke Chipfu e-nweru ndu a-pfube-eka-oto gwaahaa ya. ⁴ Teme ngweja, ephe a-nu Chileke; mbu ndu Jierusalemu; waa ndu Jiuda mgburugburu a-buru ophu Chipfu a-nataje g'o shi anatajehawa iya teke ndiche.

⁵ Mbu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike sukwaru-a: "Mu akpiritaakwaru unu ntse abya ekpe ikpe. Mu e-mekwa egwegwa bya atua ndu-a jala; mbu ndu agwo nshi; me ndu eri ogori; me ndu akpapyabeje

iphe, ephe meru gua enwa; me ndu abujeru: e -jechaaru phe ozi; ephe apfu-pete ndu jeru phe ozi ugwo; me ndu bu unwanyi, ji phe anodedu yele unwu-ogbee, enweddu nna; be ephe anoduje emekpa ehu; me ndu ekpeje ndu byaru abyabya ikpe, apfuduru-oto; yele iphe, bu ndu ta atsudu mu ebvu ililekpoo.”

Apfu oke-lanu-l'uzo-iri

⁶ “Su-a; mube Chipfu taa gbanwekwa agbanwe. O kwa iphe ono meru g'o gude ophu unube oshilokpa Jiekopu achihuduru. ⁷ E -shi le nna unu oche phe be unu shikwa; ophu unu emejeedu iphe, mu suru g'unu meje. Unu lwanu azu lwapfuta mu; ge mu a-lwapfuta unubedua.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Anyi a-lwa azu ilwaghaa ya?’

⁸ “Mu suru-a: ?O du ree me nemadzū nodu ana Chileke nfu to? O le unu anakwaro mube Chileke nfu.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Anyi ana ngu nfu ina-agma?’

“Unu te ekejeddu iphe unu uzo iri nu mu oke lanu; ophu unu anujeddu mu iphe. ⁹ Su-a; unu buakwaa ndu a turu onu; mbu oha unu l'ophu; kele unu tukouerupho ana mu nfu. ¹⁰ Unu tukonu oke-lanu-l'uzo-iri unu g'o ha wobata l'ulo mu k'ophu nri a-du l'eze-ulo mu. Unu menaa ya gude hua mu ama maeshikwaru ?mu taa ghaduru unu uzo, dugbaa l'imigwe; dzeeru unu iphe-oma jasū unu tee nweeduru eka unu e-dobegbabe iya.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ¹¹ Temē Chipfu ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono sukwapo-a: “Mu e-mekwapho g'unwehu ta atapyashihe iphe, unu meberu l'ali; teme mu emekwapho ge vayinu unu mia wogalaa. ¹² Noo teke ohamoha a-wata unu eku ndu Chileke keberu l'oma; kele ali unu a-buharu eka agu egu eburu.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike eepfu.

Onu-oma Chileke agoru ndu pfuberekoto

¹³ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Unu pfushiakwaru ejo opfu, du igwerigwe kpua mu.

“Unu a-jikwaro su: ‘?Bu ejo opfu, du idu-agma be anyi pfuru kpua ngu?’

¹⁴ “Unu suru-a: ‘Tejeru Chileke ozi bu ejeswashī okpa. Su-a; ?bu gunu be anyi ritaru l'ememe, anyi emeje iphe, i pfuru; yee anono, anyi anoduje yokoo l'iphu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike g'onye aphu tsoru?’ ¹⁵ Le nta-a buchikwanu ndu anyi kuru ndu iphe kweru bu ndu eku onwophe. Mbu l'o to buledu-a le ndu ejo-iphe aba yooyooyo; obenu l'obujeru; ephe -huchaa Chileke ama; o to dudu iphe, oo-me phe.’ ”

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu ophu atsukwanu Chipfu ebvu bya awata abo uja l'onwophe l'onwophe. Chipfu tufuepho nchi numa iphe, ephe eepfu. A bya edee iphe l'ekwo l'iphu Chipfu; mbu iphe, ee-gudeje nyata ndu ono, atsū Chipfu ebvu bya akwabe iya ubvu ono.

¹⁷ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya eepfu opfu ehu phe su-a: “Ephe a-bukwaru nkemu. Mbu le mboku, mu a-bya agbazi eku mu ono be mu a-gukwaru phe ye le ndu bu nkemu. Mu emeeru phe eze-iphe-oma egube ono, nna emejeru nwa iya, kweru nkiya ono. ¹⁸ Noo teke unu a-huma iphe, du iche l'eka ndu pfuberekoto yee ndu ejo-iphe no bu ono. Unu ahumakwapho iphe, du iche l'eka ndu ejeru Chileke ozi; yee ndu te ejeduru iya ozi no.”

4

Mbọku, Chipfu e-kpe ikpe

¹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu sụ: “Unu hụmakwa! Ọ dụkwaru eswe mbọku, l'a-bya nū. Mbọku ono a-ta pfupfupfu g'ọku-uzu. Ndu eku onwophẹ yele iphe, bụkpoo ndu eme ẹjo-iphe mgburugburu bẹ ọku a-vụ l'ogbarabvu mbọku ono kee phẹ kee ẹkali phẹ. ² A bya l'unubẹ ndu atsụ ẹpha mu ebvu; ọo unu bẹ e-gude ẹnya unu hụma apfubekoto kẹ Chipfu. Ọo-nọdu egbu nwịnwii g'ẹnyanwu l'ẹhu unu. L'o mee; ẹhu adukota unu ike. Unu a-wụ wugelengu-wugelengu gẹ nweswi nshii, a kpofutaru l'ọka. ³ Ọ bụru mbọku ono, mu a-bya ono bẹ unu a-kapyabẹ ndu ẹjo-iphe ẹnya; unu egwee phẹ uji; woru phẹ zopyabe l'okpa; nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.

⁴ “Sụ-a; unu ta azọhakwa ekemu ono, mu tūru nū onye-ozu mu, bụ Mosisu ono; mbụ ekemu; waa omelali ono, mu goshiru iya l'úbvú Horebu g'o je ezia unubẹ unwu Ízurelu g'unu meje ono.

⁵ “Ole ọ bụ; a -bya erwu eze mbọku, eye ebvu ono, mu e-me iphe ono bẹ mu e-ziadakwa onye mpfuchiru mu, bụ Elayijia g'ọ bya. ⁶ Ọ bụru iya e-me ndu bụ nna g'ephe woru ọkpoma phẹ nū unwu phẹ; teme l'o mee g'unwegirima wokwarupho obu phẹ nū nna phẹ. Ọdumeka bẹ mu -bya bẹ mu a-tụ-byikwa ali unu l'onu.”

Ozi-oma, Matiyu Deru

Ochochoroche Jizosu Kéreshi (Luk 3:23-38)

¹ Qwa-a bu eri Jizosu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshilokpa Ébirihamu. ² Ébirihamu bu nna Áyizaku; Áyizaku buru nna Jiékoṣu; Jiékoṣu buru nna Jiuda yee unwunna iya. ³ Jiuda bu nna Pérezu yee Zera. Ne, nwuru ephenebo ono bu Tama. Pérezu buru nna Hézeronu; Hézeronu buru nna Arámu. ⁴ Arámu bu nna Amínadabu; Amínadabu buru nna Náshonu; Náshonu buru nna Sálumonu. ⁵ Sálumonu bu nna Bówazu. Ne Bówazu bu Réhabu. Bówazu buru nna Óbedu. Onye bu ne iya bu Rutu. Óbedu buru nna Jiesi; ⁶ Jiesi bu nna onye eze ichée ono, bu Dévidi.

Tobudu iya bu; Dévidi bukwanuru nna Sólomonu. Onye bu ne Sólomonu bu nwanyi ono, shi buru nyee Uráya ono. ⁷ Sólomonu bu nna Rehobówamu; Rehobówamu buru nna Abáyijia; Abáyijia buru nna Asa. ⁸ Asa bu nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu buru nna Jióramu; Jióramu buru nna Uzáya. ⁹ Uzáya bu nna Jiótamu; Jiótamu buru nna Éhazu; Éhazu buru nna Hezekáya. ¹⁰ Hezekáya bu nna Manáse; Manáse buru nna Émọsu; Émọsu buru nna Jiosáya. ¹¹ Jiosáya bu nna Jièkonáya; waa unwune iya; teke ono bu teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alì Bábilonu.

¹² Tobudu iya bu; a kpukochaepfo ndu Ízurelu laa alì Bábilonu; Jièkonáya buru nna Shiyálotiyelu; Shiyálotiyelu buru nna Zerúbabelu. ¹³ Zerúbabelu bu nna Abíyudu, bu iya bu nna Eláyekimu; Eláyekimu buru nna Azọ. ¹⁴ Azọ bu nna Zédoku; Zédoku buru nna Ákímu; Ákímu buru nna Éliyudu. ¹⁵ Éliyudu bu nna Eliyéza; Eliyéza buru nna Mátanu; Mátanu buru nna Jiékoṣu. ¹⁶ Jiékoṣu bu nna Jiósefu, bu ji Meri. Meri bu iya bu ne Jizosu, bu onye eeku Kéreshi.

¹⁷ Oo ya bu l'ogbo, dukpoo adudu e -shi le teke ke Ébirihamu jeye le Dévidi bu ogbo iri l'eno. E -shi l'ogbo ke Dévidi jeye le teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alì Bábilonu du ogbo iri l'eno; e -shikwanu le teke ono, a kpukoru phe laa alì Bábilonu ono jasụ l'ogbo ke Kéreshi obu bukwarupho ogbo iri l'eno.

Anwunwu Jizosu (Luk 2:1-7)

¹⁸ Waa g'e gude nwua Jizosu Kéreshi baa: Jiósefu jeru l'eka Meri, bu ne Jizosu jebua. Ophu o toko dutakwanu iya; k'ophu yee ya kwajewaru. A bya l'amaru; Meri obu duwanu ime. O buru Unme-du-Nso be ime ono shi l'eka. ¹⁹ Ji iya, bu Jiósefu bu onye pfuberekoto. O nodu emekwanu ge ya te eme Meri iphe-iphere l'edzudzu-oha. O chokashiahaa ge ya e-shi jika alu Meri g'a ta ma. ²⁰ O gudekwadu iya ariri; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta iya le nrwọ bya asu iya: "Jiósefu; Nwa Dévidi; ge ndzu eduta Meri je aluru ta agushi ngu. Nwata ono, o du ime iya ono bukwa Unme-du-Nso be o shi l'eka tsuta iya. ²¹ E -mechaa be oo-nwu nwa-nwoke. Iphe, ii-gu iya bu Jizosu. Noo kele oo-dzota ndu nkiya l'eka iphe-aji, epe meshiru."

²² Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, Nnajiuphu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua, bu iya bu iphe ono, e pfuru su: ²³ "Huma le nwamgboko, yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; iphe, aa-gu iya bu 'Imanelu', bu iya bu 'Chileke no swiru anyi'."

²⁴ Jiosefu tehuapho le mgbenya ono bya emee g'ojosi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu suru g'o mee. O je edulata Meri teke ono bya aluaha. ²⁵ Ophu yee ya akwajeduru jasu o zeda nwua nwa nwoke ono. Jiosefu woru iya gu Jizosu.

2

Ndu mmamiphe, shi l'uzo enyanwu-awawa

¹ Tobudu iya bu; o buru teke Herodu shi buru eze be a nwuru Jizosu le mkpukpu Betulehemu. Mkpukpu ono no l'ali Jiudiya. A nwuchae ya pho; ndu mmamiphe, shi l'uzo enyanwu-awawa byatashia Jierusalemu. Epe rwua bya akpakashiahaa ishi asuje: ² "Denu nwata obu, a nwuru-a, bu Eze ndu Jiu-a? Anyi humaru kpokpode iya l'uzo enyanwu-awawa. Anyi byatashia g'anyi baaru iya eja."

³ Tobudu iya bu; eze, bu Herodu numaepho iphe ono, epe pfuru ono; ehu gbangahu yee ndu Jierusalemu l'ophu. ⁴ O bya ekuko ndu-ishi uke Chileke mgburugburu me ndu ezije ekemu oha. Epe bya edzugbua. O jahaa phe eka aa-nwukpoo Kereshi obu.

⁵ Epe su iya: "Eka aa-nwu iya bukwa le Betulehemu, no le Jiudiya. Noo kele onye mpfuchiru Chileke deru iya l'ekwo su:

⁶ "Gube Betulehemu,
no l'ali Jiudiya;
O to dudu g'e meru,
o bukwadu gubedua
be enya kachaa
alwalwa l'iphe,
bu mkpukpu,
nweru enya l'ali
Jiudiya.

Oo l'ime ngu be onye-ishi
e-shi lufuta,
bu iya bu onye-ishi,
a-nodu eleta ndibe
mu enya;
mbu ndibe mu,
bu Izurelu.

⁷ "Tobudu iya bu; Herodu bya ekua ndu mmamiphe ono, shi l'uzo enyanwu-awawa ono le mpya bya akpafuta phe ishi egube teke kpokpode ono lufutakpooru gedegede. Epe kochaarua iya ya; ⁸ o bya ezia phe su g'ephe jeshia Betulehemu obu. Su phe: Unu je atokpoepho ehu choo nwata obu. Unu -huma ya pho; unu alwa azu bya akaru mu; k'ophu mu e-jekwapho je abaru iya eja."

⁹ Noo ya; epe numabebekpoepho ozi ono, eze ziru phe ono; o buru phe atugbu. Epe lufutaepho; gube kpokpode ono, epe humahawaruro l'uzo enyanwu awawa pho wafutakwa ozo bya evutakwaru phe pho uzo ozo. O jekpoepho gbiriri jasu o jerwua eka nwata ono no. O keshiru l'eka ono kelerupho jingu jingu l'imeli. ¹⁰ Epe humaepho kpokpode ono; ehu

tsɔɔ phẹ ntumatu. Ẹphe wata ete ẹsɔwa. ¹¹ Ẹphe bya abahu l'ime ɔlo ono; bya ahuma nwata ono yele Meri, bu ne iya. Ẹphe bya egbushi ikpere l'alì; baaru nwata ono ẹja; bya ekpuhaa ẹda, ẹphe yeru ẹku phẹ bya emeeru nwata ono iphe-oma. Iphe, ẹphe nuru iya bu; mkpola-ododo waa unwu furankisensu; waa unwu meru.

¹² E mecha; Chileke byapfuta phẹ le nrwo su g'ẹphe ba alaphuekwa azu l'ibe Herodu. Ẹphe kwe hm; tugbua shia ọzo ọzo; ọ buru phẹ ala alì phẹ.

Jiófẹfu phẹ ala alì Ijiputu

¹³ Tɔbudu iya bu; ndu mmamiphe ono tugbuepho; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Jiófẹfu le nrwo bya asu iya: "Jiófẹfu; gbeshi duta nwata ono yele ne iya gbaru lashia Ijiputu je eburu l'eka ono jasu teke mu e-zi unu g'unu lwatashia. Le Herodu e-mechakwaa choo nwata ono l'anya mee ge ya megbua ya."

¹⁴ O rwua l'enyashi iya ọzo; Jiófẹfu gbeshi duta nwata ono yele ne iya; ọ buru phẹ ala Ijiputu. ¹⁵ Ọ buru l'eka ono be ẹphe nuru jasu Herodu nwuhu.

Ọ buru iya bu iphe ono, onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono je avua. L'ọ suru: "Ọo l'alì Ijiputu be mu jeru je ekua nwa mu nwoke ono."

Egbushi unwegirima-nshii le Bẹtulehemu

¹⁶ Tɔbudu iya bu; a nonyaepho; Herodu maru le ndu mmamiphe ono be bu edeha be ẹphe deharu iya. Ọ voru oku wu ẹhu. O woru ekemu tua. E je egbushikota iphe, bukpo unwegirima unwoke, a nwuru l'alì Bẹtulehemu l'ophu me ndu a nwuru le mkpukpu ọzo, non-pheru phẹ mgburugburu. E shi le ndu ophu, a nwuru k'ophuu gbushia phẹ je akpaa le ndu ophu nonwaru apha labo. Iphe, o gude mee ya nno bu ajiji pho, o jiru ndu mmamiphe pho; ẹphe koro iya teke kpokpode ono beberu futu pho.

¹⁷ Ọ buru egube ono bu g'o shiru wu mbu iphe ono, Jieremaya bu onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru su:

¹⁸ "A numaru uzu-ekwa le
 Rama;
 mbu ekwa anwuhu me oke
 ngumaphu;
 Ọ buru Rechielu l'ara ekwa
 unwu iya;
 ophu o kwedu g'e gbobuta
 iya egbobuta;
 opfu l'unwu iya bveberu.*"

Alwalwa, Jiófẹfu phẹ

¹⁹ Noo ya; Herodu nwuhuepho; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Jiófẹfu le nrwo le Ijiputu; bya asu iya: ²⁰ "Jiófẹfu; gbeshi duru nwata ono yele ne iya lashia alì Izurelu; le ndu shi acho ishi nwata ono be nwushihuakwarunu." ²¹ Ọ gbeshi duta nwata ono yele ne iya ọ buru phẹ ala alì Izurelu.

²² Tɔbudu iya bu; Jiófẹfu numaepho le nwatibe Herodu, bu Akileyosu be bu eze ndu Jiudiya l'ozori nna iya, bu Herodu; ndzu eje eburu l'eka ono guahaa ya. A bya anmabaaru iya okwa ọzo le nrwo. Ọ buru iphe ono, meru g'o gude ọ tugbua; ọ buru iya ala Galili. ²³ O rwua je eburu le

* 2:18 2:18 Gunaa Jier 31:15.

mkpukpu, eekuje Nazaretu. E shi egube ono; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru vua. L'ephe pfuru su: "Ee-ku iya Nwophu Nazaretu."

3

*Ozi Jiõnu, onye emeje baputizimu
eezi l'echiegu*

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiõn 1:19-28)

¹ O buru teke ono be Jiõnu ophu emeje baputizimu byaru bya anodu l'echiegu Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke su: ² "G'izimanu iphe-eji unu lwa unu azu g'unu ghaa umere lwapfuta Chileke le Chileke abyaakwa egoshi le ya bu eze." ³ O kwa Jiõnu bu onye ono, Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfuru opfu iya su:

"O duru onye ara iya arara
l'echiegu su:

'Unu meziaru Nnajiuphu uzo.

Unu mee gbororo iya g'o
dugbaa nhamunha.' "

⁴ Noo ya; uwe, Jiõnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'iji inya-kamelu; l'o gude akpo-anu tubuta iya l'upfu. O buru igube yele manunwu abujeru nri iya. ⁵ Tobudu iya bu; ndu Jierusalemu l'ophu; me ndu Jiudiya; me ndu bu le mgboru Jiõdanu mgburugburu tuko zefutakota wu-pfutashia ya. ⁶ Ephe nodu akoshi iphe-eji, ephe meshiru; o nodu emejgbaa phe baputizimu l'enyimu Jiõdanu.

⁷ Tobudu iya bu; o humaeopho ikpoto ndu Farisii waa ndu Sadiusii, awu abya g'e mee phe baputizimu; o su phe: "Unube unwu, ejo agwo nwushirua. ?Bu onye karu unu g'unu gbalaaru oke-ehu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu mboku, o-nma mgboko ikpe ono? ⁸ Unu mia amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bu eme umere, goshiru l'izimanu iphe-eji unu lwawaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. ⁹ Unu ta arikwa k'asu: '?O kwa le Ebirihamu buwanu onye-iche anyi phe.' Unu ta amakwa l'o -beta g'o to du be Chileke a-du ike meshia mkpuma-a g'o nwushia unwu, a-buru unwu Ebirihamu. ¹⁰ Mbule nta-a be a dabekwaru ogbunku l'ogbarabvu iphe, bukpooshi. Oshi ophu amiduru mebyi, du ree; l'ee-gbutsua ya chie l'oku. ¹¹ Mbueda bukwa mini be mu egudeje eme unu baputizimu gude goshi l'izimanu lwaru unu azu l'iphe-eji, unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye ophu abyanu be ka mu l'ishi ka mu l'okpa. Onye mu ta adukpodanu iphe, mu bu ke ge mu vuru akpokpa iya tso iya. Onye k'ono l'e-gude Unme-du-Nso waa oku mee unu baputizimu. ¹² O gudewaa ajakpa, oo-gude phushia eswa le balu; vuta ophu bu balu vuba l'ulo iya; kpota eswa iya kporu ye l'oku, ata nyihu." "

Jiõnu eme Jizosu baputizimu

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tobudu iya bu; Jizosu shi le Galili byatashia Jiõdanu ge Jiõnu mee ya baputizimu. ¹⁴ Jiõnu mehaa g'o jika su iya: "O chia mbueda be gbaru ke ge mu byachia gi mee mu baputizimu; i gbekhia abyapfutachia mu."

¹⁵ Ole Jizosu suru iya: "Haaro g'e mee ya ro egube ono nta; kele ono g'anyi e-shi meebekota iphemiphe, bu iphe, pfuru-oto."

Tobudu iya bu; Jiõnu kwetanu. ¹⁶ Emeghe, eemeghe Jizosu baputizimu ono; o shiepho le mini ono rwufutashia; igwe bukahaepho ebo gheru onu. O huma Unme Chileke g'o dupepho ge ndo phepho phaa phezeta bya anodu

iya l'èhu. ¹⁷ Noo ya; a numa olu-opfu, shi l'imigwe ono sù: “Ọwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. O jiru mu ẹpho.”

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya eduta Jizosu duba l'echiegu ọ Obutuswe hụ ya ama. ² O rwua ẹka ono je anọ ụkporo abali labo: eswe l'enyashi; swikota ẹgu. E mechaa; ẹgu guahaa ya. ³ Nwandale byapfuta iya bya asu iya: “Ọ -buru l'i bụ Nwa Chileke; sunu ọ mkpuma-a ghoshia nri!”

⁴ Jizosu sukwanu iya: “Ekwo-opfu Chileke sukwaru: ‘Ọ tọ budu nri kpurumu be amadu e-gude nodu ndzu. Ọ kwa iphe, bukpo opfu, shi Chileke l'onu.’ ”

⁵ Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahu le mpukpuru ono, du nsọ ono, bya eworu iya dobe l'eka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke ⁶ bya asu iya: “Ọ -buru l'i bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafu daa l'ali; l'ekwo-opfu Chileke sukwaru:

“Chileke a-karu-a
unwu-ojozi-imigwe iya
g'ephe leta ngu enya.
'Epe e-gude ẹka pata ngu
apata;
a nonyaa i kpoo okpa
le mkpuma.’ ”

⁷ Jizosu sukwanu iya: “Obenu l'e dekwaru iya pho l'ekwo-opfu Chileke su: ‘Ta ahukwa Nnajiuphu, bu Chileke ngu ama.’ ”

⁸ Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwapho Jizosu ozo bya eje enyihu eze ubvu, haepho ephekerephe ephekerephe ọ gu; je egoshikota iya ali-eze ndiphe mgburugburu me iphe, du ree, no iya nu. ⁹ Bya asu iya: “Iphemiphe ono go ha be mu a-nukota ngu me i -dakpowa l'ali; baaru mu eja.”

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Jizosu kweepho doo bya asu iya: “Gbeshi l'eka ono Nsetanu; l'ekwo-opfu Chileke sukwaru: ‘Oo Nnajiuphu, bu Chileke ngu bu onye ii-baru eja; teme o buru iya kpurumu bu onye ii-nodu ejeru ozi.’ ”

¹¹ Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono paru iya haa; unwu-ojozi-imigwe bya ejeaaru iya ozi.

Jizosu ezi Opfu Chileke le Galili (Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² O be teke Jizosu numaru l'a tuwaru Jionu mkporo; o gbeshi jeshia Galili. ¹³ O gbeshi le Nazaretu lashia Kapaniyomu je eburu. Mpukpuru ono no l'aguga eze-enyimu Genesaretu; mbu l'ali Zebulun me Nafutali.

¹⁴ Noo ya bu iphe ono, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru ono je avukota, suru:

¹⁵ “Gube ali Zebulun me ali
Nafutali,
no l'ibiya k'eze-enyimu
ono;
l'azu Jiodanu azu iya
ophuu.
Gube Galili ke ndu abudu
ndu Jiu!”

16 Ndu ono, nọ l'ime ọchii
humaakwaru ìphóró,
paru ẹka.

Ndu k'ono, bu l'ali ono,
gbakotaru tsukiribaa
ono be ìphóró
nwuakwaru ke
phorokotokongu."

17 Noo ya; ọ buru teke ono be Jizosu shiepho wata asa ozi-oma, shi l'eka Chileke asasa su: "G'izimanu lwa unu azu; unu ghaa umere byapfuta Chileke le Chileke abyaakwa eghoshi l'oo ya bu eze!"

Ndu mbu, wataru etso Jizosu
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 O be ge Jizosu tsoru ogbu ogbu eze-enyimu, no le Galili; ọ huma unwune labo, bu ndu ikokoro. Onye lanu be epha iya bu Sayimonu, onye eekuje Pyita. Nwune iya ophuu be epha iya bu Anduru. O huma phe eka epe agha ugbu l'eze-enyimu. 19 Tobudu iya bu; ọ su phe: "Unu bya etsoru mu ge mu emee unu ndu a-nodu esekutaje nemadzu g'eetataje ema-a." 20 Epfupu, oopfu iya; epe gwobe ugbu phe; tsoahaa ya.

21 Jizosu byakwa eshi l'eka ono jeriberu nwanshii; ọ humakwa unwune labo ozo, bu Jiemusu, bu nwa Zebedi; yele Jionu nwune iya l'eka epe le nna phe, bu Zebedi no l'ime ugbu; emezi ugbu phe emezi. O kua phe.

22 Ekuku, ooku phe; epe haa ugbu ono ye nna phe tugbua je etsoru iya.

Jizosu ezi iphe; bya eme ndu
iphe eme g'ephe wekorohu
(Luk 6:17-19)

23 Tobudu iya bu; Jizosu jedzuru ekameka le Galili; ezi opfu Chileke l'iphe, bukpo uo-ndzuko ndu Jiu; bya epfukwapho opfu Chileke su phe le Chileke abyawaa eghoshi le ya bu eze; bya emee g'iphe, bukpo ndu ehu eme mekpoo ndu iphe-ememe mmanu emegbaa wekorohukota; obeta o buru egube iphe-ememe du idu-agma. 24 Epha Jizosu ngakota Siriya mgburugburu. Epe nodu apatagbaaru iya ndu iphe eme; me ndu iphe, bukpo ehu, du iche iche eme; me ndu iphe eme ehuka shii; me ndu obvu eme; me ndu ndapfu; me ndu ndanwu danwuru ibe-ehu lanu. Noo ya; Jizosu mekota phe; epe wekorohuchaa. 25 Ikpoto nemadzu shi le Galili tsoru iya; me ndu shi le Mkpukpu-iri me Jierusalemu; me ndu Jiudiya; me ndu shi azu enyimu Jiodanu. Epe toko wuru gidigidi tsoru iya.

5

Jizosu epfu opfu Chileke
l'eli ubvu

1 Jizosu bya ahuma ikpoto oha ono bya enyihu eli ubvu je anodu anoo. Ndu etsoje iya nu wu-pfuta iya. 2 O wata phe ezi iphe su phe:

Ehu-utso
(Luk 6:20-23)

3 "Ehu-utso be a goru nu ndu
wozetaru onwophe ali
l'iphu Chileke;
kele eka Chileke bu eze bu
nkephe!"

- 4 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
aphu byaru;
Kele Chileke e-mechakwaa
dụ phẹ obu!
- 5 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
dụ àgù;
kele ọo phẹ l'e-mechaa
nweru mgboko.
- 6 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
ono, apfubekoto aguje
g'egu nri mẹ egu mini ono;
kele Chileke e-mechaa
mee g'epho ji phẹ!
- 7 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
nweru obu-imemini;
kele Chileke a-phukwaru
phẹ phọ obu-imemini!
- 8 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu obu
guru ìphóró;
kele ephe e-mechaa hụma
Chileke!
- 9 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu eme
gẹ nchị dụ do;
kele ọo phẹ bẹ ee-ku unwu
kẹ Chileke!
- 10 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
aakpa ẹhu;
l'opfu l'ephe eme iphe,
dụ Chileke ree;
kele ẹka Chileke bụ eze
bụ nkephe!

11 “Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ unu teke ndiphe nọdu akọ unu ọnu; akpa unu ẹhu; adzükota ẹjọ ụka, adudu k'anuma ekpu unu opfu l'unu kweru nkemu. 12 G'ẹhu tsoje unu utso; unu teje ẹswa; kele obunggo unu parụ ẹka l'imigwe. Ọ bukwapfo g'ephe akpa unu ẹhu ono bụ g'ephe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru Chileke, vu unu ọzo.”

Únú yẹe ìphóró
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Ọo unubedua bụ únú kẹ mgboko; ọle teke únú tso-buhuru únú-únú; ?denu g'ii-shi mebakhwadaa ya g'ọ tso únú-únú ọzo? Ọ tọ duhekwa iphe ọzo, ọ dukwadu ree ememe; gbahaa g'e woru iya wushia gẹ nemadzụ zopyashia ya l'okpa.

14 “Ọo unubedua bụ ìphóró kẹ mgboko. Mkpukpu, degeru l'elikota úbvú bẹ e te domikotajekwa edomi. 15 Ọphu aanwujeduru oku ye l'oroku kpube iya iphe. Eka eedobeje iya bụ l'iphe, eedobeje oroku; k'ọphu onyemonye, nọ l'ulo obu a-huma ìphóró iya. 16 Ọo ya bụ; g'ìphóró unu ngakotakwa l'ẹka ndiphe nọ; k'ọphu ephe a-huma iphe, dụ ree, unu emekota gude iya jaa Nna unu, bu l'imigwe ajaja.”

Jizosu ezi k'ekemu

17 “Unu ta arikwa l'iphe, mu byaru bụ gẹ mu gbukaa ekemu Mosisu; ọzo iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka.

Mu byakwaru gę mu mee g'ọ vùkọta g'e pfuru iya. ¹⁸ Sụ-a; gę mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvùkwa alì abvù; obenu l'akpuru opfu lanù ọzoo iphe, a tsọru kpọngu, shi l'ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasù teke iphemiphe ono a-vùkọta. ¹⁹ Oo ya bụ l'onye mebyikwanuru ekemu Chileke m'obeta ọ buru ọphu kachakpọo alwa alì; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe mekwaphọ ẹgube ono; ọo onye ono a-kachakpọo alwa alì l'ẹka Chileke bụ eze. Obenu l'onye eme ekemu ono; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe mekwa iya phọ; onye ono a-buru onye ha shii l'ẹka Chileke bụ eze. ²⁰ Iphe, mu epfu bụ lẹ teke unu akadụ ndu ezije ekemu; waa ndu Fárisii eme iphe, dọ Chileke ree bẹ unu ta abyakwa abahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”

Oke-ẹhu-eghu Chileke

²¹ “Unu nùmahawaru lẹ ndu kẹ teke ndiche bẹ a sụru: ‘Te egbukwa ọchi.* Onye gburu ọchi bẹ a-kpùjekwaru jee l'iphu ndu-ikpe.’ ²² Obenu lẹ mbẹdua epfuru unu nta-a sụ l'onye etso nwune iya opfu l'ẹbe adù iphe, o meru iya; onye ono bẹ a-kpùkwaru bya l'iphu onye-ikpe. Mbụ l'iphe, bụkpoo onye kọru nwune iya ọnu bẹ a-kpùjekwaru bya l'iphu ọgbo-ikpe. Iphe, bụkpoo onye gude ọnu iya sụ nwune iya: ‘Gùbe onye-eswe-a’; onye ono a-lakwa l'ọku-alì-maa. ²³ Oo ya bụ lẹ-a; teke ọ bụ l'ì nọ l'iphu ọrungwẹja Chileke; ì -bya anù Chileke iphe; ì nọdu l'ẹka ono nyata l'ọ dọru opfu, dọru gęe nwune ngu; ²⁴ parù iphe ono, ì byaru anunu ono haa l'iphu ẹka ono vuru ọzo tųgbua jeadaa gę gụ lẹ nwune ngu ono doshiadaa; e-mechaa l'ì byawarọ anù Chileke iphe, ìinu iya.

²⁵ “Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpù ngu eje l'ùlo-ikpe; kukebe ẹhu mee gę gụ l'iya doshia ya ẹgwegwa teke unu nọkwadu l'etsuzọ; g'ọ tọ bụ: unu -rwua l'ọ kpuru ngu nù onye-ikpe; onye-ikpe akpuru ngu nù ọgbogu; ọgbogu eje eworu ngu tųa mkpọro. ²⁶ Gę mu gbukwaaru ngu iya tororo; ì tì yìkwa fùta afùta l'ẹka ono jasù teke ì pfueberu iphe, e gburu ngu nre iya; ì -pfuphodo mę afù bẹ a taa hakwa ngu.”

Eri ogori

²⁷ “Unu nùmawaru l'a sụru: ‘Be erikwa ogori.†’ ²⁸ Olee mu sùkwanuru unu; o -nwekpọwaru onye lẹru nwanyì ẹnya; k'ọphu nwanyì ono guru iya agugu ejepfu; onye ono bẹ gudeakwaa obu iya ria ogori. ²⁹ Oo ya bụ; teke ọ bụ l'ọo ẹnya ẹkutara ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swọfu iya tuphaa! L'ọ kakwaru ngu ree l'ì tupharu ibe ẹhu ngu lanù; eme l'ì dzuru oke; a pata ngu l'ọphu chie l'ọku-alì-maa. ³⁰ Teke ọ bụkwanu l'ọo ẹkutara ngu kpataru ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa. L'ọ kakwaru ngu ree l'ì tupharu ibe ẹhu ngu lanù; eme l'ì dzuru oke; a pata ngu l'ọphu chie l'ọku-alì-maa.”

K'achifu nwanyì

(*Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18*)

³¹ “E dekwaruphọ sụ g'onye achifu nyee ya vujeadaru ọzo dee ẹkwo-achifu-nwanyì nù iya lẹ ya taa lùhedu; tẹme l'ọo-chifuwa iya rọ. ³² Olee mu sùkwanuru unu-a: onye chifuru nyee ya; abudu l'oori ogori; onye ono meakwaru nwanyì ono; ọ nọdu eri ogori; tẹme onye lùkwanuru onye a chifuru achifu l'erikwaphọ ogori.”

K'eri angu

³³ “Ozo bụ l'unu nùmahawaru lẹ ndu teke ono bẹ a sụru: ‘Teke i rifuru angu emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke iphe, i rifuru angu l'ii-meru iya; ta ahakwa iya ememe.’ ³⁴ Olee mu sùkwanuru unu-a: unu te erijekwa

* 5:21 5:21 Gúnaa Awù 20:13. † 5:27 5:27 Gúnaa Awù 20:14.

angu ililekpoo. Unu te egudejekwa imigwe ria angu; l'imigwe bukwa abeze Chileke. ³⁵ Ophu unu egudejekwa ali ria angu; l'o kwa ali bu eka Chileke gbaberu okpa. Su-a; unu te egudejekwa Jierusalemu ria angu; le Jierusalemu bukwa mkpukpu k'onye eze ono, ha shii onoya. ³⁶ Ophu unu egudejekpokwaanu ishi unu ria angu; g'o to budu l'unu adu ike eme g'o ka mma l'oo akpuru egbushi lanu, no unu l'ishi g'o ji uji; ozoo g'o chaa ucha. ³⁷ Iphe, unu e-pfuje kpoloko buepho 'ee'; ozoo 'waawaa'. O -nweru iphe ozo, i pfuru, 'abudu opfu labo ono buakwaa Obutuswe be o shi l'eka."

K'agwata ugwo iphe

(Luk 6:29-30)

³⁸ "Unu numahawaru l'ekemu Mosisu suru: 'Onye meru; enya pyahu nwibe iya g'e mekwaapho g'enya pyahulata onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g'e chikwofulata iya ugwo iya.' ³⁹ Obenu le mu epfuru unu su: onye meru ngu ejo-iphe; te ejekwa iya emelata. Onye chiru ngu eka l'agbagba-nchi ekutara; ghafuaru iya nchi ekicha. ⁴⁰ Teke o bu l'o nweru onye jeru je agbaarū ngu ekwo l'ulo-ikpe ge ya nata ngu nggafu-eka, i yeru l'ime ehu; haa ya g'o natafua ngu uwe ehu ngu. ⁴¹ Teke o bu l'o nweru onye kebutaru ngu k'ehuka su ge gu l'iya swiru jee manyiru lanu; tsoru iya ro ge gu l'iya jee manyiru labo. ⁴² Nuje onye suru gi nu iya iphe; iphe, o suru gi nu iya; teme onye byaru ngu arwota iphe; ta ajikakwa iya ya anunu."

K'eye ndu ohogu obu

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ "Unu numahawaru l'a suru: 'Yeje onye gu l'iya eshi onya obu; g'onye ohogu ngu duje ngu ashi. ⁴⁴ S' O le iphe, mu akaru unu bu: Unu yee ohogu unu obu. Unu epfujeru Chileke opfu ehu ndu emekpa unu ehu; ⁴⁵ g'unu a-buru unwu ke Nna unu ophu bu l'imigwe. Kele oo ya emeje g'enyanwu waaru ndu oma me ndu ejo-iphe. Teme o nodu emeje g'igwe dzeru mini wushiru ndu pfuberekoto me ndu apfubeduru-eka-oto. ⁴⁶ Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu obunggo gunu be unu a-nata l'ono? ?To buhedu ge ndu ana okpoga akiriko emeje bu ono? ⁴⁷ Teke o buepho ndu unu e phe eshi onya be unu ekeleje ekele kpurumu; ?bu gunu be bu iphe, unu ka ndu ozo ememe? ?To buedu ge ndu ta amadu Chileke emeje bu ono? ⁴⁸ Oo ya bu g'unu duje ree ge Nna unu, bu l'imigwe duje ree."

6

Eme iphe-oma

¹ "Unu kwabeje enya g'unu te emeje iphe-oma unu sagaa k'ophu onyemonye a-humakotaje iphe unu eme. Odumeka be Nna unu ophu bu l'imigwe ta abyakwa ebu unu nggo iya.

² "Oo ya bu; teke i meru iphe-oma; te ejekwa iya ara arara l'edupfu. Te emekwa ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu emeje l'ime ulo-ndzuko ndu Jiu me l'etsuzo. Ephe anoduje eme iya ge ndiphe ajaa phe ajaja. Mu su-a; g'o dokwaa ngu enya ree; o buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ³ Obenu le-a; teke gubedua eme iphe-oma; te ekwekwa g'ekicha ngu maru iphe ekutara ngu eme. ⁴ Oo ya bu l'iphe-oma, iime be ii-meje g'iime iya le mpya. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya."

‡ 5:38 5:38 Guna Awu 21:24; Uke 24:20; Dit 19:21. § 5:43 5:43 Guna Uke 19:18; Dit 23:6.

Epfu anụ Chileke
(Luk 11:2-4)

⁵ “Ì -nọdu epfu anụ Chileke; te emejekwa gę ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Ẹphebedua iphe, aduje phezee bę bụ g'ẹphe je anmagaru l'echi ụlo-ndzukọ ndu Jiu; ọzoo l'agụga etsuzọ epfu anụ Chileke; k'ọphu aahụmadzuru phezee. Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ buakwaa ụgwo phezee bę a pfu-dzuwaru phezee ẹgube ono. ⁶ Obenu gubedua; teke iipfu anụ Chileke; tughua bamihukpọoro l'ime mkpuru ụlo ngu woru ụzo gu-chia agụ-chi; nọdu l'ẹka ono pfuru nụ Chileke, bụ Nna ngu, a ta ahụmadu l'ẹnya. Ọo ya bụ gę Nna ngu ono, ahụmaje iphe, eeme lę mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.

⁷ “Teke unu epfu anụ Chileke; unu te epfujekwa igwerigwe opfu mpfukwase 'enwedụ ishi gę ndu ta amadụ Chileke emeje ono. L'ẹphe anọduje ari lę Chileke a-nụma olu phezee m'ẹphe -pfushia opfu igwerigwe. ⁸ Ọo ya bụ; unu te etsokwa ẹka phezee. Lę nna unu bę mahaakwaru iphe, unu abya iya asụ g'ọ nụ unu; teme unu pfuje g'ọ nụ iya unu. ⁹ Ọo ya bụ l'ọwa-a g'unu e-pfuje anụ Chileke baa:

“ ‘Gube Nna anyi, bu l'imigwe.

G'e dobe ẹpha ngu iche;

¹⁰ Goshinu l'oo gubedua bụ eze.

G'e meje iphe, dụ ngu l'uche

l'eliphe

g'eemeje iya l'imigwe.

¹¹ Nunu anyi nri ntanụ-a;

Nri, a-sujeru anyi eri

mbọku-mbọku.

¹² Gụaru anyi nvụ l'ẹka anyi

mesweru ngu;

G'anyi gụru ndu mesweru

anyịbedua.

¹³ Te ekwekwa g'anyi nmalahụ

l'ọhutama.

Nafutachikwaa anyi g'anyi ta

aba l'ẹka onye ejo-iphe.’

Kele ọo ngu bụ eze

iphemiphe;

bya aburu ngu nwe ike;

nweru akpabiri

jasụ lę tuutuutuu lę

mịimiimii.

Nokwa g'ọ dụ.

¹⁴ “Kele ọ -buru l'unu agujeru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru unu; Nna unu, bu l'imigwe a-gujekwarupho unu nvụ l'ọphu unu meru iya.

¹⁵ Obenu teke ọ bụ l'unu ta agujeduru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru unu; ọo ya bụ lę Nna unu ta abyadụ aguru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meru iya.”

Aswiri Chileke ẹgu

¹⁶ “Unu -nọdu aswiri Chileke ẹgu; unu ta agbanwubejekwa iphu gę ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Kele ẹphe ewojeru iphu dobe shigba shigba; k'ọphu onyenonu a-maru l'ẹphe aswiri Chileke ẹgu. Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ buakwaa obunggo phezee bę ẹphe natadzuru ẹgube ono.

17 Obenu gubedua; teke iiswiru Chileke ẹgu; swaa iphu; nyia manu; 18 k'ophu ndiphe ata amadu l'iiswiru Chileke ẹgu. Gbahaepho onye a-maru nu bu Nna ngu ono, a ta ahumadu l'enya ono. Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya-a l'e-bukwa ngu pho nggo iya."

Akpa ẹku imigwe
(Luk 12:33-34)

19 "Unu ta akpakwa ẹku kuberu onwunu le mgboko owa-a; ẹka oo-gba ẹgba; teme mkpu atakashia ya; ndu-oshi ejekwapho egwee ya. 20 Unu kparu ẹku unu doberu onwunu l'imigwe; ẹka o too gbadu ẹgba; ophu mkpu atakashidu iya; ophu o dudu ndu-oshi eje iya egweta. 21 L'o kwa ẹka ẹku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu nokwapho."

Iphoro k'ogwehu
(Luk 11:34-36)

22 "O kwa enya bu oroku, du l'ehu nemadzu. Oo ya bu le teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. 23 Obenu teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. Teke o bukwanu l'iphoro, no l'ime ngu be l'agba ochii; l'o gbagharu ochii obu ẹka."

Etso ọzo Chileke waa ẹku
ke mgboko-a
(Luk 16:13; 12:22-31)

24 "O to dudu onye achita nnaji labo ejeru ozi le mgbo lanu g'o to kpo onye lanu ash; yee onye ophuu obu; ozoo l'o yeru eh u'ozu onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. I ti nodudu etso ọzo Chileke bya emekwapho g'okpoga kwataru ngu.

25 "Noo iphe, mu gude su; unu ta akushi photophoto k'iphe, unu e-ri; ozoo iphe, unu a-ngu nodu ndzu. Ozoo k'ogwehu unu; iphe, unu e-ye l'ehu. Noo le ndzu ka nri aburu iphe; ogwehu ka uwe aburu iphe. 26 Lewarọ enu, ephe l'eli. Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe akpatadu ewoba l'oba; ole Nna unu ophu bu l'imigwe anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka phe aburu iphe. 27 ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ oshi yekwa ujiku ophu le ndzu iya?

28 " ?Buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto k'uwe, unu e-ye l'ehu? Unu lewaro ojimbvu, du l'egu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. 29 Obenu le-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. 30 Teke obu le Chileke eletaberu eswa, no l'egbudu enya egube ono: k'eme iya g'o ma mma; l'iphe, bu o -dzuru ndzu nodu l'egbudu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite. ?Too kabadaa unu eleta okpobe enya? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! 31 Oo ya bu; unu ta aku-phehe photophoto ke '?Bu gunu be anyi e-ri?' '?Bu gunu be anyi a-ngu?' Ozoo '?Bu gunu be anyi e-ye l'ehu?' 32 O kwa iphe ono be ndu amadu Chileke tukoru achọ. Nna unu, bu l'imigwe makwaru-a l'iphemiphe ono du unu mkpa. 33 Oo ya bu; unu vuru ọzo chodaa g'unu e-me ge Chileke buru eze le ndzu unu; yele apfubekoto iya; oo ya bu; iphe ono g'o ha aburu iphe, Chileke e-yekwaru unu eyekwa. 34 Unu ta ayoshi oshi k'echele; l'echele a-yo-a oshi onwiya. Ejo iphe k'ujiku ophu suwaru ke mboku ono."

7

Ekpe ndu ọzo ikpe
(Luk 6:37-38,41-42)

¹ “Unu te ekpejekwa ndu ọzo ikpe gẹ Chileke etee kpedu unu. ² Kele ọo iphe, unu gude kpee onye ọzo ikpe bẹ ee-gude kpee unubedua. Teme ọ buru iphe, unu gude turu nū nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nū unu. ³ ?Bu gūnu kparū iphe, i hūmaru nwiphe, nọ onye ọzo l'ęnya; ọphu i hūmaduru ọphu ha g'oswebe nọdu ngu l'ęnya nkengu? ⁴ Ọzoo; ?denu g'ii-gbẹ sū onye ọzo g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, dū iya l'ęnya; l'eka ọphu ha g'oswebe swekwaru l'ęnya nkengu? ⁵ Gube onye ono bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono! Vuru ọzo mefuadaa iphe ọphu ha g'oswebe, sweru ngu l'ęnya nkengu; g'ii-dū ike hūma-rweta ọzo mefu nwiphe ọphu ha nwanshii, dū nwanna ngu l'ęnya.

⁶ “Unu te ewojekwaru iphe, duru Chileke nsọ togboru nkuta; ọphu unu ewojekwaru igopoto unu, bu iphe, ere ire shii ono woru togboru ezi; g'ephe ataa zopyashidu iya yogiri yogiri l'okpa; bya adakobe byapfuta unu; bya alabushia anu unu alabushi.”

*Epfu anu Chileke;
yee ekemu, swiru iya nu
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Unu pfua g'a nū unu iphe; aa-nū iya unu! Unu chọ iphe; unu a-chọta iya! Unu kua ẹka l'uzo; aa-guharu iya unu. ⁸ Kele onyemonye, suru g'a nū iya iphe bẹ aanuje iphe; onye choru nū l'achotaje; onye kuru ẹka l'uzo bẹ aaguhajeru iya. ⁹ Tọ ?denu g'unu ha, onye nwa iya a-sū g'ọ nū iya buredi; l'o woru mkpuma nū iya? ¹⁰ Ọzoo l'ọ suru g'a nū iya ẹma; l'ọ gbẹ chiru agwo nū iya. ¹¹ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nū unwu unu iphe, dū ree; ?buchia Nna unu ọphu bu l'imigwe taa maduru anu unu okpobe iphe; mbu unube ndu suru g'ọ nū iya unu?

¹² “Ọo ya bu; unu mejeru onyemonye g'ọ dū unu g'onye ọzo meeru unu. Kele onoo iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke ezi bu onoya.”

*Onu ọzo, du kparagu
(Luk 13:24)*

¹³ “Unu kpata ọzo shia oguzo, dū kparagu bahu. L'uzo ọphu eeshije ala l'iswi bẹ onu iya ha ọsa; teme gbororo iya dū nphe eshishi; a dū igwe awu iya. ¹⁴ Obenu l'uzo ọphu edujeru nemadzū bahu lẹ ndzū; bẹ onu iya dū kparagu; teme ọzo iya dū ehuka eshishi; ndu hūmaru iya nū habe-a nwahabe.”

*Oshi-omi yee akpuru iya
(Luk 6:43-44)*

¹⁵ “Unu kwabejekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru ono ęnya. Mbu ndu aduje agū g'ephe bu nwaturu; 'a ma l'ephe bu agu, adzū-gbu aturu. ¹⁶ Unu e-gudewarọ umere phe maru egube ndu ephe bu. ?A wotaje ẹra nggorobyi l'oshi aga? Tọ ?a wotaje akpuru ujiru l'oshi ukèè? ¹⁷ Iphe, bukpo ọkpobe oshi amijekwa akpuru, dū ree. Ejo oshi nọdu amije ejo akpuru. ¹⁸ Ọ tọ dudu ọkpobe oshi, mijeru mebyi, dū eji; ọphu ọ dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, dū ree. ¹⁹ Iphe, bukpo oshi, taa midu mebyi, dū ree bẹ ee-gbutsu egbutsu parū chie l'oku. ²⁰ Ọo ya bu l'unu e-gudewarọ akpuru, ephe miru; maru phe.”

²¹ “Ọ tọ bubekwa g'aahaje eeku mu 'Nnajiuphu; Nnajiuphu'; bu g'aa-ha bahukota l'eka Chileke bu eze. Ọ kwa ndu meru iphe, dū Nna mu, bu l'imigwe ree. ²² Mboku ikpe ono bẹ aa-dū igwerigwe sū mu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! ?Ọ kwa l'anyi shi egudeje ẹpha ngu epfuchiru Chileke; teme anyi shi egudeje ẹpha ngu achishi obvu; bya eshi egudeje ẹpha ngu eme

iphe-ohumalenya, du igwerigwe.' ²³ Noo teke mu a-karu phe su phe: 'Mu ta amajekwaru ndu unu bu. Unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unube ndu ono, buepho iphe, Chileke suru g'e te emeshi be unu anoduje eme ono.' "

Umadzu ebo, l'akpu ulo

(Luk 6:47-49)

²⁴ "Oo ya bu l'onnyemonye, anu opfu-a, mu epfu-a bya eme iya ememe be a-du ge nwoke, kwaru enya bya eworu ulo iya kpua l'eli mkpuma. ²⁵ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukotaru l'eli ulo ono; ophu ulo ono adaduru; noo kele a turu okpa iya l'eli mkpuma.

²⁶ "Obenu onye anu opfu-a, mu epfu-a; ophu oomedu iya ememe l'a-du g'onye eswe, jeru je akpua ulo iya l'eli evevee. ²⁷ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukotaru l'eli ulo ono. Ulo ono phohu daa gwoo; daa tsua gwogiri-gwogiri."

²⁸ Tobudu iya bu; Jizosu pfubuhuepho iphemiphe ono, oopfu ono; iphe ono, o pfuru ono kpoo ndu ono onu opfu. ²⁹ Kele oozi iphe g'onye ike du l'eka. O too zidu ge ndu ezije phe ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizosu meru o wekorohu

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Noo ya bu; Jizosu shiepho l'ubvu ono nyizeta; ikpoto nemadzu wuru tsoru iya. ² Tobudu iya bu; onye ekpenta lanu bya abyapfuta iya bya abaaruu iya eja su: "Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-menaa ge mu wekorohu."

³ Jizosu bya amachia eka denyi iya su: "O bu uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ⁴ Tobudu iya bu; Jizosu su iya: "Ba adukwa onye ii-pfuru iya. Jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya. G'ii-nukwapho Chileke iphe-ngweja k'egbuchafu, i gbuchafuru; ge Mosisu turu l'ekemu. Oo ya bu g'oha egude nno maru l'i wekorohuwaru."

Ewekorohu nwozi onye-ishi ndu ojogu

(Luk 7:1-10)

⁵ Tobudu iya bu; Jizosu bahushiepho le Kapaniyomu; o nweru onye-ishi ojogu ndu Romu, byaru bya anodu arwo iya su: ⁶ "Nnajiuphu; nwozi mu ze l'ulo; iphe nodu emeshi iya ike; k'ophu o to ghadu aghagha; teme o nodu echi mkpu l'ulo."

⁷ Jizosu su iya: "Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekorohu."

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Nnajiuphu; obenu le mu ta agbaduru ke g'i bata ibe mu. O bua g'i pfua opfu onu kpurumu; nwozi mu ewekorohu. ⁹ Mbèdua bukwa-a onye no nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, no mu l'eka. Mu -su onye-a g'o jee owa-a; l'o jee ya; mu -su onye ophuu g'o bya; l'o bya; mu -su nwozi mu g'o mee owa-a; l'o mee ya."

¹⁰ Jizosu numa iya; o du iya biribiri. O su ndu ephe l'iya swi: "Iphe, mu epfuru unu bu le-a; l'ali izurelu kponu be mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a. ¹¹ Iphe, mu epfuru unu bu l'aa-du igwe shi l'uzo enyanwu-awawa me l'uzo enyanwu-ariba bya; ephe le Ebirhamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu anodu ria nri l'eka Chileke bu eze. ¹² Aa-gbe chiru ndu ophu o gogo gba l'anod l'eka Chileke bu eze obu chiru ye l'eka gbahuru

tsukiribaa. Noo ẹka aa-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa taa ikireze.” ¹³ Jizosu pfuchaa nno bya asu onye-ishi ndu ojogu ono: “Jeshia iphe, iije l'ọo g'i kwetarū bụ g'ọo-duru ngu.” Ọ buerupho nwozi nwoke ono ewekorohu teke ono teke ono.

Jizosu emeta igwerigwe ndu iphe eme

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Jizosu bya abata l'ulo Pyita bya ahuma le ne nyee Pyita obu be ze l'ododonyanya. ¹⁵ Ọ bya edenyi iya ẹka l'ẹka. Ododonyanya ono paru iya haa. Ọ gbalihu; wata iya akwaru ẹbyaa.

¹⁶ O be l'uzenyashi; ẹphe chitaru iya ikpoto ndu obvu emegbaa. Ọ buru opfu onu be o gude chishichaa obvu ono g'ọ ha; mbu Jizosu; bya emekota iphe, bukpo ndu iphe eme ẹphe wekorohuchaa. ¹⁷ Iphemiphe ono meru o vukota; mbu iphe, Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfuru. L'ọ suru: “O vutaru ẹhu-otsu-mee anyi l'onwiya; bya evutakwapho iphe-ememe anyi.*”

Ndu e-mechaa etsoje Jizosu

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Tọbudu iya bụ; Jizosu humaepho ikpoto ndu ono, no-pheru iya mgburugburu ono; o su ndu etsoje iya nu: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophuu.” ¹⁹ Nwoke lanu, bu onye ezije ekemu byapfuta iya bya asu iya: “O-zì-iphe; mu e-tsojekpoe ngu pho eje ẹkameka, iije.”

²⁰ Jizosu su iya: “Uphega nwekwaru enu; enu, ẹphe l'eli nweru ẹpfune; obenu le Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi.”

²¹ Onye ozo, yi le ndu etsoje iya nu su: “Nnajiuphu; hakwaa mu ge mu je eliadaa nna mu; ge mu abyawaro.”

²² Jizosu su iya: “Tsoru mu; haa ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe lia ndu nkephe, nwuhuru anwuhu.”

Jizosu abyanyi oke akpara-mini

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jizosu bahuepho l'ugbo; ndu etsoje iya nu tsoru iya. ²⁴ No iya; oke akpara-mini wata atutu l'echi eze-enyimu ono. Ọ nodu atukpoo shingushingu; k'ophu mini abyawaa atuji ugbo ono; ole Jizosu zeele-a eku mgbenya. ²⁵ ẹphe byapfuta iya bya ekutee ya; su iya: “Nnajiuphu; dzonaa anyi! Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”

²⁶ Ọ su phe: “?Denu g'o gude ndzu nodu agu unu. Unube ndu ono ekwekwe, unu kweru abadu ishi ono.” Ọ gbeshi bya abaarū pherephere ono yee eze-enyimu ono mba. Ọ buru nyonyoronyo.

²⁷ Ọ du ndu ono biribiri. ẹphe wata epfufu su: “?Bu egube nemadzu gunu be nwoke owa-a bu? Onye ophu pherephere yele eze-enyimu emeje iphe, o pfuru.”

Unwoke labo, obvu eme

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Tọbudu iya bụ; Jizosu daepho eze-enyimu ono lufu azu iya ophuu, bu iya bu l'ali ke ndu Gadara; unwoke labo, obvu emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bu ẹka eelije nemadzu be ẹphe shi lufuta. Obvu kwaru phe ikwato l'ehu. Igiri igiri, ẹphe eme kposhia; ophu o dudu onye aduje ike je eshita uzo ibiya ono. ²⁹ Noo ya; ẹphe chiahaa mkpu su: “?Bu gunu be anyi le ngu jigba; gube Nwa Chileke? ?I byawaru gi bya eshi nta-a nuta anyi aphu; l'ebe abu l'o rwuwaru teke ee-me iya?”

* 8:17 8:17 Gunaan Azá 53:4.

³⁰ O nweru ikpoto ezi, nọ phẹ nwuzenya; akpa nri. ³¹ Ọbvu ono tuko rwoahaa Jizosu sụ iya: “I -chifuwaa anyi; hanaa g'anyi wuba l'ime ikpoto ezi pho.”

³² Jizosu sụ phẹ g'ephẹ je. Ọbvu ono wufuta l'ehu unwoke ono bya awuba l'ime ehu ezi ono. Tọbudu iya bu; ikpoto ezi ono g'ọ ha tuko phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia phẹ.

³³ Ndu eche ezi ono gbakashihu je eworu iphe, meru nọ g'ọ ha doo l'ime mkpukpu; bya edokwaapho g'ọ nwuru l'ehu ndu ono, ọbvu shi eme ono. ³⁴ Tọbudu iya bu; mkpukpu l'ophu zefuta zepfuta Jizosu bya arwoahaa ya; sụ iya g'ọ lufuru phẹ l'ali.

9

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Tọbudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ugbo bya akpoghaa eze-enyimu ono; o buru iya ala mkpukpu, a nọ hefuta iya gedegede. ² E gude iphe, aaze aze vutaru iya nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu. Jizosu humapho g'ephẹ gude kwetaberu le ya a-du ike mee g'o jee ije; o sụ nwoke ono, iphe lonwushiru ono: “Nwa mu; nweru iya obu. A gwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru.”

³ Tọbudu iya bu; ndu ezije ekemu haru riahaa l'ime okpoma phẹ sụ: “Nwoke-a epfubiyikwa epha Chileke epfubiyi.”

⁴ Jizosu maerupho iphe, ephẹ arị bya asu: “?Denu g'o gude unu nodu arị ejo oriri l'obu unu? ⁵ Sụ-a; ?bu ole ka nphe epfufu? ?Bu asu: ‘A gwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru?’ ?Tọ: ‘Gbalihu jeahaa ije?’ ⁶ Ọle ọo g'unu a-maru le Abubu-Ndiphe be ike du l'eka k'agujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a.” O sụ onye ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: “Gbalihu palita iphe-aze ngu lashia ibe ngu.”

⁷ Nwoke ono kwolihu; o buru iya ala unuphu. ⁸ Ikpoto ndu ono humapho iphe, meru nọ; o du phẹ biribiri. Epe wata aja Chileke ajaja; yebdua meru ge nemadzu du ike mee egube iphe ono.

Ekuku Matiyu (Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ge Jizosu shi l'eka ono tugbua be o humaru nwoke lanu, epha iya bu Matiyu; l'eka o nọ l'ulo okpoga akiriko. O sụ iya: “Tsoru mu.” O gbalihu tsoru iya.

¹⁰ Jizosu phẹ je eriahaa nri l'ibe Matiyu. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo eka tukokwapho nodu l'eka ono; ephẹ le Jizosu me ndu etsoje iya nu nodu eri nri. ¹¹ Ndu Farisii huma iya bya asu ndu etsoje iya nu: “?Denu g'o gude onye ezije unu iphe, ephẹ le ndu ana akiriko; waa ndu ozo, aamakwarupho ejo eka nodu erigba nri?”

¹² Jizosu numae ya pho bya asu: “O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme ọbvu; o kwa ndu iphe eme. ¹³ Sụ-a; unu je anwua iphe, opfu owa-a, mu abya epfufu-a bu; le Chileke pfuru sụ: ‘Iphe, agu mu nu ta abukwa g'unu gwaje mu agwagwa; o kwa g'unu phujeru nemadzu obu-imemini.*’ Noo kele mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu eme iphe-eji be mu byaru ekuku; g'izimanu lwa phẹ azu.”

* 9:13 9:13 Guna Hos 6:6.

Aswīru Chileke ẹgu
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tọbodu iya bụ; ndu etsoje Jiṅonu onye emeje baputizimu byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “?Bụ ọgunu meru g’o gude anyi lẹ ndu Fárisii nọdu aswījeru Chileke ẹgu; ọphu ndu etsoje ngu nụ aswījedu?”

¹⁵ Jizọsu sụ phẹ: “?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ agụ aphụ l’ẹka ẹphe l’onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l’ẹka-a? Ọle ọ dukwaru teke ee-mechaa; l’a bya anafu phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswīwaro ẹgu.

¹⁶ “E te ewotajekwa ẹkwa ọphúú gude gbachia ẹka akahụ ẹkwa lakahuru alakahụ. Onye meru iya nụ; ẹkwa ọphúú ono atsua atsutsu kabaa alaka akahụ iya pho. ¹⁷ Ọphu eewojeduru akuru mee ọphúú ye l’ugbobe-mee, riwaru pheripheri. Onye yeru iya nụ; mee ono agbawashia ugbobe ono. Mee ono awushihi; teme ugbobe ono agbakpohukwapho. Mee ọphúú bẹ eeyeje l’ugbobe ọphúú. Ọo ya bụ; ẹphenebo ono atukokwanu dū.”

Nwa Jiayirosu mę nwanyị,
nsọ eme mkpurumkpuru
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Tọbodu iya bụ; Jizọsu kpukwaduru-a iphemiphe ono l’onu epfuru phẹ; onye lanu l’ime ndu-ishi ọlo-ndzukọ byapfuta iya bya abaarụ iya ẹja sụ iya: “Nwatibe mu kẹ nwanyị buepho nta-a bẹ ọ nwuhuru. Ọle ọ búa g’i bya ebyia ya ẹka. I -byiwa iya ẹka bẹ ọo-nọdu-a ndzụ.”

¹⁹ Jizọsu yele ndu etsoje iya nụ gbeshi tsoru iya; ọ buru phẹ ejeje.

²⁰ Tọbodu iya bụ; ọ duru nwanyị, nọ l’ẹka ono, nọwaru nsọ unwanyi mkpurumkpuru apha iri l’ẹbo. O shia Jizọsu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya ẹka. ²¹ Noo kẹle ọ sukwanuru onwiya: “Mu -denyikpowaa ẹka l’uwe iya bẹ mu a-dụa iche.”

²² Jizọsu ghakọbe bya ahuma iya bya asụ: “Nwada mu; g’okpoma shihu ngu ike. Ekweta, i kwetarụ mewaru g’i dū iche.” E shiepho teke ono; ọ buru nwanyị ono ewekorohu.

²³ Jizọsu byarwutaepho ibe onye-ishi ọlo-ndzukọ ono bya akpovu uzu, igwe ọha, nọ l’ẹka ono atụ; mekpoo ndu aphụ upyi. ²⁴ Ọ sụ phẹ: “Unu lufukotachaa g’unu ha. Kẹle nwamgboko obu ta anwuhukwaru anwuhu. Ọ kwa mgbenya bẹ ooku.”

Ẹphe ze iya ọchi. ²⁵ A chifuchaepho ikpoto ndu ono etezi; Jizọsu bya abahụ l’ọlo bya eseta nwata ono l’ẹka. O teta gbalihu. ²⁶ Akọ iya ngakotawaro uswe iya onoya mgburugburu.

Umadzu ẹbo, l’atsụ ishi,
Jizọsu meru; ẹphe phuahaa ọzo

²⁷ Jizọsu parụ ẹka ono haa tugbua tsoru gbororo eje. Unwoke labo, atsụ ishi tsoru iya echi mkpu asuje: “Nwa Dévidi; phuaru anyi obu-imemini!”

²⁸ Jizọsu bahuepho l’ọlo; ndu ono, atsụ ishi ono byapfuta iya l’ọlo ono. Jizọsu sụ phẹ: “?Unu kwetarụ-a lẹ mu a-dụ ike mee iphe ono?”

Ẹphe sụ iya: “Ee-o! Nnajiuphu.”

²⁹ Ọ buru iya bụ; Jizọsu bya ebyichaa phẹ ẹka l’anya ono; bya asụ phẹ: “G’o dukwaru unu g’unu kwetaberu.” ³⁰ Ẹnya sashihu phẹ. Ẹphe wata aphụ ọzo. Jizọsu bya anmashiaru phẹ okwa ike sụ phẹ g’ẹphe te emekwa g’o duru onye a-maru nụ.

³¹ Ẹphe tugbuelaa je epfukashia kẹ Jizọsu l’ọha ono mgburugburu kpo.

*Onye ete pfudu opfu,
Jizosu meru o pfuahaa opfu*

³² Epe tugbushiepho; e dutaru Jizosu nwoke, obvu bu iya l'ehu meru ophu o pfudu opfu. ³³ Jizosu chifuepho obvu ono; nwoke ono pfuahaa opfu. O dua ikpoto ndu no l'eka ono biribiri etu. Epe su: "Ha-oo! Anyi teke ahuma-swekwaa egube iya owa-a l'ali Izurelu!"

³⁴ Ndu Farisii su: "?A suru ngu l'o to budu ike k'onye-ishi iphe, bukpoobvu be oogudeje achishi obvu ono."

*Jizosu aphuru ikpoto nemadzu
obu-imemini*

³⁵ Tobudu iya bu; Jizosu toko iphe, bu mkpukpu le mkpukpu jebabe epfu opfu Chileke l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O nodu anoduje ezi ozi-oma k'abubu Chileke bu eze. O nodu emeje g'iphe, bu ndu ehume me ndu iphe-ememe mmanu emegbaa toko wekorohukota m'obeta o buru egube iphe-ememe, du idagha. ³⁶ O nodu abujeru; o -huma ndu ono; imemini phe adu iya; kele ike buwaru phe ree; ebe epe amahedu g'ephe e-me iya. Epe dugbaepho g'igwerigwe aturu, enwedu onye eleta iya enya. ³⁷ Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Iphe, e meberu l'ali chashiakwaru. O kwatakpokwaru chashi shii. Obenu le ndu-ozu, akpata iya akpata ha nwanshi. ³⁸ Unu pfuru nu Nnajiuphu, nwe iphe, e meberu l'ali g'o ye ndu-ozu, e-je akpata iya nu."

10

*Ndu-ishi-ozu iri l'ebo
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

¹ Jizosu gbeshi bya ekua ndu etsoje iya nu epe n'iri l'ebo. O bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. Bya asu g'ephe meje ge ndu ehume me ndu iphe-ememe mmanu eme; obetaru o buru iphe-ememe, du idagha; g'ephe wekorohukotachaa. ² Waa epha ndu-ishi-ozu ono epe n'iri l'ebo baa: onye ke mbu bu Sayimonu, bu iya be eeku Pyita; yee nwune iya, bu Anduru; me Jiemusu nwa Zebedi; yee nwune iya ke nwoke, bu Jionu; ³ me Filipu; yee Batulomiyu; waa Tomosu; waa Matiyu, onye ana akiriko; waa Jiemusu, bu nwa Alufiyosu; me Tadiyosu; ⁴ me Sayimonu, bu onye yi l'ogbo, l'adzo g'ali Jiu duru ndu Jiu; me Jiudasu Isukariyotu; ophu mechaaru deru Jizosu ye.

*Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iri l'ebo
g'ephe je epfua opfu Chileke
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

⁵ O buru ndu-ishi-ozu iri l'ebo-a be Jizosu ziru g'ephe je je epfua opfu Chileke. Teke ozi phe ozi ono be o pfuru phe iya pfushiaru phe iya ike su phe: "Unu ta abahukwa l'ibe ndu abudu ndu Jiu; ophu unu abahukwa mkpukpu ndu Sameriya. ⁶ O kwa iphe, unu e-me bu g'unu tugbuepho jepfu ndu Izurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu. ⁷ Unu je ezia phe su phe le Chileke abyaakwa egoshi l'oo ya bu eze. ⁸ Unu emekwaapho ndu iphe eme g'ephe wekorohu. Unu emee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndu. Unu emekwaapho ndu ekpenta g'ephe wekorohu; unu achifu obvu l'ehu ndu obvu bu ebubu l'ehu. A nuru unu iphemiphe ono ke mmanu. Nokwapho g'unu a-nu iya ndu ozo ke mmanu kwapho. ⁹ Unu te eyekwa kobo; ozo afu; ozo nderi l'ekpa uwe

unu. ¹⁰ Unu te egudekwa ẹda gbeshi ije unu. Ophu unu eyekwa uwe nyekwasẹ. Ophu unu achikwaru akpokpa ozo k'iche. Ophu unu apakwaru oshi-mpaleka. Kele o kwa onye seru akanya be eriri iya rwuberu.

¹¹ "Iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, unu bahukpowaru; unu vujeru uzo lee enya onye gbaru g'a nodu l'ibe iya. Unu noduekwapho l'ibe onye obu. Unu b'jekwa ebuphe ebuphe jasụ unu afuta l'ibiya ono. ¹² Unuphu, unu bahukpooru; unu vuru uzo kele phe ekele. ¹³ Teke unuphu ono gbaru k'anodu; g'ekele ehu-guu, unu keleru phe bukwaru nkephe. Teke o gbaduru phe; g'ekele ehu-guu, unu ono lwaphutaru unu azu. ¹⁴ Eka unu jeru; a jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -lufutaepho l'unuphu ono; ozo le mkpukpu ono; unu jishia urwuku okpa unu. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu yee ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

Mkpamehu, l'abya nu

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ "Unu lekwa enya l'unu dukwa g'aturu. Mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia eka agu jiru ejiji. Oo ya bu g'unu kwakwaa enya g'agwo; unu adukwapho agu ge ndo. ¹⁷ Ole-a; unu kwabejekwaru ndiphe enya. Kele epe a-kpukwaru unu kpujeru ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ulo-ndzuko; ¹⁸ teme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu ochi-oha me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'unu tularu phe onu mu; tukwaaru iya pho ndu abudu ndu Jiu. ¹⁹ Ole teke epe kpularu unu jee ikpe; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozo g'unu e-dobe onu pfua ya. Noo kele o -rwuepho be ee-me-a g'unu maru iphe, unu e-pfu. ²⁰ Kele o to budu unubedua l'epfu iya; oo Unme ke Chileke, bu Nna unu; no unu l'ime epfu opfu.

²¹ "Su-a; nwune a-kpukwaru nwune iya nu g'e gbua; nna akpuru nwa iya nu g'e gbua. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phe nu gbushia. ²² Onyemonye e-gude opfu ehu mu kpo unu ashi; obenu l'onye taru nshi jasụ l'ikpazu be a-dzota. ²³ Unu -bahụ le mkpukpu lanu; epe -kpaa unu ehu; unu haa ya tugbua jeshia mkpukpu ozo. Le-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jegbabekwa mkpukpu, nokota l'ali Izurelu mgburugburu ge Abubu-Ndiphe ta abyawaa.

²⁴ "Onye anwu iphe ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya shii; ophu nwokoro akajekwa nnajiuphu iya shii. ²⁵ G'onye anwu iphe makwaru l'oodapfukwa iya pho g'o dapfuru onye ezi iya iphe; o dapfukwapho nwozi g'o dapfuru nnajiuphu iya. Epe -kua nnajiuphu, nwe ulo Biyelezebolu; ?buchia ndibe iya be epe taa kaduro epfubyishi."

Onye aa-tsuje ebvu

(Luk 12:2-7)

²⁶ "Oo ya bu le-a; unu ta atsujekwa phe ebvu. L'o to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ophu o dukwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa madzuru iya. ²⁷ Iphe, mu epfuru unu l'ochii-a be unu e-pfu l'iphoro; iphe, unu numaru eka aadzu iya taba taba; unu je araa ya arara g'onyemonye numa-dzuru iya. ²⁸ Unu ta atsujekwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; epe -gbuchaa ogwehu; epe taa duhedu ike egbu maa onye obu. Onye unu a-tsujechia ebvu bu onye ono bu: o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru ogwehu onye obu yee maa ya je echie l'oku-ali-maa. ²⁹ ?Tobudu unwu ogbe labo be bu kobo lanu? Ole o to nwekwa ophu adarwu ali l'ebe o bu uche Nna unu. ³⁰ Mbua; egbushi, no unu l'ishi be o guchaakwaru ogu nanu nanu. ³¹ Oo ya bu;

unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba lẹ mkpa; g'ọ hahabe igwe.”

*Epfu l'edzudzu-ọha l'a bu
ke Kéreshi
(Luk 12:8-9)*

³² “Ọo ya bu l'onye pfuru lẹ ya bu nkemu l'edzudzu-ọha bẹ mu e-pfukwapho k'onye ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ³³ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-ọha pfua lẹ ya ta amadu onye mu bu; onye ono bẹ mu a-sukwapho lẹ mu ta amadu onye o bu l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.”

*Jizosu agbhashi ndiphe
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Unu ta arikuwa lẹ mu byaru eme gẹ nchi du ndiphe doo. Mu ta abyakwaru eme gẹ nchi du doo. O gbẹ buchikwaru ogu, e gude ogu-echi alwu bẹ mu gude bya. ³⁵ Kele iphe, mu byaru bu gẹ mu lota nwoke yee nna iya ishi tsugbabe. G'onye bu nwanyi buru ohogu ne iya; onye nwanyi, alu ji aburu ohogu ne ji iya. ³⁶ Ndu a-buru ohogu nemadzu a-buru ndu onu-ulo onye obu gededede.

³⁷ “Kele onye ka eye ne iya ozoo nna iya obu; eme lẹ g'o yeru mu; ta agbakwaru k'aburu onye etsoje mu nu. Ophu onye kakwapho eye nwa iya nwoke obu; ozoo eye nwa iya nwanyi obu; agbakwarupho k'aburu onye etsoje mu nu. ³⁸ Ophu onye evutaduru oswebe onwu iya bya etsoru mu agbakwarupho k'aburu onye nkemu. ³⁹ Onye bu onye eme gẹ ndzu iya duru iya lẹ mgboko-a l'etuphakwa iya etupha. Obenu l'onye gudekwanu opfu ehu mu tuphaa ndzu iya l'a-huma iya.”

*Obunggo
(Mak 9:41)*

⁴⁰ “Su-a; iphe, bu onye gude obu iya nabata unu bẹ bukwa mbedua bẹ onye obu nabataru. Onye nabatakwanuru mu buakwaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ onye obu nabataru. ⁴¹ Iphe, bu onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru Chileke; opfu l'o bu onye mpfuchiru Chileke bẹ Chileke e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye gudekwapho obu iya nabata onye pfuberekoto; opfu l'o bu onye pfuberekoto bẹ Chileke e-bukwapho nggo, eebuje onye pfuberekoto. ⁴² Ozo bu l'iphe, bukpo onye cheberu onye lanu l'unwegirima-a mini; mbu m'obeta o buru okoro mini-oyi lanu; opfu l'o bu onye etsoje mu nu; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ono bẹ Chileke bufutajekwa obunggo iya.”

11

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu
(Luk 7:18-35)*

¹ Tobudu iya bu; Jizosu ziebepoepho ndu etsoje iya nu ono iphe, ephe n'iri l'ebo; o shi l'eka ono gbeshi je etsoru ziahaa ozi-oma; asa iya asasa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu.

² Noo ya; Jionu gbẹ l'oka mkporo numa iphe, Kéreshi obu emegbabe. O ye ndu etsoje iya nu; umadzu ebo; ³ g'ephe je ajia ya su iya: “?Bu ngu-a bu onye obu, abyanu obu? To o ?bu g'anyi le enya onye ozo?”

⁴ Jizosu su phe: “Unu je epfuaru Jionu iphe, unu anu lẹ nchi; me iphe, unu gude enya unu huma eka onwu. ⁵ Ndu atsushi bẹ e meru ephe nodu aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; e mee ndu ekpenta;

ephe wekorohuchaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi. Ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru ephe teta; a saaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa; ephe numa. ⁶ Su-a; ehutu-so be a goru nu onye ono, mu taa buduru upfu du iya l'okpa."

⁷ Tobudu iya bu; ndu ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: "?Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? ?Bu ekperema, pherephere enwunga? ⁸ ?Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete ekwa? ?Unu ta amadu le ndu gbaphuru erengete ekwa dugbaa l'unuphu ibe eze? ⁹ ?Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya; mbu-a; onye unu humaru bukwa onye gbekwa ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ¹⁰ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehutu iya l'ekwo-opfu iya su: 'Lekwa; mu e-zu onye-ozu mu g'o vuru ngu uzu je; je abooru ngu uzu l'iphu.*'

¹¹ "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye kabakpo Jionu onye emeje baputizimu shii l'iphe, bukpo iphe, nwanyi nwuru anwuwu; obenu l'onye bukpo ya be aa-gbekpo su l'anya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbekwa ka Jionu shii. ¹² E -shi teke Jionu; onye ono emeje baputizimu ono byaru bya eye nta-a be Chileke shi goshita le ya bu eze; ndu ohogu iya shi teke ono meta g'ephe gude k'ehuka kposhia ya. Ndu okpehu du; nodu eme g'ephe bahu l'ali-eze obu k'ehuka. ¹³ Noo kele ekemu, shi l'eka Mosisu waa iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfukporu; tukooru epfu iya jeye Jionu bya. ¹⁴ Bu iya bu le teke o du unu g'unu kweta; unu ekweta. O kwa Jionu bu Elayija, e pfuru l'oo-bya obu. ¹⁵ Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya.

¹⁶ "?Bu gunu be mu a-turu ogbo-a yeru? O du g'unwegirima, no l'edupfu abaru ibe phe mba su: ¹⁷ 'Nta be anyi phuru unu upyi; ophu unu ekwedu ete ebvu; anyi rwua erwubvu; ophu unu ekwedu ara ekwa.' ¹⁸ Noo kele Jionu be byaru nu; ophu o dudu iphe, ookweje eriri; ophu o dudu iphe, ookweje angungu; a su l'oo obvu eme iya. ¹⁹ Abubu-Ndiphe byakwanu bya anodu eri angu; a su g'e lenu l'o bu ekpiri; buru onye nggaga mee; buru onya ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu amaru ejo eka. Ole oo iphe, mmamiphe Chileke l'eme be e gude amaru le mmamiphe Chileke bu iphe, pfuru oto."

Iphe, ee-me oha, jikaru nu

(Luk 10:13-15)

²⁰ Tobudu iya bu; Jizosu wata abaru mkpukpu le mkpukpu ono g'oha mba; mbu mkpukpu ono, o kachaa emeshi iphe-ohumalenya ono. O baaharu phe mba l'izimanu iphe-eji, ephe emeshi ta alwaduru phe azu. O su phe: ²¹ "Nshio gube oha Korazinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yele oha Sayidonu m'ephe eyehaakwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu uzanya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ephe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ²² Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-karu ndu Taya; waa ndu Sayidonu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-du unubedu. ²³ Gube oha Kapaniyomu! ?O du ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe too? ?Ti madu l'aa-gbenu kwada ngu nu kwarwaa oku-ali-maa. Opfu l'ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee le Sodomu; me Sodomu

* **11:10** 11:10 Gunaa Mal 3:1.

anòdukwa byeye ntanu-a. ²⁴ Olee iphe, mu epfuru unu bu lee-a: o-kakwaru ndu Sodomu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme lee g'oo-duru gubedua."

Abyapfuta Jizosu bya atuta unme

(Luk 10:21-22)

²⁵ Lee teke ono kwapho be Jizosu yeru onu su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu bu unwegirima.

²⁶ Noo g'o du bu ono Nna. Iphe ono be i mekpoyerupho g'o du ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²⁷ "Su-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. O to dukwa onye maru onye Nwa bu; gbahaa Nna. Ophu o dukwa onye maru onye Nna bu; gbahaa Nwa; ozo onye Nwa iya ono kpuhaaru Nna iya ono goshi.

²⁸ "Su-a; unu byapfuta mu; unube ndu esegbu onwunu l'akanya; teme unu vuru iphe, anyi erwa; mu e-zi iya unu g'unu tuta unme. ²⁹ Unu bya evuta ivu, shi mu l'eka; g'unu anwuta mu iphe l'eka; kele mu eme gelee bya aburu onye wozetaru obu ali. Mu e-mekwa ge meji nmapfuru unu.

³⁰ L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abukwa iphe, anyi erwa. Ivu nkemu dukwa nphe evuvu."

12

Eswe-atuta-unme

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ O be ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru akpe. Ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono taahaa; eka egu agu phe. ² Ndu Farisii humae ya pho bya asu iya: "Lenu; ndu etsoje ngu nu emeakwaa iphe, e te mejedu l'eswe-atuta-unme!"

³ Jizosu su phe: "?Unu teke agu-vuswee l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru eka egu agu yee ndu ephe l'iya swi? ⁴ G'o bahuru l'ulo Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche, bu buredi erwubeduru iya l'atata; ophu o rwubekwarupho ndu ephe l'iya swi. Ndu o rwuberu bu ndu-uke Chileke kpurumu. ⁵ ?Toto unu teke agu-vuswee l'ekwo ekemu Mosisu lee ndu-uke Chileke jeru ozi l'eswe-atuta-unme l'eze-ulo Chileke? Ephe gude egube ono mebyia ekemu ono; ophu ikpe anmaduru phe. ⁶ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ophu ka eze-ulo Chileke ono ike be nokwa l'eka-a. ⁷ Ome unu maru iphe, Chileke epfu l'eka ono, o suru: 'Iphe, agu mu nu ta abukwa g'unu gwaje mu agwagwa; o kwa g'unu phujeru nemadzu obu-imemini;*' me unu tege ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi du mma. ⁸ Lee Abubu-Ndiphe bukwa Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme."

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jizosu shi l'eka ono; o buru iya atugbu bya abahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu. ¹⁰ O duru onye no l'eka ono eka lanu nwuhuru anwuhu. Noo ya; ndu Farisii, no l'eka ono choo iphe, ephe a-su lee Jizosu meru; bya ajia ya su iya: "?O bu iphe, rwuberu nemadzu l'ememe; mbu eme g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atuta-unme?"

¹¹ Jizosu bya ajia phe su: "O -nweru onye lanu l'ime unu, nweru aturu lanu; aturu ono dalahu l'ime nsu l'eswe-atuta-unme; ?onye ono tee jedu je akpufuta iya to? ¹² ?Nemadzu ta akadu aturu aburu okpobe iphe? Oo

* 12:7 12:7 Guna Hos 6:6.

ya bu l'eme iphe-oma l'eswe-atuta-unme ta abukwa emebyi ekemu." ¹³ O pfuchaa nno bya asu nwoke ono: "Ngwa; lochia eka alochi." O bya alochia eka. Eka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophunapho du iya. ¹⁴ O buerupho ndu Farisii atugbu je g'ephe chia idzu g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Nwozi, Chileke hotaru

¹⁵ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ephe eje; o shi l'eka ono; o buru iya atugbu. A du igwerigwe tsoru iya. O mekota iphe, bu ndu iphe eme; ephe wekorohucha. ¹⁶ O pfushiaru phe ike su phe g'ephe ta akojekwa onye ya bu. ¹⁷ Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'onu Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfua vukota; suru:

¹⁸ "Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu hotaru l'onwomu.

O bu onye mu yeru obu bya
aburu onye emeje g'obu
jidata mu.

Mu e-ye iya Unme mu l'ehu
g'o kooru ohamoha,
no le mgboko le mu e-kpe
phe ikpe.

¹⁹ O too jekwa atu igoligoli;
ophu oojekwa echi mkpu.

Ophu o dukwa onye byaru
l'anuma olu iya l'etsuzo.

²⁰ O too nyakwofukwa g'o ka
mma l'o ekperema,
rigeru erigeru;
ophu o phunyikwa g'o ka
mma l'o oroku,
enwu reswereswe.

Oo-gudeekwapho eka iya g'o
gude iya jasuteke iphe,
pfuru nhamunha a-kapyabe
ejo-iphe.

²¹ O buru iya bu onye ohamoha
a-nodu ele enya l'eka."

Eka ike Jizosu shi

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Tobudu iya bu; a bya edutaru Jizosu nwoke lanu, obvu bu ebubu l'ehu. Obvu ono mee ya; o nodu atsu ishi; teme ophu o pfudu opfu. Jizosu bya emee nwoke ono; o phuahaa uzo; pfuahaa opfu. ²³ O du-dzukotaru ndu ono g'ephe ha biribiri ntumatu. Ephe su: "?To bukwanu onye-a bu Nwa Dévidi obu?"

²⁴ Ndu Farisii numae ya pho bya asu: "Nwoke-a tege anodukwa achishije obvu; o to bu l'o gude ike obvu, bu Biyelezebolu, bu iya bu ishi iphe, bukpoobvu l'ophu."

²⁵ Jizosu maerupho iphe, ephe aru bya asu phe: "Ali-eze -keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ola-l'iswi. Nokwapho g'oo-du unuphu; ozoo mkpukpu, keharu onwiya ebo. ²⁶ Teke o bukwanu le Nsetanu achifuje Nsetanu; oo ya bu le nkwoka du l'ibe iya; ?denu g'ee-me g'ali-eze iya keru? ²⁷ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu

k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁸ Obenu teke o bukwanu l'oo Unme Chileke be mu gude achishi obvu obu; oo ya bu l'o noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²⁹ "Too ?denu ge nemadzu e-shi bahu l'ulo onye okpehu du je egwee ivu iya k'ehuka; a -gufu l'o vuru uzo kee ya egbu temanu l'o gweta ivu iya k'ehuka.

³⁰ "Su-a; onye mu l'iya atugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ta achikobedu achikobe l'achikakwa achika. ³¹ Noo g'o gude mu su unu-a; iphemiphe, bu iphe-eji, unwu-eliphe eme; mekpoo epfubyishi, ephe anoduje epfubyishi Chileke be dukotachakwaa k'opfu Chileke a-guru phe iya nvu; obenu l'onye pfubiyuru Unme-du-Nso be Chileke ta abyakwa aguru nvu. ³² Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu be aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubiyuru Unme Chileke be a taa gukwaru nvu le mgboko owa; ophu aa-gukwaru iya nvu le mgboko ophu abya nu."

Oshi-omi yee akpuru iya

(Luk 6:43-45)

³³ "I -nodu eme gi wota akpuru du ree l'oshi, i yeru; vuru uzo meadaa oshi obu g'o du ree. Teke i haru oshi, i yeru; o mebyihu; l'ii-maru l'akpuru iya a-dukwapo eji; kele e gude akpuru, oshi miru amaru egube oshi, o bu. ³⁴ Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a! ?Unu e-shi ishiagha pfua opfu oma l'eka unu du njo? kele iphe, onu epfuje bu iphe, jiru obu bushihu. ³⁵ Okpobe nemadzu eshije l'okpobe iphe, du iya l'obu wofuta okpobe iphe; ejo nemadzu nodu eshijekwapo l'ejo-iphe, du iya l'obu wofuta ejo-iphe.

³⁶ "Ge mu karu unu: mboku ikpe Chileke be Chileke e-kpekwa onyemonye ikpe mkpokoro opfu, o pfujekporu. ³⁷ L'o kwa opfu, shi ngu l'onu be ee-gude gua ngu l'onye pfuberekoto. O bukwarupho opfu, shi ngu l'onu be ee-gudekwapo nmaa ngu ikpe."

Iphe-ohumalenya, meru l'ehu Jiona

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Tobudu iya bu; o nweru ndu ezije ekemu me ndu Farisii haru bya asu iya: "O-zì-iphe; menaru anyi iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru ngu gi bya eviya."

³⁹ O yeeru phe iya onu su phe: "Ogbo-nta-a pakpokwaaru njo. Ephe te ekwedu nopyabe l'eka Chileke. Ephe nodu achò iphe-ohumalenya. Ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona, bu onye mpfuchiru Chileke. ⁴⁰ Noo kele oo ge Jiona noru abali eto: eswe l'enyashi l'ime ephe ophomu okazu ono bu ge Abubu-Ndiphe a-no abali eto; eswe l'enyashi l'imime ali. ⁴¹ Ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ephe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta. ⁴² Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihukwa mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya ge ya numa opfu nkwamenya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a."

Iphe, akpaje obvu alwa azu

(Luk 11:24-26)

⁴³ "Qobujeru teke a chifuru nemadzu obvu l'ehu; obvu ono etsoru echiegu eka mini adudu aghaphe; achò eka oo-nme anmee. Teke o jenyaru; ophu o dudu eka o humaru; ⁴⁴ l'o su ge ya laphueshikwa azu l'akahu ulo iya-a. Teke o byatashiaru o dabyiwaru iphoro; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ⁴⁵ l'oo je achita obvu esaa ozo, ka iya njo; ephe

awuba je eburu iya. Ndzu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho. Nokwapho g'oo-du ogbo nta-a, megburu onwophe l'ejo-iphe-a bu ono."

Ne Jizosu yee unwune iya

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Noo ya; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu eyeru ndu ono; ne iya yele unwune iya byawaa bya apfuru l'etezi zia su g'e kua ya g'ephe pfuru yeru iya. ⁴⁷ O nweru onye suru iya g'o gebekwa le ne iya yee unwune iya nokwa l'etezi achọ g'ephe pfuru yeru iya.

⁴⁸ O su onye ono, pfuru iya ya nu ono: "Bu onye bu ne mu; too bu ndu ole bu unwune mu obu?" ⁴⁹ O bya atube ndu etsoje iya nu eka bya asu: "Wakwa ndu bu phe bu ne mu; bya aburu unwune mu baa. ⁵⁰ Kele onyemonye eme iphe, du Nna mu, bu l'imigwe l'uche; buakwaa nwune mu ke nwoke; bya aburu nwune mu ke nwanyi; bya abukwarupho ne mu."

13

Onye agha mebyi iphe

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O buru ujiku lanu onokwapho be Jizosu shi l'ulo ono tughua je anodu l'aguga eze-enyimu. ² A du igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ophu o bahuru l'ugbo, no l'ime mini ono je anodu. Igwerigwe ndu ono kuru l'eli-mgboko. ³ O gude etu zia phe iphe, du igwerigwe su:

"Nwoke lanu jeru atu mebyi iphe. ⁴ O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; enu bya atutua ya. ⁵ Ozo nashihu iya daa l'ali, du epfu-epfu; eka anu ali adu-zidu. Ntanta-a o fushia ome l'anu ali ono, ta adukwanu igbi ono. ⁶ Anwu chilahaepho; o chipyashia ya. O nwulwashihu kposhihu nku; kele o to nwedu ogbarabvu l'ime ali. ⁷ Ozo daa l'eka akpuru obvu no l'ime ali. Yele obvu ono futakota. Obvu onoya kpagbushia ya. ⁸ Ozo daru l'eka ali du ree. O fushia ome; vua evuvu; bya amia amimi. Ndu amita ukporo ise; ndu ukporo eto; ophu aburu ukporo l'iri.

⁹ "Onye nweru enu-nchi, anu iphe numakwa iya!"

Iphe, meru iphe, Jizosu egudeje

etu ezi iphe

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: "Bu gunu meru g'o gude i gude etu epfuru ndu ono opfu?"

¹¹ Jizosu su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ndu k'ono be o to meduru g'ephe maru iya. ¹² Noo kele iphe, bukpo onye nweru nu be Chileke e-yebaaru g'o nweru nweru k'etsutsu iya. Obenu onye ete nwedu nu be oo-gbenu natafulenu nwophu, o nweru. ¹³ Noo g'o gude mu gude etu etu epfuru phe opfu. Kele ephe e-le enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma. Teke ephe numachaa nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi. Ophu o dudu iphe, byaru l'edo phe enya. ¹⁴ O buru l'ehu phe be iphe, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru vuru; l'o suru:

" Ephe a-nga nchi nta ngaa

imo;

o to dudu iphe, edo phe

enya.

Lee enya nta lee imo;

o to dudu iphe,

ɛphe byaru ahuma.

¹⁵ Opfu l'ɛphe kpochiwaru obu.

ɛphe swɔ-chiwaa nchi;
tanyibe ɛnya.

Ɔ -burabu m'ɛphe
egudekwaa ɛnya huma;
gude nchi phe numa.

Obu phe emee g'o doo
phe ɛnya; m'ɛphe
aghakɔbe
byapfuta Chileke g'o
dzoo phe.*'

¹⁶ "Su-a; ɛhu-utso be a goru nu unu; opfu l'unu duru ike gude ɛnya unu huma ɔzo; gude nchi unu numa iphe. ¹⁷ Le tororo, mu eme ge mu gbuaru iya unu bu le ndu mpfuchiru Chileke; me ndu pfuberekoto, du igwerigwe be o guru ɛgu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ɛphe ta ahumaduru iya. Ɔ gukwaru phe pho anuma iphe-a, unu anu-a; ole ɛphe ta anumaduru iya."

Iphe, ɛtu onye agha mebyi iphe ono bu
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ "Wakwa iphe, ɛtu k'onye jeru atu mebyi iphe ono bu baa: ¹⁹ O nweru onye anɔduje anu iphe, eepfu le k'eka Chileke bu eze; ole o too dodu iya ɛnya. Onye-Njo ono abya anafu iya mebyi iphe ono, e pfuru, no iya l'ime obu ono. Ɔ buru ɛgube onye ono bu ndu k'ono, a gharu l'aguga gbororo onoya. ²⁰ Ndu ophu daru l'epfu bu onye ophu bu: teke o numaru opfu ono be o natakpɔoru iya l'ɛhu-utso. ²¹ Ophu o to gbaduru iya ogbarabvu l'obu. Ɔ kpɔepho upfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfutaɛ ya pho; ozoo ndu ozo melahaa ya ewere l'o kwetarup opfu ono; l'o buru iphe, oo-kpakota daa; parup opfu obu buhaa. ²² Ndu ophu daru l'eka obvu du l'ali; bu onye ophu numaru opfu Chileke; ole oogba egomunggo ɛhu iya. Eyenuka obu l'eku batanu bya akpaahaa opfu ono ɛhu. Ophu o miduru amimi. ²³ Obenu le ndu k'ono, bu mebyi iphe, a turu l'okpobe ali ono; noo ndu ophu bu ndu anumajechaa ya nu; bya ewota iya ye l'okpoma phe. Ɔ buru ndu k'ono eyeje mebyi. Ophu eyee ukporo ise; ophu eyee ukporo eto; ophu eyee ukporo l'iri."

ɛtu, e gude ohu iphe anmaa

²⁴ Noo ya; a nonyakwaa Jizosu byakwa anmaaru phe ɛtu ozo su phe: "Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze a-duɛpho ge nwoke, chitaru mebyi iphe, du ree je aghaa l'ali. ²⁵ O be l'enyashi ujiku lanu; teke e kuchawaru mgbenya; onye ohogu nwoke ono bya achita akpuru iphe je aghakwaapho l'eka ono, o gharu okpobe iya pho. Ɔ ghaebe iya bya aburu iya atugbu. ²⁶ Mebyi iphe ono nodu l'eka ono fushia bya awata amimi. Ohu iya pho fushikwaapho bya amia. A gbɛ teke ono huma l'ohu mebyi iphe yi iya. ²⁷ Ndu ozi nnajiuphu ono byapfuta iya bya asu iya: 'Nnajiuphu; ?to bunaa okpobe mebyi iphe be i gharu l'ali ngu-a? ?Denuhunu g'o gude ohu iya fushia ya ɛghirigha nno?' ²⁸ Nwoke ono su phe l'o du g'o bu ndu ɛphe l'iya duru l'opfu be meru iya nu. Ndu ozi ono su iya: '?Bu iya bu l'o du ngu g'anyi je epheshia ya to?' ²⁹ Ɔ su phe: 'Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi iphe ono be aka a-tunukakwa unu atutu; unu eje ephekobe iya ndu ophu bu okpobe iya. ³⁰ Unu haa ya g'ɛphe tuko vua jeye teke ebubu

* 13:15 13:15 Gunaa Azá 6:9,10.

iya. Noo teke mu a-karu ndu ebu iya nu g'ephe vuru uzo pheshiada ohu iya ono; chikobe l'eka lanu; sweshia ya esweshi kpoo ya oku. Temanu ephe ebutawaro ophu bu okpobe iya vuba l'ulo mu teke ono.' "

Etu, e gude akpuru oshi mosutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su phe: "Su-a; ge Chileke e-gude goshi le ya bu eze l'a-duepho g'akpuru oshi mosutadu, nwoke wotaru ghaa l'egu iya. ³² Akpuru oshi ono bu iya kakota rwiirwiirwii l'iphe, bukota mebyi iphe, aaghaje aghagha l'ali. Ole o bujeru teke o byaru evua; l'o kakota iphemiphe, aakuje akuku l'eli. L'o bya aburu oshi k'ophu unwu enu, ephe l'eli anoduje akpa epfune l'ekali iya."

Etu, e gude iphe-ekoje-buredi anma
(Luk 13:20-21)

³³ No iya; Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su: "Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze; a-duepho g'iphe-ekoje-buredi, nwanyi hataru nwanshi ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkweka eto.

Jizosu gude etu ezi iphe
(Mak 4:33-34)

³⁴ "O buru etu etu egube ono be Jizosu gude zikota ndu ono ozi-oma ono. O -gudedu etu be o to dudu iphe, oozije phe. ³⁵ Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru vua; bu ophu suru:

"Mu e-gude etu etu pfuaru
phe opfu.
Mu e-pfuru phe iphe ono,
e domiru edomi eshinu
e meru mgboko ono.†"

Jizosu epfu iphe etu ono, o nmaru k'ohu iphe ono bu

³⁶ Noo ya; Jizosu paru ikpoto ndu ono haa; bahushia l'ulo. Ndu etsoje iya nu bya abyapfuta iya; bya asu iya: "Konaaru anyi iphe, o bu; mbu k'ohu iphe ono g'o doo anyi enya."

³⁷ O su phe: "Onye ono, agha okpobe mebyi iphe ono bu Abubu-Ndiphe. ³⁸ Ali eka ono, o gharu iya ono buru mgboko l'ophu. Okpobe mebyi iphe ono, o gharu ono buru ndu Chileke bu eze phe. Ophu bu ohu iya ono buru unwegirima Onye-Njo ono nwuru. ³⁹ Ohogu ono, gharu ohu mebyi-iphe ono buru Obutuswe. Teke ono, ee-buta iya ebuta ono buru g'oo-du me mgboko bvujeepho. Ndu e-bu iya nu buru unwu-ojozi-imigwe. ⁴⁰ Oo g'e phekoberu ohu iya ono chita je akpoo oku ono bu g'oo-du teke mgboko a-bvu. ⁴¹ Abubu-Ndiphe e-zi unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe chishikotakpo iphe, bu ndu ono, kpataru nwibe phe eme iphe-aji ono me iphe, bu ndu emeje ejo-iphe ozo g'ephe hakota; ⁴² chiru ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze. ⁴³ Ndu ophu pfuberekoto l'iphu Chileke a-nodu egbu nwiiinwii g'enyanwu l'eka Nna phe bu eze. G'onye nweru enu-nchi numakwa iya!"

Iphe labo, vugbaa oke aswa

⁴⁴ "Eka Chileke bu eze du g'iphe, vu oke aswa, e woru domia edomi l'egu. Onye lanu je ahuma iya woru iphe kpuchia ya; teru eswa lashia. O laa je atuko iphemiphe, o nweru reshia je azua ali ono."

† 13:35 13:35 Guna Ebv 78:2.

⁴⁵ Noo ya; ọ sụ: “Onye maru iphe, ẹka Chileke bụ eze bụ; emeje g'eze onye agba ngho; ọ noḍu achoro igopototo, amashi mma ike, ya a-zu. ⁴⁶ Ọ chonyaa ya; bya ahuma ophu ere ntumatu. Ọ laa je atuko iphe, o nweru reshia gude je azua ya.

Ugbu-ikokoro

⁴⁷ “Sụ-a; Ẹka Chileke bụ eze dukwa g'egube eewojeru ugbu-ikokoro tua l'eze-enyimu-a; l'ọ nwukoo ẹma, du iche iche. ⁴⁸ Ẹma ono -jiępho ugbu ono; l'a bya akpua ya kpufuta eli-mgboko; bya anodu anoo; hoo ya ahoho; hoshia ya ophu du ree ye le nkata bya ekporu ndu ophu du eji je awushia. ⁴⁹ Noo g'oo-du teke mgboko a-bvu. Ndu ojozi-imigwe a-lufuta bya ahoshia ndu ejo-iphe l'eka ndu pfuberekoto no. ⁵⁰ L'ee-je achiru phe ye l'ota chichichi oku. Ẹka ono be nemadzu a-nodu raa ejo ekwa; taa ikireze.”

Iphe ophuu l'akahu iphe

⁵¹ Noo ya; Jizosu jia phe su phe: “?O kwa l'iphe ono, mu epfu ono doru-a unu enya?” Epehe su iya: “Ee Nnajiuphu!”

⁵² Ọ sụ phe: “Oo ya bụ l'iphe, bụ onye maru ekwo-opfu Chileke maghee ya ree; bya aburu onye kwetawaru le Chileke bụ eze iya be duepho ge nwoke, kwaru eze unuphu. Ọ noḍu atukoje akahu iphe me iphe ophuu gwefuta l'ulo ophu o doberu eku, du iya mkpa.”

Aajika Jizosu le Nazaretu

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Tobudu iya bu; Jizosu nmaebekotakpoephe etu etu ono g'o ha; o bya eshi l'eka ono tugbua; ⁵⁴ lashia mkpukpu iya. O rwua eka ono bya abahu l'ulo-ndzukọ ndu Jiu je eziahaa phe opfu Chileke. O zirwua iphe obu k'ophu o du ndu no l'eka ono biribiri. Epehe tuko pfuaha sụ: “?Bu awe be egube oke mmamiphe owa-a shi iya? ?Denu g'o shi emeeme iphe-ohumalenya owa-a? ⁵⁵ ?To bunu iya-a bu nwatibe nwoke kapyinta-a? ?To bunua Meri be ne iya aza? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosefu; waa Sayimonu; me Jiudasu? ⁵⁶ ?To bunaa unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a? ?Bu awe be o shi nwutachahunaa iphe owa-a?” ⁵⁷ Iphe ono kpatsu phe ehu-eghu.

Jizosu sụ phe: “Onye mpfuchiru Chileke be aakwabejekwa ubvu l'ekameka; agufuekwapho le mkpukpu iya waa l'ibe iya.” ⁵⁸ Ọ buru iya meru g'o gude ophu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono adudu igwerigwe kele epehe te ekwetaduru nkiya.

14

Anwuhu Jionu onye emeje baputizimu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ No iya; ọ buru teke ono be Herodu, bu ochi-oha Galili numaru udu Jizosu; ² bya asu ndu ejeru iya ozi: “?Unu maru-a l'ọ kwa Jionu ophu emeje baputizimu tetaru dzuru ndu ozo; ọ kwa iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono, dugbaa biribiri ono.”

³ Iphe, meru nu bu le Herodu zijeru; e je egude Jionu; kee ya egbu je atuchia l'ulo mkporo. Ọ buru Herodiyasu be kparu iya nu. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanuru nwune Herodu. ⁴ Le Jionu shi asuje Herodu l'oo iphe, ta adudu Chileke ree be o meru; l'o jeru ahata nyee nwune iya ono luru. ⁵ Ome o to buwaa le Herodu atsu oha ebvu

mẹ o gbuwaa Jìonu egbugbu. Obenu l'oha pfudzuwaru lẹ Jìonu bụ onye mpfuchiru Chileke.

⁶ Noo ya; o be mbọku, bụ eswe, Herọdu aboje Obo-iphe gude anyata mbọku, a nwuru iya; nwa Herodiyasu kẹ nwanyị bya etee ebvu l'atatiphu ndu ẹbyaa Herọdu ono. Ẹhu tsoo Herọdu ntumatu. ⁷ Tọbudu iya bụ; o richaaru iya angụ sụ lẹ ya a-nụ iya iphe, ọ rwọkpoeru iya phọ.

⁸ Noo ya; ne iya kwaru iya ye. O byapfuta Herọdu bya asụ iya: “Yenu ishi Jìonu ọphu emeje baputizimu l'ochi pataru mu l'ẹka-a!”

⁹ Ẹhu daepho eze ono dzuu. Obenu l'eshinu o riwaru angụ l'iphu ndu ono, byaru iya ẹbyaa ono bẹ ọ sụru g'a nụkwa iya iphe, ọ sụru g'a nụ iya. ¹⁰ O zia; e je egbuta Jìonu ishi l'ulo mkpọro; ¹¹ ye l'ochi bya apẹe nwamgboko ono. Nwata woru iya je apẹe ne iya. ¹² Ndu etsoje Jìonu bya bya apata ogwe iya je elia. Ẹphe mechaa; je akọoru Jizọsu iphe, meru nụ.

*Jizọsu anụ unu umadzu iri l'ẹbo
l'ukporo iri nri*

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jìon 6:1-14)

¹³ Tọbudu iya bụ; Jizọsu numaepho iphe, meru nụ; o kwe hm bahu l'ugbo tugbua jeshia l'ẹka ọo-nọdu nwẹkiya. Ikpoto ndu ono numaepho lẹ Jizọsu gudewaa ugbo tugbua; ẹphe shi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu gude ọkpa tsoru iya. ¹⁴ Ọ futa l'ugbo ono bya ahuma ikpoto nemadzu, ha shii, nọ l'ẹka ono. Imemini phẹ dū iya shii; o mee ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu.

¹⁵ O bejeepho l'uzenyashi ndu etsoje iya nụ jepfu iya je asụ iya: “?Ị maru-a l'ẹka-a bụ echięgu; tẹme nchi nọdu ejihuwaa? Sụdupho ikpoto ndu-a g'ẹphe laa; g'ẹphe abahukwanu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu-a, nọ-pheru anyi mgburugburu-a je azutaru onwophe nri.”

¹⁶ Jizọsu sụ phẹ: “G'ẹphe te ejeshirọ alala. Unu nūnu phẹ nri g'ẹphe ria.”

¹⁷ Ẹphe sụ iya: “Iphe, anyi gude l'ẹka-a bukwa ishi buredi ise waa ẹma labọ kpurumu.”

¹⁸ Ọ sụ phẹ: “Ngwa; unu chitaru mu iya l'ẹka-a.” ¹⁹ Noo ya bụ; ọ karu ikpoto ndu ono g'ẹphe nọduchaa anọo l'ẹka ono, nweswa dū kirikiri ono. Ọ bya achita ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli; kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia chiru nū ndu etsoje iya nū. Ndu etsoje iya nū woru iya keshiaru ikpoto ndu ono. ²⁰ Ẹphe tuko rijichaa ẹpho. Ẹphe bya atutukobe ndu ọphu e riphodoru. O ji nkata iri l'ẹbo. ²¹ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono beru l'unu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ukporo iri; a -gufukwa unwanyi l'unwegirima.

Jizọsu eje ije l'eli mini

(Mak 6:45-52; Jìon 6:16-21)

²² Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nū ono g'ẹphe bahu l'ugbo; vuru iya ọzo dafu azu iya ọphuu gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'ẹphe lashia. ²³ O pfuchaerupho igwe ọha ono; ẹphe lashichaepho; ọ tugbua je anọdu l'ubvú nwẹkinyi iya pfuahaa nuahaa Chileke. Nchi jihuchaa; ọ nọdu phọ l'ẹka ono nwẹkinyi iya. ²⁴ Ugbo ono nọdu l'echilabọ eze-enyimu ono. Oke akpara-mini nọdu atukwapho. O mee akpọ ugbo ono nọdu atsu l'ẹhu; kele pherephere ezifuanu iziphu. ²⁵ Jizọsu jeru ije l'eli mini ono jepfushia phẹ. Teke ono buwaru l'iphe-ọduu aha ẹnu. ²⁶ Ndu etsoje iya nū humae ya phọ; ẹka ooje ije l'eli mini ono; ẹhu nmalahaa phẹ anmanma; ẹka ẹphe dobesu l'ọo maa. Ẹphe chishia mkpu; ẹka ndzụ agụ phẹ.

²⁷ Teke ono kwaphọ; Jizọsu sụ phẹ: “G'okpoma shihu unu ike. Ọ bụa mbẹdua. Ndzụ ba agushi unu.”

Pyita eje ije l'eli mini

²⁸ Noo ya; Pyita sù iya: “Nnajiuphu; ọ -bùru ngu eviya; kanùru mu ge mu nyibata l'eli mini jee ije byapfuta ngu.”

²⁹ Ọ sù iya: Ngwa! Byanù! Pyita kwenu do; nyifuta l'eli ụgbo ono jeru ije l'eli mini ono jepfushia Jizọsu. ³⁰ Tọbudu iya bụ; ọ hụmaepho akpara-mini ono, atụ nù ono; ndzụ guahaa ya. Ndzụ wataẹ ya phọ agugu ono; ọ wata anguda anguda lẹ mini ono. Ọ rashia: “Nnajiuphu dzoo mu-o!”

³¹ Jizọsu bya amachia ẹka selita iya sù iya: “Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa nwanshii. ?Bù gunu meru g'o gude i bọahaa obu ẹbo?”

³² Yẹ Pyita bya aswiru bahu l'ime ụgbo ono. Oke pherephere ono zibuhu. ³³ Ndu etsoje iya nù ono, nọkota l'ime ụgbo ono bya abarù iya ẹja sù iya: “I bupho Nwa Chileke obu eviya eviya.”

*Jizosu eme ge ndu iphe
emegbaa wekorohu lẹ Genesaretu*

(Mak 6:53-56)

³⁴ Tọbudu iya bụ; Jizosu phẹ daghaa mini ono bya afuta lẹ Genesaretu. ³⁵ Ẹphe futaepho; ndu ẹka ono hubechawaa Jizosu ama. E zia; a gbachaaru je l'unuphu l'unuphu je apatachaaru iya ndu iphe emegbaa g'ẹphe ha. ³⁶ Ẹphe nọdu arwoje iya g'o kwe g'ẹphe denyi iya ẹka; obetaru ọ buri l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru onu uwe iya ono ẹka wekorohuchaa.

15*Omelali ndiche ndu Jiu*

(Mak 7:1-13)

¹ Ọo ya bụ; ọ duru ndu Farisii, doru l'eka ono; wakwapho ndu ezije ekemu. G'ẹphe ha tuko shi Jierusalemu byapfuta Jizosu bya asu iya: ² “? Bù gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nù emebyi omelali, shi lẹ nna anyi oche phẹ? ?Bù gunu meru iphe, ẹphe ta akwojedu ẹka akwokwọ tẹmanu ẹphe erije nri?”

³ Jizosu bya asu phẹ: “?Bukwanu gunu meru g'o gude unu gbẹ gwọbechia ekemu, Chileke sùru g'e meje je emeahaa omelali, nemadzu doberu? ⁴ Lẹ Chileke sukwaru: ‘Yejekwaru nna ngu yele ne ngu ubvù.*’ Bya asukwapho: ‘Onye epfujeru nna iya ozoo ne iya ẹjo opfu g'e gbukwaa onye obu egbugbu.†’ ⁵ Unubedua byakwanu epfu bya asu: ‘O -buri lẹ nemadzu sùru nna iya; ozoo ne iya: Iphe, mu gege egude kwọo ngu bukwa iphe Chileke.’ ⁶ ‘Ọo ya buri l'onye ono ta agbaeduru ke g'ọ gbaaru ne lẹ nna iya mkpu.’ Unu sù l'o to pfuduru eji. Unu shi egube ono gude l'unu eme omelali, unu ezi; mee Opfu Chileke ọ buri iphe-mmanu. ⁷ Lekwa unubẹ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu-a! Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfugbuakwaru k'unu teke o pfuchiru Chileke sù:

⁸ “Ndu-a buri l'ogbogboromonu
bẹ ẹphe gude
akpiritaru mu ntse.
Ọ buri ire bẹ ẹphe gude
aja mu ajaja;
obu phẹ nọdugbaa mu
uzenya.

⁹ Ẹphe abarù mu ẹja mkpẹ;

* 15:4 15:4 Gūnaa Awu 20:12; Dit 5:16. † 15:4 15:4 Gūnaa Awu 21:17; Uke 20:9.

bya ezi ekemu,
nemadzu turu;
o nochia enya ekemu
Chileke.‡”

*Iphe, aaso nsọ; mę iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jizosu bya ekua igwe oha ono; bya asu phe: “Unu gebekpodapho ge mu karu unu g'o doo unu enya. ¹¹ O to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu aturuwụ iya; o kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu futa iya l'onu bu iphe, aturuwuje iya nu.”

¹² Tọbudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: “?I maru-a l'iphe ono, i shi epfu ono shikwa egbu ndu Fárisii egbu?”

¹³ O su phe: “Iphe, bukpooshi, ata budu Nna mu, no l'imigwe gude eka iya yee ya be ee-phefukwa ephefu. ¹⁴ Unu paru phe ro haa l'ephe bu ndu atsu ishi, kpu ndu atsu ishi. Onye atsu ishi -kpuru onye atsu ishi ibe iya be ephe a-tukokwa dalahu le nsu.”

¹⁵ Pyita su iya: “Meeshinu g'etu ono doo anyibedua enya.”

¹⁶ Tọbudu iya bu; o su phe: “?Bu iya bu l'unubedua be iphe ete dojekwapho enya? ¹⁷ Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu bu l'ephe be obahuje; l'eeshi l'eka ono nyifu iya. ¹⁸ Obenu l'iphe, nemadzu epfu l'onu bu l'obu be o shi iya futa. O buru ono bu iphe, aturuwụ nemadzu. ¹⁹ Kele o l'ime obu nemadzu be iphemiphe-a shi: agba ejo egomunggo; egbu ochi; eri ogori; apharwushi onwonye; ezi iphuru; adzu uka; yele epfurwushi nemadzu. ²⁰ Oo iphemiphe ono bu iphe, aturuwuje nemadzu. Obenu l'a ta kwoduru eka ria nri tee aturuwudu nemadzu ililekpoo.”

*Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia mkpukpu le mkpukpu, no-pheru Taya yele Sayidonu mgburugburu. ²² A bya l'amaru; nwanyi Kėnanu, bu l'eka ono byapfuta iya bya echia mkpu su: “Nnajiuphu, bu Nwa Dėvidi! Phunaaru mu obu-imemini! Le nwatibe mu ke nwanyi be obvu alokwa kpurukpuru.”

²³ Ophu Jizosu epfuduru opfu yeru iya. Ndu etsoje Jizosu bya arwoahaa ya su iya: “Chifunu nwanyi-a, l'etsophe anyi arachi anyi nchi-a.”

²⁴ Jizosu su: “O to dukwa eka ozo, Chileke ziru ge mu je; gbahaa ge mu jepfu ndu Izurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu.”

²⁵ Nwanyi ono gbeshi bya adaa kpurumu l'iphu iya su iya: “Nnajiuphu; jiko gbaaru mu ro mkpu.”

²⁶ Jizosu su iya: “Nwanyi-a; o to dukwa ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta.”

²⁷ Nwanyi ono su iya: “Ono dua nno Nnajiuphu! Obenu le nkuta atutujekwaa evirivi nri, dashihuru l'eka onye nwe phe nu eri nri.”

²⁸ O pfuchaa nno; Jizosu su iya: “Oowee! Gube nwanyi owa-a! Ekwekwe nkengu apaa. Aa-o! O kwapho g'ogogu ngu bu ge Chileke e-meru ngu.” E shiepho teke ono gedegede; o buru ada iya nwanyi ono ewekorohu.

*Jizosu eme g'ehu du
ikpoto nemadzu ike*

²⁹ Jizosu shi l'eka ono tugbua bya etsoru aguga aguga eze-enyimu Gálili ogologo; je enyihu eli úbvú je anodu. ³⁰ Tòbudu iya bu; ikpoto nemadzu wuru byapfutashia ya; dutagbaaru iya ndu eniyeni; me ndu ndanwu danwushiru; me ndu atsu ishi; me ndu te epfudu opfu; mewaro igwerigwe ndu ozo, iphe emegbaa. Ephe bya achiru phe wushiru Jizosu le mgboru okpa. O mee; ehú dukota phe ike. ³¹ No iya; ehú dukota phe ike; k'ophu o du ikpoto ndu ono biribiri g'ephe humaru le ndu te epfudu opfu pfuaharu opfu; ndu ndanwu danwushiru; ehú tetachaa phe. Ndu eniyeni jeahaa ije; ndu atsu ishi nodu aphu uzo. Ephe jaahaa Chileke ke ndu Izuruelu ajaja.

Jizosu anu unu umadzu iri nri
(Mak 8:1-10)

³² Tòbudu iya bu; Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu phe: "Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu; g'onye l'ephe nowaru ujiku eto l'eka-a; ophu o budu l'o dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri-a. Ophu mu asukwanu g'ephe swiru egu lashia. Mu -pfua nno; ephe lashia; mbà atushi phe l'uzo."

³³ Ndu etsoje iya nu su iya: "?Bu awe be anyi a-humakwanu buredi l'echiegu-a, l'a-su ikpoto ndu-a eriri?"

³⁴ Jizosu su phe: "?Bu ishi buredi ole be unu gudekpoo?" Ephe su iya: "O kwa ishi buredi esaa; waa unwu-ema, haru yikwaru iya pho."

³⁵ Oo ya bu; o su g'ikpoto ndu ono nodukota anoo l'ali l'eka ono. ³⁶ O bya achita ishi buredi esaa ono waa unwu-ema ono bya ekele Chileke ekele. O bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nu; ephe keeru ikpoto ndu ono. ³⁷ Ndu ono toko ria nri rijichaa ephe. Ndu etsoje iya nu bya atutua ibiribe buredi ophu ghuduru nu; o ji nkata-eevu-iphe esaa. ³⁸ Ndu riru nri ono du unu unwoke iri; a -gufukwa unwanyi me unwegirima.

³⁹ O bya asu ndu ono g'ephe lawaró. Ephe wukahu lashia. O bya abahu l'ugbo; o buru iya eje ali Magadanu.

16

Eepfu ge Jizosu mee
ohumalenya

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ndu Farisii me ndu Sadusii bya agbaberu Jizosu onya opfu g'ephe gude nmata iya. Ephe bya asu iya g'o menaarú phe iphe-ohumalenya, shi l'imigwe. ² O yeeru phe iya onu su phe: "Oobujeru teke o bu l'uzenyashi be akpaminigwe charu roboo; unu asu l'echele iya be mboku a-dukwa ree. ³ Teke o bukwanu l'utsu be unu humaru g'igwe du rogoro rogoro; teme erwurwu du iya; unu asu l'igwe e-dzekwa o-lwa-boroboro ntana-a. Su-a; eshinu unu amajechaaru epfu ge mboku a-du me unu -lee enya l'akpaminigwe; denú g'o gude ophu unu adudu ike koo iphe, o bu; mbu iphe, emegbaa l'ogbo nta-a? ⁴ Ogbo nta-a pakpokwaru njo. Ephe te ekwedú nopyabe l'eka Chileke. Ephe achó iphe-ohumalenya; ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, eemeru phe; gbahaa iphe, meru Jiona."

O pfuchaa nno; o paru phe haa l'eka ono; o buru iya atugbu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje
iya nu

(Mak 8:14-21)

⁵ No iya; ndu etsoje iya nu bya erwua azu eze-enyimu ono azu iya ophu bya anyata l'ephe zoharu egude buredi. ⁶ Jizosu su phe: "Unu letakwa

ɛnya; unu kwabekwa ɛnya g'iphe-ekoje-buredi ke ndu F́arisii me ke ndu Sadiusii te emebiyi unu.”

⁷ Ɛphe pfuaharu nwibe phe su: “O kwa kele anyi te egudedu buredi-a.”

⁸ Jizosu maerupho iphe, ɛphe epfu bya asu phe: “Oo-wa! Ekwekwe k'unu apaa nwanshii! ?Bu gunu be o gude unu nodu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ⁹ ?Toko dokwapho unu ɛnya? Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru l'iphiriba iya? ¹⁰ To? unu ta anyatakwarupho k'ishi buredi esaa ono, mu gude keeru unu nemadzu iri onoya? ?me nkata-eevu-iphe ole, unu tutu-jikwarupho l'iphiriba iya? ¹¹ ?Denu g'o gude ophu unu amadu l'o to budu opfu buredi be mu epfuru unu teke ono, mu suru unu g'unu kwabekwa ɛnya g'iphe-ekoje-buredi ndu F́arisii me ke ndu Sadiusii te emebiyi unu ono?”

¹² O buru iya bu l'ɛphe amaru l'o to budu iphe-ekoje-buredi be o kwata epfu su g'ɛphe kwabekwa ɛnya iya; l'iphe, oopfu g'ɛphe kwabekwa ɛnya iya bu iphe, ndu F́arisii ezi yee ke ndu Sadiusii.

*Pyita ako onye Jizosu bu
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ O buru iya bu le Jizosu phe abya erwua mkpukpu, nogbaa le Sizariya Filipayi. O jahaa ndu etsoje iya nu su phe: “?Bukpoo onye be ndiphe asujekpoo le mube Abubu-Ndiphe bu?”

¹⁴ Ɛphe su iya: “O duru ndu suru l'i bu Jionu ophu shi emeje baputizimu; ndu asu l'i bu Elayijia; teme o duru ndu suru l'i bu Jieremaya; ndu su l'i bu onye lanu le ndu mpfuchiru Chileke.”

¹⁵ O su phe: “Unubedua; ?unu sukwanuru le mu bu onye?”

¹⁶ Sayimonu Pyita su iya: “Oo ngu bu Kereshi obu, bya aburu Nwa Chileke; mbu Chileke ophu no ndzu.”

¹⁷ Jizosu su iya: “Ehu-utso be a goru nu gube Sayimonu nwa Jiona! L'o to bukwa amadu meru g'i maru okpobe-opfu ono. O kwa Nna mu, bu l'imigwe. ¹⁸ Su-a; iphe, mu akafuaru ngu bu; oo ngu bu Pyita. O buru l'eli mkpuma-a be mu a-kpu Chiochi mu. Ophu o dudu m'obeta o buru anwuhu a-du ike emebiyi ya nu. ¹⁹ Mu a-nu ngu ire-igodo k'eka Chileke bu eze. Oo ya bu; iphe, bu iphe, i keru egbu le mgboko-a be a gbekwaa l'imigwe kee egbu. Iphe, bu iphe, i toru l'egbu le mgboko-a be a gbekwaa l'imigwe to l'egbu.”

²⁰ O pfuebe nno bya akaru phe g'o to dukwa onye ozo, ɛphe e-pfuru l'oo ya bu Kereshi obu.

*Epfupfu mbu, Jizosu epfu
le ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ No iya; o buru teke ono be Jizosu wataru epfuru ndu etsoje iya nu ge ya e-gude jee Jierusalemu; ya ejee iphe-ehuka, du igwerigwe. O buru l'eka ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu be ya e-je iphe-ehuka ono. Ɛphe eworu iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya; ya eteta dzuru ndzu ozo.

²² Pyita bya ekuchi iya ekuchi baaharu iya mba su iya: “Tuswekwa Nnajiuphu! Te epfuekwa egube ono! Egube owa-a ta abyakwa l'anwuru ngu!”

²³ Jizosu bya aghaa ɛnya bya asu Pyita: “Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono. Nta-a be iime g'i buru upfu adu mu l'okpa; kele iphe, iiri ta abudu uche Chileke; oo uche nemadzu be iiri.”

Etso Jizosu

²⁴ Tɔbudu iya bɔ; Jizosu sɔ ndu etsoje iya nɔ: “Onye ɔ dɔ g'o tɔsɔ mu g'onye ono mɔ onwiya ɛnya; vuta oswebe ɔnwu nkiya bya etsɔ mu. ²⁵ Kɛle onye eme g'ɔ dzɔ onwiya ndzɔ l'e-tuphakwa ndzɔ iya etupha. Onye gudekwanɔ opfu ɛhu mu tuphaa ndzɔ iya lɛ mgboko-a e-nwekwanuru ndzɔ ojeje. ²⁶ Lɛ-a; ?bɔ gunu bɔ urwu, nemadzɔ ritaru mɛ o -nwekɔtachaaru iphemiphe, nɔ lɛ mgboko-a; tuphakwanaa ndzɔ iya? O tɔ dɔkwa iphe, nemadzɔ egude agbata ndzɔ iya mɛ o -tuphahɔwaa. ²⁷ Kɛle Abubu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. O -nɔdu abya l'oogude ɔbvɔ, egbu nwɔinwii gɛ Nna iya egbu. Teke ono yɛle ɔnwu-ojozi-imigwe iya aswɔru; l'ɔo-bya apfua onyemonye ɔgwɔ g'iphe, o meru gbaru. ²⁸ Sɔ-a; gɛ mu gbukwaaru iya unu tororo; ɔ dɔkwaru ndu haru pfuru l'ɛka-a, ata yɔdu nwuhu; gbahaa l'ɛphe humadaru teke Abubu-Ndiphe a-buru eze; gude ɔbvɔ; waa ike, dɔ biribiri egbu nwɔinwii abya.”

17*Jizosu egbu nwɔinwii**(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ A nɔpɔ abali ishii; Jizosu duta Pyɔta yɛle Jiemusu; waa Jiɔnu, bɔ nwune Jiemusu duru phɛ je enyikota ɔbvɔ, ha l'eli; ɛphe je anɔdu nwekaphe. ² Chileke gbanwee ɔgbugba iya l'ataphu phɛ. Iphu iya gbuaaha nwɔinwii g'ɛnyanwu. Uwe iya chaaha kɛ phuuphuu g'anwu eswe. ³ Noo ya; a bya ele ɛnya; Mɔsisu yɛle Elayijia chaa l'iphu phɛ; abɔ ɔja eyeru Jizosu.

⁴ Pyɔta pfu-bulihu sɔ Jizosu: “Nnajiuphu; ɔ dɔkwa ree g'anyi nɔ l'ɛka-a; gɛ mu tɔa mkpu ɛto mɛ ɔ -dɔkwa ngu ree; nanu nkengu; nanu kɛ Mɔsisu; nanu kɛ Elayijia.”

⁵ O kpukwaduru-a iphe ono l'ɔnu epfu; urwukpu, chagburu ɔcha bya asɔ-kputa phɛ. Olu-opfu shi l'urwukpu ono dafuta sɔ: “Onye ɔwa-a bɔ nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. O jiru mu ɛphɔ. Unu numajekwa iphe, oopfu!”

⁶ O be teke ndu etsoje iya nɔ numaru olu-opfu ono; ɛphe dakɔta kpurumu kpube iphu l'ali. Ndzɔ nɔdu agushikpoo phɛ ike. ⁷ Jizosu bya bya ebyia phɛ ɛka bya asu phɛ: “Unu gbalihu. Ndzɔ ba agushi unu.” ⁸ ɛphe gbalihu bya achikaa ɛnya; chikaa ɛnya; ɔphu ɔ duɛdu onye ɛphe humaru; a -gufu Jizosu nwekinyi iya.

⁹ ɛphe nyizetashia l'ɔbvɔ ono; Jizosu pfushiaru phɛ iya ike sɔ phɛ g'ɔ tɔ dɔkwa onye ɛphe e-pfuru iphe, ɛphe humaru jasɔ teke Abubu-Ndiphe e-shi l'ɔnwu teta dzuru ndzɔ.

¹⁰ Ndu etsoje iya nɔ jia ya sɔ: “?Bɔ gunu meru iphe, ndu ezije ekemu suru lɛ Elayijia e-vuadaru ɔzo bya?”

¹¹ O yeeru phɛ ɔnu sɔ phɛ: “O kwa eviya lɛ Elayijia vufutajɛadaa ɔzo bya g'o dozia iphemiphe ree. ¹² O-lɛ-a; gɛ mu kakwaru unu: Elayijia byahaakwaru; ɔphu ɛphe amadu l'ɔo ya. ɛphe mee ya umerekete. Nokwaphɔ gɛ Abubu-Ndiphe e-shi phɛ l'ɛka jee iphe-ɛhuka.”

¹³ O buru teke ono bɛ ndu etsoje iya nɔ maru l'onye oopfuru phɛ opfu iya sɔ l'ɔ byawaru bɔ Jiɔnu ɔphu shi emeje baputizimu.

*Eeme onye ɔbvɔ atu ndapfu
g'o wekɔrohu*

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ẹphe byapfutaepho ikpoto ndu ono; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya egbushi ikpere l'iphe iya su: ¹⁵ “Nnajiuphu; phunaaru nwa mu nwoke obu-imemini; kele ndapfu atu iya; mbu o nodu atushikpoo ya ike. Kele tekenteke be otujeru iya chie l'oku; teme o nodu atujekwaru iya pho chie le mini tekenteke. ¹⁶ Tobudu iya bu; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nu; ophu ephe adudu ike mee g'ehu du iya ike.”

¹⁷ Jizosu su: “Haa-oo! Unube ogbo ejo okpoma owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ?Bu teke ole be mu l'unu a-no-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu iya l'eka-a.” ¹⁸ No iya; Jizosu bya abaarun obvu ono mba. Obvu ono pefu nwata ono l'ehu. E shi teke ono o buerupho nwata ono ewekorohu.

¹⁹ E mechaa; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya teke o no nwekiya; bya asu iya: “?Bu gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu obvu ono?”

²⁰ Jizosu su phe: “O kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparu iya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekponu shii ge nwa rwiirwiirwii akpuru mosutadu be unu a-sukwa eze ubvu-a; ‘Ubuvu; phofu onwongu je anodu l'eka pho.’ L'oo-pholia onwiya. O to dukwa iphe, akpo unu eka ememe. ²¹ Ole egube obvu-a ta alufujekwa abudu l'oo onye aswije egu epfu anu Chileke chiru iya.”

*Jizosu epfu iya k'ugbo ebo
le ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)*

²² O be ujiku lanu; ndu etsoje Jizosu dzukobe le Galili; Jizosu su phe: “Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'eka. ²³ Ephe eworu iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndu.” Aphu iya kwatakpo rwua phe l'obu.

Jizosu atu akiriko eze-ulo Chileke

²⁴ Noo ya; Jizosu yee ndu etsoje iya nu byarwutaepho Kapaniyomu; ndu anaje okpoga akiriko k'eze-ulo Chileke bya ejepfu Pyita je ajia ya su: “?O du g'onye ezije unu iphe ta apfujedu okpoga akiriko eze-ulo Chileke too?”

²⁵ Pyita su iya: “O pfujekwa-a.”

Tobudu iya bu; Pyita bahuepho l'ulo; Jizosu vuru uzo tufu onu su: “Sayimonu; ?denu gi yeru onu? ?O du ngu g'o bu ndu ole atujeru akiriko; ozoo utu mmanu ozo; nu ndu eze ke mgboko-a? ?Bu ndibe eze; too ndu ozo?”

²⁶ Pyita su iya l'o kwa ndu ozo.

Jizosu su iya: “O n'ia bu le ndibe eze ta ayidu iya. ²⁷ Ole o bukwadupho g'ephe ta asu l'anyi akpatsu phe iwe. Ngwa; je je ewota ikokoro jeshia l'eze-enyimu je awata ese ikokoro. Ema mbu, vuchakpo uzo lo iphe ngu: nmata iya; vohaa ya onu. Ii-huma okpoga, a-suru atu akiriko eze-ulo Chileke ono ke mu le ngu. Woru iya je atua ya.”

18

*Onye kachakpo shii
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Teke ono kwapho be ndu etsoje Jizosu byapfutaru iya bya asu iya: “? Bu onye a-kachakpo shii l'eka Chileke bu eze?”

² Jizosu kweepho doo; bya ekua nwata nshii; bya apfube iya l'echilabo phe; ³ bya asu: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o -budu l'unu gbanweru bya adu g'unwegirima nshii; be unu ta abyakwa l'abahu l'eka Chileke bu

eze. ⁴ Iphe, bu onye wozetaru onwiya ali bya adu ge nwata nshii-a be bu iya kachakpo shii l'eka Chileke bu eze. ⁵ Onye gude epha mu nabata nwata nshii, ha egube-a; be buakwaa mbedua be o nabataru."

Anma okwa eme iphe-eji

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ "Onye mekwanuru onye lanu l'ime unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'eka-a g'o shiswee uzo ono be o gogo karu ree; ome a pataru mkpuma-uswe lipyabe iya l'olu; paru chie l'ime eka eze-enyimu kwata du ogbu. ⁷ Nshio ndiphe; noo l'iphe, alojeru nemadzu okpa eye l'eme iphe-eji jiru eliphe ejiji. O to dukwa g'e meru; ebe o du iphe, a-noduje ese g'o loru nemadzu okpa ye l'eme iphe-eji. Ole; nshio onye egube iphe ono e-shi l'eka.

⁸ "Ozo bu; teke o bu l'oo eka ngu; ozoo okpa ngu a-kpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya tuphaa. L'o kakwaru ngu ree l'i gude eka lanu; ozoo l'i bu eniyeni; bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'i nweru eka labo; ozoo okpa labo; e nwuba ngu l'oku, ata nyihudu anyihu. ⁹ Teke o bu l'oo enya ngu e-setaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele o karu ngu ree l'i gude enya lanu bahu le ndzu; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-ali-maa."

Etu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu

(Luk 15:3-7)

¹⁰ "Iphe, unu a-kwabejeerupho enya bu g'unu ta asu l'unwegirima-a duru ophu adudu iphe, o bu. Liphe, mu eme ge mu karu unu bu l'unwu-ojozi-imigwe nkephe anodujekwa mkpurumkpuru l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ¹¹ Le Abubu-Ndiphe byakwaru g'o dzota ndu tuphahuru etuphahu.

¹² "Su-a; ?denu g'unu arikwanu iya? O -buru le nwoke nweru aturu ukporo ise; nanu kpaphuhu; ?to hadu ukporo eno l'iri le tete ophu l'ubvu l'eka ono; tugbua je etsoru ghapee choo ophu kpaphuhuru nu pho? ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; teke o bu l'o humaru iya be okwatakpokwaa ka eteshi eswa aturu lanu ono ike; e -me l'ukporo eno l'iri le tete pho, te eshidu tuphahu nu pho. ¹⁴ Nokwapho g'o to dudu teke o bujeru uche Nna unu, bu l'imigwe g'o duru me onye lanu l'ime unwegirima-a, l'a-la l'iswi."

Nwanna, mesweru nu

¹⁵ "Ozo bu le-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi iya ekuchi; je epfuaru iya iphe, o meru ngu. Teke o nataru iphe, i pfuru iya; o kwa iya bu l'a maru le nwanna ngu ono be i duphutawaru azu. ¹⁶ Teke o bu l'o to nataduru iphe, i pfuru; g'i je edutafua onye lanu; ozoo umadzu ebo ozo yeru onwongu; k'ophu oo-me g'e pfuru iya l'ekwo-opfu Chileke su l'oo ekebe, umadzu ebo; ozoo eto gbaru be ee-gude doshia ya.* ¹⁷ Teke o bukwanu l'o to natakwarupho iphe, ephe pfuru; je eworu iya kooru Chiochi l'ophu. Teke o to natakwarupho iphe, Chiochi pfuru; oo ya bu; unu eworu onye obu dobe g'o bu onye ohozo; ozoo onye ana akiriko.

¹⁸ "Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, bu iphe, unu keru egbu le mgboko-a be a gbekwaa l'imigwe kee egbu. Iphemiphe, unu toru l'egbu le mgboko-a be a gbekwaa l'imigwe to l'egbu.

¹⁹ "Ozo, mu e-pfufuaru unu bu le-a; iphe, bukpoo iphe, unu du ebo nodu le mgboko-a; gude obu lanu kweta bya epfuru iya nu Chileke; iphe ono be

* 18:16 18:16 Gunaa Dit 19:15.

Nna mu ono, bu l'imigwe ono e-mekwaru unu. ²⁰ Kele iphe, bukpo eka a du ebo; ozoo eto gude epha mu nokobe; be mu nokwa l'echilabo ndu obu."

*Etu k'onye-ozu, aguduru
nwibe iya nvu*

²¹ Pyita byapfuta Jizosu bya asu iya: "Nnajiuphu-e; ?bu ugbo ole be nwanna mu e-meswe mu; mu aguchaaru iya ya nvu? ?Bu ugbo esaa too?"

²² Jizosu su iya: "O to budu-a ugbo esaa kpurumu. Oo ugbo esaa esaa ugbo ukporo esaa esaa ugbo esaa. ²³ Eka Chileke bu eze be aduepho g'onye eze lanu, meru ge yee ndu-ozu iya gbazia k'okpoga iya. ²⁴ O gbakojeepho okpoga ono; e dutaru iya onye lanu, ji iya unu-kuru-unu ekpa-ego. ²⁵ Ophu nwoke ono enwedu iphe, o gude apfu iya. Nnajiuphu iya ono karu su g'e ree ya; ree nyee ya; ree unwegirima ibe iya g'ephe ha; me iphe, o nweru enweru mgburugburu; g'e gude pfua ugwo ono. ²⁶ No iya; nwoke ono daepho kpurumu l'ali gbushi ikpere rwahahaa nnajiuphu iya ono su iya: 'Jiko onye nwe mu nu; tanaa nshi hafua mu ro. Mu apfukotakwa ngu-a ugwo ono g'o ha jiko.' ²⁷ Imemini iya du onye eze ono. O paru iya haa bya asu iya g'o to pfuhewaro ugwo obu le phuruphuru gberegedege.

²⁸ "Tobudu iya bu; onye-ozu ono lufuepho je ahuma onye ozo, yee ya tukoru buru ndu-ozu, ji iya nwokpoga, abadu ishi. O zu-gude iya; pyita iya l'ekpiri; su iya g'o pfu-dzua ya ugwo, o ji iya. ²⁹ Nwoke ono daa kpurumu l'ali rwahahaa ya; su iya g'o taa nshi hafua ya ro le ya a-pfu iya ya-a. ³⁰ O jika su le ya taa hadu iya; bya akputa nwoke ono je atu-chia l'oka mkporo su g'o nodu l'eka ono jasu teke oo-pfu iya ugwo ono. ³¹ Tobudu iya bu; ndu ephe l'iya atukoje eje ozu huma iya; ehudapepho dzu. Ephe gbagbua je akporu nnajiuphu phe iphe, meru nu. ³² Nnajiuphu phe bya ekua nwoke ono; bya asu iya: '?I humaru gube ejo onye-ozu-a? ?I humaru ikpoto okpoga, i jikota mu l'ugwo; mu hakotaru ngu iya su gi ti pfuhe mu iya; opfu li rworu mu arworwo? ³³ ?To gbaduru ngu ke gi phuru nwibe ngu obu-imemini egube ono, mu phuru ngu ono?' ³⁴ Nnajiuphu phe ono gude ehueghu kakputa iya je seru ye l'eka ndu a-nu iya aphu jasu l'o pfuebechaa ugwo, o ji g'o ha.

³⁵ "Nokwapho ge Nna mu ophu bu l'imigwe e-me unu l'onye l'onye; mbukwa onye te egudejedu obu iya g'o ha garu onye mesweru iya nu nvu."

19

*Ogori me achifu nwanyi
(Mak 10:1-12)*

¹ Tobudu iya bu; Jizosu pfuebeepho iphemiphe ono, oopfu ono bya eshi le Galili; o buru iya atugbu. O jeshia ali Judiya, no l'azu enyimu Jidanu azu iya ophu. ² Ikpoto igwe oha wuru tsoru iya. O mekota; ehudu ndu iphe eme ike l'eka ono.

³ Ndu Farisii bya agbaberu iya onya opfu g'ephe gude nmata iya; bya ajiahaa ya su: "?O du ree ge nwoke chifuje nyee ya me o betakporo o buru gunu be o meru?"

⁴ O su phe: "Unu teke agutadu l'onye meru nemadzu e -shi le mbulembukpo bu nwoke yee nwanyi be o meru*"; ⁵ bya asu phe: 'Noo

* 19:4 19:4 Guna Mbù 1:27.

g'o gude: nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya ge yelee nyee ya tugba. Ephenobo atuko buru onye lanu.† 6 Ephe taa bueduru umadzu labo. Ephe aburu onye lanu. Oo ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'o to dukwa onye e-je iya ekekaha ebo."

7 Ephe su iya: "?Denukwanu g'o gude Mosisu su g'e dejeru ekwo-achifu-nwanyi nu nwanyi obu; chifu iya?‡"

8 Jizosu su phe: "Tobudu l'unu bu ndu ejo okpoma meru g'o gude Mosisu kwe g'unu chifuje unyomu unu. Obenu l'e -shikpoo l'oduu be o to duhaadaa egube ono. 9 Nta-a bu iphe, mu epfuru unu bu: Onye chifuru nyee ya je aluta ozo be buakwaa ogori be oori. Gbahakwaa le nwanyi ono bu nwanyi, eri ogori. Onye lutakwanuru onye ono, a chifuru achifu ono bukwapho ogori be oorikwapho."

10 Ndu etsoje iya nu su iya: "O -buru l'onoo g'o du l'eka nwoke yee nyee ya no be o kalokwapho mma g'a haa k'alulu l'ophu l'ophu."

11 O su phe: "O to buebekwa onyemonye be opfu mu ono e-dodzuru enya. Ndu oo-do enya bukwapho ndu ono, Chileke goshiru iya. 12 L'iphe, kparu iphe, nemadzu ta aludu nwanyi dukwa iche iche. O nwekwaru ndu te eyedu ime. O buru g'ephe du bu ono eshinu a nwuru phe. O duru ndu bu nemadzu haru phe ahaha. Duru ndu kpochiru obu su l'ephe a-du ge ndu haru onwophe ahaha opfu g'ephe ejeeru Chileke ozi ree. G'onye, a-du ike nata opfu ono natakwaa iya."

Jizosu agoru unwegirima onu-oma

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ephe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phe eka pfuru nu Chileke l'iswi ehu phe. Ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. 14 Jizosu su phe: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu. Unu ta akpohishi phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe."

15 O bya ebyidzuchaaruu unwegirima ono eka bya eshi l'eka ono; o buru iya atugbu.

Onye nweru iphe

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Noo ya; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya asu iya: "O-ziphe; ?bukpoo gunu du ree, mu e-me ge mu e-nweru ndu ojejeje."

17 Jizosu su iya: "?Denu g'o gude i nodu aji mu aji k'iphe, du ree? O kwa Chileke bu onye lanu du ree kpoloko. Ole teke oogu ngu g'i bahu l'okpobe ndu; meje iphe, ekemu pfuru."

18 Nwoke ono su iya: "Ekemu ?bu ole bu ono?"

Jizosu su iya: "Te egbukwa ochi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzujekwa uka. 19 Kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu; li bya eyee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu."

20 Nwokorobya ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru. ?Denubahuna iphe, phodukwaduru mu nu l'ememe?"

21 Jizosu su iya: "O -du ngu g'i duebe ree; laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru aswa iya je anu ndu akpa nri. Oo ya bu; l'ii-nweru okpobe iphe l'imigwe. I -mechaa nno; bya etsoru mu."

† 19:5 19:5 Guna Mbụ 2:24. ‡ 19:7 19:7 Guna Dit 24:1-4.

²² Nwokorọ́bya ono nūmaep̄ho ọnu, Jizọsu yeru; ẹhu daa ya dzuu. Ọ bueru iya p̄họ atugbu; kele ọ bu onye nwenukaru iphe.

²³ Jizọsu sū ndu etsoje iya nū: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọotsukwa l'ẹhu g'ee-me gẹ ndu nweru iphe bahụ l'ẹka Chileke bu eze.”

²⁴ Ọzo, mu e-pfufuaru unu bu lẹ: epyo inya l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bu eze.

²⁵ Ndu etsoje iya nū nūma iya; ọ kabakpọọ p̄hẹ rọ atufu ẹhu. Ẹp̄he sū iya: “?Ọ b̄hunuru onye bẹ aa-dzọta?”

²⁶ Jizọsu bya elee p̄hẹ ẹnya bya asū p̄hẹ: “Ọ kwa l'ẹhu nemadzū bẹ ọ bu 'ama-g'ee-me-iyā; obenu lẹ Chileke ta adukwa iphe, kp̄oru iya ẹka ememe.”

²⁷ T̄obudu iya bu; Pyita sū iya: “Anyibedua, harū iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a ?bū gūnu bẹ anyi e-nweru?”

²⁸ Jizọsu sū p̄hẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa unubedua ono, tsoru mu nū ono bẹ l'a-n̄odu l'aba-eze iri l'ẹbo; kpee ọkpa-ipfu Ízurelū iri l'ẹbo ono ikpe; teke Abubu-Ndiphe a-bya an̄odu l'aba-eze iya, egbu nw̄iinwii lẹ mgboko ọphúú, abya nū ono. ²⁹ Ọzo bu l'onymonye, gude opfu ẹhu mu haa ọlo, o nwegbaarū; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwan̄yi; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo unwu iya; ọzoo al̄i iya; bẹ Chileke a-pfū ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ harū mgbo ụkporo ise; t̄eme e -mechakwaphọ Chileke anū iya ndzū ojeje. ³⁰ Ọle igwerigwe ndu bu ndu ivuzọ nta-a l'e-mechaa b̄uru ndu ikpazū; ndu bu ndu ikpazū emechakwanaa bya aburu ndu ivuzọ.”

20

Ndu ozi opfu-vayinu

¹ “Teke Chileke e-goshi lẹ ya bu eze bẹ ọo-dukwa gẹ nnajiuphu lanū, gbeshiru lẹ nchi ab̄ohu je achita ndu-ozi ẹgu g'ep̄he byaru iya ozi l'opfu-vayinu iya. ² Ẹp̄he lẹ ndu ọ hūmaru bya epfubuchaa l'iphe, ọo-pfū p̄hẹ bu kobo lanū kobo lanū, bu iya bu aswa ogburumita ujiku ophu; ọ chiru p̄hẹ jeye l'opfu-vayinu iya. ³ Ẹnyanwu gbakotajep̄ho; ọ lufukwa ọzo je ahuma ndu pfuru kẹ mmanū l'odu-ozi. ⁴ Ọ sū p̄hẹ: ‘Unu tuḡbua je ejelep̄ho ozi lẹ mgbabu mu. E -mechaa; mu apfua unu iphe, gbaru unu.’ Ẹp̄he kwee hm jeshia. ⁵ O be l'echilab̄o eswe; ọ lufukwapho je achita nemadzū yekwapho lẹ mgbabu ono; bya emekwaapho nno g'ẹnyanwu swifuru l'ishi. ⁶ T̄eme o rwukwapho g'ẹnyanwu ekewaa zaa zaa; ọ lufukwapho ọzo je ahumakwapho ndu pfuru kẹ mmanū; bya asukwa p̄hẹ: ‘?Bū gūnu meru g'o gude unu shi l'utsu pfuru l'ẹka-a kẹ mmanū?’ ⁷ Ẹp̄he sū iya l'ọ kwa l'ọ t̄o dudu onye kuru p̄hẹ l'ẹgu. Ọ sū p̄hẹ: ‘Ngwa; unu je etsoru ndu ophu ejeru mu ozi l'opfu-vayinu mu jee ozi. E -mechaa mu apfua unu iphe, gbarū unu.’

⁸ “T̄obudu iya bu; o be l'uzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono sū onye-ishi-ozi iya g'o kua ndu-ozi ono g'ep̄he ha; pfua p̄hẹ ụgwo p̄hẹ. G'o shilep̄ho lẹ ndu ophu byakperu azū-a pfuta iya jeye lẹ ndu ophu vuru ụzo bya. ⁹ T̄obudu iya bu; ndu k'ono, byaru l'ẹnyanwu eke zaa zaa ono bya abya. A pfukota p̄hẹ g'ep̄he ha kobo lanū kobo lanū ḡbafū l'ishi. ¹⁰ Ọ b̄uru g'a pfū-dzuru ndu ono bu ono; jasū o be lẹ ndu ophu vuchaa ụzo bya lẹ nchi ab̄ohu p̄hẹ; ep̄he dobesu l'aa-pfū p̄hẹ iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfukotarū p̄hẹ bulele-a kobo lanū kobo lanū g'ep̄he ha l'ẹhu l'ẹhu. ¹¹ Ẹp̄he natachaa ya bya aguaharu nnajiuphu ono ap̄hū ¹² sū: ‘Lewarọ; nta-a bẹ a pfucharu pfua anyi lẹ ndu ọwa-a, ejeduru ozi n̄o ọdu-a iphe lanū; l'anyibe ndu ophu shi l'utsu jegbuta onwanyi l'ozi; nyakota anwu

eswe ono.' ¹³ Ọ bya ekua onye lanu sụ iya: 'Ishikomu byaedu. ?Ị maru-a l'ọ tọ dukwa eji, mu meru unu. ?Tọ bunaa kobo lanu kobo lanu be mu l'unu pfuburu?' ¹⁴ Nata okpoga, gbaru ngu nu lashia; le mu turu obu mu onyo nu onye owa-a, byakperu azu-a iphe, mu nuru ngu. ¹⁵ ?Toto ge mu te egudeshi iphe, bu nkemu mee g'ọ du mu? Toto ?iiji iji-enya opfu le mu meru ndu ophuu iphe-oma?'

¹⁶ "Oo ya bu le ndu ikpazu a-buru ndu ivuzo; ndu ivuzo aburu ndu ikpazu. Kele ndu e kuru du igwerigwe; ndu a hotaru habe nwahabe."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jizosu phe nodu eje Jierusalemu. Ephe jenya; o kuchi umadzu iri l'ebo ono, etsoje iya nu ono iche je asu phe: ¹⁸ "Mu suru-a; nta-a be anyi ejeakwa Jierusalemu. L'eka ono be ee-mechaa deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ephe ekpee ya mpfugbu; ¹⁹ kpuru iya nu ndu 'amadu Chileke g'ephe mee ya sukusuku; chia ya echachi; woru iya kpogbua l'oswebe. O -noo abali eto; Chileke emee ya l'o teta dzuru ndzu ozo."

Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe

(Mak 10:35-45)

²⁰ Noo ya; a nonyaa; ne, nwuru unwu Zebedi duta unwu iya ono ephenebo byapfuta Jizosu. O rwua bya egbushi ikpere l'iphu iya rwoahaa ya iphe.

²¹ Jizosu su iya: "Bu gunu bu ono?"

O su iya: "Jiko kwenu g'unwu mu-a ephenebo no-kube ngu. G'onye lanu nodu ngu l'ekutara; onye ophuu anodu ngu l'ekicha l'eka i bu eze."

²² Jizosu su: "Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwo; unube ndu-a. ? Unu a-du ike nua iphe, shi l'okoro, mu abya angungu; l'e mee unu egube baputizimu e-me mu?"

Ephe su iya: "Ee! Anyi a-du-a ike."

²³ O su phe: "Iphe, mu nguru be unu a-ngu-a bu eviya; l'e mee unu egube baputizimu, e meru mu; obenu le k'anodu mu l'ekutara me l'ekicha ta abudu mu be o du l'eka. Ono duru ndu Nna mu doberu iya."

²⁴ Umadzu iri ophuu numa l'onoo g'ephe jeru iya; ehueghu unwune labo ono ghuaahaa phe. ²⁵ Jizosu bya ekukotachaa phe bya asu phe: "O kwa l'unu maru-a le ndu-ishi ndu abudu ndu Jiu; l'anoduje akpa ndu no phe l'eka ehue; teme o buru onye no-l'oke-okwa anoduje eme ge ndu ozo maru l'oo ya ka shii. ²⁶ Ole oo ge k'unubedua ta adukwa egube ono; g'onye o du g'ọ ha shii le g'unu ha; bukwaru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ²⁷ Onye o du g'ọ buru onye ivuzo le g'unu ha-a; g'onye ono wozeta onwiya ali; buru ohu unu. ²⁸ Nokwapho ge Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyaduru g'e jeru iya ozi; o buchikwaa g'o jeru ndu ozo ozi be o byaru; wafua g'o woru onwiya nu; g'e gude gweeru ngweja nu Chileke g'ọ buru iphe, oo-gude gbata ndzu igwe oha."

*Jizosu eme ndu atsu ishi
g'ephe wata aphu uzo*

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ephe shiepho Jieriko tugbushia; ikpoto igwe oha tsoru iya. ³⁰ Noo ya; umadzu labo, l'atsu ishi noduwaa l'aguga etsu-uzo. Ephe numaepho l'oo

Jizosu aghata; ephe chishia su: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi dunu ngu!”

³¹ Ikpoto ndu ono gbochia phe onu su phe g'ephe dobe onu doo. Ephe kabakpoo ya ro arashi ike su: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi du ngu ro!”

³² Jizosu pfuru doo bya ekua phe bya asu phe: “?Bu gunu be o du unu ge mu meeru unu?”

³³ Ephe su iya: “Nnajiuphu; menaa anyi g'anyi wata aphu uzo.”

³⁴ Imemini phe gude Jizosu. O bya ebyichaa phe aka l'enya. Teke ono kwapho ephe phuhaha uzo bya etsoru iya.

21

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jion 12:12-19)

¹ Ephe byarwutaepho l'ubvu Olivu; me le mgboru mkpukpu Betufeji, nowaa Jierusalemu ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nu umadzu labo; ² su phe: “Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma ne nkafu-igara yee nwa iya, e libegbaaru elibe l'eka lanu. Unu totachaa ya chitaru mu. ³ O -nweru onye duru iphe o pfuru; unu su iya l'o kwa mkpa iya duru Nnajiuphu. Unu -pfuwaa nno be aa-haekwaru iya pho unu teke ono kwapho.”

⁴ Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru su:

⁵ “Unu karu Jierusalemu g'o lenu:

L'onye buru iya eze

abyapfutaakwaa ya.

L'o wozetaru onwiya ali

nodu l'eli nkafu-igara

agba abya;

mbu l'eli nwa nkafu-igara

obu.*”

⁶ No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nu ono jeshia je emeeepho ge Jizosu ziru phe. ⁷ Ephe kpuru ne nkafu-igara ono yee nwa iya kputaru Jizosu bya achiru uwe phe wukobe iya l'eli okpurukpu; Jizosu nodu iya l'eli. ⁸ Ndu ophu ka l'igwe le ndu ono woru uwe phe to l'uzo. Ndu ophu je ejikoo irwu oshi je atooru iya l'uzo. ⁹ Ikpoto ndu awu etso iya l'azu me ndu ophu no iya l'iphu nodu akpo okwe asuje: “Nwa Dévidi, deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nu be o bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. Deejee! Deejee! Okalibe-kangokotaru-nu, shi l'imigwe!”

¹⁰ Tobudu iya bu; o bataepho l'ime Jierusalemu; mkpukpu ono l'ophu toko swokobe. A toko ajikashi su: “?Bu onye bu ono? ?Bu onye bu ono?”

¹¹ Ikpoto ndu ono, ephe l'ia swi ono su: “O kwa Jizosu; mbu onye mpfuchiru Chileke. Eka o shi bukwa le Nazaretu Galili.”

Jizosu achifu ndu azu aswa

l'eze-ulo Chileke

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jion 2:13-22)

¹² Tobudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi iphe, bukpo ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa

* 21:5 21:5 Guna Zek 9:9.

okposhi ndu ere ndo. ¹³ Ọ sù phẹ: “?Unu ta amadu l'e deru l'ekwo-opfu Chileke sù: ‘Ulo mu be ee-kuje ulo, aa-noduje epfu anu mu.’ Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe.”

¹⁴ E mecha; ndu atsù ishi me ndu no eniyeni wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke l'eka ono; o mee phe ephe wekorohu. ¹⁵ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu humaepho iphe, du biribiri, oomeshi bya anuma eka unwegirima, kuru l'eze-ulo Chileke akpo okwe asuje: “Nwa Dévidi; deejee; deejee;” ehu ghuaaha phe egu.

¹⁶ Ephe sù iya: “?O kwa l'jinu-a iphe, ndu ono ara?”

Jizosu sù phẹ: “Ee! ?Unu teke agu-rwuswee eka ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke sù: ‘Oo l'onu ndu bu unwegirima me ndu angu era be ee-shi aja ngu okpobe ajaja.’ ”

¹⁷ Tobudu iya bu; Jizosu paru phe haa l'eka ono; o buru iya alufu l'ime mkpukpu ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani futa l'utsu.

Jizosu atu oshi figu onu

(Mak 11:12-14)

¹⁸ O be l'utsu; egu nodu agu iya g'oolaphuwa azu l'oma mkpukpu ono. ¹⁹ Ọ huma oshi figu, no laguga gbororo bya akpo-kube iya. O rwua l'eka o no; ophu o dudu mebyi, o humaru iya ilile; gbahaa ikpuchi. Ọ sù oshi figu ono: “I ti byadu amibaa mebyi le mgboko-a jaswaruro ya.” G'e jia epfua; oshi ono nwukotaanaa lwaa.

Jizosu gude oshi, o turu onu ezi ndu etsoje iya nu iphe

(Mak 11:20-24)

²⁰ Ndu etsoje iya nu huma iya; o du phe ejo biribiri. Ephe sù: “?Denu g'o gude oshi ono nwuekwadupho lwa egwegwa egube ono?”

²¹ Jizosu sù phẹ: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetakpowa; ophu unu abodu obu ebo; o to bulekwa iphe, mu meru oshi figu-a be unu e-me nkinyi iya; o to dukwa m'obeta unu sù ubvu-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-enyimu’; oomeepho nno. ²² Oo ya bu l'iphe, bukpo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nu iya sù iya g'o nu unu; unu kwetawaa l'oo-nu iya unu; iphe ono be oo-nu unu.”

Aaji Jizosu egube ike, o gude eme iphemiphe ono

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Noo ya bu; Jizosu bataepho l'ime eze-ulo Chileke; ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ogerenya mkpukpu byapfuta iya l'eka oozi iphe bya asu iya: “?Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? ?Bu onye ngeru ngu ike, i gude eme iya?”

²⁴ Jizosu yeeru phe onu sù phẹ: “Unu gebe ge mu ja unu nwaji lanu. Unu -kooru mu iya; mu akooru unu ike, mu gude eme iphemiphe ono. ²⁵ Su-a; ?baputizimu, Jionu meru; ?bu awe be o shi? ?O shi l'imigwe? To o shi nemadzu l'eka?”

Tobudu iya bu; ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe sù: “Teke anyi sunuru l'o shi l'imigwe l'o sù anyi: ‘?O buru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’ ²⁶ Teke anyi sukwanuru l'o shi nemadzu l'eka; ?a maru iphe, oha e-me; eshinu mkpukpu l'ophu pfudzuwaru le Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke?” ²⁷ Tobudu iya bu; ephe sù Jizosu: “Anyi ta amakwa.”

Jizosu sukwanu phe: "Ophu mu akokwanuru unu onye ngeru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono."

Etu nwoke yee unwu iya ebo

²⁸ "?Denu g'iphe-a du unu? O duru nwoke, nwutaru unwegirima unwoke labo. O be ujiku lanu; o bya asu k'ogeranya: 'Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayinu ntanu.' ²⁹ O su iya: Mu tee jekwa." E mechaa; izimanu lwa iya azu; o jeshia. ³⁰ Nwoke ono bya ejepfu ke nwata je epfukwaaru iya pho g'o pfuru onye ophuu. O su iya hm le ya e-jekwaa. E mechaa; ophu o jeduru. ³¹ Su-a; l'ime umadzu labo ono; ?denu onye ophu meru iphe, du nna iya ree?

Ephe su iya l'oo onye k'ogeranya.

Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ndu ana akiriko waa ndu agba ukpara l'e-vukwaru unu uzo bahu l'eka Chileke bu eze. ³² Kele Jionu byaru bya egoshi unu okpobe uzo, unu e-tso; ophu unu ekwedu nkiya; obenu le ndu ana akiriko yee ndu agba ukpara be kwetaru nkiya. Unubedua humachaa l'ephe kwetaru; ophu izimanu alwakpodarunu unu azu; g'unu ghaa umere g'e mechaaru ke g'unu kweta ke Jionu."

Etu, e gude ndu e butaru ye l'opfu-vayinu anma

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ "Su-a; unu ngabekwa nchi numa etu ozo. O duru nwoke lanu, bu nnajiuphu, laru egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu; bya ebua ya nsu eka aanoduje azoshi mee l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe eka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya ebuta ndu-oziegu woru iya ye phe l'eka bya ejeshia iphe-ozo. ³⁴ O rwujeepho teke aawoje akpuru vayinu ono; o zia ndu-ozie iya g'ephe jepfu ndu-oziegu ono g'a wou ya okè akpuru vayinu nkiya. ³⁵ Ephe gude ndu ono, e ziru ozi ono tsua onye lanu iphe; bya egbua onye ophuu egbugbu; bya atua onye ophuu mkpuma. ³⁶ O bya ezia ndu-ozie ozo, ka ndu ke mbu igwerigwe. Ndu oziegu ono mekwaa phe pho g'e meru ndu ophuu. ³⁷ E mechaa; o bya ezia nwa iya g'o jepfu phe su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be ephe a-kabe-a yeru nsu. ³⁸ O be teke ndu-ozie-mgbabu ono humaru nwa iya ono; ephe zua mgbede kpua ya su: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu-a. Unu bya g'anyi gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nu.' ³⁹ Ephe kpata iya kpufu le mgbabu ono je eworu iya gbua.

⁴⁰ "Su-a; onye nwe mgbabu ono -lwaepho; ?bu gunu be oo-me ndu-oziegu ono?"

⁴¹ Ephe su iya: "Oo-bya egbushikota ndu-ozie-mgbabu ono, ejo okpoma egbu egbugbu ono; mbu gbua phe njo egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-oziegu ozo l'eka, bu ndu a-wotaje akpuru iya vutaru iya l'o rwuberu iya."

⁴² Jizosu su phe: "Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Mkpuma, ndu akpu ulo

jikaru;

mechaaru bya aburu

mkpuma, gudesi ulo.

Ono buru iphe,

Nnajiuphu anyi meru;

o du anyi biribiri

l'enyà.†”

⁴³ “Noo g'o gude mu sù unu l'eka Chileke bụ eze bẹ a-natakwa unu woru iya nù ndu a-nuje iya òkè akpuru, ophu gbaru iya nù. ⁴⁴ Teme onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa iko bẹ e-tsujishihukwanu; teke ọ tūru nemadzū l'o gwee onye ono arakabya.”

⁴⁵ Tòbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii numaepho ẹtu iya ono; ẹphe maerupho l'ọo pẹ bẹ ọnmadoru iya. ⁴⁶ Ẹphe jee g'ẹphe gude iya; ndzū ọha gūhu pẹ; kele ọha l'ophu pfudzuwaru lẹ Jizosu bụ onye mpfuchiru Chileke.

22

*Etu ndu e yeru lẹ nri
ekele nwanyi*

(Luk 14:15-24)

¹ Jizosu byakwa egude ẹtu yeeru pẹ ọnu ọzo sù pẹ: ² “Ẹka Chileke bụ eze bẹ dūepho g'onye eze lanū, shiru nwa iya nri ekele nwanyi; ³ bya ezia ndu-ozì iya g'ẹphe je ekua ndu e ziru lẹ nri ekele nwanyi ọbu; ophu ndu ono ekwedu abyabya. ⁴ Ọ byakwa ezia ndu-ozì iya ọzo bya asù pẹ: ‘Unu sù ndu e ziru lẹ nri-a lẹ mu shiakwaru nri ọbu; lẹ mu gbushikwaru oke-eswi mu; mę okiri mu gude shia ya; lẹ mu tukoakwaru iphemiphe dozichaa kwabẹ; g'ẹphe byawarọ lẹ nri ekele nwanyi ọbu.’ ⁵ Ndu ono, e ziru lẹ nri ono pael'iya-a ẹka lanū; ọ buri pẹ eje iphe, heru pẹ nù. Onye ejeshia l'egu iya; onye ejeshia ere aswa iya. ⁶ Teme ndu ophu tsukobeekwapho gude ndu ono, onye eze ziru ozi ono mee pẹ iphe-iphere woru pẹ gbushia. ⁷ Eze ono numaepho iphe, meru nù; ẹhu ghua ya ntumatu. Ọ bya ezia ndu ojogu iya; ẹphe je emegbushia ndu ono egbuje nemadzū ono bya atua ọku lẹ mkpukpu pẹ; ọku tsufu iya. ⁸ Teme ọ gbẹ teke ono bya asù ndu-ozì iya: ‘Nta bẹ e shiẹbechaaru nri ekele nwanyi; ophu ndu e ziru lẹ nri ọbu agbaduru k'eriri iya. ⁹ Ngwa; unu lufu l'oma eze gbororo; iphe, bukpo ndu unu humaru g'ẹphe ahahabẹ l'otu; unu rwuta pẹ bya lẹ nri ekele nwanyi ọbu.’ ¹⁰ Ndu ozi ono bya awufu l'oma eze gbororo je atukokpoepho ndu ẹphe humaru chita; ndu oma mę ndu ejo-iphẹ. A bya anọ-jià ọlọ nri ekele nwanyi ọbu.

¹¹ “O be teke eze bataru g'ọ huma ndu byaru lẹ nri ọbu; ọ huma nwoke, eyeduru uwe ekele nwanyi. ¹² Ọ sù iya: ‘Ishikomu; ?denu gi shiru bata l'ime ẹka-a; l'ẹbe abụ l'i yeru uwe ekele nwanyi?’ Ophu nwoke ono amadu iphe, oo-pfu. ¹³ Onye eze ono sù ndu-ozì iya: ‘Ngwa; unu kee ya egbu l'okpa yee ẹka parụ je echie lẹ tsukiribaa etezi. Ẹka ono bẹ nemadzū anodu kwaa ejo ẹkwa; taa ikireze.’ ” ¹⁴ “Kele ndu e kuru dukwa igwerigwe; ọle ndu a hotaru habe ahabe.”

Apfu akiriko

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ndu Fárisii tugbuepho je achia idzu g'ẹphe e-shi gude opfu, Jizosu epfu nmata iya. ¹⁶ Ẹphe bya eduru ndu etsoje pẹ nù mę ndu kẹ Herodu ye g'ẹphe jepfu iya je asù iya: “O-zì-iphẹ; anyi maru l'i bụ onye ire-lanū; teme i gude ire-lanū ezi ọzo Chileke; ophu ọ dudu onye iitsu ebvu. Ophu ọ dudu onye iile enya l'iphu. ¹⁷ Sù-a; yeeshikwaru anyi ọnu l'opfu-a. ?Denu g'ọ dukpo ngu? ?Ọ bụ emebyi ekemu Chileke mę anyi -tuje akiriko nù eze nnajioha, nọ lẹ Romu?”

† 21:42 21:42 Gūnaa Ebvu 118:22,23.

¹⁸ Jizọsu maerupho ejo-iphe, nọ phẹ l'ọkpoma bya asụ phẹ: “?Bụ ọ́nu meru g'ọ gude unu gbaberu mu ọ́nyà opfu; unube tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu-a? ¹⁹ Unu goshięshikwa mu okpoga, eegudeje atụ akirikọ ọbu.”

Ẹphe wotaru iya kobo lanu. ²⁰ Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi onye yẹle ẹpha onye bụ ọwa-a, e deru iya-a?”

²¹ Ẹphe sụ iya: “Ọo kẹ Siza!”

Ọ sụ phẹ: “Ọ n'iya-a bụ g'unu woru iphe Siza nụ Siza; unu eworu kẹ Chileke nụ Chileke!”

²² Ẹphe numa iya; ọ dụ phẹ biribiri. Ẹphe parụ iya haa; ọ bụru phẹ atugbu.

Kẹ eshi l'ọ́nwu teta dzuru ndzụ

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Lẹ mbọku ono kwaphọ ndu Sadiusii, bụ ndu sụru l'e tee shidu l'ọ́nwu eteta adzuru ndzụ; byapfuta Jizọsu bya asụ iya: ²⁴ “O-zì-iphe; iphe, Mosisu deru l'ẹkwọ ekemu bụ; teke nwoke lụnyaaru nwanyị bya anwuhu; ọphu ọ nwutaduru nwa; gẹ nwune iya lụpyabe nyee ya ono g'ọ nwutaru onye ọphuu, nwuhuru anwuhu phọ nwa. ²⁵ Sụ-a; ọ dọru unwune ẹsaa, shi buru l'echilabọ anyi. K'ọgerenya lụchaa nwanyị; ọ́nwu woru iya gbua; l'ẹbe ọ togbọ mẹ akọ lẹ mgboko. Ọ parụ nyee ya ọbu haaru nwune iya. ²⁶ Onye k'ẹbo, bụ otsota bya alụpyabe nwanyị ono; bya anọnyakwaapho nwuhu; l'ẹbe atogbo akọ; onye k'ẹto nno phọ; jasụ l'onye k'ẹsaa. ²⁷ G'ẹphe ha nwushihubebeepho tẹme nwanyị gbẹ teke ono bya anwuhu nkiya. ²⁸ O -rwua teke ee-shi l'ọ́nwu teta dzuru ndzụ; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono a-buru nyee ya; g'ẹphe n'ẹsaa lụchaaru iya-a?”

²⁹ Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ phẹ: “Unu eshisweje iya; kẹle ẹkwọ-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ g'ike Chileke habe shii.

³⁰ Kẹle teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'ọ́nwu teta dzuru ndzụ bẹ nwoke taa luhedu nwanyị; ọphu nwanyị aluhedu ji. Ẹphe a-dụ g'unwu-ojozi-imigwe. ³¹ A -bya lẹ k'eshi l'ọ́nwu teta dzuru ndzụ; ?unu ta agujedu iphe, Chileke pfuru nụ unu l'onwiya sụ: ³² ‘Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ Ẹbirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu.*’ Ọo ya bụ lẹ Chileke ta abukwa Chileke ndu nwuhuru anwuhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ.”

³³ Ikpoto ndu ono nūmae ya phọ; iphe, oozi dọ phẹ biribiri ẹtu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Tọbudu iya bụ; ndu Fárisii nūmaepho lẹ Jizọsu mewaru ọ́nu-pfụu nụ ndu Sadiusii; ẹphe je erwukọbe onwophe. ³⁵ A nọnyaa; onye lanu l'ime phẹ, bụ onye ezije ekemu meahaa g'ọ gbabẹ ọ́nyà opfu gude nmata Jizọsu; bya asụ iya: ³⁶ “O-zì-iphe; ?bụ ekemu ole bụ ekemu, kpọ-chiru ishi l'iphe, bụ ekemu g'ọ ha?”

³⁷ Jizọsu sụ iya: “ ‘Yee Nnajiuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu.’ ³⁸ Ono bụ ekemu, kakọta shii bya aburu iya kpọ-chiru ishi. ³⁹ Ọphu tsotaru iya nụ, dọhukwapho g'ono bụ: ‘Yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.’ ⁴⁰ Ọo l'ekemu labọ-a bẹ iphe, bukota ekemu g'ọ ha yẹ iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ẹkwọ tukurọ g'ọ ha kpakọo.”

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọ bụ

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

* **22:32** 22:32 Gụnaa Awụ 3:6.

⁴¹ Ọ bụru teke ono, ndu Fárisii nọkoberu ono bẹ Jizọsu jiru phẹ aji sụ phẹ: ⁴² “?Ọ dū unu gẹ Kéreshi ọbu, bukpo Nwa onye?”

Ephe sụ iya l'ọo Nwa Dévidi.

⁴³ Ọ sụ phẹ: “?Denukwanu g'o gude Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke mee Dévidi ọ nọdu ekuje iya Nnajiuphu sụ:

⁴⁴ “Chileke sụru Nnajiuphu mu:

Nọdu mu l'ẹkutara jasụ teke
mu e-me g'ị
zopyabe ndu-ọhogu ngu
l'ọkpa.†

⁴⁵ Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajiuphu; ?denuhununu g'o gude ọ bụru Nwa iya?”

⁴⁶ Ọphu ọ dudu onye duru ike yeeru iya onu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo akpuru opfu lanu. Eshi mbọku ono; ọphu ọ dudu onye tubaaru ama aji Jizọsu aji ọzo.

23

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu

(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Jizọsu gbalihu bya asụ ikpoto ọha ono mę ndu etsoje iya nụ: ² “Ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii bẹ bụ phẹ bụ ndu-ishi, l'ezije iphe, ekemu Mosisu bụ. ³ Ọo ya bụ; unu nujekwaru phẹ opfu. Unu mejekwa iphe, bukpo iphe, ephe sụru g'unu mee; ọle g'unu te etsokwa ẹka phẹ. L'ephebedua bukwa epfufu bẹ ephe epfufe iya l'onu; ọphu ephe emekwanu iya ememe. ⁴ Ephe edoje oke ivu, anyi ẹrwa; bya atsụ l'ẹhu evuvu woru bo nemadzu g'o vuru; ọle ephebedua l'onwophẹ taa rwukwa iya g'ọ ka mma l'ọo mkpushi ẹka. ⁵ Iphemiphe, ephe eme bẹ ephe anọduje eme gẹ nemadzu hụma phẹ. ?Unu ta ahumaduru g'ephe edeje opfu Chileke phosaa phosaa l'eli akpọ, ephe epfubeje l'egedegee onu-iphu. ?Unu te eledu gẹ jipfu jipfu onu uwe phẹ ahaje. ⁶ Iphe, aduje phẹ ree bụ g'ọ bụru phẹ a-nọdu l'ẹka aa-kachakpọ phẹ akwabẹ ubvù mę a -nọdu abọ iphe; waa g'oshi, bụ iya kachakpọ ree l'ulo-ndzukọ ndu Jiu bụru nkephe; ⁷ waa ẹrengete ekele l'ẹka a dū igwerigwe; waa gẹ ndiphe kuje phẹ 'O-zì-iphẹ'. ⁸ Ọle unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zì-iphẹ; kẹle ọo onye lanu bụ onye l'ezije unu iphe. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi. Unubedua l'ọphu bukota unwunna. ⁹ Ọphu ọ dukwa onye unu e-kuje Nna lẹ mgboko-a; l'ọ kwa Nna lanu bẹ unu nweru, bụ iya bụ Nna ọphu bu l'imigwe. ¹⁰ Ọphu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajiuphu; kẹle ọo onye lanu bụ Nnajiuphu unu, bụ iya bụ Kéreshi ọbu. ¹¹ Ọ chia g'onye kakọta shii lẹ g'unu ha bụru onye a-nọdu ejeru ndu ọphuu ozi. ¹² Kẹle onyemonye, l'ewoli onwiya eli bẹ ee-wozeta alị. Onye wozetakwanuru onwiya bẹ ee-woli eli.”

Jizọsu anma ndu bu

tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ikpe

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ “Nshio unube ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii! Unube ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono. Kẹle unu woru ẹka Chileke bụ eze guchia; guburu ndiphe ye g'ephe ta abahu iya. Unu taa bahudu iya l'onwunu; teme ndu eme g'ephe bahu bẹ unu te ekwedu g'ephe bahu.

† 22:44 22:44 Gūnaa Ebvū 110:1.

¹⁴ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Kele unu bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anodedu. Unu nodu egudeje eregede epfukpopho ogologo opfu anu Chileke. Oo unu be Chileke a-kachaa anmashi ikpe ike.

¹⁵ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Leka unu akpojeru ugbo daa eze-enyimu tuko ekameka jegbabe g'ee-shi g'unu pfubuta m'obeta o buru onye lanu yeru Chileke. Teke unu pfubutaru onye obu; unu emee ya l'oo-buru onye ka unu agba k'oku-ali-maa ugbo ebolechiko.

¹⁶ “Nshio unube ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi onye ozo uzo. Leka unu asuje l'o to nweđu iphe, o bu me nemadzu -gude eze-ulo Chileke ria angu. Obenu l'onye gude mkpola-ododo eze-ulo Chileke ria angu obu be unu asuje l'ono bu ugwo, tukoru iya l'ishi. ¹⁷ Lekwa unube ndu eme eswe teme unu nodu atsugbaa ishi-a! ?Buhunu ole ka ere ire? ?Bu mkpola-ododo eze-ulo Chileke; too eze-ulo l'onwiya, gbę buru iya meru mkpola obu o buru iphe ke Chileke? ¹⁸ Teme unu sukwapo l'onye gude oru-ngweja Chileke ria angu be o to dudu iphe, o bu; obenu l'onye gude iphe-anunu, e doberu iya ria angu be unu suru l'o buwaa ugwo, tukoru iya l'ishi. ¹⁹ Lekwa unube ndu-a, l'atsụ ishi-a! ?Buhunu ole ka shii? ?Bu iphe, a nuru anunu; too oru-ngweja Chileke, gbę buru iya meru g'iphe obu, a nuru anunu obu buru iphe ke Chileke? ²⁰ Oo ya bu l'iphe, bu onye gude oru-ngweja Chileke eri angu gudekwa yee iphe, no iya nu rikota angu obu. ²¹ Onye gudekwanu eze-ulo Chileke ria angu be gudekwapho eze-ulo ono me Chileke, bu iya nu gude ria angu obu. ²² Onye gudekwanu imigwe eri angu gudekwapho aba-eze Chileke yee Chileke, onye no iya nu eri angu obu.

²³ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Kele unu agbakebeje je anu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri l'agbo me anamita; mekpoo ahuji; bya aparu eme ekemu l'eka o karu akaka paru haa, bu iya bu ekpe ikpe, pfuru oto; waa aphu obu-imemini; waa apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Iphemiphe ono be unu gege anodua eme; ole o to bukwanu g'unu haa ophuu. ²⁴ Unube ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi ndu ozo uzo; unube ndu azashijechaa zashia iphiriba iphe, ha ge nwenwu, no l'okoro; ole unu elwejekwa iphe, ha g'inya olwe wo.

²⁵ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje asa azu okoro; asa azu ochi; ole iphe, jiru ime iya bu ana ndu ozo iphe l'eka ike waa egu eme ejo-iphe. ²⁶ Gube nwophu Farisii, atsụ ishi; vuru uzo saadaa ime okoro yee ime ochi; oo ya bu; azu iya egbufukwapho chalahaa ucha.

²⁷ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu du g'ilu, e memaru emema, anoduje ama mma l'eli ehü iya; o -rwua l'ime iya; okpu nemadzu; mekpoo iphe ozo, rehuru erehu; eji iya ejiji. ²⁸ Nokwapho g'unu aduje g'unu pfuberekoto; 'ama l'iphe, jiru unu ime bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu waa ejo-iphe.”

*Jizosu epfu l'aa-gwatakota
ogbo nta-a ugwo iphe, ephe eme
(Luk 11:47-51)*

²⁹ “Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje akpushi ulo l'ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwapho eka e liru ndu pfuberekoto emema; asuje: ³⁰ 'Ome unu no ndzu teke nna unu oche phe no; unu tege eyekwa eka l'egbushi ndu

mpfuchiru Chileke.' ³¹ Unu gude egube ono agba onwunu ama l'unu bupho unwu ndu gburu ndu mpfuchiru Chileke. ³² O du ree; unu yenu eka mefufu-a iphe, ndiche unu phe meru mepodoru unu. ³³ Unube ejo agwo ono! Unube unwu, ogiji nwushiru ono! ?Unu e-mekwadu imagha nahu g'a ta nma unu ikpe; kpuru unu ye l'oku-ali-maa? ³⁴ Oo ya bu; unu huma le mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke waa ndu mmamiphe; waa ndu ezije ekemu g'ephe byapfuta unu. L'ime phe be o duru ndu ophu unu e-gbu egbugbu; duru ndu ophu unu a-kpopyabe l'oswebe; dukwarupho ndu ophu unu e-chi iphe l'ulo-ndzuko unube ndu Jiu; mekota phe ewere le mkpukpu le mkpukpu; ³⁵ k'ophu oo-tukoru unu l'ishi; mbu ochi ndu pfuberekoto, unu gbushiru le mgboko e-shi l'ochi Ebelu; nwata pfuberekoto; jasu l'ochi Zakaraya; nwa Barakaya; onye unu gburu le mgbaka eze-ulo Chileke; waa oru-ngweja Chileke. ³⁶ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemiphe ono bukotakwa l'ishi ogbo-a, no nta-a be aa-gwatakota ugwo iya g'o ha."

Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Luk 13:34-35)

³⁷ "Oowaa! Gube Jierusalemu! I tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbushi; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁸ Huma ahuma; l'ibe ngu be aagbagharu; l'o dabyiru iphoro. ³⁹ Ge mu karu unu; unu ta ahumabaekwa mu jasu teke unu a-su: 'Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.' "

24

Iphe, e-me teke ikpazu
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu bya eshi l'ime eze-ulo Chileke lufuta; o buru iya atugbushi. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya g'ephe goshikota iya eze-ulo Chileke ono l'ophu. ² Jizosu su phe: "?O kwa l'unu humaru iphemiphe ono? Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'ophu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, a-kpo-pfuru l'eli nwibe iya."

Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Jizosu bya enyihu ubvu Olivu bya eje anodu anoo l'eli iya. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya k'iche bya asu iya: "?Bukpoo teke ole be iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-mekpoo? Teme ?bu gunu a-buru iphe, ee-gude maru teke ii-bya; waa teke mgboko a-bvu?"

⁴ Jizosu yeeru phe onu su phe: "Oo pho g'unu leta onwunu enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. ⁵ Kele o duru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya. Onye ophu nonu l'oo-su l'o kwa yebedua bu Kereshi obu. Epe eshi l'eka ono duphua ndu du igwerigwe. ⁶ Unu a-nodu anu ude ogu ophu aalwu l'eka du enya; waa ophu aalwu l'eka du ntse; ole g'obu te etsukahukwa unu; noo l'iphemiphe ono mefutajekwa. Ole teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁷ Noo kele oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze yele ali-eze ibe iya a-nodukwapho alwu ogu nkephe. Ejo okpa nri a-bya. Ali anmaa jijijiii l'eka du igwerigwe. ⁸ Ole iphemiphe ono duepho g'egube ime awataje eme nwanyi k'ophuu-a."

⁹ “Noo teke ephe a-kpuru unu jepfu ndu ochi-oha; eeme unu ewere; gbushia unu. Ohamoha, no le mgboko egude kele unu bu nkemu kpoo unu ashi. ¹⁰ Nokwapho teke ikpoto nemadzu a-gbakuta azu l'ekwekwe, ephe kweru ke Chileke. Ephe edeaharu nwibe phe nu g'e gbua; kpoo nwibe phe ashi. ¹¹ Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya le mgboko-a bya anodu epfu iphe, Chileke epfuduru; gude edepushi ndu du igwerigwe. ¹² Tem eshinu ejo- iphe a-kwata paa aka mebyikpoo apaa be n-yemobu k'igwerigwe nemadzu a-tokpoepho nwehu ejihu oyi eje. ¹³ Obenu l'onye taru nshi jasuru l'ikpazu be Chileke a-dzota. ¹⁴ Tem ezi-oma k'aka Chileke bu eze-a; be aa-sa asasa g'o dzuru mgboko mgburugburu; k'ophu ohamoha l'ophu a-numadzuru iya. E -mechaa teke ono; mgboko abvu.”

Ejo ahuma

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Su-a; unu a-humakwa ejo-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu opfu iya ono; l'aka o pfuru l'aka duru Chileke nsu. Ge gube onye agu iphe-a rikwaa oriri iphe, o bu. ¹⁶ Unu -huma ya pho; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa lashia l'ubvu. ¹⁷ G'onye no l'okpoku te ejeekwa abahu l'ulo le ya eje ewota iphe, du l'ulo iya. ¹⁸ Tem g'onye no l'egu te ejekwa ala unuphu je achita uwe iya. ¹⁹ Aphu a-tsokwaru unwanyi, du ime; me unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ²⁰ Oo g'unu pfuru nu Chileke g'agba oso unu ta abu l'udzumini; ophu o bushiru l'eswe-atuta-unme. ²¹ Kele teke ono be ejo oke iphe-ehuka, eteke adu-swee k'eshinu Chileke meru mgboko byasu nta-a l'a-du; ophu o byadu adubaa ozo. ²² Nnajjuphu -egbuduru teke iphe-ehuka ono mkpirikpu be o to dukwa nemadzu aaphodunu. Ole oo-gude iswi ehuru ndu o hotaru gbua ya mkpirikpu.

²³ “O -rwua teke ono; o -duru onye suru unu l'o wakwa Kereshi obu; ozo l'o phukwa iya; unu te ekwekwa. ²⁴ Kele ndu a-nodu adzushi aka su l'ephe bu Kereshi; ozo l'ephe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Ephe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenyaa, dugbaa biribiri. Iphe ono a-buchaaru g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²⁵ Ole mu vuakwa uzo epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.

²⁶ “Oo ya bu; teke o nweru ndu suru unu g'unu lenu l'o nokwa l'echiegu; unu te ejekwa aka ono. Ephe -su unu: lekwa l'o nokwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa. ²⁷ Kele o kwa g'ebemu-igwe akuje phoo; shi l'uzo enyanwu awawa lojaa akpaminigwe jasuru l'uzo enyanwu ariba-a bu ge Abubu-Ndiphe e-me mboku, oo-bya.

²⁸ “O kwa aka odzu dabyiru be udele adojeru.”

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ E -mechaa; teke ejo iphe-ehuka ono bvuerupho be enyanwu e-jikputa; onwa echibuhu echichi; kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, no l'igwe anmawo anmawo lo-sweshihu. ³⁰ Noo teke iphe-ohubama ke Abubu-Ndiphe e-geru egeru l'akpaminigwe. O buru teke ono be iphe, bu ohamoha, no le mgboko mgburugburu a-ra ejo ekwa; aka meji tofuru phe. Noo teke ephe a-huma Abubu-Ndiphe aka o no l'urwukpu shi l'igwe egbu nwainwii gude ike iya, paru aka abya. ³¹ Aabya egba eze opu ono, oo-gude zia unwu-ojozi-imigwe iya; ephe ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ekutara; jee l'uzo ekicha; je akpaa l'aka igwe beru; ali beru; chikota ndu o hotaru.

Iphe, e gude oshi figu anwuta
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Sụ-a; unu gude oshi figu nwuta iphe; kele ọobujeru; ọ -mishiwaa bya erwua irwu ọphúú; l'aamaru l'ọnanwu dụwaa ntse. ³³ Nokwaphọ g'ọwa-a dụ. Teke unu hụmaerupho iphemiphe ono; unu amaru l'ọ nọkpowaa ntse; mbụ l'ọ nọwaa g'ọnu-ọguzo. ³⁴ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekọta. ³⁵ Sụ-a; igwe a-bvukwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadụ erebuhu ire erebuhu.

Mbọku, ọo-buru
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ “Obenu l'ọ tọ dudu onye maru mbọku, ọo-buru; ọzoo teke iphe ono e-megbaa gededede. Mbụ l'unwu-ọjosi, bu l'imigwe ta amakwa iya; ọphu Nwa Chileke l'onwiya amakwa iya. Onye maru iya nụ buepho Chileke, bụ Nna nwẹkiya. ³⁷ Ọ kwa g'ọ dụ l'ọgbo kẹ Nuwa phẹ teke ndiche ono bụ g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe l'a-bya. ³⁸ Kele teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke agbadu; bẹ ẹphe shi nọdu eri angụ; alụ-phe nwanyi; ekephe nwanyi; jasụ mbọku, Nuwa bahuru l'eze ugbo; ³⁹ ọphu ndiphe amadụ iphe, akọ nụ; jasụ teke mini byaru atuko phẹ rikọta. Nokwa g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe a-bya bụ ono. ⁴⁰ Noo teke unwoke labọ a-nọdu l'egu; aabya ezikọta onye lanụ haa onye ọphuu. ⁴¹ Unwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; aabya ezikọta onye lanụ haa onye lanụ. ⁴² Ọo ya bụ; unu che nche; kele unu ta amadụ mbọku, Nnajiuphu unu a-bya. ⁴³ Ọle-a; unu makwaruphọ lẹ-a; Ọme oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya mẹ ọ nwukwaru-a ẹnya; mẹ o to kwekwanụ g'iphuru tsufua ụlo iya bata. ⁴⁴ Ọo ya bụ; unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho ẹnya; kele Abụbu-Ndiphe l'a-bya teke unu te eledu ẹnya iya.”

Nwozi, e gude ire iya ẹka
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya ẹka tẹme ọ buru onye kwaru ẹnya? Ọ bụ onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nujeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya. ⁴⁶ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ nwozi ono mẹ ọ -buru lẹ nnajiuphu iya a-lwa bya ahuma l'oome iphe ono, e ziru iya ono. ⁴⁷ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka. ⁴⁸ Obenu; teke ọ bụ nwozi ẹjo ọkpoma; ọ rịa sụ: ‘Ha! Nnajiuphu mu anọkwaa ọdu’. ⁴⁹ Ọ bya awata etsukashi ndu-ozí nwibe iya iphe; wata eri g'ọ dụ iya; nguahaa mẹe; ẹphe lẹ ndu nggaga mẹe. ⁵⁰ Nnajiuphu iya ono a-lwa mbọku, o too ledu ẹnya iya waa teke ọ tọ madu; ⁵¹ bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Noo ẹka nemadzu a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.”

25

Akọ akatikpo unwumboko iri

¹ “Ẹka Chileke bụ eze bẹ aa-duepho g'iphe, meru l'akọ akatikpo unwumboko iri, chitaru orọku phẹ gude jeshia onye jeru alụ nwanyi ọphúú ndzuta. ² Umadzu ise l'unwumboko ono bụ ndu eswe; umadzu ise buru ndu kwaru ẹnya. ³ Lẹ ndu eswe phọ pataru orọku phẹ; ọphu ẹphe adudu manụ, ẹphe wotafuuru k'etsutsu. ⁴ Ọle ndu ọphu kwaru ẹnya yeru manụ l'iphe parụ k'iche bya apakwaruphọ orọku phẹ. ⁵ Onye ono, alụ nwanyi ọphúú ono nọhaepho ọdu abyabya; mgbenya rweahaa phẹ. A nọnya; mgbenya tushikota phẹ.

⁶ “Abali keepho ebo; a rashia su: ‘Eeghee! Onye jeru alu nwanyi ophuu obu alwaakwa-o! Unu lufuta bya eje iya ndzuta-o!’ ⁷ Tobudu iya bu; unwumboko ono wulihukota bya emezichaa oroku phe. ⁸ Ndu ophu bu ndu eswe pho su ndu ophuu, kwaru enya pho: ‘Unu menuru nwamanu unu tadaru anyi jiko l’oku anyihuakwaa l’oroku anyi.’ ⁹ Ndu k’ono, kwaru enya ono su phe: ‘?Teke o to sukwanu anyi l’unu-e? Unu jepfukwa ndu ere manu-oku je akpata k’unu.’ ¹⁰ Ephe tugbua jeshia ya akpata. O buru teke ono be onye jeru alu nwanyi ono byarwutaru; ndu ophu jikobewaru eka ejeje pho tsoru iya; ephe bahu l’ulo eka eeme ekele-nwanyi ono l’enyashi ono. Ephe wubaepho l’ulo; e woru uzo guchia.

¹¹ “E mechaa teme umadzu ise ophuu bya; bya asu: ‘Nnajiuphu! Nnajiuphu! Guhaaru anyi uzo.’ ¹² Nwoke ono su phe: ‘Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta amakwa onye unu bu.’ ”

¹³ Oo ya bu le-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadu mboku, Abubu-Ndiphe a-bya; ophu unu amadu teke oo-buru.

Etu ndu e yeru okpoga l’eka

(Luk 19:11-27)

¹⁴ “L’eka Chileke bu eze duekwapho g’iphe, meru l’ako nwoke lanu, gbeshiru eje iphe-ozo; bya ekua ndu-ozu iya bya eworu eku iya ye phe l’eka. ¹⁵ Onye lanu be o nuru ukporo eka-ego ise; bya anu onye ophuu ukporo eka-ego labo; bya anu onye k’eto ukporo eka-ego lanu. Onyemonye be o nuerupho ge nwoke nkiya beru. O nuchaa phe iya; o buru iya eje iphe-ozo, ooje. ¹⁶ Onye ophu o nuru ukporo eka-ego ise pho tugbuepho teke ono gude iya jeshia ngho. O je egude iya gbaa ngho rita urwu ukporo eka-ego ise ozo tukobe iya. ¹⁷ Nokwapho g’onye ophu a nuru ukporo eka-ego labo pho meru. O jeru eritakwapho urwu ukporo eka-ego labo ozo tukobe iya. ¹⁸ O be l’onye ophu nataru ukporo eka lanu-a; o tugbua je ebvua ali woru okpoga nnajiuphu iya ono libe.

¹⁹ “Tobudu iya bu; a nokpoepho-oo jasu: o be ujiku lanu; nnajiuphu ndu ono lwa g’ephe l’ephe gbazia okpoga ono. ²⁰ Onye ophu a nuru ukporo eka-ego ise pho byatashia bya egudekwapho ukporo eka-ego ise ozo bya asu: ‘Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ukporo eka-ego ise. Wakwa ukporo eka-ego ise ozo, mu ritaru l’urwu tukobe iya baa.’ ²¹ Nnajiuphu iya su iya: ‘I meru ree! I bu okpobe onye-ozu, e gude ire iya eka. Eshinu e gude ire ngu eka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me g’i buru onye-ishi l’iphe, paru eka. Ngwa; bya g’ehu tuko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.’ ²² Onye ophuu, a nuru ukporo eka-ego labo pho byakwa bya asu: ‘Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ukporo eka-ego labo. Wakwa ukporo eka-ego labo ozo, mu ritaru l’urwu tukobe iya baa.’ ²³ Nnajiuphu iya ono su iya: ‘I meru ree. I bu okpobe onye-ozu, e gude ire iya eka. Eshinu e gude ire ngu eka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me g’i buru onye-ishi l’iphe, paru eka. Ngwa; bya g’ehu tuko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.’ ²⁴ Onye ophu a nuru ukporo eka-ego lanu pho byakwa bya asu: ‘Nnajiuphu; mu maru ngu ree; l’i bunukaru ejo nemadzu. Iiwotaje iphe l’eka i kuduru iphe; teme i nodu ejeje ekpota iphe, i ghaduru. ²⁵ Noo g’o gude ndu guhu mu; mu woru ukporo eka-ego ngu je elibe l’ali. Nggekwa iphe ngu.’

²⁶ “Nnajiuphu iya ono su iya: ‘Lekwa gube iberezi iphe, arwuhu-a, ejo okpoma egbu egbu-a. Oo ngu pho maru le mu awotaje iphe l’eka mu akuduru iphe; teme mu nodu ekpotaje iphe, mu aghaduru. ²⁷ I gege dobekporu mu nu okpoga mu l’ulo nche okpoga; g’oo-buru mu -lwa mu eje ewota okpoga mu yee iphe, o tukoberu onwiya. ²⁸ Ngwa; unu nata iya

okpoga ono; woru nū onye pho, nweru ukporo ekpa-ego iri pho. ²⁹ Kele onyemonye, nweru nū be aa-nubakwa g'o nweru k'etsutsu iya. Obenu l'onye enwedu nū be aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.' ³⁰ 'Ngwa; unu kputa mkpokoro onye-ozu-a kpufu je eye l'eka gbakotaru tsukiribaa. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze.' "

Ikpe Ikpazu

³¹ "Obenu le teke Abubu-Ndiphe a-nodu egbu nwinwii abya yee iphe, bukota unwu-ojozi-imigwe l'ophu be oo-nodu l'aba-eze iya, egbu nwinwii. ³² Teke ono be ndiphe mgburugburu e-dzokota l'iphu iya. L'obyaya eworu phe hoo g'onye eche aturu, l'ahoshije egbu l'eka aturu iya kuru; dobe phe iche iche-a. ³³ L'obyaya achiru ndu ophu bu aturu dobe onwiya l'uzo ekutara; chiru ophu bu egbu dobe l'uzo ekicha. ³⁴ Noo teke eze ono a-su ndu k'ono, no iya l'uzo ekutara ono: 'Unu bya; unube ndu Nna mu goru onu-oma nu. Unu bya enweru mgboko ophuu ono, Chileke kwakobehawaruro unu e -shi teke o meru mgboko ono. ³⁵ Kele egu guru mu; unu nu mu nri; mu ria. Egu mini gu mu; unu chebe mu mini; mu nga. Mu buru mbyambya; unu dubata mu ibe unu. ³⁶ Mu gbaru oto; unu nmabe mu iphe. Iphe mee mu; unu gbaaru mu mkpu. Mu jee mkporo; unu bya mu agbaphe.'

³⁷ "Noo teke ndu pfuberekoto a-su iya: 'Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humaru ngu eka egu agu ngu; anyi nu ngu nri obu? Ozoo le mini agu ngu; anyi chebe ngu mini; i nga? ³⁸ Tememe ?bukpoo teke ole be anyi humaru ngu; i buru mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ozoo l'i gba oto; anyi nmabe ngu iphe? ³⁹ ?bukpoo teke ole be anyi humaru ngu l'eka iphe eme ngu; ozoo l'i no l'oka mkporo; anyi gbaaru ngu mkpu?' ⁴⁰ Noo teke eze e-yeru phe onu su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu mekpowaru iya m'obeta o buru onye lanu, enya kachaa alwalwa l'unwunna mu-a be buakwaa mbedua be unu meru iya.'

⁴¹ "Noo teke oo-bya asu ndu ophu no iya l'uzo ekicha: 'Unu lufu mu l'iphu; unube ndu Chileke turu onu. Unu wuba l'oku ono, e-nwu gidigidi jaduru ono, bu iya bu eka Chileke meru doberu Obutuswe yee unwu-ojozi iya ono. ⁴² Kele egu guru mu; ophu unu anuduru mu nri. Egu mini gu mu; ophu unu echebeduru mu mini. ⁴³ Mu buru mbyambya; ophu unu edubataduru mu ibe unu. Mu gbaru oto; ophu o dudu iphe, unu nmaberu mu. Iphe mee mu; tememe mu noo l'oka mkporo; ophu unu agbajeduru mu mkpu.' ⁴⁴ Noo teke ephe e-yekwapho onu su: 'Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humajekpooru ngu eka egu agu ngu; ozoo eka egu mini agu ngu; ozoo eka i bu mbyambya; ozoo eka i gba oto; ozoo l'eka iphe eme ngu; ozoo l'eka i no l'oka mkporo; ophu anyi eyeduru ngu eka?' ⁴⁵ Noo teke oo-su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu te emeduru iya g'o ka mma l'oo onye lanu, enya kachaa alwalwa l'ime ndu-a be unu te emekwaru mu iya.' ⁴⁶ Oo ya bu; ephe eje anodu l'eka ephe a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru jasus le tuutuutu le miimiimii. Obenu le ndu ophu bu ndu pfuberekoto e-je l'eka ephe e-nweru ndu ojeje."

26

Ndu-ishi achu idzu egbu Jizosu

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu pfughechaepho iphemiphe, oopfu; bya asu ndu etsoje iya nu: ² "Ophu unu maru bu l'o ghudufuwaru-a abali labo;

obo Ojaghata erwua. Noo teke ee-deru Abubu-Ndiphe ye g'a kpopyabe l'oswebe."

³ Tɔbudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ɔgerenya mkpukpu bya edzukobe l'okpoku ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Onye ono be epha iya bu Kayafasu. ⁴ Epehe nɔo ndzukɔ sɔ l'ephe e-gude Jizosu le mpya woru gbua. ⁵ Ole epehe sɔru l'ɔ tɔ buduru nta-a, aabɔ iphe-a; a -nɔnyaa utsu daa l'eka oha nɔ.

*Aawu Jizosu manu,
eshi mkpo le Betani
(Mak 14:3-9; Jion 12:1-8)*

⁶ O be ge Jizosu jeru Betani; o je anodu l'ibe Sayimonu, onye ekpenta mejeru pho. ⁷ Noo ya; nwanyi lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata ge Jizosu gude nri l'eka eri. Mgbere ono be manu, eshi mkpo, du iya nu kwatakporu ere ire shii. Nwanyi ono bya eworu manu ono wua Jizosu l'ishi. ⁸ Ndu etsoje iya nu humae ya pho; ehu ghuaaha phe egu. Epehe su: "?Bu ke gunu be e gude emebyishi eguru manu owa-a? ⁹ Kele manu-a sɔru g'ee-reta iya iphe, paru eka woru keshiaru ndu akpa nri."

¹⁰ Jizosu maerupho l'onoo iphe, epehe epfu bya asu: "?Bu gunu meru g'o gude unu nodu epfuchi nwanyi ono nchi? ?Unu ta amadu l'oo okpobe iphe be o meru mu egube ono? ¹¹ Ndu akpa nri be unu l'ephe anɔ tekenteke; obenu le mbedua ta abudu tekenteke be mu l'unu a-nodu. ¹² L'iphe, meru iphe, o wuru mu manu-a bu g'o shi nta-a kwakobeta mu m'obvu mboku, ee-li mu. ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo ekameka, a saru ozi-oma-a le mgboko-a mgburugburu be aa-kojeekwapho ako iphe-a, nwanyi-a meru-a; gudeje nyata nwanyi-a."

*Jiudasu eederu Jizosu eye
l'eka ndu Jiu
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ Tɔbudu iya bu; Jiudasu Isukariyotu, bu onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono, etsoje Jizosu ono bya atugbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke; ¹⁵ je asu phe: "?Bu gunu be unu a-nu mu ge mu deru iya ye unu l'eka?" Epehe pfua ya ukporo pangu le pangu iri. ¹⁶ O shiepho teke ono wata achɔ teke gbaru ge ya deru Jizosu ye phe l'eka.

*Nri-enyashi Ikpazu
(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)*

¹⁷ O rwua l'eswe, abahu l'obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya bya asu iya: "?Bu awe be o du ngu g'anyi doziaru ngu gi nodu ria nri obo Ojaghata obu?"

¹⁸ O su: "Unu bahu l'ime Jierusalemu. O nweru nwoke lanu, unu e-jepfu je asu iya le O-zì-iphe sɔru; l'o rwuwaru iya l'alala. Ge ya nodunu l'ibe ngu ria nri obo-iphe ono yee ndu etsoje iya nu."

¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono je emee ge Jizosu ziru phe. Epehe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojaghata ono.

²⁰ O be l'uzenyashi; Jizosu yele umadzu iri l'ebo ono je anodu kwabe k'eri nri ono. ²¹ Epehe rijeepho nri ono; o su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu nɔ l'eka-a be l'e-deru mu ye l'eka ndu achɔ ishi mu."

²² O kwata rwua phe l'ehu; aphu ji phe obu. Epehe jahaa ya nanu nanu su: "Nnajiuphu; ?bu mbedua too mbedua?"

²³ Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mu l'iya eye ẹka l'ochi lanu-a bu onye obu, e-deru mu ye obu. ²⁴ Abubu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ọle aphu a-tsoru onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree ọme a ta nwuduru iya ilile.”

²⁵ Jiudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a sụ iya: “Onyibe; ?bu mbedua to?” Jizosu sụ iya: “Oekwa ngu pho be o shi l'onu.”

²⁶ Ephe gudekwadu nri ono eri; Jizosu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele; bya eworu iya nugbaa ndu etsoje iya nu; bya asu phẹ: “Unu gee ria. Owa-a bu ogwehu mu.”

²⁷ Ọ byakwa apata okoro, mee du bya ekelekwapho Chileke ekele bya eworu iya nu ndu etsoje iya nu bya asu phẹ: “Unu ngu-dzuru iya g'unu ha.

²⁸ Kele owa-a bu mee mu, egude agba oğbandzu ophuu; mee a gbashiru l'iswi ehu igwe oha; k'ophu Chileke a-guru phẹ nvu l'iphe-eji. ²⁹ Ọle iphe, mu a-karu unu bu; mu ta abyakwa angubaa mee, shi l'akpuru vayinu jasuru mboku ono, mu l'unu a-ngu k'ophuu l'eka Nna mu bu eze.”

³⁰ Ephe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'ubvu Olivu.

Pyita a-go le ya ta amadu Jizosu

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jion 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizosu sụ phẹ: G'unu hakota be e-mechakwaa hakota mu gbalaa l'enyashi-a; g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Kele e dekwaru su: “Mu e-chigbu onye eche aturu; g'ikpoto aturu ono agbakashi. ³² Ọle teke e meerupho ge mu shi l'onwu teta dzuru ndu be mu e-vukwaru unu uzo jerwua Galili.”

³³ Pyita sụ iya: “Onyemonye -jekpo agbalakota paru ngu haa be ephe a-hakwa ngu-a; o kwa le mbedua ta ayikwa haa ngu.”

³⁴ Jizosu sụ iya: “Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; l'enyashi ntanu-a be oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; be i goakwaru ego ugbo eto sụ l'i ti madu mu.”

³⁵ Pyita sụ iya: “O betakpo mu le ngu je a-tuko laa; mu ta abyakwa asu le mu ta amadu ngu.” Ndu etsoje Jizosu ndu ophuu tuko pfudzuru nno.

Jizosu epfu anu Chileke

le mgbabu Getusemeni

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Tobudu iya bu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu swiru bya abyarwuta l'eka eekuje Getusemeni. E rwua eka ono; o sụ ndu etsoje iya nu: “Unu nodukwa anọ l'eka-a ge mu jeriberu l'eka pho je epfuru nu Chileke.” ³⁷ Ọ bya eduta Pyita yee unwu Zebedi ephenebo; ephe swiru tugbua. Aphu ji iya obu; meji nodu etsue ya pho pharamu pharamu. ³⁸ Ọ sụ phẹ: “Ha; egube owa! Meji akuekwa mu pho photophoto; mbu le meji abyaakwaa mu atofu. Unu nodukwa l'eka-a ge mu l'unu tuko chee nche.”

³⁹ Ọ kpiberu nwanshi; bya adaa bube iphu l'ali pfuru nu Chileke sụ: “Nna mu; o -buru l'ii-mekotakpoo ya; manuru g'ii-me nafu mu okoro-a ge mu ta angu iphe, du iya nu. Ọle o kwa g'o to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me. O kwa g'o bukwaru iphe, du gubedua l'uche l'e-me.”

⁴⁰ Ọ gbeshi jepfu Pyita phe-a, ephe l'iya swi-a. O jeshia; ephe nodu ekuwaa mgbenya. Ọ sụ Pyita: “?Bu gunu be unu eme egube ono? ? Unu ta adudu ike nwuru enya ge mu l'unu no m'obeta o buru awa lanu?”

⁴¹ Unu nwuru enya; pfuru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama.

* **26:31** 26:31 Gunaa Zek 13:7.

Maa nemadzu be o nodujekpokwa evushi evuvu ike; obenu le nemadzu l'onwiya be ike adudu."

⁴² O tugbukwaa k'ugbo ebo bya ejekwa awata epfu anu Chileke su: "O shita mu su gube Nna mu; o -buru l'o to duhedu g'ii-shi nafu mu iphe, du l'okoro-a; gbahalepho le mu ngufutaje iya be o dukwaa ree; o kwa g'o mee g'o du ngu l'uche." ⁴³ O bya alwaphutakwa azu byatashikwa; ephe nodu ekukwapho mgbenya; kele mgbenya jiru phe enya ejiji.

⁴⁴ O pakwaru phe haa bya atugbua ozo bya eje epfuru nu Chileke k'ugbo eto; pfukwaapho iphe, o pfuhawaru. ⁴⁵ O mechaa; bya abyapfuta ndu ono, ephe l'iya swi ono; bya asu phe: "?Unu nokpoephe le mgbenya g'unu no iya? ?Unu nokpokwadua le nwa atuta unme unu obu? Unu lekwa l'o ruwakwaru. Abubu-Ndiphe be e deakwaru ye l'eka ndu iphe-eji. ⁴⁶ Unu gbeshikwa g'anyi je. O kwa onye deru mu ye nu obu abya nu pho."

Eegude Jizosu

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jion 18:3-12)

⁴⁷ Tobudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; Jiudasu-a, bu onye yikwaa l'umadzu iri l'ebo pho-a buru phereketeke; ye le igwe oha swiwaru. Ephe pagbaaru mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nu buru ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu. ⁴⁸ Onye ono, deru iya ye onoya pfuwaru phe iphe, ya e-me g'ephe gude maru onye ophu o bu. O suhawaru phe l'oo onye ono, ya e-jepfu je etsutsua onu ono bu onye ephe e-gude.

⁴⁹ Jiudasu jeephe phaa byapfuta Jizosu bya ekele iya ekele su iya: "Onyibe! ?I dupho?" bya etsutsua ya onu l'asha.

⁵⁰ Jizosu su iya: "Ishikomu; jero emee iphe, i byaru." Ndu ono bya bya azupyabe Jizosu; gudeshia ya ike. ⁵¹ Tobudu iya bu; onye lanu le ndu ono, ephe le Jizosu shi nodu ono yeephe eka ma mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁵² Jizosu su iya: "Mi-phu mma ngu azu l'obo iya; kele onyemonye, bu o-gbu-mma l'a-la le mma. ⁵³ To ?i dobesu le mu taa dudu ike asu Nna mu nta-a g'o dzoo mu; mbu l'oo ye unubuku unwu-ojozi-imigwe egwegwa g'ephe bya nta-a? ⁵⁴ Ole; ?denukwanu g'oo-shi va; mbu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, bu iya suru l'iphe-a, eme nu-a mefutaje g'oome-a?"

⁵⁵ Noo teke Jizosu suru ikpoto ndu byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? Mu l'unu shikwa anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; eka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. ⁵⁶ Ole iphemiphe-a mewaru k'ophu iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ekwo-opfu Chileke aa-vufutakota g'ephe pfuru iya."

Ndu etsoje iya nu g'ephe ha paru iya haa; gbakashihu.

Jizosu l'iphu ndu-ikpe

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ndu guderu Jizosu kpota iya kpuru tugbua jeshia ibe onye bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Epha onye ono bu Kayafasu. O buru l'eka ono be ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya dzukotahawaru. ⁵⁸ Pyita gbete uzanya etso iya azu azu jasu ephe bahu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O bya abahu bya eje anokube ndu nche; chiru enya ye ge ya humakpoo iphe, a-buru ishi iya. ⁵⁹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe l'ophu choahaa ibo, ephe e-bo Jizosu; g'ee-shi g'ee-kpee ya mpfugbu.

⁶⁰ Ophu o dudu iphe, ephe humaru, bu iphe, o meru; l'eka a gbekwa du

igwe agba iya ekebe ẹregede. A nọnyaa; ụmadzu ẹbo bya ⁶¹ bya asụ: “Ọ kwa nwoke-a suru lẹ ya a-dụ ike mebyishia eze-ulo Chileke; ya akpukwaa ya l'ime abali ẹto-a.”

⁶² Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asụ iya: “?Ti yedu ọnu l'iphe, bụ ekebe ọwa-a, ẹphe agbagbaa ngu-a?” ⁶³ Ọphu Jizosu epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono sụ iya: “Pfukwaa mele Chileke, dzụ ndzụ. ?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu? Mbụ Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya-a. ?Bụ ngu bụ Nwa Chileke ọbu?”

⁶⁴ Jizosu sụ iya: “Ọoekwa ngu pho bẹ o shi l'ọnu. Ọ l'ọo gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nta-a bẹ unu a-huma Abubu-Ndiphe l'ẹka ọ nọ l'ẹkutara Chileke, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike. Teme e -mechaa bẹ unu a-humakwa iya pho l'ẹka ọ nọ l'urwukpu shi l'igwe abya.”

⁶⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe kẹ yẹbedua bụ onye-ishi-a zijaa sụ: “Nwoke-a pfubiyakwaru Chileke nta-a. ?Bubahunaa ekebe gunu ọzo bẹ anyi achokwadu? Unu nụmawaru-a epfubiyi, oopfubiyishi Chileke. ⁶⁶ ?Bụ gunu bụ ikpe unu nta-a?”

Ẹphe tuko wua ọnu nanu sụ: “Iphe, gbaru iya nụ bụ ọnwu!”

⁶⁷ Noo teke ẹphe wataru iya avu ọnu-mini l'iphu; chiahaa ya iphe; ndu echi iya ẹka lẹ nchi sụ iya: ⁶⁸ “Gube ọphu suru l'ị bụ Kéreshi ọbu; pfunaa mpfuchiru ọbu; kọo onye chiru ngu iphe ono.”

Pyita agọ lẹ ya ta amadu Jizosu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Gẹ Pyita nọ l'etezi l'ulo-ikpe ono; bẹ nwamgboko, yee nemadzụ bu byapfutaru iya bya asụ iya: “Gubedua yikwa-a lẹ ndu etsoje nwophu Galili-a, bụ Jizosu-a.”

⁷⁰ Pyita nọdu l'edzudzu-oha l'ẹka ono gọo ẹgo sụ: “Ha! Mu ta amakwa iphe, iipfu.” ⁷¹ Pyita gbeshiepho l'ẹka ono tugbua je anodu l'ọnu-oguzo. Nwamgboko ọzo, yee nemadzụ bukwapho ebubu humakwa iya bya asụ ndu nọ l'ẹka ono: “Nwoke-a bẹ yikwa lẹ ndu etsoje Jizosu; mbụ nwophu Nazaretu.”

⁷² Pyita gokwaapho ẹgo ọzo buta angu ria sụ: “Mu ta amakwa nwoke ono.”

⁷³ A nọepho nwanshii; ndu pfugbaaru lẹ mgboru ẹka ono bya bya asụ Pyita: “Ta agoshi ẹgo l'ị yichaa ya-a; olu-opfu ngu gbawaru ngu ama.”

⁷⁴ Ọ wata eri angu sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mẹ ọ -budu ire-lanu bẹ ya epfu-a. Sụ: “Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono.”

Teke onokwapho oke-oku nchi-aboju raa ọrà. ⁷⁵ Noo ya bụ; Pyita nyata opfu, Jizosu pfuru sụ: “Oke-oku nchi-aboju -bya ara ọrà; bẹ ị goakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị ti madu onye mu bụ.” Ọ tugbua lufu je anodu raahaa ẹkwa arashi iya ike.

27

A kpu Jizosu akpufu Payileti

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jion 18:28-32)

¹ Nchi bohuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Jiu bya achia idzu g'ẹphe gbua Jizosu. ² Ẹphe kee Jizosu ẹgbu; kpata iya kpuru jeye nnajioha, bụ Payileti l'ẹka.

Anwuhu Jiudasu

(Ndu 1:18-19)

³ Jiudasu-a, bụ iya deru Jizosu ye-a humaepho l'e kperu Jizosu mpfugbu; izimanu lwa iya azu. Ọ chita ukporo pangu lẹ pangu iri ono chiphu azu je

achiru nū ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya ono sū phẹ: ⁴ “Mu meakwaru iphe-ẹji. Ọ kwa onye adudu iphe, o meru bẹ mu deru nū g'e gbua ono.”

Ẹphe sū iya: “?Bụ onye akpa ngu ishi iya ono? Tọbudu g'i jearo amaru g'ii-me iya.”

⁵ Jiudasu chiru okpoga ono ghakaa l'eze-ulo Chileke; ọ buru iya atugbu je eworu onwiya swi-gbua.

⁶ Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asu: “Okpoga-a ta abukwa iphe, ee-yekobe l'okpoga Chileke eshinu ọ bu aswa mee ishi nemadzu.” ⁷ Tọbudu iya bu; ẹphe chia idzu wota okpoga ono je azua onye akpuje ite ali; woru ali ono mee ali ẹka ee-lije nlwamulwa. ⁸ Noo ya bu; e kuahaa ali ono ẹgu-mee jasū ntanu-a.

⁹ Noo ya bu; iphe, onye mpfuchiru, bu Jieremaya pfuru je avua, bu iphe, suru: “Ẹphe chia ukporo pangu le pangu iri ono, bu aswa, unwu Izurelu kwetarū l'ẹphe a-pfu l'ishi mu ono; ¹⁰ je azua okpu-ite ali, bu iya bu ge Nnajiuphu pfuru iya ya.*”

Payileti aji Jizosu aji

(Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jion 18:33-38)

¹¹ Jizosu bya apfuru l'iphu nnajioha obu. Nnajioha bya ajia ya su: “?Bụ ngu bu Eze ndu Jiu?”

Jizosu sū iya: “Oekwa ngu pho be o shi l'onu.” ¹² Ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ọgerenya wata epfushi igwerigwe iphe, du ẹji, ẹphe suru l'o meru; ophu Jizosu epfuduru opfu yeru phẹ.

¹³ Payileti sū iya: “?Ọ kwa li nūmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa li meshiru?”

¹⁴ Ophu o yeduru iya onu; mbu g'o ka mma l'oo olu-opfu lanu; mbu o kwata du nnajioha ono okpobe biribiri.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jion 18:39—19:16)

¹⁵ Noo ya; ọ buwaa omelali phẹ l'anodu abo Obo Ojaghata ono be nnajioha ahajeru phẹ onye mkporo lanu g'o la; mbu onye ẹphe sukpoerupho g'o haaru phẹ. ¹⁶ Teke ono; ọ duru nwoke, a maru amaru, no mkporo; ẹpha iya bu Barbasu. ¹⁷ Tọbudu iya bu; ẹphe dzukobeepho l'eka lanu; Payileti sū phẹ: “?Bụ onye ole be ọ du unu ge mu haaru unu g'o la? ?Bụ Barbasu; to Jizosu onye eekuje Kereshi?” ¹⁸ Kele ọ mawaru l'oo enya-pfurupfuru be ndu-ishi uke Chileke gude kpataru iya Jizosu.

¹⁹ Payileti nodukwadia l'ulo-ikpe ono; nyee ya zia g'a bya asu iya g'o to dukwa iphe, oo-me nwoke ono, pfuberekoto ono; kele ya rwokwaru nrwọ l'enyashi jee iphe-ehuka, paru ẹka l'opfu ehu iya.

²⁰ Tọbudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ọgerenya ono kwaru ikpoto ndu ono ye g'ẹphe sū g'a haaru phẹ Barbasu; megbua Jizosu.

²¹ Nnajioha ono bya ajikwa phẹ ozo su: “?Bụ onye ole l'ime umadzu ebo-a be ọ du unu ge mu haaru unu g'o la?” Ẹphe tua uzu su: “Barbasu.”

²² Payileti sū phẹ: “?Unu sukwanuru ge mu me Jizosu; onye eeku Kereshi gunu?” Ẹphe toko wua onu nanu su: “Pfu-gbua ya!”

²³ Ọ sū phẹ: “?K'ishi gunu? ?Bụ gunu bu ejo-iphe, o meru?” Ẹphe kabakpo ya nu arashi ike su: “Pfu-gbua ya!”

²⁴ Tọbudu iya bu; Payileti nonyaa; bya amaru l'o to dudu iphe, ya epfuta iya; l'o chia utsu abya adada; o kuta mini kwọ onwiya ẹka l'iphu ikpoto

* 27:10 27:10 Gūnaa Zek 11:12,13.

ndu ono sụ: “Èka mu ta adụkwa l'òchi nwoke-a. Ọ kwa unu maru g'unu e-me iya.”

²⁵ Ikpoto ndu ono tuko tịa ụzu sụ: “G'òchi iya tukoru anyi l'ishi mę l'ishi unwu anyi.”

²⁶ Tọbudu iya bụ; o woru Barabasu haarụ phę sụ g'ọ la; bya asụ g'e chia Jizọsu iphe. E chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nụ g'e je akpopyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizosu sukusuku

(Mak 15:16-20; Jion 19:2-3)

²⁷ Tọbudu iya bụ; ndu ojogu kę nnajioha ono duru Jizọsu bahụ l'ulo-ikpe nnajioha; bya ekukọo ndu ojogu nwibe phę g'ęphe ha. ²⁸ Ęphe yeshia ya uwe iya bya achita uwe kpowula-kpowula uswe yee ya. ²⁹ Ęphe bya egude obvu kpaa okpu-eze woru kpube iya; bya aparu mgboro deę ya l'ękutara. Ęphe bya egbushiru iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku sụ iya: “Ndzụ dukwa ngu! Eze ndu Jiu.” ³⁰ Ęphe avua ya onu-mini; bya eworu mgboro ono emoje iya l'ishi. ³¹ Ęphe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya kpowula-kpowula uwe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizosu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jion 19:17-27)

³² Ęphe wufutashia bya ahuma onye Sayirini, ępha iya bụ Sayimonu. Ęphe kebuta iya sụ g'o vutabude Jizosu oswebe iya ono. ³³ Ęphe byarwutaępho ęka aza Golugota, bụ iya bụ okpokoro ishi; ³⁴ ęphe woru męę, a gwarụ obvu, atso ilu; nụ Jizosu g'ọ ngua; g'iphe te eme iya ęhuka shii. O tsue ya pho onu; ophu o kweędu iya angungu.

³⁵ Ęphe kpopyabe iya l'oswebe l'ęka ono bya atua ido gude kee uwe iya. Ono mee ọ vua mbụ iphe ono, ndu mpfuchiru pfuru sụ: “Ęphe woru uwe mu keeru onwophę. O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ęhu ęphe tųaru iya ido.” ³⁶ Ęphe mechaa; bya anoshia wata iya eche nche. ³⁷ E deę iphe ono, ęphe sųru l'o meru ono pfube l'oswebe ono. Iphe, e deru bụ: “Ọwa-a bụ Jizosu; Eze ndu Jiu.” ³⁸ E wokwarupho umadzu labo, ana nfu; kpopyabekwapho yęę ya l'ęka ono; onye ophuu nọdu l'uzo ękutara iya; onye ophuu nọdu l'uzo ękicha iya.

³⁹ Ndu aghata aghata nọdu epfubyishi Jizosu; ekweru iya une asuje iya: ⁴⁰ “?Tọ bunu ngu-a bụ nwophu sųru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke gude ujiku ęto kpukwaa ya-a? Dzonaa onwongu mę ọ -buru ngu-a bụ Nwa Chileke obu. Shinu l'oswebe ono nyifuta!”

⁴¹ Ndu-ishi uke Chileke mę ndu ezije ekemu mę ndu bụ ọgerenya nọdu epfuru iya kwaphu kwaphu sụ: ⁴² “Ọ dzoru ndu ọzo; ophu ọ duedunu ike dzọo onwiya. Ọ -buru eze ndu Ízurelu; g'o shinu l'oswebe l'ęka ono nyizeta g'anyi ekweta l'ọ bụ iya bụ Kéreshi obu. ⁴³ Ọ sųru l'ọo Chileke bę ya ma; lę ya bụ Nwa Chileke; ngwa; gę Chileke dzonaa ya nta-a mę ọ -buru l'ọ du Chileke ree.”

⁴⁴ Umadzu ębo ono, anaję nfu ono, a tukoru ęphe l'iya kpopyabe l'oswebe pho nọdu akokwa iya pho ęgube onu ono.

Anwuhu Jizosu

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

⁴⁵ Tọbudu iya bụ; ęnyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono; nọo gbiriri jasụ l'ęnyanwu agbuze. ⁴⁶ Ęnyanwu gbuzępho; Jizosu chishia mkpu ike

sụ: “Elayi! Elayi! ?Lema sabakutani?” Bụ iya bụ: “Chileke mu! Chileke mu! ?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu nkinyi mu?”

⁴⁷ Ndu haru pfuru l'eka ono numa iya sụ: “Nwoke ono ekukwa Elayijia.”

⁴⁸ Onye lanu gbagbuepho teke ono teke ono je ewota asancha ophu amije mini woru gwoo le mee-veniga, woru tsebe l'oshi, du ogologo woru nu iya g'ogona. ⁴⁹ Ndu ophuu sụ: “Unu gebewarog g'anyi maru ?Elayijia l'a-bya bya adzoo ya?”

⁵⁰ Jizosu bya echishia mkpu ike ozo bya atubuhu unme.

⁵¹ Noo ya; eka egbobutaje enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono shiepho l'ishi gbaepho ke tararaa jasụ l'ali gbajahụ ebo. Ali nmakota jijijijii; oke mkpuma gbawashihu. ⁵² Iphe, bu ilu ghekotaru onu. Igwerigwe ndu du nso, bu ndu nwuhuhawaru anwuhu tuko shi l'onwu tetagbaa dzuru ndzu. ⁵³ Ephe shigbaa l'ime ilu ono lufuta. Jizosu shiepho l'onwu teta dzuru ndzu; ephe wuba le Jierusalemu. A du igwerigwe humaphẹ.

⁵⁴ Tobudu iya bu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu waa ndu ojogu iya, ephe l'iya pfuru eche Jizosu nche-a; tuko tsuhu ebvu g'ephe humaeru pho ali-onma-jijijii ono waa iphemiphe, mekotaru nu. Ephe sụ: “?Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya.”

⁵⁵ O duru ikpoto unwanyi, kuru uzanya ele enya g'ephe maru iphe, eme nu. Unwanyi ono shi le Galili tsota Jizosu; egeru iya ozi. ⁵⁶ Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri ophu nwuru Jiemusu; nwua Jiosofu yiru iya; waa ne unwu Zebedi.

Elili Jizosu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁵⁷ O be l'uzenyashi; nwoke oke amadu lanu, shi le Arimatiya bya; epa iya bu Jiosofu. Yebedua l'onwiya yikwa l'onye etsoje Jizosu. ⁵⁸ Nwoke ono bya jepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya lia. Payileti su g'a pee ya ya. ⁵⁹ Tobudu iya bu; Jiosofu bya eje apazeta odzu obu bya egude eka ocha, inyi adudu gude kwaa ya. ⁶⁰ O bya eje eworu iya nyebe l'ilu ke yebe Jiosofu; ilu, o turu k'ophuu. Ilu ono be o turu le mkpuma, ha shii. O bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu; o buru iya atugbu. ⁶¹ Meri onye Magudala me Meri ophunapho nodukwapho l'eka ono. Ephe tuko nodugbaa anoo l'eka ono gha iphu l'ilu obu.

Eche nche l'ilu Jizosu

⁶² O be le nchitabohu iya, bu iya bu mboku atuta unme; ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii bya edzuko je jepfu Payileti ⁶³ je asu iya: “Nnajiuphu; anyi nyatakwaru le teke nwoke ono, dzu-gburu onwiya l'uka ono nokwadu ndzu be o suseru l'a -noepho abali eto be ya e-shi l'onwu teta dzuru ndzu ozo. ⁶⁴ Zinaa g'e chee ilu ono okpobe nche jasụ abali k'eto onoya; a -nonyaa ndu etsoje iya nu je je ezita odzu iya l'oshi wata epfu l'oshiwaa l'onwu teta dzuru ndzu. G'ejo uka k'ikpazu ta akanu k'ivuzo shii.”

⁶⁵ Payileti su phe: “?O kwa l'unu nweru ndu nche? Unu tugbua je echekpo ilu ono g'ogona unu.”

⁶⁶ Ephe tugbua je egude eze mkpuma swichia onu ilu ono rengurengu; bya eworu iphe-ohubama mee ya; woru ndu nche ye iya; a wata iya eche nche.

28

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jion 20:1-10)

¹ Eswe-atuta-unme -bvuepho; o beepho le geregere nchi-abohu mboku Sonde; Meri; onye Magudala; waa Meri ophuu; jeshia l'ilu ono. ² A bya ele enya; ali wata anma oke jijijiji; kele ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu be shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli. ³ Ugbugba iya nodu egbu nwijnwii g'ebemu-igwe. Uwe iya nodu acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ⁴ Ndu nche ono tsuhu iya ebvu; phukota kpaakpaakpaa; dabyichaerupho ge ndu nwuhuru anwuhu.

⁵ Ojozi-imigwe ono su unwanyi ono: "Unubedua; unu ta atsukwa ebvu; kele mu maru l'onye unu achu bu Jizosu; onye a kopyaberu l'oswebe. ⁶ O to noekwa l'eka-a. O tetaakwaru dzuru ndzu ozo, bu iya bu iphe, o pfuhawaru unu-a. Unu byanu ahuma eka Nnajiuphu obu shi nyeru. ⁷ Unu jekwa egwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nu l'o shiakwa l'onwu teta dzuru ndzu; l'o vuakwa unu uzo jeshia Galili; l'unu a-huma iya l'eka ono. Nokwa iphe, mu byaru unu ezizi bu ono."

⁸ Ephe gude ndzu-agugu me oke ehutu-shi l'ilu ono gbaru oso tugbua egwegwa jeshia ya akoru ndu etsoje iya nu.

⁹ A bya ele enya; Jizosu byapfutawaa unwanyi ono bya asu phe: "Unu ndupho?" Ephe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; wogbaaru iya eka l'okpa; bya abaaruu iya eja. ¹⁰ Jizosu su phe: "Ge ndzu ba agukwa unu. Unu tugbuekwapho je akaru ununna mu phe g'ephe jeshia Galili; l'onoo eka ephe a-huma mu bu ono."

Iphe ndu nche epfu

¹¹ Unwanyi ono nodukwadu l'uzo; ndu ojogu pho, eche nche pho vuwaru phe uzo wuba l'ime Jierusalemu je akokotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekotaru nu. ¹² Ndu-ishi ono ephe le ndu bu ogerenya bya edzuko-beepho chia idzu bya eworu okpoga, ha shii nu ndu ojogu ono iphe uphalazu; ¹³ su phe: "Unu sujekwa l'oo ndu etsoje iya nu byaru l'enyashi bya ezita odzu iya teke unu eku mgbenya." ¹⁴ "O -buru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajioha le nchi; unu te eyeshi onu; kele anyi a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu."

¹⁵ Ephe kwe hm; nata okpoga obu je emee g'e ziru phe. O buru iya bu l'ephe epfua nno; o dzuru ali Jiu mgburugburu jasuu ntanu-a.

Jizosu egoshi ndu etsoje

iya nu onwiya

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu etsoje Jizosu ono ephe n'iri le nanu tugbua; o buru phe eje Galili. Ephe je anodu l'ubvu ono, Jizosu tuhawaru phe onu iya ono. ¹⁷ Ephe humae-pho Jizosu obu; ephe baaru iya eja. Obenu l'o duru ndu ophu haru boo obu ebo. ¹⁸ Jizosu byapfuta phe bya asu phe: "Chileke be meakwaru g'iphe, bu ike, no l'imigwe me ophu no le mgboko nodu mu l'eka. ¹⁹ Oo ya bu; unu je emee ohamoha g'ephe buru ndu etsoje mu nu. Unu gudeje epha ke Nna; me ke Nwa; me ke Unme-du-Nso mee phe baputizimu. ²⁰ Unu zije phe g'ephe meje iphemiphe, bu iphe, mu kakotaru unu g'unu meje. Unu huma ahuma le mu nokwa swiru unu mboku-mboku jeye teke mgboko a-bvu."

Ozi-oma, Maku Deru

*Ozi Jiṅnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echiegu*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiṅnu 1:19-28)

¹ Owa-a bu ishi ozi-oma Jizosu, bu Kereshi; Nwa Chileke. ² Azaya onye mpfuchiru Chileke deru l'ekwo su:

“Nwa mu; mu e-zi onye-ozu mu

g'o vuru ngu uto je aboro ngu uto.*

³ O duru onye ara iya arara l'echiegu su:

Unu meziaru Nnajiuphu uto.

Unu mee gbororo iya g'o dugbaa nhamunha.†”

⁴ Noo ya Jiṅnu onye emeje baputizimu bya anodu l'echiegu ara iya arara asuje: “Izimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu. Oo ya bu Chileke aguaru unu nvu l'iphe-eji, unu meshiru.” ⁵ Ndu ali Jiudiya me ndu Jierusalemu mgburugburu nodu awupfutaje iya g'ephe numa iphe, oopfu. Ephe nodu akoshi iphe-eji, ephe meshiru; o nodu emejgbaa phe baputizimu l'enyimu Jiṅdanu.

⁶ Noo ya; uwe, Jiṅnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'aji inya-kamelu; o nodu egudeje akpo-anu tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bu igube yele manu-enu.

⁷ G'ora ora ono be osuje: “O duru onye ozo, ka mu l'ishi; ka mu l'okpa, l'e-mechaa bya; onye mu ta asukpodanu ge mu e-tupfuru etupfuru; tofu eri akpokpa, o yeru l'okpa. ⁸ Mbɛdua meru unu baputizimu le mini; ole onye k'ono l'e-me iya unu le Unme-du-Nso.”

Eme baputizimu me phutama Jizosu

(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ O rwua ujiku lanu; Jizosu shi le Nazaretu, no l'ali Galili bya; Jiṅnu mee ya baputizimu l'enyimu Jiṅdanu. ¹⁰ Jizosu rwufutashiēpho le mini ono; o huma g'igwe bukaherupho ebo gheru onu; Unme Chileke dūepho ge ndo phepho phaa phezeta bya anodu iya l'ehu. ¹¹ A numa olu-opfu, shi l'imigwe ono su: “I bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ephe.”

¹² G'e jia epfua; Unme Chileke ono mee Jizosu; o je anodu l'echiegu. ¹³ O noo l'ime echiegu ono ukporo abali labo; Nsetanu nodu ahū iya ama. Eka ono, Jizosu no ono buerupho unwu anu-egbudu no iya. Jizosu nodu l'eka ono; unwu-ojozi-imigwe nodu ejgbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizosu ziru le Galili

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ A tūepho Jiṅnu mkporo; Jizosu bahu l'ali Galili; je ezikashiahaa ozi-oma, k'eka Chileke bu eze ¹⁵ su: “Teke ono, Chileke kweru ukwe iya ono rwuakwaru. Chileke abyaakwa egoshi le ya bu eze; g'izimanu iphe-eji unu lwakwa unu azu; unu bya ekweta ozi-oma Chileke.”

¹⁶ O be g'o tsoru aguga eze-nyimu, no le Galili; o huma Sayimonu yele Anduru, nwune iya eka ephe agha ugbu-ikokoro l'eze-nyimu; kele ephe bu ndu ese ikokoro. ¹⁷ Jizosu bya asu phe: “Unu bya etsoru mu ge mu

* **1:2** 1:2 Gūnaa Mal 3:1. † **1:3** 1:3 Gūnaa Azá 40:3.

emee unu g'unu buru ndu a-nodu esekutaje nemadzu g'eesetaje ema-a.”
¹⁸ Epfupfu, oopfu iya; ephe gwobe ugbu phe; tsoahaa ya.

¹⁹ O byakwa ejeriberu nwanshii; o huma Jiemusu nwa Zebedi yele Jionu nwune iya. Ephebedua no l'ugbo phe emezi ugbu phe emezi. ²⁰ Ahuma, Jizosu ahuma phe; o kua phe. Ephe haa nna phe Zebedi l'ugbo ono; haa ndu ophu e butaru ebuta; je etsoru Jizosu.

Nwoke, obvu eme
(Luk 4:31-37)

²¹ Ephe bya abahu mkpukpu Kapaniyomu. O -rwuepho eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je awata ezi iphe. ²² Ephe sachaa onu saa nchi l'iphe, oozu phe; kele oozu iphe g'onye ike du l'eka. O to zidu ge ndu ezije ekemu.

²³ O duru nwoke, obvu eme, no l'ime ulo-ndzuko ono. ²⁴ O chiahaa mkpu su: “Jizosu onye Nazaretu; paru anyi haa! ?Bu gunu be anyi le ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bu. I bu onye du nsu, shi l'eka Chileke!”

²⁵ Jizosu baaru iya mba su: “Dobe onu doo; futu nwoke ono l'ehu.”

²⁶ Obvu ono bya atua nwoke ono ndapfu woru iya gbachia; raru iji-nya iji-nya lufuta. ²⁷ Onu kugbabechea ndu no l'eka ono akugbabe. Ephe wata aji nwibe phe su: “?Iphe owa-a bu gunu? Iphe, oozu-a gbekwanu buru anyi nchi ophuu. Onye ophu egudeje nkamenya abaru obvu mba; ephe eme iphe, o pfuru.”

²⁸ G'e jia epfua; epha Jizosu ngakotawaa ali Galili mgburugburu.

Jizosu emeta igwerigwe
ndu iphe eme

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Afuta, Jizosu phe afuta l'ulo-ndzuko ono yele Jiemusu; waa Jionu swiru tugba. Ephe bahu ibe Sayimonu phe, bukwapo ibe Anduru phe. ³⁰ Ododonya nodu eme ne nyee Sayimonu; o zee l'ime ulo. Oo ya bu; a bya epfuaru iya Jizosu. ³¹ O bya ejepfu iya bya egude iya eka l'eka selia; ododonya ono mebuhu iya; nwanyi ono wata phe akwaru ebyaa.

³² O be l'uzenyashi; ghenyanwu nyihuchaaru; a chitaru iya ndu iphe eme me ndu obvu emegbaa. ³³ Ndu eka ono l'ophu gbaepho mkpu bya eji onu-abata. ³⁴ O mee igwerigwe ndu iphe eme; ephe wekorohu. O chishikwapo obvu l'ehu ndu obvu emegbaa. Ophu o kwejedu g'obvu ono pfua opfu g'ephe mahawaru iya-a.

Jizosu epfu opfu Chileke
le Galili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Swichechero; o gbeshi jeshia l'eka oo-nodu nwekinyi iya; epfu anu Chileke. ³⁶ Sayimonu me ndu ephe l'iya swi tuko achokashi iya. ³⁷ Ephe humae ya pho; ephe su iya l'onnyemonye tukokwaru acho iya.

³⁸ O su phe: “Unu g'anyi je le mkpukpu ozo, haru dugbaa anyi ntse ge mu je epfufuaru phe opfu Chileke; kele oo iphe ono be mu byaru.”

³⁹ O jedzuru ekameka le Galili epfu opfu Chileke l'iphe, bukpo ulo-ndzuko. O nodu achishi obvu, bugbaa nemadzu l'ime ehu.

Onye ekpenta, Jizosu meru
o wekorohu
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Onye ekpenta bya abyapfuta Jizosu bya egbushi ikpere; rwo ya su: “O -buru uche ngu be ii-menaa ge mu wekorohu.”

⁴¹ Imemini iya du Jizosu; o bya amachia aka denyi nwoke ono; su iya: “O bu uche mu. Ngwa; wekorohuwaro!” ⁴² Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu; o wekorohu. ⁴³ Jizosu nmashiaru iya okwa ike su iya g'o tugbuekwapho lashia; ⁴⁴ bya asu iya: “Ba adukwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya. L'i gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe e-gude nno maru le Chileke mewaru ngu; i wekorohu.”

⁴⁵ Nwoke ono jeela je epfukashiaharu onyemonye iphe ono; tuko akokashi ako iphe ono; ophu Jizosu afutajeedu l'ebederabadara le mkpukpu. O nodu anoduje l'eka nemadzu te ebudu ebubu. A nodu eshijeela ekameka awu-pfuta iya.

2

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehulanu

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Tobudu iya bu; a nepho ujiku olemole; Jizosu laphu azu le Kapaniyomu. O ngadzuru ekameka lo nowaa l'unuphu. ² A dukpoo igwerigwe dzukota; k'ophu o duedu uzo, duru phe nu mbukponu me lonu-uzo. O pfuuharu phe opfu Chileke. ³ Umadzu eno vuru onye iphe lonwushiru ibe ehulanu vutaru iya. ⁴ A dukpoo igwerigwe l'eka ono; k'ophu ephe ta adudu ike jekube iya ntse. Oo ya bu; ephe nyihu ulo ono je ebufua uzo le nhamunha aka Jizosu pfuru le mkpula iya. Ephe woru iphe, nwoke ono ze pyofu l'uzo ono pazeta iya l'ime ulo. ⁵ Jizosu humaepho g'ekweta phe habe shii; o su onye ono, iphe lonwushiru ibe ehulano: “Nwa mu; a gwaru ngu nvu l'iphe-aji ngu g'o ha.”

⁶ Noo ya; o duru ndu ezije ekemu, no anoo l'eka ono ari l'obu phe: ⁷ “?Bu gunu be nwoke-a epfu egube-a? Oopfubyikwa epha Chileke epfubyi! ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nvu l'iphe-aji iya; gbahaa Chileke nwekiya?”

⁸ Jizosu maerupho iphe, ephe ari l'egomunggo bya asu phe: “?Bu gunu meru iphe, unu ari egube oriri ono l'ime obu unu? ⁹ ?Bu ole ka nphe epfuru onye iphe lonwushiru ibe ehulano? ?Bu: ‘A gwaru ngu nvu l'iphe-aji, i meshiru?’ Too ‘Gbalihu phuta iphe, izze azee jeahaa ije.’ ¹⁰ Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nvu l'iphe-aji, o meshiru le mgboko-a.” O su onye iphe lonwuru ibe ehulano: ¹¹ “Oo ngu be mu epfuru. Gbalihu palita iphe-azee ngu lashia ibe ngu.”

¹² Nwoke ono kwolihu bya aphuta iphe, ozeje azee; o buru iya atugbu. A tuko ele iya enya aka ooje atugbu; ephe chikafuchaepho enya bya aja Chileke ajaja asuje: “Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, du egube-a!”

Ekuku Livayi

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Jizosu tsoru aguga eze-enyimu tugbua ozo. Ikpoto nemadzu wu-pfuta iya; o ziahaa phe iphe. ¹⁴ O ghatashia bya ahuma Livayi nwa Alufiyosu aka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya; “Tsoru mu.” O gbalihu tsoru iya.

¹⁵ Jizosu yeje ndu etsoje iya nu je eriahaa nri l'ibe Livayi. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapho ndu aamaru ejo aka tukokwapho nodu l'eka ono; ephe le Jizosu nodu erigba nri; kele egube ndu ono du igwerigwe awu etso iya. ¹⁶ Ndu ezije ekemu, bu ndu ke Farisii humaepho

lẹ yẹle ndu iphe-ẹji; waa ndu ana akiriko erigbabe nri; ephe sù ndu etsoje iya nù: “?Bù gunu meru iphe, Nnajiuphu unu yẹle ndu ana akiriko; waa ndu iphe-ẹji gude erigba nri?”

¹⁷ Jizosu nùmae ya phẹ; ọ sù phẹ: “Ọ tọ bukwa ndu ẹhu dù ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvù; ọ kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu pfulberekoto; ọ kwa ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g'izimanù lwa phẹ azù.”

Aswiru Chileke ẹgu
(*Mat 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Teke ono bẹ ndu etsoje Jiọnu; waa ndu kẹ Fárisii aswì ẹgu epfu anù Chileke. Noo ya bù; ndu ọzo byapfuta Jizosu bya ajia ya sù: “?Bù gunu meru iphe, o gude ndu etsoje Jiọnu; waa ndu kẹ Fárisii nọdu aswì ẹgu epfu anù Chileke; ọbe ndu ọphu etsoje ngu nù aswìdu?”

¹⁹ Jizosu sù phẹ: “?Ndu byaru ekele-nwanyì a-gbẹ swiahaa ẹgu l'ẹka ephe l'onye eme ekele-nwanyì nọkwadu l'ẹka-a? Ephe ta abyakwa l'aswì ẹgu mẹ ọ -nọdukwadu-a l'ẹka ono. ²⁰ Ọle ọ dukwaru teke ee-mechaa; aabya anafù phẹ onye ono, eme ekele-nwanyì ono. Ọo ya bù; ephe aswìwaro ẹgu mbọku ono.

²¹ “E te ewotajekwa ẹkwa ọphúú gude gbachia ẹka akahù ẹkwa lakahuru alakahù. Onye meru iya nno; ẹkwa ọphúú ono atsua atsutsu; kabaa ya alaka. ²² Ọphu eewojeduru akuru mẹe ọphúú ye l'ugbobelemẹe, riwaru ppheripheri; ọdumeka l'ọ takpọo ugbobelemẹe ono. Mẹe ono alaa l'iswi; ugbobelemẹe alakwaphọ l'iswi. Mẹe ọphúú bẹ eeyeje l'ugbobelemẹe ọphúú.”

Eswe-atuta-unme
(*Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ O rwua ujiku lanù; mbọku ono bù eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu phẹ nọdu aghata l'ẹgu, a kọru witi; ndu etsoje iya nù wọtaahaa akpuru witi ono g'ephe aghata l'ẹka ono. ²⁴ Ndu Fárisii sù iya: “Shìi ?Bù gunu meru iphe ndu-a l'eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?”

²⁵ Ọ sù phẹ: “?Unu teke agù-swee iphe, Dévidi waa ndu ephe l'iya swì meru; ẹka o nweru iphe, atsù phẹ l'ẹhu; ẹgu nọdu agù phẹ? ²⁶ Ọ bahuru l'ulo Chileke teke Abayata bù onye-ishi uke Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche. Buredi ono bẹ onye ọzo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ taa ya bya ahakwarupho nù ndu ephe l'iya swì.”

²⁷ Jizosu sù phẹ: “Chileke mekwaru eswe-atuta-unme g'ọ kwọo nemadzu. O to mekwaru nemadzu g'ọ kwọo eswe-atuta-unme. ²⁸ Ọo ya bù l'iphemiphe, dù Abubu-Ndiphe, bù Nnajiuphu l'ẹka; mbù je akpaa l'eswe-atuta-unme.”

3

Onye ẹka lanù nwuhuru anwuhu
(*Mat 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ Tọbudu iya bù; Jizosu tugbua bya abahù ọzo l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. Ọ duru onye nọ l'ẹka ono, ẹka lanù nwuhuru anwuhu. ² Ephe geahaa Jizosu g'ephe maeshikwaru: ?oo-me g'ẹka nwoke ono teta iya gẹ mbọku ono bù eswe-atuta-unme-a; g'ephe asù l'o noo iphe, o meru. ³ Ọ sù nwoke ono, ẹka nwuhuru anwuhu ono: “Gbalihu bya apfuru l'ẹka-a.” ⁴ Jizosu bya ajia phẹ sù: “?Bù gunu bẹ ekemu sùru g'emeje l'eswe-atuta-unme? ?Ọ sùru g'e meje ree tọo g'e meje ẹji? ?Ọ sùru g'a dzoje ndzù tọo g'e gbuje nemadzu?”

Ophu ọ dudu onye pfuru opfu yeru iya. ⁵ Jizosu bya egude ẹhu-eghu vvoru pẹ ẹnya ẹhuka ẹhuka; ẹme o rwuhukwaa ya pọ l'ẹhu l'ẹjo-ọkpoma parụ pẹ ẹka. Ọ sụ nwoke ono: “Ngwa; lọchia ẹka ałochi!” Ọ lọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophuu. ⁶ Ndu Farisii tugbuepho; ọ buru pẹ ejepfu ndu k'onye eze, bu Herodu g'ephe chia idzù teke ono teke ono g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Ikpoto ndu nọ l'aguga mini

⁷ Jizosu yele ndu etsoje iya nù tugbua jeshia l'eze-ẹnyimu Genesaretu. A dụ igwerigwe shi l'alì Gálili wuru tsoru pẹ; mekpoo ndu ophu shi Jiudiya; ⁸ me Jierúsalemu; me ndu Idumiya; me ndu azu Jiódanu; me ndu buru Taya yele Sayidonu mgburugburu; ndu gudewaa l'ephe numaru iphe, o megbaaru zarụ byapfutashia ya. ⁹ Ọ sụ ndu etsoje iya nù g'ephe kpọturu iya nwugbo gẹ ya nọdu g'ikpoto ndu ono ta akpagbu iya. ¹⁰ Ishi iya bu l'o meru g'ẹhu dụ ndu dụ igwerigwe ike; k'ophu ndu ọzo, iphe eme adzọ ọzo g'ephe e-me denyi iya ẹka. ¹¹ Ọ nọdu abujeru teke ọbvụ humaeru iya pọ; ephe adaa kpurumu l'iphu iya chia mkpu sụ: “Ọo ngu bu Nwa Chileke.”

¹² Ọ nọdu epfushije iya ike sụ pẹ g'ephe te epfukwa onye ya bu l'edzudzu-ọha.

Jizosu ahota ndu-ishi-ozì iri ẹbo (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ E mechaa; Jizosu tugbua jeshia ẹka úbvú dụ igwerigwe bya ekua ndu dụ iya ree; ephe l'iya swiru. ¹⁴ Ọ bya ahota pẹ ọmadzu iri l'ẹbo woru mee ndu-ishi-ozì iya bya asu pẹ: “Mu hotawaru unu gẹ mu l'unu nọduje. Ọo unu bẹ mu e-zije g'unu je ezia ozi-ọma Chileke; ¹⁵ unu aduje ike mee g'onye iphe eme wekorohu; dujekwapho ike achishi ọbvụ l'ẹhu onye ọbvụ eme.”

¹⁶ Ẹpha ndu ono bu: Sayimonu onye ọ guru Pyita. ¹⁷ Jiemusu nwa Zebedi yele nwune iya Jionu. Ẹphenebo bẹ ọ guru Egbigwe; ¹⁸ waa Anduru; waa Filipu; waa Batulomiyu; waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu nwa ke Alufiyosu; waa Tadiyosu; waa Sayimonu onye yi l'ogbo, l'adzọ g'alì Jiu duru ndu Jiu; ¹⁹ waa Jiudasu Isukariyotu, bu iya mechaaru deru Jizosu ye l'ẹka ndu ohogu iya.

Nsetanu ta achifudu Nsetanu (Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ E mechaa; ndu ono ephe lẹ Jizosu swiru bahụ l'unuphu. Ikpoto nemadzu wuru byapfuta iya ọzo; k'ophu ọ kposhicharu pẹ kposhia pẹ eri nri. ²¹ Ndibe Jizosu pẹ numa iya bya ejeshia ya akputa; kele ephe suru l'iphu swehuwaru iya.

²² Ndu ezije ekemu, shi Jierúsalemu bẹ suru l'ọo ọbvụ, bu Biyelezebolu bu iya l'ẹhu; l'iphe, o gude achishi ọbvụ bu ike onye-ishi iphe, bukpo ọbvụ ono.

²³ Ọ bya ekua pẹ. Ephe byapfuta iya. O gude ẹtu ẹtu ziahaa pẹ iphe. Ọ sụ pẹ: “?Denu g'unu riru lẹ Nsetanu achifuje onwiya? ²⁴ Alì-eze - keha ẹbo sehaa opfu; ?unu ta amadu l'alì-eze ono gbukahwaru? ²⁵ Teke ọbu l'unuphu keharu onwiya ẹbo sehaa opfu; unuphu k'ono tee kekwaru. ²⁶ Teke ọ bukwapo lẹ Nsetanu gude ese opfu; keha onwiya ẹbo; ?unu ta amadu l'ike a-bvụ iya?

²⁷ “Ọ tọ dukwa onye a-bahụ l'ulo onye ọkphehu dụ; je egwee ivu iya ke ẹhuka; a -gufu l'onye ono vuru ọzo kee ya ẹgbu ẹmanu l'o gweta ivu iya ke ẹhuka.

²⁸ “Sụ-a; gę mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ iphe-eji, unwu-
eliphe eme dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru phę iya nvu; mekpoo
iphemiphe, bụ mpfubyi, ephe epfubyi Chileke. ²⁹ Obenu onye pfubyiru
Unme-du-Nsọ bę Chileke ta abyakwa aguru nvu. Iphe-eji iya a-tukokwaru
iya l'ishi jasụ lę tuutuutu lę mijimiimii.” ³⁰ Noo kele ephe sụru l'obvu eme
iya.

Ne Jizosu yęe unwune iya
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ne Jizosu yęle unwune iya bya bya apfuru l'etezi zia sụ g'e kua ya.
³² Teke ono bę igwe nemadzu nọ-pheru iya mgburugburu. Ephe sụ iya g'o
gebekwa lę ne iya yęe unwune iya nọkwa l'etezi ajị ajị iya.

³³ Ọ sụ phę: “?Bụ onye bụ ne mu yęe unwune mu obu?” ³⁴ Ọ ghaa ęnya;
lee ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono bya asụ phę: “Lekwa ndu
bụ phę bụ ne mu; bụru unwune mu! ³⁵ Ọ kwa onyemonye, eme iphe, dę
Chileke l'uche bụ nwune mu nwoke; bụru nwune mu nwanyị; bya aburu
ne mu.”

4

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O be teke ọzo; Jizosu byakwa awata phę ezibaa iphe ọzo l'aguga eze-
enyimu. A dę igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ophu ọ bahuru
l'ugbo; nwufu iya; je anoriberu phę anoriberu l'ugbo lę mini. Igwe ndu
ono nọdu l'alị l'aguga eze-enyimu ono. ² O gude ętu ziahaa phę iphe, dę
igwerigwe. Teke oozi phę iphe ono bę ọ sụru phę:

³ “Unu gebekwa-o! Ọ duru nwoke lanu, jeru atụ mebyi iphe. ⁴ Ọ nọdu
atụ mebyi iphe ono; ọ haru daa l'aguga gbororo; ęnu pheru bya atutua
ya. ⁵ Ọzo nashihu iya daa l'alị, dę epfu-epfu ęka anu alị aduzidu; ntanta
o fushia ome l'anu alị ono, ta adudu igbi ono. ⁶ Anwụ chilahaepho; o
chipyashia ya; ọ nwulwashihu kposhihu nkụ; kele o to nwedu ogbarabvu
l'ime alị. ⁷ Ọzo daa l'ęka akpuru obvu nọ l'ime alị. Obvu ono futa; yębedua
futa. Obvu onoya kpagbushia phę; ọphu ephe amiduru mebyi. ⁸ Ọzo daru
l'ęka alị dę ree. O fushia ome; vua evuvu bya amia amimi; ndu amita
ukporo l'iri; ndu amita ukporo ęto; ndu amita ukporo ise.”

⁹ Ọ sụ phę: “Onye nweru ęnu-nchị, l'anu iphe; nưmakwa iya!”

Iphe, kparu iphe,
Jizosu egudeje ętu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Jizosu nọduepho nwękiya; ndu etso iya nų yęle ımadzu iri l'ębo pho
jia ya iphe, ętu ono bụ. ¹¹ Ọ sụ phę: “Oo unubędua bę Chileke egoshi iphe,
e shi ọmia edomi, bụ iya bụ k'ęka Chileke bụ eze; ọle ndu ọzo bę aanmaru
iphemiphe ono l'ętu ętu. ¹² Ọo ya bụ g'ọo-buru:

“Ephe lee nta lee imo;
ọ tọ dudu iphe,
ephe a-huma!
Ophu oododu phę ęnya;
o betakporu ephe
pfubechaa ya nchị
epfube!

A -nonyaa ephe lwaphuta
azụ lwapfuta Chileke;

ọ guaru phẹ nvụ*.”

*Iphe, etu onye agha
mebyi iphe ono bu*

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ “Jizosu byanụ bya ajia phẹ sụ: ?Etu-a te edoduru unu ọnya ọo? ? Denukpoo g'ee-me g'etu dokotaje unu ọnya? ¹⁴ Onye l'atụ mebyi iphe ono l'atụ opfu Chileke. ¹⁵ Ndu ophu nọ l'aguga gbororo ẹka aatụ opfu Chileke bu ndu numachaaaru iya nụ; Nsetanu zirwuta bya anafu phẹ opfu Chileke ono, a tūru l'ime obu phẹ ono. ¹⁶ Ndu k'ophuu dukwaphoya gẹ mebyi iphe, a tūru l'eka dụ epfu-epfu. Epehe numachakpoerupho opfu Chileke ono; gude ẹhu-utso kweta ẹgwegwa; ¹⁷ ophu ọ dudu ogharabvu, epehe gbaru l'ime onwophe; epehe kpọepho upfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfutaẹ phẹ phọ; ozoo ndu ozo melahaa phẹ ewere l'ephe kwetarụ opfu ono; l'oburu iphe, epehe a-kpakota daa; parụ opfu obu buhaa. ¹⁸ Ndu ophuu dụ gẹ mebyi iphe, aatụ l'eka obvu dụ l'alị. Epehe bu ndu numaru opfu Chileke; ¹⁹ ọle epehe l'agba egomunggo ẹhu phẹ. Eyenuka obu l'eku; waa iphe, agụ phẹ g'ephe nweru iya batanu bya akpaahaa opfu ono ẹhu. Ophu ọ miduru amimi. ²⁰ Obenu ndu k'ono, bu mebyi iphe, a tūru l'okpobe alị ono; noo ndu ophu bu ndu anumajechaa ya; epehe ewota iya ye l'okpoma phẹ; epehe eyee mebyi; ophu eyee ukporo l'iri; ophu eyee ukporo ẹto; ophu eyee ukporo ise.”

Oroku e yeru oku kpuchia iphe

(Luk 8:16-18)

²¹ Jizosu sụ phẹ: “?Aa-nwujeru oku ye l'oroku kpube iya ite; ozoo nwua ya lẹ mkpula iphe, aazẹ azẹ? ?Tobudu l'iphe, eedobeje oroku bẹ eedobeje iya? ²² Kele iphemiphe, e domiru edomi bẹ ee-mechaa mee g'a hūma; tẹme iphemiphe, e meru lẹ mpya bẹ ee-mechaa mee g'o fuhu. ²³ Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; numakwa iya.”

²⁴ Ọ sụ phẹ: “Unu gejekwa ngge l'iphe, unu anụ lẹ nchị. Ọ kwa iphe, i gude tūru nū nwibe ngu bẹ ee-gude tukwarupho nū ngu; aa-gbenu nū gubedua ophu ka shii. ²⁵ L'onye nweru nū bẹ aa-nubakwaa ophu ka shii. Onye enwedu nū bẹ aa-gbenu natafulenu nwophu, o nweru.”

*Etu, e gude mebyi iphe,
evu evuvu anma*

²⁶ Ọ sụ phẹ: “Eka Chileke bu eze dukwa gẹ nwoke, gharu mebyi iphe l'alị. ²⁷ Nchi -jihū; nwoke ekuru mgbenya; nchi -bohū l'ootehu; mebyi iphe ono efushia vaa; ọ ọo madu g'o meru. ²⁸ Alị efushije iphe l'onwiya. Oovujeru ọzo bya emee ẹswa iya; l'ọ bya emee ịyanguyangu; tẹme l'ogbe teke ono yee mebyi. ²⁹ Mebyi iphe ono -kaepho; nwoke ono abya egbuta iya; opfu l'o rwwaru teke eegbuje iya.”

*Etu, e gude akpuru oshi
mosutadu anmaa*

(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

³⁰ No iya ọ sụ phẹ: “?Bụ gunu bẹ anyi a-sụ l'eka Chileke bu eze dụ g'ọ ya? ?Denu ẹgube etu, ee-gude kọo akọ g'ọ dụ? ³¹ Ọ dụ g'akpuru oshi mosutadu, bu iya kakota rwiirwii lẹ mgboko l'iphe, bukotakpoo iphemiphe, eemebeje l'alị. ³² Ọle oobujeru teke a byaru akua ya l'alị; oofua bya akakota iphemiphe, aakuje akuku l'alị shii. Oobyaa ajakashia ẹkali; k'ophu unwu-enu, epehe l'eli agbeje akpa iya epfune.”

* 4:12 4:12 Gūnaa Azá 6:9-10.

³³ Ọ buru ọdu ẹtu ono bẹ Jizọsu gude zia phẹ opfu Chileke g'ọo-ka phẹ edo ẹnya. ³⁴ Ọ -nmashiduru ẹtu bẹ ọ tọ dudu iphe, oozije phẹ. Teke yẹ ndu etsoje iya nọ nọepho nwẹkinyi phẹ; ọotuko iphemiphe kọoru phẹ g'o doo phẹ ẹnya ree.

Jizọsu abyanyi oke akpara-mini

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tọbudu iya bụ; nchi jihuepho mbọku ono; ọ sụ ndu etsoje iya nọ: “Unu g'anyi dafu azu eze-ẹnyimu azu iya ọphuu.” ³⁶ Ẹphe haa ikpoto ndu ono l'ẹka ono bahu l'ugbo ọphu Jizọsu nọhawaa; kpọru iya jeshia. Ọnwu ugbo ọzo nọdu etso phẹ. ³⁷ Oke pherephere zishiahaa ike; akpara-mini tubaahaa l'ime ugbo. Ọ phodu nwanshii mẹ mini eji ugbo. ³⁸ Jizọsu nọduro l'ishi ugbo ishi lanu woru ishi tukobe lẹ pyilo; ekuro mgbenya. Ẹphe kutee ya sụ iya: “O-zì-iphe! ?Tii kpakpodaro ishi? Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”

³⁹ Ọ tehu bya abaarụ pherephere ono mba bya asu eze-ẹnyimu ono g'o deru yekete. Pherephere ono zibuhu; ekameka buru nyonyoronyo. ⁴⁰ Ọ sụ phẹ: “?Denu g'o gude ndzu nọdu agu unu? ?Unu te ekwetaduru lẹ Chileke a-dzo unu?”

⁴¹ Ọnu kugbabechaa phẹ akugbabe. Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “? Bụ egube nemadzu gunu bẹ nwoke ọwa-a bụ? Onye ọphu pherephere yele eze-ẹnyimu emeje iphe, o pfuru!”

5

Nwoke, ọbvụ eme

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jizọsu yele ndu etsoje iya nọ bya ejerwua azu eze-ẹnyimu ono azu iya ọphuu, bụ iya bụ l'alì kẹ ndu Gerasa. ² Ọ futashiepho l'ugbo; nwoke, ọbvụ eme shi l'ẹka eelije nemadzu byapfutashia ya. ³ Ẹka ono bẹ nwoke ono bu ebubu. Ọbvụ ọbu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọ duedu onye sukwaduru iya eketsuta l'egbu; mbu m'obeta ọ buru mkpọro bẹ a turu iya. ⁴ Tekenteke kpọo bẹ aatujehawa iya mkpọro l'okpa; tua ya mkpọro l'ẹka; ọle ọobyaje aghakposhia ẹka aghakposhi; mkpọro k'ẹka ono anyakashihu. L'o woru k'okpa chipyashia echipyashi. Ọphu ọ duedu onye ike agota iya dukwadu. ⁵ Eswe l'enyashi bẹ ọonoduje l'echilabo ẹka ono, eelije nemadzu ono yele echi ẹka ubvu nọgbaa echi mkpu; oogude mkpuma ekwobashi onwiya ẹhu.

⁶ Ọ humaepho Jizọsu l'ẹka du ẹnya; ọ phota ọso gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya; ⁷ chia mkpu sụ: “Jizọsu; Nwa Chileke; mbu Chileke ono, bụ Okalibe-kangokotaru-nu! ?Bụ gunu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwokwa ngu arworwo; Chileke anukwa iya-a; ta anushinu mu aphu.”

⁸ Kele Jizọsu suhawaru iya: “Gube ọbvụ; shi nwoke ono l'ẹhu lufuta!”

⁹ Jizọsu jia ya: “?Bụ gunu bẹ iiza?”

Ọ sụ iya: “Ẹpha mu bụ 'Unubuku'; kele anyi du igwerigwe.” ¹⁰ Ọ rwọo Jizọsu rwoshia ya ike sụ iya g'ọ tọ sushi phẹ g'ẹphe lufu l'alì ono.

¹¹ Noo ya; ọ duru ikpoto ezi, eeche echeche, dọru l'aguga ubvu ono akpa nri. ¹² Ọbvụ ono tuko rwọahaa Jizọsu sụ iya g'ọ hanaa phẹ g'ẹphe je awuba l'ime ẹhu ezi ono. ¹³ Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvụ ono wufuta l'ẹhu nwoke ono bya awuba l'ime ẹhu ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru l'unu ise ono tukolepho shi l'aguga ubvu ono phota ọso gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-ẹnyimu ono; mini rigbushia ya.

¹⁴ Ndu eche iya nū gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu mē l'oma obegu. Oo ya bu; ndu ono, e pfuru iya ono wuru byatashia ahuma iphe, meru nu. ¹⁵ Ephe bya ejepfu Jizosu. Ephe hūma nwoke ono, obvu shi eme ono; mbu onye ono unubuku obvu shi buru l'ehu ono g'ọ nwanu anọ; yewanu uwe l'ehu; wekorohuwanu. Ndzu guahaa phe. ¹⁶ Ndu ophu humaru iphe, meru nwoke ono, obvu shi eme ono; waa iphe, meru ikpoto ezi pho; koru iya ndu ono, byaru nu ono. ¹⁷ Ephe rwoahaa Jizosu g'ọ lufuru phe l'ali.

¹⁸ O bahushiepho l'ugbo; nwoke ono, obvu shi eme ono bya bya arwo ya ge ye ya swiru.

¹⁹ Jizosu jika bya asu iya: "Laa unuphu; je epfukashiaru ndu ndu-unu eze iphe, Nnajiuphu meru ngu; waa g'ọ phu-beru ngu obu-imemini."

²⁰ O tugbua je arakashiahaa eze iphe, Jizosu meru iya arakashi l'oha Mkpukpu-Iri. Iphe ono, Jizosu meru ono dudzuru onyemonye biribiri.

*Nwa Jiayirosu me nwanyi,
nsọ eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Jizosu phe gude ugbo ono daghaekwapho mini ono jeshia l'azu iya ophuu; ikpoto nemadzu bya anọ-pee ya mgburugburu. O nodu l'aguga mini. ²² Onye lanu le ndu-ishi ulo-ndzuko byapfuta iya. Epha iya bu Jiayirosu. Jiayirosu hūmae ya pho bya adaa kpurumu le mgboru okpa iya; ²³ rwoahaa ya eyeru iya aka l'ali su: "Nwatibe mu ke nwanyi anwuhukwa anwuhu. Jiko byaro ebyibe iya aka g'ọ wekorohu dzuru ndzu."

²⁴ Jizosu tsoru iya jeshia. A dukpoo igwerigwe awu etso Jizosu; k'ophu a gbę akpa iya mkpa.

²⁵ O duru nwanyi, no l'eka ono, nwanu nsọ-unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ębo. ²⁶ O jewaru iphe-ehuka l'eka ikpoto ndu eme obvu. Iphemiphe, o nweru be o tukowaru mephushichaa; ophu o wekorohuduru; o gbę akajenu njo. ²⁷ O numaeopho iphe, Jizosu emeje; o shia ya azu pyobata l'ime igwe oha ono bya edenyi uwe Jizosu aka. ²⁸ Kele o sukwanuru: "Mu -denyikpowa iya aka l'uwe be mu e-wekorohu-a."

²⁹ Edenyi, oodenyi aka l'uwe Jizosu; mee ono buhu. O rwua ya l'ehu le Jizosu mewaru iya o wekorohu l'iphe, eme iya nu. ³⁰ Jizosu mawaru l'onwiya l'ọ duru ike, shi iya l'ehu lufu. O ghakobe l'echi ikpoto oha ono su: "?Bu onye denyiru uwe mu aka?"

³¹ Ndu etsoje iya nu su iya: "I humacharu g'igwe oha-a akpagbu ngu le mkpa; i gbę aji: "?Bu onye denyiru ngu aka?" "

³² O bya achikaa enya ge ya maru: ?ya a-huma onye meru iphe ono. ³³ Ndzu guahaa nwanyi ono; kele o mawaru iphe, meru l'ehu iya. O gude ehuanmanma bya adaa kpurumu l'iphu iya; bya epfokotaru iya okpobe-opfu. ³⁴ Jizosu su iya: "Nwada; ekweta, i kwetaru mewaru g'i wekorohu. Laa je eburu l'ehu-guu l'iphe, eme ngu nu be e mewaru ngu i wekorohuwaa."

³⁵ Jizosu gudekwadu-a opfu ono l'eka epfu; ndu shi l'ibe Jiayirosu bya bya asu: "Jiayirosu; nwa ngu nwanyi nwuhwakwaru. ?Bu gunu be iituchikwadu O-zì-ipe nchi?"

³⁶ Ophu Jizosu angakpodaru nchi l'iphe, ndu ono epfu. O su onye-ishi ulo-ndzuko ono: "Ndzu ba agushi ngu. Oo 'epho g'i kweta." ³⁷ Ophu o dudu onye Jizosu kwekwaduru g'ephe l'iya swiru; gbahaa Pyita me Jiemusu me Jionu, nwune Jiemusu. ³⁸ Ephe jerwua ibe onye-ishi ulo-ndzuko ono; o bya akpovu uzu, igwe oha, no l'eka ono atu; bya ahuma

g'ephe agu aphu bya egbu onwophe l'ekwa. ³⁹ Jizosu bya abahu bya asu phe: “?Bu gunu meru iphe, unu atu uzu bya akwa ekwa? Nwata ono ta nwuhukwaru anwuhu; o kwa mgbenya be ooku.”

⁴⁰ Epe ze iya ochi. O kweepho doo bya achifuchaa phe etezi g'ephe ha; bya eduta nna nwata ono yele ne iya; waa ndu ophu yee ya swi bya abahu l'eka nwata ono ze. ⁴¹ O bya eseta nwata ono l'eka bya asu iya: “Talita kumi,” bu iya bu: “Nwamgboko-nshii; mu suru gi teta!”

⁴² Nwata ono teta jepheahaa. Nwamgboko ono nowaru apha iri l'ebo eshinu a nwuru iya. O du phe biribiri ke 'ama g'eme iya. ⁴³ Jizosu karu phe su phe g'o to dukwa onye ephe l'e-me g'o maru. O su phe g'a nu nwata ono nri g'o ria.

6

Aajika Jizosu le Nazaretu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jizosu shi l'eka ono tugbua lashia ndu phe; yele ndu etsoje iya nu swiru. ² O be l'eswe-atuta-unme; o bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je eziahaa iphe. O du ikpoto ndu numaru iphe, oozu biribiri. Epe su: “?Bu awe be nwoke-a nwutachaa iphe owa? ?Bu onye ziru iya egube mmamiphe owa? ?Denu g'o meru emebe iphe-ohumalenya owa-a, adudu onye numajeru etu iya-a? ³ ?To bunu iya-a bu nwoke kapyinta-a; mbu nwa Meri? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosesu; waa Jiudasu; me Sayimonu? ?To buna unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a?” Iphe ono buru upfu du phe l'okpa.

⁴ Jizosu su phe: “Onye mpfuchiru Chileke be aakwabejekwa ubvu l'ekameka; a -gufuekwapho le mkpukpu iya yele ipfu iya; waa l'ibe iya.”

⁵ O mee ophu o dudu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono; a -gufuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru aka; ephe wekorohu. ⁶ O du iya biribiri l'ephe te ekwetaduru nkiya. Oo ya bu; o tugbua je etsoru mkpukpu le mkpukpu ozo ziahaa iphe.

Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iya iri l'ebo g'ephe je epfua opfu Chileke (Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ O bya ekua umadzu iri l'ebo ono bya agbaa phe ebo ebo bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. ⁸ O pfua ya pfushiaru phe iya ike su phe: “G'o to dukwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa oshi-mpaleka. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa eda; ebe unu eyekwa okpoga l'ekpa uwe. ⁹ Unu yekwaa akpokpa; ol'oo g'unu te eyekwa uwe n-yekwase. ¹⁰ Unuphu, unu bahukpowaru; a -nata unu; unu noduekwapho l'eka ono. Unu te ejekwa eburu l'eka ozo jasun afuta le mkpukpu ono. ¹¹ Eka unu jeru; ephe -jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -tugbujeepho l'eka ono; unu ajishia urwuku okpa unu; g'o buru iphe, a-gba phe ekebe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu yele ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono.”

¹² Oo ya bu; ephe jeshia je araru iya ndiphe arara su phe g'izimanu iphe-eji, ephe emeje lwa phe azu. ¹³ Epe chishia obvu, du igwerigwe, bugbaa nemadzu l'ehu; teme ephe nodu eteje ndu iphe eme manu; ephe ewekorohu.

*Anwuhu Jiṅnu
onye emeje baputizimu*

(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ Eze, bụ Herọdu nūma iphe, Jizọsu eme; kele e pfudzuwaru nkiya l'ekameka. O duru ndu asuje l'oo Jiṅnu ophu shi emeje baputizimu tetaru dzuru ndzu ozo; l'oo iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono.

¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo Elayijia.

O duru ndu ophu suru l'oo-bukwaru onye mpfuchiru Chileke, yeru onye lanu le ndu mpfuchiru ndiche.

¹⁶ Herọdu nūmae ya pho o su: "O kwa Jiṅnu-a, mu ziru; e je egbutaru mu ishi iya-a be dzuwaa ndzu ozo." ¹⁷ Iphe, meru nu buru le Herodu zijeru; e je egude Jiṅnu; kee ya egbu; je atuchia l'ulo mkporo. O buru l'eka Herodiyasu be o shi. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanu nwune Herodu. Herodu gbeshi je ahata nyee nwune iya ono luru. ¹⁸ Jiṅnu shi anoduje epfuru Herodu l'oo iphe, adudu Chileke ree be o meru l'o jeru ahata nyee nwune iya luru.

¹⁹ Ehu ghuahaa Herodiyasu egbu. O du iya ge a su le ya gburu Jiṅnu; ophu o makwanu uzo, oo-shi gbua ya; ²⁰ kele Herodu l'onwiya atsu Jiṅnu ebvu. O maru l'o bu onye pfuberekoto; teme o buru onye duru Chileke nsọ. O buru iphe ono meru iphe, Herodu woru iya dobe g'o to du iphe, e-me iya nu. Herodu be opfu, Jiṅnu anoduje epfuru iya agbachije enya; l'owakwa iya pho obu mini; l'o gudeele-a ehu-utso ngaberu iya nchi.

²¹ O rwua ujiku lanu iphe kwere nwanyi ono; kele mboku ono bu eswe, Herodu emeje eswa anyata mboku, a nwuru iya. O kukotachaa ndu-ishi ali eka ono; waa ndu-ishi ojogu; waa ndu bugbaa ishi l'ali Galili g'ephe byaru iya l'obo-iphe ono. ²² Ndu ono byerupho l'eka ono kpiririmu; nwa Herodiyasu ke nwanyi bya etee ebvu l'ataphu phe. Ehu tsoo Herodu waa ebyaa ono, byaru iya nu ono utso shii. Eze, bu Herodu su nwamgboko ono: "Pfu iphe, dukpoe ngu pho ree ge mu nu ngu; mu a-nu ngu iya." ²³ O richaaru iya angu su: "Iphe, i sukpoerupho ge mu nu ngu be mu a-nu ngu; obetaru o buru ali-eze mu be i suru ge mu keha ebo; nu ngu nanu."

²⁴ Nwamgboko ono gbafo je ajia ne iya su: "?Bukpoo gunu be mu a-su g'o nu mu?"

Ne iya su iya: "Su iya g'o pee ngu ishi Jiṅnu, onye emeje baputizimu."

²⁵ O gbaphu azu bya ejepfu eze je asu iya: "Gbuta ishi Jiṅnu, onye emeje baputizimu ye l'ochi pataru mu nta-a nta-a."

²⁶ Ehu daepho eze ono dzuu; eka o rwuru iya l'obu shii. Obenu l'eshinu o riwaru angu l'iphu ndu ono, byaru iya ebyaa ono be o too gbanwehodu iphe, o pfuru. ²⁷ O ziepho onye lanu l'ime ndu ojogu, eche iya nche teke ono teke ono g'o je egbuta Jiṅnu ishi wota bya. Nwoke ono tugbaa je egbuta ishi Jiṅnu l'ulo mkporo ²⁸ ye l'ochi wotaru nwamgboko ono. Nwata woru iya je apee ne iya. ²⁹ Ndu etsoje Jiṅnu nūmae ya pho; ephe bya apata ogwe iya je elia.

*Jizosu anu unu umadzu iri l'ebo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jiṅn 6:1-14)

³⁰ Tobudu iya bu; ndu-ishi-ozu Jizosu bya anokobe bya ejepfu Jizosu je akokotaru iya iphe, ephe mekotaru; yele iphe, ephe zikotaru. ³¹ A du igwerigwe abya. Nemadzu nodu ejeepho nggede eje; nggede alwa; k'opfu uzo aduduru Jizosu yele ndu etsoje iya nu mbukponu me ria nri. O su ndu etsoje iya nu: "Unu gbeshi g'anyi je l'eka nemadzu te ebudu ebubu

g'anyi je anọdu nwẹkinyi anyi g'unu kabẹ tuta unme nwanshii.” ³² Ẹphe kwe bahụ l'ugbo tughua jeshia l'ẹka ẹphe a-nọdu nwẹkaphe.

³³ A dụ igwerigwe hụma phẹ teke ẹphe atughbu bya ahụbechaa phẹ ama. Ndu ono shikpoo lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu gudegbaa okpa gbaru jeshia vuru phẹ ụzo jerwua ẹka ono, ẹphe eje ono. ³⁴ Jizosu futa l'ugbo ono bya ahuma ikpoto nemadzụ, nọ l'ẹka ono; imemini phẹ dụ iya shii; kele ẹphe dụ g'aturu, enwedu onye-nche, l'agbaru phẹ mkpu. O ziahaa phẹ iphe, dụ igwerigwe. ³⁵ O bejeephọ l'uzenyashi; ndu etsoje iya nọ jepfu iya je asụ iya: “?Ị maru l'ẹka-a bụ echięgu tẹme nchi nọdu ejihuwaa?” ³⁶ Sụduphọ ndu-a g'ẹphe bahụ lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu mẹ l'unuphu l'unuphu ndu-a, nọ-pheru phẹ mgburugburu-a je azutaru onwophe nri.

³⁷ Jizosu sụ phẹ: “Unubedua l'onwunu nunu phẹ nri g'ẹphe ria.” Ẹphe sụ iya: “?Ọ dụ ngu g'ọ bụ anyibedua a-zuta buredi, ukporo pangu, aa-nu phẹ g'ẹphe ria?”

³⁸ Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude? Unu je amaru g'ọ ha.” Ẹphe machaarụ g'ọ ha; ẹphe sụ l'ọ dụ ishi buredi ise; wafua eji-ema.

³⁹ Noo ya bụ; ọ sụ phẹ g'ẹphe kekashia igwe oha ono ekekashị g'ẹphe nọduchaa anọ l'ẹka ono, nweswa dụ kirikiri ono. ⁴⁰ Ẹphe nọdu anọ keshia onwophe l'ophere l'ophere; ọ duru ndu dụ ukporo ise ise; ọ duru ndu ophu dụ ukporo labọ l'iri iri. ⁴¹ O wota ishi buredi ise ono; waa eji-ema phọ bya apalia ẹnya imeli kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia bya anu ndu etsoje iya nọ sụ g'ẹphe keeru iya ndu ono. O kedzuru ndu ono g'ẹphe hakota eji-ema ono. ⁴² Ẹphe tuko ria ya; rijichaa ẹpho. ⁴³ Ibiribe ibiribe buredi yele ẹma, phoduru nọ, ẹphe tutukoberu bẹ jiru nkata iri l'ẹbo. ⁴⁴ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono dụ unu unwoke iri l'ẹbo lẹ unwoke ukporo iri.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Jion 6:16-21)

⁴⁵ Ọ sụ ndu etsoje iya nọ ono g'ẹphe bahụ l'ugbo; vuru iya ụzo; dafu azụ iya ophuu; jeshia mkpukpu Betusayida gẹ ya pfuadaru igwe oha ono g'ẹphe la unuphu. ⁴⁶ O mechaẹ phẹ phọ ẹphe lashia; o jeshia l'ubvú je epfuru nọ Chileke. ⁴⁷ Ugbo ono nọdu l'echi eze-enyimu nchi jihu; yebedua nwẹkinyi nọdu l'eli-mgboko l'aguga mini ono. ⁴⁸ Ọ gbẹ l'ẹka ọ nọ huma l'akpo ugbo ono l'angakpoo phẹ ẹhu shii; kele pherephere ezi iziphu; o jeru ije l'eli mini jepfushia phẹ. Teke ono buwaru l'iphe-oduu aha ẹnu. O meahaa g'ọo ghata phẹ aghata lẹ mini ono. ⁴⁹ Ẹphe hūmae ya phọ ẹka ooje ije l'eli mini; ẹphe dobesu l'ọo maa. Ẹphe chishia mkpu. ⁵⁰ Noo kele ẹphe tukoru g'ẹphe ha humakota iya; ẹhu nmalahaa phẹ kpeekpeekpee.

Teke ono kwaphọ Jizosu sụ phẹ: “G'okpoma shihu unu ike; ọ bụ a mbedua. Ndzụ ba agushi unu.” ⁵¹ O nyipfu phẹ l'ime ugbo ono; pherephere ono zibuhu. Ẹphe sachaa onu saa nchi; ⁵² kele iphe, Jizosu meru teke ọ washiru buredi ono te edoduru phẹ ẹnya; opfu l'a kpo-chiru phẹ okpoma.

Jizosu eme gẹ ndu iphe eme wekorohu lẹ Genesaretu

(Mat 14:34-36)

⁵³ Tọbodu iya bụ; Jizosu phẹ daghaephọ mini ono; futa lẹ Genesaretu; bya eworu ugbo phẹ lia l'ẹka ono. ⁵⁴ Afuta, ẹphe afuta l'ugbo ono; ndu ẹka ono hubechawaa Jizosu ama. ⁵⁵ Ẹphe gbachaarụ je l'unuphu l'unuphu je apata ndu iphe emegbaa l'iphe, ẹphe azeje aze parụ byapfuta

iya l'ekameka, ephe numakpooru l'ọ nọ. ⁵⁶ Ekameka, o shiru l'unwu mkpukpu le mkpukpu; me l'eze mkpukpu; me l'oma egu; ndiphe eworu ndibe phe, iphe eme dobegbaa l'oma aswa rwo ya g'o kwe g'ephe denyi iya aka; obetaru o buru l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru iya aka wekorohukota l'iphe, eme phe nu.

7

Nso ali ndiche ndu Jiu

(Mat 15:1-9)

¹ Ọ ya bu; o duru ndu Farisii; wakwapho ndu ezije ekemu, doru l'eka ono. Ephe tuko shi Jierusalemu bya adokobe l'eka ono do-pee Jizosu mgburugburu. ² Ephe huma l'ọ duru ndu emebyi nso ali l'ime ndu etsoje Jizosu. O buru l'ephe gude aka, e merwushiru emerwushi eri nri; opfu l'ephe ta akwoduru aka ge nso ali ndu Jiu suru g'a kwoje iya.

³ Kele ndu Farisii; mekpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ephe -akwoduru aka ge nso ali phe suru g'a kwoje iya, bu iya bu nso, shi phe le nna phe oche. ⁴ Tem e phe -lwa aswa; ephe tee ridu nri; gbahaa l'ephe gudeadaa mini mefu nso. Nokwapho g'ephe emejegbaa unwu nso ozo, shi le nna phe oche, du ge nso asa okoro me k'ite me k'ochi, e gude ope wua; me k'oshi-anoo.

⁵ Ndu Farisii ono me ndu ezije ekemu jia Jizosu su iya: “?Bu gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nu te emejedu nso, shi le nna anyi oche phe; ephe gbẹ egudeje aka, e merwushiru emerwushi eri nri?”

⁶ O bya asu phe: “Azaya onye mpfuchiru Chileke pfugbuwaru k'unube tuko-l'ehu-atuko-l'obu-a su:

“Ndu-a bu eli onu be ephe
gude akwabẹ mu ubvu.
Obenu l'obu phe nogbaa
mu ụzenya.

⁷ Ephe abaru mu eja mkpe.

Ephe ezi ekemu,
nemadzu turu;
o du g'ekemu Chileke*.

⁸ “Kele unu ahaje ekemu Chileke; gbẹ eme nso ali, nemadzu doberu; eme k'asa ite; me okoro; me iphemiphe ozo, unu emegbabe.”

⁹ O su phe: “O nupho l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu gbẹ gwobechia ekemu, Chileke suru g'e meje je emeahaa nso ali, nemadzu doberu. ¹⁰ Le Mosisu sukwaru: ‘Yejeru nna ngu yele ne ngu ubvu’; bya asukwapho: ‘Onye epfujeru nna iya; ozo ne iya njo opfu g'e gbua onye obu egbu.’ ¹¹ Unubedua byakwanu epfu bya asu: O -buru le nemadzu suru nna iya; ozo ne iya l'iphe, ya gege egude kwoo phe buakwa ‘kobanu’, bu iya bu ‘iphe, a nuru Chileke.’ ¹² Unu gufu onye ono g'o to yeheru ne iya ozo nna iya aka. ¹³ Unu shi egube ono gude l'unu eme nso ali, unu ezi; mee ophu opfu Chileke aduedu iphe, o bu; teme unu nodu emegbakwapho iphe ozo, dugbaa egube ono.”

*Iphe, aaso nso; me iphe,
a ta sodu nso*

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Jizosu bya ekua igwe oha ono ozo bya asu phe: “Unu gebekpodapho ge mu karu unu g'o doo unu enya. ¹⁵ O to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu

* 7:7 7:7 Guna Azá 29:13.

atūrwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu bu iphe, atūrwuje iya nu.
¹⁶ G'onye nweru ẹnu nchi; nūmakwa iya!"

¹⁷ Ọ haẹpho ndu ono bya abahu l'ulo; ndu etsoje iya nu jiahaa ya iphe, ẹtu ono bu. ¹⁸ Ọ sū phẹ: "Unubẹdua bẹ iphe ete dojekwapho ẹnya? ? Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu ta atūrwudu nemadzu? ¹⁹ Kele ọ tọ bahu du iya l'obu; ọo l'ẹpho bẹ ọobahuje; l'e shi l'eka ono nyifu iya lẹ nshi." Ọo ya bu l'iphemiphe, eeri l'onu bẹ Jizosu sūru l'ọ tọ dudu ọphu atūrwuje nemadzu l'iphu Chileke.

²⁰ Ọ sū phẹ: "Ọo iphe, shi nemadzu l'obu bu iphe, atūrwuje iya nu.
²¹ Kele ọo l'ime obu nemadzu bẹ ejo egomunggo shi; waa eri ogori; mẹ apharwushi onwonye; mẹ egbu ọchi; ²² mẹ ezi iphuru; mẹ ẹnya-pfurufuru; waa eme ejo umere; mẹ agho ugho; mẹ urwuali; mẹ iji-ẹnya; waa epfurwushi nemadzu; mẹ eku-onwonye; yele eme eswe. ²³ Iphe, bukpo iphe ono g'ọ ha shichaa nemadzu l'obu; ọ buru iya bu iphe, atūrwuje nemadzu."

Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mat 15:21-28)

²⁴ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia ali, no-pheru Taya yele Sidonu mgburugburu. O rwua eka ono bya abahu l'unuphu lanu je anodu. O du iya g'a su l'ọ tọ dudu onye maru nu; obenu l'o to domikotaduru onwiya edomi. ²⁵ Noo ya; nwanyi, ọbvụ eme nwatibe iya ke nwanyi numa ke Jizosu bya atugbuekwapho je adaa kpurumu lẹ mgboru okpa iya. ²⁶ Nwanyi ono bu onye Gurisu; ọle a nwuru iya l'ali ono, bu iya bu Fonishiya, no lẹ Sayira. O bya arwoahaa Jizosu g'ọ chifu ọbvụ ono, bu nwatibe iya l'ehu ono. ²⁷ Jizosu sū iya: "Gebe g'a nūadaa unwegirima nri tẹmanu; kele ọ tọ dudu ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta."

²⁸ Nwanyi ono sū iya: "Mu maru-a Nnajiuphu; obenu l'unwu nkuta atutujekwa-a nwonu, dashihuru l'eka unwegirima eri nri."

²⁹ Jizosu sū iya: "Eshinu i pfuru egube ono; lashia l'ọbvụ ono hawaru nwa ngu ono!"

³⁰ Ọ larwushia; Ọbvụ-a hawaa nwata-a. Ọ zewaa azee ke nwakupya l'iphe, aaze aze.

Jizosu emeta onye ada nkuchi

³¹ Jizosu bya alufuta l'ohamoha, bugbaa lẹ Taya yele Sayidonu jeshia l'eze-enyimu Galili; bya erwua oha Mkpukpu-Iri. ³² Epe dutaru iya onye ada nkuchi; teme ọphu oopfujedu opfu ree. Epe rwoahaa Jizosu g'ọ byibe iya eka. ³³ Jizosu shi l'eka ono, igwe oha ono no ono; dufu iya iche bya eye iya mkpushi eka lẹ nchi labo bya emeta onu-mini mee ya l'ire ³⁴ bya apalia ẹnya l'eli bya atsua ude sū iya: "Efata" bu iya bu: "kosahu!"

³⁵ Ime nchi iya ephenebo kosahuchaa; ire iya bya agbutoshihu; ọ wata epfu opfu ree. ³⁶ Jizosu pfushia ya ike sū phẹ g'ọ tọ dukwa onye epe e-pfuru iya; obenu l'obujeru teke o pfuru nno; epe agbe ka iya nu arakashị. ³⁷ Ọ kwatakporo tufu phẹ ehu shii; epe sū: "Ha-o! ?Ọ kwa l'i humaru g'oomekotaje iphemiphe ree; mechaa mee g'onye nkuchi numaje iphe lẹ nchi; bya emee g'onye l'ete pfujedu opfu pfuahaa opfu."

8

Jizosu anu unu umadzu iri nri
(Mat 15:32-39)

¹ E rwua ujiku lanu, ikpoto nemadzu dzukobekwaru ozo; ophu o duhedu nri, ephe gude k'eriri. Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu phe: ² "Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu g'onye l'ephe nowaru ujiku eto l'eka-a; ophu o budu l'o dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri. ³ Mu -sukwanu g'ephe swiru egu lasha; mba atushi phe l'uzo; kele o duru ndu ophu shi eka du enya."

⁴ Ndu etsoje iya nu su iya: "?Bu awe be aa-humakwanu nri l'echiegu-a, a-suru phe eriri?"

⁵ O su phe: "?Bu ishi buredi ole be unu gude?" Ephe su iya l'oo ishi buredi esaa.

⁶ Oo ya bu; o su g'ikpoto ndu ono nodukota anoo l'alil'eka ono. O bya achita ishi buredi esaa ono bya ekele Chileke ekele. O bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nu g'ephe keeru phe. Ndu etsoje iya nu bya ekeeru phe iya. ⁷ O dukwarupho unwu-ema, ephe gude. O bya bya ekelekwapho Chileke k'ema ono bya eworu iya nu ndu etsoje iya nu bya asu g'ephe kekwaaru iya pho ndu ono. ⁸ Ndu ono ria nri rijichaa ephe. Ndu etsoje iya nu bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu ghuduru nu; o ji nkata-eevu-iphe esaa. ⁹ Ndu riru nri ono e-bekwa l'unu nemadzu mgbo iri. Jizosu su phe g'ephe lasha; ephe lasha. ¹⁰ Yele ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo jeshia oha ndu Dalumanuta.

*Iphe-ohumalenya,
meru l'ehu Jiona*

(Mat 16:1-4)

¹¹ Ndu Farisii byapfuta Jizosu; ephe l'iya tuhaa ego. Ephe su iya g'o meeru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya g'o bya eviya. O buru okpa opfu be ephe togboru iya egube ono; g'ephe gude nmata iya. ¹² O bya atsua oke ude l'ime obu bya asu phe: "?Bukpoo gunu meru iphe, o gude ogbo nta-a buerupho iphe-ohumalenya be ephe achoje? Ge mu gbukwaru iya unu tororo; o to dukwa iphe-ohumalenya ono, a byaru emeru phe."

¹³ Jizosu phe haa phe l'eka ono bya abahu l'ugbo kporu jeshia azu iya ophuu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje iya nu

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Noo ya; ndu etsoje iya nu zohaa egude buredi. O buerupho ishi buredi lanu be ephe gude nodu l'ugbo ono. ¹⁵ Jizosu nmaaru phe okwa su: "Unu kwabekwa enya! Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ke ndu Farisii me ke Herodu enya; a -nonyaa o mebyia unu."

¹⁶ Ephe pfuaharu nwibe phe su: "O kwa buredi ono, anyi egudedu ono."

¹⁷ Jizosu maru iphe, ephe epfu bya asu phe: "?Bu gunu be o gude unu nodu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ?Toko dokwapho unu enya? ? O kwa l'egomunggo teke agbarwudu unu l'iphe, o bu; mbu k'iphe, ekoje-buredi ono? ?O nwuru inwu-agma be unu kpo-chiru okpoma akpo-chi? ¹⁸ O kwa l'unu nweru enya; ?Unu ta aphudu iya uzo? Nchi be unu furu; ?Unu ta anudu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu anyatajekpoo? ¹⁹ Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru iphiriba iya, phoduru nu?" Ephe su iya l'oo iri l'ebo.

²⁰ "O du ree; teke mu gude buredi esaa keeru unu nemadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru l'iphiriba iya, phoduru nu?" Ephe su iya l'oo esaa.

21 O sụ phẹ: “?Toko dokwaphọ unu ẹnya nta?”

*Jizosu eme g'onye
atsụ ishi hụma ụzo*

22 Ẹphe bya abata lẹ Betusayida. E dutaru Jizosu onye atsụ ishi. Ẹphe rwoahaa ya g'o byia ya ẹka. 23 O bya egude onye atsụ ishi ono ẹka dufuta iya lẹ mkpukpu ono; bya eworu onu-mini vaa ya l'anya tsuu; bya ebyia ya ẹka bya asụ iya: “?O duru iphe, i humaru?”

24 Onye ono, atsụ ishi ono palia ẹnya bya asụ: “Ee; mu humaru-a nemadzu; ọle ẹphe dugbaa tsuyoo tsuyoo g'oshi ejegbaa ije.”

25 Jizosu byakwa bya ebyia ya ẹka l'anya ozo. Ẹnya sahu nwoke ono; o puhahaa ụzo; humaahaa iphemiphe rengurengu. 26 Jizosu bya asụ iya g'o lashia; sukwa iya pho: “B'abahukpokwanu lẹ Betusayida; ophu o dukwa onye ii-pfuru iya.”

*Pyita akọ onye Jizosu bu
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

27 “Jizosu waa ndu etsoje iya nu tugbaa jeshia mkpukpu, nogbaa lẹ Sizariya Filipayi. O rwua l'uzo; o jiahaa phẹ sụ: ?Bukpoo onye be aasujekpoo lẹ mu bu?”

28 Ẹphe sụ iya: “O duru ndu suru l'i bu Jionu onye shi emeje baputizimu; ndu asụ l'i bu Elayijia; teme o duru ndu suru l'i bu onye lanu lẹ ndu mpfuchiru Chileke.”

29 Jizosu sụ phẹ: “Unubedua; ?unu sukwanuru lẹ mu bu onye?”

Pyita sụ iya: “Oo ngu bu Kereshi obu.”

30 O pfuaru phẹ iya pfushia ya ike sụ phẹ g'o to dukwa onye ozo, ẹphe e-pfuru ke nkiya.

*Epfupfu mbu, Jizosu epfu lẹ
ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)*

31 Noo ya; Jizosu bebe pfuaru ndu etsoje iya nu iphe, swiru iya nu sụ phẹ: “Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, du igwerigwe. Ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jikakwa iya woru iya ye ndiphe l'eka. Ndiphe ono eworu iya megbua; l'o noo abali eto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndu.” 32 Iphe ono be o pfuru phẹ kasaa phẹ iya nchi. Pyita bya ekuchi iya sụ iya: “Tuswekwa! Te epfukwa egube ono.” 33 Jizosu bya aghaa ẹnya bya elee ndu etsoje iya nu bya agbochia Pyita onu sụ iya: “Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono! Kele iphe, iiri ta abudu iphe, Chileke ari. Oriri ngu bu oriri nemadzu.”

34 Jizosu bya ekukota ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya nu bya asụ phẹ: “Onye o du g'o tsoru mu g'onye ono mia onwiya ẹnya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu; 35 kele onye eme g'o dzoo onwiya ndu l'e-tuphakwa ndu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ehụ mu yele k'ozima Chileke tuphaa ndu iya l'a-dzo onwiya ndu. 36 ?Bu gunu bu urwu, nemadzu ritaru me o -nwekotachaa iphemiphe, no lẹ mgboko-a; tuphakanana ndu iya? 37 O to dukwa iphe, nemadzu egude agbata ndu iya me o -tuphahuwaa. 38 Kele onye iphere mu du; iphere ezi ozi-oma mu du iya; l'ogbo owa, l'eri ogori eme iphe-aji-a; be iphere onye ono a-dukwapo Abubu-Ndiphe me o -byatashiepho ekpe ndiphe ikpe. O -nodu abya l'o du ubvu l'anya; egbu nwiiinwii ge Nna iya egbu; teke ono, yele unwu-ojozi-imigwe, du nsọ a-swiru abya ono.”

9

¹ Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ duru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ẹphe hụmaadaru gẹ Chileke gude ike egoshi l'ọo ya bu eze.”

Jizosu egbu nwiinwii
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² A nọepo abali ishii; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu waa Jionu duru phẹ je enyikota úbvú, ha l'eli; je anọdu nwẹkinyi phẹ. A nọnyaa; Chileke gbanwee ugbugba iya l'atatiphu phẹ. ³ Uwe iya chaahaa kẹ phuuphuu g'eberugo; k'ophu ọ dukpoda onye asa uwe lẹ mgboko-a, l'asa iya egube ono. ⁴ Noo ya; Elayijia yele Mosisu chaa l'iphu phẹ abọ ọja eyeru Jizosu. ⁵ Pyita pfubulihu sụ Jizosu: “Nnajiuphu; ọ dukwa ree g'anyi nọ l'ẹka-a; g'anyi tọ mkpu ẹto: nanu nkengu; nanu kẹ Mosisu; nanu kẹ Elayijia.” ⁶ Iphe, ọ gude pfua iphe ono bu l'ọ tọ makpoda iphe, oopfu; ẹka ndzu agukpoo phẹ shingushingu ẹphe n'eto.

⁷ Urwukpu bya bya asọ-kputa ẹka ono; olu-opfu shi l'urwukpu ono sụ: “Onye ọwa-a bu Nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. Unu nọmajekwa iphe, oopfu!” ⁸ Teke ono kwaphọ; ẹphe chikaa ẹnya chikaa ẹnya; ọphu ọ duedu onye ẹphe hụmaru l'ẹka ono; gbahaepo Jizosu nwẹkiya.

⁹ Ẹphe nyizetashia l'úbvú ono; Jizosu pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ g'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-pfuru iphe, ẹphe hụmaru gbiriri jasụ teke yẹbe Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Iphe ono, ọ pfuru ono due phẹ phọ l'okpoma; ẹphe nọdu ajigbaa nwibe phẹ iphe, bu eshi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹¹ Ẹphe jia ya sụ: “?Bu gunu meru iphe ndu ezije ekemu sụru lẹ Elayijia e-vuadaru ọzo bya?”

¹² Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa eviya lẹ Elayijia l'e-vukpoadaru ọzo bya g'ọ dozia iphemiphe ree. Ọle ?bu gunu meru iphe, e dekwaruphọ l'opfu Chileke sụ lẹ Abubu-Ndiphe e-je iphe-ẹhuka, du igwerigwe; tẹme l'e mekwaa ya phọ g'ọ tọ dudu iphe, ọ bu?” ¹³ Gẹ mu karu unu: Elayijia byahaakwaru; ẹphe mewaa ya umerekete; mbu mee ya phọ g'iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke pfuru.”

Eeme onye ọbvụ atụ ndapfu
g'ọ wekorohu

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ẹphe byapfutaepo ndu etsoje iya nu ndu ọphuu; ẹphe hụma ikpoto ndu nọ-pheru phẹ mgburugburu. Ẹphe lẹ ndu ezije ekemu nọdu atụ ego. ¹⁵ Ahuma, igwe ọha ono ahuma Jizosu; akpabiri iya gude phẹ. Igwe ọha ono wupfu iya je ekele iya ekele. ¹⁶ Ọ jia phẹ sụ: “?Bu gunu be unu l'ẹphe atụ?”

¹⁷ Onye lanu l'ime ikpoto ndu ono sụ iya: “O-zì-iphe; mu dutaru ngu nwa mu nwoke; kẹle ọbvụ, guderu iya nu meru iya ọphu ọ pfujedu opfu. ¹⁸ Ẹka ọ byaru iya l'ọ pata iya tọ l'alì; uphu atsushi iya l'onu; ọota ikireze; ọ nọduepho kẹ kwereji. Mu sụ ndu etsoje ngu nu g'ẹphe chifu iya ọbvụ ono l'ẹhu; ọphu ẹphe adudu ike.”

¹⁹ Ọ sụ phẹ: “Ha-oo! Unube ọgbo ọwa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ? Bu teke ole be mu l'unu a-nọ-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu nwata ọbu!” ²⁰ Ẹphe bya edujueru iya nwata ono.

“Ọbvụ ono hụmaepo Jizosu bya atụ nwata ono l'alì woru iya gbachia. O wepheahaa ewephe; ọphù nọdu atsushi iya l'onu. ²¹ Jizosu jia nna iya: ?Bu teke ole be iphe ọbu shi iya?”

Ọ sụ iya: “O shikwa iya teke ọ bụ nwata.” ²² “Oobujekwaru ọ -nonyaa; l'ọ haru turu iya chie l'ọku; mękpoo lę mini g'eeshi g'o gbua ya. Teke ọ bụ l'ọ duru iphe, ịi-dụ ike mee; phunaaru anyi obu-imemini; gbanaaru anyi mkpu!”

²³ Jizosu sụ iya: “?Ị sụru l'ọo iphe, mu a-dụ ike mee? Ọ tọ dukwa iphe, akpọ onye kweru kę Chileke ęka ememe.”

²⁴ Nna nwata ono chishia mkpu gude ęnya-mini sụ: “Mu kwewaru; jiko yenuru mu ęka gę mu kabaa ekweshi ike!”

²⁵ Jizosu humaepho g'ikpoto nemadzu awu abya l'ęka ono; ọ baaru ọbvụ ono mba sụ iya: “Gube ọbvụ ọphu ada nkuchi; ọphu iipfudu opfu; mu sụru g'ị futa l'ime nwata ono. Ta abahubaekwa iya l'ęhu ọzobaa.”

²⁶ Ọbvụ ono chia mkpu bya alota nwata ono tuta l'alị; gbachia ya; teme ọ lufu iya l'ęhu. Nwata ono dabyierupho g'odzu. A tuko sụ l'ọ nwuhuwaru.

²⁷ Jizosu bya egude ęka selita iya eli; ọ gbalihu.

²⁸ Jizosu bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu ịa ya lę mpya sụ: “?Bụ gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu ọbvụ ono?”

²⁹ Ọ sụ phę: “Ęgube ọbvụ ono taa futakwa; gbahaa l'ọo onye aswięe ęgu epfu anu Chileke chiru iya.”

Epfu k'ugbo ębo k'anwuhu Jizosu

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Ęphe tugbua l'ęka ono je aghabua Gálili; ọphu Jizosu emeduru g'ọ duru onye a-maru nu; ³¹ kele ndu ono, etsoje iya nu ono bę oozi iphe. Ọ sụ phę-a: “Abubu-Ndiphe bę aa-kpukwaru ye ndiphe l'ęka; ęphe eworu iya megbua. L'ọ nọ abalị ęto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu.”

³² Ọphu ęphe amadu iphe, oopfu; ndzu nọdu agu phę g'ęphe e-me ịa ya.

Onye kachakpoo shii

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ęphe bya abata lę Kapaniyomu. Ęphe bahuepho l'ulo; Jizosu ịa ndu etsoje iya nu sụ: “?Bụ gunu bę unu shi atụ l'etsuzo?”

³⁴ Ọphu ęphe epfuduru opfu; kele teke ęphe nọ l'uzo bę ęphe shi atụ ęgo onye kachaa shii lę g'ęphe ha. ³⁵ Ọ bya anodu anọo bya ekua ęphe n'iri l'ębo bya asụ phę: “Onye ọ dụ g'ọ buru onye ivuzo g'onye ono buru onye ikpazu waa onye a-nodu ejeru onyemonye ozi.” ³⁶ O duta nwata nshii bya edobe l'echilabo phę. Ọ bya eheta nwata ono eheta sụ phę:

³⁷ “Onye gude ępha mu nabata nwata nshii, ha ęgube-a bę buakwaa mbedua bę ọ nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua ta abukwa mbedua bę ọ nabataru kpụ; onye ono nabataakwarupho onye ono, ziru mu gę mu bya ono.”

*Onye ata akposhidu iphe,
anyi eme*

(Luk 9:49-50)

³⁸ Jionu sụ Jizosu: “O-zì-iphe; anyi humakwaru nwoke, gude ępha ngu achishi ọbvụ; anyi sụ iya g'o to meshi; kele o too tsojedu anyi.”

³⁹ Jizosu sụ phę: “Unu ta asushi g'o to meshi; kele onye gude ępha mu eme iphe-ohumalenya te epfubyidu nkemu ęgwegwa ęgube ono. ⁴⁰ Onye ata akposhidu iphe, anyi eme akposhi bę bụ anyi. ⁴¹ Gę mu gbukwaru iya unu tororo; onye gude l'unu bụ ndu kę Kéreshi kee unu mini g'unu ngua bę Chileke bufutajekwa obunggo iya.”

Anma okwa eme iphe-ęji

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Sù-a; onye mekwanuru onye lanu l'unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'eka-a g'o shiswee uzo ono be o gogo kakwaru ree ome a pataru mkpuma-uswe; lipyabe iya l'olu; paru chie l'eze-enyimu. ⁴³ Ozo bu; teke eka ngu akpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya. Oo-karu ngu ree l'i gude eka lanu bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'i nweru eka labo; e nwuba ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁴ Eka ophu ikpiri-ekà, no iya nu ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku enwu iya nu anyihujedu anyihu. ⁴⁵ Teke o bu okpa ngu a-loru ngu ye l'eme iphe-eji; gbufu iya. Kele o karu ngu ree gi buru eniyeni bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'okpa dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁶ Eka ophu ikpiri-ekà, no iya nu ta anwuhujedu anwuhu. Ophu oku, enwu iya nu anyihujedu anyihu. ⁴⁷ Teke o bu l'oo enya ngu esetaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele oo-karu ngu ree l'i gude enya lanu bahu l'eka Chileke bu eze; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁸ Oku-ali-maa ono be ekà, no iya nu ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku, enwu iya nu anyihujedu anyihu.

⁴⁹ “Oku, ee-gude daa onyemonye l'a-du g'o bu unu be e gude kwakobe iya. ⁵⁰ Unu bu iphe, du ree; ole teke o tso-buhuru unu-unu; ?denu g'ii-shi mebkwadaa ya g'o buru unu ozo. Unu mee ndzu unu g'o tso unu unu; k'ophu unu le nwibe unu eburu l'ehu-guu.”

10

Ogori me achifu nwanyi (Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Jizosu futa l'eka ono bya ejeshia l'ali Jiudiya; waa mkpukpu ndu azu enyimu Jiordanu. A dukwa igwerigwe wu-pfuta iya ozo. O watakwa phe ezi iphe, bu iphe, bu g'o zijehawaa.

² Ndu Farisii bya eworu okpa opfu togboru iya g'ephe gude nmata iya bya ajiahaa ya su: “?O du ree ge nwoke chifuje nyee ya to?”

³ O su phe: “?Bu gunu be Mosisu suru unu g'unu meje?”

⁴ Ephe su iya: “Mosisu suru g'onye byajeru achifu nyee ya vujeadaru uzo dee ekwo-achifu-nwanyi nu nyee ya obu le ya ta aluhedu teme onye ono achifuwa iya ro.”

⁵ Jizosu su phe: “Iphe, Mosisu gude tuaru unu egube ekemu ono bu kele unu bu ndu ejo okpoma. ⁶ Obenu le mbulembu teke Chileke meru mgboko be o meru nwoke bya emee nwanyi. ⁷ Noo g'o gude: nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya ge yele nyee ya tugba. ⁸ Ephenobo atuko buru onye lanu. Ephe taa bueduru umadzu labo. Ephe aburu onye lanu. ⁹ Oo ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'o to dukwa onye e-je iya ekekaha ebo ozo.”

¹⁰ Ephe bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu jia ya iphe, opfu ono bu. ¹¹ O su phe: “Onye chifuru nyee ya je aluta nwanyi ozo be buakwaa ogori be oori. ¹² Teke o bukwanu l'oo yebedua, bu nwanyi lufuru l'onwiya je aluru ji ozo buakwaa ogori be nwanyi ono eri.”

Jizosu agoru unwegirima onu-oma (Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ephe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phe eka; ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu huma iya; ehu ghuahaa ya egu. O su phe: “Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu. Unu ta akposhikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta l'oo Chileke bu eze taa bahukwa

ẹka ọ nọ.” ¹⁶ Ọ bya eheta ụnwegirima ono byidzuchaaru phẹ ẹka bya agoru ọnu-oma nụ phẹ.

*Nwoke lanu, kparu ẹku
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Jizosu tugbushiepho; nwoke lanu gude ọso gbapfuta iya bya egbushi ikpere l'alị l'iphu iya bya ajia ya su: “O-zì-iphe, dọebe ree; ?bụ gunu be mu e-me gẹ mu nweru ndzụ ojeje?”

¹⁸ Jizosu sụ iya: “?Bụ gunu meru iphe, o gude ị nọdu eku mu onye dọebe ree? Ọ tọ dọkwa onye bụ onye dọebe ree; agufu Chileke nwẹkiya. ¹⁹ Ị mawaru iphe, ekemu Chileke sụru g'e meje: “Te egbukwa ọchi; ọphu ị rikwa ogori; ọphu ị zikwa iphuru; ọphu ị dzukwa ụka; ọphu ị mekputakwa nemadzụ ibe ngu; kwabeje nna ngu yẹ ne ngu ùbvù.”

²⁰ Nwoke ono sụ iya: “O-zì-iphe; eshinu mu bụ nwata ta adukwa iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru.”

²¹ Jizosu lee ya ẹnya bya eyee ya obu bya asụ iya: “Iphe lanu bụ iphe, phodukwaduru ngu nụ: laa je erekota iphemiphe, ị nweru; woru iphe, ị retaru iya keeru ndu akpa nri. Ọo ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'ẹka Chileke nọ. I -mechaa nno; l'ii byawarọ etsoru mu.” ²² Ọ numaepho iphe ono, Jizosu pfuru ono; ẹhu daa ya dzụu; ọ dzuru iphu tugbua; kele ọ bụ onye nwenụkaru iphe.

²³ Jizosu bya aghaa ẹnya lee ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: “Egube g'ọo-tsube l'ẹhu; mbụ gẹ ndu nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”

²⁴ Iphe ono, o pfuru ono tufu ndu etsoje iya nụ ẹhu. Jizosu bya epfukwaa ya ọzo sụ phẹ: “Ụnwegirima; ọo tsukwa l'ẹhu gẹ ndu kporu obu ye l'ẹku e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze. ²⁵ Epyo ịnya l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”

²⁶ Ọ kabakpọo phẹ rọ atufu ẹhu. Ẹphe wata epfuru nwibe phẹ sụ: “?Ọ bahunuru onye be aa-dzota?”

²⁷ Jizosu bya elee phẹ ẹnya bya asụ phẹ: “Ọ kwa nemadzụ be ọ bụ 'ama-g'ee-me-ia; obenu l'ọ tọ dudu Chileke nno; kele Chileke ta adudu iphe, kporu iya ẹka ememe.”

²⁸ Pyita sụ iya: “?Anyịbedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a-e?”

²⁹ Jizosu sụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude opfu ẹhu mu; yele k'ozì-oma ono haa ụlo iya; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyi; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo ụnwegirima ibe iya; ọzoo alị iya; ³⁰ be aa-pfụ iya ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ haru mgbo ụkporo ise lẹ ndzụ iya-a. Aa-pfụ iya ụgwo ụlo mẹ unwune; mẹ ne; mẹ nna; mẹ ụnwegirima; mẹ alị; mēchakpoo mkpamẹhu, a kparu onye obu. E -mechaa; o -rwua lẹ mgboko ọphu abya nụ; Chileke anu iya ndzụ ojeje. ³¹ Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzọ nta-a l'e-mechaa bụru ndu ikpazu; ndu bụ ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzọ.”

*K'ugbo ẹto Jizosu epfu lẹ
ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Jizosu bya akparu ndu etsoje iya nụ ye l'azu vuta ụzo ẹka ẹphe eje Jierusalemu. Ndzụ gụ-shiahaa ndu etsoje iya nụ ike; ẹka ọ dọ phẹ biribiri. Ndu ọphu awu etso phẹ nụ l'azu nọdu atsugbaa ebvu. Ọ byakwa ekuchi umadzu iri l'ẹbo ono iche bya akọaharu phẹ iphe, e-mechaa mee ya nụ.

³³ Ọ sụ phẹ: “Nta-a bẹ anyi ejewaa Jierúsalemụ. Abụbu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa kpuru nụ ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu kpuru iya nụ ndu amadu Chileke. ³⁴ Ee-gude iya mee iphe, ezi onu-ochi; vua ya onu-mini; chia ya echachi; bya eworu iya megbua; l’o nọ abali ẹto l’ilu; l’ooshi l’onwu teta dzuru ndzu.”

*Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe
(Mat 20:20-28)*

³⁵ “Tobudu iya bu; Jiemusu yee Jionu, bu unwu Zebedi bya ejepfu Jizosu bya asu iya: O-zì-iphe; o du anyi g’a sù l’ii-meru anyi iphe, anyi a-rwo ngu.”

³⁶ Ọ sụ phẹ: “?Bu gunu bẹ o du unu gẹ mu meeru unu?”

³⁷ Ẹphe sù iya: “Mee anyi g’anyi nọ-kube ngu: g’onye lanu nodu ngu l’ekutara; onye ophuu anodu ngu l’ekicha teke ii-nodu l’o-du-biribiri ngu.”

³⁸ Jizosu sù phẹ: “Unu ta amakwa iphe, unu arwo. ?Unu a-du-a ike ngua iphe, du l’okoro, mu a-ngu; l’e mee unu egube baputizimu, ee-me mu?”

³⁹ Ẹphe sù iya: “Ee! Anyi a-du-a ike.”

Jizosu sù phẹ: “Unu a-dukwa-a ike ngua iphe, du l’okoro, mu a-ngu; l’e mee unu egube baputizimu, e meru mu. ⁴⁰ Obenu le k’anodu mu l’ekutara yele ekicha ta abudu mu bẹ o du l’eka. Ono duru ndu Chileke doberu iya.”

⁴¹ Ụmadzu iri ophuu numa l’o noo g’ephe jeru iya; ehueghu Jiemusu yee Jionu ghuaaha phẹ. ⁴² Jizosu bya ekukotachaa phẹ bya asu phẹ: “Unu mawaru le ndu a suru l’oo phẹ bu ishi anoduje akpapyashi ishi ndu ephe bu ishi phẹ akpapyashi; teme o buru o-nọ-l’oke-okwa anoduje eme gẹ ndu ozo maru l’oo ya ka shii. ⁴³ Olee o gẹ k’unubedua ta adukwa egube ono. K’unu bukwa; onye o du g’o ha shii; g’onye ono buru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ⁴⁴ Onye o du g’o buru onye ivuzo le g’unu ha; g’onye ono wozeta onwiya ali; buru ohu onyemoneye. ⁴⁵ Le Abubu-Ndiphe l’onwiya ta abyakwaru g’e jeeru iya ozi; o kwa g’o jee ozi; waa g’o woru ndzu iya nu g’e gude gweeru Chileke ngweja; g’o buru iphe, oo-gude gbata ndzu igwe oha.”

*Jizosu eme onye atsù ishi
g’o wata aphu uzo
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Jizosu phẹ bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ephe tugbushiepho l’eka ono; ephe le ndu etsoje iya nu me igwe oha, awu etso iya nu. Nwoke, aza Batimiyosu, atsù ishi noduwaa l’aguga etsuzo; arwo arwo. Batimiyosu ono bu nwa Timiyosu. ⁴⁷ O numaepho l’oo Jizosu onye Nazaretu l’aghata; o chishia su: “Jizosu; Nwa Dévidi; g’imemini mu dunu ngu!”

⁴⁸ A gbochia ya onu sù iya g’o dobe onu doo. O kabakpoo ya ro arashi ike: “Nwa Dévidi; g’imemini mu du ngu ro-o!”

⁴⁹ Jizosu pfuru bya asu g’e kua ya. Ephe kua ya sù iya: “Teru eswa gbeshi je; ookukwa ngu oku.”

⁵⁰ O chiru ukpo iya wushi bya ezilihu bya ejepfu Jizosu.

⁵¹ Jizosu sù iya: “?Bu gunu bẹ o du ngu gẹ mu meeru ngu?”

Onye atsù ishi ono sù iya: “Nnajiuphu! Mee mu gẹ mu wata aphu uzo!”

⁵² Jizosu sù iya: “Lashia. Ekweta, i kwetaru mewaru ngu g’i wekorohu.” Teke ono kwapho; nwoke ono puhahaa uzo bya etsoru Jizosu tugbua.

11

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jion 12:12-19)

¹ Ephe byarwutajepho l'ubvú Olivu me le mgboru Betufeji waa Betani, nowaa Jierusalemu ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nu umadzu labo ² su phe: "Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma nwa nkapfu-igara, e liberu elibe, eteke aduswee onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. ³ O -duru onye jiru unu su: '?Bu gunu be unu eme nno?' Unu su iya le mkpa iya duru Nnajiuphu; l'o -meghechaa be o-kpu-phutakwa iya-a azu l'eka-a egwegwa."

⁴ Ephe jerwua je ahuma nwa nkapfu-igara obu l'eka e liberu l'aguga oguzo unuphu, no l'aguga gbororo; ephe je atota iya. ⁵ Ndu no l'eka ono jia phe su: "?Bu gunu be unu eme egube ono? ?Bu gunu meru iphe, unu atota nkapfu-igara ono atota?"

⁶ Ephe pfiaru phe iphe, Jizosu suru phe g'ephe pfua. Ndu ono haa phe; ephe kpuru iya tugbua. ⁷ Ephe kputaru iya Jizosu bya achiru ekwa phe wukobe nkapfu-igara ono l'eli okpurukpu; Jizosu nodu iya anoo. ⁸ Ndu ophu eworu uwe phe tosa le gbororo; ndu ophu aburu igu, ephe gbutaru l'ime egbudu be ephe toru l'ali. ⁹ Ndu etso iya l'azu me ndu no iya l'iphu nodu akpo okporoko asuje: "Deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nu be o bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. ¹⁰ Ge Chileke goru onu-oma nu okwa eze onye-iche anyi, bu Dévidi; mbu okwa eze ono, abya nta. Deejee! Deejee! Okalibe-kangokotaru-nu!"

¹¹ Noo ge Jizosu gude bata Jierusalemu. O bya abata l'ime eze-ulo Chileke bya ahumachaa iphemiphe, no iya nu. Ephe gude nno ochii byaahaa. Yele ndu etsoje iya nu laphushia azu le Betani.

Jizosu atu oshi figu onu

(Mat 21:18-19)

¹² O be le nchitabohu iya; egu guahaa Jizosu g'ephe shiwaa le Betani lufuta. ¹³ O gbé uzanya huma oshi figu, ekwo du ke nwa kpuchii. O jeshia l'upfu iya g'o maru: ?o miru amimi. O jerwua; o buerupho ekwo bu iphe, du iya nu; kele o to bu du teke omije bu ono. ¹⁴ Jizosu tua ya onu su iya: "Nemadzu ta abyadu awotabaa akpuru ngu ria ozo."

Ndu etsoje iya nu numa iphe ono, o pfuru ono.

Jizosu achifu ndu azu aswa l'eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jion 2:13-22)

¹⁵ Ephe byarwutaepho Jierusalemu; Jizosu bahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje ndo. ¹⁶ Ophu o dudu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata l'eze-ulo Chileke ono. ¹⁷ O ziahaa phe iphe su phe: "?Unu ta amadu l'e deru le Chileke suru l'ulo iya be ee-kuje aka ohamoha a-noduje epfu anu iya. Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe."

¹⁸ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu numachaa ya; ephe choahaa uzo, ephe e-shi gbua ya. Kele ephe atsü ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu le ndu ono g'ephe ha be iphe, oozi dugbaa biribiri.

¹⁹ O -rwuepho l'uzenyashi; Jizosu phe lufu le mkpukpu ono.

*Jizosu gude oshi,
o turu onu ezi ndu
etsoje iya nu iphe
(Mat 21:20-22)*

²⁰ O be l'utsu iya; ephe ghatashia; ephe huma oshi figu pho, o turu onu unyaphu iya pho g'o nwukotawaru lwaa jasụ l'ogbarabvu iya. ²¹ Pyita nyata iphe unyaphu ono bya asụ Jizosu: "Lekpodapho l'oshi-a, i turu onu-a be nwukotaakwaru lwaa."

²² Jizosu sụ phẹ: "Unu kweta kẹ Chileke! ²³ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye sụru úbvú-a: 'Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-enyimu' ophu onye ono abokpodaaru obu ẹbo; o kwetaepho l'iphe ono, o pfuru ono l'e-me; l'oomeepho g'onye ono pfuru. ²⁴ Noo g'o gude mu sụ unu l'iphemiphe, unu sụru gẹ Chileke nu unu mẹ unu -nọdu epfu anụ iya; unu -kwetawaa l'ọ nwaru iya unu; iphe ono be ọo-nu unu. ²⁵ Ọle unu -nọdu epfu anụ Chileke; ọ -duru onye mesweru unu; unu nọdu agbaru iya ẹjo egomunggo; unu vuru ụzo gụaru onye ono nvụ; ọo ya bụ; Nna unu, nọ l'imigwe agukwanaaru unu nvụ l'ophu unu mesweru iya. ²⁶ Teke ọ bụ l'unu ta aguduru iya nvụ ono; Nna unu, bu l'imigwe taa gụkwarupho unu nvụ lẹ k'unu."

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Ephe bya alaphukwa azụ lẹ Jierúsalem. Jizosu je ejepheahaa l'ime eze-ulo Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ogerenya bya abyapfuta iya bya asụ iya: ²⁸ "Bụ egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? Bụ onye ziru ngu g'i bya iya ememe?"

²⁹ Jizosu sụ phẹ: "Unu gebe gẹ mu jia unu nwaji lanu. Unu -karu mu iya; mu akọru unu onye ziru mu gẹ mu bya eme iphemiphe-a. ³⁰ Unu karu mu onye ziru Jionu g'o bya emeshi ndiphe baputizimu: Bụ Chileke ọo nemadzu?"

³¹ Ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe sụ: "Teke anyi sunuru l'oo Chileke; l'ọ sụ anyi: 'O bukwanuru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ³² Ndu nọdu agukwanu anyi asụ l'oo nemadzu; kẹle e pfudzuwaru lẹ Jionu bụ okpobe onye mpfuchiru Chileke."

³³ Noo ya ephe sụ Jizosu: "Anyi ta amakwa."

Ọ sụ phẹ: "Ophu mu akokwanuru unu onye ziru mu gẹ mu meje iphemiphe ono."

12

*Etu, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l'opfu-vayinu anma
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jizosu gude etu ziahaa phẹ iphe sụ phẹ: "Nwoke lanu laru egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu bya ebua ya nsu ẹka aa-nọduje azoshi mẹ l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya eworu iya ye l'eka ndu o butaru g'ephe letajeru iya ya enya bya ejeshia-iphe ọzo. ² O rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozu iya g'o jepfu ndu-ozu-egu ono g'ephe wọo ya okẹ akpuru vayinu nkiya. ³ Ephe gude onye-ozu ono tsua ya iphe; gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashia. ⁴ Nwoke ono bya ezia onye-ozu iya ọzo g'o jepfukwa

phe ọzo. Epe tua onye k'ono mkpuma; tsukposhia ya ishi; mee ya iphe-iphere; chifu iya; ọ lashia. ⁵ Nwoke ono byakwa asu g'onye ọzo je. Epe gude onye k'ono gbua ya egbugbu. Nokwapho g'ephe meru igwerigwe ndu ọzo, o zichaaru ozi ono; ndu epe echia iphe; ndu epe egbua egbugbu. ⁶ Jasuru ọ buwaru-a onye lanu be o nweru, bu iya bu nwa iya, o yeru obu. O zia ya g'o je; su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be epe a-kabe-a yeru nsọ. ⁷ Ndu ozi-egu ono humae ya pho bya azua mgbede su: 'Ihee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'ali ono a-buru k'anyi.' ⁸ Epe gude iya; woru iya megbua; tufu l'azu mgbabu ono."

⁹ Noo ya; Jizosu jia phe: "?Bukpoo gunu be onye nwe mgbabu ono e-me ndu ono? Oo-bya egbushichaa ndu-ozu mgbabu ono; woru opfu-vayinu ono ye ndu ọzo l'eka. ¹⁰ ?Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Mkpuma, ndu akpu ulo

jikaru;

mechaaru bya aburu

mkpuma, gudesi ulo.

¹¹ Ono buru iphe,

Nnajiuphu anyi meru;

o du anyi biribiri l'enya*."

¹² "Epe meahaa g'ephe gude iya; kele epe maru l'oo phe be o nmadoru etu ono. Obenu l'ephe atsụ mkpukpu ebvu. Epe haa ya gbackashihu.

Apfu akiriko

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ "Tobudu iya bu; epe zia ndu Farisii; waa ndu etsoje Herodu g'ephe je anwuta iya onu. ¹⁴ Ndu ono, e ziru ono bya ejepfu iya bya asu iya: O-zi-iphie; anyi maru li bu onye ire-lanu; teme ophu o dudu onye itsu ebvu. Ophu o dudu onye iile enya l'iphu. Iigudeje ire-lanu zia uto Chileke." "? Tobudu nu anyi emebyi ekemu Chileke me anyi -tije akiriko nu Siza?

¹⁵ "?Anyi tije iya too g'anyi ta atujeshi?" Jizosu maerupho l'ephe bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu bya asu phe: "?Bu gunu meru g'o gude unu togboru mu okpa opfu g'unu gude nmata mu? Unu wotaeshikwa kobo lanu ge mu huma."

¹⁶ Epe wotaru iya ya. O su phe: "?Bu ishi onye yee epha onye bu owa-a, e deru iya-a?"

Epe su iya: "Oo ke Siza!"

¹⁷ Jizosu su phe: "O du ree; unu woru iphe Siza nu Siza; woru ke Chileke nu Chileke."

Onu, Jizosu yeru phe dua phe biribiri etu.

Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ndu Sadiusi, bu ndu ono suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfuta Jizosu bya ajia ya su: ¹⁹ "O-zi-iphie; iphe, Mosisu pfuru anyi l'ekwo ekemu bu: 'Teke o bu le nemadzu be nwune iya nwoke nwuhuru haa nyee ya, ata nwutaduru nwa; ge nwune iya ono lupyabe nwanyi ono g'o nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa.' ²⁰ Su-a; o duru ndu du esaa l'unwune. Onye k'ogerenya luchaa nwanyi bya ahaa ya nwuhu; ophu o nwutaduru nwa. ²¹ Onye ophu tsotaru iya nu lupyabe iya; onye k'ono nwuhukwapho; ophu o nwutaduru nwa. Onye k'eto bya

* 12:11 12:11 Gunaa Ebvu 118:22,23.

emekwaapho nno ²² jasụ unwune ẹsaa ono lụ-dzuru nwanyị lanụ ono; nwushihukota; ophu ẹphe anwutaduru nwa. E mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwuhu nkiya." ²³ "O -rwua teke ee-shi l'onwu teta gbalihu; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono a-buru nyee ya g'ẹphe n'ẹsaa ono lụchaaru iya-a?"

²⁴ Jizosu sụ pẹ: Tọbudu iphe ono meru g'o gude o buru l'unu eshisweje iya; kele ẹkwo-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ophu o buru ke g'ike Chileke habe shii. ²⁵ Lẹ teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ bẹ nwoke taa luhedu nwanyị; ophu nwanyị aluhedu ji. Ẹphe adu g'unwu-ojozi-imigwe. ²⁶ A bya lẹ k'eshi l'onwu teta dzuru ndzụ; ? unu ta agujedu akọ ono, du l'ekwo Mosisu ono; mbụ ẹka ono, o pfuru k'ishishi irwu, oku enwu phoophoophoo ono? Ẹka ono bẹ Chileke pfuru Mosisu sụ iya: "O kwa mbedua bụ Chileke ke Ẹbirihamu; buru Chileke ke Ẹyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékọpu?" ²⁷ Bụ iya bụ l'o tọ bụdu Chileke ndu nwuhuru anwuhu; o bụ Chileke ndu nọ ndzụ. ?Unu humaru l'unu kwatakporu shiswee uto?

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Nwoke lanụ, bụ onye ezije ekemu, nọ l'ẹka ono anụ iphe, ẹphe atụ; bya ahuma l'iphe ono, ẹphe aji Jizosu ono bẹ o yeru onu ree; o byapfuta iya bya aji ya sụ iya: "?Bụ ekemu ole bụ ekemu ophu kpọ-chiru ishi?"

²⁹ Jizosu sụ iya: "Ekemu, kpọ-chiru ishi bụ: 'G'unubẹ ndu Ịzurelu numa lẹ Nnajiuphu, bụ Chileke anyi bukwia iya pho bụ Nnajiuphu kpoloko. ³⁰ Oo ya bụ g'i yee Chileke obu ngu g'o ha. Gude ndzụ ngu g'o ha; mę uche ngu g'o ha; mę ike ngu g'o ha yee ya obu.' Noo ekemu, kpochiru ishi bụ onoya. ³¹ Ekemu ozo, etso iya nụ bụ g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu. O tọ duedu ekemu, kabakpoo ẹbo ono shii."

³² Onye ezije ekemu ono sụ iya: "O-zì-iphe; i pfuru okpobe-opfu. Kele Chileke bụ nanu. O tọ duedu Chileke ozo, du nụ gbahaa yebedua. ³³ Oo ya bụ gę nemadzụ yee ya obu iya g'o ha; mękpoo uche iya g'o ha; mę ike iya g'o ha; yekwaapho nemadzụ ibi ya obu iya g'o yeru onwiya. Eme g'ekemu labo ono pfuru tukoru kakota adu mkpa; eme lẹ ngweja anu, a kporu oku nụ Chileke mę ngweja ozo, eegwejeru nụ iya g'o hakota."

³⁴ Jizosu humaepho l'o pfuru g'onye nweru uche; o sụ iya: "Ẹka Chileke bụ eze ta adukwa ngu ẹnya." O pfuchaa nno; ophu o duedu onye turu ama ajibaa ya aji ozobaa.

Aji k'onye bụ Kéreshi obu

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ O be teke Jizosu byaru awata ezi iphe l'eze-ulo Chileke; o ji sụ: "? Denu g'o gude ndu ezije ekemu gbẹ sụ lẹ Kéreshi bụ Nwa Dévidi; ³⁶ l'ẹka Dévidi l'onwiya bẹ Unme-du-Nso gbẹ mee o sụ:

"Chileke suru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ekutara jasụ teke

mu e-me g'i

zopyabe ndu-ohogu ngu l'okpa†.

³⁷ Dévidi l'onwiya -nodu ekujekwanu iya Nnajiuphu; ?denu g'o gude o bukwarupho Nwa Dévidi?"

Ẹhu tsoo igwerigwe ndu numaru iya nụ uto.

† 12:36 12:36 Gūnaa Ebvū 110:1.

*Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Teke oozi iphe be o suru: “Unu kwabejekwaru onwunu enya l'eka ndu ezije ekemu no; ndu ooguje agugu eye akpawuru uwe aghaphe; iphe, ephe yeru obu buru g'e keleje phe erengete ekele l'eka a du l'igwe; ³⁹ waa anodu l'aba, kakota ree l'ulo-ndzuko ndu Jiu; waa anodu l'aba ndu karu enya me a -nodu abo iphe. ⁴⁰ Ephe bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anodedu; teme ephe nodu egudeje eregede epfukpoeppo ogologo opfu anu Chileke. Ole o phe be aa-kabaa anmashi ikpe ike.”

*Iphe, nwanyi, ji iya anodedu
gude obu iya anu Chileke
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Jizosu bya eje anodu anoo l'aguga eka aanuje Chileke iphe l'eze-ulo Chileke leahaa ndu echie okpoga l'okpoko, eechiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nodu eyegbaa okpoga, du shii. ⁴² Nwanyi lanu, ji iya anodedu, akpa nri byarwuta bya eworu afu labo, bu iya bu kobo lanu chie. ⁴³ Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa nwanyi-a, l'akpa nri-a, ji iya anodedu-a; be kachaa eye okpoga le g'ephe hakota ono. ⁴⁴ Kele iphe, onyemonye echiegbaa bu okpoga, tsuru etsutsu; obenu le yebedua akpako nri; ole o tukoeurupho iphe, o nweru chie; mbu je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje akpata nri.”

13

*Iphe, e-me teke ikpazu
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Jizosu shieppo l'ime eze-ulo Chileke ono futa; onye lanu l'ime ndu etsoje iya nu su iya: “O-zi-iphe; lekpodapho egube biribiri mkpuma owa me egube biribiri ulo k'owa!”

² Jizosu su iya: “?I humaru-a eze-ulo ono, a kpuru egube ono; ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'opu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, a-kpo-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu*

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jizosu nyihu ubvu Olivu; je anodu gha iphu l'eze-ulo Chileke gedegede. Pyita me Jiemusu me Jionu me Anduru bya ejepfu iya k'iche je ajia ya su iya: ⁴ “?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpo?” “?Bu gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁵ Jizosu pfuaharu phe su: “Oo 'epho g'unu leta onwunu enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. ⁶ Kele o dukwaru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya; bya asu l'o kwa ephebedua bu Kereshi obu. Ephe eshi l'eka ono duphua ndu du igwerigwe. ⁷ G'obu te tsukahukwa unu teke unu anodu anu ude ogu ophu aalwu l'eka du enya; waa ophu aalwu l'eka du ntse; kele iphemiphe ono mefutakotajekwa; ole teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁸ Noo kele oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze yele ali-eze ibe iya a-nodukwapho alwu ogu nkephe. Ali a-nmagbaa jiiijiii l'eka du igwerigwe. Ejo okpa nri a-bya. Iphemiphe ono dukota ge teke nka beberu meahaa nwanyi, ime eme ehuka.”

⁹ Ole-a; unu kwabejekwaru onwunu enya. Aa-kputachakwaa unu kpujeru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ulo-ndzuko; teme unu a-byakwa

apfuru l'iphu ndu nnajioha; me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'ephe anuma ozi-oma ono. ¹⁰ Obenu le g'e mehabe; e vufutaje uzo zidzuaru ozi-oma ono le mgboko mgburugburu. ¹¹ Teke ephe kputaru unu jee ikpe; unu te vukwaru uzo wata ayọ oshi iphe, unu e-pfu. Unu pfuekwapho iphe, e yeru unu l'onu teke ono; kele o to budu unubedua e-pfu iya; o bu Unme Chileke. ¹² Nwune e-deru nwune iya nu g'e gbua; nna akpuru nwa iya nu g'e gbua. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phe nu gbushia. ¹³ Onyemonye e-gude kele unu bu nkemu kpoo unu ashi; obenu l'onye taru nshi jasụ l'ikpazu be Chileke a-dzota.

Ejo ahuma

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Unu a-humakwa ejio-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu l'oonodu l'eka o gbaduru k'anodu ono. (Ge gube onye agu iphe-a rikwaa oriri iphe, o bu.) Unu -huma ya pho; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa lashiá l'ubvú. ¹⁵ G'onye no l'okpoku atuta unme te ejeekwa abahu l'ulo le ya eje ewota iphe l'ime ulo. ¹⁶ G'onye no l'egu te ejeekwa agha enya ke ge ya je achita uwe iya. ¹⁷ Aphu a-tsoru unwanyi, du ime me unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ¹⁸ Oo g'unu pfuru nu Chileke g'o to buru l'udzumini. ¹⁹ Kele teke ono be oke mkpamehu, eteke aduswee k'eshinu Chileke meru mgboko l'a-du; ophu o byadu adubaa ozo. ²⁰ Teke iphe-ehuka ono e-me be Nnajiuphu egbuduru iya mkpirikpu be o to dukwa nemadzu, aa-dzota. Oe o gudewaa iswi ehu ndu ophu o hotaru g'ephe buru ndu nkiya gbua ya mkpirikpu.

²¹ “O -duru onye suru unu teke ono l'o wakwa Kereshi; ozoo l'o phukwa iya; unu be yekwaru iya onu. ²² Kele ndu a-nodu adzu uka su l'ephe bu Kereshi; ozoo l'ephe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Ephe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-bucharu g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²³ Oo ya bu; g'unu letakwapho enya; eshinu mu vuwaru uzo pfuaru unu iphemiphe.

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Oe e -rwua mboku ono; teke ejio iphe-ehuka ono bvuerupho be enyanwu e-jikputa; onwa echibuhu echichi. ²⁵ Kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, no l'igwe anmawoo anmawo lo-sweshihu. ²⁶ Teke ono be aa-huma Abubu-Ndiphe g'o no l'urwukpu egbu nwiiinwii gude ike iya, paru eka abya. ²⁷ Oobyá ezia unwu-ojozi-imigwe iya; ephe abya ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ekutara; jee l'ekicha le mgboko mgburugburu gbiriri jasụ l'eka igwe beru ali beru; je edutakota ndu o hotaru.”

Iphe, e gude oshi figu anwuta

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Su-a; unu gude oshi figu nwua iphe; kele obujeru; o -mishiwaa bya erwua irwu ophuú; l'a maru le teke okpomoku ekpoje duwaa ntse. ²⁹ Nokwapho g'owa-a du; teke unu humaerupho g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu amaru l'o nokpowaa ntse; mbu l'o nowaa g'onu-oguzo. ³⁰ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³¹ Igwe l'a-bvukwa; ali abvu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu.”

Mboku, ọo-buru
(Mat 24:36-44)

³² “Obenu l'ọ tọ dudu onye maru mboku, ọ bu; ọzoo teke iphe ono e-megbaa. Mbụ l'unwu-ọjozi-imigwe ta amadụ iya; ọphu Nwa Chileke ta amadụ iya. Onye maru iya nụ buẹpho Chileke, bu Nna nwekiya. ³³ Unu kwabekwa ẹnya. Unu nwukwaru ẹnya che nche; pfuru nụ Chileke; kele unu ta amadụ teke ọo-buru. ³⁴ Ọ dū gẹ nwoke, eje iphe-ọzo; bya aparụ ibe iya haaru ndu-ozii iya; bya eje keshiaru phe ozi, ephe a-nodu eje l'ehu l'ehu. O be l'onye eche onu-abata; o pfushiaru iya ike sụ iya g'ọ nwukwaru ẹnya. ³⁵ Ọo ya bu; unu nwuru ẹnya; kele unu ta amadụ mboku, Nnajiuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadụ; ?bu l'uzenyashi; tọo l'echi abali; tọo l'iphe-ohenu; tọo l'utsu be ọo-bata. ³⁶ Ọo ya bu; g'ọ tọo byapfutadu unu l'otulupfu l'eka unu eku mgbenya.” ³⁷ “Sụ-a; iphe, mu epfuru unu-a be mu epfuru onyemonye. Unu nwukwaru ẹnya!”

14

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizosu
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)

¹ O ghuduwaa abali labo; obo Ojaghata erwua; waa obo-iphe aataje buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashikpoepho ọzo, ephe e-shi gude Jizosu le mpya gbua. ² Ephe sụ: “Ole o tọo bukwaru nta-a, aabo iphe-a; a -nonyakwaa o buru ọgu eghirigha.”

Aawu Jizosu manụ, eshi mkpo
le Betani
(Mat 26:6-13; Jion 12:1-8)

³ O be gẹ Jizosu no le Betani; o jee ibe Sayimonu onye ekpenta shi eme. Noo ya; o nodukwadu l'eka ono eri nri; nwanyi lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata. Mgbere ono be manụ, eshi mkpo, ere ire shii, bu manụ-nadu jiru ejiji. Nwanyi ono bya aku-kwofuepho olu mgbere ono bya eworu manụ ono wua Jizosu l'ishi. ⁴ Ehu ghuaaha ndu haru nodu l'eka ono egu. Ephe sụ: “?Bu gunu be e gude emebyishi eguru manụ owa? ⁵ Manụ ono suru g'ee-reta iya iphe, du g'ukporo pangu le pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri.” Ephe baaharu nwanyi ono mba.

⁶ Jizosu sụ phe: “Unu haa ya. ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu epfuchi iya nchi? ?Unu ta amadụ l'oo okpobe iphe be o meru mu egube ono? ⁷ Ndu akpa nri be unu l'ephe anọ tekenteke; teke dukpoepho unu ree; unu emeeru phe iphe-oma. Obenu le mbedua ta abudu tekenteke be mu l'unu a-nodu. ⁸ Ọo iphe, nwanyi-a a-du ike mee be o meru ono. O vuwaa ọzo tee ogwehu mu manụ gude kwakobe mu k'a -ta asu teke ee-li mu. ⁹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo ekameka, a saru ozi-oma-a le mgboko-a mgburugburu be aa-kojeekwapho ako iphe-a, nwanyi-a meru-a gudeje nyata iya.”

Jiudasu eederu Jizosu eye
l'eka ndu Jiu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Jiudasu Isukariyotu, onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono bya atugbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke gẹ ya deru Jizosu ye phe l'eka. ¹¹ Ephe numae ya pho; ehụ tsoghaha phe utso. Ephe kwee ya okpoga. O choghaha ọzo, oo-shi deru iya ye phe l'eka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jiṅ 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹² O rwua l'eswe, abahu l'obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono, bu mboku ono be epe egbuje nwaturu obo Ojehata; ndu etsoje Jizosu su iya: “?Bu awe be o du ngu g'anyi je edoziaru ngu g'i nodu ria nri obo Ojehata obu?”

¹³ O bya ezia umadzu ebo l'ime ndu etsoje iya nu bya asu phe: “Unu bahu l'ime mkpukpu Jierusalemu. Unu -rwuepho eka ono be o duru nwoke, e-vuru ite, mini du byapfuta unu. Unu tsoru iya. ¹⁴ Eka o jenyaa ru o bahu; unu je asu onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe suru: ‘?Denu eka mu a-nodu mu le ndu etsoje mu nu ria nri obo Ojehata?’ ¹⁵ Oo-goshi unu ulo-eli; goshi unu oma ulo, no le k'eli iya; mkpuru ono hakpoe pho o sa, e dobechawaru oshi; dozichawaa ya g'oo-du; l'a nodu iya ria nri. Unu bahu eka ono je akwakoberu anyi nri obu.”

¹⁶ Ndu etsoje iya nu tugbua bya abahu l'ime mkpukpu ono. O buerupho g'o pfuru phe iya bu g'iphemiphe, du. Epe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojehata ono.

¹⁷ O be l'uzenyashi; ye le umadzu iri l'ebo ono swiru bahu l'eka ono. ¹⁸ Epe rijeepho nri ono; Jizosu su phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu no l'eka-a be l'e-deru mu ye l'eka ndu achu ishi mu; mbukwa onye mu l'iya tukoru eri nri l'eka-a.”

¹⁹ O rwua phe l'obu. Epe jahaa ya nanu nanu su: “?Bu mbedua? ?Tou bu mbedua?”

²⁰ O su phe: “G'unu ha unu n'iri l'ebo be o bu onye lanu; onye mu l'iya yegbaberu eka l'oba-nri lanu-a. ²¹ Abubu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. O le nshoro onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu achu ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree; ome a ta nwuduru iya ilile.”

²² No iya; Jizosu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele g'ephe eri nri ono bya anyawashia ya bya anugbaa phe bya asu phe: “Unu ngge ria. Owa-a bu ogwehu mu.”

²³ O bya ewolita okoro bya ekelekwapho Chileke ekele bya eworu iya nu phe; epe tuko ngua. ²⁴ O su phe: “Owa-a bu mee mu, a gbashiru l'iswi ehu igwe oha. Chileke gude mee mu ono eme g'ogbandzu, shi mu l'eka vuru ire. ²⁵ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa angubaa mee, shi l'akpuru vayinu gbiriri jasuteke mu a-ngu k'ophuu le mgboko ophuu ke Chileke.”

²⁶ Epe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'ubvu Olivu.

Pyita a-gu le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jiṅ 13:36-38)

²⁷ Jizosu su phe: “G'unu hakota be e-mechaa hakota mu gbala; mbu g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: ‘Mu e-chigbu onye eche aturu; g'aturu iya agbakashihu.’ ²⁸ Teke e meerupho ge mu shi l'onwu teta dzuru ndzu be mu e-vukwaru unu uzo jeshia Galili.”

²⁹ Pyita su iya: “Ndu ophuu je l'a-hakota ngu; be epe a-hakwa ngu; o kwa le mbedua ta abyadu aha ngu.”

³⁰ Jizosu su iya: Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; “Ntanu-a; mbukwa l'enyashia be oke-oku bya ara ora ugbo labo be i goakwaru ugbo eto l'i ti madu mu.”

³¹ Pyita kabaa ya epfushi ike su: “Obetaru e je l'atuko mu le ngu gbua; mu ta abyakwa l'aha ngu ililekpo.”

Ndu ophuu tuko pfudzuru nno.

*Jizosu epfu anu Chileke
le mgbabu Getusemeni*

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Ephe byarwutaepho l'eka eekuje Getusemeni; o su ndu etsoje iya nu: "Unu nodu anoo l'eka-a ge mu je epfuru yeru Chileke."

³³ O duta Pyita waa Jiemusu waa Jionu ephe swiru tugbua; meji wata iya aku photophoto; ndzu gahaa ya. ³⁴ O su phe: "Ha; egube owa! Meji akukwa mu pho photophoto; mbu le meji abyaakwa mu atofu. Unu nodukwa l'eka-a che nche."

³⁵ O jeribeerupho nwanshii; o daa kpurumu l'ali wata epfu anu Chileke su g'a maru: ?oo-kwe g'iphe-ehuka ke nwa teke ono ta abyapfuta iya. ³⁶ O su: "Nna; Nna; oo ngu bu onye a-du ike mekota iphemiphe; nafunu mu okoro iphe-ehuka owa-a! Ole o kwa g'o to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me; g'o bukwaru iphe, du gubedua l'uche."

³⁷ O byatashia; Pyita phe nodu ekuwaa mgbenya. O su Pyita: "Sayimonu! ?Iiku mgbenya? ?Ti dudu ike nwuru enya chefua nche awa lanu? ³⁸ Unu nwuru enya; pfuru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama. Mma nemadzu be o nodujekpokwaa evushi evuvu ike; obenu le nemadzu l'onwiya be ike ta adudu."

³⁹ O tugbukwaa ozo bya ejekwa awata epfu anu Chileke epfukwa iphe-a, o shihawaa pfua. ⁴⁰ O bya alwaphutakwa azu byatashikwa; ephe nodu ekukwapho mgbenya; kele mgbenya jiru phe enya ejiji; ophu ephe amadu iphe, ephe e-pfuru iya.

⁴¹ O byapfutakwa phe pho k'ugbo eto; o su phe: "?Unu nokpoepho le mgbenya g'unu no iya? ?Unu nokpokwadaa le nwatuta unme unu obu? O duwaa ree nta-a. O rwuwaru. Abubu-Ndiphe be aabyaakwa ederu ye l'eka ndu eme iphe-eji." ⁴² "Unu gbeshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye obu, e-deru mu ye obu byaakwaru."

Eegude Jizosu

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jion 18:3-12)

⁴³ Tobudu iya bu; o gudekwada iphe ono l'eka epfu; Jiudasu onye yikwa-a l'umadzu iri l'ebo ono, l'etsoje iya nu-a byawa. Yele igwe oha swiwaru. Ephe pagbaaruu mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nu bu ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya. ⁴⁴ Onye ono, eme g'o deru iya ye phe l'eka onoya pfuwaru phe iphe, ya e-me g'ephe gude maru onye ophu o bu. O suhawaru phe: "Oo onye mu e-jepfu je etsutsua onu bu onye ophu o bu. Unu kputa iya gude tugbua; unu eche iya nche ree."

⁴⁵ Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jepfu Jizosu je asu iya: "Onyibe!" Bya anma iya akpa tsutsua ya onu l'asha. ⁴⁶ Ndu ono je azupyabe Jizosu; kpuru iya tugbua. ⁴⁷ Onye lanu, pfuru le mgboru phe l'eka ono mepho mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁴⁸ Jizosu su ndu byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? ⁴⁹ Mu l'unu shikpo anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; eka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. Ole oo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e deru iya."

⁵⁰ Ndu etsoje iya nu tuko paru iya haa gbakashihu.

⁵¹ O duru nwokorɔ́bya lanu, tsoru Jizosu. Ebe o dudu iphe, o yeru l'ehu; gbahaephɔ ɛkwa ɔ́chaa, ɔ gbaphuru onwiya l'ehu. E meahaa g'e gude iya.
⁵² O paru ɛkwa ɔ́chaa ono haaru phe; kwofu gbaru ɔto gbalaa.

*Jizosu nɔ l'iphu
 ɔgbo-ikpe ndu Jiu*

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵³ Noo ya; ephe kpɔta Jizosu kpɔjeru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ɔgerenya; me ndu ezije ekemu bya edzugbua. ⁵⁴ Pyita nɔdu etso iya ɔzenya ɔzenya bya etsoru phe bahu l'ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O je anɔdu anɔo l'eka ndu nche nɔ; nyaahaa ɔku. ⁵⁵ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ɔgbo-ikpe ono g'ephe ha chɔahaa iphe, ephe a-su le Jizosu meru; g'ee-shi kpee ya mpfugbu; ɔphu ɔ dudu iphe, ephe humaru, o meru. ⁵⁶ A dukpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ɔphu ekebe phe adagbajedu.

⁵⁷ Ndu agbeshi dzuahaa uka su: ⁵⁸ Anyibedua numakpooru le nchi anyi l'eka oopfɔ su: "Mu e-mebyishi eze-ulo Chileke ɔwa-a, bu nemadzu gude eka kpua ya-a; l'ime abali eto; mu akpua ɔzo, ete egudedu eka kpua."
⁵⁹ ɔphu ekebe phe adakɔtakwarupho l'ono.

⁶⁰ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-ɔha ono bya ajia Jizosu su: "?Tii yedu onu l'iphe, bu ekebe ɔwa-a, ephe agbagbaa ngu-a?"

⁶¹ ɔphu o pfuduru opfu; ɔ nokirishiepho nwadoo. Onye-ishi uke ono jia ya ɔzo su iya: "?Bu ngu bu Kereshi ɔbu? ?I bu Nwa Onye ono, a goru Onu-oma nu ono?"

⁶² Jizosu su iya: "Ee; ɔo mu bu iya. E -mechaa be unu a-humakwaa Abubu-Ndiphe l'eka ɔ nɔ l'ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Unu ahumakwa iya pho l'eka ɔ nɔ l'urwukpu shi l'imigwe abya."

⁶³ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zijaa su: "? Bubahunaa ekebe gunu ɔzo be anyi achokwadu? ⁶⁴ ?Unu numawaru epfubyishi, oopfubyishi Chileke? ?Bu gunu bu ikpe unu?"

Ephe tukɔ nmaa Jizosu ikpe onwu su: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu."

⁶⁵ Ephe vuhaha ya onu-mini; woru iphe kechia ya enya; chiahaa ya echachi; su iya: "Pfunaa mpfuchiru ɔbu!" Ndu nche kpɔta iya awago iya eka.

Pyita ago le ya ta amadi Jizosu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Ge Pyita noro l'etezi l'ulo-ikpe ono; onye lanu l'ime unwumgboko, ejeru onye-ishi uke ono ozi ghatashia; ⁶⁷ bya ahuma Pyita l'eka onya ɔku; bya elee ya enya su iya: "I yikwa le ndu etsoje nwophu Nazaretu; mbu Jizosu!"

⁶⁸ O gofu su iya: "O to dokwaru mu enya! Mu ta amakwa iphe, iipfu." O lufu l'eka ono mbu Pyita; je anɔdu l'onu ɔguzo. Oke-ɔku raa ɔra.

⁶⁹ Nwamgboko ono humakwa iya ɔzo bya awatakwa epfuru ndu pfuru le mgboru eka ono su phe: "Nwoke-a yikwa le ndu etsoje Jizosu." ⁷⁰ Pyita gofukwa ɔzo.

O noepho nwanshii; ndu pfugbaru le mgboru eka ono su Pyita: "I yichaa ya-a. ?Ti budu onye Galili?"

⁷¹ O wata eri angu su ge Chileke gbukwaa ya ilu me ɔ -budu ire-lanu be ya epfu ono; su: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

⁷² Oke-ọku raa ọrà teke ono teke ono k'ugbo ẹbo. Pyita nyata gẹ Jizọsu pfujeru ono sù: “Oke-ọku bya ara ọrà ugbo labọ bẹ ị ọọkwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madu mu.” Ọ raahaa ẹkwa.

15

Payileti aji Jizọsu aji

(*Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jiọn 18:28-38*)

¹ Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu ezije ekemu; mbụ iphe, bukpoọ ọgbo-ikpe ndu Jiu g'ẹphe hakọta bya achia idzu; e kee Jizọsu ẹgbu bya akpuru iya je eye Payileti l'ẹka. ² Payileti bya ajiya ya sù: “?Ị bụ Eze ndu Jiu?”

Jizọsu sù iya: “Ooekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”

³ Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe, ẹphe sùru l'o meru. ⁴ Payileti byakwa asù Jizọsu: “?Tọ dukpoda iphe, iipfu? ?Ọ kwa l'ị nọmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l'ị meru?”

⁵ Ọphu Jizọsu epfuẹduru opfu. Ọ tufu Payileti ẹhu.

Eekpe Jizọsu mpfugbu

(*Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jiọn 18:39—19:16*)

⁶ Nnoo ya; ọ bụwaa omelali phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojehata ono bẹ Payileti ahajeru phẹ onye mkpọro lanu g'ọ la; mbụ onye ẹphe sukpoerupho g'ọ haaru phẹ. ⁷ Ọ duru onye mkpọro lanu, eekuje Barabas, yi lẹ ndu kwefuru gọvumentu ike bya egbukwaaphọ ọchi; a tụa phẹ mkpọro. ⁸ Igwe ọha ono bya bya arwọhaa Payileti g'ọ meeru phẹ iphe, oomejehawaru phẹ. ⁹ Payileti sù phẹ: “?Bụ gẹ mu haaru unu Eze ndu Jiu g'ọ la tọo?” ¹⁰ Kele o doru iya ẹnya l'ọo ẹnya-pfufurufuru bẹ ndu-ishi uke Chileke gude kpọturu iya ya.

¹¹ Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe ọha ono sù phẹ g'ẹphe kebeekwapho g'ọ hachiaru phẹ Barabas. ¹² Payileti sù phẹ: “?Unu sukwanuru gẹ mu mee onye-a, unu sùru l'ọ bụ Eze ndu Jiu-a gunu?”

¹³ Ẹphe tụa ọzu; sù: “Pfu-gbua ya!”

¹⁴ Payileti sù phẹ: “?Kẹ gunu? ?Bụ gunu bụ iphe, dọ eji, o meru?”

Ẹphe kabakpọọ ya arashi ike sù: “Pfu-gbua ya!”

¹⁵ Ọo ya bụ; Payileti chọahanaa gẹ ya mee iphe, dọ ikpoto ọha ono ree; bya ewonuru Barabas haa g'ọ la; kpuru Jizọsu nù ndu ojogu g'ẹphe chia ya ẹchachi. Ẹphe chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nù phẹ g'ẹphe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizọsu sukusuku

(*Mat 27:27-31; Jiọn 19:2-3*)

¹⁶ Ndu ojogu bya akpuru Jizọsu bahu l'eze ọlo nnajioha, bụ Payileti bya ekukọta iphe, bụ ndu ojogu g'ẹphe ha. ¹⁷ Ẹphe bya eworu uwe kpowulakpowula uswe yee ya bya egude obvu kpaa okpu woru kpube iya; ¹⁸ bya ekeleahaa ya ekele ndu ojogu asuje iya: “Ndzụ dukwa ngu! Eze ndu Jiu!” ¹⁹ Ẹphe gude mgboro kukposhiahaa ya ishi; gbuhahaa ya onu-mini; gbuharu iya ikpere l'ali gude akwabẹ iya ọbvù. ²⁰ Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe uswe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia g'ẹphe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Aakpopyabe Jizọsu l'eli oswebe

(*Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jiọn 19:17-27*)

²¹ Ẹphe tųgbua bya ahuma Sayimonu nwoke Sayirini, shi ndu-egu phe alwa. Oo ya bu nna Aleğuzanda yele Rufosu. Tųbudu iya bu; ẹphe kebuta nwoke ono g'o vuta oswebe, ee-gude kpọ-gbua Jizosu. ²² Ẹphe kpurwua Jizosu l'ẹka eekuje Gologota, bu iya bu "Okpokoroko Ishi." ²³ Ẹphe woru mee, a gwaru manu-meru nu iya g'o ngua. Ophu o kwedu iya angungu. ²⁴ Ẹphe woru iya kpopyabe l'oswebe l'ẹka ono; woru uwe iya kee. Ẹphe tuaru iya ido g'ẹphe maru ophu a-dabarų onyenonu. ²⁵ Teke ono, a kpopyaberu iya l'oswebe ono bu l'enyanywu agbakota. ²⁶ E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono, bu iya bu l'o bu "Eze ndu Jiu." ²⁷ Ẹka ono be a kpopyabekwarupho ndu ana nfu umadzu labo. Onye ophu nuodu l'ekutara iya; onye ophu l'ekicha iya. ²⁸ Iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke vua suru: "A guru iya yeru ndu ejo-iphe."

²⁹ Ndu aghata aghata nuodu ekweru iya une asuje iya: "Hee! ?Tųbudu ngu bu ophu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke; gude ujiku eto kpukwaa ya? ³⁰ Nyizetanu l'oswebe ono bya adzo onwongu."

³¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu pfiaru iya kwaphu kwaphu su: "O dzoru ndu ozo; ophu o duedunu ike dzo onwiya." ³² "Ngwanu ge Kereshi obu, bu Eze ndu Izurelu shinu l'oswebe ono nyizeta nta-a; anyi-humakwanu iya; anyi amaru l'o bupho Kereshi eviya."

Unwoke labo ono, a kpopyaberu ẹphe l'iya ono nuodu akokwa iya pho onu.

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

³³ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alı ono mgburugburu; noo gbiriri jasų l'enyanywu agbuze. ³⁴ Enyanwu gbuzephho; Jizosu chia mkpu su: "Eloyi! Eloyi! ?Lema sabakutani?" Bu iya bu: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bu gunu be o gude i haa mu nkinyi mu?"

³⁵ Ndu haru pfuru l'ẹka ono numa iya su: "Unu gebekwa; o dukwa g'ooku Elayijia." ³⁶ Onye lanu gbagbua je eworu asancha ophu amije mini woru gwoo le mee-veniga; woru tsebe l'eli oshi, du ogologo woru nu iya g'o ngua; su g'a maeduru: ?Elayijia a-bya ekufuta iya.

³⁷ Jizosu bya echishia mkpu ike bya atu-buhu unme; o buru iya anwuhu.

³⁸ Ekwu, eegudeje gbobuta enya ẹka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono shiepho l'ishi gbaephho ke tararaa jasų l'alı gbajahu ebo.

³⁹ Onye-ishi ojogu ndu Romu, pfuru Jizosu l'iphu teke ono humaephho g'o chiru mkpu nwuhu nno o su: "?Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya?"

⁴⁰ O duru unwanyi, nokwapho uzanya l'ẹka ono ele enya g'ẹphe maru iphe, eme nu. Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri ne Jiosesu; waa Jiemusu ke nwata yiru iya; waa Salomi. ⁴¹ Unwanyi ono shi etso Jizosu bya ejeru iya ozi teke o no le Galili; mekpowaro unwanyi ozo, tso iya bya Jierusalemu, nokwapho l'ẹka ono ele enya.

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁴² Noo ya; o rwua ge nchi jihuerupho le mboku, akwakobeje k'echele iya bu eswe atuta unme; ⁴³ Jiosefu, bu onye Arimatiya bya aburu onye nweru enya l'ogbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwapho uzanya leta enya teke Chileke egoshi l'oo ya bu eze; shihukwapho obu ike jepfu Payileti je arwoo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya je elia. ⁴⁴ O dukpoo Payileti biribiri shii l'o nwuhu-kebwaru. O bya ekua onye-ishi ndu ojogu ono bya aja ya: "?"

Bu eviya l'ọ nwuhuwaru?" ⁴⁵ Payileti numachaepfo l'onu onye-ishi ndu ojogu ono le Jizosu nwuhuwaru; o su Jiosetu g'o jewaro je apata iya lia. ⁴⁶ Jiosetu bya atugbu bya eje anmata ekwa ochaa; bya eje je apazeta odzu Jizosu; bya eworu ekwa nmabechaa ya; bya eje enyebe odzu iya ono l'ilu, a turu le mkpuma; bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu. ⁴⁷ Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosetu nodu huma aka e liru iya.

16

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jion 20:1-10)

¹ O be l'uzenyashi ge nsọ eswe-atuta-unme ono bvuerupho; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne Jiemusu ke nshii tugbu jeshia je akpata manụ, eshi mkpo, du iche iche, ephe e-te Jizosu gude kwaa ya. ² O be le nchi abohu mbochi Sonde; ephe jeshia l'ilu ono g'enyawu wawaru. ³ Ephe nodu epfugbaa su: "Bukpoo onye e-swifuru anyi oke mkpuma ono, no l'onu ilu ono?" ⁴ Ephe jeshia apali enya; e swifuwaa mkpuma obu. Mkpuma, eepfu opfu iya obu pakporu aka apaa. ⁵ Ephe kwoba l'ime ilu ono; bya ahuma nwokorobya, no phe lekutara, yeru kpowula-kpowula uwe ochaa. O du phe biribiri; ndzu gahaa phe.

⁶ Onye ono su phe: "Ndu ba agushi unu. O kwa l'oo Jizosu onye Nazaretu be unu achọ; mbu onye-a, a pfugburu l'oswebe-a? O tetaakwaru dzuru ndzu ozo! O to nohekwa l'eka-a. Unu byanu ahuma aka e shi lia ya. ⁷ Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nu waa Pyita l'o vuwaa unu uzo jeshia Galili; l'unu a-huma iya l'eka ono, bu iphe, o pfuhawaru unu-a."

⁸ Ephe kwofuta l'ilu l'eka ono bya agbagbu lashia. Onu kugbabechaa phe akugbabe. Ehu nodu etekwa phe pho etete. Ophu o dudu onye ephe pfuru iphe ono; aka ndzu agu phe.

⁹ Jizosu shi l'onwu tetachaepfo le mboku mbu l'idzu ono; o mee ge Meri onye Magudala vuru uzo huma iya, bu iya bu nwanyi ono, o chifuru ejo obvu esaa, shi buru iya l'ime ehu ono. ¹⁰ Meri ono tugbu je epfuaru iya ndu ephe le Jizosu shi aswije l'eka ephe no ara ekwa iya. ¹¹ O pfuchaaru phe l'o dzu ndzu; teme le ya humakporu iya l'enya; ophu ephe ekwedu l'oo eviya.

¹² E mechaa; Jizosu gbaa ugbugba ozo byapfuta umadzu labo l'ime ndu etsoje iya nu l'eka ephe eje l'echegu. ¹³ Ephe lwaphuta azu je epfuaru iya ndu ophu; ophu ephe ekwekwapho.

Jizosu egoshi ndu etsoje iya nu onwiya

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁴ E mechaa; o bya abyapfuta umadzu iri le nanu ono; l'eka ephe eri nri. O taahaa phe uta su l'ephe bu ndu aboje obu ebo; waa ndu ejo okpoma; kele ephe te ekwetaduru l'iphe, ndu humaru iya nu ge ya tetachaaru dzuru ndzu pfuru bu eviya.

¹⁵ O su phe: "Unu jedzuru ekameka le mgboko l'ophu je epfukashia ozioma-a g'onnyemonye numakota. ¹⁶ Onye kwetarụ nu; e mee ya baputizimu be Chileke aa-dzota. Onye ete ekwedu nu be aa-nma ikpe. ¹⁷ Ndu kwetarụ nkemu be ee-gude iphe-ohumalenya owa-a hube ama. Ephe e-gudeje epha mu achishi obvu; gude epha mu epfu l'olu Unme-du-Nso. ¹⁸ Ephe-chita agwo l'eka; o to dudu iphe, oo-me phe. Teke ephe nguru iphe, egbu

egbugbu; ọ tọ dudu iphe, oo-me pẹ. Ẹphe -byia onye iphe eme ẹka l'owekorohu.”

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe
(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)

¹⁹ Noo ya bu; Nnajiuphu, bu Jizosu pfuchaaru pẹ opfu ono; Chileke wolia ya woba l'imigwe. O je anodu l'ekutara Chileke. ²⁰ Ndu etsoje iya nu laa je epfukashiahaa ozi-oma ono l'ekameka. Nnajiuphu nodu eyeru pẹ ẹka l'ozi ono; shi l'iphe-ohumalenya, ephe emegbaa egoshi l'ozi-oma ono, ephe ezi ono bu l'eka Chileke be o shi. Nokwa g'ọ du.

Ozi-oma, Luku Deru

¹ Eshi ophu a duwaa igwe wata ede akọ k'iphe, meebekpooru l'echilabọ anyi ono l'ekwo; ² ọ buerupho g'a kọru iya anyi; mbu ndu shi le mbu buru ndu humaru l'enya mechaa bya aburu ndu ejeru opfu Chileke ozi; bu ge ndu ono edegbaa; ³ be ọ dukwa mu pho ree; onye eguru, bu Tiyofilosu; ge mu tooru ngu iphe, meru nu l'okpa iya l'okpa iya; eshinu mu toru nwehu nwukota iphemiphe ono, daru nu ono eshikpo le mbu. ⁴ Iphe, mu ede bu g'i kwatakpo maru okpobe-opfu ono, e gude onu zia ngu ono.

Ozi ke l'aa-nwu Jionu, onye emeje baputizimu

⁵ Teke Herodu bu eze ndu Jiudiya be ọ duru onye epha iya bu Zakaraya, onye uke Chileke. O shi l'ekali ogbo uke ke Abayijia. O luru nwanyi, shi l'okpa-ipfu Eronu, bukwapho okpa-ipfu ndu-uke Chileke. Epha nwanyi ono bu Elizabethu. ⁶ Ephenebo tukoru buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; emebekota ekemu Chileke g'o ha bya etsokotakwapho nsọ Chileke g'o ha. Ephe te emejeduru iphe, a taru phe uta. ⁷ O buepho l'ephe luru kahụ; ophu ephe anwutaduru nwa; kele Elizabethu ta atsudu ime.

⁸ Tobudu iya bu; Zakaraya ndu eje ozi uke iya l'iphu Chileke; kele ozi uke rwuberu ekali ogbo uke nkephe. ⁹ A turu ido, bu nsọ, duru phe nu; ọ daaru iya l'abahụ le mkpuru l'eka enya eka eegwejeru Chileke ngweja no je egwee ngweja unwu-isensu, enwuru iya eshi kwekweekwee. ¹⁰ Ikpoto ndu ono l'ophu tuko kuru l'etezi epfu anu Chileke g'o gbaru teke eeyeje oku l'unwu-isensu ono. ¹¹ Ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chaa Zakaraya l'iphu bya anodu l'ekutara oru-ngweja ono. ¹² Meji tsukaha Zakaraya g'o humaru iya. Ndu wata iya agugu. ¹³ Ojozi ono su iya: "Ge ndu ba agushi ngu Zakaraya; kele opfu, i pfuru nu Chileke tubawaru iya le nchi. Nta-a be Elizabethu, bu nyee ngu l'a-nwutaru ngu nwa-nwoke. Iphe, ii-gu iya bu Jionu. ¹⁴ Oo ya bu g'ehu atsọ ngu; l'i tee eswa; l'a-du igwerigwe tee eswa me a -nwue ya pho. ¹⁵ Kele oo-buru onye nweru enya l'iphu Nnajiuphu, bu Chileke; teme o too ngukwa mee; ozoo iphe, aangụ angungu, bu iphe, atsụ atsutsu. Unme Chileke be e-shi l'epho ne iya buru iya l'ehu. ¹⁶ Igwerigwe unwu Izurelu be oo-me g'ephe dakobe jepfu Nnajiuphu, bu Chileke phe. ¹⁷ Oo ya bu onye e-gude Unme Chileke; gude ike, du ge ke Elayijia, onye mpfuchiru Chileke vuru Kereshi obu uzo je akwakoberu iya eka. Oo-gozetaru unwegirima obu nna phe. Oo-gota ndu bu 'anu-le-nchi goru ye l'uzo okwa-enya, ophu ndu pfuberekoto etso; g'ee-shi g'oo-dozikwarupho Nnajiuphu ono ndu bu ndu a-kwakoberu abyabya iya."

¹⁸ Zakaraya su ojozi-imigwe ono: "Denu ge mu e-shi maru l'iphemiphe-a bu okpobe-opfu; l'eka mu kahwaru; teme nyee mu kahwakwapho?"

¹⁹ Ojozi-imigwe ono su iya: "O kwa mbedua bu Geburelu; onye anoje l'iphu Chileke. O kwa Chileke ziru mu ge mu bya epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-oma-a; ²⁰ ophu i kwetaduru l'opfu, mu pfuru be a-vu ge mu pfuru iya. Huma ahuma; le nta-a be onu a-buru ngu kpurukudukuu. I ti pfubaedu opfu jasụ mboku, iphemiphe-a a-vukota. Opfu mu a-vukotakwa l'o rwuberu iya."

²¹ Igwe ọha kuru eche Zakaráya; ọphu ẹphe amadu iphe, meru iphe, ọno ọdu l'ime eze-ulo Chileke ono. ²² Ọ fútashia; ọphu ọ duedu ike pfuru opfu yeru phe; ẹphe maru l'ọ phuru ọphuleny l'ime eze-ulo Chileke; ọphu o pfuedu opfu. Ọ buwaru ẹka be oogudeje epfu opfu.

²³ Eswe ozi uke iya -bvuepho; ọ lashia ibe iya. ²⁴ A nonya; nyee ya, bu Elízabetu tsuta ime. Ọ nokota l'ulo mkpulumkpuru onwa ise. ²⁵ Ọ su: "Nta-a be Nnajiuphu lecharu mu ọnya bya eshia ọzo, du egube-a nafu mu iphere l'iphu ndiphe."

Ozi, eezi; l'aa-nwu Jizosu

²⁶ O be l'onwa, kwe Elízabetu onwa ishii, ọ tsutaru ime; Chileke byakwa ezia ojozi-imigwe, bu Geburelu g'o je Nazaretu l'alí Gálili ²⁷ je ezia nwamgboko ozi. Epha nwamgboko ono bu Meri. Nwamgboko ono be yee nwoke teke akwaswee. Onye eje iya alulu bu nwoke, epha iya bu Jiófesu. Nwoke ono bu onye onu-ulo onye eze ndiche ono, bu Dévidi. ²⁸ Geburelu byapfuta Meri bya su iya: "Ị dupo ya? Onye Chileke kwaberu oke ubvu! Nnajiuphu swikwaru ngu eswiru. Ị bu onye Chileke goru onu-oma nu l'echilabo unwanyi l'ophu."

²⁹ Meri numa ekele ono; obu tsukahụ iya. Ọ ria l'egomunggo iya su: "Bu egube ekele gunu bu ọwa?" ³⁰ Ojozi-imigwe ono su iya: "Ge ndzu ba agushi ngu Meri; le Chileke mewaru ngu eze-iphe-oma. ³¹ Huma l'itsuta ime; nwua nwa-nwoke; iphe, ii-gu iya bu Jizosu. ³² Ọo-buru onye nweru ọnya. Ee-ku iya Nwa Okalibe-kangokotaru-nu. Nnajiuphu, bu Chileke e-dobe iya l'aba-eze onye-iche iya ono, bu Dévidi. ³³ Ọo-buru eze ndu onu-ulo Jiékọpu jaswaruro ya; ọphu ọ bubuhuduru eze abubuhu jasụ le tuutuutu le mimiimii."

³⁴ Meri su ojozi-imigwe ono: "Denu ge mu e-shi tsuta ime l'eka mu le nwoke eteke akwaswee?"

³⁵ Ojozi-imigwe ono su iya: "Unme Chileke l'a-bya asopyabe ngu; teme ike ke Okalibe-kangokotaru-nu l'a-bya bya emee ngu ire l'ehu. Ọo ya bu; nwa ono, ii-nwu ono, bu onye du nsọ ono be ee-ku Nwatibe Chileke. ³⁶ Teme; lekwa abubu ngu, bu Elízabetu tsutafuakwaru ime nwoke le nka-a. Onwa ọwa kweakwaa ya onwa ishii; mbu onye ono, e shi eku onye ata tsudu ime ono; ³⁷ kele Chileke ta adudu iphe, nyiru iya ẹka ememe."

³⁸ Meri su: "Mu nona-a! Ọ kwa le mu nowa Chileke l'eka. G'ọ dunuru mu g'i pfuru." Ojozi-imigwe ono puhu.

Meri eje ibe Elízabetu phe

³⁹ E mecha; Meri jikobe gude oso jeshia mkpukpu lanu, no l'alí Jiuda ẹka ubvu jiru ejiji ⁴⁰ bya abahu l'ulo Zakaráya bya ekele Elízabetu ekele. ⁴¹ Elízabetu numaepho ekele Meri; nwaswa ono mee ya ukporo l'epho. Unme Chileke kparwuta Elízabetu l'ehu. ⁴² Ọ raa ya arara su: "Onye Chileke goru onu-oma nu be ị bu l'unwanyi mgburugburu; teme nwa ono, no ngu l'epho ono be Chileke gokwarupho onu-oma nu. ⁴³ Bu gunu be e kweru ge gubedua, bu ne Nnajiuphu mu bya ibe mu? ⁴⁴ Kele teke olu ekele ngu rwuru mu le nchi be nwaswa, no mu l'epho pfulihuru tee eswa. ⁴⁵ Gube nwanyi; g'ehu tsọ ngu utso; kele i kweru l'opfu ono, shi Nnajiuphu l'eka rwua ngu nchi ono l'a-vu."

Ebvụ, Meri agụ gude aja Chileke

⁴⁶ Meri su: "Obu mu l'ekutse Nnajiuphu.

⁴⁷ Mu nodu ete eswa le

- Onye-Ndzọta mu,
bụ Chileke.
- 48 Ọ gụberu mụbe nwanyị,
nọ iya l'ẹka iphe;
lẹ mụbe nwanyị ọphu bụ
mu bẹ ẹnya kachaa
alwalwa.
- Ọgbomogbo e-shi nta-a wata
mu eku onye a ọru
ọnu-ọma nụ.
- 49 Ọkalibe, bụ Chileke
meshiwaru mu iphe,
nweru ẹpha.
- Ẹpha Chileke dụ nsọ.
- 50 Obu-imemini, ọphujeru
ndu atsụ iya ebvu
eshije l'ogbo sweru ọgbo.
- 51 Ọ gudewaa ẹka iya egoshije
ọkpehu iya.
- Ndu gude etsetse ari
oriri l'obu phe bẹ
ochikashije.
- 52 Ọolo-zetaje ndu-ishi,
ike dụ l'aba-eze phe.
- Ọ nọdu ekulije ndu wozeru
onwophe ali.
- 53 Ndu ẹgu agụ bẹ oogudeje iphe,
dụ ree zụ-jia ẹpho;
l'ọ sụ ndu nweru iphe
g'ẹphe gbaru ẹka laa.
- 54 Ọ gbaru ndu-ozu iya,
bụ Ízurelu mkpu;
mbụ l'ọ nyataru phe;
phuru phe obu-imemini.
- 55 Ono buru iphe,
o pfuru nna anyi oche
phe, bụ iya bụ iphe,
o pfuru Ẹbirihamu yee
oshilokpa iya g'ẹphe ha.”
- 56 Meri nọ-rwua iphe,
rwuru ọnwa ẹto l'ibe
Elízabetu phe;
tẹme ọ lashia.

*Anwunwu Jionu,
onye emeje baputizimu*

57 Ọ rwua Elízabetu l'ezeda; ọ bya ezeda; nwua nwa-nwoke. 58 Obutobu iya mẹ abubu iya phe; numa ẹgube gẹ Chileke phụ-beru iya obu-imemini; ẹphe bya; ẹphe l'iya tee ẹswa.

59 Nwaswa ono nọephe abali ẹsaa; o rwua lẹ k'ẹsato; ẹphe bya ebua ya úbvù. Ẹphe meahaa g'ẹphe gube iya ẹpha nna iya, bụ Zakaráya. 60 Ne iya sụ: “Awa-o. Ọ tọ bukwa iya-o. Ọ kwa iphe, aa-gụ iya bụ Jionu.”

⁶¹ Ẹphe sù iya: “?Ì hùmajeru abùbu unu, zaru ẹgube ẹpha ono?” ⁶² Ẹphe bya atũaru nna iya ẹka ẹba gude jia ya iphe, ọ dũ iya g'a gũ nwata ono.

⁶³ Ọ maa ẹka g'a nũ iya okwekpu, eedeje iphe. A nũ iya ya; o dee sù: “Ẹpha iya bũ Jionu.” Ọ dũkota phẹ biribiri. ⁶⁴ Teke ono teke ono; ọnu kũhaa ya; ire tũshihu iya. O pfuaha opfu gude jaaha Chileke ajaja. ⁶⁵ Ndzũ rwuta iphe, bũkpoo obutobu phẹ, nũmaru iphe ono. E pfudzuru iphe ono l'úbvũ úbvũ ono, dũ l'alì Jidiya. ⁶⁶ Iphe, bũkpoo ndu nũmaru iya nũ dobee ya phọ l'ọkpoma phẹ; tũko epfugbaa sù: “?Bũ gũnu bẹ nwata ọwa-a l'a-bũkpoo?” kele o doru ẹnya lẹ Chileke tũru iya ẹka; g'ọ bũru onye dũ iche.

Zakaraya epfuchiru Chileke

⁶⁷ Unme Chileke kparwuta nna iya ono, bũ Zakaraya l'ẹhu; ọ wata epfuchiru Chileke sù:

⁶⁸ G'a gọru ọnu-ọma nũ
Nnajiuphu, bũ Chileke
Ízurelu;
kele ọ kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata phẹ.

⁶⁹ O meru gẹ Onye-Ndzọta,
nyiberu anyibe fũtaru
anyi l'oshilọkpa
onye nọ iya l'ẹka,
bũ Dévidi.

⁷⁰ Ono bũru iphe,
yẹbe Chileke gbẹ l'ọnu
ndu mpfuchiru iya,
dũru iya nsọ lẹ
teke ndiche pfua sù

⁷¹ l'aa-dzọta anyi l'ẹka ndu
ọhogu anyi waa l'ẹka
ndu anyi dũ ashì;

⁷² g'ọo-phũa obu-imemini ono,
ọ sũru ndiche anyi phẹ
lẹ ya a-phũ ono;
wafũa g'ọo-nyata ukwe-iphe,
dũ nsọ,
o kweru ndu nkiya.

⁷³ O rihakpọwaruro onye-iche,
bũ nna anyi Ébirihamu
angũ

⁷⁴ l'ọo-nafũta anyi
l'ẹka ndu ọhogu anyi;
g'anyi ejeahaaru iya ozi;
ndzũ taa gũdu anyi;

⁷⁵ anyi abũru ndu dũ nsọ;
bũru ndu pfũberekoto
l'iphu iya jasũ g'anyi
a-nọ-beru.

⁷⁶ “Gũbe nwata ọwa-a;
Iphe, ee-ku ngu bũ
onye epfuchiru

Okalibe-kangokotaru-nụ;
 kele ii-vuru Nnajiuphu
 ụzo je abọoru iya ụzo;
⁷⁷ je emee gę ndu nkiya maru
 lę Chileke e-shi l'agụ
 nvu
 l'iphe-ęji dzọo phez;
⁷⁸ kele oogudeje eme
 odoo phụaru anyi
 obu-imemini.

Oo-me gę ndzọta ọphu echi
 echichi g'ęnyanwu
 wapfuta anyi
⁷⁹ g'ọo-buru ìphóró,
 duru ndu nọ l'ochii
 me ndu ọnwu heru
 gabala asọ-kputa;
 waa g'oo-duru anyi
 bahụ l'uzo ẹhu-guu."

⁸⁰ Tọbudu iya bụ;
 nwata ono nọdu evu;
 bya aka enweru egomunggo.
 Ọ nọ l'echięgu jasụ teke
 ọ futaru l'edzudzu-ọha
 ndu Ízurelu.

2

Anwunwu Jizosu *(Mat 1:18-25)*

¹ Ọ bụru teke ono bę eze nnajioha, bụ Ọgosutosu turu ekemu; sụ
 g'e deshia ẹpha onyemonye l'ekwo; mbụ iphe, bukpo onyemonye, bu
 l'ohamoha, nọ l'alị-eze iya. ² Ono bụ ọgụ mbụ, e vuru ụzo gua. Teke a
 guru ọgụ ono bụ teke Kwiriniyosu bụ nnajioha ndu Siriya. ³ Tọbudu iya
 bụ; onyemonye lasha ẹka a nwuru iya; jeshia g'e dee ẹpha iya l'ekwo.

⁴ Jiósefu shikwaphọ lę Nazaretu, nọ l'alị Gálili jeshia Bětulehemu, nọ
 l'alị Jiudiya; ẹka a nwuru Dévidi, bụ eze ndiche; kele Jiósefu shi l'okpa-
 ipfu iya; bya aburu ndu unuphu ono gędegede. ⁵ Jiósefu yee nwanyị ono, e
 kwetawaru l'ọo-lụ ono, bụ Meri swiru jeshia g'e dee ẹpha phez. Teke ono bę
 ẹpho bewaru Meri l'ezeda. ⁶ Ọ bụru g'ẹphe nọ lę Bětulehemu bę ọ gbaru
 iya l'ezeda. ⁷ Ọ bya ezeda ọkpara iya nwoke; bya eworu nwamkpirikpu
 ẹkwa phụa ya; bya eworu iya nyebe l'iphe, eeyejeru anụ nri; kele ọ tọ
 dudu ẹka ẹphe a-nọdu l'ulo ndu ije.

Ojosi-imigwe ezi *ndu eche aturu ozi-oma*

⁸ Noo ya; ọ duru ndu eche aturu, nọ l'ęgbudu lę ndu ẹka ono; swiru igwe
 aturu phez l'ęnyashi ono. ⁹ Ojosi-imigwe, shi Chileke l'ẹka chafuta byapfuta
 phez; ogbu-nwii Nnajiuphu chaphee phez mgburugburu. Ndzụ rwuta
 phez. ¹⁰ Ojosi-imigwe ono sụ phez: "Gę ndzụ ba agushi unu; unu ngabe
 nchi. Mu byaru ezi unu ozi-oma, l'e-me g'ẹhu tsoo ndiphe mgburugburu
 uto shii. ¹¹ Kele a nwuru unu Onye-Ndzọta ntanụ-a lę mkpukpu Dévidi;

Onye-Ndzọta, bu iya bu Kéreshi; bya aburu Nnajiuphu. ¹² Waa iphe, e-me g'unu maru baa: unu a-huma nwaswa, a phuru nwamkpirikpu ekwa; nyebe l'iphe, eeyejeru anu nri."

¹³ A bya ele enya; igwerigwe ojozi-imigwe ozo kpofutawaa byapfuta ojozi-imigwe k'ono ephe tuko aja Chileke ajaja asuje:

¹⁴ "Chileke, no l'imigwe gbaru
g'aakwabe iya ubvu.

Amadu, no l'ali,
bu ndu kweru l'o yeru phe
obu be ehuru a-du guu."

¹⁵ Unwu-ojozi-imigwe ono wufuepho l'eka ephe no wuba l'imigwe; ndu eche aturu ono wata epfufu su: "G'anyi jeeshikwa Betulehemu je ahuma iphe-a, meru nu-a, Nnajiuphu turu anyi onu iya-a."

¹⁶ Ephe gude oso choru iya jeshia; je ahuma Meri yee Jiosesu bya ahumakwapho nwaswa obu, ze l'iphe, eeyejeru anu nri obu. ¹⁷ Ephe humachaa ya; ephe bya eworu iphe ono, e pfuru phe l'opfu ehuru nwata ono woru koru ndu no l'eka ono. ¹⁸ O tufukota iphe, bu ndu numaru iya nu ehuru; mbu iphe ono, ndu nche aturu pfuru phe ono. ¹⁹ Meri tukokpoephe iphe ono g'o ha kwakobe l'okpoma; agbaru iya egomunggo. ²⁰ Ndu eche aturu ono lashia. Ephe nodu eje bya etu Chileke ephe; aja iya ajaja iphemiphe ono, ephe numaru ono waa iphe ono, ephe humaru ono, dupho g'e pfuru phe iya onoya.

Eebu Jizosu ubvu

²¹ A no-dzuepho abali esato; e bua nwata ono ubvu; bya agwa ya Jizosu, bu iya bu ephe, ojozi-imigwe pfuhawaruro; teme a tsuta ime iya ono.

Eeye Jizosu l'eka Chileke l'eze-ulo Chileke

²² O rwua teke o gbaru Meri l'eme nsu aswafu nturu, bu iya bu ekemu, shi Mosisu l'eka; ephe kuru Jizosu jeshia Jierusalemu je g'ephe ye iya Nnajiuphu l'eka, ²³ bu iya bu iphe, e deru l'ekemu Nnajiuphu su: "Iphe, bukpo nwa-nwoke, bu iya vu uzo l'ephe ne iya be ee-dobejeru Chileke iche*." ²⁴ Ephe jekwarupho anu ngweja g'e gweeru Chileke, bu iya bu g'e pfuru iya l'ekemu Nnajiuphu: kparaka labo; ozo unwu ndu-pfu ebolichiko†."

²⁵ O duru onye Jierusalemu, ephe iya bu Simiyonu. Nwoke obu bu onye pfuberekoto; bya aburu onye atsu Chileke ebvu; ele enya onye adu Izurelu obu. O bu onye Unme Chileke jiru ehuru; ²⁶ teme Unme Chileke mehawaru g'o maru l'onwu tee shitadu eka o no jasuru teke o humadaru Kereshi, shi l'eka Nnajiuphu. ²⁷ Unme Chileke duru iya bahuru l'eze-ulo Chileke. O be teke ndu nwuru Jizosu ku nwata ono, bu Jizosu bata g'ephe meeru iya g'ekemu pfuru; ²⁸ Simiyonu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja su:

²⁹ "Nnajiuphu; haa ge mube
onye-ozu ngu nwuru
l'ehuru-guu nta-a,
bu iya bu opfu,
i pfuhawaru;
³⁰ kele mu gudewaa enya
mu huma Ndzota ono,

* 2:23 2:23 Guna Awu 13:2,12. † 2:24 2:24 Guna Uke 12:8.

³¹ ì kwakoberu g'iphe,
 bụ ọhamoha hụma-dzuru
 ono,
 bụ iya bụ iphe,
 i kweru ukwe iya.

³² Ìphóró, e gude eme gẹ ndu
 ọhozo maru ngu;
 waa ìphóró,
 a-buru ùbvù kẹ ndu
 nkengu, bụ Ízurelu.‡”

³³ Nna nwata ono yẹle ne iya sachaa ọnu saa nchị l'iphe ono, Simiyonu pfuru l'ẹhu nwa phẹ ono. ³⁴ Simiyonu bya agooru phẹ ọnu-oma bya asụ Meri, bụ ne nwata ono: “Nwata-a bẹ Chileke hotawaru g'ọ bụru e -vukota a daa; bukwarupho a -kùbe ẹka a gbeshi, duru igwe ọha lẹ Ízurelu; g'ọ bukwarupho onye aa-dụ igwerigwe jịka nkiya. ³⁵ Aagbẹ l'ẹka ono a madzuru iphe, ẹphe arị l'ime obu phẹ. Gubedua bẹ aphụ a-nọdu agbawashị obu g'e gude ogu-echi sụbaa ngu ọkpoma; mbụ l'opfu ẹhu nwata-a.”

³⁶ Ọ dukwarupho nwanyị, aza Ana, bụ onye mpfuchiru Chileke. Nwanyị ono bụ nwa Fanuwelu. O shi l'ọkpa-ipfu Asha; bya abụwaru nwanyị ọgerenya. Ji iya kuru iya akuku; lua ya apha ẹsaa bya anwuhu; ẹbe ọ lụbaeduru ji. ³⁷ Ọ nọwaa ukporo apha ẹno l'apha ẹno. Ọphu ọo lufujedu alufu l'eze-ulo Chileke. Ọ nọdu anọduje abarụ Chileke ẹja; aswị ẹgu epfu anụ Chileke eswe l'enyashi. ³⁸ Ọ byakwaphọ lẹ teke ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya epfua kẹ nwata ono nụ iphe, bukota ndu ele ẹnya gẹ Chileke gbata Jierusalemu.

Ndu nwuru Jizosu du iya alaphu azụ lẹ Nazaretu

³⁹ Tọbudu iya bụ; ndu nwuru nwa ono meebekota iphemiphe g'ekemu Nnajiuphu dụ; bya alaphushia azụ l'ibe phẹ, bụ Nazaretu, nọ l'alị Gálili. ⁴⁰ Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashia ẹnya ike; Chileke nọdu emeru iya eze-iphe-oma.

Nwata ono, bụ Jizosu nọ l'eze-ulo Chileke

⁴¹ Iphe, bukpo aphagapha bẹ ndu nwuru iya nụ ejeje Jierusalemu mẹ o -be l'ọbo Ojehata. ⁴² O be gẹ Jizosu nọwaru apha iri l'ẹbo; ẹphe tuko jeshikwaa Jierusalemu g'ẹphe ejejhawaa. ⁴³ Ẹphe nọ-dzuepho eswe ọbo-iphe ono bya alashia. Nwata ono, bụ Jizosu tsukpaa lẹ Jierusalemu; ọphu ndu nwuru iya nụ amadu. ⁴⁴ Ẹphe jee ije ujiku ọphu; ẹmanu ẹphe wata iya achọcho; kele ẹphe shi dobesu l'ọ yị l'ikpoto ndu awụ l'uzo ono. Ẹphe chọchaa ya l'ẹka abubu phẹ nọ; chọo ya l'ẹka ndu ẹphe maru nọ; ⁴⁵ ọphu ẹphe ahumaduru iya. Ẹphe chọru iya laphushia azụ lẹ Jierusalemu. ⁴⁶ Ẹphe chọo ya ujiku ẹto; ẹme ẹphe je ahuma iya l'eze-ulo Chileke l'ẹka yẹle ndu ezije ndu Jiu iphe nọ; ọ nọdu anga nchị l'iphe, ẹphe ezi bya ajikwa phẹ phọ aji. ⁴⁷ Ọ dụ-dzukotaruru ndu anụ iphe, oopfu biribiri; mbụ g'iphe edobeje iya ẹnya; waa g'o gude eye ọnu l'opfu ree. ⁴⁸ Ndu nwuru iya nụ huma iya; ọ kpọo phẹ opfu. Ne iya sụ: “Nwa mu; ?denu g'o gude i mee ya anyi egube-a? ?I maru-a lẹ mu lẹ nna ngu gudekpọwaa ẹnya-mini achọ ngu?”

⁴⁹ Ọ sụ phẹ: “?Unu achọ mu icho-agma? ?Unu ta amahaadaa l'ọ gbaru gẹ mu nọdu l'ulo Nna mu?” ⁵⁰ Ọphu opfu ono edoduru phẹ ẹnya.

‡ 2:32 2:32 Gúnaa Azá 42:6; 49:6.

⁵¹ O tsoru phẹ lashia Nazaretu. O nọdu emejekpọepho iphe, ephe ziru iya. Ne iya wokpọerupho iphemiphe ono dobekọta l'obu. ⁵² Jizosu nọdu akabaa akwa ẹnya eje; ọme ọ nọdu evukwaphọ evuvu. Ọ dụ Chileke ree l'obu bya adu ndiphe.

3

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu ezi l'echiegu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jiọnu 1:19-28)

¹ O be l'apha, kwe Tayibiriyosu, bu eze nnajioha apha iri l'ise, o shi bataru eze; teke ono be Panchiosu Payileti bu nnajioha Jiudiya; Herodu buru ochi-oha Galili; nwanna iya nwoke, bu Filipu buru ochi-oha Ituriya; waa Tirakonayitisu; teke ono kwapho be Layiseniyasu bu ochi-oha Abilinu. ² O bukwarupho teke ono be Anasu; waa Kayafasu bu ndu-ishi uke Chileke; teke ono be Jiọnu nwa Zakaraya nokwadu l'echiegu; noo teke Chileke kuru Jiọnu ono; zia ya ozi. ³ Tọbudu iya bu; o tuko ohamoha, bupheru enyimu Jiọdanu mgburugburu jegbabe ara iya arara su: "Gizimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu; ọo ya bu Chileke aguaru unu nvu l'iphe-eji, unu meshiru." ⁴ Bu iya bu g'e deru iya l'ekwo Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke su:

"O duru onye ara iya arara
l'echiegu su:

'Unu meziaru Nnajiuphu uzo.

Unu mee gbororo iya g'o
dugbaa nhamunha.

⁵ Eka du nsuda be ee-nwuchi
enwuchi.

Ubvú waa obvú be
ee-gbuzekota egbuze.

Eka du nggodogo nggodogo
be unu a-pfube oto.

Eka du
kpokoro-kpokoro-kpokoro
l'aa-rwazee ya g'o kwọ
akwokwo.

⁶ Iphe, bukota nemadzụ
l'ophu l'a-humakota
ge Chileke e-shi dzota
ndu nkiya.*' "

⁷ Noo ya bu; Jiọnu su ikpoto ndu futaru nu bya g'o mee phẹ baputizimu: "Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a! ?Bu onye karu unu g'unu gbalaaru oke ehu-eghu Chileke ono abya nu ono? ⁸ Unu mia amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bu eme umere, goshiru l'izimanu iphe-eji unu lwaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arikwa su: ?O kwa le Ebirihamu buwanu onye-iche anyi phe. Unu ta amakwa l'o -beta g'o to du be Chileke a-du ike meshia mkpuma-a g'o nwushia unwu, a-buru unwu Ebirihamu. ⁹ Mbụ le nta-a be a dabeakwaru ogbunku l'upfu iphe, bukpo oshi. Oshi ophu amiduru mebyi, du ree; l'e gbutsua ya chie l'oku."

¹⁰ Ikpoto ndu ono jia ya su: "?Bu gunu be anyi e-mekpo nta-a?"

* 3:6 3:6 Gūnaa Azá 52:10; Ebvú 98:2.

¹¹ Ọ sụ phẹ: “G’onye nweru uwe ẹhu labọ yẹe onye enwedu nụ kee ya. G’onye nweru nri mekwaaphọ g’onye ọphuu meru.”

¹² Ndu anajẹ utu byakwaphọ g’e mee phẹ baputizimu bya asụ iya: “O-zì iphe; ?bụ gunu bẹ anyịbedua e-me?”

¹³ Ọ sụ phẹ: “Unu ta anaghatajẹshi iphe, a karụ unu g’unu nata.”

¹⁴ Ndu ojọgu byakwaphọ bya ajĩa ya sụ: “Anyịbedua-e; ?Anyi mekwanụ-a gunu?”

Ọ sụ phẹ: “Unu ta anajẹshi nemadzụ iphe k’ẹhuka; ọphu unu ebojeshi nemadzụ ibo g’ee-shi g’unu naa ya iphe iya. G’ugwo, aapfụ unu jije unu ẹpho.”

¹⁵ Ndu ono túbata onwophe. Ẹphe tuko rịahaa l’obu phẹ sụ: “Ọ-bụkwaru-a nwoke-a bụ Kéreshi ọbu.” ¹⁶ Jìonu bya eyeeru g’ẹphe ha ọnu sụ phẹ: “Mbẹdua bụkwa mini bẹ mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu l’onye ka mu l’ishi ka mu l’ọkpa abyakwa; mbụ onye mu ta adudu iphe, mu bụ l’ẹka ọ nọ kẹ gẹ mu tọfu iya eri akpọkpa iya. Onye k’ono e-gudeje Unme-dụ-Nsọ; waa ọku eme unu baputizimu. ¹⁷ Ọ gudewaa ajakpa, oo-gude phushia ẹswa lẹ balị; vuta ọphu bụ balị vuba l’ulo iya; kpota ẹswa iya kporu ye l’ọku, ata nyìhudu anyìhu.”

¹⁸ Jìonu nọdu ezi phẹ ozi-oma gude ẹgube ono akasa phẹ nchị l’uzo, dọ iche iche. ¹⁹ Ọle Ọchi-ọha, bụ Herọdu bẹ Jìonu goshiru iphe-ẹji iya, bụ iya bụ kẹ Herọdiyasa, bụ nyee nwanna iya; waa k’ẹjo-iphe ọzowaro, bụ iphe, Herọdu megbaaru. ²⁰ Ọ bya emefua ọphu ka njọ tukobe l’ono; kẹle ọ tọru Jìonu mkpọro.

Jìonu eme Jizọsu baputizimu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Tọbudu iya bụ; ndu ono bya; Jìonu mechaa phẹ baputizimu; Jizọsu byakwaphọ g’e mee ya; ọ nọdu epfu anụ Chileke. G’oopfukwadu anụ Chileke ono; igwe gheru ọnu. ²² Unme-dụ-Nsọ dọepho gẹ ndo phezeta bya anọdu iya l’ẹhu. A numa olu-opfu, shi l’imigwe ono sụ: “Ì bụ nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho.”

Eri Jizọsu

(Mat 1:1-17)

²³ A nwuru Jizọsu; ọ nọdu iphe, dọ g’ụkporo apha l’apha iri; tẹme o gbube ishi eje ozi iya. A sọerupho l’ọ bụ nwa Jìósefu; Jìósefu bọru nwa Heli. ²⁴ Heli bụ nwa Matatu; Matatu bọru nwa Lívayi; Lívayi bụ nwa Meliki; Meliki bọru nwa Jianayi; Jianayi bọru nwa Jìósefu. ²⁵ Jìósefu bụ nwa Matatayasu; Matatayasu bọru nwa Émọsu; Émọsu bụ nwa Nahumu; Nahumu bọru nwa Hesuli; Hesuli bọru nwa Nagayi. ²⁶ Nagayi bụ nwa Maatu; Maatu bọru nwa Matatayasu; Matatayasu bụ nwa Sẹmeyinu; Sẹmeyinu bọru nwa Jìoseku; Jìoseku bọru nwa Jioda. ²⁷ Jioda bụ nwa Jiowananu; Jiowananu bọru nwa Risa; Risa bụ nwa Zerúbabelu; Zerúbabelu bọru nwa Shiyálutiyẹlu; Shiyálutiyẹlu bọru nwa Nẹri. ²⁸ Nẹri bụ nwa Meliki; Meliki bọru nwa Adi; Adi bụ nwa Kosamu; Kosamu bọru nwa Elumadamu; Elumadamu bọru nwa Ẹru.

²⁹ Ẹru bụ nwa Jioshuwa; Jioshuwa bọru nwa Eliyiza; Eliyiza bụ nwa Jìorimu; Jìorimu bọru nwa Matatu; Matatu bụ nwa Lívayi. ³⁰ Lívayi bọru nwa Simiyọnu; Simiyọnu bụ nwa Jiuda; Jiuda bọru nwa Jìósefu; Jìósefu bụ nwa Jionamu; Jionamu bọru nwa Eláyekimu. ³¹ Eláyekimu bụ nwa Meliya; Meliya bọru nwa Mena; Mena bụ nwa Matata; Matata bọru nwa Nétanu; Nétanu bụ nwa Dévidi. ³² Dévidi bọru nwa Jiesi; Jiesi bụ nwa

Óbèdu; Óbèdu bụru nwa Bówazu; Bówazu bụ nwa Sálumonu; Sálumonu bụru nwa Náshonu. ³³ Náshonu bụ nwa Amínadabu; Amínadabu bụru nwa Aduminu; Aduminu bụ nwa Anị; Anị bụru nwa Hézeronu; Hézeronu bụ nwa Pérezu; Pérezu bụru nwa Jiuda. ³⁴ Jiuda bụ nwa Jiékoṗu; Jiékoṗu bụru nwa Áyizaku; Áyizaku bụ nwa Ébirihamu; Ébirihamu bụru nwa Tera; Tera bụ nwa Nehọ; ³⁵ Nehọ bụru nwa Sérugu; Sérugu bụ nwa Reyu; Reyu bụru nwa Pelegu; Pelegu bụ nwa Iba; Iba bụru nwa Shela. ³⁶ Shela bụ nwa Kayinanu; Kayinanu bụru nwa Afakusadu; Afakusadu bụ nwa Shemu; Shemu bụru nwa Nuwa; Nuwa bụ nwa Lamèku. ³⁷ Lamèku bụru nwa Metusela; Metusela bụ nwa Inọku; Inọku bụru nwa Jiarèdu; Jiarèdu bụ nwa Mahalalilu; Mahalalilu bụru nwa Kayinanu. ³⁸ Kayinanu bụ nwa Inọsu; Inọsu bụru nwa Sètu; Sètu bụ nwa Ádamu; Ádamu bụru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahụ Jizosu (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Unme Chileke ji Jizosu ẹhu. O shi lẹ Jiódanu lashĩa. ² Unme Chileke duta iya; o je anọ l'echięgu ụkporo abalị labọ. Obutuswe hụkota iya ama teke ono. O nọkota ụkporo abalị labọ ono; ọphu ọ dudu nri, o rijeru. O nọ-dzue ya phọ; ẹgu guahaa ya.

³ Obutuswe ono sụ iya: “O -bụru l'ị bụ Nwa Chileke sụnu gẹ mkpuma-ghọo nri!”

⁴ Jizosu sụ iya: “Èkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọ tọ bụdu nri kpurumu bẹ amadu e-gudeje nọdu ndzu.*”

⁵ Obutuswe ono bya eduru iya je anọdu l'ẹka dụ ephekerephe. A bya aji ẹnya birimu; o goshikotawaa Jizosu alị-eze ndiphe mgburugburu; ⁶ bya asụ iya: “Oo ngu bẹ mu e-me g'ị bụru onye a-bụru ishi iphemiphe-a mẹ iphe, dụ ree, nọ iya nụ; kele ọ bụ mu bẹ e yeru iya l'ẹka; tẹme ọ bụru onye dụ mu l'uche bẹ mu a-nụ iya. ⁷ I -bakpọwaru mu ẹja; mu ahakotaru ngu iya.”

⁸ Jizosu sụ iya: “Gbeshi l'ẹka ono Nsetanu. L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọo Nnajiuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ị-baru ẹja; tẹme ọ bụru iya kpurumu bụ onye ị-nọdu ẹjeru ozil!†”

⁹ O bya eduru iya jeshia Jierúsalemụ bya eworu iya dobe l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke bya asụ iya: “O -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafu daa l'alị. ¹⁰ L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Chileke a-karu-a unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe leta ngu ẹnya; chee ngu nche. ¹¹ L'ephe e-gude ẹka pata ngu apata; a -nonyaa ị kpoo okpa lẹ mkpuma.‡”

¹² Jizosu sụkwanu iya: “Èkwo-opfu Chileke sụru-a; g'ị tị hụkwa Nnajiuphu, bụ Chileke ngu ama.§”

¹³ Obutuswe hụkashichae ya phọ ama ono bya aparu iya buhaa kẹ nwa teke ono.

¹⁴ Jizosu nọdu l'ike Unme Chileke lwatashĩa Gálili. E pfudzuru nkiya l'iphe, bụkpoo ndu bupheru Gálili mgburugburu. ¹⁵ O nọdu ezije iphe l'ime ụlo-ndzukọ ndu Jiu phẹ. Onyemonye nọdu aja iya ajaja.

Aajika Jizosu lẹ Nazaretu (Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

* **4:4** 4:4 Gụnaa Dit 8:3. † **4:8** 4:8 Gụnaa Dit 6:13. ‡ **4:11** 4:11 Gụnaa Ebvụ 91:11,12. § **4:12** 4:12 Gụnaa Dit 6:16.

¹⁶ Ọ bya abahụ lẹ Nazaretu, bụ iya bụ ẹka e hefutaru iya. O rwua eswe-atụta-unme; ọ byakwa abahụ l'ulo-ndzukọ, bụ iphe, oomejehawaa. Ọ gbeshi gẹ ya gụa iphe. ¹⁷ A bya anụ iya ẹkwo, Azáya onye mpfuchiru Chileke deru. Ọ bya aphụhaa ẹkwo ono bya achọta ẹka e deru sụ:

¹⁸ “Unme Nnajiuphu dū mu l'ẹhu;

kele ọ họtaru mu
gẹ mu je ezia ndu ụkpa
ozi-oma.

O ziru mu gẹ mu je ezia ndu

a kpọtaru lẹ ndzụ
l'aa-ha phẹ;

Mu eje emee ndu atsụ ishi

g'ẹphe phụahaa ụzo.

Mu eje emee ndu aakpa

ẹhu g'ẹphe nweru
onwophe.

¹⁹ Teme gẹ mu bya arakaa

l'apha,
Nnajiuphu a-dzọta ndu
nkiya rwuakwaru.*”

²⁰ O woru ẹkwo ono phụa g'e shi phụa ya; woru iya yephu azụ l'ẹka onye ejeru ndzukọ ozi; bya anọ-zeta anọo. Iphe, bukota ndu nọ l'ulo-ndzukọ chiru ẹnya dzee ya. ²¹ O pfuaharu phẹ sụ: “Ntanụ-a bẹ iphe, e deru l'ẹkwo-a, unu nūmaru-a vuru g'e deru iya.”

²² Ẹphe zükota mgbede. Opfu oma, l'afushi iya l'ọnu dū phẹ biribiri. Ẹphe sụ: “?Tọ bụnaa nwa Jíósefu-a baa?”

²³ Ọ sụ phẹ: “O doru mu ẹnya l'unu a-nmaru mu ẹtu-a sụ: ‘Gẹ nwọphu eme ọbvụ metanụ onwiya iphe, eme iya nū. Anyi nūmawaru iphe, i megbaberu lẹ Kapaniyomu; menaa ya l'alị ngu l'ẹka-a.’ ” ²⁴ Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye mpfuchiru Chileke bẹ a ta anatajekwa ree l'alị iya. ²⁵ Sụ-a; unu nyatakwa l'unwanyi, ji phẹ anọedu dukpokwaa igwerigwe lẹ Ízurelu teke Elayijia nọ, bụ iya bụ teke igwe buchiru mini apha ẹto l'onwa ishii; ẹjo ọkpa nri bya l'alị ono mgburugburu. ²⁶ Ọphu ọ dukpodaa unwanyi ono mẹ nanu, Chileke ziru Elayijia g'o yeru ẹka; gbahaarọ nwanyị, ji iya anọedu, bu lẹ Zarefatu, nọ l'alị Sayidonu. ²⁷ Ndu ekpenta dukwapho igwerigwe lẹ Ízurelu teke Elayisha, bụ onye mpfuchiru Chileke nọ. Ọphu ọ dudu mẹ onye lanu, ọ safuru ekpenta iya; gbaharọ Nemanu onye Siriya.”

²⁸ Ẹphe nūmaepho nno; ẹhu wata eghu iphe, bukpo ndu nọ l'ulo-ndzukọ ono eghu shingushingu kpọ. Ẹphe tangirihu. ²⁹ Swọ-lihu; chifu iya lẹ Nazaretu. Ẹphe duru iya je enyihu mkpakponu úbvú, mkpukpu phẹ dū; meahaa g'ẹphe gbẹ l'ẹka ono tufu iya; sụa ya ishi isuphu. ³⁰ O shielaa echilabọ ikpoto ndu ono; ọ bụru iya atugbu.

Nwoke, ọbvụ eme

(Mak 1:21-28)

³¹ Jizọsụ nyizeta bahụ lẹ Kapaniyomu, nọ lẹ Gálili. Ọ nọdu ezi phẹ iphe l'eswe-atụta-unme kẹ ndu Jiu. ³² Ẹphe sachaa ọnu saa nchị kele opfu, oopfu goshiruphọ l'ọo Chileke ziru iya eviya. ³³ No iya; ọ duru nwoke, ọbvụ eme, nọ l'ime ọlo-ndzukọ ono. Nwoke ọbvụ ono chishia oke mkpu sụ: ³⁴ “Paru

* 4:19 4:19 Gūnaa Azá 61:1,2.

anyi haa; Jizosu onye Nazaretu! ?Bụ gunu bẹ anyi lẹ ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bụ. I bụ onye dū nsọ, shi l'ẹka Chileke."

³⁵ Jizosu baaru iya mba sụ: "Dobe onu doo! Futa nwoke ono l'ẹhu!" Ovu ono bya atua nwoke ono ndapfu l'edzudzu-oha l'ẹka ono; bya afuta iya l'ẹhu; ophu o dudu iphe, o meru nwoke ono.

³⁶ O du phe biribiri. Ephe pfuaaha sụ: "?Egube opfu owa-a bu gunu? Onye ophu egudeje egube nkamena owa me ike su g'ovu wufuta; epe awufuta." ³⁷ E pfudzuru ke Jizosu l'ekameka l'iphe, bukpuo mkpukpu, no l'eka ono.

Jizosu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ O gbalihu; o buru iya alufu l'ulo-ndzuko ono bya abahu ibe Sayimonu. Ododena nodu eme ne nyee Sayimonu. Epe rwo ya g'o gbaaru iya mkpu. ³⁹ O bya apfu-kube iya bya abaru ododena ono mba; o paru nwanyi ono haa; nwanyi ono kwolihu wata phe akwaru ebyaa.

⁴⁰ Enyanwu nyihushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-ememe eme dutaru iya Jizosu; o rwuharu o buru iphe-ememe, du idagha. O byakwasokota phe aka mee epe wekoro. ⁴¹ Ovu nodu awufutaje l'ẹhu ikpoto ndu oome bya echigbaa mkpu asuje: "I bu Nwa Chileke!"

Ole obajeru phe mba. Ophu o kwejedu g'ephe pfua opfu; kele epe maru l'oo ya bu Kereshi obu.

Jizosu epfu opfu Chileke le Galili
(Mak 1:35-39)

⁴² Nchi bohuepho; o tugba jeshia aka oo-nodu nwekinyi iya. Ikpoto nemazu wata iya achochochu bya awupfuta iya; bya emeaha g'ephe sede iya g'o to hahe phe ahaha. ⁴³ O su phe: "Mu zifutajekwapho ndu mkpukpu ozo ozi-oma ono, bu iya bu le Chileke egoshi le ya bu eze. Noo iphe, e zidoru mu bu ono."

⁴⁴ O nodu ara opfu Chileke arara l'ulo-ndzuko ndu Jiu le Galili.

5

Jizosu eku ndu mbu, tsoharu iya nu
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ O be ujiku lanu ge Jizosu pfuru l'aguga eze-enyimu Genesaretu; ikpoto nemazu nodu asopyabe iya asopyabe abya anuma opfu Chileke. ² O huma ugbo labo, no l'aguga mini ono. Ndu ikokoro, shi nodu l'ugbo ono lufuwaa je anodu asa ugbo ikokoro phe asasa. ³ Jizosu bya abahu l'ugbo ono nanu; ophu bu ke Sayimonu bya asu iya g'o nwubaekwa ugbo ono le mini nwanshi. O bya anodu anoo l'ime ugbo ono; wata phe ezi iphe.

⁴ O pfughechaepho iphe, oopfu; o su Sayimonu:

"Kpeshikwaru ugbo bahubaa l'eka mini du ogbu; je g'unu tua ugbo unu le mini nwukoo ema."

⁵ Sayimonu su iya: "Onyibe; anyi tukoru enyashi mgburugburu sekota akanya iya; o buru ke mmanu. Ole eshinu i pfuru nno be mu a-ghakwaa ugbo obu ye le mini." ⁶ Epe mee ya pho nno bya anwukoo ikpoto ema, jiru ugbo ono; k'opfu o gbe eme g'o lakaa ugbo. ⁷ Epe pheku ndu ikokoro ibe phe, no l'ugbo ophuu g'ephe gbataru phe. Epe bya anwu-jia ugbo labo ono; k'opfu o wataru emimi. ⁸ Sayimonu Pyita huma ya pho; o bya adaa kpurumu l'iphu Jizosu su iya: "Jiko Nnajiuphu! Paru mu haa jeshia iphe, iije; kele mu bukwa onye iphe-eji."

⁹ Biribiri ikpoto ẹma ono, a nwukoru ono gude Sayimonu yee ndu ephe l'iya no. ¹⁰ Nokwapho g'o du unwu Zebedi, ephe le Sayimonu atukoje ese ikokoro ono, bu Jiemusu yee Jionu. Noo ya bu; Jizosu su Sayimonu: "Ge ndzu ba agushi ngu. E -shi ntanu-a buwaa nemadzu be ii-nodu esekutaje."

¹¹ Ephe kpufutachaepho ugbo phe l'eli-mgboko; ephe hakota iphemiphe tsoahaa Jizosu.

Onye ekpenta, Jizosu meru o wekorohu
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² O be ujiku lanu ge Jizosu no le mkpukpu lanu; nwoke lanu, ekpenta dzuru ehu byapfuta iya. O humaepho Jizosu; o daa kpurumu rwoahaa ya su: "Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-mena ge mu wekorohu."

¹³ Jizosu bya amachia eka denyi iya su: "O bu uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwapho ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ¹⁴ O karu iya g'o to dukwa onye oo-pfuru iya bya asu iya: "Jechikwa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya; l'i gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe gude nno maru l'i wekorohuwaru."

¹⁵ Ole a kabaalaa epfukashi ke Jizosu pfudzuru iya k'ophu ikpoto igwe oha dzukoru gephe numa le nchi; waa g'o mee phe gephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu. ¹⁶ Obenu le Jizosu atsulaje azu je anodu l'echiegu pfuru nu Chileke.

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ O be ujiku lanu ge Jizosu no ezi iphe; ndu Farisii waa ndu ezije ekemu dokwarupho l'eka ono. Ephe shigbaa le mkpukpu le mkpukpu, no le Galili me Judiya; shigbakwapho Jierusalemu bya. Ike Nnajiuphu, bu Chileke mee ya g'o du ike mee g'ehu dukota ndu iphe eme ike. ¹⁸ O duru nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu, unwoke vu l'iphe, aaze aze gude bya. Ephe chokpoo uzo, ephe e-shi vubata iya l'ime eka ono bya edobe l'iphu Jizosu; ophu o dudu. ¹⁹ Ephe mee nta mee imo; ophu ephe ahumaduru uzo; opfu le nemadzu kunukaru akuru l'eka ono. Tobudu iya bu; ephe bya enyihu eli ulo ono; je alafua uzo l'oma mkpotsu; pyofu iphe-aze, nwoke ono ze. Ephe shi nno mee ya o rwua ali l'iphu Jizosu. ²⁰ Jizosu humaepho gephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee ge nwoke ono jee ije; o su iya: "Nwoke ibe mu; a guwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu g'o ha."

²¹ Ndu ezije ekemu waa ndu Farisii ono wata ariri su: "?Bu egube nemadzu gunu bu owa-a, l'epfubiyi epha Chileke epfubiyi-a? ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nvu l'iphe-eji iya; gbahaa Chileke kpurumu?"

²² Jizosu maerupho iphe, ephe ari bya asu phe: ?O nwuru inwagha be unu ari egube iphe ono? ²³ ?Bu ole ka nphe epfufu? ?Bu: A guwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu? ?Too: Gbalihu wata eje ije? ²⁴ Ole oo g'unu amaru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a. O su nwoke ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: Oo ngu be mu epfuru; gbalihu palita iphe-aze ngu; lashia ibe ngu.

²⁵ Nwoke ono kwolihu l'edzudzu-oha ono pata iphe-aze ya; o buru iya ala unuphu. O nodu aja Chileke ajaja. ²⁶ Onu kugbabejaa ndu ono akugbabe. Akpabiri iya gudechaa phe. Ephe jaahaa Chileke ajaja. Ephe su: Anyi akabekwa huma iphe, kporu onu opfu ntanu.

Ekuku Livayi
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ E mechaa; Jizosu tugbuepho l'eka ono bya ahuma onye ana akiriko, epha iya bu Lívayi; eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya: "Tsuru mu."
²⁸ O haa iphemiphe; gbalihu tsoru iya.

²⁹ Lívayi bya akwaaru iya oke ebyaa l'ibe yebedua, bu Lívayi. Ikpoto ndu ana akiriko me ndu ozo bya anodu epe l'ephe tukò erigba nri ono.
³⁰ Ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu guaharu ndu etsoje Jizosu aphu su: "? Bu gunu meru iphe, unu le ndu ana akiriko waa ndu ozo, aamakwarupho njò eka eri angugba?"

³¹ Jizosu su phe: "O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. ³² Mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu iphe-eji be mu byaru eme g'izimanu lwa azu."

Aswiru Chileke egu

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Epe su iya: "?Denu g'o gude ndu etsoje Jionu nodu aswije egu epfu anu Chileke; nokwapho ge ndu etsoje ndu Fárisii aswije; obenu le ndu etsoje ngu nu eri angu g'o du phe?"

³⁴ Jizosu su phe: "?Unu a-gbe meahaa ge ndu byaru ekele-nwanyi gbe swi egu; l'eka epe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? ³⁵ O dukwaru teke ee-mechaa nafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; epe aswiahawaro egu teke ono."

³⁶ O bya anmaaru phe etu su: "A ta alakatajeka uwe ophuu gude gbachia akahu uwe. Onye meru iya nu; onye ono alaka k'ophuu ono alaka; teme mpekala uwe ophuu ono yele akahu uwe ono taa gbaduru nanu. ³⁷ Ophu a wujeduru mee ophuu ye l'ugbobe-mee, riwaru ppheripheri. Odumeka mee ophuu ono agbawashia ugbobe ono; mee ono awushihu; ugbobe ono agbakpohukwapho. ³⁸ Obenu le mee ophuu be eeyeje l'ugbobe ophuu. ³⁹ Onye anguje akahu mee be k'ophuu ta agujeedu. Noo kele osuje l'akahu iya pho ka iya ree."

6

Eswe-atuta-unme

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ O be l'eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru witi; ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono haru nmaa swokoswoko wata atata. ² Ndu Fárisii haru su phe: "?Bu gunu meru iphe unu eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?"

³ Jizosu su phe: "?Unu ta aguduru l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru l'eka egu agu yee ndu epe l'iya swi. ⁴ G'o bahuru l'ulo Chileke je ewota buredi, e doberu Chileke iche woru taa, bu buredi, onye ozo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. O hakwarupho nu ndu epe l'iya swi?"

⁵ Jizosu su phe: "O kwa Abubu-Ndiphe bu Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme."

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ O be l'eswe-atuta-unme ozo ge Jizosu bahuru l'ulo-ndzuko phe je eziahaa iphe; o duru nwoke, no l'eka ono, ekutara nwuhuru anwuhu. ⁷ Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii geahaa Jizosu ngge g'a maeshikwaru: ?l'oo-me g'ehu du nemadzu ike l'eswe-atuta-unme; g'ephe achokwanaa ophu epe a-su l'o meru. ⁸ Ole Jizosu mawaru egomunggo phe bya asu nwoke, eka nwuhuru anwuhu ono: "Gbeshi bya apfuru l'atiphu

onyemonye l'eka-a!" Nwoke ono gbalihu je apfuru. ⁹ Jizosu su phe: "Ge mu jia unu aji. Ekemu eswe-atuta-unme ?bu g'e meje ree; too g'e meje ejo-iphe? ?Bu g'a dzoje ndzu; too bu g'e mebyije ndzu emebi?" ¹⁰ O bya aghaa enya lephechaa phe g'ephe ha bya asu nwoke ono: "Ngwa; lochia eka alochi!" O lochia eka. Eka ono bya eteta iya.

¹¹ Ephe swo-lihu wata achu idzu iphe, ee-me Jizosu.

Jizosu ahota umadzu iri l'ebo

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Tobudu iya bu; o be ujiku lanu; Jizosu bya ejeshia eka ubvu du igwe; jeshia epfuru nu Chileke. O pfukota nukota Chileke enyashi ophu mgburugburu. ¹³ Nchi boku; o bya ekua ndu etsoje iya nu bya ahota phe umadzu iri l'ebo. O gua ndu ono ndu-ishi-ozu iya. ¹⁴ Ndu o bu bu: Sayimonu onye o guru Pyita; waa Anduru, bu nwune iya; waa Jiemusu; waa Jionu; waa Filipu; waa Batulomiyu; ¹⁵ waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu, bu nwa Alufiyosu; waa Sayimonu, onye yi l'ogbo, l'adzo g'ali Jiu duru ndu Jiu; ¹⁶ waa nwa Jiemusu, bu iya bu Judasu; waa Judasu Isukariyotu, bu iya mecharu ndu le mpfube; e gude Jizosu.

Jizosu ezi iphe bya eme

ndu iphe eme g'ephe wekorohu

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Jizosu yele ndu ono, o hotaru ono toko shi l'eli ubvu ono kpo-zeta; bya anodu le mkpo-ze iya; ephe l'ikpoto ndu etsoje iya nu ozo; me oke igwerigwe ndu shigbaa le Jiudiya l'ophu; me Jierusalemu; me oha onu-eze-enyimu Taya waa Sayidonu; ndu byaru anuma iphe, oo-zi; waa g'o mee g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu. ¹⁸ Ndu obvu eme wekorohuchakwapho. ¹⁹ Ikpoto ndu ono toko emegbaa g'ephe denyigbaa ya eka; kele ike, shi iya l'ehu emeje g'ephe wekorohuchaa g'ephe ha.

Emereme l'aphu

(Mat 5:1-12)

²⁰ Jizosu bya apalia enya dabe ndu etsoje iya nu bya asu:

"Ehu-utso be a goru nu unube
ndu ukpa;
kele eka Chileke bu eze bu
k'unu.

²¹ Ehu-utso be a goru nu unube
ndu egu agu nta;
kele epho e-ji unu.

Ehu-utso be a goru nu unube
ndu akwa ekwa nta;
kele unu a-chia ochi.

²² "Ehu-utso be a goru nu unu me amadu -kpoo unu ashi; wuchia unu ewuchi; ako unu onu; eku unu ndu ejo-iphe opfu l'unu kweru ke Abubu-Ndiphe. ²³ G'ehu tsoo unu mboku ono; unu pfulihu tee eswa; kele obunggo unu paru eka l'imigwe; kele ono bukwapho ge nna phe ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.

²⁴ "Ole; nshokwaro unube ndu
nweru iphe;
kele unu natabebewaru
iphe, rwuberu unu.

²⁵ Nshio unube ndu epho jiru
nta-a;

kele ẹgu a-gu unu.
 Nshio unube ndu achị ọchi
 nta;
 kele unu a-kwa ẹkwa
 gua aphu.

²⁶ “Nshio unu; me onyemonye -noḍu epfu l'unu eme ree; kele ono bukwapho ge nna phe ndiche pfuru ke ndu mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru.”

Eye ohogu obu
(Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Ole iphe, mu a-karu unube ndu anu iya nu bu: Unu yee ohogu unu obu; unu mejeru onye unu du ashị ree. ²⁸ Unu gojeru onu-oma nu onye turu unu onu. Unu pfujeru nu Chileke k'onye koru unu onu. ²⁹ Onye chiru ngu ẹka l'agbagba nchi; dobefuaru iya nchi ophuu; teme onye yetaru ngu uwe-ehu ngu; haa ya g'o yetafua nggafu-eka ngu. ³⁰ Nujekwa onyemonye iphe o rworu ngu; teme onye wotaru iphe ngu; ta ajiekwa iya aji iya ozo. ³¹ Unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo mejeru unu.

³² “Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu iphe-aji bukwapho ndu yeru phe obu be ephe eyeje obu. ³³ Teke o buepho ndu emejeru unu ree be unu emejeru ree; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu eme iphe-aji emejkwapho egube ono. ³⁴ Teke o buepho ndu unu ele enya l'unu a-nata l'eka phe be unu ejieje ugwo; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Ndu eme iphe-aji l'ejiekwapho ndu eme iphe-aji ibe phe ugwo g'ephe anata iphe, ha g'ugwo, ephe jieru phe. ³⁵ O buchia g'unu yee ohogu unu obu; mejeru phe ree. Unu jieje ugwo wofu iya enya g'obunggo unu aha shii; teme g'unu aburu unwu Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke; kele ndu ta amadu iphe-oma yee ndu ejo-iphe be Chileke duchakwaruro odoo. ³⁶ Unu buru ndu obu-imemini ge Nna unu bukwapho.

Agbarwu ndu ozo
(Mat 7:1-5)

³⁷ “Unu ta agbarwujekwa ndu ozo; ge Chileke etee ekpedu unu ikpe; ophu unu anmajekwa onye ozo ikpe; ge Chileke ataa amadu unubedua ikpe. Unu gujeru ndu ozo nvu ge Chileke a-gukwaarupho unu. ³⁸ Unu nuje nemadzu iphe ge Chileke a-nukwapho unu. Iphe, Chileke e-nwuru ye unu l'eka bu iphe, a tu-jiru atu-ji; tsua ya atsutsu; bya ayo-ja ya ayo-ji; o ji godogodo awushihu awushihu. Kele oo iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu.”

³⁹ O bya anmaaru phe etu su: “Onye atsū ishi ?o kpūjeru onye atsū ishi ibe iya too? ?Ephe taa atukodu dalahu le nsu?” ⁴⁰ Onye anwu iphe l'eka nemadzu ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya enweru enya. Onye eezi iphe bukwa; o -nwutachaa iphe, eezi iya l'oo-bya aha g'onye ono, ziru iya iphe ono.

⁴¹ “?Bu gunu kparu iphe, i humaru nwiphe, no onye ozo l'enya; ophu i humaduru ophu ha g'oswebe l'enya nkengu? ⁴² Ozoo; ?denu g'ii-gbe su nwanna ngu g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, du iya l'enya; l'eka gubedua ata ahumaduru ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu? Gube onye ono bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono! Vuru uzo mefuadaa iphe ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu; g'ii-du ike huma-rweta uzo; mefu nwiphe ophu ha nwanshi, du nwanna ngu l'enya.”

Oshi mę akpuru iya
(Mat 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Ọ tọ dukwa ọkpobe oshi, mijeru mebyi dụ eji; ọphu ọ dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, dụ ree. ⁴⁴ Eegudeje akpuru, oshi mịru maru ẹgube oshi, ọ bu. A ta awotajekwa akpuru ujiru l'oshi aga; ọphu a wotajedu ẹranggorobyi l'ẹgbara. ⁴⁵ Ọkpobe nemadzu eshijekwa l'ọkpobe iphe, dụ iya l'obu; wofuta ọkpobe iphe. Ejo nemadzu nọdu eshijekwapho l'ejo-iphe, dụ iya l'obu; wofuta ejo-iphe. Kele iphe, oopfu l'onu bu iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu.”

Umadzu labo, akpu ulo
(Mat 7:24-27)

⁴⁶ “?Bụ gunu be o gude unu nọdu ekuje mu Nnajiuphu; ọphu unu emejedu iphe, mu suru g'unu mee? ⁴⁷ Onyemonye, byapfutaru mu nu; bya anuma opfu mu bya eme iya ememe be mu e-goshi unu onye ọ dụ g'oo ya. ⁴⁸ Ọ dụ ge nwoke, l'akpu ulo bya ebvumia ali ebvumi; taa ọkpa ulo obu le mkpuma. O be teke utso gbaru; mini bya agbapyabe ulo ono; ọphu ọ ngakpodaaru iya nu me anganga; kele a turu ọkpa iya l'eli mkpuma. ⁴⁹ Obenu l'onye anu opfu mu; ọphu o medu iya ememe dụ g'onye kpuru ulo l'elikoru; ọphu ọ waduru oswa taa ọkpa iya; mini gbapyabe iya; ọ daaro teke ono teke ono dapyashihu; tsua gwogiri-gwogiri.”

7

Ewekorohu nwozi
onye-ishi ndu ojogu
(Mat 8:5-13)

¹ Jizosu pfuebekotakpoephe iphe, oopfu; ndu kuru l'eka ono numa; ọ bahu le Kapaniyomu. ² Ọ duru onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, iphe eme nwozi iya; k'ọphu oobyawaa anwuhu. Nwokoro ono be o yeru obu shii. ³ Onye-ishi ndu ojogu ono numaephe ke Jizosu; ọ bya ezia ndu bu ogerenya ndu Jiu g'ephe je arwo Jizosu g'ọ bya adzo nwozi iya ndzu. ⁴ Ephe byapfutaephe Jizosu bya akwatakpo rwoshia ya ike su iya: “Jikonu; nwoke ono bukwa onye gbaru ke g'i meeru iya iphe ono; ⁵ kele o yeru ndu ali anyi obu; ọ buru iya kpuru anyi ulo-ndzukọ anyi-a.”

⁶ Jizosu tsoru phe jeshia. Unuphu ibe nwoke ono due ya pho ntse; onye-ishi ndu ojogu ono zia ndu onya iya g'ephe gbapfu iya je asu iya: “Nnajiuphu; e jehero eri aphu k'abyabya; kele mu ta agbaduru ke g'i bataru mu l'unuphu; ⁷ ọphu mbedua l'onwomu agbaduru k'akpitaru ngu ntse. Ọ bua g'i pfua opfu onu; nwozi mu a-dua iche. ⁸ Mu bu onye no nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, no mbedua l'eka. Mu -su onye-a g'o jee owa-a; l'o jee. Mu -su onye ophu g'ọ bya; l'ọ bya. Teke mu suru nwozi mu g'o mee owa-a; l'o mee ya.”

⁹ Jizosu numa iya; nwoke ono dụ iya biribiri. Ọ ghakobe bya asu igwe ndu ephe l'iya swi: “Mu suru-a; l'ali Izurelu kponu be mu ta ahumakwaru onye kwetaberu ẹgube-a.”

¹⁰ Ndu e ziru lwaphutashia azu l'unuphu; nwozi ono wekorohuchawaa ree.

Jizosu emete nwatibe nwanyi,
ji iya angedu

¹¹ O rwua le nchitabohu iya; Jizosu tugbu jeshia mkpukpu, aza Nenu. Ndu etsoje iya nu me ikpoto ndu ozo tsoru iya jeshia. ¹² Ọ byakubeshiepho onu-abata mkpukpu ono ntse; a nọdu apafutawaa odzu nwoke, bu iya bu

ne iya nwa lanu eje elili; teme ne iya ono buru nwanyi, ji iya anodedu. Igwerigwe ndu shi l'oma mkpukpu ono kwatakpo awu etso nwanyi ono. ¹³ Noo ya; Nnajiuphu humaeopho nwanyi ono; imemini iya du iya. O su nwanyi ono: "Hua eka l'anya! Ta arahę eka!" ¹⁴ Jizosu bya edenyi eka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa iya nu pfuru. O su: "Nwokorobya; mu suru ngu g'i teta!" ¹⁵ Onye ono, nwuhuru nu ono gbalihu bya awata epfu opfu. Jizosu seru iya ye ne iya l'eka.

¹⁶ Ndu rwutakota phe g'ephe ha l'eka ono. Epe jaaha Chileke ajaja su: "Okalibe onye mpfuchiru Chileke afutaru anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!"

¹⁷ E pfudzuru ke Jizosu l'alı Galili l'ophu me l'alı ndu bupheru phe mgburugburu.

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu
(Mat 11:2-19)*

¹⁸ Ndu etsoje Jionu kokotaru Jionu iphemiphe ono. ¹⁹ Jionu bya ekua ndu etsoje iya nu umadzu labo bya ezia phe g'ephe je ajia Nnajiuphu su iya: "?Bu ngu-a bu onye obu, abya nu obu? To ?bu g'anyi lee anya onye ozo?"

²⁰ Ndu ono byapfuta Jizosu bya asu iya le Jionu onye emeje baputizimu ziru g'ephe bya ajia ya su iya: "?Bu ngu-a bu onye obu abya nu obu? To ?bu g'anyi lee anya onye ozo?"

²¹ Teke ono be Jizosu eme g'igwerigwe ndu iphe eme wekorohu; mekpoo ndu ejo iphe-ememe eme; me ndu obu eme; mewaro igwerigwe ndu ophu atsı ishi, o mekwarupho; epe puhahaa uzo. ²² O su ndu ono, Jionu ziru ozi ono: "Unu je akaru Jionu iphe, unu humaru; waa iphe, unu numaru. Unu su iya le ndu atsı ishi l'aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; ndu ekpenta wekorohuwaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi; ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru; epe teta dzuru ndu; a nodu asaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa. ²³ Su-a; ehutu be a goru nu onye onoya, mu taa buduru upfu adu l'okpa."

²⁴ Ndu ono, Jionu ziru ozi ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: "?Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? ?Bu ekperema, pherephere enwunga? ²⁵ ?Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete eka? ?Unu ta amadu le ndu kwaru g'oke-amadu bya eburu eriji epho; anguji epho be dugbaa l'unuphu ibe eze? ²⁶ ?Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya! Mbua; onye unu humaru bukwa onye gbę ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ²⁷ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehı iya l'ekwo-opfu iya su: 'Onye owa-a bu onye-ozı mu, mu e-zi g'o vuru ngu uzo; je aboru ngu uzo l'iphu.'* ²⁸ Ge mu kakwaru unu: o to dukwa onye kabakpo Jionu l'iphe, bukpo iphe, nwanyi nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpo ya be a gbękpoo su l'anya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbękwa ka Jionu."

²⁹ Ikpoto ndu ono g'ephe ha mekpoo ndu ana akiriko numa iphe, Jizosu pfuru bya etua Chileke onye pfuberekoto epha le Jionu mecharu phe baputizimu. ³⁰ Obenu le ndu Farisii waa ndu maru ekemu jikaru uche Chileke l'onwophe bya aburu ndu Jionu emeduru baputizimu.

³¹ Jizosu su phe: "?Bu gunu be mu a-turu ogbo-a yeru; bukpo gunu be epe du g'o ya? ³² Epe du g'unwegirima, no l'edupfu eku nwibe phe

* 7:27 7:27 Guna Mal 3:1.

oku asuje: 'Nta bẹ anyi phuru unu upyi; ophu unu ekwedu ete ebvu. Anyi rwua erwubvu; ophu unu ekwedu ara ekwa.' ³³ Noo kele Jionu onye emeje baputizimu bẹ byaru nụ; ophu o dudu iphe, ookweje eriri; ophu o ngudu mee; unu sụ l'obvu eme iya. ³⁴ Abubu-Ndiphe byakwanu; bya anodu eri angu; unu sụ g'e lenu l'o bu ekpiri; buru onye nggaga mee; buru onya ndu ana akiriko me ndu iphe-eji. ³⁵ Ole ndu kwetaru ke mmamiphe Chileke; l'egoshi le mmamiphe iya bu iphe, pfuru oto."

Jizosu akpafu ibe Sayimonu; onye Farisii

³⁶ Tobudu iya bu; onye lanu le ndu Farisii seeru iya ebyaa. O bya eje ibe onye Farisii ono bya anodu ke nri ono. ³⁷ Nwanyi ovuoba, shi l'ime mkpukpu numaepho l'o no le nri l'ulo onye Farisii; o gude mgbere manu, eshi mkpo teme o nodu ere ire shii ³⁸ gude bya apfuru iya le mgboru okpa; wata akwashị enya-mini. O nodu akwashị Jizosu enya-mini l'okpa bya egude egbushi, no iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya onu l'okpa bya eworu manu ono, eshi mkpo ono wua ya ya. ³⁹ Onye Farisii ono, shiru iya ite ebyaa ono humae ya pho; o ria su: "Ome nwoke-a bu onye mpfuchiru Chileke eviya; me o manurua onye nwanyi-a, l'edenyi iya aka-a bu; maru g'oomebe iphe-eji kparu."

⁴⁰ Jizosu su iya: "Sayimonu; o duru iphe, mu e-pfuru ngu."

Sayimonu su iya: "Pfunaa ya; O-zì-iphe."

⁴¹ Jizosu su iya: "Nwoke lanu jieru umadzu labo ugwo. Onye ophu bẹ o jieru ukporo pangu labo le pangu iri. Onye ophu bẹ o jieru pangu ise kpurumu. ⁴² O nonya; ophu ephe adudu ike pfua ya ugwo ono. O paru ugwo ono hakotaru phe ephenebo. ?Bu onye ole bẹ a-ka iya eye obu l'ephebo ono?"

⁴³ Sayimonu su iya: "Mu arikwa l'oo onye ophu o haru ophu ka shii pho."

Jizosu su iya: "I pfuru ree!" ⁴⁴ O bya aghaa enya l'eka nwanyi ono no bya asu Sayimonu: "?I humaru nwanyi-a? Mu bataru ulo ngu; ophu i keduru mu mini ge mu saa okpa; ole nwanyi-a gude enya-mini saa mu okpa; bya egude egbushi iya huchaa ya. ⁴⁵ Ophu i tsutsuduru mu onu; ole eshinu mu bataru bẹ nwanyi-a gudee mu pho etsutsu onu l'okpa. ⁴⁶ Ophu i wuduru mu manu l'ishi. Obenu le nwanyi-a gudeepho manu, eshi mkpo; bya ere ire shii, awu mu l'okpa. ⁴⁷ Oo ya bu ge mu karu ngu: a guru nwanyi-a nvu l'ikpoto iphe-eji iya. O buru iphe ono meru g'o gude o yee mu obu shii. Obenu l'onye a guru nvu l'iphe, ha nwanshi; eyeje obu nwanshi."

⁴⁸ O su nwanyi ono: "A gwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu g'o ha."

⁴⁹ Ndu ephe l'iya eri nri wata epfufu su: "?Bu onye baa? Onye ophu agujefuaru nemadzu nvu l'iphe-eji."

⁵⁰ O su nwanyi ono: "Ekweta, i kwetaru nkemu dzowaru ngu. Laa l'ehuguu."

8

Unwanyi, l'etso Jizosu

¹ Ntsolohu teke ono kwapho; Jizosu tuko mkpukpu le mkpukpu jephekota; ara ozi-oma k'eka Chileke bu eze ono arara; bya epfu iya epfufu. Yee umadzu iri l'ebo ono swikpoerupho; ² mekpoo unwanyi, o haru mee g'ephe wekorohu l'obvu, eme phe nu; me iphe-ememe mmanu. Unwanyi ono, ephe l'iya swigbaa ono bu Meri ophu eekuje onye Magudala; onye Jizosu chifuru obvu esaa l'ehu; ³ waa Jiowana, nyee Kuza ophu bu

iya l'eyeru Herodu eka l'achikobe eku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ozowaro. G'ephe ha gude iphe, ephe nweru ejeru Jizosu phe ozi.

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ O be teke ikpoto nemadzu zakoberu; ndu shi le mkpukpu wu-pfuta iya; o nmaaru phe etu su phe:

⁵ "Nwoke jeru l'egu atu mebyi iphe iya. O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; a zopyashia ya l'okpa teme enu bya atutua ya. ⁶ O duru ndu ophu daru l'epfu; efufu, oofuta o nwulwashihu nwushihu; kele mini ta adudu l'epfu ono. ⁷ O duru ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali; ephe l'obvu ono tuko vutakota. Obvu ono kpagbushia ya. ⁸ O dukwarupho ndu ophu daru l'eka ali du ree bya evushia; bya amia gbaa mgburugburu ugbo ukporo ise."

O pfunya nno bya ara ya arara su: "Onye nweru enu-nchi, lanu iphe; numakwa iya!"

Iphe, meru g'o gude Jizosu
nodu egudeje etu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ndu etsoje iya nu jia ya iphe, etu ono bu. ¹⁰ O su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ke ndu ozo be a tukoru anmaru phe l'etu etu; g'oburu ephe -lee enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma; teke ephe numachaa nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi."

Iphe, etu onye agha
mebyi iphe ono bu
(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Su-a; waa iphe, etu ono bu baa: "Mebyi iphe ono bu opfu Chileke. ¹² Ndu ophu daru l'aguga gbororo bu ndu ophu numachaa iya nu; Obutuswe bya anafu phe mebyi opfu ono, a kuru l'ime obu phe ono; g'ephe te ekweta g'a dzoo phe. ¹³ Ndu ophu daru l'epfu bu ndu ophu bu teke ephe numaru opfu ono be ephe natakporu iya l'ehu-utso; ole o to gbaduru phe ogbarabvu l'obu; ephe kwetaepho; kpoo nwupfu nwanshii; o beepho teke oputama byapfutaru phe; ephe gwobe iya. ¹⁴ Ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali bu ndu ophu numachaa iya nu; ephe jenyaa l'uzo phe ono; oke egomunggo; waa eku; waa iphe-utso ophu du le ndzu phe kpanuka phe eh; ophu o dudu iphe, ozi-oma ono meru phe l'ehu. ¹⁵ Ndu ophu daru l'okpobe ali; noo ndu ophu bu ndu numaru opfu ono bya egude okpobe obu oma gudeshia ya ike-ike. Ephe taa nshi pfukashia opfu Chileke ono ge ndu ozo kweta."

Oroku, e yeru oku kpuchia iphe
(Mak 4:21-25)

¹⁶ "O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iphe kpuchia ya; ozoo l'o woru iya nwua le mkpula iphe, aaze aze. Eedobeje iya l'iphe, aapfubeje oroku g'onymonye, bataru nu a-huma iphoro iya. ¹⁷ Kele o to dudu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa mee g'a madzuru; ophu o dudu iphe, eeme le mpya, e tee mechadaa mee g'a madzuru.

¹⁸ "Unu kwaberu onwunu enya l'iphe, unu anu le nchi; kele iphe, bukpo onye nweru nu be ee-yebaaru l'ophu o nweru. Onye ete nwedunu nu be nwophu o dobesu le ya nweru be aa-gbenu natafua ya nu."

Ne Jizosu yee unwune iya
(*Mat 12:46-50; Mak 3:31-35*)

¹⁹ E mechaa; ne Jizosu waa unwune iya bya abyarwuta eka ono. Ophu ephe adudu ike jekube iya; kele nemadzu du igwerigwe. ²⁰ A su iya: "Ne ngu yee unwune ngu nokwa l'etezi eku ngu."

²¹ O su: "O to nwekwa onye ozo, bu ne mu; ozo unwune mu; gbahaa ndu numaru opfu Chileke ono bya eme iya ememe."

Jizosu abyanyi oke akpara-mini
(*Mat 8:23-27; Mak 4:35-41*)

²² O be ujiku lanu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo. O su phe: "Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophu." Ephe kporu ugbo jeshia. ²³ Ephe kponyaa; mgbenya tu Jizosu. Oke pherephere gude oke akpara-mini bapfuta phe l'echi ogbu mini ono. Mini wujiahaa ugbo-a; ndu ono nma l'agaga. ²⁴ Ephe je ekutee Jizosu su iya: "Onyibe! Onyibe! Ugbo abyaakwa anyi ekpukpu!"

O gbalihu bya abaaru pherephere mba; baaru oke akpara-mini mba; o buru bugemu. Ekameka daa nyonyoronyo. ²⁵ O su phe: "?Denuhunu ekwekwe obu, unu kweru obu?"

Ndzu guahaa phe. Ephe gude ehu anmanma wata epfu su: "?Bu egube nemadzu gunu baa? Onye ophu asuje pherephere yee mini l'o waa iphe, ephe e-me; ephe emee g'o pfuru."

Nwoke, obvu eme
(*Mat 8:28-34; Mak 5:1-20*)

²⁶ Jizosu phe bya akporwua ali ndu Gerasa, no ghaaru Galili iphu. ²⁷ Afuta, ofuta l'ugbo; nwoke, obvu eme, shi l'ime mkpukpu gbapfuta iya. Nwoke obu nokpowaru odu o yeberu uwe l'ehu; ophu o budu l'ulo; o buru l'eka eelije nemadzu be o bu. ²⁸ O humaepho Jizosu; o daa kpurumu l'iphu iya; bya echia mkpu su: "Jizosu! Nwa Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Mu arwokwa ngu arworwo; ta anushinu mu aphu." ²⁹ Jizosu kahawaru obvu ono g'o futa nwoke ono l'ehu; kele tekenteke be o kparwutawaru iya l'ehu. A tu ya mkporo l'okpa yele eka; chee ya nche. O nodu atukoje iphe ono gbabushia; obvu ono emee ya; l'o sahu laa l'echiegu.

³⁰ Jizosu bya aja ya su: "?Iza gunu?"

O su l'epha iya bu Unubuku; kele obvu du igwerigwe buru iya l'ehu. ³¹ Obvu ono toko rwo Jizosu su g'o to sukwa phe g'ephe wulahu l'iduma, enwedu ohu.

³² O duru ikpoto ezi, akpa nri l'aguga ubvu l'eka ono. Obvu ono g'ephe ha rwahaa ya g'o kwe g'ephe wuba ezi ono l'ehu. Oo ya bu; o su g'ephe wubanu. ³³ Obvu ono wufuta l'ehu nwoke ono je awuba ezi ono l'ehu. Ikpoto ezi ono shi l'aguga ubvu ono phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

³⁴ Ndu eche iya nu humaepho iphe, meru nu; ephe gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu me l'oma obegu. ³⁵ Oo ya bu; a wuru jeshinaa ahuma iphe, meru nu. Ephe byapfuta Jizosu; ephe bya ahuma onye obu, obvu shi l'ehu wufu obu g'o no-kube Jizosu. O dwanu iche; yewanu uwe l'ehu; ndzu guahaa phe. ³⁶ Ndu humaru iphe, meru nu kooru phe g'e gude mee onye ono, obvu shi eme ono o wekorohu. ³⁷ Oo ya bu; ndu bupheru mkpukpu Gerasa mgburugburu rwahaa Jizosu g'o lufuru phe l'ali; kele ndzu-agugu rwutaru phe. Jizosu bahu l'ugbo laphushia

azụ. ³⁸ Nwoke ono, a chishiru ọbvu l'ẹhu ono rwoahaa Jizosu ge yee ya nọdu.

Ọphu Jizosu ekwedu; bya asụ iya: ³⁹ "Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akọo eze iphe, Chileke meru ngu."

Ọ tughua je etsoru mkpukpu ono mgburugburu ara eze iphe, Jizosu meru iya arara.

*Nwa Jiayirosu me nwanyi,
nsọ eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Jizosu lwaephọ; ikpoto ndu kuru l'ẹka ono nata iya ọkpobe anata; kele onyemonye echewaru iya echeru. ⁴¹ Ọ duru nwoke lanu, aza Jiayirosu, bu onye-ishi ọlo-ndzukọ. Ọ bya adaa Jizosu le mgboru ọkpa; bya arwo iya; eyeru iya ẹka l'alị g'ọ bya ibe iya. ⁴² Ishi iya bu l'iphe, nwoke ono nwutaru bu mgbawali lanu kpurumu, nowaru iphe, ha g'apha iri l'ẹbo. Nwata ono nọdu abya anwuhu.

Jizosu tsoru iya jeshia. A nọdu awu gidigidi akpa mkpa; ekpo iya ẹka labo. ⁴³ Ọ dukwarupho nwanyi, nsọ-nwanyi mewaru mkpurumkpuru apha iri l'ẹbo, yi le ndu ono. Nwanyi ono tukowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'ẹka ndu eme ọbvu; ọphu ọ dudu onye ọphu metaru iya nu. ⁴⁴ O shia Jizosu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya ẹka; nsọ nwanyi ono meephọ bugengu. ⁴⁵ Jizosu su: "Bụ onye denyiru mu ẹka?"

Ọphu ọ dudu onye kweru l'ọo ya. Pyita su iya: "Ha! Onyibe; igwe ọha-ekpo ngu ẹka labo egube-a; i nọdu aji onye denyiru ngu ẹka."

⁴⁶ Jizosu su: "Ọ duru onye denyiru mu ẹka; kele mu mawaru l'ike shi mu l'ẹhu lufu." ⁴⁷ Nwanyi ono nonyaa bya amaru le ya tee domikotadu onwiya; o gude ẹhu anmanma bya adaa ya kpurumu l'iphu; bya araa ya arara l'iphu ọha iphe, kparu iphe, ya denyiru iya ẹka; bya epfukwaapho ge ya gude wekorohu teke ono teke ono. ⁴⁸ Jizosu su iya: "Nwada mu; ekweta ngu mewaru i wekorohu. Laa l'ẹhu-guu!"

⁴⁹ Tọbudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; nemadzu shi l'ibe onye-ishi ọlo-ndzukọ pho bya asu yebedua ono, bu onye-ishi ọlo-ndzukọ ono: "Hakwaa O-zì-iphe; te epfuchiakwa iya nchi; le nwa ngu nwanyi nwuhwakwaru."

⁵⁰ Jizosu numa iya bya asu iya: "Ta atsushi ebvu! Ọo 'ephọ g'i kweta! I -kwetawaa be nwa ngu a-dua iche."

⁵¹ Jizosu byarwutaephọ unuphu; ọphu ọ dudu onye o kwekwaduru ge yee ya swiru bahu l'ulo; gbahaa Pyita; waa Jionu; waa Jiemusu; waa ne le nna nwata ono. ⁵² Onyemonye toko echi mkpu; akwa ekwa nwata ono. Jizosu su: "Unu ta arashi ekwa; kele o to nwuhuduru anwuhu. Ọo mgbenya be ooku."

⁵³ Ephe ze iya ochi; kele o doru phe enya le nwata ono nwuhuru anwuhu. ⁵⁴ Ọ bya eseta nwata ono l'ẹka bya ekua ya su: "Nwata! Teta!"

⁵⁵ Nwata ono lwaphuta azu l'ekpa iya. O kwolihu. Jizosu su g'a nu nwata ono nri g'o ria. ⁵⁶ Ọ du ndibe phe biribiri. Ọ su g'ọ to dukwa onye ephe e-pfuru iphe ono, meru nu ono.

9

*Jizosu ezi ndu-ishi-ozì iri l'ẹbo
g'ephẹ je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)*

¹ Jizosu bya ekukọbe umadzu iri l'ẹbo ono l'ẹka lanu; bya eyeru phe okpukpu-ike g'ephe gudeje ike chishije obvu g'ọ duhabe; waa g'ephe meje ge nemadzu wekorohu l'iphe, eme iya nu. ² O bya ezia phe su g'ephe je araa k'eka Chileke bu eze arara; waa g'ephe mee ndu iphe eme g'ephe wekorohu. ³ O su phe: "Unu ta adukwa iphe, unu e-gude gbeshi ije unu. Unu ta apakwaru oshi-mpaleka; ophu unu apakwaru ekpa. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa okpoga. Ophu unu eyekwa uwe n-yekwase. ⁴ Unuphu, unu bahukpowaru; unu noduekwapho l'eka ono. Unu -shi l'eka ono unu ejeshia mkpukpu ozo. ⁵ Eka unu jeru; a -jika unu; unu lufuta le mkpukpu ono jishia urwuku okpa unu g'ọ buru iphe, l'anodu agba phe ekebe."

⁶ Epe tugba je ejepheahaa le mkpukpu le mkpukpu; ara ozi-oma ono arara; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu l'ekameka.

*Iphe, atufu Herodu ehu
(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Ochi-oha, bu Herodu numa iphemiphe ono, emenu ono; o tufu iya ehu. O duru ndu suru l'oo Jionu tetaru dzuru ndu ozo. ⁸ Ndu asu l'oo Elayijia tetaru; ndu asu l'oo onye lanu l'ime akahu ndu mpfuchiru Chileke tetaru. ⁹ Herodu su: "Ha! ?Buhunu onye bu onye owa-a, mu anu nkiya egube owa? ?Bu Jionu-a, mu ziwaru; e je egbuta iya ishi wotaru mu-a; to ? buhunu onye?" No iya; Herodu meahaa ge ya e-me humakpoo Jizosu obu enya.

*Jizosu anu unu umadzu
iri l'ẹbo l'ukporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jion 6:1-14)*

¹⁰ Ndu-ishi-ozu ono jechaa bya alwaphuta azu bya akokotaru Jizosu iphe, epe meru. O duta phe; epe swiru jeshia Betusayida nwekinyi phe. ¹¹ Ikpoto ndu ono numa iya bya etsoru iya. O nata phe okpobe anata bya awata phe epfuru k'eka Chileke bu eze; bya emee ndu iphe eme; epe wekorohu; mbu ndu o bu mkpa.

¹² O be l'uzenyashi; umadzu iri l'ẹbo ono byapfuta iya bya asu iya: "Sudupho ikpoto ndu-a g'ephe tsoru unuphu l'unuphu l'iphe, bukpo mkpukpu-a, bupheru mgburugburu-a je akpata nri, epe e-ri; choo eka epe a-kwa; kele eka-a, anyi no-a bukwa echiegu."

¹³ O su phe: "Unubedua l'onwunu nunu phe nri g'ephe ria." Epe su iya: "Iphe, anyi gude l'eka-a bukwa ishi buredi ise waa ema labo kpu; gbahaa g'anyi je l'onwanyi je azutaru g'ephe ha nri." ¹⁴ Kele unwoke, dokwanuru l'eka ono beru l'unu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ukporo iri.

Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Ngwa; unu mee phe g'ephe nodugbaa anoo l'ophere l'ophere; g'ephe noo ukporo ebo-ẹbo l'iri-iri."

¹⁵ Epe bya emee g'o pfuru bya emee phe; epe noduchaa anoo g'ephe hakota. ¹⁶ O bya ewota ishi buredi ise ono waa ema labo pho; bya apalia enya imeli kele Chileke ekele ke nri ono; bya eworu iya nyawashia; bya anu ndu etsoje iya nu g'ephe keeru ikpoto ndu ono. ¹⁷ Epe toko rijichaa epho. A tutukobe ophu epe riphoduru; o ji nkata iri l'ẹbo; mbu ibiribe buredi ono.

*Pyita akọ onye Jizosu bu
(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ O be teke Jizosu nọ epfu anụ Chileke nwẹkinyi iya; ndu etsoje iya nọ ndukwapho l'ẹka ono ẹphe l'iya. Ọ sụ phẹ: “?Bụkpoo onye bẹ ndiphe asuje lẹ mu bụkpoo?”

¹⁹ Ẹphe sụ iya: “O nwekwaru ndu asuje l'ị bụ Jionu, onye shi emeje baputizimu. O nwekwarupho ndu asuje l'ị bụ Elayijia. Ndu asụ l'ọo onye lanu l'ime akahu ndu mpfuchiru Chileke tetaru dzuru ndu.”

²⁰ Ọ sụ phẹ: “Unubedua-e; ?Unu sukwanuru lẹ mu bụ onye?”

Pyita sụ iya: “Ọo ngu bụ Kéreshi obu, shi Chileke l'ẹka.”

*Epfupfu mbu, Jizosu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu
(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)*

²¹ Ọ karu phẹ bya alọoru phẹ ẹka lẹ nchị g'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-pfuru iphe ono. ²² Ọ sụ: “Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ẹhuka, du igwerigwe; ndu bụ ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu l'a-jikakwa iya woru iya megbua. O -rwua lẹ mboku k'eto iya Chileke emee ya l'o teta dzuru ndu ọzo.”

²³ Ọ sụ phẹ g'ẹphe ha: “Onye ọ du iya g'o tsoru mu; g'onye ono wofu ẹnya l'ehu onwiya; vutaje oswebe onwu nkiya mboku-mboku vuru tsoru mu. ²⁴ Kele onye eme g'ọ dzọ onwiya ndu l'e-tuphakwa ndu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndu iya l'a-dzo onwiya ndu. ²⁵ Mbụ ?bụ gunu bụ urwu, nemadzu ritaru mę o -nwekotachaar u iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a bya alakwanaa onwiya l'iswi; a nua ya aphu? ²⁶ Kele onye iphere Abubu-Ndiphe du; iphere ezi ozi-oma iya du iya; iphere onye ono a-dukwapho Abubu-Ndiphe mę ọ -nọduepho l'ogbu-nwiiinwii nkiya abya; waa l'ogbu-nwiiinwii kę Nna iya; waa ogbu-nwiiinwii k'unwu-ojozi iya, du nsọ. ²⁷ Ole gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dukwaru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ẹphe humadaru ẹka Chileke bụ eze.”

*Jizosu egbu nwiiinwii
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ “A nọephe iphe, ha g'abalị ẹsato, o pfuru iphe ono; ọ bya eduta Pyita; waa Jionu; waa Jiemusu je enyihu eli ubvu; jeshia epfuru nọ Chileke. ²⁹ O pfunyaephe nunyaephe Chileke; iphu iya gbuchafu; uwe iya chanwehu; gbuaaha nwiiinwii. ³⁰ A bya ele ẹnya; ndiche labo nọdu epfuwaa eyeru iya. Ndu ono bụ Mosisu yee Elayijia. ³¹ Ẹphebedua goshikwarupho onwophe l'ogbu-nwiiinwii imigwe. Ẹphe nọdu epfuru Jizosu k'anwuhu, ọo-nwuhu lẹ Jierusalemu, bụ iphe, Chileke tubuwaru l'oo-me iya. ³² Teke ono bẹ Pyita yee ndu ẹphe l'iya swi kumihuwaru mgbenya. Ẹphe tehu bya ahuma ogbu-nwiiinwii ya ono waa umadzu ẹbo ono, ẹphe l'iya pfuru l'ẹka ono. ³³ Ndu ono byaephe aha Jizosu; Pyita sụ iya: Onyibe; ọ dukwa ree g'anyi nọ l'ẹka-a; g'anyi tų mkpu ẹto: nanu nkengu; nanu kę Mosisu; nanu kę Elayijia.” Pyita ta amahedu iphe, oopfu.

³⁴ Ọ kpukwaduru nno l'onu epfu; urwukpu bya aso-kputa phẹ. Ndu gahaa phẹ g'urwukpu sopyaberu phẹ ono. ³⁵ Olu-opfu shi l'urwukpu ono gbufu sụ: “Onye ọwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu hotaru. Unu numajekwa iphe, oopfu!”

³⁶ Olu ono pfuchaephe iphe ono; onye a humaru buwaru Jizosu nwekiya. Ẹphe nọ-kirishia; ophu ọ dudu onye ẹphe pfuru iya teke ono; mbu iphe ono, ẹphe humaru ono.

*Eeme onye ọbvụ atụ ndapfụ
g'o wekọrohu*

(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ O be lẹ nchitabọhu iya g'ẹphe nyizetachaaru l'eli úbvú ono; ikpoto nemadzu wụ-pfuta iya. ³⁸ Noo ya bụ; nwoke lanụ l'ime ikpoto ndu ono chishia sụ: "O-zì-iphe; jiko lenaa nwa mu-a ẹnya; kele ọ kwa iya bụ mu nwa lanụ. ³⁹ Ọ duru ẹgube ọbvụ, akparwutaję iya l'ẹhu; ọ -bya l'ọ tụa ya ndapfụ; k'ọphu úphù anọduje atsushi iya l'ọnu; oomekaadaa ya iphe tẹme l'ọ haa ya. ⁴⁰ Mu rwọo ndu etsoje ngu nụ g'ẹphe chifu iya; ọphu ẹphe adudu ike."

⁴¹ Jizọsụ sụ: "Ha-oo! Unubẹ ọgbo ẹjọ ọkpoma ọwa-a, adudu iphe, unu ekwetaję-a! ?Bụ teke ole bẹ mu a-takpọo nshi gę mu l'unu nọ-beru? Gudeeshikwa nwa ngu ọbu kpịritaru!"

⁴² Nwata ono jepfushiẹpho Jizọsụ; ọbvụ ono tuta iya tuta l'alị bya eworu iya gbachia. Jizọsụ bya abaarụ ọbvụ ono mba; bya emee nwata ono o wekọrohu. O duru iya nụ nna iya. ⁴³ Ẹphe chikafuchaepho ẹnya ele g'ike dụ-be Chileke.

*Jizọsụ epfu iya k'ugbo ẹbo
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu*

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

Ọ tuko dụgbakwada phẹ-a biribiri mbụ iphemiphe, Jizọsụ emegbaa. Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: ⁴⁴ "G'opfu-a bamikwaa unu l'enu-nchi; kele Abubu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa kpuru ye ndiphe l'ẹka." ⁴⁵ Ọphu ẹphe ta amadu iphe, o pfuru; kele e domiru iya edomi g'o to doshi phẹ ẹnya. Ndzụ nọdu agụkwanu phẹ g'ẹphe e-me jia ya.

Onye kachakpọo shii

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ẹphe wata adzọkashi onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha. ⁴⁷ Jizọsụ maerupho iphe, dụ phẹ l'ọkpoma bya ekuta nwata nshii pfu-kube onwiya; ⁴⁸ bya asụ phẹ: "Onye gude k'iswi ẹhu mu nabata nwata nshii, ha ẹgube-a buakwaa mu bẹ ọ nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua; buakwanaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ ọ nabataru; kele ọo onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ g'unu ha bụ onye kachaa shii."

Onye ata akpọshidu iphe, anyi eme

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jionu sụ iya: "Ọnyibe; anyi humaru onye gude ẹpha ngu achishi ọbvụ. Anyi sụ iya g'o to meshi l'o too tsodu ngu g'anyibedua."

⁵⁰ Jizọsụ sụ iya: "Unu ta asushi iya g'o to meshi; kele onye ata akpọshidu iphe, anyi eme akpọshi bụ anyi."

Ndu Samériya ajika Jizọsụ

⁵¹ O rwutashię ya phọ l'ala l'imigwe; ọ tųgbua lẹ ya jefutaje Jierúsalem. ⁵² Ọ harụ ndu-ozi zia g'ẹphe vuru iya ụzo je. Ndu ozi ono tųgbua bya abahụ lẹ mkpukpu lanụ, nọ lẹ Samériya je g'ẹphe doziaru iya ẹka ọo-zę. ⁵³ Ọphu ndu ẹka ono ekwedu iya anata; kele o phoberu ụzo Jierúsalem. ⁵⁴ Jiemusu; waa Jionu, bụ ndu etsoje iya nụ hụma ẹgube iphe ono bya asụ iya: "Nnajuphu! ?Bụ g'anyi karụ ọku g'o shi l'imigwe bya ekepyashia phẹ tọo?"

⁵⁵ Jizọsụ ghakọbe bya agbochia phẹ ọnu sụ phẹ: "Unu ta amakwa ẹgube iphe, unu l'iya l'eme. ⁵⁶ Kele Abubu-Ndiphe ta abyaduru emebyi ndzụ

ndiphe; ọ chĩa g'ọ dzọo ndzụ." E mechaa; ẹphe shi l'ẹka ono tughua jeshia mkpukpu ọzo.

Ndu e-tso Jizosu
(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Ẹphe jenyaẹpho l'uzo; nwoke lanu sụ iya: "Nnajiuphu; mu e-tsojekpọe ngu phọ eje ẹkameka, iije."

⁵⁸ Jizosu sụ iya: "Uphega nwekwaru ẹnụ; ẹnù, ẹphe l'eli nweru ẹpfune; obenu lẹ Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi." ⁵⁹ Ọ sụ onye ọzo: "Tsuru mu!"

Onye k'ono sụ iya: "Nnajiuphu; gẹ mu jekwa elifua nna mu."

⁶⁰ Jizosu sụ iya: "Haa ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe lia ndu nkepẹ, nwuhuru anwuhu. Gubedua l'onwongu je epfua k'ẹka Chileke bu eze g'a numadzuru."

⁶¹ Onye ọzo sụ iya: "Nnajiuphu; mu e-tsokwaru ngu; ọle ọo gẹ mu je asuadaa ndibe mu g'ẹphe nọkwa-ẹhu mma!"

⁶² Jizosu sụ iya: "Ọ-pa-ọgu agha ẹnya l'azu ta ayikwa l'ozi k'ẹka Chileke bu eze."

10

Jizosu agba ndu-ozu iya
ẹbo-ẹbo l'ozi-oma ono

¹ E mechaa; Nnajiuphu byakwa bya ahoṭa ukporo umadzu ẹto l'umadzu iri l'ẹbo ọzo bya agbaa phe ẹbo-ẹbo; sụ g'ẹphe vuru iya ọzo jekota l'iphe, bukpo mkpukpu mekpoo ẹkameka, yebedua l'onwiya abya ejeje. ² Ọ sụ phe: "Iphe, a koru l'opfu chashiakwaru; mbu l'ọ kwatakpokwaaru ha shii; obenu lẹ ndu-ozu, akpata iya akpata ha nwanshii. Unu pfuru nu Nnaji, nwe iphe, a koru l'opfu g'o ye ndu-ozu, l'a-bya akpata iya nu. ³ Unu tughua jeshia. Unu lekwa ẹnya: l'unu dukwa g'unwu aturu; mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia ẹka agu jiru ejiji. ⁴ Unu te egudekwa eda-okpoga; ọzo eda mmanu; ọzo akpokpa. Unu te ejekwa anodu k'ekwe ekele lẹ gbororo. ⁵ Unuphu, unu -bahukpooru; unu vuru ọzo sụ: 'Gẹ nchi dukwa doo l'unuphu-a.' ⁶ Teke nwa nchi-odoo nọ l'ẹka ono; nchi-odoo unu aburu nkiya. Teke 'ọ dudu; l'ọ lwaphutaru unu azu. ⁷ Unu bukwarupho l'unuphu ono; riye nguje iphe, bukpo iphe, ẹphe nuru unu; kele onye akanya gbaru k'anata ugwo iphe, o setaru. Unu te ebuphekwa l'unuphu l'unuphu. ⁸ Teke unu bahuru mkpukpu; ẹphe -nata unu ree; unu riyeekwapho iphe, a nuru unu. ⁹ Unu mee g'ẹhu du ndu iphe eme ike l'ẹka ono; unu asu phe: 'Chileke abyaakwa aburu eze unu.' ¹⁰ Teke unu bahukwanuru mkpukpu; ophu ẹphe anataduru unu; unu alufu l'oma gbororo iya bya asu phe: ¹¹ 'Urwuku mkpukpu unu, du anyi l'okpa be anyi jishiakwaru unu-o! Ọ kwa iphe, unu a-maru bu lẹ Chileke abyawaa egoshi lẹ ya bu eze.' ¹² Ọle iphe, mu akaru unu bu; ọo-kakwaru ndu Sodomu mma mboku ikpe; eme lẹ mkpukpu ono."

Iphe ee-me oha, jikaru nu
(Mat 11:20-24)

¹³ "Nshio gube oha Korzinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yele oha Sayidonu m'ẹphe eyekwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntụ ụzenya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ẹphe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ¹⁴ Ọle ọo-karu ndu Taya waa ndu Sayidonu mma me Chileke kpeje ikpe

eme lẹ g'oo-dụ unubedua. ¹⁵ Gube oha Kapaniyomu! ?Ọ dụ ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe tọ? Aa-gbekwanu kwatsua ngu kwarua ngu oku-ali-maa!"

¹⁶ Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: "Onye numaru iphe, unu pfuru numawaru iphe, mu pfuru; onye jikaru unu jikakwaru mu pho; teme onye jikakwanuru mbedua buakwaa onye ono, ziru mu ozi ono be o jikaru."

*Ndu Jizosu ziru ozi
alwa l'ehu-utso*

¹⁷ Ụkporo umadzu eto l'umadzu iri l'ebbo ono jechaa bya egude ehu-utso lwa bya asu Jizosu: "Nnajiuphu; anyi gude epha ngu kachaa obvu ike!"

¹⁸ Ọ sụ phẹ: "Mu shia ele Nsetanu g'o shi l'igwe ada g'ebemu-igwe. ¹⁹ Sụ-a; mu yeakwaru unu ike l'eka g'unu zopyabejehaa agwo l'okpa me akpi me g'unu kakota iphe, bukpo ike k'ohogu ono, bu Obutuswe ike. Ọ tọ dudu iphe, byaru ayi mee unu. ²⁰ Ole g'o tọ bukwaru iphe, ehu iya a-nodu atso unu bu l'unu ka obvu ike; g'ehu tsojehia unu l'e dewaru epha unu l'ekwo l'imigwe."

*Ehu atso Jizosu
(Mat 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Lẹ teke ono kwapho be Unme Chileke meru Jizosu; ehu tsomahu iya. Ọ sụ: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya; waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phe guru iphoro ge k'unwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpouerupho g'o dụ ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²² "Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. Ọ tọ dukwa onye maru onye Nwa Chileke bu; gbahaa Nna iya, bu Chileke. Ophu o dukwa onye maru Nna iya, bu Chileke; gbahaa Nwa iya; ozo 'epho onye Nwa iya ono hotaru; goshi iya Nna iya."

²³ Jizosu yee ndu etsoje iya nụ nduepho nwekinyi phe; o ghakobe sụ phe: "Ehu-utso be a goru nụ unube ndu gude enya unu ahuma iphe-a, unu ahuma-a. ²⁴ ?Unu maru-a lẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, dụ igwerigwe be o guru egu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ephe ta ahumaduru iya. Ọ gukwaru phe pho anuma iphe-a, unu anu-a; ole ephe ta anumaduru iya."

*Ekemu, kpo-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)*

²⁵ Noo ya bu; onye lanu, maru ekemu gbalihu ge ya gude aji hua Jizosu ama bya asu iya: "O-zì-iphe; ?bu gunu be mu e-me ge mu dzuru ndzu ojeje."

²⁶ Ọ sụ iya: " ?Bu gunu be e deru l'ekwo ekemu? ?I gutaru gunu?"

²⁷ Nwoke ono sụ iya: "Ekwo ekemu suru: 'Yee Nnajiuphu, bu Chileke ngu obu ngu g'o ha. Gude ndzu ngu g'o ha; me ike ngu g'o ha; me uche ngu g'o ha yee Chileke obu. Waa g'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu.' "

²⁸ Jizosu sụ iya: "I pfukotaru iya; i -mee nno; l'inweru ndzu."

*Etu k'onye Sameriya,
nweru obu oma*

²⁹ Nwoke ono kuchata iya bya asu iya: " ?Ọ bukwannuru onye bu nemadzu ibe mu obu?"

³⁰ Jizosu nmaaru iya etu sụ: "Ọ duru nwoke, shi Jierusalemu eje Jieriko. O je evubaa ndu ana nfu. Ephe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzu

nwanshii; gbabę iya ọto bya aparu iya haa; ọ nọduwaa mkpọkpo ndzụ. Ẹphe gbakashihu. ³¹ Ọ dūru g'ọ nwuru; onye uke Chileke nọdu aghata l'uzo l'ẹka ono bya ahuma iya; bya agbango ya; shia ọzo ọzo; ọ buru iya atugbu. ³² Oshilokpa Lívayi ghatashikwaapho l'uzo ono bya ahumakwa iya pho bya aghangokwaa ya pho. ³³ Obenu l'onye Samériya, ejekpọoro iphe, ooje ghatashiaru ẹka nwoke ono nọ bya ahuma iya; imemini iya dū iya. ³⁴ Ọ bya ejepfu iya bya edebechaa ya manụ l'onyá, dugbaa ya l'ehu; kpua ya ya męe bya ekechishia ya ya. Ọ bya apata iya tukobe lę nkapfugara iya; bya aparwuta iya ọlo ndu ije; bya edobe iya swiru. ³⁵ O be lę nchitabọhu iya; ọ chifuta shiru labo bya anụ onye-nche ọlo ndu ije ono bya asu iya: 'Letakwa iya ęnya. Teke mu lwaru; ọ -duru iphe ọzo, o phubaaru ngu; mu a-pfua ngu iya.'

³⁶ “?Bụ onye ole l'ime ọmadzu ęto ono be i riru l'ọo ya bụ nemadzu ibe nwoke ono, vubaru ndu ana nfu ono?”

³⁷ Onye ezije ekemu ono sụ iya: “Ọo onye ọphu phuru iya obu-imemini pho.”

Jizosu sụ iya: “Laa; je emeje ęgube ono.”

Jizosu akpafuta Mata yęe Meri

³⁸ Tọbudu iya bụ; Jizosu phę kwasęru ejekpọekwapho iphe, ęphe eje. Ẹphe jenyaępho l'uzo; ọ bahu l'oma mkpukpu lanu. Nwanyi, ępha iya bụ Mata dubata iya ibe phę; gę ya kwaaruu iya ębyaa. ³⁹ Nwanyi ono nweru nwune nwanyi, ępha iya bụ Meri. Meri je anodu nonyabe Nnajiuphu; anu opfu iya. ⁴⁰ Mata yenukakwanuru ęhu l'eme nri. Ọ bya ejepfu Jizosu je asu iya: “Nnajiuphu! ?Tii sudu nwune mu nwanyi g'ọ to hashiru mu ozi-a gę mu je nwękinyi mu? Sunu iya g'ọ bya eyeru mu ẹka!”

⁴¹ Nnajiuphu sụ iya: “Mata! Mata! I kunukaru photophoto meg-bushinuka onwongu. ⁴² Iphe lanu bụ iphe, dū mkpa kpurumu. Meri hataakwanaru okę-iphe ono ọphu ka ree. Ọphu a nafubaedu iya ya anafu.”

11

Jizosu ezi g'ęepfuje anu Chileke (Mat 6:9-13; 7:7-11)

¹ O be ujiku lanu; Jizosu nọdu ẹka lanu epfu anu Chileke. O pfughechae ya pho; onye lanu l'ime ndu etsoje iya nu sụ iya: “Nnajiuphu; zinaa anyi g'ęepfuje anu Chileke gę Jionu zikwarupho ndu etsoje iya nu-a.”

² Ọ sụ phę: “Unu -nọdu epfu anu Chileke; unu sųje:
“Nna anyi, bu l'imigwe;

G'e dobe ępha ngu iche.
Goshinu l'ọo gubedua bụ eze.

G'emeje iphe, dū ngu l'uche
l'eliphe;
g'eemeje iya l'imigwe.

³ Nunu anyi nri ntanu-a;
Nri, a-sųjeru anyi eri
mboku-mboku.

⁴ Guaruu anyi nvu l'ẹka anyi
mesweru ngu.

G'anyị guru ndu mesweru
anyibedua.

Te ekwekwa g'anyi nmalahu
l'ohutama.
Nafutachikwaa anyi g'anyi
ta aba l'eka onye
ejo-iphe.”

⁵ Jizosu su phe: “Denu g'unu ha onye e-jepfu onya iya l'echi abali je asu iya g'o jie ya ugwo ishi buredi eto; ⁶ l'onya iya, shi eka du enya byaru ibe iya; ophu ya enwedu nri, ya a-nu iya. ⁷ Onya iya ono gbę l'ime ulo su: 'E pfuchishi mu nchi! Mu gu-chiwaru uzo; swobe iya iphe. Mu l'unwu mu zewaa azee. Ophu mu agbeshiedu abya ngu anu buredi ke nta.' ⁸ Ge mu kakwaru unu: o -buru l'o to gbeshidu abya iya anu buredi ono kele o bu onya iya; l'oo-gudenu kele oopfuchi iya nchi; ophu iphere adudu iya bya anu iya iphe, o byaru asu g'o nu iya. ⁹ Noo g'o gude mu sukwanu unu; unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu cho iphe; unu a-choa iya! Unu kua eka l'uzo; aa-guharu iya unu! ¹⁰ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aa-nuje iphe; onye choru nu l'a-choataje; onye kuru eka be aa-guhajeru uzo. ¹¹ ?Denu g'unu ha, buru nna, onye nwa iya a-su g'o nu iya ema; l'o gbę chiru agwo nu iya; ¹² ozoo teke o suru g'o nu iya ekwa-oku; l'o nuchia ya akpi? ¹³ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unwu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa amaru g'oo-me nu unu Unme-du-Nso; mbu unube ndu suru g'o nu iya unu?”

Eka ike Jizosu shi
(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ O be teke ozo; o duru nwoke, Jizosu chifuru obvu, bu iya l'ehu, meru ebe oopfujedu opfu. Kpiridangu-obvu ono lufuepho nwoke ono l'ehu; nwoke wata epfu opfu. O du ikpoto ndu ono biribiri. ¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo obvu, bu Biyelezebolu, bu iya be bu onye-ishi iphe, bukpo obvu be o gude achishi obvu.

¹⁶ Ndu ophu abya agbaberu iya onya opfu g'ephe gude nmata iya; su iya g'o menaru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya eviya. ¹⁷ O maerupho iphe, ephe ari bya asu phe: “Ali-eze -keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ola-l'iswi. Nokwapho g'oo-du l'unuphu, keharu onwiya ebo. ¹⁸ Teke o bukwanu le nkwoka du l'ibe Nsetanu; ?denu g'ee-me g'ali-eze iya keru; me unu -su l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu? ¹⁹ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁰ Obenu teke o bukwanu l'oo ike Chileke be mu gude achishi obvu obu; oo ya bu l'o noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²¹ “Onye okpehu du -kwaghe ngwogu akwaghe nodu eche ibe iya nche; ?ti madu l'o to dudu iphe, eme iphe iya? ²² Obenu teke onye ka iya ike byaru afuaru iya; bya alwu-kpee ya l'o nata iya ngwogu ono, bu iphe, o doberu enya ono; bya akwaa ivu iya ono kekashia.

²³ “Su-a; onye mu l'iya ata tugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ata achikobedu achikobe l'achikakwa achika.

Iphe, akpaje obvu alwa azu
(Mat 12:43-45)

²⁴ “Teke a chifuru nemadzu obvu l'ehu; obvu ono etsoru echiegu eka mini adudu aghaphe; acho eka oo-nme anme. Teke o jenyaa; ophu o dudu eka o humaru; l'o su ge ya laphueshikwa azu l'akahu ulo iya-a.

²⁵ Teke ọ byatashiaru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ²⁶ l'ọ je je achịta ọbvụ ẹsaa ọzo, ka iya njo; ẹphe awuba je eburu iya; ndzu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho."

Okpobe ẹhu-utso

²⁷ Jizosu pfunepho nno; nwanyi lanu l'ime igwe oha ono chia mkpu su: "Ehu-utso be a goru nu nwanyi ophu paru epho-ime ngu bya echee ngu era!"

²⁸ O su iya: "Ehu-utso be gochiaru nu ndu anumaje opfu Chileke bya eme iya ememe!"

*Iphe-ohumalenya,
meru l'ehu Jiona*

(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

²⁹ O be g'ikpoto ndu ono aka shii eje; Jizosu pfuaha su: "Ogbo-nta-a pakpokwaaruu njo. Epe achọ iphe-ohumalenya. O le o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona. ³⁰ Mbu-a; o kwa ge Jiona bujeru ndu Ninive iphe-ohumalenya pho bu ge Abubu-Ndiphe bu ndu ogbo-nta-a. ³¹ Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya ge ya numa opfu nkwamenya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a. ³² Temu ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; epe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta."

Oroku, du l'ehu bu enya

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ "O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iya je edomia edomi; ozoo l'o woru ite kpube iya. Owojochiaru iya kobe le nggu-oroku g'onnyemonye, bataru nu ahuma iphoro iya. ³⁴ Enya ngu bu oroku, du ngu l'ehu. Teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. Teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. ³⁵ Oo ya bu; letakwa enya; a -nonyakwaa iphoro, no ngu l'ime gbẹ bya aburu ochii. ³⁶ O -buru l'ogwehu ngu bukota iphoro; ophu o dukpoda ẹka ogba ochii; be o-nodu enwu enwunwu g'oroku anoduje enwu-a gude nwuberu ngu oku."

Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Jizosu kpukwaduru opfu l'onu epfu; onye Farisii bya asu iya: "Oshi adukwa l'ibe mu." O tsoru iya je anodu k'eri nri ono. ³⁸ O du onye Farisii ono biribiri l'o to vuduru uzo meadaa nsọ akwo ẹka; bya anodu k'eri nri. ³⁹ Nnajiuphu su iya: "Unube ndu Farisii anoduje asa azu okoro asa azu ochi; ole iphe, unu maru bu ana ndu ozo iphe l'eka ike yee ejo-iphe. ⁴⁰ Unube ndu eswe! ?To buedu ẹka lanu, meru azu, mekwarupho ime? ⁴¹ O le-a; unu woru iphe, no l'ime okoro waa l'ime ochi meeru ndu ukpa iphe-oma; huma le nsọ a-bvuru unu l'iphemiphe.

⁴² "Nshio unube ndu Farisii; kele unu apfujechaaru apfuru nu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri: l'agbo; me olubu; mekpoo iphemiphe, bukpo nweekwo, eeri eriri; unu agbe haa apfubekoto waa eye Chileke obu. Unu gege apfubekoto; yee Chileke obu; mejkwapho ekemu ophu unu emejehawaa.

⁴³ "Nshio unube ndu Farisii; mbu unube ndu oduje g'unu nodu l'ishi l'ulo-ndzuko; teme o nodu aduje unu g'e keleje unu ekele k'iche l'eka a

dụ igwe. ⁴⁴ Nshio unu; kele unu dụ g'ilu, chihuru echihu, a ta humaduru l'enyà; a nòdu azoje iya okpa; ophu a madu l'ime iya rehuru erehu."

⁴⁵ Onye lanu bu onye maru ekemu su iya: "O-zì-ìphe; eshinu iipfu egube ono be i tukoakwaru anyi l'ephe abaru mba."

⁴⁶ Jizosu su iya: "Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu ewojuer ivu, anyi erwa boo ndiphe; ole unubedua ta arwukwa ivu ono g'o ka mma l'oo mkpushi-eka lanu. ⁴⁷ Nshio unube ndu gbè nta-a akpushi ulo-ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke. ⁴⁸ Oo ya bu l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu phe meru be du ree; teme eka unu dukwa iya pho; kele ephe gburu phe egbugbu; unu nodu akpushi ulo-ilu l'eka e liru phe. ⁴⁹ Noo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru su: 'Mu e-zì ndu mpfuchiru Chileke; me ndu-ozì g'ephe jepfu phe. Ndu ono, mu e-zì ono nweru ndu ophu ephe e-gbu egbugbu; duru ndu ophu ephe akpa ehu mmanu.' ⁵⁰ Oo ya bu l'aa-gwata ogbo-a ugwo ochi iphe, bukpo ndu mpfuchiru Chileke ono, ndiche phe shi teke iphe du gbushita ono; ⁵¹ e -shikpo le mee Ebelu jasule ke Zakaraya, onye e gburu le mgbaka oru-ngweja Chileke yee eze-ulo Chileke. Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa ogbo-a be aa-gwata ugwo mee phe.

⁵² "Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu wotawaru ire-igodo ulo mmamiphe. Unu ta abahuduru l'onwunu; teme ndu eme g'ephe bahu be unu kposhiru abahu."

⁵³ Jizosu bya l'atugbu l'eka ono; ndu ezije ekemu me ndu Farisii ono kwatakpo tsoahaa ya opfu; teme ephe nodu akuchashikwa iya pho opfu akuchashi; eme g'o pfua igwerigwe opfu; ⁵⁴ eka ephe ege iya g'ephe gbaaru iya onya opfu, ephe e-gude nmata iya.

12

Iphe-ekoje-buredi ndu Farisii (Mat 10:26-27)

¹ Teke ono kwapho; umadzu ukporo l'unu zakobewaa l'eka ono; k'ophu ephe azogbaa nwibe phe toli toli. Jizosu karu ndu etsoje iya nu gedegede su phe: "Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ndu Farisii enya, bu iya bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu, ephe bu. ² O to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ophu o dukwa iphe, e domiru edomi g'e te mechaa maru iphe, o bu. ³ Iphe, unu pfuru l'ochii be aa-numa l'iphoro; teme iphe, unu dzuru taba taba l'ime ulo be aa-ra arara g'onnyemone numadzuru."

Onye aa-tsuje ebvu (Mat 10:28-31)

⁴ "Ge mu kakwaru unube ndu bu onya mu phe: Unu ta tsukwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; ndu bu: ephe -gbuchaa; o to duedu iphe ozo, ephe adu ike eme. ⁵ Ge mu kakwaru unu onye unu a-nodu atsuje ebvu: onye unu a-tsujje ebvu bukwa onye bu: o -gbuchaa egbugbu; l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru onye ono chie l'oku-ali-maa. Ee! Mu suru unu-a; nokwa onye unu a-tsujje ebvu bu ono.

⁶ "Tobudu unwu ogbe ise bu kobo ebo? Ole Chileke ta adukwa unwu ogbe me nanu, o to nyataduru. ⁷ Mbu-a; egbushi, no unu l'ishi be o guchaakwaru ugu nanu nanu. Unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba le mkpa; g'o hahabe igwerigwe."

Epfu l'edzudzu-oha l'a bu ke Kereshi (Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ya hoo haa lẹ ya bu nkemu bẹ mube Abubu-Ndiphe l'a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe pfua ya hoo haa l'onye ono bu nkemu. ⁹ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ya hoo haa lẹ ya ta amadu mu bẹ mu a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe kẹ Chileke pfua ya hoo haa lẹ mu ta amadu onye obu.

¹⁰ “Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu bẹ aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfbuyiru Unme Chileke bẹ a taa gukwaru nvu.

¹¹ “Teke o bu l'ephe kpụ unu bya edobe l'ulo-ndzuko; waa l'iphu ndu-ishi; waa l'iphu ndu govumentu; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozoo g'unu e-dobe onu pfua ya gude kpefu onwunu. ¹² Kele Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono.”

*Etu k'onye eze,
bu onye-eswe*

¹³ Onye lanu l'ikpoto ndu ono su iya: “O-zì-iphe-e! Rwonaa nwune mu g'o kwe gẹ mu l'iya kee iphe, shi lẹ nna anyi.”

¹⁴ Jizosu su iya: “?Bu onye meru mu onye ekpejeru unu ikpe; ozoo onye ekeru unu oke; gube nwoke ono?” ¹⁵ Jizosu su ikpoto ndu ono: “Unu tokwa ehu zehujeru iphe, bukpo iphe, akpataje eye enya l'eku mgboko-a; l'okpobe ndzu nemadzu te eshikwa l'eku, o kpataru akpata; g'ohahabe.”

¹⁶ O wataru phe anmaru etu su: “Nwoke lanu, nweru iphe; koru opfu; kpata iya iphe, ha shii. ¹⁷ O bya ariahaa l'egomunggo su:

‘?Denuanu gẹ mu e-me iya g'o to duedu eka aa-kube iphe-a?’ ¹⁸ Mu e-me iya egube-a. ‘Mu a-phoka oba mu phoribebaaru iya g'o ka oša; l'obuwaruro eka mu a-kube mebyi iphe mu; me iphe, mu nweru enweru.’ ¹⁹ Noo ya bu; mu asu ndzu mu; eku abyakwaru ngu! Owa-a bukpokwaa iphe, a-suru ngu eri apha, du igwerigwe. Tuta unme nta; ria ngua g'ehu tsoo ngu utso!” ²⁰ “Ole Chileke suru iya: ‘Onye eswe! Enyashi-a bẹ a-nata ngu ndzu ngu ono. Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bu onye e-ri iya?’

²¹ “Noo g'onye akparu onwiya eku; ophu o dudu iphe, o bu l'iphu Chileke du bu ono.”

*Eye Chileke iphemiphe l'eka
(Mat 6:25-34)*

²² Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Noo iphe, mu gude su: Unu ta akushi photophoto g'unu e-me ndzu unu: k'iphe, unu e-ri; ozoo k'ehu unu: k'iphe, unu e-ye l'ehu. ²³ Kele ndzu ka nri; teme ogwehu ka uwe aburu iphe.

²⁴ Lewarọ okpoko-ohà, ephe l'eli! Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe enweddu ulo eku; ophu ephe agbadu oba; ole Chileke anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka enu aburu iphe. ²⁵ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ oshi; yekwa iphe, ha nwanshi lẹ ndzu iya? ²⁶ Oo ya bu; o -buru l'unu taa dudu ike eme nwiphe habe nwanshi nno; ?buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto?

²⁷ Unu lewarọ ojimbvu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. Obenu lẹ-a; unu huma gẹ Sólomonu yeberu uwe, ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ²⁸ Teke o bu lẹ Chileke eyeje eswa, nọ l'egbudu uwe; l'iphe, bu o -dzuru ndzu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite; ?to kabadaa unu eye okpobe uwe? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ²⁹ Oo ya bu; unu ta anodujeshi aku-phe photophoto iphe, unu e-ri me iphe, unu a-ngu. ³⁰ O kwa iphe ono

bụ iphe, ohamoha tukoru ayo oshi iya. Nna unu makwaru-a l'ọ du unu mkpa. ³¹ Unu chochia aka Chileke bu eze! Oo ya bu; iphemiphe ono aburu iphe, ee-yekwaru unu eyekwa.”

Ēku imigwe
(Mat 6:19-21)

³² “Unu ta atsushi ebvu; unube unwu ndokobe aturu, adudu igwe-a; l'ọ dukwa Nna unu ree okpobe adudu eme g'unu bukwarupho eze l'eka o bu eze. ³³ Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-oma. Unu meeru onwunu ekpa okpoga ophu taa kahudu akahu; kparu eku unu dobe l'imigwe; aka o to lwadu ali alwalwa; kele ndu-oshi te ejedu iya; ophu mkpu atadu iya. ³⁴ L'ọ kwa aka eku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu a-nodukwapho.”

Ndu ozi, nwu enya

³⁵ “Unu lishia anamu unu ike; g'oku dukwapho l'oroku unu. ³⁶ Unu adu g'unwokoro, nwu enya echeru nnajiuphu phe g'ọ lwa ekele-nwanyi, o jeru; g'ephe a-guhakeberu iya uzo me o -bya bya akua aka l'uzo. ³⁷ Ehu-utso be a goru nu ndu-ozii ono, nnajiuphu phe l'a-byatashia; ephe anwuru enya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-rukotakwa onwiya su phe g'ephe nodu anoo ge ya kwaaru phe okpobe ebyaa. ³⁸ O -buru l'echi abali be o byapfutaru phe nno; ozoo l'iphe-oha enu; ephe nwukwaduru enya; l'ọ buru phe iphe ehu-utso. ³⁹ Ole-a; unu makwarupho l'ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya; me o nwukwaru-a enya; k'ophu o to kwekwanu g'iphuru ono tsufua ulo iya bata. ⁴⁰ Unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho enya; kele Abubu-Ndiphe l'a-byakwa teke unu te eledu enya iya.”

Nwozi, e gude ire iya aka
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pyita su iya: “Nnajiuphu-e! ?Bu anyibedua be i nmaru etu owa-a gedegede too oha?”

⁴² Nnajiuphu su: “?Bu onye bu nwozi, e gude ire iya aka; teme o buru onye kwaru enya? Oo ya bu onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nujeru iya ndibe iya nri l'ọ rwubèrù iya. ⁴³ Ehu-utso be a goru nu nwozi ono me o -buru le nnajiuphu iya a-lwa bya bya ahuma l'ooome iphe ono, o ziru iya ono. ⁴⁴ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono ewokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁵ Obenu teke nwozi ono riru su: ‘Haa! Nnajiuphu mu anokwaa odu alwalwa’; bya awata etsukashi ndu-ozii nwoke ono iphe: unwoke me unwanyi; wata eri g'ọ du iya; nguahaa mee; o tsuahaa ya. ⁴⁶ Nnajiuphu iya ono a-lwakwa mboku, o to ledu enya iya waa teke o to madu bya agwaa ya ochi; woru iya gwakobe le ndu e gudedu ire phe aka.

⁴⁷ “Onye-ozii, machaaru uche nnajiuphu iya; ophu o kwakobeduru aka; ozoo mee iphe, bu uche nnajiuphu iya be ee-chishi echachi ike. ⁴⁸ Obenu l'onye ata amadu uche nnajiuphu bya emeta iphe echi echachi be eechipete iphe. Onyemonye, a nuru iphe, ha shii be ee-le enya iphe, ha shii l'eka iya. Onye e yekwanuru iphe, ha shii l'eka be aa-jikwapho aji iphe, kabaa shii.”

Jizosu agbaghashi ndiphe
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ “Iphe, mu byaru bukwa atu oku l'eliphe; mbu l'ọ du mu g'a su l'oku obu etsuwaa etsutsu! ⁵⁰ Obenu l'ọ nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akue

mu pho phoophoophoo; mbu jasụ teke e meadaru iya. ⁵¹ ?Unu dobesu ị mu byaru eme gę nchị dụ ndiphe doo? Aawa! Iphe, mu epfuru unu bu l'iphe, mu byachiaru bukwa mgbaghashi. ⁵² Kele e -shi nta-a be unuphu, umadzu ise bu be a-gbaghashihuepho. Umadzu eto aburu ohogu umadzu labo; umadzu labo aburu ohogu umadzu eto. ⁵³ Ephe a-gbaghashihu: nna aburu ohogu nwa iya; nwa aburu ohogu nna iya. Ne aburu ohogu nwanwanyi; nwa-nwanyi aburu ohogu ne iya. Ne ji nwamgboko aburu ohogu nyee nwa iya; nyee nwa aburu ohogu ne ji iya."

Amaru ge mboku gbaru

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ O sukwapo ikpoto ndu ono: "Oobujeru teke unu humaru eka igwe rwuru erwurwu l'uzo enyanwu ariba; unu asu l'igwe e-dze nwa yegeyege mini; l'ooduepho nno. ⁵⁵ Teke pherephere shi l'uzo ndohali wata ezizi; unu asu l'onanwu abyawaa; l'o du g'unu pfuru. ⁵⁶ Unube ndu ono, bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Unu aduje ike lee enya l'eli lee l'ali; kota ge mboku gbaru. Obenu ?bu gunu kparu iphe, unu amadu ko iphe, nta-a du g'oo ya?"

Edoshi opfu

(Mat 5:25-26)

⁵⁷ " ?Bu gunu be o gude ophu unu achijedu idzu l'ime obu hota iphe, pfuru oto mee? ⁵⁸ Teke onye gbaru ngu ekwo kpu ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ehuru g'unu l'iya doshia l'uzo; g'o to kpuru ngu je anu onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l'eka ogbogu; ogbogu eje atua ngu mkporo. ⁵⁹ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; i ti yikwa futu afuta l'eka ono jasụ teke i pfueberu iphe, e gburu ngu pfua pfua afu iya."

13

Izimanu alwa azu ozoo ola-l'iswi

¹ O duru ndu no l'eka ono teke ono, pfuru Jizosu ke ndu Galili, Payileti gbushiru eka ephe no agwa iphe; mee phe gwakobe le mee iphe, e gude agwa iphe. ² O su phe: " ?Unu dobesu le ndu Galili ono kakota ndu Galili ozo abu ndu eme iphe-eji opfu l'e gburu phe egube ono. ³ Mu su unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanu iphe-eji unu ta alwakotaduru unu azu; unu lwapfuta Chileke be unu a-lakotakwapo l'iswi egube ono. ⁴ To umadzu iri lesato ono, ulo-eli ephekerephe Sayilowamu zeru tugbushia ono; ?unu dobesu l'ephe ka ndu Jierusalemu ophuu abu ndu ejo-iphe? ⁵ Mu suru unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanu iphe-eji unu ta lwakotaduru unu azu; unu ghaa umere be unu a-lakotakwapo l'iswi nno."

Etu oshi, ta amiduru amimi

⁶ O bya anmaa etu-a su: "O duru oshi figu lanu, nwoke yeru le mgbabu iya. O nodu abyaje elee ya enya mebyi; o to dudu iphe, oohuma. ⁷ O su onye-ozu mgbabu: ' ?I humaru le mu byawaru apha eto mgburugburu bya elee enya mebyi l'oshi figu-a: ole o to dudu iphe, o mitaru. Gbutsua ya! ? Bu gunu meru g'o gude o jee adzuru ndzu emebyishiru mu ali? ' ⁸ Onye-ozu mgbabu ono su iya: 'Jiko hafua ya ro apha lanu-a; ge mu bvupheadaa ya mgburugburu yeadaa ya ozu. ⁹ Teke o bu l'o miru mebyi apha ozo; oo ya bu l'o du ree; teke odumeka l'ii-gbutsuwa iya ro. ' "

*Jizosu eme ge nwanyi,
okwebe kweberu wekorohu l'eswe-atuta-unme*

10 O be teke ọ nọ l'ulo-ndzuko ndu Jiu ono nanu ezi iphe l'eswe-atuta-unme; 11 ọ duru nwanyi, nọ l'eka ono, ọbvu mewaru iphe-ememe mgbarapha iri l'esato. Ọ lotawa iya phugobe; ọphu o kwejedu g'ọ pfuru nhamunha. 12 Jizosu huma nwanyi ono bya ekua ya su iya: "Nwanyi oma! I nwewaa onwongu l'iphe ono, eme ngu nu ono!" 13 Ọ bya ebyibe iya eka; nwanyi ono lochia onwiya teke ono teke ono pfuru nhamunha; bya ekeleahaa Chileke ekele.

14 Ehu ghuahaa onye-ishi ulo-ndzuko egbu le Jizosu meru g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atuta-unme. Ọ su ndu ono: "Abali ishii be e doberu k'ejeje ozi; unu byaje g'e mee g'unu wekorohu teke ono; unu ta abyajeshi l'eswe-atuta-unme."

15 Nnajiuphu su iya: "Unube toko-l'ehu-atuko-l'obu-a! ?Unu ta akpofujedu eswi unu l'ehu l'ehu; ozoo nkapfu-igara unu l'oka iya; chiru iya je g'ọ nguta mini l'eswe-atuta-unme?" 16 Su-a; nwanyi-a, bu awa Ebirihamu-a, Nsetanu keru egbu eshi k'apha iri l'esato-a; ?to gbaduru ke g'a tofu iya l'egbu ono l'eswe-atuta-unme?" 17 O pfuchaepho nno; iphere gude ndu ono, etso yebe Jizosu opfu ono. Ikpoto ndu nọ l'eka ono toko teahaa eswa k'eze iphe ono, Jizosu emeshibebe ono.

Etu, e gude akpuru oshi mosutadu anmaa
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Jizosu su: "?Bu gunu be eka Chileke bu eze du g'ọ ya? ?Bu gunu be mu a-turu iya yeru?" 19 Ọ du g'akpuru oshi mosutadu, nwoke wotaru je akua le mgbabu iya. O fua; vuta buru oshi k'eka iya; k'ophu enu, ephe l'eli byaru bya akpaahaa epfune l'ekali iya."

20 Ọ sukwa phe pho ozo: "?Bukpoo gunu be mu a-turu eka Chileke bu eze yeru?" 21 Ọ du g'iphe-ekoje-buredi, nwanyi hataru nwanshii ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi, jiru eda-mbacha; o woru iya dobe jasụ ọ toko koo."

Eshi uzo, du kparagu abahu
(Mat 7:13-14,21-23)

22 Jizosu nodu ejekpopho uzo Jierusalemu, ooje. Ọ nodu aghatagbaa mkpukpu le mkpukpu ezi iphe. 23 Noo ya; ọ duru onye jiru iya su iya: "Nnajiuphu-e! ?Ndu aa-dzota a-ha nwanshii to?"

Ọ su phe: 24 "Unu kpata uzo shia uzo, du kparagu bahu; kele aa-du igwerigwe mee g'a bahu; ole ephe taa dudu ike. 25 A -nonyawaa onye nwe ulo gbeshi woru uzo guchia; unu apfuru l'etezi aku eka l'uzo su: 'Nnajiuphu; guhaaru anyi uzo!' L'oo su unu le ya ta amakwa eka unu shi-o! 26 Unu awata epfu su: 'Obenu l'anyi rikwaru; bya angua l'iphu ngu; teme i zia iphe l'edupfu anyi.' 27 Ole oo-sukwapho: 'Mu suru unu le mu ta amadu eka unu shi bya; unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unube ndu ejo-iphe ono!' 28 Noo eka unu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze teke unu a-nodu ele Ebirihamu enya; waa Ayizaku; waa Jiekopu; waa ndu mpfuchiru Chileke l'eka ephe nọ l'eka Chileke bu eze; unubedua buru ndu a chishiru achishi. 29 Amadu e-shi l'uzo enyanwu awawa me l'uzo, enyanwu ariba; shikwapho ndegu; shi ndohali; bya le nri l'eka Chileke bu eze. 30 Unu huma-a; ọ duru ndu bu ikpazu, l'e-mechaa buru ivuzo; teme ọ dukwarupho ndu bu ivuzo, e-mechakwanaa buru ikpazu."

Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Mat 23:37-39)

³¹ Teke ono teke onokwapho be o duru ndu Fárisii, byaru bya asu Jizosu: “Shilekwaa l'eka-a tugbua nta; kele Herodu achokwa ngu egbugbu.”

³² O su phe: “Unu je akaru awuru ono le mu achifu obvu; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu ntanu-a yele echele; o -be mboku k'eto; ozi mu abvu. ³³ Ole g'o duhabe; mu a-nodukpoephe eje iphe, mu eje ntanu-a; waa echele; waa nwarechi; kele o to dudu eka ozo, onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa le Jierusalemu!

³⁴ “Gube Jierusalemu; Jierusalemu, tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbu; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nkù iya-a; ophu i kwedu! ³⁵ Huma ahuma; l'ibe ngu be aagbagharu haa ya l'o buru ochobu! Ge mu karu unu: unu taa humabaekwa mu jasu teke unu a-su: ‘Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.’ ”

14

Jizosu eme onye iphe eme g'o wekorohu

¹ O be l'eswe-atuta-unme lanu; Jizosu jeshia eri nri l'ulo onye no l'ishi le ndu Fárisii; ephe nodu egekpoe ya pho ngge. ² Noo ya; onye ehuekoko eme bya bya apfuru iya l'iphu. ³ Jizosu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Fárisii su phe: “?A suru g'e meje onye iphe eme g'o wekorohu l'eswe-atuta-unme to?”

⁴ Ophu ephe epfuduru opfu. O bya eduta iya bya emee ya o wekorohu; bya edufu iya; o lashia. ⁵ Jizosu su phe: “?Denu g'unu ha onye nwa iya; ozoo oke-eswi iya l'adaba l'iduma l'eswe-atuta-unme; g'o to me egwegwa je apafuta iya?”

⁶ Ophu ephe amadu g'ephe e-ye onu l'opfu ono.

Ewoze onwonye ali

⁷ O bya anmaaru ndu e ziru le nri ono etu; eka o lerwataru enya l'ephe hotagbaaru aba ndu nweru enya je anodu. O su phe: ⁸ “O -buru le nemadzu ziru ngu le nri ekele-nwanyi; te ejekwa je anmakoru l'aba ndu eze; atasu o duru onye ka ngu enweru enya, e ziru le nri ono. ⁹ Onye ono, ziru gu l'iya ono l'a-byakwa bya asu ngu: ‘Gbeshi ge nwoke-a nodu.’ L'i gbete teke ono nyigobe je anozeta l'aba ndu enya lwaru. ¹⁰ Oo ya bu; teke e ziru ngu le nri; tugbua je anodu l'aba ndu enya lwaru: g'oo bukwanuru; teke onye ziru unu byaru; l'oo-su ngu: ‘Onya mu; gbeshi bya l'eka ka ree’; oo ya bu; aa-kwabegbe ngu ubvu l'iphu onyemonye, unu l'ephe no le nri. ¹¹ Kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli.”

¹² O sukwaphe nwoke ono, ziru iya le nri ono: “Teke o bu l'i ziru le nri; ozoo l'i kuru obo-iphe; te kukwa onya ngu phe; ozoo unwune ngu phe; ozoo abubu ngu phe; ozoo obutobu ngu phe, nweru iphe. O -dumeka be ephe e-ziphutakwa ngu azu; l'ogbe buru l'aapfu ngu ugwo iphe, i meru. ¹³ O buchia; teke i shiru nri obo-iphe; zia ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu eniyeni me ndu atsushi. ¹⁴ Oo ya bu l'oo ehuekoko be a goru nu ngu; kele ephe taa pfudu ngu ugwo iya. Teke Chileke a-pfu ngu ugwo iya bu teke ndu pfuberekoto e-shi l'onwu teta nodu ndzu.”

*Etu ndu e yeru le nri
(Mat 22:1-10)*

¹⁵ Onye lanụ l'ime ndu ẹphe l'iya nọ lẹ nri ono numa iya bya asụ iya: “Èhu-utso bẹ a gọru nụ onye ono, l'e-ri nri l'ẹka Chileke bụ eze!”

¹⁶ Jizọsu sụ iya: “Ọ duru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya ezia ikpoto nemadzu lẹ nri iphe-oma ọbu. ¹⁷ Ọ gbaephọ l'eri nri ono; o zia onye-ozii iya g'o je ekua ndu e ziru lẹ nri ono sụ phẹ g'ẹphe bya l'e shighewaru iya. ¹⁸ G'ẹphe ha tuko loru agalaba ye iya. Onye k'ivuzọ sụru iya jiko lẹ ya taa byakọtadu. L'ọ duru ali, ya zuru k'òphúú; ya nọdu eje iya ahuma nta-a. ¹⁹ Onye k'òphuu sụ jiko lẹ ya ta abyakọtadu. Lẹ ya zuru oke-eswi iri; ya nọdu eje iya ahuta ama ozi. ²⁰ Onye k'òphuu sụ jiko lẹ ya lutaru nwanyị k'òphúú; ọphu ya abyakọtadu. ²¹ Noo ya bụ; onye-ozii ono bya eworu iphe ono zia nnajuphu iya. Nwoke ono, nwe unuphu ono gude ẹhu-eghu sụ onye-ozii iya: 'Ngwa; gbaru ẹgwegwa lufu; jeje etsoru oji l'oji mkpukpu tsoru iphe, bukpuo gbororo je achibata ndu ukpa; mę ndu edzuduru oke; mę ndu atsụ ishi; mę ndu ẹniyenii.' ²² E mechaa; onye-ozii ono je asụ iya: 'Nna; iphe, i sụru g'e mee bẹ e meakwaru; ọle a ta nọ-chishikwaru oshi anọ.' ²³ Nnajuphu onye-ozii ono sụ iya: 'Ngwa; je etsoru ụzo l'uzo mę iphe, bukpuo owere ụzo ẹgu je achibata nemadzu g'unuphu ji ejiji. ²⁴ Kele-a; gę mu karu unu; ọ tọ dukwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ lẹ ndu ono, e zihawaru lẹ nri ono, e-de ọnu lẹ nri mu.' ”

Iphe, oo-phuje onye etso Jizọsu

(Mat 10:37-38)

²⁵ Teke ono bẹ a dukpuo igwerigwe etso Jizọsu. Ọ ghakọbe bya asụ phẹ: ²⁶ “Onye abyapfuta mu nụ; ọphu nna iya adudu iya ashii; mę ne iya; mę nyee ya; mę unwu iya; mę unwune iya nwoke; mę kę nwanyị; mbụ je akpaa lẹ ndzụ iya; onye ono ta abyakwa etsokota mu. ²⁷ Onye ete evudu oswebe ọnwu k'ẹka iya etso mu ta abyakwa abukotaru onye etsoje mu nụ. ²⁸ Sụ-a; ?Denu g'unu ha onye arị k'akpu ọlo-eli; g'o to vuru ụzo nọduadaa anọ; gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?ya nwekpọrunu okpoga, l'a-suru iya nụ. ²⁹ Ọdumeka; ọ -tuebe okpa-ulo; ọphu ọ duedu ike kpufu iya; ndu humaru iya nụ awata iya agbaru mgbonu sụ: ³⁰ 'Lewarọ nwọphu, jeru akpu ọlo; ọphu ọ duedu ike kpụ-tsee ya.' ³¹ Ọobujeru; eze -gbeshi jepfushia eze ibe iya ọgu; l'o vuru ụzo nọduadaa anọ chidadaa idzu sụ: ?a maru bụ ukporo unu ndu ojogu bẹ ya e-gude ejepfu onye gude ukporo unu ojogu labo tọ? ³² Teke ọdumeka ọo-buru onye ọphuu -nọdukwaduro l'ẹka dọ ẹnya; l'ọ họtta nemadzu ye g'ẹphe je arwo ya g'e doshia opfu. ³³ Ọo ya bụ; g'unu ha ta adukwa onye byaru a-buru onye etsoje mu nụ; gbahaa l'onye ono wofuru ẹnya l'ẹku iya.”

Únú, tsuhuru etsuhu

(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ “Únú bụ iphe, dọ ree; ọle teke únú tsọ-buhuru únú-únú; ?bụ gunu bẹ ee-gude mebaa ya g'ọ buru únú ọzo? ³⁵ Ọ tọ dukpoedunu ree k'eye l'ali; ọzoo l'ikpozụ. Ee-woru iya wushia. Onye nweru ẹnu-nchi, l'anụ iphe; nưmakwa iya.”

15

Ètu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu

(Mat 18:12-14)

¹ Ndu ana akirikọ mę ndu ọzo, bụ ndu eme iphe-ẹji wata akpikitaru ntse g'ẹphe ngabẹ nchi l'iphe, Jizọsu ezi. ² Èhu ghuahaa ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu eghu; ẹphe pfuahaa sụ: “Nta bẹ nwoke ọwa anatajẹ ndu eme

iphe-iji; ephe l'iya atuko erigbachaa nri.” ³ Jizosu bya anmaaru phe etu-a su:

⁴ “O -buru l'onye lanu le g'unu ha nweru ukporo aturu ise; nanu -tuphahu; ?too hadu ukporo eno l'iri le tete ophuu l'echiegu; je achohaa ophu tuphahuru nu pho jasu l'ohuma iya?” ⁵ Teke o humaueru iya pho; l'o woru iya nmakobe l'ukuvu teru eswa lashia. ⁶ O -rwua unuphu; l'oo-bya ekukota onya iya phe me obutobu iya phe su phe: “Unu bya etebude mu eswa-o; le mu humawaru aturu mu, shi tuphahu nu-o.” ⁷ Su-a; noo g'emereme l'a-ha shii l'imigwe l'ishi onye eme iphe-iji lanu, izimanu lwaru azu; o lwapfuta Chileke; eme l'ukporo ndu oma eno le ndu oma iri le tete, mkpa izimanu alwa azu aduduru.

Okpoga, a choru achochu

⁸ “Ozoo ?denu nwanyi, e-nweru okpoga mkpola-ochaa iri; nanu etuphahu g'o to nwuru oku ye l'oroku; zakota ulo; choo ya gbiriri jasu l'ohuma iya. ⁹ Teke o humaueru iya pho l'o bya ekukobe onya iya phe me obutobu iya phe su phe: ‘Unu bya etebude mu eswa; kele mu humaru kobo mu, shi tuphahu nu.’ ¹⁰ Su-a; nokwapho gunwu-ojozi-imigwe e-te eswa onye shi eme iphe-iji, izimanu lwaru azu; o ghaa umere lwapfuta Chileke.”

Nwata, gbaphuhuru nu

¹¹ Jizosu bya anmaaru phe etu ozo su: O duru nwoke, nwutaru unwokoro labo. ¹² Ke nwata nonyaa bya asu nna iya: “Nnana; kee iphe ngu nu mu ophu rwuberu mu nu.” Nna phe bya eworu iphe, o nweru enweru keeru phe. ¹³ Ophu o dudu g'a no-beru; ke nwata ono chikobe iphemiphe, o nweru tugbua ije. O buru iya ala oha, du enya. O je anodu l'eka ono kpakabebe okpoga iya le gaphu-gaphu-gaphu. ¹⁴ O kpakabebechaepho iphemiphe, a nuru iya; ejo okpa nri bya l'alì ono; o kpaahaa nri. ¹⁵ O lapfu onye lanu le ndu a nwuru l'alì ono. Onye ono zia ya g'o chejeru iya ezi l'egu. ¹⁶ Egu metabe iya k'ophu oduje iya g'a su l'a nuru iya egbo iphe, aawushijeru ezi ono; ole o to dudu onye anuje iya ya nu. ¹⁷ O be teke a nonyaru egomunggo lwa iya azu. O su: “?Bunaa umadzu ole l'ime ndu-ozì nna mu nweru nri nweru k'etsutsu iya; mu bya anodu l'eka-a; egu nodu abya mu egbugbu? ¹⁸ Mu a-gbeshikpoepo jepfu nna mu je asu iya: ‘Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. ¹⁹ Mu ta agbaeduru ke g'e kua mu nwa ngu ozo. Meje mu g'iime ndu-ozì ngu ndu i butaru ebuta.’ ²⁰ O gbalihu bya alapfushia nna iya.

“O nodukwadro l'eka du enya; nna iya huma iya; imemini iya du iya. O gbapfu iya je anmata iya akpa; tsutsua ya onu. ²¹ Nwata ono su iya: ‘Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. Mu ta agbaeduru ke g'i kua mu nwa ngu ozo.’ ²² Nna iya ono suele-a unwokoro iya: ‘Unu chitaru mu akpawuru uwe, bu iya kakota ama mma g'e yee ya; gbabe iya echi eka; yee ya akpokpa. ²³ Unu akputa adeswi, tsuru eba gbua g'anyi gude swaa eswa iya. ²⁴ Kele nwa mu-a nwuhuru anwuhu; nta-a be o byaru bya adzwaru ndzu ozo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ole nta-a be a humawaru iya.’ Ephe wata eme eswa.

²⁵ “Teke ono be okpara iya no l'egu. O lwarwutashia unuphu ntse; o numa oda nkwa me ebvu. ²⁶ O bya ekua onye lanu l'ime unwokoro nna iya bya asu iya: ‘?Bu ole ada?’ ²⁷ Nwokoro ono su iya: ‘O kwa nwune ngu lwaru; nna ngu gbua ada-eswi, tsuru eba; kele o humaru iya; o nodukwadu ndzu.’ ²⁸ Ehu ghuaahaa okpara iya ono egu. Ophu o kweedu

abahu unuphu. Nna iya jepfu iya je arwo ya su iya g'o bataro. ²⁹ O su nna iya: 'Lenu! Apha olemole-a be mu jekotawaru ngu ozi. O toko duswe iphe, i zijeru mu, mu jikajeru ememe. O le i tiki nu-swee mu g'o ka mma l'oo nwa-eghu ge mu gude mee emereme mu l'onya mu phe. ³⁰ O be ge nwa ngu owa-a, jeru je atuko iphe ngu kpakaaru unwanyi ukpara-a lwaru; i gbuaru iya ada-eswi, tsuru eba.' ³¹ Nna iya su iya: 'Nwa mu; ?O kwa le mu le ngu anokpoo tekenteke; teme iphemiphe, mu nweru buwaru nkengu. ³² O gbaru g'e mee emereme tee eswa; kele nwune ngu-a shi nwuhuwaa anwuhu; ole nta-a be o byaru bya adzuru ndzu ozo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ole nta-a be a humawaru iya.' "

16

Onye-ishi, kwaru enya l'ozu nnaji

¹ Jizosu sukwapfo ndu etsoje iya nu: "O duru nwoke lanu, nweru iphe; nwekwarupho onye-ishi ndu-ozu iya. Ama bya agbaaru nwoke ono su l'onye-ishi ndu-ozu iya ono l'ebvukakwa iphe iya ebvuka. ² O bya ekua onye-ishi ndu-ozu ono su iya: '?Bu gunu be mu anu l'iime? Ngwa; goshi mu g'i gude eletaru mu iphe mu enya; kele i tii bueduru mu onye-ishi ndu-ozu ozo.' ³ Onye-ishi ndu-ozu ono bya aria su: '?Bunaa gunu be mu e-me ge nnajiuphu mu abya mu anafu abu ishi ndu-ozu-a? L'ebe abu l'ike okoro dukwadu mu; teme o dukwanu mu iphere ge mu e-me jeshia arwo. ⁴ Mu mawaru iphe, mu e-me ge ndiphe ekweje ge mu bataru phe unuphu me a-chifue mu pho l'abu ishi ndu-ozu-a.' ⁵ O bya ekukota ndu ji nnajiuphu iya ono ugwo nanu nanu. O su onye k'ivuzo: '?Bu gunu be i ji nnajiuphu mu?' ⁶ Onye k'ono su iya l'oo ite manu ukporo ise. O su iya: 'Ngwa; ngge ekwo-ugwo ngu; no-zeta egwegwa; dee ite manu ukporo ebo l'iri.' ⁷ O su onye ozo: 'Gubedua-e ?i ji gunu?' O su iya l'oo eda ereshi ukporo ise. O su iya: 'Ngge ekwo-ugwo ngu; dee eda ereshi ukporo eno.' ⁸ Nnajiuphu onye-ishi ndu-ozu ono, 'eegudedu ire iya eka ono jakpo ya ajaja; opfu l'o meru umere onye kwaru enya; kele unwu-eliphe ka akwa enya l'iphemiphe, ephe l'ogbo-nta-a eme; eme le ndu no l'iphoro Chileke."

⁹ Jizosu pfukwapfo su: "Noo iphe, mu gude su unu-a: g'unu gude eku mgboko-a shitaru onwunu onya; g'oo-buru teke eku obu laerupho l'eeduru unu bahu l'unuphu, te echihudu echihu. ¹⁰ Onye e gude ire iya eka l'iphe, ha nwanshi be ee-gudekwapfo ire iya eka l'iphe, ha shii; teme onye 'apfubeduru-eka-oto l'iphe, abadu ishi ta apfubekwapfo-eka-oto l'iphe, baru ishi. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'e te gudedu ire unu eka l'opfu eku ke mgboko-a; ?denu g'ee-shi gude ire unu eka l'opfu okpobe eku? ¹² Teme; teke o bu l'e te gudedu ire unu eka l'eka iphe onye ozo no; ?bu onye anukwanu unu ophu a-buru k'unu?"

¹³ "O to dukwa nwokoro, achita nnaji labo ejeru ozi le mgbo lanu g'o to kpoo nanu ash; yee onye ophuu obu; ozo l'o yeru ehu l'ozu onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. Unu taa nodukwa ejeru Chileke ozi bya emekwapfo g'okpoga kwataru unu."

Jizosu ezi iphe, bu uche Chileke

(*Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12*)

¹⁴ Ndu Farisii tukokpoo iphe ono numakota bya awata agbaru Jizosu mgbonu; opfu l'ephe yenukaru okpoga enya. ¹⁵ O su phe: "Oo unubedua bu ndu l'eme onwunu ndu pfuberekoto l'iphu ndiphe; ole Chileke maru obu unu; kele iphe, amadu riru l'o bu iphe-oma be bu ejo-iphe l'iphu Chileke.

¹⁶ “Ekemu, shi l'eka Mosisu; waa opfu ndu mpfuchiru Chileke nokwa jasū teke Jiōnu onye emeje baputizimu byaru. E -shi teke ono bē a watarū ara ozi-ōma, bū k'eka Chileke bū eze arara; tēme onyenōnu nōdu adzō ūzo abahū iya. ¹⁷ Obenu l'ō kakwa nphe g'igwe bvū; g'alī bvū; eme lē g'akpūru opfu ekemu ono nanū būru iphe-mmanū.

¹⁸ “Onye chifuru nyee ya je alūa nwanyī ōzo buakwaa ogori bē oori; tēme onye lūkwanuru nwanyī, ji iya chifuru l'erikwaphō ogori.”

Onye eze yee Lazarosu

¹⁹ “Ō dūru nwoke lanū, barū eze, eyeje uwe, dū ęguru bya ere ire; eri gwōogwoo mbōku-mbōku. ²⁰ Ō dūkwarupho onye ūkpa, onwo aba, aza Lazarosu, l'azeje l'ōnu-ōguzo onye eze ono. ²¹ Ō nōdu adūje iya g'a sū l'a nūru iya nweekpu, shi lē nri, eze ono l'eri. Ōphu kachaakponu bū lē nkūta awūjeru bya erichaahaa ya onwo ono. ²² A nōnya; onye ūkpa ono nwūhu; ūnwu-ojozi-imigwe kulia ya je edonyabē Ébirihamu. Onye eze phō nwūhukwapho; e lia ya. ²³ Ō nōdu l'ōku-alī-maa ęka ō nō lē mkpamehu; palia ęnya; hūma Ébirihamu ūzenya-ūzenya bya ahūma Lazarosu l'eka ō nō-kube iya.

²⁴ “Ō chishia sū: ‘Nna mu Ébirihamu; g'imemini mu dūnu ngu! Zinaa Lazarosu g'ō tsee ōnu mkpūshi-ęka lē mini bya edee mu l'ire g'ire jidata mu; kele mu nō l'oke iphe-ęhuka l'ōku-a.’ ²⁵ Ébirihamu sū iya: ‘Nwa mu; nyatakwa lē gūbedua teke ī nō ndzū bē ī natakotaru iphe, dū ree nkengu; nokwaphō gē Lazarosu natakotaru ejo-iphe teke ono. Nta-a bē ęhu dūwaa iya guu; gūbedua nōdukwanu lē mkpamehu. ²⁶ A -gūfukpoonu ono; ō dūru oke ose, parū ęka nō-butaru g'ō tō dū onye a-dū ike shi l'ęka-a bya l'ęka ono; ōphu ō dūkwanu onye l'e-shi l'ęka ono byapfuta anyi.’ ²⁷ Nwoke ono sū iya: ‘Ō dū ree; eshinu ō dū nno nna; jiko zinaa ya ibe nna mu; ²⁸ kele mu nweru unwune ise; zia ya g'ō je anmaaru phē ōkwa g'ęphe ta abyapfuta mu l'ęka-a, mu eje oke iphe-ęhuka-a.’ ²⁹ Ébirihamu sū iya: ‘Unwune ngu nweru Mosisu waa ndu mpfuchiru Chileke; g'ęphe nūmaje iphe, ndu k'ono epfu.’ ³⁰ Ō sū iya: ‘Aawa nna mu Ébirihamu! ?Tī madū lē nemadzū -shi l'ōnwu teta jepfu phē bē izimanū a-lwa phē-a azū.’ ³¹ ‘Ébirihamu sū iya: ęphe -anūmaduru olu-opfu Mosisu waa olu-opfu ndu mpfuchiru Chileke; nokwaphō g'ęphe tee kwetakwaphō m'obeta ō dūchakpooru nū onye shi l'ōnwu teta dzūru ndzū.’ ”

17

Anna okwa eme iphe-ęji

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Jizosu sū ndu etsoje iya nū: “Ō doru ęnya l'ō dūgbaaru iphe, e-mechaa mee amadū g'ō shiswee ūzo kē Chileke; ōle nshīoro onye oo-shi l'ęka. ² Ō gogo karū onye ono mma ōme a pataru mkpuma-uswe woru lipyabē iya l'olu; je aparū chie l'eze-ęnyimu; eme l'ō meru ūnwegirima-a g'ō ka mma l'ōo onye lanū o shiswee ūzo. ³ Unu kwaberu onwunu ęnya!

“Teke ō bū lē nwanna ngu mesweru ngu; baarū iya mba. Teke izimanū lwarū iya azū; gūaru iya nvū. ⁴ Teke ō bū l'ō mesweru ngu akpō ęsaa l'ujiku lanū bya abyapfutakōta ngu akpō ęsaa ono; bya asū ngu l'izimanū lwaakwaru iya azū; gūkotakwaru iya ya nvū.”

Ekwekwe

⁵ Ndu-ishi-ōzi ono sū Nnajiuphu: “Nna; mee g'anyi kabaa ekweshi ike!”

⁶ Ọ sụ phẹ: “Ọme ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke habekpọonu shii gẹ nwa rwiirwii akpuru mọsutadu lanu; mẹ unu adujekwa ike sụ eze oshi sịkamayinu-a: ‘Phọfu je akpọbe onwongu l’ime eze-nyimu’; mẹ o mee iphe, unu pfuru.”

Iphe, gbaru onye-ozì l'ememe

⁷ “G’e dobe iya l’onye lanu lẹ g’unu ha nweru ohu, l’akọru iya ọkoro; ọzoo l’echeru iya aturu. Teke ọ bụ l’ohu ono shi l’egu lwa; ?ii-sụ iya-a g’ọ byaepho bya anọdu ria ngua? ⁸ ?Tọbudu iphe, ii-pfuchiaru iya bụ: ‘Shiaru mu nū ite ẹnyashi mu ẹgwegwa; je eyee uwe ngu; pafutaadaru mu nri gẹ mu riadaa; nguadaa mẹe tẹme l’i ria nkengu?’ ⁹ Mu ta arikwá l’oo-kele ohu ono ekele; g’o jeru iphe, o ziru iya-a. ¹⁰ Nokwaphọ g’unu dū: unu-meẹbekotakpoephe iphe, e ziru unu; unu a-sụ: ‘Anyi bụkwa ndu-ozì, ta abadu lẹ mkpa; anyi meerupho iphe, gbaru anyi l’ememe.’ ”

Jizọsu eme ndu ekpenta iri g’ephe wekọrohu

¹¹ Gẹ Jizọsu eje Jierúsalemu ono bẹ ọ ghajarọ ókè ndu Samériya yẹe Gálili. ¹² Ọ bahuepho l’oma mkpukpu lanu; ndu ekpenta iri byapfuta iya; bya agbẹ ụzenya ụzenya; ¹³ chia mkpu sụ: “Jizọsu! Ọnyibe! Jiko g’imemini anyi dūnu ngu.”

¹⁴ Jizọsu hụma phẹ bya asụ phẹ: “Unu je gẹ ndu-uke Chileke lee unu ẹnya l’ehu!”

Ephe tugbua jeshia; bya ejeberu l’uzo; ekpenta ono mishihu; ọ bụru phẹ agbakerehu. ¹⁵ Onye lanu hụmaephe lẹ ya kawaa mma; bya agbaphu azu; echi mkpu aja Chileke ajaja. ¹⁶ Ọ byarwuta bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa Jizọsu wata iya ekele ekele. Onye k’ono bụ onye Samériya. ¹⁷ Noo ya bụ; Jizọsu sụ: “?Tọbudu ụmadzu iri bẹ e meru ephe wekọrohu? ?Denuhununu ụmadzu tete ọphuu? ¹⁸ ?Tọ dukpoedu onye ọphu o rwuru l’ehu lẹ ya a-lwaphuta azu bya ekele ekele; gbahaa onye-a, shi alì ọzo-a?” ¹⁹ Ọ sụ nwoke ono: “Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i kwetarọ kẹ Chileke mewaru g’i dū iche.”

Mbọku, ọo-buru

(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Ndu Fárisii jia Jizọsu sụ: “?Buhunu teke ole bẹ Chileke e-goshi l’ọo ya bụ eze?” Ọ sụ phẹ: “Chileke -bya egoshi l’ọo ya bụ eze bẹ o too mekwa iya k’ophu a-huma l’anya. ²¹ Ọphu ọ dukwa onye a-sụ: ‘Huma iya l’eka-a; ọzoo l’ọo phụ iya’; kẹle Chileke bụakwa eze unu nta-a.”

²² Ọ sụ ndu etsoje iya nū: “Oorwuakwa teke unu anyatajẹ nwa teke unu lẹ Abubu-Ndiphe shi anọje; ọle unu taa hụmaedu iya. ²³ Ọ dūru ndu ọphu a-sụ unu: ‘Lekwa iya l’eka phọ’; ọzoo ‘g’unu lekwa iya l’eka-a!’ Unu te ejekwa; ọphu unu etsokwa phẹ. ²⁴ Kẹle ọ bụ g’ebemu-igwe akuje phoo l’akpaminigwe; shi l’eka lanu lojaa jasụ l’eka iya ọphuu bụ gẹ Abubu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya. ²⁵ Ọle o vufutajẹ ụzo jeadaa igwerigwe iphe-ehuka; tẹme ọgbo-nta-a a-jikaadaa ya. ²⁶ Ọo g’ọ dū l’ogbo Nuwa phẹ teke ndiche phọ bụ g’ọo-dū teke Abubu-Ndiphe l’a-bya. ²⁷ Teke ono bẹ ndiphe nọ eri angu; alu-phe nwanyi; ekephe nwanyi; jasụ mbọku, Nuwa phẹ bahuru l’eze ugbo, ọ kuru. Utso bya agbaa; rigbushia ndiphe l’ophu. ²⁸ Nokwaphọ g’ọ dū l’ogbo Lotu. Ephe eri angu; agba ngho; akọ opfu bya akpushi ulo. ²⁹ O be mbọku, Lotu lufuru lẹ Sodomu; oku nshì-egbe shi l’igwe dzee gẹ mini bya ekegbushikọta phẹ g’ephe ha. ³⁰ Noo g’ọo-dū mbọku, Abubu-Ndiphe e-he gboo.”

³¹ “O -rwua mbọku ono; g'onye nọ l'ọkpoku atụta unme; iphe iya nọdu l'ulo; te ejekwa iya ewota. G'onye nọ l'egu te ejeekwa ala unuphu.

³² Nyatakwa iphe, meru nyee Lotu.

³³ “Onye bu onye eme ge ndzu iya duru iya l'e-tuphakwa iya etupha. Onye tuphakanuru ndzu iya etupha bukwa akwakobe be o kwakoberu iya. ³⁴ Ge mu kakwaru unu; enyashi ono be umadzu labo a-ze l'iphe, aaze aze; e zikota onye lanu; haa onye ophu. ³⁵ Unwanyi labo a-nodu atsu nri; l'e zikota onye lanu; onye lanu akwaa. ³⁶ Umadzu labo l'a-nodu l'egu; e zikota onye lanu; onye lanu akwaa.”

³⁷ Ndu etsoje iya nu su: “Nnajiuphu; ?bu l'awe be iphe ono e-me?”

O su phe: “Oo aka odzu dabyiru be udele edzukobeje.”

18

Etu nwanyi, ji iya anodedu yee onye ekpe ikpe

¹ Jizosu bya anmaaru phe etu, o gude goshi phe su g'ephe pfuje nu Chileke; g'ephe ta asu l'ike epfufu buwaru phe. ² O su phe: “O nweru mkpukpu lanu, onye ekpe ikpe bu; ophu otsudu Chileke ebvu; ophu o gubeduru nemadzu iphe. ³ O dukwarupho nwanyi, ji iya anodedu ndzu, bukwapho l'ime mkpukpu ono. Nwanyi ono nodu ejepfuje onye-ikpe ono tekenteke je anodu arwo iya su iya jiko g'o kpefuta iya l'eka onye opfu iya. ⁴ Onye-ikpe ono jikanyakpoepho bya aria su: ‘A maru-a le mu ta atsudu Chileke ebvu; ophu o dudu onye mu guberu iphe; ⁵ ole nwanyi-a pfuchinukawaru mu nchi. Mu e-kperu iphe iya nu iya; a-nonyaa o pfugbua mu l'opfu.’ ”

⁶ Oo ya bu; Nnajiuphu su: “?Unu numaru iphe, ejo onye-ikpe ono pfuru? ⁷ Su-a; ?o du unu ge Chileke ta akabadaanu ekpefu ndu o hotaru egwegwa; mbu ndu araku iya nu eswe l'enyashi? ?Ooby a no odu g'o to yeru phe aka? ⁸ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kpefukwa phe l'oku l'oku. Obenu le-a; Abubu-Ndiphe -byaepho; ?o duru-a ndu oo-huma, kweru nodu iya l'eka l'eliphe to?”

Etu onye Farisii yee onye anaje okpoga akiriko

⁹ O bya anmaa etu-a nu ndu gude l'ephe dobesu l'ephe pfuberekoto; woru ndu ozo nmaa phulaphula. O su phe: ¹⁰ “O duru umadzu labo, bahuru l'eze-ulo Chileke je epfuru nu Chileke. Onye lanu bu onye Farisii; onye ophu bu onye ana akiriko. ¹¹ Onye Farisii ono gbalihu je apfupheru bya epfuru nu Chileke k'ehu onwiya su: ‘Chileke; mu ekele ngu ekele le mu ta adudu g'unwoke ozo; mbu ndu ana nfu; ozo ndu eme ke nwanyi; me ndu eme ejo-iphe; ozo du ge nwoke-a ana okpoga akiriko-a. ¹² Mu aswjeru Chileke egu ujiku ebo l'idzu; teme iphe, mu kpatakporu akpata be mu ekeje oke-lanu-l'uzo-iri; nu Chileke.’ ¹³ Onye k'opuu, bu onye ana akiriko pho je apfururo uzanya; ophu o palikpodarunu iphu imeli; gbahaepho aka be ooku popoopo l'okpoma su: ‘Chileke aka l'ali! G'imemini mube onye iphe-eji du ngu ro!’ ¹⁴ Su-a; ge mu kakwaru unu; onye ana akiriko ono byakwaru ala ibe iya; Chileke guwa iya l'onye pfuberekoto; haa onye ophu; kele onyemone, l'ekuli onwiya eli be eekuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli.”

*Jizosu agoru unwegirima
onu-oma*

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ A nodu ekutagbaaru Jizosu unwegirima, e he l'eka g'o byia phe eka. Ndu etsoje iya nu huma iya bya abaarū ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁶ Jizosu bya ekua phe su: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu; unu ta akpōshikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta le Chileke bu eze taa bahukwa eka o no."

Onye nweru iphe

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Onye lanu, bu onye-ishi ja Jizosu su iya: "O-zi-iphe, nwoke, dube ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojejoje?"

¹⁹ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru g'o gude i nodu eku mu onye dube ree? O to dukwa onye bu onye dube ree; a -gufu Chileke nwekiya. ²⁰ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: 'Erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa uka; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu.' "

²¹ Nwoke ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²² Jizosu numaeпо nno bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu; laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru aswa iya keeru ndu ukpa; l'i byawarō etsoru mu. Oo ya bu l'inweru okpobe iphe l'imigwe." ²³ Nwoke ono numaeпо nno; ehu dae ya pho dzuu; kele o nweru iphe shii.

²⁴ Jizosu lee ya enya bya asu: "Egube g'ootsubekwanu l'ehu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze. ²⁵ Kele ewota inya pyoo l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁶ Ndu numaru iya nu su: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu su: "Iphe kpobaru nemadzu eka ememe be bukwa Chileke suru iya ememe."

²⁸ Pyita su: "Lewarō anyibedua, tukoru iphemiphe haa bya etsoru ngua."

²⁹ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye gude k'eka Chileke bu eze; haa ulo iya; ozoo nyee ya; ozoo nwune iya; ozoo ndu nwuru iya nu; ozoo unwu iya; ³⁰ ge Chileke ta apfu iya ugwo iya mpfu-ngo nta; l'o nweru ndzu ojejoje l'ogbo ophu no l'iphu."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Jizosu bya eduta umadzu iri l'ebo ono bya asu phe: "Unu huma le nta-a be anyi ejewaa Jierusalemu. Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k'ehu Abubu-Ndiphe be e-mekotanu. ³² Kele aa-kpuru iya nu ndu amadu Chileke; aa-gbaru iya mgbonu; gude iya mee iphe ochi; vua ya onu-mini; ³³ chia ya echachi; woru iya megbua. Teke o beru mboku k'eto iya l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu ozo."

³⁴ Ophu o dudu iphe ono me nanu, doru phe enya; kele e meru g'opfu ono tuchi phe enya; ophu ephe amadu iphe, o pfuru.

*Jizosu eme onye atsu ishi
g'o wata aphu uzo*

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Jizosu rwutashia Jieriko; o duru nwoke, atsu ishi, no l'aguga etsuzo arwo arwo. ³⁶ O numa igiji ikpoto ndu awugha nu; bya ajiahaa: “?Bu gunu ada?”

³⁷ Epehe su iya l'o kwa Jizosu onye Nazaretu l'aghata.

³⁸ O chishia: “Jizosu! Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini.”

³⁹ Ndu no l'iphu gbochia ya onu; su iya g'o dobe onu doo. O kabakpo ya ro arashi ike: “Gube Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini.”

⁴⁰ Jizosu pfuru bya ezia g'e duta iya bya. O byarwutaepho ntse; Jizosu su iya: ⁴¹ “?Bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu?”

O su iya: “Nnajiuphu; mee ge mu wata aphu uzo.”

⁴² Jizosu su iya: “Wata aphu uzo; l'ekweta, i kwetaru ke Chileke mewaru gi du iche.”

⁴³ Teke ono kwapho; o wata aphu uzo; bya etsoahaa Jizosu; nodu etu Chileke epha. Iphe, bukpo onye humaru iya nu jaa Chileke ajaja.

19

Jizosu yee Zakiyosu

¹ Jizosu bya abahu le Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja. ² O duru nwoke, epha iya bu Zakiyosu, bu iya bu onye-ishi ndu anaje akiriko; teme o nweru iphe shii. ³ O chohakpoo ge ya huma Jizosu, maru onye o bu; ophu ikpoto oha ono ekwedu g'o kpata uzo; kele o du mkpurukpu. ⁴ Noo ya bu; o gbavuta uzo je enyihu eli oshi sikamo; je anodu ge ya ahuma Jizosu; kele oo-shi l'eka ono ghata. ⁵ Jizosu byarwutaepho eka ono bya apalia enya bya asu iya: “Zakiyosu; nyizeta egwegwa; kele oo l'ulo ngu be mu kwafutaje ntanu-a.”

⁶ O nyizeta egwegwa bya egude ehu-utso duru Jizosu duba ibe iya. ⁷ Ehu ghuaahaa iphe, bu ndu humaru iya nu egu. Epehe pfuaaha su: “Lenu; nwoke-a abahu jeshia g'a kwaru iya ebyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-eji-a.”

⁸ Zakiyosu gbalihu bya asu Nnajiuphu: “Mu su-a; Nnajiuphu; iphe, mu nweru enweru be mu e-ke uzo ebo; nu ndu ukpa oke lanu. Teke o bu l'o duru onye mu riru urwu; iphe, o bu iphe, o bu; mu a-pfua ya iphe, ha g'iphe, mu riru iya mgbo eno.”

⁹ Jizosu su iya: “Ntanu-a be a dzoru ndu unuphu-a; kele nwoke-a l'onwiya bukwapo oshilokpa Ebirhamu. ¹⁰ Abubu-Ndiphe byakwaru achu ndu tuphahuru etuphahu g'oo-dzoo phe.”

Etu ndu e yeru okpoga l'eka

(Mat 25:14-30)

¹¹ Epehe nunyakpoepho iphemiphe ono; o wataru phe anmaru etu; kele o nowa Jierusalemu ntse; teme epehe dobesu le Chileke abyakebewaa egoshi le ya bu eze. ¹² Oo ya bu o su: “O duru nwoke lanu, bu eri ndu eze, jeru oha, du enya; g'e kpube iya okpu-eze teme l'oolwa. ¹³ O bya ekua ndu-ozu iya umadzu iri bya ekeeru phe pangu iri. O su phe: ‘Unu gude iya see akanya jasu mu a-lwa.’ ¹⁴ Ole nwoke ono du ndu ali iya ashi. Epehe zia ndu-ozu g'ephe tso iya azu azu je epfua l'eka ono; su l'o to dudu phe g'o buru nwoke ono, a-buru eze phe.”

¹⁵ “E kpubechaepho nwoke ono okpu-eze ono; o lwa bya ezia g'e kuaru iya ndu-ozu-a, o nuru okpoga-a ge ya maru urwu, epehe ritaru iya.”

16 Onye ke mbu bya apfuru iya l'iphu bya asu: 'Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu iri ozo.' 17 O su iya: 'I meru ree! I bu okpobe onye-ozu. Eshinu e gude ire ngu eka l'iphe, ha nwanshii be mu yeru ngu mkpukpu iri l'eka; gi buru ishi phe.' 18 Onye k'ebo bya bya asu: 'Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu ise.' 19 Onye eze ono su iya: 'O kwapho mkpukpu ise be ii-buru ishi phe.' 20 Onye ozo bya asu: 'Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu woekwaru iya pho kechia le nwampekala eka; 21 kele mu atsụ ngu ebvu l'i dunukaru ehuka. Iiwotaje iphe, i dobeduru; teme i nodu awotaje iphe, i kuduru.'

22 "Onye eze ono su iya: 'Gube iberezi iphe-a! O kwa opfu-onu ngu be mu e-gude nmaa ngu ikpe. Eshinu i maru le mu du ehuka; mu nodu ewotaje iphe, mu edobeduru; teme mu nodu awotaje iphe, mu akuduru. 23 ?Bu gunu meru iphe, i yeduru mu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'oburu: mu -lwa mu eje ewota iya yee iphe, o tukoberu onwiya?' 24 O bya asu ndu pfuru l'eka ono: 'Unu nata iya okpoga ono woru nu onye ophu nweru pangu iri pho.' 25 Epe su iya: 'Ii-nhi Nnajiuphu! ?Buchia yebedua, nwewaru pangu iri-a?' 26 O su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nweru nu be aa-nubakwaa ophu ka shii. Obenu l'onye enwedu nu be aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.' 27 Su phe: 'A bya le ndu opfu mu-a, bu ndu ete ekwedu l'oo mu a-buru eze phe-a; unu chita phe bya egbushia l'atatiptu mu l'eka-a.' "

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jion 12:12-19)

28 Jizosu pfuchaepho iphe, oopfu bya ejeshia Jierusalemu, oo-je. 29 O byarwutaepho l'ubvu, eekuje Ubvu-Olivu, bu iya bu le mgboru Betufeji; waa Betani; o zia ndu etsoje iya nu umadzu ebo su phe: 30 "Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -rwuepho l'onu uzo, e shi abahu le mkpukpu ono be unu a-huma nwa nkafu-igara, e liberu elibe l'eka ono, e teke adu-swe onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. 31 Teke o duru onye jiru unu su: '?Bu gunu meru iphe, unu atota iya?' Unu asu iya le mkpa iya duru Nnajiuphu."

32 Noo ya; ndu ono, e ziru ozi ono tugbua bya ejerwua; o buerupho g'o pfuru bu g'o du. 33 Epe totaahaepho nkafu-igara ono; ndu nwe iya nu su phe: "'Bu gunu meru g'o gude unu nodu atota nkafu-igara ono?"

34 Epe su phe: "O kwa mkpa iya duru Nnajiuphu." 35 Epe kputa nkafu-igara ono je anu Jizosu; bya eworu uwe ehu phe wukobe iya; bya eyeru Jizosu eka; o nodu iya anoo l'eli. 36 O be g'ogba eje; ndu no l'uzo too uwe ehu phe l'uzo.

37 O zakubejeepho Jierusalemu ntse le mkpo-zeta ubvu Olivu; iphe, bukpuo ikpoto ndu etsoje iya nu ono wata ete eswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k'eze iphe ono, paru eka ono, o meru; epe humakota ono. 38 Epe su: "Onye Chileke goru onu-oma be eze ono bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. Ge nchi dukwa doo l'imigwe; g'ubvu duru Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu."

39 Ndu Farisii, yi l'ikpoto ndu ono haru su Jizosu: "O-ziphe! Baaru ndu etsoje ngu nu mba."

40 O su phe: "Ge mu kakwaru unu: ndu-a -nodu doo; mkpuma, no l'ali echia mkpu ono l'onwiya."

Jizosu ara eka Jierusalemu

⁴¹ Jizosu levuepho Jierúsalem; o raahaa ekwa iya su: ⁴² “O -bu l’i makpokwanaaru iphe, e-me ge nchi du ngu doo nta; obenu le nta-a be e domiru iya g’anya ngu ta ahuma iya. ⁴³ Kele oo ujiku lanu be ndu ohogu ngu aa-furu ngu; bvua ose-ogu; no-pee ngu mgburugburu; buchia ngu onu nri; shi ekameka atu kpereree abyapfuta ngu; ⁴⁴ bya egbua gu l’unwu ngu, kuru ngu l’ime pyaapya. Mbú l’ohogu ngu taa hakwa mkpuma lanu g’o kpo-pfuru nwibe iya l’eli igbulu ngu; kele i ti madu teke a byaru ngu adzota.”

*Jizosu achifu ndu azu aswa
l’eze-ulo Chileke*

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jion 2:13-22)

⁴⁵ Jizosu bya abahu l’eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa. ⁴⁶ Su phe: “Unu ta amadu l’e deru l’ekwo le Chileke suru: ‘Ulo mu a-buru ulu, aa-noduje epfu anu mu.’* Unu bya eworu iya mee ulu, ndu ana nfu edomije onwophe.”

⁴⁷ O nodu anoduje ezi iphe l’eze-ulo Chileke ono mboku-mboku. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu; me ndu nweru enya l’oha ono chohaa uzo g’ephe e-me gbua ya. ⁴⁸ Ophu ephe amadu g’ephe e-me iya; kele onyemonye do-pheru iya mgburugburu; woru nchi togbo l’iphe, oo-pfu.

20

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono*

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ O be ujiku lanu ge Jizosu no ezi oha iphe l’eze-ulo Chileke; ara ozi-oma ono arara; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bu ogerenya byapfuta iya bya asu iya: ² “Karú anyi ?Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? ?Bukpoo onye ziru ngu g’i bya iya ememe?”

³ O su phe: “Mbedua a-jikwapho unu aji lanu. Unu zakwaa mu iya. ⁴ ? Bu onye ziru Jionu g’o bya eme baputizimu? ?Bu Chileke; too nemadzu?”

⁵ Ephe wata iya adzokashi l’ime onwophe su: “Teke anyi suru l’oo Chileke ziru iya; l’oo-su anyi: ‘?O buhunuru gunu meru g’o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’ ⁶ Teke anyi sukwanuru l’oo nemadzu ziru iya; oha atugbua anyi le mkpuma; kele o dowaru oha enya le Jionu bu onye mpfuchiru Chileke.” ⁷ Ephe je jasú iya: “Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nu.”

⁸ “Jizosu sukwanu phe: Ophu mu a-kokwanuru unu onye ziru mu nu ge mu meje iphemiphe ono.”

*Etú, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l’opfu-vayinu anma*

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ O wata anmaru oha etu-a su: “Nwoke lanu koru opfu-vayinu bya eworu iya ye l’eka ndu o butaru g’ephe letajeru iya ya enya; bya atugbua jeshia iphe-ozo je anoo odu. ¹⁰ O rwua teke aawoje akpuru iya; o bya ezia onye-ozu iya g’o jepfu ndu-ozu-egu ono g’ephe woo ya oke iya nkiya. Ephe gude onye ono, o ziru ozi ono; tsua ya iphe; gbabe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ¹¹ O bya ezia onye-ozu ozo; ephe tsukwapho onye k’ono iphe; mee ya iphe-iphere; gbabe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ¹² O zikwapho onye k’eto; ephe mekwapho onye k’ono iphe; chifu iya. ¹³ Onye ono,

* 19:46 19:46 Gúnaa Azá 56:7; Jier 7:11.

nwe opfu-vayinu ono sụ: 'Ọ dụ ree; mu maru-a iphe, mu e-me nta. Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu g'o je. ?A maru; ?ẹphe a-kabẹ kwabẹ yẹbedua ùbvù m'ẹphe -huma iya?' ¹⁴ O be teke ndu-ozì-ẹgu ono humaru onye k'ono; ẹphe zua mgbede kpua ya sụ: 'Thee! Waa onye aļi-a e-mechaa buru nkiya mę nna iya -nwuhu. Unu g'anyi gbu ya egbugbu; g'alì ono a-buru k'anyi.'

¹⁵ Ẹphe kpufu iya l'ẹgu ono je eworu iya megbua.

"Sụ-a; ?Ọ dụkpoo unu g'ọ bụ ọnu bẹ onye nwe opfu-vayinu ono e-me phẹ? ¹⁶ Ọo-bya egbushichaa ndu-ozì-ẹgu ono bya eworu opfu-vayinu ono ye ndu ọzo l'ẹka." Ọha numaepho nno; ọ tuko buru: "Tuswekwa! Tuswekwa!"

¹⁷ Ọ bya elee phẹ ẹnya bya asụ: "?Ọ bụhunuru ọnu bẹ bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

"Ọ kwa mkpuma,
ndu akpụ ọlo jikaru;
mechaarụ bya aburu
mkpuma, gudesi ọlo?*

¹⁸ Onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa; bẹ e-tsujishihunu; teme teke ọ turu nemadzu; l'ogwee onye ono arakabya."

Apfu akiriko

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

¹⁹ Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa g'ẹphe zugude iya teke ono; kele ẹphe maru l'ọo phẹ bẹ ọnmadoru ẹtu ono; ẹphe ọdu atsukwanu ọha ebvu. ²⁰ Ẹphe wata iya anwu ngge; bya ezia ndu ngge g'ẹphe je emetakpọepho g'ẹphe bụ ndu ọkpobe-opfu; g'ẹphe a-tuta nvo l'iphe, o pfuru gude kpata iya ye l'ẹka onye nwe ike, bụ iya bụ nnajioha, shi Romu. ²¹ Tọbudu iya bụ; ẹphe jerwua bya ajia ya sụ: "O-zì-iphe; anyi maru l'iipfufe opfu, pfuru nhamunha; teme i ọdu ezi iphe, pfuru ọto; ọphu ọ dudu onye iile ẹnya l'iphu epfu; gbahaa ọzo Chileke bẹ i gude irelanu ezi. ²² Sụ-a; ?tọ budsonu emebyi ekemu Chileke mę anyi -tufe akiriko nu eze nnajioha, nọ lẹ Romu?"

²³ Ọ maerupho ẹregede phẹ bya asụ phẹ: ?Denu g'o gude unu ọdu ahụ mu ama? ²⁴ "Unu goshieshikwa mu kobo lanu. ?Bụ ishi onye yee ẹpha onye bụ ọwa-a, dụ iya nu-a?"

Ẹphe sụ iya: "Ọo kẹ Siza!"

²⁵ Ọ sụ phẹ: "Ọ dụ ree; unu wonuru iphe Siza nu Siza; unu eworu kẹ Chileke nu Chileke."

²⁶ Ọphu ẹphe adudu ike pfuru l'edzudzu-ọha l'ẹka ono shi l'opfu onu iya gude iya. G'o gude pfua iphe ono dụ phẹ biribiri. Ọphu ẹphe epfueduru opfu.

Kẹ eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Ọ duru ndu Sadiusi, bụ ndu ono, suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfutaru Jizosu. ²⁸ Bya ajia ya aji sụ: "O-zì-iphe; Mosisu deru l'ẹkwo ekemu sụ: Teke ọ bụ lẹ nemadzu nwuhuru; ẹbe ọ nwutaduru nwa; gẹ nwune onye ono lupyabe nyee ya; nwutaru iya nwa. ²⁹ Sụ-a; ọ duru unwune esaa, k'ogeranya luchaaru nwanyi bya ahaa ya nwuhu; ọphu ọ nwutaduru nwa. ³⁰ Onye k'ẹbo lupyabe nwanyi ono. Lua ya jasụ nwoke ono nwuhu; ọphu ọ nwutakwaru iya pho nwa. ³¹ Onye k'eto nnopho; jasụ ẹphe n'esaa ludzuru nwanyi lanu ono nwushihukota; ọphu ọ dudu onye

* **20:17** 20:17 Ọnaa Ebvu 118:22.

ophu nwutaru nwa. ³² E mechaa l'ikpazu; nwanyi l'onwiya bya anwuhu nkiya. ³³ Su-a; o -rwua teke l'ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?bu onye ole be nwanyi ono a-buru nyee ya? G'ephe n'esaa ono l'uchaaru iya-a."

³⁴ Jizosu su phe: "Unwu ogbo-nta-a alu nwanyi; unwanyi nodu alu ji; ³⁵ obenu le ndu a guru l'ephe gbaru k'eshi l'onwu teta gbalihu bya eburu le mgboko ophu a-bya nu taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. ³⁶ Ephe taa nwuhuhedu anwuhu ozo; kele ephe l'unwu-ojozi-imigwe a-gbaru nanu. Eshinu ephe bu unwu, shi l'onwu teta dzuru ndzu be ephe buwaa unwu Chileke. ³⁷ O -buru k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu be ekwo Mosisu goshiru iya l'eka o pfuru k'irwu, oku enwu phoophoophoo. Eka ono be Mosisu kuru Chileke: Chileke ke Ebirihamu; waa ke Ayizaku; waa ke Jiekopu. ³⁸ Bu iya bu l'o to budu Chileke ndu nwuhuru anwuhu. O bu Chileke ndu no ndzu; kele onyemonye dzu ndzu l'enya Chileke."

³⁹ Ndu ezije ekemu ono haru su iya: "O-zì-ipe! I pfuru ree!" ⁴⁰ E shiepho teke ono, ophu ephe atubaeduru ama ajibaa ya aji ozo.

Aji k'onye bu Kereshi o bu

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Jizosu bya asu ndu Farisii ono: "?Denu g'e gude su le Kereshi obu bu Nwa Dévidi; ⁴² l'eka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ekwo-ebvu Chileke su:

"Chileke suru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ekutara

⁴³ jasu teke mu e-me ndu

ohogu ngu

g'ephe buru iphe,

ii-zopyabe l'okpa.†"

⁴⁴ Bunu iya bu le Dévidi kuru iya Nnajiuphu! ?Denuhunu g'o gude o buru nwa iya?

Jizosu epfu k'ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Jizosu nodu l'edzudzu-oha l'eka ono su ndu etsoje iya nu: ⁴⁶ "Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbu ndu bu iphe, aduje phe ree bu g'ephe gude kpowula-kpowula uwe kwaa onwophe yegele ejephe; g'e keleje phe erengete ekele l'eka a du igwerigwe g'ephe bu oke nemadzu. G'oshi ophu bu iya kachakpo ree l'ulo-ndzuku ndu Jiu buru nkephe; waa g'o buru phe a-nodu l'eka aa-kachakpo phe akwabe ubvu me a -nodu abo iphe. ⁴⁷ Ephe bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anodedu; teme ephe nodu egudeje eregede epfukpopho ogologo opfu anu Chileke. O bu phe be aa-kachaa anmashi ikpe ike."

21

Iphe, nwanyi, ji iya anodedu

anu Chileke

(Mak 12:41-44)

¹ Jizosu bya apalia enya bya ahuma ndu nweru iphe g'ephe echiegbaa okpoga phe l'okpoko, echiejeru Chileke okpoga l'eze-ulo Chileke. ² O huma nwanyi, ji iya anodedu ndzu, akpa nri, byaru bya echie afu labo. ³ Jizosu su: "Ge mu kakwaru unu; o kwa nwanyi ukpa-a, ji iya anodedu ndzu-a be kachaa eye okpoga le g'ephe hakota ono. ⁴ Kele iphe, ndu ophuu g'ephe ha

† 20:43 20:43 Gunaa Ebvu 110:1.

echiegbaa bu okpoga, tsuru etsutsu; obenu le nwanyi-a akpakpo nri shii; ole o wotakotaru iphe, o gude buru bya echie.”

Iphe, e-me teke ikpazu

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ A haru pfuphenyaepho k'eze-ulo Chileke ono g'e gude kpumata iya l'eguru mkpuma, du ebvu; waa k'iphe, a nuru Chileke, du iya nu; Jizosu su phe: ⁶ “O -buru iphe owa-a, unu ele enya-a; o dukwaru mboku, e-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'opu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, akpo-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu*

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ephe jia Jizosu su iya: “?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpo? Bu gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁸ O su: “Oo pho g'unu leta enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. O dukwaru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya. Onye ophu nonu l'o su l'oo ya bu Kereshi obu; mbu l'oogbaakwa teke obu. Unu te etsokwaru phe. ⁹ Teke unu nuaharu k'ogu; waa le mkpaka aswoli l'ibiya ophu; ozoo l'ibiya ophu; ge ndu ba agukwa unu; kele iphemiphe ono mefutakotaje; ole teke ikpazu tee rwuekwapho egwegwa nno.”

¹⁰ No iya; o su phe: “Oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze ye ali-eze ibe iya a-lwukwapho ogu. ¹¹ Ali-onma-jijijiji a-nodu anma anmashi iya ike; ejo okpa-nri mekpoo ehu, eme ememe l'e-mekota l'eka du igwerigwe. Ahuma a-nodu emegbaa l'akpaminigwe mekpoo eze iphe-ohubama ozo.

¹² “Ole-a; iphemiphe ono -bya emegbabe be ee-vuadaru uzo kpa unu ehu; gude unu; kpuru unu je l'ulo-ndzuko ndu Jiu je ekpee unu ikpe; tua unu mkpoto; mbu l'aa-kputachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; mekpoo l'iphu ndu-ishi oha l'opfu ehu mu. ¹³ Noo teke o gbaru g'unu goshi l'edzudu-oha l'unu bu ndibe mu. ¹⁴ Su-a; unu te evujekwaru uzo wata ari iphe, unu e-pfu gude kpefu onwunu; ¹⁵ kele oo mbedua l'e-ye unu opfu l'onu. Mu e-me unu amaru iphe k'opu ndu ohogu unu a-ta amaduru g'ephe e-yeje onu l'iphe, unu epfu; ophu ephe a-byadu atu-kpote unu l'ego. ¹⁶ Ndu nwuru unu; mekpoo unwune unu; mekpoo abubu unu; me onya unu phe e-mechaa deru unu ye ndiphe l'eka; l'a haru unu gbua egbugbu. ¹⁷ Onyemonye e-gude k'iswi ehu mu kpo unu ashi. ¹⁸ Ole o to dudu g'o ka mma l'oo egbushi lanu, no unu l'ishi, byaru l'ala l'iswi. ¹⁹ Oo epho g'unu taje nshi; kele o kwa o-ta-nshi tataru okpobe ndu.”

Ejo ahuma

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Su-a; teke unu humaerupho ge ndu ojogu no-pheru Jierusalemu mgburugburu; unu amaru l'akwakposhi iya duwaa ntse. ²¹ O -be teke ono; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa laa l'ubvu; ge ndu kuru l'ime mkpukpu wufu; ge ndu lufuru je l'egu te jeekwa alaphu azu l'ime mkpukpu onoya. ²² Kele teke ono bukota mboku, Chileke a-gwa ndiphe ochi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ekwo Opfu Chileke vukota. ²³ Nshio unwanyi, du ime; me ndu nwa l'angukwadu era mboku ono. Kele ejo iphe-ehuka, paru eka a-du l'eliphe; teme Chileke e-gude oke-ehu-eghu kpee ndu Izurelu ikpe. ²⁴ Ee-gbu phe le mma; kpua phe le ndu laa l'iphe, bukpo ohamoha. Ndu abudu ndu Jiu e-tee Jierusalemu pyakapyaka jasu oo-rwube ephedua.”

*Abyabya Abubu-Ndiphe**(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ “Iphe-ohubama l'a-nodu eme l'enyanwu; me l'onwa; me le kpokpode. L'eliphe be eze-enyimu waa ochioku mini iya a-nodu abya enari; k'ophu meji a-gbabuhu ndiphe mgburugburu le ndzu-agugu. ²⁶ Nemadzu e-gudeje ndzu-agugu avehu avehu teke aa-nodu ele enya iphe, abya ememe le mgboko; kele iphemiphe, no l'igwe a-nmawo anmawo; lo-sweshihu. ²⁷ Noo teke ephe a-huma Abubu-Ndiphe l'eka o no l'urwukpu; egbu nwiiinwii gude ike iya, paru eka abya. ²⁸ Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu kwolihu; palia enya; kele oorwuwaa teke aa-gbata unu.”

*Iphe, e gude oshi figu anwuta**(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Jizosu bya anmakwaaru phe pho etu-a: “Unu leekwa enya l'oshi figu yee oshi mmanu ozo. ³⁰ Oobujeru teke o wataerupho erwu irwu; unu ahuma iya l'onwunu; maru le teke okpomoku ekpoje duwaa ntse. ³¹ Nokwapho g'owa-a du. Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu amaru le teke Chileke e-goshi le ya bu eze duwaa ntse.”

³² Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. Nokwa g'o du. ³³ Igwe a-bvukwa ali avu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu avu avubvu.

O gbaru unu le nche

³⁴ “Ole-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa g'ike bvu unu; opfu l'unu eri gwogwoo; angunuka mee; waa l'unu achophe eku ke mgboko; odumeka be mboku ono a-tukwa unu l'upfu. ³⁵ Kele iphe, bukotakpoo ndu mgboko mgburugburu be oo-nma g'onya. ³⁶ Ole-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nu Chileke g'unu a-du ike pfu-shia ike me iphemiphe ono -meje. Teke e mecharu unu apfuru l'iphu Abubu-Ndiphe.”

³⁷ Noo ya; Jizosu nodu anoduje l'eze-ulo Chileke; ezi iphe mboku-mboku; o -be l'enyashi ooje akwaa l'ubvu, eekuje Ubvu-Olivu. ³⁸ O -be le nchi abohu; e kporu wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke bya anuma iphe, oopfu.

22*Jiudasu eederu Jizosu eye**l'eka ndu Jiu**(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jion 11:45-53)*

¹ O be teke idzu, aataje buredi, ekoduru ekoko duwaa ntse, bu obo iphe, eekuje Ojaghata; ² ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashi uzo, ephe e-shikpoo gbua Jizosu; obenu l'ephe atsuhaha ebvu.

³ Nsetanu bya abahu l'ime obu Jiudasu, bu onye ntushi-epha iya bu Isukariyotu, bukwa-a onye lanu l'ime umadzu iri l'ebopha. ⁴ O tugbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke me ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke je epfuaru phe ke ge ya e-shi deru Jizosu ye phe l'eka. ⁵ Ehu tsahaa phe. Ephe kwee ya okpoga. ⁶ O kweta egube ono bya awata ele enya teke bu teke gbaru ge ya e-deru Jizosu ye ndu ono l'eka g'oha ta ama.

*Nri-enyashi Ikpazu**(Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)*

⁷ Noo ya bu; eswe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono rwua, bu iya bu mboku, eegbuje nwaturu, e gude anyata eswe Ojaghata. ⁸ Jizosu bya

ezia Pyita yee Jionu su phe: “Unu je akwakoberu anyi nri-enyashi k'obo Ojaghata g'anyi bya eria.”

⁹ Ephe su iya: “?Bu awe be anyi e-je akwakobe iya?”

¹⁰ O su phe: “Unu lenu; teke unu bahuerupho l'ime Jierusalemu be nwoke, vu ite mini a-byapfuta unu; unu tsoru iya bahu l'unuphu, o bahukpoerupho. ¹¹ Unu su onye nwe unuphu ono le O-zì-iphe suru g'o goshi unu eka ya a-nodu ria nri obo Ojaghata iya yee ndu etsoje iya nu. ¹² Oo-goshi unu ulo-eli; goshi unu oma ulo, no le k'eli iya; mkpuru ono hakpoepho oša; e dozichawa iya g'o du ree. Unu kwakoberu iya anyi l'eka ono.”

¹³ Ephe tugbua jerwua. O buerupho g'o pfuru bu g'o du. Ephe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojaghata ono.

¹⁴ O gbaepho le teke erije nri ono; Jizosu yele ndu-ishi-ozì iya ephe n'iri l'ebo ono bya anodu k'eri nri ono. ¹⁵ O su phe: “Oogushikpokwaa mu ike ge mu l'unu riadaa nri Ojaghata-a; temanu mu ejee iphe-ehuka-a. ¹⁶ Kele-a; ge mu karu unu; mu tee riakwa iya ozo jasu teke ee-ri okpobe iya l'eka Chileke bu eze.”

¹⁷ O bya ewolita okoro, mee du; bya ekele Chileke ekele bya asu phe: “Unu gee ngudzuru! ¹⁸ Kele iphe, mu epfuru unu bu l'e -shi ntanu-a be mu taa ngubaekwa mee, shi l'akpuru vayinu jasu teke Chileke e-goshi le ya bu eze.”

¹⁹ O bya ewota buredi bya ekelekwapho Chileke ekele; bya eworu iya washaru phe su: “Owa-a bu ogwehu mu, a nuru nu-doru unu. Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude nyataje mu.” ²⁰ Nokwapho g'ephe richaaru nri; o bya aphe phe okoro mee bya asu phe: “Okoro-a bu ogbandzu ophuu ono, e gude mee mu gbaa; mbu mee mu ono, a gbashiru l'opfu ehu unu ono.

²¹ “Ole-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'eka ndiphe be mu l'iya tukokwaru eri nri l'eka-a. ²² Kele Abubu-Ndiphe l'a-la g'o gbaru iya l'alala. Ole-a; nshoro onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye g'e gbua ono.”

²³ Ephe wata ajikashi nwibe phe onye o bu le g'ephe ha su: “?Bu onye e-mekpo iphe, du nno?”

Ego onye ka nu

²⁴ Ndu etsoje iya nu l'onwophe wata adzo onye kachaa shii le g'ephe ha. ²⁵ Jizosu su phe: Ndu bu ndu eze le mgboko-a anoduje akpapyashi ndu no phe l'eka akpapyashi. A nodu ekuje ndu bu ndu gude ike-okpu buru ishi phe “omeluko.” ²⁶ Obenu l'o to budu g'oo-du l'ehu unu bu ono. G'onye bu iya kachaa shii le g'unu ha dukwa g'o bu iya be enya kachaa alwalwa. G'onye-ishi dukwa ge nwozi. ²⁷ ?Bu onye ka shii l'onye no anoo eri nri l'onye ejeru iya ozi nri ono? ?Tobudu onye ophu no anoo eri nri ka shii? Obenu le mbedua bu ozi be mu ejeru unu.

²⁸ “Oo unubedua bu ndu mu l'unu nokpoepho l'ohutama mu g'o ha; ²⁹ k'opfu bu l'o buepho ge Nna mu meru mu eze bu ge mu eme unu eze; ³⁰ ge mu l'unu eria nga; l'eka mu bu eze; unu anodugbaa l'aba-eze; kpee okpa-ipfu Izurelu iri l'ebo ono ikpe.”

Pyita a-gò le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jion 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizosu ku Pyita: “Sayimonu! Sayimonu! Lekwa! Nsetanu sukwaru g'a haa ya ge ya hukota unu ama g'unu ha; ge ya phuchaa unu g'onye aphushi eswa l'ereshi. ³² Ole mu pfuwaru opfu ehu ngu nu Chileke

g'i ti buha ekwekwe, i kweru. Oo ya bu; teke i dakobeerupho lwaphuta azu byapfuta mu; g'i mee g'unwunna ngu pfushia ike."

³³ Pyita su iya: "Nnajiuphu; mu doziakwaru onwomu k'etsoru ngu jee mkporo; tsoru ngu laa maa!"

³⁴ Jizosu su iya: "Ge mu karu ngu Pyita; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora be i pfuakwaru mgbo eto l'i ti madu onye mu bu."

Okpoga; eda; yele ogu-echi

³⁵ Noo ya; Jizosu su phe: "Teke ono, mu zijeru unu su g'unu je; g'o to dukwa iphe, unu e-gude eje onoya; g'unu te egudekwa iphe, eeyeje okpoga; ophu unu egudekwa eda; ozoo akpokpa; ?o duru iphe, duru unu uko?" Epe yeeru iya onu su: "O to dukwa."

³⁶ O su phe: "Obenu le nta-a bu; g'onye nweru iphe, eeyeje okpoga wota iya. G'onye nweru eda; nyakwaru iya pho. G'onye ete nwedu mma; ree ukpo iya zuta iya. ³⁷ Ge mu karu unu l'iphe-a, e deru l'ekwo-opfu Chileke-a be a-vukwa g'e deru iya k'ehu mu; mbu iphe, e deru su: 'A guru iya yeru ndu eme ejo-iphe.* Mbu l'iphemiphe, e deru le k'ehu mu be a-vukotakwa g'e deru iya."

³⁸ Epe su iya: "Nnajiuphu; lekwa mma labo, anyi gude."

O su phe: "O duwaa ree."

Jizosu epfu anu Chileke l'ubvu Olivu

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jizosu lufuta bya atugbua jeshia l'ubvu Olivu, bu iphe, oomejehawaa. Ndu etsoje iya nu tsoru iya. ⁴⁰ O rwua aka ono bya asu phe: "Unu pfukwaru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama."

⁴¹ O haa phe tugbua kpiriberu jerwua aka ha g'eka aa-turwu le mkpuma; bya egbushi ikpere bya epfuru nu Chileke su: ⁴² "Nna; o -buru l'o du ngu l'uche; nafunu mu okoro iphe-ehuka owa-a; ole o kwa g'o to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me; g'o bukwaru iphe, du gubedua l'uche." ⁴³ Ojozi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'iphu bya awata eme g'obu shihu iya ike.

⁴⁴ Obu wata iya etsu mini etsushikpo o ya ya ike. O kabakpo epfu anu Chileke. Ephuru, shi iya l'ehu dupho ge mee ada paapaa l'ali.

⁴⁵ O pfuchaepho nu Chileke ono bya agbeshi bya ejepfu ndu etsoje iya nu. O jeshia; epe ndu ekuwaa mgbenya aphu. ⁴⁶ O su phe: "?Bu gunu meru iphe, unu eku mgbenya? Unu gbalihu pfuru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama."

Eegude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jion 18:3-11)

⁴⁷ Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; ikpoto oha zebata waa nwoke ono, epha iya bu Judasu ono, bu onye lanu l'umadzu iri l'ebo-a. O buru iya bu onye-ishi ikpoto oha ono. O bya akpiritaru Jizosu ntse bya etsutsua ya onu.

⁴⁸ Jizosu su iya: "Judasu; ?bu etsutsu onu be i gude ederu Abubu-Ndiphe eye g'e gbua?"

⁴⁹ O be teke ndu no-kube iya nu humaru iphe, abya ememe; epe su: "Nnajiuphu! ?Anyi gbuwaro mma?" ⁵⁰ Onye lanu gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mma; tukoe ya pho nchi ekutara pafu.

⁵¹ Jizosu su: "Te emekwa." O pfuchaa nno bya edenyi nwokoro ono aka le nchi ono; nchi ono du iya g'o shi du iya.

⁵² Jizosu su ndu-ishi uke Chileke; waa ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke; waa ndu bu ogerenya, byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru

* 22:37 22:37 Gunaá Azá 53:12.

mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu?" ⁵³ "Mu l'unu anokpoo mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; ophu unu azukpodaru mu aka. Ole nta-a be o gbaru unu l'ememe iya. Nta-a be Obutuswe no l'ochii buru eze."

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jion 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Epe zu Jizosu; kpuru tugbu jeshia ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Pyita gbe uzanya etso phe azu-azu. ⁵⁵ Epe phu-nwuepho oku l'echilabo unuphu bya anoshia no-pee oku ono mgburugburu anya. Pyita bya anokube phe. ⁵⁶ A nonyaa; nwamgboko, eje ozi ulo; huma Pyita l'eka o no anya oku ono. O tabe iya enya bya asu: "Nwoke-a be yee Jizosu-a shifukwa ano."

⁵⁷ Pyita goo su iya: "Nwanyia; mu ta amakwa iya amama ophu."

⁵⁸ A kpoekwapho upfu nwanshii; onye ozo huma iya bya asu iya: "Gubedua yifukwaa le ndu etso iya nu." Pyita su iya: "Nwoke ibe mu; mu ta ayikwa iya-o!"

⁵⁹ A nepho iphe, ha g'awa ophu; onye ozo pfushiahaa ya ike su: "O kwa okpobe-opfu le nwoke-a be yee Jizosu shi ano; eshinu o bu onye Galili."

⁶⁰ Pyita su: "Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!"

O kpukwaduru-a opfu l'onu; oke-oku raa ora. ⁶¹ Nnajiuphu bya aghaa enya lee Pyita. Pyita nyata opfu, Nnajiuphu pfuru iya teke o suru iya: "Oke-oku -bya l'ara ora ntanu-a be i goakwaru ego ugbo eto li ti madu onye mu bu." ⁶² O kwofu etezi je atukpoo ekwa too!

Eetsu Jizosu iphe; aja iya ewenu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ndu ono, swiru Jizosu ono jaaha ya ewenu; bya echiahaa ya echachi. ⁶⁴ Epe kechia ya ekwa l'enya echi iya aka le nchi asuje iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" ⁶⁵ Epe pfushiwaro iphe ozo, du igwerigwe gude ako iya onu.

Jizosu l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jion 18:19-24)

⁶⁶ O be l'utsu; ndu bu ogerenya Jiu bya anokobe; me ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu. Epe kpuru iya jeshia l'iphu ogbo-ikpe phe. ⁶⁷ Epe su iya: "Kanuru anyi. ?Bu ngu bu Kereshi obu, Chileke kweru ukwe iya obu to?"

O su phe: "Mu -karu unu be unu te ekwekwa. ⁶⁸ Teme teke mu jiru unu aji-a; unu taa maduru eye iya onu; ophu unu a-hakwa mu pho. ⁶⁹ Ole e-shi ntanu-a be Abubu-Ndiphe a-nodu l'ekutara Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke."

⁷⁰ Epe tuko su: "?Bu iya bu l'oo ngu bu Nwa Chileke obu?"

O su phe: "Ooepho g'unu pfuru ono bu g'o du; l'oo mu bu iya."

⁷¹ Epe su: "?Bu bahuna ekebe gunu be anyi ele enya iya? Anyi numakwaru iya l'onu iya l'onwanyi."

23

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jion 18:28-38)

¹ Oo ya bu; ikpoto oha ono wulihu kpota Jizosu kpuleru Payileti. ² Epe rwuepho aka ono bya awata epfushi iphe, epe suru l'o meru su: "Anyi humaru nwoke-a aka oodusheshi ndu ndu-anyi. O jikaru su g'anyi ta

apfujeshi akiriko nu Siza; teme o sukwapfo l'oo ya bu onye eze ono, bu Kereshi."

³ No iya; Payileti jia Jizosu su iya: "I bu Eze ndu Jiu?"

Jizosu su iya: "Oekwa ngu pho be o shi l'onu."

⁴ Payileti su ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto oha ono: "O to dukwa ejophage, mu humaru, nwoke-a meru."

⁵ Epe kabaa ya epfushi ike su: "O tukoru Jiudiya mgburugburu zigbabe iphe, egbuka mkpukpu egbuka. O wataru iya ezizi le Galili; zia ya byasu l'eka-a."

Jizosu l'iphu Herodu

⁶ Payileti numaepfo iphe, ndu Jiu pfuru bya ajia su: "?O bu onye Galili?"

⁷ O maerupho le Jizosu be shi ibiya ophu Herodu bu ochi-oha; o su g'e gudekwa iya jepfu Herodu. Herodu no le Jierusalemu teke ono. ⁸ Herodu humaepfo Jizosu; ehu tsoo ya utso; kele o shihawaa uzanya guta iya ge ya huma iya; l'o nunukawaru nkiya; o nodu agu iya ge ya huma iphe, du biribiri, oo-haru mee. ⁹ O buru iphe ono meru g'o gude; o jia ya aji noo nwodu; ole Jizosu ta adudu onu, o yeru iya. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya apfu-kube iya ehuka ehuka; pfushiahaa iphe, epe suru l'o meru. ¹¹ Herodu ye le ndu ojogu iya phe tuko wata aja Jizosu ewenu; eme iya sukusuku. A nonyaa; Herodu bya ezia phe; epe chita uwe, ama ntumatu, bu uwe oke amadu bya eworu yee Jizosu bya akpuphuru iya Payiletiazu. ¹² Eshi mboku ono; Herodu yee Payileti bya aburu okpobe onya; kele epe shi nodu l'ukukanyi teke iphe ono eteke emedu.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jion 18:39—19:16)

¹³ Payileti bya ekukobe ndu-ishi uke Chileke; me ndu gude oha; waa oha l'ophu bya asu phe: ¹⁴ "Unu dutaru mu nwoke-a su l'oodusweshi ndu ndu-unu edusweshi. Mu jichaa ya aji l'iphu unu; ophu o dudu iphemiphe ono, unu suru l'o meru ono, duru ophu mu humaru l'ikpe iya nmaru iya. ¹⁵ Nokwapho ge Herodu ahumaduru, meru g'o gude o su g'a kpu-phutaru iya anyiazu. Unu huma l'o to dudu iphe, nwoke-a metaru ke g'a pfu-gbua ya. ¹⁶ Mu e-chi iya iphe paru iya haa."

¹⁷ Noo ya; o buwaa omelali phe l'anodu abo Obo Ojehata ono be Payileti atufujeru phe ndu mkporo onye lanu g'o la. ¹⁸ Igwe oha ono tua uzu su: "Gbuaru anyi nwoke-a; hachia Barabasu g'o la." ¹⁹ Nwoke ono, bu Barabasu bu nwoke, a turu mkporo ke mgbaghashi, o gbaghashiru mkpukpu waa kele o gburu ochi.

²⁰ Payileti byakwa bya epfuru yeru phe ozo; kele oome ge ya haa Jizosu.

²¹ Epe tua uzu ozo su: "Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!"

²² Payileti sukwa phe ozo k'ugbo eto: "?K'ishi gunu? ?Bu ejo-iphe gunu be o meru? O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, o meru. Ikpe onwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me nu bu le mu e-chi iya iphe paru iya haa."

²³ Epe nodu aturo wowoowo epfu su g'a kpopyabe iya l'oswebe. Epe raa; rata. ²⁴ Payileti bya ebua ikpe su ge nkephe mee. ²⁵ Bya aparu nwoke-a, e shi tua mkporo ochi-a waa ke mgbaghashi-a paru haaru phe, bu iya bu onye epe suru g'a haaru phe. O su g'a kpopyabe Jizosu l'oswebe, bu iphe du phe ree.

*Aakpopyabe Jizosu
l'eli oswebe*

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jion 19:17-27)

²⁶ No iya; ephe kpuru Jizosu tugbushia. Ephe rwua l'uzo bya aworu onye Sayirini, shi ndu-egu phe alwa, ephe iya bu Sayimonu. Ephe bo iya oswebe, Jizosu vu su iya g'o vuru iya; tsoru iya l'azu.

²⁷ Ikpoto igwe oha ono nodu awu etso phe l'azu mekpoo unwanyi, akwa ekwa; ayọ oshi iya. ²⁸ A nonyaa; Jizosu bya aghaa enya lee phe bya asu: "Unwuada Jierusalemu; unu ta akwashi ekwa mu. Unu kwaa ekwa onwunu me k'unwu unu. ²⁹ Kele mboku abya teke ephe a-su: 'Iphe ehụ atsokwanu unwanyi, eteke atsu-swee ime; ophu nwa 'eke angu-swee phe era l'okpoma.' ³⁰ Noo teke o-du phe g'ubvu zee tupyabe phe domia phe. ³¹ Le-a; leano g'e meru oshi-oyii; akakakwanu oshi, okponku."

³² Noo ya; o dukwarupho umadzu labo, meru ejo-iphe, a kpu etso iya; eejekwapho apfu-gbukota ephe l'iya. ³³ Ephe byarwutaepho l'eka eekuje "Okpokoroko Ishi"; ephe woru iya kpopyabe l'oswebe l'eka ono; waa ndu ejo-iphe labo pho. Onye ophuu l'ekutara; onye ophuu l'ekicha. ³⁴ Jizosu su: "Nna; guaru phe nvu; kele ephe ta amadu iphe, ephe eme."

Ephe tua ido gude kee uwe iya. ³⁵ Igwe oha ono pfugbaaru; ele iya enya. Ndu bu ndu-ishi oha gude iya agba mgbonu asuje: "Oodzotaje ndu ozo. G'o dzonaa onwiya; me o -buru iya bu Kereshi obu, shi l'eka Chileke, bu iya bu onye o hotaru."

³⁶ Ndu ojogu nodu agbakwaru iya pho mgbonu. Ephe gbarwuta bya anu iya mee-veniga g'o ngua; ³⁷ su iya: "O -buru ngu bu Eze ndu Jiu; dzonaa onwongu!"

³⁸ O duru iphe, e deru pfube l'oswebe ono su: "Waa Eze ndu Jiu." E deru iya l'opfu Giriku; waa l'opfu Latinu; waa l'opfu Hiburu.

³⁹ Onye lanu le ndu ono, a kpopyaberu ephe l'iya ono kokwaa ya pho onu su iya: "?Tobudu ngu bu Kereshi obu? Dzonaa onwongu; dzoo anyibedua."

⁴⁰ Onye ophuu gbochia ya onu su iya: "?Tii tsudu Chileke ebvu; l'a nmaru gee nwoke-a ikpe lanu, bu iya bu ikpe onwu? ⁴¹ Ikpe k'anyibedua be du nhamunha; kele o bu urwu iphe, anyi meru be anyi erita; obenu le nwoke-a ta adudu iphe, du eji, o meru." ⁴² O su Jizosu: "Jiko nyatakwa mu; me i -buerupho eze."

⁴³ Jizosu su iya: "Ge mu gbuaru ngu iya tororo; ntanu-a be mu le ngu a-nodu l'okpoku Chileke."

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jion 19:28-30)

⁴⁴ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'ali ono. Ekameka gbahukota tsukiribaa jasụ l'oke-eswe uzenyashi; ⁴⁵ kele enyanwu jikputeru; ekwa, egbobutaje enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono gbaepho ke tararaa gbajahu ebo. ⁴⁶ Jizosu chia mkpu su: "Nna; mu yeru ngu Unme mu l'eka." O pfuchaa nno bya atubuhu unme; o buru iya anwuhu.

⁴⁷ Onye-ishi ndu ojogu ndu Romu humaeepho iphe, meru nu; o jaaha Chileke ajaja su: "Okpobe-opfu; nwoke-a pfubekwaru-eka-oto!"

⁴⁸ Iphe, bukotakpoo ikpoto oha, kuru l'eka ono, byaru ahuma iphe, ada nu; humaeepho iphe, eme nu bya egberu eka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala. ⁴⁹ Iphe, bukpoo ndu maru Jizosu ree; je akpaa l'unwanyi, shi le Galili tsoru iya; pfuru uzanya ele iphemiphe ono, l'eme nu ono.

*Elili Jizosu**(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jion 19:38-42)*

⁵⁰ O duru nwoke, epha iya bu Jiófesu; onye shi Arimatiya; l'ali ndu Jiu. Nwoke ono yi l'ogbo-ikpe; bya aburu onye oma; buru onye pfuberekoto; ⁵¹ onye adudu teke o kwejeru l'idzu ono, ndu-ikpe chiru ono; yee iphe ono, epe meru ono du ree. Yebedua elekpoo enya teke Chileke e-goshi le ya bu eze. ⁵² Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwoo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya lia. ⁵³ E mechaa; o bya eje apazeta odzu ono; gude ekwa ochaa kwaa ya; bya eje elia ya l'ilu, a turu l'ogba mkpuma; ilu, eteke adu-swe onye e lijewaru l'ime iya. ⁵⁴ Mboku ono bu eswe, echele iya a-buru eswe-atuta-unme; mbu mboku Sabatu; teme Sabatu obu nodu agbawaa.

⁵⁵ Unwanyi ono, epe le Jizosu shi le Galili swiru ono tsokwarupho Jiófesu je. Epe lee ilu ono enya ohubama; bya ahumakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu obu. ⁵⁶ Epe lwa bya akwakobe manu, eshi-mkpoo; waa manu ozogbaa k'ete odzu ono. Epe tuta unme l'eswe Sabatu, bu iya bu iphe, ekemu phe suru g'e meje.

24*Eshi l'onwu teta dzuru ndzu**(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jion 20:1-10)*

¹ O be le nchi-abohu mboku mbu l'idzu, bu iya bu Sonde; unwanyi ono gude manu, eshi mkpoo ono, epe kwakoberu g'oo-du ono gude jeshia l'ilu Jizosu. ² Noo ya; epe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude swichia onu ilu-a. ³ Epe bahu l'ime iya; ophu epe ahumaeduru odzu Nnajiuphu, bu Jizosu. ⁴ Epe pfuru l'eka ono ari iphe ono; o tufu phe ehu. A bya l'amaru; unwoke labo, yeru uwe, egbu nwijnwii pfu-kubewaa phe. ⁵ Ndzu guhu phe; epe woru iphu kpuke l'ali. Unwoke ono su phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu nodu achoo onye no ndzu l'eka ndu maa no?” ⁶ “O to noekwa l'eka-a. O tetaakwaru dzuru ndzu ozo. Unu nyatakwa iphe, o pfuru unu teke o no le Galili. ⁷ O suru le Abubu-Ndiphe be ee-seru ye l'eka ndu eme iphe-eji. Epe eworu iya pfu-gbua. O -be le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu ozo.”

⁸ Enya gbarwua phe l'opfu iya ono. ⁹ Epe shi l'ilu ono lwa bya eje akooru iya umadzu iri le nanu pho; waa ndu ophuu g'ephe ha. ¹⁰ Unwanyi ono bu Meri ke Magudala; waa Jiowana; waa Meri, bu ne Jiemusu; waa unwanyi ozo, epe l'ephe swi. O buru phe kooru ndu-ishi-ozu iphe ono. ¹¹ Iphe ono du phe g'o bu opfu, 'enweddu ishi; ophu epe ekweddu l'o bu eviya. ¹² Pyita kwolihu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya ephureta bya enyoo ime ilu ono. O buerupho ekwa odzu ono be o humaru kpurumu. O dakobe; lashia unuphu. O ji iya enya; mbu iphe ono, meru nu ono.

*Uja, abo eje l'uzo Emeyosu**(Mak 16:12-13)*

¹³ Mboku ono kwapho gedegede be umadzu ebo le ndu etsoje iya nu swi eje mkpukpu, eekuje Emeyosu. E -shi le Jierusalemu jashe l'eka ono bu manyiru esaa. ¹⁴ Epe nodu epfukpooepho k'iphemiphe ono, mekotaru nu ono. ¹⁵ Epe gudekwadu uja ono abo bya arikwa iya pho l'obu; Jizosu l'onwiya byapfuta phe; epe l'iya swiru. ¹⁶ E kwechia phe enya; ophu epe ahubeduru iya ama. ¹⁷ O su phe: “?Bu egube uja gunu be unu abokpoo tsoru uzo egube ono?”

Èphe pfuru; kele aphụ jiru phẹ obu. ¹⁸ Onye lanụ l'umadzu ẹbo ono, ẹpha iya bụ Kuliyo pasu sụ iya: “?Bue ngu phọ bụ onye byaru abyabya lẹ Jierúsalemụ, 'amadụ iphe ono, megbaberu l'ẹka ono l'idzu-a?”

¹⁹ O sụ phẹ: “?Iphe, dū ịdu-agma?”

Èphe sụ iya: “Mbụ kẹ Jizọsu; onye Nazaretu, bụ onye mpfuchiru Chileke; onye shi l'iphe, o mekpọoru ememe mẹ opfu, o pfuru l'ọnu goshi l'iphu Chileke mẹ l'iphu ọha g'ike iya habe shii. ²⁰ Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi anyi phẹ seru iya nū; a nmaa ya ikpe ọnwu bya eworu iya kpọpyabe l'oswebe. ²¹ Mbụ onye-a, ẹphe shi ele ẹnya iya l'ọo ya a-gbata Ízurelu-a. A -gufukpokwaaro iphemiphe ono; ntanụ-a kweakwaa ujiku ẹto, iphe ono meru. ²² Ophu, ka nū buru l'unwanyi, gba l'ogbo anyi harụ bya epfukpọoro 'ama-g'ee-me-ia. Unwanyi ono nmarụ ẹwa jee l'ilu ono. ²³ Èphe jerwua; ọphu ẹphe ahumaeduru odzu iya. Èphe lwa bya asụ l'ẹphe phuchaaru phua ọphulenyia; hụma unwu-ọjozi-imigwe, sụru phẹ lẹ Jizọsu dzuakwaa ndzụ. ²⁴ Ndu anyi l'ẹphe anọ harụ je l'ilu l'ẹka ono. Èphe jerwua; ọ buerupho g'unwanyi ono pfuru bụ g'ọ dū; ọphu ẹphe ahumaeduru iya eviya.”

²⁵ Jizọsu sụ phẹ: “Oo ẹswè bẹ ọ bụ unu; unubẹ ndu ono, akpụ onwunu akpukpu ekweta iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono.” ²⁶ ?Tọ gbaduru Kéreshi ọbu g'o jefutaadaa iphe-ẹhuka ono; ẹme l'ọ bahụ l'ẹka e-goshi ùbvù, Chileke kwaberu iya? ²⁷ Jizọsu bya eshikpọepho l'iphe, bukota ẹkwo Mosisu mẹ ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; tọwashiaru phẹ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke k'ẹhu iya ono nanụ nanụ.

²⁸ Mkpukpu, ẹphe eje zajẹe phẹ phọ ntse; o meahaa umere g'ọ ghata aghata tugbubaa. ²⁹ Èphe sede iya sụ iya: “Byanụ g'anyi je akwaa; lẹ nchi ejihuwaa; ẹme mbọku bvuwaa.” O tsoru phẹ bahụ g'ẹphe je akwaa. ³⁰ Noo ya; ẹphe rijeepho nri; ọ bya ewota buredi ono bya ekele Chileke ekele; bya awaa ya; bya eworu nū phẹ. ³¹ Ẹnya sahu phẹ. Èphe gbẹ teke ono hube iya ama. O phuhu; ọphu ẹphe ahumaeduru iya. ³² Èphe wata epfuru nwibe phẹ sụ: “?O kwa l'ị maru l'o shi elwu anyi l'obu teke ono, o shi abọ ọja eyeru anyi l'uzo ono; aturu anyi iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke poopoo.”

³³ Èphe kwolihuẹkwapho teke ono teke ono; gbaphu azụ lẹ Jierúsalemụ. Èphe jeshia; umadzu iri lẹ nanụ ono nọkobewaa l'ẹka lanụ; waa ndu ẹphe l'ẹphe nọ. ³⁴ A sụ phẹ lẹ Nnajiuphu tetaakwaru eviya; lẹ Sayimonu humakwaru iya.

³⁵ Èphebedua bya akọo iphe, meru l'uzo; kọo g'ẹphe gude hube iya ama teke ọ warụ buredi.

*Jizọsu egoshi ndu etsoje
iya nū onwiya*

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

³⁶ Èphe gudekwadua epfu nno; Jizọsu pfuwaru l'echilabọ phẹ bya asụ phẹ: “G'ẹhu dukwa unu gu.”

³⁷ Èphe lwu-bilihu; meji tọfu phẹ. Èphe dobesu l'ọo maa. ³⁸ O sụ phẹ: “?Bụ gūnu bẹ ndzụ iya agū unu? ?Bụ gūnu meru iphe, unu abọ obu ẹbo?”

³⁹ “Unu hūma ẹka mu mẹ ọkpa mu. Unu hūma l'ọ bụ-a mbedua gẹdegede. Unu wọru mu l'ẹka hūma; kele maa te enwedu anụ-ẹhu waa ọkpu g'unu ele lẹ mu nweru-a.”

⁴⁰ O pfuchaa nno bya egoshi phẹ ẹka iya; waa ọkpa iya. ⁴¹ Ẹhu-utso; waa biribiri, ọ dū phẹ mee ọphu ẹphe eke akwatadu kweta ọkpobe ekweta. O sūwaa phẹ: “?O dūru iphe, eeri eriri, unu nweru l'ẹka-a gẹ mu ria?”

⁴² Ẹphe bya anụ iya owuriwo ẹma waa ẹbakala manụ-ẹnwu. ⁴³ Ọ nata iya nọdu pẹ l'iphu l'ẹka ono taa ya.

⁴⁴ Ọ sụ pẹ: “Iphe-a bukotakpoephe iphe, mu pfuru unu teke mu l'unu nọ; sụ unu l'iphemiphe, e deru dekuta mu l'ẹkwo ekemu Mosisu mẹ kẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa l'ẹkwo-ebvu bẹ vukotaje g'e deru iya.”

⁴⁵ Ọ bya anwusaa pẹ egomunggo g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke edoo pẹ ẹnya. ⁴⁶ Ọ sụ pẹ: “E deru sụ lẹ Kéreshi jefutaje iphe-ẹhuka nwuhu; o -be lẹ mbọku k'eto l'o teta dzuru ndzụ. ⁴⁷ Bya asụ l'ee-gude ẹpha iya raa lẹ Chileke a-guru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji; mẹ izimanụ -lwa onye ọbu azụ. Ee-shi lẹ Jierúsalemu gude ẹpha iya ono radzuru l'ọhamoha lẹ mgboko mgburugburu. ⁴⁸ Ọ buru unu e-pfuru ndu ọzo k'iphe-a, unu humaru-a. ⁴⁹ Unu huma lẹ mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu kweru unu ukwe iya ono. Unu nọdukwa lẹ Jierúsalemu l'ẹka-a jasụ teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nùá unu anùnù; unu anata ike, shi l'imigwe bya.”

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

⁵⁰ Noo ya; Jizosu bya eduru pẹ jasụ lẹ Betani; bya apalia ẹka iya eli goahaaru pẹ ọnu-ọma. ⁵¹ O gude pẹ agoru ọnu-ọma ono bya ahaa pẹ. Chileke kulia ya kuba l'imigwe. ⁵² Ẹphe baarụ iya ẹja bya alaphushia azụ lẹ Jierúsalemu. Ẹhu nọdu atso pẹ ntumatu. ⁵³ Ẹphe je anọhaa mkpürumkpuru l'eze-ulo Chileke; ekele Chileke ekele.

Ozi-oma, Jiṅnu Deru

Opfu Ndzu

¹ E -shi lẹ mbulembu bẹ Opfu Chileke ono nṛhawaa. Opfu ono bẹ yẹle Chileke nṛhawaa. Opfu ono buru Chileke. ² Onye ono bẹ yẹle Chileke shiēpho lẹ mbu nṛdu. ³ Oo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. O tṛ dudu iphe, bu iphe, e meru ememe, duru ophu e meru l'ẹbe o nṛ iya. ⁴ Oo ya bẹ ndzu shi l'ẹka; o buru ndzu ono bẹ bu iphóró, duru ndiphe. ⁵ Iphóró ono du l'ochii; ophu ochii ono adujeduru ike so-kputa iya.

⁶ O nweru onye lanu, Chileke yeru g'o bya. Epha iya bu Jiṅnu. ⁷ Iphe, o byaru bu gẹ ya pfua k'iphoro ono. O byaru g'o saaru iya oha l'ophu; k'ophu ephe a-numa ozi ono kweta. ⁸ O tṛ bukwa yebedua bu iphóró obu. Iphe, o byaru bukwa g'o karu ndiphe g'iphóró ono du. ⁹ Oo iphóró ono bẹ bu okpobe iphóró; ophu bu iya byaru lẹ mgboko-a bya aduru ndiphe l'ophu.

¹⁰ Oo ya bu lẹ Opfu Chileke ono shi nṛdu lẹ mgboko-a. O buru l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe ta amadu onye o bu. ¹¹ O byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jika iya anata. ¹² Ole iphe, bukpo ndu nataru iya nu; mbu ndu kweru nkiya; ndu ono bẹ o suwaru g'ephe buru unwu Chileke. ¹³ Abubu ono, ephe bu unwu Chileke ono ta abukwa g'aanwuje nemadzu bu g'a nwuru phe; ebe o bukwa egu nwa meru a nwua phe; ophu o bukwa gẹ nemadzu ritaru iya l'okpoma; onye nwuru phe nu buakwaa Chileke.

¹⁴ Tobudu iya bu; Opfu ono bya aburu nemadzu; anyi l'iya buru. Anyi gude enya anyi huma odu-biribiri iya; mbu odu-biribiri, gbaru iya nu; eshinu o bu iya bu Nwa nwoke lanu, Nna iya, bu Chileke nwutaru. Iphe, ndzu iya bu buerupho eze-iphe-oma yee ire-lanu.

¹⁵ Jiṅnu bya epfuahaa ke Nwa Chileke ono; ara iya arara su: "Wakwa onye obu, mu shi epfuru unu opfu iya teke mu suru unu l'o duru onye l'e-mechaa bya nu-a, ka mu l'ishi ka mu l'okpa; kele a byaru anwu mu o nṛduhawanu."

¹⁶ Eze-iphe-oma iya ono nyiberu anyibe. O buru l'eze-iphe-oma iya ono b'ooshije emeru anyi eze-iphe-oma; mbu o -mechaa; oomekwasebaa ya ozo; emewaa iya ro k'anyinyi. ¹⁷ Oo l'ẹka Mosisu bẹ Chileke shi tṛaru anyi ekemu. Eze-iphe-oma yee ire-lanu shikwanu l'ẹka ke Jizosu Kereshi bya. ¹⁸ O tṛ dukwa onye gudejewaa enya huma Chileke. Oo Nwa lanu ono, yele Chileke, bu Nna tugbaru buru nanu okpobe aburu ono bẹ bu onye meru; anyi maru gẹ Chileke du.

Ozi, Jiṅnu onye emeje baputizimu eezi l'echiegu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Tobudu iya bu; ndu Jiu shi Jierusalemu zia ndu-uke Chileke me ndu bu eri Liviayi g'ephe je aja Jiṅnu su iya: "?Bu onye bẹ i bu?"

²⁰ Ebe Jiṅnu ajikakwaru eyeru phe onu. O kaekwaru phe pho l'edzudzu-oha su phe: "O tṛ bukwa mbedua bu Kereshi obu."

²¹ Ephe jia ya; "?O buhunuru onye bẹ i bu? ?Bu ngu bu Elayijia?"
Jiṅnu su phe waawaa; lẹ ya ta abukwa Elayijia.

Ḕphe j̄ia ya: “?B̄u ngu b̄u onye mpfuchiru Chileke, anyi ele ẹn̄ya iya ọbu?”

O s̄u ph̄e: “Waawaa.”

²² Ḕphe s̄u iya: “?O b̄ukpohunaaru onye b̄e ị b̄u? Yen̄uaru anyi ọnu g'anyi maru iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi ozi. ?D̄enukpohunaa g'i pfuru opfu ẹhu ngu?”

²³ Jiṅnu s̄u ph̄e: Oo mb̄edua b̄u onye ono, Az̄aya deru nkiya l'ekwo s̄u: O d̄uru olu onye aha
gengugengu l'echīegu
s̄u:

Unu mee ụzo, Nnajiuphu
g'ọ pfuru nhamunha!*

²⁴ No iya; ndu ono, byaru ozi ono b̄u ndu F̄arisii b̄e ziru ph̄e n̄u.

²⁵ Ḕphe j̄ia Jiṅnu s̄u iya: “I -b̄udu K̄eres̄hi; ẹbe ị b̄udu Elayijia; ọphu ị b̄ukwapho onye mpfuchiru Chileke; ?ọ nw̄uhunuru ịn̄wu-agma b̄e iimeje baputizimu?”

²⁶ Jiṅnu s̄u ph̄e: “Unu eleanaa l'ọo mini b̄e mu gude eme baputizimu. Obenu l'ọ d̄uru onye unu l'iya t̄ukoru n̄odu, unu ta amad̄u. ²⁷ Onye ono, l'e-mechaa bya n̄u ono kakwa mu shii; k'ọphu mu ta as̄udu ḡe mu e-phureta t̄ofu iya eri akp̄okpa iya.”

²⁸ No iya; ẹka iphemiphe ono mek̄otaru b̄u l̄e Betani; l'az̄u ẹn̄yimu Jiṅdanu az̄u iya ọphuu; l'ẹka Jiṅnu shi an̄oduje eme ndiphe baputizimu.

Jizosu b̄u Nwaturu Chileke

²⁹ O rwua l̄e nchitab̄ohu iya; Jiṅnu h̄uma ḡe Jizosu eje abyapfuta iya. O s̄u: “Unu h̄uma onye ọbu, b̄u Nwaturu Chileke ọbu. Oo ya e-gwefu iphe-ẹji ndiphe l'ọphu! ³⁰ S̄u-a; ọ kwa onye ono b̄e mu pfuru opfu ẹhu iya ono s̄u l'ọ d̄uru onye l'e-mechaa bya n̄u. L'onye ọbu ka mu l'ishi ka mu l'okpa. L'a byaru anw̄u mu; ọ n̄oduhawaro-a. ³¹ Mb̄edua te eshikwa maru onye ọ b̄u; obenu l'ọo ḡe ndu Ízurēlu amaru iya meru g'o gude mu bya an̄odu; gude mini eme baputizimu.”

³² Jiṅnu pfukwaapho iphe, o gude ẹn̄ya iya h̄uma s̄u: “Mu h̄umaru Unme Chileke g'o shi l'imigwe d̄u ḡe ndo bya an̄odu iya l'ẹhu. ³³ Mb̄edua te eshikp̄okwanu maru iya; ọle onye ono, ziru mu ḡe mu bya egude mini mee baputizimu ono s̄uru mu: ‘Oo onye ono, ịi-h̄uma ḡe Unme Chileke shi l'imigwe bya n̄odu iya l'ẹhu ono b̄u iya b̄u onye ọbu, e-gude Unme-d̄u-Ns̄o eme baputizimu ọbu.’ ³⁴ S̄u-a; nta-a b̄e mu gudewaa ẹn̄ya mu h̄uma iya bya apf̄uwaru epfu l'ọo onye ono b̄u Nwa Chileke ọbu.”

Ndu mb̄u, l'etso Jizosu

³⁵ O rwukwaa l̄e nchitab̄ohu iya; Jiṅnu pfukwaru l'ẹka ono ȳele ụmadzu labo, shi l̄e ndu etsoje iya n̄u. ³⁶ No iya; ọ h̄umaepho Jizosu g'ọoghata ọ s̄u: “Unu h̄umakwa Nwaturu Chileke ọbu.”

³⁷ No iya; ndu labo ono, etsoje iya n̄u ono n̄umaepho iphe ono, o pfuru ono; ẹphe tsoru Jizosu. ³⁸ Jizosu bya aghaa ẹn̄ya h̄uma ph̄e g'ẹphe etso iya bya aj̄ia ph̄e s̄u ph̄e: “?B̄u ḡunu b̄e unu ach̄o?”

Ḕphe s̄u iya: “Rabai! ?B̄u awe b̄e ịkwaje?” Rabai b̄u O-z̄i-ipe.

³⁹ O s̄u ph̄e: “Unu byan̄u bya ah̄uma iya.” Noo ya; ẹphe tsoru iya je ah̄uma ẹka ọkwaje. Ḕphe l'iya n̄o-jiwaro nchi mb̄ochi ono. Teke ono, ẹphe byaru ono b̄u l'oke eswe ụzenyashi.

* 1:23 1:23 Ḡunaa Az̄a 40:3.

⁴⁰ Onye lanu l'umadzu labo ono, numaru opfu Jiṅnu; tsoru Jizosu ono; bu Anduru, nwune Sayimonu Pyita. ⁴¹ Anduru vuru uzo lobaru je achọ-vu nwune iya Sayimonu su iya: "Anyi hūmaakwaru Mezaya obu, bu iya bu Kéreshi obu." ⁴² O duta Sayimonu byapfuta Jizosu. Jizosu hūmae ya pho bya asu iya: "Oo ngu bu Sayimonu, bu nwa Jiṅnu. Iphe, aa-noduje eku ngu nta-a bu Sifasu, bu iya bu Mkpuma."

Jizosu eku Filipu yele Natanelu

⁴³ O rwua nchitabohu iya; Jizosu chita k'eje Galili. No iya; o hūma Filipu; bya asu iya "Tsuru mu." ⁴⁴ Filipu ono bu onye Betusayida. O bukwarupho mkpukpu ono be a nwuru Anduru yele Pyita. ⁴⁵ No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee enya Natanelu. O hūma iya bya asu iya: "Anyi hūmaakwaru onye obu, Mosisu deru nkiya l'ekwo ekemu; teme ndu mpfuchiru Chileke dekwaa ya pho-a. Onye o bu bu Jizosu ke Nazaretu, nwa Jiosetu."

⁴⁶ Natanelu su iya: "?O dukporu-a iphe, du ree, e-shi le Nazaretu?"

Filipu su iya: "Byanu bya egude enya ngu hūma."

⁴⁷ Jizosu hūmaepho ge Natanelu eje abyapfuta iya; o su: "Onye owa-a bu okpobe onye Izurelu, adudu iphe, aata iya uta iya."

⁴⁸ Natanelu ja ya: "?Nenu g'i meru maru mu?"

Jizosu su iya: "Mu hūmahawaru ngu ro teke i no l'upfu oshi figu pho teme Filipu bya ekua ngu."

⁴⁹ Natanelu su iya: "Onyibe! Oo ngu bu Nwa Chileke obu. Oo gubedua bu Eze ndu Izurelu obu."

⁵⁰ Jizosu su iya: "?Bu-a l'ole mu suru ngu le mu hūmaru ngu l'upfu oshi figu pho meru g'o gude i kweta? Ii-mechakwaro hūmabaa iphe, kabaa owa-a shii! ⁵¹ Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa hūma g'imigwe gheru onu; unwu-ojozi Chileke nodu enyiba iya enyiba; enyizetakwa iya pho enyizeta awupfu Abubu-Ndiphe."

2

Eke nwanyi le Kena

¹ O be le mboku k'eto; o duru aka eeke nwanyi le Kena. Kena be du le Galili. Ne Jizosu nodukwapho l'eka ono. ² No iya; Jizosu yele ndu etsoje iya nu jee aka eeke nwanyi ono; kele e yekwanuru phe le nri. ³ A ngu-gbuchapho mee, a gataru; ne Jizosu jepfu iya je asu iya: "Ndu-a te enwekwa mee."

⁴ Jizosu su iya: "Ha! Nwanyi-a! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Teke mu e-me egube iphe ono, enya du ngu ono teke erwukwa."

⁵ Ne iya su ndu nkwako nri: "Iphe, o sukpowaru g'unu mee; unu mekwaa ya!"

⁶ O duru aragbada ite-era ishii, e gude urwa kpua, sukaaru l'eka ono, ndu Jiu egudeje eme nsọ nri. Iphe, alaje l'ite-era ono nanu bu galonu ukporo; ophu aburu galonu ukporo l'iri. ⁷ Jizosu su ndu nkwako nri ono: "Unu kujishia ite-era ono mini g'o ha." Epehe kujishia ya; o tuko jichaa pyimu pyimu. ⁸ O su phe: "O du ree; unu gbatawa iya ro je anu onye bu iya bu ishi, iphe, eeme l'eka-a." Epehe mee g'o pfuru. ⁹ Onye bu ishi iphe, eeme l'eka ono bya etsua ya onu; mini ono ghowaa mee. O tufu iya ehū aka mee k'ono shihunu. O buerupho ndu nkwako nri ono, kuru mini ono maru aka o shi. O buru iya bu; o kua nwoke, byaru alu nwanyi-a ¹⁰ su iya: "Ibe ngu evujeru uzo pashia mee, du ree l'a nguadaa. Teke mee dupeho

ndu byaru nū l'enyā; tēme l'a pashāhaa mēe ọphu dū eji. Ọwa bē i gbe sumia mēe, dū ree byasū nta-a.”

¹¹ Iphe-ohumalenya mbū ono, Jizosu meru ono bē o meru lē Kena, nọ lē Gálili; mee ya gude goshi ọdu-biribiri iya. Ndu etsoje iya nū kweta nkiya.

¹² E meebekpoephe iphe ono; Jizosu waa ne iya; mē unwune iya kē nwoke; mē ndu etsoje iya nū tūgbua jeshia Kapaniyomu. Ẹphe je anọ nwujiku olemole l'eka ono.

Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke

(*Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46*)

¹³ Ọbo Ojaghata ndu Jiu nọdu eruwaa; Jizosu tūgbua jeshia Jierúsalem. ¹⁴ O rwua bya eje abahū l'eze-ulo Chileke. Ọ hūma ndu nọgbaa l'eka ono ere eswi; mē aturu; mē ndo; mē ndu agbanwe okpoga, nọ l'eka onokwaphọ agbanweshi okpoga l'eli teburu p̄hē. ¹⁵ Ọ bya achita ọdo; mee echachi gude chikashigbua p̄hē g'ẹphe ha l'ime eze-ulo Chileke ono; chikashichaa mē aturu mē eswi ono. Ọ bya aghakashia okpoga ono, ndu ono agbanweshi ono; tuko teburu p̄hē ghashia igharaphu. ¹⁶ Ọ bya abaarū ndu ọphu ere ndo mba sū p̄hē: “Unu tuko iphe ono chishia l'eka-a. Ọ tọ budo ọlo Nna mu bē unu e-me g'ọ buri ọlo aswa.” ¹⁷ Ndu etsoje iya nū bya nū bya anyata iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, sūru: “Obu, mu yeru ọlo ngu enwu phuruphuru g'ọku; ọ buri n-yemobu ono a-ta ishi mu.”

¹⁸ Tọbudo iya bū; ndu Jiu sū iya: “?Denu iphe, ii-meru goshi anyi g'anyi gude maru l'iphe-a, i meru-a bē i meru l'orwuberu iya?”

¹⁹ Jizosu sū p̄hē: “Unu tsukposhia eze-ulo Chileke-a; ọo ujiku ẹto kp̄ekpu bē mu e-gude kp̄kwaa ya g'ọ dū g'ọ shi dū.”

²⁰ Ndu Jiu ono jia ya sū iya: “?I sūru l'ọo ọlo-a, a kpuru ọkporo apha labọ l'apha ishii-a bē ii-gude ujiku ẹto kp̄-phu azu?”

²¹ Ẹbe a madu l'ọo onwiya ḡdegede bē bū eze-ulo Chileke, oopfu opfu iya ọbu. ²² Noo g'ọ shitaru ọ nwuhuchaa; Chileke mee o shi l'onwu teta dzuru ndzu; ndu etsoje iya nū nyata l'o pfujewaru iphe ono. Ọ buri iya bū l'ẹphe ekweta iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke; kwetakwaphọ iphe, Jizosu pfuru.

Jizosu maru onyemonye

²³ Teke ono, Jizosu nọkwadu lē Jierúsalem g'aabokwadu ọbo Ojaghata ono bē a dukpoo igwerigwe kweta nkiya. Kele ẹphe hūma-butaru iphe-ohumalenya, o meshiru. ²⁴ Obenu lē Jizosu te egudedu ire p̄hē ẹka; kele ọ makotawaru g'onyemonye gbaru. ²⁵ Ọ tọ budo kē hm g'a bya akọharu iya gē nemadzū tukuru gbaa; eshi ọphu yēbedua l'onwiya makotawaru iphe, dū nemadzū l'okpoma.

3

Nikodimosu yele Jizosu

¹ O nweru nwoke lanu, ẹpha iya bū Nikodimosu. Nikodimosu bē yi l'ogbo kē Fárisii bya abukwarupho onye-ishi ndu Jiu. ² O rwua ẹnyashi ujiku lanu; ọ byapfuta Jizosu bya asu iya: “O-zi-iphe! Anyi makwaru-a l'i bū onye ezije mmamiphe; l'ọo Chileke yeru ngu g'i bya. Ọ tọ dudu onye a-du ike eme eze iphe-a, imegbabē-a, abudu l'ọo Chileke pfuru onye ọbu l'azu.”

³ Jizosu sū iya: “Gē mu gbukwaarū ngu iya tororo; onye aanwu-phuduru azu bē ta abyakwa ahuma ẹka Chileke bū eze.”

⁴ Nikodimosu sụ iya: “?Denu g'ee-shi nwụ-phu nemadzu azụ ozo me onye ono buchaaru ogerenya? ?Oo-laphu ne iya azụ l'epho je anodu g'a nwua ya k'ugbo ebo to?”

⁵ Jizosu sụ iya: “Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; o to dukwa onye abahu l'eka Chileke bu eze; gbahaa l'e gude mini; waa Unme-du-Nso nwụ-phu iya azụ. ⁶ Onye nemadzu nwuru; me iphe, shi l'eka nemadzu tukokwaru buru ke nemadzu. Onye Unme-du-Nso nwuru; me iphe, shi l'eka Unme-du-Nso toko bukwawuru ke Unme-du-Nso. ⁷ G'o to dukwa ngu biribiri le mu suru l'anwu-phufutaje unu azu ozo. ⁸ Oobujeru; pherephere -nodu ezi ala ibiya ophu du iya ree l'i nu ephu iya; obenu l'i ti makwanu eka o shi; ophu i makwapho eka oozu ala. Nokwapho g'o du iphe, bukpoo onye Unme-du-Nso nwuru bu ono.”

⁹ Nikodimosu sụ iya: “?Denukpoo g'egube iphe ono e-me nwua?”

¹⁰ Jizosu sụ iya: “?I bu onye ezi iphe le Izurelu; ebe iphe, du nno edoduru ngu enya? ¹¹ Su-a; ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; o kwa iphe, anyi tutaru no be anyi epfuje; o buru iphe, anyi humaru l'enya be anyi atuje onu iya; obenu l'unu te ekwedu kweta iphe, anyi epfu. ¹² Mu -pfuaru unu iphe ke mgboko-a; unu tee kwetadu. ?Denu g'unu e-shi kweta me mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe du? ¹³ O to dukwa onye bahujewaru l'imigwe; a -gufu onye ono, shi l'imigwe bya, bu Abubu-Ndiphe.

¹⁴ “Su-a; o kwa ge Mosisu gude mgboro wolia agwo ono, e gude ope mee ono l'echiegu pho bu g'e wolifutaje Abubu-Ndiphe ¹⁵ g'oo-bukwanuru onye kwetaru nu; onye ono enweru ndzu ojeje. ¹⁶ Le Chileke yekwaru ndiphe obu; yetabe iya k'ophu o nuru Nwa lanu, o nweru kpoloko: g'oburu onye kwetaru nkiya; onye ono taa ladu l'iswi; o nwechiaru ndzu ojeje. ¹⁷ Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'o bya le mgboko-a ta abukwa g'o bya anmaa ndiphe ikpe. O kwa g'ee-shi iya l'eka dzoo ndiphe.

¹⁸ “Onye kwetaru nkiya be a taa nmakwa ikpe. O bekwanu l'onye ekwedu nu be a nmahaakwaruro ikpe; kele onye ono te ekwedu k'onye ono, bu Chileke Nwa lanu ono. ¹⁹ Ge Chileke e-bukafu ikpe ono bu; l'iphoro ono byaru le mgboko-a; ndiphe gbete haa iphoro ono hatachia ochii; opfu l'iphe, ephe eme bugbaa ejo-iphe. ²⁰ Ishi iya bu l'onye bu onye eme ejo-iphe akpoje iphoro ashi; onye ono te eshitajedu eka iphoro du; a -nonyaa ejo-iphe, oomegbabe gbafuta iphe. ²¹ Obenu l'onye eme ire-lanu l'afutaje bya anodu l'eka iphoro du g'aa-huma-dzuru iya; maru l'iphe oome be eka Chileke dupho.”

Jizosu yele Jiṅnu onye emeje baputizimu

²² E mecha; Jizosu yele ndu etsoje iya nu tugbua jeshia ali Jiudiya. Ephe kpoo nwupfu l'eka ono; o nodu emeshi nemadzu baputizimu.

²³ Jiṅnu l'onwiya nodukwapho le Inonu eme baputizimu nkiya. Inonu bu mkpukpu, no-kube Selimu. O nodu l'eka ono eme baputizimu; kele mini du shi l'eka ono. Ndiphe nodu awu awu-pfuta iya l'eka ono; o nodu emeshi phe baputizimu. ²⁴ Teke ono bukwawuru teke e teke atudu Jiṅnu mkporo.

²⁵ A nonyanaa; ndu etso Jiṅnu ephe l'onye Jiu tufuru ego g'emeje ke nsu asafu onwonye nturu. ²⁶ Noo ya; ephe turu iya jepfu Jiṅnu je asu iya: “?I nyatakwardua nwoke ono, unu l'iya shi nodu l'azu Jidanu azu iya ophu-a? ?Ti madu nwoke ono, i pfuru anyi opfu ehu iya-a? O meakwa baputizimu l'eka-a nta-a. Mbụ; a nodu awukwa gidigidi jepfu iya.”

²⁷ Jiṅnu sụ phe: “O to dukwa onye duru iphe, o byaru anata me o -budu iphe, Chileke nuru iya. ²⁸ Unubedua l'onwunu kabekwa buru ndu eto,

nụmaru teke mu pfuru sụ l'ọ tọ bụkwa mbēdua bụ Kéreshi ọbu; l'ọ kwa èzìzì bẹ e ziru mu gẹ mu vuru iya ụzo bya. ²⁹ Sụ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alụ nwanyị bẹ nwanyị ono, aabya eke ji ono nọ-doru. Ònyà nwata okoro ono nọdu abujeru; ọ -pfuru l'ẹka ònyà iya phọ nọ anụ iphe, oopfụ; ẹhu atso iya ntumatu. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹhu atsokpoo mu utso atsofu l'ishi nta-a. ³⁰ Mbụ-a; ọo-nọdukwa aka shii eje; ẹpha nkemu aka alwa alị eje.”

Onye shi l'igwe bya

³¹ “Onye ono, shi l'igwe bya ono bẹ bụ iya kakọta shii g'a ha. Onye shi lẹ mgboko-a bụepho kẹ mgboko-a; tẹme ọ nọdu anọdujeepho epfu gẹ ndu mgboko-a; onye ono, shi l'imigwe bya bụ iya kakọta shii g'a ha. ³² Ọo iphe, ọ nụmaru lẹ nchị; hụma l'ẹnya iya bẹ oopfufe. Obenu l'ọ tọ dudu onye ekweje nata ozi iya. ³³ Onye nataru ozi iya bẹ gudewaa nno kweta lẹ Chileke bụ ọkpobe iya. ³⁴ Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke pfuru. Ishi iya bụ lẹ Chileke ta anuduru iya Unme-dụ-Nso nụ-phodo iya ya anụ-phodo. ³⁵ Chileke, bụ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru iphemiphe ye iya l'ẹka. ³⁶ Onye kwetarū kẹ Nwa iya ono bẹ nwewaru ndzū ojeje; onye ta anuduru Nwa Chileke opfu bẹ ndzū ono ta abyakwa erwube ẹka. Onye ono bẹ oke-ẹhu-eghu Chileke dūakwaa swiru; ọ bụru g'ọo-dū swiru iya bụ ono je adūwaruro aduru.”

4

Jizosu yele nwanyị Samériya

¹ Tọbudu iya bụ; Nnajiuphu bya amaru lẹ ndu ọgbo Fárisii nūmawaru lẹ ndu yebedua, bụ Jizosu meru baputizimu; ẹphe nọdu etso iya kawaa shii eme lẹ ndu ọphu Jiṅnu meru baputizimu; ẹphe nọdu etso yebedua. ² Ọle ọ tọ dūkpodaanu onye Jizosu gude ẹka iya mee baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya nū emeje iya. ³ Ọ gbeshi lẹ Jiudiya; ọ bụru iya alaphu azū lẹ Gálili. ⁴ Ụzo ono, o shiru eje Gálili ono bẹ ọo-ghaja Samériya.

⁵ No iya; Jizosu jenyaa bya ejerwua mkpukpu lanu, eekuje Sayika lẹ Samériya. Mkpukpu ono nọ-kube ẹgu ono, Jiékpọ nuru nwa iya, bụ Jiósefu. ⁶ O nwekwarupho welu, Jiékpọ turu, dū l'ẹka ono. Jizosu rwuepho l'ẹka ono g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi; ike ije bvuchawa iya ree. Ọ je anodu anọo l'aguga welu ono.

⁷ O nweru nwanyị, byaru eseta mini lẹ welu ono. Nwanyị ono bụ onye Samériya. Jizosu sụ iya: “Nwanyị; kenaa mu mini gẹ mu ngụ.” ⁸ Teke ono bẹ ndu etsoje Jizosu jeshiwaru l'ime mkpukpu je azuta nri, ẹphe e-ri.

⁹ Tọbudu iya bụ; nwanyị Samériya ono sụ iya: “?Ọ nwuru inwu-agma bẹ ọ bụ gube onye Jiu gbẹ sụ mube nwanyị Samériya gẹ mu kee ngu mini g'ị ngụ?” Iphe, nwanyị ono gude pfua nno bẹ bụ lẹ ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu Samériya te erigbadu.

¹⁰ Jizosu sụ nwanyị ono: “Ha! Ọ -bụ l'ị maru iphe-oma, Chileke emejeru nemadzu; mbụ-a; ọ -bụ l'ị makpọoru onye sūru g'ị kee ya mini-a amama ọphu mẹ ọ gbẹ bụru gubedua gege arwo iya mẹ ọ nū ngu mini, l'anuje ndzū g'ị ngụ.”

¹¹ Nwanyị ono sụ iya: “Nwoke-a! ?G'odukwanu iphe, i gude, ii-gude seta mini-a-e? Tẹme welu-a bẹ ị maru l'ọ dū omi. ?Buhunu awe bẹ mini, anuje ndzū ọbu shi ngu? ¹² ?Bụ iphe, iipfu bụ l'ị byaru akawanu ochochoroche anyi Jiékpọ shii, bụ iya turu anyi welu-a; tuchaa ya bya angụ ya mini;

unwu iya ngwa ya mini; iphe, bu anu, o nweru enweru ngukwaa ya pho mini?"

¹³ Jizosu su iya: "O to dukwa onye nguru mini welu-a ge mini ta agu iya ozo. ¹⁴ Obenu l'onye nguru mini ophu mbedua nuru iya be mini ta ayidu gubaa jasụ le tuutuutu le mimiimii. Noo le mini ophu mu a-nu onye ono a-duwa iya ro l'ehu buru iya ishi nggele, a-noduje anwushi mini, anuje ndzu ojeje."

¹⁵ Nwanyi ono su iya: "Jiko nunu mu egube mini ono ge mu ngwa; k'ophu bu: mu -nguchaa ya; mini ta abyadu agubaa mu ozo; mu ahakwanaa k'abyaje ekuta mini l'eka-a."

¹⁶ Jizosu su iya: "Lanu je ekua ji ngu ge gu l'iya swiru bya l'eka-a."

¹⁷ Nwanyi ono su iya: "Mu ta alukwa ji."

Jizosu su iya: "Oo ngu eviya. I -su l'i ti ludu ji be o bu ngu okpobe-opfu. ¹⁸ Kele i lumaru unwoke ise; temanu onye ophu gu l'iya bu nta-a ta abudu ji ngu. Oo ire-lanu be i pfuru ono."

¹⁹ Nwanyi ono su iya: "Nta-a be mu maru l'i bu onye mpfuchiru Chileke.

²⁰ Nna anyi oche phe be bu l'ubvu-a be ephe shi anoduje abaru Chileke aja. Nta-a be unube ndu Jiu byaru bya asu l'o buepho le Jierusalemu be aanoduje abaru Chileke aja."

²¹ Jizosu su iya: "Nwanyi-a; kwetaele-a iphe-a, mu epfuru ngu-a; l'ogbabeakwa teke adedu onye byaru anodu l'ubvu-a baaru Chileke, bu Nna aja; ophu aabaduru iya ya le Jierusalemu. ²² Unube ndu Sameriya abaru iphe, unu amadu aja; anyibedua, bu ndu Jiu bu iphe, anyi maru be anyi abaru aja; kele o l'eka ndu Jiu be ndzota e-shi. ²³ Ole ogbabeakwa; mbu l'o rwuakwaru teke ndu l'abaru Chileke, bu Nna aja okpobe abaru egude Unme-du-Nso me obu phe g'o ha abaru iya ya g'o gbaru. Noo egube ndu du Chileke, bu Nna ree g'ephe baru iya aja bu onoya. ²⁴ Chileke bu Unme. Oo ya bu le ndu abaru iya aja gudefutaje Unme-du-Nso yele irelanu abaru iya aja okpobe abaru."

²⁵ Nwanyi ono su iya: "Mu makwaru-a le Mezaya obu, bu iya bu onye eekuje Kereshi l'a-bya. L'o -byaepho be o-tuko iphemiphe kokotaru anyi."

²⁶ Jizosu su iya: "Oo mbedua, epfu anu ngu nu-a bu mu bu Kereshi obu."

²⁷ Ephe gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya nu pho lwa. O tufu phe ehụ g'ephe byaru ahuma ge Jizosu yele nwanyị abo uja. Ebe o dukwanu onye ophu jiru nwanyị su iya: "?Bu gunu be icho?" Ozoo jikponu Jizosu su iya: "?O nwuru inwuagha be gu le nwanyị epfu?"

²⁸ Noo ya; nwanyị ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'eka ono; gbagbua gbaba l'ime mkpukpu ono je echiaru ndu ozo mkpu su phe:

²⁹ "Unu byakpodapho bya ahuma nwoke, tukoru iphe, bukpo iphe, mu mejeru koshiaru mu. Mu ta amakwa ?to budu iya nu bu Kereshi obu to?"

³⁰ Ephe wufuta l'ime mkpukpu ono wu-pfuta Jizosu.

³¹ Teke ono, nwanyị ono tugburu ono be ndu etsoje Jizosu rworu iya su iya g'o kabero ria nri.

³² O su phe: "Mu nweru-a nri ophu mu e-ri, unu ta amadu."

³³ O buru iya bu le ndu etsoje iya nu pfuaha l'ime onwophe su: "?O duru onye kabę wotawaru iya nri to?"

³⁴ Jizosu su phe: "Iphe, bu nri mu bu ge mu mee iphe, du onye ono, ziru mu ge mu bya ono ree l'obu; wafua ge mu jekota ozi, o ziru mu g'o ha jefu iya l'ishi. ³⁵ Su-a; ?to budu unu anmaje etu su: 'Tofukwaa onwa eno nta-a l'o rwua teke eewolataje iphe, e meberu l'ali.' Ole mu suru g'unu

palikpṓdapho ẹn̄ya legbabe l'opfu, a kṓru akṓko; gbua ya igo h̄uma l'iphe, e meberu l'ali kachawarū akaka d̄uchawaa k'ewolata unuphu! ³⁶ Onye akpata iphe ono, e meberu l'ali ono b̄e aapf̄uje ugw̄o ozi iya. Onye ono achikobe mebyi iphe, l'a-nṓdu l'eka lan̄ kwaberu ndz̄u ojejoje. Oṓ ya b̄u ḡe ndu akū akūku; m̄e ndu akpata akpata atūko tee ẹn̄swa. ³⁷ Noo ẹn̄ka iphe ono, e pfuru ono gude b̄uru ọkpobe-opfu; a s̄uru: 'L'onye lan̄ emebeje iphe l'ali; onye ọzo eje akpata iya akpata.' ³⁸ Mu yewaru unu g'unu je akpata iphe, e meberu l'egu, unu ejeduru ozi iya. Oṓ ndu ọzo jeru ozi l'egu ono; ọ l'ṓo unub̄edua b̄e unu l'ephe gbawaa mgba eri urwu iphe, ephe seru akanya iya."

³⁹ Igwerigwe ndu Samériya, shi l̄e mkp̄ukpu ono bya ekweta k̄e Jizṓsu; opfu l̄e nwanȳi ono s̄uru ph̄e l'ṓ t̄ukoru iphe, buk̄poo iphe, ya mejeru kṓshiaru iya. ⁴⁰ Tṓbudu iya b̄u; ndu Samériya ono byapfutaep̄ho Jizṓsu; ephe rw̄o ya g'ephe l'iya nṓtabaa. O kwe; ephe l'iya nṓo ujiku lab̄o l̄e mkp̄ukpu ono.

⁴¹ A d̄ubakpoo igwerigwe gude k'iphe shi iya l'ṓnu kweta. ⁴² Ephe s̄u nwanȳi ono: "O tṓ buk̄waa olu-opfu ngu kparū iphe, anyi kwetarū. Iphe, anyi kwetarū buk̄wa l'anyi gudewaa nch̄i anyi n̄uma iya l'onwanȳi; maru l'ṓo ọkpobe-opfu: l'ṓo onye-a buk̄poo Kéreshi ọbu eviya, b̄u iya b̄u Onye-Ndzṓta k̄e mgboko-a."

Jizṓsu eme nwa oke-amadū g'o wekṓrohu

⁴³ Jizṓsu nṓchaep̄ho ujiku lab̄o ono l'eka ono; ọ t̄ugbua jeshia Gálili. ⁴⁴ L̄e ȳeb̄edua, b̄u Jizṓsu l'onwiya pfuhaakwaru s̄u l'onye mpfuchiru Chileke b̄e a ta kwabejedū ùbv̄u l'ali iya. ⁴⁵ Tṓbudu iya b̄u; o rwuep̄ho Gálili; ndu Gálili nabata iya; k̄ele ephe h̄umakotaru iphemiphe, o meshiru l̄e Jierúsalem̄u teke ono, aab̄o iphe l'eka ono; k̄ele ephebedua jekwarup̄ho ab̄o iphe ono l̄e Jierúsalem̄u.

⁴⁶ Oṓ ya b̄u; Jizṓsu bya at̄ugbua laphushia az̄u l̄e Kena k̄e Gálili, b̄u iya b̄u ẹn̄ka ono, o mejeru mini ọ gh̄o m̄ee ph̄o. O duru oke-amadū lan̄, iphe eme nwa iya l̄e Kapaniyṓmu. ⁴⁷ Nwoke ono n̄umaep̄ho l̄e Jizṓsu shi waa Jiudiya bya Gálili; o jepfu iya je arw̄o ya s̄u iya g'ṓ bya emee ḡe nwa iya nwoke wekṓrohu; k̄ele ọonwuhu anw̄uhu. ⁴⁸ O b̄uru iya b̄u; Jizṓsu s̄u iya: "Unu egudedu ẹn̄ya unu h̄uma iphe-ṓhumalenya, d̄ugbaa biribiri b̄e unu ta abyakwa ekweta."

⁴⁹ Oke-amadū ono s̄u iya: "Nnajiuphu; jiko byarṓ g'anyi je; a -nṓnyaa nwa mu ọbu nw̄uhu."

⁵⁰ Jizṓsu s̄u iya: "T̄ugbua lash̄ia; l̄e nwa ngu a-nṓduru ngu-a ndz̄u."

Nwoke ono kweta iphe ono, Jizṓsu pfuru iya ono; ọ b̄uru iya alala.

⁵¹ Nwoke ono nṓdukwadua l'uz̄o; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; s̄u iya l̄e nwa iya ono gbakereh̄akwaru.

⁵² O j̄ia ph̄e s̄u ph̄e: "B̄u egube teke ole b̄e nwata ono beberu wata aka mma?" Ephe s̄u iya: "O kwa g'e rigbūerup̄ho nri eswe unyaphu b̄e ẹn̄hoku ono zebuhuru iya." ⁵³ Nna nwata ono nyata l'ṓo teke ono ḡedegede b̄e Jizṓsu s̄uru iya ḡe ya la l̄e nwa iya a-nṓduru iya-a ndz̄u-a. Nwoke ono ȳe ndibe iya t̄uko kweta k̄e Jizṓsu.

⁵⁴ Ono b̄uru iphe-ṓhumalenya k'eb̄o, Jizṓsu meru g'o shi l̄e Jiudiya bya Gálili.

5

Jizṓsu ȳele ẹn̄iyeni aḡuga okpuru

¹ E mechakpọakwaro; ọ duru ọbo-iphe, ndu Jiu abọ. Jizọsu jeshinaa Jierúsalemu. ² L'ime Jierúsalemu, lẹ mgboru Ọguzo Aturu, bẹ ọ duru nwa okpuru, ndu Hiburu ekuje Betusayida; ọzo eshije abahụ iya dū ọzo ise. ³ Ndu iphe eme dukpoo igwerigwe zẹgbaa l'ime ẹka ono: ndu atsụ ishi-o mẹ ndu ẹniyeni-o mẹ ndu iphe, lónwuru ibe ẹhu lanu. Ẹphe tuko zeshia l'ẹka ono kwabẹgba teke mini ono l'eme ukporo. ⁴ Kele ọobujeru; a - nọnyaepho nwanshii; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu abya l'okpuru ono bya agbarwua mini ono. Onye iphe eme, vukpọwaa ọzo ye ọkpa lẹ mini ono mẹ ojozi-imigwe ono gbarwuchaa ya; ọ buru onye ono ewekorohu l'iphe, eme iya nu. ⁵ Noo ya; o nweru nwoke lanu, nọ l'ẹka ono, nyawaru ẹhu ukporo apha l'apha iri l'ẹsato. ⁶ Jizọsu byaepho bya ahuma l'o shihawaa ọzenya zeta l'ẹka ono. Ọ sụ iya: “?Ọ dū ngu ree g'e mee ngu g'i wekorohu?”

⁷ Nwoke ono, iphe eme ono sụ iya: “Ee! Ọle ọ tọ dudu onye mu nweru, a-paru mu chie l'okpuru ono mẹ a -gbarwuepho mini ono. Ọ nọdu abujeru; mu -jeshia gẹ mu ye iya ọkpa; onye ọzo evuwaru mu ọzo.”

⁸ Jizọsu sụ iya: “Gbalihu; phuta utute ngu wata eje ije.” ⁹ Teke ono teke ono; nwoke ono wekorohu bya aphuta utute iya jeahaa ije.

Mbọku, iphe ono meru bu eswe-atuta-unme ndu Jiu. ¹⁰ Ọo ya bu; ndu Jiu sụ nwoke ono, e metaru l'iphe, shi eme iya nu ono: “Ntanu-a bukwa eswe-atuta-unme. ?I maru-a lẹ g'i phutaru utute ngu eje nno bẹ ọ buwaa ngu adarwu ekemu?”

¹¹ Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa nwoke ono, meru mu wekorohu ono suru mu gẹ mu phuta utute mu wata eje ije.”

¹² “Ẹphe jia ya sụ iya: ?Bu egube nemadzu gunu bẹ nwoke ọbu bu, suru g'i phuta utute ngu wata eje ije?”

¹³ Ọphu nwoke ono, e meru o wekorohu ono amadu onye ọbu kele Jizọsu gudewaa lẹ nemadzu paru ẹka l'ẹka ono lufu ọ buru iya atugbu.

¹⁴ E mecha; Jizọsu huma nwoke ono ọzo l'eze-ulo Chileke bya asu iya: “Lenu; nta-a bẹ i dukwaa iche; ta adukwa teke ii-je eme iphe-ẹji ọzobaa g'iphe ọzo, ka njo ta abyapfuta ngu.”

¹⁵ Nwoke ono godobeẹ ya pho je akaru ndu Jiu l'ọ kwa Jizọsu bẹ meru iya; ya wekorohu ọbu. ¹⁶ Noo iphe, meru g'o gude ndu Jiu chiahaa nta Jizọsu; opfu l'ọo eswe-atuta-unme bẹ o meru iphe ono. ¹⁷ Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: “Nna mu ejekwa ozi g'ooje iya bya asu nta-a; mbẹdua nọdu ejekwapho.”

¹⁸ Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ẹphe kabakpọo achọ ọzo, ẹphe e-shi gbua ya. Ọ tọ budua kele ọ turwuru nsọ eswe-atuta-unme; ọphu ka phẹ ẹhuka bukwa l'ọ gbẹ ekufua nu Chileke Nna iya, bunu iya bu lẹ yeke Chileke gbẹ haru ẹnya nhamunha.

Ike kẹ nwa

¹⁹ Noo g'o gude; Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dukwa iphe, Nwa egudeje ike ẹka iya eme l'onwiya; abudu iphe, ọ humaru lẹ Nna iya eme; kele ọo iphe, Nna eme bukwapo iphe, Nwa emeje. ²⁰ Nna yeru Nwa iya obu. Ọ nọdu egoshikotaje iya iphemiphe, oome l'onwiya. Oo-goshibakpokwaa ya nu iphe, ka ọwa-a shii g'o mee; mbu k'ọphu ọo-du unu biribiri. ²¹ L'ọ kwa gẹ Nna emeje ndu nwuhuru anwuhu; ẹphe eshi l'onwu teta gbalihu l'ọ nu phẹ ndzu-a bu gẹ Nwa e-woru ndzu nu ndu dū iya l'uche. ²² Ọ tọ dukwa onye Nna egude ẹka iya ekpe ikpe; o wokotaakwaru k'ikpe ye Nwa iya ono l'ẹka. ²³ Ọo ya bu gẹ ndiphe l'ophu akwabeje Nwa ubvu g'ẹphe akwabeje Nna. Onye ono, ta akwabedu Nwa ubvu ta akwabekwa Nna, bu iya bu onye ziru iya nu.

²⁴ “Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye n̄makpowaru opfu mu bya ekweta k'onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono nweakwa ndzụ ojejoje. Onye ono ta abyadụ apfuru g'e kpee ya ikpe. Onye ono shiwaa l'ṅnwu bahụ lẹ ndzụ. ²⁵ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mbṅchi agbabeakwa; mbụ l'o r̄wuakwaru erwurwu teke ndu nwuhuru anwuhu a-n̄ma olu kẹ Nwa Chileke; ndu ṅphu n̄maru iya n̄ a-n̄du ndzụ. ²⁶ Ọo gẹ ndzụ shi Nna l'onwiya l'ẹka bụ gẹ Nna mekwarupho gẹ ndzụ shi Nwa l'ẹka. ²⁷ Ọ n̄kwarupho Nwa ono ike g'o kpeje ikpe kpebua; kele ọo ya bụ Abubu-Ndiphe. ²⁸ G'iphe-a te ejikwa unu ẹnya; lẹ mbṅku agbabeakwa teke iphe, bukpo ndu n̄ l'ilu g'ẹphe ha a-t̄ko n̄ma olu iya; ²⁹ shi l'ilu p̄hẹ f̄tachaa. Ndu ṅphu shi eme iphe, d̄ ree eteta dzuru ndzụ; ndu ṅphu shi eme ejo-iphe etetakwapho g'a nma p̄hẹ ikpe.

Iphe, egoshi l'ike d̄ Jizosu l'ẹka

³⁰ “Sụ-a; ọ t̄ dukwa iphe, mu egudeje ike ẹka mu mee l'onwomu. Ọ kwa gẹ Chileke s̄ru gẹ mu kpee ikpe bụ gẹ mu ekpeje; t̄me ikpe, mu ekpe buru ikpe, pfuru ọto; kele mu te ekpejedu g'ọ d̄ mu. Ọo g'ọ d̄ onye ono, ziru mu n̄ ono ree l'uche bụ gẹ mu ekpeje.

³¹ “Teke ọ bụ lẹ mu gbẹ bya at̄ahaa ṅnu onwomu; ọ kwa iya bụ l'iphe, mu epfu ta abudu ire-lan̄. ³² Obenu l'ọ dukpooro onye ọzo, bụ iya a-t̄ ṅnu mu; mbụ l'ṅphu mu t̄beru n̄v̄ bụ l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu ẹhu mu bụ ọkpobe-opfu. ³³ Ọ kwa unu ziru ndu-oz̄i g'ẹphe byapfuta Jiṅnu; Jiṅnu pfukwaaru unu k'ọkpobe-opfu ono. ³⁴ Ọ t̄ bukwa gẹ nemadzụ bya at̄ahaa ṅnu mu. Iphe, mu zoberu agba iya ọkpa bukwa g'aa-dz̄o unu. ³⁵ Jiṅnu l'onwiya bụ or̄ku, enwu enwunwu; t̄me ọ n̄du eke jajaja. Ọ shikwapho evu unu evuvu g'unu n̄du l'iph̄óró iya ono tet̄ta nw̄swa. ³⁶ Iphe, mu meshiru kakwa at̄ ṅnu mu; eme lẹ gẹ Jiṅnu t̄ru ṅnu mu. Ishi iya bụ l'oz̄i ono, Nna ziru gẹ mu bya ejee jefu l'ishi ono; mbụ ozi ono g'ọ ha, mu eje nta-a ono b̄ at̄ ṅnu mu l'ọ b̄a Nna ziru mu gẹ mu bya. ³⁷ Nna mu ono, bụ iya ziru mu ono t̄akwarupho ṅnu mu. Unu teke an̄ma-swekwaa olu Nna mu ono; ṅphu unu 'eke ahumaswekwaa ya; k'ṅphu unu a-maru g'ọ gbaru. ³⁸ Unu ta akwak̄beduru opfu ono, shi Nna mu l'ṅnu ono l'ime obu unu; kele unu te ekwetaduru k'onye ono, o ziru g'ọ bya ono. ³⁹ Unu an̄duje enyocha iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke; dobesu l'onoo ẹka unu e-shi nweru ndzụ ojejoje. Ẹkwo-opfu Chileke ono t̄kokpokwaaru at̄ ṅnu mu. ⁴⁰ Obenu l'unu te ekwed̄u byapfuta mu g'unu enweru ndzụ.

⁴¹ “O to nwekwa teke mu ele ẹnya gẹ ndiphe bya ajaahaa mu ajaja. ⁴² Ọle mu makwaru-a l'unu te eyeduru Chileke obu. ⁴³ Ọ kwa ike kẹ Nna mu ono b̄ mu gude bya; unu j̄ka mu. Teke ọ b̄ep̄ho l'ọ duru onye ọzo, gude ike k'ẹka iya bya; l'ọ buru onye k'ono b̄ unu a-nata. ⁴⁴ Sụ-a; ?d̄enu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unub̄e ndu abujeru; nwibe unu -n̄du aja unu ajaja l'ootso unu nt̄matu. Ẹbe ọ b̄du l'unu ach̄o ọzo, unu e-shi gẹ Chileke ṅphu bụ iya b̄ Chileke kp̄ekpu jaa unu ajaja. ⁴⁵ G'ọ t̄ dukwa unu g'ọ b̄ mb̄dua eje edo g'unu gbaru l'at̄ip̄hu Nna mu; onye e-do edo ẹhu unu gb̄chikwanu buru M̄osisu p̄h̄o, unu ch̄ru ẹka bebe p̄h̄o. ⁴⁶ Ọ -b̄ l'unu kweru kẹ M̄osisu m̄e unu ekwekwapho nkemu; noo kele M̄osisu deru dekuta mu l'ẹkwo iya. ⁴⁷ Teke ọ b̄ l'unu te ekwetaduru iphe, o deru; ?d̄enuhunu g'unu e-shi kweta l'opfu, mu epfu b̄ ọkpobe opfu?”

6

Jizosu anu unu umadzu iri l'ebo l'ukporo iri nri

(*Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

¹ E mechaa; Jizosu tugbua jeshia azu eze-enyimu Galili azu iya ophuu, bukwa iya pho bu eze-enyimu Tayibiriyasu. ² Igwerigwe nemadzu nodu awu gidigidi etso iya; kele ephe humawaru iphe-ohumalenya, o meshiru teke ono, o meshiru ndu iphe eme ephe wekorohuchaa ono. ³ Jizosu kweepho doo bya enyikota eka ono, bu o-ka-l'ubvu-ubvu ono je anodu anoo l'eka ono yeke ndu etsoje iya nu. ⁴ Teke ono be obo Ojehata ndu Jiu duwaa ntse. ⁵ Jizosu bya apalia enya; huma le ndu awu abyapfuta iya nu du igwerigwe shii. O buru iya bu l'o su Filipu: “?Bukpoo awe be anyi a-zuta buredi ge ndu-a eria nri?” ⁶ Iphe, o gude pfua nno ta abukwa l'o to madu iphe, oo-me. O kwa g'o maeduru iphe, Filipu e-pfu.

⁷ O buru iya bu le Filipu asu iya: “Ukporo pangu taa sukpokwanu azuta buredi, a-suru g'oo-rwudzuru phe l'onu ilile.”

⁸ Noo ya; onye lanu le ndu ono, etsoje iya nu ono, bu Anduru; mbu nwune Sayimonu Pyita su iya: ⁹ “O dukwaru nwata nwokoro nshii, no l'eka-a, gude ishi buredi bali ise; waa eji-ema. O bekwanu ?o duru iphe, iphe ono bu l'ehu igwe oha-a?”

¹⁰ Jizosu su phe: “Ngwa unu su phe g'ephe noduchaa anoo.” Eka ono be unwu irwu eswa dukwanu shii. Ephe bya atuko noduchaa anoo l'eka ono. G'ephe ha doru l'eka ono bu unu unwoke iri l'ebo l'ukporo unwoke iri. ¹¹ Jizosu bya achita buredi ono bya ekelechaepho Chileke ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, no l'eka ono. O bya emekwaapho ema pho nno; o dzuru onyemoneye. ¹² Ephe rijichaepho ephe g'ephe ha; Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Unu tutukobe iphiriba iya ophu ephe riphodoru g'o to du ophu a-la l'iswi.” ¹³ Ephe bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu shi l'ishi buredi ise ono tutu-jia ya nkata-evu-iphe iri l'ebo, bu iya bu ophu ndu ono riphodoru.

¹⁴ Ndu ono humaephe iphe ohumalenya ono, Jizosu meru ono ephe su: “O kwa okpobe-opfu l'oo nwoke-a bu onye mpfuchiru Chileke obu, l'a-bya le mgboko-a!” ¹⁵ Jizosu maerupho l'ephe abya iya akputa k'ehuka; mee ya onye eze phe; o buru iya alaphu azu l'ubvu ubvu pho nwekinyi iya.

Jizosu eje ije l'eli mini

(*Mat 14:22-33; Mak 6:45-52*)

¹⁶ O rwuepho l'uzo enyashi; ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu pho. ¹⁷ Ephe bahu l'ugbo kporu iya eme g'ephe ghabua le mini ono jeshia Kapaniyomu. Ochii wata agbagba; ophu Jizosu 'eke abyapfutadu phe. ¹⁸ Noo ya; oke pherephere nonyaa bya awata ezizi; k'ophu eze mini ono wataru atu oke akpara-mini atushi iya ike; k'ophu o byaje enari. ¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono kpoephe ugbo ono o du ge manyiru eto me eno; ephe huma Jizosu g'ooje ije l'eli mini eje abyakube ugbo phe. Meji tofu phe. ²⁰ Jizosu su phe: “Ndu ba agushi unu; l'o bu-a mbedua.” ²¹ O buru l'o pfuru nno meru g'o gude o lwuaha phe l'obu g'ephe kubata iya l'ugbo phe. G'ejia epfua; ugbo phe hee l'eli-mgboko eka ephe eje alufu.

Aacho Jizosu

²² O rwua le nchitabohu iya; ndu ophu shi nodu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu bebe maru l'oo ugbo lanu be likwaduru-a l'eka ono. Ephe makwarupho le Jizosu te tsodu ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo phe; l'oo ndu

ono, etsoje iya nū ono tūgburu nweka p̄h̄e. ²³ Ọ dukwarupho igwerigwe ugbo ọzo, shigbaa Tayibiriyasu byakube ẹka ono ntse, b̄u iya b̄u mgboru ẹka p̄h̄o, ẹphe n̄o taa buredi ḡe Nnajiuphu kelechaaru Chileke ekele p̄h̄o. ²⁴ No iya; igwe ọha ono h̄umaep̄ho l̄e Jiz̄osu ta an̄odu l'ẹka ono; ẹbe ndu etsoje iya nū an̄odu iya; ẹphe t̄uko bah̄u l'ugbo ch̄oru Jiz̄osu jeshia Kapaniyomu.

Jiz̄osu b̄u nri, an̄u ndzu

²⁵ Ẹphe ch̄o-vuep̄ho Jiz̄osu l'az̄u eze-ẹnyimu ono az̄u iya ọp̄huu; ẹphe s̄u iya: “?B̄uhunu teke ole b̄e i rwuwaru az̄u iya-a?”

²⁶ Jiz̄osu s̄u p̄h̄e: “Ḡe mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, meru g'o gude unu ch̄oahaa mu nta-a ta ab̄ukwa l'ọle unu h̄umaru iphe-ọhumalenya, mu meshiru. Iphe, unu z̄oberu ach̄o mu b̄ukwa l̄e mu n̄uru unu buredi; unu taa tajia ẹpho. ²⁷ S̄u-a; ọp̄hu g'unu te segbushih̄e onwunu l'akanya nri ọp̄hu b̄u ọla-l'iswi. Unu sejechia akanya nri ọp̄hu a-n̄odu an̄uje unu ndzu ojejoje, b̄u iya b̄u nri ọp̄hu Ab̄ubu-Ndiphe a-n̄u unu; kele ọ kwa ȳebedua b̄e Chileke, b̄u Nna meru g'e shije l'ẹka iya h̄uma ike, egoshi l'onoo iphe, ȳebe Nna gude s̄u ḡe ya bya.”

²⁸ Ẹphe j̄ia ya s̄u iya: “?B̄u ḡunu b̄e anyi a-n̄odu eme l'ọ b̄uru iya b̄u l'anyi eje ozi Chileke?”

²⁹ Ọ s̄u p̄h̄e: “Iphe, b̄u iya b̄u ozi Chileke b̄u g'unu kweta k'onye ono, Chileke yeru g'ọ bya ono.”

³⁰ Ọo ya b̄u; ẹphe s̄u iya: “?B̄u ẹgube iphe-ọhumalenya, d̄u idu-agma b̄e ii-me goshi anyi g'anyi gude ẹnya anyi h̄uma kweta ọbu? ?D̄enu iphe, ii-me ọbu? ³¹ Kele teke k'az̄u b̄e nna anyi oche p̄h̄e rikwaru nri ono, b̄u mana ono teke ẹphe n̄o l'echīegu. Ọ b̄uru iya b̄u iphe ọbu, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke s̄u: ‘Ọ n̄uru p̄h̄e nri, shi l'imigwe ẹphe ria.*’ ”

³² Jiz̄osu s̄u p̄h̄e: “Ḡe mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ t̄o b̄ukwa M̄osisu n̄uru unu nri ono shi l'imigwe ono. Obenu l'ọo Nna mu egudeje ẹka iya n̄u unu ọkpobe nri ọp̄hu shi l'imigwe. ³³ L̄e nri ono, Chileke an̄uje ono b̄ukwa iya b̄u onye ono, shi l'imigwe bya ono; t̄eme ọ b̄uru onye ono an̄uje ndiphe ndzu.”

³⁴ Ẹphe s̄u iya: “Nnajiuphu; jiko n̄ujenu anyi nri ono tekenteke.”

³⁵ Jiz̄osu s̄u p̄h̄e: “Ọ kwa mb̄edua l'onwomu b̄u nri ono, an̄uje ndzu ono. Onye byapfutaru mu n̄u b̄e ẹgu ta ayikwa ḡubaa ọzo; ọp̄hu ẹgu mini abyakwa aḡubaa onye kwetar̄u nkemu. ³⁶ Ọle mu p̄fuakwaru unu l'unu h̄umaakwaru mu; ọp̄hu unu ekwedu nkemu. ³⁷ Obenu l'iphe, b̄u ndu Nna mu yeru mu l'ẹka a-byapfutak̄otakwa mu; ọp̄hu mu abyakwa ach̄ifu onye byapfutaru mu n̄u. ³⁸ Noo kele mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta ab̄ukwa ḡe mu bya emee uche nkemu; ọ kwa uche onye ziru mu ḡe mu bya b̄e mu byaru ememe. ³⁹ Iphe, b̄ukwanu uche onye ono, ziru mu n̄u ono b̄u g'ọ t̄o d̄u ndu ono, o yeru mu l'ẹka ono m̄e onye lan̄u, a-nah̄u mu t̄uphah̄u; gbahaa ḡe mu t̄uko p̄h̄e mee g'ẹphe t̄uko teta n̄odu ndzu mb̄oku ikpazu. ⁴⁰ Noo kele iphe, d̄u Nna mu ree b̄u g'onye b̄u onye h̄umaru Nwa iya ono bya ekweta nkiya nweru ndzu ojejoje. Mu e-mekwaph̄o onye ọbu g'o shi l'ọnwu teta dz̄uru ndzu mb̄oku ikpazu.”

⁴¹ Ọo ya b̄u; ndu Jiu wata ata hanyihanyi l'ẹka ono; kele ọ s̄uru l'ọo ȳebedua l'onwiya b̄u nri ọbu, shi l'imigwe bya. ⁴² Ẹphe wata ep̄fu s̄u: “? T̄o b̄unu-a nwoke-a b̄u Jiz̄osu, nwa Jīos̄efu; mb̄u onye anyi maru nna iya;

* **6:31** 6:31 Ḡunaa Aw̄u 16:4; Neh 9:15; Ebvu 78:24,25.

waa ne iya ree-a? ?Denuhununu g'o shitaru o gbẹ nta-a bya asu le ya shi l'imigwe bya?"

⁴³ Jizosu su phe: Unu ta atanyihe ntanyi l'ime onwunu. ⁴⁴ Mbu-a; o to dukwa onye byaru l'abyapfuta mu nu; abudu l'oo Nna mu ono, ziru mu nu ono kuritaru onye obu. O buru mbedua l'onwomu e-me onye obu l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu mboku ikpazu. ⁴⁵ Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ekwo su: "Oo Chileke e-zi onyemonye iphe." Onye bu onye numaru ke Nna obu; bya anwuta eka iya; nokwa onye a-byapfuta mu nu bu ono. ⁴⁶ Iphe, mu epfu ta abukwa l'o dujewaru onye humajewaru Nna ono, abudu onye ono, shi Chileke l'eka bya ono. Oo yebedua bu onye humajewaru iya nu. ⁴⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetaru nkemu be dzukwaa ndzu ojeje. ⁴⁸ O kwa mbedua, bu nri ke ndzu. ⁴⁹ Nna unu oche phe riru nri ono, bu mana l'echiegu; ephe nwuhuelaa. ⁵⁰ Obenu le nri owa, shi l'imigwe-a be bu nri ophu anuje ndzu; mbu nri ophu onye riru iya nu taa nwuhuedu anwuhu. ⁵¹ O kwa mbedua bu nri, dzu ndzu; shi l'imigwe bya. Onye bu onye riru nri ono a-dzuru ndzu jasu l'ojeje. Nri ono, mu a-nu ono bu anu-ehu mu. Mu e-woru iya nu l'iswi ehunu ndu mgboko-a gephe ha; k'ophu bu; onye riru iya nu; l'o dzuru ndzu.

⁵² Ndu Jiu tukashiahaa ego l'ime onwophe. Onye aji su: ?Denu ge nwoke-a l'e-me nu anyi anu-ehu iya g'anyi ria?

⁵³ O buru iya bu le Jizosu asu phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu eriduru anu-ehu Abubu-Ndiphe; ngua mee ya be unu tee nwekwaru ndzu l'ime ehunu. ⁵⁴ Onye bukwanu onye riru anu-ehu mu; ngua mee mu obu; be nwewaru ndzu ojeje; teme mu emee onye ono; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu mboku ikpazu. ⁵⁵ Kele anu-ehu mu kwataru buru nri eriri; mee mu bukwarupho okpobe iphe-angungu. ⁵⁶ Onye bu onye riru anu-ehu mu; bya angua mee mu; nowaa mu l'ime; mbedua nodu onye ono l'ime. ⁵⁷ Oo Nna ono, bu iya bu ishi ndzu ono yeru mu ge mu bya; o bukwaru iya pho be mu gude nodu ndzu; nokwapho g'iphe, bu onye riru anu-ehu mu e-gude mu nodu ndzu. ⁵⁸ Oo ya bu l'onoo nri obu, shi l'imigwe bya obu bu ono. O to budu egube ochochoroche unu phe richaaru ephe nwuhuelaa. Onye bu onye riru nri owa l'a-noduwaro ndzu jasu le tuutuutu le mijimiimii."

⁵⁹ Iphe ono bukota iphe, Jizosu no pfushia teke oozi iphe l'ulo-ndzuko ndu Jiu le Kapaniyomu.

Opfu ndzu ojeje

⁶⁰ Igwerigwe ndu etso Jizosu numa iphe ono bya asu: "Ha! Opfu owa atakwa eru le nchi. O to bukwa iphe anuma."

⁶¹ Obenu le Jizosu mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya nu atanyi-doru k'opfu ono. O su phe: "?Bu iphe onoya, mu pfuru ono eghe unu eghe? ⁶² ?Denukwanu g'oo-du me unu -huma Abubu-Ndiphe g'o kwaseru imeli ala azu l'eka o shi noduhawaa? ⁶³ O kwa Unme Chileke anu ndzu. Iphe, bukpo k'anu-ehu nemadzu bukwa iphe-mmanu, adudu iphe, o yi. Opfu, mu shi teke-a pfushita anu unu-a bukwa unme bya abukwarupho ndzu. ⁶⁴ Obenu l'o duchanuru-a ndu ophu teke ekwetadu nkemu le g'unu ha-a." Noo le Jizosu shihawaa le mbulembu maru ndu ophu teke ekwetadu nkiya; makwarupho onye ophu obu l'e-mechaa deru iya ye. ⁶⁵ O sukwapo: Noo g'o shitaru mu su unu l'o to dudu onye byaru abyapfuta mu nu; abudu l'o shi l'eka Nna ono.

⁶⁶ O pfuchaephō nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya nū ono tsuphuchaa azū; ẹbe ẹphe etsojehedu iya. ⁶⁷ Ọ buru iya bụ lẹ Jizosu asū ụmadzu iri l'ẹbo ọp̄hu etsoje iya nū: “Unubedua-e; ?Unu a-gbakashiḥufua tēnu?”

⁶⁸ Sayimonu Pyita sū iya: “Nnajiuphu! ?Anyi a-gbakashiḥu gbapfuhunu onye? G'ọ bụ gubedua gude opfu, anuje ndzū ojejeje-a. ⁶⁹ Anyi kwetaakwaru bya amaakwarupho l'ọo ngu bụ Kéreshi ọbu mbụ Nwa ke Chileke, dzū ndzū ono.”

⁷⁰ Jizosu sū p̄hẹ: “?Tobudu mbedua gude ẹka mu hōta unu n'iri l'ẹbo? Ole onye lanū l'ime unu bukwa Obutuswe.” ⁷¹ Onye oopfu iphe ono ele ẹn̄ya buru Jiudasu, nwa Sayimonu Isukariyotu; kele ọo Jiudasu bụ onye e-mechaa deru iya ye; mbụ ọ bukwaru-a onye lanū l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nū ono.

7

Jizosu yele unwune iya

¹ E meeḅekpoephō; Jizosu tsoru Gálili ejephe; ọp̄hu ọ dudu iya l'okpoma gẹ ya tsoru Jiudiya; kele ndu Jiu, nọ l'ẹka ono achọ g'ẹphe e-shi gbua ya.

² Teke ono bẹ ọbo-iphe ndu Jiu ono, bụ Ọbo-Mkp̄p̄hẹ ono gbaritawaru ntse. ³ Ọ buru iya bụ l'unwune Jizosu asū iya: “Shikwapho l'ẹka-a tūgbua jeshia Jiudiya gẹ ndu etsoje ngu nū ahuma eze iphe, dū biribiri, iime. ⁴ Ọ tọ dukwa onye anọduje edomi iphe, oome edomi mẹ ọ -nọdu eme g'ọha maru iya. Eshi ọp̄hu ị tukuru ẹgube eze iphe ono eme; menaa gẹ ndu mgboko-a madzuru ngu.” ⁵ Noo l'unwune iya te ekwetakpodarunu nkiya.

⁶ Noo ya; Jizosu sū p̄hẹ: “O toko rwukwa teke mu e-je; obenu l'unubedua ta adudu teke unu gbeshiru ẹbe unu ejeshia. ⁷ Unu ta abyakwa adu ndiphe ashī: obenu lẹ mbedua bẹ dūwaa p̄hẹ ashī; kele mu anọduje epfuru p̄hẹ sū p̄hẹ l'ọo ẹpho ejo-iphe bẹ ẹphe eyeje ẹka. ⁸ Unu tūgbua jeshia ọbo-iphe, unu eje; kele mbedua bẹ o toko gbadu mu l'ejeje.” ⁹ O pfuchaa nno bya anọdu lẹ Gálili l'ẹka ono.

Jizosu eje Ọbo-Mkp̄p̄hẹ ọbu

¹⁰ E mechaa g'unwune iya tūgbucharu jeshia lẹ Ọbo-Mkp̄p̄hẹ onoya; Jizosu tūgbua lẹ mpya jeshia; ẹbe o jeduru l'ebederebadara ọp̄hu ọha maru. ¹¹ Ndu Jiu tsoru elekashi ẹn̄ya iya l'ẹka ono, aabọ iphe ono asuje: “?Buhunu awe bẹ ọ nọ?”

¹² A nọdu adzū-pheephō taba taba iya l'ẹka ono, e jiru ejiji ono. Ndu ọp̄hu asū: “Ọ kwa okpobe nemadzū.” Ndu asū: “Ọo ụka. Ọo ndiphe bẹ o tsochiaru edepushi edepushi.” ¹³ Ọ buru ebvu, ẹphe atsū ndu Jiu meru g'ọ gude ẹbe ọ dūhedunu onye dūru ike pfufuta iphe ono k'ọp̄hu aa-numa iya.

¹⁴ O rwujeephō l'echilabọ ọbo-iphe ono; Jizosu bahū l'eze-ulo Chileke je eziahaa iphe. ¹⁵ Ọ dū ndu Jiu biribiri. Ẹphe sū: “?Denuhunu gẹ nwoke-a meru maru iphe ẹgube-a l'ẹbe abū l'ọ guru ẹkwo mẹ ililekp̄p̄o?”

¹⁶ Jizosu sū p̄hẹ: “Iphe, mu ezi ta abukwa mu bẹ o shi l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya bukwa Chileke ono, ziru mu nū ono. ¹⁷ Onye eme g'ọ mee iphe, bụ obu Chileke a-maru: ?iphe-a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke tọo ike k'onwomu bẹ mu gude ezi iya. ¹⁸ Sū-a; onye gude ike k'onwiya epfu bukwa onwiya bẹ oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya nū ono jaa ya ajaja b̄waa onye egoshi l'ọ gbaru g'eegude ire iya ẹka; mbụ ọ tọ dudu ẹka ntūji dū iya l'ẹhu. ¹⁹ Mbū-a; ?tọ b̄du Mosisu doberu unu ekemu? Obenu

l'ọ tọ dudu g'unu ha, duru onye emeje iphe, ekemu ono pfuru. ?Bukpoo gunu be unu zoberu eme g'unu gbua mu nta-a?"

²⁰ Ndu ono su iya: "Ọo ọbvụ be gụ l'iya eme. ?Bụ onye eme g'o gbua ngu?"

²¹ Ọ su phe: "?Mu su l'ọ kwadua iphe lanu be mu meru l'eswe-atuta-unme; ọ tufuwaa unu ehu. ²² Ọo l'ọo le Mosisu sūru; a -nwua nwata nwoke; ọ -noepfo abali esato g'unu buje iya ubvu meru g'o gude unu nodu ebujehaa phe iya bua me o -betaru ọ buru l'eswe-atuta-unme. G'a gufukpokwaaro l'ọ tọ budu Mosisu be wataru iya nu; ọ bukporo ochoroche unu phe wataru iya. ²³ Ọ -buru l'iphe, unu e-buje nemadzu ubvu l'eswe-atuta-unme bu g'unu ete emebyidu ekemu Mosisu ?ọ nwuru inwu-agma be ehu egu unu egu le mu meru nemadzu o wekorohu l'eswe-atuta-unme? ²⁴ Ọphu g'unu be lejekwa nemadzu enya l'iphu kpee ya ikpe; unu pfubejekwa ikpe oto kpee nemadzu."

?Bụ Jizosu bu Kereshi obu?

²⁵ Ọo ya bu; ndu Jierusalemu haru su: "?Tọ bunu-a nwoke-a be aachokashi g'e gbua? ²⁶ Ọ gbenu bya apfuru l'edzudzu-oha l'eka-a asa opfu; ọphu ọ dudu onye wotaru iya ya nu. ?Ọ dukwa ge ndu-uke Chileke mawaru l'oo ya bu Kereshi obu gedegede? ²⁷ Obenu le teke Kereshi obu a-bya be ọ tọ dukwa onye amaru eka o shi. Onye owa be anyi kabekwa maru eka o shi."

²⁸ Noo ya; Jizosu zinyaa phe iphe l'eze-ulo Chileke ono; ọ raaha ya arara su: "?Unu makporu-a onye mu bu amama ọphu? ?Unu maru-a eka mu shi? Ọ tọ bukwa ike k'eka mu be mu gude bya. Onye ono, ziru mu ge mu bya ono bukwa onye ire-lanu; ọle unu ta amadu iya. ²⁹ Ọo mbedua maru iya. Ishi iya bu l'oo eka ọ no be mu shi; teme ọ buru iya ziru mu ge mu bya."

³⁰ Ephe chokashiahaa g'ephe e-me gude iya; ọle ọ tọ dudu onye ọphu byiru iya eka; kele o toko ọ gbadu iya l'anwuhu. ³¹ Ndu kwetaru nkiya l'igwe oha ono kwata haelaa shii. Ephe nodu epfu asuje: "Teke Kereshi obu byaru; ?oo-mebaa iphe, du biribiri, l'a-dakata owa-a, nwoke-a shi teke-a meta-a?"

Eezi ndu nche g'ephe je egude Jizosu

³² Ndu Farisii numanu taba taba ono, a tukoru aadzu ke Jizosu ono. Tobudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii yefunu ndu nche; ephe jeshia ya egude. ³³ Ọo ya bu; Jizosu su: "Ọ kwaa ge mu l'unu nofua nwanshi; mu alapfushiaro onye ono, ziru mu ge mu bya ono. ³⁴ Mbụ l'unu a-chọ mu nta chọ imo; unu taa humadu mu; eka mu no be unu ta ayikwa bya."

³⁵ Ndu Jiu ono tuko pfuaha l'ime onwophe su: "?Bukpoo egube awe be nwoke-a abya alala, anyi taa dudu ike ala? A ta amadu ?ọ kwako le ya a-lashi Gurisu, bu iya bu eka ndu Jiu gbakashihuru je eburu; jeshia eka ono je ezi ndu Gurisu iphe to? ³⁶ Meru iphe, ọ gbẹ su: 'Unu a-chọ mu nta chọ imo; ọle unu taa humadu mu.' Sukwapho: 'Eka mu no be unu ta ayikwa bya.' ?Iphe ono bukpoo gunu be ọ bu?"

Mini, anuje ndzu

³⁷ Ọ beepfo le mboku agba l'upfu oha, bu iya bu mboku, kachaa mkpa l'obo-iphe obu; Jizosu gbalihu pfuru apfuru raa ya arara su: "Onye mini agu g'onye ono byapfuta mu ge mu kee ya mini g'o ngua. ³⁸ Onye kwetaru nkemu be iphe ono, ekwo-opfu Chileke pfuru ono a-vukwa l'ehu iya, sūru:

'Oo l'ehu onye ono bẹ nggele ono, asoshi mini, anuje ndzụ ono a-du.' "

³⁹ Jizosu pfuru iphe ono, o pfuru ono pfudoru iya Unme-du-Nso, bu iya bu Unme-du-Nso ono, ndu woru onwophe ye iya l'eka a-nata ono. Teke ono bẹ e teke anodu phe iya; opfu le Jizosu bẹ Chileke teke ewolidu dobe l'odu-biribiri iya l'imigwe.

Igwe oha aabọ onwophe ebo

⁴⁰ G'igwe oha ono nūmaru iphe ono, o pfuru ono ephe haru su: "Ha! Nwoke-a bukwa onye mpfuchiru Chileke obu, anyi ele enya iya obu eviya."

⁴¹ Ndu ophu asu: "O kwa iya bu Kereshi obu."

Ndu asu: "?Buna-a le Galili bẹ Kereshi obu e-shi bya? ⁴² Ekwo-opfu Chileke sukwaru le Kereshi obu l'e-shi l'eri Dévidi. L'oo le Betulehemu bẹ aa-nwu iya, bu iya bu le mkpukpu, Dévidi shi buru gedegede." ⁴³ No iya bu; ndu ono gude opfu ehū Jizosu ono bọo onwophe ebo. ⁴⁴ Ephe haru chọahaa ụzo, ephe e-shi gude iya; ole o to dukwanu onye ophu byiru iya eka.

Ndu-ishi ndu jiu te ekwedū woru onwophe ye Jizosu l'eka

⁴⁵ Ndu nche pho, ephe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta azu lapfushia ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii, bu ndu ziru phe ozi. Ephe rwua; ndu ono, ziru phe nu ono jia phe su: "?O nwuru inwuagha bẹ unu akputaduru iya?"

⁴⁶ Ndu nche ono su phe: "Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa onye asa opfu egube ono."

⁴⁷ Ndu Farisii ono su phe: "?O duswefuakwarupho unubedua? ⁴⁸ ?Ako kojeru unu l'o duru onye-ishi anyi; ozoo onye Farisii, wojeru onwiya ye iya l'eka? ⁴⁹ Abyakwanu l'iphe, bukpo igwerigwe oha ono, bu ekemu Mosisu bẹ ephe amadu ono bẹ Chileke tuakwaru onu."

⁵⁰ No iya; Nikodimosu, bu onye lanu le ndu Farisii ono, bukwa iya pho gbeshijeru jepfuta Jizosu-a su phe: ⁵¹ "E -tsoje iphe, ekemu anyi pfuru bẹ anyi taa nmakwa nemadzu ikpe me anyi -anumaduru opfu iya; marweta iphe, o meru."

⁵² Ephe su iya: "?Gubedua bufunu-a onye Galili? Lerwenaa enya l'ekwo-opfu Chileke g'ii-huma l'o to dudu onye mpfuchiru Chileke, e-shi le Galili."

⁵³ E mechaa onyenonu tugbua lashichaa ibe iya.

8

Nwanyị, e gechiru l'eka oori ogori

¹ Tobudu iya bu; Jizosu tugbua jeshia ubvu Olivu. ² O rwuepho l'onmewa utsu echele iya; o tugbua ozo byatashia l'eze-ulo Chileke. A du igwerigwe zakoo l'eka ono bya ado-pee ya mgburugburu. O bya anodu anodo; wata phe ezi iphe. ³ No iya; ndu ezije ekemu me ndu Farisii kpuru nwanyi, e gechiru l'eka oori ogori kputaru iya; bya eworu iya dobe l'echilabo phe l'eka ono. ⁴ Ephe su Jizosu: "O-zì-iphe! Nwanyi-a bẹ e gechiru yee nwoke. ⁵ ?O dukpoo ngu g'e mee ya gunu nta-a? A -bya l'ekemu anyi bukwa iphe, Mosisu pfuru bu g'e gudeje mkpuma tugbua onye meru iphe, du nno." ⁶ Iphe ono, ephe epfu nno buru onya opfu bẹ ephe gbaberu iya g'ephe maru: ?o duru iphe, ephe e-gude nmata iya su l'o noo ophu o mesweru. Jizosu gbenu bya etupfuru etupfuru bya egude mkpushi-eka dekashiahaa iphe l'ali. ⁷ Ephe jinyaa ya aji; o gbalihu su phe: "Teke o duru onye teke emeswee iphe-aji g'unu ha l'eka-a g'onye ono vuwaruro uzo wota mkpuma tua nwanyi-a." ⁸ O tupfutakwa ozo gudekwa

mkpushi-ẹka deahaa iphe l'alì ọzo. ⁹ Ẹphe nùmachaepho iphe ono; ẹphe gẹshihuahaa nanu nanu; kele egomunggo phe anmaa phe ikpe. No iya; ẹphe shiepho agheshihu le ndu bu ogerenya gbiriri jasi o buwaru Jizosu pfu-pheru nwekiya yele nwanyi ono, pfuru iya l'ataphu ono. ¹⁰ Jizosu bya agbalihu su iya: "Nwanyi! ?Denuhunu phe? ?To dudedunu onye ophu pfuru nma ngu ikpe obu?"

¹¹ Nwanyi ono su iya: "O to dukwa Nnajiuphu."

Jizosu su iya: "?Buchihunaa mbedua a-gbe nmaa ngu ikpe? Tugbua lasha. O l'oo gi ti mebeka iphe-eji ọzo."

Jizosu bu iphoro ke ndu mgboko

¹² Jizosu byakwa eyeeru phe onu su phe: "O kwa mbedua bu iphoro, duru ndiphe. Onye bu onye tsoru mu nu ta abyaka eje ije l'ochii; gbahaa iphoro ke ndu be a-ndu iya l'ehu."

¹³ Oo ya bu; ndu Farisii su iya: "Nta-a be o gbe buru gubedua l'onwongu atu onu onwongu. Iphe ono, iifu ono ta aduka ophu bukpo ire-lanu."

¹⁴ Jizosu su phe: "Mu -ndu atukpoonu onu onwomu; unu makwaru l'iphe, mu epfu bukota ire-lanu; kele mu maru aka mu shi; makwarupho aka mu ala; obenu l'unubedua ta amadu aka mu shi; ebe unu amadu aka mu ala. ¹⁵ Unubedua l'ekpe ikpe ge nemadzu ekpeje. Mbedua ta adudu onye mu ekpe ikpe. ¹⁶ Temanu; o -bukpooru nu l'oo ge mu kpee ikpe; be ikpe nkemu bukwa ikpe, pfuru oto; kele o to budu mbedua nwekini mu ekpe ikpe obu. Oo mu le Nna mu ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono. ¹⁷ Tem e dekwa ya pho lekwo ekemu unu su l'umadzu labo -ndu agbawaa ekebe l'iphe be iphe ono bunupho okpobe-opfu. ¹⁸ Mu atu onu onwomu; teme Nna mu ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono ndu atukwapho onu mu."

¹⁹ Tobudu iya bu; ẹphe jia ya su iya: "?Bu awe be Nna ngu obu no?"

Jizosu su phe: "Unu ta amakwa mu; ophu unu amakwa Nna mu. O -bu l'unu maru mu me unu amakwarupho Nna mu."

²⁰ Opfu ono be o no l'eka e dobeje okpoga, a tukotaru Chileke pfushia g'o no l'eze-ulo Chileke ono ezi iphe. Ebe o dudu onye byiru iya aka k'egude; kele o toko o gbadu iya l'anwuhu.

Jizosu anma okwa ekwegekwe

²¹ Jizosu sukwa phe: "Mu a-la; unu achoo mu nta choo imo; ole unu taa cho-vudu mu. Unu evuru iphe-eji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwushihu. Eka obu, mu a-la obu be unu ta ayikwa bya."

²² O buru iya bu le ndu ke Jiu asu: "?Oo-kabehunu gbua onwiya ophu o suru l'eka ya a-la be anyi ta ayikwa bya?"

²³ O su phe: "Unubedua shi l'uzo-ali; ole mbedua shi l'uzo-imeli. Unu bu ndu ke mgboko-a; obenu le mbedua ta abudu onye ke mgboko-a. ²⁴ Mu suru unu l'o noo iphe, meru g'o gude unu je evuru iphe-eji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwushihu; mbu unu a-ndukwa l'iphe-eji unu ono nwushihu; gbahaa l'unu byaru bya ekweta le mu bu onye ono, mu suru le mu bu ono."

²⁵ Ẹphe jia ya su iya: "?Bu onye be i bu?"

Jizosu su phe: "Oo onye ono, mu shi le mbu kataru unu le mu bu ono be mu bu. ²⁶ O nwechaaruro iphe, mu e-pfu pfukuta unu; mekwapho igwerigwe iphe, mu e-kpe unu ikpe iya; ole onye ono, ziru mu nu ono bu onye ire-lanu; teme o buru iphe, mu numaru iya l'onu be mu araje arara g'onymonye numa."

²⁷ Ebe ephe amadu l'oo Chileke, bu Nna be oopfu ama eka. ²⁸ Oo ya bu Jizosu su phe: "Unu -woliepho Abubu-Ndiphe; unu agbe teke ono maru l'oo mu bu iya. Noo teke unu a-makwarupho l'o to dudu iphe, mu egudeje ike k'eka mu mee; l'o buepho iphe, Nna ziru mu be mu anoduje epfu. ²⁹ Temanu onye ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono te ebuhakwaru mu eka. O pfukwaru swiru mu eswiru; kele o buepho iphe, du Nna mu ono ree l'obu be mu anoduje eme tekenteke."

³⁰ Igwerigwe ndu numaru teke Jizosu epfu iphe ono kweta nkiya.

Ohu l'amadu

³¹ Oo ya bu; Jizosu su ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono: "Unu -nodu emejekpowaa ge mu epfu-a; be unu buakwaa okpobe ndu etsoje mu nu. ³² Mbụ; unu amaru okpobe-opfu ono. Okpobe-opfu ono emee g'unu nweru onwunu."

³³ Ephe su iya: "?G'anyi shi l'eri Ebirihamu-a-e? Ebe o budu l'o dujeru onye gbajeru anyi ohu-a. ?Buhunu ole bu k'epfu su l'anyi e-nweru onwanyi?"

³⁴ Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bu onye eme iphe-iji buakwaa ohu iphe-iji. ³⁵ Ohu te ebujeakwaruro l'ibe nnajiuphu iya jasụ le gbururu. Oo nwa, a nwuru anwunwu l'unuphu anodujewa iya ro jeye le gbururu. ³⁶ Oo ya bu; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru onwunu; unu enweru onwunu okpobe enweru. ³⁷ Mu makwaru-a l'unu shi l'eri Ebirihamu; unu gbe emekwanu g'unu gbua mu-a; opfu l'unu te ekweddu g'opfu mu ree unu ire l'ehu. ³⁸ Iphe, mu epfu opfu iya bu iphe, mu gudewaa enya mu huma l'eka mu le Nna no; iphe, unubedua emekwanu buru iphe, unu numaru l'onu nna unu."

³⁹ Ephe su iya: "O kwa Ebirihamu bu Nna anyi."

Jizosu su phe: "O -bu l'unu bu unwu Ebirihamu me unu emenaa iphe, Ebirihamu meru. ⁴⁰ Obenu le nta-a be unu achọ ụzo, unu e-shi gbua mu; mbu mube onye pfuru unu ire-lanu, mu numaru Chileke l'onu. O to bukwa egube iphe ono be Ebirihamu meru. ⁴¹ Oo iphe, nna unu meru be unu eme."

Ephe su iya: "E te vutakwaru anyibedua l'ovuoba. O kwa Nna lanu be anyi nweru, bu iya bu Chileke."

⁴² Jizosu su phe: "O -bu l'oo Chileke bu Nna unu me unu eyenaa mu obu; kele o l'eka Chileke no be mu shi gbeshi byatashia. Mu ta anonyaeakwarupho bya egude ike k'onwomu byatashia. O kwa Chileke ziru mu ge mu bya. ⁴³ ?O nwuru inwu-agma be iphe, mu epfu agbeje sweru unu uswe le nchi? Iphe, meru iya nu bu l'unu te ekweddu l'unu a-numa opfu mu. ⁴⁴ Unu bu unwu Obutuswe. O buru Obutuswe bu nna unu. Iphe, du unu ree l'obu buru g'unu e-me mee iphe, du nna unu ono ree. E -shikpo le mbulembu be o buhawaa mgbugbumadzu. Eka iya ta adujeduru l'ire-lanu; kele o to dudu ire-lanu du iya l'onu. O -dzua uka be a mawaru l'oo iphe, gbaru egube onye o bu be oome; noo l'o bu onye ntuphu-ire buru nnaji uka l'onwiya. ⁴⁵ Obenu le mbedua epfuje ire-lanu. O buru iphe ono meru g'o gude ebe unu ekwetaduru nkemu. ⁴⁶ ?O dukpooru onye a-gbeshi pfua su l'owa-a iphe-iji, mu mejeru baa? Teke o bukwanu l'oo ire-lanu be mu epfu; ?o nwuru inwu-agma be unu te ekwekwanu le nkemu bu eviya? ⁴⁷ Onye bu-a Chileke bu Nna iya anumaje opfu Chileke. Iphe, meru iphe, unu ta anudu opfu Chileke bu l'unu ta abudu unwu Chileke."

Jizosu le Ebirihamu

⁴⁸ Ndu Jiu sụ iya: “?Ọ dū ngu g'anyi te epfuduru ọkpobe-opfu mę anyi -sụ l'ị bụ onye Samériya; tẹme ọbvụ nọdu eme ngu?”

⁴⁹ Jizọsu sụ phẹ: “Ọ tọ dukwa ọbvụ, eme mu nụ. Ọ kwa Nna mu bẹ mu akwabẹ ùbvù; unu gbẹ agbarwụ mu agbarwụ; ⁵⁰ ẹbe ọ bụ lẹ mu eme g'a jaa mu ajaja. Ọ duru onye lanụ, adzọ g'a jaje mu ajaja; ọ buru onye ono e-kpe ikpe. ⁵¹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo onye eme iphe, mu epfu-a ta abyakwa anwuhu anwuhu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịimiimii.”

⁵² Ndu Jiu sụ iya: “Ihee! Nta-a bẹ anyi makpọwaru l'ọo ọbvụ eme ngu eviya. Lẹ-a; Ébirihamu kakpọkwaru nka nta ka imo; mechaa bya anwuhule-a. Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke nwuhukotakwapho; ọ buru iya bẹ ị sụru anyi l'onye bụ onye eme iphe, i pfuru ta ayidu nwuhu anwuhu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịimiimii. ⁵³ Tọo ?iime g'ị sụ l'ị ka nna anyi Ébirihamu shii, mechaaru nwuhuela-a? Tẹme ndu mpfuchiru Chileke nwushihukotakwapho. ?Bụ onye bẹ iitukpọ l'ị bụ?”

⁵⁴ Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo gẹ mu jaahaa onwomu ajaja mę nkemu ta adukwa iphe, o gege aburu. Ọo Nna mu ono, unu sụru l'ọo Chileke unu ono aja mu ajaja. ⁵⁵ Obenu l'unu teke amaduru iya; mbẹdua makwanuru iya. Ọ -bụ lẹ mu sụru lẹ mu ta amadu iya m'ọ buru ụka bẹ mu adzọ g'unubẹdua adzujẹ-a. Ọle mu maru iya bya emeje iphe, o pfuru. ⁵⁶ Nna unu, bụ Ébirihamu bẹ ẹhu tsoru ụtso l'oo-gude ẹnya iya hụma mbọku, mu a-bya. Ọ hụma iya; o tee ẹswa.”

⁵⁷ Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: “?G'i tiki nọdu ụkporo apha labọ l'apha iri-a bẹ ị gbẹ hụmawanu Ébirihamu?”

⁵⁸ Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; a byakwaru anwụ Ébirihamu; mu nọduhawaa.”

⁵⁹ Tọbudu iya bụ; ẹphe kwakọahaa mkpuma g'ẹphe tụa ya. O domia onwiya; lufushia l'eze-ulo Chileke ono.

9

Jizọsu emeta nwoke, a byaru anwụ ọ nọdu atsuwaa ishi

¹ Jizọsu nọdu aghata aghata; ọ hụma nwoke lanụ, a byaru anwụ ọ nọdu atsuwaa ishi. ² Noo ya; ndu etsoje Jizọsu jja Jizọsu sụ iya: “?Bukpohuna onye ole mesweru? ?Bụ nwoke-a meru iphe-ẹji; tọo ndu nwuru iya nụ, meru g'o gude a bya l'anwụ iya; ọ nọdu atsuwaa ishi?”

³ Jizọsu sụ phẹ: “Ọ tọ bukwa lẹ nwoke-a mesweru; ọzoo l'ọo ndu nwuru iya nụ mesweru meru g'o gude; ọ nọdu atsu ishi. Ọ kwa iphe, kparụ iya nụ bụ; g'e shichia l'ẹhu iya goshi g'ike kẹ Chileke erebe ire. ⁴ Anyi jefutajekwa ozi onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono teke ìphóró dukwadu. Noo le nchi ejihuwaa teke aduedu onye adu ike eje ozi. ⁵ Nta-a, mu nọkwadu lẹ mgboko-a bukwa mbẹdua bụ ìphóró kẹ ndu mgboko-a.”

⁶ O pfuchaephọ iphe ono bya agbushi onu-mini l'alị bya egude onu-mini ono gwọ-phube ẹpuchi meta tee nwoke ono l'ẹnya; ⁷ sụ iya: “Tugbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu,” bụ iya bụ okpuru, aza “onye e ziru ozi.” Tọbudu iya bụ; ọ tugbua je aswaa iphu l'okpuru ono. Ọ lwaphutashia azụ; ọ nọdu aphuwaa ụzo.

⁸ Ndu obutobu ono mę ndu shi ahumajewa iya nụ ẹka ọorwo arwọ jiahaa: “?Tọ buna-a nwoke-a, anọduje arwọ arwọ-a baa?”

⁹ Ndu asụ l'ọ kwa iya-a; ndu asụ l'ọ tọ bụkwa iya; l'ọ kwa onye yeru iya nụ. Nwoke ono sụ: “Ọ kwa mu-a-o.”

¹⁰ Ẹphe jĩa ya: “?Denu g'e meru ị phụaharu ụzo?”

¹¹ Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa nwoke ono, eeku je Jizosu ono gwọ-phuberu ẹpuchi meta tee mu l'enyanya labọ; bya asụ mu gẹ mu tugbua je aswaa iphu lẹ Sayilowamu; mu tugbua je aswaa iphu; mu wata aphụ ụzo.”

¹² Ẹphe jĩa ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ onye ọbu nọ?”

Ọ sụ phẹ lẹ ya ta amakwa.

Ndu Fárisii aji onye ono, shi atsụ ishi ono aji

¹³ Noo ya; ẹphe duta nwoke ono, shi atsụ ishi ono jepfu ndu Fárisii.

¹⁴ Mbọku ono, Jizosu gwọ-phuberu ẹpuchi tee nwoke ono l'enyanya ọ phụahaa ụzo ono bụ eswe-atụta-unme. ¹⁵ Ndu Fárisii bya ajikwaa nwoke ono ọzo sụ iya g'ọ kọkpoo g'ọ shiru phụahaa ụzo. Ọ sụ phẹ: “O metaru ẹpuchi tee mu l'enyanya labọ; mu je aswaa iphu; mu phụahaa ụzo.”

¹⁶ Ndu Fárisii ono haru sụ: “Nwoke ono te eshikwa l'ẹka Chileke; ọ -buru 'abụ ?denu g'ọ gude ọphu ọ dobejedu nsọ, dụ l'eswe-atụta-unme?”

Ndu ọphu asụ: “?Denukwanu g'onye eme iphe-ẹji e-me emekota iphe-ohumalenya, dughbaa ẹgube ono.” Ẹphe bọ onwophẹ ẹbo.

¹⁷ A nonyakwaa; ndu Fárisii ono jikwaa nwoke ono ọzo sụ iya: “? Denukpohuna onu, gubedua yeru lẹ kẹ nwoke ono; eshi ọphu ọ bụ iya meru; ị phụahaa ụzo.” Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mpfuchiru Chileke bẹ ọ bụ.”

¹⁸ Ọphu ndu Jiu ono ekwetakwanuru lẹ nwoke ono shi atsuhawaa ishi; l'ọo teke ono bẹ e meru iya; ọ phụahaa ụzo ono; jasuru ẹphe je ekua ndu nwuru nwoke ono; ¹⁹ bya ajĩa phẹ sụ phẹ: “?Bụ onye ọwa-a bụ nwa unu, unu suru l'a byaru anwu ọ nọdu atsuwaa ishi-a? ?Denu g'e meru ọ nọdu aphuwaa ụzo nta-a?”

²⁰ Ndu nwuru nwoke ono sụ: “Iphe, anyi makaharu bụ l'ọ bụ nwa anyi. Iphe ọzo buru l'ọ shi l'ẹpho ne iya tsuta ishi. ²¹ G'e shiru mee ọ phụahaa ụzo nta-a bẹ anyi amaekwa. Ẹbe anyi amakwa onye meru; ọ phụahaa ụzo. Ọ kwa g'unu jĩa ya g'ọ pfua l'onu onwiya; eshinu ọgerenya iya dụwaa shii.” ²² Iphe, ndu nwuru nwoke ono gude pfua nno bụ l'ẹphe atsụ ndu Jiu ebvu; kele ndu Jiu chihawaru iya sụ l'ọ -duru onye gudebaa onu iya pfua l'edzudzu-ọha l'ọo Jizosu bụ Kéreshi ọbu; ẹphe akpọ-chia onye ọbu mkpọ-chi sụ g'ọ tọ batabahe l'ulo-ndzukọ phẹ. ²³ Noo g'ọ gude ndu nwuru iya nụ sụ: “Unu jĩa ya; ọgerenya iya dụwaa shii.”

²⁴ Ọo ya bụ; ẹphe byakwa ekua nwoke ono, shi atsụ ishi ono k'ugbo ẹbo sụ iya: “Kwabẹ Chileke nwẹkiya ùbvù; pfiaru anyi ire-lanu; l'anyibedua l'onwanyị maakwaru lẹ nwoke ono bụ onye iphe-ẹji.”

²⁵ Nwoke ono sụ phẹ: “Mu ta amakwa ?ọ bụ onye iphe-ẹji-o tọo tọo bụdu iya. Ọphu mu gude ẹka bụ lẹ mu shi atsụ ishi; ọle nta-a bẹ mu aphuwaa ụzo.”

²⁶ Ẹphe jĩa ya sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru unu l'iya? ?Denukpoo g'ọ gude mee ngu; ị phụahaa ụzo ọbu?”

²⁷ Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa-a iphe lanu-a, mu pfuhawaru unu-a; ẹbe unu angabeduru iya nchi-a. ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ unu eme g'unu numa iya ọzo? Tọo ?ọ dufua unu g'unu buru ndu etsoje iya nụ?”

²⁸ Ẹphe phuahaa ya iphu sụ iya: “Ọ kwa gubedua bụ onye etsoje iya nụ! Anyibedua bụkwa ẹka kẹ Mosisu bẹ anyi etso! ²⁹ Ọ buru Mosisu bẹ anyi maru lẹ Chileke pfuru opfu nụ. Ọ -buru onye ọwa-a bẹ anyi ta amakwa ẹka o shi.”

³⁰ Nwoke ono, shi atsu ishi ono bua ntumatu su: “Ha-oo! Owa-a dukwa mu nu biribiri! Unu ta amadu eka o shi; ole o mekwanuru; mu saa enya labo gude aphu uzo. ³¹ Iphe, doru enya bu le Chileke ta angajeduru ndu iphe-eji nchi; o bekwanu l'onye abajeru Chileke eja bya emeje iphe, du Chileke ree l'obu be ongajeru nchi. ³² Eshinu mgboko du be o toko duswekwaa onye numajeru l'o duru onye mejeru onye shi l'epho tsuta ishi; o phuahaa uzo. ³³ O -bu le nwoke-a te shi l'eka Chileke bya; me o to dukwa iphe, o gege adu ike mee.”

³⁴ Ephe vupyabe iya su: “?Ibya anyi ezi iphe! Gube onye ngupyaberu eme iphe-eji l'era?” Ephe chifu iya.

Atsu ishi ke ndu Farisii

³⁵ Jizosu numa l'ephe chifuwaru nwoke ono bya eje achovv iya su iya: “?I kwetaru l'ii-nodu l'eka Abubu-Ndiphe?”

³⁶ O su Jizosu: “Jiko kanuru mu onye o bu ge mu ekweta nkiya.”

³⁷ Jizosu su iya: “?I gbegudewaa enya ngu humawaa onye obu. Mbuh l'oo ya epfu eyeru ngu nta-a.”

³⁸ Nwoke ono su: “Nnajiuphu! Mu kwetawaru!” O bya adaa kpurumu l'al baaru iya eja.

³⁹ Jizosu su iya: “Iphe, mu zoberu bya le mgboko-a bu ge mu kpee ikpe; k'ophu ndu atsu ishi a-phuahaa uzo; ndu aphu uzo a-tsuhaha ishi.”

⁴⁰ Ndu Farisii, haru no-kube iya nu numa iphe ono; ephe su iya: “?Iipfu l'anyibedua atsufua ishi too gunu?”

⁴¹ Jizosu su phe: “O -bu l'oo iphe unu atsu ishi; me o to dukwa iphe-eji gege adu unu l'ehu. Obenu le nta-a, unu suru l'unu aphu uzo-a be unu vukwapho iphe-eji unu l'ishi g'unu vu iya.”

10

Onye eche aturu

¹ Jizosu su phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye eshidu l'oguzo bahu l'eka aachibaje aturu; o gbegshia ibiya ozo nyiba iya enyiba; onye ono bukwa iphuru buru onye ana nfu. ² Oo onye shiru oguzo bahu l'eka aachibaje aturu bu onye eche aturu ono. ³ O buru onye ono be onye eche oguzo eka aachibaje aturu aguhajeru uzo; o buru onye eche aturu ono be aturu ono anumaje olu iya; l'o bya ekua ophu bu aturu nkiya l'epha l'epha; duta phe lufushia. ⁴ Teke o chifutagbuchaerupho aturu nkiya; l'o vuta uzo; aturu iya ono awu etso iya; kele ephe mawaru olu iya. ⁵ Ephe tee kwekwa etsoru onye shi uswe. O kwa oso be ephe a-gbeg agbaru onye obu; kele ephe ta amadu olu ndu shi uswe.”

⁶ Noo etu, Jizosu nmaru phe; obenu l'iphe, o pfuru phe te edoduru phe enya.

Jizosu bu onye obu-oma, eche aturu

⁷ Tobudu iya bu; Jizosu sukwa phe ozo: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo mbedua bu oguzo eka aachibaje aturu. ⁸ Iphe, bu ndu vu mu uzo bya bukota iphuru; buru ndu ana nfu; ole aturu ono te eyeduru onu yeru phe. ⁹ O kwa mbedua bu oguzo ono. Onye shiru iya nu bata be aa-dzotakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya pho lufu; huma eka oo-ta nri g'aturu ahumaje-a. ¹⁰ Iphe, iphuru abyaje ememe kpekpu bu g'o zita iphe; waa g'o gbua aturu; ozo ge ya mee g'iphemiphe laa l'iswi. Obenu l'iphe, mbedua l'onwomu byadoru bu g'ephe enweru ndu; nweru k'etsutsu iya.”

11 “Ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-oma obu, eche aturu. Onye obu-oma, eche aturu atuje ishi ndzụ iya gude see iswi aturu iya. 12 Onye e butaru ebuta; a-paru aturu ono haa gbalaa mę ọ -huma l'agu abya; kele ọ tọ bụdu iya echeje aturu ono; teme ebe ọ bụdu iya nwe iya. Ọo ya bụ; agu ono abapfuta aturu ono bya achikaa phe. 13 Onye ono, e butaru ebuta ono agbalaje; kele ọ maru l'oo ebuta be e butaru iya; ebe ọ dudu iphe, ọ guberu aturu ono. 14 Sụ-a; ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-oma obu, eche aturu obu. Mu maru ndu ophu bụ aturu mu; ndu ophu bụ nkemu maru mu. 15 Nokwapho gę Nna mu maru mu; mu maru Nna mu. Mbẹdua atuje ishi ndzụ mu gude see iswi aturu mu. 16 Mu nwekwarupho ikpoto aturu ozo, ayidu le ndu owa-a. Mu jefutajekwa je achitafua phe dobe; ephe atuko anu olu mu. Ọo ya bụ; ephe atuko nmagba buru igwe aturu lanu; nweru onye lanu, eche phe nu.

17 “Iphe, meru g'o gude Nna mu yee mu obu bụ le mu turu ishi ndzụ mu; k'ophu mu a-nataphu iya azu. 18 Ọ tọ dukwa onye bụ iya nataru mu ndzụ mu ono. Ọ kwa mbẹdua turu obu mu onyo tua ishi ndzụ mu obu. Ọo mbẹdua be ọ du l'eka. Mu -sụ le mu a-tu iya; mu atua ya. Mu -sụ le mu a-nataphu iya azu; mu anataphu iya azu. Noo iphe, Nna mu ziru mu gę mu mee bụ ono.”

19 Ndu Jiu gudekwapho k'opfu ono, Jizosu pfuru ono bo onwophe ebo ozo. 20 Ephe du igwerigwe su: “Ọ kwa obvu bu nwoke-a l'ehu; teme obvu nodu emekwa iya pho. ?Denu g'o gude unu je angabe nchi l'iphe, oopfu?”

21 Ndu ophu asukwanu: “Opfu owa-a, oopfushi-a ta abukwa opfu onye obvu eme. ?Unu humajeru eka obvu duru ike mee onye atsu ishi; ọ wata aphu uzo?”

Ndu Jiu ajika Jizosu

22 O rwua teke aabo iphe le Jierusalemu, bụ iya bụ obo-iphe, eegudeje anyata teke ono, a kpu-ghechaaru eze-ulo Chileke bya eworu iya ye iya l'eka ono. Teke ono buru l'udzumini. 23 Jizosu nodu ejephe l'ime eze-ulo Chileke ono l'oma Onuzo-Solomonu. 24 No iya; ndu Jiu bya ado-pee ya mgburugburu su iya: “?Bukpohunaa a -no-beru inoberuagha teme l'i mee g'unne rwua anyi ohu-epho? Ọ -buru ngu bụ Kereshi obu; pfukahunuru anyi.”

25 Jizosu su phe: “Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jika ekweta. Iphe, bụ ozi ono, mu eje ono, bụ ozi, Nna mu ziru mu gę mu jee ono bukota iphe, agbaru mu ekebe; 26 obenu l'unu te kwetakwarupho; kele unu ta ayidu le ndu ophu bụ aturu nkemu. 27 Sụ-a; aturu nkemu anugbakwaa olu mu; mu maru phe; ephe nodu awuje etso mu. 28 Iphe, mu anuje phe bụ ndzụ ojejeje; ebe ephe ayidu laa l'iswi; ebe ọ dukwapho onye byaru anafu phe l'eka mu. 29 Ọo Nna mu, bụ iya yeru phe l'eka mu bụ onye kakota shii; ebe ọ dudu onye adu ike anafu phe l'eka Nna mu ono. 30 Mbẹdua mu le Nna mu bukwa nanu.”

31 No iya; ndu Jiu kwakokwaa mkpuma k'ugbo ebo g'ephe tugbua ya.

32 Jizosu su phe: “Mu goshiakwaru unu igwerigwe eguru ozi, shi Nna mu l'eka. ?Bukpohunaa ole l'iphe ono, mu meshiru ono be unu zoberu eme g'unu gude mkpuma tugbua mu?”

33 Ndu Jiu ono su iya: “Ọ tọ bukwa k'eguru ozi ngu be anyi gude eme g'anyi gude mkpuma tugbua ngu. Ọ kwa l'iipfurwushi epha Chileke. Noo kele ọo gube nemadzụ mmanu woru onwongu mebe Chileke.”

34 Jizosu jia phe su phe: “?Te denuru iya-a l'ekwo ekemu unu su le Chileke suru l'unu bugbaa chi l'ehu l'ehu. 35 A makwaru-a l'iphe, e deru

l'ẹkwo-opfu Chileke te enwedu echikpohu. Ọ -buru ẹ Chileke kuru ndu ono, o yeru opfu iya l'ẹka ono chi l'ẹhu l'ẹhu; ³⁶ ?ọ nwuru inwu-agma bẹ unu sūru l'ọo epfurwushi bẹ mu epfurwushi ẹpha Chileke; opfu ẹ mu sūru l'ọo mbedua bu Nwa Chileke obu? Mbụ-a; ọ kwa Chileke ono hotaru mu; bya ezia mu gẹ mu bya ẹ mgboko. ³⁷ Ọ -buru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'ẹka Nna mu; unu te ejekwaro ekweta nkemu. ³⁸ Teke ọ bukwanu l'ọ bu-a iphe, shi l'ẹka Nna mu bẹ mu emegbaa; unu kwetakponu l'iphemiphe ono, mu eme ono shi l'ẹka Nna mu; m'ọ betaruro ophu unu ekwetadu kẹ mbedua. Unu -kweta; ọo ya bu l'o doo unu ẹnya; tẹme unu amakwarupho ẹ Nna mu no mu l'ime; mu nodu Nna mu ono l'ime."

³⁹ Ẹphe wu-lihukwa ozo g'ẹphe gude iya; ọ nyikofu gbalā.

⁴⁰ Ọ tugbukwaa ozo je adabua Jiṅdanu lufu azu iya ophuu jerwua ẹka ono, Jiṅnu shi anoduje emeshi baputizimu ẹ mbu pho je anodu l'ẹka ono. ⁴¹ A du igwerigwe wu-pfuta iya. Ẹphe nodu epfu su: "Ọ to dukwa iphe-ohumalenya, Jiṅnu meru; ole iphe, bukpo iphe Jiṅnu pfuru k'ẹhu nwoke-a bukotakwa okpobe-opfu." ⁴² A dukpo igwerigwe kweta kẹ Jizosu l'ẹka ono.

11

Onwu Lazarosu

¹ Noo ya; ọ duru nwoke lanu, aza Lazarosu, bu onye Betani; iphe nodu eme iya. Betani bu mkpukpu, Meri yele nwune iya kẹ nwanyi, bu Mata bu. ² Meri ono bu nwanyi ono, mecharu wota manu, eshi mkpo bya etee Nnajiuphu l'okpa labo; gude egbushi iya huchaa ya ya-a. Ọ buru nwune iya kẹ nwoke bu Lazarosu ono, bẹ iphe eme obu. ³ Tobudu iya bu; unwune iya kẹ nwanyi phe zia ozi g'e zia Jizosu l'onya iya-a, o yeru obu-a bẹ iphe-ememe zupyabekwaru.

⁴ Jizosu numae ya pho bya asu: "Ehu ono te emekwa iya k'anwuhu. Ọ kwa iphe, ee-gude kwabe Chileke ubvu; bya egudekwa iya pho jaa Nwa Chileke ajaja."

⁵ Jizosu yekporu Mata obu; me nwune iya kẹ nwanyi; me Lazarosu. ⁶ Noo ya; Jizosu numachaepho l'iphe-ememe zupyaberu Lazarosu; ọ kpo upfu nofua abali labo l'ẹka ono, ọ no ono. ⁷ E mecha; ọ su ndu etsoje iya nu: "Unu g'anyi laphu azu ẹ Judiya."

⁸ Ndu etsoje iya nu su iya: "?Ọ kwa l'ọ bu-a mgboru nta-a bẹ ndu Jiu shi eme g'ẹphe tugba ngu ẹ mkpuma-a? Ọ buru iya bẹ i sūru l'ii-laphu azu l'ẹka ono ozobaa."

⁹ Jizosu su phe: "?Tobudu awa iri l'ẹbo du l'eswe ujiku ophu? Onye eje iphe l'eswe te evukotajekwa iphe daa; kele onye ono gude iphoro kẹ mgboko-a ahuma uzo. ¹⁰ Obenu l'onye eje ije l'enyashi evukotaje iphe daa opfu l'iphoro ono ta adudu iya l'ẹhu." ¹¹ Ọ pfughechaepho iphe ono; ọ su phe: "Onya anyi, bu Lazarosu bẹ mgbenya tukwaru; ole mu e-jekwa ekutee ya ẹ mgbenya obu."

¹² Ndu etsoje iya nu su iya: "Nnajiuphu! Ọ -nodu ekuwaa mgbenya bẹ ọ buanaa ya ewekorohu." ¹³ Kele ndu etsoje iya nu gbẹ dobesu l'ọo mgbenya mmanu bẹ ọ sūru l'ooku. Ẹphe ta amadu l'iphe, Jizosu epfu bu l'ọ nwuhwaru anwuhu. ¹⁴ Tobudu iya bu; Jizosu pfuaru phe iya hoo haa su phe: "Lazarosu nwuhwaru." ¹⁵ "Teme ọ bukwaruro l'iswi ehu unu bẹ ehu gude atso mu utso ẹ mu ta anodu l'ẹka ono. Ọo iphe ono e-me g'unu kweta. Ole ọ bu; unu gbalihu g'anyi jepfu iya."

¹⁶ Tɔmosu, bụ onye eekuje “Ejima” sụ ndu g'ephe tukuroru etsoje Jizosụ: “Unu g'anyi tsofukwaaruphọ Nnajiuphu; k'ophu anyi l'iya a-nwuhukota l'eka lanu.”

Jizosụ l'onwiya bụ eteta l'onwu buru ndzụ

¹⁷ Tɔbudu iya bụ; Jizosụ byaepho; ọ hụma lẹ Lazarosụ bẹ a gbẹ liwanu ọ nwanu ujiku eno l'ilu. ¹⁸ Betani nokwaa ntse lẹ Jierusalemu. Ọ bụa; a -gbẹ lẹ manyiru labo mę e -shi lẹ Jierusalemu. ¹⁹ Noo g'o shitaru; ndu Jiu dū igwerigwe wuru byapfuta Mata yele Meri; byaru phe akporu iphu ke nwune phe ono, nwuhuru nū ono.

²⁰ No iya; Mata numaepho lẹ Jizosụ abya; ọ gba iya ndzuta. Meri gwodoshihuro l'ulo. ²¹ Mata sụ Jizosụ: “Nnajiuphu; ọ -bụ l'i nọ l'eka-a mę nwune mu nwoke ono tege anwuhukwa. ²² Olee nta-a bę mu makwaru-a l'iphe, bukpo iphe, i suru Chileke g'ọ nū ngu bę ọo-nū ngu.”

²³ Jizosụ sụ iya: “Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a ọzo nọdu ndzụ.”

²⁴ Mata sụ iya: “Mu makwaru-a l'oo-teta ọzo dzuru ndzụ mboku ikpazụ teke nemadzụ l'ophu e-shi l'onwu teta bya anoduchaa ndzụ.”

²⁵ Jizosụ sụ iya: “Ọ kwa mbedua bụ eshi l'onwu teta bya aburu ndzụ. Mbụ l'iphe, bụ onye kwetarū nkemu a-nọdu ndzụ o betakporu ọ nwuhu anwuhu. ²⁶ Tẹmanu; iphe, bụ onye nọ ndzụ bya ekweta nkemu taa byadu anwuhu anwuhu jasū lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. ?I kwetarū opfu mu ono; tọo ti kwetaduru?”

²⁷ Mata sụ iya: “Ee; Nnajiuphu. Mu kwekwaru-a l'oo ngu bụ Kéreshi obu, bụ Nwa Chileke, bụ iya bụ onye obu, a-bya lẹ mgboko.”

Enya-mini ghakashihu Jizosụ l'anya

²⁸ Mata pfuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri ekuchi; tọ nwehu pfiaru iya sụ iya: “O-zì-iphe nokwa l'eka-a; mbụ l'ookukwa ngu oku.” ²⁹ Anuma, Meri anuma iya; o zilihu gbapfushia Jizosụ. ³⁰ Teke ono bę Jizosụ teke abatakporwanu l'ime mkpukpu ono. Ọ nokwadro lẹ mgbadagba pho, Mata jepfuru iya pho. ³¹ Ndu Jiu ono, ephe lẹ Meri nọ l'ulo; ephe nọdu adu iya obu ono wufuta wu-tsoru iya g'ephe humaru g'ọ gbalihuru kwofu etezi. Ephe gbẹ dobesu l'ooje l'ilu eje ara ekwa l'eka ono.

³² Noo ya; Meri byarwutaepho l'eka Jizosụ nọ; bya ahumae ya pho; ọ daa kpurumu l'aguga okpa iya sụ iya: “Nnajiuphu! Ọ -bụ l'i nọhawaa l'eka-a mę nwune mu nwoke-a tege anwuhukwa.”

³³ Jizosụ hūmaepho Meri g'ora ekwa mę gę ndu Jiu, ephe lẹ Meri ono swi tukuroru ara ekwa; ehu ghuaaa ya eghe; teme o rwuhukwa iya pho l'ehu. ³⁴ Ọ sụ phe: “?Bụ l'awe bę unu liru iya?”

Ephe sụ iya: “Nnajiuphu; bya bya ahuma eka obu.”

³⁵ Enya-mini ghakashihu Jizosụ. ³⁶ Ndu Jiu sụ: “Owiwo-e! Unu lewaro g'o yeberu Lazarosụ obu-o!”

³⁷ Ọ duru ndu ophu haru sụ: “?Ọ dū ngu gę nwoke-a, meru onye atsu ishi; ọ phuaaa ọzo-a tege adudu ike mee gę Lazarosụ ta anwuhushi tọo?”

Jizosụ eme gę Lazarosụ shi l'onwu teta dzuru ndzụ

³⁸ Anwuhu Lazarosụ ono ghuaaa Jizosụ eghe ọzo; ọ tugbua jeshia l'ilu eka ono, e liru iya ono. Ilu ono bụ oga, e gudekwapho eze mkpuma swichia onu iya. ³⁹ Jizosụ sụ phe: “Unu swifu eze mkpuma ono.”

Noo ya; Mata, bụ iya bụ onye ọ bụ nwune iya nwuhuru obu sụ iya: “Nnajiuphu! Nta-a bę ọogbekwanu eshiwaa ishi. Ntanu-a kweakwaa ya abali eno, e liru iya.”

⁴⁰ Jizṅsu sụ iya: “?Mu ta asụhaadaru ngu l'i -kweta l'i gude ẹnya ngu hụma ọdu-biribiri Chileke.” ⁴¹ Tọbudu iya bụ; ẹphe bya eswifu mkpuma ono. Jizṅsu bya apalia ẹnya imeli sụ: “Nna! Mu ekele ngu ekele; l'i nūmaru olu mu. ⁴² Mu makwaru-a l'ọ tọ dudu teke ị tii nūmajedu olu mu. Obenu l'ọ iswi ẹhu ndu-a, pfi-kube ẹka-a bẹ mu gude epfu ọwa g'ẹphe ekweta l'ọ ngu ziru mu gẹ mu bya.” ⁴³ O pfuchaepho nno bya arashia ya ike sụ: “Lazarṅsu! Lufuta!” ⁴⁴ Nwoke ono, nwuhuru anwuhu ono futa yele ẹkwa ọchaa ono, e gude phuchia ya ẹka mẹ ọkpa; mẹ ẹkwa odzu ọphu e gude phuchia ya iphu. Jizṅsu sụ pẹ: “Unu tọshichaa ya iphe ono g'ọ tųgbua.”

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizṅsu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude ẹnya pẹ hụma iphe ono, Jizṅsu meru ono; bya ekweta nkiya. ⁴⁶ Obenu l'ọ duru ndu ọphu jepfulerua ndu Fárisii je akọoru pẹ iphe, Jizṅsu meru. ⁴⁷ Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii bya akpakọo ọgbo-ikpe, ẹphe l'ẹphe ekpeje ikpe sụ: “?Anyi e-mekpọo iphe-a ime-agma? Nwoke-a emeshinukakwa igwerigwe iphe-ohumalenya. ⁴⁸ Teke anyi haru iya g'o mee iphe-a, oome-a bẹ onyemonye a-tukokwa kweta nkiya; ndu Romu a-byakwa atuko eze-ulo anyi-a mẹ ndu ndu-anyi l'ọphu lwua rengurengu.”

⁴⁹ Obenu l'onye lanu l'ime pẹ, ẹpha iya bụ Kayafasu, bụ iya bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono suru pẹ: “Unu ta amakwa iphe ilile. ⁵⁰ ? Unu ta amadu l'ọ karu anyi ree g'onye lanu nwuhu-chiru ndu Jiu l'ọphu; eme l'onye lanu nọ ndzu; ọha l'ọphu tuko buru mkpurupyata.” ⁵¹ Iphe ono, o pfuru ono ta abukwa ike k'onwiya bẹ o gude pfua ya. Obenu l'eshi ọphu ọ bụ iya bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono bẹ ọ hūmaru lẹ Jizṅsu e-mechaa nwuhu-chiru ọha l'ọphu. ⁵² Ọ tọ bukwa-a ọha ono nwekiya bẹ ọo-nwuhu-chiru. Ọ kwa g'ooshi nno chikobe unwu Chileke ono, gbakashihuru dzuru mgboko ono g'ẹphe buru nanu.

⁵³ Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mboku ono chiahaa idzu g'ẹphe e-me megbua Jizṅsu. ⁵⁴ Ọ bunuru iya bụ lẹ Jizṅsu akpabuhu l'edzudzu-ọha l'echi ndu Jiu. Ọ gbeshi l'ẹka ono jeshia ali, nọ-kube echiegu bya alaa lẹ mkpukpu, nọ l'ẹka ono, eekuje Ifuremu. Ọ laa ẹka ono je anodu yele ndu etsoje iya nu.

⁵⁵ Teke ono bẹ ọbo Ojaghata ndu Jiu rwukpọwaru ntse. A du igwerigwe shigbaa l'ali ndu Jiu eje Jierusalemu g'ẹphe je emee nsọ aswafu onwophe nturuwu; teme l'oorwua l'ọbo-iphe ono. ⁵⁶ Ẹphe tuko elephe ẹnya Jizṅsu. Ẹphe dzukọepho l'eze-ulo Chileke; ẹphe nọdu ajijegbaa nwibe pẹ sụ: “? Denukpoo g'unubedua arị iya? ?Ọ du unu g'ọ tọ byadu ọbo-iphe-a tọ?” ⁵⁷ Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii tubuhawaru sụ l'ọ -buru l'ọ duru onye maru ẹka ọ nọ; g'onye ọbu mee g'ẹphe maru k'ọphu ẹphe e-je egude iya.

12

*Aawu Jizṅsu manu,
eshi mkpọ lẹ Betani*

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ O ghuduepho abali ishii teme l'a bahu l'ọbo Ojaghata ono; Jizṅsu tųgbua jeshia Betani. Betani bụ mkpukpu, Lazarṅsu bu, bụ iya bụ nwoke ono, Jizṅsu mejeru; o shi l'onwu teta nọdu ndzu pho. ² O rwua l'ẹka ono; ẹphe shiaru iya ite ẹbyaa. Ọ buru Mata akwakoru pẹ nri; yebedua, bụ Lazarṅsu yiru lẹ ndu ẹphe lẹ Jizṅsu eri nri ono. ³ No iya; Meri gbeshiepho

je ewota mgbere manụ, eshi mkpọ, a zuru oke aswa; mbụ manụ, e gude nadụ, guru egugu mee. O wota iya gude bya awua Jizosu l'okpa bya egude egbushi iya huchaa ya okpa obu. Mkpọ manụ ono tuko ulo ono vọ pfurupfuru. ⁴ O buru iya bu le Jiudasu Isukariyotu, yi le ndu etsoje Jizosu, bu iya bu onye ono, mechaaru deru iya ye-a; tufuepho onu su: ⁵ “? Buna-a gunu be e te wotaduru manụ-a je eree reta ukporo pangu le pangu iri gude je ekeeru ndu adudu g'ọ du phe?” ⁶ Iphe, Jiudasu gude pfua iphe ono ta abukwa l'ọo g'ọ letaberu ndu adudu g'ọ du phe enya. Iphe, o gude pfua ya bukwa l'ọo bu iphuru; o buru iya egudeje ekpa, okpoga phe aduje; o nodu ezitaje iphe, e yeru iya.

⁷ Jizosu su iya: “Paru nwanyi haa! Haa ya g'ọ kwakobe iphe, o gude ngaberu mboku, ee-li mu. ⁸ Unu le ndu adudu g'ọ du phe anọ tekenteke; obenu le mbedua ta abyaduru ke ge mu l'unu buwaruro bupyabe.”

Idzu g'e gbua Lazarosu

⁹ O be teke igwerigwe ndu Jiu numaru l'ọo le Betani be Jizosu no; ephe wuru jeshia aka ono. O to bukwa Jizosu be ephe choru jee kpurumu. Ephe jekwarupho g'ephe huma Lazarosu, bu iya bu onye ono, o meru; o shi l'onwu teta ono. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke chikwaapho idzu l'ephe e-gbufukwaapho Lazarosu. ¹¹ Ishi iphe, ephe gude su l'ephe e-gbu iya bu l'ọo opfu ehu Lazarosu ono be igwerigwe ndu Jiu gude anashihu ndu-ishi phe agbakashihu ejegbaa eworu onwophe ye l'eka Jizosu.

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² O rwua nchitabohu iya; igwerigwe oha ono, byaru k'obo Ojaghata ono numa le Jizosu abya Jierusalemu. ¹³ O buru iya bu ephe gbafutachaa je egbukoo ekwo-igu gude gba iya ndzuta. Ephe nodu akpo okwe asuje:

“G'ajaja buru ke Chileke!

Onu-oma tsoru onye ono,
shi l'eka Nnajiuphu anyi,
bu Chileke abya ono!
G'ajaja buru ke
Eze ndu Izurelu!”

¹⁴ No iya; Jizosu bya ahuma nwa nkafu-igara bya anọ-koru iya, bu iya bu iphe obu, e deru l'ekwo Opfu Chileke su:

¹⁵ “Ge ndzu ta agukwa ngu
nwada Zayonu!

Le nta-a be onye-eze ngu
nqakwaa l'eli nwa
nkafu-igara abya!*”

¹⁶ Ebe iphe ono eshidu edoje ndu etsoje iya nu enya le mbu. Ole o -rwuerupho ge Chileke kubataru Jizosu l'imigwe; kwabe iya ubvu, paru aka; ephe gbeteke ono rita iphe ono, e deru ke nkiya ono; l'ephe mewaru iya iphe ono, ekwo-opfu Chileke pfuru ono.

¹⁷ Teke ono, Jizosu kuru Lazarosu oku; mee ya o dzukwaru ndzu ozo; shi l'eka e liru iya futa ono be a du igwerigwe nodu l'eka ono. O buru igwerigwe ndu ono be pfukashiru ndu ozo iphe ono, nwuru nu ono. ¹⁸ Noo iphe, meru g'ọ gude a du igwerigwe nno gba iya ndzuta. Ephe numahawaru l'ọo Jizosu be meru iphe-ohumalenya ono. ¹⁹ Ndu

* 12:15 12:15 Gunaa Zek 9:9.

Fárisii pfuahaa l'ime onwophe asuje: “Unu ahuma. Idzu anyi obu arwuhuahanaa. Unu lewaro ge mgboko l'ophu zelihuru awu etso iya.”

Ndu Gurisu haru achọ Jizosu

²⁰ Ndu shi l'alị Gurisu haru yiru le ndu jeru abaru Chileke eja le Jierusalemu g'aabo iphe ono. ²¹ Ndu ono bya ahuma Filipu; Filipu bu onye Betusayida, bu mkpukpu, no le Galili. Epe wupfu iya je asu iya: “Nwoke-ibe mu! ?Denu g'eeme g'anyi le Jizosu huma?”

²² Oo ya bu; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yele Filipu swiru je epfuaru iya Jizosu. ²³ Noo ya; Jizosu su phe: “Nta-a be o rwuakwaru teke aa-huma Abubu-Ndiphe l'odu-biribiri iya. ²⁴ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; akpuru ereshi -adabaduru l'alị rehu ewa be o noekwapho g'o no. Oe o -rehukwanu be omije deru yekete. ²⁵ Onye yeru enya le ndu iya l'e-tuphakwa iya etupha; oe onye kpuru ndu iya ashi le mgboko-a l'e-gude iya gbata ndu ojeje. ²⁶ Onye o du iya g'o buru onye ejeru mu ozi g'onye obu bya etsoru mu g'oo-bukwanuru aka mu no be onye obu, ejeru mu ozi obu a-nodu. Onye bu onye ejeru mu ozi be Nna mu a-kwabekwa ubvu.”

Jizosu epfu opfu onwu iya

²⁷ “Su-a; o kwa nta-a be obu etsu mu mini. ?Bu gunu be mu epfu? ?Bu ge mu su Nna mu g'o dzoo mu le nta-a? Tuswekwa! O kwa iphe, abya eme nta-a be mu byadoru.” ²⁸ “Nna! Menaa g'a huma odu-biribiri du l'epha ngu.”

Tobudu iya bu; o duru olu, shi l'imigwe su: “Mu meakwaru a huma odu-biribiri ono; mu jekwapho emebaa g'a humabaa ya ozo.”

²⁹ Igwerigwe oha ono, pfukube aka ono numa iya; epe su l'oo igwe deru edede. Ndu haru su: “O kwa ojozi-imigwe pfuru yeru iya!”

³⁰ Jizosu su phe: “O kwa unu be e pfudoru opfu ono; o to bukwa mbedua be e pfudoru iya. ³¹ O kwa nta-a be Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. O kwa nta-a be aabya echikpo ike k'onye ono, bu iya bu onye-ishi ndu mgboko-a. ³² Mbedua be teke ono, ee-shi l'alị wolia mu eli ono be mu atuko onyemonye sekuta g'ephe tsoru mu.” ³³ Iphe ono be o pfuru gude goshi ge ya e-gude nwuhu.

³⁴ Igwe oha ono su iya: “Anyi numawaru iphe, e deru l'ekwo ekemu su le Kereshi obu anoduwaro ndu jasu l'ojeje. ?Denuhunu g'o gude i gbe su le Abubu-Ndiphe nwuhufutaje? ?Bukpohunaa onye bu Abubu-Ndiphe obu?”

³⁵ Jizosu su phe: “Iphoro ono bufukwa nwanshi be oo-nofua l'echilabo unu. Ophu g'unu lobaru ije nta, iphoro duru unu; a -nonyakwa ochii byapfuta unu. Noo kele onye eje ije l'ochii ta amajekwaru aka o phuku eshi. ³⁶ Ophu g'unu kweta woru onwunu see ase l'iphoro ono teke iphoro ono dukwadu swiru unu g'unu aburu ndu bu l'eka iphoro du.”

Jizosu pfughechaepho nno bya atugbua je edomia onwiya; ophu epe ahumaheduru iya.

Ndu Jiu bu ekwegekwe

³⁷ O bu eviya l'o mehawaru iphe-ohumalenya, du igwerigwe l'iphu phe; oe epe te ekwedu woru onwophe ye iya l'eka. ³⁸ O buru iya bu l'iphe ono, Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfuru ono avukota g'o pfuru iya. O suru:

“Nnajiuphu; ?bu onye
kwetakporu ozi,
anyi ziru?”

Tṣo ?bū onye bẹ
Chileke goshiru ike,
shi iya l'ẹka?†”

³⁹ Noo g'o shitaru; ẹbe ẹphe ekwetaduru. Lẹ Azáya pfukwarupho ọzo sù:

⁴⁰ “Chileke mewaru phe;
ẹphe tsuaha ishi;
bya emewaa phe
g'ẹphe kpochia
ọkpoma g'ee-shi g'ọ
tọ dūhe iphe,
ẹnya phe a-humaje;
ozoo k'ọphu ọriri
e-rwu phe l'ọhu ẹpho;
g'ẹphe gbanwee
byapfuta mu gẹ mu
mee phe g'ẹphe
wekorohu.‡”

⁴¹ Ọ buri Jizosu bẹ Azáya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude pfua iphe ono bu l'ọ humahawaruro ọdu-biribiri iya.

⁴² G'e jia epfua bẹ a dūana-a igwerigwe kweta l'ọo ya bu onye ọbu, Chileke yeru g'ọ bya ọbu; mbu lufuchaa lẹ ndu-ishi kwetachaakwaru l'ọo ya. Ọle ẹphe ta adudu ike pfufuta iya; kele ẹphe atsunuka ndu Fárisii ebvu; a -nonyakwaa; a kpochia phe mkpochi sù g'ẹphe ta abatajẹhe l'ulo-ndzukọ. ⁴³ Noo l'ẹphe ka eye ẹnya l'ajaja ọphu ndiphe aja phe; eme l'ajaja ọphu Chileke gege aja phe.

Opfu, Jizosu pfuru e-kpe nemadzu ikpe

⁴⁴ Jizosu raa ya arara sù: “Onye kwetarù nkemu ta abukwa-a nkemu bẹ o kwetarù kpoloko; o kwetakwarupho k'onye ono ziru mu nù ono.

⁴⁵ Onye humaru mu nù humakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono. ⁴⁶ Mbẹdua l'onwomu byaru gẹ mu bya aburu iphóró duru ndiphe; k'ọphu a-buru; onye kwetarù nkemu; onye ono taa nduhedu l'ochii.

⁴⁷ Onye numachaaru iphe-a, mu epfu-a; ẹbe o medu iya ememe; bẹ ta abukwa mu e-kpe iya ikpe; kele mu ta abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru bukwa gẹ mu dzọ ndu mgboko. ⁴⁸ Onye jikaru mu nù; bya ajika anata opfu, mu epfu bẹ ọ dukwaruro onye e-kpe iya ikpe. Ọo opfu ono, mu pfuru ono bẹ bu iphe, a-nma iya ikpe lẹ mboku ikpazu. ⁴⁹ Ishi iya bu l'iphe, mu epfu ta abudu ike ẹka mu bẹ mu gude epfu iya. Ọo Nna mu ono, ziru mu; mu bya ono gude onu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu phọ gẹ mu e-pfu iya. ⁵⁰ Mu makwarupho l'iphe ono, ọ suru gẹ mu pfua ono anuje ndzọ ojejeje. Ọo ya bu l'iphe, bu iphe, mu epfu buẹpho iphe, Nna suru gẹ mu pfua bẹ mu epfu.”

13

Jizosu akwo ndu etsoje iya nù okpa

¹ O ghuduepho ujiku lanu; l'a bahu l'obo Ojeghata ono; Jizosu mawaru lẹ teke ya a-ha mgboko ọwa; lapfushia Nna iya rwuwaru. Jizosu shiepho lẹ mbu yee ndu bu ndu nkiya lẹ mgboko-a obu; mbu yee phe iya phọ yerwua l'ishi.

† 12:38 12:38 Gūnaa Azá 53:1. ‡ 12:40 12:40 Gūnaa Azá 6:10.

² Noo ya; Jizosụ yẹle ndu etsoje iya nū tūko nōdu eri nri-enyashi. Obutuswe yehawarūro Jiudasu Isukariyōtu, bụ nwa Sayimonu ọriri l'obu g'o je ederu Jizosụ ye l'ẹka ndu ọhogu iya. ³ Jizosụ maekwarupho lẹ Nna iya yekotaru iya iphemiphe l'ẹka; maru l'oo l'ẹka Chileke bẹ ya shi; tẹme ọ bukwarupho Chileke bẹ ya alapfu. ⁴ Tọbudu iya bụ; Jizosụ gbalihu l'ẹka ọ nọ eri nri-enyashi ono bya achiru uwe ẹhu iya wushi; chita anamu nmaru l'upfu. ⁵ O bya ekuru mini ye lẹ gbamugbamụ wata akwọ ndu etsoje iya nū ọkpa; bya egude anamu pho, ọ nma l'upfu pho ehucha phẹ iya. ⁶ Tọbudu iya bụ; o -rwuepho l'ẹka Sayimonu Pyita nọ; Pyita sụ iya: "Tuswekwa! Nnajiuphu! ?Buchia gubedua abya mu akwọ ọkpa?"

⁷ Jizosụ sụ iya: "Iphe, mu eme bẹ i ti makwa nta-a. O kwa l'e mecha bẹ oo-do ngu-a ẹnya."

⁸ Pyita sụ iya: "Ephokwaro k'akwọ mbedua ọkpa ephopho ophu."

Jizosụ sụ iya: "Mu akwọduru ngu ọkpa bẹ mu lẹ ngu tee megbakwa."

⁹ Sayimonu Pyita sụ iya: "Jikokwa! Nnajiuphu! O -du nno bẹ ọ tọ bukwa ọkpa bẹ ii-kwọ mu kpeekpu; tūkokwa mu ẹka mẹ ishi sakota."

¹⁰ Jizosụ sụ iya: "Onye a wuwaru ẹhu bẹ mkpa awu ẹhu ozo aduhekwaru. Oo ọkpa bẹ onye obu akwoje eshi ophu inyi aduhedu iya l'ẹhu ilile. Unu tūkwaru du ree; ole ọ tọ budu g'unu ha du-gbua ree."

¹¹ Iphe, Jizosụ gude sụ l'ọ tọ budu g'ephe ha du-gbua ree bụ l'ọ mawaru onye ophu bụ iya e-deru iya ye l'ẹka ndu ọhogu iya.

¹² No iya; ọ kwochae phẹ pho ọkpa ono; ọ chita uwe ẹhu iya yee bya alaphu azu l'ẹka o shi nōdu bya ajia phẹ sụ: "?Unu makporu iphe ono, mu meru unu ono? ¹³ Iphe, unu anoduje eku mu bụ 'O-zi-iphe' bya eku mu 'Nnajiuphu'. Ophu unu ekuswekwaru; kele ọ bukwa iphe onoya bẹ mu bụ. ¹⁴ Ole-a; eshi ophu ọ bụ mbedua, bụ Nnajiuphu unu bya aburu onye ezije unu iphe bẹ gbetchia bya akwo unu ọkpa; bẹ ọ gbakwaru g'unu jenu je akwoje nwibe unu ọkpa egube ono, mu kworu unu ono. ¹⁵ L'ọ kwa iphe, unu e-letaje eme bẹ mu meru goshi unu ono; g'unu eletaje iya mee ge mu meru unu ono. ¹⁶ Le-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta akajekwa nnajiuphu iya shii; ebe onye e ziru ozi akajekwa onye ziru iya ozi shii. ¹⁷ Unu makotawaru iphemiphe ono. O -buru l'unu tūkoru iya eme ememe bẹ Chileke a-gokwaru ẹhu-utso nū unu.

¹⁸ "O tọ bukwa unu g'unu ha bẹ mu epfu opfu-a anu. Mu makotakwaru ge ndu mu hotaru gbaru. Ole iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vufutajenupho g'e deru iya, bụ iya bụ iphe, suru: 'O kwa onye ono, mu l'ia rigbaaru nri; mechaaru bya emehaa iphe, a-tsuru mu nū.'* ¹⁹ Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'ophu bụ; ọ -nwuje; unu ekweta l'oo mbedua bụ onye obu. ²⁰ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye nataru onye mu ziru ozi nataakwaru mbedua. Onye natakwanuru mu nū nataakwarupho onye ono, ziru mu ge mu bya ono."

*Jizosụ epfu l'ee-deru iya ye
ndu ọhogu iya l'ẹka*

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jizosụ pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. O sụ phẹ: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanu lẹ g'unu ha-a l'e-deru mu ye."

²² Ndu ono, etsoje iya nū ono tūko legbaa nwibe phẹ ẹnya; ẹka iphe ono tufuru phẹ ẹhu; ebe ephe amadu onye oopfuru. ²³ Onye lanu lẹ ndu

* 13:18 13:18 Ebvū 41:9.

ono, etsoje iya nū ono, bụ iya bụ onye ophu Jizosu kakọta eye obu bẹ nọ-kubekwa iya phọ ntse teke ono. ²⁴ Tọbudu iya bụ; Sayimonu Pyita tabuaru iya ẹnya sụ iya g'ọ jitaekwa iya onye oopfuru.

²⁵ O bya akpọ-kubebaa Jizosu ntse bya asụ iya: “Nnajiuphu! ?Bụ onye bẹ iipfu ama ẹka?”

²⁶ Jizosu sụ iya: “Oo onye ono, mu a-nū ibiribe buredi, mu tsutaru l'iphe-a, eeri nri-a bụ onye obu.” O bya etsutaepho ibiribe buredi ono; o woru iya nū Jiudasu Isukariyotu, bụ nwa Sayimonu. ²⁷ Jiudasu tachaepho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ehu. O buru iya bụ lẹ Jizosu asụ iya: “Iphe, bụ iphe, iibya ememe mee ya egwegwa.” ²⁸ Ebe o dudu ndu ono, nọ l'eka ono, eeri nri ono, duru onye ophu maru iphe, o zoberu pfiaru iya nno. ²⁹ Ndu ariya sụ l'eshi ophu o bụ Jiudasu, l'egudeje ẹkpa okpoga phe bụ iphe, Jizosu epfuru iya bụ g'ọ zutachakwaa iphe, ephe gude eme k'obo-iphe; ozoo l'iphe, Jizosu pfuru Jiudasu bụ g'ọ nū ndu ukpa iphe.

³⁰ Oo ya bụ; o natachaepho ibiribe buredi ono; o tugbua lufushia; nchi jihuanaa.

Ekemu òphúú

³¹ Jiudasu tugbuchaepho; Jizosu sụ: “Oo nta-a bẹ e goshiru odu-biribiri kẹ Abubu-Ndiphe. O bukwarupho l'eka iya bẹ ee-shi huma odu-biribiri kẹ Chileke. ³² Oo ya bụ; o -buru lẹ Abubu-Ndiphe meru g'a huma odu-biribiri kẹ Chileke; nokwapho gẹ Chileke e-me g'e shi l'eka nkiya huma odu-biribiri kẹ Abubu-Ndiphe; mbukwa nta-a bẹ oo-me g'a huma odu-biribiri iya obu. ³³ Unwu mu! Mu l'unu ta anohekwa iphe, baru ishi nta-a; unu achohaa mu. Oo iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono bẹ mu epfukwarupho unu nta-a. 'Eka mu eje bẹ unu taa dukwa ike abya.' ³⁴ O kwa ekemu òphúú bẹ mu aturu unu. Unu yee nwibe unu obu; mbu g'ọ buerupho gẹ mu yeru unu obu bụ g'unu e-yeje nwibe unu. ³⁵ Oo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono bẹ ndu ozo e-gude maru l'unu bụ ndu etsoje mu nū.”

Pyita a-gọ lẹ ya ta amadu Jizosu

(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Sayimonu Pyita jia ya sụ iya: “Nnajiuphu; ?bụ awe bẹ jila obu?” O sụ iya: “Eka mu ala bẹ i ti dukwa ike etsoru mu ala nta. O chikwa alwapfuta bẹ ii-mechaa lwapfuta mu l'eka ono.”

³⁷ Pyita sụ iya: “Nnajiuphu; ?o nwuru inwu-agma bẹ mu taa dudu ike etsoru ngu nta-a? Mbu-a; mu dukwaa onwomu ree ami ẹnya lẹ ndzu mu see iswi ehū ngu.”

³⁸ Jizosu sụ iya: “Aa! ?i sụ l'ii-du ike mja ẹnya lẹ ndzu ngu see iswi ehū mu? Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; bẹ i gọakwaru ego ugbo eto sụ l'i ti madu onye mu bụ.”

14

Jizosu; ọzo, e shi alapfu Nna

¹ Jizosu sụ phe: “Unu ba ayokwa oshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'eka; unu ewokwarupho onwunu ye mbedua l'eka. ² L'ibe Nna mu bẹ ulo-ebubu dukwa igwerigwe. O -bụ l'ọ tọ du nno; ?denuhunu gẹ mu g'eme sụ unu lẹ mu eje unu emeru ẹka unu a-nodu. ³ Mu -jechaepho je emechaerupho unu ẹka obu; mu abya ozo bya ekuta unu dokube onwomu; k'ophu bụ ẹka mu nọ bẹ unu a-nodukwapho. ⁴ Unu mawaru ẹka mu ala; unu makwarupho ọzo, mu shi ala iya.”

⁵ Tɔmosu sụ iya: “Nnajiuphu; anyi ta amakwa ẹka ọbu, ìla ọbu. ? Denuhununu g'anyi shi maru ọzo iya?”

⁶ Jizosu sụ iya: “Ọ kwa mbɛdua bụ ọzo; bya aburu ọkpobe-opfu; bya aburu ndzụ. Ọ tọ ɔkwa onye abyapfuta Nna; abudu l'onye ọbu shi mu l'ẹka. ⁷ Mbụ-a; ọme unu maru mu; mę unu amakwaru-a Nna mu. Ọle e-shi nta-a bę unu mawaru Nna bya ahumawa iya.”

⁸ Filipu sụ iya: “Nnajiuphu; goshinu anyi Nna ọbu gę meji anmapfuru anyi.”

⁹ Jizosu sụ iya: “Filipu; e-shi teke-a bę mu l'unu shi nɔduta; ẹbe ì makwa mu pho. Onye humaru mu nụ humaaakwaru Nna. ?Denuhununu g'o gude ì nɔdu epfukwadụ gę mu goshi unu Nna ọbu? ¹⁰ ?Ti kwetaduru lę mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nɔdu mu l'ime. Opfu, mu anɔduje epfuru unu ta abukwa ike k'ẹka mu bę mu egudeje epfu iya. Ọ kwa Nna ono, bu mu l'ime ono agbeje mu l'ime eje ozi. ¹¹ Ọo ẹpho g'unu kweta lę mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nɔdu mu l'ime; ọdumeka unu gudekpɔonu k'iphe ono, mu emeshi ono kweta iphe, mu epfu.” ¹² Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye kweru nkemu a-ɔkwapfo ike mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye ọbu a-kabakaanu eme ọphu ka shii. Noo lę mu alapfuwa Nna mu. ¹³ Iphe, bukpo iphe, unu gude ẹpha mu sụ gę Nna meeru unu bę mu e-mekotaru unu. Ọo ya bụ; g'eeshi lę Nwa huma ọdu-biribiri kę Nna. ¹⁴ Ọ -ɔkpowaru iphe, unu gude ẹpha mu sụ gę mu meeru unu; mu emeeru iya unu.

Jizosu ekweta ukwe Unme-du-Nso

¹⁵ “Sụ-a; ọ -buru l'unu yeru mu obu; unu mekotaje ekemu, mu turu unu. ¹⁶ Mu e-pfuru Nna l'ooyeru unu onye N-yemęka ọzo, a-nɔduwaro swiru unu jeye lę tuutuutu lę mjiimii. ¹⁷ Onye N-yemęka ono, Nna e-ye ono bụ Unme-du-Nso, bụ iya bụ Unme k'ire-lanu; mbụ onye ndiphe taa natadu; opfu l'ẹphe ta ahumajeduru iya; ọphu ẹphe amadu iya. Ọ bekwanu l'unubɛdua maru iya. Noo kęle o bu ebubu swiru unu. Ọ jekwapfo anɔduwaro l'ime unu.”

¹⁸ “Mu taa gbahakwa unu ẹka. Mu a-byapfutakwa-a unu. ¹⁹ Mbụ l'ọ phoɔkwaru-a nwanshi nta-a; ndu mgboko-a taa humabaedu mu ọzo; ọle unubɛdua l'a-huma mu-a. Eshinu mu nọ ndzụ bę unubɛdua l'anɔdukwapfo ndzụ. ²⁰ Ọ buru mboku ono bę unu a-maru lę mu nọ Nna mu l'ime; unubɛdua nɔdukwanu mu l'ime; mu nɔdukwapfo unu l'ime.”

²¹ “Ọ kwa onye maru ekemu, mu turu bya eme iya ememe bụ onye yeru mu obu. Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa iya pho obu. Mbɛdua eyekwapfo onye ọbu obu; woru onwomu goshi iya.”

²² No iya Jiudasu; ọ tọ bukwa Jiudasu Isukariyotu; sụ iya: “Nnajiuphu; ?denu g'ii-shi goshi anyi onwongu g'ọ tọ bụ ndu mgboko bę iigoshi onwongu?”

²³ Jizosu sụ iya: “Onye yeru mu obu anɔduje eme iphe, mu pfuru. Nna mu eyekwanaa onye ono obu. Mu lę Nna mu a-byapfuta onye ọbu; anyi l'iya eburu eburu. ²⁴ Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu maanaru-a l'opfu ono, unu anu ono ta abukwa opfu mu. Ọ kwa opfu Nna ono, ziru mu gę mu bya ono.

²⁵ “Mu pfukotakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l'unu nɔkwadu. ²⁶ Ọle ọo onye N-yemęka ono, bụ iya bụ Unme-du-Nso; mbụ onye ono, Nna e-gude ẹpha mu zia g'ọ lwapfuta unu ono bę e-zikota unu iphemiphe; mekwapfo g'unu nyataję iphemiphe, mu pfuhawaru unu.

²⁷ “Sụ-a; mu haakwaru unu ẹhu-guu. Ẹhu-guu ono buru mbɛdua bę o shi l'ẹka; ọ tọ bukwa udu iya ọphu eshije ndiphe l'ẹka bę mu nuru unu.

Unu ta ayojekwa oshi l'ime obu unu; ophu unu atsukwa ebvu. ²⁸ Unu numawaru ge mu suru unu: 'Mu alaakwa; ole mu a-lwapfutakwaa unu ozo.' O -bu l'oo iphe, unu yeru mu obu me unu etekwaa eswa; kele mu alapfu Nna; noo le Nna ono ka mu ike. ²⁹ Su-a; nta-a be mu tukoakwaru iphemiphe gheberu unu onu teke o toko nwudu. Oo ya bu; teke o nwujeru g'unu e-kweta. ³⁰ Mu te epfuekwaru unu opfu anoo odu; noo kele onye ono, bu iya bu onye-ishi ndu mgboko-a l'abyawaa. O bekwanu l'o to dudu iphe, oo-du ike emebata mu. ³¹ Iphe, o gude mu nodu emeje iphe, Nna ziru mu ge mu mee bu ge mgboko l'ophu amaru le mu yeru Nna mu obu."

O pfuchaa nno bya asu phe: "Unu gbalihu g'anyi lufu l'eka-a."

15

Jizosu bu okpobe vayinu

¹ "O kwa mbedua bu okpobe vayinu; o buru Nna mu bu onye eleta opfu-vayinu ono enya. ² Iphe, bukpo ekali, kapfuru mu l'ehu, bu ndu ophu ta amidu mebyi be oo-kwashikwa. Ekali ophu amije mebyi be onoduje akocha akocha ree g'ookabaa amimi. ³ Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a; unu duebe ree. ⁴ Unu nopyabekwa mu l'ime; k'ophu mu a-nopyabekwapho unu l'ime. Oo g'ekali-oshi ayidu mita mebyi k'eka iya m'o -budu l'o kapfuru l'oshi vayinu-a; bukwapfo g'unu ta ayidu yee mebyi me mu l'unu atugbaduru.

⁵ "O kwa mbedua bu vayinu ono; unubedua buru ekali iya. Onye nopyaberu mu l'ime; mbedua nopyabe iya l'ime; onye ono a-mi mebyi mishia ya ike; noo kele o to dudu iphe, unu adu ike eme ililekpo; me mu l'unu atugbaduru buru nanu. ⁶ Onye bu onye ta anopyabeduru mu l'ime be ee-tuphakwa g'ekali-oshi, a kofuru akofu; l'o kposhihu nku; l'a chiru iya ye l'oku; g'oku kepyashia. ⁷ O -buru le mu l'unu tugbaru buru nanu; opfu mu buru unu eburu l'ime be o to dukwa iphe, bu iphe, du unu ree, unu suru g'e meeru unu, e tee meduru unu. ⁸ Noo uzo, ee-shi goshi odu-biribiri ke Nna mu; mbu g'unu mia mebyi mishikpo ya ike gude nno goshi l'unu bu ndu etsoje mu nu. ⁹ Oo ge Nna mu yeru mu obu bu ge mu yeru unu. O buru g'unu nopyabeekwapho l'ime n-yemobu ono, mu yeru unu ono. ¹⁰ Unu -mee iphemiphe, mu suru g'unu mee be unu a-nopyabekwaa le n-yemobu nkemu; mbu egube ono, mu mekotaru iphe, Nna mu suru ge mu mee; mu nopyabe le n-yemobu ke Nna mu ono.

¹¹ "Su-a; iphemiphe-a be mu epfukotaru unu g'ehu-utso nkemu aburu k'unu; waa g'ehu atsoo unu utso tsoufu l'ishi. ¹² Wakwa iphe, mu turu unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu ge mu yeru unu. ¹³ O to nwekwa n-yemobu ozo, nemadzu e-ye nwibe iya, ka owa-a; mbu le nemadzu gude iswi eh u onya iya; mia enya le ndu iya kweta anwuhu. ¹⁴ Unu bugbaa onya mu me unu -nodu emeje iphe, mu suru g'unu meje. ¹⁵ Mu tee kuhakwa unu ndu-ozu mu ozobaa; kele onye-ozu ta amajeduru iphe, nnajiphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bu onya mu phe; kele iphe, mu numaru l'onu Nna mu be mu tukowaru togboru unu eba. ¹⁶ O to bukwa unubedua hotaru mu; o chikwa mbedua hotaru unu dobe iche; k'ophu unu a-mi mebyi; mbu mebyi, a-duwaro kwaseru. Oo ya bu; iphe, bukpo iphe, unu gude epha mu su ge Nna nu unu be oo-nu unu. ¹⁷ Ekemu, mu atuerupho unu bu g'unu yee nwibe unu obu."

Ndamashi ke ndu mgboko-a

18 “Teke ọ bụ l'unu dū ndu mgboko-a ashị; unu nyatajẹkwa lẹ mbẹdua vuadaa ọzo dūhaadaa phẹ ashị; tẹme unu dūje phẹ. 19 Ọ -bụ l'ọo iphe, unu bụ ndu kẹ mgboko-a mẹ ndu kẹ mgboko-a eyee unu obu; l'unu bụ nkepẹ. Obenu lẹ mu shiwaa lẹ mgboko-a họtta unu dobe iche; ẹbe unu abụedu nkepẹ. Noo g'ọ gude unu dū phẹ ashị. 20 Unu nyatajẹkwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbụ lẹ mu sūru unu lẹ nwokoro ta akajedu nnajiuphu iya shii. Ọo g'ẹphe mekparu mbẹdua ẹhu bụ g'ẹphe e-mekpa unu. Ọ bụru g'ẹphe te emejedu iphe, mu pfuru bụ g'ẹphe tee mekwapho iphe, unu epfu. 21 Iphe ono g'ọ ha bẹ ẹphe a-tuko mee unu; opfu l'unu bụ ndibe mu; kele ẹphe ta amadu onye ono, bụ iya bẹ mu shi l'ẹka bya ono. 22 Ọ -bụ lẹ mu ta abyawaa bya epfuru yeru phẹ mẹ ọ tọ bụkwa phẹ eme iphe-ẹji; obenu lẹ nta-a, mu byawaru-a bẹ o to nwekwa iphe, ẹphe gude agofu k'iphe-ẹji, ẹphe meru. 23 Iphe, bụ onye mu dū ashị bẹ Nna mu dūakwapho ashị. 24 Ọme mu ta anodu l'echilabọ phẹ meshia iphe, onye ọzo taa dudu ike eme; mẹ ọ tọ bụkwa phẹ eme iphe-ẹji. Obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe humawaru iphe, mu meshiru; mu dū phẹ ashị; Nna mu dūkwa phẹ pho ashị. 25 Iphe ono, ẹphe eme ono je emee ọ vua; mbụ iphe ono, e deru l'ẹkwo ekemu phẹ sū: ‘Mu dū phẹ ashị; ẹbe ọ bụ l'ọo dūru iphe, mu meru phẹ.’*

26 “Mu e-shikwa Nna mu l'ẹka zia Onye N-yemeka ono; l'ọo lwapfuta unu. Onye N-yemeka ono bẹ bụ iya bụ Unme-dū-Nsọ, bụ iya bụ Unme ire-lanu ophu shi Nna mu l'ẹka. Ọ -byaepho l'ọo pfua opfu ẹhu mu yeru unu. 27 Unubẹdua l'onwunu bụfukwaapho ndu a-nodu epfu iphe, unu gude ẹnya unu hūma kẹ nkemu; opfu lẹ mu l'unu shiepho lẹ mbulembu noduta.

16

1 “Mu pfushikotaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu g'unu shiswee ọzo. 2 Ndu Jiu a-kpo-chikwa unu mkpo-chi g'unu ta abatajẹhe l'ulo-ndzuko phẹ. Mbụ-a; mboku erwuakwaa teke a-bujeru: onye egbu unu egbugbu l'ọo gbẹ arinu l'ọo Chileke bẹ ya ejeru ozi. 3 Iphe, meru g'ọ gude ẹphe je anodu eme iya bụ l'ẹphe ta amadu Nna; ophu ẹphe amadu mu. 4 Ọle mu tukowaru iphemiphe-a epfuru unu g'ọo-buru: ọ -rwuepho teke ẹphe e-me iphe ono; unu anyatajẹ lẹ mu pfuhawaru unu opfu ẹhu phẹ.”

Ozi, Unme-dū-Nsọ ejeje

“Mu te eshikwa pfuhawaaru unu iphe-a lẹ mbulembu; opfu lẹ mu nokwadu swiru unu. 5 Nta-a bẹ mu alapfuakwa onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono. Ọle ọ tọ dudu g'unu ha, onye jijeru mu sū mu: ?bụ awe bẹ iije? 6 Ẹhu gbẹ rwuhu-chia unu opfu lẹ mu tukoru iphemiphe-a epfushiru unu. 7 Ọle g'ọ dūhabe; gẹ mu mekwaa ya g'ọ doo unu ẹnya; ọ kakwaru unu ree mẹ mu -laa; kele mu aladuru bẹ Onye N-yemeka ono ta alapfutakwa unu. Obenu l'ọo mu -laepho; mu ezia ya g'ọ lwapfuta unu. 8 Teke ọ byaerupho bẹ oo-goshi ndiphe l'ọo tọ budu iphe, ẹphe arị l'iphe-ẹji bụ bẹ ọ bụ; goshi phẹ l'ọo tọ budu iphe, ẹphe riru l'apfubekoto bụ bẹ ọ bụ; goshikwa phẹ pho l'ọo tọ budu iphe, ẹphe riru l'ikpe Chileke bụ bẹ bụ iya nū. Noo g'ọo-gude goshi l'ikpe nmaru phẹ bụ ono. 9 Oo-goshi phẹ l'anono, ẹphe anodu mu l'ẹka bụ iphe-ẹji bẹ ẹphe eme. 10 Oo-goshikwa phẹ pho iphe, bụ apfubekoto kẹ Chileke; kele ọo lẹ mu pfuberekoto meru iphe, mu alapfu Nna; ophu unu ahumabaedu mu ẹnya. 11 Goshikwa phẹ pho iphe, ikpe kẹ Chileke bụ; kele onye-ishi ndu mgboko-a bẹ e kpewaru ikpe.

* 15:25 15:25 Gūnaa Ebvu 35:19; 69:4.

¹² “Opfu, mu gege epfuru unu dukwa igwerigwe; ọ kwa lẹ mu -pfueberu iya unu bẹ ọo-panuka unu ẹka nta. ¹³ Teke Unme-du-Nso, bu iya bu Unme ire-lanu ono byaerupho; l'ọ tukokpoo iphe, bu ire-lanu g'ọ ha kpọ-zigbuaru unu ọzo iya; noo l'ọ tọ bukwa ike k'ẹka iya bẹ oo-gude epfu; ọ buẹpho iphe, ọ nūmaru bu iphe, oo-pfuje; l'ọ kafukwaarupho unu iphe, e-me l'iphu. ¹⁴ Sū-a; ọ kwa Unme-du-Nso ono e-me g'unu hūma gẹ mu du-be biribiri; kele oo-wota iphe, ọ nūmaru mu l'onu bya akooru unu. ¹⁵ Iphemiphe, bu kẹ Nna bukota nkemu. Ọo ya meru g'o gude mu sū l'oo-wota iphe, ọ nūmaru mu l'onu bya epfuaru unu.

Ndu rarū ẹkwa a-chi ochi

¹⁶ “Ọ phoduru nwanshii; unu ta ahumabaedu mu; a -nokwaa nwanshii; unu ahumakwa mu ọzo.”

¹⁷ O pfuchaa nno ndu etsoje iya nū harū jiahaa nwibe phẹ sū: “?Owa-a, oopfu egube owa-a bu gūnu? ?O sū l'ọ phoduru nwanshii; a taa humahedu iya; a -nokwaa nwanshii; a humakwa iya ọzo; sukwapo lẹ ya alapfu Nna.” ¹⁸ Ephe sū: “?Buhunu ole bu kẹ l'ọ phoduru nwanshii? Anyi ta amakwa iphe, oopfu epfufu.”

¹⁹ Jizosu mawaru l'ephe abya iya aji aji; ọ sū phẹ: “?Unu aji onwunu k'iphe-a, mu shi pfua sū l'ọ phoduru nwanshii; unu taa humahedu mu; a -nokwaa nwanshii; unu ahumakwa mu ọzo-a? ²⁰ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu a-rakwa ẹkwa; gūa aphū; ọle ndiphe bẹ ẹhu a-nodu atso uto. Unu a-nodukwa atsu ude l'ime obu; ọle ude ono e-mechakwaa gbanwee; unu anwujaa onochi. ²¹ Ọobujeru upfu watawaa eme nwanyi, du ime ehuka; ẹhu arwuhue ya pho arwuhu; kele ọ mawaru l'ọ rwuwaru teke ya e-je iphe, a-tsu iya l'ẹhu. O -zedachaepo; l'ọ zohaa iphe-ehuka ono. Ẹhu awata iya atso uto; kele ọ nwutaru nwa, l'a-nodu lẹ mgboko. ²² Nokwapo g'ọ du unu nta-a bu ono. Nta-a bẹ unu a-nodu atsu ude; ọle ujiku lanu bẹ mu l'unu a-huma ọzo; teke ono bẹ onochi a-nashihu unu. Ọ tọ duedu onye anafubaa unu ẹhu-uto unu teke ono.

²³ “O -rwuepho teke ono bẹ ọ tọ dukwa iphe, unu byaru aji mu aji iya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bu iphe, unu gbẹ mu l'ẹka sū gẹ Nna nū unu bẹ ọo-nū unu. ²⁴ Mbū-a; o toko du-swekwaa iphe, unu gbẹje mu l'ẹka kpaai ishi iya byasu nta. Unu pfuaru Chileke g'ọ nū unu iphe, mkpa iya duru unu; ọo-nū iya unu. Ọo ya bu g'ẹhu atso unu uto tsotu l'ishi.”

Jizosu meru mgboko eriri; turu okoo kpua ya

²⁵ “Iphe-a bẹ mu tukokwaru nmashiaru unu l'etu etu. Oo rwuakwa teke mu taa nmaheduru unu etu etu; mbu lẹ mu atogbojeru unu opfu kẹ Nna mu ono ẹba. ²⁶ O -rwuepho teke ono bẹ unu a-gbeje mu l'ẹka sū gẹ Nna nū unu iphe, mkpa iya duru unu; mu ta asukwanu unu lẹ mu e-je egude iswi ẹhu unu pfuru yeru iya. ²⁷ Ishi iya bu lẹ Nna l'onwiya yeru unu obu; kele unu yeru mu obu bya ekweta lẹ mu shi l'ẹka Chileke no bya. ²⁸ Ọ kwa ẹka Nna no bẹ mu shi futa byatashia lẹ mgboko-a; mu nodu alufuakwa lẹ mgboko alapfuwa Nna.”

²⁹ Ọo ya bu; ndu etsoje iya nū sū iya: “Ihee; nta-a bẹ ọ ka ree; nta-a bẹ i togbochaaru iphemiphe ẹba; i ti nmaphehedu iya l'etu etu. ³⁰ Nta-a bẹ anyi maru l'i makotaru iphemiphe. Ọ tọ gbaheduru g'ọ duru onye abya ajiahaa ngu aji. Owa mewaru; anyi kweta l'i shi-a l'ẹka Chileke no bya.”

³¹ Jizosu sū phẹ: “?Unu kwetawaru nta? ³² Mboku agbabeakwa; mbu ọ gbẹ rwuwanu erwurwu teke aa-chikashi unu nanu nanu; onyenonu

agbaru laa ibe iya; unu atuko haa mu; mu apfu-pheru. Oḷe mu ta apfu-phekwaru nkinyi mu; keḷe Nna pfukwaru-a swiru mu. ³³ Mu tukokwaru iphe-a pfiaru unu; k'ophu ehu a-du unu guu me mu l'unu -tugba buru nanu. O bukwapho aphu a-tsuru unu le mgboko-a; oepho g'unu nweru iya obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; turu okoo kpua ya."

17

Jizosu epfu anu Chileke

¹ Jizosu pfughechaepho iphe ono bya apalia enya tabe l'imigwe bya asu: "Nna; o gbabeakwaru; menaa ge ndiphe huma odu-biribiri ke Nwa ngu; ge Nwa ngu ono emekwaapho ge ndiphe huma odu-biribiri nkengu. ² Oo ngu nuru iya ike; o kakota iphe, bu nemadzu ike. Iphe, i gude mee ya nno bu g'onuje ndu ono, i yeru iya l'eka ono ndzu ojejeje. ³ Ndzu ojejeje ono bu gephe maru ngu; mbu gube onye ono, bu ngu bu okpobe Chileke kpekpu; makwarupho Jizosu Kereshi, bu onye o bu ngu ziru g'o bya. ⁴ Mu no le mgboko-a mee ge ndiphe huma g'i du-be biribiri; eshinu mu tukoru iphe ono, i ziru mu ge mu bya emee ono mekota. ⁵ Nta-a; gube Nna; menaa ge mu nodu l'odu-biribiri ono, mu shihawaa nodu ono nta-a l'ataphu ngu; mbu l'odu-biribiri ono, mu le ngu shihawaa noduta teme mgboko du ono.

⁶ "Mu meakwaru ndu ono, i hotaru le mgboko-a ye mu l'eka ono; ephe maru ngu. Oo gubedua nwehawaa phe; o buru gubedua woru phe ye mu l'eka; ephe mekotawaa opfu ngu. ⁷ Nta-a be ephe mawaru l'iphemiphe, i nuru mu shi ngu l'eka. ⁸ Noo le mu ziwaru phe ozi ono, i ziru mu ono; ephe natawa iya. Ephe makwarupho l'oo okpobe-opfu l'oo l'eka i no be mu shi bya; ephe kwetaakwa l'oo ngu ziru mu ge mu bya.

⁹ "Oo opfu ehu phe be mu epfu anu ngu-a. O to bukwa opfu ehu ndu mgboko be mu epfuru ngu; o kwa ke ndu ono, i yeru mu l'eka ono; nokwa ndu mu epfu nkephe bu ono; keḷe ndu k'ono bu nkengu. ¹⁰ Iphemiphe, bu nkemu bukwapho nkengu. Iphemiphe, bu nkengu bukwarupho nkemu. O buru phe egoshi odu-biribiri nkemu. ¹¹ Humanu le nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Mu ta anohewa le mgboko-a; obenu l'ephebedua nokwadu le mgboko-a. Nna, du nsu; gudenu ike ono, du l'epha ngu ono gudeshia phe ree; mbu epha ngu ono, i nuru mu ono; k'ophu ephe a-buru nanu ge mu le ngu bu-a. ¹² Teke ono, mu shi swiru phe ono bukwa ike ono, du l'epha ngu ono, i nuru mu ono be mu shi gude gudeshia phe ree; chee phe; ebe o dudu onye ophu tuphahuru nu; a -gufukwa nwa ola-l'iswi pho. Ono bukwannuru g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke emee g'e pfuru iya.

¹³ "Ole nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a be mu tukoru epfuru ngu nta-a, mu nokwadu le mgboko-a gephe enweru ehu-utso nkemu; l'o dzua phe oke l'ehu ree. ¹⁴ Mu pfuwaru phe opfu, shi ngu l'onu; ephe du ndu mgboko ash; keḷe ephe ta abudu ndu ke mgboko; egube ono, mbedua abudu onye ke mgboko-a. ¹⁵ Mu te epfukwaru ngu g'i wofu phe le mgboko. O kwa g'i gbobotaje phe g'o to du iphe, Onye-njo ono, bu Obutuswe l'e-me phe. ¹⁶ O kwa ge mu ta abudu onye ke mgboko-a bu gephe ta abudu ndu ke mgboko-a. ¹⁷ Opfu nkengu bu okpobe-opfu. Gudenu okpobe-opfu ngu ono mee phe gephe buru nkengu. ¹⁸ O kwapho g'i ziru mu ge mu bya le mgboko-a bu ge mu zikwaru phe pho gephe le mgboko. ¹⁹ O bukwarupho iswi ehu phe be mu zoberu woru onwomu gbaa eja ehu phe g'ee-shi g'ephebedua aburu ndu nkengu okpobe aburu.

²⁰ “Ọ tọ buekwaa ndu ọwa-a bẹ mu epfu opfu ẹhu phẹ eyeru ngu; mu epfukwapho opfu ẹhu iphe, bu ndu a-numa ozi-oma ono, ẹphe ezi ono; woru onwophe ye mu l'eka. ²¹ Mu epfukwaru ngu pho sọ g'i mee g'ẹphe buru nanu g'ẹphe ha. G'ọ buerupho gẹ gubedua, bu Nna no mu l'ime; mu nodu ngu; bu g'ẹphe a-nodu anyi l'ime; g'ẹphe aburu nanu; k'ophu ndu mgboko-a l'e-kweta l'oo ngu ziru mu gẹ mu bya. ²² Odu-biribiri ono, i nuru mu ono bẹ mu woakwaru ye phẹ l'eka g'ẹphe aburu nanu egube-a, mu le ngu bu nanu-a. ²³ Mu -nodu phẹ l'ime; gubedua -nodu mu l'ime; oo ya bu; ẹphe aburu nanu okpobe abubu; k'ophu ndu mgboko-a l'a-maru l'oo ngu ziru mu gẹ mu bya; makwarupho l'oo g'i yeru mu obu bu g'i yeru phẹ.

²⁴ “Nna; i wowaru phẹ ye mu l'eka. Iphe, mu epfu buru g'ọ buru l'eka mu no bẹ ndu ono a-nodukwapho. Oo ya bu g'ẹphe egude enya phẹ huma odu-biribiri nkemu; odu-biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nu mu ro teke mgboko teke adudu. ²⁵ Gube Nna, pfuberekoto; ndiphe teke amakwaru onye i bu; ole mbedua makwanuru ngu; teme ndu-a mawaru l'oo gubedua ziru mu gẹ mu bya. ²⁶ Mu mewaru; ẹphe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me g'ẹphe marwee ngu ree; k'ophu n-yemobu ono, i yeru mu ono a-du l'ime phẹ; mbedua anodukwapho l'ime phẹ.”

18

Eegude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jizosu pfughechaepho opfu ono; yele ndu etsoje iya nu swiru tugbua je adafu azu nwanggele Kidironu. O dukwarupho mgbabu, du l'azu mini ono azu iya ophuu. Jizosu yele ndu ono, etsoje iya nu ono bahu le mgbabu ono. ² Noo ya; Jiudasu-a, deru iya ye-a mahaakwarupho eka ono; kele Jizosu be yele ndu etsoje iya nu edzukojuhawaa l'eka ono tekenteke.

³ Oo ya bu; Jiudasu gbeshi byatashia eka ono. Ndu-ishi ndu-uke Chileke me ndu Farisii yeru iya ndu ojoṅu ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ulo Chileke; ẹphe l'iya tuko swiru. Ẹphe chigbaaru oku-apyipyi me oroku gudegbaa ngwoṅu teke ẹphe abya. ⁴ Jizosu mahawaru iphe, abya iya ememe; bya agba phẹ ndzuta bya asu phẹ: “?Bu onye be unu achọ?”

⁵ Ẹphe su iya: “Oo Jizosu onye Nazaretu.”

Jizosu su phẹ: “Oo mbedua bu iya.”

Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa phẹ pho l'eka ono. ⁶ Teke ono, Jizosu suru phẹ l'oo yebedua be bu iya nu ono; ẹphe kpochoa gala gala laa l'azu l'azu je adachaa l'ali ke gburugudugu. ⁷ Jizosu jikwaa phẹ ozo su phẹ: “Mu suru-a: ?bu onye be unu achọ?”

Ẹphe sukwa iya: “Oo Jizosu, onye Nazaretu.”

⁸ Jizosu su phẹ: “Mu suru unu l'oo mu bu iya. O -buru l'oo mbedua be unu achọ; oo ya bu gẹ ndu ọwa-a atugbunaa lasha.” ⁹ Iphe ono je emee o vukota mbu opfu ono o pfuhawaru su: “Nna; o tọ dukwa g'ọ ka mma l'oo onye lanu, tuphahuru le ndu ono, i yeru mu l'eka ono.”

¹⁰ Sayimonu Pyita tu mma iya teke ono. O mitaepho mma iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; tukoe ya pho nchi-ekutara pafu. Ẹpha nwohu ono bu Malukosu. ¹¹ Noo ya; Jizosu su Pyita: “Miru mma ngu ye l'obo iya. ?Bu gẹ mu ta angu-gbuhẹ iphe, aangungu, no l'okoro iphe-ehuka-a, Nna mu nuru mu-a?”

A kpọ Jizosu akpọ-pfu Anasu

¹² Ọo ya bụ; ndu ọgbogu ono mę onye-ishi phez; mę ndu nche ndu Jiu bya egude Jizosu; kee ya egbu; ¹³ bya evuru ụzo kputa iya kpụ-pfu Anasu. Anasu bụ nnaji, keru Kayafasu nwanyi. Kayafasu l'onwiya bukwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono. ¹⁴ Ọ bukwarupho Kayafasu ono bụ onye ono, chijeru idzu sụ ndu Jiu l'ọ ka ree g'onye lanụ nwuhu-chiaru oha pho.

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Sayimonu Pyita nodu etsokpopho Jizosu azu azu. Onye lanu ozo l'ime ndu ono, etsoje iya nu ono nodu etsokwa iya pho. Onye lanu k'ono be yele onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono mahawaru. Noo iphe, meru g'o gude o tsoru Jizosu bahu l'ulo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. ¹⁶ Pyita pfuru l'etezi l'onu-oguzo. Tobudu iya bu; onye k'ophunapho, etsoje Jizosu pho tsoru iya bahu l'ulo-ikpe ono, bu iya bu onye ophu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mahawarupho; lufuta je epfuru yeru nwamgboko, eche onu-oguzo ono. Nwamgboko ono haa ya; o dubata Pyita. ¹⁷ Noo ya; nwamgboko ono, eche onu-oguzo ono su Pyita: “?Ti yinaa le ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?”

Pyita su iya: “Mu ta ayikwa iya.”

¹⁸ Unwokoro Kayafasu mę ndu nche pho gude icheku zu-nwua oku pfuphee ya mgburugburu anya; kele oyi atsụ. Pyita bya apfukubekwa phe pho wata anya oku.

Anasu aji Jizosu aji

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ọo ya bu; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya ajiahaa Jizosu aji ke ndu etsoje iya nu mę k'iphe, onoduje ezi. ²⁰ Jizosu su iya: “Mu tukowaru iphemiphe togboru ndu mgboko eba. Mu shi anoduje ezi phe iphe l'ulondzukọ ndu Jiu mę l'eze-ulo Chileke, bu eka ndu Jiu edzukoje. O to dukwa iphe, mu pfuru, duru ophu mu pfuru le mpya. ²¹ ?O nwuru inwagha be iiji mu nno? Jinaa ndu numaru iphe, mu pfuru; l'ephe maru-a iphe, mu pfuru.”

²² Jizosu pfuphopho nno; onye lanu le ndu nche ono, pfu-kube Jizosu ono gbakpopho eka waa ya le nchi ke daa su iya: “?I maru-a l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke be iwo opfu nno?”

²³ Jizosu su iya: “Teke o bu l'ọ duru iphe, du eji, mu pfuru; pfunaa ya. Teke odumeka; o -buru le mu pfuru-a iphe, pfuru oto; ?o nwuru inwagha be iichihunu mu eka?”

²⁴ Tobudu iya bu; Jizosu nodukwadu l'egbu-a, e keru iya-a; Anasu zia; a kputa iya kpuleru Kayafasu, bu iya bu onye-ishi uke Chileke.

Pyita agokwapho ozo le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Noo ya; Sayimonu Pyita pfukwaduru-a l'eka o pfuru anyakwadu oku. A nonyaa; ephe su iya: “?Ti yinaa le ndu etsoje nwoke-a?” Pyita goo su: “Mu ta ayikwa iya.”

²⁶ Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke pho onye lanu; onye ophu yele onye ophu Pyita pafuru nchi pho bu abubu tufuepho onu jia Pyita su iya: “?Mu ta ahumanuru ngu-a ge gu l'iya no le mgbabu pho?”

²⁷ Pyita gofukwa ozo. Teke ono teke ono; oke-oku raa ora.

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ẹphe kpufuta Jizosu l'ibe Kayafasu kpuru jeshia l'eze ọlo-ikpe onye Romu, bu nnajioha teke ono. Teke ono buwaru nchi aboḥu. Ẹbe ndu Jiu abahuduru l'eze-ulo ono g'ephe ata a-turwudu nsọ. Ẹphe -aturwuduru nsọ; ọo ya bu; ephe ayiru le ndu e-ri iphe, obo Ojehgata. ²⁹ Ọo ya bu; Payileti bya ejepfu phe l'etezi je aja phe su phe: “?Bu iphe-aji gunu be unu suru le nwoke-a meru?”

³⁰ Ẹphe su iya: “Ọ -bu le nwoke-a ta abu onye ejo-iphe me anyi ta akputakwaru ngu iya.”

³¹ Payileti su phe: “Unu kputa iya unubedua je egude ekemu-ali unu kpee ya ikpe.”

Ndu Jiu su iya: “A tukwaru anyi ekemu su g'anyi ta apfu-gbujekwa nemadzu.” ³² Iphe ono je emee iphe, Jizosu pfuru ono vukota, bu iya bu iphe, o pfuru gude ta onu egube anwuhu, ya a-nwuhu ono.

³³ Noo ya; Payileti bya alaphu azu l'eze-ulo ono bya ekua Jizosu su iya: “?Bu ngu bu Eze ndu Jiu?”

³⁴ Jizosu su iya: “?Bu gubedua epfu iya k'onwongu; to ndu ozo suru l'o noo onye mu bu?”

³⁵ Payileti su iya: “?Mu bu onye Jiu? ?Tobudu ndu ali ngu waa ndu-ishi uke Chileke kpu ngu kputaru mu? ?Bu gunu be i meru?”

³⁶ Jizosu su iya: “Abubu, mu bu eze te eshikwa le mgboko-a. Ọ -bu l'abubu, mu bu eze shi le mgboko-a me ndu-ozu mu atukwaa oḥu ituphu; mee g'a ta kpuru mu nu ndu Jiu. Obenu l'abubu, mu bu eze te eshidu le mgboko-a.”

³⁷ Payileti su iya: “Ha! ?Bunu iya bu li bu eze?”

Jizosu su iya: “Oekwa pho gi pfuru ono bu go bu eviya le mu bukwa eze. Mbụ l'ọ kwa ge mu buru eze be a nwu-dokporu mu. Ọ buru iphe ono be mu byadoru le mgboko-a; ge mu bya egoshi ndiphe iphe, okpobe-opfu bu. Iphe, bu ndu etso okpobe-opfu ono anumaje olu mu.”

³⁸ Payileti ja ya su iya: “?Bu gunu bu okpobe-opfu?”

EEKPE JIZOSU MPFUGBU

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Noo ya; Payileti ji-ghechaa ya aji ono bya alaphu azu jepfu ndu Jiu ono ozo; bya asu phe: “Ọ to dukwa ejo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru. ³⁹ Ọle eshi ophu omelali unu bu ge mu hajeru unu onye mkporo lanu go la me a -boje obo Ojehgata; ?o du ree ge mu haaru unu Eze ndu Jiu to?”

⁴⁰ Ẹphe swo-lihu su: “Ọ to budu onye owa be ii-haru anyi; haaru anyi Barabasu go la!” Barabasu ono-a bukwa onye ana nfu.

19

¹ Ọo ya bu; Payileti bya akputa Jizosu su g'e chia ya iphe. E chigochaa ya echigo. ² Ndu ojogu bya egude obvu kpaa okpu-eze bya ekpube iya l'ishi bya achita uwe mgbalanu, eke uswe-uswe woru yee ya. ³ Ẹphe byapfuta iya bya asuje iya: “Ndu du ngu; eze ndu Jiu.” Ẹphe awaa iya aka l'ataphu ke gbaa.

⁴ Payileti bya alufukwa jepfu ndu Jiu ono ozo su phe: “Mu akpufutaakwaru unu nwoke-a g'unu huma l'ọ to dudu ejo-iphe, mu maru, o meru.” ⁵ Tobudu iya bu; Jizosu kpuru okpu obvu ono yee uwe uswe-uswe pho lufuta. Payileti su phe: “Unu wakwa nwoke obu baa.”

⁶ Noo ya; o be ge ndu-ishi uke Chileke me ndu nche humaeru iya pho; ephe toko chishia su: “Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!”

Payileti sụ phẹ: “Unubedua l'onwunu kputa iya je apfu-gbua; le mbedua ta ahumakwaru ejo-iphe, o meru.”

⁷ Ndu Jiu sụ iya: “Eshinu o gude onu iya sụ l'ọo ya bu Nwa Chileke obu; be bukwa anwuhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi suru g'e meje onye pfuru nno bu ono.”

⁸ Payileti numaephe iphe ono, e pfuru ono; ndzu kabaa ya agugu. ⁹ O bya alaphu azu l'eze-ulo ono je aja Jizosu sụ iya: “?Bunaa awe be i shi?”

Jizosu gbaa ya nkuchi. ¹⁰ Oo ya bu; Payileti sụ iya: “?Igba mu nkuchi? ?O du gi ti madu l'oo mu be o du l'eka? Mu -sụ g'a haa ngu; l'a haa ngu; teke mu suru g'a pfu-gbua ngu; l'apfu-gbua ngu.”

¹¹ Jizosu sụ iya: “I tigi nwekwaru egube ike ono l'ehu mu; o -bu l'o to bu Chileke, bu l'igwe nuru ngu iya. Oo ya bu l'iphe-eji k'onye ono, seru mu ye ngu l'eka ono ka nkengu shii.”

¹² Payileti numachaephe iphe ono; o chokashiahaa g'oo-me haa ya. Obenu le ndu Jiu chishiru sụ: “I -haa nwoke-a; l'a maru l'i noru eze nnajioha le njo; kele onye, gude eka iya mee onwiya eze buakwaa ohogu eze nnajioha.”

¹³ Payileti numaephe iphe ono, ephe pfuru ono; o gude Jizosu lufuta etezi bya anodu anoo l'oshi, onye ekpeje ikpe anoduje ekpe ikpe, du l'eka eekuje Nwodu-l'eli. Eka obu be e gude mkpuma nmalia anmali. Iphe, eekuje iya l'opfu Hiburu buru Gabata. ¹⁴ O betashiephe l'enyanwu alwa l'ishi mbochi ono, nchitabohu iya a-buru obo Ojehata ono; Payileti sụ ndu Jiu: “Wakwa eze unu.”

¹⁵ Ephe tushia uzu sụ: “Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!”

Payileti jia phe sụ phe: “?Unu suru ge mu pfu-gbua onye eze unu?”

Ndu-ishi uke Chileke sụ: “Anyi te enwekwa eze ozo; abudu eze nnajioha.”

¹⁶ Tobudu iya bu; Payileti kpuru iya nu phe g'ephe je apfu-gbua.

Aapfugbu Jizosu

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Oo ya bu; Jizosu lae phe pho l'eka; ephe gude iya tugbua. O vuru oswebe iya je eyeru; ephe rwua l'eka eekuje Okpokoroko ishi. Iphe, eekuje eka ono l'opfu Hiburu bu Golugota. ¹⁸ O buru l'eka ono be ephe woru iya kppyabe l'oswebe. Ephe kppyabekwapho unwoke labo ozo l'eka ono; kppyabechaa phe iche iche. Onye lanu l'eka iya ophuu; onye ophuu l'eka iya ophuu. Jizosu nodu phe l'echi. ¹⁹ Payileti bya ewokwarupho iphe dee pfube l'oswebe ono. Iphe, o deru bu: “JIZOSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU JIU.” ²⁰ Igwerigwe ndu Jiu gua iphe ono, o deru ono; kele eka obu, a kppyaberu Jizosu obu du-kube oma mkpukpu ono ntse. Opfu-ali ndu e gude dee ya buru Hiburu; me Latinu; me Giriku. ²¹ Oo ya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu Jiu bya asu Payileti: “Be deshi l'o bu 'Eze ndu Jiu'. Iphe, ii-dechia bu 'l'o suru le ya bu Eze ndu Jiu'.”

²² Payileti sụ: “Iphe, mu deru be mu dewaru.”

²³ Tobudu iya bu; ndu ojogu ono kppyabechaa Jizosu l'oswebe ono bya achita uwe, ooyeje l'ehu kee uzo eno. Onye ojogu nonu; l'o keta uzo lanu. Ephe bya achitakwapho eze uwe ime ehuiya. Ono buru uwe mgbalanu, ta adudu eka a gbagbaberu iya agbagbabe me nanu. E shiepho l'imeli kwee ya mgbalanu bya asu l'uzo ali. ²⁴ Ndu ojogu ono sụ nwibe phe: “Unu g'anyi ta alakwa uwe owa-a alaka. G'anyi tuchikwaaru iya ido maru onye oo-laru.” Iphe ono tukokpoephe mee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vukota, bu iya bu iphe, e deru sụ:

“Ḕphe keru uwe mu l'ime
 onwophe;
 O be l'ophu mu eyeje l'ime
 ẹhu;
 ẹphe t̄a ido g'ẹphe maru
 onye a-ch̄ita iya n̄u.”*

Ọ buru iphe ono b̄e ndu ojogu ono meru.

²⁵ Ndu pfuru l'aguga oswebe Jizosu ono teke ono bu ne iya; m̄e nwune ne iya k̄e nwanȳi; m̄e Meri, nyee Kulopasu; waa Meri onye Magudala.

²⁶ Jizosu h̄umaep̄ho ne iya waa onye ono, etsoje iya n̄u ono, o yeru obu pho g'ẹphe pfukube ẹka ono; ọ s̄u ne iya: “Nwanȳi; wakwa nwa nwoke ngu.”

²⁷ Ọ bya asukwapho onye ono, etsoje iya n̄u ono: “Wakwa ne ngu.” Eshi mboku ono; onye ono, etsoje Jizosu ono duta Meri lashia ibe iya ȳe l'iya je eburu.

Anw̄uhu Jizosu

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ E mechaa; Jizosu maru l'e mēbewaru iphemiphe ọ s̄u: “Ḕgu mini agukwa mu!” Ono je emee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke v̄ukota g'e deru iya.

²⁹ Ọ d̄uru nwa ite, s̄uru l'eka ono, m̄ee-ven̄iga, jiru ejiji. Ọo ya bu; ẹphe bya ewota asancha t̄see l̄e m̄ee ono. Ọ nguguel'iya pho; ẹphe bya etsebe iya l'ekali-oshi isopu; mab̄e iya o rwua ya l'onu. ³⁰ Jizosu ngutaep̄ho m̄ee ono, shihuru uka ono ọ s̄u: “Ọ bv̄uwaru.”

Ọ t̄ukwe ishi; t̄u-buhu unme; nw̄uhu.

Aanma Jizosu arwa l̄e mgbureku

³¹ E mechaa; ndu Jiu je arwo Payileti g'ẹphe je ak̄u-jishia ndu ono, a kpopyaberu l'oswebe ono oshi-okpa; k'ophu aa-patachaa ph̄e pafu. Ishi iya buru l̄e mboku ono b̄e nchitabohu iya buwaa eswe-at̄uta-unme. Ẹphe n̄odu emekwanu g'odzu ndu ono ta atuko k̄pogbaaru l'oswebe l'eswe-at̄uta-unme ono eshi ophu eswe-at̄uta-unme k'ono bu ph̄e obo-iph̄e. ³² Ọo ya bu; ndu ojogu ono bya ak̄u-jishia okpa onye k̄e mbu; bya ak̄u-jishikwaapho okpa onye ophuu; mbu ndu ono, a t̄ukoru ẹphe l̄e Jizosu kpopyabe ono. ³³ Ẹphe byarwutaep̄ho ẹka Jizosu k̄poru; ẹphe h̄uma l'ọ nwuhuhawaru; ẹphe haa ya; ẹbe ẹphe ak̄u-jishīeduru ȳebedua okpa. ³⁴ No iya; onye ojogu lanu gb̄eshiepho bya ewota arwa nmaa Jizosu l̄e mgbureku. Teke ono teke ono; mee ȳele mini shi iya l'eka ono alwa patapata. ³⁵ Ọo onye h̄umaru iphemiphe-a teke ọonwu t̄uru ọnu iphe, ọ h̄umaru. Iphe, o pfuru t̄ukoru bukotar̄u okpobe-opfu. Ȳebedua l'onwiya maru l'ọ ire-lanu b̄e ya epfu. Ọo ya bu g'unub̄edua l'onwunu ekwetakwapho. ³⁶ Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke v̄ua g'e deru iya, bu ophu s̄uru: “Ọ t̄o dukwa okpu, n̄o iya l'ehu, a byaru ak̄u-ji ak̄u-ji m̄e nanu.” ³⁷ T̄emanu; ọ dukwarupho ẹka ọzo, e deru iya l'ekwo-opfu Chileke s̄u: “Ẹphe e-gude ẹn̄ya ph̄e ele onye ono, ẹphe nmaru arwa ono.”

Elili Jizosu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ E mechaa; Jīosefu onye Arimatiya jepfu Payileti je arwo ya ḡe ya pata odzu Jizosu. Payileti kweta g'ọ pata iya. Ọo ya bu; ọ bya eje apata

* 19:24 19:24 Ḡunaa Ebv̄u 22:18.

odzu Jizosus ono pata pafu. Jiosesu ono bukwapo onye etsoje Jizosus; olee ootsoje iya lee mpya; kelee ootsu ndu Jiu ebvu. ³⁹ Nikodimosus byakwapo. Nikodimosus ono bu onye ono, byapfutajehawaru Jizosus l'enyashi pho. No iya; o byatashia bya egude manu meru, agwakoberu "alowe". Manu ono be erwa iya hakwa g'erwa ekpa-unu labo, unu jicharu ejiji. ⁴⁰ Epe pazeta odzu Jizosus bya egude ekwa ocha, bu ekwa odzu yelee manuu ono, ishishi iya atso utso ono gude kwaa ya, bu iya bu ge ndu Jiu egudeje akwa odzu phe k'elili. ⁴¹ O duru mgbabu, du l'eka ono, a kpopyaberu Jizosus ono. O dukwarupho ilu, no lee mgbabu ono. Ilu ono be a turu k'ophuu; ophu o toko du-swee onye ozo, e lijehawaru iya. ⁴² Oo ya bu; epe pata Jizosus je elia l'eka ono; eshi ophu mboku ono be echele iya buwaa eswe-atuta-unme ndu Jiu; teme ilu ono bya adufuanu ntse.

20

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(*Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ O rwua lee geregere nchi-abohu mboku Sonde; Meri onye Magudala bya l'ilu ono g'ochii agbakwadu; bya ahuma lee mkpuma, e shi gude swichia onu ilu ono be e swifuwaru. ² Oo ya bu; o gude oso gbapfu Sayimonu Pyita; waa onye ophuu, etsoje Jizosus pho, Jizosus yeru obu pho je asu phe: "A pafuakwaru Nnajiuphu l'ilu ono. Ebe anyi amakwa eka a togboru iya."

³ Pyita yelee onye k'ono, etsoje Jizosus ono gbalihu tugbua jeshia l'ilu ono. ⁴ Ephenebo tuko ye okpa l'oso jeshia. Ole onye k'ono, etsoje Jizosus ono gbagharu Pyita; vuru iya uzo gbarwua ilu ono. ⁵ O bya ephureta ephureta; nyoo ime ilu ono bya ahuma ekwa ocha pho, a kwaru Jizosus gude lia ya pho g'o wushiru l'eka ono. O nyoo ya enyonyo; ophu o bahuduru l'ime ilu ono. ⁶ Sayimonu Pyita nodu etsowa iya l'azu. O rwua bya ekwoba l'ime ilu ono bya ahuma ekwa ocha ono g'o wushiru; ⁷ me ekwa k'ono, e shi gude phua ya l'ishi ono. Ophu ekwa k'ishi ono yelee ekwa ocha pho awushiduru l'eka lanu. A phukoru k'ishi ono aphuko dobe iche. ⁸ Tobudu iya bu l'onye etsoje Jizosus k'ophunapho, bu iya vu uzo gbarwuta l'ilu ono-a bya abahukwapo. O je egude enya iya huma; kweta. ⁹ Teke ono be epe teke amaduru iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke, suru lee Jizosus shifutaje l'onwu teta dzuru ndzu ono. ¹⁰ O buru iya bu lee ndu etsoje Jizosus ono atugbuchaa; onyenonu l'o laphushia azu l'ibe iya.

Jizosus egoshi onwiya Meri onye Magudala

(*Mat 28:9-10; Mak 16:9-11*)

¹¹ Meri bya apfuru lee mgboru onu ilu ono wata ara ekwa. O kwanyaa ekwa ono bya ephureta nyoo ime ilu ono; ¹² bya ahuma ojozi-imigwe labo, yegbaaru uwe ocha nodu anoo l'eka ono, e shi nyebe odzu Jizosus ono. Onye lanu nodu l'uzo ishi; onye ophuu nodu l'uzo okpa. ¹³ Epe su iya: "Nwanyi; ?iiraru gunu?"

O su phe: "A pataru Nnajiuphu mu; ebe mu amadu eka a togboru iya."

¹⁴ Epfughe, oopfughe iphe ono; o ghakobe huma Jizosus g'o pfuru. Ebe o makwanu l'oo Jizosus. ¹⁵ Jizosus su iya: "Nwanyi; ?bu gunu be iiraru? ?Bu onye be icho?"

Meri dobesu l'oo onye eche mgbabu ono bya asu iya: "Teke o bu l'oo ngu pataru iya pafu; jiko kanuru mu eka i togboru iya ge mu je apata iya."

¹⁶ Jizosus kua ya oku su iya: "Meri!" Meri ghakobe gude opfu Hiburu su iya: "Rabonayi!" bu iya bu O-zì-iphe.

¹⁷ Jizosu sụ iya: “G'ẹka ngu te erwukwa mu l'ẹhu; keḷe mu teke alarwudu l'igwe jepfu Nna mu. Ọle ọ bụ; tugbua jepfu unwunna mu je asụ phẹ lẹ mu alawaa l'imeli alapfu onye ono, bụ Nna mu; bụru Nna unu ono; mbụ onye ono, bụ Chileke mu bya abụkwarupho k'unu ono.”

¹⁸ No iya; Meri onye Magudala jepfu ndu ono, etsoje Jizosu ono je asụ phẹ: “Mu gudeakwa ẹnya mu hụma Nnajiuphu!” Ọ bụru iya ziru mu ozi ono.

Jizosu egoshi ndu etsoje iya nụ onwiya

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8)

¹⁹ O rwua l'uzenyashi mbọku ono, bụ iya bụ mbọku mbụ l'idzu ono; ndu etsoje Jizosu swọ-chishikọta iphe l'ulo, ẹphe dọkoberu; keḷe ẹphe atsụ ndu Jiu ebvu. A bya l'amaru; Jizosu pfulwaru phẹ l'echi. Ọ bya ekele phẹ ekele sụ phẹ: “G'ẹhu dukwa unu guu.” ²⁰ O kelechaẹ phẹ phọ nno; ọ bya egoshi phẹ ẹka iya ẹphenebo goshi phẹ mgbureku iya. Ẹhu tsoo ndu etsoje iya nụ ono ntumatu g'ẹphe humaru Nnajiuphu. ²¹ Jizosu sukwa phẹ ọzo: “G'ẹhu dukwa unu guu. Ọo gẹ Nna mu ziru mu; mu bya-a bụ gẹ mu ezi unu g'unu je.” ²² O pfuchaepho nno bya ekushi phẹ Unme sụ phẹ: “Unu nata Unme-du-Nso. ²³ Ọ -duru onye unu guru nvu l'iphe-ẹji iya; bẹ Chileke guakwaru nvu. Onye unu aguduru nvu bẹ Chileke taa gukwarupho nvu l'iphe-ẹji iya.”

Jizosu yeḷe Tōmosu

²⁴ Noo ya; ọphu Tōmosu; onye ono ntushi-ẹpha iya bụ Ejima anodu l'ẹka ono teke Jizosu byaru ono. Tōmosu ono yikwa l'umadzu iri l'ẹbo ono, etsoje Jizosu ono. ²⁵ E mechaa; ndu ọphuu ẹphe l'iya etsojekwapho Jizosu phọ sụ iya: “Anyi humakwaru Nnajiuphu ọbu!”

Tōmosu sụ phẹ: “Mu tee kwetakwa; gbahaa lẹ mu gude ẹnya mu hụma ichii ngga phọ l'ọbochi-ẹka iya; mbụ woru mkpushi-ẹka mu ye l'ẹka ono, ngga ono shiru ono; woru ẹka mu nwua ya lẹ mgbureku iya. Ọ dudu nno bẹ mu tee kwetakwa.”

²⁶ Noo ya; a nọkwapho abali ẹsato; ndu etsoje Jizosu ono nọdukwa l'ulo ono ọzo; ẹphe lẹ Tōmosu. A tukokwa mgbo ulo ono swọ-chishikọta. Jizosu byaḷaa bya apfuru phẹ l'echi bya ekele phẹ ekele sụ: “G'ẹhu dukwa unu guu.” ²⁷ O pfuchaa nno bya asụ Tōmosu: “Ngwa; rwua mu mkpushi-ẹka l'ọbochi-ẹka l'ẹka-a. Mee mu ẹka lẹ mgbureku ọbu. Tōmosu; ta abuhekwaru ekwegekwe. Kwetajekwa.”

²⁸ Tōmosu sụ iya: “Ị bụ Nnajiuphu mu! Bya aburu Chileke mu!”

²⁹ Jizosu sụ iya: “Buna-a l'ọo l'ị humaru mu meru iphe, i kwetarụ. Ẹhu-utso bẹ a goru nụ ndu ahumaduru l'ẹnya bya ekwetaḷa-a.”

Ishi iphe, e dedoru ẹkwo-a

³⁰ Jizosu meshikwaapho igwerigwe iphe-ohumalenya ọzo l'iphu ndu etsoje iya nụ, bulaje iphe, e deduru l'ekwo-a. ³¹ Ndu ọwa-a, e deru edede-a bụ g'unu e-gude iya kweta l'ọo Jizosu, bụ Kéreshi, bya aburu Nwa ke Chileke ọbu; teke unu kwetarụ unu eshi iya l'ẹka nweru ndzụ.

21

*Jizosu egoshi umadzu ẹsaa
l'etsoje iya nụ onwiya*

¹ E mechaa; Jizosu goshikwapho onwiya ndu etsoje iya nụ ọzo l'aguga eze-enyimu Tayibiriyasu. Waa g'o gude goshi onwiya ọbu bụ ọwa-a:

² Sayimonu Pyita; waa Tōmosu, eekuje Ejima; waa Natanelu ke Kena Gálili;

mẹ ụnwu Zebedi; mēfukwapho ụmadzu labo ozo l'ime ndu ono, etsoje Jizosu ono tūkokpoerupho nōkobe l'eka lanu. ³ Noo ya; Sayimonu Pyita nonyaa bya asu: "Nta-a be mu ejeakwa ikokoro."

Ephe su iya: "Anyi le ngu a-tukokwa swiru." Ephe tuko wufu; o buru phe eje ikokoro. Ephe jerwua je atuko bahu l'ugbo. Ephe tuko enyashi ono l'ophu sekota ikokoro; ophu o dudu iphe, ephe nmataru. ⁴ O -rwuepho le geregere nchi-abohu; ephe jeshia ele enya; Jizosu pfuwaru l'aguga mini ono; ebe ndu ono, etsoje iya nu ono amadu l'oo Jizosu pfuru l'eka ono. ⁵ O su phe: "Unwu mu; ?o duru ema, unu nmataru?" Ephe su iya: "Waawaa."

⁶ O su phe: "Unu ghaedu ugbo unu lekutara ugbo ono g'unu a-nmata iphe." O buru iya bu ephe ghanaa ya; ebe ephe aduedu ike lobata iya l'ugbo phe; kele ema, ephe nmataru paru igwerigwe.

⁷ No iya; onye k'ono, etsoje Jizosu ono, Jizosu yeru obu pho su Pyita: "O kwa Nnajiuphu!" Anuma, Sayimonu Pyita anuma iya; o chita uwe iya yee; kele o to shidu yee uwe iya. O daa le mini ono ke voo; bvupfushia ya. ⁸ Ndu etsoje iya nu ndu ophuu nodu l'ime ugbo ono akpu ugbo ono, ema jiru godogodo ono alufuta eli-mgboko; kele ephe ta anodu enya l'eli-mgboko. Ephe no-a iphe, ha ge ntokpa ukporo ise. ⁹ Ephe lufutaepho eli-mgboko; ephe huma oku icheku l'eka ono. Ephe huma ema, a miberu l'oku ono; wakwapho buredi. ¹⁰ Jizosu su phe: "Unu hataedukwa ema ono, unu nmataru nta-a ono bya."

¹¹ Tobudu iya bu le Sayimonu Pyita atugbua bahu l'ugbo ono je akpufuta ugbo ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya nu buerupho eze ema, hagbaa shii. Ema, du iya nu tukoru du ukporo ema esaa l'ema iri l'eto. Ema ono hakpokwa igwerigwe g'o ha ono; ole ugbo ono te emekpodaru me kingu k'alakahu. ¹² Jizosu su phe: "Unu bya achia onu." Noo ya; ophu o duedu ndu ono, etsoje iya nu ono onye ophu jeru atu ama ke jia ya su iya: "?I bu onye?" Eka ephe tukowaru maru l'oo Nnajiuphu. ¹³ Jizosu bya ewota buredi ono nu phe; bya anufukwaa phe pho ema pho.

¹⁴ Egoshi k'ono, o goshiru phe onwiya ono kwewa iya ugbo eto, o goshiru ndu etsoje iya nu onwiya g'o shichaa l'onwu teta ono.

Jizosu yeke Pyita

¹⁵ Ephe chichaepho onu ono; Jizosu su Sayimonu Pyita: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?i ka mu eye obu; eme le ndu owa-a?"

Pyita su iya: "Ee; Nnajiuphu. I maru le mu yeru ngu obu."

Jizosu su iya: "Nujekwa unwu aturu mu nri." ¹⁶ Jizosu bya eku iya k'ugbo ebo su iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?"

Pyita su iya: "Ee! Nnajiuphu; I maru le mu yeru ngu obu."

Jizosu su iya: "Letajekwa aturu mu enya." ¹⁷ O byakwa eku iya k'ugbo eto su iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?"

Ehu rwuhuepho Pyita arwuhu l'o jiru iya ya k'ugbo eto su iya: "?I yeru mu obu?" O su iya: "Nnajiuphu; I tukoru iphemiphe makotaru; I maru le mu yeru ngu obu."

Jizosu su iya: "Nujekwa aturu mu nri." ¹⁸ "Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke i bu okorobya be o bu ngu agbeshije wota ekwa ngu nmaru lobaru jeshia iphe, iije; ole teke i kahuerupho be ii-chili eka ngu ephenebo; onye ozo abya anmabe ngu ekwa ngu l'upfu; duta ngu jeshia eka abudu uche ngu." ¹⁹ Iphe ono be o pfuru gude taa onu ge Pyita e-gude nwuhu; shi egube ono goshi odu-biribiri Chileke. Jizosu pfuchaepho nno bya asu Pyita: "Tsoru mu."

Jizḡsu yeḡe onye etsoje iya nḡ oḡhuna

²⁰ Pyḡta bya aghaa ḡnya l'azḡ; hḡma onye oḡhunapho, etsoje Jizḡsu, Jizḡsu yeru obu-a g'ootso pḡ. Oḡ ya bḡ onye k'ono, nḡ-kube Jizḡsu ntse g'ḡphe eri nri-ḡnyashi pḡ; mbḡ jḡru iya sḡ iya: "Nnajiḡphu; ?bḡ onye e-deru ngu ye-a?" ²¹ Pyḡta hḡmae ya pḡ bya ajḡ Jizḡsu sḡ iya: "Nnajiḡphu; ?Dḡnukpohunaa g'ee-me k'onye oḡa?"

²² Jizḡsu sḡ iya: "O -bḡru l'o dḡ mu g'o nḡdu ndzḡ jasḡ teke mu a-bya ozo; ?ḡka ngu dḡ iya l'awe? Nkengu bḡ g'i tsoru mu."

²³ No iya; iphe, bḡ ḡnwunna g'ḡphe ha kwoahaa l'iphe ono, o pfuru ono bḡ l'onye etsoje Jizḡsu k'ono ta abyadḡ anwḡhu anwḡhu. Oḡ Jizḡsu ta asḡkwaru l'o tḡ byadu anwḡhu anwḡhu. Iphe, o pfuru bḡkwa l'o sḡru: "O -bḡru l'o dḡ mu g'o nḡdu ndzḡ jasḡru teke mu a-bya ozo; ?ḡka ngu dḡ iya l'awe?"

²⁴ Oḡ onye etsoje Jizḡsu ono bḡ iya epfu iphe, o gude ḡnya iya hḡma l'iphemiphe-a g'o ha. O bḡkwaru iya pḡ deru iphemiphe-a. Anyi maru l'iphe, o deru bḡ o pfuru ire-lanḡ.

²⁵ O nwechakwaarurḡ igwerigwe iphe ozo, Jizḡsu meshiru. G'o dḡ mu bḡ ḡ: o -bḡ l'e mejeru g'a tḡko g'o hakḡta degbua l'ḡkwo nanḡ nanḡ; mḡ mgboko-a l'ophu tege asḡkwaru edobe ḡkwo, e dekḡtaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozu Jeru

¹ Eguru ònyà mu, bu Tiyófilosu:

Ekwo, mu vuru ụzo deeru ngu bẹ mu deru iphemiphe, Jizosu wataru ememe yeke iphemiphe, ọ wataru ezizi e -shikpoo lẹ mbu; ² jasụ teke Chileke kubaru iya l'imigwe. Ọ byalepho ala l'imigwe; o shi l'eka Unme-dụ-Nsọ karu ndu ono, ọ hotaru g'ephe buru ndu-ishi-ozu iya ono iphe, ephe e-me. ³ O jechaaru iphe-ehuka; bya anwuhu; nwuhuchaa teta dzuru ndzu; bya anọ ukporo abali labo; goshi phe onwiya lẹ ya dzu ndzu. O -goshichaa; o -goshibaa k'ophu o doru phe enya; ebe ọ dudu onye atụ ego ke ?a maru ọ dzu ndzu eviya? Ephe gude enya phe huma iya. O pfuaru phe k'eka Chileke bu eze.

⁴ Ọ duru teke ephe l'iya nokobe; ọ sụ phe: "Unu ta alufukwa lẹ Jierusalemu. Unu ndokwa kwaberu iphe ono, Nna suru lẹ ya a-nu ono, bu iya bu iphe-oma-a, mu pfuhawaru unu-a. ⁵ Kele Jionu gude mini mee baputizimu; ole a -noepho ujiku olemole nta-a bẹ ee-gude Unme Chileke mee unu baputizimu."

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

⁶ Oo ya bu; ndu-ishi-ozu ono dzukobeepho; ephe lẹ Jizosu; ephe jia ya: "Nnajiuphu; ?o rwuwaru teke i-nuphu ndu Izurelu ali-eze phe azu to?"

⁷ Jizosu sụ phe: "Ọ to gbakwaru unu l'amaru mbochi, ọ bu; ozoo egube teke ọ bu, bu teke Nna mu gudewaa eka iya tua l'onwiya. ⁸ Ole Unme-dụ-Nsọ a-bya unu l'ehu; l'o mee unu; unu esihu ike; k'ophu unu a-nodu epfu iphe, unu humaru ke nkemu. Unu e-pfu iya lẹ Jierusalemu; me ali Jiudiya; mekpoo ali Sameriya jaswaruroya l'ekameka, no lẹ mgboko mgburugburu." ⁹ O pfuchaepho nno; ephe nodu ele iya enya; Chileke wolia ya. Urwukpu woru iya domia.

¹⁰ Ephe nodu elekpoekwapho enya l'akpaminigwe l'eka ono g'o mi-huchaar. Unwoke labo, yeru uwe ocha bya bya apfu-kube phe; ¹¹ sụ phe: "Unube unwoke ke Galili; ?bu gunu bẹ meru iphe, o gude unu pfuru l'eka ono ele enya l'akpaminigwe? Jizosu ono, a nataru unu kuba l'imigwe ono bukwapho g'unu ele iya ọ bahu l'imigwe ono bu g'oo-gude bya ozo."

Onye ee-gude dochia enya Judasu

¹² Tobudu iya bu; ephe shi l'ubvu ono, eekuje Olivu ono lashia Jierusalemu. Ubvu ono kalibe-a ubvu manyiru me a -gbẹ lẹ Jierusalemu. ¹³ Ephe rwepho Jierusalemu; ephe bahu l'ulo eli. Ephe shi lẹ k'ali bahu lẹ k'eli, bu iya bu eka ephe nokpoo anono. Ndu ono bẹ ephe phe bu: Pyita waa Jionu waa Jiemusu waa Anduru waa Filipu waa Tomosu waa Batulomiyu waa Matiyu waa Jiemusu Alufiyosu waa Sayimonu, onye adzo g'ali ndu Jiu duru ndu Jiu wafua Judasu bu nwa Jiemusu. ¹⁴ Ephe l'unwanyi nokwapho l'eka ono; mekpoo Meri, bu iya bu ne Jizosu waa unwune Jizosu. G'ephe ha jeru atuko nodu l'eka lanu gude obu lanu epfu anu Chileke.

¹⁵ O rwua ujiku lanu; ephe rwua ukporo ishii dzukobe l'eka lanu. Noo ya; Pyita gbalihu l'echilabo unwunna ono sụ: ¹⁶ "Unwunna mu; iphe ono, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke ono, mefutaje nu ono vukotaakwaru, bu iya bu iphe ono, Unme-dụ-Nsọ shihawaa l'onu Dévidi pfua ke Judasu ono,

bù iya bù onye du ndu byaru egude Jizosu ono. ¹⁷ Jiudasu ono bẹ e shi guru yeru anyi; o shi yiru l'eje ozi-a, anyi eje-a."

¹⁸ O gude okpoga, a pfuru iya l'ejo-iphe, o meru zua ali; e mechaa o daa su-gbua onwiya; epho gbafuhu iya; akurepho iya g'ọ ha kposihu.

¹⁹ Iphe, bù ndu Jierúsalemú mgburugburu numa iphe ono, meru nu ono. Epe woru ali ono kua Akeludama l'opfu ibe phe, bù iya bù "Ali mee."

²⁰ Kele e deru le Ekwo-ebvu-oma su:

G'egbara fua l'ibe iya!

G'ọ to dukwa onye ebu

iya ebubu!*

Ozo bu:

"G'onye ozo nochikwaa

enya iya l'eje ozi,

o shi eje!†"

²¹ "Oo ya bu g'a hota nwoke lanu le ndu-a, anyi l'ephe shi teke Nnajiuphu ono, bu Jizosu eje ejeje alwa alwalwa noduta ono; ²² e -shi teke Jionu eme baputizimu jasụ teke ono a nataru anyi Jizosu kuba l'imigwe. G'onye ono tsoru anyi l'epfu le Jizosu shiwaa l'onwu teta nodu ndzu."

²³ Tobudu iya bu; epe bya ahota umadzu labo; Jiosefu onye eekuje Basabasụ, ntushi-epha iya bu Jiosutosu; waa Matayasụ. ²⁴ Epe bya epfuru nu Chileke su: "Gube Nnajiuphu; gube onye maru obu onyemonye; goshi onye ophu i hotaru l'ime umadzu ebo-a; ²⁵ g'ọ nochia enya Jiudasu buru onye-ishi-ozí; meje iphe ono, o haru lashia aka gbaru iya nu ono."

²⁶ Epe tularu phe ido. O daaru Matayasụ. E woru iya yekoberu ndu-ishi-ozí iri le nanu onoya.

2

Abyabya Unme-du-Nso

¹ O be mboku obo-iphe, Pentikosutu gedegede; epe toko g'ephe ha dzukobe l'eka lanu. ² G'e jia epfua; ephu shi l'imigwe phuru g'ephu oke pherephere bya eiepho ulo ono, epe no ono ejiji. ³ Epe huma iphe, dugbaa g'oku, enwu enwunwu g'ọ jakashiru ajakashị kekashia onwiya bya anoduchaa phe l'ishi l'ehu l'ehu. ⁴ Unme-du-Nso ji phe ehụ g'ephe ha; o woru phe olu-opfu ghaa. Epe pfuahaa l'olu Unme-du-Nso.

⁵ Noo ya; o duru ndu Jiu, jiru Jierúsalemú; ndu Jiu, atsu Chileke ebvu, shigbaa l'ali mgboko mgburugburu. ⁶ O be teke epe numaru uzu ono; a du igwerigwe gbakodzua. O kpoo onyemonye opfu; kele onyenonu numaru g'eepfu opfu-ali iya. ⁷ O du phe biribiri; teme o jikwa phe pho enya. Epe jahaa nwibe phe aji su: "Ndu-a, epfu opfu-a ?ephe ta abuna-a ndu Galili? ⁸ ?Denukwanu g'ọ gude anyi nodu anugbaa opfu-ali anyi l'ehu l'ehu? ⁹ Mbụ opfu anyibe ndu Patiya me ndu Midiya me ndu Elamu me ndu shi Mesopotemiya me ndu shi Jiudiya me ndu shi Kapadosiya me ndu shi Pontosu me ndu shi Eshiya ¹⁰ mekpoo anyibe ndu shi Firijiya waa Pamfiliya anyibe ndu shigbakpoo Ijiputu me ndu shi Sayirini l'ali Libiya teme yekporu ndu byaru abyabya, shi le Romu ¹¹ me ndu Jiu me ndu anwu aka ndu Jiu; ndu Kiritu me ndu Arabu anyi tukoru anugbaa aka epe gude opfu-ali anyi epfu k'eze iphe, Chileke emegbaa." ¹² O du phe biribiri; teme o tufu phe ehụ. Epe nodu ajigbaa nwibe phe su: "?Bu gunu be iphe owa-a bukpo?"

* **1:20** 1:20 Gúnaa Ebvú 69:25. † **1:20** 1:20 Gúnaa Ebvú 109:8.

13 Ọ duru ndu gude mgbonu sù l'ọo mée l'atsù phẹ.

Pyita asa opfu

14 Ọo ya bụ; Pyita gbalihu yee ndu-ishi-ozì iri lẹ nanu ọphuu bya apfuru. Pyita bya awata iya arara sù: “Mu sù-a; unube ndu Jiudiya waa ndu bukpoọ lẹ Jierúsalemú mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabẹ nchị l'iphe, mu abya epfupfu-a! 15 Ndu-a ta angukwaru mée, bụ iya bụ iphe, unu ari. ?Tobudu ẹnyanwu agbakota nta? 16 Iphe ọwa-a buchikwa iphe ono, o pfuru; mbụ Jiowelu onye mpfuchiru Chileke teke k'ichee ono sù:

17 “Ọwaa bụ iphe, Chileke epfu!

L'ikpazụ bẹ mu a-wu nemadzụ
mgburugburu Unme
mu.

Ọo ya bụ; unwu unu
unwoke mẹ unwanyi
epfuchiaharu mu.

Teme unwokorobyia unu
aphua ọphulenyia.

Ndu bụ ọgerenya unu a-rwo
nrwo.

18 Ee! Teke ono bẹ mu
a-wuchaa Unme mu
ono wua l'unwoke
mẹ unwanyi, ejeru mu ozi.

Ephebedua epfuchiahakwaru
mu phọ.

19 Mu e-me iphe-ọhumalenya
l'akpaminigwe
bya emee iphe, jiru ẹnya
lẹ mgboko.

Aa-huma mee waa ọku
yele ọkpu tọtutuu
enwuru-ọku.

20 Ẹnyanwu a-gbahụ tsukiribaa.

Ọnwa ekeahaa meeme
teme l'ọ rwua mbọku
Nnajiuphu a-bya,
bụ iya bụ eze mbọku ono,
a-dụ akpabiri ono.

21 Iphe, bukpoọ onye rakuru
Nnajiuphu teke ono bẹ
ọo-dzọta.*

22 “Sù-a; unwoke Ízurelu; ọ kwa Jizosu kẹ Nazaretu ono bẹ bụ nwoke ono, Chileke shi l'iphe-ọhumalenya yele iphe, jiru ẹnya, dugbaa biribiri, o gude iya meshia l'echilabọ unu; mee g'ọ doo unu ẹnya l'ọo yẹbe Chileke ziru iya. Iphemiphe ono bẹ unu makọtaru ree l'onwunu. 23 Ọle a kpuru iya nù unu; unu shi l'ẹka ndu ta amadụ ekemu kpopyabe iya l'oswebe woru iya pfu-gbua. Iphe ono buru iphe, Chileke mahawarụ bya achihawaa ya l'idzù dobe. 24 Ọle Chileke tofuwaru iya l'ẹgbu, ọnwu shi kee ya bya emee o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ; kele ọnwu ta adudu ike gudeshia ya. 25 Lẹ Dévidi pfukwaru kẹ Jizosu sù:

* 2:21 2:21 Gúnaa Jiow 2:28-32.

“Mu ahumaje Nnajiuphu
 tekenteke.
 Tekenteke be o no mu
 l'ekutara g'o to du iphe,
 e-me mu nu.
²⁶ Noo g'o gude obu nodu atso
 mu utso.
 Ehu-utso iya mee mu nodu agu
 ebvu; ete eswa.
 Mu maru le mu
 -nwuhuchakpoo be
 ii-dobe mu-a ndzu ozo.
²⁷ Noo kele i tii hadu mu
 l'ali-maa.
 I tii hadu onye nkengu,
 i yeru obu g'o rehu
 erehu.
²⁸ I goshiwaru mu uzo ndzu.
 Ii-me g'ehu tsoo mu utso kele
 mu le ngu bu.†

²⁹ “Su-a; unwunna mu; mu a-toqboru ke nna anyi oche, bu Dévidi eba. O to budua l'o nwuhuru anwuhu; e likwaru iya pho elili; teme ilu iya dukwa-a byasu ntanu-a. ³⁰ Obenu l'o shi buru onye mpfuchiru Chileke. O maru le Chileke kweru iya ukwe bya eriru angu ye iya le ya e-shi l'awa iya hota onye a-nochi okwa eze iya. ³¹ O humaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua le Kereshi e-shi l'onwu teta dzuru ndzu, bu iya bu teke ono, o suru:

“O to haduru iya l'ali-maa.
 Teme ebe anu-ehu iya
 erehuduru erehu.”

³² Chileke mewaru Jizosu ono o shi l'onwu teta dzuru ndzu, bu iya bu owa-a, anyi tukoru gude enya anyi huma-a. ³³ Oo ya bu le Chileke woliru iya eli woru dobe l'ekutara iya. O nataakwaru Unme-du-Nso l'eka Nna, bu iphe-oma, Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu humaru-a waa iphe-a, unu anu-a bukwa iphe-oma ono, bu iya bu Unme-du-Nso ono, o wuru anyi ono. ³⁴ L'o to bukwa Dévidi be laru l'imigwe l'onwiya; kele yebdua l'onwiya sukwaru:

“Chipfu suru Nnajiuphu mu:
 Nodu mu l'ekutara;

³⁵ jasu teke mu e-me ndu
 ohogu ngu g'ephe buru
 iphe, ii-zopyabe l'okpa.‡”

³⁶ “Oo ya bu; g'o doo Izurelu mgburugburu enya rengurengu le Chileke mewaru Jizosu ono, unu kpopyaberu l'oswebe ono g'o buru Nnajiuphu buru Kereshi obu.”

³⁷ Noo ya; ephe numae ya pho; meji tsukahu phe. Ephe su Pyita waa ndu-ishi-ozu ndu ophuu: “Unwunna anyi; ?bu gunu be anyi e-me?”

³⁸ Pyita su phe: “G'izimanu iphe-aji unu lwa unu azu; g'unu lwapfuta Chileke; g'e gude epha Jizosu, bu Kereshi mee unu baputizimu g'unu hakota l'ehu l'ehu ge Chileke aguru unu nvu l'iphe-aji unu; unu a-nata iphe-oma ono, bu iya bu Unme-du-Nso. ³⁹ L'iphe ono be Chileke kwekwaru

† 2:28 2:28 Guna Ebv 16:8-11. ‡ 2:35 2:35 Guna Ebv 110:1.

ukwe lẹ ya e-meru unu; meeru iya unwu unu; meeru iya iphe, bukpoò ndu ñokwadu ẹnya mẹ iphe, bukpoò onye Nnajiuphu, bu Chileke anyi e-ku.”

⁴⁰ Pyita pfuchaa nno bya epfukwaapho igwerigwe opfu ozo pfushia ya ike bya anmaaru phe okwa su: “Ophu g'unu dzoo onwunu l'ogbo-a, a-la l'iswi-a.” ⁴¹ Oo ya bu; a du igwerigwe nata ozi iya; e mee phe baputizimu. Mboku ono; iphe, rwuru unu nemadzu mgbo esaa l'umadzu ukporo iri bya ayiru le ndu kwetawaru nu.

Umere ndu chiochi mbu

⁴² Iphe, ephe yeerupho ehu ememe buru anodu abyajekpoepho anuma iphe, ndu-ishi-ozì ono ezi phe bya atukoje nokobe g'unwune; atu mgbabe l'eri Nri Nnajiuphu waa l'epfu anu Chileke.

⁴³ Iphe, bukpoò onyemonye tsuaha ebvu. Ndu-ishi-ozì ono nodu emeshi igwerigwe iphe-ohumalenya mẹ iphe, jiru ẹnya, dugbaa biribiri. ⁴⁴ Iphe, bukpoò ndu kwetarụ ke Jizosu g'ephe ha tuko iphemiphe, ephe nweru tua mgbabe. ⁴⁵ Ephe reshikota eku phe waa iphemiphe, ephe nweru enweru. Ephe woru iya keeru onyemonye ge mkpa haru onye. ⁴⁶ Mboku-mboku; ephe atuko tugba nanu je anodu l'eze-ulo Chileke. Ephe nodu atugbaje eri Nri Nnajiuphu l'unuphu l'unuphu phe; teme ephe nodu egudeje ehu-utso waa obu iphoro eri iphe, bukpoò iphe, ephe eri eriri. ⁴⁷ Ephe nodu ekelejekpeepho Chileke. Ephe buru ndu du ndiphe mgburugburu l'obu. Nnajiuphu nodu eyekwaru phe ndu o dzotaru k'ophuu mboku-mboku.

3

Emeta onye eniyeni

¹ O be ujiku lanu; Pyita yee Jionu nodu eje l'eze-ulo Chileke l'okuloku eto k'eswe teke eepfufe anu Chileke. ² O duru nwoke, shi l'epho buru eniyeni, a pa je edobe l'onu-abata ophu eekuje “Onu-abata-ama-mma.” Nwoke ono be aapataje mboku-mboku bya edobe l'oguzo ono g'o rwoje ndu abahu l'eze-ulo Chileke ono arwo. ³ O humaeopho Pyita yee Jionu eka ephe abata l'ime eze-ulo ono; o rwoahakwa phe pho iphe. ⁴ Ephe tabe iya ẹnya. A nonyaa; Pyita su iya: “Lee anyi ẹnya!” ⁵ O leahaa phe ẹnya dobesukwanu l'o duru iphe, ephe abya iya anunu. ⁶ Pyita su: “Mu te enwekwa mkpola-ododo ozo mkpola-ochaa; ole ophu mu nweru be mu a-nu ngu. L'epha Jizosu Kereshi, onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!” ⁷ O lota nwoke ono l'ekutara lo-lia ya eli. G'e jia epfua okpa iya labo waa nkwo okpa iya tetachaa ya. ⁸ O pfulihu pfuru apfuru jeahaa ije. O tsoru phe bahu l'eze-ulo Chileke. O nodu apfuphe ete eswa ejephe etu Chileke epha. ⁹ O be teke onyemonye humaru g'o jephe etu Chileke epha; ¹⁰ ephe hubechaa ya ama l'oo onye-a, shi nodu “le Onu-abata-ama-mma” eze-ulo Chileke arwo arwo-a. O du phe biribiri teme o tufukwa phe pho ehu; mbu iphe ono, e meru iya ono.

Pyita asa opfu l'eze-ulo Chileke

¹¹ O be ge ndiphe humaru g'ogba etso Pyita yee Jionu l'ekameka; ephe gbaa mkpu bya anodu ele iya l'onu-ulo ophu eekuje “Onuzo Solomonu.” O du phe okpobe biribiri. ¹² Pyita humaeopho ndu ono o su: “Unube ndu Izurelu; ?bu gunu meru g'o gude iphe-a du unu biribiri? ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu ele anyi g'o bu ike anyi be anyi gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ozo l'oo ke g'anyi bu-be ndu akwabẹ Chileke ubvu? ¹³ O kwa Chileke ke nna anyi oche phe; mbu Chileke ono, bu Chileke ke Ebirhamu;

bya aburu Chileke kẹ Áyizaku; buru Chileke kẹ Jiékọpu ono; ọ kwa iya bẹ gudewaa iphe-a, meru nu-a goshi ọdu-biribiri kẹ Nwa iya, bu Jizọsu; mbu onye ono, unu kpuru nu ndu Romu bya ajikakwa iya phọ l'iphu Payileti ono. Payileti ono-a gudehawaa ọkpoma iya sụ lẹ ya a-ha iya kẹ mmanu. ¹⁴ Unu jika onye ono, du iche; teme ọ buru onye pfuberekoto; bya abuchiari onye gburu ọchi bẹ unu suru g'a haaru unu kẹ mmanu. ¹⁵ Unu shi nno gbua onye gude ndzu. Obenu lẹ Chileke meru g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu ọzo, bu iya bu ọkpobe-opfu-a, anyi agba ekebe iya-a. ¹⁶ Nwoke-a, unu humaru-a teme ọ buru onye unu maru-a bukwa ike kẹ Jizọsu ono bẹ meru iya o wekorohu; kele anyi kweru l'ike du l'epha iya. Mbua; ọ kwa ekweta kẹ Jizọsu bẹ meru nwoke-a, pfuru l'iphu unu g'unu ha-a o wekorohu.

¹⁷ "Su-a; unwunna mu; mu maru-a l'unu lẹ ndu-ishi unu meru Jizọsu egube ono; kele unu ta amadu. ¹⁸ Chileke shi l'eka ono mee iphe, o pfuru l'onu ndu mpfuchiru iya g'ephe ha teke ndiche sụ lẹ Kereshi obu e-je iphe-ehuka. ¹⁹ Ọo ya bu g'izimanu lwa unu azu. Unu lwaphuta azu lwaphuta Chileke g'o hufu iphe-eji unu. ²⁰ G'ehu-guu eshikwapho l'eka Nnajiuphu byaru unu. Ehu-guu ono a-bya me o -ziepho Onye-Ndzota ono, ọ hotahawaru unu ono, bu iya bu Jizọsu. ²¹ Jizọsu ono a-nodu l'imigwe jasụ teke Chileke e-mephu iphemiphe azu g'ọ buru k'ophuu, bu iphemiphe ono, Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya pfuaru anyi teke ndiche ono. ²² Mosisu pfukpokwaarụ sụ: 'Nnajiuphu, bu Chileke bẹ ezi onye mpfuchiru iya g'o ziru yebedua. Onye ono a-buru nwanna unu gedegede. Unu a-numaje iphemiphe, o pfuru; mee ya ememe.' ²³ Onye ata angabeduru onye mpfuchiru Chileke ono nchi bẹ aa-hofu l'echilabo ndibe Chileke mee g'ọ laa l'iswi. ²⁴ Iphe, bu ndu mpfuchiru Chileke g'ephe ha; e -shikpo lẹ Samelu je akpaa lẹ ndu ophu etso iya nu; g'ephe ha bẹ tukoru pfukota opfu iphe-a, eme nta-a. ²⁵ Iphe ono, Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya sụ l'oo-me ono bẹ bu unu bẹ o pfudoru iya; kele ọo unu bu unwu ndiche, Chileke kweru ukwe-iphe teke ọ suru Ebirihamu: 'Ọo awa ngu bẹ ya e-shi goru mgboko mgburugburu onu-oma'. ²⁶ Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bu Jizọsu sụ g'o vuru ọzo byaphuta unu g'ọ goru unu onu-oma, bu iya bu g'o mee unu l'ehu l'ehu g'unu ghaaru ejo-iphe ono, unu eme ono azu."

4

Pyita asa opfu l'iphu ndu-ishi ndu Jiu

¹ Ephe kpukwaduru-a opfu, ephe epfuru ndu ono l'onu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu Sadiusi waa onye-ishi ogbogu eze-ulo Chileke wu-pfuta phe. ² Ehu nodu egu phe egu; kele umadzu ebo ono ezi iphe bya arakwa iya pho arara l'eshinu Jizọsu tetaru dzuru ndzu bẹ ee-mechaa shi l'onwu teta dzuru ndzu. ³ Ephe kputa phe je atuchia kele nchi jihuwaru. Ephe noo jasụ lẹ nchitabohu iya. ⁴ Ole igwerigwe ndu numaru ozi, Pyita phe ziru woru onwophe ye Jizọsu l'eka. Ndu ophu bu unwoke rwua iphe, du g'unu nemadzu mgbo iri l'ebọ l'umadzu ukporo iri.

⁵ O be lẹ nchitabohu iya ono; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bu ogerenya phe waa ndu ezije ekemu bya edzukobe lẹ Jierusalemu. ⁶ Noo ya; Anasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nokwapho l'eka ono waa Kayafasu mekpoo Jionu waa Aleguzanda; mewaro iphe, bukpo ndu shigbaa l'eri ndu-ishi uke Chileke nokotakpoephe l'eka ono. ⁷ Ephe bya eworu ndu-ishi-ozí

ono bya edobe l'echi bya ajjahaa phe ike onye ephe gude eme iphemiphe onoya; ozoo onye ziru phe iya nu.

⁸ Unme Chileke ji Pyita ehū; o pfuahaa sū phe: “Unube ndu-ishi me ndu bu ogerenya Izurelu. ⁹ O doru anyi enya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntanu-a bu k'iphe, du ree, e meru onye no le mkpa, bu iya bu g'e gude mee nwoke-a g'o wekorohu-a. ¹⁰ Ole oo g'unube ndu no l'eka-a; me iphe, bu ndu Izurelu mgburugburu makwaru l'o bu ike k'epha Jizosu Kereshi onye Nazaretu ono; be nwoke-a gude wekorohu pfuru l'iphu unu-a. Mbū Jizosu ono, unu kpopyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu le Chileke mechakwanaaru bya emee ya o shi l'onwu teta dzuru ndzu ozo ono. ¹¹ Oo Jizosu ono be e deru nkiya l'ekwo-opfu Chileke su:

“ ‘Owaa bu mkpuma,
unube ndu akpu ulo
jikaru, mechaaru bya
aburu mkpuma,
gude ulo.*’ ”

¹² O to dudu onye ozo, adu ike adzota anyi gbahaa Jizosu Kereshi kpoloko. Ebe o dukwa epa onye ozo le mgboko-a mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbu epa, a-du ike dzoo nemadzu gbahaa ke Jizosu ono nwekiya.

¹³ Ephe numachaa ge Pyita yee Jionu asa kpa kpa; l'eka ephe bu nemadzu mmanu, abudu l'ephe nwuru ekwo; o ji phe enya. Enya gbarwua phe le Pyita phe bu ndu ephe le Jizosu shi aswije. ¹⁴ Ophu ephe enweedu onu opfu ge nwoke obu, e meru o wekorohu obu pfukwarupho l'eka ono-a. ¹⁵ Ephe su Pyita phe g'ephe tugbua lufu l'ulo-ikpe ono g'ephe chia idzu. ¹⁶ Ephe su: “?Bukpoo gunu be anyi e-me ndu-a? Iphe, bu Jierusalemu mgburugburu madzuwaru nta-a l'oo phe be Chileke shi l'eka mee ge nwoke-a wekorohu. Ono be a ta atuduru ego. ¹⁷ Iphe, anyi e-me g'e te epfukashihe iya l'ali Jiu bukwa g'anyi yeshiaru phe ebvu ike g'ephe te epfuehe ke nwoke ono ozo.” ¹⁸ Ephe kua Pyita phe bya aturu phe ekemu su g'ephe te ephotabaekwa epa Jizosu; ophu ephe egudebaekwa epa iya zia iphe l'edzudzu-oha ozobaa.

¹⁹ Pyita yee Jionu bya eyeeru phe onu su: “Unu ghanaa ya hata. ? Bu ole ka ree l'iphu Chileke? ?Bu g'anyi nujeru Chileke opfu too g'anyi nujeru unu opfu? ²⁰ Kele anyi ta ayikwa haa epfu iphe, anyi humaru bya anumakwapho le nchi anyi.” ²¹ Ephe bya anmashibaaru phe onwu ike bya ahaa phe; ephe lashia. Ebe o dudu iphe, ephe maru, ephe a-gbabe okpa na phe aphu; kele ndiphe ekele Chileke ekele k'iphe, meru nu; ²² opfu le nwoke ono, e meru o wekorohu l'uzo, du biribiri ono no ghataawaru ukporo apha labo.

*Ndu ke Chileke epfu anu Chileke
g'o mee g'ike du phe*

²³ A haaepho Pyita phe; ephe tugbua jepfu ndu ephe l'ephe aswije je akokotaru phe iphemiphe ono, ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ono pfuru ono. ²⁴ Ephe numachae ya pho; ephe gude obu lanu kwata epfu anu Chileke su: “Nnajiuphu, bu iya bu Chileke, doberu igwe dobe ali dobe eze mini dobe iphe, bu l'ime iya. ²⁵ Gube onye gude ike Unme-du-Nso mee onye-iche anyi, bu Dévidi; onye shi ejeru ngu ozi; o dee su:

“?Bu gunu kparu iphe,
ohamoha gude

* 4:11 4:11 Gūnaa Ebvu 118:22.

èhu-eghu aba
hanyìhanyi?
?Ò nwùru ìnwagha bè ndiphe
achì èjò idzu kẹ
mmanù?

²⁶ Ndu eze ndiphe nõdu
akwakọbe k'ọgu.
Ndu-ishi dzukọbe g'ẹphe tsoo
Nnajiuphu ọgu;
mbù g'ẹphe tsoo Kéreshi
ọgu.[†]

²⁷ Ọ bụ ọkpobe-opfu l'ẹphe dzukọru lẹ Jierúsalemù l'ẹka-a; mbù Herọdu mẹ Põnchiosu Payìleti; mẹ ndu ọhọzo mẹ ndu Ízurelù; g'ẹphe tsoo ọkpobe Nwa ngu, bụ Jizọsu, ì họtaru ọgu. ²⁸ Obenu l'iphe ono tukurù buru g'ẹphe mee iphe, ì chihawaru l'idzù l'o noo g'ee-me iya. ²⁹ Nta-a Nnajiuphu; lenaa ẹgube ọnwu, ẹphe anmashìru anyi. Ọo ya bụ; yenu anyìbe ndu ejeru ngu ozi ike l'èhu; g'anyi ta atsujeshi ebvu ililekpọo k'epfu opfu ngu ono. ³⁰ Yetanù ẹka mee gẹ ndu iphe eme wekọrohu; tẹme g'anyi gude ẹpha Jizọsu, bụ Nwa ngu, dù nsọ ono meshia iphe-ọhumalenya ọzo, dughbaa biribiri."

³¹ Ẹphe pfuchaaru nù Chileke; ẹka ono, ẹphe nõ ono nmakọta jiiijiii. Unme Chileke bya eji phẹ èhu; ẹphe kwata ziahaa ozi-ọma Chileke; ọphu ndzù aguedu phẹ.

*Agbarù mgba l'iphe;
kẹ ndu kẹ Chileke*

³² Tọbudu iya bụ; ndu kweru l'ọo Jizọsu bụ Nnajiuphu phẹ g'ẹphe ha tuko tughba buru nanù. Obu phẹ buru nanù. Ọphu ọ dudu onye ọphu asujekwadu l'iphe, o nweru bụ k'ẹka iya. Ẹphe tuko iphemiphe tughbabe gbarù mgba. ³³ Ndu-ishi-ozì nõdu asa iya l'edzudzu-ọha g'o doo ẹnya; lẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu shiwaa l'ọnwu teta dzuru ndzù. Chileke kwatakpọo emeru phẹ eze-iphe-ọma, parù ẹka g'ẹphe ha. ³⁴ Iphe, bukpoo g'ẹphe ha hụma-dzuru iphe, mkpa iya duru phẹ. Ndu nweru alì; ọzoo ọlọ reshia ya ³⁵ chitaru ndu-ishi-ozì okpoga iya. A nõdu ekejeru onyemonye okpoga ọbu gẹ mkpa onye ha.

³⁶ Noo g'ọ nwùru meru iphe, Jíóşefu mekwarupho nkiya nno. Jíóşefu ono bụ onye Lívayi; onye a nwùru lẹ Sayipurọsu, ndu-ishi-ozì gùru Banabasù, bụ iya bụ "onye anuje onye ọzo ọkpù-ikike." ³⁷ Yẹbedua woru alì, o nweru ree bya achìru okpoga iya nùkọta ndu-ishi-ozì.

5

Ananayasù yẹle Safayira

¹ Noo ya; nwoke lanù, eekuje Ananayasù yẹe nyee ya, bụ Safayira bya erekwaaphọ alì phẹ. ² Ananayasù haphodo aswa alì ono dobe; nyee ya makwaruphọ. Ọ bya ewotaru ndu-ishi-ozì uphodu iya. ³ Noo ya; Pyita sù iya: "Ananayasù! ?Bù gùnu meru g'o gude i kwe gẹ Nsetanu bata ngu l'obu bya emee ngu g'ì gbaarù Unme-dù-Nsọ ẹregede; mbù g'ì kweta haphodo okpoga, i retaru l'alì ngu? ⁴ Teke ono, i ti shidu ree alì ono; ? tọ bụdu nkengu? Tẹme i rechaa ya erere; ?tọ bụdu ngu bè okpoga iya dù l'ẹka; ọ buru ngu maru iphe, dù ngu ree, i gege gude iya mee? ?Bù gùnu meru g'o gude i kwe g'ẹgube iphe ono bata ngu l'obu? Ọ tọ bukwa

[†] 4:26 4:26 Gùnaa Ebvu 2:1,2.

nemadzù bẹ ì gbarù ẹregede ọbù; ọ kwa Chileke!" ⁵ Anuma, Ananayasu anuma iya; ọ daa gbaragadaga nwùhu. Ndzù rwuta ndu nùmaru iya nù. ⁶ Ụnwokorobyà wulihu bya akwaa ya akwà pata je elia.

⁷ A nọpẹho iphe, ha g'awa ẹto nyee ya bata; ọpẹho ọ madu iphe, meru nù. ⁸ Pyita sù iya: "Ọbùwaa iphe, gù lẹ jì ngu retaru l'alì unu-a baa?"

Ọ sù iya: "Ee; l'ọ bụakwaa ya bụ ono."

⁹ Pyita sù iya: "Ọbù gùnù meru g'o gude gù lẹ jì ngu chia idzù g'unu hụà Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli jì ngu alwaphọ. Ọo phẹ a-pafufukwa ngu phọ." ¹⁰ Epfufu, oopfù iya; ọ daa gwọrogodogo lẹ mgboru ọkpa Pyita l'ẹka ono nwùhu. Ụnwokorobyà ono batashia ọ nwùhuwaa; ẹpẹ pata iya je elikube jì iya. ¹¹ Ndu Chìochi mgburugburu waa ndu ọzo, bụ ndu nùmaru iphe ono wata anma pyaapyaapya.

Ndu-ishi-ozì kabaa emeshi iphe-ọhumalenya

¹² Ndu-ishi-ozì meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri l'echilabọ phẹ l'ẹka ono. Ndu kweru kẹ Nnajiuphu g'ẹpẹ ha tugba nanù ejeje anọkobe l'ẹka lanù lẹ Ọnu-uzo Sólomonu; l'ime eze-ulo Chileke. ¹³ Ọpẹho ọ dudu ndu ọpẹho ayidu l'ogbo ono jeru atụ ama k'etsoru phẹ; egudekpọkwaaro l'ẹpẹ bụ ndu duru ndiphe lẹ nsọ. ¹⁴ Ikpoto nemadzù byaẹlaa bya ekweta kẹ Nnajiuphu; ụnwanyi mẹ unwoke. ¹⁵ Ẹpẹ gude k'iphe ono, ndu-ishi-ozì eme ono pashia ndu iphe, eme je edobe l'aguga gbororo; je enyebegbaa phẹ l'iphe, aazẹ azẹ mẹ l'utute; g'ọbùru Pyita -ghatashia l'o mee phẹ ẹpẹ ewekorohu; mbù o -denyiduru phẹ ẹka; onyonyo iya ahakpọoru phẹ nù rwua l'ẹhu. ¹⁶ Ikpoto nemadzù, shi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-kubegbaa Jierúsalemù ntse gbakodzua patagbaaru phẹ ndibe phẹ, iphe eme waa ndu ọbvu eme. E mee phẹ ẹpẹ wekorohuchaa.

Aakpa ndu-ishi-ozì ẹhu ọzokwa

¹⁷ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nù, bụ iya bụ ndu gba l'ogbo ndu Sadiusi tangirihu; jiaharu phẹ iji-ẹnya. ¹⁸ Ẹpẹ tụtachaa ndu-ishi-ozì ono je achiru ye l'ulo-mkpọro, ọha nwe. ¹⁹ O be l'enyashi; ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajiuphu bya aguhashia ọzo ọlo mkpọro ono bata je edufuta ndu-ishi-ozì ono bya asù phẹ: ²⁰ "Unu je apfuru l'ime eze-ulo Chileke kọkotaru ndiphe akọ ndzù, shi l'ẹka Kéreshi." ²¹ Ndu-ishi-ozì ono kwe iya hm. O be l'utsu; ẹpẹ je anọdu l'eze-ulo Chileke wata ezi iphe.

Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu yẹ l'iya gba l'ogbo bya ekukọo ndu ogbo-ikpe ono g'ẹpẹ ha; mbù iphe, bụ ndu-ishi Ízurelu; g'ẹpẹ nọkobe chia ọkpobe idzù. Ẹpẹ zia g'e je atufuta ndu-ishi-ozì l'ulo mkpọro kpata byapfuta phẹ. ²² Ndu e ziru jeshia; ọpẹho ẹpẹ ahumaeduru phẹ l'ulo mkpọro. Ẹpẹ lwaphuta azù byapfuta ndu-ikpe ono bya asù phẹ: ²³ Anyi jeshikwaaru; a tuchia ọlo mkpọro atuchi; gụà ya kpukpurukpu. Ndu nche nọdugbakwaa nche l'ọnu-ulo mkpọro ono. Anyi tūhaa ọzo; ọpẹho ọ duedu onye anyi hūmaru l'ime iya. ²⁴ Onye-ishi ogbogu eze-ulo Chileke waa ndu-ishi uke Chileke numa iphe ono; ọ tufu phẹ ẹhu; ẹpẹ rīahaa iphe, l'e-me nù. ²⁵ Nwoke lanù ghabata bya asù: "Ọunù maru-a l'unwoke-a, unu tūru mkpọro-a bẹ pfuakwaru l'ime eze-ulo Chileke ezi ndu nọ l'ẹka ono iphe." ²⁶ Onye-ishi ndu ogbogu ono lufu chita ndu ogbogu je akpata ndu-ishi-ozì ono kpù-phuta azù. Ọpẹho ẹpẹ egudedu ọkpẹhu kpata phẹ; kẹle ẹpẹ atsù ebvu a -nonyaa ndiphe gude mkpuma tugba phẹ.

²⁷ Èp̄he kp̄uta ndu-ishi-ozì onò bya edobe l'ip̄hu ndzukò ògbo-ikpe ph̄e. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke j̄ahaa ph̄e aj̄i s̄u: ²⁸ “?Anyi ta anmanar̄u-a unu òkwa s̄u g'unu te egudeh̄e èpha nwoke onò ezi ip̄he? Unu gude ip̄he onò, unu ezi onò zigbabē Jierúsalem̄u. Ip̄he, unu emekp̄oeph̄o b̄u g'unu tukobe anyi òchi nwoke onò l'ishi.”

²⁹ Noo ya; Pyita yele ndu-ishi-ozì ndu òphunapho yeeru ph̄e ònu s̄u ph̄e: “Ò kwa ip̄he, Chileke s̄uru g'anyi mee b̄e anyi e-meje. Ò t̄ò bukwa òphu nemadz̄u pfuru. ³⁰ Chileke nna anyi oche ph̄e; meru ḡe Jiz̄osu shi l'ònwu teta dz̄uru ndz̄u g'unu kp̄opyabecharu iya l'oswebe ò nw̄uhu. ³¹ Chileke wolìa ya dobe l'èkutara iya mee ya Nnaj̄ioha waa Onye-Ndz̄ota g'oo-shi l'èka onò goshi ndu Ízurel̄u ụzo, èphe e-shi g'iziman̄u lwa ph̄e az̄u; g'ò guaru ph̄e nv̄u l'ip̄he-èji ph̄e. ³² Onò b̄e anyi b̄u ekebe iya. Nokwaph̄o ḡe Unme-d̄u-Ns̄o, òphu Chileke anuje onye emeje ip̄he, o pfuru bukwap̄ho ekebe iya.”

³³ Èp̄he n̄umae ya ph̄o; mb̄u ndu-ikpe onò; èphe ḡuru òku w̄uà èhu; bya emeahaa g'èphe gbushia ndu-ishi-ozì onò. ³⁴ Onye lan̄u l'ime ph̄e, èpha iya b̄u Gameliȳel̄u gbalihu wata eye ònu. Gameliȳel̄u onò ȳi l'ògbo ndu F̄arisii; t̄eme ò bukwarup̄ho onye ezije ekemu; bya ab̄uru onye ndip̄he eyeru ns̄o. Ò s̄u g'a ch̄ita ndu-ishi-ozì onò ch̄ifu etezi. ³⁵ Èp̄he l̄ufueph̄o; ò s̄u ndu-ikpe onò: “Mu s̄u-a Ízurel̄u! Unu gebekwa! Unu kwab̄ekwaph̄o ènya l'ip̄he, unu abya eme ndu-a. ³⁶ L'unu maru l'o nwegehawaru teke nwoke, eeku Tiyudasu s̄ujeru l̄e ya b̄u onye ha shii. Ndu rwuru unu nemadz̄u tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu onò, etso iya n̄u onò gbakash̄ihu. Ògbo, ò wataru laa. ³⁷ E mechaa; o be teke a ḡujeru ògu-a; Jiudasu onye Gálili f̄utakwa. Ò ch̄ikotakwaph̄o ndu òphu tsoru ȳebedua. E gbukwaa ya ph̄o. Ndu onò, etsoje iya n̄u onò t̄uko gbakash̄ihu. ³⁸ Nokwa ḡe k̄e ndu-a byaru bya ad̄u nta. Ḡe mu kar̄u unu; unu ta ad̄ukwa ip̄he, unu e-me ndu-a. Unu pakwaru ph̄e haa. Ò -b̄uru l'ip̄he-a, èphe ach̄i idzu iya-a; òzoo ip̄he-a, èphe eme-a shi l'èka nemadz̄u b̄e òo-lakwa-a. ³⁹ Obenu l'o -shi Chileke l'èka b̄e unu taa d̄ukwa ike akp̄oshi ip̄he, èphe eme. L'o -shi Chileke l'èka b̄e unu e-mechakwaa h̄uma l'òo Chileke onò l'onwiya b̄e unu etso ògu.” Ndu-ikpe onò mee ip̄he, Gameliȳel̄u pfuru. ⁴⁰ Èp̄he kua ndu-ishi-ozì onò bya e chia ph̄e ip̄he bya anmaaru ph̄e òkwa g'ò t̄ò d̄ukwa mb̄oku, èphe e-gudebaa èpha Jiz̄osu ep̄fu op̄fu òzo; bya aparu ph̄e haa. ⁴¹ Ndu-ishi-ozì onò shi l'ip̄hu ndzukò ògbo-ikpe onò t̄uḡbua. Èhu n̄odu at̄so ph̄e ụtso l̄e Chileke guru ph̄e l̄e ndu d̄u ree k'eje ip̄he-èhuka l'op̄fu èhu Jiz̄osu. ⁴² Òphu èphe ahad̄uru ezi ip̄he, l'eze-ulo Chileke m̄e l'unup̄hu l'unup̄hu mb̄oku-mb̄oku arakwaph̄o ozi-òma onò arara l'òo Jiz̄osu b̄u Onye-Ndz̄ota òbu, Chileke kweru ukwe iya òbu.

6

Aah̄ota ụmadzu èsaa g'èphe yeru ndu-ishi-ozì èka

¹ O be teke a n̄onyaar̄u; ndu etso ụzo Jiz̄osu n̄odu aka shii eje; ndu Jiu, op̄fu-al̄i ph̄e b̄u Giriku wata aḡu aph̄u ndu Jiu, òphu op̄fu-al̄i ph̄e b̄u Hiburu. Ip̄he, kpar̄u iya n̄u b̄u l̄e mb̄oku-mb̄oku b̄e òo bujeru a -wata eke nri; a ta kpad̄u ishi ụnwanyi ph̄e, ji ph̄e an̄oedu. ² Ndu-ishi-ozì iri l'èbo onò bya ekua ndu etso ụzo Jiz̄osu onò g'èphe ha bya as̄u ph̄e: “Ò t̄ò d̄ukwa ree g'anyi gude k'ip̄he, eeri l'ònu haa ezi ozi Chileke. ³ Oo ya b̄u ụnwunna; unu h̄ota ụmadzu èsaa l'ime unu; g'anyi ye ph̄e op̄fu nri-a l'èka. Ndu onò a-b̄uru ndu aama èka òma t̄eme Unme-d̄u-Ns̄o ji ph̄e èhu; t̄eme èphe

buru ndu maru iphe. ⁴ Anyịbedua a-nọduepho l'epfu anụ Chileke yẹle ezi ozi-oma ono."

⁵ Ẹphe zụkota gberegbedegbemu l'iphe ono, ndu-ishi-ozu sụru g'e mee ono. A bya ahọta Sutivinu, bu nwoke, kweru ke Nnajiuphu okpobe ekwekwe; teme Unme-du-Nso jikwa iya pho ehu; bya ahotakwapho Filipu waa Pọrokorosu waa Nikenọ waa Tayimonu waa Pamenasu; waa Nịkolasu, onye Antiyọku, onye ohozo, mewaru onwiya onye Jiu. ⁶ Ndu etso uto Jizosu ono bya eduta phe byapfuta ndu-ishi-ozu. Ẹphe bya abyabe phe eka; pfuru opfu ehu phe nu Chileke.

⁷ A kabaa anuma opfu Chileke l'ekameka. Ndu etso uto Jizosu le Jierusalemu kwatakpo aka shii eje. Igwerigwe ndu-uke Chileke bya ekweta ke Nnajiuphu.

Eegude Sutivinu

⁸ Sutivinu buru onye Chileke meru eze-iphe-oma bya aburu onye ike du k'ophu oomeje oke iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri l'iphu ndiphe. ⁹ Noo ya; o duru ndu-ishi l'ulo-ndzuko ndu Jiu, shi buru ohu. Ndu ono shigbaa Sayirini waa Aleguzandiriya waa Silisiya waa Eshiya. Tobudu iya bu; epe byapfuta Sutivinu epe l'iya lipfuru l'igoligoli. ¹⁰ Ole Unme Chileke nuru Sutivinu mmamiphe k'ophu abujeru teke o yeru onu; o to duedu onye amakwaduru iphe, oo-pfu. ¹¹ Epe je ebuta nemadzu ebuta g'ephe suje: "Anyi numaru eka oopfurwushi Mosisu yele Chileke." ¹² Epe gude egube ono kpalia ndiphe waa ndu bu ogerenya ndu Jiu waa ndu ezije ekemu. Epe bya akputa Sutivinu kpujeru ndzuko ogbo-ikpe ndu Jiu. ¹³ E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe su: "Nwoke-a ta adukwa teke o too nodujedu epfubyishi eze-ulo-a, du nso-a waa ekemu Mosisu. ¹⁴ Kele anyi numaru eka o suru le Jizosu-a, bu onye Nazaretu-a be e-mechaa lakashia eze-ulo-a; teme oobya agbanwekotachaa omelali anyi, shi le Mosisu." ¹⁵ Iphe, bukpo ndu ono, nokota l'ulo-ikpe ono tuko tabe Sutivinu enya l'iphu. Iphu iya nodu egbuepho nwijnwii g'iphu ojozi-imigwe.

7

Onu, Sutivinu eye

¹ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ja Sutivinu su iya: "?Bu iphe, ndu-a pfuru-a bu iphe, meru nu?" ² Oo ya bu Sutivinu su phe: Ndibe anyi; unu gebekwapho-o! Mu su-a; oo Chileke ophu gbaru g'a tukoje kwabe iya ubvu meru g'onye-iche anyi, bu Ebirhamu huma iya. Teke ono bu le Mesopotemiya be Ebirhamu bukwadu; o toko ladu Haranu. ³ Noo ya; Chileke su iya: "Gbeshi lufu l'ali unu-a; haa ndibe unu; lashia ali eka mu l'e-goshi ngu." ⁴ O haa ali Kaludiya tugbaa je eburu le Haranu. Nna iya nwuhuepho; Chileke mee ya o bya eburu l'ali-a, unu bu ntanu-a. ⁵ Ophu o dudu ali ono ophu Chileke nuru iya g'o nworu teke ono; mbukpo me ntokpa lanu. Obenu le Chileke pfuru iya su le ya a-nu iya ya g'o buru nkiya me k'unwu nwanwanwaranwa iya. Teke Chileke pfuru Ebirhamu iphe ono be Ebirhamu teke anwutakwa nwa. ⁶ Chileke suru Ebirhamu: Awa ngu e-mechakwaa laa ali ndu ozo je aburu ohu; teme eeme phe aphu unu apha asugba ishi. ⁷ Obenu le ndu ono, epe a-buru ohu phe ono be mu a-nmakwanu ikpe; e -mechaa epe afuta l'ali ono bya abaaharu mu eja l'eka-a. ⁸ Noo ya; Chileke bya ekweta Ebirhamu ukwe-iphe bya edobe omelali ebu ubvu g'o buru iphe-ohubama k'iphe ono, o kweru iya ukwe

iya ono. Oo ya bu; Ébirihamu nwuta Áyizaku. Áyizaku nopho abali esato; e bua ya úbvù. Nokwapho ge Áyizaku nwutaru Jiékoju bua ya úbvù; Jiékoju nwushia ochochoroche anyi phe phe n'iri l'èbo bushichaa phe úbvù.

⁹ “Ochochoroche anyi phe gude iji-nya ree Jiósefu ndu Ijiputu. Obenu le Chileke no swiru Jiósefu rengurengu. ¹⁰ Chileke dzokota iya l'iphe-ehuka iya g'o ha bya anu iya umere oma waa mmamiphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bu iya bu Fero. Fero mee Jiósefu; o buru iya bu onye-ishi l'alí Ijiputu l'ophu; bya abukwarupho onye-ishi l'okpoku ibe eze gedegede.

¹¹ “A nonyaa ejo okpa nri bya l'alí Ijiputu mgburugburu me Kénanu. O buru eze iphe-ehuka. Ophu ochochoroche anyi phe ahumaheduru nri, phe e-ri. ¹² A nonyaa; Jiékoju numa le nri du le Ijiputu. O bya ezia ochochoroche anyi phe g'ephe jee. O buru ejeje k'ivuzo bu ono. ¹³ O be le k'èbo Jiósefu mee g'ephe maru le ya bu nwanna phe; teme Fero shikwapho nno maru ndu unuphu Jiósefu. ¹⁴ Oo ya bu; Jiósefu bya ezia ozi g'e je asu nna iya, bu Jiékoju g'o lwatashia Ijiputu; phe le ndu okpoku phe mgburugburu; ndu tukoru du ukporo umadzu eto l'umadzu iri l'ise. ¹⁵ Oo ya bu; Jiékoju laa Ijiputu, bu iya bu aka yee ochochoroche anyi phe buru jasú phe nwushihu. ¹⁶ E vutakota phe laa Shekemu je elia l'ilu, Ébirihamu gudehawaa okpoga zuta okpa-ipfu Hamo le Shekemu.

¹⁷ “O betashiépho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu le Ijiputu yekwawaa onwophe iphe; kawaa mebyikpoo shii. ¹⁸ A nonyaa eze ozo, amaedu ke Jiósefu bya aburu ishi ndu Ijiputu. ¹⁹ O gbaberu ndibe anyi ono eregede teme o watakwapho eme oche anyi phe aphu; k'ophu o turu phe ekemu su g'onye nwuru nwa ophúú tuphaje iya etupha; g'o to dzushiru ndzu. ²⁰ Noo teke a nwuru Mosisu bu ono. O buru eguru nwata, du ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ulo onwa eto. ²¹ O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero ke nwanýi turuta iya bya eworu iya zua; o buru nwa iya. ²² E zikota iya iphe, bukpoò ekwo, aanwukpoo anwunwu le Ijiputu teke ono. O shi l'eka ono buru eze nemadzu l'opfu onu me l'iphe, eeme l'eka.

²³ “Mosisu nopho ukporo apha labo; o riahaa le ya e-je agbaphee ndu alí iya, bu iya bu ndu Ízurelu. ²⁴ O huma onye lanu l'eka onye Ijiputu eme iya eji. O jepfu iya je agbaaharu iya odzori. O gude k'iphe ono chigbuékwapho onye ke Ijiputu ono l'eka ono; shi egube ono melata iya iphe, o meru onye Ízurelu ono. ²⁵ O dobesukwanu le ndu nkiya a-maru le Chileke e-mechaa shita l'eka iya mee g'ephe nweru onwophe; obenu l'o to doduru phe nya. ²⁶ O be le nchitabohu iya; o huma aka ndu Ízurelu labo alwu ogu bya ejeshia g'o gboo phe; doshiaru phe iphe, adaru phe nu. O su phe: ‘Unu gebe! ?Unu ta amadu l'unu bu unwunna? ?Bu gunu meru iphe, unu achó onwunu opfu?’ ²⁷ Onye ophu achó opfu nwufu Mosisu su iya: ‘?Bu onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi?’ ²⁸ To ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu unyaphu-a? ²⁹ Mosisu numaepho iphe ono; o gbafu l'alí Ijiputu gbalaa je eburu l'alí ndu Midiyanu. O nodu l'eka ono nwuta unwegirima labo.

³⁰ “A nopho ukporo apha labo; Mosisu huma ojozi-imigwe l'echiegu, no l'aguga úbvú Sayinayi. Ojozi ono no l'oku, enwu l'irwu. ³¹ Mosisu nodu ele iya nya; o du iya biribiri. O jekubeshie ya pho ntse ge ya maru iphe, o bu; o numa olu Nnajiuphu l'oku ono. Olu ono suru: ³² ‘O kwa mu bu Chileke nna ngu oche phe, bu iya bu Chileke ke Ébirihamu; buru

Chileke kẹ Áyízaku; bya aburu Chileke kẹ Jíékọpu.’ Ndzụ gụahaa Mósísu; ọphụ ọ tǔduru ama elebaa ẹn्या l'ẹka ono. ³³ Ọo ya bụ; Nnajiuphu sụ iya: ‘Yefu akpọkpa, i yeru l'ọkpa; kẹle ẹka ono, ị pfuru ono bụkwa alị, dụ nsọ. ³⁴ Mu lewaru ẹn्या hụma ẹgube aphụ, eeme ndibe mu l'alị Ijiputu. Mu hụmawaru iphe-ẹhuka, ẹphe eje; mu byatashia gẹ mu dzọo phẹ. Ngwa; bya gẹ mu zia ngu g'i je Ijiputu.’

³⁵ “Ọ bụkwaru-a Mósísu-a, ndu Ízurelu jikaru sụ iya: ‘?Bụ onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi-a?’ bẹ Chileke shi l'ẹka ojozi-imigwe iya, Mósísu hụmaru l'irwu, enwu phoophoophoo phọ họtá; zia ya g'o je aburu onye-ishi waa onye a-gbata phẹ nụ. ³⁶ Mósísu meshia iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri lẹ Ijiputu bya eshi lẹ Ijiputu ono dufuta phẹ. Ọ bya emeshikwaaphọ iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri lẹ Eze-ẹnyimususwe waa l'echiẹgu charachara, e te budu ebubu, ẹphe nọru ụkporo apha labọ. ³⁷ Ọo ya bụ Mósísu ono, sụru ndu Ízurelu: ‘Chileke e-mechakwaa shi l'echilabọ unu zia onye mpfuchiru iya; g'o ziru mbẹdua. Ọ bụru yẹbedua bẹ unu a-nụmajeru olu’ ³⁸ Ọ bụru Mósísu ono nọ-chiru ẹn्या Ízurelu teke ẹphe zakọru l'úbvú Sayinayi l'echiẹgu, e te budu ebubu phọ. Ọo ya anaru ojozi-imigwe ono, byapfutaru iya l'úbvú ono opfu epfuru ochochoroche anyi phẹ. Ọ bụru iya shi l'ẹka Chileke nata opfu ono, anụ ndzụ ono wolataru anyi.

³⁹ “Ọle ndiche anyi phẹ nyịru iya nchị manụ; bya ajịka iya. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'ẹphe laphuru azụ lẹ Ijiputu. ⁴⁰ Noo ya bụ; ẹphe sụ Erọnu: ‘Doberu anyi agwa, e-vutajeru anyi ụzo; l'anyi ta amaedu iphe, meru Mósísu-a, dufutaru anyi lẹ Ijiputu-a.’ ⁴¹ Noo teke ẹphe meru agwa, dụ gẹ nweswi wata agwagwa. Ẹphe wata abọ iphe ono, ẹphe meru l'onwophe ono. ⁴² Tọbudu iya bụ; Chileke wofu phẹ ẹn्या; haa phẹ; ẹphe gwaahaa kpokpode, nọ l'igwe, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; ẹka Chileke sụru:

“Ndu Ízurelu! Ụkporo apha
labọ bẹ
unu gbushiru anụ l'echiẹgu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.

Ẹbe ọ dudu ọphụ unu gude
gwaa mbẹdua.

⁴³ ?Tọbudu ụlo-ẹkwa agwa
Moloku bẹ
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpuru akpukpu
ọ dụ gẹ k'agwa unu bụ
Refanu?

Iphe ono bụ iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abarụ eja.

Noo g'o gude mu je achita
unu chighaa Babilonu. *”

⁴⁴ Ndiche anyi phẹ shi nweru ụlo-ẹkwa, ẹphe shi akpobeje l'ẹka ẹphe jeberu l'echiẹgu ono, nemadzụ ebudu ebubu ono. Ọ bụru ụlo-ẹkwa ono egoshi lẹ Chileke swiru phẹ-a. E meru ụlo ọbu gẹ Chileke sụru Mósísu g'e

* 7:43 7:43 Gụnaa Émọ 5:25-27.

mee ya, bú iya bú egube iya ophu o goshiru iya. ⁴⁵ Ndiche anyi p̄hẹ woru ụlo-ẹkwa ono ye ogbo ophu etso p̄hẹ n̄ l'ẹka. E mechaa; ogbo k'ono vuta iya tsoru Jioshuwa je anaa al̄ ndu ozo; mbu al̄, Chileke ch̄shihawaru ndu bu iya n̄ l'onwiya. Ụlo-ẹkwa ono n̄o l'ẹka ono jas̄ l'ogbo k̄ Dévidi. ⁴⁶ Dévidi búru onye ȳle Chileke d̄ l̄ ree. Ọ s̄ ḡ Chileke haa ḡ ya kp̄aru iya ụlo; ụlo k̄ ȳbedua, bú Chileke k̄ Jiékp̄u. ⁴⁷ Ọ búru Sólom̄nu mechaaru kp̄aru Chileke ụlo obu.

⁴⁸ “Obenu l̄ Chileke, bú Okalibe-kangokotaru-n̄ te ebujedu l'ụlo, nemadzu kp̄uru l'ẹka, bú iya bú iphe, Azáya bú onye mpfuchiru Chileke pfuru s̄:

⁴⁹ “Igwe bú aba-eze mu.

Eliphe búru okposhi,
mu tukoberu okpa.

?Bú egube ụlo ḡnu b̄ unu
a-kp̄uru mu?

?Bú egube awe b̄ mu
a-n̄duje at̄ta unme
obu?

⁵⁰ ?T̄budu mb̄dua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g'ọ ha?

⁵¹ “Unub̄ ndu ejo okpoma-a; unub̄ ndu-a, l'adagbu opfu Chileke l̄ nk̄uchi-a; unu kp̄o-chiru obu kp̄o-chia n̄h̄i g'unu ta an̄ma ozi Chileke. T̄me unu n̄du aj̄kaje Unme-d̄-Ns̄o ḡ ndiche unu p̄h̄e j̄karu iya. ⁵² ?Ọ d̄ru ndu mpfuchiru Chileke m̄ onye lan̄, ndiche unu p̄h̄e ata kp̄aduru ẹhu? Ndu ophu Chileke ziru ozi b̄ ẹp̄he gbukotaru egbugbu; mbu ndu bú p̄h̄e rar̄u iya arara teke ono s̄ l'onye lan̄ ono, pf̄uberekoto kpoloko ono e-mechaa bya. O be nta-a ọ bya: unu deru iya ye; e eworu iya gbua. ⁵³ Ọo unu b̄ Chileke gb̄ l'ẹka un̄wu-oj̄zi-imigwe iya t̄aru ekemu iya; ẹbe unu angaduru ekemu ono n̄h̄i.”

A tugburu Sutivinu l̄ m̄kpuma

⁵⁴ “Ndu ogbo-ikpe ono n̄du an̄ opfu ono; ọ n̄du ata p̄h̄e ẹru l̄ n̄h̄i. Ẹp̄he n̄du atagbaa kp̄ookpookpo; l'ẹka ẹhu eḡhu p̄h̄e eḡhu. ⁵⁵ Ọle Unme-d̄-Ns̄o byaru eji Sutivinu ẹhu. Ọ palia ẹnya lee l'eli; bya ah̄ma ogbun̄w̄inw̄ii k̄ Chileke; h̄makwapho Jiz̄osu l'ẹka ọ pfuru l'ẹkutara Chileke. ⁵⁶ Ọ s̄: Unu lek̄p̄odapho imigwe g'o gheru ọnu; Abubu-Ndiphe pfuru l'ẹkutara Chileke!” ⁵⁷ Ẹp̄he ch̄shia mk̄pu sw̄o-ch̄shia ẹka l̄ n̄h̄i. Ẹp̄he wulihu ugbo lan̄ je azugude iya; ⁵⁸ kp̄uta iya kp̄ufu l'ime mk̄p̄uk̄pu; jeshia ya atugbu l̄ m̄kpuma. Ndu eje iya atugbu ch̄ru uwe p̄h̄e w̄shiru nwoke, eekuje S̄lu. ⁵⁹ A n̄du at̄u iya m̄kpuma ono; o kua Chileke s̄: “Nnajiuphu, bú Jiz̄osu; natakwa ndzu mu!” ⁶⁰ Ọ gbushi ikpere chia mk̄pu s̄: “Nnajiuphu! Ta aḡkokwaru p̄h̄e iphe-ẹji-a, ẹp̄he eme mu-a!” Ọ pfuchaa nno; ike bv̄u iya.

8

S̄lu akpa Ch̄iochi ẹhu

¹ A n̄du eḡbu Sutivinu; S̄lu n̄du ekwe l'ishi. Noo ya; e shi mb̄oku ono gedegede; a wata akpa Ch̄iochi ẹhu l̄ Jierúsalem̄u kp̄ashiahaa p̄h̄e iya ike. A ch̄kashikotachaa ndu ono, kweru n̄u ono g'ẹp̄he hak̄ota a -ḡfukwa ndu-ishi-ozí. Ẹp̄he gbakash̄ihu dzuru al̄ Jiudiya waa al̄ Samériya. ² Ndu

Chileke dũru lẹ nsọ harũ bya akwaa ẹkwa Sutivinu pata iya je elia meebekepoepo nkiya ree.

³ Sọlu kukebekpọo ẹhu gẹ ya gbukaa Chiochi obu bya etsoru jepheahaa l'unuphu l'unuphu tsoru akputagbaa unwanyi me unwoke phe achì eye l'ulo mkpọro.

Ozi-oma rwuru Samériya

⁴ Oo ya bu; ndu ono, kweru nu ono, a chikashiru ẹphe dzuru ẹkameka ono nodu eziepho ozi-oma ke Jizosu. ⁵ Filipu jeshia mkpukpu Samériya je epfukashiaru ndu ẹka ono ke Kéreshi. ⁶ Ndu ẹka ono numaepho iphe, oopfu; bya ahumakwapho iphe, du biribiri, oomeshi; ẹphe ngabekotaru iya nchi. ⁷ Ẹphe huma lẹ ndu obvu eme du igwerigwe; o nodu echigbaa mkpu agbafutagbaa l'ẹhu ndu ono. Ẹphe humakwapho lẹ ndu ibe ẹhu phe nwuhuru anwuhu; me ndu eniyeni du igwerigwe; o mekotachaa phe; ẹphe wekorohu. ⁸ Ẹhu emereme dzuru mkpukpu ono.

⁹ O duru nwoke, ẹpha iya bu Sayimonu, bu lẹ mkpukpu ono, anoduje eme omamanshi. O nodu emeje iphe, dugbaa ndu Samériya biribiri. O su l'o to duedu onye ha g'oo ya. ¹⁰ Mkpukpu ophu mgburugburu nodu awuje gidigidi ejepfu iya; ẹgirima me ogerenya. Ẹphe su: "O kwa nwoke-a bu Eze Ike Chileke obu." ¹¹ Nwoke ono shiwaa ụzenya meta omamanshi k'ophu onyemonye tukoru su l'o bu okpobe nemadzu. ¹² No iya; Filipu byaepho bya ezia phe ozi-oma kele oo Chileke bu eze waa l'oo Jizosu Kéreshi bu Onye-Ndzota; ẹphe kweta. E meshia phe baputizimu; unwanyi me unwoke. ¹³ Sayimonu l'onwiya kwetakwapho. E mekwaa ya pho baputizimu; o nodu anopho Filipu ntse. O nodu asajechaa onu saa nchi me o -huma oke iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri, Filipu emegbaa.

¹⁴ Ndu-ishi-ozì nodu lẹ Jierúsalemu numa lẹ ndu Samériya natawaru opfu Chileke. Ẹphe zia Pyita yee Jionu g'ẹphe je ẹka ono. ¹⁵ Ẹphe byarwuta bya epfuru nu Chileke gẹ ndu ono, wowaru onwophe ye Jizosu l'eka ono nata Unme-du-Nso. ¹⁶ Lẹ teke ono be bukwadu l'ẹpha Nnajiuphu, bu Jizosu be e meru phe baputizimu; ophu o toko dudu me onye lanu natawaru Unme Chileke. ¹⁷ Noo ya bu; Pyita yee Jionu bya ebyibe phe ẹka; ẹphe nata Unme-du-Nso ono.

¹⁸ Sayimonu huma l'ẹphe nataru Unme-du-Nso ono gẹ ndu-ishi-ozì ono byaberu phe ẹka. O kwee Pyita yee Jionu okpoga ¹⁹ su: "Unu menaa gẹ mu nweru egube ike ono g'oo-bujekwanuru onye mu byiberu ẹka l'oo-nata Unme-du-Nso."

²⁰ Pyita su iya: "Gẹ gu l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I dobesu l'ii-zuta iphe, Chileke nuru ke mmanu azuta? ²¹ I ti yikwa l'ozì-a; kele okpoma ngu ta adudu ree l'iphu Chileke. ²² G'izimanu lwa ngu azu l'ejo oriri ngu ono. Rwoo Chileke arworwo g'a maru; ?ooguru ngu nvu l'iphe-ẹji ono, i shi arì ono? ²³ Kele mu maru l'oo enya-pfurupfuru jiru ngu ẹhu; teme eme ejo-iphe kewaa ngu egbu."

²⁴ Sayimonu su Pyita phe: "Jiko unu pfuru nu Chileke g'o to du iphe ono, unu pfuru ono duru ophu e-me mu nu."

²⁵ Noo ya; Pyita waa Jionu kocjaa ako iphe, Jizosu meru bya ezichaa ozi-oma Chileke l'eka ono; ẹphe laphushia azu lẹ Jierúsalemu. Ẹphe nodu ezi ozi-oma ono l'uzo lẹ mkpukpu, du igwerigwe lẹ Samériya ẹka ẹphe atugbu.

Filipu yee eze onye Itiyopiya

²⁶ Ojozi-imigwe shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Filipu bya asu iya: "Kwakobe jeshia uzo ndohali. Kwaseru jasu gi lufu le gbororo ono, shi le Jierusalemu ghabua echiegu eka e te budu ebubu jeshia Gaza ono."

²⁷ Filipu kwakobe; o buru iya ejeje. O -rwuepho gbororo ono; o huma onye Itiyopiya, kwatakporu buru oke nemadzu, a haru ahaha. O buru iya eletaru Kandesu, bu eze-nwanyi Itiyopiya enya l'okpoga iya. ²⁸ O shi jee abaru Chileke eja le Jierusalemu. O nodu l'ime ugbo-inya iya ala unuphu. O nodu agu opfu Chileke lekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. ²⁹ Unme Chileke su Filipu go jepfu ugbo-inya ono je etsokube iya ntse ntse. ³⁰ Filipu jekube iya bya anuma eka ogu ekwo Azaya. O su iya: "O doru ngu enya; mbu iphe, igu?"

³¹ Nwoke ono su iya: "Denu g'oo-shi doo mu enya me o -dudu onye ziru mu iya nu?" O su Filipu go nyibata bya gephe l'iya nodu l'ime ugbo-inya ono. ³² Ekwo-opfu Chileke eka ogu bu eka Azaya deru su:

"Onye ono du g'aturu,
a kpu eje egbugbu.

O no nwadoo ge nwaturu,
eebushi eji.

Ophu o pfuduru me akpuru
opfu lanu.

³³ E meru iya iphe-iphere
ole ikpe, a nmaru iya
be e mechaaru mebyia.

?Bu onye atukota onu g'awa
iya gbaru?

Kele a kpo-kwofuru ndzu
iya akpo-kwofu le
mgboko.*"

³⁴ Nwoke ono jia Filipu su: "Jiko kanuru mu. ?Bu onye be onye mpfuchiru Chileke ono epfuru? ?Opfu opfu ehu iya to oopfu opfu ehu onye ozo?" ³⁵ Filipu wata iya ezi iphe. O shiepho l'iphe ono, ogu ono wata iya ezi ozi-oma ke Jizosu. ³⁶ Ephe jenyaa ephe byarwuta eka mini du. Nwoke ono su: "Tobudu mini baa? ?Bu gunu kparu iphe, i tii medu mu baputizimu l'eka-a?"

³⁷ Filipu su iya: "I -gudewaa obu ngu go ha kweta be ee-mekwa ngu-a baputizimu."

O su iya: "Ee! Mu kwetakporu le Jizosu Kereshi bu Nwa Chileke."

³⁸ Nwoke ono su g'onye anga ugbo-inya ono pfuru; o pfuru. Filipu yee nwoke onoya swiru bya atuko rwuba le mini. Filipu mee ya baputizimu. ³⁹ Ephe rwufutaepho le mini ono; Unme Nnajiuphu mee Filipu o phuhu; ophu nwoke ono ahumaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tugbua jeshia iphe, ooje; ehu nodu atso iya utso l'uzo. ⁴⁰ Eka a humaru Filipu ozo buwaruro le Azotosu. O pfukota opfu Chileke lekameka, o ghataru jasu o jerwua Sizariya.

9

Jizosu afuru Solu l'uzo

¹ Su-a; eshinu Solu eyeshikwadu ndu etso uzo Jizosu ebvu ike l'ee-gbushi phe; bya eseshi ike ge ya gbushia phe; o tugbua jepfu onye-ishi

* **8:33** 8:33 Guna Azá 53:7,8.

ndu-ishi uke Chileke ² je asụ iya g'o deru ẹkwo nụ iya, ya e-goshije l'ulo-ndzukọ ndu Jiu mę ya -rwua Damasukosu; g'oo-buru ya -huma onye etso ụzo nwoke onoya; ya atụa ya mkpọro kputa iya kpuru bya Jierusalem; unwanyi mę unwoke pẹ.

³ O jenyaa l'uzo Damasukosu ono; ọ nọdu abyawaa ejerwu. A nọnya iphoro shiepho l'imigwe chaepho vaa chaphee ya mgburugburu. ⁴ O daa kpurumu mbu Solu. O numa olu-opfu, suru iya: "Solu! Solu! ?Bu gunu meru iphe, ikpa mu ehu?"

⁵ Solu su iya: "?Bu onye be i bu Nnajiuphu?"

Olu ono su iya: Oo mu bu Jizosu; onye ikpa ehu-a. Oo-tsukwaru ngu mę i nọdu agba okpa le mpyipyi-oshi. ⁶ Ehu wata iya anma anmanma. Onu kugbabechaa ya akugbabe. O su: "Nnajiuphu; ?bu gunu be mu eme." Nnajiuphu su iya: "Gbeshi bahu l'ime mkpukpu eka aa-karu ngu iphe, ii-me."

⁷ O kpoo ndu ephe le Solu swi opfu; kele ephe anu olu ono; ophu ephe ahumaduru onye epfu iya nu. ⁸ Solu gbalihu bya asaa enya; ophu o phuhedu uzo. Ephe gude iya l'eka duba l'ime Damasukosu. ⁹ O nokota abali eto ono; ophu o humaduru uzo; ophu o riduru nri; ophu o nguduru mini.

¹⁰ O duru onye etsoje Jizosu, bu le Damasukosu, epha iya bu Ananayasu. Nnajiuphu byapfuta iya l'ophulenyaa bya asu iya: "Ananayasu!" O za iya: "Owe Nnajiuphu!"

¹¹ O su iya: "Kwakobe jeshia l'uzo, eekuje Uzo-pfuru-nhamunha. I-rwua l'ulo Jiudasu; gi jia aji onye Tasosu, epha iya bu Solu. O no l'eka ono epfu anu Chileke; ¹² bya ahumakwapho nwoke, epha iya bu Ananayasu l'ophulenyaa eka o byaru abyabe iya eka l'ishi mee ya g'o phuahaa uzo."

¹³ Ananayasu su: "Nnajiuphu! A dukwaa igwerigwe pfuaru mu opfu nwoke-a; pfukotaru mu ejo-iphe, o meru ndu duru ngu nsọ le Jierusalem. ¹⁴ A suru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'o bya akputakota onyemonye, sukpooru l'oo ngu bu Nnajiuphu iya."

¹⁵ Nnajiuphu su iya: "Jerọ! Kele oo mu hotaru iya g'o jeeru mu ozi; g'oomee ge ndu abudu ndu Jiu mę ndu-ishi pẹ mekpoo ndu Izurelu maru onye mu bu. ¹⁶ Mu e-goshi iya iphe-ehuka, oo-jekota le k'iswi ehu mu ono."

¹⁷ Noo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahu l'ulo obu; bya abyabe Solu eka su iya: "Nwanna mu Solu! Nnajiuphu, bu Jizosu l'onwiya suru ge mu bya. Oo Jizosu ono bu onye goshiru ngu onwiya l'uzo teke iibya eka-a. O suru ge mu bya emee ngu gi phuahaa uzo ozo; waa gi nata Unme-du-Nso." ¹⁸ Teke ono teke ono; iphe, du g'akpanyaka shi Solu l'enya dafu; o phuahaa uzo ozo. O gbalihu; e mee ya baputizimu. ¹⁹ O gbe teke ono bya eria nri; ike du iya.

Solu epfu opfu Chileke le Damasukosu

Yee ndu etso uzo Jizosu noo ujiku olemole le Damasukosu. ²⁰ O jegbabe ulo-ndzukọ ndu Jiu je awata ezi le Jizosu bu Nwa Chileke.

²¹ O tufu ndu numaru iya nu ehu. Ephe su: "?To bunaa nwoke-a be bu onye-a, shi egbushi ndu eeku epha-a le Jierusalem-a? Iphe, o byadoru eka-a bukwa ge ya bya akputachaa pẹ chijeru ndu-ishi uke Chileke."

²² Solu nọdu akaepho epfu opfu Chileke epfushi iya ike; egoshi l'oo Jizosu, bu Kereshi obu; bya eyechaaru pẹ iphe, meru g'o gude o du nno l'enya iya l'enya iya k'ophu ndu Jiu, no le Damasukosu enwehedu onu opfu.

²³ A nọp̄pho ujiku olemole; ndu Jiu nọkobe chĩa ìdzù egbu Sọlu. ²⁴ Obenu l'a byaru agbaaru iya ama l'eemeakwaa g'e gbua ya. A nọdu anọduje eche nche eswe l'enyashi l'ọnu-ọguzo, eeshije bahu l'ime mkpukpu ono g'eeme huma Sọlu gbua. ²⁵ O be l'enyashi; ndu ọnyà iya parụ iya ye lẹ nkata, a turu eri pyoo l'uzo l'igbulọ, e gude kpuphe mkpukpu ono mgburugburu pazeta iya; o rwua alì.

Sọlu alwa azụ lẹ Jierúsalem

²⁶ Sọlu tugbua bya ejerwua Jierúsalem bya ejeshia gẹ ya jepfu ndu etso ụzo Jizọsu. Ndzụ tuko gahaa p̄hẹ; kẹle ẹp̄he te ekwedu l'ọ buwaa onye etso ụzo Jizọsu. ²⁷ Ọo ya bụ; Banabasu yeru iya ẹka duru iya jepfu ndu-ishi-ozì bya akọoru p̄hẹ akọ gẹ Sọlu gude huma Nnajiuphu l'uzo; kọkwaaru p̄hẹ phọ gẹ Nnajiuphu l'onwiya gude pfuru yeru Sọlu. Ọ t̄aru p̄hẹ ọnu gẹ Sọlu gude pfushiahaa kẹ Jizọsu ike lẹ Damasukosu.

²⁸ Tọbudu iya bụ; ndu-ishi-ozì kwe g'o jeje g'ọ dū iya lẹ Jierúsalem. O tsokwarupho Jierúsalem epfushi iya ike l'ọ Jizọsu ziru iya gẹ ya pfu iya l'iswi ẹhu iya. ²⁹ Yẹle ndu Jiu, epfu opfu Giriku nọdu anọduje atụ igoligoli. A nọnyaa; ẹp̄he meahaa g'ẹp̄he gbua ya. ³⁰ A nọnyaa unwunna numa iya; ẹp̄he duru Sọlu jerwua Sizariya; je eyeru iya ẹka o jeshia Tasọsu.

³¹ Ọ bueru iya phọ bụ lẹ nchì adu Chiochi doo kẹ nwa teke ono, bụ iya bụ ndu ọphu nọkota lẹ Jiudiya mẹ Gálili mẹ Samériya. Chiochi nọdu apalihu aka eshihu ike eje. Ẹp̄he nọdu eme uche Chileke. Unme-dụ-Nsọ nọdu eyekwaru p̄hẹ nemadzụ k'ọphu obu ka p̄hẹ eshihu ike.

Pyita eje Lida waa Jiopa

³² Pyita tsoru ẹkameka jegbabe. O be ujiku lanu; o jeshia gẹ yẹle ndu dū nsọ, bu lẹ Lida kwee. ³³ O rwua l'ẹka ono; ọ huma nwoke, ẹpha iya bụ Iniyasu, iphe lonwushiru ibe lanu k'ọphu ọ dabyiru l'iphe, aazeje aze nọwaa apha ẹsato; ọphu ọ gbeshijeduru agbeshi. ³⁴ Pyita kua ya: "Iniyasu! Gbeshi lẹ Jizọsu mewaru; i wekoro. Gbalihu phu-lita iphe, ị zeje aze." ³⁵ Ndu bukọta lẹ Lida waa lẹ Sharonu huma l'ọ wekoro hwaru tsoru ejephe; ẹp̄he kweta bya eworu onwop̄he yee Nnajiuphu l'ẹka.

³⁶ Lẹ Jiopa bẹ ọ duru nwanyi lanu, bu onye kẹ Kereshi. Nwanyi ono anọduje eme ree tekenteke; teme ọ nọdu anọduje emeru ndu adudu g'ọ dū p̄hẹ iphe-oma. Ẹpha iya bụ Tabita, bu iya bụ Dokasu l'opfu Giriku; ọzoo umoro-enyimu. ³⁷ A nọnyaep̄ho teke ono; iphe meahaa ya. Ọ nwuhu. A bya awuebe odzu ono ẹhu bya aparu iya nyihu ọlo-eli je enyebe. ³⁸ Noo ya; ndu etso ụzo Jizọsu, bu lẹ Jiopa numa lẹ Pyita nọ lẹ Lida, nọkwaa ntse lẹ Jiopa ono. Tọbudu iya bụ; ẹp̄he zia umadzu labọ g'ẹp̄he je ekua Pyita g'ọ bya ẹgwegwa. ³⁹ Pyita kwakobeep̄ho tsoru p̄hẹ. O rwua; e duru iya nyihu ọlo-eli ono. Unwanyi, ị p̄hẹ anọedu dọ-pee ya mgburugburu tuko aara ẹkwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu kwashiru teke ọ nọ ndzụ. ⁴⁰ Pyita chishikota p̄hẹ l'ẹka ono bya egbushi ikpere bya epfuru nū Chileke. Ọ bya aghaa ẹnya lee odzu ono bya asu: "Tabita! Teta dzuru ndzụ!" Ọ saa ẹnya. Ọ humaep̄ho Pyita; ọ gbalihu nọdu anọ. ⁴¹ Pyita bya alota iya l'ẹka yeru iya ẹka; ọ pfuru apfuru. Pyita bya ekua Chiochi l'ọphu waa unwanyi ono, ị p̄hẹ ta anọedu ono; bya eduru Tabita nū p̄hẹ g'ọ tetawaru dzuru ndzụ-a. ⁴² E pfudzuru iya lẹ Jiopa. A dū igwerigwe woru onwop̄he ye Nnajiuphu l'ẹka. ⁴³ Pyita buru l'ulo Sayimonu nọ ọdu lẹ Jiopa. Sayimonu ono bu onye eseje akanya l'akpo-anu.

10

Pyita eje ibe Konelusu

¹ O duru nwoke lanu, bu le Sizariya. Nwoke obu aza Konelusu. O bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu. Ndu o bu ishi phe bu ndu ojogu ukporo ise le "Ogbo ojogu ndu Itali." ² Konelusu bu onye akwabeje Chileke ubvu. Ye ndibe iya g'ephe ha nodu atsụ Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe be onujekpoo iphe shii; teme o nodu epfuje anu Chileke tekenteke. ³ O be ujiku lanu; g'enyanywu swifuwaru l'ishi; o humakpoo ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke rengurengu l'ophulanya g'o bataru bya ekua ya su iya: "Konelusu!"

⁴ O gude ndzu-agugu lee ojozi-imigwe ono enya; bya asu iya: "Owe-e! ? Bukwa ole Nnajiuphu?"

Ojozi-imigwe ono su iya: "Chileke numawaru epfufu iipfuje anu iya bya anataakwapho iphe-oma ono, iimeje ono. Chileke nyatawaru ngu. ⁵ Haru unwoke zia g'ephe je Jiopa je ekua nwoke lanu, epha iya bu Sayimonu; onye epha iya bukwapho Pyita. ⁶ O byaru abyabya. O no l'ulo nwoke ono, eekuje Sayimonu ono, bu l'aguga eze-enyimu bya abukwarupho onye eseje akanya l'akpo-anu." ⁷ Ojozi-imigwe ono, shi epfu eyeru Konelusu ono tugbuepho; o kua unwokoro iya umadzu labo bya eyeru phe onye ojogu lanu; Chileke duru le nsọ, yi le ndu anọ-kubeje Konelusu ntse ejeru iya ozi. ⁸ O bya akochaaru phe iphe, meru nu; o zia phe g'ephe jeshia Jiopa. Epe tugbua jeshia.

⁹ O rwua nchitabohu iya ge ndu-ozu ono abyawaa erwu Jiopa; Pyita nyihu eli ulo, du baswaa l'echi eswe; jeshia epfuru nu Chileke. ¹⁰ A nonyaa egu guahaa ya. O du iya g'a su le ya riwaru nri. Nri shikwaduru l'oku. Noo ya; o gbę du g'o bu mgbenya zinwutaru iya enya. ¹¹ O huma g'imigwe gheru onu; huma iphe, shi l'igwe alwa l'ali; iphe, du g'ekwa ochaa, ha shii, e setachaa ru eka l'ishi-ishi iya uzo eno gude ewozeta l'ali. ¹² L'ime ekwa ono be o to dudu egube anu, nweru okpa eno, du le mgboko-a adudu iya nu. Ebe o dudu egube anu, akpu wuruwuru adudu iya nu. Ebe o dudu egube enu, ephe l'eli adudu iya nu. ¹³ O numa olu, suru iya: "Gbeshi Pyita! Gbua ria!"

¹⁴ Pyita su: "Mu tee rikwa Nnajiuphu! Mu teke eriswekwaa iphe, ta agbaduru k'ophu ee-ri iya; ozoo iphe, aasọ nsọ." ¹⁵ Olu ono sukwa iya k'ugbo ebo: "Ta adukwa teke iisubaa l'iphe, Chileke suru g'a ta soshi nsọ be aasọ nsọ." ¹⁶ Iphe ono mee nno ugbo eto. E mechaa; e wolia ya woba l'imigwe.

¹⁷ Pyita rihaa iphe, ophulanya pho bu; o tufu iya ehu. Teke ono be ndu Konelusu ziru ozi chotawaru ulo Sayimonu jewaa je apfuru l'onu-abata. ¹⁸ Epe kua oku bya ajia su: "?O duru onye byaru abyabya, bu l'eka-a, epha iya bu Sayimonu Pyita?"

¹⁹ Pyita nodu arikwadia iphe, ophulanya pho bu. Unme Chileke su iya: "Gebekwa! O dukwaru umadzu eto, no l'eka-a, achọ ngu nu. ²⁰ Gbalihu nyizeta je etsoekwaru phe pho; te ejekpokwaa anmagbube; kele o kwa mbędua ziru g'ephe bya." ²¹ Pyita nyizeta je asu phe: "Oo mbędua be unu achọ obu. ?Unu byaru gunu?"

²² Epe su iya: "O kwa Konelusu, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu be ziru anyi g'anyi bya. O bu onye obu oma; teme o buru onye Chileke duru le nsọ. O bu onye ndu Jiu eyeru nsọ shingushingu. Ojozi-imigwe suru iya g'o zia g'i bya l'ulo iya g'oo-numa iphe, ii-pfu." ²³ Pyita bya eduta phe; epe je akwaa akwakwa.

O be lẹ nchitabọhu iya; ọ gbẹshi tsoru phẹ. Unwunna, bu lẹ Jiọpa hakwarupho tsoru iya. ²⁴ O be lẹ nchitabọhu mbọku ono; ẹphe jerwua Sizariya, bu ẹka Kọnelusu yẹ abubu iya g'ẹphe ha mẹ ndu ọnyà iya phẹ, o ziru g'ẹphe bya nọ echeru iya. ²⁵ Pyita bahushia l'ulo; Kọnelusu gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya abaru iya ẹja. ²⁶ Pyita kpulia Kọnelusu sù iya: "Gbẹshi agbẹshi lẹ mu bu-a nemadzù mmanù g'i bu ono." ²⁷ Pyita yẹle Kọnelusu bọkwaseru ọja jasuru ẹphe bahù l'ime ọlo Kọnelusu. Ẹphe je ahuma ikpoto ọha, dọru iya nù. ²⁸ O sù phẹ: "Unu maanaru-a l'onwunu rengurengu l'ọ dọ lẹ nsọ l'omelali anyibe ndu Jiu kẹ g'onye Jiu kpapfu onye abudu onye Jiu; ọzoo g'ọ duru iphe, yẹ onye abudu onye Jiu anọdu emegbaa. Ọle Chileke goshiru mu sù g'ọ tọ dukwa onye mu a-soje nsọ; ọphu ọ dukwa onye mu a-suje l'ọ tọ gbaduru k'ọphu mu e-denyi iya ẹka. ²⁹ O buru iphe ono meru g'o gude ọphu mu ejekpodaru rọ akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoerupho ndu unu ziru g'ẹphe bya ekua mu. Sù-a; iphe, mu aji nta-a bu: ?unu ekuru mu gunu?"

³⁰ Kọnelusu sù: "Egube nta-a nwaraswaphuru, bu iya bu l'okuloku k'eto k'eswe egube-a bẹ mu nọ epfu anù Chileke l'ulo mu. No iya; mu bya ele ẹnya; onye yeru uwe, egbu nwiiwii pfuwaru mu l'iphu. ³¹ O sù mu: Kọnelusu! 'Chileke numaakwaru epfufu, iipfu anù iya; nyatakwaapho iphe-oma, iimeje. ³² Ge mu zia nemadzù g'e je ekua onye ẹpha iya bu Sayimonu; teme ẹpha iya bukwarupho Pyita. O byaru abyabya. O nọ l'ulo Sayimonu onye akanya akpo-anù, bu l'aguga eze-enyimu.' ³³ Tobudu iya bu; mu ziekwapho nemadzù teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree g'i byaru-a. Nta bẹ anyi nokotaakwaa l'iphu Chileke anga g'anyi numa iphe, Chileke a-sù ngu g'i pfuaru anyi."

Onu, Pyita eyeru Kọnelusu

³⁴ Noo ya bu; Pyita wata eye onu. O sù: "Nta bẹ o dowaru mu ẹnya lẹ Chileke ta akpochadu mkpocha. ³⁵ O to pfudu kele nemadzù shi l'ali ọphuu; ọzoo l'o shi l'ali ọphuu. Iphe, bukpo onye atsu iya ebvu; teme ọ nọdu emeje iphe-oma bẹ ọ nabatawaru. ³⁶ Sù-a; Chileke ziru ndu Ízurelu ozi bya eshi l'ẹka Jizosu Kéreshi zia phẹ ozi-oma k'ehu-guu. O buru Kéreshi ono, bu iya bu Nnajiuphu onyemonye. ³⁷ Unu mawaru iphe, wataru ememe lẹ Gálili jasù o mekọta lẹ Jiudiya mgburugburu gẹ Jiọnu rachaaru k'eme baputizimu arara. ³⁸ Unu numawaru kẹ Jizosu, bu onye Nazaretu; gẹ Chileke meru Unme-dù-Nsọ ji iya ẹhu bya emee ike dọ iya k'ọphu ọ tukuru ẹkameka jephee nọdu eme iphe, dọ ree; atoje onyemonye l'egbu, Nsetanu keru iya; kele Chileke swiru iya. ³⁹ Anyibedua gudekpọ ẹnya anyi huma iphe, Jizosu meru l'ali ndu Jiu waa Jierúsalemu. Ndu Jiu woru iya kpopyabe l'oswebe; ọ nwuhu. ⁴⁰ Ọle Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzù g'ọ nochaaru ujiku ẹto l'ilu; bya emee o goshi onwiya lẹ ya dzù ndzù. ⁴¹ Ọphu ọ bọdu onyemonye bẹ humaru iya nù. O buẹpho anyibedua, l'atù onu iya-a, bu ndu Chileke hotaru-a bẹ humaru iya nù. Anyi l'iya nokporu ria nri ngua iphe, aangù angungu gẹ Chileke mechaaru o shi l'onwu teta dzuru ndzù. ⁴² O zia anyi sù g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-oma ono. Sù g'anyi saaru iya ndiphe l'ọ bu iya bẹ Chileke meru onye e-kpe ndu dzù ndzù mẹ ndu nwuhuru anwuhu ikpe. ⁴³ Ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe hakọta pfuru opfu iya. Ẹphe sùru l'onyemonye, kwetaru nkiya bẹ Chileke a-guru nvù l'iphe-ẹji iya."

Chileke anù ndu abudu ndu Jiu Unme-dù-Nsọ

⁴⁴ Pyìta kpùkwaduru-a opfu l'ònu; Unme-dù-Nsò bya ejikòtaepfo ndu anù opfu ono èhu. ⁴⁵ O dù ndu Jiu ono, etso ụzò Kéreshi ono; mbù ndu ono, èphe lẹ Pyìta shi lẹ Jiòpa swìru ono biribiri lẹ Chileke nùkwarupho ndu abùdu ndu Jiu Unme-dù-Nsò. ⁴⁶ Kẹle èphe nùmaru ẹka èphe epfugbaa l'olu Unme-dù-Nsò; bya aja Chileke ajaja. Pyìta sù: ⁴⁷ "Eshinu ndu-a natawaru Unme-dù-Nsò g'anyi natarù-a; ?bùhunu gunu ọzò akpòshi g'e te eme phẹ baputizimu?" ⁴⁸ O sù g'e gude èpha Jizòsu, bù Kéreshi meshia phẹ baputizimu. E mechaa; èphe rwọo ya g'èphe l'ìya nọdu nwujiku olemole.

11

Iphe, meru lẹ Sizariya

¹ Ndu-ishi-ozì mẹ ùnwunna, nọ lẹ Jiudiya mgburugburu nùma lẹ ndu abùdu ndu Jiu natarù opfu Chileke. ² Pyìta laphuèpho azù lẹ Jierúsalemù; ndu Jiu wata iya ata ụta. ³ Èphe sù iya: "¿Bù gunu meru iphe, i jeru ibe ndu e te buduru úbvù gẹ gù l'èphe rigba nri?" ⁴ Pyìta shièpho l'ishi kòkòtaru phẹ iphe, meru nù g'ọ hakòta nanù nanù. Sù phẹ l'iphe, kparù iya nù bù lẹ-a:

⁵ "Mu nọ lẹ Jiòpa. Mu nọdu epfu anù Chileke. A nọnyaa ọ gbẹ dù g'ọ bù mgbènya zinwutaru mu ẹnya. Mu phụahaa ọphulènya. Mu hùma iphe, dù g'èkwa, ha ọsa, e setarù l'ishi-ishi iya ụzò ẹnọ; shi l'imigwe apazeta l'alì. Èkwa ono byarwutaè mu phọ ntse; ọ pfuru. ⁶ Mu bya elerweta iya ẹnya. Mu hùma iphe, bùkpoo anù, nweru ọkpa ẹnọ mẹkpoo anù-ègbudu; mẹkpoo iphe, bù anù, akpù akpùkpù; mẹkpoo iphe, bù ẹnù, èphe l'eli. ⁷ Mu nùma olu, sùru mu: 'Pyìta; gbalihu gbua ria!' ⁸ Mu sù iya: Nnajiuphu; mu tee rikwa! Iphe, adùdu k'eriri ọzoo iphe, aasọ nsọ teke ekpuswekwaa mu ọnu. ⁹ Olu-opfu ono, shi l'imigwe ono sùkwa mu: 'Ta adùkwa teke ìisubaa l'iphe, Chileke sùru g'a ta asọshi nsọ bẹ aasọ nsọ.' ¹⁰ Iphe ono mee nno mgbo ẹto. E mechaa e wolikòta iya woba l'imigwe. ¹¹ Teke ono kwaphọ bẹ ụmadzu ẹto, shi Sizariya, e ziru g'èphe bya ekua mu byarwutawaru l'ùlo, mu bù.

¹² "Unme Chileke sù mu gẹ mu tsoèkwaru phẹ phọ; gẹ mu te ejekwa anmagbùbe. Ùnwunna-a, nọ l'ẹka-a èphe n'ishii tsoru mu jeshia Sizariya ọbu. Anyi rwua bya atùko bahù l'ùlo Kònelusu. ¹³ Kònelusu kọoru anyi lẹ ya hùmaru ojozi-imigwe, pfuru l'ime ụlo iya; ojozi ono sù iya g'o zia nemadzù g'e je ekuaru iya Sayimonu, onye èpha iya bùkwapho Pyìta. ¹⁴ O bùru iya e-pfuru ngu opfu, Chileke e-gude dzọo gùle ndibe ngu. ¹⁵ No iya; mu bya abyarwuta bya awataèpho epfu opfu; Unme-dù-Nsò bya eji phẹ èhu ẹgube ono, o jiru anyi lẹ mbù ono. ¹⁶ Mu nyata lẹ Nnajiuphu sùru lẹ Jiònu gude mini mee baputizimu; ọle unubèdua bẹ ee-gude Unme-dù-Nsò mee ya. ¹⁷ O doru ẹnya lẹ Chileke nùru ndu abùdu ndu Jiu ono iphe, ọ nùru anyibe ndu kweru kẹ Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi. ¿Bù onye bẹ mu bù k'akpòshi iphe, Chileke eme?"

¹⁸ Noo ya; èphe nùmachae ya phọ; èphe tabuhu Pyìta ụta bya awata ekele Chileke sù: "Ọo ya bù lẹ Chileke hakwarupho ndu abùdu ndu Jiu ụzò g'izìmanù lwa phẹ azù g'èphe gbanwee umere nata ndzù ọphúú."

Eedobe Chìochi lẹ Antiyọku

¹⁹ Ndu a chikashiru lẹ mkpamèhu, a kparù ndu Chìochi g'e gburu Sutivinu gbakashihu tsoru Fonishiya mẹ Sayipuròsu; mẹkpoo Antiyọku. O buerupho ndu Jiu kpùrumu bẹ èphe ezi ozi-ọma ono teke ono. ²⁰ Ọle ndu Chìochi ono; ndu ọphu shi Sayipuròsu waa Sayirini tughuru jeshia

Antiyòku je arakashiaru ndu abùdu ndu Jiu, bugbaa l'èka ono ozi-oma kẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu. ²¹ Chileke yeru phẹ ẹka; a dụ igwerigwe kweta; bya eworu onwophẹ yee Nnajiuphu l'èka.

²² E pfukashia k'ekwekwe ono k'ophu o rwuru Chiochi Jierúsalemù lẹ nchi. Ẹphe sụ gẹ Banabasù jeshia Antiyòku. ²³ O jerwua je ahuma ẹgube eze-iphe-oma, Chileke emeru ndu ono. Ẹhu tsoahaa ya uto. O sụ phẹ g'ẹphe gudekpoekwapho uche phẹ g'oha noshia ike l'ire-lanu nòduduru Nnajiuphu. ²⁴ Kẹle Banabasù ono bụ ọkpobe nemadzu; Unme-dụ-Nsọ ji iya ẹhu; teme o gude obu iya g'ọ ha kweta kẹ Chileke. Oo ya bụ; e mee ndu dụ igwerigwe wogbaru onwophẹ yee Nnajiuphu l'èka.

²⁵ E mechaa; Banabasù tughua jeshia achọ Sọlu lẹ Tasòsu. ²⁶ O huma iya bya eduta iya byatashia Antiyòku. Ẹphenebo nọ mgbarapha l'èka ono; ẹphe lẹ ndu Chiochi. Ẹphe zikọta ikpoto nemadzu ozi-oma ono. O buri lẹ Antiyòku ono bẹ e vuchaa uto kua ndu etso uto Jizòsu ndu kẹ Kéreshi.

²⁷ Lẹ teke ono bẹ o duru ndu mpfuchiru Chileke, shi lẹ Jierúsalemù bya Antiyòku. ²⁸ Onye lanu bẹ ẹpha iya bụ Agabòsu. Agabòsu gbalihu gude ike Unme Chileke sụ l'oke ọkpa-nri abyakwa adudu lẹ mgboko mgburugburu. Oke ọkpa-nri ono mechaaru dụ gẹ Kulodiyosu bụ eze nnajioha alì ono. ²⁹ Ndu kẹ Kéreshi ono chia idzù sụ g'onjemonye tua iphe g'ike beru iya g'e wolaaru unwunna ophu bu lẹ Jiudiya. ³⁰ Ẹphe mee ya nno. E woru iphe obu, a tutaru obu nù Banabasù yee Sọlu; ẹphe wolaaru ndu e meru ogerenya lẹ Chiochi Jiudiya.

12

Eegbu Jiemusu bya atụ Pyita mkpọro

¹ O buri teke ono bẹ eze, bụ Herodu haru haru ndu Chiochi wata akpa ẹhu. ² O gude nwune Jionu, ẹpha iya bụ Jiemusu gbufu iya ishi. ³ O lee ẹnya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono bẹ dụ ndu Jiu ree; o je egudéfua Pyita. Teke o guderu Pyita bụ l'obo-iphe eswe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko. ⁴ O gude Pyita tua ya mkpọro. A bya agbàa ndu ojogu ẹno ẹno uto ẹno woru dobe g'ẹphe cheje iya nche. Iphe, Herodu riru bụ l'oo a -bochaa iphe ya akpufutaru iya oha. ⁵ Noo ya; Pyita nọdu l'ulo mkpọro; obenu lẹ ndu Chiochi epfukpọpho anụ Chileke epfushi iya ike l'iswi ẹhu iya.

Ojozi, shi l'èka Nnajiuphu adzo Pyita lẹ mkpọro

⁶ O be l'enyashi, bụ nchi -bohu bẹ aa-kputa Pyita kpufutaru oha; o nọdu eku mgbenya; ndu ojogu labo nọru iya ye l'echi eche iya nche. A tua ya mkpọro uzi labo l'èka. Ndu ojogu nòdugbaa nche l'onu-uto oka-mkpọro ono. ⁷ A bya l'amaru; ojozi, shi l'èka Nnajiuphu pfuwaru l'èka ono, Pyita nọ ono. Ulo mkpọro ono mgburugburu nwukọtaepho kẹ phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua Pyita ẹka kutee ya sụ iya: "Ngwa; tehu ẹgwegwa!" Mkpọro ono, a turu iya l'èka labo ono weshihu daa l'alì. ⁸ Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Ngwa; lishia akpo uwe ngu ike yee akpokpa ngu ẹgwegwa!" Pyita bya emee g'e pfuru iya. Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Chita ukpo ngu gbaphua onwongu tso mu l'azu." ⁹ Pyita tsoru iya; ẹphe lufu l'ulo mkpọro ono. Ophu Pyita amadu l'iphe ono, ojozi-imigwe eme ono bụ iphe, meru ememe. O dobesu l'oo nrwo bẹ ya arwo. ¹⁰ Ẹphe bya aghata ndu nche k'ivuzo; bya aghaa ndu k'ẹbo gbiriri jasụ ẹphe jerwua onu-abata ẹka eeshije abahu l'ime mkpukpu. E gude mgbo-igwè guchia oguzo iya. Oguzo ono guhaa l'onwiya; ẹphe bya aghata tughua. Ẹphe tsoru uto lanu l'ime mkpukpu

ono. A bya l'amaru; ojozi-imigwe-a phuhuwa; paru Pyita haa nwëkinyi iya.

¹¹ Pyita gbë teke ono maru iphe shi eme nu bya asu: "Nta bë o doru mu enya l'iphe-a, bu iphe, meru ememe! Aa! ?Bu Nnajiuphu ziru ojozi-imigwe iya; o bya adzo mu l'eka Herodu; dzo mu l'eka iphemiphe, bu iphe, ndu Jiu ari l'ephe e-me mu."

¹² O maerupho eka ya no; bya atugbua jeshia ibe Meri phe, bu iya bu ne Jionu onye eekujekwapho Maku. A du igwerigwe dzukobe l'eka ono epfu anu Chileke. ¹³ Pyita bya akua eka l'oguzo. Nwamgboko, yee nemadzu bu gbaru jeshia amaru onye o bu. Epha nwamgboko ono bu Roda. ¹⁴ O numa olu Pyita; ehu tso ya ntumatu k'opu o to guhaeduru uzo ono; o gbaphu azu je echiaru phe mkpu su phe l'o kwa Pyita bë pfuru l'onu-oguzo obu. ¹⁵ Epe su iya: "?Bu obu eme ngu?" O nodu epfushikwa iya pho ike. Epe su l'oo-buru l'oo ojozi-imigwe Pyita.

¹⁶ Pyita nodu akukwa-a eka-a, ooku-a. E mecha; epe guhaa uzo. O du phe oke biribiri g'ephe humaru iya. ¹⁷ O meeru phe eka paapaapa g'ephe ngaberu iya nchi. O bya eshi ishi lanu kooru phe ge Nnajiuphu gude dufuta iya l'ulo mkporo ono. O su phe g'ephe kooru iya Jiemusu waa unwunna ndu ophu. O tugbua jeshia eka ozo.

¹⁸ O be l'utsu; o tufukpoo ndu oogu ono, no nche ono ehu ge Pyita meru. Epe gbaaha katakata. ¹⁹ Herodu su g'a cho ya. A cho ya; ophu a humaduru iya. O jichaa ndu nche ono aji bya ezia g'e gbutachaa phe ishi.

E mecha; Herodu shi le Jiudiya tugbua jeshia Sizariya je anoo nwodu.

Herodu no ndzu rehu erehu

²⁰ A nonyaa; opfu daru Herodu yele ndu mkpukpu Taya; waa ndu mkpukpu Sayidonu. Herodu voru oku wua ehu. Epe hoo nemadzu ye g'e je arwo ya. Epe vuru uzo je arwo-buta Bulasotusu, bu iya bu onye eleta ulo eze enya; teme epe jepfu eze teke ono je arwo ya g'e doshia opfu ono; kele o bu l'ali-eze iya bë e shi ewotaru phe nri eriri.

²¹ O be mboku, Herodu turu onu opfu obu; o bya eyee uwe eze iya; bya anodu l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu ono onu. ²² Epe tua uzu su: "O to bukwa nemadzu epfu opfua-o. O bukwaa ya bu chi-o!" ²³ Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chitakpopho Herodu tua ke gbaragadaga; kele o haru; e wota ubvu, gbaru Chileke nwëkiya akwabe iya. Eka bya eripyabe iya; o nwuhu.

²⁴ Opfu Chileke kabakpo edzuru ekameka; a kabakpo adu igwerigwe kweta ke Nnajiuphu.

Aahota Banbasu yee Polu g'ephe je ezi ozi-oma

²⁵ Banbasu yee Solu jechaa ozi, e ziru phe; epe shi le Jierusalemu laphushia azu le Antiyoku. Epe duta Jionu onye eekujekwapho Maku; epe l'iya swiru.

13

¹ Le Chiochi, du le Antiyoku bë o duru ndu mpfuchiru Chileke; me ndu ezije opfu Chileke, no iya nu. Epha phe bu: Banbasu; waa Simiyonu onye ntushi-epha iya bu Nayijia, bu iya bu Nwui; waa Lusiyosu onye Sayirini; waa Solu; waa Maneyenu; onye bu yee Herodu, bu eze bë e hefutaru l'unuphu lanu. ² O be ujiku lanu; epe nokobe aswi egu epfu anu Chileke. Unme-du-Nso su phe: "Unu hotaru mu Banbasu yee Solu g'ephe je ejeeru mu iphe, mu kuru phe oku iya."

³ Ẹphe swia ẹgu pfuru nu Chileke bya abyabe phe ẹka l'ishi bya asu phe g'ẹphe jeshia.

Iphe, meru le Sayipurosu

⁴ Eshinu o bu Unme-du-Nso ziru Solu yee Banabasu; ẹphe tugbua jeshia Selusiya je abahu l'ugbo-mini jeshia Sayipurosu. ⁵ Ẹphe jerwua Salamisu bya epfua ke Chileke l'ulo-ndzuko ndu Jiu, nogbaa l'eka ono. Ẹphe le Jionu onye eekujekwapho Maku swikwarupho g'ooyejeru phe ẹka l'eye ozi ono.

⁶ Ẹphe kwaseru oha ono, eze-enyimu gbapheru ono jasu ẹphe jerwua Pafosu, nokwapho l'ali ono. Ẹphe huma onye Jiu, no l'eka ono, anoduje eme omamanshi; teme o buru onye mpfuchiru l'epfuje iphe, Chileke epfuduru. Ẹpha iya bu Ba-Jizosu. ⁷ Yele ochi-oha ali ono nodu eshi onya. Ẹpha ochi-oha ono bu Sejiyosu Polosu; teme o buru nwoke, makporu iphe shii. Ochi-oha ono bya ekua Banabasu yee Solu; kele o du iya g'o numa opfu Chileke. ⁸ Noo ya; Ba-Jizosu meahaa ge ya kposhia iphe, Solu phe byaru; kele o to dudu iya g'onye eze ono kweta ke Jizosu. Iphe, oza l'opfu Giriku bu Elimasu, bu iya bu onye emeje omamanshi. ⁹ Noo ya bu; Unme-du-Nso bya eji Solu, onye eekujekwapho Polu ẹhu. O kefuru iya enya; ¹⁰ bya asu iya: "I bu nwa ke Obutuswe. Oo ngu bu onye emebyi iphemiphe, du ree. O to dudu udu ugho, i ti ghodu; ophu o dudu egube eregede, i ti gbadu. ?Bu teke ole be ii-hakpo egude uka epfubyishi okpobe-opfu ke Chileke? ¹¹ Ge Chileke bya ebyia ngu ẹka. Nta-a be ii-wataepho atsu ishi; ophu i ti yidu humabaa iphoro shi l'enyanwu no ujiku olemole."

Ge ejia epfu-a; enya gbahu iya ke tsukiribaa. O bukuahaa ebuku; chokashiahaa onye e-gude iya ẹka. ¹² Onye eze ono huma iphe ono, meru nu ono bya ekweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu. Iphe ke Jizosu ono, e ziru iya ono du iya oke biribiri.

Iphe, eme le Antiyoku, du le Pyisidiya

¹³ Polu phe bya abahu l'ugbo le Pafosu jeshia Pega, bu mkpukpu, du le Pamfiliya. O rwua l'eka ono; Jionu onye eekujekwapho Maku paru phe haa laphushia azu le Jierusalemu. ¹⁴ Ẹphe shi le Pega tugbua jerwua Antiyoku, du le Pyisidiya. O be mboku eswe-atuta-unme ndu Jiu; ẹphe bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je anodu; ẹphe le ndu byaru nu. ¹⁵ A guchaa iphe agugu, shi l'ekwo ekemu Mosisu waa ophu shi l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ulo-ndzuko su g'e pfuaru Polu phe: "Unwunna anyi; o -buru l'o duru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, no l'eka-a unme; unu pfua ya." ¹⁶ Polu gbalihu bya apaliaru phe ẹka g'ẹphe nodu doo su: Unu gebekwa-o!

"Su-a: unube ndu Izurelu ibe mu me unube ndu ozo, bu ndu Chileke duru le nsu. ¹⁷ Chileke ndu-a, bu Izurelu-a hotaru ndiche anyi phe bya emee phe; ẹphe paa ẹka teke ẹphe shi buru ndu byaru abyabya l'ali Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya dufuta phe l'ali Ijiputu. ¹⁸ O takporupho umere phe nshi dua phe ukporo apha labo l'echiegu, e budu ebubu. ¹⁹ O gbushia oha esaa l'ali Kėnanu bya eworu ndibe iya dochia; ẹphe nweru ali ono no iphe, ha g'unu apha l'apha ukporo labo l'apha iri.

²⁰ "E mechaa; o bya eyeaharu phe ndu-ikpe jasu l'ogbo k'onye mpfuchiru, bu Samelu. ²¹ O be teke ẹphe suru l'o du phe g'a su l'ẹphe nweru eze; Chileke hotaru phe Solu, bu iya bu nwa Kishu; oshilokpa Benjiaminu; o buru eze phe ukporo apha labo. ²² Chileke wofuepho onye k'ono; o hota Dėvidi g'o buru eze phe. Chileke pfuru opfu Dėvidi su: 'Dėvidi, bu iya bu nwa Jiesi bu onye du mu l'obu; onye e-mekota iphemiphe, mu tuberu.'

23 Ọọ Nwa Dévidi ono, bú iya bú Jizọsu bẹ Chileke yeru g'ọ búru Onye-Ndzọta kẹ ndu Ízurelu, bú iya bú iphe, o kweru ukwe iya. 24 Jizọsu - bya abya; Jiọnu vuhawaru ọzo raaru iya ndu Ízurelu mgburugburu arara g'ẹphe ghaa umere g'izimanu lwa pẹ azu g'e mee pẹ baputizimu. 25 O rwujeephe teke Jiọnu e-jeghe ozi ono; ọ sọ pẹ: 'Bú onye bẹ unu dobesu lẹ mu bú? Ọ tọ búkwa mbẹdua bú onye obu, unu ele ẹnya iya obu. Obenu l'onye k'ono e-mechaa etso mu l'azu; onye mu ta adudu iphe, mu bú kẹ gẹ mu yefu iya akpokpa, o yeru l'okpa.'

26 "Unwunna mu; unubẹ ndu shi l'okpa Ébirihamu mẹ ndu ọhoro, nọ l'ẹka-a, Chileke duru lẹ nsọ! Ọọ anyi l'unu bẹ Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'ọọ Jizọsu adzọ ndzọ. 27 Ndu bu lẹ Jierúsalemú waa ndu-ishi pẹ ta amakpokwaanu l'ọọ Jizọsu bú Onye-Ndzọta obu. Ọphu o dokpodaaru pẹ nọ ẹnya; mbu opfu ndu mpfuchiru Chileke, aaguru pẹ l'eswe-atuta-unme, anwuta anwuta. E mechaa; ẹphe gbenu mee g'iphe, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru vọ g'e pfuru iya teke ẹphe nmaru Jizọsu ikpe onwu. 28 Ẹphe sọ gẹ Payileti haa g'e gbua ya l'ẹbe abụ l'ọ duru iphe, ẹphe maru, bú iphe, ẹphe a-sọ l'ọ iphe, e gude egbu iya. 29 Ẹphe mechaa iphemiphe, bú iphe, opfu Chileke pfuru kẹ nkiya; ẹphe shi l'eli oshi pazeta iya bya aparú iya lia l'ilu. 30 Ọle Chileke meru g'o shi l'onwu teta dzuru ndzọ. 31 E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ẹphe l'iya shi lẹ Gálili swiru je Jierúsalemú. O goshi pẹ onwiya ujiku olemole. Nta-a búwaa pẹ bú ndu epfuru ndu Ízurelu iphe, ẹphe huma-butaru kẹ nkiya. 32 Iphe, anyi byaru bú g'anyi bya akọoru unu ozi-oma ono, bú iya bú l'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi pẹ ukwe iya ono 33 bẹ o meakwaru anyibe oshilokpa pẹ. O meru iya teke ono, o meru Jizọsu o shi l'onwu teta dzuru ndzọ ono. Ọ búru iphe, ono bú iphe, e deru lẹ Ebvú-oma k'ẹbo sọ:

"Ọọ ngu bú Nwa mu nwoke.

E -shi ntanu-a búwaa mu bú

Nna, nwuru ngu nu.*

34 Chileke pfukwarupho kẹ gẹ ya e-me iya g'o shi l'onwu teta dzuru ndzọ g'ọ tọ nwuhubahe anwuhu ọphu ọ búro k'erehu erehu. O pfuru sọ:

Mu e-meru unu iphe-oma ono,

dú nsọ ono,

ta arwuhudu arwuhu ono,

mu kweru Dévidi

ukwe iya ono.†"

35 Noo iphe, meru g'o gude o pfukwaaphọ l'ẹka ọzo sọ:

"I tii kwedu g'onye nkengu,

i yeru obu rehu erehu.‡"

36 Ọle Dévidi meru uche Chileke l'ogbo nkiya; ọ bya anwuhu; e lia ya l'ẹka e liru nna iya oche pẹ; ọ nọdu l'ẹka ono rehu. 37 Obenu l'onye ono, Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzọ ono te erehuduru erehu. 38 Sọ-a; g'ọ doo unu ẹnya g'unu hakọta unwunna mu; l'ọọ Jizọsu ono bẹ Chileke shi l'ẹka iya gbuharu unu ọzo, unu e-shi g'ọ gọaru unu nvu l'iphe-ẹji unu.

39 L'ekemu Mosisu ta adukwa ike mee unu g'unu búru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Obenu lẹ teke unu byaru egude obu unu g'ọ ha kweta kẹ Jizọsu; Chileke agukotaru unu nvu l'iphe-ẹji, unu meru. 40 Ọọ ya bú; g'unu letakwa ẹnya g'iphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono te eme unu. Ẹphe sọru:

* 13:33 13:33 Gọnaa Ebvú 2:7. † 13:34 13:34 Gọnaa Azá 55:3. ‡ 13:35 13:35 Gọnaa Ebvú 16:10.

41 “Unu lenu! Unubẹ ndu ono
 akpọ Chileke ẹbo l'afu
 ono.
 G'ọ tufukwa unu ẹhu;
 unu alaa l'iswi.
 Kẹle iphe, mu e-me l'ogbo
 unu-a bu iphe,
 unu ta abyadu ekweta l'ọ
 bu okpobe-opfu;
 m'o betakporu e pfuaaru
 iya unu. §”

42 “Pọlu yẹ Banabasú lufushiepho l'ulo-ndzukọ ono; ndu ono rwoọ phẹ sù g'ẹphe lwabakwaa azu l'idzu eswe-atuta-unme ọzo bya akọbaaru phẹ iphe ono. 43 Ndu ono gbakashihuepho; ndu Jiu mẹ ndu ọhozo, mewaru onwophe ndu Jiu; tsoru Pọlu yẹ Banabasú phẹ. Pọlu phẹ nọdu epfushiru phẹ ike sù phẹ g'ẹphe ta ahakwa eze-iphe-oma, Chileke meru phẹ.

44 “O be l'eswe-atuta-unme ọzo; ọ phọdu nwanshii mẹ mkpukpu ono l'ophu awufutakota bya l'ulo-ndzukọ ono bya anuma opfu Chileke. 45 Ndu Jiu humaepho igwe oha ono; ẹphe wata iji-ẹnya bya awata agbaghashi iphe, Pọlu ezi; wata iya ephu iphu. 46 Pọlu waa Banabasú saahaa ya kpaa kpaa sù phẹ: Ọo unubẹ ndu Jiu bẹ ọ gbaru kẹ g'e vuru ọzo zia ozi-oma-a. Obenu l'eshinu unu jikaru iya; ophu unu ekwedu l'unu du k'enweru ndzu ojeje bẹ anyi a-ha unu ghaaru ndu abudu ndu Jiu iphu nta. 47 Kẹle o noo iphe, Nnajiuphu hotaru anyi zia anyi teke ono, ọ sọru:

“Mu hotaru unu
 g'unu buru iphoro ndu
 abudu ndu Jiu.
 G'unu gude ozi ono,
 Chileke e-shi dzota ndiphe
 ono gude jedzuru
 mgboko mgburugburu.”

48 Ndu abudu ndu Jiu numa iya; ẹhu tsoo phẹ; ẹphe jaahaa opfu kẹ Nnajiuphu ono ajaja. Ndu Chileke ghawaru lẹ ndu e-nweru ndzu ojeje; bya ekweta kẹ Nnajiuphu.

49 Ozi-oma kẹ Nnajiuphu ono dzuru ekameka l'oha ono. 50 Ndu Jiu kpalia unwanyi, bu ndu nweru ẹnya lẹ mkpukpu; bya aburu ndu anwu eka ndu Jiu; waa unwoke ndu-ishi lẹ mkpukpu ono; ẹphe wata emekpa Pọlu yẹ Banabasú ẹhu; bya achifu phẹ l'uswe iya ono l'ophu. 51 Ndu-ishi-ozì ono jishiaru phẹ urwuku okpa phẹ; ọ buru phẹ eje Ayikonyomu. 52 Ẹhu nọdu atso ndu kẹ Kereshi ono utso. Unme-du-Nso jikota phẹ ẹhu.

14

Iphe, eme lẹ Ayikonyomu

1 O rwukwaapho lẹ Ayikonyomu; Pọlu yẹ Banabasú bahukwapho l'ulo-ndzukọ ndu Jiu je epfukporo opfu ono k'ophu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarọ kẹ Kereshi. 2 Obenu lẹ ndu Jiu ndu ophu, ekwetaduru nu jeru akpalia ndu ophu abudu ndu Jiu; yeru phẹ oku k'ophu ẹphe kporu unwunna ono ashi. 3 E mechaa; ndu-ishi-ozì ono noelaa odu l'eka ono. Ẹphe nọdu l'eka Nnajiuphu asa nkiya kpaa kpaa. Nnajiuphu mee g'ike emeshi iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri du phẹ; shi nno goshi l'iphe

ono, ephe ezi k'eze-iphe-oma iya ono bu okpobe-opfu. ⁴ Ikpoto oha, bu le mkpukpu ono keha ebo. Ndu asu l'oo ke ndu Jiu bu iya; ndu asu l'oo ke ndu-ishi-ozì ono bu iya.

⁵ Ndu ono, abudu ndu Jiu ono me ndu Jiu obu me ndu-ishi phe chia idzu g'ephe ripyabe ndu-ishi-ozì ono tugbua phe le mkpuma. ⁶ No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozì ono; ephe gbalaa jeshia Lisutura me Debi, bugbaa mkpukpu labo, no le Layikoniya; mewaro ndu ozo, bunyabegbaa phe nu. ⁷ Eka ono be ephe jeru anodu ziahaa ozi-oma ono.

Iphe, eme le Lisutura waa le Debi

⁸ Le Lisutura be o duru nwoke lanu, iphe lonwushiru okpa. O nodu eniyeni k'eshinu ne nwuru iya. O buerupho adoparu be odopajeru; ebe o toko jeswee ije. ⁹ O nodukpoephe l'eka o no ngabe nchi l'iphe, Polu epfu. No iya; Polu humaephe l'o kwetawaru k'ophu ee-me iya g'o wekorohu; o bya atabe iya enya l'iphu; ¹⁰ bya epfua ya pfushia ya ike su: "Gbeshi pfuru apfuru!" Nwoke ono pfulihu tsoru ekameka zo-pheahaa. ¹¹ Ikpoto ndu ono humaephe iphe, Polu meru; ephe gude opfu-ali phe, bu opfu ndu Layikoniya chiahaa: O-ji-l'eka togbo-o! "Oke agwa, doberu anyi aghoshia nemadzu byapfuta anyi-o!" ¹² Ephe su le Banabasu bu Zeyusu; Polu buru Hemisu; eshinu o bu iya aasa opfu. ¹³ Noo ya; onye agwaje Zeyusu shi l'ezeulo agwa ono, nofuru anofu le mkpukpu ono haru oke-eswi chita tukaa ya okoko byatashia l'onu eka e shije abata le mkpukpu ono g'ephe l'igwe oha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozì ono.

¹⁴ Banabasu yee Polu numaephe iphe, ephe abya ememe; ephe dojaha uwe phe ebo gbagbua gbapfu ikpoto ndu ono je adakaha phe l'echi chia mkpu su: ¹⁵ "Ndu mu; ?bu gunu be unu eme nno? ?Unu ta amadu l'anyi bua nemadzu g'unu bu? Iphe, anyi byaru bu g'anyi zia unu ozi-oma; g'anyi mee unu g'unu toko agwa ono, adudu iphe, ephe bu ono ghaaru azu; lwapfuta Chileke, dzu ndzu; mbu Chileke, bu iya meru igwe mee ali bya emee eze-enyimu waa iphemiphe, bu phe l'ime. ¹⁶ Le mbu be o haru ndiphe ephe nodu eshi uzo, du phe ree. ¹⁷ Ole oogudeje iphe, du ree, oomeje gude goshi onye ya bu. Oodzejeru unu mini; teme iphe, unu koru l'ali be oomeje g'o mia mebyi teke gbaru iya nu. O nodu anu-jije unu ephe; teme o nodu emeje g'obu tsoo unu utso." ¹⁸ Ephe pfuchakpo nno; mbu ndu-ishi-ozì ono; o bukeru-a l'ehuka be ephe gude sede mkpukpu ono g'ephe te ehege agwa iphe ono g'ephe tuberu.

¹⁹ E gudekwadu-a nno; ndu Jiu, shi le Antiyoku waa Ayikoniyomu byarwuta. Ephe bya epfuta ikpoto ndu ono yeru onwophe; bya atahaa Polu mkpuma. Ephe tua ya mkpuma ono jeaduru ephe dobesu l'o nwuhuwuru bya alo ya wuruwuru lofu le mkpukpu ono. ²⁰ Obenu le ndu ke Kereshi byaru ano-phee ya pho mgburugburu; o gbalihu. Ephe laphushia azu l'ime mkpukpu ono. O be le nchitabohu iya yee Banabasu swiru jeshia Debi.

Polu phe alaphu azu le Antiyoku Siriya

²¹ Polu phe zia ozi-oma ke Chileke shii le Debi. Ephe pfuta ndu du igwerigwe; mee phe ephe bya etsoahaa uzo Jizosu. Ephe tugbua teke ono laphushia azu le Lisutura; gbewaro l'eka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwapho le Ayikoniyomu jeshia Antiyoku. ²² Ephe je je emee g'okpoma shihu ndu ke Kereshi, no l'eka ono ike. Ephe bya eyeru phe okpu-ikike g'ephe noshikpoekwapho ike l'iphe ono, ephe kwetaru onoya. Ephe nodu ezi ndu ono l'ekameka, ephe jekporu su: "Unu makwaru l'anyi jefutaje

iphe-ehuka, du igwerigwe; teme anyi abahu l'eka Chileke bu eze." ²³ Epe bya ahotagbaa nemadzu mee epe buru ogerenya le Chiochi le Chiochi. Epe bya aswia egu pfuru nu Chileke, bu iya bu onye epe kwewaru l'ou ya bu Nnajiuphu phe; bya eworu phe ye iya l'eka.

²⁴ Epe jebabechaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfiliya. ²⁵ Epe bya epfuchaa opfu ke Chileke ono le Pega bya ejeshia Ataliya. ²⁶ Epe gbe l'eka ono kporu ugbo jeshia Antiyoku, bu iya bu eka ono, e yeru phe l'eka ge Chileke mejeru phe eze-iphe-oma l'eje ozi ono, epe jefufuru nta ono.

²⁷ Epe jerwua Antiyoku ono bya achikobe ndu Chiochi l'eka lanu bya akooru phe iphemiphe, Chileke gude phe mee; kooru phe ge Chileke gude guhaaru ndu abudu ndu Jiu uzo g'ephe kweta nkiya. ²⁸ Epe le ndu ke Kereshi noo odu l'eka ono.

15

Ndzuko Jierusalemu

¹ O duru ndu shi le Jiudiya bya bya awata ezi unwunna ono su: "A taa dzokwa unu gbahaa l'unu buru ubvu g'ekemu Mosisu suru g'e buje iya."

² Polu yee Banabasus l'iphe, epe opfu bu uka. Epe le Polu phe tufuru ego. A nonyaa; a bya achia idzu su le Polu waa Banabasus waa ndu ke Kereshi, haru nodu le Antiyoku l'e-je Jierusalemu je epfuaru ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya le Chiochi iphe ono.

³ Ndu Chiochi byanu ezia phe; epe jeshia. Epe shita Fonishiya lufuta le Sameriya jeshia. Epe nodu ako l'ekameka ge ndu abudu ndu Jiu gude dakobewaa bya ewowaru onwophe ye Jizosu l'eka. Ozi ono tsokota unwunna utso shii. ⁴ Polu phe rwua Jierusalemu; ndu Chiochi me ndu-ishi-ozu; me ndu e meru ogerenya le Chiochi kwatakpo nata phe okpobe anata. Epe bya akokotaru phe iphe, Chileke gude phe mee. ⁵ Ndu gba l'ogbo Farisii, haru buwaru ndu ke Kereshi gbalihu su: "G'e bukwa ndu ono abudu ndu Jiu ono ubvu. L'e zia phe l'ephe mefutajekwapho ekemu, Mosisu turu."

⁶ Ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya bya edzokobe g'e pfua opfu ono. ⁷ E pfunyakpooepho opfu ono; dzokashinyaa ya; Pyita gbalihu bya asu: "Unwunna mu; ?o kwa l'unu maru le teke duhawaa enya be Chileke hotajeru mu ge mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono g'ephe anuma bya ekweta ke Jizosu. ⁸ Chileke; onye bu iya maru okpoma nemadzu goshi anyi le ya nataru phe; kele o nuru phe Unme-du-Nso g'o nuru anyibedua. ⁹ Oo iphe anyi bu be epe bu l'iphu Chileke; kele o sashiwaru phe iphe-aji, epe meru. Iphe, meru g'o gude o sashia phe iphe-aji ono buru l'ephe kwetaru. ¹⁰ Su-a; ?bu gunu meru iphe, unu eme g'unu hua Chileke ama su g'ephe meje iphe, ekemu pfuru? Eme egube ono bukwa ivu-erwa be unu ebo phe; mbu ivu-erwa, anyi adudu ike vua; ophu nna anyi oche phe adudu ike vua ya. ¹¹ Awakwa-o! Anyi kwetaru le Nnajiuphu, bu Jizosu e-gude k'eze-iphe-oma iya dzoo anyi. O bukwarupho g'oo-dzo phe bu ono."

¹² Igwe oha ono no-kirishia ngabe nchi. Polu yee Banabasus kooaha iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri, Chileke gude phe meeru ndu abudu ndu Jiu. ¹³ Epe koebekpoe ya pho; Jiemusu gbalihu su: "Unwunna mu; unu ngabekwa nchi l'iphe-a, mu abya epfupfu-a. ¹⁴ Sayimonu kowaru anyi ge Chileke meru teke o beberu hotaahaa ndu abudu ndu Jiu g'ephe buru ndu nkiya. ¹⁵ Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yee opfu Pyita ono je adagba buerupho iphe lanu, bu iya bu g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su:

- 16 “E -mechaa bẹ mu a-lwa
bya akpukwaa ụlo ibe
Dévidi, zeru ezeze.
Mu e-gude mkpokpo ụlo ono
kpulia ya ọzo.
- 17 Ọo ya bụ gẹ ndu ọzo g'ephe
hakpoo awatakwanu
achọ Nnajiuphu,
bụ iya bụ iphe,
bukpoo ohamoha,
mu kukotaru
g'ephe bya aburu
nkemu.
- Noo iphe, oopfu;
mbu Nnajiuphu,
emekotaje
iphemiphe ono.*
- 18 Iphemiphe, Chileke eepfu bẹ
Chileke ono makotaru
e -shi teke mgboko
du.”

19 “Ọo ya bụ l'onu, mbedua eye bụ g'anyi te ejekwa eme iphe, a-tsuru ndu ono shi l'echilabo ndu abudu ndu Jiu bya awata etso Chileke ono.
20 G'anyi dechiaru phe ekwo su g'ephe te erijekwa iphe, a gwaru iphe; kele e merwuru iya emerwu; ophu o dukwa onye ejepfuje onye nwanyi ta abudu nyee ya; ophu ephe atajekwa anu, a swigburu aswigbu; ophu ephe atajekwa mee-iphe. 21 Kele ekemu Mosisu be e shiwaa uzanya guta l'ulo-ndzuko. O to dudu eswe-atuta-unme, a ta agudu iya. Teme a nodu ara iya arara le mkpukpu le mkpukpu.”

Ekwo, e deru nu ndu ke Kereshi, abudu ndu Jiu

22 Noo ya bu; ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya; mekpoo ndu Chiochi l'ophu bya achia idzu bya aharu nemadzu hota yeru Polu yee Banabasu g'ephe je Antiyoku. Ndu ephe hotaru bu Jiudasu onye eekuje Basabasu waa Sayilasu. Umadzu ebo ono toko yiru le ndu-ishi le Chiochi.

23 A bya edee ekwo nu phe. Iphe, e deru bu:

“Anyibe ndu-ishi-ozu me ndu e meru ogerenya, bu unwunna unu l'ekelekota unube unwunna, abudu ndu Jiu, no le Antiyoku me le Siriya; me le Silisiya. 24 Anyi numaru l'o duru ndu shi l'ogbo anyi-a, byaru egude opfu onu gbaghashia unu obu g'ehu te ebvuru unu ebvuru. Ephe suru g'unu buje ubvu; unu eme iphemiphe, ekemu pfuru. O to bukwa anyi ziru phe g'ephe bya eme nno. 25 Noo iphe, o gude obu anyi buru nanu; anyi chia idzu su g'anyi haru nemadzu hota zia g'ephe bya akaru unu. Ndu ono, anyi ziru ono be ephe l'eguru onya anyi phe, bu Banabasu yee Polu swi. 26 Banabasu yee Polu bu ndu ono, tuchawaru ishi ndu phe k'iswi ehụ Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. 27 Anyi ziru Jiudasu yee Sayilasu g'ephe bya l'onwophe gudewarọ onu pfuwaruro unu iphe-a, anyi deru edede-a. 28 Kele Unme-du-Nso be anyi l'iya chiru idzu su l'anyi tee boedu unu ivu ọzo gbahaa ishi opfu-a, bu iya bu: 29 G'unu te erijekwa iphe, a gwaru iphe; ophu unu atakwa mee-iphe; ophu unu atakwa anu,

* 15:17 15:17 Gunaá Émọ 9:11,12.

a swigburu aswigbu; ophu unu apharwushijekwa onwunu. Unu -mewaa egube ono be oo-duru unu le ree. Unu buru guu.”

³⁰ A su ndu e ziru ozi ono g'ephe jeshia. Epe jerwua Antiyoku bya achikobe ndu Chiochi ono l'eka lanu bya eworu ekwo ono nu phe. ³¹ Epe guchaepho ekwo ono; ehu tsahaa phe k'ozu ono, meru g'ephe patsua unme ono. ³² Jiudasu yee Sayilasu, buchakwaapho ndu mpfuchiru Chileke l'onwophe pfiaru unwunna ono opfu no odu; eyeru phe oku g'obu shihu phe ike bya emekwapho g'ekwekwe, epe kweru ke Kereshi kabaa eshihu ike. ³³ Epe nonyaa l'eka ono; unwunna ono kwakoberu phe su g'ephe laa l'ehu-guu. Epe laphu azu lapfushia ndu ziru phe nu. ³⁴ Sayilasu su le yebdua a-nobaa l'eka ono.

³⁵ Polu yee Banabasu je anotota le Antiyoku. Epe le ndu ozo nodu ezi opfu Nnajiuphu ezizi bya ara iya arara.

Polu yee Banabasu eshi iche iche

³⁶ A bya anokwaa ujiku olemole; o be ujiku lanu; Polu su Banabasu: “G'anyi laphu azu l'iphe, bukpo mkpukpu, anyi mewaru epe maru opfu ke Nnajiuphu je agbaphechaa unwunna g'anyi amawaruro g'ephe eme ala.” ³⁷ Banabasu su g'ephe duta Jionu onye eekujekwapho Maku g'ephe l'ia swiru. ³⁸ Polu sukwanu l'o ka ree g'ephe te edutah e egube onye ono, gbalaru g'ephe no le Pamfiliya; ophu o tsoduru phe jefufu ozi ono. ³⁹ Epe tu-tabe iya ego k'opfu a nonyaru; epe swikata shia iche iche. Banabasu duta Maku; epe jeshia Sayipurusu. ⁴⁰ Polu duta Sayilasu tugbua. Unwunna woru phe ye l'eka Chileke ge Chileke mejeru phe eze-iphema. ⁴¹ Polu jekota Siriya waa Silisiya; emekota g'obu shihu ndu Chiochi, nobaa l'ibiya oo ike.

16

Timoti etsoru Polu yee Sayilasu

¹ Polu phe rwua Debi bya ejekwapho Lisutura. O duru onye ke Kereshi, bu l'eka ono. Epha onye ono bu Timoti. Timoti ono bu nwanyi Jiu nwuru iya. Nwanyi ono bukwapo onye ke Kereshi. Nna Timoti ono buru onye Gurisu. ² Unwunna, bukota le Lisutura me ndu ophu bu le Ayikoniyomu epfukotaepho le Timoti bu okpobe nemadzu. ³ Polu su le ya e-duta Timoti ge yee ya swiru. O duta iya bya ebua ya ubvu. Iphe, o gude bua ya ubvu bu l'iphe, bukpo ndu Jiu, bukota l'eka ono mawaru le nna Timoti bu onye Gurisu. ⁴ E mechaa; epe l'ia swiru tugbushia. Iphe, bukpo mkpukpu, epe ghataru; epe akokotaru ndu ke Kereshi idzu ono, ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya chiru le Jierusalemu ono. Epe nodu asuje phe g'ephe meje g'a chiru ono. ⁵ Oo ya bu; e mee Chiochi ono g'o hakota; epe kabaa eshihu ike l'ekwekwe, epe kweru ke Kereshi; teme epe nodu aka shii mboku-mboku.

Ophulanya Polu le Tirowasu

⁶ Epe jee g'ephe bahu le Eshia g'ephe epfua opfu Chileke l'eka ono; ophu Unme-du-Nso ekwedu. O buru iya bu l'ephe akwaseru ghabua oha Firijiya waa Galeshiya. ⁷ Epe jerwua mba Misiya epe le Bitiniya; epe jeshia abahu le Bitiniya; ophu Unme Jizosu ekwedu. ⁸ Epe je aghajaa ali Misiya jeshia Tirowasu. ⁹ O be l'enyashi g'ephe rwuru Tirowasu; Polu huma onye Masedoniya l'ophulanya. O bya apfuru Polu l'iphu arwo iya asuje: “Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya eyeru anyi aka!” ¹⁰ Polu phuchaepho ophulanya ono; anyi kwakobe teke ono teke ono

jeshia Masedoniya; kele o dowaru anyi enya le Chileke eku anyi g'anyi bya ezia phe ozi-oma ke Chileke l'eka ono.

*Lidiya anata Jizosu g'o buru
Nnajiuphu iya le Filipayi*

¹¹ Oo ya bu; anyi gude ugbo shi le Tirowasu tugbua bya akpoghaa jeshia Samoturesu; shiwaro l'eka ono kporu ugbo bahu le Niyapolisu le nchitabohu iya. ¹² Anyi shi le Niyapolisu gude okpa bamihuwaroya Filipayi, bu iya bu ishi ali Masedoniya; teme o bukwarupho mkpukpu, ndu shi Romu bu. Anyi nokpoo nwujiku olemole le mkpukpu ono. ¹³ O be mboku atuta unme; anyi shia onu oguzo mkpukpu ono jeshia l'aguga enyimu. Eka ono be anyi dobesu l'oo eka ndu Jiu edzukoje epfu anu Chileke. Anyi rwua bya anozeta wata epfuru unwanyi, dzukoru l'eka ono opfu Chileke. ¹⁴ Onye lanu l'unwanyi ono, numaru opfu anyi ono bu Lidiya. Lidiya ono bu onye Tayatayira. Oogba ngho ekwa uswe-uswe. O bu nwanyi, abudu onye Jiu; ole Chileke duru iya le nsu. Nnajiuphu bya anwusaa ya obu; o ngabe nchi l'iphe, Polu epfu. ¹⁵ E mee yee ndibe phe baputizimu. O su anyi: "Unu byanu anota l'ibe mu me unu -kwewaa le mu buwaa onye kweru ke Nnajiuphu." O rwoyanaa anyi; anyi jeshia.

Polu no mkporo le Filipayi

¹⁶ O rwua ujiku lanu; anyi nodu eje eka anoduje epfu anu Chileke; anyi huma nwamgboko, bu ohu; teme obvu buru iya l'ehu k'ophu ogoba eja. Ndu nwe iya nu be okpatakpooru oke okpoga l'agba eja ono. ¹⁷ O tsoahaa anyi le Polu. O nodu echi mkpu asuje: "Ndu-a bukwa ndu ejeru Chileke, bu Okalibe-Kangokotaru-nu ozi. Ephe aakoru unu uzo, ee-shi dzoo unu." ¹⁸ Mboku-mboku l'oopfu iya. A nonyaa iphe ono, oopfu ono kabakpo adu Polu ashi k'ophu o to duedu ike ata nshi. O ghakobe bya asu obvu ono: "Mu gude epha Jizosu Kereshi akaruru ngu g'i lufuta l'ehu nwata ono!" Epfupfu, oopfu iya; obvu ono lufu nwata ono l'ehu. ¹⁹ Ndu nwe iya nu humaepho l'obvu ono lufuwaru iya l'ehu k'ophu o to kpataeduru phe okpoga; ephe gude Polu yee Sayilasu kpuru phe kpufu aswa; kpupfu ndu-ikpe phe, ²⁰ bu iya bu ndu-ikpe ndu Romu; je asu phe: "Ndu-a bu ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu le mkpukpu. ²¹ Ephe ezi omelali, ta abudu ekemu-ali, gbaru anyi l'edobe; ophu o budu ekemu-ali anyibe ndu Romu. Ebe anyibedua etsokwa egube omelali ono-o!" ²² Ikpoto ndu ono wulihu g'ephe tsua Polu phe otsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Polu yee Sayilasu lawashia su g'e chia phe echachi. ²³ E chiebe phe echachi kpachaa akpachaa; bya enwuru phe nwuba l'ulo mkporo. A su onye eche ulo mkporo g'o tuchikwaa ulo mkporo ono gua ya kpukpurukpu. ²⁴ Onye eche ulo mkporo ono gude l'e pfuru egube ono woru phe jeye l'ohu l'ohu ime ulo mkporo ono. O tua phe mkporo bya akporu phe okpa ye l'oshi, a tufushiru uzo.

²⁵ O betashia l'echi abali; Polu yee Sayilasu nodu epfu anu Chileke bya ekwe ebvu anu iya. Ndu ephe l'ephe no l'ulo mkporo l'eka ono nodu angaru phe nchi. ²⁶ Teke ono teke ono; ali nmaahaa jijijijii; kwata anmashi iya ike. Ulo ono nmakota jijijijii jasuru l'okpa iya. G'e jia epfua; uzo ulo mkporo ono tuku ghashia ghegbaru onu. Mkporo, a turu onyemonye tuku gbushihuchaa. ²⁷ Onye eche ulo mkporo ono tehu bya ejeshia ele enya; ulo mkporo ghegbawaaru onu. O dobesu le ndu nokota l'ulo mkporo ono gbalachaawaru. O mitaepho ogu-echi iya amita ge ya nmagbua

onwiya. ²⁸ Pòlu chishia mkpu sù iya: “Te ejekwa ememe! Te ejekwa ememe! Ta adùkwa iphe, ii-me onwongu! Anyi nòkotakwaa l'èka-a!”

²⁹ Onye ono, eche ùlo mkpòro ono sù g'a nwùtaedu òku. O gude èhu anmanma; èka ndzù agù iya gbagbùja je adaa kpurumu lè mgboru òkpa Pòlu yèe Sayilasù. ³⁰ Ò bya edufuta phè bya asù phè: “Ndu mu; ?bù gùnu bè mu e-me g'a dzòo mu?”

³¹ Pòlu phè sù iya: “Kweta kè Nnajiuphu, bù Jizòsu Kéreshi g'aa-dzòo ngu; gù lè ndibe ngu g'unu ha.” ³² Pòlu phè bya epfuaru iya kè Nnajiuphu; pfukwaaru iya phò ndu nòkota l'ùlo iya g'èphe ha. ³³ Onye eche ùlo mkpòro ono bya eduta phè lè teke onokwaphò l'ènyashi ono je asachaa phè èka ono, e chibashìru phè èhu ónyá ono. È mee yèlè ndibe iya baputizimu l'ènyashi onokwaphò. ³⁴ O duru Pòlu yèe Sayilasù laa ibe iya je anù phè nri; èphe ria. Emereme ji yèe ndibe iya èhu; kèlè nta-a bè èphe byawaru bya amaru Chileke ono, bù iya bù òkpobe Chileke ono.

³⁵ O be l'ùtsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ògbogu phè g'èphe je ezia g'a haa Pòlu phè g'èphe la.

³⁶ Onye eche ùlo mkpòro ono bya ezia ya Pòlu; sù iya: “Ndu-ishi sùkwaru g'a haa gù lè Sayilasù g'unu la. Unu tòekwapho nwèhu tùgbua lashia nta-a lè nchì odo.”

³⁷ Obenu lè Pòlu sùru ndu ògbogu ono: “E te ejekwaru anyi ekpe ikpe; g'ò ka mma l'a nmarù anyi ikpe. E chia anyi iphe l'edzudzu-òha; l'èka anyi bùkwa-a ndu Romu. E nwuru anyi ye lè mkpòro. Nta-a bè èphe sùru g'anyi la lè mpya. Ono bè tee medu ememe! G'èphe bya l'onwophe bya edufuta anyi.”

³⁸ Ndu ògbogu ono je epfuaru ndu-ikpe ègube ono. Ndzù rwuta phè g'èphe nùmaru lè Pòlu yèe Sayilasù bù ndu Romu. ³⁹ Èphe je je arwòo Pòlu phè arwòrwo. Èphe dufuta phè l'ùlo mkpòro ono bya arwòo phè g'èphe lùfuru phè lè mkpùkpu. ⁴⁰ Pòlu yèe Sayilasù lùfuta l'ùlo mkpòro ono bya ejeshia ibe Lìdiya. Ò bùru l'èka ono bè èphe jepfuru ùnwunna je yechaaru phè òkpukpu ike sù g'òbu shihu phè ike; ò bùru phè atùgbu.

17

Iphe, eme lè Tesalonayika

¹ Pòlu yèe Sayilasù tùgbua ije je aghabua Amfìpolisù waa Apoloniya. Èphe bahù lè Tesalonayika. Mkpùkpu ono bè ùlo-ndzukò ndu Jiu dù.

² Pòlu bya ejee l'ùlo-ndzukò ono, bù iya bù g'oojegehawa. Ò kpòkube jee ya eswe-atùta-unme èto. O gude iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke asarù phè opfu; ³ bya emee opfu Chileke ono g'ò doo phè ènya; goshi phè lè Kéreshi òbu bè jefùtaje iphe-èhuka nwùhu; l'e lia ya. L'ooshi l'ònwu teta dzùru ndzù. Ò bùru Jizòsu-a, mu epfuru unu opfu iya-a bù Kéreshi òbu. ⁴ O nweru ndu Pòlu yèe Sayilasù pfutaru; èphe laaru phè. O nwekwarùpho ikpoto ndu Gurisù, Chileke dùru lè nsò mè igwerigwe ùnwanyi, nweru ènya, èphe pfutakwarùphò yeru onwophe.

⁵ Obenu lè ndu Jiu watarù ejiru iya iji-ènya. Èphe bya eje akpakòo obokoboko nemadzù l'aswa bya agbaa ògbo. Èphe kpakaa mkpùkpu ono; mkpùkpu gbaahaa gharagharaghara. Èphe zèru gidigidi zèba l'ìbe Jiasònu èka èphe achò Pòlu yèe Sayilasù g'èphe gude kpufutaru òha. ⁶ Òphu èphe ahùmaduru phè; èphe kpùta Jiasònu bya aharu ùnwunna anyi òzo kpùta yeru iya. Èphe kpùru phè kpùjeru ndu-ikpe mkpùkpu je asù phè: “Ndu-a, woru mgboko l'òphu gha ìgharaphu-a bè byaakwaru ibiya-a; ⁷ Jiasònu gbè duta phè èphe je anòdu l'ìbe iya. Ndu ono bè tùkokwaru ekemu eze

nnajioha, bu Siza egbukakota egbuka. Teme epehe su l'ọ duru onye eze ọzo, du nu, epha iya bu Jizosu.”⁸ Ehu gbangahu oha waa ndu-ikpe mkpukpu ono g'ephe numaru iphe ono.⁹ E gbubuaru Jiasonu yee ndu e guderu yee ya nre; tubuaru phe okpoga, epehe e-ye, bukwanu a -numabaeduru ukporo phe le mkpukpu ono ozobaa; epehe anataphu okpoga phe azu. Epehe bya eyee nre ono; a haa phe epehe lashia.

Iphe, eme le Beriya

¹⁰ O be l'enyashi; unyunna ono meepho egwegwa dufu Polu yee Sayilasus; epehe jeshia Beriya. Epehe jerwua; bya ejeshia l'ulo-ndzuko ndu Jiu.¹¹ Ndu eka ono ka enweru obu iphoro e -me le ndu Tesalonayika. O nodu agu phe agugu anuma ozi-oma ono. Mboku-mboku epehe agu ekwo-opfu Chileke g'ephe maru ?iphe, Polu phe epfu bu eviya?¹² O buru iya bu le ndu du igwerigwe ekweta; mekpoo igwerigwe unwanyi Gurisu, nweru enya l'eka ono mekwapho unwoke Gurisu.¹³ Ndu Jiu, bu le Tesalonayika gbela l'eka ono numa le Polu eziakwa opfu Chileke le Beriya; epehe bya l'eka ono bya agbaghashia oha ono; woru phe kpalia bya eyeru phe kurukuru.¹⁴ Unyunna dutaepho Polu egwegwa dufu durwua ya eze-enyimu. Timoti yee Sayilasus no-kpe azu le Beriya.¹⁵ Ndu edu Polu durwua ya Atensu. Epehe laphushia azu le Beriya. Polu su phe ge Sayilasus yee Timoti byapfutakwa iya egwegwa.

Iphe, eme le Atensu

¹⁶ Polu nodu le Atensu cheaharu Sayilasus yee Timoti. O huma g'enya agwa habe shii le mkpukpu ono. O phushiahaa ya uphu ike l'okpoma.¹⁷ Epehe le ndu Jiu me ndu Gurisu, anwu eka ndu Jiu nodu anoduje atu ego l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O nodu ejejekwapho aswa mboku-mboku epehe le nwa ndu ophu o humaru l'eka ono aboahaa ke Chileke.¹⁸ O duru ndu mmamiphe, shi l'ogbo eekuje Epikuriya waa Sutoyiku, byaru epehe le Polu tuahaa ya. Ndu asu: “?Bukwa ole be nwa owa-a, epfu beebabee-a epfu?”

Ndu asu: “O dukwa g'o duru agwa ndu ozo, ootu onu iya.” Iphe, epehe gude epfu nno bu le Polu epfu ke Jizosu waa k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu.¹⁹ Epehe duta Polu bya edufu l'edupfu, ndzuko Ariyopagosu bya asu iya: “Menaa g'anyi maru iphe ophuu owa-a, iipfu opfu iya-a.²⁰ L'iphe owa-a, ipfugba-a bugbakwaa anyi nchi ophuu. Menaa g'anyi maru iphe, o bugbaa.”²¹ Kele ndu Atensu mgburugburu mekpoo ndu lwaru iya alwalwa ta aduedu iphe ozo, epehe ejeje gbahaa g'ephe numa me g'ephe pfua iphe ophuu.

²² No iya; Polu bya apfuru l'iphu ndu ono l'edupfu Ariyopagosu onoya su: “Atensu unu gebekwa-o! Mu su-a; mu humawaru l'unu yenukaru agwa nso.²³ Kele ge mu ejepehekpoo le mkpukpu unu-a be mu humagbaaru enya agwa unu. Mu humakwarupho enya agwa ophu e deru su: ‘Owa-a bu k'agwa ophu a madu epha iya’. Onye ono, unu abaru eja l'ebe abu l'unu maru epha iya ono, bu iya be mu epfuru unu opfu iya nta-a.²⁴ Oo ya bu Chileke, bu iya meru mgboko mee iphemiphe, no iya l'ime. Oo ya bu Nnajiuphu, nwe igwe nweru ali; teme ophu oobujeduru l'ulo, nemadzu gude eka kpa.²⁵ Ophu mkpa iphe, nemadzu ejeta anu iya aduduru iya; eshinu o bu iya anu ndzu bya anu unme bya anu nemadzu iphemiphe.²⁶ Oo Chileke lanu ono meru onye ivuzo; bya eshi l'onye lanu ono mee ohamoha, nokota le mgboko-a mgburugburu. Oo ya tubuhawaru teke ndu no le mgboko-a a-no-beru; tubuhawaa eka oke ali phe a-kpa.²⁷ Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bu ge ndiphe achoo ya chota iya

m'ephe -rwaphenaa eka iya; eshinu Chileke ta adudu onye o no enya le g'anyi ha; mbu me onye lanu. ²⁸ Kele

"Oo ya gude ndzu anyi.

O buru iya meru iphe,
anyi ejephe.

Tem e buru iya meru iphe,
anyi du adudu ophu."

O du-a g'egube ndibe unu, agu ebvu guru su:

"Anyi tukoru buru unwu iya."

²⁹ Eshinu anyi tukoru buru unwu Chileke; g'anyi ta ariekwa le Chileke du g'iphe, e gude ope wua; ozoo iphe, a kpuru l'urwa; ozoo iphe, e gude oshi pyia. Oriri nemadzu te erwukwaru ge Chileke gbaru; ophu o buro k'egude iphe, emeru ona goshi g'o gbaru. ³⁰ Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya enya. Nta-a be o suru g'izimanu lwa onyemonye azu l'ekameka; g'ephe byapfuta iya. ³¹ Kele o dobeakwaru mboku, oo-kpe ndiphe mgburugburu ikpe pfuru-oto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bu nwoke obu, o hotaru l'onwiya. Iphe, o gude mee g'onnyemonye maru l'iphe ono e-mekota ge ya tuberu bu l'o meru g'onnye ono shi l'onwu teta dzuru ndzu.

³² Polu pfufutaepho k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu ono; ephe haru gbaaharu iya mgbonu. O dukwarupho ndu suru: "O dukwa anyi g'a su l'ii-pfubaa iphe-a ozo g'anyi numabaa." ³³ Polu paru phe haa; o buru iya atugbu. ³⁴ O duru ndu tsoru iya nu bya eworu onwophe ye Jizosu, bu Nnajiuphu l'eka. Dayonisiyosu, onye gba l'ogbo Ariyopagosu yi le ndu ono waa nwanyi, eekuje Damarisu; mewaro ndu ozo.

18

Iphe, eme le Korentu

¹ E mecha; Polu shi le Atensu jeshia Korentu. ² O rwua l'eka ono; o huma onye Jiu, eekuje Akwila. Eka a no nwua ya bu le Pontosu. Akwila be yee nyee ya bu Pirisila shikwadu Itali lwa Korentu teke ono; kele eze nnajioha, bu Kulodiyosu suru g'iphe, bukpo ndu Jiu mgburugburu lufu le Romu. Polu jee ge yee phe kwee. ³ O jerwua; ephe l'iya nodu jeahawarozu; kele iphe, ephe gude buru bu ekwe ekwa, eegudeje eme ulo-ekwa. Polu l'onwiya bukwapho onye ekweje ekwa. ⁴ O nodu ejeje l'ulo-ndzuko ndu Jiu idzu g'idzu eswe-atuta-unme g'ephe bo ke Chileke; bya esee ge ya pfuta ndu Jiu me ndu Gurisu yeru Jizosu.

⁵ Sayilasu yee Timoti shi le Masedoniya lwatashia; Polu phubewaa iphu l'epfu ke Chileke mboku-mboku. O nodu egoshi ndu Jiu l'oo Jizosu, bu Kereshi obu. ⁶ Teke ephe jikaru bya epfuaharu iya ejo opfu; l'o jia uwe iya kpowlangu su phe: "Inyorokoto inyorokoto! Unu vukwaru ochi unu l'ishi unu. Eka mu ta aduekwa iya. Nta-a buakwaa ndu abudu ndu Jiu be mu e-jepfu." ⁷ O paru phe haa je eburu l'ibe onye Gurisu, eekuje Tayitosu Jiosutosu, bu nwoke, Chileke duru le nsu. Ibe iya no-kube ulo-ndzuko ndu Jiu. ⁸ Onye-ishi ulo-ndzuko obu, bu Kirisuposu be yee ndibe iya kwetawaru l'oo Jizosu bu Nnajiuphu phe. A dukwapho igwerigwe le Korentu numa ke Jizosu ono bya ekwetakwapho; e mee phe baputizimu.

⁹ O be l'enyashi ujiku lanu; Polu phua ophulanya. Jizosu su iya: "Ndzu ba agukwa ngu Polu! Pfukwa iphe, iipfu; ta adukwa teke jia iya. ¹⁰ Mu nokwaa swiru ngu eswiru. O to dukwa onye a-furu ngu nu k'emeka ngu iphe; kele a dukwa igwe le mkpukpu-a bugbaaru ndu bu ndu nkemu."

11 Pọlu nọọ lẹ mkpukpu ono mgbarapha l'onwa ishii zikọta ndu ẹka ono opfu Chileke.

12 Ọ bụru teke Galiyo bụ onye-ishi ndu Gurisu bẹ ndu Jiu byaru anọkobe gude Pọlu kpuru jeshia l'ulo-ikpe. 13 Ẹphe sụ lẹ Pọlu eme g'o mee ndu ndu-phe g'ẹphe baje ru Chileke ẹja l'uzo, abudu iphe, ekemu ali phe pfuru.

14 Pọlu jeshia eye onu; Galiyo sụ ndu Jiu ono: "Ọme iphe-a bụ opfu ke l'e mesweru; ọzoo l'e meru ẹjo-iphe me mu asu ee l'o du-a ree ge mu yeru unube ndu Jiu onu. 15 Obenu l'eshinu iphe, unu adzo bu k'epha me opfu onu; me ekemu unu; unu jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te ekpejekwa egube iphe ono." 16 Ọ chishia phe l'ulo-ikpe. 17 G'ẹphe ha gude Sosutenisu, bu onye-ishi ulo-ndzukọ ndu Jiu ono tsua ya iphe l'iphu ulo-ikpe l'eka ono. Ophu Galiyo eyeduru phe onu.

Pọlu alaphu azu lẹ Antiyoku

18 Pọlu yee unwunna nọephe lẹ Kọrentu ujiku olemole; o paru phe haa; yee Pirisila waa Akwila swiru bahu l'ugbo jeshia Siriya g'o kpushichadaru ishi lẹ Kenkiriya; kele iphe, o kweru Chileke ukwe iya be o mewaru. 19 Ẹphe jerwua Efesosu. Pọlu haa Pirisila yee Akwila l'eka ono bya abahu l'ulo-ndzukọ je yee ndu Jiu boahaa ke Chileke. 20 Ẹphe rwoo ya g'ẹphe l'iya nobaa; ophu o kwedu. 21 Ọ tugbushia bya asu phe: Ọbo-iphe-a abyanu-a be mu lwaphutajekwa azu lẹ Jierusalemu bya abo me o -buru uche Chileke. Ọ bahu l'ugbo lẹ Efesosu tugbua.

22 Ọ -rwuepho lẹ Sizariya; bya egude okpa jeshia Jierusalemu je ekele ndu Chiochi ẹka ono. O shiwaro eli-eli jeshia Antiyoku. 23 Ọ noekwapho nwanshii lẹ Antiyoku; o tugbua ozo. O je eshita ali Galeshiya waa Firijiya eme g'obu kabaa eshihu ndu ke Kereshi l'ibiya ono ike.

Apolosu byaru Efesosu waa Kọrentu

24 Ọ duru onye Jiu, epha iya bu Apolosu, a nwuru lẹ Aleguzandiriya, byaru Efesosu. Ọ maru epfu opfu bya amaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mashia ya ike. 25 E zihawaru iya k'uzo Nnajiuphu; o nodu evukpoo ya evuvu epfuru ndu ozo ke Jizosu ono; teme o nodu ezikwa iya pho ezizi. Ọotukojekpo ke Jizosu to o'okpa iya l'okpa iya; ole eka o maberu buephe ke baputizimu ophu Jionu shi emeje. 26 Ọ saahaa ke Chileke kpaa kpaa l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. Pirisila yee Akwila numa iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe phe; je akabaa ya ezirwe uzo Nnajiuphu ezirwe. 27 Apolosu sụ lẹ ya e-je ali Gurisu. Unwunna, no lẹ Efesosu sụ l'o dukwa ree shii; bya ederu ekwo nu iya ge ndu ke Kereshi, no l'eka ono nata iya ree. O jerwua; o kwata yeru phe eka shii; mbu ndu shi l'eze-iphe-oma, Chileke eme kwetawaa. 28 Ọ nodu atu-kputaje ndu Jiu l'edzudzu-oha; egudeje iphe, e deru l'opfu Chileke goshi phe rengurengu l'o Jizosu, bu Kereshi obu.

19

Pọlu no lẹ Efesosu

1 Teke ono, Apolosu no lẹ Kọrentu ono be Pọlu kwaseru uzo enyanwu ariba lufu lẹ Efesosu. O rwua l'eka ono; o haru huma ndu etso uzo Jizosu.

2 Ọ jia phe: "Unu nataru Unme-du-Nso teke unu kwetaru?"

Ẹphe sụ iya: "Anyi teke anuma-swekpokwaanu ke Unme-du-Nso anuma ophu."

3 Ọ sụ phe: "Bu egube baputizimu gunu be e meru unu?" Ẹphe sụ iya l'o baputizimu ke Jionu.

⁴ Pọlu sù phẹ: “Jiọnu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a bẹ izimanu iphe-eji iya lwaru azu; o ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, o shi epfujefuaru ndu Jiu bu g'ephe kweta k'onye ono, a-bya nu ono, bu iya bu Jizosu.”

⁵ Pọlu pfuchaepho nno; ephe numa; e gude epa Nnajiuphu, bu Jizosu mee phẹ baputizimu. ⁶ Pọlu bya ebyibe phẹ eka; Unme-du-Nso bya eji phẹ ehu. Ephe pfuahaa l'olu Unme-du-Nso; bya awatakwapọ epfuchiru Chileke. ⁷ Ndu ono rwuru iri l'ẹbo.

⁸ Pọlu nokota mgburugburu onwa ẹto sakota ke Chileke kpa kpa l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. Ephe l'iya nodu adzo opfu ono. O nodu anoduje eme g'o doo phẹ enya l'ozu-oma ke Chileke, bu eze ono; bu okpobe-opfu. ⁹ O le ndu ono haru kpochia nchi; ophu ephe ekwetaduru iphe, Pọlu pfuru. Ephe wataepho epfubyishi ọzo Nnajiuphu ono epfubyishi l'eka ono; Pọlu paru phẹ haa bya eduta ndu ke Kereshi ono; o buru iya atugbu. Mboku-mboku; oojeshia asa opfu l'ulo, eedzukoje k'anwu iphe l'ibe Tiranosu. ¹⁰ O mekpọe ya pho egube ono gbiriri jasọ o megba iya apha labo. Oo ya bu ndu bukota l'ali Eshiya me ndu Jiu me ndu Gurisu numakota opfu ke Nnajiuphu, bu Chileke.

Unwu Sukiva

¹¹ Chileke shi Pọlu l'eka eme iphe-ohumalenya, ete emejhaadaa nu; ¹² k'opu oobujeru e -shi iya l'ehu wota nkachifu; ozo nwampete ekwa gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; obvu, bu phẹ l'ehu alufuchaa. ¹³ O dukwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achishikwapo obvu, emegbaa nemadzu. Ephe nodu emeje g'ephe gude epa Jizosu eme iya. Ephe nodu asuje obvu ono: “Mu gude epa Jizosu, onye Pọlu epfu nkiya akaru ngu g'i lufu.” ¹⁴ O nweru nwoke Jiu lanu, bu onye-ishi uke Chileke, epa iya bu Sukiva, nwutaru unwoke esaa. Noo ya; o be ujiku lanu; unwoke esaa ono mekwaapho g'ephe gude epa Jizosu chifu obvu egube ono, ndu ophu achifuje pho.

¹⁵ Obvu ono, ephe eme g'ephe chifu ono su phẹ: “Jizosu be mu maru bya amakwarupho Pọlu; unubedua ?unu bu ndu ole?”

¹⁶ Onye ono, obvu eme ono gude ejo okpehu tsoo phẹ ogu; kakota ephe n'esaa ike. O meka phẹ iphe gbabechaa phẹ oto. Ephe shi l'ulo ono gbafu. ¹⁷ Ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu, bukota le Efesosu numa iphe ono; ndu rwuta phẹ. A kwabehaa epa Nnajiuphu, bu Jizosu okpobe ubvu. ¹⁸ Igwerigwe ndu buwaa ndu ke Kereshi wuru bya bya akoshiahaa iphe, ephe shi emeje; bya egbukachaa oswe, ephe shi kegbaa ndu ozo. ¹⁹ Ndu emeje omamanshi bya achita ekwo, ephe egudeje eme omamanshi ono chikobe l'eka lanu kpo ya oku l'iphu oha. A bya agbakoo aswa ekwo ono; o buru ukporo ekpa-ego iri l'ẹbo l'ekpa-ego iri. ²⁰ E shi egube ono; opfu ke Chileke goshi g'oorebe ire bya akabaa ejedzuru; bya akabakwaapho eshihu ike eje.

Utsu etsu le Efesosu

²¹ Iphe ono nwuchaepho; Unme-du-Nso mee ge Pọlu su le ya shifutaje Masedoniya waa ali Gurisu lufu le Jierusalemu. O su le ya -jehaa eka ono be ya e-jekwapo Romu. ²² O bya ezia ndu eyejeru iya eka umadzu ebo; Timoti yee Erasutosu g'ephe wuru iya ọzo jeshia Masedoniya ge yebdua nobaadaa l'ali Eshiya.

²³ Teke ono be oke mkpaka bataru le mkpukpu ono l'opfu ọzo Nnajiuphu ono. ²⁴ L'o duru onye akpuje uzu, eme ona shii, egudeje mkpola-ochaa

akpushi unwu iphe, adujegbaa l'eze-ulo eze-nwanyị ndu Efesosu, bu Atemisu. Epha onye-uzú ono bu Dimitiriyoosu. Yee ndu akpujeru iya iphe ono gude iya akpa okpoga ntumatu. ²⁵ O bya ekuko ndu ono l'eka lanu; mekpoo iphe, bukpoo ogbo ndu uzú ono su phe: "Ndu mu! Unu maru l'oo iphe, anyi eme-a be anyi gude aba. ²⁶ ?O kwa l'unu anu-a; teme unu nodu ele-a iphe, nwoke-a, bu Polu eme? O suru l'agwa, nemadzu gude eka dobe ta abudu okpobe iphe ilile. Nta-a be o gudewaa egube ono pfuta ndu du igwerigwe le Efesosu; ghudu me oojegbabe ali Eshiya mgburugburu. ²⁷ Iphe, du eji, du iya nu bu l'iphe-a, anyi akpuje-a a-zaaha ejo epha. Ozo ka njo bu l'eze-ulo eze-nwanyị taa duedu iphe, obukwaduru. Waa l'aa-paru iya haa; mbu eze-nwanyị ophu ali Eshiya l'ophu me mgboko mgburugburu abaru eja."

²⁸ Ikpoto ndu ono nunyaepho iphe ono, oopfu ono; ehu gbangahu phe l'ehu-eghu. Ephe tu uzu su: "Atemisu ndu Efesosu bu eze agwa!"

²⁹ Utsu daa le mkpukpu ono. Ephe dzukobe egwegwa gude Gayosu yee Arisutakosu, bugbaa ndu Masedoniya labo, ephe le Polu swi; kpuru phe kpufuru oha l'eka mkpukpu ono edzue. ³⁰ Polu l'onwiya jeshia ge ya jepfu ikpoto ndu ono; ophu ndu ke Kereshi ekwedu. ³¹ Ndu nweru enya le Eshiya, bu ndu ephe l'iya eshi onya; zia ozi g'e je ezia ya su iya jiko g'a ta ahumakwa iya l'eka ono, mkpukpu edzue ono ahuma ophu. ³² Kele teke ono be utsu ono adakpoeppo le nduko ono. Ndu echi ke ne phe; ndu echi ke nna phe; kele ephe ta amadu iphe, ada nu. Mbu l'o ghuduru nwanshi me o buru le g'ephe hakota kuru l'eka ono ta amadu iphe, ephe gbaftadoru. ³³ No iya; e dobesu l'oo nwoke lanu, eeku Aleguzanda akpa iphe ono; kele ndu Jiu hofutaru iya nwuru iya ye l'iphu ikpoto ndu ono. Aleguzanda palia eka g'e gebekwa ge ya dofu onwiya. ³⁴ Ephe humaepho l'o bu onye Jiu; g'ephe hakota gude olu lanu chiahaa su: "Atemisu ndu Efesosu bu eze agwa!" Ephe raaepho iphe ono nra lanu-oo jasiphe, ha g'awa labo.

³⁵ E mecha; onye edejeru mkpukpu ekwo kukebe ehu mee a rabuhu iphe ono. O su phe: "Mu su-a; Efesosu! O to dukwa onye amadu l'oo Efesosu bu mkpukpu, nwe eze-ulo Atemisu bya aburu mkpukpu, abaru ntekpe, gbaru iche ono, shi l'igwe daa ono eja. ³⁶ O to dudu onye a-su l'oo uka. Oo ya bu; unu nodunu nwadoo. Unu te emekwa ge ndu amadu iphe.

³⁷ Unu kpatawaru ndu-a bya eka-a l'ebe obu l'ephe zitaru iphe eze-ulo eze-nwanyị; teme ophu o dudu ejo opfu, ephe pfuru iya. ³⁸ Su-a; teke o bu le Dimitiriyoosu waa ndu ejeru iya ozi nweru ndu ephe suru l'o duru iphe, ephe meru; ulo-ikpe dupeho adudu teme ndu-ishi mkpukpu nodueppo l'eka ono. G'ephe je l'eka ono je epfu iya. ³⁹ Teke o bu l'o duru iphe ozo, unu epfu; unu epfua ya me mkpukpu dzua opfu. ⁴⁰ Kele ogo, duru anyi nta-a bukwa l'aa-su l'anyi kparu utsu ntanu-a l'ebe abu l'o nweru ishi iphe, bukwana e -kuje anyi; anyi egude iya dofu onwanyi l'egube mkpu owa-a, a gbaru ntanu-a." ⁴¹ O pfuchaa nno; o su phe g'ephe la. Ephe wufu lashia.

20

Iphe, meru le Masedoniya waa le Gurisu

¹ Utsu ono dazetaepho; Polu bya ekuko ndu ke Kereshi bya eyeru phe okpu-ikike g'ephe ta atsukwa ebvu bya ekelecha phe; o buru iya eje Masedoniya. ² O jephekotachaa l'iphe, bu eka ono g'o ha pfuaru phe igwerigwe opfu bya eyeru phe okpu-ikike. E mecha; o bya ejeshia Gurisu.

³ O ọọ ọnwá ẹ̀to l'ẹ̀ka onó. A ńọnyaa; ọ kwakọ́be jeshia abahụ l'ugbo eje alì Siriya. Ndu Jiu gbaru je akwachia ya ọzo. O laphu azụ je eshia ọzo Masedoniya lashiá. ⁴ Ndu ẹ́phe l'íya swì l'ije onó bụ Sopeta, nwa Pírosu, onye Beriya waa Arisutakọsu waa Sekundosu, ẹ́phebedua shi lẹ́ Tesalonayika; waa Gayọsu onye Debi; waa Tikikọsu waa Tirofimosu; noo ndu kẹ́ Eshiya; waa Timoti. ⁵ Ndu onó vuru ọzo je anọdu lẹ́ Tirowasu pfuru-cheru anyi. ⁶ A -bọ́chaa iphe “Obo-buredi, ekoduru ekoko”; anyi bahụ l'ugbo lẹ́ Filipayi tughua. A ńọpfo ujiku ise; anyi byapfuta pẹ́ lẹ́ Tirowasu. E rwua ẹ̀ka onó; anyi ńọ abalì ẹ́saa l'ẹ̀ka onó.

Ejeje ikpazu, Pọlu eje Tirowasu

⁷ O be lẹ́ mbọku mbụ l'idzu; anyi dzukọ́be g'anyi ria Nri-enyashi-Nnajiuphu. Pọlu wata pẹ́ asarụ opfu; kele ọkwakobekwanu k'ala l'utsu iya. O pfuepfo opfu gbiriri jasụ abalì kee ẹbo. ⁸ Orọku dụ igwerigwe l'ime ọlo-eli onó l'ẹ̀ka anyi nyikotaru je adọkobe lẹ́ k'eli iya. ⁹ Nwokorọ́bya lanụ, aza Yutikọsu ńọdu anọo l'igburọnu windo. Pọlu pfunyaepfo opfu onó; mgbenya rweahaa Yutikọsu. A ńọnyaa mgbenya tų iya. O shi lẹ́ mkpopfu ọlo-eli ẹ̀to onó ngabufu bya echia onwiya l'alì. E jeshia ya apali; ọ nwuhuwaa. ¹⁰ Pọlu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbakwa ya ẹ̀ka sụ: “Unu ta akwagbushihe onwunu l'ọ dzuwaa ndzu!” ¹¹ O tughua laphu azụ je anyawaa buredi onó kee; ẹ́phe ria. O pfuaharu pẹ́ opfu ọzo; pfua ya jasụ nchi bọhu. O bụru iya alala. ¹² Ẹ́phe duta nwokorọ́bya onó lẹ́ ndzu. O bụru iphe, e gude dọ́ pẹ́ obu; obu shihu pẹ́ ike ọkpobe eshihu.

Pọlu shi lẹ́ Tirowasu jeshia Militọsu

¹³ Anyi tughua bya abahụ l'ugbo kporu jeshia Asọsu g'anyi apata Pọlu l'ẹ̀ka onó; kele ọ sụru g'anyi gude ugbo byapfuta iya lẹ́ ya e-gude ọkpa lufuta l'ẹ̀ka onó. ¹⁴ O byapfuta anyi lẹ́ Asọsu; anyi pata iya l'ugbo tughua jasụ anyi jerwua Mitilini. ¹⁵ Tọ́budu iya bụ; anyi shi l'ẹ̀ka onó tughua. O be lẹ́ nchitabọhu iya; anyi shi l'ẹ̀ka onó gude ugbo ghaa mgboru Kiyọsu. O rwua echele iya; anyi kpọ-rwua Samọsu. O be lẹ́ nchitabọhu mbọku k'onó; anyi kpọ-rwua Militọsu; ¹⁶ kele Pọlu pfuhawaru sụ lẹ́ ya a-gha Efesọsu aghagha gẹ́ ya te eje akpọ ọ́pfu l'alì Eshiya. O dụ iya ẹ́gwegwa; kele oome gẹ́ ya kukebe ẹ́hu jerwua Jierúsalemụ; tẹ́me l'oorwua mbọku Pentikọsutu.

Pọlu asụ: “Nọkwa-ẹ́hu mma”

¹⁷ Pọlu ńọdu lẹ́ Militọsu zia g'e je ezia ndu e meru ọgerenya Chiochi lẹ́ Efesọsu g'ẹ́phe bya gẹ́ yẹ́ l'ẹ́phe dzuda. ¹⁸ Ẹ́phe byarwuta Pọlu sụ pẹ́: “Unu mawaru-a gẹ́ mu shi emeje teke onó, mu l'unu ńọkpoo onó eshinu mu byaru alì Eshiya. ¹⁹ Mu wozetaru onwomu alì ejeru Nnajiuphu ozi; mu gude ẹ́nya-mini gude iphe-ẹ́huka, byapfutakotaru mu nụ, shigbaa l'ejo idzu, ndu Jiu achiru mu eje ozi onó. ²⁰ Unu maru l'ọ tọ́ dudu iphe k'uzo onó, Chileke e-shi dzọo unu onó, mu atọgboduru unu ẹ́ba; mbụ l'ọ tọ́ dudu ẹ̀ka mu wachiru iya unu awachi mẹ́ nanụ. Mu rarụ iya unu arara zia ya unu l'edzudzu-ọ́ha mẹ́ l'ibe unu l'unuphu l'unuphu. ²¹ Mu nmaru ndu Jiu mẹ́ ndu abudu ndu Jiu ọ́kwa sụ g'izimanu iphe-ẹ́ji pẹ́ lwa pẹ́ azụ g'ẹ́phe gha umere lwapfuta Chileke bya ekweta l'ọo Jizọsu bụ Nnajiuphu pẹ́. ²² Nta-a bẹ́ mu e-mekwa gẹ́ Unme-dụ-Nsọ ziru mu. Mu e-je Jierúsalemụ; ẹ́be ọ́ bụkwa lẹ́ mu maru iphe, ee-me mu nụ l'ẹ̀ka onó. ²³ Iphe, mu maerupho bụ lẹ́ Unme Chileke emeje mu lẹ́ mkpukpu lẹ́ mkpukpu mu ahuma lẹ́ mkporo waa iphe-ẹ́huka, parụ ẹ̀ka swiru mu lẹ́ Jierúsalemụ onó. ²⁴ Ole ọ́ tọ́ dudu iphe, mu gụberu ndzu mu. Oo 'nụ gẹ́ mu jefukpọonu ozi mu l'ishi; mbụ gẹ́

mu jefubebe ozi ono, Nnajiuphu bu Jizosu ziru mu ge mu jee ono, bu iya bu ge mu pfukaaru ndiphe k'ozì-oma le Chileke a-phuru phe obu-imemini.

²⁵ “Nta be mu mawaru l'unube ndu ono, mu tsoru jephee zia ozi-oma l'oo Chileke bu eze ono be taa humabaekwa mu ozo. ²⁶ Noo iphe, mu gude su unu ntanu-a; o -duru onye laru l'iswi be aka mu ta aduekwa iya ozo. ²⁷ Kele mu tukowaru iphemiphe, Chileke tuberu togbokotaru unu eba. O to dudu ophu mu wachiru unu awachi me nanu. ²⁸ Unu leta onwunu enya letakwapho unwu aturu ono, Unme-du-Nso yeru unu l'eka ono enya. Unu buru ndu azu Chiochi, Chileke gude mee, Nwa iya gedegede gbaru l'oswebe; mee g'o buru nkiya. ²⁹ Mu maru le mu -tugbuchaepho lashia be ndu ejo nzi a-wubata g'ejo agu bya adakaa unu. O to dukwa g'e meru; ebe ephe ebyi aka l'igwe aturu-a. ³⁰ O duru teke aa-nonya ndu shikwaa l'ime ogbo unu ono awata adzu aka. Ephe egude egube ono meahaa g'ephe dzuta ndu kweru ke Kereshi l'uka g'ephe etsoru aka phe. ³¹ Noo ya bu; unu kwabe enya. Unu nyatajekwa le mu kwataru gude enya-mini kukebe ehū eme unu g'unu tsoru uzo, pfuru oto. Mu ziru iya unu l'ehu l'ehu; eswe l'enyashi apha eto ophu.

³² “Nta be mu yeru unu l'eka Chileke. Mu ziwaru unu ozi-oma k'eze-iphe-oma, Chileke emeru ndiphe. Oo ozi-oma ono eche unu bya aduje ike emetse unu emetse bya adujekwapho ike mee g'unu le ndu ozo, bu ndu ke Chileke gbaru mgbā l'iphe ono, o doberu ndu nkiya ono. ³³ Unu maru l'o to dudu onye egu iphe iya gujeru mu. Ophu o dudu onye mu suseru g'o nu mu afu; ozo kobo; ozo uwe iya. ³⁴ Oo aka mu-a ephenebo be mu gude jee ozi jeta iphe, mkpa iya duru mu; waa iphe, mkpa iya duru ndu mu l'ephe swi. ³⁵ Mu gudewaa egube ono goshi unu l'anyi a-nodu ejeshije ozi ike g'anyi egude egube ono yeru ndu adudu g'o du phe aka. G'anyi nyatajekwa iphe ono, Jizosu, bu Nnajiuphu pfuru l'onwiya ono su: ‘Onye anu anunu be ehū kakwa utso eme l'onye anata anata.’ ”

³⁶ Polu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yee ndu ono g'ephe ha pfuru nu Chileke. ³⁷ O tugbushia; ephe tuko bungee ekwa je arikua ya aka l'olu; tsutsuchaa ya onu gude su iya tokwa ehū. ³⁸ O buru epfupfu ono, o pfuru l'ephe taa humabaedu iya ozo ono be kachakpo phe erwu l'ehu. Ephe duru iya jeshia l'ugbo.

21

Polu eje Jierusalem

¹ Anyi su phe: “Nokwa-ehū mma” bya abahu l'ugbo kpokwaseerupho nhamunha jasū anyi lufuta le Kosu. O be le nchitabohu iya; anyi kporu byarwuta Rodzu. Anyi shi l'eka ono kporu jeshia Patara. ² Anyi rwua bya ahuma ugbo, adagha eje Fonishiya. Anyi bahu iya kporu tugbua. ³ Anyi kpo-rwuepho aka anyi gbewaa elewaa Sayipurosu enya; anyi jiru iya ye l'ekicha kporu jeshia Siriya. Anyi byarwutaepho Taya, bu iya bu aka aabya egweshi iphe, ugbo ono vu; anyi nyishihu. ⁴ Anyi huma ndu ke Kereshi l'eka ono. Anyi l'ephe noo abali esaa. Unme Chileke mee ephe huma iphe, e-me Polu le Jierusalem. Ephe nmaaru iya okwa su iya g'o to jekwa. ⁵ Anyi nodzuepho abali esaa ono; anyi haa aka ono tugbua ije anyi. G'ephe hakota; me unyomu phe; me unwegirima phe tuko wuru tsoru anyi jasū anyi lufutabebe le Taya. Anyi lufutabebeepho; anyi tuko gbushi ikpere l'onu eze-enyimu l'eka ono pfuru nu Chileke. ⁶ Anyi l'ephe kwechaa ekele ikpazu-a; anyi bahu l'ugbo tugbua. Ephebedua wuru lashia ibe phe.

⁷ Anyi shi lẹ Taya l'ẹka ono kpọru ụgbo ụgbua. Anyi bya akpọrwua l'alị Tọlemeyisu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ anyi nọ-buhuru l'ụgbo l'ije anyi ọbu. Anyi bya eje ekelecha ụnwunna; anyi l'ẹphe nọ ụjiku ophu l'ẹka ono. ⁸ O be lẹ nchitabọhu iya; anyi gude ọkpa ụgbua bya ejerwua Sizariya. Anyi rwua bya abahụ l'ibe Filipu, onye Ozi-oma; anyi l'ẹphe nọdu. Filipu ono yì l'unwoke ẹsaa phọ, a họtajeru g'ẹphe yeje ẹka phọ. ⁹ Ọ nwutaru ụnwumgboko ẹno, ata aludu ji. Ụnwumgboko ono ẹphen'ẹno tuko epfuchijechaaru Chileke. ¹⁰ Anyi nọkpoo ụjiku olemole l'ẹka ono. A nọnyaa nwoke lanu, bu onye mpfuchiru, ẹpha iya bu Agabosu shi lẹ Jiudiya bya. ¹¹ Ọ byapfuta anyi bya ewota akpọ, Pọlu atubutajẹ uwe iya bya egude kegbabẹ onwiya ẹka waa ọkpa bya asu: "Unme-du-Nsọ sụru-a; l'onye nwe akpọ-a bẹ ndu Jiu l'e-ke ẹgube-a lẹ Jierúsalemu kpuru iya nū ndu amadu Chileke."

¹² Anyi nūmachaa ya; anyi lẹ ndu nọ l'ẹka ono wata arwo Pọlu g'o to jeshi Jierúsalemu. ¹³ Ọ sụ: "Ekwaa ọwa, unu ara ọwa-a bu gunu? Unu gbẹ eme g'obu nmafụ mu? Mu nọakwaa onwomu ree egude kẹ Nnajiuphu, bu Jizosu nwuhu lẹ Jierúsalemu; ọ tọ bụdu-a g'e kee mu ẹgbu kpurumu."

¹⁴ Anyi pfua nta pfua imo; ophu o kwedu. Anyi parụ haa sụ: "G'iphe, du Nnajiuphu l'uche mee."

¹⁵ Anyi nọnyaa l'ẹka ono; anyi kwakọbe jeshia Jierúsalemu. ¹⁶ Ụnwunna, nọ lẹ Sizariya haru tsoru anyi. Ẹphe dua anyi durwua ibe onye anyi eje anọdu, ẹpha iya bu Menesonu onye Sayipurosu; onye shi l'odu bu onye kẹ Kéreshi.

Pọlu eje ekele Jiemusu

¹⁷ Anyi rwua Jierúsalemu; ụnwunna natakpọo anyi ọkpobe anata. ¹⁸ O be lẹ nchitabọhu iya; anyi lẹ Pọlu swiru jeshia ekele Jiemusu. Anyi jeshia; ndu e meru ọgerenya Chiochi dzugbuwaa l'ẹka ono. ¹⁹ Pọlu kelecha phẹ bya eshi l'ishi kọkotaru phẹ iphe, Chileke gude ozi, ya jeru ndu abudu ndu Jiu meeru phẹ. ²⁰ Ẹphe nūmachaa iphe ono, o pfuru ono bya atuko kele Chileke ekele. Ẹphe sụ Pọlu g'o leanarọ g'iphe du l'ẹka-a. Sụ iya l'ikpoto ndu Jiu bẹ kwetaakwaru l'ọo Jizosu bu Nnajiuphu phẹ; teme ẹphe phubekwaphọ iphu l'eme ekemu, shi l'ẹka Mosisu. ²¹ E pfuwaru phẹ l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'alị ọzo g'ẹphe gwọbe ekemu Mosisu; g'ẹphe te ebujeshi unwu phẹ ubvù; ophu ẹphe etsohẹ omelalị ndu Jiu. ²² Anyi e-me iya imagha? Oha a-gbakwa mkpu. Kele ẹphe nūmajekwa l'i lwawaru. ²³ Iphe, ii-mekwa baa; ọ duru ụmadzu ẹno, kweru Chileke l'ẹphe edoberu iya onwophẹ iche; bya atụ-bua teke ẹphe e-meberu iya. ²⁴ Teke ẹphe tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru phẹ mee nsọ, nturwu. L'i pfuaru phẹ ụgwo iphe, iphe ono e-phu phẹ k'ophu ẹphe a-kpushikwanu ishi. Oo ya bu g'onnyemonye amaru l'iphemiphe ono, a tuko epfu l'iime ono bukota uka. Ẹphe amaru lẹ gubedua l'onwongu atukojekwaa g'ekemu Mosisu pfuru emekota. ²⁵ Ọ -buru kẹ ndu abudu ndu Jiu, bụwaa ndu kẹ Kéreshi bẹ anyi chihaanaru-a idzu dewaa ẹkwo-ozu zilaaru phẹ sụ g'ẹphe te erijeshi iphe, a gwaru iphe. Ophu ẹphe atajekwa mee-iphe. Ophu ẹphe atakwa anu, a swi-gburu aswi-gbu. Ophu ẹphe apharwushijekwa onwophẹ.

²⁶ Oo ya bu; Pọlu byanu bya eduta ụmadzu ẹno ono yeru onwiya. O be lẹ nchitabọhu iya; ẹphe l'iya je emee nsọ ono l'eze-ulo Chileke. Ẹphe shi ẹgube ono mee a madzuru l'a -nọfua ụjiku ẹsaa bẹ ẹphe lẹ ndu ophu e-egude iphe bya g'e gweeru phẹ ẹja l'ẹhu l'ẹhu g'ọ gbaru.

Egude Pọlu l'eze-ulo Chileke

²⁷ Abalí ẹsaa ono nọdu abvụwaa. O be ujiku lanu; ndu Jiu, shi Eshiya haru huma Pọlu l'ime eze-ulo Chileke. Ẹphe kpalia ikpoto nemadzu l'eka ono; yeeru phe oku; ẹphe gude Pọlu ²⁸ chishia mkpu su: "Ízurelu! O-ji-l'eka togbo-o! Unu bya eyeta ẹka-o! Waa nwoke-a, tsoru ẹkameka eje ezi nemadzu iphe; epfubyishi ndibe anyi bya ezibi ekemu Mosisu bya epfubyishi eze-ulo Chileke-a. Ophu ka njo bu l'o dutaru ndu abudu ndu Jiu dubata l'eze-ulo Chileke shi egube ono merwushia ẹka duru Chileke le nsọ." ²⁹ Iphe, ẹphe gude epfu nno bu l'ẹphe humajeru ẹka Pọlu yee onye Efesusu, ẹpha iya bu Tirofimosu swi ejephe le Jierusalemu. Ẹphe dobesu le Pọlu du nwoke ono bahu l'ime eze-ulo Chileke.

³⁰ Mkpukpu gbaahaa gharagharagara. Ẹphe gbakodzua bya akputa Pọlu kpufuta iya l'ime eze-ulo Chileke. A guchishia eze-ulo Chileke ono teke ono teke ono. ³¹ Ẹphe nọdu emekwadu-a g'ẹphe gbua Pọlu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, bu iya bu onye-ishi ndu uswe iya ono numanu l'utsu ada le Jierusalemu. ³² Onye-ishi ono chitaepho ndu-ishi ojogu waa ndu ojogu phe egwegwa gbapfushia ikpoto ndu ono. Ẹphe humaepho onye-ishi ono yee ndu ojogu ono; ẹphe tsubuhu Pọlu iphe. ³³ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eje egude Pọlu bya akarụ g'a tua ya uzi mkporo labo. Bya agbe teke ono jahaa su: "?Bu onye be o bu? ?Bu gunu be o meru?" ³⁴ Ndu echi l'o meru owa; ndu echi l'oo ophuu. A nọdu epfuepho iphe, edoduru enya k'ophu onye-ishi ndu ojogu ono amaedu iphe, bu l'oo waa iphe, o meru baa. O su ndu ojogu iya g'ẹphe kputa Pọlu kputa l'odu ndu ojogu. ³⁵ Ẹphe kpuru iya rwua onu-abata odu-ojogu ono; ẹphe palita iya apalita paru; l'eka mkpukpu ono ede igiji eme g'ẹphe nata iya megbua. ³⁶ Ẹphe nọdu eze gidigidi etso iya l'azu echigbaa: "Chigbua ya! Chigbua ya!"

Pọlu eme g'ọ dzọo onwiya

³⁷ Ẹphe jeshiepho g'ẹphe kputa Pọlu l'ime odu ndu ojogu ono; o su onye-ishi ndu ojogu ono: "Ge mu pfunaaru ngu iphe."

Onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Inhi! ?I gbẹ maru opfu Giriku? ³⁸ ? Bu iya bu l'o to budu ngu bu nwophu Ijiputu ono, kpalikwaduru-a opfu; chita mgbugbumadzu unu umadzu iri, chiba l'echiegu, e budu ebubu je anodu-a?" "?Tobudu ngu?"

³⁹ Pọlu su iya: "Mbedua bukwa onye Jiu, a nwuru l'alí Silisiya gedegede. Mu shikwa Tasosu, bu mkpukpu nweru enya. Jiko ge mu pfunuru nu ndu-a."

⁴⁰ Onye-ishi ndu ojogu ono bya ekweta g'o yee onu. Pọlu bya apfuru le mkpokota ẹka eeshije enyiba l'ulo bya achi-liaru ikpoto oha ono ẹka g'e gebe ge ya yee onu. Ẹphe daepho kpiriri; Pọlu gude opfu Hiburu pfuaharu phe opfu:

22

¹ "Mu su-a; unube unwunna mu phe; me nna mu phe! Unu ngaberu mu nchi ge mu dofu onwomu l'iphu unu!" ² Ẹphe numa l'oopfu opfu Hiburu; ophu o duedu onye mebaru me pyimu. Pọlu wata asa opfu ono.

³ "Mu bu onye Jiu, a nwuru le Tasosu, no l'alí Silisiya. Eka a no hee mu bu le Jierusalemu l'eka-a. Onye ziru mu ekwo bu Gameliyelu. O kwata zishia mu ekemu ndiche anyi phe ike. Oo g'unube ndu nokota l'eka-a adzoshi ke Chileke ike-a bu ge mu shi anoduje adzo iya. ⁴ Ndu shi etso Uzo Nnajiuphu ono be mu shi akpashije ehu ike; mbu shi egbuje phe egbugbu.

Mu shi egudeje unwoke phẹ mẹ unwanyi phẹ tua mkpọro. ⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya unu be a-gbakwaa ekebe l'iphe-a, mu epfu-a bu ọkpobe-opfu. Mu jeru je anata phẹ ẹkwo, e deru nu unwune phẹ ndu Jiu, bu le Damasukosu bya ejeshia ẹka ono ge mu gudechaa ndu kwetaru ke Jizosu tua phẹ mkpọro kpuru bya Jierusalemu g'a hua phẹ ahuhu.

Pọlu ako ge ndu iya gude gbanwe

⁶ "No iya; mu nodu eje; mu rwutashiepho Damasukosu g'nyanwu alwawaa l'ishi; iphoro shiepho l'imigwe chaepho ke vaa chaphee mu mgburugburu. ⁷ Mu daa kpurumu l'ali. Mu numa olu-opfu, epfu anu mu nu su mu: 'Solu! Solu! ?Bu gunu meru iphe, ikpa mu eh?' ⁸ Mu su iya: '?Bu onye be i bu Nnajiuphu?' O su mu: 'Mu bu Jizosu onye Nazaretu, bu onye ikpa eh-a.' ⁹ Ndu mu l'ephe swi humachaa iphoro ono obenu l'ephe ta anumaduru opfu ono, onye ono epfu anu mu ono. ¹⁰ Mu ja su: 'Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-me?' O su mu: 'Gbalihu bahu l'ime mkpukpu Damasukosu. I-rwuwaro ẹka ono be aa-karu ngu-a iphemiphe, du Chileke g'i mee ya.' ¹¹ Iphoro ono mee mu tsuhaha ishi. Ndu mu l'ephe swi kpuru mu l'eka anyi bahu le Damasukosu.

¹² "Anyi rwua ẹka ono; o duru nwoke, epha iya bu Ananayasu: onye Chileke duru le nsọ. Oomekotaje g'ekemu pfuru; teme o buru onye duru ndu Jiu, bukota l'eka ono le nsọ. ¹³ Ananayasu ono byapfuta mu bya apfukube mu bya asu mu: 'Solu nwune mu; ngwa wata aphu uzo ozo!' Teke ono teke ono mu wata aphu uzo bya ahuma iya. ¹⁴ O su mu: 'Chileke ndiche anyi phẹ be hotaakwaru ngu g'i maru iphe, du iya l'uche; l'i huma onye ono, pfuberekoto kpoloko ono; numa iphe, oopfu l'onwiya. ¹⁵ Kele jigbaru mu odzori l'iphu ndiphe mgburugburu. L'i pfuaru onyemonye iphe ono, i humaru ono waa iphe ono, i numaru ono. ¹⁶ Nta-a; ?bu gunu ozo be i ngaberu? Gbalihu g'e mee ngu baputizimu; l'i kweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu g'o safu ngu iphe-eji ngu.' "

Pọlu eje ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma

¹⁷ "No iya; mu laphu azu le Jierusalemu. Mu nodu l'eze-ulo Chileke ẹka mu epfu anu Chileke phua ophulanya huma Nnajiuphu. ¹⁸ O su mu: 'Mee egwegwa lufu le Jierusalemu; kele ndu ẹka-a taa ngakwa nchi l'iphe, iipfu k'ehu mu.' ¹⁹ Mu su: 'Nnajiuphu; ephe machachakwaru-a rengurengu ge mu shi ejeje l'ulo-ndzukọ ndu Jiu je atua ndu etso uzo ngu mkpọro su g'e chia phẹ iphe. ²⁰ Teke e gburu onye-ekebe ngu bu Sutivinu; be mu nokwa l'eka ono; teme mu zua mgbede l'egbugbu, e gburu iya du ree. O buru mbedua no swiru uwe ndu jeru iya atugbu.' ²¹ Nnajiuphu su mu: Tugbua jeshia! Mu e-zi ngu ẹka du enya g'i jepfu ndu abudu ndu Jiu."

²² "Ndu ono dakpọepho jii ngabe nchi l'iphe, Pọlu epfu jasụ o pfuepho ke ndu abudu ndu Jiu ono; ephe swo-lihu su: Unu wofu egube onye owa-a le mgboko! O to dukwa k'anodu ndu!" ²³ Ephe nodu atu woowoowo; alashi uwe phẹ; ekpoka urwuku; l'eka eh eghu phẹ eghu. ²⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono su ge ndu ojogu iya kpuba Pọlu l'ime odu ogu ono. O karu phẹ g'ephe chia ya iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparu iphe, ndu Jiu aturu iya woowoowo g'ephe atu iya ono. ²⁵ A bya ekechaa Pọlu egbu g'e chia ya iphe; o su onye-ishi ojogu ndu Romu lanu, pfuru l'eka ono: "'E chije onye Romu iphe l'ebe abu l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe, o meru to?"

²⁶ Onye-ishi ojogu ono numa iya bya ejepfu eze onye-ishi ndu ojogu je asu iya: “?I maru-a iphe, i suru g'e mee? ?I maru-a le nwoke-a bu onye Romu?”

²⁷ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Pọlu je asu iya: “?I bu onye Romu eviya?” Pọlu su iya: “Ee.”

²⁸ Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: Mu pfukwaru okpoga, paru eka; teme mu buru onye Romu. Pọlu su iya: Obenu l'a nwuru mbedua anwunwu le Romu.

²⁹ Ndu ono shi abya aji Pọlu aji ono paru iya haa. Ndu guahaa eze onye-ishi ono g'o numaru le Pọlu bu onye Romu. O buru nwa Romu be o turu mkporo.

Pọlu no l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

³⁰ O be le nchitabohu iya; Eze onye-ishi ndu ojogu ono su g'a tufu Pọlu mkporo. O bya ezia ge ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Epe dzugbuepho; o duta Pọlu dufutaru phe. O buru iphe, ochokpoo bu g'o maru iphe, ndu Jiu gudedoru Pọlu.

23

¹ Pọlu bya atabe ogbo-ikpe ono enya bya asu phe: “Unwunna mu; o to dukpokwaa iphe, mu maru, mu mejeru byasu nta-a, bu iphe, mu a-su l'owa mu obu mini l'iphu Chileke.” ² Noo ya; Ananayasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke gbalihuapho su ge ndu pfu-kube Pọlu chia ya eka l'onu. ³ Pọlu su iya: “Ge Chileke chikwa ngu iphe gube igbulo, e teru ndzu ono! Nta-a be i no l'eka-a eme g'i gude ekemu kpee mu ikpe; teme i nodu emebyikwapho ekemu ono; eshinu i suru g'e chia mu iphe.”

⁴ Ndu pfu-kube Pọlu su iya: “Shii! ?Ti madu l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke be iphu iphu egube ono?”

⁵ Pọlu su: “Unwunna; mu te eshikwa maru l'o bu onye-ishi ndu-uke Chileke. L'opfu Chileke sukwaru: Te ephukwa onye bu onye-ishi ngu iphu.*”

⁶ “Tobudu iya bu; Pọlu humapho le nduko ogbo-ikpe ono du ebo; l'ogbo ndu Sadiusi du iya; ogbo ndu Farisii du iya; o chishia: Unwunna mu; mu yikwa l'ogbo Farisii. Ndu nwuru mu nu yikwapho l'ogbo Farisii. Iphe, e kpedoru mu ikpe iya-a bukwa le mu ele enya le ndu nwuhuru anwuhu be Chileke e-me ujiku lanu g'ephe teta dzuru ndu.”

⁷ Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ogbo Farisii waa ndu ogbo Sadiusi wata aswo uswo. Ogbo-ikpe keha ebo. ⁸ Kele ndu Sadiusi suru le Chileke tee medu ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndu ozo; su l'unwu-jozi-imigwe ta adudu; ophu o dudu ndu ozo, dubaa nu, bu ndu a ta ahumadu l'enya. Obenu le ndu Farisii tukoru iphe ono kwetakota. ⁹ Uzu nodu atu wowoowo aka shii eje. Ndu ezije ekemu ndu ophu bu ogbo Farisii haru gbalihu epfushi ike su: “O to dukwa iphe, du eji, anyi humaru, nwoke-a meru! ?A maru bu maa; ozoo jozi-imigwe epfujeru nu iya.”

¹⁰ A nonyaa; uswo obu paa eka k'opfu eze onye-ishi ndu ojogu ono dobesu l'ephe a-lokashi Pọlu nanu nanu. O su ge ndu ojogu iya ye ishi je akpuphu Pọlu azu l'odu ndu ojogu ono.

¹¹ O be l'enyashi iya; Nnajiuphu, bu Jizosu bya apfu-kube Pọlu su iya: “G'ike ta abvukwa ngu Pọlu! Kele oo g'i gbaru odzori mu le Jierusalem l'eka-a bu g'i jefutaje agbaarụ mu iya le Romu.”

Aachi idzu egbu Pọlu

* 23:5 23:5 Guna Awu 22:28.

¹² O be lẹ nchitabọhu iya; ndu Jiu bya edzukọbe bya erifu nte l'ẹphe ta abyadu atso nri onu; ophu ẹphe etsudu onu l'okoro jasụ teke ẹphe gbuadaru Pọlu. ¹³ Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ukporo labo. ¹⁴ Ẹphe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu je asu phe: "Anyi rifuakwaru nte l'anyi taa tsodu nri onu jasụ teke anyi gburu Pọlu. ¹⁵ Oo ya bu; unu l'ogbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojogu ndu Romu g'o dutaru unu Pọlu. Unu mee ya g'o dobesu l'unu eme g'unu jibaa ya aji. Ole anyibedua a-kwabẹ gbua ya l'uzo; teme l'o rwua ẹka-a."

¹⁶ Noo ya; nwokorọbya lanu numanu k'ewohagbaa onwophe l'uzo kwaberu Pọlu ono. Nwokorọbya ono bu nwune Pọlu ke nwanyi nwuru iya. O je l'odu-ogu l'eka ono je epfuaru iya Pọlu. ¹⁷ Pọlu bya ekua onye-ishi ndu ojogu lanu bya asu iya: "Duta onye-a jepfu eze onye-ishi ndu ojogu. O duru iphe, oo-pfuru iya." ¹⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya edujeru eze onye-ishi ndu ojogu ono bya asu iya: "Onye mkporo ono, bu Pọlu kuru mu su ge mu dutaru ngu nwokorọbya-a l'o duru iphe, du mkpa, oo-pfuru ngu."

¹⁹ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya eje anodu iche bya ajia ya le mpya su iya: "?Bu gunu be i byaru mu epfuru?"

²⁰ O su iya: "Ndu Jiu chiru idzu l'ẹphe a-su ngu g'i duta Pọlu dufutaru ogbo-ikpe echele. L'ẹphe aa-su ngu le ndzukọ ogbo-ikpe acho g'ẹphe jibaa ya aji. ²¹ Ole oo g'i ti ngakwaru phe nchi; kele o duru ndu ghataru ukporo labo e-wohagbaa onwophe ewoha l'uzo kwaberu iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ẹphe tee ridu nri; ophu o duru iphe, ẹphe a-ngu m'o budu l'ẹphe gbuadaru Pọlu. Ẹphe doziwaru onwophe. Iphe, ẹphe kwaberu nta-a bu g'i kweta g'e duru iya bya."

²² Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Ta adukwa onye ii-me g'o maru l'i pfuwaru mu iya." O su ge nwokorọbya ono la. O lashia.

E du Pọlu je anu nnajioha, bu Felikusu

²³ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ekua ndu-ishi ndu ojogu iya umadzu ẹbo bya asu phe: "Unu je achikobe ndu ojogu ukporo iri; waa ndu ojogu ukporo eto l'iri; ndu a-nodu agba l'inya; waa ukporo iri ozo ndu a-chiru arwa. Unu kwakobe phe k'eye Sizariya le nri-enyashi ntanu-a. ²⁴ Haru inya dozia, Pọlu a-nodu agba g'unu duru iya nu nnajioha, bu Felikusu. G'o to dukwa iphe, e-me iya nu." ²⁵ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya edee ekwo-ozu su:

²⁶ "Kulodiyosu Lisiyasu ede ekwo-a anu Okalibe Nnajioha, bu Felikusu asu: Nnajioha; mu ekele ngu-o. ²⁷ Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu suru g'e gude byapfuta ngu-a eme g'ẹphe gbua. A nonyaa e mee mu maru l'o bu nwa Romu. Mu gude ndu ojogu mu je anafu phe iya. ²⁸ Mu meahaa ge mu maru iphe, ẹphe gudedoru iya. Mu duru iya jepfu ndzukọ ogbo-ikpe phe. ²⁹ Mu huma l'iphe, o meru ta abudu iphe, o du ke g'a pfu-gbua ya; ophu o dukpodanu k'atu mkporo. Iphe, ẹphe epfu l'o meru bu opfu k'ekemu-ali ndu Jiu. ³⁰ Mu numa le ndu Jiu chiru idzu g'ẹphe gbua ya; mu su g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu su ndu epfu iphe, o meru g'ẹphe byapfuta ngu bya epfua ya l'iphu ngu."

³¹ Ndu ojogu ono bya emee g'e ziru phe. Ẹphe gude Pọlu jee l'enyashi ono jasụ le Antipatirisu. ³² O be lẹ nchitabọhu iya; ndu ojogu ono ndu ophu gude okpa laphushia azu l'odu-ogogu. Ndu ophu gude inya duru iya jeshia. ³³ Ẹphe durwua ya Sizariya bya eworu ekwo ono nu nnajioha bya eworu Pọlu ye iya l'eka. ³⁴ O bya aguebe ekwo ono; bya ajia Pọlu ali ẹka a nwuru iya. O numaepho l'o bu onye Silisiya; ³⁵ o su: "Mu a-numawaro

onu-mini ngu rengurengu me ndu epfu iphe, i meru byarwutaepho." O su g'e je dobe Polu l'eze-ulo Herodu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu le Polu meru

¹ A noepho abali ise; Ananayasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya l'ogbo-ikpe ndu Jiu haru swiru jeshia Sizariya. Ephe gudekwapho onye maru eye onu l'opfu, ephe iya bu Tetalosus gude jeshia. Ephe rwua bya atuko iphe, ephe suru le Polu meru doshiaru nnajioha, bu Felikusus. ² A bya ekua Polu. Tetalosus wata epfu iphe, ephe suru l'o meru su:

"Okalibe Nnajioha; oo g'i gude nwubeberu anyi enya ree meru g'o gude anyi buru le nchi odoo. O buru nkwananya ngu meru iphe, a gbanwechaaru iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'oduru ndibe anyi le ree. ³ Iphemiphe ono, iimeru anyi ono du anyi ree. Anyi nodu l'ekameka ekele ngu ekele iya. ⁴ Mu te ejeekwa epfukwaduru ngu ro ogologo opfu. Iphe, mu arwo ngu bu jiko g'i kweru numa iphe-a, anyi abyaru ngu epfuru-a. Anyi e-gbu ya pho mkpirikpu. ⁵ Nwoke-a be anyi humawaru l'o bu onye shiberu ite ejo-iphe. Ookpaje utsu l'eka ndu Jiu nokpoo le mgboko mgburugburu. Teme o buru iya bu ishi ndu ejo ogbo ono, bu ogbo ndu Nazaretu. ⁶ O nodu eme g'o merwua eze-ulo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-ali anyi kpee ya ikpe. ⁷ Ophu eze onye-ishi ndu ojogu, bu Lisiyasu ekwedu. O bya eye iya aka; bya egude aka ike nata iya anyi. ⁸ O su g'anyi be ndu guderu iya nu bya l'iphu ngu. I -jia nwoke-a aji be ji-humawaro iphe obu, anyi epfuru ngu l'o meru obu." ⁹ Ndu Jiu ophu ye iya aka su l'iphemiphe, Tetalosus pfuru bukota eviya.

Polu edofu onwiya l'iphu Felikusus

¹⁰ Nnajioha bya epheeru Polu aka g'o wata eye onu. Polu su:

"Mu su-a; mu maru li shiwaa uzanya nodu l'ishi ikpe l'ali-a. Noo g'o gude ehuru nodu atso mu utso edo edo dofu onwomu l'iphu ngu. ¹¹ O toko noghadu abali iri l'ebo, mu jeru Jierusalemu je abaru Chileke aja. Jikwaa phe g'a maru ?mu l'adzu aka. ¹² Ndu Jiu ta ahumakwaru l'o duru onye mu l'iya wataru atu ego; ophu ephe ahumaduru mu l'eka o duru ndu mu swongaru l'ime eze-ulo Chileke; ozoo l'ulo-ndzuko phe; ozoo l'ime mkpukpu. ¹³ Ozokpoonu g'ephe goshi l'ibo ono, ephe boshiru mu ono duru ophu bu eviya. ¹⁴ Ophu, mu kweru bu le mu abaru Chileke ndiche anyi phe aja le Uzo Nnajiuphu ono, ephe ekuje ejo ogbo ono. Mu tukokwarupho iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa ekwo ndu mpfuchiru Chileke kweta. ¹⁵ Iphe, ndu-a ele enya iya be mu elekwapho enya iya, bu iya bu le Chileke e-mechaa mee onyemonye g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu me ndu oma me ndu ejo-iphe. ¹⁶ O buru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ehuru g'obu ta anodu awa mu mini l'iphu Chileke me l'iphu nemadzu.

¹⁷ "Oo ya bu; mu nochaa apha olemole l'eka ozo; mu lwa ali mu ge mu wolataru ndu ali mu okpoga gude yeru phe aka; wakwapho ge mu nu Chileke iphe-ngweja. ¹⁸ O buru ge mu mechaaru nsu, tso ngweja ono be ndu Jiu ophu haru shi Eshiya lwa humaru mu l'ime eze-ulo Chileke l'eka ono. O to dukwa ikpoto ndu mu l'ephe swi; ophu mu emekwaru ge mkpukpu gbaa gharagharagara. ¹⁹ O kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu l'eka-a bya epfua iphe, ephe suru le mu meru me o -duru iphe, ephe epfu. ²⁰ Ozoo su ge ndu-a, no l'eka-a pfua ejo-iphe ephe humaru, mu meru, bukpo iphe, e gege anma mu ikpe teke ono,

a jiru mu aji l'iphu ndzuko ogbo-ikpe phe ono; ²¹ gbahakwa iphe lanu ono, mu nokwa-a l'iphu ndzuko ogbo-ikpe ono pfushia ike su l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe iya ntanu-a bu le mu kweru le Chileke e-mechaa mee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu."

²² Oo ya bu; eshinu Felikusu magbuwaru ke Uzo Nnajiuphu ono ree; o su g'ephe la. "Mu e-kpe ikpe ono me eze onye-ishi ndu ojoğu, bu Lisiyasu byaepho." ²³ O su g'onye-ishi ojoğu ndu Romu, Polu no l'eka letakwa iya enya ree; ole oo g'o hakwaa ya g'o tusaru ehu; ge ndu onya iya byaje g'ephe l'iya kwe; g'ephe mejeru iya iphe, bu mkpa iya.

Polu eye onu l'iphu Felikusu yee Durusila, nyee ya

²⁴ A noepho ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya Durusila, bu nwanyi Jiu byatashia. O bya ezia; e je ekua Polu. Ephe ngaberu iya nchi; o pfuahaa k'ekweta ke Kereshi, bu Jizosu. ²⁵ Polu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu k'apfubekoto me k'esede onwonye; waa ke mboku ikpe, a-bya nu ono; ndzu rwuta Felikusu. O su iya g'o jewaro ke nta; le ya e-ku iya-a ozo teke uzo duru iya. ²⁶ Iphe, ori bu l'o duru okpoga uphalazu, Polu a-nu iya. O buru iphe ono be meru g'o gude o nodu abujeru nta nta l'o kua ya g'ephe bo uja.

²⁷ A noepho mgbarapha labo; Felikusu lufu. O byalepho alufu ono; o paru Polu haa l'oka-mkporo l'eka oome ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree. Nwoke ozo, epha iya bu Poshosu Fesutosu bya anodu l'okwa iya.

25

Polu epfu g'eze nnajioha Romu kpee ya ikpe

¹ A noepho abali eto, Fesutosu lwapfutaru ndu ono, o bu nnajioha phe ono; o shi le Sizariya jeshia Jierusalemu. ² E rwua eka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu Jiu bya epfuaharu iya iphe, ephe suru le Polu meru. Ephe rwo ya ³ g'o meeru phe iphe-oma, bu iya bu g'o mee Polu g'o lwa azu le Jierusalemu. Ephe nodukwanu achi idzu g'ephe kwabe l'egbudu gbua Polu. ⁴ Obenu le Fesutosu suru phe le Polu nokwa mkporo le Sizariya. Le ya ta adukwa ge ya ano-beru ya alaphushia azu l'eka ono. ⁵ O su phe: "Ge ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. O -buru l'o duru iphe, du eji, o meru; unu je epfua ya l'eka ono."

⁶ Ephe le Fesutosu noo iphe, ha g'abali iri l'eka ono teme o lashia Sizariya. O be le nchitabohu iya; o je anodu l'ulo-ikpe bya asu g'e dubata Polu. ⁷ Polu bataepho; ndu Jiu, shi Jierusalemu bya apfu-pee ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara, ephe suru l'o meshiru. Ophu o dudu ophu ephe duru ike goshi l'o bu eviya me nanu. ⁸ Polu bya edoahaa ge ya dofu onwiya su: "O to dukwa teke mu pfubyijeru ekemu ndu Jiu; ophu mu epfubyikwaru eze-ulo Chileke; ophu o dukwa teke mu pfuswejeru eze nnajioha Romu."

⁹ Fesutosu meahaa ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree; o su Polu: "?O du ngu ree g'i je Jierusalemu g'e kpee ngu ikpe iphe-a, ephe suru l'i meru-a l'iphu mu l'eka ono?"

¹⁰ Polu su: "Eka-a, mu pfuru-a bukwa l'iphu ogbo-ikpe eze nnajioha Romu gedegede, bu iya bu eka o gbaru g'e kpee mu ikpe. Gubedua l'onwongu maru l'o to dudu ejo-iphe, mu meru ndu Jiu. ¹¹ Kele ome mu eme ejo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe mpfugbu me mu asu ?Mu atsuhunu ebvu anwuhu? Obenu teke iphe, ephe suru le mu meru phe ta abudu eviya

bẹ ọ tọ dukwa onye byakpọoru akpuru mu nọ phẹ. Iphe, mu pfuru bukwa g'ikpe mu laa l'iphu eze nnajioha Romu."

¹² Noo ya bụ; Fesutosu yee ndu ogbo-ikpe iya chichaa idzu; ọ sụ iya: "Eshinu i sụru g'ikpe ngu laa l'iphu eze nnajioha Romu bukwa l'iphu eze nnajioha Romu ono bẹ ii-je."

Polu nọ l'iphu Agiripa yee Baniisu

¹³ O be ujiku lanu; eze, bụ Agiripa waa nwune iya nwanyi, bụ Baniisu bya Sizariya g'ephe kele Fesutosu. ¹⁴ Ephe noephe ujiku olemole l'eka ono; Fesutosu bya eworu ke Polu kọoru Agiripa. O sụ iya: "O duru nwoke, Felikusu haru mu l'ulo mkporo. ¹⁵ Mu jee Jierusalemu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ogerenya ogbo-ikpe phẹ pfuaharu mu akpamara, ephe suru l'o meshiru. Ephe sụ mu gẹ mu nmaa ya ikpe. ¹⁶ Mu sụ phẹ l'ọ tọ bukwa omelali ndu Romu g'a kpuru onye a suru l'ọ duru iphe, o meru nọ; l'ebe abụ lẹ yee ndu odaru ephe l'iya nọ l'iphu l'iphu g'o dofu onwiya l'iphe ono, a suru l'o meru ono.

¹⁷ "O be mboku, ephe dzuru l'eka-a; ophu mu ejekpodaaro akpo upfu. Mu jeshiepho l'ulo-ikpe ono lẹ nchitabohu iya bya asu g'e je edubata nwoke obu. ¹⁸ Ndu epfu iphe, o meru gbalihu; ophu ọ dudu me ejo-iphe, mu riru l'o meru, duru ophu ephe suru l'o meru. ¹⁹ Iphe, ephe pfuerupho buerupho opfu g'ephe abajeru Chileke phẹ eja waa onye obu, a suru l'epha iya bụ Jizosu, nwuhuhawaru nọ; obenu lẹ Polu suru l'ọ nokwadu ndzu. ²⁰ Ophu mu amadu iphe, mu e-me l'egube opfu ono. Mu jia Polu gẹ mu maru ?ọ du iya ree g'o jee Jierusalemu g'e kpee ya ikpe iphe, ephe suru l'o meru-a l'eka ono. ²¹ Polu jika sụ lẹ ya a-nodua lẹ mkporo jasụ teke Okalibe eze nnajioha e-kpe iya ikpe. Mu karu sụ g'e che iya nche jasụ teke mu e-zi iya g'o jepfu eze nnajioha."

²² Agiripa sụ Fesutosu: "O dukwa mu g'a sụ lẹ mu numaru olu nwoke obu l'onwomu kwapho." Fesutosu sụ iya g'ọ haa l'echele bẹ ọo-numa-a olu iya.

²³ O be lẹ nchitabohu iya; Agiripa yee Baniisu bya akwakpoeppo onwophe okpobe akwa ndu eze. Ephe bya abahu l'ulo-ikpe ono waa eze ndu-ishi ojogu; me ndu a maru epha phẹ lẹ mkpukpu ono. Fesutosu zia; e je eduta Polu bata. ²⁴ Fesutosu wata epfu opfu sụ: "Onyibe, bụ Agiripa me unube ndu nokota l'eka-a. Unu humakwa nwoke-a, ndu Jiu mgburugburu ndu ophu nọ l'eka-a me ndu ophu nọ lẹ Jierusalemu tukoru echi ichi iya obu. Ephe echi mkpu sụ g'ọ tọ noduhe ndzu. ²⁵ O lẹ ọ tọ dudu iphe, mu humaru, o meru bụ iphe, du k'e gude kpee ya mpfugbu. Eshinu o gude onu iya sụ g'ikpe iya je l'iphu Okalibe eze nnajioha bẹ mu sukwaru lẹ mu e-zi g'e dularu iya eze nnajioha. ²⁶ Obenu lẹ mu ta amadu iphe, bụ l'owa-a iphe, mu e-de l'ekwo sụ eze nnajioha l'o meru. Nokwa iphe, mu gude dutaru iya unu; mbu dutaru iya gube Onyibe, bụ Agiripa gedegede g'obukwanuru: e -lechaa enya l'ikpe obu; mu amakwanuru iphe, mu e-de l'ekwo. ²⁷ Kele ọ du mbedua g'ọ bụ umere onye-eswe mbu gẹ mu sụ g'e duru onye mkporo je; l'ebe egoshi iphe, a suru l'o meru."

26

Polu edofu onwiya l'iphu Agiripa

¹ Agiripa sụ Polu: "A haakwaru ngu nta-a g'i yee onu. I -makwaru iphe, ii-do dofu onwongu dokwaa ya." Polu bya apalia eka kele iya bya awata edodo sụ:

² “Onyibe, bu Agiripa; ehu atso mu l'i kweru ge mu pfuru ngu l'iphu pfua opfu; doo edo dofu onwomu ntanu-a l'iphemiphe, ndu Jiu suru le mu eme. ³ Ehu, atso mu nu bu l'i maru omelali ndu Jiu ree bya amaru iphe, ephe adzo. Jiko ngabekpoekwapho nchi ree l'iphe-a, mu abya epfufu-a.

⁴ “Ndu Jiu mgburugburu makotaru ge ndzu mu du eshikpo teke mu bu nwata; kele mu shiepho le mbu buru l'ali mu waa le Jierusalemu. ⁵ Ephe makwarupho; m'ephe -jenu ekwe gbaa ekebe iya; le mu shiepho le mbu gbaru l'ogbo ono, kachaa atube nvo l'ekemu Chileke anyi ono, bu iya bu ogbo ndu Farisii. ⁶ Nta-a be mu pfuru l'eka-a; a nodu ekpe mu ikpe; kele mu ele enya iphe ono, Chileke kweru nna anyi oche phe ukwe le ya e-me ono. ⁷ Oo iphe ono, o kweru ukwe iya ono be okpa-ipfu iri l'ebo ndibe anyi phe elekpo enya iya gude ehu anmanma iya abaru Chileke eja eswe l'enyashi-a. Su-a; Onyibe; nta-a be ndu Jiu suru le mu mesweru; kele mu ele enya iphe lanu ono. ⁸ ?Bu gunu meru g'o gude o nodu atsu unube ndu Jiu l'ehu ekweta le Chileke e-me ndu nwuhuru anwuhu g'ephe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu?

⁹ “Mbedua l'onwomu shikwapho dobesu l'ome o duru iphe, mu e-me gude mebyia iphemiphe, lakporu k'epha Jizosu onye Nazaretu me mu emewaa iya. ¹⁰ Noo iphe, mu meru le Jierusalemu bu ono. Mu jeru anata ndu-ishi uke Chileke ekwo, egoshi l'oo phe ziru mu ozi. Mu je akputa igwerigwe ndu-nsu tushia phe mkporo. Teke e kperu phe mpfugbu; mu ekweeru phe une. ¹¹ Ugbo olemole be mu zichawaru g'e chia phe iphe l'iphe, bukpo ulo-ndzuko ndu Jiu; l'eka mu eme g'ephe su l'ephe te ekwetaheduru iphe ono, ephe kwetaru ono. Ke nkephe nodu eghutaberu mu egu shii k'ophu mu shi agbeshije jeshia ali ozo je phe avota.”

*Polu ako ge ya gude gbanwee
waa k'ozu iya*

¹² “O buru k'iphe ono meru g'o gude mu jeshia Damasukosu. Ndu-ishi uke Chileke kwe ge mu je; o buru phe be mu no l'eka jeshia. ¹³ Noo ya Onyibe; o buru l'echilabo eswe ono ge mu no l'uzo be mu humaru iphoró, ka enyanwu, no l'akpaminigwe egbu nwijnwii. O nwuepho nwuphee mu le ndu anyi l'ephe swi mgburugburu. ¹⁴ G'anyi ha dakota kpurumu l'ali. Mu numa olu-opfu, e gude opfu Aramu epfu su: 'Solu! Solu!' ?Bu gunu meru iphe, ikpa mu ehu? I-nodu eme g'i mekata mu be o bukwa onwongu be iimekata. O gbekwa du g'eswi, emeka onwiya iphe-ehuka; kele oogba okpa le mpyipyi oshi, onye nwe iya nu gude achi iya.' ¹⁵ Mu ja ya su: '? Bu onye be i bu Nnajiuphu?' O su mu: 'Oo mu bu Jizosu; onye ikpa ehu.' ¹⁶ 'Gbalihu pfuru apfuru. Iphe, mu gude byapfuta ngu bu ge mu gua ngu le ndu ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu ozo iphe-a, i humaru ntanu-a ke nkemu-a; waa iphe, mu e-goshi ngu l'iphu.' ¹⁷ Mu a-dzota ngu l'eka ndu Izurelu waa l'eka ndu abudu ndu Jiu, bu iya bu ndu mu ezi ngu g'i je ali phe obu. ¹⁸ 'Ii-je emee g'ephe saa enya k'ophu ephe e-shi l'ochii futa bata l'iphoro; waa k'ophu ephe e-shi l'eka Nsetanu futa lwapfuta Chileke. Oo ya bu; mu aguaru phe nvu l'iphe-eji phe guru phe ye le ndu mu hotawaru g'ephe buru ndibe mu.'

¹⁹ “Oo ya bu; Onyibe; mu ta asukwaru waawaa le mu tee medu iphe ono, mu numaru l'ophulanya, shi l'imigwe ono. ²⁰ Mu vuru uzo jee Damasukosu; teme mu bya ejeshia Jierusalemu. Mu bya ejegbabe ali Jiudiya mgburugburu shia jeshia ali ndu abudu ndu Jiu. Ishi iphe, mu jedoru ekameka ono buru ge mu karu phe g'izimanu iphe-eji phe lwa phe azu g'ephe ghaa umere lwapfuta Chileke; ephe emeje iphe, e-goshi

l'izimanu lwaru phe azu eviya. ²¹ Noo iphe, kparu iphe, ndu Jiu guderu mu l'eka mu no l'eze-ulo Chileke eme g'ephe gbua mu. ²² Ole Chileke eyekpøekwaru mu pho eka byasu ntanu owa. Noo g'o gude mu pfuru l'eka-a agba ekebe g'onymonye numa; nwata me ogerenya. Mu nodu epfu iphe, abudu iphe ozo gbahaa iphe ono, Mosisu yee ndu mpfuchiru Chileke pfuru su l'oo-me ono. ²³ Ephe suru le Kereshi ono, jefutaje iphe-ehuka. E-mechaa l'o buru iya a-buru onye Chileke e-vuru uzo mee g'o shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu; g'o pfukaaru ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu l'oo ya bu iphoró, Chileke e-shi dzoo phe."

Onu, Agiripa yeru Polu

²⁴ Polu donyaepho iphe ono; Fesutosu raswerehu: "Polu! Oo buakwaa obvu byaru ngu! Oke ekwo, i nwuru gbaghaakwaru ngu iphu!"

²⁵ Polu su Fesutosu: "Obvu te emekwa mu Onyibe. Iphe, mu epfu dokwaru enya; teme o buru okpobe-opfu." ²⁶ ?Tobudu Agiripa baa? O makotaru iphe-a, mu epfu-a rengurengu; teme mu nodu epfue ya pho hoo-haa; kele o doru mu enya l'o to dudu iphe ono ophu o numahaadaru; eshinu o dudu ophu e meru l'edomi. ²⁷ Su-a; Onyibe, bu Agiripa; ?I kwetaru iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru to? Mu maru-a l'i kwetaru-a!

²⁸ Agiripa su iya: "?I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu egwegwa egube ono ge mu buru onye ke Kereshi?"

²⁹ Polu su iya: "?O bu egwegwa-o; ?oo-no odu-o; iphe, mu epfu anu Chileke bu ge gu le ndu-a, nokota l'eka-a buru iphe, mu bu; mbu ge ndu-a, anu iphe-a, mu epfu ntanu-a bukwarupho iphe, mu bu; a -gufukwaru unu ke mkporo-a."

³⁰ O pfuchaepho nno; eze, bu Agiripa waa Okalibe nnajioha Jiudiya, bu Fesutosu waa eze-nwanyi, bu Baniisu waa ndu ozo, ephe l'iya no l'eka ono tuko wulihu wufu. ³¹ Ephe lufuepho; ephe tuko pfuaharu nwibe phe su: "Nwoke-a te emetakwaru iphe opfu k'eye mkporo; ophu o buro k'apfugbu."

³² Agiripa su Fesutosu: "?I maru-a l'o to bu le nwoke-a suru g'ikpe iya lufu l'iphu Okalibe nnajioha le Romu; e gege apakwaru iya-a haa."

27

Polu no l'ugbo-mini eje Romu

¹ O be teke a chiru iya; o wukoo l'anyi a-nodu l'ugbo jeshia Itali; e woru Polu yee ndu mkporo ozo ye Jiuliyosu, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu l'eka. Onye ono bu onye-ishi "Ogbo ndu ojogu Ogosutosu." ² Anyi tuko wuba l'ugbo-pherephere-apa, shi Adaramitiyomu abya; eje l'odu ugbo, nogbaa l'aguga aguga ali Eshiya. O dukwarupho nwoke Masedoniya, a nwuru le Tesalonayika, epha iya bu Arisutakosu, anyi l'iya tukoru nodu l'ugbo ono jeshia. ³ O be le nchitabohu iya; anyi rwua Sayidonu. E rwua eka ono; Jiuliyosu gude eme odoo kwe ge Polu je ekelecha onya iya phe g'ephe anuchaa ya nwiphe, bu mkpa iya. ⁴ Anyi shikwa l'eka ono tugbua ozo; kporu ugbo kwaseru uzo enyanwu awawa; shita aguga Sayipuros; kele pherephere ezi anyi iziphu. ⁵ Pherephere ngata ugbo ono anyi ghabua mini ono l'aguga Silisiya waa Pamfiliya bata l'aguga Mayira, bu mkpukpu, no l'ali Lisiya. ⁶ E rwua l'eka ono; onye-ishi ndu ojogu ono huma ugbo-pherephere-apa, shi Aleguzandiriya. Ugbo ono eje Itali. O chiru anyi ye iya.

⁷ Anyi tokpoepho nwehu ngaa ugbo ono ujiku olemole; mbu o tsushikpoo l'ehu ike teme anyi ngarwua Knayidosu ntse. Ophu

pherephere ekwekpøedu g'anyi shia ono. Anyi rø-jia shia aguga mini uzo Kiritu. Pherephere ono ngaru anyi shikube Salumonu. ⁸ Eshi aguga Salumonu ono tsushikpoo anyi l'ehu ike. Anyi bya ekukebekpoo ehuteme anyi rwua aka lanu, eekuje "Odu-ugbo-oma"; aka ono be mkpukpu Lasiya duwaa ntse.

⁹ Anyi gude nno nono odu l'eka ono k'ophu anyi non-rwuru teke ije ugbo atsuje l'ehu bya anoghatawaa teke ndu Izurelu emeje omelali aswi egu. Polu nmaaru ndu ugbo ono me ndu ojogu pho okwa su: ¹⁰ "Ndu mu; iphe, mu humaru bu l'ije ugbo anyi-a e-mechakwaa du ehuka shii. O to bukwa l'ivu, non-ugbo-a me ugbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi be aa-lokwapho alo." ¹¹ O buru iphe, onye-ishi ugbo waa onye nwe ugbo pfuru be onye-ishi ndu ojogu ono ngaberu nchi. Ophu o kwataduru yee onu le ke Polu. ¹² Eshinu odu-ugbo-mini ono ta du du k'anodu l'udzumini ono; be onu ka awu nanu su g'anyi tugbua l'eka ono g'a maru ?anyi adu ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bu odu-ugbo-mini, non le Kiritu. Eka eeshije abahu l'odu-ugbo-mini ono du ebo. E -chebe iphu l'uzo enyanwu ariba be nanu gharu iphu g'e jewaa ala l'uzo ekutara; ophuu gha iphu g'e jewaa ala l'uzo ekicha. O buru l'eka ono be anyi a-nodukota l'udzumini ono.

*Oke pherephere byapfutaru
Polu phe l'echi enyimu*

¹³ Pherephere shi l'uzo ndohali wata ezi nwa reswereswe; ephe dobesu l'ephe a-du ike mekota g'ephe tuberu. Ephe shi le mini lo-lita mgborigwe, a goru g'ikokoro, eegudeje lo-de ugbo le mini wata anga ugbo ono le mgboru mgboru Kiritu. ¹⁴ A nonpho nwanshi; oke pherephere shi l'uzo isheli mini ono ziru byatashia. ¹⁵ O zikotaepho ugbo ono tugbua; ebe o kweedu kwaseru ibiya ono, pherephere shi abya ono. Ebe anyi amaedu g'anyi e-me iya; anyi paru iya haa ge pherephere pata anyi tugbua. ¹⁶ Anyi ghatashia mgboru ali, eekuje Kulawuda, non l'echi mini; ophu pherephere ezishiedu anyi ike g'o shi ezi. Anyi kukebekpoo ehuteme anyi kpuru nwugbo ke nshii, eelibeje l'eze ugbo ye l'eze ugbo ono. ¹⁷ A kpubatachaa nwugbo ono, eegudeje agufuta nemadzu ono ye l'ugbo pherephere apa ono; ephe bya egude eri kee ugbo mgburugburu kee ya kpukpurukpu g'o shihu ike. Ndu guahaa phe ke: ?a maru ugbo te ejedu nu emia l'evevee, du l'aguga mini le Libiya. Ephe lo-zetachaa ekwa ono, emeje ge pherephere nga ugbo ono; pherephere to nwehu gude ugbo ono jahaa. ¹⁸ Oke pherephere ono nodu ezikwapho ehuka ehuka akwanga ephe k'ophu ephe wataru achishi ivu, du l'ugbo tuphashiahaa le mini le nchitabohu mboku ono. ¹⁹ O be le mboku k'eto; ephe gude aka phe l'onwophe mishiahaa iphe, e gude mee ugbo ono tuphashiahaa le mini. ²⁰ A non ujiku olemole ophu anyi ahumaduru enyanwu enya; ophu o buro ke kpokpode teme oke pherephere ono nodu ezishikwadu ikike ikike; o mee k'ophu anyi ta ariedu ke ndzu.

²¹ Unwoke ono nokpoo odu; ophu o du du onye ophu riru nri. Oo ya bu; Polu gbeshi bya ejepfu phe je asu phe: "Ndu mu; ome unu kweru nkemu haa afuta le Kiritu me anyi te etuphashikwa iphemiphe-a, e tupharu-a waa iphe-a, mebyishihuru nu-a. ²² Nta-a be mu arwo unu su g'obu shihu unu ike. O to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu, etupha ndzu iya. Oo 'epho ugbo-a a-la l'iswi. ²³ L'enyasi-a, laru nu-a be ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke ono, mu bu nkiya; teme o buru iya be mu ejeru ozi ono byapfutaru mu; ²⁴ bya asu mu: 'Ge ndzu ba agushi ngu Polu l'i jefutaje je apfuru l'iphu

eze nnajìoha Romu. Ozo bú lẹ Chileke e-gudekwaphọ iswi ẹhu ngu dzọo iphe, bú ndu gụ l'ẹphe nọ l'ugbo-a.' ²⁵ Oo ya bú; ndu mu; g'obu shihu unu ike; kele o doru mu ẹnya lẹ Chileke e-mekọta iphemiphe g'e pfuru mu iya. ²⁶ Ole ọ dọru nwalì, ẹnìmu sọ-pheru mgburugburu, ugbo-a a-paru anyi je asube."

²⁷ O be l'enyashi k'ujiku iri l'eno; pherephere ono nọdu apakwadu-a anyi eje lẹ mini Adiriyatu. O rwuje l'echi abali; ndu ugbo sụ l'ọ dukwa g'alì aduwaa anyi ntse. ²⁸ A bya eworu nwiphe, anyi ẹrwa libe l'eri bya echie ya l'ime mini ono. A tụa ya; ogbu mini ono buru iphe, ha gẹ ọnyeka ukporo. A nonyakwa; a bya atua ya ozo; ọ buru ọnyeka iri l'ise. ²⁹ Ndzụ guahaa phẹ l'ugbo anyi e-je ekwoo onwiya l'oke mkpuma rikashihu. Ẹphe mifu ẹgube mgborìgwè-ọnu-ìkokoro phọ ẹno, dọ l'azu ugbo ono gude eri tu-zetachaa ya; ọ bahu l'ọhu mini gudeshia ugbo ono. Ẹphe nọdu arwo gẹ nchi e-me bọhu. ³⁰ Ndu ugbo ono meahaa g'ẹphe gbado ugbo-pherephere-apa ono. Ẹphe bya apazeta ugbo kẹ nshii phọ parụ dẹ lẹ mini. Ẹphe mee nno g'e dobesu l'ẹphe eje agbẹ l'iphu eze ugbo ono ye mgborìgwè-ọnu-ìkokoro lẹ mini. ³¹ Pọlu sụ onye-ishi ndu ojogu ono waa ndu ojogu ono lẹ ndu ugbo-a -pfufuwaa bẹ unu ta alwakwa. ³² Oo ya bú; ndu ojogu ono bya ebufu eri nwugbo nshii ono; mini pata iya.

³³ Nchi bọhushia; Pọlu rwoahaa phẹ g'ẹphe kabero ria nri. O sụ phẹ: "Nta bẹ unu nọwaru abali iri l'eno; ọphu ọ dudu iphe, unu riru. ³⁴ Jiko unu ria nri g'ike adu unu; kele ọ tọ dukwa g'ọ ka mma l'ọo ẹgbushi, dọ unu l'ishi, etuphahu nu." ³⁵ O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke l'iphu phẹ g'ẹphe ha bya awata atata. ³⁶ Obu shihu phẹ ike. G'ẹphe ha rikotakwapho nri. ³⁷ Iphe, anyi dọ l'ugbo ono bú umadzu ukporo ukporo mgbo iri l'eto l'umadzu iri l'ishii. ³⁸ Onyemonye rijichaa ẹpho; a pashia ereshi, e vu l'ugbo ono tushia lẹ mini g'ugbo a-dụ nphe.

Ugbo, pherephere apa tsukposhihuru

³⁹ Nchi bọhuepho; ẹbe ndu ugbo ono amaedu mgbadagba, ẹphe nọ. Oo ẹpho l'ẹphe humaru l'alì zawaru phẹ ntse. Ẹphe huma ẹka mini gwọru agwògwò; huma l'ẹka ono bẹ alì dọ baswaa l'aguga mini ono. Ẹphe sụ g'ẹphe maru ẹphe e-me g'ugbo ono je eliru l'evevee l'aguga mini ono. ⁴⁰ Ẹphe gbubushia eri, gude mgborìgwè-ọnu-ìkokoro ono hakọta iya lẹ mini bya atoshia ọdo, e gude kegbabechaa eku-ugbo, eegudeje ago-zi ugbo ono teke ono kwaphọ. Ẹphe bya apalia ẹkwa, nọ l'eli oshi, shi dọ l'iphu ugbo gẹ pherephere awatakwanu enwu ugbo ono. Ẹphe nọdu ago-zi iya; jasụ ọ lashia l'ẹka ono, mini gwọru agwògwò ono. ⁴¹ Ugbo ono je agbaba l'ikpo evevee, dọ l'ime mini ono; ishi ugbo phẹ liru l'evevee ono k'ọphu ugbo ono kwaru l'ẹka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azu ugbo ono iphiriba iphiriba.

⁴² Ndu ojogu ono rihaaa k'egbushi ndu mkporo ono g'ọ tọ dọ onye ọphu e-bvufu gbala. ⁴³ Obenu l'onye-ishi ndu ojogu ono eme g'ọ dzọo Pọlu. O sụ g'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-gbu. O sụ iphe, bukpo ndu maru ebvu mini g'ẹphe pfubachaa lẹ mini vuru ọzo bvufu eli-mgboko. ⁴⁴ Gẹ ndu ọphuu gudegbaa ẹka l'ogodo ugbo; ọzo ibiribe oshi ugbo ono gude iya bvufu. O buru g'anyi gude bvufukọta eli-mgboko bú ono. Ophu ọ dudu onye iphe meru.

¹ Anyi bvufukòtaepfo eli-mgboko; a sù anyi l'èka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, ọọza bu Mọluta. ² Ndu èka ono phàaru anyi obu-imemini shii. Èphe kpòberu anyi ọku sù g'anyi nyaa; kẹle teke ono bu udzumini; oyi nọdu atsu. ³ Pọlu rwuta eyonku je achiru yee l'ọku ono. Agwọ shi iya wufuta g'irè ọku ono byaru iya l'èhu. Ọ bya ataa Pọlu l'èka kepfuru. ⁴ Ndu èka ono hùma g'ejo agwọ ono taru Pọlu l'èka kepfuru; èphe pfuaha sù: “Nwoke-a nọkpokwaa l'óchì. O bvufutaakwaru-a lẹ mini bu eviya; obenu l'alì ta ahaduru iya.” ⁵ Obenu lẹ Pọlu phefuru agwọ ono chie l'ọku; ọphu o mekaduru iya iphe mẹ ilile. ⁶ Èphe nọdu ele ẹnya teke èka e-ko Pọlu gbapfuru; ọzoo teke ọo-da gba nwuhu; ọphu ọ dudu. A kpọepfo upfu nwanshii; èphe hùma l'ọ tọ dudu iphe, meru iya nù; èphe ghakòbe sù lẹ Pọlu bu oke agwa.

⁷ Nwoke, bu onye-ishi mkpukpu ono bẹ alì-ihe iya jeru bya asube lẹ mgboru èka ono. Èpha iya bu Pabuliyosu. O seeru anyi ebyaa; bya achita anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi ebyaa ujiku ẹto. ⁸ Anyi jeshia; ododo-ẹnya gudeshiwaa nna iya; tẹme èpho-anùnù nọdu emekwa iya phọ. Pọlu bya abahu l'ime ọlo iya bya epfuru nù Chileke bya ebyibe iya èka; mee ya o wekorohu. ⁹ Noo ya; iphe ono mechaepfo; iphe, bu ndu iphe emegbaa l'alì ono wuru bya; e mekọta phẹ èphe wekorohuchaa. ¹⁰ Èphe nyako anyi iphe shingushingu; shi ẹgube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua g'anyi byaru atugbu; èphe gwekọkpọepfo iphe, bu mkpa anyi yejiaru anyi ọgbo.

Eshi lẹ Mọluta eje Romu

¹¹ Anyi nọo ọnwa ẹto l'èka ono, bya etsoru ọgbo, shi Alẹguzandiriya tugbua lashia. Ọgbo ono bẹ eekuje “Unwune, a nwuru ẹbo.” Ọ nọkotawaru udzumini ono l'ọdu-ọgbo l'alì ono. ¹² Anyi rwua mkpukpu Sayirakusu bya anọo l'èka ono abalì ẹto. ¹³ Anyi shi l'èka ono kpọkpọepfo mgburugburu mgburugburu jasuru anyi rwua Regumu. O be lẹ nchitabọhu iya; pherephere shi l'uzo ndohali shi anyi l'azu wata ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli. ¹⁴ Ọ duru ndu kẹ Kéreshi, anyi humaru l'èka ono. Èphe rwọo anyi g'anyi l'èphe nọo abalì ẹsaa; anyi nọo nno. E mechaa; anyi tugbua jeshia Romu. ¹⁵ Ndu kẹ Kéreshi, nọ lẹ Romu numahawaru l'anyi abya; èphe bya anyi ndzuta byarwutachaa aswa Apyiyosu waa oma mkpukpu, “Ulo nri ẹto.” Pọlu hùma phẹ bya ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pọlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

¹⁶ Anyi jerwua Romu; a haa Pọlu; o buru l'onwiya. E ye onye ojogu; ọ nọdu eche iya nche.

¹⁷ A nọepfo abalì ẹto; Pọlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'èka ono ndzuko. Èphe dzuepho; ọ sù phẹ: “Unwunna mu; a turu mu mkpọro lẹ Jierúsalemu kpuru mu nù ndu Romu l'ẹbe adu iphe, mu meru ndibe anyi; ọphu ọ dudu iphe, mu mebyiru l'omelalì, shi lẹ ndiche anyi phẹ. ¹⁸ Ndu Romu ono jichaa mu aji bya emehaa g'èphe haa mu; kẹle èphe humaru l'ọ tọ dudu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pfu-gbua mu. ¹⁹ Ndu Jiu jika. A kwaru mu ye; mu sù g'i kpe mu futa l'iphu eze nnajioha l'ẹbe adu iphe, mu a-sù l'owa-a iphe, ndibe anyi meru mu. ²⁰ Noo iphe, mu gude kua unu; kẹle ọ du mu gẹ mu l'unu hùma pfugba. Iphe, unu gude hùma mu lẹ mkpọro-a, a turu mu l'èka-a bukwa lẹ mu ele ẹnya onye ono, anyibe ndu Jiu ele ẹnya iya ono.”

²¹ Èphe sù iya: “Ọ tọ dukwa ẹkwo, e shi lẹ Jiudiya detaru anyi, epfu nkengu. Ọphu ọ dukwa unwunna anyi, byaru edo nkengu k'ẹji; ọzoo sù

l'ò dùru iphe ọ́zo, i meru. ²² Ọ́ dúkwa anyi g'anyi nùma olu ngu; kẹ́le anyi maru l'ẹ́kameka bẹ́ eepfuepho l'ogbo-a, ì gbaa ta adùdu ree."

²³ Ẹ́phe t̄aru Pọ́lu ọ́nu mbọ́ku, ẹ́phe e-dzu. O be mbọ́ku ono; ẹ́phe kwatakpọ́o dù igwerigwe bya l'ẹ́ka Pọ́lu nọ́. Pọ́lu shi l'ùtsu kọ́oru phẹ́ iphe, ọ́ hùmaru, bụ́ iya bụ́ gẹ́ Chileke shiwaa egoshi l'ọ́o yẹ́be Chileke bụ́ eze; ọ́ kọ́o ya g'ọ́ doo phẹ́ ẹ́nya ree kọ́-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'ẹ́kwo ekemu Mósísu waa l'ẹ́kwo ndu mpfuchiru Chileke mee gẹ́ ya pfuta phẹ́ yeru Jizọ́su. ²⁴ Ọ́ dùru ndu ọ́phu gude iphe, oopfú kweta kẹ́ Jizọ́su; ọ́ dùru ndu ọ́phu ekwedu nù. ²⁵ Ẹ́phe gude k'iphe ono pfugbaaru ẹ́kpa l'iche iche. Ẹ́phe bya atugbu; Pọ́lu sù phẹ́: "A-a! Iphe-a, Unme-dù-Nsọ́ shi l'ọ́nu Azáya; onye mpfuchiru Chileke pfiaru ndiche unu phẹ́-a bụ́ ọ́kpobe-opfu.

²⁶ Ọ́ sùru:

"Je akaru ndu-a l'ẹ́phe
a-nga nchì nta ngaa imo;
ọ́ tọ́ dùdu iphe,
edo phẹ́ ẹ́nya.

Ẹ́phe e-lee ẹ́nya nta lee imo;
ọ́ tọ́ dùdu iphe, ẹ́phe ahùma.

²⁷ Kẹ́le ẹ́phe kpọ́-chiru obu.

Ẹ́phe swọ́-chiru nchì tanyibe
ẹ́nya.

Ọ́ -bùru 'abù m'ẹ́phe egude
ẹ́nya hùma;
gude nchì phẹ́ nùma;
obu phẹ́ emee g'ọ́ doo phẹ́ ẹ́nya;
m'ẹ́phe aghakọ́be lwapfuta mu
gẹ́ mu dzọ́o phẹ́.*

²⁸ "Pọ́lu sù phẹ́: Iphe, unu a-maru bụ́ l'ọ́zi-ọ́ma ndzọ́ta ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ́ o ziwaru g'e je ezia ndu abùdu ndu Jiu. E zia phẹ́ iya; ẹ́phe natawa iya." Noo olu Pọ́lu. ²⁹ O pfuchaa nno; ẹ́phe l'ẹ́phe t̄kashiahaa ẹ́go atushikpoo ya ike; ẹ́phe wùru t̄ugbua.

³⁰ Pọ́lu j̄ita ùlo buru pfuahaa ugwo. O bua ya mgbarapha labọ́. O nọ́du anabatajẹ́ onyemonye, byaru iya ekele. ³¹ Ọ́ nọ́du anọ́duje epfu gẹ́ Chileke gude egoshi l'ọ́o ya bụ́ eze bya anọ́duje ezi iphemiphe, kẹ́ Nnajiuphu, bụ́ Jizọ́su Kéreshi. Ọ́ nọ́du asajẹ́ iphe ono g'ọ́ dù iya. Ọ́phu ọ́ tsùdu ebvu; tẹ́me ọ́phu ọ́ dùdu onye akpọ́shije iya ya nù.

* 28:27 28:27 Gùnaa Azá 6:9,10.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Romu

¹ Èkwo-ozì òwa-a shì l'èka m̀be Pòlu; onye ejeru Jizòsu Kéreshì ozì; buru onye Chileke kuru gè mu buru onye-ishi-ozì onò; bya aburu onye Chileke hòtaru gè mu bya ezia ozì-òma iya onò.

² Ozì-òma onò b̀ iphe, Chileke shihawaa l'ònu ndu mpfuchìru nkiya kwèhawaa ukwe iya teke òhakpowaro ́nya ́nya; tème a byakwaphò edehawa iya l'èkwo-opfu Chileke. ³ Ozì-òma onò b̀ kè Nwa iya, b̀ iya b̀ Nnajiuphu anyi Jizòsu Kéreshì. A -bya l'abubu, ò b̀ nemadzù b̀ l'a nwuru iya ò buru Nwa Dévidi. ⁴ Chileke shì l'ike onò, meru iya ò buru onye ò nsò onò; mee ya o shì l'ònwu teta dzuru ndzù egoshi l'ò b̀ Nwa iya. ⁵ Ò b̀ iya b̀ Chileke gbè l'èka iya meeru mu eze-iphe-òma onò, b̀ kè gè mu buru onye-ishi-ozì duru òha, shìkpòò èkameka lè mgboko mgburugburu duba l'uzo, èphe e-shì kweta; meje iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke g'eeshì nno kutsee èpha Kéreshì onò. ⁶ Gè mu edu ndiphe l'ophu onò b̀ unubè ndu Romu yìchakwaa ya; mb̀ unubè ndu Chileke kuru g'unu buru kè Jizòsu Kéreshì.

⁷ Ò ya b̀ lè mu ede èkwo-a anù unu g'unu hakòta lè Romu; mb̀ unubè ndu Chileke yeru obu bya ekua unu; g'unu buru ndu-nsò. Gè Chileke, b̀ Nna anyi yè Nnajiuphu onò, b̀ Jizòsu Kéreshì meeru unu eze-iphe-òma; mekwaaphò g'èhu ò unu guu.

Pòlu epfu k'èje Romu

⁸ Iphe mb̀ kpòada b̀ lè mu gbè Jizòsu Kéreshì l'èka ekèleru unu Chileke g'unu ha; kèlè e pfudzuwaru k'ekwekwe, unu kweru kè Chileke l'eliphe mgburugburu. ⁹ L'ò kwa Chileke b̀ onye ekebe mu l'anòduje epfuru iya opfu èhu unu eswe l'enyashi mè mu -nòdu epfu anù iya. Ò Chileke onò b̀ mu gude obu mu g'ò ha ejeru ozì k'èzi ozì-òma kè Nwa iya onò, b̀ Jizòsu. ¹⁰ Mu anòduje epfu anù iya sù g'ò gude obu òmaa ya mee gè mu kabè kpata ùzo bya agbaphee unu. ¹¹ L'òogukpo mu agùgu gè mu l'unu hùma; k'òphu mu e-me g'iphe-òma, shì Unme-òdu-Nsò l'èka rwube unu èka. L'eshì ègube onò mee g'òbu shìhu unu ike. ¹² Mb̀ lè-a; iphe, mu epfu b̀ l'ekweta, unu kwetarù e-me g'òbu shìhu mu ike; ekweta nkemu emekwaaphò g'òbu shìhu unu ike. Ò ya b̀; anyi eshì nno yeru nwibe anyi èka.

¹³ Iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; b̀ lè tekenteke b̀ mu asùje lè mu abyawaa unu agbaphe; òlè eshìkpòò teke onò bya asù nta-a b̀ o nweerupho iphe, akpòshìje mu abyabya. Mu atùbeje lè mu a-bya gè mu ahàru ndu ndu-unu pfuta yeru Kéreshì gè mu epfukwa iya phò l'òhamoha òzo, abukwaphò ndu Jiu. ¹⁴ Lè mu jikwa onyemonye ùgwò ezi ozì-òma onò. Mu jì iya ndu Gurìsu bya ejìru iya ndu abùdu ndu Gurìsu. Mu jì iya ndu gùru èkwo; bya ejìru iya ndu agùduru èkwo. ¹⁵ Nòò g'ò gude ò nòdu agù mu ègu abyà ezi unubè ndu nò lè Romu ozì-òma onokwaphò.

Ike ophu Chileke gude adzò ndiphe

¹⁶ L'iphèrè ezi ozì-òma kè Kéreshì onò ta adùkwa mu. Kèlè ò kwa iya b̀ ike, Chileke gude adzò iphe, bukpoò ndu kwetarù kè Kéreshì. O gude iya vuru ùzo adzò ndu Jiu; ndu ta abùdu ndu Jiu nòdu etso phè. ¹⁷ L'ò kwa ozì-òma onò b̀ Chileke gude egoshi apfùbekoto nkiya, b̀ iya b̀ ekweta

nkiya, shita l'ishi jasụ l'ikpetemazụ; bụ iya bụ g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke sụ: “Onye pfuberekoto e-gude ekweta nọdu ndzụ.”

Ikpe, nmaru ndiphe l'opfu

¹⁸ Ọ bụru iya meru g'o gude Chileke shiwaa l'imigwe goshi gę ya e-gude oke-ęhu-ęghu iya mee ndiphe; mbụ oke-ęhu-ęghu, l'ęghu iya nụ lę ndiphe kpọru iya ębo l'afu; tęme ęphe nọdu eme ęjo ememe. Ęphe gude ęjo ememe, ęphe eme akpapya ọkpobe-opfu ono ishi. ¹⁹ Iphe, gbaru nemadzụ g'o gogo maru iya lę kę Chileke bę dabyiru ęba l'iphu iya; kęle Chileke goshiru phę iya l'onwiya. ²⁰ Eshikpọo teke Chileke meru mgboko bę nemadzụ shiwaa l'iphe, Chileke meshiru maru ęgube onye ọ bụ ọkpobe amaru. L'ike iya, nyiberu anyibe a-nọ ojejoje; tęme ọ bụru iya gędegede bụ Chileke. Ọo ya bụ l'ęphe ta agofuedu. ²¹ Lę nemadzụ machacharu lę Chileke dụ; ọphu ęphe akwabejedu iya ùbvù l'ọ bụ Chileke; ọphu ęphe ekelejedu iya ekele. Ọ chia iphe, meru nụ bụ l'egomunggo sweshihwaru phę; k'ọphu ọriri phę bụwaa iphe-mmanu; ọ bụwaru eme eswe jiru phę obu; k'ọphu obu phę gbahwaru tsukiribaa. ²² Ęphe gude l'ęphe sụru l'ęphe maru iphe; kabakpọoro aburu ndu eswe. ²³ Ęphe woru ùbvù, e gege akwabę Chileke ono, a-nọ je aduwaruro aduru ono ye l'azu bya abaaharu ntekpe ęja; ntekpe, e megbaaru ọ dụ gę nemadzụ, ta adudu ęka ọo-nọberu; ọzoo g'ęnu, ęphe l'eli; ọzoo g'anu; ọzoo g'agwo.

²⁴ Noo g'o gude Chileke paru phę haa; ęphe melahaa ęjo ememe, bụ iphe, agu obu phę. Ęphe wata eme onwophe njo ememe. ²⁵ Nemadzụ woru iphe, bụ ọkpobe-opfu kę Chileke ye l'azu; kweta iphe, bụ uka; bya awata abaru iphe, Chileke meru ememe ęja; akwabę iya ùbvù; haa Chileke ono, meshiru iya nụ ono; bụ onye ọ gbaru kę g'anyi tuje ępha jasụ lę tuutuutu lę mimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

²⁶ Ọ bụru iphe ono meru g'o gude Chileke paru nemadzụ haa; ęphe wata aji momomo; eme iphe dụ ideyideyi. Kę g'unwanyi phę haję ejepfu unwoke, bụ iphe, Chileke medoru phę; wata ejepfu unwanyi ibe phę. ²⁷ Nokwapho g'unwoke phę haru ejepfu unwanyi, bụ iphe, gbaru phę nụ; ęgu ejepfu unwoke ibe phę nọdu anọduje enwu phę phuruphuru g'oku l'ęhu. Nwoke yę nwoke ibe iya wata akwakwa. Ęphe watanu ahuma urwu, gbaru ọriri, sweshihuru phę nụ l'ęhu phę.

²⁸ Sụ-a; eshinu ndiphe te ekwedu amaru iphe, bụ ọkpobe-opfu lę kę Chileke; Chileke paru phę haa; ęphe nọdu arije ọriri, enwedu ishi; watanu eme iphe, agbaduru phę nụ. ²⁹ Ọphu ọ dudu ęgube ęjo ememe; mę iphe, apfuduru-oto, ęphe te emedu; k'ọphu oobushihu phę ebushihu l'ęhu. Ęphe nọdu aji momomo g'ęphe naa iphe, abudu nkepę; edoberu nwibe phę ọkpoma mgbashi. Ęnya pfurupfuru paa phę ęka l'ęhu; ęphe nọdu egbu ọchi; esephe opfu opfu bya agho-phe ugho; ęphe nọdu eme iphe-ashi; bya asu-phe asulasu. ³⁰ Ęphe nọdu evu nwibe phę nvu azu; bụru ndu Chileke dụ ashi; ndu anọduje eme nwibe phę iphe-iphere l'obu ọku; bụru ndu eme nggangga bya etse etsetse. Ọ buerupho g'ęphe e-me mee ęjo-iphe bę ęphe anọduje ari; tęme ębe ęphe ekwejedu eme iphe, ne phę lę nna phę pfuru. ³¹ Ęphe bụ ndu enwedu egomunggo; ọphu e gudedu ire phę ęka. Ęphe ta aphujeduru nwibe phę obu-imemini; ębe ęphe enwedu obu-oma. ³² Ęphe bụ ndu machacharu iphe, bụ ikpe Chileke; maru lę ndu eme ęgube ęjo-iphe ono bụ onwu, bụ iphe, gbaru phę nụ. Ọphu ọ budua l'ęphe eme nno; obenu lę ndu eme g'ęphebedua agbeje dụ phę ree.

2

Ikpe, Chileke nmaru onyemonye

¹ Noo g'o gude mu su ngu l'i ti gofukwapho gube onye ophu ekpe onye ozo ikpe; onye i buhabe. Kele oo iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono be i gudekwapho anma onwongu ikpe. Kele gubedua, l'ekpe ikpe emekwapho iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono. ² Ole ophu anyi makaharu bu l'ikpe Chileke pfuru-oto l'ehu ndu eme egube iphe ono. ³ Gube nwodumeka; ?I dobesu le teke igbarwushije ndu eme egube iphe ono; bya emekwa iya pho l'onwongu; ?i dobesu l'ii-nahu ikpe ke Chileke? ⁴ ?Too; bu eze odoo ophu paru aka apaa, Chileke emeje; waa l'o bujeru nemadzu -mee iphe-aji l'o paru iya haa; teme o nodu anoduje ata nshi shii; ?bu iphemiphe ono, be i woru nmaa phulaphula? Ophu i madu l'iphe, o gude Chileke nodu emejeru ngu odoo bu l'oome g'izimanu lwa ngu azu; g'i haa eme iphe-aji lwapfuta iya. ⁵ Obenu le nta-a be i nweru ejo okpoma kwefu ike g'odoo, Chileke eme te eme g'izimanu lwa ngu azu. Oo ya bu l'iime g'iphe-ehuka nkengu ka shii mboku ikpe ono, Chileke e-goshi oke-ehu-eghu iya me g'ikpe nkiya du, bu iya bu ikpe pfuru-oto ono. ⁶ Mboku ono be Chileke e-bukwa onyemonye nggo le g'iphe, o meru gbaru. ⁷ Ndu taru nshi nodu eme iphe, du ree; kukebe ehuh achu ge Chileke jaa phe ajaja; kwabe phe ubvu; be oo-me g'ephe nodu ndzu ojejeje; ephe taa nwuhubaedu anwuhu. ⁸ Obenu le ndu ono, bu ndu kwefuru ike ono; ndu ata ngaduru okpobe-opfu nchi; o chia iphe, ephe etso bu iphe, apfuduru-oto; ndu ono be Chileke a-tu-koshi oke-ehu-eghu iya, paru aka. ⁹ Iphe, bu onye emekpoo ejo-iphe be ehuh ta abyadu eburu ebvuru; teme o je l'e-je iphe-ehuka iya. Oo-vuru uzo dapfuta ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹⁰ Obenu l'onyemonye, eme iphe, du ree be Chileke a-ja ajaja; kwabe iya ubvu bya emee; ehuh adu iya guu jasuh le tuutuutu le mimiimii. Oo-vuru uzo meeru iya ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹¹ Kele Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

¹² Iphe, bukpuo onyemonye, amadu ekemu mee iphe-aji be Chileke a-nmakwa ikpe; ephe alaa l'iyi; obeta ebe ephe amadu ekemu. Iphe, bukwanu ndu bu ndu maru ekemu bya emeela iphe-aji be Chileke e-gudekwapho ekemu ono nmaa ikpe. ¹³ L'o to bukwa ndu anumaje ekemu be bu ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o chia ndu eme iphe, ekemu pfuru bu ndu Chileke a-gu le ndu pfuru-oto. ¹⁴ Le teke o bu le ndu abudu ndu Jiu, bu iya bu ndu amadu ekemu gbegudeje uche phe eme iphe, du l'ekemu; bu nu iya-a bu l'ephe egoshi l'ephe maru iphe, gbaru phe l'ememe; obeta ebe ephe amadu ekemu. ¹⁵ Umere phe egoshi l'iphe, ekemu pfuru be Chileke dewaru phe l'obu. Teme egomunggo phe nodu agbakwa phe pho ekebe; eshinu oriri phe anoduje anmaa phe ikpe bya ahajekwarupho aharu phe enge. ¹⁶ Mboku ono, Chileke e-kpe ikpe ono be oo-gbe Kereshi Jizosu l'eka kpee nemadzu ikpe iphe, nemadzu arije domia l'okpoma iya. Noo iphe, ozi-oma ono, mu anoduje ezi onoya pfuru.

Ndu Jiu ephe l'ekemu

¹⁷ A bya l'ehu gubedua, bu onye Jiu; i nodu etu onwongu onye Jiu bya akporu obu ye l'ekemu; bya egude gule Chileke aba l'abaa. ¹⁸ I maru iphe, bu uche Chileke; teme ekemu iya nodu egoshi ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; me iphe, agbaduru ngu l'ememe. ¹⁹ I makaharu l'i bu onye edu ndu atsuh ishi; bya aburu iphoro ke ndu no l'ochii. ²⁰ I buru onye akpo-ziru ndu eme eswe uzo; bya aburu onye ezi ndu bu unwegirima iphe. I maru

ekemu Chileke; bya amaru okpobe-opfu du l'ekemu ono. ²¹ Oo ya bu; eshi ophu iinoduje ezi ndu ozo; ?bu gunu kparu iphe, i tii zidu onwongu? Gube onye ara iya arara su g'e te zijeshi iphuru; ?tii zikwanu iphuru l'onwongu? ²² Gube onye epfu su g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanu ogori? Gube onye ono, agburu nshi, a gworu agwogwo tuphe ?ti jejekwanu ezita iphe, e doberu l'eze-ulo-nshi? ²³ Gube onye ono, aba abaa le Chileke turu ekemu doberu ngu ono; ?ti nodujekwanu emebyishi ekemu obu; gude iya eme Chileke iphe-iphere. ²⁴ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ndu ohozo epfubyishi Chileke; o buru umere unu kparu iya."

²⁵ Urwu dukwa l'ebu ubvu bu eviya; ole oo 'ekwapho me o -buru li meje-a iphe, ekemu pfuru. Obenu teke o bu l'iinoduje emebyi ekemu be gu l'onye ebuduru ubvu a-gbaru l'aji. ²⁶ Nokwapho g'o du onye ebuduru ubvu. Teke o bukwanu l'onye ebuduru ubvu emeje iphe, ekemu pfuru; ? ta agudu iya l'onye buru ubvu to? ²⁷ Oo ya bu le ndu abudu ndu Jiu ono, bu ndu ebuduru ubvu ono l'a-nma gube onye Jiu ikpe. Unubedua, bu ndu Jiu nweru ekemu, e deru l'ekwo bya ebua ubvu; teme unu gbem emebyi ekemu. ²⁸ Onye buepho onye Jiu l'anya ndiphe ta bukwa iya bu l'a bu onye Jiu. Ophu ebu ubvu ophu eebu l'anu-ehu abukwa iya pho bu l'e buru ubvu. ²⁹ Iphe, bu okpobe onye Jiu bukwa onye bu iya nu l'ime okpoma iya. Okpobe ebu ubvu; buru ophu eebu l'ime obu, bu iya bu ophu Unme Chileke buru nemadzu; o to bukwa ophu e buru l'oo g'e mee ya g'e deru l'ekwo ekemu. Egube onye ono ta abukwa nemadzu ajaje iya ajaja; o kwa Chileke be ajaje iya nu.

3

¹ Su-a; ?bukwanu gunu be onye Jiu gude ka onye abudu onye Jiu mma? ? Denukwanu urwu, du l'ebu ubvu? ² O kwatakpoakwaaru baa urwu, ha shii l'uzomuzo. Ke mbu kpada bu l'oo ndu Jiu be Chileke woru opfu, o pfuru ye l'eka. ³ Le-a; ome o bukwanu l'ephe haru buru ndu ekwetaduru nu teke ono; ?e gege gude l'ephe te ekwetaduru su le Chileke be ta agbaeduru g'e gude ire iya aka to? ⁴ Tuswekwa! G'e goshichikwa le Chileke ta adudu teke o buedupho onye ire-lanu g'o bu; o betakporu nemadzu mgburugburu je a-bueberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Oo l'opfu ngu Chileke be
ee-shi goshi
li bu onye pfuru oto.
Ophu o dudu teke e kuru ngu
ikpe g'i ti kpefu."

⁵ Teke o bukwanu l'oo l'anyi ta agbaduru g'e gude ire anyi aka emeje g'a huma ge Chileke gbaberu k'egude ire iya aka; ?buhunu gunu be anyi e-pfu? ?Anyi a-su le Chileke meru ejo-iphe l'o kpaberu anyi oke-ehu-eghu iya? Nta be mu ajikpoakwa aji-a ge ndiphe ozo anoduje aji. ⁶ Tuswekwa! O -bu l'o to du nno me ?Chileke emehunu imagha oo-kpe ndiphe ikpe?

⁷ Le-a; teke o bu onye ntuphu-ire; o buru iya agbeje mee g'a kabaa amaru le Chileke bu onye ire-lanu; jaa ya ajaja; ?denu g'o gude Chileke jehunu a-nma mu ikpe le mu bu onye iphe-aji? ⁸ ?Bu gunu kparu iphe, anyi tee pfudu iphe ono, ndu anoduje agbaru anyi mgbamu; ebo anyi ibo suru l'anyi epfuje ono? Iphe ono bu: "G'anyi meanaro ejo-iphe g'ee-shi ge k'oma eshi iya futu." Ndu ono be Chileke a-nmakwa ikpe, bu iphe, gbaru phe nu.

Ikpe, nmaru onyemonye

⁹ ?Nta-a-ee? Onodu anyibe ndu Jiu ?o ka ke ndu abudu ndu Jiu mma to? Tuswekwa! Anyi ta akakpoda phe mma ililekpoo. Iphe, anyi goshiru bu l'anyibe ndu Jiu; me ndu abudu ndu Jiu tukoru buru ndu iphe-eji pyitaru l'ekpiri. ¹⁰ L'e dekwaru l'ekwo opfu Chileke su:

"O to dukwa me onye

pfuberekoto;

mbukwa m'onye lanu.

¹¹ Ophu o dudu me onye lanu,

nweru egomunggo;

ophu o dukwapho onye

eseje ge ya maru Chileke.

¹² Onyemonye ghawaru Chileke

azu.

Ephe tukowaru yifu.

O to dudu onye ophu eme

iphe, pfuru-oto

g'o ka mma l'oo onye lanu.

¹³ Ekpiri phe bu ilu, gheru onu.

Ire phe be ephe egudeje

edepushi nwibe phe.

Opfu, shi phe l'onu nodu

egbu egbu

g'eru ejo agwo.

¹⁴ Iphe, jiru phe onu bu ephu

iphu

yee opfu, shi l'okpoma

mgbashi.

¹⁵ Ephe ekwoje gburumu je

egbua nemadzu.

¹⁶ Uzo, ephe eshi bu iphe,

aduje iya nu bu ola-l'iswi

yele aphu.

¹⁷ Ephe ta amadu uzo nchi

adu-doo.

¹⁸ Ophu ephe ta atsudu Chileke

ebvu ililekpoo."*

¹⁹ Ophu anyi makahakporu bu l'iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke bu ndu a tu-doru ekemu obu be e dedoru iya. Oo ya bu g'o to du onye a-gofu nu. Onu aburu onyemonye kpurukudukuu; wafua g'onyemonye e-shi egube ono buru onye-ikpe nmaru l'iphu Chileke.

²⁰ Iphe, o gude o du nno bu l'o to dudu onye a-su le ya e-gude eme g'ekemu pfuru buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; eshinu iphe, ekemu emeje bu l'o meje ge nemadzu maru le ya mewaru iphe-eji.

Apfubekoto ophu shi l'ekweta

²¹ Obenu le nta-a be e goshiwaru iphe, bu apfubekoto ke Chileke, abuedu ophu shi l'edobe ekemu. Iphe ono buru iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke gbaru ekebe iya. ²² Apfubekoto ke Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetaru ke Jizosu Kereshi rwube anyi aka. O to dudu onye oogufuje me nanu; ²³ kele onyemonye mewaru iphe-eji; shi nno nafu onwiya odu-biribiri ke Chileke. ²⁴ Obenu le Chileke mewaru onyemonye eze-iphe-oma

* **3:18** 3:18 Guna Ebv 36:1.

kę mmanụ gụa ya l'onye p̄fuberekoto. Ọ buru onye o shi l'ẹka mee ya bu Kéreshi Jizosụ onye meru g'ẹphe nweru onwophe. ²⁵ Chileke goshiru Kéreshi l'edzudzu-oha g'ọ buru ẹja, e gweru gwefu iphe-ẹji ndiphe. Ọ buru mee, Kéreshi ono gbashiru teke ọ nwuhuru ono be Chileke egudeje aguru nemadzu nvu l'iphe-ẹji iya; mbu ndu woru onwophe ye iya l'ẹka. Chileke shi egube ono mee ge ya goshi le ya p̄fuberekoto. Le teke ndiche be Chileke shi abujeru onye meru iphe-ẹji l'ọ taেলাa nshi lephua ya enya. ²⁶ Ọle nta-a be oogoshije ge ya eshije mee ndiphe g'ẹphe buru ndu p̄fuberekoto; kele yebedua bu onye p̄fuberekoto bya abukwarupho onye emeje iphe, bu ndu kwetaru ke Kéreshi g'ẹphe buru ndu p̄fuberekoto.

²⁷ Su-a; ọ dukwaduru onye duru iphe, ọo-nodu aba l'aba nta? Ọ to dukwa. Ọ buru ẹka o meru imagha? Ọ bu l'anyi eme iphe, ekemu pfuru to? Waawakwa. Ọ buakwaa l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka. ²⁸ Kele iphe, anyi maru bu le Chileke agujeekwapho nemadzu l'onye p̄fuberekoto me ọ -buru l'onye ono kwetaru ke Kéreshi; ọ to bukwa shita l'eme iphe, ekemu pfuru. ²⁹ Chileke ọ bu Chileke ndu Jiu kpurumu to? Ọ to buedu Chileke ke ndu abudu ndu Jiu? Ee! Ọ bufua Chileke ndu abudu ndu Jiu. ³⁰ Ọ buepho Chileke lanu du kpoloko. Ọ buru iya a-gu ndu Jiu, kweru ke Kéreshi le ndu p̄fuberekoto; bya abukwaru iya pho a-gu ndu abudu ndu Jiu, kweru ke Kéreshi le ndu p̄fuberekoto. ³¹ Ọ pfuru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwutoshia ekemu to? Tuswekwa! Iphe, anyi emechia bukwa g'ekemu nguru anguru.

4

Iphe-nggoshi, Ébirihamu meru

¹ Ọdenụ iphe, anyi e-pfu le ke Ébirihamu, bu nnaji ndiche anyi phe? Ọ denụ g'ọ nwuru ye ya? ² Le teke ọ bu l'ọo iphe-oma, Ébirihamu metaru be Chileke gude gụa ya l'onye p̄fuberekoto; be o nwekwaru iphe, o gogo gude aba l'abaa; ọle ọ to bukwanu l'iphe Chileke. ³ Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ébirihamu kwetaru ke Chileke; a gụaru iya ya l'apfubekoto." ⁴ Su-a; onye jeru ozi be a ta sujekwa l'iphe, a nuru iya le k'ozi ono bu iphe-oma be e meru iya; gbahaa l'ọo ugwo, rwuberu iya nu be a pfuru iya. ⁵ Obenu le teke nemadzu gwoberu k'ese akanya ehu iya; bya ekweta ke Chileke ono emeje g'onye iphe-ẹji buru onye p̄fuberekoto ono; a gụaru iya ya l'apfubekoto. ⁶ Ọ kwapho iphe, du nno be Dévidi tuberu epfu teke ono, o pfuru k'ehu-utso nwoke ophu Chileke guru l'onye p̄fuberekoto; l'ebe abụ l'o gude ẹka iya meta ge Chileke nata iya. ⁷ Ọ suru:

"Ehu-utso be a goru nu ndu a guru nvu

l'iphe, epe mesweru; ndu a

safubebewaaru iphe-ẹji, epe megbaberu.

⁸ Ehu-utso bu k'onye Nnajiuphu taa

gukoeduru iphe-ẹji ililekpoo."*

⁹ Ọ du g'ọ buepho ndu buru ubvu kpeekpu be Chileke epfu l'eka-a g'ehu tsoo utso? To; ọndu ebuduru ubvu yi iya-a? Eshinu anyi suru: "Ébirihamu kwetaru ke Chileke; a gụaru iya ya l'apfubekoto." ¹⁰ Ọdenụ g'eshiru gụaru iya ya? Ọ bu teke o toko budu ubvu; to g'o buwaru ubvu? Ọ gụadaru iya ya teme o bua ubvu. ¹¹ Ubvu ono, o buru ono buru iphe-ohubama, goshiru le Chileke guru iya ro l'onye p̄fuberekoto; kele o kwetaru ke Chileke teke o toko budu ubvu. Ọo ya bu ge Ébirihamu aburu

* 4:8 4:8 Guna Ebu 32:1,2.

nna k'iphe, bukpo ndu woru onwophe ye Chileke l'eka; ndu Chileke guru le ndu pfuberekoto l'ebe abụ l'ephe buru ubvu. ¹² O bukwarupho nna ndu buru ubvu; ole o to bukwa nna phe; opfu l'oo l'ephe buru ubvu; iphe, o gude buru nna phe bu l'ephe tsoru eka Ebirhamu, woru onwiya ye Chileke l'eka teme o bua ubvu.

Ophu bu ishi bu ekweta

¹³ Chileke kweru Ebirhamu yee awa iya ukwe-iphe su phe: l'oo phe e-nweru mgboko. O to bukwa le Ebirhamu meru iphe, ekemu pfuru meru iphe, o gude kwe iya ukwe-iphe ono. O kwa l'o kweru ke Chileke meru iphe, Chileke guru iya ya l'apfubekoto. ¹⁴ Su-a; ome o bu ndu eme iphe, ekemu pfuru be e-nweru mgboko ono, Chileke kweru ukwe iya ono me ekweta aburu iphe-mmanu; me ukwe-iphe, Chileke kweru tege vukwarupho ire. ¹⁵ Kele ekemu akpatsuje oke-ehu-eghu. Noo l'eka ekemu adudu be emeswe adukwapho.

¹⁶ Noo g'o gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono buru iphe, shi l'ekweta; g'ee-shi g'oo-buru iphe, shi l'eze-iphe-oma, oome; mbu ophu o mekwarupho gbafe awa Ebirhamu. O to bukwapho ndu emeje iphe, ekemu suru g'e meje kpurumu. Chileke dobekwaru iya pho iphe, bu ndu kwetarū nu ge Ebirhamu kwetarū. L'o kwa Ebirhamu bu nna anyi g'anyi hakotakpoo. ¹⁷ O buru iya bu iphe, e deru su: "Mu meakwaru ngu nna igwerigwe oha." Oo ya bu le Ebirhamu bu nna anyi l'iphu Chileke, bu onye o kweru nkiya; mbu Chileke, emeje ndu nwuhuru anwuhu g'ephe dzuru ndzu ozo; teme o nodu emeje iphe, eshihaada du nu l'oo-bya adu. ¹⁸ Ebirhamu woru onwiya ye Chileke l'eka; bya anodu ele enya iphe; teke adudu iphe, o tuberu ele enya iya. Oo ya bu; o buru nna ohamoha, du igwerigwe, bu iya bu nu iphe, e pfuru iya su: "Noo g'awa ngu a-ha bu ono."

¹⁹ Ophu o dudu teke Ebirhamu kwenyaaru ke Chileke bya akpohaa okpolohu. Ophu o pfuduru kele ya kahwaru; libahuchawaa alibahu ophu ya a-duedu ike eye ime; l'eka o nowaru iphe, ha g'ukporo apha ise eshinu a nwuru iya; ophu o pfuduru ke nyee ya, bu Sera, ata tsudu ime. ²⁰ O to dudu teke obu bojeru iya ebo l'iphe, Chileke kweru iya ukwe iya; kele o noshierupho ike l'eka Chileke akwabee ya pho ubvu. ²¹ O dokporu iya enya okpobe edodo le Chileke suru emekota iphe, o kweru iya ukwe iya. ²² Noo g'o gude Chileke guaru iya ya l'apfubekoto. ²³ O to bukwa l'iswi ehu Ebirhamu kpekpu be e dedoru iphe ono, e deru su: A guru iya ya l'apfubekoto. ²⁴ O kwa l'iswi ehu anyibedua be e dedokwaru iya pho, bu ndu Chileke e-mechaa gua le ndu pfuberekoto; me o -buru l'anyi kweru ke Chileke, bu iya bu onye meru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu; o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ²⁵ Jizosu ono be Chileke haru; o gude onwiya gwee eja nwuhu k'ophu oo-gwefu iphe-eji, anyi meshiru. Chileke bya emee ya; o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'e-shi ge ya agua anyi le ndu pfuberekoto.

5

Adu le mma onye le Chileke

¹ Oo ya bu le Chileke guaru anyi le ndu pfuberekoto opfu l'anyi kweru nkiya. Nta-a be anyi shiwaa l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi; ehu duwaa anyi guu l'onodu anyi le Chileke. ² Oo Jizosu Kereshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya duba anyi l'eze-iphe-oma owanawa, anyi

gude dzuru ndzu-a. Ehu nodu anoduje atso anyi l'anyi ele enya l'anyi le Chileke e-mechaa gbaru mgba l'odu-biribiri iya. ³ O to bukwa onokporumu; ehu atsojekwapho anyi utso me anyi nodu eje iphe-ehuka; opfu l'anyi humawaru l'oo l'iphe-ehuka be eeshije nwuta ata nshi. ⁴ O buru ota-nshi emeje g'anyi shihu ike l'ohutama. Anyi eshi egube onokabaa apfushi ike l'iphe, anyi ele enya iya. ⁵ Ophu ele enya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi iphu; kele Chileke l'onwiya mewaru anyi gbela l'eka Unme-du-Nso, o nuru anyi maru ge nyemobu iya habe shii.

⁶ L'okwaduro teke adudu ike, du anyi k'eme iphe, du ree l'iphu Chileke be Kereshi byaru bya anwuhu-chiru ndu ata tsudu Chileke ebvu. Iphe ono buru teke Chileke tuberu be o meru. ⁷ Kele o dukwa le nta ge nemadzu eshi nwuhu-chiru onye pfuberekoto. Ole a -choje iya be aa-humakwaa onye a-nwuhu-chiru onye oma. ⁸ Obenu le Kereshi nwuhuru l'iswi ehu anyi teke anyi bukwadu ndu eme iphe-eji; shi nno goshi le Chileke yenukaru anyi obu. ⁹ Oo ya bu l'eshinu Chileke shiwaa l'anwuhu, Jizosu nwuhuru; gaa anyi le ndu pfuberekoto l'iphu iya be okabakpokwanu adu ike shi l'eka Kereshi ono dzota anyi; g'ataa tukoshidu anyi oke-ehueghu iya. ¹⁰ Su-a; eshinu anyi shi buru ohogu Chileke; Chileke bya eshiwaa l'anwuhu, Nwa iya nwuhuru mewaa anyi buru onya iya; be nta-a, anyi buwaa onya iya-a be ndzu Kereshi ophu no anyi l'ehu a-kabakpokwaanu adzota anyi l'oke-ehueghu Chileke. ¹¹ Ophu o budua ono kpoloko; anyi nokwapho l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ete eswa; mbu onye ono, meru anyi le Chileke doshiwaa ono.

Adamu le Kereshi

¹² Su-a; o kwa nwoke lanu be iphe-eji shi l'eka bata le mgboko. Onwu shikwapho l'iphe-eji ono batakwapho le mgboko. Oo ya bu; onwu shi nno swiru iphe, bukpo nemadzu; kele onyemonye mewaru iphe-eji. ¹³ Iphe-eji dzuhaakwaru eliphe teme ekemu bya. Ole a ta gukoduru nemadzu iphe-eji l'eka ekemu adudu. ¹⁴ Ole onwu shielaa l'ogbo ke Adamu phe buru eze jasul'ogbo ke Mosisu; mbu buchaaru eze ndu emesweduru ekemu ge Adamu mesweru.

Adamu l'onwiya bu onyonyo Kereshi, bu iya bu onye ophu, e-mechaa byanu pho. ¹⁵ Obenu l'iphe-oma ke Chileke be a ta tukwa eyeru iphe-eji ke Adamu. Kele o -buru l'iphe-eji, onye lanu meru; be meru a du igwerigwe nwuhu; nokwapho ge Chileke a-kabakpo eshi l'eka onye lanu ono, bu Jizosu Kereshi meeru ndu du igwerigwe eze-iphe-oma, nyiberu anyibe. ¹⁶ Ophu iphe-oma ke Chileke adukwanu ge iphe-eji, onye lanu meru. L'ikpe, nmakotaru ndiphe mgburugburu k'iphe-eji ono. Obenu l'iphe-oma ophu Chileke meru nyiberu igwerigwe iphe-eji; shi nno mee aguhaa ndiphe le ndu pfuberekoto. ¹⁷ Kele eshinu o bu emeswe, onye lanu mesweru be onwu shi l'eka onye lanu ono buru eze; be ndu ono, shiwaa l'eka Jizosu Kereshi nata eze-iphe-oma ke Chileke ono, bu iphe-oma ophu nyiberu anyibe ono; waa iphe-oma ophu bu apfubekoto; ndu ono a-nodu l'eka onye lanu ono, bu Jizosu Kereshi buru eze le ndzu-a.

¹⁸ Oo ya bu l'oo g'emeswe, onye lanu mesweru kparu iphe, Chileke nmakotaru onyemonye ikpe; bukwapho ge Chileke shi l'apfubekoto Kereshi mee g'ikpe kaleru onyemonye ge ndzu du phe. ¹⁹ Kele oo ge nwoke lanu ono meru iphe, Chileke suru g'o to meshi; e shi egube ono mee ndu du igwerigwe ephe buru ndu iphe-eji; bukwapho g'ee-gude k'onye lanu

ophu meru iphe, Chileke suru g'o mee; Chileke agwa ikpoto nemadzu le ndu pfuberekoto.

²⁰ Iphe, e gude e mechaa tua ekemu dobe bukwa g'a kabaa amaru g'iphe-eji habe shii. Obenu l'oo teke a kabaa amaru g'iphe-eji habe shii; eze-iphe-oma ke Chileke akwata kabakwaapho shii. ²¹ O kwa anwuhu be iphe-eji gude buru eze. Nokwapho g'o bu apfubekoto be eze-iphe-oma ke Chileke gude bukwarupho eze. O buru apfubekoto ono, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono edu anyi ala le ndzu ophu onwu ta aduhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

¹ Su-a; ?bu awe be anyi suseru iya ishi nta-a? ?Anyi a-noduje eme iphe-eji g'eze-iphe-oma ke Chileke aka shii to? ² Tuswekwa! ?Denu g'anyibe ndu nwuhuwaru anwuhu l'iphe-eji e-shi nodukwapho ndzu l'ime iya ozo? ³ To? ?unu ta amadu l'e shiwaa le baputizimu mee anyi du igwerigwe buru ndu a tugbaberu l'anwuhu ono, Kereshi ono? ⁴ Le teke ono, e meru anyi baputizimu ono be anyi l'iya tukokwaru nwuhu; a toko anyi l'iya likota. Oo ya bu le-a; oo egube ono Kereshi gude ike akpabiri ke Nna shi l'onwu gbalihu dzuru ndzu ono bukwapo g'anyi a-du ike dzuru ndzu ophuu.

⁵ O -buru l'anyi le Kereshi tugbaru buru nanu l'anwuhu, du g'ophu o nwuhuru; o n'iya bu Chileke emee g'anyi shi l'onwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzuru ndzu ophuu. ⁶ Ophu anyi maru bu owa-a: l'e wotaru akahu onye anyi shi buru woru yee Kereshi toko kpopyabe loswebe; oo ya bukwanu; g'ee-mebyia ike k'ejo obu ono, anyi shi nweru teke ono, buepho iphe-eji be anyi shi maru ono; g'anyi ata abueduru ohu k'iphe-eji. ⁷ L'o kwa teke nemadzu nwuhuru bu teke yele ike k'eme iphe-eji tokaharu ishi anamu. ⁸ Teke o bukwanu l'anyi le Kereshi tugbaru nwuhu be anyi maru l'anyi l'iya a-tukokwapho dzuru ndzu. ⁹ L'iphe doru anyi enya bu l'eshinu Chileke meru ge Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu be o to nwuhubaedu ozo. Anwuhu ta abyadu akabaa ya ike ozobaa. ¹⁰ Anwuhu ophu o nwuhuru bu l'o nwuhuru mgbo lanu kpoloko kpeekpu g'o mekpee iphe-eji. Ndzu ophu o dzu nta-a buwaru ge yee Chileke buru nanu jaswaruroya. ¹¹ Nokwapho g'unu a-guje onwunu l'unu buwaa ndu nwuhuru anwuhu me a -bya l'eka iphe-eji no. Ole eshinu unu le Kereshi Jizosu tugbawaru buru nanu be buwaa Chileke be unu dzuru ndzu.

¹² Unu te ekwekwa g'iphe-eji buru eze l'ehu unu owa-a, bu ophu anwuhu anwuhu-a; k'ophu bu l'oo ejo-iphe, agu unu, o suru g'unu mee be unu e-meje. ¹³ Unu te ewokwaru iphe, no unu l'ehu g'o hahabe nwanshi haaru iphe-eji g'o buru iphe, o gude ejepfu iphe, pfuru oto ogo. O chia iphe, unu e-me bu g'unu woru onwunu hagbuaru Chileke l'unu buwaa ndu shi l'onwu futa bya anodu ndzu. Oo ya bu ge Chileke egude unu alwu ogo iphe, pfuru oto. ¹⁴ Iphe-eji ta akaedu unu ike; eshinu ekemu ekeeduru unu egbu; kele nta-a be Chileke gudewaa eze-iphe-oma iya to unu l'egbu ekemu ono.

Aburu ohu k'apfubekoto

¹⁵ Su-a; ?o pfuru l'anyi anoduwaro eme iphe-eji; opfu l'eze-iphe-oma ke Chileke tofuwaru anyi; ebe ekemu ekeeduru anyi egbu to? Tuswekwa! ¹⁶ Unu ta amahaadaa le teke unu woru onwunu haaru nemadzu bya emeje iphe, o pfuru g'ohu iya be unu buwaa ohu onye obu, unu emeje iphe, o pfuru obu. Teke o bu l'unu woru onwunu haaru iphe-eji; buru ohu iya; unu anwuhu anwuhu, bu iphe, tso iphe-eji l'azu. Teke o bukwanu l'unu

emeje iphe, Chileke pfuru; ọọ ya bụ l'ọo-gua unu lẹ ndu pfuberekoto l'iphu iya. ¹⁷ Ọle mu ekele Chileke ekele l'ọ duru teke unu shi buri ohu iphe-eji; obenu lẹ nta-a bẹ unu gudewaa obu unu g'ọ ha eme iphe, bụ ọkpobe-opfu ono g'e ziru iya unu. ¹⁸ Eshinu a tọwaru unu l'ẹgbu, iphe-eji shi kee unu bẹ unu bụwaa ohu k'apfubekoto. ¹⁹ Mu gudeakwaa ẹhu ohu lẹ nnajiuphu iya anmaru unu ẹtu; ọdumeka bẹ iphe, mu epfu te edokwa unu ẹnya. Ẹgube ono unu shi woru onwunu haaru ejo umere, rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfuduru-oto g'e-shi g'iphe-eji akabaa shi ono; bukwapfo g'unu e-woru onwunu haaru eme iphe, pfuru oto nta-a; g'e-shi gẹ ndzu unu abukotaru kẹ Chileke.

²⁰ Kẹle teke unu shi buri ohu iphe-eji; bẹ unu eshidu eyeru apfubekoto onu. ²¹ ?Buhunu urwu gunu bẹ unu ritaru l'ejo-iphe ono, unu shi eme ono; mbu iphe ono, iphere iya byaru adu unu nta ono? Kẹle ẹka iphemiphe ono suberu ishi bukwa anwuhu. ²² Obenu lẹ nta-a bẹ a tọwaru unu l'ẹgbu ono, iphe-eji shi kee unu ono; unu bwaru ohu Chileke. Urwu, unu ritaru iya buri lẹ ndzu unu bukotawaa kẹ Chileke. Ẹka ọ suberu ishi buri ndzu ojejoje. ²³ Ugwọ, aanata l'iphe-eji bukwa anwuhu; iphe-oma, Chileke eme bukwanuru ndzu ojejoje ophu shi Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi l'ẹka.

7

Ẹtu iphe, emeje nu l'alulu

¹ Sụ-a; unwunna mu; ?unu ta amadu lẹ teke ekemu bu-beru ishi lẹ ndzu nemadzu bu teke onye ono no ndzu? Ọ kwa unube ndu tukoru maru ekemu bẹ mu epfuru. ² Kẹle ekemu bu lẹ nwanyi, alu ji nofutaje l'ẹka ji iya jasukporu teke ji iya l'a-no-beru. Ọle teke a nonyaaru; ji iya nwuhu bẹ o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi gudepyabe iya nu ono ta aduedu iphe, ọ bu. ³ Bu iya bu lẹ teke ji iya nokwadu ndzu; o je aluru ji ozo; l'aasu l'oori ogori; teke ọ bu lẹ ji iya nwuhuwaru; l'ọ buri nwanyi eke ji. Ekemu te egudepyabedu iya. Ọ to buedu iya eri ogori me o -je aluru ji ozo. ⁴ Sụ-a; noo g'ọ du l'ẹhu unu bu ono; unwunna mu. Ọo ekemu shi buri ji unu; ọle unu lẹ Kéreshi tugbawaru nwuhu. Ọo ya bu l'eshi ophu unu nwuhuwaru bẹ ekemu abuedu ji unu. Ebe ọ duedu iphe, unu l'iya jigba. E mechaa; unu bya adzuru ndzu ozo teke ono, Kéreshi tetaru dzuru ndzu ono. Nta-a, bẹ bụwaa onye ono, shi l'onwu teta dzuru ndzu ono bu ji unu; k'ophu anyi a-dzuru ndzu, pfuru oto meje iphe, du Chileke ree. ⁵ Kẹle teke ono, anyi shi nodu ndzu eme g'ọ guru anyi ono bẹ ẹgu ejo-iphe, shi anoduje enwu phuruphuru l'ẹhu anyi meru anyi shi anoduje eme iphe-eji. Iphe, tso eme iphe-eji ono bukwanuru onwu. ⁶ Ọle nta-a bẹ a dzowaru anyi l'ẹka ekemu. Anyi nwuhuwaru; nahu iphe ono, shi kee anyi ẹgbu ono. Ọo ya bu l'anyi etsowaa uzo ndzu ophuu ophu shi l'ẹka Unme-du-Nso ejeru Chileke ozi. Anyi te etsohedu akahu uzo ono, bu iya bu ekemu ono, e deru l'ekwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-eji

⁷ ?Bu gunu bẹ anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?ọ bu iphe-eji too? Tuswekwa! Mu tege amakwaru iphe, bu iphe-eji; ome ekemu ta adu. Mu tege amakwaru iphe, bu nchamenya ome ekemu ta asu: "G'iphe onye ozo ta agujekwa ngu." ⁸ Iphe-eji shinu l'ekemu ono kpata uzo je akpatsushia mu iphe, bukpo ẹgu ejo-iphe ozo, dugbaa nu. Kẹle ekemu -adudu bẹ iphe-eji nwuhukwaru anwuhu. ⁹ Mbẹdua l'onwomu duru teke mu shi nodu ndzu; ophu mu amadu k'ekemu. A nonyaa mu bya amaru k'ekemu ono; iphe-eji jakerehu mu l'ẹhu; ọ buri mu anwuhu. ¹⁰ Ekemu onoya

bụ ekemu, gege eme g'a nọdu ndzụ ono gbẹ bya aburu ikpe bẹ ọ nmaru. ¹¹ Kele iphe-eji kpataru ụzo; gude ekemu ono wopyabe mu l'ugho; shi l'ekemu ono woru mu gbua.

¹² Oo ya bụ l'ekemu l'onwiya dū nsọ. Iphe ono, a sūru g'e meje ono dū nsọ; bya aburu iphe, pfuru ọto; bya adū ree. ¹³ ?Ọ pfuru l'ọo iphe ono, dū ree ono gbẹ kpataru mu anwuhu tọ? Tūswekwa! O kwa iphe-eji gude iphe ono, dū ree ono kpataru mu anwuhu g'ee-shi g'iphe-eji aburu iphe, aa-huma l'ọ bụ iphe-eji. Oo ya bụ lẹ Chileke shi l'iphe, e deru l'ekemu eme g'iphe-eji goshigbua gẹ yẹbe iphe-eji dū-be ideyideyi.

Iphe labo adzo enya l'ehu amadu

¹⁴ Iphe, anyi maru bụ l'ekemu shi Unme Chileke l'eka; obenu lẹ mu bụ nemadzu mmanu, iphe-eji gbaru ohu. ¹⁵ Umere mu l'onwomu agbachijekwa mu enya; kele mu te emejedu iphe, dū mu g'a sū lẹ mu meru iya. Iphe, mu emejechia bụ iphe, dū mu ashi ememe. ¹⁶ Sū eshi ophu iphe, mu agbeje eme bụ iphe, mu maru l'ọ tọ dudu mu ree; ọo ya bụ lẹ mu kweru l'ekemu dū ree. ¹⁷ O n'iya-a bụ l'ọ tọ budu mbedua l'eme iya. Iphe, eme iya nū bụ iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'ehu ono.

¹⁸ L'iphe, mu maru bụ l'ọ tọ dukpoda iphe, dū ree, nọ mu l'obu ililekpoo, bụ iya bụ l'obu egube nemadzu, mu shi buru teke mu shi anoduje eme ejo-iphe, agugbabe mu nū. Mu emeje gẹ mu mee iphe, dū ree l'ememe; ọle mu ta adujedu ike mee ya. ¹⁹ Kele mu te emejedu iphe, dū ree, dū mu g'a sū lẹ mu meru iya. Oo 'epho ejo-iphe ono, ata dudu mu gẹ mu mee ya ono bẹ mu emeje. ²⁰ Sū-a; ọ -buru l'iphe, mu agbeje eme bụ iphe, adudu mu ree; ọ n'iya bụ l'ọ tọ budu mbedua l'eme iya. Iphe, eme iya nū bụ iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'ehu ono.

²¹ Noo ya bụ; mu shi egube ono huma ekemu, dū adudu; l'ọ bujeru; teke mu eme gẹ mu mee iphe, dū ree; ọ buerupho ejo iya akpataje mu ụzo l'ehu. ²² Mu -bya l'ime onwomu bẹ ekemu kẹ Chileke anodujekpokwaa atso mu utso l'obu. ²³ Obenu lẹ mu humaru ekemu ozo, anoduje adzo ụzo l'ehu mu. Ekemu k'ono bẹ yele ekemu ophu dū mu ree l'egomunggo pho anoduje akpa enya. L'ọ tua mu mkporo kpuru mu nū iphe-eji. O buru ekemu k'ono bẹ aatujeru mu ekemu ophu kpū mu lẹ ndzū. ²⁴ Nshio mu! ?Bukpoo onye a-dzo mu l'ogwehu owa-a, edu mu ala l'onwu-a? ²⁵ Nta bẹ mu nọ l'eka Jizosu Kereshi, bụ Nnajiuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbū lẹ mu egudeje egomunggo eme ekemu kẹ Chileke l'onwomu; mu egude anu-ehu mu eme ekemu k'iphe-eji.

8

Unme, l'anuje ndzu ophuu

¹ Oo ya bụ lẹ ntamanu-a bẹ ọ tọ duedu ikpe, nmakwaduru ndu nọ l'eka Kereshi Jizosu; ndu te emeedu iphe, agū phe egu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke sūru g'ephe mee. ² Kele ekemu ophu Unme Chileke aturu mu nta-a bụ ike, eshije Kereshi Jizosu l'eka duru nemadzu bahu l'uzo ndzū. O buru ike ono tofwaru mu l'ike k'ekemu, bụ iya eshije l'iphe-eji duru nemadzu bahu l'anwuhu. ³ Iphe, ekemu adudu ike mee opfu lẹ nemadzu ta adujedu ike mee g'ekemu pfuru bẹ Chileke mewaru. O yewaru Nwa iya gedegede; ọ bya aburu nemadzu; nweru anu-ehu, iphe-eji anoduje akpasa ụzo l'ehu g'ehu k'anyi; bya emee onwiya ngweja gwefu iphe-eji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-eji ono. Chileke shi l'ehu ono, Kereshi nweru ono nmaa iphe-eji ikpe. ⁴ Iphe, Chileke gude mee iphe ono bụ k'ophu anyi a-dū

ike meeḅekota iphe, pfuru ọto ono, ekemu pfuru ono. Kele nta buwaa Unme Chileke ɓe anyi etso; anyi te etsoedu anu-ehu. ⁵ Kele ndu etso anu-ehu buepho g'ephe e-me mee iphe, du anu-ehu ree ɓe aduje phe l'obu. Ndu etso Unme-du-Nso buru iphe, o suru g'ephe mee ɓe ephe emeje. ⁶ Kele akporu obu ye l'eme iphe, du anu-ehu ree bukwa onwu; akpokwanuru obu ye l'eme iphe, du Unme-du-Nso ree buru ndzu waa ehugu. ⁷ Noo kele akporu obu ye l'eme iphe, du anu-ehu ree bu ohogu Chileke; kele o too tsodu ekemu Chileke; ophu o byadu etso iya. ⁸ Ophu ndu emeje iphe, du anu-ehu ree 'abyadu adu ike mee iphe, du Chileke ree.

⁹ Obenu l'unubedua te emejedu uche unu. O buwaa iphe, Unme-du-Nso epfu ɓe unu eme; bukwa me o -buru-a le Unme ke Chileke bupho ebubu l'ime ehugu unu. Iphe, bukpo onye enweddu Unme ke Kereshi ono ta abukwa onye nkiya. ¹⁰ Temel' o -buru le Kereshi bu unu ebubu l'ehu; ɓe ogwehu unu ta anekwa ndzu eme iphe-eji; obenu le Unme Chileke buwaa ndzu l'ehu ndu pfuberekoto. ¹¹ Teke o bu le Unme ke Chileke ono, meru ge Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono, bu l'ime unu; oo ya bu le yebedua ono, meru ge Kereshi Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono l'e-mekwapho g'ehu unu ono, bu ophu a-nwuhu anwuhu ono dzuru ndzu. Chileke e-shi le Unme-du-Nso ono, bu unu l'ehu ono mee iphe ono.

¹² Oo ya bu; unwunna mu; anyi jikwa ugwo, abudu g'anyi meje iphe, du anu-ehu ree. ¹³ Le teke unu eme iphe, du anu-ehu ree ɓe unu a-nwuhukwa anwuhu. Obenu teke o bu l'unu shi l'eka ke Unme-du-Nso kpagbua umere ono, shi l'anu-ehu unu ono; oo ya bu; unu anodu ndzu. ¹⁴ L'o kwa iphe, bukpo ndu kweru ge Unme-du-Nso buru onye a-nodu edu phe nu bu unwu Chileke. ¹⁵ Le Unme-du-Nso, Chileke nuru unu ta abukwa Unme, e-me g'unu buru ohu k'ophu ndzu a-nodu agu unu. Ochia iphe, unu nataru bu Unme, e-me g'unu buru unwu ke Chileke; anyi shi egube ono arakuje iya su: "Abba! Nnana!" ¹⁶ O buru Unme Chileke ono l'onwiya ɓe anoduje agba ekebe l'obu anyi l'anyi buwaa unwu ke Chileke. ¹⁷ Oo ya bu l'o -buru-a l'anyi buwaa unwu iya; o n'iya bu l'anyi buwaa ndu Chileke a-nu iphe, o kweru unwu iya ukwe iya. Oo-nu anyi iphe ono, o nuwaru Kereshi ono. L'o -buru-a l'anyi le Kereshi tugbaru eje iphe-ehuka ɓe Chileke e-mechakwaa mee g'anyi gbaru mba l'odu-biribiri ke Kereshi.

Odu-biribiri ophu du l'iphu

¹⁸ Iphe, doru mu enya bu l'iphe-ehuka owana, anyi eje nta-a ta asukpoda nu g'ee-wota iya atu eyeru egube odu-biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi. ¹⁹ Iphemiphe, Chileke meru ememe ɓe onma anmanma l'ehu g'ephe huma teke Chileke e-goshi unwu iya l'odu-biribiri ono. ²⁰ Kele iphemiphe ono, Chileke meru ememe ono ɓe Chileke turu onu g'o tuko buru iphe, laru l'iswi. Ebe o bukwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-eji k'onwiya. O kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmaru nemadzu le nemadzu mesweru. O le Chileke mekwarupho g'iphemiphe ono, o meru ememe ono lekwapho enya ²¹ l'ujiku lanu ɓe ya a-goshi onu ono, o turu iya su g'o rekashihu ono. Oogbe teke ono mee g'iphemiphe ta abuhuru ohu iphe-eji; g'o bahu chia l'odu-biribiri k'unwu yebe Chileke. ²² Iphe, anyi maru bu l'iphemiphe, Chileke meru ememe l'atsugbaa ude iphe-ehuka ge nwanyi, ime eme; mbukwa byasu nta-a. ²³ O le o to bukwa phe-a kpurumu. Anyibedua l'onwanyi, bu ndu nwewaru Unme Chileke; mbu Unme, Chileke yeru anyi l'ehu gude goshi le ya e-mechaa meeru anyi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya ono; l'atsukwapho ude; g'anyi ele enya ge Chileke mee anyi g'anyi buru unwu iya, g'o gbata ogwehu anyi l'ophu. ²⁴ Kele a dzotawaru

anyi; ọ buru iya bu iphe, anyi elekwadu ęnya teke oo-dzu oke. Kele ọ -buru le nemadzu natawaru iphe, oole ęnya iya; ?o lekwadu ęnya iya ke gunu ozobaa? ²⁵ Teke anyi teke anatadu iphe, anyi ele ęnya iya; ọo ya bu; anyi ata nshi nodunupho ele ęnya iphe obu.

²⁶ Nokwapho ge Unme Chileke anoduje eyeru anyi ęka; kele ike ta adudu anyi; teme ebe ọ budu l'anyi maru g'e pfuje anu Chileke g'ọ gbaru anyi. Ọo ya bu l'ọo Unme-du-Nso l'onwiya egudeje atsu ude ophu buepho yebedua maru iphe, o pfuru epfu anuru anyi Chileke. ²⁷ Ọo Chileke, bu yebedua, l'enyoje ime obu nemadzu be mawaru iphe, bu uche ke Unme-du-Nso; kele Unme-du-Nso anoduje epfu anu Chileke l'iswi ęhu ndu-nso le g'ọ du Chileke ree.

²⁸ Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ęhu ndu yeru Chileke obu anoduje emekota g'ọo-duru phe le ree; mbu ndu Chileke kuru g'ọ tuberu. ²⁹ Kele Chileke mahawaru ndu nkiya teme mgboko du; bya ahotahawaa phe g'ephe buru ndu a-du ge Nwa iya du; ge Nwa iya ono buru ogerenya me a -gujukwanu unwunna iya l'ophu. ³⁰ Ọo ndu Chileke hotahawaru be o kuru. Ọ buru ndu ono, o kuru ono be ọ guru le ndu pfuberekoto. Ọ buru ndu ono, ọ guru le ndu pfuberekoto ono be o dobewaru l'odu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ęhu ndu ke Kereshi

³¹ ?Bu onu gunu be anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? Ọ -buru le Chileke agbaru anyi odzori; ?bu onye suru g'oo-me anyi gunu? ³² Mbu onye ono te sephuduru Nwa iya azu; obenu l'ọ gbęchia duru iya ye g'ọ bya anwuhu-chiru anyi g'anyi ha. ?Bu egube iphe gunu be ọ to gbędu Nwa iya ono l'ęka nu anyi ke mmanu? ³³ ?Bu onye suru eku ndu Chileke hotaru ikpe? L'ęka ọ gbę buwaru Chileke l'onwiya meru g'ikpe kaleru phe. ³⁴ ?Bu onye be suru phe anma ikpe? Ọo kwa Kereshi Jizosu l'onwiya bu onye gude iswi ęhu phe nwuhu. Ophu ọ buledaa ono kpeekpu; ophu kachaakponu bu l'o shi l'onwu teta dzuru ndzu je anodu l'ękutara Chileke epfu anuru anyi Chileke. ³⁵ ?Ọ dukpooru iphe, suru akposhi ge Kereshi te eyehe anyi obu? ?Bu eje iphe-ęhuka; to oke mkpa; to mkpawere; to ęgu ememe; to ta ahuma iphe, gagbobe l'upfu? ?to iphe, alo ishi onwonye alo? ? To l'e gbugburu anyi le mma suru iya ememe? ³⁶ Ọ dua g'iphe, e deru su:

dudu teke
onwu ta anodujedu
eme g'o gbua anyi
mboku-mboku.

Aanoduje eme anyi g'aturu,
a chitaru eje egbushi.*"

³⁷ Ọ to dukpoda; noo l'iphemiphe ono e-mekota; ole anyi eshije l'ęka onye ono, yeru anyi obu onoya kakota iya ike; mekpee ya. ³⁸ L'ophu doru mu ęnya bu l'anwuhu; ozoo ndzu; ozoo ndu ojozi-imigwe; ozoo ndu ochi-oha imigwe; ozoo ndu okpehu du; ozoo iphe, du nta; me ophu e-mechaa du nu; ³⁹ ozoo igwe; ozoo ali; ozokpoo iphemiphe ọo, Chileke meru ememe; ta adudu ophu suru akposhi ge Chileke te eyehe anyi obu ophu, o shi l'ęka Nnajiuphu anyi, bu Kereshi Jizosu yee anyi.

9

Chileke le ndu ọ hotaru

* 8:36 8:36 Guna Ebu 44:22.

¹ Iphe, mu epfu bu ọkpobe-opfu. Mu bu onye ke Kéreshi; ebe mu adzudu ọka. Unme-dụ-Nsọ bu mu ebubu l'ime obu bya emeje g'obu mu marwetaje iphe, gbaru iya nụ. Ọ buru obu mu ono meru g'o doo mu enya le mu ta adzudu ọka. ² Aphụ ejije mu obu. Ebe ọ dudu teke ọ tọ nọdujedu atsụ mu l'ẹhu; k'ophu oorwujechaa mu l'anụ mee ³ Oduje mu g'a sụ le mu bu onye a turu onu; ophu mu le Kéreshi atugbaeduru; me ọ -buru l'ọo iphe ono a-dzọ ndu anyi le phe bu mee lanu; ⁴ bu iya bu unwu Ízurelu. Ephembedua be Chileke hotaru g'ephe buru unwu iya. Ọ buru phe be o goshiru odu-biribiri iya; ephe l'iya nọdu l'ogbandzu, ukwe-iphe tso. O goshi phe g'a-abajeru iya eja. ⁵ Ephem bu awa ndiche anyi phe; teme Kéreshi l'onwiya buru eri phe; me a -bya l'abubu, ọ bu nemadzu. G'e tuje Chileke, kangokotaru iphemiphe epha jasụ le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

⁶ Sụ-a; ebe ọ bukwanu ke g'a sụ l'iphe ono, Chileke pfuru ono buwaa iphe-mmanu; kele ọ tọ bugbabekwa ndu shi le Ízurelu bu ọkpobe ndu Ízurelu. ⁷ Ophu g'ephe ha abuebedu ọkpobe unwu Ébirihamu opfu l'ephe bu awa iya. Ọ kwa g'ọ duchia baa: "Ọo ndu shi l'okpa Áyizaku be bu ndu a-buru unwu ngu kpurumu." ⁸ Iphe, iphe ono egoshi bu l'ọ tọ budu iphe, bu ndu a nwuru anwunwu mmanu be bu unwu Chileke. Ọo ndu Chileke kweru Ébirihamu ukwe l'ọo-nwuta bu ndu aagu eye l'okpobe unwu Ébirihamu. ⁹ Le ge Chileke gude kwe Ébirihamu ukwe-iphe ono bu l'ọ sụru iya: "Egube nta apha ọzo be mu a-bya agbaphee ngu; Sera anwuta nwa nwoke."

¹⁰ Ebe ọ buledaa ono kpurumu; unwu Ribeka tukokwa shi le nna lanu, bu Áyizaku, bu iya bu nna anyi ke ndiche. ¹¹ Mburo teke eteke anwudu unwegirima labo ono; ophu ephe eke emedu iphe, du ree; ọzo iphe, du eji be o pfuru opfu ehu phe; k'ophu iphe, Chileke tuberu e-me; le k'ahota, ọ hotaru ndu nkiya, l'ebe abu l'ephe meru ree; ọzo l'ephe meru eji. ¹² Ọ buru iya meru g'o gude a sụ Ribeka: "Ọo onye k'ogerenya e-mechaa ejeru onye ke nwata ozi." ¹³ Bu iya bu iphe, e deru sụ: "Jiékpọ bu mu yeru obu; Iso dukwanu mu ashi."

¹⁴ ?Denu g'anyi e-ye iya onu nta? ?Anyi a-sụ le Chileke te emeduru iphe, pfuru oto tọ? Tuswekwa! ¹⁵ Kele ọ sụru Mosisu: "Ọ -duru onye ọ du mu ge mu phuaru obu-imemini; mu aphuaru iya ya. Teké ọ duru onye ọ du mu ge mu doberu obu-oma; mu edoberu iya ya." ¹⁶ Ọo ya bu l'ọ tọ budu uche nemadzu; ọzo iphe, eeme l'eka; ọo Chileke aphuje obu-imemini. ¹⁷ Kele ekwo-opfu Chileke pfukwaru sụ le Chileke sụru Fero: "Iphe, mu gude mee ngu eze ta adukwa iphe ọzo, ọ bu; gbahaa ge mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafua ge ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bu." ¹⁸ Ọo ya bu le Chileke bu onye ọ du iya g'ọ phuaru obu-imemini be ọ phujeru iya; ọ nọdu akpo-chije obu onye du iya g'ọ kpọ-chia ya.

Ehu-eghu me obu-imemini ke Chileke

¹⁹ Ii-sukwa mu ro: Ọ -buru l'ọ du egube ono ?buhunu gunu meru g'o gude Chileke nọdu anodujekwapho ata nemadzu uta? Chileke -gbẹ tubewaa l'ọo ọwa-a iphe, ya e-me; ?bu onye sụru akposhi iphe, Chileke tuberu le ya e-me? ²⁰ Ole gube nwa nemadzu ophu a-sụ l'iphe, Chileke meru ta adudu ree; ?I bu gunu? ?Iphe, a kpuru l'urwa, ọojije onye kpuru iya nụ sụ: "?Ọ nwuru inwagha be o gude i kpua mu g'i kpuru mu-a?" ²¹ ? Tobudu ọ-kpu-ite maru g'oo-me urwa iya? Ọ -du iya g'o gude uzi urwa lanu

kpua ite labo ge nanu buru ite, e meru ona; ophuu aburu ite, e meduru ona; ?too kpudu iya?

²² ?Ii-sukwanu agha me o -buru l'oo Chileke eme egube ono? O duru ndu Chileke meru ge ya gude goshi oke-ehu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwaru-a le ndu ono gbawaru g'o gege egude oke-ehu-eghu iya mebyia phe; ole otaru phe nshi shii. ²³ O dukwanuru ndu ophu Chileke gude eme ge ya goshi l'odu-biribiri iya te nwedu etu. Ndu k'ono be o phuru obu-imemini, bu iya bu ndu ono, o tubehawaru le yele ephe a-gbaru l'odu-biribiri iya ono. ²⁴ O buru anyibe ndu k'ono, o shi le ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu kua ono be o phuru obu-imemini ono. ²⁵ O buru iphe ono be o pfuru l'ekwo Hosiya su:

“Ndu eshidu buru ndibe mu
be mu e-mechaa kua
ndibe mu.

Oha ono, mu eshidu yee obu
ono be mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.

²⁶ Tem e buru l'echilabo eka
ono,
e shi su phe l'ephe ta
abudu ndu ke Chileke
be aa-nodu kua phe
unwu Chileke;
mbu Chileke no ndzu.*”

²⁷ Tem e Azaya chikwaapho mkpu ehuru ndu Izurelu su: “Unwu Izurelu -hakpo me obeta ephe je l'aha g'eja, kuru l'enyimu; o kwapho nwa ndu ophu abadu ishi be aa-dzota. ²⁸ Noo kele Nnajiuphu e-mekota iphemiphe, o pfuru ndiphe. Oo-mechachaa ya egwegwa; mee ya rengurengu g'oodu.” ²⁹ O duhwakua g'iphe, Azaya pfuhawaruro teme o mee su: “O to bu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike te ekwedu g'awa anyi bvube me anyi abvu ge Sodomu; mbu me o mee anyi iphe, o meru Gomora.”

Upfu, adu ndu Izurelu l'okpa

³⁰ Nta-a ?bu awe be anyi a-subekwanu iya ishi? Ndu ono, abudu ndu Jiu ono, eshidu kukebe ehuru eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; buakwaa ndu pfuberekoto; kele ephe kwetaru. ³¹ Obenu le ndu Izurelu, bu ndu kukeberu ehuru eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; ta adukwa ike buru ndu pfuberekoto. ³² ?O buru gunu kparu iya? Oo kele ephe te egudedu ekweta choo ya; o gb e buru iphe, ephe gude ike k'eka phe meta; opfu l'ephe eme iphe, ekemu pfuru be ephe gude choo ya. Ephe jenu evukota oke mkpuma ono daa iko. ³³ O buru iya bu iphe, e deru su:

“Unu humakpodapho!
Mu woakwaru
mkpuma,
a-nodu adu ndiphe upfu
togbo le Zayonu;
mbu mkpuma ephe
e-vukota daa iko.
Ophu onye kweru nkiya
abyadu akwa izimanu.†”

* 9:26 9:26 Guna Hos 1:10. † 9:33 9:33 Guna Azá 28:16.

10

1 Ụnwunna mu; iphe, dukpoo mu ree l'obu; teme o buru iphe, mu anoduje epfu anu Chileke g'o meeru iya ndu Izurelu bu g'o mee g'a dzoo phe. 2 L'ophu mu makporu bu l'ophu phe aphuphu l'ehu emeje uche Chileke; ole ephe te egudedu mmamiphe eme iya. 3 L'eshinu ephe amadu k'apfubekoto ophu shi Chileke l'eka; ephe gbę achọ apfubekoto k'eka phe; be ephe shi nno jika eworu onwophe dee l'apfubekoto ke Chileke. 4 Le Kereshi meakwaru g'ekemu ta abuhe uzo, Chileke shi agu nemadzu l'onye pfuberekoto; g'iphe, bukpuo onye kweru ke Kereshi buru onye Chileke a-gu l'onye pfuberekoto.

Ndzota bu ke ndu ke Kereshi

5 Wakwa ge Mosisu deru k'apfubekoto ophu shi l'ekemu baa: "Onye eme iphemiphe ono bukwa iya be oo-gude nodu ndzu." 6 Obenu l'o waa iphe, e deru le k'apfubekoto ophu shi l'ekweta baa: "Ta adukwa teke ii-je ari su: ?Bu onye a-du ike laa l'imigwe." Mbụ je ekuzeta Kereshi. 7 Ozoo; "?Bu onye l'e-nyiba l'ali-maa?" Mbụ je ekufuta Kereshi. 8 ?Bu gunu be eepfukwanu? "Opfu Chileke noakwa ngu ntse. O kwa iya bu opfu, ikpu l'onu; bya aburu iya bu iphe, no ngu l'egomunggo." Oo ya be bu ozi-oma ono, anyi ezi onoya, bu iya bu opfu k'ekweta-a. 9 Teke o bu l'i gude onu ngu pfua ya hoo haa l'oo Jizosu bu Nnajiuphu obu; bya egude okpoma ngu g'o ha kweta le Chileke meru iya; o shi l'onwu teta dzuru ndzu; l'a dzoo ngu. 10 Onye gude obu iya g'o ha kweta; Chileke agua ya l'onye pfuberekoto; o buru onu be eegudeje pfua ke Kereshi hoo haa; l'adzọ onye obu. 11 L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Onyemonye, woru onwiya ye iya l'eka be iphere tee mekwa." 12 O to dukwa mkpocha, du nu. L'onye pho bu onye Jiu; onye ophu buru onye Gurisu ta adukwa; kele o buhukwapho Nnajiuphu lanu ono bu Nnajiuphu phe g'ephe ha. O nodu emeru iphe, bukpuo ndu epfuje anu iya nu eze-iphe-oma, paru eka apaa. 13 Kele "o kwa iphe, bukpuo onye l'eku epha Nnajiuphu be aa-dzota."

14 ?Denu g'ephe e-shikwanu eku epha iya m'ephe ekwetaduru nkiya? Teme ?denu g'ephe e-shi kweta k'onye ephe teke anumaswee nkiya? ? Denukwanu g'ephe e-shi numa iphe, adudu onye pfuru phe iya nu? 15 ? Denukwanu ge ndu-zi-oma e-shi je ezi ozi-oma; l'ebe abu l'e ziru phe g'ephe je? O buru iya bu iphe, e deru su: "Lenu iphe, okpa phe ama; mbu okpa ndu ezi ozi-oma ke nchi adu doo; teme ephe nodu ezi iphe, du ree." 16 Ole o to buebedu g'ephe ha be meru iphe, ozi-oma ono pfuru. Kele Azaya pfukwaru su: "Nnajiuphu ?buhunu onye be kweru kweta iphe, o numaru anyi l'onu?" 17 Oo ya bu l'ekweta shi l'anuma iphe. Iphe, aanuma bukwanuru Opfu Chileke.

18 Ole ge mu jieshikwa: ?Bu anuma be ephe ta anumaduru ozi-oma obu too? Waawakwa! Ephe numachacharu iya-a!

"A numa-dzukwaru olu phe

l'ekameka l'eliphe.

Mbu l'opfu phe ngakotaru

eliphe jasụ

l'eka igwe beru;

ali beru.*"

19 Mu byakwa aja su: ?Bu enya be ozi-oma ono eshidu doo ndu Izurelu too? Le Mosisu vuhaakwaru uzo yee ya onu su:

* 10:18 10:18 Gunaa Ebu 19:4.

“Mu e-gude ọha, abụdu
 ọkpobe ọha
 meru okophoo ye unu l'ẹhu.

Mu e-gude ọha, eme eswe
 kpatsu unu ẹhu-eghu.†”

20 Teme Azáya kabakwaa ya rọ epfushi ike sụ:

“Ọ kwa ndu te eshidu achọ
 mu nụ bẹ humaru mu
 nụ.

Ọ bụru ndu te eshidu aji aji
 mu bẹ mu goshiru
 onwomu.‡”

21 Ọ byakwanu l'ẹhu ndu Ízurelu; ọ sụ: “Ọ tọ dudu teke mu ta amachijedu ẹka gẹ mu heta ndu ono, bụ ndu kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ẹjo-ọkpoma ono; g'ẹphe dakọbe lwaphuta azụ lwapfuta mu.§”

11

Obu-imemini, Chileke aphuru ndu Ízurelu

¹ Mu byakwa aji ọzo sụ: ?Bụ aji ka bẹ Chileke jikawaru ndu nkiya tọo? Tuswekwa! Mbẹdua l'onwomu bukwa-a onye Ízurelu. Mu bụ oshilokpa Ébirihamu; bya aburu onye okpa-ipfu Benjaminu. ² Chileke ta ajikakwaru ndu nkiya, bụ ndu o vuru ụzo mahawaru. ?Unu ta amadu iphe, ekwo-opfu Chileke pfuru; mbụ gẹ Elayijia gude chia Chileke ichi ndu Ízurelu sụ: ³ “Nnajiuphu; ẹphe tukoakwaru ndu mpfuchiru nkengu gbuẹbe; bya enwukpọshia ọru-ngweja ngu. Ọ bwaru mbẹdua phoduru kpoloko; ẹphe nọdu emekwaphọ g'ẹphe gbua mu.” ⁴ Ọle, ?Bukwanu gunu bẹ Chileke pfuru iya? Ọ sụru iya: “Mu dobekwaru iphe, ha g'unu nemadzu iri l'ẹsaa l'umadzu ukporo iri, bụ ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balu l'alị.” ⁵ Nokwaphọ g'ọ dụ nta. Ọ dukwaru-a nwa ndu Chileke gudeepho k'eze-iphe-oma, oome haru họt. ⁶ Teke ọ bukwanu l'ọo eze-iphe-oma bẹ e gude họt phẹ; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ buedu iphe, e setaru l'akanya; odumeka bẹ eze-iphe-oma ta abuekwa eze-iphe-oma. Teke ọ bukwanu l'ọo iphe, e setaru l'akanya; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ buedu eze-iphe-oma; odumeka bẹ akanya ta abuekwa akanya.

⁷ Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi a-sube opfu obu ishi nta-a? Ọ tọ buebekwa ndu Ízurelu l'ophu nataru iphe, ẹphe riru aphụ iya; ọ kwa ndu a hotaru nataru iya. Ndu ophuu bukotaru ndu a kpo-chiru okpoma. ⁸ Ọ bụru iya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: “Chileke nuakwaru phẹ maa meru mgbenya nọdu erwe phẹ. Ẹphe te egudeedu ẹnya aphụ ụzo; ophu ẹphe anumajeedu iphe lẹ nchị byasụ ntanu-a.” ⁹ Teme Dévidi pfukwaaphọ sụ: “Gẹ nri, ẹphe eri eriri

bukwaru phẹ
 ọnyà-enu
 yele ọnyà-anu,
 ẹphe a-nmalahu.

L'ọ bụru upfu dụ phẹ l'okpa;
 g'e gude iya gwata phẹ
 ugwo iphe, ẹphe meru.

¹⁰ G'ẹnya gbahukwa phẹ ọchii

† 10:19 10:19 Gūnaa Dit 32:21. ‡ 10:20 10:20 Gūnaa Azá 65:1. § 10:21 10:21 Gūnaa Azá 65:2.

g'ọ tọ dọ iphe,
 ẹphe a-huma.
 G'apfọ hufukwa pẹ bukili
 jasọ l'ojeje.”

¹¹ Mu byakwa ajia ọzo sọ: ?ọkpa kabẹ tsua ndu Ízurelu ntsu k'ọphu ẹphe darwuwaru alì; ẹbe ẹphe agbalihubaedu tọ? Tųswekwa! Ọchikwa l'ọkpa, tsuru pẹ ntsu ono meru g'ọ gude ndzọta rwube ndu ọhozo; g'eeshikwanu ẹgube ono gẹ ndu Ízurelu awata pẹ ekoru okophoo. ¹² L'eshinu ọ bu emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'ọ gude urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru ndu Jiu mekwaapho g'urwu kwata gbaaru ndu abudu ndu Jiu. Mbọ l'urwu a-kwatakwa kabaanu shii ọkpobe akaka mẹ ndu Ízurelu g'ẹphe ha lwaphuta azu lwafuta Chileke.

Ndzọta kẹ ndu abudu ndu Jiu

¹³ Nta-a bukwa unubẹ ndu abudu ndu Jiu bẹ mu epfu eyeru. Sọ-a; eshinu mu bu onye-ishi-ozì kẹ ndu abudu ndu Jiu; bẹ mu gudekwa ozi ono eku onwomu. ¹⁴ K'ọphu bu; g'ọ dọhabe; mu egudeje iya eme gẹ ndu alì mu ono awataru unu ekoru okophoo; gẹ mu eshi nno haru pẹ dzọ. ¹⁵ L'ọ -buru teke ẹphe jikaru Chileke bẹ Chileke gbẹ mee gẹ yẹle ndiphe bya adu lẹ ree; ?bu gunu e-mekwanu mẹ Chileke nataẹ pẹ phọ ọzo? Ndu nwuhuru anwuhu a-gbeshikwa dzuru ndzu ọzo.

¹⁶ L'ọ -buru lẹ mebyi-iphe-mbu ono du nsọ; bẹ mkpukorophu iya dukotanaa nsọ. Ọ -buru l'ogbarabvu-oshi du nsọ bẹ ekali iya l'ophu dukotaakwapho nsọ.

¹⁷ Sọ-a; ndu Jiu du g'oshi olivu unuphu, a haru ekali iya kwashia. Unubedua, abudu ndu Jiu buru ekali-oshi olivu ẹgu, e wotaru bya edepfube l'eka a kwafuru ekali k'unuphu pho. E depfube iya; ọ dzuru ndzu. Nta-a bẹ unu shiwa l'ogbarabvu olivu unuphu pho amitaje mini gude nodu ndzu. ¹⁸ Ọo ya bu lẹ-a; te ejekwa asu l'ọ tọ dudu iphe, ekali iya ophu a kwashiru pho bu. ?Bu kẹ gunu bẹ ii-gude eku onwongu? Nyatakwa l'ọ tọ budu ngu gudeshi ogbarabvu-oshi ono; l'ọ chia ogbarabvu-oshi ono gudeshi ngu.

¹⁹ Ii-gbenu sọ: “A kwafuakwaru ekali-oshi ono; g'e depfube mbedua.” ²⁰ Ọle makwaru l'iphe, kparu iphe, e gude kwashia ya bukwa l'o to woduru onwiya ye Kereshi l'eka. Gubedua nyikatakwanu pfuru pfushia ike; kele i kwetaru. Ọo ya bu lẹ-a; te etsenupho etsetse; gẹ ndzu gujekwa ngu. ²¹ Eshinu Chileke ahaduru ọkpobe ekali-oshi ono kẹ mmanu; ?bu-chia gubedua bẹ ọo-ha kẹ mmanu? ²² Nowarọ g'ii-gude huma lẹ Chileke emeje odoo; humakwapho l'oomeje nemadzu iphe kpangangaa. O meru ndu jikaru iya nu iphe kpangangaa. O mekwanaaru gubedua odoo; mbukwa mẹ ọ -buru l'i kweru nopyabe l'odoo obu, oomeru ngu; odumeka bẹ ọ kwafujekwa ngu pho. ²³ Teke ọ bu lẹ ndu kẹ Jiu jika-buhuru eze-iphe-oma kẹ Chileke bẹ Chileke e-wolekwaru pẹ-a dophu azu l'eka ẹphe shi nodu; kele Chileke a-dukwa ike dophu pẹ azu l'eka ẹphe shi nodu. ²⁴ Ọo ya bu lẹ-a; ọ -buru l'a kwafuru ngu l'oshi olivu-egu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu pho; mbu ọ buru iphe, e meru g'e te emejedu iphe; ndu ọwa-a, bukwanu pẹ bu ekali-oshi olivu-unuphu ono gedegede bẹ ọo-kabakwanu Chileke nphe eworu ekali iya, o shi kwafu akwafu pho woru depfube l'oshi, ekali iya ono shi nodu.

Obu-imemini Chileke l'ehu onyemonye

²⁵ Ụnwunna mu; o nweru ọkpobe-opfu, e domiru edomi, mu eme g'unu maru; g'unu ete ejejedu ari l'unu manukawaru iphe. Iphe, unu a-maru bu le-a; o to bukwa ge ndu Izurelu bu ejo-okpoma nta-a bu g'ephe a-duwaro jeaduru. Teke ejo-okpoma phe ono a-no-beru bukwa teke ndu abudu ndu Jiu, Chileke hotaru l'a-tukowa lwaphutawa azu byapfuta iya. ²⁶ Oo ya bu; teke ono; aa-tuko iphe, bu Izurelu mgburugburu dzoo, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Onye-Ndzota e-shi le Zayonu
bya.

Oo-tuko ejo ememe,
unwu Jiekopu
shi eme wofukota phe
l'ehu.

²⁷ 'Kele owa-a bukwa ogbandzu,
e-shi mu l'eka laaru
phe teke ono,
mu a-gukotaru phe nvu
l'iphe-eji,
ephe mekotaru ono.*' "

²⁸ A -bya le k'ozima ono be o gbekwa buru iphe kweru unu l'ephe bu ohogu Chileke. Obenu l'a -bya le k'ahota, Chileke hotaru ndu Jiu be ephe bukwanu ndu Chileke yeru obu l'opfu ehun ndiche anyi phe. ²⁹ Le Chileke ta agbanwejekwa iphe, o rihawaru k'ememe l'ehu ndu o hotaru g'ephe buru ndu nkiya. ³⁰ L'unube ndu abudu ndu Jiu shi buru ndu te kwejedu eme iphe, Chileke pfuru; obenu le nta-a be Chileke phuru unu obu-imemini opfu le ndu Jiu te ekwejedu eme iphe, o pfuru. ³¹ Nokwapho g'o du ndu Jiu bu ono. Nta-a be ephe te ekwekwapho eme iphe, Chileke pfuru g'ee-shi ge Chileke aphuru phe obu-imemini g'o phuru unu. ³² Oo ya bu le Chileke haru onyemonye uzo g'ephe te ekweshi eme iphe, o pfuru ge ya a-phuru onyemonye obu-imemini.

Odu-biribiri Chileke

³³ Ha-oo! nkwananya yele mmamiphe ke Chileke pakwaru omilomi. Ikpe, ookpeje ta adukwa onye suru iya amaerberu; ebe o dukwa onye suru amakotaru g'o meje iphe iya. ³⁴ "Bu onye maru uche Nnajiuphu? Bu onye egoshije iya iphe, oo-noduje eme? ³⁵ Bu onye nujeru iya iphe; k'ophu oo-su g'o pfukwaa ya ugwo iphe iya?" ³⁶ Oo ya meru iphemiphe. O buru iya be iphemiphe shi l'eka iya du; o bukwaru iya pho be iphemiphe, du du-doru. G'ajaja buru ke Chileke jasule tuutuutuule miimiimii. Nokwa g'o du.

12

Adzuru ndzu je ozi Chileke

¹ Oo ya bu; unwanna mu; eshinu Chileke aphuru anyi obu-imemini nno be mu arwo unu su g'unu woru onwunu nu Chileke okpobe anunu; unu buru iphe, dzu ndzu, unu gude gweeru Chileke ngweja, du nsu bya aburu ophu Chileke nataru. Noo iphe, bu okpobe abaru Chileke eja bu onoya, bu iphe, gbaru iya nu. ² Unu te ekwekwa eme g'unwu-eliphe anoduje eme. Iphe, unu e-mechia bu g'unu haaru Chileke onwunu g'o buru iya l'a-noduje agbanwe obu unu; g'uche unu buru iphe ophuu g'unu

* 11:27 11:27 Gunaa Azá 27:9.

a-duje ike maru iphe, bu uche Chileke, bu iya bu iphe, du iya ree; buru iphe, o nataru bya aburu iphe, duibe ree.

³ Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfupfu-a bukwa le Chileke mewaru mu eze-iphe-oma; mu nodu epfuru iya unu g'unu ha su g'unu ta arijekwaru onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu deje enya le mini maru iphe, unu ari. Chileke hewaru onyemonye oke iphe-oma, shi lekwewe, onye kweru nkiya. Noo iphe, e-goshije onyemonye iphe, oo-nodu ariru onwiya bu ono. ⁴ L'o kwa g'o du l'ehu nemadzu bu ono; l'ogwehu lanu enwejekwaru mpfukashi, du igwerigwe; mbu ephe nodu atukoje emegbaa iphe, du iche iche. ⁵ Nokwapho g'anyi du igwerigwe; ole anyi shiwaa l'atugba, anyi le Kereshi tugbaru buru ogwehu lanu. Onyenonu l'oome ge yele nwibe iya dogba eh. ⁶ Anyi nwegbaar u iphe-oma, Chileke meru nu anyi l'ehu l'ehu; onye g'eze-iphe-oma nkiya ha. Nta-a bu g'anyi gudeje iya mee iphe, g'o gbaru. O buru mpfuchiru, g'onye ono pfujekwa iya g'o goshiru iya ya lekwewe, o kweru. ⁷ Teke o bu onye Chileke meru iphe-oma k'eye ozi; g'onye obu yeru eh l'eye ozi. Teke o bu ezi iphe; g'onye obu zijekwa iphe. ⁸ Teke o bu adu obu; g'onye obu noduekwapho l'adu nemadzu obu. Teke o bu l'an u iphe; g'onye ono sajekwa aka asasa nu iya. G'onye no l'ishi kukebejekwa eh jeshi ozi ike; g'onye aph u obu-imemini phujekwa iya l'ehu-utso.

N-yemobu

⁹ Ge n-yemobu i yeru nemadzu ta abukwaru l'eregede. Kpajeru iphe-aji l'aphara; gudeshia aka l'eme iphe, du ree. ¹⁰ G'onyenonu yeje nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi l'unu tukoru buru unwunna lanu. G'onyenonu kajakwa akwab u nwibe iya ubvu eme l'onwiya. ¹¹ Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa enyiru. Hakwaa ge Unme-du-Nso meje ngu ire l'ehu; shi egube ono mee g'ejeru Nnajiuphu ozi e-vuje ngu evuvu l'obu. ¹² G'iphe ono, unu ele enya iya ono meje g'ehu tso unu utso. Unu atakwapho nshi me unu -nodu eye iphe-ehuka. Unu epfu an u Chileke mkpurumkpuru. ¹³ Unu yejeru nwibe unu, unu l'ephe tukoru buru ndu ke Chileke aka le mkpa, duru phe nu. Unu ekukebeje eh kwaa ebyaa, byaru unu.

¹⁴ Unu gojeru onu-oma nu ndu eme unu mkpawere. Mbu-a unu gojekwa onu-oma; unu ta atujekwa nemadzu onu. ¹⁵ Ndu ozo -nodu ete eswa; unu tsojekwaru phe tee eswa; ndu ozo -nodu ara ekwa; unu tsokwaru phe raa ekwa. ¹⁶ G'uche unu le nwibe unu bujekwaru nanu. Unu te edobejekwa onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu le ndu enya lwaru megbaje. Unu ta abujekwaru nwomaru-o-machata.

¹⁷ Unu te egudejekwa ejo-iphe pfua nemadzu ugwo ejo-iphe, o meru unu; gbahaa g'unu kukebeje eh meje iphe, onyemonye a-maru l'oo iphe, du ree. ¹⁸ Unu kukebe eh seje g'unu l'onyemonye nodu le nchi-odoo; l'iphemiphe, unu eme; me oo-je lekwe ememe. ¹⁹ Ndu mu yeru obu; unu te emelatajekwa ugwo iphe, e meru unu. Unu hajekwa ge Chileke gude oke-ehu-eghu iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Emelata bukwa mu be o duru; o buru mu l'a-pfu ugwo." Noo iphe, Nnajiuphu eepfu. ²⁰ O chia iphe ii-meje bu: "O -buru l'onye opfu ngu be egu agu; nu iya nri. Teke egu mini agu iya; kee ya mini g'o ngua; le i -nodu eme nno be i kpoberu iya icheku-oku l'ishi." ²¹ Te ekwejekwa g'ejo-iphe mekpee ngu; gudejehia iphe-oma mekpeje ejo-iphe.

13

Akwabẹ ndu-ishi ùbvù

¹ G'onnyemone mejekwa iphe, ndu-ishi phẹ suru g'e meje. L'ọ tọ dukwa onye byaru aburu ishi mẹ ọ -budu l'o shi l'ẹka Chileke; tẹme ọ buru Chileke bẹ yeru ndu ophu bu iya nu nta-a. ² L'onye jikaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bukwa ndu-ishi, Chileke yeru bẹ onye ono jikaru. Ndu ajikakwanu phẹ nu buru ikpe bẹ ephe eseko ekpu onwophe l'ishi. ³ Lẹ ndu eme iphe, du ree ta atsujekwa ndu-ishi ebvu. Ndu atsụ ndu-ishi ebvu bukwa ndu eme ejo- iphe. Teke ọ bu l'ọ du ngu g'i b'atsujeshi ndu-ishi ebvu; ọ n'iya bu g'i meje iphe, du ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja. ⁴ Kele onye-ishi ono bukwa onye-ozì Chileke; iphe, oome buru iphe, a-duru ngu lẹ ree. Oke teke i mekwanuru iphe, adudu ree; tsukwaa ya ebvu; kele e te eyekwaru iya ke mmanu. O bu onye-ozì Chileke; buru onye ahù ndu eme ejo-iphe ahùhù gude egoshi oke- ehu-eghu ke Chileke. ⁵ Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; ọ tọ buledaa g'unu agbalaaru oke-ehu-eghu Chileke; obenu l'ọ bufukwaapho g'unu meje iphe, obu ta anmadu unu ikpe.

⁶ Nokwapho iphe, meru g'o gude unu je apfuje akiriko. Noo kele ndu- ishi ono bu Chileke bẹ ephe ejeru ozi; ephe nodu anoduje eme g'ephe jee ya g'ọ gbaru. ⁷ Unu mejeru phẹ iphe, rwuberu phẹ nu. Onye o rwuberu l'aturu akiriko nu; unu aturu iya nu iya; onye o rwuberu l'aturu utu nu; unu aturu utu nu iya; onye ọ gbaru l'eyeru nsọ; unu eyejeru iya nsọ; onye ọ gbaru l'akwabẹ ùbvù; unu akwabẹ iya ùbvù. Unu mejeru onyemone iphe, rwuberu iya nu.

Eye nemadzu ibe ngu obu

⁸ G'ọ tọ dukwa ugwo, unu e-jijeru nemadzu; gbahaa ugwo n-yemobu. Kele onye yeru nwibe iya obu mekotaakwaru iphe, ekemu suru g'e meje. ⁹ Kele iphe, bukpo ekemu-a g'ọ hakotakpoo, bu iya bu; te erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu iphe, onye ozo agujekwa ngu; mewaro unwu ekemu ozo, yigbaa ya nu. Ekemu ono g'ọ hakotakpoo jeru asube ishi lẹ: "Yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu." ¹⁰ Onye yeru nemadzu ibiya obu te emekwa iya ejo-iphe. Noo g'o gude n-yemobu buru emebe iphe, ekemu pfuru.

Akwakọbe k'abyabya Kéreshi

¹¹ Sụ-a; iphe mefuaru g'o gude unu je atukoje iphemiphe ono eme bu ge nta-a gbaru; mbu l'o rwuwaru teke unu e-shi lẹ mgbenya tehu. Noo kele nta bẹ ndzota anyi kawaa ntse eme lẹ g'o shi du-be enya mẹ a -gbẹ lẹ teke anyi beberu kweta ke Kéreshi. ¹² O dukwaa enya abali keru ebo; nchi abo hu dukwaa ntse. Oo ya bu; unu g'anyi gwobenu iphe, eeme l'ochii; kwaa onwanyi ngwogu ophu anyi e-gude alwu ogo l'iphoro. ¹³ G'anyi meje okpobe umere, eme l'iphoro; anyi ahaa eme ke nwanyi ozoo ke nwoke; haa angunuka mee. Anyi ahakwaapho emephe opfu; haa iji-enya. ¹⁴ O chia iphe, unu e-meje bu g'unu tukokpoephe umere Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi meje g'oha. Unu ta ahakwaru obu egube nemadzu, unu shi buru uzo; mbu k'ophu unu e-mejeephe ejo-iphe agu iya nu.

14

Anma nemadzu ikpe l'egomunggo

¹ Onye ekwekwe iya du nyegenyegge; unu hajekwa iya g'unu l'iya nodu. O l'oo g'unu l'iya te ejejekwa atu ego l'iphe, ọ suru l'oo owa-a g'ọ du iya bu owa. ² O duru ndu adudu iphe, ephe aso nsọ eriri; o bekwanu

l'onye ọp̄huu, ekwekwe iya d̄ukwadu nyẹgenyege ph̄o b̄uepho iphe, oorije b̄u ẹba-ophe. ³ Ọo ya b̄u; g'onye ono, ta ad̄udu iphe, ọoso ns̄o ph̄o ta akp̄okwanu onye ọp̄huu ẹbo l'af̄u l'o to ridu ḡe ya eri. Noo k̄e Chileke nataakwarupho ȳebedua. ⁴ ?I b̄u ḡunu? k̄e g'ọ b̄uru onye ejeru onye ọzo ozi b̄e ịi-n̄odu agbarw̄ushi. Ọo Nnajiuphu iya b̄e a-nma iya ikpe l'oome ẹji; ọzoo l'ọosu l'oome ree. O bekwanu l'ọo-n̄odu eme ree; k̄e Nnajiuphu s̄uru g'oo-me iya g'o me ree.

⁵ O nweru onye a-h̄ota eswe ujiku lanu dobe l'ọo eswe ono kak̄ota ndu ọp̄huu mkpa; nweru onye a-r̄i s̄u l'eswe ta ad̄udu ọp̄hu ka nwibe iya mkpa. G'onyenonu p̄f̄uerupho l'ọp̄hu ọ p̄f̄uru p̄f̄ushia ya ike. ⁶ Onye r̄iru l'o nweru mb̄oku ọp̄hu ka nwibe iya mkpa dobe iya iche; l'eme iya gude akwab̄e Nnajiuphu ùbv̄u. Onye ad̄udu mb̄oku, d̄uru iya l̄e ns̄o bukwarupho Chileke b̄e oomeru iya. Onye ad̄udu iphe, ọoso ns̄o eriri l'eri iya gude akwab̄e Nnajiuphu ùbv̄u. Noo k̄e ookeleje Chileke ekele iya. Onye as̄o iphemiphe ns̄o b̄uru Nnajiuphu b̄e ọosoru iphemiphe ns̄o; t̄eme ọ n̄odu ekeleje Chileke ekele iya. ⁷ Ọ t̄o d̄ukwa g'anyi ha; onye n̄o ndz̄u n̄o-doru onwiya; ọp̄hu ọ d̄ukwa onye anw̄uhu anw̄uhu anw̄uhu-doru onwiya. ⁸ Anyi -dz̄uru ndz̄u; b̄u Nnajiuphu b̄e anyi dz̄uru iya; teke anyi anw̄uhu anw̄uhu; ọ kwaph̄o Nnajiuphu b̄e anyi anw̄uhu alapfu. Ọo ya b̄u l'anyi b̄u k̄e Nnajiuphu: m̄e anyi n̄o ndz̄u; m̄e anyi anw̄uhu anw̄uhu. ⁹ K̄e K̄eshi nw̄uhuchaaru bya adz̄uru ndz̄u ọzo g'ọo-b̄uru Nnajiuphu ndu nw̄uhuru anw̄uhu; m̄e k̄e ndu dz̄u ndz̄u. ¹⁰ S̄u-a; ?d̄enu g'o gude ị n̄odu agbarw̄ushi nwanna ngu l'ime obu ngu? Ọzoo; ?o meru imagha b̄e o gude ị n̄odu akp̄o iya ẹbo l'af̄u? ?T̄i madu l̄e g'anyi ha l'e-mechaa p̄f̄ukotaru l'ip̄hu Chileke; onye b̄u iya l'e-kpek̄ota anyi ikpe? ¹¹ Noo l'e deru l'ekwo-opfu Chileke s̄u:

“ ‘Eshinu mu dz̄u ndz̄u’;

b̄e onyemonye
e-mechakwaa gbuaru mu
ikpere l'al̄i.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Onyemonye e-mechaa
p̄fuk̄ota l'ọo mu b̄u
Chileke.*”

¹² Ọo ya b̄u l̄e g'anyi ha l'onye l'onye l'e-emecha n̄odu l'ip̄hu Chileke; doo edo onwiya.

Akwatsu nwibe ngu

¹³ Ọo ya b̄u; g'anyi ta an̄odujeshinu agbarw̄ushi nwibe anyi. Ọ chia g'anyi t̄uko tubua g'anyi ta ab̄ujeru up̄fu d̄u nwanna anyi l'okpa; ọzoo meta iphe, e-me g'o mee iphe-ẹji. ¹⁴ Eshinu mu l̄e Nnajiuphu, b̄u Jiz̄osu t̄ugbaru b̄uru nanu b̄e ọp̄hu dokp̄ooru mu ẹnya ọkpobe edodo b̄u l'ọ t̄o d̄udu iphe, eeri eriri, mu as̄okwadu ns̄o. Ọle teke ọ b̄u l'o nweru onye p̄furu s̄u l'iphe, d̄u ẹgube-a b̄e ya as̄o ns̄o; ọo ya b̄u; iphe ono a-b̄uru iphe, aas̄o ns̄o l'ẹhu onye ono kwa. ¹⁵ Teke ọ b̄u l'i gude k'iphe, iiri l'onu mee nwanna ngu; k'ọp̄hu ẹhu ebvuduru iya ebvuru; ọo ya b̄u l'i ti meh̄edu iphe, egoshi l'i yeru iya obu. Ọo ya b̄u; g'iphe, iiri l'onu ta akpatakwa ḡe nwanna ono, K̄eshi nw̄uhu-chiru ọnwu ono laa l'iswi. ¹⁶ Te ekwekwa g'iphe, d̄u ree, iime vuta ẹj̄o ẹpha. ¹⁷ L'iphe, b̄u l̄e Chileke b̄u eze ta ab̄ukwa l'iphe, eeri l'onu; ọzoo l'iphe, aanḡu anḡungu. Ọ kwa ap̄fubekoto; ȳe nch̄i-ad̄u-doo; waa ẹhu-utso ọp̄hu shi l'ẹka Unme-d̄u-Ns̄o. ¹⁸ Onye ejeru K̄eshi ozi

* 14:11 14:11 Ḡunaa Az̄a 45:23.

egube ono eme iphe, jiru Chileke ẹpho; bya emekwapho iphe, du ndiphe ree.

¹⁹ Oo ya bu; g'anyi tubeepfo nvo l'iphe ono, emeje ge nchi du doo onoya; mbu iphe ono, l'a-nodu eme ge nwibe ngu pfushia ike l'ekwekwe, o kweru ke Chileke ono. ²⁰ Te egudekwa k'iphe, iiri l'onu mebyia iphe, Chileke eme. Iphemiphe, eri eriri, duebekwa ree. O le o to gbaduru ge nemadzu ria iphe, a-kpata ge nwibe iya mee eji. ²¹ O kakwa ree gi ti tashi anu; ophu i ngushi mee; ophu o dukpoo iphe, ii-je ememe, bu iphe, a-buru upfu du nwanna ngu l'okpa mee ya g'o daa; ozoo mee ya g'o du nyegenyege. ²² G'iphe, bukpoo iphe, i kweru bukwarupho iphe, duru gu le Chileke. Onye ehu atso utso bukwa onye meru iphe, o riru l'o du ree ememe; ebe o dudu teke obu anma iya ikpe l'iphe, o meru. ²³ Obenu l'onye abo obu ebo be ikpe nmakwaru me o -ria iphe obu; kele o to nodu Chileke l'eka eme iphe, oome. Kele iphemiphe, nemadzu eme; ebe o nodu Chileke l'eka eme iya buakwaa ya eme iphe-eji.

15

Etso eka Jizosu Kereshi

¹ Anyibe ndu shihuru ike; l'a-noduje ata nshi l'iphe, ndu eshihuduru ike eme. G'anyi te emejeekwapho ehu anyi ehu anyi. ² Onyenonu g'anyi ha meje iphe, a-tso nwibe iya utso; l'o buru iphe, ee-gude kutsee ya. Oo ya bu; g'obu akabakwanaa ya eshihu ike l'iphe, ke Chileke. ³ Le Kereshi ta abukwa ehu iya ehu iya be o shi emeje. Iphe, meru nu buepfo iphe ono, e deru su: "Iphe, bukpoo ejo-opfu, ndu epfuru ngu ejo-opfu pfuru ngu bu mbedua vutaru onwu iya." ⁴ L'iphemiphe, e dekotaru teke ndiche be e dekwaru g'o zia anyi iphe. Oduje anyi obu g'anyi aduje ike taa nshi nodu ele enya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya. ⁵ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'anyi taju iphe nshi; bya aduje anyi obu ono mee g'unu gude etso eka Kereshi Jizosu g'obu buru unu nanu. ⁶ Oo ya bu; g'unu atuko g'unu ha tugba; gude obu lanu; gudekwapho olu lanu aja Chileke ajaja; mbu Chileke, bu iya bu Nna ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi.

Ozi-oma bu ke ndiphe mgburugburu

⁷ Oo ya bu; unu gudeje obu unu haa g'unu le nwibe unu tugba; ge Kereshi hakwarupho; unu l'iya tugba; noo ya bu g'aa-jakwanaa Chileke ajaja. ⁸ L'iphe, mu epfu bu le Kereshi byaru bya aburu onye-ozu ndu buru ubvu; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya pho vukota. Oo ya bu; g'oo-shi nno goshi le Chileke bu onye ire-lanu, emeje iphe, o pfuru. ⁹ Wafua ge ndu abudu ndu Jiu ajaa Chileke ajaja l'o phunukaru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, e deru su: "Oo ya meru g'o gude mu je l'etu ngu epha l'echilabo ndu abudu ndu Jiu. Mu e-gude epha ngu gua ebvu jaa ngu ajaja." ¹⁰ Tem e dekwaapho su: "Unube ndu abudu ndu Jiu; unu le ndu Chileke hotaru toko tee eswa!" ¹¹ Ozo buru: "Unu tua Chileke epha; unube ndu abudu ndu Jiu g'unu ha. Ndiphe mgburugburu; unu tua ya epha!" ¹² Tem Azaya byakwapho bya epfua su: "Oshilokpa Jiesi l'a-bya! Oo ya e-tsefuta bya aburu eze k'iphe, bu ndu bu ndu abudu ndu Jiu. O buru iya bu onye epe a-nodu ele enya iya." ¹³ Ge Chileke, onye bu iya emeje g'anyi lee enya iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ehu-utso unu dzua oke; l'oomekwapho g'ehu debe unu guu g'unu ha; kele unu kweru nkiya. Oo ya bu; g'unu egude ike ke Unme-du-Nso kabakpoo ele enya iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono.

*Iphe, kpataru Pọlu ede
ẹkwo-ozí-a ẹgube-a*

¹⁴ Ẹnwunna mu; unubẹdua bẹ mu maakwaru majia ẹnya; l'iphe, unu maru bụepho eme iphe, dọ ree; l'unu maru iphe, bụ uche Chileke ọkpobe amaru; k'ọphu unu sọru g'unu a-nọdu akpọ-ziru nwibe unu ọzo. ¹⁵ Ọle g'ọ dọhabe; o nwekwarupho nwiphe, mu eme gẹ mu haru nyatachaaru unu; ọ bọru iya meru g'ọ gude mu haru pfua iphe ono pfushia ya ike; mbụ ọphu mu atsudu ebvu; kele Chileke mewaru mu eze-iphe-oma. ¹⁶ O mewaru mu; mu bọru onye-ozí Kéreshi Jizosu; gẹ mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozí; mu eje ozí, gbaru onye uke Chileke l'ezí ozí-oma ono, shi l'ẹka Chileke onoya. Ọo ya bụ gẹ Chileke anatakwanu ngweja ndu abudu ndu Jiu. L'ọ bọru iphe, Unme-dụ-Nsọ e-me g'ọ bọru iphe, e doberu Chileke iche. ¹⁷ Ọo ya bụ lẹ mu a-nọdu etukpọ onwomu ẹpha ozí, mu ejeru Chileke; eshinu mu lẹ Kéreshi tųgbawaru bọru nanu. ¹⁸ Ọ tọ dukwa iphe, mu atọ ama epfupfu, abudu iphe ono, Kéreshi gbẹ mu l'ẹka mee ono, bụ iya bụ l'ọ meru gẹ ndu abudu ndu Jiu kweta bya aburu ndu emeje iphe, Chileke pfuru. Iphe ono bẹ Kéreshi gude opfu ọnu mu; mẹ iphe, mu eme ememe; mee ọ dọ ẹgube ono. ¹⁹ O gudekwaphọ ike k'eme ọhumalenya, dọgbaa biribiri; mẹ ike kẹ Unme-dụ-Nsọ gude mee ya. Ọo ya bụ; e shi ẹgube ono mu nọdu asajẹ ozí-oma kẹ Kéreshi ono g'ọ gbaru l'ẹkameka; e -shi lẹ Jierúsalemu jasụ mu rwua Ilirikumu. ²⁰ Ọ bọerupho iphe lanu, anọduje evu mu evuvu l'obu bụ eje epfu opfu Chileke; ọle ọ tọ bukwa gẹ mu je iya epfupfu l'ẹka a mahawaru kẹ Kéreshi; gẹ mu ta agbẹ gbeshi je akpọahaa ọlo l'eli ọkpa ọlo, onye ọzo tųhawaru. ²¹ Ọ dọa g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ndu e teke pfusweeru nkiya l'a-huma l'ẹnya.

Ndu e teke anuma-swee nkiya bẹ kẹ nkiya ono e-do ẹnya."

Pọlu e-je g'ẹphe lẹ ndu Romu kwee

²² Ọo iphe ono meru g'ọ gude o nweru iphe, kpọshichawaru mu ugbo olemole gẹ mu ta abya agbaphee unu. ²³ Obenu lẹ nta-a bẹ eshinu mu jeebewaru iphe, gbaru mu l'ejeje l'uswe iya ọwa; tẹme mu nọwaa apha olemole, mu shi meta gẹ mu e-me gẹ mu bya gẹ mu l'unu kwee; ²⁴ bẹ mu arikwa lẹ mu e-megha iya nta. Mu arí lẹ mu a-bata mẹ mu -jejeepho Supenu. Mu l'unu kpọchaa nwupfu nwanshii g'obu shihu mu ike; unu eduwa mu rọ ije; gẹ mu jeshia ẹka ono. ²⁵ Ọ -bọru kẹ nta-a bukwa ndu kẹ Chileke nọ lẹ Jierúsalemu bẹ mu gude iphe ewojeru g'ẹphe mee ẹka atsụ phẹ l'ẹhu. ²⁶ Lẹ ndu kẹ Kéreshi lẹ Masedoniya; mẹ ndu kẹ Akaya bẹ chiru idzu; tọ iphe g'a nọ ndu-nso lẹ Jierúsalemu; ndu ọphu adudu g'ọ dọ phẹ. ²⁷ Ẹphe tųkpooru obu phẹ onyo nọ iphe ono. Tẹme e -jejekpọo ya epfupfu bẹ unu maru l'ọ dọwaa g'ugwo; ẹphe jiru iya ndu kẹ Chileke lẹ Jierúsalemu; lẹ teke ọ bụ lẹ ndu abudu ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu ọphu bụ ndu Jiu gba mgbá l'iphe-oma, shi Unme-dụ-Nsọ ono, Kéreshi meru nọ ndu Jiu onoya l'ẹka; ọo ya bụ l'ọ gbaru g'ẹphe gudeje ẹku ọphu ẹphe kpataru gude yeru ndu Jiu ono ẹka. ²⁸ Teke mu jechaerupho ozí onoya; nuchae phẹ phọ okpoga ono, a tųtaru onoya l'ọo-bọru mu eje Supenu; mu e-shiwarọ bata teke onoya. ²⁹ Ọphu mu maru bụ lẹ teke mu byaru bẹ mu e-me g'iphe-oma, shi Kéreshi l'ẹka dzua unu oke l'ẹka.

³⁰ Ẹnwunna mu; mu arwọ unu sụ g'unu gude k'iswi ẹhu Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi waa k'eye obu ọphu shi Unme-dụ-Nsọ l'ẹka lwubude mu ọgu ono. Unu pfuje opfu ẹhu mu nọ Chileke. ³¹ Gẹ Chileke te ekwekwa gẹ ndu jikaru ozí-oma ono l'alí Jiudiya fọaru mu l'ọzo; yẹfua g'iphe, mu

gude eje dukwapho ndu-nsọ lẹ Jierúsalemu ree anata. ³² Ọo ya bụ; ọ -bụru uche Chileke; mu egude ẹhu-utso byapfuta unu g'anyi l'unu nota; k'ọphu ọo-bụwaruro mu l'unu atuta unme. ³³ Gẹ Chileke ono, emeje gẹ nchị dụ doo ono swikwaru unu eswiru g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

16

Pọlu ekelegbaa ndu ọ maru l'ẹhu l'ẹhu

¹ Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanyi, bụ Fibi; onye l'ejeru Chiochi, nọ lẹ Kenkiriya ozi. ² Unu gude iswi ẹhu Nnajiuphu anyi nata iya ọkpobe anata g'ọ gbaru ndu-nsọ l'ememe; unu eyejeru iya ẹka l'iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru iya l'echilabo unu; l'ọ yekpọakwaru ikpoto nemadzu ẹka; mekpoo mbedua l'ishi onwomu.

³ Unu keleru mu Pirisila yee Akwila; ndu anyi l'ephe tukoru ejeru Kereshi Jizosu ozi; ⁴ ndu gude iswi ẹhu mu lo ishi phe alo. Ọ to bule kwa mu-a l'ekere phe nwekinyi mu k'iphe, ephe meru mu. Iphe, bukotakpoo Chiochi, nọ l'ali ndu abudu ndu Jiu mgburugburu l'ekerekwa phe pho. ⁵ Nokwapho g'unu e-keleru mu Chiochi ono, edzukoje l'ibe phe ono.

Unu kelekwaru mu pho Epenitosu; ọkpobe onya mu, mu yeru obu. Ọo ya bụ onye vuchakpoo uzo woru onwiya ye Kereshi l'eka lẹ Eshiya. ⁶ Unu kelekwaru mu pho Meri; onye jeru anyi ozi jeshia ya ike. ⁷ Unu ekekwapho Anduronikosu yee Jiuniyasu; ndu mu l'ephe bụ ndu Jiu lanu bya aburu ndu mu l'ephe shi toko nodu mkporo. Ephe bụ ndu kwatakporu duru onyemone lẹ nsọ me a -bya l'eka ndu-ishi-ozu nọ; teme ephe vuru mu uzo buru ndu ke Kereshi.

⁸ Unu kekwapho Ampuliyatosu; onye mu yeru obu l'ime Nnajiuphu. ⁹ Unu ekekwapho Ubanosu; onye anyi l'iya tukoru ejeru Kereshi ozi; mekwapho onye ono, mu yeru obu ono, bụ Sutakis. ¹⁰ Unu kekwapho Apelisu; onye gudewaa umere iya goshi lẹ ya pfu-shiru ike l'ekwekwe, o kweru ke Kereshi. Unu ekekwapho ndibe Arisutobulosu. ¹¹ Unu kekwapho Herodiyonu onye mu l'iya tukoru buru abubu. Unu ekekwapho ndu bu l'ibe Nasisosu; ndu nowaa Nnajiuphu l'eka.

¹² Unu kekwapho Tirayifina yee Tirayifosa ndu ejeru Kereshi ozi ejeshikpoo ya ike. Unu ekekwapho onye mu yeru obu, bụ Pesisu; onye jewaru Kereshi ozi jeshikwaa ya pho ike. ¹³ Unu kele Rufosu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi ke Nnajiuphu ike ono. Unu ekele ne iya; onye duhwapho g'ọ buwaa ne nkemu. ¹⁴ Unu kelekwaru mu pho Asinkiritosu; waa Fulegonu; waa Hemisu; waa Paturobasu; waa Hemasu; mekpowaro unwanu ozo, ephe l'ephe tukoru nodu l'eka ono. ¹⁵ Unu kele Filologosu; waa Jiuliya; waa Niriyoosu; waa nwune iya ke nwanyi; waa Olimpasu; mekpowaro iphe, bukotakpoo ndu-nsọ, ephe l'ephe nọ l'eka ono.

¹⁶ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nsọ. Ndu ke Kereshi, nọ l'iphe, bukota Chiochi l'ophu ekelekwapho unu ekele.

Iphe, unu e-meje

¹⁷ Unwanu mu; mu arwokwa unu arworwo su g'unu letakwa enya m'obvu ndu ono, anoduje eme g'ekwo du onoya; ndu egudeje egube ono agbaghashi iphe, Chiochi kwetaru l'ọ bu ọkpobe-opfu. Iphe, ephe anoduje eme be yee iphe ono, e ziru unu ono ta adagbajedu. Unu kpakwaru phe l'aphara. ¹⁸ Kele ndu eme udu iphe ono ta abukwa Nnajiuphu anyi, bụ Kereshi be ephe ejeru ozi; ọ kwa iphe, ẹkpiri iya du phe be ephe eje ozi iya. Ephe eteje manu l'opfu; gude ire mecha mecha edephushi ndu enwezidu

egomunggo. ¹⁹ Olee onyemonye tukuru maru g'unu emeberu iphe, ozi-oma ono pfuru. O buru iphe ono meru g'o gude ehu nodu anoduje atso mu utso. Olee o du mu g'a su g'unu gudeje mmamiphe majeru iphe, bu iphe, du ree; sefuje eka l'iphe, adudu ree. ²⁰ Chileke onye bu iya be nchi-adudo shi l'eka taa noekwa odu g'o to mee g'unu zopyashia Nsetanu l'okpa. Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi mekwaaru unu eze-iphe-oma.

²¹ Timoti, mu l'iya tukuru eje ozi-a; l'ekelekwapho unu. Lusiyosu; waa Jiasonu; me Sosipeta phe; ndu anyi l'ephe tukuru buru abubu l'ekelekwapho unu.

²² Mbèdua, bu Teshiyosu, l'ede ekwo-ozia; bya aburu onye unu l'iya tugbaru nanu l'ime Nnajiuphu l'ekelekwapho unu ekele.

²³ Gayosu-a, mu bu l'ibe iya-a; teme o buru l'ibe iya be Chiochi l'ophu edzukoje-a; l'ekelekwapho unu-o! Nokwapho ge Erasutosu; mbu onye owa-a, bu iya edobejeru oha okpoga phe-a; l'ekelekwapho unu yee nwanna anyi, bu Kwotosu.

²⁴ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi meeru unu g'unu hakota eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Aja Chileke ajaja, Polu gude kpo-chia ozi ishi

²⁵ G'anyi jaa Chileke ajaja; l'oo ya l'a-du ike mee g'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru nkiya. O buru ozi-oma ono, mu ezi ono be oogudeje eme g'unu pfushia ike ono; mbu ozi-oma ono, l'epfu ke Jizosu Kereshi onoya; bya egoshikwapho iphe ono, e shi domia edomi ono, a phuru l'ophulenyanya eshi l'edenwede ono. ²⁶ O buru iphe ono be o gbe nta-a bya emee g'a maru. Nta-a be okpobe-opfu ono shiwaa l'iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru bahu g'ite; a numa-dzuru iya. Nta-a be Chileke ono adudu teke aa-su l'o shi; ophu o dudu teke aa-su l'o noo teke onoberu ono; ziru e woru okpobe-opfu ono mee; ohamoha mgburugburu madzuru iya; k'ophu ee-kwetadzuru meje iphe, o suru g'e mee. ²⁷ G'e shi Jizosu Kereshi l'eka jaa Chileke ajaja; mbu onye lanu ono, bu yebèdua nwèkiya bu Chileke; teme o buru iya nwèkinyi iya nwe ke mmamiphe. G'a jaa ya jasu le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì Kẹ̀ M̀b̀, Pọ̀lu Deru Ǹdu Ndu Kọrentu

¹ Ọwaa b̀ ẹ̀kwo-ozì, m̀b̀be Pọ̀lu ede; m̀b̀ ọ̀nye ono, Kéreshi Jizọ̀su kuru bya emee ya ọ̀ b̀ru ọ̀nye-ishi-ozì iya. Ọ̀ b̀ru g'ọ̀ b̀ uche Chileke b̀ ono. Ọ̀nye mu l'iya t̀kọ̀ru ede ẹ̀kwo ono b̀ nwan̄na anyi, b̀ Sosutenisu.

² Ndu eede iya aǹ b̀ ndu Chìochi kẹ̀ Chileke, b̀ ndu ọ̀phu nọ̀ lẹ̀ Kọrentu; gude iya ekele unubẹ̀ ndu Chileke doberu iche g'unu b̀ru ndu d̀ nso opfu l'unu lẹ̀ Jizọ̀su Kéreshi t̀gbaru b̀ru naǹ. Eedekwa iya p̀họ̀ aǹ onyemonye, nọ̀ l'ẹ̀kameka, b̀ ndu abajẹ̀ru Nnajiuphu anyi, b̀ Jizọ̀su Kéreshi ẹ̀ja. Jizọ̀su ono b̀ Nnajiuphu p̀hẹ̀ bya ab̀ru Nnajiuphu anyibedua kwaphọ̀.

³ Gẹ̀ Chileke, b̀ Nna anyi; mẹ̀ Nnajiuphu anyi, b̀ Jizọ̀su Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ̀ gẹ̀ nchì d̀ unu doo.

Ekele k'iphe-oma, shi l'ẹ̀ka Kéreshi

⁴ Mu aǹduje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-iphe-oma, o shi l'ẹ̀ka Kéreshi Jizọ̀su emeru unu. ⁵ L'unu lẹ̀ Kéreshi t̀gbaru b̀ru naǹ; unu shi ẹ̀gube ono baa eze l'iphemiphe, shi iya l'ẹ̀ka. Unu t̀ko opfu ọ̀nu magbuaru t̀ko mmamiphe magbuaru. ⁶ Ozi kẹ̀ Kéreshi ono bẹ̀ e mewaru ọ̀ noshia unu ọ̀kpobe ike l'obu; ⁷ k'ọ̀phu b̀ l'ọ̀ tọ̀ dudu iphe, b̀ iphe Unme Chileke aǹ aǹnu mẹ̀ naǹ, d̀ru ọ̀phu d̀ru unu ọ̀ko; m̀b̀ g'unu nọ̀ ngabẹ̀ teke Nnajiuphu anyi, b̀ Jizọ̀su Kéreshi a-lwa az̀ goshi onwiya l'ọ̀du-biribiri iya. ⁸ Jizọ̀su ono e-me unu g'unu shihu d̀ngu d̀ngu nno jas̀ l'ikpetemaz̀. Ọ̀ ya b̀; g'ọ̀ tọ̀ d̀ ẹ̀ka aata unu ọ̀ta m̀b̀ku ono, Nnajiuphu anyi, b̀ Jizọ̀su Kéreshi e-kpe ikpe ono. ⁹ Chileke apfushijekwa ike l'iphe, o pfuru. Ọ̀ b̀ru Chileke ono bẹ̀ kuru unu g'unu lẹ̀ Nwa iya, b̀ Jizọ̀su Kéreshi bya bya ab̀ru naǹ gbar̀ m̀ba l'iphemiphe; m̀b̀ ọ̀nye b̀hukwapho Nnajiuphu anyi ono.

Ekwo, d̀ lẹ̀ Chìochi

¹⁰ Su-a; ọ̀ kwa Nnajiuphu anyi, b̀ Jizọ̀su Kéreshi bẹ̀ mu nọ̀ l'ẹ̀ka arwo unubẹ̀ unwan̄na anyi s̀ g'unu wuje ọ̀nu naǹ g'unu hakọ̀ta l'iphemiphe, b̀ iphe unu epfu. Ọ̀ ya b̀ g'ekwo ta ad̀ l'echilabọ̀ unu. Unu t̀gbakwa b̀ru naǹ ọ̀kpobe ab̀ru. G'egomunggo b̀ru unu naǹ; idzu unu ab̀jẹ̀ru naǹ. ¹¹ Unwan̄na mu; l'iphe, mu epfu ono b̀kwa lẹ̀ ndibe Kuloyi byaakwaru akọ̀ru mu kọ̀-ruaru mu iya alì s̀ l'unu kwar̀ lẹ̀ ntumego. ¹² M̀b̀ l'iphe, mu epfu b̀ l'a s̀ru l'unu aǹduje adzokashi iya. Ọ̀nye ọ̀phu as̀ lẹ̀ ya lar̀ Pọ̀lu; ọ̀nye as̀ lẹ̀ ya lar̀ Apọ̀losu; ọ̀nye as̀ lẹ̀ ya lar̀ Pyita; ọ̀nye as̀ l'ọ̀ Kéreshi bẹ̀ ya lar̀. ¹³ ?A gbenu keshiwaa Kéreshi ekeshi? ?B̀ Pọ̀lu bẹ̀ apfugburu l'oswebe l'iswi ẹ̀hu unu? Tọ̀ ?b̀ ẹ̀pha Pọ̀lu bẹ̀ e gude mee unu baputizimu?

¹⁴ Mu ekele Chileke ekele l'ọ̀ -tọ̀ b̀ Kirisupọ̀su yẹ̀ Gayọ̀su mẹ̀ mu as̀ l'ọ̀ tọ̀ dudu g'unu ha mẹ̀ ọ̀nye laǹ mu meru baputizimu. ¹⁵ Ọ̀ ya b̀ g'ọ̀ tọ̀ d̀ ọ̀nye a-s̀ l'ẹ̀ gude ẹ̀pha mu mee ya baputizimu. ¹⁶ Aa! Ndu mu mefuaru baputizimu b̀ Sutifanasu yẹ̀ ndibe iya. O to doduru mu ẹ̀nya l'ọ̀ d̀baaru ndu ọ̀zo, mu meru baputizimu ab̀du ndu ono. ¹⁷ Kéreshi ta ab̀kwa baputizimu bẹ̀ o yeru mu gẹ̀ mu bya emeje. Iphe, o ziru mu gẹ̀ mu bya emeje b̀kwa gẹ̀ mu zije ndiphe ozi-oma ono. Gẹ̀ mu te egudekwa opfu,

egoshi mmamiphe ndiphe zi iya; a -nõnyaa ọ tũrwua ike, dũ l'anwũhu, Kẽreshi nwũhuru l'oswebe.

Kẽreshi bũ ike bya abũru mmamiphe, shi l'ẹka Chileke

¹⁸ L'opfu k'anwũhu Kẽreshi l'oswebe ono bẹ bũkwa iphe-eswe l'ẹnya ndu ala l'iswi; obenu l'anyĩbe ndu a dzõtaru bẹ ọ bũ ike, shi l'ẹka Chileke. ¹⁹ L'e dekwaru sũ:

“Mmamiphe ndu maru iphe
bẹ mu e-mebyishi
emebyishi!
Mu emee nkwamẹnya ndu
manũkaru iphe
l'ọ bũru iphe-mmanũ. *”

²⁰ Sũ-a; ?bũhunu awe bẹ ndu mmamiphe pfũru nta? ?Bũ awe bẹ ndu edeje ẹkwo pfũru? ?Bũ awe bẹ ndu maru opfu lẹ mgboko-a pfũru? ?Chileke te emeadaru gẹ mmamiphe, ndiphe bũru iphe-eswe?

²¹ A makwarũ-a lẹ Chileke meru nemadzũ k'ọphu oo-shi lẹ mmamiphe, ọ nũru iya maru iya; obenu lẹ nemadzũ te egudedu iya maru iya. Noo g'o shitaru Chileke sũ lẹ ya e-shi l'iphe ono, ndu maru iphe sũru l'ọ bũ iphe-eswe ono, bũ iya bũ k'ozĩ-oma ono, anyi ezi ono; gude dzọo ndu kwetarũ nũ. ²² Ndu Jiu bẹ bũ iphe-ọhumalenya bẹ ẹphe sũru g'e goshi pẹ; ndu Gurisu bũkwanuru mmamiphe bẹ ẹphe achọ. ²³ Obenu l'iphe, anyĩbedua ezi ozi iya bũ l'a kpopyaberu Kẽreshi l'oswebe. Ono bũru ọpfu, adũ ndu Jiu l'ọkpa; bya abũru iphe-eswe l'ẹnya ndu abũdu ndu Jiu. ²⁴ Obenu lẹ ndu Chileke kuru; mbũ ndu Jiu mẹ ndu abũdu ndu Jiu; bẹ Kẽreshi ono bũ ike Chileke bya abũkwarupho mmamiphe shi l'ẹka Chileke. ²⁵ L'iphe, Chileke eme; ọ dũ ẹhu-eswe ẹhu-eswe; gbẹkwa ka mmamiphe ndiphe shii; tẹme iphe, gbẹ dũ g'ọ bũ Chileke arwũhu kakwaphọ ọnwu-eliphe ike.

Gẹ Chileke emeje iphe iya

²⁶ Oo ya bũ lẹ-a; ọnwunna mu; unu nyatajẹkwa iphe unu shi bũru tẹme Chileke kua unu. Unu te eshidu dũ igwe marwua iphe gẹ ndiphe, maru ẹkwo amajeru iya; ọphu unu eshidu dũ igwe nweru ẹnya; ọphu ndu shi l'oke amadũ eshidu baa ishi. ²⁷ Obenu lẹ Chileke hõtaleru-a iphe, dũ ẹhu-eswe ẹhu-eswe l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere. Ọ bya ahõtakwapho iphe, rwũhuru arwũhu l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu ọkpehu dũ iphe-iphere. ²⁸ Chileke hõtaru iphe, ẹnya l'warũ l'eliphe; mbũ iphe, ndiphe agũbeduru iphe, iphe, ẹphe sũru l'ọ tọ dũdu iphe, ọ bũ; ọ hõtã iya gude mee iphe, ndiphe rĩru l'ọ bũ ọkpobe iphe g'ọ tọ dũ iphe, ọbũ. ²⁹ Oo ya bũ g'ọ tọ dũ nemadzũ, e-je aba abaa l'iphu Chileke. ³⁰ Obenu l'unubedua bẹ Chileke mewaru unu lẹ Kẽreshi Jizosu tũgba bũru nanũ; tẹme ọ byakwaphọ emee ya; ọ bũru mmamiphe k'anyĩbedua. Oo ya bẹ o shi l'ẹka; ọ bũru iya bũ l'anyi abũru ndu pfũberekoto l'iphu Chileke. Anyi shi iya l'ẹka bũru ndibe Chileke; bya abũru ndu a gbatarũ l'iphe-ẹji, pyĩtarũ anyi l'ẹkpiri. ³¹ Oo ya bũ g'ọo-bũru iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfũru sũ: “Onye ọ dũ g'ọ baa abaa; g'onye ono nõdu Nnajũphu l'ẹka ba iya.”

2

Kẽreshi l'oswebe

¹ Sũ-a; ọnwunna mu; teke mbũ ono, mu byapfutaru unu bya unu ezi ozi-oma kẹ Chileke ono, a makaharũ l'ọ bũ ọkpobe-opfu ono; mu te egudekwa

* 1:19 1:19 Gũnaa Azá 29:14.

opfu mecha mecha zia ya unu; ophu mu abyakwaru unu egoshi lẹ mu nwuru ẹkwo buru o-maru-o-machata. ² Lẹ mu pfukpoakwaru sù lẹ mu e-mekiritakpooro l'echilabo unu g'ọ tọ dudu iphe, mu maru; gbahaa Jizosu Kéreshi kpeekpu, bụ iya bụ onye a kpopyaberu l'oswebe. ³ Ozo bụ lẹ teke ono, mu l'unu shi nọdu ono bẹ ike adudu mu; teme ndzu shi nọdu agushikwa mu pho ike; teme ehu shi etehukwa mu pho etete shii. ⁴ Ophu iphe, mu pfuru epfufu me ozi, mu ziru ezizi, abudu iphe, mu gude ire mecha mecha k'ophu manukarunu pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. O chia iphe, meru nu bụ lẹ mu goshiru unu l'oo Unme Chileke yee ike ke Chileke ere ire l'opfu ono; ⁵ k'ophu ekwekwe, unu kweru ke Kéreshi tee shidu lẹ mmamiphe nemadzu; g'o shichia l'ike ke Chileke.

Mmamiphe Chileke

⁶ Ole-a; o bujekwaru-a; mu lẹ ndu kawaru enya l'iphe ke Unme Chileke nọdu epfu; mu egude mmamiphe epfu eyeru phe. Ole o tọ bukwa mmamiphe ophu shi l'eka ndiphe; ophu o bukwa mmamiphe ophu shi l'eka ndu eze ndu mgboko l'ophu; epebedua bẹ Chileke emewaa ike phe g'ọ buru iphe-mmanu. ⁷ Mmamiphe ophu mu egudeje epfu bukwa mmamiphe ophu Chileke shi domia edomi; mmamiphe ophu o meru ge ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bụ lẹ Chileke tubuhakpowaruro teme o mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbaru mgba l'odu-biribiri iya. ⁸ Mmamiphe k'ono ta adukwa ndu bụ ndu-ishi lẹ mgboko-a mgburugburu maru iya nu. Ome epe maru iya; m'ephe te eje akpopyabe Nnajiuphu ono l'oswebe; mbu Nnajiuphu ono, yee Chileke gba mgba l'odu-biribiri iya ono. ⁹ Obenu l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Iphe enya ahumajeduru;
 ophu nchi anumajeduru
 iya;
 ophu o dudu onye
 egomunggo rwujeru
 l'oo-mee;
 bẹ Chileke meru doberu
 ndu yeru iya obu.*”

¹⁰ Chileke gbewa l'eka Unme nkiya goshi anyi iphe ono, o shi domia edomi ono. Lẹ Unme Chileke avofutajekwa iphemiphe, bukpo iphe, e domiru edomi je akpachaa l'idzu, Chileke chiruro l'ime obu iya k'ememe dobe.

¹¹ Lẹ-a; ?bu onye maru iphe no nwibe iya l'obu? ?Tobudu o nonu maru iphe, du l'obu nkiya. Nokwapho g'ọ tọ dudu onye maru iphe, no Chileke l'uche a -gufu Unme Chileke. ¹² Su-a; o tọ bukwa unme ndiphe bẹ anyi nataru; o kwa Unme, shi l'eka Chileke bẹ anyi nataru, bụ iya bụ Unme, l'e-mekwanu g'anyi makotaru iphe-oma, Chileke meshiru anyi.

¹³ Oo ya bụ lẹ-a; l'ọ tọ bukwa opfu, e gude mmamiphe ndiphe zia anyi bẹ anyi egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi egudeje epfu iya bukwa opfu, Unme Chileke ziru anyi. Oo ya bụ g'anyi ewojeru okpobe-opfu, shi Unme Chileke l'eka akoru ndu Unme Chileke bu l'ehu g'o doo phe enya. ¹⁴ Onye Unme ke Chileke ta anodu l'ehu ta anatajekwa iphe, shi l'eka Unme Chileke; kele iphe ono aduje iya ehu-eswe ehu-eswe l'enya. Teme ophu o dojedu iya enya eshinu o tọ byadu amaru urwu iya me o budu lẹ Unme Chileke, no l'ime iya eyeru iya eka. ¹⁵ Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ehu; amajeru urwu iphemiphe; ophu nemadzu mmanu adujekwanu ike maru iphe onye ono eme. ¹⁶ Oo ya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

* 2:9 2:9 Gūnaa Azá 64:4.

“?Bụ onye maru uche
 Nnajiuphu, bụ Chileke?
 ?Bụ onye bẹ bụ onye adu
 ike kajeru iya iphe,
 oo-me?†”

O bekwanu l'anyibedua nweru uche ke Kéreshi, bụ iya emeje g'anyi ri oriri g'oori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

¹ Unwunna mu; mu ta adukwa ike pfulu unu opfu, eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ehu. Opfu, mu pfuru unu bukwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbu ndu bukwa nwaswa l'iphe ke Kéreshi. ² Noo g'o gude mu chee unu era; ophu mu ededuru unu nri eshinu unu eshidu suwaru k'eriri iya. Mbu le nta-a be unu teke asukpokwaa ya nu; ³ kele unu emekwadu umere ndiphe. Eshinu unu ejikwadu iji-enya; teme unu nodu adzo-phe enya; bya anodu ekpa l'iche iche; ?unu ta amadu l'unu etsokwadu uzo ke ndu mgboko-a; l'unu emekwadu umere ndiphe. ⁴ L'eshinu unu atukoje epfugbaa su: “Mbedua lakwaru Polu.” Onye ophu asu: “Mbedua lakwaru Apolosu.” ?Unu ta amadu l'unu emekwadu umere ndiphe?

⁵ Mbu-a; Apolosu ono; ?o bu onye? To Polu; ?o bu onye? O to dukwa ndu ozo, anyi bu gbahaa ndu ejeru Chileke ozi; ndu goshiru unu uzo, unu shiru bya eworu onwunu ye Jizosu l'eka. G'anyi ha nwekotaru iphe, Nnajiuphu suru g'anyi mee. ⁶ Iphe, anyi meru dukwa gegube-a, aakuje akpuru oshi-a. O buru mbedua be kuru akpuru oshi obu akuku; Apolosu gbaa ya mini. O bukwanuru Chileke bu onye meru g'o vua evuvu. ⁷ Oo ya bu l'onye kuru akpuru oshi; me onye gbaru iya mini ta adukwa iphe, ephe pfube buru. O kwa onye bu iphe bu Chileke, bu iya bu onye meru iya g'o vua. ⁸ Onye kuru iphe akuku me onye gbaru iya mini tukokwaru eje ozi lanu. Ole gephe ha l'ehu l'ehu be Chileke e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru be oo-bu nggo g'ozi, o jeru gbaru. ⁹ L'o kwa Chileke be anyi l'iya tukoru gbaru mgba eje ozi ono. Unubedua bu opfu, Chileke koru bya aburu ulo, Chileke akpu. ¹⁰ Mu gude iphe-oma, Chileke yeru mu l'eka ge mu gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpu ulo okpobe akpukpu emeje. Mu turu okpa-ulo; onye ozo nodu akpukwanu ulo obu akpukpu. Ole g'onye akpu g'ookpu; letakwa enya maru iphe, ookpu l'eli okpa-ulo obu. ¹¹ Noo kele o to dukwa onye ozo, atubaa okpa-ulo ozo abudu ophu a tuwaru, bu iya bu Jizosu Kéreshi. ¹² L'eli okpa-ulo ono be o duru ndu e-gude mkpola-ododo akpu iya ulo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa du; o dukwarupho ndu bu oshi be ephe e-gude akpu nkephe; ndu egude eji; ndu abukpooruro eta be ephe e-gude akpu nkephe. ¹³ Obenu l'onnyemonye be aa-maru g'iphe, o gude kpua nkiya du-be ree mboku ikpe ono, Chileke e-woru iya tua jala onoya. L'oku, e-tsu mboku ono be bu o -tsuchaa; aa-huma ozi, onnyemonye jeru iphu. Oku ono e-tsu iya hua ya ama goshikwanu g'o gbaru. ¹⁴ Onye oku ekeduru iphe, o gude kpua ulo l'eli okpa-ulo ono; Chileke ebua ya nggo. ¹⁵ Onye oku keru nkiya; l'oolaaru iya l'iswi; yebedua l'ishi onwiya b'aa-dzotakwa-a; ole adzota nkiya a-dutabewa g'onye a lofutaru l'oku enwunwu.

† 2:16 2:16 Gunaa Azá 40:13.

¹⁶ ?Unu ta amadụ l'unu bụ eze-ulo Chileke; lẹ Unme Chileke bẹ bu ebubu l'ime unu? ¹⁷ Onye emebyi eze-ulo Chileke bẹ Chileke e-mebyikwapho. L'eze-ulo Chileke dukwa nsọ; o buru unubedua gedegede bụ eze-ulo iya obu.

¹⁸ G'ọ to dukwa g'unu ha onye anoduje agho-pheru onwiya ugho. G'onye ari lẹ ya maru iphe l'ogbo owa-a; hakwaa egube oriri ono bya aburu onye-eswe; e -mechaa g'oo-buru onye maru iphe okpobe amaru. ¹⁹ Kele iphe, ndiphe guberu mmamiphe lẹ mgboko-a bẹ bukwa iphe-eswe l'iphu Chileke. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Oo Chileke bụ onye anmatajẹ ndu kwaru ẹnya lẹ nkwa menya phe." ²⁰ A bya edekwaa ya pho l'ekwo-opfu Chileke su: "Nnajiuphu makwaru-a l'egomunggo ndu maru iphe bụ mkpokpo iphe." ²¹ Oo ya bụ; g'ọ to dukwa onye e-gudeje nemadzu aba abaa. L'e -pfujekpo ya nū epfupfu; iphemiphe tukokwaru buru iphe unu iphe unu; ²² mę Pọlu-o; mę Apolosu-o; mękpoo Pyita-o; mgboko l'ophu; mę ndzu mę onwu. Iphe nta-a mę iphe e-me l'iphu; iphemiphe ono tukoru bukotarū iphe unu. ²³ Unubedua tukokwanu bukotarū iphe kẹ Kéreshi; Kéreshi bukwanuru kẹ Chileke.

4

Iphe ndu-ishi-ozí Kéreshi egoshi anyi

¹ Sụ-a; unu te edobejekwa anyi g'anyi bụ ndu ozo gbahaa ndu-ozí Kéreshi; ndu Chileke yeru g'ephe letajẹ ẹnya l'opfu Chileke ono, bụ opfu ophu Chileke shi domia edomi ono. ² Iphe, eelee ẹnya iya l'eka onye eleta ndu-ozí ẹnya bụ g'ọ buru onye e gude ire iya eka. ³ Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ozo lẹ nemadzu kperu mu ikpe k'ozí, mu jeru; mbedua l'onwomu ta adukpokwanu teke mu suseru l'ọ waa gę mu du; ⁴ o noo kele o to dudu iphe, mu humaru onwomu l'ehu, bụ iphe, mu a-su l'o noo eka mu shiswewaru ọzo; ole o to bukwa iphe ono goshiru lẹ mu kpefuwaru. Oo Nnajiuphu bụ onye e-kpe mu ikpe. ⁵ Oo ya bụ g'unu ta adushi onye unu a-nodu amawa ikpe l'ebe 'oko rwu teke aa-nma ikpe; ikpe bụ teke Nnajiuphu a-bya; l'o kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia l'ochii bya edobe l'iphoro; l'ọ bya eworu iphe, amadu chiru k'ememe, bụ iphe, du iya l'okpoma; woru tua jala. Noo teke Chileke a-ja onyemonye ajaja, rwuberu iya nū.

⁶ Unwunna mu; o kwa g'e-shi g'o doo unu ẹnya bẹ mu gude woru iphemiphe ono dobe l'ehu mu lẹ Apolosu; g'unu anwuta iphe ono, e pfuru su: "Unu te etsoghatajekwa iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke." Sụ-a; g'ọ to dukwa g'unu ha onye egudeje onye lanu eku onwiya; woru onye ophu nmaa phulaphula. ⁷ Sụ-a; ?bụ onye mekpoo ngu i ka onye ozo? ?Bụ gunu bẹ i nweru 'abudu iphe, Chileke nuru ngu? Eshinu o bụ Chileke nuru ngu iya; ?denukwanu g'o gude i gbę gude iya eku onwongu g'ọ -bụ l'ọ to buedu iphe, a nuru ngu anunu?

⁸ Ephi gbę jichaakwanu unu! Unu gbekwa nwekotawaru nū iphemiphe; buchawaru nū ndu eze; ebe anyibedua abudu. O dukwa ree. O gbekwanu du mu g'a su l'unu buchawaa eze obu; mę anyi abya g'anyi l'unu tuko buru iya. ⁹ Obenu l'ọ dukwa mu g'anyiibe ndu-ishi-ozí Kéreshi bẹ Chileke woru dobe l'ikpazu. Anyi nowaa gę ndu e doberu k'apfu-gbu; mbu g'anyi buru iphe, mgboko mgburugburu, a-byaję ahuma ahuma; mbu ndiphe mę unwu-ojozi-imigwe. ¹⁰ Anyi gude opfu ehu Kéreshi buru ndu eswe; unubedua gbwanu l'eka Kéreshi buru ndu maru iphe. Anyi du arwuhu; obenu l'unubedua gbenu shihu ike! Anyi bụ ndu a nmaru phulaphula;

obenu l'unubedua be a gbẹ kwabe ùbvù. ¹¹ Sù-a; ẹgu anọdujekwa agu anyi; mbukwa byasù nta-a; ẹgu mini nọdu anọduje agu anyi; anyi nọdu anma nkirika ẹkwa; a nọdu etsu anyi iphe; anyi tsoru ẹkameka aghaphe; ophu anyi enwedu unuphu. ¹² Anyi gbẹ gude ẹka anyi ese akanya g'anyi e-meje anu onwanyi nri. Teke a turu anyi onu; anyi agoru onu-oma nu onye obu. A -nọdu akpa anyi ẹhu; anyi ataru iya nshi. ¹³ Teke e pfubyishiru ẹpha anyi; anyi epfuru opfu belebele nu onye obu; anyi gbẹ bya abuwaru ikpozu ke ndiphe; mbu iphe, du ideyideyi, e gude ẹza zafu l'ekameka; byasù l'eswe, du ge ntanu-a.

¹⁴ Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abukwa g'o mee g'iphere du unu. O kwa ẹka be mu aloru unu le nchi; l'unu bu unwu mu, mu yeru obu. ¹⁵ L'unu -nwechakpokwaaruru m'obeta o buru unubuku ndu eleta unu enya l'uzo ke Kereshi; nna unu ta adukwa igwerigwe. O kwa mbedua bu nna unu, nuru unu ndzu, shi l'eka Kereshi; eshinu o bu mbedua byaru ezia unu ozi-oma ono. ¹⁶ Noo g'o gude mu nọdu arwo unu arworwo su; jiko unu tsoru ẹka mu. ¹⁷ O kwa iphe ono meru g'o gude mu zia Timoti su g'o byapfuta unu. Timoti ono be eshinu mu ziru iya etso Nnajiuphu be o buwaa nwa mu, mu yeru obu; teme o buru onye goshiwaru le ya gbaru ge mu gude ire iya ẹka. Sù-a; g'o byapfuta unu bya anyatabaaruru unu ge mu egudeje etso uzo ke Kereshi ono; mbu ge mu ezije iya l'iphe, bukpo Chiochi g'o ha l'ekameka.

¹⁸ O duru ndu gbẹ hawaru nu eku onwophe; g'o bu le mu ta abyadu alwabaa azu le ndu-unu. ¹⁹ Ole a taa nodedu odu; mu abyapfuta unu; me Chileke kwenu. Noo teke mu a-huma iphe, ndu ono, eku onwophe ono a-du ike mee; to epe bu o-pa-onu. ²⁰ L'iphe, bu le Chileke bu eze ta abukwa opfu, eepfu l'onu; o kwa iphe, gude ike ere ire. ²¹ ?Bu ole ka unu ree? ? Mu gude echachi byapfuta unu? ?To ge mu gude obu-iphoro waa ewoze onwonye ali bya?

5

Urwu-ali, haru du le Chiochi

¹ Sù-a; mu anukwa l'unube ndu Chiochi haru arwu urwuali. L'ejo urwuali, unu haru arwu du-be eji; k'opu bu le ndu 'amadu ekemu Chileke ta atukpodanu ama ememe iya; ke ge nwoke duta nyee nna iya wata alulu. ² Unu nọdu ekukwapho onwunu; o buru iphe, unu gege agbe agu aphu. Unu wuchikwaa onye ono ewuchi; g'o to nọduhekwa l'echilabo unu. ³ L'a makwaru-a le mu ta anodu l'eka unu no ono; k'opu unu ele mu enya; obenu l'obu mu nokwa-a l'eka unu no. Noo g'o gude mu gude ike ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi nmaa onye ono, meru ebyi ono ikpe g'o bu le mu l'unu no l'eka ono. ⁴ Sù-a; unu -nokobeepo; teke ono obu mu anodukwapho l'eka ono, unu no ono; ike ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu a-nodukwapho l'eka ono, anyi no ono; ⁵ unu woru onye ono ye Nsetanu l'eka g'o mebyia ogwehu iya; l'o noo iphe, gbaru iya nu bu ono. Oo ya bu ge Chileke a-dzo ndzu iya mboku, Nnajiuphu a-bya.

⁶ Sù-a; ekuku, unu eku onwunu ta adukwa ree. ?Unu ta amadu l'oo nwochileka iphe, ekoje buredi be asujeru ekoli ishi buredi ophu? ⁷ Unu to nwehu sashia akahu iphe-ekoje-buredi ono, g'unu aburu buredi ophu, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. Noo kele nwaturu Ojehata ono, bu Kereshi be e gbuakwaru. ⁸ Nta-a buakwaa g'anyi wata abo obo-iphe ono g'o gbaru. G'anyi te egudekwa buredi ophu akahu iphe-ekoje-buredi ono du, bu iya bu ejo-iphe yee iphe-ashi gude bo ya. O kwa g'anyi gude buredi ophu

iphe-ekoje-buredi adudu ililekpoo bo ya, bu iya bu anodu ndzu ophu ntucha adudu ilile waa l'eme ire-lanu.

⁹ Mu dehaakwaru unu ekwo su unu g'unu le ndu eme ke nwoke me ndu eme ke nwanyi te emegbajekwa. ¹⁰ Ndu mu epfuru unu ta abukwa ndu 'amadu Chileke, eme egube iphe ono; ozoo l'oo ndu enya-pfurupfuru; ozoo ndu ana nfu; ozoo ndu agwo nshi. Ndu k'ono be unu -jeshia phe ezeru; buanaa iphe, gbaru unu l'ememe bu g'unu lufuepho le mgboko alufu ophu. ¹¹ Iphe, mu shi epfu bukwa g'unu bujeru ubara yeru onye kuru onwiya nwanna teme o gbem eme ke nwanyi; ozoo eme ke nwoke; ozoo nweru enya-pfurupfuru; ozoo l'oo gwom nshi; ozoo l'oo onye evu onye ozo nvu azu; ozoo l'oo onye angugharu mee aka; ozoo onye ana nfu. Oo egube onye ono be mu sukwarupho g'unu l'iya te erigbajeshi nri.

¹² O -buru ke ndu amadu Jizosu; ?nkemu bu l'ole; k'eje phe anma ikpe? ?Tobudu ndu ophu no l'ime Chiochi be o gbaru anyi l'ekpe ikpe? ¹³ Obenu le ndu ophu anodu l'ime Chiochi bu Chileke e-kpe phe ikpe. Oo ya bu le-a; "Unu chifujekwa onye njo l'echilabo unu."

6

Agbaru unwunna ekwo

¹ ?Denu g'o gude o nodu abujeru teke o bu l'o nweru g'unu ha onye opfu adaru yee nwibe iya; l'o gbem paru iya jepfushia ndu apfubeduru aka oto g'ephe kpee; ephe ta apapfudu iya ndu-nsom ibe phe? ² ?Unu ta amadu l'oo unubem ndu-nsom bu ndu e-mechaa kpee ndiphe l'ophu ikpe? Eshinu o bu unu e-kpe ndiphe l'ophu ikpe; ?unu ta akabedu suru ekpe unwu iphiriba ikpe onoya? ³ ?Unu ta amadu l'oo anyibedua be l'e-mechaa kpee unwu-ojozi-imigwe ikpe? O buchiaru nu opfu k'eliphe be unu ta adudu ike kpeshia. ⁴ O -buru l'egube opfu ono duru unu; ?denu g'o gude unu gbem ewotaje iya eje edoru ndu unubem Chiochi suru l'o to dudu iphe, ephe bu? ⁵ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu g'iphere iya du unu. ?To dukpodaa g'o ka mma l'oo onye lanu l'echilabo unu; bu onye maru iphe k'ophu odojeru unubem unwunna ono opfu? ⁶ O gbem abujeru nwanna -gbeshi l'oo-je agbaarum nwanna iya ekwo l'iphu ndu ta amadu Chileke.

⁷ Agba ekwo ono, unu anoduje agbaru nwibe unu ono buakwaa iphe, du eji be unu anoduje emeta ekpu onwunu. O shitachia ono; ?bu gunu kparum iphe, unu ta adujedu ike taa nshi me e -mee unu eji? ? To kachidaa ree g'o buchiaru l'oo unubedua be onye ozo gbemchia gude ugho emekputa? ⁸ Unubedua l'onwunu gbem anoduje eme nwibe unu eji; gude ugho eme nwibe unu iphe, apfuduru-oto; l'eka nwibe unu ono buhukwapho unwunna unu. ⁹ ?Unu ta amadu le ndu apfubeduru-eka-oto be uzo aduduru l'eka Chileke bu eze? Unu te ekwekwa g'e duru unu ghaa uzo. Ndu urwuali; me ndu agwo nshi; me ndu eri ogori; me onye nwoke araje nwoke ibe iya; ¹⁰ me ndu-oshi; me onye enya-pfurupfuru; me ndu angughajeru mee aka; me ndu evuje nvu azu; me ndu ana nfu; ta adukwa g'ephe ha me onye lanu, abahu l'eka Chileke bu eze. ¹¹ O buru g'unu shi haru duchaa bu onoya. Obenu le Kereshi safuwaru unu iphe-eji unu; bya emee unu ndu ke Chileke, duoberu Chileke ree. O buru l'eka Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu waa l'eka Unme-du-Nsom be Chileke shi gua unu le ndu pfuberekoto l'iphu iya.

Ehu ngu l'ophu bu ke Chileke

¹² “Iphemiphe bẹ a haru mu ọzo gẹ mu meje g'ọ dọ mu.” Ọle ọ tọ bukwanu iphemiphe bẹ bu mu -mee ya l'ọ dọru mu lẹ ree. “A haru mu ọzo gẹ mu meje iphemiphe g'ọ dọ mu.” Ọle mu tee kwekwanu g'ọ dọru iphe, e-wota mu mee gẹ mu buru ohu iya. ¹³ “Nri bẹ e mekwaru g'ọ lajẹ l'ẹpho; bya emee ẹpho gẹ nri lajẹ iya.” Ọle Chileke e-mechakwanaa tuko ẹphenebo mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwehu ta abukwa g'e gude iya pharwushije onwonye; ọ kwa Nnajiuphu, bu Jizosu bẹ o medoru iya; teme Nnajiuphu l'onwiya bukwarupho Nnajiuphu k'ogwehu. ¹⁴ Chileke kuliru Nnajiuphu o shi l'onwu teta dzuru ndzu; ọ bukwarupho nno bu g'oo-gude ike iya kulia anyibedua.

¹⁵ ?Ọ dọ g'unu ta amadu l'ogwehu unu bu mpfukata ẹhu Kereshi? ? Denu gẹ mu a-gbe wota mpfukata ẹhu Kereshi jeye l'ẹhu nwanji ukpara? Tuswekwa! ¹⁶ ?Unu ta amadu l'onye jepfuru nwanji ukpara bẹ ye l'iya tugbawaru buru onye lanu? Eshinu e pfuru su: “Ephenebo l'a-buru onye lanu.” ¹⁷ Obenu l'onye yee Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaakwanaru bẹ ye l'iya buakwapho onye lanu lẹ Unme Chileke.

¹⁸ Unu buru ubara yeru apharwushi onwonye. Iphe, bukpo iphe-ẹji ọzo, eemekpo ememe ta adukwa ophu emebyi anu-ẹhu nemadzu; obenu l'onye apharwushi onwiya l'emebyi anu-ẹhu iya. ¹⁹ ?Unu ta amadu l'ogwehu unu bu eze-ulo ke Unme-du-Nso ono, bu l'ime unu ono; mbu Unme-du-Nso ono, unu nataru l'eka Chileke ono? Noo g'o gude ẹbe ọ buedu unu, nwe onwunu. ²⁰ Unu buwaa aswa, Kereshi zuru azuzu. Ọo ya meru g'o gude unu je l'egude ogwehu unu ekutse Chileke.

7

A bya lẹ k'alu nwanji

¹ A bya abya lẹ k'iphe ono, unu deru mu l'ekwo-ozu ono. Iphe, dọ ree bukwa gẹ nwoke te ejeshi alu nwanji. ² Ọ buwaa g'o to me g'amadu wata eme ke nwanji meru g'o gude mu su: gẹ nwoke l'ẹhu l'ẹhu lutaje nwanji k'eka iya; nwanji nonu eje aluru ji k'eka iya. ³ Gẹ nwoke lajeru nyee ya l'ulo g'ọ gbaru iya eshinu ọolu iya alulu. Nokwapho gẹ nwanji a-lajeru ji iya l'ulo g'ọ gbaru iya l'oo ya bu ji iya. ⁴ Lẹ nwanji, aalu alulu te enwekwa ẹhu iya. Ọ kwa nwoke nwe ẹhu nyee ya. Nokwapho g'ẹhu ke nwoke 'abukwa iya pho nwe iya. Ọ kwapho nwanji nwe ẹhu ji iya. ⁵ Gẹ nwoke ta ajikajekwa ejepfu nyee ya; ophu nwanji ajikajekwa ji iya; gbahakwa l'unu chiru iya achichi su l'oo g'unu haa onwunu ke nwateke ono; k'ophu unu e-woru uche dobe l'epfu anu Chileke okpobe epfupfu. Ọle teke unu tuburu k'epfu anu Chileke obu bukwapho; unu watakwa akwakwa ọzo; ọ -nonyakwaa Nsetanu kwaru unu ye l'iphe, dọ ẹji opfu l'unu ta adudu ike esede onwunu.

⁶ Ọle iphe-a, mu epfuru unu-a bukwa kele mu kwetaru g'ọ dọ egube ono; ọ tọ bukwa l'oo ekemu, a turu atutu dobe. ⁷ Lẹ mu -jeshia epfupfu; bukwa iphe, dukporo mbedua ree bu g'a su l'onyemonye du-dzuru gẹ mu du-a; obenu l'onyemonye nwekotaru iphe-oma, dọ iche, Chileke seru ye iya l'eka; onye nkiya adu egube-a; onye ophu nkiya aduro g'oo-du.

⁸ Su: ọ -buru ke ndu ta aludu ji me ndu ta aludu nwanji; me unwanji ophu ji phe anodu; ndu k'ono bẹ iphe, mu epfuru phe bu l'ọ dọru phe ree g'ephe noduepho ta aluhe ji; ẹbe nwoke aluhe nwanji; nodu gẹ mu no-a. ⁹ Ọle ọ -buru l'ephe taa dudu ike emekota iya; gẹ nwoke lukwaa nwanji; gẹ nwanji lukwaru ji. L'ono kakwapho mma eme l'anodu taahaa nshi okpehu l'iphe, agushi phe ike.

¹⁰ O be lẹ ndu ọp̄hu aluwaanu bẹ mu aturu ekemu sù; gẹ nwanyị b'adukwa teke ọo-lufuje libe ji iya. Mbụ l'ọ tọ bukwa mu atụ ekemu ọbu; ọ kwa Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu. ¹¹ Teke ọ bukwanu l'ọ lufuru; gẹ nwanyị ọbu kwakwaa b'alụ ji ọzo; ọdumeka g'ọ laphukwa azụ gẹ yẹle ji iya doshia. Gẹ nwoke ta adukwa teke ọo-chifuje nyee ya.

¹² A bya lẹ ndu ọp̄hu phoduru nù mu sù-a; ọwa-a bukwa mu epfu iya; ọ tọ bukwa Nnajiuphu; teke ọ bụ l'onye kweru kẹ Kéreshi alu nwanyị, te ekwedu kẹ Kéreshi; g'onye ono ta achifukwa iya mẹ ọ -buru lẹ nwanyị ọbu kweru-a lẹ yẹ l'iya a-tuko-a nọdu alu. ¹³ Ọ -bukwanuru l'ọo nwanyị, kweru kẹ Kéreshi alu nwoke, ekwedu kẹ Kéreshi; gẹ nwanyị ọbu ta alufukwa l'ibe ji iya ọbu; mẹ ọ -buru lẹ nwoke ọbu kweru-a lẹ yẹ l'iya a-nọdu alu. ¹⁴ Kẹle nwoke, ekwedu kẹ Kéreshi bya alu nwanyị, kweru kẹ Kéreshi bẹ shiakwaa l'ẹka nyee ya bụwaru kẹ Chileke. Nokwaphọ gẹ nwanyị, ekwedu kẹ Kéreshi bya alu nwoke, kweru kẹ Kéreshi shiakwaphọ l'ẹka ji iya bụwaru kẹ Chileke. Ọ -bụ l'ọ tọ dū nno mẹ unwu unu phẹ abujeru ndu aasọ nsọ; obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe dukota nsọ. ¹⁵ Teke ọ bụ l'onye ọp̄hu ekwedu kẹ Kéreshi bẹ sùru lẹ ya ta aluedu; g'ọ hakwaa. Onye nwoke ọzo nwanyị kweru kẹ Kéreshi ono bẹ e tee kebutaekwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru lẹ nchi-ọdu-doo. ¹⁶ Mbụ-a; gube nwanyị, alu ji; ? denu g'ishiru maru l'e tee shidu ngu l'ẹka dzọo ji ngu? Tọo ?denu gẹ gube nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'ẹka dzọo nyee ngu?

Aadu gẹ Chileke doberu onye

¹⁷ Ọo 'ẹpho g'onyenonu mejeepho iphe, Chileke keru nù iya g'ọ meje; mejekwa iya phọ gẹ Chileke sùru g'ọ meje iya teke o kuru iya. Ono bụ ekemu, mu atụ edoberu iphe, bukpo Chiochi, nọ l'ekameka. ¹⁸ Mbụ l'iphe, mu epfu bụ; g'onye buru úbvù tẹme e kua ya te ejeekwa eme onwiya onye e buduru úbvù. G'onye ebuduru úbvù te ejeekwa ebu úbvù. ¹⁹ Kẹle e buru úbvù l'e te ebuduru te enwedu iphe, ọ bụ l'iphu Chileke. Iphe, bụ iphe bụ g'e meje iphe, Chileke karu sù g'e meje. ²⁰ Ọo ya bụ g'onyenonu dujeepho g'ọ dū teke Chileke kuru iya. ²¹ Teke ọ bụ l'ì bụ ohu teke Chileke kuru ngu; ta ayọekwa ọshi. Gbahakwa l'ì maru ọzo, ii-shi gbaa onwongu; g'ì menaa ya nweru onwongu. ²² L'onye Chileke kuru; ọ bya yẹ Kéreshi bya atugba; teke onye ono bụ ohu; g'onye ono nyatakwa lẹ Nnajiuphu tọwaru iya l'ẹgbu, iphe-ẹji keru iya. Nokwaphọ g'onye 'abudu ohu teke Chileke kuru iya byawaru bya aburu ohu Nnajiuphu, bụ Kéreshi. ²³ Unu buakwaa aswa, Kéreshi zuru azuzu. Ọo ya bụ; unu ta laekwa azu je aburu ohu kẹ ndu mgboko-a. ²⁴ Unwunna mu; g'onyenonu jiko dujeekwapho g'ọ dū teke Chileke kuru iya; g'onye ono nọduakwaro l'atugba, yẹle Chileke tugbaru.

Ndu ata aludu alulu

²⁵ A bya l'ẹhu k'unwanyi, ata aludu ji mẹ unwoke, ata aludu nwanyị; ọ tọ dudu ekemu, mu a-sù lẹ Nnajiuphu turu doberu unu. Obenu lẹ mu e-ye ọnu, rwuberu mu nù; eshinu e shiwaa l'obu-imemini ọp̄hu Chileke aphuru mu; mu buru onye goshiwaru l'ọ gbaru g'unu gude ire mu ẹka.

²⁶ Ọo ya bụ l'iphe, mu arikuwa bụ lẹ gẹ mkpawere habe shii nta-a bẹ iphe, kakwa ree bukwa g'onyenonu nọduerupho onwiya g'ọ nọ. ²⁷ Teke iluwaa nwanyị; ta achifukwa iya. Ọ bukwanuru l'ì tì lụada nwanyị; te jeekwa aluta. ²⁸ Ole ọ tọ bukwa eme iphe-ẹji mẹ i -je alua nwanyị. Teke ọ bukwanu lẹ nwamgboko jeru je alua ji; ọ tọ bukwa iya phọ eme iphe-ẹji. Ọ kwa l'iphe, ọ bụ bụ lẹ ndu alu nwanyị mẹ unwanyi, alu ji bẹ vu iphe-ẹhuka

ke mgboko-a l'ishi. Ophu o dukwanu mu g'a su l'unu dabaru l'iphe-ehuka, du nno.

²⁹ Mbụ l'iphe, mu epfu unwanu mu; bu le mboku abvụakwa. Ge ndu alu nwanyi shiepho nta-a metajekpooro g'ephe ta aludu nwanyi. ³⁰ Ge ndu aphu tsoru metajekpooro g'o to dudu iphe, atsu phe l'ehu. Ge ndu ehụ atso utso mejekpooro g'ehu ta atso du phe. Ge ndu nweru aswa, ephe azu metajekpooro g'o to dudu iphe, ephe azu. ³¹ Teme ge ndu emekpooro iphe, ephe eme le mgboko-a metajekpooro g'o to dudu iphe, iphe ono bu. Le mgboko-a, du g'o du-a ta aduekwa g'oo-no-beru.

³² Oke iphe, mu eme ge mu karu unu bu g'unu haa ayọ-phe oshi. Iphe nwoke, ta aludu nwanyi a-nodu epfu buepho ge ya e-me jeeru Nnajiuphu, bu Jizosu ozi, bu iya bu ge ya e-me meje iphe, jiru Jizosu ephe. ³³ Obenu l'onye alu nwanyi be l'ayọ oshi iphe mgboko, bu iya bu ge ya e-me meje iphe, jiru nyee ya ephe; ³⁴ shi nno chita iphe labo ari. Nokwapho ge nwanyi, ata aludu ji me nwamgboko, ta aludu ji du bu onoya; iphe, ephe eyejeru ehụ bukwapho g'ephe e-me jeeru Nnajiuphu ozi; g'ephe e-me wota ehụ phe me oriri phe doberu Chileke iche. Obenu le nwanyi, alu ji be iphe, oyo oshi iya bu oshi iphe mgboko, bu iya bu ge ya e-me mee iphe, jiru ji iya ephe.

³⁵ Su-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bukwale le mu eme ge mu yeru unu aka. Mu te emekwa ge mu sede unu. O chikwaa iphe, mu eme bu ge mu mee g'unu meje iphe, pfuru nhamunha, gbaru unu l'ememe; g'o to du iphe, a-nafuje unu egomunggo l'eje ozi Chileke ono.

³⁶ Teke o bu le nwoke, eje alu nwanyi nonyaru bya emeahaa umere egoshi le nwanyi ono agushikpowa iya ike; teme nwamgboko ono kajiwaa akaji; o duwaa nwoke g'o lua ya; be o dukwa ree g'ephe lua. O to bukwale iya eme iphe-eji. ³⁷ Obenu onye obu shihuru ike; o gude obu iya pfua ya pfushia ya ike le yee ya taa kwadu; kele o maru l'o to tsudu iya l'ehu; l'oodua ike sede onwiya; o to dukwa eji me onye obu nodu; ebe yeke nwanyi obu akwadu. Onye ono mekwaru ree. ³⁸ Oo ya bu l'onye luru nwanyi meru ree. Onye aluduru iya nu kabakwaro eme ree.

Nwanyi, ji iya anohedu

³⁹ Nwanyi, aalu alulu be ji iya newkwa enwenwe me ji iya -nodukwadu ndzu. Mboku, o nonyawaru ji iya nwuhu; e-shi mboku ono be o to duhedu iphe, gude iya g'o to je aluru onye du iya ree. Oke g'o lukwaa onye ke Kereshi. ⁴⁰ Obenu l'ehu gege aka iya atso utso ome o haru alu ji ozo. Nokwa ge mube Polu yeru onu bu ono. Mu nodu arikwa le Unme Chileke bukwale mu pho l'ehu.

8

Eri iphe, a gwaru iphe

¹ Onu, mu yeru le k'iphe, a gwaru iphe bu le-a; l'a makwaru-a l'unu suru l'anyi tukoru maru iphe. Egube mmamiphe ono emekwa nemadzu g'o ku onwiya; obenu le n-yemobu anoduje emetse emetse. ² Teke o bu l'o duru onye arije le ya maru iphe; onye ono teke amarwukwa iphe g'o gbaru iya l'amama iya. ³ Obenu l'onye yeru Chileke obu be Chileke maru.

⁴ A bya le k'eri iphe, a gwaru iphe mu su; iphe, anyi makpodaru bu l'o to dudu iphe, bu iphe, aagwa agwagwa me ilile duru iphe, o bu; mbu l'o bukota okorophoo iphe. Anyi makwarupho l'o to duedu Chileke ozo, du nu gbahaa Chileke lanu ono kpoloko. ⁵ Kele o duchakpooru nu igwerigwe

iphe, eeku agwa, nọ l'imigwe ọzoo l'eliphe; g'iphe, e dobegbaaru abaru eja dūnaa igwerigwe; teme ndu ọphu ekuru nnajiuphu dukwapho igwerigwe; ⁶ obekwanu l'iphe, anyibedua makaharu bu le Chileke du nanu kpoloko kpeekpu, bu iya bu Nna, onye iphemiphe shi l'eka; teme o buru iya bu onye anyi no-doru ndu. O bukwarupho Nnajiuphu lanu kpoloko du, bu iya bu Jizosu Kereshi; onye bu iya be Chileke gbẹ l'eka iya mee iphemiphe; teme o bukwaru iya pho be anyi shi l'eka iya nodu okpobe ndu.

⁷ O le unu maru l'o to budu onyemonye marwuru iya egube ono. Ndu ọphu egomunggo phe du l'agwa ono mbukwadia ntau-a; l'erikwadu iya l'ephe eri iphe, agwaru iphe. Iphe ono, ephe eri ono emerwushia phe egomunggo; kele ephe te ekweshiduru ike. ⁸ O to bukwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpitaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi te eriduru iya-o; anyi taa kakwa eji; ọphu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.

⁹ Oo pho g'unu kwabe enya g'enweru onwonye unu ono ta aburu upfu du ndu ozo l'okpa, bu ndu ọphu ekweshiduru ike. ¹⁰ Kele o -buru l'onye ekweta iya eshihuduru ike humaru gube onye ekweta ngu shihuru ike l'eka i no l'ulo agwa eri iphe, agwaru iphe; ?ti madu l'i gbẹ eyeru iya okpu-ikike g'o je ase ya onwiya ase wata eri iphe ono, a gwaru iphe ono? ¹¹ O n'ia bu onye ono, okpobe-opfu ono teke eshihudu ike l'okpoma ono eshi l'amaru iphe, i maru laaru onwiya l'iswi; mbu nwanna ngu ono, Kereshi nwuhuru l'iswi ehu iya ono. ¹² Oo ya bu le teke unu meru egube ono be unu meswewaru ununna unu; opfu l'unu mekaru phe iphe l'obu phe ono, dukwadu nyegenyege ono. O kwa iya pho bu l'unu shiwaa l'ehu ununna unu ono meswee Kereshi l'iphe ono, unu meru ono. ¹³ Noo g'o gude mu su: o -shita g'iphe eri l'onu kpata ge nwanna mu mee iphe-eji; mu ebuchiapho ata anu le phuruphuru gberegedege ge mu ta akporu iya okpa ye l'eme iphe-eji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozu

¹ Su-a mbedua; ?mu ta abudu onye-ishi-ozu bya aburu onye nweru onwomu; bya egudekwapho enya mu huma Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu anyi? ?Tobudu unu bu iphe, egoshi ozi, mu no l'eka Nnajiuphu anyi ono jee? ² Mu 'abudu onye-ishi-ozu Jizosu l'enya ndu ozo; mu aburu iya nu unubedua. Oo unubedua bu iphe-ohubama, egoshi le mu bu onye-ishi-ozu Nnajiuphu; opfu l'unu byawaru bya aburu ndu ephe le Nnajiuphu tugbaru buru nanu.

³ Wakwa onu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta abudu iya baa: ⁴ Mu asuje phe: ?To rwubeduru mu g'aanuje mu nri waa iphe, aangu angungu k'ozu, mu eje? ⁵ ?To gbaduru mu eme ge ndu-ishi-ozu ozo; mbu eme g'unwune Nnajiuphu phe; me Pyita phe? Mbu l'o gbaru ge mu ga luta nwanyi, etso uzo ke Kereshi dujeru eje eka mu ejekpo. ⁶ ?Buepho mu le Banabasu kpoloko be l'e-seje akanya nri, anyi e-rije nodu ndu to? ⁷ ? Bu onye ojogu gunu jejeru ogu apfu onwiya ugwo? ?Bu onye kojeru opfu vayinu; o haa eri akporu, shi iya nu? ?Bu onye dobejeru aturu ọphu o ridu iphe, shi iya nu?

⁸ ?O du unu ge mu epfu iphe-a kele oo iphe, ndiphe epfufe? ?To ta atukwaru iya pho l'ekemu? ⁹ Noo kele e deru iya l'ekwo ekemu, Chileke turu nu Mosisu su: "Unu te ekechijekwa eswi onu me unu mee ya o nodu azoshiru unu eswa l'ereshi." ?O du unu g'o bu eswi be Chileke ayọ oshi iya ono? ¹⁰ O bukpwaa opfu ehu anyi be oopfu ono. Oo anyi be e dedoru iya.

Kẹle onye akọ opfu anọduje akọ iya ele ọnya iphe, o-meta l'ẹka ono. Onye echishi ẹsua l'iphe, ọ kọru anọdujekwapho echishi iya togbọ ọnya l'iphe, o-metakwa iya phọ. ¹¹ Anyi kọwaru iphe-oma, shi l'ẹka Unme Chileke l'echilabọ unu g'aakọje akpuru-iphe l'egu-a. ?Ọ bụ iphe, parụ ẹka mę anyi -shi unu l'ẹka kpatajẹ iphe, eele l'ọnya rije nọdu ndzụ? ¹² Eshinu ọphu unu agbeje kwe l'o rwuberu ndu ọzo g'ẹphe rita iphe l'ẹka unu; ?tọ kachidaa anyi erwube g'anyi rita?

Ọ dọchakpoo nno; ọle mu teke atụ-swee ya ama ememe. Ọ chia iphe, mu emejechia bụ nshi bę mu atagbuje iphemiphe g'eeshi gę mu ta agbe egbuchi ọzo ozi-oma kę Kéreshi. ¹³ ?Unu ta amadụ lę ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke bụ nri shi l'eze-ulo Chileke bę ẹphe erije? Ndu eje ozi l'ọru-ngweja Chileke nọdu eketajękwapho iphe, e gude gwaa Chileke. ¹⁴ Nokwaphọ gę Nnajiuphu turu ekemu sụ gę ndu ezi ozi-oma rije iphe, shi l'ozi-oma, ẹphe ezi.

¹⁵ Obenu lę mu teke aji-swee unu aji iphe, dọ ẹgube ono. Ọphu ọ bukwa l'ẹkwo-ozi-a, mu ederu unu-a bụ lę mu suru l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbụ-a; ọ kachikwa mu ree lę mu nwuhuru; eme l'o nweru onye meru g'aba ono, mu abaa ono, buru mkpokoro opfu. ¹⁶ Unu maru l'iphe, mu anọduje aba l'abaa ta abukwaa lę mu ezi ozi-oma ono. Ezi ozi-oma bukwa iphe, mu mefutaje. Nshio mu mę mu eziduru ozi-oma ono! ¹⁷ Ọ -buru lę mu turu obu mu onyo ezi ozi-oma ono; bę obunggo iya rwubekwaru mu. Obenu lę mu eje iya kẹle ọ bụwaa ozi, e yeru mu l'ẹka. ¹⁸ ?Bụ gunu bụ mu obunggo iya nta? Iphe, bụ mu obunggo iya bụ lę mu anọduje ezi ozi-oma ono; mu ta anatadụ aswa iya, bụ iya bụ iphe, gbaru mu l'ememe l'ozi ono, mu ezi ono.

¹⁹ A makwaru-a l'ọ tọ dudu nemadzụ, aturu mu iphe, mu e-me; ọle mu gudewaa ẹka mu mee onwomu ohu onyemonye; g'eeshi gę mu gude ozi-oma ono kabaa epfubuta igwerigwe nemadzụ. ²⁰ Mu lę ndu Jiu nọdu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi gę mu pfubuta ndu Jiu. Mu lę ndu gude ekemu buru nọdu; mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'ọphu mu e-pfubuta ndu gude ekemu buru. ²¹ Mu lę ndu ete pfudu k'ekemu nọdu; mu ahaekwapho k'ekemu; egudekpọoro l'a ta haduru mu gę mu b'e mee iphe, ekemu Chileke pfuru; obenu lę mu gude ekemu Kéreshi buru; g'eeshi gę mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu. ²² Mu lę ndu ekweta phę dọ nyęgenyegę nọdu; mu aburu onye ekweta iya dọ nyęgenyegę g'eeshi gę mu epfubuta phę. Ọo ya bụ l'iphe, bukpuo iphe, onyemonye bụ; mu abukwarupho iphe ono gę mu eshi nno dọ ike pfuta ndiphe yeru Kéreshi g'ọ dzọo phę.

²³ Iphe, mu gude emekotakpoo iphe ono bụ lę mu ese iswi ozi-oma ono; g'eeshi gę mu ayiru l'iphe-oma, dọ iya nų. ²⁴ ?Unu ta amahaadaa l'a -nọdu agba ọso bę a tukoje agba iya; ọle ọo onye lanu kpekpu emechaję nata obunggo ọso obu? Ọo ya bụ; g'unu kukebe ẹhu gba ọso ono g'unu aburu ndu a-nata obunggo iya. ²⁵ Onyemonye, bukpuo onye akwakọ atụ ẹgo ọso l'ekukebeje ẹhu esede onwiya l'iphemiphe, oome. Iphe, oosedę onwiya ono bụ g'ọ nata obunggo, dọ l'ọso ono; mbụ obunggo ta adudu g'ọo nọ-beru l'o mebyishihu. Obenu l'anyibe ndu etso Kéreshi esedeje onwanyi g'anyi anata obunggo ọphu a-nọwaro jasụ lę tuutuutuu lę mimiimii. ²⁶ Noo iphe, meru g'o gude mu nọdu agba gę mu gbarwua ẹka a kparu mu oke gę mu gbarwua. Ọ bukwarupho iphe ono meru g'o gude ọphu mu etsudu ẹka g'onye etsu pherephere ẹka. ²⁷ Ọ chia iphe, mu emeje bụ lę mu etsuje onwomu iphe; tsushia ya ike k'ọphu mu e-sede onwomu ọkpobe esede; g'ọ

tọ buru mu -pfutachaa ndu ozo yeru Kéreshi; e -mechaa mu a-gbẹ buru onye ophu Chileke a-jika ajika.

10

Anma okwa

¹ Sụ-a; unwunna mu; unu nyatajẹkwa g'ọ nwuru nna anyi oche phẹ. Lẹ g'ẹphe hakotakpoo bẹ nokotaru lẹ mkpula urwukpu ono. G'ẹphe ha jekota ije l'alị okponku ono gude ghaa eze mini ono. ² G'ẹphe ha bẹ Chileke gude urwukpu ono waa eze-enyimu ono mee baputizimu g'ẹphe buru ndu etso Mosisu. ³ G'ẹphe ha rikotaru ọdu nri lanu ono, shi l'imigwe ono ⁴ bya angukotakwapho mini ono, shi l'ẹka Unme Chileke ono. Kẹle ẹphe nguru mini, shi lẹ mkpuma ono, a ta humajedu l'anya ono. Mkpuma ono bu iya bu Kéreshi. O buru mkpuma ono bẹ tsoru phẹ nu ono. ⁵ Oo l'ọobu; ndu ophu mechaaru mee iphe, ejiduru Chileke ẹpho mechakwaaru ka shii. Ndu k'ono bẹ ishi phẹ tuphashihururo teke ẹphe noro l'echiegu.

⁶ Sụ-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe, alo anyi ẹka lẹ nchi g'anyi gude kwaa ẹnya; g'egu eme ejo-iphe ta agujeshi anyi g'ọ guru ndu ono. ⁷ Unu ta agwajekwa iphe; l'ọ kwa g'ẹphe haru mee teke ndiche ono, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: "Ndu Ízurelu doru eri nri; bya angu mee; emechaa ẹphe wulihu meahaa emereme." ⁸ G'anyi te ejekwa eme kẹ nwanyi ọzoo kẹ nwoke g'ẹphe hakwarupho mee; e mechaa unu unu nemadzu ukporo labo l'iri l'esaa l'umadzu ukporo iri nwushihukota l'akpuru enyanwu lanu. ⁹ Ophu anyi ahukwa Nnajiuphu ama, bu iya bu g'ẹphe haru hua ya teke ndiche ono; agwo tagbushia phẹ. ¹⁰ Ophu unu agujekwa aphu; g'ẹphe hakwarupho gua ono; ojozi-imigwe bu O-gbunemadzu, shi l'ẹka Chileke bya eworu phẹ gbushia.

¹¹ Sụ-a; iphemiphe-a mekotaru l'ehu phẹ g'ọ buru iphe, e gude anmaru anyi okwa; teme e deshia ya l'ekwo g'ọ buru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbu anyibe ogbo owa-a, buwaa teke iphemiphe e-meebekota-a.

¹² Oo ya bu; g'onye riru lẹ ya pfushiru ike pfukwaru kwabe ẹnya; a -nonyaa o daa! ¹³ L'ọ tọ dukwa ohtama, byapfutajewaru unu, 'abudu egube ohtama, abyapfutajekwapho ndu ozo. Obenu lẹ Chileke bu onye emeje iphe, o suru l'oo-me. O to kwedu g'a hua unu ama hughata iya g'ike unu ha; o chia lẹ teke aahu unu ama ono bẹ oo-goshikwapho unu uzo, unu e-shi nahu ohtama ono. Oo ya bu g'unu adu ike tagbua ya lẹ nshi.

¹⁴ Noo ya bu lẹ-a; ndu mu yeru obu; unu nahu egwe ẹja. ¹⁵ O kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo bẹ mu epfuru unu-a. Unu leanaro ẹnya l'iphe ono, mu epfu ono. ¹⁶ Okoro onu-oma ono, anyi tukoru ago anyata nri Nnajiuphu ono, bukwaphe iphe, anyi ekele Chileke ekele iya ono; ?tọ budu mee Kéreshi bẹ anyi gba mgba l'okoro ono? Tọo; buredi ono, anyi awashije ata ono; ?tọ budu ẹhu Kéreshi bẹ anyi tukokwarupho gbaru mgba ono? ¹⁷ Eshinu o bu buredi lanu du bẹ anyi tukokwaru buru ẹhu lanu; obeta o buru l'anyi du igwerigwe; eshinu anyi tukoru erigba buredi lanu ono.

¹⁸ Unu leanaro iphe, ndu Ízurelu emeje. Iphe, bu ndu taru anu ono, e gude bya egweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja ono; ?ẹphe ta abuada ndu eje ozi l'oru-ngweja obu? ¹⁹ ?Bukwanu gunu bẹ mu eme ge mu pfua? ?Bu l'ọ duru iphe, obu mbu iphe, aagwa agwagwa; ọzoo iphe, a tushiru l'iphe tọo? ²⁰ Waawakwa! Iphe, mu epfu bukwa lẹ ngweja, ndu ta abudu ndu Ízurelu egweje bu obvu bẹ ẹphe egweru iya. O tọ budu Chileke. Ophu mu ekwekwanu g'unu l'obvu tugba buru nanu. ²¹ Unu ta abyakwa l'a-nodu angu iphe, shi l'okoro kẹ Nnajiuphu bya angukwapho

ophu shi l'okoro k'obvu. Nokwapho g'unu ta abyadu l'a-nodu eri nri le teburu ke Nnajiuphu bya erikwapho le teburu k'obvu. ²² ?Anyi agbe kpata Nnajiuphu eko okophoo? ?O du unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'obvu nwune ngu

²³ Iphemiphe be a hakwaru uzo g'e meje; ole o to bukwanu iphemiphe bu e -mee ya l'o duru onye meru iya nu le ree. A hakwaru uzo g'e meje iphemiphe; obenu l'o to budu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nu emetse. ²⁴ G'o to dukwa onye anodu achọ iphe, a-duru iya le ree. G'onyenonu chojehia iphe, a-duru ndu ozo le ree.

²⁵ Iphe, bukpo anu, i zuru l'aswa; taje ya pho; te ejekwa akpa ishi eka o shi; g'obu etee jedu ngu anma ikpe. ²⁶ "Le mgboko l'ophu; me iphe dukota iya nu; bukotakwa ke Nnajiuphu, bu Chileke."

²⁷ Teke onye te ekwedu ke Kereshi ziru ngu le nri; i kweta l'ii-je; rikwapho iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajikwa aji; m'obvu obu anma ikpe. ²⁸ Obenu o -buru l'o duru onye tufuru onu su ngu: "Iphe-a bukwa iphe, a gwaru iphe"; te erikwa iphe obu; m'obvu onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mekwapho m'obvu obu anma ikpe. "Kele eliphe l'ophu mekpoo iphemiphe, nokota iya nu bukotakwa ke Nnajiuphu." ²⁹ Obu anma ikpe mu epfuru ta abukwa nkengu; o kwa k'onye ono. Kele-a; ?bu obu anma ikpe k'onye ozo; l'e-me ge mu ta atusaru ehu? ³⁰ Eshinu mu ekeleje Chileke ekele me mu -bya eri nri; ?denuhunu g'o gude o buru iphe ono, mu keleru Chileke ekele teme mu riye iya ono be aa-gbe epfubyishi mu.

³¹ Oo ya bu; m'obeta unu ria nri-o; ozoo l'unu nguru iphe, aangu angungu-o; ozoo iphe, bukpo iphe, unu meru; unu meje iya g'o buru iphe, unu gude aja Chileke ajaja. ³² G'o to dukwa onye aburu upfu du onye ozo l'okpa; m'o bu onye Jiu; m'o bu onye abudu onye Jiu; m'o bu Chiochi ke Chileke. ³³ Oo pho ge mu emeje bu g'unu e-meje; mbu ge mu anoduje eme ge mu mee iphemiphe g'o du onyemonye ree. Mu ta achojedu iphe, a-duru mu le ree; gbahaa iphe, a-duru ikpoto ndu ozo le ree g'eeshi g'a dzoo phe.

11

¹ Oo ya bu; g'unu tsoje eka mu ge mu etso eka Kereshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abaru Chileke eja

² Mu ajakpo unu ajaja unwanu mu; l'unu anyataje mu tekenteke; teme unu gudeshia iphe ono, Chiochi ezije ono; g'e yeru mu iya l'eka mu bya ezia ya unu. ³ Ole iphe, mu eme g'unu makwarupho bu l'oo Kereshi bu ishi iphe, bukpo onye nwoke; nwoke bukwanuru ishi ke nwanyi, oolu alulu. O bukwanuru Chileke bu ishi ke Kereshi. ⁴ Nwoke, epfu anu Chileke; ozoo l'oopfuchiru Chileke; bya ekpuru okpulishi; bukwa ishi iya be o to kwabedu ubvu. ⁵ O bekwanu le nwanyi, epfu anu Chileke; ozoo l'oopfuchiru Chileke; ophu o kechiduru iphe l'ishi; bukwa ishi iya be o to kwabedu ubvu; kele ono duwaa g'o kpushiru ishi akpushi. ⁶ Le teke o bu le nwanyi tee kebedu iphe l'ishi; ge nwanyi obu kpashienupho egbushi iya akpashi. Ole eshinu o bu iphe-iphere ke ge nwanyi kpashia egbushi; ozoo g'o kpushia ya akpushi; o n'iya bu ge nwanyi kebeje iphe l'egbushi. ⁷ Nwoke ta agbaduru g'o kpuru okpulishi eshinu Chileke meru iya o yee ya teme o buru iya egoshi ge Chileke du-be biribiri; obenu le nwanyi egoshi ge nwoke du-be biribiri. ⁸ Noo l'o to bukwa nwoke be e gude iphe, shi l'ehu nwanyi mee; o kwa nwanyi be e gude iphe, shi l'ehu nwoke mee. ⁹ Ophu o

budu nwoke be o meru g'ọ buru ke nwanyi; o chia nwanyi be o meru g'ọ buru ke nwoke. ¹⁰ Noo g'ọ gude nwanyi je l'ekebeje nkelishi gude goshi l'ọo ji iya nwe iya; wakwapho m'obvu unwu-ojozi-imigwe. ¹¹ G'ọ dūhabekpoo; o to dukwa iphe, nwanyi bu me e -wofu nwoke; ophu o dukwa iphe, nwoke bu me e -wofu nwanyi l'atugba-a, anyi le Kereshi tugbaru-a. ¹² O kwa iphe, shi l'ehu nwoke be Chileke gude mee nwanyi; o bukwanuru nwanyi be anwuje nwoke. O le ephenebo shikota Chileke, bu iya meru iphemiphe l'eka.

¹³ Unu lewa iya ro enya l'onwunu. ?O gbaru ke ge nwanyi ghebeje ishi onu l'eka oopfụ anu Chileke too? ¹⁴ ?Unu ta amadu le ge nemadzu gbakporu ugbugba be nwoke eme onwiya iphe-iphere me o -buru l'ọ haru egbushi iya; o loshia ogologo? ¹⁵ Obenu le teke nwanyi nweru egbushi ogologo be o buchaa ya adu ubvu. Egbushi ogologo be Chileke nuru nwanyi g'ọ buru iphe, e-kpuchije iya ishi. ¹⁶ O -duru onye atu ego l'ọ to dudu egube ono; anyi te nweekwa omelali ozo; ophu Chiochi ke Chileke enwekwapho.

Eri nri-enyashi Nnajiuphu

¹⁷ A bya l'iphe owa-a, mu abya epfupfu-a; be mu ta ajakwa unu ajaja iya l'edzuko, unube Chiochi edzukoje agbejekwanu buru; o -shita ophu ooye eka l'ogobe egbuchi ndu ozo uzo. ¹⁸ Ke mbu iya kpada; bu le mu numaru l'unu anoduje akparu onwunu oke me unu -dzukobe; mbu l'ọ dukwa mu g'iphe ono a-haru buru eviya. ¹⁹ Mu maru l'ọ bu eviya l'ọ to dudu g'eemehabe g'unu ta anodu ekpa l'iche iche. Oo ya bukwanu g'aa-majeru ndu ophu eme iphe, debe ree l'iphu Chileke. ²⁰ G'unu edzukoje ono; ta abukwa nri-enyashi Nnajiuphu be unu edzukoje g'unu ria; ²¹ eshinu obujeru; unu gbeshi onyenonu apata nri nkiya eri angu l'ebe akwaberu onye ozo. E -mechaa; egu agu ndu oo-nodu agu; mee atsū ndu ophu oo-nodu atsū. ²² Ha! ?O du g'unu te enweedu ulo, unu a-noduje l'ibe unu eri angu obu? Too; ?o bukpoepho Chiochi ke Chileke be unu akpo ebo l'afu; bya eme ndu adudu g'ọ du phe iphe-iphere? ?Denukpoo iphe, mu e-pfuru nu unu? ?Mu a-nodu etu unu epha iya to? Mu tee tukwa unu epha iya!

²³ L'iphe ono, mu ziru unu ono bukwa Nnajiuphu l'onwiya pfuru mu iya; le yebedua, bu Jizosu wotaru buredi l'enyashi mboku ono, e deru iya ye ono; ²⁴ bya ekelechia Chileke ekele iya bya eworu iya nyawashia bya asu: "Ngge ta! Owa-a bu ogwehu mu, e gude gwee eja ehū unu. Unu meje iphe-a gude nyataje mu." ²⁵ Nokwapho g'ọ wotaru okoro ono g'e richaarū nri-enyashi ono bya asu: "Okoro-a egoshi ogbandzu ophuu, e gude mee mu gbaa. Teke bukpo teke unu nguru iya; unu gudeje iya nyata mu." ²⁶ Kele teke unu ata buredi-a; bya angu iphe, shi l'okoro-a; be unu epfukashiakwaa k'anwuhu Nnajiuphu ono; jasū l'ọ bya.

²⁷ Su-a; onye bukwanu onye riru buredi ono; ozo l'ọ nguru iphe, angungu l'okoro ke Nnajiuphu ono l'uzo apfuduru-oto; onye ono be ikpe ogwehu yee mee Nnajiuphu ono nmakwaru. ²⁸ Oo ya bu ge nemadzu nyochajadaa onwiya ime teme l'ọ ria buredi ono ngua iphe, shi l'okoro ono. ²⁹ L'onye eri angu; ebe o makhadu iphe, ogwehu Kereshi bu; l'eritakwa bya angutakwapho ikpe eye onwiya l'ehu. ³⁰ O kwa iphe ono meru g'ọ gude igwe oha l'ime unu du nyegenyeye; ndu aze l'iphe-ememe; ndu onwu egbushia. ³¹ Obenu le teke anyi vuwaa uzo kpee onwanyi okpobe ikpe; o n'iya bu l'e tee kpedu anyi ikpe. ³² O le teke o bukwanu le Nnajiuphu kperu anyi ikpe; kpechia bya ahua anyi ahuhū; iphe, oome iya buana g'oo too jehedu achigbabe anyi le ndiphe tuko nmaa ikpe.

³³ Oo ya bu; unwunna mu; unu -nodu edzuko k'eri nri Nnajiuphu ono; unu nodujekwa kwaberu nwibe unu. ³⁴ Teke o bu l'o duru onye egu agu; g'onye ono vuru uto riadaa nri l'unuphu; o nonyakwaa Chileke nmaa unu ikpe k'edzuko, unu edzukoje. Noo ge k'ono du bu ono. A bya l'iphemiphe ndu ophuu; ono buwaro mu -bya; mu eyefua ya onu.

12

Iphe-oma, shigba l'eka Unme-du-Nso

¹ A bya le k'iphe-oma, shigbaa l'eka Unme-du-Nso; unwunna mu; ge mu mekwaa ya g'o doo unu enya ree. ² Unu maanaru-a le teke unu eshidu buru ke Kereshi be bu unwu-obvu-a, ete pfudu opfu-a shi alo unu kpurukpuru. O buru iya shi anoduje egoshi unu uto unu a-nodu eshi. ³ Noo g'o shitaru mu nodu eme g'o doo unu enya l'o to dukwa onye gude Unme Chileke epfu opfu abya asu: "Ge Jizosu vukwaru onu." Ophu o dukwapho onye adu ike epfufuta su le Jizosu bu Nnajiuphu gbahaa l'o gude Unme-du-Nso epfu iya.

⁴ Iphe-oma, shi l'eka Unme-du-Nso du iche iche; ole o kwa Unme lanu kpoloko bu Unme, anukota iya nu. ⁵ Nokwapho g'uzo, e shi ejeru Nnajiuphu ozi dukwapho iche iche; o bukwarupho Nnajiuphu lanu ono be a tukoru ejeru ozi obu. ⁶ Ike, Chileke eyeje nemadzu l'ehu g'o gude meje iphe, dukwa iche iche. Ole o kwaa Chileke lanu emekotaje ike ono g'o ree ire l'ehu onyemonye, o yeru iya l'ehu. ⁷ Chileke gbegbe l'eka onyemonye l'ehu l'ehu egoshi g'ike Unme-du-Nso erebe ire g'o buru iphe, a-baru onyemonye urwu. ⁸ Mbua; onye lanu be Unme-du-Nso ono eyeje ike l'ehu k'opfu oopfufe opfu mmamiphe; l'o ye onye ozo ike l'ehu k'opfu oopfufe opfu, egoshije l'o maru Chileke okpobe amama. O bukwaru-a Unme-du-Nso lanu ono. ⁹ O-gbeshi l'obya eye onye ozo ike l'ehu; ike k'ekweta ke Chileke gudeje iya eme iphe, dugbaa biribiri; l'oo bukwarupho Unme-du-Nso lanu ono. Onye ophu ooye ike l'ehu k'emeje g'onye iphe, eme wekorohu; o bukwaru-a Unme lanu ono kpokwapho. ¹⁰ Onye ozo be ooyeje ike l'ehu k'eme iphe-ohumalenya; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'epfuchiru Chileke; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'akokahaje iphe, shi l'eka Unme-du-Nso l'opfu eshidu iya nu; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'epfufe l'olu Unme-du-Nso; l'ooye onye ozo ike l'ehu k'akoje iphe, eepfu l'olu Unme-du-Nso ono. ¹¹ Ole o tukokwaru buru Unme-du-Nso lanu atukotaje iphemiphe ono eme. Oomejeru onyemonye iphe-oma, du iche iche g'o turu obu iya onyo l'oome iya.

Ogwehu lanu ye iphemiphe, pfukashiru iya nu

¹² Le Chiochi ke Kereshi dukwa g'ogwehu lanu. Ogwehu nemadzu enwejekwaru mpfukashi, du igwerigwe. A makwaru-a le mpfukashi iya du igwerigwe; ole o buenupho ogwehu lanu g'o bu iya. ¹³ Kele iphe, bukpoo g'anyi ha; ?i bu onye Jiu-o; ?i bu onye Gurisu-o; ?i bu ohu-o; ?i bu amadu-o; Unme-du-Nso tukokwaru anyi jigba; anyi buru ogwehu lanu teke anyi meru baputizimu; anyi tuko gbawaru mgbale Unme-du-Nso ono, bu iya be eyeje anyi ike l'ehu ono.

¹⁴ L'ogwehu l'onwiya ta akpokokwaru ophu. Iphe, du iya nu dukwa igwerigwe. ¹⁵ O -bu l'oo ke g'okpa su l'eshinu ya abudu eka be ya abukwa iphe, du l'ehu; ?bu iphe ono a-kposhi iya aburu iphe, du l'ogwehu? ¹⁶ Ozoo l'oo nchi suru l'eshinu ya abudu enya be ya abukwa ehunemadzu; ono taa kposhikwa iya aburu iphe, tepfuru l'ehu. ¹⁷ Ome ehunemadzu buru enya lanu; ?bu gunu be e gege egudeje anu iphe? Mbua ome ogwehu

l'ophu tukuru buru nchị lanu; ?bu awe be e gege egudeje anu ishishi iphe? ¹⁸ Obenu le g'ọ du nta-a bu le Chileke meru ẹhu nemadzu bya emobechaa ya mpfukashi iya g'ọ tumberu. ¹⁹ Ome iphemiphe ono tukuru kpukoo ophu; ?bu awe gege aburu ogwehu? ²⁰ Obe le g'ọ du nta-a bu l'o nweru mpfukashi igwerigwe; ọle ọ tukurwaru-a buru ogwehu lanu.

²¹ O to dudu teke enya a-gbe gbeshi l'ọ su ẹka l'ọ to dudu iya mkpa. Ophu ọ dukwapho teke ishi a-gbeshi l'ọosu okpa l'ọ to dudu iya mkpa. ²² O chia iphe, meru nu bu le mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, gbaru g'ọ bu iya be enya kachaa alwalwa ono be gbe yihukwaru-a l'iphe, aba le mkpa. ²³ Teme mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, anyi riru l'ọ to kwataduru gbaa k'akwabe ubvu ono be anyi akwaje akwa gude kwabe iya ubvu, pfuru iche. Ibiya ono, anyi edomi edomi ono be anyi gbe akajenu eleta enya; ²⁴ mbu eleta enya, mkpa iya aduduru ibiya ozo. Ole Chileke woleru-a ẹhu nemadzu dzepfua nanu; bya eworu ubvu, ka shii kwabe mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, aakwabe-ziduru ubvu ono. ²⁵ Noo ya bu; ge mpfukata ẹhu yee nwibe iya ata adzeduru onwophe enya; gbahaa g'ephe tukoje leta nwibe phe enya. ²⁶ Teke iphe eme nanu ehuka; oomedzukwarupho ẹhu l'ophu. Teke a kwaberu nanu ubvu; ẹhu l'ophu etedzuru eswa iya.

²⁷ Su-a; ọ kwa unu bu ogwehu Kereshi; onyemonye l'ehu l'ehu buru mpfukata iya. ²⁸ Chileke bya atua nemadzu ẹka iche iche le Chiochi shi nno goshi onyemonye iphe, oo-nodu eme. O vuru ọzo bya edobe ndu-ishi-ozu; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya nu. O bya le k'eto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje iphe-ohumalenya; waa ndu emeje ndu iphe eme g'ephe wekorohu; waa ndu anoduje eye ẹka; waa ndu mkpozi-uzo; me ndu epfuje l'olu Unme-du-Nso. ²⁹ ?Bu onyemonye bu-dzuru ndu-ishi-ozu? ?Bu onyemonye bu onye epfuchiru Chileke? ?Bu onyemonye bu onye ezije iphe? To ?bu g'ephe ha nwedzuru ike eme iphe-ohumalenya? ³⁰ ?Bu g'ephe ha be Chileke yedzuru ike l'ehu k'eme g'onye iphe eme wekorohu? ?Bu oha epfudzuru l'olu Unme-du-Nso? To ?bu oha aduje ike koo iphe, eepfu l'olu, Unme-du-Nso? ³¹ Su-a; g'onyenonu yejeru ẹhu le ge ya e-shi meje iphe ono ndu ophu ka mkpa; ọle mu e-goshiadaa unu ọzo ophu bu iya kwataru kabakporo mkpa.

13

N-yemobu

¹ Su-a; ọ to dukwa me mu aghaje opfu-ali mu egudeje iphe, bukpo opfu unwu-eliphe; ozo opfu unwu-ojozi-imigwe epfu; n-yemobu rwuhu mu l'ehu be mu bukwa njaja ogena; ozo eze okunmengu, aha igbangu igbangu. ² Mbu-a; ọ to dukwa me Unme-du-Nso yechaaru mu ike l'ehu ge mu pfuchijeru Chileke; mu bya amachaaru Chileke okpobe amaru; makotaru iphemiphe, o shi domia edomi; bya akachakpo ekweta ke Chileke ono kweshia ike; k'ophu bu mu -su ubvu g'ọ phofu l'eka ọ no; l'ọ phofu; ophu mu enwedu n-yemobu be ọ to dukwa iphe, mu bu. ³ O to dukwa me mu tukur iphe, mu nweru enweru mekota iphe-oma; bya ekwechaa g'e woru mu kpo oku; ebe mu enwedu n-yemobu; ọ to dukwa urwu, mu ritaru iya.

⁴ N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odoo. O to jidu iji-enya. Ebe ookudu onwiya; ophu o tudu onwiya o-phushia-ugbu. ⁵ O to kwejedu ge nemadzu mee iphe, adudu ree; ophu ookwejedu ge nemadzu buru opfu-nkiya-anu-nkiya; ophu ẹhu eghujedu iya eghu egwegwa; ebe ọ madu k'edo iphe l'okpoma. ⁶ O to tejedu eswa ekpu iphe, apfuduru nhamunha.

O chia iphe, bu ire-lanu be o teje eswa ekpu. ⁷ Ootajeru iphemiphe nshi; o nodu ekwetaje iphemiphe; ele enya k'oma l'iphemiphe; bya apfu-shije ike l'iphemiphe.

⁸ N-yemobu a-dukwa gbururu jeaduru aduru. Ike k'epfuchiru Chileke e-mechakwaa bvũ; ike k'epfu l'olu Unme-du-Nso abvu. O bukwarupho egube ono be k'amaru Chileke okpobe amama l'a-bvu nkiya. ⁹ Kele anyi maru mapete; anyi nodu epfuchiru Chileke epfupete iya. ¹⁰ Obenu le teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe gbaru; be iphe, bukpo iphe, edzuduru oke ephushihu.

¹¹ Su-a; teke mu shi buru nwata be mu shi epfuje g'unwegirima; mu shi nweru egomunggo unwegirima; shi arije oriri g'unwegirima. Mu buerupho onye bu ogerenya; mu tuko ehu nwata gwobe. ¹² Le nta-a be anyi gudekwa onyo aphu iphemiphe ono inyoki inyoki. O -rwua teke ono be anyi le Kereshi a-humagbabe onwanyi l'iphu l'iphu. Nta-a be mu maru iphemiphe eka lanu eka lanu; o -rwua teke ono be mu a-makotaru iphemiphe okpobe amaru; ge Chileke makotaru mbedua nta-a.

¹³ Oo ya bu l'oo uzo iphe eto a-phodu, bu iya bu ekweta; waa iphe, eele enya iya; waa n-yemobu; ephe n'eto tukoru buru iphe, ta ayidu bvũ abvubvu; ole ophu kachaa shii bu n-yemobu.

14

Iphe-oma ke mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-du-Nso

¹ Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-oma, shigbaa l'eka Unme-du-Nso gu-shijekwa unu ike; kekelele k'iphe-oma k'epfuchiru Chileke. ² L'onye epfu l'olu Unme-du-Nso ta abukwa nemadzu be oopfua anu; o kwa Chileke be oopfua anu. O gude Unme Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi. ³ Obenu l'onye epfuchiru Chileke be bu nemadzu be oopfua eyeru. O shi egube ono emetse onyemonye emetse; eyeru phe oku g'obu shihu phe ike bya adukwa phe pho obu. ⁴ Onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso bukwa onwiya be oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke be bu Chiochi be oometse.

⁵ Iphe, gege adu mu ree bu g'iphe, bukpo g'unu ha pfuje l'olu Unme-du-Nso; ole o gege akabaa mu ro ree g'a su l'unu epfuchiru Chileke. Kele onye epfuchiru Chileke kakwa onye epfu l'olu Unme-du-Nso; gbahakwaa l'o nweru onye duru ike ko iphe ono, oopfua ono. Oo ya bukwanu g'opfua obu a-buru iphe, a-nodu emetse Chiochi emetse. ⁶ Mbua; unwunna mu; mu -byapfuta unu bya egude olu Unme-du-Nso epfu eyeru unu; ?denu urwu, unu e-rita iya? Gbahaa le mu byaru bya egoshiahaa unu iphe ophuu; ozoo le mu byaru bya eziahaa unu k'amaru Chileke okpobe amama; ozoo le mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ozoo le mu byaru bya awata unu ezi iphe.

⁷ Mbukpoonu iphe, du g'opu ozoo ogumogu, bugbaa iphe, adzudu ndzu; a ta amajekwaru iphe, oopfua gbahaa l'oodafuta oda ree. ⁸ Teme teke o bu l'onye egbu opu-ogu te egbuduru iya g'eegbuje iya g'a maru l'ogu abya; ?bu onye abya akwakobe k'eje ugu? ⁹ Oo ya bu l'o nokwapho g'o du l'ehu unu bu ono. Teke o bu l'unu epfu l'olu Unme-du-Nso; unu nodu epfu opfu, a madu iphe, o bu; ?denu g'ee-shihunu maru iphe, unu eepfu? Unu ta amadu l'opfua, unu epfu bu pherephere be unu epfu iya anu. ¹⁰ A ta atukwa iya ego l'opfua-ali ndu dugbaa iche iche, du le mgboko-a be a ta agutadu aguta; obenu l'o to nwedu me nanu te edojedu ndu epfu iya nu enya. ¹¹ Oo ya bu le teke o bu le mu ta anudu opfu-ali obu; mu aburu ohantsu l'enya

onye epfu iya nɔ; onye epfu iya nɔ a bukwanuru mbedua onye ohantsu. ¹² Nokwapho g'ọ dɔ l'ehu unu; eshinu iphe-oma, shi l'eka Unme-du-Nso agu unu agugu; unu kukebe ehuru g'ọ dɔ unu shi l'ehu; g'oo-bukwanuru iphe-oma, a-nodu emetse Chiochi emetse.

¹³ Oo ya bu; g'onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; pfujekwapho nɔ Chileke g'ọ nɔ iya ike g'o gudeje koo ya g'a maru iphe, oopfu. ¹⁴ Le teke mu epfu l'olu Unme-du-Nso; be bukwa obu mu be epfu anu Chileke; ophu iphe, oopfu edokwanuru mu enya. ¹⁵ ?Bukwanu gunu ozo be gbaru mu lememe? Mu e-gude Unme-du-nso epfu anu Chileke; agu ebvu, doru enya. ¹⁶ L'ọ -buru l'ija Chileke ajaja l'olu Unme-du-Nso; ?denu g'onye ozo, nọ l'eka ono iphe, iipfu edoduru enya e-me su: "Nokwa g'ọ dɔ" l'ajaja ija; eshinu o madu iphe iipfu? ¹⁷ Inodukpokwa ekele ekele rengurengu; ole o too metsedu onye anu iya nɔ.

¹⁸ Mu ekele Chileke ekele le mbedua l'onwomu kakota unu epfu opfu l'olu Unme-du-Nso. ¹⁹ Ole o -beta ge mu nodu le Chiochi gude olu Unme-du-Nso pfua unubuku opfu; mu ahatchia epfu nwakpuru opfu ise, doru enya gude ezi ndu ozo iphe.

²⁰ Unwunna mu; unu ta arijeshinu oriri g'unwegirima nshii. Unu dujekwa ge nwaswa me a -bya l'eme ejo-iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo ogerenya. ²¹ L'ekwo ekemu be e dekwaru su:

"Mu e-gude opfu ndu ali ozo,

dugbaa iche iche;

me opfu ndu ohantsu gude

pfuru yeru ndu nkemu.

Ole o to bukpodanu l'ephe

angabe nchi l'iphe,

mu epfu.*"

Nokwa iphe, Nnajiuphu eepfu. ²² Oo ya bu l'epfu opfu l'olu Unme-du-Nso bu iphe-ohubama, duru ndu ekwedu ke Kereshi; o to budu ke ndu kweru ke Kereshi. Ophu epfuchiru Chileke abukwa ke ndu ekwedu ke Kereshi; o kwa ke ndu kweru nkiya.

²³ Oo ya bu le-a; teke Chiochi l'ophu dzukoberu; onyemonye tuko epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; ndu shi eshishi; ozoo ndu te ekwedu ke Kereshi byapfuta unu; ?ndu ono taa sudunu l'oo obvu be eme unu? ²⁴ Obenu teke o bu l'onyemonye be epfuchiru Chileke; onye ete ekwedu ke Kereshi; ozoo onye shi eshishi bya abata; ?ti madu l'iphe ono, onukota ono be a-nodu erwu iya l'ehu; enya agbarwua ya l'iphe-eji, o meshiru. ²⁵ Iphe ono, onu ono atuaru iya iphe, ori l'egomunggo jala. Oo ya bu; onye ono adaa kpurumu l'ali wata abaru Chileke aja; watakwapho epfu su: "O bukpo okpobe-opfu; unu le Chileke nopho l'eka-a."

Iphe, eeme ememe le Chiochi

²⁶ Su-a; unwunna mu; ?o du unu g'ọ bu gunu be mu epfu? Teke unube Chiochi dzukoberu; onye egude ebvu-oma; onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye aphu ophulanya; onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; onye ako iphe, opfu Unme-du-Nso ono bu. G'onye eme ophu oome mee ya g'ọ buru iphe, ee-gude emetse unu emetse. ²⁷ O -buru l'ọ duru ndu epfu opfu l'olu Unme-du-Nso; g'ọ buru-a nwumadzu ebo; ozoo eto kpekpu; o l'oo g'onyenonu pfuje nkiya me o -rwube iya. G'onye lanu le g'unu ha koo iphe, opfu. ²⁸ Teke o bu l'ọ to dudu onye ako iphe, o bu g'ephe tukokwa

* 14:21 14:21 Gunaa Azá 28:11.

dobegbaa ọnu doo lẹ Chiochi; g'onye ọphu nonu pfujeekwapho nū onwiya pfukwapho nū Chileke. ²⁹ Gẹ ndu epfuchiru Chileke dukwapho ẹbo; ọzoo ẹto pfua; ndu ọphuu elerwee iphemiphe, ẹphe pfuru ẹnya. ³⁰ Teke ọ bụ l'onye ọzo, nọ lẹ ndzukọ l'ẹka ono wataru ọphulenyia; g'onye kẹ mbụ pho, shi epfu opfu pho dobeekwapho ọnu doo. ³¹ Unu a-dukwa ike epfuchiru Chileke nanu nanu; g'e-shi g'onymonye anwuta iphe; teme Unme Chileke eyekwarupho onymonye oku g'obu shihu iya ike. ³² G'onye epfuchiru Chileke dujekwa ike sedeje onwiya me ọ -nodu epfu iya. ³³ Lẹ Chileke ta abukwa onye mkpaka; ọ buchikwaa onye nchi-odu-doo; bu iya bu g'ọ dugbaa l'iphe, bukpo ndzukọ ndu-nsọ l'ọphu.

³⁴ Unwanyi unu dobejekwa ọnu doo lẹ Chiochi. Unwanyi be e te kwekwa g'ẹphe pfuje opfu me ndu Chiochi dzukobe. O chia g'ẹphe wozeje onwophe ali; l'o noo iphe, ekemu pfuru bu onoya. ³⁵ O -buru l'o nweru iphe, agu phe amaru; ẹphe -laa unuphu; ẹphe akpataje ji phe ishi iya. L'ọ bu iphe-iphere kẹ gẹ nwanyi pfujeru l'ẹka Chiochi dzuru edzumo ke epfu opfu. ³⁶ Mu suru; ?o du unu g'ọ bu l'ẹka unu be opfu Chileke shi? Tọ ?bu unu beberu nmasweru opfu Chileke? ³⁷ G'onye riru lẹ ya bu onye epfuchiru Chileke; ọzoo lẹ ya nataru iphe-oma, shi l'ẹka Unme-du-Nso; g'o doo onye ono ẹnya l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bu ekemu, shi l'ẹka Nnajiuphu. ³⁸ Onye agubeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta agubekwapho onye obu iphe.

³⁹ Oo ya bu; unwunna mu; g'ọ guje unu ẹgu epfuchiru Chileke. Ophu unu akposhiekwa epfu opfu l'olu Unme-du-Nso. ⁴⁰ Oo 'ẹpho g'e meje iphemiphe g'ọ gbaru waa l'o rwuberu iya.

15

Eshi l'onwu teta kẹ Kéreshi

¹ Unwunna anyi; nta-a bu gẹ mu bya anyatabaaru unu k'ozima ono, mu zihawaru unu ono. Ozi-oma ono be unu nataru; ọ buru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi shihuru ike. ² Oo ya bu l'e gude ozi-oma ono adzo unu; mbukwa me unu -gudeshia ya ẹka ike gẹ mu ziru iya unu; gbahakwaa l'ekwekwe, unu kweru te enweddu ishi.

³ Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'ẹka; mu zia unu ono; teme ọ buhukwarupho iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke l'o noo g'oo-du bu ono; bu lẹ Kéreshi nwuhuru opfu l'anyi meru iphe-ẹji. ⁴ E lia ya; o rwua lẹ mboku k'eto Chileke kulia ya. O bukwarupho g'e dehawaru iya l'ekwo-opfu Chileke. ⁵ Lẹ Pyita humakpooru iya; ndu-ishi-oziri l'ẹbo pho humakwa iya pho. ⁶ E mechaa unwunna anyi ndu ghataru unu nemadzu l'ukporo umadzu ise huma iya lẹ mgbo lanu. Ndu k'ono hagbaru tuko nodukwadua ndzu nta-a; ọle o nwekwaru-a ndu ọphu haru nwuhuwaa nu. ⁷ E mechaa; Jiemusu bya ahuma iya; ndu-ishi-oziri ophunapho g'ẹphe ha humakwa iya pho.

⁸ O be l'ikpazu iya; mbedua l'onwomu huma iya. Mbedua duwaa gẹ nwa a nwuru lẹ teke ọ kaduru akaka; ⁹ noo l'ọ kwa mbedua be ẹnya kachaa alwalwa l'iphe, bukpo ndu-ishi-oziri Jizosu l'ọphu; mbu lẹ mu ta agbakpodaaru nu g'ee-ku mu onye ishi-oziri Jizosu; kele mu shi akpaje Chiochi kẹ Chileke ẹhu. ¹⁰ Obenu l'e shi l'eze-iphe-oma kẹ Chileke, mu buru onye-a mu bu-a; ọphu eze-iphe-oma ono, Chileke meru nu mu ono abudu iphe-mmanu. Mu gbẹchianu bya akakota ndu-ishi-oziri ophuu g'ẹphe ha ejeshi ozi ike; e gudekpoo l'ọ to budu mu meru iya l'onwomu; l'ọ eze-iphe-oma Chileke reru ire l'ẹhu mu. ¹¹ Oo ya bu; m'ọ bu mu ziru unu ozi ono; m'ọ bu ẹphebedua-o; ọo iphe lanu ono be unu kwetaru.

Eshi l'ọnwu teta k'anyi

¹² Sù-a; ọ -bùru l'ọzi-ọma ono bù lẹ Kéreshi shi l'ọnwu teta dzùru ndzù; ?dènhunu g'o gude unu gbẹ harù sù l'e tee shidu l'ọnwu eteta? ¹³ Teke ọ bù eviya lẹ ndu nwùhuru anwùhu tee shidu l'ọnwu eteta; ọ n'iya-a bù lẹ Kéreshi te etetaduru. ¹⁴ Teke ọ bukwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzùru ndzù; ọ n'iya bù l'iphe ono, anyi ezi ono bù iphemmanu; ekweta, unu kwetarù kẹ Kéreshi bukwarupho iphemmanu. ¹⁵ Ọ tọ budua iphemmanu kpù; obenu l'ono egoshifua l'anyi adzù ọka atù-kobe Chileke eshinu anyi epfu l'ọo Chileke meru Kéreshi o shi l'ọnwu teta dzùru ndzù. E -mechaa; ọphu Chileke emeduru ndu nwùhuru anwùhu ẹphe teta dzùru ndzù eviya; ọ n'iya bù l'anyi dzùru ọka. ¹⁶ Teke ọ bù lẹ Chileke tee medu ndu nwùhuru anwùhu g'ẹphe teta dzùru ndzù ọzo; ọ n'iya bù lẹ Chileke te emekwarupho Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzùru ndzù. ¹⁷ Teke ọ bukwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzùru ndzù; bù n'iya bù l'ekweta, unu kwetarù kẹ Kéreshi bù mkpọkoro iphe, enwedù ishi; tẹme iphe-ẹji, unu meshiru dukwapho unu l'ẹhu g'ọ dọ iya. ¹⁸ Ọ n'iya bukwapo lẹ ndu onoya, ẹphe lẹ Kéreshi tğbaru tẹme ẹphe nwùhu ono bẹ lawarù l'iswi. ¹⁹ Ọme ẹka anyi eleberu ẹnya iphe, Kéreshi e-meru anyi bù lẹ ndzù-a, anyi nọ nta-a kpurumu; mẹ anyi a-bukwaru ndu gege akachaa agba k'akuru ọshi lẹ mgboko-a.

²⁰ Obenu lẹ Kéreshi shiwaa l'ọnwu teta dzùru ndzù. Ọ buwaru iya bù onye mbù lẹ ndu nwùhuru anwùhu, e-shi l'ọnwu teta. ²¹ Ọ kwa g'ọnwu shi l'ẹka nwoke lanù barahù bukwapo g'eteta l'ọnwu e-shi l'ẹka nwoke lanù vuru ire. ²² Ọo gẹ nemadzù mgburugburu anwùhuje; kẹle ẹphe shi l'ẹhu Ádamu bukwapo g'iphe, bù ndu ẹphe lẹ Kéreshi tğbaru bùru nanù e-nweru ndzù ọphúú. ²³ Obenu l'oniyemonye e-teta nọdu ndzù mẹ o -rwubeẹ ya phọ; Kéreshi, bù iya bù onye mbù-a vuwaa ọzo; ndu bù ndu kẹ Kéreshi etsota iya mẹ ọ -byaẹpho. ²⁴ E -mechaa; l'a byarwuta lẹ teke ikpazù, bù teke Kéreshi e-woru ike, o gude bùru eze ye Chileke, bù Nna l'ẹka; teke ono bẹ oo-mewaa g'ike bvukota iphe, bukotakpoo ọchi-ọha mẹ ọ-nọ-l'oke-ọkwa mẹ o-gude-ike g'ẹphe ha. ²⁵ Ọle Kéreshi bufutaje eze, ndu mgboko l'ọphu jasù teke Chileke e-me iya g'ọ zọpyabe ndu ọhogu iya l'ọkpa. ²⁶ Iphe, bù ọhogu ikpazù, oo-mebyi ìrè iya bù ọnwu. ²⁷ "L'o meakwaru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa iya." Ọphu doru ẹnya bù l'a -sù l'ọ zọpyaberu "iphemiphe" l'ọkpa bẹ a gufuru Chileke; mbù onye ono, meru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa obu. ²⁸ Teke Nwa kẹ Chileke buẹpho ishi iphemiphe; noo teke oo-woru onwiya woru ye Chileke ono l'ẹka; mbù onye ono meru g'ọ bùru ishi iphemiphe ono; k'ọphu Chileke a-bùru ishi iphemiphe.

²⁹ Ọ -bùru l'e tee shidu l'ọnwu eteta; ?ee-mekwanu ndu ono imeagha? mbù ndu ono, e meru baputizimu l'iswi ẹhu ndu nwùhuru anwùhu ono? Ọ -bùru lẹ ndu nwùhuru anwùhu te etetadù ililekpọo; ?bùhunu gùnu meru g'o gude a nọdu eme baputizimu l'iswi ẹhu ndu ono? ³⁰ ?Bù gùnu meru g'o gude anyi nọdu anọduje alọ ishi anyi alọlo tekenteke? ³¹ Ọnwunna mu; ọ kwa eku onwomu, mu egudeje unu eku k'atugba, anyi l'unu tğbaru lẹ Kéreshi meru g'o gude mu nọdu epfuru iya unu sù lẹ mu anọdujekwa ala maa mbọku-mbọku. ³² Ọ -bùru lẹ mu l'ejo anù-ẹgbudu lwùru ọgu lẹ Efesọsu ọ bùru nemadzù bẹ mu alwudoru iya; ?bù gùnu bẹ mu ritaru iya? Ọ -bùru lẹ ndu nwùhuru anwùhu tee shidu l'ọnwu eteta; "G'anyi watanù eri g'ọ dọ anyi; ngù g'ọ dọ anyi; o -be echele; anyi anwùshihunu."

³³ Unu te ekwekwa g'e dephua unu. “Ọ kwa ẹjo ọswi emebyi ama onye.”
³⁴ Ọphu g'egomunggo lwadupho unu azu; g'unu ahaa eme iphe-ẹji wata eme iphe, pfuru ọto. Iphe, mu epfukwa ọwa-a bukwa g'iphere kabẹ du unu. L'o nwekwaru g'unu ha ndu ọphu amadu Chileke ililekpoo.

Ogwehu, ee-gude shi l'onwu teta

³⁵ O nweru onye a-gbeshi l'ọ jia su: ?Denukpoo ge ndu nwuhuru anwuhu e-shi teta dzuru ndzu? ?Bu ogwehu du idagha be ephe e-nweru m'ephe teta obu? ³⁶ I bukwanu onye-eswe! Iphe, i koru l'ali te erwutajekwa ozo gbahaa l'o rehuru ewa ³⁷ Ozo bu l'ọ to budu g'iphe, a kuru l'ali aduje me o -vugheepho bu g'oduje teke anyi kuru iya. Iphe, akuje bukwa akpuru iya; mbu du g'akpuru akpe me akpuru-iphe ozo, dugbaa l'udu iya l'udu iya. ³⁸ Oke Chileke egudeje aka iya meru ugbugba nu iya g'ọ du yebe Chileke ree; ọ nuje akpuru iphemiphe ugbugba, gbaru iya nu.

³⁹ Anwehu iphemiphe ta agbadzukwaru nanu. Nemadzu nweru anu-ehu nkiya; anu nweru nkiya; enu nweru nkiya; ema nweru nkiya.

⁴⁰ Iphe, du l'imigwe nweru ugbugba nkiya. Iphe, du l'ali nweru ugbugba nkiya. Oke biribiri k'ugbugba iphe, du l'imigwe be du iche; biribiri k'ugbugba iphe, du l'ali dukwapho iche. ⁴¹ Enyanwu nweru biribiri nkiya iche; onwa nweru nkiya iche; nokwapho ge kpokpode nweru biribiri nkiya. Ke kpokpode bu l'o nweru ophu akaje ibe iya ekeke.

⁴² Nokwapho g'oo-du teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu. Ehu nemadzu rehuru erehu teke e yeru iya l'ali. Oke teke oo-teta dzuru ndzu be oo-buru iphe, tee rehubaedu erehu. ⁴³ E liru iya teke ọ du ideyideyi; ole o -teta be oo-du biribiri lenya. E liru iya teke ike adudu iya; ole teke oo-teta be ike adu iya. ⁴⁴ E liru iya teke ọ bu ogwehu mmanu; teke o-shi l'onwu teta be oo-buru ogwehu, shi l'eka Unme Chileke. Ogwehu mmanu dukwa; ogwehu shi l'eka Unme Chileke dukwapho. ⁴⁵ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: “Onye ivuzo, bu Adamu be e meru ọ buru nemadzu, dzu ndzu.” O bya emee Adamu k'ikpazu, ọ buru unme, emeje g'anodu ndzu. ⁴⁶ O to bukwa ugbugba, shi l'imigwe evujeru uzo; ọ kwa ugbugba k'eliphe evujeru uzo; k'imigwe etsota iya. ⁴⁷ Nwoke mbu be e gude aja, shi l'ali mee; nwoke k'ebo shikwanu l'imigwe. ⁴⁸ Oo ge nwoke mbu pho e gude aja, shi l'ali mee pho du; bu g'iphe, bu ndu e gude aja, shi l'ali mee dukota. O buru ge nwoke ophu shi l'imigwe du; bu ge ndu k'imigwe a-dukotakwapho. ⁴⁹ Oo 'epho g'anyi yeru onye k'ono, e gude aja, shi l'ali mee ono bu g'anyi e-ye onye k'imigwe.

Teke Kereshi l'a-bya ozo

⁵⁰ Unwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bu; iphe, nweru anu-ehu bya enweru mee taa bahukwa l'eka Chileke bu eze. Ophu iphe, erehuje erehu ta anojekwa je aduwaruro aduru. ⁵¹ Unu ngabe nchi ge mu kooru unu iphe, e shi domia edomi. G'anyi ha taa nwuhugbukwa; obenu l'aa-gbanwegbukotakwanu anyi ⁵² le ntabu-anya lanu me e -gbuepho opu-ogu ono, ee-gbu gude goshi le teke ikpazu rwuwaru ono. Teke e gberupho opu ono; ndu nwuhuru anwuhu etetakota dzuru ndzu ozo; k'ophu ephe taa nwuhubaedu anwuhu; l'ọ gbanwekwaapho anyibedua. ⁵³ Iphe, unu a-maru bu l'ogwehu ọwa-a, l'e-rehu erehu-a; chitafutajekwa ogwehu ophu tee rehuhedu erehu woru kpube onwiya. Ogwehu ọwa-a, l'anwuhuje anwuhu-a chitajekwapho 'anwuhu anwuhu kpube onwiya. ⁵⁴ Teke ogwehu-a, l'e-rehu erehu-a chitaerupho ogwehu ophu tee rehudu erehu kpube onwiya; ogwehu ọwa-a, l'anwuhu anwuhu-a chita ophu taa

nwuhudu anwuhu kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vu g'e deru iya. O pfuru sù: "Ọnwu bẹ emekpewaru; lwu ya ree."

⁵⁵ Gube ọnwu ?denuhunu
ogba-kpii ngu obu?

Gube ilu; ?denuhunu iphe,
iigudeje emekpe ndzu?*

⁵⁶ Anwuhu bẹ ogba-kpii ya bu iphe-aji; ike k'iphe-aji bukwanuru ekemu.

⁵⁷ Ole-a; Chileke dukwa ike; yebedua meru g'anyi gbẹ l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi lwu-kpee iphemiphe ono.

⁵⁸ Noo g'o gude mu sù: unubẹ unwunna mu, mu yeru obu; unu kpoo onwunu g'abara. Unu pfuru pfushia ike; te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'eka unu kangojeekwapho l'ejeru Nnajiuphu ozi, nyiberu anyibe tekenteke; eshinu unu maru l'akanya, unu no l'eka Nnajiuphu ese ta abudu akanya ola-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu ke Kereshi eka

¹ A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anu ndu ke Chileke le Jierusalemu ono; mu sù g'unu meje iya egube ono, mu ziru Chiochi, nogbaa le Galeshiya g'ephe meje iya ono. ² Iphe, bu Sonde, a-nwuta nu g'onyenonu wofutaje iphe ge Chileke mekpoperupho o nweberu iphe; woru kwakobeje iche; g'o to buepho mu -bya temanu unu agbe teke ono nakohaa ya. ³ Teke mu byaerupho; mu ederu ekwo nu ndu unu a-hota g'ephe gude iphe ono, unu nuru ono wolaa Jierusalemu. ⁴ Teke o bu l'oo iphe, gbaru k'ophu mu e-je; mu l'ephe aswiru jeshia.

Iphe, Polu riru k'ememe

⁵ Mu a-kpafutakwaa unu me mu -shiepho ali Masedoniya; le mu arikwa k'eshita eka ono. ⁶ Uzo -du; mu l'unu anoduwaro me mu -bya; ozo mu a-nokpoonu udzumini ono; g'unu edukwanaa mu ije ge mu jeshia eka bukpo eka mu eje. ⁷ L'o -buru nta-a, mu aghabu aghabu-a be o to dukwa mu g'a su le mu l'unu humaru. Mu ari le mu -byaepho be mu l'unu a-no nwo du me o -bunuru le Nnajiuphu kweru.

⁸ Ole mu a-nodu le Efesusu jasù l'obo Pentikosutu. ⁹ Le Chileke gbuhaakwaru mu uzo okpobe egbuha ge mu jee ozi, e-ye eka shi; teme ndu l'eme g'ephe kposhia mu iya du igwerigwe.

Timoti yee Apolosu

¹⁰ Teke Timoti byaru; unu letakwa enya mee ya g'o tusaru ehu. L'unu maru l'oojeru Nnajiuphu ozi ge mu eje-a. ¹¹ Oo ya bu le-a; g'o to dukwa onye a-nma iya phulaphula. Unu dukwaa ya ije; g'oogude ehu-utso lwa; le mu elekwa enya le ye le unwunna anyi ndu ophuu l'a-tuko swiru lwa.

¹² O -buru ke Apolosu; mbukwapho onye k'ono, anyi l'iya tukokwarupho ejeru Nnajiuphu ozi ono; mu pfushikwaru iya ike su iya ge yee unwunna anyi ndu ophuu tuko swiru kpafuta unu; ole o toko dudu iya g'o bya nta-a. Oo-bya me uzo duleru iya pho.

Opfu, Polu gude akpochi iya ishi

¹³ Su-a; unu kwabejekwa enya; unu apfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi; unu mejekwa ge nwoke l'iphe, bukpo iphe, unu eme

* 15:55 15:55 Gunaa Hos 13:14.

ememe; unu eshihukwapho ike. ¹⁴ Unu gudeje n-yemobu meje iphemiphe, unu eme ememe.

¹⁵ Unwunna mu; ophu unu maru bu l'oo Sutifanasu yee ndibe iya be bu ndu e vuchaa uzo pfuta yeru Kereshi l'ali Gurisu; teme epe hofutawaa onwophe dobe; su l'ephe a-nodujeephe eyeru ndu-nsa eka. ¹⁶ G'o bukwaru egube ndu ono be unu e-meje iphe, epe pfuru. Nokwapho g'unu e-meje k'iphe, bukpo ndu epe l'ephe gba mgbaja ezi bya esekwapho akanya ono.

¹⁷ Ehu atso mu utso le Sutifanasu yee Fochiunetosu me Akayikosu be byaru nu; kele iphe, unu gege eme be epe mekotawaru. ¹⁸ Epe mewaru g'ehu ka mu ebvuru ebvuru bya akakwapho unubedua. Oo egube ndu ono be a-dujeru unu le nso.

¹⁹ Ndu Chiochi Eshiya l'ekelekwapho unu-o. Akwila yee Pirisila me ndu Chiochi, l'edzukoje l'ulo phe gudekpoo obu phe ekele unu ekele; mbu unube ndu unu l'ephe tugbaru le Kereshi buru nanu. ²⁰ Iphe, bukpo unwunna anyi l'ekelekota unu ekele.

Unu ekelekwapho nwibe unu ekele nmata phe akpa, du nso.

Ekele, shi l'eka Polu

²¹ Ekele owa-a bukpowaa mbedua, bu Polu ede iya l'onwomu ekele unu.

²² G'onye ete eyeduru Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi obu; bukwaru onye a turu onu. Marana ta!*

²³ Ge Nnajiuphu, bu Jizosu kereshi meeru unu eze-ipe-oma.

²⁴ Mu yekotaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tukoru tugba le Kereshi, bu Jizosu. Nokwa g'o du.

---

* **16:22** 16:22 Iphe, Marana ta futaru l'opfu ndu Aramu bu: Jiko; bya Nnajiuphu!

Èkwo-ozì K'èbo, Pọlu Deru Nù Ndu Kọrentu

¹ Ọwa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pọlu ede; mụbe onye Chileke kuru mee ọ mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'ìya ede èkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu anyi ede ìya anụ bụ Chìochi kẹ Chileke lẹ Kọrentu mẹ iphe, bụkpoo ndu-nsọ, bu l'alì Akaya l'ophu.

² Anyi sụ ọ ọ Chileke, bụ Nna anyi yee Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'èhu-guu.

Pọlu ekele Chileke

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọo ya bụ Nna ophu aphụ obu-imemini nkiya nyiberu anyibe; bya aburu Chileke, bụ ìya bẹ ndumobu l'ophu shikọta l'èka. ⁴ Ọ bụ ìya bụ onye aduje anyi obu l'iphe, bụkpoo iphe-èhuka, anyi ejekpọo ejeje; g'anyi adukwanu ike dọ ndu ọzo obu m'èphe -nọdu eje iphe-èhuka g'ọ dọhabe. Anyi egudekwanu ndumobu ono adu ndu ọzo. ⁵ L'ọ kwa g'anyi yì l'iphe-èhuka, nyiberu anyibe, Kéreshi jeru bụ g'anyi yìhukwapho lẹ ndumobu, nyiberu anyibe ophu Kéreshi adu anyi. ⁶ Sụ-a; ọ -buru l'anyi eje iphe-èhuka; unu makwaru l'iphe-èhuka ono, anyi eje bükwa g'ee-shi ọ Chileke adu unu obu; tẹme ọ bükwarupho g'ee-shi ọ Chileke adzọ unu. Teke Chileke adukwanu anyi obu; ono aburu iphe, unu e-gude shihu obu ike teke unu a-nọdu ata nshi eje egube iphe-èhuka ono, anyi eje ono. ⁷ Ọobujeru anyi -nyata unu; anyi asu l'anyi maru-a l'unu a-pfushia ike. Noo kele anyi maru l'ọo g'unu yì l'iphe-èhuka, anyi eje-a bụ g'unu yìhukwapho lẹ ndumobu ophu Kéreshi adu anyi.

⁸ Ụnwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bükwa k'iphe-èhuka, anyi jeru lẹ Eshiya. Ewere, meru anyi meghakwaru anyi èka k'ophu ọ dọ g'onye e boru ivu, nyi-kworu ìya olu. Ọ tsuta-beru anyi l'èhu k'ophu anyi eshiedu rikwadaa l'anyi e-mechaa dzukwaduru ndu ọzo. ⁹ Mbụ-a; anyi shi rìà l'èkpewaru anyi mpfugbu; ọle ono tukuru buru iphe, e-me g'anyi ta anọdu arì l'anyi a-dù ike dzọo onwanyi; mekwaaphọ g'anyi wotachia onwanyi ye Chileke l'èka, bụ ìya bụ Chileke l'aduje ike mee g'onye nwuhuru anwuhu shi l'onwu teta dzuru ndu. ¹⁰ Ọ dzọtaru anyi l'èjo ọgu ono, gege eri anyi ishi ono. Ọ bükwarupho g'ọo-nọduje adzọ anyi bụ ono. Ọo ya bụwaa èka ọnya anyi dọ l'ọo ya a-dzọta anyi. ¹¹ Unubedua kwaphọ; unu yekwarupho anyi èka; unu pfuje nuru anyi Chileke. Ọo ya bụ; g'aa-dù igwe kele Chileke ekele èhu anyi; kele ìya k'eze-iphe-oma, o meru anyi; kele ọ nọmaru olu ikpoto ndu epfu anụ ìya nù.

Pọlu agbanwe iphe, ọ tọberu

¹² Obu anyi meru g'ọ doo anyi ọnya rengurengu lẹ ndiphe ta aghachadu umere anyi aghacha; ophu ntuphu-ire adudu ìya; kelekele mẹ a -bya l'èhu anyi l'unu. Umere anyi pfuru nhamunha l'iphu Chileke. Ọ buru iphe ono bẹ anyi aba aba ìya. Ọ tọ bükwa lẹ mmamiphe kẹ ndiphe bẹ o shi; ọ kwa eze-iphe-oma, Chileke l'eme. ¹³ L'iphe, anyi ederu unu bükwa iphe, unu a-dù ike guta maru iphe, o pfuru. Mu elekwa ọnya l'ọo-mechaa dogbua unu ọnya ree; ¹⁴ mbụ iphe ono, doru unu ọnya èka lanu èka lanu nta-a ono. Unu maru lẹ mbọku ono, Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu a-bya ono bẹ

unu a-huma iphe, a-zọbe gude anyi aba l'abaa; anyịbedua egudekwapho unu abakwapho.

¹⁵ Ọ kwa l'o doru mu ọnya l'unu maru iphe ono; meru g'o gude mu shi sụ lẹ mu a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu gbaaru unu k'ugbo ẹbo. ¹⁶ Mu eshiwaro elieli jeshia Masedoniya. Mu -shiepho Masedoniya lwaje me mu abatakwanu ozo byapfuta unu me unu edua mu ije ge mu jeshia Jiudiya. ¹⁷ ?O du unu ge mu shi agha onwomu aghagha teke ono, mu shi tube iya egube ono? ?Too unu riru le mu epfuje iphe nkemu ge ndiphe. L'o kwa ndiphe asuje: Ee l'iphe, uche phe suru: Waawa. ¹⁸ Tuswekwa! O kwa ge Chileke l'onwiya bu onye gbaru g'e gude ire iya aka bu g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude iya aka le Ee anyi bu Ee; Waawa anyi buru Waawa. ¹⁹ Le Jizosu Kereshi ono, bu Nwa Chileke ono, Sayilasufuru unu opfu iya ono; Timoti pfuaru iya unu ono; mbedua l'ishi onwomu pfuaru iya unu ono ta abukwa egube onye asuje Ee l'iphe, uche iya suru Waawaa. O chikwaa iphe, o bu bu le Kereshi ono -suwaa Ee be o bu Ee. ²⁰ Oo ya bu le Chileke shi l'ehu Kereshi ono emeekota iphemiphe, yebe Chileke kweru ukwe iya. Noo g'o gude anyi nodu eshije iya l'eka su "Amenu"; g'ee-shi nno kwabe Chileke ubvu. ²¹ Oo Chileke meru g'onye l'unu shi l'eka Kereshi pfuru pfushia ike; teme o bukwaru iya pho hotaru anyi. ²² O meru anyi iphe-ohubama, egoshi l'anyi bu ndu nkiya bya eworu Unme-du-Nso nkiya ye l'obu anyi gude goshi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru anyi ono.

²³ Oo Chileke ono be bu ekebe mu. Mbụ; g'o mekwaa mu g'o du iya ree me o -budu ire-lanu be mu epfu-a: Iphe, kparu iphe, mu haru abya Korentu bukwapho ge mu ata abaduru unu mba shii. ²⁴ Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta; eshinu unu pfu-shiru ike l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi. O chia iphe, anyi shiberu ite iya bu g'anyi tuko atuko mee g'ehu kabaa unu atso-shi utso ike.

2

¹ Noo g'o gude mu gude obu mu g'o ha su le mu ta abyaedu ndu-unu; bya unu akpatsu aphu ozo. ² Le teke o bu le mu kpatsuharu unu aphu ozo; ?buhunu onye a-nodu emehunu g'ehu tsoje mu utso? ?Buhukwapho ndu ono, mu kpatsuru aphu-a? ³ Noo g'o gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'o to bu ome mu byaru; me ndu gege eme g'ehu tso mu utso agbe kpatsuhaha mu aphu. L'iphe, doru mu ọnya bu l'unu -mewaa g'ehu tso mu be ehụ a-tsahakwapho unubedua utso. ⁴ Teke mu ede ekwo ono be o shikwa atsu mu l'ehu k'ophu ehụ eshidu buru mu ehụ; mbu-a; aphu jikwaru mu obu; mu nodu ehubu ọnya-mini ede iya. Mu te edekwaru iya ge mu kpatsu unu aphu. O chikwaa iphe, mu gude dee ya bu g'oburu iphe, e-me g'unu maru le mu yenukaru unu obu.

Aguru onye a huru ahuru nvu

⁵ O -buru l'o duru g'unu ha onye mewaru onye ozo egube iphe, aphu ono; unu makwaru l'o to bukwaa mu be o meru iya; o kwa unubedua g'unu ha be oome iphe, aphu obu. Ole mu tee jedu iya ro epfunaka. Oo 'epho iphe, mu epfu bu l'o ghuduru me o buwaru unu g'unu ha be o meru iphe, aphu ono. ⁶ Onye ono be mu epfukwa su l'ahuru ono, unu ka l'otu hua ya ono dukwaa ree; g'a ta hukwa. ⁷ O chia iphe, unu e-me nta-a bu g'unu ghakobe guaru iya nvu dua ya obu; a -nonya o gude agu aphu; obu phedu iya. ⁸ Oo ya bu l'iphe, mu arwo unu bu g'unu mee g'o maru l'unu yeru iya-a obu. ⁹ L'iphe, mu shi gude deeru unu ekwo pho bukwaa ge mu hushikwa

unu ama; maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu sūru g'unu mee. ¹⁰ Iphe, bukpo onye unu gūru nvu l'iphe, bukpo iphe, o mesweru be mbedua l'ishi onwomu guakwaru nvu. Iphemiphe, mu gūru nemadzu nvu iya; mbu me o -nwekwaru iphe, mu gūru nvu iya; be bukwa l'iswi ehu unu be mu no l'iphu Kereshi gua ya. ¹¹ Oo ya bu g'eeshi egube ono gbobuta Nsetanu g'o to gbahaa anyi l'eregede eshinu anyi machaarū iphe, o tūberu ememe majia ya enya.

Teke Polu no le Tirowasu

¹² Su-a; le teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-oma ke Kereshi ono be mu rwuru je ahuma le Kereshi mewaru uzo dukpooru mu okpobe adudu ge mu bya ejeeru iya ozi. ¹³ Ole mu rwuru ophu ehu ebvukpodaaru mu ebvuru; kele mu rwuru; ophu mu ahumaduru nwanna anyi, bu Tayitosu l'eka ono. Tobudu iya bu; mu paru phe haa; o buru mu eje Masedoniya.

Etso Kereshi gboo ogboo

¹⁴ Mu asu Chileke l'o du ike; yebdua, shiwa l'iphe ono, Kereshi meru ono; eduphe anyi; anyi nodu Kereshi l'eka agbo ogboo; k'opu bu ekameka, anyi jeru eeshi l'ehu anyi maru onye yebe Chileke bu; waa k'opu ozi-oma ono a-vo ekameka pfurupfuru g'iphe, mkpo iya eshi kweekweekwee. ¹⁵ L'iphu Chileke be anyi du ge mkpo ozi-oma ono, eshi kweekweekwee l'ehu ndu a dzotarū; me l'ehu ndu ala l'iswi ono. ¹⁶ L'o duru ndu ophu mkpo ozi-oma ono atagbu l'epho; o duru ndu ophu o meru g'ephe nodu ndzu. Oo ya bu; ?bu onye sūru eje egube ozi, du nno? ¹⁷ Anyibedua ta arwutoshikwa ozi-oma ono arwutoshi ge ikpoto ndu ozo eme iya. Anyibedua, Chileke ziru-a egudejekwa obu iphoro epfu opfu ono l'iphu iya, bu iya bu iphe, gbaru ndu ejeru Kereshi ozi.

3

¹ ?O du unu g'anyi watawaru aja onwanyi ajaja ozo to? ?Bu g'e dee ekwo l'anyi bu ndu ire-lanu nu anyi g'anyi nu unu ge ndu ozo anuje unu? To ?Bu g'anyi su g'unu nu anyi ekwo, l'egoshi l'anyi bu ndu ire-lanu g'anyi paru ge ndu ozo apajeru? ² O kwa unubedua l'onwunu bu ekwo, e deru nu anyi. Ekwo k'ono be e deru ye anyi l'okpoma g'onnyemonye guje g'o doo ya enya. ³ O buwaa g'unu goshije l'unu bu ekwo ophu Kereshi deru nu anyi g'anyi pajeru. Ekwo obu ta abudu mini-ekwo be e gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bu Unme, shi l'eka ke Chileke; mbukwa Chileke ophu dzu ndzu. Ophu eka e deru iya abudu le mkpuma, du g'okwekpu; eka e deru iya bu l'obu nemadzu.

⁴ Iphe, anyi gude epfu nno bu le Kereshi mewaru anyi g'anyi gudeje ire Chileke eka. ⁵ Iphe, mu epfu-a ta abukwa l'o nweru ike, du anyi l'ehu, bu ike, anyi e-gude epfu l'anyi sūru eme egube iphe ono. Ike, anyi nweru bukwa Chileke be o shi l'eka; ⁶ yebdua, bu iya meru anyi sūru eme g'a maru l'anyi bu ndu ejeru Ogbandzu ophu ono ozi. O to bukwa ekemu ophu e deru l'ekwo be onuje anyi nta-a. O kwa Unme-du-Nso nkiya be onuje anyi. Lekemu ophu e deru l'ekwo egbukwa egbugbu; obenu le Unme Chileke l'anuje ndzu.

⁷ Su-a; o buru l'ekemu mgbu-onwu ono e deru kaa ya akaka le mkpuma, du bachibachi ono be gburu nwijnwii; k'opu bu le unwu Izurelu ta adudu ike lee Mosisu enya l'iphu; mbu ogbu nwijnwii ophu e-mechaa phukashihu nu; ⁸ buchia ozi Unme-du-Nso eje taa kabadaa adu akpabiri? ⁹ Teke o bu

l'ozi, nmaru ikpe-onwu ono du-be akpabiri egube ono be ozi k'apfubekoto ono a-kabakwanu adu akpabiri. ¹⁰ Oo ya bu; l'e -pfuje iya epfufu; mu asu l'ogbu-nwiiwii ophu uzo mbu pho gude ta adudu iphe, o bu l'eka ogbu-nwiiwii ke nta-a no. Ogbu-nwiiwii ke nta-a ono bu ogbu-nwiiwii, nyiberu anyibe. ¹¹ Le teke o bu l'iphe ono, l'e-mechaa phukashihu nu ono du-be akpabiri egube ono be ophu a-duwaro adudu a-kabakwanu adu akpabiri.

¹² Oo ya bu l'e -shinu enya anyi du l'egube iphe ono be anyi apfushije ike asa kpaa kpaa. ¹³ Anyi te emedu ge Mosisu, jeru je achita ekwa phuchia iphu ge ndu Izurelu ta ahuma iya iphu g'ogbu-nwiiwii ono chihuada. ¹⁴ Ebe o bukwa l'ephe ta ahumaduru iya; Chileke kwechikwaru phe pho enya; kele obujeru ephe -nodu agukpoo ekwo oqbandzu k'akahu ono; mbukwa jasu ntanu-a; odu g'e gude egube ekwa ono phuchikwaa phe pho iphu g'ephe ta amaru iphe, ephe agu. Oo 'epho atugba onwonye le Kereshi kpurumu l'a-phufu ekwa ono. ¹⁵ Mbu-a; obujeru teke ephe agu ekwo ekemu Mosisu ono; mbukwa byasu nta-a; egube ekwa onoya aphuchie phe pho egomunggo. ¹⁶ Ole o kwaa g'ekwo-opfu Chileke pfuru ke Mosisu bu g'oo-du ndu Izurelu; l'ekwo-opfu Chileke pfukwaru ke Mosisu su: "Obujeru teke o ghawaru Nnajiuphu iphu; ekwa ono aphufu." ¹⁷ Oo Nnajiuphu ono bu Unme-du-Nso ono. O buru l'eka Unme-du-Nso ono be ato l'egbu shi. ¹⁸ Anyibe ndu ono g'anyi ha bu ndu adudu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nodu ele ogbu-nwiiwii ke Chileke ono enya g'onye ele enya l'onyo; o gbanwee anyi; anyi du g'o du; mbu shi l'ogbu nwiiwii kaba egbu nwiiwii. Onye o shi l'eka buru Nnajiuphu ono, bu Unme-du-Nso.

4

Ekwu, no l'ite-urwa

¹ Oo ya bu; l'eshinu Chileke phuru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi l'eka be ike ta abyakwa abvu anyi l'ozi ono. ² Iphe, anyi jikaru bu iphemiphe, bu iphe-iphere; mbu iphe, eeme le mpya. Anyi te emedu iphe eregede; ophu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi emejechia bu l'anyi epfufe okpobe-opfu ono tua ya jala. Anyi anoduje l'iphu Chileke eme egube ono g'onwonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bu. ³ Le teke o bu l'ozi-oma ono, anyi ezi ono bu iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; o kwa l'enya ndu ala l'iswi be e kwechiru iya iphe obu. ⁴ Le Obutuswe, bu iya bu ishi ke ndu mgboko-a be woakwaru aka pyichia ndu bu ekwegekwe l'egomunggo g'o mee k'ophu ephe taa humadu iphoro, shi l'ozi-oma ono, echiru phe swacha swacha ono. Iphoro ono egoshi ogbu-nwiiwii ke Kereshi. O buru le Kereshi ono be a humaru Chileke l'onwiya. ⁵ Oo ya bu; l'o to bukwa onwanyi be anyi anoduje epfu g'a maru. O kwa Kereshi Jizosu, bu Nnajiuphu anyi ono. Anyibedua l'ishi onwanyi bukwapho ndu ejeru unu ozi l'iswi ehuru Jizosu. ⁶ O kwa Chileke ono, suru g'iphoro shi l'ochii nwua phoo ono bukwapho Chileke, meru g'iphoro iya nwukwapho phoo l'ime obu anyi. Oo ya bu ge ndiphe, amaru odu-biribiri ke Chileke; mbu odu-biribiri, shi l'iphu Kereshi egbu nwiiwii.

⁷ Su-a; anyi dukwapho g'ite, e gude urwa kpa, Chileke woru iphe ono, ereshi ire ike ono, bu iya bu iphoro iya ono woru dee. Iphe, o gude dee ya nno bu g'a huma l'ike iya ono, nyiberu anyibe ono te eshidu anyi l'eka; l'oo yebedua be o shi l'eka. ⁸ Aanoduje akpa anyi ehuru tekenteke l'ekameka; ole o to bukwanu l'aakpapyaje anyi ishi. A -nonyaa iphe, ahuru atsuh anyi l'ehuru k'ophu anyi taa majeeduru iphe, anyi e-me; ole okpoma

eshihujeela anyi ike. ⁹ Eemeje anyi ewere; ọle Chileke te ebuhajekwanu anyi ẹka. E chitsuje anyi; ọle e te echigbujekwanu anyi echigbu. ¹⁰ Mbọku-mbọku bẹ anyi ejeje iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru teke ono, ọobyanya anwuhu ono. Ọo ya bukwapo g'aa-huma ndzu, shi l'ẹka Jizosu l'ẹhu anyi. ¹¹ Ọ tọ dukwa tekenteke anyibe ndu ọphu dzu ndzu ta atso-gejeduru atso-geru l'onu onwu; l'opfu ẹhu Jizosu; g'aa-huma ndzu, shi l'ẹka Jizosu, du anyi l'ẹhu ọwa-a, a-nwuhu anwuhu-a. ¹² Ọo ya bu l'onwu swiru anyi; ndzu swikwanuru unu.

¹³ Sụ-a; l'ekwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sụ: “Mu kweru kẹ Chileke. Ọ buru iphe ono meru g'o gude mu nodu epfu opfu iya.” Ọ buru l'anyi kweru kẹ Chileke egube ono meru g'o gude anyi nodu epfukwapo opfu iya. ¹⁴ Ishi iya bu l'anyi maru lẹ Chileke ono, meru gẹ Nnajiuphu, bu Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono l'e-mekwapo g'anyi shi l'onwu teta dzuru ndzu opfu l'anyi lẹ Jizosu tugbaru buru nanu; l'ogbe teke ono tuko anyi l'unu duta bya edobe l'iphu iya. ¹⁵ Iphemiphe ono bukota l'opfu ẹhu unu. Ọo ya bu g'eze-iphe-oma kẹ Chileke akabaa erwu ndu du igwerigwe ẹka. Eze-iphe-oma ono emee g'a du igwe kabaa ekele Chileke ekele; shikwapo nno kwabe iya ubvu.

¹⁶ Ọo ya bu l'ike ta abyakpoda abvu anyi l'ozi ono. A makwaru-a l'ẹhu anyi libahuwaru alibahu teme ọ nodu abyawaa anwuhu; obenu lẹ ndzu ono, Chileke nuru anyi ono bẹ onoduje eme mbọku-mbọku g'ọ du ọphuu ọphuu. ¹⁷ Teme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, du nwanphe-a; teme ọphu ọ dudu g'oo-no-beru-a; l'e-mechakwaa setaru anyi ubvu, a-du shi; mbu ubvu ọphu nyiberu anyibe k'ọphu aamadu g'aatu onu iya; teme ọphu ọ bvudu abvubu. ¹⁸ Iphe, anyi chiru upfu ye ta abukwa l'iphe, eele l'anya; ọ chikwa l'iphe, ẹnya ta ahumaduru. L'iphe, ẹnya l'ele ta adukwa ẹka onobejeru; obenu l'ọphu a ta ahumadu l'anya l'a-no ojejoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

¹ Anyi maru lẹ teke a phokataru nwa mkpu ọwa-a, anyi bu l'eliphe-a; bẹ anyi nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwaru anyi. Ulo k'ono ta abudu ẹka bẹ e gude kpua ya. Ọ bu ulo ọphu anyi a-no ojejoje l'imigwe. ² Sụ-a; anyi a-nojeekwapo atsụ pfu lẹ mgboko-a jasụ g'anyi a-no-beru. Iphe, ẹgu iya agụ anyi bukwa teke Chileke e-me anyi ewota ogwehu ọphuu ono, Chileke e-shi l'imigwe nu anyi ono yee g'uwe. ³ Ọo ya bu; anyi -yewaa ogwehu ọphuu ono g'uwe; anyi taa duedu g'anyi gba ẹhu oto. ⁴ Lẹ teke anyi nokwadu l'ime ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a bẹ anyi atsukwa pfu g'anyi vu ivu-erwa; ọphu ọ dukwanu anyi g'a sụ l'anyi togboru ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agụ anyi bu g'a gbẹ yepyabefua anyi ogwehu ọphuu ono l'eli iya. Ọo ya bu g'ogwehu ono eshi egube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwuhu anwuhu-a. ⁵ Ọ kwa Chileke l'onwiya bu onye eme ire l'ẹhu anyi g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwehu ọphuu ono g'uwe; kele ọ nuru anyi Unme-du-Nso gude goshi anyi iphe ono, o kweru ukwe l'oo-me ono.

⁶ Ọo iphe ono meru g'o gude obu nodu esihuje anyi ike tekenteke kpoo. Iphe, anyi maru bu lẹ teke anyi no ndzu eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi ta anodu Nnajiuphu l'ẹka. ⁷ Iphe, anyi gude buru bukwa l'anyi kwetaru l'ebe abu l'anyi humaru l'anya. ⁸ Obenu lẹ mbedua epfu sụ l'obu te etedu anyi ophe; teme ọ nodu ehe anyi ihee aparu ogwehu ọwa-a haa; je g'anyi lẹ Nnajiuphu buwaruro eburu. ⁹ Ọo ya bu l'iphe, anyi ese akanya iya bu

g'anyi meje iphe, dū iya ree; mē anyi nọ l'ibe iya; mē anyi nọ lẹ mgboko-a. ¹⁰ Lẹ g'anyi hakotakpoo; byafutajekwa bya apfuru l'iphu Kéreshi mē ọ -byaepho ekpe ikpe. Ọo ya bụ; g'onyenonu a-nata iphe, rwuberu iya nū; m'ọ bụ k'oma-o; m'ọ bụ ejo iya-o; onyenonu anata ugwo iphe, o meru teke ọ nọ ndzụ lẹ mgboko-a.

Eshi l'eka Kéreshi eshita Chileke ònyà

¹¹ Ọ kwa l'ọo l'anyi anọduje atsu Nnajiuphu ebvu opfu l'anyi maru l'ọo ya e-kpe ikpe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eme g'anyi pfuta ndiphe yeru iya. Obenu l'ọo Chileke makotaru g'anyi gbaru; tēme ọ dukwa mu phọ g'unubedua l'onwunu makwarupho anyi l'obu unu. ¹² Anyi te etukwa onwanyi epha l'iphu unu ọzo; ọ chia iphe, anyi eme bụ g'anyi goshi unu iphe, unu a-zobe okpa gude anyi eku onwunu; ọo ya bụ g'unu a-majeru onu, unu e-yeru ndu ono, egudeje g'ephe gbaru l'eli ehu aba abaa; hakwaa g'ephe gbaru l'ime obu phe ono. ¹³ Ọ -bukpooru nū l'ọo egomunggo swehuru anyi bē iphe, anyi epfu bukwa Chileke bē anyi epfudoru iya. Teke ọ bụ l'egomunggo anyi dūa nhamunha bukwa-a l'opfu ehu unu bē ọ bụ. ¹⁴ L'iphe, bụ iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bukwa eye obu ophu Kéreshi yeru anyi. Kele iphe, kwatakpooru doo anyi enya okpobe edodo bụ l'ọo onye lanu nwuhuru l'iswi ehu oha. Ọo ya bụ l'ọo oha nwuhuru. ¹⁵ Ọ nwuhu-chiru oha l'ophu. Ọo ya bụ gē ndu nọ ndzụ ta adzheru ndzụ ono dzu-doru iya onwophe. Ọ chia g'ephe dzuru ndzụ dzu-doru iya onye onoya, nwuhu-chiru phe onwu; e mechaa o shi l'onwu teta dzuru ndzụ ono.

¹⁶ Su-a; eshi nta-a bē ọ tọ dukwa onye anyi elekwadu enya, ndiphe ele amadu; tēme anyi amaru g'onye obu gbaru. Anyi -shi elejekpoonu Kéreshi enya, ndiphe eleje amadu maru g'ọ gbaru; nta-a bē anyi te elehekwa iya egube ono. ¹⁷ Ọo ya bụ l'onyemonye, nọ l'ime Kéreshi buwaa onye e meru k'ophúú. Akahu iphe buwakwaru; iphemiphe buwaru iphe ophúú! ¹⁸ Iphemiphe-a bukota Chileke bē o shi l'eka. Chileke shikwanu Kéreshi l'eka mee g'anyi l'iya doshia; bya eworu ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'eka. ¹⁹ Ọo ya bụ lẹ Chileke shi Kéreshi l'eka edoshi opfu duru yee ndiphe mgburugburu; ophu oogukoeduru phe iphe-eji, epe anọduje eme iya. Tēme o yekwaapho anyi ozi k'edoshi opfu ono l'eka.

²⁰ Ọo ya bụ l'anyi bụ ndu nọ-chiru Kéreshi. Chileke gbē anyi l'eka arwo ndiphe arworwo. Anyi nọ-chiru Kéreshi arwo unu su: unu kwe g'e doshia opfu, duru unu lẹ Chileke. ²¹ Kele Chileke meru iya o vuta iphe-eji anyi l'ophu l'ebe abụ l'o mejeru iphe-eji; k'ophu anyi e-shi iya l'eka tuko bya aburu ndu pfuberekoto gē Chileke.

6

¹ Ọo ya bụ l'anyibe ndu anyi lẹ Chileke gba mgba eje ozi-a; l'arwokwa unu arworwo su g'unu ta anatakwa eze-iphe-oma ke Chileke-a mee ya g'ọ buru ọla-l'iswi. ² L'ọ sukwaru:

“Teke ọ gbaru l'angabē nchị
bē mu ngaberu ngu
nchị.

O rwua l'eswe ndzota;
mu dzọo ngu.”*

Gē mu kakwaru unu; ọ kwa nta bụ eswe eze-iphe-oma ke Chileke. Ọ kwa ntanu bụ eswe ndzota.

* 6:2 6:2 Gūnaa Azá 49:8.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

³ Ọ tọ ẹdọkwa onye ọ dọ anyi g'a sọ l'o pfitọshiru ozi, anyi eje. Ọ bọru iphe ono meru g'o gude anyi nọdu eme g'ọ tọ dọ onye umere anyi a-gbẹ bọru ọpfi dọ iya l'ọkpa. ⁴ Ọ chia iphe, anyi emejechia bọ l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi atajẹ nshi mẹ iphe-ẹhuka -byapfuta anyi; ọzoo mẹ oke mkpa -byaru anyi; ọzoo mẹ a-nọdu akpa anyi ẹhu. ⁵ Eechi anyi iphe; bya atọ anyi mkpọro; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu onwanyị l'ozi; ẹbe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nọdu akwa ẹgu. ⁶ Ntucha ta adọkwa lẹ ndzọ anyi; iphe nọdu edoje anyi ẹnya; anyi nọdu atajẹru iphe nshi; nweru obu ọma; nọdu l'ẹka Unmedu-Nsọ; nweru n-yemobu ọpfi abọdu l'eli-ọnu; ⁷ epfi ire-lanọ; nọdu l'ike kẹ Chileke chiru ngwọgu k'apfubekoto l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha; ⁸ mẹ a-nọdu akwabẹ anyi ọbvù; ọzoo l'akwa anyi eswe; mẹ a-nọdu epfi l'anyi eme ẹji; ọzoo l'epfi l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bọ ndu ẹregede; obenu l'anyi bọ ndu ire-lanọ; ⁹ eeme anyi gẹ ndu amadọ amama; obenu l'a makwanọru anyi rengurengu; gẹ ndu anwọhu anwọhu; ọle anyi dzọkwanu ndzọ; gẹ ndu echi ẹchachi; ọle e te echigbukwanu anyi echigbu; ¹⁰ gẹ ndu agọ aphọ; ọle anyi anọdujeele-a ete ẹswa tekenteke; gẹ ndu ọkpa; ọle anyi meru ikpoto ndu nemadzọ ẹpfi nweru iphe; gẹ ndu adọdu iphe, ẹpfi nweru; ọle anyi tọkoru iphemiphe, nweru.

¹¹ Sọ-a; unubẹ ndu Kọrentu; anyi tọgboakwaru unu iphemiphe ẹba; anyi bya eghebewaru unu ọkpoma anyi ọnu. ¹² Anyi te ewofukwaru unu obu; ọ chikwa unubẹdua wofuru anyi obu. ¹³ Sọ-a; unu gheberu anyi obu unu ọnu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta bẹ mu epfiakwaru unu opfi, nna epfujeru unwu iya.

Ezehuru iphe, adọdu Chileke ree

¹⁴ Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atugbakwa bọru nanọ. Kẹle-a; ? bọ gunu bẹ apfubekoto yẹle eme ẹjo-ememe gude bọru nanọ? ?Denu g'iphóró yẹle ọchii e-shi dogba ẹhu? ¹⁵ Kéreshi yẹ Obutuswe ta ayikwa chia idzọ agbaru mgba mee iphe lanọ. Ọo ya bọ; ?buhunu gunu bẹ onye kweru kẹ Chileke yẹ onye ekwedu kẹ Chileke gba mgba? ¹⁶ Sọ-a; ?denu g'eeshi wota eze-ọlo Chileke yẹ ọlo-nshi dogbabe? Ọ kwa anyi bọ eze-ọlo Chileke; mbọ Chileke ọpfi nọ ndzọ. Lẹ Chileke pfukwaru iya l'onwiya sọ:

“Mu e-buru eburu l'ime
pfi tsojeru pfi eje
ẹkameka, ẹpfi eje.
Mu aburu Chileke,
doberu pfi nọ;
ẹpfi aburu ndibe mu.”†

¹⁷ Nọo g'o gude Chileke pfukwaaphọ sọ:

“Unu hofuta onwunu l'echilabọ
pfi bya anọdu iche.
Unu te eyejekwa ẹka l'iphe,
aasọ nsọ gẹ mu
anatakwanọ unu.‡

¹⁸ Ọo ya bọ gẹ mu aburu nna
unu;
unu aburu unwu mu
unwoke mẹ unwu mu

† **6:16** 6:16 Gúnaa Uke 26:12; Jier 32:38; Ezek 37:27. ‡ **6:17** 6:17 Gúnaa Azá 52:11; Ezek 20:34,41.

unwanyi.”§
Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

7

¹ Sụ-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe du egube-a; g'anyi safukotanu onwanyi iphe, bukpo iphe, emerwu ogwehu bya emerwu obu nemadzu. G'anyi tsuje Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ehuru bu ndu dobekotaru onwanyi iche k'ophu anyi a-bukotaru ke Chileke okpobe aburu; meje iphe, o suru g'anyi meje.

Ehu-utso Pọlu

² Unu menaa g'anyi maru l'anyi dukwadia unu l'obu. O to dukwa g'unu ha onye anyi mesweru; ophu o dukwa onye anyi dephuru; ophu o dukwapho onye anyi gudeje ugho mee iphe, apfuduru-oto. ³ Iphe, mu epfua ta abukwa le mu agbarwushi unu agbarwushi eshinu mu pfuhawaru su l'unu dukwa anyi l'obu shii. Anyi l'unu bu nanu; me anyi dzu ndzu-o; me anyi nwuhuru anwuhu-o. ⁴ Mu anoduje asa kpa kpa l'opfu ehuru unu; mu nodu egudeje unu aba l'abaa. Anyi no le mkpamehu; ole unu adujekwanu mu obu; teme ehuru nodu atsoje mu ntumatu me mu -nyata unu.

⁵ L'anyi batakwaru Masedoniya; ophu ehuru ebvubaeduru anyi ebvuru. A nodu emeeho anyi mkpawere lekameka. Opfu du l'etezi; ndzu-agugu du l'ime-ulo. ⁶ Obenu le Chileke, bu onye aduje onye aphu tsoru obu be gudewaa abyabya, Tayitosu byaru gude du anyi obu. ⁷ Ophu o budua abyabya, o byaru kpurumu; edo, o dokpodaru anyi g'unu gude du ya obu yichakwapho l'iphe, duru anyibedua obu. O pfuru anyi su l'ogushi unu egu ike ge mu l'unu huma; l'unu agu aphu okpobe agugu k'iphe, unu meru; teme l'unu agbajeru mu odzori shii. Onoya be mekpooru mu ehuru kabakpo mu atso utso nta-a.

⁸ L'o betakponu ekwo-ozia, mu deru-a nodu eme g'aphu ji unu obu; mu ta atakwa onwomu uta le mu deru iya. Teke mu gege ata onwomu uta bukwa teke mu humaru le mu gude iya mee g'aphu ji unu obu; obetaru o buerupho ke nwa teke ono. ⁹ Obenu le nta-a be ehuru atsowaa mu utso. Ehu-utso mu ta abukwa l'oo le mu meru aphu ji unu obu. Ehu-utso mu bukwa l'aphu ono meru izimanu iphe-eji unu lwa unu azu. Aphu k'ono bukwa aphu ophu meru g'unu mee iphe, du Chileke ree. Oo ya bu l'o to dudu iphe, anyi mekataru unu. ¹⁰ Kele nggumaphu ophu du Chileke ree emeje g'izimanu lwa nemadzu azu g'adzoo ya; ophu atadu onwonye uta iya k'ono. O bekwanu le nggumaphu k'unwu-eliphe l'egbu egbugbu. ¹¹ Unu humaanaro iphe aphu ono, du Chileke ree ono meru. Unu humaanaro g'unu yeberu ehuru l'eme g'a maru l'unu pfuberekoto l'iphu Chileke. Unu humanu g'iphe, meru nu nwu-beru unu oku l'ehuru. Sụ-a; unu humanu g'unu atsube ebvu iphe e-menu. Unu humaru g'ogube unu egu g'unu huma mu; unu humaru g'oolwube unu l'obu g'unu gbaaru mu odzori. Unu humaru g'o du-be unu g'unu hua onye ono, mesweru nu ono ahuhu. L'ime iphemiphe ono be unu goshiru l'o to dudu eka o deru unu.

¹² Oo ya bu l'edede, mu deru ekwo-ozia ono ta akwatakwa buru k'iswi ehuru onye ophu mesweru nu; ozoo k'iswi onye ophu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bukwa g'o mee g'unu maru g'unu agbaberu anyi odzori l'iphu Chileke. ¹³ Noo ya bu l'oodu nu pho anyi obu.

A -gufukpooro adu obu ophu unu duru anyi; ehu kabakpooro anyi le Tayitosu utso l'unu tukoru g'unu ha mee ya ehu bvuru iya ebvuru. ¹⁴ Le mu tukwaru Tayitosu onu unu; gude unu aba l'abaa; e mechaa; o buerupho ge mu pfuru bu g'o du; ophu unu emeduru mu iphe-iphere. O to dudu teke anyi ete epfujeduru unu iphe, bu okpobe-opfu. Nokwapho g'iphe, anyi pfuru Tayitosu k'ehu unu tukoru buru eviya. ¹⁵ O buru iya meru g'o gude o nodu akajebaa unu eyeshi obu ike me o -nyata l'unu g'unu ha atukoje eme iphe, mu suru g'unu mee; waa me o -nyata g'unu gude ndzu-agugu gude ayo oshi k'anonyakwaa unu mee iphe, adudu iya ree; unu gude egube ono meshiaru iya l'ibe unu. ¹⁶ Nta-a be ehu atsokpoo mu atsoshi mu iya ike le mu gude ire unu eka okpobe egude l'iphemiphe.

8

Gẹ ndu kẹ Kéreshi a-nuje iphe

¹ Iphe, anyi eme g'unu maru; unyunna mu; bu k'eze-iphe-oma, Chileke meshiru le Chiochi, nogbaa le Masedoniya. ² Kele mkpamehu, a kparu phe huru phe ama hushia phe iya ike. O le ehu tsoleru phe-a tsoshia phe iya ike teke ono; k'oplu epe saru eka sagharu iya eka l'anu Chileke iphe; l'ebe abu l'ephe nweru iphe ilile. ³ Ge mu e-pfubeeru iya pho bu l'ephe nuru g'eka ha phe; bya anukwapho nughata egube ono. Epe tukpooru obu phe onyo ⁴ rwo anyi rwohia anyi ike su g'anyi kweru g'ephe le ndu ke Kéreshi ozo gbaru mgba nuje iphe, g'e gude gbaaru ndu-nsokpoo. ⁵ Epe meberu iphe ono g'anyi aru-vujeduru l'egomunggo. Epe vukpodaru uzo gbeshi bya eworu onwophe ye Nnajiuphu l'eka; teme epe gbeshi bya eworu onwophe yehukwapho anyi l'eka, bu iya bu g'o du Chileke ree. ⁶ Noo g'o shitaru anyi rwo Tayitosu; yebedua, bu iya gbuberu ishi eje ozi ono; su iya g'o mekpokwapho iphe, oome; g'o yekwaru unu eka g'unu jefufu ozi ono, unu eje ono l'ishi; mbu ozi ono, unu eje k'eze-iphe-oma ono. ⁷ Iphemiphe, unu nweru be unu nwekwaru nwegharu iya eka; mbu l'unu kwetaru kwegharu iya eka; pfua opfu Chileke pfugharu iya eka; maru ke Chileke magharu iya eka; bya ekukebe ehu eye eka; bya eyekwapho anyi obu yeshia ya ike. Oo ya bu g'unu nukwapho iphe nugharu iya eka g'e gude jee ozi k'eme iphe-oma ono.

⁸ Iphe, mu epfua ta abukwa l'oo anmakobe; mu nodu anmakobe iya unu. Oo iphe, mu eme bu ge mu goshi unu g'ogugu-be ndu ozo egu eye eka; shi egube ono mee unu g'unu goshi l'eye obu ophu unu yeru bu okpobe eye obu. ⁹ Kele unubedua mahukwarupho eze-iphe-oma, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi; l'a makwaru-a le Kéreshi nweru iphe shii; obenu l'o woleru-a onwiya mee onye ukpa l'iswi ehu unu. O buru iphe, o meru bu g'oo-shi l'aburu onye ukpa ono mee g'unu nweru iphe shii.

¹⁰ Onu, mu e-ye l'opfu ono bu le-a; o karu unu ree l'unu gbete nta-a mefufu iphe ono, unu wataru akaphuru ono l'ishi; kele o to budua l'oo unubedua vu uzo chia idzu iya; o kwapho unubedua vu uzo wata iya ememe. ¹¹ Ngwa; unu kukebenu ehu mee ya gbiriri jasuru unu emebe iya. O kwapho g'o phuru unu aphuru l'ehu teke unu wataru iya ememe bu g'emefufu iya a-nodu aphuru unu l'ehu. G'iphe, unu gude eme iya bukwarupho g'eka beru unu. ¹² Le teke o bu l'ogugu ngu agugu anu Chileke iphe; be Chileke a-natakwaa iphe, i nuru iya okpobe anata. Chileke atuje iphe, onyemonye nuru iya le g'onye ono nweberu. O to tukwa iya le g'onye ono enweduru.

¹³ O to bukwa iphe, mu epfu nta-a bu l'oo ge mu pata ivu ndu ozo bofua unu g'unu vuru; epebedua agbaru eka. ¹⁴ Obenu l'eshinu unu ka ndu

eeje eyeru ẹka ọbu enweru iphe shii kẹ nwa nta; bẹ iphe, dọ ree bọ g'unu gbataru phẹ lẹ mkpa, dọru phẹ nọ. Teke mkpa dukwanuru unubedua; ẹphebedua nweru shii ẹphe a-gbataru unu. Ọo ya bọ l'unu ibekeboebo bẹ eyeru onwunu ẹka ẹnya nhamunha. ¹⁵ Ọ n'iya bọ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sọ:

“Onye kpotaru shii te
ekpoghaduru iya ẹka.
Ọphu onye kpotaru nwanshii
ekpopeteduru.”*

Tayitosu yele ndu ẹphe l'iya swi

¹⁶ Anyi ekele Chileke ekele shii kẹ l'ọ kwaphọ g'ọophu anyi l'obu eyeru unu ẹka bọ g'ọophuhukwapho Tayitosu. ¹⁷ Ọ tọ budua l'ọ nataru arworo, anyi rwo ru iya kpurumu; obenu l'ọophu iya l'ehu eye ẹka shii k'ọophu ọ turu obu iya onyo sọ lẹ ya a-byapfutashia unu. ¹⁸ Anyi yekwarupho nwanna anyi nwoke gẹ yẹ l'iya swiru. Nwanna anyi ono bọ onye a kwatakpo akwabe ọkpobe ubvu l'iphe, bukpo Chiochi lẹ Chiochi. Ọ buru g'o gude ezi ozi-oma ono. ¹⁹ Temẹ a -gufukwaro onoya; ọ kwa Chiochi gẹ Chiochi ha hotaru iya woru iya ye sọ g'o tsoje anyi je ozi ono, anyi gude agbataru unwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono ekutse Nnajiuphu temẹ anyi gude iya egoshi l'ọ dọ anyi g'anyi yeje ẹka.

²⁰ Anyi tokwaru nwehu dee ẹnya lẹ mini eme k'ọophu ọ tọ dọdu onye a-ta anyi uta g'anyi gude eme k'iphe-oma ono, nyiberu anyibe ono, e yeru anyi l'eka ono. ²¹ L'iphe, anyi tuberu ememe bukwa g'anyi meje iphe, dọ ubvu l'ẹnya; ọ tọ bukwa ọphu dọ ubvu l'ẹnya Nnajiuphu bẹ anyi e-meje nkinyi iya; obenu g'ọ bukwarupho iphe, dọ ubvu l'ẹnya ndiphe.

²² Temẹ anyi yekwapho nwanna anyi ọzo sọ g'ẹphe swiru bya. Nwanna anyi k'ono bẹ anyi ahujekwa ama tekenteke maru l'iphe, agu iya nọ buepho gẹ ya e-me eye ẹka. Nta-a bẹ ọ kabakpo ya aphu l'ehu gẹ ya yeru unu ẹka; kele o gude ire unu ẹka kẹ b'ama g'e-me iya. ²³ A bya lẹ Tayitosu; mu sọ l'ọo ya bọ mu onye ẹbo; onye mu l'iya tukoru eje ozi-oma gude eyeru unu ẹka-a. Unwunna anyi ọphuu, ẹphe l'iya swi-a bukwanu ndu ọphu nọ-chiru ẹnya Chiochi lẹ Chiochi temẹ ẹphe buru ndu ekutse Kereshi. ²⁴ Unu goshikwa ẹphebedua waa Chiochi l'ọphu l'unu yeru anyi obu ọkpobe eyeye; temẹ l'aba, mu egudeje unu aba bọ-a l'ọ rwuberu iya.

9

Eme iphe-oma

¹ Mu te ejeeduro unu ederu ekwo k'iche k'iphe, unu a-nu ndu-nsọ, nọ lẹ Jierusalemu. ² L'ọ doru mu ẹnya l'ogua unu ẹgu eye ẹka; mu gudewaa unu aba l'abaa l'iphu ndu Masedoniya. L'unube unwunna anyi, nọ lẹ Akaya kwakobeakwaruro k'eye ẹka e -shi k'akaphu. L'aphuphu, ọophu unu l'ehu k'eye ẹka ono kpatsuwaru ndu dọ igwerigwe. ³ Iphe, kparu iphe, mu sọru g'unwunna-a bya bọ g'aba ono, anyi gude unu aba ono ta abọ iphe-mmanu. Ọ bọ-chia g'ọ dọ gẹ mu pfuru sọ l'unu kwakobewaru eye ẹka. ⁴ Odumeka; ọ -buru lẹ mu lẹ ndu Masedoniya haru swiru bya; anyi bya ahuma l'ọ tọ dọdu g'unu kwakoberu; ọ kwa iya bọ l'iphere aburu k'anyi; kele mu sọwaru l'unu kwakobewaru ree; ọ bururo unu bẹ iphere k'unu a-kabaa shii. ⁵ Noo g'o gude mu sọ l'ọ dọ ree g'unwunna-a vuru mu ọzo byaadaa ibe unu bya evuru ọzo kwakobe iphe ono, unu kweru ukwe anunu ono.

* 8:15 8:15 Gúnaa Awú 16:18.

Oo ya bu g'aamaru l'unu gude obu unu g'ọ ha anu iya; l'a ta atupfubeduru iya unu atupfube.

Eme omeluko

⁶ Iphe, unu a-nyatajẹepho bu l'onye emebeduru iphe, ha shii l'alì ta akpatajẹkwa iphe, ha shii. Onye mebekwanuru iphe, ha shii l'alì bẹ akpatajẹ iphe, ha shii. ⁷ G'onyenonu nupho g'obu iya suru g'ọ nu. G'ọ tọ dukwa onye a-nu ophu oogbe buru; o -nuchaa ya l'ọ taahaa onwiya uta; ophu o dukwa onye anodu anu iya g'ọ bu utu, o tufutaje; kele o kwa onye gude ehu-utso anu bẹ Chileke yeru obu. ⁸ Ozo buru lẹ Chileke sukwaru emeru unu eze-iphe-oma mee k'etsutsu iya; k'ophu unu e-nwekotajeru iphemiphe, bu iphe, mkpa iya duru unu; unu abyakwapho enweru iphe nwegharu iya eka k'ophu unu e-gude iya eme iphe, bu iphe-oma. ⁹ Oo ya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Oosaje obu iya asasa nu ndu
ukpa iphe;
apfubekoto nkiya anoje
jasu l'ojejoje.”*

¹⁰ Oo Chileke, bu iya anuje onye ako opfu iphe, oomebeje l'opfu iya; bya anuje iya nri su g'o ria-a; bẹ bukwapo onye a-nu unu akpuru-iphe, mkpa iya duru unu; unu akoo. O buru iya bu onye e-me g'iphe, unu meberu l'alì mehu emehu k'ophu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-oma ono, unu eme ono. ¹¹ Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe okpobe enweru k'ophu unu e-meje iphe-oma tekenteke; oo ya bu g'aa-du igwe keje Chileke ekele iphe-oma, unu shi anyi l'eka emeru phe. ¹² L'ozia, unu eje-a ta abulekwa-a mkpa ndu ke Chileke bẹ oome kpurumu. Iphe, o mefa bu l'aa-du igwe kele Chileke ekele kelegharu iya eka. ¹³ O kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi egube ndu unu bu. Noo ya bu aadu igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'ọ tọ bukwa l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru k'ozia-oma Kereshi ono; unu egoshikwapho l'unu emeje iphe, ozi-oma ono pfuru. Bu iya bu l'unu asaje eka okpobe asasa mee iphe-oma g'eka beru unu; unu shi egube ono unu l'ephebedua me ndu ozo tuko gbaru mgba l'iphe, unu nweru enweru. ¹⁴ Oo ya bu l'ephe e-gudekpoo obu phe epfu anu Chileke l'iswi ehu unu; l'oogukpo phe g'a su l'unu l'ephe humaru; noo l'eze-iphe-oma ke Chileke nyiberu anyibe l'ehu unu. ¹⁵ Su-a; unu g'anyi keje Chileke ekele iphe-oma iya; mbu iphe-oma ono, a ta amadu g'aa-tu onu iya ono.

10

Polu agbaru ozi-oma odzori

¹ Nta-a buakwaa mube Polu gedegede arwo unu arworwo owa-a. Mu gudeakwaa adu gelee waa obu-oma ke Kereshi arwo unu. Mbdua abujekwaru mu -nodu ntse mu epfuru unu opfu belebele; teke mu no enya; mu epfuahaaru unu opfu okpu-onu okpu-onu. ² Ole iphe, mu arwokwanu unu bu g'unu te emekwapho iphe, e-me ge mu pfuahaaru unu okpu-onu okpu-onu me mu -byaepho. Le mu e-pfukwaru ndu ono, suru l'anyi eme ehu anyi ehu anyi ono okpu-onu okpu-onu. ³ L'a makwaru-a l'anyi bu le mgboko-a; ole anyi ta alwudu ogo ge ndu mgboko-a l'alwu. ⁴ Kele ngwogu, anyi gude alwu ogo k'anyi ta abukwa ngwogu ke ndu mgboko-a. O bu ngwogu, shi l'eka Chileke; bya aburu ngwogu ophu

* 9:9 9:9 Guna Ebu 112:9.

shihuru ẹjo ike. Ọ bụ ngwọgu ọphu e gude egbuka ẹka ọhogu Chileke doberu obu ọkpehu iya. Ọo ya bẹ anyi gude emebyi ntumego-ugho. ⁵ Ọ bụru ngwọgu ono bẹ anyi gude mebyishikọta eku-onwonye ono, e gude tọ-chia ọzo tọ-butu g'a ta maru Chileke ono. Iphe, bukpo ọriri, nemadzu ari ari bẹ anyi alwu-kpeje mee ya g'ọ du gẹ Kéreshi sūru g'ọ du. ⁶ Nta-a bẹ anyi kwageberu akwagebe k'ahù iphe, bukpo a-nu-lẹ-nchị ahùhù me unu meebekotajeepho iphemiphe, a sūru g'unu meje.

⁷ Iphe, unu l'iya eme bukwa l'unu te elerwejedu iphe ẹnya elerwe. Onye guwaru onwiya lẹ ya bụ kẹ Kéreshi; g'onye ono nyatajeru onwiya l'ọ bụ gẹ ya bụ kẹ Kéreshi ono bụ g'anyi bukwapo. ⁸ L'ọphu unu a-makpodaru bụ l'ọ tọ dukwa mu iphere m'obetaru mu kwata gudenuka ike ono, Nnajiuphu yeru anyi l'eka ono aba abaa. Ike ono bẹ ọ nukwaru anyi g'anyi gude metse unu emetse. Ọ tọ nukwaru iya anyi g'ọ buri iphe, anyi e-gude egbuka unu egbuka. ⁹ Noo iphe, mu epfu sū g'unu b'edobesukwa lẹ mu gude ekwo-ozu mu-a eme gẹ mu yee unu ebvu. ¹⁰ Ọ dukwaru ndu agbẹ asuje: “Ekwo-ozu, Pọlu ede bẹ opfu iya agbeje adanuka kpa kpa; bya aburu opfu, erwu nemadzu l'ehu. Teke anyi l'iya nọepo l'iphe l'iphe; ọogbe nyihu; opfu iya te enweedu iphe, ọoburu.” ¹¹ G'ọ dokwaa egube onye ono ẹnya l'ọ kwa iphe, mu deru l'ekwo-ozu teke mu l'unu anodu bukwapo iphe, mu e-me l'eka me mu l'unu -nọduepo.

¹² Ọphu anyi ata atudu ama bụ kẹ g'anyi wota onwanyi je agukobe lẹ ndu ono, anoduje atụ ọnu onwophe ono. Ọzo kẹ g'anyi sū l'anyi l'ephe aturu. Ọo ephebedua eme eswe; ephebedua egudeje onwophe aturu onwophe ama; gude gẹ nwibe phe ha amaru g'ephebedua ha. ¹³ Obenu l'anyibedua taa tudu ọnu onwanyi atughata gẹ Chileke tuberu sū g'anyi rwua. Anyi a-tu-bejeerupho ọnu onwanyi g'ozu, Chileke doberu anyi g'anyi jee gbaru. Ozi ono bẹ ọphu anyi eje l'echilabo unu tukokwa yiru. ¹⁴ Anyi ta tughakwaru ọnu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-oma kẹ Kéreshi ono rwuchawaa ẹka unu nọ gedegede; teme ọ buri anyi bụ ndu mbu, gude iya byapfuta unu. ¹⁵ Ọo ya bụ; l'anyibedua ta atujedu ọnu onwanyi tughata gẹ Chileke tuberu sū g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ọzo aba l'abaa. Ọ kwa iphe, anyi ele ẹnya iya bụ l'unu -nodu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabo unu; kele anyi anodujeepo eme iya gẹ Chileke sūru g'anyi mebejeru iya. ¹⁶ Ọo ya bụ g'anyi ezia ozi-oma ono zighatachaa ya mkpukpu unu; ziwa iya ro kwaseru; k'ọphu anyi ta anodukwanu aba abaa ozi, onye ọzo jehawaru l'eka iya nkiya.

¹⁷ Ọepo “G'onye aba abaa bajekwa iya l'iphe, Nnajiuphu meru.” ¹⁸ Kele ọ tọ bukwa onye atụ ọnu onwiya bẹ agubeje iphe; ọo kwa onye Nnajiuphu atụ ọnu iya.

11

Ndu-ishi-ozu ọphu abudu ọkpobe iya

¹ Jiko unu takwaa nshi gẹ mu kabekpo pfua g'onye eswe; mu makwaru-a l'unu kwewaru. ² Lẹ mu ekokwaru unu okophoo gẹ Chileke ekoje-a. Kele unu dukwa mu gẹ nwamgboko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee ọkpa; nwamgboko, mu doberu k'eke ji; mbukwa k'eke onye lanu kpekpu, bụ iya bụ Kéreshi. ³ Ọle ndu anoduje agu mu sū ?a maru teke agbaghashidu nu unu obu; merwushia uche unu g'unu te egudehe obu unu g'ọ ha yee Kéreshi obu ọkpobe eyeye. Ọ kwa egube ono bẹ agwo meru gude ẹjo ẹregede dephua Ivu. ⁴ Kele unu gude ẹhu-utso kwe k'onye byaru

bya awata epfuru unu kẹ Jizosu ozo, abudu ophu anyi pfuru unu opfu iya-a; teme unu kwe natakwapho unme ozo, du iche, abudu Unme-du-Nso ophu unu natahawaru; bya ekwekwapho nata ozi-oma ozo, du iche, abudu ophu unu kwetahawaru.

⁵ L'iphe, mbedua ariekwa bukwa l'ọ to budo mu be enya gbẹ bya akachia alwalwa eme le ndu ono, ezi unu ozi-oma ono, etu onwophe o-phushia-ugbu ono. ⁶ O -buru le mu ta ama epfu opfu erengete; mu amakporu nu Chileke okpobe amaru. Ono be anyi shiwaa l'uzomuzo mee unu maru okpobe amaru.

⁷ ?O gbẹ buru iphe-eji be mu meru; le mu kuzetaru onwomu ali g'eeshi g'e kulia unu eli; ebe o dudu iphe, mu suru g'unu pfua mu k'ozima Chileke, mu byaru ezia unu? ⁸ Teke mu shi eje ozi l'echilabo unu; be bukwa Chiochi ozo shi anoduje apfugbaa mu ugwo. Mu shikwa ana phe nfu; g'eeshi ge mu yeru unu aka. ⁹ Su-a; mkpa okpoga, duru mu nu teke ono, mu l'unu no ta adukwa onye mu pfuchijeru nchi su g'o yeru mu aka. Kele unyunna anyi ndu shi Masedoniya wotakotawaru mu iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru mu. Mbụ l'ọ to dudu iphe, mu zekporu unu nzeri iya. Ebe o dukwa iphe, mu byaru ezeru unu nzeri iya. ¹⁰ Mu gude okpobe-opfu ke Kereshi ophu du mu l'ehu ekweta ukwe-a su l'ọ to dukwa nemadzu, a nwuru anwunwu l'ali Akaya, suru eme g'aba-a, mu aba-a buru iphemmanu. ¹¹ ?Denu g'o gude mu yee ya onu nno? ?Bu le mu te eyeduru unu obu to? A-o! O kwapho Chileke maru le mu yeru-a unu obu.

¹² Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'eka eme nta-a. Oo ya bu ge mu emekwanu-a ndu-ozima ophunapho g'ephe te enwehe iphe, ephe a-zobe okpa gude eku onwophe; kele o kwapho g'anyi ese akanya ozi-oma ono bu g'ephe ese. ¹³ Ndu k'ono ta abukwa okpobe ndu-ishi-ozima Kereshi. Ephe bukwa ndu eje ozi l'ugho. Ndu ewojeru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu okpobe ndu-ishi-ozima ke Kereshi. ¹⁴ O to budo iphe, aa-su l'ọ kporu onu opfu; eshinu Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ojosi, shi l'ogbu-nwijnwii k'imigwe bya. ¹⁵ Oo ya bu l'ọ to buedu iphe, du oke biribiri me o -buru le ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mboku ikpazu be Chileke a-gwa phe ugwo ochi iphe, ephe meru.

Iphe-ehuka, Polu eje

¹⁶ Ge mu pfukwaa ya ozo; g'ọ to dukwa onye arije l'oo egomunggo swehuru mu. Teke o bu l'unu ari l'egomunggo swehuru mu; unu ahakpokwaa mu ro ge mu pfubaa g'onye egomunggo swehuru. Oo ya bu ge mu abakwanaa aba nwilile. ¹⁷ Ole iphe-a, mu epfu nta-a be mu makwaru-a l'ọ to budo Nnajiuphu suru ge mu pfua ya. Mu -baaha aba be mu abakwa iya g'onye egomunggo swehuru. ¹⁸ Ole eshinu ndiphe egudeje iphe ke mgboko-a aba abaa be mbedua l'a-bakwapho aba nkemu. ¹⁹ ?To buedu l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu nodu egudeje ehutu-utso kwe haa ndu egomunggo swehuru g'unu l'ephe nodu. ²⁰ Unu atajeelaa nshi no-kirishia; a -nonyaa onye lanu abya eworu unu mee nwohu iya; ozo bya anodu tuko iphe unu riebe; ozo bya anodu emephe unu l'uji; ozo bya awata unu anma phulaphula; ozo bya eworu aka waa unu le nchi ke gbaa. ²¹ Ha! O gbekwa du mu iphere epfupfu; noo le mbedua ta adukwa teke mu adu ike eme unu egube iphe ono.

Ole-a; owa-a, mu abya epfupfu-a bukwa opfu, du ge k'onye egomunggo swehuru. Su-a; e -pfujekpo ya epfupfu; mu asu l'iphemiphe, bukpo iphe, ndu ozo turu ama egude aba l'aba be mbedua gudekwaa aba l'abaa nkemu.

22 Ọ -bùru lẹ ndu ono bù ndu Hiburu; bẹ mbẹdua bùhukwa iya phọ. Teke ẹphe bù ụnwu Ízurelù; mbẹdua bùhukwapho onye Ízurelù. Teke ẹphe bù oshilọkpa Ébirihamu; mbẹdua bùhukwaa oshilọkpa Ébirihamu g'ẹphe bù iya. ²³ Mu sù-a; ?ẹphe bù ndu ejeru Kéreshi ozi tọo? Ono bẹ mbẹdua gbẹkwa ka phẹ nù abubu. Nta-a bẹ mu epfukpọakwa g'onye, ọbvù byaru. Mu kakwa phẹ iya abubu; gẹ mu gbẹ ka phẹ eje ozi kẹ Kéreshi ono; bya aka phẹ eje mkpọro iya ijeto; a kakwa mu phọ echi iphe iya ichito. Ọphu ọ dudu tekenteke mu ta atsogejeduru atsogero l'ọnu ọnwu lẹ k'ozì ono. ²⁴ Akpọ ise bẹ ndu Jiu chiwaru mu ọnu ẹchachi ụkporo labọ, e wofuru nanu. ²⁵ E chiwaa mu mgboro akpọ ẹto; bya atuwaa mu mkpuma akpọ lanu. Akpọ ẹto bẹ ọ phoduchawaru nwanshii mẹ ụgbo ekpua mu. O nwecharu ọphu mu nọru ujiku ọphu lẹ mini eswe l'enyashi mgburugburu. ²⁶ L'ikpoto ije ono, mu jekotaru ono bẹ mu lowaru ishi mu alọlo l'utso, gbaru nu; lọo ishi mu alọlo l'ẹka ndu ana nfu; mẹ l'ẹka ndu Jiu ibe mu; mẹ l'ẹka ndu abudu ndu Jiu. Mu jee iphe mini pharu mu l'eze l'oma mkpukpu; mẹ l'echiegu; mẹ l'echi ogbu eze-enyimu; mẹ l'ẹka ndu abudu ọkpobe ndu kẹ Kéreshi. ²⁷ Mu jewaa ozi kuta ẹphuru phee; mu bya anwuwaa ẹnya ẹnyashi; ẹgu nri gụa mu; ẹgu mini gụa mu; ẹgu mee mu tekenteke; mu gbaru ọto oyi tsua mu. ²⁸ A -gufukpooro iphemiphe ono; bẹ o nwekpọerupho iphe, anọduje akposhi mu mgbenya mbọku-mbọku. Iphe ono bù k'iphe, bukpuo Chiochi kẹ Kéreshi g'ọ ha. ²⁹ ?Bù onye bẹ ike bvuru; ọphu ọ dudu g'ọ bù mbẹdua bẹ ọ bvuru ọbu? ?Bù onye nmalahuru l'iphe-ẹji ọphu o rwuduru mu l'ẹhu?

³⁰ Ọ -bùru lẹ mu bafutaje aba bẹ iphe, mu e-gude aba abaa ọbu bukwa iphe, egoshi gẹ mu du-be arwuhu. ³¹ Sù-a; ọ kwa Chileke, bù Nna Nnajiuphu onoya, bù Jizosu ono, bù onye ajaja bù nkiya jasù l'ojejeje ono bẹ bù onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adudu ọphu bù ụka. ³² Lẹ teke mu nọ lẹ Damasukosu bẹ nnajioha mkpukpu onoya, bù iya bù onye nọchiru ẹnya Aritasu, bù eze ndu ono; woru ndu ojogu, eche nche woru dochia ọnu oguzo ẹka eeshije abata l'ime mkpukpu ono sù g'e gude mu. ³³ Tọbudu iya bù; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu l'uzo, dù l'eli igbulọ, e gude kpụ-pee mkpukpu onoya mgburugburu; mu shi l'ẹka onoya nahu iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Pọlu l'ophulenyà

¹ A makwaru-a l'aba aba ta abaduru l'urwu; ọle mu bafutaje aba. Nta-a bẹ mu a-wata epfu k'ophulenyà mẹ iphemiphe, bù mu iphe ọphúú, Nnajiuphu goshiru mu. ² Ọ duru nwoke lanu, mu maru bù onye kẹ Kéreshi, Chileke zikotaru; o jerwua mkpopfu igwe k'ẹto. A nọakwaru apha iri l'ẹno, iphe ono meru. Ọle mu ta maedu ?o jeru ẹka onoya k'eviya; tọ ọ phuru iya l'ophulenyà? Ọo 'ẹpho Chileke nwẹkiya maru g'ọ nwuru. ³ Onye ono bẹ mu makwaru; mẹ o jeru iya lẹ ndzu-o; tọo lẹ maa-o; bẹ mu amaekwa; ọ kwa Chileke bẹ o doru ẹnya. ⁴ E zikotaru iya worwua ya ọkpoku Chileke gẹdegede. Ọ nọdu l'ẹka ono numachaa iphe, kpọru ọnu epfufu; mbu iphe, a suru gẹ nemadzu te epfushi. ⁵ Ọo ya bù lẹ nwoke ono bẹ mu e-gude aba l'abaa. Ọle mu tee gudedu onwomu aba l'abaa; gbahaa lẹ mu aba abaa k'arwuhu dù mu nu. ⁶ Ọme mu jeshiaru aba abaa k'onwomu mẹ mu tege abukwaru onye egomunggo swehuru; kele iphe, mu g'epfu gege abuerupho ọkpobe-opfu bẹ mu ganodu epfu. Obenu lẹ mu te ejedu aba abaa; lẹ teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-nweru ndu a-wata arì lẹ mu

kabaa shii; parụ iphe, ephe humaru mu l'ehu me iphe, ephe numaru, mu pfuru parụ haa.

⁷ Mu humakwaru iphe, dugbaa oke biribiri l'ophulenyaa. O buru iphe ono meru g'o gude a loru mkpo dobe mu l'ehu; o nodu akpo mu cherere. Iphe ono buru iphe, ejeru Nsetanu ozi be byaru bya etsua mu iphe gude go-zeta mu ge mu te eje ekunuka onwomu. ⁸ Iphe ono be mu rwowaru Nnajiuphu akpo eto su iya g'o mee g'iphe ono parụ mu haa. ⁹ O buru iphe, o epfujeeru mu pho bu: "Eze-iphe-oma, mu meru ngu sukwaru ngu; kele teke mu akaje ere ire l'ehu ngu bukwa teke i du arwudu." O n'iya-a bu le mu a-nodu aba abaa l'arwuhu du mu; g'ike ke Kereshi ree mu ire l'ehu. ¹⁰ Noo g'o gude mu su l'arwuhu ono, du mu nu ono; mekpoo iphe-iphere ono, eeme mu ono; mekpoo iphe otsu-l'ehu; me mkpamehu; me mkpawere, anoduje emephe mu l'opfu ehu Kereshi; meru ehu nodu atso mu utso. L'o kwa teke mu du arwuhu be ike nkiya ere mu ire l'ehu.

Polu agba egomunggo ke ndu Korentu

¹¹ Nta-a be mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru l'eku-onwonye ono; o buru unu nwuru mu ye iya. Kele unu gege anodu aja mu ajaja; l'o to dudu iphe, ndu-ishi-ozu ophuu gude ka mu; l'ebe adu iphe, mu bu. ¹² Mu taru nshi meshia iphe-ohumalenyaa, dugbaa biribiri; bya emeshikwaapho iphe ozo, tufugbaru ehu, egoshi ike ke Chileke l'echilabo unu. Iphe ono bugbaaru iphe, mu gude goshi unu le mu bu onye-ishi-ozu Kereshi. ¹³ ? O nweru uzo ozo, mu kabaa eme Chiochi ozo ree, mu emeduru unu? ? Buepho le mu ta asuduru g'unu pfa mu ugwo-a? A-o; wakwa aka l'ali-o; eshinu ono gbę buwaru eji; mu mee ya unu.

¹⁴ Owa-a kweakwa ugbo eto, mu jikoberu abya ndu-unu. Mu -bya; mu taa sukwa g'unu pfa mu ugwo; kele iphe, mu achọ abya ta abukwa okpoga unu. O kwa unubedua l'onwunu be mu achọ. O to bukwa unwegirima akpaje eku doberu ne le nna phe; o chikwa ne le nna agbeje akpa eku edoberu unwu phe. ¹⁵ Mu e-gudekpopho okpobe ehu-utso mephushiaru unu iphe, mu nweru; ta ishi onwomu g'eeshi g'o duru unu le ree. ?Unu a-gbe yepete mu obu opfu le mu kabaa unu eye obu?

¹⁶ O duru ndu haru kwe le mu te eshidu buru unu ivu-erwa. Ole o dukwanuru ndu a-su le mu shi gbanuka eregedede; le mu gude ugho nmata unu. ¹⁷ ?Denukwanu g'o nwuru? ?O dukpooru iphe, bu ndu ono, mu ziru g'ephe byapfuta unu ono onye ophu mu gbę shi l'eka iya ria unu urwu? ¹⁸ Mu rworu Tayitosu su iya g'o bya; bya asu ge nwanna anyi ophuu tsoru iya. ?O nweru iphe, unu a-su le Tayitosu byaru bya erita unu? ?To buedupho udu umere lanu be mu l'iya l'eme; to to buedupho uzo lanu be mu l'iya l'eshi?

¹⁹ ?To unu shi e -shi teke-a rita l'iphe, anyi anoduje eme bu g'anyi e-me pfufu onwanyi l'iphu unu? Iphe, anyi anoduje epfu be anyi epfue maru l'anyi epfu iya l'iphu Chileke; teme l'anyi le Kereshi tugbaru buru nanu. Oo ya bu; ndu mu yeru obu; l'iphemiphe, anyi anodujekpoo eme be anyi anodujekwa eme g'anyi gude metsee unu. ²⁰ Mu atsukwa ebvu su: ?mu maru too bukwaru nu; mu -byarwuta; unu taa duedu ge mu riru l'unu a-du; mu taa dukwapho unu g'unu riru le mu a-du. Mu atsukwa ebvu su: ?mu taa byakwanu bya ahuma l'unu anoduje aswo-phe uswo; ejiphe iji-enya; buru ndu obu oku; l'unu akpape enya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe unu mgbamu; ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka. ²¹ Mu atsukwa ebvu le mu -bya ogiya-a, be Chileke ewoda mu ali l'iphu unu; mu aguru aphu kpua ikpoto ndu mehawaru iphe-eji; ophu ephe ekwekwapho

l'izimanu lwaru phe azu g'ephe haa ejo umere, rehuru erehu; haa eme ke nwanyi; haa aburu ndu iphere bvuru l'iphu.

13

Anma okwa ikpazu

¹ Abyabya owa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo eto, mu abya unu agbaphe. "O kwa ekebe umadzu ebo; ozoo eto be eegudeje bua ikpe."

² Mu nmahaakwaru unu okwa teke mu byaru k'ugbo ebo pho. Mu nodu anmakwaru iya pho unube ndu eme iphe-aji ono nta-a, mu ta anodu l'eka ono-a; me ndu ozo; le mu -bya be mu taa hakwa unu. ³ Oo ya bu; g'unu e-shi nno maru le Kereshi gude mu-a epfu opfu; l'unu sukwaru g'e goshi unu iphe, e-me g'unu maru l'o gude mu-a epfu opfu. Kereshi ono te emejekwa g'onye ike bvuru me o -nodu eme unu iphe. O chia iphe, oo-me bu l'oo-goshi g'okpehu iya habe l'eka unu no. ⁴ L'a makwaru-a l'ike te eshidu dukwadu iya teke a kpopyaberu iya l'oswebe; obenu le nta-a bu ike ke Chileke be o gude nodu ndu. O kwapho g'ike te eshidu dukwadu iya ono bu g'o to shidu dukwadu anyibedua; obenu le nta-a be ike ke Chileke e-me anyi adzuru ndu ge Kereshi dzu; ike adu anyi g'o du iya; k'ophu ike a-du anyi l'iphe, anyi emekpo unu.

⁵ Unu nyochakwaa onwunu enyocha maru ?unu kwetakwaduru-a? Unu hukwa onwunu ama. ?Unu ta amadu le Jizosu Kereshi bu unu ebubu l'ehu? gbahaekwapho l'unu te ekwetaeduru. ⁶ Ophu mu gude eka bu l'unu e-mechaa maru l'anyibedua ta agwobeduru ekweta ono, anyi kwetaru ke Kereshi ono. ⁷ Iphe, anyi anoduje epfu anu Chileke bu g'o to kwekwa g'unu mee iphe, adudu ree. O to bukwa g'e gude goshi l'anyi mekotaru; o chikwa g'unu meje iphe, pfuru oto; o rwuhakporu o jee a-du g'o bu l'ekwekwe, anyi shi kwe le mbu ono be anyi ekweeduru. ⁸ L'o to dukwa g'o ka mma l'oo iphe lanu, anyi suru ememe k'emebi okpobe-opfu ke Chileke; gbahachia l'anyi a-noduje eme iphe gude ese iswi okpobe-opfu ono. ⁹ Oo ya bu l'ehu anoduje atso anyi utso me o -buru l'anyi du arwuhu; ike dukwanu unu. Noo g'o gude o du anyi g'a su l'unu lwaru azu l'onodu, duebe ree.

¹⁰ Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anodu l'eka ono-a. Ge mu te eje egude ike ono gbete duru unu ehuka me mu -bya. Mbu ike ono, o yeru mu l'eka ge mu gude metsee unu emetsee ono gbetchia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazu

¹¹ Ke ikpazu iya unwunna mu bu; unu nokwapho oma-o. Unu duebekwa ree; iphe, mu arwo unu bu g'uche unu bukwaru nanu. Unu eburu le nchi-odoo. Ge Chileke ono yeru anyi obu teme o nodu emeje g'ehu du anyi guu ono swikwaru unu eswiru-o.

¹² Unu kelekwa onyemonye ekele l'ehu l'ehu nmata phe akpa, du nsu.

¹³ Iphe, bukpo ndu-nsu l'ophu l'ekelkwapho unu.

¹⁴ Mu su g'eze-iphe-oma ke Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi; me eye obu ophu Chileke eyeje ndibe iya; me ike ono, Unme-du-Nsu meru g'anyi l'unu gbaru mgba ono dzukotakwa oke l'ehu unu g'unu ha. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Galeshiya

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka mube Pòlu, onye-ishi-ozì Jizòsu Kéreshì. Onye-ishi-ozì, e meru mu ta abúkwa nemadzù meru mu iya; òphu ò búkwa nemadzù bẹ o shì l'èka. Ò kwa Jizòsu Kéreshì yẹ Chileke, bú Nna bẹ o shì l'èka, mbù onye onò bú iya meru gẹ Jizòsu onò shì l'ònwu teta dzùru ndzù onò. ² Ùnwunna anyì, mu l'èphe nò l'èka-a bẹ mu l'èphe tùkoru ekele iphe, bú Chìochì, nò lẹ Galeshiya.

³ G'eze-iphe-òma; yẹle nchì-adù-doo búkwaru k'unu; mbù òphu shì l'èka Chileke, bú Nna; waa l'èka Nnajiuphu anyì, bú Jizòsu Kéreshì, ⁴ bú onye onò woru onwiya nù g'e gbua g'ò búru ngweja, e gude gwefu iphe-èjì anyì; k'òphu òdzota anyì l'èka mgboko-a, iphe-èjì jìru èjìjì-a. Iphe onò búru uche Nna anyì, bú Chileke bẹ o meru onò. ⁵ Anyì sù g'ajaja búru kẹ Chileke jasù lẹ tuutuutu lẹ miiimii. Nokwa g'ò dù!

Ozi-òma lanù kpoloko dù

⁶ Iphe òwa-a dúkwa mu nù biribiri l'ò tọ duedu g'ò nòberu unu gbẹ agbakutawaru nù Chileke unu onò azù; mbù onye onò kuru unu onò gẹ Kéreshì eshì l'eze-iphe-òma onò, o meru unu onò dzòta unu; unu gbẹ wowarunù iphu ghaaru ozi òzo gbaru iche; ⁷ mbù ozi òphu abùdu ozi-òma ililekpò; òchia l'ò dùru ndu agbaghashì unu agbaghashì; ndu eme g'èphe gbanwee ozi-òma kẹ Kéreshì onò. ⁸ A-o; teke ò búkwa l'ò anyìbedua; òzoo ojozi, shì l'imigwe byaru bya eziahaa unu ozi-òma òphu yẹ òphu anyì zìru unu adagbadùru; g'a tù-phukwaa ya l'ònu. ⁹ Òo iphe, anyì pfuhawaru bẹ mu epfu òzo nta-a sù: onye ezi unu ozi-òma òphu yẹ òphu anyì zìru unu adagbadùru; gẹ Chileke tù-phukwaa onye onò l'ònu g'ò laa l'iswi.

¹⁰ ?Ò dù unu gẹ mu eme gẹ mu pfua iphe, a-tsò ndiphe òzoo Chileke útso lẹ nchì? Tò ?Bù gẹ mu mee gẹ ndiphe sù lẹ mu bú onye òma? Ò bú l'iphe, mu eme bú g'a sù lẹ mu bú onye òma mẹ mu ta abúkwaru onye-ozì kẹ Kéreshì.

Pòlu epfu gẹ ya gude búru onye-ishi-ozì

¹¹ Sù: iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; bú l'òzi-òma òphu mu ezije ta abúkwa l'uche nemadzù bẹ o shì. ¹² Kẹle ò tọ búdu nemadzù bẹ o shì l'èka; òphu ò búdu nemadzù kpò-zìru mu ùzo iya. Òo Jizòsu Kéreshì goshìru mu onwiya l'òphulenyà bya eworu ozi-òma onò ye mu l'èka.

¹³ Unu nùmawaru-a gẹ ndzù mu shì dù teke mu shì eme k'omelalì, ndu Jìu egudeje abarù Chileke èja; gẹ mu shì eme Chìochì kẹ Chileke ewere emegharu iya èka. Unu nùmawaru l'iphe, mu shì emekpòephe gẹ mu mee bú gẹ mu mebyia ya l'òphu l'òphu. ¹⁴ Mu shì atùkojekpòephe ekemu ndu Jìu onò mekòta g'a tùru iya. Mu mekpòeru iya phò metaberu iya k'òphu mu tùkoru igwerigwe ndu mu l'èphe bú ògbo gbaghakòta l'ememe iya; tẹme eme omelalì ndiche anyì phẹ shì anòduje aphùkpoo mu l'èhu shì.

¹⁵ Obenu lẹ Chileke, bú iya doberu mu iche eshì l'èpho ne mu; byaru ekua mu; onò búru eze-iphe-òma, o meru mu. ¹⁶ Ò bya ekpuhaa nwa iya onò goshì mu k'òphu mu awata atùru ndu abùdu ndu Jìu ònu iya. Òphu ò dùdu nemadzù, dzù ndzù mu chìkoshìru iya. ¹⁷ Òphu mu ejekwaruphò Jìerúsalemù kẹ gẹ mu jepfu ndu vuru ùzo búru ndu-ishi-ozì-a je phẹ akpata

ishi. Iphe, mu mechiaru bu le mu gbeshiru tugbua bahu le Arebiya bya eshi eka ono laphu azu le Damasukosu. ¹⁸ A noepho mgbarapha eto; mu tugbua jeshia Jierusalemu ge mu je amaru Pyita. Mu l'iya noo idzu eto. ¹⁹ Ole o to dudu ndu-ishi-ozu ono ndu ophuu, mu humaru gbahaa Jiemusu, bu nwune Nnajiuphu anyi.

²⁰ Oo Chileke nwekiya maru l'iphemiphe-a, mu no l'iphu iya ederu unu-a ta adudu ophu bu uka, mu nodu adzu iya.

²¹ Tobudu iya bu; mu tugbua jee ali Siriya bya ejee ali Silisiya. ²² G'e pfukpo-a ta abukwa le Chiochi Kereshi le Jiudiya g'ephe ha duru ndu ophu mawaru onye mu bu. ²³ Iphe, ephe anupho le nchi buepho l'a suru le "onye-a, shi emephe anyi ewere-a be asaakwa ozi-oma ke g'e kweta ke Kereshi ono asasa. Mbuekwewe ono, o shi eme g'o mebyia emebi ono."

²⁴ Noo g'o gude ephe nodu ekeleje Chileke ekele opfu ehu mu.

2

Polu ejepfu ndu-ishi-ozu ndu ophuu

¹ A noepho apha iri l'eno mu le Banabasu swiru laphushia azu le Jierusalemu. Mu duta Tayitosu anyi l'iya swifuaru. ² Iphe, mu gude jee bu le mu humaru iya l'ophulunya. Mu le ndu ono, bu ndu-ishi ono bya anoo ndzuk k'iche. Mu bya eworu ozi-oma ono, mu ziru ndu abudu ndu Jiu ono togboru phe eba. Oo ya bukwanu g'akanya, mu sehawaru me ophu mu ese nta-a ta aburu mu ke mmanu. Ephe zu mgbede. ³ Ophu e kebutakpodaru nu Tayitosu-a, abudu onye Jiu-a, mu l'iya swia g'o bua ubvu. ⁴ Ole g'o duhabe; o dukwarua ndu meru g'ephe bu ya ubvu; ndu pyobataru eme g'ephe bu ndu ke Kereshi; 'ama l'ephe ta abudu iya; l'oo ngge be ephe byaru anwunwu g'ephe bya bya egeta g'anyi gbakuta-beru ekemu azu opfu l'anyi bu ndu ke Kereshi. Iphe, ephe shi acho uzo iya bu g'ephe mee anyi g'anyi mejeepho iphe ekemu phe pfuru g'ohu anoje eme iphe onye gbaru iya nu pfuru-a. ⁵ Ophu anyi ekwekwanu haaru phe uzo ahaha ophu kpo g'o ka mma l'oo mgbo lanu g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe ono, bu okpobe-opfu ono, bu ozi-oma onoya.

⁶ Obenu le ndu ono, a suru l'ephe bu ndu-ishi ono; mu ta akpakwa ishi iphe, ephe bu; kele Chileke ta adukwa onye oole enya l'iphu; ndu ono, a suru l'ephe bu ishi ono ta adukwa iphe ozo, ephe yeru onu su ge mu yebaa l'ozu-oma ono. ⁷ O gbekikwa buru iphe, ephe meru bu l'ephe humaru le Chileke wowaru ozi-oma ono ye mu l'eka ge mu je ezia ya ndu abudu ndu Jiu; mbuegube ono o wokwaru iya pho ye Pyita l'eka g'o je ezia ya ndu Jiu. ⁸ Kele oo g'ike ke Chileke reru ire l'ehu Pyita; o buru onye-ishi-ozu zia ndu Jiu ozi-oma ono; bukwapo g'ike ke Chileke reru ire l'ehu mu; mu buru onye-ishi-ozu zia ya ndu abudu ndu Jiu. ⁹ Tobudu iya bu; Jiemusu me Pyita me Jionu bu ndu ono, a suru l'oo phe bu ndu-ishi, gudeshi Chiochi-a bya amaru l'oo Chileke yeru mu ozi-oma ono l'eka. Ephe zu mgbede; bya ana mu le Banabasu l'eka; bya ekweta l'anyi l'ephe tukoru buru nanu. Anyi l'ephe bya atukokwapo wua onu nanu le mu le Banabasu a-nodu ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono; g'ephebedua zije iya ndu Jiu. ¹⁰ Iphe lanu, ephe suru g'anyi mee bu g'anyi nyatajekwa ndu akpa nri. Ono be mu kukebekporu ehu eme.

Mba, Polu baru Pyita le Antiyoku

¹¹ O be ge Pyita byaru Antiyoku; mu pfuru iya l'iphu baaru iya mba l'edzudzu-oha; kele o nweru iphe, o meru deru iya nu. ¹² Le teke mbu kpo

bẹ Pyita yee ndu abudu ndu Jiu shi erigbaje nri. E mechaa ge ndu ephe le Jiemusu no byapfutachaeru iya pho; o bufu onwiya su l'ephe le ndu ono, abudu ndu Jiu ono tee rigbaedu. Kele o wataru atsu ndu Jiu ono ebvu, bu ndu suru l'oniyemonye bufutajadaa ubvu ono. ¹³ Unwunna anyi ndu Jiu ndu ophuu bya eyefua eka l'ogozu Pyita phe obu. Mbụ lufuchakpo le Banabasu be ephe jitachakwaru o tsoru phe buru ndu ogozi. ¹⁴ O be teke mu byaru bya ahuma l'enya mu; l'ephe te etsodu ozi-oma ono le nhamunha iya; mu pfuru l'iphu ndu Chiochi g'ephe ha su Pyita: "Humanu ge gubedua bu onye Jiu; teme i nodu eme umere ndu abudu ndu Jiu; ?Denuhunu g'o gude i nodu eme g'i kebuta ndu abudu ndu Jiu g'ephe meje ekemu ndu Jiu?"

Ekweta adzo ndu Jiu waa ndu abudu ndu Jiu

¹⁵ A makwaru-a l'anyibedua be a nwukpooru; anyi buru ndu Jiu; ebe anyi abudu ndu iphe-eji ge ndu abudu Jiu bu. ¹⁶ Obenu l'anyibedua maru l'o to budu eme g'a turu l'ekemu emeje nemadzu g'o buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; l'oo ekweta ke Jizosu Kereshi. Oo ya bu l'anyibedua kwapho, kwetawaru ke Jizosu Kereshi a-buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o to bukwa kele anyi eme iphe, a turu l'ekemu. Noo kele o to dudu onye Chileke agu l'onye pfuberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a turu l'ekemu. ¹⁷ Eshinu anyibe ndu Jiu emekwapho g'anyi shi Kereshi l'eka buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'ia bu l'anyi kwewaru l'anyi buhukwapho ndu eme iphe-eji ge ndu amadu ekemu Chileke. Teke o bu l'o du nno; ?o pfuru le Kereshi eme g'eme iphe-eji kabaa shii to? Tuswekwa! ¹⁸ Kele o -buru le mu wataru emekwaa iphe, mu shi mebyiwaa emebyi be mu buakwaa onye emebyi ekemu. ¹⁹ Mu gudeakwa eme ekemu; mu huma le mu nwuhuwaru anwuhu; l'ekemu gbuwaru mu egbugbu; g'ee-shi ge mu a-dzuru Chileke ndzu. ²⁰ A kpopyabewaru mu le Kereshi l'oswebe. Nta be mu noakwaa ndzu. Ole o to budu mu no ndzu obu; o buakwaa Kereshi no ndzu l'ime ehu mu. Ndzu ophu mu no l'eliphe nta-a bukwa le mu kwetaru ke Nwa Chileke be mu gude nodu iya; mbu onye yeru mu obu; woru ishi ndzu iya ta l'opfu ehu mu. ²¹ Mu taa jikakwa eze-iphe-oma ke Chileke. O -buru l'oo eme ekemu be e-me amadu onye pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'ia bu l'anwuhu, Kereshi nwuhuru te enwedu ishi.

3

Ekweta ozoo eme ekemu

¹ Oo-waa! Egube g'eswe unube ndu Galeshiya habekpokwana! ?Bu onye kabu rwa unu eka l'iphu g'unu jika okpobe opfu ono? ?Tobudu unu be mu tukoru k'anwuhu, Jizosu Kereshi nwuhuru l'oswebe togboru eba; o doo unu enya ree-a? ² Iphe lanu, mu aji unu bu: ?Buda-a iphe, ekemu pfuru be unu meru teme unu nata Unme-du-Nso ono, unu nataru ono? ?Tobudu l'unu numaru ozi-oma ke Kereshi ono bya ekweta? ³ ?Denuhunu g'o gude unu gbẹ buru ndu eswe? Le mbu be unu gude Unme ke Chileke gbube ishi etso Kereshi. ?Buhunu gunu meru iphe, unu paru Unme Chileke ono buhaa dobesu l'oo ike k'unu be unu e-gude tsokota Kereshi obu? ⁴ ?Iphe-ehuka ono, unu jekotaru ono bu ke mmanu to? O to dukwa mu g'o bu ke mmanu. ⁵ Chileke anodujekwa anu unu Unme-du-Nso bya emeshiru unu iphe-ohumalenya. ?O tukoru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru to bu-a l'ole unu numaru ozi-oma ono bya ekweta?

⁶ Nokwapho gę Ébirihamu kwetarū kę Chileke; o guaru iya ya l'apfubekoto. ⁷ Oo ya bu l'unu eleana iya ęnya; l'oo ndu kwetarū kę Chileke bę bu unwu Ébirihamu. ⁸ ękwo-opfu Chileke pfuhawaru sų lę Chileke e-me ndu abudu ndu Jiu g'ęphe buru ndu pfuberekoto m'ęphe -kweta kę Chileke. E vuhawaa ųzo zia Ébirihamu ozi-oma ono sų iya: "Ébirihamu; oo l'ęka ngu bę e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-oma." ⁹ Oo ya bu; l'eshinu Ébirihamu kwetarū kę Chileke; Chileke gooru iya onu-oma; bę o bukwapfo ęgube ono bę Chileke a-goru onu-oma nu iphe, bukpo ndu kwetarū nkiya.

¹⁰ Iphe, bukpo ndu chiru upfu kwęe l'ekemu sų l'oo eme ekemu a-dzo pphę bę buakwaa ndu a turu onu. Kele ękwo-opfu Chileke sukwaru: "Onye ta atukoduru iphemiphe, e dekotaru l'ękwo ekemu g'o ha eme buakwaa onye a turu onu." ¹¹ Iphe lanu, dokpooru ęnya ree bu l'o to dudu onye a-du ike egude eme iphe, ekemu pfuru aburu onye pfuberekoto l'iphu Chileke. Kele "Onye pfuberekoto bukwa ekweta bę oo-gude nodu ndzu." ¹² Obenu l'eme iphe ekemu pfuru yęe ekweta kę Chileke ta adukwa iphe, ęphe jigba; kele e dekwarupho sų: "Lę ndu emegbuje iphemiphe, ekemu pfuru e-gudekwa iya pho dzuru ndzu."

¹³ Kęreshi gbafutaru anyi lę mburonu, ekemu meru anyi vuru; eshinu o vutachiru anyi mburonu ono anyi shi vuru ono. Kele ękwo-opfu Chileke sukwaru: "Iphe, bukpo onye a pfugburu l'eli oshi bukwa onye laru lę mburonu." ¹⁴ Kęreshi laru lę mburonu ono g'ee-shi g'eze-iphe-oma, Chileke suru lę ya e-meru Ébirihamu eshi l'ęka kę Kęreshi Jizosu rwua ndu abudu ndu Jiu ęka. Anyibedua e-shikwanu l'ekwekwe, anyi kweru kę Kęreshi nata Unme ono, Chileke kwehawaru ukwe lę ya a-nu anyi ono.

*Iphe, a tudoru ekemu waa iphe,
Chileke kweru ukwe iya*

¹⁵ Unwunna mu; gę mu gudekpoadanu iphe, anyi emeje nmaaru unu ętu owa-a. Amadu -kee ekpe dee ya l'ękwo byia ya ęka ta adukwa onye emebyi iya nu; ophu o dukwa onye eyekwa iya iphe; mbu a makwaru-a l'oo ekpe, nemadzu keru. ¹⁶ Su-a; o kwa Ébirihamu yęe oshilokpa iya bę Chileke kweru ukwe-iphe. O to sukwaru iya l'oo yęle ndu shi l'okpa iya; g'ee-gudekwanu nno makwanuru l'oo ikpoto nemadzu. O suru iya l'oo yęe oshilokpa iya, bu iya bu l'oo onye lanu, bu iya bu Kęreshi obu. ¹⁷ Mbu l'iphe, mu epfu bu lę-a; l'ogbandzu ono, shi Chileke l'ęka bę Chileke kwetarū ukwe sų lę ya e-me iphe ya pfuru. Su-a; ekemu, a noadaru unu apha l'apha ukporo l'iri gę Chileke kwechaaru ukwe-iphe ono teme ekemu ono bya ta ayikwa gbukaa iphe, Chileke kwewaru ukwe iya. O to mekwa ukwe-iphe ono, Chileke kweru ono g'o buru iphe-mmanu. ¹⁸ Ome o buada g'e me iphe, ekemu pfuru teme Chileke emee iphe, o kweru ukwe iya mę aamanuru l'o to buedu ukwe-iphe. Obenu lę Chileke nuru Ébirihamu iphe, o kweru ukwe iya; opfu l'o kwewaru iya ya.

¹⁹ Su-a; ?o buhunuru gunu bę a tu-doru ekemu? Iphe, a tu-doru ekemu bu g'ekemu goshi iphe eme iphe-ęji bu. A tu-doru iya g'o nodu jasų teke oshilokpa Ébirihamu obu a-bya, bu iya bu onye obu, Chileke kweru ukwe-iphe doberu obu. Oo Chileke turu ekemu ono bya agbę l'ęka unwu-ojozi-imigwe woru iya nu onye-ęto bu Mosisu, no-chiru ęnya nemadzu g'o tųaru ndiphe. ²⁰ L'o kwa a -du ębo eme iphe bę aachoję onye-ęto; obekwanu lę Chileke bu onye lanu.

²¹ ?O pfuru l'ekemu egbuka iphe, Chileke kweru ukwe iya egbuka tọ? Tuswekwa! Kele ọme ọ -duru ekemu, a turu g'o gude ndzu me apfubekoto l'iphu Chileke eshinu l'edobe ekemu. ²² Obenu l'ekwo-opfu Chileke egoshi le ndiphe mgburugburu be iphe-aji pyitaru l'ekpiri. Iphe, o gude egoshi iya ono bu g'iphe ono, Chileke kwetaru le ya e-meru onye woru onwiya ye Kereshi ono l'eka abuerupho ndu woru onwophe ye Kereshi l'eka be oo-meru iya kpoloko.

²³ Kele teke k'ekweta teke adudu be ekemu shikwa tuchia anyi atuchi g'anyi ta ahuma uzo anyi e-shi kweta ke Kereshi. ²⁴ Oo ya bu l'ekemu shi edu anyi uzo g'onye eleta unwegirima enya; dua anyi jasu Kereshi bya g'anyi a-buru ndu Chileke guru le ndu pfuberekoto; opfu l'anyi woru onwanyi ye iya l'eka. ²⁵ Nta-a, Chileke guhawaru anyi uzo g'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka-a be anyi ta noekwa l'eka onye ono, eleta anyi enya ono, bu iya bu ekemu.

²⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu wowaru onwunu ye Kereshi l'eka; unu l'iya tugba buru nanu be unu bukotawa unwu ke Chileke. ²⁷ Le g'unu ha buru ndu e gude epha Kereshi mee baputizimu be yeakwaru Kereshi g'onye yeru uwe. ²⁸ Mkpocha l'onye-a bu Jiu ebe onye-a abudu ta aduekwa; ophu o duekwa l'onye-a bu ohu; onye-a buru amadu; ophu l'onye-a bu nwoke onye ophuu buru nwanyi aduekwapho; kele g'unu ha shiwaa l'eka Kereshi tugba buru nanu. ²⁹ Su: unu -bwaru ndu ke Kereshi be unu buwaa oshilokpa Ebirihamu, bu iya bu ndu iphe ono, Chileke kweru Ebirihamu ukwe iya ono rwuberu.

4

¹ Su-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu bu owa-a: l'onye bu iya e-mechaa ria iphe nna iya; be teke o bu nwata be bukwa g'eeme ohu bu g'aanoduje eme iya. A makwaru-a l'oo ya nwe iphemiphe; ² ole oonwejeru onye yee ya bu; onye a-nodu emefuta iya nu; l'o dukwarupho onye a-nodu eleta iphe, o nweru enya jasu teke nna iya pfuru su l'o noo teke nwata ono suwaru egweta iphe iya. ³ Nokwapho g'o du l'eka anyi no bu ono. Teke anyi te eshidu maru iphe be obvu, bugbaa ishi mgboko owa-a shi mee anyi ohu phe. ⁴ Ole o rwuru teke o gbaru; Chileke ye Nwa iya su g'o bya. O bya aburu nemadzu; nwanyi nwua ya. O buru iphe, ekemu suru g'e meje be oomeje; ⁵ g'oo-shi egube ono gbata ndu ekemu keru egbu; g'ee-gude egube ono Chileke anata anyi g'anyi buru unwu iya.

⁶ O buru l'oo l'unu buwaa unwu iya meru g'o gude Chileke woru Unme Nwa iya ye unu l'obu; mbu Unme ophu emeje g'e kuje Chileke "Nnana!" ⁷ Oo ya bu l'e shi Chileke l'eka; ophu i buedu ohu; i bwaru nwa Chileke. Eshinu i buwaa nwa Chileke buanaa ya-a bu l'i yiwaa le ndu e-ri iphe ono, Chileke doberu unwu iya ono.

Polu agba egomunggo ke ndu Galeshiya

⁸ Le mbu teke unu eshidu maru Chileke be unu shi bugbaaru ohu iphe, abudu Chileke. ⁹ Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa; ge mu pfuchia ya egube-a; o chia nta-a, Chileke mawaru unu-a; be mu suru: ?Denuhunu g'o gude unu dakobe alaphu azu alapfu obvu ono, adudu ike du iya nu; teme o buru iphe-mmanu ono? ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu eme g'unu laphukporo azu je aburu ohu phe ozo? ¹⁰ Unu aboje mboku l'obo-iphe; me onwa; me teke iphe meru; me apha. ¹¹ Ndu unu anodujekwa agu mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unu ta abuduru mu nu ke mmanu?

¹² Ụnwunna mu; mu arwọ unu arwọrwo; sụ g'unu dūnu gẹ mu dū; kele mbedua dūwaa g'unu dū. Ọ tọ dūkwa iphe, dū ẹji, unu meru mu ililekpoo. ¹³ Unu maru-a l'ọo teke iphe eme mu bẹ mu byaru ezia unu ozi-oma ono lẹ mbu. ¹⁴ E -gudekpokwaaro l'iphe, eme mu nū shi bụru unu oke iphe-ohutama; ọle mu ta adukwanu unu ashị; ọphu unu ajikakwaru mu. Unu gbenu meberu mu ree gẹ mu bụ ojosi-imigwe; ozoo lẹ mu bụ Kéreshi Jizosu l'onwiya. ¹⁵ ?Unu meru ẹhu-a, shi tsoo unu uto l'opfu ẹhu mu teke ono-a imagha? Kele mu maru l'a ta tudu iya ego; l'ome unu duru ike teke ono me ọ buchaaru k'unu aswoshi akpuru ẹnya nkunu chie mu. ¹⁶ ? Mu gbenu buwaru onye opfu unu nta-a; opfu lẹ mu pfuru unu iphe, bu okpobe-opfu?

¹⁷ Ndu ono, eduphu unu ono emekwaru unu emereme shii; ọo l'ọo g'unu makwaru l'iphe, ẹphe emedoru unu emereme ono ta adukwa ree. Ẹphe emekwa g'ẹphe bufu unu l'ẹhu mu g'unu gbaru tsoru phe. ¹⁸ Agbatoru ndu ozo adujekwa ree; ọo l'ọo g'unu gbatsojekwaru ndu obu m'ẹphe -nodu epfu iphe, dū ree. Unu mejekwa ẹgube ono tekenteke; g'ọ tọ bukwapho teke mu l'unu no. ¹⁹ Ụnwu mu! Mu nokwa l'iphe-ẹhuka opfu ẹhu unu nta; mbu gẹ nwanyi, abya ezeda. Mu je a-nodu l'iphe-ẹhuka ono jasunupho teke unu a-dū gẹ Kéreshi. ²⁰ Ọ dūe mu pho g'a sụ lẹ mu l'unu no nta-a; me mu amaru gẹ mu gege dobe onu pfuaru unu opfu. Nta-a bẹ ọ tufuru mu ẹhu gẹ mu e-mekpoo k'ẹhu unu.

Etu Hega yee Sera

²¹ Unube ndu oogu anodu emeje iphe, ekemu pfuru; unu kaeshikwaru mu; ?unu ta anumaduru iphe ekemu pfuru to? ²² Kele e dekwaru sụ lẹ Ẹbirihamu nwutaru unwegirima unwoke labo. Onye lanu bu nwanyi, bu ohu nwutaru iya ya; onye ọphuu bu amadu yeru iya ya. ²³ Onye ọphu, ohu yeru bẹ a tsutaru ime iya ẹbe ọ dudu ukwe Chileke kweru swibe l'ẹhu iya k'iche. Onye ọphuu, shi l'eka amadu pho bẹ a tsutaru ime iya opfu lẹ Chileke kweru ukwe l'aa-nwu iya. ²⁴ Mu gude iphe ono, mehawaru nu ono anmaru unu etu. Unwanyi ono ẹphenebo, bugbaa ne phe ono no-chiru ẹnya ogbandzu labo, shi Chileke l'eka. Onye ọphu, bu Hega no-chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'ogbandzu shi l'eli ubvu Sayinayi. Unwu nkiya bẹ a nwuru g'ẹphe buru ohu. ²⁵ Hega no-chiru ubvu Sayinayi ono no l'ali Arebiya. Ọ buru Arebiya ono bu Jierusalemu ke nta-a. Noo kele yee unwu iya shi buru ohu. ²⁶ Obenu lẹ Jierusalemu ọphu dū l'imigwe ta abudu ohu; teme ọ buru iya bu ne anyi. ²⁷ Kele e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Tee ẹswa gube nwanyi,
 pfuru apfuru,
 eteke atsū-swee ime!
 Gude ẹhu-uto tee ẹswa
 gube nwanyi,
 amadu iphe,
 eme lẹ nka nwanyi,
 ime eme;
 Kele nwanyi ono,
 e shi gbado agbado ono
 l'a-gbe kanu enweru
 nwa eme lẹ nwanyi
 ọphu alu ji.”*

* 4:27 4:27 Gūnaa Azá 54:1.

²⁸ Sụ-a; ụnwunna mu; anyịbedua buakwapho ụnwegirima e kweru ukwe iya teme a nwua phe ge Áyizaku. ²⁹ Ọ bukwarupho g'ọ dụ teke ono bu g'ọ dụ nta-a. Teke ono be onye k'ono, a tsutaru ime iya ge ke ndu ozo pho shi anoduje akpa onye ophu ndzu iya shi l'eka Unme Chileke pho ehu. ³⁰ Ọle ?bu gunu be ekwo-opfu Chileke pfuru? Ọ sụru: "Chifukwa ohu yee nwa iya; kele nwa, shi l'ohu be yee nwa, amadu nwuru taa gbakwaru mgba eke iphe nna phe." ³¹ Ọo ya bu; ụnwunna mu; anyi ta abukwa unwu, ohu nwuru; anyi bukwa unwu, nwanyi bu amadu nwuru.

5

Enweru onwonye l'ime Kéreshi

¹ Kéreshi toakwaru anyi l'egbu; sụ g'anyi ba buheru ohu. Ọo ya bu; unu pfushia ike. Unu te ekwekwa g'ọ duru onye e-gude ekemu mee unu g'unu buru ohu ozobaa.

² Sụ-a; ge mube Polu karu unu; o -buru l'unu buru ubvu be Kéreshi ta adukwa urwu, o baru unu. ³ Ge mu kasachakwaa onyemonye, buru ubvu nchi; l'o mefutajekwa iphemiphe, bu iphe, ekemu pfuru g'ọ ha. ⁴ Unube ndu eme ge Chileke gua unu le ndu pfuberekoto; opfu l'unu eme iphe ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'eka Kéreshi no. Unu nashiakwaru onwunu eze-iphe-oma ke Chileke. ⁵ Ọ -buru anyibedua be iphe anyi zoberu ele enya eleshia iya ike le Chileke a-gu anyi le ndu pfuberekoto l'iphe iya bukwa l'anyi nataru Unme-du-Nso; opfu l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'eka. ⁶ L'anoduwaa l'ime Kéreshi be l'e buru ubvu; ozo l'e te buduru ta adukwa iphe, o bu. Iphe, bu iphe, buakwaa ekweta ke Kéreshi ophu shi le n-yemobu.

⁷ Unu shikpokwa etsokotawa uzo ono ree. ?Buhunu onye kposhiru unu anodu eme iphe, bu okpobe-opfu ono nta? ⁸ Ophu a maru bu l'o to budu Chileke-a, bu iya kuru unu-a gbey bya apfubuta unu g'unu te emeh okpobe-opfu ono. ⁹ Ọ kwa nwa-o-chi-l'eka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu. ¹⁰ Ọle atugba, anyi l'unu tugbaru le Nnajiuphu mekwaru-a ge mu shihu obu ike l'eka unu no; l'unu a-lwa azu bya etsozita uzo wata aru iphe, mu aru; l'onye gbaghashiru unu agbaghashi; o -bu onye; o -bu onye-o; onye ono be Chileke a-nmakwa ikpe.

¹¹ Obenu-a; unwunna mu; ome o bu l'oo g'e buje ubvu be mu ezijekwadu asa iya asasa ono; ?m'o buhunuru gunu be o gude a nodu a-kpakwadu mu ehu? Ọ -bu l'ọ dụ egube ono me asasa, mu asa le Chileke a-guepho anyi le ndu pfuberekoto; opfu le Kéreshi nwuhuru l'oswebe tege adukwa onye o gogo bujeru iphe ehu. ¹² Teke o bu le k'ebu ubvu aphunuka ndu ono, agbaghashi unu ono l'ehu g'ephe jenu je ahachafua onwophe ahaha.

¹³ L'unubedua unwunna mu; be e kukwaru bya atowaa l'egbu. Ọle-a; unu ta ahakwa onwunu g'iphe, anoduje agu unu egu waa iphe, unu aru l'okpoma bya ekee unu egbu ozo. Ọ chikwa iphe, unu a-nodu eme bu g'onnyemonye yee nwibe iya obu k'ophu unu anoduje eyeru nwibe unu eka. ¹⁴ Kele ekemu ono g'ọ hakota tukoru kpakoo l'akpuru opfu lanu, bu iya bu: "Yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu." ¹⁵ Obenu teke o bu l'unu atakashi nwibe unu eru bya anmabushi nwibe unu anu; unu letakwa enya a -nonya unu tukoo onwunu taebe.

Unme Chileke waa ejo-iphe agugbaa nemadzu

¹⁶ Ọle mu sụru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'o goshije unu uzo. Ọo ya bukwanu g'unu ete emejeedu ejo-iphe, agugbaa unu. ¹⁷ Kele ejo-iphe

agugbaa amadu be ta adujekwa Unme Chileke ree. Ophu iphe, agukwanu Unme Chileke adujedu uche amadu ree. Noo l'iphe labo ono duru onwophe l'opfu. O buru iphe ono meru g'o gude ebe unu adujedu ike mee iphe, du ree, unu riru k'ememe. ¹⁸ Obenu teke o bu Unme Chileke egoshije unu uzo; o n'iya bu l'ekemu te ekeeduru unu egbu.

¹⁹ Su-a; iphe shigbaa l'uche amadu doru enya, bu iya bu eri ogori; apharwushi onwonye; eme umere, rehuru erehu; iphere abvu l'iphu; ²⁰ agwo nshi; eme mgbashi; ndumashi; alwu ogu; okophoo; obu-oku; akpa enya; ekpa l'iche iche; ejo-nzi; ²¹ enya-pfurupfuru; egbu-ochi; me-atatsutsu; eri angu-sweshi iphu; mewaro iphe dugbaa egube ono. Noo iphe shigbaa l'uche amadu bu ono. Su-a; ge mu lokwaa unu eka le nchi ge mu lohawaru iya unu; ndu eme nno taa bahukwa l'eka Chileke bu eze.

²² Obekwanu l'iphe shigbaa le Unme Chileke bu: n-yemobu; ehutu; nchi-adu-doo; nshirima; eme odo; eme oma; ekweta; ²³ eme gelee; me esede onwonye. O to dudu ekemu, a turu swibe ndu k'ono. ²⁴ Ndu bukwanu ndu ke Kereshi Jizosu; wowaru ejo-iphe, agugbaa phe nu me ejo umere, shigbaa phe l'uche kpopyabe l'oswebe. ²⁵ Eshinu anyi gude Unme Chileke dzuru ndzu; unu g'anyi hanaa ge Unme ono goshije anyi uzo. ²⁶ G'anyi te emejekwa iphe g'ee-shi g'a jaa anyi ajaja. Ophu anyi emejeshi nwibe anyi iphe, e-ghu iya eghu. Ophu anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-enya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

¹ Unwunna mu; teke o bu l'o duru onye e guderu gedegede teke o duru iphe, oome adudu ree; g'unubedua, Unme Chileke gude ndzu unu-a; jinaa obu oyi duphuta iya azu l'uzo pfuru oto. Ole oo g'onnyemonye letakwa onwiya enya g'e te nwufuaru iya ye l'eme iphe-eji. ² G'onnyenonu gbatajeru nwibe iya l'iphe, atsu iya l'ehu g'unu e-gude egube ono mekotaje ekemu, Kereshi turu. ³ Kele onye riru le ya bu iphe l'eka o dudu iphe, o bu; onye ono bukwa onwiya be oome eswe. ⁴ O kwa g'onnyenonu gudejekwa enya lee onwiya maru g'umere iya gbaru; l'i wotaje iphe, iime turu yeru umere gbaru ngu nu. Oo ya bu; i ti jeeduro ewota iphe, i meru aturu eyeru k'onye ozo. ⁵ Kele onnyemonye e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.

⁶ G'onye, eezi ozi-oma ke Kereshi ono hejekwa onye ezi iya ya nu iphe, du ree, o nweru.

⁷ Unu te ekwekwa g'e duswee unu uzo; Chileke ta abukwa onye akwa eswe; noo l'oo iphemiphe, onye kuru be oowotaje akpuru iya. ⁸ L'onye eme ejo-iphe, agu iya nu be a-lakwa l'iswi. Obenu l'onye eme ge Unme Chileke ziru iya be Chileke a-nu ndzu ojejoje. ⁹ Oo ya bu g'ike ta abvukwa anyi l'eme ree; kele anyi e-ritakwaa urwu iya l'orwuberu iya me anyi -gudeshia eka anyi g'anyi gudeshi iya. ¹⁰ Oo ya bu g'anyi mejeru onnyemonye ree nta, uzo duru anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-kabajekpoo emeru ree ono bu ndu anyi l'ephe bu onu-ulo lanu; opfu l'anyi tukowaru kweta ke Kereshi.

Ekele

¹¹ Nta-a be mu gudeakwa eka mu gedegede ederu unu ekwo obu. ? Unu ta ahumaduru g'akpuru opfu obu hachaa kakporo kakporo? ¹² O kwa ndu eme g'a jaa phe ajaja k'iphe, ephe suru l'e mefutaje l'eli eh bu ndu ekebutaje unu su g'unu bua ubvu. Iphe, ephe gude eme iya bu ge ndu Jiu ta akpa phe eh. Ephe maru le ndu Jiu gege akpa phe eh; ome ephe kweru l'oo 'epho Kereshi ono, nwuhuru l'oswebe ono a-dzo

phẹ. ¹³ Ndu ọbu, bukpooru nù úbvù ọbu ta abụkwa l'ẹphe emeje iphe ekemu pfuru. Ọ kwa iphe, ọogu phẹ g'ẹphe mee g'unu bua úbvù bụ g'ẹphe abaaha aba l'ẹphe meru unu; unu mee iphe-ọhubama l'anụ-ẹhu. ¹⁴ A bya lẹ mbẹdua; t̄swekwa! Mu ta ayikwa baa aba k'iphe ọzo gbahaa k'oswebe Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi. L'eshi ọphu ọ nwùhuru l'oswebe bẹ iphe kẹ mgboko-a ta adụekwa iphe, ọ bụ mu; t̄eme mbẹdua d̄akwapho g'onye nwùhuru anwùhu l'iphe kẹ mgboko-a. ¹⁵ Kẹle anọduwaa l'ime Kéreshi Jizosu bẹ l'e buru úbvù; ọzoo l'e te buduru ta adụekwa iphe, ọ bụ, abụedupho aburu onye Chileke meru k'òphúú. ¹⁶ Gẹ Chileke mee g'ẹhu d̄u iphe, bukpooru ndu etsoje ọzo ono, mu goshiru unu ono guu; phụkwaaru phẹ phọ obu-imemini. Ọo phẹ bụ ọkpobe ndu Ízurelu kẹ Chileke.

¹⁷ Sụ-a; e -shi ntanụ-a g'ọ t̄o d̄ukwa onye epfuchibaa mu nchi. Ichii-iphe ọwa-a, mu vu l'ẹhu-a b̄akwaa iphe-ọhubama, egoshi lẹ mu bụ ohu Jizosu.

¹⁸ Ụnwunna mu; gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi mekwaaru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ d̄u!

Èkwò-òzì, Pòlù Deru Nù Ndu Efesòsù

¹ Ọwà-à bụ èkwò-òzì, mụbè Pòlù ede. Mu bụ onye Chileke họtàrù mee gẹ mu buru onye-ishi-òzì Kéreshi Jizòsù. Mu ede iya anù ndu dù-nsò, bu lẹ Efesòsù; mbù ndu kwetarù kẹ Kéreshi Jizòsù; ẹphè l'ìyà tughba buru nanù.

² Mu sù gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsù Kéreshi meeru unu eze-ìphè-òma; mekwaaphò g'unu buru l'èhu-guu.

Ọnu-òma, shi l'èka Kéreshi

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kẹ Nnajiuphu anyi Jizòsù Kéreshi ekele; onye bụ iya gòrù ọnu-òma nù anyibe ndu anyi lẹ Kéreshi tughbaru buru nanù. Ọnu-òma ono bụ lẹ Chileke meru; anyi shi Kéreshi l'èka yìrù l'òhà imigwe. Ọ buru èka o shi bụ l'ò wotarù iphe, bukòtakpoo iphe, aanù anùnu, shi l'èka ono woru nù anyi. ⁴ Chileke byaru eme mgboko; o vuru ụzò shi l'atughba ono, anyi lẹ Kéreshi tughbaru buru nanù ono; họtahawarò anyi g'anyi buru ndibe iya; k'òphù anyi a-dùrù iya iche; bya aburu ndu adùdù èka ntùcha a-dù l'èhu anyi l'ìphù iya. ⁵ Ọo n-yemobu iya meru g'ò gude ọ chihawa iya l'ìdzù dobe l'anyi a-buru unwu iya; onye oo-shi l'èka buru Jizòsù Kéreshi. Ono bueruphò iphe, òhàwà iya ree ememe bya abukwaruphò iphe dù iya l'uche; ⁶ g'anyi etuje Chileke ẹpha k'eze-ìphè-òma ono, dù biribiri ono, o meru anyi kẹ mmanù ono; mbù anyibe ndu anyi lẹ Nwa iya ono, o yeru obu ono tughbaru buru nanù.

⁷ Mbù-a; Nwa iya ono bẹ gbashikwaru mee ya; gude gbata anyi; tẹmè ọ bukwaru iya phò bụ lẹ Chileke aguaru anyi nvù l'ìphè-ẹjì anyi. Sù-a; eze-ìphè-òma ono buru iphe-òma, kwatakpooru paa èka bẹ o meeberu anyi ẹgube ono; ⁸ mbù eze-ìphè-òma ọphù ọ kwatakpooru gude mmamiphe yẹlè nkwaṃnya saa èka ọkpobe asasa meeru anyi. ⁹ Ọ byakwaphò bya emee g'anyi maru iphe; nweru ọkpobe egomunggo; k'òphù iphe, oome edoje anyi ẹnya. O meru; anyi bya amaru iphe, shi buru iphe, o domiru edomi, bụ iphe, ọ rihawaru lẹ ya e-shi Kéreshi l'èka mee. ¹⁰ Iphe ono, ọ tüberu ono, bụ iphe, oo-me teke ọ gbaru ono bụ l'òo-tùko iphe, o gude èka iya mee tùko chigbabe; mbù iphe, dù l'igwe; mẹ ọphù dù l'ali; l'ò woru Kéreshi mee ishi iya.

¹¹ Ọo Kéreshi bẹ anyi l'ìyà tughbaru; ọ buru iya meru g'anyi yìrù l'ìphè ono, o kweru ndu bụ nkiya ukwe iya ono. Ọ buru iya mekwaruphò g'ò gude Chileke, emekọtaje iphemiphe g'ò tūbehawaru iya; mee ya g'ò dù iya l'uche; vuhawaru ụzò họtahawaa anyi. ¹² Ọo ya bụ g'anyibedua, bụ ivuzò ele ẹnya Kéreshi egude umere anyi l'ophu egoshi g'òdu-biribiri Chileke habe shii; g'ee-gude iya jaa ya ajaja.

¹³ Nokwaphò g'ò dù unubèdua; l'unu nùmaeruphò ọkpobe ozi ono, bụ ozi k'adzòta ono, Chileke dzòtaru unu ono; unu kweta kẹ Kéreshi. Ọ buru iya bụ lẹ Chileke egude Unme-dù-Nsò, o kwetarù ukwe iya; mee unu iphe-òhubama; gude goshi l'òo ya nwe unu. ¹⁴ Unme-dù-Nsò ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono, Chileke kweru ndibe iya ukwe iya ono, bụ iphe, anyi a-nata teke Chileke a-gbata ndibe iya ọkpobe agbata kẹ mkpochi-ishi; g'anyi jaa ọdu-biribiri iya ajaja.

Pòlù epfu anù Chileke

15 Noo iphe, meru g'o gude mu numachaa k'ekwekwe unu kweru ke nnajiuphu, bu Jizosu waa k'obu unu yekotaru ndu-nsọ ono; 16 ebe o dudu teke mu ekelebuhjeru unu Chileke ekele. Mu -nọdu epfu anu iya; be mu epfujekwaru iya pho opfu ehu unu. 17 Mu asuje ge Chileke ke Nnajiuphu anyi Jizosu Kereshi; mbu Nna bu O-ka-le-biribiri; g'o nu unu Unme iya, e-me unu g'unu maru mmamiphe; phua ophulenyia; k'ophu unu a-maru iya okpobe amaru. 18 Mu asujekwa iya pho g'o mee obu unu g'o huma iphoro iya; k'ophu unu a-maru iphe, bu iphe, o kuru unu g'unu le enya iya; makwarupho l'iphe, o kweru ndu-nsọ ukwe iya nyiberu anyibe. 19 Wakwapho g'ike iya ono, bu ike ophu enweddu etu ono emeberu ire l'ehu anyibe ndu kweru ke Jizosu. Ike ono, l'eme ire l'ehu anyi ono be bukwa iphe lanu yee eze ike iya ono, 20 bu iya bu ophu o gude mee ge Kereshi shi lonwu teta dzuru ndzu; bya eworu iya dobe l'ekutara iya l'imigwe. 21 Kereshi ono no-ngokotaru iphe, bukotakpoo ochi-oha imigwe; mekpoo o-no-l'oke-okwa imigwe g'ephe ha; mekpoo o-gude-ike imigwe g'ephe ha; mekwapho nnajioha imigwe l'ophu; mekpoo iphe, bukpo iphe, e kuru epha l'eliphe-a; mekpoo l'eliphe ophu abya nu. 22 Chileke meru ge Kereshi tuko iphemiphe zopyabe l'okpa; bya ewokwaru iya pho yeru Chiochi g'o buru iya l'a-buru ishi iphemiphe kpo. 23 Chiochi l'ophu bukwa ogwehu Kereshi; o buru l'echilabo ndu Chiochi be iphe ke Kereshi dzuru edzumedzu. O bukwanuru le Kereshi be iphemiphe ke Chileke dzukwanuru edzumedzu.

2

Eshi lonwu bahu le ndzu

1 O duru teke unu shi buru ndu nwuhuru anwuhu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu te eyejeduru Chileke onu; unu nodu anoduje eme iphe-iji. 2 Teke ono be unu shi etso eka ndiphe. Unu shi anoduje eme iphe, epherephere pfuru, bu iya bu onye ophu, bu onye-ishi l'ephekerephe bya aburu obvu ono, l'emeje ge nemadzu kwefuru Chileke ike ono. 3 Anyibedua g'anyi ha shikwa tuko etso uzo ono. Anyi shikwa etsoepho iphe, agu anyi egu ememe. Iphe, anyi shi emeje buerupho iphe, du anyi ree l'ehu; me iphe, du anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa le mbu buru ndu shi tukotawaa oke-ehu-eghu ke Chileke kpube onwanyi ge ndu ophuunapho.

4 Obenu le Chileke bu onye aphuje obu-imemini; phua k'etsutsu iya. O yeru anyi obu yegharu iya anyi eka. 5 Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; buru ndu nwuhuru anwuhu. Obenu le Chileke mewaru; anyi le Kereshi tuko bya adzuru ndzu; o buru eze-iphe-oma iya be o gude dzoo unu. 6 Anyi le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu; Chileke tuko anyi l'iya mee; anyi teta dzuru ndzu bya emekwapho g'anyi l'iya tuko nodu l'imigwe. 7 Iphe, o gude mee ya nno bu g'oo-mecha goshi ogbo ophu no l'iphu eze-iphe-oma iya ophu nyiberu oke anyibe; waa g'oo-goshi phe g'obu omaa ya, shi l'eka Kereshi habe l'ehu anyi. 8 Oo l'oo le Chileke menukaru eze-iphe-oma meru g'o gude o dzoo unu. Adzozo ono shi l'ekweta, unu kwetaru ke Kereshi; o to bukwa unu be o shi l'eka; o buepho iphe-oma, Chileke meru unu ke mmanu; 9 ophu o budu iphe, e setaru l'akanya; g'o to dukwanu onye e-gude iya wata eku onwiya. 10 Anyi tukokwaru buru iphe, Chileke gude eka iya mee. O shi Kereshi Jizosu l'eka kee anyi; k'ophu anyi a-duje ike je okpobe ozi, o kwakobehawaru anyi g'anyi jee.

Aburu nanu l'ime Kereshi

11 Oo ya bu; unu nyatakwa iphe, unube ndu abudu ndu Jiu shi buhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyi. Epebedua nodu ekuje onwophe ndu buru ubvu. Ole ubvu, epe buru buepho iphe, nemadzu gude eka ebu l'eli ehu. 12 Unu nyatajeka le teke ono be unu te eshidu nodu Kereshi l'eka; unu shi buru ndu ohozo, a gufuru agufu le ndu Izurelu teme unu buru mbyambya, ophu unu eshidu du l'ukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ophu o dudu iphe unu shi ele enya iya le mgbokoa. Ophu unu eshidu maru onye Chileke bu. 13 Obenu le nta-a be o shiwaa l'eka Kereshi; onye unu l'iya tugbaru buru nanu; Chileke kuritaru unu ntse; l'unube ndu shi nodu iya uzanya; o buru mee Kereshi be e gude mee ya. 14 O kwa Kereshi l'onwiya bu ehu-guu k'anyi; yebdua, meru anyibe ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu; anyi buru ndu lanu. Tobudu iya bu; o shi egube ono nwukpofu ndumashi ono, shi buru igbulu no-buha anyi l'unu ono. 15 Iphe, o meru bu l'o meru; ophu ekemu erehedu ire; mbu ekemu ndu Jiu mekpoo nsu nsu; me omelali omelali, dukota iya nu. Iphe, Chileke eme g'o mee bu ge Kereshi e-shi egube ono gude mba labo ono metaru onwiya ndu lanu, epe l'iya tugbaru buru nanu. Ndu ono aburu mbu ophu. Oo ya bu l'o gude egube ono mee ge nchi du doo. 16 Kereshi egudekwapho anwuhu ono, o nwuhuru l'oswebe ono; mee ge ndumashi ono bvu. Oo ya bu; g'o gude anwuhu iya l'oswebe ono; mee ge mba labo ono buru nanu. Oo ya bu g'ooduphuta phe azu dupfuta Chileke. 17 Noo iphe, Kereshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-oma nchi-adu-doo ono; zia ya unube ndu shi nodu Chileke uzanya; zikwaa ya pho ndu shi nodu iya ntse. 18 Kele o bu iya be o shi l'eka anyinebo toko buru ndu aduje ike gude Unme lanu bya apfuru l'iphu Nna.

19 Oo ya bu; l'unu ta abuhedu nlwamulwa; ophu unu abuhedu ndu ohozo. Nta be unu buwaa ndu epe le ndibe Chileke tukoru buru ndu a nwuru l'eka lanu; unu tukowaru buru ndu onu-ulo Chileke. 20 Nta-a be Chileke gudeakwa unubdua akpu-tse ulo iya ophu ndu-ishi-ozu me ndu shi epfuchiru Chileke turu okpa iya. O buru Kereshi Jizosu l'onwiya bu mkpuma, gude ulo obu. 21 Oo ya bu onye gude ulo ono g'o ha gudeshia ya ike bya aburu iya e-me g'o vua buru eze-ulo, e doberu Nnajiuphu nsu. 22 Nokwapho g'unu l'iya tugbaru; o tukokwapho unu akpu; unu le ndu ozo g'a kpu unu akpukpu g'ulo; g'unu buru eze-ulo, Chileke e-shi l'eka Unme-du-Nso buru.

3

Ozi, Pulu ejeru ndu abudu ndu Jiu

1 Noo g'o gude mube Pulu, onye noru Kereshi Jizosu mkporo l'iswi ehu unube ndu abudu ndu Jiu; nodu anoduje epfu anu Chileke. 2 O doru mu enya l'unu numawaru le Chileke shiwaa l'eme eze-iphe-oma iya ono; ye mu ozi-a l'eka su ge mu jee; g'ooduru unu le ree. 3 Ono buru iphe, e domiru edomi e meru ge mu huma l'ophulenyaa. Ge mu dehaawaru iya unu le mbu; ole mu gburu iya mkpirikpu. 4 Unu -gupho iphe, mu dehawaru; unu agbe l'eka ono maru g'o doberu mu enya; mbu iphe ke Kereshi ono, e shi domia edomi ono. 5 Le teke ndiche be Chileke te eshikwa emeje ge ndiphe maru iphe nkiya ono, o domiru edomi ono. Obenu le Chileke shiwaa l'eka Unme-du-Nso nkiya togbo iya eba nta; k'ophu ndu o hotaru dobe iche; mbu ndu-ishi-ozu iya me ndu mpfuchiru iya a-maru iphe ono. 6 Mbu le ndu abudu ndu Jiu be epe le ndu Jiu gbawaa mgba l'onu-oma ophu shi l'eka Chileke. Epe tukoru dzepfuwaa l'ehu onye lanu; toko

yiwaru l'ukwe-iphe, Chileke shi l'eka Kéreshi kwee. O buru ozi-oma ono meru g'anyi maru iya nta.

⁷ Oo ozi-oma ono be mu ese akanya iya. Chileke hotaru mu ge mu jeje ozi-oma ono; ono buru eze-iphe-oma, o meru mu ke mmanu. O gude nno goshi mu g'ike iya erebe ire l'ehu mu. ⁸ L'iphe, bukpo ndu enya lwaru le ndu ke Chileke bu mu be o kachaa alwalwa; o buleru mbedua-a be Chileke gbe meeru eze-iphe-oma ono ke ge mu buru onye e-tsoru ohamoha; pfukashiaru ndu abudu ndu Jiu k'eze-iphe-oma ono, shi l'eka Kéreshi ono paru eka; k'ophu nemadzu ta asudu g'oo-rivu g'o habe. ⁹ Oo mu be o yeru ge mu mee ge ndiphe l'ophu huma ge Chileke eshije eme iphe, o tuberu. Chileke onye bu iya meru iphemiphe chihawaru iphe ono; teme o mee mgboko; ole o shikpopho e -shi teke ono domia ya edomi. ¹⁰ O buru nta-a be Chileke shi Chiochi l'eka mee ge ndu ochi-oha imigwe; mekpoo ndu o-no-l'oke-okwa imigwe maru ge mmamiphe Chileke gbaebekotaru. ¹¹ Chileke tukoru iphemiphe ono mee g'o riru iya ro l'edenwede. O buru onye o shi l'eka mee ya bu Nnajiuphu anyi, bu Kéreshi Jizosu; ¹² onye anyi kwetaru nkiya bya emee; anyi l'iya tugba buru nanu; k'ophu obu te eteedu anyi ophe; anyi nweru onu-opfu; teme anyi nweru eka anyi apfuru pfushia ike l'iphu Chileke. ¹³ Noo g'o gude mu nodu epfuru unu su; jiko g'unu te egudekwa k'iphe-ehuka-a, mu eje l'opfu ehununu-a; tuwoo Kéreshi eka; l'o bukwa iphe e-wotaru unu ubvu.

Eye obu, Kéreshi yeru anyi

¹⁴ Oo iphe ono meru g'o gude mu nodu anoduje egbu ikpere l'ali epfu anu Chileke, bu Nna; ¹⁵ onye bu iya be ipfu l'ipfu l'imigwe me l'eliphe shi l'eka gbube ishi ndzu phe. ¹⁶ Mu anoduje epfu anu Chileke g'o shi l'odubiribiri iya, nyiberu anyibe gbe l'eka Unme iya, du Nso; nu unu ike g'obu shihu unu ike; ¹⁷ ge Kéreshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu unu kweru nkiya; wafua g'eye obu mee unu g'unu gbaa ogbarabvu nguru anguru; ¹⁸ g'unu le ndu-nsa g'ephe hakota aduje ike g'o doo unu enya; mbu ge adzota, Chileke dzotaru unu habe asa; waa g'ogologo iya habe; me g'o habe l'eli; mekpoo omilomi iya; ¹⁹ g'unu makwarupho le n-yemobu ke Kéreshi paru eka; k'ophu o dudu onye abya iya amaaberu. Oo ya bu g'aatuko ge Chileke gbaru; humagbukotakpoo l'ehu unu.

²⁰ Chileke aduje ike meeru anyi iphe megharu iya eka mebyikpoo okpobe emegharu; mbu mechaa meghata g'anyi aduje ike su g'o mee; mechaa mee ophu anyi arivuduru l'egomunggo. Egube ike owa-a, o gude ere egube ire owa-a l'ehu anyi-a shihukwaru ike. ²¹ G'e shi Chiochi l'eka tuje iya epha; shikwapho l'eka Kéreshi Jizosu tuje iya epha jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

4

Ndu etso Jizosu bu nanu

¹ Noo g'o shitaru mbedua, bu onye a turu mkporo; opfu le mu ejeru Nnajiuphu ozi-a nodu arwo unu su g'unube ndu ke Chileke dzuru ndzu meje iphe, Chileke tuberu teke ono, o hotaru unu ono. ² Unu wozejekwa onwunu ali; unu emeje gelee bya aburu ndu atajeru iphe nshi; ndu atagbuje iphe nwibe unu meru unu le nshi; gude egube ono goshi l'unu yeru nwibe unu obu. ³ Unu kukebeje ehununu ta aha aburu nanu ono, Unme Chileke meru g'unu buru ono. Ge Chileke mee ge nchi du unu doo

g'unu lẹ nwibe unu aburu nanu. ⁴ Sụ-a; ọ kwa ogwehu lanu du; waa Unmedu-Nso lanu; nokwapho g'ọ bu iphe lanu be Chileke kuru anyi g'anyi le enya iya. ⁵ Ọo Nnajiuphu lanu du; ọ buru ekweta lanu du; nokwapho g'ọ bu baputizimu lanu du. ⁶ Ọo Chileke lanu du; onye bu iya bu Nna anyi g'anyi ha; bya aburu iya no-ngokotaru; bya egudekota onyemonye eje ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.

⁷ G'anyi ha l'onye l'onye be Chileke mekotaru eze-iphe-oma. Ọ buru ge Kereshi gude kee ya bu g'anyi natagbaaru iya. ⁸ Noo iphe, o gude ọ sụ:

“Teke ono, ọ gbeshiru lashia

l'imigwe

be o dutaru igwerigwe ndu

ọ kpuru lẹ ndzu lashia;

bya ekèeru ndiphe iphe

ke mmanu.”

⁹ Ọ du ree; ọ -buru l'a suru l'ọ laru l'imigwe; ọ n'iya bu l'o vuru uzo shiada l'igwe bya mgboko rwua l'alị ree. ¹⁰ Ọ kwapho yebe onye ono, nyizetaru nu ono; nyihuru; tuko imigwe g'ọ ha nyighaa; k'ophu ọ tukurọ ekameka sweta. ¹¹ Ọo ya bu onye turu eka lẹ ndu a-buru ndu-ishi-ozu; taa eka lẹ ndu ophu a-buru ndu mpfuchiru Chileke; me ndu ophu a-buru ndu-ozu-oma; me ndu ophu a-noduje eleta Chiochi enya bya atukwapho eka lẹ ndu ophu a-noduje ezi opfu Chileke. ¹² Iphe, o gude mee ya nno bu g'o shi phe l'eka mee ndibe Chileke; k'ophu epe a-du ike jeeru Kereshi ozi-a; wafua k'ophu ogwehu Kereshi ono e-tsehu etsehu. ¹³ Noo g'oo-du jasụ teke anyi a-tuko buru ndu tugbaru nanu; opfu l'anyi tukurọ kweta ke Nwa Chileke ono; me opfu l'anyi majiru iya enya. Noo iphe, e-me g'anyi bukwarupho ndu e-tsefuta; buru mkpurophu onye lanu, dzuru oke l'ime Kereshi. ¹⁴ Anyi taa bueduru unwegirima, a-noduje akwaphu akwaphu; ndu e gude iphe opfu, shi l'ejo nzi epe anoduje ezi; gude eregede me ugho edephusi. ¹⁵ Iphe, anyibedua g'emeje bu g'anyi yeje nwibe anyi obu; pfuje ire-lanu; g'anyi egudeje egube ono evu evuvu l'iphemiphe; evu evupfu Kereshi, yebedua bu iya bu ishi anyi. ¹⁶ Ọo ya emeje g'ogwehu l'ophu dzepfua lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; buru nanu. Teke ono be ogwehu l'ophu a-tuko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; ọ du l'ehu tukurọ emegbaa g'ọ gbaru iya. Nokwapho g'oo-du l'ehu Kereshi me ndu nkiya -yee nwibe phe obu.

Ndzu òphúú, shi l'eka Kereshi

¹⁷ Ọo Nnajiuphu be ziru mu nu ge mu pfua ya pfushia ya ike su ge ndzu unu ta aduhekwa ge ke ndu ta amadu Chileke; ndu egomunggo swehuru; ¹⁸ ndu oriri phe gbakotaru ochii; teme ebufu phe ge ndzu ono, shi l'eka Kereshi ono te erwube phe eka. Ọ buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe kpochiru okpoma; ophu ọ to dudu iphe ke Chileke, duru ophu epe maru. ¹⁹ Iphere buwaru phe l'iphu; epe woru onwophe togboru umere, rehuru erehu. Epe wata eme okorokoto iphe, adudu ree; k'ophu epe ajiwa momomo ala l'arwu urwuali, dugbaa iche iche.

²⁰ Ọ to bukwa egube iphe ono bu iphe, unu nwutaru lẹ ke Kereshi! ²¹ Ophu doru enya bu l'unu numaru ke nkiya; teme e zikwapho unu iphe, bu okpobe-opfu, du l'ehu Jizosu. ²² Ọo ya bu g'unu haa ejo umere ono, bu akahu onye, rehuru erehu ono, bu iya meru ebe unu amadu l'oo onwunu be unu aghoru ugho; ọ bukwaru iya pho emeje; unu alaa l'iswi. ²³ Ge Chileke mee obu unu; me uche unu g'ọ buru iphe òphúú. ²⁴ Unu yeta umere òphúú ono g'onye yetaru uwe, bu iya bu umere ophu Chileke meru

o yee ya. Egube umere ono egoshije onwiya l'okpobe ndzu, pfuru oto bya adu Chileke ree.

²⁵ Oo ya bu; unu ta adzuphehekwa uka. G'onnyemonye pfujeru nwibe iya ire-lanu; eshinu anyi tukoru dze pfua l'ogwehu lanu. ²⁶ Ehu -ghuahaa unu egbu; unu te ekwekwa g'ehu-egbu ono kpataru unu eme iphe-eji. Ophu o dukwa onye e-kweje g'ehu ghua ya egbu jasụ ge nchi jihu. ²⁷ Unu te ekwekwa ge Nsetanu kpata unu uzo l'ehu. ²⁸ G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude aka iya wata ese akanya gude setaje iphe l'uzo, pfuru oto g'oo-gudeje nno eyeru ndu ozo, no le mkpa aka. ²⁹ Unu te epfujekwaru nwibe unu ejo opfu. O chikwa opfu oma bu iphe, e-shije unu l'onu, bu iya bu egube opfu emetse nemadzu emetse; bya akwoje ndu numaru iya nu le mkpa. ³⁰ Unu te emekwa Unme-du-Nso ke Chileke iphe aphu. Kele o kwa Unme-du-Nso ono be Chileke gude mee unu iphe-ohubama dobe; kwaberu mboku, ya a-gbata unu. ³¹ Unu tukokpo k'ehu nkoko; me obu oku; me ehue-egbu paru haa. Unu haa arachije nwibe unu nchi; mekpoo ephu iphu. Ophu unu edobejekwaru nwibe unu ejo obu g'o duhabe. ³² O chia g'unu mejeru nwibe unu odoo; phujeru phe obu-imemini. Unu agujeru nwibe unu nvu; egube Chileke shi Kereshi l'aka gvaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu ke Kereshi

¹ Eshi ophu unu bu unwu Chileke, o yeru obu; unu nwuje aka iya g'unu adu g'o du. ² Ge ndzu unu g'o ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu egube ono, Kereshi yeru anyi obu; mia enya le ndzu iya l'iswi ehue anyi; woru onwiya gweeru Chileke eja, du Chileke ree.

³ Su-a; eshinu unu buwaa ndibe Chileke be o to gbaduru g'unu ye aka l'apharwushi onwonye me ejo ememe ililekpoo. Unu te edobekwa enya-pfurupfuru l'aka iphe nwibe unu no; ebe o dukwa ejo-iphe ono, unu e-jejekpo ephota ephota ilile l'aka unu no. ⁴ Ophu o dukwa teke unu epfuje ejo epfufu; ozoo tukpo tukpo tukpo opfu; ophu unu atujekwa ejo ntu-onu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu noduje ekele Chileke ekele. ⁵ L'ophu unu a-tube nvu bu l'o to dudu onye arwu urwuali; ozoo onye eme ejo ememe; ozoo onye enya-pfurupfuru, abya abahu l'aka Kereshi waa Chileke bu eze. Onye enya-pfurupfuru du g'onye agwa iphe.

⁶ Unu te ekwekwa g'o duru onye e-gude mkpokoro opfu dephua unu. O kwa iphemiphe ono bu iphe, e-me ge Chileke tukoshi ndu te eyejeduru iya onu oke-ehue-egbu iya. ⁷ Oo ya bu; g'unu l'ephe ta swijekwa oswi. ⁸ Unubedua l'onwunu shi nodugbaa l'ochii; ole nta-a, unu buwaa ndibe ke Nnajiuphu-a be unu noakwaa l'iphoro. Oo ya bu g'unu meje umere, e-goshi l'unu bu ndu no l'iphoro. ⁹ Kele iphe, iphoro akpataje buepho okpobe eme oma; me apfubekoto; me ire-lanu. ¹⁰ Unu kukebeje ehue nwuje eme iphe, du Nnajiuphu ree. ¹¹ Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abaduru urwu, bu iphe, ndu no l'ochii emeje ono. Unu wojechiaru iphe ono, ephe emeje ono tujeru phe jalaa l'iphu. ¹² L'iphe ono, ephe anoduje eme le mpya ono duta-beru eji k'ophu iphere iya te ekwekpodanu g'e je iya ephota ilile. ¹³ Teke e wofutakotawaru iphemiphe l'iphoro be a humakotawaru g'o gbaru; ¹⁴ kele iphemiphe, bukpoo iphe, e wofutawaru l'iphoro be buwaa iphoro l'onwiya. Noo g'o gude a nodu epfuje su:

"O-ku-mgbenya;

tehu nwuru enya!

Shi l'anwuhu,

ị nwuhuru teta
gbalihu!

Gẹ Kéreshi buru ìphóró
chiahaa l'èhu ngu.”

¹⁵ Ọo ya bụ; unu kwakwaa ọnya l'egube umere, unu emeje nta. Unu meje gẹ ndu maru iphe; te emehẹ gẹ ndu amadụ iphe. ¹⁶ Teke ọ duru nwuzo, unu kpatarụ k'eme iphe, dụ ree; unu ta ahajekwa iya g'ọ laa l'iswi; opfu l'iphe-ẹji paakwaru ẹka lẹ mgboko nta. ¹⁷ Ọo ya bụ; unu ta abụekwaru ndu eswe. Unu seje g'unu maru iphe, dụ Nnajiuphu ree g'unu meeru iya.

¹⁸ Unu ta angujekwa mee k'ophu ọo-tsụ unu atsutsu; kele oodubaje l'iphere abvụ l'iphu. Ọ chikwaa iphe, unu e-meje bụ g'unu kwe gẹ Unme-dụ-Nsọ ji unu ẹhu. ¹⁹ Unu gudeje ebvu ọma; mę ebvu ekele; mę ebvu ọzowaro, shikọta lẹ Unme-dụ-Nsọ gude pfuru nwibe unu opfu. Unu gujeru Nnajiuphu ebvu ekele; unu agujekwaru iya phọ ebvu ọma. Unu egudejekwaphọ obu unu kele iya ekele. ²⁰ Unu gudeje ẹpha Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi keje Chileke, bụ Nna ekele k'iphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yele nyee ya

²¹ Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ; gude nno goshi l'unu kwabẹru Kéreshi ùbvù.

²² Unubẹ unwanyi; unu wozejekwa onwunu alị l'iphu ji unu; g'ọ bụ Nnajiuphu, bụ Kéreshi bẹ unu emeru iya. ²³ L'ọ kwa nwoke bụ ishi nyee ya egube ọ bụ Kéreshi bụ ishi Chiochi; bya abukwarupho Onye-Ndzọta ogwehu iya ono. ²⁴ Ọ kwaphọ gẹ Chiochi wozeru onwiya alị l'iphu Kéreshi bụ g'unwanyi e-wozeje onwophẹ alị l'iphu ji, alụ phẹ nụ l'iphemiphe.

²⁵ Unubẹ unwoke, unu yeje nyee unu obu gẹ Kéreshi yeru Chiochi; woru ndzụ iya nụ opfu ẹhu Chiochi. ²⁶ Iphe, o gude mee ya bụ g'ọo-buru: o - gudechaa mini ye opfu ọnu iya saa Chiochi ọ dụ ree; l'oogude iya mee ya g'ọ duru Chileke iche; ²⁷ k'ophu oo-kulataru onwiya Chiochi gẹ nwanyi, eje alụ ji; mbụ nwanyi ama mma, adudu iphe, takuru iya l'ẹhu; ophu iphu te esedu iya ẹli; mę iphe ọzo, dukpoo egube ono; bya aduru Chileke iche; ẹbe ọ dudu ẹka uta dụ iya l'ẹhu ilile. ²⁸ Nokwaphọ g'unwoke e-yeje nyee phẹ obu g'ephẹ yeru onwophẹ. Nwoke, yeru nyee ya obu buakwaa onwiya b'ọ yeru obu. ²⁹ Ọ tọ dudu onye akpoje ẹhu iya ashị. Ọ chia iphe, oomeje bụ àzùzù bẹ ọonoduje azụ iya; eleta iya ọnya. Nokwaphọ gẹ Kéreshi emejeru Chiochi. ³⁰ Kele ọ kwa anyi bugbaa mpfukashi, dụ l'ogwehu iya. Anyi bụ anụ-ẹhu iya mę ọkpụ iya. ³¹ “Noo g'ọ gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yele nyee ya atugba. Ẹphenebo atuko buru onye lanu.” ³² Iphe ono buru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu opfu iya ono bụ kẹ Kéreshi yele Chiochi. ³³ Ọle oopfukwarupho unu l'ẹhu l'ẹhu; sụ l'onyenonu yefutaje nyee ya obu g'ọ yeru onwiya; gẹ nwanyi nonu goshije lẹ ji iya duru iya lẹ nsọ.

6

Umere, gbaru unwegirima mę ndu nwuru phẹ nụ

¹ Unubẹ unwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwuru unu, kweru kẹ Kéreshi sụru g'unu mee. Kele ọo iphe, dụ k'ememe bẹ ọ bụ. ² “Kwabeje ne ngu lẹ nna ngu ùbvù;” bụ iya bụ ekemu mbụ, Chileke kweru ukwe-iphe tukobe. ³ “G'ọo-duru ngu lẹ ree waa g'ikakwapho nka lẹ mgboko-a.”

⁴ Ndu bu nna; unu te emejekwa unwegirima unu iphe e-ghu phe eghu. O chikwa iphe, unu e-meje bu g'unu zije phe iphe; huje phe ahuhu l'uzo ke ndu bu ndibe Kereshi.

Ndu bu ohu yee ndu nwe phe nu

⁵ Unube ndu bu ohu; unu mejekwa iphe ndu bu nnaji unu k'eliphe-a ziru unu. Unu gudejekwa ndu-agugu; me obu awa mini me iya. Unu gudejekpopho obu iphoro me iya; g'unu emeru iya Kereshi. ⁶ O to bukwapho teke phe ele unu enya be unu emeje iya g'ee-shi g'ephe ajaa unu ajaja. O chia g'unu gudeje obu unu meje iphe, du Chileke ree, bu iya bu iphe, gbaru ndu bu ohu Kereshi. ⁷ G'ehu tsojekwa unu utso g'unu je ozi unu l'unu bu ohu ejeru Nnajiuphu, bu Jizosu ozi; o to budu nemadzu mmanu be unu ejeru iya. ⁸ Unu nyatajekwa le Nnajiuphu, bu Jizosu l'e-bu onyemonye obunggo iphe, du ree, o shi emeje; me ?i bu ohu-o; me ?i bu amadu-o.

⁹ Unube ndu bu nnaji; unu mejekwarupho ohu ge mu suru g'ephe mejeru unu ono. Unu hakwaa phe eye ebvu. Unu nyatajekwa l'unu l'ohu unu tukoru nweru Nnajiuphu lanu l'imigwe. Yebdua be onyemonye ha enya nhamunha l'iphu iya.

Ngwogu, Chileke anuje unu

¹⁰ Iphe, mu e-gude kpochia ya ishi unwunna mu bu; unu noshia ike l'eka Nnajiuphu; g'ike iya, nyiberu anyibe mekwa unu g'unu shihu ike. ¹¹ Unu tuko ngwogu, shi l'eka Chileke kwaa onwunu; g'unu adukwanu ike pfuru pfushia ike l'ejo ugho ke Obutuswe. ¹² L'o to bukwa nemadzu mmanu be anyi l'ephe alwu ogu. Ndu anyi l'ephe alwu bukwa ndu ochi-oha imigwe; me ndu o-no-l'oke-okwa imigwe; me ndu imigwe, nwe mgboko owa-a, agba ochii-a; mekpoo igwerigwe ejo ojogu, nokota l'imigwe. ¹³ Oo ya bu; unu chilikota ngwogu ono, shi l'eka Chileke ono g'o ha! Oo ya bu; ejo mboku ono -rwuepho g'unu adu ike pfuru pfushia ike; mbu unu -lwughechaa ya; unu akpoo abara g'unu kpuru.

¹⁴ Su-a; unu kwakobe! Unu woru ire-lanu kee onwunu l'upfu. Unu eworu apfubekoto mee uwe-igwe ndu l'eje ogu. ¹⁵ Unu gudeshia ozi-oma k'ehu-guu ono g'o buru akpokpa, unu yeru g'eturu ata alodu unu. ¹⁶ Unu gudufukwaapho ekweta, unu kwetaru ke Jizosu g'o buru iphe unu e-gbobeje gude zero onwunu; gude iya nashije apfu, Onye-Njo ono, bu Obutuswe agba unu; mbu apfu ono, enwu oku, shi l'eka Nsetanu. ¹⁷ Unu anata ndzota dobe g'o buru okpu-igwe, unu e-kpuru. Unu atsua opfu Chileke l'eka g'o buru ogu-echi, Unme Chileke yeru unu l'eka. ¹⁸ L'iphemiphe ono be unu a-noduje epfuru Chileke su g'o yeru unu eka. Unu pfuje-kpockwapho nu Chileke ge Unme-du-Nso edu unu. Noo g'o gude unu je l'anwujeru enya mkpurumkpuru. Unu ta ahakwa epfu anu Chileke l'iswi ehun du-nsa. ¹⁹ Unu pfujekwarupho nu Chileke k'opfu ehun mu; ge mu saje opfu kpaa kpaa; me mu -nodu epfu iphe, e domiru edomi ono, du l'ozi-oma ono. ²⁰ Oo ese iswi ozi-oma ono be o gude mu buru onye no-chiru Jizosu; egudekwaro le nta-a be mu no le mkporo. Noo iphe, mu epfu su g'unu pfuje nu Chileke ge mu nweru obu saje ozi-oma ono kpaa kpaa g'o gbaru ge mu saa ya.

Ekele, Polu gude akpochi iya ishi

²¹ Mu mawaru l'oo-du unu g'unu maru ge mu eme ala l'eka-a. Nwanna anyi Tikikosu, anyi yeru obu; mbu onye e gude ire iya eka l'eje ozi ke Kereshi e-pfukwarupho unu iphemiphe; k'opfu unu a-maru ge mu eje

iya. ²² Noo g'o shitaru mu nɔdu ezi iya g'ọ byapfuta unu; k'ọphu ọo-kọru unu g'anyi eme ala; g'obu eshihukwanu unu ike.

²³ Gẹ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajiuphu bụ Jizọsu Kéreshi mekwaa g'ẹhu dụ unubẹ unwunna guu; mekwaphọ g'unu yee nwibe unu obu; l'o mekwaphọ g'unu kweta nkiya. ²⁴ Gẹ Chileke mekwaarupho unu eze-iphe-oma; unubẹ ndu yeru Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi obu; yee ya k'ojejeje. Nokwa g'ọ dụ.

Èkwò-òzì, Pòlù Deru Nù Ndu Filipayi

¹ Ọò mbedua, bụ Pòlù; mu lẹ Timoti, bụ ndu l'ejeru Kéréshi Jizọsu ozi l'ede èkwò-òzì-a anụ ndu-nsọ ono, bu lẹ Filipayi g'èphe hakọta; mbụ ndu ono, èphe lẹ Kéréshi tughbaru buru nanu. Anyi edekwa iya phọ anụ ndu-ishi Chiochi pẹ mẹ ndu ejeru Chiochi ozi.

² Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéréshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'èhu-guu.

Pòlù epfu anụ Chileke l'opfu èhu ndu Filipayi

³ Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bukpo teke mu ritaru unu. ⁴ Tekenteke, mu epfukpọo opfu èhu unu g'unu ha anụ Chileke bẹ mu egudeje èhu-utso epfu iya. ⁵ Noo kẹle e -shi kẹ mbọku mbụ ono, unu nọmaru ozi-oma kẹ Kéréshi ono bẹ unu shiepho e -shi teke ono eyeru mu èka l'anọdu asa ozi-oma ono asasa g'a nọma-dzuru gbiriri jeye nta. ⁶ Iphe lanu, mu ka akọta ohu bụ lẹ Chileke ono, bụ iya bụ onye wataru eme iphe-oma ono l'èhu unu ono bẹ l'e-gudeepho nno eme jeye teke oomefufu iya l'ishi lẹ mbọku ono, Kéréshi Jizọsu a-bya ono. ⁷ Noo egube oriri, mu arijeru unu bụ ono; kẹle ọo iphe, gbaru mu l'ememe; eshinu unu nọ mu l'okpoma. Noo kẹle g'unu ha bẹ anyi l'unu tukoru gbaru mgba l'eze-iphe-oma ono, Chileke meru mu ono. Mu nọ lẹ mkpọro nta-a; anyi l'unu tukokwapho gbaru mgba l'eze-iphe-oma k'agbaru ozi-oma ono ọdzori; bya agbakwarupho mgba l'eze-iphe-oma k'anọdu eme iya g'o shihu ike. ⁸ Sụ-a; ọ kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'ọo okpobe-opfu bẹ mu epfu sụ l'oghoroko unu g'unu ha dọ mu shii; ono buru n-yemobu ophu shi l'èka Kéréshi Jizọsu.

⁹ Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'obu ono, unu yeru nwibe unu ono nọdu akaepho shii eje; wakwaphọ g'unu kabaa amaru Chileke okpobe amaru; mẹ g'unu dọ ike marwetajẹ iphe, gbaru unu l'ememe. ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu aduje ike hotajẹ iphe, ka ree mee; k'ophu bukwanu mbọku ono, Kéréshi e-kpe ndiphe ikpe ono rwuepho; oolewarọ l'unu doberu onwunu ọrù; ọ tọ duedu iphe, ọo-ta unu ọta iya; ¹¹ elekwaphọ l'umere, unu shikpọo meta lẹ ndzụ unu l'ophu bukota umere, pfuru ọto, shi Jizọsu Kéréshi l'èka; umere l'e-me gẹ ndiphe kwabẹ Chileke ubvù; jaa ya ajaja.

Egude ndzụ onye egoshi l'a nọ-doru Kéréshi

¹² Unwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe ono, dapfutaru mu nù ono bẹ gbẹ yetabakwaanụ èka g'ozì-oma ono kabaanụ edzuru mgboko. ¹³ Noo kẹle iphe, bukotakpoo ndu ojogu, eche nche l'ibe onye eze; męwaro iphe, bụ ndu ọzo bẹ tukowaru makotaru nta-a l'ọo lẹ mu ejeru Kéréshi ozi bẹ meru g'o gude a tọ mu mkpọro. ¹⁴ Nta-a bẹ mkpọro-a, a tọru mu-a mekwaru; ikpoto unwunna, anyi l'èphe kweru kẹ Kéréshi tukowaa buru ndu obu kabawaa eshihu ike; k'ophu èphe kabaa asa ozi-oma ono kpaakpaa; ophu ọ dọdu onye èphe atsụ ebvu.

¹⁵ A makwaru-a l'ọ nweru ndu gude enya-pfurupfuru ezi ozi-oma kẹ Kéréshi obu; mbụ ndu ezi iya nù g'iphe, eeme l'opfu; ọle o nwekwaru-a ndu ophu gude obu iphóró ezi iya. ¹⁶ Ndu k'ono, gude obu iphóró ezi iya ono bẹ ezi iya nù; opfu l'èphe yeru Kéréshi obu. Noo kẹle èphe maru l'ọo

ya bẹ kuru mu gẹ mu bya agbajẹru ozi-oma ono ọdzori. ¹⁷ O be lẹ ndu ọphuu ezi iya nọ g'ọ bụ iphe, eme l'opfu phọ; egudedu obu phẹ ezi iya ono; bụ iphe, ẹphe emelepho bụ g'iphe-ẹhuka-a, mu eje lẹ mkpọro-a, mu nọ-a kabaa shii.

¹⁸ Ọle ọ bụ; ?mu eyekwanuru phẹ onu? Mbụ-a; ?e gude obu ìphóró epfu iya-o; ?ọ bụ l'ọ nweru iphe, ndu epfu iya nọ vu l'uche epfu iya-o; iphe, ọ bụ; iphe, ọ bụ; g'e pfu iya nọ mee g'opfu ẹhu Kéreshi ono jedzuru mgboko. Ọ kwa iphe ono e-me g'ẹhu tsoo mu uto. Mbukwa ẹhu je anọdukwaro atsowa mu ro nno. ¹⁹ Kele mu maru l'eshinu unu anọduje epfu anuru mu Chileke; teme Unme Jizosu Kéreshi nọdu anọduje eyeru mu ẹka bẹ mu maru l'ee-mechaa haa mu. ²⁰ Iphe, mu dobekpọoru ẹnya dobeshia ya ike bya aburu iphe, mu ele ẹnya iya bụ lẹ g'iphe aduhabe bẹ mu ta abyadu emeru iphere nọ onwomu l'iphe, bụ iphe, mu eme. Ọ chia iphe, obu eshihuje mu ike mu eme iya; mbụ emekwa iya eme iya nta-a gẹ mu shi emehawa iya; bụ lẹ mu e-gude ndzụ mu g'ọ ha ekutse Kéreshi; ?ọ bụ mu lẹ ndzụ? ?ọ bụ mu l'onwu?

²¹ L'ẹhu nkemu bẹ bukwa; mu -nọdu ndzụ; mu anodoru iya Kéreshi; teke mu nwuhuru anwuhu; ono a-buwaruro urwu gbaaru mu. ²² Obenu teke ọ bụ lẹ mu nọ ndzụ l'eli-mgboko-a bẹ mu a-ka ejetaru Kéreshi ozi; ọo ya bụ lẹ mu ta maedu ọphu mu a-hata. ²³ Uzi iphe labo ono bẹ mu pfuru l'echi. Ẹphe tuko alo mu ibekẹboebo. Ọle ọphu ẹgu iya agushi mu ike bụ gẹ mu laa lapfu Kéreshi gẹ mu l'iya nọdu. Ono ka mu ree ọkpobe akaka. ²⁴ Obenu l'ọ kakwanurupho unu ree ọkpobe akaka gẹ mu nọdu ndzụ swibaaru unu. ²⁵ Eshi ọphu o doru mu ẹnya ẹgube ono bẹ mu maru lẹ mu a-nọdu-a ndzụ nọdu swiru unu g'unu ha; yetajeru unu ẹka g'ẹhu-uto unu akabaa shi, bụ iya bụ ẹhu-uto, shi l'ekweta unu. ²⁶ Ọo ya bụ; teke mu l'unu nọepfo ọzo g'unu a-kabaa enweru iphe unu a-zobe gude mu aba abaa; eshinu mu l'unu tukoru buru ndu ẹphe lẹ Kéreshi Jizosu tugbaru buru nanu.

²⁷ Ọle g'ọ duhabe; unu mejeekwapho umere, gbaru onye anu ozi-oma ke Kéreshi ono; ọo ya bụ g'ọo-bukwanuru: mu -du ike bya ndu unu; ọzo lẹ mu ta aduhedu ike bya; mu anule-a l'unu gude obu lanu pfuru pfushia ike; anukwapho l'unu ese iswi ekwekwe ono, unu kweru k'ozima ono. ²⁸ Unu te ekwekwa g'ọ duru iphe, ndu opfu unu e-gude yee unu ebvu ilile. Ọo iphe ono l'e-goshi phẹ l'ọo ẹphebedua l'emechaa laa l'iswi; unubedua a-buru ndu aa-dzota. Ọ buru Chileke a-tuko iya mekota. ²⁹ Kele unubedua bẹ Chileke mewaru g'unu kweta ke Kéreshi; wafua g'unu jeje iphe-ẹhuka l'opfu ẹhu iya. ³⁰ Nta-a bẹ mu l'unu gbaakwaa mgba alwu ọgu ono, mu shihawaa alwu ono, bukwa iya pho bẹ mu alwu nta-a. Teke ono, mu shi alwu iya ono bẹ unu gude ẹnya unu huma iya. Ọle nta-a buwaa lẹ nchi bẹ unu anu iya.

2

Anwu ẹka Kéreshi

¹ Ọo ya bụ; ekweta unu kwetaru ke Kéreshi; ?o meru obu shihu unu ike to? Obu ono, o yeru unu ono ?l'ọ duje-a unu obu? ?Unu lẹ Unme-du-Nso tugbaru-a buru nanu? ?Unu emejeru-a nwibe unu odo? Mbụ-a; ?unu aphujeru-a nwibe unu obu-imemini? ² Ọo ya bụ; unu mee g'ẹhu tsoo mu uto tsofu mu iya l'ishi. G'egomunggo unu bujeerupho nanu; n-yemobu unu aburu nanu; obu unu me uche unu abukwarupho nanu. ³ Unu ta akpajekwa ẹnya l'iphemiphe, unu eme. Ọphu unu ekujekwa onwunu iphe,

unu ahadu g'oo ya l'iphe, unu emekpoo ememe. Unu wozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. G'onymonye riiepho l'iphe, gbaru k'ememe bu g'a ka akwabe nwibe iya ubvu; eme le yebdua. ⁴ G'o to dukwa g'unu ha onye buepho iphe, a-duru iya le ree be onoduje achọ kpurumu; o kwa g'onyenonu chojekwa iphe, a-duru ndu ozo le ree kwapho. ⁵ G'uche unu yee ke Kereshi Jizosu bujeru iphe lanu.

⁶ Jizosu be shiepho le mbu
duepho ge Chileke du.

Ophu o dudu teke o
rijeru l'adudu ono o
du ge Chileke ono be
ya tee wofubaedu enya.

⁷ O chia iphe, o mechiaru
bu l'o meru onwiya
onye adudu iphe, o bu;
bya eworu onwiya
mee nwozi.

E mee ya o buru nemadzu.

⁸ Eshinu e meru iya o
buru nemadzu;
be o wozeru onwiya ali;
bya ekweta anwuhu;
mbukwa anwuhu
k'eli oswebe.

⁹ Noo g'o gude Chileke
wolikwanaa ya eli;
o kakota iphemiphe l'eli.

O bya agua ya epha,
kakota shii l'iphe,
bu epha, aazaje azaza;
¹⁰ k'ophu iphemiphe,
du l'imigwe;
me ophu du l'eli
mgboko owa-a;
me ophu du le mkpula
ali a-buru;
ephe -numaepho epha
iya ono;
ephe egbushi ikpere;
baarū iya eja;

¹¹ waa k'ophu onymonye
e-pfu iya hoo haa
l'oo Jizosu Kereshi bu
Nnajiuphu;
shi egube ono kwabe
Chileke, bu Nna ubvu.*

Aburu iphoro, du l'ochii ke mgboko-a

¹² Oo ya bu; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nodu be unu shikpoekwapho anuru mu opfu. Unu kabakwaa mu anuru opfu nta-a, mu no unu uzanya-a. Unu gude ndzu-agugu me ehu-anmanma; meje g'a

* 2:11 2:11 Guna Azá 45:23.

maru l'adzotawaru unu. ¹³ Noo kele ọo Chileke be bu onye ereshi ire ike l'ehu unu. Ọo ya emeje g'unu chia idzu mee iphe, du iya ree l'okpoma; mee ya g'o tuberu.

¹⁴ Su-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agujekwa aphu me iya; ophu unu alojekwaru ntumego ye iya. ¹⁵ Ọo ya bu k'ophu unu l'a-buru ndu adukpoda iphe, aata unu uta iya; unu aburu ndu duebe ree; teme unu abukwarupho unwu Chileke; ndu adudu iphe, ephe gude merwushia onwophe l'echilabo ejo ogbo-a, egomunggo swehuru; teme ephe nodu anoduje eme ejo ememe-a. Ọ buru l'echilabo phe be unu no egbu nwiiinwii g'iphoro le mgboko-a; ¹⁶ me unu -gude opfu ono, l'anu ndzu ono ewopfu phe. Ọo ya bu ge mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mboku ono, Kereshi a-bya ozo ono; k'ophu oso ono, mu agbakpo ono me akanya ono mu ese ono taa buduru mu ola-l'iswi.

¹⁷ Ophu o dukwa me obetaru e gbua mu gbashu mee mu l'ekweta, unu kwetaru waa l'ozu unu eje be eh u a-nodulekwa-a atso mu utso; mu l'unu atukolea ete eswa. ¹⁸ G'o bukwarupho nno bu g'ehu l'a-nodu atso unubedua utso kwapho; mu l'unu etekwapho eswa.

Timoti yee Epafurodayitosu

¹⁹ Mu arikwa le Nnajiuphu, bu Jizosu eme mu-a ge mu zia Timoti g'o bya agbaphee unu; k'ophu oo-bya akoru mu g'unu eme ala; gude du mu obu. ²⁰ Ọ to dukwa onye ozo, mu nweru, du ge Timoti, bukwanu onye oriri eh u unu echije eh u. ²¹ Ndu ozo g'ephe ha be abujeerupho oriri eh u phe be echije phe eh u. Ophu ephe aru-vujeedu iphe ophu buwaa ke Jizosu Kereshi l'oriri. ²² Obenu le Timoti be unu mawaru-a l'o goshiwaru onwiya le ya bu onye gbaru g'e gude ire iya aka. Kele o shi teke ono ejeru mu ozi ge nwa ejeru nna iya le k'ozu-oma ono mu l'iya eje ono. ²³ Ọo ya bu le mu arikwapho le mu e-zi Timoti ono ibe unu egwegwa me mu -bebeepho maru g'oo-mechaa nwuru mu. ²⁴ Teme mu gudekwapho Nnajiuphu aka l'o to dudu ge mu an-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.

²⁵ Mu byakwapho aru le mu zifutaje Epafurodayitosu, bu nwune mu bya aburu onye mu l'iya tukoru eje ozi k'alwu ugu eh u Kereshi ono; bukwarupho onye ono, unu ziru g'o wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi duru mu ono; g'o bya ndu unu. ²⁶ Noo kele oghoroko unu g'unu ha be shiwaa uzanya duta iya; mbu l'o shihawaa uzanya tsuta iya l'ehu l'unu numaru l'iphe shi eme iya. ²⁷ Iphe shikwaa eme iya eviya; k'ophu o ghuduru nwanshi me o nwuhu. Ole Chileke phuru iya obu-imemini. Ọ to budua yebedua nwekiya be o phuru iya. Ọ phukwaru iya pho mbedua; o-buru-abu me aphu atso mu ishi labo. ²⁸ Ọo ya bu l'o gbenu ka mbedua ehe ihee ge mu zikebe iya g'o bya g'unu l'iya kwee; k'ophu eh u a-tsokwanu unu utso l'unu gude enya unu huma iya ozo; ge mbedua agbabuhukwanuru iya egomunggo. ²⁹ Ọo ya bu; unu gude eh u-utso gbobe aka labo nata iya okpobe anata; l'o bu nwanna, unu l'iya me Nnajiuphu tukoru tugba buru nanu. Unu kwabejekwa iphe, bukpo ndu du ge yebedua ubvu. ³⁰ Noo l'o phoduru nwanshi me ishi iya abaa l'eje ozi Kereshi. Ọ mja enya le ndzu iya; emeru mu iphe unu gege anodu emeru mu.

3

Okpobe apfubekoto

¹ Su-a; aka mu a-suberu iya unu ishi; unwunna mu; bu g'unu nodu Nnajiuphu l'ime tee eswa. Ọ too tsukwa mu l'ehu edephuru unu iphe,

mu dehawaru azu; noo kele oo-me g'unu kabaa egude eka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono. ² Unu kwabekwaru ndu ono, bu nkuta ono enya; mbu ndu ono l'anoduje eme ejo ememe ono. Unu kpakwaru phe l'aphara; mbu ndu ono, ekebutaje nemadzu ekebuta g'o bua ubvu ono. ³ Kele o anyibedua buru okpobe ubvu; mbu anyibe ndu gude Unme-du-Nso abaru Chileke eja; teme anyi nodu anoduje l'eka Kereshi Jizosu ete eswa; ophu o dudu iphe, anyi guberu iphe, eeme l'anu-ehu.

⁴ Ome o iphe, eeme l'anu-ehu adzoje nemadzu me o buru mbedua gege asuje l'oo ya a-dzo mu. O -buru l'o egube nemadzu onye bu l'adzoje iya; me o -buru mbedua gege enwechiaru iphe, mu g'a-zobeje su l'oo ya l'adzo mu. ⁵ Noo l'a nwuru mu; mu noepho abali esato; e bua mu ubvu; mu buru onye Izurelu gedegede; mu buru onye okpa-ipfu ke Benjiaminu. Mu bukpo onye Hiburu; mbu okpobe nwa, ndu Hiburu nwuru. A -bya l'eme iphe, ekemu ndu Jiu pfuru; mu buru onye Farisii. ⁶ A -bya le k'iphe, aphu l'ehu be mu shi buru onye achi nta Chiochi. A -bya le k'iphe, ekemu pfuru su l'oo ya bu onye -meru iya nu; onye ono aburu onye pfuberekoto; ono ta adukwa ophu aata mu uta iya le mu mesweru. ⁷ G'o duhabe; iphemiphe ono, bukota iphe, mu shi anoduje aru l'oo iphe, a-baru mu urwu ono be mu gudeakwa iswi ehuru Kereshi wofukota enya; guru iya ye l'iphe, bu mu iphe, ola-l'iswi. ⁸ O to budua iphemiphe ono; iphemiphe ozo be mu tukokwaru gukota l'iphe, tukoru buru mu ola-l'iswi; kele urwu ophu rwuberu mu eka, bu ophu nyiberu g'atu onu iya, be bu Kereshi Jizosu, bu Nnajiuphu mu ono, mu mawaru majia enya ono. O buru l'iswi ehuru iya be mu gude wofukota enya l'iphemiphe, mu nweru g'o buru iphe, iyi yifuru. Nta-a be ephe bukotawaa ntu ekpofu l'enya mu; k'ophu bu l'o buepho Kereshi be bu urwu, mu e-rita nwekinyi iya. ⁹ Me k'ophu mu e-goshikwanu le mu liya tugbaru buru nanu. Ophu mu emeedu g'a suje le mu bu onye pfuberekoto, bu ophu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; o buwaru ophu shi lekmeta ke Kereshi. O buru ono bu apfubekoto ophu shi Chileke l'eka bya eshikwapho l'eka ke Kereshi. ¹⁰ Ge mu amaru iya; maru ike ono o gude shi lonwu teta dzuru ndzu ono; me ge mu le Kereshi obu atuko gbaru mgba l'iphe-ehuka ono, o jeru ono; me ge Chileke emee ge mu du ge Kereshi l'anwuhu ono, o nwuhuru; ¹¹ k'ophu bu le g'o duhabe mu eshi lonwu teta nodu ndzu.

Agba oso gbafu iya l'ishi

¹² Iphe, mu epfu ta abukwa l'o rwuwaru mu eka erwurwu; ophu o bukwa le mu dukotawaa ree; ole iphe, mu anoduje adzobaa bu ge mu nata obunggo oso, mu gbaru; eshinu Kereshi Jizosu natawaru mu mee mu buru nkiya. ¹³ Unwunna mu; mu ta asukwaru le mu natawaru obunggo oso ono; obenu l'iphe lanu, mu emejkpopho kpurumu bu le mu atukoje iphe, mu towaru azu zohashichaa kukebeepho ehuru agba agbapfu ophu no mu l'uzo iphu. ¹⁴ Mu anoduje adzo ge mu gbafu oso ono l'ishi; k'ophu mu a-nata obunggo, bu iya bu ndzu ojejoje ono, Chileke shi l'eka Kereshi Jizosu kua mu ge mu bya anata l'imigwe ono.

¹⁵ Oo ya bu; g'iphe, bukotakpoo anyibe ndu kawaru enya l'iphe ke Chileke bukwarupho egube iphe ono, mu aru ono be ephe l'a-noduje aru. O -bukwanuru l'o nweru g'o du; unu haru aru iphe ozo be Chileke e-goshikwa iya-a unu g'o doo unu enya. ¹⁶ Oo ya bu le-a; eshinu anyi gbawaru oso ono gbarwua ya l'ishi; g'anyi mejeekwapho iphe ono anyi mehawaru ono.

¹⁷ Ụnwunna mu; unu tũko g'unu ha meje gę mu eme. Anyi egoshiwaa unu iphe, unu e-meje. Unu tũko nwũtaephọ ęka ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono. ¹⁸ Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a bę mu gudeakwaa ęnya-mini ękwa epfuphuru iya unu azu; sũ l'o nweru ikpoto ndu umere phę egoshi l'ęphe bũ ọhogu oswebe Kęreshi. ¹⁹ Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kęle ọọ iphe, a-la phę l'ępho bũ chi phę. Ọ buru iphe, iphere iya gege aduje phę bę ęphe egudeje aba l'abaa. Ọ bũerupho l'iphe kę mgboko-a bę ęphe woru uche phę dobe. ²⁰ A bya abya l'anyibedua; ibe k'anyi buru imigwe. Ọ buru l'ęka ono bę Onye-Ndzọta anyi ono, anyi ele ęnya iya eleshi iya ike ono e-shi bya, bũ iya bũ Nnajiuphu anyi, bũ Jizọsu Kęreshi. ²¹ Ọọ ya bũ onye l'a-gbanwe ogwęhu anyi-a, adudu iphe, ọ bũ-a; mee ya l'ọ dũ g'ogwęhu nkiya, l'egbu nwĩinwii. Ike, oo-gude mee ya bũ ike ono, o gude emekọta iphemiphe g'ọ lwa iya lę mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu kę Kęreshi l'ememe

¹ Ọọ ya bũ; ụnwunna mu, mu yeru obu; unu pfuru pfushia ike l'ęka Nnajiuphu. Oghoroko unu egbukwa mu egbugbu. Ọọ unu bũ ęhu-utso mu; ọ bũkwarupho unu bę bũ obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.

² Mu arwo ụnwanyi labo ono, bũ Yuwodiya yę Sintiki sũ g'obu buru phę nanu l'ęka Nnajiuphu. ³ Tęme gubedua kwapho, bũ okpobe ọnyà; mu l'iya tũkoru eje udu ozi lanu; mu arwokwa ngu pho sũ g'i yejeru ụnwanyi ono ęka g'ęphe meje iphe ono, mu sũru g'ęphe me ono; noo l'ęphe sekporu akanya ezikashi ozi-oma ono; mękpoo Kelementi yę ndu ozowaro, bũ ndu anyi l'ęphe jegbaru ozi ono; bũ ndu ępha phę dukota l'ękwo, Chileke deshiru ępha ndu a-no ndzu ojejoje.

⁴ G'ęhu tsojeepho unu utso l'ęka Nnajiuphu tekenteke. Gę mu pfuphukwa iya azu ozo; g'ęhu tsojeekwapho unu utso.

⁵ Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu bũ ndu obu oma. Nnajiuphu noakwa ntse. ⁶ G'ọ to dukwa iphe, unu e-jeje ayọ oshi iya. Iphe, unu e-mejehia bũ g'unu pfujeru nu Chileke gude kajeru iya iphemiphe, mkpa iya duru unu; unu ekelejekwa iya pho ekele. ⁷ Ọọ ya bũ; g'ęhu-guu kę Chileke, bũ iya kwata dakiri gę nemadzu e-gude uche iya maru; aburu iphe, e-wota obu unu mę uche unu kwachia l'ime Kęreshi Jizọsu.

⁸ Ęka mu l'a-sũberu iya unu ishi ụnwunna mu bũ; g'iphe, l'e-shitajęepho unu l'uche buru ọriri k'iphe ono, bũkota okpobe-opfu ono; mę iphe, bũkpoo iphe, gbaru kę g'e yeru iya ụbvù; mę iphe, bũ iphe, pfuru oto; mę iphe, bũkpoo iphe, e te merwuduru emerwu; mę iphe, bũ iphe, dũ ree l'ęnya; mę iphe, onu tũkoru wũkoo nanu l'ọ dukota ree; mę iphe, dũ ụbvù; mękpoo iphe, bũ iphe, aaja ajaja. ⁹ Unu meje iphemiphe ono, unu nwutaru lę ndzu mu ono; mękpoo ọphu mu ziru unu ezizi; unu emekwapho iphemiphe, unu nũmaru mu l'onu; mę ọphu unu gude ęnya unu hũma l'ęhu mu. Ọọ ya bũ; Chileke ono, emeje g'unu buru guu ono eswiru unu eswiru.

Polu ekele ndu Filipayi ekele kę ree, ęphe meru iya

¹⁰ Sũ-a; ęhu atso mu utso l'ime Nnajiuphu; kęle nta-a bę unu byawaru bya emeaharu mu ree ozo. Iphe, mu epfu ta abũkwa l'unu ta anodujedu epfu opfu ęhu mu; ọ chikwa uto te eshidu adujeru unu g'unu mee ya l'ęka. ¹¹ Mu te epfukwa l'o nweru iphe, ọko iya duru mu; lę mbedua

nwutaakwaru g'iphe, mu nweru g'ọ hahabe phujeru mu l'anya; m'obetaru ọ nọdu anwuru mu inwuagha. ¹² Mu maru g'a bujeru onye ejo eka duru; bya amaru g'a bujeru onye nweru iphe. L'iphe, bukpo eka mu nọ be iphemiphe ono mewaru mu; ebe ọ duedu iphe, abujekwaduru mu enya-aphapha l'ehu nkemu; mbu le mu rijiru epho; ozoo le mu nọ egu; ?mu nweru iphe; me mu te enwe-o; mu anọ-kirishilekwaa. ¹³ Ọ to dudu iphe, mu ta adudu ike emekota; noo l'ọo Kereshi be bu onye emeje ike adu mu k'ememe iya.

¹⁴ Su-a; unu nweru obu oma l'eka mu nọ; yetaru mu eka teke ono, mu shi eje iphe-ehuka ono. ¹⁵ Teme unube ndu Filipayi l'onwunu maru le teke mu watakporu ezi ozi-oma ono le mbu; ge mu lufutaru le Masedoniya be ọ to dudu Chiochi ozo, mu l'ephe tugbaru nanu; gbahaepho unubedia kpurumu: ọo unu bu ndu anuje mu iphe bya aburu unu bu ndu anataje l'eka mu. ¹⁶ Mbu je akpachakpo le teke mu nọ le Tesalonayika; unu shi emejeru mu mkpa; me mkpa byaru mu; mbu ebe ọ bukwa ugbo lanu kpu be unu meru mu iya. ¹⁷ Ọ to bukwa iphe ono, unu anuje mu ono be mu ele enya iya; ọ chia iphe, mu ele enya iya bu g'urwu gbaaru unu berebere. ¹⁸ Mu natakotawaru iphemiphe ono, unu nuru Epafurodayitosu g'o wotaru mu ono. Ọo-sukpokwaaru iphe, mu eme iya tsufu etsufu. Iphe ono be unu vuru nu iya k'anyinyi. Iphe ono, unu nuru mu ono du ge ngweja, eshi kwekweekwee; ngweja, mkpo iya akpu tuu alapfu Chileke. Mkpọ iya ono atso Chileke utso; k'ophu o gboberu eka labo nata iya. ¹⁹ Le Chileke mu a-nukotakwaa unu iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru unu. Ọ buru l'iphe o nweru, ọdu-biribiri iya dakiri atu onu iya ono, shi l'eka Kereshi Jizosu ono be o-shi mee ya. ²⁰ G'ọ buru Chileke ono, bu iya bu Nna anyi be ajaja l'a-buru nkiya jasule tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Ekele mkpochi-ishi

²¹ Unu keleru mu iphe, bu ndu-nso l'ehu l'ehu; mbu ndu ono, nọ l'eka Kereshi Jizosu ono. Unwunna anyi ndu mu l'ephe nọ l'eka-a l'ekelekwapho unu. ²² Iphe, bukpo ndu-nso, nokota l'eka-a g'ephe ha l'ekelekota unu-o; kelekele ke ndu bu l'ibe eze nnajioha, bu Siza. ²³ Ge Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi meeru unu eze-iphe-oma-o. Nokwa g'ọ du.

Èkwò-òzì, Pòlù Deru Nù Ndu Kòlòsì

¹ Ọwà-a bụ èkwò-òzì, mụbe Pòlù ede. Mu bụ onye Chileke hotaru mee gę mu buru onye-ishi-òzì Kéréshì Jizọsu. Onye mu l'iyà gba mgba ede iyà bụ nwanna anyi, bụ Timoti.

² Ndu anyi ede iyà anụ bụ ndu kẹ Chileke; mbụ ndu ọphu nọ lẹ Kòlòsì, bụ unwanna anyi ndu ọphu nọ l'ẹkà Kéréshì.

Mu sụ gę Chileke, bụ Nna anyi yẹle Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéréshì meeru unu eze-iphe-oma; l'o mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele iyà ekele

³ Anyi anọdujeepho ekele Chileke, bụ iyà bụ Nna kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéréshì mę anyi -nọdu epfu opfu ẹhu unu anụ Chileke. ⁴ Noo l'anyi nọmawaru g'ekwekwe unu shiuberu ike l'ime Kéréshì. Anyi bya anumaakwapho l'unu yeru ndu-nsọ obu g'ẹphe ha. ⁵ Kẹle unu ele ọnya iphe, a kwakọberu unu l'imigwe; mbụ iphe ono, e meru; unu maru teke ono, a byaru bya ezia unu ozi-oma ono, bụ ọkpobe-opfu ono. ⁶ Ozi-oma ono erekwa ire l'ẹkameka bya atukoakwapho mgboko ejedzuru. Ọ buru ẹgube ono bụ g'o jedzuru ẹka unu nọ bya ere ire lẹ ndzụ unu e -shì mbọku, unu nọmaru iyà; o doo unu ọnya ree; mbụ iphe, eze-iphe-oma Chileke ono bụ.

⁷ Ọo Epafurasu, bụ onye anyi yeru obu; onye anyi l'iyà tukuru eje ọdu ozi lanụ bę bụ onye ziru unu ozi-oma ono. Epafurasu ono bụ onye goshiwaru lẹ ya bụ onye e gude ire iyà ẹka l'ẹjeru Kéréshì ozi; ọ buru iyà nọ-chiru ọnya anyi l'ibe unu; ⁸ tẹme ọ buru iyà pfuru anyi kẹ n-yemobu unu ono, shì l'ẹkà Unme-dụ-Nsọ ono.

⁹ Nokwa iphe, meru g'o gude ẹbe anyi atuwojeduru ẹka l'epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu; g'o mee g'unu makọtajeru iphe, bụ uche iyà; waa k'ọphu mmamiphe, shì l'ẹkà Unme-dụ-Nsọ edoje ọnya ree. ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu emejekwanụ umere, l'e-me gę ndzụ unu l'ọphu buru iphe, unu l'e-gude akwabẹ Chileke ùbvù; tẹme unu emekwaphọ iphe, dụ Chileke ree l'iphemiphe, unu eme ememe. Unu eshi ẹgube ono meje iphe, bụkpoo iphe-oma tekenteke; kakwaphọ amarweta onye Chileke bụ. ¹¹ L'o gude ike iyà ono, dụ biribiri mee unu g'unu shihu ike ọkpobe esihu; k'ọphu unu a-duje ike gude ata nshi nwejeru obu l'iphemiphe, byaru unu. ¹² Unu egudejekwaphọ ẹhu-utso keleje Chileke, bụ Nna ekele. Noo l'ọo ya bụ onye meru; unu buru ndu gbaru g'unu lẹ ndu-nsọ gbaru mgba l'iphe, ọ kwakọberu pẹ l'ẹka ono, bụ iphóró dukota iyà ono. ¹³ Ọ dzọtaru anyi l'ẹka ọchii nweru ike bya eworu anyi je edobe l'ẹka Nwa iyà, o yeru obu bụ eze. ¹⁴ Ọ buru iyà bę e shì l'anwụhu iyà gbata anyi; bya agụkwaarupho anyi nvù l'iphe-ẹji.

Onye Kéréshì bụ mę iphe, oomeje

¹⁵ Ọo ya bụ ụgbugba Chileke ono, a ta ahumajedu l'ọnya ono; bya aburu iyà bę Chileke doberu l'ọkpara l'iphe, bụkpoo iphe, o meru ememe. ¹⁶ Noo kẹle ọo l'ẹka iyà bę Chileke shì mekọta iphe, bụkpoo iphemiphe, bụ ọphu dụ l'imigwe mę ọphu dụ lẹ mgboko; ọphu ọnya ahumaje mę ọphu a ta humadu l'ọnya; mbụ ndu eze ojozi-imigwe; mę ndu bụ nnajioha; mę ndu ọchi-ọha g'ẹphe hakọtakpoo; mę ndu ọphu nọ l'oke ọkwa, nọkota

l'imigwe. Oo yẹbedua, bu Kéreshi ono bẹ Chileke shi l'ẹka iya mee iphemiphe kpo; tẹme o buru iya bẹ o meru iya doberu. ¹⁷ Yẹbedua l'onwiya vukota iphemiphe uto dūhaadaa. O bukwarupho ike nkiya bẹ o gude mee iphemiphe, Chileke meru ememe; o dukota l'ẹka Chileke doberu iya. ¹⁸ Oo ya bu ishi, kpo-pfuru l'ogwehu iya ono, bu Chiochi. Oo yẹbedua bu ẹka ndzu l'ophu futaru. O bukwaru iya pho bu onye ivuzo, Chileke meru o shi l'onwu teta nodu ndzu; k'ophu oo-buru iya a-kakota shii l'iphemiphe, Chileke meru ememe. ¹⁹ Oo Chileke bẹ chiru iya l'obu iya mee g'o buru l'ehu Nwa iya bẹ aa-huma-gbukpoo iphemiphe. ²⁰ Waa g'oo bukwarupho l'ẹka Nwa iya ono bẹ ya e-shi mee ge yele iphemiphe, no l'imigwe me ophu no le mgboko du le ree. Ya eshi egube ono gude mee ono, Nwa iya gbashiru l'oswebe ono mee g'opfu ta aduheru yẹbe Chileke yele iphemiphe, o meru ememe.

²¹ Noo l'o nwekwarupho teke unubedua shi buru ndu 'anodu Chileke l'ẹka. O buru ejo-iphe unu shi anoduje ari l'oriri; eme iya l'umere bẹ shi mee; unu buru ohogu Chileke. ²² Ole nta-a bẹ Chileke shiwaa le ndzu, Nwa iya shi nodu l'eliphe-a waa anwuhu, o nwuhuru; mee g'unu l'iya du le ree; k'ophu Nwa iya ono e-duta unu; unu aburu ndu duru Chileke iche; o to dudu iphe, aata unu uta iya; ophu unu abuduru ndu aamaru ejo ẹka jasū l'o duta unu bya apfube l'iphu Chileke ono. ²³ Ole iphe, unu mefutaje bu l'unu a-pfushi ike l'ekweta unu; kpo onwunu g'abara; ophu unu ekwedu g'e mee unu g'unu wofu obu l'iphe ono, unu ele enya iya ono, bu iya bu ozi-oma ono, unu numaru ono, e zidzuru mgboko mgburugburu ono; bya abukwaru iya pho bẹ Chileke ziru mbedua, bu Polu ge mu je ezia ndu ozo.

Ozi, Chileke ziru Polu g'o je ezia Chiochi

²⁴ Nta-a bẹ ehu atsokpoo mu utso; kele oo unu bẹ mu ejedoru iphe-ehuka-a. Noo kele oo iphe-ehuka-a, mu eje nta-a bẹ mu gude eyeta ẹka eme g'o dzukota mbu iphe, phodukwaduru l'iphe-ehuka ono, Kéreshi jeru jedoru ogwehu iya ono, bu Chiochi. ²⁵ Oo Chileke ono, bu onye hotaru mu nu ge mu buru onye-ozu Chiochi bẹ ziru mu ozi ge mu zia unu; ge mu mee unu g'unu tuko iphe, ya pfuru makotaru; ²⁶ mbu iphe ono, o shi domia edomi eshinu o meru mgboko ono. O be nta o bya egoshi iya ndibe iya, du nsọ. ²⁷ O buru phe bẹ Chileke hotaru le ya e-goshi iphe ono, nyiberu anyibe ono, e shi domia edomi l'enya ndu abudu ndu Jiu ono, bu iya bu l'i - nodu Kéreshi l'ẹka; l'ii buru onye e-mechaa gbua nwijnwii. ²⁸ Oo opfu ehu iya bẹ anyi anoduje asa kpa kpa g'onnyemonye numa-a; alo onnyemonye ẹka le nchi gude mmamiphe ezi iphe k'ophu anyi e-me onyenonu g'o buru onye no l'ime Kéreshi buru onye duebe ree. ²⁹ Noo g'o gude mu nodu anoduje eseshi akanya ike; kukebe ehu eme ge mu e-me jeebe ozi ono, Chileke ziru mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a bẹ bu ike ono, Kéreshi eyeje mu l'ehu ono. Noo ike, l'ere ire l'ehu mu bu onoya.

2

¹ Iphe, mu eme g'unu maru bu le mu ese akanya unu eseshi iya ike; me akanya ndu Chiochi, no le Layodeshiya; mewaro iphe, bukpo ndu ozo, mu lephe teke ahuma-swee le ndzu-a. ² K'ophu obu e-shihu phe ike; wafua g'ephe tugba buru nanu le n-yemobu; oo ya bu g'ephe abya amaebekporu okpobe-opfu ono; e-shi egube ono iphe ono, Chileke shi domia edomi ono edoo phe enya ree, bu iya bu ke Nna yele ke Kéreshi. ³ Oo l'ime Kéreshi ono bẹ Chileke domiru iphe, bukpo ẹku, du le mmamiphe yele nkwa menya l'ophu.

⁴ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu k'ophu o to dudu onye a-bya egude ire mecha mecha duswee unu uzo. ⁵ Kele a makwaru-a le mu ta anodu l'eka ono, unu no ono; ole o kwa-a l'eka ono, unu no ono be obu mu du. Iphe, atsoje mu utso bu g'unu gude mekobe onwunu buru nanu waa g'unu gude buru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi.

Jizosu bu nnajioha

⁶ Oo ya bu; eshinu unu gbobewaru eka labo nata Kereshi Jizosu o buru Nnajiuphu unu; unu l'ia tugbaekwapho buru nanu kwaseru. ⁷ G'o bukwarupho g'oshi agbabeje ogbarabvu l'ime ali-a bu g'unu a-gbabe ogbarabvu l'ime Kereshi. G'o buru Kereshi be l'a-buru okpa-ulo, unu a-nodu akpu ndzu unu l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono kweshia ya ike. Unu egudejeepho obu unu g'o ha ekele iya k'anyinyi.

⁸ Iphe, unu akwaberu enya bu g'o to du onye e-gude mmamiphe nwomaru-o-machata me ugho, enwedu ishi bya aturwua ekweta unu. Iphe ono bukota iphe, shi l'iphe, ndiphe ezi; bya aburu iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje, bu iphe, eshidu Kereshi l'eka. ⁹ Noo l'oo l'ehu Kereshi ono, byaru bya aburu nemadzu ono be Chileke l'onwiya byaru bya edzua oke egoshikota onye ya bu. ¹⁰ Chileke be shiwaa l'eka Kereshi ono, unu l'ia tugbaru buru nanu ono mee ge ndzu unu dzua oke. O buru Kereshi ono bu onye-ishi, kakota iphe, bukotakpoo ndu ochi-oha imigwe g'ephe hakotakpoo; bya akakotakwapho ndu nokwapho l'oke okwa l'imigwe.

¹¹ Su-a; o kwa teke ono, unu l'ia byaru bya atugba buru nanu ono be e buru unu ubvu; mbu ubvu ophu abudu eka be e gude bua ya unu. Oo Kereshi l'onwiya bu onye buru iya unu. Ubvu ono, o buru unu ono bukwa ogwehu unu l'ophu be o yefuru unu g'onye yefuru uwe; mbu ogwehu unu ophu iphe-eji shi phawaa kutukutu. ¹² Le teke ono, e meru unu baputizimu ono be a tukoakwaru unu le Kereshi likota elili. Teme Chileke tukokwapho unu l'ia mee unu tuko shi l'onwu teta dzuru ndzu. Noo l'unu kwetaru l'ike du Chileke bya achiru upfu ye l'ike iya ono; mbu ike ophu, o gude mee Kereshi o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹³ O nweru teke unu shi nwuhu anwuhu kwaa l'ime iphe-eji unu; ophu unu ebuduru ubvu; ole nta be Chileke byawaru emee; unu le Kereshi tuko nodu ndzu; o gukotaru anyi nvu l'iphe, bukpo iphe-eji, anyi meru g'o ha. ¹⁴ O tukochaa iphe ono, e deru edede l'ekwo ono hushikotachaa g'o ha; mbu iphe ono, egoshi l'anyi darwukotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bu iphe ono duwaa g'ugwo, topyitaru anyi l'ekpiri ono. Chileke mecha nno bya atuko iphemiphe ono kpoppyabe l'oswebe shi egube ono mee ya o rebuhu ire. Ophu oo-rebaedu ire je aduwaruro ya. ¹⁵ Oo teke pho, Kereshi nwuhuru l'oswebe pho be o chikporu ike iphe, bukpo ochi-oha, nokota l'ephekerephe; me ike iphe, bukpo ndu ophu no l'oke okwa l'ephekerephe; kpu phe le ndzu kpufuta l'edzudu-oha teke ono, yebedua l'atu okoo k'alwu-gbu, ya l'wu-gburu phe ono.

¹⁶ Oo ya bu; g'o to dukwa onye a-bya anodu akpocha-pheru unu mkpocha l'iphe, unu eri eriri me l'iphe, unu angu angungu. Ophu o dukwa onye a-bya akpochaaharu unu mkpocha ke l'owaa iphe, unu aboje; g'unu dobekwa mboku ophuu boje iya abobo; ozoo l'onwa fukwaru k'ophuu g'unu watakwa iya abobo; ozoo k'iphe, unu e-meje mboku atuta unme. ¹⁷ Ekemu ndu Jiu ono g'o hakota, e shi tushia k'iphemiphe ono be shi bukotaru onyonyo iphe, l'e-mecha mee l'iphu. Obenu l'ophu bu okpobe iya bu Kereshi. ¹⁸ Oo ya bu g'unu te ekwekwa g'o duru onye l'abya akposhia unu anata obungo ono, Chileke l'e-bu unu ono. Unu

b'ekwekwa gę ndu ono, ọonoduje atso uto l'ephe emeje g'a su l'ephe wozeru onwophe ali ono nafu unu obunggo Chileke. Ephe anoduje epfu g'a bageru unwu-ojozi-imigwe aja; ephe asu l'iphe, ephe gbaberu okpa epfu iya bu ophulanya, ephe phuru. Egube ndu ono anodujeepho eku onwophe iphe, ephe ahadu g'oo ya. O buerupho egomunggo, enwedu ishi be ephe anoduje agba. ¹⁹ Ephe ta anyatajeedu l'o duru onye bu ishi, bu aka ogwehu dzepfuru le nkwo iya le nkwo iya; mekpoo akwara, dukota l'ehu. O buru ishi emeje ogwehu ono l'oovu evuvu gę Chileke tberu.

Anwuhu waa eteta k'onye le Kereshi

²⁰ Su-a; eshi ophu unu le Kereshi tukoru nwuhukota be Chileke bofuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe toru okpa iya, su g'e tsoje. ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu emekwada gę ndu bukwadu ndu mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu pfuru, bu ophu suru: ²¹ "B'ebyikwa aka le nri owa! B'edekwa owa-a ire; ophu i denyikwa ophu aka?" ²² Iphe, bukpoo ekemu ono g'o ha tukokwaru bukeru-a iphe, nemadzu ezi waa iphe, a toru okpa iya su g'etsoje. Noo kele iphe, eeri eriri bu e -richawa iya be o buwaru. ²³ Iphe ono, ephe ezi ono adujekwa g'o shi le mmamiphe; bya aburu iphe, nemadzu gude aka kotaru onwiya; buru ndu eme g'a su l'ephe wozetaru onwophe ali; buru ndu anu ogwehu phe aphu. Ole iphemiphe ono ta adukwa ophu eyetajeru phe aka g'ephe sede onwophe l'egu ejo-iphe, l'agu phe nu.

3

¹ Su-a; eshinu Chileke mewaru unu le Kereshi tuko shi l'onwu teta dzuru ndzu; unu chojenu uzo, unu e-shi g'iphe ono, du l'imigwe ono rwube unu aka; mbu iphe, du l'aka ono, Kereshi no l'ekutara Chileke ono. ² Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, du l'eli ono; unu te ewoshiru iya dobe l'iphe ke mgboko l'aka-a. ³ Noo kele unu nwuhuru anwuhu. Ndzu unu be Kereshi wowaru domia l'aka Chileke. Kereshi nodukwanu l'ime Chileke. ⁴ Oo Kereshi be bu okpobe ndzu anyi g'anyi hakota. Teke ono, Kereshi a-bya ozo ono be unu e-tsokwaru iya pho bya. Unu l'iya agbaru mgba l'odu-biribiri iya.

⁵ Oo ya bu; unu pyi-gbushia iphe, bukotakpoo iphe ke mgboko-a, bu iphe, dzukwadu ndzu l'ehu unu, bu iya bu; apharwushi onwonye; umere, rehuru erehu me egu eme ejo-iphe; iji-nya me nya-pfurupfuru, buhukwapho agwa obvu. ⁶ Oo iphemiphe ono be l'e-me g'oke-ehu-eghu ke Chileke dapfu ndu ta ndu iphe le nchi. ⁷ O nwekwaru-a teke unubedua shi emegbaa iphemiphe ono, bu iya bu teke ejo-iphe ono shi gudegbaa ndzu unu eme g'o du iya.

⁸ Ole nta-a be unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ehueghu; obu oku; edoberu nwibe unu ejo obu; ephu nemadzu iphu. G'opfu erehu te eshijekwa unu l'onu. ⁹ Unu ta adujukwaru nwibe unu aka; eshinu unu hakotawaru akahu umere ono yee ejo ememe, tso iya nu. ¹⁰ Oo ya bu g'unu yee umere ophu ono g'onye yeru uwe. O kwa Chileke ono, nuru unu umere ophu ono anoduje eme unu g'unu kabaa aburu ndu o meru k'ophu. Oo ya bu g'unu amakotaru onye Chileke bu; marwee ya amarwe k'ophu unu a-nodu akabaa adu g'o du kwaseru. ¹¹ Eshinu o duwaa nno be a ta akpahakwa ishi ke l'onye ophu bu onye Jiu; onye ophu buru onye abudu onye Gurisu; onye ophu buru onye buru ubvu; ophu onye

ophuu ebuduru. Onye ophuu bu nlwamulwa; onye ophuu buru onye ime-
oswa. Onye ophuu bu ohu; onye ophuu buru amadu. O buwaa Kereshi
bu mkpakọ le nswiko; teme o buru l'ime onyemonye.

¹² Unu bu unwu Chileke. O yeru unu obu bya ahota unu g'unu buru ndu
nkiya. Noo g'o gude unu je aphujeru nemadzu obu-imemini; nwejeru obu
omaa; unu wozeje onwunu ali; meje odoo; unu atajeru iphe nshi. Unu
tuko iphe ono g'o hakota chita yee g'onye yeru uwe. ¹³ Nwibe unu -mee
unu eji; unu tagbuje iya le nshi. Teke nemadzu meru unu iphe, unu a-
ta onye obu uta; unu aguaru iya ya nvu. Nnajiuphu guakwaru unu nvu
l'iphe-eji unu. Oo ya bu; unu gujekwaru ndu ozo nvu m'ephe meswee unu.
¹⁴ Ophu kachakponu l'iphemiphe ono bu g'unu yee nwibe unu obu. G'o
chikobe unu g'unu tugba buru nanu okpobe aburu. ¹⁵ G'ehu-guu ophu shi
Kereshi l'eka nodukwa l'obu unu; duzi unu uzo; kele oo ya meru g'o gude
Chileke kukobe unu g'unu bya aburu ogwehu lanu. Unu keleje Chileke
ekele iphe onoya.

¹⁶ Unu kwe g'opfu ke Kereshi ono bya eburu l'ime obu unu dzua ya
oke le mmamiphe; ezi iphe; yele adu nwibe unu obu. Unu egudekwa
iya pho aloru phe aka le nchi. Unu guje ebvu-oma nu Chileke; me ebvu
ekele; me ebvu ozo, shikota Unme-du-Nso l'eka. Unu gude obu unu g'o ha
meje iphemiphe ono; gude nno ekele Chileke ekele. ¹⁷ Iphe, bukpo iphe,
unu epfu epfufu me iphe, unu eme ememe; unu gudeje epha Nnajiuphu,
bu Jizosu Kereshi mekotaje iphe obu. Mbua; unu shije Kereshi l'eka
kelejekpopho Chileke, bu Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu ke Kereshi

¹⁸ Unube unwanyi; unu wozejekwaru ji unu onwunu ali; kele oo ya bu
iphe, gbaru onye etso Nnajiuphu l'ememe.

¹⁹ Unube unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta adujekwaru phe
ehuka.

²⁰ Unube unwegirima; unu nujeru ne le nna, nwuru unu opfu
l'iphemiphe, ephe epfuru unu. Noo l'oo iphe, du Nnajiuphu ree bu ono.

²¹ Unube nna; unu te emekwa unwegirima unu iphe, e-ghu phe egu;
anonya obu dahu phe adzulakpa.

²² Unube ndu bu ohu; unu mejekwa iphe, ndu bu nnaji unu k'eliphe-
a ziru unu. O to bukwapho teke ephe ele unu enya be unu e-meje iya
g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja. Unu gudejekpopho obu iphoro me iya. Iphe,
unu azobeje eme iya aburu le Chileke duru unu le nso. ²³ Iphe, bu iphe,
unu emekpo; unu phubeje iphu me iphe obu maru l'oo Nnajiuphu anyi
be unu emeru iya. Unu te emekwa iya g'o bu nemadzu be unu emeru
iya. ²⁴ Unu nyatajeka l'oo Chileke be l'e-bu unu obunggo iya, bu iya bu le
Nnajiuphu l'a-nu unu iphe ono, o kwetaru ndu nkiya ukwe iya ono. Noo
kele oo Kereshi bu Nnajiuphu, be unu ejeru ozi. ²⁵ Ole onye eme iphe-eji
be Chileke a-pfukwanu ugwo ophu gbaru iya nu; m'obeta onye obu buru
onye. Noo le yebedua, bu Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

4

¹ Unube ndu bu nnajiuphu; unu mejekwaru ohu unu iphe, pfuru oto me
iphe, rwuberu phe nu. Unu nyatajeka l'unubedua nwekwarupho onye
bu Nnajiuphu unu, bu l'imigwe.

Iphe unu e-meje

² Unu yemia ishi l'epfu anu Chileke; unu eche nche; ekelejekpoe ya pho
ekele. ³ Unu pfujekwarupho opfu ehuru anyi nu Chileke su iya g'o mee g'anyi

nwejeru ẹka anyi e-zije ozi-oma ono; mbu g'anyi zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bu iya bu Kereshi l'onwiya. O kwa k'ozi-oma ono be o gude a tua mu mkporo-a. ⁴ Unu pfujekwarupho nu iya g'o mee mu ge mu duje ike pfuje iya g'o doo enya le g'o gbaru mu l'epfufu iya.

⁵ Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abudu ndu ke Kereshi. Unu ta ahajekwa uzo duru unu g'o laa ke mmanu. ⁶ G'opfu unu guje egugu; dujeepho g'iphe, unu tsuru; k'ophu ooheje ndu unu epfuru iya ihee angaberu unu nchi. Unubedua amakwanuru g'unu e-yejeru onyemonye onu l'opfu.

Ekele ikpazu

⁷ Tikikosu e-pfukotarua unu ge mu eme ala. Yebedua bu nwanna anyi, anyi yeru obu; bya aburu onye-ozima, e gude ire iya aka; bya aburu onye anyi l'iya tukoru eje ozi ono. ⁸ Mu ziru Tikikosu obu g'o bya ndu-unu bya akoru unu g'anyi l'eme ala; teme l'oo-mekwaapho g'obu shihu unu ike. ⁹ Onye anyi tukoru ye l'iya ezi g'ephe bya ndu-unu ono bu Onesimosu, bu onye anyi yeru obu; bukwarupho onye goshifuakwarupho le ya gbaru g'e gude ire iya aka; mbu Onesimosu k'ibe unu. Ephenobo ono a-kowaruro unu g'iphemiphe, du l'ibiya-a.

¹⁰ Arisutakosu, bu onye mu l'iya tukoru nodu le mkporo l'ekelekwaro unu. Maku nodu ekelekwapho unu; mbu nwa nwune-nna Banabasu. E zihakwaru nzi ehu iya; o rwua unu nchi. Teke o shitaru uzo ibiya k'unu; unu goshijekwa iya l'ehu atso unu utso l'o byaru. ¹¹ O nodu ekelekwapho unu mbu Jizosu ono, eekuje Jiosutosu ono. Oo umadzu eto ono be bukwa ndu Jiu, tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'oo Chileke bu eze ono. O buru phe be anoduje adu mu obu.

¹² Epafurasu k'ibe unu ekelekwapho unu. Yebedua be bukwaapho onye ejeru Kereshi Jizosu ozi. Oogudeje obu iya g'o ha phube iphu epfu anu Chileke l'ishi ehu unu epfushi iya ike. Ge Chileke mee g'unu ba akpojeru laa azu; l'oomekwapho unu: unu amakotaru umere, gbaru onye ke Kereshi l'ememe okpobe amaru; l'oomekwapho g'o heje unu ihee emebekota iphe, du Chileke l'uche. ¹³ Mbedua epfukpo l'onwomu su l'oosekpo akanya ehu unu eseshi iya ike; mekpoo akanya ehu ndu Layodeshiya; me ke ndu Hiyerapolisu. ¹⁴ Onye dokinta ono, anyi yeru obu ono, bu Luku l'ekelekwaro unu. O nodu ekelekwapho unu mbu Dimasu.

¹⁵ Unu keleru anyi unwunna anyi phe ono, no le Layodeshiya. Unu ekeleru anyi Nimfa me Chiochi ono, edzukobeje l'ibe iya ono. ¹⁶ Unu -guchaa ekwo-ozima l'ibiya k'unu; unu mekwaa ya g'o rwua ndu Layodeshiya aka k'ophu ephebedua l'a-gukwa iya pho. Unu agukwaapho ekwo-ozima ophu shi Layodeshiya. ¹⁷ Unu zia Akiposu le mu suru g'o kukebekwa ehu jebe ozi ono, e ziru iya g'o jee l'ozima ono, anyi ejeru Nnajiuphu ono.

¹⁸ Oo mbedua, bu Polu gude aka mu ede owa-a nta-a gude ekele unu. Unu ta azohajekwa le mu no le mkporo.

Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì Kẹ̀ Mbu, Pọ̀lu Deru Nụ̀ Ndu Tesalonayika

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka mbedua, bụ̀ Pọ̀lu alaru Chìochì Tesalonayika, bụ̀ ndu kẹ̀ Chileke, bụ̀ Nna; bya abụ̀kwarupho ndu kẹ̀ Nnajiuphu, bụ̀ Jizọ̀su Kéreshi. Ndu mu ẹ̀phe tukurò dee ya bụ̀ Sulivanusu yẹ̀ Timoti.

Gẹ̀ Chileke meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ̀ g'ẹ̀hu dụ̀ unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe phẹ̀

² Tekenteke, anyi epfu anụ̀ Chileke, bụ̀ Nna anyi bẹ̀ anyi l'anyatajẹ̀kwa unu. Anyi nọ̀du anọ̀duje ekele Chileke ekele ẹ̀hu unu g'unu ha. ³ Ọ̀ tọ̀ dụ̀kpodaa teke anyi ta anyatajẹ̀du ozi unu gude ekweta jee; mẹ̀ g'unu gude n-yemobu eseshiberu akanya ike; waa g'unu gude ọ̀ta-nshi nọ̀du Nnajiuphu anyi, bụ̀ Jizọ̀su Kéreshi l'èka elshiberu ẹ̀nya mbọ̀ku ono ike. ⁴ Unwunna anyi; anyi makwaru-a lẹ̀ Chileke yeru unu obu; bya ahọ̀ta unu g'unu bya aburu ndu nkiya. ⁵ Noo l'anyi byaru ezia unu ozi-oma ono; ọ̀phu ọ̀ bụ̀du-a opfu ọ̀nu bẹ̀ anyi gude zia ya unu kpurumu; Chileke gudekwa iya phọ̀ goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme Chileke ono bẹ̀ yekwarupho anyi ẹ̀ka; anyi dụ̀ ike mee; unu maru ọ̀kpobe amaru l'iphe anyi ezi bụ̀ ọ̀kpobe-opfu. Umere, anyi meru teke anyi l'unu shì tuko nọ̀dukota mewaruro unu maru ẹ̀gube ndu anyi bụ̀. Ọ̀ kwa g'ọ̀o-duru unu lẹ̀ ree meru g'ọ̀ gude anyi mee ẹ̀gube umere ono. ⁶ Tọ̀budu iya bụ̀; unu bya aburu ndu anwu ẹ̀ka anyi. Ọ̀ bụ̀waruro unu anwu ẹ̀ka Nnajiuphu. Ọ̀phu unu eleduro kẹ̀ l'unu eje iphe-ẹ̀huka teke e ziru unu ozi-oma ono; unu gudelaa ẹ̀hu-utso ọ̀phu shì l'èka Unme-dụ̀-Nsọ̀ nata ozi ono. ⁷ Ọ̀o iphe ono meru g'ọ̀ gude unu bya aburu ndu iphe, bụ̀kota ndu ọ̀phu, kweru kẹ̀ Kéreshi lẹ̀ Masedoniya waa l'alì Gurisu byaru awata anwu ẹ̀ka phẹ̀. ⁸ Ọ̀ tọ̀ bụ̀du-a l'ozì-oma ono, shì l'èka Nnajiuphu, bụ̀ ozi, unubedua l'ezì ono dzuru Masedoniya yẹ̀ Gurisu kpurumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kẹ̀ Chileke bẹ̀ ngakọ̀taakwaru ẹ̀kameka k'ọ̀phu ọ̀ tọ̀ duedu onye anyi a-bya akọ̀haru iya k'iche. ⁹ Iphe, bụ̀kpoo ẹ̀ka anyi jeru bẹ̀ aanọ̀duje epfugbaa kẹ̀ g'unu gude meshiberu anyi g'anyi byajeru ndu unu-a; mẹ̀ g'unu gude sefukotawaa ẹ̀ka l'agwa ọ̀bvụ̀ bya aghachiwaru Chileke iphu; wata ejeru ọ̀kpobe Chileke ono, nọ̀ ndzụ̀ ono ozi; ¹⁰ bya awatakwaphọ̀ ele ẹ̀nya Nwa iya ono, e-shì l'imigwe bya ono; mbụ̀ Nwa iya ono bụ̀ Jizọ̀su, o meru o shì l'ọ̀nwu teta nọ̀du ndzụ̀ ono. Ọ̀o ya bụ̀ onye l'a-dzọ̀ anyi l'oke-ẹ̀hu-eghu kẹ̀ Chileke, ọ̀-tukoshi ndu eme iphe-ẹ̀ji.

2

Ozi, Pọ̀lu jeru lẹ̀ Tesalonayika

¹ Sụ̀-a; unubedua l'onwunu; unwunna anyi; maru l'akpafuta, anyi kpapfutaru unu ta abudu anyi kẹ̀ mmanu. ² E -gudekpọ̀oru l'anyi jewaru iphe-ẹ̀huka lẹ̀ Filipayi mẹ̀ iphe-iphere, e meru anyi; ọ̀le Chileke melekwaru-a obu shihu anyi ike; k'ọ̀phu anyi byaru ezia unu ozi-oma kẹ̀ Chileke ono. Ọ̀phu anyi ejedururo epfu kẹ̀le aakpobyi iphe, anyi eme akpobyi. ³ Mbụ̀-a; teke ono, anyi l'arwo unu g'unu bya aburu ndu kẹ̀ Kéreshi ono bẹ̀ ọ̀ tọ̀ bụ̀kwa g'anyi bya edephua unu edephu; ọ̀phu ọ̀ dükwa ẹ̀jo-iphe, dụ̀ anyi l'ọ̀kpoma; ọ̀phu anyi abyakwaru g'anyi haru unu ghọ̀ta l'ugho. ⁴ Ọ̀ chikwa g'ọ̀ dụ̀ Chileke l'uche g'anyi pfua bẹ̀ anyi epfujẹ̀. Noo

lẹ yẹbedua bẹ lewaru anyi ẹnya maru l'anyi goshiwaru l'ọ gbaru kẹ gẹ ya gude ire anyi ẹka; o woru ozi-oma ono ye anyi l'ẹka. Anyi te epfukwa g'ọ tsoje nemadzu uto lẹ nchi; gbahaa g'anyi pfuje iya g'ọo-du Chileke ree; mbu onye ono, l'eletaje ime obu anyi; maru iphe, anyi l'ari ono. ⁵ Unu maru-a l'onwunu l'ọ to dukpoda teke anyi gude ire mecha mecha pfuru yeru unu. Ophu anyi emeduru umere g'ọ bu l'ọo iphe, anyi abudu bẹ anyi suru l'anyi bu; g'eeshi g'anyi erita iphe l'ẹka unu. O kwa Chileke bu onye a-haru anyi enge iphe, anyi epfua. ⁶ Anyi te emekwaru gẹ ndiphe; ozoo g'unubedua; ozoo gẹ ndu ozo jaa anyi ajaja. A makwaru-a l'eshinu anyi bu ndu-ishi-ozu Kéreshi bẹ o gbaru g'unu vuru mkpa-ehu anyi; ⁷ obenu l'anyi duru unu odoo gẹ nwanji adujeru unwegirima iya-a. ⁸ Anyi yeru unu obu shii; k'ophu o to budu-a ozi-oma kẹ Chileke ono kpurumu bẹ anyi l'unu gba mgba; anyi gbakwapho ndzu anyi mgba; kele unu dunukaru anyi l'obu.

⁹ Mbu-a; unwunna anyi; unu nyatajekwa egube akanya, anyi seru; l'anyi jekwaru ozi kuta ephuru phee. Teke ono anyi l'ezu unu ozi-oma ono, shi Chileke l'ẹka ono bẹ anyi jeru ozi l'eswe jee ya l'enyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'ọ to du onye anyi a-buru ivu-erwa swiru. ¹⁰ Unu anodu agbakpodaru anyi odzori. Nokwapho gẹ Chileke a-nodukwapho agbaru iya anyi. Umere, anyi shi emejeru unube ndu kwetaru ozi-oma ono gekwaru egeru bya aburu umere, pfuru nhamunha. O to dukpoda ẹka anyi metaru iphe, aata anyi uta. ¹¹ Unu maru l'ọo gẹ nna anoduje ehe unwu iya-a bu g'anyi shi gude ehe unu l'ehu l'ehu. Anyi duru unu obu; bya emee g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike; ¹² su g'unu meje iphe, du Chileke ree; mbu onye ono, kuru unu g'unu bata l'ẹka ya bu eze; waa l'odu-biribiri iya ono.

¹³ Iphe, meru g'ọ gude ophu anyi atuwojedu ẹka ekele Chileke ekele me anyi -nodu epfu anu iya bu; lẹ teke unu numaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono bẹ unu ta anataduru iya gẹ opfu nemadzu; obenu l'unu nataru iya gẹ Opfu Chileke; o bukwarua Opfu Chileke bẹ o bu eviya. Noo kele o Chileke ono bẹ l'ere ire l'ime unube ndu nataru ozi-oma ono. ¹⁴ Unwunna anyi; o iphe ono, nwuru unu ono bu iphe, shi nwuru Chiochi kẹ Chileke, bu ndu epe lẹ Kéreshi tugbaru buru nanu l'ali Jiudiya. Oo 'epho gẹ ndu ali unu eme unu mkpawere bu gẹ ndu ali epebe ndu Jiu shi eme phe iya. ¹⁵ Oo ndu Jiu ono bẹ bu ndu ono, gburu Nnajiuphu, bu Jizosu; gbua ndu mpfuchiru Chileke; chia anyibedua chifu l'ali phe. Epe gude egube ono meta iphe, ta adudu Chileke ree swibe onwophe. Epe buru ogo duru onyemonye. ¹⁶ Epe kposhiru anyi ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma, l'adzo phe nu ono. O to dukpoda teke epe te emetajedu iphe-aji jasul'oo phe l'ekpiri. Ole oke-ehu-eghu kẹ Chileke bẹ mechakwanaaru dapfuta phe.

Oogu Polu egu akpapfu ndu Tesalonayika

¹⁷ A bya abya l'ehu k'anyi; unwunna anyi; anyi nokwaru nwodu ophu anyi l'unu ahumaduru; ole obu anyi nokwa-a l'ẹka unu no. Oghoroko unu duta-beru anyi; k'ophu bu l'anyi shiwaa uzanya seta g'eeshi g'anyi l'unu humakpoo ozo. ¹⁸ Anyi shi eme g'anyi eme kpapfuta unu; mbedua, bu Polu l'ishi onwomu tukpoakwaru onyo abyabya ugbo olemole; ophu Nsetanu ekwedu g'anyi bya. ¹⁹ G'ooduhabe; ?o duru ophu abudu unu kpurumu bẹ bu ndu anyi chiru upfu yeru bya aburu unu l'e-me g'ehu tsoo anyi uto; bya aburu unu bẹ l'a-buru obunggo, anyi e-gudeje eku onwanyi l'ataphu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi me o -byalepho ozo. ²⁰ Mbu-a; o kwa unubedua bu iphe, ee-gude jaa anyi ajaja bya aburu unu bu ehutu anyi.

3

¹ No iya; a nonyakpoo; oghoroko unu ono duta-be anyi; k'ophu anyi aduedu ike tagbua ya le nshi; anyi chia idzu su l'anyi a-noduwanu le Atensu nkinyi anyi. ² Anyi zia Timoti, bu nwune anyi nwoke; bya aburu onye-ozu ke Chileke; buru onye anyi l'iya tukoru ese akanya k'ezi ozi-oma ke Kereshi ono; g'o bya emee g'unu kabaa apfushi ike; l'o mekwapho g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu kweru. ³ G'o to du g'unu ha onye e-gude k'ehu-a, aakpa unu-a kpolaahaa azu; eshinu unubedua l'onwunu maru l'iphemiphe ono bu iphe, nwufutajenu l'ehu anyi. ⁴ Le-a; anyi gbuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi no l'ibe unu ono su unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a be unu eleana l'o nwuwuru egube ono obu; o buru iphe, unu tukoru makotaru. ⁵ Noo g'o gude mu nonyaa; ophu mu aduedu ike takota nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfu-shiberu ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke. Le mu tsuhukwaru ebvu su ?a maru nwandale ono ta ahadaaru nu unu ama; akanya ono, anyi seru l'ehu unu ono buru akanya ola-l'iswi.

⁶ O le nta-a be Timoti shiwaa l'eka unu no lwawaa lwapfuta anyi bya ezia anyi ozi, du ree su l'unu kweshiru-a ike; bya enweru n-yemobu; teme unu nodu anoduje anyata anyi okpobe anyata tekenteke. L'oo g'oghoroko unu aduje anyi bukwapfo g'oghoroko anyi du unu. ⁷ Unwunna anyi; o kwa l'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke meru g'o gude obu nodu eshihuje anyi ike l'iphe, bukpo iphe-ehuka, anyi eje; mekpoo ewere, eemekota anyi. ⁸ Kele oo nta-a be ndzu bu anyi okpobe ndzu; eshi ophu unu pfuru pfushia ike l'atugba, unu le Nnajiuphu tugbaru. ⁹ Su-a; ?denukpoo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele ehununu; me k'ehu-utso ono, o meru o nodu atso anyi l'iphu yebe Chileke opfu ehununu ono? ¹⁰ Eswe l'enyashi be anyi egudeje obu anyi g'o ha epfu anu Chileke epfushi iya ike su g'o mee g'iphu anyi l'unu kpoqba; g'anyi e-mekwanaa; eka unu teke ekweshidu ike g'unu kweshia ike.

¹¹ Nta-a bu ge Chileke anyi, bu Nna anyi l'onwiya; me Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi tooru anyi uzo, anyi e-shi abya unu agbaphe. ¹² Teme ge Nnajiuphu mekwaapho g'unu kabaa eye nwibe unu obu; mbu g'unu kwata ye phe iya yeshia phe iya ike; ye phe iya k'anyinyi. Nokwapho g'unu e-ye iya nemadzu mgburugburu. Ono bukwarupho g'anyi yeru unu. ¹³ Oo ya bu; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu a-pfuru l'iphu Chileke, bu Nna anyi buru ndu duebe ree. O to dudu eka uta aduru unu teke ono, Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi yee ndu nkiya a-swiru bya ono.

4

Umere, du Chileke ree

¹ Unwunna anyi; iphe ozo, anyi no l'eka Nnajiuphu anyi bu Jizosu epfuru unu epfushiru iya unu ike bu l'iphe, unu nwutaru l'eka anyi bukwa g'unu l'e-shi gude ndzu unu eme iphe, du Chileke ree emeshi iya ike. O buerupho iphe ono be unu emeepho. Nta-a bukwa g'unu kabaa ya emeshi ike. ² Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'eka Nnajiuphu, bu Jizosu taru unu ekemu. ³ Su-a; iphe, du Chileke ree g'unu meje iya bu; g'unu dobe onwunu nsu l'eka Chileke; mbu g'unu ta anodukwa apharwushi onwunu ililekpoo. ⁴ Mbu-a; g'onyenonu le g'unu ha majekwaru g'ooshi eme ehununu iya g'o du nsu; buru iphe, aakwabebu ubvu. ⁵ Unu te egudejekwa aphu kparikpari iya dalahu iya je alua ge ndu abudu ndu Jiu, bu ndu amadu Chileke. ⁶ Oo ya bu g'o to du

onye e-meswe nwibe iya; ophu o dukwa onye e-mekputa nwibe iya. Mbua; anyi pfuhaakwaru iya tsua ya unu atsutsu le nchi; su l'onye eme egube iphe ono be Nnajiuphu a-gwakwa ochi. ⁷ Noo le Chileke ta abukwa g'anyi bya emerwushije onwanyi be o kuru anyi oku iya; o kwa g'anyi du nsọ. ⁸ Oo ya bu; l'onye jikaru iphe ono, anyi ezi ono ta abukwa nemadzu be o jikaru. O kwa Chileke b'o jikaru; mbu Chileke ono, anuje Unme-du-Nso iya ono.

⁹ A bya abya le k'eye unwunna unu obu; ono ta abuhakwa iphe, aabya awataru unu ederu l'ekwo. Noo kele unubedua l'onwunu be Chileke l'onwiya ziwaru eye nwibe unu obu. ¹⁰ Mbu unu nodu emeekwapho g'o ziru iya unu; bya eyee unwunna anyi, nokota le Masedoniya mgburugburu obu egube ono. O le iphe, anyi epfushiru unu ike; unwunna bu; g'unu kabakporo eme egube ono kwaseru. ¹¹ Unu kukebeje ehuru g'unu nodujeepho le nchi odoo; leta enya l'eye ozi ehuru unu; gude aka unu setaje iphe, unu e-gude buru, buhukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a. ¹² Noo iphe unu a-noduje eme: o buru iya bu umere, gbaru unu l'eka ndu ta abudu ndu ke Kereshi no; k'ophu ephe a-kwabeje unu ubvu; o to dukwanu onye unu a-su l'oo ya teme unu emee mkpa, duru unu.

Abyabya Nnajiuphu

¹³ Unwunna anyi; iphe, anyi eme g'o doo unu enya bu ke ndu nwuhuru anwuhu; g'oo-too rwujekwanu unu l'ehuru shii g'oorwuje ndu te eledu enya kele ephe le Kereshi emecha nodukota. ¹⁴ Anyi kwetawaru kweshia ike le Jizosu nwuhuchaaru bya eteta nodu ndu. Nokwapho g'anyi kwekwarupho le Chileke e-shi Jizosu l'eka tuko ndu woadaru onwophe ye Jizosu l'eka teme ephe nwuhu mee g'ephe le Jizosu tuko teta nodu ndu; mee ephe etsoru iya bya.

¹⁵ Su-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a be bukwa ozi, shi Nnajiuphu l'onu; l'anyibe ndu ophu a-nodukwada ndu teke ono, Nnajiuphu a-bya ozo ono; be tee vukwaru ndu ophu nwuhuhawaru nu pho uzo. ¹⁶ Noo le Nnajiuphu l'onwiya be e-shi l'imigwe alwazeta l'ali; gude olu eze onyeshi ojozi-imigwe echi mkpu; egbukwapho opu Chileke. Tobudu iya bu; ndu ono kwetaadaru ke Kereshi teme ephe nwuhu ono evuru uzo teta nodukota ndu. ¹⁷ Chileke ezichata anyibe ndu ophu nokwadu ndu teke ono; anyi l'ephe atuko nodu l'ime urwukpu jeshia Nnajiuphu, bu Jizosu ndzuta l'ephekerephe k'ophu bu; aka Nnajiuphu nokpoepho; anyi anodu. ¹⁸ Oo ya bu; unu gudeje opfu-a dua nwibe unu obu.

5

Anwuru enya kwaberu abyabya Nnajiuphu

¹ Su-a; unwunna anyi; o to buhekwaro iphe, aabya awata ederu unu l'ekwo su unu l'oo waa egube teke o bu; ozo l'oo waa mboku, iphemiphe ono e-me. ² Kele unubedua l'onwunu maru okpobe amaru le mboku, Nnajiuphu a-bya be a-tu l'upfu g'iphuru, byaru oshi l'enyashi. ³ Kele oo teke ndiphe suru: "Ha! Mgboko dukwaa jii nta; oo akwa g'onyenonu jeje aka du iya ree." Noo teke bu; a -bya amaru ola-l'iswi atu phe l'uzorehu g'ezeda atuje nwanyi, du ime-a; woru phe yifu; o to dudu me onye lanu anahu nu. ⁴ Obenu-a; unwunna anyi; unubedua ta anokwa l'ochii ke ge mboku ono tu unu l'uzorehu g'abyabya onye-oshi. ⁵ Noo kele g'unu ha be bu ndu bu l'iphoro me l'eka bu eswe. Anyi ta abukwa ndu bu l'eka bu enyashi; ophu anyi abukwa ndu bu l'ochii. ⁶ Oo ya bu; l'eshinu o du

egube ono; g'anyi te kukwaru mgbenya ge ndu ophuu ekugbaa. O chia g'anyi nwuru enya; g'enya doo anyi risaa. ⁷ Mbụ-a; ndu eku mgbenya bukwa l'enyashi be ephe ekuje iya. O buru l'enyashi be ndu angutaje mee akpo kulakula anguje iya akpo iya. ⁸ Obenu l'eshinu anyibedua bu l'eka bu eswe; g'enya donaa anyi risaa. G'ekwekwe, anyi kweru ke Chileke yee eye obu, anyi yeru ibe anyi buru uwe-igwe, anyi e-yeje; mbu uwe-igwe, l'egbobutaje anyi okpoma. G'adzota ono, anyi ele enya iya ono buru okpu-igwe, anyi e-kpuru. ⁹ Chileke ta atukwaru anyi eka g'anyi buru ndu ya a-tukoshi oke-ehu-eghu iya. O chikwa g'anyi buru ndu ya e-shi Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka dzota. ¹⁰ Mbụ Jizosu ono, nwuhu-chiru anyi ono; g'oo-buru e -mechaa; anyi l'iya atuko dzuru ndzu teke oo-bya; me anyi -no ndzu; me anyi -nwuhuru anwuhu. ¹¹ Noo g'o gude anyi su unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe unu ike. Unu eyejekwarupho nwibe unu eka g'ephe pfushia ike l'iphe, ephe kweru, bunaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

¹² Unwunna anyi; o kwa arworwo be anyi arwo unu su g'unu kwataje kwabe iphe, bu ndu ono, l'ese akanya ehununu ono ubvu, bu phe bu ndu ono, Nnajiuphu hotaru g'ephe buru ishi unu; bukwarupho ndu a-nodu akpo-ziru unu uzo. ¹³ Unu egudekwapho k'ozino, ephe ejeru unu ono eyeru phe eso; yekwaa phe pho obu okpobe eyeye. Unu l'ibe unu eburu le nchi odoo.

¹⁴ Oo arworwo be anyi arwo kwapho unu unwunna; su g'unu lojeru ndu enyiru-ozino eka le nchi. Ndu ophu obu ebvuduru ebvuru be unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu ekweshiduru ike be unu eyejeru eka g'ephe kweshia ike. Unu atajeru onyemonye nshi. ¹⁵ Unu letaje enya g'o to du g'unu ha onye e-gudeje ejo-iphe melata nemadzu iphe-eji, o meru iya. Gbahaa iphe, unu a-nodujeepho achi nta iya bu g'unu e-shi mejeru nwibe unu ree; mekwaaru iya pho onyemonye ozo.

¹⁶ G'ehu tsojekpoepho unu utso tekenteke. ¹⁷ Unu ta atuwojekwa eka l'epfu anu Chileke mkpulumkpuru. ¹⁸ Unu keleje Chileke ekele iphemiphe, anwuru unu g'iphe aduhabe. Noo iphe, Chileke acho unu l'eka bu ono; unubedua, unu le Kereshi tugbaru buru nanu-a.

¹⁹ Unu ta agbanyijekwa iphe, Unme-du-Nso eme. ²⁰ Ophu unu anmajekwa mpfuchiru phulaphula. ²¹ Ole-a; unu hujekwa iphemiphe ama; hota ophu du ree; gudepyabeshia ya eka ike. ²² Unu esefukota eka l'iphemiphe, bu ejo-iphe g'o duhabe.

Opfu mkpochi-ishi

²³ Anyi su-a; ge Chileke, bu iya emeje g'anyi buru l'ehu-guu mee unu g'unu buru ndu nkiya okpobe aburu. G'o dobe ndzu unu l'ophu; mbu uche unu me obu unu me ehununu; l'o dobe iya nno g'o to du eka uta a-du iya teke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ²⁴ Iphe ono be bu iphe, oo-mekota g'o ha; noo kele oo ya kuru unu; teme o buru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru.

²⁵ Unwunna anyi; unu pfujekwa nu Chileke l'opfu ehununu anyibedua.

²⁶ Unu kelekwa iphe, bu unwunna anyi g'ephe ha ekele nmata phe akpa, du nso.

²⁷ Iphe, mu eme ge mu pfuaru unu bu; unu gukwaa ekwo-ozino a g'o rwudzuru unwunna l'ophu le nchi. Nnajiuphu anukwaa iphe-a, mu epfu-a.

²⁸ Ge Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Ndu Tesalonayika

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka mbedua, bụ Pòlu alaru Chìochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ Chileke, bụ Nna anyì bya abùru kẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi. Ndu anyì èphe gba mgba ede iya bụ Sulivanusu yèe Timoti.

² Gẹ Chileke, bụ Nna yèe Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-ìphe-òma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshi e-kpe mę ọ -byalepho

³ Ùnwunna anyi; ọ buakwa iphe, anyi mefùtaje l'anyi a-nòdujeephe ekele Chileke ekele èhu unu tekenteke; kẹle ọ bụ iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kẹle ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ kwatakpòo akaephe eshihu ike eje; nokwaphò gẹ n-yemobu, unu yeru nwibe unu l'èhu l'èhu akaephe shii akaka eje. ⁴ Noo iphe, anyìbedua l'onwanyì egudeje unu aba abaa l'ìphe, bukpuo Chìochi Chileke. Ishi aba abaa ono buru l'unu sùru èka l'òbu kweshia ike l'ìphe, unu kweru; l'ewere ono, e mekòtakpòoru unu ono; mę l'ìphe-èhuka ono, unu jekòtakpòoru ono.

⁵ Ono buru iphe, unu e-gudekwanu èka maru l'ọ bụ ọkpobe-opfu lẹ Chileke ekpeje ikpe, pfuru ọto. Ọo iphemiphe ono, l'eme l'èhu unu ono l'e-me unu agbaa k'abahù l'èka Chileke bụ eze, bụ iya bụ iphe ọbu, unu anwu onwu iya nta-a. ⁶ Chileke bẹ bụ onye l'emeje iphe, pfuru ọto; mbụ l'ìphe, bụ ndu ono, meru unu nòdu eje iphe-èhuka ono bẹ oo-mekwaphò èphe ejee iphe-èhuka. ⁷ Unubèdua ọbu, aakpa èhu nta-a bẹ oo-me unu enweru onwunu. Nokwaphò g'oo-me anyìbedua. Teke oo-me iphe ono bẹ bụ teke Nnajiuphu a-nòdu l'òku enwu phoophoophoo shi l'imigwe abya yèe unwu-òjozi-imigwe iya ono, bụ phẹ l'e-goshi g'ike iya habe shii ono. ⁸ Ọo bya agwaa ndu amadu Chileke ọchi; waa ndu te emedu iphe, ozi-òma èhu Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi epfu ono. ⁹ Ndu ono bẹ a-nù chiipfuu bya achifu phẹ l'ìphu Nnajiuphu mę l'òdu-biribiri dù l'ike iya; je dobe l'èka èphe a-nòdu laa l'iswi jasù l'òjeje. ¹⁰ Noo iphe, e-me mbòku ono, ọo-bya. Ọo ya bụ gẹ ndu nkiya, bụ ndu kwehawaru nkiya akwabẹ iya ùbvù; jakwaa ya phò ajaja. Unubèdua l'onwunu anòdukwapho l'èka ono, ndu nkiya nọ ono; kẹle unu kwetarù k'ozì ono, anyi byaru ezia unu ono.

¹¹ Noo g'ò gude anyi nòdu anòdujeephe epfu anu Chileke l'iswi èhu unu tekenteke; g'ò mee unu g'unu dù k'anòdu ndzù ono, o kuru unu g'unu nòdu ono. Unu aduje ike meje iphe, dù ree, l'agù unu egu ememe. L'ò mekwaaphò g'ò dzua oke; mbụ ndzù ono, unu nọ; opfu l'unu kweru nkiya ono. ¹² Ọo ya bụ; g'ee-shi l'èka unu kwabẹ èpha Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi ùbvù; Chileke eshikwanu Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi l'èka kwabẹ unubèdua ùbvù. Iphemiphe ono bẹ Chileke e-shikòta l'eze-ìphe-òma, oome mę kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi mekòta.

2

Ọ-chì-nta Kéreshi

¹ A bya abya lẹ k'abyabya kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi mę k'edzuko, oo-me g'anyi dzukòbẹ g'anyi l'ìya tũgba buru nanu anyi nòdu arwo unu unwunna anyi sù; ² g'ò tọ tũfu-kebekwa unu èhu l'òriri; ọphu obu awatakebekwa ete unu ọphe; opfu l'a sùru unu lẹ mbòku ono,

Nnajiuphu a-bya ono erwuwaa. Unu te eyejekwa onu m'obeta o nweru onye byaru bya asu unu l'oo iphe, Unme-du-Nso pfuru be ya l'epfu; ozoo l'o kwa iphe, nemadzu pfuru iya be ya epfu; ozoo l'e deru iya l'ekwo-
 ozi, a suru l'oo anyibedua deru. ³ G'o to dukwa onye e-duswe unu uzo; kele mboku ono ta abyakwa abya abudu le teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke ike ono vuadaru uzo bya; me teke o byaadaru mbu nwa-ogbuka-
 ekemu ono, bu iya bu onye ono lafutaje l'iswi ono. ⁴ O -byaepho be oo-su l'oo-buru ke yee iphemiphe, ndiphe ekukpoo chi g'o ha; me iphemiphe ndiphe abaru aja. Oo-woru onwiya dobe le ya kakota iphemiphe ono shii. Mbu; oo-jechakwaa je asugabe onwiya l'eze-ulo Chileke su l'oo yebedua bu Chileke l'onwiya.

⁵ ?Unu ta nyataheduru le mu pfuhawaru iya unu teke anyi l'unu tukoru nodu? ⁶ Unubedua l'onwunu makwaru-a iphe, akposhi iya abyabya nta. O kwa k'ophu a-huma iya teke gbaru iya nu ⁷ Ike ono, a ta humadu l'anya ono, bu ike ke nwa-ogbuka-ekemu ono nodu erekwanu ire nta. O le yebedua l'onwiya ta abyadu abya jeye teke onye ono, sedekwaduru iya nu ono l'e-tochiru iya. ⁸ O -tochiru iya pho ono; oo ya bu nwa-ogbuka-ekemu ono abya teke ono; l'aa-huma-dzuru iya. E mechaepho; Nnajiuphu, bu Jizosu egude uphere onu iya gbua ya. O buru nwijnwii ono, Nnajiuphu a-nodu egbu teke l'oo-bya ono be bu mkpako-iphe l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'o laa l'iswi. ⁹ Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya be bukwa l'ike ke Nsetanu be oo-shi l'eka. O -bya l'o meshiahaa iphe, du biribiri, dugbaa iche iche, bu iphe, a-kpo ndiphe opfu. Nokwapho g'oo-gude ugho emegbaa iphe-ohumalenya, du biribiri. ¹⁰ Oo-gude ejo ugho mgbashi gude eduphushi ndu ono, buwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ephe e-gude laa l'iswi ono a-buru l'ephe jikaru l'ephe ta akpoduru obu eye l'okpobe-opfu ono, bu iya gege adzota phe nu ono. ¹¹ Noo iphe, meru g'o gude Chileke gbahaa phe eka; ephe shiswee uzo; shiswee ya k'ophu buepho iphe, abudu okpobe-opfu be ephe ekwetaje l'o bu okpobe-opfu. ¹² Eka o wukoru bu l'iphe, bukpo ndu ono, ekwetaduru okpobe-opfu ono; o buchiaru ejo iphe ka phe utso ono be Chileke a-nmakota ikpe.

Apfuru pfushia ike

¹³ Unwunna anyi; Nnajiuphu yekwaru unu obu. O buakwa iphe, anyi mefutaje; l'anyi a-nodujeepho ekele Chileke ekele ehuru unu tekenteke; kele Chileke shiepho le mbu hota unu k'ophu oo-dzota unu; mbu o jekwa e-shi Unme-du-Nso ono l'eka l'ere ire l'ehuru unu ono; waa l'ekwekwe ono, unu kweru l'okpobe-opfu ono; dzoo unu. ¹⁴ Oo iphe ono be o shi l'eka ozi-oma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu le Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi gbaru mgbu nweru odu-biribiri iya. ¹⁵ Noo ya bu; unwunna anyi; unu pfuru pfushia ike; unu gudeshikwa okpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; me anyi gude onu zia ya unu-o; me anyi deru iya unu edede l'ekwo-
 ozi.

¹⁶ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'onwiya; yele Chileke, bu Nna anyi, bu onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasul le tuutuutuu le miimiimii; meeru unu anyi eze-iphe-oma; mekwaarupho anyi iphe ono, anyi ele enya iya ono. ¹⁷ G'o mee g'obu shihu unu ike; mekwaapho unu g'unu shihu ike suru k'eme iphe, du ree, unu emekpoo ememe; pfuje iphe, du ree l'onu.

3

Aarwo g'epfuru nu Chileke

¹ Ẹka anyi a-sube opfu ono ishi unwunna anyi buru; g'unu pfuje nuru anyi Chileke g'ozì-oma kẹ Nnajiuphu kabaa edzuru ẹkameka ẹgwegwa; g'a kwabejekwapho ozi-oma ono ùbvù l'ẹkameka ẹgube ono, unu akwabeje iya ono. ² Wafua g'ọ nafutaje anyi l'ẹka ndu iwe mẹ l'ẹka ndu ẹjo-iphe. Noo kele ọ tọ buẹbedu ndiphe l'ophu bẹ kwetarụ k'ozì-oma ono.

³ Obenu lẹ Nnajiuphu bụ onye apfushije ike l'iphe, o pfuru. Ọo ya bụ onye e-me g'unu shihu ike; tẹme l'o chekwapho unu g'ẹka Onye-Njọ ono te erwu unu l'ẹhu. ⁴ Anyịbedua bẹ Nnajiuphu meakwaru ophu anyi awaheduru unu obu mini. O doru anyi ẹnya l'unu eme-a iphe, anyi sụru g'unu meje; tẹme unu je l'e-meru iya kwaseru.

⁵ Gẹ Nnajiuphu kpọ-ziaru unu ụzo k'ophu unu akabaa anọdu eye Chileke obu eje l'iphe; mẹ k'ophu ata nshi unu l'a-bụ ophu shi Kéreshi l'ẹka.

Ozi Nnajiuphu, e jefutaje

⁶ Unwunna anyi; iphe, anyi nọ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi l'ẹka epfuru unu nta-a bukwa; g'unu bujeru ubara yeru iphe, bukpo nwanna, ẹniruru ozi dū; ophu o mejedu iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono. ⁷ Noo l'unubedua bẹ maru-a l'unu nwufutaje ẹka anyi. Anyi te eshikwa buru ndu ẹniruru ozi teke anyi l'unu shi nọdukota. ⁸ Ọ tọ dukwa onye anyi natajeru nri ria kẹ mmanu. Ọ chia iphe, anyi shi emejechia bụ l'anyi shi esekotaje akanya eswe l'enyashi jasụ ike labo abvu anyi; g'ọ tọ dū g'unu ha onye anyi a-pata mkpa ẹhu anyi je ebo g'ọ buru iya ivu-erwa. ⁹ Iphe, anyi shi eme iya ta abukwa l'ọ tọ gbaduru anyi g'anyi a-sụ g'unu vuru mkpa ẹhu anyi. Ọ kwa g'anyi gude umere anyi goshi unu iphe, unu e-letaje eme. ¹⁰ Mbụ lufuchakwa lẹ teke anyi nọ l'ibe unu bẹ anyi pfuhaakwaru unu iphe-a pfushia ya ike sụ: "G'onye ete kwedu eje ozi te erijekwa nri."

¹¹ Iphe, anyi gude nọdu epfu iphe-a bụ l'anyi numawaru l'o nweru g'unu ha ndu haru buru ndu ẹniruru ozi dū; ndu buẹpho iphe, ephe nọ bụ o-geru-opfu, 'e kuduru phe; ophu ọ dudu iphe ozo, ephe anọduje eme. ¹² Anyi nọ Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi l'ẹka akaru ẹgube ndu ono alokwaru phe pho ẹka lẹ nchị sụ g'ephe nọduekwapho nwa doo seje akanya l'onwophe seta iphe, ephe e-gude buru. ¹³ Sụ-a; unwunna anyi; g'ike ta abukwa unu l'eme iphe, dū ree.

¹⁴ Teke ọ bụ l'ọ duru onye jikaru emeje iphemiphe-a, anyi deru l'ekwo-ozì-a; unu hubekwa onye obu ama. Unu wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iphere a-dū iya. ¹⁵ Ọle g'unu te emekwa iya g'onye unu l'iya duru l'opfu. Unu gudeje iya loo ya ẹka lẹ nchị; kele ọ bukwa nwanna unu.

Opfu, mkpochi-ishi

¹⁶ Gẹ Nnajiuphu l'onwiya, bụ iya bẹ ẹhu-odu-guu l'eshije l'ẹka mekwaa g'ẹhu dujekpoephe unu gubala tekenteke; mẹ l'ẹkameka. Gẹ Nnajiuphu swikwaru unu eswiru g'unu ha.

¹⁷ Ekele-a, dū l'ekwo-ozì-a bẹ bụ mbedua, bụ Pọlu gude ẹka mu dee ya. Ọwa-a buakwaa gẹ mu edeje iphe edede. Ọo ya bụ iphe, unu e-gudeje hube ekwo-ozì, mu deru ama.

¹⁸ Gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakota. Nokwa g'ọ dū.

Èkwo-ozì Ke Mbù, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Èkwo-ozì-a bẹ shì l'èka mbèdua, bụ Pòlu; mbù mụbe onye-ishi-ozì Kéreshì Jizòsu. Ọo Chileke onò, bụ onye l'adzoje anyi; yẹ Kéreshì Jizòsu onò, bụ onye anyi ele ọnya iya-a; bẹ zìru mu gẹ mu bụru onye-ishi-ozì onò. ² Onye mu ede èkwo-a anụ bụ gùbedua, bụ Timoti; onye bụwaa ọkpobe nwa mu; l'ekweta onò anyi kwetarù onò. Gẹ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajiuphu, bụ Kéreshì Jizòsu; meeru ngu eze-iphe-oma; phàru ngu obu-imemini; mekwaphọ g'èhu dù ngu guu.

Alọ ndu èjo-nzi èka lẹ nchì

³ Sù-a; teke onò, mu eje Masedoniya bẹ mu sùkwaru ngu: jìko g'ì nòdukwapho lẹ Efesòsu k'òphu ì-harù alọ ndu èjo-nzi èka lẹ nchì g'èphe b'e ezihékwa iphe, abùdu ọkpobe-opfu. ⁴ Ọphu èphe anòdujeshì akòphe mkpòkoro akò-iphè ndu Jiu. Ọphu èphe agùshijeshì ndzepfu ndzepfu èpha ndiche; èpha ọphu ta abvùjedu abvùbvù. Ègube iphe onò buèpho ìgòligòli bẹ ọokpa-lije. O to yejeduru nemadzù èka g'o mee iphe, Chileke tùberu g'o mee; mbù iphe onò, anyi shì l'ozì-oma, anyi kwetarù onò maru. ⁵ Iphe, kparù iphe, mu gude nmaaru ngu ọkwa-a bükwa gẹ ndu kẹ Kéreshì egude obu ìphóró yee nwibe phẹ obu; gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; kweta kẹ Chileke ọkpobe ekweta. ⁶ Ọ dùru ndu hawaru shiswee ọkpobe ụzo onò; woru iphu chee ichephu; shìwarọ nno wata epfuphe mkpòkoro opfu. ⁷ Ndu onò bẹ ọogu ègu abùru ndu ezi ekemu Chileke l'èbe abù l'opfu, èphe epfu doru phẹ ọnya; ọphu iphe onò, èphe epfushi opfu iya ike onò edokwaru phẹ phọ ọnya.

⁸ Anyìbedua g'anyi hakòta bẹ tükokwaru machaarù l'ekemu Chileke bẹ dù ree mẹ a -nòdu emekwa iya g'ọ gbaru g'e meje iya. ⁹ Ọle ọphu doru ọnya bụ l'ọ tọ bükwa ndu pfùberékoto bẹ a tų-doru ekemu onò. Ọ kwa ndu adarwù ekemu adarwù; mẹ ndu bụ ọ-kari-èka; tųaru iya ndu anòduje akpọ Chileke èbo l'afù; mẹ ndu iphe-èji; tųaru iya ndu adùduru Chileke nsọ; mẹ ndu onò adùdu iphe, bụ kẹ Chileke mẹ nanù dùru ọphu èphe eyeru nsọ onò; bya atųaru iya ndu egbuje nna phẹ mẹ ne phẹ; bya atųaru iya ndu mgbugbumadzu l'ọphu. ¹⁰ A tųru iya doberu ndu arwùje ųrwuali; mẹ unwoke ejepfujẹ unwoke ibe phẹ; bya atųa ya doberu ndu apa nemadzù l'oshi. A tųru iya doberu ndu adzùje ọka mẹ ndu akpapyabeje iphe, èphe meru ria nte; bya atųa ya doberu iphe, bükpoo ndu eme iphe, abùdu ọkpobe-opfu onò, e zìru unu onò. ¹¹ Ọkpobe-opfu onò, e zìru unu onò bẹ shìkwa l'ozì-oma onò, Jizòsu Kéreshì yeru mu l'èka onò. Ozi-oma onò bükwanuru ozi-oma k'òdu-biribiri Chileke onò, bụ Chileke dükota ree bya edzükòta oke l'ime onwiya onò.

Pòlu etu Chileke èpha

¹² Mu etu Nnajiuphu, bụ Kéreshì Jizòsu èpha. Ọo ya bẹ bụ onye meru; mu dù ike eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya èpha; kẹle o lewaru ọnya hùma lẹ mu gbaru k'òphu ya e-gude ire mu èka; bya ahòta mu gẹ mu jeeru iya ozi onò. ¹³ A makwarù-a lẹ mu shì anòduje epfutòshi Jizòsu Kéreshì lẹ mbùlembu; shì anòduje achì nta iya; shìkwaphọ anòduje eme iya iphe-iphè. Ọle Chileke bẹ phùlekwaru mu-a obu-imemini; kẹle iphemiphe onò, mu shì eme onò bẹ mu shì eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa

teke ono l'oo Jizosu bu Nnajiuphu. ¹⁴ Tɔbudu iya bu; Nnajiuphu anyi ono, bu Jizosu Kéreshi ono bya aphuaru mu obu-imemini ophu nyiberu g'aatu onu iya. O mee mu: mu bya ekweta l'oo yébedua bu Nnajiuphu; mekwaa mu pho: mu bya eyee ndu ozo obu. Ono buru iphe, oomejeru iphe, bukpo ndu ephe l'iya tugbaru buru nanu. ¹⁵ Owa-a bu opfu, gbaru g'e gude iya eka; teme o du ree g'onymonye gbobe eka nata iya okpobe anata. Le Kéreshi Jizosu byaru le mgboko-a ge ya bya adzo ndu eme iphe-eji. O buru mbedua be eme iphe-eji obu shi wukoru. ¹⁶ Noo g'o gude Jizosu Kéreshi phuaru mbedua obu-imemini bya emee g'o buru l'ehu mu be ya e-shi goshi ndu ozo ge ya atabeje nshi shii. Oo ya bu le Jizosu Kéreshi be gude ehmu mu egoshi ndu ozo le ya a-gbenu dzoo phe; nu phe ndzu ojeje; o betakporu iphe-eji phe du idagha; me o -buru l'ephe kwetaru nkiya. ¹⁷ Su-a; gube Chileke ono, bu eze ojeje; bya aburu onye ta anwuhjedu anwuhu; bya aburu onye ata humajedu l'enya; bya aburu ngu bu Chileke, maru iphe kpoloko; g'a kwabe ngu ubvu; jaa ngu ajaja; jasu le tuutuutu le miimiimii. Nokwa g'o du bu ono-o.

¹⁸ Su-a; nwa mu Timoti; mu anma okwa-a eye ngu l'eka. Ge mu gude iya nyataru ngu iphe, ono ndu mpfuchiru Chileke pfuru l'opfu ehmu ngu ono; k'opu ii-gude iya lwa ogu ehmu Chileke ono. ¹⁹ Kwekpekwapu ke Kéreshi; g'iphemiphe, iime bujeekwarupho iphe, obu ngu marwetaru l'oo iphe, gbaru iya l'ememe. O nwekwaru ndu machacharu-a iphe, gbaru phe l'ememe, obu phe suru g'ephe mee; ophu ephe emejedu iya. O buru iphe ono meru g'o gude ekwekwe, ephe kweru ke Kéreshi rikashihu erikashihu g'ugbo-mini, jeru asua onwiya l'akpaa. ²⁰ Ndu haru yiru le ndu ono be bu Hayimeniyosu waa Aleguzanda. Ndu ono be mu woakwaru ye Nsetanu l'eka g'o nua phe aphu k'opu ephe a-nwutakwanu l'o to dudu ree mbu epfutoshi Chileke.

2

Abaru Chileke eja le Chiochi

¹ Iphe mbu, mu epfu epfushi ike bu; g'e pfujeru nu Chileke su iya g'o gbaaru ndiphe mkpu; l'o meeru phe iphe, mkpa iya duru phe. L'a rwojekwa iya pho arworwo ehmu onymonye; ekelejekwa iya pho ekele. ² G'e pfujeru nu Chileke l'iswi ehmu ndu eze; mewaro iphe, bukpo ndu bu ndu-ishi. Oo ya bu k'opu nchi a-du anyi doo; anyi eburu l'ehu-guu; anyi a-nodu anuru Chileke opfu; mekwapho k'opu anyi a-noduje eme umere, gbaru anyi l'iphemiphe, anyi eme. ³ Su-a; nokwa iphe, du ree bu onoya. Teme o bukwaru iya pho bu iphe, du Chileke ree; mbu Chileke ono, bu Onye-Ndzota anyi ono. ⁴ O du Chileke l'uche ge ya tuko iphe, bukpo nemadzu l'opu dzoo. O dukwa iya pho g'a su l'iphe, bu nemadzu g'a ha byakotaru bya amaru iphe ono, bu okpobe-opfu onoya. ⁵ Noo kele oo Chileke lanu be du nu kpoloko; o bukwarupho onye lanu kpoloko be bu onye apfujeru le mgbaka Chileke yee nemadzu. Onye ono bu iya bu Kéreshi Jizosu, bukwapho nemadzu l'onwiya. ⁶ Onye woru onwiya nu g'e gude ndzu iya gbata oha l'opu; agba ekebe iya l'orwuberu iya. ⁷ Noo g'o gude o hota mu mee mu ge mu buru onye-ozima; buru onye-ishi-ozima; k'opu mu e-gude ozi-oma ono je araa arara l'ali ndu abudu ndu Jiu; k'opu ephe e-kwetakota okpobe-opfu ono. Mbua; o kwa okpobe-opfu be mu no l'eka Kéreshi epfu ono. Mu ta adzuka uka.

⁸ Su-a; iphe, du mu ree bu g'unwoke pfujekwa nu Chileke l'iphe, bukpo ekameka. G'ephe chilije eka phe gude obu iphoró epfu anu Chileke. G'ehu

te egħujekwa phẹ egħu; ophu ẹphe abojekwa obu ẹbo m'ẹphe nọdu epfu anu Chileke.

⁹ A bya abya l'unwanyi; iphe, du mu ree bu ge nwanyi riye oriri maru egube uwe, ooye l'ehu. Ge nwanyi yeje uwe gbaru iya nu. G'iphe, ẹphe e-gudeje eme omemma buru iphe, egoshi l'ẹphe doberu onwophe oru bya esedeje onwophe. G'o to bukwa eme egbushi g'o buru iya bu aka enya anodu eje. G'unwanyi te egudejekwa mkpola-ododo yee aka eme omemma. Ophu ẹphe eyejekwa uwe erenuka ire gude akwa onwophe ngwa. ¹⁰ Iphe, unwanyi emejechia bu g'ẹphe meje iphe-oma, bukwanu iya bu iphe, gbaru unwanyi, suru le Chileke duru phe le nsọ l'ememe. ¹¹ G'unwanyi wozekwa onwophe ali okpobe ewoze; noduje nwa nggujungguji; nwuje iphe, eezi phe. ¹² Mu te ekwekwa g'unwanyi zije iphe. Ophu mu ekwedu g'o duru nwanyi, anodu aturu unwoke iphe, ẹphe a-nodu eme. G'unwanyi jipyajepho onwophe nwadoo. ¹³ L'o kwa Adamu be Chileke vuru uto mee teme o meje Ivu. ¹⁴ Ophu o bukwa Adamu be Nsetanu ghoru ugho; o kwa nwanyi be o ghoru iya; mee ya o mebyia ekemu, Chileke turu. ¹⁵ Ole iphe, Chileke l'e-gude dzoo nwanyi bu anwushi unwu; me o bukpowaru l'o noshiru ike l'ekwekwe, o kweru ke Kereshi; bya eyee ndu ozo obu; buru onye ke Chileke okpobe abubu; bya edobe onwiya oru.

3

Ndu-ishi ndu Chiochi

¹ Iphe ono, e pfuru ono bukwa okpobe-opfu: "O -buru l'o duru onye enya du g'o buru onye-ishi Chiochi; onye ono bukwa okpobe iphe be agu iya nu." ² Onye-ishi Chiochi bufutajekwa onye uta adudu le ndzu iya; onye alu nwanyi lanu; bukwarupho onye esedeje onwiya; buru onye nweru uche; onye umere iya du ree; onye ooheje ihee akwa ebyaa; l'o bukwarupho onye aduje ike ezi ndu ozo iphe. ³ G'onye ono ta abukwaru onye anguje mee g'o tsu iya atsutsu; ophu onye ono abukwaru onye eme ehuka. G'o to bukwaru onye eme ughoro. G'onye ono buchiaru onye atajeru iphe nshi; onye ta aswojedu uswo; l'o buru onye te eyeduru enya l'okpoga. ⁴ G'onye ono bukwaru onye duru ike leta ibe iya enya ree; onye unwegirima ibe iya anuru opfu bya akwabe ubvu. ⁵ Le teke o bu le nemadzu ta adudu ike buru onye-ishi l'ibe iya; denuhunu g'onye obu e-me du ike buru onye-ishi Chiochi ke Chileke? ⁶ G'onye ono ta abukwaru onye teke adudu iphe, o mawaru le ke Chileke; k'ophu onye obu ata watadu etse etsetse; eshi egube ono Chileke anmaa ya ikpe g'o nmaru Obutuswe. ⁷ Onye ono aburu onye ndu abudu ndu Chiochi epfu l'oome ree; oo ya bu g'o to dukwanu onye a-su l'o phuu iphe, onye-ishi Chiochi meru; a -nonyaa Obutuswe gude egube iphe ono nmata onye-ishi onoya l'onya.

Ndu ejeru Chiochi ozi

⁸ Nokwapho ge ndu ejeru Chiochi ozi bufutaje ndu eeyeru ubvu. Epe taa buduru ndu ntuphu-ire; ophu ẹphe abuduru ndu ngunukaru mee; ophu ẹphe abuduru ndu anoduje achọ urwu l'uzo adudu ree. ⁹ Epe e-gude obu phe g'o ha gudepyabe okpobe-opfu ono, Chileke goshiru anyi ono; g'obu ta awajekwa phe mini. ¹⁰ G'e vujeadakwaru uto hūadaa ndu obu ama; teke a hūchaaru phe ama; ophu o dudu aka onu aboru phe ẹbo; temanu e yewa phe ro g'ẹphe jejeru Chiochi ozi. ¹¹ Nokwapho ge unyomu phe bufutaje ndu eeyeru ubvu; ndu ta asudu asulasu; ndu aduje ike sede onwophe; ẹphe aburu ndu e gude ire phe aka l'iphemiphe. ¹² G'onye ejeru

Chiochi ozi bukwaru nwanyi lanu kpoloko be oo-nodu alu. L'o buru onye duru ike eleta unwu iya enya rengurengu; eletakwapho ibe iya enya ree. ¹³ Noo le teke o bu le ndu ejeru Chiochi ozi be ejerwe iya ejerwe be o gbakwaru ke g'a kwabeje phe ubvu, ha shii. Epe adujekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono, anyi kweru ono kpa kpa; mbu iphe ono, anyi no Kereshi l'eka kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

¹⁴ Ekwo-ozia be mu ede anu ngu; ole o to dukwa ge mu anu-beru nta-a mu abyapfuta ngu; ¹⁵ k'ophu bu; mu -naha odu abyabya l'ijimaru g'i-gudeje eme umere l'ulo Chileke ono, bu iya bu Chiochi ke Chileke ophu dzu ndzu; bya aburu itso yee okpa-ulo k'okpobe-opfu onoya. ¹⁶ A tukoru kwetakota l'okpobe-opfu ono, Chileke shi domia edomi onoya pfubekpooru paa eka mebyi apaa. Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya pho. Okpobe-opfu obu be pfuru su:

Jizosu be byaru le mgboko-a

bya aburu nemadzu.

Unme Chileke goshi

l'o bu

onye pfuberekoto.

Unwu-ojozi-imigwe

gudekwapho enya

phe huma iya.

E pfukotaru ohamoha,

no le mgboko opfu

ehu iya.

Ndiphe kweta nkiya;

Chileke bya ekuta iya

kuba l'imigwe

je akwabe iya ubvu,

ka l'ubvu.

4

Ndu ejo-nzi

¹ Unme Chileke be epfuru iya anyi enwu iya anyi enwunwu le nchi su l'e-mechaa nweru ndu e-dochi ekweta onoya wata anga nchi l'iphe, ndu obvu alo-kpurukpuru epfu; wata etso iphe, obvu ono ezi. ² Gude opfu tuko-l'ehu-atuko-l'obu adzushi uka; ndu e gudewaa oku mkpurukpu-igwe huchishia egomunggo. ³ Epe anoduje ezi g'a ta alujeshi nwanyi; ophu erijeshi egube nri owa-a ozo ophu; mbu nri, Chileke meru ge ndu kweru nkiya bya amaru okpobe-opfu ono riye eriri. ⁴ Iphemiphe, bukpo iphe, Chileke meru be dukotakwa ree. O to dukwa ophu gbaru ke g'a jikaje iya me e kelewaa Chileke ekele iya. ⁵ Noo kele opfu Chileke yee epfufu, e pfuru nu Chileke onoya be mewaru iphe onoya o du nsu l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kereshi Jizosu ozi okpobe ejeje

⁶ O -buru l'i woru iphe, bu okwa-a, a nmakotaru ngu-a g'o ha nmakotaru iphe, bu unwunna g'ephe hakota be bukwa iya bu l'i bu onye ejeru Kereshi ozi eje iya okpobe ejeje. Oo ya bu l'iigoshi l'oo opfu Chileke ono, i kwetaru me okpobe iphe ono, e ziru ngu ono, i shiepho k'eshinu ono tsota ono be bu nri, i gude azu onwongu. ⁷ Ta angabejekwa nchi le mkpokoro akophè unwanyi ogerenya, bu ako adudu iphe, bu okpobe-opfu, du iya nu

ililekpoo. Iphe, ii-mechia bu g'i hùje onwongu ahùhù; g'iigude nno nòdu ndzu, du Chileke ree. ⁸ Kẹle ahùhù ophu aahù ogwèhu bẹ urwu, du iya nu hakwa nwanshii; obenu l'ophu urwu gbaru mgburugburu bu lẹ nemadzu anuru Chileke opfu. Noo kẹle Chileke kweru ukwe lẹ ndu eme nno bẹ ya e-meru eze-iphe-oma lẹ ndzu ophu ephe nọ nta-a; bya emeeru phẹ iya lẹ ndzu ophu ephe a-nòdu l'oduliphu. ⁹ Opfu-a bẹ bu opfu, e gude ẹka; mbu opfu gbaru g'onjemonye machia ẹka labọ nata iya. ¹⁰ Oo iphe ono meru g'o gude anyi nòdu anòduje eseshi akanya iya ike; eje iphe-ehuka. Kẹle anyi kporu obu yeru Chileke, nọ ndzu; mbu Chileke ophu bu Onye-Ndzota ndiphe l'ophu; kekeleke kẹ ndu kweru nkiya.

¹¹ Pfuaru phẹ iphe onoya pfushiaru phẹ iya ike; l'iizikwaa phẹ iya phọ ezizi. ¹² Te ekwekwa g'ọ duru onye a-nòdu eko ngu okpa l'ishi opfu l'i bu nwata. Iphe, ii-mechia bu g'i buru iphe-leta-mee l'opfu onu; mẹ abọ uja; mẹ lẹ n-yemobu; mẹ l'ekweta kẹ Chileke; mẹ l'adubebe ree. ¹³ Iphe, iinodukpoephe emeje jasụ mu abya bukwa: g'i gujeru Chiochi ekwo-opfu Chileke; l'i meje g'obu shihu phẹ ike; l'i towashijekwaru phẹ phọ opfu Chileke g'o doo phẹ ọnya. ¹⁴ Ta akwaswekwaru ọnya l'iphe-oma ono, Chileke meru ngu teke ono, ndu mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nuru phẹ pfuchiaru iya ono; mbu teke ono, ndu e meru ogerenya Chiochi byaberu ngu ẹka l'ishi ono. ¹⁵ Kebekpoephe ẹhu meje iphe ono; phube iphu me iya ree; k'ophu onjemonye l'a-huma g'i gude ejekpoephe l'iphu l'iphu. ¹⁶ Kwabekwarupho umere ngu ọnya; l'i kwabekwarupho ọnya l'iphe ono, iizi ndu ozo ono. Mejekwapho iphemiphe ono; kẹle i -nòdu emewaa egube ono; l'i dzoo onwongu ndzu; dzoo ndu anòduje anu iphe, iipfu.

5

¹ Ta abajekwaru nwoke, ka ngu aburu ogerenya mba; tojechikwa nwehu pfuru yeru iya g'ọ bu iya bu nna ngu. L'i mejeru unwoke, ka aburu nwata gẹ gu l'ephe bu unwune. ² Unwanyi ka aburu ogerenya bẹ ii-meje g'ephe bu ne ngu. L'iimejekwarupho unwanyi, ka ngu aburu nwata gẹ gu l'ephe bu unwune. Te emerwushikwa onwongu l'ehu phẹ.

Unwanyi, ji phẹ anọedu

³ Kwabekwa unwanyi, ji phẹ anọedu ubvù; mbu ndu ophu adudu g'ọ du phẹ ililekpoo. ⁴ Teke o bu lẹ nwanyi, ji iya anọedu nweru unwegirima; ozo unwu nwa-nwa; g'unwegirima ono nwata l'oo ephebedua evukpodaru uzo leta ndu unuphu phẹ ọnya; l'o nokwa iphe, gbaru ndu kẹ Chileke bu ono. Oo ya bu; g'ephe eshi nno melataru ndu nwuru phẹ nu ree, ephe meru phẹ. O kwa iphe ono bu iphe, du ree l'iphu Chileke. ⁵ Ole gẹ nwanyi, ji iya anọedu; ebe o dudu g'ọ du iya ililekpoo; ophu o to dudu onye eleta iya ọnya; bukwaru Chileke bẹ oo-nòdu ele ọnya l'eka. G'ọ to tu-gbekwa ẹka l'anòdu epfu anu Chileke eswe l'enyashi. Iphe, onoduje epfuru Chileke bu g'ọ kwoo ya lẹ mkpa. ⁶ Nwanyi, ji iya anọedu ophu anòdujeephe eme iphe, bataru iya l'obu bẹ nwuhwakwaru anwuhu; l'eka o nọ ndzu. ⁷ Noo iphe, ii-pfuru phẹ bu onoya; mbu pfua ya kwata pfushiaru phẹ iya ike; k'ophu ephe a-nòdu eme umere, gbaru phẹ nu. Oo ya bu; g'ọ to du iphe, aa-ta phẹ uta iya. ⁸ O -buru l'o nweru onye haru ndu ephe l'iya bu; ophu ooletadu phẹ ọnya; kekeleke ndu ophu bu ndibe phẹ gedegede; onye ono bukwa iphe, oogoshi bu lẹ ya te ekwedu kẹ Kéreshi; mbu l'onye te ekwedu kẹ Kéreshi bẹ gbekwa ka iya nu mma.

⁹ G'e te edejekwa epha nwanyi, ji iya anọedu l'ekwo; mbu onye ophu teke anọ-rwudu ukporo apha eto le mgboko; gbahaepho onye bu nwoke lanu kpoloko be o lujeru; ¹⁰ waa nwanyi, aatu-dzuru onu iya; l'ooome ree shii. G'o bukwaru nwanyi, hefutaru unwu iya ree; buru onye akwaje ebyaa ree; buru nwanyi, gudewaa mini kwoo ndu-nsọ okpa; bya aburu nwanyi, yewaru ndu eje iphe-ehuka aka; bukwarupho onye wowaru onwiya yekota l'eme iphe-oma mgburugburu kpo.

¹¹ Jikajekwa ede epha nwanyi, ji iya anọedu, bukwadu nwepa. Noo kele oobujeru teke egu nwoke gutaeru phe pho; ephe aghaaruru Kereshi azu wata achọ g'ephe e-me je aluru ji ozo. ¹² Ephe -mewa iya nno bukwa iya bu le Chileke a-nma phe ikpe l'ephe te emeedu iphe ono, ephe kweru Kereshi ukwe ememe onoya. ¹³ Tememe ozo buru l'ephe a-wata eme enyiru; tsoru ekpuphe l'ulo l'ulo edophe gwerigwerigweri; buru o-jeru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpodaaru phe l'epfufu. ¹⁴ Nokwa g'o gude mu su ge nwanyi, ji iya anọedu, bukwadu nwepa je aluru ji ozo; nwushia unwegirima; leta ulo iya enya. Oo ya bu; g'onye ohogu anyi ono te enwe iphe, oo-huma anyi l'ehu gude epfubyishi anyi. ¹⁵ L'o nwekwaru ndu ophu hawarunu Kereshi wata etso Nsetanu. ¹⁶ Oo ya bu; o -duru nwoke ozo nwanyi kweru ke Kereshi, nweru abubu, ji iya anọedu ndu; g'onye obu letakwa abubu iya ono enya. G'onye ono ta apakwaru mkpa ehuru nwanyi ono bya ebo Chiochi. G'o bukwarupho ndu ophu ji phe anọedu; ebe ephe amadu g'ephe e-me onwophe be Chiochi a-noduje eleta enya.

Ndu e meru ogerenya Chiochi

¹⁷ Iphe, gbaru g'e meje iya bu g'a kwabeje ndu e meru ogerenya Chiochi ubvu okpobe akwabe; mbukwa ndu ophu l'ejeru Chiochi ozi ree; kekeleke ke ndu ono, kukeberu ehuru asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya pho ezizi ono. ¹⁸ Noo kele e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: "Te ekechijekwa eswi onu me o -nodu azoshiru ngu ereshi." Bya asukwapho: "Onye akanya gbaru k'anata ugwo akanya iya." ¹⁹ O -buru l'o nweru onye suru l'onye e meru ogerenya Chiochi be meru eji; te eyekwaru onye obu onu; a -gufukwa l'a du ebo; ozoo eto gbaa ya ekebe iphe obu l'o meru iya eviya. ²⁰ Ndu ophu, bu ndu eme eji be ii-bajeru mba l'edzudzu-oha. Oo ya bu ge ndu ophunapho atsuhukwanu ebvu.

²¹ Mu nokwa l'iphu Chileke; me l'iphu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi yee l'iphu unwu-ojozi-imigwe ono, o hotaru ono epfushiru ngu iya ike su g'i mejekwa iphemiphe-a, mu epfuru ngu-a g'o ha; g'o to dukwa ophu ii-mephodoje. Ophu o dukwa iphe, ii-leje nemadzu enya l'iphu eme. ²² Rije-odakwa oriri; teme l'i byabe nemadzu aka l'ishi. G'eka ngu ta adujekwa l'iphe-eji, ndu ozo eme. Dobeekwapho onwongu oru. ²³ O to bukwapho mini kpoloko bu iphe, ii-nguje. Ngutajekwa mee nwanshi m'obvu epho ngu ono; me ehuru ba adu ike ngu onoya, bu iphe ono anoduje eme ngu tekenteke onoya.

²⁴ O nweru ndu ejo-iphe, ephe eme dabyiru eba; mbu o gbekwanu du g'o bu l'iphe-eji, ephe eme be vuwaa phe uzo eje ge Chileke nmaa phe ikpe. O nwekwarupho ndu ophu nkephe akpoodaa upfu teme l'oo v-lishihu. ²⁵ Nokwapho g'eme ree du. O nweru ree, nemadzu e-me l'o buru ree, a tukuru ele l'enya. Teke o bu l'o nweru ree, e meru; ophu a humaduru iya nta; a -nonyakwapho be oo-tukokwaa v-lishihukota.

6

Ndu bu ohu

¹ G'iphe, bu ndu bu ohu guje nnajiuphu, nwe phe nu le ndu gbaru g'a kwabeje phe ubvu; k'ophu e tee wotadu epha Chileke yee iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi epfubyishi. ² G'ohu, ndu ophu nnajiuphu phe bu ke Kereshi; te ekojekwa phe okpa l'ishi; kele epe bu unwunna. G'ephe gbejchikwa kabakpo phe ro ejeshiru ozi ike; eshinu onye ono, nweru ohu ono kweru ke Kereshi; buru onye du Chileke l'obu teme o nodu anoduje emeru ohu iya ree gude ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.

Noo iphe, i-noduje ezi ezizi; anma okwa iya anmashia iya ike.

Ejo nzi waa okpobe eku

³ Su-a; teke o bu l'o nweru onye ozo, byaru awata ezi iphe, gbaru iche; ophu iphe, oozi adagbaduru l'okpobe-opfu ono, bu opfu ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono; onye obu jikafua iphe ono, anyi ziru le ke g'ee-shije etso Chileke ono; ⁴ onye ono ekukwa onwiya ekuku l'ebe adu iphe, o maru. Iphe, yele onye ono eme bukwa ntumego; yee abaphe mba l'opfu, enwedu ishi; opfu buepho eme ge nemadzu nwejeru nwibe iya enya-pfurupfuru; adzo-phe enya; epfubyishi nwibe phe; yee anodu elephe nwibe phe ejo enya; ⁵ me aloru opfu chie le mgbaka nwibe phe. Ndu ono bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; bya abukwarupho ndu ta amadu okpobe-opfu ono. Epe anoduje arl' anuru Chileke opfu bu uzo, epe e-shi rita urwu. Kpajeru egube ndu ono l'aphara.

⁶ Obenu l'anuru Chileke opfu; yele iphe-ephuru-l'enya bukwa urwu, paru eka apaa. ⁷ L'o to dukwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwapho g'o to dudu iphe, anyi e-gude eshi le mgboko ala. ⁸ Oo ya bu; anyi -nwewaru nri bya enweru uwe; g'ono phujeru anyi l'enya. ⁹ Obenu le ndu anoduje achu g'ee-shi g'ephe kpa eku be ejo-iphe ono, epe anoduje achu ono enwujeru ye l'eme iphe-eji. O buru iphe ono abujeru onya nmata phe. Ikpoto iphe, agu phe nu tukokpoerupho buru iphe-mmanu; teme o buru iya ahije phe onu l'oku; teme o nodu alotaje phe lo-mia l'eka epe a-nodu mebyishihu; lakota l'iswi. ¹⁰ O kwa eye enya l'okpoga bu ogbarabvu iphemiphe, bu ejo-iphe. O yekwaru ndu bu opfu l'oo l'ephe achu okpoga be o gude epe shiswee uzo; paru ekwekwe, epe kweru ke Kereshi paru haa. O bukwaru iya pho meru g'o gude epe shi egube ono gude eka phe kpataru onwophe iphe-ehuka, du igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

¹¹ Ole-a; gubedua, bu onye ke Chileke-a; gbalakwaaru egube iphe ono g'o ha; kukebe ehu buru onye pfuberekoto; akwabe Chileke ubvu; nweru ekweta; yee n-yemobu; me nshirima; yee eme odoo. ¹² Gude ekweta lwua ogu ono lwuta ndu ojejoje, bu iphe, e kuru ngu oku iya ono; teme i pfuru l'edzudzu oha gbua ya tororo su l'i kwewaru ke Kereshi ono. ¹³ Oo l'iphu Chileke ono, bu Chileke ophu anuje iphemiphe ndu; waa l'iphu Kereshi ono, pfuru l'iphu Payileti gbaaru okpobe-opfu ono ekebe ono; oo l'iphu phe be mu no epfu iya epfushiru ngu iya ike su ngu: ¹⁴ g'i tukojekwapho okwa okwa-a, mu anmaru ngu g'o ha-a tsokotaje. G'o to dukwa eka iit-soswe iya me eka lanu; oo ya bu g'o to dukwanu eka aa-ta ngu uta jeye teke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ¹⁵ O -rwuepho be Chileke e-me-a g'a huma-dzuru Kereshi obu; mbu onye ono, dukota ree; bya edzukota oke l'ime onwiya; buru Eze ndu eze; bya aburu Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu. ¹⁶ Oo ya kpoloko kpekpu bu onye ta abyadu anwuhu anwuhu. Eka o bu be iphoro, du iya nu te ekwejedu ge nemadzu zakube iya ntse. O to dukwa nemadzu igbakoroshienyi gudejewaa enya huma

iya; ọphu ọ dukwa onye byaru ahuma iya nu. G'ọ buru iya be ndiphe akwabeje ubvu; ike ono, te enwedu abvubvu ono aburu nkiya. Nokwa g'ọ du-o!

¹⁷ A bya le ke ndu nweru iphe le mgboko-a; karu phe g'ephe te egudejekwa iya ku onwophe; ọphu ephe edobekwa obu l'iphe ono, adudu g'oo-no-beru onoya. G'ephe dobechia obu phe le Chileke ono, bu omeluko onoya. Chileke ono anukotaje anyi iphemiphe; nu iya anyi k'anyinyi g'oomee g'ehu tsomahu anyi. ¹⁸ Ge ndu nweru iphe meje iphe, du ree; mbu-a; g'ephe mejekpo iphe, du ree tekenteke; g'ephe buru omeluko; l'ọ guje phe egu g'ephe le ndu ọzo gbaru mgba l'iphe phe. ¹⁹ Ọo ephe -nodu eme nno l'ọ buru iya bu l'ephe nweru okpobe iphe. Noo l'ephe e-shi egube ono kpata okpobe iphe kuberu onwophe; mbu okpobe iphe ọphu a-noduwaru phe ro jeyewaruro l'uzo iphu. Ọo ya bu; o -rwuepho; g'ephe anata ndzu ono, bu okpobe ndzu ono. ²⁰ Su-a; jiko Timoti; kwabeekwarupho iphe ono, e yeru ngu l'eka ono enya. G'i letaje enya g'i ti nodu epfuphe mkpokoro opfu, bu iphe eswe; ọphu i nodukwa atuphe mkpokoro ego, ndiphe ahajeru su l'ọ bu mmamiphe. ²¹ O nweru ndu anoduje ari l'ephe maru iphe; ephe egude nno phua uzo ekwekwe ono, anyi kweru ono. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ du.

Èkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Ọọ mụbe Pòlu; onye-ishi-ozì Kéreshì Jizọsu lẹ g'ọ bụ uche Chileke l'ede èkwo-a; gẹ mu gude pfiaru ndiphe l'ophu k'òkpobe ndzụ ono, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-shì l'èka Kéreshì Jizọsu nù anyi ono.

² Onye mu ede iya anụ bụ gube nwa mu ono, mu yeru obu, bụ Timoti. Gẹ Chileke, bụ Nna; yee Nnajiuphu anyi, bụ Kéreshì Jizọsu meeru ngu eze-iphe-oma; phukwaaru ngu pho obu-imemini; mekwapho g'ehu dụ ngu guu.

Pòlu ekele Chileke bya aadukwapho Timoti obu

³ Mu etu Chileke epha; mbụ onye mu gude obu mu g'ọ ha ejeru ozi gẹ nna mu oche phe jeru iya; ophu oowadu mu obu mini. Iphe, bukpuo tekenteke, mu epfu anụ Chileke l'eswe me l'enyashi be mu anyataje tua ya epha l'opfu ehu ngu. ⁴ Timoti; mu nyatakwaru-a enya-mini ono, ghakashihuru ngu l'anya ono. O buru iphe ono meru g'ọ gude oghoroko ngu dụ mu shii. Mbụ-a; o gukwa mu g'a sụ lẹ mu lẹ ngu humaru ozo k'ophu ehu-utso e-jikwanu mu okpoma. ⁵ Mu anyatajekwa okpobe ekwekwe ono, i kweru ke Nnajiuphu anyi ono. Ekwekwe ono be ne ngu oche, bụ Loyisu yee nene ngu, bụ Yunayisu vuhaadaa ngu ro uto kwetaadaa; o dokwaa mu pho enya l'o nokwapho gẹ gubedua kwetaru. ⁶ Noo g'ọ gude mu nodu anyataru ngu sụ g'i mekwaa iphe-oma ono g'ọ ree ire; mbụ iphe-oma ono, Chileke shi l'èka ono, mu byaberu ngu l'ishi nù ngu teke ono, mu pfuru nù Chileke l'opfu ehu ngu ono. ⁷ Lẹ Unme-dụ-Nso ophu Chileke nuru anyi ta abukwa Unme, l'e-me anyi g'anyi tsuje ebvu. O kwa Unme a-nuje anyi ike bya aburu Unme n-yemobu; bya aburu Unme emejekwapho g'anyi dụ ike sedekotaje onwanyi.

⁸ Ọọ ya bụ; g'ọ to dukwa teke iisoje enya epfuru ndiphe l'i bụ onye ke Nnajiuphu anyi ono. Ophu iphere ehu mbedua adujekwa ngu; mbụ mbedua ono, a turu mkporo l'opfu ehu Nnajiuphu anyi ono. Iphe, iimechia bukwa g'i jee okè iphe-ehuka nkengu l'iphe-ehuka ono, anyi eje gude ese iswi ozi-oma ono. Chileke be e-mekwaa g'i dụ ike ejeje iya. ⁹ Ọọ Chileke ono be bụ onye dzoru anyi; bya ekua anyi oku, dụ nso ono; o to budu iphe, anyi setaru l'akanya; o bụ eze-iphe-oma, bụ iphe, o tubehawaru l'o noo gẹ ya l'eme iya. Ono buru iphe, o gbẹ l'èka Kéreshì Jizọsu meeru anyi teme mgboko dụ. ¹⁰ Olee nta-a be o byaru emee: a huma-dzuru eze-iphe-oma ono; kele Kéreshì Jizọsu ono, bụ Onye-Ndzota anyi ono be byawaru eliphe-a bya emebyiwaa ike k'anwuhu. Nta-a be o shiwaa l'ozio-oma ono mee g'ahuma-dzuru ndzụ ono; mbụ ndzụ ophu bụ a -dzuwaru iya; a taa nwuhubaedu anwuhu.

¹¹ O buru iya be a hotaru mu gẹ mu saje asasa; mu abukwarupho onye-ishi-ozì iya; buru onye ezi iphe ezizi. ¹² O kwa iphe ono meru g'ọ gude mu nodu ejekotakpuo iphe-ehuka-a, mu eje-a; ophu o budu l'iphere iya aduje mu; noo lẹ mu maru onye mu kweru nkiya; teme o doo mu enya ree l'oo-dụ ike kwakobe iphe ono, mu yeru iya l'èka ono jeye mboku ono. ¹³ Gudeshiekwapho okpobe-opfu ono, i numaru mu l'onu ono; g'ọ buru iya a-nodu akpo-ziru ngu uto g'ii-gudeje epfu opfu; kweta iya; nodu Kéreshì Jizọsu l'èka yee nwibe ngu obu. ¹⁴ Kwabekwaru eguru iphe ono, e yeru

ngu l'eka ono enya. Oo Unme-du-Nso ono, bu l'ime anyi ono e-me g'i du ike letakota iya enya.

¹⁵ ?O kwa l'i maru le ndu Eshiya, g'ephe ha be tukwakwaru g'ephe ha gbakashihu paru mu haa; mbu je akpaa le Fayigelosu yee Hemojinizu. ¹⁶ Ge Nnajiuphu phuru ndibe Onesiforosu obu-imemini; kele o shi anoduje agba mu unme; ophu iphere mu adujedu iya ge mu no mkporo-a. ¹⁷ Teke o beberu byarwuta Romu be o wataeru mu pho achoshi ike jeye teke o humaru mu. ¹⁸ Ge Nnajiuphu jiko yekwaru iya eka; ge Chileke phuru iya obu-imemini mboku onoya; gubedua l'onwongu mawaru-a g'o yetaberu mu eka le Efesosu.

2

Okpobe onye ojogu ke Kereshi

¹ Oo ya bu; gubedua, bu nwa mu; ge Chileke mee g'i gude eze-iphe-oma ono, shi l'eka Kereshi Jizosu ono shihu ike. ² I numawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzuzu-oha ono. Woru iya ye l'eka ndu goshiwaru l'ephe gbaru g'e gude ire phe eka bukwanu ndu a-du ike zikwaa ya pho ndu ozo.

³ Takwaa nshi jee okere iphe-ehuka nkengu l'opfu ehu Kereshi Jizosu, bu iphe, gbaru okpobe onye ojogu ke Kereshi. ⁴ O to dukwa onye ojogu, no l'eka ogu ekpo oku, ewojeru onwiya je eye l'akanya k'eliphe-a; gbahaa g'o mee iphe, du onye hotaru iya nu ono ree. ⁵ Ozo buru l'onye agba oso be e te bujekwa nggo k'onye kachaa agbagba me o -budu l'o gbaru iya g'aagbaje iya. ⁶ Oo onye akpo opfu, ejeshi ozi ike be o gbaru ke g'o vujeru uzo ria iphe, o metaru l'opfu iya obu. ⁷ Rikwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono ariri. Ge Nnajiuphu yetakwaru ngu eka g'iphemiphe dokota ngu enya.

⁸ Nyatakwa Jizosu Kereshi ono, Chileke meru: o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono. Jizosu ono bu eri Devidi; o buru iphe ono bukotakpoo iphe ozi-oma ono, mu ezi ono epfukpo. ⁹ O kwa l'oo le mu ezi ozi-oma ono meru g'o gude mu nodu eje iphe-ehuka-a, mu eje-a; g'o bu le mu bu onye meru ejo-iphemiphe. Ole o bu; a -tuchaa mu mkporo; ?a tuhunuru ozi-oma ono mkporo? ¹⁰ Noo g'o gude mu gude k'ehu ndu Chileke hotaru atagbukota iphemiphe ono le nshi; oo ya bu ge Chileke eshikwanu l'eka Kereshi dzokwaa phe pho; shi egube ono nu phe ndzu ojeoje, du biribiri. ¹¹ Opfu-a be bukwa opfu, e gude eka, pfuru su:

O -buru l'anyi le Kereshi
 be tukoru nwuhukota
 be anyi l'iya
 a-tukokwapho
 nodukota ndzu.

¹² O -buru l'anyi atagbukotaje
 iphemiphe le nshi
 be anyi le Jizosu
 a-tukokwapho buru eze.

O -buru l'anyi suru l'anyi
 ta amadu onye o bu
 be oo-sukwapho le
 ya ta amadu ndu anyi bu.

¹³ O -buru l'anyi ta
 apfushijedu ike l'iphe,
 anyi pfuru be yebedua
 apfushijekwa ike l'iphe,

o pfuru.
 Kele o to gbanwejedu iphe,
 o pfuru.

Onye e kwere l'oojerwe ozi ejerwe

¹⁴ Nyatajeru onyemonye iphemiphe ono; l'i nduje l'iphu Chileke pfiaru phe iya pfushiaru phe iya ike su phe g'ephe ta ndujekwa abaphe mba l'opfu, enwedu ishi. O to dukwa urwu du iya nu. O 'ekwapho emebyi be oomebyije ndu anu iya nu. ¹⁵ Kukebe ehu goshije phe le Chileke hukotawaru ngu ama bya agua ngu l'onye gbaru ke gi jejeru iya ozi; mbu l'i bu onye-ozu, iphere ozi, ooje adudu; teme i buru onye anoduje ezirwe okpobe-opfu ono ezirwe. ¹⁶ L'i zejeru onwongu gi ti yijeshi le ndu epfu mkpokoro opfu, bu iphe eswe. Noo kele egube opfu ono e-me ndu anu iya nu: ephe alaa azu azu; ephe te eyeheduru Chileke ubvu. ¹⁷ Iphe, ephe ezi aduje g'onwo, ababushi anu. Ndu haru yiru le ndu ono, epfu iphe ono bu Hayimeniyosu yee Filitosu. ¹⁸ Ephe gwobewaru etso okpobe-opfu ono; kele ephe suru le ndu nwuhuru anwuhu gbeshiwanu l'onwu teta dzuru ndzu. Ephe gude egube ono nweru ndu ophu ephe haru enwunga enwunga; gude nno nwufu phe l'ekwekwe ono, ephe kwere ke Chileke ono. ¹⁹ Ole okpa-ulo ono, shihuru ike ono, Chileke turu ono be bukwanu 'enwubata enwubata. Iphe-ohubama, Chileke deru l'okpa-ulo ono bu: Nnajiuphu maru ndu bu ndu nkiya. Iphe ozo, o dekwaru iya pho bu: G'iphe, bukpo onye suru le ya bu ke Nnajiuphu anyi; wofukwapho aka l'eme ejo-iphe.

²⁰ "Eze-ulo, ha shii ta abuekwapho udu ite, du iche iche, e gude mkpola yeje ope, vu aswa kpua be aduje iya nu kpoloko. Iphe, a pyiru l'oshi me ophu a kpuru l'urwa adujechakwaa ya. Ndu aburu iphe, aanodu akwabe ubvu; ndu abuerupho iphe, e gude eme iphe. ²¹ Oo ya bu; o - buru l'o nweru onye safukotaru onwiya ejo-iphe ono, mu gushiru ono; o kwa iya bu l'onye ono a-buru ite, aakwabe ubvu ono, e doru nsu o buru iphe, e gude ejeru Nnajiuphu ozi; teme edozia ya g'e gude iya jeje iphemiphe, du ree. ²² Oo ya bu; gbalajeru egu eme ejo-iphe ono, l'anoduje agu unwokorobya ono. Iphe, ii-mechia bu gi buru onye pfuberekoto; l'i kweta ke Kereshi; nweru n-yemobu; nweru nchi-adu-doo unu le ndu ono, egudeje obu-iphoro akpoku Nnajiuphu ono. ²³ Te eyejekwa onu l'opfu ntumego eswe, enwedu ishi; l'i maanaru-a l'egube iphe ono be buepho uswo be e gudeje iya aswo. ²⁴ L'onye-ozu ke Nnajiuphu be bufutajekwa onye ta aswojedu uswo; onye emejeru onyemonye odoo; onye maru g'ezije iphe; buru onye atajeru iphe nshi. ²⁵ O bufutaje onye ewozeje onwiya ali; akpo-ziru ndu agbaje iya opfu agbagba uzo. Kele o nweru g'oo-me Chileke agbe yeru phe aka; izimanu ejo-iphe ono alwa phe azu; ephe alwapfuta Chileke; ephe abya amakotaru okpobe-opfu onoya. ²⁶ Oo ya bu; enya abya ekosahu phe teke ono; ephe emefu l'onya ono, Obutuswe nmataru phe onoya, bu iya shi mee phe: ephe ndu eme iphe, bu uche Obutuswe onoya."

3

Umere ndiphe le mboku ikpazu

¹ "Su-a; iphe lanu, ii-maru okpobe amaru bu l'o -rwuepho teke k'ikpazu be okpobe iphe-ehuka a-byakwa. ² Noo le teke ono be ndiphe abujeerupho onwophe be ephe e-yeje obu kpoloko; ephe aburu ndu

nchamęnya okpoga; buru ndu atụ onu onwophe; buru ndu eku onwophe ekuku; buru ndu anọduje ephu ndu ozo iphu; ndu karikotaru ne le nna, nwuru phe nu aka; ndu amadu iphe-oma, e meru phe; ndu ta adudu iphe, adujeru phe le nsọ ememe. ³ No iya; ephe a-buru ndu nemadzu du ashi; ndu iphe ta abvujedu l'obu; ndu atukobeje nemadzu ibe phe iphe, o meduru; ndu te esedejedu onwophe; buru ndu eme enari; ndu iphe, du ree aduje ashi. ⁴ Ephe a-buru o-deru-oye; buru 'anuma anuma phe; buru ndu etse etsetse; ephe aburu ndu ka eye iphe-utso obu eme le Chileke; ⁵ ndu anọduje eme g'ephe kweru ke Chileke l'ebe ephe ekweta le Chileke ere ire. Jiko pakwaru egube ndu ono haa.

⁶ “Ndu du nno be bu phe l'ahajeru abaphe l'ulo l'ulo edusweshi unwanyi, enwedu egomunggo; mbu unwanyi metawaru ejo-iphe; o kwowaru phe ehu; iphe, l'alo-phu egube unwanyi ono buru egu ejo-iphe, dugbaa iche iche, anọduje agu phe nu. ⁷ Egube unwanyi ono be onoduje eheshi ihee ike; mbu g'ephe nwuta iphe; ole ephe ta abyakwanu adu ike takebe marweta okpobe-opfu onoya. ⁸ Ndu ono, l'anọduje eduphushi unwanyi ono be kwachiru okpobe-opfu ono uzo ge Jianesu yee Jiambirisu kwachiru iya Mosisu teke ndiche ono. Ephe bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; ekwekwe, ephe kweru be bu ekwekwe, daru l'eba l'enya ke Chileke. ⁹ Ole ndu ono ta adudu aka ephe ejebearu; onyemonye atuko humakota l'ephe bu ndu eswe; mbukwapho g'onyemonye huma-dzuru le Jianesu yee Jiambirisu bu ndu eswe.”

*Okwa, Polu nmaru gude
kpochia ozi-a ishi*

¹⁰ “Ole gubedua mawaru iphe, mu ezi; okpobe amaru; bya amaru umere mu; maru iphe, mu tuseru; maru ekweta mu; maru ge mu ejeberu iphe-ehuka; maru n-yemobu mu; maru nshirima mu; ¹¹ maru mkpamehu ono, a kpakotakpooru mu ono g'o ha; mekpoo iphe-ehuka ono, mu jegbaberu onoya, bu iphe, tukoru dapfukota mu le Antiyoku; waa le Ayikoniyomu; waa le Lisutura. Su-a; mkpamehu, dapfutakotaru mu nu ta abukwa iphe epfupfu! Ole Nnajiuphu dzokotakwaru mu l'iphemiphe onoya. ¹² Mbu-a; iphe, bukpo ndu bu ndu oogu g'ephe le Kereshi Jizosu tugba buru nanu; g'ephe shi egube ono nodu ndzu, du Chileke ree be aa-kpakotakwa ehu. ¹³ Obenu le ndu bu ndu eme ejo-iphe; me ndu anọduje agho ugho; g'ephe ha be a-noduepho aka eji akaka eje l'eme ejo-iphe, ephe eme; ephe egude nno duphushia ndu ozo; ndu ozo eduphushikwapho ephebedua. ¹⁴ Ole o bu; gubedua l'onwongu; pfushiekwapho ike l'okpobe-opfu ono, e ziru ngu ono, bu iya bu iphe, i kwetaru; opfu l'i makotaru ndu bu phe ziru ngu iya. ¹⁵ L'i nyatajekwapho l'i shi le nwata makotaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Oo iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke ono, du nsọ ono be a-du ike mee ngu l'i nweru mmamiphe k'opfu Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru ke Kereshi Jizosu dzoo ngu. ¹⁶ Iphe, bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke be shikotakwa l'eka Unme Chileke. O du ree l'egudeje zia okpobe-opfu ono; me g'e gudeje iya goshije nemadzu aka o meru eji; waa g'e gudeje iya agbazi egomunggo; waa g'e gude iya mefutaje nemadzu g'onye obu buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke. ¹⁷ Oo ya bu g'onye ke Chileke aburu onye a kwakobewaru okpobe akwakobe k'ejeru Chileke ozi ono, du ree ono, duru iya nu ono g'oduhabe.”

4

¹ Sụ-a; mu nọakwa l'iphu Chileke yẹ Kéreshi Jizọsu anmaru ngu okwa anmashiru ngu iya ike sụ ngu g'ị nyatakwa ị Kéreshi Jizọsu ono, bụ iya bụ onye e-kpe ndu nọ ndzụ mę ndu nwuhuru anwuhu ikpe ono a-lwakwa azu ujiku lanu bya egoshi l'oo ya bụ eze. ² Sàjekwa ozi-oma Chileke ono kpaa kpaa; m'ọ du ndu iisaru iya nphe anuma-o; m'ọ bụ l'ọ tọ dudu pphẹ nphe-o; letaekwapho ozi ngu enya. Goshije nemadzu ẹka onye obu mesweru; bajeru onye meru ẹji mba; gudejekpọekwapho ọta-nshi meje g'obu shihu pphẹ ike; ẹbe ị hajekwa pphẹ ezi iphe. ³ Noo kele o nweru teke ndiphe e-mechaa jikaaha okpobe-opfu ono, anyi ezi ono; ọ buerupho ẹgu ẹjo-iphe, agụ pphẹ nụ bę ẹphe a-gbatsoru. Ẹphe achikoo ikpoto ndu ezi iphe ozo sụ g'ẹphe bya bya ezije pphẹ iphe, atso pphẹ utso ị nchị anuma. ⁴ Ẹphe te ekweedu angabę nchị l'okpobe-opfu onoya. Ọ buru ophu ẹphe a-nodu anga nchị bụ ako-iphè. ⁵ Ọle-a; gubedua l'onwongu; sedekotajekwa onwongu l'iphemiphe kpọ; tajekwaru iphe-ehuka nshi; l'isà ozi-oma ono àsàsà; ejekota ozi, gbaru ngu nụ; l'ị bụ onye-ozi-oma kę Chileke.

⁶ Ị mbędua bę bukwa iphe-ngweja; teme ọ ghabewaa mu l'alala. ⁷ Mu lwuakwaru okpobe ọgu ono lwu-ghee. Mu jegheakwaru ozi mu. Mu pfushiepho ike l'ekwekwe, mu kweru kę Kéreshi. ⁸ Iphe, phoduru nụ nta-a buwaa gę Chileke bua mu obunggo, o doberu mu; mbu ị Nnajiuphu ono, l'ekpeje ikpe nhamunha ono bę a-gu mu l'onye pfuberekoto mboku onoya. Mbu ọ tọ bulekwa mu-a kpurumu bę oo-bu nggo ono; oo-bukota iya iphe, bukpo ndu gude obu pphẹ g'ọ ha kwaberu abyabya iya.

Ozi, Pọlu ezi Timoti k'iche

⁹ Maekwarupho g'ii-me byapfuta mu ẹgwegwa. ¹⁰ Kele Dimasu bę pakwaru mu haa tugbushia; kele iphe kę mgboko-a bę ka iya ree eme ị Chileke. Nta-a bę ọ tugbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu bę jeru Galeshiya. Tayitosu jee Dalumesha. ¹¹ Nta-a buwaa Luku kpoloko bę muę ya nọ. Gę gu ị Maku swikwaru jiko mę ị -byaję kele mkpa iya dukwaru mu shii; g'ọ bya eyetajeru mu ẹka. ¹² Tikikosu bę mu ziru Efesosu. ¹³ Teke ị byajeru; chitakwaru mu uwe-ukpo mu pho, mu haru l'ibe Kaposu ị Tirowasu pho. L'ị chitakwaru mu pho iphe, bukpo ẹkwo ono g'ọ ha; kelekele kę ndu ophu e gude akpo-aturu mee. ¹⁴ Aleguzanda ophu akpuje uzu bę mekwaru mu ẹjo-iphe, ha shii. Ọo Nnajiuphu bę a-pfukota iya ugwo iphe, o meru mu. ¹⁵ Kpakwaru iya l'aphara gubedua l'onwongu; l'ọ kwatakwaru kwachia ozi-a, anyi ezi-a ọzo.

¹⁶ Edo mbu, mu vuchakpo ọzo pfuru doo l'ulo-ikpe ono ta adukwa g'ọ ka mma l'oo onye lanu shi agba eyeru mu nụ. Onyemonye tukoerupho buhaa mu. Gę Chileke jiko ta agukwaru iya yeru pphẹ l'ọ bụ iphe-ẹji, ẹphe mee ya. ¹⁷ Ọo Nnajiuphu bę bụ onye pfu-kube mu nụ eyeru mu okpukpu ike; ọo ya bụ k'ophu mu e-zikota ozi ono g'ọ ha gę ndiphe mgburugburu numa-dzuru iya. Ọ kwa iya pho bụ onye nafutaru mu l'onu oduma. ¹⁸ Ọ kwapho Nnajiuphu ono bę l'a-nafuta mu l'iphe, bukpo ẹjo-iphe mgburugburu kpọ; dua mu gele gele je edobe l'eka ọ bụ eze l'imigwe. G'ajaja buru nkiya jasụ ị tuutuutu ị mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Ekele, Pọlu gude kpochia ozi iya ishi

¹⁹ Keleru mu Pyirisuka yẹ Akwila mę ndibe Onesiforosu. ²⁰ Ẹrasutosu nokwa ị Korentu. Tirofimosu bę mu hakwaru ị Militosu; kele iphe eme iya. ²¹ Kukebekwa ẹhu byaadaa temanu l'o rwua l'udzumini. Yubulosu

l'ekelekwa ngu rọ. Ọ nọdu ekelekwa ngu phọ mbụ Pudensu yẹ Layinọsu; yẹfua Kulọdiya; mẹwaro ụnwunna anyi ndu ọphuu g'ẹphe ha.

²² Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi dobekwa ngu ndzụ-o. Chileke emeeru unu g'unu ha eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dọ.

Èkwo-ozì, Pọlu Deru Nụ Tayitọsu

¹ Èkwo-ozì ọwa-a shì l'èka mụbe Pọlu, bụ onye ejeru Chileke ozi bya aburu onye-ishi-ozì Jizọsu Kéreshi. Chileke họtaru mu bya ezia mu gẹ mu bya emee gẹ ndu Chileke họtaru kabaa ya anọshi ike l'èka; mu emekwaaphọ g'èphe maru iphe, bụ ọkpobe-opfu kẹ Chileke; g'èphe atsuje iya ebvu lẹ ndzụ-a, anyi nọ-a; ² noo l'anyi ele ẹnya ndzụ ojejoje. Ndzụ ojejoje ono bẹ Chileke, onye ta adzujedu ụka pfuhawarurọ tẹme mgboko dụ; sụ lẹ ya a-nụ anyi. ³ O be teke ọ gbaru; Chileke, bụ Onye-Ndzọta anyi mee g'e shì l'ozì-ọma iya maru ndzụ ono, o kweru ukwe iya ono. Ozi-ọma iya ono bẹ o woru ye mu l'èka sụ gẹ mu tọwashiaru iya ndiphe g'ọ doo phẹ ẹnya.

⁴ Mu nọdu ede èkwo-a anụ ngu Tayitọsu. I bụ ọkpobe nwa mu; opfu lẹ mu lẹ ngu kwetarụ iphe lanụ!

Gẹ Chileke, bụ Nna; waa Kéreshi, bụ Jizọsu bya aburu Onye-Ndzọta anyi meeru ngu eze-iphe-ọma; mee g'èhu dụ ngu guu.

Ozi Tayitọsu lẹ Kiritu

⁵ Iphe, mu gude haa ngu lẹ Kiritu bukwa g'i dozia iphe, phọduru nụ; waa g'i họtta ndu a-buru ọgerenya Chiochi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu gẹ mu pfuhawaru ngu ono. ⁶ G'onye ọgerenya Chiochi bukwaru onye a ta maduru ejo èka; onye alụ nwanyị lanụ; onye unwegirima iya wowaru onwophẹ ye Kéreshi l'èka; ọphu ẹphe adudu gaphugaphugaphu; tẹme ọphu ẹphe akpadu opfu. ⁷ L'onye-ishi Chiochi bífutajekwa onye uta adudu lẹ ndzụ iya; eshinu ọ bụ onye-ishi, eleta ozi Chileke ẹnya. Onye abudu opfu-nkiya-anụ-nkiya; ọphu ọ budu onye obu-ọku; ọphu ọ budu onye anguje mee g'ọ tsu iya atsutsu; onye te emedu ẹhuka; ọphu ọnodujedu achọ urwu l'uzo, adudu ree. ⁸ Oo g'ọ bụ-chiaru onye bụ ọ-kwa-ẹbyaa; onye maru l'iphe, dụ ree bẹ dụ ree; onye nweru egomunggo; onye pfuberekoto; bya adu nsọ; bya aburu onye esede onwiya. ⁹ Onye ono bífutaje onye nọ-shiru ike l'opfu ono, a maru l'ọ gbaru k'egude èka ono g'e ziru iya ya; g'ọo-dụ ike gude ezi ọkpobe iphe ono, ozi ono dushia ndu ọzo obu ike; tẹme oogoshi ndu jikaru iphe, ozi èka o jeberu; ụzo kpọ-swehu phẹ.

¹⁰ Kẹle ọ duru ndu dụ igwerigwe, bụ ọkariaka; ndu epfu mkpọkoro opfu gude aghọta ndu ọzo l'ugho; kekeke kẹ ndu k'ono, e buje úbvù ono. ¹¹ G'a kpọ-bujeru opfu ye ẹgube ndu ono l'ọnu; kẹle ẹphe egudeje ezi iphe, ẹphe tege zidu gbaghashia unuphu l'ọphu g'eeshi g'èphe erita urwu, apfuduru ọto. ¹² L'onye lanụ lẹ ndu Kiritu, bụ onye ẹphe suru l'ọ bụ onye agbaje ẹja sukwaru: "Ndu Kiritu shì lẹ mbụ buru atukporoko; ẹphe bụ ejo anụ-ẹgbudu; ndu ẹniruru, iphe ka utso l'ọnu." ¹³ Iphe nwoke ono pfuru buru ọkpobe-opfu; ọo ya bụ; bashijekwaru phẹ mba ike; g'ekweta phẹ aburu ọkpobe iya. ¹⁴ G'èphe ta angahẹ nchì l'akọ-iphè ndu Jiu; ọzoo ekemu, ndu jikaru ọkpobe-opfu turu l'onwophẹ. ¹⁵ Ndu obu guru ìphóró bẹ iphemiphe guru ìphóró. Obenu lẹ ndu merwushiru onwophẹ emerwushi; mbụ ndu te ekwedu kẹ Kéreshi; ta adudu iphe, 'abudu phẹ nsọ nsọ. Oriri phẹ rwuhuru arwuhu; ọphu ejo-iphe awajehedu phẹ obu mini. ¹⁶ Ẹphe anọduje epfu l'ọnu l'èphe maru Chileke; ọle ẹphe egudeje umere phẹ egoshi l'èphe ta

amadū iya. Ẹphe dū ashī bya abūru ndu ta nūdu iphe lẹ nchì; bya būru ọgalemkpa, adūdu iphe, dū ree, ẹphe dakafuru ememe.

2

Okpobe-opfu, eezi ezizi

¹ Obenu gūbedua l'onwongu; g'iphe, iizi yẹle ọkpobe-opfu, eezi ezizi dagbakwa. ² Zia unwoke ndu bụ ọgerenya g'iphe, ẹphe eme doje pẹ ẹnya; g'ẹphe meje umere, egoshi l'ọ gbaru g'e yejeru pẹ ùbvù; g'ẹphe sedeje onwopẹ; g'ekweta, ẹphe kwetarū kẹ Kéreshi; mẹ eye obu pẹ; mẹ atanshi pẹ bụru ọkpobe iya. ³ G'ì karū ùnwanyi ọgerenya kwaphọ g'ẹphe meje umere, egoshi lẹ Chileke dūru pẹ lẹ nsọ; g'ẹphe ta abukwaru ndu asulasu; ọphu ẹphe angunukajeshi mẹe; ọ chia g'ẹphe zije iphe, dū ree. ⁴ Ọo ya bụ; g'ẹphe eshi ẹgube ono zua ùnwanyi ọphu bukwa du nwepa g'iphe, ẹphe eme doje pẹ ẹnya; ẹphe eyeje ji pẹ waa ùwegirima pẹ obu. ⁵ Ẹphe enweru egomunggo; dobe onwopẹ ọrù; kwakọbeje ọlo pẹ; bụru ndu obu ọma; bụru ndu anuru ji pẹ opfu; g'e te egude iswi ẹhu pẹ pfubyishiahaa opfu kẹ Chileke epfubyishi.

⁶ Nokwaphọ g'ii-pfuru ùnwokorobya g'ẹphe sedeje onwopẹ. ⁷ G'ọ duhabe; gūbedua l'onwongu l'a-buru onye e-letajẹ ẹnya eme umere ọma; l'iizije iphe, doru rīśaa; gbanwuje ẹhu gude ire-lanū zije iya ọkpobe ezizi. ⁸ Pfuje opfu, nweru ishi; mbū opfu, aata avọdu ẹchi; g'ii-gude ẹgube ono mee ndu epfuru ngu nū iphe-iphere; eshinu ẹphe taa maeduru ejo-iphe, ẹphe e-gude epfuru anyi.

⁹ Pfujeru ndu bụ ohu g'ẹphe nujeru ndu gbaru pẹ nū opfu; g'iphemiphe, ẹphe eme jije ndu gbaru pẹ nū ẹpho; g'ẹphe ta awojeshi pẹ opfu; ¹⁰ ọphu ẹphe ezikwa iphuru. Ọo g'ẹphe goshije l'ẹphe bụ ndu gbaru kẹ g'e gude ire pẹ ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe. Ọo ya bụ; g'ẹphe egudekọta umere pẹ g'ọ ha kutsee iphe, eezi ezizi kẹ Chileke, bụ iya bụ Onye-Ndzọta anyi ono.

¹¹ Noo lẹ Chileke goshiwaru eze-iphe-ọma iya, o gude adzọ onyemonye. ¹² Eze-iphe-ọma ọphu ezi anyi g'anyi e-shi haa anọdu ndzū, ùbvù Chileke adūdu; mẹ g'anyi e-shi haa ẹgu ejo-iphe kẹ mgboko-a; bụru ndu esedeje onwanyi; ndu pfuberekoto; waa ndu eyejeru Chileke ùbvù lẹ mgboko-a. ¹³ Anyi nọakwa kwabẹru mbọku ẹhu-utso ono, bụ iphe, anyi ele ẹnya iya ono. Ọo mbọku ono e-goshi ọdu-biribiri kẹ Ọkalibe Chileke ono, bụ Onye-Ndzọta anyi, bụ iya bụ Jizọsu Kéreshi. ¹⁴ Onye woru onwiya nū l'iswi ẹhu anyi g'oo-shi ẹgube ono gbata anyi l'ẹka iphe-eji; waa g'ọ saa obu anyi g'anyi bụru nkiya; mee anyi ndibe iya; ndu eme ọma anọduje ehe ihee.

¹⁵ Sū-a; tūko iphe ono pfushije; gude iya kasaa nemadzū nchì; gudekwa iya phọ goshije nemadzū ẹka o mesweru; gude iya duphuta iya azū. G'ọ tọ dukwa onye a-sū l'ọ tọ dūdu iphe, ì bụ.

3

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

¹ Nyatajeru ndiphe g'ẹphe nọduje ndu-ishi waa ndu-mbekee l'ẹka; meje iphe, ẹphe sūru g'e meje; g'ẹphe bụru ndu doziru onwopẹ k'eye iphe, bukpo ozi, geru asa. ² G'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-pfujeru ejo opfu; g'ẹphe ta aswojekwa uswo; g'ẹphe buchiaru ndu dū àgù; ẹphe emejeru onyemonye odoo. ³ L'anyibedua l'onwanyi dukwaru teke anyi shi bụru ndu eswe; bụru ndu ta adūdu onye ẹphe anuru opfu; ndu e dusweru ọzo kẹ Kéreshi; ndu shi bụru ohu ẹgu ejo-iphe, anọduje agugbaa nemadzū mẹ

ohu ẹkpiri iphe, dughbaa iche iche. Iphe, anyi shi eshibeje ite iya mboku-mboku buerupho ẹjo ọriri waa ẹnya-pfurupfuru; anyibe ndu shi du ndu ozo ashi; teme nemadzu ibe anyi dukwapho anyi ashi. ⁴ O be teke Chileke, bu Onye-Ndzota anyi goshiru anyi obu omaa ya waa g'o yeberu anyi obu; ⁵ o dzota anyi; ophu o bukwa ke l'oo iphe, anyi gude eme oma meta; obenu l'o buepho obu-imemini, o phuru anyi be o gude dzota anyi. Adzota ono shi l'asasa, o saru obu anyi ge Unme-du-Nso mee anyi g'anyi buru ndu a nwuphuru azu; mekwaapho ndzu anyi g'o buru ndzu ophu. ⁶ Chileke kwatakporu shi l'eka Jizosu, bu Onye-Ndzota anyi; nu anyi Unme-du-Nso ono mebyikpo anunu; ⁷ g'anyi buru ndu o gude eze-iphe-oma iya gua le ndu pfulberokoto l'iphu iya; waa ndu e-keta ndzu ojejeje, bu iphe, anyi ele ẹnya iya. ⁸ Opfu-a bu opfu, pfuru oto.

Iphe, mu eme ge mu karu ngu bu g'i pfua ya pfushia ya ike ge ndu kwewaru l'oo Chileke bu Nnajiuphu phe eletaje ẹnya yeru ẹhu l'eme iphe, du ree. Iphe-a bukota iphe, geru asa okpobe egege bya aburu iphe, akwo nemadzu. ⁹ Ole-a; zehuru ntumego, enweddu ishi; zehuru atu ego ndzefu ndzefu epha, shi le ndiche; me aswo uswo; mekpoo aba mba k'iphe shi l'ekemu. Atu egube ego ono bukota iphe, adudu iphe, o bu; teme ophu urwu adudu iya. ¹⁰ Ge gu l'onye ebukataje ogbo le Chiochi ta adukwa iphe, unu e-megbajekwadu me i -nmawaru iya okwa iya ugbo lanu; ozoo ugbo ebo; ophu o kwedu. ¹¹ Makwaru l'egube onye ono be ọriri iya gbajoshihuwaru agbajoshihu; o nodu emewaa iphe-eji bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitōsu e-meje

¹² Mu -ziepho Atemasu; ozoo Tikikosu; o bya ibe ngu; kukebekwa ẹhu byapfuta mu le Nikipopolisu egwegwa; kele oo l'eka ono be mu turu onu anodu l'udzumini-a, aabya abahu-a. ¹³ Dufu Zinasu ophu bu onye loya; waa Apolosu g'ephe tugbua ije phe. Nukwa phe iphe-ije g'o to du iphe, a-duru phe uko. ¹⁴ Mee g'unwunna anyi nwua g'ephe e-shije gude akanya iphe, du ree, ephe ese dzoje ndu ozo le mkpa, kparu phe nu. Ephe 'emedu egube ono g'ephe makwaru l'akanya phe ta adudu iphe, o bu.

¹⁵ Iphe, bu ndu mu l'ephe no l'eka-a l'ekele ngu. Kelecha ndu yeru anyi obu; ndu anyi l'ephe tukoru kweta ke Nnajiuphu. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Fayilimõnu

¹ Oo mbedua, bu Pòlu ono, e gude k'iswi èhu Kéreshi Jizòsu tũa mkpòro ono bẹ mu lẹ nwanna anyi, bu Timoti gba mgba ede èkwo-ozì-a. Onye anyi edekpòo ya anụ bu gube onye ono, anyi yeru obu, bu Fayilimõnu, anyi lẹ ngu tũkoru ejeru Kéreshi ozi ono. ² Anyi edekwa iya phò anụ gu lẹ Apfiya, bu nwune anyi kẹ nwanyị yẹ Akiposu, onye anyi l'iya tũkoru alwụ ogu èhu Kéreshi; bya edekwa iya phò anụ iphe, bu Chìochi ono, edzukòbeje l'ulo ngu ono.

³ Gẹ Chileke, bu Nna anyi yẹ Nnajiuphu, bu Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Pòlu l'ekele Chileke ekele èhu Fayilimõnu

⁴ Mu anòduje ekele Chileke ono, mu ejeru ozi ono ekele iphe, bukpoò tekenteke, mu epfu anụ iya l'iswi èhu ngu. ⁵ Noo lẹ mu anụ l'i yekòtaru ndu-nsò obu g'èphe ha; bya anũkwapho g'ì nò-shiberu ike l'èka Nnajiuphu, bu Jizòsu. ⁶ Iphe, mu anòduje epfu anụ Chileke bu g'o mee g'ì gude ekweta ono, ì kwetarụ ono mee gẹ gu lẹ ndu ozo tũgba buru nanụ òkpobe aburu; mbụ iphe, bukpoò ndu ono, woru onwophẹ ye Nnajiuphu, bu Kéreshi l'èka ono. Oo ya bu; g'unu eshikwanụ nno nòdu akabaa amarweta iphemiphe, bu iphe, bukòtakpoo iphe-oma, gbaru anyi l'ememe k'òphu aa-nòdu akwabẹ Kéreshi ùbvù. ⁷ Sụ-a; nwanna mu; obu ono, i yeru ndu-nsò ono bẹ bukwa iya bẹ kakòta eme g'èhu tsòo mu ụtso. O mekwarupho obu ka mu eshihu ike. O buru iphe, kparụ iya nù bu l'òo n-yemobu ono, i yeru ndu kẹ Chileke ono meru obu ka phẹ eguzeta.

Pòlu arwò Fayilimõnu kẹ èhu Onèsimosu

⁸ Oo ya bu lẹ-a; a makwarụ-a l'ò gbaru gẹ mu gege anòduje l'èka Kéreshi pfugbuje g'ònu ha mu; gude kajeru ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; ⁹ òlẹ ò nupho n-yemobu ono kpanurupho iphe, mu a-nòdunupho arwòchia ngu arwòrwo. O kwa mbedua, bu Pòlu, buwaa nwoke ogerenya bya abukwarupho onye nòru Kéreshi mkpòro nta-a bẹ l'arwò ngu nù obu. ¹⁰ Arwòrwo ono, mu arwò ngu ono bukwa kẹ èhu nwa mu, bu Onèsimosu; bu nwa mu nwuru nta-a, mu nò mkpòro-a. ¹¹ Lẹ mbụ bẹ o shi buru ngu 'ògalemkpa nemadzù; obenu lẹ nta-a bẹ oobawaru mu lẹ ngu lẹ mkpa.

¹² Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ò lwaphuta azụ l'ibe ngu. Yèbedua ono bukpokwa onye dù mu l'obu shingushingu kpò. ¹³ Mu shikwa rĩa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nòdu l'èka-a k'òphu òo-nòdu emeru mu iphe, i gege anòdu emeru mu lẹ mkpòro-a, mu nò; opfu lẹ mu ezi ozi-oma Chileke-a. ¹⁴ Obenu l'ò tò dùdu iphe, mu eme l'èbe abụ lẹ mu pfuadaru ngu iya; g'ò tò dù g'ò bu l'è guderu ngu egude ì nòdu eme iya. G'ò buchiaru iphe, ì tũru obu ngu onyo eme.

¹⁵ Mu -jeshia epfupfu; mu asụ l'ò gbẹ dù g'agbafù, ò gbafuru l'ibe ngu kẹ nwa teke ono bu gẹ gu l'iya emechaa buwarurò jasù. ¹⁶ A makwarụ-a l'ò bu obu; òlẹ ò tò buzièkwa ohu nta-a; ò kaakwa ohu mma. Nta-a bẹ ò buwaa nwanna anyi, anyi yeru obu; kelekele kẹ mbedua. Gubedua l'a-kakwa iya nù eye obu; eshinu ò bu ohu ngu; bya abukwarupho onye yẹ Nnajiuphu tũgbawaru buru nanụ.

¹⁷ Mbù-a; ọ -bùrupho l'ì gùru mu-a l'onye gù l'iya tùkoru ejeru Kéreshi ozi; nata iya ọkpobe anata g'i gege anata mu ọme ọo mu byaru. ¹⁸ Ọ -bùru l'o nweru iphe, dù ẹji, o meru ngu; ọ -bù l'o nweru ụgwo, o ji ngu; tùko iya bo mu. ¹⁹ Ọo mbèdua l'a-pfù ngu iphe ọbu, o ji ngu ụgwo iya ọbu. Ọ kwa mbèdua, bù Pọlu bẹ gude ẹka mu dee iphe-a l'ẹkwo. Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'ì bù onye ụgwo mu; mbù l'ì ji mu ụgwo ndzù ngu l'ophu. ²⁰ Sù-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bù g'i yeru mu ẹka-o; eshinu anyi tùkoru bùru ndu kweru kẹ Nnajiuphu; g'i meero g'obu guzeta mu; eshinu anyi lẹ Kéreshi tùkoru tũgba bùru nanu.

²¹ Iphe, mu gude mu nọdu ederu ngu ẹkwo-ozì-a bụkwa lẹ mu maru l'ii-meru mu-a iphe, mu sùru g'i mee; mbù mee ya meru etsutsu iya ye iya.

²² Ọzo, mu e-pfufu-a bù g'ì kwakọberu mu ẹka mu a-nọdu mẹ mu -bya. Lẹ mu arikwa lẹ Chileke e-mekwaru-a unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya ono; oo-mekwaa gẹ mu bya k'ọphu anyi l'unu a-huma.

Ekele, Pọlu gude akpọ-chi ozi-a ishi

²³ Epafurasu l'ekelekwà ngu rọ-o. Mu l'iya bẹ tùkokwaru nọdu mkpọro l'ẹka-a l'opfu ẹhu Kéreshi Jizosu. ²⁴ Ẹphe nọdu ekelekwà ngu phọ; mbù Maku yẹ Arisutakosu mẹ Dimasu mẹ Luku. Ndu ono bẹ mu l'ẹphe tùkoru nọdu l'ẹka-a ejeru Chileke ozi.

²⁵ Gẹ Nnajiuphu anyi, bù Jizosu Kéreshi mejeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ dù.

Ekwo-ozì, E Deru Nụ Ndu Hiburu

Opfu, Chileke shi l'ònu Nwa iya epfu

¹ Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'ònu ndu mpfuchiru iya pfuru nụ ndiche anyi phẹ ugbo olemole l'uzo, dughbaa iche iche. ² O be lẹ nta, bụwaa ikpazụ-a; ọ bụru onye bụ Nwa iya bẹ o gude pfuru nụ anyi. Ọ bụru l'ẹka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ mee mgboko mgburugburu; ọteme ọ hotakwa iya phọ sụ l'ọo ya bẹ iphemiphe kuru ishi l'ẹka. ³ Nwa ono egbu nwịnwii; shi egube ono egoshi l'ọ nọpfo gẹ Chileke egbu nwịnwii bụ ono; ọteme ọ buerupho gẹ Chileke dụ bụ g'ọ dukota kpamu. Opfu, Nwa iya ono pfuru ereshi ire ike. Ọ bụru ire ono, oore ono bẹ o gude gudeshia mgboko mgburugburu. Ọ safuchaaru ndiphe iphe-ẹji phẹ; ọ gbeshi je anọdu anọ l'imigwe l'ekutara Chileke, bụ iya bụ onye ono, kakọta ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

⁴ Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nyibekota unwu-ojozi-imigwe; ọ bukwarupho egube ono bụ g'epha, Chileke guru iya dangokwarupho epha k'unwu-ojozi-imigwe. ⁵ Lẹ-a; ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:

“Ọo ngu bụ Nwa mu nwoke.

E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụwaa Nna ngu.”

Ọzo bụru:

“Mu a-buru iya Nna;
l'ọo-buru mu Nwa.”

⁶ Tẹmanu kwaphọ teke Chileke dubataru Nwa iya ono, bụ ọkpara iya ono lẹ mgboko bẹ ọ sụru:

“G'iphe, bukpo
unwu-ojozi-imigwe
kẹ Chileke l'ophu
bakotakwaru iya eja.”

⁷ A bya l'ẹka k'unwu-ojozi-imigwe; ọ bụru iphe, Chileke pfuru bụ:

“O meru
unwu-ojozi-imigwe
iya ephe bụru pherephere;
bya emee ndu-ozì iya
ephe bụru ọku,
enwu phoophoophoo.”

⁸ A byakwanụ lẹ kẹ Nwa Chileke ọbu ọ sụ:

“Aba-eze ngu gube
Chileke a-nọ ojejeje.
Ọ bụru apfubekoto
a-buru mgboro-onye-eze,
ii-gude bụru eze ọbu.

⁹ Iphe, pfuru ọto dụ ngu ree;
iphe,
apfuduru-oto dukwanu
ngu ashi.

Noo g'ọ gude Chileke ono,
bụ Chileke ngu ono hota ngu;

bya akwabe ngu ùbvù;
 mee ẹhu nọdu atso
 ngu ọtso;
 ùbvù me ẹhu-ọtso
 ọphu kwata ka ke ndu
 unu l'ẹphe gba nanu shii.”

10 Ọzo buru;

“E -shikpoo le mbu bu
 gube Nnajiuphu
 meru ali mee iphe,
 no iya nu;
 teme o buru ngu gude
 ẹka ngu mee igwe;
 bya emee iphemiphe,
 no iya nu.

11 Iphemiphe ono e-mechaa
 mebyishihukota;
 obenu le gubedua
 l'a-du g'i du.

Iphemiphe ono
 e-mechakwaa kashihu
 g'uwe.

12 L'ipyakobe phe g'a
 pyakoberu ukpo;
 woru phe gbanwee
 g'a gbanweru uwe.

Obenu le gubedua
 buepho onye i bu be
 i bu;
 I nowaa g'ii-nodu
 jasu le tuutuutuu
 le miimiimii.”*

13 To o bu ojozi-imigwe ole be Chileke suseru:

“Nodu mu l'ekutara
 jasu teke mu
 e-me ndu ohogu ngu
 g'ẹphe buru iphe,
 ii-zopyabe l'okpa?†”

14 Su-a; ?bu gunu be unwu-ojozi-imigwe bukpo? ẹphe tukoru buru unwu-ojozi, a taa humadu l'anya, ejegbaaru Chileke ozi; bya aburu ndu Chileke yeru g'ẹphe bya eyeru ndu oo-mechaa dzota ẹka.

2

Ndzota, paru ẹka

1 Noo g'o gude anyi jee eyefutaru ẹhu l'opfu ono, anyi numaru onoya; g'anyi ta akponyaa gee gee gee kpofu. 2 Kele o -buru l'ozi ono, unwu-ojozi-imigwe zihawaru onoya be meru g'a maru l'opfu Chileke ono ere ire; k'ọphu ndu jikaru iya nu yele ndu jikaru eme iphe, Chileke pfuru be o gwaru ochi, bu iphe, gbaru phe nu; 3 ?denu g'anyi e-shi nahu me o -buru l'anyi weru eze ndzota ono gbegbelegbegele, bu ọphu Nnajiuphu vuhawaa

* 1:12 1:10-12 Gūnaa Ebu 102:25-27. † 1:13 1:13 Gūnaa Ebu 110:1.

uzo pfua opfu iya; ndu nūmaru iya nū byakwanū bya emee g'anyi maru l'ọ bụ eviya. ⁴ Chileke l'onwiya goshikwaphọ l'ọ bụ eviya teke ono, o gude ike iya meshia iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri bya eworu iphe-oma, shigbaa Unme-dụ-Nsọ l'ẹka keshikwaaruphọ ndu kweru nkiya g'ọ dụ iya g'o kee ya ono.

Jizosu egoshi uzo ndzota

⁵ L'ọ tọ bụkwa ụnwu-ọjozi-imigwe bẹ Chileke meru g'ephe bụru ishi lẹ mgboko ono, e-mechaa bya nū ono, bụ iya bụ mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono. ⁶ L'ọ chia iphe, Chileke meru bụnua g'e pfuru l'ekwo-opfu iya sụ: “Gube Chileke;

?bụ gūnu bẹ nemadzū
bụ kẹ g'ị rị-vuje iya?

?Bụ gūnu b'ọ bụ kẹ
g'ị letajẹ iya ẹnya?

⁷ I meru iya ọ ka
ụnwu-ọjozi-imigwe
ọlwali;
nọo ọdu nwanshii;
bya eworu
ogbu-nwiiwii yẹle
ọkwabe ụbvù gude
kpube iya okpu-eze;

⁸ bya emee ya ọ
nongokota iphemiphe,
i meru ememe.”*

Eshinu o meru iphemiphe nọdu iya l'ẹka; buna iya bụ l'ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo iphe lanū, ọ gufuru. Obenu lẹ nta-a bẹ e teke ahumadu g'o shiru bụru ishi iphemiphe. ⁹ Ọ chia Jizosu bẹ anyi humaru g'e meru iya ọ ka ụnwu-ọjozi-imigwe ọlwali nọo ọdu nwanshii; onye e kpuberu okpu-eze, dū biribiri yẹle ọkwabe ụbvù k'ophu o shi l'eze-iphe-oma ọphu Chileke eme nwuhu-chiru onyemonye. ¹⁰ Ọ buleru-a yẹbedua, bụ Chileke, iphemiphe shi l'ẹka tẹme ọ bụru iya nwe iphemiphe bẹ ọ gbaru l'eshi l'iphe-ehuka, onye-ndzota ono jeru dzugbua oke l'ehu iya; shi nno mee ndu dū igwerigwe g'ephe bụru ndu egbu nwiiwii.

¹¹ Lẹ yẹbedua ono, bụ Jizosu ono, emeje gẹ nemadzū dūebe ree l'iphu Chileke onoya; mẹ ndu ọbu, o meru g'ephe dūebe ree ọbu tūkokwaru shi lẹ nna lanū ono. Noo g'o gude ọphu iphere adujedu iya eku phẹ ụnwunna iya. ¹² L'ọ sūkwaru:

“Mu e-me g'ụnwunna
mu maru ngu;
mu a-nọdu l'edzudzu-oha
gua ebvu jaa ngu ajaja.”†

¹³ Bya asukwapho: “Ọo ya bẹ mu a-dakobe.” Sūkwapho; “Wakwa mu nọ l'ẹka-a mu l'ụnwegirima ono, Chileke chiru nū mu ono.”

¹⁴ Eshinu ụnwegirima onoya bughbaa nemadzū, furu ẹka fua ọkpa bẹ ọ gbeshierupho bya aburu nemadzū g'ephe bụ. Iphe, o gude mee nno bụ g'oo-shi l'anwuhu, ọ nwuhuru mebyia ike onye ono, bụ iya bẹ anwuhu gude ere ire; onye ono bụ Obutuswe. ¹⁵ Ọo ya bụ; o shi l'anwuhu ono, ọ nwuhuru ono tọo phẹ l'egbu; mbụ ndu ono, shi eshinu ephe futaru l'eliphe nọdu bụru ohu ono; opfu l'ephe atsū ebvu anwuhu. ¹⁶ Lẹ-a;

* 2:8 2:8 Gūnaa Ebvu 8:4-6. † 2:12 2:12 Gūnaa Ebvu 22:22.

ophu doru ɛnya bụ l'ọ tọ bụdu ụnwu-ojozi-imigwe bẹ ọ byaru g'o yeru ẹka; ọo oshilokpa Ẹbirihamu phẹ. ¹⁷ Noo g'o gude ọ bụru iphe, rwuberu iya erwube l'ọ byafutaje bya aburu nemadzụ g'ụnwunna iya bụ l'uzo iphemiphe. Ọo ya bụ g'oo-shi ẹgube ono bụru phẹ onye-ishi uke kẹ Chileke; bụru onye obu-imemini; bukwarupho onye e gude ire iya ẹka l'iphemiphe, oomeru Chileke; g'ee-shi ẹgube ono gẹ Chileke aguaru ndiphe nvu l'iphe-ẹji phẹ g'ọ ha. ¹⁸ Yẹbedua l'onwiya jewaru iphe-ẹhuka; ẹme ọhutama byapfutakwaa ya phọ. Noo g'o gude ọ nọdu aduje ike yeru ndu ọhutama byapfutaru ẹka nta.

3

Jizosu kakwapho Mosisu

¹ Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu, dū nsọ, bụ ndu a gbekwapho l'imigwe kua; unu rijekponaa ọriri kẹ Jizosu ono, bụ onye-ishi-ozii; waa onye-ishi uke Chileke mẹ a -bya l'iphe ono, anyi sūru l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono. ² Lẹ yẹbedua goshiękwarupho Chileke ono, họtaru iya g'ọ bụru onye-ishi uke iya ono lẹ ya bụ onye o gude ire iya ẹka; ẹgube e gudekwapho ire Mosisu ẹka l'ozii, o jeru ndu ọnu-ulo iya. ³ Ọle ọ gbakwaru g'a ka aja Jizosu ajaja eme lẹ Mosisu; mbụ ẹgube ono aakajẹ akwabẹ onye kpuru ulo ụbvù; eme l'ulo ọbu l'onwiya ono. ⁴ A makwaru-a l'ọ tọ dudu ulo, abudu nemadzụ kpuru iya; obenu l'ọo Chileke bụ onye mekwanuru iphemiphe. ⁵ Sụ-a; Mosisu buekwapho onye-ozii kpụ. O goshiru Chileke lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka l'ozii, o jeru ndu Ízurelu l'ophu, bụ ndu ọnu-ulo Chileke. Ọ bụru iya goshiru iphe, Chileke mechaaru mee l'iphu. ⁶ A byakwanu lẹ Kéreshi; ọ bụru Nwa, eleta ulo Nna iya ɛnya. Nna iya ono bụ Chileke. O goshikwapho Chileke l'o gude ire iya ẹka. Ọ bụru anyi bụ ọnu-ulo Nna iya ọbu mẹ ọ -bụru l'ọkpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l'iphe ono, anyi ele ɛnya iya ono.

Chileke e-me gẹ ndu nkiya tuta unme

⁷ Unme-dụ-Nsọ pfukwaru sụ:

“Teke unu nūmaru olu

iya ntanụ-a;

⁸ unu ta akpọ-chikwa

obu unu

gẹ ndiche unu phẹ shi

kpọ-chia ya

teke ono ẹphe kwefuru

iya ike l'echięgu;

teke ono,

ẹphe shi anọduje ahụ

mu ama onoya.

⁹ Ọ bụru l'ẹka ono bẹ

ndiche unu phẹ

nọru hụa mu ama;

bya adalekwaa mu

phọ adale;

l'ẹka ẹphe

hūmakwaru-a iphe,

mu meru l'ime

ukporo apha labọ.

¹⁰ Ọ bụru iphe ono meru

g'o gude oḡbo teke
 ono mee ẹhu ghua
 mu eghu mu sù:
 'Ndu-a bẹ egomunggo phẹ
 jephuhuakwaru
 ejephuhu;
 ophu ẹphe amadu iphe,
 mu sùru g'e meje.'

11 O buru iya bu l'ẹphe
 akpatsu oke-ẹhu-eghu mu;
 mu ria angu sù: 'Ẹphe
 ta abyadu anodu
 l'okpoku mu.' ”*

12 Oo ya bu; unwunna mu; unu kwabekwaru onwunu ẹnya g'o to du onye ejo okpoma a-du l'echilabo unu; ophu o du onye a-buru onye te ekwetajedu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono, bu ophu dzu ndzu ono. 13 O chia iphe, unu a-nodu eme bu g'unu pfushijeru nwibe unu opfu ike mboku-mboku, a gbeshikpowaru kua "Ntanua" g'ẹphe haa iphe-ẹji g'o to du onye iphe-ẹji e-dephu. 14 L'anyi tukokwaru buru ndu ẹphe le Kereshi tukoru gbaru mgba l'iphe nkiya me o -buru l'anyi pfushikpoyerupho ike l'iphe ono, anyi shi le mbu dobe okpoma ono jasù l'ikpazu.

15 Eshinu e deru sù:
 "Teke unu numaru olu
 Chileke ntanu owa;
 unu ta akpo-chikwa
 obu unu
 ge ndiche unu phe
 shi kpo-chia ya
 teke ono,
 ẹphe kwefuru iya
 ike ono.†"

16 ?Bu ndu ole be numabebecharu olu Chileke ono bya ekwefukwaru iya pho ike? ?To buedu ndu ono, Mosisu dufutaru l'ali Ijiputu onoya? 17 ? Bu ndu ole be kpatsukpoyerupho Chileke ẹhu eghu ukporo apha labo? ? Tobudu ndu meru iphe-ẹji; e mechaa odzu phe daka l'echiegu? 18 ?Bu ndu ole be o riru angu sù l'ẹphe ta abyadu anodu l'okpoku iya-a? Tobudu ndu ono, ekwedu eme iphe, o pfuru onoya. 19 O n'iya bu l'anyi humawaru l'o to kwedu g'ẹphe nodu l'okpoku iya kele ẹphe te ekwedu mee g'o pfuru.

4

1 Oo ya bu le-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe l'anyi a-bata l'okpoku iya; ge ndzu guje anyi g'anyi kwabe ẹnya g'o to du onye aa-sù l'o metaru iphe, e-me g'o to rwu ẹka ono. 2 Kele o kwapho ge ndiche ono, Mosisu edu uzo l'echiegu ono numaru ozi-oma ono bu g'anyibedua numaru iya nta-a. Obenu l'opfu ono, ẹphe numaru onoya ta adudu urwu, o baru phe; kele ẹphe numacharu ukwe-iphe, Chileke kweru bya emee g'ẹphe ta anumaduru iya. 3 L'o bukwapho anyibe ndu numaru ozi Chileke ono -kweta; anyi anodu l'okpoku iya. L'o pfuakwaru sù:
 "Ẹphe kpatsuru
 oke-ẹhu-eghu mu;

* 3:11 3:11 Gūnaa Ebvua 95:7-11. † 3:15 3:15 Gūnaa Ebvua 95:7.

mu ria angu sù:
 'Èphe ta abyadu anodu
 l'okpoku mu.*' "

O pfua ya egube ono l'eka ozi iya gbekwa bvuhawaro e -shi teke o meru mgboko. ⁴ L'ò dukwaru eka e deru pfukuta mboku k'esaa sù: "O be le mboku k'esaa; Chileke tuta unme iphemiphe, o meru." ⁵ O le o pfukwarupho l'eka lanu ono sù: "Èphe ta abyadu abata l'okpoku mu." ⁶ Sù-a; o dukwarua ndu a-nodu iya nu; obenu le ndu ono, vuru uzo numa ozi-oma ono ta abahuduru l'eka ono; kele epe kwefuru ike. ⁷ Noo g'o gude Chileke gbeshikwa bya eworu mboku ozo dobe, bu iya bu "Ntanu-a." A bya anokpoakwaro odu shii g'abahu ono rwuhuchaaru; teme Chileke shi l'onu onye eze phe teke k'ichee, bu Dévidi pfua opfu iya l'eka ono, e pfuhawaru l'ò sùru:

"Teke unu nùmaru olu
 iya ntanu-a;
 unu ta akpo-chikwa
 obu unu."†

⁸ Kele ome Jioshuwa meru epe tuta unme obu; me e tege epfuhakwa k'edobe mboku ozo. ⁹ Oo ya bu le teke ndu ke Chileke a-tuta unme obu abyakwadu abyabya. ¹⁰ Onyemonye, ye Chileke no atuta unme be ta aduedu ozi, oojekwadu; egube ono, Chileke eje ozi nkiya ono. ¹¹ Oo ya bu; g'anyi kukebe ehu nodu l'okpoku iya ono; a -nonya o duru onye ekwefu ike g'ephebedua.

¹² L'opfu Chileke dzukwa ndu bya ere ire. O kakwa ogu-echi, atsù akpatiphu labo atsù nkò; k'ophu oosujaje nemadzu su-rwua mgbaka okpu yee umi iya; mbu su-rwuchaa eka obu nemadzu no; uche iya nodu iya. Oovofutajechaa iphe, nemadzu ari mekpoo ge nemadzu gbaru l'ime obu iya. ¹³ Ophu o dudu iphe, no le mgboko, duru ophu Chileke ahumaduru. Iphemiphe, no le mgboko gbakota oto dabyiru l'ebederabadara l'iphu Chileke. O buru Chileke ono bu onye anyi pfufutaje l'iphu iya kokota iphe, anyi meru.

Jizosu bu Okalibe ishi uke Chileke

¹⁴ Noo ya bu; unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi sùru l'ò bu okpobe-opfu ono ike; kele anyi nweru Okalibe ishi uke Chileke; onye tukoru igwe l'ophu ghakota je anoduro l'imigwe eka Chileke l'onwiya no. Onye ono bu Jizosu, Nwa ke Chileke. ¹⁵ Okalibe ishi uke Chileke ono, anyi nweru onoya ta abukwa egube onye ata amajeduru eka anyi du arwuhu.

Onye anyi nweru bukwa onye ohutama, du iche iche byapfutawaru g'ò byapfutaje anyi ono; ophu o meduru iphe-eji. ¹⁶ Oo ya bu; g'obu shihu anyi ike g'anyi jerwua aba-eze eze-iphe-oma ono; k'ophu a-phuru anyi obu-imemini; l'eemeeru anyi eze-iphe-oma yejeru anyi eka le mkpa.

5

¹ L'iphe, bukpoo onye-ishi uke Chileke g'ephe hakpoo be bukwa ndiphe edzukobeje shi l'echilabo phe hota iya woru iya mee onye a-no-chijeru oha l'iphu Chileke; nuje Chileke iphe, ndiphe nuru iya; gwejekwarupho Chileke ngweja k'iphe-eji phe. ² Yebedua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe uzo; opfu l'ephe bu ndu amadu iphe; eshinu yebedua l'onwiya bukwapho onye ahajekwarupho du arwuhu. ³ Eshi ophu yebedua bukwapho onye emesweje nu be o gwefutajenurupho Chileke ngweja k'iphe-eji ophu

* 4:3 4:3 Gūnaa Ebvū 95:11. † 4:7 4:7 Gūnaa Ebvū 95:7.

yèbedua l'onwiya meru; yèlè ophu oha meru. ⁴ Iphe ozo bu; l'ò tọ dukwa onye agbeshije họtà onwiya kwabè ùbvù-a. Ọo onye Chileke l'onwiya họtàrù abujerù iya, bu iya bu g'ò họtàrù Erọnu lẹ teke ndiche.

⁵ Nokwaphọ g'ò tọ bụdu Kéréshi gbeshierupho; kwabè onwiya ùbvù k'eme onwiya onye-ishi uke Chileke. Ọ Chileke bẹ sùrù iya:

“Ọo ngu bu Nwa mu
nwoke.

E -shi ntanù-a bẹ mu
bụakwaa Nna ngu.”*

⁶ Ọ byakwa epfu-a l'ẹka ozo sù:

“Ì bu onye uke Chileke
jasù lẹ tuutuutuu
lẹ m̀m̀m̀m̀m̀i;
gẹ Melikizedeku bu iya.”†

⁷ Teke Jizọsù bu l'eliphe ọwanawa bẹ o shi anọduje akwa ẹkwa akwashì ẹn̄ya-mini g'ọo-dzọta iya g'ò tọ nwùhu. O pfua nno; Chileke n̄ma olu iya; eshi ophu ọ bu onye ewodajẹ onwiya alì kwabè Chileke ùbvù. ⁸ Sù-a; a makwarù-a l'ò bu Nwa kẹ Chileke; ọlè ọo iphe-ẹhuka, o jekọtàrù bẹ o gude nwùta iphe, eme iphe, Chileke sùrù g'e meje bu. ⁹ Ọ b̄rù g'ò t̄koadarù gẹ Chileke t̄beru meeḅekota bẹ ọ byarù ab̄rù onye adzọtaje iphe, bu ndu eme iphe, o pfuru; doḅe jasù l'ojejoje. ¹⁰ Ọ b̄rù Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasù lẹ tuutuutuu lẹ m̀m̀m̀m̀i gẹ Melikizedeku bu iya.

Anma ọkwa g'a ta ala azu

¹¹ Ọ d̄rù igwerigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe ọwanawa; ọlè ọotsu l'ẹhu g'ee-shi kọorù iya unu; kẹlè iphe te edojeedu unu ẹn̄ya ẹgwegwa.

¹² Ọlè e -pfujekpọo ya epfufu nta-a bẹ ọ gbaakwarù g'unu gege ab̄warù ndu ezi ndu ozo iphe; obenu l'unu gbẹ bya ab̄rù ndu gbarù g'aa-nọdu ezi unu iphe, gbarù g'unu vuru ọzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya ab̄rù ndu angukwadu ẹr̄a; l'unubẹ ndu gege anọdu eriwaa nri. ¹³ Onye angukwadu ẹr̄a bu nwaswa bẹ ọ bu. Opfu k'apfubekoto teke edodu iya ẹn̄ya. ¹⁴ Obenu lẹ nri bu kẹ ndu b̄waa ọgerenya; ndu a z̄warù az̄z̄z̄ ẹphe mawarù iphe k'ophu bu: ẹphe -lee iphe ẹn̄ya; ẹphe a-makaharù ?ọ d̄r̄ ree tọ ọ d̄r̄ ẹji.

6

¹ Eshinu ọ d̄r̄ ẹgube ono; unu g'anyi t̄kọ gwọbe iphe ono, gbarù g'anyi vuru ọzo maru iya l'ozi ono, e ziru anyi lẹ kẹ Kéréshi ono; yeru ẹhu l'anwù iphe, e-me g'anyi b̄rù ndu karù ẹn̄ya l'ozi ono. G'anyi ta abyashì agarù k'egbube ishi ezi ndu k'ono ozo; lẹ ndu k'ono bẹ unu mahawarù. G'anyi wofu obu l'arì l'ọo iphe-ọma, anyi metarù bẹ Chileke e-gude dzọo anyi, mẹ l'ekweta kẹ Chileke; ² mẹ lẹ k'eme baputizimu; mẹ abyabẹ nemadzù ẹka l'ishi; mẹ k'eshi l'ọnwu teta; mẹ k'ikpe ojejoje ono. ³ Ono bẹ anyi e-me-a mẹ Chileke -kwe.

⁴ Kẹlè ọotsukwa l'ẹhu g'izimanù e-shi lwaphuta phẹ azù; mbù ndu iphe, shi dowaa ẹn̄ya; iphe-ọma, shi l'imigwe ono shi rwuwaa phẹ ẹka; tẹmẹ ẹphe shi anatajẹwaa Unme-d̄r̄-Nsọ; ⁵ ẹphe shi anumajewaa ọkpobe-Opfu Chileke ono; mawarù k'ike, d̄r̄ l'ogbo ophu abyanù; ⁶ mbù ndu t̄korù iphemiphe ono, makọtàrù bya agbakùta iya azù; lekebe ẹn̄ya akpopyabe Nwa Chileke l'oswebe ozo; eme iya iphe-iphere l'edzudzu-ọha.

* 5:5 5:5 Gūnaa Ebvù 2:7. † 5:6 5:6 Gūnaa Ebvù 110:4.

⁷ Sụ-a; l'alì, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya egudeje iya eme g'iphe, a kuru iya baaru ndu kuru iya nu l'urwu be Chileke a-gokwaru onu-oma nu. ⁸ Obenu l'alì ophu buepho ewu-obvu yee ogarambo be efu iya nu bu mkpokoro ali. Ali k'ono phoduru nwanshi; Chileke atua ya onu. Ee-mechaa; oburu oku, e-tsufu iya.

⁹ Ole-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa egube-a bukwa eviya; ole anyi makwaru-a ree l'unu e-tsoru-a uzo ophu ka ree, e-me ge Chileke dzota unu.

¹⁰ Le Chileke ta adukwa onye oomeje iphe, apfuduru-oto. O to zohakwa ozi, unu jeru; ophu oo-zohakwa g'unu gude yehawaru unwunna aka me ophu unu eyekwapho nta. Iphe ono tukoru egoshi l'unu yeru iya obu.

¹¹ Iphe, agu anyi bu g'onnyemonye le g'unu ha meje goshi ge ke Chileke aphu-beru iya l'ehu; meje iya egube ono jasu l'ikpazu g'iphe, unu ele enya iya erwua unu aka. ¹² Iphe, anyi ese iswi iya bukwa g'unu ta aburu ndu enyiru. G'unu nwuchia aka ndu ono, gude ekweta, ephe kwetaru opfu Chileke me ata nshi, ephe ata gude anata iphe ono, Chileke kwegbaaru ukwe iya ono.

Aburu eviya k'ukwe-iphe Chileke

¹³ Sụ-a; teke ono, Chileke kweru Ebirhamu ukwe-iphe onoya be bukwa onwiya be o gude riaru iya angu iya; eshinu o to duedu onye ozo, kabaa ya shii k'egude ria angu obu. ¹⁴ Tobudu iya bu; o su: "Mu gofutajeru ngu onu-oma; mee g'unwu ngu kwata du igwerigwe." ¹⁵ Ebirhamu mecha taa nshi; jasu iphe-oma ono, rwu iya aka. ¹⁶ Onye eri angu bu epa onye ka iya shii be oogudeje ria ya; teme o nodu abujeru: a -guwaru enwa ye l'iphe, aatu ego; k'igoligoli alaa. ¹⁷ Kele Chileke eme g'o doo phe enya; mbu ndu ono, a-nata iphe ono, o kweru ukwe iya onoya; le ya ta ayidu gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angu ye iya. ¹⁸ Sụ-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphe; teme o bya eriru angu ye iya. Uzo iphe labo ono buchaa iphe, ta agbanwedu agbanwe; teme o bukwarupho iphe, Chileke ta ayidu dzuru aka ye. Oo ya bu g'obu eshihu anyi ike; anyibe ndu gbapfuru iya nu g'o dzoo anyi; g'anyi te eje abo obu ebo k'a maru: ?oo-nua anyi iphe ono, anyi ele enya iya ono. ¹⁹ Iphe ono, anyi ele enya iya ono emeje g'obu bvuru anyi ebvuru. Oosedeye anyi obu l'eka lanu mee ya g'o nguru anguru. O mewaru anyi bahu l'ime ime eze-ulo Chileke, bu iya bu aka Chileke l'onwiya no l'imigwe. ²⁰ Oo Jizosu bu onye vuru uzo bahuchiru anyi l'eka ono; kele oo ya buwaa onye-ishi uke Chileke. O buru iphe, oburu bu ono jeye le tuutuutu le mimiimii, bu iya bu ge Melikizedeku bu.

7

Melikizedeku shi buru eze bya aburu uke Chileke

¹ Melikizedeku ono, anyi epfuru ono shi buru eze ndu Salemu teke k'ichee; bya aburu onye uke Chileke; mbu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu. O gbaru Ebirhamu ndzuta teke o shi ugu, ephe gbushiru ndu eze alwa; bya agoru onu-oma nu iya. ² Ebirhamu bya eworu iphemiphe, o lwutaru l'ogu; kee uzo iri; nu iya uzo lanu. A -kokahakpo epa Melikizedeku be iphe mbu, o bu bu: "Onye eze, pfuberekoto." Epa iya bufukwaapho Onye eze, shi le Salemu, bu iya bu Onye eze ke nchi-odu-doo. ³ Melikizedeku te enwedu ne; ophu o nwedu nna; ophu o nwedu okpa-ipfu, o shi; ophu o nwedu teke o shi; ophu o nwedu teke o no-beru.

Oo ya bu l'ò dūwaa gē Nwa Chileke; opfu l'ò būwaa onye uke Chileke jasū lē tuutuutuu lē m̄imiimii.

⁴ Sū-a; ?unu hūmaru gē Melikizedeku ono bū-be oke nemadzū; ọ gbē būchiaru yēbedua bē Ébirihamu ono, būkpooyā bū onye-iche anyi ono gbē kee iphe, ọ kwatarū l'ogu ūzo iri; woru uzi lanū woru nū iya. ⁵ Ọ kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Lívayi kpū bē ekemu Mósísu sūru gē ndu Ízurelu keje iphe phē ūzo iri woru uzi lanū nūje phē. Ọ būru phē bē ekemu sūru g'ēphe natajē unwune phē iphe ono; mbū ẹka ẹphe l'ẹphe gbẹkwa tūkokwaa būru unwu Ébirihamu. ⁶ Obenu lē Melikizedeku ta abūdu oshilokpa Lívayi. Ébirihamu ono gbē wolēru-a iphe, o nweru kee ūzo iri; woru uzi lanū nū iya. Melikizedeku bya agōru ọnu-oma nū Ébirihamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono. ⁷ A ta tūdu iya ẹgo k'amaru: ?onye agō ọnu-oma bē ka onye ọgoru iya shii tōo. ⁸ A bya l'ẹhu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Lívayi ono; ọ būru ndu e-mechaa nwūhu anwūhu bē anatajē oke-lanū-l'uzo-iri ono. Teke a byakwanūru l'ẹhu kē Melikizedeku; ọ būru onye ẹkwo-opfu Chileke pfuwaru l'ò tōo nwūhudu anwūhu bē natarū iya nū. ⁹ Mu -jeshia ya epfupfu mu asū lē Lívayi kwapho, aapfujeru oke-lanū-l'uzo-iri nū ono bē gbēwaa l'ime Ébirihamu pfūkwapho oke-lanū-l'uzo-iri nkiya. ¹⁰ Noo kēle ọ nōwaa l'ime ẹhu ndiche iya phē teke ono, ẹphe lē Melikizedeku dzudarū ono.

¹¹ Ọ -būru l'aduebe ree shi l'ẹka ndu-uke kē ndu Lívayi; g'ò bū iya bē a gbaberu okpa nū ndiphe ekemu-a; ?būhunu gūnu meru g'ò gude mkpa onye-ishi uke ọzo dūkwadu, bū onye ọphu a-dū gē Melikizedeku, abūdu onye ọphu dū gē Erōnu? ¹² Ọle teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ọzo, yēle ọphunapho agbaēdu; ọo ya bū l'ò gbanwefutaje ekemu pho, ọ tūhawaru pho. ¹³ Kēle onye eepfu opfu iya-a būkpokwaro onye okpa-ipfu ọzo; ọphu ọ dūdu onye ipfu phē, jejeru ozi uke l'iphu ọru-ngweja Chileke. ¹⁴ A makahakwaru lē Nnajiuphu anyi shi l'okpa-ipfu Jiuda. Ọphu ọ dūdu teke Mósísu photajēru Jiuda teke o pfuru opfu kē ndu-uke Chileke.

Onye uke ọzo, dū gē Melikizedeku

¹⁵ Mbū l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo ẹnya; mē ọ -būru l'onye-ishi uke ọzo, dū gē Melikizedeku futaru. ¹⁶ Abū uke nkiya ta abūekwa nsọ nsọ mē ekemu ekemu, nemadzū tūshiru dobe bē o gude būru iya. Ọ kwa ike kē ndzū ojejoje ọphu ọ dzū bē o gude būru onye uke Chileke. ¹⁷ L'e dekwaru sū: "Ìi-būru onye uke Chileke jasū lē tuutuutuu lē m̄imiimii, bū iya bū gē Melikizedeku bū iya." ¹⁸ Kēle ekemu pho, Chileke tūhawarupho bē Chileke nwuchiakwaru; kēle o too redu ire; tēme ọ būru mkpōkoro iphe. ¹⁹ Iphe, o gude ọ dū ẹgube ono bū l'ekemu Mósísu ono ta adūdu onye ọ dūru ike mee g'ò dūebe ree l'iphu Chileke. Nta-a bē anyi elewaa ẹnya iphe, ka ree. Ọ būru iphe ono, ka ree ono, anyi ele ẹnya iya ono bē anyi shiwaa akpō-kube Chileke ntse.

²⁰ Ọzo bū lē Chileke riru angū ye l'abūru onye uke nkiya. Ndu uke k'ophunapho bē e te riduru angū ye lē nkepē. ²¹ Obenu lē Jizōsu bē Chileke meru onye uke bya eria angū ye iya teke ono, ọ sūru:

"Nnajiuphu ribuwaru angū;
     ọphu ọ gbanweēdu iphe,
     ọ tūberu ememe.
 Ìi-būru onye uke
     Chileke jasū l'ojejoje."*

* 7:21 7:21 Gūnaa Ebvu 110:4.

²² Ọ bụru angụ ono, Chileke riru ono meru Jizọsu ọ bụru onye Chileke gude egoshi l'ogbandzu ọwa-a, ya riru angụ ye-a ka akahụ iya ree.

²³ Iphe ọzo bụ lẹ ndu-uke Chileke k'onno dū igwerigwe kele anwuhu te ekwejedu g'ephe nọpyabe iya. ²⁴ Obenu lẹ Jizọsu buepho uke, ọ bụ; bushia ya ike; opfu lẹ yebedua a-nọ je aduwaruroya. ²⁵ Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ nọdu aduje ike dzọo ndu gbẹ iya l'eka lwapfuta Chileke; dzọo pphẹ ọkpobe adzọdzo; noo kele yebedua dzuwaa ndzụ ojejoje epfuje anụ Chileke l'iswi ẹhu pphẹ.

²⁶ Ọ bụru ẹgube onye-ishi-uke ono bẹ mkpa iya dūru anyi; onye dū nso ọphu ọ dudu iphe-ẹji, o mejeru. Chileke hofuru iya iche l'echilabọ ndu iphe-ẹji bya ewolia ya doghakọta iphe, bukpo eligwe l'ophu. ²⁷ Ndu-ishi uke Chileke ọphuu, shi l'okpa-ipfu Lívayi phọ shi anọduje egwe ngweja mbọku-mbọku. Ẹphe shi anọduje egwe ngweja ono k'iphe-ẹji pphẹ bya egwedokwaru iya phọ ọha l'ophu. Obenu lẹ Jizọsu bẹ ọ tọ gbaduru g'o gwee nkiya g'ephebedua. O gweru nkiya ngwe lanu sefu ẹka. Ngwe lanu ono bụ ọphu o gude onwiya gwee. ²⁸ Kele ekemu Mosisu bukwa nemadzu mmanu bẹ ọ sūru g'ephe bụru ishi uke Chileke; mbu nemadzu mmanu, ahajeru meswee nu. Obenu lẹ g'a nọnyaarū Chileke bya eria angụ phọ shi ẹgube ono nwuchi ekemu ono bẹ ọ hotaru Nwa Chileke mee ya onye-ishi uke iya. Yebedua, bụ Nwa Chileke ono bẹ meebewaru iphemiphe lẹ kẹ gẹ ndiphe e-meje bata l'eka Chileke nọ; gẹ Chileke tūberu iya. Iphe ono bẹ o meebewaru g'ọo-dū jasū lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii.

8

Jizọsu onye-ishi uke k'ogbandzu ọphúú

¹ Waa iphe, bukpo ishi iphemiphe ono, anyi epfu ono bụ ọwanawa: anyi nweru ẹgube onye-ishi uke Chileke ono; onye ọphu nọ anọ l'imigwe l'ekutara aba-eze Okalibe-kangokotaru-nu. ² Yebedua eje ozi uke nkiya l'eka Chileke nọ gẹdegede, bụ iya bụ l'eze-ulo Chileke ọphu nọ l'imigwe. Ulo k'onno ta abudu nemadzu gude ẹka mee ya. Ọ buro Chileke l'onwiya meru iya.

³ L'iphe, Chileke hota-doru iphe, bukpo ndu-ishi uke iya bukwa g'ephe nuje iya iphe, ndiphe nuru iya; waa g'ephe gwejekwaru iya phọ ngweja. Ọo ya bunu l'ọ gbaru g'onye-ishi uke ọwa-a nweru ngweja, ọo-nodu egwe. ⁴ Sū-a; ọme Kereshi ono nọ l'eliphe-a mē e te ekwekpokwanu g'ọ bụru onye uke Chileke; eshinu ndu bụ uke Chileke kẹ mgboko-a egwejeru Chileke ngweja lẹ g'a tūru iya l'ekemu ndu Jiu. ⁵ Iphe, ẹphe emeje l'eka eegwejeru Chileke ngweja lẹ mgboko-a bukwa iphe yeru ọphu onye-ishi uke k'anyi ono eme l'imigwe; kẹ mgboko-a bukwa onyonyo nkiya l'imigwe. Lẹ teke Mosisu eme g'ọ kpobe ulo-ekwa, eegwejeru Chileke ngweja ono lẹ teke ndiche bẹ Chileke sukwaru iya: "Nyatakwa g'i mekotakpoepho ulo obu g'ọ dūepho gẹ ya tūru ngu onu iya l'eli úbvú phọ." ⁶ Obenu lẹ gẹ ọ dū nta-a bẹ Chileke ziwaru Jizọsu eje ozi uke iya; mbu ozi ọphu ọkwa iya kwata ka shii; eme lẹ kẹ ndu-uke k'ophunapho. Nokwapho g'ogbandzu ọphu shi iya l'eka o gude gudegbabẹ Chileke yele nemadzu kwata ka akahụ iya ree; eshinu o shi l'ogbandzu k'owa-a; kwee anyi ukwe-iphe, ka ree; eme l'ọphu o shi l'ophunapho kwee.

⁷ Lẹ-a; ọ -bū l'uta ta adu l'ogbandzu kẹ mbu m'o to jekwa iya enwuchi k'agba ndzụ ọzo. ⁸ Obenu lẹ Chileke taru ndu nkiya uta teke ndiche. Ọ sūru pphẹ:

"Mboku abyakwa;

nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'onu-ulo Ízurelu
waa onu-ulo Jiuda a-gba
ndzu òphúú.

⁹ Ono taa duedu g'ogbandzu
ophu mu lẹ ndiche phe
gbaru teke ono,
mu kputaru phe
l'eka kpufuta l'ali
Ijiputu ono.

L'e mechakwaaru;
ephe mebyia
ogbandzu mu l'ephe;
ophu mu
eyebaeduru phe onu.

Nokwa iphe, Chipfu
eepfu.

¹⁰ Chipfu sukwapfo:
Owa-a bu ogbandzu
mu l'unwu Ízurelu
a-gba me o -rwuepho
teke ono.
Ekemu mu be mu
a-tushi ye phe
l'egomunggo.

O buru l'ime okpoma
phe be mu e-de
iya edede.
Mu aburu Chileke phe;
ephe aburu ndibe mu.

¹¹ O to duedu onye
ejekwadu ezi nwibe iya;
ozoo ziahaa nwune
iya su iya:

'Maru Chipfu'.
Noo le g'ephe ha a-tuko
maru mu;
nwata me ogerenya.

¹² Mu a-phuru phe
obu-imemini l'emeswe,
ephe mesweshiru mu.

Ophu mu anyatabaedu
iphe-eji,
ephe meshiru mu."*

¹³ Su-a; eshinu ogbandzu-òphúú-a byaru be ke mbu pho buakwa akahu-
iphe. Temе iphe, bukpoо iphe, akahuwaa akahu bya atsuhuwaa me ta
adudu g'ono-beru; l'oo-chihu.

9

Abaru Chileke eja l'uzo k'akahu me k'òphúú

* 8:12 8:8-12 Gúnaa Jier 31:31-34.

¹ Sụ-a; oḡbandzu mbụ ono nwekpokwaaru nsọ nsọ, a tūru g'e dobeje mē a -nọdu abarū Chileke eja bya enwekwarupho ụlo, nemadzū gude ẹka mee, aanọduje mē a -nọdu egwekwaru iya phọ ngweja. ² Kele a kpọberu eze ụlo-ẹkwa. L'ime mkpuru iya kẹ mbụ bẹ e doberu orọku; waa teburu, aatukobeje buredi, dūru Chileke iche. Mkpuru kẹ mbụ ono aza Ẹka-dụ-nsọ. ³ A bya lẹ mkpuru k'ẹbo eku Ẹka-kakọta-adụ-nsọ bụ ẹkwa bẹ e gude gebuta iya. ⁴ Iphe, dū iya nū bụru ọru-ngweja, e meru lẹ mkpọla-ododo g'akpọje ụnwù-isensu ọku; waa okpoko oḡbandzu, e gude mkpọla-ododo kwekọta mgburugburu. Iphe nọgbaa l'ime okpoko ono bụ ite, a wūru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, nọ l'ime ite ono bụru nri ono, bụ mana; yee mgboro Eronu; mbụ mgboro ono, rwuru irwu tūa ige ono; waa mkpuma labọ ono, e deru ekemu iri ono, bụ mkpuma oḡbandzu onoya. ⁵ Iphe, dū l'eli okpoko ono bụru ojozi-imigwe labọ, bụ Chierobimu, egoshi ọdu-biribiri Chileke. Ẹphe woru ñkù phẹ sashia gude gbobuta ẹka ono, Chileke aphujeru ndu nkiya obu-imemini; gūaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru ono. Ọ gbabeephọ bẹ e-pfubaa ono tūa ya jalaa.

⁶ Ọ bụru ẹka ono, e meru ẹgube ono bẹ ndu-uke Chileke abahuje l'ime mkpuru kẹ mbụ onoya mbọku-mbọku je eje ozi uke, gbaru phẹ nū. ⁷ A bya lẹ mkpuru k'ẹbo phọ; ọ buerupho onye-ishi uke Chileke kpeekpu l'abahuje iya. Abahụ ono, ọobahuje iya ono bukwa mgbo lanū kpoloko l'apha. Ẹbe ọ yikwa bahū iya mē o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngweja ẹhu onwiya yele mee-iphe, ọphu oo-gude gwefu iphe-ẹji ndu kẹ Chileke meru l'ẹbe ama ono. ⁸ Waa iphe, Unme-dụ-Nsọ gude iphe ono eme g'o doo anyi ẹnya bụ ọwanawa. Lẹ teke ono, ẹka ono, nemadzū gude ẹka mee ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nọkwadu bẹ e teke aghadu ụzo, e shi abahū l'ẹka Chileke nọ g'onnyemonye bahū. ⁹ Ẹka ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nọkwa ọnodu ẹtu, egoshi iphe, eme nta-a, bụ iya bụ l'iphemiphe, a nūru Chileke mē iphe, bụ ngweja, e gwerū nū iya l'ẹka ono ta ayidu mee g'obu onye abarū Chileke eja nmabuhu iya ikpe. ¹⁰ Ọ tūkoru bụru nsọ nsọ, eemegbaa ala lẹ kẹ nri; mē k'iphe, aangū angungu; mēkpoo kẹ nsọ nsọ, dū l'asashī iphe, e gudegbaa mee k'abarū eja ono. Ọ tūkoru buerupho nsọ nsọ kẹ mgboko-a, Chileke sūru g'e tsoje jasū teke ya e-goshi ụzo ọphúú, ee-shije abarū iya eja.

¹¹ Obenu lẹ nta-a bẹ Kéreshi byawaru bya abūru onye-ishi uke Chileke; mbụ onye-ishi uke k'ụzo ono, ka ree ono, Chileke goshiwaru nta-a ono. Ẹka o jeru ozi uke iya kakwa shii bya abukwarupho ẹka Chileke ka egude mee g'iphe, ya tūberu lẹ k'adzọta ndiphe ono meeḡbekota gẹ ya tūberu iya. Ẹka ono ta nọdu lẹ mgboko ọwa; eshinu ọ tọ bụdu ẹka nemadzū gude ẹka mee. ¹² Ọ tọ bukwa mee egbu ọzoo mee eswi bẹ o gude bahū; ọo mee nkiya gedegede bẹ o gude bahū l'ẹka ono dū nsọ ono ugbo lanū; k'ọphu anyi a-būru ndu a gbatarū l'itumo jasū l'ojejeje. ¹³ Lẹ mbụ bẹ ọobujeru e wotawaa mee egbu; ọzoo mee eswi; ọzoo ntū nwada eswi, a kpọru ọku woru phee ndu tūrwuru nsọ; l'o mee ndu ọbu ẹphe aduebe ree lẹ gẹ nsọ ekemu phẹ gude dū. ¹⁴ Eshinu ọ dū nno eviya bẹ mee kẹ Kéreshi l'a-kabakwanū ere ire. Kéreshi ono shi l'ẹka Unme Chileke, anọ je-adūwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngweja, adudu ẹka ntūji dū iya. Mee nkiya ono a-kabakwaanū asafū obu anyi g'ọ dū ree l'iphu Chileke; k'ọphu anyi a-hakwanū eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe ọnwu; letachia ẹnya l'ozi Chileke, bụ Chileke dzu ndzu.

¹⁵ Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ bụru Kéreshi gudegbabẹ Chileke yele nemadzū l'oḡbandzu ọphúú ono. Ọo ya bụ gẹ ndu Chileke hotaru

eshikwanu l'eka Kéreshi ndu ndzu òphúú ono, Chileke kweru ukwe iya ono jaswaruro ya. Iphe, o gude ephe jee l'anodu ndzu ono bu le Kéreshi nwuhuwuru; gude nno gbata phe l'iphe-eji, ephe megbaberu teke ono, ogbandzu ke mbu pho, shi Chileke l'eka pho shi vukwaduru ire.

¹⁶ Ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu nkiya dukwa g'onye keru ekpe. L'obujekwaru; e -kee ekpe dobe be aavojeadakwaa ya g'a maru: ?onye keru ekpe obu nwuhuwuru; teme l'o duru g'ee-me iphe iya obu. ¹⁷ Noo l'ekpe, nemadzu keru te evujeduru ire teke onye ono nokwadu ndzu. Teke ooreje ire bu me onye ono nwuhuchaa. ¹⁸ Noo g'o gude o buru mee be e gude mee ogbandzu mbu pho; o reahaa ire. ¹⁹ Iphe mbu bu le Mosisu pfuru ndu Izurelu iphe, bukotakpoo nsò nsò, du l'ekemu onoya g'o hakpoo. O gbeshi ozo bya ewota oshi isopu yeje eji aturu, e meru o ndu eke uswe-uswe; woru tsee le mee nweswi; waa mee egbu; bya atsekwa ya pho le mini bya egude iya phedzuru l'ekwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukwaru iya pho iphe, bu ndu ono g'ephe ha. ²⁰ O ndu ephe iya bya epfuje su: "Owa-a bu mee, egoshi l'ogbandzu unu le Chileke gbaru vuwaa ire; mbu ogbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me ge yebdua emekwanaa iphe, ya pfuru unu." ²¹ Nokwapho g'o woru mee ono phedzuru ulo ono, e gude ekwa mee ono; mbu ulo ono, aanoduje gweeru Chileke ngweja onoya; bya ephedzukwaru iya pho l'iphe, bukpo iphe, e gude abaru iya eja. ²² Mbu-a; e -tsojekpoo ya g'ekemu du; l'o buru nwanshi me iphemiphe abukotaru mee be eegudeje mee ya g'o safu du ree. Teme ophu aa-gbatadu nemadzu abudu l'o duru iphe, e gburu gbashi mee ya.

Eja Kéreshi egwefu iphe-eji

²³ O bu iphe, gbaru l'ememe le teke ono; g'e shi le nsò nsò gbashiada mee ono; mee g'iphemiphe ono, tukoru buru iphe, yeru k'okpobe iya ophu du l'imigwe ono; g'iphemiphe ono toko buru iphe, safuru du ree. Ole okpobe iphe ono, du l'imigwe ono bu iphe, gbaru iya nu bu ngweja ophu tukoru kakota ophu eegbuje anu gude gwee ree. ²⁴ L'eka Kéreshi bahuru ta abukwa eka eegwejeru Chileke ngweja ophu bu nemadzu gude eka mee ya; mbu eka yeru ophu bu okpobe iya pho. Eka o bahuru bukwa l'imigwe gedegede, bu iya bu eka o no l'iphe Chileke epfu opfu ehu anyi. ²⁵ Onye-ishi uke ke ndu Jiu l'egudeje mee, abudu ke yebe onye-ishi uke ono bahu le Eka-kakota-adu-nsò ono aphagapha je egwee eja. Obenu le Kéreshi bu ugbo lanu kpoloko be o bahuru l'eka ono je egude onwiya gwee eja. ²⁶ Odumeka be Kéreshi e-je iphe-ehuka k'o -jehaa oojebaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'o byaru ejee iphe-ehuka ono mgbo lanu sefu eka; ge mgboko abvwa-a; gude onwiya gwee eja nwuhu; shi nno gwefu iphe-eji, anyi meru g'o ha. ²⁷ Iphe, duru onyemonye bu l'onyemonye nwuhufutaje akpo lanu; o nwuhuchaa; iphe ozo, e-mefuanu bu le Chileke e-kpe iya ikpe. ²⁸ Nokwapho ge Kéreshi gude onwiya gwee eja mgbo lanu kpurumu nwuhu g'ooshi egube ono gwefu iphe-eji, igwe oha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ebo; obenu l'o byapho k'ugbo ebo be o to byadoeduru iphe-eji. Iphe, oobyawaa bu g'o dzota ndu echeru iya nu.

10

¹ Ekemu bukwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, du ree, Chileke tuberu l'oo-me l'iphe; o to budu okpobe iya. O buru iphe ono meru g'o gude ophu o byadu eme ge ndu byaru abaru Chileke eja debe ree; eshinu

aanọduje egwe ẹja ono mkpụrumkpuru; e -gwechaa egwebaa; aphagapha. ² Ọ -bụ ịe ndu ono, agwaję Chileke ẹgube ono shiwaa l'egwe ẹja ono safu iphe-ẹji phę mgbo lanu; bụwaru ndu p̄fuberekoto l'iphu Chileke; mę obu phę anmabuhuhawaa phę ikpe iphe-ẹji phę; ẹphe ahaa egwe ngweja anu Chileke. ³ Obenu l'iphe, emeje nu bu l'oo ẹja ono, ẹphe anọduje egwe ono emeje g'ẹphe nọdu anyata iphe-ẹji phę aphagapha. ⁴ Ịe mee eswi; mę k'eghu ta asukwa egwefu iphe-ẹji.

⁵ Ọ buru iphe ono meru g'o gude; teke Kéreshi abya mgboko o sụ Chileke:

"I ti ledu ẹnya g'e wota
 iphe gbua gweeru
 ngu ẹja;
 ọzoo g'e gweru
 iphe-ngweja nu ngu.

Obenu l'i meru mu buru
 nemadzu,
 nweru anu-ẹhu.

⁶ Iphe ngweja,
 akpọkotaru oku nu ngu;
 mę ọphu e gweru
 k'iphe-ẹji ta adukwa
 ọphu jiru ngu ẹpho.

⁷ Noo ya bu; mu sụ:
 'Waa mu Chileke;
 mu byawaru gę mu
 mee iphe,
 du ngu l'uche;
 gę mu mee g'e deru
 ke nkemu l'ekwo
 ekemu.' "*

⁸ Ovukpoadaru ọzo sụ: "Iphe, e gburu gweeru ngu ngweja; ọzoo ngweja, e gweru nu ngu; ọzoo iphe-ngweja, a kpọkotaru oku nu ngu; mę ọphu e gweru k'iphe-ẹji ta adudu ọphu iile ẹnya iya; ọphu o dudu ọphu jiru ngu ẹpho." E -gudekpọoro l'iphe, bupoo ejameja ono be eegwekọtaepho g'a turu iya l'ekemu. ⁹ O pfuchaa nno bya asu: "Waa mu Chileke! Mu byawaru gę mu mee iphe, du ngu l'uche." Tọbudu iya bu; o bya eworu ke mbu pho docha k'ọphu oo-me k'ẹbo g'o nguru anguru. ¹⁰ Jizosu Kéreshi meru iphe, du Chileke l'uche teke o woru onwiya gweeru Chileke ẹja mgbo lanu sefu ẹka; shi nno mee anyi du nsọ. ¹¹ Iphe, bupoo onye uke Chileke apfujeru eje ozi uke iya mboku-mboku; o buru ẹgube ẹja, o gwehawaru be oogwephuje azu tekenteke; ọphu ẹgube ẹja ono ayidu du ike safu iphe-ẹji. ¹² Obenu l'onye uke ọwa-a gweru ngweja k'iphe-ẹji mgbo lanu sefu ẹka; bya eje anodu l'ekutara Chileke. ¹³ Ọ buru ẹka ono be ọo-nodu jasụ teke Chileke e-woru ndu ọhogu iya mee g'ẹphe buru iphe, ọo-zopyabe l'okpa. ¹⁴ Ọo ya bu; o shi ẹgube ono buru akpo ngweja lanu be o gweru gude mee gę ndu o safuru iphe-ẹji phę buru ndu p̄fuberekoto l'iphu Chileke jasụ ịe tuutuutu ịe m̄jimiimii.

¹⁵ Ịe Unme-du-Nsọ goshikwarupho anyi l'iphe ono bu eviya; kele o vuchaaru ọzo sụ:

¹⁶ "Ọwa-a bu ọgbandzu,
 mu l'ẹphe a-gba mę
 mboku ono -rwuẹpho.

* 10:7 10:7 Gụnaa Ebvụ 40:6-8.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 Ekemu mu bẹ mu a-tushi
 ye phe l'obu;
 mu edee ya edede
 l'egomunggo phe.†”

17 O gbeshikwa ozo su: “Mu ta anyatabaedu iphe-eji phe me ejo-ememe ephe eme ozobaa.” 18 Oo ya bu; le teke o bu le Chileke guwaru ndu nkiya nvu l'iphemiphe onoya; bunu iya bu le mkpa egwe ngweja ono k'egwefu iphe-eji ta aduedu.

Akpɔritaru Chileke ntse

19 Nta-a; unwunna mu; be anyi ta atsuedu ebvu eshi le mee Jizosu bahu l'eka ono, Kakota-adu-nsu ono. 20 Le Kereshi gudeakwa ogwehu iya guhaaru anyi uzo ophu; ophu anu ndu. O buru ogwehu iya ono no onodu g'ekwa ono, egbobutaje eka eeshije abahu l'Eka-kakota-adu-nsu ono. Eka ono mechaaru gbajahu ebo; shi egube ono egoshi l'anwuhu, Kereshi nwuhuru guhwaru anyi uzo ono g'anyi bahu l'eka ono. 21 Eshinu anyi nweru onye-ishi uke ke Chileke du egube ono; onye bu iya be ndu onu-ulo Chileke du l'eka; 22 bunu iya bu g'anyi gude obu anyi g'o ha; mbu obu, kwetashikporu ike le Chileke a-nata anyi gude kpɔritaru iya ntse. Le Jizosu gudeakwa mee ya phedzuru obu anyi; k'ophu bu l'o to duedu g'o ka mma l'oo nwantekuru iphe-eji, anmakwadu anyi ikpe l'obu. Anyi dukwapho ge ndu e gudewaa mini, doru edodo saa. 23 Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l'anyi ele enya iya ono ike; g'anyi ta tuhu mgbeleke ele enya iphe obu; kele Chileke yebdua, kweru anyi ukwe-iphe obu l'apfushijekwa ike l'iphe, o pfuru. 24 Unu g'anyi yejeru ehu l'iphe, a-duru nwibe anyi le ree; k'ophu anyi e-meje ndu ozo g'ephe yeje nwibe phe obu; waa g'ephe meje iphe, du ree. 25 Unu g'anyi ta ahakwa edzukobeje l'eka lanu ono, anyi edzukobeje ono; noo l'o dukwaru ndu ophu watawaru agbala; o chia g'anyi meje g'okpoma shihu nwibe anyi ike; kelekele g'unu elenaa enya le teke obu duwaa ntse-a.

26 Su-a; anyi -gbu nta-a, anyi mawaru okpobe-opfu-a bya elekebe enya eme iphe-eji be o to dukwa ngweja, egwefukwadu iphe-eji anyi. 27 O chia iphe lanu, du nu kpekpu bu ndu-agugu k'iphe l'e-me nu, bu iya bu ndu ikpe Chileke; kele oo ejo oku ono, abya igiri onoya bu oku ophu e-mebyishi iphe, bukpuo ndu kwefuru Chileke ike. 28 O bujekwaru onye darwuru ekemu Mosisu; a -duwaa ebo; ozo e to; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru onye obu megbua emegbu; a ta phuduru iya obu-imemini. 29 Unu leanar o g'oo-du onye lephuru Nwa ke Chileke. Onye ono be Chileke akabakaanu anu aphu; mbu onye woru mee ogbandzu ono zotoshia gu ya l'iphe, adudu nsu; bya eworu Unme-du-Nsu ono, emejeru anyi eze-iphe-oma ono nmaa phulaphula. 30 L'anyi makwaru onye ono, pfuru su: “O kwa mbdua nwe emelata; o buru mu be apfu ugwo du l'eka.” Sukwapho: “O kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe.” 31 Mbu le-a; adaba Chileke ono, no ndu ono l'eka bukwa iphe, gbaru g'a tsua ya ebvu.

32 Unu nyatajeka g'o shi duru unu le mbulembu teke ono, unu humaru iphorok ke Chileke onoya. Unu nyatajeka g'unu gude jee iphe-ehuka, du igwerigwe; unu taelaa nshi; ophu unu ekwedu g'o kapyabe unu enya. 33 O nwechaaru teke e shi achijechaa unu ochi; mee unu iphe-iphere l'edzudzu-oha; obenu l'o bujeru akpadu unubdua ehu; unu agbaela odzori ndu ophu aakpa iya. 34 Unu aphu-tabejewaru ndu ophu no le mkporo g'o

† 10:16 10:16 Guna Jier 31:33.

bụ unu, nọ lẹ mkpọro obu. Aanakọtaje unu iphe, unu nweru enweru lẹ mgboko; unu egudeela ehu-utso tagbua ya lẹ nshi; opfu l'unu maru l'unu nweruro iphe ozo, kabaa ree, bu ophu a-nowaro ojejoje. ³⁵ Su-a; g'okpoma shihuękwapho unu ike g'o shihuru iya unu; unu ta abokwa obu ebo; lẹ Chileke e-mechakwaa pfa unu ugwo iya l'iphe, ha shii. ³⁶ Iphe, mkpa iya duru unu bu ata nshi g'unu emejekwanu iphe, du Chileke l'uche; shi egube ono nata iphe, o kweru ukwe iya. ³⁷ L'o fukwaa nwanshii onye ono, byafutajenu ono abya.

O to noekwa odu.

³⁸ O le onye pfulerekoto

e-gude ekweta nodu

ndzu.

Teke o bukwanu l'o

tsuphuru azu;

be o to dukwa mu

ree l'obu.‡

³⁹ O bekwanu l'anyi ta abudu ndu ophu tsularu azu, a-la l'iswi. Anyi buchia ndu woru onwanyi ye iya l'eka; a dzoo anyi.

11

Iphe, ekweta bu

¹ Iphe ono, bu ekweta bu: achiru upfu ye l'iphe, eele enya iya; bya aburu amakaharu l'iphe ono, a humaduru l'enya ono du pho eviya. ² Kele oo ekweta ono meru g'o gude ndiche anyi phe buru ndu ajaru ajaja l'ephe eme ree.

³ Oo ekweta meru g'o gude o doo anyi enya lẹ mgboko-a bu opfu onu be Chileke gude mee ya; mbu l'iphemiphe-a, akpurennya elegbaa bu iphe, aahumaduru l'enya be e gude mee ya.

⁴ Su-a; oo ekweta Ebelu meru g'o gude o gweeru Chileke ngweja, ka ke Kenu ree. Chileke nata iya gu ya l'onye pfulerekoto; o nwuhuchakpoo iphe, o meru nodu epfula opfu byasu nta.

⁵ O buru ekweta Inoku meru g'o gude o nodukwadu ndzu; Chileke bya ewolita iya g'anwuhu te egbu iya egbu ophu; ebe o dudu onye maru g'o meru; kele Chileke woliwaru iya; temanu e wolia ya ono be ajaru iya ajaja l'o shi emeje iphe, jiru Chileke ephe. ⁶ Unu maanaru-a l'o to dudu onye a-du ike eme iphe, jiru Chileke ephe; gbahaa l'onye obu kwetaadaru ke Chileke. Kele onye akpitaru Chileke ntse vufutaje uzo kweta lẹ Chileke du; kwetakwapho l'oo-buje ndu achu iya nu nggo.

⁷ Su-a; oo ekweta Nuwa meru g'o gude o ngaberu Chileke nchi teke Chileke nmaru iya okwa iphe, e-mechaa mee nu, bu iphe, o toko humadu l'enya. O mee iphe, Chileke pfuru; ku eze ugbo, Chileke gude dzoo ye ndibe iya ndzu. O shi egube ono goshi nemadzu l'umere ndiphe du eji. O buru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gu ya l'onye pfulerekoto. Opfu lẹ Chileke aguje ndu kwetaru nkiya lẹ ndu pfulerekoto.

⁸ Oo ekweta Ebirhamu meru g'o gude o mee ge Chileke pfuru teke o kuru iya. O tugbua lufu jeshia ali, Chileke kweru iya ukwe lẹ ya a-nu iya g'o buru nkiya. Ebirhamu shi l'ali iya tugbua ije; l'ebe ama eka ooje. ⁹ Oo ekweta ono meru g'o gude o je eburu l'ali ono, Chileke kweru iya ukwe iya ono. O buru iya g'onye lwaru alwalwa. Ulo, ye Ayizaku waa Jiekopu shi ebujeru buerupho ulo, e gude ekwa mee. Ephebedua be Chileke kwekarupho

‡ 10:38 10:38 Guna Hab 2:3,4.

ukwe-iphe lanu ono, o kweru Ébirihamu onoya. ¹⁰ L'iphe Ébirihamu ele enya iya bu eze mkpukpu ono, a turu okpa iya; k'ophu oonowaro ojejoje ono; mbu eze mkpukpu ophu bu Chileke gude aka iya tua ya g'oo-du bya egude aka iya kpa ya l'onwiya.

¹¹ O bu ru ekweta Sera l'onwiya mechakwarupho g'o gude o bu ru nwanyi, noru; ebe o tsujeduru ime jasu o noghaa atsuta ime be Chileke meeluru-a g'o du ike tsuta ime le nka. Iphe, kparu iya nu bu ru l'o doberu Chileke l'onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya. ¹² O bu ru iphe ono meru g'o gude o bu ru nwoke lanu ono, bu Ébirihamu mechaaru bu ru nna, nwuru igwe oha; mbu nwoke ono shiwaa kahuwaa duwaa g'onye nwuhuru anwuhu. Unwu iya mecha bya ajaa ajaja; ha l'otu ge kpokpode du l'igwe; ha igwerigwe g'aja, no l'ali; bu ru 'aguta aguta.

¹³ Iphe, bu ndu ono, a gushiru ono chiru upfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phe ukwe iya ono jasu ephe nwushihu; ophu o rwukwaru phe aka teke ephe nokwadu ndzu. Obenu l'ephe humakotaru iphe ono, nokwadu enya ono bya etee eswa iya. Ephe saa ya asasa l'ephe humawaru l'ephe bu mbyambya bya aburu ndu kpafutaru uri le mgboko-a. ¹⁴ Ndu epfu nno bu iphe, ephe egoshi bu l'ephe achokwadu ali, e-mecha bu ru nkephe. ¹⁵ Ozo bu l'ome oghoroko ali phe ono, ephe shiru futa ono shi aduje phe m'ephe achole-a uzo laphushia ya azu. ¹⁶ Obenu l'aka enya du phe bu l'ali ophu ka ree, bu iya bu ophu du l'imigwe. O bu ru iphe ono meru g'o gude ophu iphere adudu Chileke l'ephe kuru iya Chileke phe; kele o duru mkpukpu o kwakoberu doberu phe.

¹⁷ Su-a; oo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o kweta duta nwa iya, bu Ayizaku jeshia egbugbu g'o gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru ge ya dalee ya ono. O bu ru onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanu, o nweru jeshia egbugbu. ¹⁸ O bukwaru onye-a Chileke suru: "Oo le Ayizaku be ii-shi nweru unwu nwanwanwaranwa-a." ¹⁹ Ébirihamu buerupho iphe, o lechawaru enya huma bu le Chileke a-dua ike mee Ayizaku g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu, bunu iya bu l'e -pfuje iya epfufu be Ayizaku shiwaa l'onwu teta dzuru ndzu; eshinu e mechaaru o tsoru Ébirihamu laphu azu.

²⁰ O bu ru ekweta Ayizaku meru g'o gude o goru onu-oma nu Jiekopu yee Iso; goru phe iphe, e-me l'iphu.

²¹ Oo ekweta Jiekopu meru g'o gude o goru onu-oma nu unwu Jiosefu l'ehu l'ehu teme o nwuhu. O pfuru apfuru; woru mgboro iya sibe l'ali; phozeta l'eli iya; baaru Chileke aja g'o go onu-oma ono.

²² Oo ekweta Jiosefu meru g'o gude o bya l'anwuhu; o vuru uzo pfua opfu awufu, ndu Izurelu mechaaru shi l'ali Ijiputu wufu lashia ali, Chileke kweru phe ukwe iya. O bya egoshikwapho g'ee-me okpu iya m'ephe -wufuje.

²³ Oo ekweta ne le nna Mosisu meru g'o gude ephe domia Mosisu onwa eto g'a nwuchaaru iya; opfu l'ephe leri iya enya l'o bu nwata, du ubvu l'enya; ophu ndzu agueduru phe emebyi ekemu, eze ndu Ijiputu turu su g'e gbuje iphe, bu nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ophuu.

²⁴ Oo ekweta Mosisu ono meru g'o gude o vutaepho; o jika g'e te ekuhe iya nwatibe nwa nwanyi eze ndu Ijiputu. ²⁵ O hataru etsoru unwu Chileke jee iphe-ehuka; eme l'anodu l'aka ehuh ats'o iya utso eme iphe-aji; mbu ehuh-utso, adudu aka onono-beru. ²⁶ Iphe, o kparu aka bu l'a -nodu eme iya ewere l'opfu ehuh Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya l'oo-bya

lẹ mgboko ono bẹ ọ ka iya ree eme lẹ ya nwekotaru ẹku, dọ l'alì Ijiputu mgburugburu. Onoo kẹle ẹnya dọ iya l'obunggo ọphu dọ l'iphu.

²⁷ Ọ bọru ekweta Mosisu meru g'o gude ọ haa Ijiputu tugbushia; ọphu ndzọ aguduru iya l'ẹhu e-ghu eze ndu Ijiputu egu. Ọ sọ ẹka l'obu nọ-kirishia g'ọ -bọ l'ọ humaru Chileke ẹnya; l'ẹbe abọ lẹ Chileke bọ onye aahumaje l'ẹnya. ²⁸ Ọo ekweta Mosisu meru g'o gude o gbube ishi k'ọbo Ojaghata; teke ono, ọ sọru ndu Ízurelu l'ọphu g'ẹphe woru mee nwaturu phedzuru l'iphe, bukpoọ ọnu mgbo ọlo pẹ; g'ọjozi-imigwe, byaru egbushi ọkpara ndu Ijiputu ta adọ ọkpara kẹ ndu Ízurelu, oo-gbu.

²⁹ Ọo ekweta unwu Ízurelu meru g'o gude ẹphe wughaa l'echi ògbú Ẹnyimu-uswe eje l'oma alì g'onye eje l'echi gbororo. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushikọta pẹ.

³⁰ Ọ bọru ekweta ndu Ízurelu meru g'o gude igbulọ, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'ẹphe jephechaaru iya mgburugburu abalì ẹsaa.

³¹ Ọo ekweta, nwanyi ovuọba ono, bọ Réhabu meru g'o gude a haa ya; ọphu a tukoduru yẹ ndu kwefuru Chileke ike mee g'ẹphe laa l'iswi; opfu l'ọ domijeru ndu Ízurelu ono, byaru ngge lẹ mkpukpu Jieriko pọ; shi ẹgube ono dzọ pẹ.

³² ?Mu e-le ole agu? ?Denu teke mu a-nọdu gushiwaro Gidiyonu pẹ mẹ Beraku; mẹ Samusinu; mẹ Jiẹfuta; mbukpoọ Dévidi pẹ; mękpoo Sámelu; waa ndu mpfuchiru Chileke. ³³ Ọo ekweta pẹ bẹ meru g'o gude ẹphe tsoo ọhamoha ọzo ọgu; lwu-kpee pẹ; bya eme iphe, pfuru ọto; bya anata iphe, e kweru pẹ ukwe iya; mee g'oduma ta adọ ike kúhaa ọnu akúha; ³⁴ bya egude iya zonyia ọku, ata ririri; bya egude iya nahu ndu gude ogu-echi achi pẹ k'egbugbu. Ẹphe shi bọru ndu ike te eshidu dọ; e mechakwanaa ẹphe bya abọru ndu ọkpehu dọ. Ẹphe shi bọru ọ-kariẹka l'ọgu; k'ọphu ẹphe shi achije ọjọgu ndu ọhozo nanu nanu. ³⁵ Unwanyi, kwetarọ nu humaru ndibe pẹ, nwushihuru nu g'ẹphe shi l'onwu tetagbaa.

Ọ duru ndu e meru l'iwe jasọ ẹphe nwuhu. Ẹphe nata sọ l'ọ -shita ọphu ẹphe a-jika Chileke g'e-shi g'a haa pẹ g'ẹphe gbalaa; g'e gbuchia pẹ rọ g'ẹphe nwuhu. Iphe, kparọ iya nu bọ l'ẹphe ele ẹnya lẹ Chileke e-mechaa mee g'ẹphe teta dzuru ndzọ ọphu ka ree. ³⁶ Ọ duru ndu a haru chia ọchi; chia pẹ iphe; tua pẹ mkpọro; nwuru pẹ ye l'ọka mkpọro. ³⁷ Ọ duru ndu a tugbushiru lẹ mkpuma; duru ndu e kwobuharu ẹbo; duru ndu e gude mma gbugbushia; ẹphe shi etsojeru aghapheephọ; bọru iphe, ẹphe shi eyeje bọ akpọ egu mẹ akpọ aturu. Ẹphe kparọ nri; a kpaapẹ ẹhu; mee pẹ ewere. ³⁸ Mgboko dọ-be pẹ ẹji; k'ọphu ọ tọ gbaduru k'ọphu ẹphe a-nọkota iya. Ẹphe shi anọduje aghaphe l'echiẹgu, e te budu ebubu mẹ l'ẹka úbvú dọ; ẹphe shi ebuje l'ogba mẹ l'obu-alì gẹ ndu agba ọso ndzọ.

³⁹ Sọ-a; ndu-a tukokwaaru bọru ndu a sọru l'ẹphe shi eme ree. Ọ bọru ekweta pẹ kparọ iya. Ẹphe nọelaa; ẹbe iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru pẹ ẹka. ⁴⁰ Ọle Chileke achiru anyi idzu, ka ree; k'ọphu bọ l'ọoephọ anyi l'ẹphe -tugba; tẹme ẹphe a-bọru ndu dọbe ree.

12

Chileke emetse anyi

¹ A bya l'ẹhu k'anyibedua; iphe, bọ ndu ono tukoakwaru sọ-pee anyi mgburugburu g'onye urwukpu sopyaberu; agbaru anyi eze ekebe ono. Ọo ya bọ g'anyi gwọbe iphemiphe, bọ iphe, esela anyi azu; gwọbekota iphe, bukpoọ iphe-ẹji ono, ete ekwedu anyi aha ẹka onoya. G'anyi gude ẹka

l'obu maa ọso-amama ono, duru anyi ono. ² G'anyi tabekpoepo Jizosu ęnya gba ọso ọbu; l'ọo ya bu onye vutaru ọzo k'ekweta ono; ọme ọ bu iya e-me g'anyi gbaa ya gbafu l'ishi. Yebedua mawaru ẹhu-utso, Chileke doberu iya; ọ bu iphe ono meru g'o gude o kweta jee iphe-ẹhuka jasụ a kpopyabe iya l'oswebe; ọ nwuhu; ọphu iphere, e shi l'egube anwuhu ono, ọ nwuhuru ono mee ya adudu iphe, ọ bu iya. Nta-a be o jewaru anodu anọo l'ekutara aba-eze Chileke. ³ Unu rijekponaa ke Jizosu ono, tukoru iphe-ẹhuka ono jegbabe. O tukoru ejo ememe, ndu iphe-ẹji meru iya me ejo opfu ẹphe pfuru iya gbagbukota le nkuchi. Unu nyataje iya g'ike ata abvudu unu; ọzo sụ l'unu ta agbaedu ọso ono. ⁴ L'ogu, unu l'iphe-ẹji alwu be unu teke alwu-rwukwa k'ophu unu a-lwu iya nwuhu. ⁵ ?Unu zohawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu shihu unu ike l'unu bu unwu iya ono? O suru:

“Nwa mu; te edobesujekwa

l'ahuhu,

Chipfu ahụ ngu ta

adudu iphe, ọ bu.

Te egudejekwa l'ọ baru

ngu mba wata ala

azu azu;

⁶ kele ọ kwa onye

Chipfu yeru obu

be oohuje ahuhu.

O bu onye ọ nataru

g'ọ bu nwa iya

be oochije iphe.”*

⁷ Oo ya bu; Chileke -nodu ahụ unu ahuhu; unu tajakwa nshi; l'ahuhu ono bukwa ahuhu, nna ahuje nwa iya; kele unu bu unwu iya. ?Unu humajeru nwa, nna iya ahuduru ahuhu? ⁸ Teke ọ bu le Chileke ta ahudu unu ahuhu g'unu maru iphe g'ohu unwu iya ọzo; ọo ya bu l'unu ta abudu unwu iya; unu bu unwegirima, enwedunna. ⁹ Obujeru; nna anyi l'eliphe-a-nodu echi anyi iphe; anyi eyeluru phe-a nsọ. ?Buchia Nna anyi ophu no l'imigwe be anyi ta akabadaa eworu onwanyi nu g'anyi eshi egube ono nweru ndu. ¹⁰ Nna anyi l'eliphe ahu-tabejeepo anyi ahuhu nwapha olemole g'ọ du phe ree. Obenu le Chileke ahuje anyi ahuhu g'oo-duru anyi le ree; g'anyi adubebe ree ge yebedua. ¹¹ Obujeru teke aahu anyi ahuhu l'oome anyi ehuka; ẹhu taa tsodu anyi utso. Ndu kweru; a hua phe huta; l'emechajekwa bu ndu eme ree; bya abukwarupho ndu ẹhu emechaje du guu.

Anma okwa

¹² Oo ya bu le-a; unu lochinaa ẹka ono, tsuhwaru unu mee ono; yele okpa ono, aphuwaa unu kparikpari ono. ¹³ Unu mechia gbororo, unu eshi g'ọ pfuru nhamunha; a -nonyaa okpa ono, aphu kparikpari ono shiswee ọzo; g'e mechia ya g'ọ gbakerehu shihu ike.

¹⁴ Unu kukebeje ẹhu meje g'unu l'onnyemonye nodu le nchi odo; unu aburu ndu du nsọ; kele onye adudu nsọ ta ayikwa huma Nnajiuphu. ¹⁵ Iphe, unu a-kwaberu ęnya bu g'ọ to du onye a-gbakutaru eze-iphe-oma ke Chileke azu. Unu eletakwapho ęnya g'ọ to du onye a-bya adu g'ogbarabvu-oshi, atso ilu kpo-futa l'echilabo unu bya egburwashiahaa unu ẹhu; shi egube ono merwushia igwe oha. ¹⁶ Unu letakwa ęnya g'ọ to

* 12:6 12:5-6 Guna Jio 5:17; Etu 3:11,12.

dụ onye a-nọdu eme kẹ nwanyi; ọphu ọ dụ onye anọdu elephu iphe, kẹ Chileke gẹ Iso. Lẹ Iso gudekwa aphụ kpaakpaakpaa nri; woru ọkpara, ọ bụ ree nwune iya. ¹⁷ L'unu maanaru-a l'e mechaaru; ọ chọahaa gẹ nna iya gọoru iya ọnu-oma. A sụ iya l'ọ gbawaru iya l'azu; kele ọ tọ duedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tọbudu iya bụ; o gude ẹn्याmini ẹkwa chọo ọnu-oma nna iya onoya; ọphu ọ dudu.

¹⁸ L'ẹka unu byaru ta abukwa úbvú, unu e-denye ẹka; teme ọku, nọdu enwu iya phoophoophoo. Ọphu ọ bukwa ọchii ono; ọzoo ẹka ono, gbahuru tsukiribaa ono bẹ unu bataru. Ọphu ọ bukwa oke pherephere ono byaru. ¹⁹ Ọ tọ bukwa ọda opu ono; ọzoo olu-opfu ono, daru g'egbigwe ono bẹ unu nọmaru. Lẹ teke ndu Ízurelu nọmaru olu ono bẹ ẹphe rwokwaru sụ g'o to pfuhẹkwa yeru pẹ ọzo. ²⁰ Kele ekemu, Chileke turu bẹ ẹphe suru l'ọ kariru pẹ ẹka, bụ iya bụ ekemu suru: "O betakpọo ọ buri anụ bẹ ẹhu iya rwutaru l'úbvú ono g'a tugbu ya lẹ mkpuma; ọzoo g'a nmagbu ya l'arwa." ²¹ Iphe, ẹphe hụmaru l'ẹka ono paa biribiri; k'ọphu Mosisu suru: "Ndzụ agushikwa mu ike; k'ọphu ẹhu anma mu anmanma."

²² Ọ chia ẹka unu byaru bụ úbvú Zayonu; mbụ mkpukpu kẹ Chileke, dzụ ndzụ; mbụ Jierúsalemu ọphu dụ l'imigwe. Unu byapfutaru unwu-ojozi-imigwe ọphu bụ 'aguta aguta. ²³ Ẹka unu byaru bukwa ẹka unwu Chileke, o dobekotawaru l'onodu ọkpara dzukoru; mbụ ndu e deru ẹpha pẹ l'ẹkwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke; onye bụ iya e-kpe onyemonye ikpe. Ndu unu byapfutaru bụ ndu nwuhuhawaru nụ, pfulerekoto; ndu Chileke meru g'ẹphe dube ree l'iphe iya. ²⁴ Sụ-a; onye unu byapfutaru bukwa Jizosu; onye bụ iya gudegbabe Chileke yele nemadzu l'ogbandzu ọphúú ono; unu byapfutakwapho mee ono, ọ gbashiru l'oswebe onoya, bụ mee ọphu egoshi iphe, ka ree eme lẹ kẹ Ebelu.

²⁵ Ọo ya bụ g'unu kwabe ẹn्या g'unu ta jika angaberu onye ono, epfu opfu onoya nchi. L'eshinu ndiche anyi pẹ anahuduru ikpe Chileke; opfu l'ẹphe te eyeduru ọnu l'iphe ono, a loru pẹ ẹka lẹ nchi lẹ mgboko-a bẹ anyibedua taa nahukwa mẹ ọ -buru l'anyi jikaru onye ono, nọ l'imigwe alọ anyi ẹka lẹ nchi onoya. ²⁶ Teke ndiche onoya bẹ olu-opfu iya nmakotaru eliphe mgburugburu jijijiji; obenu lẹ nta-a bẹ o pfuwaru sụ: "Ugbo lanufua bẹ mu a-nmafua eliphe jijijiji; nmachaa nmaa imigwe." ²⁷ Chileke suru l'ọo "ugbo lanufua." Ugbo lanufua ono, o pfuru ono goshiru l'iphe ono, o meshiru ono bẹ oo-mekota g'ọ nmaa jijijiji; l'oowofu iya. Ọo ya bụ gẹ ndu ọphu anmaduru jijijiji anodukwanu. ²⁸ Ọo ya bụ g'anyi keje Chileke ekele; kele ọ nwaru anyi ẹka ọ bụ eze; mbụ ẹka adudu iphe suru iya anma jijijiji. G'anyi keje iya; gudeje atsụ ebvu akpabiri iya; woda onwanyi alị; kwabeje iya úbvù; ²⁹ lẹ Chileke anyi bukwa ọku, ekepyashije iphe, ọ bapfuru.

13

Eme iphe, dụ Chileke ree

¹ Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru unwunna unu ono. ² Unu ta azohakwa akwajeru ndu byaru abyabya ẹbyaa; l'ọ dukwaru ndu gudechawaa l'ẹphe akwaa ẹbyaa; ẹphe kwaru iya unwu-ojozi-imigwe; ọphu ẹphe amadu. ³ Unu nyatajekwapho ndu mkporo; g'ọ dujekwapho unu g'ọ bụ unu nọ mkporo obu. Unu nyatajekwapho ndu eje iphe-ehuka; g'ọ dujekwapho unu g'ọ bụ unu eje iphe-ehuka obu.

⁴ G'alulu bukwaru iphe, akwabẹ ùbvù; g'iphe, bụ ndu alụ alulu te emerwushijekwa iphe-azẹe pẹ; kele nwoke eme ke nwanyi; ozo nwanyi, eme ke nwoke; me ndu eri ogori be Chileke a-nmakwa ikpe.

⁵ Unu te eyenukakwa okpoga enya. G'iphe, unu nweru jijeekwapho unu ephe. Le Chileke pfuakwaru iya l'onwiya su: "Mu ta agbahakwa ngu eka; ophu mu a-gwobekwa ngu." ⁶ Oo ya bu; unu g'anyi pfushijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsujekwa ebvu epfufu iya. G'anyi pfuje su:

"Oo Chipfu bu onye eyeru
mu eka;
ndzu ta abyadu agu mu;
nemadzu ta adudu iphe,
oomebata mu."

⁷ Unu nyataje ndu ono, vu uzo goshi unu uzo ono, bu iya bu ndu ono, ziru unu ozi-oma Chileke ono. Unu kpoo egomunggo okpolohu; nyata g'ephe shi anoduje eme teke ephe no ndzu jasụ ephe nwuhu; g'ekweta unu dukwa ge nkepẹ. ⁸ Jizosu Kereshi be bu onye ono, o bu unyaphu; bya aburu iya ntanu-a; o jee l'abu iya jasụ le tuutuutuu le mimiimii. ⁹ Unu te ekwekwa g'iphe eezi ezizi, dugbaa iche iche shi uswe bya akpo-swee unu uzo. O du ree g'anyi gude eze-iphe-oma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsọ nsọ, tso nri tee mekwa g'obu shihu anyi ike; l'o toko du-swekwaa onye tsojeru iya egube ono, o yejeru eka.

¹⁰ Anyi nwekwaru oru-ngweja bu eka ndu egwekwaduru Chileke eja l'ulo-ekwa ono ta agbaduru g'ephe ria iphe, shi iya nu. ¹¹ Onye-ishi uke Chileke pẹ egudeje mee unwu anu, e gburu egbugbu gude abahu le Eka-kakota-adu-nsọ l'eze-ulo Chileke; g'o gude iya gwee eja gwefu iphe-eji; obenu l'anu ono, a phwaru aphupu ono be eewotaje lufu alufu je l'eka eebudu ebubu je akpo ya oku. ¹² O buru iphe ono meru g'o gude Jizosu nodukwapho l'azu mkpukpu jee iphe-ehuka nwuhu; g'eeshi g'oogude mee ya safu iphe-eji ndiphe. ¹³ Oo ya bu; unu g'anyi jepfu iya l'azu mkpukpu g'a tuko anyi l'iya mee iphe-iphere. ¹⁴ Kele o to dudu mkpukpu, anyi nweru l'eliphe-a, bu mkpukpu ophu l'a-du ojejeje; o chia iphe, meru nu bu l'anyi achọ mkpukpu ophu abya nu. ¹⁵ Oo ya bu; g'o to dukwa teke anyi a-ha etuje Chileke epha; g'etu epha ono aburu eja, anyi shi l'eka Jizosu egwe. Oo epha ono, anyi etu iya ono a-buru iphe, shi anyi l'onu, egoshi l'anyi buwaa ndu nkiya. ¹⁶ Unu ta ahakwa eme iphe, du ree; ophu unu ahakwa egudeje iphe, unu nweru yeru nwibe unu eka; kele oo egube ngweja ono bu ophu du Chileke ree.

¹⁷ Unu meje iphe, ndu-ishi unu suru g'unu meje; m'obeta o nodu atsụ unu l'ehu ememe. L'o kwa ndu ono, bu ndu-ishi ono anoduje eche ndzu unu echeche; eshinu ephe e-mechaa pfuru l'iphu Chileke doo g'ephe jetaberu ozi ehununu. Unu -nodu emejewaa iphe, ephe suru g'unu meje be ephe e-gude ehununu-utso jee ozi pẹ ono. Teke odumeka be ephe a-gbekwa atsụ ude eme iya; ono ta adudu urwu, oo-baru unu.

¹⁸ Unu pfujekwaru nuru anyi Chileke. Ophu anyi makaharu bu l'obu ta anmadu anyi ikpe; ebe o dudu teke o to buedupho g'anyi mee iphe, du ree l'iphemiphe, anyi eme ememe be anyi eshibeje ite iya. ¹⁹ Iphe, mu arwoshikpoo unu ike; unwunna mu; bu g'unu pfuje nu Chileke; ge Chileke kwe ge mu byapfuta unu egwa.

Epfu anu Chileke

²⁰ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'ehu du guu ono; mbu onye ono meru ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu ono; bu

iya bụ Eze onye eche aturu ono, l'eche aturu ono; ọ bụru mee, ọ gbashiru teke ono, ọ nwuhuru ono bę o gude mee ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu yęle nemadzu g'o vuru ire jasụ lę tuutuutuu lę mimiimii ono; ²¹ mee g'unu dębe ree l'iphemiphe, bụ iphe, dę ree, unu eme; g'unu meje iphe, bụ uche iya. Gę Chileke shikwapho Jizosu Kęreshi l'ęka mee iphe, dę iya ree l'obu anyi. G'ajaja bụru kę Kęreshi jasụ lę tuutuutuu lę mimiimii. Nokwa g'ọ dę.

Ekele, e gude akpochi ishi ękwwo-ozia

²² Ọ kwa arworo bę mu arwo unu; ununna mu; sụ g'unu takwaa nshi numa ozi-a; l'ękwwo-a, mu deru unu-a ta adukwa ogologo. Ọo ya bụ g'oomee unu g'obu shihu unu ike. ²³ Iphe, mu eme g'unu maru bụ lę nwune anyi, bụ Timoti, e shi tuchia bę a haakwaru. Ọ -bya ęwa bę mu l'iya a-tuko swiru mę mu -byatashia unu agbaphe.

²⁴ Unu kelechaaru mu iphe, bukpuo ndu-ishi unu mę iphe, bukpuo ndu bụ ndu kę Chileke. Ununna anyi ndu Itali l'ekelekwapho unu.

²⁵ Gę Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakotakpuo. Nokwa g'ọ dę.

Ekwo-ozì, Jiemusu Deru

¹ Mùbe Jiemusu, onye bụ onye-ozì Chileke; buru onye-ozì Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi l'ekele okpa-ipfu iri l'èbo ono, dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamiphe

² Ùnwunna mu; teke iphe-ohutama g'ò dūhabe byaru unu; unu wojeru iya dobe l'iphe, eeteru eswa. ³ Kéle unu maru l'a -nòdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi iya nwuta ota-nshi. ⁴ Unu takpoeppo nshi tafu iya l'ishi g'unu a-dube ree; dzukwapho oke g'ò tọ dū iphe, a-phodu l'èhu unu. ⁵ Teke o duru g'unu ha onye mmamiphe phoduru; g'onye ono sū Chileke g'ò nū iya mmamiphe. Oo-nū iya ya; eshinu Chileke bụ omeluko; teme o nòdu egudeje obu iphóró nū onyemonye iphe, o sūru g'ò nū iya. ⁶ Oke g'onye ono kwetakwa l'iphe oopfu ge Chileke nū iya bẹ oo-nū iya. G'ò bọ bokwa obu èbo; l'onye obu abo èbo dukwa g'akpara-mini eze-enyimu, bụ pherephere anoduje enwunga iya. O -kwaru iya shia ophu; o kwaru iya shia ophu. ⁷ G'egube onye ono ta ariekwa l'ò duru iphe, oo-nata l'èka Nnajiuphu; ⁸ kéle onye abo egomunggo èbo ta apfushijekwa ike l'iphemiphe, oomekpoo ememe.

Ukpa waa enweru iphe

⁹ Ge nwanna, daru ukpa tua onwiya epha le Chileke kuliru iya eli. ¹⁰ Nokwapho g'onye ophu nweru iphe e-tu onwiya epha l'enya lwaru iya; kéle oo-mechaa rifu g'okoko eswa; ¹¹ kéle enyanwu awaje chishiahaa ike k'ophu oomeje eswa anwua lwaa; okoko iya erishihu; mma iya abvu. Noo g'onye nweru iphe a-gbabuhukwapho nwuhu l'èka oome iphe, dū iya mkpa.

Ahuta ama waa enwu eye

¹² Èhu-utso bẹ a goru nū onye taru nshi l'ohutama; kéle teke a hucharu iya ama obu; ophu o daduru bẹ ee-kpube iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzu; buru obunggo, Chileke sūru le ya e-bu ndu yeru iya obu. ¹³ Oo ya bụ; onye aahu ama g'ò mee ejo-iphe; o -wata iya agugu; g'ò tọ sukwa l'oo Chileke enwu iya eye g'ò mee ya. Kéle o tọ dukwa onye Chileke enwuje eye g'ò mee ejo-iphe; ophu o dukwa onye enwu Chileke eye g'ò mee ejo-iphe. ¹⁴ Oo eme ejo-iphe, agu nemadzu bẹ edetaje iya nū; l'ò nmalahu iya. ¹⁵ Oo ya bụ; teke egu ejo-iphe tsutaru ime; l'onwua iphe-eji; iphe-eji kagheppo; l'onwua anwuhu.

¹⁶ Ùnwunna mu, mu yeru obu; unu te etsoswekwa uzo. ¹⁷ Iphe, aanu anunu, dū ree waa iphe-oma, adudu eka ntucha dū iya shikota l'imigwe. O shi l'èka Nna ké iphóró imigwe, bụ iya bụ Nna ophu te echibuhujedu g'enyanwu abujeru o -chibuhu; ochi agbaahaa-a. ¹⁸ O tūru obu iya onyo gude okpobe-opfu ono nwua anyi; g'anyi dū g'akpuru iphe-mbu l'iphemiphe, o meru ememe.

Anuma emee

¹⁹ Ùnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bụ owa-a: g'onyemonye bukwaru onye angabeje nchi l'iphe, eepfu temanu ooyee ya onu; buru onye èhu te eghujedu egu egwegwa; ²⁰ kéle iphe, eeme l'èhu-eghu taa

bukwaru iphe, pfuru ọto l'iphu Chileke. ²¹ Ọo ya bụ; unu ọtofu onwunu iphe, bukpo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bukpo iphe-ashi; jia obu oyi; nata opfu ono, a kuru l'ime ọkpoma unu ono, bụ iya l'a-dụ ike dzọo unu ono.

²² Ọle-a; unu bukwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abukwaru ndu anụ iya anunu kpurumu; kele ono bukwa eme onwunu eswe. ²³ Onye anụepho opfu ono anunu; ọphu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu gbaru iya l'onyo. ²⁴ Mbụ onye lechaekwadurupho ọnya l'onyo bya atugbua bya azọhaehukwapho g'iphu gbaru iya. ²⁵ Obenu onye enyoje ekemu ono, adudu ẹka ntucha dụ iya; mbụ ekemu, emeje g'e nweru onwonye ono; ọ -duru onye phuberu iya iphu; ọphu ọ bụdu ọnuma-ozohaa; ọ -buru onye emeje iya ememe; onye ono bẹ ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-oma.

²⁶ Onye dobesu lẹ ya bụ onye kẹ Chileke l'ẹbe abụ l'oosedoje ire iya eme onwiya eswe. Onye ono bẹ eme kẹ Chileke nkiya bụ kẹ mmanụ. ²⁷ Abụ onye kẹ Chileke ọphu Chileke, bụ Nna kweru l'ọ bụ ọkpobe iya bya aburu ọphu ntucha adudu ono bẹ bụ akwọ unwogbee lẹ mkpa, duru phẹ nụ; waa eyeru unwanyi, ji phẹ anọhedu ẹka; waa ewofu ẹka lẹ mkparwụ kẹ mgboko-a.

2

Anma ọkwa abọ nemadzu ẹbo

¹ Unwunna mu; g'unubẹ ndu kweru kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi-a; mbụ Nnaji akpabiri; unu ta abojekwa nemadzu ẹbo. ² Kele-a; ọ -buru l'onye nweru iphe gbacharu mgbuguru bya akwaa onwiya yẹgele bataru l'ulo-ndzukọ unu; onye ukpa -yee nwankiriba iphe batakwapho; ³ teke unu kwaberu onye pho, kwaru akwapho ubvù sụ iya: "Bya asugabe onwongu l'okposhi-echi-a" bya asụ onye ukpa pho: "Pfururu l'ẹka ono" ozoo: "Bya anọdu l'alị l'ẹka-a nọ-kube mu"; ⁴ ?to bụdu nemadzu bẹ unu abọ ẹbo egube ono; tẹme unu gude ẹjo egomunggo ekpe ikpe?

⁵ Unu ngabekpodapho nchi; unwunna mu, mu yeru obu. ?To bụdu ndu ukpa lẹ mgboko-a bẹ Chileke hotaru g'ephe buru ndu shi l'ekweta, ephe kwetarụ nweru iphe l'iphu Chileke; bukwarupho ndu e-nweru ẹka ọ bụ eze, bụ iphe, ọ sụru lẹ ya a-nụ ndu yeru iya obu-a. ⁶ Unu gbenu meru iphe-iphere kpua ndu ukpa ?Tobudu ndu nweru iphe bẹ l'akpajẹ unu ẹhu-a? ? To bụdu phẹ bẹ l'akpujeru unu je edobe l'ulo ndu-ikpe-a? ⁷ ?Tobudu phẹ anọduje epfubyi eguru ẹpha ono, unu aza ono epfubyi-a?

⁸ Unu -nọdu emewaa eze ekemu ono bẹ unu emewaa ree, bụ iya bụ eze ekemu, nọ l'ekwo Opfu Chileke, sụru: "G'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu." ⁹ Obenu lẹ-a; unu -nọdu aboje nemadzu ẹbo bẹ unu emekwa iphe-ẹji; tẹme ekemu nọdu anmakwapho unu ikpe, bụ iphe, gbaru onye emebyi ekemu. ¹⁰ Kele onye meebekotaru iphe, ekemu pfuru g'ọ ha; mephodo nanu bẹ ikpe nmakwaru l'ọ mebyikotaru iya g'ọ ha. ¹¹ Kele ọ bukwapo onye sụru g'i ti rishi ogori sụru g'i ti gbushi ọchi. Ọ -buru l'i ti ridu ogori; i nọdu egbu ọchi; i buakwaa onye emebyi ekemu. ¹² Ọo ya bụ; unu pfuje; tẹme unu emejekwapho gẹ ndu ee-gude ekemu ono, emeje g'e nweru onwonye ono kpee ikpe. ¹³ Kele onye ta aphuduru onye ọzo obu-imemini bẹ a taa phukwarupho obu-imemini mẹ e -kpeje ikpe. Obu-imemini atujeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yele iphe, eeme ememe

¹⁴ Unwunna mu; ?denu urwu, dụ lẹ nemadzu sụru lẹ ya nweru ekweta; ọphu oogoshidu iya l'umere? Egube ekweta ono ?ọo-dụ ike dzọo ya?

15 Teke ọ bụ l'ọ duru nwanna kẹ nwoke; ọzoo kẹ nwanyi, gbagbuwa ọto; teme ọphu ọ humajedu nri ria; 16 onye lanu g'unu ha su iya: "Tọkwa ẹhu-o! Laa je anyaru ọku; g'ẹpho ji ngu" l'ẹbe abụ l'ọ nuru iya iphe, bụ mkpa ẹhu iya; ?denu urwu, du l'egube iphe ono? 17 Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme ememe bụ iphe, nwuhuru anwuhu.

18 Obenu l'a su mu: "Gubedua nweru ekweta; mbedua nodu ejekwanu ozi." Ọ du ree; goshiękwa mu ekweta ngu me ii -jedu ozi, du iya nu. Mbedua-a egudekwanu ozi, mu eje goshi ngu ekweta mu. 19 I kweru le Chileke bụ Chileke lanu; i meru ree. Ono bukwapo g'obvu kwegbaaru gude iya anmagbaa pyaapyaapya. 20 Ọle iphe, ii-maru gube onye mmanu ono bụ l'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abudu okpobe iya. 21 ? Denu g'onye-iche anyi, bụ Ebirihamu gude buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke? O shi l'iphe, o meru; kele o gude Ayizaku, bụ nwa iya je egbugbu ge ya gude gweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja. 22 ?Ti humaduru g'ekweta iya yee iphe, o meru dagbaru? Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu. 23 Iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e pfuru iya; kele ọ suru: "Ebirihamu kweru kẹ Chileke; ọ gvaru iya ya l'apfubekoto"; teme ọ gva ya eguru onya iya. 24 Unu huma l'oo iphe, nemadzu eme be e gude agu iya l'onye pfuberekoto; ọ to buda-a ekweta kpurumu.

25 Nokwapho ge nwanyi ovuoba-a, bụ Rehabu-a du. Ọo iphe, o meru be o gude buru onye pfuberekoto; kele o kweru ge ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phe aka; ephe shia uzo ozo laa.

26 Kele ọo g'anu-ẹhu, unme adudu nwuhuru anwuhu-a bụ g'ekweta, egoshiduru l'iphe, eeme ememe nwuhuru.

3

Ire bu ọgu

1 Unwunna mu; unu ta adukwa igwe buru ndu ezije iphe; kele unu maru l'anyi be ndu ezije iphe be Chileke a-ka ekpeshi ikpe ike. 2 G'anyi ha etsosweje iphe, du igwerigwe. Ọ kwa onye opfu teke edeswe bụ onye dubebe ree. Ọ buru egube onye ono adujekwapho ike sede onwiya. 3 Anyi -woru mkpurukpu-igwe-inya kobe inya l'onu g'o meje iphe, anyi suru g'o mee be anyi emeje inya l'ophu; l'ooshi aka anyi suru g'o shia. 4 Ozokwapho ugbo-mini; ?I humaru g'ọ habe shii; teme ọ buru oke pherephere anoduje akpo iya; ọle ọo nwa gberere eku ugbo be eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bukpo aka onye-ishi ugbo anga iya eshi. 5 Nokwapho g'ire bụ nwiphe nshii; ọle ootuje onwiya epha le ya erenka ire.

?Ti humaduru g'oswa habe shii? ọle akpuru oku lanu etsuje obote-egu. 6 Su-a; ire bu akpuru oku. Ire no-chiru enya iphe, bukpo ejo-iphe, no le mgboko-a l'ehu anyi. Ire epfurwuje ogwehu nemadzu mgburugburu; teme ọ nodu alotaje oku-ali-maa tso be le ndzu nemadzu; l'ootsua ya tsufu; ooshiępho teke a nwuru onye ono; tsua jasụ g'oo-no-beru. 7 Ọ to dudu egube anu-egbudu; ọzoo enu; ọzoo iphe, akpu akpukpu; ọzoo iphe, bu le mini, nemadzu ata agotajedu agota; l'ooburu l'unuphu; ọphu ọ dudu ọphu a gotadaru; o buru l'unuphu. 8 Obenu l'ire ta adudu amadu suru iya agota; ọ bu ejo-iphe, e te gudeshijedu egudeshi. Ọ du g'eru ejo agwo, te edodu onye ọ taru edodo. 9 Ọ bu iya be anyi gude aja onye ono, bụ Nna bya buru Nnajiuphu ono; ọle ọ bukwa iya pho be anyi gude atu nwibe anyi onu; mbukwa onye e meru; ọ du ge Chileke. 10 Ọ buru onu lanu ono be ago onu yee atu onu shi. Unwunna mu; ọ to gbaduru g'ọ du egube ono. 11 Ọ to

dudu nggele, asofutaje mini, atso ilu bya asofutajekwapho mini, atso utso mgbo lanu. ¹² Unwunna mu! Oshi figu ta amijekwa akpuru olivu. Ophu vayinu amijekwa akpuru figu. Nokwapho g'e te ekutadu mini, atso utso l'umaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

¹³ ?O duru onye ari le ya maru iphe; nweru uche g'unu ha? Onye ono goshieshikwa iya l'eme umere oma; waa l'eme gelee ophu shi le mmamiphe. ¹⁴ Teke o bukwanu l'unu eji iji-nya, atso-ilu bya aburu ndu akpa nya; unu te ejekwa etu onwunu epha ke mmamiphe ono; kele o o uka be unu gude emebyi okpobe-opfu. ¹⁵ Egube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'eka ndiphe. O to shidu l'eka Unme Chileke. O shi l'eka Nsetanu. ¹⁶ Kele eka iji-nya yee akpa nya du be mkpaka dukwapho; ophu o dudu egube ejo-iphe, adudu iya nu. ¹⁷ Obenu le mmamiphe ophu shi l'igwe duebe ree; bya aburu nchi-adu-doo; bya eme gelee; bya eme onu-utso; bya aphu obu-imemini; bya ami okpobe mebyi; ophu okpochadu mkpocha; ophu o budu tuko l'ehu-atuko-l'obu. ¹⁸ Teme mebyi, ndu eme ge nchi du doo amije bu apfubekoto.

4

Eshita ndiphe onya

¹ ?Bu awe be abaphe mba yee esephe opfu ono shigbaa unu? ?Tobudu eka o shigbaa unu bu l'iphe, ekpiri iya du unu? ?Tobudu iya bu iphe, bu ogo, du l'ehu unu? ² Obujeru iphe, agu unu erwuduru unu eka; unu egude k'iphe ono gbua haru ochi. Unu -chabe nya l'iphe onye ozo; ophu o dudu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu ta ahumaduru uzo iphe, agu unu; kele unu ta asuduru g'a nu iya unu. ³ Unu nodu asuje g'a nu unu iphe; a ta nodu iya unu; opfu l'unu egudeje oriri, adudu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude iya mee iphe, agu unu egu. ⁴ Unube unwanyi me unwoke, eri ogori ono; ?unu ta amadu l'onye yee iphe-utso, du le mgboko-a eshi onya buwaa onye ohogu Chileke? Oo ya bu l'o to dudu m'obeta o buru onye du idagha hataru g'ephe le ndiphe shiru onya; onye ono emekwa onwiya onye ohogu Chileke. ⁵ To ?o du unu g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke bu ke mmanu, suru le "Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o buru l'ime anyi ono?" ⁶ Ole eze-iphe-oma ke Chileke ka shii. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Chileke apfuchijekwa ndu ngganga uzo. O nodu emejeru eze-iphe-oma nu ndu wozeru onwophe ali."

⁷ Oo ya bu; unu nodu Chileke l'eka. Unu apfu-chia Obutuswe uzo; huma l'oo-gbaru unu oso. ⁸ Unu kpitaru Chileke ntse; huma l'oo-kpitarakwarupho unu ntse. Unu kwoo onwunu eka unube ndu eme iphe-aji. Unu sachaa obu unu ree unube ndu abo obu ebo. ⁹ G'o rwua unu l'ehu; g'aphu ji unu obu; unu kwashia nya-mini. G'achi ochi buru unu aphu; g'emere me buru unu iphere. ¹⁰ Unu wozeje onwunu ali l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anma okwa epfurwushi nwanna onye

¹¹ Unwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu. Onye epfurwushi nwanna iya; ozoo onye anma nwanna iya ikpe be epfubyikwa ekemu; teme o buru ekemu be o gbekpe ikpe. Obenu le teke iikpe ekemu ikpe be i ti meekwa iphe, ekemu pfuru. O kwa onye-ikpe be i bu. ¹² Onye lanu kpurumu bu onye atuje ekemu; teme o buru iya bu onye-ikpe; mbu onye

ono, aduje ike dzoo ndzu; dukwapho ike gbua nemadzū. Obenu ?bū onye b'i dobesu l'i bū gube onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma okwa etu onwonye epha

¹³ Unu ngaberu mu nchi; unube ndu suru "Ntanu-a; ozoo echele be o duru mkpukpu, anyi e-je je anogba apha; gbaa ngho rita urwu;" ¹⁴ l'ebe abu l'unu maru g'echele a-du. ?Ndzū unu bū gūnu? O bū enwuru-okū, akpu-lihuje; a noekwapho nwanshii l'oophukashihu. ¹⁵ Noo iphe, unu gege asuje-chia: "O -du Chileke l'uche be anyi a-tuko nodu ndzu; mee owa-a; ozoo ophuu." ¹⁶ Obe l'owa be unu etse etsetse bya etu onwunu epha. Egube ekuku ono g'o hakota dukwa eji.

¹⁷ Oo ya bū l'onye maru ree, o gege eme; ophu o meduru iya be o bukwa onye obu eme iphe-eji.

5

Anmaru ndu nweru iphe okwa

¹ Nta-a bū k'unube ndu nweru iphe; unu kwashia enya-mini; chia mkpu ejo-aphu, abyarū unu. ² Eku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Teme ngwa unu buru iphe, nsu sukashichawaru. ³ Mkpola-ododo unu me ke mkpola-ochaa unu gbaakwaru egeba. Oo egeba iya ono a-pfuru agba unu ekebe. Oo-kepyashi anu-ehu unu g'oku. Nta-a be unu kparu eku kuberu onwunu l'ikpazu-a. ⁴ Ndu jeru unu ozi egu be unu ta apfuduru ugwo; aphu, epe agu be erwuakwa l'igwe. Teme mkpu ke ndu kpataru unu iphe, unu koru l'opfu rwuakwapho nchi Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike ono. ⁵ Unu buru le mgboko; tusaru ehu; eri gwogwoo; eme ehu unu ehu unu. Unu tsua onwunu ebà g'anu-ebà kwaberu mboku egbugbu unu. ⁶ Unu nmaru ndu pfuberekoto ikpe; gbua phe; l'ebe abu l'o duru iphe, epe akpohijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anu Chileke

⁷ Unwunna mu; unu takpoekwapho nshi nodu jasū teke Nnajiuphu a-bya. Unu humaru g'onye koru opfu ataje nshi; kwaberu opfu iya g'o rwuta iphe, baru urwu. Otaje nshi; igwe eshi l'awuze dzee mini dzekota iya udzumini; l'ootaa nshi jasū l'ephefuta. ⁸ Unubedua kwapho; unu takwapho nshi; shihu obu ike; kele teke Nnajiuphu a-bya dukwaa ntse.

⁹ Unwunna mu; unu ta agujekwaru nwibe unu aphu g'eete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'oopfuru l'onu mgbo! ¹⁰ Unwunna mu; unu nyatajekpoepho ndu shi epfuchijeru Nnajiuphu. Unu gudeje phe nwua ota-nshi teke unu eje iphe-ehuka. ¹¹ Unu eleanaa; o kwa ndu taru nshi be anyi ekuje ndu a goru ehu-utso nu. Unu numawaru atanshi ke Jiobu. Unu makwarupho iphe, Nnajiuphu nuru iya l'ikpazu. Kele Nnajiuphu bu onye obu-imemini bya aburu o-gba-mkpu.

¹² Ole ophu kachakponu; unwunna mu bu; unu te erijekwa angu. Unu te egudejekwa igwe ozoo ali ria angu; ophu o dukwa iphe ozo unu egudeje ria angu. Unu -su "ee" g'o buru ee; teke unu suru "waawaa" g'o buru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.

¹³ ?O duru g'unu ha onye eje iphe-ehuka? G'onye ono pfuru nu Chileke. ?O duru onye ehu atsō? G'onye ono gua ebvu ajaja! ¹⁴ ?O duru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kukoo ndu e meru ogerenya Chiochi g'ephe pfuru opfu ehu iya nu Chileke. Epe egude epha Nnajiuphu wua ya manū l'ishi. ¹⁵ Opfu, e pfuru nu Chileke bya ekweta l'oo-mee be a-dzota onye iphe eme; Nnajiuphu abya emee; l'o wekorohu. Teke o bu l'oo iphe-eji be

o meru; a g'uaru iya ya nvu. ¹⁶ Noo ya bu; unu koshijeru nwibe unu iphe-
eji unu; teme unu epfukwapho anuru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu
wekorohu. Opfu, onye pfuberekoto pfuru nu Chileke be ike dukwa l'ere
ire.

¹⁷ Elayijia bu nemadzu mmanu g'anyi bu. O pfuru nu Chileke pfushia ya
ike su g'igwe buchia mini. O noo mgbarapha eto l'onwa ishii; ophu mini
atadaduru l'ali. ¹⁸ O bya epfuru nu Chileke ozo; igwe bya mini. Iphe, a
kuru l'ali miahaha mebyi ozo.

¹⁹ Unwunna mu; o -duru g'unu ha onye shisweru uzo l'okpobe-opfu
ono; onye ozo duphuta iya azu l'uzo, pfuru oto; ²⁰ g'onye ono maru l'onye
duphutaru onye eme iphe-eji azu; mbu onye l'eshi uzo, gberu nggo; onye
ono be dzotaruru nemadzu l'eka onwu; teme o meakwarupho; a g'uaru iya
nvu l'ikpoto iphe-eji.

Èkwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pyita Deru

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka mbedua, bù Pyita, bù onye-ishi-ozì Jizosu Kéreshi. Ndu mu ede iya anù bù unubẹ̀ ndu Jiu ono, a chikashiru unu laa ohozo je ebugbaaru ono. Ndu eburu lẹ̀ Pọtosu; ndu eburu lẹ̀ Galeshiya mẹ̀ lẹ̀ Kapadosiya; mēchaa lẹ̀ Eshiya yẹ̀ Bitiniya. ² Mbù unubẹ̀ ndu Chileke, bù Nna họtaru mee; unu bụru nkiya. Chileke họtaru unu; kele o shikpọoro lẹ̀ mbù maru l'unu l'a-bùru ndu nkiya. Tọbudu iya bù; ọ bya ezia Unmedu-Nsọ; o mee unu: unu bụru nkiya; k'ọphu unu a-nọdu anujeru Jizosu Kéreshi opfu; wafua gẹ̀ Jizosu ono egude mee ya safukota unu iphe-ẹ̀ji, unu mekọtaru g'ọ ha.

Mu sù gẹ̀ Chileke mee g'eze-iphe-oma nkiya yẹ̀ nchì-ọdu-doo rwube unu ẹka; rwube iya unu k'anyinyi.

Ele ẹnya ndzụ ojejoje

³ G'anyi jaa Chileke ajaja. Ọo ya bù Nna Nnajiuphu anyi Jizosu Kéreshi. Ọ phụwaru anyi obu-imemini ọphu nyiberu g'aa-tù ọnu iya. O mewaru Jizosu Kéreshi: o shì l'onwu teta nọdu ndzụ. Ọ gbẹ̀ l'ono nwụ-phu anyi azu ọzo. Nta-a bẹ̀ anyi elewaa ẹnya ndzụ ọphu anyi a-dzuru jasù lẹ̀ tuutuutu lẹ̀ mijiimii. ⁴ Anyi elekwaphọ ẹnya l'anyi l'unu e-mechaa tuko gbarụ mgbà nweru iphe-oma, Chileke doberu unu l'imigwe; mbù iphe-oma ọphu ta abyadu erehu erehu; ọphu ọ byadu emebyihu emebyihu; ọphu ọ yidu kahụ akahụ. ⁵ Ọo kele ọo l'unu woru onwunu ye Jizosu l'èka bẹ̀ meru g'ọ gude ọ nọdu egudeje ike iya akwachi unu g'ọ tọ dọ iphe l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ̀ ya dzohawaruro unu. Ọ kwarọ l'ikpazụ bẹ̀ oo-goshi iya unu.

⁶ Ono bukpodanu iphe unu a-nọduje ete ẹswa iya; a makwaru-a l'unu jefutaje iphe-ẹhuka, dọ iche iche, a-hụ unu ama; ọle ono bù-a kẹ̀ nwa nta-a; ọ tọ dudu g'ọo-nọ-beru; ⁷ k'ọphu e-gude iphe-ẹhuka ono huta ekweta unu ama maru ?tọ dudu nù nyegenyege. Unu leanarọ mkpọla-ododo. Ọ bù iphe, vu oke aswa teme ọ nọdu emebyihujekwanu emebyihu. Ọ bụleru-a l'ọku bẹ̀ aahuje iya gude maru ?ọ bù ọkpobe iya. Nokwaphọ g'aahuta ekweta unu ama g'a maru ?ọ bù ọkpobe iya. Ekweta ono bẹ̀ unu maanaru-a l'aswa iya ka kẹ̀ mkpọla shii. A -dalechaa ya; ọ -bùru ọkpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'ìphóró, shì Chileke l'èka; aakwabekwapho unu ùbvù. Ọ bụru mbọku ono, Jizosu Kéreshi a-bya ono bẹ̀ ọo-nwukota nno. ⁸ Onye unu yeru obu; l'ẹbe abù l'unu gude ẹnya hụma iya; unu ta ahumaduru iya l'ẹnya kẹ̀ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹswa; ẹhu nọdu atso unu k'ọphu aamadụ g'a-tù ọnu iya. ⁹ Iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, rwua unu ẹka; mbù l'obu unu bẹ̀ a dzọtaru.

¹⁰ Ndu mpfuchiru, pfuru k'eze-iphe-oma ono, ee-mechaa meru unu ono; tọkpooru nwẹhu chọ ndzọta ono ọkpobe achọcho. ¹¹ Ẹphe mee g'ẹphe maru teke Unme Kéreshi, nọ phẹ̀ l'ime epfu ama ẹka l'ọo teke Kéreshi e-je iphe-ẹhuka; yẹ̀ teke a-kwabẹ̀ iya oke ùbvù. ¹² Tọbudu iya bù; Chileke bya emee ndu mpfuchiru iya ono, ẹphe maru l'ozì ono, ya ziru phẹ̀ ono ta abudu ozì ẹhu phẹ̀; l'ọo unubedua bẹ̀ e ziru phẹ̀ iya g'ẹphe bya ezia. Nta-a bẹ̀ unu shiwaa l'èka ndu-ozì ono, bù phẹ̀ byaru ezia ya unu ono bya amaru

iya. Ēphe byaru bya egude ike kẹ Unme-dụ-Nsọ zia ya unu. Unme-dụ-Nsọ ono bụ Chileke bẹ shi l'imigwe ye phẹ iya l'ẹhu. Ozi ono, e ziru unu ono bẹ aguchakwaa agụ unwu-ojozi-imigwe. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'o nwekpọoru g'e meru: o doo phẹ ẹnya.

Umere, dụ Chileke ree

¹³ Ọo ya bụ; unu chikobe egomunggo unu l'ẹkalanu; g'ọ kwabẹ akwabẹ g'onye liru anamụ l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwaphọ ẹnya eze-iphe-oma ono; Chileke e-meru unu teke Jizọsu Kéreshi e-goshi onwiya ono. ¹⁴ Lẹ teke unu te eshidu mawaru ọkpobe-opfu ono bẹ bụ ẹgu ẹjo-iphe, shi anọduje agụ unu shi kpuru unu l'ẹka. Nta-a, unu bụwaa ndu l'anuru Chileke opfu-a unu te ekweekwa g'ẹgu ẹjo-iphe kpukwaduru unu ẹgube ono, o shi kpuru unu ono. ¹⁵ Iphe, unu e-mechia nta-a bukwa g'unu shi l'iphemiphe, unu eme goshi l'unu dụ nsọ; lẹ Chileke ono, bụ iya kuru unu ono bẹ dukwa nsọ. ¹⁶ L'e dekwaru sụ: “Unu dukwa nsọ; lẹ mbedua dukwa nsọ.”

¹⁷ Ọobujeru; unu -nọdu epfu anụ Chileke; unu eku iya Nna; mbụ Chileke ono, bụ iya bụ onye ekpejeepho onyenonu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ọphu ọ dudu onye oomeje ele ẹnya l'iphu. Noo g'o gude unu je anọdu ndzụ unu l'ophu; tsuje iya ebvu lẹ mgboko ọwa-a, a byaru abyabya-a. ¹⁸ Unu nyatajekwa iphe, o phuru Chileke temanu ọ gbata unu l'ẹka mkpokoro umere ono, unu nwutaru l'ẹka nna, nwuru unu phẹ ono. Iphe, o gude pfua aswa ishi unu gbata unu ta abukwa iphe emebyihuje emebyihu g'okpoga-mkpola-ochaa mẹ mkpola-ododo. ¹⁹ Iphe, o gude gbata unu bụ mee ono, aswa iya paru ẹka ono, bụ iya bụ mee Kéreshi. Kéreshi ono bẹ dụ gẹ nwaturu, e gude eje egwe ngweja; nwaturu, adukpoda ẹka uta dụ iya l'ẹhu ilile; teme ẹbe ọ dudu ẹka iphe, takuru iya l'ẹhu. ²⁰ Ọo iphe ono bẹ Chileke hota-doru iya. Ọ hotaru iya rọ teme mgboko dụ; o rwua lẹ nta-a, bụ ikpazu-a; o gude k'iswi ẹhu unu goshi iya ndiphe. ²¹ Ọo Kéreshi ono bẹ unu nọ l'ẹka iya kweta kẹ Chileke; ọ buru Chileke ono meru iya o shi l'onwu teta dzuru ndzụ; bya abukwaru iya phọ kwaberu iya ubvu ọphu shi l'imigwe. Ọo ya bụ; l'unu nọwa Chileke l'ẹka elekwaphọ ẹnya l'ọo ya l'a-dzo unu.

²² Sụ-a; unu anọduje eme iphe, ọkpobe-opfu ono pfuru. Unu shi ẹgube ono safukota iphe, dụ ẹji lẹ ndzụ unu; k'ophu bụ l'unu byaru bya eyewa unwunna unu obu; ọphu obu obu, unu yeru unwunna unu obu abukwa tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Ọo ya bụ; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu. Unu kukebejekwa ẹhu gude ọkpoma unu l'ophu yee nwibe unu obu. ²³ Kẹle e gudewaa opfu Chileke ọphu dzụ ndzụ ojejoje nwuphu unu azụ; ọphu o to shidu lẹ ndzụ erehuje erehu; ọ chia ọphu tee rehedu erehu. ²⁴ Kẹle “Nemadzụ l'ophu dukota

g'ẹswa.

Mma kẹ nemadzụ

dukwapfo g'okoko

ẹswa ono.

Ẹswa -kpohuwaa nkụ bẹ

okoko iya erishihuje

dashihu.

²⁵ Obenu l'opfu, Nnajiuphu

pfuru

a-duepho jeye l'ojejoje.”*

* 1:25 1:24-25 Gūnaa Azá 40:6-8.

Opfu ono bẹ bụ iya bụ ozi-oma ono, a byaru ezia unu onoya.

2

Mkpuma, dzu ndzu; buru iya gude ụlo

¹ Oo ya bụ; unu tụa onwunu ẹkpụ tushia iphe, bukpoọ ẹjo-iphe, unu eme. Unu haa adzụ ụka; ọphu ọ dūhe onye a-buru tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu; unu ahaa ẹnya-pfurupfuru; haa epfubyishi nemadzụ ibe unu. ² G'ọ buru g'egu ẹra l'anọduje agu nwamee nshi-a bụ g'opfu Chileke anọduje agu unu; mbụ opfu Chileke ono, e te emerwushiduru emerwushi ono; ọo ya bụ g'unu e-gude iya vua evuvu; vuta k'ọphu Chileke a-dzọ unu. ³ Lẹ unu lẹ Nnajiuphu megbabewaru iphe; unu huma l'ọ dū ree.

⁴ Sụ-a; unu byapfuta Nnajiuphu ono. Oo ya bẹ bụ mkpuma ono, dzu ndzụ ono, Chileke gude tụa ọkpa ụlo iya ono. Mkpuma-a bẹ ndiphe hofuru tuphaa sụ l'ọ bụ ọgalemkpa. Ọle humanu; l'ẹnya kẹ Chileke bẹ ọ gbẹchikwa buru iya bẹ ọ họtaru kwabẹ ụbvù. ⁵ Unubedua kwaphọ, bụ ndu dū gẹ mkpuma, dzu ndzụ; bẹ Jizosu Kéreshi gudekwa akpụ ụlo Unmedu-Nsọ; edozi ọgbo uke, dū nsọ kẹ Chileke. G'unu buru ndu a-nọduje anụ Chileke ngweja, dū iya ree. ⁶ Kẹle e deru l'ẹkwọ-opfu Chileke sụ:

“Lenu; mu gudeakwa ẹka mu
tọgbo mkpuma lẹ Zayonu.

Mkpuma ono bẹ mu họtaru;
ọ buru
mkpuma vu oke-aswa;
tẹme ọ buru itso gude ụlo.

Iphe, bukpoọ onye daphuberu
iya nū bẹ
ta abyakwa akwa izimanu.”

⁷ O kwa l'ẹhu k'unubedua, kwetaru kẹ Kéreshi bẹ mkpuma ono bụ iphe, akwabẹ ụbvù; a bya l'ẹhu kẹ ndu te ekwedu kẹ Kéreshi bẹ;

“Mkpuma ono, ndu l'akpụ
ụlo jikaru ono
mechaaru bya aburu
mkpuma, gude ụlo.”

⁸ Tẹme e dekwaaphọ sụ:

“Mkpuma ono bẹ bukwa
mkpuma,
anọduje adu ndiphe
upfu
bya abukwarupho epfu,
ephe e-vukotaje daa iko.”*

Noo kẹle ephe jikaru ekweta opfu Chileke. O buru gẹ Chileke dobekpohawaru l'ọo-dū phe bụ onoya.

⁹ Obenu l'unubedua bụ ndu Chileke gude ẹka iya họt. Unu bụ ọgbo uke kẹ Chileke; bya aburu ọha dū nsọ; buru ndu Chileke nwe enwenwe; k'ọphu unu e-me g'ajajẹ iya ajaja; mbụ onye ono kufutaru unu l'ochii kuru unu ye l'iphóró iya, dū biribiri ono. ¹⁰ O dukwaru teke unu eshidu buru ndu kẹ Chileke; nta-a bẹ unu bụwaa ndu nkiya. Ete shidu phuru unu obu-imemini; obenu lẹ nta-a bẹ ọ phuru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kéreshi tọwaru l'egbu

* 2:8 2:8 Gūnaa Azá 8:14.

¹ Nokwapho g'ọ dọ unubẹ unwanyi, alọ ji. Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka ji unu nọ. Ọo ya bụ k'ọphu bụ; o -nweru ji unu phẹ ndu ọphu te eyejedu ọnu l'ọpfu Chileke; ẹphe ahụma ẹguru umere, unu eme gude iya bya emelahaa ọpfu, Chileke pfuru; m'obetaruro ọphu unu epfuduru phẹ kẹ Chileke. ² Noo kẹle ẹphe e-gudewarọ ẹnya phẹ ahụma umere, adudu ẹka uta dọ iya, unu eme eyeru phẹ; ọpfu l'unu atsụ Chileke ebvu. ³ Omemma unu ta agbakwaru g'ọ buru iphe, eme l'akpo-ẹhu, bụ iya bụ aswngashi ẹgbushi; waa egude unwu iphe, e meshiru lẹ mkpola-ododo kwaa onwunu ngwa; yele eye ẹrengete uwe. ⁴ G'ọ bujehiaru g'unu e-me dozirwee ime ọkpoma unu g'ọ tọ buru ẹka retoshihuru eretoshihu; g'ọ buru omemma k'eme odoo yee eji obu oyi. Iphemiphe ono bẹ tukokwaru bukotaru iphe, aswa parụ ẹka l'ẹnya kẹ Chileke. ⁵ Kẹle ọo ẹgube ono bụ g'unwanyi shi egudeje eme omemma nkepẹ teke k'ichee. Ẹphe shi edobejeru onwophẹ Chileke iche; tẹme ẹphe shi anọduje ele Chileke ẹnya l'ẹka. Ẹphe shi ewozeje onwophẹ alị l'iphu ji phẹ. ⁶ Ọo ẹgube ono bẹ Sera shikwapho anuru Ẹbirhamu ọpfu ekuje iya nnajuphu. Nta-a bẹ unubedua buakwaa ọkpobe unwu Sera mẹ unu -nọdu emeje-a iphe, pfuru ọto; ọphu ọ dudu iphe, eyejekwadu unu ebvu.

⁷ Unubẹ ndu ọphu bukwanu unwoke, alugbaa nwanyi; unu mejekwarupho nyee unu umere, dọ ree. Unu maru onwunu ẹhu l'alulu, unu alọ nwibe unu. Unu kwabejekwa phẹ ubvu; eshinu unu maanaru-a l'unwanyi bẹ uvohu ka b'adu; eme lẹ nwoke. Unu letajẹ phẹ ẹnya; mejeru phẹ iphe, mkpa iya duru phẹ. Noo kẹle unu l'ẹphe a-tuko shi l'ẹka Chileke gbaru mgba nweru eze-iphe-oma ono, bụ iya bụ ndzụ ojejoje. Unu mejekwa umere, dọ ẹgube ono k'ọphu ọ tọ dudu iphe, akposhi unu epfu anụ Chileke.

Ewere, eeme onye pfuberekoto

⁸ Ẹka mu a-sube ọpfu ono ishi bụ; g'uche unu bujekwaru nanu. G'iphe-ẹhuka, byaru nwibe unu rwuje unu l'ẹhu g'ọ rwuru onye ọ byaru. Unu yejekwa nwibe unu obu. Noo kẹle unu bụ ndibe Chileke. Unu bukwaru ndu obu-imemini. Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ. ⁹ Onye -meru unu eji; unu te egudejekwa eme eji pfua ya ugwo iya. Onye -phuru unu iphu; unu te ephulatajekwa. Ọ chikwaa iphe, unu e-mejehia bụ g'unu gojehiaru ọnu-oma nọ onye obu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya bukwa gẹ ya goru ọnu-oma nọ unu.

¹⁰ "L'iphe, bụ onye ọ dọ g'a
 sụ lẹ ndzụ iya e-tse ogologo;
 tẹme ọ dukwa iya pho g'a
 sụ lẹ
 mboku-mboku abujeru
 iya k'oma;
 g'onye ono te egudehekwa
 ire iya tọ ikpoki;
 ọphu onye obu adzujekwa
 ụka.

¹¹ G'onye ono gbakutaru
 eme iphe-eji azu
 watachia eme iphe,
 dọ ree.

G'onye ono kukebeje ẹhu
 cho iphe,
 bụ o -mee ya nchi-adu-doo.

Ọ -chọta iya g'ọ tọ tųwokwa
iya ẹka.

12 Noo kele Nnajiuphu,
bụ Chileke
bẹ anọdujeepho eleta
ndu pfuberekoto
ẹnya.

Ọ nọdu angabejekwapho
nchị numa epfupfu,
ẹphe epfu anụ iya.

Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe
bẹ ọoghajeru azu."*

13 Sụ-a; ?denukpoo onye sụru unu emekata mę ọ -nọdu ehe unu ihee eme iphe, pfuru nhamunha? 14 Ọ -bukpooru nụ l'unu a-nọdu eje iphe-ẹhuka; opfu l'unu eme iphe, pfuru-oto; g'ẹhu tsojekwa unu. Gẹ ndzụ ta agujekwa unu m'ẹphe -nọdu eye unu ebvu; ọphu ọ dukwa iphe, unu ejejekpoo ayọ oshi iya. 15 Iphe, unu e-mejechia bụ g'unu gudeje obu unu g'ọ ha kwabeje Kéreshi, bụ Nnajiuphu unu ụbvù; gude goshi iya l'ọo ya bụ Nnajiuphu unu. Unu kwagebejẹpho akwagebe tekenteke k'ọphu bụ l'ọ -duru onye jiru unu k'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono; unu eyeeru iya ọkpobe onu; goshi iya iphe, meru g'ọ gude unu nọdu ele ẹnya iphe ono, unu ele ẹnya iya ono. 16 Unu meje nno g'obu ataa awajekwanu unu mini; k'ọphu bukwanu o -nweru ndu l'epfuru unubẹ ndu kẹ Kéreshi ẹjo opfu; unu egude umere ọma ono, unu eme ono meru iphere kpua pẹ.

17 L'ọ kakwa ree lẹ nemadzụ jeru iphe-ẹhuka; opfu l'oome iphe, dụ ree; m'ọ -bukwaru l'ọ bụ iphe, dụ Chileke l'uche bụ onoya; eme lẹ nemadzụ anwụ ọnwu ẹjo-iphe, o meru. 18 Kele Kéreshi l'onwiya jekwarupho akpọ iphe-ẹhuka lanụ nwuhu kele ndiphe eme iphe-ẹji. Ọ bụru onye ono, pfuberekoto ono bẹ nwuhu-chiru ndu apfubeduru-ẹka-oto; k'ọphu ooduta anyi dupfu Chileke. Ndiphe bụ egbugbu mmanụ bẹ ẹphe gburu ogwehu iya. Obekwanu lẹ Unme Chileke meru iya ọ nọdu ndzụ. 19 Ọ bụru ike Unme Chileke ono bẹ o gude bahụ lẹ maa jepfu ndu maa ono, a tuchiru lẹ mkpọro ono je epfuaru pẹ opfu Chileke. 20 Lẹ teke ndiche ono, Nuwa kuru eze ụgbo ono bẹ ndu teke ono jikakwaru angabẹ nchị l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpọepho nshi ngabekotaru pẹ; ọphu ọ dudu; jeye teke ọ nonyaru ọ haa mini; ọ bya erigbushikọta pẹ. Ọ buerupho nwa ndu abadu ishi bẹ bahuru l'eze ụgbo ono; iphe, ẹphe dụ bahụ iya bụ ụmadzu ẹsato kpoloko. Ọ bụru mini ono, ụgbo ono ese eli l'eli iya ono bẹ Chileke shi dzọo pẹ. 21 Mini ono bẹ nọ ọnodu baputizimu, e gude adzọ unu kwaphọ. Ọ tọ bukwa l'a asafuje anyi inyi l'ẹhu; ọ chikwa l'anyi egudeje iya arwo Chileke g'ọ mee g'obu ta awa anyi mini. Ọ bụru l'eteta, Kéreshi shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ bẹ ooshije dzọo anyi. 22 O tetaru ono lasha je anọdu l'imigwe l'ẹkutara Chileke, bụ Nna. Iphe, bukota ojozi-imigwe g'ẹphe hakotakpoo; mękpoo iphemiphe, ike dụ l'ẹka; mę iphemiphe, bukotakpoo ndu-ishi l'imigwe nọdukota iya l'ẹka.

4

Ndzụ ọphúú

1 Kéreshi bẹ jeru iphe-ẹhuka teke ọ nọ lẹ mgboko-a. Ọo ya bụ; g'ọ buekwarupho gẹ k'iphe-ẹhuka ono dụ Kéreshi bụ g'ọo-duje unu; mbụ

* 3:12 3:10-12 Gụnaa Ebvu 34:12-16.

g'unu kwakobekwa k'eje egube iphe-ehuka ono. O to dukwa onye jeebejeru egube iphe-otsu-l'ehu ono le mgboko-a o gbeshi jeye aka l'eme iphe-eji ozo. ² Oo ya bu; unu wataekwapho eme iphe du Chileke l'uche. O buru g'unu e-gudewa iya ro ememe bu onoya le nwa nta-a, unu nokwadu l'eliphe l'eka-a. Unu te eyeekwaru egu ejo-iphe agugbabe unwu-eliphe onu. ³ Unu lewaro ime teke unu shi meta iphe, unwu-eliphe eme. Unu shi buru ndu iphere bvuru l'iphu; unu nodu ewojeru onwunu haaru egu ejo-iphe; yee angunuka mee yee ejo-uzere; me etsojeerupho achophe aka unu angu mee; yee anodu agwaphe agwa me obvu. ⁴ Nta-a be o gbekwa bya adu ndu ono, ta amadu Chileke ono biribiri l'unu te etsojeeduru phe emephe ejo ememe ono; ophu unu l'ephe anodedu ndzu ola-l'iswi ono. Oo iphe ono meru g'o gude ephe nodu anoduje epfubyishi unu. ⁵ Ole mboku, Chileke e-kpe phe ikpe abyaakwa. Oo mboku ono be ephe a-bya apfuru Chileke l'iphu; gude onu phe shi ishi lanu dokotaru iya iphe, ephe meru l'eli-mgboko-a; mbu Chileke ono gbekwa kwakobehawanu kekpe ndu nwuhuru anwuhu me ndu no ndzu le mgboko-a ikpe ono. ⁶ O kwa iphe ono meru g'o gude e je ezia ndu maa ozi-oma ono k'opu e-kpe phe ikpe, duru ogwehu; ephe anodukwanu ndzu ophu Chileke no.

Egude iphe-oma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

⁷ Su-a; teke iphemiphe-a l'abvu be dukwaa ntse. Oo ya bu g'unu sedeje onwunu; g'enya doo unu risaa; k'opu unu a-duje ike epfu anu Chileke. ⁸ Ophu kachakpo n bu g'unu yeekwapho nwibe unu obu okpobe eyeye kwaseru; kele egube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-eji. ⁹ Unu kwajeru nwibe unu ebyaa. Ole g'unu ta agujekwa aphu iya. ¹⁰ Eshi ophu Chileke megbawaru unu eze-iphe-oma, du iche iche; bya anuchakwaapho onyemonye iphe-oma l'ehu l'ehu; g'onnyemonye gude iphe-oma ophu Chileke nuru iya mee iphe, a-baru nwibe iya urwu. O kwa unu mee nno l'o buru iya bu l'unu bu ndu letaru enya okpobe eleta l'iphe-oma, Chileke nuru unu. ¹¹ O -duru onye epfu opfu; g'onnye ono pfuje ya pho g'o bu Chileke l'onwiya epfu iya. O -duru onye eyetaru ndu ozo aka; g'onnye obu yetaje iya ge Chileke nu-beru iya ike. Oo ya bu; g'ee-shikwanu l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jizosu Kereshi l'eka kwabe Chileke ubvu; mbu onye ono, okwabe ubvu me eze ike, paru aka apaa; bu nkiya ono jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

Iphe-ehuka, ndu no Kereshi l'eka eje

¹² Ndu mu yeru obu; g'ejo iphe-ehuka ono, abyapfutaje unu ono ta adujekwa unu biribiri. Egube oke iphe-ehuka ono bukwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu noshiru-a ike l'eka Chileke. G'o to dujekwa unu g'o bu iphe, etu iya adujeduru be byapfutaru unu. ¹³ O chikwaa iphe, unu e-meje bu g'ehu tsoje unu utso l'unu tukoru gbaru mgba eje udu iphe-ehuka, Kereshi jeru; e -mechaa g'ehu akwata tsoo unu tsoshikpoo ya unu ike mboku ono, Chileke e-goshi odu-biribiri Kereshi ono; mbu unu a-kwata gude obu unu g'o ha tee eswa. ¹⁴ O -buru l'egude iswi eh Kereshi ako unu onu; be unu bukwa ndu a goru onu-oma nu; noo kele Unme Chileke, bu iya emeje g'unu gbaru mgba l'odu-biribiri Chileke anopyabewaro unu l'ehu kwaseru. ¹⁵ Ole o -duru onye l'eje iphe-ehuka; g'iphe-ehuka, ooje ta abukwaru k'iswi ochi, o gburu; ozoo iphuru o ziru; ozoo ejo-iphe ozo, o meru; ozoo kele o bu onye eseje opfu. ¹⁶ O chia teke unu eje iphe-ehuka opfu l'unu bu ndu ke Kereshi; g'iphere iya ta adukwa unu; o chia g'unu keleje Chileke ekele l'oo epha Kereshi be eeku unu.

¹⁷ Lẹ teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dukwaa ntse. Ọ buru ndibe iya bẹ oo-vuru ọzo dabẹ ikpe ọbu l'ẹhu. Teke ọ bụ lẹ Chileke vu ọzo dabẹ anyi ẹgube iphe ono l'ẹhu; doanaa mu rọ g'ọo-dukpoo ndu ono, jikaru ozi-oma Chileke ono.

¹⁸ “Teke ọ bukwanu lẹ
g'e-me dzota onye
pfuberekoto
shihuru ike ẹgube ono;
leanarọ g'ọo-duru
ndu ta atsudu Chileke
ebvu mewaro iphe,
bukpoo ndu ọzo,
ta anuduru Chileke
opfu g'ẹphe ha.”*

¹⁹ Ọo ya bụ; g'iphe, bukpoo ndu eje iphe-ẹhuka lẹ g'ọ dọ Chileke g'ẹphe jee ya; mejekwa umere ọmaa. G'ẹphe wokwaru ndzọ phẹ ye Chileke ono l'ẹka, bụ onye ono, meru phẹ nụ; tẹme ọ buru onye epfuje iphe; pfushia ike l'iphe, o pfuru.

5

Eleta ndu Chiochi ẹnya

¹ Iphe-a, mu abya epfupfu-a bukwa ndu e meru ọgerenya Chiochi bẹ mu ephu eyeru. Lẹ mbẹdua, bụ Pyita bukwa onye e meru ọgerenya Chiochi g'unu bụ tẹme mu gudekpọo ẹnya mu humakota iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru onoya g'ọ hakotakpoo gberegedege. Mu yikwarupho lẹ ndu onye lẹ Kéreshi gbawaa mgba nweru ọdu-biribiri iya, bụ iphe, ata duedu g'ọo-nọ-beru Chileke emee l'aa-huma-dzuru iya. ² Sụ-a; unu chejekwa unwu aturu Chileke ono nche, letajẹ phẹ ẹnya ree. Unu egude obu unu meje iya ẹgube ọ dọ Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'ọ bụ iphe, e kebutaru unu ekebuta; ọ chia g'unu yeru ẹhu l'eje ozi ono. Unu te ejekwa iya nweru ẹkpiri okpoga. ³ Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'ẹka ono g'ẹphe bụ ohu, unu gbaru agbagba. G'umere unu buchikwaaru phẹ ipheleta-mee. ⁴ Ọo ya bukwanu g'ọo-buru teke onye-ishi ndu nche aturu ono byarupho k'egoshi onwiya l'oo-mee g'unu nọdu ndzọ ojejoje, bụ iya bụ obunggo, dọ biribiri, ata yidu mebyihu emebyihu.

⁵ Nokwaphọ gẹ mu akakwarupho unubẹ ndu ọphu ka aburu unwegirima; unu wozekwa onwunu alị l'iphu ndu bụ ọgerenya. Mbụ-a; iphe, mu epfuru unu g'unu ha bụ; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ. Unu eyetajeru nwibe unu ẹka; kele “Chileke ajikajekwa ndu eku onwophe; ọ nọdu emejekwanuru ndu ọphu wozeru onwophe alị eze-iphe-oma.” ⁶ Ọo ya bụ; unu wozeta onwunu alị l'iphu Chileke; k'ọphu oo-woli unu eli mẹ o -rwuepho. Chileke ono bukwa iya bẹ bụ Ọkalibe-Kakota-Ike.

⁷ Unu tuko iphe, bukpoo iphe, unu ayọ oshi iya tuko ye Chileke l'ẹka; kele ẹnya iya ta alufujedu alufu l'ẹka unu nọ. ⁸ G'ẹnya doo unu risaa g'unu nọdu che nche l'onye ọhogu unu, bụ Nsetanu tsoakwaru ejephe g'oduma, tsoru aba hanyihanyi achọ onye ọo-dzọ-gbu lajashia taa. ⁹ Unu pfu-chije iya ọzo; unu apfu-shikwanaa ike l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke; l'unu maakwaru-a l'unwunna unu g'ẹphe hakota l'eliphe-a bẹ tukoru ejekota

* 4:18 4:18 Gúnaa Ẹtu 11:31.

egube iphe-ehuka ono. ¹⁰ Obenu l'oo Chileke ono, bu iya bu onye eze-iphe-oma kpakoru mikoo l'eka ono be kuru unu g'unu le Kereshi tugba buru nanu; oo ya bu g'unu l'iya atuko nodukota l'eka lanu, bu eka odu-biribiri iya ono, ata bvudu abvubvu ono no. Oo ya bu l'unu -jetaepho iphe-ehuka ono nwanshi; yebdua l'onwiya emee unu; unu adukota ree; mee unu; unu eshihu ike; bya emekwapho unu; unu akabaa apfushi ike l'ekwekwe, unu kweru. ¹¹ G'ikemike bukotaru nkiya jasu le tuutuutu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

Ekele mkpochi-ishi

¹² Mu pfuakwaru nwakpuru opfu olemole deeru unu l'ekwo-ozia. O buru Sulivanusu be gude eka iya deeru mu iya. Sulivanusu ono bu nwanna anyi, mu maru l'o bu onye e gude ire iya eka. Su-a iphe, mu ederu iya unu bu ge mu gude iya mee g'obu shihu unu ike; teme mu nodu emekwapho ge mu gude iya pfuru unu l'iphemiphe ono be tukoru buru eze-iphe-oma, shi Chileke l'eka. Unu pfukwaru l'eze-iphe-oma ono; pfushia ya ike.

¹³ Le ndu ke Chileke, no le Babilonu; mbu Chiochi, Chileke hotakwarupho g'o hotaru unu be l'eklekwaro unu. Maku, bu nwa mu ekelekwaro unu. ¹⁴ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nsu. Ge Chileke mee g'unube ndu unu le Kereshi tugbaru buru nanu g'unu ha buru guu. Nokwa g'o du.

Ẹkwo-ozì K'ẹbo Pyiṭa Deru

¹ Ẹkwo-ozì-a bẹ shì l'ẹka mbẹdua, bụ Sayimonu Pyiṭa, onye ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bya abụkwarupho onye-ishi-ozì iya. Ndu mu ede iya anụ bụ unubẹ ndu ono shì l'apfubekoto kẹ Chileke mẹ kẹ Onye-Ndzọta bụ Jizọsu Kéreshi nata ekweta ophu bụ ọkpobe iya gẹ k'anyịbedua.

² Gẹ Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'o mekwapho g'unu kabaa amaru Nnajiuphu anyi bụ Jizọsu ọkpobe amaru eje. G'eze-iphe-oma mẹ ẹhu-guu, shì iya l'ẹka rwube unu ẹka rwube iya k'anyịnyi.

Chileke kuru unu bya ahota unu

³ Anyi maru Nnajiuphu ono marweta iya ree; mbụ onye ono, bụ iya kuru anyi g'anyi bya g'anyi l'iya gbarụ mgba l'odu-biribiri iya; waa l'iphe-oma, ọonoduje eme. Ọo l'amama ono, anyi maru iya ono bẹ Chileke shì gude eze ike nkiya nụ anyi iphemiphe, mkpa iya duru anyi g'anyi gude ọduru iya ndzụ; emekwapho umere, egoshije l'anyi akwabẹ iya ùbvù. ⁴ Ọo eze ike iya ono bẹ o gudekwapho kweshia anyi ukwe-iphe, dukota ree ọkpobe adudu; ukwe-iphe dakiri atụ ọnu iya; ọo ya bụ g'unu egudekwanụ k'ukwe-iphemiphe ono gbakuta azụ l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-a l'emebyishi onwophe; kẹle ẹphe eyedzujeru ọnu l'egu ẹjo-iphe anoduje agugbabe phe nụ; waa g'unu lẹ Chileke agbarụ mgba meje umere ọmaa ono, oome ono. ⁵ Ọo ya bụ g'unu kukebeje ẹhu se g'unu meje umere ọmaa yekwa l'ekweta unu. Iphe ọzo, unu e-yekwa l'umere ọmaa aburu anwuta. ⁶ Iphe ọzo, unu e-yekwafua l'anwuta iphe aburu esede onwonye. Iphe, unu e-yekwakwanụ l'esedeje onwonye aburu ọta-nshi. Iphe, a-ndukwa nụ etso ọta-nshi aburu akwabẹ Chileke ùbvù. ⁷ Akwabẹ Chileke ùbvù aburu iphe, a-ndu etso iya nụ bụ ehe onwunu. Iphe ọzo, unu e-yekobefua l'ehe onwunu ono aburu n-yemobu. ⁸ Unu -ndu emewaa egube umere ono eje l'iphu bẹ unu taa bukwaru 'ogalemkpa; ophu unu abueduru ndu ta amidu mebyi; l'amama unu maru Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. ⁹ Ọle-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu ẹka; atsukwa ishi; mbụ l'onye ono ta ahumajedu iphe, nọ ẹnya. Teme onye ono zohawaa l'ọo Jizọsu bẹ sashikotaru iya iphe-ẹji, o shì mehawaa.

¹⁰ Ọo ya bụ lẹ-a; unwunna mu; ọ kwa unu bụ ndu Chileke kuru hota unu mee unu buru unwu iya. Ọo iphe ono meru g'o gude unu jee ekukebeje ẹhu eme g'unu gude umere unu egoshi l'unu bupho unwu iya obu eviya; lẹ teke unu emewaa iphemiphe ono bẹ unu ta abyakpokwa eshiswe ọzo.

¹¹ Unu -ndu emewaa nno ta adukpoekwa iphe, byakpoo anọ-chi unu ọzo g'unu ta abahushi l'alị-eze Jizọsu Kéreshi, bụ Nnajiuphu anyi, bya aburu Onye-Ndzọta anyi.

¹² Noo g'o gude mu ndu arị lẹ mu a-nyatajekpoerupho unu iphemiphe ono. Mu makwaru-a l'unu machahawaru iya; teme l'unu pfushiwaru ike l'okpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹³ Ọ buru iya meru mu ndu arị l'ọ ka ree gẹ mu nyatakotaru unu iphemiphe ono nta-a, mu nokwadu ndzụ l'ulo-ekwa k'ogwehu-a gude yeru unu okú; ¹⁴ eshinu mu mawaru l'ọ to dudu g'ọo nọ-bekwaduru nta-a; mu alashia; noo kẹle Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ goshiwaru mu l'o rwuwaru mu l'alala. ¹⁵ Mu e-kukebekpopho

èhu anyataru iya unu; k'òphu bù mu -anòedu; unu ta azòhabaedu iya azòha.

Ndu gudekpòo ènya phè hùma ùbvù, Chileke kwabèru Kéreshi

¹⁶ Lè teke anyi ziru unu k'ike Jizòsu Kéreshi ono, bù Nnajiuphu anyi ono, bù ike, oo-gude bya òzo ono; bè ò tò bùkwa akò-iphè, nemadzù rìtaru l'òriri iya bè anyi kòru unu. Anyìbedua bè gudekpòkwa ènya anyi hùma òdu-biribiri iya. ¹⁷ Kèlè Chileke, bù Nna kwabèru iya ùbvù bya emee ya o gbua nwìnwii teke ono, èguru olu-opfu ono shi l'akpabiri Ogbu-nwìnwii rwua ya nchì sù: “Onye òwa-a bù Nwa mu nwoke, mu yeru obu; o jiru mu èpho.” ¹⁸ Anyìbedua l'onwanyì nùmakwaru olu-opfu ono, shi l'imigwe ono teke ono, anyi l'iya tükuru nòdu l'eli ùbvù, dù nsò ono.

¹⁹ Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono bè bùkota òkpobe-opfu g'ò ha. Òo-bùru unu eme ree mè unu -nòdu angabeje iya nchì; unu dù g'ìphóró, nò l'èka òchii agba jasù nchi abòhu; gè kpokpode nchi-abòhu ono ekeahaa paapaapa l'obu unu. ²⁰ Òlè òphu kachakpòonu, bù òphu unu e-vukpòadaru ùzo maru bù lè-a; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ta adùkwa òphu èphe shi l'uche phè pfua g'ò dù phè. ²¹ Kèlè mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzù. Obenu lè ndu mpfuchiru, dù-nsò pfuru opfu, shi Chileke l'ònu gè Unme-dù-nsò meru g'èphe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Lè teke ndiche bè o nwekwarù ndu mpfuchiru shi epfuje iphe, Chileke epfuduru. Nokwaphò g'ò dùru ndu a-nòdu l'echilabò unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Èphe a-jìkachakwa jìka Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu; mbù onye ono, bù iya gbafutaru phè l'èka iphe-èji ono, èphe shi eme ono. Òo iphe ono meru g'ò gude iphe-èji, èphe meshiru tukuru phè l'ishi. Ò bùru iya e-me èphe alaa l'iyi ègwegwa. ² Ikpoto nemadzù e-mechakwaa tsoahaa phè; meahaa èjo ememe. Òoburu iphe, èphe a-nòdu emegbabè bè ndu ta abùdu ndu kè Chileke ee-gude wata epfubyishi òkpobe-opfu ono, bù iya bù ùzo kè Chileke ono, anyi etso ono. ³ Ndu ono, anòduje ezi unu iphe, abùdu òkpobe-opfu ono bùekwapho èkpiri okpoga bè eshitajè phè iphu. Èphe -gbèshi; èphe atùko ùka, nò lè mgboko dzùshia wùshiru unu. Èphe egude nno ghòpyabe unu l'ùgho; ria unu òkpobe okpoga. Òlè ò tò dùkwanu g'òo-nò-beru nta-a; Chileke anmaa ègube ndu ono ikpe. Noo kèlè Chileke pfuhawaru iya rò teke ndiche dobe edobe. Mbù l'iphe ono, bù iya e-gbu ndzù phè ono te ekujekwa mgbenya.

⁴ Lè-a; ò -bùru lè Chileke ta ahaduru ùnwu-ojozi-imigwe, meru iphe-èji g'èphe ria ya kè mmanù; ò tua phè mkpòro chìru ye l'òku-alì-maa; lè tsùkiribaa èka agba òchii g'èphe nòdu ngabèru mbòku ikpe onoya; ⁵ ò -bùru lè Chileke ta ahaduru ndiphe ono, meru iphe-èji teke ndiche ono kè mmanù; obenu l'ò gude utso bya atùko ùnwu-eliphe ono rigbushia; ndu ò dzòtaru bùerupho Nuwa, bù onye ezi phè k'apfubekoto waa ùmadzu èsaa òzo kpoloko; ⁶ ò -bùru l'ò nmarù Sòdomu yè Gòmóra ikpe gude òku tsufukòta phè èphe bùru ntù; èphe chìhu lè mgboko l'òphu; shi nno mee gè ndu ta akwabèdu Chileke ùbvù maru ègube iphe, ya e-me phè; ⁷ tème ò bùerupho Lòtu, bù onye pfuberekoto bè ò dzòru l'èka ono, ndu eme èjo-ememe bu ono. Nno l'ò shi abujeru; ndu alì ono -nòdu eme èjo umere, rehuru erehu ono; l'òodu Lòtu èji shii; bya atsùkwa iya phò l'èhu atsushi iya ya ike. ⁸ Mbù-a; ò tò dùdu mbòku-mbòku, nwoke ono pfuberekoto ono

te eshidu aphurwushije enya; anurwushi nchi l'ejo-ememe, ndu iphe-eji ono shi anoduje eme; k'ophu bu l'ejo-ememe, oogudeje enya huma me ophu onu le nchi shi anoduje agbawashi iya obu.

⁹ Oniya bu l'o -buru l'o noo g'o du bu ono; oo ya bu le Nnajiuphu maru-a g'oo-me dzoo ndu kweru nkiya; maru g'oo-me yeru phe eka g'ephe nahu iphe-ehuka, byapfutaru phe nu; bya amakwarupho g'oo-shi tuchia ndu iphe-eji l'eka ephe a-nodu; l'o nua phe aphu k'iphe-eji, ephe meru; o buru eka ono be ephe a-nodu jeye mboku ikpe. ¹⁰ Mbua; ndu oo-kachakpoo njo bu ndu ejo-iphe ono; mbu ndu ono, buepho iphe, ephe anodujeepho achu bu g'ephe mee iphe, bukpu iphe, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu; mbu iphe, bu ephe -mee ya; ephe emerwushia onwophe; ndu adudu onye ephe anuru opfu; mbu ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono; ndu bu 'anu-le-nchi; ndu anoduje eku onwophe ekuku; ndu ata atsujedu ebvu epfubyishi ndu ono, a ta ahumajedu l'enya l'ogbu-nwiiinwii imigwe ono. ¹¹ L'unwu-ojosi-imigwe be kakwa ndu ono ike okpobe akaka bya akakwa phe pho enweru unme; ole ephe te ejejekwa anodu l'iphe Chileke epfurwushi phe su l'ephe meru eji. ¹² Obenu le ndu owa-a; bu iphe, edoduru phe enya be ephe anoduje epfubyishi. Ephe du g'anuegbudu, enwedu egomunggo, bu iphe, a nwuduru phe bu g'a nmataje phe l'onya gbu; o buru g'e meru anuegbudu bu gee-me phe; ephe alaa l'iyi. ¹³ Oo iphe ono a-buru urwu, ephe e-rita l'ejo-iphe ono, ephe yeru eka ememe ono. Je akpachakpoo l'echilabo eswe be ephe anodujeela-a eme g'ephe ria iphe ono, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu ono; ephe -nodu eme iya ehue atsole phe-a utso. Ono bu iphe, iphere bya aburu iphe, uta me unu -nodu ahaje phe g'unu l'ephe tuko eri nri; me unu dokobe eri nri.

¹⁴ Lenea l'obujeru; enya phe -humawaa nwanyi; l'ogue phe pho g'a su l'ephe le nwanyi ono kwaru. Ophu o dudu teke egu eme ejo-iphe agubuhuje phe agubuhu. Ntanta-a ephe edetawa ndu ophu anoshiduru ike l'iphe, ephe kwetaru; ephe anma l'onya phe. Iphe, doru phe enya buepho g'ephe e-shi kpaa okpoga. Ono be ephe metawaru jeye o ria phe ishi; ephe buru ndu a tuwaru onu! ¹⁵ Ephe paru okpobe uzo ono, pfuru nhamunha ono haa eje phururugbadaa; bya eetsowaa eka Belamu, bu nwa Bosoru; mbu onye ono bu iphe, o yeru enya bu okpoga, okpa l'uzo apfuduru oto ono. ¹⁶ A baaru iya mba ejo-ememe ono; k'ophu bu le nkapfu-igara, ete pfujedu opfu saru onu pfua opfu ge nemadzu gude kposhia onye mpfuchiru ono eme umere onye obvu.

¹⁷ Ndu ono, ezi iphe, abudu eviya ono bu 'ogalemkpa. Ephe du g'obvu, mini tahuru. Ephe du g'igwe -rwucharu erwurwu k'edze mini; pherephere zikaa ya. Chileke nmawaru phe ikpe. Eka akwakoberu phe be gbahuru tsukiribaa. ¹⁸ Ephe anodujeepho epfu g'o bu phe kachaa amama; temanu opfu obu abukwarupho mkpokoro opfu. Ephe nodu egudeje iphe ono, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu ono gbabe onya nmata ndu buwokwadu-a be ephe nahuru ndu eshiswe uzo. ¹⁹ Ephe ekweje phe ukwe enweru onwonye; ole ephebedua l'onwophe te enwekwanu onwophe. Ephebedua bu ohu umere, rehuru erehu ono, ephe anoduje eme ono. Noo kele oo iphe, ka amadu ike; lwu-kpee ya be amadu bu ohu iya.

²⁰ Mbu le ndu ono nwekwaru-a teke ephe shi maru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi okpobe amaru; mbu Onye-Ndzota anyi ono. Su ophu ephe eshidu eshi ejo uzo ono, emerwuje unwu-eliphe ono. A nonyaepho; ejo umere ono, ephe shi hawaa ememe ono lwa azu bya eria phe ishi ozo; ka phe ike lwu-kpee phe. O kwa iya bu l'onodu ehue onye ono abya aka njo;

eme lẹ g'ọ dūhawaa lẹ mbụ. ²¹ Mbụ-a; o gogo kakwaru ẹgube onye ono ree; ọme ọ tọ dūkpodaa teke ọ majeru ọzo bụ o -shia ya; Chileke agwa ya l'onye p̄fuberekoto; eme l'onye ono machaarū ọzo kẹ Chileke bya atsu-phu azū haa emeje ekemu ono, Chileke tūru iya ono. ²² Ọ kwa iya bụ l'iphe ono, aanmajẹ l'ẹtu ono a-vua l'ẹhu onye ono, bụ iya bụ ẹtu, a nmarū, sūru lẹ “Nkuta nwachaarū ẹnwa laphu azū je erichaa ya.” Ẹtu ọzo b̄uru lẹ “Ezi bẹ a wūchaarū ẹhu; ọ laphu azū je ebvua ẹpuchi.” Noo gẹ ndu ono dū bụ onoya.

3

Nnajiuphu a-bya ọzo

¹ Ndu mu yeru obu; ọwa kweakwa akpọ ẹkwo-ozì ẹbolechiko, mu dewaru unu. L'ime ẹkwo-ozì labọ ono bẹ mu dewaru gude yeru unu ọkú; nyatarū unu g'unu riye ọriri iphemiphe ono, e ziru unu ono. ² Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bụ ndu eeyeru ùbvù. Unu anyatajẹkwapho iphe ono, Nnajiuphu, bụ Onye-Ndzoṭa ono shi l'ẹka ndu-ishi-ozì iya zia unu. ³ Iphe, e-vukpoadaru ọzo doo unu ẹn̄ya bụ ọwa kpọada; mgboko-a bya l'abvū bẹ o nwekwarū ndu e-mechaa b̄uru ndu taa dūjedu ike sede onwophẹ l'ẹgu ẹjo-iphe, enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu; bukwarupho ndu a-nọduje aja unu ewenu. ⁴ Iphe, ẹphe e-pfujẹ bụ; “?Denuhunū Jizosu ọbu, kweru unu ukwe lẹ ya a-bya ọzo ọbu? Kẹle e -shi teke nna anyi oche phẹ n̄oru laa bẹ iphemiphe dūekwapho g'ọ dū; e -shi teke e meru mgboko.” ⁵ Ẹphe elekebepkọephe ẹn̄ya; j̄ika j̄inyia ẹn̄ya l'ẹphe taa r̄idu ọriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'ọo opfu, Chileke pfuru l'ọnu kpoloko bẹ o gude mee igwe mee al̄i. Al̄i shi lẹ mini dū; ọ b̄uru mini ono meru iphe ndzū dū lẹ mgboko. ⁶ Teme lẹ Chileke meru igwe dzee mini; rigbukọta iphe, shi dū lẹ mgboko ọphu shi dū teke ono l'ọphu; ọ b̄uru ọla-l'iswi. ⁷ Igwe yeṣe al̄i, bụ ọphu dū nta-a bukwa opfu ọnu bẹ e gude sede iya g'ọ n̄odu jeye mbọku, ọku e-kepyash̄i iya, bụ iya bụ mbọku oke ikpe ono. Noo mbọku, Chileke a-nma ndu ta an̄uduru iya opfu ikpe; mee phẹ ẹphe ab̄uru ọla-l'iswi.

⁸ Ọle-a; ndu mu yeru obu; iphe lanū unu ata zohajedu bụ l'ẹn̄ya nnajiuphu bẹ ujiku lanū dūkwa iya-a g'unu-kuru-unu apha; unu-kuru-unu apha dūkwa iya phọ g'ujiku lanū. ⁹ Nnajiuphu ta akpukwa ẹhu akpukpu eme iphe, o kweru ukwe iya, bụ iya bụ iphe, ndiphe an̄oduje ar̄i. Ọ kwa nshi bẹ ọotarū anyi kẹle ọ tọ dūdu onye ọ dū iya g'a sū l'ọ larū l'iswi; ọ ch̄ia g'izimanū lwa onyemoneye azū.

¹⁰ Mbụ lẹ mbọku, Nnajiuphu a-bya bẹ ọo-byakwa g'onye-oshi byaru oshi l'ẹn̄yashi. Mbọku ono bẹ igwe e-deru riiriiri mihu. Iphemiphe, dū l'igwe; kpokpode mẹ ọnwa mẹ ẹn̄yanwu bẹ ọku e-kekọta. Mgboko l'ọphu m̄kpoo akanya, ndiphe seru dobe l'ime iya bẹ ọku e-kepyash̄ikotakwa. ¹¹ Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, dū lẹ mgboko-a bukota iphe, e-kepyash̄ihu l'ọku; unu kwabekwarupho onwunu ẹn̄ya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu n̄jeru Chileke opfu; unu eworu ndzū unu g'ọ ha ye iya l'ẹka g'ọ bukotarū nkiya. ¹² Unu ch̄ierupho ẹn̄ya yee l'uzo; ngaberu mbọku, Chileke a-bya emebyia mgboko-a. Ọo mbọku ono bẹ Chileke a-tū ọku l'igwe; oke okpomoku apaa ẹka; k'ọphu iphe, n̄okota iya nū a-dazehukota. ¹³ Ọle-a; Chileke bẹ kwekwaru anyi ukwe emefuta igwe ọphúú yee mgboko ọphúú. Ono b̄uwaa ndu p̄fuberekoto l'ẹn̄ya Chileke bụ ndu e-buru iya nū kpoloko. Ọ b̄uru mgboko ọphúú ono bẹ anyi ele ẹn̄ya iya.

¹⁴ Oo ya bu; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele ɛnya iphemiphe-a; unu kukebeɛpho ɛhu dobe onwunu ɔ̀r̀ ̀ g'ò tọ̀ dọ̀ iphe, aa-ta unu ɔ̀ta iya l'iphe Chileke. G'unu lẹ̀ Chileke dọ̀ lẹ̀ ree. ¹⁵ Unu anyatajẹkwa l'iphe, meru g'o gude Nnajiuphu nọdu ata nshi ono bu g'unu bya gẹ ya dzọo unu. Ọ kwaphọ iphe ono bẹ nwanna anyi Pọlu, anyi yeru obu dehaakwaruphọ unu l'ekwo-ozì, o detaru unu. Ọ kwa Chileke bẹ nuru iya mmamiphe, o gude dee ya. ¹⁶ Lẹ-a; iphe, bukotakpoo ẹkwo-ozì, o deru g'ọ ha bẹ o pfukotakwaru opfu iphe-a, e-mechaa mee nu-a l'iphe, bukpuo ẹkameka, o pfuru opfu gbaa ya ọkpa. Iphemiphe ono, Pọlu deshikotaru ono nwekwaru ndu ọphu oopfujẹ, te ekwejedu edo ɛnya. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ndu amadu iphe; mbu ndu apfushiduru ike l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Chileke; nọdu ewojeru iya gha igharaphu, buhukwaa g'ẹphe aghajẹ ikpoto iphe ọzo, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Ọ buru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje gude ẹka phe meta ọla-l'iswi tukobe onwophe l'ishi.

¹⁷ Oo ya bu; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa ọzo makotaru iphemiphe-a; unu kwabekwaru onwunu ɛnya gẹ ndu ẹjo-mboku ono te eduphu unu; g'ẹphe te eme unu g'unu kweta l'uka ono, ẹphe anọduje adzushi ono bẹ bu ọkpobe-opfu; shi nno mee g'okpa chiswafu unu g'unu lufu l'okpobe ọzo ono, unu pfuru pfushia ike ono. ¹⁸ Oo ya bu lẹ-a; g'eze-iphe-oma kẹ Chileke nọdu aka shii l'ẹhu unu; unu akakwaphọ amaru Nnajiuphu anyi bya aburu Onye-Ndzota anyi, bu Jizosu Kereshi ọkpobe amaru. Ọo ya kpoloko kpeekpu bu onye aa-nọdu akwabẹ ubvu mboku-mboku jasẹ lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Nokwa g'ọ dọ.

Èkwo-ozì Kẹ̀ M̀b̀,̀ Jìṣu Deru

Opfu, b̀ ndz̀, shì Chileke l'ẹ̀ka

¹ Iphe, anyi ede l'ẹ̀kwo-ozì-a aǹ unu-a b̀kwa k'onye ono, ẹ̀pha iya b̀ Opfu Chileke-a, b̀ iya b̀ kẹ̀ Opfu, b̀ ndz̀, shì Chileke l'ẹ̀ka-a. Opfu ono, anuje ndz̀ ono shìkp̀ ẹ̀ mb̀ulembu d̀. Anyi ǹmakpooru iya ẹ̀ nchì; bya ah̀ma iya l'ẹ̀nya; gbua ya ẹ̀nya igo; bya ebyia ya ẹ̀ka. ² Onye ono, b̀ ndz̀ ono bẹ̀ e meru k'ophu eegudeje ẹ̀nya h̀ma iya; anyi h̀mawa iya. Ọ̀ b̀ru iya bẹ̀ anyi at̀ru unu ọ̀nu iya-a, b̀ iya b̀ kẹ̀ ndz̀ ojejeje onoya. Ndz̀ ono b̀ yẹ̀ Chileke, b̀ Nna shihawaa ǹduta. Chileke bya egoshiwa iya anyi; mee anyi maru iya. ³ Ọ̀ b̀ iphe ono, anyi h̀maru l'ẹ̀nya bya aǹma ẹ̀ nchì ono bẹ̀ anyi ak̀kwarupho unu-a g'anyi l'unu at̀gbabe onwanyi. At̀gba ono b̀ at̀gba ophu anyi ẹ̀ Chileke, b̀ Nna waa Nwa iya, b̀ Jizosu Kéreshi t̀gbaru. ⁴ Iphe, anyi ededoru unu iphemiphe-a b̀ g'ẹ̀hu ats̀fu anyi l'unu ̀tso l'ishi.

Chileke b̀ iphóró, ngar̀ ẹ̀gu

⁵ Ọ̀wa-a b̀ ozi, anyi ǹmaru iya l'ọ̀nu; b̀ iya bẹ̀ anyi ak̀ru unu-a, b̀ iya b̀ ẹ̀ Chileke b̀ iphóró; ọ̀chii ta ad̀du iya ililekp̀o. ⁶ Teke anyi s̀ru l'anyi l'iya t̀gbaru onwanyi; l'ẹ̀ka anyi ǹ ọ̀chii; b̀kwa ̀ka bẹ̀ anyi adz̀; tẹ̀me ophu anyi emedu ire-laǹ. ⁷ Obenu teke anyi bu l'iphóró gẹ̀ yẹ̀bedua ǹ l'iphóró-a; ọ̀o ya b̀ l'anyi ẹ̀ nwibe anyi t̀gbaru; mee Jizosu, b̀ iya b̀ Nwa Chileke ǹdu asaf̀kotaje anyi iphe-ẹ̀ji, anyi meru g'ọ̀ ha.

⁸ Teke anyi s̀ru l'anyi te emedu iphe-ẹ̀ji b̀kwa onwanyi bẹ̀ anyi aghoru ̀gho; tẹ̀me ophu ọ̀kpobe-opfu ono ad̀du anyi l'ẹ̀hu. ⁹ Teke anyi k̀shiru iphe-ẹ̀ji, anyi meshiru b'ọ̀o-guru anyi nv̀ l'iphe-ẹ̀ji ono g'ọ̀ ha; bya asaf̀kota anyi iphe, b̀kota ẹ̀jo umere, anyi eme; eshinu ọ̀ b̀ onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; bya aburu onye emeje iphe, pfuru ọ̀to. ¹⁰ Teke anyi s̀ru l'anyi te emeduru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi mewaru iya onye ntuphu-ire; tẹ̀me ophu opfu iya ad̀du anyi l'ẹ̀hu.

2

Kéreshi agbajeru anyi mkpu

¹ ̀nwegirima mu; iphemiphe-a bẹ̀ mu edekwaru unu l'ẹ̀kwo g'unu te emeje iphe-ẹ̀ji; ọ̀le teke ọ̀ d̀ru onye meru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi nwekwaru-a onye epfuchiru anyi l'iphu Nna anyi. Onye ono b̀ Jizosu Kéreshi, b̀ onye pfuberekoto. ² O woru onwiya gwee ẹ̀ja ọ̀ha; gude gwefu iphe-ẹ̀ji, anyi meshiru m̀kpoo iphe-ẹ̀ji, ndu mgboko mgburugburu meshiru; ọ̀ t̀ b̀du-a ophu anyi meshiru nwẹ̀kiya.

³ Teke anyi emeje iphe, Chileke t̀ru ekemu s̀ g'e meje; ọ̀o ya b̀ anyi amakaharu l'anyi maru iya. ⁴ Onye s̀ru ẹ̀ ya maru iya; ophu oomedu iphe, ọ̀ t̀ru ekemu s̀ g'e meje b̀ onye ntuphu-ire; ọ̀kpobe-opfu ta aǹdu iya l'ẹ̀hu. ⁵ Obenu l'onye eme iphe, Chileke pfuru bẹ̀ b̀ onye yeru Chileke obu yefukp̀o ya ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi makaharu l'anyi l'iya t̀gbaru b̀ru naǹ b̀ onoya. ⁶ Onye s̀ru ẹ̀ yẹ̀ Chileke t̀gbaru bẹ̀ ọ̀ gbaru kẹ̀ g'ọ̀ ǹdu ẹ̀gube ndz̀ ono, Jizosu shì ǹdu ono.

Ekemu òphúú

⁷ Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta abụekwa ekemu òphúú; ọ bụwaa akahụ ekemu, unu shikpọ lẹ mbụlembu nweru; akahụ ekemu ono bụ ozi, unu nūmahawaru. ⁸ Ọle mu edekwaru-a unu ekemu òphúú; kele ọkpobe-opfu iya ono bẹ a gbẹ nūmawaa l'ẹhu Kéreshi waa l'ẹhu unubèdua; noo l'ọchii abvụwaa abvụbvụ; ọkpobe ìphóró gbẹ shiwaa unu l'ẹhu abyawaa adudu.

⁹ Onye sụru lẹ ya nọ l'ìphóró ono; tẹme nwanna iya dụkwa iya phọ ashị bẹ bụkwa l'ọchii bẹ ọ nọkwadu byasụ nta-a. ¹⁰ Onye yeru nwanna iya obu nọ l'ìphóró ono; ẹbe ọ dudu iphe, onye ono emejekpọo bụ iphe, e-me g'onye ọzo dalahụ l'eme iphe-ẹji. ¹¹ Obenu l'onye nwanna iya dū ashị nọ l'ọchii ono; tẹme ọ nọdu eje daadishi l'ọchii; ọphu ọ madu ẹka ooje; kele ọchii ono mewaru ẹnya gbahụkota onye ono tsukiribaa.

¹² Mu ede ẹkwo-a anụ unubẹ ndu bụ unwegirima; kele Chileke gudewaa k'ẹhu Jizọsu gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru. ¹³ Mu ede iya anụ unubẹ ndu bụ nna; kele unu maru onye ono, shi lẹ mbụ dū onoya. Mu nọdu ede iya anụ unubẹ ndu bụ okorọbya; kele unu lwụ-kpewaru Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe l'ọgu. Mu ede iya anụ unubẹ unwegirima; kele unu maru nna ono.

¹⁴ Mu dewaru iya nū unubẹ ndu bụ nna; kele unu maru onye ono shi lẹ mbụ dū onoya. Mu bya edewa iya nū unubẹ ndu bụ okorọbya; kele unu shihuru ike; opfu Chileke buru unu eburu l'ẹhu; tẹme unu lwụ-kpewaa Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe.

¹⁵ Unu te eyekwa mgboko-a ẹnya; ọzoo iphe, dū iya l'ime. Onye yeru mgboko-a ẹnya bẹ te eyekwaru Chileke bụ Nna ẹnya. ¹⁶ Kele iphemiphe, dū lẹ mgboko-a, bụ iya bụ ẹgu ẹjo-iphe, agụgbaa nemadzu; waa ẹgu enweru iphemiphe, ẹnya hūmaru; mękpoo eku-onwonye ọ-phushia-ugbu l'iphe mgboko-a ta abụkwa l'ẹka Nna bẹ o shigbaa; ono shigbaa lẹ mgboko. ¹⁷ Mgboko-a mę iphe, dū iya nū, bụ iphe, agụgbaa nemadzu tükokwaru abyawaa ephushihukọta; obenu l'onye eme iphe, dū Chileke l'uche a-dzuru ndzu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

Onye-achi-nta-Kéreshi

¹⁸ Unwegirima mu; nta-a bụakwa teke ikpazụ. Unu nūmawaru l'onye-achi-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta bẹ ndu achi-nta-Kéreshi dūakwaa igwerigwe. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude anyi maru lẹ nta-a bụwaa teke ikpazụ. ¹⁹ Ndu ono shikwa l'echilabọ anyi lufu; anyi l'ẹphe shihaakwa nọduta; ọle ọ tọ dudu teke ẹphe bụjeru anyi. Ọme ẹphe bụ anyi mę anyi l'ẹphe anọdukwa; obenu l'ẹphe lufuru g'ọo-buru iphe, doru ẹnya l'ọ tọ dudu g'ẹphe ha mę onye lanụ, bụ anyi.

²⁰ Obenu l'unubèdua bẹ Kéreshi yewaru Unme-dū-Nsọ l'ẹhu; unu makọtaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu ono. ²¹ Sụ-a; iphe, mu ededoru unu ẹkwo-a ta abụkwa l'unu ta amadu ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa l'unu maru iya; tẹme unu makwaruphọ l'ụka g'ọduhabe ta abudu l'ọkpobe-opfu bẹ ooshije.

²² ?Buhunu onye bụ onye taru ishi k'adzụ ụka, abudu onye ekwedu l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu, Chileke kweru ukwe iya. Noo onye bụ onye-achi-nta-Kéreshi bụ ono; mbụ onye jikaru Nna jika Nwa. ²³ Kele onyemonye, jikaru Nwa jikawaru Nna. Obenu l'onye kwetarụ kẹ Nwa bẹ woakwaruphọ onwiya tūgbabe l'ẹhu Nna.

²⁴ A bya l'ẹhu k'unubèdua; mu sụ g'ọzi ono, unu nūmaru eshi lẹ mbụ ono nọ-shiękwapho unu ike l'ọkpoma; g'unu gudeshia ya ike. Ọ -buru

l'iphe ono, unu nūmaru eshi lẹ mbụ ono nọ-shiru unu ike l'òkpoma; noo ya bụ; unu lẹ Nwa mẹ Nna atugba buru nanu; g'unu tugbaru iya kwaseru. ²⁵ Owa-a bụ iphe, Kéreshi kweru anyi ukwe iya, bụ iya bụ ndzụ ojejoje.

²⁶ Ono bukwa ke ndu eme g'ephe mee unu mkpurukpuru-nya; duswee unu uzo l'iphe ke Kéreshi be mu deru unu ono. ²⁷ Obenu l'unubedua be Chileke yewaru Unme-du-Nso nkiya l'ehu. Mkpa onye ozo, ezi unu iphe ta adueduru unu; eshinu Unme ono ezikotaje unu iphemiphe; teme iphe, oozije buru okpobe-opfu; ophu o dudu uka, du iya nu. Oo ya bụ; unu lẹ Kéreshi tugbakwa buru nanu g'unu tugbaru iya kwaseru. Nokwa iphe Unme ono ziru unu bu ono.

²⁸ Nta-a bu le-a; unwegirima mu; unu l'iya tugbakwa buru nanu g'unu tugbaru; g'oburu teke o goshierupho onwiya g'obu eshihu anyi ike g'anyi te egude iphere tsuhu iya ebvu teke oobya. ²⁹ Teke o bu l'unu maru le Chileke bu onye pfuberekoto; g'o dokwaapho unu nya l'onyemonye, eme iphe, pfuru oto be bu nwa, Chileke nwuru.

3

Aburu unwu Chileke

¹ Unu humaru egube ge Chileke, bu Nna yebewaru anyi obu ke g'o kua anyi unwu iya; teme o buru iphe, anyi bu bu ono. Iphe, meru iphe, ndiphe amadu anyi bu l'ephe ta amadu iya. ² Ndu mu yeru obu; nta-a be anyi buakwaa unwu Chileke. Iphe, anyi e-mechaa buru teke afutakwa; ole iphe, anyi maru bu le teke Kéreshi byaerupho be anyi a-du g'o du; eshinu o buepho g'o du bu g'anyi a-huma iya. ³ Noo ya bu; onye no Jizosu l'eka ele nya abyabya iya ono; l'a-bujeru onye duebe ree; le Jizosu obu l'onwiya be bukwa onye duebe ree.

⁴ Onyemonye meru iphe-aji be ikpe nmaakwaru l'o mebyiru ekemu Chileke; kele eme iphe-aji bu emebyi ekemu Chileke. ⁵ Unu maru l'oo Kéreshi obu byaru g'o bya ewofu nemadzu iphe-aji l'ehu; teme yebedua l'onwiya ta adukwa iphe-aji, du iya l'ehu. ⁶ O to dukwa onye yee Kéreshi tugbaru buru nanu emejekwadu iphe-aji; ophu o dukwa onye emeje iphe-aji humajewaru iya nu; ophu o buro k'amaru iya amaru.

⁷ Unwu mu; unu te ekwekwa g'o duru onye e-duswee unu uzo l'iphe ke Kéreshi. Onye eme iphe l'uzo, pfuru oto be bukwa onye pfuberekoto ge Kéreshi bukwapho onye pfuberekoto. ⁸ Onye eme iphe-aji bu ke Obutuswe; kele Obutuswe anoduje emeswe Chileke e -shikpoo le mbu. Iphe, Nwa Chileke byadoru bukwa g'o mebyia iphe Obutuswe eme emebyi.

⁹ Onyemonye, Chileke nwuru te emejeedu iphe-aji; kele Unme Chileke l'erewa ire l'ehu onye ono; k'ophu o to byadu emeje iphe-aji; eshinu o bu Chileke nwuru iya. ¹⁰ Waa g'ee-gude maru ndu bu phe bu unwu Chileke; me ndu bu unwu Obutuswe bu owa-a: onyemonye ete emejeedu iphe l'uzo pfuru oto te shikwa le Chileke; ophu onye eyeduru nwanna iya obu eshikwapho le Chileke.

Eye nwibe onye obu

¹¹ Unu makwaru l'ozi-oma ono, e shi le mbulembu zita unu ono bu g'anyi yee nwibe anyi obu. ¹² G'anyi ta adukwa ge Kenu. Le Kenu nokwa l'eka Onye-Njo ono, bu Obutuswe gbua nwune iya. Su-a; ?bu gunu kparu iphe, o gburu nwune iya obu? Iphe, kparu iya nu bu le Kenu obu l'onwiya be umere iya du eji; umere ke nwune iya buru umere, pfuru oto.

¹³ Unwunna mu; g'ò tọ dujekwa unu biribiri l'unu dụ ndiphe ashì. ¹⁴ Ophu anyi makpoadaru bu l'anyi shi nwuhu anwuhu; ọle anyi shiwaa l'anwuhu ono futaawaa; bahu le ndzu. O buru iphe, anyi gude maru l'ono g'ò dụ bu ono be bu l'anyi yeru unwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzu ibiya obu be nwuhukwaru anwuhu g'ò nwuhuru. ¹⁵ Iphe, bukpo onye nwanna iya dụ ashì buakwaa ochi be o gburu; unu maanaru-a l'onye gburu ochi be ndzu ojeje ta nodu l'ehu. ¹⁶ Su-a; g'anyi gude maru iphe, bu eye obu bu le Kereshi haru g'e gbua ya l'opfu ehuru anyi. Oo ya bu l'anyibedua be o rwubekwarupho ahaje g'e gbua anyi l'opfu ehuru onye anyi l'iya tukoru nodu Chileke l'eka. ¹⁷ Ote teke o bu l'ọ duru onye eku mgboko-a byaru; o buru onye yee ya tukoru nodu Chileke l'eka be mkpa byaru; obeta ophu ogbaru iya mkpu o kpo-chiaru iya okpoma; ?bu gunu be egube onye ono a-gbabe okpa su le ya yeru Chileke obu? ¹⁸ Unwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'onu l'onu; g'anyi gudeje umere goshi l'onye-a be anyi yeru pho obu eviya.

Enweru okpoma l'iphu Chileke

¹⁹ Oo ya bu; anyi -nodu eme nno; anyi egude iya maru l'anyi shi-a l'okpobe-opfu ono. Oobuwaru iya ro be anyi e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke; ²⁰ me o -duru teke obu anma anyi ikpe; kele Chileke ka obu anyi shii; teme o maru iphemiphe. ²¹ Unwunna mu; o -buru l'obu ta anmajedu anyi ikpe; bunu iya bu le ndzu ta aguedu anyi l'iphu Chileke. ²² Anyi anataje l'eka iya iphe, bukpo iphe, anyi suru g'ò nu anyi; kele anyi emeje ekemu, o turu; teme anyi nodu eme iphe, dụ iya ree. ²³ Iphe, bu ekemu ono, Chileke turu su g'anyi meje ono bu g'anyi woru onwanyi ye l'eka Nwa iya bu Jizosu Kereshi; wafua g'anyi yee nwibe anyi obu, bu iya bu iphe, o turu anyi l'ekemu su g'anyi meje. ²⁴ Onye emeje ekemu Chileke be bukwa ebubu l'ime Chileke teme Chileke bukwarupho l'ime iya. Iphe, anyi egudeje maru le Chileke bu l'ime anyi bu Unme iya, o nuru anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

¹ Ndu mu yeru obu; o to bubekwa ndu suru le Unme Chileke bu phe l'ehu be l'a-bujeru ephe -pfua iphe; unu ekweta l'ọ bu eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu maru; ?Unme obu shia l'eka Chileke? L'ono nwekwaru ndu mpfuchiru wufuru dzuru mgboko nta-a epfu iphe, Chileke epfuduru. ² Su-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ophu shi Chileke l'eka baa. Iphe, bukpo onye pfukpwaru l'edzudzu-oha su le Jizosu Kereshi byaru-a bya aburu nemadzu eviya le mgboko-a; unu amaru le Unme, bu onye ono l'ehu bua Unme, shi Chileke l'eka. ³ Iphe, bukpo unme te ekwejedu epfu le Jizosu Kereshi byaru-a bya aburu nemadzu le mgboko; unu amaru l'unme k'ono te eshidu l'eka Chileke. Unme k'ono bu unme k'onye ono, bu iya bu ochi-nta-Kereshi. ?O kwa l'unu numawaru l'onye-achi-nta-Kereshi ono e-mechaa bya? O byaakwaru. O noakwa le mgboko anono.

⁴ Obenu le-a; unwu mu; unubedua shikwa le Chileke. Unu mekpeakwaru phe. Noo kele onye bu unu l'ime kakwaa onye bu le mgboko-a okpehu. ⁵ Su-a; ephe shikwa le mgboko-a; opfu ephe epfu shi le mgboko-a; ndu mgboko-a nodu anuru phe opfu. ⁶ Anyibedua bu ke Chileke. O buru ndu maru Chileke bu ndu ekweje le k'anyi bu iya. Ndu abudu ke Chileke te

ekwejedu lẹ k'anyi bụ iya. Nokwa g'anyi egudeje makaharu unme ire-lanu yele unme ntuphu-ire.

Chileke bu n-yemobu

⁷ Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tuko yee nwibe anyi obu l'eye obu shikwa l'eka Chileke; temanu onye yeru nwibe iya obu be bukwa onye Chileke nwuru; teme o buru onye maru Chileke. ⁸ Onye te eyejedu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kele Chileke bukwa eye obu l'onwiya. ⁹ Ge Chileke gude goshi anyi ge ya yeberu anyi obu bu l'o ziru Nwa iya lanu, o nwuru kpoloko; g'o bya le mgboko g'anyi eshi iya l'eka dzuru ndzu. ¹⁰ Eka n-yemobu owa-a gude shia iche bu le-a; o to budu l'oo anyibedua yeru Chileke obu; o bu chia Chileke be goshiru l'oo yebedua yeru anyi obu. G'o gude goshi iya bu l'o woru Nwa iya ye g'o bya eworu onwiya gwee eja oha; gude gwefu iphe-eji, anyi meru.

¹¹ Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu egube ono be o gbakwaru-a anyi g'onnyemonye eyegbaa nwibe iya obu. ¹² Chileke be o toko du-swekwaa onye humajewaru iya nu. Obenu le-a; anyi -yewaa nwibe anyi obu; oo ya bu Chileke ebukwanuru anyi eburu l'ehu; teme n-yemobu Chileke edzuhukwaapho oke l'ehu anyi.

¹³ Le Chileke nukwaru anyi Unme nkiya gedegede. O buru Unme ono, o nuru anyi ono meru g'o gude anyi maru le Chileke bu ebubu l'ime anyi; teme anyibedua bukwarupho l'ime iya. ¹⁴ Teme anyi humawaa l'enya; bya epfuru iya onnyemonye su le Nna yeru Nwa iya g'o bya aburu Onye-Ndzota unwu eliphe. ¹⁵ Oo ya bu l'onnye duwaru ike pfuru l'edzudzu-oha; pfua le Jizosu bu Nwa Chileke be a maerupho le Chileke buwa iya ebubu l'ehu; teme onye obu bukwarupho l'ehu ke Chileke. ¹⁶ Su-a; anyi maakwaru le Chileke yeru anyi obu; anyi bya ewowaru onwanyi ye iya l'eka; opfu l'anyi kwetaru l'o yeru anyi obu eviya.

Chileke bukwa n-yemobu l'onwiya. Oo ya bu l'onnye gude n-yemobu buru be buwa ebubu l'ime Chileke; teme Chileke bukwarupho l'ime onye obu. ¹⁷ Iphe e-goshi le n-yemobu dzuru oke l'ehu anyi bu l'obu e-shihu anyi ike mboku ikpe ono. Noo l'oo ge ndzu Kereshi du bu ge ndzu anyi dukwapho le mgboko-a. ¹⁸ N-yemobu te enwedu ndzu-agugu. N-yemobu, ophu duebe ree agbejechikwa chifu iphe, bukpo ndzu-agugu g'o ha. Noo le nemadzu -nodu eme iphe; ndzu nodu agu iya; be o maru l'aa-hu iya ahuhu. Oo ya bu l'onnye ono ndzu agu ono be n-yemobu iya aduebedu ree.

¹⁹ Anyi yeru iya obu; kele o vururo uzo yee anyi obu. ²⁰ Teke o bu le nemadzu be nwanna iya du ashi; l'eka onye obu sukwaru le ya yeru Chileke obu; o kwa uka be onye obu dzuru. ?Denu g'o bu onye yee ya bu nwanna, bu onye o humaru l'enya be o to yeduru obu; o buchiaru Chileke, o to humaduru l'enya be oo-gbe yechia obu. ²¹ Jizosu l'onwiya tukwaru ekemu-a su g'onnye yeru Chileke obu yekwaapho nwanna iya obu.

5

Okoo, anyi atu ekpu iphe mgboko

¹ Su-a; iphe, bukpo onye kwetaru l'oo Jizosu bu Onye-Ndzota obu, Chileke kweru ukwe le ya e-zi g'o bya obu; onye ono buakwaa nwa Chileke. Ozo bu l'onnyemonye, bu onye yekpowaru onye nwuru nwa obu l'atukojekwa onye obu yee nwa iya obu yee obu. ² Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, o turu; oo ya bu anyi amaru l'anyi yeru unwu Chileke obu. ³ Le g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bukwa emeje

iphemiphe, Chileke t̄uru l'ekemu s̄u g'e meje. Ophu iphe, ọ t̄uru l'ekemu iya ọbu abukwa l'ọotsu l'ẹhu ememe. ⁴ Onyemonye, Chileke nwuru; alwu-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. Ọ buru l'ọo l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'ẹka meru iphe, anyi lwu-kpewaru iphe mgboko; t̄uru okoo kpua ya. ⁵ Mbụ-a; ?bụ onye d̄u idagha b̄u onye at̄uje okoo kpua iphe mgboko? ?Tobudu onye kwetar̄u l'ọo Jizosu b̄u Nwa Chileke?

Anọru Jizosu l'ekebe

⁶ Ọ kwa Jizosu Kéreshi b̄u onye ono, byaru n̄u ono. Teke ọ byaru b̄e b̄u mini b̄e o gude bya; bya egudekwapho mee. Mbụ-a; ọ t̄o b̄udu mini kpoloko b̄e o gude bya; o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono b̄u eviya b̄u Unme Chileke; kele ọo Unme Chileke l'onwiya b̄u ọkpobe-opfu ono. ⁷ Kele ẹphe d̄u ẹto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono b̄u Nna; yele Opfu-Chileke; yele Unme-d̄u-Nsọ. Ẹphe n'ẹto ono t̄ugbaru buru nanu. ⁸ Ẹphe dukwapho ẹto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono b̄u Unme Chileke yele mini waa mee. Ẹphe n'ẹto t̄ukoru t̄ugba nanu. ⁹ Anyi ekwetaje ekebe, nemadz̄u agba. Ekebe, Chileke agba gbekwa kabaa eshihu ike. Ono buru ge Chileke gude egoshi le Jizosu b̄u Nwa iya. ¹⁰ Ọo ya b̄u l'onye wowaru onwiya ye Nwa Chileke ono l'ẹka b̄e ekebe ono d̄uwaa l'okpoma. Onye te ewokwanuru onwiya ye Chileke l'ẹka b̄e meakwaru iya onye ntuphu-ire; kele o to kwedu l'ekebe Chileke agba le k'ẹhu Nwa iya b̄u eviya. ¹¹ Ekebe ono b̄u le Chileke n̄uru anyi ndz̄u ojejoje; waa le ndz̄u ono b̄u l'ẹhu Nwa iya b̄e o shi. ¹² Onye yee Nwa iya ono t̄ugbaru buru nanu b̄e nweakwa ndz̄u ono; ophu onye yee Nwa iya ono at̄ugbaduru buru nanu enwekwanu ndz̄u ono.

Ndz̄u ojejoje

¹³ S̄u-a; iphe-a, mu ede-a bukwa unubedua, unu le Nwa Chileke t̄ugbaberu buru nanu-a b̄e mu ederu iya; g'unu amakwanuru l'unu nwewaru ndz̄u ojejoje ono. ¹⁴ Obu eshihuje anyi ike l'iphu Chileke; noo l'oonumaje olu anyi me ọ -buru l'iphe, anyi suru g'ọ n̄u anyi b̄e anyi pfuru g'ọ d̄u iya l'uche. ¹⁵ Ọ n'iya b̄u l'eshinu anyi maru l'oonumaje olu anyi l'iphe, bukpo iphe, anyi suru g'ọ n̄u anyi; b̄e anyi maanaru-a l'anyi natawaru iphe, anyi suru g'ọ n̄u anyi ọbu.

¹⁶ Ọ -duru onye humaru nwanna iya ẹka oome iphe-eji, abudu e -mee ya; l'o gbua onye meru iya n̄u; g'onye ono pfukwaru n̄u Chileke ge Chileke woru ndz̄u n̄u nwanna iya ono, meru iphe-eji ono. Nokwapho iphe, Chileke e-me l'ẹhu ndu eme iphe-eji, d̄u egube ono. Ọ dukwanuru iphe-eji ophu b̄u e -mee ya; l'oogbua onye meru iya n̄u. Mu ta asukwaru g'e pfuje n̄u Chileke k'egube iphe-eji k'ono. ¹⁷ Iphe, bukotakpoo iphe, e meru l'uzo, apfuduru-oto buakwaa iphe-eji; ọle ọ dukwarupho iphe-eji ophu abudu e -mee ya; l'oogbua onye meru iya n̄u.

¹⁸ Anyi maru l'onyemonye, Chileke nwuru te emejedu iphe-eji. Kele Nwa ono Chileke nwuru ono anoduje eleta onye ọbu ẹnya ọkpobe eleta; k'ophu Onye-Njọ ono, b̄u Obutuswe tee byidu iya ẹka.

¹⁹ Anyi maakwaru l'anyi b̄u ke Chileke; le ndiphe mgburugburu b̄e Onye-Njọ ono, b̄u Obutuswe t̄uru gburumu swiswia.

²⁰ Ophu anyi makpodaru b̄u le Nwa Chileke byaru; anyi bya amakwarupho l'o meru g'ẹnya sahu anyi; k'ophu anyi byaru bya amaru onye ono, b̄u iya b̄u ọkpobe Chileke ono. Onye ono b̄u ọkpobe Chileke ono b̄e anyi l'iya t̄ugbaru buru nanu. Ọ buru onye o shi l'ẹka b̄u Nwa iya ono, b̄u

Jizọsu Kéreshi. Yẹbedua, bụ Jizọsu Kéreshi bụ ọkpobe Chileke ono; bya aburu iya bụ ndzụ ojejoje ono l'onwiya.

²¹ Ụnwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ọ duru iphe, unu ahaję g'ọ bya anọ-chia ẹnya Chileke l'ime ọkpoma unu.

Èkwo-ozi K'èbo, Jìṅnu Deru

¹ Èkwo-ozi ọwa-a shi l'èka mube onye e meru ọgerenya Chiochi. Onye mu ede iya anụ bu eze-nwanyị ono, Chileke hotaru ono yee ndibe iya, bu ndu mu yeru obu; opfu le mu l'ephe tukowaru bya amaru okpobe-opfu ono. Mbụ-a; ọ to bukwa mbedua nwekinyi mu yeru iya obu obu. Iphe, bukotakpoo ndu mawaru okpobe-opfu ono yekotakwaru iya pho obu. ² Noo kele okpobe-opfu ono buwa anyi ebubu l'ehu. O buru g'oo-buwaruro bu ono; swiru anyi jasụ le tuutuutuu le mimiimii.

³ Ge Chileke, bu Nna yee Nwa iya, bu Jizosu Kereshi meeru anyi eze-iphe-oma; phuaru anyi obu-imemini; mee ge nchi du anyi doo g'anyi gude ire-lanu me eye obu tugba buru nanu g'anyi tugbaru iya.

Okpobe-opfu waa eye-obu

⁴ Ehu tsoshikporu mu utso ike ge mu haru huma ndibe ngu; ndu ophu eme okpobe-opfu ono ge Nna suru g'anyi meje iya. ⁵ Nta-a bu iphe, mu arwo gube eze-nwanyị bu ọwa-a: unu g'anyi yee nwibe anyi obu. O to bukwa le mu ederu ngu ekemu ophuu; o kwa ophu anyi natahwaru eshikpo le mbu ono, bu iya bu g'anyi yee nwibe anyi obu. ⁶ Wakwa iphe, bu n-yemobu baa: g'anyi mejeepho iphe, o turu l'ekemu. Wakwanu iphe, bu ekemu baa: g'unu yeje nwibe unu obu, bu iya bu iphe ono, unu numaru e -shi le mbu ono.

⁷ Le-a; ndu egudeje eregede dephua nemadzu dukwaa igwerigwe; wufu dzuru ekameka le mgboko; ndu jikaru le Jizosu byaru-a bya aburu nemadzu eviya le mgboko-a. Egube onye ono bu onye obu, egudeje eregede dephua nemadzu; teme o buru iya bu onye-achi-nta-Kereshi obu.

⁸ Iphe unu a-kwabeerupho onwunu enya iya bukwa g'unu te eme g'iphe ono, unu jeru ozi iya ono nahu unu; tughahu ke mmanu. Unu kwaberu onwunu enya; k'ophu unu a-natadzuchia obunggo iya anatadzu.

⁹ Onyemonye, ete emejedu iphe ono, Kereshi ziru ono g'o ziru iya; onye ono be yele Chileke atugbakwaru buru nanu. Onye emekwanu iphe ono, Kereshi ziru ono; o nodu emerwue ya pho l'oke; onye ono be yele Chileke waa Nwa iya, bu Jizosu tugbaakwaru buru nanu. ¹⁰ Mbụ-a; o -duru onye byapfutaru unu; ophu o budu iphe ono, e ziru anyi ono be o gude bya; unu ta asujekpokwaanu onye ono: oshi adu; ophu unu ekelekpokwaa ya nu ekele. ¹¹ L'onye suru onye ono oshi-adu be yee ya dukwaa ebo gbaru l'ejo-iphe, oome.

¹² Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; ole o to budu ekwo yee mini-ekwo be mu e-gude degbuaru unu g'o du mu; iphe, mu arichia bu le mu a-kpapfutachia unu; anyi l'unu abogbawaro l'onu onwanyi; g'ehu atsokwanu-a anyi tsoku l'ishi.

¹³ Ndibe nwanna ngu nwanyi, bu onye Chileke hotaru l'ekekwa ngu pho. Nokwa g'o du.

Èkwo-ozì K'èto, Jìonu Deru

¹ Èkwo-ozì ọwa-a shì l'èka m̀be onye e meru ọgerenya Chìochi. Onye mu ede iya anụ bụ Gayọsu onye mu yeru obu opfu lẹ mu l'iya t̀kwaru bya amaru ọkpobe-opfu ono. ² Sụ-a; ọnyà mu, dụ mu l'obu; mu epfujekwa anụ Chileke g'ò mekwaa g'iphemiphe, jehuru ngu; ẹhu adụ ngu ike; mbụ gẹ mu maanuru-a l'obu ngu bẹ ẹhu d̀kwapho guu. ³ Ọ d̀ru ụnwunna, haru bya akọru mu l'ì pfu-shikwaduru-a ike l'ọkpobe-opfu ono; lẹ ndzụ ngu l'ophu b̀kotaepho ndzụ ire-lanụ. Ẹhu tsọo mu ntumatu. ⁴ Ọ tọ dudu iphe, akajebaa mu eme g'ẹhu tsọo mu uto; 'abudu lẹ mu numaru lẹ ndzụ unwegirima mu b̀kotaepho ndzụ ire-lanụ.

Aaja Gayọsu ajaja

⁵ Ọnyà mu, dụ mu l'obu; iigoshijekwa l'ọ gbaru g'e gude ire ngu ẹka l'iphe, iimekpọru ụnwunna anyi; mbukpoo mẹ ụnwunna, byaru abyabya. ⁶ Ẹphe kọru Chìochi-a k'eye obu nkengu. Jiko yejekwaru phẹ ẹka m'ẹphe -gbeshi jeshia ije phẹ. Mbụ-a; mejekpọru phẹ phọ iphe, jiru Chileke ẹpho. ⁷ L'eshinu ẹphe gbeshikpọru ije l'iswi ẹhu Kéreshi-a bẹ ta adukwa iphe, ẹphe ekweje anata l'èka ndu abudu ndu kẹ Kéreshi. ⁸ Noo ya bụ lẹ ndu dū ẹgube ono bẹ ọ gbaru kẹ g'anyi yejeru ẹka; g'ọo-buru iya bụ l'anyi l'ẹphe t̀koru gbaru mgba l'eje ozi k'ọkpobe-opfu ono.

Dayotirifisu waa Dimitiriyosu

⁹ Mu deru nwekwo-ozì nù Chìochi; ọphu Dayotirifisu, onye woru onwiya dobe l'ishi eyeduru mu onu. ¹⁰ Ọo ya bụ lẹ: mu -bya; bẹ mu e-wofuta iphe, oomegbabẹ, bụ iya bụ mkpọkoro opfu, anọduje afushi iya l'onu, oogudeje adzushi ụka ekpu anyi. Teme ọphu ono ejikwaru iya phọ ẹpho. Ọ gbeshi ọzo; ọ jịka g'ụnwunna ta abya g'ẹphe lẹ ndu Chìochi kwee; bya akpọshikwaapho ndu ọ dū g'ẹphe l'ẹphe kwee g'ẹphe te eme nno; bya ebufu phẹ lẹ Chìochi.

¹¹ Ọnyà mu, dụ mu l'obu; ta anwukwa ẹka ẹjo-iphe; nwuchikwa ẹka iphe, dū ree. Ọ kwa o-me-ree bụ kẹ Chileke; o-me-njọ teke ahuma-swekwaa Chileke.

¹² Dimitiriyosu bẹ onyemonye tū-dzuru onu eme oma nkiya; teme ọkpobe-opfu ono l'onwiya nọdu ajakwa iya phọ ajaja; mbedua l'onwomu nọdu ajakwa iya phọ. Unu maru l'ajaja, anyi aja iya bụ eviya.

Ekele mkpochi-ishi

¹³ Mu nwekwaru ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; ọle ọ tọ budu mkpara-ekwo yee mini-ekwo bẹ mu e-gude degbuaru ngu g'ọ dū mu. ¹⁴ Mu arị lẹ mu ta anọedu ọdu; mu akpapfuta ngu; anyi lẹ ngu abowaroya l'iphu l'iphu.

¹⁵ G'ẹhu dukwa ngu guu.

Ọnyà ngu phẹ l'ekekwa ngu roya-o. Kelekwaruphọ anyi ọnyà anyi phẹ l'ẹhu l'ẹhu.

Ēkwo-ozī, Jiudu Deru

¹ Ēkwo-ozī-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Jiudu; onye l'ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bukwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya emee ẹphe buru ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya akwakọbe unu l'ime Jizọsu Kéreshi g'ọ tọ dụ iphe, e-me unu.

² Gẹ Chileke phukwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu dụ unu guu; l'ooyekwaaphọ unu obu. G'ọ tuko iphe ono meeru unu; mbụ meeru iya unu k'anyinyi.

Ndu ejo nzi

³ Ndu mu yeru obu; iphe, mu shi ari lẹ mu e-deru unu l'ẹkwo-ozī-a bụ k'adzota ono, Chileke dzotaru anyi g'anyi ha ono. Ọ gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya gude dọ unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzori; mbụ ekweta ono e yeru ndu-nsọ kẹ Chileke l'ẹka ono. ⁴ Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ haru nweru ndu ta akwabedu Chileke ùbvù, toru nwẹhu pyobata l'echilabọ unu; ẹbe a madu. Ẹphe anọduje ezi l'ọ dọ ree gẹ nemadzu meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke buwanu onye emeje eze-iphe-oma. Ẹphe nọdu ajikaje Jizọsu Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi kpoloko; bya abukwaru iya phọ kpoloko kpeekpu bụ onye gude ndzu anyi. Lẹ teke ndiche bẹ e dehaakwaru iya rọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe iphe ono, ẹphe eme ono.

⁵ Iphemiphe-a bẹ unu makotabebahaakwaru rengurengu; ọle iphe, mu emelepho gẹ mu nyataru unu bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajiuphu dzokwaru ndu nkiya teke ono, ẹphe shi buru l'alị Ijiputu ono. O meru ẹphe wufuta l'alị ono. Ọle ọ dzochakwaaru phẹ ono; e mechaela; o gbushiela ndu ọphu ekwedu nkiya ⁶ Teme unwu-ojosi-imigwe ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ọphu, kwefuru ike l'ẹphe taa nọpyabedu l'ẹka Chileke doberu phẹ g'ẹphe nọdu; bya agbado ẹka a suru g'ẹphe buru l'imigwe bẹ Chileke tukwaru mkporo mgbe-abvu-abvu; chiru phẹ ye l'ejo ochii ẹka gbahuru tsukiribaa. Ọ buru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ l'oke mbọku ono, bụ mbọku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono. ⁷ Nokwaphọ g'ọ nwuru Sodomu yẹ Gómóra; mewarto iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, ẹphe l'ẹphe narụ onu-egu ono. Ẹphebedua wokotakarupho onwophe togboru eme kẹ nwanyị mẹ eme iphe, bukpo ẹbyi, adudu k'epfufu. A nua phẹ aphụ k'ojeje. Iphe ono buru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ophu ẹka lẹ nchi.

⁸ Sụ-a; nokwaphọ g'ọo-dụ ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono. Ẹphe arwoje nrwọ, emeje ẹphe emerwushia onwophe; ndu-ishi nọdu aduje phẹ ashị; ẹphe nọdu anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahumadu l'ẹnya l'ogbu-nwiiinwii imigwe ono. ⁹ Epfubyishi ono, ẹphe epfubyishi ndu ono ta adukwa g'ọ ka mma l'ọo Mayikelu, bụ onye-ishi unwu-ojosi l'imigwe turu iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayikelu ono yẹ Nsetanu turu ẹgo onye a-pata odzu Mosisu ono bẹ Mayikelu 'atukwaru ama ephu Nsetanu iphu; g'e-shi gẹ ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu buepho: "G'ọ buru Nnajiuphu a-baru ngu mba." ¹⁰ Ndu ono bụ iphe, te edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ g'anụ-egbudu, enwedu egomunggo, buepho iphe, agụ iya nụ bẹ ọomajeru; teme ọ buerupho iphe ono bẹ oomeje. Nokwaphọ gẹ ndu ono emeje bụ ono. Ọo iphe, agụ phẹ nụ bẹ ẹphe

anọduje eme; ọ bụru iya l'e-gbu p̄hẹ. ¹¹ Nsh̄io p̄hẹ! Ọo ẹjọ ụzo ono, Kénu tsoru teke ndiche ono bẹ ẹp̄he etsokwaphọ. Mbụ-a; ndu ọwa-a b̄ukwa ẹkp̄iri okpoga bẹ kparu ip̄he, ẹp̄he shisweru ụzo ono, p̄furu nhamunha ono; bya emeahaa ip̄he ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbụ ọ b̄uru ḡẹ Kora kwefuru Chileke ike b̄u g'ẹp̄he wataru ememe. Ẹp̄he jekwanu ala l'iswi g'ọ laru. ¹² Ọobujeru; ẹp̄he -bya anọ-kube unu; eri nri l'ẹka unu dọkoberu t̄ugba nri eri gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ẹp̄he aburu ip̄he-iphere nọdu l'echilabọ unu. Ọp̄hu ip̄here onwop̄hẹ adujedu p̄hẹ; l'ọ buep̄ho onwop̄hẹ bẹ ẹp̄he letaru ẹn̄ya. Ẹp̄he d̄u g'urwukpu, p̄h̄erephere zikashiru; ẹgube-a igwe erwuchaa erwurwu; p̄h̄erephere ezikaa ya; igwe te edzeedu mini-a. Ẹp̄he d̄u g'oshi-omi; ọle ọ kwa ọp̄hu ata amijedu mebyi teke ọ gbaru iya l'am̄i mebyi. Ẹgube ndu ono bẹ ọnwu gbuwaru l'ono-ndzu; ọ tọ b̄uledua akpọ anwuhu lanu bẹ ẹp̄he nwuhuru; noo kele e p̄hefuwaru p̄hẹ tuphaa g'eep̄hefuje oshi-a. ¹³ Ẹp̄he dukwapho g'akparamini, ha sh̄ii, l'atu l'eze-enyimu. Noo kele ẹp̄he aphukpotaje ẹjọ umere, rehuru erehu ono, ẹp̄he eme ono g'ẹka up̄hu mini bulihuru. Ẹp̄he d̄u ḡẹ kpokpode, ephu ụzo. Ọle ẹka Chileke doberu kwaberu p̄hẹ b̄ukwanu tsukiribaa ẹka agba ẹjọ ọchii. Ọ b̄uru ẹka ono bẹ ẹp̄he a-nọdu jas̄u lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii.

¹⁴ Ọ kwa Inọku, b̄u onye ọgbo k'esaa l'eri Ádamu bẹ p̄furu mp̄fuchiru ke ndu ono s̄u: “Unu lenu; Nnajiup̄hu bẹ ȳe ndu nkiya, d̄u unubuku ugbo iri shikwa l'imigwe sw̄iru abya; ¹⁵ g'ẹp̄he bya ekpee ndip̄he g'ẹp̄he ha ikpe. Oo-goshikota ip̄he, b̄u ndu ono, ata madu Chileke ono ip̄hemip̄he, ẹp̄he meru iya, b̄u ip̄he-ẹji; l'oo-gude emeswe ono, ẹp̄he mesweru iya ono nmaa p̄hẹ ikpe l'ẹp̄he ta akwabeduru iya ụbv̄u; bya anmakwa p̄hẹ p̄họ ikpe ip̄he, b̄ukpoo ẹjọ op̄fu, ẹp̄he gude p̄fubyishia ẹpha iya.”

¹⁶ Ndu ono abujeru; ip̄he -byaru p̄hẹ; l'ọ buerup̄ho Chileke bẹ ẹp̄he anọduje ata uta iya; mbụ-a; ip̄he -byaru p̄hẹ; ẹp̄he agbẹ wata aguru Chileke ap̄hu iya. Ẹp̄he eworu onwop̄hẹ t̄ogboru ẹgu ẹjọ-ip̄he, agugbabe p̄hẹ n̄u. Ip̄he, eshije p̄hẹ l'onu buerup̄ho aja onwop̄hẹ mkp̄okoro ajaja. Ẹp̄he -humakpowa l'ọ nweru urwu, ẹp̄he e-rita nemadzu l'ẹka; ẹp̄he ajakp̄oshikpoep̄ho onye ọbu.

Anma ọkwa m̄ẹ ip̄he, ee-meje

¹⁷ Ọle ọ b̄u; ndu mu yeru obu; ip̄he, mu eme g'unu maru b̄u; unu nyatajeep̄ho ip̄hemip̄he ono, ndu-ishi-oz̄i Nnajiup̄hu anyi Jizosu Kéreshi vuhawaa ụzo p̄fuaru unu ono. ¹⁸ Mbụ ip̄he ono, ẹp̄he shi anọduje aguru unu l'ọgu ebvu ono, b̄u iya b̄u: “L'ọ -rwujeep̄ho teke mgboko-a l'a-bvu bẹ o nwechaaru ndu a-nọdu aja unu ewenu. Ip̄he, ẹp̄he a-nọdujeep̄ho awoko ẹka iya b̄u g'ẹp̄he e-shi mee ip̄he, ẹgu iya enwu p̄hẹ phurup̄huru l'ehu; mbụ ip̄he, ẹgu iya aḡu p̄hẹ; op̄fu l'ẹp̄he ta akwabedu Chileke ụbv̄u.” ¹⁹ Ndu eme ẹgube ono bẹ l'akpataje g'ogbo bua onwop̄hẹ ẹbo; wata akpa iche iche. Ọ kwa ẹgu ip̄he, d̄u lẹ mgboko-a, l'agu p̄hẹ n̄u bẹ kp̄u p̄hẹ l'ẹka; ọ tọ b̄ukwa Unme-d̄u-Nsọ gude ndzu p̄hẹ. ²⁰ Obenu lẹ-a; unubẹ ndu ọp̄hu mu yeru obu; unu p̄fuekwarup̄ho p̄fushia ike l'ekwekwe ono, d̄u iche ono, unu kweru ono; mbụ ekwekwe ono, shi Chileke l'ẹka ono. Unu gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu haj̄e ḡẹ Unme-d̄u-Nsọ goshije unu g'unu l'e-gudeje ep̄fu anu Chileke. ²¹ Unu nopyabeekwapho lẹ n-yemobu Chileke; unu anodukwapho ngaberu Nnajiup̄hu, b̄u Jizosu Kéreshi g'ọo-ph̄uaru unu obu-imemini; mekwaapho g'unu nọdu ndzu ojejoje.

²² Unu phujekwaru ndu abokwadu obu ẹbo obu-imemini. ²³ Ẹgube ndu ono bẹ unu e-yetajeru ẹka; l̄ofuta p̄hẹ l'ọku. Unu aphujekwaru p̄hẹ p̄họ

obu-imemini; mbụ ndu ono, bụ ẹgu ẹjo-iphe agụ phẹ nụ bẹ gude ndzụ phẹ ono. Ọle-a; unu ta akwaswejekwaru phẹ ẹnya mẹ unu -nọdu aphuru phẹ obu-imemini obu. Iphemiphe, bụ nkephẹ bẹ unu a-kpọkotajekwa ashi; mbụ je akpachaa l'uwe, ẹphe eye l'ẹhu, bụ ọphu ẹphe gudewaa ẹjo-ememe phẹ pharwushia.

Ajaja bụ kẹ Chileke

²⁴ G'anyi tua Chileke ẹpha; mbụ onye ono, a-dụ ike gudeshia unu g'unu ta ada; ẹme ọ bụkwaru iya phọ l'e-me g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta unu uta iya teke oo-kuta unu dobe l'ọdu-biribiri iya. Ẹka ono bụ ẹka ẹhu a-nọdu atsọwaro unu uto. ²⁵ G'anyi tua ya ẹpha l'ọo ya kpoloko kpeekpu bẹ bụ Chileke. Ọ bụru l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi bẹ oo-shi dzọo anyi. G'ọdu-biribiri mẹ abụ Ọkalibe, kangoru nụ; mẹ ike; mẹ abụ ishi, bụhakpoda nkiya ẹme mgboko dụ; bụru nkiya nta; bụkwarupho nkiya jasụ ẹ tuutuutuu ẹ mjiimimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe, Jizosu Goshiru Jiṅu Lẹ Ophulenyanya

¹ Owa-a bu ophulenyanya Jizosu Kéreshi, Chileke nuru iya g'o goshi ndu ejeru iya ozi, bu iphe, aduedu g'oo-nọ-beru l'oomee. Tọbudu iya bu; Jizosu Kéreshi bya ezia ojozi-imigwe iya su g'o je atuko iphe ono g'o ha goshi Jiṅu, bu onye-ozu iya. ² Oo iphemiphe, Jiṅu humaru be o tukoru g'o ha pfukota-a. O buru l'ekwo-a l'eka-a be Jiṅu tukoru opfu ono, Chileke pfuru ono deshikota. Iphemiphe ono bukotaru okpobe-opfu, Jizosu Kéreshi ono goshikotaru iya. ³ Onu-oma be a goru nu iphe, bu onye agu ekwo-a, e deru opfu, epfuchiru Chileke-a me ndu numaru iya nu; ngabe iya nchi bya emeje iya ememe; noo le teke iphemiphe-a l'e-mekota be zaakwaru ntse.

Jiṅu l'ekele Chiochi esaa

⁴ Oo mbedua, bu Jiṅu be ekele unube Chiochi esaa ono, dukota l'ali Eshiya ono ekele. Mu su g'eze-iphe-oma yee ehuru odu guu, shi Chileke l'eka tso unu. Chileke ono bu onye no ndzu; bya aburu onye shihawaa noduta temanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, abya nu ono. G'eze-iphe-oma, shi iya l'eka; mekwapho ophu shi l'eka Unme esaa Chileke buru k'unu jeyewaruroya. Unme esaa, mu epfuru bu Unme esaa ono, l'anoduje l'ataphu Chileke l'eka o no l'aba-eze iya ono. ⁵ Eze-iphe-oma yee ehuru ono shikwapho Jizosu Kéreshi l'eka onye l'apfushije ike l'iphemiphe, o pfuru anyi; bya aburu onye mbu, Chileke meru o teta nodu ndzu. O bukwaru iya pho bu onye-ishi iphe, bukotakpoo ndu bu eze le mgboko-a.

O bu onye yekporu anyi obu; k'ophu o nwuhu-chiru anyi anwuhu, anyi gege anwuhu. O buru mee ya b'o gude to anyi l'egbu ono, iphe-aji shi kee anyi ono. ⁶ O bya emee anyi; anyi buru eze; bya aburu uke Chileke; ndu ejeru Chileke, bukwapo Nna iya ozi. G'ajaja me ike bukotaru ke Jizosu jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

⁷ Unu lekwa l'o nokwa anono l'urwukpu abya. Onyemonye l'e-gude enya iya huma iya. Iphe, bu ndu ono, turu iya arwa ono be a-humakwa iya pho. Ohamoha, du le mgboko-a be l'a-rakota ejo ekwa; eka meji a-tofu phe me o -byapho. Noo iphe, e-me nu bu onoya. Nokwa g'o du.

⁸ "O mbedua bu Alufa bya aburu Omega. Mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu eepfu; mbu onye ono, bu iya bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu onye shihawaa noduta temanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, l'abya nu ono.

Ahuma Kéreshi l'ophulenyanya

⁹ Oo mbedua be bu Jiṅu, bukwapo nwanna unu. Mu bu onye mu l'unu tukoru buru ndu epe le Jizosu tugbaru buru nanu l'eje ejo iphe-ehuka-a, anyi eje-a. Mu l'unu tukokwarupho nweru ota-nshi. O buru egube ono be anyi e-mechakwapho toko gbaru mgba nweru mgboko ophu ono, l'e-shi Chileke l'eka ono. L'o nweru teke a kpatajeru mu je edobe l'ali, enyimu sopheru. Iphe, ekuje eka ono bu Patumosu. Iphe, e gude kpuru mu laa eka ono bu l'ole mu asa opfu Chileke asasa; mekwapho le mu anoduje epfuru ndu ozo l'edzudu-oha k'okpobe iphe ono, Jizosu Kéreshi goshiru mu ono. ¹⁰ Tọbudu iya bu; o be l'eswe ujiku lanu, bu eswe Nnajiuphu; Unme Chileke bya eji mu pho ehuru pyimu. Mu wata aphu ophulenyanya. Mu numa olu-opfu, kwata adashikpo ike ike ike ike g'onye egbu opu-ogu l'uzo azu mu. ¹¹ Olu

ono sụ: “Ọ kwa mbèdua bụ Alufa bya aburu Omega; mu bụ onye mbụ bya aburu onye ikpazu. Tụkokpoepo iphe, iibya ahuma-a dekota l'ekwo; zikaaru Chiochi esaa-a, nọ lẹ Eshiya; mbụ ndu Chiochi, nọ lẹ Efesosu; waa ndu kẹ Sumena; mę ndu kẹ Pegamomu; waa ndu kẹ Tayatayira; waa ndu kẹ Sadisu; waa ndu kẹ Filadelufiya; mę ndu kẹ Layodeshiya.”

¹² Mu bya aghaa ęnya l'azu gę mu humaeshikwa onye ono, epfu eyeru mu nụ onoya. Mu ghaa ęnya ono mu huma oroku esaa e mekotaru lę mkpola-ododo. ¹³ Ọ duru onye dųepho gę Abubu-Ndiphe, yekotaerupho akpawuru uwe, l'akpa iya l'ogba-echi pfuru lę mgbaka oroku esaa ono. Uwe ono bę e gude akpo-mkpola-ododo kebuta iya l'unme. ¹⁴ Egbushi, dų iya l'ishi nodu achaepho kę phuuphuu g'ęji aturu, maru acha ucha; mbụ kwata acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ęnya iya dųepho g'iphoro oku, enwu enwunwu. ¹⁵ Okpa iya labo chakota ziriri gę mkpurukpu-igwe, ama mma, a huru l'oku jeye o chaa achacha; mbụ huta iya jasụ o gbuchafu. Oluopfu iya dųepho g'ęka eze mini aphu gbudugbudu. ¹⁶ Ọ chiru kpokpode esaa l'ekutara iya. Ogu-echi, atsụ nkọ akpatiphu labo nodu alufutaje iya l'onu. Iphu onye ono nodu egbuępho nwınwii g'ęnyanwu keru l'ishi. ¹⁷ Mu huma iya bya adaa ya kpurumu lę mgboru okpa; dabyierupho g'onye nwuhuru anwuhu. Ọ bya ebyibe mu ekutara iya bya asu mu: “Ndzụ b'agushi ngu. Ọo mbèdua bụ Onye Ivuzo bya aburu Onye Ikpazu. ¹⁸ Ọo mbèdua bụ onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole mu nowaa ndzụ ojejoje nta-a. Nokwa g'o dų. Ọ kwa mu gude ire-igodo oku-ali-maa mę k'anwuhu. ¹⁹ Dee iphemiphe-a, i humawaru-a l'ekwo waa iphe, dų nta-a; mekwapho iphe, e-me l'iphu. ²⁰ Waa iphe, e domiru edomi dų lę kpokpode esaa-a pho, i humaru l'ekutara mu pho; yele oroku mkpola-ododo esaa pho. Kpokpode esaa ono bę bụ unwu-ojozi-imigwe, l'anoduje eletagbaa Chiochi esaa ono ęnya; oroku esaa ono buru Chiochi esaa obu.”

2

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Efesosu

¹ “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kę Chiochi Efesosu baa: Owa-a bụ ozi, onye ono, chi kpokpode esaa l'ekutara ono ziru; onye ejephe lę mgbaka oroku mkpola-ododo esaa ono. ² Mu makotakwaru iphemiphe, iimeje g'o ha; mu maru g'iijeshiberu ozi ike; bya amaru g'ii taberu iphe nshi. Mu maru l'i ti kwejedu gę ndu eme ejo-iphe shita ęka i nọ. L'i huchawaru iphe, bụ ndu ono, suru l'ephe bụ ndu-ishi-ozii ono ama; mbụ ndu suru l'ephe bụ ndu-ishi-ozii; l'ębe abụ l'ephe bụ iya; i shi egube ono maru l'ephe bụ ndu ntuphu-ire. ³ Mu makwaru-a l'i tajeru iphe nshi; l'i jewaru iphe-ęhuka, dų shii l'opfu ęhu mu; ophu ike abvuduru ngu; ⁴ ole-a; o nweerupho oru, mu humaru ngu l'ęhu. Ọ tọ buedu g'i shi yee mu obu bụ g'i yeru mu iya nta-a. ⁵ Nyatanu ęka o jeberu uzo kpo-swehu ngu. G'izimanu lwa ngu azu; g'ii wata eme iphe ono, i shihawaa lę mbulembu meta ono; odumeka bę mu a-byapfutakwa ngu egwegwa; bya apafu oroku ngu l'ęka o pfuru; gbahaa l'izimanu lwaru ngu azu. ⁶ Ole g'o dųhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bụ l'ęjo-iphe ndu ogbo Nikolasu ono eme bę dų ngu ashii; o buru g'o dukwa mu pho ashii bụ ono.

⁷ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

“Ọ kwa iphe, bụ onye alwuje ogu ono lwuta bę mu e-kwe g'o ria akpuru oshi ono, emeje g'a nodu ndzụ ono; mbụ oshi ono, pfuru l'okpoku Chileke ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Sumena

⁸ “Waa iphe, ii-de nù ojozi-imigwe kẹ Chìochi Sumena baa:

“Ọwa-a bụ iphe, oopfụ mbụ onye ono, bụ onye ivuzọ bya aburu onye ikpazụ; onye ono, shi nwùhu anwùhu; ọle ọ dzụwaa ndzụ ọzo ono. ⁹ Mu makwaru-a l'iije iphe-ẹhuka; ẹme ị nọdu akpa nri; obenu l'i nweru iphe shii. Mu makwaru-a epfubyishi ono, ndu ono, sụru l'ẹphe bụ ndu Jiu l'ẹbe ẹphe abụ iya ono epfubyishi Chileke ngu ono; ndu ono bụ ụlo-ndzukọ ndu abajeru Nsetanu ẹja. ¹⁰ Ii byakwa eje iphe-ẹhuka nta-a; ọle ọo gẹ ndzụ ba agụkwa ngu. Unu lekwa; Obutuswe a-hakwaru unu chita je atushia mkpọro; g'e shi ẹka ono hua unu ama. Mbụ l'unu e-je iphe-ẹhuka ujiku iri mkpurophu. Ọle; nọduekwa mu phọ l'ẹka g'i nọ iya jasụ l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu ekpube ngu okpu-eze ono, bụ ndzụ.

¹¹ “G'onye nweru nchị ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe, bukpo Chìochi g'ẹphe ha-a.

“L'ọ kwa iphe, bụ onye alwuje ọgu ono lwuta bẹ bụ onye a ta abyadu ekwe g'onwu mgbu labọ gbua.”

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Pegamomu

¹² Ẽme waa iphe, ii-de nù ojozi-imigwe kẹ Chìochi Pegamomu baa:

“Ọwa-a bụ ozi, onye ono, gude ọgu-echi, atsụ nkọ akpata iphu labọ ono ezi. ¹³ Mu makwaru-a l'i bu l'ẹka aba-eze Nsetanu nọ anọno. Obenu l'i gudeshiepho ẹpha mu; ọphu ị gọjeduru ẹgo l'i ti kweedu nkemu; mbukponu teke ono e gburu Antipas l'ẹka Nsetanu bu ebubu; opfu l'ọo l'ọ pfuru l'edzudzu-ọha pfua l'ọo mu bẹ ya nọ l'ẹka ono. ¹⁴ Ọle o nwekwarupho iphe olemole, bụ ọru, mu humaru ngu l'ẹhu. O nweru ndu haru nọdu ngu l'ime, bụ ndu eme ẹjo-iphe, ẹphe nwutaru l'ẹka Belamu, bụ onye ono ziru Belaku g'o-shi dephua unu Ịzurelu; deru pẹ ye l'eri iphe, a gwaru iphe; yele apharwushi onwophe. ¹⁵ Nokwaphọ g'ọ duru ndu nọ l'echilabọ unu; eme iphe ono, ndu ọgbo Nịkolasu ezi ono, bukwapo iphe, du mu ashi-a. ¹⁶ Ọo ya bụ; g'izimanu lwakwa unu azu; odumeka bẹ mu a-byapfutakwa unu l'ẹka-egwa bya egude ọgu-echi ono, shi mu l'onu ono gude tsoo ẹgube ndu ono ọgu.

¹⁷ “G'onye nweru nchị ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe, bụ Chìochi g'ẹphe ha-a.

“Ọ kwa onye alwuje ọgu ono lwuta bẹ mu a-haru nri ono, bụ mana ono, Chileke domiru edomi ono; waa mkpuma ọchaa ono, e deru ẹpha ọphúú ono. Ẽpha ono ta adudu onye ọzo, maru iya nù; gbahaa onye ono, a nuru iya ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Tayatayira

¹⁸ “Waa iphe, ii-de nù ojozi-imigwe kẹ Chìochi Tayatayira baa: ‘Ọwa-a bụ ozi, Nwa Chileke ono ezi; onye ẹnya iya duẹpho g'iphóró ọku, enwu enwunwu; ẹme ọkpa labọ chakota iya kẹ ziri g'ope, a huru l'ọku o gbuchafu egbuchafu. ¹⁹ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. Mu maru n-yemobu unu; maru g'unu yeberu ẹhu l'ozu bya amaru ekweta unu; maru g'unu ataberu iphe nshi; maru ozi unu. Mu maru l'iphe, unu eme nta-a bẹ nyiberu iphe, unu shi eme lẹ mbụ. ²⁰ Ọle-a; o nweerupho ọru, mu humaru unu l'ẹhu: Unu kweru g'ẹjo nwanyi ono, bụ Jiezebelu nọdu l'echilabọ unu, bụ nwanyi ọphu asuje lẹ ya bụ onye-mpfuchiru Chileke; unu haa ya ọ nọdu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozu mu ẹphe nọdu apharwushi onwophe; eri iphe, a gwaru iphe. ²¹ Mu hakpooru iya ụzo nọ ọdu g'ee-shi g'izimanu iphe-ẹji iya lwa iya azu; ọphu o kwedu

g'izimanu lwa iya azu g'o haa apharwushi onwiya. ²² Mu abyakwa iya eme g'o zee l'ehu, e-mee iya l'o kwaa l'ulo. Ndu ono, ephe l'iya azeje ono be mu e-me g'ephe jee ejo oke iphe-ehuka, paru eka apaa; gbahaa l'izimanu iphe-eji phe lwaru phe azu; ephe haa etso nwanyi ono. ²³ Unwu iya g'ephe ha be mu e-chigbushikota echigbushi. Oo ya bu g'iphe, bu Chiochi g'ephe ha amakwanuru l'oo mbedua bu onye ono, l'enyocheje uche nemadzu; nyochaa okpoma iya maru iphe du iya l'egomunggo ono. Su-a; g'unu hakotakpoo l'onye l'onye be mu a-nukotachaa aphu gbaru iya nu l'ehu. Onyemonye be mu a-nu aphu le g'iphe, o meru gbaru.

²⁴ " 'A bya l'unube ndu ophu bukwapho le Tayatayira; unubedua te ekwedu ye eka l'ejo-iphe ono, ndu ono ezi ono. Unubedua bu ndu ophu amadu iphe ono, o nweru ndu ahajeru su l'oo iphe, e domigbaru edomi k'ehu Nsetanu. Unubedua ta aduekwa iphe ozo, mu asukwadu g'unu mee. ²⁵ O buephe le-a; g'o duhabe; unu chikwaru eka labo kwee l'iphe ono, buwaa k'unu ono gudeshia ya ike jasu teke mu a-bya ozo. ²⁶ O kwa onye alwuje ogo ono lwuta yee onye emeje iphe, mu pfuru; mbu onye gude iya ememe jeye l'ikpazu; nokwa onye mu e-ye iya l'eka g'o buru onye-ishi ohamoha. ²⁷ Oo-gude mgborigwe buru ishi ohamoha; gwee ohamoha ono uji. Ono buru iphe, Nna suru ge mu mee. ²⁸ Ozo bu le mu a-nukwa iya pho kpokpode nchi-abohu.

²⁹ " 'G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.' "

3

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Sadis

¹ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Sadis baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono ezi; mbu onye ono gude Unme esaa Chileke ono waa kpokpode esaa ono. Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. L'aanoduje eku unu ndu no ndzu; ole unu bu ndu nwuhuru anwuhu. ² O to duekwa g'oo-no-beru nta-a iphe obu, unu nweru obu anyihu enya ree. Oo ya bu; unu tehukwa nwuru enya; kwaberu iya enya k'opu oo-ro-kerehu. Mu daleakwaru unu humawaa l'iphemiphe, unu eme ta adudu ophu unu metabewaru g'o gbaru l'iphu Chileke mu. ³ Oo ya bu; unu nyatajekwapho ozi-oma ono, unu gude nchi unu numa kwetakwapho ono. Unu pfukwarupho pfushia ike l'iphe ozi-oma ono epfu. G'izimanu lwakwa unu azu. Teke o bu l'unu te etehuduru nwuru enya be mu atukwa unu l'uzorehu; mbu byaephe g'onye-oshi, ata dudu onye amaje teke oobya. Oo ya bu l'unu ta abyadu ama teke mu a-byapfuta unu. ⁴ Ole g'o duhabe; o nwekwaru nwumadzu olemole, unu l'ephe no le Sadis; ndu te emerwushiduru uwe phe. O buru ndu ono be e-ye uwe ochaa; mu l'ephe eburu; kele ephe goshiwaru l'oo iphe ono rwuberu phe. ⁵ O kwa onye alwuje ogo ono lwuta be e-ye uwe ochaa ono. Ophu mu abyakwa ehufu epha onye ono l'ekwo, e deshiru epha ndu dzu ndzu ojejeje. Mu a-pfuru l'iphu Nna mu; me l'iphu unwu-ojozi iya, no l'imigwe; pfua ya hoo haa l'onye ono be bukwa onye no mu l'eka.

⁶ " 'G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.' "

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Filadelufiya

⁷ Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Filadelufiya baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono, du nso bya aburu onye ire-lanu ono ezi. Onye ono, bu iya gude ire-igodo eze ono, bu Devidi. Onye abujeru: o -guhhaa

uzo; o to duedu onye ozo asuru iya agu-chi; teke o gu-chiru iya agu-chi; o to duedu onye ozo suru iya aguha. ⁸ Su-a; mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. Mu guhaakwaru uzo gheberu unu onu; ophu o dukwa onye suru iya agu-chi agu-chi. Mu makwaru-a l'ike ta aduzidu unu; ole unu pfulekwaru-a pfu-shia ike l'opfu ono, mu pfuru ono; unu nodu emekwa iya pho ememe; ophu unu agojedu ego l'unu ta abudu ndibe mu.

⁹ "Iphe unu a-huma bu le ndu ono bu ndu ndzuko ophu abajeru Nsetanu eja ono; ndu ono adzufe uka su l'ephe bu ndu Jiu l'ebe ephe abu iya ono; ndu ono be mu e-me: ephe abya egbushi ikpere l'ali baaru unu eja. Noo ge mu e-shi mee: ephe amaru le mu yeru unu obu bu ono. ¹⁰ Eshinu unu taru nshi ono, bu iya bu iphe, mu karu unu g'unu meje ono; be mbedua e-gudeshikwapho unu me oputama -byaepho; mbu oputama ono l'abya l'eliphe l'ophu; g'ọ hua iphe, bu ndiphe l'ophu ama ono. ¹¹ O to dukwa g'ọo-nọ-beru mu abya. Unu gudeshikwa iphe ono, buwaa k'unu ono ikike g'ọ to du onye l'anata unu okpu-eze ono. ¹² O kwa onye alwufe ugu ono lwuta be mu e-me g'ọ buru itso no l'ime eze-ulo Chileke mu; ophu oo-lufubaedu iya alufu. Mu eworu epha Chileke mu dee ya l'onu-iphu; dekwa ya pho epha mkpukpu ke Chileke mu ono, bu iya bu Jierusalemu ophu. Mkpukpu ono bu l'imigwe eka Chileke mu ono no be oo-shi bya. Mu abya edefukwaa pho epha ophu nkemu l'onu-iphu onye ono.

¹³ "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Layodeshiya

¹⁴ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Layodeshiya baa:

"Owa-a bu ozi, oozi; mbu onye ono, epha iya bu: Nokwa g'ọ du"; mbu onye ono, o gbaru ke g'e gude ire iya eka l'iphemiphe, oopfu ono; bya aburu iya bu onye pfuru anyi okpobe-opfu Chileke; bya abukwaru iya pho bu onye iphemiphe, Chileke meru dobe le mgboko shi l'eka. ¹⁵ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha; l'unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku. Unu gege anodu eji oyi; ozo l'unu evu oku. ¹⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu du wuruwuru; unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku be mu a-gbufu unu. ¹⁷ L'unu anoduje aba abaa enweru iphe; l'iphe akabe kweru unu; l'ọ to dukpoda iphe uko iya duru unu. Nshio unu; unu ta amaduro l'unu du k'ayoru oshi; l'unu akpa nri; unu nodu atsushi bya agbakwaru pho oto. ¹⁸ Oo ya bu l'idzu, mu a-chiru unu nta-a bu g'unu bya azuta mu mkpola-ododo mbu ophu a kpuru l'oku-uzu; k'ophu aduedu mkpaba du iya nu; g'oo-mee unu g'unu buru ndu nweru iphe; unu abyakwapho bya azuta mu uwe ochaa g'unu yeje g'unu ta agbaheru oto; oo ya bu g'iphere adu-buhu unu. Unu azutakwa mu pho obvu enya tee l'enya ono g'unu awata aphu uzo. ¹⁹ L'ọ kwa ndu mu yeru obu be mu abajeru mba; hua phe ahuhu; g'ephe maru iphe. Oo ya bu; unu gude nu obu unu g'ọ ha meje ge mu pfuru ono; g'izimanu iphe-eji unu lwadupho unu azu. ²⁰ Unu lenu; mu pfuakwaru l'onu mgbo aku eka l'uzo. Onye numaru olu mu; guhaaru mu uzo; mu abata; mu l'iya erigba nri; onye eria ke nwibe iya; onye eria ke nwibe iya. ²¹ O kwa onye alwufe ugu ono lwuta be mu e-kwe g'ọ no-kube mu l'aba-eze mu; bunaa ge mbedua lwuru lwuta bya ano-kube Nna mu l'aba-eze iya-a.

²² "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a."

4

Abarù Chileke eja l'imigwe

¹ Tòbodu iya bụ; ono bvụchaepho mu byakwa elee ẹn̄ya ọzo; hụma ụzo, gheru ọnu l'imigwe. Olu mbụ pho, mu shi n̄mahawaa pho; mbụ olu pho l'ada g'opu-ogu pho; sụ mu: "Nyikota byakpòdapho l'ẹka gẹ mu goshi ngu iphe, e-me l'iphu." ² G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ẹhu pyimu. E jeshia ele ẹn̄ya; e dobewaa aba-eze l'imigwe l'ẹka ono. O dukwarupho onye nọ iya n̄. ³ Onye ono, nọ iya n̄ ono n̄odu egbụepho kẹ nw̄inwii gẹ mkpuma jiásùpà. Iphu iya n̄odu eke zaaza gẹ mkpuma kanéliyànù. Iphe n̄-pheru aba-eze ono mgburugburu b̄uru ẹko-mini, ekelepho oyingo oyingo gẹ mkpuma, b̄u emeraludu. ⁴ Aba-eze ụkporo l'ẹno ọzo n̄-pheru aba-eze ono mgburugburu. Ndu b̄u ọgerenya ụkporo l'ẹno n̄oduchaa an̄o l'aba-eze ono. Ẹphe yekòtaepho uwe, achagbaa pemu pemu. Ẹphe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono g'ọ ha bẹ bukota mkpòla-ododo bẹ e gude w̄ya ya. ⁵ Ehemu-igwe n̄odu eshijeepho l'ẹka ono, aba-eze ono n̄ ono alo kẹ waa waa. Igwe n̄odu ede riiriiri; ara ọrà; atụ egbigwe. Oroku ẹsaa n̄odugbaa l'iphu aba-eze ono enwugbaa jajaja, b̄u iya b̄u Unme ẹsaa Chileke ono. ⁶ Iphe, dukwaapho l'iphu aba-eze ono b̄u iphe, dukweze-nyimu, aph̄u ngerengere g'iphe, e gude onyo mee.

O nweru iphe ẹno, n̄ogbaa ndz̄u n̄o l'echilab̄o aba-eze ono. Iphe ono bya an̄o-phekwaapho aba-eze ono mgburugburu. Iphe ẹno ọbu t̄ukoepho iphe, b̄u ẹhu iya l'ophu g'ẹhu iya ha mokash̄ia ẹn̄ya ẹn̄ya; iphu l'azu. ⁷ Kẹ mb̄u bẹ dukweze-nyimu; k'ẹbo dukweze-nyimu; k'eto bẹ nweru iphu dukweze-nyimu; k'eno dukweze-nyimu; ephe l'eli. ⁸ Iphe ẹno ono, n̄ogbaa ndz̄u ono nwegbachaaru ñkù ishii ishii l'ẹhu l'ẹhu. Ẹhumehu bukotar̄u ph̄e ẹn̄ya ẹn̄ya m̄e eli ẹhu ph̄e m̄e l'ime ẹhu ph̄e. Eswe m̄e ẹn̄yashi ta adudu teke ephe ta an̄odujedu aḡu ebvu s̄u:

"Nso! Nso! Nso!

b̄e Nnajiuphu ono,
b̄u Chileke, b̄u iya
b̄u
Okalibe-Kakòta-Ike
dukweze-nyimu.

Oo ya b̄u Chileke ono,
shihawaa n̄oduta
temanu mgboko dukweze-nyimu ono;
bya aburu onye n̄o
ndz̄u nta
bya aburu iya b̄u
onye ono,
abya n̄u ono."

⁹ Iphe ẹno ono, n̄o ndz̄u ono b̄e aḡu ebvu aja onye ono, n̄o ndz̄u ojejeje ono ajaja; onye ono, b̄u iya n̄o l'aba-eze ono; teme ephe n̄odu agukwa iya pho gude akwab̄e iya ụbv̄u; bya egude iya etu iya ẹpha. No iya; o n̄odu abujeru teke ephe ḡuerupho ebvu ono; ¹⁰ ndu b̄u ọgerenya ụkporo l'ẹno ono adakòtaepho kpurumu l'iphu onye ono, n̄o l'aba-eze ono baaru iya eja; mb̄u onye ono, b̄u iya n̄o ndz̄u ojejeje ono. Ẹphe abya ekpushia okpu-eze ph̄e woru w̄shi l'iphu aba-eze ono ḡua ebvu s̄u:

¹¹ "O gbakwaru ngu gube
Nnajiuphu bya aburu
Chileke anyi;
g'aatuko g'a ha jaa ngu

ajaja;
 kwabẹ ngu ùbvù;
 anuru ngu opfu
 l'oo ngu kachaa ike.
 Noo kẹle oo ngu meru
 iphemiphe dobe.
 Oo l'ọ dụ ngu l'uche meru
 g'o gude ẹphe dụ;
 bọru iphe,
 e meru dobe.”

5

Nwaturu-ngweja, shi l'ẹka Chileke yẹle ẹkwo, a phuru aphuphu

¹ Tọbudu iya bọ; mu bya ahuma l'ọ duru ẹkwo, a phuru aphuphu, o gude l'ẹkutara; mbọ onye ono, nọ l'aba-eze ono. Ẹkwo ono bẹ e deru iphe l'iphu; dee ya l'azụ. A phụ-chia ya aphụ-chi gude iphe-ohubama ẹsaa nyachishia ya. ² Mu bya ahuma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'ẹka; ẹka ọora iya arara arashi iya ike asuje: “?Bọ onye bọ onye a-sụ lẹ ya maru onwiya; lẹ ya gbaru k'anyashi iphe-ohubama ono, e gude nyachishia ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono; ?onye a-bya anyashia ya phuhaa?” ³ Ophu ọ dudu mẹ onye lanu l'imigwe; ọzoo l'eliphe; ọzoo l'ime-ali, duru ike phuhaa ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu ọ bọ kẹ lee ya ẹnya l'ime. ⁴ Ẹnya-mini bọru mu vurukutuku l'ẹnya l'ọ tọ dudu onye a humaru, gbaru k'aphuha ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu ọ boro onye eje epfu kẹ lee ya ẹnya l'ime. ⁵ Tọbudu iya bọ; onye lanu l'ime ndu bọ ọgerenya ono sụ mu: “Ta arashi ẹkwa! Lekwa l'onye ono, bọ Oduma kẹ Jiuda; mbọ oshilokpa Dévidi ono lwuakwaru ọgu ono lwuta. O boro iya bọ onye a-dụ ike phuhaa ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono nyashia ya iphe-ohubama ẹsaa ono, e gude nyachia ya ono.”

⁶ No iya; mu bya ahuma Nwaturu ono l'ẹka ọ pfuru lẹ mgbaka abaeze ono yee iphe ẹno phọ, nọgbaa ndzụ, nọ l'echilabọ ndu bọ ọgerenya ukporo l'ẹno ono. Nwaturu ono bẹ dọepho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu ẹsaa; mokwaaphọ ẹnya ẹsaa, bọ iphe, nọ-chigbaaru ẹnya Unme ẹsaa Chileke; mbọ Unme ẹsaa, Chileke ziru g'ẹphe gbakashihu dzuru mgboko l'ophu. ⁷ O gbalihu bya ejepfu onye ono, nọ l'aba-eze ono bya anata iya ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono, o gude l'ẹkutara ono. ⁸ O wotaepho ẹkwo ono; iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono mẹ ukporo ndu bọ ọgerenya lẹ ndu bọ ọgerenya ẹno phọ tuko daa kpurumu l'iphu Nwaturu ono baaru iya ẹja. Ndu bọ ọgerenya ono tuko pagbaaru eze une l'ẹhu l'ẹhu bya egudegbakwaaphọ eze-ochi, e gude mkpọla wua. Iphe dọgbaa ya nọ bọ ùnwù-isensu, ẹnwuru-ọku iya anọduje eshi kwekweekwee. Ẹnwuru-ọku iya ono nọ-chiru ẹnya epfufu ono, ndu-nso anọduje epfu anu Chileke ono. ⁹ No iya; ndu bọ ọgerenya ono nọdu agụ ebvu ọphúú asuje:

“Oo ngu gbaru k'ewota ẹkwo ono;
 nyishia ya iphe-ohubama ono,
 e gude nyachishia ya ono.

E gburu ngu egbugbu;
 I gude mee ngu gbataru
 Chileke nemadzụ;
 mbọ ndu shigba

l'ipfu l'ipfu g'ipfu
 hagbukpọ l'ophu;
 mę lę ndu shikọta l'iphe,
 bukota opfu-alị ndu
 dụ iche iche,
 nọ lę mgboko-a;
 mę mkpukpu lę
 mkpukpu gę
 mkpukpu hakpọo l'ophu;
 mękpoo ohamoha kpọ
 mgburugburu.

¹⁰ I mee phę: ęphe bugbaaru eze
 bya emekwaa phę phọ:
 ęphe bugbaaru uke kę
 Chileke anyi.

Ọ bụru phę a-bụru ishi
 ndiphe l'ophu.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; mu bya ahuma unwu-ojozi-imigwe, dụ igwerigwe. Mu nọdu anukwapho olu phę. Ojozi-imigwe obu bukwa unubuku unubuku ugbo olemole; mbụ lę-a; ęphe habekpọephọ l'igwerigwe; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye adu ike aguta phę l'ogu. ęphe tuko g'ęphe hakota; ęphe l'iphe ęno phọ, dzugbaa ndzụ phọ; mę ndu bụ ogerenya phọ; tuko g'ęphe ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu. ¹² ęphe nọdu agu ebvu agushikpoo ya ike asuje:

“Nwaturu ono, e gburu
 g'ọ bụru ęja oha
 ono bę ọ gbakwaru
 g'e mee g'ike tuko
 lwa iya l'ęka;
 l'ọo tuko iphemiphe
 nworu;
 tuko mmamiphe nweru;
 bụru onye-ishi iphemiphe.

G'a kwabeje iya ubvù;
 jaję iya ajaja;
 gojeru onu-oma nụ iya.”

¹³ Mu numa g'iphe, bukpo iphe, Chileke meru dobe l'imigwe; mę ophu, o meru dobe l'eliphe; mę ophu o meru dobe l'ime-alị; mękpoo iphe, o meru dobe l'eze-enyimu; tukuru agu ebvu asuje:

“G'iphe, bukpo onu-oma,
 aagọ agogo;
 mę ubvù g'ubvù ha;
 mę ajaja;
 mę abụ ishi k'iphemiphe
 tuko bụru kę gube
 onye ono,
 nọ l'aba-eze ono waa
 gube Nwaturu ono
 jasụ lę tuutuutuu
 lę miiimii.”

14 Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono tuko sụ: “Ọo g'ọ dụ.” Ndu bụ ọgerenya ukporo l'ẹno ono tuko daa kpurumu baarụ onye ono, nọ l'aba-eze ono waa Nwaturu ono eja.

6

Iphe-ọhubama, e gude nyachishia ẹkwo ono

1 Tọbudu iya bụ; mu hụma gẹ Nwaturu ono nyafuru ke mbụ l'iphe-ọhubama ẹsaa ono, e gude nyachishia ẹkwo ono. Mu bya anuma gẹ nanu l'ime iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono gude olu, daerupho g'egbigwe sụ: “Byakpodaapho-o!”² Mu bya elee ẹnya; mu hụma inya, acha ụcha. Onye nọ iya l'eli agba parụ ụta, eegudeje agba apfu. Onye ono be e kpuberu okpu-eze l'ishi. Ọ nọdu l'inya ono; ọ buru iya eje ọgu. O jeshia alwu ndu ọhogu iya g'oolwujehawaa phe.

3 Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ọhubama ono k'ẹbo bụ iphe, e gude nyachishia ẹkwo ono. Mu nūmakwa gẹ k'ẹbo l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono sūru: “Byakpodaapho-o!”⁴ Ịnya ọzo lufutakwa. Ono nọdu eke uswe-uswe. Onye nọ iya l'eli be e woru ọgu-echi, ha nọ ahaha pee. E zia ya g'o je emee g'unwu-eliphe tsoje ibe phe ọgu; g'o mee g'unwu-eliphe wata egbushi onwophe; k'ophu ẹhu ọdu guu ata adubaedu le mgboko.

5 Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ọhubama ono k'eto. Mu nūmakwa gẹ k'eto l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono sūru: “Byakpodaapho-o!” Mu bya elee ẹnya hụma inya, eji ke hirihiri. Onye nọ iya l'eli parụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe.⁶ Mu nūma iphe, dū g'olu l'echilabo iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono l'eka ọosuje: “Iphe e-rekwa ire shii; k'ophu nri, e gude aswa ozi ujiku ophu kpata buepho onye lanu be oo-ji ẹpho kpeekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanu kpata bukwanuru umadzu ẹto be oo-ji ẹpho kpurumu. Ọ buepho g'e te emebyikwa manụ yee mee emebi.”

7 Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ọhubama ono k'eno; mu nūmakwa gẹ k'eno l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono asuje: “Byakpodaapho-o!”⁸ Mu bya elee ẹnya hụma inya, gbachishihuru agbachishihu. Onye nọ iya l'eli buru Anwuhu gededede. Ali-maa nọdu etso iya l'azu. A bya ekee mgboko ụzo ẹno; woru ẹka lanu ye phe l'eka; sụ g'ephe gude ọgu-echi gbugbushia iphemiphe bu iya nū; g'ephe kpọ-gbushia phe l'egu; gude ẹjo iphe-ememe mekpoo ẹjo anu-egbudu megbushia phe.

9 Ọ byakwa anyakafu iphe-ọhubama ono ophu kwe iya ise. Mu bya ahuma ọru-ngweja l'eka ono. Iphe, kuru le mkpula iya buerupho maa ndu ono, e gburu l'ike opfu l'ephe kwetarū iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono; teme ephe shi anọduje eme egoshi l'ephe bụ ndu ke Chileke.¹⁰ Ephe tuko g'ephe ha ara ọrà arashi iya ike sụ: “Nnajiuphu-e! Ọo ngu bụ onye dū nsọ; bya aburu ngu bụ onye emeje iphe, g'i pfuru iya. ?Bụ anyi nọbeadaru ino-beagha temanu l'i kua ndu bu l'eliphe kpaa ishi iphe, meru anyi-a; gwaa phe ugwo egbugbu-a, ephe gburu anyi-a?”¹¹ Tọbudu iya bụ; a bya ekeshikotaru phe awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala l'ehu l'ehu. A sụ phe: “Unu nọduro tutaro unme, unu atuta. Unu tafua nshi ngabefua nwanshii l'unu teke edzudu. Unu tutakpoepho unme ono jeye teke unu e-dzu temanu. L'ọ kwa g'e gburu unubedua bụ g'e gbujekwapho ikpoto ndu ọzo l'eliphe; ndu bukwapo unwunna unu, ejeru Chileke ozi g'unubedua jeru iya ya-a.”

¹² Mu nọdu elekpọepho ẹnya teke ọ nyafuru iphe-ọhubama ono k'ishii. Noo ya; alị wata anma jijijii anmashi iya ike; ẹnyanwu wata eji hirihiri g'uwe-aphu, e meru l'ẹjí egghu-ojii. Ọnwa l'ophu gbanwekọta keahaa meeme. ¹³ Kpokpode, dụ l'igwe dashihuaha l'alị g'ẹka oshi figu erishihu akpuru, akaduru akaka mę oke pherephere nọdu ezi anma iya yiga yiga. ¹⁴ Igwe phuepho onwiya g'onye aphu utute phuta phufu; a huma-beru iya. Iphe, bukpuo ńbvú, dụ l'ekameka; mę alị, mini so-pheru mgburugburu bukotaru iphe, e wofuru l'eka ephe shi nọdugbaa. ¹⁵ Tọbudu iya bu; ndu eze ke ndiphe; mę ndu oke amadu phe; mę ndu-ishi ndu ojogu phe; mę ndu nweru iphe; mę ndu okpehu dụ; mękpoo onyemonye mgburugburu; ohu mę amadu; tuko je edomikota onwophe l'ogba mę le mgbaka mkpuma, nọgbaa l'eka ńbvú dụ. ¹⁶ Ephe tuko arakugbaa ńbvú mę mkpuma ono asuje: "Jiko daa dapyabe anyi g'ii-domia anyi g'onye ono, nọ l'aba-eze ono ta ahuma anyi; waa ge Nwaturu ono ta atụ-koshi anyi oke-ghu-egghu iya. ¹⁷ Noo kele mboku ephe atukoshi ndiphe oke ghu-egghu phe be ruwakwaru nu. ?Denu onye suru iya akpafu l'iphu nta?"

7

Igwerigwe ndu Ízurelu, e meru ọhubama l'iphu

¹ E mechaa; mu bya ahuma ojozi eno l'eka ephe pfuru le mgboko l'uzi eka igwe bechaaru; alị beru uzi eno. Ephe sede pherephere, eshije l'uzi eka ono ephen'eno g'o to zihę le mgboko. Pherephere zibuhu l'eliphe mgburugburu; ophu oozidu l'alị; ophu oozidu le mini; ophu o dudu g'o ka mma l'oo oshi lanu ezi pherephere. ² Mu humakwa ojozi-imigwe ozo, shi l'uzo ẹnyanwu awawa ephe abya. Ojosi k'ono be gude iphe, shi l'eka Chileke ono, nọ ndzu; mbu iphe eegudeje eme iphe-ọhubama l'ghu. O bya araa ya arara rashia ya ike su unwu-ojosi-imigwe eno, Chileke ziru g'ephe je emebyishia alị; mebyishia mini; ³ su phe: "Unu ta adukwa iphe, unu emewaa mgboko; ozoo mini; ozoo oshi; g'anyi vuadaru uzo mee iphe, bu ndu ejeru Chileke anyi ozi iphe-ọhubama l'egedegee onu-iphu." ⁴ A ko umadzu ole, e meru iphe-ọhubama Chileke ono mu numa; ephe dụ ukporo unu nemadzu iri l'esato. Ndu ono shikota l'iphe, bu okpa-ipfu Ízurelu l'ghu l'ghu. ⁵ Ndu e meru ọhubama ono l'okpa-ipfu Jiuda dụ ukporo unu l'unu iri;

ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Rube nu dụ
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Gadu dụ
ukporo unu l'unu iri.

⁶ Ndu e meru ọhubama ono
l'okpa-ipfu Asha dụ
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Nafutali dụ
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Manase dụ
ukporo unu l'unu iri.

⁷ Ndu e meru ọhubama

ono l'okpa-ipfu
 Simiyonu du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Lívayi du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Isaka du
 ukporo unu l'unu iri.

⁸ Ndu e meru ohubama ono
 l'okpa-ipfu Zebulun du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Jiófufu du
 ukporo unu l'unu iri;
 ndu e meru iya l'okpa-ipfu
 Benjaminu
 du ukporo unu l'unu iri.

Igwerigwe ndu ozo, bu aguta aguta

⁹ “E mechaa mu bya elee enya huma ikpoto ndu nmaru erupfu; k'ophu bu l'o to dudu nemadzu igbakoroshienyi suru g'oguta phe l'ogu. Ndu ono bu ndu shigbakpo l'ohamoha, du le mgboko; me ipfu g'ipfu ha le mgboko-a; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu epfukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a. Ephe tukoru g'ephe ha yekota akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. Ephe toko g'ephe ha pfugbaaru l'atatiphu aba-eze ono; me l'iphu Nwaturu ono; bya apagbaaru igu l'eka. ¹⁰ Ephe toko ara iya arara arashi iya ike asuje: Ndzota bukwa ke Chileke anyi, bu iya no l'aba-eze ono; bya abukwarupho ke Nwaturu ono.” ¹¹ Ndu ojozi-imigwe g'ephe ha toko bya apfu-pee aba-eze ono; yee ndu bu ogerenya pho me iphe eno, nogbaa ndzu pho mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ephe ha toko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baaru Chileke aja; ¹² su: “Nokwa g'o du bu ono! G'ago onu-oma me ajaja me mmamiphe me ekele me akwabe ubvu me ike me okpehu buru ke Chileke anyi jasul le tuutuutuu le mijimiimii! Nokwa g'o du!”

¹³ Tobudu iya bu; onye lanu l'ime ndu bu ogerenya ono bya ekua mu su mu: “?O du ngu g'o bu ndu ole be ndu ono, e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bu? ?O du ngu g'awe be ephe shi?”

¹⁴ Mu su iya: “Onyibe; o kwa ngu ka amama.” O su mu: “Ndu-a bukwa ndu ono, shi l'ejo oke iphe-ehuka ono futa. Ephe gudewaa mee Nwaturu ngweja, shi l'eka Chileke saa awurukpata uwe phe ono; o nodu acha ucha nno. ¹⁵ Noo g'o gude ephe nodu l'iphu aba-eze Chileke ejeru iya ozi eswe l'enyashi l'ime eze-ulo iya. O buru onye ono, no l'aba-eze ono be anokubeje phe eche phe g'o to du iphe, e-me phe nu. ¹⁶ Egu taa gubaedu phe; ophu mini agubaedu phe. Anwu te echihedu phe; ophu okpomoku aduedu phe. ¹⁷ Noo le Nwaturu ono, no l'echilabo aba-eze ono be anoduepho eche phe g'onye eche aturu. Oo-dujeru phe je l'eka mini, anuje ndzu futaru. Chileke a-toko enya-mini ekwa phe hushichaa phe.”

8

Iphe-ohubama k'esaa, e gude nyachishia ekwo ono

¹ Tòbudu iya bụ; Nwaturu ono bya anyafuepho iphe-ohubama k'esa, e gude nyachishia ekwo ono; ekameka l'imigwe daepho ke nyonyoronyo jasul'iphe, ha g'e kee awa lanu ebo. ² No iya; mu bya ahuma ojozi-imigwe esaa ono, apfujeru l'iphu Chileke ono. A bya achie phe opu-ogu esaa.

³ No iya; ojozi-imigwe ozo bya bya abata bya apfuru l'iphu oru-ngweja Chileke ono. O paru ochi, a wuru le mkpola-ododo. A bya anu iya unwu-isensu, ha shii g'o gwakobe enwuru unwu-isensu ono l'epfufu ono, ndunso g'ephe ha anoduje epfu anu Chileke ono; tuko gwee l'eli oru-ngweja mkpola-ododo ono, no l'iphu aba-eze ono. ⁴ Enwuru oku ngweja ono kpu-lihu yee epfufu, ndunso epfuje anu Chileke; shi l'eka ojozi ono pfuru akpuepho tuuu ala l'iphu Chileke. ⁵ Noo ya bu: ojozi ono mechaepho bya aguta oku l'oru-ngweja ono; gu-jia ochi ono; bya eworu iya tua kpoo l'eliphe. Mgboko swokobe. Igwe nodu ede edede bya agbe l'eka ono atu egbigwe; o nodu ara ora; ebemu-igwe nodu alojeepho ke waa waa; ali nodu anmakota jijijiii.

Opu-ogu

⁶ Tòbudu iya bụ; ojozi-imigwe esaa ono, chi opu-ogu esaa ono bya akwakobe g'ephe bya awata egbu opu-ogu phe.

⁷ Ojozi-imigwe ke mbu bya egbu opu-ogu nkiya. Akamini me oku, a gwakoberu mee nodu edzeepho ge mini l'eliphe. Oku kee eliphe eto kepyashia uzi lanu; bya ekkee oshi, no l'eliphe uzi eto kepyashikwapho uzi lanu; bya atuko eswa oyi kepyashia.

⁸ Ojozi-imigwe k'ebò bya egbu opu-ogu nkiya. A paru iphe, du g'eze ubvu, ha shii, oku etsu phuruphuru paru chie l'ime eze-enyimu, dukota le mgboko l'opu. Enyimu kee uzi eto; eka lanu bukotaruu mee. ⁹ Iphe, bu iphe, no ndzu, bukota le mini kee uzi eto; uzi lanu nwushihukota. Ugbo mini kee uzi eto; uzi lanu mebyishihukota.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'eto bya egbu opu-ogu nkiya; eze kpokpode shi l'imigwe bya adaa. O nodu eke jaajaaja g'oku-apyipyi bya ekkee iphe, bukpuo mini mgburugburu yele eka nggele nggele futaru; o kee ya uzi eto daa l'eka lanu. ¹¹ Epha kpokpode ono buru "Age." Mini, no le mgboko kee eto; eka lanu tsahaa ilu g'age. Ikpoto ndu ngutaru mini ono, bu ndu no le mgboko nwushihu; o buru iphe, kparu iya nu bu le mini ono atso ilu.

¹² Ojozi-imigwe k'eno bya egbu opu-ogu nkiya. E kee enyanwu uzi eto chia eka lanu iphe; bya ekkee onwa eto chia eka lanu iphe; bya ekkee kpokpode uzi eto chia eka lanu iphe; k'opu oke lanu l'uzi eto l'iphoro phe gbaaharu ochii. Eswe kee eto; opu iphoro adudu l'eka lanu. O bukwarupho nno bu g'o dapfuru enyashi; mbu o kee eto; uzi lanu kabaa agba ochii.

¹³ Mu bya elee enya huma ugo lanu l'eka oophe l'akpaminigwe. O nodu ara iya arara arashi iya ike asuje: "Nshio unwu-eliphe; nshio unwu-eliphe; nshio! Aphu atso ru ndu bu le mgboko me ojozi-imigwe eto-a, phoduru nu-a gbupepho opu-ogu opu ephe abya egbugbu-a."

9

¹ Tòbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ise bya egbu opu-ogu nkiya. Mu huma kpokpode, shihawaro l'igwe bya adaa l'ali. E woru ire-igodo, eegudeje tuhaa eka eeshije enyiba l'iduma, enwedu ohu woru nu iya. ² Kpokpode ono bya atuhaa eka eeshije enyiba l'iduma ono. Iduma ono wata akpu enwuru tutuutuu g'eka a kpoberu oku icheku. Enwuru oku ono mee

anwụ mę pherephere wata agba ọchii. ³ Noo ya bụ; igube shi l'ẹnwuru-ọku ono tsulihu tsuba l'eliphe. Igube ono bę e yeru ike l'ẹka g'ọ gbaję g'akpị. ⁴ A kakọtaru igube ono g'ọ tọ dukwa iphe, oo-me ęswa, nọ l'eliphe; ọphu o mebyikwa oshi; ọphu ọ dukpoo iphe, futaru l'alị bvuru lę mgboko; mbụ iphe ẹkwo dọ, oo-mebyi; gbahaa ndu ọonu aphụ bụ ndiphe, e te emeduru iphe-ọhubama Chileke l'egedegee ọnu-iphu. ⁵ Igube ono bę e ziru g'ọ nwa ndiphe aphụ ọnwa ise; ọle ọ g'ọ tọ dukwa onye oo-gbu egbugbu. Obenu l'ẹjo mkpamęhu, ọo-kpa ndiphe bę a-phue phę phọ g'akpị aphuje onye ọ gbaru-a. ⁶ L'ime ọnwa ise ono bę ndiphe a-nọdu achọ anwuhu achọcho; ẹphe taa humadu iya. Ọo-gụ phę anwuhu; obenu l'ọnwu phehuwaru.

⁷ Igube ọbu bę a -nọdu ele iya ęnya bę ọodugbajeephe g'inya, e doziru k'egude eje ọgu. Iphe, dugbaa ya l'ishi duchaa g'okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee. Iphu phę dugbaa g'iphu nemadzụ. ⁸ Ẹgbushi, nọ phę l'ishi hachaephe ogologo ogologo g'ęgbushi unwanyi. Eze, nọ phę l'ọnu dugbaa g'eze oduma. ⁹ Ẹphe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phę g'uwe-ígwe, ndu eje ọgu eyeje gude gbobuta ọkpoma. Igiji, ẹphe gude ñkù phę ede duępho g'igiji igwerigwe ugbo-inya, e gude eje ọgu. ¹⁰ Igube ono nwechakwaaru ụdę, ẹphe egudeje agba agbagba g'akpị. Ẹka ike dọ phę, bụ iya bụ ike ono, ẹphe e-gude nwa nemadzụ aphụ ọnwa ise ono bụru l'ụdę phę ono bę ọ kpakọru nọdu. ¹¹ Onye eze phę bụru ojozi-imigwe ono; ọphu bụ iya bę iduma, enwedu ọhu dọ l'ẹka. Ẹpha ojozi ono l'opfu ndu Hiburu bụ Abadonu; o be l'opfu Giriku; ọ bụru Apolionu.

¹² Tọbudu iya bụ; ẹjo iphe-ẹhuka kę mbụ abvụ. Ọ phọdukwaduro uzi ẹjo iphe-ẹhuka labọ.

¹³ No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbua opu-ọgu nkiya; mu numa olu-opfu, eepfu l'ọru-ngweja ono, e gude mkpọla-ododo mee ono. Opfu ono bę e pfuru l'ishishi mpu ọru-ngweja ono ẹphen'ęno l'ęnya ẹka ono; a tuko numakota iya mgbo lanu. Ọru-ngweja ono buerupho l'ataphu Chileke bę ọ dọ gędegede. ¹⁴ Olu ono sụ ojozi-imigwe k'ishii ono, bụ iya gude opu-ọgu ono: "Toshichaa ojozi-imigwe ęno ono, e keru ęgbu l'eze-ęnyimu Yufurętisụ ono." ¹⁵ No iya bụ; a parụ ojozi ęno ono wehakọta. Iphe, e meru phę dobedoru bụ g'ẹphe emee iphe ono, a suru g'ẹphe mee ono; lę teke ono; lę mbọku ono; l'ọnwa ono; l'apha ono gędegede. G'ẹphe kęe ndiphe uzi ęto; tuko uzi lanu megbushikọta. ¹⁶ A sụ mu lę ndu ojogu ndu ọphu nọ l'eli inya bę dọ miliyonu ukporo iri.* ¹⁷ No iya; mu huma ndu agba inya ono l'ophulenyà ono; bya ahuma inya, ẹphe nọgbaa l'eli iya agba. Uwe-ígwe, bụ uwe ọkpoma, ndu ono yeru l'ọkpoma nọdu ekegbaa uswe-uswe g'ọku; eke oyingo oyingo; bya ekekwaphọ ododo ododo. Ishi dugbaa inya phę ono g'ishi oduma. Ọku, enwu phoophoopho; mę ẹnwuru-ọku; mę nshi-egbe shi phę l'ọnu afushi. ¹⁸ Ọ bụru ẹjo iphe-ememe ęto ono bę e gude kęe ndiphe ęto; gude ọku; yele ẹnwuru-ọku; yele ọku-nshi-egbe, shi phę l'ọnu woru uzi lanu gbushia. ¹⁹ Ẹka ike dọ inya ono bụ l'ọnu phę mę l'ọdzu phę. Ọdzu phę ono dugbaa g'agwo bya enwegbaaru ishi. Ọ bụru ishi ono bę ẹphe egudeje emeka nemadzụ iphe.

²⁰ Ọphu izimanu alwaduru ndiphe azu; mbụ nwa ndu ọphu e gbuphodoru l'ẹjo iphe-ememe ono. Ọphu ẹphe a haduru ẹjo-iphe, ẹphe eme; ọphu ẹphe ahaduru abaru ọbvụ ye iphe, ẹphe pyiru apyipyi ẹja; mbụ iphe ono, ẹphe gude mkpọla-ododo ọzoo mkpọla-ọchaa wua; mę ọphu ẹphe kpuru l'ope; mę ọphu ẹphe pyitaru lę mkpuma; mę ọphu ẹphe pyiru l'oshi. Mbụ iphe tukuroru bụru iphe, ta aphudu ọzo; ọphu ọ nudu

* 9:16 9:16 Iphe, ọ bụ bę bụ "200,000,000" lę mbekee.

iphe lẹ nchị; ophu o jedu ije. ²¹ Ophu izimanu ejo-iphe ono alwaduru phe azu; ophu ephe ahaduru egbu ochi; eme mgbashi; apharwushi onwophe; waa ezi iphuru.

10

*Ojozi-imigwe yele nwẹkwo,
a phuru aphupu*

¹ Tọbudu iya bu; mu huma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'eka g'o shi l'igwe alwazeta lẹ mgboko; urwukpu so-pee ya mgburugburu. Eko-mini gbaa ya l'ishi. Iphu nodu egbu iya nwiiinwii g'enyanywu. Okpa iya ephebebo dugbaa g'oku, kpuru oronmono g'obvuru. ² Iphe, o gude l'eka buru nwẹkwo, e kpuharu ekpuha. O woru okpa ekutara zobe l'eli eze-enyimu bya eworu okpa ekicha zobe l'eli-mgboko. ³ O bya echia mkpu chishia ya ike. Ora iya dupleho g'oduma suru ekiri. O chiepho mkpu ono egbigwe esaa ono taha gbaagbaa gude yeaharu iya onu. ⁴ Mu nodu emekwada ge mu dee iphe egbigwe esaa ono pfuru; mu numa olu-opfu, shi l'imigwe su: "Iphe ono, egbigwe esaa ono pfuru ono ta abukwa iphe, ii-je edede. Ophu o dukwa onye ii-pfuru iphe ono, i numaru ono."

⁵ Ojozi ono, mu humaru ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-enyimu bya azobe nanu l'eli-mgboko ono bya apalia ekutara iya eli; ⁶ bya egude epha Chileke, dzu ndzu ojejeje ono rifu angu; mbu onye ono, bu iya meru igwe; mee iphe, du iya nu; bya aburu iya meru eliphe yee iphe, du iya nu; mee eze-enyimu yee iphe, dukota iya nu. O buru epha Chileke ono be o gude rifu angu su l'o rwuwaru teke oo-me iphe, o tuleru. ⁷ Le teke ojozi k'esaa gbuwaru opu-ogu nkiya be Chileke e-megbu iphe, o domiru edomi, bu iya bu g'o pfuru iya ndu shi ejeru iya ozi, bu iya bu ndu mpfuchiru iya.

⁸ Olu-opfu ono, e shihawaa gbẹ l'imigwe gude pfuru yeru mu ono byakwa epfuru yeru mu ozo su: "Je anata nwẹkwo ono, e kpuharu ekpuha ono, o gude l'eka mbu ojozi ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-enyimu; zobe nanu l'eli-mgboko ono."

⁹ Mu bya ejepfu ojozi ono je asu iya g'o nu mu nwẹkwo ono. O su mu: "Ngge ya; taa. I -tachae ya pho l'oo-tsoo ngu ilu jeye l'akurepho. Ole teke ita iya be oo-nodukwa atso ngu utso ge manu-enwu l'onu."

¹⁰ Mu bya anata ojozi-imigwe ono nwẹkwo ono woru taa. Mu nodu ata iya; o nodu atso mu ge manu-enwu l'onu. Mu tachaa ya; o tsoo mu ilu jeye l'akurepho. ¹¹ No iya; o su mu: "Jekwa je apfuru l'edzudzu-oha pfuchiaru Chileke ugbo lanufua; mbu pfua iphe, Chileke shi domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpukpu le mkpukpu, no le mgboko; me ohamoha; me ndu shi l'iphe, bukpo l'opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu eze."

11

Umadzu labo, ara opfu Chileke arara

¹ Noo ya bu; a bya eworu owa, eegudeje atu iphe nu mu bya asu mu: "Gbeshi je atua eze-ulo Chileke; yee ime eka ono, e doberu oru-ngweja Chileke ono; gua ndu abaru Chileke eja l'ime eze-ulo iya ono ugu. ² Ole o gi ti tukwa oma eka ono, no-pheru eze-ulo ono mgburugburu ono. Pakwaru ono haa; l'ono be e doberuwaru oha, ata amadu Chileke. Mkpukpu ono, du nsu ono be oha ono e-gude okpa tee pyakapyaka ukporo onwa labo l'onwa labo. ³ Noo teke mu e-ye umadzu labo, a-nodu epfuchiru mu nu. Umadzu

labo ono e-yechaa uwe-aphu. O buru ujiku ujiku unu eto l'ujiku ukporo eto be ephe e-gude zikota ozi, Chileke ziru phe.”

⁴ Umadzu labo ono bu upfu olivu labo ono me oroku ono, bvuru l'iphu Nnajiuphu, nwe mgboko ono. ⁵ O -nweru onye jeru ge ya meka phe iphe; oku eshi phe l'onu bya eworu onye ono yee ndu ephe l'iya achi ejo idzu lanu kegbushia; mbu ndu ono, buwaa ohogu phe ono. Mbu-a; iphe, bu onye jeru ge ya meka phe iphe bu egube ono bu g'ee-shi gbua ya. ⁶ E yeru phe ike l'eka; k'opfu ephe a-gu-chi akpaminigwe; k'opfu igwe ta abyadu atada mini l'ali teke ono, ephe a-nodu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phe pho ike l'eka g'ephe duje ike mee mini g'oo-buru mee; waa g'ephe tujekwapho ndiphe ejo iphe-ememe, dukpoo phe ree tekenteke, du phe ree.

⁷ Teke ephe ziebechaaru ozi ono, Chileke ziru phe ono be ejo anu-egbudu ono, e-shi l'iduma, enwedu ohu futa ono l'a-bya etso umadzu labo ono ogu. L'oolwu-kpee phe woru phe gbushia. ⁸ Odzu phe be awushi l'echilabo eze mkpukpu ono, a kpopyaberu Nnajiuphu phe l'oswebe ono. Epha mkpukpu, e gude anma etu ehuh mkpukpu ono bu Sodomu yele Ijiputu. ⁹ Odzu umadzu ebo ono be e te ekwekwa g'e lia elili. Ndu shi le mkpukpu le mkpukpu, du iche iche; me ipfu ipfu, du iche iche; me ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu shi l'ohamoha, nokpoonu l'a-wukotaru bya ahuma odzu phe. O buru g'aa-huma odzu phe bu ono ujiku eto le mkpirikpu iya. ¹⁰ Ehu atuko atso ndu bu le mgboko l'opfu utso; opfu l'e gburu umadzu ebo ono. Ephe abo ya g'aaboje iphe-a; nuchaa ibe phe iphe obo-iphe; kele umadzu labo ono, epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu le mgboko ehuh shii. ¹¹ A nepho abali eto le mkpirikpu iya Chileke kuru unme-ndzu ye phe l'ehuh; ephe teta nodu ndzu. Ndzu rwuta iphe, bukpo ndu humaru phe nu. ¹² Tobudu iya bu; umadzu labo ono numa olu oku, e kushiru ike, shi l'imigwe su phe: “Unu bata l'ime eka-o.” Ndu ohogu phe ono kuru ele phe enya; ephe nodu l'urwukpu bahuh l'imigwe. ¹³ Ali wata anma oke jijijijii teke onokwapho. Mkpukpu ono kee uzi iri; eka lanu bukotaru mkpurupyata. Ndu ali ono, nmaru jijijijii ono gburu egbu du unu nemadzu iri l'esaa l'umadzu ukporo iri.* Ndzu rwuta ndu phoduru nu. Ephe wata aja Chileke imigwe ajaja.

¹⁴ Ejo iphe-ehuka k'ebo bvuh. Ole o g'unu lekwa le k'eto abyaakwaa.

Opu-ogu k'esaa

¹⁵ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe k'esaa bya egbua opu-ogu nkiya. Ikeropfu swoshihu l'imigwe asuje: “Nta be ike k'ali-eze unuw eliphe l'opfu buakwa ke Chileke anyi yee ke Kereshi iya ono, bu eze, o woru mgboko ye l'eka ono. O je l'aburu eze jasuh le tuutuutuu le mijimii.” ¹⁶ Ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono, no l'aba-eze phe l'iphu Chileke ono daa kpurumu kpube iphu l'ali baaru Chileke aja; ¹⁷ su:

“Anyi ekele ngu ekele
 Nnajiuphu, bu Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.
 Onye bu Chileke, no ndzu
 bya aburu onye shihawaa
 noduta temanu
 mgboko du.
 Anyi ekele ngu l'i

* **11:13** 11:13 Iphe, o bu be bu “7,000” le mbekee.

goshihawaru ọha
l'eze ike ngu ono parụ ẹka
apa.

I goshiakwaruphọ nta-a
l'ọo gubedua bụ onye-eze,
iphemiphe dụ l'ẹka.

¹⁸ Ẹhu wata egbu ọhamoha
eghu;
ị tukoshi phẹ
oke-ẹhu-egbu ngu.

Ọle o rwuakwanaru teke
ii-kpe ndu nwuhuru
anwuhu ikpe;
mẹ teke ii-bu ndu
mpfuchiru ngu obunggo;
mẹkpoo ndu-nsọ g'ẹphe
ha;
waa ndu akwabe ẹpha
ngu ùbvù;
onye upfu mẹ onye nta;
o rwuakwaaphọ teke
ii-mebyishi ndu ono,
emebyishi mgboko l'ophu
ono."

¹⁹ Ọo ya bụ; a guhaa eze-ulo Chileke ono, dụ l'imigwe ono. A hụma okpoko ọgbandzu ono, shi Chileke l'ẹka l'ime eze-ulo ono. Igwe nọdu alọ ebemu kẹ waa waa; ọ nọdu ara ọrà; ede edede bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe. Alị wata anma jiiijiii. Igwe nọdu atụ oke akamini.

12

Nwanyị yee ejo-oke-agiyi

¹ A nọnyaa; oke iphe-ọhubama wata ememe l'imigwe. Ọ duru nwanyị lanụ, yeru ẹnyanwu g'onye yeru uwe. Ọ pfuru apfuru l'eli ọnwa. Ọ kpuru kpokpode iri l'ẹbo l'ishi g'onye kpu okpu-eze. ² Nwanyị ono bẹ ẹpho bewaru l'ezeda. Ime nọdu eme iya emeshi iya ike k'anwụ nwa ono. Ọ metabe iya k'ophu ọ rashiaru ẹkwa.

³ Iphe-ọhubama ọzo wata ememe l'imigwe. Ọ bụru ejo-oke-agiyi, eke uswe-uswe bẹ futaru nụ. Ọ nweru ishi ẹsaa; bya efua mpu iri bya ekpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono ẹphe n'ẹsaa. ⁴ Ọ gude ọdzu iya kèè kpokpode, nọ l'igwe ẹto chikoshia uzi lanụ; ọ dashihu l'alị. Ọ bya apfuru nwanyị ono, abya ezeda ono l'iphu; g'ọo-buru: ezeda, oozeda; ya apata nwa iya taa. ⁵ Ọ bya ezeda; mbụ nwanyị ono; bya anwua nwa nwoke. Nwata ono bụ iya bụ onye e-mechaa gude mgborígwè bụru eze ọhamoha l'ophu. A bya ezichata nwata ono gude jepfu Chileke l'ẹka aba-eze iya nọ. ⁶ Nwanyị ono gbala gbaba l'echiegu. Ẹka ono bẹ Chileke mematawaru iya ẹka oo-buru g'a nọdu anụ iya nri unu ujiku ẹto l'ujiku ụkporo ẹto.

⁷ Ọgu tsu l'imigwe! Mayikelu yee ojozi, etso iya l'azụ wata etso ejo-oke-agiyi ono ọgu. Ejo-oke-agiyi ono yee ndu ojozi iya wọta phẹ ọgu ono. ⁸ Mayikelu phẹ lwụ-kpee phẹ; kele ike ta adu-zidu phẹ. E mechaa; ọphu ọ duedu ẹka e kweru g'ẹphe nọdu l'imigwe. ⁹ A chifu ejo-oke-agiyi ono l'imigwe. Ọ kwa-a ejo-oke-agiyi ono bẹ bụ agwọ teke ndiche phọ. Ọo ya bụ onye ono bụ Obutuswe bya aburu Nsetanu; mbụ onye anọduje edephu

unwu-eliphe l'ophu. A chifu iya l'imigwe l'eka ono; chidata iya le mgboko yee ndu ojozi iya g'ephe ha. ¹⁰ Mu numa mkpu, eechi l'imigwe su: "O nwuakwaru nta-a. Chileke dzoakwaru anyi obu. Chileke goshiakwaru nta-a l'oo ya be ikemike du l'eka. L'eze ono, Chileke yeru o bya ono, bu iya bu Kereshi be goshiakwaru ike iya nta. A chifuwaru onye mgbamu ono, shi anoduje edophe kwerikwerikweri l'iphu Chileke eswe l'enyashi onoya; epfuru iya k'unwunna anyi; l'onye pho meswekwaru; onye pho meswee. ¹¹ Iphe, unwunna anyi phe gude lwu-kpee Nsetanu bu mee Nwaturu ono waa asasa ono, ephe apfujeru l'edzudzu-oha saa okpobe-opfu ke Chileke ono. Noo kele ephe miru enya le ndzu phe su: l'o -buru anwuhu; ephe anwuhu iya. ¹² Oo ya bu; g'imigwe tee eswa; ge ndu bu iya nu tekwaapho eswa. Obenu le-a; nshokwanu gube ali l'ophu; nshio gube eze-enyimu; kele Obutuswe gudewaa ehu-eghu bapfuta unu; eshinu o mawaru l'o to duedu ge ya anob-beru."

¹³ Ejo-oke-agiyi ono humaeopho l'e shiwaa l'imigwe chifu iya chiru iya ye l'eliphe; o wata achu nta nwanyu pho, nwuru nwa nwoke pho. ¹⁴ A bya eworu eze nku ugo; nku ebolechiko chie nwanyu ono g'o gude pefu nahu ejo-oke-agiyi ono lashia echiogu eka o bu; je ebua eka ono g'a zuu ya apha eto le mkpirikpu iya. Ophu o duedu iphe, ejo agwo ono jekwaduru iya ememe. ¹⁵ Tobudu iya bu; ejo agwo ono wata agbo mini l'onu; mini ono nodu agba gborogborogboro g'eze nggele. O buru iphe, oome bu ge mini ono buru utso pata nwanyu ono. ¹⁶ Ali yeru nwanyu ono eka. Iphe, ali meru bu l'o saru onu tuko mini ono, ejo-oke-agiyi ono gboru ono mikota. ¹⁷ Ehu ghuaaa ejo-oke-agiyi ono egbu l'opfu ehu nwanyu ono. O tugbuu jeshia etso unwu nwanyu ono ndu ophu phoduru nu ogu. Ndu obu, ooje etso ogu obu bu ndu obu phe du l'iphe, Chileke suru g'e meje; me ndu pfuru pfushia ike l'okpobe-opfu ono, Jizosu meru a maru ono. ¹⁸ Tobudu iya bu; eze ejo-oke-agiyi ono tugbuu je apfuru l'aguga eze-enyimu.

13

Ejo anu-egbudu labo: nanu shi le mini; ophuu shi l'ali

¹ Tobudu iya bu mu bya ahuma ejo anu-egbudu, shi l'eze-enyimu ono afuta. O fua mpu iri bya enweru ishi esaa. O kpuru okpu-eze le mpu iya ono l'ehu l'ehu ephe n'iri. L'ishi iya ono g'o ha be e dekotakpoerupho epha, epfubyishigbaa Chileke epfubyishi. ² Ejo anu-egbudu ono, mu humaru ono dupeho g'agu. Okpa iya dugbaa g'okpa ejo nwanu biye. Onu iya dugbaa g'onu oduma. Ejo-oke-agiyi pho bya eworu ike, shi buru nkiya ye iya l'eka; bya eworu aba-eze iya nu iya su iya g'o megbujekpoo g'o du iya. ³ Ishi ejo anu-egbudu ono nanu be ichii onya, e gburu iya ya be teke e gburu iya ya be o gogo nwuhukwa. Ole onya ono kpohuwaru. Ejo anu-egbudu ono du-dzuru ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso. ⁴ Ephe wata abaru ejo-oke-agiyi ono eja; kele o yewaru ejo anu-egbudu pho ike iya l'eka. Ephe nodu abakwarupho ejo anu-egbudu ono eja su: "Bu onye dubaa g'ejo anu-a? Bu onye suru g'oo-kpafu iya l'iphu k'ogu?"

⁵ A paru ejo anu-egbudu ono haa g'o pfugbuu g'onu ha iya. O nodu ajakposhi onwiya gude nno epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya pho uzu g'o megbukpoo g'o du iya l'ime ukporo onwa labo l'onwa labo. ⁶ O saa onu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi epha iya; me eka Chileke ono bu; mekpoo ndu ophu bu l'imigwe. ⁷ Chileke haa ya g'o tsoje ndu-nsu ono ogu; lwu-kpeje phe. A nodu ahaje iya g'o mee g'o du iya l'ehu ndiphe; mbu iphe,

bụ ipfu ipfu l'ophu; mę mkpukpu lę mkpukpu l'ophu; mę lę ndu shikota l'iphe, bukota opfu-alı, du l'iche l'iche, nọ lę mgboko-a; mękpoo iphe, bu ohamoha, nọ lę mgboko-a; o nọdu emejegbaa phe; ephe eme iphe, o suru g'ephe mee. ⁸ Iphe, bukpo nemadzu, bu l'eliphe mgburugburu a-nodu abakotaru iya eja. Mbụ l'ọ kwa ndu e te deduru epha phe l'ekwo ono, e shi teke a turu okpa mgboko deshita epha ndu a-nodu ndzu ojejeje ono; be bu ndu a-nodu abaru iya eja ono.

⁹ G'onye nweru nchi ngabekwa iya. ¹⁰ O kwa onyemonye, aa-kpu lę ndzu be a-kpu lę ndzu. Onye ee-gbu lę mma be e gbufutajekwa lę mma. O kwa iya bu lę ndu-nsọ gbaru g'ephe buru ndu a-ta nshi nodu Chileke l'eka noshia ya ike.

¹¹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu ozo, bu l'alı be o shi emifuta. Yebedua furu unwu-mpu labo, dugbaa ge mpu nwa aturu; opfu, oopfu l'onu du ge k'ejo-oke-agiyi. ¹² O bya egude ike ejo anu ke mbu pho meahaa iphe, bukpo iphe, du iya ree ememe l'ataphu ejo anu-egbudu ke mbu onoya. O bya emee: ndiphe wata abaru ejo anu-egbudu ke mbu pho eja; mbu anu k'ono, onya e shi gbua ya l'ishi, bu onya, gege gbu iya nu teke e gburu iya ya kpohuwaru-a. ¹³ Ejo anu-egbudu k'ebo-a nodu emeshiepho oke iphe-ohumalenya. O nodu emejehaa mee oku l'ooshi l'igwe bya adaa l'alı l'iphu ndiphe. ¹⁴ O gude oke iphe-ohumalenya ono, a haru iya g'o meje l'ataphu ejo anu-egbudu ke mbu ono; duphua iphe, bukota nemadzu, bu lę mgboko. O su ndiphe g'ephe kpua ntekpe, dupho g'ejo anu-egbudu mbu ono; bageru iya eja; mbu ntekpe du g'ejo anu ono, e gburu onya; ophu o nwuhuduru onoya-a. ¹⁵ E kwechaa su g'ejo anu-egbudu ono k'ebo kuru unme ye lę ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu-egbudu ke mbu pho g'o dzuru ndzu dujehaa ike pfua opfu; l'oomee g'e gbushia ndu te ekwedu abaru yebe ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu ono eja. ¹⁶ Ejo anu-egbudu k'ebo ono kebuta onyemonye; onye upfu me onye nta; onye ukpa me oke amadu; ohu me amadu; kebuta phe; a gbashia phe ngga ohubama l'ekutara; ozoo l'egedegee onu-iphu; ¹⁷ k'ophu o to dudu onye azu aswa; ophu o dudu onye ere aswa erere; gbahaa l'ọ gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono. Ngga obu, aagbaje obu bu epha ejo anu-egbudu obu; ozoo ogu, nọ onodu epha iya.

¹⁸ Ono buru iphe, gbaru ge nemadzu goshi lę ya nweru mmamiphe. G'onye nweru uche je aria ogu epha ejo anu ono ariri jası teke o-maru iphe, ogu obu bu; kele ogu ono bukwapho epha nemadzu. Ogu obu be bu "666", bu iya bu unu l'ukporo iri l'eto l'ishii.

14

Ebvü, ndu a gbataru agu

¹ Mu bya elee enya; mu huma Nwaturu ono g'o pfuru l'ubvu Zayonu. Ndu pfu-kube iya nu l'eka ono du ukporo unu nemadzu mgbo iri l'esato, bu ndu e deru epha Nwaturu ono yee epha Nna iya l'egedegee onu-iphu. ² Mu bya anuma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua. Opfu ono nodu adaepho g'eka eze mini aphu gbudugbudu; teme o nodu adahukwapho g'eka igwe ede edede atı egbigwe. Mu byakwapho anuma oda ogumogu ndu akpoje ogumogu akpo. ³ Ikpoto ndu ono, pfuru l'iphu aba-eze ono me l'iphu iphe eno ono, nogbaa ndzu ono; me l'iphu ndu bu ogerenya ono; nodu agu ebvu ophu. Ophu o dudu onye suru anwuta ebvu ono gbahaepho ukporo unu nemadzu iri l'esato ono, bu ndu a gbataru l'eliphe ono. ⁴ Ndu ono bu ndu te emerwujeduru onwophe l'ehu unwanyi. Ndu doberu eka doo

gę nwamgboko, nwoke teke engeswee okpa. Epe bu ndu ono, buepho Nwaturu ono be epe awujeru etso eje ekameka, ooje ono. Ndu a gbataru l'eka ndiphe no; epe buru akpuru iphe-mbu a nuru Chileke yee Nwaturu ono. ⁵ Epe bu ndu teke adu-swee onye a-su l'ephe dzujeru uka. Ophu o dudu iphe uta, du phe l'ehu.

Ojozi-imigwe eto

⁶ Mu huma ojozi-imigwe ozo, ephero ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. O buru iphe, e ziru iya bu g'o je ezia ndiphe mgburugburu ozi-oma ojejeje ono; g'o je ezia ya ohamoha, nokpoo le mgboko; me ipfu l'ipfu g'ipfu ha; me le ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche l'iche, no le mgboko-a; me iphe, bukpo mkpukpu, nokpo le mgboko. ⁷ O nodu ara iya arara asuje: "Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu kwabejekwa iya ubvu; le teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajekwaru Chileke aja; l'o kwa iya meru igwe bya emee ali; bya aburu iya meru eze-enyimu; mekota iphe, bukotakpoo aka mini futaru."

⁸ Ojozi-imigwe ozo, bu k'ebo nodu epe etso ke mbu pho l'azu epfu su: "Ike buakwaru Babilonu! Ike buakwaru Babilonu! Mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu be ike buakwaru nta. Mbu mkpukpu onoya, cheru ohamoha mee ya ono, bu iya bu oke-ehu-eghu ke Chileke ophu Chileke a-tu-koshi iya; opfu l'opharwushi onwiya."

⁹ Ojozi-imigwe ozo, bu k'eto pheru tsoru phe. O nodu arakwa iya pho arashi iya ike asuje: "Onye abaru ejo anu-egbudu ono aja; bya abaru ntekpe, a kpuru o du g'o du; onye kweru g'o gbaa ya ngga ohubama l'egedegee onu-iphu; ozoo l'eka; ¹⁰ onye ono be a-ngukwa oke-ehu-eghu Chileke ge mee, aagwaduru mini. Ee-gude oku, enwu phuruphuru yee nshi-egbe nua onye ono aphu l'iphu unwu-ojozi-imigwe, du nsu; waa l'iphu Nwaturu ono. ¹¹ Oku ono, ee-gude nua phe aphu ono be enwuru iya a-noduepho akpu tututuutu ala l'imeli jasu le tututuutu le miiimii. Ndu ono be a ta abyakpoda aha g'ephe uta unme me teke lanu; eswe l'enyashi; mbu ndu ono, l'abajeru ejo anu-egbudu ono aja; bya abakwaru iya pho ntekpe, a kpuru o du g'o du onoya; me iphe, bukpo onye kweru: a gbaa ya ngga ohubama, egoshi epha ejo anu-egbudu onoya."

¹² O kwa iya bu ota-nshi ke ndu-nsu; ndu anoduje eme iphe, Chileke pfuru; ndu no Jizosu l'eka.

¹³ Mu numa olu-opfu, a no l'imigwe pfua su mu: "Dee iphe-a l'ekwo. Ehu utso be a goru nu ndu a-nwuhu shita nta-a kwaseru; mbu ndu a-nwuhu l'oo l'ephe woru onwophe ye Nnajiuphu l'eka."

Unme Chileke nalita iya su: "Oo ya-o! Oo g'o du bu ono. Ehu a-tso phe utso eviya; noo l'ozi, epe jeru be epe jefuwaru l'ishi; atutawa unme; e jekwanu l'ebu phe obunggo ozi ono, epe jeru onoya."

Aakpata ndiphe g'iphe, e meberu l'opfu

¹⁴ Mu bya elee enya huma urwukpu ocha. Mu huma onye no anoo l'urwukpu ono. Onye ono, no iya nu ono dupeho ge nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpola-ododo wua; o pakwaru pho mma, atsui nko l'eka.

¹⁵ Ojozi-imigwe ozo, shi l'eze-ulo Chileke lufuta bya araku onye ono, no l'eli urwukpu ocha ono su iya: "Gude mma ngu ono kpatacha iphe, e meberu l'ali l'o gbawaru l'akpakpa iya. Noo l'iphe, e meberu le mgboko kachawaru akaka gbawaa g'aakpata iya." ¹⁶ Tobudu iya bu; onye ono, no l'eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua ke chaphukumu l'eliphe; shi nno kpata ndiphe g'aakpaje iphe, e meberu l'ali-a.

17 O nwekwarupho ojozi-imigwe ozo, shikwapho l'eze-ulo Chileke l'imigwe lufuta. Yebedua gudekwapho mma, atsü nkọ.

18 Ojozi-imigwe ozo shi l'ime eka ono, oru-ngweja Chileke no ono lufuta. Yebedua be oku enwu phoophoophoo du l'eka. O kua onye k'ono, gude mma, l'atsü nkọ ono oku; kushia ya ike sü: "Gude mma ngu, l'atsü nkọ yebutachaa mebyi vayinu, du l'opfu-vayinu, tukoru mgboko dzuru; kele mebyi iya kachawaru akaka!" 19 Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabę l'eliphe bya atukokpoephe mebyi vayinu no iya nu gbubutachaa bya achiru iya ye l'eze eka, aazoshije meę l'akpuru vayinu, bu iya bu oke-ehueghu Chileke. 20 A bya azoshia meę l'akpuru vayinu ono l'eka aazoshije iya l'azu mkpukpu. Meę ono buru mee nemadzu. Mee ono nodu aso gborogboro ge nggele l'eka ono. O so so-rwua eka ogologo iya ha g'ukporo manyiru iri. Teme o byakwapho utso, du-tabe ogbu; k'ophu o-nodu akpa inya l'onu me inya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ejo iphe-ememe k'ikpazu

1 Mu bya ahuma oke iphe-ohubama, du biribiri ozo, eme l'imigwe. O buru ojozi-imigwe esaa be gude ejo iphe-ememe esaa. O buru iya bu ejo iphe-ehuka esaa k'ikpazu, bu oke-ehueghu Chileke a-tukoshi unwueliphe. Teke iphe-ehuka ono buverupho ephe n'esaa; oke-ehueghu Chileke abvu.

2 Mu humakwapho iphe, du g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'e woru onyo yee oku, enwu enwunwu gwakobe iya. Mu humakwapho ndu lwukperu ejo anu-egbudu pho yee ntekpe, a kpuru o du g'o du pho. Ndu ono bukwapho ndu jikaru l'ephe te ewoduru ubvu akwabe ogu ono, no-chiru enya epha ejo anu ono. Ephe pfuru pfu-kube eze-enyimu ono, du g'onyo ono. Ephe pagbaaru eze une, Chileke nuru phe. 3 Ephe nodu agu ebvu Mosisu ono, bu nwozi Chileke; mbu ebvu, bukwapho ebvu Nwaturu ono su:

"Gube Chileke; oo ngu bu
Okalibe-Kakota-Ike.
Iphemiphe, i mekotaru paru
eka bya adukwapho
biribiri.
Oo ngu bu eze l'ohamoha.
Uzo ngu pfugbaaru
nhamunha bya
abugbaaru okpobe uzo.
4 Najiuphu; ?bukpoo onye
bu onye a-su
le ya taa tsudu ngu ebvu;
ophu ya taa akwabedu
epha ngu ubvu?
O kwa ngu kpurumu bu
onye du nsu.
Ohamoha a-bya abaaru
ngu eja.
Noo kele onyemonye
huma-dzuwaru
iphemiphe, iime,

pfuru ọto.”

⁵ E mechaa; mu bya elee ọnya ọzo. No iya; mu huma eze-ulo Chileke l'imigwe g'a guharu ime iya aguha. Mbụ ime ẹka ono, ulo ono, e gude ẹkwa mee bụ Chileke bẹ o shi l'ẹka ono nọ; mbụ ulo ẹkwo ono, nọ-chiru ọnya ọgbandzu, shi Chileke l'ẹka ono. ⁶ Ojosi-imigwe ẹsaa ono, bụ phẹ gude uzi ẹjo iphe-ememe ẹsaa ono shi l'ime eze-ulo Chileke ono lufuta. Ẹphe yegbaa uwe, bụ asagu-mini; egbu kẹ nwiiinwii. Ẹphe gude akpọ, e gude mkpọla-ododo mee; gude kebuta iya l'okpoma. ⁷ No iya; onye lanụ l'ime iphe ẹnọ ono, nọgbaa ndzụ ono gbeshi bya eworu ochi ẹsaa, a wuru lẹ mkpọla-ododo; woru nugbaa ojosi ẹsaa ono. Iphe, jiru ochi ẹsaa ono ejiji buru oke-ẹhu-eghu Chileke; mbụ Chileke ono, nọ ndzụ ojejoje. ⁸ Ẹnwuru ọku kposihuepho ji ulo ono pyimu; kẹle eze-odu-biribiri Chileke mẹ ike iya bẹ dū l'ẹka ono. Ophu ọ dudu onye duru ike bahụ l'ime ulo ono jasụ teke ẹjo iphe-ememe ẹsaa ono, ojosi-imigwe ẹsaa gude ono bvụadaru.

16

Ochi, e yejiru oke-ẹhu-eghu Chileke eyeji

¹ Tọbudu iya bụ; mu numa olu-opfu, e shi l'ime eze-ulo Chileke ono chia g'e chiru mkpu sụ ojosi ẹsaa ono: “Unu je eworu ẹjo iphe-ẹhuka ono, shi l'oke-ẹhu-eghu Chileke ono wushikota lẹ mgboko l'ophu; mbụ ẹjo iphe-ẹhuka ono, dū l'ochi ẹsaa ono.”

² Ojosi-imigwe kẹ mbụ bya atugbua je awushia ẹjo iphe-ẹhuka ophu nọ l'ochi nkiya lẹ mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ẹjo ẹhuka; wata abagbaa iphe, bụ ndu ono, a gbaru ngga ohubama k'ẹjo anụ-egbudu ono; waa l'ẹhu iphe, bụ ndu ono, shi abarụ ntẹkpe ono, a kpuru ọ dū g'ẹjo anụ-egbudu ono ẹja.

³ Ojosi-imigwe k'ẹbo bya atugbua je awuru ẹjo iphe-ẹhuka ophu nọ l'ochi nkiya ye l'ime eze-enyimu. Mini, nọ l'eze-enyimu ghọo mee; dūepho gẹ mee onye nwuhuru anwuhu. Iphe, bukpo iphe, dzụ ndzụ, bu l'ime mini nwushihukota.

⁴ Ojosi-imigwe k'ẹto bya atugbua je awuru ẹjo iphe-ẹhuka ophu nọ l'ochi nkiya ye lẹ nggele waa l'ime iphe, bụ ẹka mini futakporu g'ọ ha. Mini bukotaruu mee. ⁵ Mu numa ẹka ojosi-imigwe, bụ iya eche iphe, bụ mini nche sūru: “Gube Nnajiuphu pfubekwaru ẹka ọto; mbụ gube onye ono, nọ ndzụ; bya aburu onye ono, shihawaa nọduta ono. Ikpe-a, i nmaru ndiphe-a bẹ goshiru l'ị bụ onye ekpeje ikpe nhamunha. ⁶ Lẹ ndiphe ono, bụ phẹ gbushiru ndu-nsọ bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabọ phẹ ono; mbụ gbushia phẹ ghakaa mee phẹ ono bẹ i cheakwarupho mee; ẹphe ngua. Iphe ono, i meru ndiphe ono buru iphe, gbaru phẹ nū bụ onoya.”

⁷ No iya; mu numa olu-opfu, a nọ l'oru-ngweja Chileke epfu; mbụ ẹka aakpoje unwù-isensu ọku l'imigwe. Olu ono nọdu asuje: “Nokwa g'ọ dū-o! Nnajiuphu, bụ Chileke; ọo gubedua bụ Okalibe-Kakota-Ike-o. Ikpe, i kperu bẹ buepho okpobe ikpe bya abukwarupho ikpe, pfuru nhamunha.”

⁸ Tọbudu iya bụ; ojosi-imigwe k'ẹno bya atugbua je eworu ẹjo iphe-ẹhuka ophu nọ l'ochi nkiya kpua l'enyanywu. E mee ẹnanywu; okpomoku iya wata erebushi nemadzụ anụ k'ophu oomeje nemadzụ l'ọo dū g'iphe, a huberu l'ọku. ⁹ Ẹjo okpomoku ono wata erebushi ndiphe anụ. Ẹphe wata epfubyishi ẹpha Chileke; mbụ yebedua, kweru g'egube ẹjo iphe-ẹhuka ono byapfuta phẹ. Ophu izimanu alwaduru phẹ azu kẹ g'ẹphe wata iya akwabẹ ubvù.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ise bya atugbua bya eje eworu ejo iphe-ehuka, nọ l'ochi nkiya kpua l'aba-eze ejo anụ-egbudu phọ. Ọchii buru kpukumu bya agbachikọta iphe, bukpo ndu kweru g'ejo anụ-egbudu ono buru eze phe. Ndiphe wata ata kpookpookpo k'ejo iphe-ehuka ono, parụ ẹka ẹphe eje ono. ¹¹ Ẹphe wata epfubyishi Chileke k'imigwe k'iphe ono, aphugbaa phe uphu me onwo ono, aba phe nụ ono. Ọphu izimanụ iphe, ẹphe eme alwakwaru phe phọ azụ.

¹² Ojozi-imigwe k'ishii je eworu ejo iphe-ehuka, nọ l'ochi nkiya wuru ye l'oke-enyimu Yufurétisu. Mini iya tashihu; k'ophu bu le gbororo a-dabyiru iya ge ndu eze, shi l'uzo enyanwu awawa aghajaje iya. ¹³ Mu bya ahuma obvu eto, dugbaa g'ewo g'ẹphe afutagbaa. Nanu shi l'onu ejo-oke-agiyi ono afuta; nanu shi l'onu ejo anụ-egbudu phọ afuta; nanu shikwaphọ l'onu onye mpfuchiru ono, l'epfufe iphe, Chileke epfuduru ono. ¹⁴ Ẹphe bugbaa obvu, shikota l'eka Nsetanu; emegbaa iphe-ohumalenya. Ẹphe jepfugbaa ndu eze ndiphe mgburugburu je achikobe phe dzua ogo l'eka lanu kwaberu mboku ono, Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke a-bya egoshi ndiphe onye ya bu ono.

¹⁵ "Unu lekwa l'ọ kwa g'abyabya onye-oshi atuje nemadzu l'uzorehu-a bu ge mu a-tu unu l'uzorehu. Ehu-utso be a goru nu onye ono, nwu enya bya eletakwapho uwe iya enya; k'ophu onye obu taa gbaduru oto ejephe mboku onoya; iphere adu iya."

¹⁶ No iya; obvu eto ono, shi l'eka Nsetanu ono bya emee ndu eze ke mgboko-a l'ophu: ẹphe bya akpakoo l'eka lanu obu, eekuje Amagedonu l'opfu Hiburu.

¹⁷ Oo ya bu; ojozi-imigwe k'esaa je ephekaa ejo iphe-ehuka ophu nọ l'ochi nkiya le pherephere. O nweru olu, shi l'aba-eze, nọ l'ime eze-ulo Chileke ono chia mkpu su: "E mewaru iya!" ¹⁸ Ebemu-igwe wata alo waa waa. Igwe wata ede edede; wata ara ora; bya atuahaa egbigwe. Alinoma-jiiijiii egube iya ophu eteke anmaswee; eshinu nemadzu futaru mgboko wata anmanma; mbu l'alinoma-jiiijiii obu pakporu aka apaa. ¹⁹ Mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu bukaha onwiya uzi eto. Iphe, bukpo mkpukpu ozo, dukota le mgboko dakashihukota buru ola-l'iswi. Ebe Chileke azohakwaru mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu; yee ejo-iphe, o no megbabe. Chileke mee mkpukpu ono: o ngua mee l'eze okoro, e yejiru oke-ehu-eghu ke yebe Chileke eyeji, bu iya bu ikpe o nmaru iya. ²⁰ Iphe, bukotakpo alii, bu alii, mini no-pheru mishihukota. Ophu o duedu onye humabaaru ubvu. ²¹ Eze akamini-mkpuma, l'anyigbaa ke tuduu ge mkpuma-uswe shigbaa l'igwe aada l'alii; adagbushi unwu-eliphe. Ndiphe wata epfubyishi Chileke; kele akamini-mkpuma ono anu phe aphu. Noo l'ejo iphe-ememe, akamini ono wotaru phe ka g'aa-atu onu iya.

17

Eze-nwanyị ovuoba ono, bu Babilonu

¹ Ojozi lanu l'ime ojozi-imigwe esaa ono, shi gude ochi oke iphe-ehuka esaa ono byapfuta mu; bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-nwanyị ovuoba ono, nmagaru l'eka nggede du igwerigwe ono. ² Le ndu eze ke mgboko-a be ẹphe l'iya riakwaru ogori. Ẹphe l'iphe, bu ndu bu l'eliphe l'ophu nguwaa mee phaa onwophe kutukutu."

³ Tòbudu iya bụ; Unme Chileke byakwa bya eji mu ẹhu pyimu. Ojozi-imigwe ono bya eduta mu jeshia l'echiegu. Noo ẹka mu nọ hụma nwanyi, nọ l'eli ẹjo anụ-egbudu, eke uswe-uswe. E dekania ẹjo anụ-egbudu ono ẹpha, epfubyishi Chileke l'ẹhu iya mgburugburu. Ẹjo anụ-egbudu ono nweru ishi ẹsaa bya enweru mpu iri. ⁴ Iphe, nwanyi ono gude kwaa onwiya akwa buru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-uswe. Iphe ọzo, o gude memachaa onwiya emema bụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo. Ọ gbachaaaru echi, ere ire l'ẹka bya edoo onwiya igopoto, aswa du l'olu. Iphe, ọ pa l'ẹka buru okoro, a wuru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, jiru okoro ono buru ẹjo akpamara mę ẹbyi ẹbyi, shi l'apharwushi, nwanyi ono pharwushiru onwiya. ⁵ A bya edee ya ẹpha iya l'egedegee ọnu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya bụ: “Bábilonu ono, a maru ẹpha iya; mbụ ne iphe, bụkota ndu agba ụkpara mę iphe, bụkota ndu eme ahuma lẹ mgboko.” ⁶ Mu bya ahuma gę nwanyi ono ngwaru mee ndu-nsọ; ọ nọdu atsụ iya atsutsu; waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu ẹhu Jizosu.

Mu huma iya; ọ kwatakpo tufu mu ẹhu g'iphe atufuje ẹhu. ⁷ Ojozi-imigwe ono sụ mu: “?Bụ gunu bę o gude ọ tufu ngu ẹhu? Gę mu byanu akaru ngu iphe, du lẹ nwanyi ono, bụ iphe, e domiru edomi; mękpoo k'ẹjo anụ-egbudu ono, nweru ishi ẹsaa ono waa mpu iri ono, bụ iya pa iya ono. ⁸ Anụ-egbudu ono, i humaru ono dukwaru teke o shi nọdu ndzụ; obenu lẹ nta-a bę ọ tọ nọdu ndzụ. Ọ phoduakwaru-a nwanshii nta-a l'o shi l'iduma, enwedu ọhú ono futa bya alaarụ onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono, bụ iya bụ ndu ọphu e shikpo teke Chileke meru mgboko; ọphu e deduru ẹpha phę l'ekwo, e deshuru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejeje; iphe, bụ ndu ono bę ọo-tufukpo ẹhu m'ephe -humaephe ẹjo anụ-egbudu ono; kele o shi nọdu ndzụ; ọphu ọ dzuedu ndzụ nta; ọle oo-mechakwaa nọdu ndzụ ọzo.

⁹ “Ono buru iphe, gbaru gę nemadzụ goshi lẹ ya nweru uche bya arije iphe ariri g'o doo ya ẹnya. Sụ-a; ishi ẹsaa ono nọ-chiru ẹnya úbvú úbvú ẹsaa, nwanyi ono nọ anọo l'eli iya. Iphe ọzo, ọ nọ-chifuaru ẹnya iya bụ ndu eze ẹsaa. ¹⁰ Ọ dukwarupho ndu eze ẹsaa, nọ nụ. Ụmadzụ ise l'ime ndu eze ẹsaa ono ta anọekwa. Onye lanụ bę nọkwadu nụ; onye lanụ teke afutadu. Ọ -futaephe; l'a haa ya l'ọ kpoo upfu nwanshii. ¹¹ A bya lẹ k'ẹjo anụ-egbudu ono, shi nọdu ndzụ; ọphu ọ nọdu iya ono; yębedua bụ onye eze k'ẹsato; ọle yęe ndu eze ẹsaa ọphuu bę nọkwa l'oshi lanụ; o je emechaa laa l'iswi.

¹² “Teme mpu iri ono, i humaru ono bu ndu eze iri; ọphu e teke adudu alị-eze, a nuwaru phę. Ọle a hakwanuru phę g'ephe nọdu l'ẹka anụ-egbudu ono buru eze awa lanụ kpoloko kpeekpu. ¹³ Ndu eze ono bę obu phę abukotajeru nanụ. Ephe eworu ike phę mę abubu ono, ephe bụ eze ye ẹjo anụ-egbudu ono l'ẹka. ¹⁴ Ephe a-tuko g'ephe ha swikoo ike phę nanụ; tsoo Nwaturu Chileke ono ọgu. Ọle Nwaturu ono l'a-lwu-gbulekwa phę-a. Noo kele ọo ya bụ Nnajiuphu, kakota ndu bụ nnajiuphu; bya abukwarupho Eze, kakota iphe bụ ndu eze. Iphe, bụ ndu Chileke kuru bya ahota ono; teme ephe pfushia ike ono l'a-lwu-gbukwa phę phọ.”

¹⁵ No iya; ojozi-imigwe ono sụ mu: “?I humaru mini ono, nwanyi ovuoba ono nọ anọo ono; mini ono bę bụ iphe, bụkpoo mkpukpu lẹ mkpukpu; mę ikpoto ọha mę ọhamoha mę ndu shi l'iphe, bụkota opfu-alị ndu du iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a. ¹⁶ Ẹjo anụ-egbudu ono yęe mpu iri ono, i humaru ono bę bụ ndu nwanyi ovuoba ono du ashi. Ephe a-tuko iphe, o nweru enweru natachaa ya g'ọ ha; l'ọ gbaru oto dabyiru. Ephe eria ya anụ; gude ọku kepyashia ya. ¹⁷ Noo kele ọo Chileke bę yeru phę egube ọriri ono

l'òkpoma; g'ò guje phẹ ẹgu emeẹbekota iphe, Chileke tũberu, bũ iya bũ gẹ ndu ono swikoo ike phẹ; g'òkpoma bũru phẹ nanu; k'òphu ẹphe e-wota ali-eze phẹ ono woru ye ẹjo anu-ẹgbudu ono l'ẹka g'ò gude ẹka-ike bũru eze phẹ jasũ teke iphe, Chileke pfuru e-meẹbekota.

¹⁸ "Tẹme nwanyi ono, i humaru ono bũ mkpũkpũ ono, a maru ẹpha iya ono, bũ iya bũ eze; tẹme iphe, bũkotakpoo eze ndiphe l'ophu nõdu iya l'ẹka."

18

Adada Babilonu

¹ E mecha; mu bya ahũma ojozi-imigwe ozo, shi l'igwe phezeta. O bũru iya bẹ Chileke yeru ike parũ ẹka l'ẹka. Ogbu-nwĩinwii ya tũko mgboko l'ophu ngaa. ² O nõdu ara iya arara arashi iya ike sũ: "Eze mkpũkpũ Babilonu daakwaru! O daakwaru! O bũakwaa ẹka mkpakũ-iphẹ, bũkotakpoo ọbvũ larũ ẹgu. O bũakwaa ọkpoku unwu-ojozi Nsetanu l'ophu; mękpoo ẹpfune-enu iphe, bũkpoo nwenu njọ ọrà; mę enu, dũkota ndiphe ashĩ l'ophu. ³ Noo l'ohamoha, nõkpoo lẹ mgboko ngũwaru mę ya ono, bũ iya bũ apharwũshi ono, nwanyi ono apharwũshi onwiya; tẹme ẹphe lẹ ndu eze ndiphe l'ophu zekotawaa. Tẹme iphe, bũ ndu agba oke-ngho lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ shiakwa l'ẹku ono, nwanyi ono nweru ono, nyĩberu g'aatu onu iya ono bũgbaaru eze."

⁴ Tọbudu iya bũ; mu nũmakwa olu ozo, shikwa l'imigwe sũ:

"Ndu mu; unu lufutakwa iya

l'ehu;

g'unu te eje eye ẹka l'eme

ẹjo-iphẹ, oome ono;

odumeka unu l'iya

a-gbakwarũ

mgbà l'ẹjo iphe-ememe,

a-byapfuta iya nũ;

⁵ l'iphẹ-ẹji, oome kũkwaru

l'ikpo l'ikpo;

ha l'eli l'eli;

je

asupfuru l'akpaminigwe;

tẹme Chileke

nyataakwaru ẹjo ememe,

oomeje g'ọ ha.

⁶ G'e mee ya g'ò meru ndu ozo;

g'a pfua ya ọgwo iphe,

o meru;

pfua ya ya mpfũkwase.

G'e gude męe atsũ-be atsũtsu

ugbo labo

gẹ nkiya gwajiaru iya

okoro,

o gude gwaaru ndu ozo g'ọ

ngũ.

⁷ G'a gwaa ya maa;

nũ ya aphũ, habe

g'ajaja ono, ọ jaru onwiya

yẹe ẹku ono,

nyiberu g'aatụ ọnu iya ono,
 ọ kparụ swibe onwiya ono.
 G'e mee ya ya nno;
 eshinu o shi anọduje
 etu onwiya ẹpha sụ:
 'Nta bẹ mu nọwa buru
 eze-nwanyị!
 Mu ta anọdu l'aphụ nwanyị,
 ji iya anọedu ndzụ.
 Ophu mu ta abyadụ l'atsọ
 ọnu l'aphụ!'

⁸ Noo g'o gude iphe,
 bụ ẹjo iphe-ẹhuka ono,
 tukurọ kwabẹru iya
 nụ ono;
 je l'a-tụko byapfutakọta
 iya ujiku lanụ,
 bụ iya bụ ẹjo iphe-ememe;
 waa aphụ waa ọkpa nri.

Ọku bẹ e-tsufu iya nụ;
 kele Nnajiuphu,
 bụ Chileke;
 onye ike iya parụ
 ẹka bẹ bụ iya nmarụ
 iya ikpe."

⁹ Ọo ya bụ l'eze ndiphe ono, ẹphe l'iya shi apharwushi onwophe ono mę ndu ono, ẹphe l'iya atụkoje emegbaa ẹjo-iphe, agụ phe nụ ono; ndu ono l'ara ẹkwa iya; aphụ eji phe obu l'opfu ẹhu iya m'ẹphe -humaephe g'ẹnwuru-ọku iya kpufuru; l'ẹka ọku etsupyashi iya. ¹⁰ Ẹphe a-pfuru ụzenya ele iya ẹnya lẹ ndzụ agụgu epfu sụ: "Nshio! Nshio eze Babilonu bụ mkpukpu, a maru ẹpha iya bya amaru g'ike iya beru; awa lanụ bẹ e gude nma ngu ikpe; ị daa g'ị daru-a!"

¹¹ Ndu agba ngho l'eliphe arakwaapho ẹjo ẹkwa nkephe gwa aphụ iya; kele o to nweedu onye azubaa phe aswa. ¹² Ọ to duedu onye azuje mkpola-ododo phe; ọzoo mkpola-ochaa phe; ọzoo ogbu nwijnwii mkpuma, bụ mkpuma, vu oke aswa mę igopoto phe. Ọ to duedu onye azuje ẹkwa ochaa phe mę ẹkwa uswe-uswe phe; mę nkuushi; buragidi uswe phe; mękpoo oshi, eshi mkpọ, bụ iphe, ẹphe erekota erere; mękpoo iphemiphe, e gude eze-nyi kpua; mękpoo iphemiphe, bụ iphe, e meru l'oshi, aswa dū; mę ophu e meru l'ope; ọzoo ophu e meru l'igwè; ọzoo ophu e meru lẹ mkpuma-egbe; ¹³ mękpoo ẹkwo-ophe, bụ sinamonu; mę unwu iphe ọzo, eshigbaa mkpọ gę senti; mę unwù-isensu; mę meru; mękpoo furankisensu; mękpoo męe; mękpoo manụ nri; mękpoo utu-witi; mę witi l'onwiya; mękpoo eswi; mękpoo aturu; mę inya; mę ugbo-inya; mę ohu; mbụ je akpachaa lẹ nemadzụ gedegede. ¹⁴ "Ha! Nta-a bẹ iphe, bukotakpoo akpuru oshi ono, shi aguje ngu agugu ono bẹ ta aduedu. Ẹku ono, i shi kpaa swiphee onwongu ono bẹ yifuakwaru nta; iphemiphe, bụ iphe, atsoje ngu utso; teme ọ buru iphe, ama ngu mma bvūwaru; ophu ọ bukwa l'ị bya ahumabaa ya." ¹⁵ Ndu ngho ono, shi agbataje ngho iphemiphe ono je eree lẹ mkpukpu ono rita iya oke urwu ono bẹ a-pfugbaaru iya ụzenya ụzenya; kele ndzụ a-nodu agụ phe k'aphụ ono, aanụ mkpukpu ono. Ẹphe araa ẹjo-ẹkwa gwa aphụ asuje: ¹⁶ "Nshio! Nshio

gube eze mkpukpu ono shi eyeje uwe ocha; me ekwa uswe-uswe; me buragidi uswe-uswe gude kwaa onwongu akwa ono! Gudekwapho iphe, e meru le mkpola memata onwiya ree; bya eworu echi, ere ire doo joo l'eka; bya ewojuer igopoto doo onwiya joo l'olu. ¹⁷ L'awa lanu-a kpoloko be e gudewaa mekota eku obu go ha; o bukotaru ola-l'iswi egube-a."

Iphe, bukpuo ndu-ishi ugbo-mini g'ephe ha; me iphe, bukpuo ndu egudeje ugbo eje; me ndu akpo ugbo; me ndu egudeje ugbo tsoru eze-enyimu agba ngho; g'ephe ha tukoru je apfugbaaru uzanya uzanya. ¹⁸ Wata echi mkpu teke ephe humaru enwuru-oku iya go kpuru tuuu l'eka oku etsu iya. Ephe epfuahaa su: ?O dukpoorua mkpukpu ozo, dujeru g'eze mkpukpu-a? ¹⁹ Ephe kpota urwuku kpube onwophe l'ishi. Ephe nodu echi mkpu ara ekwa; agu aphu su: "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu, mbu gube mkpukpu ophu bu eku, nyiberu g'a-tu onu iya, i kparu be iphe, bukpuo ndu gude ugbo phe tsoru eze-enyimu agba ngho shikota l'eka barahu buru eze! ?Awa lanu-a kpoloko be e gudewaa mekota iya; o buru ola-l'iswi egube-a?"

²⁰ Teru eswa kpua ya gube igwe! Unube ndu-nsu; me ndu-ishi-ozu ono; me ndu mpfuchiru Chileke unu teje eswa le Chileke be nmawaru iya ikpe ejo-ipe ono, o meru unu ono!

²¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu, okpehu du; pata mkpuma, ha ge mkpuma-uswe paru chie l'eze-enyimu su: "Waa g'ee-gude okpehu chie mkpukpu ono, a maru epa iya ono, bu Babilonu l'eka o to dudu onye ahumabaa ya ozo bu owa-a. ²² O to dudu onye anumabaa oda nkwa; ozoo numabaa aka a gu ebvu; ozoo ke ndu aphu upyi me ndu egbu opu l'ime gube mkpukpu ono ozobakpo ilile. O to dudu onye-ona, eme ona g'oo-duhabe aahumabaa l'ime ngu ozobakpo. Ophu a byadu anumabaa ya oda ikwe-nri. ²³ Ophu iphoro oku oroku abyadu enwubakpo jaa l'ime ngu; ophu o dudu onye anumabaa aka a no l'ime ngu eme uzere k'eka eeke nwanyi; ozoo k'eka a lutaru nwanyi k'ophuu. Noo lo kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu agba ngho ono shigbaa buru ndu nweru enya l'elipe-a. Temu i gude eme mgbashi; dumphushikota ohamoha l'ophu mgburugburu.

²⁴ "Temu o buru l'ime mkpukpu ono be a humaru mee ndu mpfuchiru Chileke me mee ndu-nsu; mekpoo mee iphe, bu ndu e gburu egbugbu l'elipe g'ephe ha."

19

¹ Ono mechaepho; mu numa olu-opfu ndu du igwerigwe epfu l'imigwe su: "Aliloya! Ge ndzota; me ogbu-nwii; me okwabe ubvu; me ike; bukwaru ke Nnajiuphu anyi, bu Chileke anyi! ² L'ikpe, o kperu be bukwa ire-lanu; bya aburu ikpe, pfuru nhamunha. O nmaru eze-nwanyi ovuoba pho ikpe; mbu nwanyi ono, gude apharwushi onwonye mee unwu-elipe l'ophu: ephe buru mkpurupyata-a. Chileke be gwataakwaru iya ugwo mee ndibe yebe Chileke ono, o gbushiru ono. Ochi phe tukoru iya l'ishi." ³ Ephe byakwa atua uzu ozo su: "Aliloya! Enwuru-oku, etsu mkpukpu ono kpua tuuu je atuko imeli l'ophu sweta. Noo g'oo-kpu iya jasu le tuutuutuu le miimiimii bu ono." ⁴ Ukporo ndu bu ogerenya le ndu bu ogerenya eno pho; waa iphe ono, nogbaa ndzu ono ephen'eno toko daa kpurumu baaru Chileke aja; mbu Chileke ono, no l'aba-eze ono. Ephe su: "Nokwa go du-o. Aliloya!"

*Ete eswa nwanyi,
a luru k'ophuu*

⁵ O duru olu, shi l'aba-eze ono su: "Unu jaa Chileke ajaja iphe, bu unube ndu ejeru Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unube ndu atsü iya ebvu; onye upfu me onye nta." ⁶ Mu bya ahuma uzu, ndu du igwerigwe atu. O nodu adaepho g'eka mini aphu gbudugbudu; bya adahukwapho g'eka igwe ara ora; asuje: "Aliloya! O kwa Nnajiuphu, bu Chileke ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono bu Eze. ⁷ G'ehu tsoo anyi utso; g'anyi tee eswa teshia ya ike; kwabe iya ubvu; kele nta-a be o rwuakwaru Nwaturu ono l'alu nwanyi. Nwanyi obu, oobya alulu obu be kwaakwaru onwiya akwa kwaberu iya. ⁸ Chileke bya ekwewa g'o yee uwe ocha, egbu nwainwii bya aburu asagu-mini." Uwe ocha ono bu umere pfuru oto, ndu-nsö eme.

⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono su mu: "Dee iphe-a l'ekwo: 'Ehu-utso be a goru nu ndu ono, e kuru g'ephe yiru le ndu e-ri nri, e gude eme eswa nwanyi ono, Nwaturu Chileke ono eje alulu onoya.' " O pfuchaa nno bya asu mu: "Opfu ono bukwa Chileke gude onu iya pfua ya."

¹⁰ Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abaru eja. O su mu: "Te ejekwa ememe! O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu phe bukota ndu ejeru Chileke ozi be bu ge mbedua bukwapho onye ejeru Chileke ozi; mbu unwunna ono, bu phe be Jizosu goshiru okpobe-opfu nkiya ono. Bachiaru Chileke eja. L'okpobe-opfu ono, Jizosu goshiru anyi ono be bukwa l'eka Unme Chileke be o shi; mbu Unme Chileke ono, bu iya emeje ge nemadzu pfuchijeru Chileke ono."

Onye no l'eli inya ocha

¹¹ "Mu bya ahuma g'imigwe gheru onu. Mu huma inya ocha, no iya nu. O duru onye no l'eli inya ono. Epha onye ono buru: O pfushiru ike l'iphe, o pfuru"; bya aburu "Okpobe-Opfu ono." O nodu ekpeje ikpe, pfuru oto bya alwu ogu l'uzo, pfuru oto. ¹² Iphoro enya iya dupeho g'iphoro oku, enwu enwunwu. O kpuru okpu-eze, du igwerigwe l'ishi. O duru epha, e deshuru iya l'ehu, adudu onye maru iya nu gbahaa yebedua l'onwiya. ¹³ O buru uwe, a tseru le mee be o yeru. Epha onye ono buru "Opfu Chileke" ono. ¹⁴ Iphe, bu ndu ojogu, no l'imigwe gudegbaa uwe ocha, egbu nwainwii bya aburu asagu-mini kwaa onwophe akwa. Epe tuko nodugbaa l'eli inya ocha awu etso onye ono, no l'eli inya ocha ono. ¹⁵ Iphe, eshije l'onu onye ono lufuta buru ogu-echi, atsü nkö, bu iphe, oo-gude lwua iphe, bu ohamoha, no le mgboko. L'o bya egude mborigwe buru eze phe. O buru iya l'a-zoshi mee vayinu l'akpuru vayinu ono, bu iya bu eze oke-ehueghu ke Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁶ E dee epha iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'utapfu, bu iya bu: "Eze ndu eze; waa Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu."

¹⁷ Mu bya ahuma ojozi-imigwe, pfuru l'ime enyanwu. O chia mkpu chishia ya ike gude kukota iphe, bukpoo enu, epe l'akpaminigwe oku su: "Unu bya edzukobe ria nri, dashihuru unu; nri-enyashi ophu bu Chileke be o shi l'eka. ¹⁸ Unu bya avukaa anu ndu eze; me anu ndu-ishi ojogu; me ke ndu ojogu l'onwophe; anu inya; me ndu agba iya nu; anu ndiphe l'ophu; amadu me ohu; ndu upfu me ndu nta."

¹⁹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu pho me ndu eze ndiphe mgburugburu g'ephe chitawaru ndu ojogu phe dokobe l'eka lanu g'ephe bya etsoo onye ono, no l'eli inya ocha ono ogu yee ndu ojogu iya. ²⁰ A kpu ejo anu-egbudu ono le ndzu. E gudekwapho onye mpfuchiru ono, epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. Oo ya be bu onye ono, shi abujeru: o -nodu ejo anu-egbudu ono l'iphu; l'o meshia iphe-ohumalenyaa, bu iya bu iphe ono,

o gude dephua ndu ono, kweru g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; me ndu ono, shi abaru ntekpe, a kpuru o du g'o du ono eja. A kputachaa onye mpfuchiru ono l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono yee ejo anu-egbudu ono le ndzu je achiru ye l'eze iduma, bu oku nshi-egbe enwu iya taphutaphu. ²¹ Onye ono, no l'eli inya ochaa ono bya egude ogu-echi ono, shi iya l'onu alufuta ono gude tuko ndu ophu phoduru nu gbushikota. Iphe, bu enu, nokota le mgboko-a dzukoo bya avua anu phe kpata kpata; rijishia epho.

20

¹ Noo ya bu; mu bya ahuma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo onu iduma, enwedu ohu ono l'eka; bya achikwarupho oke egbirigba. ² O zuepho ejo-oke-agiyi ono gburumu; mbu agwo shi l'ichee ono, bu iya bukpo Obutuswe ono bya aburu iya bu Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azu-gude iya kee ya egbu togbo; o zee l'egbu ono unu apha labo l'apha ukporo iri. ³ Ojozi-imigwe ono paru iya chie l'ime iduma, enwedu ohu ono. O chiechaa ya bya eworu iya gu-chia; woru iya tu-chia okpobe atu-chi; k'opfu o dudu onye adu ike atuha iya nu. Oo ya bu g'oo too dephushihedu ndiphe ozobaa jasuteke unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvadaru. Teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvuerupho l'eweha ya g'o kpa nwantusaru-ehu nwanshi.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma aba-eze aba-eze me ndu nogbaa ya nu. Ndu ono be bu ndu a hotaru dobe g'ephe kpeje ikpe. Mu humakwapho maa ndu a pfu-gburu apfu-gbu; opfu l'oo l'ephe pfuru l'edzudzu-oha pfua l'oo Jizosu bu Nnajiuphu; ndu shi asaje opfu Chileke asasa. Oo ephe bu ndu te ekwedu baaru ejo anu-egbudu ono yee ntekpe, a kpuru o du g'o du pho eja; ophu ephe ekwedu g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono l'egedegee onu-iphu ozoo l'eka. Ephe tetachawaru nodu ndzu; ephe le Kereshi buwaru eze unu apha labo l'apha ukporo iri. ⁵ Eteta k'ono, ndu a pfu-gburu apfu-gbu tetaru ono buru eteta k'ivuzo, Chileke meru nemadzu teta dzuru ndzu. Ndu ophu phoduru nu le ndu ono, nwuhuru anwuhu ono ta adukwa ophu tetaru nu jeye unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvube. ⁶ Ehu-utso yee adu-nsu bu ke ndu a-yiru le ndu ivuzo ono, Chileke e-me g'ephe shi l'onwu teta nodu ndzu ono. Onwu nwu-labo pho te erwudu phe eka; obenu l'ephe a-buru ndu-uke ke Chileke; waa ke Kereshi a-tuko buru eze l'eliphe unu apha labo l'apha ukporo iri ono.

A lwu-kperu Nsetanu

⁷ Teke unu apha labo l'ukporo apha iri ono bvuerupho; l'aa-tofu Nsetanu l'egbu ono l'oo-lufuta le mkporo ono, a turu iya ono. ⁸ L'ooshi l'eka ono byatashikwa edepushi ohamoha, nokpo le mgboko mgburugburu, bu iya bu Gogu yee Megogu. L'ookpakobe phe l'eka lanu gude phe dzua ugu. Ndu bu e-jeshia phe agugu ephe aha g'eja, no l'ali. ⁹ No iya; ndu ono zoru garamu garamu garamu le phorokotoko eli-mgboko-a; bya anophekota eka ono, ndu ke Chileke doru ono mgburugburu; no-phekwaapho mkpukpu ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'oku shiepho l'imigwe nwua ke phuruphuruphu bya ekegbushikota phe. ¹⁰ A bya eworu Obutuswe, bu iya l'anoduje eduphushi phe ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bu oku nshi-egbe l'enwue ya pho taphutaphu ono, bu iya bu eka ejo anu-egbudu pho yee onye mpfuchiru pho l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono no. O buru eka ono be ephe a-nodu l'aa-nua phe chiipfuu eswe l'enyashi jasuteke le tuutuutu le mijimiimii.

Ikpè ikpazụ

¹¹ Mu bya ahụma oke aba-eze acha ụcha; bya ahụmakwapho onye nọ iya nụ. Igwe mę alị phọta ọso; shi iya l'iphu gbafu. Ọphu ọ duedu ẹka ẹphe a-nọdu. ¹² Mu hụmakwapho iphe, bụkpoo ndu nwuhuru anwuhu; ndu upfu mę ndu nta; ẹka ẹphe pfugbaaru l'iphu aba-eze ono. A bya e kpughashia ẹkwo ghebe ọnu; a bya ekpuhakwaapho ẹkwo lanu ọzo; ono buru ẹkwo ndu nọ ndzụ. Ọ buru iphe, e deru l'ẹkwo ono bę e gude ekpe ndu nwuhuru anwuhu ikpe lę g'iphe onyemonye meru gbaru. ¹³ Eze-enyimu bya atuko ndu o rijekporu chifutabebe. Anwuhu yęe alı-maa tuko ndu ọnwu gbujekporu chifutabebe. A tuko g'ẹphe ha kpee ikpe. E kpee onyemonye ikpe g'iphe, o meru gbaru. ¹⁴ A chiru mgbu-ọnwu yęe alı-maa chiru ye l'eze iduma ono, ọku enwu taphutaphu ono. Ono buru ọnwu nwu-labọ. ¹⁵ Onyemonye, a hụmaduru ẹpha iya l'ẹkwo, e deshuru ẹpha ndu a-nọdu ndzụ ojejoje pho bę e chieru l'eze iduma ono, ọku enwu taphutaphu ono.

21*Imigwe ọphúú mę alı ọphúú*

¹ Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma igwe ọphúú bya ahụma alı ọphúú; kele igwe ọphu shi dụ nụ ta aduedu; ọphu alı ọphu shi dụ nụ aduhedu. Ọphu eze-enyimu aduedu. ² Mu bya ahụma mkpukpu, dụ nsọ ono, bụ iya bụ Jierúsalemu ọphúú. Mu hụma iya g'o shi l'imigwe ẹka Chileke nọ alwazeta l'alı. E memakpọe ya pho gę nwanyi, abya ala ji; mbu nwanyi, a kwawaru akwa g'oo-du yęe ji iya aswiru. ³ Mu numa olu, a nọ l'aba-eze ono chia g'e chiru mkpu sụ: "Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a bę Chileke byaakwaru anodu swiru nemadzu eswiru. Nta-a buakwaa ẹka nemadzu bu bę bụ ẹka Chileke e-buru; nemadzu aburu ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phę eswiru; buru Chileke phę. ⁴ Oo-hushichaa phę ęnya-mini ẹkwa phę. Anwuhu ta adubaedu; ọphu atsụ aphụ a-duhedu; ọphu aarahedu ẹkwa; ọphu ọ duedu iphe emebaa nemadzu ẹhuka; kele iphe ono, shi dukota nụ ono bvuwaru."

⁵ Tọbudu iya bụ; onye ono, nọ l'aba-eze ono sụ: "Lenu; nta-a bę mu emekwaa iphemiphe g'ọ bükotaru iphe ọphúú." Ọ sụkwa mu pho-a: "Tuko opfu-a dee l'ẹkwo; noo l'ọ bükota ọkpobe-opfu bya abukwarupho opfu, gbaru g'e gude iya ẹka." ⁶ Ọ bya asụ mu: "E meakwaru iya! Ọ kwa mbędua bụ Alufa bya aburu Omega; Onye mbu mę Onye ikpazụ. Iphe, bükpoo onye mini agụ bę mu e-kekwa mini shi l'ogba mini anuje ndzụ kę mmanu. ⁷ Ọ kwa onye alwuje ọgu ono lwuta l'e-nworu iphemiphe. Mu aburu Chileke onye ono; onye ono aburu nwa mu."

⁸ Obenu kę ndu ono, atsụ ebvu ęnya ono; mę ndu ono, ekwedu nụ ono; mę ndu ono eme ęjo ahụma ono; mę ndu egbu nemadzu; mę ndu eme kę nwanyi; mę ndu mgbashı; mę ndu anoduje agwa iphe; mę ndu adzuję ụka g'ẹphe ha; ndu ono bę iphe nọ swiru phę nụ bụ eze iduma ono, ọku mę nshı-egbe enwu taphutaphu ono, bụ iya bụ ọnwu nnwu labọ.

Jierúsalemu ọphúú ono

⁹ Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe lanu l'ime ojozi ęsaa ono, shi paru ochi ęjo iphe-ememe ęsaa ikpazụ pho byapfuta mu bya asụ mu: "Bya gę mu je egoshi ngu nwanyi ọphúú ono, l'abya ala ji ono, bụ iya bụ nyee Nwaturu Chileke onoya." ¹⁰ Unme Chileke bya ęje mu pho ẹhu. Ojozi-imigwe pho duta mu je enyihu ephekerephe ubvú, ha l'eli ntumatu. O je egoshi mu mkpukpu ono, dụ nsọ, bụ iya bụ Jierúsalemu g'o shi l'imigwe ẹka Chileke

nọ alwazeta l'ali. ¹¹ Ogbu-nwịnwii kẹ Chileke mee ya ọ nọdu eke kẹ zaa zaa. Ìphóró iya nọdu eke zaa zaa gẹ kẹ mkpuma, bụ iya bẹ aswa kakọta; mbụ ìphóró dọepho gẹ kẹ mkpuma jíásùpà. Mkpuma ọbu anọduje ama mma; bya aphụ ngerengere. ¹² Mkpukpu ono bẹ e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu. Igbulọ ọbu haepho mebyikpọọ kẹ phengara. E bua ya ọnu-abata uzi iri l'ẹbo. E ye ụnwu-ojozi-imigwe iri l'ẹbo g'ephe cheje ọnu-abata iri l'ẹbo ono nche. L'ọnu-abata ono ephe n'iri l'ẹbo bẹ e degbachaaru ephe ipfu iri l'ẹbo ono, dọ lẹ Ízuru l'ẹhu l'ẹhu. ¹³ E bua ọnu-abata ẹto l'uzo ọphu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu awawa; a bya ebua ọnu-uzo ẹto l'uzo ẹnyanwu arība; bya ebua ọnu-uzo ẹto l'uzo isheli; bya ebua ọnu-uzo ẹto l'uzo ndohali. ¹⁴ Ọ bụru mkpuma iri l'ẹbo bẹ e gude t̄a ọkpa igbulọ mkpukpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ephe n'iri l'ẹbo bẹ e deshiru ephe ndu-ishi-ozì iri l'ẹbo; mbụ ndu-ishi-ozì Nwaturu ono.

¹⁵ Ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono bẹ gude ogugu mkpọla-ododo, oo-gude t̄á mkpukpu ono yele ọnu-abata iya yele igbulọ iya kpọọ. ¹⁶ Mkpukpu ono nweru mgbureku ẹno, haepho ẹn̄ya nhamunha. Ọ bya egude ogugu t̄á ya. Iphe, ọ d̄ugbaa l'ogologo iya m̄e uswekete iya m̄e eli iya m̄ekwapho ọsa iya b̄uru ụnu manyịru ugbo ẹto lẹ manyịru ụkporo iri l'ise. ¹⁷ Ọ bya at̄a igbulọ iya; igbidigbi iya d̄u nt̄u ọkpa ụkporo labo lẹ nt̄u ọkpa ẹsato lẹ gẹ ndiphe at̄uje iphe. Noo g'ojosi-imigwe ono turu iya. ¹⁸ Iphe, e gude kp̄a igbulọ ono b̄uru mkpuma jíásùpà. Mkpukpu l'onwiya b̄uru mkpọla-ododo bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ ngerengere g'on̄yo. ¹⁹ Ọkpa igbulọ ono bẹ e gudegbaa mkpuma, d̄u iche iche, ereshigbaa ire ike bya aphugbaa ngerengere gude mee ya; ọ nọdu ama mma. Mkpuma ono kẹ mbụ b̄u jíásùpà; k'ẹbo b̄uru sáfàyà; k'ẹto b̄uru ágètù; k'ẹno b̄uru émèr̄al̄ùdù; ²⁰ k'ise b̄uru ónik̄ùsù; k'ishii b̄uru kan̄éliyànù; k'ẹsaa b̄uru k̄ir̄is̄òl̄àyit̄ù; k'ẹsato b̄uru b̄er̄il̄ù; kẹ tete b̄uru t̄óp̄az̄ù; k'iri b̄uru k̄ir̄is̄òp̄ur̄àsù; k'iri lẹ nan̄u b̄uru jíásint̄ù; k'iri l'ẹbo b̄uru ámit̄is̄ùt̄ù. ²¹ Ọnu-uzo iri l'ẹbo ono b̄uru igopototo iri l'ẹbo bẹ e gude mee ya. Ọnu-uzo ono ephe n'iri l'ẹbo l'ẹhu l'ẹhu b̄ukotar̄u igopototo lan̄u bẹ e gude mee ya. Ọma oji ime mkpukpu b̄uru mkpọla, guru egugu bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ kẹ ngerengere g'on̄yo.

²² Ọphu ọ d̄udu eze-ulo Chileke, mu h̄umar̄u l'ime mkpukpu ono; kẹle Nnajiuphu b̄u Chileke, b̄u iya b̄u Ọkalibe-Kakọta-Ike ȳe Nwaturu ono b̄uwaa eze-ulo Chileke kẹ mkpukpu ono. ²³ Mkpukpu ono ta ad̄uedu iphe, o gude ẹn̄yanwu eme; ọphu ọ d̄ukwapho iphe, o gude ọnwa eme. Noo kẹle ogbu-nwịnwii Chileke bẹ echiwa l'ime iya. Nwaturu Chileke ono b̄uru ìphóró, e gude aphụ ụzo. ²⁴ Ọ b̄uru ìphóró, shi lẹ mkpukpu ono bẹ ọhamoha e-gude nọdu ndz̄u. Iphe, b̄ukpoo ndu eze, nọkota lẹ mgboko evukọo ọdu-biribiri ph̄e vubata l'ime mkpukpu ono. ²⁵ Ọnu-abata mkpukpu ono e-ghekọtajeru ọnu tekenteke; kẹle ẹn̄yashi ta abyakpodaanu ad̄u l'ẹka ono. ²⁶ Ọhamoha, d̄u l'eliphe bẹ a-t̄uko ọdu-biribiri, ephe nweru enweru vutakọta bya ak̄ube lẹ mkpukpu ono; ephe akwabẹ mkpukpu ono ụbv̄ù. ²⁷ Ọle ọ t̄o d̄ukwanu iphe, aas̄o ns̄o, byaru abah̄u lẹ mkpukpu ono. Onye eme ẹjo ememe m'on̄ye adz̄u ụka bẹ e te ekwekwa g'ọ bah̄u iya. Ndu a-bah̄u iya n̄u kpoloko b̄uepho ndu e deru ephe ph̄e l'ẹkwo Nwaturu ono, b̄ukwanu ẹka e deshiru ephe ndu a-nọ ndz̄u ojejeje.

22

¹ Tọbudu iya b̄u; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele, b̄u iya b̄u mini

òbu, l'anuje ndzù ojejoje òbu. O doèpho rìsaa aphuepho kẹ ngerengere g'onyo. Ọ búru ẹka o shi asofuta bú l'aba-eze Chileke yẹ kẹ Nwaturu onoya. ² Mini ono nòdu asòpho l'echi oji mkpukpu onoya. Oshi, anuje ndzù ojejoje pfulgbaaru nggele ono ibe k'èbo èbo. Oshi ono amije uzi akpuru iri l'èbo, dughaa iche iche bya amì nno l'onwa l'onwa ugbo iri l'èbo l'apha. Ọ búru ẹkwo oshi ono bẹ aakpatajẹ gude mebe ohamoha obvu l'iphe, eme phẹ nù; ephe ewekorohu. ³ Ọphu ọ dudu iphe, Chileke turu onu anodubaa l'ime mkpukpu ono.

Iphe, a-dù lẹ mkpukpu ono bú aba-eze Chileke yẹ kẹ Nwaturu ono. Ndu ejeru iya ozi a-nòdu abarù iya ẹja. ⁴ Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-humaje iya l'iphu l'iphu. Epha iya bẹ ee-dechaa phẹ l'egedegee onu-iphu. ⁵ Enyashi ta aduhedu. Mkpa ìphóró orọku; ozoo k'enyanywu ta adueduru phẹ ọzo; kẹle Nnajiuphu, bú Chileke l'a-buru ìphóró phẹ. Ephe aburu eze jasù lẹ tuutuutu lẹ mijiimii.

Abyabya Jizosu

⁶ Noo ya; ojozi-imigwe ono sù mu: "Opfu-a g'ọ ha bukotakwa okpobe-opfu bya aburu opfu, gbaru kẹ g'e gude iya ẹka. Lẹ Nnajiuphu, bú iya bú Chileke ono anuje ndu ono, epfuchiru iya nù Unme iya ono bẹ ziakwaru ojozi-imigwe g'ọ bya egoshi ndu ejeru yẹbe Nnajiuphu ono ozi iphe, aduedu g'ọo-nọ-beru l'oomee."

⁷ "Lekwa; mu abyakwaa egwegwa! Ehu-utso bẹ a goru nù onye emeje iphemiphe-a, e deru l'ekwo mpfuchiru-a."

⁸ Mube Jionu gedegede bú onye numakotaru iphemiphe-a lẹ nchi mu; bya ahuma iya l'anya. Mu numachaa ya ono bya ahumachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono, goshiru mu iya nù ono jeshiaru iya abarù ẹja. ⁹ Ọ sù mu: Te ejekwa ememe! "Ọ kwa gẹ gubedua unu l'unwunna ngu bú ndu ejeru Chileke ozi-a bú gẹ mbèdua bukwaphe onye ejeru Chileke ozi; mbù unwunna ngu bukwa ndu ono, epfuchiru Chileke mẹ ndu ọzo, emeje iphe, ekwo-a pfuru. Ọo Chileke bẹ ìi-bachiaru ẹja." ¹⁰ Ọ sù mu: "G'ọ tọ dukwa opfu, e deru l'ekwo-a mẹ nanù, ii-domi edomi. Lẹ teke iphemiphe-a e-mekota bẹ dukwaa ntse. ¹¹ G'iphe, bú ndu emeje ejo-iphe kwaekwaphe l'eme ejo-iphe, ephe eme. Gẹ ndu eme umere, rehuru erehu kwaekwaphe l'eme ejo umere, rehuru erehu, ephe eme. Gẹ ndu ophu pfubekwanuru-ẹka-oto l'iphu Chileke gudepho ẹka phẹ g'ephe gude iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeekwarupho onwiya Chileke iche g'ọ doberu iya.

¹² "Mu sùru-a; mu abyaakwaa nta-a nta-a! Mu -byatashia bẹ mu e-gude iphe obunggo, mu e-bu onyenonu nggo g'iphe, o meru gbaru. ¹³ Ọ kwa mbèdua bú Alufa bya aburu Omega. Mu bú onye Ivuzọ bya aburu onye Ikpazù. Ọ búru mu bú mgbube ishi iphemiphe; bya aburu mu bú ẹka iphemiphe sùberu ishi."

¹⁴ Ehu-utso, bẹ a goru nù ndu asajẹ awurukpata uwe phẹ l'oocha kẹ pemu pemu; kẹle ọo phẹ bẹ ee-kwe g'ephe wotaje akpuru, oshi ono, anuje ndzù ojejoje ono mitaru; rije. Ọ búru phẹ bẹ ee-kwe g'ephe shi l'onu-uzo bahù l'ime mkpukpu ono, Chileke nọ ono. ¹⁵ Obenu lẹ ndu ono, bú nkuta ono; mẹ ndu mgbashi ono; mẹ ndu apharwushi onwophe ephe l'unwanyì; mẹ ndu egbu nemadzù; mẹ ndu anoduje agwaphe iphe; mẹ ndu abujeru; onye ọzo -nòdu adzù ọka l'ootso phẹ utso; tẹme ephe nòdu adzù ọka l'onwophe; ndu ono g'ephe ha bú l'azù mkpukpu ono bẹ ephe a-nòdu.

¹⁶ "Ọ kwa mbèdua, bú Jizosu gedegede bẹ ziru ojozi-imigwe mu g'ọ bya emee g'unubẹ Chiochi makotaru iphemiphe-a. Mu bú eri Dévidi bya

aburu oshilokpa iya. Mu bukwarupho kpokpode nchi-abohu ono, anoduje eke paapaapa onoya.”

¹⁷ Unme Chileke ono yee nwanyi òphúú ono tuko su: “Bya-o!” G'onye numakpooru iphe-a su: “Bya-o!” G'onye egu mini agu byakwa! G'onye o du iya g'o bya byakwa g'e kee ya ya ke mmanu g'o ngua. O kwa mini ono anuje ndzu ojeje.

Mkpochi-ishi iya

¹⁸ Iphe, bu onye anu opfu-a, e dekotaru l'ekwo-mpfuchiru-a; be mu alo eka le nchi. Onye bu onye yekwaru iphe, l'iphe-a, e deru l'ekwo-a be Chileke e-yekwakwa iphe, l'iphe, bukotakpoo ejo iphe-ehuka, e pfukotaru opfu iya l'ekwo-a; tuko iya byabe onye ono l'ishi. ¹⁹ Teke o dukwanuru onye wofuru iphe ewofu l'ekwo mpfuchiru-a be Chileke e-wofukwa okiphe onye ono l'akpuru, o mitaru; mbu oshi ono, anuje ndzu ojeje ono; oshi ono, e pfuru opfu iya l'ekwo-a; wofukwapho okiphe nkiya le mkpukpu, du nsò ono, bukwapho iphe, e pfuru opfu iya l'ekwo-a.

²⁰ Oo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bukota okpobe-opfu be suru: “Ee; mu abyaakwa nta-a nta-a.”

O noo g'o du. “Jiko bya; Nnajiuphu, bu Jizosu!”

²¹ Ge Nnajiuphu, bu Jizosu; bya aburu Kereshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du.